KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

GEÏLLUSTREERD DAGBOEK
VAN HET HEDENDAAGS
WERELDGEBEUREN
MET VOORTDUREND BIJGEWERKTE
ALFABETISCHE INDEX

SYSTEMEN KEESING / OPGERICHT 1911
AMSTERDAM·ANTWERPEN

EINDRAPPORT NOORD-ZUID-COMMISSIE

Begin 1977 heeft de president van de Wereldbank, Robert McNamara, het voorstel gedaan een onafhankelijke commissie van hooggeplaatste persoonlijkheden te benoemen, die zich diende bezig te houden met de problemen tussen de arme en de rijke ianden (pag. 452/2-1977). McNamara suggereerde, dat de vroegere Westduitse bondskanselier Brandt als voorzitter van deze commissie zou optreden. Nadat Brandt, na uitvoerig internationaal overleg, zich hiertoe bereid verklaard had, stelde hij op 29 nov. de leden van de commissie aan de wereldopinie voor (pag. 483/2 e.v. - 1978; daar ook de samenstelling van de commissie).

Inmiddels heeft de commissie haar werkzaamheden voltooid en op 17 dec. 1979 heeft voorzitter Willy Brandt op een persconferentie in Londen het verslag van de commissie, met de titel ,,Noord–Zuid; een programma voor overleving'' aan de internationale pers gepresenteerd.

Aan het rapport is definitief vorm gegeven door de Britse ex-premier Edward Heath en de secretaris-generaal van het Gemenebest, Shridath Ramphal. Het beveelt een noodprogramma aan met daarnaast tien hervormingen op langere termijn. Het noodprogramma bestaat in hoofdzaak uit de volgende vier punten:

- Een omvangrijke overdracht van middelen naar de minder ontwikkelde landen. De middelen, die worden voorgesteld, Zijn in de eerste plaats een vergroting van de officiële ontwikkelingshulp met $ 8 mrd (in prijzen van 1980) per jaar; het bedrag was in 1978 $ 21,4 mrd. Het doel is in 1985 het percentage van 0,7 van het bruto nationaal produkt (BNP) van de rijke landen te bereiken en om in 2000 op 1% uit te komen. Het doel van 0,7% was oorspronkelijk voor 1980 gesteld en formeel door vrijwel alle rijke landen aanvaard, maar niet in de praktijk omgezet.

  In de tweede plaats wordt voorgesteld het bedrag van de leningen van de Wereldbank te verdubbelen door de verhouding leningenbedrag : kapitaalsbasis te wijzigen van 1 : 1 in 2 : 1.

  In de derde plaats wordt voorgesteld de nog resterende goudvoorraden van het IMF te gebruiken als onderpand om meer geld los te krijgen voor leningen aan ontwikkelingslanden, die qua nationaal inkomen in de middengroep vallen; en voorts om periodiek goud te verkopen en de opbrengsten te gebruiken als rentesubsidie voor de armste ontwikkelingslanden.

  De commissie verwacht, dat deze drie maatregelen de netto overdracht naar ontwikkelingslanden tegen 1985 zou doen toenemen met $ 50 à $ 60 mrd (in prijzen van 1980) per jaar.

- Een internationale energiestrategie. Deze zou aan producenten verplichtingen opleggen, b.v. geen willekeurige kortingen in de voorraden, als dat enigszins mogelijk vermeden kan worden, maar ook aan consumenten, zoals het aanvaarden van strengere spaarmaatregelen, dan waarover men het op de top in Tokio in 1979 (pag. 433 e.v. - 1979) eens geworden was.

  De samenstellers van het rapport geloven, dat hiermee een ,,voorspelbaarder en geleidelijker prijsverhoging in reële termen'' bereikt zou kunnen worden.

  De commissie gelooft, dat ook aandacht geschonken zou moeten worden aan zaken als een automatische indexering van de prijzen van olie, betaling in een ,,mand'' van valuta en garanties voor de reële waarde van de financiële bezittingen van de olieproducerende landen.

  Tenslotte is er meer onderzoek nodig naar alternatieve energiebronnen.

- Een wereldwijd voedselprogramma. Dit zou o.m. met zich mee brengen het investeren van meer geld in de landbouw van de ontwikkelingslanden (in 58 van 106 ontwikkelingslanden groeide de bevolking van 1970-1978 sneller dan de voedselproduktie); meer hulp in de vorm van voedsel; en grotere voedselvoorraden, die de zekerheid van de aanwezigheid van voedsel op wereldwijde schaal zouden verbeteren.

- Belangrijke hervormingen in het internationale economische stelsel. De commissie wil, dat hiermee dadelijk een begin gemaakt gaat worden, maar haar voorstellen op dit gebied zijn hoofdzakelijk voor de langere termijn.

Kritiek op *bestaande situatie*

De commissie is in haar rapport van oordeel, dat alle landen sterkere wederzijdse belangen hebben dan zij erkennen; in het verschaffen van groeiende markten voor elkaars produkten, in het garanderen van voorraden en in een stabieler internationaal monetair systeem. Bovendien zouden alle profiteren, als minder geld zou worden uitgegeven aan bewapening.

Kritiek heeft de commissie op de bestaande banden tussen Noord en Zuid. In de eerste plaats wordt aan deze banden vorm gegeven door verouderde instellingen en overeenkomsten. In het Internationale Monetaire Fonds en de Wereldbank zijn vrijwel geen communistische landen vertegenwoordigd; trouwens ook niet in de commissie-Brandt, die deze landen wel zo veel als mogelijk bij haar discussies betrokken heeft. De communistische landen hebben zich tot dusver afzijdig gehouden, waarbij hun waarschuwingen voor ,,kapitalistische samenzweringen'' als voorwendsel dienden om niet betrokken te worden bij de ontwikkeling van de arme landen.

Verder waren de meeste ontwikkelingslanden koloniën, toen het IMF en de Wereldbank in het leven geroepen werden. Na hun onafhankelijkheid hebben zij in geen van beide instellingen de status bereikt, waarop zij op grond van hun aantal en hun betekenis als cliënt recht hebben.

Progranzma voor *de lange termijn*

De commissie komt op grond van bovenstaande overwegingen tot ruim 60 voorstellen voor een programma voor de Iangere termijn.

Leden van de Noord-Zuid-commissie op de persconferentie in Londen op 17 dec. 1979. V.r.n.l. voorzitter Willy Brandt, Edward Heath en Katharine Graham.

Weekblad 49ste jaargang no. 2517, pag. 31071-31086

Deze voorstellen kunnen ruwweg in de volgende vier groepen worden samengevat:

● Het in het leven roepen van een systeem, waarin de noden van de ontwikkelingslanden kunnen worden omgezet in effectieve vraag naar produkten van de onderbezette fabrieken van de rijke landen. Grotere hulp zou ertoe bijdragen om iets van deze effectieve vraag te creëren; hetzelfde geldt voor officiële garanties voor meer commercieel krediet.

De commissie brengt ook opnieuw een oud voorstel ter sprake, nl. het koppelen van de groei van officiële liquiditeit aan ontwikkelingshulp. Het rapport wenst, dat de Speciale Trekkingsrechten nationale valuta als officiële reserves zullen vervangen, dat de ontwikkelingslanden de extra Trekkingsrechten zullen krijgen en deze, door hen uit te geven, in circulatie zullen brengen.

● Veranderingen in handelsovereenkomsten, i.h.b. met het doel om grotere stabiliteit in de prijzen van grondstoffen tot stand te brengen en wel d.m.v. meer grondstoffenovereenkomsten en door hogere compensaties, als de reële opbrengsten van grondstoffen dalen. Handelsbarrières zouden geslecht moeten worden, vooral die, die ontwikkelingslanden verhinderen hun grondstoffen te verwerken voor deze te exporteren. De commissie denkt, dat een soort belasting effectief zou zijn zoals kleine heffingen op de wereldhandel, vrachtvervoer, luchtverkeer, oceaanvisserij en -mijnbouw en bewapeningsuitgaven.

Geld, dat aan specifieke landen toegerekend kan worden, kan worden meegeteld als ontwikkelingshulp. De ontwikkelingslanden zelf zouden ook moeten bijdragen, maar op een glijdende schaal.

● Institutionele hervorming, deels om op die manier ue communistische landen erbij te betrekken, deels om nieuwe manieren van lenen te ontwikkelen.

De commissie heeft kritiek op sommige aspecten van het systeem van conditionele leningen van het IMF; op de voortgezette centralisatie van de Wereldbank in Washington; en op IMF en Wereldbank beide, omdat zij te weinig deskundigen uit de ontwikkelingslanden in hun staven hebben en te weinig stemmen van ontwikkelingslanden in hun Raden van bestuur.

Verder wil de commissie, dat het IMF voor langere perioden leningen verschaft en dat de Wereldbank een deel van haar werk naar de regionale banken delegeert. De VN en haar organen zouden overlapping moeten vermijden en naar grotere efficiency moeten streven. Op de internationale handel zou toezicht gehouden moeten worden door een nieuw orgaan, dat wordt gevormd door een fusie van UNCTAD en GATT.

● Tenslotte stelt het rapport voor een nieuwe instelling in het leven te roepen: het Wereldontwikkelingsfonds. Het zou universeel lidmaatschap 'moeten kennen en crediteuren en debiteuren zouden de zeggenschap op een gelijkwaardiger basis moeten delen dan nu het geval is in hetzij de Wereldbank dan wel het IMF.

Het nieuwe fonds zou zich moeten concentreren op leningen op basis van programma's en niet projectgebonden, zoals de Wereldbank nu doet. Het zou wereldwijde belastingen moeten ontvangen.
(The Economist, Reuter, AP)

WEST-EUROPA

EG

RAPPORT COMMISSIE „WIJZE MANNEN" OVER FUNCTIONEREN EUROPESE INSTELLINGEN

Een commissie van „wijze mannen", waarin de Nederlander Barend Biesheuvel, de Engelsman Edmund Dell en de Fransman Robert Marjolin zitting hebben, heeft in opdracht van de Europese Raad een rapport opgesteld waarin zij de werking van de Europese instellingen analyseert en aanbevelingen doet voor verbeteringen in het functioneren.

Het 120 pagina's tellende rapport is door de commissie samengevat. Uit deze samenvatting citeren wij het volgende:

De Europese Raad heeft ons verzocht aanpassingen voor te stellen die in de mechanismen en procedures van de communautaire instellingen zouden moeten worden aangebracht. Wij zijn ons ervan bewust dat de diepere oorzaken van de zwakke plekken in het functioneren van de Gemeenschap niet moeten worden toegeschreven aan de mechanismen en de procedures. Deze spelen in werkelijkheid slechts een ondergeschikte rol. De economische moeilijkheden en de uiteenlopende belangen en opvattingen van de lidstaten vormen ernstiger belemmeringen.

De Gemeenschap zal de komende jaren waarschijnlijk voor grote fundamentele moeilijkheden komen te staan. Ook zal in die tijd het aantal lidstaten worden uitgebreid. Er zal op zijn minst moeten worden gezorgd dat de instellingen, in plaats van die moeilijkheden nog te vergroten door ondoelmatigheid en versnippering van krachten, over alle middelen beschikken om deze met een zo groot mogelijke kans op succes te lijf te gaan.

Wij hebben niet zozeer getracht in detail nieuwe regels vast te stellen voor het functioneren van een Gemeenschap van twaalf leden, als wel concrete verbeteringen voor te stellen die nu reeds in het werkpatroon van de communautaire instellingen kunnen worden aangebracht. De Gemeenschap in haar huidige vorm reilt en zeilt in werkelijkheid niet zo slecht als dikwijls wordt gedacht. De verdragen zijn nu al grotendeels ten uitvoer gelegd. De samenwerking van de lidstaten gaat zelfs veel verder dan de letter van de verdragen. Een feit is echter dat de Gemeenschap moeilijkheden ondervindt bij de opzet van nieuwe vormen van gemeenschappelijk beleid, terwijl het verdrag daartoe veelal geen nauwkeurige richtlijnen verschaft. Verder hebben de veelheid van taken van de Gemeenschap en hun toenemende verscheidenheid de „logheid" van haar institutionele apparaat aanzienlijk vergroot. Het is complexer en minder efficiënt geworden.

Wij stellen voor, het functioneren van dat apparaat te verbeteren door prioriteiten en taken vast te stellen. In ons verslag laten wij welbewust elke ideologische aanpak buiten beschouwing. Het is niet de bedoeling, het evenwicht dat thans tussen de verschillende instellingen bestaat, te wijzigen. Wij suggereren daarentegen concrete middelen om het functioneren van elke instelling te verbeteren.

Europese *Raad*

Zo was de oprichting van de Europese Raad een pragmatisch antwoord op de institutionele moeilijkheden van de Gemeenschap. De Europese Raad werd een doeltreffende bron van politieke oriëntatie voor de Gemeenschap.

Bij de werkzaamheden van de Europese Raad dient het juiste evenwicht te worden gevonden tussen vrijheid en discipline. De praktische oplossingen die men wat dit betreft reeds op het oog heeft, zouden opnieuw moeten worden bevestigd: beperkte agenda's, niet te veel deelnemers, coherente voorbereiding en follow-up, tijdige verspreiding van documenten, verantwoordelijkheid van het voorzitterschap voor het opstellen van duidelijke en exacte conclusies. Wij hebben het idee van een langdurige voorzitterschap voor de Europese Raad bestudeerd, doch het komt ons voor dat dit bij de huidige stand van de Gemeenschap reële moeilijkheden zou opleveren.

Er is aanzienlijke ruimte voor verbetering in de betrekkingen tussen de Europese Raad en de verdragsinstellingen. Onze specifieke suggesties voor handhaving van de rol van de Raad van ministers, versterking van de Commissie in haar samenwerking met de staatshoofden en regeringsleiders en de totstandbrenging van rechtstreekse betrekkingen tussen de Europese Raad en het Europese Parlement, hebben tot doel de Europese Raad zo veel mogelijk te integreren in het normale kader van de interinstitutionele betrekkingen. Om te bewerkstelligen dat de Europese Raad zijn potentieel voor politiek leiderschap ten volle benut. stellen wij voor dat hij vóór 1981, een samenwerking met de Commissie, een overkoepelend plan van prioriteiten opstelt, waarin de voornaamste taken en de vooruitgang die de gehele Gemeenschap moet verwezenlijken, worden aangegeven. Deze lijst dient nauwkeurig en praktisch te zijn, meer een wilsverklaring dan een vrome wens.

De Europese Raad dient een waakzaam oog te houden op alle gemeenschappelijke acties van de lidstaten, ongeacht of deze al dan niet een strikt communautair karakter dragen. Dit geldt met name voor de politieke samenwerking. De Europese Raad kan dan ook tot op zekere hoogte een keus maken uit de toe te passen methoden, vooral waar het nieuwe acties betreft. Er moet prioriteit worden gegeven aan de procedure van artikel 235.

Mocht evenwel blijken dat deze procedure niet uitvoerbaar is, dan mag een gemeenschappelijk optreden langs andere wegen die de Gemeenschap in staat zouden stellen vooruitgang te boeken, niet a priori worden uitgesloten.

Raad van Ministers

De Raad van ministers in zijn diverse samenstellingen, en zijn ambtelijke instanties boeken onvoldoende resultaten, gemeten naar de activiteiten die worden ontplooid. De hoeveelheid werk die zij moeten verzetten, is niet meer te verwerken en de werkzaamheden van de diverse ambtelijke instanties en van de raden in speciale samenstelling worden onvoldoende gecoördineerd.

Wil men deze problemen tot een oplossing brengen, dan lijken een duidelijker omschrijving en een doeltreffender uitvoering van de taken van het voorzitterschap onontbeerlijk. Elk voorzitterschap zou een werkprogramma moeten opstellen dat de door de Europese Raad gestelde prioriteiten eerbiedigt, en over de uitvoering van dat programma verslag moeten uitbrengen bij beëindiging van zijn mandaat. Het voorzitterschap moet een onbetwist gezag genieten om naleving van de procedures af te dwingen en bij het opstellen van de agenda's. Het dient de vrijheid te hebben zijn eigen taak te verlichten door bijzondere dossiers toe te vertrouwen aan andere leden van de Europese Raad, de Raad van ministers of diens ambtelijke instanties. Er komen nog andere alternatieven ter sprake in het verslag, zoals een gewijzigd roulatiesysteem voor het voorzitterschap en de ,,troika''-formule, doch deze wijzen wij van de hand.

De Raad zelf moet zich kunnen concentreren op werkelijk politieke vraagstukken. Daartoe moet ruimer gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid tot delegeren aan de Commissie en moet meer speelruimte worden gelaten aan het comité van permanente vertegenwoordigers en diens plaatsvervangende instanties. Het lijkt niet dienstig het statuut van de permanente vertegenwoordigers te wijzigen.

Besluiten moeten met doortastendheid worden genomen. Het ,,compromis van Luxemburg'' is een gegeven geworden in de Gemeenschap. Elke staat moet zelf kunnen blijven beoordelen waar zijn grootste belangen liggen. Hebben de lidstaten evenwel de zekerheid dat zij niet kunnen worden weggestemd in een zaak die voor hen van zeer groot belang is, dan dienen zij alle te aanvaarden dat een stemming de normale gang van zaken wordt in gevallen waar het verdrag geen eenparigheid van stemmen vereist en waar geen zeer grote belangen op het spel staan.

De van het COREPER* afhankelijke werkgroepen zouden niet, zoals maar al te dikwijls het geval is, aan hun lot moeten worden overgelaten. Het voorzitterschap, dat hierin wordt bijgestaan door het secretariaat van de Raad in samenwerking met de Commissie, heeft de bijzondere taak om de werkzaamheden van die groepen te coördineren binnen het bestek van de aanvaarde prioriteiten, en om onnodig tijdverlies te voorkomen. Ook de horizontale coördinatie is onontbeerlijk om versnippering van de communautaire activiteiten tegen te gaan. De Raad van ministers van Buitenlandse Zaken zal de dominerende positie die hij in de beginjaren had, weliswaar niet opnieuw kunnen innemen, maar hij moet wel een centrale rol blijven spelen.
Sommige gespecialiseerde raden zouden minder frequent kunnen vergaderen.
De nationale overheden kunnen voorts een zeer belangrijke bijdrage leveren aan het goed functioneren van de Gemeenschappen. De coördinatie van de communautaire aangelegenheden verschilt zeer sterk van de ene hoofdstad tot de andere. Het is niet onze bedoeling gewoonten, die door dikwijls zeer uiteenlopende tradities en structuren zijn bepaald, op dezelfde leest te schoeien, doch het is wel onontbeerlijk dat men in alle lidstaten tijdig weloverwogen en samenhangende instructies uitvaardigt. De permanente vertegenwoordiger kan in deze een nuttige rol spelen.
Tenslotte treedt de Raad niet geïsoleerd op, De bijdrage van de Commissie is van essentieel belang voor een goed functioneren van de Raad en het voorzitterschap dient toe te zien op de kwaliteit van de betrekkingen tussen de Raad en het Europees Parlement.

* COREPER = College van permanente vertegenwoordigers van de lidstaten in Brussel.

Commissie

De rol en het gezag van de Commissie hebben de laatste jaren een veer gelaten. De uitoefening van haar initiatiefrecht en haar rol als behoedster van de verdragen alsook haar beheers- en uitvoerende taken moeten efficiënter worden en aan de gewijzigde omstandigheden worden aangepast.
Het aantal Commissieleden in de uitgebreide Gemeenschap moet worden beperkt tot twaalf: één per lidstaat. Het aantal directoraten-generaal moet worden verminderd en corresponderen met het aantal Commissieleden. Het college van commissarissen moet homogener zijn en meer als een collectief orgaan optreden. De coördinatie tussen de diensten moet worden versterkt en de centrale diensten — begroting, personeel, administratie — onder het gezag van de voorzitter worden samengevoegd. Het gezag van de voorzitter van de Commissie moet worden versterkt in de instelling die hij leidt. Hij moet zes maanden voordat de Commissie wordt benoemd, door de Europese Raad worden gekozen, door de regeringen worden geraadpleegd over de aanwijzing van de leden van de Commissie en het laatste woord hebben in de verdeling van de portefeuilles.
Het is van wezenlijk belang dat de Commissie een actieve rol blijft spelen in de Gemeenschap. Zij vertegenwoordigt immers het belang van Europa als geheel en niet een compromis tussen diverse zienswijzen. Zij dient bij de aanvang van haar mandaat, in overeenstemming met de door de Europese Raad vastgestelde prioriteiten, een algemeen programma op te stellen, dat ten minste eenmaal per jaar kan worden herzien. Zij dient de toewijzing van de haar ten dienste staande middelen op basis van dat programma te organiseren, rekening houdend met de mogelijkheden van de Raadsmachinerie.

Indiening en behandeling van de voorstellen op het gebied van de harmonisatie der wetgevingen moeten zorgvuldig worden gepland. De Commissie zou de lidstaten zo nodig op hoog politiek niveau moeten raadplegen en veelvuldig overleg op lager niveau moeten vermijden. Zij dient actief deel te nemen aan de werkzaamheden van de Raad door wijzigingen aan te brengen in haar voorstellen en compromissen voor te stellen.
Zijnerzijds moet de Raad de maatregelen ter toepassing van nieuwe vormen van beleid in ruimere mate aan de Commissie delegeren. Via standaardformules en politieke regelingen tussen de instellingen zouden bijvoorbeeld de obstakels uit de weg kunnen worden geruimd die in het verleden de delegatie van bepaalde bevoegdheden in de weg hebben gestaan.

Europees Parlement

Dit verslag heeft niet de pretentie vast te stellen hoe het Europees Parlement zich na zijn verkiezing door middel van rechtstreekse algemene verkiezingen zou kunnen ontwikkelen. Het kan evenwel enkele essentiële verbeteringen voorstellen in de betrekkingen tussen het Parlement en de andere instellingen. Hiertoe dienen de contacten tussen het Parlement en de Commissie te worden uitgebouwd. De Commissie dient haar algemene beleidsprogramma aan het Parlement voor te leggen met het oog op een debat. Zij moet samen met het Europees Parlement een halfjaarlijks overlegprogramma opstellen. Vooral dient de Commissie de resoluties van het Parlement ernstiger te nemen. Ook de Raad dient meer belang te hechten aan die resoliities. Het is de taak van het voorzitterschap de lidstaten op die resoluties te attenderen en persoonlijke contacten met het Parlement te bevorderen. De instellingen zouden moeten trachten het eens te worden over praktische verbeteringen om de moeilijkheden die zich bij de toepassing van de overlegprocedure hebben voorgedaan, tot een oplossing te brengen. Tenslotte zou de voorzitter van de Europese Raad eens in de zes maanden een zitting van het Europees Parlement moeten bijwonen om op het hoogste niveau een directe politieke dialoog tot stand te brengen tussen deze beide instanties. In het belang van de Gemeenschap dienen er binnen de driehoek Commissie-Raad-Europees Parlement evenwichtige betrekkingen te worden gehandhaafd.

Hof *van Justitie en andere instellingen*

Het Hof van Justitie heeft zelf suggesties gedaan om zijn problemen op te lossen. Dit zou moeten geschieden via besprekingen tussen de instellingen. Hetzelfde geldt voor de Rekenkamer. Ten aanzien van het Economisch en Sociaal Comité daarentegen doen zich ernstiger problemen voor. In deze crisistijden heeft de Gemeenschap een doeltreffend mechanisme nodig voor overleg met de sociale partners. Wij doen enkele suggesties om de rol van het Economisch en Sociaal Comité bij het sociaal-economische overleg in de Gemeenschap opnieuw te bevestigen en om de doeltreffendheid van de driepartijenconferentie, van het permanent comité voor arbeidsmarktvraagstukken en van het stelsel van de paritaire comités te vergroten.

In deze gehele studie hebben wij de uitbreiding van de Gemeenschap tot twaalf leden als een voldongen feit aanvaard. Onze technische voorstellen ter verbetering van de doorzichtigheid, de samenhang en de doeltreffendheid van de communautaire instellingen stoelen op de ervaring die is opgedaan met een Gemeenschap van negen leden maar zij zouden het functioneren van een uit twaalf leden bestaande Gemeenschap ook aanzienlijk moeten kunnen vergemakkelijken.
De uitbreiding zal echter niet alleen de ,,logheid'' van de instellingen doen toenemen, doch ook de verschillen in situatie en belangen tussen de lidstaten verscherpen. Elk stelsel van een ,,Europa met een tweetrapssysteem'' dat tot statusverschillen tussen de lidstaten leidt, moet, zo komt het ons voor, worden afgewezen. Een zekere differentiatie bij de toepassing in de lidstaten van beleidsvormen waartoe gezamenlijk is besloten, zou evenwel in bepaalde gevallen nuttig kunnen blijken, zoals men nu al kan constateren. Telkens wanneer hiertoe wordt overgegaan, moeten er echter bepaalde voorzorgsmaatregelen worden genomen.
De Gemeenschap van twaalf zal negen officiële talen hebben. Elke poging om het gebruik van een nationale taal systematisch en dwangmatig te beperken, zou onrechtvaardig en politiek onhaalbaar zijn. De kosten en complicaties zullen

evenwel van dien aard zijn dat er regelingen moeten worden gevonden om het aantal tolken, naargelang van de aard van de vergaderingen, te beperken. (Europa van Morgen)

NEDERLAND

MINIMUM(JEUGD)LONEN PER 1-1-1980

Op 13 dec. heeft de TK het wetsontwerp herziening aanpassingsmechanismen (pag. 820/1 e.v.) aanvaard. De toestemming van de EK volgde op 19 dec.
De bedragen van de minimum-(jeugd)lonen per 1-1-1980 zijn nu als volgt:

		Bruto per maand	Bruto per week
23 jaar		f 1826,50	f 421,50
22 jaar		f 1689,50	f 389,90
21 jaar		f 1552,50	f 358,30
20 jaar		f 1415,50	f 326,70
19 jaar		f 1278,60	f 295,10
18 jaar		f 1141,60	f 263,40
17 jaar		f 1004,60	f 231,80
16 jaar	— volledige werkweek	*f* 867,60	*f* 200,20
	— 3-daagse werkweek en 2 dagen partiële leerplicht	*f* 520,56	*f* 120,12

Deze verhoging vloeit voort uit de toepassing van het gewijzigde aanpassingssysteem zoals dat in het wetsontwerp is neergelegd en is als volgt tot stand gekomen.
De voor de aanpassing van belang zijnde reeks van de regelingslonen is tussen eind april 1979 en eind oktober 1979 gestegen van 187.3 tot 191.4. Omdat de aanpassing per 1 juli j.l. nog was gebaseerd op afgeronde indexcijfers (eind april 1979 = 187) is nu niet van 187.3 maar van 187 uitgegaan.
In het nieuwe systeem wordt met de invloed van een aantal looncomponenten op de ontwikkeling van de regelingslonen niet langer rekening gehouden, zoals herstructurering, minimumlooneffecten, bijzondere uitkeringen, pensioen-premiecompensaties en werknemersbijdragen in de financiering van V.U.T.-regelingen.
Daarnaast worden in het nieuwe systeem de vloeren in de prijscompensatie en de loonsverhogingen in vaste bedragen niet langer voor hun gemiddeld effect op de regelingsloonontwikkeling aan het minimumloon doorgegeven, maar voor het effect dat zij hebben op het loonniveau, dat overeenkomt met het minimumloonniveau. Zij worden dus naar niveau toegerekend, hetgeen tot een hogere aanpassing leidt. In de periode eind april 1979 — eind oktober 1979 spelen alleen de vloeren een rol.
Het buiten beschouwing laten van genoemde componenten en het toerekenen naar niveau van de vloeren leidt er toe, dat per saldo op de eerdergenoemde stijging van de regelingslonen 0,27% in mindering moet worden gebracht.
Na toepassing van de gebruikelijke afrondingsvoorschriften resulteert een stijging van het minimumloon per 1 januari 1980 met 2%. (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber. pag. 473/1 e.v.-1979)

PREMIEPERCENTAGES SOCIALE VERZEKERINGEN 1980

Staatssecretaris De Graaf van sociale zaken en staatssecretaris mevr. Veder-Smit van volksgezondheid en milieuhygiëne hebben de premiepercentages van de sociale verzekeringen voor 1980 vastgesteld.
In onderstaand overzicht zijn deze premies opgenomen:

Volksverzekeringen	Verschuldigd door: Werkgevers 1980	Werkgevers 1979	Werknemers 1980	Werknemers 1979	Te betalen over ten hoogste:
AOW	—	—	10,25	10,4	
AWW	—	—	1,35	1,5	f 46.400,— p. jaar (was f 43.950,—)
AWBZ 1)	3,2	3,07	—	—	
AKW 1)	2,0	0,55	—	—	
AAW 1)	4,2	3,45	—	—	

1) De zgn. opslagpercentages voor deze verzekeringen zijn vastgesteld op 27.6 voor de AWBZ, 17,3 voor ae AKW en 36.2 voor de AAW.

De in verhouding sterke stijging van de AKW-premie loopt vooruit op uitbreiding van de Algemene Kinderbijslagwet per 1 januari 1980 met het recht op kinderbijslag voor eerste en tweede kinderen. Met ingang van die datum is de Kinderbijslagwet Loontrekkenden die voorzag in recht op kinderbijslag voor eerste en tweede kinderen van werknemers, komen te vervallen. De premie voor laatstgenoemde wet bedroeg over het jaar 1979 1,8%.
Bij wijze van overgang geldt voor zelfstandigen zonder kinderen voor 1980 een gereduceerde premie voor de AKW. Deze gereduceerde premie bedraagt 1,17% (opslagpercentage 10,1).

Werknemersverzekeringen	Verschuldigd door: werkgevers 1980	werkgevers 1979 (gemiddeld)	werknemers 1980	werknemers 1979 (gemiddeld)	Te betalen bij 5-daagse werkweek over ten hoogste:
ZW 2)	6,6	6,55	1,0	1,25	f 235,— per dag (was f 225,—)
ZFW (verpl.) (alleen bij vast loon van niet meer dan f 40.250,—, was f 38.150,—)	4,05	4,05	4,05	4,05	f 132,— per dag (was f 125,—)
WAO 1)	7,05	6,9	7,05	5,85	f 235,— per dag (was f 225,—)
WW 2)	0,625	0,675	0,625	0,675	f 235,— per dag (was f 225,—)

1) Bij de WAO geldt een franchise in 1980 van f 56,— per dag (was f 45,—).
2) De premie WW bestaat uit twee gedeelten, t.w. de premie voor de wachtgeldverzekering en de premie voor de werkloosheidsverzekering. De premie voor de werkloosheidsverzekering bedraagt in 1980 0,9 procent. Hiervan komt 0,45 procent voor rekening van het Rijk; van het restant zijn werkgever en werknemer elk 0,225 procent verschuldigd. De premie van de wachtgeldverzekering wordt bedrijfstakgewijs vastgesteld. Ditzelfde geldt voor de premie ZW. De betreffende percentages in de tabel zijn voorlopig berekende gemiddelden.

Bejaarden- en vrijwillige ziekenfondsverzekering

a. Bejaardenverzekering

Tariefgroep	Inkomen 1)			Premie per maand 2)
1	f —	t/m	f 17.042,—	f 28,40
2	f 17.042,—	t/m	f 17.482,—	f 56,65
3	f 17.482,—	t/m	f 17.924,—	f 84,85
4	f 17.924,—	t/m	f 19.782,—	f 113,05
5	f 19.782,—	t/m	f 21.639,—	f 169,50 (gehuwden)
				f 113,05 (ongehuwden)

b. Vrijwillige verzekering (reductieregeling)

— Gehuwden van 65 jaar en ouder

Inkomen 1)			Premie per maand 2)
f 21.639,—	t/m	f 24.403,—	f 105,05 (per verzekerde)
f 24.403,—	t/m	f 27.167,—	f 122,— (per verzekerde)

— Gehuwden en ongehuwden (met een medeverzekerd kind in de leeftijd van 16 t/m 26 jaar) jonger dan 65 jaar.
De reductiegrenzen en premies voor personen, jonger dan 65 jaar, zijn per 1 januari 1980:

Inkomen			Premie per maand 2)
f —	t/m	f 21.400,—	f 65,30 (per verzekerde)
f 21.400,—	t/m	f 24.050,—	*f* 105,05 (per verzekerde)
f 24.050,—	t/m	f 26.700,—	f 122,— (per verzekerde)

— A.A.W.-gerechtigden (ongehuwd)

De reductiegrens (per 1 oktober 1979 = f 15.000,— 1)) voor personen, die recht hebben op een A.A.W.-uitkering, kan nog niet worden vastgesteld.
De verschuldigde premie 2) bedraagt f 65,30, respectievelijk f 105,05 per maand (afhankelijk van leeftijd en burgerlijke staat).

— Kinderen 16 t/m 26 jaar

Voor kinderen. die voor reductie in aanmerking komen. bedraagt de premier f 65,30 per maand 2).

---

1) De inkomensgrenzen voor de bejaardenverzekering worden aangepast met het bedrag, waarmee het A.O.W.-gehuwdenpensioen stijgt. Hetzelfde geldt voor enkele reductiegrenzen voor bejaarden en de vrijwillige verzekering.
Voor de vaststelling van de reductiegrens voor A.A.W-gerechtigden moet worden uitgegaan van de A.A.W.-uitkering m.i.v. 1 januari 1980.
In verband met het feit, dat de inkomensgrenzen voor de bejaardenverzekering en enkele reductiegrenzen voor de vrijwillige verzekering per 1 januari 1980 thans nog niet bekend zijn, werden de laatstgeldende grenzen vermeld.

2) De premies zijn voorlopig voor het le kwartaal 1980 vastgesteld.
(Ministeries van sociale zaken en van volksgezondheid en milieuhygiëne)

(Vor. ber. pag. 10/3 e.v.-1979)

SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-1-1980

In onderstaand overzicht zijn de bedragen van de uitkeringen, daglonen enz. voor de sociale verzekeringen per 1 jan. 1980 opgenomen. Bij de vaststelling is, voor zover nodig en mogelijk, rekening gehouden met een tweetal wetsvoorstellen, die inmiddels zowel door de Tweede Kamer als door de Eerste Kamer zijn aanvaard.

Het betreft hier:

1e. de herziening van de aanpassingsmechanismen en vaststelling van regelen over hoogte van het sociale minimum;
2e. de derde fase van de herstructurering van de kinderbijslag.

AOW en AWW

Met ingang van 1 januari 1980 gaan de uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet als volgt omhoog:

AOW	bruto maanduitkering	bruto vakantie-uitkering per maand
Gehuwde bejaarden	van f 1.383,50 tot f 1.414,23	101,52
Ongehuwde bejaarden	van f 944,50 tot f 983,82	58,27
AWW		
Weduwen met kinderen	van f 1.383,50 tot f 1.414,23	101,52
Weduwen zonder kinderen	van f 944,50 tot f 983,82	58,27
Wezen tot 10 jaar	van f 306,— tot f 314,82	18,65
Wezen van 10 tot 16 jaar	van f 449,50 tot f 472,23	27,97
Wezen van 16 tot 27 jaar	van f 586,— tot f 629,64	37,29

Uitgangspunt voor deze verhoging is, de zgn. netto-netto koppeling. Hierbij is het netto AOW-pensioen per maand voor een echtpaar — dat is het bruto AOW-pensioen verminderd met de daarop in te houden loonbelasting en de premie voor de laagste klasse van de ziekenfondsverzekering voor bejaarden — gelijk aan het netto minimumloon. Deze netto-netto koppeling geldt ook voor de vakantieuitkering. Voorts bedraagt het netto AOW-pensioen voor een alleenstaande 70% van dat van een echtpaar.
Opgemerkt wordt, dat in verband met de handhaving van de koopkracht in de maanduitkeringen nog een tijdelijke toeslag is verwerkt.

Als gevolg van de verhoging zullen ook de inhoudingen (loonbelasting, eventueel ziekenfondspremie en A.W.B.Z.-bijdrage) wijzigen. De berekening van het nettobedrag wordt vermeld op het betalingsstuk.

Kinderbijslagen

De kinderbijslagen bedragen met ingang van 1 januari 1980 per kwartaal voor:

Eerste kind jonger dan 3 jaar	f 130,—
Eerste kind van 3 jaar of ouder	f 259,—
Tweede kind	f 420,—
Derde kind	f 423,—
Vierde en vijfde kind	f 511,—
Zesde en zevende kind	f 564,—
Achtste en volgende kinderen	f 621,—

Met ingang van 1 januari 1980 geeft de Algemene Kinderbijslagwet aan alle ingezetenen van het eerste kind af recht op kinderbijslag. In verband hiermee zijn de Kinderbijslagwet voor loontrekkenden, de Kinderbijslagwet voor kleine zelfstandigen en de Kindertoelageregeling voor overheidspersoneel ingetrokken,
Bij wijze van overgangsmaatregel ontvangen kleine zelfstandigen, die over het vierde kalenderkwartaal 1979 recht hebben op kinderbijslag krachtens de Kinderbijslagwet voor kleine zelfstandigen, een uitkering-ineens van f 150,— voor hun eerste kind en f 150,— voor hun tweede kind.

Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (A.A.W.)

Behalve de wet die de herziening van het aanpassingsmechanisme en de hoogte van het sociale minimum regelt, is een dezer dagen een wet tot stand gekomen, die fundamentele wijzigingen heeft gebracht in de aanspraak op uitkering ingevolge de A.A.W.

De belangrijkste punten van deze wet zijn, dat iedereen, hetzij man of vrouw, gehuwd of ongehuwd, een zelfstandig recht verkrijgt op A.A.W.-uitkering. Een nieuwe voorwaarde om voor uitkering in aanmerking te komen is thans, dat men inkomen uit of in verband met arbeid in het bedrijfs- of beroepsleven mist, dat inkomen moet minstens 15% van de gehuwden grondslag zijn.

Aan een gehuwde uitkeringsgerechtigde kan een gezinstoeslag worden gegeven. Of deze wordt toegekend en zo ja hoeveel, is afhankelijk van de hoogte van het inkomen uit arbeid van de uitkeringsgerechtigde en zijn of haar echtgeno(o)t(e). In deze gevallen wordt de Uitkering gebaseerd op een grondslag, vergelijkbaar met 85% of 100% van de voor deze wetswijziging geldende gehuwdengrondslag.
Indien iemand in het jaar, voorafgaande aan de arbeidsongeschiktheid een inkomen heeft verworven, dat lager is dan de voor hem of haar geldende uitkeringsgrondslag op jaarbasis en dit mede een gevolg is van de omstandigheid, dat hij of zij in minder dan normale omvang arbeid heeft verricht, wordt de uitkering gebaseerd op dit lagere inkomen.
Deze wijziging in de A.A.W. heeft, zolang er geen verandering in de burgerlijke staat optreedt, geen gevolgen voor de mensen, die nu al een A.A.W.-uitkering hebben. Zij blijven een zelfde uitkering houden.

Voor de vaststelling van de A.A.W.-grondslagen is evenals voor de andere sociale uitkeringen de zgn. netto-netto koppeling tot uitgangspunt genomen.
In verband met de handhaving van de koopkracht zijn de A.A.W.-grondslagen verhoogd met een tijdelijke toeslag.
Deze grondslagen, inclusief toeslag bedragen per 1 jan. 1980:

Individuele grondslag

voor 21-jarigen en ouder	f 67,17
voor 20-jarigen	f 60,46
voor 19-jarigen	f 53,74
voor 18-jarigen	f 47,02

Grondslag voor gehuwden met inkomsten van hen zelf of van echtgenoot

tot 15% van de grondslag	f 95,65
tot 30% van de grondslag	f 78,77

De Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO)

Voor de uitkeringen krachtens de WAO vervalt op 1 jan. 1980 de tijdelijke verhoging van 1% die op 1 okt. is ingegaan. Per 1 jan. 1980 worden vervolgens de daglonen met 2,49% verhoogd. Van deze verhoging is 0,5% een tijdelijke verhoging. Voor het overige is het verhogingspercentage bepaald volgens de herziene wetgeving die de wijze van aanpassing aan de lonen regelt.

Wet **Werkloosheidsvoorzieningen** (WWV)

Voor de uitkeringen krachtens de Wet Werkloosheidsvoorzieningen vervalt per 1 jan. 1980 eveneens de tijdelijke verho-

ging van 1% die per 1 okt. 1979 is verstrekt. De daglonen ingevolge deze wet zullen per 1 jan. 1980 worden verhoogd met 1,99%.

Minimum-daglonen werknemersvoorzieningen

De minimumdaglonen in de WAO, de WW en de WWV komen per 1 januari 1980 als volgt te luiden:

WAO	f 109.08
WW	f 113,15
WWV	f 120,61

Bij de vaststelling van de minimumdaglonen is uitgegaan van de koppeling van het netto-minimumloon.

Maximum-dagloon werknemersverzekeringen

Het maximum-dagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de WAO, de ZW, de WW en de WWV worden berekend, bedraagt per 1 jan. 1980 f 235,95.

Vereveningsbijdrage

Met ingang van 1 jan. 1980 zal door de uitvoeringsorganen op de arbeidsongeschiktheidsuitkering een zgn. vereveningsbijdrage worden ingehouden. Deze inhouding is gelijk aan het bedrag, dat aan premies ingevolge de Ziektewet, de Werkloosheidswet en de WAO op het overeenkomstige loon van een werknemer wordt ingehouden. Hiermee wordt de situatie rechtgetrokken, dat de inkomens van WAO-ers als gevolg van het feit dat zij tot op heden minder premies betaalden dan een werknemer, sneller stijgen dan die van een werkende.
Teneinde te voorkomen, dat de koopkracht van de WAO-uitkeringen, die zijn ingegaan vóór 1 jan. 1980 en die niet zijn berekend naar het minimumdagloon, als gevolg van de heffing van die vereveningsbijdrage, zou worden aangetast, wordt op die uitkeringen per 1 jan. 1980 een toeslag verleend.
Ook op de uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet en de Wet Werkloosheidsvoorziening zal een vereveningsbijdrage worden ingehouden. Voor de Wet Werkloosheidsvoorziening is de bijdrage gelijk aan de premies ingevolge de Ziektewet en de Werkloosheidswet welke op het overeenkomstige loon van een werknemer worden ingehouden.
In verband met de koopkrachthandhaving wordt op de uitkeringen, welke vóór 1 jan. 1980 zijn ingegaan, een toeslag verleend. Voor de Werkloosheidswet is de vereveningsbijdrage gelijk aan de premies ingevolge de Werkloosheidswet aangezien de overige premies reeds op grond van de gewone wettelijke bepalingen worden ingehouden.
Tot goed begrip zij vermeld, dat de zgn. ,,kortingen" die in 1979 op de uitkeringen zijn toegepast in het nieuwe systeem zijn verrekend.

De uitbetaling

De nieuwe uitkeringsbedragen ingevolge de AOW en de AWW zullen eerst bij de uitbetaling over de maand febr. 1980 kunnen worden uitgekeerd. De verhoging van deze uitkeringen over de maand jan. 1980 zal te zamen met de uitkeringen over de maand febr. 1980 worden uitbetaald. Niettemin zullen in de meeste gevallen in jan. 1980 de netto-uitkeringen hoger zijn dan die in de maand dec. 1979. Dit als gevolg van een ander inhoudingsbedrag aan loonbelasting. De vakantie-uitkering wordt in de regel in de maand mei 1980 betaalbaar gesteld. De uitkeringen ingevolge de AOW en de AWW worden door de Sociale Verzekeringsbank uitbetaald. De uitbetaling van de kinderbijslagen door de raden van arbeid vindt in het algemeen eerst plaats na afloop van het desbetreffende kwartaal. De verhoogde kinderbijslagen zullen dus in het algemeen eerst na afloop van het eerste kwartaal van 1980 betaalbaar worden gesteld. In afwijking hiervan vindt de uitbetaling over het eerste kwartaal 1980 aan het overheidspersoneel — dat tot dusverre de kinderbijslag per maand ontving — plaats vóór 15 februari 1980. Deze vervroegde uitbetaling geldt ook voor degenen, die een uitkering van de Algemene Bijstandswet ontvangen. De uitkeringineens aan de kleine zelfstandigen zal in de loop van het eerste kwartaal 1980 plaatsvinden.
De uitbetaling van de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen volgens de nieuwe wettelijke bepalingen door het Gemeenschappelijk Administratiekantoor of de bedrijfsvereniging zal zo spoedig mogelijk plaatsvinden. Het zal in een aantal gevallen niet mogelijk zijn de verhoogde uitkeringsbedragen reeds in januari 1980 uit te betalen. Een aantal bedrijfsverenigingen zal in januari bij wijze van voorschot nog het uitkeringsbedrag van dec. 1979 betalen. In februari 1980 zal dan een nabetaling over januari met de nieuwe bedragen worden uitbetaald.

ZIEKENFONDSVERZEKERING VOOR BEJAARDEN- EN VRIJWILLIGE VERZEKERING

I. Bejaardenziekenfondsverzekering

Met ingang van 1 januari 1980 zal de toelatingsgrens voor de bejaardenziekenfondsverzekering worden vastgesteld op f 22.007,76. De verzekerden in de bejaardenverzekering zullen vanaf die datum de volgende premies verschuldigd zijn:

Ongehuwden

Inkomensklasse (inkomen in 1980)		Maandpremie
tot	f 17.410,76	f 28,40
f 17.410,76 -	f 17.850,76	f 56,65
f 17.850,76 -	f 18.292,76	f 84,85
f 18.292,76 -	f 22.007,76	f 113,05

Gehuwden

Inkomensklasse		Maandpremie
tot	f 17.410,76	f 28,40
f 17.410,76 -	f 17.850,76	f 56,65
f 17.850,76 -	f 18.292,76	f 84,85
f 18.292,76 -	f 20.150,76	f 113,05
f 20.150,76 -	f 22.007,76	f 169,50

II. Reductieregeling vrijwillige ziekenfondsverzekering

a. Studerende en invalide kinderen

Voor studerende, invalide dan wel de moeder vervangende kinderen tussen 16 en 27 jaar zal vanaf 1 januari 1980 een premie verschuldigd zijn van f 65,30 per maand.

b. Gehuwden jonger dan 65 jaar

Hier te lande wonende gehuwde verzekerden met een inkomen dat in 1979 niet hoger was dan f 26.700,— zullen de volgende premies verschuldigd zijn (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse (inkomen in 1979)	Maandpremie
f 21.400	f 130,60 (f 65,30 p.p.)
f 21.400 - f 24.050	f 210,10 (f 105,05 p.p.)
f 24.050 - f 26.700	f 244,— (f 122,— p.p.)

c. Premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekerine

Hier te lande wonende gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering met een inkomen dat niet hoger is dan f 28.175,—, zullen de volgende premies verschuldigd zijn (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse (inkomen in	Maandpremie
f 22.007,76 - f 25.091,38	f 210,10 (f 105,05 p.p.)
f 25.091,38 - f 28.175,—	f 244,— (f 122,— p.p.)

d. Premiereductieregeling in de vrijwillige ziekenfondsverzekering voor ongehuwden met een AAW-uitkering

Voor verzekerden die niet gehuwd zijn en recht hebben op een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, berekend naar een arbeidsongeschiktheid van 80% of meer en die niet ten laste van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten worden verpleegd in een (voorlopig) erkende inrichting of een tehuis, geldt een premiereductie indien het inkomen in 1980 niet meer bedraagt dan f 15.225,—.

De premies zijn aldus:

voor ongehuwden beneden 35 jaar: f 65,30
voor ongehuwden boven 35 jaar: f 105,05

N.B. De reductieregelingen voor de bejaarden- en de vrijwillige ziekenfondsverzekering zijn voor het eerste kwartaal 1980 vastgesteld.

III. Eigen bijdrage in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten

Met ingang van 1 januari 1980 gelden de volgende bedragen:

Ongehuwden

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 261,15 per maand;
De maximale eigen bijdrage tot f 699,67 per maand.

Gehuwden

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 522,30 per maand.
De maximale eigen bijdrage wordt f 838,13 per maand.
Voor de bepaling van het inkomen waarop de bijdrage van toepassing is, blijft voor de ongehuwde een bedrag van f 58,27 per maand buiten beschouwing en voor de gehuwde een bedrag van f 83,25 per maand. (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber. pag. 626/3 e.v.-1979)

ZWITSERLAND

VORMING NIEUWE REGERING NA PARLEMENTSVERKIEZINGEN, CHEVALLEZ PRESIDENT VOOR 1980

Op 5 dec. 1979 is de samenstelling van de nieuwe Zwitserse regering bekendgemaakt.
Omdat de parlementsverkiezingen van oktober (pag. 779/1) geen ingrijpende wijzigingen in de zetelverdeling hebben opgeleverd, is de al 20 jaar gehanteerde formule voor de verdeling van de kabinetsposten ook nu weer gehandhaafd.
In de nieuwe federale regering hebben twee radicalen, twee socialisten, twee christen-democraten en één centrum-democraat zitting.
Zes leden van de vorige regering hadden zich wederom kandidaat gesteld en zij werden dan ook weer herkozen.
Enige moeilijkheden deden zich voor bij het vinden van een geschikte kandidaat voor de afgetreden Rudolf Gnagi, minister van defensie, die in 1971 en 1976 tevens Bondspresident is geweest. Gnagi vertegenwoordigde in de regering de centrum-democraten. Binnen deze partij bestond geen eensgezindheid over een nieuwe kandidaat en daarom werd besloten twee kandidaten voor te stellen.
Uiteindelijk is Leon Schlumpf, vertegenwoordiger van het kanton Graubunden, met 159 stemmen gekozen. De andere centrum-democratische kandidaat, Werner Martignoni, lid van de regering van het kanton Bern, kreeg 72 stemmen. Met 183 stemmen heeft het parlement Georges-André Chevallaz, radicaal, tot Bondspresident voor het jaar 1980 gekozen.

Op 19 december werd een herverdeling van de zeven portefeuilles bekendgemaakt. Drie portefeuilles werden daarbij aan andere regeringsleden toegewezen. Schlumpf kreeg nu de portefeuille van transport, communicatie en energie, die tot dusver werd beheerd door Willy Ritchard. Deze kreeg nu het departement van financiën en daarmee werd voor het eerst in meer dan 20 jaar een socialist met de leiding van dit departement belast. Georges-André Chevallaz verhuisde naar het departement van defensie als opvolger van Schlumpf. De overige portefeuilles bleven in dezelfde handen: buitenlandse zaken - Pierre Aubert; binnenlandse zaken - Hans Hurlimann; justitie - Kurt Furgler; economie - Fritz Honegger. (NZZ, Le Monde, FAZ)

SCANDINAVIË

DENEMARKEN

REGERINGSVERKLARING, LOON- EN PRIJSSTOP AFGEKONDIGD, DEVALUATIE KROON, VERREGAANDE ECONOMISCHE MAATREGELEN

Premier Anker Jörgensen, leider van eer, sociaal-democratisch minderheidskabinet, gevormd na de vervroegde verkiezingen van 23 okt. 1979 (pag. 689 e.v.-1979), heeft op 6 nov. 1979 bij de opening van het nieuwe parlement zijn regeringsverklaring voorgelezen, waarin hij ,,harde en onaangename maatregelen" heeft aangekondigd.
Hij kondigde een heel pakket van wetsontwerpen aan, die zo spoedig mogelijk door het parlement aangenomen moesten worden en waarvan er één voorzag in een loon- en prijsstop.
Jörgensen deed een beroep op de Deense bevolking de maatregelen op lange termijn te ondersteunen, opdat een halt toegeroepen kan worden aan de explosieve stijging van de Deense buitenlandse schuld.
De regering hoopt, aldus Jörgensen, na een aantal maatregelen voor de korte termijn, enige adempauze te krijgen, waarin dan maatregelen voor de lange termijn genomen kunnen worden.
Uiteindelijk doel is de concurrentiepositie van Denemarken op de buitenlandse markten te vergroten en de uitvoer te doen toenemen. Men moet er wel vanuit gaan, aldus Jörgensen, dat deze maatregelen pas over enkele jaren effect zullen sorteren.
Jörgensen hoopte de positie van de betalingsbalans op korte termijn te kunnen verbeteren door de overheidsuitgaven te verminderen en de belastingen te verhogen. Daarnaast zou er een stop op de kredietverschaffing aan particulieren ingesteld moeten worden.
Andere maatregelen die Jörgensen aankondigde, waren de oprichting van een raad voor de industrie, verhoging van de vennootschapsbelasting, afbouw van de inspraak, realisering van een belastinghervorming en hervorming van het stelsel van sociale uitkeringen.

Op 14 nov. 1979 ging het parlement akkoord met de wet die een stop op de salarissen, honoraria, huren en andere bronnen van inkomsten instelt. De lonen etc. moeten op het niveau van 4 nov. 1979 bevroren worden.

In een toelichting op het wetsontwerp zei Jörgensen dat hij op deze manier tijd wil winnen in de onderhandelingen met de sociale partners over vergaande economische saneringsplannen.
Op 29 nov. 1979 heeft minister van economie Nörgaard meegedeeld dat de regering in overleg met de centrale bank besloten heeft de Deense kroon met 5% te devalueren.
Op 4 dec. 1979 diende de regering een uit 18 punten bestaand economisch saneringsprogramma bij het parlement in. Het *NRC/H'blad* (5-12-1979) gaf daarvan het volgende overzicht:

Hoe ingrijpend de maatregelen van het uit achttien punten bestaande economische lange termijnprogramma, dat de Deense regering deze week heeft bekendgemaakt, ook zijn, premier Jörgensen en zijn kabinet kunnen op korte termijn geen aanzienlijke vermindering beloven van het eeuwige tekort op de Deense betalingsbalans. En wat de werkloosheid betreft, valt er niet meer dan een langzame vermindering van de groei van dit verschijnsel te verwachten. Het pakket, dat onder meer een strak loon- en prijsbeleid omvat en dat volgt op de recente devaluatie (vorige week) van de Deense kroon met 5 procent, zal naar verwacht in 1983 het tekort op de betalingsbalans tot 12 rnrd kronen (4 rnrd gulden) hebben teruggebracht. (Het tekort van dit jaar zal naar verwacht 15 rnrd kronen. oftewel 6 rnrd gulden bedragen).

Maar ondertussen zal de Deense buitenlandse schuld nog steeds met ongeveer 12 rnrd kronen (4,4 rnrd gulden) per jaar groeien en zal het werkloosheidscijfer, momenteel 135.000, tot 200.000 ziin gestegen.

De enige troost, die de regering kon bieden, was dat zonder de inflatie-bestrijdende en exportstimulerende maatregelen het werkloosheidscijfer tegen 1983 tot 255.000 (op een bevolking van ruim vijf mln inwoners) zou zijn gestegen en dat de betalingsbalans in dat jaar het onoverkomelijke tekort zou vertonen van 26 rnrd kronen (8 rnrd gulden) of meer.

Het programma, dat straffe loon- en prijsbeperkingen, belastingmaatregelen die vooral de mensen met een hoog inkomen of vermogen treffen en voorts een verplicht winstdeling-systeem omvat, heeft al boze kritiek van zowel links als rechts te verduren gekregen.

De liberalen en conservatieven bestempelden het als ,,de meest socialistische wetgeving die Denemarken ooit gekend heeft" en de linkse partijen beschouwden het als een ,,wrede eenzijdige aanval op de loontrekker".

Het programma verschilt in zoverre van de traditionele crisis-pakketten die de Deense regering de afgelopen tien jaar vrijwel jaarlijks hebben gepresenteerd, dat het niet geheel en al bestaat uit fiscale maatregelen, zoals verhoging van de directe of indirecte belastingen.

,,Het voordeel van onze formule is dat de effecten hiervan over een aantal jaren steeds gunstiger zullen uitpakken", aldus minister van financiën Svend Jakobsen. Hij stelde duidelijk dat de beperkende maatregelen, die in eerste instantie gelden voor de periode tot de vernieuwing van de algemene loonovereenkomsten in

maart 1981, ook in de daaropvolgende jaren dienen te worden gecontinueerd.
Maar zelfs als de reële lonen in 1980 zullen dalen, zal het loonpeil nog steeds gemiddeld met 6 a 7 procent stijgen — de helft van de gemiddelde jaarlijkse loonstijgingen van de afgelopen tien jaar.
Het aan banden leggen van de lonen zal voornamelijk gebeuren door een radicale verandering van Denemarken bijna heilige automatische aanpassing van de lonen aan de kosten van levensonderhoud. Hogere prijzen voor olie, elektriciteit of steenkool zullen niet langer worden doorberekend in de prijs-index die in de lonen wordt verwerkt en de helft van alle verwachte loonaanpassingen voor de komende anderhalf jaar zullen worden geschrapt.
Tevens zijn alleen prijsstijgingen toegestaan die voortvloeien uit hogere prijzen voor geïmporteerde grondstoffen of halffabrikaten. Ook zullen beperkingen worden gesteld aan huurprijzen, honoraria in de vrije beroepen, en dividenduitkeringen.
Pensioenfondsen en verzekeringsmaatschappijen mogen niet langer hypothecaire leningen verstrekken voor privégebruik.
De vennootschapsbelasting gaat omhoog van 37 tot 40 procent, het aantal aftrekposten voor de inkomstenbelasting zal sterk worden teruggedrongen, een nieuwe grondbelasting zal de extra winsten die de boeren dank zij de ,,groene'' kronen van de Europese Economische Gemeenschap zullen maken opslokken, en bepaalde belastingvoordelen met betrekking tot investeringen en verhoogde afschrijving zullen worden opgeheven.
Volgens de oppositie maakt de regering misbruik van een kritieke situatie om ,,ideologische'' maatregelen door te drukken die niets met de fundamentele economische problemen te maken hebben. Zij doelen hiermee op de belastinghervormingen, en vooral op het winstdelingssysteem waarbij de werkgevers tien procent van hun winst-nabelasting in een door de vakbonden bestuurd investeringsfonds moeten storten ter compensatie van de beperkingen op het loonfront.
Deze laatste maatregel kan niet op de steun van de meerderheid in het parlement rekenen, maar de regering lijkt hiervoor een oplossing te hebben gevonden door de winstdeling niet als wetsontwerp in te dienen maar als een voorstel, waarna het parlement de regering zou kunnen vragen om de wetgeving ten aanzien van de winstdeling op een later tijdstip uit te werken.
Misschien is zelfs dat te veel gevraagd van het parlement, maar premier Jörgensen onderstreepte dat het maatregelenpakket in zijn geheel moet worden aangenomen, hoewel hij toegaf nog niet te weten waar dan de benodigde steun vandaan moest komen. ,,Wij hebben besloten dat dit plan voor Kerstmis moet worden aangenomen, ook al zal het parlement nog op Kerstavond in zitting moeten blijven'', aldus de premier. (FAZ, NZZ, The Financial Times, NRC/H'blad)

IJSLAND

WINST VOOR RECHTS BIJ PARLEMENTSVERKIEZINGEN

Op 2 en 3 dec. 1979 zijn op IJsland vervroegde verkiezingen gehouden voor het parlement. Deze verkiezingen waren noodzakelijk omdat de coalitieregering van sociaal-democraten, communisten en de Progressieve Partij, onder aanvoering van Olafur Johannesson, uiteengevallen was wegens het ontbreken van overeenstemming over de te volgen economische politiek (pag. 693).
De verkiezingen hebben een verschuiving naar rechts opgeleverd. De conservatieve en centrum-partijen, die de kiezers in het vooruitzicht hadden gesteld de inflatie te beteugelen en de blijvende aanwezigheid van NAVO-troepen voorstaan, hebben een meerderheid van 38 zetels behaald.
De Progressieve Partij, die steunt op de agrarische beroepsbevolking, heeft nu 17 zetels tegen 12 in het vorige parlement.
De sociaal-democraten verloren er 4 en hebben nu 10 zetels. De Volksalliantie Partij, waarin de communisten zitten, verloor 3 zetels en heeft er 11 overgehouden.
De grootste partij is nu de conservatieve Onafhankelijkheidspartij met 21 zetels, een winst van één zetel. De conservatieven hebben een offensieve verkiezingscampagne gevoerd. Zij hebben een aanzienlijke verlaging van de overheidsuitgaven aangekondigd en een verlaging van de directe belasting en van de hulp aan de boeren.
Deze verkiezingsuitslag betekent echter niet dat er gemakkelijk een nieuwe regering gevormd kan worden. Hoewel er een duidelijke meerderheid is voor de centrum- en rechtse partijen zal, wegens vergaande meningsverschillen over het te voeren economisclie beleid tussen deze partijen, waarschijnlijk weer een centrum-linkse coalitie gevormd worden.
Op 5 dec. werd Steingrimur Hermannsson, de leider van de Progressieve Partij, door president Kristjan Eldjarn belast met de vorming van een nieuwe regering. Hij verklaarde een centrum-links kabinet met de sociaal-democraten en de Volksalliantie Partij te willen vormen. De 51-jarige oud-minister van justitie gaf zijn pogingen om een regering te vormen in het weekeinde van 23 dec. op, nadat de Volksalliantie Partij de door Progressieve Partij en sociaal-democraten noodzakelijk geachte bezuinigingsmaatregelen geweigerd had te aanvaarden.
Op 27 dec. belastte president Eldjarn de leider van de conservatieve Onafhankelijkheidspartij, Geir Hallgrimsson, met een formatie-opdracht. (The Financial Times, *FAZ, NZZ)*

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

AFTREDEN YOUNG ALS AMBASSADEUR BIJ DE VN

De Amerikaanse permanente vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties. Andrew Young, is op 15 aug. 1979 afgetreden nadat hij eerder door minister van buitenlandse zaken Vance bekritiseerd was wegens een ontmoeting met de waarnemer van de Palestijnse Bevrijdings Organisatie bij de VN.
Deze ontmoeting vond op 26 juli 1979 plaats in de New Yorkse woning van de permanente vertegenwoordiger van Koeweit. Volgens een mededeling van Young was het een toevallige ontmoeting, waaraan geen enkele politieke betekenis toegekend moest worden. Later werd echter bekend dat er tijdens de ontmoeting gesproken was over een mogelijk uitstel van een debat in de Veiligheidsraad over de Palestijnse kwestie.
De zaak kwam aan het licht toen het State Department op 13 aug. in antwoord op vragen van de pers onthulde dat er een ontmoeting had plaatsgevonden tussen Young en de Koeweitse ambassadeur bij de VN, Abdalla Yaccoub Bishari, op 26 juli. Volgens het State Department was de PLO-waarnemer Zehdi Labib Terzi ,,volkomen onverwachts'' langsgekomen en was Young, volgens zijn eigen zeggen, na het uitwisselen van sociale plichtplegingen 15 minuten later weggegaan.
Een dag daarna kwam het State Department, nadat de Israëlische regering had geprotesteerd wegens de ,,onjuiste versie'', met een andersluidende lezing. Young zou, toen hij naar het huis van Bishari ging, geweten hebben dat Terzi mogelijk langs zou komen. Ook gaf het State Department toe dat er politieke zaken besproken waren.
Young, van zijn kant, verklaarde op 14 aug. 1979 dat zijn eerdere verklaring ,,niet een leugen was'', maar ook niet helemaal waar was. Hij zei verder dat hij geheel op eigen initiatief gehandeld had en dat de discussie met Terzi was gegaan over het mogelijke uitstel van het Veiligheidsraaddebat. Hij verklaarde ook dat hij de Israëlische permanente vertegenwoordiger bij de VN, Yehuda Blum, op 26 juli een volledig verslag van de onderhavige bespreking had gegeven.

Op 15 aug. schreef Young zijn ontslagbrief aan Carter. Daarin zei hij o.a. dat hij het zeer pijnlijk vond dat zijn goedbedoelde acties mogelijk het vredesproces zouden hebben gehinderd. Hij voegde eraan toe dat hij zich actief zou inzetten voor de herverkiezing van Carter.
Het ontslag van Young werd scherp bekritiseerd door de pro-Palestijnse elementen in de zwarte gemeenschap van de VS die de regering verweten gezwicht te zijn voor de druk van de joodse lobby.
Young heeft overigens na zijn ontslag in verscheidene verklaringen gezegd dat hij voorstander is van de Amerikaanse erkenning van de PLO maar dat hij er begrip voor heeft dat de regering dit nu nog niet kan doen.
Ondanks het aftreden van Young en een officiële verontschuldiging voor zijn gedrag door het State Department verklaarde een woordvoerder van het Israëlische departement van buitenlandse zaken op 16 aug. dat Israël er bezorgd over was dat de VS betrekkingen met de PLO zouden aangaan.
Tegelijkertijd ontkenden verschillende Israëlische woordvoerders dat Israël de hand gehad zou hebben in het heengaan van Young. De Israëlische vice-premier Yadin ontkende op 16 aug. Amerikaanse persberichten dat Israëlische agenten het gesprek van Young en Terzi afgeluisterd zouden hebben.
Op 15 aug. 1979 bevestigde het State Department dat de Amerikaanse ambassadeur in Oostenrijk, Milton Wolf, in juni en juli 1979 driemaal gesproken had met de PLO-vertegenwoordiger in Wenen en dat hij daarna door het State Department eraan herinnerd was dat dergelijke gesprekken niet gewenst zijn. Het State Department bevestigde ook dat Wolf, die zelf joods is, uitgebreid verslag uitgebracht heeft over de gesprekken, waar overigens niet over substantiële politieke problemen van gedachten gewisseld was.
Op 31 aug. 1979 heeft president Carter Donald McHenry benoemd tot nieuwe permanente vertegenwoordiger bij de VN. McHenry was totdan toe de tweede man van de VS bij de VN. Young is overigens de gehele maand augustus nog werkzaam geweest als VS-vertegenwoordiger en in die functie heeft hij ook de Veiligheidsraad voorgezeten en met name het debat van 24 aug. over een door de Arabische landen ingedrende motie voor erkenning van de rechten van de PLO. *(IHT, The Financial Times, Le* Monde)

Leiders van de zwarte gemeenschap in de VS tijdens een persconferentie in het hoofdkantoor van de National Urban League in New York, waar zij president Carter bekritiseerden voor het accepteren van het ontslag van Young. V.l.n.r. Vernon E. Jordan, president van de National Urban League, Benjarnin Hooks, directeur van de National Association for the Advancement of Coloured People (NAACP) en Coretta King, de weduwe van dr. Martin Luther King.

Donald McHenry schudt de handen van VN secretaris-generaal Kurt Waldheim (l.) bij een lunch ter ere van McHenry in het gebouw van de Amerikaanse missie bij zijn benoeming tot Amerikaans permanent vertegenwoordiger bij de VN.

NIEUW DEPARTEMENT VAN ONDERWIJS

President Carter heeft op 17 okt. 1979 de wet ondertekend, waarbij een nieuw ministerie, dat van onderwijs, in het leven geroepen werd.
De ontwerp-wet hierover was op 8 febr. naar het Congres gezonden en op 24 sept. door de Senaat met 69 tegen 22 stemmen aangenomen. Het Huis van Afgevaardigden had er op 27 sept. met 215 tegen 201 stemmen zijn goedkeuring aan gegeven.
Op **30** okt. heeft president Carter mevr. Shirley Mount Hufstedler tot minister van onderwijs benoemd. Mevr. Hufstedler was voordien rechter bij het Hof van Beroep in Californië.
Het nieuwe ministerie is afgesplitst van het ministerie van gezondheid, onderwijs en sociale zaken, dat nu voortbestaat als ministerie van gezondheid en sociale zaken.

UNIE VAN ARABISCHE EMIRATEN

HERVERKIEZING PRESIDENT. NIEUW KABINET. TEGENSTELLING TUSSEN ABOE DHABI EN DUBAI OVER EENHEID EMIRATEN. BENOEMING EMIR DUBAI TOT PREMIER. KABINETSFORMATIE

Zoals verwacht (pag. 714/3-1976) herkoos de Opperste Raad van de Unie van Arabische Emiraten op 30 nov. 1976 sjeik Zayed bin Sultan al-Nahayan (de heerser van Aboe Dhabi) tot president van de UAE voor een tweede ambtstermijn van vijf jaar, terwijl sjeik Rashid bin Said al-Maktoum (de heerser van Dubai) als vice-president werd herkozen.

Op 3 jan. 1977 werd een nieuw kabinet benoemd met sjeik Maktoum bin Rashid al-Maktoum, de kroonprins van Dubai, weer als premier. De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Vice-premier - sjeik Hamdan bin Mohammed; buitenlandse zaken - Sayed Ahmed Khalifa al-Suweidi; financiën en industrie - sjeik Hamdan bin Rashid; binnenlandse zaken - sjeik Mubarek bin Mohammed; defensie - sjeik Mohammed bin Rashid al-Maktoum (broer van de premier); economie en handel - sjeik Sultan bin Ahmed al-Mualla: voorlichting - sjeik Ahmed bin Hamid; verbindingen - Mohammed Saeed al-Mualla; openbare werken en huisvesting - Mohammed Khalifa al-Kindy; onderwijs en jeugd - Abdulla Omran Taryam; olie en minerale hulpbronnen - Sayed Maneh Said al-Oteiba; elektriciteit en water - sjeik Thani bin Eissa bin Hareb; staatsminister binnenlandse zaken - Hamouda bin Ali; staatsminister buitenlandse zaken - Saif bin Ghobash; staatsminister - sjeik Ahmed Sultan al-Qassimi: staatsminister kabinetszaken - Saeed al-Ghaith; staatsminister voor zaken Opperste Raad - Abdulaziz bin Humaid al-Qassimi; justitie en islamitische zaken - Mohammed Abdul Rahman al-Bakar; gezondheid - Khalfan al-Rumy; arbeid en sociale zaken - Abdulla Mazrui; planning - Saeed Ghobash; landbouw en visserij - Saeed al-Raqabani.

De zeven laatstgenoemden maakten geen deel uit van het vorige kabinet.

Onenigheid tussen emiraten

Maar, hoewel in mei 1976 de vorming van een verenigde defensiemacht was overeengekomen (pag. 714/3-1976), bleef tussen de zeven lidstaten van de UAE onenigheid bestaan over de eenheid van de federatie in het algemeen en de bevoegdheden van de federale regering.

Die onenigheid bestond vooral tussen Aboe Dhabi en Dubai, wiens heerser, sjeik Rashid, vreesde dat een grotere eenheid van de emiraten niet alleen de onafhankelijkheid van de sjeikdommen zou vernietigen, maar ook de overheersende positie van Aboe Dhabi nog verder zou versterken. Dubai werd in die opvatting gesteund door Ras al Khaimah, terwijl de andere vier emiraten (Ajman, Fujairah, Sharjah en Umm al-Qaiwain) de zijde van Aboe Dhabi kozen.

Het geschil tussen Aboe Dhabi en Dubai leidde in jan. 1978 tot een conflict over het opperbevel van de verenigde defensiemacht.

Op 31 jan. 1978 benoemde de president, sjeik Zayed, zijn zoon (brigade-generaal) sjeik Sultan bin Zayed al-Nahayan, tot opperbevelhebber van de federale strijdkrachten. Sjeik Rashid, de vice-president en tevens de heerser van Dubai, zou tegen dit besluit zijn gekant geweest, omdat het zonder overleg met de Opperste Raad zou zijn getroffen. Op 6 febr. 1978 werd gemeld dat sjeik Rashid de troepen van Dubai uit het federale leger had teruggetrokken en hen op 2 febr. in staat van paraatheid had gebracht; volgens onbevestigde berichten zouden zij aan de grens met Aboe Dhabi zijn samengetrokken, aldus A P.

(Een andere zoon van sjeik Zayed, nl. sjeik Khalifa bin Zayed al-Nahayan, was reeds plaatsvervangend opperbevelhebber.)

Voorts kondigde de president een ,,beslissing" af, die ten doel had ,,de unificatie en reorganisatie van de strijdkrachten te voltooien door het volledig samensmelten van land- en zeestrijdkrachten op alle niveaus en het afschaffen van de commando's in de westelijke, centrale en noordelijke militaire gebieden"; de strijdkrachten in die gebieden zouden moeten worden gereorganiseerd tot brigades en geregelde militaire formaties ,,rechtstreeks verbonden met het algemene opperbevel van de strijdkrachten".

Tevens verklaarde president Zayed dat voortaan ,,de UAE-strijdkrachten zullen worden geleid door het ministerie van defensie onder sjeik Mohammed bin Rashid al-Maktoum", dat het pasgevormde opperbevel zou worden aangevoerd door sjeik Sultan bin Zayed, en dat generaalmajoor Awwad al-Khalidi chef van de generale staf zou zijn. (Deze (Jordaanse) officier was in mei 1976 tot opperbevelhebber van de gezamenlijke strijdkrachten benoemd; zie pag. 714/3 - '76.)

In de zomer van 1978 sprak sjeik Rashid openlijk over de mogelijkheid dat Dubai de federatie zou verlaten. Bij de viering van de zevende verjaardag van de vorming van de federatie (2 dec. 1978) ontbrak sjeik Rashid bij de feestelijkheden.

Toen duidelijk werd dat de astronomische groei van de economie in de jaren 1975 en 1976 voorbij was, trad ook een duidelijk verschil tussen Aboe Dhabi en Dubai wat betreft het economische beleid aan het licht.

De Financial ***Times*** (5-12-1978) schreef o.a.:

„... Aboe Dhabi is meer sober geworden, terwijl Dubai liberaal in hart en nieren is, in de opvatting dat dit van essentieel belang is voor het vervullen van zijn rol als een soort Singapore voor de UAE en de Golf. In Aboe Dhabi zijn er toenemende beperkingen t.a.v alcohol. Dubai daarentegen heeft hotels, cafés en vermaakcentra, waarover aan de Golf steeds meer gesproken wordt. (...)

Aboe Dhabi wenst de huidige periode van economische consolidatie en gematigde groei voort te zetten. Het is zich ervan bewust dat grote uitgaven in de UAE leiden tot sterkere immigratie uit andere Arabische landen en het (Indische) subcontinent, waardoor de inheemse bevolking nog meer in de minderheid raakt. Investeringen in de westelijke landen worden minder aantrekkelijk vanwege de onzekere dollar en de betrokkenheid van de Verenigde Staten die dit met zich meebrengt. Het meest wenselijke alternatief. naar-a boe Dhabi beseft, is om te inves-

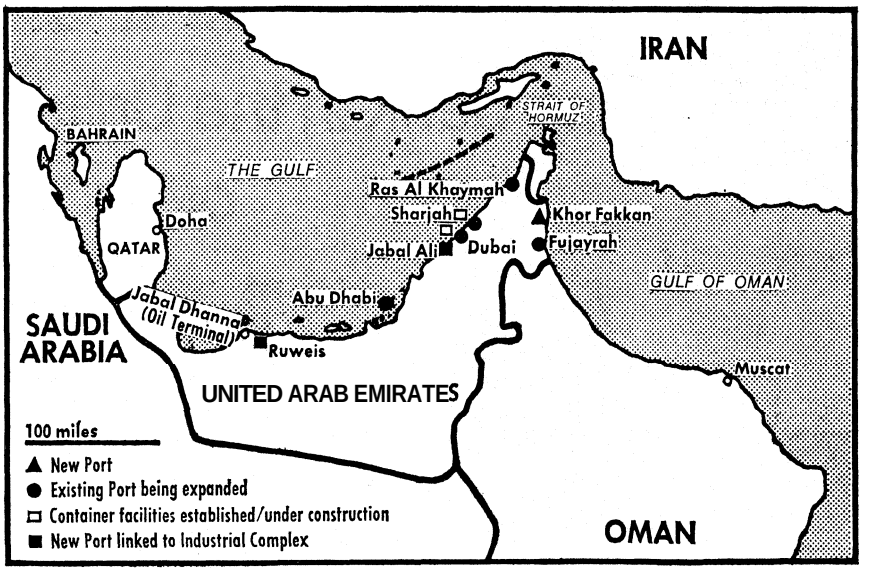

(The Times)

teren in de Arabische wereld. Op die manier is er minder verplaatsing van bevolking. (...)
Dubai daarentegen heeft zich sterk verbonden tot een industrialisatie op grote schaal, met inbegrip van zijn aluminiumsmelterij in ae nieuwe industriestad Jebel Ali. Aangezien het. in het verleden zonder al te veel spanningen op grote schaal immigranten heeft geabsorbeerd, is het (Dubai) daarover minder bezorgd dan Aboe Dhabi. Ook meent het dat het met zijn handelsgeest succesrijk kan zijn in de onzekere industrialisatiewateren van de Golf. Maar de veerkracht van zijn handel is aangetast door Aboe Dhabi's tragere groei, terwijl de noordelijke emiraten pijnlijk zijn getroffen door, bijvoorbeeld, de door de banken ingevoerde kredietrem en door Aboe Dhabi's tegenzin zijn rijkdommen te gebruiken om borg te staan voor die emiraten die in moeilijkheden zijn geraakt door hun ambitieuze ontwikkelingsplannen..."

Bijeenkomst Opperste Raad *n.a.v.* memorandum

Op 19 maart 1979 kwam de Opperste Raad van de UAE voor het eerst sinds nov. 1976 bijeen om een uit 10 punten bestaand memorandum te bespreken, dat de maand tevoren door de Federale Nationale Raad, het uit 40 leden bestaande parlement, dat sinds 1977 werd voorgezeten door Taryam Omran Taryman van Sharjah (de opvolger van de in okt. 1976 afgetreden Thani bin Abdullah).
In dit memorandum werd gepleit voor het verlenen van uitgebreidere wetgevende bevoegdheden aan de Federale Nationale Raad, waarvan de leden door middel van een verkiezingsprocedure zouden moeten worden aangewezen in plaats van, zoals tot dusver gebruikelijk, door de heersers van de lidstaten te worden benoemd. Voorts werd in het memorandum gepleit voor a) de afschaffing van alle interne grenzen; b) de unificatie van het inkomen van alle emiraten; c) de opheffing van alle buitenlandse invloed op de economie; d) de unificatie van de defensiemacht; en e) de zuivering van ,,vreemdelingen"* in het leger (Financial Times 27-3-1979).
Deze verlangens werden gesteund door het federale kabinet en door een tot dan toe ongekende publieke pressie.
Vanaf 19 maart vond dagenlang een voortdurende stroom demonstraties plaats in verschillende delen van de UAE door jonge voorstanders van de eenwording. Verscheidene duizenden betogers overhandigden president Zayed een petitie, waarin de wensen uit het 10-puntenmemorandum werden herhaald en waarin geklaagd werd dat de competitie tussen de emiraten tot onnodige economische duplicatie (de bouw van vier internationale luchthavens en de planning van nog drie bijv.) en de komst van vele buitenlandse arbeiders had geleid en zo, aldus de petitie, tot de huidige economische recessie had bijgedragen.
Aangenomen werd dat de demonstraties zelfs Aboe Dhabi verrasten, maar het netto-effect van de toenemende druk was steeds sterker het isolement van Dubai. Dit emiraat en Ras al Khaimah geloofden dan ook dat de demonstraties door Aboe Dhabi waren georganiseerd om pressie op hen uit te oefenen. Bij een van de demonstraties was een groot contingent betogers afkomstig van de Al Ain Universiteit, die onder controle van Aboe Dhabi staat.
Tijdens de discussies in de Opperste Raad kwam ook het vetorecht ter sprake dat zowel Aboe Dhabi als Dubai in die raad bezitten, maar dat door de machtige invloed van Aboe Dhabi op de niet-oliebezittende emiraten tot een uiterst belangrijk wapen voor Dubai was geworden. Een aantal groepen, incl. de Federale Nationale Raad, wenste nu dat Dubai dit veto opgaf.
De Opperste Raad moest op 27 maart over het memorandum beslissen, maar Dubai en Ras al Khaimah boycotten toen de zitting, omdat er teveel druk op hen door Aboe Dhabi zou zijn uitgeoefend. Tevens verwierpen zij het memorandum, dat zij interpreteerden als een begin van de uitholling van de bevoegdheden van de sjeiks.
Tegelijk riep Dubai op tot bemiddeling van bevriende Golfstaten.

Onrust in Ras al Khaimah

In april 1979 vonden in Ras al Khaimah demonstraties plaats tegen het leiderschap van de heerser, sjeik Saqr bin Mohammed al Qasimi en tegen de slechte economische omstandigheden in dit emiraat. De plaatselijke strijdkrachten bleken weinig genegen om effectief tegen de demonstranten op te treden. Sjeik Saqr zette de leider van een kleine stam gevangen met als argument dat deze geld van andere emiraten had aangenomen om de demonstraties op gang te brengen. Er werd een comité van 30 burgers gevormd om met de heerser te onderhandelen over veranderingen in de manier waarop het sjeikdom werd geleid, terwijl openlijk gesproken werd over een vervanging van sjeik Saqr door zijn zoon, sjeik Khalid. Het comité zou, aldus *Financial Times* (26-4-1979), drie eisen hebben gesteld: 1) Ras al Khaimah moet Aboe Dhabi (en niet Dubai) steunen bij het versterken van de federatie; 2) sjeik Saqr moet het memorandum van de Federale Nationale Raad vóór unificatie steunen; en 3) de burgers van het sjeikdom moeten meer zeggenschap Krijgen in de economische planning en het bestuur. Voorts wenste het comité dat meer openbare diensten door de federatie zouden worden verzorgd in plaats van door Ras al Khaimah zelf, waarbij erop werd gewezen dat de kosten van elektriciteit en water in Ras al Khaimah verscheidene malen hoger waren dan in Aboe Dhabi en dat de voorziening te wensen overliet.
Maar sjeik Saqr zou bij de onderhandelingen met het comité onbuigzaam zijn gebleken.

Bemiddeling Koeweit. Nieuw kabinet onder sjeik Rashid

Inmiddels was sjeik Sabah al Ahmad al Jabir al Sabah, vice-premier en minister van buitenlandse zaken van Koeweit, begin april 1979 op verzoek van president Zayed een reeks gesprekken met UAE-leiders begonnen om een compromis tus-

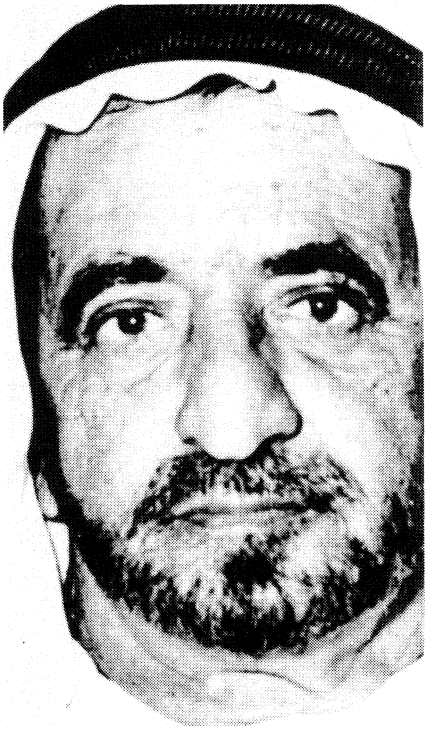

Sjeik Rashid bin Said al-Maktoum, premier en vice-president van de UAE en heerser van Dubai.

* Ca. 65% van het federale leger bestaat uit troepen, die uit Oman afkomstig zijn.

sen de standpunten van Aboe Dhabi en Dubai te bereiken. Hij stelde o.m. voor dat sjeik Rashid, de heerser van Dubai, premier van de UAE zou worden en een nieuwe regering zou vormen.

Op 24 april meldde sjeik Sabah dat zijn bemoeienissen waren geslaagd. De volgende dag trad de UAE-regering van sjeik Maktoum bin Rashid al-Maktoum (kroonprins van Dubai en premier van de UAE sinds dec. 1973) af om de weg voor een nieuwe regering vrij te maken. Tijdens een buitengewone zitting van de Opperste Raad onder voorzitterschap van president Zayed werd sjeik Rashid op 30 april tot premier benoemd en met de vorming van een nieuwe regering belast. Hij kreeg de tijd tot 3 juni om zijn ministerslijst in te dienen. Maar op die datum was de bijna twee weken eerder ingediende lijst met namen nog niet door president Zayed goedgekeurd. Hij zou bezwaar gemaakt hebben tegen een van de voorgestelde namen en tegen de portefeuilles die aan twee anderen waren toegedacht. Wel zou de president met de premier zijn overeengekomen dat twee vertegenwoordigers van Sharjah in het kabinet, Abdulla Omran Taryam (onderwijs en jeugd) en Khalfan al-Rumy (gezondheid), niet zouden terugkeren. Abdulla Omran Taryam, een broer van Taryam Omran Taryam (de voorzitter van de Federale Nationale Raad), was door de conservatievere heersers ervan beschuldigd de man achter de demonstraties van maart 1979 te zijn geweest. Maar op 1 juli 1979 was de vorming van het nieuwe kabinet voltooid. Sjeik Rashid, de premier die tevens vice-president bleef, bracht slechts vier wijzigingen aan vergeleken met het vorige kabinet. De verdeling van de portefeuilles tussen de emiraten bleef dezelfde, d.w.z. Sharjah en Ras al Khaimah behielden elk twee portefeuilles. Sjeik Rashid wil de federale bureaucratie (32.000 ambtenaren) beperken en haar operaties decentraliseren. Maar hij beloofde de helft van de olie-inkomsten van Dubai ter beschikking van de gemeenschappelijke begroting te stellen.

De samenstelling van het nieuwe kabinet was als volgt:

Premier - sjeik Rashid bin Said al-Maktoum; vice-premiers - sjeik Maktoum bin Rashid al-Maktoum en sjeik Hamdan bin Mohammed al-Nahayan. Binnenlandse zaken - sjeik Mubarek bin Mohammed al-Nahayan; buitenlandse zaken - Sayed Ahmed Khalifa al-Suweidi; financiën en industrie - sjeik Hamdan bin Rashid al-Maktoum; defensie - sjeik Mohammed bin Rashid al-Maktoum; olie en minerale rijkdommen - Sayed Maneh Said al-Oteiba; economie en handel - sjeik Sultan bin Ahmed al-Mualla; voorlichting en cultuur - sjeik Ahmed bin Hamid; verbindingen - Mohammed Saeed al-Mualla; openbare werken en huisvesting - Mohammed Khalifa al-Kindy; onderwijs en jeugd - Said Salman*; elektriciteit en water - Hamad bin Nasir al-Uways*; staatsminister binnenlandse zaken - Hamouda bin Ali; staatsminister buitenlandse zaken - Rashid Abdullah; staatsminister - sjeik Ahmed Sultan al-Qassimi; staatsminister kabinetszaken - Saeed al-Ghaith; staatsminister zaken Opperste Raad - Abdulaziz bin Hainid al-Qassimi; justitie, religieuze bezittingen en islamitische zaken - Mohammed Abdul Rahman al-Bakar; gezondheid - Hamad Abd al-Rahman al-Midfa*; arbeid en sociale zaken - Sayf al-Jarwan*; planning - Saeed Ghobash; landbouw en visserij - Saeed al-Raqahani. (* = nieuw)

De afgetreden premier keerde dus als vice-premier terug, terwijl zoals reeds gemeld o.a. Abdulla Omran Taryam niet terugkeerde. (Zie ook pag. 400/2-1979)

VERRE OOSTEN

OCEANIE

ONAFHANKELIJKHEID KIRIBATI

Op 12 juli werden de Gilbert-eilanden — een Britse kroonkolonie die op 1 jan. 1977 zelfbestuur kreeg — de onafhankelijke republiek Kiribati.

De nieuwe republiek, die als 41ste lid tot het Gemenebest toetrad, bestaat uit 33 atollen in de Stille Oceaan, die verdeeld zijn in vier eilandengroepen: 1) de eigenlijke Gilbert-eilanden met als hoofdeiland Tarawa, waarop de hoofdstad Bairiki ligt; 2) Banaba of Ocean eiland; 3) de Phoenix eilanden, met o.a. Canton en Enderbury (die op grond van een Brits-Amerikaans akkoord uit 1939 gedurende 50 jaar door beide staten als condominium zouden worden bestuurd); en 4) de Line eilanden, met o.a. Chsistmas (waarop in de jaren vijftig door Engeland en de VS kernproeven werden gehouden).

Zoals tijdens de constitutionele conferentie, die tussen 21 nov. en 7 dec. 1978 te Londen werd gehouden, was overeengekomen, is Kiribati een republiek met een uitvoerende president (zowel staatshoofd als regeringsleider) en een gekozen parlement van één kamer. De eerste president is Ieremia Tabai, die op 16/17 maart 1978 met 55,5% van de uitgebrachte stemmen tot premier was gekozen.

Voorts werd bij de constitutionele conferentie overeengekomen dat Engeland in de vier jaren 1979-1982 £15,5 mln aan ontwikkelingshulp zal verschaffen plus speciale begrotingshulp ten bedrage van ruim £ 5 mln. Met Engeland is ook een technisch samenwerkingsprogramma overeengekomen voor o.a. de opleiding van lokaal personeel.

Met het oog op het verlies van de inkomsten uit de fosfaatwinning op Banaba, die eind '79 afloopt, hebben de regeringen van Engeland, Australië en Nieuw-Zeeland — als partners in de British Phosphate Commission — een speciaal fonds van Austr.$ 10 mln in het leven geroepen om een nieuwe economische basis voor de Banabans te verschaffen.

De onafhankelijkheidsgrondwet bevat speciale bepalingen om de rechten te garanderen van Banaba en de Banabans, die een campagne voor de afscheiding van hun eiland van Kiribati voerden. De Banabans hebben het recht van veto t.a.v. elke wijziging in de betreffende constitutionele bepalingen. De Raad van leiders van Rabi (het eiland in de Fidji-archipel, waar de Banabans zich in i947 vestigden, nadat zij in 1943 door de Japanners van Ocean Island waren verdreven), die de Banabans op de constitutionele conferentie vertegenwoordigde, verlangde echter een volledige afscheiding van Ocean Island. Deze eis werd toen door de Britse regering van de hand gewezen met als argument dat opeenvolgende Britse regeringen zich aan het beginsel hadden gehouden dat de wensen van de bevolking als geheel binnen de bestaande grenzen de voornaamste richtlijn vormde.

Na de Britse weigering trok de Banaban-delegatie zich van de conferentie terug.

Maar in mei 1979 vond verder overleg plaats tussen ministers van de Gilbert eilanden en vertegenwoordigers van de Banabans, waarbij beide partijen zich bereid verklaarden tot een nieuwe ontmoeting na de onafhankelijkheid. *(Survey of Current Affairs)*

(Vor. ber. pag. 31/2-1977 en 714/3-1978)

Uitgevers Int Uitg - en Handelmij „Systemen Keesing" B V, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N V Int Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SOWJET-INTERVENTIE IN AFGHANISTAN

Op 4 dec 1979 verklaarde een woordvoerder van het Amerikaanse State Departnient dat de Russtri hun rol bij de vuorbereiding en leiding van d~ Afghaanse regeringsoffensieven tegen de moslemrebelleri hadden uitgebreid Naar zijn zeggen waren er toen 3 500 a 4 000 Russische militairen in Afghanistan alsmede 1 300 Russische burgeradviseurs De uoordvoerder weigerde een directe gevechtsrol voor de Russen te bevestigen, maar de inzet van Russische piloten uilde hij niet uitsluiten

Op 8 dec melde het Pakistaanse persbureau PPI dat de voorgaande vier dagen veel Russische militairen met grote transportvliegtuigen op de luchthaven Kabdul bij de Afghaanse hoofdstad Kaboel waren aangekomen

Op 14 dec. werd vanuit Washington bericht dat het State Department tegenover de Russische zaakgelastigde — ambassadeur Dobrynin was vour overleg in Moskou — de bezorgdheid van de Amerikaanse regering had geuit over de komst van 400 a 800 man Russische gevechtstroepen naar Afghanistan

Op 21 dec verklaarde de woordvoerder van het State Department, *Hodding* Carter, dat de SU in de afgelopen dagen een parachutistenregiment van 1500 man naar het gebied bij Kaboel had gestuurd en daarmee haar militaire aanwezigheid in de afgelopen weken tot 5 000 man had opgevoerd Ook was de SU volgens Hodding Carter berig met het samentrekken van troepen aan de Russisch-Afghaanse grens. De Amerikaanse minister van buitenl zaken, Vance, antwoordae toen op een vraag of hij een Russische inval in Afghanistan verwachtte „Het zou al te speculatief zijn om dat nu te zeggen" Hodding Carter wees erop dat Washington geen precies inzicht had in de opdracht van de Russische troepen in Afghanistan maar hij voegde daaruan toe „Dit is geen macht meer voor het handhaven van de orde, dit gaat verder." Hun aanwezigheid was voor Washington een voortdurende bron van zorg, een zorg die gedeeld uerd door andere regeringen in de regio

Op 23 dec schreef het Sowjet-partijblad *Prawda* dat de berichten over de Russische troepenversterkingen „pure verzinsels" u aren Elke „inmenging van de SU in de binnenlandse aangelegenheden van Afghanistan" werd tegengesproken, maar de CIA was met China „rechtstreeks betrokken bij de opleiding van Afghaanse rebellen in hun kampen in Pakistan, en blijft verder contact met hen onderhouden, wanneer zij eenmaal in Afghanistan zijn"

Op 26 dec beschuldigde het Amerikaanse State Department de SU eivan tijdens de kerstdagen (25 en 26 dec) een grootscheepse luchtbrug naar Afghanistan te hebben onderhouden In ca 150 vluchten van transporttoestellen van de typen AN-22 en AN-12 zouden naar schatting 4 000 a 5 000 man gevechtstroepen naar de internationale luchthaven van Kaboel zijn overgebracht, waardoor de Russische militaire aanwezigheid tot ca 10 000 zou zijn opgevuerd Bovendien zouden de Russische troepen aan de Russisch-Afghaanse grens aanzienlyk zijn versterkt zodat zich daar vijf divisies met ca 50 000 man zouden bevinden Woordvoerder Hodding Carter stelde „Het lijkt erop dat de Russen een nieuwe drempel hebben overschreden bij hun militaire ontplooiing in Afghanistan Wij zijn van mening dat de leden van de internationale gemeenschap een dergelijke flagrante militaire inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van een onafhankelijke soevereine staat dienen te veroordelen" Hodding Carter en andere Amerikaanse functionarissen weigerden te speculeren ober de redenen van de Russische militaire activiteit Waarnemers stelden dat er geen relatie bestond met de toestand in Iran, een deel van de troepen in het Russisch-Afghaanse grensgebied zou afkomstig zijn van het gebied langs de Iraanse grens.

Een Russisch gepantserd personeelsvoertuig op de luchthaven van Kaboel.

Op 27 dec. werd in Kaboel volgens de officielc radio .,het tirannieke, moorddadige, verraderlijke, dictatoriale en fascistische regime van Hafizullah Amin ten val gebracht," Wegens „misdaden tegen het edele volk van Afghanistan is Amin berecht, ter dood veroordeeld en geexecuteerd". aldus radio-Kaboel.

Voorts werd meegedeeld dat Babrak Karmal, de in juli 1978 ontslagen vice-premier en leider van de in ongenade gevallen Parcham-vleugel van de Volksdeniocratische Partij (zie pag. 695-1978), tot president, premier en voorzitter van de revolutionaire raad was benoemd.

Radio-Kaboel deelde mee dat de nieuwe regering, die in Kaboel een avondklok had ingesteld, dringende „politieke, morele en economische steun met inbegrip van militaire hulp" van de Sowjet-Unie had gevraagd. Volgens de radio had de SU met het verzoek ingestemd.

Kort daarop deelde de SU de re-

Weekblad 49ste jaargang No 2518, pag. 31087-31102

Babrak Karmal

gering van India mee dat zij op verzoek van de Afghaanse autoriteiten ,,enige strijdkrachten" naar het buurland had gezonden. Nadat de Russische troepen in Kaboel volgens persberichten het radiostation hadden overgenomen, Arningetrouwe troepen hadden uitgeschakeld en door de straten hadden gepatrouilleerd, waaierden zij op 31 dec. uit over heel Afghanistan om de strijd van de regeringstroepen tegen de islamitische rebellen over te nemen.

Het Sowjet-partijblad *Prawda* ontkende dat de Russische troepen bezig waren met een invasie van Afghanistan, of dat zij ingrepen in de interne ontwikkelingen van het land. Dat zijn ,,verhaaltjes" van ,,Westerse media", die de verdienste hebben dat zij ,,bedoelingen van zekere kringen aan gene zijde van de oceaan onthullen". Die ,,willen de situatie op de spits drijven en een klimaat scheppen, waarin kan worden afgerekend met ongewenste regimes", aldus de *Prawda,* die voorts stelde dat ,,enkele groepen in Washington zoeken naar een opvulling van het gat dat door de val van de sjah is ontstaan in de strategische keten, die de VS hebben gelegd om de SU". Niet duidelijk **maakte** de *Prawda* wie in Kaboel precies de hulp van de SU had ingeroepen; gesproken werd slechts van ,,patriottische krachten", die zijn opgestaan tegen de „deserteur Amin" en die zich konden beroepen op artikel 4 van het verdrag van vriendschaw. goede nabuurschap en samenwerking tussen Afghanistan en de SU van 5 dec. 1978 (pag. 668/ 3-1979).

Perscommentaren

The Guardian (2-1) stelde o.a.:

De Russische interventie in Afghanistan zou wellicht niet mogelijk zijn geweest als het Westen dit land de afgelopen dertig jaar niet had genegeerd en het strategische belang van het gebied had beseft. Nu het te laat is lamenteert het Westen. Dat maakt de situatie niet minder bedreigend. Afghanistan mag dan niet door de Russische beer zijn gegrepen, maar is Moskou wél in de schoot gevallen.

Niemand kan stellige uitspraken doen over de Russische bedoelingen. Ter verontschuldiging van de Westerse onachtzaamheid kan worden aangevoerd dat Afghanistan altijd al stilzwijgend deel uitmaakte van de Russische invloedssfeer. De communist Taraki werd met luchtmachtsteun van Moskou in het zadel geholpen, maar betwijfeld kan worden of Taraki's coup een Russisch komplot is geweest. Moskou reageerde voorzichtig, wat besluiteloos en was duidelijk niet bereid de storm te ondergaan die in Afghanistan opstak door het optreden van een stedelijke, marxistische voorhoede in een overwegend islamitisch land. Maar een communist aan de macht kon niet worden genegeerd. De Sowjet-Unie raakte steeds verder in het moeras met een coup die Amin aan de macht bracht, wat door de macht van Moskou niet kon worden voorkomen. Tenslotte moest Brezjnew kiezen tussen blijven of vertrekken. De vernedering van een aftocht was onaanvaardbaar en een nieuwe coup werd beraamd om Amin te laten verdwijnen en de diplomatieke marionet Babrak Karmal in het zadel te helpen.

Maar wat nu? De vurigste voorstanders van Koude Oorlog in het Westen blijven bij hun theorieën: de dissidente Afghaanse stammen zullen nu meedogenloos worden onderworpen, daarna kan Moskou de oude droom verwezenlijken van toegang tot de Indische Oceaan (de haven van Gwadar) door een verzwakking van Iran en Pakistan waarbij Baloetsjistan het volgende Russische actiegebied wordt. Dat zou een bedreiging worden voor de Golf, en een duidelijke oorlogsverklaring zijn met als inzet de afnemende olievoorraden in de wereld.

De historie verloopt echter meestal op een onoverzichtelijke wijze, wat ook geldt voor de gebeurtenissen van de afgelopen 18 maanden in Afghanistan. Zo moet zeer worden betwijfeld of Moskou aan de hand van een grote strategie opereert, wat niet betekent dat wat in het Westen wordt gevreesd niet werkelijkheid zou kunnen worden. Maar zover is het nog lang niet. nu Russische troepen weinig enthousiast de tanden zetten in een bergachtig gebied waar de Britse Raj evenals zovele veroveraars eerder zoveel moeite mee hebben gehad.

Het Westen staat voor harde beslissingen. Maar eerst is een sobere evaluatie noodzakelijk. Kan Moskou het Karmal-bewind aan de macht houden? Veertigduizend, zelfs tachtigduizen~d,Russische militairen mag veel lijken, maar vijf jaar geleden was het grootste deel van de vierhonderdduizend Pakistaanse militairen nodig om een opstand in Baloetsjistan te bedwingen. In Afghanistan, dat een keten is van bergen en verafgelegen dalen, kan dat nog wel eens veel moeilijker zijn.

Voor dit ogenblik hebben de Russen hun handen vol aan het eenvoudig venhinderen van een ramp voor Moskou In de North-West-Frontier-Provincie in Pakistan verblijven 7 miljoen Pathanen en er zijn 5 miljoen Pathanen nabij de Durand linie in Afghanistan Mèt of zònder actieve steun van Pakistan vormen deze 12 miljoen Pathanen een broederschap tegen de marxistische agressor Ais Moskou Afghanistan niet rap onder de duim krijgt, zal de verleiding groot worden een strafexpeditie te ondernemen tegen de Pathanen, wat betekent dat de soevereiniteit van Pakistan in het geding komt

Pakistan is thans een kwetsbaar doelwit het land wordt beheerst door ernstige regionale spanningen en wordt bestuurd door een militair die zonder zich iets van protesten in de wereld aan te trekken zijn voorganger (Bhoetto) liet ophangen. Generaal Zia Ul-Haq beseft niet dat enige cohesie zou kunnen worden verkregen tussen de verschillende provincies via verkiezingen en heeft journalisten die Baloetsjistan gingen bezoeken achter de tralies gezet terwijl de oude rancunes jegens een Punjabi-bewind weer opbloeien

Pakistan is een zwakke plek, die moeilijk houdbaar zal zijn, tenzij het land spoedig weer deel gaat uitmaken van de vrije wereld ..

The Times (2-1) gaf onder de kop ,,annexatie van Afghanistan" het volgende commentaar

De Russische invasie in Afghanistan heeft de alarmschel in de hoofdsteden van de NAVO, Pakistan, India, China en Iran en menig ander land doen overgaan alom spreekt men van een niet-uitgelokte daad van onverhulde agressie tegen een land dat buiten het Warschaupact-gebied ligt Carter was al gedwongen zijn opinie over de Russische motieven te wijzigen, en de kans op ratificatie van SALT II voor de Amerikaanse verkiezingem is nihil geworden De NAVO-regeringen zijn al over tegenmaatregelen in beraad gegaan De invasie heeft ook de moslems tegen Moskou in het geweer geroepen en de SU waarschijnlijk gebonden aan een langdurige strijd in Afghanistan zelf Wat kan Moskou tegen die hoge prijs denken te winnen? Hoe kan het Westen die prijs zo hoog mogelijk maken?

Natuurlijk de invasie past in een lange Russische traditie naar warm-water-havens, maar het zijn doelstellingen op kortere termijn die de timing hebben bepaald De invasie lijkt vooralsnog eerder een daad van defensieve agressie — ook al in de Russische traditie — dan een daad van naakte aanval Evenals bij de invasie van 1968 in Tsjechoslowakije openbaart zij een angstig Sowjetregime, dat met zijn politieke beinvloeding niet slaagt en zich te onzeker voelt om zich terug te trekken Evenals in 1968 was de bedoeling wellicht om het ,,rottingsproces" stop te zetten — thans de moslemonrust — dat zich ook in de SU zelf ging verspreiden Moskou is diep verontrust over het gebeuren in Teheran.

Moskou zag, dat Amins regime in Afghanistan de Russische investering verprutste, en het zal gevreesd hebben dat het regime in Kaboel plaats zou moeten maken voor een militant islamitisch regime van het Iraanse type De omvang van de Russische militaire operatie is een aanwijzing voor Moskou's zenuwachtigheid Maar wellicht is ook de verleiding van een snelle territoriale winst te groot geworden, en zijn de militairen in opkomst, nu de opvolging van Brezjnew in een verschiet is komen te liggen Nóg verleidelijker is voor Moskou misschien de overweging dat de SU vanuit een bezet Afghanistan beter in staat zal zijn voordeel te putten uit een mogelijke val van Khomeini's regime: in Iran is links" het best georganiseerd en komt het meest in

aanmerking om dan ,,de orde" te herstellen De Iraanse clientstaat zou ingezet kunnen worden om het Westen nog afhankelijker te maken, en bovendien zou de SU strategisch steviger staan tegenover Pakistan en China
Als deze speculatieve analyse steek houdt, dan zal toch aan twee voorwaarden volnaan moeten zijn, willen de Sowjetleiders van een succes kunnen spreken

1 De Sowiet-Unie moet althans enige geloofwaardigheid verdienen als vriend van de islam Aan die voonvaarde lijkt voorlopig niet voldaan te zullen worden Zeker, de nieuwe stroman in Afghanistan, Babrak Karmal, lijkt instructie te hebben gekregen zich verzoenend tegenover de rebellen op te steller maar die uitgestoken hand lijkt niet te worden aangenomen De meeste opstandelingen zullen wel verder strijden, en het Rode Leger zal die mensen nimmer kunnen uitroeien Karmal zal dus voortdurend in staat van oorlog zijn met moslims en dat zal hem en de Russen weinig goed doen De naburige landen zullen concluderen dat, indien de SU Afghanistan kan binnendringen zonder het minste excuus m b t de Russische veiligheid, zij het zelfde kan doen bij nog meer landen En zo wint men geen vrienden Moskou wint misschien iets meer invloed door de uitgeoefende vrees. maar militante islamieten laten zich daardoor gemeenlijk niet afschrikken Wellicht heeft Moskou derhalve een monumentale vergissing gemaakt

2 Het Westen kan evenwel niet met gekruiste armen afwachten Het gaat tenslotte om een niet uitgelokte agressie tegen een soevereine staat buiten het Warschaupact, en dat heeft ernstige implicaties Zelfs nu zal het, evenals een tiental jaren geleden, nog wel zo zijn dat althans een aantal Russische leiders meer geneigd zijn tot wederzijds voordelige samenwerking met het Westen de SU heeft behoefte aan brede, handel, graan, wat beperking in de wapenwedloop, alsmede de bevrediging een respectabele wereldmogendheid te heten Doch daartoe is ook een zekere mate ban geloofwaardigheid vereist, en respectering van bepaalde beginselen hoog op het Russische lijstje hebben altijd gestaan non-interventie, eerbiediging van soevereiniteit, nonagressie, en het niet aanwenden van marhtsmiddelen Die beginselen werden al in 1968 in Praag geschonden, en Moskou betaalde daarvoor al een flinke prijs afnemende loyaliteit van de communisten in het Westen, en afnemende hoop onder hervormingsgezinde communisten in Oost-Europa, die op den duur misschien in hun landen een sfeer van meer sympathie voor de SU hadden kunnen kweken Het Westen was toen evenwel betrekkelijk tolerant, omdat de invasie beperkt werd tot een gebied dat werd gerekend tot het cordon sanitaire van de Sowjet-Unie zelf Maar in Afghanistan ontbreekt zelfs die beperkte rechtvaardiging Wie zal nu nog zonder spot luisteren naar wat Russische vertegenwoordigers verklaren over soevereiniteit en non-interventie7 Wie zal een Russische handtekening onder afspraken van dit soort nog ernstig nemen?
Dat is de prijs die de Sowjetleiders zichzelf hebben opgelegd Het Westen zal nu moeten tonen dat ,aggression does not pay" De NAVO hield al een beraadslaging, maar er is geen reden voor een te haastig optreden Allereerst dient een goede diplomatie de Russen de gelegenheid te geven zich zonder gezichtsverlies en zoals beloofd terug te trekken En voorts moet men rijn overwegingen zorgvuldig maken Voor de hand ligt, zoals reeds aanstaande is, een gang naar de Veiligheidsraad Natuurlijk zal Moskou zijn veto laten horen, doch een veroordeling can de invasie zou van zowel de niet gebonden landen als het Westen kunnen komen — Voorts zullen bilaterale politieke en culturele relaties er onder lijden reeds spreekt men over een boycot van de Olympische Spelen, niaar niet alle Westerse regeringen hebben daarover veel zeggenschap Opschorting van bepaalde commerciële transacties zal een sanctie zijn die het moeilijkst is te organiseren, omdat hierbij roncurrentieoverwegingen een grote rol spelen Maar er zal wel grote druk op Carter worden uitgeoefend de graanleveranties op te schorten Voor het overige is er thans geen reden om specifiek te zijn
Belangrijk is het inzicht dat, indien de SU voortgaat met directe en indirecte militaire interventie als in Afrika, Cambodja en Afghanistan, de wereld een gevaarlijker plaats wordt en de Westerse invloed onverbiddelijk zal afnemen

Hafizullah Amin en de Russen

Over de positie van president Hafizullah Amin en zijn relatie met de Sowjet-Unie berichtte The Economist (3-11-1979) o.m.:

„.. Hij is niet Ruslands man en hij weet het. Hij heeft zijn familie en vrienden op sleutelposten geplaatst en hij leidt zijn eigen geheime politie zonder rekening te houden met de Russen en de Oosteuropese landen, die zijn voorganger Taraki hielpen. Zijn neef (en schoonzoon) Assedullah Amin, is zowel plaatsvervangend minister van buitenlandse zaken als hoofd van de Kam, de nieuwe geheime politie, die werd gevormd na de zuivering van Taraki's Aksa.
De Russen zijn evenwel nog steeds bezig hun invloed in de strijdkrachten uit te breiden. Die strijdkrachten, gedemoraliseerd door opeenvolgende zuiveringen, krijgen nu ook een afstraffing van de rebellentroepen, die binnen 15 mijl van Kaboel zijn aangekomen. Wat van het officierskorps is overgebleven is geheel door Russen getraind en grotendeels anti-Amin.

Hafizullah **Amin**

Het aantal Russen in Afghanistan bedraagt volgens een voorzichtige schatting ca 8.000, maar is mogelijk zelfs 20.000. Sommigen van hen zijn gevechtstroepen en kunnen, in geval van nood, de ,,adviseurs" steunen die aan de Afghaanse strijdkrachten tot op compagniesniveau zijn toegevoegd. De luchtmacht staat feitelijk onder Sowjet-controle. (...) De voornaamste luchtmachtbasis te Bagram, 60 mijl ten noorden van Kaboel, is een Russische enclave, beschermd door Russische troepen, waarbij Afghanen slechts de buitenste perimeter bewaken.
Op de grond bleek het eerste teken van president Amins onvoldoende controle op 14 okt., toen troepen in Rishkur, Kaboels grootste infanteriegarnizoen, aan het muiten sloegen. In het verleden werd bij het eerste teken van onrust in of nabij Kaboel de stad overstroomd met tanks en pantservoertuigen, gestuurd vanuit het hoofdkwartier van het pantserkorps te Pule-Chakhri om belangrijke gebouwen, pleinen en knooppunten te bewaken. Deze maal verschenen slechts een paar tanks, grotendeels verouderde T-34's, om het presidentiële paleis en de hoofdstraten te bewaken. Geen van hen was afkomstig uit Pule-Chakhri, wat leek te bevestigen dat Amin de belangrijke pantsergarnizoenen niet onder controle had en zich op zijn eigen ge apende militie moest verlaten. Amin had (toen hij nog Taraki's premier was) de drie militairen En de regering weggezuiverd. Twee van hen waren officieren van de in Pule-Chakhri gelegerde tankbrigade, kolonel Mohammed Aslam Watanyar en majoor Shejan Mazdooryar. De derde was de minister van verbindingen, kolonel Sayed Mohammed Gulbazoi (op pag. 685/3-1979) aangeduid als Faiz Mohammed Ghulabgul). Zij staan nu onder Russische bescherming. Het was hun ontslag dat leidde tot de confrontatie tussen Amin en Taraki en het daaropvolgende paleisgevecht van 14 sept., toen laatstgenoemde dodelijk werd gewond en Amin de macht greep.
De Sowjet-Unie was daar niet blij mee. Tijdens een onderbreking van

zijn terugreis van de conferentie van niet-gebonden landen in Havanna had Taraki Brezjnew ontmoet om de details van een door de Russen gesteund plan te bevestigen dat Afghanistan een meer populair uitziende regering moest verschaffen. Leiders van de Parcham (vlag) factie van de regerende Volksdemocratische Partij — gezuiverd door Amin — zouden weer welkom zijn, politieke gevangenen zouden worden vrijgelaten, ballingen zouden amnestie ontvangen en pogingen zouden worden ondernomen om neutrale en zelfs religieuze figuren in de regering te lokken. Amin, de meest gehate man in Afghanistan, die de schuld krijgt van de ergste excessen die in de voorbije 18 maanden zijn begaan, werd rijp voor opoffering geacht. Het plan mislukte.

Taraki werd vier dagen na zijn terugkeer gedood. (...)

Tijdens een bijeenkomst op 6 okt. met alle communistische ambassadeurs in Kaboel, behalve die van China, beschuldigde de minister van buitenlandse zaken, Shah Wali, in feite de Sowjet-Unie ervan tegen Amin te zijn. Hij zei dat de Russische ambassadeur, Alexander Pusanow, in Taraki's bureau was op de dag van de schietpartij in het paleis, die tot Taraki's omverwerping leidde, en dat hij persoonlijk Amin via de telefoon verzekerd had van een vrijgeleide, toen deze naar het paleis ontboden werd. Op Arnin werd geschoten toen hij het gebouw binnenkwam, maar hij ontsnapte ongedeerd, al werd zijn geleide gedood.

Shah Wali zei ook dat de Russische ambassade een schuilplaats had geboden aan de kolonels Watanyar en Gulbazoi en majoor Mazdooryar.

Toen de regering-Amin verlangde dat zij zouden worden overgedragen, ontkende de Russische ambassadeur iets van hun verblijfplaats te weten. Amin verlangde toen de terugroeping van de ambassadeur..."

Een soortgelijke ontwikkeling, zij het met afwijkende details, schetste de FAZ (3-11-'79):

„Afghanistans alleenheerser Hafizullah Amin wordt van alle kanten in het nauw gebracht. Zijn machtsbasis is op precaire wijze ineengeschrompeld; hij is afhankelijk van de materiële en personele steun van de Sowjet-Unie en is toch kennelijk een man, waarmee de Russen slechts noodgedwongen en voorlopig genoegen nemen. (...)

„Het zou bijna een wonder zijn, als Amin het jaar 1980 overleeft", meende een Aziatische diplomaat. „Misschien komt hij reeds eerder ten val. De Sowjet-Unie zou het waarschijnlijk graag zien, daarop wijzen vele tekenen."

Na de uitschakeling van zijn voorganger Taraki (...) heeft Amin de aanhangers van de dode president uit de partij, de strijdkrachten, de regering en de universiteiten verwijderd. Daarmee is echter tegelijk de harde kern van de communistische partij (Afghaanse Volksdemocratische Partij...) tot ca. duizend à 1.500 personen gereduceerd.

De uitschakeling van Taraki gebeurde tegen de zin van de Russen, die daardoor werden verrast...; de schietpartij op 14 september (1979) brak spontaan uit. Dit beeld ontstaat thans op grond van inlichtingen uit verscheidene bronnen. Volgens deze inlichtingen wilden de Russen Amin met behulp van Taraki uitschakelen.

Op de „topconferentie" van de niet-gebonden landen begin september in Havanna kwam Taraki in het geheim bijeen met twee leiders van de Parcham-groep, die uit Moskou daarheen waren gereisd. De Parcham-groep was in het voorgaande jaar, blijkbaar vooral op instigatie van Amin, uit de communistische partij verwijderd. Zijn leiders vonden in Oost-Europa asiel. Zijn eerste man, Babrak Karmal, leeft in de buurt van Praag met zijn geliefde, de voormalige minister van sociale zaken dr. Anahita. Op de terugreis naar Afghanistan stopte Taraki in Moskou en sprak (daar) met Brezjnew en Kosygin en naar verluidt in het geheim en onder vier ogen ook met de uit Tsjechoslowakije ontboden Babrak. (...)

Na zijn terugkeer wilde Taraki, met medeweten en steun van het Kremlin, Amin uitschakelen of op zijn minst op een zijspoor rangeren. Daarbij werd hij bijgestaan door de militaire regeringsleden, de beide tank-officieren Watanyar (binnenlandse zaken) en Mazdooryar (grensaangelegenheden) en onderofficier Gulbazoi (PTT). Deze vier mannen waren met de Russen van mening dat Amins harde koers door een gematigde moest worden vervangen, en wel niet alleen tegenover de oppositie maar ook tegenover de rebellen. Geenszins uit humanitaire, maar uit koele tactische overwegingen.

Amin, toentertijd „eerste" minister en minister van defensie, had echter niet stilgezeten en had de afwezigheid van Taraki in Havanna en Moskou gebruikt om in het politieke bureau en de revolutionaire raad een meerderheid voor zich te winnen. Taraki had zijn opperste lijfwacht, majoor Tarun, ingewijd in de plannen tegen Amin, niet wetend dat de majoor door Amin aan zijn zijde was „geplant". Amin werd ook gewaarschuwd door een andere vertrouweling, de plaatsvervangende chef van de geheime dienst, Nawab.

De chef van de geheime dienst, Azadullah (kennelijk dezelfde als de door The Economist genoemde Assedullah Amin), gold daarentegen als man van de Sowjetrussische KGB Taraki was op 11 september (dinsdag) teruggekeerd, een dag later werd Nawab omgebracht Amin speurde gevaar Toen hij op vrijdag 14 september, voor een zitting can de recolutionaire raad naar Taraki's presidentiële paleis werd ontboden, weigerde hij te komen. Pas toen niet alleen Taraki maar ook de Russische ambassadeur Pusanow voor zijn veiligheid borg stonden, was hij bereid aan de zitting deel te nemen Hij het zich echter door zijn lijfwachten begeleiden en was zelf gewapend.

Amin had twee dagen eerder de drie militaire ministers uit de regering ontslagen, maar Taraki weigerde in hun ontslag toe te stemmen Tijdens de zitting van de revolutionaire raad op die fatale vrijdag ontspon zich onmiddellijk een heftige woordenwisseling tussen beide kampen Amin beschimpte Taraki, hij verweet hem een oud, onbekwaam wrak te zijn, hij zou moeten aftreden. Daarop riep de chef van de geheime dienst Azadullah dat Amin zijn mond moest houden. omdat men niet zo met de president sprak Daarop gaf Amin aan de naast Taraki staande Tarun ren teken, en deze schoot op de president Direct trok Azadullah zijn pistool en trachtte Amin dood te schieten, maar hij trof echter Tarun, die zich ter bescherming voor hem (Amin) wierp Tarun werd later door Amin tot volksheld verklaard (...) Op de een of andere wijze wist Amin weerdeerd aan de schietpartij te ontkomen, evenals zijn beide vijanden Watanyar en Azadullah ( )

Berichten van persbureaus. die zich op socialistische diplomaten beroepen. spreken van de eis van Amin aan de Sowjet-Unie om ambassadeur Pusanow terug te roepen. Het hier geschetste verloop van de schietpartij op vrijdag berust op berichten van een gevluchte ooggetuige .", aldus de FAZ

Op 3 nov. 1979 meldde het Britse dagblad *Daily Telegraph* dat de SU „volgens een diplomatieke bron op hoog niveau in Kaboel" met spoed 20 bataljons naar Afghanistan had gestuurd om zijn bases tegen een aanval van moslem-rebellen te beschermen.

Op 8 nov. berichtte het Sowjetpersbureau *Tass* dat Fikryat Tabejew tot ambassadeur van de SU in Kaboel was benoemd als opvolger van Alexander Pusanow. De 51-jarige Tabejew was vroeger partijleider van de Tartaarse autonome Sowjet-republiek.

Inmiddels was de regering-Amin op 20 oktober een grootscheeps of-

fensief begonnen tegen de moslem-rebellen in de provincie Paktia, waarbij 300 Russische tanks alsmede zware MI-24-helikopters werden ingezet. De operatie moest volgens de NZZ (18-11-1979) door Russische experts, die met de Afghaanse strijdkrachten samenwerken, zijn voorbereid. In dit offensief boekte de regering-Amin een overwinning op de Pathaanse guerrillastrijders. De provincie Paktia werd volgens *AFP* (10-11-'79) gezuiverd van ongeveer 1.200 rebellen en hun sympathisanten, terwijl alle militaire steunpunten van de rebellen in deze provincie werden opgeruimd.

Als gevolg van het offensief kwam een nieuwe vluchtelingenstroom naar Pakistan op gang Op 8 nov werd gemeld dat bijna 40.000 vluchtelingen de grens met Pakistan hadden overschreden, waar toen volgens de regering in Islamabad, al 228 000 Afghaanse vluchtelingen in de Noordwestelijke Grensprovincie en in de provincie Baloetsjistan een toevlucht hadden gezocht Het hoofdkwartier van het VN-Hoge Commissariaat voor vluchtelingen te Genève verklaarde dat ca. 9 000 vluchtelingen uit Afghanistan per week toen Pakistan binnenkwamen

Volgens een rebellenbron zouden mogelijk 1.000 opstandelingen, incl. vrouwen en kinderen, zijn gedood en werden 800 gewond. In de provincie Paktia zouden grote verwoestingen zijn aangericht. Het succes van het regeringsoffensief werd o.a. toegeschreven aan het ontbreken van organisatie en onderlinge samenwerking tussen de rebellerende stammen en groeperingen alsmede aan hun gebrekkige bewapening.

De NZZ (18-11) concludeerde: „Amin is kennelijk nog steeds in staat met elitetroepen, tanks en helikopters in de diverse opstandige provincies op te rukken en de rebeilen bloedige veriiezen toe te brengen. Maar hij beschikt in de verste verte niet over voldoende troepen om alle opstandige provincies permanent bezet te houden. In de meerderheid van de 25 Afghaanse provincies zijn thans opstandhaarden. De rebellie vlamt op andere plaatsen nieuw op, als die door dergelijke offensieven in bepaalde gebieden tijdelijk is onderdrukt.

De Sowjetrussen steunen kennelijk de militaire stappen van de nieuwe regering-Amin tegen de Afghaanse volksopstand nog steeds, maar wanneer de berichten daarover kloppen, dat het Arnin in september gelukt was (...) hun kandidaat voor de leiding van het land, Taraki, opzij te schuiven, dan kan men zich afvragen of Moskou niet te eniger tijd stappen zal ondernemen om Amin uit de macht te ontzetten. De Afghaanse president is bij zijn bevolking gehaat, en ook zijn jongste pogingen om het regime te legaliseren, ten onrechte opgesloten gevangenen vrij te laten en de vluchtelingen in Pakistan met amnestiebeloften tot terugkeer over te halen, schijnen niet tot verbetering van zijn aanzien te hebben geleid. De Afghanen vertrouwen zijn belogten niet, en zij stellen vast dat weliswaar enkele vrijlatingen hebben plaatsgevonden maar dat steeds nieuwe politieke gevangenen in de gevangenissen zijn afgeleverd. Sinds de paleiscoup van september zouden in Kaboel alleen al tussen de 300 en 500 mensen zijn terechtgesteld.

De Sowjet-Unie kan zich op die feiten beroepen, als zij naar een afzetting van Amin zou streven. (...) Een vervangende (regerings)ploeg moet wel uit de ballingen in de Sowjet-Unie worden geselecteerd en naar Afghanistan worden gebracht, wat echter in de ogen van de Afghaanse bevolking een nieuw bewijs voor de afhankelijkheid van het regime van Moskou zou schijnen". Aldus de NZZ (18-11-1979).

In dit verband wees The Economist 117-11-1979) erop dat de SU weliswaar ambassadeur Pusanow had vervangen, maar dat zijn adviseur Wassily Safrontchouk, die zeven maanden tevoren naar Kaboel was gestuurd om naar een politieke regeling met de rebellen te zoeken, was achtergebleven. Zijn door Brezjnew en Taraki goedgekeurde plannen voorzagen in de vrijlating van alle politieke gevangenen en en verbreding van de basis van de Khalq-partij.

Bovendien vielen guerrillastrijders — en gewone bandieten — in andere delen van Afghanistan nog steeds regeringsposities en konvooien aan. In nov. 1979 was er een toename van het aantal botsingen in de noordoostelijke provincie Badakhshan, die aan de SU, China en Pakistan grenst. De waterkrachtcentrale bij Sarobi op de weg naar de Khyber-pas, die energie aan de hoofdstad Kaboel levert, werd aangevallen. En ook ope eerden toen reeds enkele weken guerrilla-eenheden in een gebied tot 15 mijl ten zuiden van Kaboel.

Op 17 nov. berichtte *NRC/H'blad* dat islamitische rebellen de hoofdstad van Badakhshan, Faizabad, na een offensief van een week, hadden veroverd en dat zij daarmee praktisch de hele provincie in handen hadden.

Op 29 nov. verklaarde een rebellenleider dat de moslemrebellen in Paktia een tegen-offensief waren begonnen. (NZZ, FAZ The Times, The Economist, Financial Times, Le Monde, *NRC/H'blad)*

(Vor. ber. pag. 668 e.v. en 683 e.v. - 1979)

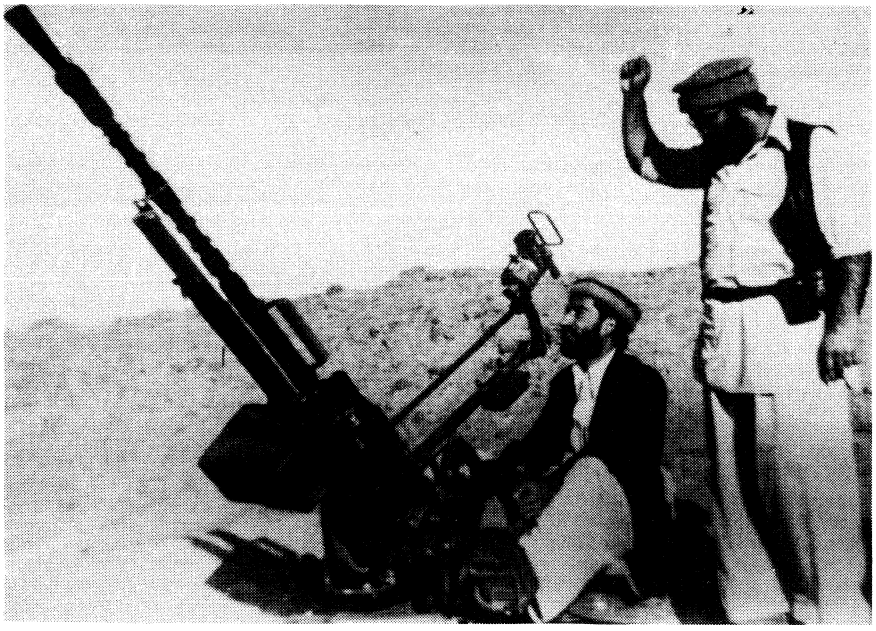

De leider **van** de Islamitischeen Nationale Revolutionaire Raad in Afghanistan, Zia Khan Nassery (rechts, met opgestoken vuist), bij zijn guerrillatroepen.

INTERNATIONALE ZAKEN

GATT

RESULTAAT VAN DE MULTILATERALE HANDELSONDERHANDELINGEN TE GENEVE

Op *17* dec. *1979* zijn te Genève de overeenkomsten die het resultaat vormen van de Multilaterale Handelsonderhandelingen (de Tokio-ronde) ondertekend. Daarmee is formeel een einde gekomen aan deze onderhandelingsronde waartoe in *1973* met de aanvaarding van de zgn. Tokio-verklaring door de ministers van 102 landen het startsein was gegeven (pag. 762/3 *e.v.-1973).*
De onderhandelingen kwamen feitelijk pas op gang in *1976* na de presidentsverkiezingen van de Verenigde Staten. In *1975* had met de aanvaarding van de Trade Act de president van de Verenigde Staten een mandaat voor onderhandelingen in het Congres gekregen. Kort daarop, in datzelfde jaar, was ook het mandaat voor de Europese Commissie door de Raad vastgesteld.
Zij raakten in de tweede helft van 1978 en het begin van *1979* in eer, stroomversnelling onder druk van het aflopen van de Amerikaanse Trade Act, eind *1979.*

In april *1979* werd tussen de belangrijkste onderhandelingspartners, de Verenigde Staten, de EG en Japan alsmede met andere Europese landen en Australië, Nieuw-Zeeland en Canada, overeenstemming bereikt over de hoofdlijnen van een eindpakket, dat nadien op detailpunten nog is bijgewerkt. Met de ontwikkelingslanden is in deze eindfase het overleg nog voortgezet, hetgeen in de loop van *1979* leidde tot overeenstemming met een aantal van hen.
De lange duur van de onderhandelingen hangt deels samen met de wijzigingen in de economische situatie, met name onder invloed van de olieprijsstijging, deels met het feit dat deze onderhandelingen naast de verlaging van de tarieven ook betrekking hadden op een groot aantal non-tarifaire belemmeringen.

De *uitkomsten* van de onderhandelingen

1. TARIEVEN

De gemiddelde tariefverlaging bedraagt circa 30%. Deze ronde draagt tevens bij tnt tariefharmonisatie doordat hoge tarieven meer zullen worden verlaagd dan de lage, met name door de Verenigde Staten. De rechten voor vliegtuigen, motoren en andere onderdelen van vliegtuigen worden tussen de Verenigde Staten, Japan, de EG, Canada en Zweden per apart protocol zelfs geheel opgeheven.
Het gemiddelde verlagingspercentage i EG 25,5%; Verenigde Staten 28,5%; Japan 48% op basis van gebonden en 25% op basis van in 1977 in werkelijkheid toegepaste rechten; Canada 39% (gebonden) en 34% (toegepaste)), ligt lager dan de 35% van de Kennedy-ronde. Niettemin mag dit resultaat gegeven de verslechterde economische toestand in de laatste jaren zeker bevredigend u-orden genoemd. Wel moet nog worden afgewacht of de tariefverlaging in haar geheel inderdaad verwezenlijkt zal worden.
De EG is in principe akkoord gegaan met een verlaging in acht jaarlijkse termijnen, maar wil na de eerste vijf aan de hand van de toestand dan pas een definitief besluit nemen over de laatste drie etappes.
De overige deelnemers hebben zich dienaangaande hun rechten voorbehouden. Opgemerkt zij dat de EG haar tariefaanbod in de speciale en prioritaire sector van de tropische produkten reeds op 1 januari 1977 ten uitvoer heeft gelegd en dat voor een aantal andere produkten, die ook speciaal voor ontwikkelingslanden van belang zijn, de tariefafbraak met ingang van 1 januari 1980 versneld in werking zal treden.

2. OVEREENKOMSTEN INZAKE NON-TARIFAIRE BELEMMERINGEN

Bij de Kennedy-ronde was reeds een begin gemaakt met onderhandelen over non-tarifaire elementen. De grote doorbraak is bij de Tokio-ronde gekomen. Dat ligt voor de hand: omdat bij vorige rondes de tarieven al drastisch verlaagd waren, is de beschermende werking van invoerrechten van relatief minder belang geworden en wordt het effect van non-tarifaire belemmeringen steeds sterker gevoeld.
De overeenstemming over een aantal regelingen en daarin neergelegde uitvoeringsmechanismen via comité's van ondertekenaars vormen dan ook een van de voornaamste resultaten van de Tokio-ronde. Op deze wijze is het GATT gemoderniseerd en versterkt en zal de rond deze overeenkomst gegroeide feitelijke organisatie haar rol bij de vrijmaking en vrijhouding van het handelsverkeer en de strijd tegen protectionistische neigingen in vele landen beter dan tevoren kunnen vervullen.
De meeste overeenkomsten bevatten tevens bepalingen die een gunstiger behandeling van ontwikkelingslanden mogelijk maken, waarmee ook op non-tarifair gebied uitwerking is gegeven aan het begin van speciale behandeling van deze landen.
Op de verschillende terreinen komen de resultaten op het volgende neer:

a. De Overeenkomst inzake Technische Handelsbelemmeringen.

In de Overeenkomst inzake Technische Handelsbelemmeringen zijn de deelnemende landen overeengekomen dat zij bij het opstellen en invoeren van nieuwe en bij het toepassen van reeds bestaande technische voorschriften (eisen die de overheid stelt aan produkten), normen en keuringssystemen de beginselen in acht zullen nemen, dat de technische voorschriften, normen en keuringssystemen gelden voor alle produkten ongeacht hun oorsprong en dat ze voorts geen onnodige handelsbeiemmeringen tot gevolg mogen hebben.
Om dit zoveel mogelijk te bevorderen bevat de overeenkomst een aantal procedurele afspraken die erop neerkomen dat de deelnemende landen elkaar via het GATT-secretariaat tijdig informeren over nieuw in te voeren technische voorschriften, normen en keuringssystemen en aan elkaar en aan belanghebbenden binnen hun grondgebieden de gelegenheid geven tot commentaar en desgewenst tot consultatie daaromtrent.
Ook dienen de deelnemende landen waar mogelijk over te gaan tot wederzijdse erkenning van keuringen en conformiteitsmerken of -verklaringen.
Hoewel de verplichtingen van de overeenkomst alleen de centrale overheden betreffen, dienen de deelnemende landen tevens zoveel mogelijk te bevorderen dat ook lagere overheden en particuliere organisaties. zoals normalisatie-instellingen, die verplichtingen in acht nemen.
In de overeenkomst wordt aan de positie van de ontwikkelingslanden bijzondere aandacht besteed met name doordat de deelnemende landen de bereidheid uitspreken om op basis van wederzijdse overeenstemming de ontwikkelingslanden technische bijstand te verlenen, onder andere bij het organiseren van en het deelnemen aan normalisatie- en certificatie-activiteiten.
De overeenkomst voorziet tevens in een geschillenregeling waarbij het in te stellen comité van ondertekenaars een belangrijke rol speelt.
De overeenkomst, die per 1 januari 1980 in werking zal treden, bepaalt dat na drie jaar bezien zal worden in hoeverre herziening van de overeenkomst wenselijk is.
De totstandkoming van deze overeenkomst kan worden beschouwd als een bijdrage tot een grotere doorzichtigheid op het gebied van de invoering en toepassing van technische voorschriften, normen en keuringssystemen en daarmee tot een vergrote discipline voor wat betreft dit aspect van het internationale handelsverkeer.

b. De Overeenkomst inzake overheidsaankopen

De overeenkomst inzake overheidsaankopen, die op 1 januari 1981 van kracht wordt, beoogt a i afschaffing van de wettelijke bepalingen of administratieve praktijken waarbij overheidsaankopen worden voorbehouden aan nationale leveranciers of op grond waarvan ten gunste van deze leveranciers een prijspreferentie bestaat, zoals de Buy American Act in de Verenigde Staten
De overeenkomst geldt slechts voor regeringsinstellingen op centraal niveau; zij omvat derhalve bijvoorbeeld niet de afzonderlijke staten van de Verenigde Staten, de provincies in Canada of de kantons in Zwitserland uit reciprociteitsoverwegingen heeft de E G evenmin ingebracht de deelstaten, de regio's, de departementen, provincies en gemeenten
Voor wat betreft het toepassingsgebied kan worden opgemerkt dat de sectoren vervoer, produktie en distributie van energie en telecommunicatie-diensten niet zijn opgenomen in de overeenkomst (de posterijen vallen er wel onder).
Ter ondersteuning van de non-discriminatie-verplichting bevat de overeenkomst uitvoerige bepalingen m b t. de aanbeste-

dingsprocedures en de doorzichtigheid daarvan; hoofdzaak hiervan is de publikatie-plicht en het recht op informatie bij niet verkrijging van een contract.
Voorzien wordt voorts in speciale behandeling van ontwikkelingslanden. op grond waarvan de armste onder hen toegestaan kan worden van de voordelen van de regeling gebruik te maken zonder dat zij zelf enige verplichting op zich behoeven te nemen: de iets meer ontwikkelde ontwikkelingslanden worden in de gelegenheid gesteld, uitgaande van hun specifieke belangen en behoeften (zoals betalingsbalanspositie, opbouw nationale industrieën. regionale overeenkomsteil tussen ontwikkelingslanden onderling), te onderhandelen over de uitsluiting van de toepassing van het non-discriminatie-beginsel door hun aankopende instanties.
Voorts wordt voorzien in informatiecentra t.b.v. de ontwikkelingslanden, alsmede in technische hulp om de armste ontwikkelingslanden desgewenst bij te staan bij de inschrijvingen, het voldoen aan kwaliteitsvereisten en dergelijke.

c. De Overeenkomst inzake subsidies en compenserende heffingen

De Overeenkomst inzake subsidies en compenserende heffingen geeft een nadere uitwerking van een drietal artikelen van het GATT namelijk de artikelen VI, XVI en XXIII.
Dit betekent dat allereerst alle rechtstreekse subsidies aan de export worden verboden en dat overtredingen van dat verbod .,bestraft" mogen worden met het instellen van compenserende heffingen.
Daarnaast wordt erkend dat in het algemeen subsidies belangrijke doeleinden van nationale politiek kunnen dienen. maar dat dient te worden voorkomen dat zij nadelige gevolgen met zich brengen voor de belangen van andere landen.
Een zeer belangrijk effect van deze overeenkomst is, dat de Verenigde Staten nu voor het eerst in hun nationale wetgeving terzake het begrip ,,materiële schade" hebben ingevoerd dat in het GATT toetssteen is voor het al dan niet instellen van compenserende heffingen tegen gesubsidieerde invoer.
Voorts omvat de Overeenkomst een bijwerking van de uit 1960 daterende lijst van verboden uitvoersubsidies op niet-primaire produkten, een meer uitgewerkte consultatie inzake subsidies op primaire (o.a. landbouw-)produkten, bepalingen inzake geschillenbeslechting en welis aar niet een algemeen verbod als voor de geïndustrialiseerde landen, doch aanvaarding van enige discipline door de ontwikkelingslanden, met name ten aanzien van bepaalde uitvoersubsidiepraktijken.

d. Herziene Overeenkomst inzake Anti-dumping

Mede als gevolg van het tot stand komen van de Overeenkomst inzake subsidies en compenserende heffingen diende de van 1968 daterende anti-dumping-code te worden herzien Ook hierin is nu een scherper omschrijving van de door dumping veroorzaakte schade opgenomen Schade door andere factoren veroorzaakt mag niet worden toegeschreven aan dumping en daaruit voortvloeiende schade moet zijn bastgesteld alvorens voorlopige maatregelen mogen worden genomen
Met de ontwikkelingslanden is overeengekomen dat zij een speciale behandeling zullen krijgen, doordat ten opzichte van hen, in het belang van de bevordermg van hun export, soepeler normen zullen worden toegepast, m n zal de constatering dat de prijs van een produkt uit een ontwikkelingsland op de thuismarkt hoger is dan de exportprijs niet automatisch leiden tot een anti-dumping-procedure.

e. De Overeenkomst inzake douanewaardebepaling

De Overeenkomst inzake de douanewaardebepaling is tot stand gekomen op initiatief van de Gemeenschap; zij beoogt een meer uniforme toepassing van de bepalingen van het desbetreffende artikel VII van het GATT. Zij voorziet voor het vaststellen van de douanewaarde van goederen in vijf methoden, die in een bepaalde volgorde dienen te worden toegepast en een neutraal karakter hebben, waardoor wordt voorkomen dat uit protectionistische overwegingen de douanewaarde kunstmatig wordt verhoogd.
Voor de doiianewaarde, die in het huidige systeem op een theoretische conceptie is gebaseerd, wordt in de nieuwe overeenkomst de transactieprijs van de goederen, zoveel als mogelijk is, als grondslag genomen.
Verwacht mag worden dat de belangrijkste ontwikkelde handelspartners van de Gemeenschap de tot stand gebrachte overeenkomst zullen aanvaarden. Tussen de Gemeenschap en de Verenigde Staten is overeengekomen de overeenkomst reeds met ingang van 1 juli 1980 toe te passen.
Dit heeft tot gevolg dat het American Selling Price-system en de Final List van de Verenigde Staten zullen worden afgeschaft. Voor de overige ondertekenaars zal de overeenkomst waarschijnlijk op 1 januari 1981 in werking treden, uitgezonderd voor Canada, dat heeft verklaard dat moment tot 1 januari 1985 te willen uitstellen. Vanaf dat moment zal derhalve de zogenaamde ,,Fair Market Value" (waarde gebaseerd op de verkoopprijs van de goederen op de binnenlandse markt van het land van uitvoer) verdwijnen uit het douanewaarde-systeem van Canada.
Ook voor de ontwikkelingslanden die de overeenkomst ondertekenen is voorzien in de mogelijkheid om de toepassing van de belangrijkste bepalingen ervan gedurende vijf jaar en voor wat betreft de toepassing van het bepaalde inzake de ,,berekende waarde" voor nogmaals drie jaar uit te stellen.
Ondanks deze mogelijkheid van uitstel bleek de overeenkomst nog niet volledig aanvaardbaar voor de ontwikkelingslanden. Voortgezet overleg met deze groep van landen heeft geleid tot de opstelling van een protocol dat aan de overeenkomst zal worden gehecht.
Hierin wordt voor ontwikkelingslanden ondermeer voorzien in de verlenging van de uitstelmogelijkheid van vijf jaar, alsmede in het in beperkte mate en in een bepaalde overgangsperiode handhaven van de bepaling van de douanewaarde op basis van officieel vastgestelde minimum-waarden.
Aanvaarding van dit protocol wordt door de Gemeenschap en wellicht door andere ontwikkelde landen afhankelijk gesteld van het verschaffen van solide waarborgen door een voldoende aantal ontwikkelingslanden dat zij het protocol en de overeenkomst zullen ondertekenen voordat deze op 1 januari 1981 in werking treden.

f. De Overeenkomst inzake procedures voor invoervergunningen.

De Overeenkomst inzake procedures voor de verlening van invoervergunningen beoogt de verschillende op dit gebied bestaande procedures te vereenvoudigen en te verduidelijken
De automatisch verleende vergunningen worden gehandhaafd vnl voor surveillance-doeleinden, doch zij mogen de facto geen beperkende gevolgen hebben en dienen inderdaad automatisch, binnen tien dagen, te worden verleend.
Voor de normale. niet-automatische, vergunningen zijn nauwkeuriger procedures, die de handel meer duidelijkheid verschaffen, voorgeschreven
Ontwikkelingslanden hebben een tijdelijk uitstel gekregen van twee jaar voor met name de toepassing van de regels voor automatische vergunningen

g. De Overeenkomst inzake de handel in vliegtuigen.

De Overeenkomst inzake de handel in vliegtuigen bestemd voor de burgerluchtvaart werd aangegaan tussen een beperkt aantal partners (vliegtuigproducenten), te weten de Gemeenschap, de Verenigde Staten Jaoan, Canada en Zweden
De overeenkomst beoogt de internationale handel in civiele vliegtuigen zoveel mogelijk te liberaliseren en tevens gelijke concurrentie-verhoudingen te scheppen, Daartoe valt het akkoord in twee gedeelten uiteen, een tarifair en een non-tarifair gedeelte
In de eerste plaats worden wederzijds de invoerrechten op vliegtuigen opgeheven
Voorts omvat het tarifaire deel een lijst van goederen, te weten de belangrijkste onderdelen, componenten, motoren, apparaten en instrumenten die boor de bouw c q het onderhoud en de reparatie van vliegtuigen zijn bestemd De op deze lijst opgenomen produkten genieten eveneens rechtenvrijdom
De non-tarifaire bepalingen in de overeenkomst zijn er op gericht concurrentievervalsing zoveel mogelijk te beperken
Voorts is bepaald dat overheden op vliegtuigkopers geen onredelijke druk mogen uitoefenen om bepaalde leveranties te kiezen Ook dienen te verlenen compensatie-orders op roncurrentievermogen te worden gebaseerd, zij mogen niet marktverstorend werken
Tenslotte behoren de verkoopprijzen voor vliegtuigen te zijn afgestemd op redelijke verwachtingen met betrekking tot het terugverdienen van alle ontwerp-produktie- en financieringskosten
Aangezien eerdergenoemde goederenlijst niet alle produkten die voor bouw. reparatie en onderhoud van vliegtuigen nodig zijn, omvat, hebben de partners afgesproken dat reeds in 1980 in onderling overleg (binnen het kader van het Comité van Ondertekenaars) naar uitbreiding zal worden gestreefd

3. DE LANDBOUWSECTOR

Men is er in geslaagd voor de zuivel- en de vleessector regelingen overeen te komen Voor de tarwe en voedergranen kon geen regeling tot stand worden gebracht. Ook tijdens een tweetal conferenties, die in het kader van de UNCTAD werden gehouden, bleek dit laatste niet mogelijk
De beide wel obereengekomen regelingen behelzen het volgende

I De Internationale Zuivelregeling

Deze regeling vervangt met ingang van 1 januari 1980 de reeds bestaande regelingen boor vol- en mager melkpoeder en boterolie De nieuwe regeling geldt in principe voor alle zuivelprodukten Specifieke afspraken zijn per produkt vermeld in afzonderlijke protocollen

Dit betreft, naast de produkten waarop voorheen reeds een overeenkomst van toepassing was, thans ook boter en bepaalde kaassoorten Het belangrijkste element in deze afspraken is de vaststelling van minimumprijzen die bij export in acht moeten worden genomen Alleen voedselhulpleveranties beneden deze prijzen zijn toegestaan, al moet er voor gewaakt worden dat ze de normale transacties niet verstoren
Verondersteld mag worden dat met deze regeling een grotere stabiliteit van de markt verkregen kan worden wat op de lange duur de afzet zal bevorderen

II De Regeling met betrekking tot rundvlees
Deze regeling heeft voornamelijk betrekking op de rundvleessector In de regeling zijn geen economische bepalingen opgenomen de voorziene informatie- en consultatieprocedures moeten extreme vraag- en aanbodsituaties zoveel mogelijk voorkomen De ondertekenaars van de overeenkomst zullen de benodigde inlichtingen verstrekken over de produktie, consumptie, voorraden im- en export en de prijzen
Een in het kader van de regeling op te richten Internationale Vleesraad is bedoeld als forum voor regelmatig overleg over alle aangelegenheden betreffende de rundvleesmarkt Indien in die sector een ernstige crisis ontstaat of dreigt te ontstaan zal de Raad naar mogelijkheden zoeken om de situatie te verbeteren Het resultaat daarvan zal aan de betreffende overheden worden voorgelegd Het is vooral deze adviserende taak die als een belangrijk winstpunt voor het beheer van de vleessector wordt beschouwd
Als de overeenkomst op 1 januari 1980 van kracht wordt, zal de International Meat Consultative Group welke in 1975 in het kader van het GATT werd opgericht worden opgeheven

III Van de eerder vermelde overeenkomsten op non-tarifair gebied worden ook voor de landbouw positieve resultaten verwacht In het bijzonder geldt dit voor de Overeenkomst inzake de technische handelsbelemmeringen Bij de export van landbouwprodukten wordt men dikwijls gecanfronteerd met technische voorschriften waarvan de noodzaak betwijfeld kan worden Voor zover wijzigingen in dergelijke voorschriften of nieuwe voorschriften worden overwogen bestaat in de toekomst de mogelijkheid daarover te discussieren Nieuwe handelsbelemmeringen kunnen daarmede wellicht worden Voorkomen

Conclusies

Met betrekking tot het tarifaire gedeelte van deze onderhandelingen kan worden geconcludeerd dat de voorziene tariefverlagingen mogelijkheden openen voor de Nederlandse export die belangrijker zijn dan de risico's die voor bepaalde sectoren worden gelopen aan invoerzijde
Wel is zeker dat naarmate de betekenis van de taneven als beschermingsfactor afneemt, die van de non-tarifaire belemmeringen toeneemt en dat elke bijdrage aan een vergrote doorwchtigheid en een versterkte discipline op een groot aantal gebieden, waardoor waarborgen worden geschapen tegen misbruik of ongewenste neveneffecten van op zichzelf respectabele non-tanfaare maatregelen, dient te worden toegejuicht Daarin ligt dan ook de hoofdbetekenis van deze onderhandelingsronde (Ministerie van economische zaken)

(Vorber. pag. 76213 e.v. — 1973)

WEST-EUROPA

BELGIË

BETWISTING RONDOM DE KERNWAPENS

De NAVO-beslissing van 12 dec 1979 betreffende de plaatsing van middellange-afstandsraketten in West-Europa, werd voorafgegaan door ernstige spanningen in de Belgische kabinetscoalitie

Op 19 nov 1979 vroeg het BSP-bureau in een resolutie ,,een ruim en open debat, voorafgaand aan elk standpunt dat namens de regering t.o.v de NAVO-partners zou worden ingenomen" Het bureau betreurde ook dat de parlementscommissies nog steeds niet waren ingelicht. Partijvoorzitter Van Miert zei dat desnoods een congres zou worden gehouden. indien het regeringsen het BSP-standpunt fundamenteel van elkaar zouden verschillen De CVP richtte een werkgroep op voor de studie van het probleem en op 23 nov. ging voorzitter Tindemans in Den Haag de kwestie bespreken met CDA-fractievoorzitter Lubbers.

Op 4 dec. praatte premier Martens met zijn Nederlandse ambtgenoot Van Agt. De PVV verklaarde zich voorstander van de modernisering der kernwapens, maar de PVV-Jongeren zeiden neen. Intussen verschenen in de pers allerlei moties tegen de plaatsing van de raketten, o.m. van Pax Christi, het overkoepelende Centrum voor sociaal-cultureel werk, de CVP-Jongeren. De conferentie van de r.-k. bisschoppen kwam op voor onderhandelingen over een bilaterale en geleidelijke ontwapening.

Op 6 en 7 dec. hoorde de Kamer een reeks interpellaties. Vóór de plaatsing van de kernwapens waren PVV-fractieleider H. De Croo, PRL-fractieleider Ch. Poswick, PSC-voorzitter P. vanden Boeynants en dr. P. de Vlies (CVP). Afwijzende kritiek op het NAVO-plan kwam van BSP-fractieleider L. Tobback, CPB-voorzitter L. van Geyt, VU-fractieleider P. van Grembergen, R. Peeters (CVP), Wivina Demeester (CVP), A. vander Biest (PS) en T. Declercq (CVP). De christen-democratische Kamerleden spraken in eigen naam en voerden, naast strategische en militaire argumenten, ook en vooral ethische motieven aan. Tobback sprak namens de fractie; Van Grembergen, die dat eveneens deed, herinnerde aan de pacifistische traditie in het Vlaams-nationalisme.

In hun antwoord lieten de ministers Desmarets (defensie) en Simonet (buitenlandse zaken) geen twijfels erover bestaan, dat zij gewonnen waren voor het NAVO-plan. Simonet stelde voor dat, na de beslissing tot plaatsing van de raketten, Amerikanen en Russen onverwijld onderhandelingen zouden aanvatten over ontwapening en dat de NAVO-raad zesmaandelijks de stand van die besprekingen zou evalueren en desgevallend dan het produktie- en plaatsingsprogramma van de kernwapens herzien Simonet waarschuwde ook voor een verscheurende crisis in de Atlantische alliantie.

BSP-fractievoorzitter L. Tobback (r.) met premier Martens.

Op 8 dec. ging hij dat standpunt verdedigen voor de algemene raad van de PS die hem echter afkeurde en de plaatsing van de kernwapens veroordeelde. Met een overgrote meerderheid keurde de raad een motie goed, die aandrong op onmiddellijke onderhandelingen tussen de NAVO en de landen van het Warschaupact. Over de noodzaak van de produktie en de plaatsing van de kernwapens kan slechts worden gepraat. aldus de PS, indien na zes maanden mocht blijken, dat die onderhandelingen geen resultaat opleveren.

Op 9 dec. namen tienduizenden deel aan een anti-atoomwapens-betoging in het Brusselse stadscentrum, met vooraan de partijvoorzitters Van Miert (BSP), Van Geyt (comm.) en V. Anciaux (VU).

Op 10 dec noemde het CVP-bureau de voorgestelde modernisering van de kernwapens aanvaardbaar, op voorwaarde dat de NAVO onmiddellijk voorstellen deed voor een evenwichtige wapenvermindering Indien op dat vlak voldoende vorderingen worden gemaakt, moet de produktie en de plaatsing van de kernwapens worden verdaagd of afgeremd, aldus de CVP. Een gelijksoortig standpunt werd ingenomen door het FDF. Bij de Vlaamse socialisten handhaafde Van Miert echter zijn afwijzend standpunt Het BSP-bureau gaf de socialistische ministers de opdracht zich te verzetten tegen elke regeringsbeslissing, die als een „ja" tot de kernwapens kon worden uitgelegd De PSC-leiding stelde een vergelijk voor. alleen „ja" zeggen tot de produktie en vooralsnog de Russische bereidheid tot onderhandelen uittesten.

Regeringsmededeling

Op 12 dec. 's ochtends besprak de ministerraad de toestand. Hij besliste in te stemmen met de modernisering, maar er opschortende voorwaarden aan te verbinden. Het BSP-bureau dat daarna bijeenkwam, stemde na een woelige discussie in met het regeringsstandpunt. Volgens de socialistische krant De Morgen van 14 dec. werd de regeringsbeslissing goedgekeurd met 14 tegen 7 stemmen en 2 onthoudingen. Van Miert onthield zich, maar zou achteraf hebben verklaard dat hij als gewoon bureaulid zou hebben tegen gestemd. Om 15 uur begaven de ministers Desmarets en Simonet zich naar de NAVO-raad om er de Belgische beslissing mee te delen, en kwam premier Martens voor de Kamer met de volgende regeringsmededeling:

„Tijdens de besprekingen die voorafgingen aan de beraadslaging van de Atlantische Raad van vandaag (12 december 1979), heeft België gewezen op het nut van een uitstel met zes maanden van elke beslissing over de produktie en de ontplooiing van kernwapens met middellange reikwijdte.

Uit deze besprekingen volgt dat elk moratorium ter zake ook het aanknopen op het niveau van de Alliantie van onderhandelingen betreffende de strategische wapens zou uitstellen, die voor België een prioritaire en dringende aangelegenheid zijn.

De Belgische regering, die vastbesloten is het aanknopen van deze onderhandelingen zo spoedig mogelijk in de hand te werken. en ook, alleen binnen de Alliantie, geen verdeeldheid wil scheppen die, zonder dat de door de meerderheid van de Raad nagestreefde doeleinden, die hun uitdrukking vinden in het „Synthesedorument" grondig worden aangetast, de cohesie in het gedrang zou brengen, is bereid zich aan te sluiten bij een formule die zoveel mogelijk tegemoetkomt aan haar oorspronkelijke bezorgdheid en aan haar wil om te onderhandelen onder voorwaarden die de samenhang en de geloofwaardigheid van de Alliantie waarborgen, zonder welke niet geldig kan worden gerekend op het welslagen van de onderhandelingen.

De Regering, overwegende:

— dat de vrede en de détente in Europa berusten op het behoud van een stabiel evenwicht dat ieder streven naar overwicht van de ene of de andere zijde uitsluit:

— dat de détente tot uiting moet komen onder de vorm van vrij onderhandelde wapenverminderings- en beheersingsakkoorden, die het evenwicht der strijdkrachten op een zo laag mogelijk peil zouden verzekeren;

— dat de Sowjet-Unie, met de modernisering van haar naar West-Europa gerichte kernwapens met middellange reikwijdte, de Atlantische Alliantie dwingt tot een actie om dit evenwicht hetzij te behoeden, hetzij te herstellen;

— dat de landen van de Atlantische Alliantie met een positieve geest de recente Sowjet-initiatieven en voorstellen moeten onderzoeken;

— dat de veiligheid van België en de kans van een efficiënte actie ten gunste van de détente, berusten op het behoud van de NAVO-solidariteit;

— dat de beslissingen van de NAVO aangaande de dialoog met het Oosten en de veiligheidsproblemen een gezamenlijk karakter moeten bewaren.

Gelast de Minister van Buitenlandse Zaken en de Minister van Landsverdediging op de zitting van 12 december 1979 van de NAVO het volgende standpunt te verdedigen:

— onmiddellijk aanbod van de Atlantische Alliantie aan de Sowjet-Unie en aan de andere landen van het Warschaupact, van dringende onderhandelingen ten einde de kernwapens met middellange reikwijdte aan beide zijden, op evenwichtige wijze en een zo laag mogelijk peil, te beperken en te verminderen;

— in deze geest, dringende uitnodiging aan de Sowjet-Unie om de produktie en de ontplooiing van de nieuwe kernwapens stop te zetten en hun aantal te verminderen;

— eenzijdig initiatief van de NAVO, waarbij besloteri wordt 1.000 kernkoppen terug te trekken uit Europa;

— voorstel van de NAVO aan de landen die deel urtmaken van het Warschaupact, de onderhandelingen te Wenen over de MBFR terug op dreef te brengen door een vereenvoudiging van de eerste fase van de overwogen akkoorden,

— nieuwe impuls geven aan de besprekingen ter voorbereiding van de CEVS-conferentie te Madrid, ten einde de veiligheid en de samenwerking in Europa te verstevigen,

– dringende bespreking over de nieuwe vertrouwensmaatregelen, hierbij rekening houdend met de recente Sowjet-voorstellen terzake;

— de voorbereiding van een nieuwe conferentie over de ontwapening in Europa,

— de beslissing aangaande de modernisering van de kernwapens op middellange afstand in de NAVO dient te worden afhankelijk gesteld van de volgende kwalificaties

- De ten uitvoerlegging van deze beslissing moet te allen tijde gewijzigd of opgeheven kunnen worden, in functie van de vooruitgang van de onderhandelingen met de USSR die tot doel hebben het militaire evenwicht te verzekeren en te stabiliseren op een zo laag mogelijk peil. Om deze reden kon geen automatisme terzake worden aanvaard;

- de nieuwe wapens met middellange reikwijdte van de NAVO moeten door de Verenigde Staten worden ontwikkeld onder hun eigen verantwoordelijkheid;

- de ten uitvoerlegging van de moderniseringbeslissing van de kernwapens met middellange reikwijdte van de NAVO wordt geschorst voor een periode van 6 maanden, voor wat de uitvoeringsmaatregelen in Europa betreft;

- zelfs na deze periode zal de beslissing slechts worden uitgevoerd onder de ontbindende voorwaarde, dat de ten uitvoerlegging ervan niet zal plaats hebben, indien de onderhandelingen aangaande de wapenbeperking in dit domein tot bevredigende resultaten leiden;

- de NAVO zal in mei 1980, op haar ministeriële zitting, de stand van de ontplooiing van de kernwapens met middellange reikwijdte van de Sowjet-Unie en de vooruitgang van de onderhandelingen nagaan met het doel te komen tot een evenwichtige vermindering van deze wapens op een zo laag mogelijk peil;

- aan de hand van dit onderzoek zal de NAVO desgevallend haar eigen programma aanpassen of opheffen, meer bepaald met betrekking tot de maatregelen die op het Europese grondgebied moeten worden uitgevoerd. met het doel in dit domein een evenwicht te verwezenlijken en te stabiliseren tussen Oost en West op een zo laag mogelijk peil;

- op iedere zesmaandelijkse bijeenkomst op ministerieel niveau van de NAVO zullen de ministers de stand der onderhandelingen met de USSR onderzoeken en er aangaande de ten uitvoerlegging van de moderniseringsbeslissing van de kernwapens met middellange reikwijdte in de NAVO onmiddellijk die nodige besluiten uit trekken.

— rekening houdend met al deze elementen, eerbiediging van het collegiale karakter van de beslissing van de Alliantie.

Het is de doelstelling van de Belgische Regering bijkomende wapenontplooiing met middellange reikwijdte in West-Europa overbodig te maken, dank zij een vermindering van de Sowjetrussische wapens met middellange reikwijdte en van een evenwichtige wapenbeperking, gemeenschappelijk beslist en overeengekomen tussen Oost en West. Met het oog hierop zal de Belgische Regering, vanaf mei 1980, overgaan tot een eigen analyse van de toestand, ten einde haar houding tegenover de uitvoering of niet-uitvoering voor voornoemde beslissing te bepalen, die zij op de eerstkomende vergadering van de NAVO zal te kennen geven."

Tijdens het Kamerdebat over de regeringsmededeling verborg BSP-fractieleider Tobback zijn ontgoocheling niet, maar zei geen kabinetscrisis te willen uitlokken. Tenslotte werd de vertrouwensmotie goedgekeurd met 130 tegen 48 stemmen en 8 onthoudingen.

(Zie ook pag. 833 e.v.-1977)

CVP-CONGRES

Op 15 en 16 dec. 1979 hield de Christelijke Volkspartij op de Heizel te Brussel een congres, dat op de eerste dag de sociale zekerheid, op de tweede dag de staatshervorming besprak.

Het eerste thema, dat nader zal worden uitgediept op een congres in maart 1980, kreeg slechts matige belangstelling. Senator prof. dr. H. Deleeck leidde het debat in als rapporteur.

Centraal in de aandacht stond de staatshervorming, inzonderheid de behandeling van de tweede, ,,voorlopige en onomkeerbare" fase van die hervorming in de senaatscommissie. Het congres keurde, ook en vooral onder druk van de CVP-Jongeren, een resolutie goed, waarin werd aangedrongen op de gelijktijdige bespreking van die tweede fase met de derde en definitieve fase. In de congresbesluiten werd afgestapt van de term ,,gewest" en nog enkel gesproken over ,,gemeenschappen". Beklemtoond werd dat België een federatie van twee gemeenschappen moet zijn i.p.v. een drieledig geregionaliseerde staat. Ook werd opgekomen voor het behoud van de economische en muntunie binnen het Belgische kader.

Premier Martens maakte de balans op van 8 maanden regeringswerk. Hij erkende dat de CVP het recht heeft voor zichzelf klaarheid te scheppen in de problematiek van de toekomstige staatsstructuren. Inzake de kwestie-Brussel zei hij dat de Nederlandstalige en Franstalige gemeenschappen er volwaardig erkend moeten zijn en als zodanig ook betrokken worden bij het beheer. Martens zei ook dat in het regeerakkoord nergens geschreven staat, dat men over de definitieve fase van de staatshervorming slechts zal spreken na de totstandkoming van de tweede fase.

Als waarborg voor de Vlamingen dat de derde fase er zeker komt, herinnerde Martens aan de z.g. ontbindingsclausule: de bepaling die de tweede fase nietig verklaart, wanneer einde 1982 de hervorming niet definitief voltooid is.

CVP-voorzitter Tindemans, die met 93,5% van de uitgebrachte stemmen tot voorzitter herkozen werd, waarschuwde in zijn toespraak voor de verslechtering van de sociaal-economische toestand.

Inzake de staatshervorming verwierp hij de thesis van de drie gewesten met elk een eigen regering, een eigen parlement en met een normatieve bevoegdheid op het niveau van de nationale wet. Hij kantte zich ook tegen de stelling dat er in elke regio een ,,betekenisvolle meerderheid" moet zijn: op die manier wordt het gewicht van de CVP teruggebracht tot dat van het FDF, en wordt de Vlaamse meerderheid herleid tot één van de drie componenten en tot een feitelijke minderheidspositie. Tindemans zei dat Brussel tegelijkertijd provincie, gewest en stad dient te zijn, een bindteken tussen de gemeenschappen. Hij noemde de z.g. ontbindingsclausule een ,,juridische fictie" en voorspelde dat, indien de staatshervorming einde 1982 niet definitief gerealiseerd is, een chaos en een juridisch vacuüm zal dreigen. Ook beklemtoonde Tindemans dat de parlementaire bespreking over de definitieve fase ,,volledig vrij" dient te gebeuren, en niet mag worden gehypothekeerd door de tweede fase.

Het congresdebat over de staatshervorming was ingeleid door senator W. Leemans en kamerlid J. Dupré. Deze laatste hield een referaat over de economische en financiële aspecten van de hervorming. De desbetreffende resoluties werden in de sectievergaderingen zonder veel discussie aanvaard.

Reacties

Daags na het CVP-congres reageerden de Franstalige regeringspartijen in bitse communiqués. Het bureau van het FDF deelde mee dat de congresbesluiten niet in overeenstemming waren met de regeringsverklaring, en dat de CVP-ministers die de besluiten onderschreven, niet meer thuishoorden in het kabinet. PS-voorzitter Cools zei dat de CVP-besluiten de regeringsverklaring op de helling plaatsten en het land in een ernstige politieke crisis dreigden te storten. PSC-voorzitter Vanden Boeynants verklaarde dat er niet kon worden toegegeven aan politiek opbod.

De Franstalige partijleiders Cools, Vanden Boeynants en Spaak (FDF) gingen hun beklag doen bij premier Martens die op 18 dec. de Vlaamse partijvoorzitters Tindemans (CVP) en Van Miert (BSP) ontbood. Nog dezelfde dag liet Martens, na een vergadering van het kernkabinet, weten dat de regering na nieuwjaar in de senaatscommissie zou antwoorden op de vragen die gerezen waren in verband met de fases twee en drie van de staatshervorming. In afwachting zou tijdens het kerstreces een werkgroep van enkele kabinetschefs naar een oplossing zoeken voor bepaalde knelpunten, vooral i.z. Brussel.

Het FDF nam geen vrede met dat antwoord en op 19 dec. vroeg **A.** Lagasse. namens de fractie in het senaatsdebat over de rijksbegroting om verduidelijking over de drieledige gewestvorming, de dotaties en de rechtskracht van de ordonnanties. Zowel de PSC- als de PS-fracties bleven op afstand, zodat het FDF enigszins geïsoleerd leek.

's Anderendaags herhaalde premier Martens, in antwoord op de vraag van Lagasse, dat het kabinet vasthield aan de regeringsverklaring.

In de besprekingen over de tweede fase van de staatshervorming laat de regering geen poging onverlet om daarin elementen te integreren van de definitieve oplossing van de staatshervorming. Dat is niet strijdig met de regeringsverklaring en het komt tegemoet aan de wens van wie de spoedige totstandkoming van het nieuwe België verlangt, aldus Martens, die waarschuwde voor de ernstige gevolgen van een kabinetscrisis voor de economie en de munt. Lagasse nam vrede met die verklaring en het FDF keurde tenslotte, met de andere regeringsfracties, de rijksbegroting goed.

NIEUWJAARSTOESPRAAK VAN DE KONING

Ter gelegenheid van het nieuwe jaar ontving de koning op 20 dec. 1979 op het paleis te Brussel de ver-

tegeriwoordigers van de grondwettelijke instellingen.
Premier Martens bracht de wensen van de regering over en zei o m ,,Met voldoening stel ik vast dat er nog een ruime instemming aanwezig is om de institutionele hervorming tot stand te brengen binnen het kader van de Belgische staat, die ongetwijfeld grondig zal vernieuwd en hervormd worden, maar waarvan het bestaan niet in vraag mag worden gesteld. dit zowel in het belang van alle burgers als in functie van het evenwicht in Europa." De premier beklemtoonde ook dat het bestaan van België en dat van de monarchie nauw met elkaar verbonden zijn. en keurde elk initiatief af ,,dat de monarchie in het gedrang zou kunnen brengen"
In zijn antwoord bracht de koning hulde aan de eerste-minister ,,die sedert zijn ambtsaanvaarding aan het hoofd van de regering reeds zovele blijken heeft gegeven, niet alleen van begrip en verzoeningsgezindheid, maar ook van vastberadenheid en zin voor verantwoordelijkheid"
Het staatshoofd handelde over de internationale onzekerheid, de belangenconflicten in de Europese Gemeenschap en de noodzaak van een politiek van verzoening en rechtvaardigheid. Hij drong aan op samenwerking op het vlak van de staatshervorming en betoonde ,,dat er geen sprake is van enige wijziging aan die beschikkingen, die de eendracht van de Belgen waarborgen en ze verenigen in een onafhankelijke en soevereine staat". Ook zei hij dat de verantwoordelijken voor het beheer van de staat zich moeten gedragen als vertegenwoordigers van de hele natie. De monarchie wil het hare bijdragen tot het behoud van de eendracht, besloot de koning, die ook nog wees op het probleem van de werkloosheid, vooral bij de jongeren, en zijn oproep eindigde met een verwijzing naar de viering van 150 jaar België.

NEDERLAND

WIJZIGINGEN BELASTINGHEFFING PER 1 JANUARI 1980

Hierna volgt een overzicht van de wijzigingen in de belastingheffing, die m.i.v. 1 jan. 1980 van kracht zijn geworden.
In dit overzicht zijn niet verwerkt de wijzigingen als gevolg van de z.g. reparatiewetgeving, die bedoeld is om gaten in de belastingwetgeving te dichten.

BELASTINGEN OP INKOMEN, WINST EN VERMOGEN

Inkomstenbelasting en loonbelasting

Tarief

Inflatiecorrectie

De automatische correctie van het tarief van de inkomstenbelasting en de loonbelasting voor inflatie is beperkt tot 80%. Als basis voor de inflatiecorrectie is genomen het voor 1979 geldende tarief.

Belastingvrije sommen

De bedragen van de belastingvrije som zijn na de inflatiecorrectie (3,12%) voorts nog verhoogd met 1%.

	1980	1979
Tariefgroep 1 (werkende gehuwde vrouwen)	ƒ 2.101	(ƒ 2.017)
Tariefgroep 2 (ongehuwden tot 35 jaar)	ƒ 6.087	(ƒ 5.843)
Tariefgroep 3 (ongehuwden van 35 jaar en ouder en ongehuwden die gehuwd zijn geweest of voor ten minste één kind jonger dan 27 jaar recht hebben op kinderbijslag ingevolge de AKW of op buitengewone lastenaftrek wegens uitgaven tot voorziening in het levensonderhoud)	f 8.183	(ƒ 7.855)
Tariefgroep 4 (gehuwde mannen)	ƒ 10.489	(ƒ 10.070)
De arbeidsongeschiktheidaftrek (voor personen onder 65 jaar die voor 45% of meer arbeidsongeschikt zijn)	f 1.815	(ƒ 1.815)
De bejaardenaftrek voor gehuwde mannen	f 2.691	(ƒ 2.691)
De bejaardenaftrek voor alleenstaanden	f 1.886	(ƒ 1.886)
Het maximum voor de bijzondere aftrek voor onvolledige gezinnen waarvan de alleenstaande (man of vrouw) buiten het huishouden werkzaamheden verricht en voor ten minste één tot zijn huishouden behorend kind jonger dan 16 jaar 1) recht heeft op kinderbijslag ingevolge de AKW of op buitengewone lastenaftrek wegens uitgaven tot voorziening in het levensonderhoud	f 3.361	(ƒ 3.226)
De extra aftrek voor alleenstaanden die voor ten minste één kind jonger dan 27 jaar recht hebben op kinderbijslag ingevolge de AKW of op buitengewone lastenaftrek wegens uitgaven tot voorziening in het levensonderhoud (toeslag bij indeling in tariefgroep 3)	f 2.306	(f 2.215)

1) Met ingang van 1980 is beslissend of het kind bij de aanvang van het kalenderjaar de leeftijd van 16 jaar nog niet heeft bereikt.

Schijventarief

Na de inflatiecorrectie met 80% zijn nog de volgende wijzigingen aangebracht.
De eerste schijf van het tarief is ingekort met f 104 (dat is het bedrag van de verhoging met 1% van de belastingvrije som voor gehuwden in tariefgroep 4). Tevens is het percentage van de eerste schijf van het tarief verlaagd van 20 tot 18.

Schijventarief in 1980 (tussen haakjes de bedragen voor 1979) 1)

Belastingpercentage toe te passen op de belastbare som	Opvolgende inkomensschijven	Totaal opvolgende schijven	Belasting bij totaal opvolgende schijven
18% (20%) over de eerste	f 7.701 (ƒ 7.568)	f 7.701 (f 7.568)	f 1.386 (f 1.513)
26% over de volgende	f 7.054 (f 6.841)	f 14.755 (f 14.409)	f 3.220 (f 3.291)
32% over de volgende	f 10.936 (f 10.605)	f 25.691 (f 25.014)	f 6.719 (f 6.684)
40% over de volgende	f 10.147 (f 9.840)	f 35.838 (ƒ 34.854)	ƒ 10.777 (ƒ 10.620)
50% over de volgende	f 16.041 (ƒ 15.556)	f 51.879 (f 50.410)	ƒ 18.797 (ƒ 18.398)
59% over de volgende	f 20.592 (ƒ 19.969)	f 72.471 (ƒ 70.379)	ƒ 30.946 (ƒ 30.179)
64% over de volgende	f 23.021 (ƒ 22.324)	f 95.492 (f 92.703)	ƒ 45.679 (ƒ 44.466)
67% over de volgende	f 28.332 (f 27.475)	f 123.824 (f 120.178)	ƒ 64.661 (ƒ 62.874)
70% over de volgende	f 56.662 (ƒ 54.948)	f 180.486 (f 175.126)	ƒ 104.324 (ƒ 101.337)
72% over de volgende gulden			

1) In dit overzicht is geen rekening gehouden met een eventuele nadere verlaging van de loon- en inkomstenbelasting in de loop van 1980.

De bijzondere winstaftrek

De voor 1979 geldende bijzondere winstaftrek van 1,4% van het eigen ondernemingsvermogen wordt verlengd voor het jaar 1980.

Zelfstandigenaftrek

De tijdelijke zelfstandigenaftrek voor kleinere zelfstandigen is gehandhaafd op het niveau van 1979. Dit houdt in dat ten aanzien van ondernemers van 18 jaar en

ouder, die een winst genieten van niet meer dan f 67.000, een inkomensaftrek wordt toegepast van f 2.000. Bij hogere winsten wordt de aftrek verminderd met f 200 voor elk vol bedrag van f 1.000 waarmee de winst f 67.000 te boven gaat; bij winsten van f 77.000 en meer wordt geen aftrek verleend.

Regeling voor degene die meewerkt in de onderneming van de echtgenoot

Aan degene die zijn of haar tijd geheel of nagenoeg geheel (ten minste 1750 uren) besteedt aan de onderneming van de echtgenoot, wordt toegerekend 1/3 van de winst met een minimum van f 2.136 (1979: f 2.071) en een maximum van f 25.598 (1979: f 24.823).
Aan degene die zijn of haar tijd grotendeels (ten minste 875 uren) aan de onderneming van de echtgenoot besteedt, wordt toegerekend 1/5 van de winst met een minimum van f 2.136 (1979: f 2.071) en een maximum van f 15.361 (1979: f 14.896).
Aan degene die zijn of haar tijd in belangrijke mate (ten minste 525 uren) aan de onderneming van de echtgenoot besteedt, wordt toegerekend 1/9 van de winst met een minimum van f 2.136 (1979: f 2.071) en een maximum van f 5.124 (1979: f 4.968).

Fiscale oudedagsreserve voor zelfstandigen

De toevoeging aan de fiscale oudedagsreserve wordt 11,510 van de winst voor zover deze niet meer beloopt dan f 44.820 (1979: f 43.137) en 10% van de winst voor zover deze meer beloopt dan f 44.820 (1979: f 43.137).
Het minimumbedrag van de jaarlijkse toevoeging aan de reserve wordt f 806 (1979: f 775) en het maximumbedrag f 12.721 (1979: f 12.243). De jaarlijkse onbelaste afneming van de reserve wordt: f 485 (1979: f 466) bij winsten van niet meer dan f 24.095 (1979: f 23.190).

Stamrechtvrijstelling

De maxima gaan als volgt luiden:

f 466.919 (1979: f 449.392) bij:
overdrachten door ondernemers van 60 jaar of ouder:
overdrachten door invalide ondernemers;
het staken van de onderneming door overlijden;

f 233.460 (1979: f 224.696) bij:
overdrachten door ondernemers van 50 tot 60 jaar;
overdrachten door ondernemers jonger dan 50 jaar wanneer de uitkeringen of verstrekkingen direct ingaan;
f 116.730 (1979: f 112.348):
in de overige gevallen.

Lijfrentepremie-aftrek

Het maximum van de lijfrentepremieaftrek wordt f 12.842 (1979: f 12.359).

Investerinasbijdragen en -toeslagen (WIR)

Investeringen in bedrijfsmiddelen komen voor investeringsbijdragen in aanmerking als het totaal van de investeringen in het kalenderjaar een bedrag van meer dan f 2.200 (1979: f 2.100) te boven gaat.

Kleinschaligheidstoeslag

Aanspraak op de kleinschaligheidstoeslag ontstaat indien minder dan f 871.929 in bedrijfsmiddelen wordt geinvesteerd (1979: f 839.200).
De grootte van de kleinschaligheidstoeslag bedraagt bij een jaarinvestering van:

meer dan	doch niet meer dan	
f 2.200	f 36.331	6 %
36.331	72.662	5¾ %
72.662	108.992	5½ %
108.992	145.322	5¼ %
145.322	181.653	5 %
181 653	217.983	4¾ %
217.983	254.313	4½ %
254.313	290.644	4¼ %
290.644	326.974	4 %
326.974	363.305	3¾ %
363.305	399.635	3½ %
399.635	435.965	3¼ %
435.965	472.296	3 %
472.296	508.626	2¾ %
508.626	544.956	2½ %
544.956	581.287	2¼ %
581.287	617.617	2 %
617.617	653.947	1¾ %
653.947	690.278	1½ %
690.278	726.609	1¼ %
726.609	762.938	1 %
762.938	799.269	¾ %
799.269	835.600	½ %
835.600	871.929	¼ %
871.929		nihil

Verliescompensatie

De termijn voor de achterwaartse verliescompensatie (de zogenaamde carryback) is blijvend vastgesteld op twee jaren. Verliezen over het jaar 1980 kunnen achtereenvolgens worden verrekend met de winsten van 1979 en 1978.
De termijn voor de voorwaartse verliescompensatie (de zogenaamde carry-forward) is blijvend vastgesteld op acht jaren.

Rentevrijstelling

Het positieve saldo van ontvangen rente en betaalde rente wordt tot een bedrag van f 500 vrijgesteld. Bij de saldering worden de op de ontvangen rente drukkende kosten mede in aanmerking genomen. De vrijstelling wordt toegepast op het totale rente-saldo van de belastingplichtige, dus met inbegrip van de bij hem in aanmerking te nemen rentebedragen van echtgenote en kinderen. De vrijstelling is niet van toepassing op rente die tot de winst uit onderneming behoort. Ket voor werknemers geldende drempelbedrag van f 600 neveninkomsten voor het al of niet opleggen van een verplichte aanslag wordt verhoogd met het bedrag van de genoten rentevrijstelling.

Buitengewone-lastenaftrek voor kinderen voor wie geen kinderbijslag wordt ontvangen

Met ingang van 1 januari 1980 is de kinderaftrek afgeschaft. Werknemers die geen recht hebben op kinderbijslag ingevolge de Algemene Kinderbijslagwet (AKW) of dat recht wegens gemoedsbezwaren of in verband met regels ter voorkoming van samenloop niet geldend (kunnen) maken, kunnen vanaf die datum onder bepaalde voorwaarden aanspraak maken op buitengewone-lastenaftrek voor kosten van levensonderhoud voor kinderen jonger dan 27 jaar.
Deze buitengewone-lastenaftrek bestaat uit vaste bedragen per kind voor alle kinderen jonger dan 27 jaar voor wie geen recht op kinderbijslag bestaat. Deze vaste bedragen gelden ook voor die kinderen voor wie tot 1 januari 1980 buitengewone-lastenaftrek tot het bedrag van de werkelijke kosten van ievensonderhoud mogelijk was.
Het recht op deze aftrek is ook van belang voor de indeling in tariefgroep 3 (met toeslag) en de toepassing van de aftrek onvolledig gezin.

Bedragen van de buitengewone-lastenaftrek voor eigen en aangehuwde kinderen en pleegkinderen jonger dan 27 jaar

Als het kind het oudste kind van de belastingplichtige is, jonger dan drie jaar is en in belangrijke mate op kosten van belastingplichtige wordt onderhouden, bedraagt de aftrek f 262,50 per kwartaal.
Als het kind drie jaar of ouder doch jonger dan 18 jaar is en/of niet het oudste van de belastingplichtige is en in belangrijke mate op kosten van belastingplichtige wordt onderhouden, bedraagt de aftrek f 525 per kwartaal.
Als het kind 18 jaar of ouder is en grotendeels op kosten van belastingplichtige wordt onderhouden, bedraagt de aftrek f 1.050 per kwartaal.
Als het kind bij de aanvraag van het kalenderjaar 18 jaar of ouder is, niet tot net huishouden behoort en geheel of nagenoeg geheel op kosten van belastingplichtige wordt onderhouden, bedraagt de aftrek f 1.575 per kwartaal.
Voor de toepassing van deze aftrekken is beslissend de toestand bij het begin van het kalenderkwartaal.

Onderhoudskosten

Een kind wordt in belangrijke mate onderhouden indien ten minste f 50 week aan het levensonderhoud van het kind wordt betaald. Bedragen de totale kosten van levensonderhoud van het kind minder dan f 100 per week. dan is voldoende

---

Reiskostenregeling

De bedragen van de reiskostenaftrek en de vrijgestelde vergoedingen zijn als volgt:

afstand meer dan	minder dan		aftrekbedrag 1) 1980	aftrekbedrag 1) 1979	Vrijgestelde vergoeding 1980	Vrijgestelde vergoeding 1979
km	10 km	.....	f 200	f 200	f 390	f 390
10	15	.....	760	710	1.130	1.070
15	20	.....	1.090	1.050	1.510	1.480
20	30	.....	1.600	1.600	2.140	2.140
30	40	.....	2.200	2.200	2.850	2.850
40	50	.....	2.620	2.620	3.360	3.360
50	—	.....	3.260	3.260	4.140	4.140

1) Deze aftrekbedragen gelden voor de inkomstenbelasting; voor de loonbelasting zijn deze bedragen f 200 lager, omdat in de tabellen loonbelasting reeds rekening is gehouden met een bedrag van f 200.

Een vergoeding van de kosten van het reizen tussen huis en werk die is gebaseerd op de reiskosten per openbaar vervoer, is geheel vrijgesteld, dus ook voor zover deze meer bedraagt dan het desbetreffende tabelbedrag.

dat meer dan de helft van de totale kosten wordt betaald.
Een kind wordt grotendeels onderhouden indien meer dan de helft van de totale kosten van levensonderhoud van het kind voor rekening van belastingplichtige komen.
Een kind wordt geheel of nagenoeg geheel onderhouden indien 90% of meer van de totale kosten van levensonderhoud van het kind voor rekening van belastingplichtige komen.
Als het kind zelf inkomen heeft komen de kosten van levensonderhoud tot het bedrag van dat inkomen niet voor rekening van belastingplichtige.
De kosten van levensonderhoud en studie van een studerend kind die worden betaald uit een aan belastingplichtige zelf verleende studietoelage, onverschillig of dit een beurs of een renteloos voorschot is, komen voor rekening van belastingplichtige.
De kosten van levensonderhoud en studie die worden betaald uit een aan het kind verleende studietoelage, onverschillig of dit een beurs of een renteloos voorschot is, komen daarentegen niet voor rekening van belastingplichtige.
De uitgaven voor het levensonderhoud van een kind, die worden gedaan door een gehuwde, niet duurzaam gescheiden levende vrouw, worden geacht te worden gedaan door haar man.
Dit bedrag geldt voor 1980 en wordt jaarlijks aangepast.

Drempelaanpassing ziektekosten e.d.

De kosten van ziekte, invaliditeit, bevalling, adoptie en overlijden komen slechts voor aftrek in aanmerking voor zover zij meer bedragen dan:

10% (1979: 10%) van het onzuivere inkomen (c.q. voor de loonbelasting het geschatte jaarloon) indien het onzuivere inkomen (c.q. het geschatte jaarloon) f 40.500 (1979: f 38.000) of minder bedraagt;

f 4.050 (1979: f 3.800) indien het onzuivere inkomen (c.q. voor de loonbelasting het geschatte jaarloon) meer dan f 40.500 (1979: f 38.000) doch niet meer dan f 91.000 (1979: f 86.000) bedraagt;

f 5.050 (1979: f 4.750) indien het onzuivere inkomen (c.q. voor de loonbelasting het geschatte jaarloon) meer dan f 91.000 (1979: f 86.000) bedraagt.

Het bedrag voor extra uitgaven voor kleding en beddegoed die als uitgaven ter zake van ziekte en invaliditeit worden aangemerkt, wordt f 470 (1979: f 460). Indien wordt aangetoond dat de extra uitgaven meer bedragen dan f 940 (1979: f 920), wordt het bedrag van f 470 verhoogd tot f 1.175 (1979: f 1.150).

Eén-oudergezinnen

De kosten van gezinshulp in één-oudergezinnen met jonge kinderen komen voor aftrek in aanmerking voor zover zij meer bedragen dan: 10% van het onzuivere inkomen (c.q. voor de loonbelasting het geschatte jaarloon) indien het onzuivere inkomen (c.q. geschatte jaarloon) f 91.000 (1979: f 86.000) of minder bedraagt; f 9.100 indien het onzuivere inkomen (c.q. geschatte jaarloon) meer dan f 91.000 bedraagt.
de aftrek bedraagt ten hoogste f 27.300 (1979: f 25.800).

Teruggaaf op verzoek van ingehouden loonbelasting en premies volksverzekeringen

De grens voor teruggaaf op verzoek van ingehouden loonbelasting (t-biljet) wordt f 104 (1979: f 100). Voor teruggaaf van premies volksverzekeringen wordt deze grens eveneens f 104 (1979: f 100).

Aanslaggrens voor de inkomstenbelasting

De aanslaggrens voor de inkomstenbelasting wordt f 47.200 (1979: f 45.200).

Vereveningsbijdragen Sociale uitkeringen

Met ingang van 1980 zijn over bepaalde sociale uitkeringen vereveningsbijdragen verschuldigd, welke overeenkomen met de premies sociale verzekeringen. Deze bijdragen vormen een aftrekpost bij de belastingheffing van deze uitkeringen.
(Zie ook pag. 10/1-1980)

Vennootschapsbelasting

Bijzondere winstaftrek

De voor 1979 geldende bijzondere winstaftrek van 1,15% van het eigen ondernemingsvermogen wordt verlengd voor het jaar 1980.

Verliescompensatie

De termijn voor de achterwaartse verliescompensatie (de zogenaamde carry-back is blijvend vastgesteld op twee jaren. Verliezen over het jaar 1980 kunnen achtereenvolgens met de winsten van 1979 en 1978 worden verrekend.
De termijn voor de voorwaartse verliescompensatie (de zogenaamde carry-forward) is blijvend vastgesteld op acht jaren.

Investeringbijdragen en -toeslagen (WIR)

Investeringen in bedrijfsmiddelen komen voor investeringsbijdragen in aanmerking als het totaal van de investeringen in het kalenderjaar een bedrag van meer dan f 2.200 (1979: f 2.100) te boven gaat.

Kleinschaligheidtoeslag

Aanspraak op de kleinschaligheidstoeslag ontstaat indien minder dan f 871.929 in bedrijfsmiddelen wordt geïnvesteerd (1979): f 839.200). (Zie ook pag. 28/2-1980)

Vermogensbelasting

De belastingvrije som voor belastingplichtigen, die vallen in tariefgroep 3 of tariefgroep 4 wordt f 66.000 (was f 59.000). De overige belastingvrije sommen blijven voor 1980 onveranderd:

tariefgroep 2	f 43.000
arbeidsongeschiktheidsaftrek en ouderdomsaftrek	f 38.000
kinderaftrek	f 15.000

Het tarief blijft 8%.

Het maximum van de vrijstelling van in eigen onderneming belegd vermogen bedraagt ook voor 1980 f 90.000.
De vrijgestelde bedragen van ongevalsuitkeringen en ingegane lijfrenten blijven voor 1980 gehandhaafd op resp. f 16.000, f 12.000, f 6.000 en f 3.000.

KOSTPRIJSVERHOGENDE BELASTINGEN

Bijzondere verbruiksbelasting van personenauto's

Het tarief wordt voor personenauto's met een catalogusprijs van meer dan f 10.000 doch niet meer dan f 22.000 19% (was 17.5%). Voor personenauto's met een' catalogusprijs boven f 22.000 wordt het tarief 21,5% (was 17,5%). Voor personenauto's met een catalogusprijs van niet meer dan f 10.000 blijft het tarief ongewijzigd (16%).

Accijnzen

Accijns op lichte olie (benzine)

Het tarief van de accijns op benzine wordt f 52,35 per hectoliter (was f 48 per hl).
Het tarief van de alcoholaccijns wordt f 2.667 per hectoliter ad 100% (was f 2.100).

Tabaksaccijns

Het tarief van de tabaksaccijns voor sigaretten wordt 56,97% van de kleinhandelsprijs (was 54,537,).

omzetbelasting

De omzetbelasting op kerftabak, shag e.d. wordt 14,12% van de kleinhandelsprijs (was 10,41%).
Op de levering en de invoer van dag- en nieuwsbladen krachtens abonnement wordt het verlaagde tarief (4%) van toepassing (tot dusver tijdelijk het nultarief).
(Ministerie van financiën)
(Vor. ber. pag. 12/1 e.v. - 1979)

ONTWERP VAN WET TOT WIJZIGING INVESTERINGSREKENING BIJ DE TWEEDE KAMER INGEDIEND

Op 4 december 1979 is bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal een ontwerp van wet tot wijziging van de Wet investeringsrekening (WIR) ingediend.
Met het ontwerp beoogt de regering de basispremies voor gebouwen te verlagen. De verlaging van de basispremie op gebouwen hangt samen met de wens om, zoals in de Miljoenennota is aangekondigd, financiële middelen vrij te maken en aan te wenden voor gerichte maatregelen op het gebied van innovatiebevordering en sectorbeleid.
De basispremie voor nieuwe gebouwen wordt verlaagd van 23 tot 18% en voor bestaande gebouwen van 15 tot 11%.
De heffing in het kader van de Wet selectieve investeringsregeling (SIR) op nieuwe gebouwen wordt omlaag gebracht van 15 naar 13%. Deze verlaging van de heffing heeft tot gevolg dat het verschil tussen de investeringsstimulansen binnen en buiten het SIR-gebied, ongeveer gelijk blijft. Met andere woorden: de zogeheten regionale impuls ondergaat daarmee globaal geen wijziging.
In het wetsontwerp ligt besloten dat de verlaging van de basispremies en de SIR-heffing na inwerkingtreding van dit ontwerp van wet met terugwerkende kracht zal gaan gelden vanaf 6 december 1979.
Voor de gevallen waarin geen SIR-heffing behoeft te worden betaald, omdat de bouwvergunning al vóór 29 juni 1978 was aangevraagd, wordt de basispremie in de WIR verlaagd van 11 tot 9%. In de gevallen waarin het oude SIR-tarief geldt — bij verkrijging van een bouwvergunning vóór 6 december 1979 — wordt de basispremie niet verlaagd tot 18% maar tot 20%.
Voorts wordt in het wetsontwerp aangekondigd dat de aanschaf van leghennen en voor de eierproduktie bestemde kuikens zal worden uitgezonderd van premiëring. Aanleiding hiertoe vormt de kritiek van de Europese Commissie dat deze premiëring de concurrentieverhoudingen binnen de Europese landbouw, vooral in de sector van de eierproducenten, verstoort. (Ministerie van economische zaken)

PORTUGAL

DEFINITIVE UITSLAG VERKIEZINGEN, OVERWINNING RECHTS BIJ GEMEENTERAADSVERKIEZINGEN, VORMING REGERING ONDER LEIDING VAN SA CARNEIRO

Half december 1979 is in Lissabon de definitieve uitslag bekendgemaakt van de parlementsverkiezingen, die op 2 dec. werden gehouden (zie voor voorlopige uitslag pag. 818 /2 - '79).

Deze luidt:

Democratische Volksalliantie
128 zetels

Deze 128 zetels worden als volgt verdeeld over de verschillende partijen van de alliantie:

	zetels
PSD (Sociaal-democraten)	75
CDS (Christen-democraten)	42
PPM (Monarchisten)	5
Reformateurs	5
Onafhankelijken	1

De linkse partijen hebben in totaal 122 zetels gekregen, die als volgt over de verschillende partijen verdeeld zijn:

	zetels
Socialisten	74
Communisten	44
Democr. Volksbeweging	3
Democr. Volksunie	1

Op 16 dec. 1979 werden gemeente- en districtraadsverkiezingen gehouden en daarbij behaalden de partijen van de Democratische Alliantie ook nu weer de meerderheid.

Verder hebben ook de communisten ten koste van de socialisten stemmen gewonnen.

De resultaten van 300 van de ca. 400 gemeenten, zoals die op 17 dec. bekend waren, gaven te zien dat 48% van de stemmen naar de Democratische Alliantie is gegaan, 27,3% naar de socialisten en 20% naar de communisten en hun aanhangers. In 200 gemeenten heeft de AD zelfs de absolute meerderheid, in 51 gemeenten de socialisten en in 47 de communisten. Van 100 gemeenten zijn de resultaten nog niet bekend.

De beide grote steden Lissabon en Porto zullen burgemeesters afkomstig uit de rijen van de AD krijgen. De communisten beheersen de zuidelijke provinciehoofdsteden Setubal, Evora, Beja en ook de voorstad van Lissabon, Amadora.

Als gevolg van de verkiezingen hebben de socialisten nog slechts 3 van de 20 provinciehoofdsteden in handen, t.w. Braga, Guardaet en Santarem. Zij moesten Castelo, Branco, Faro, Porto Alegre aan de Alliantie afstaan, alsmede Lissabon, Porto en Coïmbra. Zij verloren Setubal aan de communisten. In Lissabon was het verlies van de socialisten volkomen: 46 districten van de stad zijn nu in handen van de Alliantie. Van de voorsteden heeft rechts Cintra, Cascais en Oeiras op de socialisten veroverd.

Aan de communisten moesten de socialisten de belangrijke voorsteden Montijo en Alcochete afstaan. De communisten kregen ook de meerderheid in Amadora, waar voor het eerst gemeenteraadsverkiezingen werden gehouden omdat deze buitenwijk recentelijk de status van gemeente kreeg wegens het toenemende inwonertal.

De socialisten hebben dat gedeelte van het rechtse electoraat verloren dat hen om verschillende redenen tot nu toe heeft gesteund.

Zij hebben ook de steun verloren van een groot deel van de kleine burgerij uit de steden, die zich als gevolg van de bezuinigingspolitiek van de twee socialistische regeringen van juli 1976 tot juli 1978, alle voordelen ontnomen zag die het bij de val van Caetano plotseling kreeg.

Ook een groot deel van de arbeidersmassa lijkt van de socialisten vervreemd, evenals een deel van de plattelandsbevolking. De opzet van Soares om van de socialistische partij een grote volkspartij te maken waarin zowel rechts als links een onderdak zouden vinden, is in feite mislukt, aldus Le Monde (19-12), omdat daarmee tegengestelde belangen binnen de partij zijn gehaald.

Geen militairen in nieuwe regering

Naar aanleiding van de parlementsverkiezingen heeft mevr. Maria de Lourdes Pintassilgo op 27 dec. 1979 het ontslag van haar interim-kabinet aan president Eanes aangeboden.

Vervolgens gaf het staatshoofd aan Francisco Sa Carneiro, leider van de Volks Alliantie, opdracht een nieuwe regering te vormen. Deze heeft vrijwel direct daarna de president een lijst met namen van de nieuwe ministers en staatssecretarissen overhandigd. Op 3 jan. is het nieuwe kabinet beëdigd.

Als belangrijkste bijzonderheid geldt dat voor het eerst sedert de revolutie van 25 april 1974 geen militairen een ministerspost bezetten. Verschillende officieren, zoals Rocha Vieira en Soares Carneiro, die benaderd waren voor de functie van minister van defensie, hebben geweigerd.

Er is geen verklaring voor deze weigering gegeven, maar verschillende waarnemers menen dat de president zelf erop aangedrongen heeft dat geen militairen in de regering zitting nemen om op die manier steeds minder militairen aan het politieke leven te laten deelnemen en dit weer met het oog op de grondwetsherziening die in 1980-'81 doorgevoerd gaat worden.

Het ministerie van defensie zal geleid worden door de voorzitter van de politieke commissie van de CDS, Amara Da Costa. Deze partij gaat een belangrijke rol spelen in het buitenlandse beleid van Portugal, want ook de nieuwe minister van buitenlandse zaken wordt door de CDS geleverd en wel Freitas Do Amaral, de partijvoorzitter, die tevens vice-premier is, in het bijzonder belast met het toezicht op de sectoren financiën en de hervorming van het binnenlandse bestuur.

Wat verder opvalt, aldus Le Monde, van 1 jan., is dat Sa Carneiro bij de samenstelling van zijn kabinet gematigd te werk gegaan is, wat o.a. blijkt uit de benoeming van Pinto Balsemao tot minister van staat. Hij is directeur van het weekblad *Expresso*, een gematigd, zeer invloedrijk blad, en hij onderhoudt uitstekende betrekkingen met bepaalde linkse kringen.

Deze gematigde opstelling is echter niet geheel zonder gevaar, aldus Le Monde van 3 januari, omdat de Democratische Alliantie niet zo eensgezind is als het wel lijkt.

Een niet gering deel van het electoraat van de AD eist namelijk een radicale breuk met de revolutie van 1974.

De samenstelling van de nieuwe Portugese regering luidt als volgt:

premier - Francisco Sa Carneiro (PSD); buitenl. zaken en vice-premier - Diogo Freitas do Amaral (CDS); defensie - Adelino Amara Da Costa (CDS); minister van staat - Francisco Pinto Balsemao (PSD); handel en toerisme - Basilio Horta (CDS); financiën - Anibal Cavaco Silva (PSD); openbare werken - Joao Lopez Porto (CDS); justitie - Mario Ferreira Raposo (PSD); onderwijs - Vitor Pereira Crespo (PSD); binnenl. bestuur - Eurico de Melo (PSD); transport - José Carlos Viana Baptista (PSD); arbeid - Eusebio Marques de Carvalho (PSD); landbouw - Antonio Cardoso e Cunha (PSD); industrie - Alvaro Barreto (PSD); sociale zaken - Joao Morais Leitao (onafh.). (Le Monde, NZZ, The Financial Times, FAZ)

NECROLOGIEEN

BIJVOET, IR BERNARD (14-12 1889 Amsterdam - 27-12 1979 Haarlem) Nederlands architect

Studeerde bouwkunde in Delft Werkte drie jaar aan het stadhuis in Rotterdam en kreeg in '18 een prijs voor het ontwerp van de nieuw te bouwen Rijksacademie voor beeldende kunsten in Amsterdam aan de Apollolaan, een gebouw dat nooit gerealiseerd is

Inmiddels had hij ook een ontwerp gemaakt voor het villapark Kijkduin bij Den Haag en voor zijn belangrijkste werk het sanatorium Zonnestraal in Hilversuin, het symbool van het Nieuwe Bouwen in Nederland, een ban de stromingen in de architectuur die in de jaren twintig ontstond naast de Esprit nouveau in Frankrijk, het Bauhaus in Duitsland en de Stijl in Nederland van de architecten Rietveld, Oud, Van Doesburg en Van Eesteren

Medio de jaren twintig vestigde Bijvoet zich in Parijs, waar hij tussen de artistieke avantgarde van die tijd leefde Hij werkte nauw samen met de ontwerper Pierre Chareau Samen ontwierpen zij o a een concertzaal in Tours en het befaamde Maison de verre in Parijs

In Nederland maakte hij het ontwerp van zijn vroegere compagnon Duiker voor het hotel Gooiland in Hilversum af Na het Gooiland werkte Bijvoet tot de oorlog met Beaudoin en Lods in Parijs. waar hij tijdens de oorlog woonde Vanaf 1946 werkte hij in Nederland samen met prof G Holt Uit deze periode dateren de schouwburgen in Tilburg, Nijmegen en Apeldoorn Het architectenpaar heeft ook de opdracht gekregen voor de bouw van een muwektheater aan de Ferdinand Bolstraat in Amsterdam, een opdracht die inmiddels gewijzigd is in die zin dat het muziektheater gecombineerd moet worden met het nieuwe stadhuis naar het ontwerp van de Weense architect Holzbauer aan het Waterlooplein

DUTSCHKE, RUDI (1940 Brandenburg - 24-12 1979 Aarhus, Denemarken) Westduits oud-studentenleider

Geboren in de DDR, al jong actief lid van de evangelische ,,Junge Gemeinde", wilde vervolgens een opleiding tot sportjournalist in Leipzig gaan volgen wat hem wegens dienstweigering niet toegestaan werd

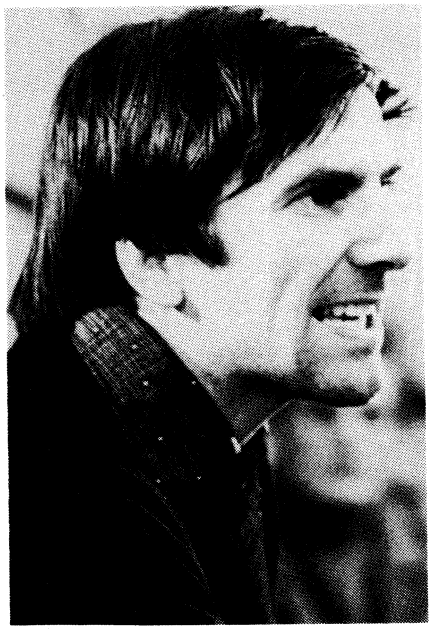

Ging vervolgens een opleiding boor Industriekaufmann volgen Vanaf 1960 pendelde hij naar West-Berlijn waar hij de middelbare school volgde en besloot na de bouw van de muur niet meer naar de DDR terug te keren In West-Berlijn ging hij sociologie aan de Freie Universitat studeren Raakte in de jaren zestig betrokken bij het studentenverzet sloot zich in '62 aan bij de ,,Subversive Aktion", een beweging afkomstig uit de Duitse afdeling van de Situationistischen Internationale", een oorspronkelijk in Parijs ontstane kunstenaarsvereniging die naar vormen van protest tegen de massamaatschappij zocht

Namens de Subversive Aktion trad Dutschke in 1964 toe tot de Sozialistischen Deutschen Studentenbund (SDS) met het doel deze organisatie in anti-autoritaire zin te veranderen De SDS had zich toen allang losgemaakt van de SPD en had zich in orthodox-marxistische zin ontwikkeld Bij de SDS kwam Dutschke weer in contact met het socialisme en hij verkondigde van toen af aan een socialisme dat zich in eerste instantie op Mao en Ho Tsji Min en de filosoof Bloch orienteerde

Binnen de SDS werd Dutschke een bekend uoordvoerder en redenaar Bij de vele studentendemonstraties in de jaren zestig tegen de Amerikaanse Vietnampolitiek was hij aanwezig en vooral voor de rechtse pers in West-Duitsland verpersoonlijkte hij het rode gevaar In april '68 werd hij het slachtoffer van een aanslag en levensgevaarlijk gewond Na een moeizaam herstel vestigde hij zich in Engeland maar daar werd hij al spoedig uitgewezen De Deense universiteit van Aarhus gaf hem vervolgens een leeropdracht In '74 promoveerde hij aan de Freie Universitat in Berlijn cp een proefschrift over Lenin

De laatste tijd was hij weer actief aan het politieke front, ditmaal als pleitbezorger voor de zgn groene lijsten, de verschillende milieugroeperingen in West-Duitsland

Op het laatste congres van de socialistische partij: Nenni (links) in gesprek met partijleider Craxi.

GUGGENHEIM, PEGGY (26-8 1898 - 23-12 1979 Venetië) Amerikaans kunstverzamelaarster

Werd geboren in een vermogende New Yorkse familie van industrielen, nicht van Salomon Guggenheim, de oprichter van het vermaarde Museum of Modern Arts in New York.

Verliet op jeugdige leeftijd de VS en vestigde zich in Londen waar zij een kunstgalerij opende en werken van alle later bekendgeworden moderne schilders opkocht, zoals Picasso, Braque. Chagall, Leger, Kandinsky, Ernst, Chirico, Miro, Masson Tanguy, daarin geadviseerd door Marcel Duchamps

Keerde bij het uitbreken van WO-I1 terug naar New York en opende daar de galerij Art of this Century, die een ontmoetingsplaats werd voor uit Europa gevluchte kunstenaars als Pollock, Rothko, Motherwell, Still Na de oorlog vestagde zij zich in Venetië, waar zij aan het Canal Grande een huis betrok waar haar collectie moderne kunst geexpoaeerd werd

Haar unieke collectie is aan de stad Venetie nagelaten

Schreef Out of this Century ('46); Una Collezionista Ricorda ('56); Confessions of an Art Addict ('60)

NENNI, PIETRO (9-2 1891 Faenza - 1-1 Rome) Italiaans journalist en politicus

Nenni werd geboren in een arme boerenfamilie in de Romagna en werd na de dood van zijn vader opgevoed in een weeshuis

Hij begon zijn politieke loopbaan als agitator en activist in de rijen van de Republikeinse partij In 1911 werd hij, na deelname aan demonstraties tegen de oorlog in Libië tot gevangenisstraf veroordeeld Hij deelde zijn cel met Benito Mussolini, toen nog een overtuigd socialist

In '14 bezette hij in Ancona, samen met de anarchist Malatesta tijdens de zgn. ,,rode week" de stad Eerst in 1920 werd hij lid van de socialistische partij, nadat hij korte tijd met zijn vriend Mussolini lid geweest was van de fascistische beweging Inmiddels was hij als journalist gaan werken en in '21 werd hij in Parijs

correspondent van de socialistische krant 1'Avanti en in '23 werd hij benoemd tot hoofdredacteur van het blad. In '26 werd hij gedwongen door de fascisten in ballingschap te gaan, waar hij zijn politieke strijd voortzette.
Aan de Spaanse Burgeroorlog nam hij deel als politiek commissaris van de Brigade Garibaldi; na de nederlaag van de republikeinen vluchtte hij weer naar Frankrijk. In '43 werd hij gearresteeerd door de Gestapo en vervolgens uitgeleverd aan Italië waar hij op het eilandje Anzio werd geïnterneerd.
Na de val van het fascistische regime keerde hij naar Rome terug waar hij in '44 tot secretaris-generaal van de socialistische partij werd gekozen. In de regering-Parri werd hij vice-premier en in juli '46 minister van buitenlandse zaken. In januari '47 kwam het tot een scheuring in de socialistische partij, geconcentreerd rondom de twee hoofdfiguren Nenni en Saragat. De zgn. Nenni-socialisten waren bereid tot samenwerking met de communisten en deden dit ook tot '53. Nenni accepteerae zelfs de Staiin-prijs en had lovende woorden voor de dictator.
Na de dood van Stalin en de daarop volgende onthullingen zochten de Nenni-socialisten weer toenadering tot de sociaaldemocraten van Saragat. In augustus '65 vond een ontmoeting plaats tussen de beide socialistenleiders die uiteindelijk tot de gewenste verzoening leidde.
De Nenni-socialisten namen in '63 weer deel aan de regering. Nenni werd vicepremier in een kabinet-Moro. In '69 viel de socialistische partij wederom uiteen in sociaal-democraten en tot samenwerking met de communisten bereid zijnde socialisten rondom Nenni. Nenni zelf was ondertussen minister van buitenlandse zaken onder Moro geworden. President Saragat benoemde hem in '70 tot senator voor het leven.
In de loop van de zeventiger jaren trad Nenni, hoewel nog steeds president van de partij, meer naar de achtergrond. In '76 heeft hij de leiding van de partij overgedragen aan Craxi.

RODGERS, RICHARD (28-6 '02 Long Island - 30-12-'79 New York) Amerikaans componist.
Hij studeerde aan de Columbia universiteit en de Juilliard School of Music. In 1930 trouwde hij met Dorothy Feiner: zij

kregen twee dochters, Mary en Linda. Zijn eerste musical schreef hij samen met een oude schoolvriend, Lorenz Hart. Dit werkstuk. You'd be surprised, vormde het begin van een lange en vruchtbare samenwerking, die leidde tot produkties als Dearest Enemy, A Connecticut Yankee, The Boys from Syracuse, Pal Joey en By Jupiter.
Nadat Hart in 1943 was gestorven, werd Richard Rodgers de vaste partner van Oscar Hammerstein, met wie hij zo mogelijk nog grotere successen boekte. Hun eerste gezamenlijke werkstuk was de musical Oklahoma!, die — mede dank zij de balletten van Agnes de Mille — algemeen wordt beschouwd als het begin van een nieuwe fase in het Amerikaanse populaire theater. Deze, naar de maatstaven van die tijd gedurfd opgezette produktie werd gevolgd door een hele reeks successen, waaronder Caroïsel, South Pacific, The King and I, Flower Drum Song en The Sound of Music.
De film die op basis van deze laatste musical werd gemaakt, werd één van de grootste bioscoopsuccessen aller tijden.
Van de langspeelplaat met de muziek uit deze film werden meer dan tien miljoen exemplaren verkocht.
Na de dood van Hammerstein in 1960 maakte Rodgers een moeilijke tijd door, waarin er weinig werk uit zijn handen kwam. Enkele jaren later maakte hij een „come back" met de musical No Strings, die echter minder succes had dan zijn vorige werkstukken. Later werkte hij nog samen met tekstschrijver Stephen Sondheim, met wie hij de musical Do I hear a Waltz schreef.
Tot zijn bekendste songs behoren Manhattan, Some Enchanted Evening, My Funny Valentine, With a song in my heart, People wil say we're in love, Oh what a beautiful morning. The lady is a tramp, Blue Moon en Where or when.

STIKKER, MR. DIRK UIPKO (5-2 1697 Winschoten - 24-12 Wassenaar) Nederlands politicus, oud-minister van buitenlandse zaken.
Na voltooiing van zijn studie in de rechten te Groningen (1922) begon hij zijn loopbaan bij de Twentsche Bank en werd later (1935) directeur van Heineken's Bierbrouwerij. Hij was voorzitter van het Centraal sociaal werkgeversverbond en van de Raad van bestuur in arbeidszaken. Hij was bovendien een der oprichters en eerste voorzitter van de Stichting van de arbeid.
Stikker was kort na de oorlog oprichter en voorzitter van de Partij van de Vrijheid, in '48 oprichter — samen met Oud — en eerste voorzitter van de WD.
Van 1946-'48 was Stikker lid van de Eerste Kamer, van '48 tot '52 minister van buitenlandse zaken, van '50 tot '52 tevens voorzitter van de OEES, van '52 tot '58 ambassadeur te Londen, van '58 tot '61 permanent vertegenwoordiger van Nederland bij de NAVO en de OEES, van '61 tot '66 secretaris-generaal van de NAVO en van '66 tot '72 werkzaam voor de VN, UNCTAD en de South Asian Development Bank.
Stikker was in 1951 informateur van het tweede kabinet-Drees, waarin hij (opnieuw) minister van buitenlandse zaken werd. In 1966 bedankte hij als lid van de VVD, sloot zich in '72 opnieuw aan en werd in 1973 erelid.
Mr. Stikker — die in 1966 zijn Memoires publiceerde en in 1968 The role of private enterprise in investment and promotion

of export in developing countries — was drager van het grootkruis in de orde van Oranje-Nassau, ridder in de orde van de Nederlandse leeuw, drager van vele hoge buitenlandse onderscheldingen, eredoctor van de Brown University en onderscheiden met de Wateler vredesprijs.

ZANUCK, DARRYL F. (5-9 '02 Waho, Nebraska - 22-12 '79 Palm Springs, Calif) Amerikaans filmproducent.
Kreeg als jonge man de opdracht van de filmmaatschappij Warner Brothers voor het schrijven van een draaiboek en werd al spoedig bekend als de auteur van Rin Tin Tin, de herdershond. In '31 maakte Jack Warner hem tot produktiechef in zijn filmfabriek en in '33 ging Zanuck op eigen benen stnan en richtte de Twentieth Century op, die twee jaar later met de Fox van William Fox fuseerde en de naam Twentieth Century Fox kreeg.
Kassuccessen als Moulin Rouge, Snow of Kilimandjaro en The Man in the Grey Flannel Suit maakte Twentieth Century Fox tot een der grootste Hollywoodmaatschappijen.
Na 1945 bracht hij verfilmingen van werken van bekende auteurs zoals Somerset Maugham, Ernest Hemingway en Romain Gary. In '56 gaf hij zijn functie als vicepresident op en vestigde zich als onafhankelijk producent in Frankrijk, waar hij zelf het kassucces The Longest Day ('62) regisseerde.
Later keerde hij weer terug in de leiding van de maatschappij maar na twee zeer dure en weinig succesvolle produkties Cleopatra en Hello Dolly trok hij zich definitief terug.
Hij kreeg driemaal de Irving Thalberg Award, de hoogste onderscheiding voor een filmproducent.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruywdaelstsaat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE TERUGKEER VAN INDIRA GANDHI

Onder een interim-regering van premier Charan Singh (zie pag. 497 e.v. - '79 en pag. 34 e.v.) zijn in India op 3 en 6 jan. parlementsverkiezingen gehouden, die de door ex-premier Indira Gandhi geleide Congrespartij (I) na de zware nederlaag van 1977 (pag. 177 - '77) nu een tweederde meerderheid in het Lagerhuis bezorgden.

Van de 544 zetels in het Lagerhuis werden *525* verkozen. Daarvan kreeg de Congrespartij (I) volgens de op 10 jan. bekendgemaakte voorlopige einduitslag 351 zetels. De overige zetels werden gewonnen door de Lok Dal (de partij van Charan Singh) 41, de CPI (M) 35, de Janata Partij 32, de Congrespartij 13, de CPI 10 en de overige partijen plus onafhankelijken 43. Van die overige partijen verwierf volgens een tussentijdse uitslag de DMK, die een alliantie met de Congrespartij (I) was aangegaan, 16 zetels, de Revolutionaire Socialistische Partij 4 zetels, het Forward Bloc 3 zetels, de Moslem Liga 3 zetels, de ADMK *2* zetels en de Akali Dal 1 zetel. In 17 kiesdistricten werden de verkiezingen wegens onlusten (o.m. in Assam) of sterke sneeuwval uitgesteld.

De partij van Indira Gandhi vergrootte haar stemmenaandeel van 35% in 1977 tot ca. 42% nu. Zijzelf versloeg in het district Rae Barelli haar Janata-tegenkandidate, de vorstin van Gwalior, met 173.000 stemmen, en won ook in het zuiden in Medak een zetel met grote meerde heid. Haar omstreden zoon, Sanjay Gandhi, won voor het eerst een eigen parlemrntszetel, Ook Charan Singh boekte een overwinning, maar zijn volgeling Raj Narain, werd in Benares door de veteraan van de Congrespartij, Tripathi, verslagen.

Op 14 jan. werd Indira Gandhi door president Sanjiva Reddy als premier beëdigd. Zij vormde een kabinet van *22* leden, o.w. veel weinig bekende provinciale politici, dat als volgt was samengesteld:

Premier - Indira Gandhi; financiën - R Venkataraman; binnenlandse zaken - *Zail* Singh; landbouw - Rao Birendra Singh; onderwijs - B. Shankaranand; buitenlandse zaken - P. V. Narasimha Rao; energie en irrigatie - Abul Ghani Khan Chaudhury; spoorwegen - Kamalapathi Tripathi; voorlichting en omroep - V. P. Sathe; justitie - P. Shivshankar; scheepvaart en transport - A. P. Sharma; openbare werken en huisvesting - P. C. Sethi; toerisme en burgerluchtvaart - J. B. Patnaik; parlementszaken - Bhishma Narain Singh; handel - Pranab Mukherjee.

Staatsministers: landbouw - R. V. Swaminathan; financiën - Jagganath Pahadia; binnenlandse zaken - P. Venkaansubbiah en Yogendra Makwana; gezondheid - Nihar Laksar; spoorwegen - Jaffer Sherif; toerisme en burgerluchtvaart - Katrik Oraon.

De portefeuilles van o.a. industrie, defensie, arbeid en oliezaken moeten nog worden toegewezen

Naast haar geweldige inzet bij de verkiezingscampagne — ca. 90 mln Indiërs overal in het land zouden haar volgens schattingen persoonlijk hebben gezien — dankte Indira Gandhi haar succes volgens de commentaren vooral aan de verdeeldheid van haar tegenstanders.

Sinds haar verkiezingsnederlaag in 1977 heeft zij 33 maanden gewerkt om de met drievijfde meerderheid regerende Janata Partij te laten falen. Zij onthield in aug. 1979 premier Charan Singh een meerderheid en schiep zo de voorwaarde voor de ontbinding van het Lagerhuis en het houden van vervroegde verkiezingen, zoals hieronder in bijzonderheden -wordt vermeld.

Vorming Janata-S. Aftreden *Desai* als premier

Op de openingsdag van de moessonzitting van het Lagerhuis, 9 juli '79, traden 13 leden van de BLD-groep uit de Janata Partij en voegden zich bij Raj Narain op de oppositiebanken (pag. 497/1-1979).

Op 10 juli traden opnieuw 14 Janata-leden uit de partij en op 11 juli volgden nog eens 22, waardoor de regering haar meerderheid in het Lagerhuis verloor. Van deze 49 dissidrnten sloten 47 zich aan bij Narains groep, die op 10 juli de naam van de Janata Partij (Seculier) aannam, terwijl de overige twee zich bij de Congrespartij aansloten. Eveneens op 10 juli diende Y. B. Chavan, de fractieleider van de Congrespartij in het Lagerhuis een motie van wantrouwen in de regering in, met steun van de Congrespartij (I),de CPI en de Janata-S (eculier).

Op 12 juli traden de minister van gezondheid, Rabi Ray, en twee staatsministers, Janeshwar Mishra (energie) en Jagbir Singh (voorlichting en omroep), uit de regering.

Op 13 juli volgden de minister van oliezaken en chemicaliën, Hemavati Nardan Bahuguna, en vier staatsministers: Narsingh Jadav (oliezaken en chemicaliën), Ram Kinkar (openbare werken en huisvesting), Zulfiqar Ullah (financiën) en Fazlur Rahman (planning). Op 14 juli verlieten de minister van staal en mijnbouw, Biju Patnaik, en de staatsminister van binnenlandse zaken, Dhanik Lal Mandal, de regering.

Terwijl het merendeel van de afgetreden ministers tot de BLD-groep behoorde, was Bahuguna afkomstig

Mevr. Indira Gandhi viert haar politieke terugkeer met haar zoon Sanjay en diens echtgenote Maneka (midden).

Weekblad 49ste jaargang No. 2519, pag. **31103-31118**

uit het mede door hem opgerichte Congres voor Democratie (CFD).
De ADMK besloot op 12 juli voor de regering te stemmen, daar de oppositiepartijen het niet eens waren geworden over een alternatieve premier, maar de CPI(M) instrueerde zijn leden op 13 juli de motie van wantrouwen te steunen.
Intussen werd vanuit zijn eigen regering sterke druk op Desai uitgeoefend om af te treden. Vice-premier en minister van defensie Jagjivan Ram leverde in een brief van 14 juli scherpe kritiek op Desai's leiderschap. Minister van industrie George Fernandes, de vroegere leider van de Socialistische Partij, die de regering in het debat over de motie van wantrouwen twee dagen eerder had verdedigd, deed nu een beroep op Desai om af te treden.

Op 15 juli nam Bhanu Pratap Singh, de staatsminister van landbouw, ontslag, waarop Fernandes en Purushottam Kaushik, de minister van toerisme en burgerluchtvaart, aftraden. Diezelfde dag 's avonds, toen de kans op verwerping van de motie van wantrouwen de volgende dag was verkeken, diende premier Dessai zijn ontslag in bij president Sanjiva Reddy, die hem verzocht aan te blijven tot een alternatief was gevonden. De zitting van beide huizen van het parlement werd op 16 juli voor onbepaalde tijd verdaagd.

Charan Singh leider Janata-S. Jagjivan Ram volgt *Desai* op als Janata-leider

Ook op 16 juli trad Charan Singh, sinds 24 jan. vice-premier en minister van financiën, uit de regering en de Janata Partij. Hij werd nog dezelfde dag unaniem tot leider van de Janata-S gekozen. Tijdens een bijeenkomst met president Reddy stelde hij de steun te hebben van de Congrespartij en voldoende andere leden om over een meerderheid te kunnen beschikken, maar Desai verklaarde dezelfde dag dat eerst de Janata Partij als de grootste politieke groepering moest worden uitgenodigd voor het onderzoeken van de mogelijkheid om een nieuwe regering te vormen.
Maar op 18 juli verzocht president Reddy Chavan als leider van de oppositie en indicner van de motie van wantrouwen die tot Desai's aftreden had geleid een regering te vormen.
Op dat moment telde het Lagerhuis, afgezien van de ,,speaker", 538 leden. Daarvan behoorden 206 tot de Janata Partij, 76 tot de Janata-S, 75 tot de Congrespartij, 71 tot de Congrespartij (I), 77 tot 11 kleinere partijen en 33 tot geen enkele groep. Elke regering had dus de steun van op zijn minst 270 leden nodig.

De Janata Partij omvatte toen bijna alle leden van de Jan Sangh en de Congrespartij (O) alsmede de meerderheid van de socialisten en het CDF. De kern van de Janata-S werd gevormd door de BLD-groep, die in zijn geheel de Janata Partij had verlaten. Fernandes, Kaushik en Madhu Limaye, een voormalige secretaris-generaal van de Janata Partij, vormden de leiding van een onafhankelijke groep van 15 socialisten buiten de Janata Partij. Bahuguna was de leider van een groepje, dat zich het Seculiere CDF of CDF-S noemde. Patnaik stelde zich neutraal tussen de twee Janata partijen op, terwijl enkele andere dissidenten uit de Janata Partij zich bij de Congrespartij of de Congrespartij (I) hadden aangesloten.

Op 18 juli verwierp Desai tijdens een bijeenkomst van het fractiebestuur van de Janata Partij suggesties om ook als partijleider af te treden. Jaya Prakash Narayan, die in hoge mate verantwoordelijk was voor het tot stand komen van de Janata Partij en de aanwijzing van Desai tot partijleider, deed dezelfde dag in een brief een beroep op Desai om ten gunste van Jagjivan Ram af te treden. De partijvoorzitter Chandra Shekhar maakte echter op 23 juli bekend dat Ram ermee ingestemd had Desai te helpen bij het vormen van een stabiele regering. Inmiddels had Chavan president Reddy op 22 juli meegedeeld dat zijn poging om een regering te vormen was mislukt, maar dat een alliantie o.l.v. Charan Singh was gevormd, die een levensvatbare en stabiele regering kon leveren.
President Reddy verzocht op 23 juli zowel Charan Singh als Desai hem binnen 48 uur lijsten met de namen van hun supporters te verschaffen om hun bewering dat zij in staat waren een stabiele regering te vormen te toetsen.
In de volgende twee dagen kreeg Charan Singh de steun toegezegd van de Congrespartij, de Congrespartij (I), de Socialistische groep, de CPI, de Boeren- en Arbeiderspartij en de Moslem Liga. De ADMK schaarde zich achter Desai, terwijl de CPI (M), het Forward Bloc en de Revolutionaire Socialistische Partij zich neutraal verklaarden. De steun van Indira Gandhi voor Charan Singh bezorgde deze overigens nieuwe problemen, daar een grote groep uit de Congrespartij gekant was tegen deelname aan een regering die afhankelijk was van de steun van de Congrespartij (I).

Nadat op 25 juli de twee lijsten van supporters bij president Reddy waren ingediend, bleek dat elk 279 namen bevatte, waarvan 42 op beide lijsten voorkwamen. Zo claimden zowel Charan Singh als Desai de steun van de negen leden van de Akali Dal-groep, die later die dag bekendmaakte neutraal te zullen blijven. De twee vertegenwoordigers van de partij in de regering-Desai, o.w. de minister van landbouw en irrigatie Surjit Singh Barnala, kregen opdracht af te treden. Desai's lijst bevatte ook de namen van 21 leden van de Congrespartij, van wie een groot aantal in een brief aan president Reddy ontkende dat zij Desai steunden. Na het onderzoek van de lijsten verklaarden ambtenaren dat Charan Singh werd gesteund door 262 Lagerhuisleden en Desai door 238, d.w.z. dat geen van tweeën over een meerderheid beschikte.

Op 26 juli nodigde president Reddy Charan Singh uit een regering te vormen, omdat deze de steun van meer leden genoot dan Desai, maar de president verzocht hem tevens in de derde week van augustus een vertrouwensvotum van het parlement te vragen.

Op 27 juli trad Desai af als leider van de Janata Partij, terwijl hij tevens meedeelde niet langer te zullen deelnemen aan politieke activiteiten. In een brief aan de partijleiding schreef hij o.a.: ,,Na lange overweging ben ik tot de conclusie gekomen dat ik op geen enkele manier maar de schijn hoor te wekken dat ik bijdraag tot de vuile atmosfeer van ons politieke leven. Ik heb besloten dat het mijn morele plicht is te boeten voor het verval en ik doe daarom afstand van het leiderschap. . ."
De fractie koos later die dag unaniem Jagjivan Ram tot zijn opvolger.

Nieuwe regering gevormd door Charan *Singh*

Op 28 juli werd Charan Singh als premier beëdigd. Hij benoemde 14 ministers, van wie zes uit de Janata-S, zeven uit de Congrespartij en één uit de Socialistische groep. Maar door onenigheid binnen de Congrespartij over de keus van de ministers, vooral m.b.t. de vertegenwoordiging van minderheden, schitterden bij de beëdiging van het kabinet op 28 juli zes ministers van deze partij door afwezigheid; alleen Chavan was aanwezig.

Op 30 juli volgde de beëdiging van

deze zes ministers, nog vier andere ministers en acht staatsministers. Onder hen was de minister van justitie, Hans Raj Khanna, maar deze trad reeds op 2 aug. af, omdat hij zich volledig ongeschikt achtte voor ,,het gebakkelei van de huidige politiek". Na de beëdiging van een nieuwe minister van justitie op 4 aug. en van nog negen staatsministers op 5 aug. was de samenstelling van de nieuwe regering als volgt:

Premier - Charan Singh* (Janata-S): vice-premier en minister van binnenlandse zaken - Y. B. Chavan (Congrespartij): buitenlandse zaken - Shyama Mandan Mishra (Janata-S); financiën - H. N. Bahuguna* (CFD-S); defensie - C. Subramaniam (Congrespartij); industrie - K. Brahmananda Reddy (Congrespartij); oliezaken en chemicaliën, en spoorwegen - T. A. Pai (Congrespartij); staal en mijnbouw - Biju Patnaik* (onafh.): onderwijs - Karan Singh (Congrespartij); gezondheid en gezinsverzorging - Rabi Ray* (Janata-S); voorlichting en omroep - Purushottam Kaushuk* (socialist); handel en burgerbevoorrading - Hitendra Desai (Congrespartij); arbeid - Fazlur Rahman* (Janata-S); landbouw en irrigatie - Brahm Prakash (Janata-S): openbare werken, huisvesting en rehabilitatie - Ram Kinkar* (Janata-S); verbindingen en religieuze moslemstichtingen - Zulfiqar Ullah* (Janata-S); energie - Krishna Chandra Pant (Congrespartij); toerisme en burgerluchtvaart - Mohammed Shafi Qureshi (Congrespartij); justitie en ondernemingszaken - Shyam Nath Kacker (Janata-S).

Staatsministers: scheepvaart en transport - Janeshwat Mishra* (Janata-S); reconstructie platteland - Bhanu Pratap Singh* (Janata-S); zonder portefeuille - Jagbir Singh* (Janata-S), Narsingh Jadav* (Janata-S), Danik Lal Mandal* (Janata-S), Henry Austin (Congrespartij), Rashida Haque Choudhury (idem), M. V. Krishnappa (idem), Nathuram Mirdha (idem), Ankineedu Prasad Rao (idem), P. M. Sayeed (idem), Bedabrata Barua (idem), Saugata Ray (idem), Kishore Chandra Deo (idem), K. Gopal (idem) en B. Rachaiah (idem). * = leden regering-Desai.

Alle ministers van de Congrespartij dienden in de regering van mevr. Gandhi tijdens de noodtoestand.

In een radiotoespraak op 28 juli verklaarde Charan Singh dat zijn regering de hoogste prioriteit zou toekennen aan de bestrijding van de werkloosheid. Zij zou ,,de gapende economische en culturele kloof tussen onze steden en onze dorpen" dichten en zij zou stappen ondernemen om de groei van de steden af te remmen. Voorts zou de nieuwe regering met alle mogelijke middelen de vestiging van kleine economische eenheden in industrie en landbouw aanmoedigen, ook al zou de vestiging van grote industrieën waar nodig worden voortgezet en in speciale gevallen zou de bestaande particuliere industrie worden genationaliseerd. Voorts zouden alle noodzakelijke stappen worden ondernomen om een eind aan de corruptie te maken.

Alle achtergebleven groepen zouden algehele bescherming en hulp genieten om zichzelf te ontwikkelen, en alle minderheden zouden maximale kansen krijgen voor een economische, religieuze en culturele ontwikkeling. Elke taal zou een optimale ontwikkelingsgelegenheid worden geboden, en geen enkele taal zou een deel van de gemeenschap worden opgedrongen tegen zijn wil.

De volgende dag stelde Jagjivan Ram dat de ,,interim minderheidsregering" van Charan Singh aan de macht was gekomen door ,,bepaalde ontwikkelingen die, op zijn minst gezegd, niet erg verheffend waren". Hij voorspelde dat deze regering ,,onder het gewicht van haar eigen interne tegenstellingen zou verbrokkelen". En hij zei er zeker van te zijn dat de president na de val van de minderheidsregering de erkende oppositie zou aanwijzen om een nieuwe regering te vormen. Jagjivan Ram was ervan overtuigd dat de Janata Partij voor een stabiele meerderheidsregering zou kunnen zorgen.

De nationale uitvoerende raad van deze partij drong er op 29 juli bij president Reddy op aan te verzekeren dat ,,geen beleidsbeslissing wordt genomen en geen verordening wordt uitgevaardigd" gedurende de tijd vóór de hervatting van de parlementszitting.

Eveneens op 29 juli liet de Congrespartij (I) weten dat zijn steun tot dusver slechts voor de vorming van een regering door Charan Singh had gegolden en dat zijn steun in de toekomst zou afhangen van het voldoen aan bepaalde voorwaarden zoals a) de uitsluiting uit het kabinet van leden van de Congrespartij die tegenstanders van mevr. Gandhi waren geweest en b) raadpleging van de vertegenwoordigers van de Congrespartij (I) in het parlement bij belangrijke politieke beslissingen. Maar, nadat Charan Singh o.m. T. A. Pai en Karan Singh, die beiden voor de commissie-Shah tegen mevr. Gandhi hadden getuigd m.b.t. excessen tijdens de noodtoestand, in zijn kabinet had opgenomen, zou de Congrespartij (I) haar houding jegens de nieuwe regering heroverwegen, aldus een woordvoerder op 31 juli.

Ontbinding parlement

Op 4 aug. maakte Charan Singh bekend dat het parlement op 20 aug. bijeen zou komen.

Inmiddels poogde de regering een meerderheid te verwerven door het winnen van de steun van de kleinere partijen. Op 8 aug. deelde de ADMK mee vóór de regering te zullen stemmen, en op 19 aug. werden twee ADMK-leden beëdigd als minister: Aravinda Bala Pajanor kreeg de portefeuille van oliezaken en chemicaliën als opvolger van Pai en mevr. Sathiyavani Muthu werd minister van sociale zaken.

Op 16 aug. zegden de CPI en de CPI (M) met een aantal kleinere linkse groeperingen hun steun aan de regering toe. Pogingen om ook het Organisatie-Congres of Congrespartij (O) en socialistische groepen binnen de Janata Partij te winnen bleven echter zonder succes.

Intussen ging binnen de Congrespartij de kritiek op de ministerskeuze, in het bijzonder het niet vertegenwoordigd zijn van de ,,onaanraakbaren" of „Haryans" en de minderheden, voort, met als gevolg dat de ministers van deze partij op 19 aug. hun ontslag indienden bij Chavan, die een beslissing uitstelde tot na de vertrouwensstemming. De dissidenten, die de steun van ten minste 11 leden verklaarden te hebben, maakten nog dezelfde dag bekend dat zij een afzonderlijke fractie in het parlement zouden vormen, die zichzelf het „Indian National Congress (Real)" noemde.

In de morgen van de 20ste aug. maakte de Congrespartij (I) bekend tegen de regering te zullen stemmen, waardoor een nederlaag voor het kabinet zeker werd. Daarop diende Charan Singh zijn ontslag in bij president Reddy met het advies het parlement te ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven.

Later die dag suggereerde Charan Singh in een verklaring dat mevr. Gandhi de intrekking van de gerechtelijke vervolging tegen haar had verlangd als prijs voor de steun van de Congrespartij (I). „Wij hadden geen andere keus dan de steun te verwerpen van zijden die inmenging wensten in het normaal functioneren van de rechterlijke macht", aldus Charan Singh.

Na een bijeenkomst met president Reddy verklaarde Jagjivan Ram dat het advies van Charan Singh niet bindend was voor de president, omdat die nooit het vertrouwen van het parlement had gekregen. Ram beweerde dat hijzelf in staat was een stabiele en levensvatbare regering te vormen.

Na overleg met constitutionele experts en politieke leiders van alle

partijen ontbond president Reddy echter op 22 aug. het Lagerhuis, kondigde hij vervroegde verkiezingen aan en verzocht hij Charan Singh voor de interim-periode aan te blijven.

„De regering zal gedurende deze periode geen beslissingen nemen, die een nieuwe politiek inleiden of nieuwe uitgaven van belangrijke omvang tot gevolg hebben of maatregelen vormen met bestuurlijke uitvoerende besluiten", aldus een officieel communiqué, dat daaraan toevoegde dat „werk van een urgent karakter in verband met het nationale belang niet zal worden opgehouden".

De omstandigheid dat president Reddy Jagjivan Ram niet de gelegenheid bood een regering te vormen lokte scherpe protesten uit van de Janata Partij, die beweerde dat de president het parlement had ontbonden om te voorkomen dat een „onaanraakbare" premier werd.

Nadat de partij had aangekondigd in het Hogerhuis een motie te zullen indienen voor de „impeachment" van de president, sloot deze de zitting van het Hogerhuis op 25 augustus.

Vorming Lok Dal. Ontwikkelingen in *andere partijen*

Tijdens een op 26 sept. te New Delhi gehouden conventie kwamen de Janata S, de Socialistische groep o.l.v. Limaye en Fernandes en de onafhankelijke groepering o.l.v. Patnaik overeen een nieuwe partij te vormen, de Lok Dal of Volkspartij. Charan Singh werd tot voorzitter van de Lok Dal gekozen en hij wees Raj Narain aan tot zijn „werkende voorzitter". Limaye werd tot secretaris-generaal benoemd. De CDF-S, de groep van Bahuguna, sloot zich niet bij de Lok Dal aan.

Inmiddels was Devaraj Urs, de op 24 juni uit de Congrespartij (I) gestoten premier van Karnataka (pag. 518-'79), tijdens een zitting van het All-India Congrescomité op 12/13 sept. tot voorzitter van de Congrespartij gekozen als opvolger van Swaran Singh, die sinds maart 1978 als waarnemend voorzitter had gefungeerd (pag. 501/2-'79). Urs verklaarde dat zijn Karnataka Congrespartij spoedig een fusie met de Congrespartij zou aangaan. Het Congrescomité aanvaardde een resolutie, waarin werd aanbevolen de verkiezingscampagne te zullen voeren in samenwerking met de Janata-S, „gelijkgezinde krachten" en de linkse partijen.

In september en later stelden de grote partijen — Lok Dal, Congrespartij, Janata Partij en Congrespartij (I) — pogingen in het werk om stembusakkoorden te sluiten met de kleinere nationale partijen en de regionale partijen. Zo vormde de Congrespartij (I) op 29 sept. een alliantie met de Kashmir National Conference en op 15 sept. met de DMK van Tamil Nadu, terwijl de ADMK in Tamil Nadu een stembusakkoord met de Janata Partij sloot (waarmee in deze deelstaat een omkering van de situatie van 1977 plaatsvond). Een deel van de Congrespartij (I) aldaar, die het akkoord met de DMK verwierp, vormde op 2 okt. een nieuwe partij, de Tamil Nadu Congress (Kamaraj).

Aftreden Bahuguna en andere ministers

Op 19 okt. trad de minister van financiën, H. N. Bahuguna (CFD-S), op verzoek van premier Charan Singh „in het openbare belang" af. Bahuguna had zich verzet tegen een fusie van zijn partij met Charan Singh's zojuist gevormde Lok Dal (Volkspartij), o.a. omdat de premier geweigerd had enkele van Bahuguna's verlangens in het partijmanifest op te nemen en meer plaatsen in ie ruimen voor diens aanhangers bij de komende algemene verkiezingen.

Op 21 november sloten Indira Gandhi en Bahuguna een akkoord: Bahuguna sloot zich aan bij de Congrespartij (I) en werd daarvan secretaris-generaal.

Op 27 nov. trad de minister van industrie, K. Brahmananda Reddy (Congrespartij) af, omdat hij zojuist de Congrespartij had verlaten. Reddy was voorzitter van de Congrespartij, toen Indira Gandhi in 1978 uit die partij werd gestoten. Nu liet hij doorschemeren dat hij zich met zijn aanhangers uit Andhra Pradesh bij de Congrespartij (I) zou kunnen aansluiten.

Op 3 dec. trad de minister van verbindingen, Zulfiqar Ullah (Janata-S), tevens leider van het Muslim National Front, af om voortaan de oppositionele Janata Partij te kunnen steunen.
Inmiddels was ook de staatsminister van burgerluchtvaart, Atineedu Prasad Rao (Congrespartij), uit de regering van premier Charan Singh getreden. Hij sloot zich bij de Congrespartij (I) aan.

Op 22 dec. traden de ADMK-ministers Pajanor en Muthu op verzoek van premier Charan Singh af vanwege het door hun partij met de Janata Partij gesloten stembusakkoord.

Daags tevoren liet Devaraj Urs, de voorzitter van de Congrespartij, weten dat hij zich niet gebonden voelde Charan Singh ook na de verkiezingen verder te steunen.
Daarmee werd de facto de alliantie tussen Lok Dal en Congrespartij verbroken, nadat het streven om met een gemeenschappelijk programma de verkiezingen in te gaan allang was opgegeven en beide partijen hun verkiezingsmanifesten apart hadden gepubliceerd.

De secretaris-generaal van de Lok Dal, Madhu Limaye (l.), met partijleider en waarnemend premier Charan Singh.

EG

DANKERT VICE-VOORZITTER EUROPEES PARLEMENT

De december-bijeenkomst van het Europese Parlement in Straatsburg werd op 10 december '79 begonnen met een herdenking van de op 22 november '79 bij een auto-ongeluk omgekomen vice-president Anne Vondeling (pag. 864-'79).
Simone Veil, voorzitter van het Europese Parlement, noemde Vondeling een ideale parlementariër vanwege zijn grote kennis van en belangstelling voor alle kanten van het parlementaire werk.
Vondeling had de gewoonte zijn opvattingen met kracht van argumenten te verdedigen, maar die argumenten had hij altijd goed doordacht. Kenmerkend voor hem was het optimisme waarmee hij in het Europese Parlement aan de slag was gegaan.
Namens de Europese Commissie werd Vondeling herdacht door het Italiaanse lid Lorenzo Natali.
Als lid van de socialistische fractie is Vondeling intussen opgevolgd door mevrouw Phili Viehoff, die als tiende op de kandidatenlijst stond van de Partij van de Arbeid bij de Europese verkiezingen.
In het presidium van het Europese Parlement werd Vondeling op 10 december '79 opgevolgd door de Nederlander Piet Dankert, lid van de PvdA. Aangezien hij als enige was gekandideerd door de socialistische fractie, werd hij bij acclamatie verkozen. (Europa van Morgen)

PARLEMENT VERWERPT BEGROTING VOOR 1980

Op 13 december heeft het Europese Parlement de begroting voor 1980 verworpcn. Het was de eerste maal sinds 1975 toen het parlement de bevoegdheid kreeg om begrotingen te verwerpen, dat het van deze mogelijkheid gebruik gemaakt heeft. Er waren 352 stemmen uitgebracht: de vereiste meerderheid voor verwerping is 235. Het aantal stemmen tegen de begroting bedroeg 288, het aantal stemmen vóór de begroting 64, er was één onthouding.

Op 11 december '79 had het Europese parlement het debat, in tweede lezing, na een eerder debat in de week van 5 november '79 over de begroting van 1980 (voor bijzonderheden van deze begroting, zie pag. 359/2) geopend.

Voorafgaande had de rapporteur voor de begroting, de Nederlandse socialist Piet Dankert, geadviseerd de begroting te verwerpen.
Half mei '79 heeft de Europese Commissie de gegevens over de begroting bekendgemaakt. De Commissie deelde toen mee voor 1980 16.621 miljoen rekeneenheden nodig te hebben voor vastleggingskredieten en 14.991 miljoen rekeneenheden aan betalingskredieten.

Op 5 november '79 begon het parlement aan de behandeling van de begroting.

De procedure

De gang van zaken bij het tot stand komen van de EG-begroting kan als volgt worden samengevat:

1. Eerste ontwerp van de begroting. op te stellen door de Europese Commissie. De Commissie (dertien leden) beslist bij gewone meerderheid van stemmen.
Het voorstel wordt daarna aan Raad en Parlement voorgelegd.

2. De Raad van Ministers stelt met gekwalificeerde meerderheid de ontwerp-begroting vast.

3. Eerste lezing in Parlement:
a) Wanneer het Parlement zijn fiat geeft dan wel binnen 45 dagen geen amendementen of wijzigingsvoorstellen doet, wordt de door de Raad vastgestelde ontwerp-begroting als definitief goedgekeurd beschouwd. (Nu niet van toepassing).

b) Amendementen en wijzigingsvoorstellen:
Voor de verplichte uitgaven die voortvloeien uit de verplichtingen ingevolge het Verdrag geldt: het Parlement bezit hier geen amendementsrecht, maar uitsluitend het recht om met meerderheid der uitgebrachte stemmen wijzigingen in het ontwerp-budget voor te stellen.
Wat betreft de niet-verplichte uitgaven daarentegen kan het Parlement amendementen aanbrengen, indien het deze heeft aangenomen met een meerderheid van de stemgerechtigde leden.
Dus 206 afgevaardigden van de 410 moeten er voor zijn. De uitoefening van dit amendementsrecht is beperkt door de zogenaamde budgettaire ,,speelruimte", waarbinnen, volgens de Raad, het Parlement met zijn totaal bedrag aan amendementen moet blijven.

4. Tweede lezing in de Raad van ministers. Indien de wijzigingsvoorstellen van het Parlement op de verplichte uitgaven geen globale verhoging der uitgaven meebrengen, mag de Ministerraad deze uitsluitend met een gekwalificeerde meerderheid verwerpen. Indien de voorstellen een verhoging van de verplichte uitgaven meebrengen, kan de Raad ze uitsluitend met een gekwalificeerde meerderheid aanvaarden.

5. Tweede lezing door het Parlement. Aan het einde daarvan stelt het Parlement het budget in zijn geheel vast.
Het Parlement kan niet terugkomen op wijzigingsvoorstellen die door de Ministerraad zijn verworpen (verplichte uitgaven).
Het Parlement kan met een meerderheid van stemgerechtigde leden en drie-vijfde van de uitgebrachte stemmen opnieuw een beslissing nemen over door de Ministerraad afgewezen amendementen op de onverplichte uitgaven. Hier heeft het Parlement dus het laatste woord,
Het, Parlement kan de begroting in haar geheel verwerpen.
Over de gekwalificeerde meerderheid, nodig in de Raad, zegt artikel 148 van het EG-verdrag onder meer:
Voor de besluiten van de Raad, waarvoor een gekwalificeerde meerderheid is vereist, worden de stemmen der leden als volgt gewogen:

België	5
Denemarken	3
Duitsland	10
Frankrijk	10
Ierland	3
Italië	10
Luxemburg	2
Nederland	5
Ver. Koninkrijk	10

De besluiten komen tot stand wanneer zij ten minste:

- eenenveertig stemmen hebben verkregen, in welk geval zij moeten worden genomen op voorstel van de Commissie
- eenenveertig stemmen hebben verkregen (waarbij ten minste zes leden voorstemmen) in de overige gevallen.

Een betalingskrediet is een budgettaire term die de hoogte aangeeft van het bedrag dat de Commissie in het betrokken begrotingsjaar nodig heeft voor voorziene werkelijke uitgaven.
Een vastleggingskrediet is een budgettaire term, die het plafond aangeeft, waaronder de Commissie voor een bepaald aantal jaren verplichtingen mag aangaan.

Begrotingscommissie stelt wijzigingen voor

Aan de behandeling van de begroting in het Parlement was een onderzoek in de Begrotingscommissie vooraf gegaan.
De commissie stelde alleen verhoging van de kredieten voor als die ook werkelijk uitgegeven konden worden. Dit gold met name voor het Sociale Fonds. In de voorafgaande jaren kon slechts een fractie van de uitgetrokken kredieten worden uitgegeven. Door deze voorzichtige houding zou de voorgestelde verhoging van de betalingskredieten slechts ongeveer 242 miljoen ERE bedragen waarmee de begrotingscommissie ver beneden de marge bleef waarbinnen het Parlement kon manoeuvreren en die volgens de Raad van ministers 338 miljoen ERE bedraagt.
Dit zelfde gold niet voor de vastleggingskredieten waarvoor de begrotingscommissie een bedrag van 789 miljoen ERE voorstelde, terwijl hier volgens de Raad de marge slechts 225 miljoen bedroeg.
De algemene rapporteur voor de begroting 1980, de Nederlandse socialist Piet Dankert had een politieke strategie uitgewerkt, waarmee hij hoopt enig evenwicht in de landbouwuitgaven te brengen en tevens

de Landbouwraad via de begrotingsprocedure onder druk te zetten.
Rapporteur Dankert wil het landbouwfonds verlagen met 280 mln ERE en daarvan 250 mln overbrengen naar de reserve.
In een tweede amendement, dat gekoppeld is aan het eerste, stelde hij voor de medeverantwoordelijkheidsheffing (zuivelbelasting) vanaf 1 april '80 flexibeler te maken, door de hele kleine melkboeren hiervan vrij te stellen, doch de grote bedrijven, die een stijging in de melkproduktie veroorzaken, te ,,straffen". Deze heffing zou dan ongeveer 280 mln ERE gaan opleveren. Om die reden is amendement 1 binnen de ruimte, die het parlement heeft, mogelijk. Er zou sprake zijn van een besparing van 30 mln ERE.
In de begrotingscommissie werd amendement 1 aangenomen, doch door staking van de stemmen werd amendement 2 verworpen. Dankert kwam in de plenaire vergadering met hetzelfde amendement terug, maar toen niet namens de Commissie.
De diepere bedoeling van beide amendementen was commissaris Gundelach (landbouw) te helpen bij zijn streven naar vermindering van de landbouwuitgaven. Accepteren de ministers van Financiën de voorstellen van het Parlement, dan worden daarmee de ministers van Landbouw onder druk gezet.
Als de 250 mln ERE naar de reserve zouden worden overgebracht zou dat ook politieke betekenis hebben, omdat besteding van de kredieten uit dit hoofdstuk alleen mogelijk is door Raad of Commissie na raadpleging van het Parlement. De kredieten zouden kunnen worden gebruikt ofwel voor steun aan de kleine boeren ofwel ter financiering van extra landbouwuitgaven, mocht dit in de loop van 1980 nodig blijken.

De belangrijkste door het Parlement voorgestelde wijzigingen op de betalingskredieten waren:

	mln ERE
Sociale Zaken	+ 1,2
Energie	+ 73,9
Onderzoek	+ 16,8
Milieu	+ 1,6
Wetenschappelijke en technische informatie	+ 0,4
Industrie/vervoer	+ 17,6
Cultuur/onderwijs	+ 0,4
Sociaal Fonds	+ 33
Regionaal Fonds	+ 83,1
Landbouw	— 30
Visserij	+ 0,5
Voedselhulp	+ 53,9
Ontwikkeling	+ 8
Buffervoorraden	+ 1

De begrotingscommissie meende verder dat het personeel van de Commissie met 160 posten dient te worden uitgebreid, in plaats van de 55 die de Raad voorstelt. De kredieten moeten dan met 4,7 miljoen ERE worden verhoogd. Daarentegen wenst zij in de administratieve uitgaven van de Commissie het mes te zetten door deze te verlagen met een klein half miljoen ERE.

Totale door de begrotingscommissie voorgestelde verhogingen

Betalingskredieten
+ 267 mln ERE — verpl. uitgaven: + 24; niet-verplichte : + 242

Vastleggingskredieten
+ 1654 mln ERE — verpl. uitgaven: + 865; niet-verplichte : + 789

Wat de ontwerp-begroting van het Parlement zelf betreft stelde de begrotingscommissie voor de 188 posten, die reeds met het oog op de uitbreiding van het Parlement waren gevraagd en vervolgens werden geblokkeerd te deblokkeren. De fracties hadden 123 nieuwe posten gevraagd voor de komende twee jaar. De begrotingscommissie acht meerjarige programma's voor het personeel niet juist en stelde voor in 1980 de helft van de posten toe te kennen. Verder dient het Parlement de beschikking te krijgen over 113 posten in verband met de toetreding van Griekenland.
De begroting van het Parlement zou op grond van deze voorstellen ruim 179 miljoen ERE bedragen.
Het Parlement stemde in met de ontwerp-begroting voor de Raad, met inbegrip van die voor het Economisch en Sociaal Comité: 108,6 miljoen ERE. Het Hof van Justitie diende volgens de begrotingscommissie de beschikking te krijgen over zijn eigen tolkendienst. De ontwerp-begroting bedraagt 21,6 miljoen ERE.

Raad van ministers wijst amendementen af

Op 23 nov. 1979 beraadde de raad voor begrotingszaken (de ministers van de negen EG-landen die aangewezen zijn om de begroting van de gemeenschap voor te bereiden) zich over de voorgestelde amendementen.
Het amendement dat voorzag aan de onttrekking van een deel van de landbouwuitgaven aan het budget was voor de bewindslieden onaanvaardbaar.
Slechts de Nederlandse staatssecretaris voor Europese zaken Van der Mei en de Italiaanse delegatie wensten de amendementen gehonoreerd te zien, maar er waren te weinig medestanders in de Raad om in die zin te besluiten.

Begrotingscommissie beveelt *af*keuring begroting aan

Op 11 dec. 1979 begon het Parlement aan een tweede zitting over de begroting.
De rapporteur van de begrotingscommissie herinnerde eraan dat de begrotingscommissie intussen geadviseerd had de begroting-1980 niet goed te keuren. Het is een drastische stap, aldus Dankert, maar wij als Parlement zijn zeer gematigd geweest in het uitspreken van onze verlangens ten aanzien van de begroting.
.,Het is de begrotingsraad van 23 nov. geweest die de confrontatie zocht. Deed ze dat op zakelijke gronden? Ik betwijfel het. Voor de verwerping van de begrotingsraad van een aantal amendementen uit het Parlement ontbreekt elke argumentatie", aldus Dankert.
Hij verweet de ministerraad niet serieus te hebben gewerkt. ,,En dan wil diezelfde Raad het Parlement van advies dienen over de invulling van een aantal posten".

De redenering van de anderen was dat de Europese budgetraad geen besluiten kan nemen die eigenlijk in de Europese landbouwraad genomen moeten worden. Wel heeft het Verenigd Koninkrijk een meerderheid in de Raad bereid gevonden een verklaring af te leggen waarin ongeveer staat dat men algemeen van gevoelens is dat het Europese Parlement met zijn politiek op de goede weg is, maar dat de Raad helaas niet in staat is die houding te onderschrijven omdat de besluiten in de landbouwraad thuishoren. Nederland en Italië hebben die verklaring niet mede-ondertekend. In raadskringen zei men dat de vrees bestaat dat het Verenigd Koninkrijk deze verklaring wenst te gebruiken op de komende Europese topconferentie waar, in het licht van de totale financiële problematiek van de Gemeenschap het landbouwbeleid ongetwijfeld aan de orde zal komen.

In Brussel zei men het gevoel te hebben dat er bij de Raad wel de tendens bestaat om, als het Europese Parlement in december zijn tweede lezing over het budget voor komend jaar zal houden, het Parlement wat tegemoet gaat komen. Ook de wens van het Parlement, neergelegd in amendementen om de vastleggingskredieten voor 1980 drie maal zo snel te laten stijgen als het vooraf vastgelegde maximum is door de Raad genegeerd. Die vastleggingskredieten werden verhoogd met slechts ongeveer 254 miljoen rekeneenheden, overeenkomend met de ,,speelruimte" waarover het Parlement nog beschikte na een eerste behandeling van de begroting door de ministerraad.

Maar bij het schrappen van posten heeft de Raad wel rekening gehouden met prioriteiten die het Parlement had vastgesteld. Zo werd de sterkste stijging toegestaan voor het regionaal fonds. dat er 165 miljoen rekeneenheden bij kreeg, en het sociaal fonds, dat steeg met 50 miljoen rekeneenheden.

Voor ontwikkelingshulp kwam er 21 miljoen rekeneenheden en voor andere posten 10 miljoen rekeneenheden.

Dankert verweet de Raad vervolgens dat zij misbruik heeft gemaakt van de financiële speelruimte die het Parlement toekomt. Die financiële speelruimte wordt bepaald aan de hand van objectieve gegevens en bedraagt in de begroting 1980 — voor wat het beleid op de langere termijn betreft, de zogeheten vastleggingskredieten — 701 mln. gulden. Dat is precies het bedrag dat de Raad heeft overgelaten van de 4340 miljoen die het Parlement op de begroting had willen opvoeren. Maar bij de besteding van die 701 miljoen gulden heeft de Raad niet gekeken naar de prioriteiten van het Parlement, de Raad heeft die 701 miljoen naar eigen believen over de diverse posten uitgesmeerd.

,,De ministerraad beoordeelde de amendementen van het Parlement niet elk apart, maar nam het pakket van amendementen als geheel en verdeelde de financiële ruimte die daarin zat om de verschillende klanten te kunnen bedienen", aldus Dankert Die klanten waren vooral Duitsland, Frankrijk en Denemarken. Die elk dringende wensen vervuld wilden zien, ,,Een verkrachting van het EG-verdrag", concludeerde Dankert.

Compromis gezocht tussen voorstellen Raad en begrotingscommissie

Op 12 dec. 1979 kwam de begrotingsraad wederom bijeen. Later ontmoette de begrotingsraad een delegatie uit de begrotingscommissie van het Parlement. Er begon toen een overleg over een eventueel compromis dat 5 uur duurde.

De begrotingsraad stelde bij wijze van compromis voor 550 miljoen gulden extra uit te trekken voor het realiseren van enkele verlangens van het Parlement. Maar daaraan verbonden werd de voorwaarde dat het Parlement enkele andere verlangens zou laten vallen. Die andere verlangens waren: beperking van de uitgaven voor landbouw en het invoeren van parlementaire controle op EG-leningen en op het Europese ontwikkelingsfonds.

Toen op 13 dec. de plenaire zitting van het Parlement werd hervat deelde Dankert mee dat de begrotingscommissie met 24 tegen 5 stemmen en één onthouding adviseerde de begroting te verwerpen aangezien het overleg met de Ministerraad tot weinig resultaten had geleid.

Weliswaar had de Raad toegezegd een studie te zullen afronden naar de mogelijkheid het Parlement controlerecht te geven over ontwikkelingsfonds en leningenbeleid, maar er was geen enkele garantie dat het Parlement op dit punt zijn zin zou krijgen.

Evenmin had de Raad ingestemd met de dringende eis van het Parlement om die financiering van de landbouwoverschotten los te koppelen van de komende debatten over de prijzen die de boeren in 1980 zullen ontvangen voor hun producten.

De Ierse minister van buitenlandse zaken Brian Lenihan deed een dringend beroep op het Parlement de begroting toch te aanvaarden.

„Wij hebben 15 u. lang met uw delegatie vergaderd, op elk punt zijn we Dankert tegemoet gekomen en we hebben 550 miljoen gulden extra geboden voor uitgaven voor de verbetering van de structuren".

„Verwerping van de begroting kan de Europese Gemeenschap in de ogen van het publiek alleen maar schaden. Laten we vooral samenwerken, want dat is de enige manier om vooruitgang te boeken. Met confrontatie lossen we niets op. Ik wil ook opmerken dat de gelijkwaardigheid van de drie instellingen: Raad, Europese Commissie en Europees Parlement door de ministerraad uitdrukkelijk wordt erkend."

De voorzitter van de begrotingscommissie Erwin Lange reageerde op de oproep van de minister met een verklaring waarin hij zei dat er een goede samenwerking tussen Parlement en Raad moest zijn, maar dat het de Raad geweest is die dat onmogelijk heeft gemaakt. ,,Als de Raad een nieuw ontwerp indient voor de begroting-1980 kan ze haar kans grijpen om tot een goede samenwerking te komen".

Vervolgens legden woordvoerders van alle fracties een stemverklaring af, voorafgaande aan de stemming over de begroting als geheel.

De conservatieve fractievoorzitter James Scott-Hopkins deelde mee dat zijn fractie in haar geheel tegen de begroting zou stemmen (63 leden) vooral op grond van het feit dat de landbouwuitgaven onevenredig groot zouden zijn in 1980.

De Duitser Rudi Arndt kon namens de socialistische fractie (113 man) verklaren dat ook die in haar geheel tegen de begroting was. Weliswaar konden de Franse leden van de fractie akkoord gaan met de landbouwuitgaven zoals die door de ministerraad waren voorgesteld, maar ook voor hen waren de geplande niet-landbouwuitgaven onaanvaardbaar. En onaanvaardbaar was ook dat de budgettering van leningen en ontwikkelingsfonds-uitgaven niet tot stand kon komen.

De Duitser Egon Klepsch stelde als voorzitter van de christen-democratische fractie (108 man) vast dat aanvaarding van de begroting tot een stagnatie van de werkzaamheden van de Gemeenschap zou leiden, aangezien essentiële uitgavenposten te krap zijn beraamd. ,.Dit gekozen Parlement laat zich niet zomaar aan banden leggen". Overigens zou een minderheid van christen-democraten voor de begroting stemmen.

Martin Bangeman — leider van de liberale fractie — had zich enorm geërgerd toen de ministerraad de vraag had opgeworpen of het Parlement wel als begrotingsautoriteit kon worden erkend. Dat het Parlement die positie heeft staat zwart Op wit in de reglementen, aldus Bangeman en als de ministerraad daaraan alsnog meent te moeten twijfelen dan is dat het bewijs dat men het Parlement niet serieus neemt. De liberalen (40 leden) zouden unaniem nee zeggen tegen de begroting. Uiteindelijk hebben vijftien liberalen, onder wie dertien Fransen, ja gezegd tegen de begroting.

De communisten kondigden aan verdeeld te zullen stemmen: de Italianen tegen en de Fransen voor de begroting. De Democraten van de Vooruitgang (22) waren bereid de begroting te aanvaarden. Aar de Goede zei als Democraat '66 het gevoel te hebben dat het in het gevecht om de begroting in feite ging om de positie van het Europese Parlement.

De stemming, waarvan de uitslag hierboven werd vermeld. ging in feite over een resolutie van de rapporteur voor de begroting (Dankert) waarvan punt 8 luidt ,,verwerpt derhalve de door de Raad gewijzigde ontwerp-begroting voor 1980". Deze resolutie werd dus door meer dan de vereiste twee-derde meerderheid van de aanwezige leden aangenomen. Daarmee was het vonnis over de begroting geveld.

Op de al eerder genoemde persconferentie van Lange en Dankert werd ter toelichting uiteengezet dat de begrotingsprocedure nu van voorafaan moet herbeginnen: eerst een voorontwerp van de Europese Commissie, dan de beoordeling en het indienen door de ministerraad, vervolgens eerste lezing en amendering voor het Parlement, dan weer het oordeel van de ministerraad en tot slot de eindstemming in het Parlement. Dankert zei dat er aanwijzingen zijn dat de ministerraad geen haast zal maken. De ministerraad kan met de indiening van een nieuw ontwerp wachten tot eind 1980. De vreemde situatie die zich dan zou voordoen is. dat in okt. 1980 de begroting voor 1981 moet zijn ingediend.

De Europese Commissie wil best haast maken met het begin van de nieuwe procedure, aldus Dankert en Lange, maar de Commissie moet wachten op een uitnodiging van de ministerraad.

Intussen krijgt de Gemeenschap met ingang van jan. 1980 per maand de beschikking over een twaalfde van het begrotingsbedrag voor 1979.

Aangezien de begroting 1979 juist op 21 december 1979 met een flink aanvullende post wordt opgevoerd zal de Gemeenschap in 1980 ondanks verwerping van de begroting niet krap komen te zitten. Maar daar staat tegenover dat voor nieuw beleid geen geld beschikbaar is en uiteindelijk moet er een begroting komen.

Hieraan moet nog worden toegevoegd, aldus Dankert, dat de ministerraad de mogelijkheid heeft om

aan meer geld te komen (dus zonder begroting) voor uitgaven die voortvloeien uit de verdragen: de zogeheten verplichte uitgaven. Daartoe behoren bijna alle landbouwuitgaven. Maar de ministerraad moet dan wel met unanimiteit besluiten nemen en ik geloof — merkte Dankert op — dat de Britten daaraan nooit zullen meewerken. (Europa van Morgen)

BELGIË

NIEUW BRT-STATUUT

De Cultuurraad heeft op 19 dec. 1979 met 123 stemmen bij één onthouding een ontwerp van decreet goedgekeurd ,,houdende het statuut van de Belgische Radio en Televisie, Nederlandse Uitzendingen". Ingediend op 18 juni 1976, wijzigt het decreet de wet van 18 mei 1960 op een aantal belangrijke punten.

- De raad van beheer krijgt ruimere bevoegdheden en beslist in laatste instantie. Het aantal leden wordt teruggebracht van dertien naar twaalf. (De christen-democraten die in de oude raad over de volstrekte meerderheid beschikten, zullen in de nieuwe slechts over de helft van de mandaten beschikken.) Onder het gezag van de raad van beheer zorgt een administrateur-generaal voor de dagelijkse leiding van het instituut; hij wordt bijgestaan door drie directeuren-generaal, resp. voor radio, televisie en technische diensten.

- De objectiviteitsverplichting, in het oude statuut opgelegd aan de nieuwsuitzendingen, wordt uitgebreid tot de mededelingen en programma's met een algemeen informatief karakter.

- Er wordt een programmaraad opgericht, die advies kan uitbrengen over de inhoudelijke programmatie van de uitzendingen, met het oog op de deelneming van de kijkers of luisteraars bij het opmaken van de programma's.

- Televisiezendtijd kan worden toegewezen aan verenigingen die aanleunen bij politieke 'fracties, aan levensbeschouwelijke strekkingen, en aan één vereniging voor elke beroepsorganisatie die in de Gewestelijke Raad voor Vlaanderen is vertegenwoordigd.

De opdracht van de uitzendingen door derden is het brengen van informatieve duiding en opiniëring. De financiële middelen daartoe worden verhoogd en afgestemd op die van gelijkaardige BRT-programma's. Een gastprogrammaraad zorgt voor de praktische coördinatie tussen de verenigingen en brengt adviezen uit bij de raad v. beheer van de BRT die toezicht houdt over de uitzendingen van deze verenigingen.

Tijdens het debat in de Cultuurraad werd nader door de regering verduidelijkt, dat de nieuwsdienst van de BRT verder aan duiding mag doen. maar de opiniëring moet overlaten aan de zendgemachtigde verenigingen. Door de liberale fractie werd betreurd dat de regering er nog steeds niet in geslaagd is een algemeen mediabeleid te ontwerpen. Minister De Backer kondigde daarop aan, dat besprekingen over dat punt spoedig zullen worden aangevat.

DISCONTO-VERHOGING

De Nationale Bank heeft m.i.v. 15 dec. '79 haar disconto met een half percent opgevoerd tot 10,5%. Zij motiveerde de beslissing met een verwijzing naar de hoge korte-termijnrente op de buitenlandse, vooral Nederlandse, geldmarkt.

(Vor. ber. pag. 646/3-1979)

RIJKSBEGROTING IN DE SENAAT

De Senaat heeft op 20 dec. 1979 de rijksbegroting voor 1980 goedgekeurd met 115 tegen 31 stemmen bij 5 onthoudingen. De begroting was reeds eerder aangenomen in de Kamer. Ook het wetsontwerp op de dringende maatregelen van budgettair beheer werd goedgekeurd.

(Zie pag. 54311-1979)

MUNTSTUK VAN 20 FR.

Bij KB van 29 okt. 1979 (Staatsblad van 18 dec. 1979) werd vanaf 8 januari een nieuw muntstuk van 20 fr. in omloop gebracht.

Het stuk heeft een diameter van 26,65 millimeter, wat het qua formaat situeert tussen de stukken van 5 en 10 fr Het wordt geslagen uit een bronslegering (92% koper, 6% nikkel en 2% aluminium) en draagt op de voorzijde de beeltenis van de koning en op de keerzijde een olijftak

Biljetten en muntstukken van 20 fr blijven in omloop tot 31 dec 1981. Op die datum wordt het biljet definitief uit de omloop genomen Op de dag van uitgifte worden zestig miljoen stukken op de geldmarkt gebracht

De vervanging van het biljet door een muntstuk past in het moderniseringsprogramma van de Munt

De aanmaak- en onderhoudskosten van het papieren stelsel zijn vijf- tot tienmaal hoger dan die van het muntstuk.

VOLKSUNIE-CONGRES

De Volksunie hield op 15 dec. 1979 te Brussel een intern partijcongres onder het motto ,,het hernieuwde vertrouwen". Achter gesloten deuren werd een synthesedocument besproken.

In de inleiding wordt het nationalisme voorgesteld als een traditioneel element in het politieke leven sedert 1919 en wordt aangedrongen op amnestie voor de collaborateurs van de Tweede Wereldoorlog. Verder gaat de nota in op het profiel van de VU die wordt voorgesteld als een partij die Vlaams-nationaal is, sociaal vooruitstrevend, verdraagzaam, en onafhankelijk, beweeglijk en toekomstgericht. Ook wordt beklemtoond dat de VU geen ,,zweeppartij" wil zijn, maar een beleidspartij: ,,De inbreng van de Vlaams-nationalisten in de verschillende fases van de besluitvorming is belangrijk." De VU is bereid haar verantwoordelijkheid op zich te nemen: ,,Of dat via de oppositie of via regeringsdeelneming zal geschieden, is geen principiële keuze maar een keuze van middelen."

De nota handelt ook over de staatshervorming. Gesteld wordt dat België een federatie of een confederatie van twee autonome staten (Vlaanderen en Wallonië) moet worden, met een hoofdstedelijk gebied Brussel en een Duitse streek. Alle staatsmacht dient te behoren aan de twee staten, die elk hun grondgebied hebben. Iedere Belgische staatsburger heeft een subnationaliteit. Beide staten beschikken over eigen fiscale middelen; Brussel krijgt een dotatie.

Het congresdebat verliep rimpelloos. Voor enige deining zorgde wel een amendement van de VU-Jongeren ten voordele van een Republiek Vlaanderen met een verkozen president als hoofd van de uitvoerende macht. Dit amendement werd goedgekeurd met 390 tegen 350 stemmen. Het congresbureau, kennelijk verrast door die stemming, stelde voor de kwestie voor te leggen aan een bijzonder congres, bijeen te roepen in de loop van 1980, waarop dan de uiteindelijke beslissing zou worden genomen. Dat verdagingsvoorstel werd aangenomen met 500 tegen 350 stemmen.

NIEUWE AARTSBISSCHOP

Op 21 dec. 1979 werd de benoeming bekendgemaakt van mgr. Godfried Danneels, bisschop van Antwerpen, tot aartsbisschop van Mechelen-Brussel, in opvolging van kardinaal

G Danneels werd geboren te Kanegem (West-Vlaanderen) op 4 juni 1933 als oudste van zes kinderen in een onderwijzersgezin Na de lagere school in het geboortedorp deed hij secundaire studies aan het St-Jozefscollege te Tielt. Tijdens de priesteropleiding studeerde hij ook aan het Hoger instituut voor wijsbegeerte te Leuven, waar hij het licentiaat in de thomistische wqsbegeerte behaalde, en aan de Gregoriaanse universiteit te Rome Hij werd priester gewijd op 17 aug 1957 en behaalde in 1961 het doctoraat in de godgeleerdheid

In 1959 werd hij geestelijk leider van de afdeling theologie aan het groot seminarie te Brugge en professor in de liturgie en de sacramentenleer In 1969 werd hij belast met de voortgezette vorming van de priesters en werd hij benoemd aan de faculteit van godgeleerdheid van de universiteit te Leuven

Op 16 nov 1977 werd hij benoemd tot bisschop van Antwerpen Hij werd er gewijd op 18 dec 1977 In juni 1978 benoemde de paus hem tot lid van de Romeinse congregatie voor de geloofsleer Paus Johannes Paulus II benoemde hem tot tweede gedelegeerd voorzitter van de synode van de Nederlandse bisschoppen Op 4 jan. werd mgr. Danneels plechtig geinstalleerd als aartsbisschop

Suenens die op 75-jarige leeftijd ontslag nam (pag. 700/3-1979).
In afwachting van de benoeming van een opvolger werd Danneels verzocht het bisdom Antwerpen nog even te besturen als apostolisch administrator.

NEDERLAND

TK-DEBAT OVER KERNWAPEN-BESLUIT

De Nederlandse Tweede Kamer heeft op 19 dec. gedebatteerd over het NAVO-besluit m.b.t. de modernisering van kernwapens in West-Europa (769 e.v. en 833 e.v. - 1979: eerdere TK-debatten over hetzelfde onderwerp pag. 838 e.v.-1979).
Uitkomst van het debat was, dat de meerderheid vari de Tweede Kamer alle oppositionele moties verwierp en daarmee het kabinet overeind hield. Voor hun handelwijze hadden de twee coalitiegenoten CDA en VVD echter volstrekt tegengestelde uitgangspunten.
De VVD ging uit van het NAVO-communiqué, waarin de bondgenoten unaniem tot het besluit van moderniseren van kernwapens waren gekomen. De VVD, voorstander van dit besluit, concludeerde hieruit, dat Nederland mede de verantwoordelijkheid voor deze beslissing draagt en steunde daarom het kabinet.
Het CDA baseerde zijn oordeel voornamelijk op het voorbehoud voor een periode van twee jaar, dat de Nederlandse regering gemaakt had m.b.t. de plaatsing van nieuwe kernwapens op Nederlandse bodem, een voorbehoud, dat als voetnoot was toegevoegd aan de geheime besluitenlijst van de NAVO.
De CDA-fractie kwam op grond hiervan tot de conclusie, dat het Nederlandse kabinet geen medeverantwoordelijkheid droeg voor het plaatsen van 572 nieuwe kernwapensystemen op Westeuropese bodem en steunde daarom het kabinet.
Gedurende het debat onthield het kabinet, vnl. bij monde van premier Van Agt, zich zorgvuldig van het uitspreken van een mening over deze kwestie van de medeverantwoordelijkheid. De premier meende zich te kunnen beperken tot het schetsen van de feitelijke gang van zaken, waarbij de beoordeling aan de Tweede Kamer gelaten werd.
Meer details volgen hierna.

Oud-minister Stemerdink (PvdA) richtte zich in zijn eerste bijdrage aan het debat tot het kabinet en de CDA-fractie gelijkelijk, vooral tot de tien dissidenten in de CDA-fractie, die 6 december de oppositie steunden tegen een produktie en plaatsingsbesluit ,,thans"

De Nederlandse regering heeft zowel een groot deel van de zogenaamde CDA-vertrekpunten als die op 6 december aanvaarde motie niet uitgevoerd, verweet Stemerdink het kabinet ,,met een gevoel van grote teleurstelling" over de besluiten van de NAVO-raad van 12 dec Hij schetste het beeld van een ,,steeds tegenstribbelende regering" in de Nederlandse discussie

„De regering heeft niets nagelaten het beeld over te brengen van de goedwillende bondgenoot die uiteindelijk de beslissingen/voorstellen van de grotere landen wel zou accepteren" Teleurgesteld zei Stemerdink voorts te zijn over „de aangepaste houding" van de CDA'ers Frinking en J. de Boer die in hun fractie een jaar tevoren de kernwapensdiscussie hebben aangezwengeld.
Wat betreft de omvang van de genomen produktiebeslissing, die de CDA-fractie in haar vertrekpunten veel beperkter had willen zien dan de 572 nieuwe kernwapens waartoe besloten is, kritiseerde Stemerdink het dat de Nederlandse regering eraan blijft vasthouden dat zij feitelijk buiten de Amerikaanse produktiebeslissing staat. Hij citeerde CDA-leider Lubbers die op 5 november nog zei: „Het CDA vraagt het kabinet dit uitgangspunt tot het hare te maken en niet toe te geven aan militaire automatismen binnen de NAVO. Nederland zal in december geen genoegen mogen nemen met het plaatsingsbesluit voor 572 kernkoppen voor de middellange afstand."
Maar minister Scholten en het kabinet hebben daar zelf nooit in geloofd, aldus Stemerdink.
Stemerdink wilde niet meedoen aan ,,gezeur" over de vraag of nu wel alleen het NAVO-communiqué of ook aanvullende stukken beslissend zijn voor de Nederlandse positie. Volgens hem meent de NAVO in haar eigen publikaties dat niet alleen de artikelen van het NAVO-verdrag verplichtingen bepalen maar ook de beslissingen zoals de NAVO-raad die in communiqués meedeelt. Hij citeerde in dat verband de woordvoerder van de minister van buitenlandse zaken van de Verenigde Staten, die op 12 dec. zei: ,,Waar het op aankomt is wat in het slotcommuniqué staat, niet op wat ministers binnen of buiten de vergaderzaal zeggen."
De regering heeft de op 6 december aanvaarde motie-Stemerdink (geen besluit over produktie en plaatsing thans) niet willen uitvoeren. Volgens Stemerdink blijkt dat ook uit het NAVO-communiqué. De PvdA-fractie erkent de betekenis van het Nederlandse voorbehoud (tot eind 1981) op de eventuele plaatsing van nieuwe raketten in Nederland, maar zij kritiseert het dat Nederland wel feitelijk met de produktie van 572 nieuwe kernwapens heeft ingestemd.
Volgens Stemerdink kan het parlement, en kunnen met name de tien CDA-dissidenten, dat niet accepteren. Zelfs als zou worden gezegd, zoals de CDA-fractie lijkt te willen doen, dat het voorbehoud op de stationering op Nederlands grondgebied ook een voorbehoud voor 48 kruisraketten betekent, dan nog kan toch niet (bij 572 min 48 nieuwe kernwapens) van een beperkt produktiebesluit worden gesproken, meent Stemerdink die om die reden een motie indiende waarmee hij de CDA-fractie, of ten minste de tien CDA-dissidenten die hem twee weken eerder steunden, opnieuw tot steun (en dus tot afkeuring van het regeringsbeleid) wil overhalen.
VVD-woordvoerder A. Ploeg zei het Nederlandse voorbehoud (pas een beslissing tot plaatsing van de nieuwe kernwapens in 1981) te betreuren. Hij vroeg de regering waarop de minister-president zijn mededeling van 12 dec. dat Nederland zich niet heeft geïsoleerd binnen de NAVO baseert.
Overigens ging hij ervan uit dat het huidige kabinet, ais het er in december '81 nog zou zitten en als de onderhandelingen met de Sowjet-Unie dan geen concrete resultaten hebben opgeleverd, onverwijld tot stationering besluit. In december '81 is echter de periode van het zittende kabinet verstreken, en daarom waarschuwde Ploeg voor het afbrokkelen van de Nederlandse solidariteit, een begin van gedachten over uittreding uit

de NAVO en een begin van denken over neutraliteit. ,,Een andersoortig kabinet onder leiding van Joop den Uyl zou een catastrofe betekenen voor het veiligheidsbeleid van Nederland", zei Ploeg.
De VVD-woordvoerder hoopte dat ,,Jantje Brinkers zo verstandig zou zijn aan het eind van het debat vannacht zijn vinger weer in het gat van de Atlantische dijk te steken". Met alle begrip voor coalitiepartner CDA waarschuwde Ploeg ervoor dat het geweten van de VVD-fractie niet zover opgerekt moet worden dat daar dissidenten hun onvrede met de gang van zaken tot uitdrukking zouden gaan brengen. ,,Het is aan het kabinet daaruit zijn conclusies te trekken", aldus de VVD'er.
Mr. Brinkhorst (D'66) verweet het kabinet dat het nimmer voor een duidelijk standpunt heeft durven of willen kiezen. Het heeft nu als het ware een standpunt ,,van de VVD-kop met de IKV-staart" ingenomen. Met haar voorbehoud op de stationering van nieuwe kernwapens en haar instemming met de NAVO-produktiebesiissing hanteert de regering zoiets als een omgekeerde IKV-leuze, ,,help de kernwapens Nederland uit, maar handhaaf ze in de wereld".
Het afgelopen jaar heeft de regering haar positie tegen de Kamer nooit duidelijk gemarkeerd, zij is steeds te laat geweest, ook toen zij met de standpunten van de kamer (de CDA-vertrekpunten) op pad ging naar de NAVO-partners, zei Brinkhorst, sprekend van ,,een beleid met twee gezichten".
Dat Nederland formeel niets met een Amerikaans produktiebesluit te maken heeft, moge juist zijn, het doet aan de verantwoordelijkheid van het kabinet voor het tekenen van het NAVO-communiqué niet af. De oud-staatssecretaris zei ook niet te begrijpcn hoe het kabinet en de VVD-fractie als zij de noodzaak voor modernisering onderschrijven, zoals in het NAVO-communiqué is gebeurd, wel akkoord kunnen gaan met een voorbehoud op plaatsing van de nieuwe kernwapens in Nederland.
Net als Stemerdink kritiseerde Brinkhorst het ontbreken van een conditie die naar de ratificatie SALT-I1 verwijt.
Brinkhorst vroeg het kabinet welk (lager) aantal nieuwe NAVO-kernwapens straks tot een ongewenste Euro-strategische balans zal leiden, ook in verband met de Franse en Britse kernwapens die in de komende wapenbeheersingsbesprekingen in SALT-I11 tussen Sowjet-Unie en Verenigde Staten niet op de agenda komen, zo min als kennelijk de F-111-vliegtuigen van de zg. Forward-Based Systems dat volgens het NAVO-communiqué zullen doen.
Namens de CDA-fractie, met inbegrip van de tien ,,dissidenten", die eerder een motie-Stemerdink aan een meerderheid geholpen hadden, waarin Nederlandse instemming met het moderniseringsbesluit werd afgewezen (pag. 839/1 e.v.-1979), zei voorzitter Lubbers, dat hij het kabinet uitnodigde steun voor het gevoerde beleid mogelijk te maken. Dat moest de regering doen door zich voor een krachtiger NAVO-wapenbeheersingsstreven uit te spreken.
Over het feit dat het produktiebesluit in de NAVO-raad (572 nieuwe kernwapens) veel verder gaat dan de CDA-fractie in haar zogenaamde vertrekpunten had gewild, zoals de oppositie dit in de motie-Stemerdink/Brinkhorst (PvdA/D'66) kritiseert, zei Lubbers dat dit probleem in Brussel door de feiten is achterhaald, waar Nederland niet buiten het bondgenootschap wilde komen.
,,Wij willen het kabinet wel steunen, maar dan moet u het ons wel mogelijk maken." Met die slotwoorden vatte CDA-fractievoorzitter Lubbers het standpunt samen dat hij namens zijn hele fractie kor. uitspreken.
Met name de houding van de regering ten aanzien van wapenbeheersing zou zodanig positiever gesteld moeten worden dat het CDA er zijn doelstellingen voldoende in kan herkennen. De door minister Scholten (defensie) in Brussel gebruikte term ,,Nederland bevindt zich in een wachtkamerpositie" noemde Lubbers uiterst ongelukkig. Het lijkt wel of u zich daar met spijt in bevindt, popelend om aan modernisering van de kernbewapening mee te kunnen gaan doen"
Nederland zit in de onderhandelingskamer, geen wachtkamer, maar vast van plan actie te ondernemen ten bate van wapenverminderiag, aldus Lubbers
Het geharrewar over het NAVO-communiqué betreurde hij Lubbers noemde het vastleggen van afspraken in geheime stukken ,,misleidend" en ,,uit de tijd"
Maar de eerlijkheid gebiedt te erkennen dat de ministers van defensie en buitenlandse zaken stonden voor het probleem dat het verdedigen van het Nederlandse standpunt met meer klem tot gevolg zou kunnen hebben dat Nederland zijn lidmaatsohap van de Nuclear planning group en zijn rol in het wapenbeheersingsoverleg binnen de NAVO zou verspelen
Een oordeel over de uiteindelijke stationering van de nieuwe kernwapens zal de CDA-fractie in 1981 pas kunnen geven als het SALT-I1 verdrag ongehavend door de Amerikaanse Senaat is gekomen
Lubbers stelde dat de zogenaamde dissidenten uit zijn fractie op 6 december vóór de motie-Stemerdink hebben gestemd om zich daarmee tegen het CDA-uitgangspunt van ,,beperkte produktie" te keren Maar nu blijkt dat onderscheid hypothetisch te zijn geweest, aldus Lubbers.
Er bleken veel fundamenteler verschillen van mening te zijn met de andere lidstaten De regering had in Brussel het standpunt van de Kamer op dit punt met meer nadruk kunnen bepleiten, maar dan was het met nog grotere stelligheid verworpen, zo zei de CDA-fractievoorzitter Hij volgde hiermee de lijn die minister-president Van Agt heeft verdedigd.

Meerderheid steunt kabinet

Aan het slot van het debat, dat van 's ochtends 10 uur tot 's nachts half drie heeft geduurd, heeft de meerderheid van de Tweede Kamer het kabinet-Van Agt overeind gehouden door akkoord te gaan met het beleid inzake de modernisering van kernwapens. Het kabinet kreeg de steun van alle leden van de regeringsfracties CDA en VVD en van de fracties van SGP, GPV, DS'70 en BP. Alle moties van de oppositie werden verworpen.

Belangrijk motief voor de tien CDA-dissidenten om het kabinet ten slotte toch te steunen was het ,,politiserende karakter" van de discussie geweest, d.w.z. de positie van het kabinet zelf.
CDA-fractieleider Lubbers voegde daaraan namens zijn fractie toe, dat de regering, gemeten naar de CDA-wensen, in de NAVO slechts ,,partiële resultaten" (het voorbehoud op plaatsing van kruisraketten tot eind '81) had behaald, die echter internationaal gezien wel ,,indrukwekkend" waren. Ook in dat verband achtte zijn fractie het onjuist dat de oppositie van het debat een confrontatie met het kabinet had willen maken. Hij riep het kabinet echter wel op nog actiever te werken binnen de NAVO aan wapenbeheersing.
Zowel de CDA-fractie als die van de VVD kon dus tenslotte akkoord gaan met premier Van Agts interpretatie van de positie die Nederland in de NAVO-raad heeft ingenomen Voor de CDA-fractie was vooral van belang dat de premier op haar klemmende vraag of zij in de NAVO-

Tijdens het debat over de modernisering van de kernwapens in West-Europa door de Tweede Kamer ontstonden heftige discussies tussen de fractievoorzitters van de grootste partijen, Den Uyl (PvdA, voorgrond) en Lubbers (CDA)

raad gepoogd heeft de bondgenoten te bewegen ook voorlopig van stationering af te zien, duidelijk maakte dat een dergelijk besluit er slechts een kan zijn van soevereine staten, zodat Den Haag daarop maar weinig invloed kon hebben
Fractieleider Rietkerk van de VVD prees het NAVO-wapenbeheersingsaanbod, maar zei ,,niet gelukkig'' te zijn over bet Nederlandse voorbehoud in de plaatsingskwestie en de nationale positie in de NAVO-raad maar kon zich bij het bereikte resultaat neerleggen. Met de uitleg die Van Agt aan de Nederlandse positie had gegeven kon zijn fractie nog juist Leven ,,met minder zouden we niet hebben kunnen instemmen'', zei hij Volgens mr. Rietkerk was duidelijk komen vast te staan dat Den Haag zich niet aan de uiteindelijke moderniseringsbeslising van de NAVO-raad had onttrokken, en dat had voor zijn tractie de doorslag gegeven.

Dit op het laatste moment gegeven oordeel van VVD-fractievoorzitter Rietkerk bracht oppositieleider Den Uyl ertoe alsnog, na de stemverklaringen over de ingediende moties, het woord te vragen. Hij wilde, voordat de Kamer ging stemmen, nog een vraag aan de regering stellen.

De VVD'er drs. Joekes bracht daarop het reglement van orde ter sprake (art. 151), op grond waarvan de Kamer alleen bij unanimiteit kan besluiten om van de bepalingen van dit reglement af te wijken. Na een korte schorsing kwamen de volgende artikelen boven water:

Artikel 52: ,,De orde der spreekbeurten kan worden verbroken wanneer een lid het woord vraagt over een persoonlijk feit of over de orde''.

Artikel 68: ,,De voorzitter kan toelaten dat na de sluiting der beraadslaging korte verklaringen worden afgelegd...''

Artikel 70: ,,Nadat de beraadslaging gesloten is gaat de Kamer zonodig over tot het nemen van een besluit...''

Artikel 52 werd op het voorstel van Den Uyl niet van toepassing geacht, daar de spreekbeurten al achter de rug waren.

Na het noemen van de artikelen 68 en 70 concludeerde Kamervoorzitter Dolman dat het voorstel-Den Uyl krachtens het reglement van orde noch was uitgesloten, noch was toegelaten. Hij liet de beslissing over aan de Kamer.
De meerderheid (links plus vrijwel alle leden van het CDA) deelde de bezwaren van Joekes niet, waarna Den Uyl gelegenheid kreeg, alsnog een vraag aan de regering te stellen naar aanleiding van de stemverklaring van mr. Rietkerk.

Den Uyl vroeg premier Van Agt, of de VVD-uitleg van het kernpunt van het debat juist was. Mr. Van Agt ging echter niet op de vraag in en volstond met te zeggen, dat hij de Nederlandse positie al een aantal keren op grond van het verloop van de NAVO-raad had geschetst en de waardering daarvoor nu aan de Kamer moest laten.

Van Agt had voordien nog eens geschetst dat het besluit tot produktie van 572 nieuwe kernwapens een geheel Amerikaanse kwestie is en dat Nederland bij zijn streven om tot een beperkter produktiebesluit te komen voor de keus werd geplaatst dan zijn voorbehoud op stationering van 48 kruisraketten op het eigen grondgebied op te geven.
De minister Van der Klaauw (BZ/VVD) en Scholten (Defensie/CDA), die elk maar kort het woord voerden, hadden toen voor de keus gestaan met hun NAVO-partners in gesprek te blijven of de NAVO-raad en het besluitvormingsproces te verlaten. Dat laatste meenden zij niet te moeten doen, zei Van Agt, die daarop geen kritiek te horen kreeg.
De premier bezwoer de Tweede Kamer dat de Nederlandse regering ,,het best denkbare resultaat'' had behaald en — hij richtte zich tot oppositieleider Den Uyl (PvdA) — dat geen enkel ander kabinet dat had kunnen verbeteren. Van Agt wees op het ,,ik aarzel niet te zeggen grootse'' wapenbeheersingsaanbod dat de NAVO aan de Sowjet-Unie tegelijkertijd heeft gedaan. Hij zei ervan overtuigd te zijn dat Moskou, ondanks alle ,,ketelmuziek van het ogenblik'', straks wel tot zulke onderhandelingen over troepen, tanks en kernwapens (met name die voor de middellange afstand) in SALT III bereid zal zijn.
Namens de oppositie zei Den Uyl in een somber slotwoord dat de NAVO-beslissing, en het Nederlandse aandeel daarin (hij bleef erbij dat Nederland gezien het NAVO-communiqué geheel met de modernisering heeft ingestemd), een ,,verkeerde beslissing'' was, waardoor hij zich persoonlijk ,,geraakt'' voelde.
Hij achtte het NAVO-besluit ,,een ernstige stap terug op de weg naar wapenbeheersing'' en kritiseerde het dat de Nederlandse regering en een Kamermeerderheid daarvoor medeverantwoordelijkheid nemen.
Fractieleider Terlouw van D'66 zei te vrezen dat de bewapeningswedloop nu ongeremd doorgaat.
De CPN'er Bakker verklaarde dat de Kamermeerderheid in feite niet een meerderheid van de Nederlandse bevolking weerspiegelt. Hij voorzag dat de actie tegen de modernisering de komende jaren, bijv. tot eind '81 als aan de hand van eventuele wapenbeheersingsresultaten door Nederland over plaatsing moet worden beslist, door zal gaan.
Mevrouw Beckers (PPR) waarschuwde ervoor te doen alsof het parlement machteloos is. In haar slotwoord verweet zij de Tweede Kamer (en het kabinet) nu juist dat er van de mogelijkheden om van modernisering af te zien onvoldoende gebruik is gemaakt.

Stemmingen. Motie-Stemerdink

De belangrijkste motie, die in de loop van het debat was ingediend, was de motie-Stemerdink-Brinkhorst, waarvan de tekst aldus luidde:

De Kamer, gehoord de beraadslaging;
kennis genomen hebbende van het unanieme besluit van de NAVO-ministerraad tot modernisering van de LRTNF van de NAVO door in Europa 572 nieuwe wapensystemen te plaatsen:
overwegende dat zulk een besluit strijdig is met de noodzaak van wederzijdse wapenbeheersing en kan gaan leiden tot een niet gewenste Euro-strategische balans;
herinnerend aan de verklaring van de Nederlandse regering in de NAVO-ministerraad dat de regering op zulk een hoofdzaak van beleid niet kan handelen zonder de nodige parlementaire steun:
spreekt uit dat Nederland thans geen verantwoordelijkheid kan aanvaarden voor het NAVO-besluit tot plaatsing van deze nieuwe kernwapens en de daarmee samenhangende produktie;
en verzoekt de regering dit standpunt ter kennis van de regeringen van de overige lidstaten te brengen.

Stemerdink
Brinkhorst

De afwijzing van de oppositie-motie van PvdA en D'66, Waardoor het kabinet de kernwapenkwestie vannacht kon overleven, gebeurde met een ruime meerderheid. Tegen stemden 81 Kamerleden (CDA, VVD en kleine rechtse fracties), voor stemden 66 Kamerleden (PvdA, D'66 en kleine linkse fracties). Andere — verderstrekkende — moties van PPR en PSP werden met overgrote meerderheid verworpen.
Alleen een PPR-motie om overleg te openen met andere landen die gereserveerd staan tegenover de modernisering van kernwapens (Denemarken, Noorwegen en België) kreeg behalve van PSP en CPN steun van D'66 (minus woordvoerder Brinkhorst). De regering had alle moties ontraden.

Commentaar

In Het Parool van 20 dec. 1979 stond een commentaar op de afloop van het kernwapendebat, waaraan het volgende is ontleend:

De buitengewoon merkwaardige discussie die zich in de afgelopen maanden binnen en buiten het Nederlandse parlement afspeelde, heeft geresulteerd in de slechtst mogelijke uitkomst. Die uitkomst vond zijn beslag op de NAVO-conferentie vorige week in Brussel.
Het debat dat deze week in de Tweede Kamer is gevoerd, doet aan die besluiten in het geheel niets af. Waar het nu om gaat, is of de regering een motie van de Kamer niet heeft uitgevoerd: of ze officiële besluiten terecht of ten onrechte heeft afgedaan als persberichten; en tenslotte of de regering kan blijven zitten.
De discussie die om zulke zaken van levensbelang heten te gaan, is, kortom, geheel tot Nederlandse proporties teruggebracht. Als je maar eerlijk bent geweest, er een zuiver geweten op nahoudt en je best hebt gedaan, dan kan er niets gebeuren, ook al is het politieke resultaat van al die vlekkeloze eigenschappen niets minder dan een complete mislukking.
Twee posities stonden in die oorspronkelijke discussie tegenover elkaar. De ene wilde de geloofwaardigheid van de Westeuropese verdediging vergroten tegenover de Sowjet-Unie, de ander wilde de rol van kernwapens terugdringen. Beide posities zijn heel respectabel, en op zich niet met elkaar strijdig.
De problemen beginnen pas bij de vertaling van zulke algemene uitgangspunten in politieke strategieën en politieke middelen. Daar is het, aan beide kanten, al

dadelijk misgegaan, en de verdere uitwerking heeft het alleen maar erger gemaakt. Ten slotte is het de combinatie van die uiteindelijke opstellingen geweest die tot het debacle van Brussel heeft geleid.

Het verhogen van de geloofwaardigheid van de verdediging van het Westen is om meer dan één reden een noodzakelijke politiek. Niemand kan in gerede ontkennen dat de Russische defensie-inspanningen een omvang hebben aangenomen die in Europa begint uit te gaan boven wat noodzakelijk geacht mag worden voor de eigen defensie en het inbedwanghouden van Oost-Europa. Niemand gaat uit van Sowjetrussische veroveringsneigingen maar het is niet verstandig om hier een al te grote kloof tussen Oost en West te laten groeien.

In de tweede plaats bestaat al jaren in West-Europa twijfel aan de geloofwaardigheid van de Amerikaanse strategische garantie: zullen de Verenigde Staten een aanval op West-Europa inderdaad beantwoorden met hun strategische kernwapens? Frankrijk zei al jaren geleden hardop nee en bouwt sindsdien vrolijk door aan een eigen huisapotheek, waarin kruisraketten ook al niet ontbreken.

Het vervelende van wapens in het algemeen en van strategische kernwapens in het bijzonder is dat niet hun aanwezigheid, maar hun geloofwaardigheid van centraal belang is. De eerste is een kwestie van ijzer en elektronica, de tweede is echter afhankelijk van de ideeën en verwachtingen die mensen aan het bestaan van die wapens hechten.

Zo kunnen we constateren dat het plaatsen van middellange kernwapens in West-Europa op zich de geloofwaardigheid van de westerse verdediging in het geheel niet verhoogt. Want deze wapens verminderen de geloofwaardigheid van de Amerikaanse strategische garantie, omdat ze, meer dan met het bestaande arsenaal aan tactische kernwapens in West-Europa, de mogelijkheid van een nucleaire oorlog in Europa scheppen, een oorlog waar de VS als zodanig buiten zouden kunnen blijven. Het middel staat hier dus haaks op het doel.

Daar komt nog bij dat zo'n stap alleen maar het gewenste effect heeft als hij ook met overtuiging en in eensgezindheid genomen wordt. Zelfs dat is niet gebeurd. De wapens komen er wel maar de conferentie in Brussel heeft helemaal niet het beeld opgeroepen van een vastberaden en eensgezind bondgenootschap.

De andere positie, die van het terugdringen van kernwapens, werd in de publieke opinie vooral vertaald in de IKV-eis dat de kernwapens Nederland uitmoeten. Dat zou dan de rest van de wereld tot voorbeeld strekken en tot navolging inspireren. Van een zelfs maar bij benadering samenhangende strategie, die aannemelijk zou kunnen maken dat de verwijdering van kernwapens op Nederlands grondgebied inderdaad tot vermindering van kernwapens in Europa en de wereld zou leiden, is echter geen sprake.

Ook aan deze kant dus een middel dat haaks staat op het oorspronkelijke doel.

De tragiek van het debat in Nederland is, dat de afwijzing van de modernisering van kernwapens, die gebaseerd is op zeer realistische overwegingen en die samengaat met het geloof in de noodzaak van een effectieve verdediging van Nederland en West-Europa, geheel is bedolven onder een massale lawine van geschreeuw a la ,,Schat, staat de Bokma koud". Het weerzinwekkende geloei (,,afgoderij", ,,heidendom") van allerlei kanselredenaars heeft, op een heel andere manier dan we gewend zijn, duidelijk gemaakt hoe funest de combinatie van godsdienst en politiek is.

Het debacle van Brussel is zo compleet. De modernisering gaat door. De verhouding tussen Oost en West wordt instabieler. De geloofwaardigheid van het bondgenootschap is geschaad. De invloed van Nederland (en daarmee zijn mogelijke voorbeeldfunctie) is verminderd. De rol van kernwapens is toegenomen.

ARP-leden CDA-programmacommissie schorten medewerking op

N.a.v. de afloop van het kernwapendebat in de Tweede Kamer hebben op 21 dec. 1979 de drie ARP-leden van de CDA-commissie, die het verkiezingsprogramma van de partij voorbereiden, hun medewerking aan deze commissie opgeschort.

Het betreft de heren B. Goudzwaard en W. Aantjes en mevr. F. J. Laning-Boersma.

Prof. Goudzwaard had kritiek op het ,,verduisterende" optreden van de CDA-TK-fractie. Goudzwaard, een van de voornaamste opstellers van het vorige CDA-verkiezingsprogramma ,,Niet bij brood alleen", overweegt zijn lidmaatschap van het CDA op te zeggen en alleen lid te blijven van de ARP tot de fusie van de drie christen-democratische partijen in okt. 1980. Hij wil nu echter eerst met het bestuur van de ARP overleggen in hoeverre het mogelijk is om een stijl van politiek te bewerkstelligen, waarbij de praktijk nauwer aansluit bij wat er op papier is afgesproken. *(NRC/H'blad, ANP,* Handelingen Tweede Kamer)

(Vor. ber. pag. 838/1 e.v.-1979)

IERLAND

POSITIE PREMIER LYNCH VERZWAKT. AFTREDEN LYNCH, FIANNA FAIL KIEST CHARLES HAUGHEY. NIEUWE REGERING GEVORMD

Begin nov. 1979 heeft de Ierse premier Lynch bij tussentijdse verkiezingen voor het parlement een zware nederlaag geleden.

Zijn partij, de Fianna Fail, verloor geheel tegen de verwachting in een zetel aan de oppositie en slaagde er niet in een tweede zetel die ze op de oppositie hoopte te winnen, in de wacht te slepen. In beide kiesdistricten liep het stemmenaandeel voor de Fianna Fail substantieel terug.

Door de verkiezingen liep de regeringsmeerderheid in het parlement terug van 20 naar 19 zetels.

De verkiezingen vonden plaats in de Zuidierse havenstad Cork en omgeving.

De nieuwe premier Charles Haughey.

De verkiezingen bevestigen de resultaten van de in de zomer van 1979 gehouden plaatselijke verkiezingen en de verkiezingen voor het Europese Parlement. De oorzaak van de verkiezingsnederlaag van Lynch zou de wijdverbreide ontevredenheid over het economische beleid van de regering zijn, die haar verkiezingsbeloften van 1977 als gevolg van de doorwerking van de economische depressie, niet waar kan maken.

Op 5 dec. 1979 deelde premier Jack Lynch mee dat hij aftrad als premier.

Tijdens een persconferentie ter toelichting van zijn besluit, zei Lynch, dat hij, liever dan nog enkele weken te wachten nu al het roer uit handen wilde geven en dat temeer gezien de uitslagen van de tussentijdse verkiezingen in Cork. Hij zei verder dat hij toen hij het premierschap op zich nam in 1977, al gezegd had dat hij niet de hele rit zou uitzitten en dat hij zijn opvolger twee jaar de tijd wilde geven om zich in te werken.

Op 7 dec. 1979 kwam de parlementaire fractie van de Fianna Fail bijeen om een opvolger voor Lynch te kiezen.

Er waren twee kandidaten, de 54-jarige Charles Haughey, de minister voor gezondheid en sociale zaken en George Colley, de minister van financiën. Een derde mogelijke kandidaat, Michael O'Kennedy, minister van buitenlandse zaken, trok zich terug.

Haughey werd met 44 stemmen van de 82 gekozen. De resterende 38 gingen naar Colley,

Charles Haughey

Charles Haughey is een nogal omstreden politicus: hij is openlijk anti-Brits en was enige jaren geleden in een wapensmokkelaffaire verwikkeld. Daarnaast geldt hij echter als een zeer bekwaam politicus en hij heeft als minister bewezen een buitengewoon kundig administrateur te zijn. Hij is bij de kiezers zeer populair.

In het verleden heeft hij zich verschillende malen openlijk uitgesproken voor een onverwijlde terugtrekking van de Britse troepen uit Noord-Ierland en aansluiting van Ulster bij de Ierse Republiek, Zijn politieke vrienden wijzen er herhaaldelijk op dat Haughey over deze materie nu heel wat genuanceerder denkt.

Als minister van financiën onder Lynch werd Haughey in 1969 ervan verdacht met overheidsmiddelen de wapensmokkel van de IRA naar Noord-Ierland gesteund te hebben. Lynch ontsloeg hem onmiddellijk als minister. In '70 werd hij door de rechter vrijgesproken maar Lynch was niet bereid hem bij zijn politieke terugkeer te helpen. Hij begon daarop zelf aan zijn terugkeer te werken, door onvermoeibaar door het land te reizen en overal redevoeringen te houden. In 1975 was hij weer zo populair dat Lynch zich wel gedwongen zag hem een plaats in het schaduwkabinet te geven en twee jaar later na de overwinning van de Fianna Fail werd hij minister van gezondheid.

Verder is Haughey een succesvol zakenman en paardenfokker. Hij is getrouwd met de dochter van de vroegere premier Lemass en werd in 1957 in het parlement gekozen.

Vier jaar later maakte Lemass hem tot minister van justitie. Op deze post voerde Haughey een actieve strijd tegen de IRA. In 1964 werd hij minister van landbouw. Twee jaar later deed hij een gooi naar het partijleiderschap en daarmee naar de functie van premier.

Ook toen was de tegenkandidaat Colley, maar de fractie koos toen voor Lynch, die Haughey als minister van financiën in zijn regering opnam.

Na zijn verkiezing verklaarde Haughey dat het beleid ten aanzien van Noord-Ierland in grote lijnen hetzelfde zou blijven maar misschien een ander accent zou krijgen. „Mijn prioriteit zal zijn de vreedzame hereniging van de Ierse Republiek", zo zei hij. Lynchs samenwerkingspolitiek met de Britten in veiligheidsaangelegenheden zal blijven zoals die nu is.

Op 11 dec. 1979 werd er in het parlement, de Gail, gedebatteerd en gestemd over de nieuwe premier. Na een langdurig en soms heftig debat kreeg de nieuwe premier de steun van 82 afgevaardigden, 62 afgevaardigden onthielden hun steun. De grootste oppositiepartij, de Fine Gael, had haar leden opdracht gegeven filibustertechnieken toe te passen, zodat het debat zeer langdurig werd.

De woordvoerder van deze partij, dr. Garret FitzGerald, hield een langdurige rede waarin hij veel kritiek had op de persoon Haughey. Hij memoreerde de kwestie van de wapensmokkel en verweet Haughey dat hij jarenlang nagelaten had de acties van de IRA te veroordelen.

„Als mr. Haughey de IRA verafschuwt en zijn naam wenst te zuiveren van enige sympathie met hen na de ervaring van beschuldigd te zijn van samenzwering om wapens voor hen te importeren, had hij dat allang kunnen doen". Iemand met een dergelijke achtergrond moest er niet op rekenen dat de protestantse bevolking van Noord-Ierland met enig vertrouwen naar het zuiden zal kijken.

Frank Cluskey, de woordvoerder voor de Labour Party, zei dat Haughey ongeschikt is voor de functie van premier.

Na deze kritiek maakte Haughey de samenstelling van de nieuwe regering bekend. Deze is als volgt:

premier - Charles Haughey; vice-premier en energie en transport - Georges Colley: financiën - Michael O'Kennedy; buitenl. zaken - Brian Lenihan; landbouw - Ray McSharry; defensie - Padraig Faulkner; handel - Desmond O'Malley; justitie - Gerry Collins; milieu - Sylvester Barret; arbeid - Gene Fitzgerald; onderwijs - John Wilson; gezondheid; Michael Woods; visserij - Patrick Power; post en telecommunicatie - Albert Reynolds: zaken met betrekking tot de Ierse taal - Marie Geoghan Quinn.

BESTRIJDING IRA, WAPENVONDSTEN, BEZOEK PREMIER LYNCH AAN DE VS

Begin nov. 1979 heeft de Ierse politie in de haven van Dublin een wapenvondst gedaan Het ging om een arsenaal ter waarde van ruim 2 miljoen gulden bestemd voor de Provisionele IRA.

Ongeveer tegelijkertijd werd in de VS, in Philadelphia, Michel O'Rourke gearresteerd, een man die hoog staat op de lijst van gezochte IRA-terroristen.

Hij ontsnapte in 1976 uit een cel in het Speciale Hoge Gerechtshof in Dublin, door met binnengesmokkelde explosieven de gevangenismuur op te blazen. O'Rourke was tot zes jaar veroordeeld omdat hij een IRA-bommenfabriek leidde en moest in Dublin in een andere zaak getuigen.

Zes dagen nadat O'Rourke ontsnapte werd de Britse ambassadeur in Dublin, Christopher Ewart-Biggs, vermoord (pag. 307/3-'77) en de Ierse politie gelooft dat de 27-jarige Provo daarin een aandeel had. Hij kan waarschijnlijk ook opheldering verschaffen over een aantal andere terroristische aanslagen in de republiek, en over de geheime wapenroutes van de Verenigde Staten naar Ierland.

Dat er verband bestaat tussen de arrestatie en O'Rourke staat wel vast. Berichten uit Dublin suggereren dat de FBI de ontsnapte Ier al enige tijd heeft gevolgd, en op de hoogte was van de wapenzending uit Galveston in Texas.

De theorie is dat de FBI de Ierse politie voortdurend op de hoogte heeft gehouden, en ermee akkoord ging om te wachten met de arrestatie van O'Rourke tot de Special Branch in Dublin de wapenzending veilig en wel had onderschept.

Dat gebeurde, maar wat de politie in Dublin eigenlijk wilde — arrestatie van de contactmensen in Dublin — is niet gelukt. Niemand kwam in de haven opdagen om de container met wapens op te eisen. Het is niet duidelijk of de IRA ontdekte dat de Ierse politie de container bewaakte, of dat de Provo's op hun beurt een tip hebben gekregen. Dat zou kunnen wijzen op infiltratie van de Ierse Special Branch door de IRA.

Hoe dan ook, het blijft een feit dat de zaak aan het Ierse eind van de „American Connection" lichtelijk is verknoeid. De vreugde over de omvang van het arsenaal heeft de kritische geluiden echter overstemd. De Ierse politie heeft onmiddellijk twee mensen naar Amerika gestuurd om O'Rourke, die in Philadelphia alleen heeft bekend lid van de IRA te zijn, te identificeren en zijn uitlevering voor te bereiden.

Er bestaat geen officieel uitleveringsverdrag, en O'Rourke zal zich er waarschijnlijk op beroepen dat hij in Ierland veroordeeld is wegens politieke activiteiten, maar de Ierse autoriteiten hebben goede hoop dat de Amerikanen een weg zullen vinden.

Op 7 nov. 1979 begon premier Lynch aan een officieel bezoek aan de VS.

Bij besprekingen met de Amerikaanse president Carter in Washington kwam ook de officiële Amerikaanse houding tegenover de Noordierse kwestie ter sprake en als tweede de steun die Amerikanen van Ierse afkomst financieel aan de IRA geven.
Carter heeft tegenover Lynch verklaard: ,,Wij zullen alles doen wat we mogelijk kunnen doen om de steun van Amerikaanse burgers aan de terroristen in Ierland te voorkomen." Carter zei, dat de terroristen de hoop en de dromen van het gehele Ierse volk, ongeacht hun religieuze achtergrond of overtuiging, in de weg staan.
Lynch heeft verder Boston, Chicago en New York, alle bolwerken van Iers-Amerikanen, bezocht. Naar schatting krijgt de IRA jaarlijks $ 350.000 uit de VS.
Lynch heeft met name de Irish Northern Aid Comrnittee veroordeeld.

Iers-Amerikaanse betrekkingen i.v.m. hulp aan IRA

Het bezoek van premier Lynch aan de VS en zijn gesprekken met Carter over hulp aan de IRA heeft weer eens de aandacht gevestigd op een precair punt in de Iers-Amerikaanse betrekkingen.

Het *NRC/H'blad* (7-11) schreef hier o.a. over:

Veel Amerikaanse politici hebben de laatste jaren geprobeerd om met briljante, maar simpele suggesties de Ierse kwestie in één klap uit de wereld te helpen. Gouverneur Carey van New York bijvoorbeeld heeft voorjaar 1979 gesuggereerd dat de Verenigde Staten hun politieke en economische kracht moeten gebruiken om ,,Groot-Brittannië aan te moedigen tot het nemen van vredesinitiatieven".
Hij suggereerde zelfs dat het Congres sancties moest overwegen als de Britse regering, toen nog die van James Callaghan, niet wilde luisteren.
De voorzitter van het Huis van Afgevaardigden Tip O'Neill verweet de Britten in april '79 tijdens een bezoek aan Ulster, dat zij Noord-Ierland als een ,,politieke voetbal gebruikten".
Het niet onverwachte gevolg van deze nogal wilde inmenging was dat de Britten zeer kwaad werden.
Londen reageerde honend op deze meningen van ,,de derde generatie nationalisten, die totaal onbekend is met de realiteiten in Noord-Ierland".
Maar tegelijkertijd bleef het onzekere gevoel hangen, dat de activiteiten van de ,,Vier Ruiters" (Kennedy, O'Neill, Carey en Daniel Moynihan) de stilzwijgende instemming van president Carter konden hebben.
Er was zelfs sprake van dat de Amerikaanse president een ,,Camp David wilde doen" over Noord-Ierland na het succes van de Egyptisch-Israëlische operatie. Carter zou daarmee ongetwijfeld de ongeveer 16 miljoen Amerikanen van Ierse afkomst een genoegen doen (hoewel slechts een half miljoen op het groene eiland is geboren).
De Britten reageerden furieus op deze ,,buitenlandse inmenging". En hoewel alle Amerikaanse initiatieven in de richting van hereniging van de twee delen van Ierland gaan, hetzelfde wat de regering van de republiek wil, gaf ook Dublin het teken ,,duim omlaag". Jack Lynch is zeer dankbaar voor elke buitenlandse druk op de Britse regering om te streven naar een oplossing.
Maar hij realiseert zich dat de vrede in Noord-Ierland niet te koop is door Amerikaanse economische steun, noch door Amerikaanse sancties tegen de Britten.
Hij is ook ondubbelzinnig tegen onmiddellijke terugtrekking van Britse troepen, zoals een deel van de Amerikaanse activisten wil.
Net voor zijn vertrek naar Washington heeft Lynch in een interview gezegd: ,,voortijdige terugtrekking van het leger kan leiden tot meer geweld. De IRA zal zijn activiteiten zeker opvoeren, en het is maar al te bekend dat de paramilitaire loyalisten goed bewapend zijn. Dan staat de burgeroorlog voor de deur". Het woord ,,voortijdig" is echter essentieel in die verklaring van Lynch (...)
Het bezoek van Lynch aan Amerika had in de eerste plaats ten doel om de chaos in Ierland en Ulster niet groter te maken dan nu het geval is. Tegelijkertijd wil hij — net zoals van de EG-partners — sympathie, en druk op Groot-Brittannië om te blijven zoeken naar een oplossing.
Maar wat die oplossing precies moet zijn, is ook in het verscheurde Ierse gemoed niet te vinden, aldus het *NRC/H'blad* (7-11). *(NRC/H'blad,* The Financial Times, The *Guardian)*

PROCES TEGEN PLEGERS AANSLAG OP MOUNTBATTEN, VEROORDELING TOT LEVENSLANG

Op 5 nov. is voor een speciaal gerechtshof in Dublin een proces begonnen tegen twee mannen die ervan beschuldigd werden de moordaanslag op Lord Mountbatten te hebben gepleegd (pag. 561/1 e.v. - 1979).

Zij waren Francis McGirl, 24 jaar, afkomstig uit Aughnasheelin, in het graafschaf Leithrim en Thomas McMahon, 31 jaar, uit Carrickmacross in het graafschap Monahan.
Lord Mountbatten stierf toen op 27 aug. zijn boot werd opgeblazen in de Donegal-baai. Zijn kleinzoon Nicholas Knatchbull en een jonge matroos Paul Maxwell kwamen eveneens om het leven. De douairière Lady Brabourne die ook aan boord was, overleed later aan haar verwondingen.

Zandkorrels, microscopische deeltjes verf en deeltjes springstof waren voor de politie aanleiding de twee mannen wegens moord te vervolgen. Zij werden gearresteerd op enige afstand van de Donegal-baai. Volgens het openbaar ministerie hebben zij niet zelf het ontstekingsmechanisme in werking gesteld.

Volgens een getuige-deskundige was de boot niet op een mijn gevaren, maar was de bom aan boord van het schip gesmokkeld en waarschijnlijk via radio tot ontploffing gebracht.

De patholoog-anatoom gaf als zijn mening dat Lord Mountbatten door de explosie talrijke verwondingen opliep, waardoor hij niet boven water kon blijven en tenslotte verdronk.

Op 23 november '79 oordeelde het hof Thomas McMahon schuldig aan de moord op Mountbatten en veroordeelde hem tot levenslange gevangenisstraf. McGirl werd vrijgesproken.
Volgens het hof waren de aanwezigheid van verf op de kleding van McMahon (dezelfde verf als die van de boot van Mountbatten) en het ammoniumnitraat en de nitroglycerine voldoende bewijs dat hij, alleen of in combinatie met anderen, de bom geplaatst had. Wie de bom tot ontploffing heeft gebracht is nog onbekend.
De bewijzen verzameld tegen McGirl waren naar het oordeel van het hof niet overtuigend genoeg en hij werd vrijgesproken.

McGirl en McMahon werden gearresteerd op de dag van de aanslag op Mountbatten bij een wegversperring in Granard in het graafschap Longford,
Naar een politiebureau meegenomen voor verder verhoor gaf McGirl eerst een valse naam op, McMahon vertelde dat hij met hem meelifte. Tijdens het proces golden strenge veiligheidsmaatregelen. (The Times)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

TWEEDE ZITTING VIJFDE VOLKSCONGRES

In Peking heeft van 18 juni - 1 juli 1979 de tweede zitting plaatsgevonden van het vijfde Nationale Volkscongres — het Chinese parlement (eerste zitting pag. 161/1 e.v.-1978). Aan de eerste zitting van het Volkscongres was deelgenomen door 3.497 afgevaardigden. Sindsdien waren 30 leden overleden. Eén afgevaardigde was door zijn district, de provincie Anhui, teruggeroepen, omdat hij schuldig bevonden was aan schendingen van de wet en de discipline en het nemen van vergeldingsmaatregelen tegen andere mensen. Peking had vijf extra afgevaardigden naar het Congres gestuurd, dat dientengevolge deze keer 3.471 leden telde.

De zitting werd geopend door Ye Jianying, voorzitter van het permanente comité van het Volkscongres, die de afgevaardigden opriep ,,alles te zeggen, wat zij weten, en dit zonder terughoudendheid te zeggen".

Ye zei verder' De fundamentele garantie voor het vermchten van het werk van de regering en de staat op een goede manier, die China's modernisering op een effectieve manier bevordert, ligt in het geven van volledige ruimte aan de democratie, het bijeenbrengen van de juiste denkbeelden van de massa's en het opwekken van het enthousiasme van brede secties van de bevolking".

De voorzitter benadrukte de noodzaak van een verbeterd wettelijk systeem, dat de democratische rechten van het volk, waarin in de grondwet is voorzien, op een effectieve manier garandeert

Op de openingsdag van de vergadering bracht premier Hua Guofeng verslag uit van de werkzaamheden van de regering in de periode sinds de eerste zitting van het vijfde Volkscongres.

Uit het verslag van de premier bleek, dat de ambitieuze industrialisatieplannen voor China herroepen werden en dat de klok op economisch gebied werd teruggedraaid naar een evenwichtig, geleidelijk beleid als in de jaren vijftig

De nieuwe economische politiek heet officieel ,,herstructurering", dat wil zeggen het terugbrengen van de diverse economische sectoren in hun juiste onderlinge verband en het devies is nu ,,uitgebalanceerde, evenredige ontwikkeling", dezelfde leus die in de jaren vijftig werd gebruikt.

Tijdens zijn rede op het congres zei partijvoorzitter en premier Hua Guofeng dat de economie een driejarige periode van herstructurering, herstel en consolidatie nodig heeft om vervolgens stapsgewijs consistente en snelle groei te bereiken

Het Nationale Economische Plan voor 1970-1980 vermeldt de volgende hoofdpunten

- verhoging van de investemngen in de landbouw van 10,7 procent naar 14 procent van het nationale budget;
- verhoging van de investeringen in de lichte industrie (vooral textiel) van 5,4 procent naar 5,8 procent,
- vermindenng van de investenngen in de zware industrie van 54,7 procent tot 46,8 procent en het meeste zal gaan naar de steenkool-, olie-, elektnciteits- en bouwmaterialenindustrie

Voorzitter Ye Jianying (l.) van het Nationale Volkscongres.

Peng Zhen, voorzitter van de commissie voor legislatieve zaken onder het permanente comité van het Nationale Volkscongres, een van de voornaamste opstellers van de nieuwe strafwet van de Chinese Volksrepubliek

Belangrijke projecten die nu zo snel mogelijk voltooid moeten worden zijn: 65 waterreservoirs. 23 suikerraffinaderijen, zeven papier- en drie katoenfabrieken.

De spectaculaire nadruk op grote geïmporteerde staal- en petrochemische complexen, spoorlijnen en havens, die Hua Guofeng in zijn rede voor het vorige volkscongres van februari 1978 legde, is totaal verdwenen.

Nieuw strafrecht

Het Congres aanvaardde een nieuwe strafwet en een nieuw strafprocesrecht, dat was voorbereid door de wetgevende commissie van het Congres onder voorzitterschap van Peng Zhen, vroeger burgemeester van Peking, die aan het begin van de Culturele Revolutie was weggezuiverd, maar begin 1978 gerehabiliteerd was.

Peng Zhen zei, bij het indienen van de nieuwe voorstellen, dat China de doodstraf niet zal afschaffen, maar deze zo min mogelijk zal toepassen.

Volgens Peng moeten na 1 januari 1980, wanneer de stafwet van kracht wordt, alle doodvonnissen worden bekrachtigd door het Opperste Volkshof. Daarnaast krijgen alle terdoodveroordeelden wier onmiddellijke terechtstelling niet absoluut nodig is, twee jaar uitstel van executie. Hij voegde eraan toe dat de doodstraf kan worden gegeven voor ,,bijzonder zware misdrijven tegen de staat en het volk, zoals moord, verkrachting, roof, brandstichting, het veroorzaken van een dijkbreuk en bomaanslagen".

De strafwet is bedoeld, aldus Peng, om de rechten van de individu te beschermen tegen ,,onwettige inbreuken door een persoon of instelling" en is gericht tegen contra-revolutionaire en andere misdadige activiteit.

,,Als waarborg tegen misbruik van aanklachten, stelt de wet echter duidelijk

Overzicht van de tweede zitting van het vijfde Nationale Volkscongres

dat de term contra-revolutionair beperkt blijft tot daden met de bedoeling de politieke macht van dictatuur van het proletariaat en het socialistische systeem omver te werpen".
Onder de nieuwe wet kunnen verdachten hun eigen verdediging voeren of die toevertrouwen aan advocaten of verwanten. Ze kunnen tevens in beroep gaan bij hogere hoven. Een aanklacht moet met degelijk bewijsmateriaal zijn onderbouwd en ,,bekentenissen afdwingen via marteling" is ,,streng verboden".
De strafwet zal echter niet van toepassing zijn op schendingen van partij- of regerings ,,discipline" of van de civiele administratieve en econoinische wetten. De strafwet moet de uit 1954 stammende arrestatie- en detentiestatuten vervangen, die veelal werden genegeerd en die in de culturele revolutie totaal in onbruik raakten. Het doel van de nieuwe wet is het publieke vertrouwen te herstellen in de regering en de partij, dat ernstig werd geschokt door massa-executies, willekeurige arrestaties en inbeslagname van bezittingen tijdens de culturele revolutie.

Nieuwe kieswetten

Het Congres ging verder akkoord met nieuwe kieswetten, die moeten bewerkstelligen, dat de bevolking in het vervolg een grotere rol speelt in het landsbestuur.

In de nieuwe wetten, die met ingang van 1 januari 1980 in werking zijn getreden, is vastgelegd dat alle Chinezen boven de 18 jaar rechtstreeks hun afgevaardigden naar wetgevende congressen tot op districtsniveau mogen kiezen. De afgevaardigden naar de provinciale en nationale volkscongressen worden gekozen door de distrietsvergaderingen.
Geheime verkiezingen komen in de plaats van het stemmen bij hand opsteken Deze methode beperkte vaak de vrije uiting van de kiezer en het verhinderde het volledig functioneren van de democratie, zo meldde het officiële persbureau Nieuw China.
Daarnaast moeten er volgens de nieuwe wetten op zijn minst drie kandidaten zijn voor elke twee posten. In het verleden kwam het vaak voor dat er evenveel kandidaten waren als te bezetten zetels. In de herziene wetten wordt geregeld dat ,,iedere burger of afdeling een afgevaardigde kan laten terugroepen als die wet en discipline schendt of volstrekt misbruik maakt van zijn macht". Dit kan met een eenvoudige meerderheid, zowel door hen die de afgevaardigde hebben gekozen, als door de vergadering.
Ook is een wet aangenomen waarin scheiding wordt aangebracht tussen wetgevende en uitvoerende macht op plaatselijk niveau. Dit moet ,,de socialistische democratie en het socialistische wettelijk systeem helpen versterken en het systeem van het volkscongres in China verbeteren", zo hebben Chinese juristen gezegd.

Wet buitenlandse investeringen

Ook heeft het Congres ingestemd met een wet op de buitenlandse investeringen.

Op grond van deze wet kunnen buitenlandse ondernemingen samenwerken met Chinese. De Chinese regering zal buitenlandse investeringen en winsten beschermen.
Westerse deskundigen zeggen echter dat de nieuwe wet toch een strakkere regeling geeft dan werd verwacht, en dat sommige punten vaag zijn gebleven. Buitenlandse ondernemingen moeten minimaal 25% van de investeringskosten dragen bij een gezamenlijke onderneming met een Chinees bedrijf, maar er is geen maximum gesteld.
De voorzitter van de raad van bestuur van een dergelijke gemeenschappelijke onderneming moet worden gekozen door de Chinese vennoot en een of meerdere vice-voorzitters moeten worden aangewezen door de buitenlandse vennoot, zo bepaalt de wet verder. Winsten, salarissen en andere inkomsten van de buitenlandse deelgenoot kunnen door de Chinese centrale bank naar het buitenland worden overgemaakt.
Een aantal artikelen is gewijd aan de belastingregeling die voor dit soort ondernemingen geldt. Zo is er belastingaftrek mogelijk voor ondernemingen die gebruik maken van geavanceerde technologie. Buitenlandse werknemers, die in dienst zijn van een dergelijk ,,gemengd bedrijf" moeten belasting betalen wanneer zij een deel van hiin inkomsten naar het buitenland overmaken.

Vice-premiers benoemd

Voorts heeft het Congres drie nieuwe vice-premiers in de financieel-economische sector benoemd.

De drie Chen Yun, Bo Yibo en Yao Yilin, hebben allen hoge economische functies in de jaren vijftig en zestig bekleed, maar verloren uiteindelijk tijdens de Culturele Revolutie al hun functies wegens verzet tegen het economische beleid van wijlen voorzitter Mao Zedong.

Chen Yun, ,,economisch tsaar" voór de Grote Sprong Voorwaarts werd al in december 1978 tot vierde vice-voorzitter van de partij en voorzitter van de commissie voor discipline benoemd. Hij is de geestelijke vader van de ingrijpende correcties op de over-ambitieuze economische plannen die op het Volkscongres van maart 1978 afgekondigd werden.
Yao Yilin was van 1960 tot 1967 minister van handel en werd na een periode van ongenade in 1975 opnieuw vice-minister van buitenlandse handel. In december 1979 werd hij directeur van het algemeen partijbureau, een functie die ontnomen werd aan Wang Dongxing voormalig lijfwacht van Mao Zedong.
Bo Yibo was tot 1966 vice-premier, belast met financiën en economie

Tenslotte heeft net Nationale Volkscongres de voortnalige burgemeester van Peking, Peng Zhen, tot vicevoorzitter benoemd.
Vice-premier Fang Yi, belast met hoger onderwijs, is benoemd tot voorzitter van de Academie van Wetenschappen. Deze functie was vacant sinds het overlijden van de schrijver Guo Moro, vorig jaar.
(AP, AFP, Reuter, *NRC/H'blad*, Le Monde, *NZZ*, FAZ, The *Guardian*, The Financial Times, Beijing Review)

(Vor. ber. pag. 161/1 e.v.-'78)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V.. Kuysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

RECONSTRUCTIE CUBAANSE REGERING

Negen ministers zijn vervangen in een reorganisatie van de Cubaanse regering, die op 11 januari per decreet in Havanna bekendgemaakt is. Als gevolg van de reconstructie is de positie van president, premier en partijleider Castro verder versterkt. De ministerraad zei in een communiqué, gepubliceerd in het communistische partijblad *Granma*, dat Castro voortaan zelf de verantwoordelijkheid heeft voor de departementen binnenlandse zaken, gezondheid en cultuur. Daarnaast heeft hij de leiding van politie en leger.

Het communiqué zei verder dat Raul Castro, de broer van Fidel, die reeds eerste vice-premier is, ,,zal samenwerken met de president in deze functies''. De verklaring zei dat de reorganisatie was ondernomen om de controle en de coördinatie van het werk van de organismen van de staat te ,,vergemakkelijken''. Vóór de reorganisatie had premier Castro geen speciale verantwoordelijkheden.

De negen ministers die vervangen zijn, waren die van justitie, zware industrie, lichte industrie, onderwijs, landbouw, handel, visserij en ijzer en staal. Er werd ook bekendgemaakt dat de voorzitter van de staatsbureaus voor arbeid en het nationale instituut voor toerisme vervangen zijn.

Tegelijkertijd werd meegedeeld dat José Santiago Cuba Fernandez, de procureur-generaal, ontslagen is en vervangen door Adalberto de Guevara Quintana.

Het in *Granma* gepubliceerde communiqué zei dat de maatregelen in overeenstemming waren met het beleid om veranderingen aan te brengen in het bureau van de procureur-generaal, zoals voorgesteld door het staatshoofd en de regering.

Vier vice-premiers zonder portefeuille hebben een ministerspost gekregen onder wie Osvaldo Dorticos, president van de republiek van 1959 tot 1976.

De voornaamste nieuwe ministers zijn: justitie - Osvaldo Durticos; suikerindustrie - Diocles Torralba; onderwijs - José Ramon Fernandez; basisindustrie - Joel Domenech; deze vier ministers behouden hun titel van vice-premier; landbouw - Arnaldo Milian, nu ook tot vice-premier benoemd; buitenlandse handel - Ricardo Cabrisas.

Osmany Cienfuegos, secretaris van de ministerraad is tot vice-premier benoemd. Antonio Esquivel en Jorge Lescano zijn minister zonder portefeuille geworden.

In de nogal verwarrende reorganisatie zijn drie lijnen te ontdekken, aldus de FAZ: in de sectoren econonomie, produktie en handel wordt het beleid in minder handen gecoördineerd.

Het naast de partijbureaucratie belangrijke gremium van de vice-premiers (de 13de bende, aldus ingewijden) heeft meer macht en bevoegdheden gekregen. In deze kring van vertrouwelingen heeft Castro opvallend veel oude strijdmakkers uit de guerrillatijd gehaald.

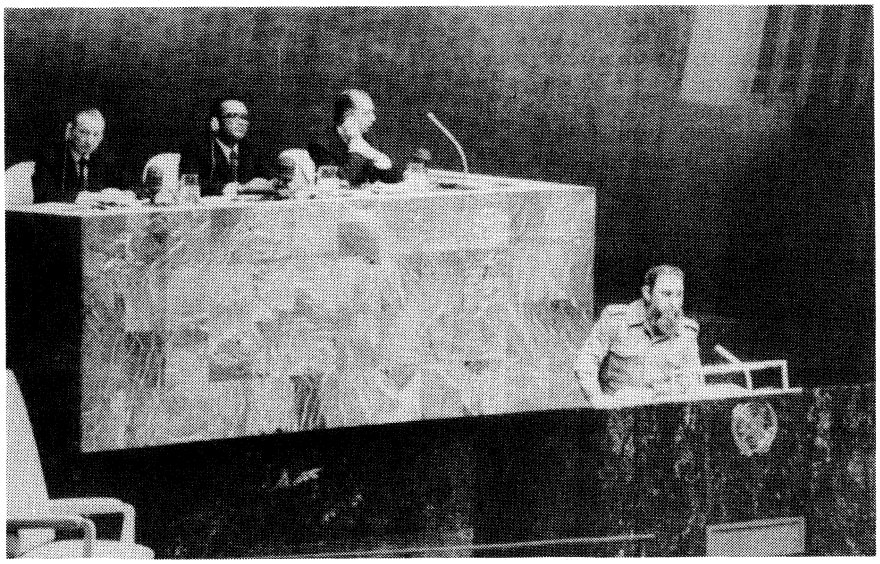

President Fidel Castro spreekt de Algemene Vergadering van de VN toe. Het was de eerste maal in 20 jaar dat Castro voet op Amerikaanse bodem heeft gezet.

Over de achtergronden van deze ingrijpende reorganisatie zijn nogal wat lezingen in omloop, maar vrijwel alle stemmen daarin overeen dat zij de slechte economische toestand van het eiland noemen. Zij worden in deze interpretatie gesteund door uitlatingen van Castro zelf, die in 1979 bij verschillende gelegenheden zich somber heeft uitgelaten over de economische vooruitzichten van het land. Daarnaast heeft de president talloze malen de arbeidsdiscipline van de Cubanen gehekeld.

In contrast tot de algemene vreugde op 8 jan. 1959, toen Castro voor het eerst formeel de Cubaanse hoofdstad binnentrok nadat hij dictator Batista had verslagen, heerst er nu in Havanna een sombere stemming, aldus *The Observer* (13-1).

Cubaanse huisvrouwen, hoewel beter af dan miljoenen in de rest van Latijns-Amerika, worden voortdurend met schaarste geconfronteerd en er zijn tekenen dat er een dissidente beweging, naar Oosteuropees voorbeeld, aan het ontstaan is. Even voor de bekendmaking van de regeringswijziging zijn in de straten van de hoofdstad blaadjes en posters met kritiek op president Castro aangetroffen, wat tot een verhoogde activiteit van de vrijwillige buurtpatrouilles heeft geleid. Deze patrouilles worden gerecruteerd uit de leden van de buurtcomités voor de verdediging van de revolutie, die in 1960 werden opgericht om sabotage van anti-Castro-groepen te voorkomen.

De comités voor de verdediging van de revolutie hebben in de afgelopen weken vele ,,geheime'' bijeenkomsten gehouden over ,,een belangrijke zaak''. Omdat buitenlandse journalisten geen toegang hadden, is niet bekend wat besproken werd. Buitenlandse diplomaten hebben ook een verhoogde activiteit van de politie geconstateerd met betrekking tot de controle van identiteitspapieren. Politie houdt veelvuldig bussen en auto's aan om de inzittenden op de identiteitspapieren te controleren. Deze activiteiten zouden overigens niet alleen gericht zijn op het opsporen van dissidenten, maar zeker ook op het vinden van ,,gewone criminelen'' en dan vooral zwartehandelaars.

Overigens heeft het regime sedert enige tijd een nieuw tijdschrift toegestaan, *Opina* geheten, waarin open

Weekblad 49ste jaargang No. 2520, pag. 31119-31134

kritiek op regering en partij geuit kan worden.
In de pers is de laatste tijd ook sprake van de activiteiten van een anti-Castro gericht radiostation, Radio-Libertad, dat in het geheim vanuit de bergen uitzendt.
De ontevredenheid van de bevolking over de schaarste aan goederen en het lage levenspeil zou nog aangewakkerd zijn door de vele Cubaanse ballingen in de VS, die Sedert de zomer van 1979 hun familie in Cuba mogen bezoeken en die met honderdduizenden van deze gelegenheid gebruik gemaakt hebben. Hun verhalen over de hoge levensstandaard in de VS en de vele tastbare bewijzen daarvan die zij in de vorm van geschenken meebrengen, heeft bij vele Cubanen de ontevredenheid over het regime doen toenemen, aldus de pers.
Daarnaast zou er ook ontevredenheid bestaan over de grote bedragen die het buitenlandse beleid kost, zowel in de vorm van militaire als ontwikkelingshulp aan de Afrikaanse landen. Het militaire budget bedraagt 2 mrd pesos en er zijn meer dan 50.000 Cubaanse soldaten, technici, leraren, artsen en vakarbeiders in 38 landen werkzaam, mensen die Cuba zelf node kan missen.

Castro hekelt bureaucratie en absenteïsme

Bij verschillende gelegenheden hebben de Cubaanse leiders kritiek laten horen op de gang van zaken in de economie, waarbij zij naast de aandacht voor de zgn. ,,objectieve factoren", de teruglopende wereldeconomie, de gestegen energieprijzen, de tegenvallende suikeroogst, ook wezen op de verlammende rol van de bureaucratie en het hoge absenteïsme onder de Cubaanse arbeidende bevolking.

In een redevoering voor het parlement in juli '79 oefende Castro scherpe kritiek uit op de dienstverlenende sector en zijn broer Raul hield op 4 november een redevoering waarin hij bepaalde leidinggevende figuren in industrie en handel verweet meer bezig te zijn met het behouden van hun baantje dan met het dienstverlenen aan het publiek.

Hij zei verder: ,,Wij kunnen ons niet meer de luxe veroorloven dergelijke deformaties als onvermijdelijk te beschouwen".

De wet tegen de luiheid, die enige jaren geleden van kracht is geworden, heeft nog steeds niet het beoogde gevolg gehad, want Raul Castro had scherpe kritiek op hen die de ,,bevrijding van de uitbuiting opvatten als de bevrijding van de arbeid en hun kinderen de smaak voor de overbodige artikelen van de consumptiemaatschappij bijbrengen",
Raul Castro kwam ook te spreken over het enige jaren geleden ingevoerde stelsel van beloning naar prestatie. Het weekblad Bohemia heeft cijfers gepubliceerd die aantonen dat nog maar een vijfde van alle Cubaanse werkers volgens dit stelsel wordt betaald en hij verweet met name de ,,bureaucraten" de toepassing van dit systeem te vertragen.

Gevaar voor de suikeroogst verlaging *groeicijfer*

De voornaamste bron van inkomsten voor Cuba is nog steeds de suikerindustrie.
In 1979 is een record-oogst van 9.992.000 ton binnengehaald, de hoogste opbrengst sinds '69/'70 toen er 8,5 mln ton werd geoogst.
Sinds 1970 is er sprake van een betere planning en een meer systematische aanpak van de suikerindustrie en de produktie is sindsdien dan ook gestaag vooruitgegaan.
De oogst werd verder gemechaniseerd door het gebruik van combines zodat het riet niet langer volgens de traditionele methoden met de hand hoefde te worden afgesneden.
Meer dan 45% van de Cubaanse suikeroogst van 1979 werd van het veld gehaald door maaidorsers.
Maar het ontbreekt Cuba aan voldoende geschoolde mankracht om de nieuwe machines te bedienen.
Om in deze behoefte te voorzien zal er een nieuwe technische school voor de suikerbouw worden geopend in Havanna, die plaats zal bieden aan 3500 studenten.
Behalve dank zij de mechanisering is de oogst in de afgelopen jaren ook gestegen door de toepassing van onkruidverdelgende middelen en het gebruik van kunstmest en irrigatiemethoden.
De vooruitzichten voor de oogst van 1980 zijn veel minder gunstig omdat het suikerriet bedreigd wordt door een ziekte, de suikerroest.

Dit is een gevoelige slag voor de Cubaanse deskundigen die jarenlang hebben gewerkt om de suikerproduktie op te voeren en daarmee de afgelopen jaren aanzienlijke successen hebben behaald.
De resultaten van hun werk waren al ten dele ondermijnd door een forse daling van de suikerprijzen op de wereldmarkt, waardoor Cuba's inkomsten aan harde valuta de afgelopen drie jaar ondanks een stijgende produktie sterk verminderden. Een grote produktiedaling door de suikerroest zal de zaken nog verergeren. En minister van Landbouw Rafael Francia Mestre heeft een oproep gedaan om zo snel mogelijk nieuw suikerriet te zaaien op de plantages die door de ziekte zijn aangetast.
De suikerroest, een van de meest schadelijke ziekten waardoor de Cubaanse suikerplantages ooit werden getroffen, heeft zich over tienduizenden hectares uitgebreid, aldus Francia in een toespraak. Volgens een andere regeringsvertegenwoordiger tast de ziekte de belangrijkste variëteit suikerriet aan die op Cuba wordt verbouwd, de ,,Barbados 4362" die 25 procent van alle op Cuba verbouwde suikerriet vormt.
Dit houdt niet automatisch in dat nu een kwart van het Cubaanse suikerriet door de ziekte zal worden getroffen, maar de autoriteiten beschouwen de epidemie toch wel als een belangrijke bedreiging.
Alfredo Menendez Cruz, hoofd van de afdeling suikerplantages van de regerende communistische partij, zei dat de variëteit ,,Barbados 4362" zal moeten worden vervangen door andere soorten suikerriet.
Minister voor de suikerindustrie, Marcos Lage, deelde tijdens een bijeenkomst van experts mee dat door de roest de oogst in 1980 aanzienlijk lager zal uitvallen dan in voorafgaande jaren. Minister van landbouw Francia voegde hieraan toe dat ook andere, minder belangrijke, factoren oorzaak waren van een geringere oogst, zoals de droogte van afgelopen juli en augustus en het feit dat de oogst van 1978-'79 pas laat was binnengehaald.
Bovendien hadden zich vertragingen voorgedaan bij reparatie-werkzaamheden aan de suikerfabrieken waar het suikerriet wordt bewerkt. De meeste fabrieken zijn al meer dan 50 jaar oud en hebben elk oogstseizoen een grondige onderhoudsbeurt nodig.
Cuba heeft een vast quotum van 2.037.500 ton dat jaarlijks op de wereldsuikermarkt tegen harde valuta kan worden verkocht. Meer mag er niet verkocht worden, ook al wordt er meer geproduceerd. Het grootste deel van de produktie gaat naar de landen van het Sowjetblok, die de Cubaanse suiker kopen voor prijzen die ver boven de wereldmarktprijs liggen en die betalen in Oostblokvaluta en goederen.

Het parlement heeft eind december '79 het economische plan voor 1980 aangenomen dat voorziet in een groeicijfer voor de economie van 3% in plaats van 6% zoals eerder aangekondigd was.
In een lang artikel dat Granma op 28 december '79 publiceerde heeft Humberto Perez, voorzitter van het centrale planbureau deze verlaging gerechtvaardigd onder verwijzing naar de moeilijkheden die de Cubaanse economie in '79 heeft ondervonden.
De productiviteit is slechts met 0,8% gestegen, vergeleken met de voorziene 8%.
Perez sprak ook tijdens het parlementaire debat en heeft toen meegedeeld dat de energievoorziening met 9% zal teruglopen. Hij zei ook dat er niet aan te ontkomen zou zijn

dat er werklozen zouden komen (officieel bestaat er geen werkloosheid), vooral in de bouwvaksector. De slachtoffers daarvan zouden een uitkering van 70% van hun laatste loon krijgen.
Volgrns het economische plan zal er veel aandacht besteed worden aan de voedselvoorziening van de bevolking vooral met het oog op een vermindering van de invoer van buitenlandse goederen.
Perez zei het parlement dat het bruto nationaal produkt slechts met 4,5 à 5% gestegen was in plaats van met 6%. Hoewel hij toegaf dat in bepaalde sectoren de produktie aanzienlijk verhoogd was, zei hij: ,,Wij moeten ons onvoldaan voelen over de manier waarop wij onze economie hebben geleid". Hij sprak in dit verband ook nog over ,,de economische en financiële ongedisciplineerdheid en het slechte gebruik van de arbeidsdag".

Eerdere regeringsmutaties

Op 14 dec. 1979 werd in Havanna bekendgemaakt dat Antonio Enrique Lusson Battle, minister voor transport, en José A. Gutiérrez Muniz, minister van volksgezondheid, vervangen zouden worden en nieuwe functies toebedeeld zouden krijgen.
De vice-president van de raad van ministers Guillermo Garcia Frias werd tevens tot minister van transport benoemd.
De minister van binnenlandse zaken Sergio del Valle Jimenez ruilde die functie in voor die van minister van gezondheid en Ramiro Valdez Menendez, vice-president van de raad van ministers kreeg tevens de post van binnenlandse zaken. José A. Lopez Moreno, minister van constructie werd tevens tot vice-president van de raad van ministers benoemd.
Le Monde (18-12-'79) wees erop dat de ontslagen ministers castristen van het eerste uur zijn. Het blad wees in verband met het ontslag naar een redevoering die generaal Raul Castro, minister van de strijdkrachten, op 28 oktober '79 heeft gehouden en waarin hij de ,,tekortkomingen" van het Cubaanse socialisme en het ,,immobilisme" van de politieke organen hekelde.

Gemeenteraadsverkiezingen

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van enkele andere gebeurtenissen op Cuba.

Op 8 april '79 hebben verkiezingen plaats gevonden voor de gemeenteraden, de basisorganen van de ,,macht van het volk". De gemeenteraadsleden worden iedere 2½ jaar op directe wijze via een geheime stemming gekozen.
Voor de 10.650 beschikbare zetels warrn 23.361 kandidaten, voor de helft zittende gemeenteraadsleden en lid van de communistische partij. Volgens gepubliceerde cijfers hebben van de ruim zes mln kiesgerechtigde Cubanen (16 jaar en ouder) ca. 96,9% hun stem uitgebracht. Op 15 april '79 vond een tweede ronde plaats voor zetels waar geen kandidaat bij de eerste ronde een meerderheid had gekregen.
Kandidaten voor de gemeenteraden behoeven geen lid van de communistische partij te zijn. Zij worden aangewezen door de buurtcomités en hebben, eenmaal gekozen, e-n algemeen mandaat voor de plaatselijke zaken. De gemeenteraadsleden op hun beurt kiezen de afgevaardigden voor de provinciale raden en ook de 481 leden van de Nationale Assemblee, het hoogste orgaan van de macht van het volk, dat in het leven werd geroepen door de grondwet die op februari '76 bij referendum werd goedgekeurd.

Huber *Matos* in vrijheid gesteld

Op 15 juni 1979 is officieel meegedeeld dat tot die datum 1900 van in totaal zo'n 3600 politieke gevangenen vrijgelaten waren, conform de mededeling van Castro in het najaar van 1978, dat ingevolge een afspraak met de VS een groot aantal politieke gevangenen naar de VS zou mogen vertrekken (pag. 329/3 e.v.-1979).

Op 24 juli 1979 werd bekendgemaakt dat er nog eens zo'n 500 waren vrijgelaten en op 24 aug., aan de vooravond van de conferentie van niet-gebonden landen, werden 400 gevangenen in vrijheid gesteld, onder wie Rolando Cubelas, die in 1966 tot 25 jaar gevangenisstraf was veroordeeld op beschuldiging van samenzwering tot moord op Castro.
De vrijlatingen werden uitgevoerd in het raam van de overeenkomst tussen de Cubaanse regering en een aantal voornamelijk in de VS gevestigde bannelingenorganisaties. Nadat in dec. 1978 een eerste groep was vrijgelaten, duurde het tot maart '79 voordat een tweede groep vrijkwam. Dit kwam voornamelijk door de bureaucratische rompslomp van de kant van de Amerikaanse autoriteiten, die iedere politieke gevangene uitvoerig screenden, voordat hij een eventueel visum kreeg. Deze vertragingen werden zowel door de Cubaanse regering als door de ballingenorganisaties bekritiseerd en de Cubaanse regering kondigde daarop aan dat zij door zou gaan met de invrijheidsstelling, of er nu visa verschaft werden of niet.
De politiek van toenadering tussen de Cubaanse regering en de ballingenorganisaties werd door bepaalde groeperingen ballingen scherp bekritiseerd en op 28 april 1979 werd Carlos Muniz Valera, wiens reisbureau reizen voor ballingen naar Cuba organiseerde, door de rechtse organisatie Omega 7 gedood in Puerto Rica. Deze organisatie voerde op 25 maart twee aanslagen uit op een gebouw in New Jersey en op Kennedy Airport die aan Cubaanse organisaties toebehoorden.
Onder de politieke gevangenen die op 21 okt. 1979 werden vrijgelaten, bevond zich Huber Matos, een oude strijdmakker van Fidel Castro, die 20 jaar gevangen heeft gezeten. Hij reisde onmiddellijk door naar San José de Costa-Rica en later naar Miami, waar hij zich heeft gevestigd.

De nu 59-jarige Huber Matos was eerst leraar en in de tijd van de dictator Batista, evenals Castro zelf lid van de links-liberale Partido del pueblo Cubao-Ortodoxos. Hij sympathiseerde al op een vroeg tijdstip met Castro's guerrillastrijders en voegde zich bij hen, waarna hij snel de rechterhand van Castro werd. Huber Matos werd met Castro, Camilo Cienfuegos en Ernesto Guevara tot de leiders van de Cubaanse revolutie gerekend.
Persberichten uit die tijd rekenden hem beurtelings tot de tweede of de derde man van de nieuwe hiërarchie.
Na de overwinning van 1959 werd hij militair commandant van de rijkste Cubaanse provincie Camagüey en hij kreeg

Huber Matos werd op het vliegveld van San José opgewacht door zijn vrouw Maria Luisa en zijn zoon Huber jr.

er de leiding van de agrarische hervormingen.
In de praktijk gold hij als de militaire leider van het land ten oosten van Havanna.
In oktober '59, tien maanden na de overwinning van Castro schreef Matos een brief aan Castro waarin hij zich beklaagde over de toenemende invloed van de communisten in het leger en het landsbestuur. Hij bood tevens zijn ontslag aan.
Daarop werd hij gearresteerd en nog wel door zijn medestrijder en vriend Cienfuegos die eveneens anti-communistisch was. Cienfuegos werd als zijn advocaat aangewezen, maar deze kwam enkele dagen later bij een vliegtuigongeluk op raadselachtige wijze om het leven.
In een proces achter gesloten deuren werd Matos tot twintig jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij is in totaal op 8 plaatsen gevangengehouden en zestien jaar lang is hij als „incomunicado" volledig van de buitenwereld afgesloten geweest.
Meerdere malen heeft hij met hongerstakingen geprotesteerd tegen de behandeling die hij kreeg. Medische hulp werd hem slechts zeer spaarzaam gegeven ook toen hij na mishandeling min of meer ernstig gewond was.
In een serie interviews, die Matos na zijn vrijlating in Costa Rica, Washington, New York en Miami heeft gegeven, heeft hij een beeld gegeven van het leven van de politieke gevangenen dat overeenkomt met het relaas van de andere vrijgelatenen.
Volgens Matos zijn er veel meer dan de ruim 4000 politieke gevangenen (waarvan nu het merendeel vrijgelaten zou zijn) omdat veel politieke gevangenen als „gewone criminelen" te boek staan.
In een gesprek met de Interamerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens in Washington zei hij dat er meer dan duizend politieke gevangenen zijn met straffen tussen de 15 en de 18 jaar en bovendien enkele duizenden jongeren die tot kortere straffen zijn veroordeeld.

Betrekkingen met VS

In het kader van de represailles die de Amerikaanse president Carter genomen heeft uit protest tegen de aanwezigheid van Sowjetrussische militairen op Cuba (pag. 641 e.v.-1979) zijn op 17 oktober 2200 militairen, onder wie 1000 mariniers, naar de Amerikaanse basis op Cuba, Guantanamo, overgebracht om daar grootscheepse oefeningen te gaan houden. De militairen voerden met amfibievaartuigrn en helikopters landingen uit in de baai van Guantanamo. Volgens officieren ging het om een eenvoudige oefening.
Een schip van de Cubaanse oceanografische dienst en een Sowjetrussisch schip hebben de oefeningen van enige afstand gadegeslagen.
De betrekkingen tussen Cuba en de VS blijven overigens koel.
Carter verklaarde half oktober 1979 in antwoord op vragen dat de VS Cuba eerst zullen erkennen als alle politieke gevangenen vrijgelaten zijn en als het land zich niet meer in de aangelegenheden van andere landen mengt.

Op 12 okt. 1979 had het State Department in Washington uiting gegeven aan zijn bezorgdheid over de toenemende invloed van Cuba in het Caribisch gebied en Midden-Amerika.
Een woordvoerder van het State Department noemde in dit verband de Cubaanse hulp aan El Salvador. De woordvoerder zei dat de VS hun hulp aan het Caribische gebied zullen uitbreiden om op die manier een halt toe te roepen aan de Cubaanse invloed. The Financial Times van 21-11-1979 bericht in dit verband over het vertrek van Cuba van ca. 1000 Cubanen naar verschillende Middenamerikaanse staten.
President Castro nam op 19 nov. 1979 afscheid van 554 onderwijzers die naar Nicaragua vertrokken om daar het nieuwe Sandinistische bewind te helpen in de strijd tegen het analfabetisme.
Er zouden zich al 500 Cubaanse onderwijzers in Nicaragua bevinden.
Maurice Bishop, premier van Grenada, die in maart 1979 aan het bewind kwam nadat hij Sir Eric Gairey had verdreven, heeft op 18 nov. 1979 bekendgemaakt dat op 21 nov. 1979 250 Cubaanse technici zouden arriveren om een internationale luchthaven te bouwen. Deze komst was het resultaat van een overeenkomst tussen Bishop en Castro.

Castro in New York

Op 12 en 13 okt. 1979 heeft Castro, voor het eerst sinds 20 jaar, een bezoek aan de VS gebracht. Hij verbleef in New York, waar hij de Algemene Vergadering van de VN heeft toegesproken.
Er waren uitgebreide veiligheidsmaatregelen genomen en groepen Cubaanse ballingen demonstreerden in de buurt van het gebouw van de Cubaanse missie.
De secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim, heeft een diner ter ere van Castro gegeven en Castro zelf gaf een receptie voor de ambassadeurs van de niet-gebonden landen. Op een diner op 13 oktober heeft hij talrijke vooraanstaande Amerikanen, voornamelijk uit de perswereld, ontvangen, onder wie Barbara Walters, Ben Bradlee en Katherine Graham van de *Washington Post*.
Ook ontving Castro twee zwarte leden van het Huis van Afgevaardigden, Ronald Dellums en Mickey Leland.
De beide Congresleden verklaarden dat Castro uiting had gegeven aan zijn wens tot verbetering van de betrekkingen met de VS, maar dat hij niet gerept had over de Cubaanse stellingname m.b.t. de geschilpunten tussen beide landen.
Castro heeft geen contact gehad met leden van de Amerikaanse regering.
Volgens een mededeling van de televisiejournaliste Barbara Walters is Castro van plan in 1980 weer naar New York te komen, (Granma, Le Monde, NZZ, The Financial Times, *NRC/H'blad)*

Amerikaanse mariniers betrekken stellingen langs de Cubaanse grens bij legeroefeningen op de Amerikaanse basis Guantanamo op Cuba.

NEDERLAND

MACRO-ECONOMISCH BEELD VOOR 1980

Minister Van Aardenne van economische zaken heeft op 4 jan. de Tweede Kamer een notitie van het Centraal Planbureau toegezonden, dat een macro-economisch beeld voor 1980 bevat.

Er blijkt uit, dat de economische situatie zeer sterk verslechterd is. Oorzaken zijn vooral de stagnerende wereldhandel en de door de OPEC-landcn aangekondigde olieprijsstijgingen.

In de notitie van het CPB wordt het volgende gezegd:

In de volumesfeer kan worden geconstateerd dat de goederenuitvoer van 1979 op 1980 geen verandering zou ondergaan. De factoren die hierbij spelen zijn de wereldhandel (+2%), de energie-intensieve exportstructuur en het feitelijke verloop van de uitvoer gedurende 1979.

Het investeringsvolume van bedrijven laat, voor zover het vaste activa betreft, evenmin een verandering zien. De investeringen in voorraden worden ongetwijfeld geringer van omvang. In hoeverre de investeringen van bedrijven in het algemeen negatief worden beïnvloed door de hoge rentestand, blijft een moeilijk in te schatten punt. Ook andere investeringen, in het bijzonder de ongesubsidieerde woningbouw, kunnen daarvan de weerslag ondervinden. Benadrukt zij, dat daarmede vooralsnog geen rekening is gehouden.

De derde belangrijke afzetcomponent is de particuliere consumptie, die van 1979 op 1980 een volumetoeneming van slechts 0,5% te zien geeft. Doorslaggevend is hier de reële inkomensontwikkeling die later in de tekst ter sprake komt, en een veronderstelde voortzetting van de kredietrestrictie op dit terrein; de 0,5% is bovendien aan de lage kant vanwege voorraadvorming door de consument in de laatste maanden van 1979, in anticipatie op accijns- en belastingverhogingen per 1 jan. (alcohol, tabak, auto's).

Onder deze omstandigheden bedraagt de stijging van de produktie van bedrijven niet meer dan 0,5%. Het accres van de arbeidsproduktiviteit is dan eveneens gering, maar tot enige daling van de werkgelegenheid in bedrijven moet wel worden geconcludeerd. Met als consequentie — te meer bij een toenemend aanbod op de arbeidsmarkt — een stijging van de geregistreerde arbeidsreserve. Deze stijging wordt op 10 a 20.000 geraamd.

In de nominale sfeer is, waar het de loonbeweging betreft, vooralsnog uitgegaan van de 0,5% initiële contractloonstijging overeenkomstig de MEV. De loonstijging van 1979 op 1980 bedraagt dan 7,5 à 8% (was 7,5%). Weliswaar valt de prijscompensatie per 1 januari iets lager uit dan aanvankelijk werd gedacht, maar daartegenover staat o.a. een hogere prijscompensatie per 1 juli, als gevolg van de doorwerking van de hogere olieprijzen waarmede nu wordt gerekend. 1

De prijsstijging van de consumptie wordt op 6,5% geraamd, hetgeen niet onbelangrijk meer is dan de 4,5 à 5% in 1979. 2

Maar nog, zo moet daaraan worden toegevoegd, is de 6,5% vanuit kostenoogpunt aan de lage kant. Dit is een gevolg van de geringe volumestijging van de consumptie, waarvan een benedenwaartse invloed op de prijzen uitgaat. De implicatie daarvan is, dat de winstmarges in 1980 nog sterker onder druk komen te staan dan reeds in de MEV lag besloten.

Deze druk op de winstmarges doet zich niet alleen in de sfeer van de consumptie voor; zij geldt algemeen. Scherp komt dit tot uitdrukking in het verloop van de arbeidsinkomensquote, die — gecorrigeerd voor aardgas e.d. — zou oplopen van 91% in 1979 tot 94% in 1980, waarmede een vrijwel ongekende hoogte wordt bereikt. Ook in 1974, en à fortiori in 1975. konden sterke stijgingen van de arbeidsinkomensquote worden waargenomen, maar destijds vanuit een lager beginniveau dan nu, en nu bovendien bij een initiële loonstijging die — zo luidde de veronderstelling — niet meer dan 0,5% zou bedragen. Overigens rijst, bij een dergelijk verloop èn niveau van de arbeidsinkomensquote, wel de vraag of de prijsstijging in 1980 niet is onderschat, maar een antwoord op deze vraag kan vooralsnog moeilijk worden gegeven.

Worden nu de kerngegevens voor de loonen prijsbeweging als uitgangspunt genomen,

— met daarbij veronderstellingen omtrent de collectieve uitgaventarieven e.d.,

— inclusief de ca. f 300 mln. belastingverlichting, in de directe sfeer die door het kabinet, met het nodige voorbehoud, in het vooruitzicht werd gesteld,

dan resulteert voor de modale werknemer een reëel beschikbare loonstijging van 0,5 a 1% in 1980 ingeval de incidentele looncomponent wordt meegenomen. Blijft deze laatste evenwel buiten beschouwing, dan is de uitkomst voor het reëel beschikbare loon van de modale werknemer licht negatief, met een daling van ca. 0.5%.

Deze uitkomst wordt nader toegelicht in de desbetreffende tabel, waar tevens wordt ingegaan op het reëel beschikbare inkomen van werknemers in bedrijven met een inkomen dat afwijkt van modaal en van ambtenaren en trendvolgers

De uitkomsten voor de modale werknemer van 0,5 a 1% inclusief incidenteel, dan wel -0,5% exclusief, kunnen nog enigszins anders worden belicht, door nl een vergelijking te trekken met het verloop van het reëel nationaal inkomen per inkomenstrekker in 1980.

Blijkens de kerngegevens neemt het reëel nationaal inkomen in 1980 nauwelijks toe (0,1%), in samenhang o a met de geringe produktiestijging en enige achteruitgang in de ruilvoet Per inkomenstrekker resulteert dan een daling

KERNGEGEVENS, 1979 EN 1980

	1979	1980
	mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %	
Externe data		
Volume wereldinvoer (geograf. herwogen)	7	2
Invoerprijspeil (in gld)	10,5	13
Effectieve koers v. d. gulden, bij de invoer	1	0,5 1
Overige veronderstellingen		
Waardemateriëleoverheidsconsumptie	15	9
Waarde overheidsinvesteringen	6,5	13
Volume investeringen in woningen	-6,5	5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	0,5	0,5
Loonsom per werknemer in bedrijven	6,5	7,5 a 8
Resultaten		
Volume particuliere consumptie	2	0,5
Volume bruto invest. v. bedr. (vaste act.)	2	0
Volume materiële overheidsbestedingen	4,5	2
Volume goederenuitvoer	10	0
Volume goedereninvoer	6,5	0
Produktievolume in bedrijven	2,5	0,5
Reëel nationaal inkomen	1,1	0,1
Prijspeil particuliere consumptie	4,5 à 5	6,5
Prijsindex gezinsconsumptie	4 à 4,5	6 à 6,5
Prijspeil goederenuitvoer	9	13
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven	2,5	1
Loonkosten per eenh. prod. (verw. indus.)	1	5,5 à 6
Reëel vrij beschikbaar inkomen, modale werknemer, incl. incidenteel)	1,5	0,5 à 1
	niveaus	
Saldo lopende rek. betalingsbalans (mln gld)	-1,5	-2,5
Voorraadvorming (mln gld)	3,6	2,8
Geregistreerde werkloosheid (x 1000)	207	215 a 225
Arbeidsinkomensquote (%) (gecorrigeerd)	91	94
Financieringssaldo overheid (transactiebasis)2	-5,3	-5,9
Belastingdruk 2	33,3	33,6
Sociale premiedruk 2	20,4	20,7

1 Gerekend naar de stand op 30-11-'79.

2 In % van het nationaal inkomen tegen marktprijzen.

1 Voor 1980 is gerekend met 25% hogere olieprijzen (in guldens) dan in de MEV. De olieprijsstijging van 1979 op 1980 komt dan in totaal uit op ca. 50%.

2 Ter informatie: in de 6,5% voor 1980 is 1,1% begrepen als autonoom effect van de prijsstijging van energie.

van het reëel nationaal inkomen van ca. 1%. De conclusie is duidelijk: zelfs wanneer incidentele loonelementen buiten beschouwing blijven, deelt de modale werknemer slechts zeer ten dele in de daling van het reëel nationaal inkomen per hoofd die voor 1980 wordt voorzien. De stijging van de arbeidsinkomensquote die eerder ter sprake kwam, brengt met zich dat de sociale premiedruk als percentage van het nationaal inkomen een wat sterkere toeneming laat zien dan in de MEV het geval was.

In de belastingsfeer lijkt reeds voor 1979 met tegenvallende opbrengsten voor de overheid rekening te moeten worden gehouden, met als consequentie een groter financieringstekort op transactiebasis, van 5,3%, tegen 4,7% in de MEV. De monetaire cijfers voor 1979 — van kapitaalmarktberoep e.d. — wijzen er overigens niet op dat ook op kasbasis een groter tekort resulteert dan de 5,5% die destijds werd geraamd. Dit ligt anders in 1980. Voor dat jaar resulteert nu een financieringstekort op transactiebasis van 5,9%, tegen 4,7% in de MEV.

Dit grote verschil ontstaat door endogene invloeden, in de vorm van hogere nominale uitgaven en vooral ook lagere belastingopbrengsten bij de geringe stijging van de produktie. Zonder verdere maatregelen, ter grootte van 1% van het nationaal inkomen, dreigt het financieringstekort in 1980 op kasbasis derhalve aanzienlijk groter te worden dan waarmee in de MEV is gerekend. Aangetekend zij hierbij, dat de hogere olieprijzen in 1980 ongeveer f 0,5 mrd meer inkomsten voor de overheid in de vorm van niet-belastingmiddelen tot gevolg hebben.

Beschikbare inkomens 1980

De uitkomsten voor de mutaties in het reëel vrij beschikbare inkomen, exclusief incidenteel, zijn voor enkele inkomensgroepen als volgt:

	bedrijven	ambtenaren	trendvolgers
minimum	0 à —0,5	0 à —0,5	0 à —0,5
minimum*	0 à —0,5	—0,5 à —1	—0,5 a —1
modaal	—0,5	—0,5 a —1	—1
2 x modaal	—2	—2	—2,5 à —3
4 x modaal	—2 à — 2,5	—2 a — 2,5	—2,5 à —3

Bij deze cijfers is uitgegaan van de volgende, ten opzichte van de MEV afwijkende veronderstellingen:

— een verhoging van de aardgasprijs van 4 cent per 1 januari en 3 cent per 1 juli 1980;

— bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind; koppeling van de ontwikkeling kinderbijslag tweede kind aan de regelingsloonontwikkeling;

— een ZFW-premie van 8,1%, een AOW/AWW-premie van 11,6%, een WAO-premie van 7,1% bij een franchise van 56 gulden per dag; geactualiseerde premiegrenzen;

— mutatie prijsindexcijfer gezinsconsumptie (werknemers) 6,4%;

— loonsom per werknemer in bedrijven 7,75%;

— een verlenging van de 59%-schijf inkomstenbelasting met f 344, een verlenging van de 50%-schijf met f 56, een verkorting van de 40%-schijf met f 400 en wijziging van het 26%-tarief in 25%;

— een stijging van de interim-uitkering ambtenaren met 14%.

Bij de berekening is — in tegenstelling tot hetgeen in de MEV werd gepresenteerd — geen rekening gehouden met het feit dat de kinderbijslag per kwartaal achteraf wordt uitbetaald. Ook is geen rekening gehouden met de verrekening in 1979 van de opslag op de kinderbijslag in 1978: de cijfers zijn daardoor in neerwaartse richting beïnvloed (minimum 0,4; modaal 0,3; 2 x modaal 0,2; 4 x modaal 0,1).

Gevolgen van 2% meer loonkostenstijging in 1980[1]

	1980 gecumuleerde	1983 % mutaties
Loonkosten	2	3,7
Prijspeil consumptie	0,5	1,6
Reëel beschikbaar inkomen modale werknemer	0,3	1,2
Volume particuliere consumptie	0,8	1,6
Volume goederenuitvoer	—0,2	—1,9
Produktievolume bedrijven	0,2	—0,8
Weikloosheid (x1000)	0	30 à 35
Saldo lopende rekening (mld gld)	—0,6	—1,5
Financieringssaldo overheid (% NNI)	—0,2[2]	—0,7[2]
Arbeidsinkomensquote	1,0	0,7

1 Waaronder begrepen 0,7% arbeidsduurverkorting (b.v. VUT). Gezuiverd voor deze 0,7% bedraagt de bruto Loonstijging 1,3% in 1980 en 3% in 1983.

2 Onder de veronderstelling dat loonsverhogingen voor vuil en onaangenaam werk in de loonschalen wordt verwerkt. Worden deze verhogingen in de vorm van toeslagen toegekend, dan zou het tekort toenemen met 0,1% in 1980 en 0,5% in 1983.

Onder deze omstandigheden dreigt het financieringstekort van de overheid de gestelde bovengrens te overschrijden.

Daarnaast laat de lopende rekening van de betalingsbalans, zo blijkt uit de kerngegevens, een tekort zien van f 2 a 3 mrd, waarmede het tekort van f 1,5 mrd in 1979 nog wordt overschreden.

Tot zover het summiere commentaar op de kerngegevens. Beklemtoond zij, zeker onder de huidige omstandigheden, dat de cijfers slechts tendenties kunnen laten zien. Van enige precisie, die overigens wel wordt gesuggereerd, is dan ook geen sprake. De olieprijzen, om maar één voor de hand liggend voorbeeld te noemen, zijn immers vrijwel onvoorspelbaar. De tendenties, die uit de cijfers naar voren komen, spreken voor zich. De volume-ontwikkeling is uitgesproken zwak, de prijsstijging wordt aanmerkelijk groter. De arbeidsinkomensquote bereikt een peil dat als zeer hoog moet worden aangemerkt. De geregistreerde werkloosheid neemt toe, de lopende rekening van de betalingsbalans laat opnieuw een tekort zien. De overheid wordt met een omvangrijk financieringstekort geconfronteerd. In de inkomenssfeer resulteert enige daling van het reëel beschikbare loon van de modale werknemer, althans wanneer incidentele loonelementen buiten beschouwing blijven.

Bij dit alles werd uitgegaan van een initiële loonstijging van 0,5% in 1980. De desbetreffende tabel laat zien welke gevolgen mogen worden verwacht ingeval de initiële loonstijging hoger zou uitkomen.

De cijfers van die tabel laten voorts zien hoe de problematiek van 1980 — en die op middellange termijn — door additionele loonsverhogingen zou worden verzwaard. De prijsstijging wordt verder versterkt, de arbeidsinkomensquote verder opgejaagd. Groter nog wordt het tekort op lopende rekening, sterker de stijging van de werkloosheid. Belangrijk verzwaard wordt evenzeer de problematiek voor de overheid als gevolg van de verdere vergroting van het financieringstekort. Eliminering daarvan zou reeds in 1980 een ombuiging van uitgaven c.q. lastenverzwaring vergen van f 600 mln, een bedrag dat oploopt tot f 2 mrd in 1983 (in prijzen van 1980). (Nederlandse Staatscrt., Min. van economische zaken).

(Vor. ber. (MEV) pag. 620/1 e.v.-1979)

GRIEKENLAND

BEZUINIGINGSMAATREGELEN AFGEKONDIGD

Eind augustus '79 heeft de Griekse regering een pakket bezuinigingsmaatregelen afgekondigd ter beteugeling van de inflatie.

Alle lonen werden voor de rest van 1979 bevroren en pas in 1980 zou daar weer over gediscussieerd mogen worden. Gelijktijdig werd de controle op prijzen en winsten verscherpt.

De regeringsuitgaven, eerst geraamd op 404 mrd drachmen, werden met 16 mrd verminderd, daardoor konden voorlopig geen nieuwe openbare werken begonnen worden.

Ter beschikking komende bankkredieten werden met 4 mrd verlaagd tot 53 mrd drachmen. De rente op gewone bankdeposito's werd opgetrokken van circa 10 tot ca. 40%.

Minister van economische zaken Mitsotakis lichtte de nieuwe maatregelen op de televisie toe.

Hij verklaarde ze absoluut noodzakelijk te vinden om te verhinderen

dat de situatie uit de hand zou lopen. Hij herinnerde eraan dat zelfs in West-Duitsland de inflatie tweemaal zo hoog was als in 1978, terwijl deze in Griekenland slechts 1,5% is. Hij zei dat het nationale inkomen in 1979 in plaats van met de beoogde 5,5% nu slechts met 4% zou stijgen.
Al eerder in 1979 had de Griekse regering maatregelen afgekondigd om de economie bij te sturen.

Op 3 april 1979 werden de prijzen van benzine en dieselolie verhoogd terwijl motorbrandstof en huisbrandolie gerantsoeneerd werden.
In het kader van de rantsoeneringsmaatregelen werd besloten dat elk weekeinde de helft van de particuliere en vrachtauto's niet mocht rijden. Het ene weekeinde de auto's met even nummers, het andere weekeinde de auto's met oneven nummers.
Uitzonderingen golden voor het openbaar vervoer en artsen.
Begin juli '79 werden de prijzen van benzine en stookolie wederom verhoogd.
Tevens bepaalde de regering dat het bankpersoneel een uur later zou moeten beginnen, maar twee uur langer moest doorwerken. Daarmee hoopte men het verkeer te ontlasten en tevens het werkrooster van de Griekse banken meer in overeenstemming met die van de Westeuropese landen te brengen, waarmee als gevolg van de Griekse toetreding tot de EG in de toekomst mee gecommuniceerd zal worden.
Deze maatregel stuitte op groot verzet bij de zeer machtige vakbond van bankpersoneel en deze riep dan ook een staking uit, die echter al snel verliep toen de regering besloot 5000 man bankpersoneel in militair verband op te roepen weer te gaan werken. Weigering zou betekenen dat zij voor een krijgsraad zouden moeten verschijnen.
De bond van bankpersoneel besloot daarop de staking te beëindigen. Wel werd op 9 augustus een grote protestdemonstratie gehouden waaraan ook door de studentenvakbond werd deelgenomen. Bij botsingen met de politie vielen enkele gewonden.

Veel verzet in de Griekse publieke opinie wekte de maatregel van de regering die bepaalde dat de restaurants en café's om twee uur 's nachts moeten sluiten. Hiermee hoopte men het energieverbruik terug te brengen en tevens te bereiken dat de langdurige siësta's, waardoor het Griekse openbare leven enkele uren stil ligt, korter worden.

Van de kant van de regering werd deze maatregel o.a. gerechtvaardigd met een verwijzing naar de werktijden in andere Europese landen.

Kritiek kreeg de Griekse regering ook van de kant van de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, die in haar, half september '79 verschenen, jaarrapport over de economie, waarschuwde voor de gevolgen van het voortduren van de sterke prijsstijgingen. Het rapport sprak van een ,,lakse" monetaire politiek.
Een gezonde economische groei en een verhoging van de levensstandaard op middellange termijn zijn niet mogelijk zolang de inflatie op het huidige niveau blijft, aldus het rapport.
De stijging van de kosten voor levensonderhoud voor 1979 werd door de OESO geraamd op 17.570. In '78 was dat 12,5%.

*Import*beperkingen *afgekondigd*

Begin december '79 heeft de regering maatregelen genomen om de invoer van buitenlandse luxe artikelen aan banden te leggen. Er werd een extra-belasting van 25% ingevoerd op buitenlandse produkten en tevens werd bepaald dat importeurs van buitenlandse goederen verplicht zijn zes maanden tevoren het grootste deel van de benodigde contanten bij de Centrale Bank te storten.
De maatregelen werden gerechtvaardigd onder verwijzing naar het grote tekort dat de Griekse betalingsbalans vertoonde.
De eerste tien maanden van 1979 vertoondrn een verhoging van het tekort op de betalingsbalans van 3660 mln tot 5116 mln dollar, 40% dus.
De import over deze periode steeg met 37%, maar in oktober '79 plotseling met 62%, vergeleken met oktober '78.

De president van de Griekse Bank sprak van ,,speculatieve importen". Veel van het tekort op de Griekse handelsbalans wordt sinds jaar en dag opgevangen door de betalingsbalans, die dank zij de ,,onzichtbare inkomsten" (toerisme, koopvaardij en geldzendingen van Grieken in het buitenland) een heel wat gunstiger beeld oplevert. Maar ook hier vertoonde het tekort in 1979 een schrikbarende stijging: van 1065 mln in 1978 tot 1900 mln in 1979.
Veel experts, ook in het kamp van de oppositie, stemmen in met de wenselijkheid van importbeperkingen, maar de wijze waarop deze maatregelen zijn aangekondigd, wordt algemeen ,,paniekerig en ongebreideld" genoemd, vooral ook omdat zij de inflatie verder in de hand werkt in een jaar waarin de drachme al bijna een kwart van haar koopkracht heeft verloren.

Minister van economische coördinatie Mitsotakis heeft toegegeven dat er een element van haast heeft meegespeeld en dat een aantal maatregelen zal worden teruggedraaid. Vele ervan moeten trouwens nog in Brussel aan toestemming van de EG worden onderworpen, al herinnerde de minister eraan dat art. 60 van het associatieverdrag Griekenland het recht geeft bepaalde restricties aan te brengen ter wille van zijn monetaire positie. (NZZ, Le Monde, *NRC/H'blad)*

BURGERLIJK HUWELIJK INGESTELD, ECHTSCHEIDING MOGELIJK

Een overgrote meerderheid van het parlement heeft zich op 6 febr. 1979 uitgesproken voor de instelling van een burgerlijk huwelijk. Zowel de regeringspartij als de oppositie vond dat de bestaande toestand, waar voor elk huwelijk een kerkelijke inzegening is vereist, niet moet worden gehandhaafd.
Dit probleem kwam naar voren tijdens de behandeling van een wetsontwerp waarbij huwelijken die al zes jaar uit elkaar liggen automatisch kunnen worden ontbonden zelfs tegen het verzet van één der partners in tenzij deze ,,omstandigheden van bijzondere hardvochtige aard" kan aanvoeren, waaronder die, dat de echtgenoot verdween.
Het wetsontwerp werd aangenomen, met dien verstande, dat het huwelijk niet automatisch ontbonden is, maar door de rechter ontbonden moet worden, eventueel tegen de wil van één der partners in. *(NZZ, NRC/H'blad)*

MOORD OP LEIDER MARTELTEAM KOLONELS, PROCES TEGEN RECHTSE OFFICIEREN

Op 31 jan. 1979 is de voormalige politiefunctionaris Peros Babalis, 46 jaar, voor zijn woning in Athene door twee gemaskerde mannen vermoord.

In dec. 1976 werd zijn collega Evangelos Mallios, met wie hij het meest beruchte folterteam tijdens de dictatuur van 1967 tot '74 vormde, onder gelijksoortige omstandigheden doodgeschoten door een groep die zich „17 november" noemt, die tevoren de verantwoordelijkheid had opgeëist voor de moord op een Amerikaanse CIA-functionaris, Richard Wells.
Mallios' begrafenis leidde tot ongeregeldheden.
Bij de plaats van de moord werd een zeer uitvoerig document gevonden, getekend door een groep, zich noemende ,,groep juni '78" van de ,,revolutionaire volksstrijd", waarin niet alleen de dictatuur maar ook het daarop volgende parlementaire systeem wordt aangevallen.

De twee weken voorafgaande aan de moord zijn tien arrestaties en uitvoerige verhoren verricht tegen een uiterst rechtse organisatie, die zich ,,Organisatie voor Nationaal herstel" noemt, en die ervan wordt beschuldigd in 1979 tientallen bommen te hebben laten ontploffen waarbij 30 personen werden gewond. Onder de gearresteerden waren drie officieren in actieve dienst (zie hierna).
Niet alleen de ochtendbladen van de oppositie, maar ook de regeringsgezinde Kathimerini gewaagde in verband met de moord op Babalis van ,,verdachte praktijken, met als oogmerk het scheppen van abnormale toestanden".
Anders dan de folteraars van de militaire politie, waarvan de kopstukken jarenlange gevangenisstraffen uitzitten, heeft de rechtspleging tegen politiefunctionarissen als Babalis groot onbehagen gewekt. De meesten kwamen er met vrijspraak of enig voorarrest af.
De zwaarst gestrafte was Babalis, die enige maanden gevangenisstraf heeft uitgezeten.

Op 17 december '78 vonden binnen twee uur 34 bomaanslagen plaats in verschillende wijken van Athene.
Er vielen vier gewonden onder wie twee ten gevolge van een explosie in de lift van een flatgebouw. Materiële schade was er vooral aan geparkeerde auto's en aan vensterruiten.
Het dagblad Eleftherotypia kreeg een telefoontje dat het om een rouwbetuiging ging voor de vermoorde politiemartelaar Mallios.
Volgens de politie was er bij de aanslag hetzelfde materiaal gebruikt als bij twee eerdere in 1978, waarvan er één plaatsvond aan de vooravond van de vierde verjaardag van de val van de junta.

Op 19 maart '79 is in Athene een proces begonnen tegen 10 Grieken die deel zouden hebben uitgemaakt van een fascistische terreurgroep; de Organisatie voor Nationaal Herstel". Vier van de verdachten zijn officieren. Nog twee gezochten op wier opsporing een prijs van 1 miljoen drachmen was gesteld, werden in de dagen voor het proces opgepakt. Zij werden bij hun arrestatie licht gewond.
Bij alle verdachten waren aanzienlijke hoeveelheden wapens, munitie en explosieven gevonden.
De groep werd ervan beschuldigd de laatste jaren minstens 70 bomaanslagen te hebben gepleegd. *(Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)*

AFRIKA

NIGERIA

MACHTSOVERDRACHT AAN BURGERREGERING

Op 1 okt. 1979 droeg de laatste leider van het bijna 14 jaar fungerende militaire bewind in Nigeria, generaal Olusegun Obasanjo, overeenkomstig eerder gedane toezeggingen de macht over aan een burgerregering onder leiding van de gekozen president Alhaji Shehu Shagari.

Voorbereiding grondwet

De federale militaire regering o.l.v. luitenant-generaal Obasanjo verleende prioriteit aan de uitvoering van het tijdschema voor een terugkeer naar een burgerregering in Nigeria, zoals dat op 1 okt. 1975 door zijn voorganger, generaal Murtala Mohammed, was uiteengezet (pag. 176/1-1976).
In augustus 1976 werd een begin gemaakt met de voorbereidingen voor ,,niet-politieke" verkiezingen van plaatselijke besturen, die in nov.-dec. 1976 zouden moeten worden gehouden. Op 17 aug. 1976 verstrekte brigade-generaal Shehu Yar'Adua, de stafchef, richtlijnen voor een algehele reorganisatie van het plaatselijke bestuur. Die beoogden ,,democratisch zelfbestuur te stimuleren en initiatief en leiderscapaciteiten aan te moedigen" als ,,een cruciaal element in het politieke programma" voor het herstel van het burgerbewind. De nieuwe plaatselijke bestuursraden, die normaal ten dienste zouden staan voor gemeenschappen van 150.000 à 800.000 personen, zouden de enige ,,erkende" bestuursrang beneden het niveau van de deelstaat zijn, hoewel zij werk konden delegeren aan lagere autoriteiten (maar geen verantwoordelijkheid).
Bij die eerste verkiezingen voor plaatselijke bestuursraden moesten alle kandidaten als individuen — en niet als partijvertegenwoordigers — optreden. De regeringen van de deelstaten konden opteren voor rechtstreekse verkiezingen op basis van een algemeen volwassenenkiesrecht dan wel voor een systeem van indirecte verkiezingen door gemeenschappen. De tien staten die de eerste mogelijkheid prefereerden waren: Bendel, Nenue, Imo, Kwara, Lagos, Ogun, Ondo, Oye, Plateau en Rivers.
Bij de verkiezing van de leden van de Constituerende Vergadering konden de plaatselijke bestuursraden zowel personen uit hun eigen kring als daarbuiten aanwijzen, maar zij moesten wel ,,collectief vertegenwoordigers zijn van een zo breed mogelijk spectrum van het Nigeriaanse publiek".
In een toespraak tot de natie t.g.v. onafhankelijkheidsdag deelde president Obasanjo op 1 okt. 1976 mee dat de Constituerende Vergadering naast gekozen leden ook benoemde leden zou omvatten, maar deze mochten niet meer dan een tiende deel van de gekozen leden uitmaken. Benoemingen zouden worden verricht door de Opperste Militaire Raad ,,om in de Vergadering een aantal Nigerianen te brengen, die door hun specifieke omstandigheden de belangen van een speciale groep of kiesdistrict niet kunnen of hoeven te verdedigen" en die zo ,,een nuttige brug tussen diverse strijdige belangen" zouden vormen.
Voorts werd bekendgemaakt dat de voorzitters van de constituerende commissie samen met de voorzitters van de zeven subcommissies ambtshalve lid met volledig stemrecht van de Constituerende Vergadering zou zijn.
Tevens zou de federale militaire regering een niet-stemmende voorzitter en vice-voorzitter van de Constituerende Vergadering benoemen. Die moesten bekendstaan als ,,onpartijdig en zonder toekomstige politieke ambities".
Ook maakte president Obasanjo de benoeming bekend van een 24 leden tellende kiescommissie onder voorzitterschap van Michael O. Ani, een gepensioneerd ambtenaar. Die commissie werd belast met ,,de organisatie van de eerste verkiezingen van de deelstaatparlementen en het federale parlement plus andere instanties zoals voorgeschreven door de grondwet". De organisatie hield o.a. in het registreren van politieke partijen na hun legalisatie en het afbakenen van de grenzen van de kiesdistricten.

Op 7 okt. 1976 stelde brigade-generaal Yar'Adua formeel de aanbevelingen van de in okt. 1975 benoemde constitutionele commissie o.l.v. Chief F. R. A. Williams (pag. 176/1-1976) ter discussie. Slechts twee — academische — leden van deze commissie hadden zich van die aanbevelingen gedistantieerd.

Ook op 7 okt. 1976 maakte brigadegeneraal Yar'Adua bekend dat de voorgestelde constituerende vergadering, die de ontwerp-grondwet

De verdeling van de zetels over de afzonderlijke staten was:

Staat	Opp. in mijl²	Bevolking (schatting)	Zetels
Anambra	15,770	2.943.483	11
Bauchi	61.813,790	2.193.674	10
Bendel	38,061	2.435.839	10
Benue	69,740	3.041.194	10
Borno	116,589	2.990.526	11
Cross River	29,164	3.600.000	12
Gongola	102.067,210	3.002.808	10
Imo	13,032	3.208.340	13
Kaduna	70,293	4 098,305	13
Kano	42,123	5.774.842	16
Kwara	73.403,503	2.309.339	8
Lagos	3,535	1.443.567	8
Niger	73.555,478	1.271.767	7
Ogun	20.241,204	1.557.946	8
Ondo	18,165	2.272.675	10
oyo	42,862	5.158.884	15
Plateau	56,245	2.026.657	9
Rivers	21,172	1.800.000	8
Sokoto	94,588	4.538.808	14
Totaal			203

moest bespreken en de definitieve versie ervan uiterlijk in okt. 1978 moest goedkeuren, uit 203 gekozen leden zou bestaan. De eind 1976 te kiezen plaatselijke bestuursraden zouden als kiescolleges fungeren. Elk van de 19 lidstaten zou 5 gekozen vertegenwoordigers hebben en daarnaast nog een aantal overeenkomstig het inwonertal volgens de volkstelling van 1963. Zo kreeg Kano de meeste zetels (16) en Niger de minste (7).

Verkiezing plaatselijke bestuursraden

In november en december 1976 werden verkiezingen gehouden voor de bezetting van duizenden zetels in de nieuwe plaatselijke bestuursraden. De kandidaten vertegenwoordigden een breed spectrum van beroepen. West *Africa* meldde op 10 jan. 1977 dat de verkiezingen ,,met opmerkelijke eerlijkheid schenen te zijn gevoerd" en dat de meeste klachten over onregelmatigheden ,,met precisie" en ,,vlot" waren afgehandeld. Zo verloor Alhaji Inuwa Wada (minister van defensie in de laatste federale burgerregering) zijn zetel op 14 dec. 1976, nadat een beschuldiging van kwalijke campagnepraktijken juist was bevonden. Onder de nieuwe raadsleden was een aantal vrouwen, van wie sommigen waren verkozen in noordelijke deelstaten, waar het kiesrecht tevoren slechts aan mannen was voorbehouden.

Wijzigingen kabinet

Op 19 jan. 1977 werd bekendgemaakt dat de federale commissaris (minister) van burgerluchtvaart, Alhaji Shuaibu Kazaure, was afgetreden en vervangen door I. U. William-Osisiogu, die op zijn beurt als commissaris van waterstaat werd opgevolgd door Alhaji Ibrahim el-Yakub.

Op 15 maart 1977 werd een reeks benoemingen bekendgemaakt, waardoor het aantsl burgers in de federale uitvoerende raad (kabinet) met vier toenam en de leiding van ongeveer tweederde van alle ministeries in handen van burgers kwam. De benoemingen betroffen de volgende ministeries:

Economische ontwikkeling - O. Adewoye i.p.v. M. T. O. Akobo; vestigingen - G. B. Leton i.p.v. generaal-majoor James Oluleye; financiën - generaal-majoor James Oluley i.p.v. A. E. Ekukinam; gezondheid - P. Ogbang i.p.v. politiecommissaris Kafaru Tinubu; voorlichting - G. A. Ogunlade i.p.v. generaal-majoor Ibrahim Haruna; mijnbouw en energie - Alhaji Kachalla Barko i.p.v. Effiom Ekong; openbare werken - O. Arabiah i.p.v. generaal-majoor O. E. Obada; sociale ontwikkeling, jeugd en sport - D. Isokrari i.p.v. generaal-majoor Olufemi Olutoye.

Commandant O. P. Fingesi, tot dusver commissaris van speciale taken, verliet de raad en kreeg een nieuwe marinefunctie. Zo bleef Mobalaji Ajose-Adeogun de enige commissaris voor speciale taken.

De andere officieren die de raad verlieten - Haruna, Obada en Alutuye -, trokken zich tegelijk uit de actieve dienst in het leger terug.

Verkiezing Constituerende Vergadering

Op 31 aug. 1977 kozen de plaatselijke bestuursraden 203 leden voor de Constituerende Vergadering.
Uitgesloten voor verkiezing waren personen, die schuldig waren bevonden aan corruptie of machtsmisbruik sinds het begin van het militaire bewind in januari 1966, of personen die niet in staat waren bevredigend aan te tonen dat hun laatste afdrachten van inkomstenbelasting in orde waren. Ook leden van de strijdkrachten en de politie alsmede regeringsfunctionarissen waren niet verkiesbaar, tenzij zij hun posten voor 30 juni 1977 hadden opgegeven.

Volgens AFP (30-9-1977) waren er 399 kandidaten. Omstreeks 78 van de 203 zetels werden niet betwist. Tot de gekozen kandidaten behoorden prominente politici uit de periode van het burgerbewind zoals Olu Akinfosile, Mathew T. Mbu, Kingsley Mbadiwe en Alhaji Shehu Shagari en voormalige commissarissen uit de periode van het militaire bewind zoals Alhaji Shettima Ali Monguno. Er werden in het algemeen vele juristen en andere academici gekozen.

De Opperste Militaire Raad benoemde vervolgens nog 20 leden als vertegenwoordigers van diverse belangengroepen alsmede de voorzitter (opperrechter Udo Udoma) en de vice-voorzitter (rechter Buba Ardo), terwijl er nog 8 leden ambtshalve zitting in de raad hadden, die in totaal dus uit 233 leden bestond.

Op 6 okt. 1977 hield de Constituerende Vergadering haar openingszitting. In een toespraak verklaarde generaal Obasanjo met het oog op de medewerkers van vroegere regeringen: ,,Juist omdat die elementen van ons nationale leven, die ons teleurgesteld hebben en aan wie het bijna gelukt is, deze grote natie uiteen te scheuren, slechts een steenworp verwijderd zijn, nodig ik u uit op uw hoede te zijn, nieuwe ideeën te concipiëren en een nieuwe instelling jegens onze problemen te verwerven."

Begin april 1978 werden de onderhandelingen in de Constituerende Vergadering tijdelijk door 93 moslem-afgevaardigden geboycot. Onder hen waren uiterst invloedrijke personen, aldus de *NZZ* (6-5-1978) die verder berichtte:

Reden voor de boycot was de omstandigheid dat de vergadering door een meerderheidsbesluit de voorstellen van de grondwetscommissie onder Chief Rotimi Williams had verworpen en op federaal niveau geen bijzonder ,,Sharia Court of Appeal" (hof van beroep volgens het Koranrecht) wilde instellen. Dat betekende dat een beroep in geschillen, die volgens islamitisch recht moeten worden beslist, net als alle andere beroepszaken moet worden aangetekend bij het gewone hof van appel, dat voor deze gevallen uit drie rechters bestaat, die weliswaar goed thuis zijn in het islamitische recht, maar niet noodzakelijkerwijs gelovige moslems hoeven te zijn. Voor de meeste islamitische leden van de Constituerende Vergadering was deze regeling niet aanvaardbaar, hoewel de toepassing van het islamitische recht zelf daardoor geenszins in twijfel werd getrokken. Zij voelden zich echter in hun rechten als moslem gekwetst en lieten het daarom op

een krachtmeting aankomen. Zij waren van mening dat het ondemocratisch is geen rekening te houden met de wensen van de mohammedaanse meerderheid in het land. Hun tegenstanders stelden dat juist de deelnemers aan de boycot zich ondemocratisch gedroegen. Zij wezen er bovendien op dat in de commissie in het algemeen overeenstemmmg t.a v. een compromis was bereikt, wat door Iya Abubakar, een woordvoerder van de commissieleden aanvankelijk werd bevestigd, maar vervolgens wend betwist.
De kwestie verhitte de gemoederen m het hele Land In verscheidene steden van het (mohammedaanse) noorden demonstreerden duizenden op straat. De betogers in Kaduna dreigden ultimatief: „No Sharia, no peace" (geen sharia, geen vrede). Daarmee kwam niet alleen de voortzetting van het werk aan de grondwet op losse schroeven te staan, maar werd plotseling de toekomst van heel Nigeria bedreigd. De oude problemen van onenigheid en sectarische vijandschap, die de eerste republiek lieten mislukken en het land in de burgeroorlog dreven, dreigden opnieuw uit te breken
Het staatshoofd, luitenant-generaal Obasanjo, leverde op 19 april 1978 scherpe kritiek op het optreden van de leden van de Constituerende Vergadering Hij herinnerde hen aan hun plichten en maande hen de man op de straat naet als „kanonnenvoer voor politieke eigenbelangen" te benutten. Hij sprak van „haat, gebaseerd op religie, etnische verwantschap of taal".

Tenslotte gaven de moslems hun boycot op, nadat zij volgens een niet-islamitische Nigeriaanse journalist, aldus The Times (28-4-1978), jegens hun toekomstige kiesdistricten hadden gedemonstreerd hoe hartstochtelijk zij islamitische waarden beminden.

Wijzigingen in ontwerp grondwet

In juni 1978 voltooide de Constituerende Vergadering haar werkzaamheden, d.w.z. vier maanden eerder dan gepland, en zij werd vervolgens ontbonden.
Het opgestelde ontwerp voor een nieuwe grondwet werd daarop door de SMC beoordeeld, die in totaal 17 amendementen aanbracht, welke enkele zeer liberaal klinkende beginselen relativeerden en, voor zover zij niet van zuiver formele aard waren, een conservatieve en sociale geest ademen, aldus *IAF* (4/1978). Volgens dit blad hadden de amendementen betrekking op de volgende punten:

a) Het Opperste Gerechtshof kreeg geen begrotingsautonomie. Het kreeg zijn financiële middelen net als andere staatsorganen uit de algemene federale begroting.

b) De aansluiting van buitenlandse gebieden aan Nigeria is ook met hun toestemming niet mogelijk (art. 8 van het ontwerp).

c) Vrijstelling van proceskosten en kosten van de verdediging zal slechts aan hulpbehoevende personen worden verleend (art. 42).

d) Naast het Engels als officiele taal kunnen in de Nationale Vergadering ook Haussa, Ibo en Joruba worden gebruikt, als dienovereenkamstige voorzorgsmaatregelen kunnen worden genomen.

e) Er is een algemeen recht om gehoord te worden.

f) Het door het ontwerp aanbevolen quotastelwel voor het rekening houden met de afzonderlijke bevolkingsgroepen bij de opstelling van het federale leger werd verworpen. In plaats daarvan wend gekozen voor de volgende redactie: De samenstelling van het officierskorps en de manschappen moet een afspiegeling zijn van het federatieve karakter van de hele staat

g) Overdracht van het recht op ontslag van de hoogste federale rechter van de Nationale Vergadering aan de Senaat.

h) Aanpassing (assimilatie) van het verzorgingsrecht van de justitiële ambtenaren aan het algemene ambtenarenrecht.

i) Verlenging van de termijn voor het doen toekomen van gerechtelijke beslissingen.

k) De verjaringstermijnen m b t maatregelen jegens politici werden verkort. (Deze bepaling was in de praktijk van invloed op b.v de politieke activiteit van Chief Obafemi Awolowo).

l) Voor ambtenaren en afgevaardigden geldt een verbod t.a.v. buitenlandse bankrekeningen en zakelijke activiteiten.

m) Verandering van ambtstitels.

n) Vaststelling van het aantal federale rechters en leden van het federale personeelsbureau.

Andere wijzigingen hadden o.m. betrekking op o) het necht i.z. de grond, p) de federale jeugddienst, q) het algemene bureau voor klachten. en r) de nationale veiligheidsdienst. De bepalingen o-q konden slechts door een gekwalificeerde par-Lementsmeenderheid worden gewijzigd.

Geleidelijke terugtrekking militairen

Op 14 juli 1978 kondigde generaal Obasanjo aan dat de militaire gouverneurs van de 19 staten m.i.v. 24 juli zouden worden vervangen door de brigade- of garnizoenscommandanten in elke staat, die als militaire bestuurders zouden optreden tot de uiteindelijke bestuursoverdracht aan burgers. De militaire commandanten zouden optreden als voorzitter van de regeringen van de staten, zij waren verantwoordelijk voor de handhaving van rust en orde, en zij hadden verordenende bevoegdheid.
Zij zouden permanente vertegenwoordigers benoemen (civiele vicevoorzitters van de statenregeringen) die met de praktische leiding van de regeringszaken werden belast. Aan dit personeel werd elke partijpolitieke activiteit verboden; in het bijzonder mochten zij zich geen kandidaat stellen bij de verkiezingen voor de parlementen in 1979. Datzelfde gold voor de aanblijvende federale commissarissen (ministers). Commissarissen en andere ambtenaren, die in 1979 een politiek mandaat wilden verwerven, moesten uit de staatsdienst treden.
De aftredende militaire gouverneurs zouden naar hun militaire eenheden terugkeren evenals vier militaire federale commissarissen: brigadegeneraal J. N. Garba (buitenlandse zaken), kolonel Mohammed Buhari (oliezaken), kolonel Mohammed Magoro (transport) en kolonel Amadu Ali (onderwijs). Drie andere militaire commissarissen bleven op hun post tot de invoering van een burgerbestuur (1 okt. 1979): generaal-majoor James Oluleye (financiën), generaal-majoor Henry Adefope (arbeid) en generaal-majoor Mohammed Shuwa (handel). De opper-officieren die dan nog zuiver politieke posten zouden bezetten, zouden zich bij de machtsoverdracht uit de strijdkrachten terugtrekken, d.w.z. Obasanjo zelf en brigade-generaal Shehu Yar'Adua.
Generaal Adefope werd met de portefeuille van buitenlandse zaken belast. *(AFP)*

Opheffing noodtoestand en verbod van politieke partijen. Partijvorming

Een week voor de aangekondigde termijn (1 okt. 1978) maakte generaal Obasanjo in een televisietoespraak tot de natie op 21 sept. '78 de opheffing bekend van de sinds 1966 van kracht zijnde noodtoestand, alsmede van het verbod op politieke activiteiten. Hij deelde echter tevens mee dat een nieuw decreet zou worden uitgevaardigd op grond waarvan de regering „ongewenste elementen" langer dan 24 uur kon detineren.
Dat betekende dat er nu weer politieke partijen mochten worden opgericht, maar alleen op echte nationale basis. Partijen die slechts „sectional interests", d.w.z. belangen van ern afzonderlijke bevolkingsgroep of lokale belangen, beoogden, zouden niet worden toegelaten. Deze formule bood de SMC veel speelruimte voor de beslissing een partij toe te laten.
Reeds enkele uren na Obasanjo's toespraak traden de eerste drie politieke partijen voor het voetlicht: 1) De Unity Party of Nigeria (UPN) o.l.v. Chief Obafemi Awolowo, de

vroegere leider van de Action Group (uit West-Nigeria), leider van de oppositie in 1966 en commissaris van financiën onder het bewind-Gowon en de laatste tijd leider van het' para-politieke Comité van Vrienden; 2) Nigerian People's Party (NPP), voortgekomen uit drie ondergrondse politieke beweging-n — National Union Council, Club 19 en Council for National Unity and Progress — met als prominent lid Alhaji Waziri Ibrahim, een vroegere federale minister en lid van de voormalige Northern People's Congress; 3) National Party of Nigeria (NPN) met als prominente leden de vroegere federale ministers Shehu Shagari en Joseph Tarka, alsmede Alhaji Aliyu Maikam Eida; in deze partij concentreerde zich het moslem-element uit het Noorden.

Het aantal partijen steeg snel tot 35, waarbij dezelfde organisaties soms verschillende leiders aanduiden. Zo verklaarden drie personen zich de kandidaat van de NPN voor het presidrntschap, aldus The Guardian (12-12-'78). The Financial Times (28-12-'78), die van 50 politieke associaties repte, meldde dat vijf politieke partijen waren gekwalificeerd om aan de verkiezingen deel te nemen: 1) UPN o.l.v. Chief Obafemi Awolowo; 2) NPN met Alhaji Shehu Shagari als presidentskandidaat; 3) NPP, geleid door Nnamdi Azikiwe, Nigeria's eerste president; 4) Great Nigeria People's Party (GNPP), geleid door Alhaji Waziri Ibrahim; en 5) People's Redemption Party (PRP) o.l.v. Alhaji Aminu Kano, een vroegere federale minister.

Omdat elke partij in minstens 13 van de 19 staten (tweederde) een functionerende organisatie moest hebben, vielen vele partijen af, die niet aan deze norm voldeden. Van de 19 kandidaat-partijen, die hun kandidatuur tot de beslissingsdatum van 18 dec. 1978 hadden gehandhaafd, werden slechts bovengenoemde vijf door de federale verkiezingscommissie (FEDECO) erkend.

De FEDECO stelde vervolgens de data voor de diverse verkiezingen vast: 7 juli 1979 – Senaat, 14 juli 1979 – Huis van Afgevaardigden, 21 juli 1979 – parlementen deelstaten, 28 juli 1979 – gouverneurs deelstaten door deelstaatparlementen, en 11 aug. 1979 – president.

Zowel bij de verkiezing van de gouverneurs als bij die van het staatshoofd waren gekwalificeerde meerderheden voorgeschreven: een gouverneur moest naast de relatieve meerderheid van de stemmen minstens één kwart van de stemmen in tweederde van de bestuursdistricten van zijn staat krijgen; de president moest naast de relatieve meerderheid in het hele land een kwart van de stemmen in minstens tweederde van de 19 staten op zich verenigen. Mochten deze meerderheden niet worden bereikt, dan moesten de deelstaatparlementen resp. het federale parlement bijeenkomen om tussen de beide succesrijkste kandidaten te beslissen.

Parlementsverkiezingen

Bij de verkiezingen van juli 1979 bedroeg de opkomst in geen van de ronden meer dan 35% van Je ca. 48 mln kiesgerechtigden.

De NPN van Shehu Shagari verwierf steeds de meerderheid, maar in geen verkiezing de absolute meerderheid.

De verdeling van de 95 Senaatszetels werd: NPN 36, UPN 28, NPP 26, GNPP 8 en PRP 7.

De verdeling van de 449 zetels in het Huis van Afgevaardigden werd: NPN 168, UPN 111, NPP 78, PRP 49 en GNPP 43.

De 1.347 zetels in de parlementen van de deelstaten werden als volgt verdeeld: NPN 487, UPN 333, NPP 227, GNPP 156 en PRP 144.

De verdeling van de 19 gouverneursposten werd: NPN 7, UPN 5, NPP 3, PRP 2 en GNPP 2.

Presidentsverkiezingen

Bij de presidentsverkiezingen op 11 aug. 1979 verwierf de kandidaat van de NPN Alhaji Shehu Shagari (54), een Haussa (met als kandidaat voor het vice-presidentschap de Ibo Kingsley Mbadiwe) 5.688.857 stemmen (33,8%);

Chief Awolowo (70) van de UPN, een Yoruba (met als kandidaat voor het vice-presidentschap de Ibo Philip Umeadi) 4.916.651 stemmen (29,2%);

Azikiwe (75) van de NPP, een Ibo, 2.822.523 stemmen (16,7%);

Kano van de PRP, een Haussa, 1.732.113 stemmen; en

Ibrahim van de GNPP, een Kanuri, 1.686.489 stemmen.

Op 16 aug. verklaarde de FEDECO Alhaji Shehu Shagari tot winnaar van de presidentsverkiezingen. De voorzitter van de FEDECO, Chief Michael Ani, zei dat Shagari aan de bepalingen van het verkiezingsdecreet van 1977 had voldaan. De beslissing van de FEDECO werd echter aangevochten door drie van de verslagen kandidaten, Awolowo, Azikiwe en Ibrahim, die tijdens een persconferentie op 20 aug. te Lagos aankondigden de verkiezing van Shagari bij het verkiezingshof aanhangig te zullen mak-n.

Zij betoogden dat een kandidaat in de eerste ronde van de presidentsverkiezingen minimaal 25% van de stemmen in minstens tweederde deel van de 19 lidstaten, d.w.z. 13, moest verwerven. Shagari had dit stemmental in 12 staten bereikt, maar hij had in de dertiende staat, Kano, slechts 19,94% van de stemmen gekregen. De beslissing van de FEDECO, dat 25% van de stemmen in 12 staten en 2/3 van 25% in de 13de staat in de zin van de grondwet voldoende waren, was volgens het drietal onaanvaardbaar.

De vertegenwoordiger van de UPN in de Duitse Bondsrepubliek, David Ogunsade, stelde in een interview met Die Neue o a De drie partijen waren van menang dat 2/3 van 19 staten 13 was en niet 12 met restaantallen uit de 13de Bovendien had Shagari in werkelijkheid slechts in 10 staten 25% van de stemmen behaald en van die tien in de staten Bauchi, Niger. Sokoto, Rivers en Cross-River slechts met behulp van stembusvervalsingen Daarom had de FEDECO moeten besluiten dat er een tweede ronde van de presidentsverkiezingen moest kamen, waarbij Awolowo dan met zekerheid zou hebben gewonnen. Immers hij genoot de steun van de drie andere partijen in het Huis van Afgevaardigden alsmede van de meeste senatoren, de UPN, GNPP en de NPP hadden zich tot een formele alliantie aaneengesloten, die in de Senaat aver 52 stemmen beschikte tegen 36 (van de NPN), in het Huis van Afgevaardigden over 232 tegen 168, in de deelstaatparlementen over 716 tegen 487 en onder de gouverneurs over 10 tegen 9 (met steun van de PRP-gouverneur van Kano)

Op 10 sept. 1979 wees het verkiezingshof het beroep van de verliezers af, maar Chief Awolowo verklaarde dat hij nu bij het hooggerechtshof in beroep zou gaan, wat op 13 sept. gebeurde.

Het hooggerechtshof bekrachtigde op 26 sept. de beslissing van de FEDECO en daarmee was de weg vrij voor de installatie van Shagari tot president.

Machtsoverdracht

Op 1 okt. 1979 werd Alhaji Shehu Shagari als president geïnstalleerd. Samen met generaal Obasanjo, die zich uit de strijdkrachten terugtrok, inspecteerde hij de troepen.

In een t.g.v. de machtsoverdracht gehouden toespraak waarschuwde Obasanjo zijn opvolger: „In het partijsysteem zijn mensen op de vleugels, die er slechts op uit zijn, de

Het aftredende staatshoofd, generaal Obasanjo, feliciteert president Shagari (l.) na zijn beëdiging.

grootst mogelijke persoonlijke voordelen uit de moeilijke situatie van de staatsleiding te halen. Uw succes, meneer de president, zal afhangen van uw bekwaamheid om zelfzuchtige elementen te scheiden van ware vrienden en adviseurs."

In een radio- en t.v.-toespraak 's avonds verklaarde Shagari o.a.:

De problemen van het scheppen van een nationale regering, een levensvatbare economie en de integratie van de verscheidene etnische groepen op faire wijze en zonder haat brachten de eerste republiek ten val. Deze problemen zijn ook thans nog niet opgelost. We zijn echter vastbesloten alles te doen om tot de oplossing van deze problemen bij te dragen. De tweede republiek is een grote uitdaging en een grote kans voor ons allen.

Als urgente problemen van zijn regering noemde Shagari de ontwikkeling van de landbouw, het woningprobleem, de gezondheidszorg, de industrie en de bouw van een nieuwe hoofdstad (op de plaats van het dorp Abuja in de buurt van de provinciestad Minna). De president kondigde een gedragscode voor ambtenaren aan en bestrijding van de corruptie; ministers moesten voor hun ambtsaanvaarding hun vermogen opgeven en mochten tijdens hun ambtsvervulling geen particuliere economische activiteiten ontplooien.

Over de uit de islamitische staat Sokoto afkomstige Shagari schreef *NRC/H'blad* (17-8-'79) o.m.

„De leiders van de 5 politieke partijen, die tevens de kandidaten waren voor het Nigeriaanse presidentschap, hebben zich tijdens de verkiezingscampagne nauwelijks geprofileerd. Daarbij heeft de nieuwe president van Nigeria, Alhaji Shehu Usman Ailyu Shagari, zich het meest op de vlakte gehouden (..) Shagari staat bekend als een pragmatist die de gemengde economie, die de militairen beleden, aanhangt (dus staatsinvloed in de grote bedrijven maar ook aanmoediging van het particuliere initiatief).

Hij heeft in de verkiezingscampagne ook het leger goed materieel toegezegd dus op die belangrijke sector van het maatschappelijke leven in Nigeria kan hij zeker rekenen.

Zijn partij, de Nationale partij van Nigeria (NPN) staat als de meest behoudende van de vijf bekend en heeft goede banden met de ,,big business'. Zij heeft haar basis in het conservatieve noorden van het land maar heeft als enige partij ook in andere deelstaten van het land steun gekregen in de verkiezingsmarathon. Hiermee wordt tenminste een deel van de vrees van de militairen weg genomen dat de verkiezing op stammenbasis zou worden gevoerd. De andere partijen hebben hun aanhang in voornamelijk hun eigen regio's.

Shagari zit sinds 1949 in de politiek. Hij richtte toen een culturele organisatie op die zich in 1951 tot een politieke partij omvormde. In 1954 werd hij in het parlement gekozen." In 1958 werd Shagari staatssecretaris bij de premier. Van 1959 tot 1966 vervulde hij verschillende ministersposten (w.o. economische ontwikkeling, binnenlandse zaken). Bij de machtsovername door generaal Ironsi in 1966 was hij minister van openbare werken en een van de nauwste medewerkers van de toen gedode premier Sir Abubakar Tafawa Balewa, op wie hij volgens The *Observer* (19-8-1979) veel lijkt. Na de staatsgreep van 15 jan. 1966 trok hij zich in zijn geboortedorp terug, waar hij een bestaan als zakenman en grootgrondbezitter opbouwde. In 1970 werd hij door generaal Gowon in de regering teruggehaald, eerst als gedelegeerde voor economische ontwikkeling, en van 1971 tot de staatsgreep van 1975 als minister van financiën. Hij was een tijdlang gouverneur van de Wereldbank en het IMF en diende als lid van het IMF-comité van Twintig samen met de Franse president Giscard d'Estaing. In de constituerende vergadering verdedigde hij tevergeefs de instelling van een federaal gerechtshof op basis van de Koran, terwijl hij in economisch opzicht zich voorstander van het particuliere initiatief toonde.

Regeringsvorming

Tijdens de derde week van zijn bestuur, op 17 okt. 1979, verwierp de Senaat drie van de door Shagari voorgestelde 38 kandidaten (ministers en staatssecretarissen): Chief Richard Akinjide, Paul Unongo (secretaris-generaal van de NPP) en Chimezi Ikeazor.

In november 1979 stemde de NPP er echter mee in om met de regering samen te werken, waardoor deze met de zetels van de NPN over 52 van de 95 zetels in de Senaat en 246 van de 449 zetels in het Huis beschikte.

Op 18 dec. 1979 meldde The *Financial Times* de benoémingen van de volgende ministers: buitenlandse zaken - prof. Ishaya Audu (NPP), financiën - prof. Mathew Essang (NPN); justitie - Chief Richard Akinjide; transport - Umaru Dikko; arbeid - Adebisi Agedengbe; belast met Ajaokuta staalcomplex - Paul Unongo.

The Times (7-1) berichtte dat Iya Abubakar onlangs tot minister van defensie was benoemd. (IAF, NZZ, The Times, Financial Times, *NRC/H'blad*, KCA)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

TWEEDE ZITTING VIJFDE VOLKS-CONGRES. PLAN EN BEGROTING

Op pag. 47/1 e.v.-1980 is verslag uitgebracht van een aantal besluiten van de tweede zitting van het Nationale Volkscongres, die in de zomer van vorig jaar gehouden is.
Hierna volgen nog enkele details uit de begroting en het plan, die dooi het Volkscongres behandeld zijn.
Het nationale economische plan werd op het Congres ingediend door vice-premier Yu Qiuli (Joe Tsjoe-li), die tevens voorzitter is van de staatscommissie voor nationale plannen.
Het bleek, dat China van plan was in 1979 $ 32 rnrd te besteden voor ong. 1.000 bouwprojecten.
Het program houdt o.a. de bouw in van 23 suikerraffinaderijen, zeven papierfabrieken, drie katoenfabrieken, vijf kunstvezelbedrijven, acht steenkoolmijnen, een even groot aantal elektrische centrales en een cementfabriek. De capaciteit van de kusthavens voor de handel zal met 11,6 mln ton worden verhoogd, terwijl het vermogen om elektriciteit op te wekken jaarlijks met 4,68 mln kw zal worden opgevoerd.
Vice-premier Yu Qiuli deelde verder mee te verwachten, dat het tekort op de handelsbalans in 1979 zou uitkomen op $ 3,5 rnrd tegen $ 1,2 rnrd in 1978.

Premier Hua Guofeng brengt verslag uit voor de tweede zitting van het vijfde Nationale Volkscongres.

De Chinese invoer zou in 1979 toenemen met meer dan 32% tot 15,5 rnrd dollar, aldus de vice-premier. Yu verklaarde verder dat China 2,5 rnrd dollar zou gebruiken voor de constructiebouw en dat het land de import van grondstoffen en verbruiksgoederen zou vergroten. Het geheel past volgens Yu in de moderniseringsplannen van China.
De importrekening van grondstoffen en halffabrikaten zou in 1979 200 mln dollar hoger uitvallen dan in 1978, aldus Yu.
De begroting werd ingediend door minister van financiën Zhang Jingfu (Tsjang Tsjing-foe), die het Volkscongres meedeelde te verwachten, dat in 1979 de uitgaven en inkomsten elkaar ongeveer in evenwicht zouden houden op ong. 112 rnrd joean (ca. f 150 rnrd).
Van de investeringen zou 14% naar de landbouw gaan (tegen ruim 10% in 1978), terwijl het aandeel voor de zware industrie van 54,7 tot 46,8% zou dalen.

Uitgaven voor defensie

Minister Zhang Jingfu van financiën maakte bij het indienen van de begroting bekend, dat China in '79 meer dan $ 25 rnrd zou uitgeven aan zijn defensie, vier rnrd dollar meer dan in 1978, om zijn grensoorlog met Vietnam te betalen en zijn verdediging te versterken.
Het was voor het eerst in 19 jaar, dat de omvang van de Chinese defensieuitgaven gepubliceerd werd.
In zijn uitleg van de begrotingen van 1978 en 1979 zei Zhang dat het grensconflict met Vietnam van februari/maart 1979 een vergroting van de militaire uitgaven had meegebracht. Tevens dient de Chinese grensdefensie te worden versterkt.
Het was daarom ,,redelijk dat China zijn uitgaven aan nationale verdediging en oorlogsvoorbereidingen in verhouding tot de totale begroting verhoogt".
De defensie-uitgaven bedragen ongeveer 18% van de begroting voor 1979 van 112 rnrd yuan (ongeveer 150 rnrd gulden). In 1978 was dat volgens Zhangs cijfers 15%.
Premier en partijleider Hua Guofeng riep op een van de laatste zittingsdag?~>van het Volkscongres op tot het opbouwen van een modern leger.
Hij zei dat China behoefte heeft aan een vreedzame internationale omgeving om de staat op te bouwen.
,,Maar die opbouw zal met strijd gepaard gaan".
Ook de voorzitter van het presidium van het Volkscongres, Ye Yianying, verklaarde dat er de komende jaren ,,heel wat herstructurering en verbetering" plaats moet vinden in de strijdkrachten. ,,De gevechtskracht van het leger moet worden opgetrokken naar een modern peil", aldus Ye.

Commentaar

In het *NRC/H'blad* van 3 juli 1979 werd een commentaar geleverd op de besluiten van het Volkscongres, waaruit het volgende geciteerd is:

De jaarlijkse zitting van het Chinese Nationale Volkscongres, het parlement, heeft zoals te verwachten was geen verrassingen opgeleverd Alle trends werden het afgelopen halfjaar ingezet, te beginnen met het plenum van het Centrale Partijcomité in december 1978 (pag 127/3 e v. - 1979).
Toen werd de politieke macht van de Mao-loyalisten onder leading van vijfde man Wang Dongxing drastisch ingeperkt en werd de oude economische planner Chen Yun de nieuwe vijfde man Chen drukte de rehabilitatie van maarschalk Peng Dehuai erdoor, begon meteen correcties op de geforceerde industrialisatieplannen aan te brengen en het accent van de zware industrie naar de landbouw te verleggen.
Tijdens het Chinese Nieuwjaarsfestival, eind januari, werden ex-burgemeester van Peking Peng Zhen en de weduwe van ex-president Liu Shaoqi, Wang Guangmei, gerehabiliteerd Peng werd voorutter van een commissie voor de opstelling van nieuwe wetten die na alle ideologische willekeur van de laatste tien jaar een geschreven rechtsorde mor China moest creeren Vervolgens bracht een economische werkconferentie begin mei ingrijpende bijsturingen, in feite vertragingen aan op de „Vier Moderniseringen ''
Vele van de 120 zware industrie- en infrastructuurprojecten die tegen het jaar 1985 moesten worden voltooid, werden tot 1990 uitgesteld
Het Nationale Volkscongres heeft deze tendensen nu bekrachtigd Een nieuwe burgerlijke en stnafwetgeving is goedgekeurd en de basis voor een Wetboek van Koophandel is gelegd, dat buitenlandse industrieen, handelsfirma's en banken een wettelijke basis voor hun weliswaar toch langzaam groeiende operaties in China moet geven.
De strafwetgeving is beperkt en vaag, maar er zijn geschreven basisgaranties tegen willekeurige arrestatie van individuen Arrestanten zullen een raadsman en een openbaar proces krijgen. Wat hiervan in de praktijk terecht zal komen moet worden afgewacht. De meeste arrestaties van „strijders voor de mensenrechten" in maart en april vonden plaats zonder verwijzing naar enig wetsartikel. Slechts het ,,algemeen belang" dat door de activisten zou zijn geschaad werd ingeroepen.
De gang van zaken tijdens het congres zelf was in vergelijking met 1978 een sprankelende verlevendiging. Hoewel er toen al heel wat openheid heerste kwamen de zittingen neer op roekeloos luisteren naar de partijtop, afgewisseld door massaal handgeklap.
Nu waren er felle discussies over controversiële onderwerpen die geheel door het

persbureau Nieuw China werden afgedrukt, onder andere een woordenwisseling over het al dan niet verbieden van muurkranten.
Een boer stelde dat zij kliektwisten in de hand werkten, vaak achterklap en verspilling van inkt en papier waren. Een stedelijke afgevaardigde zei dat zij nodig waren om fabrieksleiders tot de orde te roepen en de ideeën van arbeiders weergaven. Maar hij bepleitte afschaffing van ,,democratische munen" zoals die in Peking. Een professor uit het Noordoosten protesteerde en zei dat de ,,muur der democratie" een „veiligheidsklep" was en dat de massa's en niet de bureaucraten wel uit zouden maken of muurkranten goed of slecht waren
Interessant zijn ook de nieuwe benoemingen in de staatshiërarchie, vooral de benoeming van drie nieuwe vicepremiers in de financieel-economische sector en de promotie van Peng Zhen tot vice-voorzitter van het Congres. Het belangrijkste is de nieuwe functie van Chen Yun, die behalve vice-premier ook voorzitter van een nieuw ,,super-ministerie", de financieel-economische commissie, wordt.

Chen is nu prominenter dan tweede vicepremier Li Xiannian, die vice-voorzitter van de commissie wordt. Chen is vierde man in de partij-top en is in feite de tweede machtigste man na Deng Xiaoping, want de posities van voorzitter Hua Guofeng en eerste vice-voorzitter Ye Jianying zijn weinig meer dan ceremonieel.

Li Xiannian, een kleurloze opportunistische midden-figuur is de enige economische man met een ononderbroken staat van dienst en is waarschijnlijk als eerste verantwoordelijk gesteld voor de blunders in de gedetailleerde planning van het oorspronkelijke moderniseringsprogramma. Deng Xiaoping was daar ten onrechte te veel mee geïdentificeerd, aangezien hij nog tien maanden na Mao's dood ambteloos burger was.
De parlementszitting betekent tevens een verdere demaoisering, niet alleen door de versterkte prominentie van vroegere Mao-opponenten, maar ook omdat de revolutionaire comités, de laatste nog intact zijnde hervorming van de Culturele Revolutie, zijn afgeschaft. Door deze comités kon Mao in 1967 zijn macht consolideren, nadat de Rode Gardisten het conventionele bestuursapparaat van president Liu Shaoqi tot aan het districtsbestuur toe in de chaos hadden gestort.
Het feit dat de weduwe van Liu Shaoqi, Wang Guangmei, tot lid van de Chinese Raadgevende Volksconferentie is benoemd, en de overvloedige publiciteit die de afgelopen weken aan haar is gewijd, ook op de televisie, hebben de weg verder gebaand voor het officiële eerherstel van Liu Shaoqi.

Daarmee is China versterkt terug op het pad, waar het in het midden van de jaren zestig vanaf ging. Maar of de verruimde democratie en de grotere diversiteit aan meningen ook de discipline en de dynamiek zullen opleveren om de ,,Vier Moderniseringen" tot een succes te maken, moet worden afgewacht. (AP, AFP, Reuter, NRC/Handelsblad, NZZ, Le Monde, FAZ, Financial Times) (Vor. ber. pag. 47/1 e.v.-1980)

VERBOD OP ANTI-COMMUNISTISCHE PUBLIKATIES IN PEKING

Het gemeentebestuur van Peking heeft op 29 maart 1979 een verbod uitgevaardigd van alle publikaties en affiches, gericht tegen het socialisme, het marxisme-leninisme, het maozedongdenken en de zittende leiding van de communistische partij.

Het Dagblad van Peking, dat het verbod afdrukte, deed tegelijk een beroep op het publiek de politie te helpen de regels door te voeren. De krant waarschuwde, dat overtreders zullen worden geconfronteerd met ,,dwangarbeid, heropvoeding en discipline".

De maatregelen waren volgens de krant twee dagen tevoren aangenomen door het revolutionaire comité (gemeentebestuur) van Peking. Zij komen na soortgelijke stappen van de autoriteiten in Shanghai, eerder in maart 1979. De bedoeling ervan is. aldus de krant, de stabiliteit en eenheid te versterken, en te waarborgen dat de normale orde wordt gehandhaafd in het werk, de produktie en in de maatschappij, en dat de democratische rechten van het volk worden gehandhaafd". Waarnemers wijzen erop dat toepassing van dit decreet het einde kan betekenen van het tiental ,,democratische bewegingen" dat sinds november 1978 is opgebloeid met als voornaamste eisen eerbiediging van de rechten van de mens en vrijheid van meningsuiting. Uit artikelen in de Chinese pers valt op te maken dat de Chinese leiders zijn geschrokken van de neveneffecten daarvan, en met name van wat zij zien als een uitdaging aan de autoriteit van de communistische partij.

Diplomaten meenden dat de maatregelen mogelijk zijn bedoeld om activisten voor de mensenrechten ervan te weerhouden op 5 april een grote demonstratie te maken van de 3e verjaardag van het Tien Anmen incident. Drie jaar eerder vonden toen rellen plaats, nadat de autoriteiten rouwkransen hadden verwijderd voor de toen net overleden premier Zhou Enlai. Die rellen werden aanvankelijk als contrarevolutionair gebrandmerkt, maar in november 1978 als ,,volledig revolutionair" toegejuicht. Dat besluit vormde destijds het startsein voor de beweging voor de mensenrechten.

Arrestatie van en proces tegen dissident Wei Jingshen

Twee dagen eerder, op 29 maart 1979, was een van de bekendste Chinese dissidenten, Wei Jingshen, door de politie aangehouden wegens ,,contrarevolutionair optreden".

Wei Jingshen (29) werkte tot zijn arrestatie als elektromonteur in de onderhoudsdienst van de stedelijke parken in Peking.
Tijdens de Culturele Revolutie nam hij intens deel aan de Rode-Gardistenbeweging, Mao Zedongs jeugdige stoottroepen in de omverwerping van de bureaucratie. Al in 1967 realiseerde Wei zich dat de Rode Gardisten slechts een instrument waren, dat door Mao gemanipuleerd werd om diens wil aan de ongehoorzame partijbureaucratie op te leggen.
In 1968 ging Wei terug naar zijn geboorteprovincie Anhui, een van de armste provincies van China, waar de hongersnood na de Grote Sprong Voorwaarts in 1958-'59 het ergst is geweest. Hij begon in zijn vrije tijd filosofie, geschiedenis en economie te studeren, om er achter te komen of de hongersnood door natuurrampen of mensen veroorzaakt was en kwam, ook na later soortgelijk onderzoek onder arbeiders in Peking, tot de conclusie dat China's politieke systeem de belangrijkste oorzaak is van de economische onderontwikkeling.
In november 1978 werd hij op slag beroemd met het ophangen van een muurkrant, getiteld ,,de vijfde modernisering: democratie!", zonder welke het onmogelijk zou zijn om de vier andere sectoren (landbouw, industrie, wetenschap en technologie en defensie) te moderniseren.
In maart 1979 schreef hij zijn zoveelste sarcastische muurkrant, waarin hij het vertrouwen van het Chinese volk in Deng Xiaoping opzegde. Kort daarop werd hij gearresteerd.

Het proces tegen Wei vond plaats op 16 okt. 1979 en nam ruim vijf uur in beslag. Wei werd veroordeeld tot 15 jaar gevangenisstraf en daarna nog eens drie jaar beroving van zijn burgerrechten. Het was de eerste maal, dat een dissident in China een officieel proces kreeg.
Wei werd beschuldigd van het verstrekken van militaire inlichtingen aan een buitenlander over de Chi-

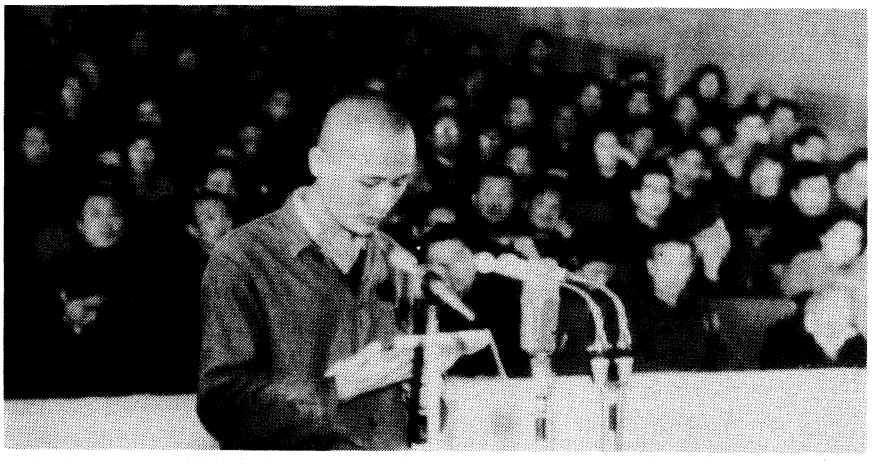

Wei Jingshen tijdens zijn proces.

nese invasie in Vietnam in het voorjaar van 1979, alsmede van het schrijven van een groot aantal ,,reactionaire artikelen'' tussen dec. 1978 en maart 1979 in wat persbureau Xinhua (Nieuw China) noemde ,,het reactionaire orgaan Op Zoek'' (Chinees: Tao *San*). Op Zoek was een onofficieel tijdschrift, waarvan Wei Jingshen optrad als hoofdredacteur.

Het proces werd door Xinhua gepresenteerd als ,,openbaar'', maar het was een stalinistisch showproces, dat van China's intensief gepropageerde voornemens voor een onafhankelijke socialistische rechtsorde nu een schertsvertoning heeft gemaakt. Vierhonderd geselecteerde mensen werden in de rechtszaal toegelaten, maar niet Wei's nog in vrijheid zijnde collega's of buitenlandse journalisten.
De veroordeling vond plaats op basis van de oude ,,strafrichtlijnen voor contrarevolutionairen'' van 1954 die per 1 jan. 1980 vervangen zijn door de ,,strafwet voor de Volksrepubliek China''. Het was duidelijk een politiek proces, waarvan de uitslag van tevoren vaststond en mogelijk op het hoogste niveau in het Politbureau in scene is gezet.
Het persbureau Xinhua noemde Wei een contrarevolutionair (de ergste vorm van misdaad in China) voordat de uitspraak gedaan was. Zijn vermeende misdaad van verraad van militaire geheimen aan een buitenlander is een klucht. Wei heeft op 20 februari een intern partijstuk over de Chinese Vietnam-invasie aan een AFP-correspondent ter inzage gegeven. Onder de activistengroepen circuleerden vele van deze partij-documenten, die afkomstig waren van partijfunctionarissen, die met hen sympathiseerden, of van hun kinderen.
In het gecensureerde officiële persverslag van de rechtszitting wordt nergens gezegd hoe Wei aan de ,,geheimen'' kwam, maar als een parkarbeider aan essentiële militaire stukken kan komen, dan toont het aan hoe lek het Chinese systeem geworden is. Beschuldiging van landverraad is de typisch Chinese manier om iemand totaal in diskrediet te brengen.
Gezuiverde topleiders als Peng Dehuai en Liu Shaoqi en ook Lin Biao werden beschuldigd van landverraad aan de Russen. Twee leden van de ,,Bende van Vier'' zouden geheime agenten van de Kwomintang zijn geweest en Wei zou nu zijn land aan een Westers persbureau verraden hebben.
De overige beschuldigingen tegen Wei: ,,het schrijven van reactionaire artikelen, contrarevolutionaire propaganda en agitatie'' zijn op zijn minst discutabel. De Chinese grondwet van 1978 garandeert duidelijker dan ooit tevoren vrijheid van meningsuiting, drukpersvrijheid. recht van demonstratie etc.
Maar zodra er gebruik van wordt gemaakt, wordt het naar believen van de partijleiding in de criminele sfeer gemanipuleerd. Het vonnis zal een schok teweegbrengen onder Chinese intellectuelen in het binnenland, die vooral het laatste jaar een positievere houding tegenover het regime begonnen aan te nemen, maar het belangrijkste effect is een waarschuwing aan de nog actieve muurkrantschrijvers en tijdschriftredacteuren om extra op hun tellen te passen.

Protesten tegen vonnis

Op 18 okt. verscheen in Peking een muurkrant, waarin geprotesteerd werd tegen de veroordeling van Wei.
In de muurkrant, die veel belangstelling trok, stond, dat Wei slechts vijf of zes artikelen geschreven had en dat die geschriften niet belangrijk genoeg geweest kunnen zijn om een langdurige straf te rechtvaardigen. ,,Het is niet vanwege deze geschriften, maar vanwege zijn kritiek op hoge Chinese leiders.''
Op 21 okt. kwamen ong. 300 Chinezen bij de ,,muur van de democratie'' in Peking bijeen om te protesteren tegen de veroordeling van Wei. De demonstranten verzamelden zich voor een nieuwe muurkrant, waarin de verdediging van Wei op zijn proces was afgedrukt. Wei ontkende de tegen hem ingebrachte beschuldigingen.
Volgens de muurkrant zou Wei tegen zijn aanklagers hebben gezegd: ,,U heeft een misdaad begaan door u te kleden in de mantel van de socialistische feodale monarchie. Heeft de Bende van vier niet dezelfde mantel gebruikt?''

Een beeld van de ,,muur van de democratie'' in Peking.

Vonnis in hoger beroep bevestigd

De zaak tegen Wei diende op 6 nov. voor het hooggerechtshof van Peking in hoger beroep. Het hof bevestigde het eerder uitgesproken vonnis.
Volgs persbureau Xinhua zijn daarmee de beroepsmogelijkheden van Wei uitgeput.

Het Arbeidersdagblad van 7 nov. beschreef Wei's verdediging als ,,spitsvondigheid''. „Wei Jingshen hield vast aan zijn anti-socialistisch en tegen het volk gericht misdadig gedrag, wat waarnemers op het proces erg boos maakte. Ze zeiden: ,,als mensen als Wei vrijheid en democratie hebben, dan heeft de rest van de 900 miljoen mensen niets'', aldus de krant.
Het Volksdagblad, het partijorgaan, voegde eraan toe dat het publiek het vonnis van 16 oktober had toegejuicht. Maar verscheidene muurkranten op de ,,muur van de democratie'' in Peking hebben de procedure en de straf veroordeeld. Sindsdien heeft de officiele pers schrijvers van muurkranten gewaarschuwd dat ze hetzelfde lot zullen ondergaan als Wei, als ze in hun activiteiten volharden

Vice-premier Deng Xiaoping over het proces

In een onderhoud met twee functionarissen van de Encyclopedia Britannica zei de Chinese vice-premier Deng Xiaoping op 26 nov. de gevangenisstraf van 15 jaar, die Wei was opgelegd, wel zwaar te vinden. ,,Maar we moesten een voorbeeld stellen,'' aldus Deng.
Deng vertelde voorstander te zijn'' van het voortbestaan van de ,,muur van de democratie'' in Peking, waar alle soorten kritiek kunnen worden geventileerd. Maar volgens hem probeert een kleine minderheid het democratische proces — waarhij uitdrukkelijk zei achter te staan — te verstoren. Wei was één van hen. Anderen hadden wel goede bedoelingen, maar vergisten zich, aldus Deng.
De vice-premier beschreef Wei en zijn medestanders als onruststokers die lange perioden van hun werk wegbleven en de leus ,,rebelleren is mooi'' gebruikten als voorwendsel om mensen te mishandelen, te stelen en te plunderen. Zij worden

naar Dengs mening weer misbruikt door ,,kwaadaardige elementen" — sympathisanten van de weggezuiverde, radicale Bende van vier.

Mensen die de ,,muur van de democratie" op die manier gebruiken, hebben geen vertrouwen in het socialisme, zo onderstreepte hij. Buitenlanders, die hun activiteit zien als een barometer van het politieke leven, worden bedrogen. Ze zijn slechts een minderheid, die onrust probeert te stoken.

,,We hebben eenheid en rust onder het huidige, verenigde partijleiderschap. Onze politiek is die van de vier moderniseringen — die van industrie, defensie, landbouw en technologie. Socialistische democratie, het soort dat China wil, betekent geen anarchie," aldus Deng.

Bezoekers zien weliswaar niet veel zichtbare vooruitgang, maar er bestaat goede reden om te geloven dat de modernisering zal slagen, onder andere door de enorme natuurlijke hulpbronnen, de Chinese intelligentie en het vrijkomen van energie na de val van de onderdrukkende Bende van vier.

Over zijn eigen toekomst zei Deng bereid te zijn in 1985, wanneer hij 80 jaar is, raadgever van partij en regering te worden. ,,Zolang mijn hersens blijven functioneren, kan ik doorgaan".

Proces tegen dissidente Fu Yueha

Wegens ,,verstoring van de publieke orde" door het organiseren van betogingen, is de Chinese politieke activiste Fue Yueha op 24 dec. 1979 door een rechtbank in Peking tot twee jaar gevangenis veroordeeld. Fu was er ook van beschuldigd een valse aanklacht wegens verkrachting te heben ingediend tegen een communistische partijfunctionaris die was belast met toezicht op de bouwmaatschappij waar zij werkte. Maar de rechter, die haar ,,moreel gedegenereerd" noemde, zei dat de straf voornamelijk voor de betogingen was opgelegd.

Volgens het persbureau Nieuw China had Fu in jan. 1979, toen er veel Amerikaanse journalisten in China waren in verband met de normalisering tussen Washington en Peking, ,,alle mensen met grieven gevraagd in het centrum van Peking bijeen te komen om onlusten te veroorzaken". Op 8 januari was het inderdaad tot een demonstratie gekomen ,,tegen honger, tegen vervolging, voor democratie, voor mensenrecht-n", die, aldus Nieuw China, ,,het verkeer meer dan een uur had geblokkeerd".

Het proces tegen Fu begon op 17 oktober, maar werd toen ,,voor nader onderzoek" opgeschort. Volgens diverse berichten ging het echter niet zozeer om ,,onderzoek", maar om het publiek, dat door Fu van haar gelijk was overtuigd, met name wat betreft haar beschuldiging door een partijfunctionaris te zijn verkracht.

(AP, AFP, Reuter, NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, FAZ, The Guardian, Financial Times).

REGERINGE EN VERKIEZINGEN

BENIN Op 20 nov 1979 werden verkiezingen gehouden voor de ,,Revolutionaire Vergadering" (parlement), die 336 ,,volkscommissarissen" (afgevaardigden) telt De krap twee miljoen kiesgerechtigden konden ,,ja" (met behulp van een rood stembiljet) of ,,neen" (wit stembiljet) zeggen tegen de door de eenheidspartij, de Parti de la revolution populaire du Benin (PRPB), opgestelde lijst van 336 kandidaten, die tevoren door sociale en beroepsorganisaties waren geselecteerd.

Volgens de door de nationale raad van de PRPB op 28 nov bekendgemaakte definitieve uitslag stemden 97,90% van de kiezers ,,ja" en 1,78% ,,neen" Volgens de nieuwe ,,marxistisch-leninisticche" grondwet van Benin kiest de ,,Revolutionaire Vergadenng" het toekomstige staatshoofd. Deze verkiezingen waren de eerste sinds de machtsovername in oktober 1972 door de huidige president, luitenant-kolonel Mathieu Kenekou, die nu door de PRPB als enige kandidaat is gesteld voor het ambt van staatshoofd (AFP, Reuter).

GABON Op 30 dec. 1979 is president Omar Bongo, die door het congres van de eenheidspartij, de Parti démocratique gabonais (PDG) op 18 nov unaniem als enige officiele kandidaat was gesteld voor het presidentschap, herkozen voor een tweede ambtstermijn van zeven jaar

Volgens niet-officiele uitslagen verwierf Bongo 99,85% van de uitgebrachte stemmen Er waren meer kiezers (707 065) dan geregistreerde burgers (651.589), omdat bij de stembus ook niet-geregistreerde burgers en buitenlanders (mits zij langer dan een jaar in Gabon woonden) waren toegelaten. (AFP, Le Monde).

(Vor ber. pag. 183/3-1973)

MALAWI Op 2 nov 1979 werd te Lilongwe officieel bekendgemaakt dat president Banda John Twaibu Sangala tot minister van plaatselijk bestuur had benoemd i p v David Basa Kaunda, die nu minister zonder portefeuille werd Deze werd echter op 31 dec van zijn functie ontheven tegelijk met twee andere ministers. Chinsamba Kwenda (sociale zaken) en Webster Kamkwatila (gemeenschapsontwikkeling) (BBC, Reuter).

(Vor ber pag 816/2-1979)

TUNESIË. Op 4 nov. 1979 werden parlementsverkiezingen gehouden. Voor elk van de 121 parlementszetels waren nu voor het eerst twee kandidaten gesteld, maar die behoorden allen tot de regerende staatspartij, de Parti socialiste destourien (PSD). Oppositiegroeperingen — zoals de Démocrates socialistes (onder de oud-minister van binnenlandse zaken Ahmed Mestiri), de Mouvement d'unité populaire (MUP, onder leiding van de ex-minister van economische zaken Ahmed Ben Salah) en de communistische partij — hadden geweigerd aan de verkiezingen mee te werk&, omdat zij niet als partij waren toegelaten.

De opkomst bij de verkiezingen was 81,10% tegen ca. 95% bij voorgaande verkiezingen. In Tunis bleef 31,5% van de kiesgerechtigden thuis. Alle leden van de regering en het politieke bureau van de PSD werden herkozen, behalve Mohammed Jomaa, de minister van sociale zaken.

Op 7 nov. voerde president Habib Bourguiba een reorganisatie van het kabinet door, die volgens Le Monde (9-11-'79) het gezag van de herbenoemde premier Hedi Nouira versterkte. De samenstelling van het kabinet werd:

Premier - Hedi Nouira; speciaal adviseur bij de president: Habib Bourguiba jr.; justitie - Slaheddine Baly; buitenlandse zaken - Mohammed Fitouri; binnenlandse zaken - Othman Kechrid (voorheen belast met betrekkingen met parlement; tevens secretaris-generaal regering); minister toegevoegd aan de premier - Mohammed Sayah; defensie - Rachid Sfar; onderwijs - Mohammed Mzali; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Abdelaziz Bendhia; voorlichting en culturele zaken - Fouad Mebazaa (voorheen gezondheid); financiën - Abdelaziz Mathari; uitrusting - Mohammed Ali Souissi*; landbouw - Lassaad Ben Osman (voorheen uitrusting); minister toegevoegd aan de premier, belast met planning - Mustapha Zaanouni; gezondheid - Dhaoui Hannablia (voorheen binnenlandse zaken); transport en verbindingen - Hassan Belkhodja (voorheen landbouw); industrie, mijnbouw en energie - Amer Rourou*; handel - Slaheddine Ben M'Barek; sociale zaken - Mohammed Ennaceur*; jeugd en sport - Hedi Zghal; secretaris-generaal regering - Moncef Zaafrane*; staatssecretaris bij de premier, belast met bestuurshervorming - M'hamed Chaker*; staatssecretaris van transport en verbindingen, belast met de PTT - Brahim Khouaja*. (* = nieuw)

(Op 16 sept. 1978 was de toenmalige staatssecretaris Hedi Zghal benoemd tot minister van jeugd en sport i.p.v. Fouad Mebazaa, die toen minister van gezondheid werd. Op 20 sept. 1978 was Mohammed Yaalaoui benoemd tot minister van culturele zaken als opvolger van Chedli Klibi, die toen minister van voorlichting (een nieuw departement) werd, terwijl een andere nieuwe portefeuille, nl. die van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, werd toevertrouwd aan Abdelaziz Bendhia.

Op 12 sept. 1979 was de minister van defensie, Abdallah Farhat, vervangen door Rachid Sfar, de minister van industrie, mijnbouw en energie.)

(Vor. ber. pag. 84/2-1978)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CARTER WAARSCHUWT MOSKOU

De Amerikaanse president Jimmy Carter heeft op 23 januari voor beide huizen van het Congres, in een verenigde vergadering bijeen, de jaarlijkse State of the Union uitgesproken, die ditmaal grotendeels aan het buitenlandse beleid van de regering is gewijd.
In de rede liet Carter waarschuwende woorden aan het adres van de Sowjet-Unie horen n.a.v. de recente Russische inval in Afghanistan (pag. 17 e.v.).

Carter liet weten dat de VS het Perzische-Golfgebied van vitaal belang voor het Westen beschouwen en dat Amerika dit deel van de wereld zo nodig met militaire middelen tegen de Russen zal verdedigen. Tevens kondigde Carter aan dat er in Amerika weer een begin zal worden gemaakt met de registratie van potentieële dienstplichtigen.

De president kondigde tegelijkertijd aan dat hij het Congres om uitdrukkelijke bevestiging van het defensieverdrag met Pakistan van 1959 zou verzoeken alsmede om de opheffing van bepaalde controlefuncties van de wetgevende macht over de activiteiten van de inlichtingendiensten. Dit betekent allereerst dat er in het gebied van de Perzische Golf en de Indische Oceaan sterke eenheden van de Amerikaanse marine en de luchtmacht voor langere tijd zullen verblijven, terwijl naarstig gezocht gaat worden naar bases voor de vloot en de luchtmacht in het gebied van de Indische Oceaan en Noordoost-Afrika.

„In de komende weken zullen wij bovendien de politieke en militaire betrekkingen met andere staten in dit gebied versterken. Wij geloven dat er tussen ons en alle islamitische staten geen onoverbrugbare meningsverschillen bestaan. Wij hebben achting voor het islamitische geloof en wij zijn bereid tot samenwerking met alle moslemlanden. Wij zijn bereid met andere staten in dit gebied samen te werken en een gemeenschappelijk veiligheidskader op te bouwen waarbinnen verschillende waardesystemen en politieke opvattingen geëerbiedigd zullen worden, maar die tegelijkertijd de onafhankelijkheid, veiligheid en het welzijn van allen bevordert."
Carter beschuldigde de Sowjet-Unie ervan dat deze thans vanuit Afghanistan een strategische positie poogt te consolideren van waaruit zij de toevoer van olie uit het Midden-Oosten naar de Westelijke wereld kan bedreigen.
De Sowjet-Unie moet weten dat haar politieke en economische betrekkingen met Amerika door haar militair avontuur in Afghanistan zullen worden geschaad. Volgens Carter zal de Sowjet-Unie enige wezenlijke vragen moeten beantwoorden: zal Moskou tot een stabieler internationaal klimaat bijdragen? Of zal het ermee doorgaan om haar militaire kracht voor koloniale veroveringen in te zetten?
De president kwam ook te spreken over de gijzelaars in de Amerikaanse ambassade in Teheran. Hij zei: „Als de Amerikaanse gijzelaars enig kwaad wordt gedaan, zal er een zware prijs betaald moeten worden. Wij zullen niet rusten totdat iedereen vrijgelaten is."
Carter zei verder dat de crises in Afghanistan en in Iran aangetoond hadden dat de afhankelijkheid van buitenlandse aardolie een gevaar voor de nationale veiligheid betekende.
Dat bewees eens temeer de noodzaak van een weldoordacht en samenhangend energieprogramma, aldus de president. Hij deed een beroep op het Congres om goedkeuring te geven aan de vele wetten die hij de afgelopen jaren ingediend heeft op het terrein van de energiebesparing.

Carter, op de achtergrond, vice-pres. Mondale en O'Neill, voorzitter Huis.

Carter zei ook dat de Amerikanen langzamerhand leerden zuiniger met energie om te gaan.

In 1979 werd 8% minder petroleum gebruikt dan in 1978. Maar er moest nog meer gedaan worden, aldus de president. Hij zei dat hij voor 1980 een plafond van 8.200.000 barrels per dag voor de aardolie-invoer gesteld had. Hij hoopte dat het werkelijke verbruik hier ver beneden zou blijven.

„Vanavond doe ik een beroep op U, het hele volk van Amerika, onze natie te helpen. Spaar energie, schaf verspilling af. Laten we van 1980 het jaar van de energiebesparing maken".

Carter zei ook dat op andere gebieden acties nodig waren om de Amerikaanse economie weer gezond te maken. Hij zei dat het federale budget in evenwicht gebracht moest worden en dat overleg met werkgevers en werknemers gevoerd zou worden om lonen en prijzen te stabiliseren. Voor jongeren zou een speciaal trainingsprogramma opgezet worden om hen het vinden van werk te vergemakkelijken. Daarnaast zouden maatregelen genomen worden ter stimulering van de investeringen en de produktiviteit.

„Met dit energie- en economische beleid zullen wij Amerika in het komende decennium binnenslands sterker maken, zoals ons buitenlands en defensiebeleid ons sterker en veiliger over de hele wereld maakt", aldus Carter in zijn rede tot het Congres.

Op 20 januari had Carter een andere represaille tegen de Sowjet-Unie aangekondigd. Hij deelde toen aan de pers mee dat hij het Amerikaans Olympisch Comité verzocht had de Olympische Zomerspelen in Moskou te boycotten als de SU niet binnen een maand zijn troepen uit Afghanistan terugtrekt (zie hierna).

Hoofdpunten buitenlands beleid

Enkele dagen voor het uitspreken van de State of the Union heeft Carter het Congres schriftelijk, in een 75 pagina's tellende boodschap, zijn plannen voor 1980 meegedeeld. Hieronder volgen uittreksels van het gedeelte dat handelt over het buitenlandse beleid.

Weekblad 49ste jaargang No. 2521, pag. 31135-31150

Carter schreef dat hij sinds hij drie jaar geleden het presidentschap aanvaardde steeds de noodzaak beklemtoond heeft dat de VS een leidende rol moeten spelen in een wereld die ver- en diepgaande veranderingen ondergaat.
Zijn beleid is in het bijzonder op de volgende drie gebieden van verandering gericht geweest.

- de voortdurende groei en toenemende invloed van de Sowjetrussische militaire macht — een macht die in de afgelopen twee decennia harder is gegroeid dan die van de VS;

- de overweldigende afhankelijkheid van de westerse landen van de olietoevoer uit het Midden-Oosten;

- de druk die uitgaat van de veranderingen in vele ontwikkelingslanden. inclusief de revolutie in Iran en de onzekerheid over de toekomst in vele andere landen.

,,Ais gevolg van deze fundamentele feiten worden wij geconfronteerd met één van de ernstigste uitdagingen in de geschiedenis van dit land.
De Sowjetrussische invasie in Afghanistan is een bedreiging voor de wereldvrede, voor de oost-west betrekkingen en voor de regionale stabiliteit en de oliestroom.
Zoals het nog nooit eerder voorgekomen en overweldigende votum in de Algemene Vergadering heeft aangetoond, beschouwen landen over de gehele wereld — en in het bijzonder de niet-gebonden landen — de Sowjetrussische invasie als een bedreiging van hun onafhankelijkheid en veiligheid.
Onrust in het gebied dat grenst aan de Perzische Golf is een risico voor de veiligheid en welvaart van ieder Westers land en dus voor de gehele wereldeconomie." Carter noemde in dit verband ook het gijzelen van Amerikaanse staatsburgers in de Amerikaanse ambassade in Teheran.
De aandacht voor de bestaande problemen, dient echter geen belemmering te zijn om door te gaan, aldus Carter.
,,Het is altijd wezenlijk voor Amerika geweest om door te gaan — we weten dat welvaart, vooruitgang en bovenal vrede niet verkregen kunnen worden door stil te staan. Een wereld van naties, die ernaar streven hun onafhankelijkheid te behouden en van volken die economische ontwikkeling en politieke vrijheid nastreven, is niet een wereld, die een bedreiging is voor de idealen en de belangen van de VS. Wij hebben machtige tegenstanders, maar wij hebben gemeenschappelijke belangen met de overgrote meerderheid van de naties en volkeren van de wereld.
Er zijn in de afgelopen jaren moedgevende ontwikkelingen geweest, maar ook zaken die een voortdurende waakzaamheid en bezorgdheid vragen:

— onze bondgenootschappen met de meest geavanceerde en democratische landen van de wereld, van West-Europa tot aan Japan, zijn hechter dan ooit;

— onze betrekkingen met China worden hechter en geven een belangrijke nieuwe dimensie aan ons beleid in Azië en de wereld;

En in Zuidelijk Afrika, van Rhodesië tot Namibië helpen wij met de vreedzame overgang naar een meerderheidsbewind binnen het kader van de eerbiediging van de rechten van zowel de minderheden als de meerderheid.

Carter schreef verder dat de VS niet langer in de verleiding zijn om zich isolationistisch op te stellen. ,,Maar wij moeten ook leren op een doelmatige manier met de contradictie in de wereld om te springen — de noodzaak zonder euforie met potentiële tegenstanders samen te werken — zonder daarmee onze vastbeslotenheid te ondermijnen om met zulke tegenstanders te wedijveren en indien noodzakelijk de bedreiging, die zij voor onze veiligheid vormen, te weerstaan. Wij worden geconfronteerd met een breed scala van bedreigingen en mogelijkheden.

Ik zie voor Amerika in de jaren tachtig vijf fundamentele doeleinden:

Ten eerste zullen we doorgaan, zoals we in de afgelopen drie jaar hebben gedaan, met het opbouwen van de militaire kracht van Amerika en zijn bondgenoten en vrienden. Noch de Sowjet-Unie noch enige andere natie zal reden hebben om te twijfelen aan onze wil om de sterkste en meest flexibele verdedigingskracht te onderhouden.

Ten tweede zullen wij in de wereld een actieve diplomatie voeren — samen met onze vrienden en bondgenoten — die erop gericht is geschillen langs vreedzame weg op te lossen en iedere agressor een zware prijs te laten betalen.

Ten derde zullen wij ons inzetten om de urgente internationale economische problemen, in het bijzonder de energie en de inflatie, op te lossen en wij zullen doorgaan met het verwezenlijken van ons nog grotere doel van een globale economische groei door uitbreiding van de handels- en ontwikkelingshulp.

Ten vierde zullen wij krachtig doorgaan met het steunen van het proces van de opbouw van democratische instellingen en het verbeteren van de bescherming van de mensenrechten in de wereld. Wij zijn er diep van overtuigd dat de toekomst niet bij de dictatuur maar bij de democratie ligt.

Ten vijfde blijven wij ons diepgaand bezighouden met het proces van wederzijdse en controleerbare wapenbeheersing in het bijzonder met de poging om de spreiding en verdere ontwikkeling van nucleaire wapens te voorkomen.

Ons besluit om onze pogingen om de ratificatie van de SALT-II verdragen er door te krijgen, uit te stellen, maar niet ervan af te zien, weerspiegelt onze vaste overtuiging dat de VS een diep nationaal veiligheidsbelang hebben bij het bedwingen van de Sowjetrussische nuclaire krachten, waarin alleen dat verdrag kan voorzien.

Carter zei vervolgens dat om deze doeleinden te bereiken een nauwe samenwerking tussen regering en Congres nodig zijn.

In de daarop volgende passage kwam de president te spreken over de situatie van de gijzelaars in de Amerikaanse ambassade in Teheran.

Perzië

Een onmiddellijk en urgent doel, dat onze gedachten en die van het Amerikaanse volk bezighoudt, is de vrijlating van onze gijzelaars in Iran. Wij hebben geen fundamenteel geschil met de natie, de revolutie of het volk van Iran.
De bedreiging voor hen komt niet van de Amerikaanse politiek maar van de Sowjetrussische acties in het gebied. Wij zijn bereid om met de regering van Iran samen te werken om een nieuwe en tot wederzijds voordeel strekkende relatie te ontwikkelen.
Maar dat zal niet mogelijk zijn zolang Iran doorgaat met Amerikanen als gijzelaars vast te houden, daarmee de wereldgemeenschap en het beschaafde gedrag trotserend.
Zij moeten zonder dat hen iets is gedaan vrijgelaten worden.
Wij hebben tot nog toe een afgewogen programma van vreedzame diplomatieke en economische stappen uitgevoerd om dit probleem op te lossen, zonder onze toevlucht te nemen tot andere middelen die ons volgens het internationale recht toekomen.
Dit weerspiegelt de diepe eerbied van onze natie voor het recht en voor de veiligheid van onze mensen die vastgehouden worden en onze opvatting dat een grote mogendheid de verantwoordelijkheid heeft zijn kracht op een weloverwogen verstandige wijze te gebruiken.
Maar ons geduld is niet onbegrensd en onze bezorgdheid voor het welzijn van onze medeburgers groeit iedere dag.

De Amerikaans-Russische *betrekkingen*

Wij laten de Sowjet-Unie op een breed front zien dat het wat betreft onze betrekkingen een zware prijs zal moeten betalen voor zijn agressie.
In de afgelopen decennia zijn de Amerikaans-Russische betrekkingen een mengeling van samenwerking en competitie geweest.
De Sowjetrussische aanval op Afghanistan en de meedogenloze uitroeiing van zijn regering heeft op een krachtige manier de donkere kanten van hun politiek belicht, die veel verder gaat dan competitie en het gelegitimeerde nastreven van het nationaal belang en dat alle normen van internationaal recht en gewoonte schendt.
De vernietiging van de onafhankelijkheid van de Afghaanse regering en de bezetting door de Sowjet-Unie heeft de strategische situatie in dat deel van de wereld op een allesomvattende wiize veranderd.
Het heeft de Sowjet-Unie binnen slagwijdte van de Indische Oceaan en zelfs de Perzische Golf gebracht.
Het heeft een buffer tussen de Sowjet-Unie en Pakistan geëlimineerd en betekent een bedreiging voor Iran.
Deze twee landen zijn nu veel kwetsbaarder voor de Sowjetrussische poli-

tieke intimidatie. Als die intimidatie effectief zou blijken te zijn, zou de Sowjet-Unie een gebied controleren dat van vitaal strategisch en economisch belang is voor de overleving van West-Europa, het Verre Oosten en uiteindelijk de VS.
Ket is duidelijk dat het gehele subcontinent van Azië en in het bijzonder Pakistan bedreigd wordt.
Daarom vraag ik het Congres, als eerste, een economisch en militair hulpprogramma goed te keuren dat bedoeld is Pakistan te helpen zich zelf te verdedigen.

Defensie-budget

Gedurende vele jaren hebben de Sowjets regelmatig hun uitgaven voor defensie verhoogd, hun strategische troepen uitgebreid, hun troepen in Europa en Azië versterkt en hun vermogen om hun militaire kracht over de wereld uit te breiden, direct of via handlangers, versterkt. Afghanistan dramatiseert de enorm toegenomen militaire macht van de Sowjet-Unie.
De Sowjet-Unie heeft een oorlogsmachine opgebouwd die ver uitgaat boven de redelijke vereisten voor hun eigen defensie en veiligheid.
In tegenstelling daartoe zijn onze eigen defensieuitgaven in reële cijfers ieder jaar van '68 tot '76 teruggelopen.
Wij hebben deze teruggang zoveel mogelijk omgebogen. Ieder jaar sinds 1976 is er een reële verhoging geweest van onze defensieuitgaven — en ons voorbeeld heeft verhogingen door onze bondgenoten aangemoedigd.
Met de steun van het Congres moeten en zullen wij in de komende jaren ons nog grotere inspanningen getroosten.
Het defensieprogramma dat ik voor de komende vijf jaar heb voorgesteld zal enige opoffering vergen — maar opofferingen kunnen wij ons veroorloven.
Het defensieprogramma legt de nadruk op vier terreinen:

a) het zorgt ervoor dat onze strategisch nucleaire mogelijkheden gelijk blijven aan die van de Sowjet-Unie en dat afschrikking tegenover de nucleaire oorlog gehandhaafd zal blijven:

b) het zal onze strijdkrachten op een hoger plan brengen zodat het militaire evenwicht tussen NAVO en Warschaupact het uitbreken van een oorlog in Europa — conventioneel of nucleair — tegen zal houden;

c) het geeft ons de mogelijkheid onze vrienden en bondgenoten over de gehele wereld snel te hulp te komen;

d) en het garandeert dat onze marine de machtigste op de zeeën zal blijven.

Strategische strijdkrachten

Wij zullen elk van de drie benen van onze strategische strijdkrachten versterken. De produktie van de Cruise-raket, die volgend jaar begint, zal onze strategische afschrikking in de lucht moderniseren.
De mogelijkheden van de B-52 zullen ook verbeterd worden. Deze stappen zullen de B-52 vloot handhaven en vergroten door zijn mogelijkheid uit te breiden wapens af te schieten tegen zwaarder verdedigde doelen.
Wij zullen ook onze strategische onderzeeraketten moderniseren. De eerste nieuwe Trident-onderzeeër is al klaar en zal dit jaar met zijn proeftochten beginnen. De tweede Trident zal in het voorjaar van 1980 klaar zijn. De eerste van onze nieuwe Trident-raketten, met een reikwijdte van meer dan 4000 mijl, zijn al operationeel in de Poseidon-onderzeeërs.
De nieuwe MX-raket zal de overleefbaarheid van ons afweersysteem tegen intercontinentale ballistische raketten uitbreiden.
Daarom heb ik afgelopen voorjaar besloten deze raket in produktie te nemen.
Verder zal de MX ons vermogen vergroten om een grotere verscheidenheid van Sowjetrussische doelen aan te vallen.
Onze nieuwe systemen zullen de Amerikaanse strategische troepen in staat stellen hun gelijkwaardigheid te behouden in het aangezicht van de groeiende Sowjetrussische uitdaging.
Wij zouden zonder SALT echter nog meer investeringen in strategische systemen moeten doen om gelijke tred te houden met de Sowjetrussische aanpak.

NAVO

De president schreef vervolgens dat initiatieven genomen zullen worden om West-Europa in tijden van crisis zo snel mogelijk van land- en luchttroepen te voorzien. Daartoe zullen de mogelijkheden om snel troepen over te vliegen en te varen verbeterd worden.
Er zal zwaarder materiaal in Europa gestationeerd worden en de tactische luchtstrijdkrachten zullen verbeterd worden o.a. door de aankoop van 1700 nieuwe gevechts- en aanvalsvliegtuigen in de komende vijf jaar.

Snelle beschikbaarheid van strijdkrachten

Carter kondigde aan dat het vermogen om snel te reageren als de Amerikaanse belangen worden bedreigd verbeterd zal worden.
„Onze troepen zullen klaar staan voor een snelle inzet in ieder gebied van strategisch belang". De president noemde de volgende initiatieven:

- de ontwikkeling en produktie van een nieuwe vloot van grote transportvliegtuigen voor intercontinentale vluchten;
- het ontwerpen en aanschaffen van schepen die zwaar materieel en voorraden vervoeren voor drie brigades mariniers.

„Aanvullend en als antwoord op de Sowjetrussische militaire aanwezigheid op Cuba en de handlangersrol van Cuba ten behoeve van de Sowjet-Unie hebben wij of zullen wij nog de volgende maatregelen nemen:

1) Wij zullen ons vermogen om de Cubaanse en Cubaans-Russische activiteiten te volgen, substantieel vergroten;

2) Wij hebben een gemeenschappelijk hoofdkwartier voor het Caribische gebied geïnstalleerd dat ons vermogen om op de gebeurtnissrn in dat gebied te reageren, zal verbeteren;

3) Wij breiden de regionale militaire oefeningen uit;

4) Wij intensiveren de bijstand aan landen in het gebied die bedreigd worden door de Sowjetrussische of Cubaanse interventie.

Iedere Amerikaanse president in de afgelopen drie decennia heeft erkend dat de Amerikaanse belangen wereldwijd zijn en dat we een op de gehele wereld gerichte buitenlandse politiek moeten voeren.
Twee wereldoorlogen hebben duidelijk gemaakt dat onze plaats in West-Europa en in het Noord-Atiantische gebied ligt. Wij zijn ook onlosmakelijk verbonden met het Verre Oosten, politiek, economisch en militair.
In beide gebieden hebben de VS permanente aanwezigheids- en veiligheidsverplichtingen.
Wij zijn ons in toenemende mate bewust geworden van onze groeiende belangen in een derde gebied — het Midden-Oosten en het gebied van de Perzische Golf.
Wij hebben ook in andere delen van de wereld vitale interesses.
Wij zijn lang geleden tot de conclusie gekomen dat in een tijdperk van onderlinge afhankelijkheid onze eigen veiligheid en welvaart afhankelijk is van een grotere gemeenschappelijke krachtsinspanning met vrienden en bondgenoten over de gehele wereld.

Het Atlantische bondgenootschap

Carter benadrukte vervolgens het grote belang dat hij altijd al heeft gehecht aan het Atlantische hondgenootschap.
Hij constateerde dat grote vooruitgang is geboekt bij het doelmatiger laten werken van het bondgenootschap en wees erop dat de gemeenschappelijke krachtsinspanningen zich niet alleen richten op de versterking van de defensie, maar ook de bewapeningscontrole.
Het besluit van de NAVO tot modernisering van haar nucleaire bewapening noemde de president een levend bewijs van het vermogen van het bondgenootschap om effectief te reageren op de militaire en politieke dreigementen van de Sowjet-Unie.
„Iedere Westeuropese regering steunt ons toen wij doorgingen op vreedzame wijze de vrijlating te bewerkstelligen van de Amerikaanse gijzelaars, die in Teheran vastgehouden worden in strijd met de universele normen van het internationale recht en fatsoen. Wij voeren voortdurend overleg en werken nauw samen in onze reacties op de

Sowjetrussische invasie en bezetting van Afghanistan."

Azië

De Verenigde Staten zijn net zo zeer een Pacific natie als een Atlantische natie Onze belangen in Azie zijn net zo belangrijk als onze belangen in Europa Onze handel met Azië is zelfs groter dan onze handel met Europa Wij hebben deze belangen nagestreefd en gehandhaafd op de basis van een stabiel machtsevenwicht in het gebied

Ons partnerschap en bondgenootschap met Japan is centraal voor onze Aziatische politiek Wij zullen onze nieuwe betrekkingen met China versterken Wij hebben de banden met de ASEAN en zijn leden aangehaald

Het machtsevenwicht is fundamenteel voor de Aziatische veiligheid

Wij hebben dat evenwicht kunnen handhaven door een sterke Amerikaanse opstelling in het gebied en door nauwe banden met onze bondgenoten, Japan, Australië, Nieuw Zeeland en Korea.

De reacties van de naties in Oost-Azië op de Sowjetrussische agressie in Afghanistan zijn bevredigend geweest. In het bijzonder Australië verdient erkentelijkheid voor de krachtige stellingname. Japan en de ASEAN-landen hebben veel steun gegeven.

China

In het afgelopen jaar hebben wij onze nieuwe betrekkingen met de Volksrepubliek China uitgebreid om te bereiken dat, waar onze belangen samenvallen, onze afzonderlijke acties elkaar wederzijds zullen versterken.

Te dien einde hebben wij onze consultatieve betrekkingen uitgebreid. Wij hebben ook geprobeerd een langdurend institutioneel.kader te ontwikkelen op economisch, cultureel, wetenschappelijk en handelsgebied.

Voor 1980 kijk ik uit naar het aannemen door het Congres van de handelsovereenkomst met China en naar de toestemming voor de OPIC-operaties in China. Wij zijn van plan verdragen voor de burgerluchtvaart en de koopvaardij en de textielindustrie af te sluiten en zullen doorgaan met het uitbreiden van onze handels-, culturele en wetenschappelijke betrekkingen, in het bijzonder door de Eximbank-kredieten aan de Volksrepubliek China.

Zuidoost-Azië

In het afgelopen jaar zijn onze betrekkingen met de ASEAN uitgebreid en onze consultatieve regelingen versterkt.

De stabiliteit en de welvaart van Zuidoost-Azië zijn ernstig bedreigd door de door de Sowjet-Unie gesteunde agressie van Vietnam in Cambodja.

Wij zullen dit jaar opnieuw een politieke regeling in Cambodja aanmoedigen die ertoe moet leiden dat

Voorzitter Am. Olymp. Comité, Robert Cane.

het land geregeerd kan worden door leiders van zijn eigen keuze.

Wij hebben alle mogelijke stappen ondernomen om Vietnamese aanvallen op Thais' grondgebied te voorkomen door onze steun aan de Thais op te voeren en door directe waarschuwingen aan Vietnam en de SU.

Midden-Oosten, Perzische Golf, Zuid-Azië

De gebeurtenissen in Iran en Afghanistan hebben het vitale belang voor de Amerikaanse veiligheid en welvaart nog eens aangetoond van het gebied dat loopt van het Midden-Oosten, door de Perzische Golf, naar Zuid-Azië.

Dit gebied voorziet in twee derde van de wereld-olie-export en voorziet in het meeste van de energiebehoefte van onze bondgenoten in Europa en Japan.

Het is het toneel geweest van een bijna constant conflict tussen naties en van ernstige interne instabiliteit in vele landen. En nu is één van zijn naties door de Sowjet-Unie bezet.

Wij zullen deze vele uitdagingen op een aantal manieren aanpakken.

Midden-Oosten

Sedert 1977 is de belangrijkste doelstelling van mijn regering geweest een blijvende oplossing te bewerkstelligen van het Arabisch-Israelische conflict, dat zo essentieel is om stabiliteit en vrede te brengen voor het gehele gebied

Sindsdien hebben Egypte en Israël gewerkt om dat deel van het Camp David akkoord uit te voeren en een gelegenheid te scheppen voor het Palestijnse volk om deel te nemen aan de bepalingen van hun eigen toekomst

Ik ondersteun deze pogingen krachtig en heb gezworen dat wij als volwaardige partners aan de onderhandelingen voor autonomie zullen deelnemen

Wij zullen doorgaan ons in te spannen voor een algehele vrede in het Midden-Oosten, voortbouwend op de nog niet eerder vertoonde successen van Camp David

Tegelijkertijd heb ik Amerika's verplichtingen ten opzichte van de Israelische veiligheid nogmaals benadrukt

Perzische Golf

Naarrnate in de afgelopen jaren onze brandstofinvoer omhoog is gegaan, is de Perzische Golf van vitaal belang geworden voor de VS en voor vele vrienden en bondgenoten

Op de lange termijn zal de afhankelijkheid van de wereld van olie uit de Perzische Golf waarschijnlijk eveneens toenemen Het wegvallen van deze olieleveranties — voor ons of voor anderen — zou onze veiligheid bedreigen en een economische crisis veroorzaken die groter is dan die ran de grote depressie van vijftig jaar geleden met een fundamentele wiiziging in onze manier van leven

De dubbele bedreiging voor de oliestroom — door regionale instabiliteit en nu potentieel door de Sowjet-Unie — eist dat wij onze vitale belangen wanneer bedreigd, krachtig verdedigen

In het afgelopen jaar hebben wij ons vermogen vergroot om onze militaire macht naar het gebied van de Perzische Golf over te brengen en wij zijn bezig met een onderzoek naar een groter gebruik van de militaire faciliteiten in het gebied.

Wij hebben onze marine-aanwezigheid in de Indische Oceaan uitgebreid

Onze snel beschikbare troepen, zoals boven beschreven, kunnen gebruikt worden ter ondersteuning van ons bevriende regeringen in de Golf en het Zuidwest-Aziatische gebied evenals in andere gebieden

Zuid-Azië

De Sowjetrussische agressie in Afghanistan heeft voor een geheel nieuwe situatie in dit gebied gezorgd Wij moeten de regionale staten helpen het vermogen te ontwikkelen om de Sowjetrussische druk te weerstaan in een versterkt kader voor samenwerking in het gebied

Wij wensen wat dit betreft met alle staten van het gebied samen te werken, met India en Pakistan. met Sri Lanka, Bangladesh en Nepal

In deze nieuwe situatie stellen wij het Congres een militair en economisch bijstandsprogramma voor dat Pakistan in staat moet stellen zijn defensie te versterken

Dit is een zaak van het allergrootste belang en ik vraag met klem een zo spoedig mogelijke goedkeuring door Huis en Senaat

Wij proberen ook de mogelijkheid uit om in tijden van moeilijkheden toegang tot de militaire faciliteiten van het gebied te krijgen

Grote prioriteit in dit gebied heeft voor ons het vinden van een oplossing voor onze nucleaire bezorgdheid ten opzichte van India en Pakistan op een manier die verenigbaar is met onze prioriteiten in de wereld en in het gebied

De veranderde veiligheidssituatie in Zuid-Azie door de Sowjetrussische invasie van Afghanistan eist wetgevende actie om Pakistan opnieuw bijstand te geven

Maar dit beperkt op geen enkele wijze onze verplichting om de verspreidmg van nucleaire wapens te voorkomen, in Pakistan en elders

Geleidelijke groei van onze economische bijstand is ook essentieel als de landen van Zuid-Azië groei en werkelijke stabiliteit willen bereiken

Latijns-Amerika

Er is in het afgelopen jaar een verheugende vooruitgang geweest op het terrein van de mensenrechten en de democratisering op het Westelijk halfrond
De inwijding van de democratie in Ecuador en de krachtige pogingen van de Andes-landen om de democratie in Bolivia te behouden waren positieve stappen
Midden-Amerika en het Caraïbisch gebied ondergaan een periode van snelle sociale en politieke verandering Daar is de dreiging dat interventie van Cuba het verlangen van de volkeren van dit gebied naar vooruitgang binnen een democratisch kader. verijdelt Wij werken nauw samen met de regeringen in het gebied om te proberen te helpen met het ontwikkelingsproces en wij zijn bereid diegenen bij te staan die bedreigd worden door interventie van buitenaf

De mensenrechten

Het uiteindelijke doel van ons buitenlandse beleid moet zijn om de vrijheid vooronszelf te behouden en de vrijheid van anderen uit te breiden.
Dit is een zaak van zowel nationaal beginsel als van nationaal belang. Want wij geloven dat vrije en open samenlevingen niet alleen beter in staat zijn de groeiende verwachtingen van hun bevolkingen te vervullen, maar dat zij ook beter een oplossing kunnen vinden voor de dikwijls met elkaar in strijd zijnde interne belangen.
Wij proberen niet ons stelsel van instellingen aan anderen op te leggen. Eerder steunen wij, op praktische of concrete manier, de pogingen van andere naties hun eigen instellingen op te bouwen op een manier die in overeenstemming is met het niet te onderdrukken menselijke streven naar vrijheid en rechtvaardigheid. De politiek van mensenrechten moet de krachtige steun van onze burgers en van het Congres hebben.

Ondanks nieuwe beroering en conflicten gaf het afgelopen jaar bemoedigende positieve ontwikkelingen te zien:

- de verdere versterking van democratische praktijken in Spanje en Portugal, met vrije verkiezingen in beide landen;
- het verdwijnen van enkele van de meest repressieve regimes in de wereld.
- de vrijlating van politieke gevangenen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika;
- een terugkeer naar een democratisch stelsel in verschillende Latijns-Amerikaanse landen en een wijdverbreide vooruitgang in het afnemen van de schendingen van de mensenrechten in het gebied.
- de groeiende kracht van internationale instellingen die zich bezighouden met de mensenrechten. Het interamerikaanse hof voor de mensenrechten heeft zijn eerste bijeenkomst gehouden. Voorbereidingen voor een nieuwe conferentie voor controle van de naleving van de akkoorden van Helsinki, die in Madrid gehouden zal worden, zijn al begonnen
De VS zijn nog steeds geen partij bij de voornaamste internationale verdragen met betrekking tot de rechten van de mens.
Begin 1978 heb ik de Senaat verzocht vier van zulke verdragen goed te keuren de Amerikaanse Conventie voor de Mensenrechten, de Conventie over Raciale Discriminatie, de VN verdragen over burgerlijke en politieke rechten en over de economische, sociale en culturele rechten.
In 1979 zijn er hoorzittingen gehouden.
Geen actie van dit land zou de zaak van de mensenrechten meer goed doen dan de goedkeuring van de Senaat van deze instrumenten en die van een vijfde verdrag m.b.t. de mensenrechten, dat recentelijk naar het Congres is gezonden de genocide-conventie

De beheerszng *van* nucleaire *wapens*

Samen met onze vrienden en bondgenoten streven wij ernaar een wereld op te bouwen waarin mensen met verschillende belangen vrij en welvarend kunnen leven
Maar alles wat de mensheid tot nog toe heeft bereikt, alles wat we proberen op te bouwen en het menselijk bestaan zelf kunnen in een enkel ogenblik ongedaan gemaakt worden - in de catastrofe van een nucleaire oorlog
Daarom is een van de centrale doeleinden van mijn regering om de verspreiding van kernwapens naar landen die ze nog niet hebben te voorkomen en de verdere ontwikkeling door de bestaande kernmogendheden aan banaen te leggen, met name voor de Sowjet-Unie en de VS

Non-proliferatie

Ik ben mijn ambt begonnen vastbesloten dat Amerika leiding zou geven aan het voorkomen van de verspreiding van kernwapens
Dit moet niet en kan niet eenzijdig worden gedaan De samenwerkmg met andere leveranciers van nucleaire technologie en materiaal is nodig Dit punt moet niet een noord-zuid-confrontatie worden
Wij zijn op een aantal fronten aan de slag gegaan

— Wij hebben naties aangemoedigd tot het non-praliferatieverdrag toe te treden of om internationale garanties te accepteren,

— De International Nucleair Fuel Cycle Evaluation (pag 424 1 '78) (INFCE) heeft bewezen dat leveranciers en ontvangers samen kunnen werken De resultaten daarvan zullen binnen een maand gepubliceerd worden
Hoewel er verschillen blijven bestaan, zal er een bredere internationale basis zijn voor nationale beslissingen die een evenwicht moeten vinden bussen de energiebehoeften en de non-proliferatie,

— Tenslotte zetten wij ons in om regionale samenwerking op dit terrein aan te moedigen.

Protocol 1 van het Verdrag van Tlatelolco dat ertoe zal bijdragen de nucleaire gevaren voor onze Latijnsamerikaanse buren te verminderen is nog steeds niet door de Amerikaanse Senaat geratificeerd

Beperking van strategische *wapens*

De meest in het oog springende van onze pogingen tot beperking van de nucleaire wapens is natuurlijk SALT-11.
De ondertekening- van het verdrag beeindigde moeilijke onderhandelingen, gevoerd door drie regeringen van beide partijen.

— SALT-I1 is in ons wederzijds belang: het is noch een Amerikaanse gunst aan de Sowjet-Unie, noch een Sowjetrussische giinst aan de VS.

— Ratificatie van het SALT-II verdrag zou een belangrijke stap voorwaarts zijn in het een halt toeroepen aan de voortdurende groei aan de Sowjetrussische strategische kracht.

— Omdat SALT-II de wedijver tussen de supermachten in zijn meest gevaarlijke vorm, beperkt, is dit verdrag het meest belangrijke bilaterale akkoord van dit decennium.

— Door SALT-I1 kunnen we een betere strategische gelijkwaardigheid in nucleaire wapens houden en daardoor onze defensieuitgaven richten op de verbetering van onze conventionele wapens.

— Zonder SALT-I1 kunnen de Sowjets hun strijdkrachten versterken en beter voor ons verborgen houden wat zij aan het doen zijn.

— Zonder SALT-II zullen onze pogingen om de proliferatie van kernwapens tegen te gaan, moeilijker zijn.

Ik geloof dat de Senaat SALT-I1 zal ratificeren omdat het verdrag in het belang van onze nationale veiligheid is.
Maar ik geloof niet dat het aanbevelenswaardig is het verdrag nu aan de Senaat voor te leggen.
Het Congres en de regering moeten zich eerst bezighouden met de dringende zaken als gevolg van de Sowjetrussische invasie van Afghanistan.

Begroting voorziet in verhoging uitgaven defensie

Op 28 januari heeft president Carter bij het Congres de begroting voor het fiscale jaar 1981 ingediend, die voorziet in hogere uitgaven voor defensie en energieprogramma's.
De begroting is met een uitgaventotaal van 616 miljard dollar, 52 miljard meer dan de vorige, de meest omvangrijke uit de Amerikaanse geschiedenis. De begroting heeft een tekort van 16 miljard dollar, vergeleken met een geschat tekort van 40 miljard in het nu lopende begrotingsjaar. De defensie-uit,gaven wil Carter met ruim 15 miljard dollar verhogen tot bijna 143 miljard gulden en de uitgaven voor energie zullen met 400 miljoen dollar stijgen tot 8,1 miljard dollar.
De uitgaven voor binnenlandse en overheidsuitgaven zullen in reële waarde met één percent dalen. Alleen voor maatregelen ter omscholing van kansarme jongeren en huisvesting van achtergestelde groepen is meer geld uitgetrokken.
Deze terughoudendheid is volgens Carter nodig om de inflatie — op dit moment meer dan 13 percent per jaar in de VS — terug te dringen. Ook dit jaar zal de inflatie hoog blijven en niet dalen tot onder de tien percent, zoals de economische deskundigen in Carters regering tot voor enkele weken nog hoopten. Stijgende rentetarieven en energiekosten zullen de inflatie dit jaar op 10,4 percent houden.
De economen voorspellen bovendien een lichte economische inzinking dit jaar, waarbij de Amerikaanse produktie met één percent zal dalen. gevolgd door een beschei-

den herstel volgend jaar. De werkloosheid zal daardoor stijgen van 5,9 percent van de beroepsbevolking tot een record van 7,5 percent komende herfst als de Amerikanen naar de stembus gaan voor de presidentsverkiezingen. Dat betekent dat het aantal werklozen tegen die tijd met 1,6 miljoen zal zijn gestegen.

Deze voorspellingen betekenen dat de doelen, die de Amerikaanse regering zich vorig jaar stelde met betrekking tot de inflatie en de werkgelegenheid, moeten worden opgegeven. De regering erkent nu dat de inflatie, die 4,8 percent bedroeg toen Carter in 1976 president werd, niet voor 1988 zal zijn teruggebracht tot de gewenste drie percent. Het nagestreefde werkloosheidscijfer van vier percent van de beroepsbevolking zal niet eerder dan in 1985 worden gehaald. Bovendien is Carter er opnieuw niet in geslaagd zijn verkiezingsbelofte van ruim drie jaar geleden voor een sluitende begroting waar te maken.

Defensie

President Carter wil de Amerikaanse militaire uitgaven in het komende begrotingsjaar opvoeren met 3,3 percent tot bijna 290 mrd gulden.

Carter's defensieplannen voorzien in de ontwikkeling en bouw van nieuwe raketten, oorlogsschepen en vliegtuigen.

Minister van defensie, Harold Brown, lichtte in het Congres toe, dat de militaire begroting in eerste instantie is ingegeven door ,,de vastberadenheid van de regering om een antwoord te hebben op de groei van het Sowjetrussische militaire apparaat op lange termijn".

De begroting voorziet in het investeren van 12,5 miljard gulden voor de bouw van zeventien nieuwe oorlogsschepen en modernisering van twee bestaande. Ruim drie miljard gulden zal worden besteed aan onderzoek en ontwikkeling van de MX-raket.

Er is 162 miljoen gulden uitgetrokken voor research en ontwikkeling van een reusachtig nieuw vrachtvliegtuig, de CX, voor het vervoer van onderdelen van een 100.000 man sterke mobiele troepenmacht, die op de kortst mogelijke termijn kan worden ingezet. In de defensiebegroting is ruim 1,6 miljard gulden uitgetrokken voor geheime projecten en 40 miljoen gulden voor onderzoek op het terrein van laserwapens die kunnen worden aangebracht op gevechtsvliegtuigen voor het neerschieten van aanvalsraketten en satellieten. Algemeen onderzoek en ontwikkeling krijgen in de begroting een injectie van 30 miljard gulden.

De Amerikaahse marine zal beginnen met de bouw van de negende atooomraketonderzeeër, ontworpen voor de jacht op en vernietiging van vijandelijke onderzeeërs. Verder zal de marine starten met de bouw van vier fregatten, vijf oppervlakteschepen voor onderzeeërbestrijding en twee kruisers, die zijn uitgerust met het modernste vuurcontrolesysteem. Dat systeem werkt op basis van een computer. Het kan tientallen aanstormende raketten in één keer opsporen en vernietigen.

Nieuw in de begroting vormen de 415 miljoen gulden, die zijn uitgetrokken voor de eerste 2 interventie-schepen, die overal zullen varen met tanks en ander materieel in speciale vochtwerende compartimenten.

Ministe Brown wees tijdens een persconferentie in het Pentagon de suggestie van de hand als zouden de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie op een oorlog aansturen. ,,Als wij gestage verbeteringen nastreven, zullen de Russen voorzichtiger zijn bij hun pogingen hun wil op te leggen." Rrown zei ook, dat het tweede SALT-verdrag ter beperking van de Russisch-Amerikaanse strategische bewapening een Amerikaans belang blijft en bekrachtigd moet worden.

President Carter zei bij de aanbieding van zijn begroting, dat hij niet kon voorbijgaan aan de groei van de Russische defensiebegrotingen, noch aan de gevolgen van terrorisme in Iran of de Russische agressie in Afghanistan.

Carter stelt het Congres naar aanleiding van de Russische inmenging in Afghanistan voor om aan Pakistan extra steun te geven van 200 miljoen gulden. Dit bedrag komt bovenop de eerder toegezegde militaire en economische hulp van ruim 800 miljoen gulden.

Carter voorstander boycot Olympische Zomerspelen

De in The State of the Union opgesomde represailles en tegenmaatregelen zijn niet de enige reacties van de Amerikaanse regering op de Russische invasie in Afghanistan.

Op 20 jan. verklaarde Carter in een televisie-uitzending dat hij een brief had geschreven aan het Amerikaanse Olympische Comité met het verzoek de Olympische Zomerspelen in Moskou te boycotten als de Sowjet-Unie niet binnen een maand zijn troepen uit Afghanistan terugtrekt.

Hij vrueg zich af of de spelen niet in een andere plaats dan Moskou gehouden konden worden, bijv. in Athene.

Carter openbaarde zijn verzoek tijdens een televisie-uitzending van het XBC-programma ,,Meet the press" en noemde het van groot belang dat de wereld beseft hoe ernstig het Russische ingrijpen in Afghanistan is. Hij noemde een boycot van de spelen één manier om de Amerikaanse bezorgdheid te onderstrepen.

De president zei verder: ,,Het liefst zou ik de politiek van de Olympische Spelen scheiden en persoonlijk ben ik ervoor de Spelen voortaan in een permanente Olympische stad te houden, bij voorkeur in Athene". ,,In deze politieke situatie kan ik er niet achter staan dat er een Amerikaans team naar de spelen in Moskou gaat." Overigens zei Carter dat de Verenigde Staten bereid zijn, als dat nodig is, om militair geweld te gebruiken ter verdediging van Pakistan. Een land dat aan het door de Sowjet-Unie bezette Afghanistan grenst.

Carter hoopte dat andere landen met zijn harde standpunt zouden instemmen en — indien de Sowjet-Unie niet reageert — ,,Moskou" eveneens boycotten. Van Franse zijde werd op 20 jan. bekendgemaakt dat president Giscard d'Estaing een boodschap van Carter had ontvangen waarin hij zijn stappen tegen de Sowjet-Unie uiteenzette. Officiële kringen in het Elysée begrepen hieruit dat de staatshoofden en politieke leiders van alle landen in de wereld soortgelijke brieven hebben ontvangen.

De directeur van het Amerikaans Olympisch Comité, Don Miller, zei op 20/1 te hopen dat Carter het niet zal laten komen tot een regelrechte boycot van de Spelen. Miller zei verder dat het bestuur van het Comité de voorstellen van de president zal bestuderen en vervolgens met de voorzitter van het Internationale Olympisch Comité, Lord Killanin, over Carters voorstellen zal spreken. ,,Maar ik denk dat het belangrijkste is dat de president er geen misverstand over liet bestaan dat de Olympische beweging deel uitmaakt van het particuliere initiatief. *(IHT,* Int. *Comm. Agency,* The ***Times,*** *NRC/H'blad,* De Volkskrant)

WEST-EUROPA

BELGIË

GIM VOOR VLAANDEREN

In het staatsblad van 5 dec. 1979 zijn de statuten verschenen van de Gewestelijke Investeringsmaatschappij voor Vlaanderen, die opgericht werd bij KB van 16 nov. 1979. De GIMV is een vennootschap van openbaar nut en beschikt over een aanvangskapitaal van 400 mln fr., dat geput werd uit de begroting van het Vlaamse gewest. Het kapitaal kan alleen door de overheid of door de Belgische financiële instellingen van openbaar nut worden verhoogd. Het doel van de GIMV is drievoudig:

1) De maatschappij moet de oprichting, de reorganisatie of de uitbreiding van privé-bedrijven bevorderen, in het belang van de Vlaamse economie en rekening houdend met de industriële wolitiek van de staat en van het gewest. Om dat doel te bereiken kan de maatschappij deel uitmaken van groepen, verenigingen, syndicaten, gevormd met het oog op de stichting of de herstructurering van ondernemingen; zij kan kapitalen inbrengen, deelnemen aan kapitaalverhogingen, intekenen op converteerbare leningen enz.

2) De maatschappij en haar dochterondernemingen moeten het economische overheidsinitiatief bevorderen. Zij kunnen daartoe overgaan tot of deelnemen aan de oprichting van ondernemingen, onder de vorm van handelsvennootschappen, en alle handelingen verrichten die een privé-onderneming doet.

3) De maatschappij en haar dochterondernemingen worden de instrumenten van de industriële politiek van de staat en van het Vlaamse gewest. Zij zijn verplicht alle opdrachten te vervullen, die hun door de Vlaamse deelregering worden toevertrouwd en verstrekt.

Wanneer de GIMV en haar dochterondernemingen het overheidsinitiatief bevorderen of de industriële politiek van de overheid uitvoeren, nemen zij actief deel aan het industrieel, financieel en commercieel beheer van de ondernemingen, waarin zij belangen hebben. Gaat het om de bevordering van het privé-initiatief, dan wordt het beheer uitgeoefend in overleg met de privé-partners. De GIMV mag steeds een beroep doen op de diensten van derden. Bij voorrang moet echter de Dienst voor Nijverheidsbevordering worden ingeschakeld.

Politieke mandatarissen mogen geen lid zijn van de raad van beheer.

Tot voorzitter van de GIMV werd Raynier van Outryve d'Ydewalle benoemd. Hij was sedert 1969 onafgebroken kabinetschef van de ministers resp. staatssecretarissen voor Vlaamse Streekeconomie, Vlerick, Dhoore, Eyskens en Akkermans.

NATIONALE ARBEIDSRAAD

De secretaris-generaal van de Nationale Arbeidsraad, Gilbert de Broeck, werd m.i.v. 9 januari benoemd tot voorzitter van de raad. Hij volgt Jef Rens op. Het is de eerste maal dat een ambtenaar benoemd wordt tot voorzitter van het hoogste sociaal overleg- en adviesorgaan.

GENERALE BANKMAATSCHAPPIJ

Graaf Eric de Villegas de Clercamp (55) werd m.i.v. 1 januari benoemd tot voorzitter van het directiecomité van de Generale Bankmaatschappij, de grootste Belgische bank. Hij volgt André Rostenne op.

EVOLUTIE VAN HET OVERHEIDSPERSONEEL

De omvang van het personeel in de overheidsdiensten evolueerde de jongste jaren als volgt (de stand werd steeds genoteerd op 30 juni):

	1973	1974	1975	1976	1977	1978
Ministeries	76934	77870	77137	77352	79354	81622
Rechterlijke macht	6970	7316	7600	7878	8046	8061
Raad van State	169	170	169	172	170	184
Militair personeel	49793	49027	53217	56404	58917	63350
Rijkswacht	14690	15201	15510	15744	16128	15770
Nationale Opvoeding	245629	253553	261725	280260	282803	287509
waarvan:						
Rijksonderwijs	75465	77604	79037	88557	87077	87440
Gesubsidieerd onderwijs	170164	175949	182688	191703	195726	200069
Plaatselijke machten	137138	142396	147660	152484	158067	166266
Instellingen van openbaar nut	175202	181915	187679	186578	186539	188938
Wetgevende macht	1034	1041	1048	1056	1090	1097
waarvan:						
Senaat	229	229	232	233	236	234
Kamer	294	294	299	302	317	347
Rekenhof	511	518	517	521	537	516
	707559	728489	751745	777928	791114	812797

NEDERLAND

OVERLEG ARBEIDSVOORWAARDENBELEID VOOR 1980

Op 4 okt. 1979 is het overleg begonnen over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980. Toen vond een eerste bijeenkomst plaats van een regeringsdelegatie met vertegenwoordigers van de vakcrntrales en de werkgeversverenigingen.

Minister Albeda van sociale zaken zei na afloop van deze, als informatief beschreven, bijeenkomst, dat de regering met werkgevers en werknemers wil gaan praten over een breed sociaal-.economisch plan op korte en middellange termijn over de problematiek van de arbeidsduur en de verdeling van werk in het algemeen. Daarbij zouden zaken aan de orde moeten komen als knelpunten op de arbeidsrnarkt, ziekteverzuim en de vijfaloegendicnsten.

De reacties van de gesprekspartners van de regering op dit denkbeeld waren nogal afwijzend.

Kok (FNV) zag geen basis voor een gesprek over een dergelijk plan. Met name niet nu de koopkracht van de trekkers van sociale uitkeringen een half procent dreigt te dalen.

Van der Meulen (CNV) vond dat het kabinet geen duidelijkheid heeft kunnen scheppen over wat onder handhaving van de koopkracht voor welke groepen moet worden verstaan, en wat de invloed daarop zal zijn van een eigen risico in de ziektekostenverzekering. Desalniettemin dacht Van der Meulen dat er op deelterreinen misschien wel afspraken kunnen worden gemaakt. Het brede arbeidsplan van Albeda zou naar zijn mening een te lange studie vergen.

De werkgevers vinden de basis voor overleg eigenlijk ook te smal. Volgens hen is Bestek '81 te klein om de problemen op te lossen. In plaats van verlichting van de lastendruk levert de Miljoenennota een zwaardere druk op. Toch verklaarde voorzitter Van Veen (VNO) bereid te zijn om binnen het kader van het beleid met kabinet en vakbeweging overleg te voeren over een breed beleidsplan. Op voorwaarde dat in dit plan loonmatiging wordt opgenomen, vindt Van Veen arbeidstijdverkorting voor 1980 bespreekbaar. Hiermee distantieerde hij zich van de voorzitter van de Christelijke werkgevers, Van Eijkelenburg (NCW). Deze kondigde tijdens het overleg aan, dat er met de werkgevers voor 1960 niet te praten is over arbeidstijdverkorting. ,,Er is geen tekort aan werk, er is een tekort aan arbeidskrachten", aldus de NCW-voorzitter.

FNV en *CNV* stellen verlangens voor 1980 vast

De FNV wil in 1980 een loonsverhoging van 2% bovenop de prijscompensatie. De federatieraad van de FNV heeft op 12 november — zij het niet aan de hand van ,,precieze" berekeningen — vastgesteld, dat zo'n looneis nodig is om niet alleen de koopkracht van de werknemers tot en met ,,modaal" op peil te houden, maar

met name ook die van de modale ambtenaren en trendvolgers.
De ambtenaren en de trendvolgers (werknemers in de door de overheid gesubsidieerde sector) zijn namelijk onderhevig aan een ,,kortingsoperatie'' die inhoudt, dat hun salarisstijging tweemaal per jaar met gemiddeld een half procent achterblijft bij die in het bedrijfsleven.
Voor zwaar en vuil werk wil de FNV loonsverbeteringen die de twee procent te boven gaan.
Niet alleen vuil en zwaar werk moet beter worden betaald, ook in sterke bedrijfstakken zoals bijv. het bank- of verzekeringsbedrijf kan extra loonruimte worden opgeëist die kan worden ,,omgezet'' in werkgelegenheid of die eventueel in het loonzakje terecht kan komen.
Wat betreft de looneis van twee procent gaf FNV-voorzitter Kok op een persconferentie toe dat dat percentage niet helemaal cijfermatig te onderbouwen is. Bij de vaststelling van de looneis van twee procent speelde ook het sociaal-psychologische klimaat van dat moment een woordje mee. Wat de cijfermatige motivering betreft. zei de heer Kok dat tal van factoren daarvoor een rol hebben gespeeld. De FNV is op twee procent gekomen onder meer op grond van het feit dat de accijnsverhoging waarschijnlijk bij de mensen tot en met modaal het hardst zal aankomen. Datzelfde geldt voor de aangekondigde aardgasprijsverhogingen. Het effect van die aardgasprijsverhogingen is in 1980 weliswaar iets uitgesmeerd, maar de FNV vreest dat met name de lagere inkomens daarvan grote nadelige effecten zullen ondervinden.
Een ander argument is de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind en de aangekondigde eigen bijdrage in de ziektekosten. Daar komt dan bovendien nog bij de verhoging van de gemeentelijke tarieven. Deze factoren becijfert de FNV al met al op een looneis van 1½% en daar komt dan nog eens ½% bij om de koopkracht van de uitkeringstrekkers en van de ambtenaren op peil te houden.
Wat het werkgelegenheidspakket betreft voelt het merendeel van de FNV-bonden het meest voor de uitbreiding van de regeling voor vervroegd uittreden (VUT) en uitbreiding van het aantal vakantiedagen. Daarnaast staan invoering van een vijfde ploeg bij volcontinubedrijven, educatief verlof en verkorting van de werkweek op het FNV-lijstje van de maatregelen die de werkgelegenheid ten goede moeten komen. De FNV wil proberen door middel van arbeidsplaatsenovereenkomsten (APO's) garanties vast te leggen dat er dan ook meer werk komt.
Volgens de heer Kok kan er bij de komende CAO-onderhandelingen ook gepraat worden over meerjarenafspraken aangaande de werkgelegenheid, die dan eventueel kunnen worden losgekoppeld van de jaarlijkse CAO-onderhandelingen over de materiële eisen. Resultaat van dit alles moet volgens de FNV in ieder geval zijn dat er binnen een periode van vier jaar een arbeidstijdverkorting — in welke vorm dan ook — van 10% wordt bereikt, zoals de vakbeweging in Europees verband is overeengekomen.
De FNV wil de coördinatie van het gezamenlijke eisenpakket van de aangesloten bonden beter regelen dan het voorafgaande jaar, zo zei de heer Kok. Om tot die betere gezamenlijke aanpak te komen zijn in de federatieraad van de FNV al beginselafspraken gemaakt, die op de volgende vergadering van de FNV-bonden verder uitgewerkt zullen worden. Uitgangspunt daarbij zal zijn dat moet worden voorkomen dat de ene bond de andere voor de voeten gaat lopen door te eigenzinnig met het eisenpakket in de weer te gaan.
FNV-loondeskundige Drabbe zei dat de speelruimte waarbinnen de bonden hun pakketten kunnen invullen — met alle bijbehorende bedrijfstak- of ondernemingseigene elementen zoals grote winsten. volcontinu-werk, ruil werk en looneis in centen, procenten of een mengvorm daarvan — al is vastgesteld, en dat de verdere coördinatie tussen de FNV-bonden 26 november als de vakbeweging nok he? gesprek met regering en werkgevers in de Stichting van de Arbeid achter de rug heeft, zal plaatsvinden.
De verbondsraad van het Christelijk Nationaal Verbond heeft op 12 november besloten, in de komende CAO-onderhandelingen een loonsverhoging te vragen van 1% bovenop de prijscompensatie om de koopkracht van de modale werknemer te kunnen handhaven. Wel wil het CNV in het gesprek met de overheid en de werkgevers die 1% alsnog ter discussie stellen als de overheid dan concrete maatregelen garandeert waarmee de koopkracht van de modale werknemer, de modale ambtenaar. de modale trendvolger en de modale uitkeringstrekker ook bij lager percentage niet wordt aangetast.
Met betrekking tot de arbeidstijdverkorting hebben de leden evenals in voorgaande jaren gekozen voor vrijwillig vervroegd uittreden. Ook vindt de verbondsraad dat meer aandacht moet worden besteed aan de beloning van bezwarende werkomstandigheden.
CNV-voorzitter H. van der Meulen zei na afloop van de verbondsraadsvergadering, dat de leden voortzetting van het matigingsbeleid eigenlijk niet meer zien zitten. De bereidheid tot matiging is steeds gekoppeld geweest aan de totstandkoming van een vermogensaanwasdeling, duidelijkheid over het arbeidsplaatsenplan van de overheid en een grotere bereidheid van de werkgevers om in te spelen op verlangens van het CNV met betrekking tot medezeggenschap en te praten over arbeidstijdverkortende maatregelen.
De grote meerderheid van de leden gelooft volgens de heer Van der Meulen niet meer, dat daar nog iets van terecht komt. In de VAD zit geen schot, het arbeidsplaatsenplan van de overheid maakt niet duidelijk of het echt over extra arbeidsplaatsen gaat en zo ja om hoeveel. en van een tegemoetkomen aan de wensen van de vakbeweging is bij de werkgevers ook nog niets te merken.
Om twee redenen wil het CNV toch in 1980 nog aan een verdere matiging meewerken: de werkgelegenheid en de solidariteit tussen actieven en niet-actieven en tussen bedrijfstakken onderling. Maar van het CNV mag volgens de heer Van der Meulen niet worden verwacht dat het matiging blijft nastreven als de werkgevers niet bereid zijn om werkgelegenheid te scheppen en als zij — zoals veel voorkomt — met de geldbuidel blijven rammelen om elkaars werknemers weg te kopen en dus eigenlijk meer bieden dan de vakbeweging vraagt.
In de macro-economische verkenningen van het Centraal Planbureau is berekend. dat er een ½% loonsverhoging boven de prijscompensatie nodig is om in 1980 de koopkracht tot en met ,,modaal'' te kunnen handhaven. Volgens het CNV is er (tenzij minister Albeda met maatregelen in bijv. de belasting- of premiesfeer komt) een ½% méér nodig.
Het CNV gaat daarbij uit van de volgende rekensom (aan de hand van becijferingen van ambtenaren van het ministerie): de kinderbijslag voor het eerste kind wordt niet ontdooid, zoals het plan was, maar blijft ,,bevroren'' en daarentegen wordt de voorgenomen verhoging van de aardgasprijs niet ineens maar in fases doorgevoerd (nadelig saldo voor de koopkracht 0,2%), de prijscompensatie per 1 jan. is niet 2,6 maar 2,5% (—0,1%), de gemeentelijke tarieven stijgen niet met gemiddeld 3,5 maar met 6,45% (—0,1%) en de — door het CNV verlangde — loonsverhoging met 1% leidt op zichzelf ook weer tot prijsstijgingen (—0,1%).
In de verbondsraad van het CNV zijn geen afspraken gemaakt over ,,aftopping'' van de prijscompensatie, het vaststellen van een maximum bedrag per procent compensatie, waardoor mensen met een inkomen boven een bepaalde grens er relatief minder op vooruitgaan dan lager betaalden. De aftoppingskwestie wil het CNV overlaten aan de afzonderlijke bonden.
Voor wat de arbeidstijdverkorting betreft geeft het CNV voorrang aan de vervroegde uittreding (VUT), maar op middellange termijn wil het ook andere vormen van werktijdverkorting (kortere werkweek of -dag, langere vakanties, educatief verlof etc.) verwezenlijkt zien.
Overigens zijn de CNV-leden volgens de heer Van der Meulen duidelijk minder bereid om mee te betalen aan VUT-regelingen, omdat in de afgelopen CAO-periode is gebleken, dat de arbeidsplaatsen die daardoor open vallen lang niet altijd opnieuw worden bezet. Bij nieuwe VUT-afspraken zal het CNV dan ook meer garanties eisen. dat de daardoor vrijkomende plaatsen ook weer door anderen worden ingenomen.
De heer Van der Meulen zei, dat het overleg in de verbondsraad ,,erg ingewikkeld en moeilijk'' is geweest, maar dat de aangesloten bonden zich unaniem achter het nu ingenomen CNV-standpunt hebben geschaard.

Brief minister Albeda. Tweede gesprek

In een brief, gericht aan de Stichting van de Arbeid, heeft minister Albeda op 5 november werkgevers en werknemers uitgenodigd voor onderhandelingen over een centraal akkoord over de arbeidsvoorwaarden 1980.

In zijn brief kwam Albeda met een pakket beloften en dreigementen voor zowel werkgevers als werknemers. Aan de vakbeweging deelde hij mee, dat hij loonsverhogingen in CAO-lonen boven een ½ procent zal afromen met een verhoging van de sociale premies. Een dreigement waarop voorzitter Kok (FNV) op een bijeenkomst in Schoonebeek, 6 november, woedend reageerde: ,,het pistool op de borst van de vakbeweging''.

Aan de andere kant beloofde Albeda geen teruggang in koopkracht voor werknemers en ontvangers van sociale uitkeringen in 1980 tot een inkomen van 32.000 gulden bruto per jaar.

De werkgevers hield hij voor dat zij wel bereid zouden moeten zijn te praten over vormen van arbeidstijdverkorting en over het afsluiten van arbeidsplaatsenovereenkomsten (APO's). Voorwaarde voor dit laatste punt is dan weer wel dat de sociale partners serieus willen praten over maatregelen ter verbetering van de werking van de arbeidsmarkt.

Op het gesprek zelf, dat 15 november plaatsvond tussen regering. werknemers en werkgevers, bood minister Albeda een gerichte belastingverlaging aan namens het kabinet van ongeveer 400 mln gulden. Hiermee zei de minister te willen bereiken dat de koopkracht van de inkomens tot modaal niet zal worden aangetast, Het aanbod diende om te voorkomen dat de vakbeweging looneisen zou stellen boven het door de regering aanvaardbaar geachte half procent om die koopkracht te handhaven. Minister Andriessen (financiën) stelde als voorwaarde voor dit aanbod. dat er elders in de begroting een compensatie zou worden gevonden, omdat het financieringstekort naar zijn mening in geen geval mag worden vergroot.

Na het gesprek tussen regering en sociale partners trad er een merkbare verandering op in de toon waarop Kok (FNV) en Van der Meulen (CNV) spraken over het onderhandelingsklimaat. Kok zei bij de werkgevers een doorbraak te bespeuren in de bespreekbaarheid van arbeidstijdverkorting. Het leek erop dat er onder de werkgevers verdeeldheid was ontstaan over de onverzoenlijke houding van hun voormannen ten opzichte van de wens can de vakbeweging althans over vormen van arbeidstijdverkorting te praten

Afgesproken was met de respectievelijke achterbannen +eoverleggen over de vraag of er pen basis bestond over verder praten In een gesprek tussen de voorzitters can de centrale organisaties van werkgevers en werknemers, 24 november, werd nagegaan hoe de raadpleging van de achterbannen zich ontwikkelde Naar buiten uerden geen inhoudelijke mededelingen gedaan De indruk vatte evenwel post dat de FNV-top bereid leek de looneis van 2% te verlagen tot 1 procent, wanneer de werkgevers hun verzet tegen arbeidstijd-ıerkorting zouden opgeven

De werkgevers leken bereid tot 15% xerkorting van de arbeidsduur waarbij zij eerder dachten aan uitbreiding van de regelingen xan vervroegde uittreding en verlenging ıdn de basisvakantie dan aan verkorting van de werkweek De vakcentrales wilden de arbeidstijd met 25% ıerkorten

Op 26 november 1979 vergaderden zowel de verbondsraad van het CNV als de federatieraad van de FNV met hun hoofdbesturen. Beide instanties gaven hun voorzitters toestemming om met de werkgevers verder te onderhandelen. Dit ondanks dat FNV en CNV de nu tot 200 mln geslonken belastingverlaging van Albeda niet interessant genoeg vonden om hun looneisen (resp. 2 en 1%) terug te draaien.

Op 28 nov. vond de tweede ronde van de officiële besprekingen plaats. Na drie uur praten leken de onderhandelingen te zijn vastgelopen.

Maar na kort beraad konden de werkgevers juist een voldoende gebaar maken in de richting van arbeidstijdverkorting in de VUT-sfeer, om de vakbeweging gelegenheid te geven door te praten. Wederom is afgesproken naar de achterbannen terug te gaan om de marges van het mandaat te vergroten.

Een beeld van het overleg over het arbeidsvoorwaardenbeleid-1980 op 15 nov. vorig jaar. V.l.n.r. minister Albeda van sociale zaken, minister Andriessen van financiën. VNO-voorzitter Van Veen. premier Van Agt en minister Van Aardenne van economische zaken.

Overleg in Stichting van de Arbeid over centraal akkoord mislukt

Er komen geen centrale afspraken tussen werkgevers en werknemers voor het loon- en arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980 en volgende jaren. Hoewel de partijen elkaar na enkele gespreksronden in de Stichting van de Arbeid zeer dicht waren genaderd, sprong een akkoord op het laatste moment af op de vraag hoeveel de lonen volgend jaar maximaal mogen stijgen.

Werkgevers en vakbeweging waren het eens geworden over een initiële loonstijging, dus bovenop de prijscompensatie, van 1%. Daarnaast zou er echter nog eens ,,een handbreedte" beschikbaar zijn van 0 tot 1%, die bij voorkeur gebruikt zou moeten worden voor ,,een selectieve herziening van de beloningsverhoudingen" (vuil en onaangenaam werk). In totaal dus 2%. De werkgevers wilden uitdrukkelijk vastleggen, dat die 2% een maximum was, terwijl dit voor de FNV niet aanvaardbaar was. Het CNV heeft zich in deze achter het werkgeversstandpunt opgesteld.

Het overleg op 1 december 1979 duurde van 10.00 uur 's morgens tot ong. 18.00 uur 's avonds. Het overleg in de voltallige Stichting werd regelmatig onderbroken door schorsingen. Die moesten een werkgroep, die een stuk had voorbereid, de gelegenheid geven nader tot overeenstemming te komen. In die werkgroep werd men het uiteindelijk eens over een formulering, waarbij sprake was van 1% initieel en 1% voor herstructurering van de beloningsstructuur, waaronder de extra beloning van vuil en zwaar werk. Toen tegen 17.00 uur de voltallige vergadering werd hervat bleek dat de werkgevers de **2%** als maximum wilden beschouwen.

FNV-voorzitter Kok wees er na afloop van het overleg op dat de werkgeversopvatting zou hebben betekend, dat in bedrijfstakken waar de herstructurering van de beloningsstructuur niet in het geding is de loonsverbetering tot 1% beperkt had moeten blijven. Dat was voor de FNV-vertegenwoordigers niet aanvaardbaar. We wensen geen afstand te doen van de looneis van 2%, zoals we die eerder hebben geformuleerd, aldus de heer Kok.

Hij zei dat later in de middag in de besprekingen van de werkgroep de irritaties

overigens waren toegenomen, doordat er ook op andere punten moeilijkheden waren ontstaan, maar aan bespreking van die punten is de Stichting van de Arbeid na het breekpunt van de lonen niet meer toegekomen.
De heer Kok zei dat het er met de weigering om 2% als maximum te aanvaarden niet om ging de deur op een kier te zetten, maar de vakbeweging zou in dat geval niet met alle andere eventuele verbeteringen uit de voeten kunnen.
Het afgesprongen akkoord, dat het karakter had moeten hebben van aanbevelingen voor de onderhandelingen in de bedrijfstakken, had o.m. ook moeten inhouden dat binnen 6 maanden een studie zou worden afgerond naar de problemen rond de arbeidstijdverkorting en de arbeidsmarkt in de jaren na 1980. De vakbeweging heeft steeds op het standpunt gestaan dat daarvan ook in 1980 al het een en ander verwezenlijkt moest worden.

Voor 1980, zo verklaarde de heer Kok, ware? de werkgevers bereid akkoord te gaan met een regeling voor de vervroegde uittreding (VUT), waarbij de VUT-datum met een jaar vervroegd zou worden. Ook hebben zij ingestemd met een extra dag vakantie voor alle werknemers en nog eens een dag extra vakantie voor werknemers boven de 60 jaar. Eén van de punten die tot irritatie leidde in de werkgroep was volgens de FNV-voorzitter de weigering van de werkgevers extra vrije dagen te verlenen voor mensen in volcontinudienst. De heer Kok benadrukte dat een verbetering in de ploegendiensten, zodat men dichter bij een 5e ploeg zou komen, een zeer gevoelig punt bleek. Dit is echter uiteindelijk niet meer aan de orde gekomen. De eis van verkorting van de werkweek had de FNV voor 1980 laten vallen, maar deze eis zou nader aan de orde moeten komen in de studie voor 1981 en volgende jaren.
De heer Kok bleek boos dat een akkoord alsnog was afgesprongen. Hij zei verder teleurgesteld te zijn, omdat niet alleen de wil aanwezig was geweest om tot ontwerp-aanbevelingen te komen, maar ook de overtuiging dat de mogelijkheid er was, hoe smal de marges ook waren. Zowel de FNV-voorzitter als de voorzitter van de werkgeversdelegatie, de heer Van Veen (VNO) benadrukte dat de gedane concessies nu weer van de baan zijn. We gaan terug naar af, aldus de heer Kok.

De twee tegenspelers verklaarden nadrukkelijk dat het overleg in een uiterst constructieve sfeer heeft plaatsgevonden.
De heer Van Veen zei dat hij eerder de grootste moeite had gehad om de mensen in zijn achterban mee te krijgen. Hoewel de werkgevers aanvankelijk op het standpunt stonden dat er slechts ruimte was voor een initiële loonsverhoging van ½%, zijn zij toch bereid geweest tot een compromis in de hoop dat dit een diepte-investering zou zijn, aldus de heer Van Veen. Er zou immers zicht zijn op meerjarenafspraken.
NCW-voorzitter Van Eijkelenburg kon het standpunt van de FNV niet begrijpen. Als er knelpunten zijn en je kunt die oplossen door extra beloning, moet je niet elders ook weer zo'n extra beloning gaan betalen. Dan ontstaan die knelpunten opnieuw, zo luidde zijn mening. ,,Ik heb veel begrip voor de vakbeweging en ook voor Wim Kok, maar dat snap ik niet meer".
CNV-voorzitter Van der Meulen constateerde dat ,,wat voor de FNV breekpunt is geworden, het voor ons niet was. Het CNV had ruimte om op basis van de formule 1 + 1 tot een akkoord te komen", zo zei hij.
De heer Van der Meulen zei hoop te hebben gehad dat een akkoord een doorbraak had kunnen betekenen voor de oplossing van de problemen van de tachtiger jaren. Nu ben ik haast geneigd te zeggen: als we niet oppassen is de beer los, aldus de CNV-voorzitter. De parallelliteit tussen de actieven en de niet-actieven kan op ernstige wijze worden doorbroken, meende hij.
Voorzitter Van der Schalie van de RMHP zei dat de grote verliezers in de toekomst de inactieven van vandaag en morgen zijn.
De FNV wil zich op centraal niveau intensiever en gerichter met de belangenbehartiging van de niet-actieven gaan bezighoud'en. Daartoe zal waarschijnlijk in de loop van 1980 een speciaal secretariaat voor niet-actieven worden opgericht dat de activiteiten van de diverse bonden moet gaan bundelen. Dergelijke speciale secretariaten kent de FNV al langer voor bijv. buitenlandse werknemers en vrouwen.
Ook bij het CNV is men van plan de ,,niet-actieven" — die overigens in het vakbondswerk vaak zeer actief zijn — nog meer bij het bondswerk te betrekken. Het CNV is zelfs van zins via dagbladadvertenties niet-actieven op te roepen om CNV-lid te worden teneinde in CNV-verband ,,mee te kunnen werken" aan verbetering van de positie van hun lotgenoten.
In FNV-kring is men niet zo happig op het gericht werven van niet-actieven. ,.Ze kunnen lid worden als ze bij ons aankloppen, maar voor speciale wervingsacties voelen we niet zo veel", zo liet een woordvoerder van de FNV-Voedingsbond weten.
De FNV heeft de ideeën om een aparte bond voor niet-actieven op te richten laten varen. FNV'er Negenman: ,,Die gerichte belangenbehartiging komt er nu via dat overkoepelende secretariaat. Als je die mensen onderbrengt in een aparte bond dan wekt dat de suggestie dat je ze ook beschouwt als een aparte groep leden. Dan plak je ze een etiket op en dat willen we nu juist vermijden. Het zijn gewoon werknemers die geen werk hebben".

Nieuwe bijeenkomst kabinet met Stichting van de Arbeid. Loonpauze afgekondigd

Op verzoek van het kabinet heeft op 10 jan. van dit jaar opnieuw een vergadering plaatsgevonden van een kabinetsdelegatie met vertegenwoordigers van werknemers en werkgevers. Aanleiding voor dit verzoek was de notitie van het CPB van 4 jan., waarin de vooruitzichten voor de Nederlandse economie in 1980 aanzienlijk verslechterd leken te zijn (pag. 53/1 e.v.-1980).
In het overleg van 10 jan. vroeg het kabinet zijn gesprekspartners een vrijwillige loonpauze van vier maanden in acht te willen nemen. Toen bleek, dat het verzoek negatief beantwoord werd, heeft het kabinet m.i.v. 11 jan. een wettelijke loonpauze van twee maanden afgekondigd.
Door middel van deze loonpauze wil het kabinet zich tijd verschaffen om een aan de slechtere economische vooruitzichten aangepast beleidsplan uit te werken, een beleidsplan, dat zal bestaan uit een politiek van straffe loonbeheersing en verdere besnoeiingen in de collectieve uitgaven.

De bezuinigingen op overheidsuitgaven zullen dit jaar 4 miljard gulden gaan bedragen De nationale verarming die ontstaat door het wegvallen van de groei van het nationale inkomen becijferde premier Van Agt op 7 miljard gulden Dne miljard daarvan moet worden gedragen door

Voor het begin van het overleg op 10 januari schudden FNV-voorzitter Kok en VNO-voorzitter Van Veen elkaar de hand. Rechts de heer Drabbe van de FNV.

de werknemers, ambtenaren, trendvolgers en sociale uitkeriiigstrekkers in de vorm van koopkrachtverlies
Van Agt zei bij het gesprek met werkgevers en werknemers in de Stichting van de arbeid, dat het onmogelijk is om in 1980 de koopkracht te handhaven Alle inkomenscategorieen, zei hij. zullen moeten delen in de relatieve verarming
Bij de verdeling van de lasten zal rekening worden gehouden met de draagkracht
Alleen al om het financieringstekort van de overheid niet te laten oplopen tot zo een 6.5 procent op kasbasis is volgens de premier een ombuiging van 3 miljard noodzakelijk Het is niet mogelijk gebleken tot een afspraak voor een vrijwillige loonpauze te komen Daarom heeft het kabinet besloten tot een wettelijke maatregel voor twee maanden of zoveel korter als mogelijk is Het kabinet wil het gesprek met de sociale partners hervatten om te zien of de loonpauze kan worden gevolgd door een centraal akkoord
Er is thans een pakket maatregelen in voorbereidinn dat een drastische biistelling omvat van het begrotingsbeleid Er zal een inkomensbeleid moeten worden ontwikkeld dat, al': er geen centraal akkoord volgt, in de vorm van wettelijke maatregelen zal worden opgelegd Er zijn ook plannen om het zwarte circuit aan te pakken
In het pakket van samenhangende maatregelen zullen ook middelen moeten worden opgenomen om de knelpunten op de arheidsniarkt aan te pakken

Reacties

FNV-voorzitter Wim Kok concludeerde, dat alle werknemers dit jaar als gevolg van het kabinetsbeleid scherp op de minlijn zullen worden gezet
Kok zei in een reactie op de aangekondigde maatregelen dat de FNV zowel een vrijwillige als een gedwongen loonpauze afwijst Deze ingreep betekent dat aan de vakbonden het recht op vrije onderhandelingen wordt ontnomen
Hij meende dat deze stap niets oplost en zal leiden tot sociale onrust Naar zijn mening levert de loonpauze ook een bijdrage aan de versnelling van het zwarte circuit
De maatregel lokt vergelding uit
Kok vroeg zich af hoe werknemers met lage inkomens ervan kunnen worden overtuigd dat het zoveel slechter gaat met onze economie Hij noemde het onaanvaardbaar dat de oliemaatschappijen zich aan ons aardgas verrijken — in 1979 bedroeg de opbrengst 2 miljard gulden — terwijl er nieuwe bezuinigingen en een sterke loonmatiging worden opgelegd
De regering stelt voor 1980 geen enkele ruimte voor loonsverbeteringen in het vooruitzicht De loonniveaus zullen, met inbegrip van de prijscompensatie op I januari, gehandhaafd moeten worden De prijscompensatie in het midden van het jaar komt op de tocht te staan, omdat de verrekening van de energieprijsstijging daarin in discussie zal komen
De regering legt een geweldige last op grote groepen zwakkeren in de samenleving Kok noemde dat niet aanvaardbaar Doordat alle werknemers in hun koopkracht worden aangetast dreigt een gevaarlijke neerwaartse spiraal Kok vergeleek de bezuinigingspolitiek van Van Agt met crisispolitiek van Colijn in de jaren dertig
De FNV gaat zich, evenals het CNV, nu beraden op wat haar in de nieuwe situatie te doen staat.
Kok nam afstand van de wens van de regering om tot een centraal akkoord te komen De FNV, zei hij, heeft zich daar op geen enkele wijze aan gebonden Naar zijn mening hoort het accent van het overleg niet meer bij de centrales te liggen, maar daar waar het tioort, namelijk bij de CAO-onderhandelingen in de bedrijfstakken en ondernemingen De FNV-bonden zullen nader gaan sonderen wat er in de verschillende bedrijfstakken nog mogelijk is
Van der Meulen, voorzitter van het CNV, zei ook dat alleen CAO-overleg de koninklijke weg kan zijn om de sociale partners hun eigen verantwoordelijkheid te laten dragen CAO-overleg is meer dan het afsluiten van een loonparagraaf Er inoet immers ook onderhandeld kunnen worden over toeslagen voor vuil en onaangenaam werk Dat overleg ligt nu stil en dat is onnodig tijdverlies
Van Veen de voorzitter van het VNO, die zich had verzet tegen een loonpauze van vier maanden, zoals bij het begin van het gesprek door de regering was voorgesteld. legt zich neer bij een gedwongen rust van twee maanden Hij begrijpt dat het kabinet tijd nodig heeft om een beleidsplan uit te werken In beginsel zijn de werkgevers bereid een zeer terughoudend arbeidsvoonvaardenbeleid te aanvaarden
Die bereidheid wordt in de hand gewerkt doordat de regering een drastische bijstelling van de begroting heeft aangekondigd Het is nu de vraag of de vakbonden bereid zijn de eisenpakketten bij te stellen
Van der Schalie (MHP) merkte op dat het kabinet niet heeft aangegeven in welke richting de nieuwe bezuinigingen zullen worden gezocht Hij is bang dat er vooral in overheidssalarissen zal worden gesnoeid Op een compromisvoorstel van de MHP om toch 1 procent loonsverhoging ter discussie te stellen, zonder dat die zou doorwerken in de sociale uitkeringen, is nauwelijks gereageerd, Het vooruitzicht is na twee maanden loonpauze nul, plus uiterst minieme variaties voor zwaar en onaangenaam werk

FNV *bereidt acties voor*

Op een extra vergadering van de federatieraad van de FNV op 28 jan. is gesproken over mogelijke acties i.v.m. de loonpauze en het binnen die termijn door de regering aangekondigde beleidsplan voor verdere bezuinigingen.
Van acties met een politiek karakter zou sprake zijn, als het parlement een verlenging van de loonpauze of een nieuwe looningreep zou goedkeuren.
Voorzitter Kok zei hierover: ,,Ook voor de vakbeweging is de parlementaire democratie een belangrijk gegeven. Anderzijds is ook de vrijheid van de vakbeweging en daarmee de vrijheid van onderhandelen een fundamenteel onderdeel van onze democratische samenleving. Een afweging daartussen zal in overleg met de leden gedaan moeten worden. Maar als er diep in onze rechten wordt ingegrepen en zeker als dat gepaard gaat met een overheidsbeleid, waarvan wij het ergste vrezen, dan kan de regering rekenen op een uiterst grimmige reactie van de vakbeweging".
De FNV-voorzitter benadrukte overigens, dat de acties niet alleen tegen de overheid, maar evenzeer tegen de werkgevers gericht zullen zijn: ,,Zij hebben zich al te gemakkelijk in de luwte gemanoeuvreerd. Kijk maar naar de bouwwerkgevers, die zeggen: Loonpauze? Dan onderhandelen we nergens over in die tijd. En dat, terwijl er veel te bespreken is, zeker op het brede gebied van de werkgelegenheid", aldus Kok. (SER-Bulletin, ANP, NRC/H'blad)

AFRIKA

KENIA

ALGEMENE VERKIEZINGEN. NIEUW KABINET

Op 8 nov. 1979 werden algemene verkiezingen gehouden. Voor de 158 parlementszetels hadden zich 742 kandidaten aangemeld, die allen tot de eenheidspartij Kenya African National Union (KANU) behoorden.
Tien KANU-leden — o.w. de oud-vice-president Oginga Odinga en vier medestanders, alsmede de anti-corruptiekruisvaarder George Anyona — werden uitgesloten van deelneming aan de verkiezingen.
Over de verkiezingen berichtte de correspondent van *NRC/H'blad* (8-11-1979) o.a.:

„... Talrijke hoogwaardigheidsbeklecders zoals de directeur van de Nationale Bank, de rector van de universiteit van Nairobi, de burgemeester van die stad en hoge ambtenaren, hebben zich fanatiek in de verkiezingsstrijd gestort in de wetenschap dat ze hun oude baan kwijt zijn. En dat is opvallend, ook al zullen de meeste verliezers zonder al te veel moeite weer werk kunnen vinden in de particuliere sector.
Ook onder het ,,gewone" kiezersvolk, dat bij de vorige algemene verkiezingen (pag. 782/2-1974) de helft van de zittende parlementariërs naar huis stuurde, is een — naar Afrikaanse maatstaven - opvallende electorale opwinding waarneembaar.
Zelfs al vallen kernproblemen die de zes miljoen kiesgerechtigden nu juist sterk aangaan, zoals de schrijnende verschillen tussen arm en rijk, buiten de directe verkiezingsorde. De wortels van dit op het eerste gezicht moeilijk verklaarbare enthousiasme reiken vermoedelijk tot ver in het verleden. In zijn antropologische studie ,,Facing Mount Kenya" beschreef Jomo Kenyatta destijds al de levendige verkiezingsprocedures onder het traditionele regeringssysteem van de Kikoejoe de (toen) numeriek dominerende stam van Kenia.
Een andere zaak, die de verkiezingsgemoederen verhit, is het tribalisme, ook al zwijgt men daar bij voorkeur over. Maar als een Kikoejoe in een bepaald district de strijd aanbindt met een Luo of een Kamba is enig spektakel gegarandeerd. Ditzelfde tribalisme heeft trouwens ook een verlammende invloed op de ontwikkeling van een klassenstrijd, ook al zou Kenia met zijn sterke welvaartsverschillen hiervoor in theorie een goede voedingsbodem kunnen vormen.
Maar in het dagelijkse leven voelt een Kikoejoe-werknemer zich doorgaans nog meer verwant met een Kikoejoe-werkgever dan met een LUO-collega.
Ook veel rijke zakenlieden hebben zich in de strijd geworpen, onder wie enkele leden van de ,,Kenyatta-familie", die zich in de nadagen van de vorig jaar overleden ,,vader des vaderlands" soms op groteske wijze verrijken, maar nu op minder goede voet staan met de regering-Moi. (...)

De algemene verkiezingen van vandaag krijgen nog extra kleur, omdat het de eerste zijn sinds de dood van Moi's voorganger Kenyatta. Vooral de oude garde, die in de jaren vijftig en zestig omhoog kwam in het kielzog van ,,Mzee'' Kenyatta krijgt het vandaag zwaar te verduren.

Deze oudgedienden worden heftig aangevallen door een nieuwe generatie beter opgeleide kandidaten uit de meer technocratische hoek, die in het algemeen een efficiënter en wat nationalistischer beleid voorstaan.

Als de 158 nieuwe parlementariërs zijn gekozen mag Moi daar volgens de grondwet nog twaalf kandidaten naar eigen keuze aan toevoegen. En dan begint het werkelijke spel om de macht, want uit deze 170 kandidaten kiest Moi er ongeveer 50 in zijn nieuwe regering. De huidige regering was in feite nog een erfenis van wijlen Kenyatta, waarin Moi terwille van de continuïteit maar weinig veranderingen aanbracht.

Maar dat kabinet zal nu, volgens de algemene verwachting, ingrijpend worden gereorganiseerd. (. . .)

De invloed van de jongere technocraten in het nieuwe kabinet-Moi zal waarschijnlijk toenemen en dat kan leiden tot een kwaliteitsverbetering van het landsbestuur. Toch zal Moi vermoedelijk proberen hun invloed in de hand te houden, omdat deze technocraten meer affiniteit lijken te hebben met de vice-president Kibaki, zelf een bekwame technocraat en een meer briljante figuur dan Moi zelf.

Tot slot zal Moi zeker ook ,,eigen mensen'' in het centrum van macht installeren. Tot hen behoort ongetwijfeld de eerder handige dan briljante G. G. Kariuki, die niet van Moi's zijde wijkt, veel zaken voor hem ,,regelt'' en vrijwel zeker een centrale post in het nieuwe kabinet zal krijgen.''

Bij de verkiezingen werden zeven van de 21 ministers verslagen: Mbiyu Koinange, minister van natuurlijke hulpbronnen en vroeger als staatsminister vertrouwensman van Kenyatta, zijn zwager; Taita Toweett (onderwijs); Isaac Omolo Okero (energie en verbindingen), tevens voorzitter van de KANU; Julius Kiano (waterstaat); Nathan Munoko (openbare werken), James Nyamweya (arbeid) en Jackson Angaine (grondbeheer en vestigingen), kabinetslid sinds 1963. Voorts werden 12 assistent-ministers verslagen en bijna de helft van de zittende parlementsleden.

Voor het eerst sinds de onafhankelijkheid in 1963 werd een blanke in het parlement gekozen: Philip Leakey, de jongste zoon van de beroemde antropoloog wijlen Louis Leakey en broer van de directeur van het Keniase Nationale Museum, Richard Leakey, die de zetel van de Langata-wijk in Nairobi veroverde. Ook werd voor het eerst sinds 1969 weer een Indiër in het parlement gekozen, Krishna Gautama, een advocaat uit de wijk Parklands.

De nederlaag van Toweett werd gezien als een persoonlijke triomf van president Moi, omdat Toweett bindingen had met een groep parlementariërs, die enkele jaren eerder vergeefs had getracht de grondwet zo te wijzigen dat vice-president Moi de bejaarde Kenyatta niet automatisch als president zou opvolgen (zie ook pag. 585/1 - 1978).

Als tegenslag voor Moi werd echter de nederlaag van Okero beschouwd, die door de regering was gepousseerd als leider van de Luo-stam in. plaats van Odinga. Uit het feit dat Okero werd verslagen door Aggrey Otieno Ambala, Odinga's schoonzoon, bleek dat de regering niet in deze opzet was geslaagd.

Nieuw kabinet

Op 28 nov. presenteerde president Daniel Arap Moi zijn nieuwe kabinet, waarin het aantal ministers was uitgebreid van 21 tot 24. Hij benoemde 12 nieuwe ministers en handhaafde slechts zes oude ministers op hun posten. Voorts werden in totaal 47 onder-ministers of junior ministers benoemd tegen 21 voorheen.

Moi trok zelf het ministerie van defensie aan zich en versterkte het bureau van de president door de benoeming van drie staatsministers: James Gichuru (voorheen defensie), G. G. Kariuku (voorheen onderminister vestigingszaken) en Nicholas Biwott (Moi's economische adviseur).

Vice-president Mwai Kibaki bleef minister van financiën, en Charles Njonjo behield de post van procureur-generaal (justitie). Beiden gelden als Moi's voornaamste steunpilaren.

Munyua Waiyaki, de als radicaal geldende minister van buitenlandse zaken, verloor die post aan Robert Ouko (voorheen nationale planning) en werd nu minister van energie, een nieuwe post. Een nieuw ministerie van industrie werd ingesteld, met speciale verantwoordelijkheid voor industrialisatie, technologie en marktontwikkeling; E. P. Mwamunga (voorheen handel en industrie) werd hiermee belast.

Philip Leakey werd benoemd tot assistent-minister op het nieuwe departement van milieuzaken. Hij had onlangs in interviews verklaard dat Kenia zijn knellende energieproblemen kan oplossen door een miljoen hectare grond te beplanten met een speciale boomsoort, waaruit olie kan worden gewonnen.

Opmerkelijk was dat Moi de van de verkiezingen uitgesloten oud-vice-president Oginga Odinga benoemde tot voorzitter van de door de staat gecontroleerde Katoenraad, en dat deze die benoeming aanvaardde. Opvallend was tevens de benoeming van Martin Shikuku tot onder-minister van veeteelt; hij was in oktober 1975 i.v.m. de Kariuku-affaire gearresteerd (pag. 584/2-1978) en was in 1978 vrijgelaten. *

Hoewel Moi meer leden van het Luo-volk (thans het grootste) in zijn kabinet en in andere functies heeft opgenomen dan ooit tevoren in Kenia (O.W. Ouko en Odinga), behield hij ook alle ,,overlevende'' ministers van Kenyatta (onder wie de Kikoejoe's de dominerende rol speelden) en nam hij bovendien nieuwe gezichten uit alle Kikoejoe-clans op, aldus de FAZ (1-2-1979). *(Financial Times, The Times, The Guardian, NZZ, FAZ, Le Monde. NRC/H'blad)*

* Op 12 dec. 1978 maakte president Moi de vrijlating van alle politieke gevangenen bekend n.a.v. de viering van de 15de verjaardag van de onafhankelijkheid van Kenia. Volgens persberichten ging het in totaal om 26 personen, o.w. de voormalige parlementsleden Wesongo Sijevo, John Marie Seroney, Martin Shikuku en George Anyona alsmede de auteur Ngugi wa Thiongo (pag. 585/2 - 1978).

OEGANDA

BEZETTING OVERIGE STEDEN DOOR TANZANIAANSE EN UNLF-TROEPEN. INTERNE MACHTSSTRIJD. WIJZIGINGEN KABINET. VERVANGING VAN PRESIDENT LULE DOOR PRESIDENT BINAISA

In mei 1979 werden de restanten van het leger van ex-president Idi Amin, die zelf naar Libië was uitgeweken, verslagen door Tanzaniaanse troepen en het UNLF-leger (Ugandan National Liberation Front, zie pag. 257/1-'79), de ULA (Ugandan Liberation Army). Na de bezetting van Kampala (10-11 april 1979) en Jinja (22 april) volgde de bezetting van Tororo en Mbale (30 april), Soroti en Masindi (4 mei), Lira (16 mei), Gulu (20 mei) en Arua aan de grens met Zaïre (29 mei na een 1½ uur durend gevecht te Bondo), waarna de oorlog werd beëindigd met de bezetting van Amin's dorp Koboko in het weekend van 3 juni 1979.

In juni 1979 werd de op 11 april tevoren gevormde voorlopige regering van president Yusuf Lule twee maal gewijzigd, maar dat ging gepaard met een conflict tussen de president en de Nationale Consultatieve Raad, die als voorlopig parlement van 30 leden was gevormd op basis van de besluiten van de in maart 1979 te Moshi gehouden conferentie van anti-Amin-groeperingen. Deze Raad besloot op 20 juni

1979 Lule als president en regeringsleider te vervangen door Godfrey Lukongwa Binaisa. Deze beslissing werd niet door Lule aanvaard, die daarop Oeganda verliet. Hieronder wordt nader ingegaan op deze politieke ontwikkelingen.

Regering-Lule

De op 13 april 1979 te Kampala beedigde voorlopige regering van president Lule was als volgt samengesteld:

President, minister van defensie en opperbevelhebber van de strijdkrachten - Yusuf K Lule, staatsminister van defensie - Yoweri Museveni, financien en econom planning - Sam(uel) Sebagereka; buitenlandse zaken - Otema Alimadi, binnenlandse zaken - Paul Mwanga, gezondheid - Arnold Bisase, landbouw - John Dungu; energie en verbindingen - Akena Pojok; voorlichtmg - Ateke Ejalu, grondbeheer, natuurlijke hulpbronnen en toerisme - Tarsis Kabwegyere, wederopbouw en rehabilitatie - Andrew Adimola, handel en industrie - A Byardruha, regionaal bestuur - Mathias Ngobi, onderwijs - A Wandira; justitie - Wniel Wadada Nabudere, procureur-generaal - George Kanyeihamba. Er waren voorts vier plv ministers.

Museveni was een vroegere radicale studentenleider en lid van het Front voor Nationale Bevrijding (FRONASA), een in Dar-es-Salaam gevestigde marxistische beweging, waarvan aak Nabudere lid was. Sebagereka was een voormalige commissaris bij de Oostafrikaanse Gemeenschap (EAC) en een tegenstander van oud-president Milton Obote. Ngobi was een voormalige *minister* van landbouw, die door Obote in febr 1966 gevangen was gezet. Onder Obote hadden gediend Alimadi als ambassadeur in Washington en Adimola als plv. Hoge Coinmissaris m Londen, terwijl Ejalu een voormalig lid van Obote's Uganda People's Congress was

Verdere benoemingen betroffen. rechter Sam Wambuzi tot opperrechter, kolonel Tite Okello bot bevelhebber van het Oegandese Nationale *Bevrijdingsleger* (UNLA), luitenant-kolonel David Oyite-Ojok tot stafchef van de strijdkrachten (met rang van kolonel), David Barlow tot inspecteur-generaal van de politie, en Nkojo tot gouverneur van de Bank van Oeganda

Kabinetswijzigingen. Conflict Lule met Nationale Consultatieve Raad

Op 30 mei 1979 kwam de 30 leden tellende Nationale Consultatieve Raad, die als overgangsparlement voor de komende twee jaar zou fungeren, voor zijn eerste zitting (oorspronkelijk voor 14 mei gepland) bijeen. Als belangrijkste taken noemde de voorzitter van de Raad, Edward Rugumayo, de uitbreiding van de Raad tot 90 leden en de goedkeuring van richtlijnen voor de politieke en economische ontwikkeling van het land. De Raad proclameerde zich bij monde van Rugumayo tot het opperste politieke orgaan in Oeganda. Vervolgens wilde de Raad alle besluiten van de UNLF-oprichtingsconferentie van Moshi gaan bespreken en zonodig ratificeren. Ook nam de Consultatieve Raad zich voor de samenstelling van Lule's kabinet aan zijn oordeel te onderwerpen, aldus NRC */H'blad* (16-6-1979), dat voorts berichtte:

,,President Lule, die dit zag als een verkapte aanval op zijn positie en die van zijn kabinet, reageerde onmiddellijk en scherp. Hij verkondigde dat de Raad niet gerechtigd was zich uit te spreken over de besluiten van de UNLF-oprichtingsvergadering van Moshi. Dat zou volgens de president alleen eeri hernieuwde vergadering van alle in Moshi aanwezige delegaties kunnen doen.

Tezelfdertijd hield hij de opstandige Consultatieve Raad voor dat hij in Moshi door de delegaties als president was gekozen, dat hij daarom op basis van een uit 1967 daterende Oegandese grondwet het recht had een kabinet te formeren, en dat hij en zijn kabinet daarmee de autoriteit hebben om besluiten te nemen. Met deze presidentiële waarschuwing kwam de interne krachtmeting boven water tussen de politici uit de naaste omgeving van president Lule, die nu het meeste brood zien in een presidentieel regeringssysteem, en de aanhangers van de voorzitter van de Consultatieve Raad, Edward Rugumayo . . .''

Op 7 juni benoemde president Lule vier nieuwe ministers, terwijl vier oude ministers andere portefeuilles kregen: veeteelt - Herbert Tamala Nsubuga; voorlichting - Grace Ibingira (staatsminister onder Obote 1962-'66, gedetineerd 1966-'71, onder Amin twee jaar permanente vertegenwoordiger bij de VN); binnenlandse zaken - Lukatome Andrew Kayiira (voorheen plv. minister); handel - Robert Serumaga; arbeid - Paul Mwanga (voorheen binnenlandse zaken); procureur-generaal en justitie - George Kanyeihamba (voorheen procureur-generaal); gemeenschapsontwikkeling - Daniel Wadada Nabudere (voorheen justitie); regionale samenwerking - Ateker Ejalu (voorheen voorlichting).

De reorganisatie werd beschouwd als een degradatie van drie Obote-aanhangers: Mwanga, Nabudere en Ejalu.

Met deze maatregel wekte Lule opnieuw de woede van de Consultatieve Raad, die daarover niet was geraadpleegd en zich er openlijk van distantieerde.

Er volgde een bijeenkomst van de presidenten Lule en Nyerere in Mwanza (Tanzania), waarbij ministers van Oeganda en Tanzania aanwezig waren evenals de voormalige Oegandese president Milton Obote.

Er zou over diens spoedige terugkeer naar Oeganda zijn gesproken alsmede over de kabinetsreorganisatie, waarbij Ejalu en Mwanga president Lule verweten als een dictator te regeren en de Consultatieve Raad niet de verlangde bevoegdheden te willen toekennen.

Uit het slotcommuniqué van Mwanza viel duidelijk de kalmerende en de bemiddelende rol van president Nyerere te distilleren. Enerzijds bevestigde dit communiqué Lule's leiderschap over de staat, de regering en de uitvoerende raad van het UNLF, maar tegelijkertijd werd de eminente rol benadrukt van de Consultatieve Raad van het UNLF, dat binnenkort zou worden uitgebreid van 30 tot 90 leden om zo behalve de ex-ballingenorganisaties ook de overige Oegandese bevolking bij het parlementaire werk te betrekken.

Opvallend was ook de passage waarin werd opgeroepen tot intensivering van de communicatie tussen regering en Consultatieve Raad. Verder kreeg de nog onverminderd ambitieuze Obote een duidelijk schot voor de boeg. Nyerere waarschuwde in Mwanza namelijk tegen ,,oude symbolen van tweedracht, zoals het Oegandese Volkscongres (van Obote), die onverenigbaar zijn met het belang van eenheid".

Op 19 juni maakte president Lule de definitieve samenstelling van zijn kabinet bekend, dat nu 7 leden uit Boeganda, 6 uit de westelijke regio, 5 uit de oostelijke regio en 5 uit de noordelijke regio telde. De portefeuilles die door nieuwe of andere ministers werden beheerd betroffen:

Financien - Samuel Sebagereka (voorheen ook economische planning), plaatselijk bestuur - Mathias Ngobi (voorheen regionaal bestuur), cultuur en gemeenschapsontwikkeling - Daniel Wadada Nabudere (cultuur toegevoegd), openbare werken en huisvesting - Augustino Osuban (nieuw), cooperaties en marketing - Yoweri Kyesimira (nieuw), voorlichting - T Magara (nieuw), industrie - A. Byararuha (voorheen ook handel), toerisme en natuurbehoud - P. Kaboha (nieuw), planning - Mathew Okae (nieuw); personeelszaken - A Picho Owiny (nieuw)

Voorts werden 20 onder-ministers benoemd, terwijl Grace Ibingira opnieuw de post van Oeganda's permanente vertegenwoordiger bij de VN kreeg

Vervanging Lule door Binaisa

Op 20 juni maakte de Nationale Consultatieve Raad bij monde van voorzitter Rugumayo bekend dat die had besloten Yusuf Lule als voorzitter van de nationale uitvoerende raad (de regering) en als staatshoofd te vervangen door God-

President Binaisa (59) op bezoek bij president Nyerere van Tanzania (r.).

frey Lukongwa Binaisa in zijn plaats te kiezen. Lule had, aldus de Consultatieve Raad, ,,de democratische methoden genegeerd bij het nemen van besluiten van vitale betekenis voor de natie"; ,,beslissende politieke en ministeriële benoemingen" waren ,,zonder overleg met de relevante organen van het UNLF gevolgd en herzien". Deze en andere besluiten waren ,,onverenigbaar met de geest van Moshi".

De nieuwe president Binaisa verklaarde een nieuwe regering na overleg met en toestemming van de Consultatieve Raad te zullen vormen.

Nog dezelfde dag verklaarde Lule dat hij een conflict over zijn persoon had willen vermijden. Hij had een politiek meningsverschil met de Consultatieve Raad. De samenstelling van zijn nieuwe kabinet was inderdaad geen weerspiegeling van alle door die Raad gedane voorstellen, maar hij was niet in staat geweest alle leden van de Raad die een ministerspost hadden gewenst te benoemen, en daardoor had hij sommigen van hen teleurgesteld.

Op 21 juni maakte Lule bekend dat hij nog steeds Oeganda's wettige president was. Een radio-uitzending, waarin uit zijn naam zijn aftreden was meegedeeld, was vals geweest, omdat hij onder bedreiging met geweld gedwongen was die mededeling te doen. De bekendmaking van Lule's ontslag had in Kampala tot protestdemonstraties geleid, voornamelijk van Baganda, die tegen een mogelijke terugkeer van ex-president Obote waren. Toen deze demonstraties in geweld dreigden te ontaarden, vuurden militairen op de menigte waarbij drie doden en ca. 50 gewonden vielen. Minister van defensie Museveni verbood daarop alle demonstraties, terwijl de Consultatieve Raad later op 21 juni bekendmaakte niet van plan te zijn Obote als president of minister terug te roepen.

Dezelfde dag werd in Tanzania officieel verklaard dat de Consultatieve Raad krachtens de constitutie van Moshi het recht had de president af te zetten en een nieuwe te benoemen.

Op 22 juni deelde president Binaisa mee dat Lule naar Engeland terugkeerde (hij arriveerde daar op 9 juli na een verblijf in Tanzania, waar hij tegen zijn wil zou zijn vastgehouden) en dat over 22 maanden democratische verkiezingen in Oeganda zouden worden gehouden.

Op 25 juni maakte president Binaisa de samenstelling van zijn kabinet bekend:

President en minister van buitenlandse zaken - Godfrey Lukongwa Binaisa; defensie - Yoweri Museveni; binnenlandse zaken - Paul Mwanga'; financiën - Jack Sentongo (nieuw); handel - P. Kaboha'; industrie - Yoweri Kyesimira'; energie en verbindingen - Akena Pojok; landbouw - Mathias Ngobi': onderwijs - mevr. Edna Namirembe Bidamazire (nieuw); cultuur, rehabilitatie en gemeenschapsontwikkeling - Daniel Wadada Nabudere'; gezondheid - Arnold Bisasi; openbare werken en huisvesting - Abraham P. S. Waligo (nieuw): planning en economische ontwikkeling - A. Ochaya (nieuw); coöperaties en marketing - Yona Kanyomozi (nieuw); voorlichting en radiozaken - A. Picho Owiny'; grondbeheer en natuurlijke hulpbronnen - Tarsis Kabwegyere (minister in Lule's eerste kabinet); justitie en procureur-generaal - Stephen Omoding Ariko (nieuw);veeteelt - Nkwasibwe (nieuw): arbeid - Paul Semogerere (nieuw); toerisme en natuurbehoud - Obua Otuwa (nieuw); plaatselijk bestuur - Bidandi Sali (nieuw); regionale samenwerking - Ateker Ejalu; openbare diensten en kabinetszaken - Okwenje (nieuw). (' = andere of extra portefeuilles)

Op 31 juli werd Peter Sebuwufu benoemd tot minister van gezondheid i.p.v. Bisasi; en B. Kununka tot minister van arbeid i.p.v. Semogerere. Tevens werd Vincent Rwamwaro toen tot resident-minister in Tanzania aangesteld.

(voortzetting volgende aflevering)

TANZANIA

AFTREDEN MINISTER VAN FINANCIËN. WIJZIGINGEN KABINET

Op 1 nov. 1979 werd in een regeringsverklaring het aftreden gemeld van Edwin Isaac Mtei als minister van financiën en planning. Mtei was secretaris-generaal van de eind juni 1977 feitelijk ontbonden Oostafrikaanse Gemeenschap (EAC, zie pag. 574/3-1978), alvorens hij in februari 1977 met de portefeuille van financiën en planning werd belast (pag. 400/3-1977). Hoewel voor zijn aftreden geen reden werd opgegeven, werd deze stap toegeschreven aan meningsverschillen tussen hem en president Nyerere over d? economische politiek. Mtei had twee weken eerder scherpe kritiek geleverd op de daling van de produktiviteit in de industrie en de landbouw, die z.i. niet alleen kon worden geweten aan de gebrekkige infrastructuur en het tekort aan grondstoffen. Volgens Mtei was de produktiviteit de laatste tien jaar tot de helft teruggelopen, en zijn kritiek leek zich vooral tegen de genationaliseerde en coöperatieve bedrijven te richten.

Mtei had tevoren de onderhandelingen geleid met een delegatie van het IMF, waarvan de aanbevelingen de deur voor financiële hulp aan Tanzania hadden moeten openen. Tanzania had reeds in juni 1979 aan negen industriestaten om $375 mln gevraagd ter ondersteuning van zijn betalingsbalans. De economische moeilijkheden van het land waren vergroot door de oorlog in Oeganda, die Tanzania £238 mln had gekost, waarvan £178,5 mln in harde valuta. De onderhandelaars van het IMF verlangden van de Tanzaniaanse regering een beperking van de staatsuitgaven in de improduktieve sector (o.a. bij de sociale uitkeringen), opheffing van de meeste prijscontroles, verhoging van de rentepercentages van binnenlandse bankleningen en een aanzienlijke devaluatie van de Tanzaniaanse shilling. Volgens een Westers diplomaat zou het IMF voor de publieke sector een besnoeiing van de uitgaven met £28,5 mln in de komende drie jaar hebben voorgesteld.

Mtei had die voorstellen aanvaard, aldus de *NZZ* (6-11-1979), maar stuitte op heftig verzet van de overige regeringsleden en president Nyerere, die zich vooral tegen devaluatie kantte. Hii had in januari 1979 op aandrang van Mtei een devaluatie van 8% aanvaard, maar zou deze maatregel zeer spoedig hebben betreurd, volgens The *Guardian* (9-11-1979).

Mtei werd op 5 nov. 1979 als minister van financiën en planning opgevolgd door Amir Jamal, die de portefeuille van financiën eerder had beheerd van 1965-1972 en van 1975-'77. Jamal werd als minister van verbindingen en transport vervangen door Augustine Mwin-

gira, terwijl Maokola Majogo, een junior minister op dit departement, tot minister van waterstaat, energie en mineralen werd benoemd i.p.v. Mustafa Nyang Anyi.

Op 5 jan. stelde president Nyerere een nieuwe portefeuille in, nl. die van ontwikkeling en economische planning, en belastte daarmee Kighoma Malina. Tegelijk werd de vice-president van de universiteit van Dar-es-Salaam, Ibrahirn Kaduma, tot minister van handel benoemd i.p.v. Alphonse Rulegura. *(AFP)*

NIEUWE GRONDWET VOOR ZANZIBAR. VERKIEZING HUIS VAN AFGEVAARDIGDEN

De Revolutionaire Raad van Zanzibar keurde op 13 okt. 1979 een nieuwe grondwet goed, die in de plaats zou moeten komen van de per decreet van 24 febr. 1964 uitgevaardigde constitutie.

Volgens de voorzitter van de Revolutionaire Raad, Aboud Jumbe — tevens vice-president van Tanzania —, beoogde de nieuwe grondwet niet de banden met het vasteland (Tanganyika) losser te maken, maar betekende die juist een ,,versterking van de unie". De constitutie had ten doel ,,de regeringsmachine efficiënter te maken" en ,,de democratie te consolideren".

De president van Zanzibar wordt voortaan door de bevolking gekozen voor een ambtstermijn van 5 jaar; hij kan zich voor niet meer dan drie opeenvolgende termijnen kandidaat stellen. Er komt een rechtstreeks gekozen Huis van Afgevaardigden — een parlement met wetgevende bevoegdheden —, terwijl de Revolutionaire Raad als ,,hoge uitvoerende raad", een soort kabinet, door de president wordt benoemd uit leden van het Huis.

Tijdens een buitengewone nationale conferentie van de regerende Revolutionaire Partij van Tanzania, de Chama Cha Mapinduzi, die normaal eens per 5 jaar congresseert, werd op 28 dec. 1979 de nieuwe grondwet eenstemmig door de ca. 1.700 afgevaardigden goedgekeurd.

Op 7 jan. brachten naar schatting 5.000 CCM-vertegenwoordigers in vijf regio's hun stem uit voor de verkiezing van de 40 leden van het Huis van Afgevaardigden. Er waren twee kandidaten per zetel, allen voorgedragen door de CCM. *(The Times,* Le Monde, *NZZ)*

(Vor. ber. pag. 831/3-'78)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

POLITIE GRIJPT IN BIJ ,,MUUR VAN DE DEMOCRATIE"

De politie van Peking heeft op 11 nov. 1979 een eind gemaakt aan een colportage-actie bij de ,,muur van de democratie". Geruime tijd werd bij de muur de pleitrede van de dissident Wei Jingshen, die in okt. tot 15 jaar gevangenisstraf was veroordeeld (pag. 62/3 e.v.-1980), te koop aangeboden.

Vanaf twee weken voor het ingrijpen van de politie was zijn pleidooi voor meer democratie ook in de vorm van muurkranten verspreid.

Bij de actie van 11 nov. heeft de politie de volledige voorraad van brochures in beslag genomen en deze uit de handen van de verkopers gegrist. Enige honderden burgers, die in de rij stonden om een exemplaar van Wei's redevoering te pakken te krijgen, werden door de politie uiteengeslagen. Op beschuldiging van het verspreiden van documenten van de rechtbank heeft de politie zes mensen gearresteerd.

N.a.v. dit politieoptreden schreef de correspondent van het *NRC/H'blad* in Hongkong een beschouwing in de krant van 12 nov. Het volgende is daaraan ontleend:

Sinds midden okt. is er van een systematische verharding van het partijoptreden ten aanzien van het hele thema democratisering en mensenrechten sprake

Het plotselinge proces en het zware vonnis van 15 jaar tegen Wei Jingshen op 16 okt. wordt het eerste schot. Tien dagen later, kwam het dagblad voor intellectuelen, Guangming Ribao. met met een paginalang gespierd artikel tegen de ,,verleidelijke leuzen van een handjevol individuen die het socialisme besmeuren, het kapitalistische imperialisme flatteren en met duistere motieven het thema mensenrechten misbruiken om zich tegen de vier principes (hoog houden van de partijleiding, de dictatuur van het proletariaaat, de socialistische weg en het marxisme-leninisme-denken van Mao Zedong) te keren".

Verder zegt Guangming dat ,,hoewel de bourgeoisie in de kapitalistische landen de mensenrechten in de constitutie heeft opgenomen, slechts een handvol bourgeois-elementen deze rechten geniet. Berichten van het proletariaat en de werkende massa's die de overweldigende meerderheid van de bevolking vormen zijn slechts onvolledig, beperkt en zeer deerniswekkend".

Het artikel benadrukt herhaaldelijk dat de volksrechten of burgerrechten veel completer geregeld zijn onder het socialisme, maar besluit dat elk recht begrijpelijkerwijs beperkt is door materieel en cultureel niveau.

,,Zonder een redelijk ontwikkelde economie zal het moeilijk zijn om elke burger volledig het recht op werk, rust en andere economische rechten... en culturele rechten en voordelen te laten genieten", aldus Guangming.

Met andere woorden, eerst meer welvaart en volksontwikkeling en dan pas democratisering. De partij vindt dat die twee processen gescheiden kunnen worden, maar de activisten ,met name Wei Jingshen stellen dat er zonder politieke democratisering geen economische modernisering mogelijk is.

De partijleiding ziet in de democratische ideeën van de activisten niets anders dan anarchie, en zelfs onder de meest redelijke en pragmatische leiders van de tweede generatie, neemt de angst voor chaos toe. Het Volksdagblad van 11 nov. bracht een recente rede van Zhaó

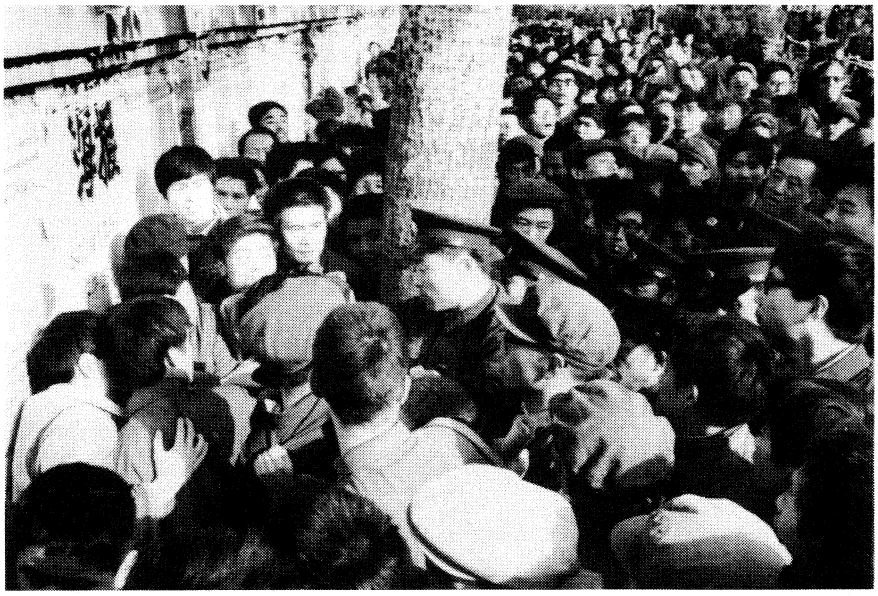

Een beeld van het politieoptreden bij de ,,muur van de democratie" in Peking op 11 nov. 1979.

Ziyang (61), gouverneur van China's grootste provincie Sichuan.

Zhao zei: ,,China is een groot land met massa's problemen. Als wij het oppergezag van de partij niet verdedigen, en de partij voortdurend beledigd, beschimpt en bestookt wordt, hoe kan de partij dan het hele volk motiveren voor een doelstelling? ... Als wij diegenen die het partijgezag blijven trotseren niet straffen... zal maatschappelijke chaos het gevolg zijn". Zhao wordt door velen beschouwd als de opvolger van Deng Xiaoping.

Als de dreiging van chaos reëel is. dan komt die lang niet alleen van de kleine groep jonge mensen die de partij actief kritiseren, maar vooral van de grote groepen gedupeerde plattelandsbewoners, die naar Peking gekomen zijn om genoegdoening voor vroegere mishandeling te eisen. Verder gaat er bijna geen dag voorbij of er komen berichten uit China over georganiseerde jeugdmisdaad in China's grote steden.

Het gaat niet alleen om kruimeldieven, maar om gewapende roof, messentrekkerij, zakkenrollerij, prostitutie, etc. De oorzaken zijn veelal van politiek-sociale aard, want de meeste delinquenten zijn voormalige Rode Gardisten die illegaal hun werkeenheden op het platteland verlaten hebben en zich in hun steden van herkomst met misdaad in leven houden.

Pleidooi van Wei Jingshen

Het document, dat de politie op 11 nov. in beslag genomen heeft, de verdediging van Wei Jingshen, heeft in het *NRC/H'blad* van 27 okt. 1979 gestaan. Daaruit wordt het volgende geciteerd:

Allereerst wees Wei erop, dat zijn journalistieke werk voor Tao San geheel in overeenstemming was met artikel 5 van de Chinese grondwet, dat burgers de vrijheid van meningsuiting, recht van demonstratie en het ophangen van muurkranten toestaat.

,,Het doel van het redigeren van dit tijdschrift is om te onderzoeken hoe China vooruitgang, welvaart en kracht kan bereiken", aldus Wei.

,,De aanklacht zegt dat ik militaire geheimen aan buitenlanders heb overhandigd (...) en verraad gepleegd heb door met Britse en Franse journalisten te praten. Zijn Britse en Franse journalisten soms vijanden? Ik herinner de aanklager eraan dat Hua Guofeng onlangs Westeuropese journalisten ontving en hen vrienden noemde."

.,Aan het begin van de Chinees-Vietnamese oorlog heb ik niets gezien dat duidelijk geheim was. In mijn gesprekken met buitenlandse journalisten en diplomaten met wie ik bevriend was geraakt, was het onmogelijk om de oorlog te vermijden. Of de feiten die ik noemde door de regering als geheim beschouwd werden, wist ik niet. Mijn nieuwsbron als normaal burger was horenzeggen (xiaodao ziao-xi) en geen officiële documenten. „Of mijn informatie overeenstemde met geclassificeerde documenten weet ik niet, want ik heb nooit officiële geheime documenten gezien. De feiten die ik noemde kunnen nooit schadelijk zijn geweest voor de militairen aan het front, hetgeen ik duidelijk van tevoren overwogen heb. Bijvoorbeeld: ik heb de namen van de frontcommandanten genoemd. Hebt u ooit gehoord dat een oorlog verloren werd omdat de vijand de namen van de commandanten van de tegenpartij wist?

,,Natuurlijk kan de aanklager zeggen dat dat militair geheim was. Wat is geheim? In het Bende-van-vier-tijdperk was vrijwel alles geheim. Praten over koetjes en kalfjes met een buitenlander was toen al verraad. Wil de aanklager publiekelijk vasthouden aan de praktijken onder de Bende van vier, of wil hij de wet in acht nemen?

,,Burgers hebben de plicht oin de grondwet en de wet in acht te nemen, maar ze hebben niet de plicht om zich te houden aan interne partijregels waar ze niet van op de hoogte zijn. De beschuldiging van de aanklager dat ik verraad heb gepleegd is niet bewezen (...) ik hoop dat de regering duidelijk en gedetailleerd grenzen kan stellen, waarbinnen een burger geheimen moet beschermen en de mensen niet in het ongewisse zal laten. Als we doorgaan met het hanteren van maatstaven van de Bende van vier weet niemand waar hij aan toe is. Vriendschappelijke contacten tussen Chinezen en buitenlanders zullen dan ernstig belemmerd worden en de vier moderniseringen schaden.

,,De aanklacht zegt dat ik contrarevolutionaire propaganda-activiteiten bedreven heb, en noemt mijn artikel ,,Democratie: de Vijfde Modernisering" en andere artikelen reactionair, en ons blad Tao San een reactionair orgaan. Er moet eens goed duidelijk gemaakt worden wat revolutionair en contrarevolutionair is.

Door de vele jaren van dictatuur, van de Bende van Vier en de politiek van het onwetendhouden van de massa's, denken veel mensen dat wat de leiders die aan de macht zijn doen, revolutionair is. En wat tegen hen ingaat, contrarevolutionair. Dit is een onaanvaardbare verkrachting van het begrip revolutie" ( )

,,Het huidige hisrorische tij is er een van democratie en tegen feodaal-fascistische dictatuur Het centrale thema van mijn artikelen is, dat er zonder democratie geen niodernisering kan komen Zonder de vijfde moriernisering — democratie — zullen alle andere moderniseringen zonder meer mislukken

Hoe kun je dit contrarevolutionair noemen? Natuurlijk zijn mijn meningen en argumenten niet noodzakelijk juist Zij moeten de toets van de historische ervaring ondergaan en vanuit verschillende gezichtspunten gekritiseerd worden"

,,De aanklacht stelt dat ik het marxisme-leninisme-denken van Mao Zedong belasterd heb, als een recept dat nauwelijks beter is dan een kwakzalversdrankje

,,Door deze methode van het citeren van een halve zin, kan de aanklager de beschuldiging van laster niet bewijzen Het marxisme dat ik in mijn artikel aanviel, was zeker niet het marxisme van honderd jaar geleden maar het kwakzalvermarxisme van Lin Biao en de Bende van Vier

,,Ik wil nadrukkelijk stellen dat mijn conclusies mogelijk juist of mogelijk onjuist zijn Dit kan worden vastgesteld door voortzetting van het debat ( ) Ik verwelkom kritiek van iedereen Zij die geen kritiek op het marxisme toestaan, behandelen het als een religie"

,,De aanklacht zegt dat ik de zogenaamde banier van vrije meningsuiting, mensenrechten en democratie misbruikt heb om aan te zetten tot omverwerping van de dictatuur van het proletariaat en het socialistische systeem (. .) Ons tijdschrift Tao San heeft geen enkel komplot gesmeed of gewelddadige actie georganiseerd. Tao San is een publikatie van onderzoekend-theoretische aard die in het openbaar verkocht werd Wij geloven niet in gewapende omverwerping van de regering, omdat dat niet de methode is om democratisch bestuur tot stand te brengen Ik geloof in propaganda binnen de perken van de wet en de democratische beweging is de noodzakelijke weg om tot democratisch bestuur te komen.

Dit is een van de principiele uitgangspunten van ons blad Yang Guang, Lu Ling, Zhao Nan, Liu Qingsheng i Wei's mederedacteuren, red) en de anderen kunnen wat dit betreft getuigenis afleggen. Zij hebben mij hierover bezig gehoord", aldus Wei Jingshen

Bestuur Peking legt muurkranten beperkingen op

Het gemeentebestuur van Peking heeft op 6 dec 1979 beperkende bepalingen ingevoerd mbt het ophangen van rnuuikranten De bestaande ,,muur van de democratie" in het centrum van de stad werd afgeschaft Alleen in het excentrisch gelegen Yuetan-park (Maan en altaarpark) mogen nog muurkranten worden aangebracht

In het park werd een registratiecentrum ingericht, waar de namen, pseudoniemen, adressen en werkeenheden van auteurs van muurkranten worden geregistreerd De muurkranten zullen door dit centrum niet op hun inhoud worden beoordeeld, maar het gemeentebestuur stelde wel. dat de auteurs ,,verantwoordelijk zijn voor de politieke en wettelijke implicaties van hun boodschap".

Verder is het verboden staatsgeheimen te onthullen, informatie te verzinnen en valse beschuldigingen te uiten.

De maatregel van het gemeentebestuur van Peking volgde, nadat er op het gebruik van de muurkranten vanuit het Nationale Volkscongres kritiek geuit was. Leden van het permanente comité van het Congres, die op 27 nov. bijeen waren in een speciale zitting over openbare veiligheid, eisten ,,vastberaden maatregelen" tegen de ,,muur van de democratie", omdat de muur ,,wordt gebruikt door mensen met bijbedoelingen om de sociale orde en de veiligheid te verstoren en dat een nadelige invloed heeft op de modernisering van China.

Vice-voorzitter Xu Deheng van het Congres zei, dat ,,wij dit niet langer kunnen toestaan", waarbij hij verwees naar ,,ordeverstoringen" van ,,anarchisten" bij de muur.

Persbureau Nieuw China meldde op 30 nov., dat het permanente comité het gemeentebestuur van Peking opdracht gegeven had ,,geëigende stappen" te ondernemen tegen ,,illegale activiteit" bij de muur. (NRC/H'blad, Reuter, UPI, AP, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times, Financial Times)

(Vor. ber. pag. 62/2 e.v. - 1980)

Uitgevers Int Uitg - en Handelmij ,,Systemen Keesing" BV, Ruysdaelstsaat 71-75 Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - NV' Int Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KONINGIN JULIANA ABDICEERT

In een korte toespraak voor radio en televisie lieeft koningin Juliana om 8 uur 's avonds op 31 jan. aangekondigd, dat zij op 30 april, de dag waarop zij 71 jaar oud hoopt te worden, zal aftreden.

De koningin vroeg haar .,landgenoten" haar opvolgster Beatrix, die op 31 jan. 42 jaar werd, ,,steun en vertrou en" te geven. Prinses Beatrix is goed voorbereid op deze taak, aldus de koningin.

Minister-president Van Agt noemde het een goed verjaarsgeschenk voor de kroonprinses ,,dat we haar komst als koningin in vertrouwen tegemoet zien en dat we haar met dezelfde liefde omringen die ons steeds met haar moeder heeft verbonden".

De mededeling van koningin Juliana kwam toch nog onverwachts, hoewel er de laatste jaren veel geruchten over een op handzn zijnd aftreden geweest zijn. In maart vorig jaar zei minister-president Van Agt nog dat ,,het aftreden van de vorstin eerder een kwestie van jaren dan van maand-n zou zijn".

Met uitzondering van minister-president Van Agt en vice-premier Wiegel hoorden de ministers pas om zes uur, twee uur voordat koningin Juliana haar toespraak tot het Nederlandse volk zou houden, van het komende aftreden.

Vrijwel direct na de toespraken van de koningin en de premier op de televisie hield in de Tweede Kamer voorzitter Dolman een korte rede, waarin hij de vitaliteit van de koningin prees. ,,Gezond en wel treedt zij terug na een regeringsperiode die de kracht-n van anderen wél zou hebben gesloopt. Wij menen wel eens dat het land voor grotere problemen staat dan ooit. In werkelijkheid is het regeren in deze 32 jaren nooit eenvoudig geweest", aldus Dolman,

Hij zei dat het nu niet het tijdstip is om in bijzonderheden te treden, temeer waar de koriingin zichzelf heeft beperkt tot de nuchtere zakelijkheid. ,,Wij ervaren de mededeling als ontroerend, als karakteristiek juist door haar zakelijkheid". De Kamervoorzitter besloot zijn rede met de woorden: ,,De koningin blijft bij ons, leve de koningin", waarna de Kamerleden onder het omhooggooien van hun armen een drie-werf-hoera lieten horen.

Vice-premler Wiegel zei namens de regering ,,Wij zien met vertrouwen uit naar de komst van onze nieuwe koningin, van wie wij weten hoe goed zij zich op haar komende taak heeft voorbereid".

Van Agt deed op 1 febr. enige nadere mededelingen. Zo zei hij o.m., dat de nieuwe koningin in de middag van **30** april zal worden ingehuldigd in de Nieuwe Kerk in Amsterdam. Hij voegde hier aan toe, dat deze datum voor de inhuldiging het mogelijk maakt om — ,mocht de wens daartoe onder de Nederlandse bevolking leven" — op 30 april koninginnedag te blijven vieren.

Aangezien de verjaardag van Beatrix. 31 jan., daarvoor in de woorden van de premier ,,niet zo'n bijster geschikte dag is" heeft het zin aan te sluiten bij de datum van de inhuldiging. Een tweede verklaring voor de keuze van 30 april als inhuldigingsdag is volgens de minister-president gelegen in het feit, dat die keuze ,,een uitdrukking van piëteit van de jonge koningin jegens haar moeder" is.

De premier kon nog niet bevestigen, of de nieuwe koningin haar ambt onder de naam Beatrix zal aanvaarden.

Hij zei wel het niet waarschijnlijk te achten dat het kabinet zijn portefeuilles ter beschikking zal stellen bij de troonafstand van de koningin. In tegenstelling tot wat wordt aangenomen heeft het kabinet dat in 1948 ook niet gedaan, zei de premier. ,,Als die informatie juist is, is de kans dat we dat in 1980 ook niet doen groot", aldus Van Agt.

Gevraagd of voor de abdicatie van het staatshoofd een handtekening (contraseign) van een minister nodig is, bevestigde de premier, dat het kabinet daar vooralsnog van uitgaat.

In verband met de vraag of het kabinet dan eigenlijk wel demissionair kan worden (mocht de politieke situatie daar de komende maanden aanleiding toe geven), zei Van Agt, dat voor dit contraseign de voorkeur bestaat voor een niet-demissionaire bewindsman. Of het contraseign zo nodig toch door een demissionaire minister kan uorden gezet, is voorwerp van nadere studie.

De premier wees overigens op zijn wekelijkse persconferentie veronderstellingen van de hand als zou de aankondiging van de koningin druk uitoefenen op de politieke situatie. ,,Mag de koningin nooit aftred-n?", was zijn reactie.

Koningin Juliana tijdens het voorlezen van de verklaring, waarin zij haar aftreden op 30 april van dit jaar aankondigt.

Weekblad 49ste jaargang No. **2522,** pag. 31151-31166

Over wie door wie wanneer was ingelicht over het voornemrn van de Koningin wilde premier niets zeggen. Hij legde er echter de nadruk op, dat binnen het kabinet geen wrevel was ontstaan over het zeer laat bekend worden van de inhoud van de koninklijke toespraak 's avonds om acht uur. (Zelfs vicepremier Wiegel zou tot op het vrijwel laatste moment van niets hebben geweten.)

Redevoeringen koningin en premier

De rede, waarmee de koningin haar aftreden annonceerde. had de volgende inhoud:

Landgenoten,
Het is op deze avond dat ik alle Nederlanders een mededeling wil doen, deze avond van de verjaardag van onze dochter Beatrix.
Bij iedereen, die oud wordt, doet vroeger of later het nuchtere feit zich voor dat de krachten gaan afnemen. En dat zo iemand zijn taak niet meer kan volbrengen als voorheen. Dan komt er een moment dat het ook niet meer verantwoord is die langer uit te oefenen. Zo voel ik dat voor mij het ogenblik nadert mijn taak als uw koningin neer te leggen.
Mijn opvolgster, onze dochter Beatrix, is tot het overnemen ervan goed voorbereid. En ze zal deze aanvaarden. In overleg met haar hoop ik af te treden op 30 april a.s., op mijn verjaardag.
Mijn dochter en ik zijn ons bewust dat deze schikking veranderingen moet meebrengen in onze vele afspraken in de loop van dit jaar. En we zullen trachten daartoe goede oplossingen te vinden.
Ik wil vanavond volstaan met deze zakelijke mededelingen. Ik voel dat ik een juiste beslissing heb genomen en ik hoop dat u er begrip voor zult hebben. We blijven in uw midden, mijn man en ik. En ik hoop de voldoening te mogen ervaren van mij in de toekomst nog enigszins nuttig te kunnen maken in onze samenleving.
Het is nu nog niet het moment om uiting te geven aan de gevoelens die in mij leven. En daarom zou ik mij willen beperken tot de nuchtere zakelijkheid alleen. Al wat ik vragen wil is na mijn aftreden uw steun en vertrouwen te geven aan uw nieuwe koningin.

Premier Van Agt reageerde hierop met de volgende woorden:

De aankondiging die de koningin ons zojuist heeft gedaan roept diepe emoties bij ons op. Want hoezeer wij, natuurlijk, haar besluit eerbiedigen om, na zoveel jaren van onvermoeibare dienst aan het Koninkrijk, terug te treden, de genegenheid die wij onze koningin toedragen maakt het ons moeilijk te aanvaarden dat haar afscheid nabij komt. Die genegenheid zal met onze waardering en onze dankbaarheid straks zeker opnieuw tot uitdrukking komen.
Vandaag is het de verjaardag van prinses Beatrix, binnenkort onze nieuwe koningin. Laten we de kroonprinses als gezamenlijk verjaarsgeschenk aanbieden dat we haar komst als koningin in vertrouwen tegemoet zien en dat we haar met dezelfde liefde zullen omringen die ons steeds met haar moeder heeft verbonden. Koningin Juliana, prinses Beatrix, in het bijzonder in de komende tijd wensen wij u heil en zegen toe.

Reacties TK-voorzitter Dolman en vice-premier Wiegel

Direct nadat de koningin haar voornemen tot troonsafstand had bekendgemaakt, hield de voorzitter van de Tweede Kamer, D. Dolman, een korte rede in de vergadering van de **Tweede** *Kamer* Daarna *voerde minister Wiegel het woord namens het kabinet.*
De tekst van deze twee toespraken volgt hierna:

Waarde medeleden! - Het is de plicht van dat deel der volksvertegenwoordiging dat in vergadering bijeen is, te reageren op de zojuist gesproken koninklijke woorden.
In 1948 werd het besluit tot troonsafstand van koningin Wilhelmina bekend tijdens het zomerreces.
Op 23 september, de eerste vergadering van de Tweede Kamer na de inhuldiging van koningin Juliana, sprak voorzitter Kortenhorst onder meer van afscheid en welkom, oude genegenheid en nieuwe verwachting, dankbaarheid tegenover koningin Wilhelmina, die haar zware krachtenslopende taak vrijwillig op jongere sterke schouders overdroeg, en ridderlijke bereidheid om onze jonge koningin te steunen.
Ik neem zijn woorden over met één belangrijke wijziging: het woord krachtenslopend kan niet van toepassing zijn op onze koningin, die zich nimmer door een regentes moest laten vervangen en voor wie nooit de vijfdaagse werkweek, laat staan de vijfurige werkdag heeft gegolden.
Gezond en wel treedt zij terug na een regeringsperiode die de krachten van anderen wel zou hebben gesloopt. Wij, die allen na 1909, sommigen na 1948 zijn geboren, menen wel eens dat het land nu voor grotere problemen staat dan ooit.

Een beeld van de terugkeer van de prinselijke familie in Nederland op 4 aug. 1945 op het vliegveld Teuge bij Apeldoorn.

In werkelijkheid is het regeren in deze 32 jaren nooit eenvoudig geweest. Soms waren de moeilijkheden van sociaal-economische, soms van buitenlands-politieke aard, soms kwam alles tegelijk.
Het is nu niet het tijdstip in bijzonderheden te treden, te meer waar de koningin zich zelf heeft beperkt tot de nuchtere zakelijkheid alleen. Wij ervaren haar mededeling als ontroerend, als karakteristiek juist door haar zakelijkheid, te meer waar zij werd gedaan op een feestdag — zeker — maar tevens een dag waarop u-ij hier onze zaken doen.
Over enkele maanden zullen wij koningin Beatrix onze trouw zweren en beloven. Wensen wij haar op dit ogenblik geluk en zegen voor die maanden en een lange reeks van jaren.
De koningin blijft bij ons. Leve de koningin. hoera. hoera. hoera!

Mijnheer de voorzitter! - Namens de regering sluit ik mij van ganser harte aan bij de woorden die U zo pas hebt gesproken.
Wij allen zijn koningin Juliana diep dankbaar voor alles wat zij voor ons land en volk heeft gedaan en nog doet. Door de wijze waarop zij het koningschap heeft vervuld, heeft zij de liefde van ons volk verworven.
Wij zien met vertrouwen uit naar de komst van onze nieuwe koningin, van wie wij weten hoe goed zij zich op haar komende taak heeft voorbereid.
Koningin Juliana, onze komende koningin Beatrix en hun gezinnen wensen wij voor de toekomst alle goeds.

Reacties politieke partijen

Een overzicht van de reacties, die namens de politieke partijen gegevrn werden op de aankondiging van troonsafstand door de koningin, levert het volgende beeld op:

PvdA-fractieleider Den Uyl verklaarde dat het aftreden van koningin Juliana tot weemoed stemt. In een meer dan 30-jarig koningschap is zij zo zeer vergroeid met het Nederlandse volk, dat zij daar haast niet uit weg te denken valt, zo zei Den Uyl.

,,Koningin Juliana heeft op democratische wijze inhoud gegeven aan het koningschap. Scherpzinnig en onafhankelijk in haar oordeel, heeft zij haar taak als constitutioneel vorst met grote wijsheid verricht. Dat deed zij op een manier, dat tallozen zich nauw met haar verbonden voelden en hun eigen gevoelens en problemen in haar menselijke manier van optreden herkenden. Dwars door alle partijen en stromingen heen. Zo werd zij één van ons. Wij kunnen niet anders wensen dan dat prinses Beatrix op haar eigen wijze en met haar eigen persoonlijkheid in dienst aan de Nederlandse samenleving de voetstappen van haar moeder zal drukken'', aldus Den Uyl.

,,Respect, dankbaarheid, heimwee nu al, en vertrouwen; die gevoelens tuimelen over elkaar bij de verklaring van koningin Juliana''. Zo reageerde CDA-fractieleider Lubbers op het bericht van de troonsafstand. Lubbers zei, dat het respect dat zij afdwong niet was gebaseerd op afstandelijke deftigheid, maar een natuurlijk gezag was door haar directe en integere wijze van optreden, dat nuchter en warm tegelijk was.
Wij zien met vertrouwen de aanvaarding van de regering door prinses Beatrix tegemoet. Geheel in lijn met dat aanvoelen

van moderne verhoudingen, heeft koningin Juliana zelf het intiatief voor haar troonsafstand genomen. Wij zijn dankbaar dat Beatrix nu, zoals haar moeder toen, haar zware taak mil aanvaarden", aldus Lubbers.

De waarnemend voorzitter van de VVD-fractie, mevrouw Kappeijne van de Coppello, zei dat de VVD-fractie de zo zakelijk mogelijk gehouden mededeling van de koningin niet zonder emotie verwerkt. ,,De constitutionele monarchie is steeds een van de onwrikbare pijlers van de staatkundige beginselen van de VVD geweest, maar daarnaast hebben wij diepe be ondering voor de warme menselijke enwtevens bescheiden wijze, waarop de koningin, vervuld van een grote innerlijke kracht, haar roeping heeft vervuld. Wij spreken ons volle vertrouwen uit in onze nieuwe koningin. Wij verwachteri van koningin Beatrix, dat zij met grote inzet en eigen charme de moeilijke taak zal overnemen", aldus mevrouw Kappeijne.

De fractie van D'66 zei verrast te zijn door de aankondiging van de koningin van haar troonsafstand. In een verklaring zei D'66, dat zij op zeer uitmuntende wijze haar zware taak vele jaren heeft vervuld en al die tijd het symbool van menselijkheid is geweest en belangrijk heeft bijgedragen tot de eenheid van ons volk. ,,Prinses Beatrix zal in een ander tijdsbestel dan haar moeder koningin worden. Het is bekend dat zij aan haar verantwoordelijkheid zwaar tilt. Wij hebben het vertrouwen, dat haar gezin haar daarbij tot een belangrijke steun zal zijn", aldus D'66.

De communist Bakker zei, dat men moeilijk kan zeggen, dat op de leeftijd die de koningin heeft bereikt, haar aftreden als een verrassing komt. ,,In de CPN heeft altijd respect en waardering bestaan voor de wijze, waarop koningin Juliana zich heeft opgesteld binnen de geschreven en ongeschreven regels van ons staatsbestel, terwijl haar optreden toch een eigen karakter had, waarin vooral haar krachtige vredeswil naar voren sprong. De koningin heeft daarmee ook belangrijke lijnen voor de toekomst getrokken", aldus Bakker.

PPR-fractieleider Ria Beckers merkte in haar eerste reactie op, dat het voor prinses Beatrix niet gemakkelijk zal zijn haar moeder op te volgen. Mevrouw Beckers zei, dat koningin Juliana een bijzondere, goede en wijze koningin voor ons land is geweest in vele moeilijke momenten. ,,Wij gunnen haar van harte wat meer rust", aldus mevrouw Beckers.

SGP-fractievoorzitter ds. Abma verklaarde, dat prinses Beatrix sympathie heeft verworven als prinses, maar als koningin kennen wij haar nog niet. Het is te hopen dat zij dezelfde kwaliteiten heeft als haar moeder, ,,Zo moeder, zo dochter". aldus Abma.

Abma zei blij te zijn, dat de band met het Oranjehuis blijft bestaan. De SGP is ook verheugd, dat Juliana en Berhard in Nederland blijven wonen en is hun dankbaar voor het vele werk voor Nederland gedaan en wenst ze Gods rijkste zegen.

De GPV'er Verbrugh zei, dat op een moment als dit de eerste gedachte er een is van dank voor wat koningin Juliana sinds 1948 op zo sympathieke manier heeft gedaan voor ons volk. Voor de toekomst verwacht Verbrugh veel stormen. Hij hoopt en zei er voor te zullen bidden, dat Beatrix als koningin Gods Woord volgt en zo goed door die stormen heen komt.

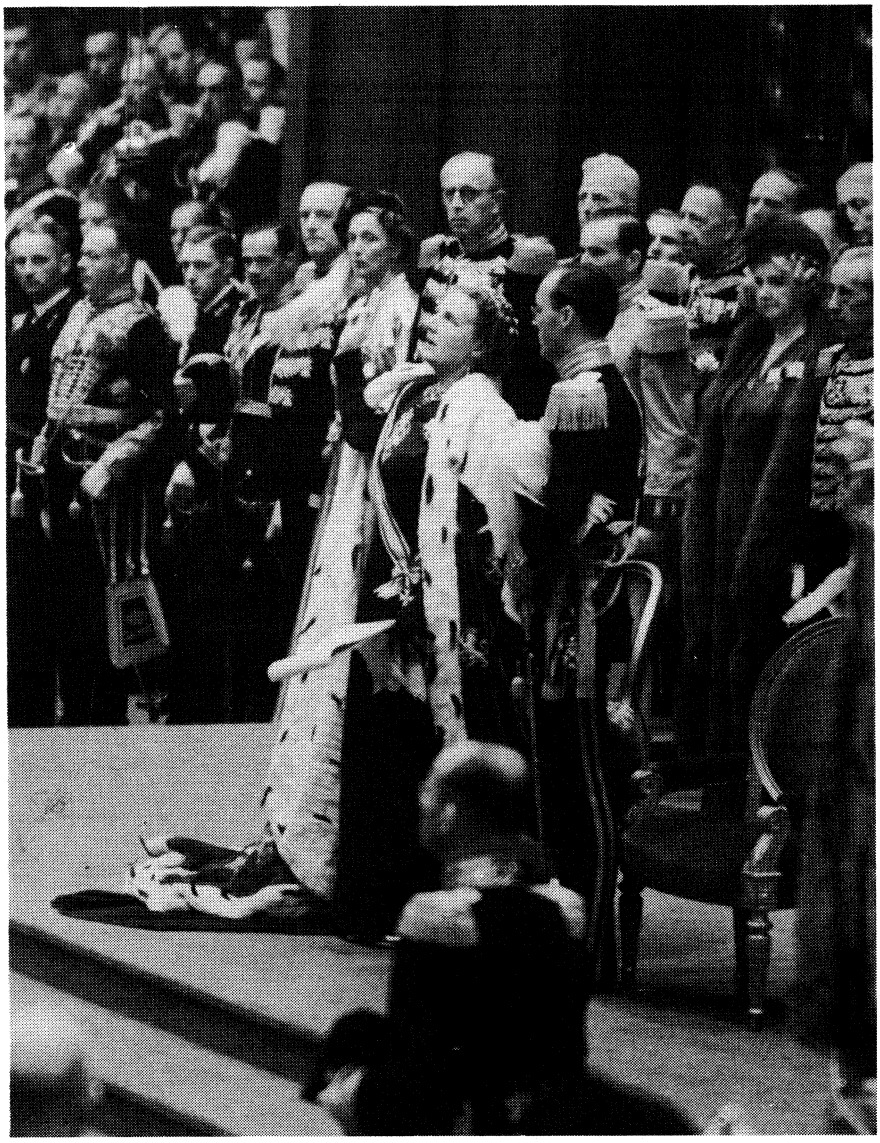

Op 6 sept. 1948 legde koningin Juliana in de Nieuwe Kerk in Amsterdam de eed op de grondwet af.

De PSP'er Van der Spek. zei de troonsoverdracht door koningin Juliana op zich niet belangrijk genoeg te vinden voor een officieel commentaar. Hij merkte wel op, dat de koningin zich altijd netjes heeft gedragen en zei er van overtuigd te zijn, dat presidentsverkiezingen in dit land niets zouden uithalen, omdat tot nu toe steeds Juliana gekozen zou worden en straks Beatrix koningin zou worden.

Levensloop koningin Juliana

Juliana is op 30 april 1909 om 6 50 u geboren De doop volgde ruim een maand later, op 5 juni 1909 in de Willemskerk — een geschenk van koning Willem III aan de hervormden in Den Haag In deze zelfde kerk was Wilhelmina op 12 oktober 1880 gedoopt In een met zes paarden bespannen koets reed het prinsesje naar de kerk Ds J H Gerretsen ging voor en preekte naar aanleiding van het tekstwoord ,,En Hij gaf hem aan zijne moeder" (Lucas 7 15)

Vijf namen droeg het prinsesje Juliana, Louise, Emma, Maria, Wilhelmina Juliana naar Juliana van Stolbsrg, de vrouw van Willem van Nassau (de Rijke), de moeder van Willem de Zwijger Het was haar invloed, waardoor het gezin van Willem de Rijke omstreeks 1536 overging tot het Lutherse geloof Louise naar Louise de Coligny, de dochter van de in de Bartholomeusnacht omgekomen Franse hugenoot, admiraal Gaspard de Coligny, de laatste vrouw van Willem de Zwijger en moeder van Frederik Hendrik, Emma naar haar grootmoeder, Emma van Waldeck-Pyrmont. die in 1879 te Arolsen als twintigjarige in de echt werd verbonden mét koning Willem III: diens tweede huwelijk

De koning was toen bijna **62** De naam Maria was die van de grootmoeder van vaderskant, Maria van Mecklenburg En ten slotte de naam Wilhelmina naar haar moeder

De bekende pedagoog Jan Ligthart werd advies gevraagd over de opvoeding van het jonge prinsesje en zo werd er een klasje gevormd, eerst onder leiding van mej. Cohen Stuart en later onder die van mevr Van der Reyden-Van der Hooft.

Daarin ontving de prinses van haar zevende tot haar elfde jaar lager onderwijs. Het middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs werd voor een deel door hoogleraren gegeven; op advies van prof. Gunning werd Latijn en Grieks in het leerplan opgenomen.

Prinses Juliana werd als eerste belg uil het Huis van Oranje ingeschreven aan de Leidse Universiteit Zij werd lid van de Vereniging van Vrouwelijke Studenten de VVSL en bewoonde de villa 't Waerle te Katwijk, die voor baar was gehuurd Van september 1927 tot januari 1930 studeerde zij in Leiden. Zij volgde o.m. de colleges algemene geschiedenis van prof dr J. H Huizinga Bij prof Verwey studeerde zij Nederlandse lettierkunde, bij prof Van Eysinga internationaal recht, bij prof Kristensen geschiedenis der godsdiensten In mei 1927 nam prinses Juliana zitting in de Raad van State

In 1930 verleende de senaat van de Leidse universiteit het ere-doctoraat in de letteren en wijsbegeerte aan de prinses.

Na haai Leidse jaren gaf de prinses haai krachten aan het Nationaal Crisis Comité dat m het begin van de jaren dertig was opgericht — er volgden immers jaren van grote werkloosheid en veel armoede als gevolg van de wereldomspannende crisis die haar startpunt vond in de oktoberdagen van 1929 toen de Newyorkse effectenbeurs instortte

Ook voor het persoonlijke leven van prinses Juliana lagen moeilijke dagen in het verschiet In het jaar 1934 verloor zij zowel haar grootmoeder, koningin Emma, die op 20 maart in het Paleis Soestdijk overleed, als haar vader aan wie zij zeer gehecht was Toen prins Hendrik op 3 juli vrij onverwacht overleed, toefde de prinses in Londen

De prinses nam het voorzitterschap van het Nederlandsche Roode Kruis op zich — een functie waarin zij haar vader opvolgde

Er gingen ook geruchten over een op handen zijnde verloving van de prinses De Zweedse prins Bertil werd genoemd, maar het pakte anders uit. In september 1936 verloofde de prinses zich met Bernhard, prins van Lipps-Biesterfeld, een geheel onbekende voor het Nederlandse volk Het Nederlandse volk toonde zich in het algemeen nogal ingenomen met de keus van de prinses en het huwelijk dat op 7 januari 1937 in Den Haag werd voltrokken was een gebeurtenis van belang die tienduizenden op de been bracht

De prins bracht heel wat verandenngen teweeg in de wat stijf deftige omgeving van het hof Als verloofde kwam hij in een open Fordje naar Paleis Noordeinde Hij chauffeerde zelf en het verloofde paar ging samen te voet naar de Haagse Cineac om de film van de gebeurtenissen rondom de verloving te zien De jonggehuwden betrokken Paleis Soestdijk

Het Paleis Soestdijk stond in januari 1938 in het middelpunt van de belangstelling van de binnen- en buitenlandse gers Later dan men had gedacht werd op 31 januari een prinsesje geboren. Beatrix Op 5 augustus 1939, aan de vooravond van de tweede mereldoorlog, uerd een tweede prinsesje op Soestdijk geboren Zij kreeg in deze sombere tijd van oorlogsdreiging de naam van Irene — Vrede

Na de Duitse inval op 10 mei 1940 vertrok de prinses met haar beide kinderen op zondag 12 mei met de Britse torpedobootjager H Ms Cordington onder commando van Sir George Creasy uit IJmuiden, terwijl een Duits vliegtuig een aanval uitvoerde De volgende ochtend arriveerden de pnnses en de twee prinsesjes veilig m Harwich Naderhand is de prinses met haar kinderen naar Canada verbrokken met de Nederlandse kruiser Sumatra

Bij haar aankomst m Caiiada hield zij een toespraak die zij begon met „Mijn naam is Juliana" en waann zij o a zei , Ik vraag geen medelijden". De prinses betrok een huis m Ottawa

Prins Bernhard vertoefde de meeste tijd In Londen, waar ook koningin Wilhelmina verbleef en waar van 1940 tot 1945 de zetel was van de Nederlandse regering

Op 19 januari 1943 werd in Ottawa de derde dochter van het echtpaar geboren, prinses Margriet Het nieuws werd al heel spoedig in Nederland bekend en ook foto's van het jonge prinsesje bereikten al snel vaderiandse bodem om er illegaal te worden verspreid

Spoedig na de bevrijdmg betrok het Jonge gezin weer Paleis Soestdijk Er wachtte de prinses een drukke tijd In het voorjaar van 1946 bezocht het prinselijke paar Denernarhen, Noorwegen, Zweden en Zwitserland en in eigen land reisde men naar de door de oorlog geteisterde gebieden, waar het herstel aanvankelijk maar langzaam op gang kwam

Tijdens de strenge winter van 1947 werd op 18 februari een vierde piinses geboren, Marijke die zich later Christina zou noemen

Op 10 oktober 1947 werd Juliana in verband met de gezondheidstoestand van haar moeder, tot regentes benoemd. Op 14 oktober werd zij als zodanig beëdigd.

Op 1 december 1947 nam koningin Wilhelmina zelf weer het bewind in handen om het van 12 mei tot 30 aug. 1948 opnieuw aan haar dochter over te laten. Op 4 september volgde de troonsafstand van koningin Wilhelmina, die toen precies vijftig jaar de koninklijke waardigheid had bekleed. Op 6 september volgde de inhuldiging van Juliana in een verenigde vergadering van de Staten-Generaal in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Ontroerend was de wijze waarop de oude koningin, die zich terugtrok met de titel van prinses Wilhelmina, haar dochter op het balkon van het Paleis op de Dam omhelsde en, ten aanschouwen van een menigte van duizenden, het ,,Leve de Koningin" uitriep. Bij haar inhuldiging hield koningin Juliana een toespraak, waaruit bleek dat zij de zwaarte van de opdracht met grote ernst tegemoet trad en zij vroeg zich af: „Wie ben ik?..."

Juliana aanvaardde de regering in een tijd dat het koninkrijk in niet geringe moeilijkheden verkeerde door de zich langzaam in het bewustzijn van de Nederlanders dringende noodzaak de zelfstandigheid te erkennen van wat zo lang Nederlands-Indië had geheten maar nu als Indonesië tot staatkundige volwassenheid rijpte. Kort na haar ambtsaanvaarding volgde eind 1948 de z.g. politionele actie van de Nederlandse troepen op Java maar een jaar later verwierf, na een conferentie in Den Haag, Indonesië de volle soevereiniteit.

Na een ronde-tafelconferentie in 1954 tussen Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, waaruit het koninkrijk nieuwe stijl werd geboren en de koloniale status van de overzeese gebiedsdelen plaats maakte voor een positie van gelijkwaardigheid bezochten koningin en prins ,,de West". Een bezoek dat elf jaar later werd herhaald.

In het leven van Juliana als vrouw en moeder gingen de jaren vijftig allerminst rimpeloos voorbij. Veertien dagen na de inhuldiging in 1948 bezochten koningin en prins in Londen een school voor slechtziende kinderen — dit in verband met het gebrekkige gezichtsvermogen van het jongste prinsesje. Tijdens haar zwangerschap had Juliana als gevolg van een ziekenhuisbezoek rode hond opgelopen, een besmettelijke ziekte die leidde tot de oogaandoening van de ongeborene.

Hoeveel oogheelkundigen ook werden geraadpleegd — aan de toestand van de ogen van het prinsesje bleek weinig te doen Daartoe geinspireerd door figuren uit de hofhouding kwam een gebedsge-

Op 27 dec 1949 ondertekende de koningin de acte, waarbij de soevereiniteit over het voormalige Nederlands-Indie werd overgedragen aan de nieuwe Republiek Indonesië Achter de koningin de directrice van het Kabinet der Koningin, mej Tellegen Links van de koningin de Nederlandse minister-president, dr. W Drees, rechts van haar de minister-president van Indonesie, drs. Mohammed Hatta

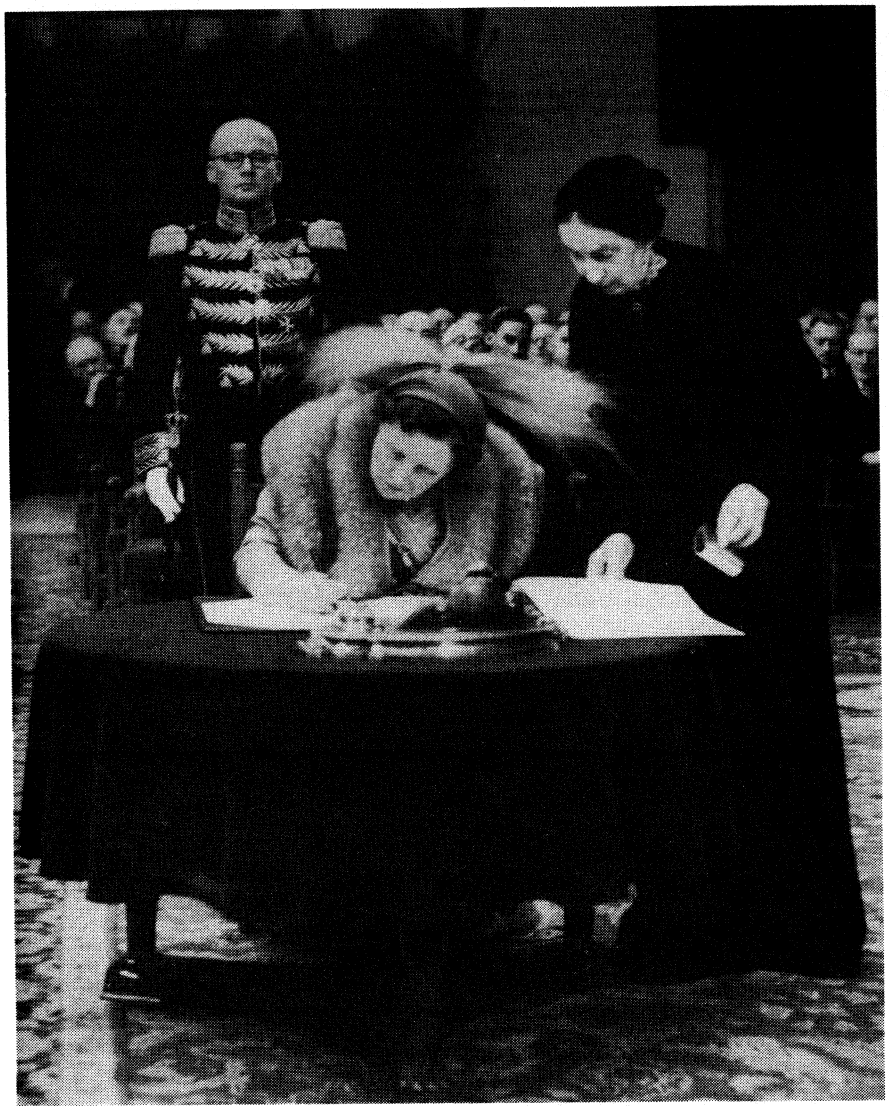

Op 15 der 1954 bevestigde koningin Juliana met haar handtekening het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden. waarin de verhouding tussen de delen van het Koninkrijk, Nederland, Suriname en de Nederlandse Antillen, nieuw geregeld weid

nezeres uit Amsterdam, Greet Hofmans, naar Soestdijk, die zich in het vertrouwen van de koningin wist te dringen, zeer tot ontstemming van prins Bernhard Sommigen meenden ook in de pogingen die de koningin tijdens haar redevoeringen bij een bezoek aan de Verenigde Staten in 1952 deed om de koude-oorlogsmentaliteit te doorbreken pacifistische invloeden te bespeuren die Greet Hofmans zou koesteren

Er was verdeeldheid in de boezem van Paleis Soestdijk te bespeuren, een verdeeldheid die in de Nederlandse kranten — op aandrang van de regering — met grote terughoudendheid werd behandeld Toen de spanningen zich niet meer lieten verdoezelen eiste prins Bernhard een sanering van de hofhouding waartegen de koningin begaan met de ogen van haar jongste kind — waarop de gezondbidster een gunstige invloed zou hebben — zich verzette Er werd een commissie van drie „wijze mannen prof di L J Beel, prof mr P S Gerbrandy en jhr mr A W L Tjarda van Starkenborch Stachouwer, in de zomer van 1956 aangewezen om een rapport uit te brengen Dit leidde met instemming van koningin en prins tot enige mutaties in de hofhouding en de verwijdering van Greet Hofmans die Soestdijk niet meer mocht betreden

Op 24 aug aerd het contact van de koningin met de gebedsgenezeres beeindigd, al gingen ook later nog geruchten over een mogelijke abdicatie van de koningin omdat zij het niet eens zou zijn met de Nederlandse koers ten aanzien van de bewapeningswedloop en de positie van het land in de NAVO

Het jaar 1953 bracht, op de verjaardag xan Beatrix en op de daarop volgende lste febr, de rampzalige watersnood die aan 1800 mensen in Zeeland en Zuid-Holland het leven kostte en waardoor 175 000 hectaren land onder water kwamen te staan De koningin bezocht, evenals haar moeder de getroffen gebieden — per boot per helikopter met waterlaarzen aan

De koningin was in de late avond van de 6de nov van dat jaar ook tegenwoordig bij de dichting van het geduchte stroomgat bij Ouwerkerk op Schouwen-Duiveland.

Prinses Wilhelmina overleed op het Loo op 28 nov. 1962. Op een heldere vriesavond kwamen Juliana en de haren afscheid nemen van de vrouw, die 'vijftig jaar Nederland had geregeerd. De kist werd door acht houtvesters uit het paleis gedragen, terwijl een muziekkorps het lied van Waldeck liet horen. Op een kussen lag de Militaire Willemsorde, een onderscheiding voor de vorstin, die de eerste regeringsdaad van Juliana was geweest. Prinses Wilhelmina heeft aan het eind van haar leven nog het zilveren huwelijksfeest van haar dochter meegemaakt. Het feest viel eigenlijk op de 7de januari 1962, maar omdat januari een weinig geschikte tijd is voor dergelijke festiviteiten koos men daar de verjaardag van de koningin voor. Het is een feest geweest, waarvoor vele buitenlandse staatshoofden naar Nederland kwamen: de koningin van Engeland en haar gemaal, koning Boudewijn en koningin Fabiola van België, koning Olav van Noorwegen, prinses Margaretha van Zweden, de groothertogin van Luxemburg en erfprins Jan, de sjah van Perzië en keizerin Farah Dibah, prinses Marina van Kent, prins Bertil van Zweden. prins Michael van Griekenland,

Alle gasten vertoefden in net Amstel Hotel in Amsterdam. Er waren uitstapjes naar de Keukenhof (bij welke gelegenheid de koningin van Engeland voor het eerst in een autobus zou hebben gezeten). er was een diner aan boord van het vlaggeschip van de Maatschappij Nederland, de Oranje.

Amsterdam vierde het feest mee en bood het koninklijk paar een verrassingsavond aan in het Concertgebouw. Burgemeester G van Hall overhandigde het nationale geschenk, een servies van porselein, ongeveer 170 à 180 jaar eerder gemaakt. dat zeker een eeuw ingepakt is gebleven en in de jaren vijftig werd gevonden. De vondst was geheim gehouden en dat maakte het mogelijk het als een zeer bijzonder geschenk aan het zilveren bruidspaar aan te bieden.

In jan. 1964 lekten geruchten uit dat prinses Irene was overgegaan tot het roomskatholieke eeloof. Minder verwonderlijk wellicht voor wie wist dat haar grootmoeder prinses Armgard, die op een kasteeltje in Diepenheim woonde, eveneens tot de r k kerk was bekeerd, en dat de prinses taak contact had gehad met prinses Armgard

De bekering van Irene bleek op waarheid te berusten. Kardinaal Alfrink had haar in de schoot der moederkerk opgenomen en zij was, ofschoon al gedoopt in de Ned. Hervormde kerk kort na haar geboorte, in de huiskapel van de kardinaal opnieuw gedoopt. Maar er kwam allengs nog meer aan het licht: de prinses wilde trouwen met de zoon van de leider van de Carlistische partij in Spanje, Carlos Hugo de Bourbon-Parma.

Prins Karel Hugo zou, volgens buitenlandse bladen, een hoge bruidsschat eisen om die voor carlistische propaganda te bestemmen. De regering-Marijnen dreigde af te treden wanneer prinses Irene geen afstand deed van haar rechten op de Nederlandse troon en in de dagbladen kon men veel kritiek lezen op de prinses. Irene weigerde tenslotte mee te gaan naar de Olympische spelen in Mexico.

Er was in die dagen een raadselachtige reis van het koninklijk paar per vliegtuig naar Spanje, maar bij een tussenlanding in Parijs telefoneerde prins Bernhard met Den Haag, waarop men in op-

dracht van het kabinet naar Nederland terugkeerde.
Het koninklijke paar was ook niet aanwezig bij het huwelijk van prinses Irene op 29 april 1964 in de basiliek Santa Maria Maggiore in Rome, een huwelijk dat door een carlistische demonstratie een weinig ordelijk verloop had. De koninklijke familie volgde de televisie-uitzending in het kasteeltje van prinses Armgard te Diepenheim, maar door een storing in het elektriciteitsnet kon men het slot niet volgen.
Buitenlandse bladen, minder terughoudend dan de Nederlandse, berichtten dat tijdens de crisis minister-president Marijnen op Soestdijk moest wachten tot de koningin van een zenuwinzinking hersteld was. En het Engelse blad, de Sunday Mirror, betaalde een fiinke som aan prins Karel Hugo voor een artikel „How I won my princess".
Langzamerhand herstelde de commotie rondom het huwelijk van prinses Irene en haar overgang tot het r.k. geloof. De speculaties over een aanstaand huwelijk van de oudste van de vier prinsessen namen weldra de vrije loop. De kroonprinses had een eigen kasteeltje betrokken, Drakesteyn in de Lage Vuursche. Op een nooit verklaarde wijze was een fotograaf er getuige van dat de prinses met een heer gearmd liep in het park rondom Drakesteyn. Het werd een sensatie van de eerste orde maar het was voor talloze Nederlanders moeilijk te verteren, dat zoals de kranten al spoedig hadden ontdekt, de uitverkorene een Duitse diplomaat was, Claus von Amsberg. Menigeen voelde aanvankelijk toch een ernstig gebrek aan respect voor de gevoelens van het Nederlandse volk in deze keuze. De koningin bezwoer in een toespraak: „Ik verzeker U dat het goed is."
De jaren zestig waren de jaren van de contestaties, van de studentenopstanden over de hele wereld, zij waren in Amsterdam de jaren van het verschijnsel provo. Het huwelijk van prinses Beatrix, dat in de Amsterdamse Westerkerk op 10 maart 1966 werd ingezegend, werd begroet met rookbommen en met de kreet „republiek".

Bij het eerste bezoek van een Duits staatshoofd aan Nederland na de Tweede Wereldoorlog bracht president Heinemann van de Bondsrepubliek op 24 nov. 1969 samen met zijn vrouw een bezoek aan de voormalige Hollandse Schouwburg in Amsterdam, van waaruit tijdens de Duitse bezetting tienduizenden joden op transport werden gesteld naar de Duitse vernietigingskampen. Links van de president en zijn vrouw rabbijn Soetendorp. Geheel links op de achtergrond de koningin.

De keuze van een levenspartner van haar derde dochter, prinses Margriet, mr. Pieter van Vollenhoven, vond algemene instemming. Het huwelijk werd op 10 april 1967 voltrokken en het jonge paar vestigde zich op paleis Het Loo, dat naderhand verbouwd werd tot museum van het geslacht Oranje-Naussau. Prinses Margriet en haar echtgenoot kregen een bungalow ernaast.
Elke zomer bracht het koninklijke paar zijn vakanties door in Italië. waar men aan de Tyrreense kust in Porto Ercole een landhuis had laten bouwen, „De gelukkige olifant". De wintersport, die koningin Juliana zeer dierbaar was, beoefende men gewoonlijk in Lech in het Oostenrijkse Vorarlberg. De koningin verrichtte haar dagelijkse werkzaamheden op Paleis Soestdijk, al ontving zij de diplomaten voor de Nieuwjaarsreceptie in het Paleis te Amsterdam en toefde zij vaak voor besprekingen in Den Haag op Huis ten Bosch.
Op sobere wijze vierde koningin Juliana in 1973 haar zilveren regeringsjubileum. Zij kon terugzien op een kwarteeuw die Nederland grote welvaart had gebracht. Het land stond toen op een hoogtepunt van materiële welvaart, ook al bleek dit niet altijd tot een gelijk welzijn te leiden. Er werd door de kranten, door televisie en radio vrij veel aandacht aan het jubileum geschonken.
Zes leden telde de koninklijke familie bij de inhuldiging in 1948 — vijfentwintig jaar later waren dat er niet minder dan achttien. Prinses Irene en haar drie kinderen vielen buiten degenen, die aanspraak kunnen maken op de troon.
Opmerkelijk was de uitspraak van koningin Juliana in een jubileumfilm die door de televisie tijdens het zilveren regeringsjubileum werd uitgezonden. Op de vraag over een mogelijk aftreden op 65-jarige leeftijd antwoordde de koningin: „Neen, nee,... Ik geloof dat in mijn werk ervaring een heel belangrijke factor is. Dus daarom ben ik dat niet van plan."
In hetzelfde vraaggesprek bekende zij een hartgrondige hekel te hebben aan „kouwe drukte en pompeus gedoe".
Terwijl drie van haar dochters gezinnen hadden gesticht toog prinses Marijke, die zich als blijk van zelfstandigheid Chris-

Op 30 april en 1 mei 1962 heeft het koninklijke paar zijn zilveren huwelijk gevierd. Deze staatsiefoto werd op 1 mei 1962 in het Amstelhotel in Amsterdam gemaakt. Op de eerste rij v.l.n.r. prins Philip van Engeland, groothertogin Charlotte van Luxemburg, koningin Elizabeth van Engeland, de sjah van Perzië, koningin Juliana, prins Bernhard, de moeder van prins Bernhard, prinses Armgard, keizerin Farah Dibah van Perzië, prins Felix van Luxemburg en prinses Marina van Kent. Op de tweede rij zijn o.m. zichtbaar (v.l.n.r.) prinses Josephine Charlotte van Luxemburg, prinses Margriet, prins Bertil van Zweden, prinses Beatrix, prinses Marijke (nu Christina), koning Olaf van Noorwegen, prins Aschwin (broer van prins Bernhard) en prinses Irene.

tina ging noemen, naar Canada om daar in Montreal zang- en muzieklessen te nemen. Zij leidde daar haar eigen leven, kwam af en toe terug op Soestdijk, en wel op de hoogtijdagen,
In februari **1975** maakte zij haar verloving bekend met een jonge uit Cuba afkomstige pedagoog, Jorge Guillermo. Het huwelijk werd op **28** juni van dat jaar voltrokken: het burgerlijk huwelijk te Baarn, het kerkelijk huwelijk in de Domkerk te Utrecht — een oecumenisch huwelijk zou men kunnen zeggen. de prinses bleef Nederlands hervormd, haar echtgenoot bleef rooms-katholiek. Het jonge paar vestigde zich in New York, omdat de prinses onopgemerkt haar sociaal-wedagogisch werk wilde doen op een school in een armenwijk.
Christina deed bij haar huwelijk afstand van haar rechten op de troon.
Een vreemde affaire kwam begin **1975** aan het licht toen bleek dat Zuidmolukkers een plan hadden opgezet om zich meester te maken van Paleis Soestdijk en de koningin te gijzelen. De daders werden in de loop van '75 voor een deel tot zware vrijheidsstraffen veroordeeld.
Grote spanningen bracht in **1976** de Lockheed-affaire teweeg. Vooral toen in augustus van dat jaar de commissie-Donner concludeerde dat prins Bernhard een rol had gespeeld bij de omkooppraktijken van de Amerikaanse vliegtuigfabrikant Lockheed. De prins raakte zijn militaire titels kwijt, hij trad uit al zijn openbare functies terug en legde ook zijn functie van inspecteur-generaal van de Nederlandse krijgsmacht neer.
Geruchten circuleerden dat de koningin, die nauw betrokken **was** bij het overleg over de Lockheed-zaak, in de bevindingen van de commissie-Donner. aanleiding zag tot troonsafstand.
Zover kwam het niet. Het N R C/H' b l a d constateerde in een hoofdartikel op **27** augustus **1976** dat de crisis rond prins Bernhard niet was ontaard in een crisis van de monarchie. Een crisis ,,die ons constitutionele bestel zou hebben doen wankelen en bovendien voor de koningin een volstrekt onverdiend slotakkoord zou hebben betekend van een bewonderenswaardige regeringsperiode".

Perscommentaren

Het besluit tot abdicatie van koningin Juliana leidde tot dagbladcommentaren. waaruit de volgende citaten afkomstig zijn:

D e V o l k s k r a n t

Mensen die bekwaam en tegelijk aardig zijn, zijn in het openbare leven altijd lastig te missen. De opvolging zal geen gemakkelijke worden. Onwillekeurig wordt getoetst aan de voorafgaande periode en hoe succesvoller die was, des te hoger zijn de eisen. Prinses Beatrix erft met de troon ook een politieke en staatsrechtelijke structuur rond de monarchie, die in toenemende mate slijtplekken vertoont. De problemen rond de monarchie zijn een uitvloeisel van een maatschappelijke ontwikkeling. Juliana heeft ze allerminst vergroot, laat staan veroorzaakt.
Geen staatshoofd heeft zich zo goed binnen de grenzen van democratische verhoudingen en staatsrecht gehouden. Zij was de eerste Nederlandse monarch die zich ten volle neerlegde bij een zeer bescheide politieke rol.

T r o u w

De eerste reactie op het aangekondigde aftreden van koningin Juliana moet er

Van 26 aug -5 sept 1971 hebben koningin en prins een officieel bezoek aan Indonesie gebracht het eerste dergelijke bezoek van een Nederlandse vorst of vorstin na dit land Hier een beeld van de entvangst in Bandoeng op **29** aug 1971

een zijn van dankbaarheid voor de wijze waarop zij bijna **32** jaar lang het element van continuïteit in ons staatsbestel heeft vertegenwoordigd. Mensen die haar van nabij kennen, karakteriseren haar vaak als bescheiden en schroomvallig. Juist van die achtergrond gezien is er des te meer reden om bewondering te hebben voor de manier waarop zij, met wegcijfering van eigen voorkeuren en opvattingen, haar unieke taak als een door God opgelegde plicht heeft aanvaard en uitgevoerd.

D e T e l e g r a a f

Koningin Juliana heeft meer dan dertig jaren lang gestalte gegeven aan een modern koningschap in een periode van vele ingrijpende verandermgen in onze samenleving Zij deed dat met alle aan dit koningschap onvermijdelijk verbonden persoonlijke problemen op een wijze die alom groot respect en diepe bewondering heeft afgedwongen Juliana zal de geschiedenis ingaan als een koningin die blijk gaf van een langdurig betoonde, zeer grote plichtsbetrachting maar vooral ook als een koningin die in brede lagen van ons volk sympathie wekte door haar warme persoonlijkheid en echt menselijk optreden Het Nederlandse volk is deze koningin ongelooflijlc veel dank verschuldigd

A l g e m e e n D a g b l a d

De overrompelende mededeling van koningin Juliana over haar troonafstand op **30** april treft Nederland in een toch al onzekere periode Het krachtige symbool van eenheid dat koningin Juliana is, heeft in allerlei moeilijke perioden in Nederland na de oorlog gewerkt als een overkoepeling waaronder onze verdeeldheid zich kon bewegen De wijze waarop Juliana haar taak heeft volbracht is een zo sterk argument waarom wij zo op de monarchie zijn gesteld, dat wel sens wordt vergeten dat het om een instituut gaat, dat ook los van de invulling door een bepaalde persoon een grote waarde voor ons heeft Zo verschillend als Juliana is van Wilhelmina zal echter Beatrix niet zijn van Juliana Beatrix is meer nog dan Juliana opgegroeid in het besef van sterk veranderende tijden Beatrix verdient alle steun nu zij de taak op zich neemt om vorstin te zijn van dat moeilijke Nederland

H e t V r i j e V o l k

Nederland gaat de tachtiger jaren in onder koningin Beatrix Koningin Juliana treedt na **32** jaar terug Hoe men ook over de nionarchie moge denken, een ieder is er van overtuigd dat ze haar taak zeer gewetensvol heeft verricht Ze heeft zich nooit tot symbool van een bepaalde groep laten maken en er altijd naar gestreefd de koningin van allen te zijn Dat het koningshuis de stormen van de laatste vijftien jaar heeft doorstaan is aan geen ander dan aan koningin Juliana te danken. Beatrix heeft zich de laatste jaren duchtig op haar taak kunnen voorbereiden Ze heeft zich, gesteund en gestimuleerd door haar echtgenoot, een onafhankelijke positie binnen het Oranjehuis verworven die haar alle kans moet geven het koningschap op moderne wijze gestalte te geven.

H e t P a r o o l

Koningin Juliana heeft een zeer bijzondere plaats en in ons staatsbestel en in de harten van het Nederlandse volk Zij heeft aan het democratische koningsschap een bijrondere en zin olle inhoud gegeven, zowel in die zin dat zij haar koningschap heeft uitgeoefend in de strikte overeenstemming met de eisen en de ontwikkeling van ons staatsrecht — alsook in die andere zin dat zij de monarchie een menselijk, een „burgerlijk" gezicht heeft gegeven
De zorgvuldige afpahng van de rol van het staatshoofd in een bestel met ministeriële verantwoordelijkheid is door deze koningin mede bevorderd en zij heeft zich met grote nauwgezetheid en respect voor het systeem van ons constitutioneel bestel dienstbaar gemaakt aan staat en volk Daarbij heeft zij, voorzover dat voor de buitenwereld vast te stellen is, op intelligente en constructieve wijze gebruik

Op **25** nov. **1975** heeft de koningin de acte ondertekend, waarmee Suriname een onafhankelijke republiek geworden is

gemaakt van de ruimte die datzelfde bestel haar toch bood om grote beslissingen mede te beinvloeden, namelijk in de — vaak langdurende — perioden van kabinetsformatie
Een onmiskenbaar constitutioneel vorstin met toch een duidelijk eigen rol

De Waarheid

De periode waarin koningin Juliana heeft gewerkt als staatshoofd is een uiterst belangrijke geweest

In dit tijdvak vlel de soevereiniteitsoverdracht aan Indonesië de koude oorlog waarln de koningin haar functie steeds op strikt grondwettelijke wijze bleef vervullen, de overgang van de klassieke KVP-PvdA-kabinetten naar andere politieke formaties

In heel uit bewogen tijdperk in de Nederlandse geschiedenis heeft koningin Juliana zich op volstrekt constitutionele wijze van haar taak gekweten Het is te verwachten dat zulks onder haar opvolgster ook zo ral zijn

Dit is ran groter belang gebleken dan men vroeger in progressieve kringen wel eens heeft gemeend

Als wij commtinisten onze waardering uitspreken voor de wijze waarop de koningin haar taak vervulde onderstrepen we dat de huidige staatsvorm steunt op brede lagen van ons volk, ook al zijn erfelijke staatsfuncties uiteindelijk niet in overeenstemming met onze socialistische beginselen

De feitelijke troonsafstand zal plaatshebben kort voor de eensgezinde viering van 35 jaar bevrijding van de nazibarbarij op een tijdstip van grote betekenis voor ons antifascistische volk

De troonsopvolging is een staatsrechtelijk feit. dat ook in het politieke leven gewicht heeft maar dat niet mag worden misbruikt door de huidige regering om haar beleid achter een decor te verschuilen

N R C / H'blad

Wie ben ik dat ik dit doen mag? Van alle zinnen die Juliana in de ruim dertig jaar van haar koningschap heeft uitgesproken, komt deze zin het eerst boven en blijft het langste hangen. Een zin uit een ,,gans andere tijd", 4 september 1948 uitgesproken, met de onbedoelde kracht van een toonzetting. Want uit die woorden sprak menselijkheid en het is vooral haar menselijkheid, die heeft bijgedragen aan de enorme populariteit van de koningin.

In de vele lofredes die op momenten als deze worden uitgesproken sluipt wellicht de term ..groot vorstin" snel binnnen.

Het is een betrekkelijk begrip en het is zeer de vraag of een koningin als Juliana er mee gediend zou zijn om zo te worden gekarakteriseerd. In zijn meest recente deel van de geschiedenis van het Koninkrijk in oorlogstijd heeft dr. L. de Jong vol bewondering het beeld van de autoritaire en manhaftige koningin Wilhelmina getekend. Een groot vorstin wellicht, maar het is nauwelijks aan twijfel onderhevig dat haar eigenschappen niet toereikend zouden zijn geweest om van het koningschap in de huidige tijd een succes te maken. En zoiets ,,huiselijks" mag over koningin Juliana best gezegd worden, als men denkt aan feesten zoals haar 25-jarig regeringsjubileum en haar zeventigste verjaardag. In die ruim dertig jaar is er in onze samenleving enorm veel veranderd. Een van die veranderingen was de openheid die sterk is toegenomen. Ons koningshuis heeft in die tijd naast vele ,,ups" ook duidelijke ,,downs" gekend. Kenmerkend is wellicht dat van de eerste en wellicht meest ernstige crisis, de affaire-Hofmans, het minst tot het brede publiek is doorgedrongen. Dat geldt dan evenzeer voor de gunstige invloed op de achtergrond die prins Bernhard in die crisis uit de jaren vijftig heeft uitgeoefend.

Maar de andere crises die zich later afspeelden, stonden wel in het schrille licht van de publiciteit. In de jaren zestig leek de monarchie in het beeld >-an sommigen te wankelen onder de invloed van de beroering die de huwelijken van de prinsessen Irene en Beatrix opwekten.

Het eerste lid van het Koninklijk Huis, dat rooms-katholiek werd; de kroonprinses die met een Duitser wilde trouwen Politieke reputaties — Biesheuvel Mari nen Nederhorst — werden op het punt van het koningshuis gemaakt en qebroken Maar men kan slechts vaststellen dat de populariteit ban koningin Juliana bleef groeien Ze gedroeg zich menseliik en moederlijk, ook in een betrekkelijke radeloosheid zoals op het moment dat ze buiten het kabinet om een reis naar Spanie milde ondernemen op zoek naar prinses Irene

Ook uit de crisis uit de jaren zeventig, de verwikkelingen van prins Bernhard in de Lockheed-zaak, kwam Juliana ongeschonden als onze koningin' te voorschijn

Anders dan haar moeder beeft ze een ,,kind van haar tijd" willen en kunnen zijn Misschien geen groot maar zeker wel een modern vorstin En wie zou dat laatste van haar moeder ook maar hebben durven zeggen? Maar men kan wel staande houden. dat die moderniteit en die menselijkheid het koningschap in Nederland van zo'n breed maatschappelijk draagvlak hebben weten te voorzien Toch betekent dit niet dat zij zich steeds geheel passief de beperkingen heeft laten welgevallen die aan een modern constitutioneel koningschap zijn opgelegd. Als voorbeeld van het gebruik maken van ervaring en invloed-is terecht gewezen op de kabinetsformatie van 1973, die ertoe leidde dat het kabinet-Den Uyl tot stand kwam. Hoewel hier het geheim van Soestdijk versluierend optrad, zijn de staatsrechtsgeleerden, Van Raalte voorop, het er over eens dat koningin Juliana het als een bedenkelijk verschijnsel mocht zien dat de Partij van de Arbeid al jaren geen regeringsverantwoordelijkheid had gedragen.

The Times

De positie van de Nederlandse monarch is globaal gelijk aan die van de Britse in zoverre, dat hij of zij ervoor verantwoordelijk is de meest geschikte persoon te verzoeken een nieuwe regering te vormen Maar het Nederlandse politieke systeem, dat de formering van coalitiekabinetten vereist, vaak na maandenlange onderhandelingen, stelt hogere eisen aan de monarch in de normale-gang van zaken; en het gevoelen is alom aanwezig, dat koningin Juliana haar verantwoordelijkheden met vaardigheid en gepastheid heeft uitgevoerd
Zij is bij voorbeeld geprezen voor haar rol in de lange crisis, die volgde na de verkiezingen ban 1977, toen zij op het standpunt stond, dat de socialisten deel zouden moeten uitmaken van de nieuwe coalitie op grond van de winst, die zij hadden geboekt, zelfs ondanks het feit, dat dit uiteindelijk niet mogelijk bleek te zijn.

WEST-EUROPA

EG

SANERING WIJNMARKT DOOR RAAD AANVAARD, AANPASSING GROENE LIRE EN POND

De landbouwministers van de negen EG-landen zijn het half dec L979 eens geworden over de sanering van de Europese wijnmarkt.

Daaraan voorafgaand was men het eens geworden over de aanpassing van de groene lire en het Britse groene pond, maar niet dan nadat daar eerst een lange en zware discussie over gevoerd was

Vastgesteld werd toen een besluit van een devaluatie met vijf percent van beide groene munten met ingang van 17 dec. 1979. De nieuwe koers van het Engelse pond wordt daardoor 1,61641 ECU en die van de Italiaanse lire 0.0895255 ECU voor 100 lire

Voor visserijprodukten worden de nieuwe koersen pas aangemerkt op 1 januari van 1980. voor granen, eieren en pluimvee op 1 augustus 1980, voor wijn op 16 december 1980. voor suiker in Italië op 1 juli 1980 en voor varkensvlees in Italië op 1 november 1980.

Dat er over de betrekkelijke technische kwestie als de devaluatie van deze twee munten zo lang gepraat moest worden. kwam omdat Frankrijk er onder geen beding mee wilde instemmen zolang de Raad niet de al geruime tijd bestaande plannen voor sanering van de wijnmarkt wilde goedkeuren.

Over die plannen is in de Raad al twee jaar gesproken maar nu zijn ze dan toch eindelijk vastgesteld.

Waar het in wezen om gaat, is een reeks van maatregelen neergelegd in een actieprogramma, die bedoeld zijn om de produktiestructuren en het marktevenwicht te verbeteren.

Zo luidt een van de maatregelen dat het verboden zal blijven om tussen 1979 en 1985 nieuwe ,,tafelwijn" aan te planten. De overschotproduktie in de sector is nu groot genoeg, aldus de Raad, die het aanplanten van „kwaliteitswiin" non wel toestaat, met dien verstande dat ook die laatste aanplant verboden kan worden als een lidstaat er Om vraagt. Daar zal zeker de Duitse bondsrepubliek gebruik van maken. Dat land wenst namelijk ook geen nieuwe „kwaliteitsaan-

plant" meer, zeker niet tot eind november volgend jaar

De herstructureringsmaatregelen uit het actieprogramma slaan op 223 800 ha wijngaard. voornamelijk in Frankrijk en Italië De hulp van die herstructurering schommelt tussen 2.000 en 2.500 r.e. per ha. Vroeger al werd men het eens over hulp voor 66.000 ha. in de Franse Languedoc.

Het actieprogramma behelst ook maatregelen om wijnbouwers te stimuleren hun activiteiten te staken. Ze kunnen daarvoor. ais ze tussen de *55* en *65* jaar zijn, premies krijgen van 300 r.e. per ha. (over maximaal 5 ha.) of. als ze tussen de *65* en 70 jaar zijn (in zeer speciale gevallen), een eenmalige uitkering. Uit het Europese landbouwfonds wordt 30 percent betaald van de kosten van hei-structurering en 40 percent van de kosten van de premies voor het ophouden van het verbouwen van wijn. De bedoeling is dat met de cociale maatregel 100,000 ha. uit de wijnbouw gaat verdwijnen. In de gehele Gemeenschap heeft men ongeveer 2.5 miljoen ha. wijn. De oogst van dit jaar zal zo'n 167 miljoen hectolitetr zijn, terwijl daar maar 140 miljoen hl. van wordt geconsumeerd. Al eerder zijn er maatregelen genomen om zo'n 12 miljoen hl. tot alcohol te verwerken.

Het actieprogramma, dat in vijf jaar tijd zo'n 800 miljoen r.e. aan de Europese landbouwkas zal kosten, geeft ook nog de mogelijkheid om een minimum-handelsprijs in te voeren als de marktprijs drie weken lager is dan 85 percent van de oriëntatieprijs en als er grote overschotten zijn. Hoe hoog die prijs zal zijn, wordt telkens door de ministers uitgemaakt. Maar een minimumprijs mag er bovendien pas komen als andere maatregelen (bijvoorbeeld verplichte distillatie) geen effect sorteren. Zo'n verplichte distillatie bestaat er al en de hoeveelheid ervan kan 10 percent van de oogst bereiken, Zijn er overschotten dan kan dat percentage in Frank ijk tot 16 en in Italië tot 12 worden verhoogd. De ministers hebben in Brussel voor het eerst officieel kennis gemaakt met de plannen van Europees landbouwcommissaris Gundelach voor een ,,bijsturing" van het Europese landbouwbeleid waaruit bezuinigingen op de landbouwuitgaven tot een bedrag van zo'n 1.000 miljoen rekeneenheden moeten voortvloeien. Zoals bekend, wil Gundelach met zijn plannen vooral de overschotproduktie in de zuivel aanpassen, onder meer dooi het instellen van een ,superstrafheffing" van 3 percent op elke hoeveelheid melk die in 1980 meer geproduceerd wordt dan in 1979 (Europa *van Morgen)*

TERUGVAL GROEI ECONOMIE VERWACHT

Op 17 dec 1979 hebben de ministers van financien en van economische zaken (de Ecofin-raad) het economische verslag van de Europese Commissie besproken

Volgens dit rapport en de bevindingen van de bewindslieden zal de groei van de economie in de Europese Gemeenschap die in 1979 3% was, in 1980 terugvallen tot beneden de 2%.

De gemiddelde inflatie in Europa zal 9% zijn en de werkloosheid zal weer toenemen.

Eigenlijk zijn die cijfers alweer verouderd De reeds aangekondigde stijging van de olieprijzen zal, volgens de voorzitter ran de Raad, de Ierse minister van financien Michael O'Kennedy, de perspectieven nog verslechteren Ook de Nederlandse bewindsman, Andriessen, toonde zich in Brussel bepaald niet optimistisch Wat er momenteel op energiegebied aan het gebeuren is zal zeker zijn invloed hebben op groei, inflatie en internationale economische ontwikkeling en het is duidelijk dat het toch al niet opgewekte perspectief nog weer zal verslechteren. Dat is een realiteit waarover we ons moeten bezinnen, aldus de Nederlandse bewindsman

In de Raad is het standpunt dat het stijgen van de olieprijzen en de daardoor stygende kosten van levensonderhoud niet steeds gecompenseerd kunnen worden in de lonen Of zoals Andriessen het uitdrukte het geld dat we kwijt raken door de stijgende olieprijzen moeten we aanvaarden als een nationale verarming. Dat die algemeen aanvaarde doelstelling waarschijnlijk in lang niet alle EG-landen bereikt zal worden, is echter eveneens duidelijk ,,Het is een hele kunst om dat in de harde praktijk van de nationale politiek waar te maken," aldus Andriessen

In de Raad werd men het erover eens dat tot elke prijs ,,paniekreacties" voorkomen moeten worden. maar regelmatige aanpassing van de economische verwachtingen zal nodig blijken Naast hantering van het beginsel dat oplopende energiekosten niet op de overheid of op het bedrijfsleven mogen worden afgewenteld. moet ook al het nodige gedaan worden om met behulp van een intensief energiebeleid de olierekening zoveel mogelijk te beperken, zo vindt de Raad.

Britse bijdrage

Op de agenda stond ook ,,follow-up" van het topoverleg in Dublin en dat betekende dat de Raad zich bezig moest houden met het probleem van de Britse EG-bijdrage aan de Europese begroting.

Daarbij hebben de ministers voornamelijk naar de in de komende tijd te volgen procedure gekeken. De Europese Commissie heeft in Dublin de opdracht ontvangen om opnieuw met voorstellen te komen ,,en daar wachten we nu op", aldus de raadsvoorzitter Minister Andriessen deelde mee dat afgesproken is, dat in verband met het landbouwaspect van het begrotingsprobleem, een ,,agri-financiële" groep van deskundigen (op het niveau van de permanente vertegenwoordigers) een analvse zal maken. Die moet in de loop van januari volgend jaar op tafel liggen.

Het Britse budgetprobleem (het Verenigd Koninkrijk wil in 1980 £ 1 mrd minder aan de EG-begroting bijdragen) zal vervolgens nog in de landbouwraad en in de Ecofin-raad bekeken moeten worden. Verder, aldus Andriessen, ,,is er ook nog een relatie met de budgetraad". en het ziet er dus naar uit dat een snelle, nieuwe topconferentie, die de Britse premier. mevrouw Thatcher, in Dublin eiste, niet zo snel gehouden zal worden als de Britten wensen ,,Procedureel moet er nog al het een en ander gestroomlijnd worden. We zullen wel zien," aldus de Nederlandse bewindsman

In raadskringen in Brussel is men bepaald niet optimistisch over een snelle regeling van het Britse bijdrageprobleem, daar werd openlijk gezegd dat het wel eens tot medio volgend jaar zou kunnen duren voordat er een oplossing uit de bus komt. Die oplossing zal dan hoogstwaarschijnlijk ,,niet veel verder reiken" dan waar de acht, schoorvoetend. al eerder toe bereid bleken, namelijk het ,,versoepelen van het Dublin-mechanisme". Dat zou betekenen dat het Verenigd Koninkrijk op niet veel meer zou kunnen rekenen dan een netto-vermindering van zijn bijdrage met 520 mln rekeneenheden en dat is slechts iets meer dan een kwart van wat mevrouw Thatcher zich ten doel gesteld heeft binnen te halen.

Het derde onderwerp waar men zich in de Ecofinraad mee bezig hield was de vorming van een Europees Monetair Fonds (EMF). Als alles loopt zoals de deelnemers aan het EMS (Europees Monetair Stelsel) zich hebben voorgenomen, zou de monetaire solidariteit in Europa, in maart 1982, zo versterkt moeten zijn dat men gereed is een Europees muntfonds tot stand te brengen.

In de Raad werd duidelijk dat het zeker moeite zal kosten om die datum te halen. „Ik zeg niet dat we er niet komen, maar ik hou op z'n minst rekening met een gefaseerde invoering van het fonds", aldus een uitspraak van minister Andriessen.

Hij voegde er echter aan toe dat zelfs als het EMS in maart 1982 nog niet over een EMF beschikt, de EMS nog niet mislukt is. Het zou een grote fout zijn als men, in een behoefte aan of een verlangen naar concrete Europese resultaten, denkt dat een EMF er snel kan komen, zo zei hij.

De problemen bij de vorming van een Europees Monetair Fond zijn groot en een zeer goede voorbereiding ervan is dan ook nodig. Volgens minister Andriessen is het monetaire comité van de EG bezig met studeren. Hel comité van de gouverneurs van de Centrale Banken begint binnenkort met een studie.

Het monetaire comité bezit de technische varianten die mogelijk zijn. Bij een Europees Monetair Fonds gaat het om zaken zoals convertibiliteit van munten en het functioneren van de ECU. Een vraagstuk is ook hoe de al in de EG bestaande kredietmechanismen in het fonds ingepast moeten worden en wat voor gevolgen dat heeft. In elk geval gaat het bij dat laatste om overdracht van nationale bevoegdheid en dat heeft vanzelfsprekend nogal wat voeten in de aarde, aldus Andriessen.

Bezien moet ook nog worden of het fonds een soort Europese centrale bank moet worden met een eigen wisselkoersbeleid en met ,,geldscheppende" bevoegdheden, of dat het meer het karakter moet vertonen van bijvoorbeeld het Internationale Monetaire Fonds (IMF). Bij dit alles komen institutionele problemen naar voren. Er zal hoogstwaarschijnlijk wetgeving voor nodig zijn die de nationale parlementen moet passeren en er speelt het probleem wat er moet gebeuren met de eigen bevoegdheid die bijvoorbeeld de presidenten van de Nationale Banken van Nederland en Duitsland hebben. Het is noodzakelijk dat we voortgang maken maar aan zorgvuldigheid mag bij de voorbereiding niets mankeren, zo meent de Nederlandse minister. (Europa van Morgen)

ITALIË VOORZITTER GEMEENSCHAP, MINISTER RUFFINI MAAKT PLANNEN BEKEND, ALGEMENE DISCUSSIE

Met ingang van 1 jan. 1980 heeft Italië het voorzitterschap van de Gemeenschap, dat ieder halfjaar aan een andere lidstaat toekomt. op zich genomen.

Op 16 jan. verscheen de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Ruffini daarom voor het Europese Parlement in Straatsburg om de plannen voor het komende halfjaar bekend te maken.

Hij zei o.a. dat het kortzichtig zou zijn om niet de waarde te onderkennen ,,van de impulsen die op duidelijke wijze en met de competenties van dit parlement uitgaan en die blijk geven van zijn vastberaden voornemen om de sturende en controlerende taken die hem door het Verdrag van Rome zijn toegekend, ten volle te vervullen". De Italiaanse regering zal haar uiterste best doen de betrekkingen tussen Parlement en Ministerraad, die als gevolg van het conflict over de begroting niet te best zijn, te herstellen.

Na enkele passages te hebben gewijd aan de moeilijke economische en politieke situaties waarmee de Gemeenschap wordt geconfronteerd, kwam Ruffini weer terug op het thema van de bevoegdheden van het Europese Parlement. Hij sprak over gerechtvaardigde eisen van het Parlement om ten volle van zijn gezag gebruik te kunnen maken, en hij deelde mee dat de Ministerraad zich daarmee uitvoerig bezig houdt.

Ruffini herinnerde aan het rapport-Biesheuvel (pag. 6/2 e.v.) dat kortgeleden over het functioneren van de instellingen uitgebracht is.

Hij voorzag dat een grondige bestudering van dat rapport kon leiden tot een betere werkwijze en tot ,,verwezenlijking van het ideaal van een steeds hechtere unie tussen de Europese volkeren".

(Bij deze opmerkingen dient eraan herinnerd te worden dat Italië en Nederland als enige twee gemeenschapslanden tegemoet hadden willen komen aan de verlangens van het Europese Parlement inzake de begroting-1980.)

Ruffini liet vervolgens alle problemen de revue passeren: de Britse bijdrage aan de begroting, de landbouwperikelen, de energiecrisis enz. De socialistische fractievoorzitter Ernest Glinne (Belg) kwam terug op zijn voorstel van een halfjaar geleden om een Europees energieagentschap te stichten met voldoende bevoegdheden om met de olieproducerende landen te kunnen onderhandelen en dat tevens in staat moest zijn de multinationale ondernemingen te controleren. Naar zijn mening wordt veel te weinig gedaan om alternatieve energiebronnen te ontwikkelen. De socialistische fractie wil geen nieuwe kerncentrales gebouwd zien voordat een afdoende antwoord is gevonden op de vragen van veiligheid en deponeren van radioactief afval. Over de opmerkingen ten aanzien van het Parlement toonde Glinne zich zeer tevreden,

De christen-democratische fractievoorzitter Egon Klepsch (Duitser) wil haast maken met het leggen van nauwe sarnenwerkingsbanden met blokvrije landen, en vooral met Pakistan en andere islamitische landen Dat zou een stuk politieke stabiliteit kunnen opleveren Ook voor Klepsch werd te weinig gedaan n de sector energie Hij eiste ' 1 intensief beleid, gericht op de n in- ning van meer kolen. De conservatieve fractieleider Scott-Hopkins (Brit) vroeg het recht voor het Parlement om mee te praten over de benoeming van een voorzitter voor de nieuwe Europese Commissie, die begin 1981 moet gaan optreden Als het Parlement dit recht krijgt, zou het aanzien van het Parlement enorm kunnen toenemen. Hier werd het debat onderbroken, en — zoals vermeld — niet meer hervat.

Drie leden van de conservatieve fractie, allen Britten, hadden vragen gesteld over de maatregelen die worden genomen om de consument te beschermen De economische gevolgen van die bescherming, ook de gevolgen van wetgeving zijn kostprijsverhogend, aldus miss Gloria Hooper, en ze betekenen ook dat de consument zelf meer moet gaan betalen Zij vroeg de Europese Commissie dringend om bij verdere maatregelen ten behoeve van het milieu en de gezondheid van de burgers duidelijk te maken welke de kosten en de baten zouden zijn

Alleen dan kon het Europees Parlement tot een goed oordeel komen over wat wordt voorgesteld. Zij vreesde dat de consument vaak het slachtoffer wordt van buitensporige kosten

De Ierse commissaris Richard Burke herinnerde eraan dat kort geleden zowel in Europa als in Amerika uitgebreid is gedebatteerd over de kosten van consumentenbescherming Hij erkende dat sommige bedrijven wel eens in een moeilijker concurrentiepositie komen te zitten maar ont-

kende dat men zich al te grote voorstellingen moet maken van die kostenverhogingen De Europese Commissie is al enige tijd bezig met het berekenen van kosten en baten van beschermende maatregelen. en kwam daarbij tot de conclusie dat het een heel lastig werk is dat niet veel betrouwbare uitkomsten oplevert
De Bntse socialist Kenneth Collins, voorzitter van de Milieucommissie van het Parlement, beweerde dat er geen bewijs is dat beschermende maatregelen leiden tot afzwakking van de concurrentiepositie, enkele studies wijzen er op dat de concurrentiepositie juist kan worden verbeterd

Straatsburg voorlopig enige vergaderplaats Parlement

Tijdens deze zitting werd eveneens besloten dat Straatsburg voorlopig de enige vergaderplaats blijft van het Europese Parlement.

De discussie hierover was weer opgelaaid, n.a.v. een resolutie van het personeelscomité waarin men liet weten niet bereid te zijn in 1980 meer dan zes keer van Luxemburg (waar het personeel woont en zijn vaste bureaus heeft) naar Straatsburg te gaan om te werken. De eis van het personeel kan alleen nog ingewilligd worden als het presidium zou besluiten vanaf juli alle verdere vergaderingen in 1980 in Luxemburg te laten plaatsvinden

Het personeel is bang dat de oude stelregel van de laatste jaren zal worden doorbroken, die inhoudt dat de plenaire vergaderingen voor de helft in Straatsburg en voor de andere helft in Luxemburg worden gehouden Sinds juli 1979 kan niet meer in Luxemburg worden vergaderd doordat men daar niet de beschikking heeft over een vergaderzaal die 410 mensen kan herbergen Binnenkort komt men in Luxemburg evenwel gereed met de bouw van een nieuwe zaal en bijbehorende bureaus Maar intussen is de burgemeester van Straatsburg, tevens vicevoorzitter van het Europees Parlement, een actie begonnen om Straatsburg te pousseren als de enige zetel van het Europees Parlement. Aan dat onderwerp is de afgelopen maanden onder meer een uitgebreide expositie gewijd geweest.

Op 16 januari is verder nog gedebatteerd over zes ontwerp-resoluties over Afghanistan. Er werd er één aangenomen die de Russische inval veroordeelt, maar het streven naar ontspanning aanmoedigt.
De Commissie kreeg opdracht de samenwerking met de SU opnieuw te bezien.
(Europa *van* Morgen)

BELGIË

FDF UIT KABINETSCOALITIE

De latente crisis in de kabinetscoalitie, die nog kon worden bezworen door de regeringsmededeling van 17

Op 10 Jan kondigt premier Martens, omringd (v l n r) door de vice-premiers Spitaels, Claes en Desmarets, het nieuwe regeerakkoord aan. Zes dagen later valt de FDF-partner af

r
okt 1979 (zie pag. 714/3-1979) heeft in januari geleid tot een open conflict en tot het wegsturen van de FDF-leden uit de regering.
Het risico van een kortsluiting was reeds merkba r, toen de Franstalige partijen van de meerde heid negatief reageerden op het partijcongres van de CVP, dat op 15-16 dec. 1979 het principe van de drieledige gewestvorming verwierp en aandrong op een gelijktijdige parlementaire behandeling van de tweede (,,voorlopige en onomkeerbare") en de derde (definitieve) fase van de staatshervorming. Premier Martens beloofde toen dat hij na het kerstreces het regeringsstandpunt terzake zou verduidelijken (zie pag 26/1).
Tijdens het weekeinde van 5-6 januari besprak het politiek kernkabinet een nota, opgesteld tijdens het reces door een groep van kabinetschef, waarin nader was ingegaan op vier knelpunten: de bevoegdheden van de gemeenschappen resp. gewesten; de rechtskracht van de ordonnantie (= regionale wet); de werking en de instellingen van het gewest Brussel; de financiering van de gewesten en gemeenschappen tijdens de overgangsfase van de staatshervorming. Het kernkabinet gaf, na bespreking van de nota, de werkgroep-Dehaene (zo genoemd naar haar voorzitter. de kabinetschef van de premier) opdracht bepaalde voorstellen anders te formuleren.

Op 5 jan. vatte PS-voorzitter André Cools zijn standpunt als volgt samen in een artikel in de socialistische pers: 1) aan het principe van de drieledige gewestvorming mag niet worden getornd; **2)** er mag niet worden geraakt aan de rechtskracht van de ordonnantie; 3) het beginsel van de frnanciele solidariteit onder de gewesten mag niet betwist worden. zoniet zouden de Walen de nationale financiering van de haveninfrastructuur, de Kempense mijnen en de scheepsbouw in vraag stellen; 4) pariteit tussen Vlamingen en Franstaligen in de Brusselse instellingen is onmogeiijk.
Op 6 jan. onderzocht het politiek kernkabinet diverse mogelijkheden om de vastgelopen staatshervorming te deblokkeren, en na een vergadering van ruim 15 uur besliste het kabinet een tekst met nieuwe voorstellen aan de partijbesturen van de meerderheid voor te leggen. Van Franstalige zijde was de reactie onmiddellijk ongunstig; men deed opmerken dat de voorstellen uitsluitend tegemoet kwamen aan de Vlaamse bezwaren. Het bureau van de PS zei radicaal neen en ook het FDF wees de voorstellen van de hand.
Op 8 jan. pleegde premier Martens overleg met de voorzitters van de regeringspartijen. De vergadering van de senaatscommissie voor de staatshervorming, bijeengeroepen voor de volgende dag, werd intussen sine die verdaagd.

Op 9 jan. legde Martens in het kernkabinet een nieuw voorstel ter tafel. Het voorzag: a) in een minimale overgangsfase die de definitieve staatshervorming niet hypothekeerde en tijdens welke niet zou worden geraakt aan de grondwet; b) in de oprichting van een parlementaire werkgroep, samengesteld uit vertegenwoordigers van alle

representatieve partijen, die de definitieve staatshervorming grondig voorbereidt.

Op 10 jan. deelde Martens. na een speciale bijeenkomst van de ministerraad, mee dat de partijen van de meerderheid het nieuwe voorstel hadden aanvaard en dat de regering op 16 jan. haar beleid zou toelichten voor de Kamer

Op 11 jan rees echter een nieuwe moeilijkheid. Het FDF dat slechts schoorvoetend had ingestemd met de voorgestelde wijzigingen aan het regeerakkoord, drong bij de twee andere Franstalige partijen, PS en PSC, aan op het sluiten van een z g solidariteitsakkoord op basis van drie punten: 1) de Franstaligen zullen onderling frontvormen, zodra het nationale parlement een ordonnantie van een gewest (in de eerste plaats van het Brusselse gewest) geheel of gedeeltelijk zou opheffen; 2) tussen Brussel en Wallonië moeten de culturele kredieten op een billijke manier worden verdeeld; 3) indien einde 1982 de definitieve staatshervorming nog niet doorgevoerd is, blijft de voorlopige fase van de gewestvormmg behouden, m a w wordt de ontbindingsclausule niet toegepast

De eerste reacties van Vlaamse kant op de geruchten betreffende een ,,geheim" akkoord onder de Franstalige partijen waren erg negatief

Men deed opmerken dat een systematisch gebruik van de z.g. alarmbelprocedure in het nationale parlement de uitvoering van de staatshervorming en de werking van de nieuwe instellingen in het gedrang zou kunnen brengen.

Op 14 jan. werd van Franstalige zijde bevestigd dat er inderdaad een afspraak bestond. De voorzitters van PS, PSC en FDF maakten volgende verklaring bekend:

,,1. De voorzitters van de Franstalige meerderheidspartijen hebben de noodzaak vastgesteld de solidariteit te versterken tussen de Franstaligen in Wallonië en in Brussel. Zij zullen in dat verband de nodige schikkingen treffen.

2. De voorzitters verbinden zich ertoe de solidariteit van de Franstaligen automatisch aan bod te laten komen, o.a. door toepassing van de alarmbel, ingeschreven in art. 38bis. van de grondwet, wanneer een wetsvoorstel of wetsontwerp indruist tegen de rechten die als essentieel worden beschouwd door 3/5 van de Waalse assemblee of door 3/5 van de Franstalige leden van de Brusselse assemblee.

3. Zij bevestigen het financiële protocol dat thans van kracht is in de schoot van het Franstalige gemeenschapsexecutief, voor de materie die onder de bevoegdheid van de cultuurraden valt. Zij verbinden zich ertoe de persoonsgebonden materies in dezelfde geest en volgens dezelfde beginselen te benaderen.

4 Zij gaan tevens de verbintenis aan dat hun partijen tot 31 dec. 1982. welke ook de samenstelling van de regering weze hoger genoemde bepalingen zullen in acht nemen, zonder afbreuk te dn-n aan het feit dat de verdeling van de financiële massa onafhankelijk staat van de verdeling van de bevoegdheden onder leden van het executief

5 In eenzelfde geest van samenhorigheid verbinden de voorzitters zich ertoe de rechtmatige belangen van de Franstaligen voorop te stellen in het behaud van Brusselse dossiers in de persoonsgebonden materies Hetzelfde geldt voor de omvang en de aard van de bevoegdheden opgedragen aan francofonen in 'et Brusselse gewestexecutief

Nog voor de bekendmaking van dit protocol werd van CVP- en BSP-zijde opgemerkt dat het de coalitie in gevaar kon brengen en het akkoord van 10 jan. ondermijnen Op 15 jan. keurde CVP-voorzitter Tindemans het solidariteitsakkoord scherp af Na een vergadering van het politiek kernkabinet verklaarde premier Martens dat punt 2 van het akkoord strijdig was met de regeringsbeslissing van 10 januari

Op 16 jan. besprak het kernkabinet op het middaguur de mededeling, die de premier wenste te doen in antwoord op de interpellaties van de oppositie, die dezelfde namiddag aan de orde stonden in de Kamer.

Toen minister Defosset (FDF) bezwaren aanvoerde tegen de tekst, riep Martens voor 1400 uur de ministerraad bijeen Daar deelden de FDF-ministers mede dat zij het niet eens konden zijn met de mededeling van de premier. inzonderheid wat de interpretatie van punt twee s-an het solidariteitsakkoord betrof.

Zij weigerden zich aan te sluiten bij de mening van de overige ministers, en zeiden anderdeels ook geen ontslag te willen .iemen

Ontslag FDF-ministers

Premier Martens, die intussen de Kamervoorzitter had laten weten d2t hij die **dag** niet meer naar de Kamer zou komen (wat daar heftig protest van de oppositie uitlokte), begaf zich naar het Paleis om er de koning voor te stellen de FDF-ministers te ontslaan

Om 16 00 uur deelde het Paleis mede. „Op toorstel van de eersteminister werd ontslag verleend aan de ministers Outers en Defosset en aan staatssecretaris Persoons." De ontslagen regeringsleden reageerden boos en bitter Aan de journalisten deelden zij mede. dat zij het nieuws van hun ontslag via de radio hadden moeten vernemen. FDF-voorzitster Antoinette Spaak deed opmerken dat de FDF-ministers enkel trouw wensten te blijven aan het regeerakkoord. dat niet door hen maar door de CVP geschonden werd

Op 17 jan begon Martens besprekingen om het verbroken (en door de grondwet vereiste) taalevenwicht in de regering te herstellen. Hij deelde de Kamervoorzitter ook mede dat hij de — met één dag verdaagde — interpellaties andermaal niet zou kunnen beantwoorden Die mededeling nam de oppositie niet.

In afwezigheid van de meerder-

De nieuwe regeringsleden v l n r minister Baudson, minister Goor en staatssecretaris Degroeve

heidsfracties vorderde zij krachtens art. 88 par 3 van de grondwet de aanwezigheid van de eerste-minister. die dan ook op 18 jan in de Kamer verscheen om de interpellaties te beluisteren maar vooraf zei dat hij — gelet op de onevenwichtige samenstelling van hei kabinet – niet gerechtigd was namens de regering ook maar het geringste antwoord te verstrekken De oppositie interpelleerde niettemin

In de nacht van 18 op 19 jan werd de regering het eens oker een nieuw vergelijk inzake de staatshervorming Het congres van de PS keurde het op 20 jan goed met 486 tegen 73 stemmen en 30 onthoudingen De partijraad van de PSC ze; op 21 jan eenparig ja Van Vlaamse zijde werd nog om opheldering gevraagd en vooral aan CVP-zijde werd argwaan genoteerd. maar op 22 jan gaven ook de bestuursinstanties van CVP en BSP hun instemming

Nieuwe *samenstelling van* ket *kabinet*

Op 23 jan. werd de regering aangevuld met drie nieuwe leden Om 13.00 uur maakte het Paleis de wijzigingen bekend.

Cecile Goor-Eyben, PSC-senator, wordt minister van het Brusselse gewest, ter vervanging van Defosset. Robert Urbain (PS). minister van PTT. gaat over naar buitenlandse handel, en wordt op PTT vervangen door kamerlid André Baudson (PS). Het ministerie van wetenschapsbeleid, voorheen onder Outers. gaat naar minister Gramme (PSG), die binnenlandse zaken en de hervorming der instellingen behoudt Kamerlid André Degroeve (PS) wordt staatssecretaris voor de Franse gemeenschap, ter vervanging van Persoons. De bevoegdheden van staatssecretaris Maystadt (PSC) worden uitgebreid tot de sanering van de verlaten industrieterreinen.

Mevrouw (weduwe) Cecile Goor-Eyben, minister van het Brusselse ge est en voorzitter van de Brusselse deelregering, werd geboren te Antwerpen op 11 febr. 1923. Licentiate in de Romaanse filologie (Leuven), is zij reeds dertig jaar actief in de politiek.

Van 1950 en 1954 zetelde zij in hel nationaal comité van de toen nog niet gesplitste CVP/PSC. In Sint-Lambrechts-Woluwe was zij lange tijd gemeenteraadslid en schepen. Van 1971 tot 1974 zetelde zij in de provincieraad van Brabant. Sedert 1974 zetelt zij als rechtstreeks verkozen PSC-senator voor Brussel. In de partij behoort zij tot de rechtervleugel (CEPIC).

André Baudson, niinister van PTT, werd geboren te Charleroi op 25 sept 1927 Hij is advocaat (ULB) en sedert 1958 gemeenteraadslid in Marchienne-au-Pont Hij zetelt als PS-kamerlid voor Charleroi sedert maart 1968 Hij is ondervoorzitter van de Kamer en voorzitter vdn de federatie van Waalse socialisten

André Degroeve staatssecretaris voor de Franse gemeenschap werd geboren te Sint-Joost-ten-Node op 1 april 1931 Doctor in de rechten (ULB) begon hij zijn politieke loopbaan ais attache in het kabinet van. Leburlori Hij oefende gemeentelijke ambten uit in Vorst en is daar thans burgemeester Sedert nov 1971 is hij PS-kamerlid voor Brussel

Vertrouwensmotie goedgekeurd

Op 24 jan. deed premier Martens voor Kamer en Senaat voorlezing van een regeringsmededeling, waarin hij het nieuwe vergelijk inzake de staatshervorming en het verloop van de voorbije gebeurtenissen toelichtte (zie tekst pag. 94/3).

De Kamer besprak de mededeling nog dezelfde dag CVP-fractievoorzitter Blanckaert vertolkte de bezwaren van de Vlaamse christendemocraten Hij betoonde dat de definitieve staatshervorming tegen einde 1982 een feit moet zijn en dat van 1983 af het dotatiestelsel moet worden vervangen door een systeem van eigen financiering van de gemeenschappen en gewesten. Hij noemde het toekennen van waarborgen aan de Brusselse Vlamingen „essentieel" en eiste de invoering van een paritair beheer te Brussel vóór de eerstkomende gemeenteraadsverkiezingen

PS-fractievoorzitter Brouhon beklemtoonde de solidariteit van de Franstalige partijen. zei dat de socialisten trouw zullen blijven „aan de letter van het regeerakkoord" en drong aan op een gelijktijdige behandeling van de staatshervorming (in de Senaat) en van de programmawet (in de Kamer).

Vanden Boeynants (PSC) en Tobback (BSP) spraken zich in positieve zin uit over de regeringsmededeling, die afgewezen werd door de woordvoerders van de oppositie: W. de Clercq (PW), Spaak (FDF), Van Grembergen (VU), Gol (PRL), Van Geyt (comm.), Mordant (RW), Anciaux (VU), Hendrick (RAD), Risopoulos (FDF), Gendebien (RW) en Defraigne (PRL)

Tenslotte werd de vertrouwensmotie goedgekeurd met 119 tegen 52 stemmen en 8 onthoudingen. In de meerderheid onthielden zich de CVP-leden P. de Vlies en H. Weckx; zij oordeelden dat de Vlaamse bevolking in de hoofdstad onvoldoende waarborgen krijgt in het regeerakkoord.

Op 29 jan. bevestigde ook de Senaat zijn vertrouwen in de regering met 112 tegen 43 stemmen bij 2 onthoudingen.

AFRIKA

ALGEMEEN

OVERLEG KENIA-TANZANIA-OEGANDA

Op 30 mei 1979 bracht de president van Kenia, Daniël Arap Moi, een bezoek aan zijn Tanzaniaanse ambtgenoot Julius Nyerere in de Tanzaniaanse stad Aroesha. Zij besloten tijdens hun drie uur durende officiële gesprek het luchtruim boven beide landen weer open te stellen voor elkaars vliegtuigen.

Moi's eerste bezoek als president aan Tanzania beoogde de betrekkingen tussen beide staten te normliseren, die vrijwel verbroken waren na de ineenstorting van de Oostafrikaanse Gemeenschap (EAC) eind juni 1977 (pag. 574/3 - 1978) met de daaraan op 4 febr. 1977 voorafgegane sluiting van de grens met Kenia door Tanzania.

Beide staatshoofden kwamen in Aroesha voorts overeen haast te maken met het uitwerken van voorstellen van een evenwichtige verdeling van de oude EAC-bezittingen, die destijds voor een groot deel in Keniase handen vielen. Ook zou een begin worden gemaakt met het uitwerken van een nieuw handelsakkoord; Tanzania zou willen voorkomen dat het economisch sterkere Kenia hierbij opnieuw de meest baten zou binnenhalen. Tevens werd afgesproken dat grensfunctionarissen van beide landen elkaar weer geregeld zullen ontmoeten, al werd niets gezegd over een eventuele heropening van de nog gesloten grens. Tenslotte verklaarden beide staatshoofden hun vroegere partner in de EAC, Oeganda, zoveel mogelijk te zullen helpen bij de wederopbouw.

Op 2 jan. vloog Moi opnieuw naar Aroesha, nu voor overleg met Nyerere en Godfrey Binaisa, de president van Oeganda. De voorgaande week had Moi in zijn buitenverblijf te Mombasa bezoek gekregen van de Tanzaniaanse minister van buitenlandse zaken, Ben Mkapa, nadat een door de Wereldbank benoemde Zwitserse bemiddelaar, Victor Umbricht, advies had uitgebracht over de verdeling van de vroegere EAC-bezittingen.

Het eerste rechtstreekse overleg tussen de staatshoofden van de drie Oostafrikaanse landen sinds 1970, duurde niet veel meer dan een uur. President Nyerere stelde na afloop meer van deze bijeenkomsten in het

vooruitzicht, waarbij dan spoedig gemeenschappelijke besluiten zouden worden genomen. Maar de Keniase procureur-generaal, Charles Njonjo, antwoordde op de vraag of vooruitgang bij het overleg was geboekt simpelweg: ,,Neen". In elk geval werd geen procedure en termijn voor de heropening van de Tanzaniaanse-Keniase grens afgesproken.

SAO-TOME EN PRINCIPE

MISLUKTE COUP DOOR EX-PREMIER GEMELD

Nadat president Manuel Pinto da Costa in april 1979 zijn positie had versterkt door de post van premier, die werd beheerd door Miguel Trovoada, af te schaffen, werd eind september 1979 gemeld dat Trovoada, die als minister van handel, industrie en visserij was aangebleven, een mislukte poging had ondernomen tot een staatsgreep.
Nadat hem politiek asiel in de Portugese ambassade geweigerd was, zocht Trovoada zijn toevlucht in de VN-missie te Sao-Tomé, waar de politie hem volgens latere berichten arresteerde.
Volgens een radio-uitzending uit Sao-Tomé had Trovoada (42), die premier werd bij de onafhankelijkheid in 1975, zich moeten verantwoorden tijdens een op 20 sept. 1979 begonnen zitting van de coördinatieraad van de eenheidspartij, de Bevrijdingsbeweging van Sao-Tomé en Principe (MLSTP). Tijdens die zitting was de deelname van MLSTP-activisten aan het proces van de nationale wederopbouw en hun inzet voor de ,,verdediging van de belangen van het volk" geanalyseerd. Er waren ernstige beschuldigingen aan het adres van Trovoada geuit: hij zou reeds eerder komplotten hebben gesmeed om het staatshoofd te doden alsmede om de regering en de MLSTP te destabiliseren.
Ook in april 1979 was Frederico José Henriques Sequeira als minister van gezondheid ontslagen. (Le Monde, *NZZ, KCA)*

(Vor. ber. pag. 256/2-1979)

TOGO

REFERENDUM OVER NIEUWE GRONDWET. ALGEMENE VERKIEZINGEN. PROCLAMATIE 3DE REPUBLIEK

Omstreeks een miljoen kiesgerechtigde burgers gingen op 30 dec. '79 voor het eerst sinds de staatsgreep van '67 naar de stembus. Zij moesten zich over drie zaken uitspreken: 1) een nieuwe grondwet (wit stembiljet ,,ja", rood ,,neen"); 2) de verkiezing van generaal Gnassingbe Eyadema, sinds 1967 staatshoofd: tot president (groen: een stem vóór Eyadema); en 3) de verkiezing van 67 afgevaardigden van de Nationale Vergadering (blauw: een stem vóór het nieuwe parlement). De kiesgerechtigde leeftijd was verlaagd van 21 tot 18 jaar.
De nieuwe grondwet institutionaliseerde de eenheidspartij, de Rassemblement du peuple togolais (RPT), en belastte het parlement met het ,,controleren van een sterke uitvoerende macht". De constitutie was pasklaar gemaakt voor de persoon van het staatshoofd en droeg volgens AP (30-12-1979) ,,autoritaire trekken."
Eyadema was de enige kandidaat voor het presidentschap en ook voor het parlement waren geen tegenkandidaten; er was een eenheidslijst van 67 kandidaten opgesteld door de RPT.

De nieuwe grondwet werd goedgekeurd door 99.9% van de kiezers. Eyadema werd eveneens door 99.9% van de kiezers tot president gekozen. De lijst met 67 kandidaten voor de Nationale Vergadering verwierf 96% van de uitgebrachte stemmen. Er werden iets meer dan 1.200 ,,neen"-stemmen tegen de constitutie geregistreerd.

Op 13 jan. werd de nieuwe grondwet van kracht en werd de derde republiek geproclameerd, terwijl de nieuwe parlementariërs — 12 jaar na de ontbinding van de Nationale Vergadering — werden geïnstalleerd.
Tevens werd de sinds 13 jaar bestaande uitzonderingstoestand opgeheven en werden 34 van de officieel 45 politieke gevangenen vrijgelaten. Voorts werden in hetzelfde weekend 291 gewone gevangenen in vrijheid gesteld en werd de familie De Sousa (zie pag. 782/3-'79) gerehabiliteerd.
Onder de elf politieke gevangenen, die in detentie bleven, behoorden de vijf die in aug. 1979 tijdens het ,,huurling-nproces" waren veroordeeld (pag. 783/1-'79). Overigens stelde een Togolese oppositiebeweging, de Mouvement togolais pour la démocratie (MTD), in een te Parijs verspreid communiqué (Le Monde 16-l), dat vele ,,honderden politieke gevangenen in de gevangenissen van Togo vergaan". *(NZZ, Le* Monde)

TEKSTEN

BELGIË

REGERINGSMEDEDELING

Hieronder volgt de vrijwel volledige tekst van de door premier Martens op 24 jan. in het parlement voorgelezen regeringsmededeling (zie pag. 93/2):

,,Het lag in mijn bedoeling vorige week woensdag, de Kamers in te lichten over de beslissingen van de Ministerraad i.v.m. de verwezenlijking van de staatshervorming en de draagwijdte ervan toe te lichten. Deze beslissingen werden eenparig genomen tijdens de Ministerraad van 10 januari 1980.
Zeer tot mijn spijt heb ik echter moeten vaststellen dat in de Ministerraad, die vorige week woensdag 16 januari plaats vond, geen akkoord kon worden bereikt over de termen van deze mededeling.
Het behoort niet tot de gewoonten publiek kenbaar te maken hoe de beslissingen in de Ministerraad tot stand komen. Daar van deze voor de goede besluitvorming toch belangrijke regel werd afgeweken, voel ik mij verplicht u, met het akkoord van de Ministerraad, uiteen te zetten hoe de feiten verlopen zijn; dit ten einde elk misverstand te vermijden. Ik betreur het dit te moeten doen. Daarom beklemtoont de regering nogmaals dat het vertrouwelijke karakter van de beraadslagingen in de Ministerraad uiterst belangrijk is voor de goede werking van de regering.
Vooraf wil ik een woord zeggen over de specifieke besluitvorming in de Ministerraad in ons land.
Voor de meeste beraadslagende overheidsorganen is de wijze van besluitvorming geregeld in de Grondwet, een wet of een besluit. Ze geschiedt meestal bij stemming met gewone of bijzondere meerderheid, zonder dat deze stemming enige invloed heeft op de rechtspositie van de minderheid.
Voor de Ministerraad bestaat echter geen enkele formele tekst en dit moet geen verwondering baren, gelet op het feit dat het bestaan van de Ministerraad slechts grondwettelijk erkend werd op 24 december 1970 door de invoeging van artikel 86bis van de Grondwet over de taalkundige paritaire samenstelling van dit orgaan.
De besluitvorming steunt op het grondwettelijk gewoonterecht volgens hetwelk er in principe niet wordt gestemd in de Ministerraad, maar wel wordt gepoogd, door overleg, een algemene consensus te bereiken.
Indien zulks niet mogelijk blijkt en de overgrote meerderheid van de Raad zich uitspreekt voor een bepaalde oplossing, blijven er voor de minister, die grondige bezwaren had geopperd, slechts twee mogelijkheden over:

ofwel legt hij zich neer bij de getroffen beslissing en onthoudt hij zich, in naam van de vereiste solidariteit, van alle latere kritiek op de getroffen beslissing;

ofwel biedt hij zijn ontslag aan.

Wat ziin nu de feiten?

Op 16 januari 1980 werd aan de Ministerraad een ontwerp van mededeling aan de Kamers ter goedkeuring voorgelegd. De-

ze tekst was gebaseerd op de unanieme beslissingen genomen door de eenparige Ministerraad van 10 januari 1980 betreffende de realisatie van de staatshervorming.

Ik heb hierover het akkoord van de Ministerraad gevraagd. Op twee na, hebben alle ministers hun akkoord betuigd. Ik heb toen aan de ministers die hun instemming niet hadden betuigd, gevraagd of zij bereid waren zich bij de overgrote meerderheid van de Ministerraad aan te sluiten om aldus de vereiste consensus tot stand te brengen. Zij hebben hierop ontkennend geantwoord. Ik heb bun daarna gevraagd of zij bereid waren hieruit de politieke conclusies te trekken.

Ik heb vervolgens de FDF-leden van de regering bij mij uitgenodigd. Tijdens dit gesprek hebben zij mij ontkennend geantwoord. In die omstandigheden kon ik niet anders dan vaststellen dat aldus de normale werking van de regering onmogelijk werd gemaakt. Ik heb bun medegedeeld dat ik hierover verslag wenste uit te brengen bij de Koning. Ik heb met hen afgesproken dat wij mekaar zouden terugzien na mijn onderhoud met de Koning. Op voorstel van de eerste minister heeft de Koning hierop ontslag verleend aan de beer Outers, minister van buitenlandse handel en van wetenschapsbeleid, de heer L. Defosset. minister van het Brusselse gewest, en de heer F. Persoons, staatssecretaris voor de Franse gemeenschap.

Door een misverstand tussen de betrokken diensten, waarvoor ik de volle verantwoordelijkheid op mij neem, werd hierover een persmededeling verspreid vóór mijn tweede ontmoeting met de betrokken ministers. Ik had mij voorgenomen hun zelf de beslissing mede te delen en ik verontschuldig mij bij hen dat zij deze via de radio hebben moeten vernemen.

Na het ontslag heb ik mij zorgvuldig onthouden van elke politieke verklaring, omdat een zeer delicate situatie was ontstaan.

Zoals ik reeds vorige week aan de Kamer van volksvertegenwoordigers heb medegedeeld was het ook voor de regering onmogelijk hierover verslag uit te brengen aan de Kamers zolang de pariteit in de Ministerraad niet was hersteld.

Ten einde voor de toekomst elk misverstand te vermijden wens ik te onderstrepen dat de regering, in tegenstelling met bepaalde interpretaties die eraan werden gegeven, in haar mededeling aan de Kamer geenszins verklaard heeft dat zij geen beslissingen meer kon nemen.

De regering heeft integendeel op dit punt het advies gevolgd van de Raad van State van 24 januari 1978 waarin deze stelde dat, alhoewel bij ontslag van één of meer ministers de pariteit zo vlug mogelijk moet worden hersteld, de Ministerraad toch zolang zulks niet gebeurt en mits bepaalde voorwaarden nageleefd worden, geldig kan beraadslagen overeenkomstig de algemene beginselen welke de werking van vergaderingen regelen.

De regering heeft in de Kamer enkel verklaard dat, wanneer het gaat om interpellaties over aangelegenheden waarmee de politieke verantwoordelijkheid van de gehele regering kan gemoeid zijn, zoals die welke op de agenda van de Kamer van vrijdag 18 januari 1980 stonden, deze het onderwerp moeten uitmaken van een beraadslaging in de paritair samengestelde Ministerraad. Zulks sluit echter niet uit dat, op interpellaties van een andere aard, het betrokken regeringslid of de regering in de gegeven omstandigheden wel kan antwoorden.

Over de handelingen waarbij de Ministerraad als politiek orgaan optreedt en het regeringsbeleid vaststelt. had de Raad van State zich trouwens in zijn advies onbevoegd verklaard.

Intussen werd de pariteit in de Ministerraad hersteld. (...)

Ik wens met nadruk te zeggen dat bij deze gelegenheid niet over een nieuw regeerakkoord werd onderhandeld. De regering blijft trouw aan haar regeringsverklaring en het daarbij gevoegde regeerakkoord. Wel heeft de Ministerraad voorstellen uitgewerkt i.v.m. de realisatie van de staatshervorming. In tegenstelling met wat sommigen beweren blijven deze beslissingen in de lijn van de regeringsverklaring.

Hierin werd immers het volgende gezegd:

,,De definitieve staatshervorming zal het voorwerp uitmaken van een ruim debat in het parlement en de regering zal hierbij een actieve rol speien. Op grond van de conclusies van dit debat, zal de regering de ontwerpen betreffende de grondwetsherziening en de toepassingswetten ervan bij het parlement indienen.

,,Aangezien de Kamers grondwetgevend zijn, vereist het landsbelang dat de definitieve hervorming tijdens deze legislatuur tot stand wordt gebracht, opdat een nieuwe vertrouwensband de stevige basis kan vormen van het nieuwe België".

Tot daar de regeringsverklaring.

De voorstellen betreffende de uitvoering van de staatshervorming waarvan de regering vandaag de Kamers in kennis wil stellen, blijven uitgaan van de beslissingen genomen op 10 januari 1980. Deze werden echter op een aantal punten gewijzigd, zoals hierna zal worden aangegeven.

De regering stelt voor de besprekingen over de definitieve staatshervorming onmiddellijk aan te vatten ten einde deze nog tijdens de huidige legislatuur tot een goed einde te brengen. Daar het landsbelang vereist dat alle representatieve partijen, vertegenwoordigd in het parlement, aan deze besprekingen deelnemen, zal de regering al deze partijen uitnodigen om deel te nemen aan een parlementaire werkgroep, die op korte termijn besprekingen zal aanvatten over de definitieve staatshervorming.

In voorbereidende contacten met de voorzitter van de betrokken partijen wil de regering nagaan hoe de kansen tot slagen van deze parlementaire werkgroep maximaal kunnen worden geoptimaliseerd.

De regering zal alles in het werk stellen om, op basis van de werkzaamheden van de parlementaire werkgroep, tijdens deze legislatuur de definitieve staatshervorming tot stand te brengen. De regering zal het parlement voorstellen een waarborg uit te werken om bij een ontbinding van de Kamers, vóór het einde van de werkzaamheden betreffende de definitieve fase, de verklaring tot herziening van de Grondwet te verlengen.

Om zowel op het niveau van de regering als op dat van het parlement zoveel mogelijk tijd en ruimte vrij te maken voor de werkzaamheden betreffende de definitieve hervorming, heeft de regering beslist de draagwijdte van de tweede fase enigszins in te perken opdat deze de definitieve fase op geen enkele wijze hypothekeert en snel kan worden goedgekeurd.

De regering zal haar voorstelien tot herziening van bepaalde artikelen van de Grondwet tijdens de tweede fase intrekken. Zij zal derhalve de ontwerpen van gewest- en gemeenschapswet zodanig amenderen dat deze niet langer een herziening van artikelen van de Grondwet vereisen.

Dit heeft onder meer tot gevolg dat de bevoegdheid van de cultuurraden nog niet kan worden uitgebreid tot de persoonsgebonden materies. Er is dus geen uitbreiding van de bevoegdheid van de gemeenschappen tot de persoonsgebonden materies in het normatieve vlak. Wel blijven de desbetreffende bepalingen van de gecoördineerde wet op de voorlopige gewest- en gemeenschapsinstellingen van kracht, zodat de gemeenschapsexecutieven in het uitvoerende vlak bevoegd zullen blijven voor de persoonsgebonden materies.

Aan de beslissing van de Ministeraad van 10 januari 1980 werd toegevoegd dat inzake persoonsgebonden aangelegenheden, voor de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad die, door hun activiteiten niet kunnen beschouwd worden als behorend tot de ene of de andere gemeenschap, de twee staatssecretarissen voor de gemeenschappen behorend tot het Brusselse gewest collegiaal bevoegd zullen zijn, met dien verstande dat, zo zij geen overeenstemming bereiken, de zaak wordt voorgelegd aan de Ministerraad en dat de regeling in verband met het toezicht op de toepassing van de taalwetten ongewijzigd blijft.

Tot de definitieve fase tot stand kan worden gebracht stelt de regering voor een beperkt aantal bepalingen uit de ontwerpen van bijzondere en van gewone gewest- en gemeenschapswet te aanvaarden.

De regering heeft amendementen in deze zin ingediend bij de Senaatscommissie voor institutionele hervormingen. Deze hebben tot doel, binnen het huidige grondwettelijke kader en op korte termijn de uitvoering van de gewestvorming, in het inistitutionele vlak, op hetzelfde niveau als de culturele autonomie te brengen.

Zo blijven de bepalingen uit het ontwerp van bijzondere gewest- en gemeenschapswet behouden die ertoe strekken, ter toepassing van artikel 107quater van de Grondwet gewestraden tot stand te brengen. Deze zullen ordonnanties kunnen aannemen en de bestemming van de gewestelijke kredieten vastleggen. De wet zal echter de ordonnanties kunnen opheffen en de rechter zal deze kunnen toetsen aan de delegatiewet.

Zowel wat betreft de gewesten als wat betreft de cultuurgemeenschappen worden de bepalingen betreffende de executieven in het ontwerp van bijzondere gewest- en gemeenschapswet behouden. Zij stemmen overeen met de desbetreffende resolutie van Kamer en Senaat. Er is wel overeengekomen dat zij in ieder geval binnen de regering blijven tot 31 december 1982. Dit laatste punt werd toegevoegd aan de beslissing van de Ministerraad van 10 januari 1980.

In het wetsontwerp van gewone gewesten gemeenschapswet worden de bepalingen betreffende de voorkoming en de beslechting van conflicten alsook die betreffende de ondergeschikte besturen behouden. De bepalingen betreffende de financiering van gewesten en gemeenschappen zullen daarentegen vervallen, met uitzondering van de bepaling betreffende het groeitempo van de dotaties.

Alle bepalingen van de tweede fase zullen een tijdelijk karakter hebben. Zij houden op uitwerking te hebben op 31 december 1984, met uitzondering van die betreffende de financiering (met inbegrip van artikel 7 van de gecoördineerde wet op de voorlopige gewest- en gemeenschapsinstellingen) die ophouden uitwer-

king te hebben op 31 december 1982, waarna het definitieve financieringssysteem geleidelijk in werking zal treden. De invoering van de eigen fiscaliteit voor gewesten en gemeenschappen kan slechts gebeuren in het kader van de herverdeling van de fiscaliteit onder de verschillende bestuursniveaus. Dit is een wijziging ten opzichte van de beslissing van de Ministerraad van 10 januari 1980.
Indien de bepalingen van de tweede fase in het kader van de definitieve hervorming op 31 december 1984 nog niet vervangen werden door andere bepalingen, wordt de gecoördineerde wet op de voorlopige gewest- en gemeenschapsinstellingen opnieuw van kracht met uitzondering van artikel 7. De bepalingen van deze wet die betrekking hebben op de gewesten zullen tot 31 december 1984 tijdelijk worden opgeschort.
Op dat ogenblik wordt de nationale wetgever opnieuw bevoegd. De ordonnanries blijven echter van kracht tot ze door de nationale wetgever worden gewijzigd of vervangen.
Op drie punten van de beslissingen van de Ministerraad moet voor de duidelijkheid nader worden ingegaan.
In de aangelegenheden waarvoor de gewesten bevoegd zijn zal een onderscheid gemaakt worden tussen die waarvoor de drie gewesten bevoegd zijn en die waarvoor daarenboven het Vlaamse en het Waalse gewest bevoegd zijn en die door hun aard geen effectieve toepassing vinden in het Brusselse gewest.

Wat betreft de financiering van de gewesten en de gemeenschappen wordt tot 31 december 1982 volgende regeling aangehouden:

voor de gewesten blijft het huidige stelsel van kracht op basis van artikel 7 van de gecoördineerde wet betreffende de voorlopige gewest- en gemeenschapsinstellingen, met dien verstande dat de bestemming van de kredieten niet langer door de executieve, maar door de gewestraad op voorstel van de gewestexecutieve zal worden vastgesteld;

voor de gemeenschappen moet men eveneens terugkeren naar het huidige systeem. Dit was trouwens reeds bepaald in de algemene toelichting op de rijksmiddelenbegroting voor 1980 (bladz 13), Dit houdt in dat op basis van artikel 59bis, § 6, van de Grondwet, door het nationale parlement jaarlijks aan de cultuurraden dotaties zullen worden toegekend, die op dezelfde manier worden verdeeld als tot nog toe het geval was en waarvan de bestemming wordt vastgesteld door de Cultuurraden:

voor de persoonsgebonden materies zullen de kredieten vastgesteld worden op een nog te bepalen basis; de bestemming ervan zal worden vastgesteld door het nationale parlement, op voorstel van de gemeenschapsexecutieve.

Na 31 december 1982 treedt het definitieve financieringssysteem geleidelijk in werking.

Voor wat betreft het Brusselse gewest, en dat is een toevoeging, zal artikel 28, § 7, aangevuld worden met een derde alinea, luidende als volgt:

„In het geval de begroting van het Brusselse gewest niet is goedgekeurd vóór 1 januari, beschikt de Brusselse executieve over voorlopige twaalfden, berekend op basis van de begroting van het vorige dienstjaar tot op het ogenblik dat de begroting is neergelegd. In dat geval worden de voorlopige twaalfden berekend op basis van deze begroting tot op het ogenblik van haar goedkeuring."
De plaats van de ordonnanties in de hiërarchie der rechtsnormen kan als volgt worden gepreciseerd:
De ordonnanties, die genomen zijn in het kader van de aan de gewesten toegekende aangelegenheden, kunnen de bestaande wetten die zulke aangelegenheden regelen opheffen, aanvullen, wijzigen of vervangen.
Zoals ten aanzien van koninklijke besluiten. genomen ter uitvoering van machtigingswetten, is de rechterlijke toetsing beperkt tot de toetsing van de overeenstemming van de ordonnantie over de opdrachtwet en de bepalingen van een hogere nierarënische raïg, met name de Grondwet en de normen van het internationaal recht.
Zo de rechter tot de bevinding komt dat de ordonnantie geen grond vindt in de wet waarbij de gewesten bevoegdheid is opgedragen, moet hij de toepassing ervan weigeren.
Zo de rechter vaststelt dat de ordonnantie wel in overeenstemming is met de opdrachtwet doch strijdig is met een andere latere wet of decreet, is er een „conflict", dat vatbaar is voor beslechting door de afdeling bevoegdheidsconflicten van de Raad van State. De gewone rechter zal dan zijn uitspraak moeten opschorten en aan de afdeling bevoegdheidsconflicten van de Raad van State een prejudiciële vraag moeten stellen (artikel 22 van wetsontwerp 260).
De wet kan de ordonnantie, behalve de begrotingsordonnantie, geheel of gedeeltelijk opheffen. In dat geval moet het daartoe strekkende ontwerp of voorstel van wet ingediend worden binnen een termijn van uiterlijk zes maanden, te rekenen vanaf de datum van bekendmaking van de ordonnantie. Op dat ontwerp of voorstel is de in artikel 38bis van de Grondwet bedoelde procedure, de zogenaamde alarmprocedure. van toepassing onder de door de Grondwet bepaalde voorwaarden.
Hierbij moet opgemerkt dat uit de tekst zelf van artikel 38bis van de Grondwet blijkt dat deze procedure slechts als een uitzonderlijk en uiterst middel kan worden aangewend. nadat gebleken is dat alle andere middelen zonder resultaat zijn gebleven. Zij kan derhalve slechts worden aangewend bij het einde van de parlementaire procedure, na het indienen van het verslag en vóór de eindstemming; zij kan slechts eenmaal worden toegepast door de leden van één taalgroep voor één ontwerp of voorstel van wet. De procedure vereist daarenboven dat ten minste drie/vierde van de leden van een taalgroep individueel een met redenen omklede motie ondertekenen waarbij zij verklaren dat de bepalingen die zij aanwijst in een ontwerp of voorstel van wet de betrekkingen tussen de gemeenschappen ernstig in het gedrang kunnen brengen. Het lid van de Kamer van volksvertegenwoordigers of van de Senaat, dat een dergelijke motie ondertekent, doet dit vanzelfsprekend in volle vrijheid en onafhankelijkheid en enkel en alleen als lid van zijn taalgroep in Kamer of Senaat.
De regering kan wel aanvaarden dat er voorafgaand overleg is tussen en solidair opgetreden wordt door de parlementsleden die tot eenzelfde taalgroep van Kamer of Senaat behoren, zoals bepaald in artikel 38bis van de Grondwet, wanneer een ontwerp of voorstel van wet de betrekkingen tussen de gemeenschappen ernstig in het gedrang brengt. De hierbij gemaakte afspraken moeten vanzelfsprekend de grondwettelijke en wettelijke bepalingen en de huidige beslissing van de regering in acht nemen.
Bij de behandeling van de staatshervorming zal de regering de problemen van de Duitse gemeenschap niet uit het oog verliezen.
De wet van 10 juli 1973 betreffende de Raad van de Duitse cultuurgemeenschap zal worden gewijzigd.
Wat de executieve betreft blijft de regeling in artikel 4 van het koninklijk besluit van 6 juli 1979 houdende voorlopige organisatie van de executieven van de gemeenschappen en de gewesten behouden.
Tevens bevestigt de regering haar beslissing om een administratieve cel voor de Duitse gemeenschap op te richten.
Tensioiie zal de parlementaire w-ei-kgloep ook de plaats van de Duitse gemeenschap in het kader van de definitieve staatsstructuren moeten bespreken.
De voorstellen van de regering betreffende de realisatie van de staatshervorming moeten zowel het parlement als de regering de gelegenheid geven hun inspanningen voort te zetten om de sociale en economische problemen op te lossen op basis van de regeringsverklaring.
Centraal hierbij staat de uitvoering van de begroting voor 1980 die — het is goed eraan te herinneren — werd opgemaakt met het oog op vier doelstellingen: de sanering van de openbare financiën, de aanmoediging van de tewerkstelling, het behoud van de monetaire stabiliteit en de vrijwaring van de koopkracht. Deze doelstellingen blijven vandaag op zijn minst even geldig als op het ogenblik van het opmaken van de begroting voor '80. (..)
Bovendien maakt de recente ontwikkeIn dit opzicht is het van kapitaal belang dat de programmawet op korte termijn wordt goedgekeurd en toegepast.
De regering streeft daarmee de volgende doelstellingen na: de sanering van de openbare financiën, de ontwikkeling van de sociale vooruitgang met versterking van de solidariteit en de democratisering van het economische leven.
Bepaalde artikelen van de programmawet zullen in ieder geval worden geamendeerd, overeenkomstig de beslissing die de regering op 11 januari jongstleden nam na grondig overleg met de Sint-Janspartners
De regering zal, wat de ziekteverzekering betreft, in een geest van dialoog besprekingen met de Sint-Janspartners aanvatten.
De regering zal, tevens haar inspanningen voortzetten om, in overleg met de sociale partners, de fundamentele hervorming van de sociale zekerheid tot stand te brengen, met dien verstande dat de uiteindelijke beslissing bij het parlement ligt. (...)
De regering wenst dat zowel de programmawet als de ontwerpen van gewest- en gemeenschapswet op korte termijn en in hetzelfde tempo worden afgehandeld.
De regering wil hierbij in niets tekort doen aan de prerogatieven van het parlement. Zij wenst dat haar ontwerpen grondig worden besproken en kan bepaalde verbeteringen aanvaarden. Zij vraagt echter aan haar meerderheid zowel voor de programmawet als voor de ontwerpen van gewest- en gemeenschapswet de politieke evenwichten en de vooropgestelde doelstellingen niet in het gedrang te brengen." (Belgisch Staatsblad)

Uitgevers. Int Uitg- en Handelmij „Systemen Keesing" B V, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DE ISLAMITISCHE REPUBLIEK IRAN

Op **2** en **3** dec. **1979** spraken van de ca. **22** mln kiesgerechtigde Iraniërs zich **15.680.329** vóór en **78.516** tegen de nieuwe grondwet uit. Volgens Le Monde was de opkomst in de door de minderheden bewoonde provincies laag evenals in de traditioneel linkse provincies aan de Kaspische Zee (Gilan en Mazanderan). In Koerdistan werd het referendum praktisch totaal geboycot evenals in Baloetsjistan. In Azerbeidsjan, de bakermat van Ayatollah Shariat-Madari, kwam het vervolgens tot ernstige onlusten, terwijl ook elders onlusten werden gemeld. Van de linkse partijen had alleen de communistische (pro-Moskou) Toedeh-partij voor de nieuwe grondwet gepleit.

Op **25** januari volgden de eerste presidentsverkiezingen van de islamitische republiek Iran. De 46-jarige minister van financiën en economie, Abolhassan Bani-Sadr, die als een vertrouweling van Ayatollah Khomeini gold, won deze verkiezingen met ruime meerderheid. Hij kreeg volgens de officiële uitslag van **3** febr. **10.747.345** stemmen. De voornaamste andere kandidaten boekten het volgende resultaat: Ahmad Madani **2.240.160** stemmen, Hassan Habibi **676.120** stemmen en Dariush Foruhar **134.132** stemmen. De opkomst bedroeg **64%.**

Op **4** febr. legde Bani-Sadr de eed als president af voor de hoogste leider van het land, Ayatollah Ruhollah Khomeini, tijdens een plechtigheid in een ziekenhuis te Teheran, waar de Ayatollah wegens hartklachten verbleef. In een door diens zoon, Hojatoleslam Ahmed Khomeini, voorgelezen verklaring namens zijn vader werd gesteld: „Bani-Sadr is door de meerderheidsstem van het volk gekozen en overeenkomstig de constitutionele positie van theoloog benoem ik hem tot president van de Islamitische republiek." Maar in de verkiezing van Bani-Sadr zag Khomeini's partij van de Islamitische Republiek, waarvan de oprichting op **17** febr. **1979** was bekendgemaakt, „een intellectuele tendens, die tot uiting komt op het moment dat de vijanden van de revolutie de onverzoenlijkste campagne hebben ontketend".

Bani-Sadr bij de beëdiging tot president van Iran in een ziekenhuis te Teheran, waar Ayatollah Khomeini (l.) voor hartklachten wordt behandeld.

Inmiddels heeft de Iraanse revolutie het eerste jaar van haar machtsovername gevierd. Daarin kreeg de islamitische republiek temidden van anarchie en onlusten zijn vorm, zoals hieronder in grote trekken wordt geschetst.

Op **28** febr. **1979** had Ayatollah Khomeini in een boodschap aan de bevolking de volgende punten beklemtoond:

1. Omdat de wortels van het Amerikaanse, Sowjetrussische, Britse en zionistische kolonialisme en van andere uitbuiterstaten in Iran nog niet volledig zijn uitgeroeid, moet het volk waakzaam zijn en zich aaneensluiten om aan deze buitenlandse invloed een eind te maken; het geheim van de grote overwinning ligt in de uniforme wilsbetuiging van alle lagen van de bevolking, wier enige doel is geweest het ten val brengen van het satanische regime en het wegwerken van de kolonialistische handlangers en internationale kolonialisten om zo een islamitische republiek te stichten.

2. De noodzaak van het behoud van deze uniforme wilsbetuiging en doelstelling is nu nog groter geworden; de bevolking moet zich hoeden voor opportunisten en de vrijheid van het woord en de persvrijheid waarborgen; onruststokers hebben in de rijen van de arbeiders en in hun fabrieken geen plaats; hun bijeenkomsten moeten worden vermeden.

3. Hij heeft de regering nadrukkelijk aanbevelingen gedaan hoe de bevolkingsgroepen met lage inkomens, die als gevolg van de verderfelijke discriminatiepraktijken van het sjah-regime grote ontberingen moesten ondergaan, in de bescherming van de islam moeten worden genomen; in het bijzonder moeten die voorlopig gratis van water, elektriciteit en andere dringende levensbehoeften worden voorzien.

4. De veiligheid van de leden van het leger, de politie en de gendarmerie, die zich bij de revolutie hebben aangesloten, moeten worden gegarandeerd; leger, politie en gendarmerie moeten van nu af aan de Islam en het volk dienen; het volk moet hen steunen en niets ondernemen wat hen kan ontmoedigen of hun gevoelens kan kwetsen; de veiligheidstroepen is gezegd dat zij na de zuivering van corrupte elementen onder de heerschappij en de gerechtigheid van de Islam respect en welzijn zullen genieten; het volk zal evenals predikers en woordvoerders van de staatsorganen zich in moeten spannen om het moreel van de manschappen en officieren te steunen; aanvallen op kazernes en op eenheden van de veiligheidstroepen moeten in het hele land worden verhinderd; die gelden voortaan als synoniem aan een aanval op de islamitische revolutie.

5. Waar de regering in de steden en het binnenland de toestand onder controle heeft, moeten de islamitische revolutionaire comité's hun macht aan de regering overdragen en zich van elke verdere inmenging in haar aangelegenheden onthouden; hij spreekt hun zijn dank uit voor hun inspanningen in deze fase van de revolutie, waarmee zij de chaos hebben overwonnen.

6. Gevangenen moeten menselijk worden behandeld.

7. Er mogen geen willekeurige arrestaties meer plaatsvinden.

8. Kooplieden moeten hun produkten en waren zo goedkoop mogelijk verkopen, om de koopkracht van het volk zo te versterken.

9. De diensten van de religieuze hiërarchie in het verleden mogen niet in vergetelheid raken; zelfs diegenen die haar beledigd hebben, moeten vergiffenis krijgen.

10. Wat de pers betreft, die heeft bijdragen en artikelen gepubliceerd, die onverenigbaar zijn met de koers van de Islamitische revolutie, wat onder het volk tot ontevredenheid en onrust heeft geleid; hij maakt de medewerkers van de pers en alle openbare media erop attent, dat pas de grote offers van het volk, zijn vertrouwen in de Islam en de kracht van zijn geloof in de almacht tot de bestrijding van 50 jaar onderwerping hebben geleid; daarom mag de pers geen artikelen meer publiceren die de gevoelens van het volk kwetsen, doordat zij tegen de wens van dit zwaarbeproefde volk en tegen de islamitische revolutie vergiftigend materiaal verspreid, wat slechts in het belang van buitenlanders, uitbuiters en hun lakeien is; naar zijn mening is het in het hoogste belang van de pers zich noch door links noch door rechts, noch door het Oosten noch door het Westen te laten beïnvloeden, en in plaats daarvan de koers van de islamitische revolutie te volgen.

11. Met Gods hulp zal er binnenkort een referendum over de staatsvorm komen; hijzelf zal hierbij zijn stem vóór een islamitische republiek uitbrengen en hij verwacht dat het edele volk van Iran net zo zal stemmen, want slechts dit is de weg van de islamitische revolutie; maar het staat iedereen vrij zijn afwijzing te betuigen.

Weekblad 49ste jaargang No. 2523, pag. 31167-31182

Referendum vóór islamitische republiek

Op **30** en **31** maart **1979** werd een referendum over de toekomstige staatsvorm gehouden, Alle burgers van boven de **18** jaar moesten de volgende vraag beantwoorden: ,,Bent U vóór of tegen de vervanging van het vroegere regime door een islamitische republiek, waarvan de grondwet door de natie zal worden goedgekeurd'?"

Op **4** april werd via radio-Teheran de officiële einduitslag van dit referendum bekendgemaakt: Uitgebrachte geldige stemmen 20.288.821, waarvan **20.147.855** ,,ja" stemmen vóór de islamitische republiek (99,3%) en **140.966** ,,neen" stemmen. De door Koerden en Turkmenen bewoonde provincies zouden het referendum hebben geboycot.
Reeds op **1** april liet Ayatollah Khomeini via radio-Teheran een boodschap i.z. de proclamatie van de islamitische republiek voorlezen, waarin o.m. werd gesteld:

"...Op deze geluk belovende dag, op deze dag van de leiding van de natie, op de dag van de triomf en de overwinning voor de natie proclameer ik de islamitische republiek Iran. Ik verkondig de wereld dat een referendum zoals dit zijn weerga in de geschiedenis van Iran niet kent, die nu laat zien hoe een hele natie met geestdrift en vuur naar de stembus trok om haar stem uit te brengen en het satanische bewind voor altijd in de annalen van de geschiedenis te begraven. Ik bewonder deze unieke solidariteit, die allen op een handjevol avontuurlustige individuen na betrof. Zij allen hebben bijna eensgezind hun ja-stemmen voor de islamitische republiek uitgebracht en daarmee zowel het Oosten als het Westen hun politieke en maatschappelijke rijpheid bewezen.
Ik wens u geluk met deze dag, waarop u (...) de regering van de islamitische gerechtigheid via uw vastbesloten jastemmen voor de islamitische republiek hebt geproclameerd. Het is een regering waaronder alle geledingen van de natie rechtsgelijkheid genieten en het licht van Allah's gerechtigheid gelijkelijk op allen en een ieder schijnt en de genade van de Koran en de Sjia gelijkelijk op ieder vloeit. Ik wens u geluk met deze regering, waaronder geen racistische discriminatie voorkomt en men geen onderscheid tussen blank, zwart en rood maakt (...) — zij allen zijn gelijkgerechtigd en broeders (...).
Bij de toepassing van het recht is er geen onderscheid tussen mannelijk en vrouwelijk, bij religieuze minderheden of bij wie anders ook. Satan wordt verdronken (en met hem muiterij en rebellie) en het land wordt uit de klauwen van interne en externe vijanden, plunderaars en beroepsrovers gered. U, dapper volk, bent thans de bewakers van de islamitische republiek. (...)
Ik verwacht van de regering dat zij het land zuivert van de resten van het afgodendienst-regime, waarvan de gevolgen nog in alle aspecten van het nationale leven blijken, zonder vrees voor het Westen of het Oosten, in onafhankelijkheid en met oplettendheid en vastberadenheid — d.w.z. zij moet het ministerie van onderwijs, dat van justitie en alle andere ministeries en gezagsorganen, die naar Westers voorbeeld werden opgebouwd of door het Westen werden geinspireerd, in hun islamitische vormen transformeren — zij moet de wereld haar sociale gerechtigheid en haar culturele, economische en politieke onafhankelijkheid bewijzen..."

Ontwerp grondwet voor islamitische republiek

Op **16** juni **1979** publiceerde de voorlopige revolutionaire regering de ,,tekst van het grondwetsontwerp van de islamitische republiek Iran". Dit ontwerp was onderverdeeld in 11 hoofdstukken en **151** artikelen. De belangrijkste bepalingen waren volgens het blad *Kayhan:*

HOOFDSTUK I — Algemene beginselen

(Art. 1) De staatsvorm in Iran is de islamitische republiek, waarvoor het Iraanse volk als gevolg van zijn zegevierende revolutie in een volksstemming op 30/31 maart 1979 met een meerderheid van 98,2% besliste.

(2) Het systeem van een islamitische republiek is monotheïstisch georiënteerd en gebaseerd op de waarlijk islamitisch-revolutionaire, dynamische cultuur. Deze beroept zich op de waarde en waardigheid van de mens en diens eigen verantwoordelijkheid, op de fundamentele rol van zijn vroomheid in zijn ontwikkeling alsmede op de afwijzing van elke vorm van culturele, politieke en economische discriminatie en heerszucht. Voorts is die gegrondvest op de noodzaak van het gebruik van alle zinvolle, door mensen geschapen wetenschappen en culturen in de lijn van een volkomen aansluiting aan de goddelijke islamitische leer.

(3) De algemene openbare mening vormt het fundament van de staat. Daarom moeten de staatszaken overeenkomstig de Koran (...) via door het volk gekozen raden overeenkomstig hun bevoegdheid en de daaruit voortvloeiende orde worden geregeld...

(5) Op grond van het Koranvers (49,13) ... zijn in de islamitische republiek Iran alle volken — Perzen, Turken, Koerden, Arabieren, Beloetsjen, Turkmenen en alle andere — volledig gelijkgerechtigd en geniet geen enigerlei voorkeur boven de ander, behoudens op grond van de vroomheid...

(6) In de islamitische republiek Iran zijn de beide beginselen vrijheid en zelfstandigheid niet van elkaar te scheiden. Geen individu, geen groep, geen instelling en geen instantie hebben ooit het recht uit naam van de vrijheid de zelfstandigheid en soevereiniteit van het land de geringste schade toe te brengen. Omgekeerd mag ook niemand uit naam van de bescherming van de zelfstandigheid en ondeelbaarheid van het land iemand anders de meningsvrijheid, het recht op vrije meningsuiting (in woord en geschrift) en andere legitieme vrijheden ontnemen of desbetreffende wetten of bepalingen (ter opheffing of beperking van de vrijheden) uitvaardigen. Een uitzondering vormt de staat van oorlog.

(7) De islamitische republiek Iran beschouwt het geluk van de mens in de totale menselijke gemeenschap als zijn wens en erkent het bereiken van de vrijheid en zelfstandigheid alsmede ook de heerschappij van de gerechtigheid en de waarheid als recht van alle mensen in de hele wereld. Daarom zal de islamitische republiek Iran bij een volledige terughoudendheid en niet-inmenging in de interne aangelegenheden van andere naties (niettemin) de strijd van de onderdrukten tegen de onderdrukkers overal ter wereld steunen.

(8) De islamitische republiek Iran zal met volledige inachtneming van de beginselen van de islamitische economie de inheemse industrie en landbouw bevorderen. Tegelijk maakt zij van alle moderne wetenschappen en technologieën van de wereld gebruik voor de industrie en economie van het land. Dit geschiedt vanzelfsprekend met inachtneming van de politieke en economische zelfstandigheid van het land onder verwerping van elke afhankelijkheid van de Iraanse maatschappij van andere staten en zonder zich te verplichten hun vigerende maatschappijsystemen te aanvaarden.

(9) Arbeid en prestatie van ieder individu zijn van hemzelf. De eigen arbeid en prestatie van een mens mag niet een ander de mogelijkheid tot arbeid en prestatie ontnemen. De mogelijkheid tot arbeid en prestatie moet ieder zo zijn gegeven, dat het niemand lukt de anderen te exploiteren en uit te buiten...

(12) Omdat het onderwijs van de kinderen onder de ouders ressorteert en het kind op jeugdige leeftijd veeleer onder de verzorging van de moeder valt, is de opleiding en opvoeding van meisjes een van de voorrang hebbende, fundamentele culturele taken. De familiewetten moeten daarom aan de moeder materiële zekerheid en geestelijke ontplooiingsmogelijkheden bieden, opdat zij ongestoord haar waardevolle taak als moeder en haar andere verantwoordelijkheid, die zij in een revolutionaire islamitische maatschappij moet dragen, kan vervullen.

HOOFDSTUK II — De staatsreligie

(13) De staatreligie in Iran is de Islam. De geldige rechtsschool van de meerderheid van het land is de school van de 6de sjiïtische Imam Jaafar al-Sadiq, d.w.z. de jaafaritische school. Ook alle andere islamitische rechtsscholen, d.w.z. de scholen van Zaiditen. Hanafiten, Malikiten, Shfti'iten en Hanibaliten zijn erkend en worden geëerbiedigd. In alle gebieden, waarin een van deze scholen de rechtsschool van de meerderheid is, zullen de bepalingen, in zoverre deze onder het ressort van de lokale raden vallen, overeenkomen met de rechtsschool van de op dat moment bestaande meerderheid. Bij familie- en erfrecht alsook bij de religieuze opvoeding en opleiding moet elke moslem, ongeacht in welke plaats van het land hij zich bevindt, zich naar zijn rechtsschool richten.

(14) De Zoroasters, de joden en de christenen in Iran zijn als religieuze minderheden erkend. Zij zijn vrij–in de uitoefening van hun religieuze handelingen en moeten zich in hun familie- en erfrecht alsook in hun religeus onderwijs naar hun leer richten.

HOOFDSTUK III — Het recht op nationale soevereiniteit en de daaruit afgeleide bevoegdheden

(15) De nationale soevereiniteit behoort aan het volk en moet in het algemeen belang worden gehandhaafd. Geen individu en geen groep kan dit goddelijke recht van de gemeenschap voor zich persoonlijk opeisen resp. voor eigen voordeel of ten voordele van een bepaalde groep misbruiken.

(16) De verwezenlijking van de soevereiniteit vereist een wetgevende macht. een rechterlijke macht en een uitvoerende macht, van wie elk zijn (eigen) zelfstandigheid bezit. De interactie tussen deze machten wordt overeenkomstig de wet door de staatspresident gewaarborgd.

(17) De wetgevende macht is het nationale parlement.

(18) De rechterlijke macht berust bij de gerechtshoven, die in overeenstemming met de grondbeginselen van de Islam moeten worden gevormd...

(19) De uitvoerende macht berust bij de staatspresident en de ministerraad..."

HOOFDSTUK IV beschrijft de „officiële vlag, taal en het schrift van het land".

HOOFDSTUK V — De burgerrechten.

(22) Alle burgers, vrouwen en mannen, zijn voor de wet gelijk .

(25) Elke soort schriftelijke publikatie heeft de vrijheid om meningen en thema's ter sprake te brengen. Uitzonderingen vormen de vergrijpen tegen de openbare zeden, schending van de religieuze gebruiken, schending van de eer en faam van het individu, verspreiding van laster en leugens.

(26) De vorming van partijen, verenigingen en genootschappen voor religieuze, politieke en vakbondsaotie is vrij, mits deze niet de beginselen van de vrijheid, de ondeelbaarheid van het land en de nationale eenheid opheffen noch het fundament van de islamitische revolutie vernietigen .

(29) Het recht op een ziekteverzekering, een werklozenverzekermg, op ouderdoms- en invaliditeitsverzekering behoort tot de algemene rechten, en de regering is verplicht elke burger van het land, overeenkomstig de grondwet, deze verzekeringen te garanderen met gebruikmaking van het hele nationale inkomen Hierbij moeten de boeren, arbeiders en degenen met lage inkomens voorrang genieten

(40) De particuliere eigendam, die op legitieme manier en wijze verworven werd, is onaantastbaar De wet moet de omvang ervan bepalen.

(41) Niemand mag worden genoopt tot opgave van zijn bezit in de zin van het algemeen welzijn, behalve wanneer dit geschiedt door een wettelijke bepaling en tegen betaling van een rechtvaardige prijs.

(42) Het nationale parlement bestaat uit door het volk bij vrije en geheime verkiezingen rechtstreeks gekozen afgevaardigden

(47) Wanneer het particuliere eigendom van de industrie, de landbouw of de handel misbruikt wordt als middel tot benadeling of beinvloeding van het algemene belang, wordt bet particuliere eigendom door (een) parlementsbesluit genaast.

HOOFDSTUK VI --- De wetgevende macht

(48-49) Een nationale raadgevende vergadering wordt rechtstreeks en geheim voor 4 jaar gekozen.

(50) Het aantal afgevaardigden bedraagt 270. (...) Voor elke 150.000 burgers komt één afgevaardigde. De aanhangers van de religie van Zarathustra en de joden kiezen (ongeacht het aantal gelovigen) elk één afgevaardigde, de christenen twee afgevaardigden...

(60) De concessieverlening door de regering voor de oprichting van openbare economische lichamen en instellingen en de concessieverlening door de regering voor monopolies van de economie, industrie en landbouw en monopolies i.z. bodemschatten zijn zonder de goedkeuring van het nationale parlement ongeoorloofd ...

(62) De aanstelling van buitenlandse experts en adviseurs, naar gelang de behoefte en de noodzaak, door de regering moet door het nationale parlement worden goedgekeurd...

(68) De toepassing van de wetten op de noodtoestand is verboden, behalve in geval van een oorlog en dan nog alleen op grond van de wettelijke bepalingen...

HOOFDSTUK VII — De uitvoerende macht

(75) Het ambt van staatspresident is het hoogste officiële ambt van het land..."

(77) hij „wordt voor de tijd van 4 jaar rechtstreeks door het volk gekozen...";

(88) hij „is in het kader van zijn bevoegdheden verantwoordelijk jegens het volk...";

(102) hij kan bij een conflict voor bet gerecht worden gedaagd.

(103-113) De premier, die door de staatspresident wordt aangesteld (87), en het kabinet vormen de verdere elementen van de uitvoerende macht: het gezamenlijke kabinet is evenals elke afzonderlijke minister verantwoordelijk jegens het parlement en zij worden bij een conflict voor het gerecht gedaagd.

(124) „De vestiging van elke soort van buitenlandse militaire steunpunten in Iran — zelfs voor vredesdoeleinden dienend — is verboden..."

HOOFDSTUK VIII — De rechterlijke macht

(127) De rechtspraak vormt een zelfstandige macht in de staat...

HOOFDSTUK IX — Het gerechtshof voor administratieve rechtspraak.

(141) Voor het onderzoeken van klachten, bezwaren en protesten van de burgers tegenover ambtenaren, afdelingen of bepalingen van de regering wordt een gerechtshof voor administratieve >echtspraak geschapen...

HOOFDSTUK X — De raad van de beschermers van de grondwet.

(142) Om de grondwet met het oog op de overeenstemming van de uitgevaardigde wetten met de basiswetten te beschermen wordt een raad van de beschermers van de grondwet gevormd en wel uit: (a) Vijf rechtsgeleerden met de Idjtihad-graad (hoogste rang van islamitisch recht), die de eisen van de tijd kennen en kunnen beoordelen Het nationale parlement kiest deze vijf leden uit de lijst van de door de hoogste theologische instanties voorgestelde personen En (b) zes experts voor juridische kwesties, drie van hen moeten professoren van de juridische faculteit zijn en de drie anderen moeten leden van het Opperste Gerechtshof zijn. Alle zes leden worden door het nationale parlement gekozen

(146) De besluiten van de raad van de beschermers van de grondwet zijn geldig, wanneer zij door minstens 2/3 van de 11 leden worden goedgekeurd...

HOOFDSTUK XI

(151) De vrijheid van de staatsmedia voor het doorgeven van informatie moet zijn gegarandeerd De media zijn onder het gemeenschappelijke toezicht van de drie staatsmachten gesteld."

Op 16 juni 1979 verklaarde de voorlopige revolutionaire regering dat het ontwerp van de nieuwe grondwet gedurende diverse weken in het openbaar zou worden besproken. Daarna zou het aan een gekozrn vergadering van 75 leden ter goedkeuring worden voorgelegd. Deze instantie had het recht wijzigingen in het ontwerp aan te brengen, dat daarop in een volksstemming zou moeten worden goedgekeurd.

In perscommentaren werd erop gewezen dat de officiële publikatie van de grondwet meerdere malen was uitgesteld, omdat de meningsverschillen tussen de vooraanstaande geestelijken en politici over de tekst en de voorgenomen wijze van invoering voortduurden. Een laatste hindernis vormde de formulering m.b.t. de autonomie van de Koerden, Turkmenen, Arabieren en de andere minderheidsvolken (art. 5-6). Op dit punt had Khomeini kennelijk zijn opvatting doorgezet: De autonomieregeling strookt met de toegestane decentralisatie van alle provincies; die kunnen proviciaie raden instellen, welke de regionale gezondheidszorg, het culturele leven, het onderwijs in lokale talen en de lokale economische vraagstukken kunnen regelen.
Ook zouden meningsverschillen zijn opgetreden over de bespreking van de grondwet (discussie) en de manier waarop deze van kracht zou worden. Khomeini had oorspronkelijk voorgesteld door een volksstemming het ontwerp te doen goedkeuren, maar dat was op verzet van linkse groeperingen en enkele in aanzien zijnde geestelijken gestuit. De linkse groepen verklaarden dat de bevolking er recht op had door gekozen vertegenwoordigers bij de formulering van de grondwet betrokken te zijn, en ook geestelijken zoals Ayatollah Shariat-Madari hadden gesteld dat een volksstemming niet voldoende was om het constitutionele ontwerp tot een voor het hele land geldige grondwet te verheffen. Op dit punt zou Khomeini ten dele hebben toegegeven, toen hij toestond dat een commissie van

75 personen het ontwerp moest herzien en eventueel wijzigen, voordat het aan het volk zou worden voorgelegd.
Een specifiek islamitische trek in het ontwerp was de raad van de beschermers van de grondwet die ervoor moest zorgen dat geen wetten worden goedgekeurd, die in strijd zijn met de islamitische religieuze wetten. Voorts valt op dat in de tekst de religieuze minderheden van de christenen, joden en Zoroasters wel worden geduld, maar dat niet wordt gesproken van de Baha'isten.

Verkiezing raad van deskundigen

Op 1 juli *1979* publiceerde de regering een wet, die de verkiezing van *73* constitutionele deskundigen regelde, die binnen *30* dagen het constitutionele ontwerp definitief moesten formuleren. In beginsel konden alle Iraniërs, die de idee van de islamitische republiek beleden, kandidaat zijn, behalve leden van de regering en hoge ambtenaren van het sjah-bewind sinds *1963.* Vier zetels werden voor de religieuze minderheden gereserveerd. De kiesgerechtigde leeftijd was *16* jaar.

Op *30* juli verwierf Shariat-Madari het ontwerp van de nieuwe grondwet. Hij verklaarde dat het beter was geweest de grondwet van *1906* (met een constitutionele monarchie naar Brits voorbeeld) opnieuw te bewerken en de artikelen daaruit, die op de monarchie betrekking hadden, te schrappen.

Op 2 aug. verklaarde het Nationale Front niet aan de verkiezing te zullen deelnemen, omdat de raad van constitutionele experts door moellahs zou worden gedomineerd. Ook het kort tevoren opgerichte Nationale Democratische Front, de Socialistische Arbeiderspartij en andere linkse groeperingen boycotten de verkiezingen.

De verkiezing op *3* aug. eindigde met een massale overwinning voor Khomeini's Partij van de Islamitische Republiek, die *60* zetels verwierf. Shariat-Madari's Partij van de Republiek van het Islamitische Volk kreeg 12 zetels. Ais een van de weinige burgerpolitici werd Koerdenleider Abdelrahman Ghassemlou gekozen.

Het aantal kiezers en de opkomst in procenten werd bij het op 11 aug. gepubliceerde eindresultaat niet bekendgemaakt, maar in de pers werd gemeld dat de opkomst lager was dan bij het referendum in maart.

Nadat de raad van experts in de loop van augustus de discussie over het grondwetsontwerp was begonnen, werd gemeld dat de raad op *12* sept. een artikel had goedgekeurd; waarin werd bepaald–datbij ontstentenis van de twaalfde Imam van de Sjiïeten, die *1100* jaar geleden verdween — maar die volgens de sjiïeten eens zal terugkeren —, het ,,toezicht op de aangelegenheden van de natie en haar leiding in de handen van een eerlijke, bekwame en waakzame theoloog" ligt, ,,wiens leiding door de meerderheid van de bevolking erkend en aanvaard wordt".

Dit geheel voor Khomeini pasklaar gemaakte artikel *110* stelde zo het ambt van een opper-president (Vali-e-Faghih) in. Een minderheid van ca. *10* leden vroeg zich af of deze opper-president ook over de soennitische minderheden van Iran zou mogen heersen dan wel of hij niet ook de hoogste autoriteit voor de sjiïeten buiten Iran (Pakistan, India, Indonesië. Irak Libanon enz.) was. Ook werd de vraag gesteld wat bij het overlijden van Ayatollah Khomeini moest gebeuren, omdat de gronawet geen waterdichte methode voorschreef hoe een nieuwe geestelijke heerser zou worden aangewezen.

Bepaald werd dat Khomeini zou worden opgevolgd door een andere geestelijke leider van even grote allure of, als die niet gevonden kon worden, door een raad van geestelijken.

Op *14* okt. stelde de raad van deskundigen voor dat Khomeini de opperbevelhebber van het leger kan benoemen, de oorlog kan verklaren en een veto kan uitswreken over elke presidentskandidaat.

Op 23 okt. werd bericht dat Khomeini ontstemd was, omdat een deel van de raad van experts aarzelde om hem alle macht te geven. ,,De zaak van het hoogste leiderschap is niet iets dat wordt uitgemaakt door de raad van deskundigen. Het is iets dat God heeft ingesteld."

Andere besluiten van de raad van deskundigen betroffen: het verlenen van concessies aan buitenlanders is verboden; debatten in de nationale vergadering moeten in het openbaar plaatsvinden, behalve in noodsituaties. waarbii de dan genomen besluiten slechts" geldig zijn, als die door drie kwart van de leden zijn goedgekeurd; de Arabische taal is een verplicht vak voor alle klassen na het basisonderwijs.

Inmiddels was met de Koerden een bloedige strijd uitgevochten en werd de situatie na de bezetting van de Amerikaanse ambassade in Teheran op 4 nov. *1979* (zie ook pag. 737/1-'79) beheerst door de Iraans-Amerikaanse confrontatie.

Niettemin stond Iran eind nov. *'79* aan de vooravond van een referendum over de nieuwe grondwet, een volksraadpleging die door de voornaamste Koerdische partijen en organisaties werd geboycot. Radio-Teheran zond toen ook een verklaring van Shariat-Madari uit, waarin deze stelde dat art. *110* van de voorgestelde grondwet in strijd was met andere principes ,,waarin de soevereiniteit van het volk staat beschreven. *(NRC/H'blad,* NZZ, *Le* Monde, *AdG)*

Ayatollah Sayed Kazem Shariat-Madari (m.) tijdens een beraad met Sayed Ahmed Khomeini (de zoon van de Ayatollah) en Mehdi Bazarghan (r.).

WEST-EUROPA

BELGIË

ARTSENSTAKING TEGEN VERSOBERINGSBELEID VAN KABINET

De regeringsvoorstellen tot versobering en besparing, geformuleerd in het ontwerp van programmawet, hebben zwaar verzet uitgelokt van vakbondszijde en vooral bij de zorgenverstrekkers (artsen, tandartsen en apothekers).

Op 7 dec. 1979 verlamde een ééndagsstaking, georganiseerd op initiatief van het Algemeen Belgisch Vakverbond, de bedrijvigheid in de Waalse provincies, zowel in de particuliere als in de openbare sectoren. In Vlaanderen bleef de staking beperkter in omvang en weerklank. Op nationaal vlak viel vooral de stoornis op in het openbaar stadsvervoer, bij de spoorwegen en de posterijen. In de Brusselse agglomeratie bleven de banken en de warenhuizen dicht. In de centrale ministeries werd het stakingsbevel slechts in geringe mate opgevolgd. Wegens de moeilijkheden in de distributiesector konden de Franstalige kranten de volgende dag niet verschijnen. Het Algemeen Christelijk Vakverbond deed niet mee aan de stakingsactie.

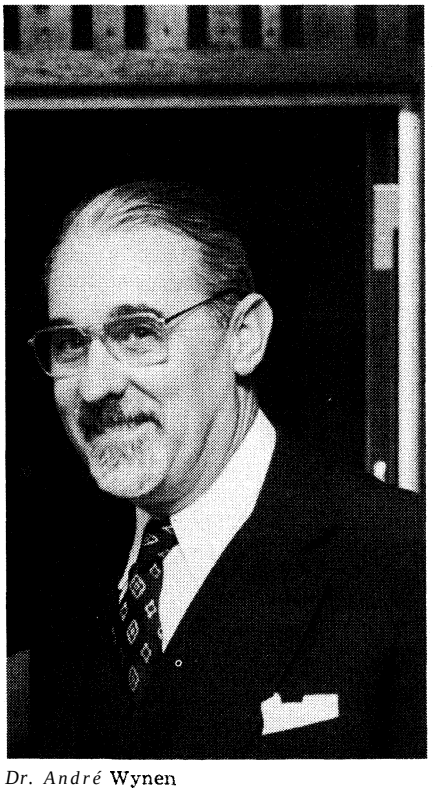

Dr. André Wynen

Het verzet van bepaalde verenigingen van zorgenverstrekkers was veel krachtiger, langduriger en vond ook een ruimere weerklank. Het georganiseerde protest ging vooral uit van de Federatie van syndicale artsenkamers, voorgezeten door dr. André Wynen, en kreeg de steun van de nationale raad van de Orde van geneesheren, die op 10 dec. 1979 een mededeling uitgaf, waarin gesteld werd dat in het ontwerp van programmawet „essentiële principes die de basis vormen van de vertrouwensrelatie tussen patiënt en geneesheer, ernstig bedreigd zijn, zoals de vrije keuze van de arts door de patiënt, de therapeutische en diagnostische vrijheid en het medisch geheim".

Voorts werd herinnerd aan het advies dat de Orde verstrekte ten tijde van de artsenstaking van april 1964 en dat, volgens de nationale raad, nog steeds geldig bleef:

„Het verdedigen van essentiële deontologische principes en van de waardigheid van het beroep, zowel als het vrijwaren van bepaalde rechten van de zieken, kunnen van die aard zijn dat zij in uitzonderlijke omstandigheden de artsen ertoe nopen de zorgen, zoals zij gewoonlijk worden verstrekt, tijdelijk te beperken. Elke collectieve organisatie die ertoe zou strekken de medische activiteiten te beperken — men noeme ze staking, wachtdienst of om het even hoe — is geoorloofd, voor zover gewaarborgd wordt: 1) de continuïteit van de nodige zorgen aan de reeds in behandeling genomen zieken; 2) de bijstand die de arts in geweten onontbeerlijk acht, aan allen."

Niet alle artsenverenigingen namen dit harde standpunt in. De woordvoerders van de Confederatie van Belgische geneesheren, voorgezeten door dr. Marcel de Brabanter, namen een soepele houding aan en aanvaardden de eerste helft van december het gesprek met de regering, met het oog op een aanpassing van het ontwerp van programmawet. Op 15 dec. organiseerde de federatie-Wynen echter te Brussel een druk bezochte en woelige „staten-generaal" van artsen, tandartsen en apothekers, waar heftig werd uitgevaren tegen de regeringsvoorstellen.

Op 20 dec. mislukte een laatste poging om tussen de regering en Wynen een vergelijk te vinden en op 21 dec. begon een aantal artsen, tandartsen en apothekers, op initiatief van Wynen, een — in de tijd onbeperkte — staking van de zorgenverstrekking.

De stakers zorgden wel voor z.g. wachtdiensten: bij de eerste oproep van een zieke begaf een arts zich naar diens woning; bij herhaling van de oproep werd de zieke doorgezonden naar een ziekenhuis. Ook de apothekers beschikten over wachtdiensten. Vrij spoedig bleek de staking vooral voelbaar te zijn in Brussel en in bepaalde streken van Wallonië. In de Vlaamse provincies staakten de huisartsen nagenoeg niet en ook vele specialisten bleven normaal aan het werk.

Zowel de vakverenigingen als de ziekenfondsen en ook de Confederatie-De Brabanter keurden de staking af. De regering beperkte haar reactie aanvankelijk tot de verklaring, dat de meeste aangevochten punten in feite niet voorkwamen in de tekst van het ontwerp van programmawet, maar enkel in de memorie van toelichting en dus niet in aanmerking kwamen voor spoedige realisatie. Voorts keek de regering toe op het aanvankelijk rustige en geordende verloop van de zorgenstaking.

Vlak voor Kerstmis gaf het beheercomité van het RIZIV de regering de raad de terugbetalingstarieven van de ziekenfondsen en de erelonen van de artsen voorlopig niet te indexeren. Dat advies verstrakte de houding van de stakende artsen. Dr. Wynen dreigde de erelonen m.i.v. 1 januari eenzijdig te verhogen, als de terugbetalingstarieven niet zouden worden aangepast. Het advies van het beheercomité bevatte ook diverse voorstellen tot besparing in de sector van de ziekteverzekering.

Op 28 dec. besliste de regering dat de terugbetalingen en de erelonen van de artsen, zoals gepland, wel degelijk met 5,8% mochten worden verhoogd. Anderdeels keurde het kabinet een aantal KB's goed met betrekking tot besparingen in de klinische biologie, de nucleaire geneeskunde, de nierdialyse, de administratieve kosten van de ziekenfondsen enz., in totaal voor een bedrag van ongeveer 5,3 mrd fr.

Op 31 dec. leidde het gesprek tussen minister van sociale voorzorg Califice en de Confederatie-De Brabanter tot een voorakkoord over een aantal betwiste punten uit de programmawet: inschrijving bij een huisarts, verwijzing van huisarts naar specialist, verstrekkingsboekje enz. Overeengekomen werd die punten te verwijzen naar een werkgroep, die ook het probleem van de numerus clausus zou behandelen.

Nog over andere punten, o.m. betreffende de medisch-technische raad, de sancties bij het niet naleven van de verbintenistarieven en de medische apparatuur, werd een akkoord bereikt. Over het probleem van de besparingen zweeg het voorakkoord, maar na de vergadering verklaarde dr. De Brabanter dat het streefcijfer van 5,3 rnrd fr. hem haalbaar leek te zijn.

in de eerste week van januari leidde de staking tot een geleidelijke verzadiging van de opname-capaciteit in de ziekenhuizen van de Brusselse agglomeratie. Ook in Wallonië, vooral in de provincie Namen. zorgde de staking voor groeiende spanning. Toen in Namen het stelsel van de wachtdienst begon te haperen, ging de provinciegouverneur over tot de opvordering van enkele artsen.

Op 7 jan. werd de regering het eens over een aantal amendementen op de programmawet. Dr. Wynen wees ze af, maar de andere gesprekspartners van de regering reageerden positief. Tijdens het weekeinde van 12-13 januari noteerde men een verdere verstrakking in de houding van de stakingsleiders van het syndicaat-Wynen; een aantal Waalse dokters vertrok, op een nogal spectaculaire wijze, per autobus naar het buitenland. Op het ministerie van volksgezondheid werd echter beklemtoond ,,dat er geen reden tot paniek was'' en dat bij een eventuele uitbreiding van de ,,operatievalies'' maatregelen zouden worden getroffen om de onmisbare zorgenverstrekking te waarborgen.

Op 15 jan. verklaarde dr. Wynen dat de staking slechts zou eindigen, indien de regering ondubbelzinnig de drie deontologische basisbeginselen aanvaardde, met name de vrije artsenkeuze, de therapeutische vrijheid en het medisch geheim. Van zijn kant maakte minister van volksgezondheid Dhoore een balans op. Hij zei dat tot dan toe ongeveer 250 artsen waren opgevorderd door de provinciegouverneurs (150 tot 200 in Henegouwen, 50 tot 100 in Namen en Waals-Brabant) en dat ongeveer evenveel artsen, vooral uit Luik, het land verlaten hadden, meestal met bestemming Aken. De minister noemde de toestand ,,helemaal niet dramatisch''. Van de zijde van de vakbonden lieten Debunne (ABVV) en Houthuys (ACV) weten dat zij niet akkoord konden gaan met een aanvaarding zonder meer van de bovengennoemde deontologische beginselen, omdat zo iets het fundamentele gesprek over de hervorming van de sociale zekerheid zou kunnen hypothekeren.

Op 16 jan. brak een kabinetscrisis uit en kregen de FDF-ministers hun ontslag. (pag. 92/2). Dat had een directe weerslag op de artsenstaking. Op 18 jan. verklaarde dr. Wynen op een persconferentie: ,,Daar alle onderhandelingen onmogelijk zijn, wegens het voor onbepaalde duur ontbreken van een verantwoordelijke regering, heeft het gemeenschappelijke front van apothekers, tandartsen en artsen beslist de staking in haar huidige vorm op te schorten.''

Op 23 jan. vergaderde de commissie artsen-ziekenfondsen van het RIZIV opnieuw voor de eerste maal sedert twee jaren. Zij werd het eens over een bestand van twee maanden: artsensyndicaten en ziekenfondsen zullen onderhandelingen aanvatten tot 1 april 1980, ten einde een nieuw verbintenissenakkoord op te stellen. In afwachting werd door de syndicaten van Wynen en De Brabanter aanvaard de tarieven, uitgevaardigd door de regering, na te leven. Ook zou worden gepraat over de mogelijke fundamentele hervorming van het gezondheidsbeleid.

GRIEKENLAND

KARAMANLIS IN JOEGO-SLAVIË EN ROEMENIË, DE BALKAN-SAMENWERKING

In maart '79 heeft prem. Karamanlis een driedaags bezoek aan Joegoslavië gebracht, waar hij gesprekken heeft gevoerd met premier Djuranovic en met president Tito. De Grieks-Joegoslavische betrekkingen waren tijdens het kolonelsegime vrijwel bevroren, maar na de terugkeer van Karamanlis in 1974 zijn zij snel weer verbeterd.

Het handelsverkeer is in 1978 gestegen tot meer dan 200 mln dollar. Vertegenwoordigers van beide landen houden zich bezig met de regeling van de loop van de Vadar, de bouw van een oléoduc van Saloniki naar de Joegoslavische grens en een groot project dat voorziet in een scheepvaartroute van de Donau naar de Egeïsche Zee via de Morava en de Vadar, wat de kortste verbinding tussen Midden-Europa en Griekenland zal zijn.

Beide landen onderhouden ook verder uitgebreide betrekkingen met name op cultureel gebied. Verscheidene honderden Griekse studenten studeren aan Joegoslavische universiteiten en er bestaat samenwerking tussen de strijdkrachten van beide landen.

Het enige probleem tussen beide landen betreft de nationaliteit van de bevolking van noordelijk Griekenland.
Volgens Belgrado zijn de mensen daar Macedoniërs en volgens Athene zijn het Grieken die een Slavisch dialect spreken. Van tijd tot tijd steekt dit probleem de kop op, zonder evenwel tot de moeilijkheden te leiden die net Buigaars-Joegoslavische verschil van mening over de Macedoniërs kenmerkt.
Athene bestrijdt niet het recht van bestaan, binnen de Joegoslavische federatie. van een Macedonisch volk, wat Bulgarije wel doet.

De reis van Karamanlis had ook te maken met de vooral door hem nagestreefde nauwere samenwerking tussen de Balkanstaten.

In 1976 zijn vertegenwoordigers van Griekenland, Bulgarije, Joego-Slavië, Roemenië en Turkije voor de eerste maal in Athene bijeen geweest (pag. 816/2-'77). Het enige, waarover men het eens werd, was een lijst van problemen, die eventueel aangevat konden worden.

Bulgarije heeft zich kort daarna uit de multilaterale samenwerking teruggetrokken er wel op wijzend dat het altijd bereid is bij te dragen tot de oplossing van bilaterale problemen.

Voor Griekenland werden vervolgens de contacten met het westen weer belangrijker, wat o.a. blijkt uit de aansluiting bij de Europese Gemeenschap.

Van de communistische staten in het gebied is Roemenië altijd de grootste voorstander geweest voor een nauwere regionale samenwerking.

Albanië heeft zich van het begin af aan afzijdig gehouden en Joegoslavië heeft zich door het minderhedenprobleem wat op de vlakte gehouden.

De besprekingen tussen Karamanlis en Tito die in Split werden gehouden zijn hartelijk verlopen. Volgens het communiqué hebben beide regeringsleiders in ,,uitputtende en tot in bijzonderheden gaande discussies'' zich bezig gehouden met ,,de internationale problemen en hun uitwerkingen op beide staten''. Daarbij kwamen in het bijzonder de situatie in het Middellandse Zeegebied, het conflict tussen de Turken en de Grieken met betrekking tot de Egeïsche Zee, de kwestie Cyprus, de Balkanproblemen en de weerslag van de Russische-Chinese problemen, ter sprake.

Tito ondersteunde de Griekse initiatieven met betrekking tot nauwere samenwerking tussen de Balkanlanden.
Met betrekking tot de Grieks-Joegoslavische betrekkingen werd meegedeeld dat beide staatslieden uitdrukking hadden gegeven aan hun wens deze op een ,,hoger plan" te brengen. Dat zou in de eerste plaats betrekking moeten hebben op de economische contacten, het handelsverkeer, de verkeersproblemen, de cultuur en het toerisme.
Van Griekse zijde is nog met waardering gesproken over de rol van Tito in de wereldpolitiek en in het bijzonder zijn bijdrage aan de stabilisering van de vrede in de Balkan.

Ceausescu definieert Balkansamenwerking

Van Joego-Slavië reisde Karamanlis door naar Boekarest, de hoofdstad van Roemenië, waar hij sprak met president Ceausescu en met premier Manescu.
De Grieks-Roemeense betrekkingen zijn goed. Het handelsverkeer tussen beide landen is sedert 1971 verviervoudigd en is in 1979 met 30% gestegen.
Ook in de gesprekken met de Roemeense leiders kwam de samenwerking tussen de Balkan-staten ter sprake. Ceausescu heeft van die gelegenheid gebruik gemaakt om duidelijk te zeggen wat Roemenië van deze samenwerking verwacht en hoe het de samenwerking ziet.
De samenwerking, aldus Ceausescu, moet in de allereerste plaats erop gericht zijn de zelfstandigheid van de verschillende Balkanvolken te garanderen. Roemenië, zo zei hij, is altijd al tegen blokvorming geweest die de soevereiniteit van bepaalde volken aantast.
.,Daarom vatten wij de Balkansamenwerking niet op als een tendens tot blokvorming, maar als een tendens tot destabilisering van een onafhankelijke politiek van iedere natie.
,,Wij zijn van mening dat de Balkanlanden in het belang van hun welvaart en van hun onafhankelijke ontwikkeling, moeten samenwerken. Zij moeten ermee ophouden een werktuig in dienst van andere machten te zijn. Het is de hoogste tijd dat de Balkanlanden nu in het belang van hun eigen volken handelen."

President *Zjiwkow* in Griekenland

De Bulgaarse president en partijleider Zjiwkow verbleef op 29 en 30 april '79 in Griekenland, waar hij op Korfoe met premier Karamanlis besprekingen heeft gevoerd.
Aan het eind van de besprekingen werd een diplomatiek document ondertekend dat het mogelijk maakt de economische samenwerking tussen de beide landen vast te leggen.
Wat het andere punt van gesprek, de Balkansamenwerking, betreft, heeft Karamanlis verklaard dat zijn regering alles zal doen om te voorkomen dat de Balkan weer een gebied van spanning wordt.

Zjiwkow heeft verklaard dat Bulgarije bereid is aan een eventuele tweede Balkan-conferentie deel te nemen. Deze bereidverklaring zou tevens de laatste hindernis voor het houden van een dergelijke conferentie uit de weg geruimd hebben, want Turkije dat aan de beurt is om de volgende Balkan-conferentie te leiden, heeft aldus de FAZ van 22 maart 1979, gewacht met het verzenden van de uitnodigingen omdat het Bulgarije niet in een moeilijk parket wilde brengen.

Bulgarije heeft zich tot nog toe zeer afzijdig gehouden en dit, volgens de andere Ralkanlanden, onder druk van de Sowjet-Unie.

Moskou, aldus de algemene opvatting, staat vijandig tegenover een politiek gemotiveerde Balkansamenwerking in het teken van de onafhankelijkheid.

Er wordt ondertussen in enkele Balkanhoofdsteden rekening mee gehouden dat Bulgarije voor zijn houding ook eigen. nationale argumenten heeft.
Het heeft historisch gezien slechte ervaringen met multilaterale samenwerking op de Balkan gehad en het kan, omdat het in het hart van de Balkan ligt. van het bilaterisme met de buren meer nut hebben.
In Sofia heeft men altijd verklaard dat daar, waar voor multilaterale samenwerking een goede basis aanwezig is, meegedaan zal worden.
Maar men wil geen kunstmatige multilateraliteiten scheppen, alleen maar om het beginsel en men wil de Balkansamenwerking vooral niet politiek interpreteren.
Volgens Bulgarije is het bilaterisme geschikter voor de oplossing van de meeste problemen. Binnen dit kader zet Bulgarije zich in voor goede betrekkingen tussen de Balkanlanden. (Le Monde, FAZ, NZZ)

CONTACTEN MET ALBANIË

Van 28-30 maart 1978 heeft een Griekse delegatie onder aanvoering van de minister voor handel George Panayotopoulos een bezoek gebracht aan Albanië.
Tijdens dit bezoek werden twee verdragen ondertekend. Het eerste, ondertekend op 28 maart, voorzag in de ingebruikstelling van een luchtlijn tussen Athene en Tirana, terwijl het tweede, ondertekend op 30 maart in de vorm van een protocol, voorzag in handelsverkeer tussen beide landen ter waarde van $ 20 mln.
Met betrekking tot de Griekse minderheid in Albanië, die geschat wordt tussen de 40.000 en 80.000 leden te tellen, heeft de Albaanse leider Hoxa meegedeeld dat deze volledig gelijk zijn.
Minister Panayotopoulos heeft toestemming gekregen enkele Griekse dorpen te bezoeken en hij is naar Griekenland teruggekeerd via de Kakavia-pas op de grens tussen beide landen, die dertig jaar geleden gesloten is.
Volgens de International *Herald* zijn in het begin van 1978 vijf Grieksprekende Albanezen naar Griekenland gevlucht, waar zij politiek asiel hebben gekregen. Zij vertelden de pers in Griekenland dat de Griekse minderheid in Albanië onder zware druk staat en dat er krachtdadig aan een Albaniseringsprogramma wordt gewerkt. (NZZ, Le Monde, *IHT*)

GRIEKS-RUSSISCHE BETREKKINGEN, HAVENFACILITEITEN VOOR RUSSISCHE VLOOT IN DE EGEÏSCHE ZEE, BEZOEK KARAMANLIS AAN SU

Eind augustus 1979 is in Athene het eerste programma van de culturele uitwisseling tussen Griekenland en de Sowjet-Unie ondertekend.
Deze ondertekening vond plaats in het kader van een in sept. 1978 in Moskou afgesloten bilateraal cultureel verdrag.
Op 8 sept. 1979 werd bekend dat het Griekse scheepswervenbedrijf Neorion, dat gecontroleerd wordt door de Griekse Nationale Bank, een akkoord heeft ondertekend met het Sowjetrussische Sudenport-concern, dat voorziet in havenfaciliteiten voor Russische schepen op het eiland Syros. Zowel Russische koopvaardij- als onbewapende bevoorradingsschepen voor de marine kunnen van deze faciliteiten gebruik maken.
Volgens kranten in Athene was dit akkoord het begin van een regeling die havenfaciliteiten voor alle schepen van de Russische Middellandse Zeevloot wil geven, maar van officiële zijde is dit ontkend.
De Russische Middellandse zeevloot beschikt nu over twee ankerplaatsen in de buurt van Kreta.
Van 1 tot 5 okt. 1979 heeft Karamanlis een bezoek gebracht aan de Sowjet-Unie. Het was de eerste maal dat een Griekse premier de Sowjet-Unie bezocht.

Er werd zowel in Griekenland, als daarbuiten nogal wat aandacht aan de reis besteed.

De reis, aldus de Atheense correspondent van het NRC/H'blad van 1 okt. '79, draagt zelfs bij tot het herstel van de populariteit van de regeringsleider die door de prijsverhogingen en economische maatregelen eerder (pag. 54/3 e.v.) nogal had geleden.

De gevoelens van ,,nationale solidariteit" met Karamanlis van links tot rechts — alleen de Junta-gezinde krant Eleftheros Kosmos vaart uit tegen de reis — worden nog versterkt door het recente rumoer rond de Griekse vergunning aan hulpschepen van de Sowjetmarine, gebruik te maken van een noodlijdende scheepswerf op het eiland Syros. waar zelfs de plaatselijke bisschop zijn blijdschap over uitsprak. (zie boven)

Woordvoerders van het Amerikaanse State Departement en ook van het NAVO-hoofdkwartier in Brussel hadden naar aanleiding hiervan termen in de mond genomen als ,,onrustbarend" en ,,gevaarlijk precedent", hetgeen oppositieleider Andreas Papandreou weer deed spreken van een ,,rauwe inmenging in de Griekse binnenlandse politiek".

Behalve de Junta-gezinden is merkwaardig genoeg ook de leider van het oude, steeds afbrokkelende Centrum, Zigdis, (altijd in de contramine) in het geweer gekomen tegen de terbeschikkingstelling die, zo vindt hij, aan parlementaire goedkeuring moet worden onderworpen omdat de Griekse wateren, die ook Amerikaanse bases herbergen, ,,strijdtoneel dreigen te worden van de twee supermachten". Maar in de algemene opwinding over de Amerikaanse reacties heeft bijna niemand aan deze woorden aandacht geschonken. Papandreou reageerde: ,,Beter de aanwezigheid van heide supermachten dan van één. Nog beter natuurlijk die van geen".

Van links tot democratisch-rechts vindt de Griekse pers dat het hoog tijd wordt dat een Grieks regeringsleider zich — voor het eerst — in het Kremlin laat zien. De gematigd rechtse Kathimerini memoreert dat in 1956 een dergelijke uitnodiging — aan de toen ook als premier optredende Karamanlis — voor het Griekse publiek nog geheim moest worden gehouden, en dat in 1965 de Centrum-premier George Papandreou zijn aanvankelijke aanvaarding zelfs onder Amerikaanse druk moest intrekken.

Die abnormale Amerikaanse greep op de Griekse politiek. zo schrijft het blad, leidde later tot de militaire staatsgreep van 1967. Dat Karamanlis nu kan gaan is een teken dat zulke anomalieën in de binnenlandse en buitenlandse politiek voorbij zijn. Algemeen wordt van rechtse zijde benadrukt dat er niets verandert in Karamanlis' stelling ,,we horen bij het Westen" en er wordt aan herinnerd dat hij zowat de laatste leider uit dat Westen is die naar Moskou gaat — nog na de Spaanse koning en de prins van Monte Carlo.

Er wordt een achterstand ingehaald waarvan de Turkse diplomatie, zo wordt gememoreerd, dankbaar gebruik heeft gemaakt. Sinds 1965 zijn doorlopend ministers van buitenlandse zaken, premiers (viermaal) en zelfs staatshoofden van die twee landen bij elkaar op bezoek geweest. Behalve enorme Russische economische steun aan de Turken heeft dat ook tot gevolg gehad dat Moskou zich nogal tolerant opstelde tijdens de Turkse interventie op Cyprus — nog deze zomer werd een geprojecteerd bezoek van de Grieks-Cyprische president Kyprianou door de Russen met onduidelijke redenen afgelast — en dat Moskou zich enigszins als ,,bondgenoot" van de Turken kwam te beschouwen in de kwestie van de territoriale wateren van de Egeïsche Zee.

In Moskou heeft Karamanlis besprekingen gevoerd met regerings- en partijfunctionarissen. Er werd een politiek document ondertekend waarin beide partijen zich uitspreken voor ontspanning en goede nabuurschap en verklaren dat zij zich zullen inzetten om hun betrekkingen en hun samenwerking op het terrein van de politiek, economie, techniek, cultuur en wetenschappen te ontwikkelen en uit te breiden op basis van de eerbiediging van de onafhankelijkheid, de territoriale integriteit, de onschendbaarheid van de grenzen, de gelijkheid van de rechten, de niet-inmenging in de binnenlandse zaken en de wederzijdse belangen.

In het geval dat er een situatie ontstaat die naar de opvatting van beide landen, een gevaar voor de vrede is, zullen beide regeringen contact met elkaar opnemen. Verder is er ook een economisch en technisch samenwerkingsakkoord ondertekend dat voorziet in de levering door de SU van aardolie en elektriciteit: 300 mln kWh in 1982 en 1 mrd vanaf 1984.

In een tafelrede heeft premier Kosygin kritiek geuit op de plannen voor de stationering van ,,nieuwe typen kernwapens op de grondgebieden van Westeuropese landen".

Het is moeilijk, aldus de Sowjetrussische premier, dit plan voor iets anders te houden dan een poging militaire voorsprong te krijgen.

Dit was voor de Sowjet-Unie onaanvaardbaar en was fundamenteel in tegenspraak met de détente.

In overeenstemming met de doeleinden van de ontspanning, aldus Kosygin, moet er ook een oplossing gevonden kunnen worden voor een zo acuut probleem als dat van Cyprus.

Woordelijk zei hij: ,,De Sowjet-Unie bepleit onveranderlijk een regeling die gebaseerd is op de beginselen van onafhankelijkheid, soevereiniteit, territoriale integriteit en eerbiediging van de politiek van niet-gebondenheid van de republiek Cyprus. Wij zijn voor een demilitarisering van Cyprus, op wiens grondgebied noch buitenlandse troepen noch buitenlandse militaire bases moeten zijn, voor de interne gesprekken die op het eiland gevoerd worden en voor de uitvoering van de bekende resoluties van de VN, die betrekking hebben op Cyprus." Karamanlis antwoordde dat de dramatische gebeurtenissen op het eiland juist een karakteristiek voorbeeld voor het niet in acht nemen van dergelijke principes waren.

Karamanlis sprak in de tafelrede ook over Griekenlands toetreding tot de EG, wat in de Sowjet-Unie niet gunstig ontvangen is.

Hij zei: ,,In de laatste jaren heeft Griekenland een zware beproeving doorgemaakt. Na het herstel van de democratie wijdt het zijn inspanningen aan de politieke, economische en sociale vernieuwingen. En het heeft op deze terreinrn vooruitgang geboekt. Juist deze vooruitgang maakt het mogelijk een zetel in de Europese Gemeenschap in te nemen, samen met de volken waarmee het traditionele banden heeft." Aan het einde van het bezoek werd ern gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waarin stond dat de besprekingen hadden plaatsgevonden in ern vriendschappelijke atmosfeer en in een geest van wederzijds begrip en respect.

Voor de rest bevatte het communiqué nauwelijks opzienbarende uitspraken, wat, naar het *NRC/H'blad* wist te melden, in Athene een lichte ontnuchtering teweeggebracht heeft.

In een commentaar van het Atheense persbureau op het Moskouse slotcommuniqué is sprake van ,,sommige thema's waarover geen identiteit van opvatting" bleek te bestaan, maar waarin men elkaar beter heeft leren kennen. Het bezoek heeft, aldus het commentaar. in ieder geval ,,een fundamenteel vacuüm overkoepeld, veroorzaakt door een achterstand van tien a twaalf jaar ten opzichte van andere westerse landen".

Weinigen hadden werkelijk verwacht dat in het communiqué sprake zou zijn van Griekenlands rechten in de Egeïsche Zee en in het bijzonder dat het recht op uitbreiding van zijn territoriale wateren tot twaalf mijl waarvan de Sowjet-Unie een tegenstander heet (al blijkt ook dat niet uit de tekst).

Oppositieleider Andreas Papandreou sprak van een ,,geslaagd bezoek" vooral tegen de achtergrond van het feit dat de Sowjet-Unie tot nu toe uitstekende betrekkingen met Turkije onderhield. Dit alleen al, aldus Papandreou, maakt enigerlei uitgesproken Sowjet-garantie van Griekenlands oostgrenzen onmogelijk, nog afgezien van het feit dat die grenzen niet door de Sowjet-Unie maar door de NAVO worden bedreigd.

Papandreou was vooral tevreden over artikel elf van het communiqué, waarin de afspraak wordt gemaakt dat de twee regeringen onderling contact zullen opnemen als er sprake is van bedreiging van de vrede. Deze clausule kwam in het Russisch-Turkse communiqué van juni jongstleden niet voor. ,,Het is duidelijk dat men in de Sowjet-Unie geen faits accomplis in de Egeïsche Zee wil", aldus Papandreou.

Bezoeken aan Praag en Boedapest

Vanuit de Sowjet-Unie is Karamanlis doorgereisd naar Boedapest en vervolgens naar Praag. In de Hongaarse hoofdstad ondertekende hij op 8 okt. 1979 twee akkoorden. Eén heeft betrekking op technische en economische samenwerking, de andere op rechtsbijstánd. In een gemeenschappelijk communiqué, uitgegeven voor het vertrek van Karamanlis werden deze beide akkoorden een stevige basis voor de verdere uitbouw van de wederzijdse betrekkingen genoemd. *(NZZ,* Le Monde, *FAZ,* The Guardian, *NRC/H'blad)*

KARAMANLIS IN DE VOLKSREPUBLIEK CHINA

Van 12 tot en met 15 nov. 1979 was Karamanlis voor een officieel bezoek in de Volksrepubliek China. Hij heeft er besprekingen gevoerd met partij- en regeringschef Hoea Guofeng en met vice-premier Deng Xiaoping.

De Griekse regeringschef, aldus de *NZZ* (15-11) heeft met zijn Chinareis bepaalde concrete doeleinden voor ogen.

Daartoe behoort niet in de laatste plaats de bevordering van de Grieks-Chinese handelsbetrekkingen, waaraan vooral de Griekse reders grote waarde hechten. Verder wil Athene ingelicht worden over de opvattingen van Peking met betrekking tot de politieke situatie op de Balkan, een wens waarvan het belang duidelijk is als men bedenkt dat de Griekse diplomatie, ondanks alle euforie over de ,,voortreffelijke stand van de betrekkingen met de communistische Balkanlanden'', zich zorgen maakt over wat er gaat gebeuren na de dood van Tito.
In Athene werd daarom met voldoening geregistreerd dat het centraal orgaan van de Chinese communistische partij Renmin Ribao al bij het begin van de reis van Karamanlis de vriendschappelijke betrekkingen met de Balkanlanden positief gewaardeerd heeft.

In redevoeringen tijdens een banket op 12 nov. 1979 kwamen zowel Deng Xiaoping als Karamanlis over de EG te spreken. De Chinese vicepremier wenste de Grieken geluk met hun aansluiting bij de EG. Hij zei dat de Volksrepubliek altijd voorstander is geweest van een sterk en verenigd Europa in het belang van de Europese volken en dat bijdraagt aan de verdediging van de vrede en de mondiale stabiliteit.

Karamanlis zei ervan overtuigd te zijn dat de éénwording van Europa deze in staat zou stellen ,,volledig gebruik te maken van zijn grote mogelijkheden en een factor van stabiliteit te worden in het internationale leven''.

Tijdens het bezoek is een verdrag voor economische en technische samenwerking ondertekend. *(Le* Monde, *NZZ)*

AANGAAN DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET VATICAAN ONGRONDWETTIG VERKLAARD

De Griekse Raad van State, de hoogste rechtsinstantie voor administratief rechtelijke aangelegcnheden heeft eind augustus 1979 een decreet van de president ongrondwettig verklaard, waarin aangekondigd werd dat diplomatieke betrekkingen aangeknoopt zouden worden met het Vaticaan.

Premier Karamanlis en minister van buitenlandse zaken Rallis kregen van de rechters te horen dat ,,het Vaticaan volgens bestaande volkenrechtelijke opvattingen niet als staat is te beschouwen. Het Vaticaan is een instelling, die eerder een religieuze dan een politieke functie heeft. Voor een ambassadeur van Griekenland is daar geen plaats''.

De regering heeft daar tegenin gebracht dat de rechters in hun oordeel ,de politieke betekenis van bepaalde feiten niet betrokken hebben'' en zich ook afgesloten hebben voor de ,,bestaande realiteit''.

Blijkbaar is ,,het de heren rechters tot nu toe onbekend gebleven'', zo zei de woordvoerder van de regering, dat al meer dan 80 landen in de wereld de kerkelijke staat volledig erkend hebben.

Het Vaticaan telt meer dan 2500 staatsburgers, die eigen paspoorten hebben, over een eigen bestuur, eigen ministeries, zelfs banken en kranten beschikken.

Al eerder was van de kant van de Grieks Orthodoxe kerk geprotesteerd tegen het voornemen van de regering. De Heilige Synode van deze kerk zal zich echter opnieuw over het probleem buigen. *(FAZ)*

PARLEMENT KEURT TOETREDING TOT EG GOED

Op 28 juni '79 heeft het Griekse parlement het toetredingsverdrag tot de EG geratificeerd. Het verdrag was op 28 mei '79 in Athene ondertekend (pag. 488-'79).

Vóór ratificering stemden na een debat dat vier dagen heeft geduurd 191 van de 300 leden van het parlement. Tegen stemden twee afgevaardigden en drie onthielden zich. De overige 104 afgevaardigden, 93 van de grootste oppositiepartij, de linkssocialistische Panhellenistische beweging Pasok van Andreas Papandreou en de elf leden van de pro-Russische vleugel van de gespleten communistische partij, hadden het parlement bij het begin van het debat al verlaten om hun tegenstand tegen toetreding van Griekenland tot de EG te demonstreren.

Nu het verdrag door het parlement is bekrachtigd zal Griekenland van 1 januari 1981 af het tiende lid van de EG zijn.

In Brussel is volgens niet nader genoemde functionarissen een probleem ontstaan rond de benoeming van de door Athene voorgestelde permanente vertegenwoordiger van Griekenland bij de EG. De kandidaat, Stavros Roussos, is in de periode 1967-1974, dus tijdens de militaire dictatuur, de Griekse ambassadeur bij de Gemeenschap geweest.

De Europese commissie zou geschokt zijn door deze keus van de Griekse regering, die steeds heeft gezegd dat het lidmaatschap van de EG de democratie in haar land steunt. Volgens sommigen zou de commissie al een negatief advies hebben gegeven, maar officieel werd alleen gezegd dat de zaak nog wordt besproken en een diplomatieke — dus vertrouwelijke — kwestie is. *(AP, AFP, DPA)*

GRIEKS-TURKSE BETREKKINGEN, HOF VERKLAART ZICH ONBEVOEGD

Van 1 tot 4 december 1978 hebben een Turkse en een Griekse delegatie elkaar ontmoet op de Turkse ambassade in Parijs voor besprekingen over de geschilpunten die tussen beide landen bestaan. Deze zijn: de afbakening van het continentale plat in de Egeïsche Zee.

Turkije claimt daarbij een groot deel van het Egeïsche Zeegebied als behorend tot het continentale plat van Anatolië. Griekenland verwerpt dit. Griekenland heeft in '76 een beroep gedaan op het Internationale Hof van Justitie in Den Haag. Turkije bestrijdt de bevoegdheid van het Hof.

De betrekkingen tussen beide landen worden verder overschaduwd door de kwestie-Cyprus.

In 1978 evenwel hebben Karamanlis en Ecevit, de toenmalige premier van Turkije, het initiatief genomen om de tafel te gaan zitten. Beide staatslieden ontmoetten elkaar toen in Montreux (pag. 798/'78) en later nog een keer in Washington t.g.v. de NATO-topconferentie (pag. 799/3-'78).

Beslot-n werd toen dat delegaties op ambtenarenniveau regelmatig bijeen zouden komen om te trachten een oplossing voor de bestaande problemen te beginnen.
In de loop van 1978 hebben deze ontmoetingen plaatsgevonden.

Begin en half november 1978 deden zich enkele grensincidenten voor, o.a. bij de grensrivier Evros, waarbij Griekse houthakkers door de Turkse politie gevangen genomen werden (pag. 800/1-'78).
Dit leidde weer tot een nota-wisseling tussen beide landen, maar op 23 november '78 besloten de beide ministers van buitenlandse zaken Rallis (Griekenland) en Oksun (Turkije) in Straatsburg, dat de houthakkers weer aan Griekenland uitgeleverd zouden worden.
Zij besloten eveneens dat het in '71 getekende protocol dat een regeling bevat over de loop van de Evros, geratificeerd zou worden.

Het Verdrag van Lausanne van 23 juli 1923 heeft de rivier de Evros tot grens tussen Turkije en Griekenland gemaakt.
Een commissie van drie man, onder aanvoering van een Zwitser moest het precieze tracé van de grens vaststellen. Dat leverde nogal wat moeilijkheden op omdat de rivier nogal eens van loop verandert en al naar gelang het seizoen breder of smaller is.
Jarenlang bleef dit een twistpunt tussen beide staten.
In '58 heeft Athene voorgesteld tot een definitieve vaststelling van de grens te komen op basis van metingen. Ankara ging daarmee akkoord.

De ministers Rallis en Ocun ontmoetten elkaar in dec. 1978 op de bijeenkomst van ministers van buitenlandse zaken van de NATO in Brussel. Ocun liet Rallis toen weten dat premier Ecevit een behandeling van de bilaterale problemen op het hoogste niveau zou toejuichen en dat hij bereid was tot een nieuwe ontmoeting met Karamanlis.
Van Griekse zijde werd op dit voorstel enigszins afhoudend gereageerd. Rallis vroeg zich af wat voor zin een ontmoeting op regeringsniveau kon hebben als de onderhandelingen op het niveau van hoge ambtenaren geen enkel resultaat hadden opgeleverd.
Na bemiddeling van de Britse minister van buitenlandse zaken Owen, tijdens een diner, werd besloten dat de onderhandelaars, de Griekse directeur-generaal van buitenlandse zaken Tzounis en de Turkse ambassadeur in Bern Bilge, in jan. 1979 wederom aan de tafel zouden gaan zitten.

Internationale Hof verklaart zich onbevoegd

In 1976 heeft Griekenland het Internationale Hof van Justitie in Den Haag verzocht een uitspraak te doen over de afbakeling van het continentale plat in de Egeïsche Zee.
Turkije heeft van meet af aan de bevoegdheid van het Hof bestreden, omdat het hier een politieke en niet een volkenrechtelijke kwestie was. Het Hof heeft beide partijen de mogelijkheid gegeven een nota in te dienen over de kwestie van de bevoegdheid. De inzendingstermijn sloot in april 1979 (pag. 799/3 - 78).

Op 19 dec. 1978 bepaalde het Hof in Den Haag met 12 tegen 2 (de Griekse rechter Stassino en de Spaanse rechter De Castro) dat het niet bevoegd is in de kwestie van de afbakening van het continentale plat tussen Griekenland en Turkije een uitspraak te doen.
De overwegingen van het Hof waren:

Een vereiste van het voeren van een proces voor het Internationale Gerechtshof is de toestemming daartoe van de partijen. Het Hof moet dit, voorafgaande aan de inhoudelijke behandeling, onderzoeken; als blijkt dat niet voldaan is aan het toestemmingsvereiste, dan moet het Hof zich onbevoegd verklaren.
Als bewijs voor de stelling dat Turkije wél toestemming had gegeven voor een procedure, voerde Griekenland twee redenen aan.
In de eerste plaats werd beweeid dat zowel Griekenland als Turkije partij waren bij de „General Act for the Pacific Settlement of International Disputes" (1928). Hierin werd de bevoegdheid van het Permanente Hof van Internationale Justitie — later, in 1949, het Internationale Gerechtshof — tot het beslechten van bepaalde geschillen, bij voorbaat vastgelegd.
Het Hof stelde dat Griekenland zich ten onrechte op de Genera1 Act beriep. Bij de toetreding had Griekenland namelijk een voorbehoud gemaakt: geschillen aangaande de territoriale status van Griekenland zouden niet onder de Genera1 Act vallen. Het Hof acht vraagstukken met betrekking tot het continentale plat territoriale kwesties die door Griekenland waren uitgezonderd van de rechtsmacht van het Hof. Het Hof is derhalve niet bevoegd over deze kwestie te oordelen.

Als tweede argument voor de aanwezigheid van Turkse toestemming werd verwezen naar een gemeenschappelijk communiqué van de eerste ministers van beide landen (31 mei 1975). Hierin verklaarden zij dat de problemen tussen de landen vreedzaam opgelost zouden moeten worden, door onderhandelingen, en wat betreft het continentale plat, door het Internationale Gerechtshof. Volgens de Griekse positie bevatte deze passage de toestemming tot een procedure. Volgens het Turkse standpunt kan een dergelijke verklaring niet gezien worden als een overeenkomst naar internationaal recht.
Het Hof interpreteerde het communiqué als een intentie-verklaring waarin slechts de bereidheid was neergelegd om mee te werken aan de totstandkoming van een overeenkomst waarbij van beide kanten toestemming tot een procedure wordt gegeven. De verklaring was echter niet op zichzelf een dergelijke overeenkomst, dus ook hieruit kon niet de aanwezigheid van Turkse toestemming worden afgeleid.
De precieze inhoud van het volkenrechtelijke begrip continentaal plat is omstreden. Over een aantal elementen lijkt echter in grote lijnen overeenstemming te bestaan: het continentaal plat wordt gevormd door dat deel van de zeebodem dat aansluit op de territoriale zee; de kuststaat heeft hierop soevereine en exclusieve rechten tot onderzoek en exploitatie van bodemschatten, de wateren boven het continentaal plat blijven volle zee.
Een uiterst belangrijke open vraag is, hoe het continentale plateau verdeeld moet worden indien buurstaten er samenvallende aanspraken op maken. In het Grieks-Turkse geschil is een antwoord op deze vraag noodzakelijk, aangezien op goede geologische en juridische gronden de hele Egeïsche Zee als continentaal plat kan worden beschouwd.
Een centrale plaats in het conflict wordt ingenomen door enige, dicht voor de Turkse kust liggende, Griekse eilanden. De Griekse stelling is dat deze eilanden een eigen territoriale zee hebben, en daarmee rechten op een aansluitend stuk van het continentale plat. Volgens Turkije ligt de afbakeningslijn midden tussen het Griekse en het Turkse vasteland; de Griekse eilanden moeten in dit verband beschouwd worden als uitstulpingen van een — deels tot Turkije behorende — continentaal plat. *(NRC/H'blad, Le* Monde, NZZ)

SBWJET-UNIE

DE AFGHAANSE CRISIS VANUIT SOWJET-GEZICHTSPUNT

Tijdens de kerstdagen van 1979 hebben Sowjet-troepen ingegrepen in de politieke ontwikkelingen in Afghanistan (pag. 17 e.v. - 1980).
Hoe de leiding van de SU aankijkt tegen deze interventie blijkt o.m. uit een artikel in de ***Prawda*** van 31 dec. 1979, ondertekend door ,,A. Petrow". Dit pseudoniem wordt gebruikt, wanneer de collectiviteit van de leiding van de SU een officiële mening te kennen wil geven.
De tekst van dit artikel volgt hieronder.

In de afgelopen dagen hebben zich belangrijke gebeurtenissen voltrokken in het leven van het Afghaanse volk In verband met het tussenbeide komen door de imperialisten in de interne aangelegenheden van democratisch Afghanistan, hetgeen de omvang en vormen had aangenomen die het hele bestaan van deze republiek in gevaar brachten. hebben het Centraal Comité van de Democratische Volkspartij en de regering van de Democratische Republiek Afghanistan een oproep gedaan tot de bevolking van het land om een vastberaden houding in te nemen ter bescherming van de verworvenheden der April-revolutie Ze verzamelen alle progressieve nationale krachten ter wille van het veilig stellen van een nieuw, vrij en onafhankelijk Afghanistan

Het afbreken van het oude en het scheppen van het vooruitstrevende is altijd een moeilijk en ingewikkeld proces Dit is nog veel moeilijker wanneer er aan het verzet dat aan de revolutie wordt geboden door de reactie binnen de natie, door de krachten die hun macht en hun voorrechten aan het verliezen zijn, het ingrijpen wordt toegevoegd door die buitenlandse reactie, waarbij het imperialisme voordeel probeert te trekken uit de gelegenheid om ae omvang van zijn heerschappij uit te breiden en een ander volk te gaan onderdrukken en onder de duim te krijgen Dit is geheel en al en dubbel en dwars waar wanneer men het toepast op het Afghanistan van onze dagen

Hoewel het een van de oudste landen van Midden-Azie is, behoorde het tot voor kort tot de meest aohtergebleven landen Het leek wel alsof het leven hier pas op zijn middeleeuwse plaats maakte en het volk gedoemd was tot een miserabel bestaan

Feodalen maakten er de dienst uit en slachtofferden het volk en om te verzekeren dat dit altijd zo zou blijven, verspreidden ze obscurantisme, verstrikten ze de massa's in een diepe afhankelijkheid en onderdrukten ze iedere poging om een sprankje licht te brengen in het duister van de wetteloosheid en de willekeur

Het Afghaanse volk zei in april 1978 ,,NEE" tegen dit verrotte stelsel Het werkende volk van dit land nam zijn lot in eigen hand. Het leven eiste diepgaande veranderingen in de stedelijke en de plattelandsgebieden, het reorganiseren van de klasse- en de stamverhoudingen en de hele sociaal-economische basis van de Afghaanse maatschappij en het invoeren en niet alleen maar formeel proclameren van de principes van onafhankelijkheid en soevereiniteit en van het dienen van de nationale belangen van Afghanistan.

Zonder dit soort veranderingen zou het onmogelijk zijn om zelfs maar te denken aan enige werkelijke macht van het volk en aan welvaart voor het volk. De April-revolutie werd geleid en ten uitvoer gelegd door de vooruitstrevende krachten van de Afghaanse samenleving die verenigd zijn in de Democratische Volkspartij — de krachten die vreselijk vervolgd zijn door het koninklijke regiem en die aan onderdrukkingsmaatregelen bloot stonden gedurende het bewind van Daoed Sjah De April-revolutie werd tot stand gebracht met minimale verliezen

Dit feit laat niet alleen zien dat het vorige regiem zijn tijd had gehad. maar ook het aantrekkelijke van het programma dat door de Democratische Volkspartij is voorgelegd aan de brede massa's, die de revolutie dan ook als hun levenszaak ondersteunden De vijanden van democratisch Afghanistan waren er zich van bewust dat iedere stag vooruit naar het opbouwen van een nieuw leven. naar het bevrijden van het land uit de kluisters der onderdrukking, hun hoop verwoestte op het terugwinnen van hun verloren posities

De buitenlandse imperialistische krachten zetten derhalve een directe geheime verstandhouding in elkaar met de binnenlandse contrarevolutionaire krachten. Zowel de buitenlandse imperialistische krachten als de binnenlandse contrarevolutionaire krachten traden de opkomst van de DRA openlijk vijandig tegemoet en maakten geen geheim van hun voornemen om alles te doen om Afghanistan van de gekozen weg af te duwen

De krachten van de binnenlandse contrarevolutie en de buitenlandse reactie hoopten dat de April-revolutie niet in staat zou zijn de slagen af te weren die haar zouden worden toegebracht Ze begonnen dat zó te geloven dat ze de dagen en de maanden noemden, waarop ze hun triomfantelijke intocht in Kaboel zouden maken en zo nu en dan maakten ze zelfs geen geheim van de voorbereidingen voor roofovervallen op deze of gene districten. Maar de reactionairen kregen toen dan ook werkelijk onbeperkte ondersteuning van de imperialistische kringen der USA. de Pekingse Leiders en de regeringen van enige andere landen die de contrarevolutionaire benden rijkelijk voorzagen van wapens, uitrusting en geld.

Tientallen centra, die voor de vorm beschreven worden als vluchtelingenkampen, werden georganiseerd op het grondgebied van Pakistan Gewapende groepen die het grondgebied van Afghanistan worden opgestuurd, ondengaan hier een training In deze kampen zitten ze op de loer of worden ze bijeengebracht na het doen van overvallen op bewoonde gebieden, verbindingslijnen en andere objecten in Afghanistan. Onder de instructeurs die deze eenheden opleiden, bevinden zich laden van de geheime diensten der Verenigde Staten, Chinese specialisten in zogenaamde ,,guerrilla-operaties" en zelfs deskundigen in ondermijnend optreden uit Egypte.

Er is een duidelijk verband tussen bezoeken van Amerikaanse afgezanten aan Pakistan, hun bezoeken aan sommige gebieden in Afghanistan en de operaties der rebellerende krachten. Het is geen toevallige samenloop dat de muiterij in Herat waar de Afghaanse reactie, Washington en Peking speciale betekenis aan hechtten, onmiddellijk werd begonnen nadat een van de raddraaiers der Afghaanse contrarevolutionairen was ontvangen op het ministerie van buitenlandse zaken van de USA Er zijn aanwijzingen over de pogingen van USA-vertegenwoordigers om van de Pakistaanse leiders toestemming te krijgen voor een nog uitgebreider gebruik van het Pakistaanse grondgebied voor het sturen van gewapende groepen naar Afghanistan

Er werd van Pakistan een nog verdergaande deelname geëist aan de agressieve acties tegen Afghanistan Er is geen speciaal inzicht voor nodig om de motieven achter de acties van de Verenigde Staten te kunnen doorzien Er zijn figuren in Washington die hardnekkig uitkijken naar vervangingsmiddelen voor de posities die verloren zijn gegaan als gevolg van de val van het regiem van de Sjah in Iran. Er zijn scheuren gekomen in de beruchte 'strategische ring die de Amerikanen tientallen jaren dicht bij de zuidelijke grenzen van de Sowjet-Unie hebben gebouwd en om deze scheuren te repareren, heeft men geprobeerd het Afghaanse volk en ook de volkeren van andere landen in dit gebied er onder te krijgen.

Het ongevraagd tussenbeide komen van de imperialistische krachten in de interne aangelegenheden van Afghanistan en de voortdurende gewapende invallen van buitenaf hebben een groot gevaar voor het land doen ontstaan; in 1978 en 1979 heeft de Afghaanse regering zich vele malen tot de Sowjet-Unie gericht met verzoeken om hulp, speciaal verzoeken om militaire bijstand als antwoord op de gewapende interventie door imperialistische krachten. De Sowjet-Unie nam aan dat de imperialistische krachten overtuigd zouden raken van het onherroepelijke der veranderingen die in Afghanistan plaats hadden gehad, ze niet verder dan een bepaalde grens zouden gaan en de realiteiten onder ogen zouden zien.

Ons land heeft er tegelijkertijd geen geheim van gemaakt dat het niet toe zou staan dat Afghanistan zou worden veranderd in een bruggehoofd ter voorbereiding van imperialistische agressie tegen de Sowjet-Unie. Maar de vijanden van het Afghanistan van het volk hebben de gewapende strijd ertegen niet stopgezet of verminderd. De imperialistische interventie begon steeds uitgebreidere en gevaarlijker vormen en omvang aan te nemen voor het Afghaanse volk. De buitenlandse imperialistische reactie gaat door met voortdurende krachtsinspanningen voor zowel het ondermijnen van de organen der staatsmacht als het desorganiseren van de gelederen der Democratische Volkspartij van Afghanistan.

De reactie vond juist onder de leiders van het democratische Afghanistan een helper voor de tenuitvoerlegging van haar tegen het volk gerichte plannen. H. Amin bleek deze helper te zijn. Door misleiding en kuiperijen had hij de voornaamste hefbomen van het staatsbestuur in handen gekregen en vervolgens bracht hij de wettige president N. Taraki ten val en bracht hij deze fysiek om het leven. Door zijn misdadige activiteiten, grove schendingen van de wetten en instellingen, wreedheid en misbruik van macht onteerde en ondermijnde Amin de idealen van de April-revolutie.

Aan zijn handen kleeft het bloed van vele vertegenwoordigers van het nijvere Afghaanse volk, van partijleidiers, geeerde militairen, islamitische geestelijken en andere eerlijke burgers. Amin verbond zich in feite met de vijanden der April-revolutie. In de situatie waarbij de interventie van buitenaf en de terreur, die door Amin in het land zelf op touw was

gezet, een reële bedreiging schiepen voor het democratische stelsel, verhieven de vaderlandslievende krachten in Afghanistan zich niet alleen tegen externe agressies, maar ook tegen deze machtswellusteling.
Steunend op de bijstand van het volk hebben ze Amin afgezet. De revolutionaire wetten en instellingen zijn weer in het land ingevoerd. De Democratische Volkspartij en de staat richten hun inspanningen op het beschermen van de verworvenheden der April-revolutie, de soevereiniteit, de onafhankelijkheid en de nationale waardigheid van Afghanistan.
Onder de ontstane omstandigheden deed de Afghaanse regering opnieuw een dringend verzoek aan de Sowjet-Unie om onmiddellijke hulp en ondersteuning in de strijd tegen de agressie uit het buitenland. De Sowjet-Unie heeft besloten in te gaan op dit verzoek en Afghanistan een beperkte Sowjet-troepenmacht te sturen die uitsluitend zal worden gebruikt voor bijstand bij het afslaan van de gewapende interventie van buitenaf. De Sowjet-troepenmacht zal volledig uit Afghanistan worden teruggetrokken wanneer de reden die een dergelijke actie nodig maakte niet meer bestaat.
Bij het nemen van dit besluit ging de Sowjet-Unie uit van het gemeenschappelijke der belangen van Afghanistan en ons land in de veiligheidsvraagstukken die omschreven staan in het Verdrag van 1978 voor vriendschap, goede nabuurschap en samenwerking en der belangen bij het bewaren van de vrede in dit gebied.

Artikel vier van het Sowjet-Afghaanse verdrag luidt: ,,Handelend in de geest der tradities van vriendschap en goede nabuurschap en ook in die van het Handvest der Verenigde Naties zullen de partijen van het verdrag elkaar consulteren en met toestemming aan beide kanten de passende maatregelen nemen voor het verzekeren van de veiligheid, de onafhankelijkheid en de territoriale onschendbaarheid van beide landen. In het belang van het versterken der defensievermogens der partijen zullen ze doorgaan met het tot ontplooiing brengen van de samenwerking op militair terrein". Het verzoek van de Afghaanse leiders en de positieve reactie van de Sowjet-Unie op het verzoek bouwen ook voort op de bepalingen van artikel 51 van het Handvest der Verenigde Naties dat spreekt van het onvervreemdbare recht der staten op collectieve en individuele zelfbescherming om een agressie af te slaan en de vrede te herstellen.
De beschuldigingen die in deze dagen worden verspreid door middel van de imperialistische propaganda over ,,Afghanistan's bezetting door Sowjet-troepen", over betrokkenheid van militair personeel uit de Sowjet-Unie bij interne aangelegenheden in dat land en over ,,het zich bemoeien van de USSR met interne zaken dat een bedreiging vormt voor de internationale vrede" hebben niets met de werkelijkheid te maken. Maar deze beschuldigingen werpen licht op de werkelijke plannen van bepaalde kringen (vooral kringen aan gene zijde van de Oceaan) die vijandig staan tegenover de strijd van het volk voor vrede en onafhankelijkheid.
De Sowjet-Afghaanse betrekkingen hebben een lange geschiedenis, De volkeren van onze beide nabuurlanden hebben alle reden tot het op prijs stellen van de vriendschap die er tussen hen bestaat en het waarde hechten aan hun nauwe relaties die gebaseerd zijn op wederzijdse hoogachting, gelijkheid en samenwerking De USSR blijft Afghanistan uiteenlopende economische, wetenschappelijke, technische en andere bijstand verlenen Ze helpt bij het vmden van een oplossing voor de ingewikkelde problemen waarmee het volk wordt geconfronteerd dat overgegaan is tot het opbouwen van een nieuwe maatschappij Afghanistan de bijstand te ontzeggen waar het nu om heeft gevraagd, zou betekenen een streep te zetten door de hele ervaring van onze goede en eerlijke samenwerking mat dat land en om Afghanistan oog m oog te laten staan met de imperialistische krachten die vastbesloten zijn het Afghaanse volk te beroven van de gelegenheid om volledig gebruik te maken van zijn rechten en vrijheden
De hulp en bijstand van de Sowjet-Unie aan Afghanistan zijn niet gericht tegen een van zijn nabuurlanden die ook onze buren zijn De USSR hecht belang aan het onderhouden met hen van de normale vriendschappelijke betrekkingen, de betrekkingen die gefundeerd zijn op de principes van gelijkheid, onderling respect en het niet tussenbeide komen in binnenlandse aangelegenheden Hoe eerder er een eind wordt gemaakt aan de intriges der krachten die hun politiek als altijd oriënteren op het voortzetten van de gevechten, op het provoceren van nieuwe conflicten en het tegen elkaar opstoken van volken en staten, des te eerder is de vrede in dit hele gebied hersteld en des te meer zullen de belangen van deze landen daarbij winnen.

A. Petrow.

Bij de beschrijving van de gebeurtenissen tijdens de kerstdagen van 1979, volgens welke de regering van Afghanistan de SU om hulp zou hebben verzocht, gaat Petrow voorbij aan het feit, dat de nieuwe president van Afghanistan, Babrak Karmal, door de Sowjet-troepen het land is ingebracht en als president is geïnstalleerd. Pas op 27 dec., toen er dus reeds een groot aantal Sowjet-militairen in het land waren, kon het nieuwe regime de SU om bijstand hebben gevraagd.

Deze lacune werd door president Babrak Karmal goedgemaakt in een interview met het Indiase communistische blad The Patriot, van 7 febr. In dit interview zei Karmal, dat er al Sowjet-troepen in zijn land waren op 17 dec.

Karmal zei verder, dat zijn voorganger Amin voor de staatsgreep al veroordeeld was door andere leden van de regerende Democratische Volkspartij van Afghanistan. Dit naar aanleiding van het feit dat een ,,overweldigende meerderheid" binnen het Centraal comité van de partij van Amin verlangde dat hij om militaire bijstand van de Sowjet-Unie zou vragen, maar Amin er de voorkeur aan gaf met behulp van de Amerikaanse CIA zijn eigen positie te versterken.
Volgens Karmal hielden Amins plannen onder meer in ,,een verzoek tot een invasie van Afghanistan door troepen van de Verenigde Staten, China en Pakistan". Tenslotte had Amin onder druk toch met de komst van de Sowjet-troepen moeten instemmen, anders waren zijn plannen te zeer aan het licht getreden, aldus Karmal. (Informatie-bulletin *van* de Ambassade van de ***USSR*** in Nederland, *NRC/H'blad,* The Times)

INTERVIEW PRESIDENT BREZJNEW MET DE PRAWDA

Op de voorpagina van de Prawda van 13 jan. stond een vraaggesprek van een correspondent van dit blad met president en partijleider Leonid Iljitsj Brezjnew, waarin de laatste uitvoerig ingaat op de Sowjet-interventie in Afghanistan en de consequenties ervan voor de internationale politiek.

De tekst van dit interview volgt hierna.

Vr.: Leonid Iljitsj, hoe beoordeelt u de huidige internationale situatie, met name in het licht van de recente maatregelen der Amerikaanse regering?

A. Het beginselvast en scheppend voortzetten door onze partij van de koers van vrede, ontspanning en ontwapenang en van het ten uitvoer leggen van het vredesprogramma, dat geformuleerd is door het XXIVe en het XXVe congres der CPSU, heeft ons in staat gesteld veel te bereiken In grote trekken is de voornaamste prestatie dat we er in zijn geslaagd de tragische cyclus te doorbreken van' wereldoorlog — korte periode mat vrede — weer wereldoorlog
Wij, het Sowjet-volk, onze vnenden, de volkeren van de socialistische broederlanden en al degenen die hebben gestreden en blijven doorgaan met te strijden voor vrede, voor ontspanning en voor het vreedzaam naast elkaar bestaan van staten met uiteenlopende sociale stelsels zijn gerechtigd om trots te zijn op dit historische resultaat.
Bij de wisseling van de zeventiger naar de tachtiger jaren is de situatie, ongelukkig genoeg, aanzienlijk slechter geworden En de volkeren moeten weten wie daar verantwoordelijk voor is Ik wil hier zander enige terughoudendheid antwoord op geven de imperialistische krachten en in de eerste plaats bepaalde kringen in de Verenagde Staten zijn hiervan de schuldigen De schuld rust op allen die m vermindering van de spanning een obstakel zien voor hun agressieve plannen, voor het opzwepen van een militaristische psychose en voor het zich bemoeien met de interne aangelegenheden van andere volken De schuld rust op degenen die een diep ingewortelde gewoonte hebben om zich op een hooghartige manier tegen andere staten te gedragen en om op het internationale vlak op te treden op sen manier alsof alles hun is toegestaan
Bet is nu al enige tijd duidelijk geworden dat de leidinggevende kringen van de Verenigde Staten en van enige andere NAVO-landen een koers zijn ingeslagen die vijandig is aan de zaak der ontspanning, een koers van het spiraalgewijs op-

voeren van de bewapeningswedloop en een koers die leidt tot een toename van het oorlogsgevaar Hiermee werd al in 1978 een begin gemaakt op de mei-zitting van de NAVO-Rdad in Washington waarop de automatische groei van de militaire begrotingen tot het eind van de 20e eeuw werd goedgekeurd In recente tijd komen de militaristische tendenties in de politiek der Verenigde Staten ook tot uiting in het versnellen van nieuwe voor de lange termijn apgestelde bewapeningsprogramma's, in het stichten van nieuwe militaire bases ver buiten de Verenigde Staten, met inbegrip van het Nabije Oosten en in de Indische Oceaan, en in het oprichten van het zogeheten ,,korps voor een snelle reactie", dat werkturg voor de pohtiek van het militair tussenbeide komen

Neem nu eens een belangrijk document als het SALT-2 verdrag.

Het ten uitvoer Leggen daarvan zou de weg hebben vrijgemaakt voor grote stappen op het gebied der ontwapenmg Zoals men weet, kreeg dit verdrag ondersteuning in de weneld en daarbij ook de NAVO-bondgenoten der Verenigde Staten en in brede kringen van de internationale publieke opinie En wat heeft de Carterregering er mee gedaan? Het verdrag was nauwelijks getekend of personen in de USA begonnen het in diskrediet te brengen Ten aanzien van het proces van ratificatie zijn de tegenstanders van het verdrag — niet zonder het oogluikend toelaten daarvan door regeringskringen in de USA — begonnen met dit wenkelijk tot het uiterste te bemoeilijken Door zijn kort geleden genomen besluit om de debatten over het SALT-2 verdrag in de Senaat voor onbepaalde tijd te bevnezen, heeft president Carter nog een steentje bijgedragen tot dit kwalijke proces

Het waren de Verenigde Staten die in december 1979 hun NAVO-bondgenoten het besluit hebben opgedrongen om in een aantal Westeuropese landen nieuwe kernwapens met raketten voor de middenlange afstand te stationeren Dit leidde tot een nieuwe ronde in de bewapeningswedloop Washington heeft in wezen zijn bondgenoten gemuilkorfd die geneigd waren om positief te reageren op de constructieve voorstellen van de Sowjet-Unie tot het voeren van onderhandelingen over deze aangelegenheid

Op dit moment proberen de tegenstanders van vrede en ontspanning te speculeren op de gebeurtenissen in Afghanistan Er worden bergen van leugens rondom deze gebeurtenissen opgeworpen en er wardt een schaamteloze anti-Sowjet-campagne op touw gezet Wat is er in werkelijkheid gebeurd in Afghanistan? Er heeft daar in april 1978 een revolutie plaats gehad. Het Afghaanse volk heeft zijn lot in eigen handen genomen en is de weg van onafhankelijkheid en vrijheid ingeslagen Zoals het in de geschiedenis altijd het gevat is geweest, hebben de krachten van het verleden eén front gevormd tegen de revolutie Het volk van Afghanistan had natuurlijk zelf met hen kunnen afrekenen Maar van de eerste dagen der revolutie af kreeg het te maken met een agressie van buitenaf en grove interventie uit het buitenland in zijn binnenlandse aangelegenheden. Vele tienduizenden oproerlingen. die in het buitenland gewapend en opgeleid waren, en hele (gewapende eenheden werden het grondgebied van Afghanistan opgestuurd In feite is het impenalisme samen met zijn medeplichtigen een oorlog zonder oorlogsverklaring begonnen tegen het revolutionaire Afghanistan

Afghanistan eiste krachtig dat er een eind zou worden gemaakt aan de agressie en dat men het zou toestaan om zijn nieuwe leven vreedzaam op te bouwen. Tijdens het weerstand bieden tegen de agressie van buitenaf hadden de Afghaanse leiders reeds gedurende het leven van president Taraki en ook later nog herhaaldelijk de Sowjet-Unie om steun gevraagd. Van onze kant waarschuwden wij hen die dit aanging dat we, als de agressie niet zou worden stop gezet, het Afghaanse volk dn een tijd van beproevingen niet in de steek zouden laten. Zoals bekend, houden wij ons aan wat we zeggen.

De acties van de agressors tegen Afghanistan werden ondersteund door Amin, die na het grijpen van de macht begon met gruwelijke onderdrukkingsmaatregelen tegen brede lagen van de Afghaanse maatschappij, tegen partij- en militaire kaders en tegen vertegenwoordigers van de intelligentsia en de islamitische geestelijkheid, dat wil zeggen precies tegen die groepen waar de April-Revolutie op had gesteund. En het volk kwam onder leiding van de Democratische Volkspartij met Babrak Karmal aan het hoofd in opstand tegen deze tirannie van Amin en maakte er een eind aan.

Men is nu in Washington en enige andere hoofdsteden aan het treuren over Amin. En dit ontmaskert bijzonder duidelijk hun huichelarij. Waar waren deze huilebalken toen Amin zijn massale onderdrukkingsmaatregelen nam en daarbij Taraki, de stichter van de nieuwe Afghaanse staat, met geweld afzette en op onwettige wijze lichamelijk met hem afrekende?

De onophoudelijke gewapende interventie en het goed voorbereide komplot door buitenlandse reactionaire krachten riepen een reële dreiging in het leven dat Afghanistan zijn onafhankelijkheid zou verliezen en veranderd zou worden in een imperialistisch militair bruggehoofd aan de zuidgrens van ons land. Met andere woorden, de tijd brak aan dat we wel moesten ingaan op het verzoek der regering van het bevriende Afghanistan.

Anders optreden zou hebben betekend Afghanistan uit te leveren als een prooi voor het imperialisme en daarmee de agressieve kracht toestaan om in dit land te herhalen waar ze bijvoorbeeld bij Chili in waren geslaagd, waar de vrijheid van het volk in bloed werd gesmoord.

Anders handelen zou hebben betekend om passief toe te kijken bij het aan onze zuidgrens ontstaan van een bron van ernstig gevaar voor de veiligheid van de Sowjet-staat.

Toen het dit verzoek aan ons deed. baseerde Afghanistan zich op welomschreven bepalingen van het verdrag voor vriendschap, goede nabuurschap en samenwerking dat door Afghanistan in december 1978 met de Sowjet-Unie was afgesloten en op het recht van iedere staat, in overeenstemming met het Handvest der Verenigde Naties, op individuele of collectieve zelfverdediging, een recht dat andere staten meer dan eens hebben uitgeoefend.

Het was geen eenvoudige beslissing voor ons om militaire eenheden van de Sowjet-Unie naar Afghanistan te sturen. Maar het centraal comité van de partij en de Sowjet-regering handelen in het volle bewustzijn van hun verantwoordelijkheid en hebben werkelijk alle omstandigheden volledig in hun berekeningen opgenomen. De enige taak die aan de Sowjet-eenheden is opgedragen, is het ondersteunen van de Afghanen bij het afslaan van de agressie van buitenaf. Ze zullen volledig uit Afghanistan worden teruggetrokken wanneer de oorzaken. die de Afghaanse leiders er toe brachten te verzoeken om hun komst. zullen ophouden te bestaan.

Het is met opzet en gewetenloos dat de imperialistische en ook de Pekingse propaganda de rol van de Sowjet-Unie in de Afghaanse aangelegenheden vals voorstellen. Het spreekt vanzelf dat er helemaal geen Sowjet-,,interventie" of — ,,agressie" is geweest. Er is wel iets anders: wij zijn het nieuwe Afghanistan aan het helpen op verzoek van de regering ervan bij het verdedigen van zijn nationale onafhankelijkheid, vrijheid en de eer van het land tegen gewapende agressieve acties van buitenaf.

De nationale veiligheidsbelangen van de Verenigde Staten van Amerika en van andere staten worden op geen enkele manier aangetast door de gebeurtenissen in Afghanistan. Alle pogingen worden gedaan met lage bedoelingen, met het doel de tenuitvoerlegging van de eigen imperialistische plannen gemakkelijker te maken. Ook absoluut onjuist zijn de beschuldigingen dat de Sowjet-Unie enige expansionistische voornemens heeft ten aanzien van Pakistan, Iran of andere landen in dit gebied.

Het beeld en de psychologie van de kolonialisten zijn ons vreemd. Wij hebben geen begeerte naar de gebieden of rijkdommen van anderen. De kolonialisten worden hier aangetrokken door de geur van olie.

Volstrekt huichelachtig zijn de pogingen het uitvoerig te hebben over de ,,Sowjetbedreiging voor de vrede" en zich voor te doen als voorvechters van de internationale moraal door degenen wier staat van dienst ,,de smerige oorlog" tegen Vietnam omvat, die geen vinger hebben uitgestoken toen de Chinese agressors gewapend het socialistische Vietnam binnendrongen, die tientallen jaren lang een militaire basis in stand houden op de bodem van Cuba in strijd met de wil van het volk en de regering daarvan, die met sabelgekletter aan de gang zijn en die dreigen een blokkade in te stellen en openlijk militaire druk uitoefenen op het revolutionaire Iraanse volk door het naar de kusten van Iran sturen van een armada van schepen die gewapend zijn met atoomwapens en die een aanzienlijk deel van de Amerikaanse luchtstrijdkrachten met zich meenemen.

En dan een laatste opmerking die in dit verband moet worden gemaakt: er heeft werkelijk interventie in de interne zaken van Afghanistan plaats en men maakt daarvoor zelfs gebruik van een grootse en gewaardeerde instelling als de Organisatie der Verenigde Naties. Kan het bespreken van de zogenaamde ,,Afghaanse kwestie" bij de Verenigde Naties ondanks de bezwaren der regering ervan inderdaad anders worden beschreven dan als een grove bespotting der soevereine rechten van de Afghaanse staat? Want de Afghaanse regering en haar verantwoordelijke afgevaardigde bij de UNO verklaren voor ieder die het horen wil: laat ons met rust, de militaire eenheden van de Sowjet-Unie werden ons land binnengebracht op ons vrzoek en in overeenstemming met het Sowjet-Afghaanse verdrag en artikel 51 van het Handvest der Verenigde Naties. Intussen wordt onder de dekmantel van het geschreeuw de hulp opgevoerd aan de elementen die Afghanistan aan het binnendringen zijn en die agressieve daden verrichten tegen de wettige regering. Het Witte Huis heeft kort geleden openlijk zijn besluit bekend gemaakt om de leveranties uit te breiden aan deze elementen van militaire uitrusting en alles wat nodig is voor vijandige activiteiten.

De Westerse pers rapporteert dat de minister van defensie der USA tijdens zijn onderhandelingen in Peking een geheime verstandhouding is aangegaan met de Chinese leiders over het coördineren van dit soort acties.

Om het onderwerp Afghanistan af te sluiten, moet gezegd worden dat er niets verrassends is aan de vijandige reactie der imperialistische krachten jegens de gebeurtenissen in Afghanistan. De kern van de zaak is dat de kaart waar de imperialisten en hun medeplichtigen op hadden gewed, daar werd afgetroefd.

Kortom, de gebeurtenissen in Afghanistan zijn niet de werkelijke oorzaak van de huidige gecompliceerdheid der internationale situatie. Als Afghanistan er niet was, dan zouden sommige kringen in de USA en de NAVO zeker een ander voorwendsel hebben gevonden voor het slechter maken van de toestand in de wereld.

Tenslotte bewijst het hele saldo van de maatregelen der Amerikaanse regering in verband met de gebeurtenissen in Afghanistan: het bevriezen van het SALT-2 verdrag, de weigering tot het leveren aan de USSR van een heel aantal goederen, waaronder graan, in overeenstemming met enige reeds afgesloten verdragen, het stopzetten van de onderhandelingen met de Sowjet-Unie over een aantal vraagstukken der bilaterale betrekkingen, enzovoort, dat Washington weer, zoals tientallen jaren geleden, met ons probeert te spreken in de taal van de koude oorlog. De Carter-regering legt daarbij minachting aan de dag voor belangrijke op staatsniveau overeengekomen documenten en breekt tot stand gekomen banden af op het gebied van de wetenschap, de cultuur en de menselijke contacten.

Het is moeilijk om zelfs maar het aantal te noemen van de verdragen en op regeringsniveau afgesloten overeenkomsten, akkoorden en afspraken die tot stand zijn gebracht tussen onze twee landen over de vraagstukken der onderlinge relaties op uiteenlopende gebieden en die in de laatste tijd op willekeurige en eenzijdige wijze zijn geschonden door de regering van president Carter.

Natuurlijk zullen wij het wel kunnen stellen zonder deze of gene relaties met de Verenigde Staten. In feite hebben we nooit naar deze relaties gestreefd als de een of andere gunst aan ons, maar we vonden dat ze een voor beide partijen voordelige zaak waren die beantwoordde aan de wederzijdse belangen der volken van onze landen, in de eerste plaats in het kader van het versterken van de vrede. Maar het zich aanmatigen door Washington van het een of andere soort van ,,recht" om onafhankelijke soevereine staten ,,te belonen" of ,,te straffen" stelt een vraag met een principieel karakter aan de orde. Door dergelijke acties brengt de regering der Verenigde Staten feitelijk een slag toe aan het volgens het internationale recht geregelde stelsel van betrekkingen tussen de staten.

Als gevolg van de acties der regering-Carter is zich in toenemende mate in de wereld over de USA een indruk aan het vormen als een absoluut onbetrouwbare partner in de betrekkingen tussen de staten, een staat waarvan de leiders onder de invloed van deze of gene grillen, kuren of emotionele uitbarstingen of door overwegingen van een benepen opgevat onmiddellijk voordeel in staat zijn op ieder ogenblik de internationale verplichtingen ervan niet na te komen en verdragen en overeenkomsten die ze hebben getekend op te zeggen. Er is nauwelijks enige noodzaak om uit te leggen welk een gevaarlijke, onstabiliteit veroorzakende uitwerking dit heeft op de gehele internationale situatie; dit des te meer omdat dit het gedrag is der leiders van een grote en invloedrijke macht waarvan de mensen het recht hebben een weloverwogen en van verantwoordelijkheidsgevoel getuigende politiek te verwachten.

Maar natuurlijk zullen deze acties van de USA-regering ons niet de schade toebrengen waarop kennelijk wordt gehoopt door de initiatiefnemers ervan. De cynische taxaties betreffende ,,het verslechteren" van de voedselsituatie in de Sowjet-Unie als resultaat van de weigering der Verenigde Staten om ons graan te verkopen, zijn gebaseerd op onzinnige opvattingen over ons economische potentieel. Het Sowjet-volk heeft voldoende mogelijkheden om kalm te leven en te werken, om zijn plannen uit te voeren en zijn levensstandaard te verhogen. Ik kan met name verzekeren dat de plannen om de Sowjet-burgers te voorzien van brood en andere graanprodukten met geen enkele kilogram zullen worden verlaagd. We kunnen de acties van de Amerikaanse regering alleen maar beschouwen als een op armzalige wijze overwogen poging om van de gebeurtenissen in Afghanistan gebruik te maken voor het lamleggen van de internationale krachtsinspanningen ter vermindering van het oorlogsgevaar, het versterken van de vrede en het aan banden leggen van de bewapeningswedloop, kortom tot het onmogelijk maken van het bereiken der doelen waar de mensheid vitaal belang bij heeft.

De eenzijdige maatregelen die genomen zijn door de Verenigde Staten komen neer op ernstige misrekeningen in hun beleid. Ze zullen als een boemerang terugkomen op de initiatiefnemers ervan, zo niet vandaag dan morgen.

Welnu, indien deze dolle streken tegen onze politiek bedoeld zijn om na te gaan hoever wij durven gaan, dan betekent dit dat de ervaring der geschiedenis totaal buiten beschouwing wordt gelaten. Toen de eerste socialistische staat ter wereld in 1917 werd geboren, vroeg ons volk aan niemand toestemming. En nu maakt het ook zelf uit wat zijn levenswijze zal worden.

Het imperialisme heeft ons al bij de dageraad der Sowjet-macht geprobeerd op de proef te stellen en iedereen herinnert zich wat daarvan terecht is gekomen. De fascistische agressors hebben geprobeerd ons kapot te krijgen in de bloedigste oorlog die ooit door de mensheid is doorstaan. Maar ze hebben een nederlaag geleden. Wij werden aan beproevingen blootgesteld in de jaren van de koude oorlog, toen de wereld naar de rand van de afgrond werd geduwd, toen de ene internationale crisis na de andere op touw werd gezet. Maar toen is er ook niemand in geslaagd ons aan het wankelen te brengen. Het is erg nuttig om daar vandaag de dag aan te herinneren.

Vr.: Wat zijn naar uw mening de vooruitzichten voor de ontwikkeling der situatie in Europa?

A.: De situatie in Europa is heden ten dage veel beter dan deze, laten we zeggen, was in het begin der zeventiger jaren. Maar natuurlijk doen Washington's recente onverantwoordelijke acties zich hier eveneens gevoelen. De U.S.A. is er niet mee tevreden dat ze bijna alles doet om de Sowjet-Amerikaanse relaties te vergiftigen. Ze zouden ook graag de betrekkingen van de Westeuropese landen met de Sowjet-Unie willen bederven, relaties waarin er, zoals men weet, gedurende de laatste tien jaren nuttige dingen werden bereikt.

De Verenigde Staten trachten de geest en de kern te ondermijnen van de Slotakte van Helsinki, die een erkende mijlpaal is geworden bij het versterken van de veiligheid en het tot ontplooiing brengen van de vreedzame samenwerking in dit werelddeel. Het laatste, maar niet het minste, is dat Washington bij zijn stappen die gericht zijn op het verslechteren van de internationale situatie de bedoeling heeft om de Europese staten, in de eerste plaats zijn eigen bondgenoten, onder de duim te krijgen. Maar de vitale belangen van de Europese volkeren zijn onverbrekelijk verbonden met de ontspanning. De Europeanen hebben al uit eigen ervaring de weldadige vruchten daarvan leren kennen. Zij zijn de bewoners van een werelddeel dat al meer dan eens is getekend door verwoestende oorlogen en ze zijn op geen enkele manier bereid, en daar zijn wij van overtuigd, om op bevel van politici van gene zijde van de oceaan de weg in te slaan van gewaagde ondernemingen.

Het is onmogelijk om aan te nemen dat er staten in Europa zouden kunnen zijn die de vruchten der ontspanning zouden willen gooien onder de voeten van degenen die klaar staan om ze stuk te trappen. De Westerse staten, en dit geldt ook voor de Verenigde Staten, hebben de ontspanning in Europa in geen enkel opzicht minder nodig dan de socialistische landen en de Sowjet-Unie.

Er kan in de nabije toekomst veel constructiefs tot stand worden gebracht in Europa ten bate van de vrede. Dit met name in verband met de aanstaande ontmoeting in Madrid en het voorstel der landen van het Warchaupact om een conferentie te houden over militaire ontspanning en ontwapening. Wij zijn vastbesloten tot het consolideren en uitbreiden van al bet positieve dat in de afgelopen jaren tot stand is gebracht in het werelddeel Europa door de collectieve krachtsinspanningen der staten, de grote en de kleine. We zullen doorgaan met het voeren van een politiek van vrede en vriendschap tussen de volkeren.

In scherp contrast met Washington's huidige extremistische houding is onze houding die van het voortzetten van de besprekingen die in de afgelopen jaren in vele richtingen zijn begonnen met het doel de bewapeningswedloop stop te zetten.

Dit is natuurlijk ook van toepassing op de vraagstukken van het verminderen der militaire confrontatie in Europa.

Ik herhaal: Wij zijn voor onderhandelingen, maar dan wel voor eerlijke en gelijke onderhandelingen en voor het in acht nemen van het principe der gelijke veiligheid.

Juist dit soort onderhandelingen hebben we kort geleden voorgesteld te beginnen over de kwestie van de kernwapens voor de middellange afstand. Niemand kan van de Sowjet-Unie verwachten dat ze de voorwaarden van de NAVO zal aanvaarden, want dit zijn voorwaarden die bedoeld zijn om de onderhandelingen te voeren vanuit posities van kracht.

De huidige stellingname van de NAVO-landen maakt onderhandelingen over dit probleem onmogelijk. We hebben dit de regering der Verenigde Staten een aantal dagen geleden formeel medegedeeld. We zien de toekomst met optimisme tegemoet. Het is een welgefundeerd optimisme. Wij begrijpen dat de welbewuste verslechtering van de internationale situatie door het Amerikaanse imperialis-

me een uiting is van zijn ongenoegen over de consolidatie der posities van het socialisme, de opkomst der nationale bevrijdingsbeweging en het sterker worden der krachten die zich inzetten voor ontspanning en vrede.
Wij weten dat de wil van de volkeren zich door alle hinderpalen heen een weg heeft gebaand voor de positieve richting in de wereldaangelegenheden die goed wordt uitgedrukt door het woord ,,ontspanning".
Deze politiek heeft diepgaande wortels. Ze wordt ondersteund door geweldige krachten en ze heeft alle gelegenheid de leidinggevende tendentie te blijven in de betrekkingen tussen de staten.
Ons volk en ons land zijn forse vooruitgang aan het boeken op de weg van de communistische opbouw, het ten uitvoer leggen van de doelstellingen van het tiende vijfjarenplan en de taken die door de partij zijn gesteld.
De Sowjet-burgers en onze vrienden in het buitenland kunnen er verzekerd van zijn dat de leninistische buitenlands-politieke koers onaangetast blijft. Deze koers werd vastgesteld volgens de besluiten der congressen van de CPSU en is belichaamd in al onze activiteiten op het gebied der buitenlandse politiek.
Deze koers combineert beginselvaste vredelievendheid met een krachtig afslaan van agressie. Deze koers heeft zich in de afgelopen decennia gerechtvaardigd en we zullen er in de toekomst aan blijven vasthouden.
Niemand zal ons van deze koers afbrengen.

Commentaar

In een hoofdartikel werd in Le Monde van 15 jan. commentaar geleverd op bovenstaand interview van president Brezjnew.
Het volgende is aan dit hoofdartikel ontleend.

Bij lezing van het interview met Brezjnew in de P r a w d a van 13 januari kan men zich afvragen of hieruit niet blijkt dat de Sowjet-Unie verrast is door de scherpe reacties van de Verenigde Staten op de inval in Afghanistan. Aangenomen kan worden dat de vragen en antwoorden zorgvuldig overwogen zijn.
Niet zonder valse naïviteit stelt Brezjnew dat de inval de nationale belangen en de veiligheid van de Verenigde Staten niet in gevaar brengt en dat de beweringen dat de Sowjet-Unie expansie-neigingen zou hebben ten aanzien van Pakistan, Iran of andere landen in deze regio, onjuist zijn.
Het is te begrijpen dat Brezjnew zich ongerust maakt over de reacties van de Verenigde Staten. In enkele dagen is de toenadering tussen Washington en Peking versterkt, is de ratificatie van SALT II ongetwijfeld definitief van de baan, zijn de spanningen tussen Washington en Islamabad sterk verminderd en zijn de Westeuropese landen en die van de Derde Wereld sterk verontrust. En wat vooral opvalt is dat het ,,patriottisch reveil" in de Verenigde Staten, reeds opgewekt door het optreden van Khomeini, nóg intenser geworden is.
Dat kan men als de ,,negatieve balans" van de militaire operaties in Afghanistan beschouwen. En wanneer de in dit land gesneuvelde Russische militairen naar hun woonplaats teruggestuurd worden zal dit bij de Sowjet-burgers zeker ernstige malaise-gevoelens opwekken.
Onder dergelijke omstandigheden is het normaal dat het Kremlin een diplomatiek offensief inzet en dat West-Europa het meest geschikte doel hiervoor is. Moskou kan een wig drijven in de Atlantische solidariteit door erop te wijzen dat de detente nog altijd actueel is.
Vandaar dat de Europese leiders geen kritiek van de Russische leider krijgen en dat de Verenigde Staten ervan beschuldigd worden de gebeurtenissen in Afghanistan te gebruiken om de ontspanning in gevaar te brengen.
Aan het slot van zijn interview richt Brezjnew een oproep tot de Europeanen om hun veiligheid te versterken en de vreedzame samenwerking in Europa te ontwikkelen. De diplomatieke campagne hiervoor zal de komende dagen en weken zeker intenser worden en daarom heeft Carter een onderminister van buitenlandse zaken naar Europa gezonden om de Westeuropese landen te stimuleren om zich niet te laten verleiden door de nieuwe taal die Moskou is gaan spreken. Het diep geschokte Europa zal zijn positie moeten bepalen op dit veranderde politieke schaakbord. (I n f o r m a t i e - b u l l e t i n v a n d e A m b a s s a d e v a n d e U S S R i n N e d e r l a n d, L e M o n d e, W e r e l d w i j z e r)

BINNENLANDSE VERBANNING SACHAROW. AFTREDEN VICE-PREMIER KIRILLIN

Op 22 jän. is de kernfysicus en strijder voor de mensenrechten Andrej Sacharow door de Sowjet-autoriteiten vanuit Moskou overgebracht naar de stad Gorki, enkele honderden kilometers ten oosten van de hoofdstad. Gorki is voor journalisten en bezoekers uit het buitenland verboden terrein.

Op dezelfde dag maakte vice-premier Wladimir Kirillin, voorzitter van het staatscomité voor wetenschap en technologie zijn aftreden bekend.

De 58-jarige kernfysicus werd door een aantal KGB-agenten opgepakt toen hij op weg was naar een wetenschappelijke bijeenkomst. Vier uur later werd hij zonder proces met zijn vrouw Jelena op een vliegtuig naar Gorki gezet, een stad op 400 kilometer ten oosten van Moskou.
Met de verbanning van Sacharow die duidelijk met instemming van de partijtop gebeurde, wordt de dissidentenbeweging van de Sowjet-Unie van haar bekendste voorvechter in de strijd voor de mensenrechten beroofd, want verbanning naar deze stad betekent een vrijwel totaal isolement. De afgelopen jaren was de wetenschapper een soort van onofficiële ombudsman en adviesbureau geworden, niet alleen voor dissidenten maar ook voor alle andere Sowjet-burgers die hun grieven wilden uiten. Tot dusver werden Sacharow en zijn vrouw — ook een militant strijdster voor de mensenrechten — voor arrestatie behoed door de vrees van het Kremlin dat sancties tegen de Sacharows de zo broodnodige samenwerking met Westerse wetenschapsmensen zouden aantasten.
Het besluit om zich niets van reacties in het buitenland aan te trekken — ongeacht de prijs die hiervoor in de vorm van verbroken wetenschappelijke betrekkingen moet worden betaald — zou ook wel eens de reden kunnen zijn geweest voor het op 22 jan bekendgemaakte ontslag van de 67-jarige Vladimir Kirillin, voorzitter van het Sowjet-staatscomité voor wetenschap en technologie
In het korte bericht van het Russische persbureau T a s s werd de reden van zijn ontslag niet genoemd Maar Westerse diplomaten zeggen dat zijn ontslag — op dezelfde dag als de verbanning van Sacharow — geen toevallige samenloop van omstandigheden kan zijn
Wladimir Kirillin, voormalig vice-president van de Academie van Wetenschappen, speelde een belangrijke rol bij wetenschappelijke aangelegenheden en was tevens belast met de contacten op het gebied van wetenschap en technologie met het Westen
De verbanning van Saoharow moet waarschijnlijk worden gezien als een directe actie tegen president Carter, die bij zijn ambtsaanvaarding in 1976 in een persoonlijke boodschap zijn steun aan de kernfysicus Sacharow tot uitdrukking bracht
Maar, in combinatie met het ontslag van Kirillin, is Sacharows verbanning een vernedering voor het prestige van de Academie voor Wetenschappen, het enige instituut in de Sowjet-Unie dat tot op zekere hoogte onafhankelijk van de Communistische Partij opereert
Dr Sacharow, die als vast medewerker van de Academie een ruim maandsalaris genoot, was op weg naar een bijeenkomst in het Academie-gebouw toen hij in zijn auto met chauffeur werd aangehouden op de Leninsky Prospekt, een van de hoofdstraten van Moskou
Hij werd naar het kantoor van de officier van justitie gebracht die hem een officieel decreet voorlas Volgens dit decreet werden alle onderscheidingen en prijzen die hij tijdens zijn wetenschappelijke carriere in het ultra-geheime Sowjet kernwapen-programma had gewonnen. hem afgenomen Ook had hij zich aan ,,subversieve activiteiten" schuldig gemaakt en het Westen er— aangezet zich in de interne aangelegenheden van de Sowjet-Unie te mengen
Ook werd geen melding gemaakt van het verlies van zijn lidmaatschap van de Academie Om hem te schorsen zou een geheime stemming onder de circa 230 Academie-leden moeten worden gehouden
Volgens een huisvriendin van de Sacharows, Lisa Alexeyeva, kreeg Sacharow vervolgens van de officier van justitie te horen dat hij en zijn vrouw onmiddellijk naar Gorki zouden worden verbannen, een industrie-stad aan de Wolga met 1.2 miljoen inwoners
Dr Sacharow kreeg echter wel te horen dat hij in Gorki geen buitenlandse correspondenten meer zou kunnen ontmoeten
Vervolgens mocht hij zijn vrouw opbellen en haar vertellen dat ze zich gereed moest maken voor de reis Daarna werd de telefoon in zijn huis afgesneden
Twee uur later verscheen een groep KGB-agenten in de tweekamerflat van de familie Ze reden Jelena samen met Lisa Alexeyeva en Jelena's moeder Ruth Bonner naar het vliegveld Domodedovo, waar Sacharow hen opwachtte ,,We kregen precies twee minuten om afscheid te nemen", zo zei mevrouw Bonner later tegen verslaggevers
Het net er naar uit dat de Sacharows nu daadwerkelijk van ieder buitenlands contact zijn afgesneden — m m voordat over zes maanden de Olympische Spelen in Moskou beginnen Hun venbanning uit Moskou volgt op een sene arrestaties de afgelopen drie maanden, waarbij het vooral om minder bekende figuren in de dissidenten-beweging ging (R e u t e r. AP, N R C/H'b l a d, L e M o n d e, N Z Z)

SEYCHELLEN

KOMPLOT GEMELD. ARRESTATIES

Op 16 nov. 1979 kondigde president Albert René een nachtelijk uitgaansverbod af wegens de ontdekking van een komplot ,,aangewakkerd vanuit net buitenland met medewerking van huurlingen die thans te Durban gereed staan". Volgens de president was hij reeds verscheidene maanden op de hoogte van dit komplot, dat was gesmeed ,,door een groep zakenlieden die van plan waren van de Seychellen een groot casinocentrum te maken en een draaischijf van de wapenhandel in de Indische Oceaan". M.i.v. 17 nov. was elke samenscholing op de openbare weg verboden en de ordetroepen hadden opdracht gekregen te schieten op iedereen die zou proberen 's nachts vanuit zee aan land te komen.

De arrestatie werd gemeld van een zestigtal personen, onder wie Bernard Verlaque, de hoofdredacteur van het voornaamste onafhankelijke dagblad ,,Weekend Life" — dat 14 dagen tevoren op last van de regering was gesloten — en Gerard Hoarau, de chef van de immigratiedienst.

Deze ontwikkelingen volgden op een maand van onrust, die op 11 okt. begon met een mars van scholieren door de straten van Victoria uit protest tegen regeringsplannen om een nationale jeugddienstplicht vanaf 15 jaar in te voeren, waarbij jongeren naar een vpleidingskamp op het afgelegen eilandje Coetivy zouden worden gestuurd. Ca. 3.000 scholieren bestormden toen de residentie van de president. Ook op 12 okt. vonden gewelddadige protestacties plaats, waarbij 5.000 scholieren ruitrn ingooiden, een politieauto in brand staken en bijna een monument ter ere van de machtsovername van president René in 1977 omvertrokken. Op 14 okt. verklaarde president René dat het debat over de dienstplicht slechts als ,,voorwendsel" had gediend. De demonstraties waren ,,de vrucht van een sinds lang voorbereid komplot met een misdadig doel", namelijk ,,het scheppen van een contra-revolutionaire situatie teneinde de regering omver te werpen". De president bevestigde toen tevens het facultatieve karakter van de nationale jeugddienst en maakte bekend dat alle scholen een week gesloten zouden blijven. Op 15 okt. betuigden meer dan 6.000 personen in de straten van Victoria hun steun aan en solidariteit met de president.

Een niet geïdentificeerde ,,Mouvement pour la résistance" verspreidde sindsdien bijna wekelijks pamfletten* tegen de regering. Zelfs politiemannen zouden aan die verspreiding hebben meegewerkt. In de laatste dagen werd te Victoria volgens de *FAZ* (17-11-1979) gezegd dat er ,,zeer spoedig" veranderingen zouden komen.

Verdere ontwikkelingen

Inmiddels waren op 15 nov. 1979 ruim 100 Tanzaniaanse militairen op het vliegveld van Victoria aangekomen om het reeds sinds 1977 aanwezige Tanzaniaanse contingent van bijna 250 man te versterkzn.

Vervolgens werden nog 200 Tanzaniaanse militairen aangevoerd. Zij bemanden de wegversperringen en voerden patrouilles uit op het hoofdeiland Mahé.

De arrestaties gingen door, maar officiële cijfers werden niet bekendgemaakt. Volgens The Times (18-12-'79) zou een lijst met de namen van 87 gedetineerde personen uit de Union-Vale gevangenis zijn gesmokkeld en naar Amnesty International zijn gestuurd.

Als voornaamste gevangene werd in de pers genoemd Jacques Chevalereau, een Fransman die krachtens een privé-arbeidscontract met de regering op het hoofdbureau van de politie vooral met de opleiding van de havenpolitie was belast.

Uit een afgeluisterd telefoongesprek tussen hem en de chef van de immigratiedienst, Gerard Hoarau, zou zijn gebleken dat hij aan het komplot had deelgenomen.

Twaalf Fransen van de dertig bemanningsleden van het enige marinevaartuig van de Seychellen, de ,,Topaz", kregen opdracht het schip te verlaten, omdat zij met Chevalereau ,,bekend" waren; zij werdzn naar Frankrijk teruggeroepen.

Medio december publiceerden de Anglicaanse bisschop French Chang-Him en de r.k. bisschop mgr. Felix Paul een gezamenlijk herderlijk schrijven in de katholieke krant *L'Echo* des *Isles* waarin zij hun bezorgdheid over de toestand op de Seychellen uitten. Zij verklaarden niet in staat te zijn na te gaan hoeveel personen waren gedetineerd, mede omdat hun de toegang tot de gevangenis was ontzegd. Zij verzochten om berechting dan wel vrijlating van de gedetineerden. „Wij kunnen geen ongerechtigheid goedkeuren noch een situatie die strijdig is met de mensenrechten", aldus de bisschoppen. Terzelfdertijd meldden diplomatieke bronnen dat Frankrijk de terugroeping had gelast van de zes Fransen, die in het kader van technische bijstand op de Seychellen werkten, en de regering van de Seychellen had verzocht Chevalereau vrij te laten, die kort tevoren door president René als leider van het komplot was gekenschetst.

Rond de kerstdagen werden ca. 100 politieke gevangenen vrijgelaten, maar onder hen waren niet de omstreeks 50 personen, die de laatste twee maanden waren gedetineerd. Ook Chevalereau bleef in hechtenis, met als gevolg dat Frankrijk de totale ontwikkelingshulp aan de Seychellen opschortte, waarop de Seychellen nog vijf Fransen uitwezen.

Op 7 jan. werd gemeld dat tien jongeren tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 4 jaar waren veroordeeld i.v.m. de protestdemonstraties van okt. 1979.

Op 10 jan. werd het nachtelijke uitgaansverbod beperkt tot de periode van 1.00 tot 5.00 uur.

Op 28 jan. werd door *AFP* vanuit Victoria gemeld dat Chevalereau de voorgaande dag was uitgewezen, nadat hij had toegegeven mee te hebbrn gewerkt aan de voorbereiding van een coup tegen president Albert René. Door Chevalereau gedane onthullingen zouden de politie in staat stellen het onderzoek voort te zetten, aldus het persbureau van de Seychellen. Volgens president Albert René was het komplot uitgegaan van ex-president James Mancham en Adnan Kashoggi, een miljonair uit Saoedi-Arabië. (*FAZ*, The Times, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 576/2-1979)

* In een van de pamfletten werd het aftreden van de regering verlangd, de terugtrekking van de Tanzaniaanse troepen en het houden van nieuwe verkiezingen onder internationale controle. Bij de parlements- en presidentsverkiezingen van juni 1979 (pag. 576/3-'79) hadden troepen uit Tanzania en Madagascar voor de handhaving van de openbare orde gezorgd.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemem Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

POOLS PARTIJCONGRES

In het cultuurpaleis in Warschau heeft van 11-15 febr. het achtste congres plaatsgevonden van de Poolse Verenigde Arbeiderspartij — de, regerende, Poolse communistische partij.
Het congres begon, nadat op 8 febr. het Poolse Centrale Statistische Bureau had bekendgemaakt, dat in 1979 het Nationale Inkomen met 2% was gedaald, terwijl een toename van 2,8% was gepland, Als oorzaak hiervan werden de tragere stijging van de industriële produktie en gestegen kosten op grond van energie- en verzorgingsproblemen genoemd.

De industriële produktie was toegenomen met 2,8%; het doel was geweest een stijging met 5.8%. De arbeidsproduktiviteit was gegroeid met 3,3%, tegen een strevrn naar een groei van 5%.

Investeringen waren gekort om de middelen in plaats daarvan ten goede te doen komen aan de export — die met 12,2% was gegroeid — alsmede aan de consumptie ten einde de politieke gevolgen van de economische crisis te verzachten.
Het totale tekort in de buitenlandse handel was in 1979 gedaald met 2,4 mrd convertibele zloty's ($ 790 mln) tot 3,9 mrd zloty's ($ 1,3 mrd). De handelsomzet met de kapitalistische landen nam toe met 8,7%. In deze sector van de buitenlandse handel steeg de uitvoer met 12,9% en de invoer met 5,6%.
De oogst in 1979 was slecht: de totale agrarische produktie daalde met 1,4%. I.h.b. daalde de produktie van granen met 20% en die van suikerbieten met 10%. Deze tekorten werden ten dele goedgemaakt door de invoer van 9 mln ton graan, vnl. uit de VS, en een stijging van 6% van de aardappeloogst.
Als oorzaak voor de tegenvallende oogst werden aangewezen de slechte winter van 1978-1979, slecht weer en een groot aantal overstromingen.

Volgens het Statistische Bureau stegen in 1979 de lonen gemiddeld met 8,9% en de kosten van levensonderhoud met 6,7%. Volgens buitenlandse waarnemers was de werkelijke kostenstijging aanzienlijk hoger en gebruikte het Statistische Bureau voor zijn berekening een index, die was toegesneden op een aantal gesubsidieerde fundamrntele waren.

Minister van buitenlandse handel afgetreden. Ex-partijleider *Gomoelka* door Gierek met verjaardag gefeliciteerd

Enkele andere gebeurtenissen van belang, die kort aan het congres voorafgingen, waren het aftreden van de minister van buitenlandse handel, Jerzy Olszewski, op 4 jan., en het versturen van een gelukwenstelegram door partijleider Gierek aan zijn voorganger Gomoelka t.g.v. de 75-ste verjaardag van de laatste op 5 febr.

De slechte gezondheidstoestand werd opgegeven als reden voor het aftreden van minister Olszewski. Zijn departement wordt voorlopig beheerd door de viceminister Ryszard Karski.

Het Poolse persbureau P A P verspreidde op 5 febr. de tekst van het telegram van Gierek aan Gomoelka. Hierin werd de voormalige partijleider gekenschetst als een ,,eminent partij-activist", terwijl zijn „vaderlandsliefde" en „internationalisme" werden geprezen. Wel werd in het telegram gesproken van ,,moeilijke momenten en beproevingen", die Gomoelka had gekend. Daarmee waren ongetwijfeld de gebeurtenissen rond de arbeidersopstanden van 1970 alsmede de stalinistische periode, waarin Gomoelka gevangen gezeten had, bedoeld.

Gierek bracht Gomoelka zijn ,,beste wensen" over en zei, dat zijn ,,scheppende bijdrage zijn rol bepaalt in de geschiedenis van Polen en zijn plaats in de herinnering van de partij, van de arbeidersklasse en van het volk".

Voorbeschouwing partijcongres

In het *NRC/H'blad* van 11 febr. werd een voorbeschouwing gewijd aan het Poolse partijcongres, waaraan het volgende is ontleend:

De huidige partijleider Gierek nam in 1970 het roer over van Gomoelka, na ernstige oproeren naar aanleiding van prijsverhogingen Gierek ging goed van start: een ambitieus programma van economische opbouw, onder meer eebaseerd op de import van Westerse technologie en subsidie op consumptie, gepaard gaande met een, naar Westeuropese begrippen, betrekkelijk liberale atmosfeer en openheid van het land naar het Westen. Die liberale atmosfeer bestaat vandaag de dag nog.
Maar dat kan niet wonden gezegd van het Poolse „Wirtschaftswunder". Er zijn lange rijen voor de winkels. Vlees is schaars, evenals andere levensmiddelen na een reeks zeer slechte oogsten. Ook de brandstof- en de elektriciteitsproduktie laten te wensen over. En de schuld aan het Westen is, volgens Westerse schattingen, nu al meer dan 17,5 miljoen dollar.

Het moment lijkt niet ver meer of Polen heeft zijn hele export naar het Westen nodig om de schulden af te betalen. Voor die dramatische situatie kan de leiding gedeeltelijk externe factoren aanvoeren: de situatie in de wereldeconomie, de gestegen grondstoffenprijzen.

Maar intern wreekt zich de toenemende onmogelijkheid van het systeem om dit soort tegenslagen op te vangen. De apathie onder de arbeiders, de falende economische planning, de gebrekkige infrastructuur. zelfs Poolse functionarissen ontkennen dit allemaal niet. Al benadrukken zij dat de resultaten in de economie soms toch nog wel meevallen.

Partijleider Gierek spreekt de openingstoespraak uit van het achtste congres van de Poolse Verenigde Arbeiderspartij. Achter Gierek links premier Piotr Jaroszewicz en rechts de president van de republiek, Henryk Jablonski.

Weekblad 49ste jaargang No. 2524, pag. 31183-31198

De bevolking lijkt deze indruk niet te delen en zeker sinds de afgelopen buitengewoon strenge winter, toen het distributiesysteem het vrijwel volledig liet afweten, is er sprake van een duidelijke vertrouwenscrisis tussen de politieke leiding en de bevolking.
,,Niets kon je krijgen, geen brood, geen groenten. helemaal niets'', vertelt een vrouw. ,,Maar op de televisie hoorde je helemaal niets over deze situatie. Daar was alleen maar sprake van enthousiaste groepjes kinderen, bezig met sneeuw ruimen''. Ze vertelt ook over de verborgen inflatie in Polen. ,,Behalve de aangekondigde prijsverhogingen waren er verleden jaar nog veel meer prijsstijgingen. Een nieuw papiertje erom en het produkt kon in prijs omhoog''.
De overgrote meerderheid van de 35 miljoen Polen lijkt haar ontevredenheid in apathie om te zetten. De dissidente oppositiebewegingen floreren, maar zijn vooral de zaak van intellectuelen. Arbeiders- en boerencomités zijn voorshands zeldzame verschijningen
De vroegere pogingen van de partijleiding, om voos het partijcongres een soort ,,brede maatschappelijke discussie'' op gang te brengen. zijn op niets uitgelopen. Polens leiders zijn teruggeschrokken voor de mogelijkheid dat zo'n discussie uitdrukking zou kunnen geven aan de wens tot wezenlijke politieke veranderingen.
Toen de partij vorig jaar een maatschappelijke discussiegroep (DIP), waaraan leden van het centraal comité meededen, naast sympathisanten met de oppositie, niet naar zich toe kon halen, trokken alle partijleden zich eruit terug. De groep heeft tenslotte toch haar — door dissidenten gepubliceerde — vertrouwelijke rapport toegezonden aan Gierek. De partij heeft van dit rapport, waarin wordt aangedrongen op een meer open maatschappij, maar ook op het behoud van Polens band met de Sowjet-Unie, echter niet officieel nota willen nemen.
Gierek zelf is de afgelopen maanden het land rondgetrokken en heeft in diverse toespraken geen geheim gemaakt van Polens economische moeilijkheden. De woningnood en de schaarste aan consumptieartikelen blijven er nog wel even, aldus Gierek, vanwege de ,,abnormale situatie'' in de wereldeconomie en de ,,tegenslagen'' in de vorm van slechte oogsten. de strenge winter en de overstromingen van afgelopen zomer.
Giereks oproep tot nationale eenheid en meer inzet van de bevolking in het produktieproces worden door diezelfde bevolking niet erg serieus genomen, lijkt het. De neiging zich te laten enthousiasmeren door Gierek of enig ander partijlid is nagenoeg nihil. .,Partijlid word je alleen nog maar uit opportunisme, vanwege je carrière'', meent een Poolse econoom.
De richtlijnen van het centraal comité aan het partijcongres, die een week tevoren werden gepubliceerd, doen niet vermoeden dat er de komende vijf jaar enige ombuiging van het beleid te verwachten valt, op economisch noch op enig ander terrein.
Wanneer dus wel een nieuw beleid uit de bus komt dan komt de aanzet daartoe vermoedelijk van buiten de partij, bijvoorbeeld op instigatie van het Kremlin.
Want in de rest van Oost-Europa wordt de toccemende instabiliteit van Polen met grote zorg gadegeslagen. Met name de florerende dissidentenbewegingen, de uitgebreide niet-officiële pers die bij tientallen tegelijk boeken en tijdschriften het licht doet zien, de toenemende macht van de rooms-katholieke kerk, dat alles moet — tegen de achtergrond van de verslappende greep van de partij op de Poolse samenleving — het Kremlin en de meer rechtzinnige kameraden in de broederlanden een gruwel zijn.
De verhoudingen tussen de verschillende regerende partijen in Oost-Europa en de machinaties binnen de Poolse partij, vormen een goedbewaard geheim maar de uiterlijke tekenen geven te denken. Vorige maand moest Gierek, op bezoek bij de Tsjechoslowaakse partijleider Gustav Husak, luid zijn steun aan de Sowjet-interventie in Afghanistan betuigen. Tot dan toe had Polen dat weten te vermijden. En nog steeds heeft niemand hier uit de eigen krant kunnen vernemen dat Gierek aan de Afghaanse leider Karmal begin dit jaar een gelukstelegram heeft gestuurd.
Waarnemers valt het op, dat wanneer Poolse functionarissen in de buurlanden op bezoek gaan het slotcommuniqué vaak aanduidt dat Polens binnenlandse situatie het belangrijkste onderwerp van gesprek is geweest. Dat gold bijvoorbeeld voor Giereks gesprek vorig jaar met de Russische leider Brezjnew.
Met verwondering zagen de Polen hoe in het partijblad Trybuna Ludu een felicitatiebrief van Gierek aan zijn voorganger Gomoelka s—— afgedrukt, ter gelegenheid van diens 75ste verjaardag. Kennelijk heeft deze in 1970 aan de kant gezette partijleider nog vrienden binnen het huidige apparaat en heeft Gierek op het partijcongres alle steun nodig die hij krijgen kan.
In deze zelfde sfeer ligt het plotselinge demonstratieve optreden tegen dissidenten. Op 8 febr. zijn twaalf dissidenten opgepakt, de meest drastische actie sinds jaren. (Elf van deze twaalf zijn binnen 48 uur, de maximale tijdsduur gedurende welke iemand zonder officiële beschuldiging kan worden vastgehouden, vrijgelaten). Te zelfder tijd fulmineert Trybuna Ludu tegen deze ,,antisocialistische elementen'', die met ,,frasen en demagogie de eenheid van de natie willen ondermijnen''. Op deze manier wil Gierek de broederlanden laten zien dat hem de situatie nog niet boven het hoofd is gegroeid.

Openingsrede Gierek

Voor de 1847 afgevaardigden naar het congres sprak partijleider Gierek op 11 febr. de openingsrede uit. In deze rede maakte Gierek gern melding van het Sowjet-ingrijpen in Afghanistan. Wel deed hij een hartstochtelijke oproep tot voortzetting van de ontspanningspolitiek.
Hij noemde het land als een plaats, waar volkeren tegen feodalisme en imperialisme strijden, naast Palestina, Zimbabwe en Namibië. Gierek zei, dat er een einde moet komen aan de ,,inmenging van reactionaire krachten'' in Afghanistan, maar beschuldigde niemand met name.
Afghanistan kwam ook niet voor in de rij van landen, waarmee Polen betrekkingen van ,,proletarische internationale solidariteit'' onderhoudt.
Talrijk waren weer wel de betuigingen van trouw en dankbaarheid aan de Sowjet-Unie in de rede van Gierek.

De oproep tot ontspanning had vooral betrekking op Europa en Gierek onderstreepte de grote waarde van de slotakte van Helsinki. Aanvallen op de regering-Carter. een geliefd thema van politici in andere Oosteuropese landen, liet de Poolse partijleider achterwege. Gierek zei alleen ,,ongerust te zijn over de Amerikaanse beslissing SALT-II niet te ratificeren''.
Alleen de Bondsrepubliek moest het ontgelden, vanwege — wat Gierek noemde — de Westduitse beslissing nieuwe kernwapens op haar grondgebied te stationeren. Een hoge partijfunctionaris had eerder op de dag tijdens een persconferentie de Bondsrepubliek ervan beschuldigd haar verdragen met Polen niet na te komen door een te laks optreden tegen ,,revanchistische'' tendensen en groepe-ringen'' in West-Duitsland.
In ieder geval is het feit dat Polen nu erkende en veilige grenzen heeft, te danken aan Polens vriendschap met de Sowjet-Unie, verklaarde Gierek.
De huidige internationale spanningen leidde de partijleider terug op de NAVO-beslissing over de modernisering van het kernwapenarsenaal, die hij een ,,nieuwe en gevaarlijke stap in de bewapeningswedloop'' noemde. Polen heeft, gezien haar geschiedenis, ,,een moreel recht'' in deze materie een waarschuwend geluid te laten horen, aldus Gierek. De onderhandelingen over ontwapening moeten doorgaan, zowel in Wenen als in Genève, zei hij, en deze mededeling werd door het congres met een ovatie begroet. Gierek zei ,,dat er veel politici in de wereld zijn die denken zoals wij'', en noemde in dit verband met ere de paus in Rome.
De bewapening is echter maar één aspect van de ontspanning, aldus Gierek, en ,,Polen wil alles doen om te zorgen dat Europa en de wereld de voordelen van samenwerking niet de rug toekeren''. Hij noemde economische, culturele en ook toeristische contacten tussen Oost en West.
,,De mensheid kan een terugkeer naar de koude oorlog niet verdragen. Te veel dingen gebeuren dankzij de ontspanning, er is te veel vrees en hoop. De slechte tendenties van nu moeten worden weggewist.''
De Helsinki-vervolgconferentie in Madrid, later dit jaar. biedt daartoe een uitstekende mogelijkheid, meende Gierek en werd daarmee de eerste Oosteuropese leider na de Afghaanse crisis, die aan Madrid in de openbaarheid een grote betekenis toekende.
In dit kader deed Gierek het voorstel om in Warschau een algemene conferentie te beleggen over ontspanning en ontwapening in Europa.

Een groot deel van de rede van Gierek was gewijd aan economische vraagstukkrn. Uit dit deel van zijn toespraak bleek, dat de Polen voor de komende jaren kunnen rekenen op aanzienlijke verhogingen van de prijzen voor goederen en diensten zonder dat er de eerstkomende tijd enig uitzicht bestaat op het overwinnrn van de tekortkomingen in de economie van Polen.

Na een overzicht te hebben gegeven van al hetgeen in de jaren zeventig werd bereikt, ondanks de teleurstellende ervaringen van de afgelopen jaren, vertelde Gierek dat Polen nog grote mogelijkheden voor een verdere groei heeft. mede al's gevolg van een verdere intensivering van de economische samenwerking met de socialistische landen. Daar staat echter tegenover dat er onvoldoende arbeidskrachten zullen zijn, dat de investeringen minder snel kunnen stijgen dan wenselijk is, dat exporteren moeilijker zal worden en het terugbetalen van kredieten een zware last op het land zullen leggen. Om aan de moeilijkheden het hoofd te kunnen bieden zal meer geinvesteerd moeten worden in de produktie van energie, grondstoffen en de inodernisering van de transportmogelijkheden. In de komende vijf jaren zullen 25 tot 30 miljoen ton kolen meer gedolven moeten worden. De export van kolen moet gehandhaafd en zelfs vergroot worden. Andere takken van de industrie zullen eveneens verder worden ontwikkeld. Een beter gebruik van de produktie-capaciteit is een voorwaarde voor meer economische :doelmatigheid, die nodig is om de sociale behoeften te kunnen bevredigen.

Er zal naar een prijspolitiek worden gestreefd die de groei van het reële inkomen van de werkende bevolking, speciaal van de laagstbetaalden, moet garanderen. Ook in de landbouw zal worden gestreefd naar een gestadige produktieverhoging, die gelijke tred houdt met een transformatie van de landbouwstructuren. De landbouw zal verder worden gemoderniseerd. Hetzelfde zal gebeuren met de levensmiddelen-industrie. Om deze doelen te bereiken zal ook met de zgn. kapitalistische landen en ontwikkelingslanden worden samengewerkt.

De Polen, zei Gierek. moeten harder werken, de bestaande produktiecapaciteit en voorhanden energie en grondstoffen moeten beter worden benut en op alle niveaus van de maatschappij moet er meer discipline komen. Met name aan de ongeoorloofde absentie op het werk moet een eind komen, aldus Gierek.

Tegen de zwarte markt zal streng worden opgetreden, zei de partijleider, en particulier initiatief in de economie moet zich houden aan het door de staat aan te geven kader. Speculatie en corruptie moeten door alle partijen worden bestreden, ook wanneer de schuldigen kaders van de partij of regering zijn.

Ook beloofde Gierek dat niet door collectieve arbeid gerechtvaardigde inkomensverschillen in Polen zullen worden teruggedrongen.

Gierek weet het gebrekkig functioneren van de Poolse economie in de eerste plaats aan de ongunstige situatie van de Poolse export op de wereldmarkt en de hoge kosten voor de import van grondstoffen en energie.

Achtergrond

De rede van Gierek moet worden gezien tegen de achtergrond van de openlijke kritiek, die in de afgelopen maanden over partij en regering werd uitgestort. Aanleiding hiertoe waren de richtlijnen die de partijleiding als discussiestuk had gepubliceerd voor het partijcongres.

In een memorandum aan de partijleiding lieten tien partijfunctionarissen weten dat deze richtlijnen nauwelijks een werkelijk perspectief openden voor de komende vijf jaren en dat de kloof tussen regering en bevolking er alleen maar door kon worden verbreed.

In een memorandum (waarvan de bekende hoofdredacteur van het tijdschrift *Polityka,* Mieczslaw Rakowski, lid van het centrale comité van de communistische partij, een van de opstellers was) werd voorts opgemerkt dat de verklaringen van de partij niet mees serieus werden genomen en dat een dialoog met de bevolking onvermijdelijk was geworden. Rakowski pleitte al enkele jaren geleden openlijk voor een verantwoorde decentralisatie van het economische en maatschappelijke gebeuren in Polen. Hij meent dat nu het ,,ogenblik van de waarheid" is aangebroken.

De bevolking zou volgens het memorandum politiek rijper zijn geworden en haar eigen maatstaven hebben voor de beoordeling van de partijpolitiek. De voorwaarden voor een dialoog zouden thans aanwezig zijn, waardoor de bevolking actief kan worden betrokken bij het uitstippelen van het beleid en zich medeverantwoordelijk kan voelen. Een dialoog kan echter falen, als over bepaalde problemen wordt gezwegen, de moeilijkheden uit de weg worden gegaan en er onduidelijkheden blijven bestaan.

Deze kritiek was voor Gierek aanleiding oni door Polen te trekken en te vertellen dat de partij wel degelijk op de hoogte is van de ernst van de situatie.

Rede Soeslow

Op de tweede dag van het congres werd het toegesproken door drie buitenlandse delegatieleiders: Michael Soeslow uit de SU, de Tsjechoslowaak Vasil Bilak en de Oostduitser Paul Verner.

Dat is minder, dan op Oosteuropese partijcongressen gebruikelijk is.

Volgens de officiële bron is deze keus het gevolg van een ,,afspraak tussen de broederpartijen" en is zij bepaald door het feit dat de landen buren van Polen zijn. In Westerse kringen wordt erop gewezen, dat, naast de SU, de twee Oosteuropese landen gezien worden als vertegenwoordigers van de ,,harde lijn".

Een ander opvallend punt was dat geen van de overige Warschaupactlanden zich had laten vertegenwoordigen door een partijleider. De officiële reden hiervoor was, dat er in de komende tijd ,,nog zoveel partijcongressen komen" en dat partijleiders ook nog tijd moeten hebben voor hun normale werk.

Dit argument lijkt echter vooral van toepassing op Sowjet-partijleider Brezjnew, wiens slechte gezondheidstoestand reizen bezwaarlijk maakt, hetgeen door de afwezigheid, ook van zijn collega's, minder in het oog loopt.

Sowjet-delegatieleider Soeslow loofde in zijn rede voor het Poolse partijcongres de ,,leninistische internationale politiek" van de SU en haar bondgenoten. Hij verwierp daarnaast een terugkeer naar de ,,waanzin van de koude oorlog".

Op de tweede dag van het congres sprak het hoofd van de Sowjet-delegatie, Michael Soeslow, lid van het Politburo van de CPSU. een rede uit

Soeslow merkte op, dat de „imperialisten" niet langer kunnen doen wat zij willen met landen, die niet met hen in de pas lopen. Er zijn nu krachten in de wereld, die een afdoend antwoord kunnen geven aan landen, die de ml van politieman willen spelen. Hij zei, dat de politiek van de socialistische landen op de „zenuwen van het imperialistische kamp" werkt.

Hij verklaarde dat de kapitalistische wereld in een zware crisis verkeert, die de sociale orde bedreigt. Het particuliere bezit van de produktiemiddelen en de uitbuiting van de werkende bevolking &n daaraan, aldus Soeslow, ten grondslag.

Een belangrijk symptoom van de ernstiger wordende crisis van het kapitalisme noemde Soeslow het verval van het „neokolonialistische systeem", waardoor landen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika werden en worden geplunderd. De strijd van deze landen voor het recht om over hun eigen natuurlijke hulpbronnen te beschikken wordt steeds beter „georganiseerd".

Om die reden, zei Soeslow, wakkeren reactionaire en imperialistische krachten de oorlogshysterie aan en vormen zij speciale legers voor strafexpedities. Om dit te rechtvaardigen wordt gewezen op de mythe dat deze landen worden bedreigd door het Warschau-pact

Soeslow zei verder dat het „imperialistische kamp" alles in het werk stelt om de eenheid van de socialistische landen te ondermijnen Dat wordt echter voorkomen door de „onbuigbare wilskracht" van de diverse communistische broederpartijen

Volgens Soeslow is er „een fundamenteel verband" tussen de Chinese agressie tegen Vietnam, de NAVO-beslissing „bedoeld om een nieuwe ronde m de bewapeningsrace te starten", de stationering van VS-troepen nabij de grenzen van Afghanistan en Iran en de opleiding van gewapende groepen, die het „democratische Afghanistan" worden ingezonden.

Soeslow citeerde echter Sowjet-leider Leonid Brezjnew, die in januari had gesproken over zijn optimisme voor de toekomst en de dwpe wortels van de ooitspanningspolitiek (peg. 108/3 e v - 1980). Uit Soeslows rede viel op te maken dat in mei in Polen het 25-jarige bestaan van het Warschaupact (de Oosteuropese tegenhanger van de NAVO) in grote stijl zal worden gevierd Soeslow omschreef het Warschaupact als een „schild van het socialisme", maar ook als een „belangrijke factor m de vrede".

Premier *Jaroszewicz* niet in Politburo herkozen. Verlaat actieve politiek

Het congres werd afgesloten met de verkiezing van het Politburo. Toen de resultaten van deze verkiezing op 15 febr. werden bekendgemaakt, bleek, dat premier Piotr Jaroszewicz niet was herkozen als lid van deze instelling. Dadelijk daarop liet hij weten zich uit de actieve politiek te willen terugtrekken.

Anderen, die niet in het Politburo bleken te zijn teruggekeerd, waren Stefan Olszowski, in het verleden *minister* van buitenlandse zaken, die tot de hervormingsgezinden wordt gerekend, Joszef Tejchma, eveneens een „liberaal", en Joszef Kepa.

Twee kandidaat-leden van het Politburo, de chef van de plancommissie Tadeusz Wrsaszczyk en Jerzy Lukaszewicz, werden bevorderd tot volledig lid van dit orgaan. Twee andere nieuwe leden zijn Andrzej Werblan en Alojzy Karkoszka, beiden *secretaris van* het CC.

Het vertrek van premier Jaroszewicz kwam niet geheel onverwacht. Tegen de gewoonte in had hij het congres niet toegesproken. Bovendien was er door de congresafgevaardigden bijzonder veel kritiek geuit op het economische beleid van de regering.

Commentaar

In het dagblad *Trouw* van 18 febr. werd op de resultaten van het Poolse partijcongres een commentaar geplaatst, waaruit het volgende is geciteerd.

Wat Polen nodig heeft, is dat onder de bevolking de overtuiging postvat dat de toekomst perspectief biedt. Concreet uitgedrukt betekent dit dat jonge mensen, die bij ouders *of* grootouders moeten inwonen, niet langer moedeloos zijn omdat zij tien à twaalf jaar moeten wachten op een eigen appartementje; dat de Poolse vrouwen steeds minder in lange rijen moeten staan om aan de belangrijkste voedingsmiddelen voor het gezin te kunnen komen; dat er in de bedrijven arbeidsvreugde gaat heersen, voorzover dat in een door techniek beheerste industriële samenleving mogelijk is.

Het spreekt vanzelf, dat dit niet van de ene dag op de andere kan gebeuren. Om verbetering in de situatie te brengen is het nodig, dat de voedselsituatie verbetert; dat de enorme transport-problemen van Polen worden opgelost, zodat alles op tijd zijn plaats van bestemming kan bereiken; dat er voldoende grondstoffen beschikbaar komen, waardoor leegloop van bedrijven wondt vermeden; dat de energievoorziening op peil wordt gebracht; en wat van beslissende betekenis is; dat de Poolse export drastisch omhoog gaat om bet geld te verdienen, waarmee dit alles moet worden gefinancierd.

Het zal veel tijd kosten om dit alles te bereiken. Al geruime tijd voordat het congres begon, liet partijleider Edward Gierek de bevolking tijdens een rondreis door Polen weten, dat er vijf magere jaren voor de 'deur stonden; vijf jaren, die de gehele periode van het nieuwe vijfjarenplan zuilen (beslaan.Van de werkende bevolking wordt gevraagd om een positieve instelling tegenover de problemen van het land die dringend om een oplossing vragen. Het klimaat in de werksituatie kan echter alleen venbetenen als de liefde van twee kanten komt.

Met andere woorden: als de leiding van de bedrijven niet in staat is *om* voor betere werkomstandigheden te zorgen. die de arbeiders het vertrouwen geven dat de moeilijkheden langzaam maar zeker overwonnen kunnen worden, kan er van de zo broodnodige produktiviteitsverhoging geen sprake zijn. Dat zal met name zo zijn omdat een belangrijke prikkel zal ontbreken: in de komende jaren zullen alleen de laagstbetaalden en degenen die van sociale uitkeringen moeten leven In aanmerking komen voor een reële verbetering van hun financiële omstandigheden.

Of er ingrijpende veranderingen in de bedrijfsvoering doorgevoerd zullen worden, zal in de eerste plaats afhangen van de mate waarin dit van boven af mogelijk zal worden gemaakt. De openlijke kritiek die tijdens dit merkwaardige congres van een communistische partij in Oost-Europa werd geuit op het falen van de overheid, is nog geen garantie, dat het licht nu onmiddellijk op groen zal worden gezet voor decentralisatie en economische liberalisatie. Waarschijnlijk had & ~ kritiek — ju~"%omdat zij zo openlijk kon worden uitgesproken — voornamelijk de functie van een uitlaatklep.

Het zou een vergissing zijn om aan te nemen, dat het terugtreden van premier Piotr Jaroszewicz, van wie altijd is gezegd dat hij om puur dogmatische redenen tegen het vieren van de partijcontrole op het sociaal-economische leven van Polen was. de weg heeft vrijgemaakt voor de al zo lang noodzakelijke verandering. Jaroszewicz stond niet alleen. Hij Was representatief voor een zeer invloedrijke groep binnen partij en regering en hij kon rekenen op protectie van de Sowjetleiding.

In de woorden van dank, die Gierek op 15 febr. tot de premier richtte, betrok de partijchef zichzelf en het Politburo in de verantwoordelijkheid voor de fouten die in het verleden zijn gemaakt. Woordelijk verklaarde Gierek: „Het is essentieel om dit te zeggen, om ons in staat te stellen eerlijk tegenover elkaar te blijven." Het is dan ook onjuist om aan te nemen dat Jaroszewicz werd afgedankt. Dat zou het geval zijn geweest, als hij als enige een obstakel zou zijn geweest op de weg naar hervormingen. Het terugtreden van de premier lost echter op zichzelf de problemen van Polen niet op.

De positieve uitwerking, die de verdwijning van Jaroszewicz uit het centrum van de macht zal hebben op de bevolking, zal slechts van tijdelijke aard zijn. De premier genoot zeer weinig sympathie onder de Polen, ook binnen de communistische partij. Hij was weinig zachtzinnig, hield er van commando's uit te delen, alsof hij met militaire ondergeschikten te maken had. Het feit dat zijn zoon zich als een playboy kon gedragen, werd hem bijzonder kwalijk genomen. Door een zeer zwakke gezondheid als gevolg van enkele hartaanvallen kon Jaroszewicz eigenlijk al sinds mei vorig jaar niet meer echt als premier functioneren. Zijn opvolger zal nu als eerste verantwoordelijke worden geconfronteerd met de resultaten van een falend beleid. Een centraal probleem zijn de prijzen, die in tien jaar nauwelijks verhoogd konden worden om ze met de werkelijkheid in overeenstemming te brengen.

Dit maakt het voor Polen bijzonder moeilijk om een oplossing te zoeken, die al geruime tijd in Hongarije wordt beproefd, nl. de Hongaarse prijzen af te stemmen op die van de wereldmarkt.

Drastische prijsverhogingen zouden in Polen tot ernstige onlusten kunnen leiden. De leiding van partij en regering zal in dit opzicht langs de weg van de geleidelijkheid te werk moeten gaan. Een van de middelen om het gewenste doel te bereiken is een vermindering van de koopkracht. De aankondiging dat alleen de bevolkingsgroepen met de laagste inkomens voor een reële verbetering daarvan in aanmerking komen, wijs< er op dat men van dit indirect werkende middel gebruik zal maken. Op die manier kan op den duur worden bereikt, dat de

lonen meer in overeenstemming met de prijzen worden gebracht.

Voor het congres begon, leefde de verwachting, dat de internationale politiek in toespraken en debatten de boventoon zou voeren. In het begin leek dit vermoeden juist te zijn, omdat de meeste aandacht werd besteed aan het aanbod van Gierek in Warschau een internationale conferentie te houden over ,,militaire ontspanning en ontwapening". Zijn gebaar blijft interessant omdat het van Poolse zijde komt, maar voorlopig lijkt de tijd er nog niet rijp voor te zijn. Ook op het congres verdween het in de schaduw van de binnenlandse problemen, die alle aandacht opeisten.

Edward Babiuch nieuwe premier

Het Poolse parlement ging op 18 febr. akkoord met het ontslag van Piotr Jaroszewicz als premier en wees Edward Babiuch als zijn opvolger aan.

In een verklaring voor het parlement zei Jaroszewicz, die sinds 1970 minister-president was geweest, dat zijn regering niet had bereikt ,,al datgeen, dat het gepland had of dat door anderen ervan werd verwacht", Hij gaf toe, dat dit in veel gevallen was veroorzaakt door ,,de kwaliteit van het werk van de regering en de staats- en economische bureaucratie".

Aan de andere kant verdedigde hij voor de inderhaast bijeengeroepen bijzondere zitting van het parlement de resultaten van de afgelopen decade als een periode van ,,bijzondere, dynamische economische groei".

Babiuch (52) zegde de voortzetting toe van de bestaande politiek in binnenlandse en buitenlandse zaken, maar hij benadrukte daarnaast de urgente noodzaak om de kwaliteit van het bestuur en de produktie in de hele economie te verbeteren.

De nieuwe premier is één van de naaste medewerkers van partijleider Gierek. Hij heeft nog niet eerder van de regering deel uitgemaakt. Evenals de partijleider is hij afkomstig uit het mijngebied in Silezië.

Babiuch is partijlid sinds 1948. In 1965 werd hij hoofd van de afdeling van het CC, die belast is met de benoemingen op sleutelposten in de partij.

Na de val van de toenmalige partijleider Gomoelka in 1970 werd hij benoemd tot volledig lid van het Politburo en secretaris van het CC. In de periode nadien zag hij toe op de procedures, waarna aanhangers van de nieuwe partijleider Gierek, de plaatsen innamen van diegenen die nog door Gomoelka waren benoemd.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

KABINET NA AANVANKELIJKE TERUGHOUDENDHEID VOORSTANDER BOYCOT OLYMPISCHE SPELEN IN MOSKOU

Het Nederlandse kabinet stond aanvankelijk terughoudend tegenover een Nederlandse boycot van de Olympische Spelen komende zomer in Moskou als reactie op de inmenging van de SU in Afghanistan. Wel maakte premier Van Agt na de wekelijkse ministerraad op 11 jan. bekend, dat het kabinet — eventueel bestaande — financiële verplichtingen aan de Spelen zal intrekken, maar voorlopig wilde het geen druk uitoefenen op Nederlandse deelnemers en het Nederlands Olympisch Comité (NOC) om de spelen te boycotten.

De premier zei, dat een afwijzing van de Olympische Spelen door Nederlandse sportlieden of organisaties een ,,vrije beslissing van mondige en particuliere organisaties" is.

Van Agt zei beducht te zijn om — wat hij noemde — ,,zedenmassage" toe te passen op de deelnemers. ,,Het is zeer de vraag of die mensen belerend door de overheid moeten worden toegesproken", aldus de premier.

Overigens benadrukte de minister-president dat het kabinet zijn standpunt tegenover de Nederlandse deelnemers nog niet definitief heeft bepaald. Hij liet uitkomen dat de uiteindelijke reactie van de regering afhankelijk zal zijn van de opvattingen in de samenleving.

Het gewicht van de beslissing om eventuele financiële verplichtingen in te trekken lijkt voorlopig beperkt. De mogelijke bijdragen van de overheid voor de Nederlandse deelneming aan de Olympische Spelen zijn waarschijnlijk te verwaarlozen. Sportorganisaties en NOC financieren de spelen grotendeels uit opbrengsten van lotto en toto.

Het kabinet was op 11 jan. niet op de hoogte of de overheid bijdraagt aan de Nederlanase deelneming. Minister Gardeniers (CRM) kon in de ministerraad geen opheldering geven of zij direct of indirect geld op de begroting heeft staan voor de Olympische Spelen. Zij moet dit nog nader uitzoeken.

Premier Van Agt ontkende dat de regering sportbeoefenaars en organisaties aan een boycot bindt door zelf als overheid afstand te nemen. Hij liet het aan de betrokkenen over hoe zij dit standpunt van de regering uitleggen. ,,Ook dit is de eigen verantwoordelijkheid van mondige burgers", zei hij.

Overigens liet de minister-president zich ontvallen dat hij zelf — zo hij deelnemer zou zijn aan de Spelen — niet zou gaan. ,,Ik zou er niet gaan wielrennen", aldus Van Agt.

Tegenover de aanwezige journalisten corrigeerde hij deze uitspraak. Hij had niet als minister-president, maar alleen als particulier burger gesproken.

Een meerderheid van de Tweede Kamer, waaronder o.m. PvdA en VVD, was in eerste instantie tegen een boycot.

Verbanning Sacharow doet mening omzwaaien

De binnenlandse verbanning van de Sowjet-dissident Andrei Sacharow op 22 jan. (pag. 111/2) deed echter de mening van zowel kabinet als Tweede Kamer omzwaaien. Na de kabinetsvergadering van 25 jan. maakte premier Van Agt bekend, dat de regering nu voorstander was van een boycot van de Olympische Spelen. Nederland wilde met dit besluit de situatie doorbreken, dat alle landen op elkaar blijven wachten met hun besluit de Spelen te boycotten. De kans bestaat, aldus de premier, dat er als gevolg van die afwachtende houding helemaal niets gebeurt, hoewel vele landen in hun hart voor een boycot zijn. ,,Iemand moet beginnen de Rubicon over te trekken", aldus de minister-president.

Van Agt zei dat afgezien van Amerika, Engeland en een enkel ander land, er weinig landen zijn die nu al te kennen hebben gegeven beslist wél of niet aan de Spelen mee te doen. „Wij wilden voorkomen dat iedereen op iedereen gaat wachten. Vooral voor de Derde Wereld is het van belang te zien wat West-Europa doet," aldus Van Agt.

Naast een boycot van de Olympische Spelen worden ook alle culturele contacten met de Sowjet-Unie stopgezet, alsmede alle contacten tussen Nederlandse en Russische bewindslieden en hoofdambtenaren. Voorts doet Nederland mee aan de EG-maatregelen ten aanzien van de tarwe-export en aan het stopzetten van de export van hoogwaardige technologie naar de Sowjet-Unie.

Het kabinet heeft verder besloten de stad Den Haag te vragen de Russische ruimtevaarttentoonstelling die op 1 mei geopend zou worden, af te gelasten. Het Concertgebouworkest zal worden gevraagd een voorgenomen toernee naar Moskou af te zeggen, zo deelde Van Agt mee. Hij verklaarde dat de sportwereld niet de enige is waarvan een offer wordt gevraagd in verband met de Russische inval in Afghanistan en de verbanning van Sacharow.

Van Agt herhaalde zijn vroegere uitspraak dat de regering slechts een beroep kan doen op het NOC niet naar Moskou te gaan. „Wij zijn niet van plan fysieke maatregelen te nemen, zoals het inhouden van paspoorten, iets wat in ons land gelukkig niet kan. Wij hebben het NOC kenbaar gemaakt wat wij zouden beslissen als wij in hun plaats stonden, maar wij hebben begrip voor de aarzelingen van het NOC en voor de uiterst moeilijke situatie waarin de sportlieden nu komen te verkeren", aldus Van Agt.

Namens het Nederlands Olympisch Comité deelde voorzitter Idenburg mee dat het NOC niet in staat is dadelijk een definitief besluit te nemen. Het Comité wil eerst wachten op het definitieve standpunt van het Amerikaanse Olympi-

sche Comité. Idenburg: „het ligt voor de hand dat onze beslissing hierna en zelfs misschien pas na de Winterspelen in Lake Placid zal vallen. Het NOC heeft nog geen contacten gehad met nationale comités die in ongeveer dezelfde positie verkeren als wij".
Over een alternatieve plaats voor Moskou heeft het kabinet niet gesproken, dat laat het aan het NOC over. Ook is het kabinet niet van plan een beroep te doen op toeristen om de Spelen te mijden.

Meerderheid Tweede Kamer akkoord met boycot

De Tweede Kamer besprak op 30 jan. het kabinetsbesluit tot boycotten van de Olympische Spelen in Moskou en stemde er in grote meerderheid mee in. Alleen CPN, PSP en PPR spraken zich tegen een boycot uit. PvdA en D'66 drongen erop aan de dialoog met de Sowjet-Unie inzake wapenbeheersing en ontwapening voort te zetten.

Mr. J. N. Scholten (CDA) sprak van een „aantasting van de stabiliteit en daardoor in potentie van de vrede". Hij vond het essentieel dat er signalen aan Rusland worden afgegeven dat deze een grens heeft bereikt of overschreden. Hij gaf evenwel de voorkeur aan signalen „met een aflopend karakter".
Het proces van ontspanning mag niet onnodig worden gehinderd, aldus Scholten. Hij drong er bij minister Van der Klaauw (buitenlandse zaken) op aan het boycotbesluit tegenover de Westduitse minister Genscher mei overtuiging te bepleiten.
Ook de PvdA is van mening dat de Sowjet-Unie duidelijk moet worden gemaakt dat haar optreden onacceptabel is. Mr. M. van der Stoel noemde het Sowjetbewind, dat Moskou en Leningrad van dissidenten heeft schoongeveegd, en niet president Carter, de eigenlijke oorzaak waardoor het onmogelijk is geworden naar de Olympische Spelen te gaan. Een definitief besluit zal, zo meende de socialist, gaas in aoril kunnen worden genomen. Daarnaast vond hij, dat het gesprek binnen de Europese politieke samenwerking en ook met de ontwikkelingslanden over de boycot moest doorgaan.

J. D. Blaauw (VVD) noemde het niet deelnemen van Nederland aan de Olympische spelen een geste tegenover een land dat de internationale rechtsorde minacht, de vrijheidsbeweging van een ander volk vernietigt en de mensenrechten zowel binnen als buiten haar grenzen schendt. Maar ook hij pleitte voor voortzetting van de besprekingen tussen Oost en West over wapenbeheersing.

Van der Spek (PSP) was tegen een boycot omdat daardoor de spanning wordt opgevoerd.

Bakker (CPN) gaf de „bewapeningskoorts", het „grote-mogendhedenchauvinisme" en de „afstotende krachtpatserij Carter-Kennedy" de schuld van de huidige escalatie.

Ria Beckers (PPR) was van mening, dat praten meer dan ooit nodig is, nu het moderniseringsbesluit is gevallen, reden waarom haar fractie tegen een boycot en tegen het bevriezen van contacten is. (ANP, NRC/H' blad)

(Vor. ber. pag. 70/2, oproep president Carter tot boycot Spelen)

LATIJNS-AMERIKA

NICARAGUA

VAL SOMOZA, INSTALLATIE JUNTA EN VOORLOPIGE REGERING, EERSTE MAATREGELEN NIEUW BEWIND, NATIONALISATIE BANKWEZEN EN ANDERE SECTOREN

In juli 1979 is het bewind van generaal Somoza, wiens familie het land meer dan veertig jaar heeft geregeerd, in elkaar gestort. Het gewapende verzet tegen de als dictator heersende Somoza, dat gecoördineerd werd door de guerrillabeweging, het Sandinistische Bevrijdings Front, had in de loop van '78 en '79 zulke vormen aangenomen dat grote delen van het land en zelfs de hoofdstad niet meer onder controle van de regering stonden.

Daarnaast keerden aanzienlijke delzn van de bourgeoisie en de intelligentsia zich meer en meer van de dictator af en toen ook nog talrijke Latijns-Amerikaanse landen en zelfs de VS, jarenlang de supporters van het regime, hun steun introkken en openlijk het heengaan van Somoza eisten, stond Somoza niet veel meer te doen dan af te treden.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Nicaragua, beginnend bij de laatste dagen van het regime-Somoza. (Voor een overzicht van de gebeurtenissen daaraan voorafgaande, verwijzen wij naar pag. 417 '79 e.v.).

Laatste offensief Somoza *bemiddeling* VS, voorwaarden *Somoza,* akkoord over aftreden Somoza

Op 23 juni 1979 begonnen de troepen van generaal Somoza een intensief bombardement op de hoofdstad en wel. in het bijzonder op de sloppenwijken, die als bolwerken van het verzet tegen de regering golden.
Naar schatting zouden 10.000 tot 12.000 mensen gewond geraakt zijn. Buitenlandse journalisten, die voornamelijk in het Intercontinental Hotel logeerden. werden gedwongen schuilplaatsen op te zoeken en vele ministers en hoge autoriteiten zochten hun toevlucht in de presidentiële bunker.
Ten tijde van de bombardementen op de hoofdstad waren de andere grote steden in handen van de Sandinisten: Léon, Diriamba, Chichigalpa, Masaya en Somotillo en Ocotal, Estel en Matagalpa in het noord-westen.
Wel gelukte het het elite-korps van de Nationale Garde onder aanvoering van de zoon van de president om te voorkomen dat in Rivas een voorlopige regering van het Sandinistische Bevrijdingsfront geïnstalleerd zou worden.
Op 27 juni '79 besloten de Sandinisten de hoofdstad te verlaten om verder bloedvergietzn onder de burgerbevolking te voorkomen. Zij trokken zich terug naar Masaya en Léon en naar de Costaricaanse grens.
Begin juli behaalden de guerrilla's verdere overwinningen in Rivas en

Eden Pastora bespreekt de militaire strategie met Sandinistische guerrilla's in Ostallo, 8 km van Rivas in het zuiden van Nicaragua verwijderd.
Naast Pastora, met donkere bril, Daniel Ortega Saavedra, lid van de junta.

Generaal Somoza

in Matagalpa, waar de Nationale Garde uit haar laatste bolwerk, de kazernes, verdreven werd.

Op 6 juli '79 namen de Sandinisten Jinotepe en San Marcos in, waarmee de toevoerwegen naar het front bij Sapoa voor de Nationale Garde werden afgesneden.

Op 8 juli viel Santa Caterina in handen van de Sandinisten, waardoor zij de hele driehoek waarin Jinotepe, Masatepe, Diriamba en San Marcos liggen, in handen hadden en de strategische belangrijke Pan American Highway controleerden.

Ongeveer tegelijkertijd begonnen de Sandinisten zich voor te bereiden op een nieuwe aanval op de hoofdstad Managua.

Nu het duidelijk werd dat de militaire positie van het Somoza-regime zwakker werd, begonnen de VS wederom pogingen te ondernemen in de zaak te bemiddelen.

In Panama vonden ontmoetingen plaats tussen William Bowdler, die eerder deel uitgemaakt had van een bemiddelingscommissie van de Organisatie voor Amerikaanse Staten (pagina 421/1-'79), Lawrence Pezzullo, de nieuwe Amerikaanse ambassadeur in Nicaragua, en vertegenwoordigers van de voorlopige junta. Pezzullo ondernam vervolgens pogingen om Somoza ervan te overtuigen af te treden.

N.a.v. deze contacten verklaarde Somoza op 7 juli in een interview dat gepubliceerd werd in de *Washington Post* dat hij bereid was af te treden en dat zijn heengaan nu afhing van de VS.

Hij verbond echter voorwaarden aan zijn vrijwillig aftreden: het voortbestaan van de Liberale Partij moest gegarandeerd worden evenals dat van de Nationale Garde.

Somoza zei dat zelfs wanneer hij een militaire overwinning zou behalen, zijn politieke positie zodanig was dat hij geen overlevingskansen had.

Op 15 juli '79 werd bekendgemaakt dat de VS en de FSLN overeenstemming hadden bereikt over het beëindig-n van de oorlog.

Eerder had de FSLN de VS verweten toekomstige hulp afhankelijk te maken van het voldoen aan Amerikaanse eisen zoals het opnemen van gematigde elementen in de nieuwe regering.

Het akkoord van 15 juli 1979 hield o.a. de volgende punten in:

Generaal Somoza zou aftreden ten gunste van zijn grondwettige opvolger en zou daarna het land verlaten; er zou een staakt-het-vuren afgekondigd worden; de provisionele junta zou naar Managua komen en de macht overnemen.

Eén van de leden van de junta (voor samenstelling en oprichting van de junta, zie pag. 421/1-1979), Ramirez Mercado, verklaarde dat de onderhandelingen met de VS positief waren verlopen en dat er geen fundamentele tegenstellingen waren, Hij voegde eraan toe dat hoewel de VS de regering van de FSLN niet uitdrukkelijk erkend had, zij er toch naar had verwezen als ,,de nieuwe regering van Managua".

Aftreden Somoza, *Urcuyo* interim-president, installatie junta

Op 17 juli trad Somoza af als president van Nicaragua, nadat de FSLN akkoord gegaan was met zijn voornaamste voorwaarde, nl. om de Nationale Garde, met uitzondering van hen die de topfuncties bekleedden, in een nieuw leger te integreren.

Generaal Somoza, zijn zoon, zijn halfbroer en andere leden van de regering verlieten vervolgens het land en vlogen naar Miami. Daar vertelde hij de pers dat hij zijn functie neergelegd had ,,in het belang van het Nicaraguaanse volk". Voordat hij het land verliet, had Somoza dr. Francisco Urcuyo, de voorzitter van de Nationale Vergadering, tot interim-president benoemd. Kolonel Federico Mejia werd opperbevelhebber van de Nationale Garde.

Op 17 juli nog werd Urcuyo door het parlement in zijn ambt bevestigd.

De provisionele regering verklaarde kort na het vertrek van Somoza dat zij zo spoedig mogelijk naar Managua zou komen en dat er geen represailles genomen zouden worden tegen aanhangers van het Somoza-regime. De aartsbisschop van Managua, mgr. Miguel Obando y Bravo, zou aan hen die het land wensten te verlaten, bescherming verstrekken. De mensenrechten zouden geëerbiedigd worden.

Ramirez had op 16 juli namens de junta verklaard dat er een voorlopige regering was gevormd, die op brede lagen van de bevolking steunde en gematigd van politieke opvattingen was. De juiste samenstelling van de regering werd door Ramirez nog niet vrijgegeven.

De interim-president Urcuyo weigerde inmiddels de macht over te dragen en verklaarde tegenover de pers dat hij aan de macht zou blij-

Dr. Francisco Urcuyo, die waarnemend president was na het heengaan van Somoza.

ven tot het einde van de ambtstermijn van Sornoza, in 1980,

Hij riep de FSLN op zich over te geven.

Uit protest tegen dit optreden riepen de VS op 18 juli hun ambassadeur terug en zeiden dat de verklaring van Urcuyo in strijd was met eerder gedane toezeggingen en een gevaar betekende voor de kansen op vrede en verzoening in het land.

Op 19 juli werd bekendgemaakt dat Urcuyo afgetreden was en het land had verlaten. Op 18 juli 1979 vlogen drie leden van de provisionele junta van Costa Rica naar Léon.

Eenheden van het Sandinistische Bevrijdingsfront trokken spoedig na het vertrek van Urcuyo de hoofdstad binnen en betrokken daar de sleuteiposities. De Nationale Garde desintegreerde snel, nadat de nieuwe commandant, lt.-kol. Fulgencio Larga Espada (gen. Federico Mejia en de gehele generale staf waren eerder naar Guatemala gevlucht), een oproep tot overgave had gedaan. Op 20 juli 1979 trok de junta Managua binnen. Duizenden mensen verwelkomden haar en zwaaiden met de zwart-rode Sandinistische vlag.

Later op dezelfde dag arriveerden de leden van de voorlopige regering uit Costa Rica, Zij waren vergezeld door afgevaardigden van verschillende Latijnsamerikaanse landen, incl. de ministers van buitenlandse zaken van Panama en de Dominicaanse Republiek en de speciale Amerikaanse afgevaardigde William Bowdler.

Dezelfde dag nog werden de leden van de junta en van de voorlopige regering beëdigd.

De junta was als volgt samengesteld (zie ook pag. 421/1979): Sergio Ramirez Mercado, Alfonso Robelo Callejas, Daniel Ortego Saavedra, dr. Moises Hassan Morales, Violeta Barrioa de Chamorro.

De voorlopige regering was als volgt samengesteld:

binnenl zaken - Tomas Borge Martinez, defensie - lt-kol Bernardino Larios: buitenl zaken - vader Miguel d Escoto Brockmann, econ planning - dr Roberto Mayorga Cortes, financiën - dr Joaquin Cuadra Chamorro, gezondheid - dr Cesar Amador Kheel arbeid - dr Virgilio Godoy Reyes; transport en openb werken - Dionisio Marenco Cardenal, industrie - dr Noel Rivas Gasteasoro, onderwijs - dr Carlos Tunnerman Bernheim cultuur - vader Ernssto Cardenal Martinez, sociale zaken - dra Leah Guido de Lopez, huisvesting - Miguel Ernesto Vigil justitie - dr Ernesto Castillo Martinez, sociale zekerheid - dr Reynaldo Antonio Tefel landbouw - Manuel Jose Torres, landhervorming - Jaime Wheelock Roman secretaris van de junta - Cesar Aguirre

Over de leden van de voorlopige regering de volgende bijzonderheden:

Borge Martinoz is één van de weinige nog in leven zijnde oprichters van de FSLN. Hij is lid van het nationale directoraat van de FSLN en was een van de politieke gevangenen die in december '74 geruild werden voor politici die door de FSLN in Managua waren gegijzeld (pag 112/2 '77 e.v.)

Bernadino Lanos een vroegere officier van de Nationale Garde werd in augustus '78 gearresteerd onder beschuldiging van samenzwering tegen Somoza Hij wend vervolgens het land uitgezet

Vader d'Escoto, een priester, was lid van de groep van 12 en is een linkse sociaaldemocraat

Dr. Mayorga Cortes, een conservatieve econoom en advocaat, is vroeger secretaris-generaal van de Centraal Amerikaanse Gemeenschappelijke Markt geweest.

Dr. Cuadra Chamorro, lid van de groep van 12 is christen-democraat, econoom en bankier.

Dr. Amador Kheel, christen-democraat, is koffieplanter.

Dr. Godoy Reyes was socioloog aan de nationale universiteit van Léon.

Dr. Rivas Gasteasoro is voorzitter geweest van de Nicaraguaanse kamers van koophandel.

Dr. Tunnerman Bernheim, die als gematigd links beschouwd wordt, is rector van de Nationale Universiteit.

Vader Cardenal, een radicale priester en dichter, vooral in West-Europa bekend om zijn pleidooien voor de verdrukten, heeft sedert 1976 in ballingschap vertoefd.

Dr. Leah Guido de Lopez is hoogleraar aan de universiteit en behoort tot één van de oprichtsters van de MPU, de beweging van het verenigde valk, die nauwe contacten met de FSLN onderhield.

Dr Castillo Martinez lid van de groep van 12, is advocaat

Dr Tefel, eveneens van de groep van 12, was directeur van het instituut voor landbouwontwikkeling en wordt beschouwd als een sociaal-democraat

Torres, een christen-democraat, was hoofd van het INDE, het Nicaraguaanse Instituut voor Ontwikkelmg Hij werd in 1978 verbannen

Wheelock, vroeger hoogleraar in de rechten, vluchtte in 1972 naar Chili nadat hij ervan beschuldigd was een Lid van de Nationale Gande te hebben gedood In '73 keerde hij terug en werd een vooraanstaand lid van de FSLN Hij had zitting in bet Nationale directoraat van de beweging

Cesar Aguirre was militair commandant van de FSLN

Ricardo Coronel Krautz van de groep van 12 werd benoemd tot ondersecretaris voor landhervorming; Eden Pastora Gomez, een vooraanstaande Sandinista, werd onderminister voor binnenlandse zaken en dr. Arturo Cruz. die gewerkt had voor de Interamerikaanse Ontwikkeling~Bank (IDB) in Washington werd directeur van de centrale bank.

Op 22 aug. werd José Valdivia benoemd tot; plv. minister van defensie en Hugo Torres tot hoofd van de staatsveiligheidsdienst, onder supervisie van de minister van binnenlandse zaken.

Andere plv. ministers waren Natan Sevilla (arbeid) en Alvaro Ramirez (buitenl. zaken). Deze beiden behoren tot de Nicaraguaanse Socialistische Partij (PSN) de officiële naam voor de Nicaraguaanse communistische partij.

Leden van de junta: v.l.n.r. Alfonso Robelo Callejas, Violeta Barrioa de Chamorro, Sergio Ramirez Mercado en Daniel Ortega Saavedra.

Eerste maatregelen nieuwe regering, afkondiging statuut en verklaring van rechten

De nieuwe regering maakte kort na haar beëdiging bekend dat hangende de afkondiging van een nieuwe grondwet, alle politieke, religieuze en humanitaire rechten hersteld waren en dat een nieuw leger en een afzonderlijke politiemacht opgericht zouden worden.

De junta verklaarde de Nationale Garde en het Congres voor ontbonden. De doodstraf werd afgeschaft alsmede de militaire rechtbanken.

De oude grondwet werd buiten werking gesteld, de bezittingen van Somoza en zijn familie onteigend.

De junta verklaarde dat het dne of vier jaar zou duren voordat er nieuwe parlementsverkiezingen zouden plaatsvinden. De belangrijkste prioriteit van de voorlopige regering zou de nationale opbouw zijn.

Op 24 juli riep de junta de noodtoestand uit voor een periode van 30 dagen, die op 21 augustus en op 18 september verlengd werd.

Onder de noodtoestand had de FSLN de controle over alle militaire installaties en de communicatie media. Er werden gevangenisstraffen variërend van drie maanden tot twee jaar vastgesteld voor overtredingen zoals het verstoren van het vervoer of het weigeren van werk. De mensenrechten, zoals neergelegd in de statuten van de junta (zie hierna) werden echter door de noodtoestand niet beïnvloed,

Teneinde wat meer ordening te brengen in de bestuurlijke en politieke chaos, vaardigde de junta in juli '79 een zgn. Basis Statuut uit. Dit Statuut voorziet in de oprichting van een Raad van State. die als een soort parlement zal fungeren en o.a. tot taak krijgt een nieuwe grondwet op te stellen. De Raad van State houdt op te bestaan als er nieuwe verkiezingen zijn gehouden. In de Raad zullen 13 gematigden zitting heben (zeven behorende tot het Brede Oppositie Front (FAO) en zes tot de werkgeversorganisaties), 12 leden van het Nationale Patriottische Front en zes ledrn van de FSLN.

Volgens het Statuut is de Liberale Partij van Somoza verboden. Andere politieke groeperingrn zijn toegestaan.

Op 21 augustus '79 werd het Statuut voor de rechtrn en garanties voor de Burgers van Nicaragua afgekondigd.

Dit Statuut bevat 52 artikelen, waarin een enorme verscheidenheid van rechten van de Nicaraguaanse bevolking wordt vastgelegd, zoals de vrijheid om zich politiek te organiseren en het actieve en passieve kiesrecht. Het statuut verbiedt alle discriminatie op grond van ,,plaats van geboorte, ras, kleur, geslacht, taal, godsdienst, mening. afkomst, economische positie of enige ander sociale omstandigheid. De doodstraf wordt afgeschaft. Martelingen en slavernij zijn verboden en de maximum gevangenisstraf bedraagt 30 jaar.

Het Statuut heeft ook strikte aanwijzingen voor de strafrechtspleging: arrestatie zonder gerechtelijk bevel is verboden, behalve in het geval van een ,,flagrant **misdrijf": personen die** aangehouden **zijn** moeten binnen 24 uur voor de rechter verschijnen of vrijgelaten worden; het doel van de gevangenisstraf is ,,de hervorming en sociale aanpassing van de gevangene opdat hij zich weer in het pmduktieproces kan voegen".

Niemand hoeft tegen zichzelf te getuigen: de rechtszittingen zijn openbaar, maar de pers en het publiek kunnen om redenen van moraal, de openbare orde of de nationale veiligheid, buitengesloten worden.

Verder regelt het Statuut de vrijheid van meningsuiting en drukpers in alle vormen, behalve wanneer uitoefening daarvan schade toebrengt aan de veiligheid, de openbare orde. het voorkomen van misdaad, de bescherming van de gezondheid of de moraal en de waardigheid, de reputatie of de rechten van anderen.

Het stakingsrecht wordt gegarandeerd; zowel de particuliere als de collectieve eigendom ,,vervullen een sociale functie", maar het recht op privé-eigendom kan onder bepaalde omstandigheden beperkt worden.

Het Statuut legt verder vast dat alle bovenstaande bepalingen, m.u.v. die, die betrekking hebben op de mensenrechten, opgeschort kunnen worden om redenen van nationale veiligheid, openbare orde of ,,een uitzonderlijke noodsituatie die het leven of de stabiliteit van de natie in gevaar brengt".

Op 10 augustus '79 hief de regering de beperkingen op de pers en de informatie media op en de belangrijkste oppositiekrant La ***Prensa*** verscheen op 16 augustus '79 weer, onder het hoofdredacteurschap van Xavier Chamorro. de broer van Pedro Chamorro, die in jannuari '78 werd vermoord, wat het begin was van het georganiseerde verzet tegen Somoza.

De nieuwe perswet, die in augustus in werking is getreden, bepaalt o.a. dat alle publikaties zich dienen in te zetten voor de verdediging van de verworvenheden van de revolutie, het proces van wederopbouw en de problemen van het Nicaraguaanse volk.

De wet bepaalt dat kritische commentaren op de regering en alle nieuwsweergave ,,constructief" moet zijn en gebaseerd op ,,bewijsbare feiten, waarmee degenen die ze aangaan, geconfronteerd moeten zijn". Adverterrn voor sigaretten en alcohol wordt beperkt. Inbreuken op de privacy zijn verboden alsmede de commerciële en seksuele exploitatie van vrouwen en het gebruik van ,,helden en martelaren van de revolutie" voor commerciële doeleinden.

Op 10 augustus maakte de junta bekend dat de gezondheidszorg in handen zou komen van een nationale gezondheidsdienst, die gefinancierd zou wordrn uit een extra belasting van 9%.

Er was een 15 punten tellende gedragscode voor ambtenaren opgesteld en er werden enkele economische maatregelen bekendgemaakt.

Regeling m.b.t. Sandinistisch Bevrijdingsleger

Het Sandinistische Bevrijdingsleger werd op 22 augustus '79 per decreet officeel erkend.

Op 28 juli werd een gemeenschappelijk nationaal directoraat opgericht dat bestaat uit Humberto Ortega Saavedra als opperbevelhebber, Luis Carron Cruz en Tomas Borge. Tegelijkertijd werd een generale staf benoemd.

President Castro, omringd door leden van het Sandinistische Bevrijdingsfront, bij een bezoek aan Nicaragua

De drie leden van het directoraat voor het leger zijn eveneens lid van het nationale directoraat van de FSLN, dat eerder in 1979 opgericht was om meer eenheid te brengen in de verschillende stromingen binde FSLN.

De negen leden van FSLN zijn:
Huberto Ortega Saavedra, Daniel Ortega Saavedra, Victor Tirado, Carrion Cruz, Sir Wheelock, Carlos Nunez, Borge, Henry Ruiz en Bayardo Arce.

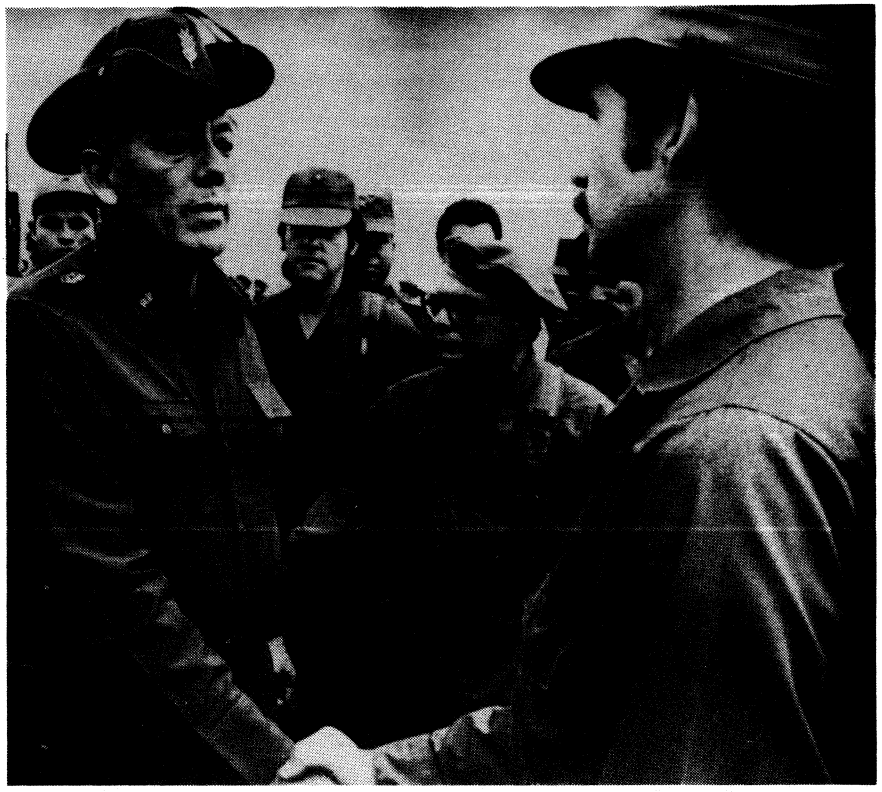

Generaal Omar Torrijos, president van Panama, heeft in augustus '79 als één van de eerste buitenlandse staatshoofden het nieuwe bewind in Nicaragua bezocht. Bij aankomst op de Augusto Cesar Sandino Internationale luchthaven van Managua werd hij o a. begroet door minister van binnenlandse zaken Tomas Borge (midden met bril).

Nationalisatie banken en andere sectoren

Op 25 juli '79 heeft de regering bekendgemaakt dat de Nicaraguaanse banken en financiële instellingen genationaliseerd waren.
Buitenlandse banken zouden niet overgenomen worden maar zij moeten zich in de toekomst wel houden aan de bepalingen van de centrale bank en zij mogen geen tegoeden in Nicaraguaanse valuta accepteren.
Voor aandeelhouders van de genationaliseerde banken zou er een vergoeding zijn in de vorm van staatsobligaties met een rente van 6½%.
De regering kondigde ook de nationaiisatie van de mijn-visserij- en bosbouwsectoren aan.

Op 10 augustus heeft de regering bekendgemaakt dat zij in de toekomst de belangrijkste opkoper zal zijn van de voor de export bestemde oogsten van koffie, suiker en katoen en wel tegen vastgestelde prijzen.

Op 1 sept. '79 werden alle nog niet ontgonnen natuurlijke hulpbronnen van Nicaragua tot nationaal eigendom verklaard. Er zal een instituut voor natuurlijke hulpbronnen en milieubescherming opgericht worden.

Op 17 oktober werden alle verzekeringsmaatschappijen in het land genationaliseerd tegen dezelfde voorwaarden als de nationalisatie van de banken.

In augustus 1979 werd ook een groot areaal aan grasland genationaliseerd dat aan de familie Somoza had toebehoord. De regering liet weten niet geïnteresseerd te zijn in de nationalisatie van andere boerderijen.

Teneinde te voorkomen dat aanhangers van het Somoza-regime naar het land zouden terugkeren om hun bezit aan Nicaraguaans geld om te wisselen in buitenlandse valuta, maakte de junta op 24 augustus bekend dat alle 500 en 1000 cordobabankbiljetten uit de roulatie genomen waren en dat op de twee volgende dagen havens, luchthavens en grensovergangen gesloten waren, terwijl inwoners van Nicaragua de gelegenheid kregen deze bankbiljetten om te ruilen voor staatsobligaties met een rente van 8%. Deze maatregel stuitte op veel kritiek omdat de obligaties pas na zes maanden ingeruild konden worden en veel Nicaraguanen in het bezit waren van grote coupures, omdat vele bedrijven en officiële instellingen juist de achterstallige salarissen, tijdens de burgeroorlog is in veel gevallen niets uitgekeerd, uitbetaald hadden.

Het junta-lid Robela Callejas zei dat 4/5 van de grote coupures al voor het eind van de burgeroorlog het land uitgebracht was.

De president van de centrale bank, dr. Cruz, heeft in een interview in juli 1979 verklaard dat de nationale schuld aan het buitenland $ 1.300 mln bedraagt. De nieuwe regering zal haar buitenlandse verplichtingen nakomen, maar de rekeningen voor Argentijnse en Israëlische wapenleveranties aan het Somoza-regime, ter waarde van $ 5.200.000, zullen niet worden betaald.
Dr Cruz schatte dat in de laatste twee jaar zo'n 250 mln dollar en 1000 mln cordobas naar het buitenland waren verdwenen als gevolg van kapitaalvlucht.

Op 1 september werd de koers van de cordoba vastgesteld op US$ 1,— = 10 cordobas.
De regering was inmiddels ook onderhandelingen begonnen met het Internationaal Monetair Fonds, dat op 24 augustus akkoord ging met de aankoop door Nicaragua van 17 mln SDR (Special Drawing Rights) met een equivalent van $ 22 mln.
Het stand-by akkoord dat het IMF in mei '79 met het Somoza-regime had afgeslot-n werd geannuleerd. Volgens het IMF is de uitvoer van Nicaragua in juni en juli '79 practisch tot stilstand gekomen.
Als gevolg daarvan en als gevolg van de daling van de koffieprijzen is de uitvoer in de periode oktober 1978 — september 1979 een kwart lager geweest dan in de vergelijkbare periode daaraan voorafgaand.
Vele internationale organisaties en landen hebben het nieuwe regime steun toegezegd.

De Inter-Amerikaanse Ontwikkelings Bank (IDB) heeft op 4 aug. 1979 bekendgemaakt dat zij bereid *is* $ 500 miljoen dollar te lenen.

Betrekkingen met de VS en andere landen

Op 24 juli 1979 zijn Nicaragua en de VS overeengekomen de diplomatieke betrekkingen voort te zetten en op 28 juli 1979 kwam de Amerikaanse ambassadeur Lawrence Pezzullo weer terug in Managua, Op 31 juli bood hij zijn geloofsbrieven aan de nieuwe regering aan.

Begin augustus werd Saul Arana benoemd tat chargé d'affaires in Washington hangende de benoeming van een nieuwe Nicaraguaanse ambassadeur in de VS.

De junta-leden Robelo Callejas, Ramirez Mercado en Ortega bezochten in september de VS. Zij spraken op 24 september 1979 met president Carter. Daarnaast hadden zij ontmoetingen met leden van het Congres en hoge regeringsfunctionarissen.

Volgens persberichten zouden verschillende Congresleden van de junta toezeggingen willen hebben over de toekomstige politieke lijn van het nieuwe regime en in het bijzonder over de contacten met Cuba.

Vele landen die hun diplomatieke betrekkingen met Somoza verbroken hadden, hebben deze weer aangeknoopt met het nieuwe regime.

De betrekkingen met Cuba, die in 1961 werden verbroken, zijn inmiddels hersteld.

President Castro heeft op 26 juli 1979 het nieuwe regime gelukgewenst met zijn overwinning en hulp aangeboden in de vorm van een artsenbrigade.

Op 1 sept. 1979, na afloop van een bezoek van een Cubaanse delegatie onder aanvoering van de plv. premier, José Ramon Fernandez, werd een verdrag ondertekend dat voorziet in de zending van 1000 Cubaanse onderwijzers naar Nicaragua. In de loop van oktober en november zijn twee contingenten onderwijzers van Cuba naar Nicaragua vertrokken.

De meeste Oosteuropese landen hebben het Sandinistische regime erkend.

Op 19 okt. 1979 hebben de Sowjetrussische ambassadeur' in Mexico en de Nicaraguaanse minister van buitenlandse zaken in Managua een gemeenschappelijke verklaring ondertekend waarin meegedeeld werd dat beide landen weer diplomatieke betrekkingen zullen aanknopen.

Nieuwe politieke partij opgericht

De eerste nieuwe politieke partij die na de val van Somoza is opgericht is de PSD, de Sociaal-Democratische Partij. Secretaris-generaal is Wilfredo Montalvan.

Enkele dagen voor de oprichting van de nieuwe partij, op 23 sept. 1979, heeft de regering een verklaring uitgegeven waarin zij de partij ervan beschuldigde zich ten onrechte uit te geven voor een Sandinistische groepering.

In dezelfde verklaring werd de aanduiding ,,Sandinistisch" uitsluitend gereserveerd voor de FSLN en zijn aanverwante organisaties.

De verklaring zegt dat de FSLN de legale voorhoede is van het Nicaraguaanse revolutionaire proces en de legitieme uitdrukking van het Sandinisme.

De FSLN heeft het alleenrecht om de ,,verdediger en de loyale vertolker" te zijn van ,,de beginselen en doelstellingen van de Sandinistische ideologie". Er werd een beroep gedaan op de bevolking geen acht te slaan op degenen die proberen het beeld van het Sandinisme voor zich op te eisen of te bezoedelen.

Contra-revolutionaire pogingen van Somoza-aanhangers

President Somoza heeft Nicaragua op 17 juli 1979 verlaten en is na een kort verblijf in Miami doorgevlogen naar de Bahamas, waar hij op 4 augustus uitgewezen werd. Vandaar is hij doorgevlogen naar Paraguay, het enige land dat bij stemming in de OAS over een resolutie die het heengaan van Somoza eiste, de kant van Somoza koos.

De nieuwe regering van Nicaragua heeft laten weten dat het niet uitgesloten is dat om de uitlevering van Somoza en leden van zijn familie verzocht zal worden.

De zoon van Somoza, Anastasio Somoza Portocarrero, zou in Honduras pogingen ondernomen hebben om troepen te verzamelen om een tegenoffensief te beginnen en andere bronnen wisten te melden dat de militaire strategen van de Nationale Garde in Miami mensen recruteren voor hetzelfde doel.

Van Amerikaanse zijde is op 30 juli '79 verklaard dat iedere poging om de situatie te destabiliseren of geweld op te roepen door de VS beschouwd zal worden als een schending van het handvest van de OAS. *(NRC/H'blad, Le* Monde, *NZZ)*

MIDDEN-OOSTEN

IRAN

BINNENLANDSE ONTWIKXELMGEN ONDER DE REGERING-BAZARGHAN

Terwijl in Iran de islamitische republiek zijn vorm kreeg (pag. 97 e.v.), deden zich in het land sinds medio februari 1979 o.m. de volgende ontwikkelingen voor.

Terechtstellingen en verdere strafmaatregelen. Kritiek *Bazarghan*

Na de terechtstelling van vier generaals van het sjah-bewind op 15 febr. 1979 (pag. 752/3-1979) werden in de periode tot 14 maart nog minstens 37 personen wegens ,,politieke misdrijven" en 16 anderen wegens ,,seksuele misstappen" (homoseksualiteit) terechtgesteld. Volgens andere bronnen was het aantal executies op 14 maart de 65 gepasseerd. Tot de terechtgestelden behoorden:

20 febr. — Na hun ter dood veroordeling door een bijzondere islamitische rechtbank werden in Teheran vier generaals terechtgesteld: Nematullah Motamedi, de vroegere militaire gouverneur van Qazvin; Manouchehr Malek, commandant van de pantserbrigade in Qazvin; Parviz Amin Afsharn, de plv. commandant van de Keizerlijke Garde; en Hossein Hamadanian, voormalig chef van de SAVAK in Kermanshah.

23 febr. — In Rudzar aan de Kaspische Zee werd legerkapitein Monir Taheri terechtgesteld, die in verband m& de bioscoopbrand in Abadan (pag 607/2 - '78) door een islamitische rechtbank ter dood was veroordeeld.

26 febr. — Na door een geheime revolutionaire rechtbank ter dood te zijn veroordeeld werd in Teheran Mohammed Hossein Naderi, een SAVAK-functionaris die voor martelingen in Isfahan verantwoordelijk werd geacht, terechtgesteld.

5 maart — De terechtstelling van zeven 'personen wondt ge eld: generaal Ahmed Sayed Abadi, voormalig bestuurder onder de staat van beleg van Tabriz; generaal Abdullah Khajehnouri, voormalig president van het opperste militaire gerechtshof; generaal Fakhr Modares, voormalig advocaat-generaal bij datzelfde hof; generaal Ali Yazdjerdi, die voor het bloedbad in Meshed verantwoordelijk werd gesteld (pag. 742/3 - '79); kolonel Mansour Zamani, de vroegere directeur van de Gasregevangenis in Teheran; Jehangier Taroq, een voormalige SAVAK-functionaris die voor martelingen in de Evin-gevangenis *te* Teheran verantwoordelijk werd geacht; en Sallar Jaaf, sen vroegere Koerdische afgevaardigde die op zijn minst 30 anti-sjah-demonstranten zou hebben gedood. Voorts werd in Abadan de van moord beschuldigde sergeant Musa Mirshekai doodgeschoten.

6 maart - 10 mensen werden geëxecuteerd, onder wie zeven mannen wegens seksuele misdrijven (homofilie, aanranding).

7 maart — Zes mennen werden terechtgesteld wegens homoseksuele daden. Die dag vonden ook de eerste openbare geselingen plaats van mensen die alcohol hadden gedronken.

9 maart — De voormalige politiechef, generaal Jafaar Gholi Sadri, een kolonel en een kapitein werden geëexecuteerd na schuldig te zijn bevonden aan moord en martelingen in de SAVAK-gevangenis van Teheran.

11 maart — Twee jongens werden ter dood veroordeeld wegens aanranding van een 11-jarig meisje; een van hen werd in het openbaar gestenigd evenals een man en een vrouw die van overspel werden beschuldigd.

13 maart — Door vuurpelotons werden in Teheran twaalf mannen terechtgesteld, o w. Mahmoud Jaffarian (ex-chef van het staatspersbureau Pars), Parviz Nikkhwah (van de Nationale Iraanse radio), generaal Nader Jechanbani (voormalig plaatsvervangend opperbevelhebber van het leger en ex-chef van de Iraanse sportorganisatie) en parlementslid Ghalam Hossein Daneshi (een moellah). Jaffarian en Nikkhwah waren de eersten die op politieke beschuldigingen (toepassing van de censuur) werden terechtgesteld.

14 maart — Generaal Akbar Ghaffarian, voormalig commandant van een pantserbrigade in Dezful, en vier politiemannen werden terechtgesteld.

Op **14** maart leverde premier Bazarghan in een radio- en t.v.-toespraak scherpe kritiek op de executies „die onze revolutie bevuilen". Hij zei dat „het te betreuren is dat de processen achter gesloten deuren plaatsvinden en nu onreligieus en onmenselijk worden". Hij wees erop dat „internationale organisaties die ons hebben verdedigd tegen de dictatuur en onze stem hebben versterkt, nu protesteren tegen de processen en de behandeling van gevangenen".

Op **16** maart, daags nadat de openbare aanklager in het proces tegen ex-premier Amir Abbas Hoveida de doodstraf had geëist, voerde Bazarghan in Qom overleg met Ayatollah Khomeini, over wiens beleid hij zich twee dageri eerder had beklaagd. Hij had de Ayatollah toen verweten „besluiten te nemen over het hoofd van de regering heen" en als voorbeeld daarvan Khomeini's order genoemd dat water, elektriciteit en busdiensten voor de lagere klassen gratis moesten zijn. Bazarghan stelde bij die gelegenheid dat Iran „recht op een bankroet afgaat als de zaken zo doorgaan"; hij en zijn ministers waren al een keer naar Khomeini gegaan om te vertellen „dat dit zo niet door kon gaan".

Reeds op 28 febr. had Bazarghan in een radiotoespraak gedreigd te zullen aftreden, tenzij de activiteiten van zowel religieuze als radicale politieke groepen zou worden gekortwiekt. Hij leverde toen in het bijzonder kritiek op het „comité van medewerkers" van Ayatollah Khomeini en andere hulpcomités in diens omgeving: „Zij vervolgen mensen, zij arresteren mensen, zij geven bevelen, zij verzetten zich tegen ons, zij zijn tegen de door ons uitgevaardigde benoemingen. Onze dag is in een nacht veranderd." „Wanneer dat zo doorgaat. zullen we niets anders kunnen doen dan ontslag nemen", aldus Bazarghan. Hij voegde daaraan toe dat als hij geen medewerking kreeg, „wij terug zuilen keren naar een situatie die erger is dan onder het oude regime" Daarop volgde Khomeini's eerder vermeide boodschap aan de bevolking (We pag. 97/2/3).
Maar op 7 maart beschuldigde Khomeini de regering van „Westerse luxe" en zwakheid, waarop Bazarghan in Qom op 8 maart zijn ontslag indiende. Dat was toen door Khomeini geweigerd, die beloofde richtlijnen uit te vaardigen welke Bazarghan meer gezag moesten geven en de volmachten van de revolutionaire comités moesten beperken.

Op **16** maart gelastte Ayatollah Khomeini een opschorting van de geheime processen en terechtstellingen door de islamitische rechtbanken. Omdat de noodzaak voor een versnelde afhandeling van processen tegen massamisdadigers niet meer bestond, moesten processen van nu af aan onder regeringstoezicht plaatsvinden. In afwachting van een nieuwe, door de islamitische tribunalen te eerbiedigen, procedure mochten geen doodvonnissen worden voltrokken.

Op **20** maart publiceerde de voorlopige regering een verklaring, waarin de buitenlandse kritiek op de processen en terechtstellingen werd verworpen. Tot slot werd echter gesteld: „Nu de arbeid van de revolutionaire rechtbanken op bevel van de Imam (Khomeini) is stopgezet, hopen wij in overeenstemming van de aanwijzingen van de regering en de revolutionaire raad bij arrestaties, verhoren, gerechtelijke behandelingen en bij de veroordeling omstandigheden te kunnen scheppen die beantwoorden aan de rechtseisen en de religieuze wetten".

Mutaties in regering en strijdkrachten. Demonstraties en aanslagen

Op **27** maart **1979** werd de op 12 febr. benoemde staf-chef van de strijdkrachten, generaal-majoor Mohammed Wali Qarani door de voorlopige regering van premier Bazarghan ontslagen. Qarani was er door linkse groepen van beschuldigd te veel pro-Amerikaans te zijn. Hij werd vervangen door generaal-majoor Nasir Fax-bord.

Op **30** maart werd Taghi Riyahi tot minister van defensie benoemd i.p.v. schout-bij-nacht Ahmad Madani, die zich op eigen verzoek wilde beperken tot zijn taken als opperbevelhebber van de marine.

Op **12** april werden twee zonen en een schoondochter van Ayatollah Taleghani, een progressieve religieuze leider in Teheran — die door de Mojaheddin Khalq als hun voorman werd beschouwd —, door leden van een revolutionair comité gearresteerd en opgesloten, volgens radio-Teheran „op grond van een misverstand en omdat men hen niet had herkend". Hoewel volgens dit radiostation de kwestie na een

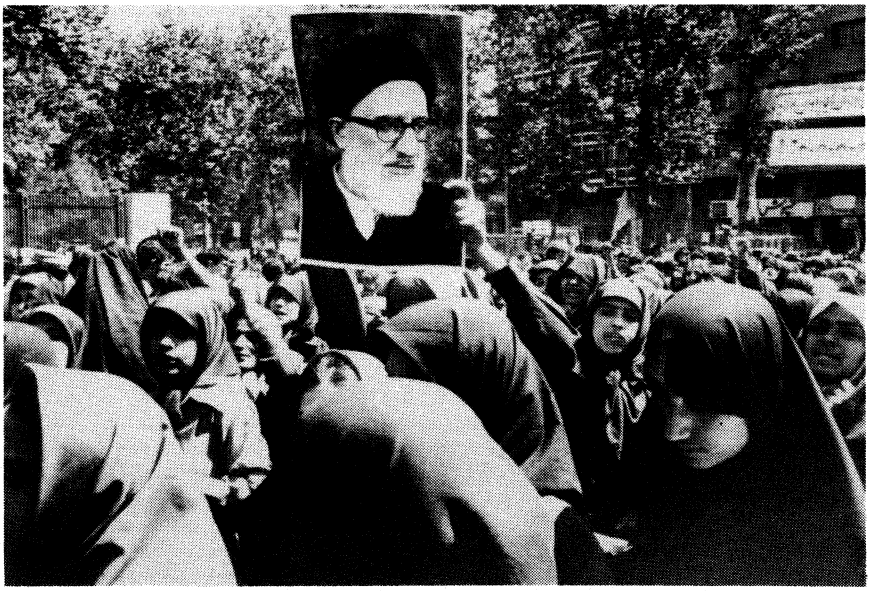

Een portret van Ayatollah Taleghani wordt meegedragen in een protestdemonstratie van vrouwen op 16 april 1979 in Teheran tegen de arrestatie van twee zonen en een schoondochter van de ayatollah

Sanjabi motiveert zijn aftreden.

onderhoud met de verantwoordelijken onmiddellijk zou zijn geregeld, sloot Ayatollah Taleghani op **13** april zijn kantoor in Teheran uit protest tegen de golf van willekeurige arrestaties en terechtstellingen die sinds 6 april opnieuw het land trof. Taleghani verliet de hoofdstad en verbleef op een onbekende plaats. Op 16 april werd in Teheran door vrouwen gedemonstreerd tegen de arrestatie van Taleghani's kinderen, terwijl daar tevens studenten betoogden tegen ,,het optreden van bepaalde revolutionaire comités en vóór een zuivering van deze comités van contra-revolutionairen''. Zij betuigden hun steun aan Taleghani. Deze deelde op 17 april in een telefonische boodschap aan radio-Teheran mee dat het volk ,,gevoelens en emoties in toom (moest) houden en niets (moest) ondernemen wat avonturiers aanmoedigt of hen in de kaart speelt'', ook al was hij (Taleghani) dankbaar voor de sympathiebetuiging. Hij onderstreepte dat zijn optreden het gevolg was van zijn bezorgdheid over de vrijheid en onafhankelijkheid van Iran en gebaseerd was „op de vrees dat het land opnieuw in de afgrond van de dictatuur en het despotisme kan storten''.

Inmiddels was Karim Sanjabi op 16 april afgetreden als minister van buitenlandse zaken, omdat ,,de huidige omstandigheden een vooruitgang bij (het oplossen van) de problemen onbereikbaar doen schijnen''. De volgende dag vertelde hij op een persconferentie dat hij zijn ontslag had genomen na het ,,absolute uiteenvallen van de strijdkrachten, het uitdelen van wapens onder incompetente personen, verwarring op alle sociale en economische gebieden en het falen van de regering om werkelijk gezag te vestigen''.

Volgens Sanjabi diende de islamitische revolutionaire raad zijn macht over te dragen aan de voorlopige regering, die tot dusver praktisch machteloos was gebleken. Hij beklaagde zich erover dat besluiten i.~de buitenlandse politiek buiten hem om waren genomen door Shariyar Rohani*), de chef van de Iraanse ambassade in Washington. Ook mernde hij dat het publiek ingelicht diende te worden over de werkwijze van de revolutionaire tribunalen.

Op 18 april deed de revolutionaire raad ern beroep op Ayatollah Taleghani uit zijn schuilplaats te komen, opdat ,,opportunisten de gevoelige situatie in het land niet kunnen uitbuiten'', want die grepen alles aan ,,voor provocaties en het zaaien van onrust om de weg te bereiden voor een ander regime van het Pahlavi-type''. Nog die dag had Ayatollah Taleghani in Qom een onderhoud met Ayatollah Khomeini, waarna deze de onmiddellijke zuivering gelastte van ,,ongewenste leden'' uit de revolutionaire comités. Volgens radio-Teheran moesten ,,anti-revolutionaire elementen'' door ,,waardige leden'' worden vervangen. Taleghani zei dat zijn korte afwezigheid tot gevolg had gehad dat de activiteiten van de revolutionaire comités nu onder toezicht van ,,verantwoordelijke mrnsen'' kwamen te staan.

Er waren toen tekenen die erop wezen dat er een einde zou komen aan de ongecontroleerde activiteit van de revolutionaire comités, die verantwoordelijk werden gesteld voor de nieuwe reeks terechtstellingen. De officier van justitie in Teheran maakte op **20** april bekend dat de comités overtreders van de wet voortaan moesten overdragen aan de politie. De rechtbanken mochten niet meer ingaan op de door de comités doorgegeven klachtrn zonder politie-onderzoek.

Het hoogste revolutionaire comité gelastte dezelfde dag in opdracht van Ayatollah Khomeini en premier Bazarghan de onmiddellijke vastlegging van de persoonlijke gegevens van de leden en leiders van de comités. De premier had die dag in Qom besprekingen gevoerd met Ayatollah Rhomeini over de meningsverschillen tussen de voorlopige regering en Khomeini, die waarschuwde voor de linkse krachten als de ,,kinderen van satan''.

Op **23** april werd de voormalige stafchef, generaal-majoor Qarani, door een onbekende in Teheran doodgeschoten. Een anti-clericale groep, de „Forghan''-beweging, eiste de volgende dag de verantwoordelijkheid voor de moordaanslag op in een communiqué, waarin ,,de slachting van onschuldigen in Koerdistan'' als reden voor deze ,,revolutionaire executie'' werd aangegeven.

Tijdens de begrafenis van Qarani op **24** april zou volgrns verscheidene ooggetuigen een mislukte aanslag zijn gepleegd op premier Bazarghan en andere leden van zijn voorlopige regering door een man in een luchtmachtuniform, maar deze aanslag werd ten stelligste tegcngesproken door Bazarghans bureau.

Eveneens op **24** april benoemde Bazarghan vice-premier Ibrahim Yazdi tevens tot minister van buitenlandse zaken als opvolger van Sanjabi, terwijl Hossein Bani-Akhadi tot vice-premier (voor samenwerking tussrn regering en volk) werd aangesteld.

In een radio- en tv-toespraak op **24** april verklaarde premier Bazarghan o.a.: ,,Ik heb met de revolutionaire rechtbanken niets te maken. Er moet een eind komen aan deze geest van wraak, van deze heksenjacht op mensen die in eenvoudige baantjes tijdens het bewind van de sjah hun brood hebben verdiend. Laten we het verleden vergeten, laten we opnieuw beginnen.'' De islamitische guerrillastrijders en de revolutionaire comités waren nu verplicht zich aaneen te sluiten en de revolutie met succes voort te

---

* Op 30 april 1979 uitte het blad Ayendegan een aantal zware beschuldigingen tegen Rohani, de 29-jarige schoonzoon van de toen pas benoemde minister van buitenlandse zaken, Ibrahim Yazdi. De vroegere staatssecretaris van buitenlandse zaken, Ahmad Salmatian, die met Sanjabi was afgetreden. beschuldigde Yazdi en zijn schoonzoon ervan in het geheim met de Amerikaanse autoriteiten allerlei kwesties te hebben besproken, zonder het ministerie van buitenlandse zaken (onder Sanjabi) daarvan op de hoogte te stellen. Rohani zou geweigerd hebben een lijst van Amerikaanse Congresleden, die door de voormalige Iraanse ambassadeur waren omgekocht, naar het ministerie in Teheran te sturen. In plaats daarvan zond hij de lijst aan zijn schoonvader, die toen nog minister van revolutionaire zaken was. Op **12** mei moest dit liberale blad zijn verschijning staken.

zetten. Het weliswaar goedbedoelde optreden van die groepen had tot een toestand van zwakheid en wanorde geleid, die de revolutionaire regering in moeilijkheden bracht, aldus Bazarghan.
Toen werd tevens bericht dat de politie in Teheran overeenstemming met de revolutionaire comités had bereikt om 4.000 strijders in de politiegelederen in te passen. Op hun beurt zouden de comités bij de politie een aantal geconfisqueerde wapens inleveren. Het hoofd van de politie, kolonel Nasser Mojallali, stelde dat het zelfvertrouwen van de politie was versterkt door een verklaring van Ayatollah Khomeini dat militairen en politiemannrn die geen ernstige misdaden hadden begaan, ongestraft zouden blijven.

Op 1 mei 's avonds werd Ayatollah Morteze Motaheri door twee man op straat neergeschotrn; een uur later overleed hij in het ziekenhuis. De verantwoordelijkheid voor deze aanslag werd opgeëist door de Forghan-beweging. Motaheri was een van de naaste medewerkers van Khomeini, die ,,uitbuiters, kolonialisten, imperialisten en agenten van het oude regime" voor diens dood verantwoordelijk stelde.

Ayatollah Motaheri was een van de 20 top-figuren in de sjiitische hiërarchie van Iran en volgens velen een van de vijf leden van de Revolutionaire Raad, het hoogste gezagsorgaan van het land dat door Khomeini werd benoemd en waarvan de samenstelling ,.uit vrees voor SAVAK-aanslagen" nooit werd bekendgemaakt.
Ayatollah Motaheri kreeg eigenlijk pas bekendheid na Khomeini's terugkeer naar Iran op 1 februari. Voordien genoot hij uitsluitend in religieuze kringen een grote vermaardheid vanwege de grote hoeveelheid boeken die hij had geschreven over allerlei godsdienstige onderwerpen.
De geheimzinnige organisatie Forghan — de naam kan ,,Heilig Boek" betekenen, maar ook ,,Verschil tussen Waarheid en Leugen" — werd enkele jaren geleden opgericht door volgelingen van de islamitische theoreticus dr. Ali Shariaty, die een moderne maatschappij wilde vormen naar het voorbeeld van de beginperiode van de islam. Khomeini was het daarmee volstrekt niet eens omdat Shariaty probeerde te bewijzen dat allerlei linksrevolutionaire ideeën de logische consequenties zijn van wat de Profeet Mohammed eens verkondigde. Een paar jaar geleden publiceerde Khomeini een vernietigende aanval op Shariaty en zijn ideeën.
Forghan heeft deze aanval nooit vergeven. De organisatie streeft naar een islamitische staat ,,die niet onder dictatuur staat van de geestelijken" en is daarmee automatisch de grootste vijand van Khomeini geworden. Want met name onder de studenten zijn de ideeën van Shariati uiterst populair.
Volgens vele Iraniërs zijn echter SAVAK-agenten binnen de Forghan geïnfiltreerd. aldus N R C / H'b l a d (2-5-'79).

Nieuwe rechtsorde. Processsen en verdere *terechtstellingen* (o.m. van ex-premier Hoveida)

Nadat eind maart de instelling van een islamitische republiek met overweldigende meerderheid was goedgekeurd (pag. 98/11, maakte vicepremier en regeringswoordvoerder Abbas Emir Entezam op 5 april tijdens een persconferentie bekend dat de revolutionaire raad een nieuwe rechtsorde voor politieke processen had goedgekeurd. Daarin werd bepaald dat Ayatollah Khomeini als leider van de revolutie de bevoegdheid had de rechters van de islamitische revolutionaire tribunalen te benoemen. De vonnissen, die deze tribunalen wezen, moesten conform het islamitische recht zijn. In beginsel moesten de processen voor deze tribunalen openbaar zijn, behalve wanneer het gerechtshof zelf anders besliste. De islamitische revolutionaire comités mochten slechts als hulpkrachten worden beschouwd en konden b.v. alleen op rechterlijke instructie arrestaties verrichten. De nieuwe rechtsorde bepaalde voorts dat de vonnissen onmiddellijk ten uitvoer konden worden gelegd volgens het principe van het traditionele moslemrecht, dat geen beroep kent.

Als opperste rechter van de revolutionaire tribunalen fungeerde sinds hun instelling in februari 1979 de door Khomeini benoemde Ayatollah Sadegh Khalkhali, die ook sinds Khomeini's terugkeer in Iran lid van de 12 leden tellende Raad van Beschermers van de Revolutie was.

Op 5 april hervatten de revolutionaire tribunalen hun werkzaamheden en op 6 april 's morgens werden in Isfahan al twee voormalige SAVAK-leden en drie anderen wegens ,,folteringen en aanslagen" ter dood veroordeeld en terechtgesteld.

Op 7 april 's morgens volgde in Teheran de terechtstelling van zes personen, o.w. de generaal-majoor van de politie Mohammed Javad Molavi Taleghani (voormalig chef van de oproerpolitie in de hoofdstad) en luchtmacht-generaal Gholam Reza Iraj Amini-Afshar (de vroegere militaire gouverneur van Najahabad). Zij werden in een proces van 15 uur schuldig bevonden aan massamoord op anti-regeringsbetogers in Teheran en Najahabad.
Later op 7 april werden in Teheran nog vier personen ter dood veroordeeld en terechtgesteld. Onder hen was de voormalige premier Amir

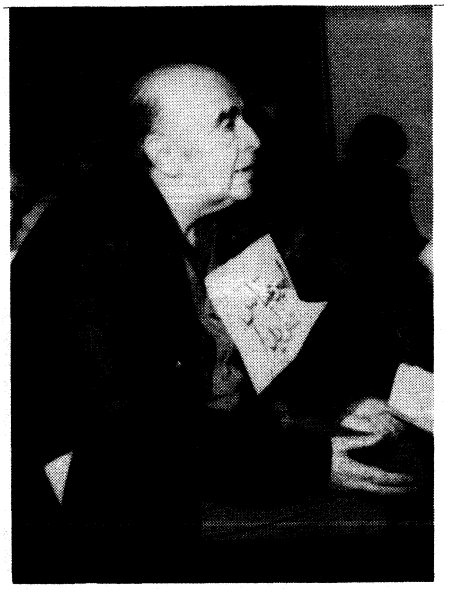

Ex-premier Hoveida tijdens een verhoor voor een revolutionair tribunaal te Teheran op 15 maart 1979.

Abbas Hoveida, die o.a. beschuldigd was van martelingen, massamoord, hoogverraad, corruptie, heroïnesmokkel, het doorgeven van staatsolie-inkomsten aan de sjah, uitbreiding van de invloed van ,,imperialistische mogendheden zoals de VS en hun Europese bondgenoten" en ,,het voeren van oorlog tegen Allah". Hij werd na een proces van vier uur ter dood veroordeeld en aansluitend voor een vuurpeloton terechtgesteld. Demonstranten kwamen op 8 april in actie om te voorkomen dat Hoveida's lijk zou worden bijgezet op de begraafplaats Behest-Zahra (waar veel tegenstanders van de sjah liggen), omdat hij onwaardig was om naast hun ,,martelaren" te worden begraven.

De in 1919 in Teheran geboren Amir Abbas Hoveida kreeg zijn opleiding aan het Lycée Français te Beiroet en de universiteiten van Brussel en Parijs. In 1943 trad hij in diplomatieke dienst. Later werd hij bestuurslid en leider van de National Iranian Oil Company. In 1964 werd hij minister van financiën en van 1965 tot de zomer van 1977 was hij premier. Vervolgens werd hij tot hofminister benoemd,
Op 10 nov. 1978 werd hij door het militaire bewind van generaal Azhari gearresteerd op verdenking van corruptie.
Tijdens een persconferentie op 12 febr. verklaarde hij: ,,het regime van de sjah was repressief; ik heb er deel van uitgemaakt en in zoverre ben ik schuldig. maar als ik schuldig ben zijn alle Iraniërs het".
Gedurende zijn proces stelde hij: ,,Ik heb mij slechts aangepast aan het systeem. (...) Ik heb van de praktijken van de SAVAK niets geweten. (...) Ik heb van de folteringen pas door internationale organisaties gehoord. Natuurlijk was de chef van de SAVAK mijn adviseur, maai- hij kreeg zijn bevelen niet van mij en

hij bracht mij ook geen verslag uit over wat hij deed. De SAVAK en al degenen, die voor de politiek verantwoordelijk waren, waren rechtstreeks aan de sjah ondergeschikt. De sjah dwong hen in al deze kwesties zijn eigen mening op. (...) Ik was slechts een coördinator ..."

Op 9 april werden in Teheran opnieuw vier personen ter dood veroordeeld en terechtgesteld, volgens radio-Teheran allen ,,door en door corrupte, sociaal ongewenste personen". Het betrof generaal Hossein Rabii (de vroegere commandant van de luchtmacht, zie pag. 751/3-1979), Manouchehr Azmun (oud-minister vari arbeid en voormalig leider van het staatspersbureau Pars), generaal Ali Mohammed Chadshehnuri en een hoge politiefunctionaris. Later volgde de executie van nog zes personen.

Op 10 april werd in Teheran een legerkolonel wegens bruut optreden tegen demonstranten op 8 sept. 1978 ter dood veroordeeld en terechtgesteld, maar diezelfde dag werden voor het eerst door een revolutionaire rechtbank personen (16) wegens gebrek aan bewijs vrijgesproken.

In de nacht van 10 op 11 april werden in Teheran elf functionarissen van het oude regime ter dood veroordeeld en een half uur daarna terechtgesteld. Onder hen waren Abbas Ali Chalatbari (minister van buitenlandse zaken van 1971 tot 1978), generaal Hassan Pakravan (oud-chef van de SAVAK), generaal Nasser Moghaddam (de laatste SAVAK-chef), Mansour Rohani (oud-minister van landbouw), Gholam Reza Nikpay (oud-burgemeester van Teheran) en Abdollah Riazi (ex-parlementsvoorzitter).
De terechtstelling van de elf bracht het aantal executies in Iran sinds de hervatting van de processen op 5 april op 43.
Later op 11 april werden in de provincie nog negen personen terechtgesteld. Op 12 en 13 april werden op diverse plaatsen in totaal 14 doodvonnissen voltrokken. Onder de terechtgestelden waren generaal Hashem Berenjian (voormalig leider van de contra-spionage van de luchtmacht, die ervan besctiuldigd werd verbindingsman van de Amerikaanse en Israëlische geheime dienst te zijn geweest) en majoor Bijane Yahya'i (ex-directeur van de Qasr-gevangenis van Teheran).

Op 19 april werd voor het eerst een sjiitische geestelijke (in Hamadan) ter dood veroordeeld (wegens samenwerking met de SAVAK) en terechtgesteld, nadat de voorgaande dag nog zeven mensen door vuurpelotons van islamitische revolutionaire comités waren geëxecuteerd. Volgens APIUPI waren toen 144 mensrn sinds de val van de sjah terechtgesteld.

Op 20 april werden in Kermanshah drie voormalige functionarissen van het Sjah-regime ter dood veroordeeld en terechtgesteld en in Ardabil twee onderofficieren.

Op 23 april werden in totaal negen doodvonnissen voltrokken in resp. Minab en Machad.

Op 26 april werden in resp. Yasd en Isfahan twee politiefunctionarissen wegens o.m. corruptie ter dood veroordeeld en terechtgesteld. Volgden: op 28 april in Isfahan een politie-officier wegens moord op een politieke gevangene; op 1 mei in Gorgan drie voormalige ambtenaren wegens corruptie; op 3 mei in Kashan een politieman wegens o.a. het doden van twee mensen in 1978; op 5 mei vier sjah-aanhangers in Khay.
Inmiddels was op 27 april bericht dat de islamitische rechtbanken op bevel van Ayatollah Khomeini in sneller tempo dan voorheen te werk gingen. Een groep van ,,integere en gelovige mannen" was aan de rechtbanken toegevoegd om de rechtsgang te bespoedigen, zodat onschuldigen sneller vrijgelaten en schuldigen sneller voor het vuurpeloton gebracht konden worden.

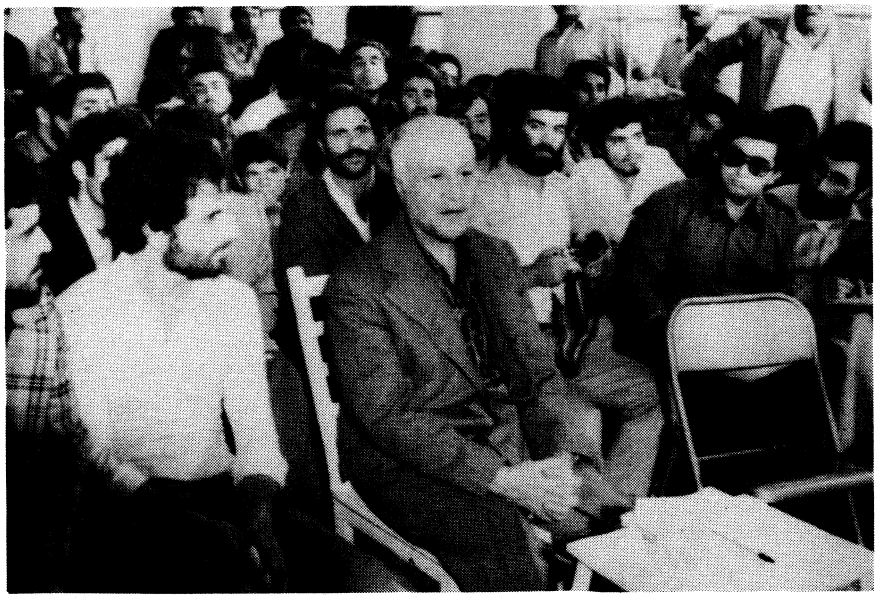

De vroegere minister van buitenlandse zaken, Abbas Ali Chalatbari (midden), tijdens zijn proces op 10 april 1979.

Binnenlandse veiligheid na moord op Motaheri. Voortdurende terechtstellingen.

Nadat op 4 mei het hoofdkwartier van de islamitische revolutionaire raad in Teheran door onbekenden op motoren met machinegeweren was beschoten, kondigde Ayatollah Khomeini op 5 mei de vorming van een nieuw leger als „beschermers van de islamitische revolutie" aan. De volgende dag werd de term „leger" niet meer gebruikt, kennelijk om aan te geven dat de traditionele strijdkrachten niet ontbonden zouden worden.

Vice-premier en regeringswoordvoerder Entezam verklaarde toen dat het „revolutionaire korps" naast de geregelde strijdkrachten, de gendarmerie en de politie zou bestaan. Pas na ontbinding van de islamitische revolutionaire raad zou het korps ter beschikking van de regering staan. Het voornaamste doel was de bescherming van de islamitische revolutie. Het korps moest contra-revolutionairen vervolgen en arresteren; het moest helpen bij de uitvoering van de besluiten van de revolutionaire rechtbanken en de autoriteiten (vanwege de afbrokkeling van het gezag in het leger, waar de bevelen van officieren niet meer werden opgevolgd) en het kreeg uitgebreide bevoegdheden om ,,de bevrijdingsbewegingen overal ter wereld te steunen en Irans islamitische revolutie in de wereld te verspreiden".

Op 6 mei verklaarde Ayatollah Khomeini in een radiotoespraak dat er meer bloed vergoten moest worden: ,,Hoe meer Iran bloedt, des te meer zal ook de revolutie overwinnen. De revolutie moet de handen van de corruptie afhakken."

Op 7 mei werd in Teheran brigadegeneraal Fazlollah Nazemi van de keizerlijke garde ter dood veroordeeld omdat hij ,,een oorlog tegen god" gevoerd had en ,,een corrupt

Ayatollah Sadegh Khalkhali tijdens zijn persconferentie van 13 mei 1979.

mens op aarde" was geweest, en terechtgesteld.

Op 8 mei 's morgens werden in Teheran 21 mensen doodgeschoten door vuurpelotons samengesteld uit ,,beschermers van de islamitische revolutie", wegens ,,vergaande corruptie, strijd tegen god en de Imam (Khomeinij alsmede het beledigen van god en zijn afgezanten". Onder de terechtgestelden, wier aantal nu tot 238 was opgelopen, waren Djavad Said (voormalig parlementsvoorzitter), Mohammed Reza Ameli-Tehrani en Gholam Reza Kiampur (oud-ministers van voorlichting en justitie) en generaal Ali Fathi Amin.

In de vroege morgen van 9 mei volgden zeven verdere terechtstellingen, o.a. van Abol-Hassan Saadatmand (oud-minister van voorlichting) en de industrieel Habib Elghanian (een vooraanstaand lid van de joodse gemeenschap in Iran, die ,,banden met Israël en het zionisme had gehad").

Op 9 mei besloot de regering tot een beperkte amnestie, maar daarvan waren uitgesloten alle door de ,,islamitische revolutionaire tribunalen" veroordeelde personen. Ook gold de amnestie niet voor zware vermogensdelicten, ernstige gevallen van omkoping, delicten i.z. verdovende middelen, ontucht, moord, ontvoering en roofovervallen.

In de volgende nacht werd te Teheran de voormalige afgevaardigde Akbar Bahadori terechtgesteld, omdat hij aan de onderdrukking van de bevolking had deelgenomen en in het parlement ,,slecht gestemd" had.

Op 13 mei deelde de opperste rechter van de islamitische revolutionaire tribunalen, Sadegh Khalkhali, tijdens een persconferentie mee dat de sjah, keizerin Farah Diba, prinses Ashraf (tweeling-zuster van de sjah), prins Gholam Reza (een broerj, de moeder van de keizerin, de drie voormalige premiers Bakhtiar, Azhari en Sharif-Emami, Ardeshir Zahedi (voormalig ambassadeur in Washington en schoonzoon van de sjah) en andere vooraanstaande personen van het Sjah-rerime bij verstek ,,door de Iraanse natie ter dood veroordeeld" waren. Khalkhali voegde daaraan toe: ,,Wie een van hen doodt, kan niet door een buitenlandse regering als een terrorist worden aangehouden, omdat hij de bevelen opvolgt van de Iraanse islamitische revolutionaire rechtbank." Later werd op het hoofd van de sjah een premie van 10 mln Rial gesteld.

Over de rechtspraak zei Khalkhali o.a.:

„Wij geloven niet in de westerse wetten. Het islamitische recht verbiedt advocaten voor de beklaagden, tenzij de beklaagde stom is en niet kan praten. Zij die berecht werden — en u kunt het hunzelf vragen — zijn niet gemarteld, zodat zij vrijuit konden praten". Volgens Khalkhali konden de beklaagden getuigen à décharge oproepen. (Uit verslagen van journalisten die de processen hebben bijgewoond, is echter gebleken dat de beklaagden in vele gevallen geen getuigen konden of mochten oproepen.)

„Onze vonnissen zijn altijd eerlijk geweest", aldus Khalkhali. Op de vraag waarom de executies vrijwel direct na de uitspraak voltrokken waren, antwoordde hij: **„Als** een persoon eenmaal is veroordeeld, is het krachtens de islamitische wet verboden om hem nog van voedsel of water te voorzien".

Volgens de ayatollah zijn de revolutionaire rechtbanken, net zo ,,humaan" opgetreden als de Neurenbergse rechtbank tegen de Duitse nazi-oorlogsmisdadigers. In beide gevallen hadden zich onder de beklaagden lieden bevonden die opdracht tot moord hadden gegeven of moord hadden goedgekeurd en niet alleen mensen, die zelf moorden hadden gepleegd. „Degenen die de vrijheid onmogelijk maakten en degenen die het satanische regime op enige wijze hielpen, zijn net zo schuldig als zij die moordden en martelden." De ayatollah vervolgde: „Zij die God of zijn Profeten op aarde hebben bestreden of die op aarde verderf hebben verspreid, moeten worden gedood. Of ze moeten worden opgehangen, nadat ze zijn gedood om hun lijken aan het volk te tonen. Of hun handen en voeten moeten worden afgehakt, zodat zij zich niet langer kunnen verplaatsen. Of anders moeten zij, worden verbannen." Volgens Khalkhali ,,heeft de Koran ons bevolen tegen verdorvenen te strijden en tegen anderen die schuldig worden bevonden, zo dat overal ter wereld het verderf wordt uitgeroeid".

Khalkhali vond de westerse kritiek op de processen ,,onfatsoenlijke propaganda". De westelijke opvattingen over gerechtsprocedures zijn volgens hem anders dan in Iran. Het Amerikaanse rechtsstelsel bijvoorbeeld is er tot dusver niet in geslaagd de moordenaars van president Kennedy op te sporen, omdat het erop gericht is ,,de ware misdadigers een kans tot ontsnapping te geven". Bij de huidige rechtsgang in Iran gaat het er daarentegen om dat een misdadiger niet jaren lang in leven wordt gehouden. De advocaten in het westen vertragen uitsluitend de veroordeling van werkelijke misdadigers, aldus Khalkhali.

Daarentegen riep Ayatollah Shariat-Madari 13 mei op tot een algemene amnestie, terwijl hij de revolutionaire rechtbanken veroordeelde. ,,Een zeer groot aantal mensen was onder het oude regime verplicht tot het onderhouden van contacten met het systeem, zonder dat men hen vandaag voor dergelijke daden verantwoordelijk kan houden. Zij hebben er recht op om een rustig bestaan te hebben", aldus Shariat-Madari. Voorts verlangde hij nu evenals op 8 mei de processen hetzij conform de islamitische wetten te voeren hetzij de internationaal erkende rechtsbeginselen te volgen.

Zowel op 13 als op 14 mei werden doodvonnissen tegen drie voormalige officieren ten uitvoer gebracht.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093. 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TRUDEAU TERUG ALS PREMIER

Vervroegde parlenientsverkiezingen in Canada hebben een overwinning opgeleverd voor de liberale partij van Pierre Trudeau, die daarmee wederom premier wordt. Zijn partij kreeg 146 van de 282 zetels in het federale parlement te Ottawa. De conservatieven kregen 103 zetels en de socialistische georiënteerde Nieuwe Democratische Partij kreeg 32 zetels. Eén zetel, voor een kiesdistrict in Québec, zal in maart gekozen worden.

Bij de algemene verkiezingen van 22 mei '79 (pag. 337/'79 e.v.) verloren de liberalen van de conservatieven en kwamen daarmee voor het eerst sedert 1968 in de oppositie. De conservatieven vormden een regering onder aanvoering van hun leider Joe Clark (pag. 508/3-'79).

In november '79 diende de conservatieve regering haar begroting van '80 in, die prompt door het parlement werd verworpen. De kleine rechtse Sociaal Krediet Partij, die de regering-Clark tot dan toe had gesteund, onthield zich van stemming en veroorzaakte zo de val van de regering-Clark.

Trudeaus partij versloeg talrijke conservatieven en enkele socialisten in de Atlantische provincies en in Ontario, dat bijna 1/3 van alle parlementsleden naar Ottawa stuurt. Quebec is op één conservatief na volkomen liberaal. In het westen des lands profiteerden daarentegen de socialisten van de ontevredenheid onder het kiezersvolk over premier Clarks beleid, dat onder meer aanzienlijke verhogingen van de energieprijzen inhield.

Als gevolg van de regionale polarisatie heeft de NDP geen enkele zetel ten oosten van Ontario, terwijl de liberale fractie nu slechts twee leden uit Westelijk Canada heeft.

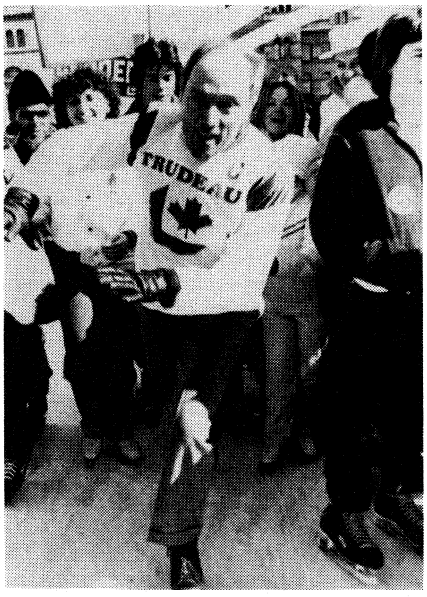

Pierre Trudeau tijdens de verkiezingscampagne in Toronto.

De Canadese federale verkiezingen van maandag 18 februari vormen een persoonlijke overwinning voor Pierre Trudeau, die ervan verzekerd kan zijn door de gouverneur-generaal aangewezen te worden om de nieuwe regering te vormen, aldus Le Monde van 20 februari 1980 in een commentaar.

De omvang van zijn revanche heeft het hem mogelijk gemaakt in het openbaar de kwaliteiten van zijn ongelukkige concurrent de aftredende conservatieve premier, openlijk te roemen. Joe Clark is slechts negen maanden aan het bewind geweest.

Trudeau heeft reden om zich onpartijdig te tonen. De liberalen hebben de absolute meerderheid in het parlement en hebben geen behoefte, zoals dat in het verleden het geval was, aan de steun van de afgevaardigden van de sociaal-democraten van Broadbent.

Ontario, dat bij de verkiezingen van 22 mei doorsloeg ten gunste van de conservatieven en daarmee het verlies van de liberalen bezegelde, heeft op 18 febr. de omgekeerde beweging gemaakt.

De meest dichtbevolkte provincie van Canada heeft 20 zetels meer gegeven aan de liberalen. Deze aanzienlijke winst komt ongeveer overeen met het verlies van de conservatieven.

De les is bitter voor Clark: het is het Engelstalige Ontario dat zijn val heeft veroorzaakt.

Trudeau kan er ook blij over zijn, dat hij, nog meer dan in mei, alle stemmen in Québec heeft gekregen, daarmee een kleine rechtse populistische stroming, de Sociaal Krediet Partij, uitvagend, die dan ook niet meer in het federale parlement is vertegenwoordigd.

Een van de paradoxen van de laatste jaren is in feite dat de inwoners van Québec, die voor hun eigen parlement voor de onafhankelijkheidsbeweging van René Levesque stemmen, naar Ottawa vertegenwoordigers afvaardigen van de liberale partij, die door de rest van Canada geïdentificeerd wordt met de centralistische aspiraties van Trudeau.

De ,,nieuwe" premier, die elf jaar machtsuitoefening achter zich heeft, weet echter dat de goede resultaten van 18 februari niet één verontrustend verschijnsel moeten doen vergeten: de politieke tweespalt van Canada; het conservatieve en gedeeltelijk sociaal-democratische westen en het liberale oosten. Deze scheiding, die in mei al geconstateerd werd, heeft ertoe geleid dat de provincies ten westen van Ontario slechts twee liberale afgevaardigden hebben gekozen. Kan men grotendeels het falen van Clark in deze provincie, hijzelf is afkomstig uit Alberta. niet verklaren uit het feit-dat hij door de Engelstaligen van het oosten is afgewezen?

In Québec ziet Trudeau zijn grootste uitdaging. De premier van deze provincie, Levesque, gaat in juni aan de inwoners per referendum vragen hem een mandaat te geven om over de soevereiniteit te gaan onderhandelen. Dit perspectief is voor Trudeau onaanvaardbaar. Wat zal hij doen als, ondanks de huidige opiniepeilingen die weinig voorstanders te zien geven voor het plan, het ,,Ja" toch zal overheersen?

Hij moet ook de economische moeilijkheden te lijf gaan. In het vorige jaar hebben een groot aantal kiezers hem verweten de crisis niet goed aan te pakken. Zijn geluk is geweest dat het Clark niet is gelukt de industriële machine weer op gang te brengen en de Canadese dollar te laten stijgen.

Van twee artsen, die geen van beiden een wondermiddel hebben, hebben de burgers de meest ervarene gekozen.

Trudeau treedt af als leider liberalen

Pierre Trudeau maakte op 21 november '79 bekend dat hij het leiderschap van de liberalen had neergelegd.

In een korte toespraak tot zijn parlementaire fractie deelde hij mee als zaakwaarnemer te zullen aanblijven tot e-n partijcongres een opvolger zou hebben gekozen.

Pierre Trudeau, die in 1965 na een carrière in de journalistiek en bij het universitaire onderwijs de politieke arena binnenstapte, heeft van 1968 tot aan de verkiezingen van mei 1979 aan het hoofd van drie opeenvolgende liberale regeringen gestaan. Tijdens die periode voerde hij aanvankelijk een sociaal-progressief beleid. Later zwenkte hij naar rechts. In 1975 werd een uitgebreid systeem van loon- en prijsbeheersing ingevoerd. in 1978 gevolgd door scherpe bezuinigingsmaatregelen, met name in de sociaal-economische sfeer.

Trudeau is een krachtig voorstander van de tweetaligheidspolitiek die zijn voorganger Lester Pearson tijdens de jaren zestig invoerde. Terwijl Engelstalig Canada hem als Frans-Canadees veelal wantrouwt, blijkt uit de overweldigende (drfekwart) steun die de liberalen in Quebec nu hebben gekregen dat men daar vooralsnog zijn heil binnen de Canadese federatie zoekt en niet bij de afscheidingspolitiek van Quebecs premier Levesque.

Begroting *Clark* verworpen, regering treedt af

Tot grote verbazing van iedereen kwam het kabinet-Clark pp 13 december '79 ten val toen het parlement in Ottawa met 139 tegen 133 stemmen de twee dagen eerder ingediende begroting voor 1980 verwierp.

Kernpunt van de kritiek van de oppositie was de aankondiging van de regering om de belasting op ben-

Weekblad 49ste jaargang No. 2525, pag. 31199-31214

Premier Joe Clark en zijn vrouw Maureen McTeer tijdens een verkiezingsbijeenkomst van de Progressive Conservative Party in Toronto.

zine van 7 tot 25 dollarceiit per gallon te verhogen.

Van de 136 afgevaardigden van de regerende Conservatieve partij waren er drie bij de eindstemming afwezig. De afgevaardigden van de Sociaal Krediet Partij (6 in totaal), die tot dan toe de regering gesteund hadden, onthielden zich.

Aanleiding tot de val was een motie van wantrouwen n.a.v. de begroting, ingediend door Nieuwe Democraten die met 27 afgevaardigden in het parlement zijn vertegenwoordigd. De motie kreeg direct de steun van de liberalen van Trudeau die met 112 zetels vertegenwoordigd zijn.

Op 14 december 1979 deelde premier Clark mee dat hij het ontslag van zijn regering bij de gouverneur had ingediend.

Het parlement zou ontbonden worden en er zouden op 18 februari 1980 nieuwe verkiezingen worden gehouden.

Op 18 december '79 maakte Pierre Trudeau bekend dat hij bereid was de liberale partij aan te voerrn in de verkiezingscampagne, ondanks zijn aankondiging van 21 november.

Hij was ook bereid om in het geval van een liberale overwinning opnieuw de leiding van de regering op zich te nemen.

Zijn besluit had hij overigens genomen op uitdrukkelijk verzoek van zijn partij. Hij voegde eraan toe dat deze verkiezingsstrijd de laatste zou zijn, die hij aan het hoofd van de liberalen zou voeren.

Bijzonderheden begroting, economische situatie

Het door de minister van financiën John Crosbie ingediende begrotingsplan speelde in op de moeilijke financiële en economische situatie van Canada, maar stond wel in schrille tegenstelling tot de verkiezingsbeloften van de regeringspartij.

Tijdens de verkiezingscampagne (pag. 338-1979) hadden de conservatieven een vermindering van de inkomstenbelasting van ca $2 mrd beloofd, alsmede aftrek van hypotheekrent-n en afschaffing van grondbelasting en kapitaalwinstbelasting voor eigenaars van aand. van Canadese ondernemingen.

In het ingediende begrotingsplan was daarvan weinig overgebleven. De tarieven voor de inkomstenbelasting zijn in wezen onveranderd gebleven, wel werd voorzien in de mogelijkheid van het aftrekbaar maken van hypotheekrenten.

Verder werd voorgesteld een speciale belasting van 5% in te stellen voor ondernemerswinsten, waarvan de minister van financiën een extra-inkomen van $370 mln verwachtte. Verder voorzag het plan in een verhoging van de omzetbelasting voor alcoholische dranken en voor tabak. Ingrijpender waren de maatregelen op het gebied van de energievoorziening. De binnenlandse prijs voor ruwe olie zou in 1980 met $4 per vat en in de volgende jaren met $4,50 per vat verhoogd moeten worden totdat ongeveer 85% van de wereldprijs is bereikt. Tot dan toe was de Canadese aardolieprijs nog weinig meer dan half zo hoog als de OPEC-prijs en de prijs van de benzine bij de tankstations was ongeveer een derde van die in de meeste Europese landen.

Tegelijk met de prijsverhogingen zou een nieuwe energiebelasting ingevoerd worden zodat de prijsverhoging gedeeltelijk naar de overheid vloeit.

Bovendien zou een nieuwe federale belasting op verwarmingsolie worden ingevoerd, waardoor de overheid nog eens $2,5 mrd extra zou krijgen.

De lagere inkomens zouden daarvoor gecompenseerd worden door een extra-korting op hun inkomstenbelasting.

Als belangrijkste doel van de nieuwe begroting gold de geleidelijke vermindering van het tekort door verhoging van de inkomsten en door begrenzing van de groei der uitgaven.

Daarbij zou het tekort van $11,2 mrd tot $9 mrd teruggebracht moeten worden en zou de federale financieringsbehoefte van $10 mrd tot $8 mrd gerduceerd en binnen vier jaar tot minder dan $5 mrd gehalveerd moeten worden.

De prognoses voor de ontwikkeling van de Canadese economie waren niet onverdeeld gunstig. Volgens de minister bedroeg de reële groei van het bruto nationaal produkt in 1979 2,8% maar moest voor 1980 met niet meer dan 1% worden gerekend.

In 1981 kon de groei wel weer naar 3% stijgen om daarna op een jaarlijks niveau van 3,5% te komen.

In de komende twee jaren zou de groei van de economie in de eerste plaats afhangen van de stijging van de investeringen, in het bijzonder van de investeringen in de energiesector. Het begrotingsplan voorzag ook een absolute stijging van het tekort op de dienstenbalans.

Door een verhoging van de uitvoer van aardgas naar de VS kon een teruglopen van de uitvoer gedeeltelijk opgevangen worden.

Verkiezingscampagne

De verkiezingscampagne is vrij tam geweest. De liberaien hebben het uiterst rustig aan gedaan. De grote voorsprong in populariteit leek voldoende om geen risico's te hoeven nemen met een uitvoerig verkiezingsprogramma. Pas in de laatste weken is Trudeau zelf meer op de voorgrond getreden.

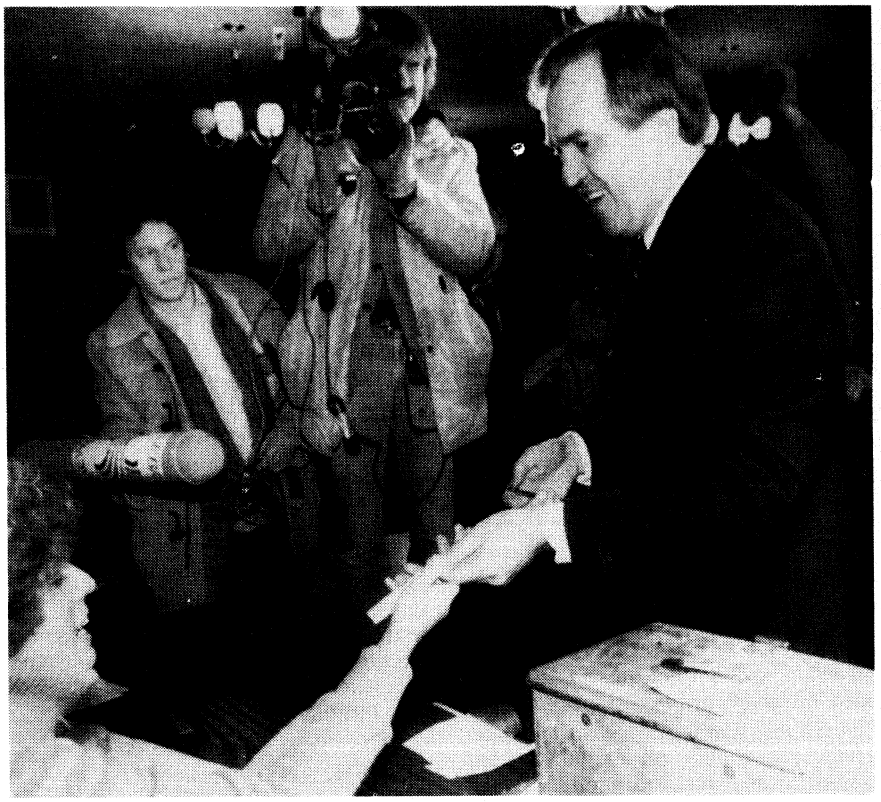

De leider van de New Democratic Party Ed Broadbent bij het uitbrengen van zijn stem.

Premier Clark baseerde zijn campagne op de vermeende onterechtheid van het verwerpen van zijn bezuinigingsbegroting. Hij blijkt weinig succes te hebben geboekt met zijn pogingen de internationale toestand uit te buiten, zowel inzake Iran als Afganistan.

De Russische interventie in Afghanistan zou overigens de socialisten kunnen opbreken, die als een molensteen een tien jaar oude anti-NAVO-resolutie om de nek hebben hangen. Voorts heeft de NDP alleen een kans op extra zetels als de kiezers Trudeau als alternatief voor Clark verwerpen.

Opvallend is ten slotte de koerswijziging van de pers. Men heeft zorgvuldig persoonlijke vergelijkingen tussen Trudeau en Clark vermeden.

Met name de stunteligheid die de jonge conservatieve leider verleden jaar (soms terecht) werd toegeschreven is ditmaal nauwelijks genoemd.

Persoonlijke aanvallen op Trudeau in de pers waren veelvuldiger, ook al in de vorm van reusachtige advertenties van de poujadistische Nationale Burgercoalitie, die al jaren de neoconservatieve boodschap (van pro-doodstraf tot anti-vluchtelingen) in de pers brengt.

Zetelverdeling over de provincies

De verdeling van de zetels over de verschillende provincies was als volgt (tussen haakjes de verdeling van 22 mei 1979):

	Cons.	Lib.	Nwe. Dem. Partij
Ontario	38 (57)	52 (32)	5 (6)
Québec	1 (2)	73 (67)	0 (0)
Nova Scotia	6 (8)	5 (2)	0 (1)
New Brunswick	3 (4)	7 (6)	0 (0)
Terre Neuve	2 (2)	5 (4)	0 (1)
Prince Edward Island	2 (4)	2 (0)	0 (1)
Manitoba	5 (7)	2 (2)	7 (5)
Brit. Columbia	16 (19)	0 (1)	12 (8)
Saskatchewan	7 (10)	0 (0)	7 (4)
Alberta	21 (21)	0 (0)	0 (0)
Yukon	1 (1)	0 (0)	0 (0)
North-West Territories	1 (1)	0 (0)	1 (1)

Zeven provincies Ontario, New Brunswick, Nova Scotia, Prince Edward Island, Terre Neuve, Alberta en Manitoba worden door conservatieve regeringen bestuurd. Saskatchewan heeft een sociaal-democratische regering. British Columbia wordt geregeerd door de Sociaal Krediet Partij en Québec door Parti Québécois van René Lévesque, die een vorm van onafhankelijkheid voor de provincie nastreeft.

(NRC/H'blad, Le Monde, *NZZ,* IHT)

WEST-EUROPA

BELGIË

KONING GEOPEREERD

Koning Boudewijn werd op 9 februari in het Sint-Jansziekenhuis te Brussel geopereerd. Na afloop werd in een communiqué verklaard: ,,De koning heeft een heelkundige bewerking ondergaan wegens acute ischias veroorzaakt door discus hernia. De toestand van de koning is bevredigend. Verwacht wordt dat de koning een tiental dagen in het ziekenhuis zal verblijven". Het communiqué werd ondertekend door de artsen: prof. Emile Laine, dr. Jean-Marie De Landsheer, prof, Emile Colinet, dr. John De Mees en dr. Pierre van Rossum.
Het staatshoofd ondervond sedert vele jaren zware hinder van heupjicht. Tijdens een staatsbezoek in 1965 aan Mexico dirnde hij gebruik te maken van krukken. De jongste weken was hij nagenoeg geïmmobiliseerd en waren de audiënties beperkt gebleven tot de eerste-minister en de eedaflegging van de nieuwe regeringsleden. Ook de ambtsaanvaarding van aartsbisschop Danneels had de koning niet kunnen bijwonen.

CONTACT TUSSEN CHRISTENEN EN SOCIALISTEN

Een werkgroep, bestaande uit gelovigen en niet-gelovigen en voorgezeten door M. Oukhow, voorzitter van het Humanistisch Verbond van Antwerpen, heeft op 12 febr. een document gepubliceerd, dat opkomt voor ern gemeenschappelijk strevrn naar ein vernieuwd basissocialisme. Het document dat positief reageert op het manifest Doorbraak 1979 (zie pag. 472/2-1979) van BSP-prominenten, bevat een dubbelluik, resp. opgesteld door de niet-gelovigin (,,voor een radicaal en open socialisme") en de gelovigen (,,voor een radicaal en open christendom".) In dat laatste luik, waaraan vooral progressieve priesters en leraren meewerkten die lid zijn van de groep ,,Christenen voor socialisme", leest mrn o.m.: ,,Wij verwachten van de BSP dat zij zou inspelen op allerlei basisinitiatieven die vaak vanuit christelijke hoek komen. Wij verwachten dat zij deze initiatieven zou steunen en bevorderen, zodat geleidelijk een reële samenwerking kan groeien. Daarom moet de BSP ook werk maken van een grote democratisering en een

Op de installatievergadering van de parlementaire werkgroep voor de staatshervorming: v.l.n.r.: minister Calewaert, premier Martens, de voorzitters Brouhon en Blanckaert, en minister Gramme.

pluralistische aanpak in eigen rang-n. Het socialisme moet een basisbeweging worden, die radicale stellingen durft innemen."

PARLEMENTAIRE WERKGROEP VOOR STAATSHERVORMING

In bijzijn van de 2 ministers voor de hervorming van de instellingen, Calewaert en Gramme, heeft premier Martens op 11 februari de installatie voorgezeten van de parlementaire werkgroep, belast met de voorbereiding van de definitieve staatshervorming. De groep zal een verslag moeten opstellen over de basisbeginselen, waarop de hervorming dient te steunen. Hij wordt voorgezeten door K. Blanckaert en H. Brouhon, resp. voorzitters van de Kamerfracties van CVP en PS.

Verder bestaat de werkgroep uit volgende delegaties:

CVP: L. Tindemans, E. Leemans, H. Weckx: BSP: K. van Miert, J. Wijninckx, H. Boel; PVV: W. de Clercq, H. Vanderpoorten, A. de Winter; VU: V. Anciaux, W. Jorissen, Fr. van der Elst; PS: A. Cools, Y. Ylieff, R. Lallemand; PSC: P. vanden Boeynants, D. André, E. Poullet; PRL: J. Gol, A. Demuyter, R. Henrion: FDF/RW: A. Spaak, H. Mordant, A. Lagasse; CPB: L. van Geyt, Cl. Renard.

LUCHTHAVEN DEURNE

De regering heeft de knoop doorgehakt in de sedert jaren sleprnde betwisting betreffende de toekomst van de luchthaven van Deurne bij Antwerpen. Verkeersminister Chabert heeft op 24 januari de bevoegde senaatscommissie medegedeeld, dat de luchthaven gehandhaafd blijft in haar huidige vorm en dat haar maximale exploitatiemogelijkheden zullen worden geboden, voor zover dat geen verdere milieubelasting meebrengt. Volgens de minister is de bouw van ern nieuwe luchthavrn in de huidige economische en financiële omstandigheden niet meer verantwoord.

Er zal een werkgroep worden opgericht, die moet onderzoeken aan welke vaste verbindingen Antwerpen behoefte heeft, met welke vliegtuigen die verbindingen moeten worden gerealiseerd zonder bijkomende hinder voor het milieu, en onder welke voorwaarden de luchthaven moet worden geëxploiteerd.

Er is geen sprake meer van de aanleg van een meer zuid-oostelijk geleg-n start- en landingsbaan in Deurne; de daaraan verbonden kost-n zijn te hoog. Chabert liet zich afwijzend uit over het rapport Dixon-Spears, voor zover dit de vliegtuigtypes vermeldt waartoe Deurne zich moet beperken.

STATISTIEK ARTSEN

Op 31 december 1979 waren er 23.428 geneesheren ingeschreven bij de Orde van Geneesheren: 12.264 huisartsen, 9,276 specialisten en 1.846 artsen die met een specialisatie bezig zijn. Er zijn 3.414 vrouwelijke artsen, van wie 1.636 huisartsen, 1.268 specialisten en 510 die zich op een specialisatie voorbereiden.

Van de artsrn zijn 6.093 jonger dan dertig jaar; in dat getal zijn 1.530 vrouwen begrepen. (Bron: Bulletin syndical van de Federatie der syndicale artsenkamers.)

CULTURELE SAMENWERKING MET NEDERLAND

De ministers De Backer (Nederlandse gemeenschap) en Ramaekers (nationale opvoeding) hebben op 30 januari op het kasteel van Ham te Steenokkerzeel hun Nederlandse collega's Gardeniers (CRM) en Païs (Onderwijs) ontmoet voor overleg betreffende de onderlinge culturele samenwerking. Zij werden het erover eens het ontwerp van Taalunieverdrag tussen Nederland en Vlaanderen, dat zij gezamenlijk uitwerkt-n. eerstdaags aan hun resp. regeringen voor te leggen. Dat verdrag moet het mogelijk maken dat in beide landen een gezamenlijk beleid wordt gevoerd inzake de Nederlandse taal en letteren ,,in de ruimste zin van het woord".

Tijdens het beraad werd ook gewraat over de vaststelling van de boekenprijs, over het Huis voor de Nederlandse cultuur dat begin 1981 in Rijsel wordt geopend, over de gebeurlijke inrichting van een colloquium over het onderwijs in het kader van de viering van 150 jaar België, en tenslotte ook over het evrntuele samen exploiteren van een langegolfzender.

NEDERLAND

REGERING VRAAGT BEVOEGDHEID IN TE GRIJPEN IN LONEN EN ARBEIDSVOORWAARDEN

Op pag. 53/1 e.v. is verslag uitgebracht omtrent een notitie van het Centraal Planbureau (CPB), waaruit blijkt, dat de verwachtingen m.b.t. de ontwikkeling van de Nederlandse economie ongunstiger zijn dan eerder was verondersteld.

Op pag. 74/3 e.v. wordt ervan melding gemaakt, dat het kabinet m.i.v. 11 jan. voor een periode van twee maanden een loonpauze heeft afgekondigd ten einde in dat tijdvak een nieuw beleid te ontwikkelen, dat rekening houdt met de nieuwe verwachtingen.

Op 15 febr. heeft het kabinet bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend, dat beoogt de minister van sociale zaken tijdelijk de bevoegdheid te geven om zo nodig regels te kunnen vaststellen voor lonen en arbeidsvoorwaarden voor alle werknemers, ook na afloop van de loonpauze.

Ook voor de Kroon wordt zo'n bevoegdheid voorgesteld, waar het gaat om de arbeidsvoorwaarden van overheidspersoneel en militair personeel.

Dit wetsvoorstel van de ministers Albeda (sociale zaken), Wiegel (binnenlandse zaken) en Scholten (defensie) is van voorlopige aard.

Een beslissing over een definitief wettelijk inkomenspolitiek instrumentarium zal het kabinet nemen op basis van het SER-advies over een Raamwet op de inkomensvorming, dat halverwege dit jaar wordt verwacht. Tot aan de totstandkoming van deze Raamwet voorziet het wetsvoorstel in een wettelijk instrumentarium, dat beter kan functioneren dan het bestaande.

Met dit wetsvoorstel kunnen de ministers beschikken over de mogelijkheid om zo nodig de lonen en arbeidsvoorwaarden te regelen in aansluiting op de nu van kracht zijnde tijdelijke loonpauze. Het uitgangspunt blijft om via overleg tot de nodige voorzieningen te komen, zo staat in de toelichting op het wetsontwerp. De beslissing of van de voorgestelde bevoegdheid gebruik zal worden gemaakt en zo ja, op welke wijze hangt heel nauw samen met het verloop van het beraad over het sociaal-economische beleid voor de naaste toekomst, zowel in eigen kring als tussen en met de sociale partners. De loonpauze biedt de mogelijkheid tot die herbezinning en tot beraad over het aangekondigde pakket van samenhangende beleidsmaatregelen, dat mede een bijstelling van het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980 tot oogmerk heeft.

Inhoud wetswijziging

De voorgestelde nieuwe formulering van artikel 10 van de Wet op de Loonvorming biedt de minister van sociale zaken onder meer de mogelijkheid, een maatregel af te kondigen voor een voor alle bedrijfstakken gelijke kalender-tertermijn.

Bovendien wordt het mogelijk om een pakket arbeidsvoorwaarden bindend en zo nodig gedifferentieerd naar inkomens vast te stellen. De bestaande redactie van artikel 10 biedt deze mogelijkheden niet. Daarnaast kan de minister vrijstelling of ontheffing van de gestelde regels verlenen.

Daarbij kan een vrijstelling algemeen zijn of bijvoorbeeld een of meer afzonderlijke bedrijfstakken betreffen. Zo'n vrijstelling is vooral van belang om overleg tussen de sociale partners mogelijk te maken over de problematiek van de beloning voor vuil of zwaar werk. Er kunnen immers CAO's worden afgesloten, die aanleiding kunnen zijn tot verzoeken om vrijstelling voor de bedrijfstak.

Een ontheffing kan slechts aan afzonderlijke werkgevers worden verleend. In het algemeen zal het dan gaan om het vermijden van apart onbillijke effecten van de getroffen maatregel.

Het wetsontwerp voorziet ook in een aflopen van het loonpauze-besluit van 10 januari 1980 op een voor alle arbeidsverhoudingen gelijk tijdstip, maar uiterlijk op 12 april 1980, indien de minister van sociale zaken daartoe aanleiding ziet,

Het is namelijk niet uitgesloten dat de periode van 2 maanden voor de bestaande loonpauze te kort blijkt om tot een afronding van het beraad te komen. Overigens blijft het mogelijk het loonpauze-besluit tussen 12 maart en 12 april in te trekken.

Doordat de arbeidsvoorwaarden van overheidspersoneel op grond van wettelijke bepalingen anders tot standkomen dan voor werknemers in het bedrijfsleven, is het noodzakelijk op grond van het wetsvoorstel bevoegdheden in het leven te roepen, die het mogelijk maken de lonen en arbeidsvoorwaarden van het personeel in overheidsdienst (inclusief personen in dienst van een onderwijsinstelling als bedoeld in art. B 2 van de Algemene Burgerlijke Pensioenwet en het militaire personeel) genuanceerd en gedifferentieerd te regelen. Overleg over zo'n maatregel vindt uitsluitend plaats met de Centrale Commissie voor Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken.

Voor de groepen werknemers, die de salarisontwikkeling van het overheidspersoneel volgen, is bij het parlement een wetsontwerp in behandeling, dat de minister van sociale zaken de bevoegdheid geeft afzonderlijke regelingen voor deze werknemers te stellen. Dit ingediende wetsontwerp zal als het wet is geworden, gaan fungeren als speciale wet met een bijzondere regeling voor deze groepen werknemers. (Ministerie van sociale zaken)

(Vor. ber. pag. 74/3 e.v.)

TIJDELIJKE REM OP HET AANGAAN VAN NIEUWE VERPLICHTINGEN

In overleg met de departementen heeft het ministerie van Financiën op 30 jan. inhoud gegeven aan een afspraak in het kabinet om — als tijdelijke maatregel — geen nieuwe verplichtingen aan te gaan wanneer en voorzover deze zonder ernstige bezwaren voor korte tijd kunnen worden uitgesteld. Deze maatregel heeft ten doel te voorkomen dat de besluitvorming in het kabinet over nadere ombuigingen (als onderdeel van het aangekondigde beleidspakket) onnodig zou worden bemoeilijkt doordat allerlei uitgaven voor 1980 reeds in verplichtingen zouden zijn vastgelegd. Bestaande verplichtingen en de daaruit voortvloeiende betalingen worden normaal afgewikkeld.

De maatregel, die naar verwachting slechts beperkte tijd van kracht zal zijn, heeft betrekking op bestellingen, contracten, aanbestedingen van werken, toezeggingen en garantieverleningen. Ook mag tijdelijk de op 28 januari bestaande personeelssterkte niet worden uitgebreid. Reeds gedane toezeggingen voor indiensttreding na die datum worden uiteraard nagekomen. Met de departementen zijn afspraken gemaakt over uitzonderingen voor al die gevallen waarin het opschorten van het aangaan van verplichtingen het normale functioneren van de dienst ernstig zou schaden. (Ministerie van financiën)

PRIJSINDEXCIJFERS VAN DE GEZINSCONSUMPTIE VOOR WERKNEMERSGEZINNEN, DECEMBER 'EN JAAR 1979

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen met in 1975 een bruto inkomen van minder dan ƒ 31,000,—, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek dit maandelijks samenstelt op basis 1975 = 100, liep op van 128,2 midden november naar 128,4 midden december. Dit komt neer op een stijging van 0,2%.

Van de goederen en diensten waarvoor het C.B.S. regelmatig prijsgegevens verzamelt, gaf 33% een stijging te zien met een invloed op het totaalindexcijfer van + 0,4%. De stijgingen deden zich onder meer voor bij eieren, gouden en zilveren sieraden, benzine en de tarieven voor intramurale verzorging.

Prijsdalingen registreerde het C.B.S. voor 24% van de goederen en diensten met een invloed op het totaalindexcijfer van —0,2%. Voor de overige 43% bleef de situatie ongewijzigd.

Tussen midden december 1978 en midden december 1979 liep het prijsindexcijfer op van 122,5 naar 128,4, wat een stijging betekent van 4,8%. Een vergelijking van recente voortschrijdende 12-maandsgemiddelden met die van een jaar daarvoor laat zien dat de stijgende tendens van het tempo van de prijsstijgingen, die zich de laatste maanden begon af te tekenen, nog niet definitief doorzet. Het meest recente cijfer van deze aard is het jaargemiddelde van 1979, dat uitkomt op 125,6 tegen 120,5 voor het jaargemiddelde van 1978. Dit komt neer op een stijging van 4,2%. De stijging van het jaargemiddelde van 1978 t.o.v. dat van 1977 bedroeg 4,1%.

De procentuele stijging per artikelgroep van 1979 t.o.v. 1978 en het aandeel per groep in de totale stijging blijken uit onderstaand staatje:

	Procentuele stijging	Bijdrage in % van het totaal 1)
TOTAAL INDEXCIJFER	4,2	100
voeding	2,1	14
woning	5,5	34
kleding en schoeisel	5,4	13
hygiëne en med. verzorging	5,2	19
ontwikkeling. ontspanning, roken, verkeer	3,9	19
part. verzekeringen	5,9	2

1) Als gevolg van afrondingsverschillen komt het totaal niet op 100 uit.

(Ministerie van economische zaken)

EL SALVADOR

ONTWIKKELINGEN NA MILITAIRE COUP, VORMING NIEUWE REGERING, AANHOUDENDE ONGEREGELDHEDEN

De militaire junta die op 15 okt. 1979 de macht in El Salvador heeft overgenomen door president Romero naar het buitenland te sturen, heeft op 22 okt. '79 een nieuw kabinet geïnstalleerd, waarin op één militair na, alle-n maar burgers zitting hadden. (pag. 673-'79 e.v.).

Op 23 oktober '79 werd de regering beëdigd.

De samenstelling was als volgt:

binnenl zaken - dr Carlos Ennque Castro Garay, buitenl. zaken - dr Hector Miguel Antonio Dada Hirezi, ontw en openb werken - Raul Valiente Argueta financien - dr Ernesto Arbizu Mata, economie - Manuel Enrique Hinds, landbouw - Enrique Alvarez Cordova, onderwijs - Salvador Samayoa, justitie - dr Luis Nelson Segovia, gezondheid en soc welzijn - di-Roberto Badia Serra arbeid en soc zaken - dr Gabriel Gallegos Valdes defensie - kol Jose Guillermo Garcia, planning - Alberto Hart Deneke, minister bij de president - dr Ruben Ignacio Zamora Rivas

De meeste nieuwe bewindslieden hebben een christen-democratische of sociaal-democratische achtergrond, terwijl een aantal nauwe bindingen heeft met de Universiteit van Centraal-Amerika die door de orde der Jezuïeten wordt geleid.
Dr. Gallegos Valdes is lid van de communistische partij en dr. Segovia was lid van de commissie voor mensenrechten. De bestaande politieke groeperingin (voor een overzicht daarvan zij verwezen naar pag. 674/3-'79 e.v.) hebben niet alle onverdeeld positief op de staatsgreep gereageerd.
De christen-democratische partij, waarvan de leider José Antonio Morales Erlich in juli '79 uit ballingschap in Costa Rica naar het land was teruggekeerd, begroette de machtswisseling en deed een beroep op alle democratische krachten de nieuwe regering te steunen.
De aartsbisschop van San Salvador, Romero, die zich krachtig gekeerd heeft tegen de schendingen van de mensenrechten onder het bewind van de verdreven president Romero (pag. 674/2-'79) deed een beroep op de politieke partijen ,,ongeduld en geweld" te voorkomen en vroeg het nieuwe bewind ,,te tonen dat zijn mooie beloften geen dode letters zijn".

De linkse oppositie daarentegen protesteerde heftig tegen wat zij noemde ,,een nieuwe militaire regering".

De regering riep op 16 oktober de staat van beleg af, stelde enkele grondwetsartikelen buiten werking, stelde de avondklok in, perscensuur en verbood samenscholingen van meer dan drie personen.
Deze maatregelen waren noodzakelijk, aldus de regering. omdat ongeregeldheden direct na de machtsovername aan zo'n twaalf mensen het lev-n had gekost. (pag. 673/2-'79).
Bij ongeregeldheden die zich voordeden op 18 oktober '79 in en rondom de hoofdstad zouden tenminste 28 mensen het leven verloren hebben en zouden meer dan 70 mensen gewond geraakt zijn. De doden en gewonden waren voornamelijk een gevolg van schermutselingen tussen militairen en leden van de guerrillaorganisatie LP-28 en het Revolutionaire Volks Leger, ERP.

Op 18 oktober '79 gaf het nieuwe bewind een persconferentie. Daarin werd verklaard dat het leger niet verantwoordelijk was voor de doden en gewonden en dat de functie van de junta was om ,,de eigendom en het leven" van de burgers te beschermen. Alle politieke gevangenen zouden zo snel mogelijk vrijgelaten worden.
Een commissie bestaande uit de aartsbisschop Romero, het comité van ,,moeders van vermiste personen" en vertegenwoordigers van het Rode Kruis zou een onderzoek instellen naar gevallen van schending van de mensenrechten en vermiste personen.
De junta verklaarde ook dat zij slechts tijdelijk de macht zou uitoefenen en dat de VS of welke buitenlandse mogendheid ook geen enkele rol bij de coup hadden gespeeld.
Leidende figuren van het verdreven bewind zouden verantwoordelijk gesteld worden voor de schendingen van de mensenrechten. Er zouden pogingen in het werk gesteld worden om weer diplomatieke betrekkingen met Nicaragua en Cuba aan te knopen.
De guerrillabeweging LP-28 verklaarde n.a.v. de mededelingen van de junta dat zij voorlopig haar gewapend optreden zou staken, maar de BRP, het Revolutionaire Volksblok, waarin tal van maatschappelijke groeperingen zoals vakbonden en boerenbonden samenwerken, verklaarde dat geen vergelijk met het nieuwe bewind mogelijk was.

De FPL vermoordde op 19 okt. 1979 kol. Simon Tadeo Martell, een vroegere inspecteur-generaal van de strijdkrachten, en het hoofd van de leger-inlichtingendienst José Antonio Castillo werd op 29 okt. 1979 doodgeschoten.

Op 23 okt. 1979 werden de staat van beleg en de avondklok opgeheven, maar de volgende dag bezetten aanhangers van de BRP het ministerie van arbeid en economie en gijzelden 300 personen, onder wie de ministers van arbeid, economie en planning.
De BRP eiste een loonsverhoging van 100%, vrijheid voor alle politieke gevangenen, de ontbinding van de veiligheidsdienst. verlaging van de voedselprijzen en compensatie voor de familieleden van slachtoffers van politieke gewelddaden.
De junta zei in een communiqué dat zij geen confrontatie met de BRP zocht en bereid was om te onderhandelen over een vreedzame oplossing. Op 29 okt. 1979 werden de meeste gijzelaars in vrijheid gesteld. Acht personen, onder wie de drie ministers, werden achtergehouden.

Op 29 okt. werd de staat van beleg weer ingevoerd nadat het leger het vuur had geopend op een demonstratie georganiseerd door de LP-28, waarbij naar schatting **30** mensen om het leven kwamen (sommige bronnen spreken van 70 doden). De daaropvolgende dag kwam het tot vuurgevechten bij de Amerikaanse ambassade, toen demonstranten, die molotow-cocktails naar het gebouw gooiden, door militairen werden verdreven.
Bij verschillende schietpartijen tussen demonstranten, guerrillastrijders en leger op **30** en 31 okt. 1979 kwamen zeker **24** mensen om het leven. De bezetting van het ministerie eindigde op 6 nov., nadat er onderhandelingen hadden plaatsgevonden op de Nicaraguaanse ambassade tussen afgevaardigden van de BRP en de regering. De junta ging ermee akkoord de voedselprijzen te verlagen en de zojuist afgekondigde verhoging van de prijzen van het openbaar vervoer weer ongedaan te maken.
Twee arbeidsconflicten zouden beeindigd worden en de inlichtingendienst Orden zou ontbonden worden.
De BRP liet daarop alle gijzelaars vrij en hief de bezetting van een aantal kerken op. Op 7 nov. werd per decreet de Orden ontbonden.

Acties *tegen* ambassadeurs *Zuid-Afrika, Costa* Rzca en *Panama*

Op 29 november '79 heeft de regering de diplomatieke betrekkingen met Zuid-Afrika verbroken, enkele uren nadat de Zuidafrikaanse ambassadeur in San Salvador Archibald Gardner Dunn door de FPL was ontvoerd

Volgens de regering was al voor de ontvoering tot het verbreken der diplomatieke betrekkingen besloten wegens de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika. De ontvoerders eisten verder het verbreken van de diplomatieke betrekkingen met Chili het vrijlaten van politieke gevangenen, een proces tegen de vroegere president Arturo Armando Molina, de voorganger van president Romero en een proces tegen Romero zelf

Op 11 januari bezetten militanten van de LP28 de ambassade van Panama en gijzelden de Panamese ambassadeur Perez Ramos en de ambassadeur van Costa Rica Alverado. die in de ambassade op bezoek was De LP 28 eiste de vrijlating van negen van hun kameraden die in december '79 wapen gearresteerd De regering verklaarde zich bereid tot onderhandelen en zei dat drie van de mannen in de gevangenis zaten maar dat de andere zes niet te vinden waren

Op 12 januari werden de ambassadeurs van Venezuela en Mexico in El Salvador uitgekozen om te bemiddelen.

Op 15 januari werden de diplomaten in vrijheid gesteld nadat zes guerrilla's vrijgelaten waren.

Wijzingen *samenstelling junta* en regering

Begin januari is een crisis uitgebroken in de junta en de regering. Twee burgers in de junta Roman Mayorga en Guillermo Ungo, resp. christen-democraat en sociaal-democraat namen hun ontslag, korte tijd later gevolgd door 8 ministers van de regering. Alleen de bewindslieden van justitie, defensie, economie en financiën bleven zitten.

De afgetreden junta-leden en ministers eisten in het bijzonder het heengaan van Mario Andino, lid van de junta, die verantwoordelijk werd gesteld voor het hardhandige optreden van de strijdkrachten tegen met name linkse groeperingen. Verder traden alle plaatsvervangende ministers en twaalf hoge regeringsfunctionarissen af.

Op 10 januari benoemden de strijdkrachten drie nieuwe leden van de junta: het waren Rector Dada Hirezi, Antonio Morales Erlich en José Ramon Avalos Navarette. Hirezi, minister van buitenlandse zaken in de vorige regering en Morales Erlich zijn christen-democraat.

Op 15 januari werden nieuwe kabinetsbenoemingen bekend gemaakt.

Tot premier is benoemd Pablo Alverque. Verdere benoeming-n: justitie - Mario Solano; gezondheid - Rodolfo Giron; financiën - Roberto Alverque; economie - Oscar Menjivar; binnenl. zaken - Ovidio Hernandez. Defensie blijft bij José Guillermo Garcia.

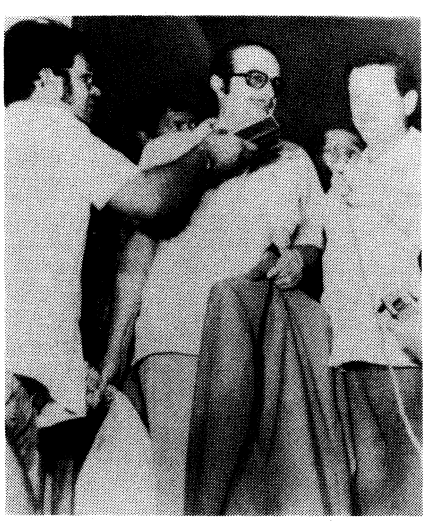

De Costaricaanse ambassadeur Alejandro Alverado (midden) verlaat de Panamese ambassade waar hij drie dagen gegijzeld werd.

De Panamese ambassadeur David Perez Ramos (r) werd later bevrijd.

Aanhoudend geweld

Op 21 januari zijn twintig mensen gedood en meer dan honderd gewond toen in San Salvador vanaf de daken van regeringsgebouwen het vuur geopend werd op een antiregeringsdemonstratic, waaraan naar schatting 150,000 mensen deelnamen.

De uitgebreide gewapende ordedienst, die de demonstratie omzoomde, heeft onmiddellijk het vuur beantwoord. Dat het niet tot een nog groter bloedbad is gekomen, is volgens ooggetuigen te danken aan de organisatoren die het uitbreken van paniek wisten te voorkomen, doordat zij iedereen opdracht gaven op de grond te gaan liggen.

Na de schietpartij zijn enkele honderden gewapende betogers achtergebleven op het centrale plein in de hoofdstad. De doden en gewonden zijn naar bezette kerken afgevoerd. Op 21/1 beheersten gewapende jongeren het straatbeeld, terwijl de politie en de nationale garde zich in hun kazernes verborgen hielden. Op de daken waren sluipschutters actief en verscheidene straten in het centrum zijn met barricaden afgezet. Voor 22-1 werd een algemene werkstaking uitgeroepen. Op 28 januari werden ten minste 30 mensen gedood tijdens schermutselingen tussen linkse oppositie en militairen.

Volgens een communiqué van de voorlichtingsdienst van het leger zouden ongeveer 100 gewapende guerrillastrijders geprobeerd hebben om 55 km ten oosten van de hoofdstad San Salvador de stad Coatepeque in te nemen. Bij de herovering zou het leger 25 leden van de beweging Farabundo Marti hebben doodgeschoten. Bij de actie kwamen ook twee militairen om het leven.

Tevens heeft het leger gewag gemaakt van ,,acties in het kader van de oproerbestrijding", die op 20 en 21 jan. zijn uitgevoerd in de stad Santa Ana, 65 kilometer ten westen van de hoofdstad. Er werd geen melding gemaakt over aantallen slachtoffers. Wel zijn op 21 jan. vier jongeren door militairen doodgeschoten in een kerk in Ilobasco, 40 km ten oosten van de hoofdstad.

De slachtoffers waren onder anderen een 16-jarige jongen, een vrouw en een man, die toevallig in de kerk aanwezig waren. De kerk was geruime tijd door actievoerders bezet.

Een woordvoerder van de oppositiebeweging ,.revolutionair volksblok" (BPR) noemde de slachtoffers ..onbeschermde mens-n", die geen wapens bij zich droegen. Met name de 25 doden in Ccatepeque waren geen guerrillastrijders, maar partijactivisten die een betoging wilden houden.

Vanwege de onveilige toestand in het land heeft Groot-Brittannië op 20 januari besloten zijn ambassade in El Salvador op te heffen. De Verenigde Staten hebben het wankele militaire bewind voor ,,vele miljoenen dollars" steun toegezegd.

Ongeveer 50 linkse activisten hebben op 29 jan. het hoofdkwartier bezet van de christen-democratische partij, en vijftien personen in gijzeling genonien. De bezetters, leden van het Volksverbond van 28 februari, eisen de terugtreding van de christen-democratische partij uit de regerende junta waarin zij met twee man is vertegenwoordigd.

Een woordvoerder van de bezetters zei dat hij de christen-democratische partij verantwoordelijk stelt ,,voor wat onze kameraden is overkomen". Daarmee doelde hij op de terreuracties van 20 en 21 jan. waarbij 30 mensen werden gedood, en op de schietpartij aan het slot van een betoging in de hoofdstad, waarbij twintig mensen om het leven kwamen. *(NZZ, Le* Monde)

MIDDEN-OOSTEN

IRAN

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN ONDER DE REGERING-BAZARGHAN (VERVOLG)

Tijdens de ,,afrekening" met functionarissen van het vroegere sjah-regime werd het nieuwe isiamitische revolutionaire bewind geconfronteerd met verzet onder de etnische minderheden.

De bevolking van Iran bestaat volgens The *Financial* Times (5-9-'79) naast 16,5 mln Perzen (90% sjiïeten. 5% soennieten en 4% Bahai) uit de volgende etnische minderheden: 12 mln Turken (95% sjiïeten, 5% soennieten), 3,5 min Koerden (65% soennieten, 35% sjiïeten), 2 mln Arabieren (70% sjiïeten, 30% soennieten), ½ mln Baloetsji's (80% soennieten, 20% sjiïeten) en ½ mln Turkmenen (95% soennieten, 5% sjiïeten).

De verzwakking van het centrale gezag (mede door het wegvallen van de geheime politie, de SAVAK) in de overgangsperiode ging gepaard met een opleving van separatistische tendensen onder de minderheden. die nu vooral naar grotere autonomie streefden. In het bijzonder de overwegend soennitische groepen zoals de Koerden en de Turkmenen vreesden bovendien dat zij bij het totstandkomen van een sjiïtische islamitische republiek er wat betreft hun aandeel in de macht bekaaid af zouden komen.

Onrust onder de Koerden

Het sterkst uitte zich de oppositie onder de minderheden bij de Iraanse Koerden, die reeds een opstandige geschiedenis hadden. Vlak na de Tweede Wereldoorlog werd in de Iraanse stad Mahabad de autonome Koerdische republiek uitgeroepen, nadat eind 1945 het Iraakse leger bij Rowanduz een eind had gemaakt aan de Koerdische opstand van Mustafa Barzani. Deze inmiddels overleden ,,oude bergleeuw" week toen naar Mahabad uit, waar hij de generaalstitel verwierf en een belangrijke rol speelde bij het opzetten van de Koerdische republiek.

Reeds in februari 1979 was er sprake van onrust onder de Iraanse Koerden.

Op 19 febr. 1979 verklaarde vice-premier en regeringswoordvoerder Abbas Amir Entezam dat een delegatie o.l.v. de minister van arbeid, Dariush Foruhar. naar Koerdistan was gevlogen om de wensen van de bevolking daar te peilen. ,,Wij erkennen geenszins de onafhankelijkheidsverklaring van Koerdistan. Het gaat hier om onlusten die de tegenstanders van de (revolutie) beweging en contra-revolutionaire elementen hardnekkig overal in het land verbreiden. (. . .) De politiek van de regering is erop gericht generlei losmaking van welk deel van Iran ook toe te laten. Dit zal met uiterste kracht worden verhinderd", aldus Entezam. Tegelijkertijd riep minister van buitenlandse zaken Karim Sanjabi, zelf van Koerdische afkomst, de Koerden op tot ,,rust en nationale eenheid".

Over de onlusten tot dan toe was weinig bekend. Het persbureau P a r s had op 15 febr. melding gemaakt van gevechten in Korveh. niet ver van de grens met Irak, en op 20 febr. berichtte de pers in Teheran dat in Koerdistan onlusten waren uitgebroken. Maar op 21 febr. deelde de voorlopige regering mee dat die berichten overdreven waren, zoals uit bet onderzoek van minister Foruhar was gebleken.

Op 22 febr. echter schreef het dagblad E t t e l a a t dat het tussen de ,,Iraanse revolutionaire krachten" en Koerdische separatisten tot hevige gevechten was gekomen, waarbij in de stad Chaneh in de nacht van 21 op 22 febr. meer dan 200 mensen om het leven zouden zijn gekomen. Volgens radio-Teheran had in de Koerdische stad Sanadedsj een demonstratie plaatsgevonden, waartoe was opgeroepen door de vakbonden van arbeiders en leraren, door studenten en door het ,,comité voor de verdediging van de vrijheid en de revolutie". Vice-premier Entezam verklaarde op 22 febr. in Teheran dat de legerkazerne in de Koerdische stad Mahabad door Koerden was bezet; de soldaten waren gevlucht en met de bezetters werd onderhandeld. N.a.v. geruchten in Koerdistan over een dreigende opstand tegen het centrale bestuur merkte hij op: „Als dat gebeurt, zal de regering „die met al haar macht neerslaan . . .

De leider van de Koerdische Democratische Partij (KDP) van Iran, Abdul Rahman Ghassemlou, die 20 jaar in ballingschap in Tsjechoslowakije en Frankrijk had gewoond, overhandigde minister Foruhar een 8 punten-verklaring met verlangens van de Koerden, en op 26 febr. werden acht moslemleiders uit Koerdistan door Ayatollah Khomeini voor een gesprek ontvangen. Zij verzekerden hem, aldus een communiqué, van de volledige steun van de Koerden.

De correspondent van de N Z Z in Teheran berichtte op 28 febr. dat de Koerden in verscheidene groepen uiteenvielen, van wie vele met de nieuwe regering wilden samenwerken, maar andere eerst bindende autonomiebeloften verlangden. Deze groepen waren het onderling niet eens over de vraag hoeveel autonomie zij moesten verlangen. De leiding van de revolutie onder Khomeini had reeds een minimum aan concessies gedaan, vooral t.a.v. taalkundige en culturele rechten, aldus de N Z Z.

Op 1 maart deelde Ghassamlou mee dat binnenkort een Koerdische delegatie o.l.v. de geestelijke leider van de soennitische Koerden, sjeik Ezzedin Hosseini (uit Mahabad), naar Teheran zou reizen om met de regering de ,,modaliteiten van een autonoom Koerdistan" te bespreken. Ghassemlou verzekerde dat zijn partij geen separatistische doelstellingen had, maar naar Joegoslavisch voorbeeld een autonoom Koerdistan binnen een federale democratische Iraanse republiek beoogde.

Op 2 maart zei sjeik Ezzedin Hosseini in een interview met A F P te Mahabad: ,,Het Koerdisehe volk in Iran is vastbesloten al zijn nationale rechten terug te krijgen. Als men ons die ontzegt, zullen wij ze met alle passende middelen heroveren". Hij wilde de mogelijkheid van een gewapend conflict met de Iraanse centrale regering niet uitsluiten. omdat deze de rechten van de Iraanse Koerden nog steeds niet erkende. Maar het verwijt van separatisme wees hij van de hand. ,,Wij zijn een onscheidbaar bestanddeel van Iran, waarvan wij de grenzen generaties lang hebben verdedigd", aldus Hosseini, die daaraan toevoegde dat de autonomiebeweging van de Koerden in Iran generlei verband hield met soortgelijke bewegingen in Irak, Turkije of andere landen.

De vice-voorzitter van de KDP, Ghani Blourian, waarschuwde in Mahabad: ,,Als de revolutionaire regering erin toestemt het Koerdische volk nationale rechten te geven, zal het heel gemakkelijk zijn de Iraanse grenzen tegen buitenlandse agressie te verdedigen. Maar als de regering niet toestemt, kunnen buitenlandse machten misbruik maken van het onbehagen onder de Koerden en zo problemen voor Iran creëren".

Ca. 200.000 Iraanse Koerden drongen er tijdens een bijeenkomst in Mahabad op 2 maart bij de regering op aan een duidelijk standpunt in te nemen jegens de Koerdische eis tot autonomie binnen een federaal Iran. zo meldde R e u t e r.

Gevechten in Sanandaj

Op 18 maart braken in de hoofdstad van Koerdistan, Sanandaj, gevechten uit die waarschijnlijk hun aanleiding vonden in religieuze meningsverschillen tussen soennitische (Koerden) en sjiïtische (Perzen) moslems. Bewapende Koerden bezetten de gendarmeriekazerne alsmede het radio- en televisiestation, van waaruit zij de bevolking tot

Een groepje Koerdische opstandelingen in een dorpje even buiten Sanandaj poseert voor de fotograaf (A N P / U P I 19-3-'79).

verzet tegen de vertegenwoordigers van de centrale regering opriepen. In het bijzonder kantten zij zich tegen de samenstelling van de plaatselijke revolutionaire comités, waarin de autoriteiten gewillige Koerden en geïmmigreerde Perzen zouden hebben afgevaardigd.
Na een etmaal van zware gevechten, waarbij ca. 170 mensen zouden zijn gedood, werd op 19 maart 's avonds een staakt-het-vuren afgekondigd. Maar volgens het blad Ayandegan werd dit bestand na 55 minuten door het leger geschonden, dat vanuit aan de rand van de stad gelegen kazernes het vuur opende op de naburige woonwijken met als gevolg 10 doden en vele gewonden. Daarop hadden de bewoners van de stad gewapende groepen gevormd om de kazernes te bezetten, waarin Koerdische soldaten door hun niet-Koerdische collega's in gijzeling zouden zijn genomen. Ayatollah Khomeini riep op tot vrede, waarbij hij onderstreepte dat Irans sjiïtische meerderheid ,,geen conflict heeft met onze soennitische broeders. Wij zijn allen lid van één natie, wij hebben één Koran."

Op 20 maart werd opnieuw een staakt-het-vuren afgekondigd na een desbetreffende oproep van religieuze leiders van beide zijden. Maar ook dit hield geen stand. De belegering van het legerhoofdkwartier door opstandige Koerden duurde voort en gewapende legerhelikopters beschoten de straten. Het voorlopige dodental bedroeg ruim 200.

Op 21 maart werd Ayatollah Mahmoud Taleghani voor een bemiddelingsmissie naar Sanandaj gestuurd. Hij werd vergezeld door de minister van binnenlandse zaken, Ahmad Sadr Haj Seyed Javadi, en diens collega van defensie, Ahmad Madani.

Op 22 maart werd een bestand bereikt tussen de regeringsdelegatie en vertegenwoordigers van de ,,voorlopige revolutionaire raad" van de Koerden. Op grond van dit akkoord moest het vuren onmiddellijk worden gestaakt en moesten 170 personen worden vrijgelaten, die in de door opstandelingen bezette gendarmeriekazerne werden vastgehouden.

Op 23 maart zegde minister Javadi de Koerdische leiders semi-autonomie toe. Dat hield o.m. in dat de Koerdische taal spoedig voor het eerst op de plaatselijke scholen zou kunnen worden onderwezen, waar tot dan toe uitsluitend Perzisch geleerd werd. De minister maakte niet duidelijk of de semi-autonomie behalve voor de provincie Koerdistan ook zou gelden voor de drie andere provincies die de Koerden opeisen: Kermanshah, Ilam en West-Azerbeidsjan.

De volgende dag kwam de regeringsdelegatie met de Koerden overeen dat, voor het eerst in de geschiedenis van Iran, een Koerd tot gouverneur-generaal van Koerdistan werd benoemd, nl. Ibrahim Yunesi, die tijdens het bewind van de sjah ter dood was veroordeeld maar wiens straf toen in acht jaar gevangenis werd gewijzigd. Ook werd een akkoord bereikt over de vorming van een uit vijf leden bestaand ,,Koerdisch comité" in Sanandaj, dat met de controle op het bestuur en de veiligheidstroepen in de stad werd belast. Die dag waren ook de eerste 16 gegijzelden vrijgelaten.

Op 25 maart maakte de regering in Teheran een uit zeven punten bestaand autonomieplan voor de Koerden bekend, dat o.m. inhield:
De Koerden krijgen bij de opstelling van de nieuwe grondwet medezeggenschap. Hun wordt culturele vrijheid toegekend. Naast het Perzisch wordt ook het Koerdisch op de scholen van de provincie onderwezen. De Koerden krijgen het recht van zelfbestuur. De natuurlijke rijkdommen van Koerdistan komen aan het gebied ten goede.
De Koerden krijgen ook medezeggenschap bij beslissingen die heel Iran betreffen. De regering verleent Koerdistan ontwikkelingshulp. De Koerden kunnen zonder enige beperking aan hun gebruiken en klederdracht vasthouden.
Daarop keerde de rust in Koerdistan voorlopig terug.

Onrust onder de Turkmenen

Maar op 26 maart braken in de grootste stad van de Turkmeense minderheid in Iran, Gonbad-e-Qabus (50 km vanaf de grens met de SU), ernstige onlusten uit. Tijdens een door ca. 20.000 Turkmenen bijgewoonde vergadering, waar beslist werd over een boycot van het referendum van 30 maart inzake de vestiging van een islamitische republiek (zie pag. 98/1), zouden bewapende aanhangers van Khomeini het vuur hebben geopend op de Turkmenen. Marxistische fedayien (guerrillastrijders) kwamen de Turkmenen te hulp en samen met hen leverden zij straatgevechten met revolutionaire gardisten en militairen.

De grootste grief van de Turkmenen betrof het grondbezit. Zij stelden dat na de landhervorming van de sjah in 1963 grote en vruchtbare gebieden door de keizerlijke familie in bezit waren genomen en onder familieleden, hoge officieren en politiefunctionarissen waren verdeeld. Na de val van het sjahregime waren die gronden ten dele door Turkmenen bezet evenals landerijen waarop rijke Iraniërs z.g. agro-industrieen hadden willen inrichten. De voorlopige regering in Teheran had de Turkmenen toen opgeroepen af te zien van landbezetting en geduld te hebben tot een commissie van onderzoek de bezitsrechten zou hebben vastgesteld. De Turkmenen verlangden dat die landerijen onmiddellijk teruggegeven zouden worden en zij gingen kennelijk met de landbezetting door; tevens wensten zij een zekere mate van autonomie.

Op 27 maart, toen de gevechten zeker 20 doden hadden gevergd, riep Ayatollah Taleghani op de vrede te herstellen, maar aan zijn oproep werd geen gehoor gegeven.

De volgende dag stuurde de regering in Teheran een delegatie naar Gonbad-e-Qabus om te bemiddelen en volgens het persbureau *Pars* werd er toen een staakt-het-vuren overeengekomen, nadat de regeringsbemiddelaars hadden beloofd dat in de nieuwe grondwet speciale aandacht zou worden geschonken aan de Turkmenen.

Op 29 maart verklaarde vice-premier Entezam op een persconferentie dat de regering troepenversterkingen naar Gonbad-e-Qabus had gestuurd; het leger had tot taak de vrede in de stad te herstellen en ervoor te zorgen dat het voor 30 maart vastgestelde referendum ordelijk zou verlopen. Maar Entezam onthulde tegelijk dat de Turkmenen het politiehoofdkwartier hadden bezet, nadat eerder reeds was gemeld dat de Turkmenen de helft van Gonbad-e-Qabus beheersten. Ook op 29 maart werd bericht dat regeringstroepen een noodhospitaal van de Turkmenen hadden aangevallen. Er was toen sprake van zeker 50 doden en 150 gewonden.

Terwijl de opstand voortduurde, stelde de regering van premier Bazarghan op 1 april de opstandige Turkmenen een ultimatum: zij

moesten de gevechten staken en vredesonderhandelingen beginnen. Het leger had bevel gekregen ,,besliste en noodzakelijke maatregelen te treffen en de saboteurs te ontwapenen", als deze hun wapens niet neerlegden. De ,,saboteurs van buiten" werd o.m. verweten dat zij de gendarmerie hadden ontwapend en politiechefs gevangen hadden genomen. ,,De eenheden voor handhaving van hei recht zijn in het district gekomen, om de gendarmes, de politie en het volk te beschermen, zonder de stad binnen te rukken of in de incidenten in te grijpen," aldus de regeringsverklaring.

Vice-premier Entezam zei dat regeringsgetrouwe troepen de toestand onder controle hadden, hoewel tussen de 100 en 150 Turkmenen zich nog in hun woningen verschansten. Hij voegde daaraan toe dat ,,de regering sterk genoeg is om contra-revolutionairen aan te pakken", maar ,,wij zijn niet sterk genoeg om tegen de troepen van Rusland te strijden". Volgens Entezam beschikte de regering over inlichtingen dat ,,contra-revolutionaire samenzweerders" van plan waren ook moeilijkheden te creëren in de zuidelijke olieprovincie Khuzestan.

Op 2 april, kort na afloop van het regeringsultimatum, meldde radio-Teheran dat door een regeringsdelegatie onder Ali Rasuli een bestand was overeengekomen tussen de opstandige Turkmenen en de islamitische revolutionaire comités. Dit akkoord omvatte de terugtrekking van beide partijen uit hun stellingen en de ontmanteling van de barricaden in de stad, onderhandelingen over de vrijlating van de gijzelaars over en weer en het transport van gewonden naar de hospitalen alsmede herstel van wet en orde door het leger. Regeringstroepen, die de stad zouden hebben omsingeld, stonden klaar om in te grijpen en de strijdende partijen te scheiden.

Niettemin braken op 3 april opnieuw zware straatgevechten uit in Gonbad-e-Qabus. Er waren toen volgens het dagblad Ayandegan uit Teheran al minstens 132 mensen gedood.

Later op 3 april marcheerde het leger de stad binnen, zonder op verzet te stuiten. De Turkmenen hadden hun barricaden verlaten en zouden hun wapens in de moskeeën van hun eigen wijken hebben neergelegd. Premier Bazarghan deelde die dag mee dat zijn regering vastbesloten was de diverse bevolkingsgroepen van Iran een plaatselijke autonomie toe te staan, maar zij zou geen separatisme dulden. In een boodschap herinnerde Taleghani de Turkmenen eraan, ,,dat voor ons en onze leer interne grenzen tussen Turken, Perzen, Koerden, Arabieren, Baloetsji's, Turkmenen en andere nationaliteiten geen enkele geldigheid bezitten". Daarom zou de natie de activiteiten van aanhangers van het imperialisme en het despotisme niet toelaten, die ernaar streefden het vuur van de tweedracht en de burgeroorlog aan te wakkeren om het Iraanse volk van zijn juiste koers af te brengen.

Over de achtergronden van de botsingen in Gunbad-e-Qabus berichtte de NZZ (5-4-1979) nog:

,,Uit berichten van de Perzische pers ( ) komt naar voren dat de Turkmenen ten tijde van premier Bakhtiar voor de minister-president hadden gedemonstreerd en dat de pro-Khomeini-actiecomités in de stad daarna hun Turkmeense, soennitische collega's uit de comités verwilderden, waarop de Turkmenen tot de vorming van een eigen politiek en cultureel centrum in Gunbad-e-Qabus waren overgegaan.

Kort na de val van de regering-Bakhtiar was het in het naburige Bandar Shah aan de Kaspische Zee tot bloedige botsingen gekomen, omdat de Khomeini-comztés de haven in Bandar Islam wilden omdopen, de Turkmenen echter in Bandar Turcoman (Bandar betekent haven) De Turkmenen hebben eisen geformuleerd die hun culturele en bezitsrechten betroffen, zij wilden dat in de scholen voortaan in het Turkmeens zou worden onderwezen, en zij verlangden een herziening van de landtoewijzingen aan voormalige vnenden en gunstelingen van de sjah Zij verlangden ook de afzetting van de provinciegouverneur en zijn adjudant, die beiden ,,uitheems" waren ( )

De schietpartijen in Gunbad-e-@bus schijnen te zijn uitgebroken, nadat regeringsdelegaties u t Teheran de Turkmenen vage toezeggingen hadden gedaan, zonder op al hun verlangens in te gaan. Het schijnt dat zowel de Khomeini-comites uit Teheran versterkingen naar hun geestverwanten in Gunbad-e-Qabus stuurden alsook de marxistische-leniniutische fedayien ter ondersteuning van de Turkmenen

De regering heeft de Turkmenen er ook van beschuldigd met wapens te vechten, die over de Sowjetrussische grens gesmokkeld zouden zijn; dit, zo verklaarden woordvoerders op de televisie van Teheran, was door gevangengenomen Turkmenen bevestigd Inderdaad zouden de Turkmenen het grensgebied langs de Sowjet-Unie beheersen ( ). Slechts op enkele plaatsen zouden Iraanse grenspos-Den, die door Turkmenen omsingeld waren, zich nog weten te handhaven Aan de Sowjet-kant van de grens wonen meer Turkmenen (ongeveer een miljoen) dan in Iran, waar zij slechts een half miljoen mensen omvatten. ''

Begin april had de regering het omstreden islamitische bestuurscomité in de Turkmeense stad Gunbad-e-Qabus opgeheven. Dat gebeurde na een twist over een compromis, dat na de opstand in deze stad was overeengekomen. De verkiezing van een soortgelijke gemeenschappelijke raad in de Koerdische stad Sanandaj werd tegelijk uitgesteld.

Verdere ontwikkelingen in Koerdistan. Onrust in Baloetsjistan en Khuzestan

Inmiddels was in Koerdistan het referendum i.z. de islamitische republiek (pag. 98/1) geboycot. Sjeik Ezzedin Hosseini, de geestelijke leider van de Koerden, had die boycot op 28 maart aangekondigd. Volgens hem wist niemand wat een islamitische republiek betekende en was ,,de toekomst van autonomie voor de Koerden en andeie nationaliteiten binnen het kader van een vrij Iran niet opgehelderd". Het ontwerp van een nieuwe grondwet stond Koerdistan niet de verlangde ,,zelfbeschikking" toe. De leider van de KDP, Abdel Rahman Ghassemlou, die op 28 maart in Qom een ontmoeting met Ayatollah Khomeini had gehad, bevestigde de volgende dag in Teheran het streven van de Koerden naar ,,autonomie in het kader van een democratisch Iran". Ghassemlou stelde dat de kiezers door de vraagstelling bij het referendum gedwongen waren voor een islamitische republiek te stemmen.

Op 10 april verklaarde vice-premier Entezam dat ,,buitenlandse agenten en contra-revolutionairen" onrust stookten in Baloetsjistan (aan de zuidoostgrens met Pakistan en Afghanistan). Een aantal buitenlanders was gearresteerd en er waren wapens in beslag genomen. Kennelijk doelde Entezam op inmenging van Afghanistan (zie ook pag. 670/1 e.v.-1979). Volgens de vicepremier profiteerden de ,,onrust-stokers" in Baloetsjistan vóór de revolutie van de werkloosheid. Hij wees in dit verband ook op de Koerdische stad Sanandaj, waar werklozen hadden betoogd en pro-sjah-elementen om de terugkeer van de monarchie hadden geroepen. Entezam weet de moeilijkheden met de etnische minderheden aan ,,elementen die zich verzetten tegen Khomeini's revolutie".

Op 20 april braken in de stad Naghadeh in Koerdistan en in de hoofdstad van de provincie Khuzestan, Abadan, onlusten uit.

In Abadan bestormden leden van een plaatselijk moslemcomité het hoofdkwartier van de marxistische fedayien-e-Khalq, omdat deze volgens de aanvallers de stu-

denten en de arbeiders tegen de islamitische regering ophitsten Toen de fedayien terugschoten, kwam tie islamitische militie tussenbeide en arreiteerde 25 a 40 fedayien

Op 27 april wend bericht dat een delegatie uit de provincie Khuzestan naar Teheran was gekomen om daar met de regering-Razarghan en in Qom met Ayatollah Khomeini te onderhaiidelen over grotere autonomie voor de Iraanse Arabieren, aldus de delegatiewoordvoerder Mehdi Shobeiri Deze verklaarde zich bereid oin zaken als defensie buitenlandse politiek en economisch beleid in handen te laten van de centrale regering (Khuzestan levert 90% van de Iraanse olie-export en in Abadan is de grootste raffinaderij ter wereld gevestigd) , De centrale regering zou de olie-industrie kunnen houden maar wij eisen wel een groter deel van 's lands olie-inkomsten voor de sociaal-economische ontwikkeling van de provincie Arabistan' aldus Shobeiri Na erop gewezen te hebben dat op hef plat teland in zijn provincie uitsluitend Arabisch wordt gesproken vervolgde hij: ,,Zelfs in de steden spreekt 60% van de bevolking Arabisch en wij eisen dat liet Arabisch erkend zal worden als een van de nationale talen waarin de Arabieren van Iran met elkaar kunnen spreken "
Een week eerder dreigde de belangrijkste religieuze leider van dit gebied, sjeik Mohammed Tahar Shobeir Khaghani, dat hij Iran zou verlaten als er geen einde zou komen aan de willekeur en het machtsmisbruik

In Naghadeh werd de strijd geleverd tussen soennitische Koerden en sjiitische Turkssprekende Azerbeidsjani's, nadat een onbekende provocateur het vuur had geopend op een politieke bijeenkonist van de KDP Op 23 april, toen de gevechten in Naghadeh volgens voorlopige cijfers reeds 150 doden en 500 gewonden hadden gevergd trokken Iraanse legereenheden, ondersteurid door tanks, de stad binnen. waarna de Azerbeidsjani's zich bij de militairen aansloten Nadat het leger de belangrijkste punten van de stad had bezet, sloegen duizenden Koerden, met hun gezinnen, op de vlucht naar het omringende berggebied. De belangrijkste Koerdische religieuze leider, sjeik Ezzedin Hosseini, veroordeelde in een felle verklaring de ,,misdadige interventie" van het leger. die de crisis alleen nog maar verergerd had De militairen zouden zich volgens hem aan ongehoorde wreedheden te buiten zijn gegaan en vrouwen en kinderen hebben vermoord
De Koerdische Democratische Partij van Iran beschuldigde ,.bepaalde gewapende elementen" binnen de revolutionaire Khomeini-comités ervan dat zij als Koerden verkleed Naghadeh waren binnengegaan en vervolgens de bevolking en huizen en winkels hadden aangevallen. Volgens sjeik Ezzedin Hosseini verdraaide de Iraanse staatsradio systematisch het nieuws over de onlusten. „Er is geen verschil tussen de sjah-radio en de Khomeini-radio," zei hij.

Op 25 april maakte de KDP bekend dat twee dorpen in de buurt van Naghadeh vanuit Iraanse legerhelikopters waren gemitrailleerd en dat tanks aan de beschietingen deelnamen Duizenden Koerdische families waren uit Naghadeh weggevlucht naar het platteland cn naar de naburige steden Mahabad en Pirabshar, omdat zij volgens de KDP-woordvoerder ,,roor hun leven vrezen als zij terugkeren", Naar zijn Leggen waren er in Naghadeh sinds 20 april zeker 500 doden gevallen, terwijl de 'Iraanse staatsradio van 200 doden sprak. Volgens dit station. dat eerder de ondertekening van een bestand in Naghadeh op 22 april had gemeld, zou de toestand in de stad op 25 april 's morgens ,.duurzaam kalm" zijn, had het leger de stad verlaten en werd de openbare orde door islamitische revolutionaire gardisten gehandhaafd.
Door de vluchtelingenstroom uit Naghadeh zou de stad Mahabad met hongersnood en epidemieen worden bedreigd. aldus persberichten Vele inwoners van Mahabad zouden praktisch hun hele bezit hebben verkocht om zich wapens aan te schaffen, aangezien iedereen ervan overtuigd was dat de strijd nog lang niet was afgelopen.
Volgens de Koerden zouden de Azerbeidsjani's ook na de wapenstilstand zijn doorgegaan met het gevangen nemen van Koerden, uit de Naghadeh omringende dorpen.
De *NZZ* (28-4) concludeerde: ,.Als het de regering van Teheran niet zeer spoedig gelukt, de zaak van de gijzelaars te regelen en ervoor te zorgen dat de vrede ook in de dorpen terugkeert, moet ermee gerekend worden, dat alle Iraanse Koerden naar de wapens grijpen."

Op 28 april werd in Naghadeh een akkoord van zeven punten bereikt, dat volgens Abdel Rahman Ghassemlou o.m. inhield: vrijlating van de door beide partijen gevangen genomen burgers, de terugkeer van de vluchtelingen naar Naghadeh, het verbod binnen de stad wapens te dragen alsmede de instelling van een gemengde commissie voor een onderzoek naar de onlusten.

Onlusten *in Khorramshar*

In de havenstad Khorramshar bij Abadan in de olieprovincie Khuzestan werden de revolutionaire comités op 18 mei ontbonden. nadat er tussen hen en de overwegend Arabische bevolking bloedige botsingen hadden plaatsgevonden. De strijdkrachten namen daarop de controle in de stad over.
Op 29 en 30 mei werden bij nieuwe botsingen in Khorramshar volgens *IHT* ruim 100 personen gedood. Tevoren had de regering nog een verzoenend gebaar gemaakt door de 42 leden van de „fedayien-e-Khalq", die in april in Abadan waren gearresteerd, in de nacht van 28 op 29 mei vrij te laten en aan hun familieleden, die een driedaagse sit-in actie hadden gevoerd, over te dragen.
De regering stuurde 3 000 militairen en gardisten naar de olievelden om de installaties te bewaken en de gouverneur-generaal van de provincie, schout-bij-nacht Ahmad Madani (de vroegere minister van defensie), kondigde op 29 mei de staat van beleg in Khorramshar af. Volgens sjeik Khaghani hadden de troepen van Madani op 29 mei een Arabisch cultureel centrum en het politieke hoofdkwartier bestormd, kort nadat was afgesproken dat een sit-in in die gebouwen zou worden beëindigd. Op 30 mei bij het aanbreken van de dag vochten de Arabieren terug. Zij bestormden een politiebureau, de zetel van Madani en andere regeringsgebouwen, en staken loodsen in de haven met petroleumbommen in brand. De gewapende opstandelingen richtten vervolgens barricaden op en bezetten een groot deel van de stad. Maar tegen de avond kregen de gemaskerde revolutionaire gardisten van Madani, die versterkt waren met manschappen uit andere steden, de overhand. De Arabieren werden in hun eigen wijken aan de westkant van de rivier de Karun teruggedrongen.
De beschietingen gingen de hele nacht door. Inmiddels waren bij gevechten in Abadan 3 mensen gedood en werd ook onrust in de stad Ahwaz gemeld.
Op 1 juni braken in Khorramshar met tussenpozen nog steeds vuurgevechten uit, terwijl leden van de revolutionaire garde het vuur openden op demonstrerende Arabieren. Daarop verlangden de Arabieren bovenal het ontslag van gouverneur Madani. Deze beweerde dat de Arabieren van over de grens waren bewapend en hij sprak ook van Iraakse troepenconcentraties in het grensgebied. Deze beschuldigingen werden door Irak en Koeweit, dat ook van ophitsing was aangeklaagd, van de hand gewezen.
(Voortzetting volgende aflevering)

KARDINALEN BIJEEN VOOR OVERLEG

Voor het eerst sinds ongeveer 400 jaar zijn de kardinalen van de r.-k. kerk in Rome bijeen geweest om samen met de paus te praten over belangrijke vraagstukken. De bijeenkomst was strikt besloten en de kardinalen mochten over de vergadering ook geen mededelingen doen, maar na de bijeenkomst heeft de persdienst van het Vaticaan toch een overzicht gegeven van het besprokene.

De bijeenkomst begon op 5 nov. 1979 en werd op 9 nov. afgesloten. Paus Johannes Paulus II noemde het overleg met 123 (van de 129) kardinalen een succes.

Op de agenda stonden drie punten: functioneren van de curie, onderhoud van cultuurmonumenten en de financiële positie van het Vaticaan. De onderwerpen werden respectievelijk ingeleid door staatssecretaris kardinaal Casaroli, kardinaal Garrone, voorzitter van de Congregatie voor de Katholieke Opvoeding en de kardinalen Vagnozzi en Caprio, die zich bezighouden met de ,,binnenlandse zaken" van het Vaticaan. De vergadering speelde zich voor een deel af in kleine groepen, waarvan de resultaten in de algemene vergadering werden bijeengebracht.

Curie

In het algemeen waren de kardinalen het er over eens dat het functioneren van de curie voor verbetering vatbaar is. Deze verbeteringen zouden dan liggen in de lijn, volgens welke paus Paulus VI al begonnen was met hervorming van de curie, mede aangespoord door het tweede Vaticaans Concilie. Paus Johannes Paulus zei, dat hij bij de reorganisatie van de curie rekening zal houden met de wensen die de kardinalen hebben geuit. Hij zal nog wachten op schriftelijke reacties die sommige kardinalen hem over dit onderwerp nog willen sturen.

Cultuur en wetenschap

De kardinalen hebben onderstreept dat belangstelling van de kerk voor cultuur en wetenschap zeer belangrijk is. Kennis van de ontwikkeling in de wereld die door God is geschapen is één van de taken van de kerk. Hierbij werd vooral gedacht aan de menswetenschappen, omdat er voor de exacte wetenschappen reeds vanuit de kerk initiatieven zijn ondernomen. Deze oproep tot belangstelling en bestudering van de kerk rond de menswetenschappen is overigens niet nieuw: in de annalen van het tweede Vaticaans Concilie is terug te vinden dat kardinaal Alfrink tijdens een van de eerste zittingen van het concilie een dergelijke oproep reeds deed!

De kardinalen bepleitten tevens een zorg van de kerk voor het behoud van cultuurmonumenten.

Financiën

De kardinalen kregen een duidelijk overzicht van de financiële positie van het Vaticaan. Uit de cijfers, zo meldt het slotcommuniqué, bleek voor alle kardinalen duidelijk, dat de inkomsten ,,absoluut onvoldoende" zijn om de kosten van het bestuur van de kerk te dekken. Tot nu toe was het mogelijk het jaarlijkse tekort (1979: ern verwacht tekort van ruim f 40 mln) door vrijwillige bijdragen uit de gehele wereld, met name via de Pieterspenning, te dekken. De paus beklemtoonde na afloop van de vergadering dat ,,de apostolische stoel ook financiële middelen nodig heeft om de universele zending van de kerk efficiënt te kunnen dienen en te werken aan de missionering van de wereld". De kardinalen zegden toe met de paus te zullen zoeken naar een oplossing van de financiële problemen.

Bij terugkomst in Nederland, verklaarde kardinaal Willebrands dan ook dat hij na overleg met de Nederlandse bisschoppen wil nagaan of het mogelijk is een verhoging te bewerkstelligen van de bijdragen die de Nederlandse kerkprovincie aan het Vaticaan biedt. De kardinaal verklaarde dat een grotere openbaarheid van de financiële situatie van het Vaticaan en het verschaffen van inzicht in de besteding van de aan het Vaticaan afgedragen gelden zouden kunnen helpen bij het verkrijgen van meer inkomsten vanuit Nederland voor het Vaticaan. De kardinaal zei niet te weten hoeveel de Nederlandse bijdrage aan het Vaticaan momenteel is, ,,maar het zal niet veel zijn", zo zei hij.

Tijdens het afgesloten overleg tussen paus Johannes Paulus II en de kardinalen is ook gesproken over de taak van de kerk binnen de cultuur. Volgens kardinaal Willebrands moet hier onder het begrip cultuur worden verstaan de relatie tussen de kerk en de zich ontwikkelende menswetenschappen. Hierbij noemde de kardinaal de psychologie, de sociologie en ,,in sommige gevallen" ook de economie.

Op de vraag in hoeverre deze wetenschappen door de kerk gekoppeld zullen worden aan de vraagstukken betreffende het gezin, antwoordde de kardinaal dat dit onderwerp waarschijnlijk tijdens de algemene synode van okt. 1980 aan de orde zal komrn. *(Biltstraat 121 Informatiebulletin.)*

PAUS JOHANNES PAULUS II BEZOEKT TURKIJE

Op 28 nov. 1979 reisde paus Johannes Paulus II naar Turkije voor een bezoek van drie dagen. Doel van het bezoek was een verdere stap te doen in de verzoening tussen de rooms-katholieke kerk en de orthodoxe kerken van het Oosten. Daartoe wisselde de paus van gedachten met patriarch Demetrios I. De paus nodigde de patriarch uit voor een bezoek aan Rome om samen met hem te bidden bij het graf van de H. Petrus. In een toespraak onderstreepte de paus het streven naar eenheid: ,,De vraag is niet of wij de volledige eenheid kunnen herstellen, maar of wij het recht hebben nog langer gescheiden op te trekken," Patriarch Demetrios verklaarde verheugd te zijn over de heropening van de dialoog: ,,Wij leven en werken voor de verbreiding der liefde, van de eenheid en de vrede, op een kritiek moment uit de geschiedenis der menschheid, nu het kwaad de menselijke waardigheid tot het uiterste beproeft."

Paus Johannes Paulus en patriarch Demetrios kondigden aan, dat binnenkort besprekingen zullen beginnen die hopelijk binnen twintig jaar tot eenheid zullen leiden tussen de 750 miljoen rooms-katholieken en de 250 miljoen oosters-orthodoxe gelovigen.

Daags na terugkeer uit Turkije maakte de paus een lijst bekend met de namen van dertig leden van de commissie, die namens de r.-k. kerk de besprekingen met de oosters-orthodoxen zal gaan voeren. Hierbij staan o.a. de namen van vijf kardinalen, te weten kardinaal Willebrands, kardinaal William Baum (Washington), kardinaal Hume (Westminster), kardinaal Ratzinger (München) en kardinaal Etchegaray (Marseille). Ook vanuit de oosters-orthodoxe kerk zijn al leden voor de commissie benoemd, al is deze lijst nog niet volledig.

Kardinaal Willebrands, die de paus op de reis naar Turkije vergezelde als voorzitter van het Secretariaat

voor de eenheid van de christenen, noemde bij terugkeer op Schiphol de reis van de paus een stap voorwaarts.

,,Kerken worden rijker aan elkaar. Iedere stap naar een hereniging tussen twee kerken is een stap voorwaarts voor alle christelijke kerken," aldus de kardinaal. De kardinaal ging in zijn verklaring uitvoerig in op de theologische dialoog, die paus Johannes Paulus II en patriarch Demetrios I van Konstantinopel hebben aangekondigd en waarvoor de commissieleden al zijn benoemd. Behalve kardinaal Willebrands maakt daarvan nog een andere Nederlander deel uit, namelijk pater dr. P van dei Aalst, assumptionist en hoogleraar in de oosterse theologie aan de Katholieke Universiteit van Nijmegen.

De grootste moeilijkheid in de verhouding met de orthodoxie ziet kardinaal Willebrands in het feit, dat Rome en de orthodoxie al ruim negen eeuwen gescheiden zijn en dat in die tijd een diep wantrouwen ten opzichte van elkaar is ontstaan. Dat wantrouwen is volgens kardinaal Willebrands gevoed door de verschillen in mentaliteit van oost en west en door de verschillende culturen. Hij zegt het dan ook helemaal niet eens te zijn met degenen, die de dialoog van de liefde, die door paus Paulus VI en patriarch Athenagoras al eerder op gang gebracht werd, afdeden als een sentimentaliteit

Kardinaal Willebrands beklemtoonde, dat de theologische dialoog dan ook niet volgt op die liefdesdialoog, maar erbij komt Zonder die dialoog in liefde heeft een theologisch gesprek gern zm, want ,,scheidingen zijn vaker ontstaan door gebrek aan wederzijdse liefde en begrip dan door zuiver theologische problemen". aldus de kardinaal Op de vraag waar het zwaartepunt in het theologische gesprek zal liggen, antwoordde hij, dat dit zwaartepunt niet een bepaald dogma zal zijn, maar de ecclesiologie.

Over het dogma van het pauselijk primaatschap en de onfeilbaarheid, in de oecumene een der grootste struikelblokken, zei kardinaal Willebrands, dat iri de komende theologische dialoog het erom zal gaan te bepalen wat het pauselijk primaat betekent. Hij voegde eraan toe, dat in de westerse Kerk dit primaatschap sterk juridisch geinterpreteerd is, hetgeen de oosterse mens vreemd is.

,,Het determineren van dit primaatschap en hoe het zal kunnen functioneren ook ten opzichte van de Oosterse kerken zal dan ook wel een van de moeilijker punten zijn in de theologische dialoog", aldus de kardinaal, die daarbij beklemtoonde, dat ,,wij de theologische dialoog niet zullen benaderen langs dit soort details".

Kardinaal Willebrands zei in zijn oecumenische werk niet meer aandacht aan de orthodoxie te hebben besteed dan aan de andere Kerken, zoals de Anglicaanse, de Lutherse, de Methodistische en de Presbyteriaanse (hervormde) Kerken, maar erkent daarbij wel, dat de orthodoxie in het geheel een aparte plaats inneemt. Zowel de orthodoxie als de r.k. Kerk' erkennen de sacramentaliteit van de Kerk, het priesterambt en de apostolische opvolging. In de orthodoxie zijn alle kerkelementen bewaard, aldus de kardinaal.

Voor het herstel der eenheid tussen Rome en orthodoxie hecht kardinaal Willebrands grote waarde aan de wederzijdse opheffing van de banvloek door Paulus VI en patriarch Athenagoras. ,,Net zo goed als het uitspreken van die banvloek in 1054 in de tijden daarna zijn uitwerking kreeg, zo meen ik, dat de opheffing ervan ook een psychologisch en theologisch punt is, dat zijn uitwerking niet zal missen".

Kardinaal Willebrands verwacht dat een hereniging van Rome en orthodoxie ook een gunstig effect zal hebben op de relaties met de ander christelijke Kerken. Dat in de elfde eeuw de breuk tussen oost en west ontstond, heeft volgens de kardinaal er zeker toe bijgedragen, dat in het westen een zekere eenzijdigheid in de kerk van Rome groeide, die mede bevorderde, dat een nieuwe breuk kon ontstaan, de reformatie.

Als de band met het oosten bewaard was gebleven zou een grotere volheid bewaard zijn gebleven van kerkelijk leven, dan zou wellicht daardoor — maar wij spreken hypothetisch, aldus de kardinaal — de breuk in het westen voorkomen zijn. Van de theologische dialoog met de orthodoxie verwacht kardinaal Willebrands omgekeerd ook, dat deze een gunstige uitwerking zal hebben op de verhouding Rome-reformatie. (Biltstraat 121 Informatie bulletin)

Paus Johannes Paulus II (l.) met de Grieks-orthodoxe patriarch Demetrios I.

PAUS ROEPT BIJZONDERE SYNODE NEDERLANDSE BISSCHOPPEN BIJEEN

Paus Johannes Paulus II heeft besloten rond zijn persoon een synode

van de bisschoppen van Nederland bijeen te roepen, teneinde samen met hen de voornaamste theologische en pastorale vraagstukken van de Nederlandse kerkprovincie te behandelen. Dit heeft staatssecretaris mgr Agostino Casaroli meegedeeld aan de voorzitter van de Nederlandse bisschoppenconferentie, kardinaal Willebrands, in een brief van 25 mei 1979. Het betreft hier een nieuwe vorm van collegiaal bestuur in een nieuw type bisschoppensynode, naast de al bestaande drie soorten.

Het voorafgegane half jaar heeft de paus met alle bisschoppen van Nederland afzonderlijk overlegd over de moeilijkheden in de bisschoppenconferentie en de Nederlandse kerkprovincie. Daarna heeft hij via kardinaal Willebrands de conferentie verzocht hem suggesties te doen inzake de manier waarop het beraad met hem kan worden voortgezet. Van de kant van de bisschoppen was men geporteerd voor het bije-n roepen van een Nederlandse bisschopprnsynode. Paus Johannes Paulus II heeft hiertoe besloten.

De bisschoppensynode is door paus Paulus VI in het leven geroepen met zijn motu proprio ,,Apostolische zorg" van 15 september 1965 Hierin komen de volgende drie vormen voor.

1. De algemene bisschoppensynode, die om de drie jaar bijeen komt en waarop het wereldepiscopaat wordt geraadpleegd over een bepaald onderwerp.

2. De buitengewone bisschoppensynode, die een dringend onderwerp behandeit en waaraan alleen de voorzitters van de bisschoppenconferentie deelnemen

3 De speciale bisschopensynode, die zich buigt over een thema dat voor een groep landen of naties van belang is

Evenals deze drie soorten ligt de bijzondere synode van de Nederlandse bisschoppen geheel in de lijn van het tweede Vaticaans Concilie, doordat zij ten doel heeft de collegialiteit van de bisschoppen onderling en van de bisschoppen met de paus te versterken, de eenheid in opvatting en optreden te bevorderen alsook het leven van de Kerk en haar verantwoordelijkheid in de wereld van vandaag te bespreken

Brzej van *kardinaal Casaroli*

De brief van kardinaal Casaroli aan kardinaal Willebrands luidt als volgt:

,,Tijdens de afgelopen maanden heeft de Heilige Vader gelegenheid gehad zich persoonlijk te onderhouden met u en met ieder van de andere bisschoppen van Nederland en zodoende te worden ingelicht, juist door hen die er de verantwoordelijkheid van herder dragen, over de situatie van de Kerk in Nederland

Als gevolg van dit overleg is de paus tot de overtuiging gekomen dat het aanbeveling verdient rond zijn persoon een ,,bijzondere synode" van de Nederlandse bisschoppen te verenigen, waarin zij samen met hem de gewichtigste problemen van theologische en pastorale aard in hun land kunnen behandelen

De paus heeft nu besloten weldra deze ,,bijzondere synode" bijeen te roepen Zij zal worden gehouden naar analogie van de bepalingen betreffende de speciale ,,node in het motu proprio ,,Apostolica Sollicitudo" van 15 september 1965 en in het ,,Reglement voor de bisschoppensynode"

Ik zou u dankbaar zijn als u het besluit van de paus wilde meedelen aan de andere bisschoppen van Nederland"

Reactie kardinaal Willebrands op *aankondiging* synode

Toen kardinaal Willebrands op 25 mei vanuit Rome op Schiphol aankwam verklaarde hij reeds dat de paus in overleg met hem was gekomen tot de vaststelling van een procedure voor bespreking van de problemen in de Nederlandse kerkprovincie De kardinaal verklaarde toen dat de procedure berust op het beginsel van de collegialiteit, ,,de bisschoppen niet zonder de paus en de paus niet zonder de bisschoppen"

Na de bekendmaking van de brief van kardinaal Casaroli, waarin de syonde werd aangekondigd, onderstreepte de kardinaal nogmaals het beginsel van de collegialiteit ,,De paus heeft er niet voor gekozen tot de Nederlandse bisschoppen te spreken, maar om mét hen te spreken", zo zei de kardinaal De oplossing om de problemen te bespreken in een synode is, aldus de kardinaal, in overleg tussen paus en bisschoppen tot stand gekomen en is een oplossing, waar alle partijen erg gelukkig mee zijn en veel van verwachten

Kardinaal Willebrands heeft benadrukt dat er een aanzienlijk verschil is tussen een bisschoppenconferentie en deze bijzondere synode van bisschoppen de bisschoppenconferentie heeft, aldus de kardinaal, slechts beperkte bevoegdheden en kan maar op weinig terreinen echte besluiten nemen De bisschoppenconferentie heeft steeds ernstig te rekenen met de autonomie van elk bisdom De bisschoppensynode daarentegen heeft een veel sterkere juridische basis en een veel groter prestige De besluiten van de synode worden voorgelegd aan de paus en als ze door hem bekrachtigd zijn hebben ze ook als zodanig beslissende betekenis.

De paus heeft voor deze bijzondere synode niet gekozen, omdat in ons land de problemen zo bijzonder ernstig zouden zijn zo verklaarde kardinaal Willebrandc Eerder heeft de paus de gelegenheid gebruikt om een werkelijk overleg op gang te brengen in collegialiteit, aansluitend op de mogelijkheden van de synode, die door paus Paulus VI is ingesteld De kardinaal achtte het zeer wel mogelijk, dat een landeiijke synode van bisschoppen in de toekoirst in meer landen zal worden gehouden De kardinaal zei optimistisch te zijn over de resultaten van de synode, al zal het geen gemakkelijk werk zijn

Mgr Gijsen de bisschop van Roermond, liet in een verklaring aan de pers weten dat hij ,,zeer ingenomen en dankbaar" was voor het feit, dat de paus de synode van de Nederlandse bisschoppen bijeen had geroepen ,,ter verheldering van het geloof en ter verduidelijking van het kerkelijk leven" Mgr Ernst, de bisschop van Breda, verklaarde te verwachten dat het overleg moeilijk zal zijn en veel tijd zal vragen Hij zei te hopen dat de synode wegen zal openen voor de toekomst Mgr. Bluyssen, de bisschop van Den Bosch verwachtte ook dat de synode een moeilijke onderneming zal worden. Hij hoopt en verwacht echter, dat met buitenstaanders meer balt te bereiken dan met zijn collega's alleen, zo verklaarde hij

Enkele perscommentaren

De Volkskrant

In een ,,ten geleide" noemt de Volkskrant de procedure van de synode een ,,op het eerste gezicht geen onsympathieke weg naar een oplossing" De paus heeft niet gekozen voor een ,,eenpersoons

De Nederlandse bisschoppen Staande v l n r de bisschoppen Gijsen, Bluyssen, Simanis en Ernst Zittend v l n r bisschop Möller, kardinaal Willebrands en bisschop Zwartkruis

autoritaire'' oplossing, maar probeert de kring te verwijden en zo een zinnig voorstel los te krijgen.
Dit voorstel was volgens de Volkskrant wel het enig mogelijke: in een simpel bezoek aan de paus zullen weinigen veel heil hebben gezien: deze synode heeft een wettelijke grondslag en een groot gezag.
De oplossing doet wel vermoeden, dat nu ongeveer het allerzwaarste geschut in stelling is gebracht om de problemen op te lossen. „Alsof geloof en zeden bedreigd worden en de ketterij al is uitgebroken in Nederland''. De Volkskrant spreekt de hoop uit, dat niet in deze sfeer de synode gehouden zal worden: ,,Bij conflicten van deze aard is een natuurlijke ontwikkeling dat zal naarmate er langer gepraat wordt, steeds principiëler worden''. Dogma's en geweten worden in het geweer gebracht, terwijl het in feite gaat om kwesties van inzicht en collegiaal bestuur en ,,om de vraag of bepaalde personen wel geschikt zijn voor het bisschopsambt''. Dit laatste zou eigenlijk op de synode naar voren moeten komen en niet een reeks van kwesties als catechese, gehuwde priester-docenten, abortus etc., want ,,dan ontaardt de synode in een gehakketak over onderdelen van beleid en lost zij in feite niets op. Want dan gaat het niet over het eigenlijke probleem. En dat probleem heet Gijsen'', zo besluit de Volkskrant zijn commentaar.

Trouw

,.Een boeiend avontuur'' noemt Trouw in een commentaar de synode van de Nederlandse bisschoppen. Eindelijk is nu ook officieel bevestigd, dat de verhoudingen binnen de Nederlandse kerkprovincie in een impasse zijn beland, zo stelt Trouw, ,,waarschijnlijk door het ongelukkige personeelsbeleid van paus Paulus VI bij de benoemingen van bisschoppen in Rotterdam en (vooral) Roermond''. Trouw vindt de opzet van een synode sympathiek: de paus grijpt niet eigenmachtig in, maar kiest voor collegialiteit. Ook is het zeer positief dat de religieuzen bij dit overleg worden betrokken.
Toch meent Trouw dat er reden is voor enige beduchtheid over het resultaat: het theologische midden van de r.k. Kerk in Nederland zal na afloop waarschijnlijk toch wel een beetje zijn verlegd ook al krijgen de extremen geen gelijk, ze zullen toch het midden wel een beetje naar hun kant weten te trekken. ,,Concluderend een boeiend avontuur en een originele geste van deze energieke paus, maar voorshands geen reden tot al te groot optimisme''.

Voorgeschiedenis

Toen op 14 jan. 1980 de bijzondere synode van de Nederlandse bisschoppen in Rome werd geopend, was het een jaar geleden, dat kardinaal Willebrands na twee gesprekken met de paus tot de conclusie kwam: de paus zal niet autoritair ingrijpen in Nederland. Dat was in tegenspraak tot een conclusie waartoe mgr Gijsen was gekomen tijdens een interview met Elseviers Magazine van 20 januari 1979: de paus moet ingrijpen in Nederland. Gedurende dit interview liet rngr Gijsen de r.k. Kerk van Nederland de revue passeren en bekritiseerde daarbij de collegialiteit van de Nederlandse bisschoppen, het Landelijk Pastoraal Overleg en sprak zich duidelijk uit in negatieve zin over abortus en homoseksualiteit (pag. 150/3 e.v.-1979).
Kardinaal Willebrands maakte na zijn gesprekken met de paus bekend. dat er van zo'n pauselijk ingrijpen geen sprake zou zijn: wél had de paus de wens uitgesproken op korte termijn een gesprek te hebben met alle bisschoppen van Nederland. Hij had intussen al gesproken met mgr Gijsen en met rngr Simonis, maar de andere bisschoppen werden uitgenodigd op korte termijn naar Rome te komen. ,,Het is niet uitgesloten'', zo verklaarde de kardinaal toen, ,,dat hij vervolgens de zeven bisschoppen van Nederland samen wil ontvangen. Pas daarna zal hij een visie ontwikkelen en conclusies trekken. Maar hij heeft mij gezegd, dat hij steeds alles zal doen in overleg met ons bisschoppen en met ons allemaal''.
Dat er overigens binnen de Nederlandse bisschoppenconferentie een en ander te bespreken viel, bleek wel uit het feit, dat op 13 januari 1979 de bisschoppen een extra vergadering hielden, waarbij alleen de zeven bisschoppen aanwezig waren. Dit gesprek, dat kardinaal Willebrands na afloop ,,zeer waardevol'' noemde, was niet gegaan over concrete onderwerpen, maar was bedoeld om de bisschoppen inzicht te geven in de motieven van waaruit zij hun beleid bepalen.
De bisschoppen gaven inderdaad op korte termijn gehoor aan het verzoek van de paus. Gedurende de maand februari gingen rngr Ernst, rngr Zwartkruis, mgr Bluyssen en rngr Möller naar Rome voor een gesprek met de paus. Na deze gesprekken trok, tot verrassing van velen, de paus nog steeds geen conclusie over de Kerk in Nederland. In een gesprek met kardinaal Willebrands zei de paus dat hij nu graag van de Nederlandse bisschoppen zelf wilde horen wat hun voorstellen waren voor de voortzetting van de gesprekken. Uit gesprekken tussen de bisschoppen en van de kardinaal met de paus ontstond daarbij het idee van een ,,bijzondere synode''. Een nieuw gebeuren binnen de r.k. Kerk, maar geen nieuw idee: tot zijn verbazing vond kardinaal Willebrands in de archieven van het aartsbisdom Utrecht enige maanden later een brief van zijn voorganger, kardinaal Alfrink, die in 1972 aan de paus een soortgelijk voorstel had gedaan.
De bijzondere synode werd aangekondigd in een brief van staatssecretaris kardinaal Casaroli van 25 mei 1979.

De officiële aankondiging van de synode liet op zich wachten tot 1 september 1979. Voor dit late tijdstip, aanvankelijk was gedacht aan juli, was als belangrijkste reden de opvolging van mgr Rubin door rngr Tomko als secretaris-generaal van de bisschoppensynode. In de aankondiging van 1 september werden gegeven het thema, de datum en de plaats van de synode. De synode zou beginnen op 14 januari in Rome met als thema: ,,de pastorale arbeid van de Kerk in Nederland in de huidige situatie''. De bisschoppen kregen bij deze aankondiging het verzoek voorstellen voor de agenda bij het secretariaat in Rome in te dienen voor 10 oktober.
Daarop zijn de bisdommen, ieder op een eigen wijze, aan de slag gegaan. Doorgaans werden de Diocesane Pastorale Raad, de Dekensvergadering en het Kapittel van het bisdom geconsulteerd. De grote vraag bij de voorbereiding was al spoedig: zal de synode gaan over de collegialiteit. zowel van de bisschoppen onderling, als van bisschoppen met hun priesters en gelovigen, alsook van de Nederlandse bisschoppen met de instanties in Rome, of zal de synode gaan over allerlei deelproblemen, zoals de catechese, de priesteropleiding, kerkelijk spreken over homoseksualiteit etc.
Verschillende bisschoppen stelden duidelijk, dat het zou moeten gaan over de collegialiteit, eventueel aan de hand van een concreet onderwerp; maar de synode zou er in elk geval niet moeten zijn om allerlei uiteenlopende vraagstukken op te lossen, maar om nu eens rustig tijd te nemen voor de achtergrondsvragen.
De paus is voorzitter van de bijzondere synode. Het is echter niet waarschijnlijk, dat hij alle bijeenkomsten zal meemaken. Hij wordt dan als voorzitter vervangen door twee vice-voorzitters: kardinaal Willebrands, en rngr Danneels, onlangs benoemd tot opvolger van kardinaal Suenens als aartsbisschop van Mechelen-Brussel (pag. 40/3 e.v. - 1980).
Vervolgens zullen aan de synode deelnemen de overige zes Nederlandse bisschoppen. Namens de religieuzen in Nederland zullen pater A. van Luyn sdb en dom P. van den Biesen aanwezig zijn. Tenslotte is ook vanuit Nederland een speciale synodesecretaris benoemd in de persoon van prof dr J. Lescrauwaet msc. Hij is niet alleen als secretaris bij de vergadering aanwezig. maar moet ook gezien worden als een expert op het gebied waarover de synode gaat.
Bovendien zullen bij de synode voorzitters van curiedepartementen zijn, voorzover de besproken onderwerpen betrekking hebben op een bepaald departement. Ook mgr Tomko, secretaris-generaal van de bisschoppensynode, is aanwezig.
De suggesties voor onderwerpen van de bijzondere synode zijn vanaf 10 oktober in Rome verzameld en bewerkt door rngr Tomko en prof Lescrauwaet. Op 4, 5 en 6 december waren zij in Utrecht om met de bisschoppen en de religieuzen-deelnemers te spreken over de agenda voor de synode. Het resultaat van dit beraad werd na een korte bewerking in Rome voorgelegd aan de paus, die de agenda goedkeurde op 18 december. Enige dagen later werd de agenda in Nederland openbaar gemaakt.
Concrete mogelijkheden om deze agenda uitgebreid in eigen kring te bespreken waren er voor de synode-deelnemers niet. Toch hebben de bisschoppen en ook de religieuzen in de eerste week van januari overleg gepleegd, resp. met instanties in het eigen bisdom en met de provinciaals van de orden en congregaties.
Het zal voor het eerst in de geschiedenis van de Kerk zijn, dat er een bijzondere synode wordt gehouden. Dat betekent dat deze synode niet alleen voor Nederland belangrijk is. Mgr Tomko heeft ook al bij gelegenheid duidelijk verklaard, dat deze bijzondere synode van groot belang is voor de gehele wereldkerk. Want het zal niet alleen de vraag zijn, of deze synode inderdaad in staat zal zijn te zorgen voor ,,meer collegiaal bestuur'', ,,een nieuw pastoraal elan'', om maar enige wensen van bisschoppen te noemen. Het zal ook de vraag zijn of dit model van ,,bijzondere synode'' in de toekomst niet ook zeer bruikbaar zal blijken te zijn voor andere landen en daarmee mogelijkheden biedt voor een ,,model voor collegiaal bestuur'' voor de Kerk in de toekomst.

Brief van paus aan Nederlandse katholieken

De paus heeft zich op 10 jan. met een brief tot de Nederlandse katholieken gericht. Uit deze brief de volgende citaten:

,,De gemeenschap van het Godsvolk, die de kerk vormt in uw land, heeft in haar

eeuwenlange bestaan, en vooral tijdens de jongste generaties, rijke gaven voortgebracht, ook voor de eenheid van de universele kerk en voor haar afzonderlijke delen. Gaarne breng ik hier hulde aan de uitzonderlijke bijdragen welke Nederland heeft geleverd aan de missie-activiteit van de universele kerk. De katholieke kerk in Nederland kan zich ook verheugen om wat ze gepresteerd heeft op gebied van onderwijs, de zorg voor zieken en marginalen, en van het lekenapostolaat Door deze synode wordt het leven van de kerk in Nederland opnieuw onder ogen gezien met betrekking tot de taken die mede haar getuigenis bepalen ten opzichte van de huidige samenleving, en in verband met de bijdragen die zij geroepen is verder te leveren aan de universele zending van de kerk

De belangrijkste problemen die zich thans in de kerk van Nederland stellen zullen het onderwerp uitmaken van de gemeenschappelijke bezinning van de bisschoppen uit hoofde van hun bijzondere verantwoordelijkheid voor de kerk In dit verband wil ik hier aanhalen wat Kardinaal Bernard Alfrink ter zake heeft gezegd ,,De bisschoppen van hun kant hebben een onherleidbare, eigen verantwoordelijkheid Zij kunnen niet volstaan met enkel de stem van hun volk weer te geven, maar aan de gelovigen moeten zij ook het woord van de Heer voorhouden De bisschoppen moeten hun eigen stem laten horen. Niet enkel als die van een gelovige onder de velen, maar ook de stem als een gezondene, als een voorganger" (9 april 1969)

De bisschoppensynode geeft op bijzondere wijze uitdrukking aan de collegialiteit van het Episcopaat dat, in gemeenschap met de Paus en onder diens leiding, de hoogste autoriteit uitoefent in de pastorale dienst van de kerk Sinds het einde van het Concilie hebben bisschoppen van de universele kerk reeds verschillende malen een algemene synode gehouden Nu voor het eerst komen bisschoppen bijeen in een bijzondere synode Het is uw en mijn hoop dat ook in deze vorm de synode zich met vrucht van haar taak zal kwijten Ik wens daarom tot de katholieke gemeenschap in Nederland een vurige oproep te richten aan de vooravond van de synode wanneer wij de openbaring van Jezus bij zijn doop vieren Ook uw bisschoppen hebben dat reeds gedaan Moge dan ook speciaal tijdens de synode de hulp van uw gebed niet ontbreken De ideeën en voorstellen welke u mij hebt toegezonden door bemiddeling van uw bisschoppen zijn zeer kostbaar Maar ons gezamenlijk gebed is allereerst onmisbaar wanneer het gaat om wat ons tot God moet voeren, en om wat ons nader moet brengen tot het goede, tot de waarheid, tot de liefde en de vrede. Het is dus vooral uw gebed dat ik nu vraag als voorzitter van de synode. Ik zal hen zeer dankbaar zijn die aan hun gebed ook hun persoonlijk offer en lijden en hun inzet voor de medemens willen toevoegen.

Deze uitnodiging welke ik richt tot alle leden van de katholieke gemeenschap in Nederland wil ik ook, in ware oecumenische geest, richten tot onze broeders en zusters an de andere christelijke kerken en gemeenschappen De bijzondere synode vindt immers plaats nu alle christenen zich verenigen in gebed om de eenheid rond het thema ,,Uw rijk kome" Daarin bidden wij samen tot God voor de bevordering van de echte eenheid die onder allen moet groenen In dat gebed vinden zeker ook een plaats al de problemen die behandeld worden door de synode van de kerk waarvan de leden sinds vele generaties met andere christenen het leven van eenzelfde nationale gemeenschap delen.

Samen met uw beide kardinalen en uw bisschoppen geef ik mijn bijzondere pastorale zegen aan alle pnesters, aan alle mannelijke en vrouwelijke religieuzen, en aan alle geliefde zusters en broeders in Nederland Ik vertrouw de synode toe aan de voorspraak van Mama, Moeder van de Heer en Moeder van de kerk, aan haar die ook in vele plaatsen in uw land bijzonder vereerd waadt."

Conclusies van de syrwde

De synode werd op 31 jan. afgesloten. De paus plaatste toen zijn handtekening onder de lijst van 46 besluit-n, die de synode had getroffen.

Na hun voorwoord, waarin zij beknopt de bedoelingen van het synodaal beraad uiteenzetten en opmerken, dat de beraadslaging verliep als een broederlijk gesprek, spreken zij als hun wens uit, dat de uitvoering van de besluiten — 46 in totaal — ,,ons allen ten goede zal komen en dat de kerk van Sint Willibrord des te overtuigender als „communio" naar voren zal treden

De conclusies 1 tot en met 16 hebben alle betrekking op het functioneren van de bisschop en de bisschoppenconferentie Zij spreken daarin eensgezind hun vaste voornemen uit om hun hartelijke en broederlijke betrekkingen te verdiepen Ook belijden zij daar allen hun instemming met de inhoud van het katholieke geloof zoals dat geleerd wordt door de roomskatholieke kerk

Zij spreken ook hun volledige en algehele verbondenheid uit met de paus, bisschop van Rome en opperbevelhebber van de universele kerk, alsmede hun geloof in de hiërarchische inrichting van de kerk In conclusie 3 zeggen zij met name ,,Noch de bisschoppen, noch de pnesters zijn afgevaardigden van de gelovigen, maar dienaren van Jezus Christus ten dienste van de kerkgemeenschap"

In conclusie 7 spreekt de synode haar oordeel uit over hetgeen de laatste jaren in de theologie nogal eens anders wordt bekeken, namelijk de betekenis van de geloofservaring van de mensen Deze geloofszin wordt van zeer grote betekenis genoemd De theologen moeten er altijd op letten en er rekening mee houden bij het interpreteren van de overlevering. De menselijke ervamng kan het inzicht in de overlevering doen groeien Maar — aldus de synode — deze geloofszin is niet de openbaring zelf, en hij heeft ook niet dezelfde autoriteit als de bindende uitleg, die het leergezag van de kerk, in volledige onderwerping aan de openbaring zelf, ervan geeft

Daarbij merken de bisschoppen op, dat naast deze geloofszin ook algemeen menselijke ervaringen bestaan.

Deze laatste kunnen uitgangspunt vormen voor de geloofsopvoeding en voor de catechese Maar die ervaringen moeten vanuit de volledige kennis van het geloof geïnterpreteerd worden Men zal dus afstand moeten nemen van catechetische methoden, die niet verder komen dan de religieuze ervaring alleen.

Voorts geeft de synode aanwijzingen voor een voorzichtig beleid inzake pluriformiteit, alsmede voor de pastoraal op moreel gebied De morele norm mag niet prijsgegeven wonden, ook al is alle begrip mogelijk voor de omstandigheden waarin mensen verkeren

Bepleit worden vele en persoonlijke contacben tussen bisschoppen en het centraal bestuur der kerk, teneinde de vele misverstanden uit het verleden in de toekomst te vermijden Er zal zo een versterkte relatie komen tussen Nederland en de universele kerk

Onder meer zegt de synode, dat de bisschoppen alles zullen doen om de communio tussen hen zowel affectief als effectief versterken

In conclusie 16 wordt gezegd, dat een groter aantal bisschoppen de vele taken der bisschoppen zou verlichten

Maar de conclusie spreekt zich niet uit over opsplitsing van bisdommen of de aanstelling van regionale hulpbisschoppen. Het wordt aan een commissie van de Nederlandse bisschoppen overgelaten een en ander in overeenstemming met Rome te regelen

De conclusies 17 tot en met 28 gaan alle over de priester en de priesteropleiding. Met alle waardering voor het vele werk dat de priesters doen, menen de bisschoppen toch te moeten opmerken, dat het geestelijke leven van de priesters bedreigd wondt door de secularisatie en soms ook door een al te functionele opvatting van hun taak

Vanzelfsprekend komt ook het celibaat van de priesters ter sprake. Hier mag onder geen enkele voorwaarde vanaf worden geweken.

Er wordt nadrukkelijk op gewezen dat priesters ,,in hierarchische gemeenschap" met de bisschoppen staan en dat in het geval verenigingen van pnesters ,,trekken van een vakbond gaan vertonen, zij onverenigbaar zijn met de inrichting en de geest van de kerk"

Volgens de synode kunnen priesters slechts gevormd worden op echte seminaria, zoals Rolduc van bisschop Gijsen, of zogenaamde convicten die als seminaria functioneren In dat laatste geval wordt een groot deel van het onderwijs gegeven op een faculteit of theologische hogeschool die door het Vaticaan moet zijn erkend

Deze hogescholen zullen aan een aantal voorwaarden moeten voldoen Zo zullen de bisschoppen een doorslaggevende stem bij benoeming en ontslag van hoogleraren moeten hebben, de kerkelijke sfeer van het leerplan — met name op het punt van het celibaat — moeten kunnen beschermen en de mogelijkheid hebben om ,,de situatie te regelen van de gehuwde priesters die in die scholen doceren".

Een commissie, waarvan de leden door de paus zullen worden benoemd, zal het functioneren van de huidige priesteropleidingen in Nederland onderzoeken Het resultaat zal aan de Nederlandse bisschoppenconferentie worden voorgelegd, waarna dit met een advies naar Rome zal worden gestuurd

Er komt een door de paus benoemde commissie, die gaat vaststellen, wat de grenzen zijn tussen het werk van de pastoraal werkenden en van priesters Deze commissie gaat zich ook verdiepen in de vraag, hoe ,,niet van de ene dag op de andere" de kwestie van de gehuwde priesters in Nederland moet worden aangepakt

(Biltstraat 121, Trouw, NRC/ H'bla d)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij .,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesine. Keesinglaan 2-20. B 2100 Deurne-Antwerpen.

MILITAIR BESTUUR IN SURINAME

In Suriname is op *26* februari de macht in handen gekomen van de Nationale Militaire Raad, waarin 7 onderofficieren en één officier van de Surinaamse krijgsmacht zitting hebben.
De machtsovername volgde na een geslaagde militaire coup waarbij een aantal belangrijke gebouwen in de hoofdstad Paramaribo werden bezet en leden van de zittende regering-Arron werden gearresteerd. Bij schietpartijen die zich daarbij voordeden zouden zeker 20 mensen gedood zijn.

President Ferrier is in functie gebleven en heeft inmiddels overleg gevoerd met de militairen. Volgens een presidentiële verklaring zal er een nieuwe regering gevormd worden, maar de militaire raad zal betrokken blijven bij het beleid.
Eerder is er sprake van geweest dat er een burgerraad gevormd zal worden, waarin vooraanstaande leden van de oppositie zitting zouden nemen.

Aanleiding tot de coup was de grote ontevredenheid bij de onderofficieren over de weigering van de regering de vakbond voor militairen te erkennen, een kwestie die al geruime tijd speelt en al eerder voor protestacties heeft gezorgd.
De arrestatie van drie bestuursleden van de Bond voor Onderofficieren en de verstoring van een vreedzame demonstratie voor het gerechtsgebouw waar het proces tegen de officieren zou plaatsvinden, deden hun collega's besluiten de wapens ter hand te nemen. Zij bevrijdden de drie onderofficieren uit de gevangenis, bestormden de belangrijkste kazerne in de hoofdstad en arresteerden vervolgens leden van de regering.

De oorzaak van de coup, aldus vele waarnemers, ligt veel dieper. In brede lagen van de bevolking (zie o.a. de verklaring van de gezamenlijke kerken, afgedrukt op pag. 149/ e.v.) heerst grote ontevredenheid over de ontwikkelingen sedert de onafhankelijkheid in 1975, wat o.a. blijkt uit de groeiende stroom Surinamers die zich in Nederland vestigen. In '79 kwamen er ruim 12000 Surinamers. Tot september 1980 zijn alle vluchten van Paramaribo naar Amsterdam volgeboekt en verwacht wordt dat vóór 25 november 1980, de datum waarop de soepele toelatingsregeling tussen Suriname en Nederland eindigt, zeker nog 50.000 Surinamers op Schiphol zullen arriveren. Er zullen dan ruim 200.000 Surinamers in Nederland wonen, ruim half zoveel als er dan in Suriname zelf wonen.

De Nationale Militaire Raad van Suriname. Van links af sergeant Stanley Joeman, korporaal Braaf, de sergeanten Chas Mijnalds, Laurens Neede, Ramon Abrahams, sergeant-majoor Daysie Bouterse, sergeant Dennis Horb en sergeant-majoor Badressein Sital. De enige officier in de raad, eerste-luitenant Van Rey staat niet op de foto.

De ontevredenheid geldt zowel de economisch-sociale als de politieke situatie.
Elseviers Magazine van 1 maart 1980 schrijft daarover het volgende:
Post-koloniale belangengroepen, die de voornaamste economische en politieke posities in het land bezetten, kregen nog vastere greep op het gebeuren in Nederlands voormalige kolonie. Op het economische vlak tekende dit zich onder meer af in de wijze van besteding van de 3,7 miljard gulden die Nederland tot 1985 in het land wilde pompen.
De armsten van het land bleven ver weg van deze vleespot, terwijl een kleine top zich op geraffineerde en gênante wijze de forse brokken toeëigende.

Regelmatig wees Nederland de Surinaamse overheid op de vrij wazige accountantsrapportage over de besteding van deze gelden. Tevergeefs. Een kleine elite van handelaren, politici, advocaten en zakenlieden, ging onverdroten verder zich op schaamteloze wijze te verrijken. Het waren steeds dezelfde figuren, ingebed in de luxe van nepotisme en corruptie, die onverstoorbaar de grijparmen dichter sloegen om de rijkdommen van het land. In deze trieste ontwikkeling werden de paupers in de buitenwijken van Groot-Paramaribo en in de districten steeds wanhopiger en apathischer. Voor hen was geen werk, terwijl ze lijdelijk moesten toezien hoe een kleine bevoorrechte groep families en vrienden het allemaal wel ritselden met dikbetaalde banen, commissariaten, en zonder enige schaamte braspartijen en tuinfeesten aanrichtten. De post-koloniale decadentie vierde hoogtij.

Voor de armen die op de achtererven in de krottenbuurten wonen, was het pijnlijk te ervaren hoe ze systematisch werden afgescheept als ze bij voorbeeld aanklopten om een stukje grond waarop ze met hun primitieve middelen wat land- of tuinbouw zouden kunnen bedrijven. En dit terwijl achter de borreltafels van besloten clubs en in de bars van een paar luxe hotels, met het grootste gemak van de wereld tientallen hectaren grond werden toebedeeld aan politieke en zakelijke coryfeeën die nauwe banden onderhielden met de bewindvoerders. (...)

De verbittering over de slechte economische en politieke situatie beperkte zich niet tot de laagste sociale klassen van de samenleving. Ook in andere sectoren van de samenleving manifesteerde zich de crisis waarin Suriname zich bevond. Ambtenaren en leerkrachten, gesteund door de vakbonden, drongen vergeefs aan op het nakomen van beloften voor verbetering van salarissen en sociale voorzieningen. De roep om een herinrichting van de Surinaamse maatschappij, door het koloniale karakter ervan te vervangen door een nationale Surinaamse samenleving. werd steeds luider. Gevreesd werd dat een verdere achterstand zou optreden in de sociaal-economische ontwikkeling, indien niet werd gezorgd

voor een minimumpakket aan sociale voorzieningen. De Surinaamse regering onder leiding van premier Arron wuifde de felle kritiek laconiek weg. Ze weigerde in te gaan op de algemene gevoelens van ontevredenheid en bitterheid die gemeengoed waren. De houding van de regering jegens ,,onruststokers" werd slechts harder. Dit bleek onder meer uit het conflict dat eind januari ontstond binnen de Surinaamse krijgsmacht. Vijftig vrijwilligers wachtten al lange tijd op een aanstelling als beroepsmilitair.

Drie bestuurders van de Bond van Militair Kader, de sergeants Badresein Sital (33), Laurens Neede (33) en Ramon Abrahams (26), die zich inzetten voor de vrijwilligers, werden gearresteerd en voor de krijgsraad gesleept. Het hardhandig optreden van de militaire- en burgerpolitie tegen stakende militairen, eind januari in de Membre Boekoekazerne, riep afschuw en woede op. Gesteund door de solidariteit van de plaatselijke bevolking zetten de overige bestuursleden van de Bond van Militair Kader hun acties voort uit schuilplaatsen om Paramaribo.

Deze in feite ondergeschikte vakbondszaak bracht tegelijk andere reeds jarenlang sluimerende conflicten in het leger aan het licht. Het middenkader en de officieren, opgeleid in Nederland, konden niet verkroppen dat ook binnen de strijdmacht het nepotisme had toegeslagen. Vrijwilligers die goede relaties onderhielden met de politieke top, werden zonder slag of stoot opgenomen in het beroepsleger, waardoor ze van de ene dag op de andere drie maal zoveel verdienden als hun collega-vrijwilligers van dezelfde rang. Maar ook onder de officieren groeide de ontevredenheid toen men merkte hoe collega's uit de goede politieke hoek een bliksemcarrière maakten.

De verontrusting onder het middenkader werd groter naarmate 27 maart, de datum waarop vervroegde verkiezingen zouden worden gehouden, naderde. Algemeen werd gevreesd dat de gevestigde politieke groeperingen, zowel van regeringscoalitie van premier Arron als van de oppositie onder leiding van Lachmon, na de verkiezingen hun machtsposities zouden behouden en nog verder versterken. Of oppositieleider Lachmon dan wel Arron de touwtjes in handen zou krijgen, het zou lood om oud ijzer blijven. ,,Dezelfde kliek met andere streken krijgt het dan voor het zeggen", verklaarde drie weken geleden een onderofficier op familiebezoek in Nederland.

Zijn verontrusting werd onderstreept door een verwoede machtsstrijd die zich de afgelopen maand aftekende tussen vier groepen zakenlieden, advocaten en politici, die bevreesd waren dat ze na de verkiezingen minder aan hun trekken zouden komen als premier Arron de stembusstrijd zou winnen. De voormalige Surinaamse minister-president ging door voor een van de weinige integere politici die het politieke podium in Suriname hebben bevolkt. Sinds hij in 1973 aan het bewind kwam, werd Arron voortdurend onder druk gezet door politieke paladijnen in zijn Nationale Partij Suriname. Mensen, die behoren tot de meest gerenommeerde zakkenvullers van het land. In intieme kring maakte Arron er geen geheim van dat hij onder de loodzware last van ,,adviseurs" gebukt ging. Het zou hem echter zijn nek kosten indien hij zich van deze koeparies (teken) wilde ontdoen. Hij vreesde echter dat als hij zich zou terugtrekken het land nog dieper in het moeras zou wegzakken.

Dezelfde koeparies hadden inmiddels met het oog op de verkiezingen de aanval ingezet op het Progressieve Front, een combinatie. van partijen waarvan jonge, in Nederland afgestudeerde intellectuelen deel uitmaken. Deze jonge technocraten, pragmatisch denkend, wars van de corruptie en voorstanders van ren rationalisatie van het beleid, waren tijdens vorige verkiezingen uitgemaakt voor ,,linkse radicalen", een benaming die in Suriname gelijk staat met communist, Deze verdachtmaking miste zijn uitwerking niet. De jongeren werden door het kiezersvolk, beducht voor linkse invloeden in Suriname, resoluut van de hand gewezen.

In de afgelopen jaren hebben deze technocraten in Suriname door hun aanpak van de concrete problemen echter toch veel respect onder de bevolking afgedwongen. Ze trokken de districten in en begonnen met beperkte financiële middelen landbouwprojecten die aansloegen. In Paramaribo startten ze scholingscursussen voor de armsten onder de armen, en boden geheel belangeloos medische zorg. Hun invloed groeide ook onder de militairen. die steeds bij hen om advies kwamen in hun strijd om vakbondsrechten.

Het staat wel vast dat de militairen, die nu de greep naar de macht in Suriname hebben gedaan, bang waren dat bij de verkiezingen, onder invloed van de verdachtmakingen van de gevestigde partijen, het Progressieve Front een nederlaag zou incasseren. Een verlies dat tevens een eind zou maken aan hun aspiraties om een grondige verandering in de Surinaamse samenleving door te voeren. In politieke kringen in Paramaribo was ruim drie weken geleden al bekend dat indien de vakbondsleiders die voor de krijgsraad waren gesleept, tot zware straffen zouden worden veroordeeld, ,,dramatische ontwikkelingen" voor de deur stonden. Deze profetische visie was onder meer gebaseerd op inlichtingen van de Surinaamse veiligheidsdienst, die achterhaald had dat in en om Paramaribo voortdurend kleine zendingen wapens werden verplaatst. Bovendien was opgevallen dat personen met ,,verdachte ambities" elkaar intensiever ontmoeten op ver afgelegen buitenplaatsen.

Deze inlichtingen plaatsten de Surinaamse regering voor een moeilijk dilemma. Hard ingrijpen zou de positie van regerende partijen bij de komende verkiezingen zwakker hebben gemaakt na het steeds duidelijker wordende echec bij de confrontatie met de vakbond van militairen die grote steun had gekregen van de bevolking. Men besloot de zaken op hun beloop te laten in de hoop dat dit tot compromissen zou kunnen leiden, waardoor het conflict met een sisser zou aflopen. Immers, in het verleden is herhaaldelijk gebleken dat in tijden van hooglopende conflicten partijen graag bereid waren bemiddeling te aanvaarden. Dit bleek onder meer bij de onafhankelijkheid, toen oppositie en regering, die onverzoenlijk tegenover elkaar stonden, een week voor de grote dag elkaar in het parlement om de hals vlogen.

De Surinaamse regering heeft echter in haar politieke overmoed de strijd met de militairen volkomen verkeerd ingeschat. Teveel heeft men vertrouwd op de gemeenschappelijke belangen die door familierelaties en vriendschappen nauw met elkaar zijn verweven. Te weinig heeft men rekening gehouden met de verbittering onder de bevolking over de stagnatie van de ontwikkeling en de ontmoediging over wat haar eventueel te wachten stond na de verkiezingen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Suriname vanaf januari '79.

Protestdemonstratie onderofficieren in januari 1979

Op 4 jan. 1979 hielden negentig onderofficieren een demonstratieve mars door Paramaribo om de vrijlating van de eerder onder arrest gestelde sergeant Abrahams te bewerkstelligen.

Abrahams kreeg zes dagen celstraf opgelegd omdat hij in de Memre Boekoe-kazerne een aan de legerleiding gerichte open brief had gepubliceerd in zijn hoedanigheid van secretaris van de Bond van Onderofficieren. De open brief bevatte een aantal reeds lang levende grieven tegen de legerleiding, zoals het opleggen van hoge geldboeten wegens kleine inbreuken op de discipline, intimidatie en rechteloosheid van de soldaten. De demonstrerende onderofficieren stelden zich op het standpunt dat de opsluiting van Abrahams gezien moest worden als een nieuwe inbreuk op hun grondwettelijk vastgelegde vakbondsrechten en besloten tot actie over te gaan.

Zij verlieten daarop massaal de kazerne en marcheerden naar het centrum van Paramaribo, waar zij zich opstelden bij het departement van defensie en het parlementsgebouw. Hun woordvoerder gaf daar te kennen dat zij er zouden blijven tot Abrahams zijn vrijheid herkregen zou hebben.

Herhaaldelijk overleg tussen een delegatie van de militairen en onderminister Willemszorg van defensieaangelegenheden leverden evenwel niets op.

Uiteindelijk werd erin toegestemd dat Abrahams vrijgelaten zou worden als hij een verweerschrift zou indienen. Hangende de behandeling van het verweerschrift zou de celstraf opgeschort worden. Abrahams weigerde echter een verweerschrift in te dienen omdat hij van mening was dat hij als vakbondsman had gehandeld en dat de bevelhebber, luitenant-kolonel R. Essed, door het opleggen van straf wegens zijn open brief de vakbondsrechten aantastte. Het schrijven van een verweerschrift zou er op neer komen dat de zaak voor de Krijgsraad gebracht zou worden waardoor het optreden van Abrahams tot strikt persoonlijk handelen zou zijn gereduceerd. De onderofficieren besloten daarop hun

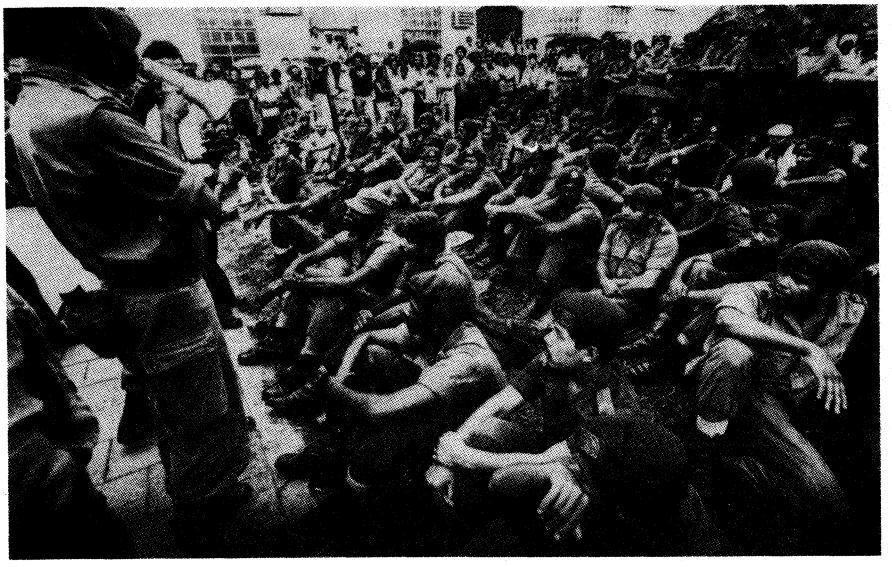

Een beeld van de demonstrerende onderofficieren in januari 1979

acties voort te zullen zetten en eisten, naast de vrijlating van Abrahams, dat tegemoet gekomen zou worden aan hun grieven.
Op 5 jan. '79 had het bondsbestuur een onderhoud met premier Arron waarbij de bond zijn standpunten toelichtte.
Inmiddels hadden het burgerpersoneel en alle overige bonden van de federatie van bonden bij de Krijgsmacht zich achter de eisen van de onderofficieren geschaard.
Onder druk van de overigens zeer gedisciplineerde actie zag de legerleiding zich de volgende dag genoodzaakt Abrahams vrij te laten, nadat deze een korte verklaring had getekend die niet voldeed aan de formele vereisten van een verweerschrift. De bond van Onderofficieren stelde nieuwe acties in het vooruitzicht wanneer Abrahams op grond van zijn verklaring voor de Krijgsraad wordt gesleept.
De vier vakcentrales in Suriname, de Moederbond, de Centrale van Landsdienarenorganisaties, de Centrale C-47 en de Progressieve Werknemers Organisatie, zonden gezamenlijk een telegram aan de regering waarin zij zich zeer verontrust toonden over de ontstane situatie
De centrales stelden dat het nemen van tuchtrechtelijke maatregelen tegen vakbondsbestuurders in de uitoefening van hun vakbondsfunctie beschouwd wordt als een inbreuk op de moeizaam verworven vakbondsrechten.
De vakcentrales drongen er bij de regering ernstig op aan het conflict direct op te lossen door de tuchtrechtelijke maatregelen en de gevolgen daarvan ongedaan te maken

Ook de politiebond schaarde zich achter de eisen van de onderofficieren De politieagenten organiseerden een ondersteunende demonstratie waarbij zij zich tegen het aantasten van vakbondsrechten keerden.
De onderofficieren kregen veel blijken van sympathie uit het omvangrijke publiek dat de acties van nabij volgde De actievoerders werden door het publiek voorzien van etenswaren, drinken en andere benodigdheden

De acties van de onderofficieren in januari 1979 gaven toen ook al aanleiding tot een discussie over de rol van het leger binnen de Surinaamse samenleving. Het weekblad P i p e l (spreekbuis van de Volkspartij) schreef (geciteerd in het Suriname Bulletin, uitgave van het Suriname Comité, januari 1979).

,,Moet het leger in de coulissen wachten tot de corruptie en het wanbeheer van de oude politieke leiders het uitnodigen om de macht te grijpen? Of moet het leger actief meewerken aan de ontwikkeling van ons land. Volgens onze wetten is dit laatste het geval. De regering heeft daarom schromelijk gefaald door het leger niet in te schakelen in de ontwikkeling en door de ontevredenheid en het onbehagen bij de militairen te laten stijgen tot het punt dat ze acties noodzakelijk vond".

Ontwikkelingen binnen regering-Arron, arrestatie vooraanstaand lid NPS, KTPI uit regering

De regering-Arron is het laatste jaar enige malen in opspraak gekomen n.a.v. beschuldigingen van corruptie door nauw bij de regering betrokken personen.
Half november '78 werd mr. Arthur Seedoi-f, secretaris van de regeringspartij NPS en directeur op het ministerie van opbouw gearresteerd en in voorlopige hechtenis gesteld.

Hij werd beschuldigd van een reeks frauduleuze handelingen en van verkiezingsfraude in 1977 in het district Commewijne ten gunste van de regeringscombinatie NPK, waarvan Seedorf campagneleider was.
Zo zouden honderden ambtenaren op de betaallijsten van minstens 5 verschillende ministeries staan, die inlichtingen moesten verzamelen voor de regeringspartijen.
De onthullingen over de fraude en de corruptie was vooral het werk van de pers, die de regering ervan beschuldigde de zaak in de doofpot te willen stoppen.
De regering reageerde hierop met een verklaring uitgegeven door de Regerings Publiciteits Dienst waar-

De afgezette premier Arron hier in gesprek met de toenmalige Amerikaanse ambassadeur bij de VN, Andrew Young, bij diens bezoek aan Suriname in augustus '77.

in zij ontkende het ministerie van justitie verzocht te hebben het onzoek te stoppen.
De regering beschuldigde de pers ervan de democratie te ondermijnen en kondigde maatregelen aan als de pers zich niet zou beteren.

Hoewel de kwestie-Seedorf al spoedig in de doofpot ging, verschenen er in de pers nu en dan nadere bijzonderheden over de corruptie en de verkiezingsfraude.
Over het laatste berichtte het weekblad Pipel in de aflevering van 10-17 februari '79. Het blad gaf bijzonderheden over de voorbereiding van de verkiezingen van 1981. (In augustus '79 werd besloten dat er vervroegde verkiezingen in maart 1980 zouden plaatsvinden. red. KHA).
,,Een groepje vriendinnen (van Seedorf) is op kosten van Opbouw (onder de noemer van 'overuren') aan het werk gezet om kiezerslijsten voor 1981 uit te pluizen. Achter de namen op de kiezerslijsten wordt geschreven of de kiezer van Hindostaanse, creoolse, Javaanse of Chinese afkomst of wat dan ook is. Per stembureau en per stemdistrict worden afzonderlijk de aantallen Hindostanen, Javanen, creolen enzovoorts opgeteld. Is de verhouding van de aantallen ongunstig voor de NPK dan wordt deze verhouding waar mogelijk planmatig beïnvloed per stembureau en per stemdistrict:
— door extra stemkaarten aan NPK-ers te verstrekken;
— door niet-NPK-ers voor een deel van de kiezerslijst af te voeren;
— door sommige veronderstelde andersdenkenden geen stemkaart te geven, hoewel ze op de lijst voorkomen;
— door NPK-ers op een beslissend moment uit het ene stemdistrict te verschuiven naar een ander.

De raciale registratie levert de grondslag voor raciale propaganda en acties Deze methode van manipuleren, die lang voor elke verkiezing op gang wordt gebracht, kan per stembureau vrijwel ongemerkt verlopen Per stembureau hoeven er maar betrekkelijk weinig veranderingen te worden aangebracht Over het totaal van de stembureaus echter zal het beeld wel in zijn geheel beinvloed worden"
In november '77 diende de oppositiecoalitie VDP bij het kiesbureau een lijst klachten in over fraude bij de parlementsverkiezingen van 1977 De klachten werden gezien als een waarschuwing tegen manipulaties van regeringszijde bij de voorbereidingen van de parlementsverkiezingen van maart 1980.
De VDP-oppositie had vooral kritiek op de samenstelling van de kiezerslijsten De samenstelling van die lijsten is van belang omdat Suriname bij verkiezingen een districtenstelsel hanteert Naar politiek gevoelige districten zouden ,,fictieve verhuizingen" zijn georganiseerd, met name naar het Hindostaanse district Commewijne.
Ook is volgens de VDP bij de overige verkiezingen geknoeid met stemkaarten In afgelegen gebieden, waar de kiezers vaak niet erg regeringsgezind zijn, zouden de stemkaarten niet overal zijn bezorgd De kaarten zouden met de aantekening, dat de geadresseerde in het gebied niet bekend is,. zijn teruggezonden naar het hoofdstembureau De gedupeerde kiezers konden hun kaart niet terugkrijgen wegens de grote afstanden en de slechte vervoersmogelijkheden in het binnenland ··

In januari '79 brak een regeringscrisis uit toen één van de coalitiepartners van de regering-Arron, de Javaanse partij KPI haar ongenoegen uitte over de geringe invloed van de KTPI ministers en onderministers binnen de regeringscoalitie. Arron nam deze kritiek hoog op en stootte de KTPI uit de coalitie. De KTPI-ministers en onderminister moesten aftreden.
Twee van de drie KTPI-parlementsleden zegden hun steun aan de regering op, zodat de NPK-regering nog maar over 20 van de 39 zetels in het parlement kon beschikken.
KTPI-er Amat bleef de NKP-regering trouw. Hij vormde binnen de KTPI, de zgn. actiegroep-KTPI.
Eind januari werden Amat en zijn politieke vriend-n door de KTPI geroyeerd.
Op 14 februari '79 benoemde p esident Ferrier drie nieuwe ministers.
Het waren ing. J. T. Kasantaroeno als minister van landbouw, mr. R. A. P. Ling als minister van sociale zaken en F. K. Martodihardjo als onderminister van binnenlandse zaken en districtsbestuur.
Geen van de drie nieuw benoemden waren lid van de KTPI.

Volgens berichten in de Surinaamse pers zou de KTPI-minister van landbouw, veeteelt en visserij in de week voordat hij aftrad duizenden hectaren grond toegewezen hebben aan politieke vrienden De vorige KTPI-minister voor landbouw, tevens de partijleider Willy Soemita is voor een dergelijk misdrijf tot een jaar gevangenisstraf veroordeeld
In totaal zou in de afgelopen vijf jaar minstens 20.000 ha landbouwgronden ter beschikking gesteld zijn aan ,,opkopers, politici, directeuren en andere kapitaalkrachtigen", terwijl voor de ,,3000 kleine landbouwers in dezelfde tijd nauwelijks 2000 ha ter beschikkang kwam".

Conflict over bezetting *parlementszetel*, boycot parlement door oppositie, bemiddeling president Ferrier rol strijdkrachten in conflict

Een langduriger conflict, ditmaal tussen oppositie en regering deed zich voor in het voorjaar van 1979. Ook daarbij kwam de rol van de strijdkrachten weer ter sprake.
In mei '79 overleed het NPK-parlementslid Walter Zalmijn. Hierdoor verloor de regeringscoalitie haar meerderheid. Tot zijn opvolger werd benoemd de heer Koorndijk, maar de oppositie, verzameld in de Verenigde Democratische Partij onder leiding van J. Lachmon weigerde aanwezig te zijn op de parlementszitting waar de geloofsbrieven van Koorndijk goedgekeurd zouden worden.
Koorndijk nam evenwel toch zijn plaats in het parlement in tijdens een zitting waar alleen leden van de regeringscoalitie aanwezig waren. De oppositie besloot daarop de bijeenkomsten van het parlement te boycotten en de besluiten van het parlement niet te eerbiedigen omdat het vereiste quorum ontbrak.
De kwestie speelde ook de hele zomer en escaleerde tegen het einde van augustus 1979.

Op 1 september '79 zou president Ferrier namelijk het nieuwe zittingsjaar van het parlement openen. De oppositie kondigde aan ook die vergadering te boycotten, zodat het geen wettige vergadering kon worden.
Nu greep president Ferrier persoonlijk in. Hij dwong regering en oppositie om de tafel te gaan zitten.

Op 30 augustus 1979 kwamen de partijen tot een akkoord. Er zouden vervroegde verkiezingen gehouden worden (in maart 1980) en de oppositie zou alsnog het parlementslid Koorndijk accepteren.

De president gaf de volgende verklaring uit

Als resultaat van het overleg, in aanwezigheid van de president, de parlementsvoorzitter en de fractieleider van de coalitie is door de minister-president en de leider van de VDP schriftelijk vastgelegd dat

1e de VDP-fractie op 31 augustus in het parlement een motie zal indienen. waarin de geloofsbrieven van het lid M. M. Koorndijk alsnog worden goedgekeurd,

2e het parlement op een zodanig tijdstip zal worden ontbonden, dat vervroegde verkiezingen uiterlijk op het einde van maart 1980 zullen worden gehouden.

De commandant van de Surinaamse Defensie Krijgsmacht kolonel Y. F. D. Elstak.

Premier Arron verklaarde op 15 sept. 1979 dat, ofschoon er van een conflictsituatie van de regering met het parlement geen sprake was of omgekeerd en er ook geen sprake is van een conflictsituatie in de regering en voorts niet is gebleken dat het volk de wens te kennen heeft gegeven tot ontbinding van het parlement over te gaan, de regering in het belang van land en volk het nu noodzakelijk acht het parlement te ontbinden.

Half december deelde Arron mee dat de vervroegde parlementsverkiezingen op 27 maart 1980 gehouden zouden worden. De kandidaatstelling zou op 9 februari bekend moeten zijn.

De kritische opstelling van een deel van het onderoffirierskarps van de strijdkrachten tegenover de regering kwam ook naar voren bij de politieke crisis in de zomer van 1979.

Eind aug. 1979, nog voordat regering en oppositie door president Ferrier tot een akkoord gedwongen werden, zag het ernaar uit dat er grote betogingen zouden plaatsvinden op 1 september als Ferrier het niet voltallige parlement zou toespreken.

Het was vrijwel zeker dat de strijdkrachten ingezet zouden worden om de openbare orde te handhaven.

Met dit vooruitzicht gaf de Bond voor Militair Kader de volgende verklaring uit: „Wij onderofficieren zijn diep bezorgd over de huidige situatie in het land en wij zijn bezig ons diepgaand te bezinnen en ons in gemoede af te vragen of wij als militairen een willoos instrument moeten zijn van het gezag, ook al handelt het gezag in strijd met bepaalde normen.

Als integrerend deel van de samenleving ontkomen wij niet aan de vraag in hoeverre wij moeten meewerken aan de continuering van het huidige gezag, en daarmee dus ook aan de continuering van de sociaal-economische wantoestanden die zich in alle lagen van onze samenleving manifesteren.

„Kan in alle redelijkheid van ons worden verwacht dat wij ons ke-Ten tegen vreedzaam protesterende burgers, die op hun manier uiting geven van hun onvrede met de al geruime tijd heersende situatie, waarin eigenlijk niemand meer weet waar hij aan toe is?"

Verklaring Comité Christelijke Kerken

De gevoelens van een algehele malaise leefden niet alleen binnen de strijdkrachten of de vakbonden. Ook andere sectoren van het openbare leven gaven daaraan uiting.

Het Comité Christelijke Kerken, waarin samenwerken de Rooms-Katholieke kerk, de Lutherse, de Hervormde en de Gereformeerde kerk, de Evangelische Broeder Gemeente en het Leger des Heils, gaf op 1 dec. 1979 een memorandum uit, ondertekend door de bisschop van Paramaribo, mgr. A. Zichem en de praeses van de Evangelische Broeder Gemeente, Th. Darnoud en gericht aan regering en parlement. Het comité verwijst naar een eerder memorandum waarin het zijn ongerustheid heeft uitgesproken over de politieke, sociale en economische ontwikkeling van het land. „Thans wenden wij ons opnieuw tot u en wij doen dat onder meer om er blijk van te geven dat de in het memorandum vermelde ongerustheid over een aantal tendensen in het ontwikkelingsproces nog onverminderd voortduurt en zelfs is toegenomen "

In de eerste plaats zijn wij van mening dat de verdeeldheid tussen de politieke groeperingen in ons land haar nauwelijks te evenaren dieptepunt heeft gevonden in de onverantwoorde wijze waarop de beide fracties in het Parlement de kwestie van de bezetting van een onverhoopt vacant geworden zetel hebben behandeld. De vreugde over het herstel van de functionering van ons Parlement vermag nauwelijks onze zorg weg te nemen over het gebrek aan verantwoordelijkheidsgevoel dat werd gedemonstreerd. Blijkbaar vindt de unanimiteit van het verlangen van het Surinaamse volk naar een betere toekomst haar weerspiegeling niet in een unanieme en onbaatzuchtige inzet van de leden van het Parlement voor die toekomst.

In de tweede plaats komen de baten van de tot nu toe aangevangen ontwikkelingsactiviteiten voornamelijk ten goede aan buitenlandse of in het buitenland gevestigde internationale bedrijven en aan een kleine minderheid van ons volk. Voor de werklozen, voor de mensen met een gering inkomen, voor de zieken, gebrekkigen en bejaarden is er tot nu toe geen uitzicht op verbetering van hun levensomstandigheden gekomen.

In de derde plaats geschiedt de ontwikkeling in het binnenland nog altijd zonder enige vorm van inspraak van of overleg met de bewoners van de gebieden waarin de projecten worden uitgevoerd. Zij zijn niet zozeer de deelnemers aan de ontwikkeling maar vormen er eerder het lijdend voorwerp van. Zonder dat zij er in gekend worden, vallen er beslissingen van zeer ingrijpende aard over hun toekomst die een abrupte breuk betekenen met hun geschiedenis en cultuur. En dat terwijl zij er meer dan eens blijk van gegeven hebben zeer wel bereid en in staat te zijn om op een weloverwogen en verantwoordelijke wijze aan het ontwikkelingsproces deel te nemen. (...)

Met grote zorg vervult ons de hernieuwde massale uittocht van landgenoten naar het buitenland. Temidden van alle persoonlijke motieven die daarin een rol spelen wordt dit vertrek ongetwijfeld ook bevorderd door een gebrek aan vertrouwen in de toekomst van ons land. Tegen de achtergrond van de hiervoor geschetste situatie kan het ons niet verbazen dat velen de gelegenheid grijpen en Suriname verlaten om elders hun geluk te beproeven.

Het spreekt vanzelf dat wij deze emigratietendens, hoe begrijpelijk ook, in hoge mate betreuren, maar wij zijn van mening dat er geen reden is om de hoop voor de toekomst op te geven. Suriname bezit een veelheid van mogelijkheden om er een goed land van te maken voor al zijn bewoners. Wij doen dan ook een beroep op het gehele volk om zich hiervoor in te zetten. En wij menen dat alle pogingen die hiertoe aangewend worden de steun verdienen van de overheid en van de volksvertegenwoordiging. Meer dan tot nu toe het geval is geweest menen wij deze steun te mogen verwachten voor projecten, hoe klein ook, waarbij het volk direct betrokken is en waarvan de deelnemers zelf de eerste vruchten plukken. Wij vestigen in dit verband uw aandacht op het bestaan van instellingen die op deze wijze werkzaam zijn en hierbij reeds de nodige ervaring hebben opgedaan. (...)

Wij zijn ons ervan bewust dat deze boodschap komt in een periode die reeds sterk gekenmerkt wordt door de aanstaande verkiezingen en in een tijd waarin de huidige regering tot beslissingen wil komen over de bestemming van de nog resterende verdragsgeldcn die bij de onafhankelijkheid beschikbaar zijn gesteld. Beide zaken zijn voor ons goede redenen om u als regering en Parlement en ons gehele volk deelgenoot te maken van onze zorgen en onze hoop voor de toekomst van ons land.

Wij hebben onze zorgen. want wij menen dat de toekomst van Suriname bedreigd wordt door een verkeerd gerichte start en een eenzijdige doelstelling van het ontwikkelingsproces en bovendien door de uittocht van duizenden landgenoten naar een omgeving die naar hun

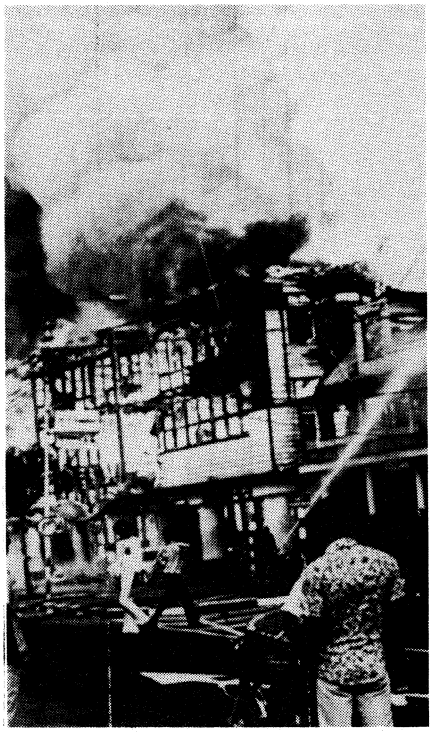

Een beeld van het brandende hoofdbureau van politie in Paramaribo.

De Surinaamse procureur-generaal Mr. Maurits de Miranda, die bij de staatsgreep door een schot in zijn rug werd getroffen en naar het Academisch Ziekenhuis werd overgebracht.

mening meer veiligheid en zekerheid biedt dan Suriname, een uittocht zo omvangrijk dat de zin aangetast wordt.
Wij constateren met verontrusting dat helaas ook in ons land de sterksten in en buiten onze samenleving zich verdringen rondom de beschikbaar gestelde ontwikkelingsgelden om er op een al of niet wettige wijze een zo groot mogelijk aandeel voor zichzelf uit te halen.

Kritiek op aanwending Nederlandse *ontwikkelingshulp*

Een bron van ontevredenheid in de Surinaamse samenleving is de aanwending en verdeling van de door Nederland bij de onafhankelijkheid toegezegde ontwikkelingshulp ter waarde van f 2,7 mrd.

Een groot deel van dit geld wordt besteed aan het West-Suriname-project. dat de aanleg van een grootschalige infrastructuur met het oog op de bauxietontginning in West-Suriname inhoudt. terwijl nog niet zeker is of de mijnbouwbedrijven van Billiton, Suralco en Grassalco wel tot ontginning van de bauxiet zullen overgaan.

Critici betwijfelen de levensvatbaarheid van het West-Surinameproject en zeggen dat mocht er tot exploitatie worden overgegaan de opbrengsten aan buitenlandse firma's ten goede komen.

Uit de kapitaalintensieve mijnbouw zou voor de gewone Surinamer alleen meer inflatie voortvloeien en niet meer dan 7000 nieuwe arbeidsplaatsen.

Ook de ontwikkelingshulp aan de landbouw komt voornamelijk bij de door buitenlandse maatschappijen geëxploiteerde grote landbouwbedrijven terecht. Kleine arbeidsintensieve projecten krijgen nauwelijks aandacht en een begin van opbouw van een eigen economie is er niet.

Ook de bij de verstrekking van de hulp gedane belofte voor betere sociale voorzieningen is tot nog toe niet nagekomen.

De gemengd Nederlands-Surinaamse commissie (CONS) die moet toezien op de naleving van de indertijd gemaakte afspraken m.b.t. de ontwikkelingshulp is verdeeld.

Arrestatze onderofficieren *leidt* tot demonstratie en tot *gewapend ingrijpen* militairen, arrestatie politici, overdracht macht,

N.a.v. de onrust binnen de Surinaamse strijdkracht in februari '79 (zie hierboven) stelde de regering een commissie in ondet leiding van rechter Abendanon. die de onlustgevoelens onder de leden van de inmiddels van naam veranderde Bond van Onderofficieren zou gaan onderzoeken Hoewel dit rapport al enige tijd geleden gereed gekomen is. werd het door de regering niet openbaar gemaakt Alleen het feit dat de commissie een vernietigend oordeel had over het defensiebeleid van de regering en de legerleiding lekte uit

Het kader drong al enige tijd op publikatie aan en eind januari vaardigde de legerleiding een verbod uit op een vakbondsvergadering binnen de kazerne, waarop het kader in staking ging. Zij noemde de maatregel van de legerleiding een ,,poging om onrust te scheppen aan de vooravond van de algemene verkiezingen".

De stakende militairen verschansten zich in het legerkamp Memre Boekoe in Paramaribo. In een telegram aan Ai-ron beschuldigden zij de legerleiding (o.a. kolonel Elstak) ervan een staatsgreep voor te bereiden.

Arron vroeg daarop opheldering aan de stakende onderofficieren en toen deze het gestelde ultimatum van 2 x 24 uur overschreden, werden de zeven ondertekenaars van het telegram, tevens bestuursleden van de Bond voor Onder-Officieren buiten functie gesteld.

Aan de bezetting van Memre Boekoe kazerne werd door andere militairen een einde gemaakt.

Half februari werden drie van de stakende militairen t.w. Neede, Abrahams en Sital gearresteerd en voor de militaire rechter geleid.

Een demonstratie van sympathisanten werd verstoord.

Een dag voor de uitspraak, 25 februari, namen de met de gearresteerden sympathiserende militairen het recht opnieuw in eigen handen.

Zij legden in de nacht van 25 op 26 februari beslag op alle wapens in de Memre Boekoe kazerne: de tanks, de pantserwagens en de kanonneerboten en reden vervolgens naar de gevangenis om hun kameraden te bevriiden.

De top van het leger, enkele ministers en hoge justitiële functionarissen werden vervolgens gearresteerd. Daarbij werd de procureur-generaal van de Republiek Maurits de Miranda zwaar gewond.

Vervolgens werd bekendgemaakt dat een militaire junta, onder de naam Nationale Militaire Raad van Suriname de macht overgenomen had.

De volgende verklaring werd uitgegeven.

„In naam van de soevereine republiek Suriname hebben wij besloten om de militaire politie en de bestuurlijke leiding van de republiek Suriname in de ruimste zin des woords over te nemen Iedere rechtgeaarde ingezetene van de republiek Suriname wordt ongeacht ras, religieuze overtuiging, politieke gerichtheid en beroep opgeroepen zich ter beschikking te stellen van de sociaal-economische, maatschappelijke en morele herorientatie en opbouw van de republiek Suriname

„Nooit en te nimmer zou het zo ver zijn gekomen indien

1 het gezond verstand had gedomineerd boven rancune, haat en arrogantie;

2 niet gekozen was voor een venijnige en criminele vorm van confrontatie door het kabinet-Arron en de skm (Surinaamse krijgsmacht)-leiding,

3 gehoor was gegeven aan de talloze verzoeken om door middel van overleg tot een oplossing te komen van de problemen '

De verklaring vervolgt „De Nationale Militaire Raad roept iedere ingezetene op de orders strikt op te volgen De Nationale Militaire Raad verklaart plechtig de democratische grondbeginselen van de rechtsstaat Suriname ten volle te respecteren Wij, de Nationale Militaire Raad, verklaren plechtig dat het nationaal belang van de totale Surinaamse bevolking centraal zal staan bij iedere te nemen stap"

De verklaring eindigt met een oproep alle orders strikt op te volgen en is getekend door de onderofficieren

B. Sital en L. Neede.

Een van de leden van de Nationale Militaire Raad, 1le luitenant M. E. van Rey staat Nederlandse journalisten te woord.

De Nationale Militaire Raad bestaat uit de militairen Sital, Neede, Mijnals, Horb, Abrahams, Bouterse, Van Rey en Joeman.

Op 26 februari heeft vice-premier Van Genderen namens de regering-Arron (premier Arron's verblijfplaats was toen nog onbekend) de macht overgedragen aan de militairen. In een verklaring voor radio en tv riep hij de bevolking op ,,zich volledig te onderwerpen aan het nieuwe gezag opdat de zo noodzakelijke rust, orde en veiligheid gehandhaafd eri gewaarborgd blijven in de republiek Suriname.

Op 28 februari hebben Arron en vier andere ministers zich bij de militairen gemeld. Zij zijn voorlopig onder huisarrest geplaatst.

President Ferrier heeft op 3 maart voor het eerst een onderhoud gehad met de militaire machthebbers. De president ontving vijf van de acht leden in zijn paleis. Na afloop van het gesprek las sergeant Boutcnse van de militaire raad een verklaring voor, die was ondertekend door de directeur van het kabinet van de president.

Daarin staat uitdrukkelijk vermeld dat een nieuw te vormen regering op basis van de grondwet zal functioneren.

Dat zou betekenen dat die regering alleen kan worden benoemd als premier Arron het ontslag van zijn kabinet heeft aangeboden aan de president. Arron zou geweigerd hebben zijn handtekening te zetten onder de ontslagaanvrage.

De militaire raad zal niet alle macht overdragen aan de nieuwe regering.

De raad blijft het gezag uitoefenen over de Surinaamse krijgsmacht en de politie.

Ook blijkt uit de verklaring van het presidentieel paleis, dat de sergeants betrokken zullen zijn bij het beleid van de regering, dat ,,waar nodig in overleg met de nationale militaire raad wordt vastgelegd".

Verder kwam de president met de militairen overeen ,,dat nagegaan zal worden, waar de grondwet veranderd zal worden, opdat de voorstellen daartoe aan het Surinaamse volk worden voorgelegd".

Sergeant Boutense zei na het voorlezen van de presidentiële verklaring geen nadere toelichting te kunnen geven. Hij zei dat het gesprek met de president positief verlopen was. (De Volkskrant, Het Parool, Trouw, Elseviers Magazine, Elseviers Weekblad, Suriname Bulletin)

WEST-EUROPA

BELGIË

GEVAERT ONDER DUITSE CONTROLE

De president van de Agfa-Gevaert-groep, André Leysen, heeft op 19 februari te Mortsel medegedeeld dat het kapitaal van de groep met 3,5 mrd fr. verhoogd wordt. Het Westduitse bedrijf Bayer, dat reeds eigenaar is van Agfa, neemt de verhoging helemaal voor zijn rekening, zodat de nieuwe eigendomsverhoudingen in Agfa-Gevaert voortaan zijn: 60% Bayer en 40% Gevaert Photo-Producten. Volgens Leysen plaatste de stijging van de zilverprijs het bedrijf voor financiële problemen; het benodigde geld kon niet worden gevonden op de Belgische geldmarkt

Leysen zei ook dat Agfa-Gevaert verder zal worden bestuurd als een bi-nationale onderneming en dat het Vlaamse karakter van Gevaert niet zal worden geschaad door de inbreng van de Duitse meerderheidsparticipatie Er zullen evenmin belangryke activiteitsgebieden naar de Bondsrepubliek worden verlegd. Voortaan zal het dagelijkse beheer worden toevertrouwd aan een Belg, wanneer de president van de Vorstand (raad van beheer) geen Belg is.

De groep Agfa-Gevaert telt in totaal 32 000 werknemers, waarvan 8 600 bij Gevaert De Belgische firma Gevaert en de Duitse firma Agfa versmolten zestien jaar geleden (zie pag 11913-1964 en 43913-1964) Eind 1973 nam een nieuwe holding, de NV Vibem, die steunde op een alliantie van de groep Paribas-Cobepa-Ibel en de spaarbank van de christelijke arbeidersbeweging, de BAC, een belangrijk deel van de Geiaert-aandelen over Via deze groep kwam de Antwerpse reder, Leysen, die nauwe bindingen heeft met het Duitse bedrijfsleven naar de top van Afga-Gevaert, waar hij in 1978 opgenomen werd in de bi-nationale leiding

Op 22 febr. kwam er een regeringsreactie op de kapitaalsverhoging bij Agfa-Gevaert. Na afloop van de kabinetsraad verklaarde minister van economische zaken Claes, dat de premier, de minister van financien en hijzelf „te gepasten tijde en zoals het wettelijk hoort" waren ingelicht door het bedrijf over de geplande wijziging van de kapitaalstructuur. De eerste-minister en ik, aldus Claes, hebben uitdrukkelijk gevraagd of het bedrijf hulp of een demarche vanwege de Belgische overheid wenste. Dat is om principiële redenen afgewezen door het bedrijf, aldus de minister. Op de vraag, welke principrele redenen werden aangevoerd, antwoordde Claes: ,,Het heette dat men in een vrije-markteconomre leeft, waarin men het recht heeft initiatieven te nemen en ook het recht om te sterven." Claes zei ook, dat het niet waar was, dat op de Belgische markt geen geld kon worden gevonden: ,,Van het begin af werd de verhouding 60% Duits en 40% Belgisch aanvaard."

Leysen heeft, reagerend op de verklaring van Claes, bevestigd dat zijn bedrijf inderdaad de regering niet om een participatie had verzocht. Het in het fusieverdrag van 1964 vastgelegde voorkeursrecht ten gunste van beide moedermaatschappijen. Bayer en Gevaert, maakte de opneming van een derde partner onmogelijk Enkel Gevaert had zich, als moedermaatschappij, tot de kapitaalmarkt kunnen menden, maar dat was voor haar onmogelijk, gelet op de gespannen toestand van de markt. aldus Leysen

RENTEVERHOGING VOOR DEPOSITO'S

De financiële instellingen hebben half februari, in overleg met de monetaire overheid, besloten op deposito's van 1 mln fr. af een rente uit te keren, die aansluit op de in voege zijnde hoge marktrente. Voordien werd de hoge rente (ca. 12,50%) slechts uitgekeerd voor deposito's van 5 mln fr. af.

De nieuwe maatregel is een gevolg van de massale kapitaalvlucht naar Nederland, die in de herfst van 1979 op gang werd gebracht, toen bleek dat vlak over de grens de Nederlandse banken van 13 tot 15% betaalden op deposito's op korte termijn in Belgische franken. De roerende voorheffing van 20% op de uitbetaalde rente blijft intussen in België gehandhaafd.

STAATSLENING

De staatslening (rente 11% en looptijd 9 jaar) waarop tot 8 febr. kon worden ingeschreven, leverde 60 mrd fr. op.

BIOLOGISCHE KWALITEIT VAN HET WATER

Minister van volksgezondheid Dhoore heeft op 15 febr. de resultaten bekendgemaakt van een wetenschappelijke studie over de biologische (= aanwezigheid van leven) kwaliteit van de Belgische waterlopen.

Het onderzoek werd uitgevoerd door een honderdtal academici, behorende tot diverse universiteiten

en instituten: het Instituut voor hygiene en epidemiologie, het Centrum voor bosbiologisch onderzoek te Bokrijk, de rijksuniversiteit Gent, de Universitaire instellingen Antwerpen, de Universitaire faculteiten te Namen, de Luxemburgse universitaire stichting te Aarlen

Volgens de studie, die ook in kaart werd gebracht, bezit het bekken van de IJzer een matige tot slechte biologische kwaliteit, vooral als gevolg van organische vervuiling en een overmaat aan meststoffen. Het bekken van de Schelde is zwaar vervuild; doorgedreven saneringsmaatregelen zullen nodig zijn om de kwaliteit te verbeteren Het Maasbekken heeft een matige tot goede kwaliteit, behalve de Samber in de streek van Charleroi

Het belang van de biologische kwaliteit van de waterlopen houdt verband met de mogelijkheid het oppervlaktewater in te schakelen in het algemeen drinkwaterbeleid. Volgens minister Dhoore wordt verwacht dat tegen het jaar 2000 de helft van het leidingwater afkomstig zal zijn van oppervlaktewater

NEDERLAND

KABINET BESLUIT TOT BIJSTELLING SOCIAAL-ECONOMISCH BELEID. MINISTERS ALBEDA EN ANDRIESSEN TEGEN. MINISTER ANDRIESSEN TREEDT AF

Op grond van het cijfermateriaal van het CPB, waaruit een verslechtering van de economische situatie bleek (pag. 53/1 e v) heeft het kabmet op 10 jan, nadat overleg met de sociale partners was mislukt, besloten tot het afkondigen van een loonpauze voor twee maanden. Voor het einde van die periode zou het sociaal-economische beleid van het kabinet moeten worden bijgesteld (pag 74/3 e v.).

Op 10 jan. kondigde premier Van Agt aan, dat het kabinet voor het einde van de maand met nieuwe voorstellen zou komen. Bij het overleg binnen het kabinet bleek echter, dat er diepgaande meningsverschillen bestonden.

Aan de ene kant stond minister van financiën, Andriessen, die van mening was, dat er op de overheidsuitgaven een bedrag van f 4 mrd bezuinigd zou moeten worden — f 3 mrd.aan nieuw beleid en f I mrd aan nog in te vullen maatregelen in het kader van Bestek '81. Minister Andriessen, zelf lid van het CDA, werd in dit standpunt gesteund door de VVD-ministers. Tegenover dit standpunt stond de mening van minister Albeda (CDA) van sociale zaken, die de overtuiging had, dat een dergelijk bedrag aan bezuinigingen maatschappelijk niet haalbaar zou zijn en die het daarom wilde laten bij f 2 mrd aan aanpassingen.

Dit meningsverschil had tot gevolg, dat het overleg binnen het kabinet meer tijd vergde dan oorspronkelijk was verwacht.

Gedurende dit overleg zijn er compromisvoorstellen gedaan door premier Van Agt. In eerste instantie suggereerde hij bezuinigingen tot een bedrag van f 2.7 mrd. Toen dat voor de minister van financiën en de VVD-ministers niet aanvaardbaar bleek te zijn, stelde de premier voor om voor f 3 mrd te bezuinigen. Over dit compromisvoorstel van de premier heeft het kabinet op 18 febr. een besluit genomen, waaromtrent de Rijksvoorlichtingsdienst het volgende mededeelde:

,,Het kabinet-Van Agt heeft inzake het sociaal-economisrhe beleid voor 1980 een besluit genomen Dit besluit leidt ertoe, dat nader beraad nodig is met de fractievoorzitters van de regeringspartijen in de Tweede Kamer, drs Lubbers (CDA) en mr Rietkerk (VVD)"

In de pers werd uit deze gang van zaken afgeleid, dat de premier zijn bemiddelingsvoorstel in het kabinet in stemming had gebracht en dat de ministers van financiën en van sociale zaken, Andriessen en Albeda, er tegen hadden gestemd.

Er volgde uitvoerig overleg met de genoemde fractievoorzitters, waarbij bleek, dat drs. Lubbers er zorgvuldig voor waakte om zich inhoudelijk met de oplossing van de kabinetsproblemen bezig te houden. Het kabinet moest eerst intern klaarheid brengen in de situatie, voordat de CDA-fractie een standpunt kan en wil bepalen, zo luidde zijn opvatting.

Vice-premier en minister van binnenlandse zaken Wiegel (VVD) verklaarde op 19 febr. in een TV-interview een kabinetscrisis waarschijnlijk te achten, als in de nu ontstane situatie één van de bewindslieden zou opstappen.

Het feit, dat gedurende het overleg tussen kabinet en de fractievoorzitters van de regeringspartijen de inhoud van het besluit, dat het kabinet op 18 febr. getroffen had, geheim bleef, was voor de vice-voorzitter van de PvdA-fractie, drs. Van Thijn — fractievoorzitter Den Uyl was met vakantie —, aanleiding op 20 febr. de Tweede Kamer voor te stellen: voor zes uur die dag moest het kabinet de Kamer in kennis stellen van de genomen beslissing, of anders zou premier Van Agt nog die avond in de Tweede Kamer moeten verschijnen en een verklaring afleggen. De Kamer stemde hier unaniem mee in.

Een dag eerder had Van Thijn hetzelfde voorgesteld, maar de premier had toen laten weten, dat het ,,nader beraad" nog voortging.

Om zes uur in de middag van 20 febr. bereikte TK-voorzitter Dolman echter een brief van de premier, die de voorzitter dadelijk aan de TK voorlas. De brief luidde aldus:

,Zoals u weet heeft de ministerraad in de loop van maandag 18 februari jl. een besluit genomen over de sociaal-economisch-Iinanciele problematiek 1980 In de bekendmaking van dit feit is de mededeling opgenomen dat nader overleg zou moeten volgen met de voorzitters van de Tweede Kamerfracties van CDA en VVD. De reden daarvan was dat niet alle ministers zich in dit besluit konden schikken Om diezelfde reden droeg het besluit voorshands een louter intern karakter en kon het nog geen externe werking krijgen

Zojuist heeft de minister van financien mij te kennen gegeven ontslag uit zijn functie te vragen De ministerraad is in spoedzitting bijeen geroepen om zich te beraden over de hierdoor ontstane situatie

Met vriendelijke groet,

Mr. A. A. M. van Agt."

Nadat minister Andriessen zijn ontslag had gevraagd, besloten de overige 15 ministers hieraan geen consequenties te verbinden.

Daarna stelde het kabinet op 21 febr. de brief aan de Stichting van de Arbeid op, waarin het besluit van 18 febr. m.b.t. de bijstelling van het sociaal-economische beleid nader werd uitgewerkt (zie voor de tekst van deze brief pag. 159/2 e.v.).

In de loop van dit jaar zal op de uitgaven van overheid en sociale zekerheid nog eens rond 600 miljoen gulden bezuinigd moeten worden om het voor dit jaar verwachte gat in het ombuigingsplan Bestek '81 op te vullen.

Een bezuiniging van dit bedrag komt boven het totaal van drie miljard gulden waarvoor het kabinet op 18 febr. de globale invulling op de begroting voor 1980 heeft aangegeven. In de brief aan de Stichting van de Arbeid wordt slechts in bedekte termen gezegd dat er naast deze bezuiniging van drie miljard nog meer nodig is.

Het gat van 600 miljoen ontstaat doordat verschillende in Bestek '81 nog opgenomen maatregelen, onder andere ten aanzien van het volumebeleid in de sociale verzekeringen en ten aanzien van het salarisbeleid van de trendvolgers, niet of vertraagd worden uitgevoerd.

In opmerkingen in het openbaar over het bedrag aan noodzakelijke bezuinigingen noemde Andriessen tot nu toe steeds een bedrag van 3 à vier miljard gulden, in-

clusief de vulling van de Bestek-gaten voor dit jaar.
Uit de ontslagbrief van minister Andriessen (pag. 158/1 e.v.) blijkt dat hij zich ook niet zozeer verzet tegen de hoogte van de ombuigingen, waarover in het kabinet een akkoord tot stand kwam, maar tegen de invulling ervan. Het biedt te weinig zekerheid dat de volgens hem noodzakelijke bezuinigingen ook werkelijk gerealiseerd kunnen worden doordat een deel in het geheel niet en een ander deel slechts globaal is ingevuld. Daarnaast is een belangrijk bezwaar dat het kabinet zich niet op een meerjarig fors matigingsbeleid wilde vastleggen.
De brief, die minister Albeda aan de Stichting van de Arbeid heeft gestuurd, meldt nergens duidelijk dat het genoemde bezuinigingsbedrag van drie miljard gulden niet de voor Bestek '81 nog noodzakelijke aanvullingen bevat.
De financieel specialist van de CDA-fractie, Van Amelsvoort, ging er op 21 febr. na lezing van de brief van minister Albeda nog van uit dat de drie miljard gulden ,,inclusief'' waren. Rij ging er van uit dat een opmerking van VVD-fractieleider Rietkerk tijdens het Tweede Kamerdebat van 21 febr. een onjuiste interpretatie was van het bereikte akkoord.
Rietkerk zei in antwoord op een interruptie van oppositieleider Den Uyl, dat de VVD-ministers konden aanblijven omdat de VVD wat betreft de hoogte van het bezuinigingsbedrag wel degelijk haar zin gekregen heeft. ,,Het is drie miljard plus een'', aldus Rietkerk. Later bevestigde CDA-fractieleider Lubbers desgevraagd dat het inderdaad gaat om een bezuiniging van drie miljard gulden, los van de Bestek-bezuinigingen.
De brief van Albeda geeft daarvan op pag. 9 van de brief in bedekte termen blijk door de vermelding dat het noodzakelijk is voor drie miljard gulden aan bezuinigingen te treffen ,,ervan uitgaande dat de in Bestek '81 geprogrammeerde ombuigingen ten volle worden gerealiseerd''.

Staatssecretaris Nooteboom treedt eveneens af

Staatssecretaris mr. A. Nooteboom belastingzaken) is evenmin als minister Andriessen van plan aan te blijven op het ministerie van financiën. Nooteboom, die als te doen gebruikelijk zijn minister volgde in diens ontslagaanvraag, is het zozeer eens met de motieven die Andriessen tot zijn ontslagverzoek brachten, dat hij straks, als er een nieuwe minister is, niet als staatssecretaris in dit kabinet wil blijven functioneren.
Nooteboom, 51 jaar oud en lid van de CHU, heeft niet zijn functie beschikbaar gesteld, zoals een staatssecretaris in geval van aftreden van zijn minister pleegt te doen, als hij bereid is onder een nieuwe minister te blijven werken, maar hij heeft, net als Andriessen, om ontslag verzocht.
Desgevraagd bevestigden premier Van Agt en de CHU'er drs. G. van Leijenhorst, eerste man van de Unie in de Tweede Kamer, op 21 febr. dat op het aanblijven van Nooteboom niet moet worden gerekend.

Minister Van. *Aardenne* waarnemend minister van *financiën*. Persconferentie ex-minister Andriessen

De koningin heeft m.i.v. 22 febr. het gevraagde ontslag verleend aan minister Andriessen en staatssecretaris Nooteboom. Zolang geen nieuwe minister van financiën is benoemd zal minister Van Aardenne (VVD) van economische zaken mede als minister van financiën optreden.

Op 22 febr., de dag waarop het ontslag van minister Andriessen inging, is de ontslagbrief van de ex-minister gepubliceerd (pag. 158/1 e.v.). Tevens gaf mr. Andriessen die dag een persconferentie, waarop hij de redenen voor zijn ontslagaanvraag uiteenzette.
Op de persconferentie zei Andriessen o.m.: ,,Om er maar geen doekjes om te winden: dit beleid is geen goed beleid''. De helft van de ombuigingen van f 3 mrd, die in de brief aan de Stichting van de Arbeid worden aangekondigd, is naar zijn mening onduidelijk en niet-structureel. In de brief vindt hij ook niet voldoende aanwijzingen, dat die ombuigingen in 1981 zullen doorwerken. En evenmin leest hij iets over doorwerking van de noodzakelijke loonmatiging.

Andriessen velde een hard oordeel over het kabinetsbeleid, ,,Het ombuigings- en matigingsbeleid is meer schijn dan wezen. Het is van alles te weinig en dat is precies waar ons land voortdurend aan gelaboreerd heeft'', stelde hij vast.
Een minister van financiën mag teil minste vragen concreet te weten hoe de ombuigingsbedragen worden ingevuld. Naar zijn schatting is in elk geval 1 a 1,5 miljard van de 3 miljard tijdelijke financiering. Andriessen zei dat hij wel had willen weten hoe dat bedrag wordt verdeeld. Daar hij over de soliditeit van de ombuigingen geen zekerheid kon krijgen heeft hij gemeend zich niet bij het meerderheidsbesluit van de ministerraad te moeten neerleggen. ,,Het gaat om de visie op de oplossing van de problematiek. Compromissen en concessies mogen, maar als het op die visie zelf aankomt moet je consequenties trekken uit je eigen opvatting.''
Het ging hem niet alleen om de omvang van de ombuigingen en het financieringstekort, maar ook om het inkomensbeleid. Er bestaat een nauwe samenhang tussen de collectieve en de particuliere sector. In beide sectoren moet worden gematigd. De inkomensmatiging in 1980 heeft geen effect op het financieringstekort, maar pas later. Daarom wil hij dat die inkomensmatiging ook in 1981 en volgende jaren wordt doorgezet.
Andriessen vindt ombuigingen van 3 à 4 miljard naast volledige uitwerking van bestek — dus met opvulling van een gat van 575 miljoen — noodzakelijk.
In 1981 zou een inkomensmatiging nodig zijn van 2,5 à 3% na de 1,25 à 1.5% van dit jaar Dan zou de garantie worden geboden dat de matiging van dit jaar volgend jaar niet zal worden ingehaald
Andriessens grootste zorg geldt de problemen voor 1981 Bij de begroting voor dat jaar zouden pijnlijke beslissingen moeten worden genomen
Hij was voor dit jaar bereid geweest een financieringstekort van 6 procent te accepteren, maar in 1981 had dat tekort moeten worden teruggedrukt. De problemen worden immers alleen maar groter omdat er op moet worden gerekend dat de groei van het nationale inkomen de komende jaren lager zal zijn dan de 3 procent waarop de meerjarenramingen zijn gebaseerd Het ging voor Andriessen dit jaar om echte ombuigingen en niet alleen m verkleining van het financieringstekort voor 1980.
In het beleid waartoe de ministerraad heeft besloten is zeker de helft van de ombuigingen onduidelijk en onzeker Andriessen is van mening dat alle inkomens moeten worden gematigd, ook de minimuminkomens. De brief aan de Stichting van de arbeid biedt naar zijn mening geen enkele zekerheid wat de uitkomst van het loonbeleid zal zijn
Hij wees er op dat Nederland over geen enkele reserve meer beschikt om de economische terugslag uit het buitenland op te vangen De betalingsbalans is 15 miljard slechter geworden en het financieringstekort is bijna structureel boven 5 procent gekomen ,,Zelfs als we zouden willen stimuleren, kunnen we dat niet omdat het geld op is.''
Hij voegde daaraan toe ,,Als we geen beleid voeren dat daarop een helder en zeker antwoord geeft, glijdt ons land onherroepelijk verder af, terwijl dat niet nodig is''
,,Daar ik deze visie te weinig aantref. heb ik de consequenties getrokken, zij het node, dat wil ik u wel zeggen Ik weet dat ik soms een ongemakkelijk man ben geweest als ik het gevoel had dat er iets vitaals aan de orde was Ik kan geen compromis sluiten over iets vitaals''
Andriessen verklaarde dat het hem speet dat hij zijn werk moet verlaten, maar wat het zwaarste is, moet het zwaarste wegen ,,Ik moet mijn visie op het landsbelang kunnen waarmaken''

Reactie premier Van Agt

Op 22 febr. zei premier Van Agt op zijn wekelijkse persconferentie, dat minister Andriessen naar zijn mening ten onrechte was afgetreden. Volgens Van Agt was het verschil tussen het standpunt van het kabinet en dat van Andriessen niet zo groot, dat er voor Andriessen aanleiding was om op te stappen.

Het kabinet wilde, anders dan Andriessen, een mengeling van structurele en niet-structurele maatregelen ter grootte van drie miljard. De beslissing om een deel van het pakket alsnog blijvend te maken hoeft niet per se vandaag genomen te worden, zei Van Agt. Voor 1980 hebben de cijfers wel tot effect, dat het financieringstekort met de volle drie miljard omlaag gaan. Met bezuinigingen op langere termijn kan nog wel gewacht worden tot er nieuwe cijfers van het Planbureau op tafel komen. Vallen die tegen, dan heeft het kabinet zich nu al verplicht om meer te bezuinigen.
(Nederlandse Staatscourant, Tweede Kamerstukken, NRC/H'blad, Trouw, De Volkskrant, ANP)

IRAN

VERZET ETNISCHE MINDERHEDEN

In aansluiting op het in vorig overzicht (pag. 136 t/m 139) vermelde ontwikkelde de situatie in Iran zich wat betreft de etnische minderheden als volgt:

Verdere ontwikkelingen in Khuzestan en Koerdistan

Op 5 juni 1979 diende Iran een protest in bij Irak tegen een Iraakse luchtaanval op vijf dorpen in het noordwesten van Iran, waarbij op 4 juni zes mensen zouden zijn gedood. Bij die Iraakse luchtaanval in de buurt van de stad Sardasht zouden o.m. de dorpen Gursheh, Salarheh en Kainzar zijn getroffen. Volgens zegslieden in Sanandaj werd de actie uitgevoerd door 4 Iraakse gevechtsbommenwerpers die Koerdische opstandelingen vanuit Irak achtervolgden. Op 6 juni beschuldigde de gouverneur-generaal van Khuzestan, Madani, de Iraakse regering ervan samen met de sjah grote hoeveelheden wapens naar Khuzestan te smokkelen.

Op 6 juni sloot Madani een akkoord met sjeik Khaghani op grond waarvan alle revolutionaire comités in Khorramshar zouden worden ontbonden, de milities zouden worden ontwapend en de Arabieren topfuncties zouden krijgen in het plaatselijke bestuur. Voorts zouden de families van de slachtoffers van de onlusten financiële compensatie krijgen, zouden Arabische „politieke gevangenen" worden vrijgelaten en zouden de verantwoordelijken voor de onlusten worden berecht, terwijl financiële steun werd toegezegd om de landbouw van Khuzestan te ontwikkelen. Maar een bespreking van de Arabische autonomiewensen werd uitgesteld tot het overleg over de nieuwe Iraanse grondwet.

Op 8 iuni zou volgens het Iraanse persbureau door Iraakse grenstroepen het vuur zijn geopend op Iraanse grenswachten in de buurt van Salamcheh in Khuzestan.

Op 10 juni werd gemeld dat de havenarbeiders in Khorramshar hun staking na een akkoord met de havenautoriteiten hadden beëindigd

Op 12 juni bood de Iraakse ambassadeur volgens de Iraanse radio formeel zijn verontschuldigingen voor de Iraakse luchtaanvallen aan, waarvoor een schadevergoeding zou worden betaald. Niettemin duurde de spanning tussen Iran en Trak voort.

Op 15 juni werd volgens de FAZ in de belangrqkste steden van Khuzestan een nachtelyk uitgaansverbod afgekondigd, nadat er herhaaldelijk stakingen en gewapende aanslagen, o.a. op de raffmaderij in Abadan, zouden zijn voorgekomen

Op 26 juni wees sjeik Khaghani de Iraanse regering op de explosieve situatie in Khuzestan, die z.i. voornamelijk te wijten was aan de onverschilligheid van de autoriteiten jegens de legitieme verlangens van de Arabische bevolking in dat gebied.

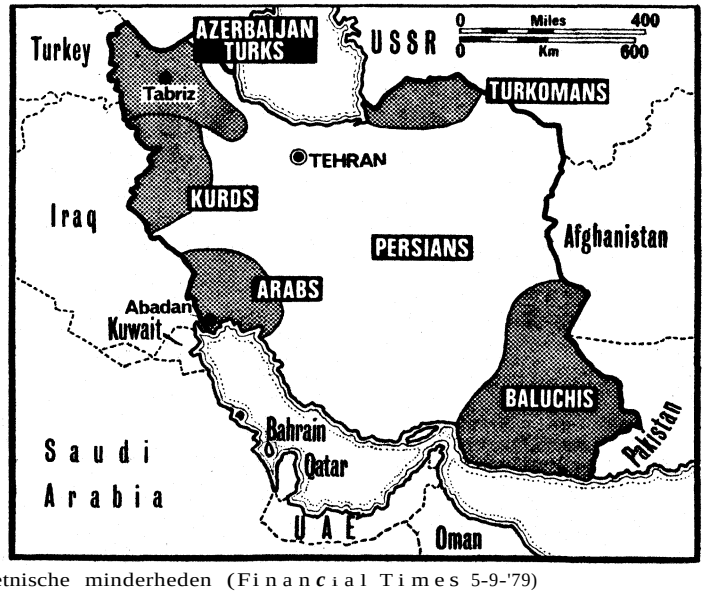

Irans etnische minderheden (Financial Times 5-9-'79)

Op 20 juni dreigden 12.000 Koerdische vluchtelingen uit Nagadeh, die in april door Azerbeidsjani's uit hun stad waren verdreven (pag. 138/3 e.v.), met emigratie naar Turkije of Irak, als de regering hun niet spoedig een veilige terugkeer naar hun woonplaatsen toestond, de plaatselijke revolutionaire comités uit inheemse vertegenwoordigers samenstelde, de aanhangers van de sjah onder- de plaatselijke grootgrondbezitters van hun macht beroofde, de controle op de gendarmerie aan de inheemse bevolking overdroeg en een vergoeding voor geleden schade toekende. Een woordvoerder van de vluchtelingen, die twee maanden tevergeefs in Teheran op een audientie bij premier Bazarghan had gewacht, verklaarde dat als Turkije en Irak de vluchtelingen niet wilden toelaten, deze zich dan tot landen als Afghanistan, Koeweit of Pakistan zouden wenden.

Op 26 juni beschuldigde sjeik Ezzedin Hosseini, de geestelijke leider van de Iraanse Koerden, de regering in Teheran ervan grote landeigenaren te steunen tegen kleine boeren in een conflict dat naar zijn zeggen de voorgaande twee dagen tien mensenlevens had gevergd; alle slachtoffers waren landeigenaren die waren doodgeschoten bij een boerenopstand in het dorp Abed. Radio-Teheran meldde die dag dat boeren in de steden Sardasht en Iranshar en in het dorp Omid zich teweer hadden gesteld tegen ,,agenten van de vroegere sjah en contra-revolutionairen".

Nadat eind juni in de buurt van Khorramshar zes Iraakse „saboteurs" waren gearresteerd, die bekend zouden hebben betrokken te zijn geweest bij de rellen in Khuzestan, meldde het persbureau *Pa*na op 30 juni dat bij gewapende botsingen in Abadan, waarbij politieke motieven geen rol speeldrn, twee tot zes personen om het leven waren gekomen, en dat in Ahwaz 67 personen waren gearresteerd wegens deelname aan een aanval op een moskee.

Op 7 juli explodeerde in de woestijn bij Abadan — mogelijk door sabotage — een oliepijpleiding. Daardoor ontstond een brand die op 8 juli negen andere olie- en aardgaspijpleidingen deed explode-ren en in brand zette. Door de grote hitte werd volgens het persbureau Pars de stalen brug die Abadan met de oliehaven Khomeini (vroeger Bandar Shahpur) ver-

bindt, onbruikbaar voor het verkeer Een tot dusver onbekende guerrilla-agrocpering. de Groep zwarte woensdag van liet Arabische volk", verklaarde verantwoordelijk te ziin voor de eerste explosie, waarop de directeur van de Nationale Iraanse Olie Maatschappij (NIOC), Hassan Nazih, de chef van de militaire politie, generaal Azizollah Amir Rahimi, verzocht voor de bescherming van de olie-installaties in Khuzestan te zorgen In Khorramshar herdachten op 10 juli betogers de doden die op woensdag 30 mei in deze stad waren gevallen bij botsingen tussen Arabieren en I aanse oproerpolitie. Rahimi bracht 1 000 man in staat van paraatheid om naar Khuzestan te vertrekken ,.zodra de regering het bevel daartoe geeft" Terwijl op 10 juli de branden als gevolg van de explosies waren geblust, werd in de nacht van 10 op 11 juli nog een oliepijpleiding tussen Ahwaz en Abadan opgeblazen

Op 15 juli werden bij een granaataanslag op een menigte bij de hoofdmoskee in Khorramshar zeven mensen gedood en 60 gewond, waarop 5 mensen werden geëxecuteerd voor hun aandeel in de aanslag. Sjeik Izza Khaghani onthulde dat zijn broer, sjeik Mohammed Tahar Shobeir Khaghani (de religieuze leider van de Arabieren), en diens familie na de aanslag door revolutionaire gardisten waren meegenomen, terwijl voorts acht mensen waren aangehouden. De gouverneur van Khorramshar. Mohammed Alavi, nam ontslag met als motivering: ,,Aangezien de regering niet in staat is geweest een vastbesloten beleid te voeren, is mijn verdere dienst aan de revolutie niet mogelijk."

Intussen waren op 14 juli onlusten uitgebroken in de Koerdische stad Marivan, nadat volgens de KDP (Koerdische Democratische Partij) onteigende landbezitters en leden van een Koerdenstam getracht haddrn bij boeren belastingen te innen. De boeren waren toen naar het bureau van het revolutionaire comité getrokken en hadden het ontslag van ,,feodale elementen" uit het comité geëist. Daarop zouden bewakers van het bureau het vuur hebben geopend. Volgens de staatsradio echter zouden ca. 300 bewapende personen het bureau hebben bestormd, waarop de bewakers uit zelfverdediging van de vuurwapens gebruik hadden gemaakt. Deze onlusten vergden 24 doden en 40 gewonden. Nadat Marivan in handen van de Roerden was geraakt. stuurde de regering 100 man troepen naar het naburige Sanandaj.
De *NZZ* (14-7-'79) berichtte o.m

De verwarde toestand in de Koerdische gebieden van Iran schijnt in wezen daardoor te zijn teweeggebracht lat de regering van Teheran een Koerdenpolitiek bedrijft die men slechts als divide et un pera ' (verdeel en heers) kan kwalificeren Tegenover de Koerdische autonomiekrarhten, die op politiek gebied onder leiding van de Koerdische Democratische Partij van Iran (KDP) staan terwijl zij op geestelijk gebied de soennitische sjeik van Mahabad Ezzedin Hosseini colgen poogt de regering sympathisanten voor haar standpunt te winnen Tr heeft zich daartoe een tijdlang van sjeik Ahmad Muftizadeh bediend die de invloedrijkste geestelijke van Sanandaj is Gelijktijdig schijnt zij in toenemende mate steun te zoeken bij Koerdische feodale heren de z g Agha's, die in het verleden in veel gevallen met het regime van de sjah samengewerkt hadden bij de controle op de Koerdische gebieden Als loon voor hun diensten waren zij bij de landhervorming vaak ontzien en konden zij grote, vruchtbare landstreken voor zich behouden ( )

Toen in het voorjaar de revolutie uitbrak en het leger, dat grote garnizoenen in Koerdistan had gestationeerd, ineenstortte, begonnen de Koerdische boeren aangemoedigd door de (KDP) partijleiding en door Hosseini de landerijen van de Apha's te bezetten en te bebouwen Inmiddel.; zijn zij met het oogsten begonnen

De Apha's steunden echter op aanhangers e? meelopers. die met hen in hun vaste huizen leefden en ervoor zorgden dat de boeren hun plichten nakwamen Zij waren bewapend en zij hebben zich ( ) nog beter uitgerust Ook de Koerdische boeren verschaften zich wapens ( )

In haar strijd tegen de Koerdisrhe autonomisten schijnt de regering steeds meer gedwongen te zijn op de lokale Agha's en hun bewapende troepen te steunen, die hunnerzijds vooral hun landerijen en ,,tuinen" terug willen hebben De Agha's werken met legereenheden en bewakers van de revolutie samen De spanning in heel Koerdistan is blijkbaar zeer groot, in het bijzonder tegenwoordig, nu het erom gaat wie de velden kan oogsten ( )

Wanneer in de berichten (uit Teheran! wordt gezegd dat anti-revolutionairen de revolutionaiaen hebben aangevallen en met verliezen zijn afgeslagen. betekent dit dat Koerdisrhe boeren met Agha's en hun helpers in botsing zijn gekomen en dat daarop de troepen en de bewakers van de revolutie hebben ingegrepen en tegen de Koerdische dorpsbewoners en stamleden zijn opgetreden

Ooggetuigen berichten dat Iraanse troepen met tanks en gepantserde personeelsvoertuigen het dorp Jaldian, dichtbij de Iraakse grens, zijn binnengedrongen en daar alle huizen hebben verwoest De 2 500 bewoners zijn de bergen ingevlucht Volgens het communiqué van de regering werd de strafactie bevolen omdat dorpsbewoners op een legerpatrouille zouden hebben geschoten. die een onderzoek in het dorp uitvoerde De gevluchte Koerden verklaarden van hun kant dat zich bij de legerpatrouille gewapende mannen van de vroegere feodale heren bevonden en dat deze het eerst hadden geschoten ,,om de dorpelingen te provoceren", zoals een KDP-woordvoerder in het 50 km verderop gelegen Mahabad beweerde

Het Koerdische Centrale Comité, dat zijn zetel in Mahabad heeft, zond onlangs een schrijven aan premier Bazarghan, waarin stond dat tiet leger ,,onschuldige dorpsbeoners" in Jaldian, Kalij en Sufian met tanks en helikopters aanvalt en neerschiet ( ) Het schrijven waarschuwt voor een ,,bloedige sainenzwering" in de Koerdische gebieden, die al spoedig tot nieuwe en bloedige onlusten zou leiden ( )

De vermenging van het sociale vraagstuk van het landbezit met het ,,nationale' van de autononiie heeft de Koerdisrhe gebinden tot een kruitvat gemaakt, dat elk ogenblik kan exploderen", aldus de N Z Z

Op 18 juli braken in het Iraans-Turkse grensgebied gevechten uit, toen leden van de staatspolitie en ,,revolutionaire grenswachten" te Serow aankwamen om een belangrijke douanepost in het gebied te vestigen Koerdische leiders drongen er bij de staatspolitie op aan, Koerden de post te laten bemannen, maar dit werd geweigerd. Daarop gingen de Koerden over tot een belegering van de post. In wezen was het verzet van de Koerden terug te voeren op de omstandigheid dat de betrokken grenswachten Azerbeidsjani's waren

Volgens radio-Teheran zou een Iraanse legerdivisie de grenspost op 22 juli hebben ontzet, maar KDP-woordvoerder Jahangir Esmali stelde dat de gendarmerie onder druk van de Koerden gedwongen was geweest haar eenheden terug te trekken en dat de strijd rond Serow tussen Koerden en regeringstroepen, die volgens de Turkse krant *Hurryet* ruim 500 doden had gevergd, op 22 juli was beeindigd, waarna het hele gebied in handen van de Koerden zou zijn.

Op 24 juli zouden gewapende Koerden volgens het persbureau *Pars* de centrale van de provinciale politie West-Azerbeidsjan alsmede zes politieposten in de buurt van de stad Choi hebben overvallen; de politiemannen zouden zijn ontwapend en in gijzeling genomen.

Inmiddels waren bijna twee derde van de 30.000 inwoners van Marivan (bij de grens met Irak) vertrokken uit protest tegen het regeringsbesluit om revolutionaire troepen naar die stad te zenden, waar gewapende Koerden zouden zijn achtergebleven.

Toen de bij Marivan gelegerde revolutionaire gardisten op 27 juli de stad wilden binnentrekken, raakten zij slaags met de achtergebleven, zwaarbewapende Koerden. Volgens een Koerdische woordvoerder zouden daarbij zeker zes

doden zijn gevallen. Dezelfde dag overvielen gewapende mannen een station in Qotur bij de Turkse grens; 56 man spoorwegpersoneel werden in gijzeling genomen, maar zij kwamen volgens radio-Teheran op 30 juli vrij.

Op 1 aug. trokken 5.000 Koerdische demonstranten, voorhoede van een 30.000 man sterke colonne, Marivan na een zesdaagse mars uit Sanandaj binnen, waarmee zij hun steun wilden betuigen aan de weggetrokken inwoners. Intussen werd ook reeds zes dagen onderhandeld in Marivan tussen Koerdische leiders en vice-p emier Mustafa Chamran. Op 2 aug. werd een akkoord gesloten dat o.m. voorzag in een geleidelijke terugtrekking van de revolutionaire gardisten, handhaving van de orde door het leger — tot een nieuwe politiemacht zou zijn samengesteld — in overleg met het plaatselijke revolutionaire comité en verkiezing van een nieuw stadsbestuur. Volgens Koerdische zegslieden echter werd dit akkoord door de in een tentenkamp buiten de stad verblijvende inwoners van Marivan ,,boos" van de hand gewezen.

Op 16 aug. werd de stad Paveh (op 40 km van de grens met Irak) na een beleg van 48 uur door Koerdische rebellen bezet. Zij omsingelden het garnizoen van de revolutionaire garde. De aanleiding tot de gevechten, die minstens 13 doden zouden hebben gevergd, was volgens een KDP-woordvoerder de komst van de eenheid van de revolutionaire garde, die uit niet-Koerden zou bestaan. Vice-premier Mustafa Chamran was volgens de Iraanse televisie in het garnizoen ingesloten. Volgens DDP bestonden de Koerdische bezetters uit aanhangers van de KDP, troepen van de Iraakse Koerdenleider Jalal Talabani en een aan weerszijden van de grens levende Koerdenstam o.l.v. Salar Djaf. In Teheran werden alle revolutionaire gardisten opgeroepen zich bij hun kazernes te melden. De Koerdische opstandelingen zouden een Phantom en een helikopter van de Iraanse luchtmacht hebben neergeschoten

Khomeini start offensief tegen de Koerden

Op 17 aug. 's avonds gelastte Ayatoilah Khomeini in een radiorede regering, gendarmerie en strijdkrachten de stad Paveh binnen 24 uur te ontzetten en de opstandelingen daar te verpletteren. Wanneer dat niet gebeurde, zou hij in zijn — tot dusver onbekende — eigenschap van opperbevelhebber van het leger de politie- en legerleiding ter verantwoording roepen en ,,met revolutionaire maatregelen" bestraffen. Hij noemde het een vergissing dat zijn regime tot nog toe zo mild was opgetreden: ,,Wanneer wij al deze partijen en fronten (van de oppositie) meteen na de revolutie in februari hadden verboden, hun pennen gebroken en galgen hadden opgericht op de pleinen, al deze corrupte samenzweerders uit de weg hadden geruimd, zaten we nu niet met al deze problemen." Daarop trokken sterke eenheden van revolutionaire gardisten, gesteund door gevechtsvliegtuigen en helikopters, Paveh binnen, waarna de Koerdische rebellen zich — naar verluidt op bevel van Ghassemlou — uit de stad terugtrokken.

Elf Koerdische strijders. die gevangen waren genomen, werden meteen terechtgesteld. Ghassemlou kondigde aan dat hij uit protest tegnn deze executie niet zou deelnemen aan de op 19 aug. te houden eerste bijeenkomst van de raad van constitutionele deskundigen. waarin hij op 3 aug. was gekozen (pag. 100/2).

Toen op 19 aug. 's avonds in Teheran het (onjuiste) bericht binnenkwam dat het garnizoen van Sanandaj door gewaprnde Koerden werd omsingeld, kondigde Ayatollah Khomeini een algemene mobilisatie af. Van het leger verlangde hij een ,,mobilisatie binnen 30 minuten" en alle revolutionaire gardisten moesten onmiddellijk naar Koerdistan vertrekken. Voorts verklaarde hij dat de ,,leiders van de bandietrn gearresteerd moeten worden, opdat zij hun gerechte straf krijgen". De belangrijkste Koerdische leiders, Ghassemlou en Ezzedin Hosseini, werden „verdorvenen op aarde" genoemd en Ghassemlou werd van zijn zetel in de raad van constitutionele deskundigen vervallnn verklaard. De KDP en ook de Fedayien-e-Khalq — ,,alle onverantwoordelijke politieke partijen" — werden verboden, de grenzrn met Irak werden gesloten en Ayatollah Khalkhali, de voorzitter van de revolutionaire tribunalen, werd naar de Koerdische stad Kermanshah gestuurd ,,om de zaken van de contra-revolutionairen te behandelen", aldus radio-Teheran.

In de loop van de nacht van 19 op 20 aug. liet de gouverneur van Sanandaj echter weten dat het garnizoen in zijn stad geenszins belegerd werd en dat het in Sanandaj volkomen rustig was.

Niettemin riep Ayatollah Khomeini op 20 aug. ,,zijn geliefde Koerdische broeders" op om de KDP-leiders gevangen te nemen en aan de islamitische autoriteiten over te dragen. Hij noemde de KDP de partij van de duivel, die door de Amerikanen en de zionisten wordt betaald. Inmiddels waren volgens de regering in Koerdistan 25 mensen

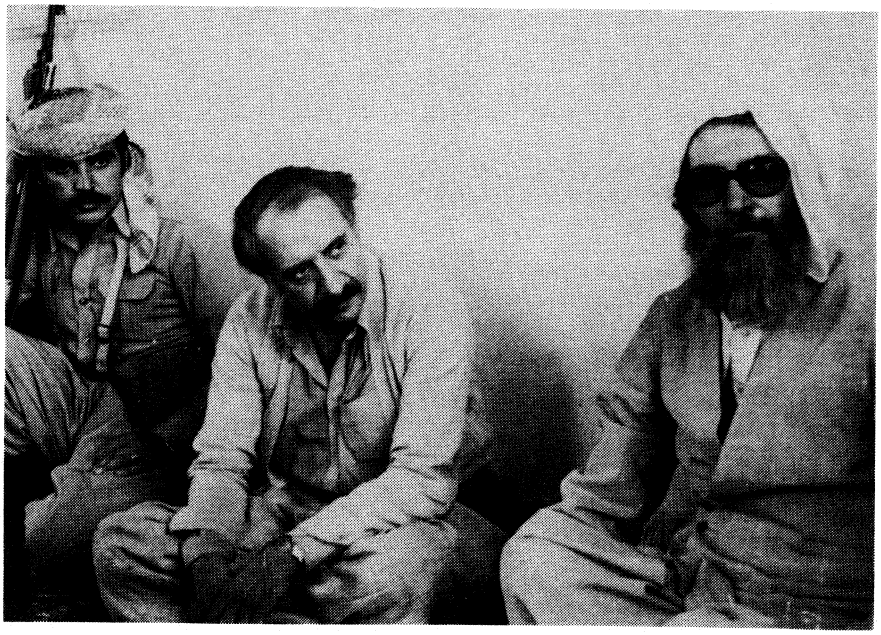

De Koerdische religieuze leider, sjeik Ezzedin Hosseini (r.), en de KDP-leider Abdel Rahman Ghassemlou in een schuilplaats te Baneh bij de grens met Irak (eind augustus 1979).

na snelrecht-processen ter dood gebracht; daarvan waren negen in Paveh terechtgesteld na een doodvonnis, uitgesproken door Kahlkhali, met de motivering dat zij zich schuldig hadden gemaakt aan ,,strijd tegen god en zijn profeet".

Op 21 aug. werden in Koerdistan nog erns 20 Koerdische leiders door revolutionaire tribunalen ter dood veroordeeld en geëxecuteerd.

Op 22 aug. werd bericht dat het gebied rond Mahabad vast in handen van de Koerdische opstandelingen was. Ayatollah Khomeini waarschuwde op 23 aug. militairen van het Iraanse leger tegen het weigeren van bevelen; ongehoorzaamheid en stakingsacties binnen de strijdkrachten zouden ais ,,contrarevolutionaire activiteiten" worden beschouwd, die door revolutionaire tribunalen zouden worden berecht. Tegelijk riep hij strijdkrachten en revolutionaire gardisten op samrn te werken bij het onderdrukken van de opstanden in Khuzestan (waar woordvoerders de terugkeer van sjeik Khaghani , eisten) en Koerdistan en bij de zuivering van de beide provincies. De rebellerende minderheden zouden vergiffenis ontvangen, als zij de wapens neerlegden en ,,de weg van de islam" insloegen.

Inmiddels hadden de Koerden, die zich gebundeld hadden in een verenigd defensiefront*, op 22 aug. een uit drie punten bestaand ultimatum aan de Iraanse regering gesteld. Daarin verlangden zij de onverwijlde vrijlating van alle onlangs gearresteerde Koerden; zij dreigden voor elke terechtgestelde Koerd een van de door hen gevangen genomen ,,bewakers van de revolutie" te zullen doden (in Naghadeh zouden zij 500 van deze bewakers gevangengenomen hebben). Voorts eisten zij de terugroeping van Ayatollah Khalkhali. De Koerden zouden toen de volgende steden in handen hebben: Mahabad, Naghadeh, Bameh en Saqqez.

Op 23 aug. begonnen leger en revolutionaire gardisten een grootscheeps offensief tegen Saqqez, dat na vier dagen van hevige gevechten, die ruim 500 doden vergden, in de vroege morgen van 26 aug. op de Koerden werd veroverd. Die dag stelden Koerden in Sardasht zes gevangen gardisten terecht als represaille voor de executie van negen Koerden in Marivan de vorige dag, die door Ayatollah Kalkhali ter dood waren veroordeeld. Toen werd tevens gemeld dat een delegatie van de revolutionaire raad uit Mahabad naar Teheran was vertrokken om over een wapenstilstand te onderhandelen.

Op 27 aug., toen die onderhandelingen aarzelend begonnen, werden in Sanandaj elf personen, o.w. negen Koerden, door Khalkhali ter dood veroordeeld wegens hun ,,strijd tegen god en bederf op aarde" en door een vuurpeloton terechtgesteld. Ook in Saqqez werden elf mensen geëxecuteerd.

Op 28 aug. verklaarde Ayatollah Khomeini dat Hojatoleslam Hosseini Kermani als zijn afgezant naar Koerdistan was gestuurd om daar ,,in samenwerking en overleg met de aanzien genietende oelema's en de plaatselijke religieuze leiders, het leger, de gendarmerie, de revolutionaire garden en alle verantwoordelijkheidsbewuste personen passende maatregelen te treffen, om de moeilijkheden en tekortkomingen in het gebied uit de weg te ruimen en alles te doen om in de provincie de rust te herstellen. (...) Het doel is niet onderhandelingen met de leiders van de misdadigers, zij moeten worden vernietigd".

Maar de volgende dag stelde Ayatollah Shariat-Madari in een interview met het blad Bamdad een onmiddellijke wapenstilstand in Koerdistan voor en het openen van onderhandelingen tussen ,,alle belanghebbende wartijen" om het probleem ,,in het nationale kader en in een broederlijke atmosfeer" op te lossen.

Overigens bereikte de delegatie uit Mahabad op 29 aug. volgens het persbureau *Pana* een akkoord met de regering in Teheran, op grond waarvan het leger Mahabad mocht binnentrekken, maar na het herstel van de orde moest het zich weer terugtrekken en de controle overdragen aan een uit de plaatselijke bevolking gerecruteerde revolutionaire garde. Dit akkoord werd op 30 aug. door de KDP verworpen en ook sjeik Hosseini distantieerde zich van de delegatie uit Mahabad.

Terwijl de regeringstroepen op ca. 6 km van Mahabad stonden, stemde Ghassemlou op 31 aug. in met het voorstel van Shariat-Madari, mits tevoren de operaties tegen Mahabad en de terechtstelling van Koerden werden gestaakt.

Op 3 sept. 'smorgens opende het Iraanse leger de aanval op Mahabad en na zeven uur werd de stad door de regeringstroepen veroverd.

De hoofdmacht van de Koerden trok zich terug op Sardasht. Op 4 sept. trok het leger Baneh binnen, op 5 sept. volgde Piranshar, waarna in de nacht van 6 op 7 sept. ook Sardasht door het leger werd ingenomen, waarmee het laatste bolwerk van de Koerdische opstandelingen was gevallen. (Zie ook volgende aflevering.)

* Volgens N R C / H'b l a d (29-8-'79) behoorden tot dit Front: de KDP van Ghassemlou, de Iraakse KDP van Massoud Barzani, de Iraakse Socialistische Partij van Jalal Talabani, de Koerdische Ghakkak-stam en de ultra-linkse Boerenorganisatie, terwijl in andere berichten ook de Koerdische afdeling van de Fedayien-e-Khalq werd genoemd.

Een vuurpeloton executeert 11 mensen in Sanandaj

NEDERLAND

ONTSLAGBRIEF MINISTER ANDRIESSEN

Hierna volgt de brief d.d. 20 febr. van minister Andriessen van financiën aan premier Van Agt, waarin de eerste zijn besluit toelicht om ontslag te vragen.

Ik voel er behoefte aan de overwegingen samen te vatten waarom ik heden besloot Hare Majesteit de Koningin te verzoeken mij als Minister van Financiën ontslag te verlenen.
De economische problematiek waarvoor ons land op dit moment wordt gesteld is ongemeen groot.

● Het is duidelijk dat het weerstandsvermogen van het bedrijfsleven in de jaren zeventig in belangrijke mate is uitgehold. Een herstel van de veerkracht in deze sector kan alleen tot stand komen bij een duidelijke verbetering van de rendementen.

● De externe positie zal moeten verbeteren, omdat Nederland anders met een langdurige periode van grote tekorten op de lopende rekening van de betalingsbalans zal worden geconfronteerd.

● Het lijdt geen twijfel dat het financieringstekort binnen enkele jaren naar het structureel aanvaardbare niveau zal moeten worden teruggebracht en dat de ontwikkeling van de collectieve uitgaven zal moeten worden aangepast aan de geringere groeiperspectieven voor de nationale economie. Daarbij zullen het bereikte peil van de collectieve voorzieningen en de werkgelegenheid in de collectieve sector ook voor de toekomst zoveel mogelijk veilig moeten worden gesteld.

● Daarnaast zal ook de investeringsactiviteit van de marktsector moeten worden verhoogd, omdat anders geen oplossing voor het werkloosheidsvraagstuk kan worden gevonden. Alléén bij rendementsverbeteringen en vermindering van het financieringstekort kunnen voldoende middelen voor een verhoogde investeringsactiviteit in de marktsector beschikbaar komen.

● De versnelling van de inflatie die tot een vicieuze cirkel van loon- en prijsstijgingen zal leiden dient op een vroegtijdig moment te worden doorbroken.
Cruciaal voor een adequate aanpak van ae huidige en toekomstige economische problemen is, dat de claims van de diverse sectoren op het nationale inkomen op een verantwoorde wijze worden ingepast in de inmiddels verminderde macro-economische mogelijkheden. De optelsom van de claims mag de beschikbare financiële ruimte niet te boven gaan. Dat is helaas in de periode die achter ons ligt wel het geval geweest.

● De lonen zijn in de periode 1975-1980 systematisch sneller gegroeid dan verenigbaar was met het middellange termijnbeleid, zoals dat medio 1976 aan het Parlement is gepresenteerd, en zoals dat zowel in het kader van Bestek '81 als vervolgens in de Miljoenennota 1979 is verondersteld Ook voor 1980 leek deze situatie zich, voór de loonpauze, te zullen gaan voordoen

● Ondanks de ombuigingsprogramma's in het kader van het zogenoemde 1%-beleid en Bestek '61 zijn de uitgaven van de collectieve sector onder een zware opwaartse druk blijven staan Deze druk is nog versterkt door het toegenomen beroep op de overheid als gevolg van de veel ongunstiger geworden economische omstandigheden
In verband met het bovenstaande kan het dan ook geen verbazing wekken dat, rekening houdend met de gegevens die eind 1979 begin 1980 beschikbaar kwamen, bij ongewijzigd beleid:

● de arbeidsinkumensquote in 1980 weer ongeveer op het extreem hoge niveau (94%, van 1975 terecht zal komen;

● het financieringstekort van de overheid op kaibasis de uitzondenlijke hoogte van ruim 6½% zal bereiken:

● de externe positie, na de zeer omvangrijke omslag in de periode 1974-1978 (met circa 5% van het nationale inkomen), een duidelijk tekort (circa 1%) zal vertonen.

Weliswaar spelen hierbij de tegenvallende internationale economische ontwikkeling en de sterk gestegen olieprijzen een rol. maar zelfs indien dit in aanmerking wordt genomen kan niet ontkend worden dat de ontwikkeling in Nederland — ondanks het aardgas — relatief ongunstig afsteekt bij die in andere landen.
Achteraf moet worden geconstateerd dat de beleidsaanpassingen te laat hebben plaatsgevonden en te weinig omvangrijk zijn ge eest. Gezien de ernst van de huidige situatie en de weinig rooskleurige perspectieven voor de komende jaren, kan de conclusie slechts zijn dat het verleden wat dit betreft zich niet mag herhalen.
De vraag is thans, met welke kracht bet beschikbare instrumentarium moet worden ingezet. Daarbij kan niet voorbij worden gegaan aan de realisatiegraad van het in het verleden gevoerde beleid. De ervaring leert dat harde afspraken omtrent een samenhangend beleid moeten worden gemaakt en ook uitgevoerd, en dat — hoe begrijpelijk ook vanuit de korte-termijnpolitiek bezien — niet te veel randvoorwaarden in de sfeer van de inkomensontwikkeling kunnen wonden opgelegd omdat dan het voeren van elk sanerend beleid onmogelijk wordt
Koopkrachthandhaving in de huidige omstandigheden voor belangrijke groepen in de samenleving, tast op langere termijn de mogelijkheden zodanig aan. dat aanzienliike koopkrachtdalingen in de toekomst onvermijdelijk worden De ervaring in andere landen heeft dit geleerd. De vergelijking met andere landen laat overigens ook zien dat in Nederland tot nu toe slechts een nominale loonmatiging is tot stand gebracht en niet een reele In 1980 zou pas voor het eerst sinds meer dan 20 jaar enige koopkrachtdaling optreden Dit alles neemt uiteraard de noodzaak niet weg om tot een maatschappelijk aanvaardbare verdeling van de offers te komen
Met name t a v de twee kernproblemen die het sociaal-economische beleid beheersen — het financieringstekort en de inkomensontwikkeling — wil ik mijn opvattingen nog eens vastleggen
Bij ongewijzigd beleid zal het financieringstekort van de totale overheid in 1980 oplopen tot ruim 6,5% van het nationale inkomen, waarvan ruim 5½% voor rekening van het Rijk.
De vraag of een dergelijk tekort op verantwoorde wijze op de binnenlandse kapitaalmarkt financierbaar is, wordt door mij ontkennend beantwoord. Met inbegrip van de aflossingen leidt een tekort van 5½% van het nationale inkomen tot een financieringsbehoefte van het Rijk in 1980 van ca. 20 miljard tegen een financieringsbehoefte van rond 16 miljard in 1979. In het laatstgenoemde jaar kon nog voor ca. 2½ miljard op het schatkistsaldo worden ingeteerd, welke mogelijkheid thans is verdwenen.
Dit alles betekent dat — bij ongewijzigd beleid — in 1980 een beroep op geld- en kapitaalmarkt gedaan zal moeten worden van ca. 20 miljard tegenover een 'beroep van 13,5 miljard in 1979 (= 16 miljard

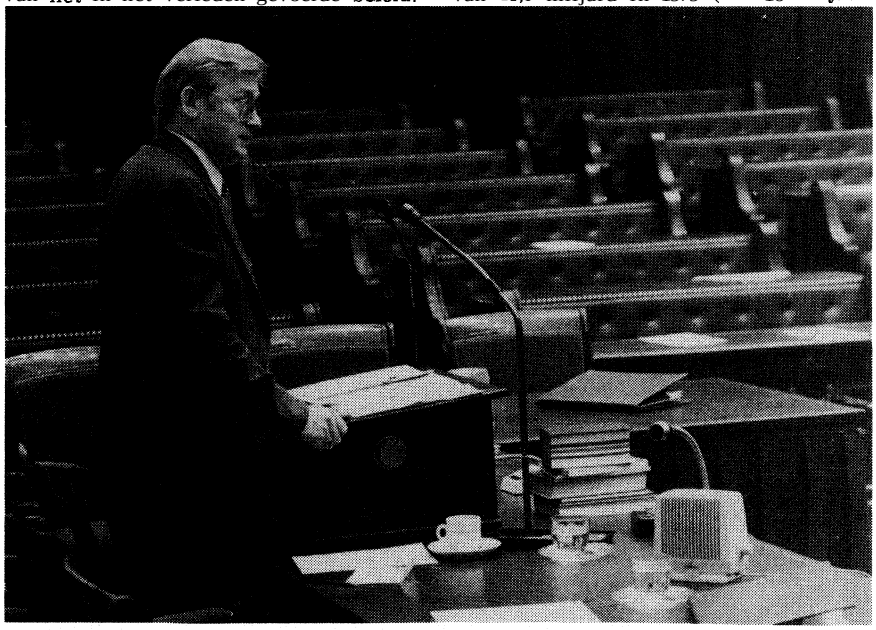

Minister Andriessen van financiën tijdens zijn laatste optreden in de Tweede Kamer als minister in het kabinet-Van Agt.

— 2½ miljard) Een dergelijk beroep zou de financiele markten ernstig verstoren, de toch reed.; hoge rente opdrijven tot een uitermate schadelijk niveau voor ons land en de particuliere kapitaalvragers van de markt drukken Daarmee wordt het herstel van de werkgelegenheid illusoir.
Op grond van mijn specifieke verantwoordelijkheid voor een verantwoorde dinanciering van de overheidsfinancien heb ik een ombuiging nog in de lopende begroting 1980 noodzakelijk geacht van 3 a 4 miljard, zonder daarbij te verhelen dat ook nà een dergelijke ombuiging de finanoieringsproblematiek nog zeer groot zou zijn Na lang en rijp beraad heb ik mij uiteindelijk bereid verklaard met een geringere ombuiging (3 miljard) genoegen te nemen op voorwaarde dat

- het netto ombuigingsbedrag niet omlaag gebracht zou worden door additionele lastenverlagingeti resp uitgaven,

- de ombuigingen én een voldoende hard karakter zouden dragen en niet in belangrijke mate een verschuiving naar de toekomst zouden betekenen,

- in de sfeer van de lonen een zodanig duidelijk beleid gevoerd zou worden dat een maximale garantie zou worden verkregen voor het tot stand komen van een substantiele, reele loonmatiging in 1980 die niet tot inhaalefdecten in 1981 aanleiding zou geven

De rechtvaardiging voor zo'n loonmatiging die ook daadwerkelijk wordt geconsolideerd is enerzijds gelegen in de dringend geboden verbetering van de concurrentiepositie en anderzijds in de gunstige werkine die hiervan op het kastekort van het- ijk in 1981 valt te verwachten. De verbetering van de concurrentiepositie is een noodzakelijke voorwaarde voor het structurele herstel van de werkgelegenheid.
Alleen onder die omstandigheden heb ik mij bereid verklaard eenmalig de risico's te aanvaarden, die — ook na de ombuigingen — aan het zeer hoge financieringstekort in 1980 zijn verbonden. Een factor die voorts bij mijn standpuntbepaling een rol heeft gespeeld is, dat de meerjarenramingen waarop het kabinet zich heeft gebaseerd, nog steeds uitgaan van een te hoge trendmatige reële groeivoet van 3%. Bij de begrotingsvoorbereiding voor 1981 zullen hieruit, alsmede uit de noodzaak het financieringstekort terug te dringen tot de structureel aanvaardbare omvang, pijnlijke conclusies moeten worden getrokken. Afdoen aan de minimaal vereiste inspanning nu, betekent slechts een uitermate riskante verschuiving van de problemen naar een zeer nabije toekomst en zal deze nog verder belasten.
Bij het opstellen van de Miljoenennota 1980 kon nog worden uitgegaan van een groei van het nationale inkomen van ruim 2%. Van die groei werd ca. 85% via collectieve uitgaven besteed. Elke tegenvaller in de groei — op dit moment wordt voor 1980 ongeveer een nulgroei verwacht— leidt vanzelfsprekend bij een dergelijk beslag tot een omvangrijke ombuigingsproblematiek en tot grote verdelingsproblemen in de particuliere sector. Ontsnappen aan de harde noodzaak tot aanpassing leidt voorts tot een vergrote kwetsbaarheid, indien zich opnieuw tegenvallers zouden voordoen, en bergt het gevaar in zich van een hernieuwd maar nu versneld afglijden van de Nederlandse economie. Bij een eventueel meevallende ontwikkeling kunnen uiteraard de teugels gemakkelijker worden gevierd dan dat ze bij een tegenvallende ontwikkeling kunnen worden aangehaald. Naar mijn stellige overtuiging staat Nederland thans op het kruispunt van twee wegen. De gemakkelijkste weg op korte termijn zal spoedig blijken de moeilijkste en een zeer schadelijke te zijn. De werkgelegenheid en het hele gebouw van de sociale zekerheid in de jaren tachtig staan daarbij naar mijn oordeel op het spel.
Vanuit dit besef heb ik gemeend mijn conclusies te moeten verbinden aan het niet tot stand kunnen komen van een aanvaardbaar pakket van beleidsmaatregelen. Ik betreur dit temeer, omdat — hoe groot de moeilijkheden op economisch terrein in ons land ook mogen zijn — niet ontkend kan worden dat Nederland op dit moment nog steeds in een relatief gunstige positie verkeert, onder meer door het aardgas, en wel degelijk de mogelijkheden bezit om via een gezamenlijke krachtsinspanning, die van ieder het zijne zal vergen, de grote problemen van de komende jaren aan te pakken.
De Minister van Financiën,
F. H. J. J. Andriessen.

BRIEF MINISTER ALBEDA AAN STICHTING VAN DE ARBEID

Op 21 febr. zond minister Albeda van sociale zaken een brief aan de Stichting van de Arbeid, waarin hij het nieuwe sociaal-economische beleid van het kabinet uiteenzet, het beleid, dat minister Andriessen aanleiding gaf zijn ontslag in te dienen. De tekst van deze brief volgt hierna.

Overeenkomstig onze afspraak van 10 januari heeft het kabinet zich bezonnen op een samenstel van maatregelen, waarmede het hoofd geboden kan worden aan de verslechterde economische toestand en de ongunstige ontwikkeling van het financieringstekort, zoals die naar voren zijn gekomen uit de nadere prognoses van het Centraal Planbureau mede in het licht van de olieprijsstijgingen.
Sindsdien zijn er cijfers beschikbaar gekomen welke een nadere aanwijzing vormen van het sombere beeld. Het saldo op de lopende rekening in 1979 zal wellicht nog 2 mrd. lager uitkomen dan in de januari-notitie is weergegeven, terwijl de belastingontvangsten in 1979 ruim 3 mrd. tegenvallen. Alle tekenen wijzen erop dat de tegenvaller voor 1980 nog beduidend groter zal uitvallen. Ook de prognoses, welke sinds eind vorig jaar bekend zijn geworden met betrekking tot groei en inflatie in het buitenland, geven duidelijk een bevestiging van het sombere economische beeld.
Het kabinet ziet zich voor de opdracht geplaatst om deze ontwikkelingen om te buigen. Daarbij gaat het uit van de volgende overwegingen:
Om de werkgelegenheid op korte termijn zoveel mogelijk te kunnen handhaven en op wat langere termijn te verhogen, is het absoluut noodzakelijk dat de rentabiliteit en de investeringsactiviteit van de marktsector worden verhoogd. De externe positie, die nu de onevenwichtigheid tussen middelen en bestedingen weergeeft, dient te worden verbeterd. Mede om deze reden dient het financieringstekort van de overheid structureel te worden verlaagd. De versnelling van de inflatie, die tot een schadelijke vicieuze cirkel van loon- en prijsstijgingen zal leiden, dient op een vroegtijdig moment te worden doorbroken. Ook daarom is het nodig dat het financieringstekort wordt teruggebracht en dat de ontwikkeling van de collectieve uitgaven zal moeten worden aangepast aan de geringere groeiperspectieven van onze economie.
Deze overwegingen klemmen te meer, omdat de problematiek niet van louter tijdelijke aard is. Sinds Bestek '81 werd vastgesteld is er een aanmerkelijke verslechtering van het economische beeld opgetreden, zowel nationaal als internationaal. Daarvoor hoeft slechts verwezen te worden naar het sindsdien verdubbelde olieprijsniveau, naar de weer fors oplopende inflatie in de wereld en naar de toenemende betalingsbalanstekorten van de olieimporterende landen. Bedacht zij voorts dat de groei van het nationale inkomen sinds 1973 nog slechts 1 à 1½% per jaar heeft bedragen, terwijl het nationaal inkomen per inkomenstrekker slechts met 0 à 0,5% per jaar is toegenomen. Dit stelt grenzen aan de groei van de collectieve sector en de loon- en inkomensontwikkeling.
De conclusie is dat het middellange-termijnbeleid dient te worden geïntensiveerd in die zin, dat de groei van de collectieve uitgaven, de inkomens en de arbeidskosten verder dienen te worden gematigd. Een complicerende factor is, dat in de tegenvallende ontwikkeling mede een conjunctureel element besloten kan liggen. Om die reden wordt de bijstelling van het beleid met betrekking tot de collectieve uitgaven in eerste instantie relatief beperkt gehouden. We moeten er ernstig rekening mee houden, dat op een later tijdstip verder gaande beperkingen nodig zouden kunnen blijken. Uit het voorgaande blijkt duidelijk. dat de in 1980 te treffen maatregelen zoveel mogelijk structurele effecten dienen te hebben, dus ook voor 1981. Bepaalde maatregelen en ontwikkelingen met name op het gebied van aardgas hebben gunstige doorloopeffecten naar volgende jaren. Deze zullen naar verwachting hard nodig zijn om de additionele problemen die zich voor de komende jaren aftekenen, het hoofd te bieden.
Rekening houdend met de noodzaak de werkgelegenheid op korte termijn zoveel mogelijk te ontzien en op langere termijn te verhogen wil het kabinet hieronder enkele hoofdlijnen schetsen van zijn beleid. Daarbij is mede uitgegaan van de omstandigheid dat het overheidsbudget en de arbeidsvoorwaardenontwikkeling niet slechts geconfronteerd worden door een structurele tegenvallende economische ontwikkeling, maar bovendien beslag leggen op dezelfde middelen. Dit betekent dat meer dan ooit geldt dat het financiële beleid van het kabinet en het arbeidsvoorwaardenbeleid op elkaar moeten zijn afgestemd.
Dit houdt in dat noch het regeringsbeleid noch het beleid van de sociale organisaties ongewijzigd kan blijven. Daarbij komt dat de loonontwikkeling in de particuliere sector bepalend is voor de inkomens van ambtenaren, trendvolgers en uitkeringstrekkers.
Trendbeleid en Wet Aanpassingsmechanismen bepalen ca. 2/3 van de collectieve uitgaven. Het is daarom niet voor bestrijding vatbaar dat een onbeheerste inkomensvorming niet slechts als zodanig beslag legt op een deel van het nationale inkomen, maar tevens indirect bepalend is voor het overheidsbudget.
Zoals uit het voorgaande blijkt is het kabinet doordrongen van de noodzaak rekening te houden met de conjuncturele omstandigheden. Na ampele overweging heeft het in het licht van de werkgelegenheidsdoelstelling besloten dat een verhoging van het tekort boven het

in de Miljoenennota 1980 voorziene cijfer van 5½% met de daaraan verbonden gevolgen kan worden aanvaard. Het kabinet is echter van oordeel dat het financieringstekort in 1980 in ieder geval niet zal mogen uitgaan boven 6% van het Nationale Inkomen. Dit met inachtneming van de extra aardgasopbrengsten in 1980 ad 430 mln.. welke voortvloeien uit de extra olieprijsverhoging. Overigens zal de bedoelde overschrijding zoveel mogelijk moeten worden beperkt.

Het kabinet heeft in verband hiermee de conclusie getrokken dat aan een beperking van de groei van de overheidsuitgaven met ca. 3 mrd in 1980 met het oogmerk een duurzame beperking van het financieringstekort te bereiken, niet te ontkomen is. Hierop kom ik hieronder terug.

Het kabinet wil er voorts nog op wijzen. dat zijns inziens het bedrijfsleven zijn produktie-apparaat zo spoedig mogelijk dient aan te passen aan de gewijzigde internationale arbeidsverdeling en de gestegen energie- en grondstoffenprijzen, waartoe investeringen en innovatie-activiteiten noodzakelijk zijn. De Regering heeft ter stimulering daarvan reeds eerder een daartoe strekkend beleidspakket in de Sectornota en Innovatienota uiteengezet. In verband met de conjuncturele situatie wordt een beperkte tijdelijke verhoging van de outillagepremie van de WIR overwogen.

In het algemeen vergen dergelijke structurele aanpassingen tijd, naar te vrezen valt meer tijd dan vele bedrijven in het licht van de huidige omstandigheden misschien hebben. Daarom is het hoogst noodzakelijk ook maatregelen te treffen met een direct gunstig effect op straffe van een versnelde erosie van de werkgelegenheid in het bedrijfsleven. Een zeer ingehouden loonontwikkeling is daartoe een noodzakelijk element. Het in de pas brengen van de loonontwikkeling met het reële nationale inkomen zou leiden tot een uitkomst die 1,5% onder het niveau van de MEV 1980 ligt. Het beleidspakket zal het vooruitzicht voor de werkgelegenheidsontwikkeling op langere termijn sterk verbeteren. Het beleidspakket zal op zichzelf op korte termijn enige teruggang in de werkgelegenheid veroorzaken. Het kabinet heeft gepoogd voor deze negatieve repercussies op korte termijn — die de prijs zijn van het streven naar een betere uitgangspositie voor de langere termijn — zoveel mogelijk compenserende maatregelen te treffen. In dit licht kan ook de belastingverlichting, die hieronder ter sprake wordt gebracht, worden bezien. Voorts zijn op het terrein van de arbeidsmarkt een aantal maatregelen getroffen die reeds op korte termijn soelaas zullen bieden. Voor een toelichting op deze maatregel zij verwezen naar de betreffende paragraaf.

Het kabinet is van mening dat ook aan een beperking van de loonontwikkeling niet is te ontkomen. Wij zouden een dergelijke matiging willen bevorderen met inachtneming van enkele elementen uit het z.g. bijna-akkoord van 1979. Deze betreffen overleg over het realiseren van een begin van arbeidsduurverkorting en een gezamenlijke aanpak van de problematiek der knelpunten op de arbeidsmarkt.

Een beheersing van de loonontwikkeling is dringend nodig ter verbetering van de concurrentiepositie van ons land op de wereldmarkt en in dat verband voorts om een verdere afbraak van ons bedrijfsleven tegen te gaan. Een verdere economische achteruitgang zou er mede toe leiden dat het trendbeleid en de Wet Aanpassingsmechanismen niet langer financieel te dragen zijn.

Het kabinet wil de sociale partners dan ook allereerst voorstellen af te zien van een algemene initiële loonsverhoging. Voorts wil het in overweging geven een beperking van de tweede prijscompensatie medio 1980 onder ogen te zien. Aldus zou een wezenlijke bijdrage op het terrein van de werkgelegenheid worden gegeven. Deze beperking kan — zonder dat daarmee het systeem van prijscompensatie als zodanig ter discussie behoeft te worden gesteld — langs verschillende wegen worden benaderd. Zo zou gedacht kunnen worden aan een beperking in verband met de energieprijsstijging. In dit kader herinner ik aan de uitspraak van de Tweede Kamer in de motie-Engwirda over de schoning van de prijsindexering voor de energieprijzen.

Voorts is te overwegen een verdere beperking van de prijscompensatie voor een ieder, welke naar gelang van een hoger inkomen toeneemt. Naar de mate waarin de bereidheid tot loonmatiging zou bestaan, is het kabinet bereid om daartegenover een substantiële belastingverlichting te geven om, voor zover nodig, de koopkracht voor gezinshuishoudingen met een minimumloon of -uitkering veilig te stellen. Het kabinet acht daarbij congruentie van de ontwikkeling van de gezinsinkomens van de diverse categorieën op het minimumniveau essentieel. Met name dient ook de positie van de kleine zelfstandigen daarbij te worden betrokken. Het kabinet meent in het licht van de huidige economische vooruitzichten geen verder gaande toezeggingen te mogen doen. Voor zover de omvang van het financieringstekort deze lastenverlichting niet toelaat, zal de dekking elders worden gevonden onder meer door belastingverhoging in de sfeer van energie. Ook zou het kabinet opnieuw ernstig in overweging willen geven een beleid te ontwikkelen dat leidt tot beheersing van de incidentele looncomponent. Van de aldus ontstane ruimte is een deel te gebruiken voor selectieve verbeteringen voor vuil en onaangenaam werk.

Het kabinet realiseert zich dat deze voorstellen, hoe logisch ook voortvloeiend uit de economische omstandigheden, uw organisaties om uiteenlopende redenen tot problemen aanleiding zullen geven. Toch is het ervan overtuigd, dat deze voorstellen onvermijdelijk zijn, willen wij de inflatie beheersen, de werkgelegenheid handhaven, en de collectieve sector, inclusief overdrachtsuitgaven, veilig stellen. Wij zijn ervan overtuigd, dat er geen betere weg is om dit resultaat te bereiken dan via centrale afspraken. Alleen op deze wijze is een optimale afstemming tussen regeringsbeleid en arbeidsvoorwaardenbeleid te realiseren. Ook het realiseren van meer flexibiliteit in arbeidsduur en arbeidstijden is op deze wijze beter te regelen dan via een wettelijke maatregel. Ook het risico van inhaalmanoeuvres in 1981 kan daardoor worden vermeden.

Het kabinet acht de situatie zo ernstig dat bij het niet bereiken van dergelijke afspraken een loonmaatregel onvermijdelijk is. Wij zullen evenwel eerst tot het treffen daarvan overgaan indien het overleg met u niet tot bevredigende resultaten leidt. Hoewel ten overvloede, zij hierbij nogmaals beklemtoond, dat de recente indiening bij de Tweede Kamer der Staten-Generaal van een wetsontwerp dat beoogt aan de betrokken bewindslieden bevoegdheden ter zake te verstrekken, derhalve niet betekent dat het kabinet reeds een besluit tot gebruik daarvan genomen heeft. Ik verwijs hierbij naar mijn brief van 13 februari jl.

Het kabinet heeft voor de moeilijke beslissing gestaan zodanige maatregelen te verwezenlijken, dat het oplopen van het financieringstekort tot een onverantwoord niveau kan worden voorkomen. Hierbij is een verdere betekenende stijging van de collectieve lasten ongewenst: de koopkrachtontwikkeling en de sterk opgelopen arbeidsinkomensquote nopen hiertoe. Daarom staat het kabinet voor de moeilijke taak om nog voor dit jaar ombuigingen te realiseren.

Zowel ten aanzien van de omvang als de samenstelling van deze ombuigingen heeft het kabinet een uiterste zorgvuldigheid betracht. Ten aanzien van de omvang is rekening gehouden met de gunstige effecten die de beoogde beheerste loonontwikkeling, zoals hierboven aangeduid, op termijn op de omvang van de collectieve sector zal hebben. Bij de invulling van het bedrag hebben met name twee uitgangspunten centraal gestaan, te weten de werkgelegenheidseffecten en de inkomenspolitieke doelstellingen.

In het licht van het voorgaande en ervan uitgaande, dat de in Bestek '81 geprogrammeerde ombuigingen ten volle worden gerealiseerd, is het noodzakelijk de volgende maatregelen te treffen. Naast de toerekening van de onderuitputting aan de hoofdstukken en homogene groepen van de rijksbegroting worden de volgende uitgavenbeperkingen tot stand gebracht.

— De uitgaven van de rijksbegroting 1980 worden met f 1500 mln. verminderd. Dit geschiedt door een verhoging van de toerekening van de onderuitputting, door het verminderen van de aanvullende post in de begroting voor prijsbijstelling en een omslag over de departementen, alsmede een blokkade.

— De rijksbijdragen op het terrein van de volksgezondheid worden voor 1980 verminderd met f 200 mln. Hierbij worden de mogelijkheden onderzocht van een meer gericht beleid, onder meer ten opzichte van enkele specifieke categorieën vrije-beroepsbeoefenaren in de volksgezondheidssfeer.

— Er worden in 1980 ombuigingen met betrekking tot het Gemeentefonds en het Provinciefonds tot stand gebracht ter grootte van ten minste f 250 mln.

— Van de overheidswerknemers wordt een extra matiging gevraagd. Daarbij zal met name opheffing van gegroeide verschillen in voorzieningen tussen werknemers van de overheid en in bedrijven aan de orde zijn. Voorstellen die te zamen tot een uitgavenbeperking van ca. f 300 mln. moeten leiden in 1980, zullen aan het burgerlijke en het militaire overleg worden voorgelegd.

— De rijksbijdragen op het terrein van de sociale zekerheid voor 1980 worden verminderd met f 750 mln. Deze vermindering kan worden gerealiseerd door, ten dele structurele, bijstellingen enerzijds en door tijdelijke vermindering in de afdracht van rijksbijdragen anderzijds.

(Voortzetting en slot volgende aflevering)

Uitgevers Int Uitg- en Handelmij „Systemen Keesing" B V, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N V Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen

STEMBUSZEGE VOOR MUGABE

Medio 1979 bevond de kwestie-Rhodesië* zich in een impasse. In april 1979 waren in Rhodesië als uitvloeisel van het akkoord i.~een zogeheten interne regeling (pag. i45 e.v. - 1978) de eerste ,,één man - één stem" verkiezingen gehouden (pag. 604 e.v. - '79). Op grond van de verkiezingsuitslag kwam toen in Salisbury, de hoofdstad van Rhodesië, een zwart meerderheidsbewind aan de macht met bisschop Abel Moezorewa als premier en Josiah Gumede als president.

Maar dit bewind werd internationaal niet erkend. Het werd afgewezen door de Afrikaanse staten en steeds feller bestreden door het Patriottisch Front van Robert Mugabe en Joshua Nkomo. Ook de regeringen van Engeland en de VS wilden de regering-Moezorewa niet erkennen en evenmin de sancties tegen dat land opheffen. Een bezoek van bisschop Moezorewa aan de VS en Engeland in de eerste helft van juli 1979 leverde kennelijk weinig resultaat op. De uitgebreide privileges die in Rhodesië onder de nieuwe grondwet aan de blanken waren toegekend en het uitblijven van een brede internationale erkenning werden als bezwaren tegen het bewind in Salisbury aangevoerd.

Ter voorbereiding van nieuwe voorstellen voerde de Britse regering in juni en juli 1979 met Afrikaanse staatshoofden en vertegenwoordigers van het Patriottisch Front en de regering-Moezorewa (pag. 638/2 e.v. - '79). Op 25 juli 1979 verklaarde de Britse premier, mevr. Thatcher, in het Lagerhuis dat de komende Gemenebest-conferentie te Loesaka (Zambia) een belangrijk stadium in het overleg zou vormen. Die conferentie (1-7 aug.) nam in haar slotcommuniqué een tekst op, waarin bezorgdheid werd geuit over de potentiële gevaren, die inherent zijn aan de bestaande situatie in zuidelijk Afrika. De regeringsleiders beklemtoonden daarom de dringende noodzaak om bevredigende oplossingen voor de resterende problemen van dit gebied te vinden. Vervolgens werd gesteld:

,.M.b.t. de situatie in Rhodesië de regeringsleiders daarom

a. bevestigden dat zij zich geheel verbonden hadden tot een echt zwart meerderheidsbewind voor het volk van Zimbabwe;

b. erkenden, in dit verband, dat de constitutie van de interne regeling in bepaalde belangrijke opzichten tekort schiet;

c. volledig aanvaardden dat het de constitutionele verantwoordelijkheid van de Britse regering is om legale onafhankelijkheid te verlenen aan Zimbabwe op basis van een meerderheidsbewind;

d. erkenden dat het zoeken naar een duurzame regeling alle partijen in het conflict moet omvatten;

e. zich diep bewust waren van de dringende noodzaak om zo'n regeling te bereiken en vrede te verschaffen aan het volk van Zimbabwe en zijn buren;

f. aanvaardden dat onafhankelijkheid op basis van een meerderheidsbewind de aanvaarding vereist van een democratische grondwet met inbegrip van passende waarborgen voor minderheden;

g. erkenden dat de regering, die onder zo'n onafhankelijkheidsgrondwet wordt gevormd, moet worden gekozen via vrije en eerlijke verkiezingen met goed toezicht onder het gezag van de Britse regering en met waarnemers van het Gemenebest;

h. juichen de indicatie van de Britse regering toe dat een geschikte procedure om het bereiken van deze doelstellingen naderbij te brengen eruit zou bestaan om een constitutionele conferentie bijeen te roepen waartoe alle partijen zouden worden uitgenodigd; en

i. aanvaardden bijgevolg dat het een belangrijke doelstelling moest zijn om een staking van de vijandelijkheden te bewerkstelligen en een beëindiging van de sancties als onderdeel van de uitvoeringsprocedure van een duurzame regeling."

Mugabe (r.)op bezoek bij de Britse gouverneur, Lord Soames.

Vervolgens belegde de Britse regering een z.g. constitutionele conferentie met een delegatie van de regering van Salisbury en een delegatie van het Patriottisch Front. Deze conferentie werd op 10 sept. 1979 geopend en op 21 dec. gesloten. Aan het slot daarvan werd door de partijen een akkoord getekend over de drie basiselementen voor een oplossing van het Rhodesische probleem: 1) een onafhankelijkheidsgrondwet die een meerderheidsbewind garandeert; 2) regelingen voor de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid om vrije en eerlijke verkiezingen te verzekeren; en **3)** regelingen voor een staakt-het-vuren.

Toen het slotakkoord nagenoeg vaststond, maakte de Britse regering op 7 dec. bekend dat Lord Soames gouverneur van Rhodesië werd voor de periode tot de onafhankelijkheid. Met zijn aankomst in Salisbury op 12 dec. keerde Rhodesië zo 14 jaar na de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring terug onder Brits koloniaal bestuur. Op 28 dec. werd een staakt-het-vuren van kracht. Op 13 resp. 27 jan. 1980 keerden Nkomo en Mugabe naar Rhodesië terug. Temidden van toenemend geweld werden de verkiezingen voor het 100 zetels tellende Huis van Afgevaardigden voorbereid.

Van die zetels waren 20 voor blanken gereserveerd en die werden bij de verkiezing op 14 febr. alle gewonnen door het Rhodesische Front van ex-premier Ian Smith. De verkiezingen voor de 80 zwarte zetels van 27-29 febr. leverden bij een opkomst van ruim 90% een absolute meerderheid op voor de Zimbabwe African National Union — Patriotic Front (ZANU-PF) van Robert Mugabe. Deze partij verwierf 57 zetels tegen het Patriottisch Front (PF) van Joshua Nkomo 20 en de United African National Congress (UANC) van bisschop Moezorewa 3. Door deze uitslag wordt de guerrillaleider Mugabe binnenkort als premier de onbetwiste leider van het nieuwe Zimbabwe.

Hieronder en in de volgende aflevering wordt nader ingegaan op de totstandkoming van het Rhodesië-akkoord.

* De wettige naam van het land is Zuid-Rhodesië (Southern Rhodesia), maar sinds Zambia (het voormalige Noord-Rhodesië) in 1964 onafhankelijk werd, was in de praktijk, behalve in juridische of historische context. de naam ,,Rhodesië" ingeburgerd. De nationalistische leiders noemen het land Zimbabwe, terwijl de regering van Moezorewa de naam ,,Zimbabwe-Rhodesië" invoerde.

Weekblad 49ste jaargang No. 2527, pag. 31231-31246

Uitnodigingen voor constitutionele conferentie. Britse constitutionele voorstellen

Op 14 aug. 1979 maakte de Britse regering bekend dat een constitutionele conferentie op 10 sept. te Londen bijeengeroepen zou worden om te spreken en overeenstemming te bereiken over de bepalingen van een onafhankelijkheidsgrondwet voor Rhodesië. Daartoe waren vertegenwoordigers van zowel de regering te Salisbury als van het Patriottisch Front uitgenodigd.

Tegelijk werd een schets gepubliceerd van Britse voorstellen voor een onafhankelijkheidsgrondwet, die volgens de Britse regering aanvaardbaar zouden zijn voor het Rhodesische volk en op basis waarvan zij bereid was de onafhankelijkheid te verlenen en de sancties op te heffen. Deze voorstellen luidden als volgt:

1. Zimbabwe zal een onafhankelijke soevereine staat zijn, waarin alle burgers gelijke rechten onder de wet zullen genieten.

2. Er zal een constitutioneel staatshoofd zijn.

3. De regeringsleider zal de premier zijn, die een lid van het Huis van Afgevaardigden zal zijn en die de steun van een meerderheid in dat Huis heeft. De bevoegdheid om ministers te benoemen en te ontslaan zal worden uitgeoefend in overeenstemming met het advies van de premier.

4. Het parlement zal bestaan uit een Senaat en een Huis van Afgevaardigden. De Senaat zal indirect worden gekozen en een meerderheid van zijn leden zal uit Afrikanen bestaan. Hij zal de macht hebben om wetten, die door het Huis van Afgevaardigden zijn goedgekeurd, te vertragen, maar niet te blokkeren. Het Huis van Afgevaardigden zal rechtstreeks worden gekozen middels algemeen volwassenenkiesrecht.

5. Voor een nader vastgestelde minimumperiode na de onafhankelijkheid zal het Huis van Afgevaardigden een minderheid aan zetels hebben die gereserveerd zijn voor afgevaardigden, die door de Europese (= blanke) gemeenschap worden gekozen. De verhouding van deze zetels tot het totaal aantal zetels in het Huis zal een punt van bespreking vormen tussen de Britse regering en de Rhodesische partijen.

6. Het parlement zal de bevoegdheid hebben om de grondwet te amenderen. die procedures zal voorschrijven welke moeten worden gevolgd bij het effectueren van zulke amendementen volgens regels die lijken op degene welke zijn opgenomen in andere, door Groot-Brittannië verleende onafhankelijkheidsconstituties.

7. De constitutie zal de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht beschermen.

8. Krachtens de wet zullen ambtenaren de instructies van de ministers uitvoeren. De bevoegdheid om leden van de openbare dienst te benoemen, te ontslaan en disciplinair te straffen zal berusten bij een onafhankelijke commissie voor de openbare dienst. De constitutie zal de pensioenrechten van ambtenaren beschermen.

9. De bevelhebbers van de politie en van de defensietroepen zullen handelen in overeenstemming met algemene beleidsrichtlijnen uitgevaardigd door de premier of een andere verantwoordelijke minister. De politiecommissaris en elke bevelhebber van de defensietroepen zal verantwoordelijk zijn voor het bestuur en de operationele controle van hun troepen. Er zullen onafhankelijke dienstcommissies zijn voor de respectieve troepen, die voorgeschreven bevoegdheden zullen hebben op het terrein van discipline en organisatie.

10. De commissie voor de openbare dienst, en de andere dienstcommissies zullen worden benoemd op een basis, en met een taakomschrijving, die rekening houdt met de behoefte om een hoge mate van efficiency te handhaven en die ook de legitieme aansprake van de meerderheid van de bevolking op grotere vertegenwoordiging in alle vormen van openbare ambten erkent. De bevoegdheid om bepaalde hoge benoemingen in de openbare dienst en bij andere diensten te verrichten zal berusten bij de premier, die handelt na overleg met de betrokken commissie.

11. Er zal een volledig justitiabele verklaring van rechten komen alsmede een onafhankelijke functionaris om in de toepassing daarvan te assisteren.

In een begeleidende verklaring stelde de Britse regering dat zij andere mogelijkheden niet uitsloot, mits de partijen daarmee konden instemmen. Haar doelstelling was ,,een onafhankelijkheidsgrondwet... die een brede internationale instemming voor de nieuwe staat zal verzekeren en die vergelijkbaar zal zijn met degene waaronder Groot-Brittannië onafhankelijkheid heeft verleend aan andere voormalige afhankelijke gebieden". Zodra een aanvaardbare basis voor onafhankelijkheid zou zijn overeengekomen, zou Groot-Brittannië zijn ,,volledige rol als de constitutioneel verantwoordelijke autoriteit" spelen ,,bij het leiden van Rhodesië op die basis naar onafhankelijkheid zodra dat doenlijk is". Het aanvaardde zijn constitutionele verantwoordelijkheid zonder reserve.

Bij het verzenden van de uitnodigingen voor de conferentie, deed de Britse regering een beroep op de partijen om de onderhandelingen in een constructieve en vooruitziende geest tegemoet te treden en ,,de grondslagen te leggen voor een vrije, onafhankelijke en democratische maatschappij, waarin alle Rhodesiërs, ongeacht hun ras of politieke overtuiging, in staat zouden zijn in veiligheid en in vrede met elkaar en hun buren te leven".

Inzake de militaire kwesties die met de overgang naar een legale onafhankelijkheid verband hielden meende de Britse regering dat die moesten worden besproken zodra de bewoorden van een onafhankelijkheidsgrondwet waren overeengekomen. Tegelijk trachtte zij de partijen ervan te doordringen dat de kansen op een succesvolle conferentie aanzienlijk zouden worden vergroot als beide partijen een staakt-het-vuren in acht namen.

Antwoorden op Britse uitnodiging

Op 15 aug. maakte de regering van bisschop Abel Moezorewa bekend dat zij de Britse uitnodiging voor de conferentie had aanvaard. Zij beklemtoonde dat zij de regering uitoefende krachtens de algemene verkiezingen van april 1979, die waren ,,aanvaard door alle verantwoordelijke waarnemers, inclusief die van de Conservatieve Partij, als vrij en eerlijk" (zie pag. 604/3-1979). Bijgevolg vertegenwoordigde de regering-Moezorewa het land en zou haar delegatie bestaan uit afgevaardigden van de regering van nationale eenheid. De delegatie, waarvan de samenstelling op 22 aug. werd bekendgemaakt, bestond uit zes leden van de UANC (United African National Council), twee van het Rhodesische Front, twee van de United National Federal Party en twee van de Zimbabwe African National Union — Sithole. De leiders van deze partijen, resp. bisschop Moezorewa, Ian Srnith, Chief Kayisa Ndiweni en ds. Ndabaningi Sithole, waren alle in de delegatie opgenomen. Het standpunt van de regering-Moezorewa m.b.t. de conferentie werd door de bisschop op 22 aug. als volgt vertolkt: zij zou de conferentie bijwonen op basis van geen voorwaarden vooraf, in een open geest en op een constructieve wijze; zij beschouwde de conferentie echter niet als een conferentie van alle partijen.

Het antwoord van de mede-voorzitters van het Patriottische Front, Joshua Nkomo en Robert Mugabe, op de Britse uitnodiging was vervat in een op 20 aug. te Dar-es-Salaam uitgegeven verklaring, waarin het Patriottisch Front zich bereid verklaarde om ,,in serieuze onderhandelingen met de Britse regering" te treden teneinde na te gaan of er een substantieel gebied van gemeenschappelijke overeenstemming bestond. Het Front verwierp echter ,,zowel het voorgestelde constitutionele kader, dat de constitutie van de illegale interne regeling tot basis

heeft, als het voorstel van een staakt-het-vuren" Het verklaarde zich ook tegen het opnemen in een grondwet van een voorkeursbehandeling voor bepaalde groepen of gemeenschappen ,,op geen andere bases dan die van ras of kleur". Voorts werd door het Front gesteld dat de Britse regering, ,,die in het openbaar de frauduleuze verkiezingen, gehouden door het huidige illegale regime in april, als vrij en eerlijk had onderschreven en die zich ten gunste van de opheffing van sancties had uitgesproken, elk recht om toe te zien op het proces van verandering verspeeld" had.

Opening constitutionele conferentie

Op 10 sept. 1979 werd in het Lancaster House te Londen de constitutionele conferentie i.z. Rhodesië geopend met Lord Carrington, de Britse minister van buitenlandse en Gemenebestzaken, als voorzitter èn leider van de Britse delegatie, die voorts bestond uit de Lord Privy Seal, Sir Ian Gilmour, en de procureur-generaal, Sir Michael Havers.

De delegatie van de regering uit Salisbury werd geleid door de premier, bisschop Abel Moezorewa. De delegatie van het Patriottisch Front werd geleid door Robert Mugabe van de Zimbabwe African National Union (ZANU) en Joshua Nkomo van de Zimbabwe African People's Union (ZAPU).

Bij de opening van de conferentie op 10 sept. verklaarde Lord Carrington dat de Britse regering de conferentie op basis van dezelfde beginselen en met hetzelfde vaste voornemen om te slagen benaderde als zij voorgaande onafhankelijkheidsconferenties had benaderd. Tegelijk beklemtoonde hij dat een akkoord slechts mogelijk was als de partijen tot compromissen bereid waren. Het was een illusie te menen dat enigerlei regeling ooit volledig aan de eisen van beide partijen kon voldoen.

Na de oprningsverklaringen stemden de delegaties van Salisbury en het Patriottisch Front op 12 sept. met Lord Carringtons suggestie in dat het eerste punt op de agenda de onafhankelijkheidsconstitutie zou zijn. De doelstelling was volgens Lord Carrington het beëindigen van de oorlog en die kon niet worden bereikt, tenzij er eerst overeenstemming bestond over de toekomstige status van het land, waarover de strijd was gegaan, d.w.z. een akkoord over de constitutie. Als daarover een akkoord kon worden bereikt, en zo de oorzaken van de oorlog werden weggenomen, dan zou het mogelijk zijn over te gaan tot de praktische regelingen om die (oorlog) te beëindigen, nl. de regelingen voor de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid en het staakt-het-vuren. Overeenstemming over de constitutie zou echter afhankelijk zijn van akkoorden, die over de regelingen voor de uitvoering ervan tot stand zouden komen, aldus Lord Carrington.

Britse voorstellen *i.z. de onafhankelijkheidsgrondwet. Houding* Rhodesische delegaties

De Britse voorstellen voor de onafhankelijkheidsgrondwet, die op 12 sept. in grote trekken werden geschetst en die op 3 okt. in gedetailleerde vorm werden ingediend, behelsden de zes beginselen, die opeenvolgende Britse regeringen als de juiste basis voor het verlenen van onafhankelijkheid aan Rhodesië hadden erkend (zie o.m. pag. 634/2 noot-1979).

Hun doelstelling was, naar Lord Carrington op 10 sept. meedeelde, ,,het leggen van de grondslagen voor een vrije, onafhankelijke en democratische maatschappij, waarin alle volken van Rhodesië, ongeacht hun ras of politieke overtuiging, in staat zouden zijn in veiligheid en in vrede met elkaar en met hun buren te leven".

Op 3 okt. wees hij op twee essentiële vereisten voor de ontwikkeling van ,,een waarlijk multiraciale maatschappij gebaseerd op verzoening en wederzijds vertrouwen" in Rhodesië: 1) een echt meerderheidsbewind, de enige basis waarop Engeland bereid was een onafhankelijkheidsgrondwet uit te vaardigen; en 2) een adequate herverzekering voor de leden van de minderheidsgemernschap dat hun belangen, tijdens een aanpassingsperiode, bij voortduring zouden worden vertegenwoordigd en tot uiting gebracht. Dit laatste betekende echter niet dat de blanke minderheid de macht zou hebben om constitutionele amendementen te blokkeren of om effectieve controle uit te oefenen op grote gebieden van de wetgeving. De komende onafhankelijkheidsregering moest een passende controle op de strijdkrachten en de openbare diensten uitoefenen, zo voegde Lord Carrington daaraan toe. Hij verklaarde er zeker van te zijn dat de Britse voorstellen de oplossing vertegenwoordigden die de meeste kans op het waarborgen van overeenstemming bood.

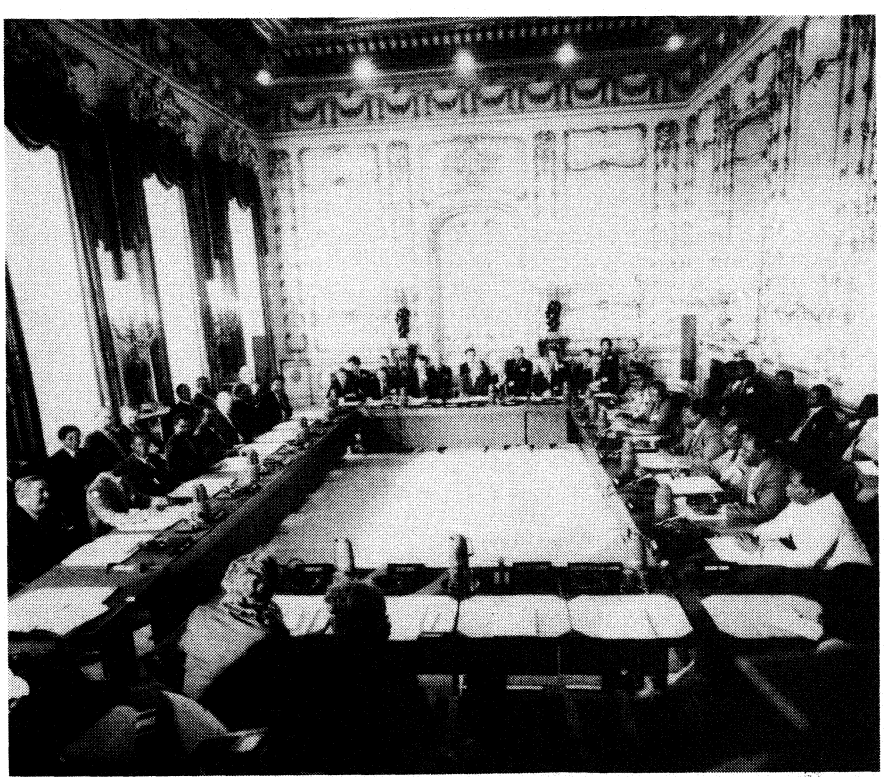

Een overzicht van de openingszitting van de constitutionele conferentie in het Lancaster House te Londen. Links de delegatie van Salisbury, rechts die van het Patriottisch Front en op de achtergrond de Britse delegatie.

Salisbury. Aanvankelijk nam de delegatie van Salisbury het standpunt in, dat de grondwet volgens de interne regeling (pag. 603/2-'79) die op 1 juni in werking was getreden en die zij op 14 september als conferentiedocument ter tafel bracht reeds voldeed aan de zes door de Britse regering geformuleerde beginselen en derhalve aan de eisen van een onafhankelijkheidsgrondwet. Daarom deed deze delegatie een beroep op de Britse regering de democratisch gekozen regering van bisschop Moezorewa te erkennen, die een meerderheidsbewind had ingevoerd en rassendiscriminatie. had afgeschaft. Voorts riep zij op tot onmiddellijke opheffing van de sancties.

De Britse delegatie erkende dat door de regering van Salisbury vorderingen waren gemaakt, maar zij stelde dat er aanleiding tot verbetering in de huidige illegale grondwet bleef bestaan.

Die gewenste verbeteringen betroffen in het bijzonder het afschaffen van de blokkeringsmacht van de blanke minderheid bij de wetgeving en het waarborgen van de regeringscontrole op, en adequate vertegenwoordiging van de meerderheid van de bevolking in, de diverse openbare en civiele diensten.

Na verdere discussie aanvaardde de delegatie van Salisbury op 5 okt. de gedetailleerde Britse voorstellen, met uitzondering van ex-premier Ian Smith die de voorstellen afwees en vervolgens 's avonds naar Salisbury vertrok. Bisschop Moezorewa stemde nu ook in met het houden van nieuwe verkiezingen, hoewel hij het ,,onnodig en oneerlijk'' vond t.o.v. het electoraat.
Voorts herhaalde hij zijn oproep tot het opheffen van de sancties.

Patriottisch Front. Op 14 sept. had het Patriottisch Front inmiddels eigen constitutionele voorstellen ingediend, die in veel opzichten van de Britse verschilden. O.m. maakte het Patriottisch Front bezwaar tegen een afzonderlijke parlementaire vertegenwoordiging voor de blanke minderheid, daar dit racistisch werd geacht; tegen de voorgestelde onaantastbaarheid van de beschermende bepalingen in de verklaring van de rechten (in het bijzonder de bepalingen m.b.t. de vrijwaring tegen onteigening van bezit en het garanderen van pensioenrechten in de openbare dienst); en tegen het beginsel van een dubbel staatsburgerschap en het verlenen van het staatsburgerschap aan degenen die Rhodesië sinds de illegale onafhankelijkheidsverklaring van 1965, de z.g. UDI, waren binnengekomen. Daarentegen wenste het Patriottisch Front een uitvoerende president met verreikende bevoegdheden.

Begin oktober echter had het Patriottisch Front de Britse voorstellen i.z. een regeringssysteem met een premier aanvaard alsook de Britse voorstellen die in gereserveerde zetels voor de blanke minderheid voorzagen. Lord Carrington had tevoren beklemtoond dat een interimperiode na de onafhankelijkheid van essentieel belang was om de minderheidsgemeenschap gerust te stellen en haar de tijd te geven zich aan het nieuwe regeringssysteem aan te passen.
Daartoe was een afzonderlijke vertegenwoordiging in het parlement essentieel. Maar om het beginsel van een meerderheidsbewind te waarborgen stelde hij op 9 okt. dat de grondwet een bepaling zou bevatten die moest voorkomen dat een partij, die de blanke minderheid vertegenwoordigde, een coalitie kon aangaan met een andere partij dan die welke het grootste aantal algemene zetels bezette.

Deze bepaling was opgenomen in de ,,illegale'' grondwet van 1979. Het Patriottisch Front had gesuggereerd dat leden van het Huis van Afgevaardigden, die voor de blanke zetels waren gekozen, in geen enkele coalitieregering konden optreden. Dit was van Britse kant verworpen, omdat dit zou betekenen dat een deel van de bevolking werd uitgesloten van een aandeel in de regering.

Op andere punten evenwel bleef overeenstemming uit. Op 9 okt. verklaarde Lord Carrington dat een weigering van het staatsburgerschap aan degenen die Rhodesië sinds 1965 waren binnengekomen immense problemen zou scheppen en zou ingaan tegen de Britse bedoeling om een regeling gebaseerd op verzoening te verzekeren. Ook wees hij erop dat het onaantastbaar maken van de voornaamste beschermende bepalingen in de verklaring van de rechten bijzonder noodzakelijk was in zo'n door de oorlog verscheurd land als Rhodesië.
Wat de grondkwestie betrof handhaafde Lord Carrington zijn standpunt dat de Britse voorstellen eerlijk waren en de Rhodesische regering in staat zouden stellen onvoldoende benutte landbouwgrond voor vestiging te verwerven tegen de betaling van adequate vergoeding.

In dit verband maakte de Britse regering op 11 okt. bekend dat Engeland, binnen de door zijn financiële middelen gestelde grenzen, bereid was technische en kapitaalhulp te verschaffen om kolonisatie en landbouwontwikkeling in Rhodesië te steunen en om de pogingen van een onafhankelijk Rhodesië voor het verwerven van internationale bijstand voor zo'n ontwikkeling te ondersteunen.
Reeds eerder had het Patriottisch Front gesuggereerd dat de conferentie verder zou gaan met het bespreken van de regelingen vooraf gaand aan de onafhankelijkheid, terwijl het zich zijn houding t.o.v. de geschilpunten voorbehield. Dit werd echter door Engeland verworpen en op 19 okt. aanvaardde het Patriottisch Front de onafhankelijkheidsgrondwet, afhankelijk van de definitieve overeenstemming over de overgangsregelingen.

Zo waren na zes weken van onderhandelingen de Britse voorstellen voor de onafhankelijkheidsgrondwet door de beide andere delegaties op de conferentie in wezen goedgekeurd. De nieuwe grondwet, die op de onafhankelijkheidsdag van kracht zal worden, bevat o.m. de volgende bepalingen:

Staatsburgerschap - Elke persoon die het Rhodesische staatsburgerschap onmiddellijk vóór de onafhankelijkheid bezit zal automatisch staatsburger van Zimbabwe worden. Bovendien zullen degenen die hun staatsburgerschap hebben verbeurd of daarvan zijn vervallen verklaard sinds 11 nov. 1965, de datum van de illegale onafhankelijkheidsverklaring, in staat zijn hun staatsburgerschap bij de onafhankelijkheid te herkrijgen. Er zal een voorziening komen voor een dubbel staatsburgerschap.

Fundamentele rechten en vrijheden - De grondwet zal een volledige en justitiabele verklaring van rechten bevatten. Die zal voorzien in waarborgen inzake de fundamentele rechten en vrijheden van het individu, incl. het recht om te leven, persoonlijke vrijheid en de bescherming van de wet; gewetensvrijheid, vrijheid van meningsuiting, van vergadering, van vereniging en bewegingsvrijheid; en bescherming van de privacy van iemands huis en ander bezit alsmede vrijwaring tegen onteigening van bezit zonder prompte en adequate vergoeding. Er zullen ook bepalingen komen voor bescherming tegen discriminatie op grond van ras, stam, plaats van herkomst, politieke meningen, kleur of geloof. (Er zullen vrijstellingen komen m.b.t. de toepassing van het gewoonterecht van de stammen en de speciale rechten van stamleden m.b.t. de ,,Tribal Trust Lands''.)

Uitvoerende macht - Zimbabwe zal een ,,constitutionele'' president als staatshoofd hebben, gekozen door de leden van het parlement, en een ,,uitvoerende'' premier. Krachtens deze regeling zal de uit-

voerende macht formeel bij de president berusten, maar zal die, tenzij anders bepaald, slechts worden uitgeoefend op advies van de Uitvoerende Raad (d.w.z. het kabinet) of, op gezag van deze instantie, de premier of andere ministers. De Uitvoerende Raad zal bestaan uit de premier — de president benoemt de persoon die het best in staat is over een meerderheid in het Huis van Afgevaardigden te beschikken — en andere ministers benoemd door de president op advies van de premier. Alle ministers zullen leden van het parlement zijn.

Parlement - De wetgevende macht zal bestaan uit de president en het parlement, dat een Huis van Afgevaardigden en een Senaat omvat. Elk parlement zal een ambtsduur van vijf jaar hebben, tenzij het voor die tijd wordt ontbonden.
Alle burgers van 18 jaar en ouder zullen gerechtigd zijn te stemmen bij verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden, dat 100 leden zal tellen, t.w. 80 gekozen via een algemeen kiesregister en 20 via een register voor blanke kiezers. De Senaat zal 40 leden tellen, t.w. 14 gekozen door die leden van het Huis van Afgevaardigden die verkozen zijn via het algemene kiesregister: 10 gekozen door die leden van het Huis van Afgevaardigden die verkozen zijn via het register voor blanke kiezers: 10 gekozen door de Raad van stamhoofden: en 6 benoemd door de president op advies van de premier.

De Senaat zal de bevoegdheid hebben de wetgeving tot maximaal 90 dagen op te houden in het geval van gewone wetsontwerpen en voor 8 resp. 180 dagen voor financiële wetsontwerpen en amendementen op de grondwet. Wetsontwerpen in het laatste geval moeten de voorstemmen van 70 leden van het Huis van Afgevaardigden krijgen. behalve voor die bepalingen die betrekking hebben op de afzonderlijke vertegenwoordiging van de blanken in het parlement en de beschermende bepalingen in de verklaring van de rechten. In deze gevallen is voor de eerste zeven resp. tien jaar van de grondwet de unanieme stem van het Huis van Afgevaardigden vereist. Alle constitutionele ontwerpamendementen moeten tweederde van de stemmen in de Senaat krijgen, als zij de goedkeuring van de Senaat binnen 180 dagen willen verzekeren.

Openbare diensten - Belangrijke benoemingen in de openbare dienst zullen worden verricht door de president, handelend op advies van de premier, waarbij laatstgenoemde eerst aanbevelingen gedaan door de commissie voor de openbare dienst overweegt. De premier zal in staat zijn de aanbevelingen te verwerpen, maar dan is hij wel verplicht het parlement daarvan in kennis te stellen. Dezelfde procedure zal van toepassing zijn bij de benoeming van de commissaris van politie, de opperbevelhebbers van de defensietroepen en de opperrechter. Andere benoemingen in de openbare diensten en bij politie en strijdkrachten zullen worden verricht op basis van normale criteria, hoewel ook rekening zal moeten worden gehouden met algemene beleidsinstructies, die door de president worden gegeven om een passende vertegenwoordiging van alle groepen van de bevolking in de staatsdienst te bereiken. (Een dergelijke bepaling ontbrak t.a.v. de benoemingen bij de rechterlijke macht, daar deze louter op basis van kwalificaties worden verricht.)

Leden van de commissie voor openbare diensten, en van soortgelijke instanties van de politie, justitiële en krijgsmachtdiensten zullen door de president worden benoemd op advies van de premier en zullen worden gekozen vanwege hun bekwaamheid en ervaring in bestuurszaken, hun professionele kwalificaties of hun geschiktheid anderszins. Een beperkt aantal leden van de relevante commissie, maar niet noodzakelijk een meerderheid moeten terzake dienende ervaring in de betrokken dienst hebben opgedaan.

Regelingen voor de periode voorafgaand aan *cle* onafhankelijkheid

Op 2 nov. 1979 deed Lord Carrington gedetailleerde voorstellen voor de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid, die reeds op 22 okt. in grote lijnen waren geschetst.
Lord Carrington stelde op 2 nov. dat de Britse voorstellen uitgingen van de erkenning dat het primaire doel van de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid was het houden van ,,vrije en eerlijke verkiezingen onder behoorlijke supervisie van het gezag van de Britse regering". Dit vereiste naar zijn zeggen het scheppen van omstandigheden waaronder beide zijden zich in staat zouden voelen deel te nemen aan de verkiezingen op voet van gelijkheid, en dat kon, op zijn beurt, slechts worden bereikt met de verzekering dat het bestuur van Rhodesië tijdens de verkiezingen eerlijk en onpartijdig zou zijn. Daar internationaal gesteld werd dat het de verantwoordelijkheid van Groot-Brittannië was Rhodesië naar een legale onafhankelijkheid te voeren, aldus Lord Carrington, had de Britse regering besloten dat de noodzakelijke voorwaarden slechts konden worden vervuld, als zij, voor het eerst, directe verantwoordelijkheid op zich zou nemen voor het bestuur van Rhodesië alsmede voor de verkiezingsregelingen. Dit zou de politieke partijen vrij laten om zich op de verkiezingen te concentreren en naar een mandaaat van het volk te streven.

Lord Carrington wees er ook op dat tegen de achtergrond van een oorlog en de zekere moeilijkheden van een staakt-het-vuren de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid niet Ianger moest duren dan nodig was voor de partijen om hun opvattingen adequaat aan de bevolking uiteen te zetten. Koe langer die periode duurde, des te groter was het risico van een mislukken van het staakt-het-vuren.
Lord Carrington beklemtoonde dat de Britse regering niet lichtvaardig had besloten tot het aanvaarden van directe verantwoordelijkheid voor het bestuur van Rhodesië en dat zij zich volledig bewust was van daaruit voortvloeiende ernstige risico's. Maar zij was bereid die verantwoordelijkheid te aanvaarden als zulks zou waarborgen dat Rhodesië tot een legale onafhankelijkheid kon komen met een regering, die in vrije en eerlijke verkiezingen gekozen was en waarin alle partijen konden deelnemen.

Aanvankelijk kantte de regering-Moezorewa zich tegen het Britse voorstel dat zij afstand zou doen van haar macht ten gunste van een Britse gouverneur. Zij wees erop dat de meeste van haar leden niets van doen hadden met de illegale onafhankelijklieidsverklaring en gekozen waren om Rhodesië te regeren, en zij betoogde dat zij dat moest blijven doen tijdens de interim-periode, terwijl de Britse regering de verantwoordelijkheid aanvaardde voor het houden van toezicht op de verkiezingen. Na echter Britse garanties te hebben gekregen inzake de organisatie van de verkiezingen en na de Britse toezegging te hebben ontvangen dat de sancties zouden worden opgeheven wanneer Rhodesië tot de legaliteit terugkeerde, aanvaardde de delegatie van bisschop Moezorewa de gedetailleerde Britse voorstellen op 5 nov. Bij die gelegenheid drong zij erop aan dat de verkiezingen zo spoedig mogelijk plaats zouden vinden, opdat onafhankelijkheid en internationale erkenning snel konden worden bereikt.

De voorstellen van het Patriottisch Front voor de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid behelsden complexe regelingen voor een deling van de macht alsmede de herstructurering van de politie en de veiligheidstroepen vóór de verkiezingen. Speciaal werd voorgesteld dat a) het land zou worden bestuurd door een regeringsraad, samengesteld uit vier vertegenwoordigers van het Patriottisch Front, drie van de regering-Moezorewa en een Britse voorzitter; b) de veiligheids- en politietroepen gelijkelijk uit personeel van het Patriottisch Front en de regering van Salisbury zouden worden samengesteld; en c) er een vredesmacht en politie-eenheden van de Verenigde Naties zouden komen. Wat het laatste punt betreft werd betoogd dat het Gemenebest-akkoord van Loesaka in een supervisie van de verkiezingen door een internationale instantie optredend onder Brits gezag voorzag. Andere voorstellen betroffen een nieuw kiezersregister en een nieuwe afbakening van de kiesdistricten, zaken waarvoor een over-

gangsperiode van zes maanden noodzakelijk werd geacht.

In de daaropvolgende gedachtenwisselingen gaven de vertegenwoordigers van Groot-Brittannië te kennen dat de voorstellen voor een deling van de macht onpraktisch waren in de huidige omstandigheden ,,een recept voor impasse en ve - warring" en dat zaken als de machtsoverdracht en de reorganisatie van regeringsinstellingen eigenlijk de periode na de onafhankelijkheid betroffen.

Bovendien had het Patriottisch Front bij de indiening van zijn voorstellen de vrees geuit dat de noodzaak voor de Britse gouverneur om zijn gezag via bestaande instellingen uit te oefenen diens onpartijdigheid ernstig zou ondergraven. M.b.t. die vrees wees de Britse regering erop dat er geen praktisch alternatief voor die regeling bestond en dat de bevoegdheden van de gouverneur zo waren ontworpen dat hij in staat werd gesteld eerlijkheid te waarborgen zowel bij het bestuur van het land als bij de organisatie van de verkiezingen. De Britse regering verklaarde zich vastbesloten haar verantwoordelijkheden terzake na te komen.

De verantwoordelijkheid van Groot-Brittannië om rechtstreeks toezicht te houden op de verkiezingen werd beklemtoond door de Britse regering. Volgens haar had het akkoord van Loesaka dat bedoeld, ook al meende het Patriottisch Front van niet, en had geen regering van het Gemenebest daar bezwaar tegen gemaakt, toen zij van de Britse voorstellen op de hoogte werd gesteld.

Wat betreft de registratie van de kiezers en de afbakening van de kiesdistricten meende de Britse delegatie dat die zaken veel meer tijd dan zes maanden zouden vergen. Zij herhaalde de noodzaak om de interim-periode zo kort mogelijk te laten duren en suggereerde de duur ervan te stellen op twee maanden vanaf de effectieve ingangsdatum van het staakt-het-vuren. Tegelijk beloofde de Britse regering alle mogelijke maatregelen te zullen nemen om frauduleus stemmen te voorkomen.

Deze en andere geschilpunten bleven tot medio november bestaan. Er volgde verder overleg, waaronder afzonderlijke besprekingen tussen elk van de partijen en president Kaoenda van Zambia, die Londen van 8 tot 11 nov. bezocht, terwijl ook de positie en de rol van de diverse strijdkrachten tijdens de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid werd opgehelderd. Daarop aanvaardde het Patriottisch Front op 15 nov. de Britse voorstellen, met de aantekening dat die aanvaarding, evenals die van bisschop Moezorewa, afhankelijk was van het bereiken van overeenstemming over een staakt-het-vuren.*

Krachtens het akkoord werden de volgende regelingen getroffen m.b.t. het interim-bestuur en de verkiezingen:

BESTUUR Bet interim-bestuur van Rhodesië zal worden toevertrouwd aan een Britse gouverneur, die volledig uitvoerend en wetgevend gezag zal bezitten, met inbegrip van bevoegdheden om wetten te maken voor de vrede, orde en goed bestuur van het land Alle openbare autoriteiten, incl de civiele dienst, politie en defensietroepen, zullen handelen in overeenstemming met de instructies van de gouverneur, zoals ook de strijdkrachten van het Patriottisch Front zullen doen De gouverneur zal worden bijgestaan door een plaatsvervangend gouverneur en een team van adviseurs, die allen Britten zullen zijn, maar in het dagelijks bestuur van het land zal hij werken door middel van de bestaande openbare diensten Hij zal evenwel waarborgen dat deze niet op willekeurige wijze opereren, noch op een manier die de voorwaarden voor vrije en eerlijke verkiezingen zou kunnen beinvloeden

De handhaving van wet en orde zal tot de verantwoordelijkheid van de huidige burgerpolitie behoren, die handelt onder controle van de gouverneur, welke door zijn politie-adviseur en Bntse politieofficieren wordt uitgeoefend De bevelhebbers van de wederzijdse troepen zullen tegenover de gouverneur verantwoordelijk zijn voor de handhaving van het bestand, wat de enige rol van de strijdkrachten gedurende de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid is

Met de terugkeer tot de legaliteit, en met een effectief staakt-het-vuren, zal de noodzaak voor de staat van beleg ophouden te bestaan Alle willekeurig en op politieke gronden gedetineerde personen zullen worden vrijgelaten De gouverneur zal zulke zaken binnen zijn jurisdictie opnieuw bekijken en de Britse regering zal eisen de genoegdoening te ontvangen dat soortgelijke procedures zullen worden gevolgd in het geval van personen die buiten Rhodesie zijn gedetineerd

VERKIEZINGEN De gouverneur zal verantwoordelijk zijn voor alle aspecten van de organisatie van de verkiezingen, en hij zal waarborgen dat die zullen plaatsvinden onder eerlijke en onpartijdige omstandigheden Een verkiezingscommissaris, benoemd door Groot-Brittanme. zal verantwoordelijk zijn voor het toezicht op de verkiezingen. Gedurende de verkiezingscampagne zal er bewegingsvrijheid, vrijheid van vergadering en vrijheid van meningsuiting zijn, alle partijen zullen hun politieke activiteiten vreedzaam en binnen de grenzen van de wet ontplooien, en zij zullen alle vrije en ongecensureerde toegang tot de openbare media hebben. Passende maatregelen zullen ook worden getroffen om de veiligheid van alle deelnemers te waarborgen

Teneinde de partijen in staat te stellen zich ervan te overtuigen dat de verkiezingen eerlijk en onpartijdig zijn, zal een verkiezingsraad worden Ingesteld, die bestaat uit de verkiezingscommissaris en vertegenwoordigers van elke partij die aan de verkiezingen deelneemt Deze zal een algemene consultatieve functie hebben de individuele leden erian zijn in staat stappen te doen in elke aangelegenheid betreffende de verkiezingen bij de verkiezingscommissaris Deze laatste zal waarborgen dat beschuldigingen i z. oneerlijke praktijken zullen worden onderzocht en dat bij constatering van dergelijke praktijken corrigerend zal worden opgetreden Bovendien zullen de regeringen van het Gemenebest waarnemers naar de verkiezingen sturen om erop toe te zien dat de verkiezingen eerlijk worden geleid en dat Groot-Brittanme zijn verantwoordelijkheid bij de supervisie ervan vervult

De verkiezingen zullen worden gehouden onder de kieswetbepalingen van de onafhankelijkheidsgrondwet, waarbij de Britse regermg de maatregelen treft die nodig zijn om die (bepalingen) in werking te doen treden Verkiezingen voor de algemene zetels (common roll seats) zullen op partijbasis worden gehouden, en die voor de blanke zetels (white roll seats) op basis van bestaande kiesdistricten. Met het oog op de uitzonderlijke omstandigheden van de verkiezingen zullen de ingezetenenkwalificatiec voor kiezers en verkiezingskandidaten niet van toepassing zijn, noch zal er een registratie van kiezers plaatsvinden Kiezers evenwel zullen een identiteitsbewijs en een bewijs van hun kiesrecht moeten overleggen om te kunnen stemmen De Britse regering zal ook bijstand verlenen om vluchtelingen buiten Rhodesie in staat te stellen terug te keren en hun stem bij de verkiezingen uit te brengen

Besprekingen over een staakt-het-vuren

Britse voorstellen inzake een staakt-het-vuren werden op 16 nov. 1979 ingediend, waarna daaraan op 22 nov. details m.b.t. de uitvoering werden toegevoegd. Lord Carrington wees de conferentie op 16 nov. op de noodzaak om een eind te maken aan de oorlog met zijn ellende en materiële verwoesting zowel voor Rhodesië als voor zijn buurlanden. Nu over een meerderheidsbewind overeenstemming was bereikt en de partijen bereid waren hun geschillen in verkiezingen te regelen vroeg hij de partijen of het nodig was dat de gevechten nog langer voortduurden. De deelnemers aan een vrije verkiezing moesten zich verplichten om een vreedzame campagne te voeren en zich te onderwerpen aan het verkiezingsresultaat, hoe dat ook mocht uitvallen.

(Voortzetting volgende aflevering)

* Op verzoek van het Patriottisch Front werd beklemtoond dat zowel de troepen van het Front als die van de regering te Salisbury gelijkelijk verantwoordelijk zouden zijn jegens de gouverneur voor de naleving van het staakt-het-vuren en dat zij onder zijn gezag zouden komen.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

TWEEDE KAMER ACCEPTEERT LOONPAUZE

Het kabinet heeft op 10 jan. een loonpauze voor de duur van twee maandrn afgekondigd (pag. 74/3 e.v.). In de Tweede Kamer is hierover op 23 jan. een debat gehouden.

De loonpauze is in de Tweede Kamer alleen op verzet gestuit van de linkse partijen. De regeringspartijen CDA en VVD steunen het kabinet in zijn besluit CDA-woordvoerder Weijers zei trouwens niet eens behoefte te hebben gehad aan een debat op dit moment over de loonpauze. De PvdA diende een motie in om de loonpauze af te keuren, maar die motie kreeg geen meerderheid.

Het debat stond mede in het teken van de sombere economische vooruitzichten, zoals die blijken uit cijfers die het Centraal Planbureau onlangs naar voren heeft gebracht (pag. 53/1 e.v.). Het kabinet heeft op grond van die voorspellingen besloten tot een ombuiging van drie a vier miljard op de collectieve uitgaven (overheidsuitgaven en sociale voorzieningen j.

VVD-woordvoerder De Korte zei genoegen te nemen met een ombuiging van vier miljard. het bedrag dat ook steeds uit de mond van minister Andriessen van financiën te horen is geweest. De liberaal beschouwt dat bedrag wel als een minimum, want eigenlijk kwam hij tot de conclusie dat er voor 3,5 à 6 miljard zou moeten worden bezuinigd. Daarvoor vond hij het nu echter te laat. ,,Op dit moment voor 1980 nog zes miljard aan extra ombuigingen eisen is, hoe plausibel ook, stoere maar ook domme mannentaal'', aldus de heer De Korte.

Dhr. Kombrink (PvdA) wees erop dat een ombuigingsoperatie van 4 miljard een grotere operatie in een jaar is dan Bestek '81 inhield. Hij voorspelde dat dit de regering nooit lukt en voegde eraan toe dat die bezuiniging op dit moment, onnodig, voorbarig en inhoudelijk rampzalig zou zijn.

De heer Kombrink plaatste nogal wat vraagtekens bij de cijfers van het Centraal Planbureau. Hij vroeg zich af, of bepaalde ontwikkelingen, zoals de stijging van de olieprijs, wel zo zouden verlopen als het CPB veronderstelt. De socialist noemde het voorts onduldbaar dat het staatsaandeel in de olie- en gaswinning niet wordt vergroot. Het is onverkoopbaar dat voor 1980 met slechts 500 miljoen aan extra aardgasinkomsten uit de export rekening wordt gehouden. ,,Het is dan volstrekt misleidend te spreken over een nationale verarming van zeven miljard''.

Van forse ombuigingen verwacht de heer Kombrink niets, omdat die het gevaar inhouden van een terugval in de binnenlandse bestedingen. Hij pleitte daarom voor een relatieve stimulering van de bestedingen, wat door de groei-effecten een deel van de ombuigingen overbodig zou maken.

Ondenkbaar noemde dhr. Van Amelsvoort (CDA) het dat bij een teruggang van de economische groei de particuliere en collectieve sector hun expansie voortzetten. Matiging en ombuiging zullen beide nodig zijn. Hij vroeg zich daarbij af of de regering zich bij loonmatiging ook lastenverlichting voorstelt. Dat zou wat ruimte geven aan de koopkracht, aldus de CDA-er.

Dhr. Van Amelsvoort bepleitte ook een snellere verhoging van de aardgasprijzen in de exportcontracten.

De beperking van de collectieve lasten betekent volgens zijn CDA-collega Weijers dat de groei van de werkgelegenheid in de collectieve en semi-collectieve sector minder zal moeten worden in de jaren '80. Dat zijn juist de sectoren die in de jaren '70 hebben bijgedragen tot instandhouding van de werkgelegenheid.

Over de loonpauze zei dhr. Weijers dat die pas geslaagd is te noemen als er een gezamenlijk optrekken van sociale partners en overheid achteraan komt. De regering heeft toegezegd dat zij met de presentatie van een plan de grondslag daarvoor zou leveren. Dat is geen dictaat, maar een voorzet, die overigens niet vrijblijvend moet zijn, aldus de CDA-er. ,,De CDA-fractie wil het Kabinet met de sociale partners voor hun verantwoordelijkheden plaatsen.''

De socialist Van der Doef liet blijken dat zijn fractie eraan gaat twijfelen of de koopkracht tot aan het modale inkomen (rond f 32.000) dit jaar kan worden gehandhaafd. Op dit moment is de PvdA-fractie nog niet zover dat zij die doelstelling wil loslaten, maar zij is voor de socialisten geen dogma, zo zei hij.

Binnen enkele weken, als de ombuigingsplannen van het kabinet op tafel liggen en beter duidelijk is hoe hard de economische gegevens zijn, zal de PvdA-fractie zich nader op het probleem van de koopkrachthandhaving bezinnen. Dhr. Van der Doef toonde zich verontrust over de uitlating van premier Van Agt dat ook de koopkracht van de lagere inkomens ter discussie wordt gesteld. Het past in de sfeer van algemene onrust. Dhr. Van der Doef zei dan ook van minister Albeda nog niet te hebben gehoord op welk niveau hij vindt dat de koopkracht moet worden gegarandeerd.

De VVD-er De Korte vindt koopkrachthandhaving geen begrip waarmee hij nog uit de voeten kan. Voor verreweg de meeste inkomens zal een minlijn niet te vermijden zijn: voor de hogere inkomens een grotere min, voor de lagere een kleinere. Voor dhr. De Korte staat het niet bij voorbaat vast dat wel de koopkracht van de minimumloner gehandhaafd kan blijven, al wil hij de hoop daarop nog niet opgeven.

De VVD wil dat de lonen voor het hele jaar 1980 worden bevroren op het niveau dat bestond bij het ingaan van de loonpauze op 10 januari. Ook vinden de liberalen dat de gestegen energiekosten niet meer moeten worden vergoed in de prijscompensatie per 1 juli. Wel moet er ruimte zijn voor een selectieve herziening van de beloningsverhoudingen (herstructurering. betere beloning van vuil, zwaar en onaangenaam werk). Dat moet een aantal knelpunten op de arbeidsmarkt oplossen. De liberaal denkt dat hiervoor een loonstijging van 0 tot 1% kan worden gebruikt. Ambtenaren moeten hiervan worden uitgesloten, meent hij.

Bij de loonpauze had het kabinet naar de mening van dhr. Van der Doef een uitzondering moeten maken voor de herstructurering van beloningsstructuren en de betere betaling van vuil, zwaar en onaangenaam werk, dit met het oog op de problemen op de arbeidsmarkt. De socialist diende een motie in om alsnog een uitzondering voor die herstructurering mogelijk te maken.

Onder de linkse partijen steunde alleen D'66 de loonpauze. Woordvoerder Engwirda zei dat zijn fractie de maatregel onontkoombaar leek, maar daarmee stelde D'66 zich nog niet achter het in de afgelopen twee jaar gevoerde sociaal-economische beleid. ,,Integendeel, de economische situatie zoals die nu ontstaan is toont in alle duidelijkheid aan dat de aanpak van Bestek '81 volledig heeft gefaald'', aldus dhr. Engwirda.

Op korte termijn valt volgens hem niet te ontkomen aan verdergaande bezuinigingen in de overheidsuitgaven en aan verdergaande matiging van de particuliere inkomens. Handhaving van de koopkracht tot aan het modale inkomen lukt volgens dhr. Engwirda niet meer. Voor de minimuminkomens moet dat wel het geval zijn. Er zou een aftopping van de prijscompensatie kunnen plaatsvinden voor alle inkomens daarboven, aldus de D'66 woordvoerder.

Mevrouw Beckers (PPR) diende een motie in, waarin zij van het kabinet vraagt er geen twijfel over te laten bestaan dat het beginsel van de prijscompensatie wordt gehandhaafd. In de motie zegt mevr. Beckers dat dat tot het modale inkomen moet gebeuren.

CPN-woordvoerder Bakker vond dat het kabinet de economische politieke ervaring van 50 jaar overboord gooit. Het kabinet keert terug tot Colijn, meende hij. Dhr. Bakker benadrukte dat het hanteren van loondwang strijdig is met het meest wezenlijke recht van de vakbeweging. Vakbondsvrijheid is onderhandelingsvrijheid, aldus de communist.

Hij zag geen aanleiding tot ombuigingen en was niet onder de indruk van de term ,,nationale verarming'' die voortdurend wordt gehanteerd. Er is ook een nationale verrijking, aldus dhr. Bakker, daarmee doelend op de waardestijging van het aardgas en het goud.

TK-DEBAT OVER AFTREDEN MINISTER ANDRIESSEN VAN FINANCIEN

De Tweede Kamer heeft op 21 en 26 febr. gedebatteerd over het aftreden van minister Andriessen van financiën. In de eerste ronde werd al duidelijk, dat premier Van Agt en de rest van zijn ministersploeg, en de regeringspartijen CDA en VVD erin geslaagd waren een kabinetscrisis te vermijden.

Doordat de brief van Andriessen aan de minister-president waarin hij zijn motieven om af te treden uitvoerig uiteen zet, nog niet was gepubliceerd, kon er tijdens het debat niet zinnig worden gediscussieerd, zoals PvdA-leider Den Uyl het noemde. Van Agt verklaarde dat de brief nog niet openbaar was gemaakt, omdat de koningin nog niet op de ontslagaanvraag van Andriessen had beschikt.

Den Uyl noemde verder debatteren in die omstandigheid zinloos en stelde voor het debat uit te stellen tot 26 febr. De Kamer ging daarmee akkoord.

Van Agt kwam in het begin van de avond met een korte verklaring in de Kamer. Daarin deelde hij mee dat pogingen om Andriessen alsnog in het kabinet terug te halen, nu definitief gefaald hadden. Andriessen bleef bij zijn resultaat. ,,Wij kunnen dat slechts respecteren, maar wij betreuren het ook, omdat hij niet alleen een capabel bewindsman is, maar ook een hoog gewaardeerde collega en voor menigeen van ons een persoonlijke vriend," aldus Van Agt (zie ook pag. 176/3).

Van Agt verklaarde dat de ontslagaanvrage van Andriessen geen wijziging brengt in de grondslag van het kabinet. Dit werd in het daaropvolgende debat door de fractieleiders Den Uyl (PvdA), Terlouw (D'66), Ria Beckers (PPR) en Marcus Bakker (CPN) fel bestreden.

Maar Lubbers (CDA) en Rietkerk (VVD) steunden het standpunt van de premier. ,,Ik constateer dat het kabinet gezamenlijk toch tot een besluit is gekomen over het te voeren financiële en sociaal-economische beleid en dat de uitvoerig daarvan geen uitstel gedoogt," aldus Lubbers. Rietkerk constateerde dat het kabinet met zijn bezuinigingspakket ,,substantieel tegemoet was gekomen" aan de eisen van de VVD. ,,Een paar weken geleden, toen de nieuwe cijfers van het planbureau bekend werden, hebben wij gesteld dat het kabinet 3 miljard gulden moest bezuinigen, plus de al aan ons beloofde extra bestekbezuinigingen moest realiseren, plus het geld moest vinden voor een belastingverlichting. Dus tezamen 4 miljard gulden. Ik constateer uit de brief aan de sociale partners, die wij vandaag hebben ontvangen, dat het kabinet precies dat heeft gedaan."

Den Uyl kwam tussenbeide: ,,Dus Andriessen ging verder dan de VVD nodig vond?"

Rietkerk: „Andriessen had problemen met wat er naar zijn verwachting nog zou kunnen gebeuren."

PvdA-fractievoorzitter Den Uyl noemde het ontslag van Andriessen ,,een symptoom van de onmacht van dit kabinet van identiteitsverlies dat altijd tot gezagsverlies leidt".

D'66-fractievoorzitter Terlouw zei, dat het kabinet zelfs in de zaken van die week weifelend was opgetreden. Hij vond de brief waarin het kabinetsbeleid staat vervat, onduidelijk en merkte verder op, dat de drie CDA-partijen hun politieke leiders Aantjes, Kruisinga en Andriessen binnen betrekkelijk korte tijd hebben ,,geloosd". De ontslagaanvrage van Andriessen noemde hij een politieke daad van moed. die niets met moeheid te maken heeft, zoals CDA-fractievoorzitter Lubbers eerder op de TV had gesuggereerd.

Lubbers zei, dat hij 's ochtends naar de minister van financiën was toegegaar. om zijn excuus te maken voor die publieke uitlating. ,,Een menselijke fout", zoals hij zei, waaruit Terlouw geen verkeerde conclusie moest trekken, ,,want ik heb dagenlang voor het aanblijven van Frans Andriessen als minister gevochten".

Lubbers toonde zich bijzonder geraakt door wat Terlouw over het CDA en zijn leiders had gezegd. ,,Ik heb in de zeven jaar dat ik in de politiek heb gezeten. nog nooit één man laten vallen". De CDA-fractie had het teleurstellende verlies van haar minister van financiën moeten afwegen tegen de noodzaak dat de genomen beslissingen zouden worden uitgevoerd. Die laatste overweging had de doorslag gegeven. ,,Het wassende water staat tot de enkels, de inflatie mag niet omhoog, de werkgelegenheid moet worden behouden".

Het CDA wil dan ook dat het kabinet, op basis van het regeerakkoord met de VVD, zijn taak voortzet. Lubbers: ,,Het kabinet blijft niet om populair beleid te voeren, maar om harde, onaantrekkelijke maatregelen te nemen. Het zou makkelijker zijn geweest die zware last van ons af te leggen, maar het CDA draagt die last mee".

Den Uyl noemde een woord van respect aan het adres van Andriessen op zijn plaats. ondanks alle verschillen van inzicht, omdat die de consequentie had getrokken van weggaan, toen het kabinet hem niet volgde. Het tegendeel geldt voor minister Albeda (sociale zaken), aldus Den Uyl. Die wilde niet meer dan 2 miljard gulden ombuigen en het zijn er drie geworden. Toch blijft hij zitten. En hij laat geen woord van protest horen als zijn minister-president de vakbeweging schoffeert met volkomen ongerechtvaardigde beschuldigingen over het zogenaamde aantasten van de rechtsorde, aldus de PvdA-leider.

Hoewel de heer Van Agt wel wilde toegeven, dat ook Albeda bezwaren tegen het op 18 febr. in de ministerraad bereikte akkoord had gehad weigerde hij in te gaan op vragen naar de aard van die bezwaren. Evenmin wilde hij zeggen of de minister van sociale zaken intussen zijn bezwaren heeft ingeslikt, dan wel tevreden is gesteld met intussen aangebrachte wijzigingen in de brief aan de sociale partners.

In het vervolgdebat op 26 febr. werd uitvoerig stilgestaan bij uitlatingen, die vice-premier Wiegel een dag tevoren op een VVD-bijeenkomst in Leiden had gedaan. Hij had toen gezegd, dat het door het kabinet besloten bezuinigingspakket in hoofdlijnen niet mocht worden aangetast.

De oppositie vond dat uit de opmerkingen van Wiegel blijkt dat geen open overleg meer mogelijk is met de Stichting van de Arbeid over de arbeidsvoorwaarden in 1980 Dat overleg tussen regering en werkgevers- en werknemersorganisaties had op 27 febr plaats

De oppositie slaagde er evenmin in om de regeringsfracties tot een uitspraak te brengen waardoor dat overleg kan worden gevoerd zonder dictaat op tafel Een door oppositieleider Den Uyl ingediende motie vroeg de Tweede Kamer uit te spreken dat het recente bezuinigingspakket op hoofdlijnen wèl voor wijzigingen vatbaar dient te zijn De motie kreeg slechts de steun van PvdA. D' 66, PPR, PSP en CPN De CDA-fractie, waarop de PvdA bij het opstellen van de motie het oog gericht had, zag de motie als een blijk van wantrouwen aan het adres van minister van sociale zaken Albeda, ook al meende Den Uyl dat ze juist een steun voor hem zou zijn

Hoewel CDA-fractieleider Lubbers de PvdA-motie niet wilde steunen veroordeelde hij wel opmerkingen van Wiegel dat [illegible] kabinetscrisis dreigt als [illegible] bezuinigingsplan wordt [illegible] tast als [illegible] [illegible] en ho [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] „Wij maken niet de afweging: komt [illegible] een crisis of niet, maar: moeten er maatregelen worden genomen? Wij willen niet toestaan dat [illegible] werkloosheid en de [illegible] ontwaarding verder [illegible] " [illegible] danks deze [illegible] zei daarna ook VVD-fractieleider Rietkerk nog [illegible] dat het [illegible] [illegible] tafel ligt [illegible] worden [illegible] [illegible] blijvende [illegible] van het beleid moet [illegible] iden. ,,Als er [illegible] [illegible] in [illegible] geschoten zullen wij er geen verantwoordelijk [illegible] voor kunnen dra aldus Rietkerk.

In zijn antwoord aan [illegible] Tweede Kamer zei [illegible] Van Agt, dat niemand ook de sociale partners niet, [illegible] aan [illegible] [illegible] it dat het zonder ingrijpen [illegible] gaat met [illegible] nomie.

[illegible] hij zich niet va [illegible] uit [illegible] van minister W [illegible] [illegible] te [illegible] tiër [illegible] premier Va Agt [illegible] nog mogelijkheden om met de [illegible] en werk [illegible] te overleggen er de verdeling van de [illegible] ssen overheid en particuliere [illegible], de invulling van de [illegible] matiging, de invulling van de bezuinigingen op de collectieve sector, en de invul-

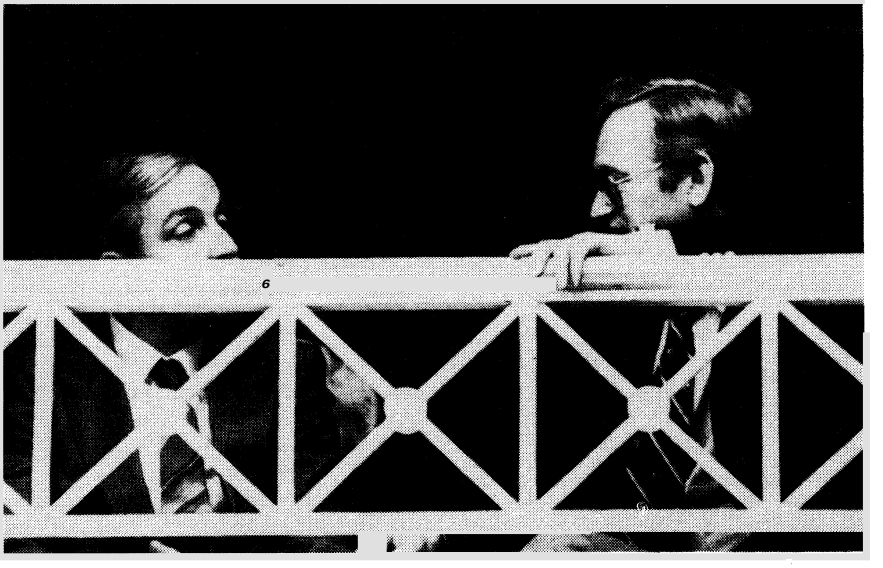

Ex-minister Andriessen (r.) volgt samen met ex-staatssecretaris Nooteboom de debatten in de Tweede Kamer over hun aftreden.

ling van het ,,flankerend beleid" dat de bezuinigingen aanvaardbaar moet maken

Ondanks de waarschuwingen van de kant van de VVD en de minister-president bleek CDA-fractievoorzitter Lubbers dundelijk niet bereid namens zijn fractie de onaantastbaarheid van bet bezuinigingspakket te aanvaarden. Hij vroeg de VVD ,,de zwaarte van de problematiek van het aftreden van de heer Andriessen niet tot de louter financiële problematiek terug te brengen"

Lubbers zei met nadruk dat de zaken ,,in een maatschappelijk kader" gepast moeten worden en hij verwees daarbij naar kwesties die de CDA-fractie bij de algemene beschouwingen van vorig jaar heeft aangesneden, zoals de inflatie-cornectie en de aftrekbaarheid van hypotheekrente

Verschillende Kamerleden ondervroegen de minister-president nogmaals over zijn uitlatingen een week bevoren in Hoogeveen gedaan De communist Bakker verweet de premier niet met de Kamer in discussie te hebben willen treden, maar zich wel voor de televisie uitvoerig had willen uitspreken ,,Dat noem ik in strijd met de rechtsorde", aldus Bakker (De premier had de stakingsacties tegen de loonbevriewng in strijd met de rechtsorde genoemd).

Premier Van Agt wees er in antwoord op dat de loonpauze wettelijk geregeld is Staken tegen de wet is staken tegen de rechtsorde, zei hij (NRC/H'blad, Het Parool Handelingen Tweede Kamer, ANP)

BELGIË

PERSSTEUN

De regering heeft op 22 febr. ingestemd met een ontwerp van KB dat de criteria en de modaliteiten voor de overheidshulp aan de pers enigszins wijzigt. Het Rijk voorziet thans in een bedrag van 250 mln fr. voor de directe steunverlening.

Nadat een bedrag is gereserveerd voor het persbureau ,,Belga" en het Duitstalige dagblad ,,Grenz-Echo", wordt het overblijvende bedrag gelijk verdeeld over de Nederlandstalige en de Franstalige kranten.

,,De Morgen" ontvangt nu ca. 24 mln, ,,De Financieel-Economische Tijd" 8 mln; de overige Vlaamse kranten ontvangen elk 13 mln. ,,Le Peuple" krijgt ca. 13 mln, ,,La Cité" 14 mln en de overige Franstalige kranten van 7 tot 2 mln. De overheidssteun moet worden aangevraagd.

Sedert haar oprichting in 1976 heeft de Vlaamse Uitgeversmaatschappij die de kranten van de ,,Standaard"-groep uitgeeft, nooit steun aangevraagd. Bij de aanvang werd het niet opgevraagde bedrag verdeeld over de kranten die wel steun vroegen. Sedert vorig jaar vloeit het niet aangevraagde bedrag terug naar de schatkist.

LATIJNS-AMERIKA

GUATEMALA

AANHOUDEND GEWELD, DEMOCRATISCHE OPENING DOOR LEGALISERING POLITIEKE PARTIJEN, **BESTORMING** *SPAANSE AMBASSADE NA BEZETTING*

In de Middenamerikaanse staat Guatemala duurt het geweld in de vorm van ontvoeringen. moordaanslagen en beschietingen, bedreven door zoel extreem-linkse als rechtse groeperingen onverminderd voort.

De NZZ (23-12-'79) gaf daarvan het volgende overzicht:

--

volgens oncontroleerbare opgaven uit vakbondskringen zouden in Guatemala tussen 1961 en 1972 17.840 personen om politieke redenen zijn vermoord.

Informanten met een linksradicale instelling becijferen het aantal slachtoffers van bet geweld alleen sedert 1968 op 26.000.

Of deze cijfers nu kloppen of niet: in de hoofdstad en in de provincies registreert men bijna dagelijks moorden en overvallen van politieke aard.

Zoiets bestond weliswaar ook onder andere presidenten, onder Manuel Arana Osorio ('74-'78) en zelfs onder het laatste staatshoofd Kjell Laugerud Garcia ('74-'78) een halve Noor, die waarschijnlijk als de positiefste verschijning van de laatste kwarteeuw de geschiedenis van het land zal ingaan.

Doch onder generaal Lucas Garcia namen geweld en chaos de overhand. De regering heeft een solide basis in het Congres. De twee coalitiepartners de Partido Institucional Democratico en de Partido Revolucionario moeten rechts van het midden gesitueerd worden. Hun tegenstanders zijn de christen-democraten op de gematigd linkervleugel en de ultraconservatieve Movimiento de Liberacion Nacional (MLN). Vanuit deze beweging lopen de verbindingen met de rechts-radicale terreurbewegingen Ejercito Secreto Anticomunista, het Frente Unido Anticomunista en anderen, die op hun beurt weer nauw met radicale militaire en politiekringen zijn verweven.

In het teken van een ,,democratische opening" heeft de regering voor verschillende andere groeperingen een legaal bestaan mogelijk gemaakt: ter rechter zijde is de door Arana Osoria geleide Centra1 Autentica Nacionalista in de politieke arena getreden. verder de afsplitsing van de MLN, de Partido de Renovacion Nacional en een Frente Unido Nacional..

Op de linkervleugel werden begin 1979 twee sociaaldemocratisch georiënteerde groeperingen gelegaliseerd: de Partido Social Democratica en de Frente Unido de la Revolucion. Maar de leiders van de beide partijen, de voormalige minister van buitenlandse zaken Fuentes Mohr en de voormalige burgemeester van de hoofdstad Colom Argueta werden kort na het succesvolle democratiseringsproces door rechtse extremisten vermoord (pag. 333/2 - '79 e.v.). De nieuw erkende partijen zullen bij de eerstkomende verkiezingen van 1982 meedoen.

Eigenlijk alleen de communisten in de Partido Guatemalteco del Trabajo (PGT) zijn in de illegaliteit gebleven. De PGT heeft een eigen guerrillagroep, de Fuerzas Armadas Rebeldes (FAR), die eigenlijk nog het minst actief is van alle linkse groeperingen.

Hun veel actievere concurrent is de uit PGT-FAR-kringen afkomstige Ejercito Guerrillero de los Pobres (EGP), die veel steun heeft van de Indiaanse bevolking in die delen van het land waar grootscheepse landroof heeft plaatsgevonden. Als derde treedt sedert kort nog een uitsluitend in het westen opererende groepering de Organizacion Revolucionaria del Pueblo en Armas (ARPA) op.

De rechtsextremistische terroristen en militairen zijn op jacht naar de guerrilleros en hun aanhang onder de middenklassen in de steden.

Maar voor de extreem-rechtsen zijn ook linkse intellectuelen, studentenleiders, vakbondsleiders en socieel-democraten het doelwit zoals de voorbeelden van Fuentes en Colom aantonen.

De links radicalen op hun beurt vermoorden officieren en politiefunctionarissen, landeigenaren en lokale politici van rechts.

Kort geleden werden de lezers van de New York *Times* uitvoerig ingelicht over de toestand in Guatemala, in Midden-Amerika, over het ,,Yankee-imperialisme en het glorierijke Cuba:

een anderhalf pagina lange politieke advertentie in een aantal wereldbladen was doos de EGP na de ontvoering van een rijk familielid van de president als eis voor vrijlating gesteld.

Links bedient zich van ontvoeringen en het eisen van losgeld, naast

moord en doodslag, rechts houdt zich bezig met foltering en moord. Na de overwinning van de Sandinisten in Nicaragua heeft de MLN de oprichting aangekondigd van een ,,nationaal front tegen de communistische subversie".

De toestand in Guatemala heeft zich vooral na de grote aardbeving van 1976 toegespitst.

De toenmalige president Laugerud en zijn staf hebben zich na de catastrofe voorbeeldig gedragen en hebben zorg gedragen voor een rechtvaardige verdeling van de internationale hulp.

Maar de ellende van de slachtoffers van de aardbeving kon alleen maar verzacht en niet gelenigd worden. Zo trokken meer dan 100.000 mensen, na het verlies van hun bezittingen naar de hoofdstad waar reusachtige nieuwe krottenwijken zijn ontstaan, waar criminaliteit en radicaliteit een gunstige voedingsbodem vinden.

De ellende in de noodwijken rondom de hoofdstad staat overigens in een slechts door het slechte sociale systeem te verklaren tegenstelling tot de economische ontwikkeling die over het algemeen niet ongunstig is.

De totale economische groei in 1979 heeft ongeveer 5% bedragen tegen 5,2% in 1978.

De exportprijzen in het bijzonder voor koffie en katoen zijn stabiel en de conjunctuur kenmerkt zich door een investeringsintensiteit.

De inflatie was met 11% naar Latijnsamerikaanse normen matig. De werkloosheid daarentegen is drukkend. Zij is in de hoofdstad rond 15% en op het platteland nog hoger.

Aardolievondsten aan de Guatemalteeks-Mexicaanse grens zorgen voor een optimistische kijk op de toekomst: Guatemala zal binnenkort 40% van zijn behoefte aan aardolie uit eigen produktie kunnen dekken en volgens schattingen van deskundigen zal het over enkele jaren geheel in de eigen behoefte kunnen voorzien en dan zelfs een olie-exporterend land worden.

De economische betrekkingen met het buitenland zijn ook nu al tamelijk gunstig; bij een invoer van $ 1,2 mrd en een uitvoer van $ 1,1 mrd zijn de valutareserves ter grootte van $ 730 mln goed voor 7 importmaanden.

De overheidsschuld aan het buitenland bedraagt volgens opgaven van de centrale bank slechts 340 mln dollar. Door steeds stijgende inkomsten uit het toerisme wordt de betalingsbalans verder verlicht. In het afgelopen decennium is voor ongeveer één miljard dollar door het buitenland geïnvesteerd. De gelden gingen bijna in hun geheel naar de nikkelexploitatie.

Aftreden vice-president aangekondigd

Op 24 januari heeft vice-presideïît Francisco Villagran Kramer bevestigd dat hij zijn ontslag zou aanbieden. Villagran Kramer zei dat de toenemende repressie in zijn land hem tot deze stap heeft gebracht. In februari '79 had Kramer ook al met ontslag gedreigd maar toen wist de president hem over te halen aan te blijven. Tegenover ***Le*** Monde (27-28-1-'80) verklaarde Villagran Kramer: ,,Onder een regime als dat van Guatemala, waar de president leiding geeft aan de regeringspolitiek, is het me niet mogelijk gebleken het land te leiden of te democratiseren zoals ik dat wil.

Een begin van een opening is gemaakt met de Iegalisering van nieuwe politieke partijen zoals de FUR. maar men heeft vervolgens hun afgevaardigden vermoord, Het centrum kan zelfs niet het minimum aan hervormingen realiseren zolang de oligarchie en rechts de teugels in handen houden".

,,Ik wil in overeenstemming met mijn principes leven", aldus de vice-president, die zei dat hij niet langer als alibi voor het regime wilde dienen.

Villargan Kramer is een vooraanstaand jurist en volkenrechtsgeleerde. In zijn jeugd was hij een bekend studentenleider. In 1966 gold hij als een kansrijk kandidaat voor het presidentschap, doch de kieswet werd veranderd en de minimumleeftijd voor het presidentschap werd op 40 jaar gesteld. Villagran Kramer was toen 37 jaar.

Voor de verkiezingen van 1978 gelukte het generaal Lucas om Villagran als vertegenwoordiger van de Partido Revolucionario als kandidaat voor het vice-president te laten meedoen.

Na zijn ambtsaanvaarding werd het stil om de vice-president.

Eerst toen president Lucas in febr. 1979 voor drie weken naar de VS vertrok, kreeg Villagran Kramer weer publieke belangstelling.

Gedurende de korte tijd dat hij over alle uitvoerende bevoegdheden beschikte, zette hij een ,,nationale dialoog" tegen het politieke geweld op en intervenieerde hij in een conflict over grond ten gunste van arme landarbeiders. Meer dan symbolisch waren deze initiatieven niet, maar zij wekten veel verzet bij de heersende klasse.

Grote indruk maakten de aanslagen op de vroegere minister van buitenlandse zaken en op de burgemeester van de hoofdstad, beiden vrienden van de i-iee-presiden.

Toen Villagran Kramer merkte dat zijn matigende invloed binnen de regering geheel onopgemerkt bleef, publiceerde hij meerdere keren verklaringen waaruit bleek dat er controverses tussen hem en de presiden bestonden. Hij eiste bijv. nog voor het vertrek van de dictator Somoza uit Nicaragua de erkenning door Guatemala van het Sandinistisch Bevrijdingsfront.

In de kwestie van de gebiedsaanspraken van Guatemala op Belize ondernam hij ook zelfstandig initiatieven. Verder oefende hij druk uit op de president om de mensenrechtencommissie van de Organisatie voor Amerikaanse Staten toe te laten om een onderzoek in te stellen naar door Amnesty International geconstateerde schendingen van de mensenrechten.

Bestorming Spaanse ambassade door politie, Spanje verbreekt diplomatieke betrekkingen

Op 31 jan. zijn 40 mensen om het leven gekomen bij een brand en vuurgevechten in de Spaanse ambassade in Guatemala City. Een groep boeren uit de provincie Quiche had de ambassade bezet en zij voerden een gesprek met de Spaanse ambassadeur om daarin hun klachten over het optreden van de politie en het leger in hun woongebied over te brengen. Volgens Amnesty International zouden in Quiche in de afgelopen anderhalfjaar ten minste 2000 arme boeren door leger en politie om het leven zijn gebracht.

De delegatie boeren, die de Spaanse ambassade bezocht, hoopte op die manier ook een gesprek met president Garcia af te dwingen. Vrijwel onmiddellijk nadat zij een gesprek met de ambassadeur waren begonnen werd het ambassadegebouw bestormd door de ordetroepen. De boeren raakten in paniek en gooiden een brandbom, waarop brand uitbrak. Daarna begonnen de ordetroepen met een beschieting. Veertig mensen bleken het leven verloren te hebben toen de brandweer na een uur de brand had geblust.

Ongeveer 3000 demonstranten droegen de 22 doodkisten van de slachtoffers van de politie-overval op de Spaanse ambassade in de hoofdstad van Guatemala

Daaronder alle boeren, de eerste secretaris van de ambassade Jaime Ruiz del Arbol, drie secretaressen, de vroegere vice-president Eduardo Caceres en de vroegere minister van buitenlandse zaken Adolfo Molina Orantes.

De Spaanse ambassadeur Cajal y Lopez overleefde de ramp. Hij verklaarde later dat hij een ernstig beroep had gedaan op de ordetroepen het gebouw niet te bestormen omdat de bezetting na een gesprek met de boeren beëindigd had kunnen worden.

Daags na de brand heeft de Spaanse regering de diplomatieke betrekkingen met Guatemala verbroken wegens schending der diplomatieke immuniteit van het ambassadegebouw.

Bij de begrafenis van de slachtoffers van de brand op 2 febr. is het tot onregelmatigheden gekomen, waarbij drie personen om het leven zijn gekomen en verschillende mensen gewond zijn.

Volgens ooggetuigen zou de vakbondsleider Hector Santinez tot één van de slachtoffers horen. Enige minuten voordat de rouwstoet zou vertrekken zou de vakbondsleider door politiemannen uit zijn bij de universiteit gelegen kantoor zijn gehaald en op straat doodgeschoten zijn. Opgeschrikt door de schoten zou er paniek ontstaan zijn onder de ca. 20.000 mensens tellende menigte.

De enige overlevende van de Indiaanse landarbeiders uit de Spaanse ambassade werd op 1 febr. door een bewapend commando uit een kliniek ontvoerd. De Indiaan Gregorio Juya Shoma was eerst in een openbaar ziekenhuis opgenomen, maar op verzoek van de Spaanse ambassadeur overgebracht naar een privé-kliniek waar hij zelf ook verpleegd werd. Tien bewapende mannen zijn de kliniek binnengedrongen, bedreigden een verpleegster en ontvoerden de landarbeider. Zijn stoffelijk overschot werd later gevonden.

De Spaanse ambassadeur heeft op 3 febr. onder geleide van verschillende in Guatemala City geaccrediteerde ambassadeurs de kliniek verlaten en zijn toevlucht gezocht in de Amerikaanse ambassade.

Inmiddels hebben ook Mexico en de landen van het Andespact hun vertegenwoordigers voor overleg teruggeroepen. In een boodschap van medeleven aan de Spaanse regering, heeft de Amerikaanse regering zijn bezorgdheid uitgesproken over de politieke situatie in Guatemala. Overigens werd op 8 febr. in Washington bekendgemaakt dat de Guamalteekse regering ermee akkoord gegaan is dat de interamerikaanse mensenrechtencommissie een onderzoek zal instellen naar de situatie van de mensenrechten

De boeren, die de ambassade bezet hadden, behoorden tot een groep die al enige tijd in de publiciteit stond door hun acties om aandacht te trekken voor hun situatie.

De boeren bevonden zich al zo'n drie weken in de hoofdstad en logeerden in de gebouwen van de San-Carlos universiteit van waaruit zij de pers en de andere media inlichtten over de acties van de grootgrondbezitters en het leger en de politie om kleine grondbezitters van hun gronden te verdrijven. De grootgrondbezitters hebben het vooral gemunt op de boerencoöperaties, die tamelijk succesvol opereren.

Zij vertelden ook van het geweld van de zijde van de extreem rechtse paramilitaire organisaties, over verplichte dienstneming en ontvoeringen en over de groeiende militarisering in hun gebied onder het mom van de bestrijding van de guerrilla's.

Terwijl de autoriteiten van Guatemala City hen steeds tegenwerkten, lukte het de boeren een openbare meeting te organiseren op de binnenplaats van het Belgische college, dat door religieuzen wordt geleid. Vervolgens wisten zij twee radiostations binnen te dringen om boodschappen te laten voorlezen. Daarna besloten zij tot de bezetting van de Spaanse ambassade.

Zowel de Spaanse ambassade als de Spaanse minister van buitenlandse zaken verzochten de autoriteiten na de bezetting af te zien van gewelddadig optreden omdat zij meenden dat met onderhandelingen en gesprekken veel te bereiken zou zijn

Orde der Jezuïeten met de „dood" bedreigd

De rooms-katholieke orde der Jezuïeten, die in Guatemala o.a. in het onderwijs werkzaam is, is door de Ejercito Secreto Anticomunista ter dood veroordeeld, omdat zij eind jan. een memorandum onder de naam „Van de smart en de hoop van het Guatemalteekse volk" in de vorm van advertenties in verschillende kranten heeft geplaatst.

Volgens een mededeling van pater Toruno s.j. heeft de orde een dreigbrief van de ESA gekregen.

Ook de aartsbisschop van Guatemala, mgr. Casariego, heeft zich tegen de inhoud van het memorandum verklaard. Hij zei dat het de eerste plicht van katholieken is om hard te werken en veel te bidden en niet om te protesteren tegen de structuren en de officiële zonden.

De krant El *Imparcial* schreef dat het memorandum in strijd was met de geest van de verklaringen van paus Johannes II. De paus heeft de priesters opgeroepen zich verre te houden van de politiek en heeft zich kritisch uitgelaten over de zgn. theologie van de bevrijding.

In het memorandum laken de Jezuïeten de armoede en de onderdrukking in Guatemala en in het bijzonder het dictatoriale systeem dat een ieder vervolgt die voor een christelijk leven strijdt,

De armen worden niet alleen van allerlei materiële rechten beroofd, maar ook van hun grootste rijkdom, namelijk God, „omdat het uiterst moeilijk is in God als de vader van vele broeders te geloven".

In het memorandum staat verder dat de inkomsten van de grote koffie-, suiker- en katoenplantages de laatste maanden door de gestegen

wereldprijzen sterk toegenomen zijn maar dan de lonen van de arbeiders nog steeds laag zijn. Op kosten van de gezondheid van de landarbeiders worden de miljonairs steeds rijker. Met de aankondiging van loonsverhogingen voor de ambtenaren van de openbare diensten zijn tegelijkertijd de prijzen voor brood, gas, licht en water zo verhoogd dat de stedelingen in een vergelijkbare armoede als de landarbeiders verkeren.

Over het geweld schreven de Jezuïeten: ,,In ons land wordt ontvoerd, gemarteld en gemoord door mensen die in auto's zonder nummerborden hun vooral nachtelijke terreur uitoefenen".

In de eerste tien maanden van 1979 zouden 3252 moorden zijn begaan door zgn. eskadrons van de dood. Met betrekking tot de Indianenpolitiek schrijven de Jezuïeten dat de Indianen door de grote plantages net zo uitgebuit worden als door de plaatselijke bestuurders die weigeren hun grond te geven. Men neemt niet alleen hun grondrechten af maar dwingt hen ook tot dienstneming. Dit alles gebeurt onder het voorwendsel van bestrijding van het communisme. .,Wij weten dat zulke verklaringen de machtigen niet bevallen en tot onze onderdrukking zullen voeren, maar wij zijn discipelen van Christus en hij heeft vervolging aangekondigd voor een ieder die hem op zijn schreden volgt". (NZZ, Le Monde. FAZ)

HAÏTI

WIJZIGINGEN SAMENSTELLING REGERING, VERKIEZINGEN VOOR NATIONALE ASSEMBLEE, REGERING VAN VERKIEZINGSFRAUDE BESCHULDIGD, ARRESTATIES POLITIEKE TEGENSTANDERS, OVERZICHT SITUATIE MENSENRECHTEN

In Haïti hebben zich in de loop van 1978 en 1979 de volgende gebeurtenissen van politiek belang afgespeeld.

Begin nov. 1978 bracht president Duvalier wijzigingen aan in de samenstelling van de regering en breidde het aantal kabinetsposten uit (mijnwezen, ennergie en planning).

De samenstelling van de regering was hierna als volgt:

binnenl. zaken en defensie - **Achille Salvant**; **buitenl.** zaken en godsdienst - **Gerard** Dorcelly; landbouw en natuurlijke hulpbronnen - Edouard Berrouet; financiën en nationale economie - Emmanuel Bros; handel en industrie - Guy Bauduy; **openb.** werken, transport en communicatie - **Pierre** Saint-Comé; coördinatie en informatie - Rony **Gillot**; nationaal onderwijs - Raoul Pierre-Louis; justitie - **Ewald Alexis**; gezondheid en bevolking - **Willy** Verreir; mijnwezen en energie - Henry Bayard; arbeid en soc. zaken - **Hubert** de Ronceray; planning - Raoul Berret.

In febr. 1973 zijn verkiezingen gehouden voor de 58 zetels tellende Nationale Assemblee. 57 zetels gingen naar de kandidaten van de Parti de l'unité nationale, de enig toegestane partij. Eén zetel werd gewonnen door Alexandre Lerouge, een onafhankelijke kandidaat, die 90% van de stemmen kreeg in Cap Haïtien en die daarmee zijn rivaal, Claude Vixamar, onderminister voor coördinatie en informatie en oud-prefect, versloeg.

Andere vooraanstaande vertegenwoordigers van het regime, die herkozen werden, waren Rony Gillot, minister van coördinatie en informatie, Victor Nevers Constant, president van de Nationale Assemblee, mevrouw Rosaly Adolphe, algemeen supervisor van de nationale-veiligheidsvrijwilligers, ook bekend onder de naam Tonton Macoute.

Lerouge, een oud-ambtenaar, heeft verschillende malen in de gevangenis gezeten wegens zijn oppositie tegen de regering. Hij sprak tijdens de verkiezingscampagne openlijk over de ,,moordenaars op grote schaal", doelend op zijn tegenstanders. Hij riep tevens op tot eerbiediging van de mensenrechten en voor beëindiging van de corruptie.

In de weken na de verkiezingen vonden overal demonstraties plaats, waarbij de regering beschuldigd werd van verkiezingsfraude. Radio Haïti-Inter verklaarde dat in Port-au-Prince de regering honderden personen van het ene stemlokaal naar het andere had vervoerd om ze overal weer op de regeringskandidaat te laten stemmen.

De advocaat Joseph Maxi, medeoprichter van de Haïtiaanse beweging voor de mensenrechten, is na de verkiezingen gearresteerd,

Op 26 maart 1979 is hij weer in vrijheid gesteld. Tegelijk met hem werden gearresteerd Ulrich Desire, Emmanuel Noel, Robert Marc Thelusma en Gustav Colas. Zij werden ervan beschuldigd de aanstichters te zijn van een komplot tegen de veiligheid van de staat en zij zullen berecht worden door de Tribunal de Sécurité, een civiele rechtbank, die in aug. 1977 werd ingesteld om te verzekeren dat verdachten van veiligheidsmisdrijven zonder onnodig uitstel en met wettelijke waarborgen worden berecht.

Op 22 febr. 1979 werden Sylvio Claude, een zakenman uit Mirebalais, die het recht was ontzegd om als onafhankelijk kandidaat deel te nemen aan parlementaire verkiezingen, en zijn vriend Edouard Benjamin. gearresteerd door een group Tontons Macoutes in het huis van Sylvio Claude. Hun verblijfplaats is sindsdien onbekend.

Mensenrechten

Van eerbieding van de mensenrechten is vrijwel geen sprake.

Amnesty International meldt daarover in het jaarboek van de politieke gevangenen 1978/1979 het volgende:

Er is in het afgelopen jaar geen sprake geweest van inkrimping van de veiligheidsmilitie, de Vrijwilligers voor de Nationale Veiligheid, de Tontons Macoutes, of van het veiligheidskorps van de president, de Luipaarden, die verantwoordelijk waren voor onwettige arrestaties, mishandeling en andere schendingen van de grondwettelijke waarborgen.

De loi anti-communiste, die op 28 april **1969** werd aangenomen, is nog altijd van kracht. Deze wet bepaalt dat personen die ,,in woord of in geschrift, in het openbaar of privé, getuigen van hun geloof in het communisme" of die ,,communistische of anarchistische doctrines verspreiden in voordrachten, redevoeringen en gesprekken (. . .). door middel van pamfletten, posters of kranten", zullen worden aangeklaagd wegens misdrijven tegen de staat. zullen worden berecht door een militaire rechtbank en ze zullen, indien schuldig bevonden, ,,de doodstraf krijgen".

Amnesty International blijft zich bezig houden met het lot van meer dan honderd gevangenen, die volgens voormalige gevangenen in de Fort Dimanche-gevangenis stierven, voordat er op **21** september **1977** 104 politieke gevangenen werden vrijgelaten. In die tijd verklaarde de president dat ,,er in Haïti geen politieke gevangenen meer bestonden" en hij vaardigde een decreet uit waarbij de autoriteiten een onderzoek konden instellen naar gevangenen over wier lot na hun arrestatie, in sommige gevallen sinds het begin van de jaren zestig, niets bekend was, waarbij zij na het onderzoek een akte van overlijden konden opstellen om de familieleden in staat te stellen wettelijke en financiële problemen op te lossen. Het is niet bekend of de autoriteiten inderdaad een onderzoek hebben ingesteld. Volgens berichten heeft geen enkele familie een overlijdensakte ontvangen.

In december **1978** vertelde een voormalige gevangene, die vrijgelaten werd bij de amnestie van september **1977,** aan Amnesty International, dat hij getuige was geweest van de executie van negen gevangenen in de Fort Dimanche-gevangenis op 5 september **1977.** Op 5 september zouden de gevangenen in de Fort Dimanche-gevangenis in twee groepen zijn ingedeeld. De ene groep van negen gevangenen werd later op de dag doodgeschoten; onder hen bevonden zich twee door Amnesty International geadopteerde gevangenen, Rochambrau Nestor en Luc Deselmours. De andere groep werd naar een andere gevangenis overgebracht en op **21** september **1977** in vrijheid gesteld. Volgens andere voormalige gevangenen hadden dergelijke executies in de gevan-

genis ook in 1964 en in 1976 plaatsgevonden.
In augustus 1978 zond de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens van de Organisatie van Amerikaanse Staten een afvaardiging naar Haïti „om de inachtneming van de mensenrechten te bestuderen". Op het moment dat dit wordt geschreven, is hierover nog geen verslag gepubliceerd.
In juli 1978 stelden de federale autoriteiten van de Verenigde Staten een omvangrijk programma op in de staat Florida van hoorzittingen over deportatie en uitwijzing van circa achtduizend mensen uit Haïti, die op illegale wijze in de Verenigde Staten waren gekomen. In augustus 1978 sprak Amnesty International haar bezorgdheid uit bij de regering van de Verenigde Staten over de manier waarop individuele zaken werden onderzocht door de Immigratie- en Naturalisatiedienst. Soms behandelde men meer dan honderd gevallen per dag, waardoor de waarborgen voor een juiste procedure werden geschonden. Ondanks het feit dat de regering van Haïti de regering van de Verenigde Staten op 15 februari 1977 had verzekerd dat „burgers die naar Haïti terugkeren, niet zullen worden vervolgd of vastgezet omdat zij illegaal het land hebben verlaten", komen er bij Amnesty International sinds augustus 1978 berichten binnen over kortstondige detentie, mishandelingen en gevangenneming van teruggekeerde mensen en van degenen die proberen Haïti op illegale wijze te verlaten. Bovendien wordt gemeld dat het leven van mensen die het land hebben verlaten, bedreigd werd en dat hun familieleden worden lastig gevallen door de politie van Haïti, leden van de Vrijwilligers voor de Nationale Veiligheid en door de Tontons Macoutes.

Op 20 april 1979 werden twee naaste medewerkers van president Jean-Claude Duvalier, Rony Gillot, minister van coördinatie en informatie, en Henry P. Bayard, minister voor het mijnwezen, uit het kabinet verwijderd en vervangen door resp. Ulysse Pierre-Louis en Fritz Pierre-Louis. Er werd een departement voor jeugd- en sportzaken gecreëerd dat werd bezet door Gérard Raoul Rouzier.
De wijzigingen zouden doorgevoerd zijn onder druk van een groep fanatieke Duvalieristen rondom de moeder van de president, Simone Duvalier.

Oprichting politieke partijen, instelling censuur

In juli en augustus '79 zijn drie christen-democratische partijen opgericht.
Twee dragen dezelfde naam, nl. christen-democratische partij van Haïti en zijn afzonderlijk op 5 juli '79 opgericht door Sylvio Claude (zie boven) en prof. Grégoire Eugène. De derde partij Haïtiaanse Nationale Christelijke Partij werd op 29 aug. opgericht door ds. René des Rameaux.

Op 28 aug. 1979 hield Sylvio Claude een openluchtbijeenkomst in de hoofdstad waar zo'n 2000 mensen aanwezig waren. De volgende dag werd het kantoor van de partij door de politie volledig vernield. Hij werd vervolgens gearresteerd. Prof. Eugène publiceerde op 27 juni '79 ern boek waarin hij schreef dat de Haïtiaanse grondwet de oprichting van politieke partijen niet verbood. Ook hij werd gearresteerd.
Eugène besloot daarop zijn christen-democratische partij voortaan de christen-democratische partij van de 27ste juni te noemen,

In mei '79 kondigde de regering aan dat de censuur weer ingesteld zou worden voor alle toneelstukken en films. Het initiatief daartoe was naar men aannam, uitgegaan van de groep rondom Simone Duvalier. De beslissing bracht meer dan 200 artiesten, schrijvers, journalisten en intellectuelen ertoe in juni '79 een verklaring te ondertekenen waarin tegen de maatregel werd geprotesteerd. De verklaring sprak verder van Haïti als een land waar honger heerst en ellende welig tiert. De ondertekenaars besloten verder een onafhankelijke bond van schrijvers op te richten en een persclub.
Dit als protest tegen de officiële journalistenbond.

Op 9 okt. 1979 maakte een regeringswoordvoerder bekend dat de nieuwe perswet strafbepalingen bevat voor journalisten die president Duvalier of zijn moeder, regeringsautoriteiten of leden van de strijdkrachten beledigen. Alle journalisten moeten een vergunning hebben, af te geven door de officiële bond van journalisten, alle redevoeringen van de president moeten afgedrukt worden en alleen „loyale en constructieve kritiek" is geoorloofd. De nieuwe perswet betekent een breuk met het beleid dat de laatste jaren is gevoerd. Vooral door het onvermoeid ijver-n van Dieudonné Fardin, redacteur van het weekblad *Le* Petit Samedi Soir, Jean Dominque van Radio-Haïti-Inter en de baptistenpredikant ds. Luc Nerée, redacteur van Jeune *Presse* was de laatste jaren een zeker soort persvrijheid gerealiseerd.
In het theater werden talloze stukken opgevoerd die actuele politieke en sociale vraagstukken behandelden en die geschreven waren in het Creools en niet in de officiële taal: het Frans.

Le Petit Samedi Soir publiceerde op 18 jan. een opinie-onderzoek dat uitwees dat 80% van de inwoners van de hoofdstad ontevreden zijn met het huidige regime.

Begin nov. 1979 is een bijeenkomst van de Haïtiaanse beweging voor de mensenrechten door veiligheidstroepen verstoord. De aanwezigen, onder wie de voorzitter van de beweging, Gérard Gourgue, en zijn vrouw en leden van de diplomatieke staven van de ambassades van Canada, West-Duitsland, Frankrijk en de VS werden geslagen.

Enkele dagen na deze incidenten, op 13 nov., bracht president Duvalier wijzigingen aan in de samenstelling van de regering. De nieuwe leden van het kabinet worden gerekend tot de „hardliners". Verscheidenen van hen hebben onder de vader van de huidige president, dr. „Papa Doc" Duvalier, ministersposten bekleed.

De samenstelling van de regering is thans als volgt:

binnenl. zaken en defensie - gen. Claude Raymond; buitenl. zaken en godsdienst - Georges Salomon; handel en industrie - André Dumel; openb. werken, transport en communicatie - Alix Cinéas; jeugd- en sportzaken - Théodore Achille; landbouw en natuurlijke hulpbronnen - Paul Saint-Clair; coördinatie en informatie - Jean Narcisse; financiën en nationale economie - Hervé Boyer.

Ter gelegenheid van de herdenking van het feit dat de familie Duvalier 22 jaar geleden aan het bewind is gekomen, hield president Duvalier op 22 sept. een toespraak tot duizenden boeren en leden van de Tonton Macoute. Duvalier had scherpe kritiek op pogingen van buitenaf om de Haïtiaanse politieke instellingen te „verwestelijken". De modellen die uitgedacht zijn aan de oevers van de Potomac, de Thames of de Seine interesseren Haïti niet, aldus de president.

Op 29 juli 1979 zei de president in een redevoering tot de Tontons Macoutes „houdt het geweer altijd klaar".

Betrekkingen met de Dominicaanse Republiek

Op 31 mei hebben president Duvalier en president Guzman van de Dominicaanse Republiek, het buurland van Haïti, elkaar aan de grens ontmoet. Het was de eerste ontmoeting tussen de staatshoofden van beide landen sedert 1978.

Er werd een samenwerkingsakkoord getekend en gesproken over maatregelen tegen anti-Duvalier guerrilla's, die vanaf Dominicaans grondgebied zouden opereren.
(*Le* Monde, NZZ, FAZ)

GEESTELIJK LEVEN

HANS KUNG MAG NIET MEER DOCEREN

De Zwitserse theoloog Hans Kung wordt ,,niet meer beschouwd als een katholiek theoloog" en mag daarom ook geen college meer geven. Aldus een besluit van de Vaticaanse Congregatie voor de Geloofsleer, op 15 december 1979 bekrachtigd met de handtekening van paus Johannes Paulus II. Dit besluit bleef van kracht, ook toen de paus bekend maakte alsnog over de kwestie-Kung te willen praten en op 28 dec. 1979 een delegatie uit West-Duitsland ontving bestaande uit de kardinalen Höffner. Ratzinger en Volk en de bisschoppen Moser en Saier. Zij spraken met de paus, het Vaticaanse Staatssecretariaat en met de Congregatie voor de Geloofsleer, maar na afloop van deze gesprekken bleef het besluit staan, dat de kerkelijke leerbevoegdheid van Kung was opgeheven.

De veroordeling van Hans Kung werd officieel bekend gemaakt door kardinaal Höffner, de voorzitter van de Westduitse bisschoppenconferentie. De kardinaal zei, dat Kung zich niet gehouden had aan de belofte, dat hij de problemen rond zijn overtuigingen in een nieuw boek uiteen zou zetten. Daarentegen heeft Kung, zo zei de kardinaal, zijn opvattingen over de onfeilbaarheid herhaald en in nieuwe publikaties nog scherper geformuleerd. Kung heeft de discipline en de orde van de rooms-katholieke Kerk ernstig geweld aangedaan, aldus kardinaal Höffner. Hij verklaarde dat de Vaticaanse Congregatie voor de Geloofsleer en de Duitse bisschoppenconferentie de plicht hebben het geloof van de Kerk te verdedigen. De gelovigen hebben recht op een betrouwbare verkondiging en een zekerheid in het geloof. De kardinaal zei het te betreuren dat alle pogingen voor een andere oplossing waren mislukt.

Voorafgegane gebeurtenissen

Hans Kung is Zwitser van geboorte (19-3-1928) en studeerde in Rome en Parijs. Na enige jaren zielzorger te zijn geweest in Luzern werd hij in 1960 benoemd tot hoogleraar in de theologie aan de universiteit van Tubingen in West-Duitsland. Tijdens het tweede Vaticaanse Concilie was hij een van de „periti", de officiële conciliedeskundigen. Zijn bekendste werken zijn ,,De Kerk" (1967), ,,Onfeilbaar?" (1970), ,,Christen zijn" (1975) en ,,Bestaat God?" (1979). De problemen van het Vaticaan met Kung stammen uit 1968. Wat betreft de onfeilbaarheid van de paus stelde Kung, dat geloof en rede samen moeten gaan en dat katholicisme dus nooit blind geloof kan betekenen. Volgens de Romeinse instanties heeft Kung zich ook nooit duidelijk uitgesproken over de vraag of Jezus nu werkelijk de zoon van God is.

Tegen Kung werd een procedure op gang gebracht, die officieel werd afgesloten op 20 februari 1975, toen Kung van de Congregatie voor de Geloofsleer het dringende verzoek kreeg niet langer zijn gezichtspunten uit te dragen, die in strijd waren met de opvattingen van het Vaticaan en van de Duitse bisschoppenconferentie.

Kung had diverse malen geprotesteerd tegen de wijze van procesvoering en had ook geweigerd naar Rome te gaan voor een gesprek met de Congregatie voor de Geloofsleer.

Hans Kung heeft de kerkelijke actualiteit altijd zeer kritisch gevolgd. Dat bleek o.a. in sept. 1979 toen hij in een open brief een evaluatie gaf van het eerste jaar van paus Johannes Paulus II. Hierin pleitte Kung voor een eerbiediging van de mensenrechten binnen de r.k. Kerk, voordat de Kerk andere volkeren hierover zou aanspreken. Hij noemde hierbij ook de processen van de Congregatie voor de Geloofsleer.

Ook zei Kung te wachten op ,,een verstandig woord over een verantwoorde wijze van geboortenregeling" en op een heroverweging van het verplichte celibaat voor de priesters. Hij sprak zich in deze evaluatie verder uit voor toelating van de vrouw tot het ambt en tot erkenning van het protestantse ambt en avondmaal.

Hans Küng, terwijl hij aan de universiteit van Tubingen college geeft.

TEKSTEN

NEDERLAND

BRIEF MINISTER ALBEDA AAN STICHTING VAN DE ARBEID. VOORTZETTING EN SLOT

Op pag. 159/2 e.v. is een begin gemaakt met het afdrukken van de brief van minister Albeda van sociale zaken aan de Stichting van de Arbeid van 21 febr., waarin de minister het bijgestelde sociaal-economische beleid van het kabinet uiteenzet, het beleid, dat voor minister Andriessen van financiën aanleiding was om af te treden.

Het vervolg van deze brief staat hieronder.

De sterker dan voorziene olieprijsstijgingen zijn de belangrijkste aanleiding voor de in deze brief aangegeven noodzakelijke beleidsaanpassingen. In januari 1973 bedroeg de c.i.f.-invoerwaarde van ruwe olie per ton ca. 66 gulden; een bedrag dat in januari 1974, na de eerste drastische prijsverhogingen, tot bijna 176 gulden opliep. In januari 1979 bedroeg de invoerwaarde ca. 210 gulden. Sindsdien is een stijging opgetreden, die groter is dan het prijsniveau van januari 1974. In maart van dit jaar zal de c.i.f.-invoerwaarde per ton ruwe olie ca. 440 gulden bedragen. Deze bedragen illustreren de noodzaak van de bijzondere aandacht, die vereist is voor intensivering en uitbreiding van overheidsmaatregelen op het gebied van energievoorziening en energiebesparing.

De regelgeving met betrekking tot energiebesparing zal worden verscherpt. Allereerst zullen de huidige isolatie-eisen voor nieuwbouwwoningen worden verhoogd. Overwogen wordt door middel van wetgeving de lagere overheden te verplichten deze eisen in de vrije sector toe te passen indien zij zulks al niet zouden doen. De budgettaire aspecten van bovenstaande maatregelen worden bezien.

In de huidige energiesituatie komt wijziging van het voor subsidiëring van woningisolatie beschikbare bedrag niet in aanmerking, zij het dat voor het noorden en zuiden van het land is besloten tot een intensivering van het isolatieprogramma (zie ook arbeidsmarktbeleid).

Regels zullen worden gesteld ter zake van minimumrendementseisen aan verwarmingstoestellen, met name c.v.-ketels. De isolatie van warmteleidingen in nieuwe woningen en nieuwe niet-industriële gebouwen zal verplicht worden gesteld. Met ingang van 1 januari 1981 wordt een begin gemaakt met de verplichte etikettering van huishoudelijke apparaten. Daarnaast is de invoering van een standaardverbruiktest van auto's in voorbereiding.

Voor wat betreft de prijsontwikkeling van het binnenlandse energieverbruik het volgende. Onderzocht wordt of een extra belastingheffing op energieverslindende apparaten te leggen is. Een additionele belasting op het wegverkeer in relatie tot het energieverbruik (benzineaccijns en/of motorrijtuigenbelasting) zal in 1980 worden ingevoerd.

De kwetsbaarheid van het Nederlandse bedrijfsleven ten opzichte van het buitenland als gevolg van het energie-intensieve produktiepakket zal bij bovengenoemde maatregelen niet uit het oog worden verloren. In dit verband is het van groot belang dat de energietoeslag in de WIR, welke bij de Tweede Kamer in behandeling is, zo spoedig mogelijk wordt gerealiseerd.

De Regering heeft vaste voornemens om verdere actie te ondernemen ten aanzien van de prijszetting van door Nederland geëxporteerd aardgas. De Minister van Economische Zaken zal het overleg met buitenlandse ambtgenoten voortzetten om op korte termijn te komen tot contractverbeteringen. De daaruit voortvloeiende extra baten zullen zoveel mogelijk worden ingezet voor de verbetering van de economische structuur. Ten aanzien van de onder invloed van de energieprijsstijgingen verbeterde rendementspositie van de aardgasproducenten zal het overleg met de betrokkenen over de aanwending van de extra opbrengsten worden geïntensiveerd, ten einde waarborgen te krijgen voor het gebruik daarvan voor investeringen in Nederland respectievelijk voor de energievoorziening van Nederland.
Het kabinet heeft besloten de bestrijding van het zwarte circuit te intensiveren. Dit houdt in, dat maatregelen zullen worden genomen waardoor de pakkans bij belastingfraude en fraude ten aanzien van het sociale-zekerheidsstelsel groter wordt en waardoor de sancties worden verscherpt. Om de mogelijkheid tot frauderen te beperken wordt het invoeren van een algemene informatieplicht overwogen. Aan een extra uitbreiding van het controleapparaat valt niet te ontkomen.
Daar één en ander moet worden opgesteld, rekening houdend met de zorgvuldigheid die het rechtsverkeer vereist, is de voorbereidingstijd vrij lang. Het kabinet is echter van mening, dat er geen beroep op de solidariteit kan worden gedaan als tegelijkertijd niet alles in het werk wordt gesteld om misbruik van voorzieningen en het ontduiken van belastingen te bestrijden.
Bij het begin van dit jaar is voor de eerste fase van het prijsbeleid een stringente opstelling gekozen die rekening houdt met het loonbeleid. Voor de prijsontwikkeling is uitgegaan van het achterwege blijven van het initieel en het laten doorgaan van de eerste prijscompensatie. Uiteraard zal de nadere invulling van het prijsbeleid — die moet samenvallen met de concretisering van de ontwikkeling van de lonen — van dezelfde congruentie ten aanzien van de loondoorberekening moeten uitgaan. Tevens zal dan bekeken moeten worden in hoeverre andere veranderingen in de prognose een bijstelling van de toegestane prijsverhogingen noodzakelijk maken.
Ten aanzien van de tariefstelling van de overheden heeft de Regering besloten het normatieve plafond voor de stijging van de overheidstarieven, dat voor 1979 was vastgesteld op 3,5%, in 1980 te handhaven. Een sterkere tariefsverhoging dan 3,5% is in overleg met de Ministeries van Economische Zaken en van Binnenlandse Zaken slechts mogelijk indien aangetoond kan worden dat anders financiële tekorten zouden ontstaan, die later niet meer kunnen worden ingehaald.
Zoals hierboven reeds is gesteld, streeft het kabinet ernaar om langs de weg van overleg te komen tot uitgangspunten voor een billijker inkomensverdeling. Daarbij zal naast de economische overwegingen tevens rekening dienen te worden gehouden met koopkrachtontwikkeling en verdeling van lasten. Dit in het kader van een samenhangend inkomensbeleid. Daarbij zij bedacht, dat het zwarte circuit de geregistreerde inkomensverdeling vervalst. Voorts zij hier verwezen naar hetgeen onder de paragraaf over het arbeidsvoorwaardenbeleid is gesteld over de koopkrachtdoelstelling voor dit jaar.
Aangezien de economische vooruitzichten toch duidelijk zeer weinig speling laten, zal bij de loonontwikkeling een zekere differentiatie in nominale loonstijgingen naar gelang van inkomensniveau gewenst zijn. Het kabinet legt aan de sociale partners dan ook de vraag voor om dit punt in hun overwegingen te betrekken. Het kabinet verwijst in dit verband naar de adviesaanvragen over het inkomensbeleid aan de SER van 19 juni respectievelijk 17 augustus 1979. Het trendbeleid voor de aanpassing van de lonen en salarissen van overheidswerknemers, gebaseerd op de vooronderstelling van gelijkwaardigheid van het geheel van arbeidsvoorwaarden van werknemers in bedrijven en bij de overheid, blijft in beginsel gehandhaafd.

Inmiddels is een eerste aanzet gedaan tot een onderzoek naar de vergelijking van pakketten arbeidsvoorwaarden van werknemers in bedrijven, bij de overheid en in de niet op winst gerichte sector.

Ten aanzien van de beloningsverhoudingen bij de overheid zal de Minister van Binnenlandse Zaken respectievelijk de Staatssecretaris van Defensie aan het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken en het CGO-Militairen voorstellen voorleggen die de volgende elementen omvatten:

a. Aanpassing van aanvangssalarissen bepaalde groepen overheidswerknemers. Tegen de achtergrond van de situatie op de arbeidsmarkt en de beloningsstructuur in het bedrijfsleven zal met name voor aankomend lager en middelbaar administratief personeel en voor hoger opgeleiden zonder beroepservaring het aanvangssalaris worden aangepast.

b. Invoering van verbeterde beloningen voor vuile en onaangename werkomstandigheden bij bepaalde onderdelen van de overheidsdienst. Medebepalend daarbij is de wijze waarop deze selectieve herziening van beloningsverhoudingen in het bedrijfsleven tot stand komt.

c. Invoering van een centrale regeling voor vergoeding van passieve gebondenheid zoals consignatie- en bereikbaarheidsdiensten, los van het onlangs door de Minister van Binnenlandse Zaken niet overgenomen voorstel uit 1973 met betrekking tot de herziening van vergoedingsregelingen voor overwerk, onregelmatige dienst en werktijdverschuivingen.

d. Herstructurering van topsalarissen bij de overheid. Nadat het overleg met betrokken groeperingen zal zijn afgerond en zorgvuldige afweging heeft plaatsgevonden, zal een voorstel worden ingediend.

Het kabinet zal tevens naar mogelijkheden zoeken om meer dan tot dusver één arbeidsvoorwaardenbeleid voor het personeel van de verschillende overheden te regelen. Onderzocht zal worden of en zo ja, in hoeverre het voor de niet op winst gerichte sector (z.g. kwartaire sector) te ontwikkelen beleid daarmee in overeenstemming kan worden gebracht. Daartoe kan een spoedig advies van de SER over wetgeving op dat terrein van groot belang zijn.
Dezer dagen wordt door de Ministers van Economische Zaken en van Sociale Zaken met de organisaties van vrije beroepen overleg gepleegd over het in de naaste toekomst te volgen tarieven- en inkomensbeleid. Daarover zal de Tweede Kamer worden bericht. Het kabinet zal congruent aan het ten aanzien van werknemers te voeren inkomensbeleid een stringent beleid op dit terrein voeren. Het overweegt een versnelde afbouw van de z.g. positieve restpost in twee jaren te verwezenlijken.
Ten aanzien van de inkomensontwikkeling van zelfstandige ondernemers wordt gestreefd naar een ex ante gemiddeld genomen vergelijkbare ontwikkeling als die van de werknemer.
Wetgeving ter zake van vermogensaanwasdeling is een belangrijk ontbrekend element in het inkomensbeleid. Het betreft hier een bijzonder moeilijke materie. Niettemin zal het kabinet op zeer korte termijn zijn beraad op dit punt afronden. Het kabinet zal voor het einde van het Paasreces de Kamer hierover informeren.
De moeilijke sociaal-economische ontwik-

keling die de laatste jaren de situatie van de particuliere en collectieve sector bepaalt, zal zich zonder twijfel in 1981 voortzetten.
Gezien de hoge prioriteit van werkgelegenheids- en arbeidsmarktbeleid zou de ontwikkeling van de arbeidsvoorwaarden in de volgende jaren verder moeten bijdragen aan de doelstellingen op dat gebied. Dit zou kunnen leiden tot een meerjarig arbeidsvoorwaardenbeleid dat ook plaats inruimt voor het flexibeler maken van werktijden en -roosters, herverdeling van de arbeid, en aan de knelpunten op de arbeidsmarkt. Dit jaar zou de basis moeten worden gelegd om dit beleid in de volgende jaren gestalte te kunnen geven.
In het kader van een meerjarig arbeidsvoorwaardenbeleid is het van belang ,,sociale investeringen'' te bevorderen die betrekking kunnen hebben op de arbeidsduur, op de arbeidsomstandigheden, de kwaliteit van de arbeid (humanisering van de arbeid) en op deelneming van werknemers aan educatieve activiteiten. Het kabinet beveelt daarbij aan afspraken te maken welke tevens betrekking hebben op de wijze waarop aan de bedoelde sociale investeringen verbonden kostenstijgingen inverdiend kunnen worden. De totstandkoming van arbeidsplaatsovereenkomsten of werkgelegenheidsparagrafen op bedrijfstak- of ondernemingsniveau, gericht op bij voorbeeld verlenging van de bedrijfstijd en/of arbeidstijdverkorting, bevordering van roulatiesystemen, het scheppen van deeltijdbanen, flexibilisering van de werktijden en flexibeler roosters in volcontinu-arbeid, zouden daarbij een voorname rol kunnen spelen. Bijzondere aandacht zou in dat verband moeten worden gegeven aan de positie van werknemers die weinig kansen hebben op de arbeidsmarkt, zoals vrouwen, ouderen, jongeren, mindervaliden, of werknemers uit culturele minderheidsgroepen. Als middel tot verbetering van bestaande discrepanties op de arbeidsmarkt die in het verlengde liggen van inspanningen tot herverdeling van arbeid respectievelijk het flexibeler maken van werktijden en/of -roosters, kan worden gedacht aan educatief verlof voor bepaalde groepen van werknemers, met name ongeschoolden.
Ten slotte is bijzondere aandacht geboden voor vuil en onaangenaam werk. Aan sommige soorten arbeid zijn inconveniënten verbonden, hetzij in de vorm van onaangename werkomstandigheden, onaangename aard van de arbeid of, hetgeen ook voorkomt, een combinatie van vele inconveniënten. Voor dergelijke arbeid is het aanbod op de arbeidsmarkt soms beperkt.
Met inachtneming van de onontkoombare terughoudendheid is enige ruimte voor een selectieve herziening van de beloningsverhoudingen op dit punt wenselijk. Over de ter zake te volgen procedure kan nader overleg worden gevoerd.
In de onlangs uitgebrachte notitie Knelpunten Arbeidsmarkt is een basis gelegd om de problematiek van de discrepanties tot een oplossing te brengen. Voorstellen hiertoe zullen in overleg met de sociale partners worden uitgewerkt. Om een indruk te geven van de beleidsvoornemens worden hieronder enkele punten vermeld, los van het punt van de toeslagen voor vuil en onaangenaam werk dat hierboven al ter sprake kwam. Het beleid zal zich zowel richten op het voorkomen van nieuwe discrepanties als op het verminderen van bestaande. Ten aanzien van het preventieve beleid kan aan de aanbodzijde een betere afstemming worden gezocht op aanpassing aan veranderde arbeidsmarktomstandigheden, inhoud van het werk en van arbeidsduur.
Ten aanzien van het curatieve beleid moet geïntensiveerd gezocht worden naar mobiliteitsverhogende maatregelen. Besloten is hiertoe middelen vrij te maken om de capaciteit van de Centra voor Vakopleidingen te verdubbelen (van 3500 naar 7000). Naast 3500 scholingsplaatsen levert dit werk aan 350 extra opleiders. Ook zou de effectiviteit van om-, her- en bijscholing (via bij voorbeeld een SOB-regeling) kunnen worden verbeterd wanneer men verzekerd is van een arbeidsplaats na afloop van de scholing. De mobiliteit van langdurig (langer dan 6 maanden) werklozen/schoolverlaters zou kunnen worden verhoogd door verplichte oriënteringsplaatsen te creëren. De aantrekkelijkheid van dergelijke oriënteringsplaatsen kan voor zowel de deelnemers als de werkgevers worden vergroot door financiële incentives. De jeugdigen zouden een betaling ontvangen ter hoogte van de helft van het verschil tussen de RWW-uitkering en het minimumloon. De werkgever zou een tegemoetkoming kunnen ontvangen van f 500 per manjaar. Hiervoor zijn budgettaire voorzieningen getroffen. Het effect op de werkloosheid van bovengenoemde maatregelen wordt door mij op omstreeks 6000 manjaren begroot.
Aan de vraagzijde is meer inzicht nodig in de oorzaken van langdurig openstaande plaatsen. De gewestelijke arbeidsbureaus zullen, gesteund door hun commissies van advies, gerichte onderzoekingen naar deze knelpunten gaan instellen, en adequate maatregelen mobiliseren. Daarnaast zullen bij wijze van experiment in een aantal regio's commissies worden ingesteld ter coördinatie van de uitvoering van sociale zekerheid en arbeidsvoorziening. In deze commissies zullen de bedrijfsverenigingen, de gemeentelijke sociale diensten, de arbeidsbureaus en de gemeenschappelijke dienst deelnemen. De coördinerende taak heeft voorshands met name betrekking op controle en het sanctiebeleid, op de vraagstukken van passende arbeid en passende scholing en op de toepassing van de loonsuppletie.
Voor het uitbreiden van de bedrijfsverzorgingsdiensten voor de landbouw ware gedurende 3 jaar extra middelen uit te trekken, waarmee 750 arbeidsplaatsen zijn gemoeid. Wel moet bedacht worden dat zulk een uitbreiding die bijna neerkomt op een verdubbeling van de capaciteit enige aanlooptijd nodig heeft.
Financiering van het extra woningisolatieprogramma voor het Noorden en Zuid-Limburg vergt f 60 min. Dit biedt — inclusief indirecte werkgelegenheidseffecten — werk aan ongeveer 1600 man per jaar. Het programma zal gepaard moeten gaan met extra scholingsprogramma's.
In het voorgaande heeft het kabinet bouwstenen aangedragen voor een constructief overleg met sociale partners gericht op een arbeidsvoorwaardenuitkomst die past bij de economische situatie zoals die zich aftekent. Het beseft daarbij dat de daarin begrepen boodschap niet een plezierige is. De uitgangspunten inzake een rechtvaardig inkomensbeleid, met daarbij het in de huidige omstandigheden nog net kunnen handhaven van de koopkracht voor de gezinshuishoudingen met minimuminkomens of -uitkeringen, en het internationaal gezien relatief hoge peil van onze welvaart maken het echter m.i. mogelijk dit beleid voor brede lagen aanvaardbaar te maken.
De Minister van Sociale Zaken,
W. Albeda

VERKLARING MINISTER-PRESIDENT IN TWEEDE KAMER

N.a.v. het aftreden van minister Andriessen en staatssecretaxis Nooteboom van financiën heeft premier Van Agt op 21 febr. in de Tweede Kamer de volgende verklaring afgelegd:

In mijn brief aan u van 20 februari jongstleden heb ik medegedeeld, dat de Minister van Financiën mij te kennen heeft gegeven ontslag te vragen uit zijn functie. De heer Andriessen heeft inmiddels aan Hare Majesteit de Koningin verzocht, hem ontslag te verlenen als Minister van Financiën. Hetzelfde heeft vervolgens de Staatssecretaris van Financiën gedaan. De Koningin heeft deze verzoeken in beraad genomen.
Ik stel het op prijs de gelegenheid te krijgen, hierover een verklaring af te ieggsri. Op maandag jongstleden heeft hei Kabinet in hoofdlijnen overeenstemming bereikt over de noodzakelijk geworden bijstelling van het sociaal-economische beleid voor 1980. Daarop is nader beraad gevolgd met de fractievoorzitters van CDA en W D in deze Kamer. Dit nader beraad werd gewenst geacht, omdat niet alle Ministers zich in het besluit van de Ministerraad konden schikken. Gisteren heeft de Minister van Financiën 'besloten ontslag uit zijn functie te verzoeken. De Ministerraad is daarop in spoedzitting bijeengeroepen om zich te bezinnen op de daardoor ontstane situatie.
De overige Ministers hebben daarin geen aanleiding gevonden wijziging te brengen in de conclusies omtrent het in 1980 te voeren sociaal-economische beleid, die de Ministerraad op 18 februari jongstleden had aanvaard.
Het goede gebruik in acht nemende, dat geen mededelingen worden gedaan van het verloop van beraadslagingen in de Ministerraad, wil ik wel stellen dat de discussies, die de raad in de afgelopen dagen en met name ook gisteren heeft gevoerd over de consequenties die de heer Andriessen aan het genomen besluit meent te moeten verbinden, gekenmerkt zijn geweest door de uitdrukkelijke wil alsnog een poging te doen de heer Andriessen als Minister van Financiën te behouden.
Dat de heer Andriessen gemeend heeft bij zijn ontslagaanvrage te moeten blijven, kunnen wij slechts respecteren, maar wij betreuren het ook, omdat hij niet alleen een capabel bewindsman is, maar ook een hooggewaardeerde collega en voor menigeen van ons een persoonlijke vriend.
De ontslagaanvrage van de heer Andriessen brengt in de grondslag van het Kabinet geen wijziging.
De Ministerraad heeft inmiddels de beraadslagingen over het sociaal-economische beleid voor 1980 voortgezet. Vandaag zijn binnen het Kabinet de besprekingen afgerond en de resultaten ervan zijn verwoord in een brief van de Minister van Sociale Zaken aan de Stichting van de Arbeid en aan de Raad van overleg voor de handel. Een afschrift van die brief hebben ook u, mijnheer de voorzitter, en de leden van deze Kamer ter kennisneming ontvangen.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SPAANS REGIONALISME

Bij de eerste parlementsverkiezing in Spaans Baskenland sedert 1936. op 9 maart heeft de Baskische Nationalistische Partij PNV, die wat betreft het streven naar Baskische zelfstandigheid als gematigd bekend staat, de meeste zetels gekregen. De partij kreeg 25 van de 60 beschikbare zetels. Tweede werd de partij Herri Batasuna, die wel wordt beschouwd als de politieke arm van de afscheidingsbeweging ETA met 11 zetels. De Spaanse socialistische arbeiderspartij PSOE werd derde met 9 zetels. De regeringspartij van premier Suarez UDC kreeg 6 zetels, de alliantie van linkse partijen onder de naam Euskadi Esquerra kreeg 6 zetels, de rechtse Alianza Popular 2 zetels en de communistische PCE 1 zetel.

Vergeleken met de verkiezingen voor het centrale parlement in Madrid in maart 1979 (pag. 134-'79 en pag. 709-'79) wist de PNV haar positie met 30% te verbeteren. De Herri Batasuna kreeg 9% meer, de socialisten wisten zich nauwelijks te handhaven en de regeringspartij verloor aanzienlijk. In de verkiezingen van maart '79 kreeg de regeringspartij in de drie Baskische provincies 5 afgevaardigden en de PNV 7.

De opkomst was met iets meer dan 50% teleurstellend en is waarschijnlijk verantwoordelijk voor het slechte resultaat van de regeringspartij.

Waarschijnlijk zijn de Baskische nationalisten, zowel de gematigden als de meer radicalen, in grotere getalen naar de stembus gegaan dan de aanhangers van de regeringspartij, die zich door het slechte weer en een zekere verkiezingsmoeheid thuis hebben laten houden.

Het was de zevende maal na de dood van Franco dat de Basken naar de stembus moesten.

De secretaris-generaal van de PNV, Carlcs Garaicoechea, en vrijwel zeker de premier van een nieuwe Baskische regering, heeft verklaard dat de nieuwe regering uitsluitend uit vertegenwoordigers van zijn partij zal bestaan. Herri Batasuna biedt hem daartoe de gelegenheid omdat zij al voor de verkiezingen heeft verklaard dat haar vertegenwoordigers hun plaats in het parlement niet zullen innemen, omdat zij niet gelooft dat dit orgaan iets positiefs zal kunnen uitrichten voor het Baskische zelfstandigheidsstreven.

Als Herri Batasuna zich werkelijk aan haar belofte houdt, zal het parlement slechts uit 49 stemmende afgevaardigden bestaan en zal Garaicoechea met zijn 25 zetels over een kleine meerderheid beschikken.

De nederlaag van de regeringspartij, aldus een commentaar in de *NZZ* (12-3) volgt na de Pyrrusoverwinning in Andalusië (in Andalusië heeft de bevolking zich kunnen uitspreken over een autonomiestatuut, zie hierna) en zij betekent daarom een bijzonder zware slag voor Madrid.

In Andalusië heeft de regeringspartij wel bereikt dat de verdere verwerkelijking van de autonomie via de langzame weg van het centrale parlement in Madrid zal lopen en niet via de snelle weg van een referendum zoals in Baskenland en Catalonië is geschied.

Maar het referendum van 28 februari in Andalusië gaf een zodanig kleine meerderheid voor de regeringsvoorstellen te zien en kon alleen maar door talloze verkiezingstrucs van de kant van de regering worden gewonnen dat de Andalusiërs van ,,morele overwinning" ten gunste van hun autonomie spraken.

Bovendien heeft de socialistische partij van Andalusië besloten de verkiezingsresultaten van de provincies Almeria en Jaen voor de rechter aan te vechten zodat het niet uitgesloten is dat de overwinning toch nog een nederlaag wordt.

De onverwacht ongunstige resultaten in Andalusië hebben in de regeringspartij een felle discussie doen losbranden tussen partijtop en premier Suarez die een hele nacht heeft geduurd en waarin de pemier voor het eerst scherp bekritiseerd is door de leiding. Zij hebben hem verweten zich te veel van de bevolking te isoleren en zijn politiek niet effectief genoeg aan de man te brengen. Suarez heeft daarop besloten zich persoonlijk met de verkiezingsstrijd in Baskenland te bemoeien wat hij in Andalusië nagelaten had. Hij heeft een korte verkiezingstournee in Bilbao gehouden maar het resultaat was zeker niet beter dan in Andalusië: de stemmen voor de regeringspartij liepen sterk terug.

Waarschijnlijk zullen nu nieuwe verwijten van de partijtop aan de minister-president worden gericht; hun inhoud zal ook weer zijn dat het de premier niet lukt belang-

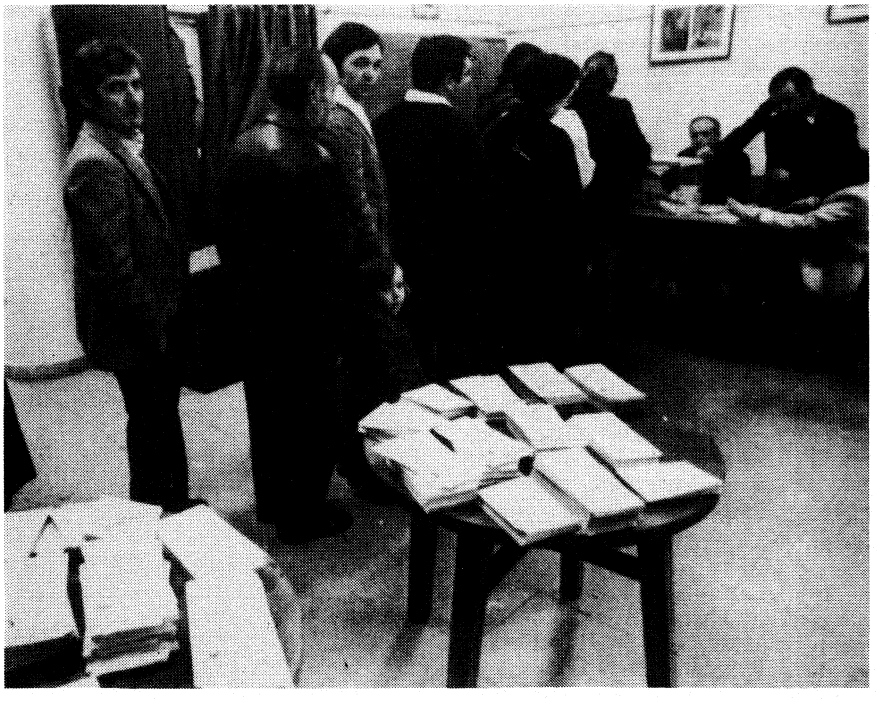

Een beeld van een stemlokaal in San Sebastian bij de Baskische parlementsverkiezingen.

Weekblad 49ste jaargang No. 2528, pag. 31247-31262

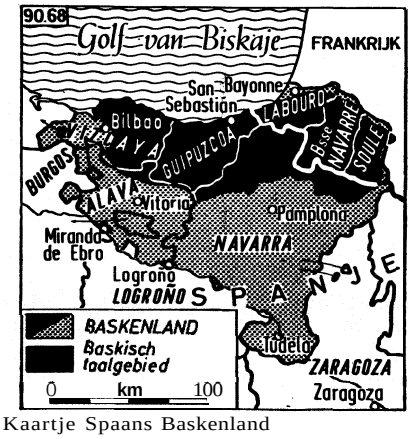

Kaartje Spaans Baskenland

rijke problemen duidelijk aan het kiezersvolk uit te leggen.

Een derde test voor de regering-Suarez doet zich voor op 20 maart als Catalonië een eigen parlement zal kiezen.

Als Madrid ook daar met slechte resultaten komt, d.w.z. dat ook in Catalonië de grote landelijke partijen en wel in het bijzonder de regeringspartij UDC overvleugeld worden door de lokale partijen, lijkt de positie van Suarez hachelijk te worden.

Zeker zullen die stemmen in de regeringspartij aan kracht winnen die eisen dat Suarez een nieuwe regeringsstijl gaat invoeren, die meer gericht is op de behoeften van het volk.

De leider van de PNV heeft drie hoofddoelen genoemd waarnaar zijn toekomstige Baskische regering zal streven: de realisering van het autonomiestatuut, daarbij een extensieve uitleg van de tekst hanterend; de afbouw van de terroristische spanningen met alle mogelijke middelen en het herstel van de Baskische economie.

De PNV heeft twee maanden geleden haar afgevaardigden uit het centrale parlement in Madrid teruggeroepen om te protesteren tegen de haars inziens te langzame realisering van het autonomiestatuut. Het lijkt erop dat deze geste de nationalisten bij de verkiezingen ten goede is gekomen. Maar de centrale regering besloot harerzijds bij het verstrekken van de autonomiebevoegdheden nog voorzichtiger te werk te gaan.

Garaicoechea heeft in een verklaring, uitgegeven na de verkiezingen, gezegd dat hij zeer bezorgd is over de starre houding van Madrid. Het Baskische nationalisme, zo voegde hij eraan toe, moet serieus genomen worden, het is geen speelgoed.

Wat de afbouw van het terrorisme en de stimulering van de economie betreft, zijn de groeiende aanhang voor de beide pro-ETA-groeperingen Herri Batassuna en Euskadi Esquerra geen goede voortekenen. De partijen hebben in de provincie Guipuzcoa samen meer dan 30% gekregen, in de provincie Vizcaya tegen de 25% en in Alava, tot nog toe het bastion van de regeringspartij, 23%.

De verkiezingen voor het Baskische parlement zijn gehouden in overeenstemming met het statuut dat een zekere mate van autonomie aan Baskenland geeft.
Dit statuut is opgesteld door de Baskische parlementariërs in het centrale parlement van Madrid. Na langdurige onderhandelingen met de autoriteiten in Madrid werd de definitieve tekst op 17 juli 1979 goedgekeurd.
Deze tekst werd vervolgens aan het Baskische volk voorgelegd dat op 25 oktober 1979 met 95% akkoord ging. (Voor nadere bijzonderheden van de onderhandelingen en de inhoud van het statuut, zij verwezen naar pag. 710-1979 e.v.).

Verkiezingscampagne

Nog voor de verkiezingscampagne was begonnen, hebben de socialisten en de regeringspartij UDC, de gematigd nationalistische PNV voorgesteld een ,,alliantie voor de vrede" te vormen en eendrachtig de extremisten binnen de Herri Batasuna en de Euskadi Esquerra te bestrijden, maar de PNV besloot dat zij geen gemeenschappelijke zaak zou maken met de andere gematigde maar niet typisch Baskische partij-n. De PNV meende dat zij op die manier het monopolie van het Baskendom aan de extremistische groeperingen zou overlaten en besloot daarop alleen de verkiezingsstrijd in te gaan en zowel tegen de beide Spaanse partijen UDC en PSOE als ,,aanhangers van Madrid" te polemiseren als tegen de extremisten van de ETA en van Baskisch links.

Daarop begonnen zowel de socialisten als de UDC zich sterk af te zetten tegen de PNV. Zij verklaarden o.a. dat de PNV er de voorkeur aan gaf het op een akkoordje te gooien met de bloedige moordenaars van de ETA i.p.v. met de Spaanse broederpartijen.

De socialisten kregen van critici te horen dat zij in de eerste plaats op zoek waren naar de stemmen van de in Baskenland wonende uit andere delen van Spanje afkomstige gastarbeiders. De PNV beschuldigde de socialisten ervan te wroberen Baskenland in Basken en niet-Basken te verdelen.

Tijdens de campagne golden zware veiligheidsmaatregelen. De centrale regering heeft twee speciale onderdelen van de anti-terreurpolitie, die speciaal opgeleid en uitgerust zijn en onder bevel van een generaal van de Guardia Civil staan naar Baskenland gestuurd. De kleine straattanks, ,,tanquetas", die zij meebrachten, zijn in veel verkiezingstoespraken als symbool van de onderdrukking door Madrid genoemd.

Premier Suarez sprak zich tijdens zijn bezoek aan Bilbao uit voor een beperkte uitleg van het autonomiestatuut. Hij legde er de nadruk op dat dit statuut slechts een deel van het raderwerk is dat gecoördineerd moet worden met het centrale gezag in Madrid.

Tijdens de campagne speelde de aanwezigheid van de ordetroepen ook een rol. Alle partijen voelden zich verplicht daar een uitspraak over te doen.

De PSOE en de regeringspartij waren voorstanders van hun aanwezigheid, maar de PNV, hoewel tegenstander van geweld, voelde zich verplicht zich tegen de aanwezigheid van ,,Spaanse" ordetroepen uit te spreken. Zij verklaarde zich bereid in de toekomst met een eigen Baskische politiemacht de orde te handhaven.

Het moeilijkste hadden het in de campagne de landelijke partijen, de UCD, de PSOE en de PCE. Zij mogen in Madrid nog zo belangrijk zijn, in Baskenland zijn zij gedwongen de tweede viool te spelen, aldus het *NRC/H'blad* in een voorbeschouwing van 8 maart.

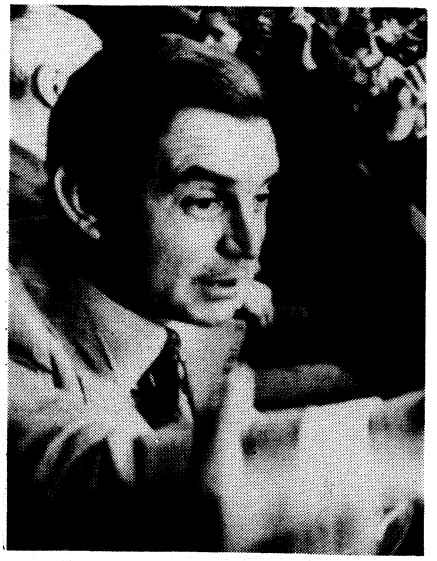
Carlos Garaicoechea, de leider van de Baskische Nationale Partij, die waarschijnlijk de eerste premier van Baskenland sedert 1936 wordt.

Het zijn de partijen die, zoals in nationalistische kringen wordt gezegd, ,,in laatste instantie altijd wachten op het telefoontje uit Madrid" en daarom worden gewantrouwd. De leiders van deze partijen — respectievelijk premier Suarez, Felipe Gonzalez en Santiago Carrillo, zijn de afgelopen dagen allen naar Baskenland gekomen om campagne te voeren. Het is in dit gebied echter altijd dubieus of dit helpt, omdat het in nationalistische ogen ,,centralistische karakter" van deze partijen hiermee nog eens extra wordt benadrukt.

Al deze drie partijen hebben gemeen dat zij zich vooral richten op dat deel van de bevolking — ongeveer de helft — dat voor hun werk uit andere delen van Spanje naar Baskenland is gekomen.

Het gaat daarbij om ambtenaren, leraren, rechters en dergelijke, maar vooral om de vele ärbeiders uit arme provincies in het zuiden die emplooi hebben gevonden in de Baskische industrie.

De nationalistische partijen hebben de ,,centralistische" er verontwaardigd van beschuldigd, dat zij deze mensen proberen tegen hen op te zetten met het argument dat zij straks in een autonoom Baskenland gediscrimineerd zullen worden, bijvoorbeeld omdat zij geen ,,Euskera" spreken. De nationalisten wijzen dit laatste van de hand, hoewel natuurlijk onloochenbaar is, dat straks, voor bepaalde functies tweetaligheid een vereiste zal zijn.

Voor een deel ,,doen" de nationalistische partijen de ,,links-rechts"-tegenstelling, zoals die tussen de landelijke partijen bestaan, nog eens ,,over". Op hun verschillende doelstellingen in het sociaal-economische vlak leggen zij in hun campagnes echter weinig nadruk.

Zo verwijt Jaime Mayor Oreja, de lijstaanvoerder van de UCD in Guipuzcoa, de PNV, dat zij er in de verkiezingsstrijd niet openlijk voor uitkomt, dat zij in feite een maatschappijmodel voorstaat zoals dat in de meeste landen van West-Europa geldt.

Een maatschappijbeeld, dat niet ver afstaat van dat van de UCD. De PNV zou niet voldoende afstand nemen tot het extreem linkse model van de eveneens nationalistische Herri Batasuna.

Typerend voor het politieke klimaat in Baskenland, waarbij een zekere sfeer van intimidatie nooit ontbreekt, is dat de UCD, zoals Mayor Oreja zegt, campagne voert ,,in de semi-clandestiniteit". Ook al heeft de UCD het afgelopen jaar vooruitgang geboekt in deze streek, durven veel mensen er toch nog niet in het openbaar voor uit te komen, dat zij achter de partij van Suarez staan, aldus de lijstaanvoerder van Guipuzcoa.

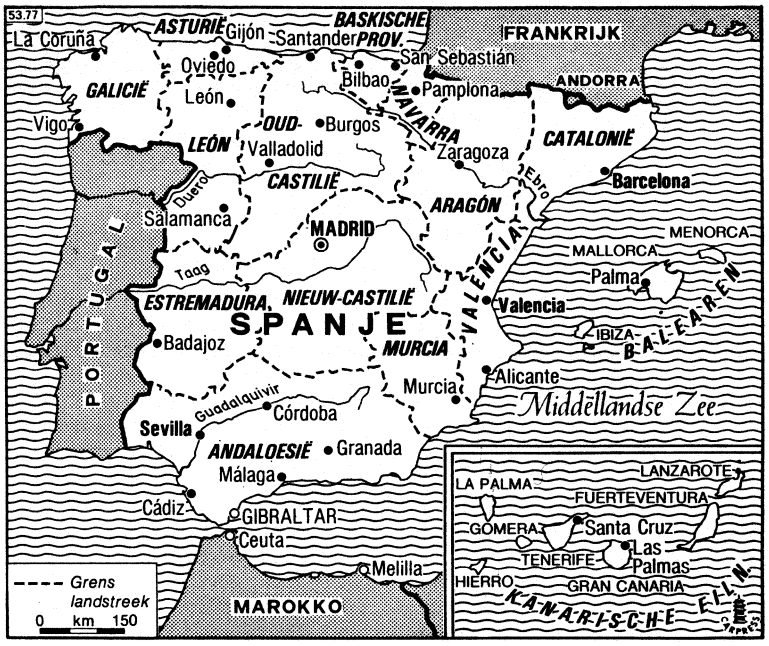

Uitkomst stemming over autonomiestatuut Andalusië, overwinning voor centrale regering Madrid

Op **8** februari is in het Zuidspaanse Andalusië een referendum gehouden over de vraag hoe de regio Andalusië, opgedeeld in 8 provincies, meer autonomie moet krijgen.

De kiezers werd de vraag voorgelegd of zij voor een spoedige verwezenlijking van een vorm van autonomie, ongeveer gelijk aan die voor Baskenland en Catalonië, waren of niet.

In zes van de 8 Andalusische provincies was een meerderheid voor een dergelijke snelle autonomie, maar in de provincies Jaen en Alméria was geen meerderheid waardoor het hele autonomieplan voor vijf jaar geblokkeerd is, d.w.z. dat nu de andere mogelijkheid, nl. een zeer geleidelijke overgang naar autonomie gevolgd wordt.

De uitslag is in feite een overwinning voor de centrale regering in Madrid, die het referendum wel georganiseerd heeft maar tijdens de verkiezingscampagne zich herhaaldelijk uitsprak voor onthouding.

Daarbij heeft een rol gespeeld dat het op korte termijn aan de macht komen van een linkse regionale regering in Sevilla weinig aantrekkelijk is voor Madrid.

Bij het referendum, aldus een toelichting in de NZZ (28-2), ging het erom welke weg Andalusië voor het bereiken van autonomie zal inslaan, de snellere en zoals de voorstanders beweerden, ,,meer autonomie belovende", waarin paragraaf 151 van de grondwet voorziet (en die voor Baskenland is toegepast) of de langzamere, volgens artikel **143** van de grondwet, maar die aldus zijn voorstanders, uiteindelijk net zo veel autonomie zal geven.

Het ontwerp van een autonomiestatuur is er al, men noemt het het Statuut van Carmona, naar de plaats bij Sevilla waar het door Andalusische parlementariërs uitgewerkt is.

Het referendum had als bijzonderheid, overigens geheel in overeenstemming met de desbetreffende bepalingen van de grondwet, dat pas gewonnen was als alle provincies met absolute meerderheid ,,ja" stemmen. Deze meerderheid moet niet berekend worden op basis van het aantal uitgebrachte stemmen maar op basis van het aantal ingeschreven kiesgerechtigden.

De oppositiepartijen waren voor een snelle autonomie, dus in overeenstemming met artikel **151,** de regeringspartij pleitte voor stemonthouding.

Het referendum ontwikkelde zich dan ook tot een krachtproef tussen de linkse oppositie en de regering. De socialist Felipe Gonzalez verklaarde tijdens de campagne dat de regering af zou moeten treden als zij het referendum zou verliezen.

Van de kant van de regering werd de oppositie fel aangevallen.

Minister Perez Llorca, uit Madrid naar Sevilla gereisd, verklaarde daar dat het bij een referendum eigenlijk erom ging of men voor of tegen ,,een volksfront" was. Ja-stemmen, aldus de ministers, betekende vóór de communisten stemmen en hij verweet in dit verband de socialisten dat zij zich door de communisten op sleeptouw lieten nemen. Als "ja" zou winnen dan liep Spanje het gevaar opgedeeld te worden in een door een volksfrontregering geleid Andalusië en een door een burgerlijke regering geleid ander deel.

De socialisten van Felipe Gonzalez, zelf afkomstig uit Andalusië, evenals de communistenleider Santiago Carrillo, hebben zich in het verle-

den herhaaldelijk uitgesproken voor een langzame verwezenlijking van de autonomie. Felipe Gonzalez heeft toen verklaard dat eerst de gemeenten goed georganiseerd moeten zijn en goed moeten functioneren, wil er sprake kunnen zijn van de oprichting van autonome regeringen voor de verschillende regio's. Het gaat er niet om, aldus Gonzalez toen, vele nieuwe ambtenarenposten in de autonome provincies te creëren, maar om een beter bestuur te realiseren.
Bij het referendum nu, konden de socialisten zich niet meer met hun vroeger standpunt bij de kiezers presenteren, omdat zij in Andalusië een geduchte concurrent hebben in de PSA, de socialistische partij van Andalusië onder leiding van Marcos Rojas. Deze partij strijdt voor een onafhankelijk Andalusië van socialistische snit en zij verwijt de PSOE het centralisme van Madrid in feite te ondersteunen. De PSA noemt de aanhangers van de PSOE „hispañolistas", terwijl zij zich zelf als echt Andalusisch ziet. De PSA heeft bij de verkiezingen in het voorjaar van 1979 haar aanhangers in provincies als Sevilla en Huelva zien verdubbelen.

De bevolking van Andalusië heeft, terecht of onterecht, bijna al haar hoop op een betere toekomst in het autonomieproces geïnvesteerd, aldus de NZZ (2-3). De politieke autonomie is voor miljoenen een politieke mythe geworden, waarvan veel heil verwacht wordt. De misstanden in Zuid-Spanje zijn talrijk en zij bestaan al sedert decennia, zo niet eeuwen. Zij zijn voornamelijk een gevolg van de werkloosheid en de ellende van de bezitloze landarbeiders in een vruchtbaar maar overbevolkt agrarisch gebied dat geen industrie kent. In de loop der jaren is een massale emigratie op gang gekomen en naar schatting 2 miljoen Andalusiërs wonen in andere delen van Spanje en in vele Europese landen.
De voorstanders van meer autonomie argumenteren dat de sociale en politieke misstanden steeds zullen voortduren zolang Madrid over het lot van Andalusië blijft beschikken.
De propagandistische verbreiding van deze mening kreeg onder Franco geen schijn van kans, maar na diens dood des te meer. In april '79 is met groot enthousiasme en met veel belangstelling de „dag van Andalusië" gevierd en in de daaropvolgende maanden hebben de linkse partijen maar ook de Andalusische vertegenwoordigers van de regeringspartij, reclame gemaakt voor het idee van meer autonomie en daarvoor veel weerklank bij de bevolking gevonden totdat de regering in Madrid in januari opeens het stuur omgooide en zich uitsprak voor een veel langzamere autonomie.
De regering heeft gewonnen maar veel waarnemers wijzen erop dat er zulke hoge verwachtingen gewekt zijn dat deze overwinning uiteindelijk de regering in Madrid parten zal gaan spelen en niet in Andalusië alleen, maar ook in de andere regio's. (NRC/Handblad, NZZ)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

DERDE UNIDO-CONFERENTIE

In de Indiase hoofdstad New Delhi werd van 21 jan.-9 febr. — een dag langer dan gepland — de derde conferentie gehouden van de Organisatie van de VN voor Industriële Ontwikkeling UNIDO.
Aan de conferentie werd deelgenomen door 2.500 afgevaardigden uit 133 landen. De taak van de conferentie was het vooral aandacht te geven aan het actieprogramma en de verklaring, die op de tweede UNIDO-conferentie in 1975 in Lima waren aangenomen (pag. 283/1-'75). De derde conferentie is er echter niet in geslaagd met eenstemmigheid een document te aanvaarden en wordt algemeen beschouwd als te zijn mislukt.
Onderstaande schets van de gang van zaken in New Delhi alsmede van de kwesties, die de conferentie deden mislukken, is ontleend aan Internationale Samenwerking, een periodiek van de voorlichtingsdienst ontwikkelingssamenwerking, van 7 maart.

In de ontwikkeling van de westerse landen heeft de industrie de afgelopen eeuwen een belangrijke rol gespeeld. Een omvangrijke hoeveelheid consumptie-artikelen is bijvoorbeeld van deze ontwikkeling het gevolg geweest. De achtergestelde positie van de ontwikkelingslanden juist met betrekking tot de industrie komt sterk naar voren wanneer bedacht wordt dat deze landen waar tweederde van de wereldbevolking woont slechts acht procent van de industriële produktie voortbrengen. Tegen deze achtergrond werd op de tweede algemene UNIDO-conferentie die in 1975 in Lima (Peru) werd gehouden als doelstelling aanvaard, dat dit aandeel in het jaar 2000 gestegen moet zijn tot minimaal 25%.
Wanneer nu vijf jaar later de balans opgemaakt wordt kan ronduit worden gesteld dat de resultaten tot nu toe zeer teleurstellend geweest zijn. Het aandeel van de ontwikkelingslanden in de internationale industriële produktie is de laatste vijf jaar gestegen van zeven naar acht procent. Wanner deze trend zich voortzet zal het aandeel van de ontwikkelingslanden in de wereldindustrie in het jaar 2000 niet meer bedragen dan 13%.
De derde UNIDO-conferentie had zich tegen deze achtergrond te beraden op nieuwe impulsen en maatregelen met betrekking tot de industrialisatie van de Derde Wereld. Met dit doel waren in het weekend rond de twintigste januari vertegenwoordigers van ruim 120 landen naar New Delhi gekomen.
Een beter land dan India om juist een conferentie over industrie te houden had nauwelijks gekozen kunnen worden. Met een bevolking van meer dan 600 miljoen mensen die voor bijna 75% werkzaam zijn in de landbouw heeft dit land alle karakteristieken van een ontwikkelingsland. Maar ook van een land met omvangrijke industriële mogelijkheden. Op wereldniveau zelfs de tiende producent van industriële produkten.
Een land met een eigen auto-industrie en in staat om eigen kunstmanen te lanceren.
Een voorbeeldland ook ten aanzien van de problemen die er met betrekking tot industrialisatie spelen. Immers het proces van opbouw van een eigen industrie gaat niet vanzelf. Nodig zijn omvangrijke kapitalen en de beschikking over technische kennis en afzetkanalen ook in het buitenland.
Industrialisatie is niet alleen een probleem van de ontwikkelingslanden zelf, het heeft ook consequenties voor de westerse landen. Bevordering van de industrie in de ontwikkelingslanden heeft tot gevolg dat deze landen goederen gaan produceren die voorheen door de ontwikkelde landen werden voortgebracht. Dit betekent dat industrialisatie in de Derde Wereld op bepaalde gebieden ten koste gaat van de industrie in de rijke landen. Dit houdt in dat bepaalde bedrijven in de ontwikkelde landen, die niet meer kunnen concurreren met produkten uit de Derde Wereld, geleidelijk op andere produkties zullen moeten overgaan („Herstructurering").
Uit het feit dat de Derde UNIDO-conferentie niets opleverde mag niet worden afgeleid dat over de bovenstaande zaken verschil van mening zou bestaan. Integendeel, opvallend was dat er met betrekking tot de noodzaak van industrialisatie en ook de middelen die daarvoor nodig zijn grote overeenstemming bestond.
In de redevoeringen die er door de verschillende landen werden afgelegd werd voortdurend gewezen op het grote belang van een vergroting van de kapitaalstroom naar ontwikkelingslanden, van het ter beschikking stellen van technologische kennis en het bevorderen van een zo vrij mogelijke wereldhandel. Daarbij werd benadrukt wat de laatste jaren interdependentie wordt genoemd, namelijk de verwevenheid tussen de economieën van de ontwikkelde en de ontwikkelingslanden.
Wat uiteindelijk de conferentie deed mislukken was dan ook niet het verschil van mening ten aanzien van de noodzaak van industrialisatie en de middelen daarvoor nodig maar veeleer de omvang van de middelen en de wegen die bewandeld moeten worden. Hierin speelde het actieplan van de ontwikkelingslanden een grote rol.
Eind december verleden jaar werd in een bijeenkomst van de ministers van de niet-gebonden landen in Havanna, ter voorbereiding van de nu gehouden conferentie, een zogenaamde declaratie opgesteld. Dit plan werd in New Delhi door de ontwikkelingslanden gepresenteerd onder de naam New Delhi actieplan en declaratie. Hierin werden allerlei maatregelen opgesomd die in de komende jaren genomen zouden moeten worden ter bevordering van de industrialisatie in de Derde Wereld.
In deze voorstellen komen een aantal zaken voor die in feite de gang van de conferentie en de uiteindelijke mislukking hebben bepaald. Ten eerste de wens om te komen tot de oprichting van een fonds ter financiering van de industrialisatie. De ontwikkelingslanden wilden dat dit fonds een omvang zou hebben van 600 miljard dollar, berekend over de komende 20 jaar.

Ten tweede was er het voorstel om de eerder genoemde Lima-doelstelling nader onder te verdelen. Dit zou inhouden dat per industriële sector berekeningen zouden worden gemaakt hoeveel er per land van een bepaald produkt vervaardigd zou worden.

Een andere kwestie was die van de „consultaties". Zoals reeds gezegd betekent toenemende industrialisatie in de Derde Wereld dat bepaalde bedrijven in de westerse wereld geen levensvatbaarheid meer hebben.

Hoewel dit zeer vervelend is voor de mensen die in deze bedrijven werkzaam zijn, is het op zich zelf een positieve ontwikkeling. Het betekent namelijk dat de ontwikkelingslanden kansen krijgen bepaalde goederen te produceren en die af te zetten in de westerse landen. Hiermee krijgen die landen inkomsten die ze kunnen gebruiken voor de importen uit de ontwikkelde landen. Dit geeft op zichzelf stimulans aan die sectoren in de rijke landen die zich toeleggen op de export.

Om deze herstructurering in goede banen te leiden werd er op de tweede UNIDO-conferentie besloten tot bet houden van „consultaties", dat zijn besprekingen ~tussen ontwikkelde en ontwikkelingslanden waaraan ook deelgenomen wordt door vertegenwoordigers van werknemers en werkgeversorganisaties en die ten doel hebben, mede naar aanleiding van verrichte studies, inzicht te geven in de ontwikkeling van bepaalde sectoren.

Deze besprekingen hebben vooral een informatief karakter gehad, wat de mogelijkheid gaf aan bijvoorbeeld regeringen om hierop de lange-termijn-planning af te stemmen. Nu was het de wens van de ontwikkelingslanden om deze consultaties om te vormen tot onderhandelingsinstellingen.

Binnen de groep van de westerse landen lagen de standpunten uiteen. Een aantal ontwikkelde landen wilde geen extra geld toezeggen. Andere landen, waaronder Nederland, waren eventueel bereid geld ter beschikking te stellen. Unaniem waren de rijke landen van mening dat een fonds van 600 miljard dollar een buitensporig bedrag was.

Ten aanzien van de andere punten was er een grote overeenstemming. Met betrekking tot de consultaties was de mening dat deze besprekingen, die tot nu toe experimenteel waren, omgezet zouden moeten worden op permanente basis.

Het veranderen van de consultaties in ondenhandeiingen op regeringsniveau was echter in de westerse gedachten onmogelijk.

Ditzelfde gold voor de uitsplitsing van de Lima-doelstelling. Achtergrond van deze houding was de visie die bestaat ten aanzien van de rol die de overheid vervult in het industrialisatieproces.

In de plannen van de ontwikkelingslanden werd een sterke nadruk .gelegd bij de regulerende bevoegdheid dan wel planmatige aanpak door de overheid. Juist dit uitgangspunt was voor de westerse landen onaanvaardbaar. Deze landen zien het verwezenlijken van de industrialisatie in de Derde Wereld alsmede herstructurering als een zich evoluerend proces dat verloopt via het marktmechanisme. Overheden kunnen hierin alleen een indirecte ml vervullen, bijvoorbeeld door te stimuleren dat 'bedrijven zich verplaatsen naar ontwikkelingslanden. Op directe wijze kunnen overheden dit proces niet sturen. Om die reden kunnen consultaties niet omgezet worden in onderhandelingen.

De westerse ovenheden zijn namelijk niet bij machte direct bedrijven in het westen te sluiten en deze bedrijven vervolgens in de ontwikkelingslanden op te zetten. Hetzelfde geldt voor de uitsplitsing van de Lima-doelstelling Het wordt niet als een directe taak van de overheid gezien om precies uit te maken waar welke fabrieken moeten worden gevestigd.

Nadat het één week geduurd had eer de conferentie echt op gang kwam lagen er het bovengenoemde actieplan en declaratie

De hierna volgende anderhalve week is besteed aan het bespreken van dit ontwerp Wederzijds werden de standpunten naar voren gebracht Na twee en een halve week was er echter nog mets bereikt Op de drie bovengenoemde „harde" kwesties waren de standpunten niet nader tot elkaar gekomen

De ontwikkelingslanden hielden vast aan de eigen uitgangspunten die voor de westerse landen onaanvaarbaar waren

Op het moment dat de conferentie nog drie dagen te gaan had deed de president van de conferentie een compromisvoorstel. Drie dagen en nachten is er over dit voorstel onderhandeld, met als resultaat dat er over grote delen van de tekst overeenstemming was bereikt Echter over een aantal harde kwesties bleef verschil van mening bestaan, zodat in het laatste stadium de ontwikkelde landen stelden dat zij zich uiteindelijk van stemming zouden onthouden.

Dit was met acceptabel voor de ontwikkelingslanden, met als gevolg dat het presidentiele voorstel werd ingetrokken. Inmiddels was het vrijdag acht februari geworden, de laatste dag van de conferentie, zonder dat er iets was bereikt. Zelfs de verlenging met één dag heeft geen positieve resultaten opgeleverd.

Na het terugtrekken van het voorstel van de president, brachten de ontwikkelingslanden hun oorspronkelijke voorstel weer ter tafel Dit voorstel, zijnde niet acceptabel voor de ontwikkelde landen, kwam uiteindelijk in stemming, waarbij de gehele groep van rijke landen tegenstemde. Weliswaar werden het actieplan en de declaratie aanvaard met 83 stemmen voor (de ontwikkelingslanden) en 22 tegen (ontwikkelde landen); doordat de ontwikkeld@landen gezamenlijk tegen stemden is het plan als zodanig echter niet uitvoerbaar, hiervoor is namelijk de medewerking van de rijke landen nodig.

De conferentie was daarmee mislukt. Weliswaar bestond er een eensgezindheid ten aanzien van de doelstelling van het bevorderen van industrialisatie in de ontwikkelingslanden, echter de manier waarop dit bereikt moet worden was uiteindelijk de kwestie waarover ontwikkelde en ontwikkelingslanden het niet eens konden worden.

Debet hieraan was vooral de harde houding van een vijftal ontwikkelingslanden, namelijk Iran, Irak, Algerije, Cuba en Mexico Het waren met name deze landen die weigerden concessies te doen. Dat deze starre houding binnen de groep ontwikkehngslanden tot grote spanningen leidde bleek toen na de stemming over het actieplan en de declaratie een aantal landen aparte verklaringen aflegde Meest opvallend daarbij was dat Saoedi-Arabie dat zich van stemming had onthouden dit later motiveende door te stellen dat dit land het niet eens was met de oprichting van het fonds. Koeweit sloot zich hierbij aan. De derde algemene UNIDO-conferentie is te beschouwen als een zwarte bladzijde in het conferentie-gebeuren van de laatste jaren. Voor de toekomst moet worden gehoopt op een meer constructieve houding van bepaalde ontwikkelingslanden

(Internationale Samenwerking, NRC/H'blad, The Times, Le Monde, NZZ, FAZ)

(Vor ber pag. 283/1-1975)

VS WEER LID VAN DE INTERNATIONALE ARBEIDSORGANISATIE (ILO)

De VS hebben besloten zich weer bij de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) aan te sluiten. Dit heeft de ILO op 13 febr. in Genève bekrndgemaakt. President Carter heeft het besluit inmiddels bevestigd.

Volgens de ILO had president Carter op 13 febr. in Washington gezegd dat de beslissing werd gesteund door de Amerikaanse vakbonden, werkgeversorganisaties en de Amerikaanse afdeling van de internationale Kamer van Koophandel.

In een commentaar op de Amerikaanse beslissing zei ILO-directeur-generaal Francis Blanchard dat „hierdoor de capaciteit voor het voeren van acties van de ILO aanzienlijk versterkt was in een tijd waarin de wereld aan ernstige problemen op het gebied van de arbeid het hoofd moet bieden".

Carter zei dat in de twee jaar sinds het uittreden van de VS een meerderheid van de leden van de organisatie „zich met succes had verenigd in een terugkeer naar de oorspronkelijke doelstellingen".

Amerikaanse regeringsfunctionarissen zeiden dat de officiële terugkeer van de VS in de ILO op 18 febr. zou plaatsvinden door middel van een officiële brief van minister van buitrnlandse zaken Cyrus Vance aan de directeur-generaal van de organisatie.

De Amerikaanse president moet wel een speciale goedkeuring van het Congres krijgen om de betaling van de lidmaatschapsgelden aan de ILO te hervatten. Deze worden op 50 mln gulden per jaar geschat.

De VS sloten zich in 1934 bij de ILO aan en trokken zich op 6 nov. 1977 terug, nadat de toenmalige minister van buitenlandse zaken, Henry Kissinger, de voorgeschreven termijn van twee jaar in acht had genomen.

De VS verlieten de ILO met het argument dat de organisatie — waarbij 140 landen zijn aangesloten — door de toenemende politisering niet meer het oorspronkelijke doel van verbetering van de positie van de arbeiders voor ogen had maar was veranderd in een arena van politiek geharrewar.

De uittreding van de VS leidde tot een opvallende verandering van toon van de organisatie tijdens de jaarlijkse conferenties. De organisatie begon ook kritiek uit te oefenen op tegen de arbeidersbeweging gerichte activiteiten in de Sowjet-Unie en andere communistische landen. Voordat Amerika zich terugtrok had de kritiek van de lidstaten zich voornamelijk gericht op Israël en waren de communistische landen buiten schot gebleven. De VS kritiseerden deze houding, die voortkwam uit de grote meerderheid van Arabische, ontwikkelings- en communistische landen.
De terugtrekking van de VS uit de organisatie in 1977 betekende een harde slag voor de organisatie aangezien de VS 25% van het ILO-budget voor hun rekening namen.
In een hoofdartikel schreef The Times op 19 febr. over deze stap van de VS het volgende:

Het besluit van de Verenigde Staten terug te keren in de gelederen van de International Labour Organization (ILO) is ongetwijfeld zowel voor deze organisatie als voor Amerika zelf een goede zaak. Toen Washington zich twee jaar geleden terugtrok, beroofde het de ILO van een kwart van haar inkomsten en — wat nog belangrijker was — van de Amerikaanse inbreng in zaken als arbeidsverhoudingen, economische ontwikkeling en mensenrechten waarmee de ILO zich bezighoudt.
De Amerikaanse terugtrekking viel slecht in de geïndustrialiseerde wereld, maar werd doorgedrukt door de vakbonden o.l.v. George Meany en door de Amerikaanse werkgeversorganisaties.
Beide organisaties hadden indertijd veel kritiek op de praktijken binnen de ILO, maar deze zijn nu zo verbeterd dat hun inziens een terugkeer is gerechtvaardigd. In hoeverre dat komt door de Amerikaanse terugtrekking is een open vraag. Volgens sommigen waren die hervorminpen tóch wel doorgevoerd, maar aan de andere kant lijdt het geen twijfel dat er vooruitgang is geboekt op punten waarop de VS in het verleden juist kritiek hadden. Het betreft hier de politisering van het werk, de selectieve verontwaardiging betreffende schendingen van mensenrechten, etc. Een politiek geladen resolutie als die van 1974 waarin Israël werd bekritiseerd, is de afgelopen twee jaar in de ILO niet meer aangenomen: bovendien heeft de organisatie de kwestie van de mensenrechten in het Oostblok aangesneden.
Als gevolg van Amerika's terugtrekking moest de ILO ruim 300 formatieplaatsen afstoten en haar programma inkrimpen. Nu zal er weer meer geld binnenstromen om de programma's te kunnen uitvoeren. De laatste jaren heeft de ILO zich geconcentreerd op de ontwikkelingslanden en daar veel onderzoek gedaan naar de massale werkloosheid en de inkomensverdeling. Tevens heeft de organisatie een rol gespeeld in de opbouw van het industrieel onderricht en in de verbetering van leef- en werkomstandigheden.
(NRC/H'blad, The Times, Le Monde, FAZ, NZZ)

(Vor. ber. pag. 32312 e.v.-1978)

WEST-EUROPA

BELGIË

SENAATSVOORZITTER VANDEKERCKHOVE OVERLEDEN

De voorzitter van de Senaat, Robert Vandekerckhove, is op 23 februari te Mechelen aan een hartaanval overleden.

Geboren te Ingelmunster op 30 juni 1917 studeerde hij rechten en notariaat te Leuven. In 1941 werd hij advocaat bij de balie te Kortrijk.
Onder de bezetting behoorde hij tot een groep van jongere. katholieke intellectuelen die tijdens clandestiene bijeenkomsten de grondslagen ontwierpen van de na-oorlogse partijpolitieke vernieuwing, wat in 1945 leidde tot de oprichting van de Christelijke Volkspartij. Vandekerckhove werd de eerste algemeen-partijsecretaris. In 1947 vestigde hij zich als notaris te Mechelen en nam Robert Houben het partijsecretariaat over.
In 1952 werd Vandekerckhove gemeenteraadslid te Mechelen. Gecoöpteerd senator in 1958, volgde hij in 1963 De Saeger op als voorzitter van de Vlaamse vleugel van de partij.
In 1969, na de breuk met de Franstaligen in de Christelijke Volkspartij ten gevolge van de splitsing der Leuvense universiteit, bleef hij de nieuwe, autonome en uitsluitend Vlaamse CVP leiden. Hij liet als partijvoorzitter de leeftijdsgrens van 65 jaar invoeren voor de verkiesbaarheid tot mandaten en ruimde een belangrijke plaats in voor de jongeren. Zo baande hij ook de weg voor Wilfried Martens, die hem in 1972 als partijvoorzitter opvolgde.
Intussen was Vandekerckhove in december 1971 de eerste voorzitter van de Vlaamse cultuurraad geworden. In 1974 werd hij in het kabinet-Tindemans minister voor de hervorming van de instellingen en was als zodanig, samen met zijn ambtgenoot Perin, verantwoordelijk voor de wet op de voorlopige gewestvorming. Sinds 1977 was hij voorzitter van de Senaat.

Leemans volgt op

De Senaat heeft op 5 maart bij handgeklap prof. dr. Edward Leemans, fractieleider van de CVP, tot voorzitter verkozen.

Geboren te Hoboken op 26 april 1926 in een arbeidersgezin. werkte hij eerst als knaap in een fabriek, en ging daarna te Leuven politieke en sociale wetenschappen studeren (1947-1951). Na zijn universitaire studies werkte hij een tijdlang als hoofd van de studiedienst van het Algemeen Christelijk Vakverbond. In 1957 promoveerde hij tot doctor in de sociale wetenschappen en van 1958 tot 1965 was hij hoogleraar aan de katholieke universiteit van Nijmegen. In 1965 werd hij benoemd tot hoogleraar te Leuven en in 1966-67 bereidde hij als commissaris-generaal van de universiteit de splitsing voor, die zou leiden naar de overheveling van de Franse universiteit naar Wallonië.
In 1973 volgde hij Gaston Eyskens op als CVP-senator. Sedert 1975 was hij fractievoorzitter. In dat jaar werd hij ook ondervoorzitter van de CVP. Leemans behoort tot de arbeidersvleugel van de Christelijke Volkspartij.

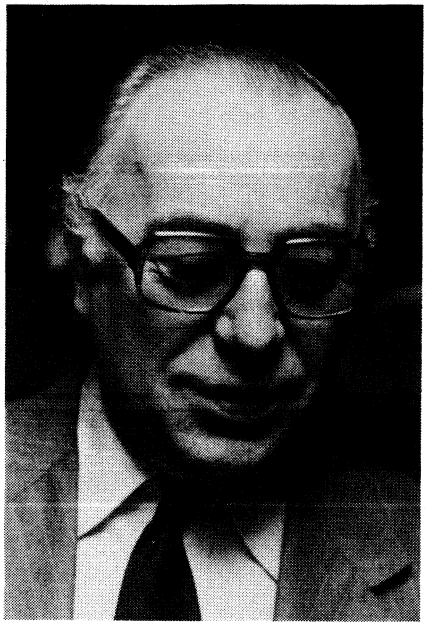
Edward Leemans

Op 13 maart koos de Senaatsfractie van de CVP Bob Gijs (1931) als opvolger van Leemans tot fractievoorzitter.

FAILLISSEMENT VAN MARIE THUMAS

De handelsrechtbank te Mechelen heeft op 13 febr. het conservenbedrijf Marie Thumas failliet verklaard. Het in 1866 gestichte bedrijf dat de eerste plaats bekleedde op de Belgische conservenmarkt en in 1974-'75 nog een omzet van 1,8 mrd fr. boekte, werd sedertdien geconfronteerd met stijgende financiële moeilijkheden, vooral ten gevolge van de Franse concurrentie op de Westduitse markt. Een sectorieel (d.i. nationaal) reddingsplan, waaraan sedert 1977 gewerkt werd op het ministerie van economische zaken, stuitte einde 1978 op diverse tegenkantingen, zowel van de zijde van de Belgische concurrenten als vanwege het staatssecretariaat voor Vlaamse streekeconomie. Op 14 febr. lichtte staatssecretaris Akkermans, op verzoek van diverse kamerleden, het dossier in de Kamer toe.

DISCONTO VERHOOGD

De Nationale Bank verhoogde op 27 februari haar disconto met 1,50% tot 12%, wat een na-oorlogs recordcijfer is.

De verhoging vormt, luidens een mededeling van de bank, ,,een aanpassing van

de rentetarieven van de Nationale Bank aan de verhogingen, waartoe verscheidene andere landen onlangs hebben besloten, met het doel de stijging van hun prijzen af te remmen en het tekort in hun buitenlandse betalingen te verminderen. Een dergelijke aanpassing was noodzakelijk om het evenwicht tussen de Belgische en de buitenlandse tarieven te handhaven en afvloeiingen van kortlopende middelen naar het buitenland te vermijden. Die afvloeiingen zouden bijzonder ongewenst zijn geweest. gelet op de grote behoeften van de overheid en van de ondernemingen."

(Vor. ber. pag. 40/2)

LICHTE STIJGING GEBOORTENCIJFER

In 1979 zijn er in België 124.063 kinderen levend ter wereld gekomen, tegenover 123.074 in 1978.

Per gewest waren de geboorten als volgt verspreid: 69.601 in Vlaanderen, 37.543 in Wallonië en 16.919 in Brussel. Per provincie is de stand:

Brabant: 27.734
Antwerpen: 19.566
Oost-Vlaanderen: 16.692
Henegouwen: 15.639
West-Vlaanderen: 13.964
Luik: 11.967
Limburg: 10.759
Namen: 4.902
Luxemburg: 2.840

De stijging van het geboortencijfer is het grootst in Brussel: 2% tegenover telkens 1% in Vlaanderen en Wallonië. Het wordt toegeschreven aan het feit dat in Brussel veel meer buitenlanders verblijven en dat talrijke vrouwen, die in het Brusselse randgebied wonen, in de hoofdstedelijke kraamklinieken bevallen.

DE ZAAK-BRACHT

Marcel van Tongelen, de moordenaar van baron Bracht die om het leven kwam tijdens een ontvoeringspoging, werd op 29 februari door het hof van assisen te Antwerpen ter dood veroordeeld.

(Vor. ber. pag. 506/3-1978)

BELGEN IN ZAïRE

In antwoord op een schriftelijke parlementaire vraag (van B. Maes, VU) heeft de minister van buitenlandse zaken gegevens verstrekt m.b.t. het aantal Belgen dat op 31 december 1978 in Zaïre verbleef. Het waren 2.343 geestelijken (1.393 mannen en 950 vrouwen), 1.008 personeelsleden van de Ontwikkelingssamenwerking (van wie 667 in het onderwijs) en 1.862 leden van hun families, en 10.269 personen in andere sectoren (privé-sector, zonder beroep e.d.) nl. 4.461 mannen, 3.371 vrouwen en 2.437 kinderen.

NEDERLAND

MINISTER VAN DER STEE VAN LANDBOUW VERHUIST NAAR FINANCIEN. MR. BRAKS OPVOLGER OP LANDBOUW

In de vacature in het kabinet, die was ontstaan door het aftreden van minister Andriessen van financiën (pag. 152/1 e.v.) is op 4 maart voorzien, toen mr. A. P. J. J. M. van der Stee. tot dan minister van landbouw, op de post van financiën werd benoemd.

Op het ministerie van landbouw werd ir. G. J. M. Braks aangewezen als opvolger van minister Van der Stee. Mr. Braks was tot op dat moment lid van de Tweede Kamer.

Beide ministers zijn lid van het CDA (KVP).

Minister Van der Stee blijft belast met de coördinatie van aangelegenheden de Nederlandse Antillen betreffend en met de zorg voor de aan de Nederlandse Antillen te verlenen hulp en bijstand.

Gerardus Johannes Maria Braks werd 23 mei 1933 in het Noordbrabantse Odiliapeel (gemeente Uden) geboren in een landbouwersgezin Na een opleiding voor lager land- en tuinbouwonderwijs deed hij een spoedcursus mulo, die hij in 1955 afrondde Tot dat jaar had hij een volledige dagtaak in het landbouwbedrijf van zijn ouders Daarna combineerde hij een assistentschap bij de landbouwvoorlichtingsdienst te Eindhoven (1955-1958) met avondstudie voor het staatsexamen hbs
In 1958 begon de toen 25-jarige Braks zijn studie aan de landbouwhogeschool te Wageningen, die hij in 1964 afsloot. Achtereenvolgens was hij daarna ambtenaar op het ministerie van landbouw ('65-'66), adjunct-landbouwattaché te Brussel bij de Nederlandse permanente vertegenwoordiging bij de EG ('66-'67), secretaris van de Noordbrabantse Christelijke boerenbond te Tilburg ('67-'69) In '69 ging hij, nu als landbouwraad, opnieuw naar Brussel In 1977 werd hij lid van de Tweede Kamer, waar hij landbouwspecialist van de christen-democratische fractie en voorzitter van de vaste landbouwcommissie van de Kamer werd
Onvermeld zijn dan nog de zeer talrijke functies die hij sinds het begin van de jaren vijftig in de landbouwwereld had (o a landbouwschap en KNBTB)
Aan de deskundigheid van Braks op het vaak ingewikkelde terrein van de landbouwpolitiek behoeft niet te worden getwijfeld, zoveel is zeker Maar of hij, bijvoorbeeld binnen het kabinet en in het overleg met zijn Europese collega's in Brussel, ook bestand zal zijn tegen de politieke eisen die zijn nieuwe ambt stelt, is een open vraag
Juist als politicus en onderhandelaar heeft daarentegen mr Van der Stee zich in Den Haag en Brussel een vrij aanmerkelijke reputatie opgebouwd Graag was hij begin volgend jaar als Europees landbouwcommissaris naar Brussel gegaan, dat was al enige tijd bekend In die zin is zijn overstappen naar financien, een departement dat hij dank zij twee eerdere staatssecretariaten (1971-1973) kent, als een offer aan te merken
Wie het vriendelijk wil zeggen noemt Van der Stee, die privaatrecht in Nijmegen studeerde en nadien firmant in een Arnhems belastingadvieskantoor was (en in de jaren zestig achtereenvolgens penningmeester en voorzitter van de KVP), een pragmaticus Hij poogde als voorzitter van de KVP ten tijde van het kabinet-De Jong (1967-1971) openingen te maken naar samenwerking met links, wat ertoe bijdroeg dat aan De Jong het lijsttrekkerschap voorbijging Hij diende daarna toch het eveneens centrum-rechtse kabinet-Bies-

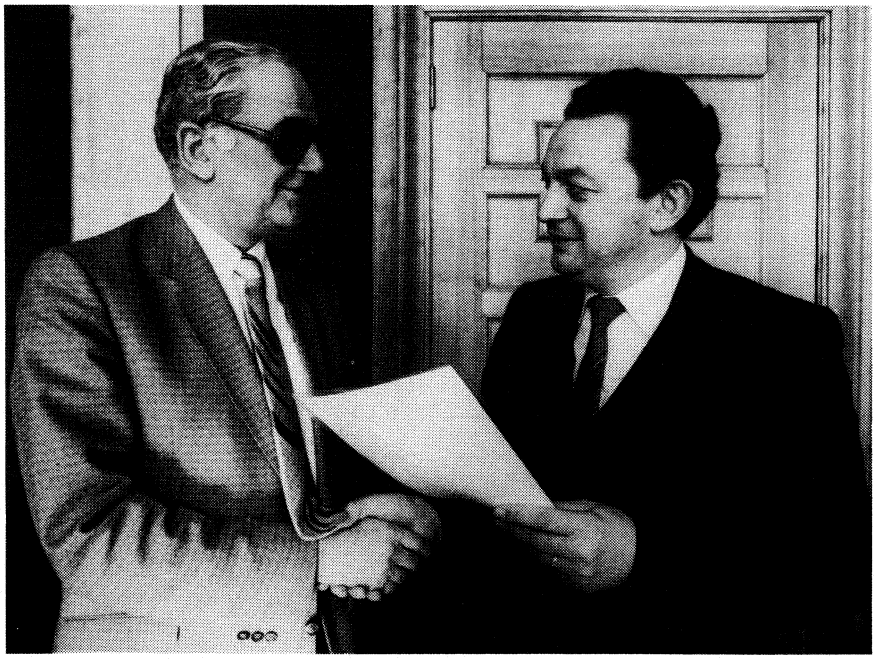

Minister Van der Stee (l.) draagt de landbouwportefeuille over aan zijn opvolger, minister Braks.

heuvel als staatssecretaris van financiën, stapte als zodanig over naar het kabinet-Den Uyl (1973-1977) en werd daarin al spoedig minister van landbouw
In het openbaar liet hij weten dat hij de crisis over de grondpolitiek waaraan dat kabinet bezweek (maart 1977) betreurde en het eigenlijk niet eens was met het optreaen van Van Agt in die kwestie Niettemin heette de minister van landbouw in het in 1977 ten slotte gevormde kabinet-Van Agt opnieuw Van der Stee (Nederlandse Staatscourant, NRC H'blad, ANP)

(Vor ber pag 152/1 e v.)

VAKBONDEN TEGEN LOONBELEID KABINET

Met het oog op de economische situatie voert het kabinet een beleid van strakke beheersing van de lonen. Zo heeft het op 11 jan. met onmiddellijke ingang een loonpauze van twee maanden ingevoerd (pag. 74/3 e.v.) en heeft het op 15 febr. bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend, waarin het om vergaande bevoegdheden om in de loonvorming in te grijpen vraagt (pag. 132/3 e.v.). Het parlement heeft deze bevoegdheden inmiddels verleend (volgend bericht).

De grootste Nederlandse vakcentrale, de FNV, heeft uit protest tegen dit beleid acties gevoerd, zoals de voorzitter van deze vakcentrale, Wim Kok: op 28 jan. had aangekondigd (pag. 75/21.

De acties hadden de vorm van korte werkonderbrekingen, discussiebijeenkomsten in de werktijd e.d. Een voorlopig hoogtepunt hadden deze acties op 4 maart. Volgens sommige schattingen 400.000 à 500.000 mensen waren toen betrokken bii stakingen. Demonstraties in de binnensteden van Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag trokken duizenden mensen.

Stakingsacties waren er vooral in de industrie, de bouw en de vervoersector Het openbaar vervoer in Amsterdam lag de hele dag stil, in Rotterdam reden tussen 10 en 3 uur geen trams en bussen. Ook de metro viel enige tijd uit. Bij streek- en stadsvervoerbedrijven in het hele land werd gestaakt. In steden waar het openbaar vervoer wel reed, moest men tijdens de demonstraties, veelal rond de middag, het werk opgeven.
In Utrecht kwam het daarbij tot een incident toen een streekbus van Centraal Nederland op het busplein bij het Centraal Station inreed op een grote groep demonstranten, die lange tijd de doorgang hadden versperd. Alleen door snel opzij te springen konden de demonstranten ongelukken voorkomen.
De massale demonstratie in Amsterdam, die vanwege rellen in het voorafgegane weekend van de Dam naar de RAI verplaatst was, ging op aandringen van de betogers toch naar het centrum van de stad Alle acties hadden een kalm verloop
Prikacties van het grondpersoneel op de luchthaven Schiphol leidde tot vertragingen en zelfs annuleringen van enkele Europese vluchten. Door de werkonderbrekingen was het vluchtschema de gehele dag in de war.
Acties van grafische werknemers en krantenredacties verhinderden de verschijning van een groot aantal landelijke en regionale dagbladen. Op 4 maart verschenen onder meer het Parool en het NRC/Handelsblad niet, terwijl Het Vrije Volk en de Waarheid met een noodeditie met alleen stakingsnieuws kwamen. Ook de Volkskrant, Trouw en Algemeen Dagblad kwamen op 5 maart niet uit. Op 4 maart verschenen Trouw en Volkskrant, die beide bij de Perscombinatie gedrukt worden, al met een noodeditie.
Verder werden stakingen en werkonderbrekingen gemeld bij scholen in Amsterdam, een vestiging van de Algemene Bank Nederland in de hoofdstad, terwijl de Rotterdamse haven evenals de Amsterdamse voor het grootste deel plat ging.
Voor enige opschudding zorgde ABVA-voorzitter Jan Dutman, die tijdens een bijeenkomst in Dordrecht de politieke macht, die de Loonwet minister Albeda van sociale zaken geeft, vergeleek met de macht van Hitler. In een nadere toelichting nam Dutman die uitlating wel iets terug en ook de FNV zei de vergelijking te betreuren.
Volgens schattingen van de werkgeversorganisaties VNO en NCW waren er rond de 120.000 mensen bij de acties van 4 maart betrokken. Het zou gaan om 70.000 mensen in de bedrijfstakken en 50.000 ambtenaren. Volgens het VNO was er geen sprake van een algemene staking. Het VNO deelde mee alleen de ,,serieuze stakers'' geteld te hebben: de mensen, die de gehele dag niet aan het werk waren geweest. „Alle prikacties en verlengde koffiepauzes kunnen wij niet meerekenen''.
De FNV telde een klein half miljoen betrokkenen. Daarbij zijn dan wel alle prikacties in de vorm van werkonderbrekingen en stiptheidsacties geteld, en ook de mensen, die niet konden werken door stakingen van collega's of in andere bedrijven, zoals de mensen, die door het uitvallen van het openbaar vervoer hun werk niet konden bereiken.

Ook CNV tegen loonbeleid, maar wil geen werkonderbrekingen

De tweede Nederlandse vakcentrale, het CNV, heeft ook grote bezwaren tegen het loonbeleid van het kabinet, maar het voelt niet voor werkonderbrekingen en andere acties in de bedrijven als protest tegen het kabinetsbeleid. CNV-voorzitter Van der Meulen zei op 7 febr. op een persconferentie, dat dergelijke acties een duidelijk politiek doel hebben.
Het CNV houdt het op demonstratieve bijeenkomsten en op gesprekken met het parlement. Op die manier wilde het CNV het kabinetsbeleid ombuigen.
De heer Van der Meulen zei ook nog dat het CNV die ochtend in een spoedberaad met premier Van Agt van de regering heeft geëist dat het kabinet op zeer korte termijn een plan op tafel legt voor de werkgelegenheid in Groningen.
De heer Van der Meulen liet doorschemeren dat het CNV eventueel bereid zou zijn het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980 — en daarmee ook de CNV-looneis van 1% — opnieuw ter discussie te stellen mits het kabinet op korte termijn voor de vakbeweging acceptabele plannen op tafel legt en mits ook de werkgevers wat inschikkelijker zouden zijn.
Hij verwachtte dat een week. later het langverwachte gesprek tussen regering en Stichting van de Arbeid (werkgevers en werknemers) zou plaatsvinden en dan zou moeten blijken hoe de kaarten liggen en of er kans is op het alsnog afsluiten van een centraal akkoord. Regering, vakbeweging en werkgevers moeten elkaar ,,nog maar eens diep in de ogen'' kijken en overwegen of het ten behoeve van zo'n centraal akkoord toch niet verstandiger is om wat water bij de wijn te doen.
De heer Van der Meulen waarschuwde het kabinet dat het in de Stichting van de Arbeid niet mag komen met een dictaat waarin wordt aangegeven waarover wel of niet mag worden onderhandeld. Hij waarschuwde het kabinet ook, dat een nieuwe loonmaatregel het gevaar van een nog verdere verslechtering van de verhoudingen in ons land kan betekenen. Dan zou de vakbeweging volslagen buiten spel worden gezet en dat zou

Overzicht van de Dam in Amsterdam tijdens de betoging van stakers op 4 maart.

een hoogst onverstandige zaak zijn, aldus de heer Van der Meulen.
Hij herhaalde dat ook de van kracht zijnde loonpauze niet nodig was geweest. Hij beschouwt die loonpauze als een ,,motie van wantrouwen" van het kabinet aan het adres van het CNV. Op de persconferentie werd overigens duidelijk dat het CNV zich er bij zal neerleggen als het parlement een nieuwe loonmaatregel van het kabinet zou slikken. Het CNV voelt nu eenmaal niets voor politieke, buitenparlementaire acties, aldus de heer Van der Meulen.
Hij ontkende dat het CNV het met die opstelling het kabinet in feite wel erg gemakkelijk maakt om gewoon zijn zin door te drijven. ,,Wij voeren geen vrijblijvende acties. Wij zetten het kabinet duidelijk in de schijnwerpers door nu nadrukkelijk te stellen dat het met concrete plannen op tafel moet komen". (SER-Bulletin, NRC/H'blad, ANP)

PARLEMENT AKKOORD MET WIJZIGING LOONWET

De door het kabinet voorgestelde wijziging van de loonwet waardoor de regering bevoegdheden zou krijgen bindende arbeidsvoorwaarden voor te schrijven (pag. 132/3 e.v.), is op 4 en 5 maart door de Tweede Kamer besproken.

Aan het begin van het debat deed de fractievoorzitter van het CDA, Lubbers. de suggestie de prijscompensatie per 1 juli 1980 voor de helft in de vorm van een lastenverlichting en voor de andere helft in een voor allen gelijk bedrag uit te keren. Daarmee wilde hij de prijscompensatie, geschoond voor energiekosten, handhaven en tegelijkertijd bereiken, dat de koopkracht voor gezinsinkomens op het minimumniveau (en daar onder) in stand wordt gehouden.
Voor de berekening van de daarvoor nodige belastingverlaging wil hij uitgaan van het modale inkomensniveau. Om te bereiken dat de loonsomstijging in 1980 met 1,5 procent ten opzichte van de raming van 7,5 procent wordt beperkt, is het volgens Lubbers nodig dat wordt afgezien van een algemene echte loonsverhoging en dat dit jaar de vakantie niet verder wordt uitgebreid.
In het debat bleek, dat de regeringspartijen CDA en VVD het beleid van het kabinet steunen, zij het, dat zij de duur van de voorgestelde wijzigingen van de loonwet wilden beperken tot twee jaar. De loonwet in de nieuwe vorm zou op 31 dec. 1981 moeten aflopen. Een eventuele loonmaatregel op grond van de nieuwe bevoegdheden zou volgens CDA en VVD niet langer dan een jaar mogen duren.
Nypels (D'66) diende een amendement in om de werkingsduur van de voorlopige loonwet tot één jaar te beperken. Op grond van de bestaande situatie zou daarna kunnen worden beslist of de wet eventueel zou moeten worden verlengd. Bovendien wil D'66 dat de bevoegdheid van de regering om regels te stellen voor lonen en andere arbeidsvoorwaarden aan goedkeuring door de Staten-Generaal wordt gebonden.
Van der Doef (PvdA) betoogde dat de regering het wetsontwerp moet intrekken. Alleen daardoor kan er naar zijn mening nog een klimaat voor overleg worden geschapen. Hij vond dat het wetsontwerp zonder risico kan worden teruggebracht tot verlenging van de loonpauze.
De Korte (VVD) vond dat de regering de bevoegdheid om regels te stellen voor verschillende categorieën van werknemers naar functie of naar inkomensniveau maar uit het wetsontwerp moet schrappen. Zulke gedetailleerde voorschriften stroken naar zijn mening niet met de tijdelijkheid die bij een machtigingswet hoort. Ook wilde hij nadrukkelijk zgn. immateriële arbeidsvoorwaarden buiten de regelgeving houden en stelde daarom voor in artikel 10 van de Loonwet niet te spreken over ,,lonen en andere arbeidsvoorwaarden", maar over ,,lonen en andere op geld waardeerbare arbeidsvoorwaarden."
De principiële bezwaren van de VVD tegen het verstrekkende karakter van het wetsontwerp vragen, aldus De Korte om een bijstelling. Een in de tijd onbegrensde machtiging acht zijn fractie principieel onjuist.
Het CDA had duidelijk minder bezwaren tegen de vérgaande bevoegdheden om voorschriften te geven, maar Weijers vond wel dat de overheid daarvan met terughoudendheid gebruik dient te maken.
Van der Doef betoogde dat het wetsontwerp de existentie van de vrije vakbeweging raakt. Het wordt ervaren, zei hij, als een oorlogsverklaring aan de werknemers. De discussie over een einddatum in de wet noemde hij schijnbewegingen die de vakbeweging niet zullen misleiden. Het ontwerp is als zodanig niet aanvaardbaar.
D'66 heeft, aldus Nypels, grote aarzelingen om akkoord te gaan met toekenning van de gevraagde bevoegdheden. Hij had grote bezwaren tegen het feit dat er onvoldoende garanties bestaan dat er voor andere inkomensgroepen soortgelijke maatregelen worden genomen en dat het wetsontwerp bij het uitblijven van een definitieve wet op de inkomensvorming onbeperkte werking zal hebben.
Zijn fractiegenoot Engwirda zei akkoord te gaan met het uitgangspunt dat de loonstijging dit jaar 1,5 procent moet achterblijven bij de raming van de macro-economische verkenning. Hij vond dat de olieprijsstijgingen niet in de lonen mogen worden doorberekend en verwees daarbij naar zijn vorig jaar door de Kamer aanvaarde motie.
Engwirda diende een motie in waarin hij de regering vraagt met de oliemaatschappijen Shell en Esso te gaan onderhandelen over een vergroting van het aandeel van de staat in de verhoogde opbrengsten van het aardgas.
Lubbers kwam op het punt van de aardgasprijzen met een motie. Hij wilde dat die prijzen met behulp van de Wet aardgasprijzen op de kortst mogelijke termijn in de pas gaan lopen met de prijs van aardolie.
Lubbers gaf de regering in overweging met de oliemaatschappijen te praten over herinvestering van hun winsten op het aardgas in Nederland. Om deze aanwending van de winsten te controleren zou een bijzondere regeling nodig zijn.
Den Uyl (PvdA) stelde vast dat de politieke crisis voortduurt. In feite duurt het touwtrekken voort in de brief van de minister van sociale zaken aan de Stichting van de arbeid. Hij meende dat een week eerder voor de schijn met de Stichting overleg is gevoerd. Er viel niets reëels te overleggen. In wezen lag er een dictaat op tafel.
Op grondslag van een mislukt beleid is het kabinet nu gekomen met sen panieke-rige aanpak. Het kabinet legt zich blijkbaar neer bij de nul-groei als onveranderbaar gegeven.
Den Uyl zei dat Nederland in internationaal verband het initiatief zou moeten nemen om de teruggang in de wereldhandel het hoofd te bieden. Het beleid zou er in de eerste plaats op gericht moeten zijn om alsnog een groei van het bruto nationaal produkt van 1 a 2 pct. te ,bewerkstelligen. Zijn suggesties voor zo een beleid: een programma van 16.000 woningwetwoningen, te financieren via de kapitaalmarkt, uitbreiding kredietfaciliteiten voor de export, vergroting van de investeringen in energiebesparing.
De PvdA wil de totale koopkracht tot modaal handhaven met een rigoureuze beperking van incidenteel. Dit beleid vraagt om ,drastische herverdeling van inkomens.

Overleg tussen de fractievoorzitter van de VVD, Rietkerk (r.) en de ministers van sociale zaken Albeda (l.) en van economische zaken Van Aandenne tijdens het debat over de loonwet.

Rietkerk (VVD) vond het beleidspakket van het kabinet een eerste aanzet tot oplossing van de problemen De drie miljard ombuigingen zullen hard moeten worden gemaakt en de gaten van 500 à 600 miljoen in Bestek zullen moeten worden opgevuld.
De liberale fractieleider zei te vrezen dat niet aan een loonmaatregel te ontkomen valt. Naar zijn mening mag de loonmatiging zich niet tot de looninkomens beperken Van hogere inkomens mag een sterkere matiging worden gevraagd
Ria Beckers (PPR) kwam met een motie om de prijscompensatie onverkort te handhaven tot het niveau van het modale inkomen
Voor de niet-CAO-inkomens en de vrije beroepen zou het zelfde moeten worden nagestreefd
Het wetsontwerp tijdelijke voorzieningen voor de arbeidsvoorwaarden in de collectieve sector, dat tegelijkertijd aan de orde is, beoogt de trendvolgers opnieuw voor een jaar in hun salarissen te konten D'66 voelt niets voor deze tijdelijke voorziening Nypels zei dat een gedwongen extra matiging voor deze groep niet te billijken is omdat hun arbeidsvoorwaarden in het algemeen slechter zijn dan die van het overheidspersoneel.
De VVD is het met dit voorstel eens Het veroorzaakt door de 0,3-0,7 pct differentiatie al een gat in Bestek van 75 miljoen op de begroting Wanneer hert geen doorgang zou vinden zou deze post met 240 miljoen worden vergroot De Korte meende dat dit niet kan
Weijers (CDA) zei dat de trendvolgers het best als halve ambtenaren kunnen worden beschouwd en dat dit ook tot uitdrukking dient te komen in de wijze waarop zij worden gekort.
De PvdA verwerpt het voorstel om ae trendvolgers opnieuw te korten

Antwoord regering. Nieuwe cijfers over economische ontwikkeling

In het antwoord, dat minister Van Aardenne namens de regering gaf op het door de Tweede Kamer te berde gebrachte, verschafte de minister nieuwe cijfers van het Centraal Planbureau (CPB) m.b.t. de verwachte economische ontwikkeling. In die cijfers zijn de effecten van het bijgestelde kabinetsbeleid (pag. 159/2 e.v. en 174/3 e.v.) en een beperking van de stijging van de loonsom met 1,5% verwerkt.

Uit de cijfers blijkt, dat de koopkracht van de modale werknemer dit jaar met driekwart procent zal dalen. De produktie van de bedrijven stijgt met een half procent, aangenomen, dat de particuliere consumptie op peil blijft. De investeringen nemen af met 2,5%. In jan. werd nog verwacht, dat zij zich op het niveau van 1979 zouden handhaven (pag. 53/1 e.v.). In het najaar van 1979 was nog een groei van 3,5% voorzien.
Voor de export wordt een groei van één procent voorzien; midden vorig jaar werd een toename met 9,5% verwacht.
Van Aardenne gaf geen cijfers over de werkloosheid, maar nadere informatie van het CPB leerde, dat de jongste bezuinigingsvoorstellen van het kabinet deze zullen doen stijgen met een extra aantal van 6000 tot 240.000.
Het aandeel van de arbeid in het nationale inkomen — de arbeidsinkomensquote — zou volgens Van Aardenne met een punt afnemen tot 93 in vergelijking met de cijfers van jan.
Minister Van Aardenne betoogde, dat we niet te maken hebben met een conjuncturele terugslag. Er is sprake van een structurele ontwikkeling sedert 1974. Sinds die tijd is de reële groei van de economie nihil geweest, terwijl de inkomens reëel zijn blijven doorgroeien. Naar zijn mening zijn er geen reserves meer om de economie te stimuleren.
Van Aardenne zei niet te geloven dat het nationale inkomen hoger zal uitvallen dan voorzien is door het Centraal Planbureau. Zelfs als het wat zou meevallen, kan het beleid daar niet op worden afgestemd. We moeten de ongunstige tendensen ombuigen zei hij en dat kan niet van de ene dag op de andere. Het beeld voor 1980 vond hij op zichzelf niet zo belangrijk. We moeten op veel langere termijn dan een jaar kijken.
Het voorstel van oppositieleider Den Uyl voor een programma voor 16.000 extra woningwetwoningen kost volgens de minister 1,75 miljard gulden, een bedrag dat niet via de kapitaalmarkt is te financieren. Dit voorstel zou wel een impuls voor de economie kunnen zijn maar als het alleen maar om een verschuiving in het pakket gaat is het dat niet.
Van Aardenne berekende dat het voorstel van CDA-fractieleider Lubbers om de helft van de prijscompensatie per 1 juli als belastingverlaging te geven, de schatkist in 1980 350 miljoen gulden kost.
Volgens Van Aardenne leidt dit tot een handhaving van de koopkracht voor de mensen met een minimuminkomen. De modale werknemer zou er 0,7% op achter uit gaan, de werknemer met twee maal modaal inkomen 2 tot 2,5% en de werknemer met vier maal modaal inkomen 2½%. De doorwerking van deze belastingmaatregel zal in 1981 een bedrag van 1 miljard gulden vergen.
De minister wilde niet ingaan op het door Lubbers in een motie neergelegde verzoek om de wet Aardgasprijzen te gebruiken om de prijzen voor het Nederlandse exportgas te verhogen. Van Aardenne ziet het gebruik van deze wet ,,als uiterste middel". Hij wil eerst het verloop van de besprekingen met de afnemers afwachten. In mei zijn daarvan uitkomsten te verwachten.
Van Aardenne wees erop, dat toepassing van de wet Aardgasprijzen ook moet leiden tot verhoging van de binnenlandse aardgasprijzen. Dat zou volgens hem niet kunnen zonder belastingverlaging om een te grote teruggang in inkomen voor de modale energieverbruiker te voorkomen.
Minister Albeda van sociale zakea zei weinig hoop meer te hebben op centrale afspraken met werkgevers en werknemers.
Hij constateerde dat de FNV nog niet teruggekomen is op het standpunt van december, dat er een algemene loonstijging nodig is van 2%. De hele sociaal-economische ontwikkeling is aan de FNV voorbijgegaan, aldus Albeda.
Hij protesteerde tegen de beschuldiging vanuit de vakbeweging dat hij de vakbeweging monddood maakt. Erkenning van het belang van de maatschappelijke organisaties kan volgens Albeda niet vertaald worden in een absoluut recht van vrijheid van onderhandelen. Een loonbeleid en een loonmaatregel vloeien volgens hem voort uit het feit dat de overheid de onbetwiste verantwoordelijkheid heeft voor de sociaal-economische ontwikkeling van het land.

Wetsontwerp na amendering aanvaard

Met de stemmen van PvdA, D'66, PPR, PSP en CPN tegen heeft de TK het wetsontwerp op 5 maart aanvaard. Wel had de TK tevoren via amendering enige wijzigingen in het ontwerp aangebracht.

Door aanvaarding van een amendement De Korte (VVD) kan de minister geen gedetailleerde voorschriften geven die variëren naar functie en naar inkomensniveau. Albeda had grote moeite met dit amendement, omdat het hem zou beletten zo nodig de koopkracht van de laagstbetaalden snel bij te stellen. CDA, SGP, D'66, DS'70, PPR en PSP stemden tegen deze wijziging.
De minister zal de inhoud van een besluit op grond van het gewijzigde artikel 10 van de wet schriftelijk aan Eerste en Tweede Kamer meedelen.
Hij kan het besluit niet eerder vaststellen dan nadat tien dagen na die mededeling zijn verstreken, tenzij hij van mening is dat de vaststelling geen uitstel gedoogt. In dit geval brengt hij het besluit onverwijld ter kennis van het parlement (amendement-De Korte).
Binnen zes weken na de vaststelling van het besluit kan elk van de Kamers verlangen dat een wetsontwerp ter goedkeuring wordt ingediend, indien ten minste een vijfde van het grondwettelijk aantal leden van een der Kamers de wens daartoe te kennen geeft binnen tien dagen na de kennisgeving. Hiermede heeft de Kamer voorkomen dat de invulling van de wet via een besluit buiten het parlement om gebeurt.
Met alleen de PvdA tegen werd een amendement De Korte-Weijers aanvaard dat ten doel heeft niet op geld waardeerbare arbeidsvoorwaarden buiten de regeling van de wet te houden.

Een motie-Den Uyl, waarin van de regering gevraagd werd om eerst een uitgewerkt beleidspakket aan de Kamer voor te leggen, voordat een loonmaatregel zou worden uitgevaardigd, werd verworpen.
Het wetsontwerp tijdelijke voorzieningen voor de arbeidsvoorwaarden in de collectieve sector, waardoor de trendvolgers dit jaar opnieuw in hun salarissen worden gekort, werd aangenomen met de linkse partijen tegen.

Eerste Kamer ook akkoord. Wet van kracht

De Eerste Kamer heeft het geamendeerde wetsontwerp op 6 maart met 37 tegen 28 stemmen goedgekeurd.
De wet verscheen op 11 maart in het Staatsblad en werd op 12 maart van kracht.

Op 13 maart heeft het kabinet een loonmaatregel uitgevaardigd. (ANP, *NRC/H'blad,* Handelingen)

SPANJE

STATUUT VOOR WERKNEMERS AANGENOMEN, PROTESTDEMONSTRATIES, CENTRAAL AKKOORD

Op 20 dec. 1979 heeft het Congres in Madrid een wet aangenomen die een zogenaamd Statuut voor de werknemer regelt. Hiermee wordt een scherp omlijnde democratische grondslag gegeven voor het overleg werknemers-werkgevers en wordt er een eind gemaakt aan de nog uit de frankistische tijd stammende wetgeving op dit terrein.

Door de aanneming van het Statuut is een einde gekomen aan een kwestie die maandenlang de gemoederen in politieke en vakbondskringen in beroering heeft gehouden. Tegen stemden de communisten, die de belangrijkste Spaanse vakbond, de Comisiones Obreras (Arbeidersraden) domineren en de gematigde Baskische Nationalisten van de PNV.

Vóór stemden onder andere de regeringspartij, de UDC en de belangrijkste oppositiegroepering de PSOE van Felipe Gonzalez. Aan de aanvaarding van het statuut was het sluiten van een overeenkomst voorafgegaan tussen de socialistische vakbond UGT, in grootte de tweede in het land, en de organisatie van werkgevers, de CEOE.

De socialistische leider Gonzalez gaf als commentaar op het aannemen van het Statuut:

,,Onze beoordeling van het Statuut als geheel is positief, want het geeft aan de werknemers enkele instrumenten waarmee de vakbeweging zich op hetzelfde niveau kan plaatsen als elders in Europa bestaat. Ik zeg met nadruk ,,kan", want om dit niveau te bereiken is nodig dat zich krachtige organisaties ontwikkelen".

Gonzalez leek daarmee te verwijzen naar het feit dat op het ogenblik slechts een minderheid van de Spaanse werknemers lid is van een vakorganisatie. Minister van arbeid Ortega onderstreepte na afloop van de zitting van het Congres tegenover de pers, dat de schadeloosstellingen waarin het Statuut voorziet in geval van ontslag, ,,de hoogste van Europa" zijn.

Aan de stemming in het Congres ging een fel en emotioneel debat vooraf tussen Felipe Gonzalez en de leider van de communisten, Santiago Carrillo, Gonzalez beschuldigde de communisten er daarbij van ,,dat zij nog steeds niet hebben aangetoond dat hun vakbondsfilosofie de waarden van de pluriforme democratie erkent."

Een van de belangrijkste geschilpunten tussen socialisten en communisten betrof de representativiteit van de zogenaamde ,,comites de empresa" (vertegenwoordigingen van werknemers die binnen een bepaald bedrijf werkzaam zijn). De communisten wilden dat deze het alleenrecht zouden hebben om te onderhandelen met de directie. De socialisten wilden dat deze laatste functie in de eerste plaats zou toekomen aan de vakbondsafdelingen binnen de bedrijven.

Ongetwijfeld had de eerstgenoemde situatie de communisten meer mogelijkheden gegeven hun invloed uit te oefenen, omdat hun ,,greep" op de arbeiders die niet zijn aangesloten bij een vakbondsorganisatie, veel groter is dan die van de socialistische vakbond.

De leider van Comisiones Obreras, Marcelino Camacho, zei na afloop: ,,Het statuut beschermt de werkgelegenheid niet, maar maakt het ontslag gemakkelijker. De ,,comites de empresa" en andere organisaties die de werknemers vertegenwoordigen, hebben in grote mate hun mogelijkheid om op te treden verloren zien gaan en ten gunste van een van bovenaf bestuurde vakbondsbeweging."

Het Statuut regelt de kandidaatstelling en de gang van zaken bij de verkiezing van bedrijfsraden. In één bedrijf kunnen meerdere kandidatenlijsten circuleren; waar slechts één lijst is moeten de kandidaten aangeven van welke vakbond ze lid zijn. Leden van de ondernemingsraad kunnen tot één jaar na hun lidmaatschap van de raad niet ontslagen worden. De vergaderingen van de ondernemingsraad kunnen niet tijdens werktijden plaatsvinden.

De normale werktijd is 43 uur per week, de betaling van overuren wordt wettelijk geregeld. Tijdelijke arbeidsovereenkomsten (bijv. een half jaar) zijn toegestaan, zodat het voor ondernemingen mogelijk wordt bij een hoogconjunctuur van een korte periode arbeiders aan te nemen zonder de angst dat dezen niet meer ontslagen kunnen worden als de zaken slechter gaan. Ontslagen op grond van algemene economische of bedrijfstechnische omstandigheden worden gemakkelijker.

Als de speciale arbeidersrechter van mening is dat een ontslag ten onrechte is gegeven hoeft de werkgever de ontslagene niet meer in dienst te nemen, maar hij is wel verplicht een schadevergoeding te betalen, die over het algemeen veel hoger is dan in andere Westeuropese landen gebruikelijk is.

In de Franco-tijd toen de arbeiders geen lid mochten zijn van vrije vakbonden en ook het stakingsrecht misten, had men als compensatie ingevoerd dat arbeiders die een arbeidscontract hadden vrijwel niet ontslagen konden worden.

Om deze bepaling te ontduiken, namen de werkgevers vrijwel alleen arbeiders aan zonder een arbeidscontract met hen af te sluiten. Zij konden op ieder moment ontslagen worden en kregen dan ook geen werkloosheidsuitkering. Bovendien konden onder Franco arbeiders altijd Om politieke redenen ontslagen worden.

Op 13 dec. 1979 zijn in het centrum van Madrid twee jonge demonstranten om het leven gekomen door schoten afgevuurd door de politie.

Dit gebeurde bij een grote demonstratie georganiseerd door de Comisiones Obreras met toestemming van de autoriteiten.

De demonstranten, naar schatting tussen de 100.000 en 300.000, waren na een korte mars aangekomen op een groot plein waar toespraken gehouden zouden worden. Hier kwam het tot een botsing tussen de ordedienst en naar schatting 300 tot 400 studenten die de toegang tot de bijeenkomst ontzegd was. Dezen begonnen daarop te vechten en stenen naar de politie te gooien. De vakbondsdemonstratie was bedoeld als protest tegen het nieuwe Statuut dat enige dagen later in de Cortes aangenomen zou worden.

Centraal akkoord

Op 5 jan. is voor het eerst sinds Franco's dood een centraal akkoord ondertekend over de arbeidsvoorwaarden, dat rechtstreeks tussen de werkgevers en de werknemers tot stand is gekomen zonder tussenkomst van de regering.

Het centraal akkoord is afgesloten tussen overkoepelende organisaties van werkgevers van de CEOE en de op een na belangrijkste vakbond van het land de socialistische Algemene Unie van Werknemers, UGT. Het akkoord geldt voor twee jaar en geeft grote lijnen aan waaraan tussen de 2500 à 3000 collectieve arbeidsovereenkomsten die moeten worden afgesloten zullen moeten voldoen.

Onder meer wordt een jaarlijkse loonstijging voorzien van tussen de 13 à 16%, vermindering van het aantal werkuren en gelijkschakeling van arbeidsvoorwaarden in de verschillende ondernemingen.

Met het centraal akkoord is een einde gekomen aan de geleide loonpolitiek, zoals vastgelegd in de akkoorden van Moncloa (pag. 668/2-'77 en pag. 704/1-'77). Het akkoord heeft tevens de tweedracht in de vakbondskringen aan het licht gebracht. De Comisones Obreras, de grootste vakbeweging, is geen partner bij de afspraak.

Waarnemers spreken over een slim politiek spel van Suarez, die op deze manier de communisten buiten spel heeft gezet en links heeft verdeeld. De socialistische vakbond UGT is wel partner in het akkoord. (NRC/Handblad, NZZ, FAZ)

RHODESIE

AFSLUITING CONSTITUTIONELE CONFERENTIE TE LONDEN. AKKOORD INZ. STAAKT-HET-VUREN. BENOEMING BRITSE GOUVERNEUR. TERUGKEER TOT LEGALITEIT. OPHEFFING SANCTIES

De op 10 sept. 1979 te Londen begonnen constitutionele conferentie inzake Rhodesië aanvaardde op 19 okt. 1979 in beginsel de Britse voorstellen m.b.t. een onafhankelijkheidsgrondwet en op 15 nov. de Britse voorstellen voor regelingen i.z. de periode voorafgaande aan de onafhankelijkheid (zie pag. 163/1 e.v.). Vanaf medio november 1979 werd op de conferentie n.a.v. Britse voorstellen gesproken over een staakt-het-vuren. In die voorstellen van 16 nov. was sprake van een periode van zeven tot tien dagen, waarin de commandanten van de strijdende groepen hun manschappen op een staakt-het-vuren moesten voorbereiden. Voorgesteld werd de legers te scheiden en te concentreren, met daartussen buffers van waarnemers (enkele honderden, niet meer dan duizend) van het Gemenebest.

Nadat zij meer gedetailleerde inlichtingen over de omvang, samenstelling en taak van de voorgestelde controlegroep had ontvangen en opheldering had gekregen over de troepenscheidingsprocedures aanvaardde de delegatie van Salisbury op 26 nov. de Britse voorstellen. De waarnemende delegatieleider Silas Mundawarara verklaarde toen dat, al waren bepaalde aspecten van de voorstellen ,,uiterst onaangenaam" en betekenden die ,,een ondraaglijke interventie" in Rhodesië's soevereiniteit, de voornaamste zorg van zijn delegatie was een eind te maken aan de oorlog.

Silas Mundawara, vice-premier in de regering-Moezorewa.

Van zijn kant diende het Patriottische Front op 19 nov. eigen voorstellen voor een staakt-het-vuren in, die op 27 en 30 nov. werden aangevuld. Deze verschilden aanzienlijk van de Britse voorstellen. Verlangd werd een grote troepenmacht (,,een paar duizend man") van het Gemenebest, afkomstig uit meer landen dan Engeland had gesuggereerd, die effectief als vredesbewaarster zou optreden; er zouden twee maanden nodig zijn om het bestand effectief te doen zijn en de datum, waarop het bestand effectief werd, zou moeten worden bepaald op grond van een commissie van toezicht van het Gemeenebest en niet bij voorbaat door de conferentie; de gebieden, gecontroleerd door de wederzijdse troepen, zouden moeten worden afgebakend, waarbij de bestandslijnen zouden moeten worden vastgesteld, en vervolgens zouden de troepen binnen deze gebieden moeten worden gehergroepeerd zodra het bestand was afgekondigd. Voorts verlangde het Patriottische Front dat bepaalde eenheden van de Rhodesische veiligheidstroepen zouden worden ontbonden en dat de politiemacht via integratie zou worden gereorganiseerd.

Later uitte het Patriottische Front ook zijn bezorgdheid over het concentreren van zijn troepen op vastgestelde lokaties, waarbij het als tegenprestatie verlangde dat de Rhodesische veiligheidstroepen hun oorlogsbases zouden verlaten en op vredeslokaties zouden worden gelegerd. Tevens bepleitte het Patriottisch Front het aan de grond houden van de Rhodesische gevechtsvliegtuigen tijdens het bestand en het vertrek van buitenlandse troepen (d.w.z. Zuidafrikaanse) uit Rhodesië.

Deze punten vormden de kern van de discussies tot begin december. Wat de afbakening van de gecontroleerde gebieden betreft stelde de Britse delegatie dat dit onmogelijk was door de geringe afstand tussen de wederzijdse troepen en door hun tegenstrijdige aanspraken. Bovendien zou bij een staakt-het-vuren het hele land onder controle van de gouverneur dienen te komen en zou het niet worden opgedeeld tussen de partijen,

Dat zou immers op een de facto verdeling neerkomen en zou een situatie doen ontstaan, waarin vrije en eerlijke verkiezingen ondenkbaar werden.

Wat de tijd betreft die nodig was voordat het bestand effectief werd, stelde de Britse delegatie dat die zo kort moest duren als maar verenigbaar was met de periode die nodig was voor het doorgeven van de nodige instructies aan de troepen en de daarop volgende ontplooiing van die troepen. Dat zou niet meer dan enkele dagen vergen.

Een vredesbewarende troepenmacht was onpraktisch, omdat het onwaarschijnlijk was dat andere landen hun troepen beschikbaar zouden stellen om te interveniëren tussen elkaar bestrijdende troepen. Het voorgestelde bestand zou slechts effectief zijn als de wederzijdse partijen de wil bezaten om het te doen slagen, waarbij de verantwoordelijkheid voor de naleving ervan in eerste instantie bij de troepen en hun bevelhebbers berustte. Zij zouden door een effectief apparaat worden gesteund om hen ervan te verzekeren dat beweerde schendingen of de bedreiging daarmee zouden worden onderzocht en dat passende maatregelen zouden worden beraamd om een uitbreiding of herhaling van dergelijke inbreuken op het bestand te voorkomen.

Tegelijk verzekerde de Britse delegatie het Rhodesische Front dat de regelingen i.z. verbindingen en controle zich tot de hele commandostructuur van de wederzijdse troepen zouden uitstrekken, en dat de bestandscommissie in functie zou blijven tot de onafhankelijkheidsregering was gevormd.

Eveneens beloofde Engeland dat de Rhodesische luchtmacht effectief zou worden gecontroleerd en dat er geen inmenging van buitenaf in Rhodesië zou zijn, wanneer dit onder gezag van een Britse gouverneur stond. Deze opvatting, zo werd verklaard, was ,,duidelijk gemaakt aan alle betrokken regeringen, inclusief die van Zuid-Afrika".

Engeland stemde er ook mee in dat de sterkte van de controlemacht ca. 1.200 man zou zijn, d.w.z. ongeveer

driemaal zo groot als oorspronkelijk was voorzien,
Gelet op deze waarborgen maakte het Patriottische Front op 5 dec. bekend dat het nu van mening was dat de Britse voorstellen de basis voor een akkoord verschaften en voor een snelle procedure om de details voor de uitvoering ervan te regelen. Deze moesten de ligging en het aantal plaatsen voor het legeren van de troepen omvatten.

Bestandsakkoord

Het akkoord inzake het staakt-het-vuren, dat door Salisbury (26 nov.) en het Patriottische Front (5 dec.) werd goedgekeurd, bepaalde dat de eerste verantwoordelijkheid voor de naleving van het bestand bij de troepen van beide partijen en hun bevelhebbers berustte, waarbij deze laatsten op dit punt rechtstreeks verantwoordelijk jegens de gouverneur zouden zijn.
Een bestandscommissie, bestaande uit de militaire adviseur van de gouverneur als voorzitter en militaire vertegenwoordigers van wederzijdse partijen, zou in Salisbury worden gevestigd om op de bestandsregelingen toe te zien. Deze commissie moest o.a. de nakoming van de afgesproken regelingen waarborgen en beweerde schendingen onderzoeken.
Teneinde beide partijen te verzekeren dat het bestand effectief en eerlijk functioneerde zou er een controlegroep i.z. het bestand onder auspiciën van Engeland worden ingesteld, die onder gezag van de gouverneur en zijn militaire adviseurs zou optreden. Deze 1.200 man sterke eenheid zou in hoofdzaak uit Britten bestaan, maar ook uit contingenten van andere Gemenebestlanden, t.w. Australië, Fidji, Kenia en Nieuw-Zeeland. De eenheid zou de inachtneming van het bestand op onpartijdige wijze nagaan en beoordelen en de bestandscommissie in haar taken bijstaan. De bevelhebbers van de wederzijdse troepen zouden opdracht krijgen volledig met de eenheid samen te werken en die alle vereiste faciliteiten te verschaffen om haar functie te vervullen.
Om de kansen op vijandelijkheden tot een minimum te beperken werden ook voorzieningen getroffen voor een troepenscheiding. De activiteiten van de troepen van Salisbury en hun naleving van het staakt-het-vuren zou worden gecontroleerd vanuit hun bestaande bases. De gelijksoortige activiteiten van de troepen van het Patriottische Front zouden worden gecontroleerd vanuit nader omschreven lokaties, waarnaar zij langs overeengekomen veilige routes zouden gaan, met een gegarandeerde vrijgeleide voor de aanvangsfase van het bestand.
Ook werden voorzieningen getroffen voor het tegengaan van grensoverschrijdende acties door elk van beide partijen, waarbij de regeringen van Zambia, Mozambique en Botswana partij waren in afspraken om zulke operaties van troepen binnen hun grenzen te verhinderen. De gouverneur zou verantwoordelijk zijn voor het waarborgen van de naleving van deze maatregel door de troepen in Rhodesië. Er zouden overeengekomen grensovergangen zijn voor ongewapende personen om naar Rhodesië terug te keren tussen de ingangsdatum van het bestand en de dag van de verkiezingen voor deelname aan vreedzame politieke activiteiten.
In de korte periode vóór het in werking treden van een effectief bestand zouden de leiders van beide partijen alle mogelijke maatregelen treffen om al hun troeprn van de bestandsinstructies op de hoogte te brengen, zouden alle grensoverschrijdende activiteiten moeten ophouden en zouden beide partijen slechts uit zelfverdediging opereren.
De datum waarop het bestand in werking zou treden moest toen nog worden vastgesteld.

Benoeming gouverneur *Soames*

Toen de constitutionele conferentie in Londen dichtbij een volledig akkoord scheen, maakte de Britse regering op 7 dec. bekend dat Lord Soames gouverneur van Rhodesië zou zijn voor de periode tot de onafhankelijkheid. Bij zijn ambtsaanvaarding zou Engeland, voor het eerst, directe verantwoordelijkheid voor het bestuur van Rhodesië uitoefenen.

Hoewel Rhodesië wettelijk een Brits afhankelijk gebied was, was het nooit rechtstreeks door Engeland bestuurd. Vanaf het begin van de blanke bezetting wend het gebied bestuurd door de Britse South Africa Company, die in 1889 een koninklijk handvest ontving. In 1923 werd Rhodesië een Britse kolonie met volledig zelfbestuur, uitgezonderd bepaalde Kvoegdheden die aan Engeland waren voorbehouden. Afgezien van enkele wetgevende bevoegdheden, vervielen deze Britse bevoegdheden in de loop van de tijd voor zover het binnenlandse aangelegenheden betrof. In 1953 werd Zuid-Rhodesië deel van de federatie Rhodesië en Nyasaland, maar koen die in 1963 werd ontbonden, werden de bevoegdheden die aan de federale regering waren overgedragen teruggegeven aan de Rhodesische regering.

Sir Christopher Soames (59) gold als een van de meest ervaren Britse politici, maar hij bezat geen Afrikaanse ervaring. Hij kreeg zijn opleiding ui Eton en m Sandhurst

In 1939, negentien jaar oud, werd hij Kroepaofficier in het erekorps van de Coldstream Guards. Hij vocht in Egypte en mderhield tijdens de slag om El Alamein als verbindingsofficier contact met het Franse vreemdelingenlegioen. Daarnaast spioneerde hij in Wrankrijk en Itahe. Na de oorlog werd hij militair ataché in Parijs Hij trouwde Churchills jongste dochter Mary (ze hebben vijf kinderen), gang de politiek in en snel wend hij zijn schoonvaders pmvé-secretans. Hij woonde zelf op 10 Downing Street, de ambtswoning van de Britse premier. Toen Churchill in 1953 even ten dode wend opgeschreven, bestuurde Soames, aldus de ingewijden, eigenhandig het koninkrijk. „Christopher was de beste premier die we gemist hebben," zeiden zijn vrienden die onder de indruk waren van zijn „Churchilliaanse verve van politiek bedrijven" In '58 werd hij minister van oorlog en daarna minister van landbouw Aam de verkiezingen van '64 kon hij niet deelnemen, omdat hij tijdens een van zijn geliefde jachtpartijen van het paard was gevallen Hij verloor bij de verkiezingen van '66 zijn Lagerhuiszetel en de socialistische premier Harold Wilson benoemde de vloeiend Frans sprekende Christopher Soames tot ambassadeur ui Parijs
De joyeuze Brit kon zelfs goed opschieten met De Gaulle, althans tot de ontwikkeling van het zogenaamde „Soameschandaal" in 1969 Dit ontstond, toen president De Gaulle in een vertrouwelijk gesprek gedachten ontwikkelde over de nauwere samenwerking tussen Frankrijk en Groot-Brittannie, om Europa niet te Laten domineren door de as Parijs-Bonn. De Britse regering liet het gesprek prompt uitlekken aan de Duitsers, tot grote woede van De Gaulle die hierin een vileine Britse poging zag om de Frans-Duitse verhoudingen te vertroebelen.
Na Engelands toetreden tot de EEG werd Soames het eerste Britse M van de Europese Commissie, belast met buitenlandse zaken.
In 1978 werd hij in de adelstand verheven. Een hartaanval schakelde hem een tijdlang uit, maar hij herstelde zich volledig. Margaret Thatcher benoemde hem in haar kabinet tot voorzitter van het Hogerhuis.

Tot plaatsvervanger van Lord Soames werd aangesteld Sir Antony Duff, plv. permanent staatssecretaris op het ministerie van buitenlandse en Gemenebestzaken. Zijn militaire adviseur, tevens voorzitter van de bestandscommissie, werd generaal-majoor John Acland en zijn politie-adviseur Sir James Haughton, terwijl Sir John Boynton verkiezingscommissaris werd.

Op 4 dec. werd een koninklijk besluit voor de benoeming van een gouverneur uitgevaardigd krachtens de Southern Rhodesia Act 1979, die op 22 nov. wet was geworden.
Deze wet machtigde de regering ook een besluit voor de onafhankelijkheidsgrondwet te nemen, dat in werking zou treden als een door het parlement aangenomen wet la-

Tijdens een persconferentie te Londen op 7 dec. 1979 v.l.n.r. Lord Soames, Lord Carrington, Sir Antony Duff en Sir John Boynton.

ter onafhankelijkheid aan Rhodesië zou verlenen. Voorts stelde de wet van 22 nov. de regering in staat bepaalde punten van de grondwet van kracht te verklaren vóór de onafhankelijkheid, in het bijzonder die welke het houden van verkiezingen mogelijk maakten en de daaropvolgende installatie van een parlement en een regering.

Het KB i.z. de constitutie werd op 6 dec. aan het parlement voorgelegd, terwijl diezelfde dag een wetsontwerp voor de onafhankelijkheidsverlening aan Rhodesië bij het Lagerhuis werd ingediend.

Het KB i.z. de benoeming van de gouverneur en het bestuur van Rhodesië tot de onafhankelijkheid werd op 12 dec. in het Lagerhuis goedgekeurd.

Die dag werd in tweede lezing ook het wetsontwerp voor de instelling van een onafhankelijke republiek Zimbabwe (Zimbabwe Act 1979) goedgekeurd. Deze ,,Act", die op 20 dec. wet werd, regelde de kwesties m.b.t. nationaliteit en staatsburgerschap m.b.t. de verlening van onafhankelijkheid aan Zimbabwe alsmede de aanpassing van Britse wetten als Zimbabwe lid van het Gemenebest werd. Voorts bevatte deze wet een amnestie krachtens de Britse wet voor bepaalde daden begaan ter bevordering van de illegale onafhankelijkheidsverklaring en daden begaan uit verzet daartegen. Lord Privy Seal Sir Ian Gilmour verklaarde dat er behoefte bestond aan verzoening niet alleen tussen de partijen in Rhodesie — de bedoeling van de door gouverneur Lord Soames op 21 dec. uitgevaardigde amnestiewet —, maar ook tussen Engeland en Rhodesië.

Nu tenslotte overeenstemming was bereikt over de zaken, die beide landen verdeelden, ,,zal er geen plaats meer zijn voor wederzijdse beschuldiging of vergelding", aldus Sir Ian Gilmour.

Southern Rhodesia Act. 1979 en Zimbabwe Act 1979 samen voorzagen de Britse regering van al het gezag, dat nodig was om Rhodesië naar onafhankelijkheid te leiden door het akkoord van Lancaster House uit te voeren.

In het kader van een regeling bief de Britse repenng op 12 dec 1979 de sancties op, toen Rhodesië tot de legaliteit terugkeerde, terwijl zij gelijktijdig stappen ondernam om de Verenigde Naties ervan op de hoogte te stellen dat de staat van rebellie was beëindigd Volgens Sir Ian Gilmour (op 8 nov in het Lagerhuis) waren de sancties op Brits verzoek door de VN ingesteld om een terugkeer tot een wettige regering in Rhodesië te bewerkstelligen en om de pogingen van de blanke minderheid de Afrikaanse meerderheid volledige politieke rechten te ontzeggen te verijdelen Met de benoeming van een gouverneur en aanvaarding van de onafhankelijkheidsgrondwet waren deze doelstellingen naar zijn zeggen bereikt.

Medio november had de Britse regering besloten sectie 2 van de Southern Rhodesia Act 1965. waarin o.a sancties tegen indirecte handel tussen Engeland en Rhodesië waren vastgelegd. niet te verlengen zoals tevoren elk jaar was gebeurd.

Nog voor de ondertekening van de wapenstilstand arriveerde Lord Soames op 12 dec. 1979 in Salisbury. Die avond tevoren had het parlement van Zimbabwe-Rhodesië een eind aan zijn werkzaamheden gemaakt door een amendement op de constitutie aan te nemen dat ,,Zimbabwe-Rhodesië zal ophouden een soevereine staat te zijn en deel zal gaan uitmaken van het Gemenebest". Dit amendement werd de volgende morgen door president Gumede ondertekend, waardoor de machtsoverdracht aan Lord Soames mogelijk werd, met wiens aankomst bisschop Moezorewa premier-af was en Rhodesië 14 jaar na de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring (UDI) terugkeerde onder Brits koloniaal bestuur.

Definitief akkoord getekend

Inmiddels waren in Londen de onderhandelingen over de details van de uitvoering van het bestandsakkoord voortgezet. Het laatste struikelblok betrof het aantal kampen, waar de guerrillastrijders tijdens het bestand zouden worden ondergebracht. Het Britse voorstel voorzag in 15 verzamelpunten voor de guerrillastrijders in afgelegen grensgebieden en 42 verzamelpunten, incl. twee grote vliegvelden, voor het Rhodesische leger, o.a. in het centrale gebied rond Salisbury. Het Patriottische Front eiste meer kampen, in het bijzonder in het centrale gebied. ,,Daar zijn alleen troepen van Salisbury, en die kunnen verhinderen dat wij de macht overnemen als wij de verkiezingen winnen," zei een woordvoerder van het Front ter verklaring.

Een argument van het Front om meer verzamelgebieden te eisen — 31 in getal — is dat de guerrillero's meer soldaten in Rhodesië hebben dan de Britten aanvankelijk geloofden. Het is de bedoeling om ongeveer duizend strijders van het Front te concentreren in één verzamelkamp. De eis van het Patriottische Front voor 31 verzamelpunten wijst dus op ruim 30.000 guerrillastrijders.

Maar op 17 dec. werd een akkoord bereikt. Het Patriottische Front nam nu genoegen met 16 verzamelkampen, waarvan het 16de in het centrale gebied lag, waar ook de meeste Rhodesische troepen — naar schat-

ting 47.000 — gelegerd zijn. Het Patriottische Front verzekerde de toezegging te hebben ontvangen dat als er onverwacht veel guerrillastrijders te voorschijn zouden komen en er meer dan 16 kampen nodig bleken, gouverneur Soames die zou aanwijzen. Volgens de meeste schattingen bestond het aantal vrijheidsstrijders uit 15.000 à 20.000 man. Het Patriottische Front suggereerde dat er meer dan 30.000 zijn.

Mugabe wees er op dat het langer dan een week zal duren voor de militairen van het Patriottische Front zich kunnen melden bij de verzamelplaatsen, vanwaar zij naar de kampen zullen worden overgebracht. De militairen mogen in de kampen hun wapens behouden. De bedoeling is dat eerst de Rhodesische troepen zich op hun bases zullen terugtrekken zodat de guerrillastrijders te voorschijn kunnen komen uit de bush.

Voorts werd afgesproken dat het staakt-het-vuren op 26 dec. zou beginnen en een week later, d.w.z. op 2 jan. 1980, effectief zou worden.

Onder het akkoord zetten Joshua Nkoma en Robert Mugabe op 17 dec. hun initialen en het was de bedoeling dat het op 19 dec. formeel zou worden ondertekend. Maar die ondertekening werd toen door een verzetsactie van bisschop Moezorewa, die opheldering wenste over bepaalde Britse concessies aan het Patriottische Front, met twee dagen uitgesteld.

Over de rol van Lord Carrington in het bijzonder schreef de *Volkskrant* (19-12-'78) o.m.:

„... Onderhandelen was er in Lancaster nauwelijks bij. Zowel bisschop Moezorewa als het Patriottische Front hadden te slikken wat zij kregen voorgeschoteld. De bisschop deed het snel; het was goed voor hem; maar het Front kokhalsde tegen wat velen als onredelijk grote porties beschouwden. Lord Carrington wenste de vechtersbazen klein te houden en hij wist dat Afrika de vrijheidsoorlog beu was. De oorlog was een gebed zonder eind. De Rhodesische strijdkrachten konden zelfs met de steun van Zuid-Afrika de guerrilla-strijders niet uitroeien; omgekeerd konden ook de vrijheidsstrijders de genadeslag niet toedienen. Het internationaal bedrijfsleven wilde geen geschroeide aarde. in Rhodesië met zijn vele mogelijkheden. Omgekeerd zaten de beschermheren van het Pattriottische Front economisch aan de grond en leden steeds erger onder de oorlog; Zambia leed zelfs honger.

Het klimaat voor een oplossing was rijp en de zwart-Afrikaanse frontlijnstaten kregen meer vertrouwen in Margaret Thatcher en Lord Carrington dan zij ooit in Labour-leiders hadden gehad. Bij Thatcher en Carrington wist je tenminste waar je aan toe was (...) Je wist dat het huidige duo intuïtief aan de zijde van het regime in Salisbury (Moezorewa-Smith) stond, maar in ieder geval waren ze vast van plan om beslissingen te nemen. (...)

En Carrington (...) dramde door. Soms verloor hij zijn geduld. Al zeer snel begon hij te dreigen met ultimatums en iedere keer moest het Pattriottische Front na lang en begrijpelijk dralen door de knieën; men wist nooit wanneer zijn dreigementen ernst waren.

Zeer slim was Carrington begonnen met de minst moeilijke problemen, zoals de grondwet voor Zimbabwe, de overgangsperiode en de verkiezingen; punten waarop het Front met goed fatsoen de conferentie niet kon laten stuklopen.

Maar zo leidde Carrington de guerrillaleiders in een fuik, waaruit ze niet meer weg konden. Hij dreigde met bisschop Moezorewa een verdrag te sluiten dat de oorlog niet zou hebben beëindigd maar de vrijheidsstrijders wel moreel zou hebben verzwakt. En ten slotte gebruikte Carrington als laatste troefkaart de Britse gouverneur, die hij nog vóór sluiting van het vredesakkoord naar Rhodesië stuurde, als pijnlijk symbool dat niemand, ook de Britten niet, meer terug kon..."

Op 21 dec. 1979 vond in Lancaster House te Londen de formele ondertekening van het Rhodesië-akkoord plaats door Lord Carrington, bisschop Moezorewa, Joshua Nkomo en Robert Mugabe. Ex-premier Ian Smith was niet aanwezig, omdat hij het ritueel „tijdverspilling" achtte. Na afloop complimenteerde Lord Carrington alle partijen met het bereiken van het akkoord, dat het volk van Rhodesië in staat moest stellen om „ongeacht ras of politieke overtuiging in vrede en veiligheid met elkaar en met de buurlanden te leven". Hij verzekerde dat Engeland al het mogelijke zou doen om werkelijk vrije verkiezingen te garanderen, maar hij waarschuwde dat „geen partij of groep die de oorlog voortzet of de wapenstilstand systematisch schendt, aan de verkiezingen kan meedoen".
Met de ondertekening kwam formeel een eind aan het conflict, dat volgens schattingen meer dan 20.000 mensen het leven heeft gekost.

Zodra de ondertekening bekend was, gaf Lord Soames opdracht om alle politieke gevangenen in Salisbury vrij te laten en hief hij het verbod van de ZANU en de ZAPU, dat op 10 sept. 1978 was ingesteld (pag. 592/2-1979), op.

Voorts werd toen, in afwijking van eerdere aankondigingen, het bevel tot het staakt-het-vuren gegeven, dat op 28 dec. effectief moest zijn, waarna de guerrillastrijders van het Patriottische Front nog tot 4 jan. 1980 de tijd zouden hebben zich naar een van de hun toegewezen kampen te begeven.

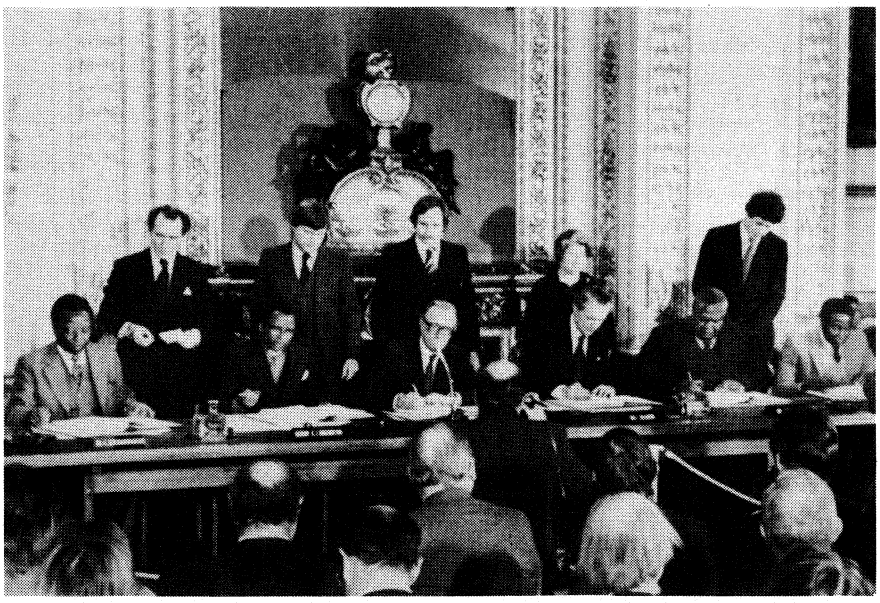

Tijdens de ondertekening van het Rhodesië-akkoord te Londen op 21 dec. 1979: bisschop Moezorewa (tweede van links), naast hem de Britse minister van buitenlandse zaken Lord Carrington, rechts Joshua Nkomo en geheel rechts Robert Mugabe.

Opheffing sancties tegen Rhodesië door VS *en* Veiligheidsraad

Reeds m.i.v. 17 dec. 1979 waren de Amerikaanse sancties tegen Rhodesië door president Carter ingetrokken in navolging van de Britse stap op 12 dec., terwijl ook Canada en Nieuw-Zeeland tot opheffing van de sancties overgingen.

On 21 dec. aanvaardde de Veiligheidsraad met 13 tegen 0 stemmen bij twee onthoudingen (SU en Tsje-

Na de ondertekening van het Rhodesië-akkoord: bisschop Moezorewa (l.) verlaat de tafel, terwijl Joshua Nkomo (r.) de hand drukt van de waarnemend leider van de Salisbury-delegatie, S. Mundawarara. Tweede van rechts Robert Mugabe.

choslowakije) een resolutie, waarin de lidstaten van de VN werden opgeroepen tot opheffing van de verplichte internationale sancties tegen Rhodesië, die in 1966 waren afgekondigd en in 1968 waren verscherpt. In de betreffende resolutie werd een beroep gedaan op de lidstaten Rhodesië en de frontlijnstaten te helpen bij de wederopbouw en bij pogingen om de repatriëring van alle vluchtelingen of ontheemden naar Rhodesië te bevorderen.

Voorts werd een beroep gedaan op Engeland ervoor te zorgen dat geen Zuidafrikaanse of andere buitenlandse troepen, geregelde of gehuurde, in Rhodesië zouden blijven of er binnen zouden trekken, uitgezonderd de troepen op grond van het akkoord.

Het bestand

Van 23-25 dec. 1979 arriveerden in Rhodesië de ca. 1.400 man sterke Gemenebesttroepen. Daar duurde de guerrilla voort: volgens een communiqué van de Rhodesische strijdkrachten op 26 dec. waren er sinds het einde van de Rhodesië-conferentie 26 personen bij gevechtshandelingen om het leven gekomen. Ook deden zich aanslagen voor: op 22 dec. werd het huis van Mugabe in Salisbury beschoten. Maar ook op 26 dec. arriveerden in Salisbury 48 officieren van Nkomo's revolutionaire volksleger (ZIPRA), o.w. de commandant Lookout Masuku, en 42 officieren van Mugabe's Afrikaanse nationale bevrijdingsleger (ZANLA), o.w. generaal Rex Nhongo, om mee te werken aan de totstandkoming van de wapenstilstand.

De bevelhebber van ZANLA, Josiah Tongogara, die bij de onderhandelingen in Londen een belangrijke rol speelde, kwam op 27 dec. 1979 bij een auto-ongeluk in Mozambique om het leven, aldus een officiële mededeling van de regering van Mozambique. Zijn dood leidde echter tot speculaties over een komplot.

In de nacht van 28 op 29 dec. ging het bestand in Rhodesië formeel in. Toen was de ca. 1.400 man sterke controlemacht van het Gemenebest op ongeveer tachtig over het hele land verspreide plaatsen geïnstalleerd om toezicht te houden op de Rhodesische troepen (geconsigneerd op 42 vaste bases) en de 16 verzamelkampen voor de guerrillastrijders van het Patriottische Front.

Nadat in de nacht van 4 op 5 jan. het tijdstip, waarop de guerrillastrijders zich bij de verzamelkampen en 23 rendez-vousposities hadden moeten melden, was verstreken, bleken daar ruim 18.000 gewapende nationalisten te zijn aangekomen.

Velen van hen waren te jong of te oud om echt guerrillastrijders te kunnen zijn. Maar terwijl Soames tevoren geweigerd had de termijn voor de aanmelding officieel te verlengen, liet hij met het oog op de voortdurende stroom van guerrillastrijders naar de verzamelpunten bekendmaken dat geen maatregelen zouden worden genomen tegen guerrillastrijders die zich nog wensten te melden, mits zij hun wapens neerlegden en zich wettig gedroegen.

Op 10 jan. meldden zich 10 ZIPRA-leden bij Lupane voor vervoer naar een verzamelpunt, maar toen de bus voor dat vervoer arriveerde weigerden zij hun wapens af te geven. Na vijf waarschuwingsschoten opende de Rhodesische politie het vuur, waarbij zeven guerrillastrijders werden gedood, aldus een Britse woordvoerder.

In het algemeen verliep de verzamelperiode ecliter soepel — medio jan. hadden zich 22.000 strijders gemeld. Maar van Britse zijde werd gesteld dat er sterke aanwijzingen waren dat aanzienlijke aantallen ZANLA-strijders na 21 dec. voortdurend vanuit Mozambique in Rhodesië infiltreerden en dat verscheidene duizenden ZANLA-leden in strijd met het bestand buiten de verzamelgebieden waren gebleven en in het oostelijke deel van Rhodesië opereerden.

I.v.m. die infiltraties had gouverneur Soames reeds op 31 dec. Rhodesische troepen opdracht gegeven langs de grens met Mozambique te patrouilleren. Op 6 jan. kondigde hij aan dat alleen Rhodesische troepen voortaan de Rhodesische politie zouden helpen bij de bestrijding van banditisme en politiek geweld. Gewelddadige incidenten bleven voorkomen, hoewel het aantal incidenten en slachtoffers ver beneden het niveau van vóór het ingaan van het bestand bleef. Van de 121 beweerde bestandsschendingen, die de bestandscommissie tot 30 jan. onderzocht, werden 78 als schendingen aangemerkt. Daarvan werden 34 toegeschreven aan ZANLA, 8 aan ZIPRA en één aan Rhodesische veiligheidstroepen; 20 vonden in het operatiegebied van ZANLA plaats, twee in dat van ZIPRA; de verantwoordelijkheid voor de overige 13 bestandsschendingen kon niet worden vastgesteld.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Postbus 5093. 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ONRUST IN SYRIË

Vanaf juni 1979 is het onrustig in Syrië. In een half jaar tijds werden ongeveer 200 hoge regeringsfunctionarissen en legerofficieren vermoord. Bijna dagelijks werden bomaanslagen gepleegd, waarbij vooral leden van de sjiïtische minderheidssekte van de Alawieten het doelwit vormden. Deze Alawieten — volgens officiële gegevens 15% van de bevolking, maar volgens diverse officieuze ramingen slechts 11 à 12% — beheersen de regering, de regerende Baath-partij en de strijdkrachten in het overwegend 170%) soennistische land.

De *Volkskrant* (11-12-'79) berichtte:

„... De Syrische regering geeft de moslembroeders de schuld. De Syrische pers bespeurt een zionistische en imperialistische samenzwering tegen de regering-Assad. Buitenlandse waarnemers hebben hun twijfels over deze ,,zondebok-theorie". Want hoewel het Syrische bewind de islamitische oppositie voldoende redenen geeft om een kruistocht tegen corruptie en vriendjespolitiek te voeren, achten zij de moslembroeders niet sterk genoeg om de vaak met militaire precisie gepleegde aanslagen uit te voeren. Zonder de ,,islamitische wederopstanding" te bagatelliseren, wijten zij een deel van de onrust aan een politieke machtsstrijd in Syrië.

De islamitische oppositie is organisatorisch en geografisch versplinterd, om over conflicten in de leer maar te zwijgen. De belangrijkste groep is de moslembroederschap (Mohammedaanse Broederschap), Al-Ikhwan Al-Muslimin. Haar leider Issam Al-Attar leeft (sinds 1963) in West-Duitsland in ballingschap.
In de noordelijke stad Aleppo zetelt de Harakat Al Tahrir Al-Islami, islamitische bevrijdingsbeweging. In Hama, halverwege Damascus en Aleppo, is de Kataeb Mohammed, de legerkorpsen (falange) van de profeet Mohammed, het sterkst. De islamitische bevrijdingspartij, Al Hizb Al Tahrir Al Islami heeft haar hoofdkwartier in Jordanië, waar zij vrij ongestoord kan opereren.
Militaire en financiële steun aan de islamitische oppositie komt van uiteenlopende partijen zoals Saoedi-Arabie, Jordanië, Libië, Irak, Egypte en Libaneeschristelijke groeperingen die of het Syrische bewind omver willen werpen of zo zwak willen houden dat zij al haar aandacht aan de binnenlandse problemen moet wijden De Syrische regeringspers geeft alle schuld aan Israël en de Verenigde Staten die in de moslembroeders ,.een willig werktuig" zouden hebben gevonden ,,om het Syrische verzet tegen het Israelisch-Egyptische vredesverdrag te breken"

Vanaf het moment dat de Baathpartij in 1963 de macht greep, hebben Islamitische groeperingen strijd geleverd met de socialistische, seculaire Baath-partij Het Baath-regime is — noodgedwongen — steeds meer gaan steunen op de Alawitische gemeenschap, eer. religieuze minderheid in Syrie die overwegend soennitisch is De Alawieten vormen een afsplitsing van de Sjia-richting in de Islam Elf tot 12 procent van de Syriers behoort tot de Alawietensekte Tot 1963 was de macht in handen van de Soenni-moslems
Na de staatsgreep in 1963 hebben president Assad en zijn Baathistische voorgangers de sleutelposten in het leger, de politiek en de economie in handen gespeeld van hun geloofs- en stamgenoten De invloed van de Soenni-moslems, de Druzen en andere minderheden werden geëlimineerd Aan de tap van de Syrische piramide zetelen weliswaar twee Soenni's — vice-premier Abdel Halim Khaddam en minister van defensie Mustapha Tlass, niaar hun macht is beperkt Belangrijke beslissingen woiden in Syrie genomen door de Baath-partij en daarin nemen de Alawieten een allesoverheersende positie in

Sektarisme, regionalisme en tribalisme zijn in strijd met de ideologie van de Baath-partij De Baath-partij streefde in het begin naar ,,nationale emancipatie" van de minderheden in Syrie die onder de Soenni's achtergesteld werden In het nieuwe Syrie zouden religieuze, tribale en regionale afkomst niet langer politiek relevant zijn, beweerden in 1963 de nieuwe Baathistische machthebbers Deze filosofie oefende sterke aantrekkingskracht uit op leden van deze minderheden in Syrie
Van die nationale emancipatie is weinig tot niets terechtgekomen. Ondanks de goede bedoelingen van de Baath bleek het al snel noodzakelijk voor de nieuwe machthebbers om terug te vallen op geloofsgenoten, stamleden en in laatste instantie familieleden op wier loyaliteit men kon — en durfde — bouwen
President Assad bleek steeds meer aangewezen te zijn op zijn jongste broer Rifaat, die het regime met een speciaal opgerichte legereenheid moest beschermen tegen de oppositie van uitgerangeerde religieuze en etnische minderheden en (de afgelopen jaren) van mede-Alawieten en Baathisten Rifaat Assads levenswandel is een gemakkelijk doelwit voor de Islamitische en niet-Islamitische oppositie hij is corrupt tot op het bot en heeft met zijn privéleger, de Saraya al Difaa, een staat in de staat gecreeerd Hij is ongevoelig voor de groeiende kritiek op de vriendjespolitiek. de baantjesjagerij en de corruptie die het regime van zijn broer kenmerkt Hij wimpelt het af als „zionistische, imperialistische propaganda"
Populariteit onder het volk is volgens een Westerse journalist ook niet van belang voor de Assad-clan Want het regime is in de eerste en laatste instantie afhankelijk van tribale loyaliteit in het leger, de partij en het ambtenarenapparaat
Hoe lang Hafez Assad de religieuze en politieke oppositie tegen zijn bewind nog kan weerstaan is voor een groot deel afhankelijk van de loyaliteit van zijn broer Rifaat en diens veiligheidstroepen En aan die loyaliteit wordt door westerse waarnemers steeds sterker getwijfeld, nu president Assad onder druk van de publieke opinie een anti-corruptie-campagne is begonnen die volgens de bevolking pas geloofwaardig zal zijn als Rifaat Assads hoofd rolt"

Hoewel moorden en aanslagen in Syrië reeds vanaf 1976 voorkwamen, begonnen zij pas vanaf juni 1979 een zij het aanvankelijk nog een beperkte bedreiging voor het regime van president Assad te vormen.

Bloedbad in Aleppo

Op 16 juni 1979 kwamen 63 legercadetten, naar verluidt allen Alewieten, om het leven bij een aanval op een artillerieschool* te Aleppo. De Syrische regering gaf de Mohammedaanse Broederschap de schuld van de aanslag (hoewel uit een bericht van Al Dshamahir kon worden afgeleid dat ook andere extremistische soennitische moslems er mogelijk bij betrokken waren), terwijl ook beschuldigingen aan het adres van de VS en Israël werden geuit.
Zo verklaarde brigade-generaal Adnan Dabbagh, de toenmalige minister van binnenlandse zaken, op 22 juni dat ,,de VS, het zionisme en hun agenten" de Mohammedaanse Broederschap hadden ,,gereactiveerd" ,,in een poging om Syrië's verzet tegen Egypte's vredesverdrag met Israël te verzwakken".
Dabbagh verklaarde dat de aanvallers (11 man volgens Le Monde van 24/25 juni) zich de toegang tot de artillerieschool hadden verschaft door het omkopen van de dienstdoende officier, kapitein Ibrahim Youssef die met de ideologische vorming op die school was belast. Hij had van zijn cursisten ca. 200 Alawitische cadetten uitgenodigd voor het bijwonen van een ,,lezing" in de schoolclub. waar zij door de

*) Van de 300 cadetten, die deze school gewoonlijk telde, waren 282 Alawieten. (Monde diplomatique oktober 1979).

Weekblad 49ste jaargang No. 2529, pag. 31263-31278

aanvallers met machinegeweren en handgranaten werden bestookt. Als gevolg daarvan waren 32 cadetten onmiddellijk gedood, terwijl 31 van de ruim 50 gewonden later overleden.
Enkele vermoedelijke aanvallers waren aangehouden; een klopjacht op 12 andere verdachten werd geopend en Turkije werd verzocht te helpen bij het opsporen van Kapitein Youssef, die naar dit land zou zijn uitgeweken.
Tegelijk beschuldigde brigade-generaal Dabbagh de Mohammedaanse Broederschap ervan verantwoordelijk te zijn vooor eerdere moordaanslagen, die nu voor het eerst officieel werden toegegeven.

Onder de slachtoffers van recente aanslagen was de procureur-generaal, Adel Mini, die up 11 april door twee man onder vuur was genomen en later aan zijn verwondingen overleed. Een dozijn anderen, functionarissen van de staatsveiligheidsdienst of de militaire inlichtingendienst waren in de weken voorafgaand aan het bloedbad te Aleppo gedood in Damascus.
Aleppo, Homs en Hama
Onder de slachtoffers van vroegere aanslagen was kolonel Ahmed Khalil, de chef van het politiepersoneel op het ministerie van buitenlandse zaken, die op 1 aug 1978 bij zijn huis te Damascus werd gedood.

Kort na het bloedbad te Aleppo vond een ernstige botsing plaats tussen cadetten van de twee gemeenschappen (Alawieten en soennieten) op de militaire academie van Homs. Dit leidde tot een bliksembezoek van de minister van defensie, Tlass, om de geesten te kalmeren.

Op 20 juni werd de plv. directeur van de Nezze-gevangenis te Damascus doodgeschoten toen hij onderweg was naar zijn werk.

Op 24 juni werd gemeld dat 14 Syriërs de voorgaande week ter dood waren veroordeeld voor hun aandeel in de moord op de cadetten te Aleppo door het staatsveiligheidshof aldaar. Twee van hen, een korporaal en een burger, waren bij het proces aanwezig; de overige 12, o.w. kapitein Youssd, werden bij verstek veroordeeld.

Le Monde (26-6) meldde dat het aantal arrestanten inmiddels tot verscheidene honderden zou zijn opgelopen. Onder hen bevonden zich niet alleen leden van de Mohammedaanse Broederschap; de hele rechtse oppositie tegen het regime zou door de repressie zijn getroffen. Ook in Libanon, vooral in Tripoli, zouden arrestaties worden verricht. Een voor 26 juni gepland bezoek van Assad aan de SU werd daags tevoren voor onbepaalde tijd uitgesteld. Dit besluit werd met de gespannen situatie in Syrië in verband gebracht.

In sommige berichten in de Libanese pers werd toen de Falange van Mohammed, een ondergrondse groepering met ca. 4.000 leden die banden met de Broederschap onderhield, verantwoordelijk gesteld voor de massamoord in Aleppo en andere moorden in Syrie in de voorgaande drie jaar.

Op 28 juni werden 15 leden van de Mohammedaanse Broederschap in Damascus terechtgesteld: 14 burgers werden opgehangen en een militair werd doodgeschoten. Zij waren ter dood veroordeeld door het staatsveiligheidshof wegens ,,moorden gepleegd (vóór 16 juni 1979) in verschillende gebieden van het land", evenals drie anderen, wier doodvonnis echter in een celstraf was omgezet vanwege hun ,,medewerking met de veiligheidsdienst". Zij waren o.m. schuldig bevonden aan de moord in 1977 op majoor Ali Haidar, een veiligheidsofficier in Hama. Twee andere verdachten kregen gevangenisstraffen.

Op 11 juli werd gemeld dat drie leden van de Mohammedaanse Broederschap waren onderschept, nadat zij bomaanslagen op twee afdelingskantoren van de Baath hadden gepleegd; twee van hen waren bij een vuurgevecht met de politie gedood, de derde was gearresteerd.

Slachtoffers van aanslagen waren voorts Mahmud Shehade, de lijfarts van de president, die op 3 aug. aan schotwonden overleed, alsmede twee artsen uit Homs, Mahmud Dawid en Assan Zaim.

Le Monde diplomatique (oktober 1979) berichtte nog dat op 15 juli in Berzé (een buitenwijk van Damascus) een soldaat van de ,,speciale eenheden" 13 Alawitische officieren had doodgeschoten, alvonens zelfmoord te plegen. Ook hadden zich bij de Syrische troepen in Libanon botsingen tussen de twee gemeenschappen voorgedaan

Op 11 aug. meldde het dagblad *Al* Safir dat de leider van de Mohammedaanse Broederschap in Aleppo, Hosni Mahmoud Abou, en zijn rechterhand, Zoheir Zaklouteh, de afgelopen dagen in Aleppo waren gearresteerd. Abou bekende in een TV-interview begin september dat de Broederschap een golf van moorden en bomaanslagen had gepland om een ,,burgeroorlog" in Syrië uit te lokken. Hij zou met vier anderen op 26 dec. in de centrale gevangenis van Damascus zijn terechtgesteld vanwege zijn beweerde deelname aan de massamoord in Aleppo.

Botsingen tussen Alawieten en Soennieten in *Latakia*

Op 30 aug. werd in de havenstad Latakia sjeik Youssef Sarim, een religieuze leider van de Alawieten, buiten een moskee doodgeschoten. De moord, die officieel aan de Mohammedaanse Broederschap werd toegeschreven, werd gevolgd door een vergeldingsactie van Alawieten, die een soennitische moskee in brand staken en plunderend en brandstichtend door de straten van Latakia trokken. Daarop braken onlusten en vuurgevechten uit, waarbij barricaden werden opgeworpen en een aantal gebouwen (incl. een theater en een postkantoor) ernstige schade opliep.

Op 31 aug. braken bij de begrafenis van een soennitische moslem nieuwe onlusten uit, terwijl die dag een tweede vooraanstaande Alawiet, Nader Hasry, werd vermoord. Terwijl m de stad hevig werd gevochten en de haven tijdelijk werd gesloten, werd voor Latakia een nachtelijk uitgaansverbod afgekondigd en werd de stad en de naburige kustplaats Tartus afgegrendeld door een eenheid van speciaie troepen (o.w. 1.400 parachutisten) onder bevel van Rifaat Assad, de broer van de president.
De interventie van deze met tanks en zware wapens uitgeruste troepen op 1 sept. leidde ertoe dat de massale strijd in Latakia op 2 sept. gestaakt werd — al werden sporadische gevechten de volgende dag hervat —, maar elders, vooral in Damascus duurde het geweld in de vorm van bomaanslagen en moorden voort.
Uit Syrië komende reizigers berichtten op 7 sept. in de Libanese hoofdstad Beiroet dat bij de gevechten in Latakia en Tartus minstens 20 mensen om het leven waren gekomen, nadat officiële berichten van 12 doden en gewonden melding hadden gemaakt.
De Libanese falangistische krant Al Amal meldde op 9 sept. dat de troebelen van de voorgaande weken in Syrië tot dusver ruim 190 doden hadden gekost, waarvan 40 in Latakia, en dat de gevechten daar en in Tartus nog niet waren beëindigd.

Op 13 sept. berichtten kringen in Beiroet dat op 10 sept. in Damascus een Syrische officier was doodgeschoten, terwijl vier officieren van de inlichtingendienst (Mukhabarat) bij een bomaanslag waren gedood.

In beide gevallen waren de daders ontkomen.

Op 16 sept. werd een vooraanstaand lid van de Mohammedaanse Broederschap, Abdel Satar el Zaim, bij een vuurgevecht met veiligheidstroepen in Kutefe (40 km ten noordoosten van Damascus) gedood. Wij werd door het officiële Syrische persbureau voor verschillende moorden verantwoordelijk gesteld.

Op 21 sept. werd bericht dat vijf artsen van een ziekenhuis te Damascus waren ontvoerd en vervolgens vermoord, terwijl de volgende dag ook een legergeneraal door onbekende aanvallers zou zijn gedood.

Politieke en economische hervormingen *aangekondigd.* Arrestaties onder functionarissen. Verdere aanslagen

Nadat president Assad uit Havanna, waar hij de zesde topconferentie van niet-gebonden landen (3-9 sept., pag. 593 e.v.-'79) had bijgewoond, was teruggekeerd bracht hij op 12 sept. een bezoek aan Latakia. De volgende dag werd door een regeringsfunctionaris te Damascus verklaard dat Assad ,,de interne toestand" bestudeerde en dat hij binnenkort wijzigingen in de regering bekend zou maken.
Na verscheidene bijeenkomsten met Assad maakte het Nationale Progressieve Front, de overkoepelende politieke instelling waarin de Baath de voornaamste plaats inneemt, op 26 sept. in een communiqué een aantal gedetailleerde hervormingen bekend.
Deze waren vervat in besluiten om a) de rol van het Nationale Progressieve Front te versterken; b) de democratie te ontwikkelen via de Volksraad (gekozen in augustus 1977); c) een grotere discipline binnen de regeringsdepartementen door te voeren; d) het gezag van de rechterlijke macht te versterken; en e) de economie van het land te verbeteren, waarbij de nadruk op de openbare sector werd gelegd.
Een aantal decreten voor de uitvoering van deze hervormingen werd tussen 27 sept. en 5 okt. bekendgemaakt tegelijk met een aantal richtlijnen. Zij hielden o.m. in 1) het verscherpen van de douanecontrole; 2) het dwingend voorschrijven van regels voor het gebruik van regeringsauto's en voor de werktijden van regeringsfunctionarissen; 3) het verbod voor ,,alle regeringsdepartementen, openbare instellingen en lichamen alsmede de openbare en gemeenschappelijke sectoren" om te ,,handelen met tussenpersonen en makelaars bij welke externe contracten ook"; en 4) de instelling van een comité van leden uit het centrale commando van het Nationale Progressieve Front om ,,geschikte formules te bestuderen voor de ontwikkeling van het Front", Voorts zegde het Front in zijn communiqué toe de ,,nationale eenheid te verdedigen" door de Mohammedaanse Broederschap uit te roeien.

Voortaan zouden strenge straffen worden opgelegd aan personen die schuldig waren bevonden aan ,,plichtsverzuim, verwaarlozing, overtreding van bestaande wetten en ... benadeling van het openbaar belang".
Reeds op 28 sept. werd bekendgemaakt dat 52 functionarissen en burgers waren gearresteerd wegens ,,diverse wetsovertredingen", o.w. 12 functionarissen wegens ,,corruptie" (zie ook pag. 318/3-'78), zes voor ,,het hebben overschreden van de limieten die gesteld waren aan hun missie in het buitenland" en elf Syriërs wegens ,,smokkel", terwijl de overigen wegens ,,uiteenlopende delicten" waren aangehouden.

Inmiddels duurden op beperkte schaal rellen en aanslagen voort.
De falangistische radio in Libanon meldde dat op 19 okt. in Aleppo, na de middagpreek in een van de moskeeën, rellen waren uitgebroken, waarbij zich schietpartijen hadden voorgedaan die enige tientallen doden en gewonden hadden gevergd. Er zou in de stad een nachtelijk uitgaansverbod zijn afgekondigd en 150 leden van de Mohammedaanse Broederschap zouden zijn gearresteerd. Ook in november en december zouden in Aleppo ernstige botsingen zijn voorgekomen, waarbij de Broederschap betrokken was.

Op 19 nov. was de prefect (mohafez) van Hama doelwit van een aanslag, die het leven kostte aan twee van zijn lijfwachten en twee van de aanvallers.

Eind nov. werd een Alawitische hoogleraar van de universiteit van Damascus, Chafik Ghanem, in zijn bureau vermoord. Hij was de neef van generaal Mohammed Ghanem, chef van de inlichtingendienst bij de Syrische troepen van de Arabische vredesmacht in Libanon en de hoogste Syrische officier in dat land.

Aftreden Syrische *VN-ambassadeur*

Op 27 dec. 1979 maakte de Syrische ambassadeur bij de VN, Hammoud el-Choufi, te New York op een persconferentie bekend dat hij ontslag had genomen uit protest tegen ,,de anti-democratische en repressieve methoden van het regime-Assad, en de corruptie van dit regime". El-Choufi wees op ,,de verslechtering van de economische situatie gedurende de negen jaren van dit regime. dat de verrijking van enkele geprivilegieerde ondernemers, waarvan de gelden op Europese en Amerikaanse banken zijn gestort, te zien gaf en de verarming van de massa, slachtoffer van zeer lage salarissen en van een jaarlijkse inflatie van 25%".
Voorts beschuldigde hij president Assad van opportunisme. Deze beleed naar zijn zeggen de zaak van de Arabische eenheid tegen Israël slechts met de mond en hij had ondanks ,,demagogische verklaringen" de voorgestelde unie tussen Syrië en Irak doen mislukken, aldus El-Choufi.
Deze verklaarde voorts dat hem, nadat hij in 1964 als secretaris-generaal (sinds 1962) van de Syrische Baath was vervangen, de keus was geboden tussen gevangenschap of ,,ballingschap" als ambassadeur en dat hij toen het laatste had gekozen.
Na de machtsovername door Assad in 1970 had hij op diverse diplomatieke posten gediend, maar het ,,breekpunt" was bereikt met ,,de onmogelijke graad van repressie", die door de regering in 1979 was toegepast, als gevolg waarvan Syrische gevangenissen waren ,,gevuld met honderden voormalige presidenten, premiers en legerofficieren".
Volgens de ambassadeur vormden de aanslagen op officiële persoonlijkheden een weerspiegeling van de diepe ontevredenheid van het Syrische volk en het omvangrijke verzet tegen het regime-Assad, waarvan het ,,ondemocratische en bankroete karakter" nu duidelijk was.
El-Choufi kondigde aan een nieuw nationaal oppositiefront te willen oprichten in een niet nader genoemd Europees land om de democratische aspiraties van het Syrische volk te verdedigen. Westelijke diplomaten noemden als zijn mogelijke medestanders oud-premier Salah Bitar (die kort tevoren in Parijs begonnen was met de publikatie van een tijdschrift dat kritisch stond tegenover de situatie in Syrië) en Issam al-Attar (de in West-Duits-

land wonende leider van de Mohammedaanse Broederschap).

Op 28 dec. beschuldigde het Syrische ministerie van buitenlandse zaken El-Choufi van samenwerking met de Egyptische inlichtingendienst en misbruik van zijn officiële positie. Hij was al op 7 dec. naar huis teruggeroepen wegens ,,collaboratie'' met Egypte's VN-afgevaardigde bij het laatste VN-debat over het Midden-Oosten.

Zevende regionale Baath-congres

Inmiddels vond van 22 dec. 1979 t/m 5 jan. 1980 te Damascus het zevende regionale (= Syrische) congres van de Baath-partij plaats. Dit koos op 5 jan. een nieuw centraal comité van 75 leden, terwijl die dag tevens een nieuw regionaal commando van 21 leden werd gekozen. Slechts zeven van de 21 leden van het oude commando keerden terug, o.w. president Assad (als secretaris-generaal), zijn broer kolonel Rifaat Assad, Abdallah Ahmar (adjunct-secretaris-generaal), generaal Mustapha Tlass (minister van defensie) en Abdel Halim Khaddam (minister van buitenlandse zaken).

Tot degenen die niet herkozen werden behoorden premier Mohammed Ali Halabi en Mahmoud Hadid (de voorzitter van de Volksraad), hoewel beiden wel lid van het Centrale Comité werden, alsmede Fahmi al-Youssefi (vice-premier), Abdel Rahman Khleifawi (premier in 1971-72 en 1976-78) en Mohammed Haidar (vice-premier voor economische zaken in 1973-76).

Tot de 14 nieuwelingen behoorden generaal Hikmat Chehabi (stafchef van het leger), generaal Tamer Eddine Nasser (directeur van de politieke sectie van het ministerie van defensie), Ahmed Iskander Ahrned (minister van voorlichting) en Mahmoud Ayoubi (premier van 1972 tot 1976). Volgens Le Monde (9-1) telde Rifaat Assad onder de nieuwe leden van het commando talrijke trouwe aanhangers.

Dit blad meldde dat de discussies op het congres vooral op twee thema's betrekking hadden gehad: de corruptie en de veiligheid. Wat de veiligheid betreft werd in een resolutie de aanbeveling gedaan de strijd tegen de Mohammedaanse Broederschap te verscherpen. Op het gebied van de buitenlandse politiek bekrachtigde het congres de vastberadenheid van Syrië in zijn verzet tegen het „amerikaans-zionistische komplot''. Voorts koos het congres een vijf leden tellend ,,inspectie en controle''-comité om de partijdiscipline te versterken.

Nieuw kabinet

Op 9 jan. benoemde president Hafez Assad de 48-jarige gouverneur (burgemeester) van Damascus, Abdel Raouf al-Kasm, tot premier in plaats van Mohammed Ali Halabi, die dit ambt sinds eind maart 1978 had vervuld (pag. 317/2 - '78). Al-Kasm voltooide op 15 jan. de vorming van een 37 leden tellend kabinet, waarin slechts 13 van de 36 leden uit het oude kabinet terugkeerden (7 op hun oude post) en dus 24 nieuwelingen werden opgenomen. Van de 37 leden behoorden 18 tot de Baath.

Het nieuwe kabinet, dat op 16 jan. werd beëdigd, was als volgt samengesteld:

Premier - Abdel Raouf al-Kasm; vice-premier en minister van buitenlandse zaken - Abdel Halim Khaddam; vice-premier voor openbare diensten - Walid Hamdun*; vice-premier voor economische zaken - Abdul Kader Kaddura*; defensie - generaal-majoor Mustapha Tlass; voorlichting - Ahmed Iskandar Ahmed; binnenlandse zaken - generaal-majoor Tamer Eddine Nasser*; bevoorrading en binnenlandse handel - Mohammed Gabbash; plaatselijk bestuur - brigade-generaal Adnan Dabbagh (voorheen binnenlandse zaken): onderwijs - Mohammed Najib al-Sayid Ahmed*: presidentiële zaken - Abdel Karim Adi (voorheen staatsminister van buitenlandse zaken); hoger onderwijs - Assad Darkawi*; elektriciteit - Ahmad Omar Yusuf; cultuur - mevr. Najah Attar: transport - Moharram Tayarah (voorheen huisvesting en openbare nutsbedrijven); arbeid en sociale zaken - Yusuf Jeeidani; staatsminister voor planning - Salim Yassin (voorheen transport); economie en buitenlandse handel - Mohammed al-Atrash*; olie en minerale rijkdommen - Abdul Jabbar al-Dahak*; industrie - Hussain al-Kadi*; financiën - Hamdi al-Sakka*; staatsminister van buitenlandse zaken - Farooq al-Shar*; huisvesting - Nawras al-Dakr*; justitie - Khalid al-Malki*; landbouw en landbouwhervorming - Hamdi Msokar*; Eufraatdam - Yahya al-Khayir*; verbindingen - Rafa'at al-Kurdi*; gezondheid - Ghadoub al-Rifai; openbare werken en waterstaat - Naif Jarbu*; religieuze bezittingen - Mohammed Mohammed Khatib*; toerisme - George Radwan*; staatsministers - Omar al-Sibai (voorheen verbindingen), Anwar Hamadeh (voorheen staatsminister kabinetszaken), Nayif al-Ta'ani*; Michael Nicola*; Ahmad Salim Darwish* en Ramadan Hadla*. (* = nieuw)

De nieuwe ministers waren vrijwel allen onbekenden; zij golden als jonge technocraten: zes van hen zijn ingenieurs en 14 hebben een doctorstitel. Ook premier al-Kasm is van oorsprong een ingenieur; hij was slechts zes maanden gouverneur van Damascus, maar zou in die periode een aantal populaire hervormingen hebben ingeluid.

Diverse aanslagen en protesten

Op 15 jan. werden bij een aanslag in Hama twee in Syrië werkzame Russische militaire adviseurs gedood, terwijl de volgende dag een Russische burger-instructeur bij een aanslag in Aleppo gewond raakte. Beide aanslagen, die op 19 jan. werden bekendgemaakt, werden toegeschreven aan leden van de Mohammedaanse Broederschap. De dader van de tweede aanslag werd gearresteerd, waarna bij een actie van veiligheidstroepen tegen andere leden van zijn cel twee personen werden gedood en 16 gearresteerd.

Voorts werd op 16 jan. een bomaanslag gepleegd op het kantoor van de Russische luchtvaartmaatschappij Aeroflot in Damascus, waarbij één persoon gewond raakte. Volgens de Financial Times (22-1) was het aantal Russische militaire adviseurs onlangs uitgebreid van 1.500 tot 2.000 man; het aantal burgeradviseurs werd door The Economist (26-1) op 500 geraamd.

Op 29 jan. vond een aanslag plaats op het gebouw van de Syrische ambassade te Parijs, kort voor daar de Syrische minister van buitenlandse zaken, Abdel Halim Khaddam, zou aankomen. De aanslag vergde een dode en vier zwaargewonden. Een officiële Syrische woordvoerder in Damascus stelde ,,Israëlische inlichtingendiensten en hun agenten'' voor de aanslag verantwoordelijk.

Op 30 jan. werd bericht dat bij een beschieting van een autobus met Russisch personeel in Latakia op 24 jan. vijf doden zouden zijn gevallen.

Voor 31 jan. kondigden de advocaten te Damascus een algemene staking af. Zij verlangden de beëindiging van de op 8 maart 1963 afgekondigde noodtoestand, de vrijlating van de krachtens de noodtoestand gearresteerde politieke gevangenen (die niet terecht hadden gestaan) en de opheffing van de staatsveiligheidshoven (die voortaan zouden worden geboycot).

Op 2 febr. werden in de Sultaniyehmoskee in Aleppo sjeik Mohammed al-Shami, een vooraanstaande soennitische leider, en zijn begeleider doodgeschoten door een commandogroep van drie personen, die volgens de Syrische autoriteiten tot de Mohammedaanse Broederschap behoorden.

Het Syrische persbureau Sana meldde dat bij een overval van veiligheidstroepen op een schuilplaats van de Mohammedaanse Broederschap in Aleppo op 18 febr. acht leden van deze broederschap waren gedood en dat belangrijke hoeveelheden wapens in beslag waren genomen alsmede documenten

over ,,misdadige actieplannen tegen de staat".

Onlusten in Aleppo en Hama

Op 7 maart werd vanuit Damascus door de FAZ bericht dat er onrust heerste in Aleppo, dat niet meer bereikbaar was. Leden van de Mohammedaanse Broederschap, gesteund door kooplieden en enige islamitische schriftgeleerden zouden tot demonstraties tegen de Baath hebben opgeroepen. Er zouden vechtpartijen tussen demonstranten en veiligheidstroepen hebben plaatsgevonden. Winkels en restaurants, die alcohol verkochten. zouden zijn bestormd.

Achteraf werd bekend dat er in de periode van 8 t/m 10 maart in Aleppo en Hama aanvallen op regeringsgebouwen waren uitgevoerd, incl. politiebureaus; dat de winkels waren gesloten en dat bijna veertien dagen lang bleven; en dat de onrust zich naar het oosten en het westen uitbreidde tot Deir-ez-Zo aan de Eufraat en Latakia aan de Middellandse Zee, en zelfs tot steden en dorpen die aan het Alawitische bolwerk in de Ansarye-bergen grensden. Aldus The Economist (22-3). Volgens dit Britse blad werden waarschijnlijk minstens 100 mensen gedood, al stelden geruchten het aantal slachtoffers op bijna 1000.

De aanleiding tot de onlusten scheen te zijn dat leden van de Mohammedaanse Broederschap in Aleppo de handelaren opriepen hun winkels te sluiten, om tegen de regering te protesteren. Agenten van de regering poogden daarop de winkels met geweld open te houden. Dit leidde tot gevechten.

Ook in Hama was sprake van een staking uit protest tegen het brute optreden van de politie.

De regering stuurde belangrijke politici, legerofficieren en bestuurders naar het noorden om de grieven van de protesterenden te bespreken en verbetering te beloven. De regeringsvertegenwoordigers werden geconfronteerd met een eis inzake vrijlating van politieke gevangenen (en sommige van hen werden in vrijheid gesteld) en een eis inzake vrije verkiezingen. Bovenal werden ,,gelijke rechten" ;-erlangd, wat neerkwam op een beeindiging van de Alawitische overheersing.

Op 14 maart werd een nieuwe gouverneur voor Aleppo benoemd, terwijl intussen een divisie (meer dan 10.000 man) rond de stad was gelegerd.

President Assad, die zeven redevoeringen binnen een week hield, beschuldigde op 16 maart Amerikaanse inlichtingendiensten ervan ,,plaatselijke agenten" te nianipuleren ,,om daden van sabotage en subversieve actie tegen de Baathpartij te plegen". Voorts beschuldigde hij Israël en de falangisten in Libanon.

Premier Al-Kasm verklaarde op 17 maart tegenover het Libanese blad Al *Nahar* dat uit het tot dan toe verrichte onderzoek was gebleken dat ,,elementen van verscheidene nationaliteiten en verschillende politieke richtingen betrokken zijn" bij de onlusten. Tevens beschuldigde hij Israël, Egypte en de VS van pogingen de politiek van Syrië te ondermijnen, omdat dit zich verzet tegen de akkoorden van Camp David.

De correspondent van *NRC/H'blad* in Damascus berichtte op 19 maart:

,,Na bijna 3 weken hevige ongeregeldheden is de rust in de meeste Syrische stedrn teruggekeerd. In de Noordsyrische stad Aleppo gingen na een langdurige winkelstaking de meeste kassa's weer open en ook in Hama en Latakia, twee andere haarden van onrust, is het sinds zaterdag (15 maart) beduidend kalmer. Aan een oproep van de Moslembroederschap zaterdag en zondag in Damascus de winkels geslot-n te houden, is praktisch geen gehoor gegeven. De harde maatregelen die de Syrische autoriteiten vorige week hebben afgekondigd en inmiddels doorgevoerd om de woelingen het hoofd te bieden, werpen blijkbaar hun vruchten af, hoewel het nog allerminst zeker is dat dat blijvend is.

In elk geval heeft de regering de laatste dagen een bijna overweldigend machtsvertoon tentoongespreid, gekoppeld aan commissies die de grieven van de bevolking moeten onderzoeken. Tanks en militaire vrachtwagens denderden over de grote wegen naar Aleppo en Hama, de garnizoenen in het noorden zijn versterkt en met name in Aleppo zijn belangrijke bestuurlijke wijzigingen doorgevoerd.

In die stad is de gouverneur, Hussein Battah, vervangen door een ander vooraanstaand lid van de Baath-partij, de voormalige procureur-generaal van Aleppo, Mohammed Nidah al-Kadi. Al-Kadi is evenals de overgrote meerderheid der Aleppijnen een soennitische mosiem, hij heeft de naam onkreukbaar te zijn en onderhoudt goede relaties met de middenstand.

Het uitkiezen van een soennitisch rechtsgeleerde als gouverneur van Syriës tweede stad moet, zo hopen de autoriteiten blijkbaar, tevens tegemoetkomen aan de grieven van de machtige lobby van advocaten in Syrië. Die lobby heeft deze maand in een uitvoerig manifest zich fel tegen de interne Syrische politiek gekeerd, met name op het gebied van de rechtspleging, en vormt een belangrijke schakel in het proces dat tot de onrust in het land heeft geleid.

De onderzoekscommissie die zich onder leiding van de onder-secretaris-generaal van de regerende Baath-partij, Abdallah Ahmar in de toestand te Aleppo verdiept, heeft onmiddellijk na al-Kadi's benoeming besloten een groot aantal arrestanten vrij te laten die ervan waren verdacht connecties te hebben met de verboden Moslembroederschap. Die laatste organisatie is er van beschuldigd samen met het trio Israël-Egypte-Amerika en de Libanese Falangisten achter de rellen en stakingen in Syrië te zitten. Vorige week liet de commissie al ruim honderd gedetineerden vrij in Aleppo, evenals een onbekend aantal in Hama en Latakia.

De orde van advocaten heeft zich vooral fel tegen willekeurige arrestaties door het regime verzet en dat laatste lijkt nu op verschillende punten aan de wensen van de advocatenlobby tegemoet te komen.

Intussen zet de commissie voor Aleppo, waarin ook minister van binnenlandse zaken Eddine Nasser en het partijbestuurslid generaal Naji Jamil zitten, haar besprekingen met allerlei Aleppijnse voormannen voort.

Dat zou, zo lieten regeringsfunctionarissen in Damascus weten, aanzienlijk tot de rust in het noorden hebben bijgedragen. Anderzijds viel in Damascus te beluisteren dat niet alleen de wortel, maar wel degelijk ook de stok tegen de weerspannige Aleppijnen wordt gebruikt.

Zo zou de regering hebben gedreigd met tanks en bulldozers de grote bazaar van Aleppo open te breken als de rolluiken niet werden opgehaald. Het sturen van een complete divisie naar het noorden heeft de stakende bazari er blijkbaar van overtuigd dat het regime bereid is dat dreigement uit te voeren, hoewel de Moslembroederschap harerzijds weer heeft laten weten die winkels op te gaan blazen die open gaan.

Helemaal rustig is het in het land overigens nog niet. Her en der in Damascus zijn schoten te horen, terwijl de bewoners van de bazaarwijk dit weekeind hevig werden opgeschrikt door een vuurgevecht tussen de politie en als leden van de Moslembroederschap aangemerkte personen. Volgens de politie werd daarbij een van de leiders van de Broederschap gearresteerd.

Ook in de drukbevolkte soennitische wijk Sheikh Mohiedinne, tegen de hellingen van de boven Damascus torende Kassiounhoogten, is een aantal arrestaties onder de Broederschap verricht. Dat ging op diverse plaatsen gepaard met schietpartijen. Twee dagen geleden was het opnieuw onrustig in Sheikh Mohiedinne en de aangrenzende stadswijk Sheikh Ibrahim, waar vorige week een groot aantal arrestaties is verricht. Resultaat van een en ander is dat de bewoners van Damascus bij het invallen van de duisternis zoveel mogelijk in hun huizen blijven en de onzekerheid over de algehele toestand aanhoudt."

INTERNATIONALE ZAKEN

GEMENEBEST

21-STE CONFERENTIE

In 1977 is in het Lancasterhouse in Londen van 8 - 15 juni de één en twintigste vergadering gehouden van de regeringsleiders van de lidstaten van het Gemenebest. De bijeenkomst viel samen met het zilveren jubileum van koningin Elizabeth als hoofd van het Gemenebest.

Op de conferentie waren 33 lidstaten van het Gemenebest vertegenwoordigd. Er waren op dat moment 35 lidstaten, die het recht hadden een vertegrnwoordiger te zenden.

De Seychellen, waar op 5 juni 1977 een militaire staatsgreep had plaatsgevonden, en Oeganda waren de 2 staten, die niet deelnamen.

De toenmalige Britse minister van buitenlandse zaken, David Owen, had op 25 mei in het Lagerhuis gezegd, dat zijn regering hoopte, dat, in het belang van het Gemenebest, president Amin van Oeganda zou besluiten niet deel te nemen aan de conferentie van regeringsleiders van het Gemenebest in Londen.

De 20-ste conferentie van het Gemenebest had in 1975 in Kingston op Jamaica plaatsgevonden (pag. 483/1 e.v.-1975). Er waren toen 33 staten lid van de organisatie. Sindsdien waren als nieuwe leden toegetreden de Seychellen en Papoea-Nieuw-Guinea.

Op de conferentie in Londen was Engeland vertegenwoordigd door premier Callaghan, die, als regeringsleider van het gastland tevens als voorzitter optrad, en minister Owen van buitenlandse zaken. Gedurende de conferentie bespraken de deelnemers onderwerpen als de situatie in Zuidelijk Afrika, het streven naar een nieuwe internationale economische orde en kwesties van mensenrechten. Verder kwamen aan de orde Cyprus, het Midden-Oosten, Belize en de Indische Oceaan.

De conferentie bereikte overeenstemming over een gemeenschappelijke verklaring over apartheid in sport.

Slotcommuniqué

In het slotcommuniqué, dat op 15 juni 1977 werd uitgegeven, kwam de brede concensus van het Gemenebest als geheel over deze kwesties tot uitdrukking.

Meer in het algemeen bespraken de regeringsleiders de veranderingen in de internationale betrekkingen, die bezig waren zich te voltrekken, en die steeds meer de onderlinge afhankelijkheid van alle landen accentueerden.

In een situatie, waarin zich een steeds verdergaande verspreiding van macht voordeed waren de regeringsleiders het er vanuit hun verschillende perspectieven over eens, dat een erkenning door alle landen van de volle implicaties van onderlinge afhankelijkheid de enige basis was, waarop een wereldwijde concensus kon worden gebaseerd. Zij geloofden, dat het Gemenebest, met zijn unieke potentieel voor het bevorderen van samenwerking tussen zijn verschillende leden. op betekenisvolle wijze de internationale gemeenschap kon helpen bij het tot stand brengen van wereldwijde overeenstemming.

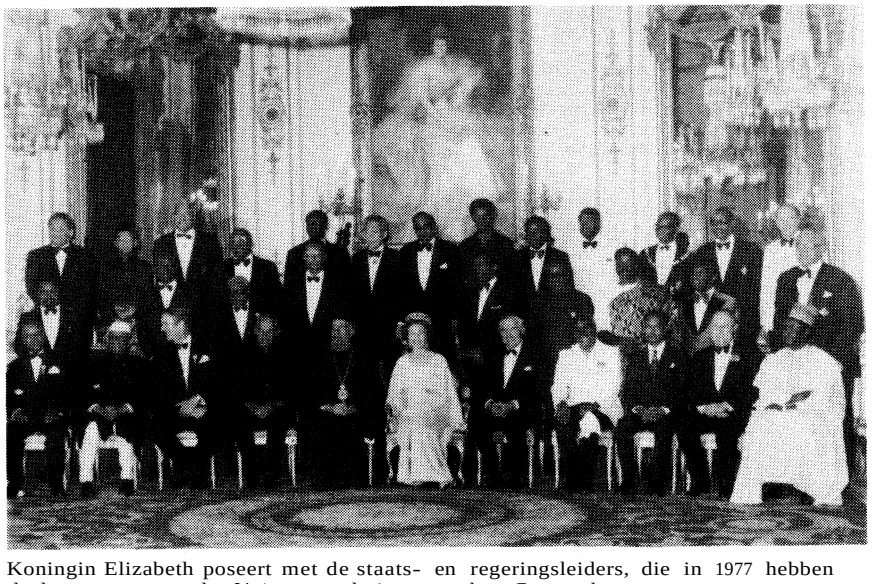

Koningin Elizabeth poseert met de staats- en regeringsleiders, die in 1977 hebben deelgenomen aan de 21ste vergadering van het Gemenebest.

ZUIDELIJK AFRIKA

De regeringsleiders bevestigden opnieuw hun ,,volledige steun aan de strijd in Zimbabwe en Namibië en voor de rechtvaardige verlangens van de onderdrukten in Zuid-Afrika". Diepe zorg werd uitgesproken over de gewapende strijd in Zimbabwe en Namibië, die een gevolg was van het uitblijven van een regeling op basis van onderhandelingen.

De conferentie veroordeelde de ,,herhaalde dreigementen tegen en schendingen van de territoriale integriteit van Angola. Botswana, Mozambique en Zambia".

RHODESIE

Het communiqué herhaalde de verklaring, dat de onafhankelijkheid van Zimbabwe bereikt moest worden op de basis van een meerderheidsbewind. De regeringsleiders erkenden, dat een maximale druk moest worden uitgeoefend op het ,,illegale regime-Smith". In dit verband stelden zij vast, dat de gewapende strijd aanvullend geworden was bij andere inspanningen om een regeling door onderhandelen te bereiken en dat voortzetting ervan onvermijdelijk was.

De regeringsleiders erkenden, dat een ,,echte regeling" overeenstemming vereiste, niet alleen o er passende constitutionele veranderingen, maar ook over praktische maatregelen om de overdracht van effectief gezag aan een meerderheidsbewind te verzekeren.

De vergadering veroordeelde Zuid-Afrika voor de militaire en economische steun, die het nog steeds aan het illegale regime gaf.

De regeringsleiders stelden vast, dat het regime in Salisbury de internationale sancties op omvangrijke schaal ontdook, vooral voor wat betreft olie en olieprodukten, waardoor de Rhodesische economie kon overleven en in sommige sectoren zelfs expanderen. Zorg werd erover uitgesproken, dat deze ontduikingen op een systematische manier werden vergemakkelijkt en dat de verhindering ervan werd belemmerd door de politiek en de wetgeving van verschillende landen, in strijd met het Handvest van de Verenigde Naties.

De regeringsleiders namen het op zich, de wetgeving in hun landen nader te onderzoeken met het oog op een versterking van de procedures voor het toepassen van de sancties, zodat de uitvoer, door hun maatschappijen en ingezetenen, van olie en olieprodukten, die hun weg naar Rhodesië zouden weten te vinden, verhinderd kon worden.

NAMIBIË

De regeringsleiders veroordeelden ,,Zuid-Afrika's voortgezette illegale bezetting van en zijn militaire aanwezigheid in Namibië" en bevestigde opnieuw ,,het onvervreemdbare recht van het volk van Namibië op zelfbeschikking, onafhankelijkheid en territoriale integriteit".

Verder bevestigde de conferentie opnieuw het recht van het volk van Namibië om ,,zijn eigen regering te kiezen

in vrije verkiezingen onder toezicht en controle van de Verenigde Naties' Zij verwierp als volledig onaanvaardbaar enigerlei regeling boor onafhankelijkheid, gebaseerd op het systeem van Bantoestans en apartheid en op de uitsiuiting van SWAPO van deelname in het electorale proces.
De regeringsleiders deden de oproep onmiddellijk een effectief internationaal wapenembargo trgen Zuid-Afrika in te stellen

ZUID-AFRIKA

De regeringsleiders ,betreurden en veroordeelden de pogingen van Zuid-Afrika om door te gaan met zijn politiek van apartheid. met zijn ontzegging van politieke rechten door het in het leven roepen van zg ,,thuislanden' en bevestigden opnieuw, dat deze ,Bantoestans" die geen soevereine staten zijn, geen erkenning in enigerlei vorm door Gemenebestlanden en de rest van de internationale gemeenschap moest worden toegekend'
Bij de internationale gemeenschap nerd erop aangedrongen effectieve stappen te ondernemen om een meerderheidsbewind tot stand te brengen
Bezorgd over het feit, dat Zuid-Afrika over het vermogen beschikt kernwapens te ontwikkelen. deden de regeringsleiders een beroep op welke natie ook die met Zuid-Afrika samenwerkt in de ontwikkeling van zijn nucleaire industrie om daarvan af te zien

MENSENRECHTEN

Onder verwijzing naar de verklaring van Singapore uit 1971 over de principes van het Gemenebest (pag. 66/1-1971) herhaalden de regeringsleiders ,,hun geloof in de fundamentele rechten van alle mensen op leven en vrijheid. op die persoonlijke vrijheden, die de gemeenschappelijke erfenis zijn van hun volken, en op eerbied voor de menselijke waardigheid en de gelijke rechten van alle mensen".
,,Zich ervan bewust, dat de verwerkelijking van deze rechten op de hele wereld een voortgaand, zij het soms falend, proces is, bevestigden zij opnieuw hun verplichting de eerbied te bevorderen voor de mensenrechten in al hun fundamentele aspecten: voor economische, sociale en culturele rechten niet minder dan voor burgerlijke en politieke rechten"
,,Bekend met de opgehoopte bewijzen voor de voortdurende veronachtzaming van de onschendbaarheid van het leven en voor de massieve schending van fundamentele rechten van de mens in Oeganda", zo vervolgde het communique, ,,was het de overstelpende mening van de Gemenebest-leiders, dat die excessen zo grof waren, dat zij de zorg van de wereld wettigen en de veroordeling' door de regeringsleiders in krachtige en ondubbelzinnige termen uitlnkken"
,,Zich ervan bewust, dat het volk van Oeganda zich bevindt binnen de broederschap van het lidmaatschap van het Gemenebest, kijken de regeringsleiders uit naar de dag, waarop het volk van Oeganda eens te meer volledig in het genot zou zijn van de fundamentele mensenrechten, die het nu zo wreed werden onthouden'

CYPRUS

De regeringsleiders bevestigden opnieuw hun positie van solidariteit met de regering en het volk van Cyprus en hun steun aan de resoluties van de VN over

Shridath Ramphal uit Guyana secretaris-generaal van het Gemenebest

Cyprus Zij gaven uiting aan hun diepe zorg over het feit, dat deze resoluties onuitgevoerd bleven Zij deden een oproep tot hun onmiddellijke toepassing in al hun onderdelen, alsmede tot voortgezette inspanningen via besprekingen twen de twee gemeenschappen om vrijelijk een wederzijds aanvaardbare politieke regeling te bereiken (.) binnen het kader van de resoluties van de VN en in overeenstemming met de vier richtlijnen, waarover overeenstemming was bereikt op de ontmoeting op 12 febr tussen president Makarios en de heer Denktash (pag. 671/2-1977).

MIDDEN-OOSTEN

De regeringsleiders ,,hernieuwden hun overtuiging, dat geen reele voortgang naar brede mogelijk was, totdat de relevante resoluties van de VN zijn toegepast en het recht van het Palestijnse volk op hun eigen thuisland is erkend"

BELIZE

De regemngsleiders deden een beroep op alle staten om het recht van het volk van Belize op zelfbeschikking, onafhankelijkheid en territoriale integriteit te erkennen Zij besloten een ministenele commissie in het leven te roepen, die een oog op de situatie moest houden en die zou assisteren bij het vinden van een spoedige en effectieve regeling voor de onafhankelijkheid van Belize

INDISCHE OCEAAN

,,De regeringsleiders bevestigden opnieuw hun belangstelling voor en steun aan brede, stabiliteit en ontwikkeling in het gebied van de Indische Oceaan" en ,,verwelkomden recente ontwikkelingen, die duidelijke veranderingen in de houding van de grote mogendheden jegens de inrichting van de Indische Oceaan als een zone van vrede suggereerden".
Er werd uitdrukking gegeven aan de hoop dat de grote mogendheden en de ionrnaaniste zeevarende gebruikers van de Indische Oceaan actief zouden samenwerken met de kust- en achterlandstaten en met de ad hoc commissie van de Verenigde Naties in de context van bestaande raadplegingen over het bijeenroepen van een conferentie over de Indische Oceaan inet het oog op de toepassing van de VN-Verklaring over de Indische Oceaan als een zone van vrede

Verklaring over aparthezd in sport

In een aparte verklaring, die aan het communiqué was gehecht, bevestigden de regeringsleiders opnieuw, dat apartheid in sport, evenals op andere gebieden, een gruwel is en direct in tegenspraak staat met de Verklaring van beginselen van het Gemenebest uit 1971 De regeringsleiders waren zich bewust van het feit, dat sport een belangrijk middel is om het begrip tussen volkeren te ontwikkelen en te bevorderen Daarnaast echter waren zij er zich van bewust, dat sportieve contacten tussen hun ingezetenen en ingezetenen die apartheid in de sport toepassen. de neiging hebben het geloof te bevorderen, hoe ongewettigd ook, dat zij bereid zijn deze afschuwelijke politiek goed te keuren
Zij besloten daarom praktische stappen te ondernemen om sportieve contacten tussen ingezetenen van hun landen met sportorganisaties, teams of sportlieden uit Zuid-Afrika te ontmoedigen Wehswaar was het aan iedere regering om zelf te besluiten, hoe zij deze verplichting zou nakomen, maar ,,de effectieve Vervulling van hun verplichtingen was essentieel voor de harmonische ontwikkeling van Gemenebestsport"

Britse opvatting van Gemenebest

In zijn openingsrede als voorzitter van de conferrntie van regeringsleiders van het Gemenebest zei de Britse premier Callaghan op 8 juni 1977, dat het ,,niet een gemeenschappelijke buitenlandse dreiging, noch een identiteit van economische belangen" was, die het Gemenebest te zamen bindt, maar ,,een gemeenschappelijk verlangen om zich bewust te zijn van ieders gezichtspunt en dit te begrijpen, zodat wij onze kracht kunnen bijeenvoegen bij het nastreven van gemeenschappelijke doeleind-n".
Er was algemene overeenstemming, zo zei hij, dat discussies in het Gemenebest het meest succesvol waren, als de bijdragen ongeschreven, informeel en kort waren. Dat moedigt de ontmoeting van denkbeelden aan, die het waarmerk van succesvolle Gemenebestconferenties is, want het geeft een belangrijke gelegenheid om privé problemen van internationaal belang te bespreken vanuit het gezichtspunt van ons speciaal deel van de wereld.

22-STE CONFERENTIE

De 22-ste conferentie van de regeringsleiders van het Gemenebest werd van 1-7 aug. 1979 gehouden in Loesaka, de hoofdstad van Zambia. Sinds de 21-ste conferentie waren, na het bereiken van de onafhankelijkheid, lid geworden van het Gemenebest Dominica en de Salo-

monseilanden in 1978 en St. Lucia en Kiribati in 1979. Daarmee was het lidmaatschap van het Gemenebest gestegen tot **39.**

Alle 39 lidstaten hadden vertegenwoordigers naar Loesaka gezonden. De regeringsleiders bespraken ontwikkelingen binnen het Gemenebest en in de wereld, Zuid-Oost Azië, Zuidelijk Afrika, Cyprus, Belize, het Midden-Oosten, het Middellandse Zeegebied en de wereldeconomie.

Veel tijd werd gestoken in een bespreking van de kwestie-Rhodesië, waaromtrent de regeringsleiders het eens werden over een gemeenschappelijk beleid (zie voor de formulering van dit beleid pag. 161 /2-1980).

Tenslotte werden de regeringsleiders het eens over een Verklaring van Loesaka van het Gemenebest over Racisme en rassenvooroordeel. Voorafgaand aan de bijeenkomst maakte koningin Elizabeth van Engeland een toer van 17 dagen door Afrika. Deze reis begon op 20 juli en gedurende de trip bezocht de koningin achtereenvolgens Botswana, Malawi, Tanzania en Zambia.

Tijdens haar verblijf in Loesaka had de koningin individuele ontmoetingen met de regeringsleiders van de lidstaten van het Gemenebest.

Slotcommuniqué

In het slotcommuniqué, dat aan het eind van de conferentie werd uitgegeven, hebben de regeringsleiders, onder erkenning van de groeiende bijdrage, die het Gemenebest in staat is te leveren aan de oplossing van wereldproblemen, opnieuw het belang bevestigd, dat zij eraan hechten bijeen te komen en aan de gelegenheid, die dit geeft voor raadplegingen, gericht op het smeden van een concensus over enkele van de problemen, waarmee de wereld wordt geconfronteerd.

ONTWIKKELINGEN BINNEN HET GEMENEBEST EN IN DE WERELD

De regeringsleiders stelden vast, dat de onhandelbaarheid van economische problemen in groeiende mate oorzaak was van politieke instabiliteit in vele delen van de wereld en het voor regeringen moeilijk maakte om binnen hun eigen maatschappijen positieve stappen te ondernemen, die nodig zijn om sociale en economische gerechtigheid te bevorderen, die verenigbaar is met eerbied voor de fundamentele rechten van de mens.

De hardnekkige handhaving van de apartheids- en racistische politiek in Zuidelijk Afrika werd gezien als een zaak van ernstige zorg voor het Gemenebest en de regeringsleiders erkenden, dat verder uitstel van een voldoening gevende oplossing van die kwestie kon leiden tot verdeeldheid binnen het Gemenebest zelf en de vrede en de veiligheid in het hele gebied in gevaar kon brengen.

Zij ,,erkenden, dat niet een enkele mogendheid of groep van mogendheden nog oplossingen kon opleggen'' voor deze en andere internationale problemen; ,,duurzame oplossingen vereisten collectief handelen door de internationale gemeenschap als geheel''. De regeringsleiders verwachtten van het Gemenebest, dat het een belangrijke rol zou spelen bij het hooghouden van gemeenschappelijke principes, het verzoenen van verschillen in benadering, het harmoniseren van uiteenlopende belangen en het bouwen van een zekerder basis voor wereldvrede en welvaart.

ZUID-OOST AZIË

De regeringsleiders gaven uiting aan hun zorg over de voortdurende conflicten en spanningen in Zuid-Oost Azië, voortvloeiend uit de gewapende conflicten in Indo-China, alsmede over het feit, dat deze werden verscherpt door mogendheden van buitenaf.

Zij waarschuwden, dat er een reëel gevaar bestond, dat de conflicten over een wijder gebied zouden escaleren. Zij veroordeelden alle daden van gewapende tussenkomst in het gebied, die een schending vormden van de principes van eerbiediging van de soevereiniteit, territoriale integriteit en onafhankelijkheid van een land.

Zij bevestigden het recht van de volken in het gebied om over hun eigen toekomst te beslissen, vrij van inmenging van buitenaf, ondermijning of dwang en zij riepen op tot de spoedige terugtrekking van alle vreemde troepen uit de conflictgebieden.

Zij namen met instemming de pogingen waar, die ondernomen werden om met spoed in het gebied een zone van vrede, vrijheid en neutraliteit te vestigen en zij deden een beroep op alle staten aan deze inspanningen hun meest volledige steun te verlenen.

VLUCHTELINGEN

De regeringsleiders brachten de zorg, van oude datum, van het Gemenebest in herinnering over de gedwongen verplaatsingen van vluchtelingen als gevolg van de kwellingen door de autoriteiten in Namibië, Zimbabwe (Rhodesië) en Zuid-Afrika.

Zij gaven uiting aan ernstige bezorgdheid over de enorme omvang van het probleem van de vluchtelingen, die landen van Indo-China, i.h.b. Vietnam, verlaten. De regeringsleiders stelden vast, dat dit probleem, als er niets aan gedaan wordt, een destabiliserend effect op het gebied zal hebben.

Zij namen met instemming nota van de verklaring van VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim, dat de landen van oorsprong het recht van emigratie en van familiehereniging moeten eerbiedigen, maar daarbij enigerlei handelingen moeten vermijden, die ertoe leiden, dat hun mensen het land verlaten onder condities, die hun leven in gevaar zouden brengen. Deze verplichting vloeit voort uit het fundamentele recht van individuen om te blijven in een land of het te verlaten als een zaak van vrije wil.

ZUIDELIJK AFRIKA

In de passage in het communiqué, die is gewijd aan de toestand in Zuidelijk Afrika, volgt eerst het gedeelte, dat aan Rhodesië is gewijd en dat is geciteerd op pag. 161/2-1980. Daarna wordt o.m. het volgende gezegd:

De regeringsleiders legden er de nadruk op, dat de ernstige problemen, die het gebied van Zuidelijk Afrika teisteren, voortvloeien uit de racistische politiek van het Zuidafrikaanse regime, dat is belichaamd in het systeem van apartheid.

M.b.t. Namibië veroordeelden de regeringsleiders de stappen, die door Zuid-Afrika ondernomen zijn om een ,,illegale Nationale Vergadering'' te creëren, volgend op het houden van ,,zogenaamde verkiezingen'' en zij deden een beroep op Zuid-Afrika om zich te voegen naar de besluiten van de internationale gemeenschap.

Er nota van nemend, dat de effecten van het Rhodesische conflict in toenemende mate waren ,,overgelopen'' naar de aangrenzende Gemenebeststaten Botswana en Zambia, alsmede naar Mozambique, deden de regeringsleiders een beroep op de internationale gemeenschap

Een beeld van de opening van de 22ste vergadering van het Gemenebest in 1979 in Loesaka. President Kaoenda van Zambia (l.), voorzitter van de bijeenkomst, is klaar om zijn rede uit te spreken

om de bijstand aan de frontlijnstaten te vergroten ten einde de schade aan hun ontwikkeling te verlichten, die door de hardnekkige problemen van Zuidelijk Afrika wordt veroorzaakt.

Zij kwamen overeen, dat het Gemenebestfonds voor Mozambique ook in de toekomst de regeringen van de lidstaten ter beschikking zou staan als een kanaal voor technische bijstand aan dat land.

CYPRUS

De regeringsleiders gaven uitdrukking aan de hoop, dat de besprekingen tussen de gemeenschappen op Cyprus op een zo vroeg mogelijk tijdstip hervat zouden kunnen worden met het oog op het bereiken van een rechtvaardige en duurzame oplossing op de basis van de VN-resoluties, die van belang zijn voor de kwestie-Cyprus en in overeenstemming met de Kyprianou-Denktash-overeenkomst van 19 mei 1979.

Zij gaven uitdrukking aan hun bezorgdheid over het feit, dat nog steeds buitenlandse troepen een deel-van het gebied van Cyprus bezet hielden en benadrukten de urgente noodzaak van de vrijwillige terugkeer van vluchtelingen naar hun huizen, van eerbiediging van de mensenrechten van alle Cyprioten en van niet-inmenging in de demografische structuur van Cyprus.

Zij namen nota van het voorstel van de president van Cyprus tot totale demilitarisatie en ontwapening van Cyprus, dat naar voren was gebracht als een betekenisvolle bijdrage bij het zoeken naar een oplossing voor het probleem-Cyprus.

Zij herbevestigden hun solidariteit met de regering en het volk van Cyprus en herhaalden in dit opzicht hun vastbeslotenheid om te helpen bij het bereiken van een politieke regeling, gebaseerd op de onafhankelijkheid, soevereiniteit, territoriale integriteit en niet-gebondenheid van de Republiek Cyprus.

BELIZE

De regeringsleiders vroegen de ministeriële commissie van het Gemenebest voor Belize haar inspanningen om nog meer internationale steun voor Belize te mobiliseren te intensiveren.

Zij verwelkomden de bereidheid van de Britse regering om de onderhandelingen met Guatemala te hervatten met het oog op het produceren van een internationaal aanvaardbare regeling in overeenstemming met het Handvest en de relevante resoluties van de VN.

MIDDEN-OOSTEN

Bij hun bespreking van de situatie in het Midden-Oosten hielden de regeringsleiders zich vooral bezig met ,,de centrale kwestie van Palestina". Zij benadrukten, dat een rechtvaardige en duurzame oplossing alleen bereikt kan worden op de basis van een volledige en alomvattende oplossing, die de legitieme rechten van het Palestijnse volk schraagt, m.i.v. hun recht op een thuisland.

De [illegible]te regeringsleiders erkenden, dat de [illegible]l tij bevrijdingsorganisatie PLO de enige wettige vertegenwoordiger is van het Palestijnse volk, dat gerechtvaardigd strijdt voor een onafhankelijke Palestijnse staat.

De Britse regering liet bij de laatste zin aantekenen, dat zij de PLO niet als zodanig erkent,

MIDDELLANDSE ZEEGEBIED

Uiteenzettend, dat de veiligheid van Europa, het Middellandse Zeegebied en het Midden-Oosten onderling verbonden zijn en dat Europa een bijdrage te leveren heeft bij het zoeken naar rechtvaardige en duurzame oplossingen voor conflicten in het gebied: verklaart het communiqué, dat een verdere toepassing van de verklaring over het Middellandse Zeegebied, waar de Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking het over eens was en die opgenomen is in de Slotakte van Helsinki van 1975. de Europese zowel als de Mediterrane vrede en de vrede in het Midden-Oosten zou bevorderen en op die manier zou bijdragen aan de ontwikkeling van de veiligheid en de samenwerking in het hele gebied

INDISCHE OCEAAN

De regeringsleiders namen er met teleurstelling kennis van, dat niet veel voortgang was gemaakt bij het toepassen van de VN-Verklaring van 1971 over de Indische Oceaan als een zone van vrede

Zij namen er ook nota van, dat de militaire aanwezigheid van de grote mogendheden in de indische Oceaan, in plaats van te verminderen feiteliik was gegroeid

WERELDECONOMIE

De regeringsleiders stelden met grote zorg de verslechtering vast van de situatie van de wereldeconomie sinds hun conferentie van 1977

Zij drongen er met kracht op aan strategieen te ontwikkelen, die de vermindering van de economische groei, die door internationale organisaties wordt voorspeld, ongedaan te maken Vooral werd gewezen op het belang van grotere economische groei voor de ontwikkelingslanden

Over het afsluiten van de onderhandelingen in het kader van de GATT over liberalisatie van de wereldhandel (de Tokioronde, pag 22 e v -1980) stelden de regeringsleiders vast, dat de resultaten ver achterbleven bij hetgeen de ontwikkelingslanden ervan hadden verwacht. Er was weinig of geen vooruitgang gemaakt bij de handel in agrarische en tropische produkten Aan de andere kant was er vooruitgang geboekt bij de liberalisatie van de handel in industnele produkten.

Minister-president mevr Thatcher van Engeland (l) brengt met president Nyerere van Tanzania een toast uit tijdens een banket voor de deelnemers aan de 22ste Gemenebest-vergadennq.

Verklaring over racisme rassenvooroordeel

In een aparte verklaring, die aan het communique was gehecht — de Verklaring van Loesaka over racisme en rassenvooroordeel — verkondigden de regeringsleiders hun verlangen om genamenlijk zowel als afzonderlijk te werken aan de uitroeiing van alle vormen van racisme en rassenvooroordeel Zij beschreven het *Ge*menebest als ,,een instelling, die is toegewijd aan de bevordennq van internationaal begrip en wereldvrede en aan het bereiken van gelijke rechten voor alle burgers, ongeacht ras, kleur, geslacht, geloof of politieke overtuiging en (. . .) die zich verplicht heeft tot de uitroeiing van de gevaarlijke kwalen van racisme en rassenvooroordeel.

Zij verklaarden, dat:

(1) de volken van het Gemenebest het recht hebben om vrijelijk in waardigheid en gelijkheid te leven, zonder enig onderscheid of uitsluiting, gebaseerd op ras, kleur, geslacht, afkomst of nationale of etnische oorsprong,

(2) hoewel iedereen vrij is om in zijn of haar cultuur en levensstyl vast te houden aan verscheidenheid, deze verscheidenheid

niet de voortzetting van *rassenvooroordeel* of discriminerende praktijken naar ras rechtvaardigt.

(3) iedereen het recht heeft op gelijkheid voor de wet en gelijk recht onder de wet;

(4) iedereen het recht heeft op effectieve remedies en bescherming tegen enige vorm van discriminatie, gebaseerd op grond van ras, kleur, geslacht, afkomst of nationale of etnische oorsprong.

Andere punten uit de verklaring houden in: een afwijzing van een politiek, die bedoeld is om apartheid of rassenscheiding te handhaven als zijnde ,,onmenselijk en onduldbaar", het belang ervan te verzekeren, dat kinderen beschermd worden tegen een politiek, die racisme of *rassenvooroordeel* zou kunnen bevorderen, de noodzaak om bijzondere aandacht te besteden aan de problemen van benadeelde groepen met inbegrip van inheemse minderheden, immigranten en vluchtelingen, aanvaarding van het beginsel, dat positieve maatregelen vereist kunnen zijn om de eliminatie van racisme te bevorderen, en een geloof in het belang van publieke voorlichting en opvoeding en van de bijdrage, die de media kunnen leveren

Mevrouw Thatcher over betekenis Gemenebest

In een verklaring op de openingszitting op 1 aug. 1979 wees de Britse premier, mevr. Thatcher, erop, dat de landen van het Gemenebest, waarin een kwart van de wereldbevolking woont en die een kwart van het aantal naties van de wereld uitmaken, behoren tot verschillende religies, rassen en culturen en leefden onder zeer ongelijke politieke en economische systemen.

Een van de factoren, die de leiders van het Gemenebest te zamen brachten. was de geschiedenis. ,,Onze gemeenschappelijke geschiedenis", aldus mevr. Thatcher, ,,heeft ons een aantal gemeenschappelijke ideeën gegeven over politiek en een gemeenschappelijke taal om in te communiceren. Geen andere internationale vergadering van vergelijkbare omvang heeft deze voordelen", Echter, het was niet genoeg alleen maar meningen uit te wisselen over kwesties van de dag, of het Gemenebest eenvoudig te laten functioneren als een wereldwijd communicatienetwerk. Ook was het niet genoeg, dat het Gemenebest een van vele internationale organen was, die economische hulp aan ontwikkelingslanden verschafte.

,,Zo belangrijk als deze functies zijn", zei de premier, ,,het Gemenebest moet voor iets meer staan, als het wil blijven bestaan. Onze voorgangers hebben het Gemenebest toegewijd aan de idealen van democratie, individuele vrijheid en gelijkheid voor allen onder het recht. Het is niet het exclusieve prerogatief van één specifiek constitutioneel systeem om deze idealen te bevorderen.

Zij kunnen — zoals ik hoop, dat ook het geval is — bestaan binnen de wijde variatie van politieke systemen, waarvoor wij op gevarieerde wijze hebben gekozen om onder te leven.

Maar in een wereld, waarin deze idealen voortdurend worden aangevallen, geloof ik, dat het Gemenebest de plicht heeft deze te proclameren, te beschermen en in de praktijk te brengen". (English Survey, AP, **UPI,** Reuter)

(Vor. ber. pag. 483/1 e.v.-1975)

WEST-EUROPA

EG

*SAMEN*WERKINGSOVEREENKOMST *EG* — JOEGO-SLAVIË

Op 25 februari hebben Wilhelm Haferkamp, vice-voorzitter van de Europese Commissie en Stojan Andov, lid van de federale uitvoerende raad (ministerraad) van Joegoslavië een samenwerkingsovereenkomst tussen de EG en Joegoslavië ondertekend. Doel daarvan is de tussen beide partijen op 2 dec, 1976 te Belgrado ondertekende gemeenschappelijke verklaring te versterken, te verdiepen en te intensiveren (pag. 138/2-'77).

De onderhandelingen over dit handelsakkoord hebben ongeveer twee jaar in beslag genomen en de overeenkomst heeft een onbeperkte looptijd.

Volgens Andov heeft zijn land er bij de onderhandelingen steeds naar gestreefd zijn uitvoer naar de Gemeenschap uit te breiden.

Het handelstekort is namelijk ruim de helft van het totale handelstekort van dat land, het eerste communistische land dat van de Gemeenschap een voorkeursbehandeling krijgt, zoals die ook is toegekend aan de landen rond de Middellandse Zee.

Het betreft hier een overeenkomst sui generis en van onbeperkte duur, waarbij rekening wordt gehouden met de positie van Joego-Slavië als niet-gebonden Europees land in het Middellandse-Zeegebied en lid van de ,,Groep van 77 ontwikkelingslanden". De bij de overeenkomst ingestelde samenwerking, waarmede wordt beoogd tot de economische en sociale ontwikkeling van Joegoslavië bij te dragen en aldus de betrekkingen tussen beide partijen te versterken, heeft een globaal karakter en bestrijkt onder meer de gebieden industrie, wetenschap en technologie, landbouw, energie, toerisme, milieubeheer en visserij. De overeenkomst gaat vergezeld van een financieel protocol waarbij Joego-Slavië 200 miljoen ERE, in de vorm van leningen van de Europese Investeringsbank, voor een periode van vijf jaar ter beschikking wordt gesteld.

De overeenkomst bepaalt ook dat beide partijen bijzondere aandacht besteden aanmaatregelen op het gebied van de samenwerking ter bevordering van de vrije zone die, krachtens de overeenkomsten van Osimo, tussen Joego-Slavië en Italië is ingesteld en van bijzonder belang is voor de ontwikkeling van de economische betrekkingen tussen de Gemeenschap en Joego-Slavië.

De overeenkomst bepaalt ten aanzien van de werkgelegenheid dat Joegoslavische werknemers geen discriminatie mogen ondervinden op het gebied van de arbeidsvoorwaarden en sociale zekerheid. De overeenkomst zou worden aangevuld met een briefwisseling waarin gedachtenwisselingen worden opgenomen tussen de Joegoslavische autoriteiten en die van de lid-staten over de situatie van de Joegoslavische werknemers in de Gemeenschap, met name op sociaal-cultureel gebied.

Op handelsgebied wordt beoogd het handelsverkeer tussen de overeenkomstsluitende partijen te bevorderen met inachtneming van hun respectieve ontwikkelingsniveaus en de noodzaak een beter evenwicht tot stand te brengen tussen hun handelsverkeer, zulks met het oog op de verbetering van voorwaarden voor de toegang van Joegoslavische produkten tot de markt van de Gemeenschap. De duur van de in de overeenkomst voorziene handelsregeling is vastgesteld op 5 jaar. Eén jaar vóór het einde van de eerste etappe zullen onderhandelingen beginnen voor de vaststelling van de latere regeling met het oog op een geleidelijke opheffing van de belemmeringen voor de belangrijkste produkten van het handelsverkeer tussen beide partijen.

Wanneer de overeenkomst in werking treedt, worden Joegoslavische industrieprodukten met vrijdom van recht en zonder kwantitatieve beperkingen voor invoer in de Gemeenschap toegelaten, behoudens een stelsel van tariefmaxima voor bepaalde basisprodukten, waarvoor een geleidelijke opheffing van rechten geldt, alsmede voor een beperkt aantal andere produkten. Verder kan de Gemeenschap verzoeken om bijzondere voorwaarden voor de toegang tot haar markt van bepaalde produkten die bijzonder gevoelig worden geacht, vast te stellen. Ook voor textielprodukten geldt een regeling van tariefmaxima, met dien verstande dat de bepalingen van de overeenkomst tussen de beide partijen over de handel in textielprodukten in het kader van de multivezelovereenkomst onverlet blijven. Op landbouwgebied voorziet de overeenkomst in tariefconcessies voor produkten die

voor Joego-Slavië van bijzonder belang zijn zoals morellen, slivovitsj. wijn en tabak, alsmede in verlaging van de invoerheffing voor ,,baby beef" in het kader van een maandelijks contingent van 2.900 ton.
Joego-Slavië kent van zijn kant de Gemeenschap de meestbegunstigingsclausule toe. Bovendien kan het douanerechten of kwantitatieve beperkingen invoeren of verhogen voor zover dergelijke maatregelen in verband met zijn industrialisatie of economische ontwikkeling nodig zijn.
In het kader van de algemene bepalingen bevat de overeenkomst eveneens regels betreffende dumpingpraktijken en vrijwaringsmaatregelen in geval van sectoriële, regionale of betalingsbalansmoeilijkheden. De overeenkomst met de EEG wordt tenslotte aangevuld met een parallelle overeenkomst tussen Joego-Slavië en de EGKS, volgens het gebruikte model.
Tenslotte wordt in het kader van de overeenkomst een raad voor sainenwerking ingesteld om de verwezenlijking van de doelstellingen en de goede werking van de overeenkomst te verzekeren. Er zijn speciale bepalingen opgenomen om deze samenwerkingsraad een bijzondere rol toe te kennen. Deze zou namelijk samenwerkingsprocedures sui generis moeten uitwerken die de overeenkomstsluitende partijen in staat stellen in gemeenschappelijk overleg oplossingen te vinden voor problemen die kunnen rijzen. zodat de economische en commerciële samenwerking, ondanks de moeilijke economische situatie op internationaal niveau, zich volgens de overeenkomst kan ontwikkelen.

Jenkins in Belgrado

Voorzitter Roy Jcnkins van de Europese Commissie heeft op 29 februari een bezoek aan Belgrado gebracht. Hij heeft daar meegedeeld dat hij erop hoopt dat de Raad van ministers zijn steun zal geven aan de overeenkomst zodat ze in april kan worden getekend.
Het zal dan nog een jaar duren voordat het akkoord is geratificeerd en formeel van kracht kan worden. Er wordt gedacht aan een interimakkoord die de handelsclausules al 1 juli 1980 van kracht zal doen warden.
De overeenkomst is zonder precedent, aldus Jenkins. Hij zei dat het hem goed gedaan had dat de betekenis van het akkoord zowel door regering als industrie als zakenwereid zo wordt gewaardeerd.
De sleutel ligt nu in de „follow-up"
Jenkins zei onder de indruk te zijn van het werk dat gedaan is om de volledige toepassing van de overeenkomst te verzekeren. Jenkins deelde ook mee dat de Commissie van plan is voor het einde van 1980 in de Joegoslavische hoofdstad een bureau te openen

PROGRAMREUE JENKINS VOOR PARLEMENT

De voorzitter van de Europese Commissie Roy Jenkins heeft op 12 februari een rede gehouden voor het Europese Parlement waarin hij de plannen van de Commissie voor 1980 bekend gemaakt heeft.
Hij zei o a

„Wat ons te wachten staat is niet minder dan het iiiteenvallen van de gevestigde economische en sociale orde waarop het naoorlogse Europa was gebouwd. Wij hebben onze industriële maatschappij gebouwd op het verbruik van fossiele brandstoffen, in het bijzonder aardolie, en het staat thans wel vast dat als wij daarin geen verandering brengen zolang het nog mogelijk is, onze samenleving het gevaar loopt van ontwrichting en eventuele ineenstorting. De versnelde achteruitgang van enkele van onze oudste industrietakken, de invloed van nieuwe technologieën op vele gebieden van ons dagelijks leven en de zich wijzigende handelspatronen zijn tekenen van een onomkeerbare verandering.
De kernvraag voor 1980 en de volgende jaren is derhalve eenvoudig: hoe kunnen wij onze samenleving aan de nieuwe economische realiteit aanpassen?

Energie

Op korte termijn moet de energiebesparing de hoeksteen van ons beleid zijn. Het potentieel voor besparingen is onmetelijk: omstreeks 1990 zouden de energiebesparingen 20% van onze invoerbehoeften kunnen bedragen. In de tweede plaats zullen wij het peil van onze investeringen in nieuwe energiebesparingsmethoden. in de exploitatie van onze eigen hulpbronnen en in de ontwikkeling van nieuwe energiebronnen snel moeten opvoeren. Wij moeten de neerwaartse trend in het verbruik en de produktie van steenkool omkeren en de vertragingen die in verschillende delen van de Gemeenschap zijn opgetreden bij de ontwikkeling van de kernenergie moeten zo spoedig mogelijk worden ingelopen. In de derde plaats moeten wij veel meer tijd en aandacht besteden aan de ontwikkeling van andere energiebronnen. Wij moeten ons grotere inspanningen getroosten voor ons onderzoek- en ontwikkelingsprogramma. Onze pogingen om aan deze problemen het hoofd te bieden zullen tijd, geld en vastberadenheid vereisen. Geld is van deze drie het meest tastbare en de Commissie beziet dan ook thans zekere mogelijkheden waaronder het denkbeeld van één of andere vorm van energiebelasting of -heffing.

Nieuwe *geavanceerde* technologie

De houding die wij aannemen tegenover de uitdaging van de nieuwe elektronische technologieën zal uiteindelijk bepalend zijn voor ons welslagen of falen in de komende periode van tien jaar. Wij moeten niet alleen deze nieuwe ontwikkelingen exploiteren, maar ook de sociale effecten ervan in toom houden. Onze voornaamste concurrenten hebben meer samenhangende en meer grootschalige strategieën uitgewerkt dan wij en de technologische kloof wordt alleen nog maar wijder.

Werkgelegenheid

De Europeanen moeten geïnformeerd worden over de veranderingen die plaatsvinden. Zij moeten in staat zijn om verder te zien dan de horizon van het dagelijkse leven.
Anders mogen wij van werknemers nauwelijks meer verwachten dan e-n defensieve en restrictieve houding tegenover allerlei veranderingen, waarbij zij slechts constateren dat hun bedrijfstak inkrimpt of dat het bedrijf waar zij werkzaam zijn dichtgaat. Ten tweede moet ons beleid, willen wij de noodzakelijke maar moeilijke wijzigingen in onze samenleving tot stand brengen, een grotere mobiliteit stimuleren en moeten de mensen de middelen geboden worden om zich aan te passen aan nieuwe mogelijkheden en om zich een nieuwe vakbekwaamheid eigen te maken. Ten derde dient de gemiddelde tijd dat iemand werkloos is tot een minimum te worden beperkt. Dat betekent dat wij ons meer moeten inzetten voor scholing en herscholing en de discussie over de verschillende aspecten van deeltijdarbeid moeten voortzetten.

Europees *Monetair* Stelsel

Het stelsel heeft goed gewerkt en

verschafte in Europa een belangrijke mate van monetaire stabiliteit tijdens een moeilijke periode van internationale woelingen. Ik hoop dat de ervaringen die wij met het EMS hebben opgedaan voor de negende lid-staat een aansporing zullen zijn om tot het EMS toe te treden. Zonder het pond sterling is het stelsel onvolledig. Ik zou een gestadige uitbreiding van het EMS, bijvoorbeeld in de vorm van een nauwere interne samenwerking en een gemeenschappelijk beleid ten opzichte van derde landen en hun valuta's, toejuichen, als onderdeel van een streven om weer een kader tot stand te brengen waarbinnen monetaire storingen effectief kunnen worden tegengegaan.

Begrotings- en Convergentievraagstukken

In ons document over structurele vraagstukken waarmede de minder welvarende leden van de Gemeenschap te kampen hebben en begrotingsvraagstukken welke het Verenigd Koninkrijk aangaan, hebben wij deze problemen tot hun juiste proporties teruggebracht en het mogelijk gemaakt een oplossing te vinden door middel van praktische en specifieke onderhandelingen.
Laten wij ons niet te zeer toegeven in metafysische beschouwingen die weinig opleveren. Thans is het ogenblik gekomen deze kwesties te regelen en eens en vooral achter ons te laten.

Instellingen

In de rapporten van respectievelijk de drie wijzen en de groep Spierenburg heerst volledige overeenstemming waar het de rol en de verantwoordelijkheden van de Commissie betreft Men is het erover eens dat de Commissie haar politiek initiatiefrecht in volledige onafhankelijkheid moet blijven uitoefenen Zoals alle organisaties dient de Cammissie zich aan veranderde omstandigheden te kunnen aanpassen en daarop een nieuw antwoond te kunnen geven Het Spierenburgrapport zal door concrete maatregelen worden gevolgd Wij zullen binnenkort sen aantal voorstellen in behandeling nemen die erop gericht zijn onze administratieve diensten te stroomlijnen, onze interne coördinatie en planning te verbeteren en te versterken en de personeelsinzet zorgvuldiger te controleren
De Commissie spreekt de hoop uit dat zij de vraagstukken die op een runner institutioneel gebied in de rapporten aan de orde werden gesteld spoedig zullen worden bestudeerd en concreet aangepakt Binnenkort dienen besluiten te wonden genomen over de samenstelling van de nieuwe Commissie Op grond van onze ervaring menen wij met dat deze noodzakelijkerwijze kleiner moet zijn, maar evenmin dat de Commissie moet worden uitgebreid Ofschoon ik de nieuwe Commissie in dene met kan binden, achten wij het juist dat zij zich bij haar ambtsaanvaarding als het ware aan het Parlement zal presenteren.
Het is niet mijn bedoeling iets voor te stellen dat het formele of expliciete karakter van een motie van vertrouwen heeft, maar ik weet dat de nieuwe Commissie, wil zij haar functies naar behoren kunnen uitoefenen, er zeker van moet zijn dat zij door de vertegenwoordigers van de volkeren van de Gemeenschap is geaccepteerd.

Conclusie

Wij kunnen niets bereiken tenzy wij in een geest van solidariteit handelen Voorwaarde voor deze solidariteit is de eerbiediging van het recht Met het recht valt niet te marchanderen Geen overwegingen op grond van tijdelijk voordeel of nationaal eigen belang kunnen zwaarder wegen dan ons gemeenschappelijk belang bij een geordende wereld, waarin de wetten worden geëerbiedigd zolang geen overeenstemming over hun wijziging bestaat Het Hof van Justitie mterpreteert het recht in het licht van de Verdragen over de naleving waarvan de Commissie moet waken De Commissie kent geen belangrijkere plicht dan deze, de hoeksteen van de Gemeenschap" (Mededelingen Commissie)

VOORSTEL COMMISSIE M.B.T. LANDBOUWPRIJZEN

In febr. 1980 heeft de Europese Commissie de voorstellen gepubliceerd voor de nieuwe landbouwprijzen voor 1980/81.
De Raad van Ministers (landbouw) zal uiteindelijk de nieuwe prijzen vaststellen.
De Commissie heeft voorgesteld om voor het verkoopseizoen 1980/81 de gemeenschappelijke landbouwprijzen met 2 tot 3,5% te verhogen, behalve voor de sectoren met overschotten (zuivel, suiker), waarvoor de Commissie een verhoging met 1,5% voorstelt. Voor de sector rundvlees wordt dezelfde verhoging voorgesteld en is er bovendien een aanvullend voorstel om premies te verstrekken aan gespecialiseerde rundveemesterijen. Het effect van dit voorstellenpakket op de omvang van de consumptieve bestedingen is ongeveer + 0,1%, voor de levensmiddelen alleen is het + 0,8%.
De Commissie stelt ook voor weer een stap verder te gaan in de richting van de algehele afschaffing van de monetaire compenserende bedragen, door het bedrag voor Duitsland met 1 punt te verlagen (dat bedrag is momenteel 9,8%) en dat voor de Benelux-landen met 0,5% (thans 1,9%).
Vooral voor de zuivel vormen de voorstellen meteen ook een aanvulling op het voorstellenpakket van november om een beter marktevenwicht tot stand te brengen in de zuivelsector, voor suiker, rundvlees en verwerkte groenten en fruit, in de sector rogge en voor zetmeelhoudende produkten (zie P-108-herz. van nov. 1979).
Als al deze commissievoorstellen (prijzen, monetaire compenserende bedragen en maatregelen om de markten in evenwicht te brengen) worden goedgekeurd, kunnen de landbouwuitgaven van de Gemeenschap in 1980 iets lager uitvallen dan in 1979 (— 14 miljoen Europese rekeneenheden) en kan 823 miljoen ERE worden bespaard in vergelijking met de ontwerp-begroting van 1980 (door de Raad in okt. 1979 goedgekeurd. maar door het Parlement afgewezen).

Samenhang tussen prijzen en *begeleidende maatregelen*

De Commissie is van oordeel dat de voorgestelde matige prijsverhoging verantwoord is omdat deze het mogelijk maakt tot op zekere hoogte tegenstrijdige eisen althans gedeeltelijk te verzoenen. De landbouwoverschotten, de budgettaire beperkingen en de algemene economische situatie nopen de Gemeenschap tot een zeer stringente politiek op het stuk van de landbouwprijzen. De ontwikkeling van de landbouwinkomens pleit dan weer voor een verhoging van de gemeenschappelijke prijzen. Voorts houden de voorstellen in dat de positieve monetaire compenserende bedragen verder kunnen worden afgebroken zonder verlaging van de landbouwprijzen in de nationale valuta's.
De Commissie wil echter nogmaals beklemtonen dat haar enkele jaren geleden op gang gebrachte en met de nieuwe voorstellen doorgetrokken voorzichtig prijsbeleid op zichzelf niet volstaat om het overschottenvraagstuk en de budgettaire problemen met de gewenste spoed op te lossen. Daarom koppelt de Commissie aan haar prijsvoorstellen de voorwaarde dat de Raad maatregelen tot herstel van het marktevenwicht goedkeurt die in de lijn liggen van wat zij in nov. 1979 heeft voorgesteld en dat de positieve monetaire compenserende bedragen geleidelijk verder worden afgebroken. Mochten de desbetreffende besluiten, die de Commissie volstrekt noodzakelijk acht om het gemeenschappelijk landbouwbeleid overeind te houden, niet worden genomen, dan zou de Commissie haar standpunt ter zake van de landbouwprijzen moeten herzien.

In dit verband vestigt de Commissie speciaal de aandacht op het ernstigste landbouwpolitieke probleem van het ogenblik, het feit dat de melkproduktie hand over

hand toeneemt en een steeds groter wordend deel van de EOGFL-kredieten vergt (in 1979 45%). De prijsvoorstellen voor het verkoopseizoen 1980-81 kunnen niet worden gefinancierd als een doeltreffende en duurzame oplossing voor het zuivelprobleem uitblijft. Ter zake overweegt de Commissie de volgende maatregelen:

— Geringe verhoging van de melkrichtprijs (1,5%), door alleen de interventieprijs voor magere-melkpoeder op te trekken, waarvan de voorraad nog slechts ongeveer 200.000 ton bedraagt. De interventieprijs voor boter (voorraad in openbare opslag 270.000 ton, in particuliere opslag 80.000 ton) blijft volgens het voorstel van de Commissie ongewijzigd.

— Verhoging van de medeverantwoordelijkheidsheffing voor melk van 0,5% tot 1,5% van de melkrichtprijs met ingang van het komende melkprijsjaar, zoals door de Raad van Ministers reeds was besloten. De heffing moet door de melkproducenten worden betaald over alle aan de zuivelfabrieken geleverde melk. Melkveehouders in berggebieden en in bepaalde streken van Italië hebben de heffing nooit hoeven te betalen. De Commissie stelt nu voor ook een vrijstelling te verlenen aan kleine producenten die in zeer ongunstige omstandigheden produceren. In de probleemgebieden zou de eerste 60.000 liter van de totale jaarproduktie heffingvrij zijn. Hierdoor zou ongeveer 14% van de totale melkproduktie en 19% van het totale aantal melkproducenten in de Gemeenschap van de heffing worden vrijgesteld.

— Invoering van de door de Commissie in november 1979 voorgestelde bijkomende medeverantwoordelijkheidsheffing. Deze heffing moet worden betaald door alle zuivelfabrieken die in 1980 meer melk hebben aangekocht dan 99% van hun aanvoer in 1979 en wordt uitsluitend geheven over het gedeelte van de aanvoer boven het referentiequotum. De hoogte van de bijkomende heffing zal zodanig worden vastgesteld dat alle kosten die verbonden zijn aan verdere toeneming van de overschotten, door de zuivelsector zelf worden gedragen. Volgens de huidige ramingen moet de bijkomende heffing 18 ECU per 100 kg melk bedragen.

Na alle mogelijkheden tegen elkaar te hebben afgewogen blijft de Commissie van mening dat dit de enige geschikte oplossing is. De bijkomende heffing biedt het voordeel dat zij uitsluitend geldt voor zuivelfabrieken die besluiten hun produktie op te voeren hoewel zij weten dat daaraan financiële consequenties vastzitten.

— Invoering van een premie voor gespecialiseerde rundveemesterijen die zoogkoeien houden. Deze maatregel biedt een alternatief voor de melkveehouderij en levert een inkomensverbetering op voor de gespecialiseerde rundveemesterijen. De premie zou 60 ECU per koe bedragen en beperkt blijven tot de eerste 15 koeien op elk bedrijf dat geen melk levert en waar deze tak van de veehouderij de belangrijkste activiteit is. Voor twee andere regelingen die een alternatief voor de melkveehouderij opleveren, de premieregeling voor de omschakeling op rundvleesproduktie en de niet-leveringspremie, heeft de Commissie reeds in november 1979 handhaving voor het volgende melkprijsjaar voorgesteld (voor de omschakelingspremies eventueel nog langer).

Beleidsombuiging in de sector suiker en de sector rundvlees

Aangezien het marktevenwicht ook is verbroken in de sectoren suiker en rundvlees heeft de Commissie ook voor deze produkten een matige verhoging van de gemeenschappelijke prijzen, nl. 1,5%, voorgesteld.

Reeds enkele jaren overtreft de suikerproduktie ruimschoots het verbruik (1979: produktie 12,2 mln ton, verbruik 9,5 mln ton). Om de produktie beter op de omvang van het verbruik af te stemmen heeft de Commissie in nov. 1979 voorgesteld de produktiequota in alle lidstaten ongeveer 7% lager te leggen dan het peil van de hoogste produktie in twee referentiejaren, zodat de totale produktie binnen de quota toereikend is om het verbruik in de Gemeenschap te dekken en nog ongeveer 0,9 mln ton te exporteren (de normale hoeveelheid). De producenten zouden de maatregelen ter ondersteuning van de markt moeten bekostigen via een hogere produktieheffing. De export van 1,3 mln ton suiker, een hoeveelheid die overeenkomt met de preferentiële invoer uit de ACS-landen, zou de Gemeenschap blijven financieren.

Behalve een prijsverhoging met 1,5% wordt in de sector rundvlees ook nog een inkomenstoeslag voorgesteld in de vorm van een premie voor bedrijven die zoogkoeien houden (zie hierboven), ten einde de gespecialiseerde rundveemesterij te stimuleren en de melkveehouders een inkomensalternatief te bieden. In de sector rundvlees zijn er eigenlijk geen overschotten. Dat de voorraden van de interventiebureaus vrij groot zijn (meer dan 200.000 ton) is hoofdzakelijk te wijten aan een gebrek aan soepelheid van de interventieregeling. Daarom heeft de Commissie in nov. 1979 voorgesteld de gemeenschappelijke marktordening te corrigeren. Door invoering van een communautair indelingsschema voor geslachte runderen kunnen de interventieprijzen op een gemeenschappelijk peil worden gebracht en kan de markt doorzichtiger worden gemaakt. De interventie zou kunnen worden geschorst in de periode van het jaar waarin de marktprijzen normaal de hoogte in gaan, zodat de reële inkomenssteun voor de producenten eigenlijk niet wordt verlaagd.

Situatie in de lundbouw

De algemene economische situatie is nog altijd weinig rooskleurig. De werkloosheid blijft een ernstig probleem en ongeveer 6 miljoen arbeidskrachten — 5,6% van de beroepsbevolking — hebben geen werk. Het bruto binnenlands produkt nam in volume gemiddeld met 3,3% toe in 1979 (3% in 1978), maar de groei verloopt langzamer door de ontwikkeling van de internationale oliemarkt. De inflatie is nog altijd hoog en neemt zelfs toe: de consumentenprijzen stegen met gemiddeld 9% op jaarbasis, maar eind 1979 lagen de prijzen 12% hoger dan eind 1978.

Een andere blijvende factor is de aanhoudende stijging van de landbouwproduktie, terwijl het verbruik nog steeds stagneert. De melkleveranties aan de zuivelfabrieken zijn met 2,4% gestegen;

de suikerproduktie haalde het recordpeil van 12,2 miljoen ton;

de graanproduktie van 113 miljoen ton blijft nauwelijks achter bij de topproduktie van vorig jaar:

er is in 1979 3 à 4% meer rundvlees geproduceerd dan in 1978 en de wijnproduktie lag 15% boven het gemiddelde. Voor enkele andere produkten is het produktiepeil ongeveer gelijk gebleven.

In een aantal gevallen ging deze stijging van de produktie niet gepaard met een groei van het verbruik. In de zuivelsector zijn de voorraden magere melkpoeder gering (218.000 ton). De voorraden boter in particuliere of openbare opslag zijn iets gedaald in vergelijking met vorig jaar (349.000 ton), echter ten koste van hoge uitgaven voor uitvoerrestituties en bijzondere afzetmaatregelen (4.400 miljoen ECU in 1979 tegenover 4.000 miljoen in 1978). De produktie van suiker zal in 1979 waarschijnlijk 2,6 à 2,7 miljoen ton hoger liggen dan het verbruik. Er wordt nog steeds meer verbruikt dan er is geproduceerd.

Er wordt nog steeds meer rundvlees verbruikt dan er is geproduceerd, maar aanzienlijke hoeveelheden (330.000 ton) zijn voor interventie aangeboden.

De daling van het tempo van de kosteninflatie in de landbouw kwam in 1979 abrupt tot stilstand. Een aanwijzing hiervoor vormen de prijzen van het intermediair verbruik*), die in 1979 tweemaal zo snel opliepen als in 1978 (8,0% tegenover 3,3%). De stijging was aanzienlijk in Duitsland en de Beneluxlanden, waar de daling van de gemiddelde prijzen van de produktiemiddelen in 1978 omsloeg in een stijging met 7% in 1979. Bijzonder snel stegen de prijzen van de produktiemiddelen in het Verenigd Koninkrijk, Ierland en Frankrijk. Dit had voor een deel te maken met de gestegen olieprijzen, die in de loop van het jaar gemiddeld verdubbelden. De olieprijzen beïnvloeden de produktiekosten in de landbouw rechtstreeks via de hoge kosten van verwarming en dieselolie en indirect via de prijzen van elektriciteit en kunstmest. Een aantal kostenstijgingen ten gevolge van de verhoging van de olieprijzen in 1979 zullen overigens pas later effect hebben.

Daling van de werkelijke landbouwinkomens

Nadat zij in het begin van de jaren zeventig snel waren gestegen gingen de landbouwinkomens in 1974 sterk achteruit als gevolg van de grondstoffenschaarste. Daarna was er een langzaam herstel maar in de periode van prijsmatiging bleven de inkomens vrijwel op hetzelfde peil.

De eerste ramingen van de werkelijke landbouwinkomens wijzen voor 1979 op een daling met 1,7%. Deze daling doet zich voor in alle lidstaten (behalve Italië en Frankrijk) maar vooral in Ierland, Denemarken en Luxemburg. Ook in Duitsland, Nederland, het Verenigd Koninkrijk en België daalde de koopkracht van de landbouwinkomens.

Deze daling moet worden gezien tegen de achtergrond van de stijging van de inkomens per arbeidskracht in alle bedrijfstakken samen en in alle landen (behalve in het Verenigd Koninkrijk) die in 1979 ongeveer 2,5% bedroeg.

Reacties Europese hoeren

De voorzitter van het Nederlandse Landbouwschap drs. Joris Schouten heeft de voorstellen van de Commissie onbegrijpelijk genoemd.

Het overkoepelende orgaan van de Westeuropese boeren, de COPA, heeft een verhoging van 7,9% geëist; de Commissie heeft een verhoging van 2,4% voorgesteld. Volgens dis. Schouten passen de voorstellen niet in een tijd waarin op de inkomensvorming van iedereen in de samenleving wordt gelet.

De gezien de kostenstijgingen veel te kleine prijsverhogingen en de heffingen die de Commissie aan de melkpruducenten wil opleggen, betekenen dat het m het Verdrag van Rome vastgelegde doel van het Europese landbouwbeleid — een redelijk inkomen voor de agrariërs — wordt losgelaten, zei de heer Schouten.

Hij vroeg zich af, of de Europese Commissie wel weet welke vraagstukken zich bij de inkomensvorming binnen de landbouw voordoen. De voorstellen leiden wel tot een vermindering van de EG-landbouwuitgaven, maar niet tot een oplossing van de problemen waarin het gemeenschappelijke landbouwbeleid zich bevindt. Er worden, aldus de heer Schouten, geen realistische in de praktijk hanteerbare maatregelen voorgesteld om de melkproduktie te verkleinen zonder dat de boer zijn bedrijfsvoering onmogelijk wordt gemaakt.

Het enige voorstel van de Commissie dat een remmend effect op de produktie zal hebben, is volgens drs. Schouten de superheffing op de hoeveelheid melk die boven de 99% van de produktie van verleden jaar wordt geproduceerd. Maar door die maatregel wordt een groot aantal boeren ex-toe veroordeeld in ontwikkeling zijnde bedrijven niet verder te ontwikkelen, wat betekent dat hun inkomen zal teruglopen en dat velen er tussenuit worden gedrukt, zoals de voorzitter van het Landbouwschap het omschreef.

Dat voor varkensvlees, groenten en fruit de hoogste prijsverhogingen zijn voorgestelde, noemde drs. Schouten merkwaardig. De groenten- en fruitteelt in het zuiden van de Gemeenschap kan hierdoor nog verder worden omhoog gestuwd.

Voor vermindering van de monetaire compenserende bedragen (MCB's) zei drs. Schouten weinig mogelijkheden te zien, gezien de geringe perceritages van de prijsverhogingen.

Voor Nederland zou het voorstel rond de MCB's betekenen dat van de voorgestelde prijsverhogingen nog eens een half percent afgaat, zo had drs. Schouten berekend. *(Mededelingen Commissie,* Europa *van* Morgen)

BELGIË

MILITAIRE KRITIEK OP DEFENSIE-BELEID

Open generaalskritiek op het beleid van Landsverdediging heeft deining verwekt in het politieke milieu.

Het begon op 8 febr. toen luitenant-generaal De Smet, stafchef van de luchtmacht, aankondigde dat bij gebrek aan bijkomende kredieten voor de aankoop van de snel in prijs gestegen brandstof, eind aug. 1980, de legervliegtuigen aan de grond zullen worden gehouden. Op 11 febr. bevestigde defensieminister Desmarets de ontoereikendheid van de kredieten voor brandstof; hij zei ten minste 1,5 mrd fr. meer nodig te hebben, wilde men de luchtmacht, de zeemacht en de tanks operationeel houden, De verklaring lokte sceptische cornrneritaar uit aan Vlaamse socialistische zijde.

De betwisting werd nog aangewakkerd door ern incident rondom de figuur van generaal-majoor Robert Close (zie pag. 620/1-'78), auteur van een ophefmakend boek Europa weerloos? en voorzitter van de cotnmissie voor de nationale defensievraagstukken. Op 12 dec. 1979 had de generaal in *Le Soir* kritiek geoefend op de defensie-opvattingen van BSP-voorzitter Van Miert en was daarvoor op 17 dec. op de vingers getikt door Desmarets die hem gevraagd had voortaan af te zien van kritiek op partijvoorzitters.

In februari verscheen echter in het tijdschrift NATO's *Fifteen Nations* een nieuw artikel van Close — weliswaar geschreven voor 12 dec. — waarin de generaal andermaal Van Miert aanviel en hem ervan beschuldigde bewust of onbewust de kaart te spelen van Moskou. Het artikel lokte scherp protest uit in de BSP, waar L. Tobback, leider van de kamerfractie, excuses van de generaal eiste of regeringssancties.

Op 21 februari schreef Close in een brief aan minister Desmarets:

.,Ik heb gebruik gemaakt van mijn persoonlijk recht om vrij mijn mening te uiten en zo mijn ideeën en mijn standpunt te verdedigen betreffende een probleem dat mi: fundamenteel leek voor de verdediging van het land, en dit enkel met het doel voor ogen de openbare opinie bewust te maken van de gevaren van een onzekere toekomst en van de zwakke punten van onze veiligheid. Vorige rampzalige ervaringen hebben mij voldoende geleerd om al mijn inspanningen in dienst te stellen van ideeën die willen vermijden dat, wat wij vroeger hebben gekend, wordt herhaald.

U zal aanvaarden dat ik trouw blijf aan ideeën die de mijne zijn en waarvan mijn verleden getuigt. ideeën die ik zowel vroeger als nu heb verdedigd en dit enkel en alleen om een oorlog, die wij niet willen, te voorkomen, en om onze niedeburgers maximale waarborgen pogen te bieden voor het behoud van de vrede en de overleving van het land.

Indien u oordeelt dat ik, ondanks de beweegredenen en het ideaal die mij leiden, de controverse te ver heb doorgevoerd, druk ik mijn spijt uit over dit incident en zie ik persoonlijk geen enkel bezwaar om deze rechtzetting openbaar te niaken."

Op 22 febr. besliste de kabinetsraad Close te ontslaan als voorzitter van de defensiecommissie. De generaal reageerde heftig op de maatregel en zei dat hij het recht had, als burger, de mening te weerleggen van partijvoorzitters die overigens niet onschendbaar zijn. Ook PRL-voorzitter Gol keurde de regeringsmaatregel af.

Op vragen in de Kamer op 28 febr. antwoordde Desmarets dat het niet om een tuchtmaatregel ging, maar dat de generaal in een vertrouwelijke functie blijk had gegeven van onvoldoende discretie en daarom ontslagen was, wat een nieuwe benoeming in een andere functie echter niet uitsloot.

In de marge van het incident-Close ging op 1 maart ook heel wat aandacht naar een Open Brief van 15 generaals b.d., gericht tot de regering, waarin de ondoeltreffendheid van het leger werd aangeklaagd en werd aangedrongen op een verlenging van de diensttijd.

Tot de ondertekenaars behoorden de generaals De Greef (oudminister van defensie), Dinjaert en Boussemaere, gewezen hoofd van het militaire huis van de koning; Leboutte, oud-stafchef van de luchtmacht; Vivario, gewezen hoofd van de algemene legerstaf; Marchau, oudstafchef van de landmacht; Dewandre, oud-stafchef van de NAVO (Midden-Europa); De Cumont, oudvoorzitter van de militaire raad van de NAVO; Gierts, Crahay en Melchior, gewezen bevelhebbers

van le Belgische strijdkrachten in d Bondsrepubliek; Rosenbaum en De Selliers de Moranville, gewezen bevelhebbers van de binnenlandse strijdkrachten; Hartéon, oud-commandant van het NAVO-College; en Donnet, oud-stafchef van de tweede Tactical Air Force.

Tijdens het senaatsdebat over de defensiebegroting verklaarde minister Desmarets op 11 maart dat de begroting die in 1958 nog 13,67% van de rijksbegroting vertegenwoordigde, in 1980 nog slechts 6,5% bedraagt, en dat zij thans ,,het strikte minimum is om de strijdkrachten nog enige operationele waarde ie laten behouden"

CONGRES VAN VLAAMSE SOCIALISTEN

De Vlaamse socialisten hielden op 8 en 9 maart te Brussel een statutair en administratief congres. Het was sinds de splitsing van de unitaire Belgische Socialistische Partij in 1978 het belangrijkste congres van de Vlaamse socialisten, die voortaan helemaal zelfstandig optreden als Socialistische Partij (SP).

Het congres herkoos unaniem Karel van Miert tot partijvoorzitter. Er werd ook een nieuw partijbestuur verkozen, alsook een administratieve commissie, een nieuw organisme dat bevoegd is i.z. partijorganisatie, propaganda en financiën.

Voorts werden nieuwe partijstatuten goedgekeurd met 373 tegen 6 stemmen en 5 onthoudingen. Luidens de nieuwe statuten streeft de SP naar een klassenloze samenleving; het gi van de klassenstrijd wordt losgelaten. Er wordt voorts meer plaats ingeruimd voor vrouwen e i jongeren ir de instanties a i de partij, en er w onverenigbaarheid ingevoerd tusseii de uitoefening van een politiek mandaat en een mandaat van beheerder of commissaris in financiele, handels- of industriele ondernemingen van de privé-sector. Elk Europees, nationaal of gewestelijk politiek mandaat is onverenigbaar met dat van burgemeester, schepen of voorzitter van een OCMW. Die regeling treedt in werking m.i v. 1 jan 1983. Afwijkingen van de regel zijn mogelyk.

In zijn congresrede kwani Vari Miert op voor toenadering tot de politiek daklozen en de progressieve christenen. (Zie ook pag. 131/3)

NIEUWE PARLEMENTSLEDEN

Fernand Herman, oud-minister en PSC-kamerlid voor Brussel, nam ontslag ten gevolge van zijn verkiezing tot lid van het Europese parlement, en werd op 9 jan. opgevolgd door Ch. van de Put, gecoöpteerd senator, die op 24 jan. in de Senaat opgevolgd werd door Auguste Bruart.

Maurits Coppieters, gewezen voorzitter van de Vlaamse cultuurraad en provinciaal senator van de Volksunie voor Oost-Vlaanderen, nam op 20 nov. 1979 ontslag ten gevolge van zijn verkiezing tot lid van het Europese parlement, en werd op 19 dec. 1979 opgevolgd door W. Peeters.

Op het congres van de Vlaamse socialisten vlnr partijvoorzitter Van Miert, Kamerfractieleider Tobback en congresvoorzitter Frank van Acker

Prof. Jan de Meyer (59), hoogleraar in staatsrecht te Leuven, die op 11 maart tot nationaal senator werd gecoöpteerd, in opvolging van de overleden senaatsvoorzitter Vandekerckhove (CVP), heeft verklaard dat hij niet wenst te zetelen als lid van een partij, maar als een onafhankelijk senator die een ,,geprivilegieerde relatie" tot de CVP heeft.

Jules van Canneyt, CVP-senator voor Oostende-Veurne-Diksmuide, stierf op 30 nov. 1979 en werd op 19 dec. 1979 opgevolgd door mevrouw Rommel–Souvagie.

Alfred Scokaert, oud-minister en PS-kamerlid voor Nijvel, nam ontslag en werd op 5 dec. 1979 opgevolgd door André Jandrain.

Pieter Leys, VU-kamerlid voor Brugge, nam ontslag wegens onverenigbaarheid van zijn parlementair mandaat en zijn schepenambt en werd op 21 febr. vervangen door Rafaêl Declercq.

Ernest Glinne, PS-kamerlid voor Charleroi, nam ontslag ten gevolge van zijn verkiezing tot lid van het Europese parlement, en werd op 5 maart vervangen door Marc Harmegnies.

De overleden senaatsvoorzitter Robert Vandekerckhove (zie pag. 182/2) werd als gecoöpteerd senator van de CVP op 11 maart opgevolgd door prof. Jan de Meyer.

Pierre Descamps, PRL-senator voor de provincie Luik, nam op 11 okt. 1979 ontslag om plaats te maken voor Luc Beyer (zie pag. 407/2-1979) maar volgde zichzelf op, nadat de verkiezing van Beyer op verzet in de PRL was gestuit.

SPANJE

PARLEMENTSVERKIEZINGEN IN CATALONIË, REGIONALE PARTIJEN IN DE MEERDERHEID

Op 20 maart zijn in Catalonië verkiezingen voor het parlement gehouden. De uitslag geeft dezelfde lijn te zien als bij de regionale verkiezingen in Baskenland (pag. 177 e.v.); de regionale partijen zijn in de meerderheid en de landelijke partijen blijven ver onder hun stemmenaandeel zoals dat bij de parlementsverkiezingen in het voorjaar van 1979 naar voren kwam.

De eigenlijke overwinnaars in Catalonië zijn de burgerlijke nationalisten van de partij Convergentie en Unie, leider Jordi Pujol. Deze partij heeft 43 van de 135 zetels in het Catalaanse parlement gekregen.
Onverwachts was het stemmenaantal voor de linkse partij Esquerra Catalana, die 16 zetels kreeg. Vermoed wordt dat vele Catalanen op deze partij gestemd hebben omdat zij de partij van Pujol te rechts vinden en ook hun stem niet wilden geven aan de PSOE van Felipe Gonzalez.

De socialisten, de communisten en de regeringspartij UDC hebben het er slechter afgebracht dan aanvankelijk voorspeld was.

De socialisten hebben 33 zetels, de communisten 25 en de regeringspartij slechts 18 zetels. Deze partij is hiermee sinds de verkiezingen van 1979 van de tweede naar de vijfde plaats afgezakt.

Slechts 59% van de kiesgerechtigden kwam naar de stembus.

In de commentaren op de uitslag wordt veel nadruk gelegd op het feit dat de landelijke partijen relatief weinig zetels hebben gekregen en dat de overwinning bij de nationalisten ligt.
Het NRC/H'blad (21/3) ziet hierin een waarschuwing voor de centrale regering in Madrid het nationalisme vooral serieus te nemen.

De meeste commentatoren zijn het er verder overigens over eens dat de overwinning van de Catalaanse nationalisten niet zo'n groot gevaar voor de regering-Suarez vormt, omdat Convergentie en Unie ideologisch niet zoveel verschilt van de regeringspartij.

De opvattingen van zowel de gematigde nationalisten in Baskenland als die in Catalonië op sociaal-economisch terrein wijken niet sterk af van die van de UDC. Dit zou duidelijk anders geweest zijn als de socialisten, zoals verwacht, de overwinning hadden behaald en een linkse — of centrum-linkse-regering in Catalonië uit de bus was gekomen.

De oorzaak van deze opmerkelijke terugval van de socialisten moet waarschijnlijk worden gezocht in het feit dat bij vorige verkiezingen met een nationaal karakter vooral werd gestemd op Felipe Gonzales, die een groot landelijk prestige heeft.

De leider van de Catalaanse socialisten, Joan Reventos, daarentegen is een wat zwakke figuur, die totaal geen charisma heeft. Als persoonlijkheid kan hij niet opboksen tegen Pujol. Deze ex-bankier — een van de weinige publieke figuren in Spanje die goed zijn talen beheerst: hij spreekt zelfs uitstekend Duits — geldt als een zeer intelligente van retoriek gespeende politicus die zeer handig en doeltreffend op weet te treden. Tijdens het Franco-bewind zat Pujol enige tijd in de gevangenis voor zijn nationalistische activiteiten
Pujol heeft nog geen duidelijke aanwijzingen gegeven met wie hij een coalitie gaat vormen, al zinspeelde hij er wel op dat hij in ieder geval de enige andere nationalistische groepering, die zetels verwierf in het parlement Esquerra Republicana, graag in een kabinet zou opnemen. De grote vraag is daarnaast of hij als derde partner zal kiezen voor de socialisten of voor de UCD Dat Convergentie en Unie alleen zal gaan regeren wordt zeer onwaarschijnlijk geacht
De meeste commentatoren in Spanje zijn het erover eens bat bij het ontbreken van een nadrukkelijk overwicht van één politieke partij Catalonie in ieder geval moeilijk bestuurbaar zal zijn
Pujol volgt de hoogbejaarde maar nog zeer krasse Joseph Tarradellas op die ruim twee jaar lang is opgetreden als president van de voorlopige „Generalitat". Als onpartijdig ,,katalysator" speelde deze een belangrijke rol bij het in goede banen leiden van de eerste fasen van het autonomieproes. De aanstelling van Tarradellas, die tot zijn terugkeer naar Catalonië m de herfst van 1977 in Frankrijk had geleefd als ,,president van de Generalitat in ballingschap" geschiedde op grond van een afspraak met premier Suarez die zeer snel had ingezien welke nuttige rol deze als overgangsfiguur zou kunnen spelen.

Voor de verkiezingscampagne waren de grote landelijke politieke leiders naar Catalonië gekomen. Felipe Gonzales, de socialistenleider, steunde de actie van de Catalaanse socialistische partij, premier Suarez heeft 5 dagen lang duur Catalonië rondgereisd om de kandidaten van de Catalaanse pendant van zijn partij, de CC, steun te geven. De communistenleider Santiago Carrillo heeft Catalonië bezocht om de Catalaanse communisten verenigd in de Verenigde Socialistische Partij te steunen.
De communistische lijst werd overigens aangevoerd door Joan Benet, zelf geen lid van de communistische partij. Hij kreeg bij de eerste Spaanse verkiezingen in het na-Franco-tijdperk in 1977 het grootste aantal stemmen voor een zetel in de Senaat in Madrid. In 1979 werd hij herkozen in de Senaat met de stemmen van de communisten en een kleine splinterpartij.
Benet, die praktiserend katholiek is, is historicus, advocaat en schrijver. Hij geniet grote populariteit in Barcelona. Onder het Franco-tijdperk heeft hij zich doen kennen als een onvermoeid voorvechter voor de Catalaanse autonomie en als verdediger van politieke gevangenen. *(Le Monde, NZZ, NRC/H'blad)*

De voorzitter van de voorlopige generaliteit (dagelijks bestuur) van Catalonie, Joseph Tarradellas (midden) brengt zijn stem uit.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemem Keesing" B.V , Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

JA VOOR KERNENERGIE IN ZWEDEN

De Zweedse kiezers hebben zich in merderheid d.m.v. een referendum uitgesproken voor een verdere uitvoering van een kernenergieprogramma. In totaal 58,1% van de kiezers stemde vóór en 38,6% tegen. 74,3% van het electoraat is naar de stembus gegaan, een voor Zweedse verhoudingen nogal laag cijfer. 3,3% leverde blanco biljetten in.

Het door sociaal-democraten, liberalen en de vakbonden gesteunde voorstel (onder de naam „lijn 2") dat inhield dat het thans bestaande programma voor de bouw van 12 reactoren wordt afgemaakt en dat op langere termijn naar andere energiebronnen moet worden gezocht, kreeg 39,3% van de stemmen oftewel 1,84 miljoen.

1,81 miljoen Zweden oftewel 38,6% stemden vóór het door centrum en de communisten gesteunde voorstel om de gehele kernenergievoorziening ongedaan te maken.

880.000 kiezers ofwel 18,7% stemden voor de andere mogelijkheid (lijn 1) nl. om de bouw van de geplande kernreactoren door te zetten, waarna eventueel andere energiebronnen gezocht kunnen worden.

Tussen de standpunten van lijn 1 en lijn 2 bestaat slechts een verschil van een nuance, zodat geconcludeerd kan worden dat de voorstanders van voortzetting van het gebruik van kernenergie in de meerderheid zijn.

Premier Thorblörn Falldin scheert zich nog even voordat hij op de buis zou verschijnen om commentaar te geven op de overwinning van de ja-stemmers m.b.t. het gebruik van kernenergie in Zweden.

Premier Fälldin, zelf tegenstander van de toepassing van kernenergie, heeft inmiddels verklaard dat hij aan de uitslag van het referendum geen consequenties verbindt m.b.t. het voortbestaan van zijn kabinet.

Op de vraag of hij wel de meest aangewezen persoon is om het kernenergieprogramma uit te voeren, zei Falldin: „Het is juist belangrijk dat mensen met opvattingen over kernenergie als de mijne zo lang mogelijk meedoen. Wij kunnen meebeslissen in al die belangrijke zaken als het vaststellen van zekerheidsvoorschriften voor de centrales, meebeslissen over opslag, meedenken over alternatieve energiebronnen."

Het door de communisten en de centrumpartij gepropageerde voorstel dat voorziet in een stillegging van de 6 reeds in gebruik zijnde centrales in een periode van 10 jaar, heeft 38,6% van de stemmen gekregen, wat ongeveer overeenkomt met de verwachtingen.

De liberalen en de sociaal-democraten, wier voorstel ongeveer 39,3% kreeg, beschikken in het parlement echter over 53,8% van de zetels. Vele traditionele sociaal-democraten en liberalen hebben zich dus bij het kamp van de tegenstanders gevoegd. De communistenleider Lars Werner heeft in zijn commentaar op de uitslag hier al op gewezen. Hij noemde de campagne een groot succes. Hij zei de uitslag te zullen eerbiedigen, maar hij beloofde ook verdere oppositie en obstructie door zijn partij en de centrumpartij bij de behandeling in het parlement van de hele kwestie. (Het referendum had slechts een aanbevelende functie; uiteindelijk moet het parlement beslissen of en hoe het kernenergieprogramma wordt uitgevoerd.)

Een dergelijke stellingname is een direct gevaar voor de regering van de centrumpremier Falldin. De ongebruikelijke samenwerking tussen sociaal-democraten en liberalen met betrekking tot voorstel 2 zal, naar waarnemers opmerken, waarschijnlijk geen gevolgen hebben voor de samenwerking tussen deze partijen in het parlement.

Oppositieleider Palme heeft verklaard dat deze samenwerking alleen betrekking heeft op de kwestie van de kernenergie. De procedure voor de omzetting van het resultaat van het referendum in door het parlement aangenomen wetten zal in de komende weken en maanden nog genoeg mogelijkheden bieden voor het beproeven van meerderheden. Daarbij zal dan tevens weer het voortbestaan van het kabinet-Fälldin ter sprake komen, want de premier zal niet alleen door communisten en buitenparlementaire milieubeschermers, maar ook door zijn eigen partengenoten het vuur na aan de schenen gelegd worden.

Oppositieleider Olof Palme likt de enveloppe dicht waarin het antwoord op de referendumvraag zit.

Eén van de opvallendste verschijnselen van dit referendum is het feit dat kiezers die het meest te maken hebben met kerncentrales in overgrote meerderheid voorstander zijn. De bij Malmö aan de Oeresund tegenover Kopenhagen gelegen kerncentrale Barseback gold in de campagne van de tegenstanders als een voorbeeld van „de dodelijke waanzin" van deze vorm van energiewinning.

De kiezers van Barseback stemden met 40,7% voor standpunt 1 en met 31,1% voor standpunt 2. Lijn 3 kreeg slechts 23,3%.

Voorgeschiedenis referendum

De kwestie van de kernenergie houdt de Zweden al geruime tijd bezig.

Eind mei '75 nam het parlement een programma aan dat voorzag in de bouw van 13 kerncentrales tot

Weekblad 49ste jaargang No. 2530, pag. 31279-31294

1985. Het voorstel was afkomstig van het sociaal-democratische kabinet onder aanvoering van Olof Palme.

De grootste tegenstander van de bouw van kerncentrales was toen Falldin, de leider van de voornamelijk agrarische centrumpartij (pag. 649-'76 e.v.).

In september van hetzelfde jaar vonden parlementsverkiezingen plaats, waarbij de sociaal-democraten voor het eerst in decennnia hun meerderheid in het parlement verloren en het burgerlijke blok bestaande uit conservatieven, centrum en liberalen een kleine meerderheid kregen (pag. 648-'76).

Politieke commentatoreri weten het verlies van de socialisten aan hun standpunt inzake de bouw van kerncentrales.

Falldin werd premier van een nieuwe regering van centrum, conservatieven en liberalen. T.a.v. de bouw van nieuwe kerncentrales, nam de regering geen duidelijk standpunt in, blijkens de regeringsverklaring van 8 oktober 1976 (pag. 683-'76). Dat was ook moeilijk te realiseren want de coalitiepartners dachten geheel verschillend over deze materie: centrum tegenstander van de bouw, de conservatieven absolute voorstanders en de liberalen verdeeld.

Deze onduidelijkheid kon niet voortduren en in '78 was de onenigheid tussen de coalitiegenoten over dit punt zo hoog opgelopen dat Falldin het ontslag van zijn kabinet bij de voorzitter van het parlement indiende (pag. 665-'78 e.v.). Directe aanleiding was de vraag of twee juist gereed gekomen kerncentrales nu wel of niet in gebruik genomen mochten worden.

Eerst leek een compromis gevonden, maar uitlatingen van conservatieve en liberale politici wezen erop dat de twee nieuwe centrales toch in werking gesteld zouden worden, waarop een groot deel van de aanhang van Centrum in opstand kwam en deze partij nieuwe garanties vroeg van haar regeringspartners. Deze weigerden en een kabinetscrisis was een feit.

Het drie-partijenkabinet van Falldin werd opgevolgd door een liberaal minderheidskabinet onder leiding van Ola Ullsten, dat tot de verkiezingen van september 1979 de zaken zou waarnemen.

Het was dit kabinet dat op 4 april '79 meedeelde dat de kwestie van de bouw van nieuwe kerncentrales in een referendum aan de Zweedse kiezers zou worden voorgelegd.

Deze aankondiging betekende een ommekeer in het beleid van deze en voorafgaande regeringen. Tot dan toe hadden de regeringen geweigerd de kwestie van de kernenergie tot onderu-erp van een referendum te maken en de regering Ullsten had in haar regeringsverklaring zelfs laten weten het oorspronkelijke sociaal-democratische plan tot bouw van 13 reactoren te zullen uitvoeren (zie ook pag. 611 /3-'79).

Directe aanleiding tot deze ommekeer was het ongeluk in de kerncentrale in Harrisburg, VS, dat ,,nieuwe en ernstige vragen over de veiligheid van nucleaire energie heeft opgeworpen'' (pag. 611/2-'79). De parlementsverkiezingen in sept. '79 resulteerden in een kleine meerderheid voor het burgerlijke blok (pag. 609-'79 e.v.) en wederom kreeg Falldin de opdracht een regering te vormen. Centrum, conservatieven en liberalen traden toe. T.a.v. de kwestie van de kernenergie en het referendum heeeette het in de regeringsverklaring van 12 okt. '79:

Als het referendum van 1980 een meerderheid van ja-stemmers oplevert, zullen de reactoren die klaar zijn onmiddellijk in bedrijf gesteld worden; als nee de meerderheid krijgt, zal de regering bij het parlement een wetsontwerp indienen dat voorziet in de geleidelijke afbouw over een periode van tien jaar voor de kernenergie (pag. 694/2-'79).

Bij de discussie over het al of niet uitbreiden van de kerncentrales is nog steeds uitgangspunt het sociaal-democratische plan van 1975.

Overeenstemming politieke partijen over referendum over kernenergie, campagne

Op 16 dec. 1979 werden de leiders van de 5 politieke partijen het eens over de formulering van de vragen die de kiezers bij het referendum zouden worden voorgelegd.

De Zweden konden kiezen uit drie mogelijkheden:

1. De twaalf geplande reactoren worden de komende 25 of 30 jaar in bedrijf gesteld om de werkgelegenheid en de welvaart te bewaren en de afhankelijkheid van aardolie van het land te verminderen. Daarna zal de inschakeling van nieuwe kerncentrales definitief onmogelijk zijn. Deze mogelijkheid werd gesteund door de conservatieven.

2. De mogelijkheid van de sociaal-democraten en de liberalen was praktisch identiek aan die van de conservatieven maar zij stonden erop dat aan de ommezijde van het

ZWEEDSE KERNCENTRALES

In Zweden zijn zes kerncentrales in werking, twee zijn klaar, maar nog niet in gebruik, twee zijn in de laatste fase van aanbouw en twee zijn gepland.

Centrale	Geplande mW capaciteit	Datum ingebruikstelling	Eigenaar	Fabrikant	Kosten in miljarden kronen
Oskarshamn 1	440	1972	OKG	Asea-Atom	0.49
Oskarshamn 2	580	1974	OKG	Asea-Atom	0.70
Oskarshamn 3	1,060	nog niet begonnen	OKG	Asea-Atom	7.0
Barseback 1	580	1975	Sydkraft	Asea-Atom	1.0
Barseback 2	580	1977	Sydkraft	Asea-Atom	1.1
Ringhals 1	760	1975	State Power Board	Asea-Atom	1.1
Ringhals 2	820	1975	State	Westinghouse	1.2
Ringhals 3	900	gereed	Power	Westinghouse	2.1
Ringhals 4	900	in aanbouw	Board	Westinghouse	2.1
Forsmark 1	900	gereed	FKA	Asea-Atom	3.1
Forsmark 2	900	in aanbouw	FKA	Asea-Atom	4.0 +
Forsmark 3	1,060	nog niet begonnen	FKA	Asea-Atom	7 0

OKG is een consortium, waarin Sydkraft, de Zuidzweedse energiemaatschappij, de grootste partner is
Sydkraft is weer de eigendom van een aantal gemeenten en de associatie van consumentencooperaties Verschillende particuliere ondernemingen, bijv. ASEA, de Svenska Cellulosa en Stora Kopparberg hebben aandelen in de OKG.
FKA is ook een consortium waarvan het staatsenergiebureau de grootste aandeelhouder is Verder zit de gemeente Stockholm erin en verschillende particuliere ondernemingen
De Zweedse staat is voor 42% eigenaar van de zes in werking zijnde kerncentrales Lagere overheden hebben 28% en particuliere ondernemingen 23% terwijl de associatie voor consumentencoöperaties 7% bezit
Als de twaalf centrales klaar zijn, zal het aandeel van de staat in de eigendom gestegen zijn tot 58%, terwijl de particuliere belangen ongeveer 18% zullen hebben

kiesbiljet de mogelijkheden werden opgesomd om tegen het jaar **2010** niet méér kernenergie te gebruiken: nationalisatie van de elektriciteitsmaatschappijen, beperking van de elektrische verwarming in huurflats en versnelling van het onderzoek naar andere vormen van energie.

3. Centrum en de communisten stelden voor over een periode van tien jaar maximaal zes nu in gebruik zijnde reacotren te ontmantelen en de bouw van zes anderen onmiddellijk stop te zetten.

De opties **1** en **2** benaderen elkaar. maar gesprekken tussen de sociaaldemocraten, de liberalen en de conservatieven om een gemeenschappelijk standpunt te vinden zijn op **16** dec. **1979** mislukt.

De conservatieven weigerden de voorstellen m.b.t. nationalisatie van de elektriciteitsmaatschappijen te accepteren, een punt ten aanzien waarvan de sociaal-democraten zich onverzoenlijk toonden.

Het *NRC/H'blad* van **22** maart **1980** gaf het volgende overzicht van de campagne en de standpunten:

„Lijn **1,** gesteund door de conservatieve partij en het bedrijfsleven, heeft tijdens de twee maanden durende campagnes steeds weer de voordelen, zegeningen zelfs, van de kernenergie benadrukt en niet te vergeten de sombere toekomst van Zweden zonder kernenergie. „Kernenergie" zeggen de brochures van lijn **1** betekent werk en welvaart, betekent sociale zekerheid, vrede, schoon milieu en meer ontwikkelingshulp.

Wie daar zijn twijfels over heeft, is een leugenaar. Paginagrote advertenties in de Zweedse kranten daags voor het referendum, een dikke kop, zwarte letters: „Waarom liegt lijn **3** (nee tegen kernenergie)? Getekend: energie-informatie van het bedrijfsleven. Lijn **3** (ondermeer gesteund door de centrumpartij van premier Falldin en de communistische partij) liegt over de werkgelegenheid, de olietoevoer, de baby's van Harrisburg, steenkool en windenergie en „het grootste risico van kernenergie is de schade die het volk oploopt door de afschrikkingspropaganda van lijn **3.**"

Per Unckel, de conservatieve politicus die aanvoerder was van „lijn één" bij het referendum.

De argumenten van lijn **2** liggen dicht bij lijn **1.** Lijn **2** wordt uitgedragen door de partijtop van de sociaal-democraten en de liberalen. „Top" want de afvalligheid naar de neen-kant binnen deze twee partijen is aanzienlijk. Olof Palme, de sociaal-democratische oppositieleider is dat feit genoegzaam bekend. „Verontrust de deling in de partij u niet?" Nee, want volgens Palme liggen de standpunten van lijn **2** en **3** dicht bij elkaar. Een merkwaardige uitspraak voor een ja-lijn die samen met lijn **1** klaar staat voor een grootscheepse uitbreiding van de kernenergie. Palme's tactiek: lijn **3** hard, demagogische aanvallen tegelijkertijd zijn ja-lijn aanprijzen als „redelijke afwikkeling", want een ja onder eigen naam is onverkoopbaar.

Het beoogde resultaat is een jameerderheid voor lijn 1 plus **2.** Palme reist rond als gold het parlementsverkiezingen, vliegt en treint van stad naar stad, gisteren de westkust, vandaag het noorden, schudt handen, houdt speeches, harde speeches. Hij noemt de overlopers uit zijn partij vijanden van de arbeidersbeweging, met hun neen sturen zij aan op een diepe sociale crisis, werkeloosheid, ja zelfs vergroten zij het gevaar van een kernoorlog (om de olievoorraden). Hij hekelt de reclamejongens van lijn **3.** „De ene dag verkopen zij deodorant, de volgende dag de dood".

Zijn houding heeft steeds meer weerstand opgeroepen binnen de partij, zelfs aan de top. In een open brief in het sociaal-democratische Aftonbladet weerlegt de vooraanstaande ontwapeningsdeskundige Inga Thorsson de beschuldiging dat haar neen-keuze bijdraagt tot „een bedreiging van de wereldvrede".

„Een bizarre redenering" noemt zij het en vindt het bijzonder kwalijk dat haar partij een onafhankelijke keuze onmogelijk heeft gemaakt." *(NRC/H'blad,* NZZ, Le Monde, The *Financial* Times)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

WERELDOLIEPRODUKTIE

De wereldwijde olieproduktie, die in **1977** voor het eerst boven de **3** mrd ton kwam, en in **1978** slechts minimaal was toegenomen, is in **1979** aanzienlijk gegroeid. Volgens het maandblad Petroleum Economzst van jan. **1980** zag **1979** een groei van de olieproduktie met **5%;** in **1978** was dit percentage **0,2** en in **1977** 3,4. Beslissend voor de groei van de wereldwijde produktie van ruwe olie tot 3,25 mrd ton – hetgeen overeenkomt met een dagelijke produktie van **66** mln vaten (van **159** l elk) – was het feit, dat tegenover de daling van de produktie in Iran met iets meer dan **44%** een toename stond van de produktie in meerdere belangrijke olieproducerende landen.

Daartoe behoorden in de eerste plaats Saoedi-Arabië (+**21%**), Irak (+36%) en Nigeria (+21%), die niet alleen het uitvallen van de Iraanse olie meer dan compenseerden, maar er zo ook aan bijgedragen hebben, dat het aandeel van de **13** lidstaten van de Organisatie van olie-uitvoerende landen OPEC in de totale olieproduktie met 48,4% in vergelijking met **1978** (48,5%) praktisch onveranderd gebleven is. (Aboe Dhabi, Doebei en Sharjah, die in de tabellen separaat voorkomen, vormen als drie van de Verenigde Arabische Emiraten slechts één lid van de OPEC.)

Voor de eveneens aanzienlijke groei van de olieproduktie buiten de OPEC in **1979** waren in de eerste plaats Canada (+15%), Mexico (+**20**%) en Gr.-Brittannië (+**46**%) verantwoordelijk, waarbij de Britse sector van de Noordzee ook in absolute cijfers de grootste bijdrage leverde.

Aanzienlijke stijgingen waren ook te zien in Israël (+150%) en Kameroen (+220%), maar bij de, in absolute cijfers, kleine produktie in deze landen leggen deze percentages wereldwijd weinig gewicht in de schaal.

Uit de bijgevoegde tabellen vallen slechts kleine verschuivingen af te lezen in de ranglijst van landen naar omvang van de olieproduktie. Als te voren staat de SU met een aandeel in de wereldwijde olieproduktie van **18%** op de eerste plaats, terwijl Saoedi-Arabië met 15,7% de

Verenigde Staten (14,7%) van de tweede naar de derde plaats verdreef.

Een andere wisseling van plaats was te zien tussen Irak (5,4%) en Iran (4,5%) voor wat betreft de vierde en vijfde positie. Daarna volgen, als in het voorafgegane jaar, Koeweit (4,0%) en Venezuela (3,8%). Nigeria heeft met 3,5% China (3,3R) ueer naar de negende plaats verwezen. De rangorde was hierna de volgende: Libië (3,1%), Canada (2,6%), Indonesië en Mexico met elk 2,5%, Gr.-Brittannië (2,4%), Aboe Dhabi (2,2%) en Algerije (1,9%).

Al deze 16 landen produceren per jaar meer dan 60 mln ton. Het aandeel van elk van de overige landen bedraagt minder dan één procent, zodat zij op de werddoliemarkt ieder weinig gewicht hebben. (NZZ 26-1)

(Vor. ber. pag. 163/1 e.v.-1979)

OLIEPRODUKTIE 1978 en 1979
(in 1000 ton*)

Midden-Oosten	1918	1979
Saoedi-Arabië	427.375	510.000
Irak	128.925	175.000
Iran	260.850	145.000
Koeweit	108.905	130.000
Aboe Dhabi	70.015	70.000
Egypte	24.440	27.500
Qatar	23.415	25.000
Dubai	18.495	18.150
Oman	15.524	14.750
Syrië	10.008	8.500
Turkije	2.887	2.900
Bahrein	2.656	2.500
Israël	700	1.750
Sharjah	1.056	650
Totaal	1.089.851	1.131.700

Oost-Europa	1978	1979
Sowjet-Unie	572.500	585.000
Roemenië	13.724	13.500
Joego-Slavië	4.077	4.100
Albanië	2.000	2.000
Hongarije	2.200	2.050
Polen	450	450
Bulgarije	240	250
DDR	200	200
Tsjechoslowakije	120	120
Totaal	595.511	608.170

West-Europa	1978	1979
Gr.-Brittannië	54.006	79.000
Noorwegen	16.800	18.000
West-Duitsland	5.056	4.800
Frankrijk	1.890	2.000
Oostenrijk	1.815	1.825
Italië	1.473	1.725
Nederland	1.520	1.550
Spanje	980	1.100
Denemarken	432	450
Totaal	83.972	110.450

* Met inbegrip van vloeibaar gas, waarvan de produktie in 1979 is toegenomen met 11% in vergelijking met 1978 tot 125 mln ton, overeenkomend met 4% van de wereldwijde olieproduktie.

Noord-Amerika	1978	1979
Verenigde Staten	481.461	479.000
Canada	74.736	86.000
Totaal	556.197	565.000

Midden- en Zuid-Amerika	1978	1979
Venezuela	115.734	125.000
Mexico	66.436	80.000
Trinidad	11.854	11.500
Columbia	6.774	6.500
Guatemala	43	125
Cuba	115	115
Barbados	37	60
Argentinie	22.945	24.500
Ecuador	9.730	10.750
Peru	7.722	9.850
Brazilië	8.285	8.500
Bolivia	1.587	1.250
Chili	840	1.100
Totaal	252.102	279.250

Verre Oosten	1978	1979
China	104.050	108.000
Indonesie	82.415	80.000
Australie	20.876	21.000
India	10.993	13.000
Maleisië	10.840	13.000
Broenei	10.980	12.000
Birma	1.410	1.500
Wlippijnen	—	1.300
Pakistan	448	500
Japan	542	450
Nieuw-Zeeland	559	375
Taiwan	220	250
Totaal	243.373	251.375

Afrika	1978	1979
Nigeria	93.995	114.000
Libië	96.205	101.000
Algerije	58.780	60.500
Gabon	10.600	10.000
Angola	8.198	9.000
Tunesie	4.897	5.400
Kongo	1.610	2.000
Zaire	1.145	1.050
Kameroen	625	2.000
Totaal	276.055	305.250
Wereldproduktie	3.097.061	3.251.195

Over de Sowjet-Unie, nu nog de grootste olieproducent, schrijft de Daily Telegraph van 19 maart, dat dit land in de eerstkomende jaren waarschijnlijk te kampen zal krijgen met een ernstig tekort aan olie, ongelukkig genoeg, aldus de Daily Telegraph, juist in een periode, dat zij de sterkste militaire mogendheid ter wereld is. Volgens een concensus van Westelijke economen en energiedeskundigen kunnen de Russen zich omstreeks 1985 genoopt zien een of andere extreme actie te ondernemen om hun oliebevoorrading te vergroten.

De Sowjet-Unie produceert thans ongeveer 12 miljoen veten per dag Deze produktie zal dit of volgend jaar haar hoogtepunt bereiken en daarna dalen Alleen door beperking van de olie-export zou dan de huidige economische groei te handhaven zijn. Maar elke besnoenng van de olie-uitvoer naar de Oosteuropese satelietstaten (thans 1½ mln barrels per dag) zou er tot ernstige economische moeilijkheden leiden. waaruit een onrust kan voortkomen die het Kremlin niet kan wegnemen En een beperking van de overige uitvoer (1,3 mln vaten per dag, meest naar Westeuropsse landen) zou een tekort doen ontstaan aan deviezen, die de Sowjet-Unie nodig heeft.

WEST-EUROPA

NEDERLAND

POLITIE-OPTREDEN **TEGEN** KRAKERS **IN AMSTERDAM**

In de vroege ochtend van 3 maart heeft ern politiemaclit van ruim 1000 man in de Amsterdamse Constantijn Huygensstraat zich met behulp van enige tientallen voertuigen, waaronder tanks, pantserwagens en waterkanonnen, een weg gebaand door een aantal barricaden, die daar waren opgeworpen door krakers van een leegstaand pand aldaar.

Het betrokken pand — op de hoek van de 1ste Constantijn Huygensstraat en de Vondelstraat — was al eerder, nl. op 23 febr. gekraakt. Toen werd het de volgende dag door de mobiele eenheid van de politie ontruimd.

Omtrent de gebeurtenissen rond het genoemde kraakpand hebben B en W van Amsterdam op 8 maart een notitie aan de gemeenteraad gezonden, waarin gezegd wordt, dat het pand ten tijde van de eerste kraakactie bewoond was door een kaderlid van de religieuze sekte „Jezuskinderen". Leden van deze sekte zouden regelmatig nachten in het pand doorbrengen. Bovendien was „in het pand het nodige huisraad aanwezig".

De beslissing, na de eerste kraakactie, om het pand met behulp van de mobiele eenheid te ontruimen, werd door de dienstdoende officier van justitie genomen, nadat de bewoner bij de politie daarom had verzocht. Burgemeester Polak van Amsterdam was niet van die ontruiming op de hoogte gesteld „omdat die plaatsvond op last van het oprnbaar ministerie".

De officier van justitie was van oordeel, dat het perceel geacht kon worden in gebruik te zijn — in de zin van artikel 128 wetboek van strafrecht — bij de stichting „Jezuskinderen".

In de loop van 29 febr. „heroverden" de krakers het pand, waarna 's avonds de mobiele eenheid opnieuw ingreep, een ingrijpen, dat uitliep in een complete veldslag, waarbij 25 politiemensen en drie krakers gewond raakten. Bij dit tweede optreden stuitte de politie op hevig verzet van de krakers, buurtbewoners en sympathisanten, die de politie te lijf gingen met rookbommen, stenen, en ijzeren

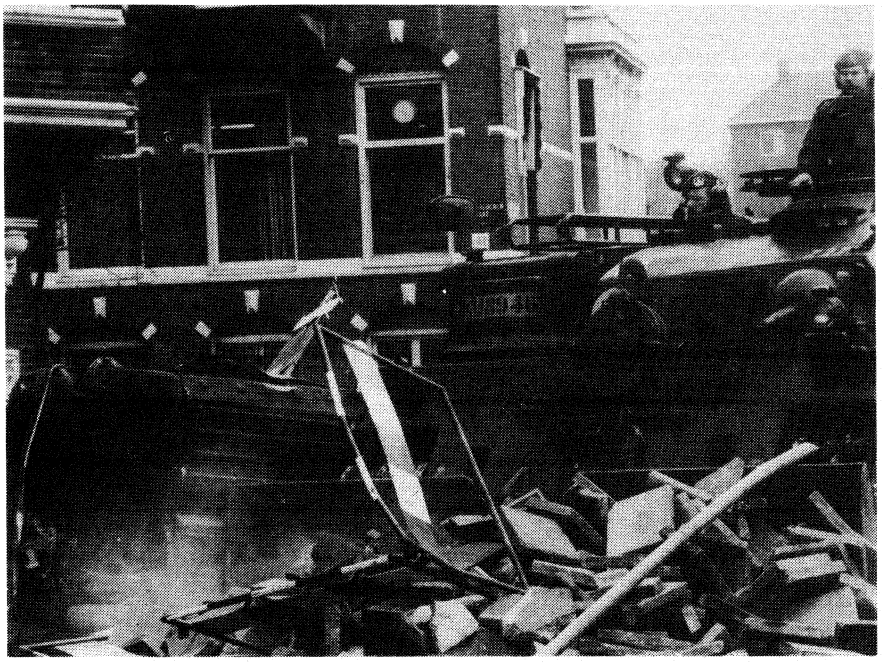

Met behulp van een tank wordt een barricade opgeruimd.

staven. Na twintig minuten moesten de politiemensen zich terugtrekken.

De krakers wierpen daarna in de omgeving van het pand, in de Constantijn Huygensstraat, de Vondelstraat en op de Overtoom, barricaden op, waarachter zij zich verschansten.

Volgens de documentatie van B en W van Amsterdam was ook bij deze tweede poging tot ontruiming burgemeester Polak niet ingelicht. Dit liet men na ,,op grond van het feit, dat het pand een week eerder al op last van het openbaar ministerie was ontruimd en maatregelen waren genomen om te voorkomen, dat het pand opnieuw zou worden gekraakt".

Na de mislukte ontruiming van 29 febr. en de toen ontstane patsituatie besloot het college van B en W al snel, dat bij de oplossing van de problemen met ,,twee scenario's" moest worden gewerkt.

Gestreefd werd naar overleg met de krakers om de uit de hand gelopen situatie te beëindigen. ,,Het was evenwel onmogelijk niet tegelijkertijd een model uit te werken, waarin gerekend werd met het ingrijpen van de politie"' aldus het college.

Na het treffen tussen krakers en politie op 29 febr. poogden PvdA-fractievoorzitter Pelle Mug en CPN-fractievoorzitter Xoel Walraven in de loop van de nacht te bemiddelen.

Omstreeks vijf uur in de ochtend verwierpen de krakers onder hoongelach een laatste voorstel van de twee, gedaan namens de hele raad Dit voorstel hield voornamelijk in dat de rechter zou bepalen of het pand al of niet in gebruik was op het moment van kraken Zouden de krakers gelijk krijgen in hun stelling dat het pand niet in gebruik was op dat moment, dan zouden zij — althans op dit moment — kunnen blijven zitten.

Mocht de rechter-commassaris echter bepalen dat de krakers zich schuldig hadden gemaakt aan lokaal- of huisvredebreuk, dan — zo luidde het voorstel — zouden zij het pand vrijwillig dienen te ontruimen In elk geval zouden de krakers volgens dit voorstel moeten toestaan dat de barricaden op straat, die onder meer het openbaar vervoer voor een groot deel plat leggen, werden weggehaald.

Van hun kant bleven de krakers vasthouden aan drie eerder geformuleerde eisen recht om in de betrokken panden te blijven wonen, het wegblijven van de mobiele eenheid en de vrijlating van een vrouwelijke actievoerster die twee dagen eerder in voorlopige hechtenis werd genomen Zij wordt ervan verdacht met verf te hebben gespoten bij een eerdere demonstratie tegen de mobiele eenheid

Een woordvoerder zei 'sochtends dat de fractievoorzitters in de gemeenteraad het er unaniem over eens zijn dat de krakers zich schuldig maken aan een ernstige verstoring van de openbare orde Allereerst zouden de opgeworpen barricaden weg moeten ,,Het ziet er naar uit dat alleen een drastische ingreep uitkomst kan bieden," aldus de woordvoerder. Hij deelde mee dat gezien aard en amvang van de verdediging van de krakers zwaar materieel zal worden ingezet ter bescherming van het personeel

Daarna hadden de gebeurtenissen, beknopt samengevat, het volgende verloop:

ZATERDAG 1 MAART

Groot aantal jongerenorganisaties, waaronder ASVA, AJC, en NVV-jongeren solidair met krakers.
2 30 uur nieuwe bemiddelingspoging Amsterdamse raadscommissie voor de openbare orde bijeen, bespreking situatie, resultaat onbekend Zij zien geen heil in een nieuwe bemiddelingspoging.
PPR-fractie Tweede Kamer ontraadt ontruiming
Juridische faculteit achter krakers onder bevolking leeft het gevoel dat het recht op wonen niet door de overheid wordt gerespecteerd

ZONDAG 2 MAART

Vanaf 9 uur telefonisch overleg tussen krakers (gezamenlijke kraakgroepen Amsterdam) en loco-burgemeester Sinnige over gekraakte pand Vondelstraat Volgens krakers heeft het TV-optreden van burgemeester Polak (Achter het Nieuws) de illusie verstoord dat er een op redelijkheid gebaseerde oplossing mogelijk was, maar volgens woordvoerder van de gemeente is men nog niet uitgepraat. Eigenaar van het pand, Verlinden. wil geen ontruiming.
Krakers houden situatie rond gekraakte pand niet goed in de hand Er is ondermeer 's morgens door ,,randfiguren" brand gesticht in een pand tegenover het gekraakte huis aan de Vondelstraat.
's Middags heeft burgemeester Polak overleg met de politieleiding op justitie.
B en W Amsterdam zeggen krakers toe dat de M E niet zal optreden als barricaden worden opgeruimd Krakers worden uitgenodigd maandag te komen praten
13 30 uur Raadsleden Heijne, Walraven en Agsteribbe in het pand om te spreken met een delegatie van de krakers

1400 uur: raadscommissie openbare orde komt bijeen en buigt zich over het concept-voorstel dat B en W inmiddels via een vertegenwoordiger van de Jonge Socialisten aan de krakers laat overbrengen De raadscommissie zorgt voor modificaties die uitmonden in een definitief voorstel van ca. 15.30 uur.

14 30 uur terwijl de commissie openbare orde nog vergadert geeft eerst wethouder Wolffensperger, Inter bijgestaan door Sinnige, een persconferentie over de bestemming die de gemeente opeens voor het pand genoemd heeft opvang van bewoners van brandgevaarlijke pensions

15 45 uur: Fractievoorzitters komen bij de krakers het voorstel toelichten Pelle Mug de bestemming van het pand is een open zaak (tegen Wolffensperger de bestemming van het pand is opvang van brandgevaarlijke-pensionbewoners).

17 00 uur kraakgroepen uit de buurten van de stad beraden zich over het voorstel en zullen democratisch beslissen over al of niet aanvaarden.
Krakers we vertrouwen B en W niet Nergens blijkt uit de verklaring van het gemeentebestuur dat B en W niet tot een gewelddadige ontruiming zullen overgaan. Krakers voelen er dan ook niets voor aan opruiming barricaden mee te werken Later op de dag zullen alle krakers voorstellen van de gemeente bespreken Krakers voelen er wat voor maandag met gemeentebestuur te praten.
Utrechtse studenten solidair met krakers
Amsterdamse raadsfracties dringen aan op vrijlating van kraakster Nanda

Een beeld van het gekraakte pand in de Vondelstraat.

Krakers krijgen na radio-oproep grote hoeveelheden voedsel: sinaasappelen, brood.
Standpunten lijken steeds dichter bijelkaar te komen. Ingrijpen van ME lijkt steeds minder waarschijnlijk.
Middernacht. Polak ontbiedt krakers nog een keer te kamen praten. Verlengt ultimatum met nog een half uur.

Maandag 3 maart

6.10: helikopter verschijnt boven barricaden en strooit pamfletten, ondertekend door Polak.
6.55: eerste tanks rijden het gebied binnen. Krakers roepen op zich tegen deze overmacht niet te verzetten.
8.00 en later: gevechten met politie rond Bilderdijkstraat en Kinkerstraat. Groepen demonstranten trekken door de stad richting ambtswoning burgemeester.

Het verschijnsel ,,kraken"

Het verschijnsel ,,kraken" — het bezetten en als woonruimte in gebruik nemen van leegstaande panden — waarvan de gebeurtenissen in de Amsterdamse Vondelstraat een extreem voorbeeld waren, is zeker niet tot Amsterdam beperkt. In de afgelopen 15 jaar zijn in Nederland vele duizenden gebouwen in Nederland door krakers bezet. Het aantal bezette gebouwen wordt geschat op ong. 10.000.

De krakers zijn i.h.a. jonge mensen met lage inkomens, die langs de officiële weg niet aan woonruimte kunnen komen en dan geen andere uitweg zien dan het kraken.

Het aantal dringend woningzoekenden wordt landelijk op ong. 110.000 geschat. Alleen in Amsterdam staan 53.000 woningzoekenden geregistreerd. Het Amsterdamse bureau Herhuisvesting heeft echter per jaar slechts 1500 à 2000 woningen te vergeven.

Het aantal, vaak jarenlang, leegstaande huizen in Nederland wordt geschat op ong. 100.000.

Uitspraken Hoge Raad *over* kraken

Het verschijnsel kraken is verder nog gestimuleerd doordat in 1971 de Hoge Raad twee uitspraken gedaan heeft, waardoor het kraken in bepaalde gevallen niet onder het strafrecht valt. Het betreft hier arresten van 2 febr. en van 16 nov. 1971, waaruit de volgende rechtsregel valt af te leiden:

Hij die in de woning of het besloten lokaal of erf, bij een ander in gebruik, wederrechtelijk binnendringt of, wederrechtelijk aldaar vertoevende, zich niet op de vordering van of vanwege de rechthebbende aanstonds verwijdert, is alleen dan strafbaar, als deze woning ,,feitelijk als woning" in gebruik is of in het geval van een ,,besloten lokaal", dit lokaal ook feitelijk wordt gebruikt door de rechthebbende, waarbij aanwezigheid van enige roerende goederen nog geen bewijs van ,,feitelijk gebruik" behoeft te betekenen.

Hieraan dient te worden toegevoegd, dat tijdelijke afwezigheid van de rechthebbende van een woning of besloten lokaal niet opgevat mag worden als ,,feitelijk niet in gebruik zijnde".

Dit laatste blijkt uit een ander arrest van de Hoge Raad, d.d. 4 jan. 1972, n.a.v. het kraken van een pand in Haarlem, waarvan de bewoonster in een psychiatrische inrichting was opgenomen. Deze laatste kraakactie werd wel onrechtmatig verklaard.

Voorgestelde ,,anti-kraakwet"

N.a.v. de uitspraken van de Hoge Raad heeft de minister van justitie in het toen zittende kabinet-Biesheuvel, Van Agt, op 7 maart 1973 bij de Tweede Kamer een wetsontwerp ingediend ,,houdende aanvulling van het Wetboek van Strafrecht met een bepaling omtrent het wederrechtelijk gebruik van een woning of besloten lokaal".

Het betrof hier de toevoeging aan het Wetboek van Strafrecht van een artikel 442b.

Kernpunt van het ontwerp was de strafbaarstelling van degene, die een door hem wederrechtelijk in gebruik genomen (,,gekraakte") woning of lokaal niet onmiddellijk ontruimt, als de rechthebbende dat vordert. Dit kon worden gezien als een aanvulling op artikel 138, waarin strafbaâr gesteld wordt het wederrechtelijk binnendringen of vertoeven in een woning of besloten lokaal, bij een ander in gebruik, een bepaling die geleid heeft tot boven vermelde arresten van de Hoge Raad.

De nieuwe bepaling zou het mogelijk maken om de politie de bevoegdheid te geven krakers uit door hen gebruikte woningen of lokalen te verwijderen. Ook dat was in het ontwerp geregeld.

Het ontwerp is door de Tweede Kamer in het openbaar behandeld op 18, 19, 20 en 26 mei '76, onder verantwoordelijkheid van het kabinet-Den Uyl. Op de laatstgenoemde datum is het door de Tweede Kamer aanvaard, met o.m. de stemmen van de PvdA tegen.

Tijdens het debat bleken de volgende meningen:

De heer Van Schaik (KVP, mede namens ARP en CHU) noemde het civiele recht geen adequaat middel om in dit geval — het kraken van woningen — inbreuken op de rechtsorde en de rechtszekerheid te voorkomen. Hij omschreef kraken als diefstal van gebruik, maar toonde overigens begrip voor de aan dit fenomeen ten grondslag liggende nood en meende dat niet elke eigenaar zijn sociale taak kent.

De heer Scholten (ARP), sprekend namens een minderheid van de christen-democratische fractie, vreesde dat de voorgestelde wetgeving een geringe pre-

ventieve werking zal hebben en zelfs het leegstaan van huizen zou kunnen bevorderen. Het leek hem onjuist eigenaars die de sociale functie van een eigendom miskennen, bescherming te bieden door middel van een strafbepaling. Hij pleitte voor uitstel van de inwerkingtreding van de wetswijziging.

Mevrouw Salomons (PvdA) had problemen met het ontwerp en vroeg of niet via de bestaande wetgeving excessen zijn te bestrijden. In haar fractie bestaat bezwaar tegen een civielrechtelijke toetsing door de poltie, die zou moeten bezien wie de rechthebbende is. Zij betoogde dat men niet met strafrechtelijke middelen kan optreden tegen hen die via burgerrechtelijke weg niet zijn te bereiken.

De heer De Beer (VVD) was het wel eens met de motivering van het ontwerp maar maakte bezwaar tegen een strafbaarheid die pas ingaat bij weigering tot ontruiming. Hem ging de boetebepaling in het ontwerp (f 200) niet ver genoeg. Hij stelde voor een maximale boete van f 5000 mogelijk te maken

In zijn antwoord willigde minister Van Agt de wens van een deel van de Kamer in om de anti-kraakwet een half jaar later in werking te laten treden dan aanvankelijk de bedoeling was In de tussentijd zal de overheid er alles aan doen om het euvel van leegstand van woningen doeltreffend te bestrijden. De minister wees op het opportuniteitsbeginsel: het Openbaar Ministerie kan afzien van het vervolgen van strafbare feiten.

Hij zei dat het niet de bedoeling is te reageren op alle aangiften van eigenaars wier pand is gekraakt. De nieuwe wet zal volgens hem kunnen leiden tot overleg tussen rechthebbenden en krakers. Het wederrechtelijk in gebruik nemen van woonruimte kan te wijten zijn aan de houding van een eigenaar, en deze factor kan meespelen, aldus de minister, bij de vraag of de justitie al dan niet moet optreden. Verder wees hij er nog op, dat het kraken de verdeling van woonruimte kan belemmeren, waarvan andere woningzoekenden nadeel. kunnen ondervinden.

De Kamer nam met 75 tegen 55 stemmen een motie-Imkamp (D'66) aan, waarin gevraagd werd de richtlijnen voor het opsporings- en vervolgingsbeleid terzake van de onderhavige materie te publiceren.

De volgende amendementen werden aangenomen:

— amendement-Salomons (PvdA), waarin werd voorgesteld om minimumeisen vast te leggen, waaraan het procesverbaal van ontruiming moet voldoen, en om een tijdsruimte toe te staan tussen vordering en ontruiming (vóór: PvdA, PPR, D'66, CPN, PSP, VVD. AR, RKPN, GPV. CHU, KVP en de heer Huijsen):

— amendement-Van Winkel (PPR),waarin gesteld werd dat een afschrift van het proces-verbaal aan de bewoner verstrekt moet worden (vóór: PPR, PvdA, D'66, CPN, PSP, ARP, CHU en KVP).

De volgende amendementen werden verworpen:

— amendement-De Beer (VVD) dat het boetemaximum van f 200 op f 5000 wilde brengen (vóór: VVD, BP, RKPN, SGP en GPV);

— amendement-Salomons (PvdA) waarin gesteld werd de wet niet van toepassing te laten zijn als de vordering tot ontruiming later dan drie maanden na het kraken wordt uitgebracht of wanneer de rechthebbende het pand meer dan een jaar leeg heeft laten staan (vóór: PvdA. PPR, PSP, CPN D'66, uitgezonderd de heren Nypels, Nooteboom en Terlouw en de heer Huijsen);

— amendement-Fan der Spek (PSP) waarin gesteld werd dat in geval een leegstand langer dan ze.; maanden duurt, de mogelijkheid tot ontruimmg aan de eigenaar onthouden moet worden (vóór PSP, CPN, PPR en D'66, uitgezonderd de heer Nooteboom);

— amendernent-Van der Lek (PSP) aarin gesteld werd de wet niet van toepassing te verklaren op personen die voór het van kracht worden van de wet een woning wederrechtelijk in gebruik hadden genomen (vóór: PSP, CPN, PvdA, D'66, uitgezonderd de heren Nypels, Nooteboom en Terlouw en de heer Huijsen);

— amendement-Salomons (PvdA) waarin een termijn van één jaar in plaats van 6 maanden werd genoemd waarop vorderingen kiinnen worden gedaan ten aanzien van een voór het tijdstip van in werking treding van de wet wederrechtelijk m gebruik genomen woning (vóór: PvdA. PPR, CPN, D'66, PSP en de heer Huijsen)

Het wetsontwerp werd bij zitten en opstaan aangenomen (tegen. PvdA, D'66, behalve de heer Nooteboom, PPR, CPN PSP en de heer Huijsen).

Het ontwerp ligt sindsdien bij de Eerste Kamer, die de schriftelyke voorbereiding van de openbare behandeling nog niet heeft voltooid.

Raad *van* Kerken vraagt intrekking *anti-kraakwet*

De Raad van Kerken in Nederland heeft op 28 febr. 1978 een brief gezonden aan de minister van justitie. waarin de Raad vroeg om intrekking van het ontwerp-anti-kraakwet.

De Raad was van mening, dat het ontwerp ten onrechte één bepaald aspect van een veel bredere problematiek geïsoleerd wil aanpakken. De totale problematiek is te omschrijven, aldus de Raad, als de combinatie van schrijnende woningnood en het langdurig leegstaan van bewoonbare panden.

Ten onrechte, aldus de brief, wordt het Fedrag van krakers, d w z een bepaalde groep van slachtoffers van de woningnood, naar het strafrecht overgeheveld Dit dan enkel en alleen om de politie in staat te stellen tot snel en effectief optreden De raad vindt dit een ontwikkeling, waarbij terughoudendheid is geboden de politie zal de zijde van de eigenaars moeten kiezen, ongeacht of het bonafide eigenaars betreft of speculanten De rurmte voor gesprek en bemiddeIing, die nu nog bestaat, ook voor kerkelijke instanties, zal zo komen te vervallen

Hoewel de raad niet vindt dat kraken onder alle omstandigheden geoorloofd is en meent, dat de overheid binnen zekere grenzen de eigendommen inoet beschermen, is hij ervan overtuigd geraakt, dat de kraak-partijen niet als ernstig delict moet worden aangemerkt. De raad wijst er voorts op, dat de anti-kraakwet alle ook onverantwoorde, leegstand zal gaan beschermen Met als gevolg dat de speculatieve leegstand zal toenemen wat het verdelingsbeleid zal bemoeilijken en de woningnood zal doen oplopen Dat hierdoor een aantal protest-krakingen weer zal toenemen, ook al omdat de anti-kraakwet hier machteloos tegenover staat, ligt voor de hand

De raad zegt tenslotte in zijn brief dat tiet nog niet te laat is om tot een andere aanpak van het probleem te komen en geeft in overweging daarbij van de leegstandsproblematiek uit te gaan

PvdA-initiatiefontwerp inzake leegstand

De fractie van de PvdA in de Tweede Kamer heeft op 17 mei 1978 bij de Kamer een wetsontwerp ingediend, dat tot strekking heeft gemeenten van doeltreffender middelen te voorzien om langdurige leegstand van woningen tegen te gaan. Het initiatiefontwerp heeft de vorm van een voorstel tot wijziging van de Woonruimtewet 1947.

Hoofdregel van het ontwerp is, dat de eigenaar van een leeg gekomen woning de leegstand onmiddellijk dient te melden aan burgemeester en wethouders Dezen tekenen de aanmelding aan in een leegstandsregister dat zij daartoe aanhouden Het doel van de aanmelding is in de eerste plaats dat de gemeente dan meteen bekend is met het feit dat een woning leeg staat Zij kan de gegadigden voor de woning beoordelen aan de hand van de plaatselijk geldende regels. en zo nodig zelf een huurder aanwijzen

Verder brengt de meldingsverplichting mee, dat de eigenaren die hun leegstaande woonruimte niet hebben aangemeld, daardoor tweeerlei risico lopen burgemeester en wethouders kunnen deze woonruimte terstond vorderen, en het kraken daarvan is niet als zodanig een strafbaar feit Daar staat tegenover dat wel strafbaar is degene die een in het leegstandsregister ingeschreven woning wederrechtelijk in gebruik neemt. Men kan te allen tijde van de gemeente horen of een bepaalde woning in het register is ingeschreven of niet. Evenals in het regeringsontwerp inzake het kraken is aan strafbaarstelling de mogelijkheid van daadwerkelijke ontruiming gekoppeld In afwijking echter van het aanhangige voorstel krijgt deze strafbaarstelling een plaats in de Woonruimtewet 1947, zij vervangt daarin zelfs een strafbepaling met een in zekere zin wijder bereik en met zwaardere maximumstraffen Bovendien bevat het ontwerp meer waarborgen voor de bewoner alvorens deze tot ontruiming kan worden gedwongen

Het niet aanmelden van leegstand wordt in dit ontwerp niet op zich zelf strafbaar gesteld De in het vorige onderdeel genoemde ‚sancties" (heter gezegd risico s die de eigenaar loopt) lijken, gelet op het doel van de bepaling. voldoende. Strafbaarstelling is overigens niet uitgesloten, ook nu al kunnen gemeenten op grond van artikel 4 van de Woonruimtewet 1947 een „meldingsverordening" uitvaardigen

Aan inschrijving in het leegstandsregister komt na zes maanden automatisch een einde Een termijn van deze duur komt de ondertekenaars voor het overgrot- deel van de gevallen voldoende lang voor Een periode van bijvoorbeeld een raar zou veel te lang zijn; hierbij

moet ook rekening gehouden worden met de kans dat de hier bedoelde termijn de betekenis krijgt van een ,,normale", althans geenszins abnormale, leegstandsduur. Op verzoek kunnen burgemeester en wethouders echter op grond van ,,gewichtige redenen" eenmaal of meermalen verlenging van deze termijn toestaan.

Ontwerp leegstandwet van kabinet

Het kabinet heeft op 12 jan. 1979 een wetsontwerp ingediend, houdende regelen omtrent leegstaande woningen en andere gebouwen (Leegstandwet).

De regering wil dat gemeenten van 25.000 of meer inwoners de leegstand van woonruimte gaan registreren. Eigenaren in die gemeenten zouden dan verplicht moeten worden om leegkomende panden binnen twee maanden te melden. Van de meldingen moet het gemeentebestuur aantekening houden in een register, dat voor iedereen ter inzage ligt. Omtrent panden die langer dan vier tot zes maanden leeg staan, moeten burgemeester en wethouders in elk geval een, eveneens in het register aan te tekenen, gemotiveerde beslissing nemen of zij al dan niet tot vordering overgaan. Daartoe kunnen zij de bestaande vorderingsbevoegdheid van de Woonruimtewet 1947 gebruiken, die in verband hiermee op verschillende punten zal worden verbeterd. Onder meer in die zin, dat hiervan ook ten behoeve van niet met name genoemde woningzoekenden gebruik gemaakt kan worden. Daarmee wordt tevens het vorderen van duurdere woonruimte mogelijk, omdat dan ook verschillende personen gezamenlijk een gevorderd pand kunnen huren.

Het voorstel, dat de regering heeft ingediend, ziet er als volgt uit: Zodra een woning drie of vijf maanden leegstaat, kunnen resp. moeten B & W de eigenaar aanschrijven om hem op dit feit te wijzen. De eigenaar krijgt dan nog drie weken de tijd om ervoor te zorgen dat het pand alsnog bewoond gaat worden, dan wel het gemeentebestuur te berichten waarom dat niet zal gebeuren Wordt de woning niet in gebruik genomen, dan moeten B & W gemotiveerd beslissen of zij al dan niet of nog niet zullen vorderen Alleen als daarvoor een gewichtige reden bestaat, kan al dan niet voorlopig van vordering worden afgezien. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij boedelscheiding of faillissement, of als de eigenaar verhuisd is en zijn vorige woning wil verkopen ter financiering van zijn nieuwe woning, of als het om een zeer incourant pand gaat waar ook de gemeente geen bestemming voor heeft.

Voorts wil de regering, zo blijkt uit het wetsontwerp, ook het probleem van de vele langdurig leegstaande (vaak oudere) bedrijfspanden aanpakken Die dreigen vaak in verval te raken en het stadsbeeld te ontsieren. Wanneer dergelijke panden met betrekkelijk eenvoudig; middelen voor huisvesting geschikt zijn te maken, zou de gemeente moeten proberen deze te kopen of te huren Zo'n gebouw kan dan voor een periode van 15 tot 20 jaar worden verhuurd aan woningzoekenden, bijvoorbeeld alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens Lukt dat niet op vrijwillige basis, dan kan de gemeente tot vordering overgaan, om zodoende de woningnood (onder meestal jonge mensen) te verlichten. De regering wil dan wel strenge voorwaarden gaan stellen. Zo zal het pand constructief in goede staat moeten verkeren, en zal gelet moeten worden op het bedrag van de investeringskosten. In het wetsontwerp is een garantie opgenomen, dat het rijk onder bepaalde voorwaarden kan deelnemen in de uiteindelijke exploitatiekosten van dergelijke panden. Verwacht wordt dat op deze manier zo'n 15% van deze leegstaande bedrijfsgebou en voor woondoeleinden kan worden benut.

In het wetsontwerp is tenslotte een strafbepaling opgenomen voor eigenaren die niet aan de meldingsplicht gehoor geven.

Gemeenten met minder dan 25.000 inwoners zijn niet verplicht een registratiesysteem voor leegkomende panden in te voeren. Zij kunnen zélf beslissen of zij van de in-de Leegstandwet geboden mogelijkheid gebruik willen maken. Op verzoek van de raad kan de Kroon aan gemeenten van 25.000 of meer inwoners ontheffing verlenen van de registratieverplichting, bijvoorbeeld omdat er in de betrokken gemeente geen woningtekort is, of omdat woningzoekenden via de normale kanalen aan huisvesting geholpen kunnen worden.

Het kabinet wil het ontwerp-antikraakwet niet intrekken. Wanneer de voorgestelde leegstandwet door de Tweede Kamer mocht zijn aanvaard, zal het kabinet de Eerste Kamer vragen beide ontwerpen gelijktijdig te behandelen.

Wel is er sprake van overleg tussen het kabinet en de fractie van de PvdA over de mogelijkheid de twee nu bij de TK liggende ontwerpen inzake leegstand met elkaar tot één te combineren.

Bij de behandeling van de begroting van volkshuisvestmg en ruimtelijke ordening in de Eerste Kamer op 19 maart bleek een meerderheid in deze Kamer te hopen, dat zij zich spoedig zou kunnen buigen over een leegstandwet.

Namens de PvdA-fractie noemde mevr. d'Ancona het een grof schandaal, dat er in Nederland op 1 okt van het vong jaar 90000 woningen leegstonden, die geschikt waren voor bewoning Waar blijft nu torh een deugdelijke leegstandwet, die althans iets aan deze wantoestand kan verhelpen. zo vroeg zii zich af. Met een dergelijke wet in de hand zouden alleen al in Amsterdam duizend woningzoekenden kunnen worden geholpen, aldus mevr d'Ancona, die er tegelijk voor waarschuwde, dat de zo noodzakelijke leegstandwet nog niet voldoende is. Hoe pakt deze wet uit, als er een half jaar moet worden gewacht, voordat de gemeente kan overgaan tot vordering?

Senator ing P Tjeerdsma (CDA) wilde er ,,gaarne op vertrouwen", dat de leegstandwet, al of niet met een afzonderlijke anti-kraakbepaling, spoedig in de Eerste Kamer aan de orde zou komen

De senator bracht in herinnering, dat de door de Tweede Kamer aanvaande antikraakwet door de Eerste Kamer was aangehouden Hij onderstreepte daarbij, dat de Eerste Kamer dat heeft gedaan op verzoek van de regering

Ik hoop, aldus Tjeerdsma, dat hiermee het fabeltje uit de wereld is, dat de Eerste Kamer dit strafwetje heeft opgehouden. (Het Parool, NRC/H'blad, Tweede-Kamerstukken, Handelingen, Biltstraat 121, ANP)

SPANJE

BETREKKINGEN MET DE SOWJET-UNIE

Minister van buitenlandse zaken Oreja verbleef van 17 tot 20 januari 1979 in Moskou voor een officieel bezoek.

Oreja heeft gesproken met minister van buitenlandse zaken Gromyko en premier Kosygin. Deze bracht hem ,,de groeten" over van partijleider Brezjnew, die niet in Moskou was.

De gesprekken tussen de Spaanse minister en zijn Sowjetrussische gastheren zijn verlopen in een ,,constructief klimaat", aldus een mededeling.

De Russen hadden lovende woorden voor de ,,consequente lijn van de regering-Suarez". Wel werd van Sowjetrussische zijde in bedekte termen uiting gegeven aan de bezorgdheid over een eventtueel Spaans lidmaatschap van de NAVO. Gromyko zei b.v. dat volgens hem Spanje en de Spaanse belangen het beste gediend zouden zijn met een buitenlandse politiek die gericht is op de vrede en de onafhankelijkheid.

Ter afsiuiting van hei bezoek werden twee verdragen ondertekend, één dat voorziet in culturele, technische en wetenschappelijke samenwerking en één dat nauwere contacten regelt tussen het Spaanse instituut voor industrie en het Sowjetrussische staatscomité voor economie en techniek.

Het bezoek van Orejo was het eerste bezoek van een Spaanse minister aan Moskou sedert beide landen in februari '77 weer diplomatieke betrekkingen zijn aangegaan.

Na de burgeroorlog waren deze afgebroken Het economische verkeer tussen beide landen is nog bescheiden, hoewel er sedert 1974 een vervijfvoudiging van het handelsvolume heeft plaatsgevonden.

Minister van buitenlandse zaken Gromyko heeft van 19 tot 23 nov. 1979 een tegenbezoek aan Madrid gebracht.

Hij sprak er met zijn collega Orejo en premier Suarez. Verder werd hij ontvangen door koning Juan Carlos. Onderwerpen van gesprek waren: de situatie in de westelijke Sahara, de vervolgconferentie over de Europese samenwerking en veiligheid die in het najaar van 1980 in Madrid gehouden zal worden. het eventuele Spaanse lidmaatschap van de NAVO.

Gromyko had ook nog een onder-

De Sowjetrussische minister van buitenlandse zaken Gromyko (r) is bij zijn bezoek aan Spanje ook ontvangen door koning Juan Carlos

houd met de Spaanse communistenleider Santiago Carrillo.

Ter afsluiting van het bezoek werd een cultureel en economisch samenwerkingsakkoord ondertekend. Verder werd er een protocol ondertekend over samenwerking tussen de Hermitage in Leningrad en het Prado in Madrid. Gromyko nodigde koning Juan Carlos uit voor een bezoek aan Moskou.

Gromyko heeft in een tafelrede die hij op 19 november '79 heeft gehouden, de Spaanse regering gewaarschuwd voor de gevolgen van toetreding tot het Noord Atlantische Bondgenootschap.

Ook keerde hij zich tegen de stationering van nieuwe middenafstandsraketten in West-Europa. De Sowjetminister zei ,,Wanneer men raketten wil gaan opstellen voor de drempel van ons huis, moet men niet verwachten dat de Sowjet-Unie onverschillig zal toekijken.

Gromyko herinnerde er daar bij aan dat de Sowjet-Unie bereid is zich te binden geen kernwapens te gebruikrn tegen die landen die zelf geen kernwapens produceren en deze ook niet op hun grondgebied installeren. Hij herhaalde dat zijn land genegen is op dit punt een formele verbintenis aan te gaan ,,met alle geïnteresseerde staten",

Gromyko wees er daarbij op dat dit voorstel zich ook op Spanje richt, ervan uitgaande dat er, volgens wat hierover is meegedeeld, zich nu geen kernwapens meer in Spanje bevinden.

Dit laatste slaat ongetwijfeld op de verplichting die de VS op zich hadden genomen om voor 1 juli '79 hun laatste kernwapens van de basis Rota (onderzeeboten) in Zuid-Spanje terug te trekken. Deze waren daar opgeslagen binnen het kader van het Spaans-Amerikaanse verdrag over militaire samenwerking.

Tijdens zijn toespraak aan het diner, dat hem door zijn Spaanse ambtgenoot werd aangeboden, bepleitte de Russische minister dat Spanje voortgaat ,,met een onafhankelijke buitenlandse politiek, gericht op vrede en ontspanning, waarmee Spanje zijn positieve inbreng in het internationale strijdperk kan verhogen".

Deze uitspraak kan moeilijk anders worden gezien dan als een uiting van het Sowjet-verlangen dat Spanje buiten de NAVO blijft (de huidige regering in Madrid is voorstander van toetreding). Waarnemers zijn het erover een dat deze kwestie ,,het grondthema" was van het eerste bezoek in de Spaanse geschiedenis dat een Russische minister van buitenlandse zaken aan Madrid brengt.

Over de betekenis van Gromyko's bezoek aan Madrid, schreef de Spaanse correspondent van het *NRC/H'blad* op 19-11-'79 o a. het volgende:

„Voor de Sowjet-Unie zou het onaangenaam zijn indien Spanje toetreedt tot de NAVO Daardoor zou een nieuwe, gevaarlijke situatie ontstaan Na deze toetreding kunnen op Spaans grondgebied atoomraketten worden opgesteld"

Deze waarschuwing heeft de hoofdredacteur van het Russische partijblad P r a v d a, Victor Afanasiev gegeven aan de vooravond van het bezoek van de Russische minister van buitenlandse zaken Gromyko aan Spanje Het artikel was speciaal geschreven vnor het Spaanse dagblad E l P a i s. ( )

De voornaamste zorg van de Sowjet-Unie in de relatie met Spanje is op het ogenblik te voorkomen dat dit land lid wordt van het Atlantische bondgenootschap

De Pravda-hoofdredacteur herinnert aan de uitspraak van Brezjnev dat de Sowjet-Unie geen kernwapens zal gebruiken tegen landen die deze niet vervaardigen en niet op hun grondgebied hebben staan. Dat de regering van premier Suarez erg onder de indruk zal komen van de afwijzende Russische houding, is niet waarschijnlijk Voor haar is de hele kwestie van een eventueel NAVO-lidmaatschap op het ogenblik in de eerste plaats een binnenlands probleem.

De Unie van het Democratische Centrum (UCD), die in haar eentje de regeringsmacht uitoefent, heeft al vele malen gezegd, dat zij voorstander as van een Spaans lidmaatschap van de NAVO. Zij heeft tot nu toe echter ook steeds de verzekering gegeven, dat zij een dergelijk lidmaatschap alleen zal nastreven, als dit door een brede meerderheid van de politieke krachten wordt gesteund.

In de praktijk kan dit alleen maar betekenen: de socialisten van Felipe Gonzalez, — de belangrijkste oppositiepartij — die nu toetreding tot de NAVO uitdrukkelijk afwijzen, — zullen overstag moeten

De Spaanse minister van buitenlandse zaken Marcelino Orejo heeft tijdens zijn bezoek aan Moskou een cultureel, wetenschappelijk en technisch samenwerkingsakkoord ondertekend. Rechts de Sowjetrussische minister van buitenlandse zaken Gromyko

gaan en hun standpunt herzien. (Formeel genen is er nu al een krappe meerderheid in het parlement voor een lidmaatschap van het bondgenootschap, aangezien dit, naast de UCD, ook wordt voorgestaan door de rechtse Democratische Coalitie van Fraga Iribarne.

Nu. de Amerikanen maken er al jarenlang geen geheim van dat zij graag zouden zien dat Spanje in de NAVO komt Opmerkelijker is dat premier Van Agt zich in een interview tijdens zijn recente bezoek aan Madrid — als eerste Nederlandse bewindsman — een openlijk voorstander heeft getoond van een Spaans lidmaatschap van het bondgenootschap

Wel zeker lijkt overigens, dat de regering van premier Suarez het NAVO-vuurtje niet gaat aanblazen voordat de tweede vervolgconferentie van de Conferentie voor Europese Veiligheid en Samenwerking volgend jaar in de Spaanse hoofdstad heeft plaatsgehad Madrid wil natuurlijk graag dat die bijeenkomst een groot succes wordt voor het nieuwe democratische Spanje

De regering zal daarbij zeker willen vermijden dat haar positie als gastvrouw omstreden wordt doordat zij van tevoren nadrukkelijk haar voorkeur ten toon gaat spreiden voor een deel van de gasten, d w z die uit het NAVO-kamp Aannemelijk is dan ook dat het grote binnenlandse NAVO-debat in Spanje pas na de conferentie op gang zal komen. (. . .)

Hoewel Gromyko niet als partijman komt, is zijn bezoek toch ook interessant onder die invalshoek van het Eurocommunisme, waarvan de PCE van Santiago Carrillo de meest uitgesproken voorstander is.

Interessant is de opmerking die Afanasiev die Spanje op grond van enkele bezoeken vrij goed kent hierover ten beste geeft. Hij lijkt een wig te willen drijven tussen de PCE-leider en de rest van de partij. ,,Wat Carrillo betreft wil ik zeggen dat ik geen enkele communistische leider ken, die grote voordelen heeft binnengehaald met zijn anti-Sowjet-houding."

Daarnaast schrijft de Rus: ,,Ook heb ik de stem gehoord van de leden van zijn partij, die van harte vriendschap willen met de Sowjet-Unie. De algehele strekking van het betoog is verzoenend: ,,De kritiek op ons socialisme van de kant van de PCE houdt ons niet erg bezig. Wat ik wel kan verzekeren is dat onze betrekkingen iedere dag verbeteren". (N Z Z, Le Monde)

KONINKLIJK PAAR IN NEDERLAND

Koning Juan Carlos en koningin Sophia zijn van 19 tot 22 maart de gast geweest van de Nederlandse koninklijke familie bij een officieel statiebezoek.

Het was de eerste maal sedert de 16de eeuw dat een Spaanse koning Nederland bezocht.

Voor het laatst vertoefde een Spaanse koning, Filips II, in 1559 in de Nederlanden. In dat jaar vertrok hij van Vlissingen naar Spanje. Juan Carlos is het laatste staatshoofd dat koningin Juliana in haar 31-jarige regeerperiode ontvangt.

Juan Carlos en koningin Juliana inspecteerden de erewacht en stelden over en weer hoogwaardigheidsbeklederS voor. Per rijtuig reed het gezelschap naar de Dam, waar de koning een krans legde bij het nationale monument. Er was een ontvangst in de ambtswoning van burgemeester Polak, die zijn vreugde uitsprak over de verbeterde politieke omstandigheden in Spanje. Hij bood de Spaanse gasten een zilveren miniatuur aan in de vorm van een kog, een middeleeuws snelzeilend koopvaardijschip met ronde boeg.

Voor het officiële staatsdiner poseerden de Spaanse en de Nederlandse koninklijke familie in de Troonzaal van het paleis op de Dam.
Staande v.l.n.r. mr. Pieter van Vollenhoven, prinses Margriet, prinses Beatrix en prins Claus.

Zittend v.l.n.r. prins Bernhard, koningin Sophia, koning Juan Carlos en koningin Juliana.

Tijdens het galadiner zei de koning dat Spanje een Europese natie is. Europa van vandaag heeft alle volken nodig die binnen zijn grenzen Leven. Het is te doen om een Europa dat vrede in de wereld nastreeft, dat zich verantwoordelijk voelt voor anderen en waarin de rechten van de mens een centrale rol spelen.

Nederland heeft al vele jaren een rol gespeeld bij het bereiken van de Europese eenheid, aldus de koning. Spanje wil het lidmaatschap van de Europese Gemeenschap verwerven nu het een parlementaire en pluralistische democratie heeft opgebouwd. De Spanjaarden willen lid worden van Europa in het volle bewustzijn dat ze wellicht meer te geven hebben dan ze mogelijk ontvangen.

Koning Juan Carlos sprak tot koningin Juliana dat zij, als de Europese vorstin die het langst heeft geregeerd. de diepste genegenheid van het Nederlandse volk en internationaal respect en achting verdient.

Koningin Juliana zei dat de Nederlanders Spanje nog te weinig kennen, evenals de Spanjaarden ons land en ons volk. Achter de kusten ligt een groot land, een deel van Europa, waarin stromen van grote culturen zijn samengevloeid, een kostbaar juweel waarzonder de Europese samenleving veel armer zou zijn.

De Spaanse koning en koningin bezochten ook Leiden en Delft, waar in de Nieuwe Kerk, waar zich de grafkelder van de familie Oranje bevindt, een krans werd gelegd.

Verder werd een bezoek gebracht aan Zeeland, waar de werkzaamheden bij de Oosterschelde werden bekeken.

Minister Van der Klaauw heeft uitvoerig gesproken met zijn Spaanse collega Oreja. Eén van de onderwerpen was de kwestie-Gibraltar. Van der Klaauw zei er de nadruk op te hebben gelegd dat Engeland en Spanje dit probleem moeten hebben opgelost, voordat Spanje tot de EG toetreedt. Hij wil deze zaak ook ter sprake brengen als hij op 25 mrt met de Engelse minister van buitenlandse zaken, Lord Carrington, overlegt.

Eerder bracht koning Juan Carlos een bezoek aan Scandinavië *(ANP, NRC/H'blad)*

SUAREZ IN **WASHINGTON**

Premier Suarez heeft op 14 jan. een bliksembezoek aan Washington gebracht, waar hij door de Amerikaanse president Carter voor een werklunch werd ontvangen.

De reis, aldus de *NZZ* van 17/1, is door de Westduitse bondskanselier Schmidt geëntameerd. Hij had kort tevoren een onderhoud met Suarez gehad. Koning Juan Carlos heeft persoonlijk met Carter getelefoneerd om Suarez aan te bevelen. In een verklaring van het Witte Huis werd Suarez geroemd om zijn inzicht in de politieke verhoudingen en voor de historische ervaringen in het Midden-Oosten. Afrika en in Latijns-Amerika.

Suarez is begonnen met een ondersteuning van het Amerikaanse standpunt tegenover Afghanistan en Iran. Hij bepleitte het beginnen van gesprekken met de PLO, die de sleutel zouden kunnen zijn voor verdere vooruitgang in het Midden-Oosten.

Welke adviezen hij heeft gegeven m.b.t. het bijleggen van het conflict tussen Marokko aan de ene kant en het Polisario en Algerije aan de andere kant is niet meegedeeld. Ook over de aanbevelingen m.b.t. Latijns-Amerika is geen verdere mededeling gedaan.

Spanje en de VS hebben zich verder uitgesproken voor een versterking van de westelijke solidariteit en voor concrete maatregelen om de Sowjet-Unie de consequentie van zijn gedrag voor ogen te houden.

De VS spraken zich wederom uit voor opname van Spanje in het Noord-Atlantische Bondgenootschap. (NZZ)

UITSPRAAK IN HET „**ATOCHA**"-PROCES

Begin maart is in Madrid uitspraak gedaan in het zgn. Atocha-proces, het proces tegen twee rechtse extremisten die eind jan. 1977 het kantoor van een advocatencollectief, gespecialiseerd in arbeidsrecht, in de Atochastraat binnengedrongen en daar vier advocaten en een kantoorbediende neerschoten en vier andere advocaten ernstig verwondden. Zij zijn schuldig bevonden aan terrorisme en vijfvoudige moord en vijfvoudige poging tot moord en veroordeeld tot 193 jaar tuchthuisstraf.

Bij de straftoemeting ging de rechtbank ervan uit dat de daders gehandeld hadden vanuit een „infame instelling" en één van de moorden met voorbedachten rade begaan hadden.

Fen derde verdachte werd als aanstichter tot een misdrijf veroordeeld tot 73 jaar gevangenisstraf, terwijl twee anderen vrijgesproken werden van de beschuldiging van medeplichtigheid niaar wegens ongeoorloofd wapenbezit tot 4 resp 1 jaar gevangenisstraf veroordeeld werden.

De voornaamste verdachten zullen volgens geldend Spaans recht van hun straf ten hoogste 30 jaar moeten uitzitten.

Met dit vonnis is een eind gekomen aan een proces dat in Spanje met grote belangstelling is gevolgd. daar de aanslag indertijd als direct gericht tegen het democratiseringsproces werd opgevat.

Franco was ten tijde van het misdrijf ruim een jaar dood en Adolfo Suarez was sinds een half jaar premier. Het Spaanse volk had zojuist via een referendum toestemming gegeven voor een hervorming van het politieke systeem, maar de linkse partijen waren nog steeds verboden. Enige dagen eerder was bij een grote demonstratie één persoon gedood en linkse gewelddadige groeperingen hielden een prominent industrieel vast terwijl op de dag zelf een militaire rechter werd ontvoerd.

De aanslag op het met de communisten sympathiserende advocatencollectief was bedoeld als een provocatie om het leger tot ingrijpen te brengen.

Tijdens het proces hebben zich in de rechtszaal wilde tonelen afgespeeld, omdat vele uiterst rechtse sympathisanten van de verdachten en vrienden en familieleden van de vermoorde advocaten aanwezig waren,

Vooral de rechtse extremisten hebben verschillende malen de procesgang verstoord. Zij beledigden herhaaldelijk de familieleden en vrienden van de slachtoffers en de leden van het openbaar ministerie.

Op de laatste dag van het proces lukte het hen met geheven arm de franquistische hymne Cara al Sol in de rechtszaal te zingen,

De door de rechter uitgesproken straffen zijn hoger dan de door de officier van justitie geëiste en de verdediging heeft aangekondigd in hoger beroep te zullen gaan.

Zij eiste een uiterst milde straf en deed een beroep op de in de herfst van 1977 afgekondigde amnestie voor politieke misdrijven. *(NZZ)*

MIDDEN-OOSTEN

IRAK

AFTREDEN PRESIDENT **BAKR**.
SADDAM **HOESSEIN** OPVOLGER.
NIEUW KABINET. **KOMPLOT** GEMELD.
TERECHTSTELLINGEN. RELATIE MET SYRIL

Op 16 juli 1979 maakte president Ahmed Hassan Bakr in een radio- en TV-toespraak tot de natie bekend dat hij om gezondheidsredenrn was afgetredrn als president, voorzitter van de regerende Revolutionaire Commandoraad (RCC) en secretaris-generaal van het regionale (Iraakse) commando van de Baathpartij en dat hij in alle drie functies zou worden opgevolgd door Saddam Hoessein (al-Takriti), tot dusver plv. voorzitter van de RCC en adjunct-secretaris-generaal van de Baath.

De 65-jarige Bakr was op 17 juli 1968 aan de macht gekomen, nadat president Abdel Rahman Aref bij een militaire staatsgreep was afgezet (pag. 465 e.v.-'68).

Reeds op 11 juli 1979 had het regionale secretariaat van de Baath Saddam Hoessein eenstemmig als de nieuwe secretaris-generaal van de partij aangewezen, terwijl de RCC hem op 12 juli eenstemmig tot president van de republiek en voorzitter van de RCC verkoos. Eveneens op 12 juli had de RCC Muhdi Abdul Hussein Mashhadi ontslagen als secretaris-generaal van de RCC.

Op 16 juli werd Izzat Ibrahim al-Douri tot plv. voorzitter van de RCC benoemd èn tot adjunct-secretaris-generaal van het regionale Baath-commando, terwijl kolonel Tariq Hamad al-Abdullah secretaris-generaal van de RCC werd. Later die dag werd Saddam Hoessein als president beëdigd, waarna hij de samenstelling van een nieuw kabinet bekendmaakte. In dit kabinet, dat geen premier, maar wel een eerste vice-premier kende, waren de portefeuilles als volgt verdeeld:

Eerste vice-premier - Taha Yassin Ramadhan (voorheen minister van openbare werken en huisvesting); vice-premier - Naim Haddad*, vice-premier - Tariq Aziz*, vice-premier en chef van het presidentiële bureau - Adnan Hussein al-Ramdani (voorheen minister van planning), vice-premier en minister van transport en verbindingen - Saadoun Ghaidan (voorheen alleen minister); vice-premier en minister van defensie - generaal Adnan Talfah al-Khairalla (voorheen al-

leen minister): buitenlandse zaken - Saadoun Hammadi; binnenlandse zaken - Saadoun Shaker*; onderwijs - Mohammed Mahjoub; justitie - Mundhir Ibrahim al-Shawi; financiën - Tamer Razzouqi*; huisvesting en bouwnijverheid - Mohammed Fadel*; planning - Taha Ibrahim al-Abdallah*: gezondheid - Riyadh Ibrahim Hussein, industrie - Tahir Tawfik*; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Issam Abd Ali; ohezaken - Tayeh Abdul Karim, handel - Hassan Ah Nassar; jeugd - Abdel Karim Mahmoud Hussein; landbouw en landbouwhervorming - Amir Mahdi*; staatsminister van buitenlandse zaken - Hamid Alwan; cultuur en voorlichting - Latif Nasif Jasim (voorheen landbouw en landbouwhervorming); Irrigatie - Abdel Wahab Mahmud Abdullah: arbeid en sociale zaken - Babakr Mahmoud Rasoul (al-Bishdari), religieuze bezittingen en religieuze zaken - Ahmed Abdel Sattar al-Juwari, staatsminister voor Koerdische zaken - Khalid Abd Osman; plaatselijk bestuur (nieuw) - Abdel Fattah Mohammed Amin*; staatsministers - Hashim Hasan, Abdallah Ismail Ahmed, Obeidallah Mustafa* en Aziz Rashid Akrawi
(* = nieuw)

Onder de vice-premiers, die allen lid van de Revolutionaire Commandoraad waren, hadden alleen Haddad en Aziz geen functie gehad in het vonge kabinet Haddad was minister van jeugdzaken geweest van 1974 tot januari 1977 en hij was bovendien secretaris-generaal van het overkoepelende Nationale Progressieve Front: Aziz was minister van voorlichting van nov. 1974 tot okt 1977 (zie pag. 320/2-'78)

Generaal Khairalla was op 16 juli 1979 bovendien benoemd tot plaatsvervangend opperbevelhebber van de strijdkrachten, een nieuwe functie

De nieuwe minister van binnenlandse zaken, Saadoun Shaker, lid van de RCC sinds 1977, was tevoren chef van de Iraakse inlichtingendienst, waar hij naar verluidt zou zijn opgevolgd door Barzan Takriti, een broer van de president

Biografie *Saddam Hoessein*

Saddam Hoessein werd in 1937 ca. 150 km ten noorden van Bagdad geboren in Takrit of Tikrit (vandaar de naam al-Takriti), een dorp waar ook sultan Saladin en oud-president Bakr ter wereld kwamen. Na de vroege dood van zijn ouders woonde hij in het gezin van zijn oom Cherallah Tolfah, met wiens dochter hij later trouwde.

Hij studeerde in Bagdad en Cairo. Politiek actief werd hij in 1956, toen hij zich bij de nog ondergrondse Baath-partij aansloot. Na een mislukte staatsgreep tegen de toenmalige Iraakse machthebber, generaal Abdel Karim Kassem, vluchtte Saddam Hoessein zwaargewond naar Syrië. Hij werd vervolgens bij verstek ter dood veroordeeld. Later ging hij naar Egypte, waar hij in 1962 bestuurslid van het Baath-bureau in Cairo werd. Na de gelukte staatsgreep van febr. 1963, waarbij Kassem werd vermoord, keerde Saddam Hoessein naar Irak terug, waar hij lid van het regionale (Iraakse) bestuur van de Baath werd. Maar onder het presidentschap van de gebroeders Aref, resp. Abdel Salam Mohammed Aref en Abdel Rahman Aref, werd de Baath verboden en kwam Saddam Hoessein weer in de illegaliteit terecht. Wegens een beweerde samenzwering tegen de eerste Aref werd hij in okt. 1964 tot een vrijheidsstraf veroordeeld. Tijdens zijn gevangenschap werd hij in 1966 adjunct-secretaris van de Iraakse Baath. Na zijn vrijlating speelde hij een belangrijke rol bij de staatsgreep van juli 1968, die kolonel Bakr aan de macht bracht. Als diens rechterhand in de Revolutionaire Commandoraad werd hij met organisatorische taken belast. Hij richtte een volksmilitie op. die bloedige gevechten met communisten en nasseristen leverde. Vervolgens steunde hij als plv. voorzitter (sinds 1969) en leider van de civiele vleugel in de Commandoraad Bakr in diens politiek van toenadering tot de SU en de Iraakse communisten.

Na de vorming van een volksfront-regering in 1971 bracht Saddam Hoessein in 1972 een bezoek aan Moskou, waar hij een verdrag van vriendschap en samenwerking met de SU voorbereidde, dat kort daarop door premier Kosygin in Bagdad werd ondertekend.

Mede wegens Bakrs slechte gezondheid gold Saddam Hoessein al jaren als Iraks sterke man.

Komplot gemeld

Twaalf dagen na de installatie van president Saddam Hoessein verbreidde het officiële Iraakse persbureau INA bijzonderheden uit een gemeenschappelijk communiqué van het regionale commando van de Baath en de Revolutionaire Commandoraad d.d. 28 juli 1979, waarin de ontdekking van een ,,samenzwering" werd gemeld, die ,,sinds enige jaren door een verraderlijke en moorddadige bende werd beraamd" en die ,,door een verraderlijke minderheid (was) voorbereid, die zich in de partij en de leiding van de revolutie had binnengedrongen".

Vervolgens werd meegedeeld: ,,Deze samenzweerders hebben tijdens de voorbije periode contacten onderhouden met buitenlandse organen. De leiding is echter van mening dat het nationale belang het vermelden van deze organen uitsluit, die de samenzweerders met geld steunden en hun instructies gaven. (...) Doel van deze samenzwering was Irak achter de strijdwagen te brengen van het capitulatieplan, die door het Amerikaanse imperialisme, de belangen van het zionisme en de machten van de duisternis wordt geleid. (...)

De revolutionaire leiding had reeds enige activiteiten van deze verraders ontmaskerd, maar besloten nog enkele maanden af te wachten, opdat het beeld zou worden afgerond ... Vervolgens bracht de wens van (...) Bakr zijn ambt neer te leggen de leiding (...) ertoe een van deze verraders, de moordenaar Mohi ad-Din Abd al-Hussein (= Muhdi Abdul Hussein Mashhadi), van de leiding en de RCC, waarvan hij secretaris-generaal was, uit te sluiten, hem aan te houden en te verhoren. Deze maatregel werd op 12 juli uitgevoerd; de moordenaar heeft de bijzonderheden van de samenzwering en de namen van de daarbij betrokkenen bekendgemaakt. (...) Daarop heeft de leiding op 22 juli een bijzondere zitting van de regionale conferentie van de Baath-partij (...) bijeengeroepen, die door kameraad Saddam Hoessein werd geleid. (...)

De deelnemers aan de conferentie werden van de bekentenissen op de hoogte gesteld en gaven uiting aan hun loyaliteit tegenover (...) president Saddam Hoessein. (...)

De volgende voormalige leden van de regionale leiding en de RCC hebben aan deze samenzwering deelgenomen en hebben zich aan het hoofd van deze bende geplaatst: Ahmed Mohammed Ayesh (minister van industrie van 28 febr. 1978 tot 16 juli 1979), Ghanem Abdel Jalil (minister van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek van 1974 tot jan. 1977 en vervolgens staatsminister t.b.v. het bureau van de plv. RCC-voorzitter tot juli '79), Adnan Hussein al-Hamdani (de kort tevoren benoemde vice-premier) en Mohammed Mahjoub (de minister van onderwijs) alsmede enige partijleden. (...)

De conferentie heeft eenstemmig alle verraders (...) uit de regionale leiding, het partijlidmaatschap en de RCC alsmede uit alle staatsambten ontslagen. (...) De RCC heeft besloten zich tot bijzonder gerechtshof te constitueren om de verraderlijke moordenaars rechtvaardig te bestraffen..."

Volgens Libanese persberichten van 20 juli, Al *Nahar* en Al *Safir,* waren inmiddels meer dan 250 arrestaties verricht, waaronder die van 50 officieren, 70 Baath-leden, 22 vakbondsfunctionarissen, de directeur van het officiële persbureau INA en de rector van de universiteit van Bagdad.

Achtergronden

Over de achtergronden van de ,,samenzwering" en de vraag wie met de ,,buitenlandse organen" werd bedoeld deden in de pers in het Midden-Oosten en het Westen diverse opvattingen de ronde.

Gesuggereerd werd dat een interne inachtastrijd de opvolging van president Bakr door Saddam Hoessein mogelijk had versneld. Laatstgenoemde zou de macht hebben overgenomen om zijn gezag te consolideren door alle critici en rivalen uit te schakelen, waarbij Bakr mogelijk afkerig was geweest van een zo fors

optreden tegen de tegenstanders als Saddam Hoessein had verlangd.

De tegenstanders van het regime zouden gemotiveerd zijn door:

a) Wrevel over de overheersende positie van Hoesseins familie op belangrijke posten: Adnam Khairalla, vice-premier en minister van defensie en tevens plv. opperbevelhebber van de strijdkrachten, is een neef van Hoessein; een andere neef, kolonel Al-Talfahi, leidde al maandenlang de zuivering in leger, bureaucratie en onderwijs; broer Barzan Takriti was chef of plv. chef van de inlichtingendienst.

b) Het streven naar eenheid met Syrië, waarover sinds oktober 1978 besprekingen aan de gang waren (zie pag. 222/1), maar waarbij Hoessein zich tegen bepaalde aspecten zou verzetten.

c) Verzet tegen de onderdrukking van Iraks sjiïtische meerderheid door de soennitische minderheid, die de leiding van het land overheerst (zie hieronder).

d) Onenigheid over de campagne tegen communisten en Koerden (zie pag. 431/3 e.v.-'79, 445/2 e.v.-'79 en 494/3 e.v.-'791, die mede tot een verkoeling van de relatie met de SU had geleid (pag. 495/2-'79).

In het algemeen werd aangenornen dat de confrontatie was begonnen tijdens een spoedbijeenkomst van de RCC in begin juli, toen de raad bijeengekomen was om de onderdrukking van een sjiïtische demonstratie medio juni tegen de arrestatie van de sjiïtische geestelijke leider, Ayatollah Mohammed al-Sadr, te bespreken.

De revolutie in Iran had onder de sjiïtische bevolking tot een reeks demonstraties tegen het overheersend soennitische Baath-regime geleid, vooral in de heilige steden Najaf en Karbala (in de Eufraatvlakte ten zuiden van Bagdad, zie ook pag. 320/1 - 1978). Op 11 juni 1979 werd Ayatollah Al-Sadr onder huisarrest geplaatst, terwijl ca. 31 sjiïtische dignitarissen vervolgens uit Irak zouden zijn uitgewezen. Ayatollah Al-Sadr, die herhaaldelijk zijn steun aan Ayatollah Khomeini en de Iraanse revolutie had betuigd, zou hebben besloten eind mei uit Irak naar Iran te vertrekken, maar hij zou door Ayatollah Khomeini zijn overreed in Irak te blijven en zijn leiding van de sjiïtische gemeenschap daar voort te zetten. Tegen deze achtergrond ontstond medio 1979 in Najaf een ondergrondse beweging van Iraakse sjiïeten, de Islamitische Bevrijdingsbeweging, die nauwe banden met de sjiïtische leiding in Iran onderhield. (Op 18 aug. meldde The *Guardian*, dat er ook een ,,Iraaks Islamitisch Front" was gevormd, dat niet alleen sjiïeten omvatte, maar ook Koerden, dissidente baathisten en anderen die Irak hadden verlaten.

Tijdens bovengenoemde RCC-bijeenkomst zou de toenmalige secretaris-generaal Mashhadi, zelf een sjiïet, de ,,onverdraaglijke" manier hebben veroordeeld, waarop sjiïeten werden behandeld.

Bij een volgende RCC-bijeenkomst op 12 juli, toen Mashhadi van zijn ambt vervallen werd verklaard, zou hij onverwacht een bekentenis hebben afgelegd over een ,,samenzwering" om het bewind omver te werpen, en zou hij de namen van zijn ,,mede-samenzweerders" hebben genoemd, die naar zijn zeggen in 1973 na de mislukte coup van kolonel Nazem Kazzar bijeengekomen zouden zijn. Volgens de NYT (6-8) zou Mashhadi bovendien hebben bekend dat de groep in 1975 contact had opgenomen met Syrië en dat dit land hun toen financiële steun had verleend en ook militaire hulp had beloofd, als die nodig mocht blijken. De vroegere minister van industrie, Mohammed Ayesh, die over een aanzienlijke invloed bij Iraakse vakbonden zou beschikken, werd door Iraakse functionarissen geïdentificeerd als de ,,contactman" met de Syrische regering.

NRC/H'blad (9-8) berichtte over Mashhadi's bekentenis:

,,...Volgens Mashhadi werd het komplot aangesticht door RCC-lid Mohammed Ayesh Hamad, oud vakbondsvoorzitter en minister van industrie in het vorige kabinet. Na zorgvuldig manoeuvreren in de jaren 1975-1977 had Ayesh begin vorig jaar vijf leden van de RCC voor zijn plannen gewonnen, evenals verscheidene hoge officieren. Via contacten met de Syrische militaire attaché in Bagdad zou Ayesh bijna 200.000 dinar (ca. 1,5 miljoen gulden) voor zijn plannen los hebben gekregen.

Diverse samenzweerders hielden in 1977 en 1978 geheime ontmoetingen met Syrische hoogwaardigheidsbeklecders aan de Syrisch-Iraakse grens, bij Mosoul. Na de normalisering van de Iraaks-Syrische betrekkingen liepen die contacten veel gemakkelijker zodat volgens Al-Mashhadi er zelfs rechtstreeks overleg kon worden gevoerd tussen Hafez Assad en Ayesh tijdens onderhandelingen over Iraaks-Syrische industriële samenwerking. Daar werd het plan geopperd de hulp in te roepen van een Syrische parachutistendivisie die, gehuld in Iraakse uniformen, het ministerie van defensie, het hoofdkwartier van de Baath, de radio en de Tigrisbruggen moesten bezetten. Na Syrische bedenkingen dat dat wel eens op een rechtstreekse Syrisch-Iraakse oorlog kon uitlopen, werd dat plan verworpen en besloten van een kleine Syrische commandoeenheid gebruik te maken in afwachting van spontane opstand onder het leger. Het onverwachte terugtreden van president Hassan Bakr en het bezwaar dat de samenzweerders daartegen maakten, leidde tot het ontslag van al-Mashhadi en op die manier, tot de ontdekking van de samenzwering.

Of dat het hele verhaal achter het komplot is, wordt door menigeen betwijfeld. In de verschillende Arabische hoofdsteden doet steevast het gerucht de ronde dat ook de Libische leider Omar Moammar Kadhafi zijn vinger in het komplot heeft gehad en met name de financiële af-wikkeling voor zijn rekening heeft genomen. De Iraakse autoriteiten hebben voorts Bulgaarse diplomaten in Bagdad ervan beschuldigd zeer ondïplomatiek door lraks politiek landschap te wandelen, wat een ijlbezoek van Bulgaarse regeringsleiders opleverde om het allemaal te weerleggen. Ook zouden de komplotteurs contacten hebben onderhouden met Iraakse dissidenten in Aden zodat, de Sowjet-Unie niet geheel onkundig van het gebeuren kan zijn geweest. (...) De Iraakse communistische partij heeft de Iraakse regering er inmiddels van beschuldigd een ,,anti-Sowjet" politiek te voeren en een ongebreidelde campagne te voeren tegen communisten, Koerden en sjiïeten in Irak, De leiders van de partij verkeren op dit moment in ballingschap in Moskou, wat niet veel goeds belooft voor de toekomstige betrekkingen tussen althans die twee landen."

Over de relatie tussen de Baath en de communisten had NRC/H'blad (30-7-'79) reeds bericht:

,,...Al meer dan een jaar lang verkeert de regerende Baath in openlijke oorlog met de Iraakse communistische partij (ICP), die een aanzienlijke aanhang heeft onder sjiïeten en Koerden. De Sowjet-Unie heeft frequent bij de Baath geïntervenieerd ten gunste van de communisten, zonder veel succes. De Russische inmenging in Iraakse aangelegenheden ging volgens verschillende bronnen zover dat in maart van dit jaar de Russische geheime dienst KGB in Bagdad een muiterij op touw zette onder diverse legereenheden.

Een van de in Aden wonende topleiders van de ICP, prof. Tawfiq Rushdi, hoogleraar aan de universiteit van Aden, is op 30 juni ('79) door veiligheidsfunctionarissen van de Iraakse ambassade in Zuid-Jeinen vermoord. Eerder had de Iraakse delegatie naar de vergadering van het Arabische Volkscongres te Aden woedend de vergadering verlaten omdat het allemaal ,,te Russisch en te weinig Arabisch" zou zijn.

De ruzie tussen het marxistische Aden en de Baath in Bagdad liep zo hoog dat Irak ervan wordt verdacht achter het eind mei ontdekte komplot tegen de presidenten van Noord- en Zuid-Jemen (...) te zitten. De geplande conferentie tussen beide staatslieden in al-Rahida, op de grens van de twee Jemens, ging niet door omdat op het laatste moment onder de stoelpoot van de Zuidjemenitische president een op scherp gestelde landmijn werd ontdekt. Resultaat van de griezelige vondst: te Aden wonende leden van het Iraakse communistische kader werden naar Moskou overgevlogen..."

Proces tegen samenzweerders. Terechtstellingen

Op 28 juli werd een speciaal tribunaal van zeven RCC-leden ingesteld t.w. Naim Haddad (voorzitter), Saadoun Ghaidan, Tayeh Abdul Karim, Hassan Ali Nassar, Saadoun Shaker, Hikmat Ibrahim en Abdallah Fadel. Dit tribunaal begon op 1 aug. zijn eerste zitting, achter gesloten deuren, in een proces tegen 68 verdachten, o.w. een groot aantal

Baath-leden, verscheidene legerofficieren en een aantal prominente vakbondsleiders.

Op 7 aug. veroordeelde het tribunaal 22 verdachten (van wie één, Ahrned Dhanun Charim, bij verstek) tot de dood door een vuurpeloton; 33 kregen gevangenisstraffen variërend van 1 tot 15 jaar, en de overige 13 werden vrijgesproken.

Onder de ter dood veroordeelden waren behalve de vijf eerder genoemde ex-RCC-leden ook Khalid Abd Osman (de op 28 juli ontslagen staatsminister voor Koerdische zaken), Abdul Khalek Samarrai (beschuldigd van deelname aan de mislukte staatsgreep van kolonel Nazem Kazzar in juni 1973, sindsdien onder huisarrest) en generaal Walid Mahmoud Sirt (commandant van een van de drie Iraakse legerkorpsen).

Gevangenisstraffeii kregen o.m. de directeur van het persbureau INA en vijf ambassadeurs (Spanje, Senegal, Oeganda, DDR en Hongarije).

Vrijgesproken werden o.a. de rector van de universiteit van Bagdad, de hoogste vakbondsleider en zijn plaatsvervanger.

Op 8 aug. werden 21 van de 22 ter dood veroordeelden in Bagdad terechtgesteld door een vuurpeloton van Baath-leden in aanwezigheid van president Saddam Hoessein en de overige 16 leden van de RCC.

Wijzigingen kabinet

Op 12 aug. werd te Bagdad officieel bekendgemaakt dat Abdel Jabbar Abdul Majid tot minister van onderwijs was benoemd (als opvolger van de terechtgestelde Mohammed Mahjoub) en dat Issam Abd Ali als minister van hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek was vervangen door Jassem Mohammed Khalaf. Krachtens een presidentieel decreet van 13 nov. werd Ahmed Sattar al-Juwari als minister van religieuze bezittingen en religieuze zaken vervangen door Nouri Faisal Shaher.

Iraaks-Syrische betrekkingen

Volgens berichten in de Egyptische en de Libanese pers was het doel van de samenzwering het stichten van een anti-imperialistische Syrisch-Iraakse unie met het Syrische staatshoofd Hafez Assad als president en de Iraakse baathist Abdul Khalek Samarrai als vice-president.

Hoewel Irak een betrokkenheid van Syrië bij het komplot officieel niet bekendmaakte, zou president Assad dergelijke speculaties ten stelligste

President Assad (l.) van Syrië en president Bakr van Irak tijdens de ondertekening op 26 okt. 1978 van het ,,handvest voor een gemeenschappelijke nationale actie". Achter Bakr staande Saddam Hoessein.

hebben ontkend. Hij zou telefonisch contact met Saddam Hoessein hebben gehad en minister van buitenlandse zaken Abdel Halim Khaddam (die ook reeds op 17 juli in Irak was) en stafchef Hikmat Chehabi naar Bagdad hebben gestuurd om het niet betrokken zijn van de Syrische regering bij de samenzwering te beklemtonen, aldus *The Financial Times* (1-8-'79). Op 9 aug. meldde dit blad dat Khaddam de voorgaande week tweemaal in Bagdad was geweest met boodschapperi van president Assad om de Syrische onschuld te betuigen. Wel zouden de Syriërs hebben toegegeven dat zekere organen binnen het Syrische regime contacten met elementen in Irak konden hebben onderhouden in 1975.

Volgens sommige Arabische waarnemers zou Syrië echter een eind aan die contacten hebben gemaakt nadat beide landen zich in okt. 1978 met elkaar hadden verzoend, toen Assad bij een bezoek aan Bagdad op 26 okt. 1978 met Bakr een ,,handvest voor een gemeenschappelijke nationale actie" tekende (pag. 213/3 - '79).

In overeenstemming met dit handvest, dat voorzag in een volledige militaire eenheid en later mogelijk een volledige politieke unie, werd eind 1978 en begin 1979 een reeks besprekingen gevoerd tussen Iraakse en Syrische leiders, ten dele in het kader van gezamenlijke politieke, militaire en economische commissies.

De toenadering leidde tot de ondertekening van een aantal bilaterale akkoorden, de heropening van de grens tussen beide landen, de hervatting van het luchtverkeer alsmede de hervatting van de doorvoer van Iraakse ruwe olie van Kirkoek naar de Syrische haven Banias, welke in april 1976 was gestaakt met als gevolg voor Syrië een verlies aan royalties van ca. $ 200 mln per jaar.

Tijdens besprekingen tussen president Assad van Syrië en Saddam Hoessein (toen plv. voorzitter van de Iraakse RCC) in Damascus van 28-30 jan. 1979 zouden beide leiders naai- verluidt richtlijnen hebben opgesteld voor de besprekingen over de unie van Irak en Syrië, maar beklemtoond werd dat de wedijver tussen de twee Baathpartijen een obstakel voor de eenheid bleef vormen. Bij zijn vertrek uit Damascus verklaarde Saddam Hoessein op 30 jan. 1979 ,,niets minder dan een allesomvattende fusie te aanvaarden", maar hij wees erop dat het niet mogelijk was ,,eenheid tussen de twee staten te bereiken zonder eerst de eenheid van de partij te hebben voltooid".

Op 16 juni 1979 arriveerde president Assad in Bagdad om, naar werd verwacht, de laatste hand te leggen aan de Iraaks-Syrische unie. Maar zijn besprekingen met president Bakr (16 t/m 19 juni) leverden niet het verwachte resultaat op. ,,Wij hadden allemaal gehoopt

dat onze eenwordingsstappen groter zouden zijn", zo zei Bakr na zijn laatste gesprek met Assad, Samen verklaarden zij dat Syrië en Irak „een verenigde staat met één president, één regering en één partij" vormden. Voorts maakten zij de vorming van een gezamenlijk politiek commando bekend ter vervanging van de volgens het akkoord van okt. 1978 ingestelde hogere politieke raad. Het nieuwe commando zou uit zeven leden van elk van beide landen bestaan, geleid worden door de Iraakse en Syrische presidenten en elke drie maanden bijeenkomen om de buitenlandse, defensie- en economische politiek te coördineren. Beide presidenten verklaarden tegenover de pers dat hun primaire doel nog steeds de vereniging van de Baath-partij was. President Assad voegde daaraan toe dat de voltooiing van de unie tussen Syrië en Irak zou worden voortgezet „zonder haast", maar met „stevige, overtuigde stappen".

De ontwikkelingen rond de samenzwering eind juli in Irak leidden vervolgens tot een verslechtering van de relatie tussrn beide landen.

Er bestonden tussen Irak en Syrië verschillen van opvatting over de unie en over de buitenlandse politiek, terwijl ook de religieuze factor een rol speelde.

Volgens The *Observer* (5-8) had Saddam Hoessein o.a. aangedrongen op de benoeming tot federale president van de christelijke Syriër, Michel Aflak, de oprichter van de Baath, die op zeer slechte voet met de Syrische leiding verkeert en sinds jaren een geëerde gast in Irak is. Het stellen van zulke „onaanvaardbare voorwaarden" werd, aldus The Observer, gezien als een poging van Saddam Hoessein om een unie te torpederen, die hem minder goede vooruitzichten dan problemen — het betrokken raken in een oorlog met Israël — zou opleveren.

Daarentegen stelde Die *Zeit* (14-9) dat Assad een unie wenste die los genoeg was om zijn macht niet in gevaar te brengen, maar hecht genoeg om van de militaire, strategische en economische bruidsschat van Irak te profiteren. Saddam Hoessein evenwel liet echter geen twijfel over zijn bedoeling bestaan om in een zo straf mogelijk georganiseerde unie, met steun van zijn superieure kracht wat betreft olie, economie, partij, leger en bevolking, de toon aan te geven.

NRC/H'blad (1-8) stelde o a.:„... juist op het ogenblik waarop Syrië en Irak serieuze fusieplannen hadden, nam Saddam Hoessein Takriti steeds minder afstand van het Westen. Terwijl het juist Assads verklaarde politiek was om in het licht van de Amerikaans-Egyptische-Israëlische alliantie iets meer nadruk te verlenen aan de „strategische vriendschap" met de Sowjet-Unie.

Ook op binnenlands gebied was er voor Assad alle reden om niet al te enthousiast te reageren op de dringende huwelijksaanzoeken van Saddam Hoessein. De werkelijke macht in Syrië is in handen van een zeer kleine religieuze minderheid, de sekte der Alawieten. Zij worden door de soennieten (de overgrote meerderheid van de bevolking) beschouwd als niet-islamitische ketters.

Daarentegen is de werkelijke macht in Irak in handen van een groepje soennieten uit de plaats Takrit. (..) Tegen de achtergrond van de snel toenemrnde ontevredenheid onder de Syrische soennieten (zie pag. 193 e.v.) zou een verbintenis met de regerende Iraakse soennieten wel eens het vuurtje in Syrië verder kunnen aanstoken en een dodelijke omhelzing betekenen voor de machthebbers in Damascus, Tenslotte waren ze nog maar negen maanden geleden in een strijd op leven en dood gewikkeld met Bagdad.

Maar of Saddam Hoessein een samenzwering heeft neergeslagen of zijn absolute macht nog eens nadrukkelijk heeft bevestigd, feit is dat de aangekondigde unie met Syrië voor de nabije toekomst kan worden afgeschreven. Saddam Hoessein zou zijn naaste volgelingen reeds hebben toevertrouwd dat „van nu af aan het zwaard tussen ons en Assad regeert".

Op 22 aug. meldde een correspondent van het Libanese blad Al *Safir* uit Bagdad dat de eerder in 1979 op straat geplaatste borden met lof voor het „Pan-Arabisch handvest" met Syrië waren verdwenen en dat radio-Bagdad een speciaal programma over Syrië, dat sinds eind 1978 werd uitgezonden, had gestaakt. De correspondent concludeerde: „De dagen van een speciale bilaterale relatie tussen Irak en Syrië zijn zeer duidelijk voorbij."

Weliswaar verklaarde de Syrische president Assad in een interview met het Westduitse magazine Der Spzegel (27-8) dat niet juist was te stellen dat de unie mislukt was, voordat zij werkelijk tot stand was gekomen. „Wij zullen verder voor de unie strijden. Tussen onze landen bestaan heel normale betrekkingen." Maar hij vervolgde: „Wij hebben inderdaad tot dusver nog niets bereikt. Misschien is het noodzakelijk en gewenst een zekere tijd te laten verstrijken, tot onze broeders in Irak voornemens zijn de gemeenschappelijke weg opnieuw te bewandelen. Dat is alleen een zaak van de leiding in Irak, aan ons zal het niet liggen."

Het niet-onpartijdige Egyptische dagblad Al *Ahram* citeerde op 28 aug. „Arabische zegslieden" in Beiroet, die onthulden dat de Iraakse president Saddam Hoessein een boodschap van zijn Syrische collega Hafez Assad niet ontvankelijk had verklaard, Assad verzocht in die boodschap zijn Iraakse collega om „een nieuwe bladzijde (in de wederzijdse betrekkingen) om te slaan, diegenen te treffen die de relaties probeerden te vergiftigen en de samenzweerders gerechtelijk te vervolgen". Deze boodschap werd doorgegeven via koning Hoessein van Jordanië en een PLO-delegatie. Saddam Hoessein zou koning Hoessein en Yasser Arafat hebben verzocht hun bemiddelingspogingen te staken. Hij vertelde dat hij in het bezit was van onweerlegbaar bewijsmateriaal dat Hafez Assad persoonlijk bij het komplot in Irak betrokken was geweest. En hij zwoer zich op de Syrische president te wreken en de strijd naar diens hoofdstad Damascus te verleggen.

De bezoekende PLO-delegatie kreeg van de Iraakse president te horen dat „Arafat nu maar eens een duidelijk standpunt moet innemen in plaats van heen en weer te zwaaien tussen Syrië en Irak". Hij, Saddam Hoessein, was niet van plan nog langer zijn tijd te verknoeien met vruchteloze pogingen. Hij dreigde de overheersende Syrische invloed in de PLO aan de kaak te zullen stellen en de Syrische overheersing in Libanon te bestrijden, het laatste „met behulp van Libanese partijen".

Verdere binnenlandse ontwikkelingen

Op 19 aug. 1979 maakte vice-premier Tariq Aziz tijdens een persconferentie bekend dat er plannen waren opgesteld voor het houden van „algemene verkiezingen voor de vorming van een nationale raad", d.w.z. dat er voor het eerst sinds 1958 parlementsverkiezingen zouden worden gehouden.

Op 17 maart 1980 vaardigde de RCC twee constitutionele wetten

uit voor de instelling van een Nationale Vergadering (voor Irak) alsmede van ern Wetgevende Vergadering voor het autonome gebied Koerdistan.

De Nationale Vergadering zou worden samengesteld uit 230 afgevaardigden, rechtstreeks verkozen volgens algemeen kiesrecht voor de duur van vier jaar. Zij zou tot taak hebben te ,,participeren" in de wetgevende functie in samenwerking met de RCC. Voorts zou zij de macht hebben coritsole op de staatsondernemingen uit te oefenen. Zij krijgt de bevoegdheid de wetten alsmede de staatsbegroting op en vast te stellen, internationale verdragen en akkoorden te ratificeren, de binnen- en buitenlandse politiek van de uitvoerende macht te controleren, de ministers ter verantwoording te roepen en hun ontslag voor te stellen,

De Wetgevende Vergadering voor Koerdistan zou worden samengesteld uit 50 leden, verkozen voor de duur van drie jaar. Die zou tot taak hebben ,,wetgevende besluiten te nemen" betreffende de ontwikkeling van het autonome gebied, uitvoeringsplannen te ratificeren, de regronale begroting voor te stellen en de leden van de uitvoerende i-aad van Koerdistan te controleren.

De verkiezingen voor beide parlementen waren geregeld in twee in december 1979 gepubliceerde wetten. Bepaald werd dat alle kandidatrn voor een kiesdistrict op dezelfde lijst moeten staan en dat de Baath en de daarmee verbonden partijen de nanien van de kandidaten bepalen.

Eveneens op 19 aug. 1979 werd een algemene amnestie afgekondigd, op grond waarvan 300 leden van politieke en religieuze minderheidsgroeperingen, 400 Koerden en 24 communisten in vrijheid werden gesteld. Met uitzondering van spionnen en personen, die wegens de recente samenzwering waren gearresteerd, waren er toen volgens vice-premier Aziz geen politieke gevangenen meer in Irak. Maar volgrns de officiële bekendmaking van het persbureau *INA* waren van de amnestie uitgezonderd ,,veroordeelden wegens economisch terrorisme, spionage en samenzwering tegen de Baath-partij en de staat".

Omstreeks dezelfde tijd zei president Saddam Hoessein in het Koerdische bolwerk Suleimaniya dat er ,,geen verschil bestaat tussen loyaliteit jegens de eigen groep en loyaliteit jegens het Iraakse vaderland. Iedere Iraki, of hij Arabier, Koerd of Turkmeen is, kan zijn eigen identiteit bewaren binnen de Iraakse identiteit en op die manier een waar patriot zijn". De president repte niet meer van de Arabische natie, waartoe Irak volgens de Baath-ideologie onlosmakelijk behoort en waartegen vooral de Roerden zich hebben verzet.

Maar op 2 aug. had Amnesty International nog zijn ernstige bezorgdheid geuit over de talrijke arrestaties in Irak, de oneerlijke berechting van beklaagden achter gesloten deuren en de terechtstelling van vele gedetineerden. Irak had wat betreft het aantal executies de slechtste reputatie in het Midden-Oosten: sinds 1974 gemiddeld 100 per jaar; sinds januari 1978 waren volgens Amnesty minstens 132 terechtstellingen voltrokken, waarbij de slachtoffers in meerderheid Koerden en communisten waren.

Nog op 16 dec. werden vier Iraakse burgers, o.w. erri vroegere onderstaatssecretaris van irrigatie, in Bagdad opgehangen wegens het aannemen van steekpenningen van buitenlandse ondernemingen en het doorgevrn aan die ondernemingen van staatsgeheimen.

Begin dec. 1979 verschenen er berichten over nieuwe onlusten in Karbala, waarbij minstens twee mensen zouden zijn gedood en 16 gewond. Volgens het persbureau *INA* hadden twee mannen het vuur geopend op een sjiitische processie; de aangehouden daders zouden hebben bekend dat zij ,,door vijandige buitenlandse bronnen aangespoord (waren) tut het begaan van hun misdrijf". Maar volgens woordvoerders van de sjïitische geestelijkheid hadden veiligheidsagenten in burger het vuur geopend, toen de processie in een anti-regeringsdemonstratie (tegen de detentie van Ayatollah Al Sadr) uitmondde.

Terugroeping ambassadeur uit Bulgarije

Op 6 dec. maakte het persbureau *INA* bekend dat Irak besloten had zijn ambassadeur uit Sofia terug te roepen, de economische en handelsbetrekkingen met Bulgarije te bevriezen en alle in Bulgarije verblijvende Iraakse studenten naar Irak te ontbieden. Iraakse burgers kregen geen toestemming meer voor een bezoek aan Bulgarije. De maatregelen waren het gevolg van de moord op een Iraakse student in Sofia ,.door in Bulgarije levende Iraakse communisten", die daar asiel hadden gekregen, aldus *INA*.

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

JEMEN (NOORD). Volgens Le Monde/Reuter (4-9-'79) werd de voormalige premier Hassan Makki tot minister van buitenlandse zaken benoemd als opvolger van Hoessein Abdallah al-Amri.

JORDANIE Op 19 dec 1979 heeft koning Hoessein de chef van het koninklijke kabinet, Abdul Hamid Sharaf, tot premier benoemd in plaats van Madar Badran, die dit ambt sinds 13 juli 1976 had vervuld (pag 701/1-'76) Het door de koning nog dezelfde dag geinstalleerde nieuwe kabinet telde 22 ministers (o w voor het eerst een vrouw) en 4 staatsministers De voornaamste portefeuilles werden als volgt verdeeld

Premier en ministers van buitenlandse zaken en defensie - Abdul Hamid Sharaf; voorlichting - Caid al-Tal: religieuze bezittingen - Kamel al-Charif, verbindingen - Mohamed al-Zabn, binnenlandse zaken - Ali el-Bachir, arbeid en wederopbouw - Omar Naboulsi; openbare werken - Maen Abou Mawar; onderwijs - Mohammed Nouri Chafiq; financien - Salem Masa'Deh; landbouw - Kasem Rimawi; handel en industrie - Ali Nsour, gezondheid - Zouheir Milhes; sociale ontwikkeling - mevr Inaam Mufti.

Onder de ministers waren zes Palestijnen van de door Israël bezette westelijke Jordaanoever

In een radio- en TV-rede riep koning Hoessein de nieuwe regering op ,,steviger grondslagen" voor de betrekkingen van Jordanie met de overige Arabische wereld te leggen, en hij verwachtte nieuwe impulsen voor het overwinnen van de nijpende sociale en economische problemen van het land (AP 19-12-'79)

Volgens Le Monde (21-12-'79) was de regeringswisseling ten dele veroorzaakt door een zedenschandaal van twee maanden tevoren, waarbij twee ministers uit de regering-Badran (o w de minister van binnenlandse zaken, Soleyman Arar) waren betrokken, maar was de voornaamste reden van politieke aard De nieuwe premier zou als een gewaardeerd gesprekspartner worden beschouwd door de PLO, waarmee koning Hoessein nauwe betrekkingen zou willen aanknopen.

De in 1939 geboren Abdul Hamid Sharaf was o m minister van voorlichting en cultuur (1965), ambassadeur in de VS (1967-'72) en ambassadeur bij de VN (1972-'76) alvorens hij in 1976 Badran als chef van het koninklijke kabinet opvolgde.

SWAZILAND. In de nacht van 24 op 25 okt. 1979 overleed prins Maphevu Dlamini (57), die sinds 1976 premier was. Op 23 nov. werd gemeld dat koning Sobhoeza II prins Mabandla Ndawombili Fred Dlamini als opvolger had benoemd.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HONGAARS PARTIJCONGRES

Van 24-27 maart heeft in de Hongaarse hoofdstad Boedapest het 12-de congres plaatsgevonden van de Hongaarse socialistische arbeiderspartij — de regerende Hongaarse communistische partij.
Hoewel tijdens het congres sterk de nadruk gelegd werd op het thema van de continuïteit en de handhaving van de tot dusver gevolgde lijn, leverde de aan het slot bekendgemaakte nieuwe samenstelling van het Centrale Comité (CC) en het Politburo toch enige verrassingen op.
Het nieuwe Politburo bleek te zijn teruggebracht van 15 tot 13 man, terwijl van de voormalige vijftien leden er vijf niet als lid herkozen waren. Deze vijf voormalige Politburoleden bleven lid van het CC. Maar van de 127 leden van dit laatste orgaan waren er wel 32 personen, die er voor de eerste maal deel van uitmaakten.
De vijf ex-leden van het Politburo zijn Jenoe Fock, een voormalige premier, die tot april 1978 beschouwd werd als de tweede man in de partijhiërarchie, Bela Biszku, de huidige voorzitter van het parlement, Antal Apro, de hoofdredacteur van het centrale partijorgaan, Deszoe Nemes, met 72 jaar tot zijn niet-herverkiezing de oudste partijfunctionaris en Istvan Huszar, vicepremier en chef van het planbureau.
De drie nieuwe leden van het Politburo zijn Ferenc Havasi (51), een partijfunctionaris, die sinds 1978 met het economische beleid is belast, Lajos Hehes (53) de partijsecretaris van de afdeling Boedapest en Mihaly Korom (53), die een carrière achter de rug heeft in het militaire en veiligheidsapparaat.

De Hongaarse premier György Lazar spreekt het partijcongres toe.

Volgens de *Financial Times* van 1 april benadrukken deze wijzigingen de onbetwiste leiderspositie van de eerste secretaris van de partij, Janos Kadar, maar waren zij ook nodig om een nieuw, restrictief, economisch beleid te kunnen gaan voeren.

Het congres heeft zich nl. in hoofdzaak met economische vragstukken beziggehouden. Over de economische situatie van Hongarije op dit moment bevatte het *NRC/H'blad* van 29 maart een artikel, waaraan het volgende is ontleend:

De Hongaarse economie heeft het moeilijk. Hongarije heeft zelf weinig natuurlijke hulpbronnen zodat de stijging van de grondstof- en energieprijzen hard aankomt. Maar er is nog een tweede probleem dat meer karakteristiek voor de Hongaarse situatie is. De heer Horvath, top-econoom van het Planbureau, drukt het als volgt uit: ,,We zijn uit onze kleren gegroeid maar we hebben nog geen nieuwe. De handel met het buitenland is voor Hongarije in snel tempo belangrijker geworden en we moeten ons hierop instellen."

Dit jaar zal van een inkomensgroei geen sprake zijn. Het streven van de autoriteiten is erop gericht de levensstandaard te handhaven en intussen de kwaliteit van het produktie-apparaat en de produkten te verbeteren. De verwachtingen worden negatief beïnvloed door de ervaringen van het afgelopen jaar, toen de agrarische produktie zelfs daalde en de groei van de industriële produktie bleef steken op 3,5 procent. Voor dit jaar wordt een industriële groei van 4 a 4,5 procent geraamd, aanzienlijk minder dan de groeicijfers van 6 à 8 procent van vroeger.

Om de economie efficiënter te maken probeert men de rol van de staat langzaam maar zeker terug te dringen. De staat heeft geen directe greep meer op de investeringsbeslissingen van de bedrijven. Indirect oefent ze echter nog altijd een grote invloed uit doordat ze de kredietverlening in eigen hand houdt. Die kredietverlening is er momenteel vooral op gericht bedrijven die exportgoederen maken te helpen.

Het meest spectaculair zijn de gebeurtenissen aan het prijzenfront. Jarenlang hinkte de prijsvorming in Hongarije op twee gedachten. Aan de ene kant was er de arbeidswaardeleer van Karl Marx en andere negentiende eeuwse economen die leert dat de waarde van een produkt gelijk is aan de hoeveelheid arbeid die je er voor de produktie in hebt moeten stoppen.
Anderzijds probeerde men met de prijsvorming bepaalde sociale doelen te bereiken, bijvoorbeeld een evenwichtige ontwikkeling van de economie. Met behulp van de computermodellen kan je berekenen hoe hoog de verschillende prijzen moeten zijn opdat het gedrag van consumenten en producenten zodanig wordt beïnvloed dat de gewenste uitkomsten uit de bus rollen. Daar heeft de arbeidswaardeleer niets mee van doen.
De inefficiency en de oliecrises van 1973 en 1979 maakten echter duidelijk dat geen van beide alternatieven een oplossing bood. Hongarije is met zijn 10 mln inwoners een klein land en net als Nederland is het sterk afhankelijk van de buitenlandse handel. Dat maakt het plannen van de economie er niet makkelijker op; tenslotte zijn in- en uitvoer en zeker de prijzen daarvan nauwelijks of niet te reguleren.

Twee prijshervormingen — eerst die van 1968, later die van 1979 — moesten er dan ook voor zorgen dat de binnenlandse prijzen min of meer in overeenstemming werden gebracht met die van de wereldmarkt. Dit is nu het geval voor veertig procent van de Hongaarse produktie. De landbouw valt daar niet onder omdat die moet worden beschermd tegen de concurrentie van buitenaf. Maar driekwart van de industriële produktie valt wel onder de nieuwe regeling. De energie werd 1 januari jongstleden zelfs 30 procent duurder.

Nog altijd is de COMECON voor Hongarije een belangrijker handelspartner dan het Westen, dat echter zijn achterstand aan het inhalen is. Vorig jaar nam de COMECON 55 procent van de Hongaarse buitenlandse handel voor haar rekening. De Sowjet-Unie is Hongarije's belangrijkste handelspartner. Het Westen was goed voor 36 procent, met West-Duitsland op kop. De resterende 9 procent bestond uit handel met de Derde wereld.

De pogingen van Hongarije om de binnenlandse prijzen voor een groot deel aan te passen aan die van de wereldmarkt kunnen ertoe leiden dat de handel met het Oostblok in moeilijkheden komt. Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse handel drukt het als volgt uit: ,,We zouden het aanvaardbaar vinden als we met de COMECON op eenzelfde manier handel zouden kunnen drijven als met het Westen".

Opvallend is dat over de handel met het Oostblok steeds weer gezegd wordt dat die gebaseerd moet zijn op ,,wederzijdse bijstand" terwijl die met het Westen is gegrondvest op ,,wederzijds voordeel". Een subtiel maar veelzeggend verschil. Wat het in de praktijk betekent, maakte een woordvoerder van de metaalfabriek Csepel duidelijk: in 1975 stopte Csepel de produktie van motorfietsen om die over te laten aan andere COMECON-landen en specialiseerde zich op bromfietsen en fietsen.

Bijna tweederde van de invoer van Hongarije bestaat uit grondstoffen en energiedragers. Uit de Sowjet-Unie wordt per jaar 6 a 7 mln ton olie ingevoerd terwijl één mln ton uit het Midden-Oosten (vooral Irak) komt.
Ondanks het feit dat energie voor Hongaarse ondernemingen per 1 januari 30 procent duurder is geworden is van besparing op het energieverbruik in bijvoorbeeld hotels en café's nog weinig te merken.

Weekblad 49ste jaargang No. 2531, pag. 31295-31310

Openingstoespraak *Janos Kadar*

Het partijcongres werd op 24 maart geopend met een rede, die werd uitgesproken door partijleider Kadar, die internationale vraagstukken en de economische situatie van Hongarije besprak. De volgende samenvatting van de toespraak van Kadar is afkomstig uit het *NRC/H'blad* van 25 maart.

Met groter enthousiasme dan was verwacht, heeft de Hongaarse partijleider Janos Kadar zich achter Moskou geschaard in de kwestie van de Russische inval in Afghanistan. Na Moskou's invasie, eind vorig jaar, was het in de officiële media van Boedapest aanvankelijk veelbetekenend stil en ook daarna leken de Hongaren de ,,broederlijke hulp'' van de Sowjet-Unie aan Afghanistan nogal sceptisch te bejegenen.

In zijn openingstoespraak tot het twaalfde congres van de Hongaarse socialistische arbeiderspartij zei Kadar echter dat de ,,revolutionaire krachten van het Afghaanse volk vastbesloten strijd leveren om de onafhankelijkheid van hun land te verdedigen tegen de contrarevolutionairen die geholpen en aangemoedigd worden door imperialisten.'' Kadar ging echter niet zover als de Sowjet-Unie en noemde niet Amerika, China en Pakistan als die imperialistische krachten die een Russisch militair ingrijpen in Afghanistan noodzakelijk maakten.

Wel hekelde hij de ,,reactionaire krachten'' die in verband met de gebeurtenissen in Afghanistan een algemene ,,anti-Sowjet, anticommunistische propaganda waren begonnen die gericht was tegen het socialistische sociale systeern''.

Kadar legde er de nadruk op dat Moskou zijn troepen zou terugtrekken wanneer de ,,redenen voor het verzoek en voor het verlenen van de hulp'' zouden ophouden te bestaan.

Kadar zei echter dat de internationale situatie realistisch bekeken moet worden waarbij de ,,factoren en feiten die werkelijk tellen'' in beschouwing moesten worden genomen. In dat licht wilde hij de CEVS-conferentie van Helsinki zien en de gunstige invloed die ontspanning in de wereld had. Volgens de Hongaarse partijleider zijn degenen die de huidige internationale spanning veroorzaken ,,verschillende imperialistische ıten die geïnteresseerd zouden zijn in bewapeningswedloop, gekant zijn tegen vrede en sociale vooruitgang en die direct na Helsinki hun aanvallen hebben gericht op het ontspanningsproces.

Maar in dat verband was Kadar wel zo voorzichtig om geen enkel Westers land, zelfs Amerika niet, met name te noemen. Wel noemde hij China, dat volgens hem geleid wordt door ,,nationalistische, hegemonistische aspiraties'' en dat samenspant met de ,,meest extremistische agressieve kringen van het internationale imperialisme.'' De Chinese leiders verweet Kadar dat hun politiek de internationale spanningen opvoert en dat de Chinese militaire actie in Vietnam de socialistische zaak grote schade had toegebracht.

Ook op directe wijze benadrukte Kadar, die sinds de opstand van 1956 Hongarije onafgebroken heeft geleid, zijn oprechte trouw aan de Sowjet-Unie. Hongarije blijft speciale betekenis hechten aan zijn relaties met de ,,socialistische landen'' en zal alles blijven doen om er voor te zorgen dat de ,,eenheid van de socialistische landen en hun politieke, economische, culturele en ideologische samenwerking'' wordt versterkt, zei de 67 jaar oude leider. Als basis voor de Hongaars-Russische vriendschap noemde Kadar de ,,eenheid van principes, socialistische doeleinden en fundamentele belangen''.

Met die uitspraken was de fundamentele oriëntatie van Hongarije op het gebied van de buitenlandse politiek nog eens bevestigd, een politiek die altijd doordrenkt is geweest van het besef dat Hongarije, gezien zijn geo-politieke situatie en zijn vrijwel volledig gebrek aan grondstoffen, nu eenmaal geen alternatief heeft voor zijn bondgenootschap met de Sowjet-Unie.

In dat licht moeten ook de opmerkingen van Kadar worden gezien dat tegen de ,,nietige minderheid'' die het om een of andere reden niet eens is met het socialistische systeem in Hongarije. vastbeslotener stappen moeten worden ondernomen.

Regime-critici in Hongarije zagen die uitlating echter allerminst als bedreigend, omdat het hun ervaring is dat het Hongaarse regime al jarenlang tamelijk coulant optreedt tegen mensen die het niet eens zijn met de leiders. Die zegslieden zien Kadars opmerkingen dan ook eerder als een ,,verplichte figuur'' tegenover Moskou dan als de voorhoede van een werkelijk scherper optreden van de Hongaarse autoriteiten tegen dissidente elementen.

Met grote belangstelling zagen de Hongaren tegemoet wat Kadar over de economie zou zeggen. Onder zijn leiding is sinds 1968 het Nieuw Economisch Mechanisme ingevoerd dat inhield dat de bedrijven grotere vrijheid krijgen bij hun planning en produktie. Dat systeem heeft de Hongaarse economie een grote stimulans gegeven, waardoor het land de laatste jaren tot een van de welvarendste van Oost-Europa is gaan behoren.

De internationale economische crisis heeft echter een forse terugslag gebracht en Hongarije gedwongen zijn produktie efficiënter te gaan organiseren om nog concurrerender te kunnen werken. Kadar legde dan ook sterke nadruk op de verbetering en de versterking van management en organisatie en waarschuwde dat als ondernemingen niet renderend werken, ze gesloten zullen moeten worden.

De economische politiek die Kadar voor de naaste toekomst in het vooruitzicht stelde, is er dan ook een van stabilisatie: de behaalde resultaten moeten gewaarborgd worden, de levensstandaard moet gelijk blijven en verbeteringen daarin zijn alleen mogelijk door realistische doeleinden vast te stellen voor het vijfjarenplan dat volgend jaar moet ingaan. Een van de moeilijkste problemen waar de Hongaarse economie op dit moment mee worstelt, is de prijsstelling. Kadar bezwoer, dat er een „organische verhouding'' moet zijn tussen de prijzen van de produktie en die van de consument.

Tot dat doel werden talloze eerste levensbehoeften in Hongarije zo zwaar gesubsidieerd dat de Staat de lasten daarvoor langzamerhand niet meer kan dragen. Daar wil Kadar nu verandering in brengen.

Afsluiting congres

Het congres werd op 27 maart afgesloten met de verkiezingen voor de leidende partijorganen, waarover in de aanhef verslag is uitgebracht.

De conclusies uit de congresbesprekingen werden samengevat door partijleider Kadar in zijn slottoespraak. Het verslag hiervan is eveneens afkomstig uit het *NRC/H'blad,* nu van 28 maart.

Kadar erkende dat de veranderingen in de politieke toponganen van het Land ,,belangrijk'' waren, maar tegelijkertijd legde hij er weer de nadruk op dat Hongarije de politiek die het tot nog toe heeft gevoerd op dezelfde manier maar m& grotere flexibiliteit zal voortzetten.

Kadar had in een twee-en-een-half uur durende geimproviseerde toespraak de meer dan 700 afgevaardigden in het congresgebouw met ironische opmerkingen herhaaldelijk tot uitbarstingen van gelach en applaus gebracht en kennelijk met het oog op de sterk in Hongarije levende gevoelens van onrust over de Russische inval m Afghanistan gezegd dat hij er ondanks de verslechtering van de internationale situatie, diep van overtuigd was dat er geen nieuwe wereldoorlog ma uitbreken „De mensheid is in staat om het uitbreken van een oorlog te verhinderen,'' zo zei de Hongaarse partijleader.

In een duidelijke poging tegenover het Westen verzoenende geluiden te laten horen zei Kadar dat het beperken van de strategische bewapening met alken in het belang was van de Sowjet-Unie en haar bondgenoten ,,De Verenigde Staten en alle landen van de wereld zijn erin geïnteresseerd het bewapeningsevenwicht op een lager niveau te handhaven. Het is in het belang van ons allemaal dat elke staat en elk volk nch veilig voelt''. Nadat Kadar had opgemerkt dat het ,,belangrijk is om betrouwbaar te zijn in internationale aangelegenheden'' en, kennelijk doelend op de gebleken verdeeldheid in het Westerse kamp en de Europese kritiek op Carter daaraan toevoegde: „Ik zal hier geen namen noemen, want ik wil geen problemen binnen de NAVO veroorzaken'', barstte de zaal m gelach uit.

Tegelijkertijd betuigde de Hongaarse partijleider zijn trouw aan de Sowjet-Unie toen hij zei dat Hongarije ,,oprecht zijn verplichtingen aan het Warschaupact zal vervullen (..) Degenen, met wie wij die betrekkingen hebben, zijn zich ervan bewust en in dit opzicht kunnen wij hen ook wat de toekomst betreft geruststellen''.

Een steek onder water had Kadar voor Roemenië, toen hij het over de nationaliteitenkwestie had. In Hongarije heerst grote verontwaardiging over de manier waarop Roemenië de belangrijke Hongaarse minderheid in Transsylvanië behandelt, die, n& zoals de Duitse minderheid in Roemenië, ernstig wordt gediscrimineerd. Over de, overigens zeer kleine, minderheden in Hongarije zei Kadar dat die alle rechten genieten net zoals de Hongaren, en dat ze in welvaart leven. „We hopen dat de Hongaren die buiten onze grenzen leven dat ook doen.''

De ontvangst door Kadar op 26 maart van een aantal niet-partijleden, leek eveneens bedoeld om de Hongaarse ontevredenheid over de Roemeense behandeling van de Hongaren tot uitdrukking te brengen. Bij die gelegenheid sprak Kadar namelijk uitgebreid met de meest befaamde Hongaarse schrijver, Gyula Ilyes, die in zijn boeken en in artikelen vaak op aangrijpende manier heeft geschreven over het lot van Hongaren in Roemenië

Net als in zijn openingstoespraak, benadrukte Kadar weer sterk de noodzaak dat de partij in harmonie moet leven met niet-partijleden en hij herinnerde in dat verband eraan dat de partij het „mtuurlijk en normaal" vindt dat allerlei topfuncties in het maatschappelijke leven, behalve in de partij worden vervuld door niet-partijleden.
In alle Oosteuropese landen, vooral in de Swwjet-Unie, is iets dengelijks ondenkbaar en is het partijlidmaatschap een eerste voorwaarde voor het bekleden van een verantwoordelijke positie. In Hongarije zijn echter verscheidene voorbeelden te vinden van niet-partijleden die bijvoorbeeld hoofdredacteur zijn van invloedrijke persorganen.
„Ongeacht de vraag of zij partijlid zijn of niet, ongeacht ook hun wereldvisie en hun beroep is het Hongaarse volk het eens met de fundamentele doeleinden van het socialisme en is het bereid om te werken aan de vervulling daarvan," meende Kadar.
Sprekend over economische vraagstukken, die dit partijcongres hebben beheerst — de omschakeling van de Hongaarse economie op een rationeler basis en de organisatie langs efficiëntere lijnen heeft al geleid tot het niet vervullen van een vijfjarenplan en tot grote prijsverhogingen van eerste Levensbehoeften in Hongarije — benadrukte de Hongaarse partijleider dat efficiëntie, originaliteit van aanpak en kwaliteit op de eerste plaats zouden moeten komen.
De mate waarin de economie kan groeien, zo zei hij verder, zal daardoor bescheidener moeten zijn, maar de handhaving van bet levenspeil op het huidige niveau zal voor de toekomst moeten zorgen voor een snellere ontwikkeling.
Een probleem was echter, zo zei Kadar, dat de regeringsbesluiten over verhoging van de efficiëntie vaak niet allemaal werden uitgevoerd. Maar, aldus de leider van de Hongaarse communistische en dus principieel atheïstische partij. „Ik put soms troost uit het feit dat Mozes duizenden jaren gebeden van de berg kwam met tien geboden en dat zelfs het eerste daarvan nog niet is vervuld.
Over de betekenis van de congresbesluiten schreef The Financial Times van 1 april nog het volgende:
In het begin van de jaren zeventig waren er in de Hongaarse partijleiding conflicten van voorstanders van ingrijpende economische hervormingen met dogmatische hardliners, die samen met het Kremlin intrigeerden tegen economische hervormingen en culturele verscheidenheid. Dit noodzaakte tot concessies.
Sindsdien zijn de hardliners geruisloos verwijderd naar minder machtige functies of zijn zij uit eigen beweging verdwenen. Daardoor betekent het recente Twaalfde Partijcongres het definitieve eind van een periode. Nog nooit heeft, aldus een Hongaars econoom, een partijcongres zo openlijk voor het primaat van de economie gekozen.
Vijf jaar geleden kon Kadar nog aan het partijcongres meedelen dat het reële inkomen per hoofd van 1970 tot 1975 met 25% was gestegen en de verwachting uitspreken dat in de periode 1975-1980 er nogmaals een stijging van 23-25% zou komen. Vorige week moest Kadar toegeven dat de stijging slechts 9% had bedragen en dat deze tijdens de duur van het komende vijfjarenplan hoogstens 6% zou zijn. Dit betekent voor de bevolking een stagnatie in de stijging van de levensstandaard. (NR C/H'blad, NZZ, Le Monde, The Financial Times)

INTERNATIONALE ZAKEN

OPEC

BIJEENKOMSTEN IN 1978 EN 1979.
PRIJSBELEID

Op pag. 164/2 e.v. - 1979 is in detail verslag uitgebracht over de OPEC-vergaderingen in 1977 alsmede over het beleid van deze organisatie van olie-uitvoerende landen m.b.t. de verkoopprijs van ruwe olie. Tevens zijn daar enige opmerkingen gemaakt over de bijeenkomsten van de OPEC in 1978.

Hierna volgt in meer detail een verslag van de ontwikkelingen in 1978 en 1979.

Bijeenkomst over strategie op lange termijn

In de Saoedi-Arabische zomerhoofdstad Taif, bij Mekka, heeft op 6 en 7 mei 1978 een speciale ministersbijeenkomst van de OPEC plaatsgevonden, die was gewijd aan kwesties van lange termijn strategie, waarover i.h.a. op de normale OPEC-bijeenkomsten niet wordt gesproken.

Het voorstel tot deze bijeenkomst was afkomstig van Venezuela. Aanleiding voor het beleggen van deze vergadering was de voortdurende waardedaling van de Amerikaanse dollar, de munt, waarin de prijs van ruwe olie wordt voldaan.

Na de reguliere OPEC-bijeenkomst van dec. 1977 in Caraballeda in Venezuela, waarop men het over een nieuwe prijs niet eens had kunnen worden, waardoor de prijs in de praktijk ongewijzigd bevroren bleef (pag. 166/1 - 1979), werden de olieproducerende landen geconfronteerd met een achterblijvende vraag naar olie, een neerwaartse druk op de prijzen en verminderende opbrengsten, o.m. door de waardedaling van de dollar.

In het eerste kwartaal van 1978 werd er door een aantal lidstaten druk uitgeoefend in de richting van een bijzondere vergadering van de OPEC om een nieuwe formule voor de vaststelling van de prijs van ruwe olie in overweging te nemen, die gebaseerd zou zijn op een „mand" van valuta's, en niet langer op de dollar alleen. De belangrijkste landen, die dit verlangden, waren Koeweit, Irak en de Verenigde Arabische Emiraten. Verzet tegen dit verlangen werd geboden door Saoedi-Arabië, dat hierin werd gesteund door Iran.

Saoedi-Arabie en Iran waren wel van mening, dat druk moest worden uitgeoefend op de regering van de VS om stappen te ondernemen om de waarde van de dollar te handhaven, maar zij waren ernaast van overtuigd, dat enigerlei stap om de olieprijs anders dan in dollars uit te drukken een zeer ondermijnend effect op de Amenkaanse munt zou hebben met zwaarwegende consequenties voor de wereldeconomie.

Op 18 april 1978 werd in het OPEC-hoofdkwartier in Wenen meegedeeld, dat de bijzondere vergadering de volgende maand in Taif gehouden zou worden. In een eerder stadium waren vroegere data genoemd voor deze bijeenkomst, die oorspronkelijk in Genève belegd zou worden Het uitstel van de vergadering en de verlegging naar Taif wenden toegeschreven aan Saoedische pressie, omdat de regering van dat Land enerzijds bezorgd was over de schade, die de dollar zou kunnen oplopen door een „haastige beslissing" over de rol van deze munt — Saoedi-Arabië heeft omvangrijke investeringen in de VS —, en anderzijds graag goede betrekkingen met de VS wilde handhaven, o a. met het oag op militaire aankopen in dat land.

De vergadering vond uiteindelijk op 6 en 7 mei plaats in Taif. Zij besloot een commissie in te stellen van zes ministers uit lidstaten — Saoedi-Arabië, Iran, Irak, Venezuela, Koeweit en Algerije — die een studie zou moeten verrichten over de strategie van de OPEC op lange termijn op het gebied van prijzen en produktie.

51-*ste* OPEC-conferentie

Van 17-19 juli 1978 werd in Genève de 51-ste officiële OPEC-conferentie gehouden. Ondanks verlangens naar een prijsstijging, met name afkomstig uit Irak, Libië en Algerije, besloot de conferentie de bevriezing van de olieprijs op $ 12,70 per vat tot het eind van 1978 te handhaven.

In het communiqué, dat over de bijeenkomst werd uitgegeven op 19 juni werd van prijzen geen melding gemaakt. Gezegd werd, dat de „situatie m.b.t. de fluctuaties in de internationale wisselkoersen", waarover „diepe zorg" werd uitgesproken, verwezen was naar een „comité op hoog niveau van experts" onder voorzitterschap van de olieminister van Koeweit, sheik Ali Khalifa al Sabah.

Na afloop van de 51-ste conferentie vond de constituerende vergadering plaats van de speciale commissie van zes landen, die op de bijeenkomst in Taif in het leven geroepen was.

Aan het slot hiervan verklaarde de toenmalige Venezolaanse minister

van mijnbouw en koolwaterstoffen, Valentin Hernandez Acosta, dat de commissie er voorstander van was discussies op lange termijn te openen over vraagstukken van voorraad- en prijsvorming met de belangrijkste olie-invoerende landen.

De commissie van experts over de fluctuaties van de wisselkoersen kwam voor de eerste maal bijeen in Londen van 14-17 juli 1978. De vergadering werd bijgewoond door meer dan 30 financiële experts, afkomstig uit alle lidstaten behalve Algerije.

Aansluitend hieraan vergaderde de ministeriële commissie voor de strategie op lange termijn.

Over geen van beide bijeenkomsten werd een officiële verklaring uitgegeven, maar Westerse bronnen wisten te melden, dat de commissie voor de wisselkoersen de aanbeveling gedaan had een ,,mand" van valuta's in te stellen om de olieprijzen in uit te drukken.

Sheik Khalifa al Sabah, op dat moment voorzitter van de OPEC-conferentie, had de bevoegdheid om over dit onderwerp een speciale OPEC-bijeenkomst te beleggen. Hij zou er echter door de Saoedische minister van oliezaken, sheik Yamani, en de toenmalige Iraanse minister van financiën en economische zaken, Mohammed Yeganeh, van op de hoogte zijn gebracht, dat zij zich tegen het bijeenroepen van een dergelijke conferentie zouden verzetten.

Op 20 aug. gaf sjeik Yamani een verklaring uit, waarin hij herhaalde, dat Saoedi-Arabië voorstander bleef van het hanteren van de dollar als betaalmiddel voor olie. Daarnaast echter maakte hij een voorstel publiek, dat hij op de bijeenkomst in mei in Taif gedaan zou hebben, tot een geleidelijke verhoging van de olieprijzen.

Iets eerder, op 10 aug., had de toen nog regerende sjah van Iran laten blijken eveneens voorstander te zijn van een prijsverhoging aan het eind van het jaar.

52-ste OPEC-conferentie

De 52ste OPEC-conferentie vond plaats op 16 en 17 dec. 1978 in Aboe Dhabi. Voorafgaand aan deze vergadering hadden Saoedi-Arabië en andere ,,gematigde" leden van de OPEC zich ervoor ingespannen om de basis te leggen voor een compromis, waardoor op de eigenlijke conferentie een confrontatie met de meer militante leden, zoals die zich op eerdere bijeenkomsten had voorgedaan, vermeden zou kunnen worden.

De voornaamste elementen van het compromis werden afgerond op een vergadering van de Organisatie van de Arabische olie-uitvoerende landen OAPEC (de zeven Arabische leden van de OPEC plus Egypte, Bahrein en Syrië) op 12 dec. in Aboe Dhabi.

Het compromis bestond hierin, dat Saoedi-Arabië akkoord ging met de minimale prijsverhoging voor 1979, die voor de meer militante leden aanvaardbaar was, terwijl deze leden instemden met het Saoedische voorstel, dat deze prijsverhoging met geleidelijke stappen in de loop van het jaar tot stand moest worden gebracht. Ook toonden deze leden zich bereid af te zien van actie op het punt van het uitdrukken van de prijs van olie in dollars.

Op de OPEC-conferentie zelf werd besloten de olieprijs in 1979 met een gemiddelde van 10% te verhogen.

In het communiqué over de bijeenkomst werd gezegd, dat deze prijsverhoging onvoldoende was om het verlies aan inkomsten als gevolg van de inflatie en de waardevermindering van de dollar goed te maken.

Zij hadden evenwel tot deze gematigde prijsverhoging besloten om de wereldeconomie te helpen verder te groeien, alsmede om steun te verlenen aan de inspanningen de Amerikaanse dollar te versterken en de inflatie tot staan te brengen.

De conferentie had verder besloten de prijsverhoging toe te passen in vier afzonderlijke, maar cumulatieve verhogingen van één per kwartaal: 5% op 1 januari 1979, 3,809% op 1 april, 2,294% op 1 juli en 2,691% op 1 oktober.

De gemiddelde prijs voor 1979 zou daarmee komen op $13,335 per vat, terwijl de uiteindelijke prijs in het vierde kwartaal van 1979 zou uitkomen op $14,542, iets meer dan 14,5% boven de prijs van dec. 1978.

De conferentie maakte daarbij het voorbehoud dat, mochten inflatie en onzekerheden van de wisselkoersen aanhouden, en zouden aldus de inkomsten van de lidstaten worden aangetast alsmede de verspilling van de kostbare maar eindige olie worden aangemoedigd, de OPEC-landen het geboden zouden achten om volledige vergoeding voor de inflatie en de depreciatie van de dollar te vinden.

Een andere beslissing van de conferentie was de benoeming op 16 dec. van René G. Ortiz tot secretaris-generaal als opvolger van Ali Mohammed Jaidah.

Ortiz was tot het moment van zijn benoeming de voornaamste adviseur van het ministerie van natuurlijke en energiebronnen van Ecuador en hij had een voorname rol gespeeld in de Ecuadoriaanse activiteiten binnen de OPEC.

Een belangrijke beginselbeslissing van de conferentie, die in het communiqué niet werd genoemd, maar waarover w d in de pers werd bericht, was het om de prijsverschillen te vergroten tussen lichtere en zwaardere soorten olie.

Sjeik Yamani legde op 17 dec. een verklaring af, waarin hij er bij de oliemaatschappijen en de belangrijkste olie-invoerende landen op aandrong meer te investeren in raffinaderijen, die de zwaardere soorten olie kunnen verwerken, aangezien die relatief goedkoper zouden worden dan de lichtere soorten.

Hoewel de voorgenomen prijsverhoging de eerder geuite verwachtingen niet te boven ging, werd zij in de geïndustrialiseerde landen krachtig bekritiseerd.

In de VS gaf het Witte Huis op 17 dec. 1978 de volgende verklaring uit: „Wij betreuren de beslissing van de OPEC en hopen, dat zij opnieuw in overweging genomen zal worden, voordat de nieuwe stappen in de praktijk gebracht zullen worden De condities op de markt rechtvaardigen niet prijsverhogingen m een dengelijke omvang, aangezien de huidige krapte in de wereldoliemarkt een tijdelijke toestand is, die geen weerspiegeling vormt van de onderliggende vraag. Deze grote prijsverhoging zal programma's tot handhaving van het herstel van de wereldeconomie en de vermindering van de inflatie belemmeren. De verantwoordelijkheid voor het succes van deze programma's wordt gedeeld door de olieproduoerende landen."

Er werd gemeld, dat de OPEC-beslissing tat aanvaarding van een systeem van gefaseerde prijsverhoging een bijzonder voorwerp van zorg voor de geïndustrialiseerde landen vormde Dit werd gezien als een mogelijke voorloper voor de introductie van een systeem van automatische aanpassing van de olieprijzen aan een inflatie-index.

Aan de andere kant waren er ook regeringen, waaronder de Franse, die het besluit t& geleidelijke prijsverhoging verwelkomden, omdat dat een soepeler aanpassing aan de prijsverhoging mogelijk maakte

De nieuwe secretaris-generaal van de OPEC, René Ortiz, wees op 18 dec. in een verklaring alle kritiek op de beslissingen van de conferentie van de hand. ,,Die landen, die voorbehouden hebben over onze beslissing, zouden zich moeten re&-seren, dat wij aan het bouwen zijn voor de toekomst van onze volkeren."

In een interview met het officiële persagentschap van Koeweit beschreef Ortiz op 21 dec. de voorgenomen prijsverhoging als een „zeer gematigde en verantwoordelijke stap", die gedaan was „na een diepgaande studie van de economische situatie in zowel de geïndustrialiseerde als in de OPEC-naties" en hij voegde daaraan toe, dat door de OPEC-ministers verdere stappen gedaan zouden kunnen worden, op enigerlei tijdstip, „indien de internationale economie snel achteruit gaat".

Sjeik Yamani zei op 21 dec., dat de kritiek uit de geïndustrialiseerde landen ongerechtvaardigd was en dat de verhoogde olieprijs een „krachtige aansporing zou geven tot exploratie in nieuwe gebieden".

Het Sowjet-persbureau Tass beschreef op 17 dec. de prijsverhoging als een „legitieme daad van vergelding tegen het wereldkapitalisme", volgend op de erosie van de reële waarde van olie in de 18 maanden, waarin de OPEC-prijs onveranderd gebleven was.

Opwaartse druk op prijzen. Ingelaste OPEC-conferentie

In het eerste kwartaal van 1979 vond er door verschillende oorzaken een opwaartse druk op de olieprijzen plaats, ondanks het feit, dat de produktie toen hoger lag dan in het eerste kwartaal van 1978.

Voor een deel werd dit veroorzaakt door het vrijwel geheel uitvallen van de Iraanse produktie, die in de olie-importerende landen aanleiding gaf tot het aanleggen van grotere voorraden. Daarnaast was een belangrijke factor de strenge winter van 1978–1979.

Dit leidde in eerste instantie tot flink verhoogde prijzen op de z.g. spot-markten, waar de olie vrij wordt verhandeld. Hier stegen de prijzen tot $ 18,60 per vat (tegen een officiële prijs van $ 14,10). Dit bracht meerdere olie-uitvoerende landen ertoe toeslagen te leggen op de officiële prijs.

Saoedi-Arabië had in het begin van 1979 zijn produktieplafond verhoogd met 1 mln vaten per dag ter compensatie van de uitgevallen Iraanse olie. Het beschouwde dit als een vooruitlopen op toekomstige produktie en vroeg daarom voor deze tranche van de produktie de prijs, die voor het vierde kwartaal was vastgesteld, nl. $14,542 per vat.

Op 15 febr. werd door Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten als eerste aangekondigd, dat een algemene toeslag zou worden gelegd op alle geproduceerde olie, variërend van 6,8 tot 7,2%, naar gelang de soort.

Andere olieproducerende staten volgden dit voorbeeld. Op 19 febr. werd gemeld, dat Algerije met cliënten onderhandelde over een prijsverhoging m.i.v. 1 april van 15 tot 20%. Libië kondigde op 22 febr. een onmiddellijke prijsverhoging van 5% aan. Venezuela legde op 26 febr. een toeslag van $ 1,20 op elk verkocht vat olie, oorspronkelijk m.i.v. 1 maart, maar later, om contractuele redenen uitgesteld tot 1 april. Eveneens op 26 april kondigde Koeweit een toeslag aan van $ 1,20, teruggedateerd tot 20 febr. Sjeik Ali Khalifa al Sabah verklaarde daarbij, dat deze toeslag elke maand opnieuw bekeken zou worden in het licht van de condities van de markt.

Begin maart kondigde Ecuador heronderhandelingen aan over de olie-uitvoercontracten „om rekening te houden met de wereldmarktprijzen". Verder legde Irak m.i.v. 1 maart een toeslag op van $ 1,20 per vat. Libië verhoogde zijn toeslag tot $ 1,38 per vat m.i.v. 1 maart en kondigde daarnaast „om technische redenen" een korting aan in de voorziening met olie voor bepaalde contracten m.i.v. 1 april. Venezuela kondigde prijsverhogingen aan tot 45% m.i.v. 1 april voor de uitgevoerde geraffineerde produkten. Van Algerije werd gemeld, dat het het niveau van de toeslag, die het m.i.v. 1 april wilde invoeren, drastisch had verhoogd, terwijl het van de oliemaatschappijen een korting van 10 tot 15% in de aankopen vroeg.

M.b.t. Indonesië werd bericht, dat het zijn Japanse cliënten in het tweede kwartaal met 10% in de leveranties zou korten en Nigeria informeerde zijn cliënten over een voorgenomen toeslag van $ 2,50 per vat m.i.v. 1 april.

In maart werd geschat, dat tot 45% van de OPEC-olie werd uitgevoerd tegen prijzen, die hoger lagen dan die, welke officieel voor het eerste kwartaal van 1979 waren vastgesteld.

Met het oog op deze prijsontwikkeling was reeds in febr. 1979 besloten op 26 maart in Genève een speciale OPEC-conferentie bijeen te roepen. Op aandrang van Saoedi-Arabië was in eerste instantie besloten, dat deze bijeenkomst een raadplegend karakter zou hebben, zodat hij niet de prijsbesluiten van dec. 1978 zou kunnen herzien.

In de loop van maart echter oefenden een aantal OPEC-landen druk uit om de conferentie een officiële status te geven. Onder deze landen bevonden zich Algerije, Libië en Irak, maar nu ook Iran onder de nieuwe revolutionaire regering. Onder het bewind van de sjah was Iran een van de meer gematigde landen geweest.

Sjeik Yamani van Saoedi-Arabië verklaarde op 25 maart, dat Saoedi-Arabië weliswaar geen druk zou uitoefenen in de richting van een formele prijsverhoging door de OPEC, maar dat hij wel verwachtte, dat de olieprijzen in ieder geval zouden stijgen in antwoord op de marktontwikkelingen, ongeacht het beleid van de OPEC.

Op 26 maart besloten de afgevaardigden unaniem de status van de conferentie te veranderen van een raadplegende in één met beslissingsbevoegdheid.

De conferentie besloot „ondanks de grote kloven, die op het moment bestaan tussen prijzen, die voorkomen in de open markt en de officiële verkoopprijs van de OPEC (...), alleen een gematigde en bescheiden aanpassing van de prijs te doen plaatsvinden door de prijsaanpassing van het vierde kwartaal 1979, waartoe besloten was op de 52-ste vergadering van de conferentie in Aboe Dhabi in dec. 1978, naar voren te halen en toe te passen m.i.v. 1 april 1979. De toepassing van deze aanpassing op de ruwe olie op de markt zou zijn prijs brengen op $14,546 m.i.v. 1 april 1979. Buiten deze aanpassing wordt het aan elke lidstaat overgelaten om aan zijn prijs marktpremies toe te voegen, die het gerechtvaardigd lijken in het licht van zijn eigen omstandigheden.

Dit besluit betekende een prijsverhoging van ruim 9% per 1 april 1980 in plaats van de 3,8%, waartoe oorspronkelijk besloten was. Het betekende ook, dat de gemiddelde prijsstijging in 1978 ong. 12,1% zou zijn in plaats van 10%, als deze prijs het hele jaar gehandhaafd zou blijven. Evenwel, het besluit het aan elke lidstaat over te laten naar discretie toeslagen op te leggen, maakte duidelijk, dat de officiële OPEC-prijs voortaan een bodemprijs zou zijn en dat de reële toegepaste prijs sterk door krachten op de vrije markt beïnvloed zou worden.

Gemeld werd nog, dat Saoedi-Arabië, dat zelf geen toeslagen zou opleggen, ermee akkoord ging, dat andere lidstaten dit wel zouden doen. Daarmee zou voorkomen zijn, dat de OPEC-prijs verhoogd zou worden tot $ 17,50 per vat.

EG

COMMISSIEVOORSTEL VOOR ENERGIE

De Europese Commissie heeft d.m.v. een mededeling een aanzet willen geven voor een gemeenschappelijke energiestrategie.
Het stuk bevatte enkele voorstellen om tot een goed EG-beleid te komen; er wordt gepleit voor een grotere harmonisatie op het terrein van de energieprijzen in de Gemeenschap.
De Commissie zegt dat, ondanks de duurder geworden ruwe olie, de prijs van de olieprodukten de verbruiker geen volledig beeld geeft van de noodzaak voor de Gemeenschap om de afhankelijkheid van de invoer van olie te beperken.
Momenteel dragen de verschillende fiscale maatregelen van de lidstaten in geringe mate bij tot een grotere onafhankelijkheid van de Gemeenschap. Zo zijn namelijk delen van de stijging van de olieprijzen voor rekening gebracht van de nationale begrotingen. In een meer recent verleden zijn bepaalde lidstaten tot de conclusie gekomen. dat de prijsverhogingen direct aan de verbruiker moeten worden doorberekend; sommige landen hebben hier enig succes mee geboekt. ,,Dit vormt een essentiële eis voor een communautair energiebeleid," zegt de Commissie.
Een geleidelijke harmonisatie van de energieprijzen en de fiscale maatregelen daaromheen binnen de Gemeenschap is van wezenlijk belang, vindt de Commissie. Zij weet dat het hier. om een moeilijk proces zal gaan, maar het is onontbeerlijk en moet bijdragen tot de bundeling van de economische oogmerken in de Gemeenschap.
De investeringen van de lidstaten in verschillende vormen van energie verschillen aanzienlijk. De EG-landen hebben het voornemen om in de periode van 1980 tot 1990 in totaal meer dan 400 miljard Europese rekeneenheden (1 ERE is f 2,64) te besteden op het domein van de energie, overeenkomende met 2% van het bruto nationaal produkt van de Gemeenschap. Volgens de huidige plannen zal de bijdrage uit gemeenschapsmiddelen in deze investeringen gering zijn.
De Commissie gelooft dat veel meer moet worden geïnvesteerd dan nu wordt overwogen. Het grootste deel van de bijkomende investeringen dient uit nationale bronnen te worden verkregen, aldus de mededeling aan de Raad. De Commissie wijst erop, dat de mogelijkheden van de lidstaten voor dergelijke investeringen uiteenlopen. Daardoor bestaat het gevaar dat de economische en sociale verschillen binnen de Gemeenschap extra worden vergroot ten nadele van de verwerkelijking van het Verdrag van Rome. De moeilijkheden kunnen worden ondervangen door een uitgebreider gemeenschappelijk programma voor steunverlening aan investeringen, ten einde een gemeenschappelijk energiebeleid binnen en buiten de Gemeenschap te bevorderen.
De oogmerken daarvan zouden afhankelijk zijn van de algemene noodzaak om de energiebesparing te bevorderen; de investering in beproefde technieken moet worden aangemoedigd en die in meer geavanceerde technologieën worden bevorderd.
De Commissie gelooft, dat de industrie over het algemeen in staat is op het gebied van de energie in haar eigen financiering te voorzien. Maar er is toch een grote behoefte aan aanvullende financiële steun. Die steun kan verschillende vormen aannemen.

Financiering

Totdat een duidelijker inzicht is gekregen in de omvang van het vereiste kapitaal zou het volgens de Commissie voorbarig zijn enige conclusie te trekken over de financieringsmethode. Maar wèl zijn alvast enkele mogelijkheden bekeken. Indien moet worden gekozen tussen enige vorm van een gemeenschappelijke energiebelasting, zou het in de ogen van de Commissie de voorkeur verdienen:

– een systeem in te voeren dat administratief gezien eenvoudig is en gemakkelijk kan worden toegepast, dat de minste politieke en beleidsmoeilijkheden veroorzaakt en snel kan worden ingevoerd;

– verwikkelingen met derde landen te voorkomen;

– zeker te stellen dat de belasting de vorm zou aannemen van eigen inkomsten van de Gemeenschap, waarbij de opbrengsten direct toevloeien aan de begroting van de Gemeenschap.

De voornaamste mogelijkheden — die elkaar niet uitsluiten — bestaan in het invoeren van een belasting op het energieverbruik, hetzij in al zijn vormen, hetzij op olie of specifieke olieprodukten; een belasting op de energieproduktie in het algemeen of op olie in het bijzonder; een recht of heffing op invoer ofwel van energie in het algemeen ofwel van olie en specifieke olieprodukten. De Commissie zal de Raad een gedetailleerd onderzoek voorleggen van de eventuele financiële mogelijkheden voor het heffen van gemeenschapsbelastingen op energie.

Partners

De Europese Commissie acht het van het hoogste belang de voornaamste industriële en handelspartners te raadplegen om van hen gedaan te krijgen, dat zij vergelijkbare activiteiten ondernemen. Duidelijk moet worden gesteld, dat het initiatief erop gericht is de al openlijk door de OPEC-landen voorgestane beleidslijnen om het olieverbruik te beperken en de levensduur van de reserves te verlengen, te bevorderen.

Conclusie

In haar conclusie bij de mededeling aan de Raad zegt de Commissie, dat de energie zo'n belangrijke factor in de economie is, ,,dat een daadwerkelijke gemeenschappelijke markt in het kader van de doelstellingen van de verdragen te nauwernood kan worden opgebouwd zonder gemeenschappelijke beleidslijnen in de energiesector. Wij stellen derhalve voor te streven naar een geleidelijke harmonisatie van de energieprijzen en belastingen om deze afwijkingen weg te werken en de Gemeenschap de middelen ter beschikking te stellen die zij nodig heeft voor een macro-economisch beheer''.

Kritiek uit Parlement

Vlak voordat de mededeling van de Commissie openbaar werd gemaakt, oefenden enkele leden van de commissie voor energie en onderzoek uit het Europees Parlement kritiek uit op de Europese Commissie. De Westduitser Muller-Hermann (christen-democraat) stelde, dat het gemeenschappelijke energiebeleid geen vorderingen maakt, doordat de Europese Commissie haar rol van initiatiefneemster en uitvoerend orgaan niet nakomt.
Dr. Guido Brunner, in de Commissie in het bijzonder verantwoordelijk voor het energiebeleid, verklaarde toen, dat slechts langzaam vorderingen worden gemaakt. Er moet rekening worden gehouden met de veelvuldige belangen en de verschillen in de lidstaten. De heer Brunner verklaarde te hopen, dat de Raad van ministers een oriënterend debat over het energiebeleid mogelijk zal maken.
Tijdens de medio maart gehouden vergadering van de parlementaire commissie met dr. Brunner werd mevrouw Hanna Waltz (christen-democraat, Duitsland) herkozen tot voorzitter van die commissie. (Europa van Morgen)

SAMENWERKINGSOVEREENKOMST ASEAN - EG

Op 7 maart is in de Maleisische hoofdstad Kuala Lumpur de overeenkomst tot economische samenwerking tussen de EG en de landen van de Associatie van Zuid-Oost-aziatische landen (Indonesië, de Filippijnen, Singapore en Thai-

Een beeld van de ondertekeningsplechtigheid in Kuala Lumpur: v.l.n.r. de Britse minister van buitenlandse zaken Lord Carrington, de minister van buitenlandse zaken van Singapore, S. Rajaratnam, zijn Indonesische collega Mochtar Kusumaatmadja en de Italiaan Attilio Ruffini.

land) door de ministers van buitenlandse zaken van de veertien landen ondertekend.

Het is een kaderovereenkomst, die alle terreinen van economie en handel bestrijkt. Zoals commerciële samenwerking: afbreken van handelsbelemmeringen, maatregelen tot bevordering van de handel en overleg op alle gebieden waar die handel op de een of andere manier belemmerd wordt. Daarnaast bevordering van industriële investeringen (ook op het gebied van de mijnbouw, zeer belangrijk voor een grondstoffenarm gebied als de EG) en technologische samenwerking. De overeenkomst bestrijkt eveneens de ontwikkeling van de Zuid-Oostaziatische regio waarmee met name ontwikkelingssprojecten worden bedoeld.

De samenwerking tussen de EG en ASEAN in een wat meer geïnstitutionaliseerde vorm dateert van juni 1972 toen de ASEAN-landen een speciaal coördinatie-comité oprichtten, waarin zitting namen de ministers van Handel en het ASEAN-Brussels Committee, bestaande uit de ambassadeurs van die landen. Dat leidde tot de opzet van een Joint Study Group waarin vertegenw-oordigers van de ASEAN-regeringen en van de Europese Commissie deel uitmaken. Die groep is zeer actief geweest. Het mondde tenslotte uit in een ministersvergadering van de veertien landen in november 1978 in Brussel (pag. 812/3-'78). Op die vergadering werd- besloten te gaan onderhandelen over de overeenkomst, die nu in Kuala Lumpur getekend zal worden. Opmerkelijk is hoe snel men het eens werd. Volgens de voorzitter van het ASEAN-Brussels Committee is het waarschijnlijk een wereldrecord. De zaak was dan ook grondig voorbereid in de diverse hoofdsteden en bovendien werd daarmee bewezen dat wanneer landen echt iets willen de tijdsfactor een kleinigheid wordt.

Centraal punt van de samenwerking zal het Joint Cooperation Committee worden dat tenminste één keer per jaar vergadert om prioriteiten te stellen in de ontwikkeling van de betrekkingen en een forum voor overleg zal zijn tussen de partijen.

Ook tussen het Europees Parlement en de ASEAN Interparliamentary Organisation zijn de betrekkingen steeds hechter geworden. De Aziaten zijn in 1975 en in 1979 bij hun collega's in Straatsburg geweest. De Europese vertegenwoordigers brachten in 1975 een tegenbezoek en zullen in sept. 1980 wederom naar Zuid-Oost Azië gaan. Het ligt in de lijn der verwachtingen dat deze wederzijdse contacten in de toekomst een permanente vorm zullen krijgen.

Gemeenschappelijke verklaring over Sowjetoptreden in Afghanistan en andere politieke kwesties

Ter gelegenheid van de ondertekening van het verdrag in Kuala Lumpur is een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven waarin, een unicum, uitspraken werden gedaan en stelling genomen werd m.b.t. actuele politieke kwesties.

N.a.v. de Sowjetrussische interventie in Afghanistan werd verklaard dat de veertien ministers „diep bezorgd" waren over de „openlijke gewapende inmenging door vreemde mogendheden in twee niet-gebonden Aziatische landen, namelijk de voortdiirende Vietnamese interventie in Cambodja en de Sowjet militaire interventie in Afghanistan. Zij betreurden ten zeerste de gewapende interventie in deze twee landen ,,die dit gemeen hebben dat vreemde mogendheden door gebruik van geweld, in flagrante strijd met het internationale recht en daarbij de internationale vrede en veiligheid bedreigend, kleine onafhankelijke landen hun wil opleggen".

In overeenstemming met de resoluties van de Algemene Vergadering van de VN bepleitten zij ,,een spoedige terugtrekking van de vreemde strijdkrachten uit Cambodja en Afghanistan".

De uitdrukking ,,bedreiging van de internationale vrede en veiligheid" (deze term wordt in hoofdstuk 7 van het Handvest ingevoerd, als grond waarop de Veiligheidsraad sancties kan uitvaardigen tegen een lidstaat) kwam voor in de rede van de Maleisische premier Datuk Hussein bin Onn, maar niet in de rede van de Italiaanse voorzitter van de EG-ministerraad Attilio Ruffini.
Ruffini had in zijn speech bij de ondertekeningsplechtigheid Cambodja en Afghanistan niet genoemd, maar in het algemeen gezegd dat de internationale situatie ,,niet langer verontrustend, maar alarmerend" is geworden. Er bestaan ,,ernstige spanningen" en ,,de politieke betekenis van het samenwerkingsverdrag is minstens even groot als de economische".

De Maleisische premier zei: ,,Wij zijn ons ervan bewust dat het klimaat van vrede en stabiliteit in ASEAN wordt beinvloed door politieke ontwikkelingen en spanningen binnen en buiten het gebied.

Het voortdurende conflict in Cambodja baart ons grote en directe zorgen. De huidige situatie in Afghanistan vormt een bedreiging van de internationale vrede en veiligheid. Wij zijn zowel in Cambodja als in Afghanistan getuige van rechtstreekse gewapende inmenging door buitenlandse machten in de binnenlandse aangelegenheden van twee onafhankelijke staten

Dit is een flagrante schending van de beginselen van het VN-handvest en van de beweging van de niet-gebonden landen. Het is een gevaarlijk precedent dat kleine onafhankelijke landen buitengewoon kwetsbaar maakt voor inmenging, manipulatie en de macht van vreemde mogendheden".

Ruffini had daarentegen een term gebruikt die de ASEAN-sprekers zorgvuldig hadden vermeden en die ook niet in de gemeenschappelijke verklaring was terug te vinden. Hij had namelijk, in de opsomming van gemeenschappelijke doelstellingen van de Gemeenschap en ASEAN, de uitdrukking gebruikt waarmee China het Russische streven (en het

Vietnamese in Indo-China) naar invloedssferen pleegt aan te duiden: „hegemonisme". Europa en de ASEA", aldus Ruffini, „willen in de internationale betrekkingen de beginselen van onafhankelijkheid. zelfbeschikking, niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden en afwijzing van elk hegemonisme bevorderen". In de gemeenschappelijke verklaring wordt slechts gesproken over „eerbiediging van soevereiniteit, territoriale integriteit en onafhankelijkheid van staten, het niet zijn toevlucht nemen tot gebruik van, en het dreigen met geweld, en niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden van andere staten".

De veertien ministers „betreurden" dat de volkeren van Cambodja en Afghanistan „die over hun politieke toekomst zouden moeten kunnen beslissen zonder buitenlandse inmenging, dwang of intimidatie, het recht op zelfbeschikking wordt onthouden".

Zij toonden zich „hogelijk bezorgd" over het lijden van Cambodjanen en Afghanen „die door buitenlandse agressie zijn gedwongen hun land te ontvluchten". De veertien ministers menen dat er spoedig een onafhankelijk en neutraal Cambodja moet komen, met een werkelijk representatieve regering en vrij van buitenlandse troepen dat vriendschappelijke en vreedzame betrekkingen onderhoudt „met alle landen in dit deel van de wereld".

Met een impliciete verwijzing naar guerrilla en subversie in ASEAN-landen en de vrees van Thailand dat als enige ASEAN-land Vietnamese troepen aan zijn grens (met Cambodja) heeft, legden de ministers tevens de nadruk op de noodzaak van strikte eerbiediging- van non-interventie „in alle vormen" in de binneniandse aangelegenheden in de staten van Zuidoost-Azië.

Zij doet „een krachtig beroep" op alle betrokken partijen, en alle landen die in staat zijn invloed uit te oefenen, al het mogelijke te doen om te voorkomen dat de vijandelijkheden mogelijk naar aangrenzende landen van ASEAN overslaan".

De Europese ministers, zo blijkt uit de verklaring, spraken zich uit voor het ASEAN-voorstel een internationale conferentie over Cambodja bijeen te roepen en, in afwachting van een definitieve politieke oplossing van de Cambodjaanse kwestie, de „internationale presentie" aan de grens tussen Cambodja en Thailand te versterken. Met een verwijzing naar de EPS-vergadering in Rome en de conferentie van Mohammedaanse landen in Islamabad (waaraan sommige ASEAN-landen hebben deelgenomen) steunden de ASEAN-landen het door Engeland gelanceerde en door de Gemeenschap overgenomen voorstel dat er een „neutraal, niet-gebonden Afghanistan" moet komen, „buiten de machtsstrijd van de mogendheden".

In het algemeen spraken de Europese ministers hun waardering uit voor het streven van ASEAN een zone van vrede, vrijheid en neutraliteit in Zuidoost-Azië tot stand te brengen. ASEAN heeft sinds haar oprichting „grotere politieke samenhang" bereikt en is een belangrijke factor voor het handhaven van vrede en stabiliteit. Omgekeerd erkennen de ASEAN-ministers de Gemeenschap als „een factor van economische en politieke stabiliteit en een element van evenwicht in de internationale betrekkingen".

Economische samenwerking

In de aparte gemeenschappelijke verklaring over economische problemen wordt de politieke betekenis van het samenwerkingsakkoord niet genoemd, maar premier Datuk Hussein bin Onn en zijn minister van buitenlandse zaken, Tengku Ahman Rithauddeen (tevens voorzitter van de permanente commissie van ASEAN) legden in hun redevoeringen er wel sterk de nadruk op.

De ondertekening, aldus de premier, vormt „de erkenning van ASEAN als een macht die een rol kan spelen bij het bevorderen van vrede, stabiliteit en voorspoed in Zuidoost-Azië". ASEAN heeft aangetoond dat „haar samenhang een positieve factor is voor het scheppen van omstandigheden die leiden tot duurzame vrede en stabiliteit in Zuidoost-Azië". Volgens Rithauddeen is economische voorspoed „een voorwaarde voor het scheppen van omstandigheden waarin vrede en stabiliteit in Zuidoost-Azië kunnen worden hersteld". Versterking van ASEAN's solidariteit stellen haar beter in staat „een antwoord te geven op de uitdaging", de „huidige omstandigheden" in Indochina „maken samenwerking eens te meer nodig".

Ruffini sprak over de wens van de Gemeenschap, de samenwerking met ASEAN uit te breiden en te verdiepen „gezien de zorgwekkende internationale situatie en de spanningen, vooral in Zuidoost-Azië".

De landen van de Gemeenschap willen vooral toegang krijgen tot de natuurlijke rijkdommen van dit gebied en hun investeringen doeltreffend beschermen, de ASEAN wil niet slechts grondstoffen en landbouwprodukten exporteren, maar ook meer eindprodukten en halffabrikaten. en wenst financiële en technologische steun om grondstoffen en landbouwprodukten ter plaatse te kunnen verwerken.

Premier Datuk Hussein bin Onn volstond met op te merken dat ASEAN de EEG veel te bieden heeft. „Wij zijn de grootste leveranciers van grondstoffen die voor de EEG van groot belang zijn, zoals tin, rubber, palm- en cocosolie, copra, peper en hout. ASEAN vormt een potentiële markt voor EEG-produkten van 240 miljoen zielen". Hij liet het aan zijn minister Van Buitenlandse Zaken over wensen te formuleren en te pleiten voor een nieuwe internationale arbeidsverdeling.

„ASEAN", aldus de minister, „is in het bijzonder geïnteresseerd in een verdere verlaging van de tarifaire en non-tarifaire handelsbelemmeringen die van invloed zijn op de uitvoer van een aantal ASEAN-produkten. De handel tussen de EEG en ASEAN kan worden uitgebreid. Wij doen een beroep op de Gemeenschap om de handel in sterker mate te liberaliseren en het systeem van algemene tariefspreferenties te verbeteren, door deze belemmeringen weg te nemen en de toegang tot de gemeenschappelijke markt te verbeteren. Wij zouden het ook toejuichen als de Gemeenschap een handelsbeleid zou voeren dat ten doel heeft de invoer uit ASEAN, in het bijzonder van eindprodukten en halffabrikaten, te verbeteren.

Volgens minister Rithauddeen „wordt men zich steeds meer bewust" van de noodzaak van verwerking van natuurlijke rijkdommen binnen ASEAN zelf, en van de hiervoor noodzakelijke hoogwaardige industrie. ASEAN zou graag zien dat de EEG in dit opzicht een belangrijke rol speelt. De Gemeenschap zou haar zakenlieden kunnen aanmoedigen die industrieën die sterk afhankelijk zijn van ASEAN voor hun bevoorrading met grondstoffen, naar ASEAN over te plaatsen. De Gemeenschap zou haar particuliere sector moeten aanmoedigen de industrie te rationaliseren, teneinde die bedrijfstakken die door hogere produktiekosten minder concurrerend zijn geworden, uit te faseren. Deze bedrijfstakken zouden in ASEAN-landen kunnen worden gevestigd, zodat zij op de internationale markt kunnen blijven concurreren.

ASEAN zou de vestiging van dergelijke industrieën, die zich niet slechts op de Gemeenschap en ASEAN, maar op de internationale markt richten, toejuichen". (Europa van Morgen)

DEN UYL VOORZITTER EUROPESE SOCIALISTEN

Op 3 maart is de Nederlandse oud-premier en fractie-voorzitter van de PvdA in de Tweede Kamer tot voorzitter gekozen van de federatie van socialistische partijen in de Europese Gemeenschap.

Deze federatie heeft op een tweedaags congres ook nieuwe statuten vastgesteld.

Het congres van de federatie werd gehouden in de voormalige vergaderzaal van het Europees Parlement in Luxemburg. De Luxemburgse Lydie Schmit die het welkomstwoord mocht uitspreken herinnerde eraan dat tot ergernis van haar en haar landgenoten het Europees Parlement kort geleden besloot dit jaar geheel geen gebruik te zullen maken van de nieuwe veel grotere zittingszaal die zojuist in Luxemburg gereed is gekomen. Zij verweet de Duitse socialisten in het Europees Parlement (die zich voor Straatsburg als vergaderplaats hebben uitgesproken) een „grof beleid" te hebben gevoerd in de kwestie van de zetel van het Parlement. „Wij mochten in Luxemburg vaak als gastheer optreden, maar we vragen nu een tegenprestatie. Voor Luxemburg is het van groot economisch belang dat het Parlement er vergadert. Het mag nu niet zo zijn dat het Frans-Duitse vriendschapsverdrag het altaar wordt waarop onze vriendschappelijke banden met de andere socialistische partijen worden geofferd".

De scheidende federatievoorzitter Robert Pontillon (Fransman) bracht het congres vervolgens op gang met een speech waarin hij stelde dat Europa voorop dient te

lopen bij pogingen om tot een nieuwe internationale organisatie te geraken waarin de betrekkingen tussen rijk en arm van geheel andere aard zullen zijn. In de huidige situatie viert het kapitalisme hoogtij, het communisme probeert zich te exporteren en de derde wereld verkeert in een hopeloze situatie, aldus de Fransman.

Statuten

Het nieuwe statuut werd kort daarna goedgekeurd, inclusief artikel 7 waarvan de tekst luidt: in alle organen van de federatie moet naar de grootst mogelijke overeenstemming tussen alle aangesloten partijen worden gestreefd en politieke beslissingen moeten met algemene instemming worden genomen.

De verkiezing van Den Uyl tot voorzitter verliep heel vlot: er waren geen tegenkandidaten. In een korte speech na zijn verkiezing zei de nieuwe voorzitter dat socialisten meer dan andere politieke groeperingen onderlinge samenwerking nodig hebben. „Want anderen kunnen altijd nog terugvallen op economische bastions: links is kwetsbaar. Als voorzitter van de federatie wil ik nauw samenwerken met de socialistische fractie in het Europees Parlement en in de Europese Ministerraad. En uiteraard wil ik ook nauwe samenwerking met het Europees Verbond van Vakverenigingen", aldus Den Uyl.

In de namiddag werd uitvoerig gesproken over vrijheid en over mensenrechten. Dat waren de thema's van twee daartoe uitgenodigde sprekers: de Franse socialistenleider François Mitterrand en de Luxemburger Robert Krieps. Mitterrand stelde zich fel op tegen het beleid van de Franse regering die de vrijheid van informatieverstrekking via radio en televisie voor zich zelf zou reserveren. In het algemeen, aldus Mitterrand, kan men stellen dat er in onze parlementaire democratieën vrijheden zijn die alleen maar formeel bestaan, maar in feite niet functioneren. Er is vaak te weinig persoonlijke vrijheid en het is de taak van de socialisten om daaraan iets te doen.

Op de tweede dag presenteerde de nieuwe voorzitter van de federatie zich met een toespraak waarin hij diep inging op de huidige economische crisis. Wij stellen het begin van die crisis meestal op 1973, het jaar van de eerste golf olieprijsverhogingen, maar we moeten niet vergeten dat in de voorafgaande jaren al monetaire spanningen waren opgetreden, waarbij de dollar duikelde, aldus Den Uyl. Een ander gegeven is dat de huidige crisis niet beperkt blijft tot West-Europa of de westerse wereld: ook in de Comecon-landen is nu grote werkloosheid. Dus, aldus Den Uyl, de crisis is nu duidelijk structureel.

Jammer genoeg hebben zowel de federatie als het Europees Parlement de afgelopen jaren weinig oog gehad voor dat structurele karakter van de crisis. Wat we als socialisten gelukkig wel hebben geconstateerd is, dat de crisis niet kan worden bezworen met alleen maar vertrouwen in de zelfgenezende werking van het marktmechanisme. Nog in december zei Europese Commissaris Ortoli te geloven dat in de EG dit jaar een groei van 3,5% mogelijk moet zijn. We weten nu dat we blij mogen zijn met 1% dit jaar.

Hoe is het nu te verklaren, aldus Den Uyl, dat we telkens denken dat we de problemen te boven zijn waarna we telkens ook weer merken dat het niet waar is. De feiten zijn dat wij telkens opnieuw onze industriepradukten duurder maken als gevolg van de inflatie in onze landen.

En de olieproducerende landen zetten het ons telkens weer betaald door vervolgens hun olie duurder te maken. Een andere factor is dat we niet langer meer kunnen hopen dat onze industrie kans maakt op grote expansie. Er is een verschuiving gaande van industrie naar dienstensector en in die sector is grote expansie sowieso nauwelijks mogelijk.

Een derde factor is dat we steeds meer eisen stellen aan ons milieu, en ook dat is weer een oorzaak van minder groei. De vraag die we ons in deze situatie moeten stellen is: hoe kunnen we bij een geringe groei toch volledige werkgelegenheid bereiken. Vast staat dat er een zekere groei moet zijn, aldus Den Uyl, want anders zijn onze problemen onoplosbaar.

De vroegere Westduitse bondskanselier Willy Brandt wilde Europa neerzetten als vredesfactor in de mondiale samenleving. Hij had daarvoor 3 uitgangspunten: in de eerste plaats moet volgens hem de Europese eenwording in een flink tempo worden voortgezet. Daarom is het volgens Brandt noodzakelijk de kunstmatige scheiding, tussen communautaire samenwerking op vele terreinen en de intergouvernementele samenwerking op buitenlands politiek terrein, op te heffen. Het Europees Parlement moet ook bij die buitenlandspolitieke beleidszaken nauw worden betrokken. Zijn tweede punt was dat er meer samenwerking moet komen tussen Oost en West. Het is schrikwekkend te zien hoe weinig kans Oost en West zien om onderlinge conflicten snel in te dammen.

Brandts derde factor was een beter contact met de derde wereld. Die derde wereld zoekt zelf naar eerlijke partners die niet belangen van grootmachten najagen maar bereid zijn op voet van gelijkheid met de derde wereld aan tafel te gaan zitten.

Spanje

Uit de drie landen die binnenkort zullen toetreden tot de Gemeenschap had de Spaanse socialistenleider Felipe Gonzalez een toespraak meegebracht. Hij maakte duidelijk dat met nieuwe leden ook nieuwe problemen de EG zullen binnenstappen, want hij legde er de nadruk op dat voor Spanje de Middellandse Zee altijd de kern is geweest voor het Buitenlands beleid, en zeker voor het veiligheidsbeleid.

Rond die zee doen zich nu problemen voor die om een oplossing vragen, zoals de strijd in de voormalige Spaanse Sahara.

BELGIË

ONTSLAG VAN SENATOR PERIN

Oudminister François Perin heeft op 26 maart ontslag genomen als senator voor Luik van de PRL. Hij wordt opgevolgd door Jacques Wathelet (57).

Geheel onverwachts legde Perin in volle vergadering van de Senaat, tijdens de artikelsgewijze behandeling van het ontwerp van bijzondere gewest- en gemeenschapswet, volgende verklaring af:

„Na al hetgeen is gezegd en gebeurd in de loop van de jongste jaren, spijt het mij te moeten zeggen dat ik, in geweten, niet meer in de toekomst van deze Staat kan geloven Voor wie tot die overtuiging komt, is bet moeilijk parlementslid te blijven van een Staat, waarvan het parlementaire systeem absurd lijkt, en van een natie die met meer bestaat. Ik bied derhalve nu aan de voorzitter van deze vergadering mijn ontslag als senator aan.

Mijn beweegredenen zijn de volgende. België lijdt aan drie ongeneeslijke en onomkeerbare kwalen. Ten eerste, het

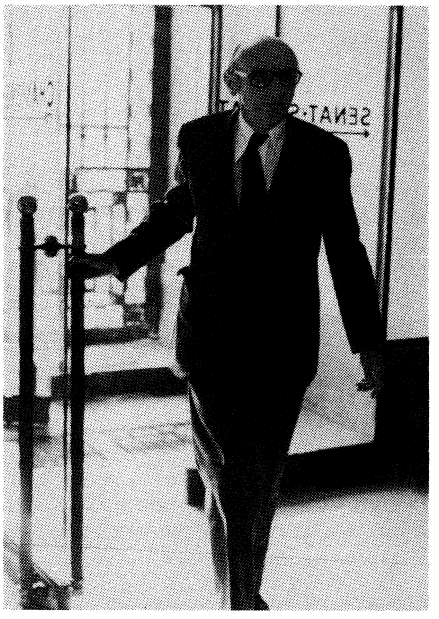

Perin (geb. 21 jan 1921 te Luik) is hoogleraar aan de rijksuniversiteit te Luik en specialist in staatsrecht Hij werkte eerst als ambtenaar en als substituut bij de Raad van State, was een tijdlang bedrijvig in de Waalse federalistische bewegingen, brak in 1964 met de socialistische partij om de Parti Wallon op te richten. Hij werd in 1965 kamerlid en deed in 1968 zijn PW opgaan in het nieuwe Rassemblement Wallon

In juni 1974 werd hij minister voor de hervorming van de wstellingen in het kabinet-Tindemans. In november 1976 stond hij, na zijn breuk met het RW en zijn ontslag uit het kabinet, aan de basis van de oprichting van de vernieuwde liberale partij PRL In 1977 werd hij gecoopteerd senator van de PRL, in 1978 was hij rechtstreeks verkozen

Vlaamse nationalisme Ten tweede is er het feit dat ons land is overgeleverd aan een bekrompen particrake, die vaak sectair, partijdig en partijzuchtig is, soms blijk geeft van een twijfelachtige loyauteit, doch die uiterst handig met haar ellebogen weet te werken om haar grote honger naar commandoposten in de Staat te voldoen, zijn gezag ondermijnt en daarvoor soms door de bevolking wordt misprezen. Tenslotte as België verlamd door allerhande georganiseerde belangengroepen, van die van de artsen tot de traditionele vakbonden, die onhandelbaar zijn, egoïstisch, onverantwoordelijk en negativistisch, en die iedere mogelijkheid om wat dan ook fundamenteel te hervormen, te niet doen Niets, geen mens, geen reactie van de publieke opinie, kan orde op zaken stellen en het gezag van de Staat herstellen, aangezien in dit land geen natie meer bestaat Daarom, voorzitter, overhandig ik u mijn ontslag als senator Ik zal opnieuw alleen de weg opgaan van de ondraaglijke waarheden. Vaarwel''

De verklaring van de bekende senator verwekte sensatie in de vergadering en kreeg achteraf breedvoerige commentaren in de pers.

CONGRES VLAAMS BLOK

Op 22 en 23 maart had te Heverlee het eerste partijcongres van het Vlaams Blok plaats. Voorzitter Karel Dillen kwam op voor de stichting van een zelfstandige Vlaamse staat. Op het congres werd gesteld dat alleen een onafhankelijke staat de Vlaamse gemeenschap economisch en financieel gezond kan houden en de jaarlijkse miljardentransfers naar Wallonië kan doen eindigen. Verder sprak het congres zich uit voor de afschaffing van de faciliteiten voor de Franstaligen in de Voerstreek en tegen het verlenen van stemrecht aan de gastarbeiders.

ARTSEN BREKEN MET ORDE

Ruim 300 Belgische artsen hebben besloten hun bijdrage voor 1980 aan de Orde van Geneesheren niet te betalen. Zij gaan daarmee in op een oproep van de Werkgroep Gezondheidsvoorlichting, de Initiatiefvereniging voor een Progressief Gezondheidsbeleid en de Groupe d'Etude pour la Réforme de la Médecine.
Op een persconferentie van deze drie organisaties op 27 maart werd die beslissing ruchtbaar gemaakt. In een open brief aan de Orde zeggen de artsen dat het hen ,,in geweten onmogelijk is bij te dragen tot de instandhouding van een orgaan dat de gezondheidsethiek met politieke stellingnamen verwart en dat van zijn leden blijkbaar verwacht dat zij de opties van het artsensyndicaat-Wynen over gezondheidspolitiek en harde stakingsacties delen.''
Aanleiding tot het protest is de houding van de Orde t.o.v. de recente artsenstaking (zie pag. 101/1). Het lidmaatschap van de Orde is in België wettelijk verplicht om het beroep van arts te mogen uitoefenen.

NIEUWE RAAD VAN BEHEER IN BRT

De Cultuurraad heeft op 18 maart de nieuwe raad van beheer van de Belgische Radio en Televisie samengesteld. Een stemming was niet nodig, aangezien er evenveel kandidaten waren als te vergeven plaatsen. Voor de CVP werden benoemd: Pol Marck, Frans Janssens, Alfonsine Phlix, Johan Fleerackers, Jules Vincart en Daniel Lambrecht; voor de SP: Herman Balthazar, Georges Derieuw en Jos van Roy; voor de PVV: Adriaan Verhulst en Armand Beyens; voor de VU: Antoon van Overstraeten.
De christen-democraten beschikken met zes mandaten op twaalf over een blokkeringsmeerderheid. (In het bericht op blz. 40/1 werd foutief gemeld dat zij in de oude raad van beheer over de volstrekte meerderheid beschikten; zij hadden er zes mandaten op dertien.)
Beslist werd prof. dr. Balthazar, hoogleraar in de geschiedenis aan de rijksuniversiteit te Gent, voor te dragen voor het voorzitterschap van de raad, in opvolging van prof. Verhulst.

DISCONTO VERHOOGD

De Nationale Bank heeft m.i.v. 20 maart het disconto op handelspapier van 12 tot 14% verhoogd. Het is de eerste keer in de Belgische geschiedenis dat dit peil wordt bereikt.
Volgens de Bank is de verhoging het gevolg van de renteverhogingen die zich spontaan voordeden op de binnenlandse geldmarkt, en van de verhogingen van de rente waartoe in het buitenland werd besloten. De Bank kan niet beletten, aldus de mededeling, dat de binnenlandse rente op korte termijn de neiging vertoont zich aan te passen aan de rendementen van de beleggingen op de belangrijkste buitenlandse markten in valuta's met een vaste koers.

KREDIETBANK

Oud-premier prof. Gaston Eyskens (75) nam ontslag als voorzitter van de raad van beheer van de Kredietbank en werd begin april opgevolgd door prof. André Vlerick, oud-minister van financiën en gewezen CVP-senator.

LATIJNS-AMERIKA

BRAZILIE

WIJZIGINGEN IN DE REGERING, ENERGIEMAATREGELEN

In de loop van 1979 zijn wijzigingen aangebracht in de samenstelling van de regering. zoals die bij de ambtsaanvaarding van president Figueiredo werd beëdigd (pag. 232/1979). De minister van planning Mario Henrique Simonsen trad op 10 aug. 1979 af en werd op 14 aug. 1979 vervangen door prof. Antonio Delfim Neto, wiens post op het departement van landbouw overgenomen werd door Amaury Angelo Stabile. Simonsen was al enige tijd fel bekritiseerd door andere leden van het kabinet en door de regeringspartij Arena wegens zijn falen de inflatie een halt toe te roepen, die eind 1979 ongeveer 65% dreigde te gaan bedragen.
Delfim Neto was minister van financiën onder de presidenten Da Costa e Silva en Medici van 1967 tot 1974 en wordt algemeen beschouwd als de grote man achter het z.g. ,,Braziliaanse wonder'', de periode van snelle economische groei. Eén van de eerste maatregelen van Neto was de instelling van een secretariaat voor de controle van de staatsondernemingen, die buitenlandse leningen moet controleren alsmede de kapitaalinvesteringen, de prijzen en tarieven en de topsalarissen in de overheidssector.
Tevens werd de directeur van de centrale bank vervangen. Carlos Brandao maakte plaats voor Ernane Galveas, eveneens een vooraanstaand econoom uit het Delfim-tijdperk.
Later in 1979 werd de minister voor gezondheid, Mario Augusto Jorge de Castro de Lima, vervangen door Waldir Mendes Arcoverde.
Dit ontslag was een gevolg van een controverse over een door de regering opgezet plan voor geboortenbeperking, waarbij de pil gratis gedistribueerd zou worden door gezondheidscentra. De rooms-katholieke kerk verzette zich krachtig tegen dit voornemen, maar de regering en met name president Figueiredo hielden voet bij stuk en gaven Castro de Lima opdracht een rapport uit te brengen. In dit rapport adviseerde Castro de Lima om de pil niet aan ondervoede vrouwen te verstrekken in verband met de risico's voor de gezondheid, maar de regering besloot het plan in zijn

oorspronkelijke versie uit te voeren. Volgens verschillende leden van de regering is een evenwichtige en gezonde economische groei niet verenigbaar met het huidige hoge geboortencijfer.

Op 4 juli 1979 heeft Figueiredo in een redevoering meegedeeld dat de grootste prioriteit de energievoorziening is. Hij kondigde de oprichting van een nationale energiecommissie aan, waarvan de vice-president, Antonio Aureliano Chaves de Mendoca, voorzitter zou worden. Deze commissie zou een aantal energiebesparende maatregelen moeten uitwerken, zodat de olie-import verminderd kan worden.

Dank zij het gebruik van alcohol gewonnen uit suiker en vermengd met petroleum is het gebruik van brandstof door automobilisten gelijk gebleven. Op 6 juni is een speciaal bureau opgericht dat een nationaal programma zal ontwikkelen om alcohol als vervangende brandstof te gaan gebruiken. Het plan is dat Brazilië tegen 1985 ruim een miljoen auto's heeft die op alcohol rijden.

Op het ogenblik wordt er dagelijks 3,5 mln liter alcohol geproduceerd. Er wordt naar gestreefd in 1985 dagelijks 10,5 mln liter te produceren.

Arbeidsonrust

De staking van de metaalarbeiders in Sao Paulo (pag. 235-1979) is op 13 mei officieel beëindigd nadat een loonsverhoging van 65% was geaccepteerd.

Daarnaast is er in 1979 ook nog gestaakt door onderwijzers, gemeente- en provinciale ambtenaren, journalisten, bouwvakarbeiders, bankbedienden en taxichauffeurs.

Op **30** okt. kwam een katholieke vakbondsman om het leven door politieschoten bij een demonstratie. Zijn begrafenis was aanleiding tot een grootscheepse demonstratie.

Politieke verwikkelingen

Op 22 aug. 1979 heeft het Congres zijn goedkeuring gegeven aan een wet die amnestie verleent aan hen die veroordeeld zijn voor politieke misdrijven. President Figueiredo heeft op 28 aug. 1979 de wet ondertekend.

De wet voorziet in amnestie voor hen die gevangen zitten of in ballingschap leven wegens politieke misdrijven begaan tussen 15 aug. 1961 en 15 aug. 1979. De amnestie geldt niet voor ,,terroristische activiteiten", waaronder ook ontvoeringen en bankovervallen met een politiek doel vallen en verder niet voor ,,daden van gewapend verzet tegen het regime".

Zij die veroordeeld zijn op grond van de nationale-veiligheidswet voor overtredingen als het lid zijn van een verboden politieke partij of pogingen tot het organiseren van zo'n partij of het verspreiden van opruiende propaganda zullen van geval tot geval bekeken worden nadat zij een verzoek tot amnestie hebben ingediend.

Onder de amnestiewet van aug. 1979 mogen ballingen terugkeren en zij zullen hun politieke rechten terugkrijgen. Waren de ballingen geen actieve politici dan zullen zij voor een speciale commissie moeten verschijnen die zal beoordelen of zij hun vroeger beroep weer mogen uitoefenen. In ballingschap verkerende militairen kunnen aanspraak maken op pensioen maar worden niet meer tot de actieve dienst toegelaten.

In sept. en okt. 1979 kwamen vele vooraanstaande ballingen naar Brazilië terug, zoals bijv. Leonel da Moira Brizola, de oud-gouverneur van de staat Rio Grande do Sul en leider van de Braziliaanse Arbeiders Partij (PTB), die vijftien jaar in ballingschap heeft geleefd en Luis Carlos Prestes, de leider van de op Moskou georiënteerde communistische partij (PCB).

Andere ballingen die terugkeerden waren Miguel Arraes de Alencar die in 1964 na de militaire coup naar Algerije was gevlucht en die bij verstek tot 23 jaar gevangenisstraf was veroordeeld omdat hij het gewapende verzet van de boeren had willen organiseren toen hij gouverneur van de staat Pernambuco was.

De Communistische partij is in Brazilië sinds 1947 verboden en werd na de militaire staatsgreep van 1964 zwaar vervolgd. Maar nadat de regering in augustus j.l. amnestie heeft afgekondigd, keren de leiders van de PCB in groten getale uit het buitenland terug. Hoewel de PCB nog altijd illegaal is, werkt de partij op het ogenblik niet in de clandestiniteit. Voor het eerst sinds 1964 — en misschien wel sinds 1947 — verschijnen de communisten in het openbaar en geven ze openlijk hun mening weer.

Drie dagen na zijn aankomst gaf Prestes een persconferentie, waar hij zijn opvattingen over de politieke lijn van de PCB uiteenzette. Ondanks zijn hoge leeftijd heeft Prestes niets van zijn strijdlust verloren. Hij ontpopte zich in zijn uitspraken als een communist van de oude stempel, een trouw volgeling van de Moskou-lijn.

,,De Communistische partij is op het ogenblik in Brazilië verboden, daarom spreek ik hier als een eenvoudig burger, maar ook als een overtuigd communist. Ik ben teruggekomen om te strijden tegen de dictatuur die in stand gehouden wordt door de wet op de nationale veiligheid. Ik wil strijden voor het herstel van de democratie en de legalisering van onze partij. Zolang de PCB nog niet wettelijk erkend is, bestaat er geen democratie in Brazilië."

Over de verschillende vormen van strijd zei hij: ,,De buitenparlementaire actie van de massa's is voor ons veel belangrijker dan de strijd in het parlement. De strijd voor het socialisme vergt misschien een burgeroorlog of een gewapende strijd. Maar na de staatsgreep van 1964 waren de omstandigheden niet geschikt voor een gewapende strijd. Degenen die dachten dat ze op die manier het militaire regime omver zouden kunnen werpen, hebben zich schromelijk vergist".

De kritiek op de maoistisch geïnspireerde guerrillabeweging en op de min of meer anarchistisch georiënteerde stadsguerrilla was duidelijk.

Prestes toonde zich een aanhanger van de orthodoxe communistische beginselen. Het democratisch centralisme, waarbij de minderheid zich onderwerpt aan de meerderheid blijft het organisatiebeginsel van de partij.

Prestes: ,,Ik ben communist. Ik strijd voor de toepassing van het wetenschappelijke communisme, het marxisme-leninisme, op de omstandigheden van de Braziliaanse werkelijkheid. De juistheid van het wetenschappelijke communisme wordt in de praktijk telkens weer bevestigd. Ik denk dat het zogenaamde Braziliaanse economische wonder nog wel eens zal gelden als een klassiek voorbeeld van de marxistische wet die die concentratie van het kapitaal voorspelt."

Van het eurocommunisme moet Prestes niets hebben. Binnen het centrale comité van de PCB zitten enkele ,,Eurocommunisten", zoals Hercules Correa en José Salles. Ze werden onmiddellijk door de oude partijleider op hun vingers getikt.

Herstructurering politieke partijenstelsel

De regering heeft op 18 okt. 1979 bij het Congres een wetsontwerp ingediend dat voorziet in de opheffing van de twee wettelijk toegestane partijen, de regeringspartij ARENA en de officiële oppositiepartij MDB.

Het wetsontwerp bevat verder richtlijnen voor het oprichten van nieuwe politieke partijen.

Na langdurige en verhitte debatten, keurde het Congres op 22 nov. 1979 de wet goed.

Het *NRC/H'blad* van 23 nov. 1979 tekende hierbij het volgende aan:

,,In beperkte mate is de vrijheid hersteld om nieuwe politieke partijen op te richten Maar de nieuwe wet stelt buitengewoon ingewikkelde voorwaarden om voor een nieuwe partij wettelijke erkenning te krijgen

In 1965, een Jaar na de militaire staatsgreep, schaften de Braziliaanse generaals de bestaande partijen af en werden vervolgens per decreet de ARENA en MDB gevormd De regering heeft altijd een meerderheid van de ARENA in het machteloze parlement weten te garanderen, onder andere door de kieswet steeds ten gunste van de ARENA te wijzigen Zowel in 1974 als in 1978 behaalde de oppositiepartij MDB een overwinning, zonder dat

deze in een effectieve parlementaire oppositie kon wonden omgezet.
De MDB heeft steeds heftig geprotesteerd tegen het voornemen van de regering om de twee partijen op te heffen. Niet omdat de MDB tegen een meerpartijenstelsel is, maar omdat de MDB een versnippering van de oppositie voorziet Het is inderdaad de bedoeling van de regering geweest om met de partijhervorming de oppositie te verdelen. Ondanks aanvankelijke oppositie binnen de ARENA is president Joao Fiqueiredo erin geslaagd om nagenoeg alle ARENA-parlementariers achter zijn wetsvoorstel te verenigen. Daarmee was de goedkeuring van de wet verzekerd, en bovendien werd duidelijk dat de regering in het toekomstige meerpartijenstelsel op een meerderheidspartij in het parlement zou kunnen rekenen De „Partido do Joao" is niets anders dan een voortzetting van de oude ARENA
De goedkeuring van de wet luidde niet alleen de doodsklok voor de MDB, maar ook voor de coalitie van oppositiegroepen die zich binnen de MDB hadden verenigd Door deze nieuwe politieke liberalisering van eigen regime is de bindende factor voor het behoud van een oppositieblok weggevallen De verschillende stromingen die binnen de MDB bestonden zullen nu zeker uit elkaar vallen
Waarschijnlijk komen uit de MDB drie oppositiepartijen te voorschijn. Een gematigde partij die zich eventueel als coalitaepartner aan de regering kan aandienen Een herboren Braziliaanse Arbeiderspartij (PTB) onder leading van Leonel Brizola, die een sociaal-democratische partij naar Westeuropees model in Brazilië wal vormen En een partij die bestaat uit een coalitie tussen de gematigde en de linkervleugel van ae oude MDB
Door de mgewikkelde eisen die aan de vorming van nieuwe partijen worden gesteld (zie hierna), komen kleine linkse groepenngen niet in aanmerking om ooit als partij te worden erkend De Communistische partij blijft trouwens onder de Wet op de nationale veiligheid verboden De partijhervorming zal daarom waarschijnlijk leiden tot een „Mexicanisatie" van de Braziliaanse politiek
Evenals an Mexico zal er dan in Brazilië een grote, allesbeheersende regeringspartij ontstaan, die altijd a lk verkiezingen wuit, terwijl de oppositie zal bestaan rut enkele verdeelde en machteloze partijtjes.

Politieke partijen moeten trouw zweren aan „het democratische stelsel" en moeten een half jaar van te voren hun „nationaal congres" aanmelden. Teneinde officieel erkend te worden, dient een partij 5% van de stemmen bij de eerstvolgende verkiezingen te krijgen, verdeeld over ten minste negen staten, of dient in het Congres de steun te hebben van 10% van de leden in beide kamers.

De vorming van coalities is toegestaan, maar iedere partij met een „raciale, religieuze of klassebasis", of die bindingen heeft met buitenlandse regeringen, organisaties of partijen, wordt verboden. (Le Monde, NZZ, *NRC/H'blad,* FAZ, The *Guardian)*

MIDDEN-OOSTEN

LIBANON

ONTWIKKELINGEN IN BEIROET EN HET NOORDEN SINDS OKTOBER 1978. VERLENGING ADF-MANDAAT. RECONSTRUCTIE KABINET-HOSS

Hieronder volgt in aansluiting op het overzicht van pag. 817 e.v.-1979 een samenvatting van verdere gebeurtenissen in Beiroet en het noorden van Libanon. De ontwikkelingen in het zuiden worden in een volgende aflevering behandeld.

Verlenging ADF-mandaat. *Terug*trekking diverse contingenten. Gewelddaden

Het op 7 okt. 1978 door president Assad van Syrië en president Sarkis van Libanon afgekondigde bestand voor Beiroet (pag. 831/2-1979) werd in de resterende periode van 1978 en in 1979 herhaaldelijk geschonden. Bovendien bleken pogingen om een stabiliteitsplan voor Libanon, opgesteld door de conferentie van zes Arabische ministers van buitenlandse zaken te Beiteddine op 17 okt. 1978 (pag. 831/3-1979), uit te voeren geen succes te hebben.
Hoewel Saoedische militairen van de Arabische vredesmacht (ADF) op 20 okt. 1978 een eerste begin hadden gemaakt met de overname van strategische posten van Syrische militairen in Oost-Beiroet, nam de overheersende positie van de Syrische troepen in de ADF, waarvan het mandaat op 26 okt. 1978 met 6 maanden was verlengd, toe door de terugtrekking van de contingenten door de meeste andere deelnemende landen.

Op 21 okt. 1978 had de Soedanese president Nimeiry bekendgemaakt dat de aangekondigde terugtrekking van het Soedanese contingent per 24 okt. voor drie maanden was opgeschort „in het kader van de besluiten" aanvaard door de conferentie van Beiteddine, maar op 11 febr. werd met die terugtrekking een daadwerkelijk begin gemaakt.

Op 28 febr. 1979 meldden Saoedische bronnen dat Saoedi-Arabië had besloten zijn officieren en manschappen uit Libanon terug te roepen „met het oog op de kritieke situatie... en instabiliteit die op het Arabische schiereiland heerste", waar de spanningen tussen Noord- en Zuid-Jemen kort tevoren waren toegenomen. Maar op verzoek van de Libanese regering stelde Saoedi-Arabië de terugtrekking van zijn troepen uit om het stationeren van geregelde Libanese militairen in de bufferzone tussen Syriërs en christenen in Beiroet, waar de Saoedische militairen waren gelegerd, mogelijk te maken. In maart 1979 werd het contingent echter teruggetrokken.

Op 9 april 1979 deelden de Verenigde Arabische Emiraten mee dat zij besloten hadden hun contingent terug te trekken, nadat Koeweit eenzelfde besluit had genomen, al bleef dit land zijn financiële bijdrage voor de instandhouding van de ADF voortzetten.

Inmiddels had de Libanese regering op 25 okt. 1978 een vervolgprogramma op de Beiteddine-besluiten bekendgemaakt. Dit hield in dat de ADF en de bevelhebbers van het Libanese leger en de binnenlandse veiligheidstroepen binnen twee weken gecoördineerde maatregelen zouden opstellen om alle „gewapende manifestaties" te beëindigen en alle wapens in te zamelen, waarbij in het bijzonder aan de gewapende Palestijnse aanwezigheid in Libanon beperkingen zouden worden opgelegd.
Maar tijdens een volgende bijeenkomst met de Libanese regering op 15 nov. 1978 werd duidelijk dat de betrokken partijen er niet in waren geslaagd overeenstemming te bereiken over de manier waarop dit veiligheidsplan moest worden uitgevoerd, met als gevolg dat de regering de ADF en de bevelhebbers van het Libanese leger en de veiligheidstroepen verzocht herziene voorstellen te formuleren. Deze ontwikkeling viel samen met een hervatting van het geweld in Beiroet en elders.

Op 2 nov. 1978 werd een mislukte aanslag gepleegd op Fuad Boutros, de minister van buitenlandse zaken en defensie, toen zijn auto, waarmee hij op weg was naar de internationale luchthaven van Beiroet, in een hinderlaag terecht kwam. De aanslag werd toegeschreven aan de rechtse Libanese Revolutionaire Partij, waarvan de leider, kapitein Samir al-Ashqar, de vorige dag bij een vuurgevecht met militairen van het geregelde Libanese leger was gedood.

Op 12-13 nov. zouden vier Syrische militairen zijn gedood bij gevechten in Beiroet, waar op 15 nov. een zware strijd woedde tussen christenrechtse milities en Syriers.

Op 21 nov, werd een bus met Syrische ADF-militairen opgeblazen door een bom bij Aley (op ca. 15 km ten zuidoosten van Beiroet), waardoor 5 tot 20 Syriërs werden gedood.

Op 8 dec. raakte de Saoedische ambassadeur in Libanon, generaal Ali Shaer, ge-

wond, toen zijn helikopter boven Jounieh tiidens een botsing tussen Syriërs en christenen onder vuur werd genomen Op 15 dec. bracht Dany Chamoun, de Loon van de leider van de Nationale Liberale Partij Camille Chamoun, een bezoek aan Shaer in het ziekenhuis, dat toen door militieleden van de linkse Mourabitoun (nasseristen) werd omsingeld Er volgde een vuurgevecht met de lijfwacht van Chamoun, waarbij een officier van het Libanese leger werd gedood. Via bemiddeling van christelijke en moslemleiders kwam na zeven uur een eind aan het beleg

Botsingen tussen christenen onderling

Terwijl verdere incidenten tussen christen-rechtse milities en Syrische troepen in Beiroet plaatsvonden en sporadisch geweld tussen moslems en christenen uitbrak, leidden toenemende spanningen tussen christelijke facties onderling tot gewapende botsingen en ontvoeringen, in het bijzonder in de maanden april-mei en september-oktober 1979.

De vete tussen aanhangers van oud-president Frangié en falangisten (mede als gevolg van de moord op Tony Frangié, pag. 812/1 e.v. - '79) bleef slachtoffers eisen. Op 22 april werden zeven falangisten gedood en verscheidene ontvoerd (van wie vier later vermoord werden aangetroffen), toen schutters, die zich als gasten voordeden, het vuur openden tijdens een trouwpartij in de noordelijke kuststad Jubail.

Van 12-15 mei vonden in Beiroet, vooral in de wijken Furn el Chebbak en Ain Rumaneh, hevige gevechten plaats tussen NLP-leden en falangisten, waarbij minstens 10 personen werden gedood. Op 15 mei werd die strijd gestaakt toen beide partijen bekendmaakten, dat zij tot een fusie van hun opperbevel onder gezamenlijke leiding van Gemayel en Chamoun zouden overgaan. Maar op 20 mei werd de strijd tussen beide partijen in Akoura (ca. 40 mijl ten noorden van Beiroet) hervat en van 14-18 juni vonden verdere botsingen in Furn el Chebbak en Ain Rumaneh plaats. In beide gevallen werden troepen van het Libanese leger ingezet om wet en orde te handhaven.

Inmiddels waren leden van de NLP en de uiterst rechtse Wachters van de Ceder medio mei net buiten Beiroet met elkaar slaags geraakt, terwijl Amin Gemayel (de oudste zoon van falangistenleider Pierre Gemayel) ca. 10 mijl ten noordoosten van Beiroet aan een moordaanslag ontsnapte.

Op 4 juni vloog de auto van Pierre Gemayel door een bomexplosie op de kustweg van Beiroet naar Jounieh in brand, waardoor één persoon werd gedood en Gemayel en op zijn minst 13 anderen gewond raakten.

Terwijl in Beiroet gevechten werden geleverd tussen Syrische troepen en christen-rechtse milities — in de bufferzone waren na het vertrek van het Saoedische contingent militairen van het Libanese leger gestationeerd —, vonden op 14 en 15 aug. ook gevechten plaats tussen christen-rechtse milities en soldaten van het geregelde Libanese leger om de beheersing van het havengebied in het noordoosten van de hoofdstad. Daarbij zouden minstens drie militieleden en één militair zijn gedood. Op 16 aug. trokken 200 militairen van het Libanese leger het havengebied binnen en zij namen daar posities in zonder verzet van christelijke troepen te ontmoeten.

Op 20 aug. werden zeven personen gedood bij een bomexplosie in een auto in oostelijk Beiroet, kort nadat in het dorp Berbera (tussen Tripoli en Beiroet) drie falangisten waren gedood en vier andere waren gewond bij een aanval op een falangistische post door vier man, die als monniken waren vermomd.

Nadat reeds op 22 april en van 7-9 mei gevechten in Oost-Beiroet hadden plaatsgevonden tussen Armeense christenen en falangisten, braken op 10 sept. tussen beide groepen nieuwe botsingen uit in Boug Hammoud en Nabaa. Volgens de falangisten was de strijd een gevolg van een Armeense aanval op een falangistische patrouille, die deelnam aan operaties tegen illegaal gokken en handel in drugs in de betreffende wijken, in de loop waarvan de falangisten vele Armeense restaurants en winkels hadden opgeblazen.

Voorts stelde het falangistische blad El Amal (12-9) dat de Armeniërs een ,,autonome zone" in Bourg Hammoud en Nabaa trachtten te creëren. Daarentegen beweerden de Armeniërs dat er een ,,georganiseerde campagne" van sommige partijen bestond om ,,hun gemeenschap te onderdrukken en hen te dwingen hun politiek van neutraliteit te wijzigen", die de Armeniërs ook tijdens de burgeroorlog van 1975-'76 hadden gevoerd. Toen de strijd reeds minstens 30 doden en omstreeks 50 gewonden had gevergd en ook vele gevallen van ontvoering waren voorgekomen, werd op 12 sept. een staakt-het-vuren van kracht, waarna beide partijen hun gijzelaars vrijlieten.

Op 8 en 9 okt. deed zich in noordelijk Libanon een reeks ontvoeringen voor, die verband hield met het voortdurende geschil tussen falangisten en aanhangers van ex-president Frangié. Op 11 okt. stuurde president Sarkis eenheden van het Libanese leger naar het betrokken gebied.

De ontvoeringen begonnen op 8 okt, toen een falangist ca. 40 reizigers op een weg in he4 noorden kidnapte om de terugkeer van ,,onze ontheemde kameraden naar hun dorpen en huizen in de provincie Zghorta af te dwingen". (In dat gebied zouden naar verluidt verscheidene duizenden falangisten en hun aanhangers na de moord op Tony Frangié in juni 1978 zijn verdreven) Als vergeldingsactie richtten de aanhangers van Frangié, de zg ,,Marada"-militie, barricaden op en ontvoerden zij een groot aantal personen, die met de falangistische partij werden geassocieerd.
In antwoord op een oproep van paus Johannes Paulus II gelastte Frangié op 11 okt. de vrijlating van 190 gijzelaars, die de volgende dag wenden overgedragen aan functionarissen van het Rode Kruis in de dorpen Batroun, Chekka en Salata Maar de commandant van de falangistische militie, Bachir Gemayel, wist toen niet de onmiddellijke vrijlating van de naar schatting 35 personen, die zijn troepen vasthielden, te waarborgen.
Wel stelden christelijke bronnen dat geen van de gijzelaars, die in handen van een van beide partijen waren gevallen, was gedood, al had een tot dusver onbekende groep, de Organisatie van Revolutionairen van het Noorden (ORN) op 10 okt. meegedeld vijf, de vonge dag ontvoerde, aanhangers van Frangié te hebben vermoord. (De ORN zou nauwe relaties met de falangistische militie onderhouden)

Akkoord *Sarkis-Assad*. Aftreden kabinet-Hoss. Verlenging ADF-mandaat

Inmiddels had de Libanese president Sarkis tijdens een bezoek aan Damascus (14-15 mei 1979) met zijn Syrische ambtgenoot Assad een akkoord bereikt, waarover geen bijzonderheden werden onthuld.

Op 16 mei trad het technocratenkabinet van premier Hoss af om president Sarkis in staat te stellen een kabinet te laten vormen, dat de religieuze en politieke verdeling van het land zou weerspiegelen. De christen-rechtse leiders Pierre Gemayel en Camille Chamoun gaven een verklaring uit dat hun daags tevoren gevormde alliantie „volledig met de Libanese staat zal samenwerken".

Op 28 juni verlengden de Arabische ministers van buitenlandse zaken het mandaat van de ADF, dat op 26 juli afliep, met zes maanden.
Intussen waren Sarkis' pogingen om overeenstemming te bereiken

over een kabinet van nationale eenheid opnieuw mislukt, o.m. omdat ex-president Frangié weigerde in één kabinet te zitten met de falangisten. Op 2 juli gaf de president de waarnemende premier Hoss opdracht een nieuwe regering te vormen.

Nieuw kabinet

Op 16 juli stelde Hoss zijn nieuwe, 12 leden tellende kabinet voor. Dit bestond uit zeven parlementariërs en vijf technocraten, van wie zes christenen en zes moslems waren. De portefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier - Selim Hoss (soennitische moslem); vice-premier en minister van buitenlandse zaken - Fuad Boutros (Grieks-orthodox); staatsminister - Charles Hélou (Maronitisch christen); binnenlandse zaken en toerisme - Bahidj Takieddine (Druze); defensie en landbouw - Joseph Skaff (Grieks-katholiek); PTT en huisvesting - Michel Murr (Maronitisch christen); waterstaat, elektriciteit, industrie en olie - Anwar al-Sabah (sjiitisch moslem); financiën - Ali Khalil (sjiitisch moslem); arbeid en sociale zaken - Nazem Kadri (soennitisch moslem); onderwijs, kunst, openbare werken en transport - Boutros Harb (Maronitisch christen); economie, handel en gezondheid - Talal Meraabi (soennitisch moslem); justitie en voorlichting - Youssef Gebrane (christen).

Hoss en Boutros waren de enige leden uit het vorige kabinet die terugkeerden. Hélou was president van Libanon in de jaren 1964 tot 1970. Skaff was diverse malen minister, het laatst minister van defensie (okt. 1974 tot mei 1975). Murr, Harb en ook Hélou werden beschouwd als vertegenwoordigers van het (christelijke) Libanese Front: Khalil en Takieddine als vertegenwoordigers van de (progressieve) Nationale Beweging. Meraabi en Kadri werden als sympathisanten van Syrië gekenschetst.
Nadat generaal Victor Khoury, sinds maart 1977 opperbevelhebber van het Libanese leger, op 20 dec. 1978 de portefeuille van defensie van Boutros had overgenomen, was hij op 4 april 1979 als opperbevelhebber afgetreden en a.i. vervangen door generaal Mounir Tarabay, de stafchef. Nu keerde Khoury op zijn post als opperbevelhebber terug.

Op 6 aug. trad Hélou om ,,dringende gezondheidsredenen'' als staatsminister af.

Op 9 aug. gaf het parlement met 54 tegen 9 stemmen zijn vertrouwen aan de nieuwe regering-Hoss.

(Voortzetting volgende aflevering)

SYRIE

DE RELATIE MET DE SU. DIVERSE CONTACTEN 1978-'80. LEVERANTIE MODERNE WAPENS SINDS OKT. 1979

Tijdens een bezoek aan Moskou van 15-17 okt. 1979 door de Syrische president Hafez Assad zou de SU hebben ingestemd met de levering van moderne wapens aan Syrië. Een akkoord daarover was in de voorafgaande periode van bijna twee jaar kennelijk uitgebleven, wat tot een duidelijke verslechtering van de betrekkingen tussen Syrië en de SU had geleid.

Na het bezoek van vice-premier en minister van buitenlandse zaken Abdel Halim Khaddam aan de SU in november 1977 (pag. 635/3-'78) was van 20 tot 23 febr. 1978 een officieel vriendschapsbezoek van president Hafez Assad gevolgd. Hij voerde toen o.m. besprekingen met president Brezjnew, premier Kosygin en minister van defensie Oestinow. Volgens een gemeenschappelijk slotcommuniqué werd vastgesteld dat beide partijen de ontwikkeling van de wederzijds voordelige en vruchtbare samenwerking en in het bijzonder van de politieke betrekkingen grote betekenis toekenden. Men had maatregelen voor de verdere vergroting van het defensiepotentieel van de Syrische Arabische republiek besproken en gepland.

Van 29 aug. tot 1 sept. 1978 bracht Khaddam een officieel vriendschapsbezoek aan de SU, waar hij o.a. door premier Kosygin en minister van buitenlandse zaken Gromyko werd ontvangen.

Vervolgens verbleef een Syrische partij- en regeringsdelegatie o.l.v. president Assad op 5 en 6 okt. 1978 voor een officieel vriendschapsbezoek in de SU. Deze delegatie voerde o.m. overleg met president Brezjnew, waarbij volgens een gemeenschappelijk communiqué de beide partijen vraagstukken betreffende de verdere ondersteuning van Syrië door de SU bij de versterking van het Syrische defensiepotentieel aan de orde stelden en desbetreffende besluiten namen. Het Sowjetpersbureau Tass meldde op 6 okt. 1978 dat de SU ook had toegezegd verdere ,,hulp" (aangenomen werd van militaire aard) te verlenen aan andere Arabische staten, die tegen de Egyptisch-Israëlische vredesonderhandelingen gekant waren.
In de loop van verdere besprekingen eind november 1978 echter zouden Syrië en de SU er niet in geslaagd zijn overeenstemming te bereiken over de omvang van het Russische militaire pakket voor Syrië. Op 8 dec. 1978 berichtte Reuter met een beroep op Arabische diplomatieke bronnen in Beiroet, dat de Syrische stafchef, generaal-majoor Hikmat Shehabi, zijn bezoek aan Moskou afgebroken had, omdat de Sowjet-leiders niet bereid zouden zijn geweest toezeggingen i.z. wapenleveranties, welke zij aan president Assad hadden gedaan, na te komen. Ook de Syrische ambassadeur in Moskou, Jabr al-Qafri, zou voor overleg zijn teruggeroepen.
Terwijl president Assad vasthield aan de nakoming van de afspraken uit oktober, zou de SU deze als door

De Syrische president Assad (r.) bij een begroeting door zijn Sowjet-ambtgenoot Brezjnew.

de gebeurtenissen achterhaald en dus verouderd hebben gekwalificeerd. De SU zou de leveranties aan Syrië en Irak hebben willen coördineren om een eventuele duplicatie met het oog op de beraamde vereniging van de Syrische en Iraakse strijdkrachten (zie pag. 222/1) te voorkomen.

Syrië hoopte daarentegen dat de SU zowel Syrië als Irak aanzienlijk meer wapens zou verschaffen.

Terwijl de Syrische stafchef Hikmat Shehabi niet door de Sowjet-minister van defensie Oestinow werd ontvangen, voerde deze terzelfder tijd (eind nov. 1978) wel overleg met de Iraakse minister van defensie, luitenant-generaal Adnan Khairaila.

Vervolgens zegde de Syrische president Assad een bezoek aan Moskou voor het bespreken van wapenleveranties af, dat hij oorspronkelijk samen met de Iraakse leider Saddam Hoessein in dec. 1978 had zullen afleggen. Deze bereikte tijdens zijn officiële bezoek aan Moskou (10-13 dec. 1978) wel overeenstemming met de Sowjet-leiders (o.a. president Brezjnew en premier Kosygin) over Russische wapenleveranties aan Irak.

In januari 1979 bracht de Syrische minister van defensie, generaal-majoor Mustafa Tlass een zesdaags bezoek aan Moskou, waar hij met maarschalk Oestinow naar verluidt overeenstemming bereikte over de verkoop van grotere wapenvoorraden aan Syrië. Tlass keerde op 9 jan. in Damascus terug.

Op 28 aug. 1979 meldden Westerse diplomatieke bronnen uit Damascus dat begin die maand in de haven Tartus 50 a 70 tanks van het type T-72 door Russische vrachtschepen waren aangevoerd. De T-72, die daarmee voor het eerst aan een land buiten het Warschaupact werd geleverd, zou volgens Westerse militaire deskundigen superieur zijn aan de Amerikaanse M-48 en de Britse Centurion, die de ruggegraat van Israëls tankwapen vormen. Genoemde deskundigen rekenden ermee dat de SU minstens 150 van die tanks zou leveren, omdat dat aantal voldoende zou zijn voor de uitrusting van een gemechaniseerde infanterie-divisie. (Voor een tankdivisie zijn minstens 250 stuks nodig.)

Inmiddels had de Russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko, een tevoren niet aangekondigd officieel bezoek aan Syrië (24 tot 26 maart 1979) gebracht. Bij zijn aankomst verklaarde hij te zijn gekomen om de gemeenschappelijk als dringend geachte bestaande problemen te kunnen bespreken, waaronder vooral de toestand in het Midden-Oosten.

Volgens diplomatieke waarnemers wilde Gromyko a) het Arabische verzet tegen het aanstaande (op 26 maart ondertekende) Egyptisch - Israëlische vredesverdrag versterken; b) het isolement van de Egyptische president Sadat vergroten; en c) grotere Russische militaire hulp toezeggen.

Gromyko voerde besprekingen met president Assad en Jamil Shayya, de Syrische vice-premier belast met economische zaken. In een na afloop uitgegeven communiqué werd o.a. gesteld:

„Bij de gesprekken ging de voornaamste aandacht uit naar de gevaarlijke ontwikkelingen in het Midden-Oosten. die verband houden met het sluiten van een afzonderlijk akkoord tussen Israël en Egypte met medewerking van de VS De partijen veroordeelden nadrukkelijk het vendrag als gericht tegen de belangen van de Arabieren, met inbegrip van het Egyptische volk Zij uitten als hun Overtuiging dat het bij het verdrag erom ging de bezetting van de door Israël in 1967 veroverde Arabische gebieden, incl het oostelijke deel vam Jeruzalem, te vereeuwigen en de uitoefening van de legitieme nationale rechten van het Arabasche volk van Palestina te verhinderen Het draagt tot verdere verscherping van de spanning in dit gebied bij en richt een ernstige hindernis op bij het streven naar een rechtvaardige vrede in bet Midden-Oosten De SU en Syrie hebben hun vaste besluit opnieuw bevestigd zich ook verder in te zetten voos een alomvattende rechtvaardige oplossing op basis van een volledige terugtrekking van de Israelische troepen uit alle in 1967 bezette Arabische gebieden, voor de erkenning van de onvervreemdbare rechten van het Arabische volk van Palestina op zelfbeschikking en vorming van een eigen onafhankelijke staat alsmede voor het recht van de Palestijnen op terugkeer naar hun vaderland in overeenstemming met de VN-resoluties.

Beide partijen zijn ervan overtuigd dat het opgeven van de politiek van afzonderlijke akkoorden de weg zal openen naar een zodanige oplossing, op basis van de coilectieve inspanningen van alle betrokken partijen, met inbegrip van de PLO, de enige legitieme vertegenwoordiger van de Palestijnen. Zij veroordeelden de voortdurende bezetting van Arabische gebieden door Israël, de weigenng om de onvervreemdbare rechten van het Arabische volk van Palestina te erkennen alsmede Israëls onophoudelijke. onwettige acties in deze gebieden, (nl) de stichting van Israelische nederzettingen

De SU en Syrie wezen nadrukkelijk de weg van afzonderlijke akkoorden van de hand en beklemtoonden dat deze slechts de expansionistische plannen van Israël en zijn medeplichtigen dienen. Zij onderstrepen in het bijzonder dat onder de dekmantel van het Israelisch-Egyptische verdrag de imperialistische krachten pogen hun militaire aanwezigheid m het Midden-Oosten uit te breiden.

Zij veroordeelden de capitulationistische acties van de Egyptische leiding, die zware schade toebrengen aan de strijd van de Arabische en Afrikaanse volken voor nationale bevrijding en versterking van de onafhankelijkheid De partijen zijn er ten diepste van overtuigd dak in de vorm van aanvaardbare voorwaarden een consobdatie *en* coördinatie van de acties van alle Arabische staten van bijzonder belang zijn, die tegen een afzonderlijke politiek en vóór het elimineren van de consequenties van de Israëlische agressie en vóór het tot stand brengen van een alomvattende en rechtvaardige oplossing voor het Midden-Oosten zijn geporteerd In dit verband spraken de partijen hun waardering uit voor de besluiten van de Arabische topconferentie in Bagdad (pag 209-1979), die een belangrijke bijdrage tot de zaak van de consolidatie van de Arabische landen bij de bestrijding van de plannen van het imperialisme in het Midden-Oosten leveren De partijen wezen op het belang van de uitvoering van de besluiten van de conferentie van Bapdad.

De SU sprak haar grote waandering uit voor de beginselvaste houding van Syrië, zijn positieve bijdrage tot de versterking van ae eenheid van de Arabische staten. die de weg van afzonderlijke akkoorden afwijzen De Synische zijde bedankte die SU voor de veel omvattende steun voor de rechtvaardige strijd van de Arabische volken en benadrukte de noodzaak van haar deelname aan de oplossing voor het Midden-Oosten in al haar fases

De Sowjet-zijde waardeerdk de vastbeslotenheid van de leiders van Syne en Irak bij de versterking van de eenheid tussen de beide landen, bij de gemeenschappelijke acties ter verhindering van de capitulatie-koers bij aangelegenheden van het Midden-Oosten, bij de versterking van de band tussen de Arabische landen t a v het afwijzen van de Israelische agressie en bij het waarborgen van de legitieme onvervreemdbare rechten van het Arabische volk van Palestina.

De partijen onderstreepten de betekenis van een verdere versterking van de vriendschappelijke banden van Syrie en de andere Arabische landen met de SU en de socialistische landen en zij verklaarden zich vastbesloten elke poging tot ondermijning van de Sowjet-Arabische vriendschap van de hand te wijzen. (. . .) Zij gaven uiting aan hun vaste voornemen de wederzijdse nuttige en vruchtbare samenwerking tussen de beide landen uit te breiden en te versterken en zij kenschetsten de ontwikkeling van de politieke betrekkingen als ongemeen belangrijk De SU en Syrie bevestigden opnieuw de grote betekenis die zij toekennen aan de praktijk van politieke consultaties tussen de leiders van beide landen ''

Van 15-17 okt. 1979 bracht president Assad zijn in juni uitgestelde (pag. 194/1) officiële vriendschapsbezoek aan de SU. Hij voerde besprekingen met premier Kosygin, minister van buitenlandse zaken Gromyko, minister van defensie Ustinow en Boris Ponomarew, de secretaris van het Centrale Comité van de CPSU. President Brezjnew was toen door ziekte verhinderd.

In het verloop van de besprekingen, die van Syrische zijde ook door vicepremier Khaddam en minister van defensie Tlass werden bijgewoond, werden, aldus het slotcommuniqué, ,,vraagstukken betreffende de verdere Sowjet-steun aan Syrië bij de versterking van zijn defensiepotentieel aan de orde gesteld. Er werden passende beslissingen getroffen. Beide partijen verklaarden zich bereid tot voortzetting van de samenwerking op dit gebied". De Syrische delegatie toonde zich na afloop ,,uiterst voldaan" over de besprekingen i.z. de wapenleveranties: de SU had toegezegd Syrië aanzienlijke militaire hulp te verlenen.

Terwijl president Assad op 18 okt. na een kort bezoek aan de Armeense hoofdstad Jerewan naar Syrië terugkeerde, bleef generaal-majoor Tlass naar verluidt in Moskou om details van het akkoord i.z. militaire hulp uit te werken, dat naar algemeen werd aangenomen de leverantie van Russische gevechtsvliegtuigen omvatte.

Volgens Westerse persberichten wenste president Assad vooral Mig-25 en Mig-27 gevechtsvliegtuigen om de Syrische luchtmacht te versterken, nadat die bij luchtgevechten met Israëlische toestellen in juni en september in totaal negen Mig-21's had verloren.

Volgens De Volkskrant (5-12-1979) kwam de SU na veel geaarzel over de brug: ,,Het schold een kwart van de Syrische militaire schuld kwijt (500 mln van de 2 mrd dollar) en beloofde volgens militaire waarnemers in Beiroet twee squadrons Mig-27 gevechtsvliegtuigen en 100 T-72 tanks te leveren. (...) Maar Moskou stelde zijn politieke eisen: het aantal zetels van de Syrische communistische partij in het regerende Nationale Front zou moeten worden vergroot. (...) De Baath heeft grotere invloed van de Moskou-communisten afgewezen. Of Moskou bereid is de moderne wapens te leveren wordt in diplomatieke kringen betwijfeld..." Overigens had The Economist (20-10-'79) erop gewezen dat Assad in zijn delegatie naar Moskou een prominent lid van de Syrische communistische partij (één van de twee christenen) had opgenomen.

The Financial Times (22-2-'80) meldde dat Syrië omstreeks 120 T-72 tanks en ca. twee squadrons Mig-25's ontvangen had. Die T-72 tanks zouden alle zijn toegewezen aan de 20.000 man sterke elitietroepen, die onder bevel staan van Rifaat Assad, de broer van de president.

Van 27 tot 29 jan. bracht de Russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko, een officieel vriendschapsbezoek aan Syrië, waar hij ontvangen werd door president Assad en besprekingen voerde met zijn Syrische ambtgenoot Khaddam.

Volgens een gemeenschappelijk slotcommuniqué veroordeelden beide partijen ,,de pogingen van de imperialistische machten, vooral de VS, om de internationale ontspanning te ondermijnen en de nationale bevrijdingsbewegingen van de volken een slag toe te brengen. Bevestigd werd dat vastbeslotenheid van de SU en Syrië gezamenlijk de strijd voor het bereiken van een rechtvaardige en allesomvattende regeling in het Midden-Oosten op basis van een volledige terugtrekking van de Israëlische troepen uit alle in 1967 bezette Arabische gebieden, incl. het oostelijke deel van de stad Jeruzalem, en de verwezenlijking van de onvervreemdbare nationale rechten van het Arabische volk van Palestina, waaronder zijn recht op zelfbeschikking en schepping van een onafhankelijke staat alsmede het recht van de Palestijnen op terugkeer naar hun vaderland, in overeenstemming met de desbetreffende VN-besluiten voort te zetten."

Beide partijen waren van mening ,,dat de imperialistische kringen en hun handlangers onder het mom van het tumult over de gebeurtenissen in Iran en Afghanistan (zie pag. 17, 65 en 107 e.v.) trachten de aandacht van de Arabische volken af te leiden van de strijd voor de eliminatie van de gevolgen van de Israëlische agressie, onder de Arabische en islamitische landen tweedracht te zaaien, tusssen hen en hun vrienden — de SU en de landen van de socialistische gemeenschap — een wig te drijven alsmede de eenheid en de beginselen van de beweging van niet-gebondenheid te ondermijnen. Beide partijen veroordelen de politiek van de militaire en economische druk van de VS jegens Iran en bepleiten een regeling van het Iraans-Amerikaanse conflict met vreedzame middelen..." Zij onderstrepen de noodzaak ,,de wil van Afghanistan te eerbiedigen, zijn land, zijn territoriale integriteit, de eenheid van het vaderland en de politiek van niet-gebondenheid te verdedigen."

De SU en Syrië uitten hun genoegdoening over de ontwikkeling van de betrekkingen tussen beide landen op verscheidene gebieden en zij bevestigden hun streven naar een verdere ontwikkeling daarvan in het belang van beide landen en volken, waarbij zij de beginselvaste koers volgen, die in de gemeenschappelijke Sowjet-Syrische verklaring van april 1974 (pag. 372/1 - '74) verankerd is.

Volgens welingelichte kringen in Damascus, aldus Reuter (29-1), slaagde Gromyko er niet in de openlijke ondersteuning door president Assad van de militaire bezetting van Afghanistan door de SU te verwerven. Betrouwbare Arabische bronnen, aldus The *Observer* (9-3), meldden dat een van de voornaamste gespreksonderwerpen tijdens Gromyko's bezoek aan Damascus was de houding van Moskou bij een eventuele Israëlische aanval op Syrië. De SU zou overwegen in dat geval troepen te sturen om Syrië te verdedigen. De FAZ (15-3) stelde:

,,... Nog werd geen vriendschapsverdrag tussen Damascus en Moskou gesloten. De SU is geïnteresseerd in havenrechten in Syrië. Het afsluiten van een formeel verdrag i.z. steunpunten wordt door Assad voor moeilijke tijden in reserve gehouden. Een zwenking naar de SU valt in officiële Syrische uitlatingen reeds nu niet meer over het hoofd te zien..."

NRC/H'blad (25-3) schreef over ,,een forse zwenking naar links" door het regime in Damascus n.a.v. het op 20 maart officieus bekendgemaakte besluit om het verbod in te trekken dat leden van de Syrische communistische partij uitsluit van functies in de publieke sector. Hoewel de partij, die deel uitmaakt van het Nationale Progressieve Front, twee ministers in de regering heeft, mochten de communisten tot dan toe niet werken in de openbare dienst of het leger. Nu werd hun de toegang tot de openbare dienst verleend, terwijl zij tevens toestemming kregen een eigen krant uit te geven. (*Le* Monde, *NRC/H'blad,* Financial Times, NZZ, FAZ, Soviet News, *AdG)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V. . Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SENAAT VELT KABINET-MARTENS

Op 9 april heeft de koning het ontslag aanvaard van het christelijk-socialistische kabinet-Martens. De crisis werd uitgelokt door een stemming in de Senaat, waarbij het kabinet er niet in slaagde de vereiste tweederde meerderheid te verwerven voor een artikel van het ontwerp van bijzondere gewest- en gemeenschapswet, waarop de premier de vertrouwenskwestie had gesteld. Na het ontslag van de FDF-ministers op 16 jan. en de regeringsverklaring van 24 jan. (zie pag. 91/11 had Martens fors erop aangedrongen dat het parlement met bekwame spoed het ontwerp van programmawet (= de z.g. budgettaire voorstellen tot uitvoering van de rijksbegroting 1980) en de twee ontwerpen van gewest- en gemeenschapswet (tot uitvoering van de tweede fase van de staatshervorming) in bespreking zou nemen. Op dat verzoek was de meerderheid ingegaan.

De Senaat begon op 19 maart met de openbare beraadslaging over het eerste ontwerp (nr. 261) inzake de gewestvorming. De woordvoerders van de regeringspartijen verklaarden dat zij het ontwerp, weliswaar zonder veel geestdrift, zouden goedkeuren, maar in de CVP-fractie maakte een kleine groep bezwaar tegen enkele artikelen van het ontwerp. Liberalen, VU, FDF/RW en communisten kantten zich tegen het ontwerp.

Naarmate het debat vorderde bleek de Vlaams-Brusselse senator L. Lindemans de woordvoerder te zijn van de CVP-contestanten. Hij stelde twee voorwaarden voor een eventuele ja-stem: 1) de regering diende ervoor te zorgen dat ook het volgende parlement een Constituante zou zijn, zodat het de definitieve fase van de staatshervorming kon realiseren; 2) voor het einde van 1982 diende de Vlaamse gemeenschap te Brussel, zowel op gemeentelijk als op agglomeratie-niveau, over een behoorlijk gewaarborgd statuut te beschikken.

Op 22 maart begon de Senaat de artikelsgewijze bespreking. De CVP-contestanten onthielden zich bij de stemmingen over de eerste vier artikelen, die nochtans door een tweederde meerderheid werden aangenomen.

Op 25 maart deed zich een eerste, ernstig incident voor m.b.t. art. 5 inzake de samenstelling van de gewestraden. Dat artikel bepaalde o.m. dat twee FDF-kamerleden (mevr. L. Matthieu-Mohin en Georges Clerfayt) uit het Vlaamse arrondissement Halle-Vilvoorde, en een PVV-senator (mevr. A. Bernaerts) uit het Waalse arrondissement Nijvel tijdelijk zouden zetelen in de Brusselse gewestraad. Tegen die bepaling rees in de CVP verzet. Op voorstel van de CVP-fractie werd de bespreking een dag opgeschort.

Premier Martens licht zijn aftreden op een persconferentie toe.

Op 26 maart kwam het art. 5 opnieuw ter bespreking. Het was toen dat Fr. Perin zijn ontslag als senator indiende (zie pag. 233/3). Toen over het artikel moest worden gestemd, kon de vereiste tweederde meerderheid niet worden bereikt: 117 leden stemden ja, 59 neen en 5 onthielden zich. (In de CVP-fractie stemden F. de Bondt, J. de Meyer, mevr. P. D'Hondt en mevr. N. Staels tegen; P. de Kerpel, J. Seranno, L. Lindemans, M. Storne en mevr. M. Panneels onthielden zich.) De uitslag verwekte opschudding.

Na een schorsing van de vergadering verzocht premier Martens de Senaat toch verder te gaan met de bespreking van de volgende artikelen en een tweede lezing te aanvaarden over art. 5. De meerderheid ging op het verzoek in. De Senaat zette de bespreking voort op 27, 28, 29 en 31 maart. De eerste lezing van de artikelen werd op 1 april beëindigd.

Intussen had de regering op 30 maart overleg gepleegd i.v.m. het knelpunt, en na afloop van de kabinetsraad had premier Martens verklaard dat de ministers het eenparig eens waren over een verklaring, die de gerezen bezwaren zou tegemoet komen. Op 2 april werd overgegaan tot de tweede lezing van art. 5.

Vooraf legde Martens een verklaring af voor de Senaat. Hij zei o.m.: ,,Het is de vaste wil van de regering om, in samenwerking met de parlementaire werkgroep voor de definitieve staatshervorming, vóór de gemeenteraadsverkiezingen van '82 waarborgen voor de Vlaamse Brusselaars in te bouwen in het raam van een algehele oplossing voor de staatshervorming." Verder verklaarde Martens: ,,Een regering onder mijn leiding zal geen nieuwe verkiezingen voor de Brusselse agglomeratieraad laten houden, zolang de wet van 21 juli 1971 niet werd aangepast in de zin van de voorstellen die in de commissie werden gedaan." Martens zei nog dat een politiek akkoord wenselijk was met

het oog op het toekennen van grondwetgevende bevoegdheid aan het volgende parlement.
De premier besloot: ,,Dit ontwerp is van vitaal belang voor de actie van de regering. De stemming erover staat gelijk met een uiting van vertrouwen of wantrouwen in het regeringsbeleid. Het verlossende woord moet nu in deze vergadering vallen; de leden van de senaat moeten hun verantwoordelijkheid op zich nemen. Wij kunnen thans ook onze Europese partners bewijzen dat wij nog bekwaam zijn samen te werken en samen te leven. Een politieke crisis zou onberekenbare gevolgen hebben voor de bevolking."
Na deze verklaring motiveerden de fractievoorzitters hun standpunt. De oppositie handhaafde haar bezwaren.
De fractieleider van de Franstalige socialisten, F. Delmotte, legde een verklaring af die deining verwekte op de CVP-banken. Hij beklemtoonde dat de PS de eerbiediging ,,van alle minderheden" in het land nastreeft.
Senator Lindemans (CVP) reageerde boos. Hij stelde vast dat Delmotte zich niet had willen uitspreken over waarborgen voor de Brusselse Vlamingen, en dat hij de Vlaamse gemeenschap te Brussel opvatte als een minderheid naast de andere minderheden in het land. Om die reden, zei Lindemans, zal ik tegen het artikel stemmen. Van zijn kant zei senator De Bondt (CVP) dat de belofte van de eerste minister een ,,lege doos" was.
Bij de stemming kreeg art. **5** voor de tweede maal de vereiste tweederde meerderheid niet. In de CVP-fractie stemden zes senatoren tegen (De Bondt, De Kerpel, Lindemans, De Meyer, D'Hondt en Staels) en twee onthielden zich (Storme en Panneels.)
Direct na de bekendmaking van de uitslag vroeg premier Martens het debat ,,sine die" te schorsen. De Senaat besliste echter de bespreking voor één dag te onderbreken. Op **3** april kwam de Senaat opnieuw bijeen en besliste toen de werkzaamheden ,,tot nader bericht" te schorsen.

Programmawet geblokkeerd

De mislukking van de regering in de Senaat had een rechtstreekse weerslag op het lot van het ontwerp van programmawet in de Kamer. Het debat was daar begonnen op 19 maart. Onmiddellijk was gebleken dat het parallel met de bespreking van de gewestvorming in de Senaat zou verlopen. De Franstalige socialisten hadden immers de goedkeuring van de ,,budgettaire voorstellen 1979-'80" afhankelijk gemaakt van de aanvaarding van de ontwerpen op de gewest- en gemeenschapswet.

Die ,,koppeling" die aan Vlaamse zijde kritiek had uitgelokt. bracht mee dat de Franstalige socialisten het tempo van het kamerdebat afstemden op het verloop van de bespreking in de Senaat. De bespreking verliep zonder haast, voor nagenoeg lege banken, aangezier. de aandacht toegespitst werd op wat bij de senatoren gebeurde. Alleen de eerste dag van het debat viel er wat te noteren: namens de Franstalige liberalen zei partijvoorzitter Gol dat de PRL bereid was de regering de ontbrekende stemmen te leveren voor de goedkeuring van de ontwerpen op de bijzondere gewest- en gemeenschapswet in de Kamer, wanneer de regering wilde ingaan op tien voorwaarden, waarvan vijf m.b.t. de staatshervorming en vijf m.b.t. de economische politiek. De meerderheid haakte echter niet op het voorstel van Gol in.

In de loop van de verdere besprekingen op **19,** 20, **21** en **25** maart had het kabinet ook af te rekenen met standpunten in de meerderheid, die afweken van het regeringsstandpunt en betrekking hadden resp. op het sociaal statuut van de zelfstandigen, een ,,gezinsvriendelijk" amendement van fiscale aard, en de pensioengelijkheid van man en vrouw. Over die punten kon tenslotte een vergelijk worden bereikt. Op **26** maart werd het kamerdebat echter bruusk afgebroken, ten gevolge van de verwerping van art. **5** in de Senaat.
Het debat werd op **1** april hervat en op **2** april voortgezet. Toen de Kamer die dag aanbeland was bij art. 110, vernam zij dat de Senaat voor de tweede maal art. **5** verworpen had. Op verzoek van de liberale fractie werd de vergadering geschorst, en bij de hervatting besliste de Kamer haar werkzaamheden te verdagen ,,gelet op de onzekerheid omtrent de politieke toestand."
Op **3** april kwam minister Mathot namens de regering de Kamer vragen ,,haar werkzaamheden tot nadere bijeenroeping uit te stellen". Dat verzoek werd ingewilligd met **92** tegen **51** stemmen bij **3** onthoudingen.

Reacties

De mislukking van het kabinet in de Senaat lokte nog dezelfde dag commentaar uit bij de diverse partijen. Voorzitter De Clercq (PVV) zei dat de machteloosheid van de regering nu duidelijk gebleven was en de uitvoering van het regeringsprogramma geblokkeerd; hij eiste het ontslag van het kabinet. Antoinette Spaak, voorzitster van het FDF, noemde het onmogelijk ,,een nieuw akkoord op te bouwen op de

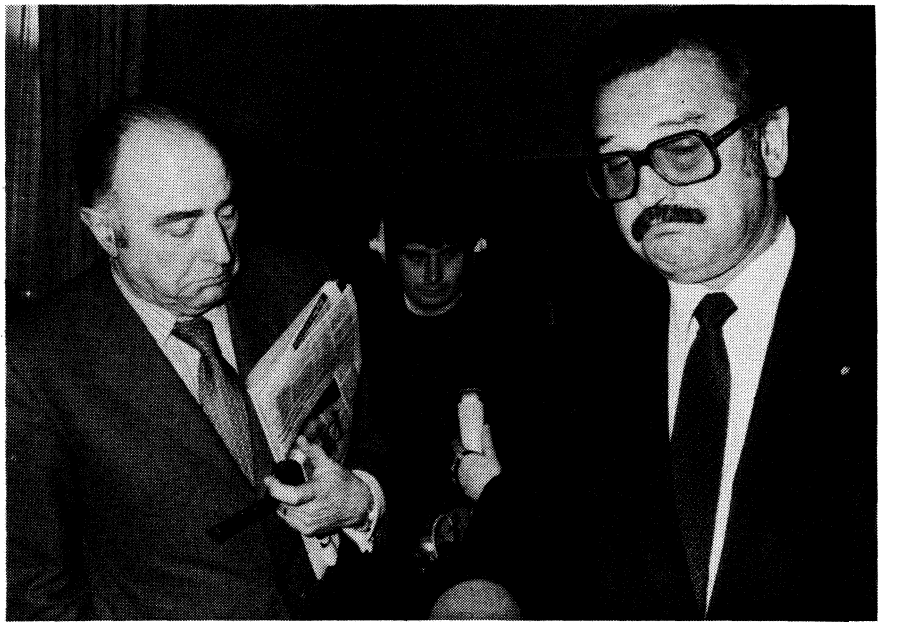

De Franstalige partijvoorzitters van de meerderheid Vanden Boeynants (PSC) en Cools (PS) — rechts — tijdens een persconferentie na afloop van hun onderhoud met premier Martens op 8 april 's avonds.

basis, waarover men nu gestruikeld is". Zij zei dat de Vlaamse en de Franstalige gemeenschappen ieder afzonderlijk een project dienden op te stellen, waarover daarna zou onderhandeld worden. Voorzitter Van Miert (SP) legde de verantwoordelijkheid voor de crisis op de CVP. PSC-woordvoerder de Stexhe zag nog wel een mogelijke uitweg uit de crisis: de indiening van een afzonderlijk wetsontwerp voor de samenstelling van de gewestraden.

Ontslag

Na zijn nederlaag in de Senaat op 2 april verzocht premier Martens de koning, met vakantie in Spanje, naar Brussel terug te keren. Op 3 april ging hij op het kasteel te Laken het ontslag van de regering aanbieden. De koning hield zijn antwoord in beraad, en vroeg de premier ,,na te gaan of op korte termijn nog een oplossing kan worden gevonden voor de crisis".

Tijdens het weekeinde van Pasen onderhandelde Martens met de woordvoerders van de regeringspartijen. Op 8 april legde hij de voorzitters van die partijen nieuwe voorstellen voor, om uit de impasse te geraken, maar de reacties waren negatief.

Op 9 april gaf het Paleis op het middaguur volgend communiqué uit: ,,Eerste minister Martens heeft bij de koning verslag uitgebracht over de politieke toestand. De koning heeft het ontslag van de regering aanvaard en de regering belast met de afhandeling van de lopende zaken."

Op een persconferentie lichtte Martens kort daarop zijn standpunt nader toe.

„Ik weiger bij deze crisis de schuldvraag te stellen, zei hij. De oorzaken zijn complex en liggen dieper dan men denkt. Ik stel vast dat de grondwet van 1970 moeilijk uit te voeren is, dat elke regering het moeilijk zal hebben om in Vlaanderen de autonomie van de gewesten te doen aanvaarden, dat voor de eerste maal in tien jaar een ontwerp op de gewestvorming in het parlement is besproken en dat ik niet tussen twee deuren ben gewurgd. De Senaat heeft gestemd. Dat was een publieke daad en de spenbare mening kan daarover oordelen."

Martens zei verder dat uit zijn talrijke contacten van de voorbije dagen was gebleken, dat onmogelijk op korte termijn een oplossing kon worden gevonden voor de gerezen moeilijkheden. Bepaalde waarborgen dienen in de wetten zelf te worden geschreven. Een tussenoplossing, waarbij bij overgangsmaatregel bepaalde waarborgen op gemeentelijk vlak te Brussel waren voorzien, vergde een Hercules-inspanning en dat bleek nu niet meer haalbaar. Het minimum aan vertrouwen dat daartoe onder de coalitiepartners vereist is, bestond niet meer. Martens zei nog dat het kabinet verder zou waken over de stevigheid van de munt en zich tegen een devaluatie zou blijven verzetten. Ook zei hij dat geen enkele Franstalige partij nog de vorming van een regering zal aanvaarden, indien de staatshervorming niet wordt aangepakt. De eerste minister drong aan op diepgaande discussies over het knelpunt Brussel en over definitieve oplossingen en zei dat parlementsverkiezingen moesten worden vermeden.

Op 9 april is de koning begonnen met de gebruikelijke raadplegingen.

INTERNATIONALE ZAKEN

OPEC

CONFERENTIES IN 1979. VERDERE PRIJSVERHOGINGEN

Op pag. 227/2 e.v. is verslag uitgebracht van de vergaderingen van de Organisatie van olie-uitvoerende landen OPEC in de loop van 1978. Ook is daar melding gemaakt van een tussentijdse vergadering in maart 1979, waarop besloten werd tot een extra prijsverhoging van ruwe olie.

M.b.t. deze laatste vergadering kan nog worden gemeld, dat een belangrijk onderwerp werd gevormd, naar in de pers werd bericht, door het coördineren van de produktiepolitiek van de lidstaten van de OPEC ten einde te verzekeren, dat het herstel van de produktie van olie in Iran zou worden goedgemaakt door de vergroting van de produktie in sommige lidstaten in de tijd, dat de produktie in Iran stil lag of althans beduidend kleiner was dan normaal, weer te verminderen.

Er zou een informele overeenkomst zijn bereikt, waarbij Saoedi-Arabië weer zijn produktieplafond van 8.500.000 vaten per dag zou instellen. Een verlangen van Iran om een algemene vermindering van de produktie met 5% toe te passen zou echter zijn verworpen.

Prijsontwikkeling in de eerste helft van 1979

Tegen het midden van mei 1979 hadden alle OPEC-staten met uitzondering van Saoedi-Arabië aangekondigd toeslagen te zullen leggen op de officiële OPEC-prijs, zoals die op 1 april van kracht geworden was ($ 14,546 per vat).

Deze toeslagen werden bovendien herhaaldelijk naar boven aangepast, doordat een prijsverhoging van één lidstaat de andere ertoe bracht de eigen prijzen te verhogen ten einde de bestaande prijsverschillen te handhaven.

Voor wat betreft de olie uit de omgeving van de Perzische Golf kwam de voornaamste stimulans tot een prijsverhoging tot meer dan $ 17 per vat uit Iran, waar de prijs per vat op 15 mei 1979 werd vastgesteld op $ 17,17, 34% meer dan de OPEC-prijs van dec. 1978.

In Afrika was het Libië, dat de volgende dag een prijs van $ 19 per vat decreteerde, 37% boven de prijs van dec. 1978.

Naar het eind van mei stegen de prijzen, vooral van de lichtere soorten olie, nog verder. Op 21 mei stelde Algerije een prijs vast van $ 21 per vat. Nigeria vroeg $ 20,96 per vat en de prijs voor olie uit Libië steeg tot $ 21,31 per vat.

Op 31 mei verhoogde Iran de toeslagen met $ 1,10 tot $ 1,30 per vat, waardoor de lichtere oliesoorten uit dit land $ 18,47 gingen kosten en de zwaardere soorten $ 17,74.

In dezelfde periode handhaafde Saoedi-Arabië officieel de op 1 april vastgestelde OPEC-prijs als de basis voor het vaststellen van de prijzen voor alle soorten olie (hetgeen het land naar schatting een verlies aan inkomsten van niet toegepaste toeslagen opleverde van $ 20 mln per dag), maar op het eind van de maand kondigde het een toeslag aan van $ 1,40 per vat, ingaande met

terugwerkende kracht op 15 mei, voor de lichtere soorten olie, die ong. 6% van de totale produktie van het land uitmaken.
De gemiddelde officiële prijs voor ruwe olie uit alle OPEC-lidstaten was in april 1979 $ 16,74 en in mei $ 17,28.
De gemiddelde prijs voor een vat ruwe olie op de vrije „spot"-markten was in april $ 22,03 en steeg in mei tot $ 29,52, waarbij tegen het eind van de maand voor sommige vrachten tot $ 40 per vat geboden werd. Tevens zou het volume van de op de spotmarkten verhandelde olie in mei zijn toegenomen, waarbij deze olie vnl. uit OPEC-staten afkomstig zou zijn.
De totale produktie van de OPEC werd in april geschat op 30.700.000 vaten per dag en in mei op 31.200.000 vaten per dag.

In juni vonden verdere prijsaanpassingen plaats op grond van de verhoging van de toeslagen op olie uit Iran per 31 mei, maar belangrijke prijsverhogingen vonden niet plaats aan de vooravond van de 54-ste conferentie van OPEC-staten, die op het eind van de maand zou plaatsvinden.
Op het eind van juni werd de gemiddelde prijs voor alle soorten olie uit OPEC-staten geschat op $ 17,50 à $ 18 per vat. Op de spotmarkten steeg de prijs voor olie uit de OPEC-staten in deze maand tot $ 36,10 per vat.
De totale OPEC-produktie in juni 1979 werd geschat op 30.950.000 vaten per dag. De produktie in de eerste helft van 1979 werd geraamd op 30.110.400 vaten per dag, 5% hoger dan in de overeenkomstige periode in 1978. Zonder Iran was de produktie in de eerste vijf maanden van 1979 18,6% meer dan in de eerste vijf maanden van 1978.

54-ste OPEC-conferentie

Van 26-28 juni 1979 werd in Genève de 54-ste OPEC-conferentie gehouden. Aan de vooravond van deze bijeenkomst maakten de betrokken ministers duidelijk, dat het een belangrijk doel van de conferentie zou zijn om opnieuw een ordelijk prijssysteem voor de verschillende soorten olie in te stellen. Tijdens de conferentie bleek dit moeilijk te verwezenlijken als gevolg van een verschil van mening tussen Saoedi-Arabië en Iran over de basisprijs, dat niet opgelost kon worden ondanks bemiddelingspogingen van Venezuela, Koeweit en Algerije.
Ook de verlenging van de conferentie met een derde dag leverde geen uniform prijssysteem op. De ministers bereikten een akkoord over wat sjeik Yamani een ,,verwarrende en ingewikkelde" compromis-formule noemde, waarbij in de praktijk besloten werd tot de instelling van een officiële marktprijs van $ 18 per vat, een referentieprijs incl. toeslagen van $ 20 per vat en een prijsplafond van $ 23,50 per vat. Daarnaast zeiden de OPEC-lidstaten toe de transacties op de spotmarkten te ,,beperken".
Na afloop van de bijeenkomst kondigden de meeste lidstaten prijsverhogingen aan, die onderling weinig gecoördineerd waren. Alleen Saoedi-Arabië hield zich officieel aan de marktprijs van $18 per vat, met uitzondering van de 6% van de produktie, waarop het in mei een toeslag had gelegd.
Wel nam Saoedi-Arabië twee andere maatregelen, die in de praktijk een grotere prijsverhoging impliceerden: (1) het liet de nieuwe prijs met terugwerkende kracht op 1 juni ingaan en (2) het verkortte de kredietperiode voor de verkoop van olie van 60 tot 30 dagen m.i.v. 1 juli. Hiermee werd de prijs met nog eens ong. één procent extra verhoogd.
De andere OPEC-staten kondigden kort daarop vergelijkbare kredietbeperkingen aan.

René Ortiz uit Ecuador, secretaris-generaal van OPEC.

Reactie Westerse landen op economische topconferentie in Tokio

Direct na de zomervergadering-1979 van de OPEC vond op 28 en 29 juni in Tokio een conferentie over vraagstukken van de wereldeconomie plaats van de staatshoofden en regeringsleiders van de belangrijkste geïndustrialiseerde landen — Canada. de Bondsrepubliek Duitsland, Frankrijk, Italië, Japan, Groot-Brittannië en de VS. De Europese Commissie werd op deze bijeenkomst vertegenwoordigd door haar voorzitter, Roy Jenkins.
Op deze conferentie werd grote teleurstelling uitgesproken over de beslissingen van de OPEC-vergadering; daarnaast werd besloten tot een programma van energie-besparing.
Voor meer details, zie pag. 433 e.v. - 1979.

Perscommentaren

Uit de perscommentaren, die geleverd werden op de gang van zaken tijdens de OPEC-conferentie van juni 1979 citeren wij het volgende:

De Frankfurter Allgemeine Zeitung van 29 juni 1979 schreef:

In tegenstelling tot politieke verkiezingen die meestal alleen winnaars opleveren, levert de OPEC-conferentie te Genève slechts verliezers op: de olieverbruikende landen omdat de olie opnieuw duurder wordt, de olieproducenten omdat ze meer onenig zijn dan ooit tevoren. Het sterkst worden de olie-importerende ontwikkelingslanden getroffen. De door de olieproducenten overwogen mogelijkheid, de olie-aankopen der ontwikkelingslanden door kredieten te vergemakkelijken, is voor de armsten onder de armen geen oplossing.
De lengte van de conferentie duidde op grote meningsverschillen tussen de OPEC-landen. Nog nimmer hadden de OPEC-ministers 2½ dag nodig gehad om het eens te worden over een communiqué. Van de twee belangrijkste problemen, de vaststelling van een nieuwe olieprijs en de bepaling van de te produceren hoeveelheid olie, heeft de conferentie er slechts één half opgelost. Er kwam geen uniforme prijs, maar een prijsafspraak die het gezicht van de dertien OPEC-ministers redt; de prijs zal uiteenlopen van $ 18 tot $ 23,50 per barrel. En het probleem van de produktiehoeveelheid bleef helemaal onopgelost.
Van de heftige aanvallen op de internationale oliemaatschappijen was aan het eind van de conferentie niets overgebleven. Met de prijzen is het Westen er nog betrekkelijk goed van afgekomen. Maar men moet afwachten of de vrije oliemarkt niet opnieuw alle berekeningen van de olieproducenten en -consumenten overhoop zal gooien. De OPEC-vertegenwoordigers toonden zich hierover te Genève optimistisch, mits het Westen de aangekondigde 5% bezuiniging op het olieverbruik waarmaakt, maar zal het gelukken de vrije markt met haar onberekenbare reacties uit te drogen?
De OPEC-landen hebben te Genève wel getoond, dat zij, ook bij een eventueel olie-overschot in de verre toekomst, de vinger aan de olietrekker willen houden. Op dit aambeeld hamert vooral de Saoedi-Arabische olieminister Yamani. Deze schijnt in de OPEC de enige te zijn die in staat is de ontwikkeling van de

oliemarkt over een langere termijn te overzien. De meeste andere olielanden hebben kennelijk slechts voordelen op korte termijn op het oog. Beangstigend is echter dat de politieke positie van de ,,duif" Saoedi-Arabië tegenover de ,,haviken" — met name Libië. Algerije en Venezuela — zichtbaar verzwakt is.

Blijkbaar is het engagement van Saoedi-Arabië's bondgenoot Amerika bij het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag een handicap, welke alle berekeningen van Yamani kan doorkruisen. In de wandelgangen van de conferentie kon men af en toe horen, dat bij de prijszetting ook de politieke ambities van de afzonderlijke OPEC-landen in het geding gebracht moesten worden. Daarmee wordt duidelijk gezinspeeld op de ondersteuning van de Palestijnen door Libië, dat ook thans weer de hoogste prijs heeft doorgezet.

Het hoofdartikel van Le Monde van 29/6/79 constateert dat de OPEC ook zonder uniforme prijs haar macht heeft kunnen handhaven. De conferentie te Genève heeft in elk geval een prijsplafond kunnen vaststellen. De producenten hadden de zekerheid dat zij, wanneer zij de vrije markt haar gang hadden laten gaan, vóór het einde van dit jaar hun olie voor $ 30 per barrel hadden kunnen verkopen. Zij hebben het niet gewild.

De prijsverhoging toont overigens de structurele kant van de hausse, die door de OPEC onvermijdelijk wordt geacht. Met een substantiële verhoging van haar hulpverlening aan de Derde Wereld kan de OPEC echter binnen de groep van 77 blijven. Zo tonen de olieproducenten aan de Westelijke landen de weg die deze moeten gaan.... en de smalheid van deze weg.

Het heil van het Westen ligt, als men hen geloven mag, in een beperking van het olieverbruik en een belangrijke wijziging van zijn houding tegenover de Derde Wereld. Er is zelfs een termijn gesteld voor de aanbevolen politiek: de OPEC zal in september opnieuw bijeenkomen.

De geïndustrialiseerde landen kunnen niet spelen op de meningsverschillen tussen de olielanden om, zoals in 1976, enige prijsverlaging te verkrijgen. In juli 1977 voorspelde Yamani dat de olieprijs in de jaren tachtig hoe dan ook zou stijgen, met of zonder OPEC. Overigens blijft het de vraag of de olielanden de hengel niet wat ver hebben uitgegooid. Indien de prijsverhoging een algemene recessie in de Westelijke wereld tot gevolg zou hebben, dan zou de OPEC moeilijk kunnen blijven volhouden dat ze voor de industrielanden een partner met verantwoordelijkheidsgevoel is.

Ontwikkelingen na juni 1979

Nadat de zes belangrijkste geïndustrialiseerde landen op hun topconferentie in Tokio hadden aangekondigd hun energieverbruik te zullen beperken, maakte Saoedi-Arabië op 2 juli bekend het produktieplafond van 8.500.000 vaten per dag tijdelijk met een niet gespecificeerde hoeveelheid te zullen verhogen.

In eerste instantie werd gezegd, dat dit gedaan werd om extra inkomsten te verwerven. In het belastingjaar 1978-1979 was nl. een relatief klein tekort gefinancierd uit de omvangrijke deviezenreserves van het land.

Later werd echter bericht, dat de verhoging van het plafond — die 1 mln vaten per dag tot het eind van 1979 bleek te belopen — ook had plaatsgevonden na een verzoek van president Carter van de VS aan Saoedi-Arabië om te willen samenwerken bij het stabiliseren van de olieprijzen door de druk op de toeleveringen te helpen verminderen.

Het Witte Huis gaf op 9 juli 1979 een verklaring uit, waarin o.m. werd gezegd, dat ,,waar de vergrote produktie op korte termijn behulpzaam zal zijn, dit de Verenigde Staten of andere olie-verbruikende naties niet ontheft van de noodzaak van ferme actie om hun afhankelijkheid van ingevoerde olie belangrijk te verminderen."

Verder werd op 26 sept. gemeld, dat de VS ervan af hadden gezien hun aankopen t.b.v. hun strategische oliereserve te hervatten, die zij in nov. 1978 hadden stopgezet, dit zowel in het licht van de verklaring van Tokio als van bedenkingen van de kant van Saoedi-Arabië.

Na de toename van de Saoedische produktie namen de VS een meer verzoenende houding aan jegens de OPEC. Zo erkende president Carter op 18 okt., dat de OPEC-staten op dat moment op maximaal niveau produceerden en dat de produktie van Saoedi-Arabië i.h.b. lag boven de hoogste grens, die in het belang van dat land was.

Volgens schattingen van de CIA, die op 11 juli gepubliceerd werden, was het niveau van 9,5 mln vaten per dag, die Saoedi-Arabië op dat moment produceerde, het hoogste, dat technisch bereikbaar was met enige continuïteit.

Uit krantenberichten bleek, dat het besluit van Saoedi-Arabië genomen was ondanks oppositie van verschillende OPEC-staten. Op de zomerconferentie zou deze oppositie verwoord zijn door Irak en Libië.

Het Saoedische besluit werd voorts bekritiseerd door meerdere Palestijnse leiders, met inbegrip van George Habash van het Volksfront voor de bevrijding van Palestina.

Deze werd in de Libanese pers van 9 juli geciteerd met de uitspraak, dat de druk, die de olie-uitvoerende landen kunnen uitoefenen op de VS eerder een functie is van het volume van de olieproduktie dan van het prijsniveau.

Sheik Yamani schatte dat begin juni 1979 de totale olieproduktie 800.000 vaten per dag achterbleef bij de vraag, zodat de vergroting van de Saoedische produktie hielp het evenwicht op de markt te herstellen, al was dat dan binnen zeer nauwe grenzen.

Niettemin liet de druk op de prijzen in het derde kwartaal van 1979 na. In okt. echter vond een nieuwe ronde van eenzijdige prijsverhogingen plaats door een aantal OPEC-staten, waardoor o.m. de prijzen van de lichtere soorten Afrikaanse olie door het overeengekomen plafond van $ 23,50 per vat braken. Deze prijsverhogingen waren voorafgegaan door een hervatting van de opwaartse tendens van de prijzen op de spotmarkten, die tegen het eind van de maand voor sommige vrachten een niveau van $ 45 per vat bereikten.

Deze prijsontwikkeling vond plaats op een moment, waarop geschat werd, dat het aanbod de vraag iets te boven ging, terwijl de voorraden van de consumerende landen adequaat leken. Het leek er dan ook op, dat bij de olie-invoerende landen en de oliemaatschappijen zorgen over de toekomstige voorziening met olie zwaarder wogen dan problemen met prijsstijgingen.

De voornaamste onzekere factor bleef de verwachting omtrent de produktie van Iran. Deze leek medio-oktober flink achter te blijven bij het door de revolutionaire regering gestelde plafond van 3,3 mln vaten per dag, terwijl de verwachtingen m.b.t. de toekomstige produktie ook niet optimistisch waren, enerzijds door de aanhoudende politieke onrust in het land en anderzijds door het vertrek uit het land van een groot aantal Westerse personeelsleden van oliemaatschappijen, hetgeen tot technische problemen aanleiding gaf.

Verder hadden een aantal OPEC-staten in 1979 hun produktieplafonds verhoogd om het uitvallen van de Iraanse olie te compenseren, maar verklaringen namens enkele hiervan — o.m. van Koeweit — wekten er twijfel aan, of dit verhoogde niveau in 1980 zou worden gehandhaafd.

Voor wat betreft de positie van Saoedi-Arabië verklaarde sheik Yamani op 17 okt., dat de wereldwijde oliemarkt buiten controle dreigde te geraken, ondanks de verhoogde produktie van zijn land, en alleen gestabiliseerd kon worden door een verkleining van de

vraag naar olie. Hij uitte kritiek op de gang van zaken op de spotmarkten, waar kopers van olie recordprijzen bleken te willen bieden.
Niettemin werd bericht, dat ook OPEC-staten een groeiend deel van hun produktie naar deze markten leidden. Met name Iran zou tot **15%** van zijn uitvoer langs deze weg verkopen. Ook werd gemeld, dat enkele olielanden voor een deel van hun normale verkoop aan oliemaatschappijen prijzen vroegen, die die op de spotmarkten benaderden, als voorwaarde voor het afsluiten van overeenkomsten op lange termijn. Het waren i.h.b. Iran, Irak, Algerije en Libië, waarvan werd bericht, dat zij hiertoe overgingen.
Voordat OPEC-staten in okt. besloten tot het verhogen van de prijzen uitten zij eerst weer klachten over de nog steeds voortgaande waardevermindering van de Amerikaanse dollar, die de koopkracht van hun olieopbrengsten verminderde.
Zo zei de Saoedische minister van financiën en nationale economie, sjeik Mohammed Ali Abu al Khail, op **3** okt. op de jaarvergadering van het IMF in Belgrado, dat het ,,naïef'' zou zijn, ,,om voor te wenden, dat een voortgaande erosie van onze financiële middelen — door inflatie en vermindering van wisselkoersen — geen reactie zou kunnen uitlokken''.
Daarop kondigde Koeweit op **8** okt. aan, dat de officiële prijs van zijn olie met **10%** werd verhoogd (van $ 19,49 tot $ 21,43 per vat) per **1** okt. Iran berichtte op **15** okt., dat zijn deel van de olieproduktie, dat met de Koeweitse soort vergelijkbaar was, met **14.4%** verhoogd zou worden van $ 19,90 tot $ 22,77 per vat, terwijl de Iraanse olie, die met de Saoedische vergelijkbaar was, met 6,8% in prijs zou stijgen van $ 22 tot de OPEC-plafondprijs van $ 23,50, beide ook m.i.v. **1** okt.
Om de bestaande prijsverschillen te handhaven kondigde Libië op **15** okt. een algemene prijsverhoging af, ingaande die dag, van $ 2,77 per vat, waardoor de prijs voor een van de lichtere soorten olie, die Libië produceert, kwam op $ 26,27 per vat en daarmee boven het in juni overeengekomen plafond.
Andere prijsverhogingen werden nog doorgevoerd door Irak, dat zijn oliesoorten m.i.v. **20** okt. met verschillende percentages verhoogde tot een maximum van $ 23,50; door Algerije en Nigeria, die hun prijzen verhoogden om de pariteit met Libië te herstellen, het eerste land m.i.v. 24 okt. en het andere m.i.v. **3** november.
Het niveau van de prijs voor sommige soorten Iraanse olie lag nu 83,5% boven dat van **1978.** Voor sommige Libische soorten was de prijsverhoging, vergeleken met '78, **89%.**
Landen buiten de OPEC, die hun prijzen aanpasten in overeenstemming met bovengenoemde verhogingen waren o.m. Mexico, Engeland, Maleisië en Oman. Begin nov. hebben de meeste andere OPEC-landen — met uitzondering van o.m. Saoedi-Arabië — hun prijzen eveneens verhoogd.

55-ste OPEC-conferentie

In de Venezolaanse hoofdstad Caracas heeft van **17-20** dec. de 55-ste OPEC-conferentie plaatsgevonden.
Aan de vooravond van deze bijeenkomst hebben vier OPEC-lidstaten, die tot de gematigde gerekend worden, hun prijzen opgetrokken.
Op **12** dec. maakten Saoedi-Arabië, de Verenigde Arabische Emiraten en Qatar bekend, dat zij de prijs van alle soorten olie met $ **6** per vat zouden verhogen. Een vat olie van standaardkwaliteit (Arabian Light) zou daardoor ruim $ 27,5 gaan kosten i.p.v. ruim $ 21,5. Op **13** dec. volgde Venezuela dit voorbeeld en verhoogde het eveneens de prijs van een vat olie met $ **6.**
In de VS en West-Europa werd met zorg op deze olieprijsstijgingen gereageerd.
De VS zijn ernstig bezorgd, zei Tom Reston, woordvoerder van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken. Hij wees erop dat prijsverhogingen en ontregeling van de oliemarkt de wereldeconomie al ernstig hebben aangetast.
Reston verklaarde dat de verhoging juist komt op een moment waarop de VS en de andere industrielanden (door het instellen van olie-invoerplafonds voor alle twintig landen van het Internationale Energie Agentschap) zich inzetten voor stabilisatie op de oliemarkt. ,,We hopen dat de OPEC-landen zich dit voldoende realiseren'', aldus Reston.
Guido Brunner, energiecommissaris van de EG, zei dat de olierekening van de EG door de jongste prijsverhoging **20** tot **25** mrd dollar hoger zal uitvallen. Hij deed een beroep op oliemaatschappijen en verbruikende landen niet meer voor olie te betalen dan de officiële prijzen die de OPEC berekent. Alleen dan kan de oliemarkt in **1980** enigszins tot rust komen, meent Brunner.
De stap van de vier genoemde ,,gematigde'' landen werd gezien als een poging om de OPEC te doen terugkeren tot een uniforme prijsvorming, maar dat streven leek al voor de opening van de conferentie op **17** dec. mislukt. In het weekend aan deze opening voorafgaand voerden nl. Libië, Iran en Indonesië nieuwe prijsverhogingen door.

De beste Libische olie kost sindsdien 30 dollar per vat, maar Libië heeft evenals Iran al te kennen gegeven dat de basisprijs van een vat olie van standaardkwaliteit nog verder moet worden verhoogd. Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten willen echter niet verder gaan dan een basisprijs van 24 dollar, een prijs die al 33% hoger ligt dan de 18 dollar die de Saoediërs sinds 1 juli hebben gehanteerd.
De Libische olieminister Mabroek oefende aan de vooravond van de prijzenconferentie felle kritiek op Saoedi-Arabië.

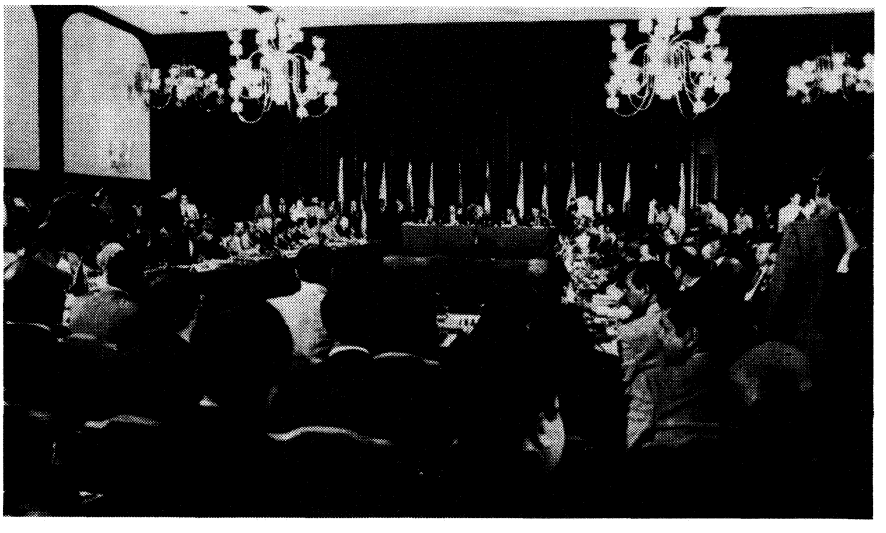

Een beeld van de OPEC-vergadering van dec. 1979 in Caracas.

Evenals Algerije, Iran en een aantal andere ,,haviken" beschouwt Libië de Saoedische prijsverhoging als een poging om de OPEC-prijzen te dicteren. Volgens minister Mabroek zou 34 dollar per vat (in plaats van 24 dollar) een betere basisprijs voor OPEC-olie zijn.
De Saoedische olieminister Yamani zei op 16 dec. bij zijn aankomst in Caracas echter dat zijn land niet bereid is verder te gaan dan een basisprijs van 24 dollar. Die uitspraak werd ondersteund door olieminister (en tevens OPEC-voorzitter) Al-Oteiba van de Verenigde Arabische Emiraten.
Verschillende afgevaardigden naar de OPEC-conferentie opperden op 16 dec. de mogelijkheid dat de olielanden in Caracas vrij zouden worden gelaten in hun prijsstelling en dat de OPEC in maart in een buitengewone vergadering bijeen zou komen om de prijssituatie opnieuw te bekijken.
De prijs van Libische ruwe olie is, met terugwerkende kracht tot 1 november. opgetrokken van 26,27 dollar naar 30 dollar. Indonesië heeft de prijs van zijn olie verhoogd van 23,50 naar 25,50 dollar Iran verhoogde zijn olieprijs met terugwerkende kracht per 1 december met 5 dollar per vat. Lichte Iraanse olie kost daardoor nu 28,50 dollar en zware olie 27,70 dollar.
Berichten dat Koeweit in navolging van Saoedi-Arabië en de andere ,,gematigden" ook had besloten tot een basis-olieprijs van 24 dollar werden later weer tegengesproken.

De OPEC-conferentie in Caracas is op 20 dec. afgelopen zonder dat de ministers het over een nieuwe, uniforme prijs zijn eens geworden. Daarmee zijn de olieprijzen de eerste maanden na afloop van deze bijeenkomst vrij.
Saoedi-Arabië zal zich voorlopig houden aan een prijs van $ 24 per vat, maar die prijs geldt niet langer als basis voor de berekening van de andere prijzen.
Binnenkort zai de OPEC de prijzenkwestie opnieuw bespreken.

Olieminister Yamani van Saoedi-Arabië zei na het opbreken van de conferentie in Caracas, dat hij de komende maanden een olie-overschot verwacht als gevolg van de economische recessie in de wereld. Die olie-overvloed zal de prijzen op de vrije markt volgens Yamani al na het eerste kwartaal omlaag kunnen dwingen. De mening van Yamani wordt niet gedeeld door zijn collega Moinfar van Iran. Ook een aantal andere delegatieleden achten een olie-overschot onwaarschijnlijk, met name zolang er onzekerheid bestaat over het olie-aanbod vanuit Iran.
De drie Afrikaanse OPEC-landen, Libië, Nigeria en Algerije berekenen de komende maanden de hoogste prijzen voor hun olie. Nigeria kondigde onmiddellijk na het mislukken van het overleg aan dat het zijn prijs met terugwerkende kracht tot 17 december tot 30 dollar per vat brengt. Algerije moet de prijsverhoging nog officieel bekendmaken. Libië had de prijs op 16 dec. al tot 30 dollar opgetrokken.
De drie landen produceren lichte en zwavelarme olie en vinden dat de kwaliteit daarvan prijsverschillen tot zes dollar met olie uit het Midden-Oosten rechtvaardigt. Overigens verwachtte men in Caracas dat de drie Afrikaanse landen hun prijzen later verder zullen verhogen. Prijzen tot 34 of 35 dollar per vat worden in dat verband mogelijk geacht.
De Venezolaanse olieminister Calderon die zich als OPEC-voorzitter zeer heeft ingespannen voor het bereiken van een prijsakkoord, betoogde dat het vastlopen van de onderhandelingen in Caracas geen catastrofe of mislukking voor het volgend jaar 20-jaar bestaande OPEC-kartel betekent.
Saoedi-Arabië, grootste olie-exporteur van de OPEC. blijft in elk geval het eerste kwartaal van '80, 9,5 miljoen vaten olie per dag produceren, een miljoen vaten boven het normale produktieniveau.

Reacties

In de Westerse wereld is met zorg gereageerd op de afloop van de OPEC-conferentie in Caracas.

Amerika's energieminister Charles Duncan zei dat de besluiteloosheid van de OPEC een bedreiging vormt voor de veiligheid en het economische welzijn van de VS Duncan voorspelde dat het uitblijven van een uniforme olieprijs de kosten van de meeste in de VS ingevoerde olie tot 28 a 30 dollar zullen opschroeven ,,In het meest optimistische geval gaat dit elke man, vrouw en kind in Amerika volgend jaar 80 dollar kosten"
Verwacht wordt dat het cumulatieve effect van de olieprijsverhogingen sinds begin 1979 voor het eind van '80 de VS op een verlies van 1,3 miljoen nieuwe banen komt te staan
Volgens minister Duncan moet het Internationale Energie Agentschap, de organisatie van de twintig grootste olie-importerende landen, als zij in maart weer bijeenkomt naar wegen zoeken om de olieinvoer verder te beperken.
Amerikaanse oliedeskundigen geloven dat de grote olievoorraden in de industrielanden een stabiliserend effect op de prijsontwikkeling kunnen hebben Maar daar staat volgens hen tegenover dat het ontbreken van een vaste referentieprijs In de OPEC het voor de producenten makkelijker maakt om prijzen te verhogen.
Bondskanseher Helmut Schmidt ondersteunt in een vraaggesprek met het Westduitse weekblad Wirtschaftswoche het in de VN gelanceerde plan om de olieproducenten en olieverbruikers rond de conferentietafel te krijgen Volgens Schmidt moet een internationale energiedialoog bereikbaar worden gemaakt. Hij wees met nadruk op pijn die de scherpe olieprijsverhogingen veroorzaken in de Derde wereld
De Bondsrepubliek, aldus Schmidt, steunt het voorstel dat de Mexicaanse president Lopez Portillo heeft geopperd om een wereld-energieconferentie te houden. Schmidt staat ook achter het idee van een Europese energieconferentie, gelanceerd door de Sowjet-president Brezjnew
De Japanse premier Ohira heeft zijn regering opdracht gegeven plannen op te stelen om het olieverbruik in Japan met 7 procent te verminderen in plaats van met 5% zoals tot nu toe is nagestreefd Japan is zeer sterk afhankelijk van olieinvoer uit de OPEC.
De Saoedische olieminister Yamani wijtte het mislukken van het prijsoverleg in Venezuela aan de onevenwichtige oliemarkt en aan het falen van de plannen van de industrielanden om op het olieverbruik te bezuinigen. Volgens hem is er momenteel in feite een produktieoverschot van één miljoen vaten per dag dat wordt gebruikt voor het opvoeren van de voorraden van de importlanden. Als de winter achter de rug is, zal de olie op de markt komen en de prijzen onder druk zetten Dat zal problemen opleveren voor de landen met de hoogste prijzen. aldus Yamani

Perscommentaren

Enkele citaten uit perscommentaren n.a.v. het verloop van de decembervergadering van de OPEC geven het volgende beeld:

Onder het opschrift .,Een interregnum in het voordeel van Saoedi-Arabië" schreef The Guardian van 22 december:

Het is verleideliik om de instorting van de OPEC te voorspellen, nu zij geen overeenstemming heeft kunnen bereiken over een olieprijs Maar zij zal niet instorten Er heerst thans een interregnum, waarin twee groepen afwachten wie zal hebben gewonnen wanneer de OPEC op 9 juni 1980 opnieuw bijeenkomt
Koeweit, Venezuela en andere gematigden voorspellen dat de strijd al veel eerder beslecht zal zijn en in maart een buitengewone vergadering nodig zal zijn. Ook Yamani is vol vertrouwen dat zijn tegenstanders over de brug zullen komen Hiervoor is een solide motief aanwezig de Westelijke landen hebben zich dit jaar op excessieve wijze bevoorraad
Op de voornemens tot produktievermindering van diverse olielanden is het voor de hand liggende antwoord, nú te kopen, ongeacht de prijsstijgingen op de vrije markt. Wie zal het Japan kwalijk nemen dat het thans overeenkomsten met Iran afsluit op basis van $45 per barrel? En wie kan de producenten kwalijk nemen dat zij openlijk of heimelijk hun olie afleiden naar de vrije markt?
Maar iemand zal concessies moeten doen, want anders zullen de olietanks eenvoudig overlopen. Volgens Yamani zullen dit de haviken zijn, hoe krachtig zij ook zullen pogen de produktie aan banden te leggen Hij voegt hieraan toe dat Saoedi-Arabië de olieproduktie niet zal terugbrengen beneden het normale peil van 8½ mln vaten per dag. en voorlopig ook de extra produktie van 1 mln vaten zal handhaven De Saoedi's plannen zelfs een verhoging van het produktieniveau tot 12 mln vaten per dag.
Op dit moment lijkt het waarschijnlijk dat de gematigden zullen winnen De OESO-voorraden hebben recordhoogte bereikt van misschien 700 mln ton, het equivalent van bijna een half jaar OPEC-produktie Tijdens de op handen zijnde economische recessie zal de vraag stellig dalen, hetgeen een einde zal betekenen van de hoge prijzen op de vrije markt. Het is moeilijk Yamani te weerspreken als hij zegt dat de produktie nu reeds 1 mln barrels per dag te hoog is Hij verwacht dat de prijzen reeds in februari zullen dalen.
Maar de scheidslijn tussen de OPEC-leden is niet alleen van economische aard De Saoedi's geloven dat de alliantie met Amerika veiligheid biedt Hun pleidooi voor een gezonde wereldeconomie brengt Iran tot woede, dat politieke steun krijgt van Libië en Algerije. Akbar Moinfar, de Iraanse minister voor oliezaken, vroeg behalve hogere olieprijzen ook een ander betaalmiddel dan de dollar, en politieke steun tegen Amerika in de gijzelingsaffaire. Geen van zijn eisen werd ingewilligd en de vrees voor de Iraanse revolutie bracht zelfs de traditionele havik Irak in het kamp der gematigden

The Financial Times van 28 maart bevatte een overzicht van de prijs van ruwe olie, die door de belangrijkste olieproducenten op dat moment werd gevraagd Dit overzicht volgt hieronder:

Land	Prijs ($per vat)
Saoedi-Arabie	26,00
Koeweit	27,50
Irak	27.96
Indonesie	29,50
Venezuela	30 75
Libië	34.72
Nigeria	34.20
Engeland	33,75
Iran	32,87*
Iran (voorgesteld)	34,50**

* Feitelijke verkoopprijs incl. toeslagen.
** Geraamde feitelijke verkoopprijs met ingang van 1 april

De tnstorting van de OPEC-prijsstructuur moge ap korte termijn tot grote prijsstijgingen leiden, maar op langere termijn is het interregnum van de OPEC een beter kerstgeschenk dan een spilziek Westen verdient

Het hoofdartikel van Le Monde (22112/79) uit zich minder optimistisch Het wijst er op dat Saoedi-Arabië belangrijke concessies aan de haviken heeft gedaan om ondanks alles tot een akkoord te komen Het heeft zijn prijs verhoogd van $18 tot $24 per barrel en heeft op een gegeven moment zelfs een prijsverhoging tot $26 aangeboden. De toon waarop Yamani sprak over de zeer constructieve houding van Irak en over ,,het gezichtspunt van Iran dat wij moeten erkennen", bewijst hoezeer de conferentie is overheerst door niet-economische motieven. Het zou onvoorzichtig zijn het echec van de OPEC-conferentie te beschouwen als een indirecte overwinning van de olie-importerende landen. Zonder in financiële moeilijkheden te komen zouden de OPEC-landen hun olie-export kunnen terugbrengen van 30 tot 22 mln vaten per dag Saoedi-Arabië zou met een praduktie van 5½ mln vaten kunnen volstaan, en alles wijst er op dat vanuit eigen land grote pressie op de Saoedische leiders wordt uitgeoefend om de nationale rijkdom niet zonder noodzaak uit te putten

Het hoofdartikel van The Times (22/12179) wijst op het feit dat de OPEC sinds 1974 steeds een matigend effect heeft gehad op de olieprijzen. Het verbreken van de eenheid kan daarom, in elk geval op korte termijn. tot onverwacht hoge prijsstijgingen leiden Op langene termijn zijn twee ontwikkelingen te voorzien. Ten eerste moeten de grote olieproducenten zich de mogelijkheid verschaffen van voordelige geldbeleggungen; het heeft economisch gewen voor Saoedi-Arabie geen zin, steeds meer olie te produceren om dollars te verkrijgen waarvan de reele waande snel aan het dalen is In de tweede plaats zullen de Westelijke regeringen steeds meer betrokken worden bij de details van het internationale oliebeleid, die tot nu toe in hoge mate aan de grote oliemaatschappijen werden overgelaten, daarbij kunnen zich conflicten voordoen tussen wat een regering beschouwt als het nationale belang en wat een oliemaatschappij uit commercieel oogpunt de juiste handelwijze acht. (NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Le Monde, The Times, The Financial Times, DPA, Reuter, AFP)

(Vor ber pag 22712e v.)

LATIJNS-AMERIKA

ARGENTINIE

POLITIEKE ONTWIKKELINGEN, ONTSLAG GENERAAL MENENDEZ, SITUATIE MENSENRECHTEN

Op 29 september 1979 is de commandant van het derde legerkorps, generaal Luciano Benjamin Menendez ontslagen en onder huisarrest van 90 dagen geplaatst nadat hij gepoogd had een staatsgreep te organiseren.

Menendez, die bekend staat als een ,,hardliner", beschuldigde de opperbevelhebber van het leger, generaal Roberto Viola, (lid van de militaire junta) ervan de subversie in al zijn vormen niet meer te bestrijden en eiste zijn aftreden.

Daarop werd Menendez ontslagen, maar deze weigerde heen te gaan en bleef in de kazerne van Cordoba zitten. Nadat hij en zijn manschappen door andere legeronderdelen geïsoleerd waren, stemde Menendez erin toe naar Buenos Aires te gaan om met Viola te spreken. Na dit gesprek sommeerde hij zijn mannen om de bezetting van de kazerne op te geven. Hijzelf werd naar een afgelegen basis gebracht waar hij 90 dagen huisarrest kreeg opgelegd. Daarna werd hij ontslagen.

Waarnemers wezen erop dat het conflict tussen Menendez en zijn superieur symptomatisch is voor de verdeeldheid in het leger tussen gematigde elementen als generaal Viola en president Videla en de aanhangers van een harde lijn zoals generaal Carlos Suarez Mason, de opperbevelhebber van de gezamenlijke strijdkrachten.

De gematigden willen een einde maken aan de ontvoeringen en arrestaties door ongecontroleerde elementen van de veiligheidstroepen, maar de hardliners beweren dat een verzachting van het optreden van leger en politie er alleen maar toe zal leiden dat de subversie weer de kop zal opsteken.

Generaal Menendez bijv. heeft zich tot het uiterste verzet tegen een bezoek van de Interamerikaanse commissie voor mensenrechten en heeft verklaard dat Argentinië geen verantwoording hoeft af te leggen over zijn strijd tegen de subversie. De hardliners schijnen zich ook verzet te hebben tegen de vrijlating van Jacobo Zimmerman, uitgever van het blad La *Opinion,* die sedert 1977 onder huisarrest is geweest omdat hij connecties zou hebben met de guerrillabeweging, de Monteneros. Na zijn vrijlating op 25 september 1979 werd Zimmerman de Argentijnse nationaliteit ontnomen en kon hij naar Israël vertrekken.

De vrijlating van Zimmerman kwam na een uitspraak van het Hooggerechtshof, dat er geen reden was voor verder huisarrest, omdat de wet die dit regelt in strijd met de grondwet is.

Van 6 tot 20 september 1979 heeft een team van de Interamerikaanse commissie voor de rechten van de mens van de Organisatie voor Amerikaanse staten een bezoek aan Argentinië gebracht en daar met vele mensen, gevangenen, militairen en politici gesproken.

De commissie verklaarde bij vertrek dat zij de militairen verschillende aanbevelingen had gedaan en dat zij van haar bevindingen een rapport zou maken dat aan de regering zal worden voorgelegd.

De commissie heeft ook een onderhoud gehad met de vroegere president Maria Estela Martines de Peron die, sedert zij afgezet is in maart 1976, onder huisarrest staat er, met oud-president Hector Campora die sedert de staatsgreep in de Mexicaanse ambassade verblijft.

Hij heeft overigens eind november 1979 een vrijgeleide naar Mexico gekregen.

Nog voor het bezoek van de commissie heeft de politie op 10 aug. 1979 een inval gedaan in de burelen van drie organisaties die zich met de naleving van de mensenrechten bezighouden en de gegevens meegenomen van 5000 vermiste personen, die de organisaties aan de commissie hadden willen geven.

Het Amerikaanse State Department heeft n.a.v. dit optreden een protest ingediend bij de Argentijnse regering, die verklaarde dat de dossiers nodig waren voor het eigen onderzoek van de regering.

Op 28 aug. 1979 heeft de regering een nieuwe wet uitgevaardigd die bepaalt dat familieleden van personen die vermist zijn tussen 6 nov. 1974, de datum waarop de staat van beleg werd afgekondigd, en 13 sept. 1979, de datum waarop de wet van kracht werd, bij de rechtbank een verzoek kunnen indienen om de betreffende personen officieel dood te laten verklaren. Als de persoon ,,waarschijnlijk dood" wordt verklaard, hebben de erfgenamen na een jaar recht op de nalatenschap

en kunnen aanspraken doen gelden op een pensioenvoorziening, zoals in een normaal geval van dood.

Op **20** juni **1979** schatte Amnesty International dat er sedert **1976 15.000** mensen worden vermist. Amnesty publiceerde tevens een lijst met namen en bijzonderheden van **2665** vermiste personen, waaruit blijkt dat studenten, doctoren, psychiaters, onderwijzers, advocaten en journalisten het meest getroffen worden. Verder bleek dat mensen van **28** nationaliteiten vermist worden, dat de helft jonger dan **30** jaar is en dat de oudste **80** jaar en de jongste **20** maanden is.

De permanente commissie voor mensenrechten in Buenos Aires heeft in mei **1979** een rapport gepubliceerd met namen van 57 vrouwen die ontvoerd zijn toen ze zwanger waren. Slechts in twee gevallen zijn de baby's aan familieleden gegeven.

De minister van binnenlandse zaken generaal Albano Eduardo Harquindeguy heeft op **30** juni verklaard dat er tussen nov. **1974** en **28** juni **1979** totaal **8713** mensen gearresteerd zijn voor subversieve en terroristische activiteiten en dat **5913** daarvan weer vrijgelaten zijn. Sinds de coup van maart **1976** zouden er **5167** mensen gearresteerd zijn waarvan er weer **5083** vrijgelaten zijn. De generaal zei dat van de **2800** niet vrijgelaten mensen, er **713** toestemming hadden gekregen het land te verlaten, dat **192** uitgewezen waren, **160** vrijgelaten waren, maar zich regelmatig bij de politie moesten melden en dat er **12** onder huisarrest waren geplaatst. In totaal waren er **3876** mensen voor de rechter geleid en in totaal **592** hadden een veroordeling gekregen. De minister repte niet over vermiste personen.

Op 6 sept. **1979** heeft de subcommissie voor het voorkomen van discriminatie en de bescherming van minderheden van de VN besloten een wereldwijde actie voor de bestudering van het probleem van vermiste personen op touw te zetten. Argentinië werd genoemd als één van de zeven landen, dat zich op grote schaal schuldig maakt aan schendingen van de mensenrechten. De andere landen zijn: Paraguay, Uruguay, Chili, Tunesië, Indonesië en het Centraal-Afrikaanse Keizerrijk.

Het Jaarboek van de politieke gevangenen 1978/1979 van Amnesty International merkt over de situatie van de mensenrechten in Argentinië o.a. het volgende op:

In Argentinië werden geen vorderingen gemaakt op het gebied van de rechten van de mens; duizenden mensen zitten in preventieve hechtenis, zonder aanklacht en proces en van nog eens duizenden is niets bekend. Er waren geer aanwijzingen dat de militaire junta van plan zou zijn tot een constitutionele regeringsvorm terug te keren, of dat zij de noodwetgeving van de laatste vijf jaar zou willen verzachten, ondanks oproepen hiertoe van politici en van de Federación Argentina de los Colegios de Abogados (de Argentijnse Orde van Advocaten). De staat van beleg die nu sinds november **1974** van kracht is, lijkt niet langer gerechtvaardigd, omdat de regering zelf steeds beweert. dat zij een militaire overwinning heeft behaald op de .,subversieve elementen".

Sedert de staatsgreep van maart **1976** was het meest angstaanjagende aspect van de onderdrukking het aantal desaparecidos — de verdwenen mensen. In februari **1979** schatte de Buenos Aires Herald dat er gedurende de laatste drie jaar gemiddeld tussen de drie en tien ontvoeringen per dag waren. De regering ontkent iets te weten over de verdwijningen of over het feit dat deze mensen ooit gevangen zijn genomen. De regering publiceerde in **1978** drie maal een lijst met namen van mensen van wie men, volgens de regering, dacht dat ze werden vermist, maar die sindsdien weer waren opgedoken (12 april - 232, **7** augustus - **201, 14** december - **159).** Geen enkele van deze namen kwam overeen met de namen die Amnesty International bekend waren.

De vermisten zijn in vier categorieën in te delen: degenen die na een korte periode (van een tot dertig dagen) in hechtenis te hebben gezeten, worden vrijgelaten, de grootste groep; degenen die vermoord werden; degenen die naar officiële gevangenissen worden overgebracht (in oktober **1978** zou de journalist Enrique Esteban **69** dagen na zijn ontvoering in Neuquen door het leger zijn gevonden en nu ,,ter beschikking van de militaire autoriteiten" gevangen worden gehouden in een plaatselijk militair garnizoen) en degenen die voor onbepaalde tijd verdwijnen, fuera de la sociedad (buiten de maatschappij) en van wie de plaats van gevangenschap onbekend is.

Het laatste jaar is de druk op de autoriteiten om meer details te verstrekken over het lot van de vermisten binnen Argentinië gegroeid. In mei **1978** publiceerde de Asamblea Permanente por los Derechos Humanos in La Prensa een lijst van 2500 vermiste personen, wier zaken waren voorgelegd aan het Hooggerechtshof. In november **1978** werd een nieuwe lijst van **1542** vermiste personen, ondertekend door **1221** familieleden, aan het Hooggerechtshof overhandigd.

De ondertekenaars verklaarden, dat zij een beroep deden op het Hooggerechtshof, omdat alle andere pogingen om inlichtingen te verkrijgen over de verblijfplaats van de vermisten, op niets waren uitgelopen. In deze petitie werd er de nadruk opgelegd dat de vermisten met veel vertoon van geüniformeerde mannen, vuurwapens en auto's gearresteerd waren, en dat het alle schijn had van een wettelijke operatie die werd uitgevoerd door de autoriteiten. Op deze petitie kwam, evenmin als op alle voorgaande, geen reactie van de regering. Op 3 maart **1979** aanvaardde het Hooggerechtshof — dat kort tevoren geklaagd had praktisch geen medewerking van de autoriteiten te krijgen bij het opsporen van vermiste personen — voor de eerste keer het beroep van een familielid van een ontvoerde, de vader van Alfredo Antonio Giorgi, een 33-jarige natuurkundige, die op **27** november **1978** werd ontvoerd uit het Nationale Instituut voor Industriële Technologie. Tot die tijd had het Hooggerechtshof altijd verklaard dat het probleem van de verdwenen mensen niet tot zijn bevoegdheden behoorde. In de zaak Giorgi verklaarde het Hof echter, dat het, hoewel dit formeel buiten

Op de vierde verjaardag van de militaire staatsgreep is voor de Argentijnse ambassade in Parijs een demonstratie gehouden uit protest tegen het verdwijnen van personen. Vooraanstaande Franse acteurs en schrijvers namen daaraan deel V.l.n.r. de actrice Simone Signoret, de acteur Marcel Amont, de actrice Marie-José Nat en de acteur Ives Montand.

zijn jurisdictie viel, deze zaak voor onderzoek zou overdragen aan het Hof van Appèl.

De „Moeders van de Plaza de Mayo", die inlichtingen proberen te krijgen over hun verdwenen familieleden, houden nog iedere donderdag hun stille tocht over het plein, waaraan het Gouvernementshuis staat. Regeimatig worden zij door de autoriteiten lastig gevallen. Op 18 januari 1979 werden 43 vrouwen enkele uren vastgehouden en heel vaak wordt hun door de politie belet het plein op te gaan.

In april 1979 startte Amnesty International een grote actie voor de verdwenen mensen. Er werd een eerste lijst gepubliceerd van 2500 personen die sinds de staatsgreep als vermist zijn opgegeven, met een speciale lijst van vermiste kinderen.

Gedurende het afgelopen jaar heeft Amnesty International gewerkt voor honderd vermiste personen. Maar over deze periode werden meer dan tweehonderd soortgelijke gevallen gemeld. Door de uitvoerende macht (PEN) worden ongeveer twee- à drieduizend mensen gevangengehouden. Op grond van een decreet dat door de president is ondertekend en dat de reden voor de gevangenhouding niet vermeldt. De meeste PEN-gevangenen zitten twee of drie jaar gevangen, maar sommigen zitten al meer dan vier jaar in voorlopige hechtenis. De regering ontkent herhaaldelijk het bestaan van politieke gevangenen, en beweert dat de 2700 gevangenen die zij, zoals zij erkent, gevangen houdt, subversieve misdrijven hebben begaan. Het is moeilijk dit aan te nemen, omdat het overgrote deel van de gevangenen niet is berecht of in staat van beschuldiging is gesteld en sommigen zelfs niet eens zijn verhoord.

Gevangenen van de uitvoerende macht hebben het recht het land te verlaten krachtens artikel 23 van de grondwet, het zogenaamde recht van optie. Ondanks de bereidheid van veel buitenlandse regeringen om deze opcionados een visum te geven, zijn slechts zeer weinig aanvragen ingewilligd sinds dit recht, met strenge beperkingen, eind 1977 werd ingesteld. In het afgelopen jaar werden slechts ongeveer honderd aanvragen ingewilligd.

Eind 1978 bevestigde een hof van beroep aanvragen voor habeas corpus ten behoeve van honderd mensen die door de uitvoerende macht gevangen werden gehouden sinds een of twee jaar, en gelastte hun invrijheidstelling omdat de redenen voor hun gevangenhouding niet gerechtvaardigd waren. Het hof van beroep verklaarde ook dat langdurige en onbepaalde gevangenhouding op straf neerkwam en dat dit in strijd was met artikel 23 van de grondwet. Deze beslissing werd door het Hooggerechtshof vernietigd.

Ondanks verklaringen van de minister van justitie op 20 april 1979, dat er verbeteringen zouden worden aangebracht, blijft de situatie in de gevangenissen slecht. Amnesty International bleef berichten ontvangen, dat politieke gevangenen worden geslagen en dat er willekeurig gestraft wordt voor werkelijke of vermeende overtredingen van de strenge gevangenisregels. In veel gevangenissen mogen de gevangenen alleen het Nieuwe Testament lezen. Werken is verboden. In enkele gevangenissen mag nooit bezoek worden ontvangen en in de meeste is de medische en tandheelkundige verzorging onvoldoende. (NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, FAZ, Amnesty International)

BRAZILIË

MAATREGELEN SANERING ECONOMIE

Begin dec. 1978 heeft president Figueiredo maatregelen afgekondigd om de Braziliaanse economie te saneren. Het pakket werd beschouwd als de meest drastische ingreep in de economie sinds de formulering van het Braziliaanse ontwikkelingsmodel (dat bestond uit de aantrekking van buitenlands kapitaal en gericht was op de export) in de jaren volgend op de staatsgreep van 1964.

Het doel van de maatregelen is drievoudig:

- bestrijding van de inflatie (dit jaar geschat op 75%);
- hanteerbaar houden van de buitenlandse schuld ($50 mrd);
- vermindering van het tekort op de betalingsbalans.

President Figueiredo benadrukte dat Brazilië zich als ontwikkelingsland geen economische recessie kan veroorloven, omdat dit veel te grote sociale kosten met zich mee zou brengen. De bedoeling van de maatregelen is dan ook om een snelle economische groei te handhaven door stimulering van de landbouw, de export en de alternatieve energiesector en tegelijkertijd de kwalen van de Braziliaanse economie te bestrijden.

Het pakket maatregelen, dat bekend staat als het ,,kerstpakket van Delfim", stelt zich ten doel om het liberalisme en het kapitalisme in Brazilië te versterken. De staatsinvloed wordt enigszins verminderd ten gunste van het vrije-marktmechanisme. Bovendien wordt de overstelpende hoeveelheid regelingen en decreten, die op zichzelf al een loodzware bureaucratische belasting van de economie vormen, drastisch vereenvoudigd.

De voornaamste maatregel is een devaluatie van de munteenheid, de cruzeiro, met 30%, om de export te bevorderen, De dollar is nu 42,5 cruzeiro's waard. Talloze subsidies, aanmoedigingspremies en belastingfaciliteiten zullen geleidelijk worden opgeheven. Hiermee wil de regering een einde maken aan het ,,gesubsidieerde kapitalisme" in Brazilië, dat een bron is van inflatie en financiële speculatie ten koste van de overheidskas. De subsidies op de eerste levensbehoeften (brood, vlees en melk) zullen worden opgeheven.

Om het begrotingstekort verder te verminderen en de druk op de buitenlandse schuld niet te verzwaren, mogen de staatsbedrijven het komende jaar 20% minder invoeren dan dit jaar, afgezien van olie. Het monopolie van het staatsbedrijf voor olie wordt opgeheven om het zoeken naar alternatieve energiebronnen te bevorderen.

Een andere ingrijpende maatregel is de blokkade van $ 5 mrd die ondernemingen en banken bij de centrale bank hebben gedeponeerd. De centrale bank garandeerde de waardevastheid van deze dollars, zodat er lustig mee werd gespeculeerd. De deposito's zullen nu pas worden vrijgegeven als ze gebruikt worden voor investeringen of als een bedrijf zijn buitenlandse schuld omzet in risicodragend kapitaal binnen Brazilië. Deze laatste eis heeft vooral betrekking op buitenlandse ondernemingen.

De maatregelen zijn over het algemeen met instemming begroet; vooral in ondernemingskringen liet men zich zeer positief uit. Maar niemand overziet nog precies hoe verstrekkend en ingrijpend de gevolgen van het pakket maatregelen op lange termijn zullen zijn.

Enkele economen merkten op dat door de devaluatie en de afschaffing van de subsidies op korte termijn de koster. van het levensonderhoud omhoog zullen gaan. Ook enkele vakbondsleiders hadden bezwaren: ,.Het zogenaamde exportmodel, waarvoor nu opnieuw met volle overtuiging is gekozen, is op zichzelf een bron van inflatie en het kan alleen maar slagen als de lonen in Brazilië ten opzichte van de rest van de wereld laag worden gehouden", zei een vakbondsleider.

Aan het einde van zijn toespraak vroeg president Figueiredo om ,,begrip, geduld en inzet van alle Brazilianen."

Aftreden minister van financiën Rischbieter

Minister van financiën Karlos Rischbieter heeft in januari zijn ontslag ingediend. In zijn plaats is benoemd Ernane Galveas, die geldt als een vertrouweling van de minister van planning, Delfim Neto, die in aug. 1979 het departement van landbouw verwisselde voor dat van planning (pag. 234/3) om van daaruit de leiding te nemen van de sanering van de economie. Delfim Neto wordt nu beschouwd als één van de machtigste mannen in Brazilië.

Het *NRC/H'blad* (26-1) gaf de volgende schets van de minister en van zijn economische plannen.

De tsaar van de Braziliaanse economie wordt hij genoemd, de man die werkelijk de touwtjes in handen heeft.

Delfim bevindt zich op het ogenblik op het toppunt van zijn macht. Zijn carrière in het militaire regime begon in 1967. De

professor in de economie uit Sao Paulo werd toen minister van financiën en hij zou dat tot 1974 blijven.
Het duo Delfim Neto — Roberto Campos (de minister van planning) was verantwoordelijk voor het zogenaamde Braziliaanse economische wonder. Ten koste van de koopkracht van de lonen en gepaard gaand met een enorme inkomensconcentratie werd ongekende economische groei bereikt.

In 1974 verdween Delfim uit de regering. Hij werd als ambassadeur weggepromoveerd naar Parijs. Zijn come-back begon in maart 1979, toen de nieuwe president, generaal Figueiredo, hem op de onbelangrijke post van minister van landbouw benoemde. Delfim maakte van dit ministerie zijn springplank om hogerop te komen. De landbouwsector kreeg een enorme impuls. ,,De regering koopt alles wat de boer plant'', beloofde Delfim.

In augustus 1979 zorgde hij ervoor dat de minister van planning. Mario Henrique Simonsen, moest opstappen, Simonsen, een conservatieve monetarist, wilde de galopperende inflatie bestrijden door een economische recessie te forceren. Daar moest Delfim, aanhanger van een groei-economie, niets van weten.

,,Een land dat per jaar 1,5 miljoen nieuwe arbeidsplaatsen moet scheppen om de bevolkingsgroei bij te houden, kan zich eenvoudigweg geen recessie veroorloven'', meende Delfim. Hij werd zelf tot minister van planning benoemd. ,,Niets kan de groei van Brazilië tegenhouden'', verzekerde hij.

Evenmin was Delfim zelf te stuiten. Hij zorgde ervoor dat trouwe volgelingen op de sleutelposities in de staatstechnocratie werden benoemd. De ,,delfirn-boys'' worden ze smalend genoemd. Hij vergrootte de greep van het ministerie van planning op de economie. De machtige staatsbedrijven, (de tien grootste ondernemingen van Brazilië behoren toe aan de staat), die ongecontroleerd geld uitgaven en zo een bron van inflatie waren, plaatste hij onder zijn controle. De begrotingen van de ministeries moeten voortaan door Delfim worden goedgekeurd.

De enige minister, die zijn onafhankelijkheid ten opzichte van Delfim probeerde te bewaren, was Karlos Rischbieter, de minister van financiën. Rischbieter werd het volgende slachtoffer van Delfims expansiedrang. Vorige week gaf hij zijn verzet tegen Delfims overweldigende druk op en hij diende zijn ontslag in. Delfim liet onmiddellijk een vertrouweling op de opengevallen post benoemen. Nu heeft Antonio Delfim Neto de absolute macht in handen om Brazilië ernstige economische problemen op te lossen. Die problemen zijn een alarmerende inflatie van bijna 80% in 1979 en een gapend tekort op de betalingsbalans.

Delfim wil de Braziliaanse economie redden door de export drastisch te verhogen. De waarde van de export bedroeg het vorig jaar 15 miljard dollar. Dit jaar moet de 20 miljard gehaald worden en in 1984 moet de 40 miljard zijn bereikt. Een belangrijk deel van de export bestaat uit landbouwprodukten. zoals soja. koffie, cacao, suiker en maïs. Delfim rekent op goede oogsten en vertrouwt op gunstig weer, anders valt zijn hele strategie in duigen.

Zelfs als de exporten dit jaar de 20 miljard dollar halen, dan is er nog een tekort op de handelsbalans van enkele miljarden dollars. De olie-import drukt nu eenmaal buitengewoon zwaar op de Braziliaanse economie. Meer dan de helft van de exportopbrengsten is nodig om olie te kopen.
De situatie van de betalingsbalans is niet rooskleuriger. Men schat dat Brazilië dit jaar zo'n 16 miljard dollar aan buitenlandse leningen moet aantrekken om de betalingsbalans in evenwicht te krijgen. De buitenlandse schuld, die eind 1979 50 miljard dollar bedroeg, zal eind dit jaar zijn opgelopen tot ruim 60 miljard dollar. (NRC/H'blad, Bolsareview)

ROOMS-KATHOLIEKE KERK BEPLEIT LANDHERVORMING

De Nationale bisschoppenconferentie van Brazilië (CNBB) die begin maart in Itaci in de staat Sao Paulo bijeen is geweest, heeft een document uitgegeven, waarin de kerk haar positie bepaalt t.a.v. de sociale problemen op het platteland.
Het document gaat over de eigendomsverhoudingen op het platteland en het bestempelt de strijd om het grondbezit als ,,een uitroeiingsoorlog''. De CNBB pleit voor een versterking van traditionele vormen van eigendom, zoals het gezins, stam- of gemeenschapsverband. Het document wordt in Brazilië als een belangrijke stellingname beschouwd, temeer omdat ook de regering voor het eerst sinds lange tijd weer met plannen is gekomen om de conflicten op het platteland te reguleren. Via de pastorale hulp voor het platteland kent de kerk van dichtbij de dramatische levensomstandigheden van de kleine boeren en ze steunt hen bij de vaak gewelddadige conflicten om het grondbezit.
Het document baseert zich op bijbelse teksten, pauselijke encyclieken en op de sociale doctrine van de kerk om tot een veroordeling van de bestaande situatie op het Braziliaanse platteland te komen:
,,De grond is een gave Gods en het bezit ervan is ons gemeenschappelijk erfdeel''. In het eerste deel analyseert het document de concentratie van het grondbezit. Meer dan de helft van de boerderijen (het klein-grondbezit) beslaat slechts 2,8 procent van het landbouwareaal, terwijl 0,8 procent van de boerderijen (het grootgrondbezit) bijna de helft van de grond bezit.
Daarnaast neemt het aantal boeren dat de grond bewerkt zonder er eigenaar van te zijn (deelbouwers, pachters) snel toe, terwijl ook het aantal loonarbeiders, die zelfs geen eigen grond meer hebben om te bewerken, enorm is gestegen.
Als een van de oorzaken voor deze concentratie van het grondbezit en de proletarisering van de boerenstand noemt het document de regeringspolitiek om belastingpremies en kredieten aan grote landbouwondernemingen te geven die exportgewassen produceren, ten koste van familiebedrijven die voedselgewassen verbouwen.
Er is volgens het document sprake van ,,geïnstitutionaliseerd onrecht'', omdat ,,het eigendom verabsoluteerd wordt en het gebruikt wordt als een bron van uitbuiting. Deze situatie is nog verergerd door het economische ontwikkelingsmodel waarvoor in ons land is gekozen, zonder dat de bevolking daarbij betrokken is''.

De verantwoordelijkheid voor deze situatie ligt gedeeltelijk bij het volk zelf, dat gefaald heeft om zich beter te organiseren. Maai- de grootste verantwoordelijkheid ligt bij ,,degene die in Brazilië een systeem van leven en werken in stand willen houden, waarbij enkelen zich verrijken ten koste van armoede en ellende van de meerderheid van de bevolking''.

Er bestaan twee verschillende manieren waarop de grond gebruikt kan worden. Als de boeren een stuk iand bezetten, gaat het hen om het ,,bezit en het gebruik'' en niet om het ,,juridisch eigendom''. Grote landbouwondernemingen doen daarentegen ,,zaken met de grond'', zo stelt het document van de bisschoppenconferentie. Uitgaande van dit verschil komt het tot een onderscheid in ,,grond die gebruikt wordt om te bewerken'' en ,,grond die gebruikt wondt om winst te maken''.

In het eerste geval is de grond in bezit van degene dae haar bewerkt en komt de opbrengst direct aan hem ten goede. In het tweede geval gaat het om ,,de grond die tot kapitaal is geworden om voortdurend te groeien en steeds opnieuw winst op te leveren, hetzij door uitbuiting van de arbeidskracht van de landarbeiders. hetzij door speculatie ten koste van de gehele samenleving''.

In het laatste hoofdstuk geeft het document aan hoe de kerk haar pastorale betrokkenheid bij de problemen van het platteland gestalte wil geven. Allereerst besluit de kerk de band in eigen boezem te steken en de situatie man het grondbezit van de kerk te herzien, zodat daar de rechten van degenen die de grond bewerken, geaespecteerd wonden. Daarnaast zal de kerk de pogingen van de boeren om zich te organiseren blijven steunen.

De kerk zal de situaties van onrecht en gewelddadigheid bekend maken en helpen die te bestrijden. Verder steunt de kerk het streven van de boeren naar een authentieke landhervorming. Daarbij moet de nadruk komen te liggen op vormen van gezinseigendom, op eigendom in stamverband van de Indianen en op eigendom in gemeenschapsverband. Het uitgangspunt moet zijn dat de grond toebehoort aan wie haar bewerkt.

Tenslotte veroordeelt het document zowel het kapitalisme waarvan de funeste gevolgen gedeeltelijk in dit document werden aangegeven, als het collectivistische marxisme, waarvan de slechte gevolgen in andere landen zijn gebleken.

Landhervormingsmaatregelen afgekondigd, conflicten over landbouwgronden

De conflicten over de eigendom van grond zijn de laatste tijd zo talrijk geworden dat de centrale regering het initiatief heeft genomen tot enkele maatregelen, zij het dat deze uitsluitend bestemd zijn voor gronden bij de rivier Araguaia, die door de staten Para, Goias en Maranhao stroomt, met een totale oppervlakte van 200.000 km2.

Een woordvoerder van president Figueireda heeft op 1 februari meegedeeld dat in dit gebied een commissie ,,de gronden volgens het beginsel van sociale gerechtigheid'' zal verdelen.

Deze beslissing, die volledig ingaat tegen het tot nog toe gevoerde beleid, zou op aandringen van de strijdkrachten zijn genomen, die een toename van de sociale spanningen in het binnenland vrezen.

Het stroomgebied van de Araguaia is traditioneel een groot centrum van sociale conflicten; daar heeft de Braziliaanse communistische partij (pro-chinees) in het begin van de jaren 70 een landelijke guerrillabeweging opgezet die, voordat zij in 1975 ter ziele ging, de strijdkrachten noodzaakten meer dar. 10.000 man te mobiliseren.

Sinds oktober 1979 proberen verscheidene honderden kleine landbouwers uit het gebied, die geen geldige eigendomstitel hebben, zich te organiseren tegen de bedreigingen waarvan zij het slachtoffer zijn. De pastorale commissie voor de grond, een katholieke organisatie, heeft een lijst samengesteld met 23 landconflicten in het gebied, waarbij meer dan 7000 mensen zijn betrokken.

De problemen die zich in Araguaia voordoen zijn gelijk aan die welke zich meer en meer voordoen in het Amazonegebied.

Grote landbouwondernemingen, aangetrokken door de fiscale tegemoetkomingen die de regering geeft, vestigen zich op gronden die soms al decennia bebouwd worden door zgn. ,,posseiros'', kleine landbouwers die echter niet over een wettige eigendomstitel beschikken, wat nogal veel voorkomt in deze streek, waar een massale kolonisatie heeft plaatsgevonden, wat door de aanleg van verschillende transamazonewegen nog eens is versterkt.

Volgens de Confederatie van landarbeiders zijn tussen 1977 en 1979 65.000 mensen in grondconflicten gewikkeld geweest in de staten Maranhao, Mato-Grosso, Bahia en Rio de Janeiro.

Daar de vakbeweging zwak ontwikkeld is, is de rooms-katholieke kerk vaak de enige verdediger van de posseiros.

Sedert 23 jan. is de bisschop van het diocees Marajo (bij Belem), mgr. Angelo Rivatto, verschillende malen met de dood bedreigd door een ,,commando voor de jacht op communisten'' omdat hij tussenbeide is gekomen bij een foutieve afbakening van gronden door een grote landeigenaar.

De ,,pastorale van de grond'' van Maranhao heeft op 29 dec. 1979 een dik dossier gepubliceerd over de grondconflicten in de staat in 1979. Kleine landbouwers werden door de zgn. Jagungos, handlangers van grootgrondbezitters van hun stukje grond verdreven, waarbij zij vaak optraden met goedkeuring van de lokale politiefunctionarissen of het optreden van de Grileiros, gewapende avonturiers die over valse eigendomsbewijzen beschikken afgegeven door corrupte notarissen. Het dossier noemt 128 van deze gevallen.

De grondconflicten, zo talrijk in het Amazonegebied, doen zich nu ook in het zuiden van het land voor.

Op 30 jan. heeft een groep gewapende politiemannen 79 kleine landbouwers van Cachoeira do Macacu gevangen genomen. Zij werden ervan beschuldigd landbouwgronden te hebben bezet. Onder de gearresteerden bevindt zich vader Joaquim van Leeuwen, van oorsprong Nederlander.

De toename van conflicten waarbij geestelijken zijn betrokken, maakt de betrekkingen tussen staat en kerk ingewikkelder, juist nu het erop leek dat deze, na de ambtsaanvaarding van Figueiredo beter werden.

Veel aandacht heeft de plotselinge dood van de bekende Indianenleider Angelo Branco gekregen. Hij kwam om het leven toen hij met zijn auto in botsing kwam met een auto die hem plotseling de weg blokkeerde. Volgens verschillende Indianenorganisaties is Branco het slachtoffer van een aanslag geworden. Hij was al verschillende malen bedreigd, sinds hij een conflict had met een grootgrondbezitter over een stuk land.

Branco was leider van de Caigang-Indianen die in een reservaat in Parana, niet ver van de Paraguese grens wonen. Hij was één van de bekendste Indianenleiders van het land en hij was in 1976 de eerste Indiaan die in een gemeenteraad werd gekozen.

De grondproblemen, die zijn stam heeft, zijn typerend voor de problemen van veel Indianen in het zuiden,

In 1949 is, geheel in strijd met de wet, meer dan de helft van de grond van de Caigang-Indianen aan een privé-onderneming verkocht. De justitiële gang van zaken is langdurig geweest.

Vorig jaar is de eis van de Indianen afgewezen. Dit precedent heeft andere maatschappijen, die aanspraak maken op de gronden in het reservaat, moed gegeven. Branco heeft zijn best gedaan de gronden voor zijn stam te behouden, waarbij hij beurtelings werd aangevallen door grote houtmaatschappijen en door de kleine kolonisten. (Le Monde, *NZZ, NRC/H'blad)*

VERTRAGING BOUW KERNCENTRALES

Cesar Cals, de Braziliaanse minister van mijnbouw en energie, heeft officieel aangekondigd dat het Braliziaanse kernenergieprogramma vijf jaar vertraagd is en dat het Duits-Braziliaanse nucleaire akkoord bijgevolg tot 1995 zal moeten worden verlengd. Het akkoord, dat in 1975 gesloten werd, voorzag dat in 1990 acht Duitse kerncentrales in Brazilië in werking zouden zijn getreden.

Volgens de nieuwe plannen zullen in 1990 slechts drie kerncentrales werken: de door het Amerikaanse bedrijf Westinghouse geleverde centrale Angra I en de centrales Angra II en III, die op het ogenblik door Kraftwerk Union, een dochteronderneming van Siemens, gebouwd worden. Minister Cesar Cals zei verder dat Brazilië vanaf 1980 jaarlijks twee nieuwe reactoren bij KWU zal bestellen, totdat het overeengekomen aantal van acht is bereikt.

Volgens critici van het Braziliaans; Duitse kernenergieprogramma betekent dit uitstel een feitelijk afstel van het hele nucleaire programma. Volgens hen ligt de bouw van Angra II, de eerste Duitse centrale, al enkele maanden stil.

Intussen zoekt Brazilië toenadering tot Irak om samen te werken op nucleair terrein. Nuclebras heeft een akkoord met Irak gesloten.

Het akkoord heeft betrekking op het zoeken naar, de winning en verwerking van uranium, alsmede op de bereiding van de z.g. ,,yellow

cake", de eerste fase van de uraniumverwerking. Brazilië dat op deze gebieden tamelijk veel ervaring heeft opgedaan, zal bovendien uranium aan Irak verkopen. Verder zal Brazilië helpen bij de opleiding van Iraakse technici voor de fabricage van nucleaire componenten.
Uitdrukkelijk is uitgesloten dat de technologie van gevoelige processen, zoals de verrijking en opwerking van uranium, in het akkoord zullen worden opgenomen. Wegens het kernenergieakkoord dat Brazilië in 1975 met West-Duitsland heeft gesloten, kan Brazilië geen technologie die het via dat akkoord zou gaan beheersen, aan derde landen overdragen zonder toestemming van de Duitsers.

Rapport over levering verrijkt uranium door *Urenco*

Het Braziliaanse staatsbedrijf dat belast is met het kernenergieprogramma, Nuclebras, heeft een rapport opgesteld, waarvan de voornaamste conclusie is dat de levering van 2000 ton verrijkt uranium door het Nederlands - Brits - Westduits consortium Urenco (overeengekomen in 1978) grote problemen gaat opleveren.
De belangrijkste conclusies uit het rapport luiden dat het contract met Urenco voor de levering van verrijkt uranium uit Almelo moet worden herzien. Als dat niet gebeurt, wordt Brazilië door Urenco vanaf 1981 opgescheept met een grote hoeveelheid verrijkt uranium die het niet kan gebruiken omdat de kerncentrales waarvoor het bestemd is, niet op tijd in werking zullen treden. Bovendien is Brazilië niet in staat om de overeengekomen hoeveelheid ruwe uranium aan Urenco te leveren, die in Almelo zou moeten worden verrijkt.
Volgens het rapport is het contract dat in 1978 tussen Nuclebras en Urenco werd gesloten, niet flexibel genoeg om de vertragingen in de uitvoering van het Braziliaanse kernenergieprogramma op te vangen. Het contract voorziet in twee soorten leveringen van verrijkt uranium door Urenco aan Nuclebras: een vastgestelde levering van 1986 ton per jaar tussen 1981 en 1990, en een levering waarop Nuclebras een optie heeft van nog eens 1842 ton tussen 1983 en 1990.
Nuclebras heeft inmiddels besloten dat het ook van de optie op de levering van extra verrijkt uranium tussen 1983 en 1990 gebruik wil maken. *(NRC/H'blad)*

MIDDEN-OOSTEN

LIBANON

ONTWIKKELINGEN IN BEIROET EN HET NOORDEN SINDS OKTOBER 1979

Hieronder volgt een voortzetting van het overzicht inzake de gebeurtenissen in Beiroet en Noord-Libanon, dat op pag. 236/2 e.v. werd gegeven.

Hoewel ex-president Frangié op 11 okt. 1979 de vrijlating van 190 gegijzelde falangisten had gelast (pag. 237/3), betekende dit geen einde van de vete tussen christelijke facties in het noorden van Libanon.

Volgens Le Monde (8-11-'79) hielden de aanhangers van Frangié echter nog een dertigtal falangisten vast, terwijl Gemayel de aan hem overgedragen gegijzelde Frangié-aanhangers in detentie hield. De falangisten eisten de vrijlating van twee leden, die zich in Syrië bevonden, plus het recht op bewegingsvrijheid voor hun aanhangers in Noord-Libanon, terwijl Frangié alleen een uitwisseling van de gijzelaars eiste. Zijn aanhangers richtten begin nov. op de kustweg van Tripoli naar Beiroet blokkades op en hielden tankauto's tegen die brandstof van de raffinaderij in Tripoli naar de door de falangisten beheerste gebieden (Oost-Beiroet en de districten Byblos en Kesrouan) vervoerden. In Beiroet werd daardoor niet alleen de olie- en benzine-aanvoer beperkt maar ook de voedselvoorziening.

Op 7 nov. bliezen onbekenden een pijpleiding op voor de aanvoer van water naar een centrale, die een groot deel van Noord-Libanon van elektriciteit voorziet. In de pers werden de falangisten voor die aanslag verantwoordelijk gesteld.

Eerder was op 27 okt. in het overwegend soennitische West-Beiroet een bom ontploft in een auto op enkele meters van het kantoor van het Libanese Arabische leger. De aanslag, die minstens zes doden en 32 gewonden vergde, zou tegen de chef van het afgescheiden Libanese Arabische leger, luitenant Ahmed Khatib, gericht zijn geweest, maar deze bleef ongedeerd. Door dit leger werd de inlichtingendienst van het geregelde Libanese leger, het z.g. „deuxième bureau", verantwoordelijk geacht. Dit bureau werd ook beschuldigd van de ontvoering van een nasseristische oelema uit Bekaa, sjeik Abdel Rahman Majzoub, en het opblazen van een standbeeld van Nasser.
Verder vonden op 1 en 2 nov. in de wijk Chiah (Zuid-Beiroet) gevechten plaats tussen leden van de paramilitaire sjiitische organisatie Amal en militairen van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA), dat sinds enkele maanden officieus in de FAD was geïntegreerd. Daarbij vielen vijf doden en raakten 17 mensen gewond.

Economische situatie

Drie jaar na het einde van de burgeroorlog was de Libanese economie nog steeds een chaos, aldus een correspondent van Reuter in *NRC/H'*-blad van 12 dec. 1979. Hij berichtte voorts o.a.:

„ Volgens officiële bronnen is Libanons huidige produktiecapaciteit momenteel aanzienlijker lager dan voor de oorlog in 1973, het laatste jaar waarover volledige statistieken beschikbaar zijn. De industriële exporten bedroegen vorig jaar minder dan de helft van die van zes jaar geleden.
De gevechten van 1975 en '78 eisten naar schatting 60 000 slachtoffers, ontwrichten de industrie en lieten het eens zo bloeiende handelscentrum van de Libanese hoofdstad verwoest achter. De strijd verdreef tienduizenden beroepskrachten en geschoolde arbeiders uit het land, en liet niets heel van Libanons imago van „het Zwitserland van het Midden-Oosten",
Tot dusver is geen van de politieke, sociale en religieuze problemen die tot de oorlog leidden opgelost, en nu de gevechten zijn gestaakt doemen er weer nieuwe problemen op. ( )
„Zolang er geen politieke regeling is getroffen is er feitelijk geen staatsgezag", aldus een econoom, „en zonder overheidsgezag is er geen fysieke bescherming En zonder die bescherming zullen particuliere investeringen op grote schaal uitblqven". „Zonder investeringen komt er geen economisch herstel, ondanks alle inspanningen en plannen van de regering", voegt hij eraan toe
Voor de wederopbouw en de ontwikkeling van Libanon heeft de regering de hulp ingeraapen van de Arabische landen, maar tot dusver met weinig succes
„De Arabieren blijven op het standpunt staan dat ze Libanon pas hulp zullen geven zodra het zijn problemen heeft opgelost", zegt Adnan Kassar, voorzitter van de Kamer van koophandel en fabrieken ( )
Een jaar geladen werd bij een topconferentae van de Arabische Liga in Bagdad overeengekomen dat de ministers van financiën van de Arabische landen binnen drie maanden bijeen zouden komen om te praten over de financiering van de wederopbouw van Libanon. Deze bijeenkomst vond nooit plaats Maar ter voorbereiding van de bijeenkomst stelde de Libanese Raad voor ontwikkeling en wederopbouw (CDR) een wederopbouwprogramma op, waarbij de benodigde buitenlandse hulp over een periode van vijf jaar 9,4 miljard Libanese ponden (meer dan zes miljard gulden) bedroeg. Uit het cijfermateriaal van de CDR bleek duidelijk dat de Arabische wereld aanzienlijk minder vertrouwen heeft in een

spoedig herstel dan het Westen: minder dan een vijfde van de 1,39 miljard Libanese ponden (ongeveer één miljard gulden) van de verkregen leningen voor de wederopbouw was afkomstig uit Arabische landen.

De Arabische landen waren ook minder gul dan het Westen bij het verlenen van de noodhulp: er kwam 74 miljoen Libanese ponden (bijna 50 miljoen gulden) van Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten, tegen 92,3 miljoen ponden (60 miljoen gulden) van de Verenigde Staten en de Europese Gemeenschap. ,,Nu Libanon besloten heeft om serieus een aanvang te maken met de wederopbouw, nog voordat de stabiliteit geheel is hersteld, zal het land zich eerst tot zijn Arabische broeders wenden met een verzoek om hulp", aldus de CDR. Niets wijst er echter op dat de Arabische landen, waaronder de rijke olie-producerende Golf-staten, van plan zijn om hun beleid, dat door een Arabisch diplomaat werd samengevat als ,,eerst vrede, dan geld", te wijzigen. (. . .)

Een van de redenen van de CDR voor het voorstel om alvast met de wederopbouw te beginnen voor het bereiken van een definitieve regeling van het conflict, is dat het steeds moeilijker wordt om jonge soldaten weer in het economische proces op te nemen. Veel van deze soldaten vochten vijf jaar van hun jonge leven in de steden, ze bemanden wegversperringen of maakten onwillige burgers ,,gifte" afhandig ten behoeve van hun organisaties. ,,Als er voor deze jonge mannen geen mogelijkheden zijn om weer gewoon aan het werk te gaan", aldus het programma van de CDR, ,,dan zullen zij er alle belang bij hebben om de heerschappij van het geweld te handhaven". De CDR toont zich dus ook niet al te optimistisch over een spoedig einde van de gewelddadigheden.

In een recent memorandum aan de voorzitter van de CDR dr. Mohammed Atallah, stelde een belangrijk adviseur dat een verwek om extra hulp van de Verenigde Staten in het fiscale jaar 1981 gebaseerd was op de veronderstelling dat het gezag en de controle van de Libanese regering geleidelijk zou groeien. Hij voegde hieraan toe: ,,Naar verwacht zullen de sporadische gewelddadigheden voortduren, evenals de verwoesting van Libanese levens- en eigendommen doordat niet-Libanese conflicten op Libanees grondgebied worden uitgevochten".

Tot dusver heeft de regering weinig kunnen doen om de smokkel te stoppen. hoewel de schatkist voor de helft van de inkomsten afhankelijk is van invoerrechten. Omdat de staat evenmin kans ziet om belasting te innen van burgers die de belastingontvanger met geweld buiten de deur weten te houden, zijn de inkomsten nog verder gedaald.

In 1974 had Libanon een begrotings-overschot van 5,3 miljoen Libanese ponden (bijna 4 miljoen gulden). Vorig jaar (1978) was er een begrotingstekort van 857 miljoen ponden (ongeveer 570 miljoen gulden). En dit jaar (1979) staat het land voor bijna een miljard ponden (670 miljoen gulden) in de rode cijfers.

Maar–ondanks alle terugslagen van de afgelopen drie jaar van ,,vrede" bleef de ondernemingslust van de Libanese zakenman onaangetast. Nieuwe winkels in Beiroet doen goede zaken in de nieuwste Europese mode-artikelen en consumptiegoederen. Veel van deze artikelen worden gekocht door vrouwen van echtgenoten die buiten Libanon werken. en die in totaal 100 miljoen dollar per maand aan inkomsten uit de Arabische wereld of elders overmaken . . ."

Niettemin bleek uit cijfers van het Libanese ministerie van olie en industrie dat Libanon in 1979 goede economische resultaten had geboekt.

Het totaal van de Libanese industriële exporten bedroeg het afgelopen jaar 1262 miljard Libanese ponden (zo'n 800 miljoen gulden) en dat betekent een toename van 63 procent ten opzichte van 1978. Ook de douane-inkomsten gingen omhoog en stegen met 34 procent tot 682 miljoen pond. Dit ondanks het feit dat, volgens schattingen, van de douane-autoriteiten, de helft van alle geïmporteerde goederen uit smokkelwaar bestond.

De schietpartijen die af en toe plaatsvinden in de haven van Beiroet hebben niet kunnen verhinderen dat de hoeveelheid graan die in de silo's werd overgeladen meer dan 636.000 ton bedroeg en daarmee het recordcijfer van 1974 overtrof — het laatste ,,normale" jaar in Libanon.

Tenslotte nog twee cijfers uit 1979, ,,het meest welvarende jaar sinds de crisis" volgens het dagblad *l'Orient-Le* Jour: het aantal passagiers op het vliegveld van Beiroet bedroeg 1,57 miljoen, een stijging met 12 procent in vergelijking met 1978, en het totaal aan bankdeposito's wordt geschat op 19 miljard pond, 4 miljard meer dan het jaar daarvoor. *(AFP)*

Hergroepering Syrische troepen. Vertrek uit Oost-Beiroet

Op 15 jan. 1980 beschoten Syrische troepen voor het eerst sinds diverse maanden met artillerie het christelijke deel van Oost-Beiroet, aldus de *FAZ* (18-1), die zich baseerde op een bericht van het persbureau ,,Information Liban Chrétien". Een half uur lang waren de christelijke wijk Dshemmeize en de haven door artillerievuur van Syrische troepen bestookt, maar ook van eenheden van het Palestijnse Bevrijdingsleger (PLA), waarvan volgens de *FAZ* de in Libanon gelegerde eenheden onder bevel van Syrische officieren staan.

Volgens woordvoerders van de christelijke milities wilde Syrië met deze demonstratie van zijn militaire macht de regering van president Sarkis tot een verlenging van het ADF-mandaat bewegen, dat op 27 jan. afliep.

Hoe het ook zij, op 23 jan. besloot de Arabische Liga tijdens een vergadering te Tunis tot een verlenging van het ADF-mandaat (voor 24.000 Syrische militairen) met nog eens zes maanden.

Toen vond tevens een hergroepering van de Syrische troepen in Libanon plaats. Zij trokken zich terug uit posities langs de zuidelijke kustweg tussen Beiroet en Sidon en werden gelegerd in de Bekaa-vallei in oostelijk Libanon bij de Syrische grens om op hun hoede te zijn voor wat de Syriërs omschreven als ,,een mogelijke Israëlische verrassingsaanval" op Syrië via Libanees gebied.

Daarentegen had de Israëlische premier Begin in een onderhoud met een delegatie van de Britse conservatieve partij op 14 jan. gewaarschuwd voor een door Syrië tegen Israël te beginnen oorlog. Begin sprak toen zijn bezorgdheid uit over recente grote Russische wapenleveranties aan Syrië (Mig-25 gevechtsvliegtuigen en T-72 tanks) en de komst van duizenden Russische militairen onder het mom van adviseurs naar Syrië sedert het jongste bezoek van president Assad aan Moskou (pag. 238 e.v.). ,,Wij volgen deze ontwikkelingen met de grootste waakzaamheid. Wij zijn klaar en niet geïntimideerd," aldus Begin.

In een commentaar op het bezoek van de Russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko, aan Damascus (pag. 240/2), merkte de Israëlische premier op 28 jan. op, dat Gromyko Syrië hulp beloofd had tegen een Israëlische aanval, die nooit was overwogen. Tegenover Canadese bezoekers in Jeruzalem beklemtoonde Begin dat Israël niet van zins was Syrië aan te vallen. Het moest op zijn hoede zijn vanwege de concentratie van Syrische troepen in Libanon.

Tegenover bovengenoemde Britse delegatie had een hoge Israëlische legerofficier verklaand, dat president Assad ,,in oorlog met Israël geïnteresseerd" was, ,,zowel omdat hij het Egyptisch-Israelische vredesverdrag wenst te torpederen als vanwege de wankele binnenlandse situatie" (zie pag 193 e v) Voorts werd in Israël betoogd dat de SU Syne tot oorlogshandelingen tegen Israël aanzette om de aandacht af te leiden van de Sowjet-invasie van Afghanistan (pag 17 e v). Amerikaanse regeringskringen wezen erop dat grote Sowjet-wapenzendingen naar Syrie al enige tijd aan de gang waren en niet waren toegenomen sinds het begin van de Afghaanse crisis, aldus The Times (29-1).

Op 30 jan. berichtte het blad Le Réveil uit Beiroet dat 75 Russische militaire adviseurs uit Syrië in Libanon waren aangekomen om Syrische troepen op de hoogvlakte van Bekaa te instrueren over het gebruik van de zojuist ontvangen moderne Russische wapens. Die instructie was ook de reden voor de Syrische troepenterugtrekking uit vijf van de zes stellingen uit Zuid-Beiroet en het kust-

gebied ten zuiden van de hoofdstad, waarbij volgens deze bron twee stellingen door eenheden van het PLA werden overgenomen.

Na berichten dat Syrië plotseling besloten had zijn troepen uit Beiroet terug te trekken ging de Libanese premier Selim Hoss op 4 febr. naar Damascus, samen met ex-president Frangié, om de Syrische leiders te vragen de terugtrekking enige tijd uit te stellen om het Libanese leger de gelegenheid te bieden de vrijgekomen Syrische stellingen te betrekken. Ook een delegatie van de linkse moslem-alliantie, (,,Nationale Beweging") verbleef toen in de Syrische hoofdstad. Na een twee uur durend onderhoud met de Syrische president Assad deelde premier Hoss op 4 febr. mee dat Syrië zich bereid verklaard had de terugtrekking van zijn troepen uit Beiroet enige dagen op te schorten. Tegenover Frangié gaf Assad als motief voor de Syrische stap op: ,,Wij willen niet dat onze soldaten de rol van straatpolitie spelen." Hij voegde daaraan toe dat het Syrische contingent nu al vier jaar in Libanon was, zonder dat daar in de situatie iets veranderd was. Syrië wenste dat ,,onze Libanese broeders" nu zelf iets tot herstel van de nationale eenheid zouden ondernemen. ,,Wij hebben er toe bijgedragen de gevechtshandelingen te beeindigen; nu moeten anderen het erover eens worden de wortels van de spanning en de gevechten in Libanon te verwijderen", aldus Assad.

Op 6 febr. verklaarde de Libanese regering dat zij voor de vervanging van de Syrische troepen in Beiroet (ca. 5.000 man) zou zorgen, maar de progressieve Libanese Nationale Beweging had reeds de vorige dag laten weten niet akkoord te gaan met de legering van (overwegend christelijke) Libanese legereenheden op de door Syrië te verlaten posities. Bovendien verklaarde de PLO dat het regeringsbesluit om elke niet-toegestane gewapende aanwezigheid in door het leger over te nemen gebieden de ,,legitieme aanwezigheid" van Palestijnse guerrillastrijders in bepaalde Libanese gebieden negeerde.

Op 7 febr. begonnen geregelde Libanese legereenheden met voorbereidingen voor de overname van de door Syriërs te ontruimen stellingen.

Op 8 febr., toen zich in Beiroet schietpartijen voordeden, werd bericht dat Syrië opnieuw besloten had de terugtrekking ,,enige dagen" uit te stellen.

De volgende dag vertrok parlementsvoorzitter Kamel Assaad naar Damascus voor overleg met president Assad. De beraadslagingen daar werden op 13 febr. door een Libanese delegatie o.l.v. premier Hoss vortgezet. Na deze z.g. ,,crisisgesprekken" verklaarde de Syrische premier, Abdel Raouf al-Kasm, dat de Syrische beslissing ,,onherroepelijk was; ,,maar wij hebben die (terugtrekking~)actie een paar dagen uitgesteld".

Nadat Hoss verslag had uitgebracht van zijn besprekingen met de Syrische leiders — president Assad, premier Al-Kasm en minister van defensie Tlass —; besloten president Sarkis en het kabinet op 14 febr. een campagne voor nationale verzoening te lanceren in de hoop een nieuwe burgeroorlog te vermijden. Assad zou Sarkis de tijd hebben gegeven om Libanons politieke partijen en zijn leger en veiligheidstroepen te coördineren door het opstellen van een veiligheidsplan voor Libanon.

Na beraad met verschillende groepen in het land formuleerde president Sarkis op 5 maart de beginselen voor een nationale verzoening, die als basis moesten dienen voor een nieuw ,,nationaal pact", in een radio- en TV-toespraak. Die beginselen vormden een ondeelbaar geheel en een synthese van de opvattingen van de diverse partijen. Zij konden volgens *Le* Monde (7-3) in vier thema's worden samengevat:

1) Op het nationale vlak: eenheid, onafhankelijkheid en soeve-

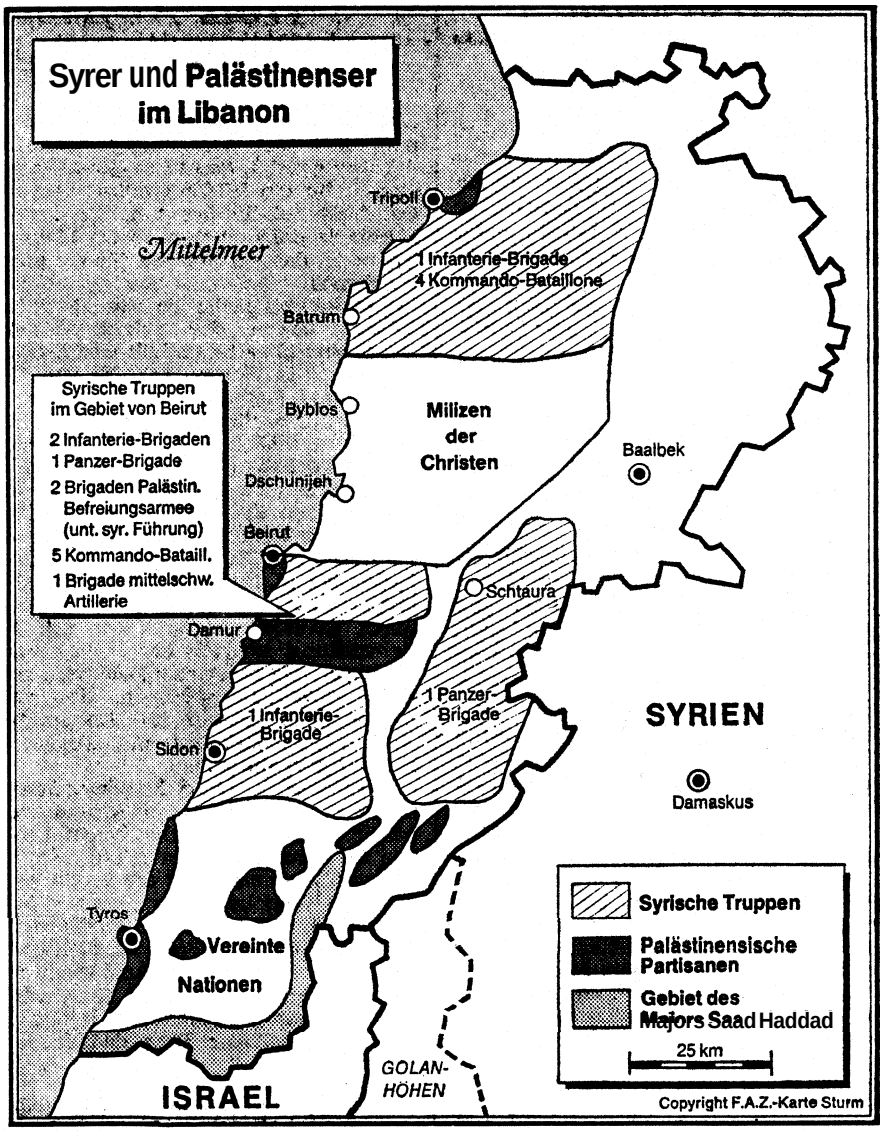

(F A Z 15-2-1980)

reiniteit van het hele grondgebied; categorische verwerping van de ,,mini-staten" en van alle gewapende, al of niet Libanese groeperingen; trouw aan het liberale parlementaire democratische regime, verbeterd door economische planning en sociale gerechtigheid.

2) Op Arabisch vlak: ondubbelzinnige bevestiging van een permanent beginsel, nl. ,,Libanon is een Arabisch land. (...). Wij hebben verworpen en wij verwerpen het akkoord van Camp David (...), omdat het ertoe zal leiden de Palestijnen van hun vaderland en hun haardsteden te beroven door hen daar, waar zij thans gasten zijn, te vestigen (...). Wij steunen de Palestijnse zaak, helpen het Palestijnse volk om zijn nationale doelstellingen te bereiken en een staat op zijn grond te vestigen."

3) Op het vlak van de ,,speciale betrekkingen": met Syrië nauwe samenwerking en totale coördinatie; met de PLO toepassing van de bestaande akkoorden.

4) Op het internationale vlak: uitvoering van de VN-resoluties m.b.t. Zuid-Libanon, vooral in het kader van de UNIFIL-missie.

Kern van dit uit 14 punten bestaande plan was het herstel van de autoriteit van het centrale gezag in alle landsdelen.

De volgende dag, op 6 maart, begon de Syrische terugtrekking uit de vier posities die zij in de christelijke sector van Oost-Beiroet innamen, nadat de Libanese minister van buitenlandse zaken, Boutros, in Damascus nog overleg met president Assad had gevoerd. (Le Monde, NZZ, *Financial Times,* FAZ, *NRC/H'blad)*

ONTWIKKELINGEN IN ZUID-LIBANON

Na de terugtrekking van de Israelische troepen in juni 1978 en de legering van ca. 6.000 militairen van de United Nations Interim Force in Lebanon (UNIFIL) in Zuid-Libanon ten noorden van de door de militie van majoor Haddad beheerste christelijke enclave langs de grens met Israël (zie pag. 806/2 e.v.-'79 en pag. 827/3 e.v.-'79) bleef de situatie in zuidelijk Libanon gedurende de rest van 1978 betrekkelijk rustig.

Grensincidenten januari 1979

In jan. 1979 vond een reeks hevige botsingen plaats tussen Israëlische troepen en Palestijnse guerrillastrijders in Zuid-Libanon.

De aanleiding tot de confrontatie werd gevormd door een mislukte poging van Palestijnen op 13 jan. om een hotel in Maalot (in Noord-Israël, ten zuiden van Aita el Chaab) te bezetten. Deze actie, waarvoor de verantwoordelijkheid werd opgeëist door het Democratisch Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PDFLP), zou de eerste operatie van guerrillastrijders uit Libanon tegen Israël zijn geweest sinds de aanval van maart 1978 op de Israëlische kust (zie pag. 806/2-1979).

Op 16 jan. beschoten Israëlische troepen een gebouw ten zuiden van Tyrus, dat naar hun zeggen als „terroristenbasis" had gediend.

Op 18 jan. ontplofte op een markt te Jeruzalem een bom, die daar door Palestijnen zou zijn geplaatst; 21 mensen raakten gewond. Als vergelding trok op 19 jan. vroeg een Israëlische eenheid van enkele honderden militairen het zuiden van Libanon binnen, waar zij posities achter de VN-sector aanvielen en ook de rivier de Litani zouden zijn overgetrokken. De Israëlische aanvallen waren vooral gericht tegen het dorp Arnoun (8 km ten noorden van de Israëlische grens) en tegen guerrillabases te Aichieh (van waaruit de Israëlische grensstad Kyriat-Shmona op 21 dec. 1978 zou zijn beschoten, wat toen één dode en vijf gewonden vergde) en te Hammodiye (op ca. 16 km benoorden de grens). Gelijktijdig beschoten Israëlische kanonneerboten Palestijnse posities. Minstens 40 personen (w.o. 16 guerrillastrijders) zouden bij de Israëlische aanvallen zijn gedood; in Hammodiye werden huizen opgeblazen, terwijl volgens Israël in Arnoun en Aichieh wapenopslagplaatsen, artillerie en raketbatterijen zouden zijn vernietigd alvorens de Israëlische troepen zich op Israëlisch gebied terugtrokken.

Nog diezelfde avond bestookten Palestijnen Kyriat-Shmona met Katoesja-raketten, waarna Israëlische artillerie twee Palestijnse kampen ten oosten van Tyre, w.o. Bourj al-Shemali, beschoot.

Ook de volgende dagen bestookten Israëlische troepen, gesteund door Libanese christelijke eenheden, en Palestijnen elkaar met artillerie en raketten, over de hoofden van de UNIFIL-militairen heen. Op 21 jan. voerde Israëlische artillerie een zware beschieting uit op het Palestijnse bolwerk Nabatiyah, dat tegelijk onder vuur genomen werd door christelijke militie vanuit Marjayoun en Koleya. De Palestijnen beantwoordden het vuur en schoten ook Katoesja-raketten op Metullah in het noorden van Israël.

Op 23 jan. waarschuwde Israël dat burgerdoelen in Zuid-Libanon niet meer zouden worden ontzien, als de Palestijnse raketbeschietingen van plaaten in Noord-Israël voortduurden. Volgens Palestijnse bronnen zouden de jongste Israëlische operaties vele slachtoffers en grote schade hebben veroorzaakt in de Palestijnse kampen bij Tyre, nl. Bourj al-Shemali, Rashidiya en Al Bass.

Sedert 24 jan. 's morgens zes uur plaatselijke tijd werd een effectief staakt-het-vuren van kracht door tussenkomst van de VN. De Israeli's zouden het vuren hebben gestaakt op aandrang van de VS, terwijl de Palestijnen daartoe overgingen nadat Yasser Arafat op 23 jan. overleg gepleegd had met de Libanese premier, Selim Hoss. Die dag besprak de Libanese regering tevens de toestand met de ambassadeurs van de vijf permanente leden van de Veiligheidsraad.

Eveneens op 24 jan. werd in Beiroet de leider van de speciale operaties van Al Fatah, Abu Hassan (of Ali Hassan Salamah), begraven, die op 22 jan. met vier lijfwachten en vijf voorbijgangers was gedood door een bomexplosie. Van Palestijnse zijde werd de moordaanslag toegeschreven aan de Israëlische geheime dienst (Mossad), die hem hield voor het brein achter de Palestijnse operatie tijdens de Olympische Spelen van 1972 te München, waarbij 11 Israëlische atleten werden gedood.

Op 28 jan. ontplofte in de Israëlische kuststad Netanya (tussen Haifa en Tel Aviv) een bom waardoor drie Israëliërs om het leven kwamen en later een gewonde overleed. De verantwoordelijkheid voor deze aanslag werd door de PLO toegeschreven aan medestanders van Abu Hassan, wiens dood overigens ook met onderlinge Palestijnse twisten in verband was gebracht.

(Voortzetting volgende *aflevering)*

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

CONFRONTATIE IN ZUID-LIBANON

Sinds op 26 aug. 1979 door UNIFIL (VN-vredesmacht) een de facto staakt-het-vuren in Zuid-Libanon tot stand was gebracht, dat op 4 okt. door een eenzijdig staakt-het-vuren van de PLO was gevolgd, heerste daar tot 7 april 1980 een betrekkelijke rust.

Weliswaar kwam het medio febr. tot omvangrijke vuurgevechten tussen Palestijnen en de door Israël gesteunde christelijke militie van majoor Saad Haddad. Deze werd ook verantwoordelijk gesteld voor de zware artilleriebeschietingen op Sidon en omgeving, die van 16-21 maart duurden.

In de nacht van 6 op 7 april voerden vijf Palestijnse commando's een actie uit in de Israëlische kibboets Misgav Am, bij de Libanese grens. Zij bestormden een kinderslaapzaal, waar zij vijf kinderen en een volwassene negen uur lang gegijzeld hielden voor Israëlische commando's ingrepen. Bij de bestorming van het gebouw door de Israëlische commando's werden alle vijf Palestijnen gedood plus een Israëlische korporaal. De secretaris van de kibboets en een tweejarig kind werden eerder tijdens het beleg door de Palestijnen doodgeschoten. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door het pro-Iraakse Arabische Bevrijdingsfront (ALF). Volgens de Israëlische stafchef, generaal Eitan, waren de Palestijnen geïnfiltreerd via gebieden, die door Nigeriaanse en Ierse UNIFIL-troepen worden bewaakt.

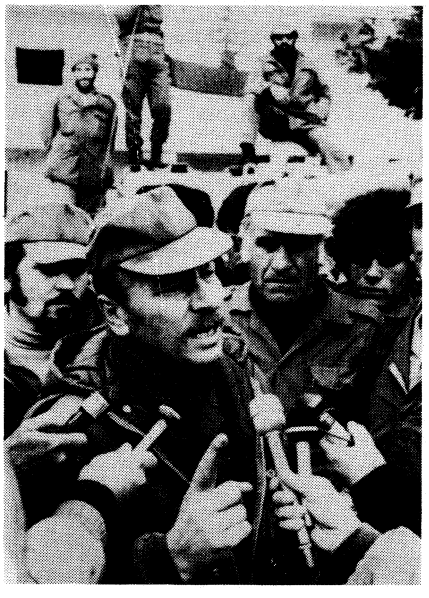

Majoor Saad Haddad tijdens een persconferentie.

Inmiddels was het Ierse UNIFIL-bataljon op 6 april in conflict geraakt met de christelijke militie van Haddad, toen die volgens journalisten een onder Ierse controle staande brug in al-Tiri aan de Libanese grens wilde bezetten.

Op 7 april werden 9 Ierse militairen door de christelijke militie gevangengenomen, terwijl een andere ernstig gewond raakte. De volgende dag werden de Ieren vrijgelaten.

In de vroege uren van 9 april trok een Israëlische eenheid van ca. 250 man Zuid-Libanon binnen, waar stellingen in de christelijke enclave werden ingenomen vlak bij de Ierse UNIFIL-sector. Dezelfde dag raakte een Nederlandse kolonel zwaar gewond toen zijn jeep op een mijn reed vlak bij het dorp Chakra. Op 10 april werd de Israëlische eenheid tot ca. 400 man versterkt. Terwijl de Israëlische militairen het berggebied begonnen te doorzoeken op guerrillastrijders, vergrootte Haddads militie de druk op het Ierse bataljon door twee tanks op 500 m van hun stellingen bij al-Tiri te stationeren en het vertrek van de Ieren te eisen.

Op 12 april kwam het tot een gevecht tussen de militie en de Ieren, die een colonne tanks van de militie wilden tegenhouden. Een UNIFIL-soldaat uit Fidji, een militieman en twee Libanese burgers werden gedood. Als vergeldingsmaatregel isoleerde Haddad het UNIFIL-hoofdkwartier te Naqoura, dat ook werd beschoten, waarbij een Franse militair werd gewond. Op 13 april vond een uitwisseling van gevangenen plaats: Haddad liet 4 Ieren vrij, de UNIFIL 2 militiemannen.

Terwijl Israël op 13 april bekendmaakte alle troepen uit Zuid-Libanon te hebben teruggetrokken, dreigde Haddad de volgende dag het Ierse bataljon met geweld te verdrijven, met de beschuldiging dat dit Palestijnse guerrillastrijders steunde. Op 17 april werd al-Tiri door militie beschoten, nadat de bewoners Haddad hadden geweigerd 40.000 Libanese ponden of de lijken van twee Ierse militairen te geven, aldus een VN-woordvoerder in Jeruzalem.

Op 18 april overviel de militie een VN-convooi op enkele kilometers van de grens met Israël. Drie Ierse UNIFIL-militairen, twee VN-waarnemers en twee journalisten werden gevangengenomen en naar een school bij Bint Jbeil gebracht. De drie Ieren werden afgezonderd; twee van hen werden vermoord, de derde werd later gewond met de overige gevangenen vrijgelaten. Haddad ontkende voor de moord verantwoordelijk te zijn; zijn woordvoerders spraken van een wraakactie van de Bazi-clan, waartoe de op 12 april gedode militieman behoorde.

In aansluiting op het bericht van pag. 253/2 e.v. volgt hier een overzicht van voorafgaande gebeurtenissen in Zuid-Libanon.

Proclamatie Vrije Libanese staat door Haddad

In Zuid-Libanon nam de spanning na de ondertekening van het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag op 26 maart 1979 (pag. 193-'79) toe.

Dagelijks vonden over de hoofden van de UNIFIL-militairen heen artillerieduels plaats tussen de christelijke milities van majoor Haddad en Palestijns-linkse strijdkrachten.

Op 29 maart kwam het tot een treffen tussen de troepen van Haddad en Franse UNIFIL-militairen bij Nakoura. Kort nadat Franse militairen daar een voertuig met gewapende christelijke soldaten hadden tegengehouden, beschoot de christen-militie het UNIFIL-hoofdkwartier te Nakoura met machinegeweren en anti-tankgeschut als gevolg waarvan een Franse korporaal de dood vond. Ook de posities van Nepalese VN-militairen werden bestookt.

Enkele uren na een bomaanslag op een markt in Tel Aviv, die één dode en ca. 40 gewonden vergde en waarvoor de verantwoordelijkheid door de PLO werd opgeëist, voerde de Israëlische luchtmacht op 10 april een zwaar bombardement uit op Palestijnse doelen in Libanon, zoals Damour (10 km ten zuiden van Beiroet) en Rachidieh, waar drie Palestijnse vluchtelingen werden gedood.

Op 13 april werd de plv. commandant van het Franse logistieke bataljon gedood, toen zijn jeep in het berggebied van Dhour-Choueir werd beschoten.

Inmiddels besloot de Libanese regering een symbolische eenheid van het Libanese leger naar Zuid-Liba-

Weekblad 49ste jaargang No. 2533, pag. 31327-31342

non te sturen, die een positie moest innemen binnen het door de UNIFIL gecontroleerde gebied, om in overeenstemming met Veiligheidsraadresolutie 444 (pag. 832/3-'79) de Libanese soevereiniteit in het zuiden te herstellen.

Reeds op 31 juli 1978 was een speciale eenheid van riet Libanese leger naar het zuiden gezonden, maar die was toen door christelijke milities bij Kaukaba tegengehouden (pag. 827/3-1979).

Tegen de komst van die Libanese legereenheid verzette zich majoor Haddad en aanvankelijk ook Israël, maai. op 17 april stemde de regering van Israël mede op Amerikaanse aandrang met de legering van het Libanese bataljon in, mits dit de christelijke enclaves niet binnentrok. Volgens radio-Israël had premier Begin zijn verzet op verzoek van de Noorse president Nordli laten varen. De Israëlische minister van defensie, Weizman, stelde majoor Haddad van het gewijzigde Israëlische standpunt op de hoogte en zou hem hebben verzocht de opmars van het Libanese bataljon niet te blokkeren.

Maar toen dit bataljon (ca. 500 man) op 17 en 18 april net ten noorden van de christelijke zone gestationeerd werd, opende de christelijke militie het vuur op het UNIFIL-gebied, waarbij op 18 april een Noorse UNIFIL-soldaat werd gedood.

De situatie werd gecompliceerd door een mislukte Palestijnse commando-inval vanuit Libanon in de nacht van 16 op 17 april, waarbij in de centrale sector 6 Palestijnse commando's en een Israëlische soldaat werden gedood. De Israëlische stafchef, generaal Eitan, beschuldigde UNIFIL er op 17 april van de aanwezigheid van Palestijnse commando's te tolereren in UNIFIL-gebied en toe te staan dat Palestijnse commandoposten daar een ,,ex-territoriale staat genieten en niet voor UNIFIL toegankelijk zijn".

Op 18 april maakte de commandant van de christelijke militie in Zuid-Libanon, majoor Saad Haddad, tijdens ern persconferentie in de Israëlische grensplaats Metullah de proclamatie van een ,,vrije en onafhankelijke staat Libanon" in de christelijke enclave bekend. Haduad stelde dat „ het grootste deel van Libanon nog onder de bezetting verkeert van Syrië, de PLO en een of andere buitenlandse organisatie (de VN)" en ,,onze bedoeling is om Libanon te bevrijden van alle invallers en buitenlandse machten".

Haddad deed ern beroep op de Libanese president Sarkis om af te treden; hij noemde het Libanese parlement illegaal en stelde dat in de zone geen verkiezingen zouden worden gehouden vanwege de militaire situatie. ,,Vrij Libanon zal zich weer met Libanon verenigen als de Syriërs en de PLO het land hebben verlaten", aldus Haddad.

De proclamatie van de Vrije Libanese staat werd door de christelijke gemeenschap verschillend beoordeeld. De leider van de falangisten, Pierre Gemayel, veroordeelde de ,,operatie Haddad". Hij stelde dat ,,de grootste plaag van Libanon steeds is geweest de proliferatie van de ministaten binnen de staat". En hij voegde daaraan toe: ,,Het vrije Libanon is dat wat de legaliteit en de wil van alle Libanezen belichaamt. De leider van het Libanese Front, ex-president Camille Chamoun*, weigerde voorlopig elk commentaar.

Ex-president Frangié noemde Haddad een ,,verrader en collaborateur met de Israelische vyand, die veroordeeld en terechtgesteld zou moeten worden". De huidige president, Sarkis, riep de wereld op de ,,door Israël geïnspireerde secessie" te veroordelen. Haddad werd door de Libanese regering uit het leger ontslagen en van hoogverraad beschuldigd.

Zijn optreden werd ook afgekeurd door de VS, Frankrijk, Engeland, de SU, Syrië en andere Arabische staten. Israël verklaarde bij monde van een woordvoerder van premier Begin: ,,Wij hebben niets met de uitroeping van een ,,vrij Libanon" te maken."

In een op 5 sept 1978 te Beiroet gepubliceerd memorandum van de Libanese regering aan de voorzitter van de Veiligheadaraad van de VN had de Libanese regering reeds gesteld dat ,,de majoors Saad Haddad en Sami Chidiac van de zogeheten ,,Libanese de facto troepen" voortaan moeten worden beschouwd als hebbende geen enkele kwaliteit of gezag om uit naam van het Libanese leger te handelen". Hun werd ,,het recht om met de VN te onderhandelen of een legaal commando in het gebied uit te oefenen" ontzegd. De Libanese regering trok de soldij van de troepen van Haddad in.

Op 2 maart 1979 meldde het Israëlische dagblad Maariv dat Israël besloten had het ca. 800 man sterke leger van Haddad te salariëren en daarvoor een bedrag van ruim 5 mln gulden per jaar had uitgetrokken

Op 18 april 's avonds kwam het UNIFIL-hoofdkwartier te Naqoura onder zwaar artillerie-, mortier- en machinegeweervuur te liggen van Haddads christelijke militie. 2 Nederlandse kapiteins en zes Ierse militairen raakten gewond. De gebouwen van het hoofdkwartier en verscheidene helikopters werden beschadigd. UNIFIL-eenheden beantwoordden het vuur. De christelijke strijdkrachten van Haddad gingen over tot een omsingeling

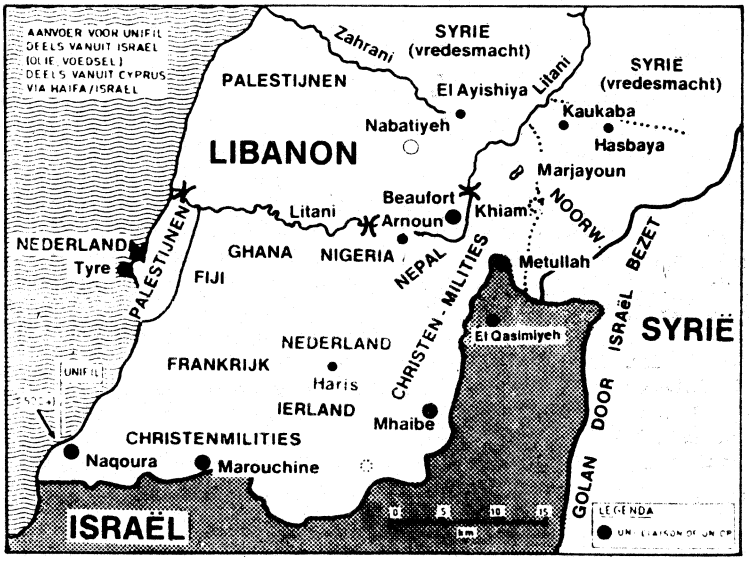

* Later, in een interview met NRC/H'blad (23-4-79), noemde Chamoun Haddad ,,een arme in de steek gelaten patriot, wiens bedoelingen verkeerd zijn geïnterpreteerd. (...) Hij wil geen verdeling van Libanon, maar een begin maken met de bevrijding van zijn land van vreemde bezetters. U weet toch dat Libanon is bezet door 40.000 Syriërs en 20.000 Palestijnse guerrillastrijders. Haddad zal zijn acties voortzetten tot heel Libanon stukje bij beetje is bevrijd", aldus Chainoun.

van het UNIFIL-hoofdkwartier, die op 19 en 20 april voortduurde.

Toen VN-secretaris-generaal Waldheim Israël ervan beschuldigde de acties van Haddad tegen UNIFIL en het Libanese leger te steunen, ontkende de Israëlische premier Begin dit in een op 19 april openbaar gemaakte brief aan Waldheim, waarin hij tegelijk de secretaris-generaal verweet Palestijnse aanvallen op Libanese christenen, Israëliërs en ook VN-troepen te negeren. Volgens Begin had Israël de christelijke minderheid gered van uitroeiing door het Syrische leger en door ,,professionele moordenaars van de zogenaamde PLO".

Op 20 april zou volgens Haddad in de Israëlische grensplaats Metullah met UNIFIL een overeenkomst zijn bereikt, waarbij UNIFIL de verantwoordelijkheid op zich zou nemen voor de beschieting van het christelijke dorp Naqoura vanuit het UNIFIL-hoofdkwartier op 18 april. Een Israëlische ooggetuige, die het onderhoud bijwoonde, zei dat UNIFIL ook herstel van de zware schade aan het dorp op zich genomen had. Volgens Haddad hadden Nederlandse UNIFIL-militairen na een beschieting van het UNIFIL-hoofdkwartier door Palestijnen het dorp Naqoura beschoten. Tegenover de bewoners van Naqoura zou de Nederlandse verbindingsofficier Jansen bij een bezoek op 19 april 's avonds hebben toegegeven dat Nederlandse UNIFIL-soldaten het dorp met o.a. anti-tankraketten van het type Thaw hadden bestookt.

Maar de woordvoerder van het Nederlandse UNIFIL-detachement, majoor Van Nieuwborg, ontkende op 20 april 's avonds ten stelligste dat Naqoura door Nederlandse UNIFIL-soldaten met anti-tankraketten was bestookt. ,,Een mitrailleur pt. 50 was het zwaarste wapen dat we gebruikten", zei hij. Bovendien verklaarde hijzelf te hebben gezien dat het UNIFIL-hoofdkwartier vanuit het onder controle van Haddad staande dorp Naqoura was beschoten. Voorts stelde hij dat het onderhoud met Haddad in Marjayoun in Zuid-Libanon en niet in het tegenover gelegen Israëlische Metullah had plaatsgevonden.

Van UNIFIL-zijde werd op 20 april 's avonds nog bekendgemaakt dat volgens de met Haddad bereikte overeenkomst de wegen in de christelijke enclave om de dag voor UNIFIL zouden worden opengesteld en dat UNIFIL weer gebruik kon maken van helikopters, mits informatie over geplande vluchten tevoren aan de christelijke militie werd verstrekt.

Maar omdat UNIFIL zich volgens de Israëlische ooggetuige niet aan de beloofde hield schuld te bekennen voor de beschieting op Naqoura en ,,daardoor de overeenkomst saboteert", kwam deze naar zijn zeggen ,,op losse schroeven te staan".

Bovendien werd van christelijke zijde gezegd dat Nederlandse militairen verantwoordelijk waren voor de dood op 18 april van een christelijke soldaat bij het UNIFIL-hoofdkwartier. Volgens de Israëlische woordvoerder van Haddad in Metullah was deze ongewapende christelijke soldaat bezig met het leggen van een telefoonverbinding toen hij van korte afstand door twee Nederlandse soldaten werd neergeschoten. Een UNIFIL-woordvoerder had echter op 19 april verklaard dat de christelijke soldaat bezig was met het leggen van mijnen of andere explosieven.

In de loop van de volgende dagen dreigden de christenen in het zuiden het door hen beheerste Vrije Libanon uit te breiden. Op 22 april stelden zij het door moslems beheerste dorp Ibl el-Saki aan de grens van de enclave, d.w.z. binnen de UNIFIL-sector, voor de ultimatieve keus zich bij het Vrije Libanon aan te sluiten dan wel te worden aangevallen. In volgende weken deed Haddad soortgelijke pogingen om een aantal andere dorpen tot aansluiting bij de vrije staat over te halen.

PLO-actie tegen Nahariya. Israëlische aanvallen op *Palestijnse* bases. Bestand via *VN*

In de vroege morgen van 22 april voerden vier leden van het Palestijnse Bevrijdingsfront (PLF), een door Irak gesteunde organisatie o.l.v. Mohammed Zeidan, een aanval uit op de stad Nahariya in Noord-Israël om, naar zij zeiden, hun afkeuring van het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag te beklemtonen. De vier commando's, die de stad met een boot vanuit Tyrus hadden bereikt, drongen een blok flats binnen, waar een van hen door een bewoner werd gedood. De drie anderen gingen de flat van een zekere Danny Haran binnen, die zij met zijn oudste dochter gijzelden. Toen zij, bij hun poging om naar Libanon te ontsnappen, ontdekten dat hun boot was vernietigd, doodden zij de twee gegijzelden. Bij een vuurgevecht met Israëlische veiligheidstroepen werden twee commando's gewond en gearresteerd; de vierde commando werd bij een ander gevecht gedood, waarbij ook een Israëlische politiesergeant omkwam. Harans jongste dochter kwam door verstikking om het leven, toen de moeder haar huilen smoorde om ontdekking van hun schuilplaats in de flat door de commando's te voorkomen.

Onmiddellijk na het gebeuren in Nahariya beschoten Israëlische kanonneerboten een Palestijns vluchtelingenkamp te Nahr al-Bared (ca. 6 mijl ten noorden van Tripoli), dat voor een PFLP-basis gehouden werd; daarbij werden drie burgers gedood en één gewond.

In de drie volgende dagen voerden Israëlische strijdkrachten te land, ter zee en in de lucht verdere aanvallen uit op Palestijnse posities bij Tyrus, Sidon, Arnoun, Nabatiyah, Adloun en Shabriha; op 25 april werd een vrachtschip dat bij Sidon voor anker lag door Israëlische kanonneerbotrn opgeblazen en tot zinken gebracht. Palestijnen beantwoordden dit Israëlische optreden met beschietingen over de grens, terwijl op 26 april Syrische Migs boven Beiroet verschenen nadat Israëlische vliegtuigen driemaal laag over de Libanese hoofdstad hadden gevlogen.

Na 24 uur onderhandelen met vertegenwoordigers van de PLO en Israël werd op 26 april onder supervisie van VN-verbindingsofficieren een bestand overeengekomen, waarbij Israël zijn militaire operaties tegen in Libanon gelegerde guerrillastrijders zou staken in ruil voor de stopzetting van Palestijnse raketaanvallen op Noordisraëlische nederzettingen.

Bij de vierdaagse strijd zouden ca. 60 mensen zijn gedood, o.w. 27 Palestijnen, terwijl het aantal gewonden minstens tweemaal zo hoog zou zijn. Verscheidene duizenden Libanese burgers zochten hun toevlucht in Sidon en andere steden, meer naar het noorden.

Op 25 april verzocht de Libanese VN-delegatie om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad ter bespreking van de toestand in Zuid-Libanon.

De Raad kwam op 26 april bijeen voor een zitting van zes minuten, waarin de voorzitter, de Noor Ole Algard, een goedgekeurde verklaring voorlas. Hij zei dat de leden met de diepste bezorgdheid de aanzienlijke toename van de spanning in het gebied volgden en de zorg van secretaris-generaal Waldheim over de situatie deelden, waarin UNIFIL niet in staat was zijn mandaat volledig uit te voeren.

De leden van de Raad deelden ook de opvatting van de secretaris-generaal, zoals neergelegd in diens interim-rapport van 19 april, over wat gedaan moest worden ter wille van een volledige uitvoering van de doelstellingen van resolutie 425 (1978) en zij beklemtoonden het belang van de ontplooiing van UNIFIL in alle delen van zuidelijk Libanon. (Waldheim had twee punten uit de eerste fase van zijn programma zou concentreren: een verdere ontplooiing en controle in zijn operatiegebied en, als urgente zaak, de instelling van een veiligheidszone rond zijn hoofdkwartier te Naqoura, dat in het door de de facto troepen (van Haddad) gecontroleerde gebied lag, waarmee de nodige samenwerking voor de verdere ontplooiing van UNIFIL echter ontbrak.)

De voorzitter van de Raad stelde voorts dat de Raad zijn speciale voldoening uitsprak over door Libanon ondernomen acties, in het bijzonder het inzetten van het Libanese legercontingent krachtens het fasenplan. Alle maatregelen voor de uitvoering van dit programma moesten met spoed worden getroffen, in het bijzonder die welke nodig geacht werden voor het waarborgen van de veiligheid van UNIFIL en zijn hoofdkwartier.

Nieuwe Israëlische *strategie*. Israelische luchtaanvallen. Israël stelt vredesonderhandelingen met Libanon voor

Inmiddels had de Israëlische premier Begin op 24 april toegezegd strengere maatregelen tegen Palestijnse guerrillastrijders te zullen nemen. In volgende verklaringen stelde hij herhaaldelijk dat Israël een nieuwe politiek van preventieve aanvallen had aanvaard, waarbij ,,terroristen" te allen tijde en overal zouden worden aangevallen. Dit betekende dat Israël zich niet zou beperken tot vergeldingsacties voor specifieke commandoraids. De nieuwe politiek werd op 1 juli formeel door het Israëlische kabinet goedgekeurt kort ria luchtgevechten tussen Israëlische en Syrische toestellen (zie hieronder).

Voorts kondigde Begin op 24 april aan dat hij het kabinet binnenkort zou voorstellen opnieuw de doodstraf in te voeren voor guerrillastrijders, die daden van ,,uitzonderlijke wreedheid" hadden begaan zoals in Nahariya was voorgekomen.

Op 29 april werd een desbetreffend voorstel, dat de openbare aanklager de mogelijkheid bood bij ,,daden van onmenselijke wreedheid" de doodstraf te eisen door het kabinet aanvaard met 7 tegen 5 stemmen bij één onthouding in afwezigheid van vier ministers. Tot de tegenstemmers behoorden de ministers Ezer Weizman (defensie) en Ariel Sharon (landbouw).

Op 6 mei bombardeerden Israëlische vliegtuigen opnieuw het Palestijnse kamp Nahr al-Bared (N.-Libanon) en ook het nabijgelegen dorp Mohommara, waar de dood van minstens vijf burgers werd gemeld.

Op 7 en 8 mei voerde de Israëlische luchtmacht aanvallen uit op posities bij Tyrus en Sidon in het zuiden, ondanks Amerikaanse kritiek en een beroep van de Egyptische regering op de VS d.d. 7 mei ,,krachtig te interveniëren" om de Israëlische raids te beëindigen.

Terwijl die Israëlische luchtaanvallen op posities in Libanon aan de gang waren, stelde premier Begin op 7 mei in de Knesset voor vredesonderhandelingen tussen Israël en Libanon te beginnen. Hij ging daarbij uit van het beginsel dat Israël en Libanon geen wederzijdse territoriale eisen hebben. Daarom achtte Begin het mogelijk dat de vrede tussen beide landen binnen ,,enkele dagen kan worden getekend". Hij nodigde president Sarkis voor vredesoverleg naar Jeruzalem uit, verklaarde zich bereid per burgervliegtuig naar Beiroet te vliegen of op neutraal gebied met de Libanese president te onderhandelen.

Israël huldigde t.a.v. Libanon de volgende principes, aldus Begin:

- Libanon moet voor een deel ontlast worden van het Palestijnse vluchtelingenprobleem. Syrië, Irak. Saoedi-Arabië en Libië komen vanwege hun rijkdom in aanmerking, tienduizenden van de 165.000 Palestijnse vluchtelingen in Libanon op te nemen. In dat geval is Israël bereid aan de oplossing van het Palestijnse vluchtelingenvraagstuk mee te werken (Begin zei niet dat Israël bereid is Palestijnse vluchtelingen op te nemen.)

- Het Syrische bezettingsleger dient Libanon te ontruimen. ,,Ik ben het met president Sadat eens dat de Syrische bezetting van Libanon op een fiasco is uitgelopen", zei Begin. ,,Die bezetting is oorzaak van alle ellende in Libanon."

- Israël zal geen Palestijnse aanvallen vanuit Libanon dulden.

- Israël blijft de christenen in Noord- en Zuid-Libanon tegen ,,uitroeiing" beschermen. De commandant van de christelijke strijdkrachten majoor Haddad is ,,een Libanese patriot".

- UNIFIL vervult ,,een belangrijke en positieve taak in Zuid-Libanon". Begin merkte in dit verband op dat er soms van samenwerking tussen UNIFIL en de Palestijnse organisaties sprake is.

De Libanese premier, Selim Hoss, wees Begins aanbod voor vredesonderhandelingen onmiddellijk van de hand. Hij noemde het Israëlische voorstel ,,verbazend, na de Israëlische aanvallen op Libanon". Volgens hem is ,,het doel van deze agressie chantage in haar afschuwelijkste vorm als inleiding tot deze (vredes)stap". Maar ,,er is geen sprake van dat terreur en intimidatie Libanon zullen dwingen zijn banden te verbreken met de gemeenschappelijk Arabische solidariteit", aldus de Libanese premier.

Op 9 mei werden vier Palestijnen, naar aangenomen werd leden van de PFLP, op weg naar de kibboets Menara bij Kiryat Shemona onderschept door een Israelische patrouille, die één Palestijn gevangen nam. De drie andere Palestijnen wisten naar Libanon te ontkomen, waarop een Israelische eenheid met steun van tanks en helikopters naar Chaqra, het hoofdkwartier van het Ierse UNIFIL-contingent, oprukte, waar de commando's een schuilplaats zouden hebben De Israëlische militairen verlangden dat zij in het gebied een opsporingsactie mochten uitvoeren, maar de Ierse officieren, versterkt met een nabijgelegen Nederlandse eenheid, wezen het Israelische verzoek van de hand. Na bijna 12 uur van onderhandelingen tussen VN-troepen, Israeliers en majoor Haddad trok de Israelische eenheid tenslotte over de grens terug. Israël leverde scherpe kritiek op het VN-optreden en voerde een bombardement uit op Tyrus, vanwaar de guerrillastrijders op hun missie vertrokken zouden zijn.

In de tweede helft van mei lanceerde Israël een aantal lucht-, grond- en zee-aanvallen tegen posities in zuidelijk Libanon en meer naar het noorden tot Damour (vlak ten zuiden van Beiroet), naar werd verklaard in overeenstemming met de nieuwe strategie. Toch volgden drie van deze aanvallen onmiddellijk op bomexplosies in Israël, waarvoor Palestijnen de verantwoordelijkheid opeisten.

Op 18 mei overviel een Israëlische marine-eenheid van 50 a 100 man een guerrillabasis ten noorden van Tyrus in Insariye. Israël verklaarde dat daarbij verscheidene leden van Al Saika werden gedood en dat gebouwen en munitieopslagplaatsen waren verwoest, maar volgens de PLO werden slechts twee burgers verwond. De Israëlische actie vond plaats vier dagen nadat bij een bomexplosie op een markt in Tiberias twee mensen waren gedood en minstens 30 gewond, maar was volgens Israëlische bronnen geen vergeldingsactie.

Na een bomexplosie op 23 mei bij een bushalte in Petach Tikfa bij Tel Aviv. die 3 doden en 14 gewonden vergde, voerden Israëlische vliegtuigen een bombardement uit op Damour en het nabijgelegen Naameh. Daarbij zouden minstens 20 mensen, o.w. 5 guerrillastrijders. zijn gedood en omstreeks 40, o.w. 21 leden van het PFLP - Algemeen Commando en het PDFLP, gewond zijn geraakt.

Op 24 mei, onmiddellijk na een bomexplosie in Jeruzalem, bombardeerde de Israëlische luchtmacht een gebied van ca. 20 vierkante mijl rond Nabatiyah, Reihan en Aichiye, waarbij ook posities van de Noorse en Senegalese UNIFIL-contingenten zouden zijn getroffen. Later die dag kwam hetzelfde gebied onder zwaar vuur van Israëliërs en christelijke militie te liggen, terwijl Israëlische artillerie en kanonneerboten ook Tyrus bestookten.

In de periode van 26-31 mei vonden frequente artillerieduels plaats tussen Israëlische militairen en christelijke militie enerzijds en Palestijnen en linkse Libanese moslems anderzijds, waarbij op zijn minst 10 doden en 25 gewonden vielen. Israëliërs en christenen concentreerden hun beschietingen op Tyrus en gebieden in het zuidoosten, terwijl de Palestijnen en hun bondgenoten het vuur beantwoordden en posities in de christelijke enclaves en noordelijk Israël bestookten.

Ook UNIFIL-posities kwamen onder vuur te liggen, en op 30 mei kwam het tot een treffen tussen Haddads troepen en Nederlandse UNIFIL-militairen.

Deze gevechten dreven nog eens duizenden Libanese burgers en Palestijnse vluchtelingen uit hun woonplaatsen naar het noorden, met als gevolg dat de Libanese regering een beroep deed op de rijkere Arabische landen hulp te verlenen aan de ontheemden. Op 31 mei staakte Israël zijn beschietingen op Libanon, maar Israëlische toestellen bleven boven Zuid-Libanon verkenningsvluchten uitvoeren en Israëlische kanonneerboten zetten ter hoogte van Tyrus hun patrouilles in Libanons territoriale wateren voort.
Het staken van de vijandelijkheden werd in verband gebracht met een bijeenkomst van de Veiligheidsraad op 31 mei, daags nadat de Libanese regering de Raad had verzocht zich bezig te houden met de ,,snel verslechterende situatie" in het zuiden van Libanon.

De Raad was ook reeds op 15 mei bijeengekomen ter behandeling van een brief van de Libanese regering d.d. 7 mei. Toen legde de voorzitter van de Raad, de Portugees Vasco Futscher Pereira, een in overleg met de leden opgestelde verklaring af, waarin hij wees op de kort te voren onder auspiciën van de Raad ondernomen stappen om een snelle verbetering van de situatie in zuidelijk Libanon te verzekeren. Die stappen schenen naar zijn zeggen enige resultaten te hebben opgeleverd. Besprekingen tussen vertegenwoordigers van de VN en Israël waren hervat over verschillende punten die geregeld moesten worden, wilde UNIFIL zijn mandaat met succes uitvoeren. Die besprekingen moesten worden voortgezet in een atmosfeer, die tot een volledige uitvoering van de resoluties 425 (1978) en 444 (1979) moest leiden (zie pag. 21012-'78 en 832/3-'79).
Omdat tegen deze gang van zaken geen bezwaar was gemaakt, zou de voorzitter zijn diplomatieke pogingen voortzetten.

Tijdens de bijeenkomst van 31 mei hoorde de Raad verklaringen aan van secretaris-generaal Waldheim en van de vertegenwoordigers van Libanon, Israël en de PLO. Daarbij stelde de Libanees Ghassan Tueni voor dat de Raad de stopzetting van alle vijandelijke acties tegen Libanon zou gelasten alsmede de beëindiging van de Israëlische schending van de Libanese soevereiniteit en de ,,schandelijke opoffering van mensenlevens".

Na een gezamenlijke bijeenkomst op 6 juni onder voorzitterschap van Yasser Arafat deelden de PLO en de Libanese (linkse) Nationale Beweging mee dat zij begonnen waren zich uit zuidelijk Libanon terug te trekken om ,,Israël van elk mogelijk voorwendsel te beroven voor het voortzetten van zijn aanvallen op burgerdoelen". Verklaard werd dat hun troepen vertrokken uit Tyrus — waar de PLO haar hoofdkwartier zou sluiten — en uit Nabitiyah en dat zij nieuwe posities zouden innemen die minstens twee mijl van het dichtstbijzijnde Libanese dorp af lagen. Bericht werd dat op die terugtrekking zou zijn aangedrongen door de regeringen van Libanon en Syrië, niet alleen om verdere Israëlische aanvallen te voorkomen, maar ook om te waarborgen dat de Veiligheidsraad het op 19 juni aflopende UNIFIL-mandaat zou verlengen.
Niettemin startte Israël op 8 juni nieuwe artilleriebeschietingen van Palestijnse posities, welke werden ondersteund door vuur van de christelijke militie uit haar enclave. Doelwit was vooral het gebied rond Nabatiyah, waar minstens één dode viel.

Op 10 juni bestookte christelijke militie de kustgebieden van zuidelijk Libanon, waarin door Nederlandse UNIFIL-militairen werd gepatrouilleerd, alsmede dorpen aan de voet van de Hermon, waar Noorse en Nepalese UNIFIL-eenheden waren gelegerd. Van christelijke zijde werd betoogd dat deze acties noodzakelijk geworden waren door Palestijnse pogingen de door UNIFIL gecontroleerde gebieden te infiltreren.

Verlenging UNIFIL-mandaat. Beschuldigingen *i.z. UNIFIL*-samenwerking met PLO

Aan het slot van drie zittingen — één op 12 juni en twee op 14 juni — keurde de Veiligheidsraad een verlenging van het UNIFIL-mandaat met zes maanden, d.w.z. tot 19 dec. 1979, goed in resolutie 450 (1979). In deze resolutie werd voorts o.m. gesteld: ,,De Veiligheidsraad.

1. Betreurt ten diepste daden van geweld tegen Libanon, die hebben geleid tot de verdrijving van burgers. met inbegrip van Palestijnen, en die verwoesting en verlies van onschuldige levens hebben teweeggebracht,

2. doet een beroep op Israël onverwijld zijn acties te staken tegen de termtoriale integriteit, eenheid, soevereiniteit en politieke onafhankelijkheid van Libanon. in het bijzonder zijn invallen in Libanon en de bijstand die het blijft verlenen aan onverantwoordelijke gewapende groepen,

3 doet ook een beroep op alle betrokken partijen om zich te onthouden van activiteiten die onverenigbaar zijn met de doelstellingen van de ,,United Nations Interim Force in Lebanon" en samen te werken voor de verwezenlijking van deze doelstellingen ( )

6 bevestigt opnieuw de geldigheid van de Algemene Wapenstilstandovereenkomst tussen Israël en Libanon in overeenstemming met zijn relevante besluiten en resoluties en roept de partijen op de nodige stappen te ondernemen om de Gemengde Wapenstilstandscommissie te reactiveren en volledig respect te verzekeren voor de veibgheid en vrijheid van actie voor de ,,United Nations Truce Supewicion Organization" (UNTSO), (.)

9 bevestigt opnieuw zijn vaste voornemen om in geval van voortdurende obstructie jegens het mandaat van de (vredes)macht praktische wegen en middelen te onderzoeken in overeenstemming met de relevante bepalingen uit het Handvest van de Verenigde Naties om de volledige toepassing van resolutie 425 (1978) te verzekeren; (.) (Zie ook pag 832/3-'79)

Op 15 juni arresteerde Israël een Nigeriaanse UNIFIL-officier, luitenant-kolonel Alfred Gom, nadat in zijn bij een verkeersongeluk betrokken auto in Jeruzalem een grote hoeveelheid wapens en explosieven was aangetroffen. Gom zou hebben verklaard dat hij die aan een PLO-lid in Oost-Jeruzalem moest afleveren. Op 24 dec. werd hij door een hof te Jeruzalem tot 15 jaar gevangenisstraf veroordeeld, maar na de uitspraak werd hij onmiddellijk het land uitgewezen.
Dit was, naar werd gemeld. het vierde geval waarin UNIFIL-militairen beschuldigd werden van samenwerking met de PLO, Eerder, op 18 febr. waren explosieven in het reservewiel van een VN-jeep aangetroffen; de bestuurder. een Senegalese UNIFIL-sergeant, werd bij Akko gearresteerd op beschuldiging de explosieven vanuit Zuid.-Libanon voor een lid van Al Fatah naar Israël te hebben gesmokkeld voor een forse beloning.

Israëlisch-Syrisch *luchtgevecht*

Op 24 juni werden twee Arabieren in Tel Aviv gedood toen een bom op de voorbank van hun vrachtauto explodeerde. De Israëlische politie veronderstelde dat de bom voor een aanslag op het busstation was bedoeld. Later die dag voerde de Israëlische luchtmacht bombardementen uit op Palestijnse doelen in Zuid-Libanon — volgens het Palestijnse persbureau Wafa op Aqbiyeh en Touffahtah.

Op 25 juni beschoot Israëlische artillerie Zuidlibanese dorpen. Toen werden ook Syrische Mig-21's boven Sidon gesignaleerd; volgens Libanese autoriteiten waren daarmee voor het eerst Syrische gevechtsvliegtuigen zo ver naar Zuid-Libanon doorgedrongen, aldus AP (25-6-1979).

Op 27 juni werden Israëlische Kfir-toestellen bij het bombarderen van Palestijnse posities rond Sidon, Damour en Tyrus onderschept door Syrische Mig-21's. Ter ondersteuning van de Kfirs arriveerden toen in de VS gebouwde F-15 jagers, die tussen Sidon en Beiroet bij twee gelegenheden in gevecht verwikkeld raakten — de eerste maal voor een F-15 — met de Mig-21's. Volgens Israëlische bronnen werden vijf Syrische toestellen neergeschoten; Damascus meldde het verlies van vier Syrische toestellen en dat

van twee Israëlische vliegtuigen; volgens Palestijnen waren ook twee Israëlische toestellen door hun SAM-raketten neergehaald.

Het was het eerste Israëlisch-Syrische luchtgevecht sinds 29 april 1974, toen vier Syrische toestellen werden neergeschoten, en het eerste luchtgevecht tussen Israël en Syrië in het Libanese luchtruim. Als redenen voor de Syrische interventie nu werden in commentaren aangevoerd de toenemende kritiek op het falen van Syrië om Israëlische aanvallen te voorkomen en om de Palestijnse en Libanese burgers te beschermen alsmede de wens van de Syrische regering haar interne positie te versterken met het oog op de ernstige inbreuk op het gezag van president Assad door diverse oppositie-elementen (zie pag. 193 e.v.).

Sinds de Israëlische inval in Zuid-Libanon van maart 1978 had Syrië luchtdekking verschaft voor de ten noorden van de rivier de Litani gelegerde Syrische militairen, maar tot dusver had de Syrische luchtmacht elke confrontatie met Israëlische toestellen vermeden. Syrische piloten zouden na het treffen van 27 juni hebben verklaard dat zij bij deze gelegenheid de instructie hadden gekregen de Israëlische vliegtuigen ,,uit te dagen en te verdrijven".

Op 27 juni wees Egypte erop dat het incident de ,,ernstige gevaren" onderstreepte, die het vredesproces kon ondervinden vanwege Israëlische aanvallen op Libanon.

Ook de Amerikaanse regering gaf die dag in een boodschap aan premier Begin uiting aan haar ,,ernstige bezorgdheid" over de botsing tussen Israël en Syrië en over het gebruik door Israël van F-15's, die in 1976 aan dit land waren verkocht op de voorwaarde dat zij slechts voor defensieve doeleinden zouden worden gebruikt.

Israël noemde de volgende dag zijn actie een daad van ,,legitieme nationale zelfverdediging". Het verklaarde dat de confrontatie met de Syrische luchtmacht geen wijziging bracht in de nieuwe strategie van preventieve acties tegen guerrillastrijders, een strategie die op 1 juli formeel door het Israëlische kabinet werd goedgekeurd.

Ook in de volgende periode (28 juni - 19 aug. 1979) voerden Israëlische troepen talrijke luchtaanvallen en beschietingen op doelen in zuidelijk Libanon uit, wat door Palestijnen met artillerievuur werd beantwoord. Voorts voerden Israëlische eenheden steeds vaker ,,search and destroy" missies in zuidelijk Libanon uit, wat gepaard ging met het opblazen van huizen van mensen, die ervan verdacht werden met guerrillastrijders samen te werken.

Bij zo'n actie op 5 juli 's avonds werden in het Zuidlibanese dorp Majdel Silim (15 km ten noorden van de grens, in de Ierse UNIFIL-sector) twee huizen opgeblazen, twee Palestijnse guerrillastrijders gedood en twee andere gevangengenomen, aldus het Israëlische militaire opperbevel. Volgens The Observer (15-7-'79) namen de Israëliërs drie dorpelingen mee; het lijk van een van hen, Maarouf Alauddin, een onderwijzer en een lid van de Libanese communistische partij, werd de volgende morgen dichtbij het dorp gevonden; hij was vanaf korte afstand door zijn hart geschoten.
In de vroege morgen van 9 juli volgde een soortgelijke actie tegen het dorp Kabrikha (3 mijl ten westen van de kibboets Misgav Am, eveneens in de Ierse UNIFIL-sector). waar vijf huizen werden opgeblazen. De sjiitische dorpelingen verklaarden dat zij sinds de Israëlische invasie van maart 1978 geen Palestijnse guerrillastrijders hadden gezien en dat zelfs de plaatselijke linkse Libanezen sinds geruime tijd waren vertrokken.

Op 20 juli deden 15 Israëlische mariniers een inval op de Libanese kust bij Tyrus, terwijl diezelfde dag een Israëlische eenheid van 50 man in samenwerking met Libanese rechtse troepen Palestijnse posities in het gebied rond Chaqra (in de Ierse UNIFIL-sector) aanviel en daar een huis vernietigde.

Op 22 juli voerden drie formaties Israëlische vliegtuigen luchtaanvallen uit op Libanese kustplaatsen ten zuiden van Beiroet, waar zich volgens een Israëlische militaire woordvoerder ,,terroristische concentraties" bevonden. Het aantal slachtoffers bedroeg ca. 20 doden (vooral Libanezen) en ca. 60 gewonden. De voornaamste doelen van de Israëlische actie waren Damour, Naameh, Sarafand en Khaizaran.

Op 23 juli verklaarde het Amerikaanse State Department: „De VS veroordelen de Israëlische luchtaanvallen langs de Libanese kust, waarbij in één geval doelen op slechts 8 km van Beiroet werden getroffen". Een woordvoerder voegde daaraan toe ,,zojuist in de scherpste bewoordingen te hebben laten weten dat dergelijke acties moeten worden beëindigd"; naar zijn zeggen werd nog bestudeerd of het gebruik van door de VS geleverde Phantoms, die op 22 juli waren ingezet, in strijd was met de Amerikaanse wetten.

Eveneens op 23 juli diende de Libanese premier Hoss een formeel protest in bij de Veiligheidsraad inzake de Israelische luchtaanvallen
In de vroege uren van 24 juli trok een Israelische eenheid van 50 militairen opnieuw het Zuidlibanese dorp Majdel Silim binnen, waar nu twee huizen werden opgeblazen

In een interview met The Guardian (25-7-'79) stelde luitenant-kolonel Tom Quinlan, de commandant van het 630 man sterke Ierse bataljon, over de positie van de Ieren o m „Wij hebben een 14 mijlsgrens met het gebied van de facto troepen (christelijke militie). Wij hebben zeven steden op minder dan een mijl daarvan verwilderd Alle zijn doelwit voor invallen Vervolgens kunnen wij het gebied achter die grens, dat moet worden bewaakt infiltratie van gewapende elementen (VN-term voor Palestijnen en linkse Libanezen) niet vergeten.." The Guardian tekende daarbij aan dat van de zeven genoemde plaatsen — Aatiri, Haddatha, Aita ez Zott, Beit Yahoun, Braachit, Chaqra en Majdel Silim — één door Israël is aangevallen, twee door een gemengd Israelisch-christen-rechtse eenheid, eén is afgesneden door de rechtse militie, nog twee door die militie zijn bedreigd, terwijl de zevende, Beit Yahoun, fysiek door de rechtse troepen is veroverd. Alle aanvallen hadden in de voorgaande drie weken plaatsgevonden
In de nacht van 2 op 3 aug drong een Israelisch commando 10 myl op Libanees grondgebied door tot bij het dorp Kaukaba, waar volgens Israël minstens zeven guerrillastrijders werden gedood. grote hoeveelheden wapens wenden buitgemaakt en twee kampen werden verwoest. Noch UNIFIL-militairen noch Syrische taoepen zouden tussenbeide zijn gekomen
Kort na deze commandoraid beschoot Israelische artillerie een groot aantal doelen in Libanon (o.a. Rihan en Yohmur), terwijl Israelische kanonneerboten twee Palestijnse vluchteluigenkampen bij Tyrus, w o Bordj al Shemali, bestookten

In de nacht van 5 op 6 aug beschoten Israelische artillerie en christelijke militie twee dorpen in Zuid-Libanon.

In een op 7 aug gepubliceerde nota van de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Vance aan het Amerikaanse Congres het de minister weten dat het gebruik van Amerikaanse artillerie in Libanon alsook het inzetten van Amerikaanse vliegtuigen bij luchtaanvallen op Libanon ,,mogelijk" in strijd zijn met een Amerikaans-Israëlisch defensie-akkoord uit 1952, dat het gebruik van door de VS geleverde wapens tot zelfverdediging beperkte.
Nadat artillerie van Israël en de christelijke militie in de nacht van 13 op 14 aug de havenstad Tyrus beschoten had, voerde een Israelisch commando de volgende nacht een aanval op de kustplaats Aadloun ten noorden van Tyrus uit, waarbij 8 Arabieren werden gedood.

Op 15 aug. raakten bij twee bomaanslagen in Israël — een in Natanya en een in Kfar Saba — drie mensen lichtgewond.

Dezelfde dag raakten vijf Nigeriaanse UNIFIL-militairen ten zuiden van de Litani gewond in een hinderlaag van ,,nietgeïdentificeerde gewapende elementen", waarschijnlijk Palestijnen.

Op 17 aug. voerde een Israëlisch commando opnieuw een aanval uit op Chaqra, waar twee huizen werden opgeblazen. Tegelijk voerde artillerie van Israël en de christelijke militie beschietingen uit op steden langs de Libanese zuidkust en door Palestijnen beheerste dorpen in Zuidoost-Libanon, waardoor in Tyrus drie Libanese burgers zouden zijn gedood.

Verdere Israëlische aanvallen op Palestijnen (aug. '79). Positie UNIFIL. Bijeenkomst Veiligheidsraad

Op 20 aug. voerden Israëlische vliegtuigen aanvallen uit op het kustgebied bij Ras el-Ain, enkele mijlen ten zuiden van Tyrus, alsmede op een Palestijns kamp, op ca. 30 km ten noorden van de Israëlisch-Libanese grens. Volgens Libanese bronnen werd één guerrillastrijder gedood en raakten vier boeren gewond, terwijl grote schade aan de oogst werd toegebracht.
Voorts zou een Israëlische eenheid een steunpunt hebben ingericht bij Shaba'a (op één mijl van de Golanhoogten), maar deze eenheid zou zich na een confrontatie met UNIFIL-militairen hebben teruggetrok-

ken. (Het dorp ligt bij de oostgrens van de Noorse sector). Ook werd-n dorpen en Palestijnse militaire posities rond Nabatiyah door Israëlische artillerie onder vuur genomen. Bij Hassbaya in het oosten zouden naar schatting zes personen zijn gedood.

Nadat in de nacht van 20 op 21 aug. door Palestijnen verscheidene christelijke dorpen (Marjayoun, Klea en Dir-Meimis) waren beschoten, waarbij twee kinderen werden gewond, bestookte Israëlische artillerie en geschut van de christelijke militie op 21 aug. en de volgende nacht omstreeks 26 Libanese dorpen, waarbij minstens 11 personen werden gedood en meer dan 30 gewond, aldus *UPI*. Tot de Israëlische doelen behoorden Tyrus, Bas, Jermek, Rihan en Yahmour, terwijl de christelijke militie vanuit Marjayoun het Palestijnse bolwerk Nabatiyah onder vuur nam, waarbij o.a. een maronitisch klooster werd getroffen.

Op 22 aug. 's morgens beschoten Palestijnen met artillerie de dorpen Klea en Marjayoun, waarna de christelijke militie het door de Palestijnen beheerste kasteel van Beaufort aan de Litani bestookte met meer dan 300 granaten. Later werd ook Nabatiyeh beschoten evenals Tyrus en omgeving.
Diezelfde dag vond bij Qana een treffen plaats tussen UNIFIL-militairen uit Fidji en leden van de linkse Libanese nationale beweging, die weigerden hun auto te laten inspecteeren.
Een van de militairen opende daarop het vuur, waardoor een Libanees zo ernstig werd gewond dat hij later overleed. Daarop werd de wachtpost van de Fidji-militairen omsingeld door een PLO-commando, dat in een vuurgevecht verwikkeld raakte met aangevoerde UNIFIL-versterkingen, waarbij drie Nederlandse militairen gewond werden. Er volgde een incident, toen ,,gewapende elementen" (linkse Libanezen en PLO) 14 Nederlandse en 16 Fidji-militairen van UNIFIL korte tijd gevangen hielden en hun wapens in beslag namen.

Op 24 aug. viel een UNIFIL-patrouille in een hinderlaag van niet-geïdentificeerde ,,gewapende elementen" bij Al Azuriyah: drie militairen uit Fidji werden gedood en één raakte zwaar gewond.

Inmiddels werd de artilleriebeschieting van Tyrus en omgeving, waar op 22 aug. alleen al 637 artillerie-, mortier- en anti-tankgranaten terechtkwamen, op 24 aug. in volle hevigheid voortgezet. Volgens vluchtelingen werd de christelijke wijk van de stad totaal verwoest: het Palestijnse persbureau Wafa maakte melding van 8 doden en 45 gewonden. Terwijl o.a. de persbureaus *UPI* en Reuter deze artilleriebeschietingen toeschreven aan Israël en de christen-rechtse militie, ontkende het Israëlische opperbevel herhaaldelijk dat Israëlische artillerie bij de beschieting betrokken was.

Op 22 en 24 aug riepen de VS alle betrokken partijen op een eind te maken aan het ,,verschrikkelijke geweld".

Na intensieve besprekingen met Israëlische, christelijke en Palestijnse militaire functionarissen slaagden VN-vertegenwoordigers er op 25 aug. in van alle partijen garanties te verkrqgen dat een staakt-het-vuren zou worden nageleefd. Op 26 aug. werd een bestand van kracht. maar dit werd bijna direct geschonden door artillerie- en mortierduels; voor het uitbreken daarvan gavrn de partijen elkaar over en weer de schuld.

Ook op 26 aug. besloot het Israëlische kabinet zijn politiek van preventieve acties tegen Palestijnse guerrillastrijders voort te zetten, omdat die — naar premier Begin de volgende dag verklaarde — .,de levens van vele Israëlische burgers gered" had.

Bij het kabinetsberaad van 26 aug drong de (toenmalige) minister van buitenlandse zaken, Moshe Dayan, echter aan op een evaluatie van het effect van de bombardementen op de kracht van de PLO en de schadelijke consequenties voor Israëls image in het huitenland Dayan wees erop dat vooral het groot aantal burgerslachtoffers aan Libanese zijde Israëls internationale positie danig verzwakte. Naar zijn zeggen moest er een evenwicht zijn tussen de aanvallen op de PLO en het sparen van de burgerbevolking, terwijl hij ook een onderzoek van de rol van de christelijke militie in Zu d-Libanon wenste

Maar tijdens een zitting van de parlementscommissie voor Iiuitenlandse za ken en defensie op 28 aug zei minister van defensie Weizman dat Israël de PLO-posities in Zuid-Libanon zou bliiven bestoken zolang christelijk geschut de christelijke enclaves bombardeert Ook minister Davan verklaarde toen dat deze aanvallen moesten doorgaan Weizman gaf toe dat de Israëlische artillerie sinds enkele weken ter verdediging van de christelijke enclaves in actie was gekomen, die doelwit van een zwaar artillerie-offensief van de PLO waren waarbij naar zijn zeggen in de voorgaande week 13 christenen waren gedood Het regeringsbeleid kreeg de goedkeuring van de commissieleden

In antwoord op een verzoek van de Libanese regering — oorspronkelijk gedaan op 24 aug. en herhaald op 26 aug. — hield de Veiligheidsraad op 29 en 30 aug. een debat over de toestand in Zuid-Libanon.

Tijdens het debat. zei secretaris-generaal Waldheim dat hij volledig begrip had voor de preoccupatie van de Israëlische regering met problemen betreffende de veiligheid van haar volk, speciaal in het licht van de recente reeks gewelddadige incidenten en hst tragische verlies aan levens van onschuldige burgers. Maar naar zijn zeggen was de politiek van preventieve aanvallen op doelen in Libanon onaanvaardbaar en ongerechtvaardigd in de heersende omstandigheden. De omvang van de recente Israëlische bombardementen hadden geleid tot een ,.omvangrijk verlies aan onschuldige burgerlevens, het scheppen van een nieuwe vluchtelingengolf en de massale vernietiging van eigendom en verwoesting van het normale leven".
De voorzitter van de Raad, de aftredende Amerikaanse VN-ambassadeur Andrew Young, verklaarde namens zijn regering o.m.: Wij kunnen niet instemmen met Israëls militaire politiek in Libanon en. doen dat ook niet. De VS veroordelen de politiek van artilleriebeschietingen en preventieve aanvallen op Libanese steden, dorpen en vluchtelingenkampen, die Israël en de gewapende Libanese groepen die Israël steunt in de recente maanden heeft gevolgd." Israël moest preventieve aanvallen op Libanese bodem beëndigen en de Palestijnse leiders moesten aanvallen op de Libanese militiegroepen in zuideliik Libanon en op Israël staken. De Palestijnse leiders moesten afzien van het gebruik van Libanees grondgebied voor dat doel en hun toezegging van 5 juni nakomen hun strijders uit Zuidlibanese dorpen en uit het operatiegebied van UNIFIL terug te trekken, aldus Young
De Libaneqe afgevaardigde Tueni protesteerde tegen het geweld in zuidelijk Libanon. dat naar zijn zeggen in de voorgaande weken aan meer dan 100 mensen het leven had gekost en ca 270000 dakloos had gemaakt * De Lihanezen zouden ,,ter dood veroordeeld blijven zolang Israël zijn campagne tegen de Palestijnen voortzette. Om de Israëlische operaties te beeindigen verlangde Tueini effectieve maatregelen, incl sancties tegen Israël en een versterking van de UNIFIL-troepen in de bufferzone, mogelijk met steun van het Libanese leger
De Israëlische afgevaardigde Blum stelde dat de PLO bewust haar bases vestigde

---

* Volgens een schatting van de Libanese regering aldus The Guardian (31-8-'79), waren 175000 Libanese burgers voor de bombardementen gevlucht, sinds Israël in april 1979 zijn politiek van preventieve aanvallen op de Palestijnen Startte Bovendien waren meer dan 50.000 Palestijnse burgers uit de kampen rond Tprus gevlucht, aldus de PLO
Volgens een officiële Libanese studie waren er, aldus The Guardian, sinds 1 april 1979 96 Libanese burgers, incl 21 vrouwen en 30 kinderen, gedood bij beschietingen en luchtaanvallen en 224 gewnd incl 49 vrouwen en 34 kinderen
Daarbij waren niet de Palestijnse slachtoffers gerekend; de PLO schatte hun dodental op verscheidene dozijnen

in vluchtelingenkampen, steden en dorpen, met als gevolg dat burgers aan Libanese kant onvermijdelijk bij de strijd betrokken werden en dat er, hoe betreurenswaardig ook, slachtoffers onder de burgerbevolking vielen.

Voorzitter Young sloot het debat zonder stemming af met een oproep aan de strijdende partijen ,,om matiging te betrachten opdat de vijandelijkheden beëindigd kunnen worden dankzij de krachtsinspanningen van het opperbevel van de UNIFIL-troepen".

Hervatting *strijd*. Nieuw gevecht tussen Israëlische en Syrische luchtmacht

Na een periode van betrekkelijke rust in Zuid-Libanon gedurende de eerste drie weken van september 1979, waarin geen grote Israëlische of Palestijnse operaties werden gemeld, meldde radio-Damascus op 20 sept. dat Syrische straaljagers het vuur hadden geopznd op Israëlische toestellen, die het Libanese luchtruim in de buurt van Beiroet hadden geschonden, en die toestellen hadden verjaagd. De Israëlische militaire autoriteiten gaven geen commentaar.
Palestijnse bronnen meldden vervolgens dat Israëlische troepen bij de Khardalibrug tussen Marjayoun en Nabatiyah op 21 sept. Libanon waren binnengetrokken, maar waren verdreven. Israël ontksnde de inval en stelde dat gevechten waren uitgebroken, nadat Klea (bij Marjayoun) door Palestijnen en linkse Libanezen was beschoten en de christelijke militie het vuur had beantwoord. De strijd hield nog twee dagen aan.

Op 24 sept. maakte volgens Israëlische gegevens een aantal Israëlische toestellen, geëscorteerd door F-15's, een verksnningsvlucht boven guerrillabases ten zuiden van Beiroet, toen zij door Syrische toestellen werden aangevallen. Er volgde een luchtgevecht van 90 seconden, waarbij volgens Israël vier Syrische Mig-21's werden neergeschoten en geen Israëlische toestellen verloren gingen; volgens de Syriërs waren vier van hun toestellen niet op hun basis teruggekeerd en waren twee Israëlische toestellen neergeschoten. (Israël legde geen verband tussen de verkenningsvlucht en een bomexplosie op 19 sept. in Jeruzalem, waarbij minstens één dode viel en 34 personen gewond raakten, hoewel minister van defensie Weizman op 21 sept. een vergeldingsactie had aangekondigd.)

Amerikaans vredesinitiatief. PLO kondigt stopzetting *guerrilla*-operatie vanuit Zuid-Libanon aan

Op 24 sept. verklaarde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, in de Algemene Vergadering van de VN, dat de VS streefden naar een bestand op brede basis in Zuid-Libanon en reeds ,,specifieke en praktische voorstellen" hadden ontwikkeld. die de basis voor een beëindiging van de vijandelijkheden konden leveren.

Op 26 sept. deelden Amerikaanse regeringsfunctionarissen te New York mee dat de VS werkten aan een ,.veelomvattend" vredesplan voor Libanon met als onderdelen het houden van een grote internationale confe entie en de vervanging van de Arabische vredesmacht door een vredesmacht van de VN. Gedacht werd aan een conferentie, mogelijk in Libanon zelf, met deelneming van ,,alle oorlogvoerende partijen en die partijen met speciale belangen in het conflict". Zij zeiden dat als deelnemers in aanmerking komen Israël, Syrië, Jordanië, Libanon, de PLO en landen met een speciaal belang in het vredesproces, zoals de VS.
Inmiddels had PLO-leider Yasser Arafat tijdens een onderhoud met de Libanese president Sarkis op 24 sept. ingestemd met zijn medewerking bij het legeren van geregelde Libanese militairen in Zuid-Libanon, met als gevolg dat Libanese troepen op 28 sept. voorbereidingen troffen voor hun installatie in Tyrus. De Palestijnen zouden echter bezwaar gemaakt hebben tegen de legering van Libanese troepen in andere strategische gebieden die onder Palestijnse en links-Libanese controle stonden zoals Nabatiyah en het kasteel van Beaufort.

Op 4 okt. kondigde Arafat een eenzijdig staakt-het-vuren voor Zuid-Libanon af. PLO-woordvoerder Mahmoud Labadi verklaarde dat dit de stopzetting van PLO-guerrilla-acties tegen Israël vanaf Libanees gebied inhield, al zouden andere anti-Israëlische operaties elders voortduren. Om dat staakt-het-vuren was gevraagd door de Egyptische president Sadat in een boodschap, die de Amerikaanse dominee Jesse Jackson, een negerleider van de burgerrechtenbeweging, aan Arafat had overhandigd. De PFLP distantieerde zich op 5 okt. van het PLO-besluit.

Sinds de terugtrekking van de Israëlische troepen uit Zuid-Libanon op 13 Juni 1978 tot aan 27 sept 1979 werden in Israël en in de door Israël bezette gebieden ten westen van de Jordaan en in de Gazastrook volgens gegevens van de Israëlische strijdkrachten, aldus de F A Z (3-10-'79), 281 terroristische acties uitgevoerd. Daarbij werden *22* Israëlische en 14 Palestijnse burgers gedood alsmede 14 ,,terroristen" en raakten 445 mensen, w o 56 Palestijnen, gewond

In oktober werden diplomatieke activiteiten gemeld die kennelijk geen resultaat opleverden. Gabriel Robin, directeur politieke zaken van het Franse ministerie van buitenlandse zaken, voerde van 19-23 okt. besprekingen in Beiroet met o.m. PLO-leider Arafat en president Sarkis. De Amerikaanse diplomaat Philip Habib arriveerde op 23 okt. in de Libanese hoofdstad evenals de secretaris-generaal van de Arabische Liga, Chedli Klibi.
Tijdens de 10de Arabische topconferentie, die van 20-22 nov. te Tunis werd gehouden, slaagde de Libanese president Sarkis er niet in een terugtrekking van de Palestijnse militairen uit Zuid-Libanon te bewerken. De Arabische leiders bevestigden het recht van de Palestijnse revolutie om ,,op alle fronten met alle middelen tegen de zionistische agressie te strijden". Maar wel bevatte het goedgekeurde compromisdocument over Zuid-Libanon volgens Le Monde (24-li-'79) als voornaamste punten: 1) Bevriezing van de Palestijnse operaties; 2) onderhandelingen tussen Libanon en de PLO om in een ,,broederlijke atmosfeer" een akkoord te bereiken over de aanwezigheid van een Palestijns leger in de aan de VN toevertrouwde zone; 3) toepassing van akkoorden van Cairo en Riad buiten de VN-zone; en 4) veroordeling in algemene termen van elke Israëlische hegemonie, direct of via tussenpersonen, in Libanon. (Libanon maakte bezwaren tegen het tweede punt, de PLO tegen het eerste.) Voorts kreeg Libanon financiële steun van in totaal $2 mrd toegezegd voor vijf jaar.

Verlenging UNIFIL-mandaat

Op 19 dec. verlengde de Veiligheidsraad het UNIFIL-mandaat opnieuw met zes maanden tot 19 juni 1980 met 12 stemmen voor bij 2 onthoudingen (SU en Tsjechoslowakije), terwijl China niet aan de stemming deelnam. In de betreffende resolutie 459 (1979) nam de Raad ,,notitie" van bestandsschendingen, aanvallen op UNIFIL en moeilijkheden bij de uitvoering van de resoluties van de Raad. Intussen heerste onder het bestand een betrekkelijke rust in Zuid-Libanon.

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

SLOTCONCLUSIES INFCE-BERAAD

Op 27 febr. is met een technisch-wetenschappelijke conferentie in Wenen het overleg voltooid over vraagstukken van non-proliferatie van kernwapens, dat in okt. 1977 begonnen was op initiatief van de Amerikaanse president Carter (pag. 424/1 e.v.-1977). Dit overleg vond plaats onder het hoofd INFCE, een afkorting voor International nuclear fuel cycle evaluation programme.
In dit overleg ging het om de afweging van de verschillende manieren waarop kernenergie kan worden gebruikt voor de elektriciteitsproduktie, zonder dat dit zou leiden tot misbruik van de kennis van kernenergie voor de produktie van nucleaire wapens.

Toen in oktober 1977 in Washington tot de instelling van INFCE was besloten, werden drie uitgangspunten geformuleerd

— Kernenergie moet op grote schaal beschikbaar zijn, om aan de wereld-energiebehoefte te voldoen.

— Bij de realisering van het eerste uitgangspunt moet voorkomen worden dat meer landen de beschikking krijgen over kernwapens.

— Bij de andere uitgangspunten mogen speciale behoeften van ontwikkelingslanden niet vergeten worden.

Achter deze uitgangspunten was heel duidelijk de VS, met name Carter, achtbaar Carter maakte zich indertijd druk over de vervlechting van civiele en militaire toepassingen van kernenergie en was vooral bang van de „plutoniumeconomie"
Daarmee bedoelde hij dat plutonium zich heel makkelijk leent voor het fabriceren van een atoombom. Carter koppelde aan het begrip „plutoniumeconomie" vooral de snelle kweekreactor, die uit uranium en plutonium meer plutonium kweekt, en de opwerkingsfabriek. die uit de in een gewone kerncentrale gebruikte splijtstof het uranium en plutonium weer kan terugwinnen
Met zijn verzet tegen opwerkingsfabriek en snelle kweekreactor en de wijze waarop hij dat verzet vorm gaf — het stopzetten of daarmee dreigen, van de uraniumleveranties —, kwam de VS in diplomatieke aanvaring met enerzijds landen in Europa en Japan, die nauwelijks uranium bezitten en daarom de uraniumbesparende kweekreactor en opwerkingsfabriek wel wilden, en anderzijds met ontwikkelingslanden, die al geruime tijd rebelleerden tegen het beschikken door anderen over hun nucleaire ambities.
De INFCE-studie moet tegen die achtergrond worden gezien Het is een poging om de standpunten van de verschillende landen over de relatie tussen kerncentrales (en de hele cyclus die daarbij hoort) en kernwapens, dichter bij elkaar te brengen. Tevens is het ook een poging om na te gaan of, zoals vooral de VS meende, er eon tegen proliferatie bestand zijnde splijtstofcyclus is — een manier om de kernkracht in elektriciteit om te zetten en niet tevens het aantal landen met kernwapens te verhogen
In dat verband lijkt de studie dan ook gedeeltelijk wel en gedeeltelijk minder geslaagd. Gewoon al door het rond de tafel brengen van vertegenwoordigers van al die landen stond eigenlijk al vast, dat de standpunten dichter bij elkaar zouden komen.

Op weg naar de verzoening lijkt de VS het meest ingeleverd te hebben Het INFCE-rapport oordeelt duidelijk wel positiever over de snelle kweekreactor en de opwerkingsfabriek dan de president van de VS twee jaar geleden Ook de angst van de VS voor plutonium — dat me? de twee genoemde kernfabrieken samenhangt —, gesymboliseerd in het suggestieve woord plutoniumeconomie, dat de gedachte van plutonium als een soort bebaalmiddel in elk huishouden oproept, wordt door de studie weersproken
Zodra je aan kernenergie begint, begin je aan plutonium, heit afscheiden van dat plutonium uit gebruikte kernbrandstof en het kweken ervan is in principe niet extra gevaarlijk, het risico van proliferatie wordt bepaald door de controlemaatregelen. die genomen kunnen worden

De VS hadden in hun verzet tegen de verspreiding van kernwapens weinig aandacht besteed aan de verrijkingsfabriek De INFCE-conferentie merkt evenwel op dat verrijking juist één van de meest gevoelige onderdelen van de kerncyclus is en dat het beter zou zijn als niet al te veel landen verrijkingsfabrieken hebben De VS hebben ook hun hoop dat er een kerncyclus denkbaar is, die tegen proliferatie — verspreiding van kernwapens — bestand is, in INFCE moeten laten varen Want en dat is misschien wel de belangrijkste conclusie van INFCE, er is geen technische oplossing voor het probleem van de vervlechting van civiele en militaire kernenergietoepassingen Oplossingen liggen in de sfeer van het vestigen van een internationale plutoniumopslag, in de sfeer van „safeguards" internationale controlemaatregelen
De nucleaire politiek die de VS thans voorstaat — de wegwerp-cyclus: kernreactoren zonder opwerking en kweekreactoren — kan niet anders dan kortebaanwerk zijn, zo stelt het INFCE-rapport Na 2000 zullen er hoogstwaarschijnlijk bevoorradingsproblemen voor kernreactoren ontstaan als er geen snelle kweekreactoren worden gebouwd

De INFCE-conferentie is minder geslaagd in de zin dat er geen concrete aanbevelingen uit komen Het zit vol met feitelijke constateringen, compromissen en wederzijds begrip tussen de verschillende landen, maar er zitten geen handvaten aan het eindrapport — of het moet de steun voor een internationaal opslagregime voor plutonium zijn

Inhoud van het eindrapport van INFCEP

Hierna volgt een samenvatting van het eindrapport van de INFCEP-conferentie.

Vijf kernenergie-mogelijkheden zijn door INFCE op verschillende criteria beoordeeld: De gewone kerncentrales zonder opwerking en kweekreactor (de wegwerpcyclus), gewone kerncentrales (lichtwaterreactoren) plus opwerkingsfabrieken waarbij het teruggewonnen plutonium weer verbrand wordt in de reactor, snelle kweekreactoren plus opwerkingsfabrieken plus gewone kerncentrales en dan nog twee minder van belang zijnde cycli op basis van zwaar-water-reactoren (in Canada in gebruik).
De INFCE-groep heeft twee schattingen gemaakt voor het aantal kerncentrales dat er in de toekomst in de wereld buiten het Oostblok zal zijn.

In 1985 zal er volgens het lage scenario 245.000 Megawatt (= 245 Gigawatt) in de wereld buiten het Oostblok zijn en volgens het hoge scenario 274 Gigawatt. Omdat de nieuwe kerncentrales veelal een vermogen van 1 Gigawatt hebben, kan men dit dus vertalen in 245 tot 274 kerncentrales. Momenteel is ruwweg 125 Gigawatt geïnstalleerd. Volgens de INFCE-groep zal er dus tot 1985 ongeveer een verdubbeling van het aantal kerncentrales plaatsvinden.

Verwacht voor 1990: 373 Gigawatt (laag) en 462 (hoog). In 2000: 850 en 1200. In 2010: 1300 en 2150. In 2025: 1800 en 3900. Aannemend dat 1 Gigawatt het vermogen van een kerncentrale zal blijven, kan men voor deze getallen dus het aantal kerncentrales lezen. Wat dan betekent dat er in 2000 duizend (plus of min 200) kerncentrales in de wereld buiten het Oostblok zouden staan en in 2025 bijna 2000 bij een lage groei en bijna 4000 bij een flinke groei van het aantal kerncentrales. Om dan een idee te hebben van het totale aantal kerncentrales in de wereld: in 1978 stond 15% van de nucleaire capaciteit van de wereld in het Oostblok.
INFCE maakt net zoals dit bij aardolie vaak wordt gedaan, onderscheid tussen bewezen voorraden, geschatte reserves en speculatieve reserves. In totaal is er buiten het Oostblok 1.850.000 ton uranium voor een prijs beneden de 80 dollar per kilo plus 740.000 ton voor een prijs tussen de 80 en 130 dollar. Daarbij komen als geschatte reserves: 1.480.000 ton tot 80 dollar per kilo en 970.000 ton duurdere uranium. De speculatieve reserves worden geschat op 6,6 tot 14,8 miljoen ton.
De beide schattingen, van het aantal kerncentrales en van de voorraden, gecombineerd, betekent, dat aan het eind van de eeuw, mogelijk al in het begin van de jaren negentig, de huidige uraniumbronnen uitgeput raken. Hiervoor kunnen evenwel makkelijk vervangende voorraden worden aangeboord.
Wanneer geen opwerking en snelle kweekreactoren worden toegepast, dan krijgt de nucleaire industrie na de eeuwwisseling problemen met de brandstofvoorziening, zelfs in het geval van een lage nucleaire groei.
Wanneer wel opwerking wordt toegepast maar geen snelle kweekreactoren (wanneer dus plutonium uit de gebruikte brandstof wordt teruggewonnen en opnieuw verbrand), dan zijn de uraniumvoorraden plus reserves voldoende tot 2025 in het geval van een lage nucleaire groei maar niet in het geval van een hoge groei.
Bij het op grote schaal toepassen van snelle kweekreactoren is er ten aanzien van de uraniumvoorraden geen vuiltje aan de lucht. Momenteel draait overigens nog nergens in de wereld een commerciële kweekreactor, maar wel bestaan bij sommige landen (Frankrijk met name) plannen hiertoe.
INFCE wijst erop dat het beslissen over de bouw van een kerncentrale betekent het beslissen over uraniumvoorraden ge-

durende veertig jaar (tien jaar vergunningen en bouwen en dertig jaar elektriciteit produceren).
Veel technische problemen bij de verschillende cycli zien de INFCE-technici niet. Verrijking van uranium is een bewezen technologie in het geval van gasdiffusie en ultracentrifuge en de verrijkingsmethoden waar in het laboratorium aan wordt gewerkt, zijn veelbelovend (o.a. de laserverrijking). Het opslaan van gebruikte splijtstofelementen in zwembaden bij kernreactoren is ook een bewezen techniek.
Ten aanzien van opwerkingsfabrieken, die op dit moment nauwelijks bevredigend werken is de INFCE-groep eveneens optimistisch: de basistechnologie is er, voor toepassing op grote schaal zijn slechts enkele kleine technische modificaties nodig.
Het verbranden van plutonium in gewone kernreactoren wordt ook geen grote opgave geacht, alhoewel het hergebruik van plutonium tot nu toe alleen op kleine schaal is gebeurd.
Over de in veel landen omstreden opslag van kernafval onder de grond, zegt het INFCE-rapport dat de technieken er zijn, maar dat ze uitgetest moeten worden om de aannames te bewijzen. Er is onzekerheid over de risico-analyses maar de conclusie is toch ,,dat afvalberging uitgevoerd kan worden zonder overdreven grote risico's voor mens en milieu".
Over de snelle kweekreactoren zeggen de INFCE-technici en ambtenaren dat er tot 2000 op basis van de huidige kennis een aanzienlijk aantal kweekreactoren gebouwd kan worden. Weliswaar zullen ze dan niet optimaal plutonium kweken, maar dat wordt na 2000 met technische verbeteringen wel beter.
Tussen de drie belangrijke kerncycli kan op basis van economische criteria geen eenduidige keuze worden gedaan. De economische verhoudingen van de drie kunnen voortdurend wisselen op basis van de uraniumprijzen, de uraniumvondsten en de kapitaalkosten. Toch zijn er lichte verschillen.
Opwerkingsfabrieken zonder snelle kweekreactoren bieden nauwelijks economische voordelen. Opwerken gecombineerd met plutoniumkweken wel: daarmee wordt een grote besparing op de uraniumkosten bereikt. Deze besparing compenseert de extra kapitaalkosten van een snelle kweekreactor. Landen die kweekreactoren willen gaan bouwen, dienen zich te realiseren dat dit in de eerste ontwikkelingsjaren ten koste van flinke bedragen zal gaan.
De kosten van het opslaan van kernafval — zowel op interimbasis, bij de reactoren, als definitief, onder de grond — zijn zeer klein in vergelijking met de totale kosten van de kerncyclus en zullen de elektriciteitsprijs dus nauwelijks beïnvloeden.
Alhoewel het niet de taak was van INFCE om zich over gezondheids-, milieu- en veiligheidsaspecten uit te laten, worden over de verschillen tussen de splijtstofcycli in dit verband toch uitspraken gedaan.
Over de opslag van kernafval onder de grond wordt gezegd dat dit aan de reeds aanwezige radioactiviteit in het milieu maar zeer weinig zal toevoegen en dat het afval met een hoge graad van veiligheid onder de grond kan worden geborgen
De kweekreactor biedt in dit kader volgens INFCE veel voordelen veel minder uraniummijnbouw, de straling van een kweekreactor is minder dan van een gewone centrale, er is minder kernafval.
INFCE stelt voorop dat het gebruik van de kerncyclus niet de gemakkelijkste en efficiëntste weg is om wapens te maken.
In het algemeen kan ten aanzien van de absolute risico's van kernwapenverspreiding geen keuze gemaakt u-orden tussen de verschillende cycli. Wel kunnen in de splijtstofcyclus onderdelen worden aangegeven die ,,gevoelig" zijn voor militair misbruik.
Brandstof voor gewone kernreactoren is niet bruikbaar voor het maken van bommen. Daarvoor moet het eerst verder worden verrijkt, tot ongeveer 90%. Brandstof voor onderzoekreactoren is in het algemeen veel rijker aan splijtbaar uranium en kan wel voor wapens worden gebruikt.
De verrijkingstechnieken zijn zonder meer geschikt voor het maken van wapens; zijn erg ,,gevoelig". In de praktijk zijn vrijwel alle verrijkingsfabrieken ontworpen voor het maken van laagverrijkt uranium als brandstof voor kernreactoren, maar een verrijkingsfabriek kan omgebouwd worden voor het maken van hoogverrijkt en voor wapens geschikt uranium.
De ultracentrifugetechniek leent zich in principe beter voor het maken van wapens dan de gasdiffusiemethode. Op basis van de ultracentrifugemethode (een Nederlandse vinding) kunnen namelijk makkelijker kleine clandestiene verrijkingsfabriekjes worden opgezet. Dat is echter theorie, zo voegt het rapport toe, want de praktijk van de afgelopen dertig jaar is geweest dat verrijkt uranium vrijwel alleen via de gasdiffusieweg is gemaakt. De mogelijkheid om op 'basis van de kerncyclus kernwapens te maken, verschilt niet veel tussen de drie cycli (wegwerp, idem plus opwerken en kweekreactor) onderling. Ook de andere cycli — op basis van de zwaar-water-reactor en de thoriumcyclus — ontlopen de andere drie op het punt van proliferatierisico's niet veel.
De opslag van splijtstofstaven bij een reactor is in het kader van proliferatie weinig riskant, mede vanwege de hoge stralingsniveaus.
Over het onderwerp plutonium zegt het INFCE-rapport: ,,Plutonium wordt onvermijdelijk geproduceerd wanneer kerncentrales draaien. Het probleem is dus niet hoe van de produktie van plutonium kan worden afgezien maar hoe er met het eenmaal ontstane plutonium moet worden omgegaan".
Er bestaat dan een keuze tussen niet opwerken en dus de plutonium gemengd met andere stoffen in de splijtstofstaven laten zitten, of wel terugwinnen van plutonium en dit verbranden (in gewone of wel kweekreactoren) dan wel opslaan.
Het internationaal controleren (,,safeguarden") van een opwerkingsfabriek, zo merkt de INFCE-groep hierbij op, is moeilijker dan het controleren van een centraal plutoniumopslagregime.
Het plutonium, dat in kernreactoren kan worden verbrand, is geschikt voor bommen. Wel is het een slecht bommateriaal, vanwege een ongunstige verhouding tussen de verschillende plutoniumisotopen (plutoniumvormen).
Afvalberging is geen ,,gevoelige" stap in de cyclus Wel kan bij de wegwerpcyclus tzt als de grootste radioactiviteit is verdwenen, het ondergrondse geborgen afval gebruikt worden om daar bommateriaal uit te winnen
De mogelijkheid van een internationale uraniumvoorraad (.,uranium emergency safety network", of ,,international nuclear fuel bank") wordt genoemd in het INFCE-rapport. Landen zouden een deel van hun uraniumvoorraden voor een dergelijk doel ter beschikking moeten stellen, waardoor in overeenstemming met non-proliferatievoorschriften landen die te kampen hebben met een plotseling wegvallende uraniumaanvoer geholpen zouden kunnen worden .
Om verspreiding van kernwapens tegen te gaan, stelt INFCE, dat controle-maatregelen belangrijker zijn dan technische voorzieningen. Ook institutionele maatregelen kunnen effectiever zijn dan technische.

Onder de technische maatregelen worden genoemd:

Co-conversie — het mengen van plutonium en uranium als brandstof.

Co-locatie — verschillende kernfabrieken bij elkaar, waardoor geen transport van plutonium hoeft plaats te vinden.
Het gebruik van later verrijkt uranium voor research-reactoren.
Over de internationale controle-overeenkomsten ter voorkoming van verspreiding van kernwapens, met name het non-proliferatieverdrag en het verdrag van Tlatelolco, niets dan lof in het rapport. De verschillende werkgroepen hebben geen problemen in het controle-regime kunnen ontdekken.
Als institutionele maatregel wordt naast de uraniumbank ook de mogelijkheid gesuggereerd dat klanten financieel deelnemen in de verschillende nucleaire ondernemingen zoals opwerking en verrijking.
Over de mogelijkheid van een internationale opslag voor plutonium dat door opwerking vrijkomt, is INFCE ronduit positief. Dit opslagregime wordt nu al zinvol geacht, ongeacht of de meeste landen wel of niet opwerkingsfabrieken gaan bouwen, omdat er nu eenmaal al opgewerkt plutonium is.
Een vergelijkbare aanpak, voor het internationale beheer van opgebrande splijtstof, zou ook het overwegen waard zijn, aldus het rapport. Ook de mogelijkheid van centrale faciliteiten voor de berging van kernafval wordt genoemd; vooral een uitkomst voor landen met weinig kernenergie en zonder geschikte bergingsplaatsen.
Ten aanzien van ontwikkelingslanden ten slotte wordt opgemerkt dat de behoefte aan verrijkt uranium van ontwikkelingslanden beter gedekt wordt door een gevarieerd aanbod dan door het aanschaffen van eigen verrijkingsfabrieken.

Perscommentaren. Politieke implicaties

Over de resultaten van het INFCE-beraad, die voor een goed deel voor de afsluitende conferentie bekend waren. is in de pers commentaar geleverd, waarbij aandacht geschonken werd aan de politieke implicaties van hetgeen het overleg opgeleverd heeft.

Enkele citaten uit deze commentaren volgen hierna.

Uit The Times van 18 febr is de volgende beschouwing afkomstig

Na twee jaren van internationale studies komt de argumentatie tussen Amerika en Europa over kernbrandstof en proli-

feratie in een nieuwe fase Het gaat om de verwerking van verbruikte brandstof en de bouw van kweekreactoren Beide staan centraal in de energieplannen op lange termijn van verscheidene Europese landen Amerika verzet zich daartegen op grond van de redenering dat voorraadvorming van plutonium het voor regeringen (en terroristen) gemakkelijker maakt kernbommen te maken, en het dreigt met stopzetting van brandstofleverantie

De studie is verricht door het International Nucleair Fuel Cycle Evaluation (INFCE) te Wenen, waarheen 63 landen hun vertegenwoordigers zonden Bedoeld was een technisch stuk te maken, dat zou helpen de kloof tussen Amerika, West-Europa en Japan te dichten Eind februari moet het rapport uitkomen, maar de inhoud is al uitgelekt, en duidelijk is dat het meer aan Europese dan aan Amerikaanse wensen tegemoet komt.

Duidelijk is ook dat de Transatlantische kloof niet is overbrugd, er, dat dit rapport dat ook niet kon doen Het was ten slotte technisch en analytisch werk. en de confrontatieproblemen blijven hardnekkig politiek

De onderliggende vraag betreft het evenwicht tussen maatregelen om prolifenatie van kernwapens tegen te gaan, en maatregelen om kernenergie te maken voor elektriciteitsproduktie De Europeanen zijn meer bezorgd over energietekorten, en minder bezorgd dan de Amerikanen over proliferatie

Europa bezit nu eenmaal niet de natuurlijke energiebronnen die Amerika heeft. en bovendien zijn de Europeanen juist deze tijd geneigd wereldvraagstukken aan de supermogendheden over te laten Plutonium is de schakel tussen brandstofopwerking en broedreactors het is de ,,output" van het ene, en de ,,input" van de andere Maar plutonium kan ook dienen voor het maken van nucleaire explosieven

Carter onderstreepte zijn voorwaarden voor Amerikaanse leverantie van verrijkt uranium voor kernreactors: die stof mag niet zonder toestemming worden herverwerkt, en het Amerikaanse Congres heeft dat beleid d m v de Nuclear Non-Proliferation Act (pag 226/1-1978) nog verscherpt — Maar Carter had kennelijk niet verwacht dat zijn beleid zóveel woede *wu* wekken in Frankrijk, Duitsland, Japan en nog andeire landen Er zijn in Europa niet genoeg verrijkingsinstallaties voor al de uranium die Europa voor zijn reactors nodig heeft Nu is Europa voor deze brandstof al net zo afhankelijk van Amerika, als het voor olie van het Midden-Oosten afhankelijk is Sommigen menen zelfs dat Amerika niet eens zo bezorgd is voor proliferatie als wel dat het commerciele motieven heeft Vooral omdat Amerika t z v her-verwerking en broed-reactor-technologie achter ligt bij Engeland en Frankrijk

Het is duidelijk, dat Amerika een energiebeleid niet kan opleggen aan onwillige partners, wil het die landen als partners behouden Daarom stelde Carter destijd een technische studie voor, welke — zo hoopte hij — de weg zou wyzen naar een beleid, dat een Amerikaans ,,dictaat" zou kunnen vervangen Dat werd dus INFCE

Zoals al gezegd, kwamen de bekende politieke argumenten bij deze technische studie, zij het ,,technisch" vermomd, tóch weer aan de orde Zo beweerde Amerika dat het recyclen van brandstof en het bouwen van broedreactors niet alleen gevaarlijk is, doch ook onnodig, en wel omdat er genoeg uranium in de grond zit, voor decennia In een werkgroep kwam een Amerikaanse geoloog met een optimistisch papier over uraniumvoorraden, hetgeen evenwel door de Europeanen van de tafel werd geveegd

Of het noodzakelijk is uranium te recyclen en brandstof d m v broedreactors te maken, hangt tevens af van de toekomstige vraag, en de Europese vraagprojecties kwamen alle hoger uit dan de Amerikaanse Een andere werkgroep, voor broedreactors, kwam, zoals verwacht, met voor kostenschattingen en capaciteiten een Amerikaanse visie, die pessimistischer was dan de Europese visies INFCE concludeerde thans dat broedreactors het gevaar van proliferatie niet sterk vergroten Het rapport komt ook dichter bij de Europese dan de Amerikaanse schattingen van de te verwachten energievraag.

Alles bijeen dit is niet het einde van het debat, doch slechts het signaal om verder te gaan Sommige besluiten hangen ook nog in de lucht, in afwachting van INFCE's conclusies

Alle Transatlantische argumenten vinden hun tegenhanger binnen Amerika Menige Amerikaan betwist het standpunt van zijn regering op de genoemde punten De atoomkracht-industrie beschouwt Carter als een vijand een hoge functionaris in die bedrijfstak noemde de regering onlangs nog ,,a bunch of eco-freaks" Het INFCE-rapport geeft wind in de zeilen van die mensen in en buiten Amerika die een verandering van Amerikaans beleid ter zake wensen. Maar de kans lijkt klein dat dat ook in een verkiezingsjaar zal gebeuren

Ondier de kop ,,Samenwerking bij vreedzaam gebruik van kernenergie" schreef de International Herald Tribune op 25 febr.

De leidende positie van de Verenigde Staten in de Westelijke alliantie, reeds onder druk door de huidige Oost-West-crisis, zal ook op het gebied van nucleaire proliferatie op de proef gesteld worden Het gaat om de vraag hoe een verstandig nan-proliferatie beleid m b t kernwapens te combineren is met het gebruik van kernenergie voor vreedzame doeleinden, door de aardoliecrisis is de vraag naar kernenergie groter geworden.

Deze problematiek wordt behandeld in de INFCE (Internationale Evaluatie van Brandstof Cycli). Deze organisatie heeft echter geen eenstemmigheid weten te bereiken tussen de Verenigde Staten en de Westelijke landen, die kernbrandstof en kerntechniek leveren De verschilpunten waren de opwerking van gebruikte kernbrandstof en de snelle kweekreactors

Carter is tegen deze beide technologieën omdat met plutonium gewerkt wordt, dat ook gebruikt kan worden voor de vervaardiging van kernwapens Ondanks dit risico willen Japan en de meeste Westeuropese landen, met name Engeland, Frankrijk en de Bondsrepubliek, wel doorgaan met de plutonium-techniek, omdat deze grondstof telkens weer kan wonden gebruikt, terwijl unanium steeds opnieuw geimporteerd moet worden De Europeanen zijn van oordeel dat de Verenigde Staten tegen het gebruik van plutonium kunnen zijn, omdat dit land over voldoende uraniumreserves beschikt, bovendien geloven zij dat geen enkel systeem zo waterdicht kan zijn dat proliferatie van kernwapens onmogelijk wordt gemaakt, de Europeanen noemen in dit verband Pakistan als voorbeeld

De Europeanen beschouwen zichzelf allerminst als proliferators van kerntechniek, maar zij zijn, anders dan de Amerikanen, van oordeel dat rustige samenwerking tussen de belangrijkste leveranciers van grondstof en van techniek doeltreffender is dan een luidruchtig debat, bedoeld om de wereld van het gehjk van de Verenigde Stalen te overtuigen Volgens de Europeanen moeten de Amerikanen niet meer denken dat zij eenzijdig het internationale non-proliferatie-beleid kunnen uitstippelen Nu hun suprematie op het gebied van kernbrandstof en van kernreactors ten einde loopt, moeten non-proliferatieproblemen multilateraal benaderd wonden.

Het hoofdartikel van de Financial Times (26 2) wijst erop dat het resultaat van het overleg in de INFCE de Verenigde Staten in een geisoleerde positie gebracht heeft. maar dat dit land niet bereid is zijn standpunt te wijzigen. Het VS-standpunt is in strijd met de regels van zuinig gebruik van kernbrandstof, want de snelle kweekreactor is waarschijnlijk de beste technologie voor besparing van kernbrandstof welke ooit ontdekt is.

Niettemin is het verzet van Carter tegen het gebruik van plutonium voor vreedzame doeleinden niet vergeefs geweest Het heeft ertoe geleid dat alle landen alert gemaakt zijn voor het proliferatiegevaar bij vrij gebruik van plutonium.

De INFCE heeft naast haar pleidooi voor snelle kweekreactors tevens naar voren gebracht, dat proliferatie van plutonium een politiek probleem is, dat vraagt om een politieke oplossing Engeland heeft de eerste ,,bouwsteen" voor een oplossing aangedragen door zijn voorstel tot opslag onder internationaal beheer van plutonium dat uit gebruikte kernbrandstof gewonnen wordt De opslag zou kunnen plaatsvinden in Windscale (Eng), Le Hague (Fr) en elders

De INFCE is een forum geweest, waar de niet over kernwapens beschikkende landen duidelijk konden maken dat de Amerikaanse non-proliferatiewetgeving geen effect zal sorteren Een natie, die welbewust afgehouden wordt van nucleaire technologie zal altijd een middel vinden om er toch mee voort te gaan

Joego-Slavië was de belangrijkste woordvoerder van de landen, die zich het meest bezorgd maken over de gevolgen van een verbod op plutoniumgebruik Het meest recente voorstel van dit land is, dat de voor 1983 geplande VN-conferentie voor internationaal gebruik van kernenergie beslissen kan over een volledig systeem van controle De tijd lijkt kort. maar daarom zouden de deelnemers aan het INFCE-overleg de vooruitgang moeten behouden welke sinds Carters oproep in 1977 bereikt is

De Nederlandse oud-mmister van buitenlandse zaken, Van der Stoel, heeft zich m een eerste reactie op de resultaten van INFCEP bijzonder tevreden getoond, dat de wenselijkheid van een internationale plutoniumopslag zo duidelijk uit de conclusies gebleken is.

Van der Stoel heeft in de tijd, dat hij minister van buitenlandse zaken was in het kabinet-Den Uyl, zelf voor het eerst het idee van een internationaal plutonium-depot geopperd, en wel i v m de levering van verrijkt uranium uit de ultracentrifugefabriek m Almelo aan Brazilie.

Hij acht het nu noodzakelijk het plutoniumopslagregime vorm te geven in het kader van het Internationaie atoombureau IAEA in Wenen en binnen de EG.

(Vor ber pag 424/1 e v -1978)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

KABINET KONDIGT LOONMAATREGEL AF

Op pag. 185/1 is bericht, dat het parlement akkoord is gegaan met een wetswijziging, waardoor het kabinet bevoegdheden gekregen heeft om bindende arbeidsvoorwaarden voor te schrijven (zie voor de inhoud van deze wetswijziging pag. 132/3 e.v.).
De nieuwe wet is op 12 maart van kracht geworden en op 13 maart hebben de ministers Albeda van sociale zaken, Van Aardenne van economische zaken en Van der Stee van financiën een brief aan de Tweede Kamer gestuurd, waarin zij het besluit bekendmaken tot het afkondigen van een loonmaatregel, die op 23 april is ingegaan.

Vooraf aan het besluit tot het treffen van een loonmaatregel heeft minister Albeda eerst op 11 maart de eerder afgekondigde loonpauze (pag. 74/3) verlengd. In het oorspronkelijke besluit m.b.t. de loonpauze, die op 11 jan. is ingegaan, zou deze slechts twee maanden duren.

Een samenvattzng van de brief van het kabinet aan de Tweede Kamer over de loonmaatregel volgt hierna:

Volgens de maatregel krijgen de werknemers per 1 juli een tijdelijke toeslag van 26 gulden per maand. Die toeslag komt in plaats van de gebruikelijke prijscompensatie op die datum. Besloten is verder tot een belastingverlaging per 1 juli van 100 gulden op jaarbasis, dit ter verbetering van de koopkracht.

Op grond van de door de Tweede Kamer gewijzigde loonwet kan de vaststelling van het besluit tot een loonmaatregel pas tien dagen, nadat het besluit aan de Kamer is meegedeeld, plaatsvinden. In die tien dagen heeft de Kamer de gelegenheid om de maatregel te bespreken. Volgens de Loonwet kan een loonmaatregel ook ,,onverwijld" ingaan als de minister van sociale zaken daartoe aanleiding ziet. Volgens politieke kringen in Den Haag was aanvankelijk besloten om van deze laatste mogelijkheid gebruik te maken. Op het laatste moment is daarvan afgezien, omdat dit tot te grote politieke en maatschappelijke moeilijkheden zou leiden.

De besluiten van het Kabinet komen neer op handhaving van de koopkracht voor de minimuminkomens en voor de modale inkomens (rond 32.000 gulden) op een achteruitgang in koopkracht van 0,5 tot 1%.

Via vrijstellingen en ontheffingen krijgt minister Albeda de mogelijkheid om loonsverbeteringen voor vuil en zwaar werk toe te staan. Ook kan hij op deze wijze ruimte scheppen voor herverdeling van arbeid en herstructurering van beloningsverhoudingen. Daarbij zal bij de toetsing niet alleen de kostenstijging voor 1980, maar ook die voor de volgende jaren worden betrokken. In zijn algemeenheid geldt, dat, als voorstellen direct dan wel indirect leiden tot verlaging van de loonkosten, de ruimte gebruikt kan worden, bijv. voor arbeidstijdverkorting. Volgens de maatregel mag de loonsom per onderneming op grond van loonsveranderingen (uitgezonderd de prijscomuensatie en de toeslag van 26 gulden) in totaal ten hoogste met 0,75% stijgen ten opzichte van 1979. Incidentele verhogingen mogen doorgaan voorzover zij die norm niet overschrijden. Het gaat hierbij om verhogingen op grond van leeftijd, dienstjaren en bijzondere prestaties, voorzover zij berusten op een schriftelijk vastgelegd systeem, op grond waarvan de uitkomsten exact bepaalbaar zijn.
Toepassing van bestaande winstdelings- en spaarregelingen mag volgens de maatregel doorgang vinden, mits de betreffende berekeningsmethodieken niet worden veranderd. Ook mogen de regelingen voor vervroegde uittreding (VUT) doorgaan.
Uitbreiding van het aantal vakantiedagen mag alleen plaatsvinden als hierdoor in totaal een maximum van 22 dagen per werknemer niet wordt overschreden. Onkostenvergoedingen, waaronder ziektekostenvergoedingen, mogen worden aangepast aan de reële kostenstijgingen. Voorts mogen reële promoties doorgaan. De beloning daarvan zal moeten zijn afgestemd op die in overeenkomstige arbeidsverhoudingen.
De loonmaatregel heeft een looptijd van 12 maanden of zoveel korter als op grond van het arbeidsvoorwaardenoverleg mogelijk zal blijken, aldus de ministers. Het kabinet verklaart uitdrukkelijk op dit moment nog niet vooruit te willen lopen op de vraag of vóór begin 1981 nadere voorzieningen moeten worden getroffen. Het kabinet zal zich hierover in het najaar opnieuw tot werkgevers en werknemers richten om te praten over het sociaal-economische beleid en de arbeidsvoorwaarden voor 1981.
De ministers zeggen dat zij nog deze maand concrete beslissingen zullen nemen over de vermogensaanwasdeling.
Een andere maatregel die het in de hand houden van de lonen zal begeleiden is het bestrijden van het zogenaamde zwarte circuit. Er zullen maatregelen worden genomen die de kans op opsporing van belastingfraudeurs en fraudeurs ten aanzien van het sociale zekerheidsstelsel vergroten.
De regering wil verder het aanbod op de arbeidsmarkt beter afstemmen op de veranderende arbeidsomstandigheden, de inhoud van het werk en de arbeidsduur. Dat zal o.m. gebeuren door scholing. De capaciteit van de centra voor vakopleiding zal worden uitgebreid van 3500 naar 7000 scholingsplaatsen.
De regering wil verder bekijken of het mogelijk is om voor langdurig werkloze schoolverlaters verplichte oriënteringsplaatsen te creëren in bedrijven. Zowel de schoolverlaters als de bedrijven zouden daarvoor geld moeten krijgen.

De belastingverlaging leidt tot een vermindering van belastinginkomsten voor 1980 van ongeveer f 190 mln en op jaarbasis van rond f 535 mln. De met de lastenverlichting gepaard gaande AOW-plus kosten worden geraamd op f 50 mln in 1980 en f 100 mln op jaarbasis.
De verlaging van de loon- en inkomstenbelasting van f 100,— op jaarbasis zal geschieden door het tarief van de eerste schijf te verlagen van 18 naar 17% onder gelijktijdige verlenging van die schijf ten koste van de 26%-schijf met een bedrag van f 254,—.
Er is ook een maatregel getroffen om te bewerkstelligen dat zelfstandigen op het niveau van het minimumloon hun koopkracht handhaven. Voor zelfstandigen met een inkomen van minder dan f 23.000,— zal de voor 1980 geldende zelfstandigenaftrek worden verhoogd met f 380,—. Volgens zeer globale ramingen is hier op jaarbasis f 25 mln mee gemoeid. Als gevolg van het gehele beleidspakket zal de werkloosheid in 1980 nauwelijks oplopen. zo verwachten de drie ministers. Op middellange termijn zullen de maatregelen volgens hen een vermindering van de werkloosheid betekenen van 20.000 tot 30.000 manjaren.
In de loonmaatregel zullen ook de hoge inkomens van sommige vrije beroepsbeoefenaren, m.n. medische specialisten, worden betrokken. Daarbij kan worden gedacht aan beheersing van de aantallen verrichtingen van de specialisten, bijv. door beheersing van de aantallen functies voor de specialisten in ziekenhuizen, aldus de bewindslieden.
Het beperken van de loonsverbetering medio 1980 tot een verhoging met f 26,— per maand maakt maatregelen in de sfeer van de bruto-aanpassing van minimumloon en sociale uitkeringen per 1 juli 1980 noodzakelijk. Op grond van de loonontwikkeling tussen 31 okt. 1979 en 30 april 1980 zal de bruto-aanpassing van het minimumloon en de sociale uitkeringen naar verwachting per die datum ongeveer 3% bedragen. aldus de ministers. Vanuit een oogpunt van een evenwichtige ontwikkeling is het gewenst een deel van de aanpassing van 1 juli 1980 over te brengen naar de aanpassing per 1 jan. 1981, zo zeggen zij.
Ook de, als gevolg van de thans voorziene ioonontwikkeiing, achterblijvende premiebaten in de sociale fondsen maken een dergelijke maatregel gewenst. Hiervoor is een afzonderlijke wettelijke voorziening vereist. De bewindslieden wijzen erop, dat van de maatregel geen structurele invloed op het niveau van minimumloon en sociale uitkeringen zal uitgaan.

Het effect van de loonmaatregel ziet er voor wat betreft de koopkracht als volgt uit:

	bedrijven	overheid	trendvolgers
minimum	0	0	0
minimum+	0 à —0,5	—0,5 à —1	—0,5
modaal	—0,5 à —1	—1	—1
2x modaal	—2 à —2,5	—2	—3
4x modaal	—2,5	—2,5	—3,5

Sociale uitkeringen: minimum: 0; modaal: —1.

In bovenstaande percentages is nog geen rekening gehouden met de extra ombuigingen van 300 miljoen voor de ambtenaren en de ombuigingen die moeten gebeuren in het kader van Bestek '81. Minister Wiegel van binnenlandse zaken zal daarover binnenkort voorstellen doen aan het Centraal Georganiseerd Overleg in Ambtenarenzaken. Zijn collega van defensie zal met voorstellen komen bij het Centraal Georganiseerd Overleg Militairen.

Het CDA heeft via zijn fractieleider Lubbers laten doorscheme en — in een gesprek met de vakbonden — dat het vasthoudt aan deze koopkrachtgarantie. Om die garantie te halen denkt het CDA desnoods aan een hogere belastingverlichting en maatregelen in de sfeer van de kinderbijslag.
periodieke verhogingen mogen doorgaan voor zover de gemiddelde loonsom in de onderneming met niet meer dan ¾% stijgt ten opzichte van 1979. Volgens minister Albeda komt het er in de praktijk op neer dat tijdens de loonmaatregel elke eerstvolgende periodieke verhoging moet worden gehalveerd. Hij verwacht een matigingseffect op het incidenteel loon tussen nul en een ½% voor 1980.

Reacties maatschappelijke organisaties

De FNV vindt de loonmaatregel van het kabinet-Van Agt volslagen onaanvaardbaar. De modale werknemer gaat er duizend gulden op achteruit zonder dat hij er iets voor terugkrijgt. Bovendien is de nota veel te vaag, aldus FNV-voorzitter W. Kok na een telefonisch spoedberaad van de voorzitters van de aangesloten FNV-bonden. De heer Kok kondigde aan dat de acties tegen de loonmaatregel nog zullen worden verscherpt en dat voor de behandeling van de loonmaatregel in de Kamer wederom massaal actie zal worden gevoerd om te voorkomen dat de loonmaatregel in zijn huidige vorm door de Kamer komt. Niet alleen inhoudelijk, maar ook tegen de procedure heeft de FNV ernstige bezwaren. Aanvankelijk wilde het kabinet de loonmaatregel er volgens de heer Kok ,,zonder meer doorheen jagen" en dan zouden Kamer en vakbeweging op een volstrekt onaanvaardbare manier voor het blok zijn gezet.

De heer Kok voorziet dat de sociale onrust hoog zal oplaaien wanneer de loonmaatregel ongeschonden door de Kamer komt. Die onrust vindt de FNV-voorzitter zeer begrijpelijk. De FNV heeft becijferd dat de modale werknemer er per maand minstens vijftig gulden schoon op achteruit zal gaan. Dat is op jaarbasis duizend gulden bruto.

De heer Kok vindt het onaanvaardbaar dat de prijscompensatie per 1 juli ,,volslagen onderuit is gehaald. Bovendien is volledig onzeker wat er 31 december met de prijscompensatie zal gaan gebeuren. En ook die onzekerheid zal bij de werknemers waarschijnlijk zeer slecht vallen".
Dat het kabinet blijkens de oorspronkelijke versie van de brief van minister Albeda aanvankelijk van plan u[r]as om de loonmaatregel met onmiddellijke ingang van kracht te verklaren om sociale onrust te voorkomen, noemde de heer Kok een onvergeeflijke blunder van de eerste orde. ,,Dat is een keiharde slag in het gezicht. Niet alleen van de vakbeweging maar ook van het parlement dat dit kabinet buiten spel wilde zetten."

De FNV wil bij de CAO-onderhandelingen zoveel mogelijk van haar eigen arbeidsvoorwaardenbeleid verwezenlijken door gebruik te maken van lacunes in de loonmaatregel. Dat bleek op een persconferentie na afloop van de federatieraad van de FNV in Amsterdam. De FNV wil bijv. weten of er met de werkgevers te praten valt over een ,,realistische" prijscompensatie per 1 januari 1981 nu de prijscompensatie per 1 juli 1980 wordt vervangen door 26 gulden bruto per maand voor iedereen. Ze denkt ook aan de beloning voor vuil en zwaar werk en aan zaken als wijzigingen in de functiewaardering
De heer Kok zei dat het na het definitief worden van de loonmaatregel vooral van de opstelling van de werkgevers per bedrijfstak of onderneming zal afhangen of de FNV doorgaat met acties De FNV zal geen wig laten drijven tussen bestuurders en leden ,,Ze zal zich niet lenen voor de functie van brandweerman als de mensen van onderaf verzet gaan aantekenen tegen een situatie die zij als onrechtvaardig ervaren"
In een brief aan de Tweede Kamer zal de FNV haar bezwaren tegen de loonwet en de loonmaatregel nog eens uiteenzetten Zij heeft o m berekend dat de minimumlonen er qua koopkracht waarschijnlijk minstens een half procent op achteruit zullen gaan en de modale inkomens (excl incidentele verhogingen) ruim twee procent

De FNV vreest dat de loonmaatregel van de regering uiteindelijk niet tot loonkostenmatiging zal leiden maar tot het tegendeel De loonmaatregel zal leiden tot ,,inhaalreacties" en een vlucht in zwart geld ,,Het kabinet steekt de lont aan voor een loonexplosie", zo schrijft de FNV in een brief aan de Tweede Kamer

De FNV waarschuwt de Kamer, dat de loonmaatregel bij de FNV-leden op blijvend verzet zal stuiten Er dreigt een volkomen onwerkbaar sociaal klimaat te ontstaan De loonmaatregel brengt volgens de FNV de oplossing van de sociaal-economische problemen niet dichterbij maar bemoeilijkt die nog

De FNV blijft van mening dat de nieuwe loonwet — waarop de maatregel is gebaseerd — een regelrechte bedreiging van haar positie als vrije onafhankelijke vakbeweging betekent. De loonmaatregel zelf is voor de FNV volslagen onaanvaardbaar en bevestigt voor haar het vermoeden dt bezuinigingen voor het kabinet geen middel is maar een doel op zichzelf
In de Stichting van de Arbeid heeft de regering gezegd, dat het haar wat waard zou zijn om tot centrale afspraken te komen Maar, volgens de heer Van der Meulen, vooorzitter van het CNV, is ze nu weer teruggevallen op de voorstellen die ze destijds al deed, terwijl een centraal akkoord er daardoor niet meer in zit
De verbondsraad van het CNV zal volgens hem zeker bezwaren maken tegen onderdelen van de maatregel (nog afgewen van de bezwaren die het CNV op zich al tegen de loonwet en een loonmaatregel heeft) Bezwaren die zich met name richten tegen het ongedaan maken van de automatische prijscompensatie, de ongelijke lastenverdeling (mensen met een inkomen van vier keer modaal gaan er volgens de heer Van der Meulen maar 2,5 procent op achteruit), het — te lage — niveau tot waarop de koopkracht wordt gehandhaafd en de ongelijke behandeling van ambtenaren en trendvolgers.
Voorzitter S J van Eijkelenburg van het NCW betreurt het dat het tot een loonmaatregel heeft moeten komen Helaas maakt de opstelling van de vakbeweging, vooral de FNV, de houdgreep op de inkomens onvermijdelijk
De inhoud van de loonmaatregel ziet er volgens de heer Van Eijkelenburg niet aanlokkelijk uit Het bedrijfsleven krijgt hiermee een zeer strak keurslijf aangemeten De zeer krappe ruimte voor incidentele loonverbetering kan een ernstige belemmering vormen voor een verantwoord personeelsbeleid.

Het NCW heeft het plan van de FNV om aan het einde van dit jaar een volledige prijscompensatie te vragen, een slimmigheidje genoemd Voor de KRO-radio noemde de heer Van Eijkelenburg op 18 maart 1980 het FNV-plan voorbarig, omdat de regering heeft aangekondigd dat er in bet najaar overleg zal komen tussen de regering en de sociale partners om dan te bekijken wat er, in het licht van de situatie die er dan is, gedaan kan worden om de koopkraciht zoveel mogelijk op peil te houden.
Het kabinet vraagt bovendien enerzijds zeer zware offers van uitkeringstrekkers en de werknemers terwijl anderzijds de inkomens van zelfstandigen en vrije beroepsbeoefenaren ,,met fluwelen handschoenen" worden aangepakt

De FNV constateert dat het kabinet een wig probeert te drijven tussen werknemers in particuliere bedrijven, (semi-) overheidspersoneel en ontvangers van sociale uitkeringen De FNV herhaalt in de brief onoverkomelijke bezwaren te hebben tegen het buiten werking stellen van de automatische prijscompensatie per 1 iuli
,,Een centraal akkoord op basis van het CNV-voorstel zou een beter resultaat hebben opgeleverd", zei CNV-voorzitter H. van der Meulen in een eerste reactie op de brief van het kabinet
,,Het is dus erg voorbarig om nu te gaan vragen om een volledige automatische prijscompensatie aan het eind van 1980. Dat heeft helemaal geen zin", aldus de heer Van Eijkelenburg Hij zei wel ruimte te wen voor gesprekken met de vakbeweging over zaken als de knelpunten op de arbeidsmarkt. De werkloosheid aan de ene kant en het grote aantal vacatures aan de andere kant roept om maatregelen Vanuit een verbetering in het functioneren van de arbeidsmarkt moet er weer ruimte komen om zoveel mogelijk voor de toekomst de koopkracht te kunnen handhaven
Voorzitter Ch van Veen van het VNO meent dat de aangekondigde loonmaatregel harder uitvalt dan werd verwacht Hij vindt het jammer dat het zover gekomen is De VNO-voorzitter verwijt de FNV dat de federatie miet heeft willen voorkomen dat de loonmaatregel er nu ligt
Over de loonmaatregel zelf zegt de heer Van Veen dat deze harder uitvalt dan hij had verwacht. Volgens de algemene bepalingen in de maatregel zullen de lonen er niet op achteruit gaan Hij meent echter dat de komende prijsstijgingen de lonen zullen inhalen waardoor de werknemer er reëel toch op achteruit gaat. Vooral de incidentele loonsverbeteringen zijn sterk beperkt.

De gezamenlijke werkgeversorganisaties hebben de grootst mogelijke bezwaren tegen enkele elementen van de loonmaatregel Zo heeft de Raad van de Centrale Ondernemingsorganisaties (RCO) per brief aan de Tweede Kamer laten weten. Hun bezwaren richten zich in de eerste plaats tegen bet maximum, dat het kabinet wil stellen aan de incidentele loonsverhogingen. Zij noemen de voorgemomen ingreep in de incidentele loonstijging principieel onjuist en in de praktijk onuitvoerbaar.
Voorts hebben de werkgevers bezwaar tegen het feit, dat het vrijstellings- en ontheffingsbeleid te algemeen en onbepaald is geformuleerd.
De negering zou de hiervoor beschikbare macro-ruimte moeten aangeven en hoe die over de verschillende bedrijfstakken en ondernemingen wordt verdeeld

LATIJNS-AMERIKA

ARGENTINIE

MILITAIREN MAKEN „POLITIEK PLAN" BEKEND, WIJZIGING SAMENSTELLING JUNTA

Op 19 dec. 1979 heeft de militaire junta bijzonderheden gepubliceerd over het ,,politieke plan", dat de grote lijnen bevat van de institutionele ontwikkelingen voor de komende jaren. De in een document neergelegde principes hebben als einddoel een ,,representatieve, federale en democratische republiek", die gebaseerd is op de westerse traditie en het christendom.

De toekomstige Argentijnse samenleving rust op twee pilaren: het gezin en de privé-eigendom. De burgers die het met deze uitgangspunten eens zijn, worden uitgenodigd een dialoog aan te gaan met de militairen om het land weer op te bouwen. Het document spreekt zich verder uit voor een meer-partijenstelsel, maar subversieven en gecorrumpeerden zullen uitgesloten zijn alsmede de aanhangers van ,,de klassenstrijd of de collectieve eigendom van de produktiemiddelen".

Het document bevat geen aanduiding over het tijdschema dat de militairen voor ogen hebben voor de verwezenlijking van hun plannen.

Wel is er in de toekomst weer plaats voor activiteiten van politieke partijen. In de tweede helft van 1980 kunnen de oude politieke partijen weer nieuwe leden laten inschrijven. Vervolgens dienen zij hun statuten aan te passen aan een nog af te kondigen nieuwe wet over de politieke partijen en daarna dienen zij een nieuwe leiding te kiezen.

Wat betreft de representativiteit op het bestuurlijke niveau bepaalt het politieke plan dat in een eerste fase burgemeestersverkiezingen zullen plaatsvinden, daarna zullen provincieverkiezingen worden gehouden, waarna de democratisering afgesloten wordt met parlements- en presidentsverkiezingen.

De militairen zullen in de toekomst een beslissende invloed blijven behouden, via een ,,comision politica", die de president terzijde zal staan. Op het terrein van de nationale veiligheid en de ,,verdediging van de grondwet" zullen zij zeker actief blijven. Ook zijn de militairen van plan een nieuwe politieke beweging op te richten. In politieke kringen is tot nog toe afwachtend gereageerd op de initiatieven van de militairen.

Deolindo Bittel, de huidige leider van de Peronistische beweging, heeft laten weten dat van een vergelijk met de militairen geen sprake kan zijn. De tweede politieke macht in het land, de radicale burgerlijke unie, UCR, die jarenlang regeringspartij is geweest, is verdeeld. Terwijl de huidige leider, Ricardo Balbin, contacten onderhoudt met de militairen, weigeren de tweede man, Paul Alfonsin, en oud-president Ilia iedere medewerking met het regime.

Viola als junta-lid opgevolgd door gematigde militair

Begin dec. 1979 heeft luitenant-generaal Roberto Eduardo Viola, opperbevelhebber van de landstrijdkrachten en lid van de junta, de 53-jarige commandant van het eerste legerkorps, divisie-generaal Leopoldo Fortunato Galtieri tot opvolger benoemd. Eind 1979 is Viola gepensioneerd. Hij is de grote kanshebber in de opvolging van president Videla, die in nov. 1980 geregeld zal worden. Bij de benoeming van Galtieri zijn verschillende generaals met een hogere anciënniteit gepasseerd, zoals b.v. chef-staf Carlos Guillermo Suarez Mason, een typische vertegenwoordiger van de harde lijn, verder generaal Santiago Omar Riveros en generaal Diego Urricariet.

Met de benoeming van Galtieri zouden de laatste exponenten van de harde lijn uit de junta zijn verdwenen. De nieuwbznoemde opperbevelhebber geldt als een persoonlijke vriend van Viola en als een aanhanger van de als relatief ,,liberaal" geldende lijn Videla / Viola. (NZZ, Le Monde, FAZ)

ONTWIKKELINGEN BINNEN DE VAKBONDEN

In mei 1979 heeft president Videla een nieuwe wet, die de ,,beroepsverenigingen" regelt, ondertekend. In nov. 1979 is de wet van kracht geworden en bijgevolg is de vakcentrale CGT opgeheven. Verder bevat de nieuwe wet een serie beperkingen op de macht van de vakbonden. De wet komt in plaats van de tot dan toe geldende noodmaatregelen waarbij stakingen en collectieve loononderhandelingen verboden waren. De junta heeft nu loon- en onderhandelingsrechten gegeven aan de ,,meest representatieve vakbond in elke provincie in elke bedrijfstak". Deze kunnen eventueel bevoegdheden aan een centrale delegeren. Nieuwe vakbondsfunctionarissen zullen voortaan iedere zes jaar bij geheime stemming gekozen worden, maar de honderden vakbondsactivisten die nog gevangenzitten wegens deelneming aan verboden stakingen komen voor verkiezing niet in aanmerking.

Verder wordt de verantwoordelijkheid voor de sociale verzekeringen van de vakbond overgeheveld naar de overheid.

Onder het regime van Peron heeft de CGT vergaande bevoegdheden gekregen. Zo liep een groot deel van de sociale uitkeringen via de vakbond, die ook de pensioenen uitkeerde en ziekenhuizen, vakantiecentra en ouden-van-dagen-huizen exploiteerde. De vakbond is er herhaalde malen van beschuldigd een deel van de enorme bedragen die hij ter beschikking heeft, voor politieke doelernden te gebruiken.

Voortaan zijn de tegoeden van de bond aan belastingheffing onderhevig en dienen zij op een bankrekening geplaatst te worden.

Fusie dissidente vakbonden

In de afgelopen jaren hebben zich bij twee gelegenheden afscheidingen voorgedaan in de officiële CGT (pag. 221/3 e.v.-1979). Deze beide nieuwe organisaties, de nationale arbeiderscommissie CNT en de commissie van 25, die ondanks het verbod op vakbondsactiviteiten buiten de CGT om, oogluikend door de autoriteiten waren toegestaan, hebben op 10 dec. 1979 besloten samen te gaan werken in de organisatie CUTA, het verenigde leiderschap van Argentijnse arbeiders.

De nieuwe organisatie zal een uitvoerend comité van 36 leden hebben, 15 zetels voor elk der beide fuserende organisaties en 6 extra zetels voor organisaties die later willen toetreden. Doeleinden van CUTA zijn: het onmiddellijke herstel van de wet op de collectieve arbeidsovereenkomsten, de bescherming van de bestaande structuur van de vakbeweging, de normalisering van de situatie voor die vakbonden die onder militair toezicht staan en de vrijlating van vakbondsleiders die zonder aanklacht of proces vastgehouden worden. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde)

EX-PRESIDENT PERON VRIJGESPROKEN VAN EEN AANKLACHT

Eind februari heeft een federale rechter in Buenos Aires de voormalige president Isabel Peron vrijgesproken van de aanklacht dat zij

tijdens haar ambtsperiode sieraden ter waarde van ca. f 20.000 zou hebben ontvangen van een staatsbank.

De uitspraak van rechter Pedro Narvais was de eerste ten gunste van mevr. Peron, die sedert de militaire coup van maart 1976 in voorarrest is n.a.v. vijf aanklachten wegens corruptie. Volgens de militairen zou Isabel Peron twee waardevolle edelstenen en een gouden armband gekregen hebben van een bank in de hoofdstad t.g.v. haar verjaardag in 1975 en in 1976.

Volgens het Argentijnse strafrecht zijn geschenken aan publieke personen verboden. Rechter Narvais oordeelde dat de waarde van de geschenken niet zodanig was dat de integriteit van mevr. Peron aangetast was.

Verdere aanklachten hebben betrekking op het overmaken van voor liefdadige doeleinden bestemde gelden naar de privé-rekening van mevr. Peron.

In juli 1979 heeft een rechter al een voorlopige invrijheidstelling uitgesproken voor Isabel Peron, die sedert 1976 onder huisarrest staat.

Volgens de rechter is de regering niet in staat geweest voldoende bewijzen aan te voeren voor de aanklachtrn. (FAZ)

AKKOORD MET BRAZILIË EN PARAGUAY OVER BOUW DAM

Op 19 oktober '79 hebben Argentinië, Brazilië en Paraguay een akkoord getekend over de gezamenlijke exploitatie van de waterkracht van de grensrivier de Parana.

Hiermee komt een eind aan een conflict dat al meer dan tien jaar duurt (zie o.a. pag. 235/1-'79).

Het akkoord werd ondertekend in het grrnsstadje Puerto Stroessner.

De Itaipu-stuwdam, die Brazilië met Paraguay bouwt, zal nu geen 20 maar 18 turbines krijgen, waarmee 11.7 miljorn kilowatt energie geleverd zal gaan worden. Als de Itaipudam in 1983 in gebruik zal worden genomen, is het verreweg de grootste waterkrachtcentrale ter wereld. De Argentijnen hebben ingestemd met een hoogte van 105 meter boven het zeeniveau voor de Corpusstuwdam, die Argentinië op 285 kilometer stroomafwaarts van Itaipu, met Paraguay wil gaan bouwen. De Corpus-dam zal 4.4 miljoen kilowatt moeten gaan leveren. Ook is overernstemming bereikt over de manier waarop het stuwmeer van Itaipu gevuld zal worden, zonder de scheepvaart stroomafwaarts in Argentinië al te zeer te benadelen.

Het akkoord tussen Brazilië en Argentinië — waarbij Paraguay niet meer dan een toeschouwer is — is vooral van diplomatiek belang. De belangrijkste spanningsbron tussen de twee rivalen in het zuidelijke deel van Latijns-Amerika is hiermee weggenomen. Brazilië lijkt nu in haar buitenlandse politiek te zijn afgestapt van de beruchte geo-politieke doctrine die es op uit was om de Braziliaanse macht zoveel mogelijk over haar buurlanden uit te breiden. Steeds meer kiest Brazilië voor een pragmatische benadering die de oplossing van geschillen niet de buurlanden vergemakkelijkt zonder dat overal een prestigezaak van wordt gemaakt.

Afgezien van de diplomatieke en technische problemen rond Itaipu, die nu zijn opgelost, doet zich nog een heel ander probleem voor bij de bouw van grootste waterkrachtcentrale ter wereld. Door het stuwmeer, dat vanaf 1982 zal gaan vollopen, worden ongeveer 6.000 families (zo'n 60.000 personen) van hun grond verdreven. Het zijn vooral kleingrondbezitters die hun land kwijtraken en die volstrekt ontoereikende bedragen krijgen vergoed bij de onteigening.

De katholieke kerk is de enige instantie die zich het lot van deze slachtoffers van Itaipu aantrekt.

Uit ervaringen met andere stuwdammen in Brazilië is bekend dat de sociale en economische problemen van de families die door het water verdreven worden, onvoorstelbaar groot zijn, zonder dat de regering iets voor hen doet. *(NRC/H'blad)*

EL SALVADOR

BEZETTING SPAANSE AMBASSADE, AFKONDIGING STAAT VAN BELEG, EN LANDHERVORMINGEN, BOERENVERZET NEERGESLAGEN, AANHOUDEND GEWELD, AANSLAG OP AARTSBISSCHOP

In El Salvador, waar sedert okt. 1979 de macht in handen is van een junta, waarin militairen en burgers zitting hebben, heeft het geweld tussen linkse en rechtse paramilitaire groeperingen een zodanige omvang aangenomen dat waarnemers van een burgeroorlog spreken. Het prominentste slachtoffer van het geweld tot nog toe is de aartsbisschop van San Salvador, mgr. Romero, die de laatste tijd opgeroepen heeft tot verzoening tussen links en rechts. Hij werd tijdens een mis door schoten om het leven gebracht. Links en rechts beschuldigen elkaar van de aanslag, evenals van de schietpartij tijdens de begrafenis van de aartsbisschop waarbij zo'n paniek ontstond, dat zeker 30 mensen het leven verloren.

Hieronder volgt een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in El Salvador vanaf begin februari. (Voor een overzicht van de gebeurtenissen daaraan voorafgaande zie pag. 134 e.v.)

Op 5 febr. werd de Spaanse ambassade in San Salvador door leden van de uiterst-linkse organisatie „Volksliga van de 28ste februari" LP-28 bezet. Zij drongen het ambassadegebouw binnen en gijzelden de arnbassadeur en vijf andere personen. Andere in het gebouw aanwezige personen mochten weggaan. De bezetters eisten vrijlating van vier gearresteerde leden van hun organisatie. De junta deelde de Spaanse regering onmiddellijk inee dat geen geweld gebruikt zou worden om de ambassade weer vrij te krijgen.

De uiterst rechtse paramilitaire organisatie het „anticommunistische centraal-amerikaanse bevrijdingsfront" stelde de LP-28 een ultimatum van 24 uur, anders zouden zij de ambassade gewapenderwijze terugveroveren.

Ongeveer tegelijkertijd werd het mmisterie van onderwijs in de hoofdstad bezet door zo'n 300 leden van de Salvadoriaanse revolutionaire studentenbeweging.

Zij gijzelden minstens 500 personen onder wie de minister van onderwijs Colindres. De bezetters verlangden van de regering een ander toelatingsbeleid tot de middelbare scholen.

Eerder hadden leden van de Volksliga de partijcentrale van de christen-democraten, die zitting hebben in de junta, bezet en gijzelaars gemaakt, onder wie de vrouw van de minister van onderwijs en diens dochter. Ook hier werd de vrijlating van politieke gevangenen geeist.

De christen-democraten, die als enige politieke groepering bereid waren geweest zitting te nemen in de junta, werden zowel door linkse als door rechtse extremisten onder vuur genomen.

Op 23 febr. werd een vooraanstaand christen-democraat, de procureurgeneraal van de republiek, Mario Zamora Rivas, door de terreurgroep

Blanke-Strijdersunie in zijn eigen huis neergeschoten. Een paar dagen eerder had de gepensioneerde militair Robert d'Abuisson, leider van de rechtse organisatie Breed Nationaal Front, Zamora Rivas en andere christen-democraten er voor de televisie van beschuldigd dat ze communistische infiltranten waren en dat ze streefden naar een verzoening met de linkse volksorganisaties.

Op 24 februari dreigde de junta met maatregelen tegen uiterst rechtse groepen die een staatsgreep zouden voorbereiden.

De waarschuwing sloot aan bij de mededeling van het State Department dat in El Salvador een staatsgreep op handen was. De Amerikaanse ambassade in San Salvador zou contact hebben gehad met rechtse officieren en grote landeigenaren, die zo'n staatsgreep waarschijnlijk zouden steunen. Het State Department verklaarde verder dat de VS de junta zouden blijven steunen omdat deze heeft toegezegd te zullen werken aan sociale hervormingen en verbetering van de mensenrechten.

Aartsbisschop Romero van San Salvador waarschuwde op 24 februari in zijn zondagse preek voor een rechtse staatsgreep.

,,Niemand kan de stem van het recht tot zwijgen brengen", zei hij. ,,De oligarchie voelt zich bedreigd in haar absolute macht. Met geld schakelt ze huurmoordenaars in, die mensen afslachten, en iedere legitieme meningsuiting verstikken. Met geld en geweld is het rechts gelukt deze regering te verlammen. Ik vraag de regering de beloften van de strijdkrachten uit te voeren: nationaliseer de banken, de buitenlandse handel en het instituut van de landhervorming" aldus de aartsbisschop.
Bij de VS drong hij aan op weigering van militaire steun aan El Salvador zolang de beloofde hervormingen niet worden uitgevoerd.

Op 26 februari zijn bij een treffen tussen de Nationale Garde en het Revolutionaire volksleger 15 doden gevallen. Bij dit treffen zijn twee leiders van revolutionaire organisaties verdwenen.

Juan Chacon en Carlos Argueta, beiden leiders van het revolutionaire volksfront, werden na afloop als vermist opgegeven.

,,Als de twee niet spoedig boven water komen, zullen wij de noodzakelijke maatregelen nemen", zo werd van de zijde der organisaties verklaard.

Het overlegorgaan van de vier belangrijkste oppositionele bewegingen, de ,,Coördinatie van de Massarevolutie" heeft op 26 februari een regeringsprogramma gepubliceerd dat zal worden uitgevoerd zodra de zittende regering ten val gebracht is.

In de plaats van de huidige regering die wordt omschreven als ,,een reactionaire militaire dictatuur van de oligarchie en het imperialisme" zou een ,,revolutionaire democratische regering" geïnstalleerd worden die zal overgaan tot de nationalisatie van de banken en de buitenlandse handel en tot ontbinding van de Nationale Garde.

De strijdkrachten gaven op 26 februari een verklaring uit waarin zij hun volledige steun toezegden aan de junta.

Staat van beleg en landhervormingen afgekondigd

Op 6 maart is de staat van beleg afgekondigd. De voor dertig dagen geldende uitzonderingstoestand schortte de belangrijkste rechten, die in de grondwet zijn vastgelegd, op: het recht op vergadering en het voeren van politieke propaganda.

De politie kan zonder opgaaf van reden burgers arresteren en voor onbeperkte duur vasthouden.

De junta kondigde tevens aan dat er op grote schaal landhervormingen uitgevoerd zouden worden. Alle landerijen groter dan 500 hectaren zouden onteigend en opnieuw verdeeld worden tussen landarbeiders.

Op 7 maart maakte de junta bekend dat de handels- en spaarbanken genationaliseerd zouden worden.

José Antonio Morales, lid van de junta, zei in een toelichting op dit besluit dat de ,,pacificatie van het land" bevorderd zou worden.

Het *NRC/H'blad* (8-3) schreef over beide besluiten:

Het is ongetwijfeld een paradoxaal beeld: het leger, dat de laatste maanden nog honderden arme boeren heeft gefolterd of vermoord, neemt nu de rijkdommen in beslag, en verdeelt ze onder de landarbeider. Totaal 224.000 ha, eigendom van 376 personen, zuilen in de eerste hervormingsfase van de komende dagen worden geconfisqueerd. Maar al wordt in El Salvador alle privégrond onteigend, dan is er nog niet genoeg grond van de naar schatting 300.000 boerenfamilies zonder land. Alles wijst erop dat de landbouwhervorming ,,van bovenaf" komt, en meer een maatregel van sociale controle is dan een participatie van de bezitslozen in de grote grondeigendom.

Zowel de vijfmans junta, het militaire commando als de christen-democraten in het kabinet hebben geweigerd de boerenorganisaties te betrekken bij de hervormingen. De regering blijft de basisorganisaties als de vijand behandelen. In de linkervleugel van de overheersend conservatieve christen-democratische partij vreest men dat de nieuwe maatregelen zullen dienen als excuus om de harde lijn te blijven volgen tegen elke vorm van oppositie.

De staat van beleg die afgekondigd is, zo geeft een lid van de junta openlijk toe in een interview per telefoon, is bedoeld om de volksorganisaties in bedwang te houden en niet een kwestie van angst voor de machtige grootgrondbezitters. Deze laatsten is medegedeeld dat zij gern keuze hebben en deze bittere pil moeten slikken. De compensatie is niet aantrekkelijk: geen cent contant. De regering geeft de eigenaars obligaties, uit te betalen over 30 jaar. De rente tussentijds zal rond de 3% bedragen.

De hand van Washington, die een burgeroorlog, en weer een ,,communistische" overwinning zoals in het buurland Nicaragua vreesde, is duidelijk te zien. Zelfs Amerikaanse diplomaten in de ambassade van San Salvador winden daar geen doekjes om. Nog geen twee weken geleden leek alles te wijzen op een rechtse, dat wil zeggen nog rechtsere, militaire staatsgreep. Na hevige druk van Washington werd een nieuwe putsch echter afgeweerd. Onmiddellijk daarna begon de militaire top vaart te zetten achter de landbouwhervormingen.

Over de organisatie van de onteigende bezittingen is nog weinig bekend. De grote boerderijen zullen niet versnipperd worden maar coöperaties worden. De vaste arbeidskrachten van de onteigende boerderijen komen het eerst aan bod. Het voordeel dat de regering daarin ziet is dat zij het bedrijf kennen en de produktie niet hoeft te worden ontwricht. Het stilzwijgende nadeel is, dat de seizoenarbeiders, die toch al aan de onderste trap van de maatschappij staan, weer buiten spel blijven.
Nieuw is de nationalisatie van de banken die is afgekondigd, een maatregel die haast onvermijdelijk gepaard moest gaan met de nieuwe landbouwpolitiek. (NRC/H'blad, Le Monde)

(Vervolg volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MACHTSWISSELING IN LIBERIA

In de nacht van 11 op 12 april voerde een groep onderofficieren en soldaten in de Liberiaanse hoofdstad Monrovia een staatsgreep uit, waarbij president William Tolbert werd vermoord. De leiding van de staatsgreep berustte bij een 13 leden tellende People's Redemption Council (6 sergeants, 6 korporaals en een soldaat) onder aanvoering van de 28-jarige sergeant Samuel K. Doe, die onmiddellijk staatshoofd werd. Doe vormde op 13 april een nieuw kabinet van 19 leden, waaronder 5 militairen.

Voorgeschiedenis

De staatsgreep vond plaats vrijwel een jaar, nadat Liberia was getroffen door onlusten n.a.v. een aangekondigde verhoging van de rijstprijs (zie pag. 559/2 e.v. - '79), waarvoor de verantwoordelijkheid toen door president Tolbert en zijn regeringspartij, de True Whig Party (TWP), werd toegeschreven aan de Progressive Alliance of Liberia (PAL) o.l.v. de ex-diplomaat Gabriel Baccus Matthews.

Op 30 sept. 1979 probeerde de PAL zich onder de naam van Progressive People's Party (PPP) officieel te laten registreren, maar hoewel alle door de TWP opgeworpen juridische barricaden door het Liberiaanse hooggerechtshof werden afgebroken, besloot de PPP na heftige intimidatie de officiële registratie uit te stellen tot eind december.

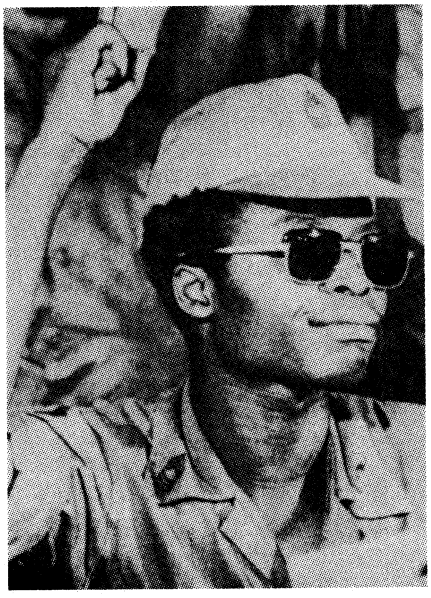

Sergeant Samuel Doe

Op 24 dec. 1979 werd het verzoek tot registratie ontvankelijk verklaard door het ,,Probate Court", waarna die registratie begin jan. plaatsvond.

Inmiddels was het regime-Tolbert ook met oppositie van andere zijde geconfronteerd. Toen eind 1979 de TWP-kandidaat voor de burgemeestersverkiezingen van Monrovia door een onafhankelijke kandidaat, Togba-Nah Tipoteh, dreigde te worden verslagen, gelastte de regering de verkiezingen af. Tipoteh, die een tijd met Matthews in de PAL had samengewerkt, vormde de niet officieel geregistreerde Movement for Justice in Africa (MOJA). In de eerste maanden van 1980 verwierp de TWP herhaaldelijk voorstellen van de PPP om na de volgende algemene verkiezingen van 1983 verder te regeren in een coalitiekabinet om de maatschappijhervorming met meer kracht te kunnen aanpakken.

Op 7 maart beantwoordde de PPP-leiding deze weigering met een algemene stakingsoproep om de regering alsnog te dwingen de gestelde PPP-eisen in te willigen of anders de regering ten val te brengen.

De volgende dag reageerde de regering met de arrestatie van 38 PPP-leden.

Partijleider Matthews gaf zich op 9 maart aan de autoriteiten over. Op 10 maart verklaarde president Tolbert in het parlement te Liberia dat de PPP in de nacht van 3 op 4 maart een gewapende opstand had willen organiseren om de regering omver te werpen. Hij zei: ,,Nu is het tijd voor extreme hardheid en in het hoogste belang van het volk hoeven degenen die schuldig worden bevonden niet op enige genade te rekenen." Inmiddels waren in totaal 55 PPP-leden aangehouden, die allen beschuldigd werden van ,,verraad" en ,,opruiing".

Volgens een officieel communiqué overvielen op 15 maart ca. 600 PPP-aanhangers een politiepost te Monrovia, waaruit zij verscheidene gevangenen bevrijdden.

Nadat de MOJA op 30 maart besloten had een ,,politieke massabeweging" te creëren, besloot het Liberiaanse parlement tot het verbod van de PPP en tot de verlenging met een jaar van de aan president Tolbert in april 1979 verleende volmachten. De MOJA, die tevoren de PPP-acties als ,,infantiel en belachelijk" had verworpen, leverde kritiek op de regering vanwege de arrestaties en verlangde in het bijzonder de afschaffing van de presidentiële volmachten, opheffing van de wet op de opruiing en hervorming van het kiesstelsel. Het MOJA-congres besloot om officieel om erkenning van de nieuwe partij te vragen. Begin april werd de PPP officieel verboden.

Op 10 april werden 13 PPP-leden vrijgelaten, 76 werden nog vastgehouden en 17 werden gezocht. Op 14 april had het proces tegen de PPP-leiding moeten beginnen.

Optreden Doe

Direct na de coup werden de PPP-leden vrijgelaten, terwijl functionarissen van het Tolbert-regime werden gearresteerd. In zijn nieuwe kabinet benoemde Doe PPP-leider Matthews tot minister van buitenlandse zaken en MOJA-leider Tipoteh tot minister van planning en economie, terwijl hij drie van Tolberts jongere ministers handhaafde. Voorts verhoogde de PRC de soldij van de soldaten van $85 tot $250 per maand, terwijl het minimumloon voor ambtenaren op $200 werd gesteld.

Op 14 april gaf sergeant Doe voor de t.v. zijn motieven voor de staatsgreep aan:

,,Er was een ontzettende corruptie die we overal om ons heen kunnen zien in de vorm van belangenconflicten, het verkopen van invloed en het gebruik van officiële posities om privé-gewind te behalen. Mensen werden illegaal gevangen gezet, huizen werden illegaal onderzocht, eigendom werd illegaal onteigend en er waren zelfs veroordelingen zonder vorm van proces".

Het nieuwe staatshoofd wees erop dat de werkloosheid in het land zo ernstig is ,,dat er meer mensen werk zoeken dan werk hebben". ,,De gezondheidssituatie in het land is zo verschrikkelijk dat bijna één op de vijf baby's sterft voor het eerste levensjaar."

Doe stelde dat het recht op privé-eigendom en ,,de vruchten van eerlijk werk" zullen worden gerespecteerd. ,,Liberia zal streven naar het handhaven en ontwikkelen van goede relaties met buitenlandse investeerders en met alle vredelievende landen", aldus de nieuwe president. Hij beloofde de opbouw van een ,,maatschappij gebaseerd op gerechtigheid en menselijke waardigheid".

In perscommentaren werd erop gewezen dat Doe de zoon van een arme boer was. Hij behoort tot de Krahn-stam en behoort dus tot de ca. 1,7 mln inheemse Afrikanen, die tot de nog toe werden gedomineerd door de 45.000 ,,Americo-

Weekblad 49ste jaargang No. 2534, pag. 31343-31358

William Richard Tolbert werd op 13 mei 1913 te Bensonville geboren en begon in 1943 zijn politieke loopbaan als lid van het Huis van Afgevaardigden. In 1951 werd hij onder president Tubman vicepresident en na diens overlijden in juli 1971 volgde hij hem als president op. Inmiddels was hij van 1965-1970 president van de Baptistische Wereldalliantie.

Liberialen", de nakomelingen van de uit Amerika teruggekeerde negerslaven die in 1847 Liberia stichtten.

Op 15 april werd het stoffelijk overschot van ex-president Tolbert, dat twee dagen lang in het John F. Kennedy Memorial Medica1 Center in Monrovia was tentoongesteld, met de lijken van 27 andere slachtoffers van de staatsgreep in een massagraf op de stadsbegraafplaats ,,gedumpt", terwijl toeschouwers stenen wierpen.

Op 17 april werden drie soldaten en een burger in het openbaar terechtgesteld, nadat zij wegens plundering door een militair tribunaal ter dood waren veroordeeld.

Terechtstelling oud-ministers

Een uit vijf leden bestaand militair tribunaal onder voorzitterschap van luitenant-kolonel Frank P. Senkpeni begon op 16 april met de inleidende verhoren tegen twee voormalige functionarissen van het Tolbert-regime, nl. Joseph Chesson, de voormalige minister van justitie, en Reginald Townsrnd, de voorzitter van de voormalige regeringspartij (True Whig Party), Zij werden o.m. beschuldigd van hoogverraad, corruptie en schending van de mensenrechten. Bij dit proces, dat in het Barclay Training Centre — de grootste kazerne van Monrovia — werd gehouden, werd de pers toegelaten. Terwijl de twee beklaagden alle beschuldigingen tegen hen van de hand wezen, zou Townsend wel hebben erkend dat de staatsgreep gerechtvaardigd was, omdat de regeringspartij niet aan zijn democratische idealen had beantwoord. Ook zouden de beklaagden wijlen president Tolbert van corruptie hebben beschuldigd.

Op 19 april verschenen elf andere oud-ministers en voormalige functionarissen voor het militaire tribunaal, terwijl bericht werd dat nog 92 vroegere regeringsfunctionarissen terecht moesten staan.

De verdachten kregen geen verdedigers toegewezen en zij kregen ook geen bijzonderheden te horen over tegen hen ingediende klachten.

Op 22 april werden de dertien voormalige functionarissen door een vuurpeloton in aanwezigheid van honderden soldaten en honderden burgers op het strand bij Monrovia terechtgesteld, nadat het staatshoofd, sergeant Doe, verzoeken van de Amerikaanse ambassade en andere Westerse diplomatieke missies om de levens van de gevangenen te sparen van de hand had gewezen.

Aanvankelijk werd gemeld dat de 13 door het militaire tribunaal wegens hoogverraad, corruptie en grove schending van de mensenrechten ter dood waren veroordeeld, maar later werd bericht dat het tribunaal slechts vier personen ter dood had veroordeeld, zeven levenslange gevangenisstraf had opgelegd en twee man had vrijgesproken. De uitspraak van het tribunaal was echter ,,overruled" door de People's Redemption Council. De vier ter dood veroordeelden waren Frank Tolbert (de oudere broer van de vermoorde president en voormalig voorzitter van de Senaat), Richard Henries (oud-voorzitter van het Huis van Afgevaardigden), James Pierre (voormalig opperrechter) en Reginald Townscnd. Levenslang kregen Joseph Chesson, Cecil Dennis (ex-minister van buitenlandse zaken), James Phillips (ex-minister van financiën), Franklin Neal (ex-minister van economische planning), Frank Stewart (voormalig begrotingsdirecteur), Cyril Bright (ex-minister van landbouw) en John Sherman (ex-minister van handel). Vrijgesproken werden Clarence Parker (ex-penningmeester van de True Whig Party) en Charles King (oud-lid van het Huis van Afgevaardigden).

Nadat op 22 april nog twee voormalige ministers voor het militaire tribunaal te Monrovia waren verschenen. Burleigh Holder (nationale veiligheid) en Edward B. Kessely (voorlichting), werd op 24 april gemeld dat de rechtbank de voortzetting van haar werkzaamheden had gestaakt, omdat zij niet bij machte gebleken was de door haar gevelde vonnissen af te dwingen.

Op 23 april stelde de Internationale Commissie van Juristen te Genève dat de veroordelingen en terechtstellingen ,,in strijd met alle aanvaarde internationale normen" waren. De beklaagden ,,waren berecht op vage aanklachten, die geen misdrijven vormden ten tijde van de handeling...". Bovendien waren de leden van het tribunaal tevens als openbare aanklagers opgetreden, waren geen verdedigers toegelaten en was er geen recht van beroep, aldus de commissie.

Staat van beleg afgekondigd. Verdere maatregelen

Op 25 april werd de staat van beleg afgekondigd door de People's Redemption Council. Minister van justitie Chea Cheapoo deelde journalisten te Monrovia toen mee dat de grondwet was opgeschort en dat de persoonlijke vrijheid (habeas corpus) was opgeheven. Alle managers van de omstreeks 25 staatscorporaties moesten onder huisarrest warden gesteld, in afwachting van het onderzoek inzake de financiën van die instanties. De maatregel trof ook 20 buitenlandse managers, aldus WP (27-4). Volgens de minister waren Senaat en Huis van Afgevaardigden niet alleen ontbonden, maar waren zij ook evenals alle rechtbanken afgeschaft. Binnenkort zouden speciale rechtbanken voor de behandeling van bepaalde gevallen worden ingesteld; andere gevallen zouden door militaire tribunalen worden afgehandeld, tegen de beslissingen waarvan geen beroep mogelijk was. De hele wetgevende en uitvoerende macht berustte thans bij de People's Redemption Council, die toen tevens zijn leden in rang bevorderde; zo werd voormalig sergeant Thomas Quiwoka bevelvoerend generaal van het 5.000 man sterke leger.

Voorts kondigde Cheapoo aan dat nog 126 voormalige functionarissen terecht zouden moeten staan. *(NRC/* H'blad, The Times, *Financial* Times, NZZ, FAZ, *Le* Monde, IHT)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

OPENING 34-STE ALGEMENE VERGADERING

De 34-ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties begon op 18 sept. 1979 haar zitting met de unanieme verkiezing van Salim A. Salim, de permanente vertegenwoordiger van Tanzania, tot haar voorzitter en met de toelating, eveneens met algemene stemmen, van St. Lucia als 152-ste lid van de organisatie (het land was in febr. 1979 onafhankelijk geworden, zie pag. 251/2 - 1979).

De zitting werd geopend door de scheidende voorzitter, Indalecio Liévano uit Columbia, die in zijn openingsrede o.m. opmerkte, dat het prestige van de VN als het natuurlijke forum voor discussies over de problemen van de mensheid groter was dan ooit tevoren.

In een wereld, waarin instellingen en denkbeelden, die voor eeuwen als leidraad voor de maatschappijen hadden gediend, opzij waren geschoven, waardoor conflicten weiden veroorzaakt, konden alleen de Verenigde Naties de noodzakelijke condities scheppen voor het vermijden van de rampen, die dreigdcn in een periode van wapens van massavernietiging. Wereldvrede en veiligheid waren de grote zaken van de VN, aldus Liévano.

In de rede, waarmee Salim A. Salim het voorzitterschap aanvaardde, zei hij o.m., dat de organisatie in haar verantwoordelijkheid te kort zou schieten, als individuele landen haar naar believen zouden gebruiken. Zij moest worden gebruikt als een instrument voor de verzoening van geschillen, waarbij de optie van eenzijdige actie met inbegrip van het gebruik van geweld onaantrekkelijk zou worden als gevolg van haar futiliteit.

De wereld was verwikkeld in conflicten, aldus Salim, en niemand kon zeggen, dat vrede, vrijheid, gelijkheid en waardigheid van de mens en gerechtigheid hadden getriomfeerd. De AV zou zich moeten bezighouden met de fundamentele oorzaken van die conflicten ten einde maatregelen te kunnen formuleren en toepassen, die op de oplossing ervan gericht waren.

Alle naties hadden zich verplicht tot de bevordering van de mensenrechten. Het was niettemin te betreuren, dat schendingen van de mensenrechten in verschillende vormen voorkwamen.

Dergelijke schendingen hadden een massieve vorm aangenomen in zuidelijk Afrika, waar een geïnstitutionaliseerd racisme geworteld was en waar een menselijk wezen werd beoordeeld naar de kleur van zijn huid en de afkomst van zijn ras.

De illegale bezetting van Namibië door Zuid-Afrika, die voortging in weerwil van het internationale recht, en de onzekere situatie in Zimbabwe waren duidelijke manifestaties van de onmacht van de VN bij het collectieve streven naar vrijheid en menselijke waardigheid. Recente ontwikkelingen in het Midden-Oosten hadden geleid tot nieuwe realiteiten en nieuwe problemen, waarmee rekening gehouden diende te worden, terwijl de internationale gemeenschap ernaar streefde een rechtvaardige en duurzame oplossing voor het conflict te vinden. Vrede in het gebied zou ongrijpbaar blijven, als geen rekening gehouden werd met de fundamentele oorzaak. Dat was de ontzegging van de fundamentele rechten op zelfbeschikking, met inbegrip van het recht een eigen staat te stichten, aan het Palestijnse volk.

In het streven naar een rechtvaardige oplossing had de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO een sleutelrol.

Met ruim 10 miljoen vluchtelingen, zo zei Salim verder, — meer dan ooit in vredestijd — werd de wereld geconfronteerd met de onmenselijkheid van de mens jegens de mens. Het VN Hoge Commissariaat voor vluchtelingen had veel gedaan om het lot van de vluchtelingen te verlichten, maar de lidstaten zouden meer moeten doen om de stroom vluchtelingen te verkleinen en zij zouden hun inspanningen moeten vergroten om hun omsandigheden te verbeteren.

Salim stelde, dat de AV bijeengeroepen werd op een hoogst kritiek moment in de Noord-Zuid dialoog en de internationale onderhandelingsprocessen. Het werd tijd, dat de dialoog plaats maakte voor actie. De discussies in verschillende fora over een nieuwe internationale economische orde waren lang en omvattend geweest en hadden praktische gebieden van internationale samenwerking opgeleverd, die onderlinge afhankelijkheid tot een realiteit zouden maken.

Als gevolg van beperkte belangen op korte termijn werden die praktische elementen niet toegepast. De politieke wil om oplossingen toe te passen, die door een overweldigende meerderheid werden verdedigd, ontbrak bij diegenen, van wie verwacht werd. dat zij leiding zouden geven bij het vormen van een wereld, die werkelijk onderling afhankelijk was.

De niet-gebonden beweging, waarin de overweldigende meerderheid van de landen van de Derde wereld vertegenwoordigd was, speelde een rol in de voorhoede van de strijd voor de democratisering van de internationale betrekkingen en het vestigen van de nieuwe internationale economische orde. De recente conferentie van niet-gebonden landen in Havanna, Cuba (pag. 593/1 e.v.- 1979) gaf een nieuwe stimulans in de richting van die doeleinden, aldus Salim.

In het midden de voorzitter van de 34ste AV, Salim A Salim Links van hem secretaris-generaal Kurt Waldheim Rechts de ondersecretaris-generaal voor zaken betreffende de AV, William M Buffum uit de Ver Staten

Hieronder volgen enkele biografische gegevens van de voorzitter van de 34-ste AV.

Salim Ahmed Salim is in **1942** op Zanzibar geboren. Hij ontving een opleiding aan het Loemoemba-college op Zanzibar en de universiteit van Nieuw Delhi. Hij is werkzaam geweest in de afdeling publiciteit van de UMMA-partij en in **1963** trad hij op als hoofdredacteur van het officiële partijorgaan S a u t i y a U M M **A.** In hetzelfde jaar trad hij op als uitvoerend secretaris van het Verenigde front van oppositiepartijen en hoofdredacteur van het orgaan van deze beweging. Ook was hij toen secretaris-generaal van de Vereniging van journalisten van Zanzibar.

Van **1964-1965** was hij ambassadeur naar de Verenigde Arabische Republiek en van **1965-1968** Hoge Commissaris naar India. Van **1968-1969** was hij directeur van de afdeling Afrika en Midden-Oosten van het ministerie van buitenlandse zaken. Van juni-dec. **1969** was hij ambassadeur naar de Volksrepubliek China en Noord-Korea.

In **1970** werd hij benoemd op zijn huidige post van permanent vertegenwoordiger bij de Verenigde Naties. Tevens werd hij toen benoemd tot Hoge Commissaris naar Jamaica, eveneens geaccrediteerd in Guyana en Trinidad en Tobago. Daarnaast werd hij in april **1971** ook nog aangewezen tot ambassadeur in Cuba.

Jaarverslag secretaris-generaal Kurt Waldheim

Aan de vooravond van de opening van de 34-ste AV heeft de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kurt Waldheim, zijn jaarverslag gepubliceerd.

In zijn jaarverslag beschreef Kurt Waldheim het voorafgegane jaar als één „vol van onzekerheid, spanning en conflict" en hij voegde daaraan toe, dat er speciaal een uitgesproken teleurstellend gebrek aan vooruitgang was geweest op economisch gebied. Er was naar zijn oordeel een vastbesloten internationale actie nodig, binnen het kader van de VN, om een nieuwe internationale economische orde te creëren ten einde op die manier een antwoord te kunnen geven aan de „grote uitdaging" van het energievraagstuk en de problenien op te lossen van de olie-invoerende ontwikkelingslanden.

Voor wat betreft politieke zaken schreef de secretaris-generaal, dat de voornaamste bedreigingen van de wereldvrede voortkwamen uit regionale spanningen, i.h.b. in het Midden-Oosten, Zuid-Oost Azië en zuidelijk Afrika.

Van centraal belang voor de politieke, economische en militaire stabiliteit van de wereld was de Midden-Oosten kwestie. De meest explosieve elementen hier waren te vinden in het gebied in en rond het Zuiden van Libanon. Het rapport drong erop aan, dat alle betrokkenen zouden samenwerken met de troepen van UNIFIL aldaar en terughoudendheid zouden betonen door het staakt-het-vuren te handhaven.

Over Zuid-Oost Azië zei het rapport o.m., dat de situatie in Indo-China niet alleen een bedreiging vormde voor de regionale vrede en stabiliteit, maar ook de wereldvrede in gevaar kon brengen.

Een aanvaardbare en duurzame regeling in Zimbabwe was volgens de secretaris-generaal afhankelijk van de samenwerking van alle betrokken partijen en hij gaf uiting aan de hoop, dat plannen, die voortkwamen uit de kort tevoren gehouden vergadering van het Gemenebest in Lusaka (pag. 199/3 e.v.-1980) de basis voor een dergelijke regeling zouden leggen (zie ook pag. 161/2-1980).

Ook werd in het jaarverslag de hoop uitgesproken, dat lopende besprekingen zouden resulteren in de verduidelijkingen, die nodig waren om het programma van de VN voor de onafhankelijkheid van Namibië in de praktijk te kunnen brengen.

Het verslag besprak verder nog de inspanningen van de VN om de moeilijkheden te overwinnen bij de besprekingen tussen de twee gemeenschappen op Cyprus.

Het ging in op de noodzaak van het vinden van compromissen om het voltooien van een Conventie over het recht van de zee mogelijk te maken.

Het zag enige vooruitgang, maar ook „ontmoedigende en ernstige nieuwe problemen" op het gebied van de rechten van de mens.

Het vermeldde een groei van de VN-activiteiten ten behoeve van vluchtelingen.

En het stelde de aanwezigheid vast van problemen van „institutionele inflatie" bij de VN en vroeg om een stroomlijning van de VN-activiteiten.

De Algemene Vergadering ging op 21 sept. op aanbeveling van de Algemene Commissie akkoord met de agenda voor de 34-ste zitting. Tevens werd de sluitingsdatum van de zitting — 18 dec. — vastgesteld, alsmede de periode voor de Algemene Debatten — 24 sept. — 12 okt.

Terzake van het vaststellen van de agenda werd slechts over één punt gestemd. Met 74 stemmen voor bij acht tegen en 30 onthoudingen besloot de AV voort te gaan met de praktijk van het bespreken van de kwestie-Cyprus in de plenaire vergadering, maar dan wel vertegenwoordigers van de Griekse en Turkse gemeenschappen op het eiland in de gelegenheid te stellen om hun meningen te kennen te geven.

Kwestie van de vertegenwoordiging van Cambodja

Op 21 sept. ging de AV met 71 tegen 35 stemmen bij 34 onthoudingen akkoord met het verslag van de commissie voor de geloofsbrieven. Daarmee aanvaardde de AV de geloofsbrieven van de vertegenwoordigers van de regering van Democratisch Kampuchea, d.w.z. de vertegenwoordigers van het regime-Pol Pot in Cambodja. Een voorstel, dat was ingediend door India en mede gesteund werd door Benin, Kongo, Guinea-Bissau, Madagascar, Sao Tome en Principe en Sierra Leone, en waarin werd voorgesteld de behandeling van het rapport van de commissie voor de geloofsbrieven op te schorten en de zetel van Cambodja voorlopig open te laten, kwam nu niet meer in stemming.

Voordat de AV stemde over het verslag van de commissie voor de geloofsbrieven had zij met 81 tegen 31 stemmen bij 26 onthoudingen besloten de mening te vragen van de juridische adviseur van de VN, Erik Suy, over de vraag, of het voorstel van India een amendement vormde op de ontwerp-resolutie, zoals die was ingediend door de commissie voor de geloofsbrieven, dan wel een nieuw voorstel. Suy gaf als zijn mening, dat het voorstel van India volgens de procedureregels van de AV geen amendement was. Aan de andere kant, de AV was in het verleden soepel geweest m.b.t. de vraag wat zij als amendement beschouwde en het zou geheel in overeenstemming zijn met de gang van zaken in het verleden, als de AV zelf besliste wat het als amendement beschouwde.

Daarop nam de AV met 43 stemmen voor, 80 tegen en 19 onthoudingen de beslissing, dat het voorstel van India geen amendement was en met 39 stemmen voor, 76 tegen en 23 onthoudingen besloot de AV daarom bij de stemmingen geen voorrang te geven aan het voorstel van India.

Naast het rapport van de commissie voor de geloofsbrieven lag er voor de AV ook nog een ontwerp-resolutie, ingediend door negen leden, waarin werd voorgesteld, het verslag van de commissie voor de geloofsbrieven te ignoreren en te besluiten, dat Cambodja in de VN uitsluitend vertegenwoordigd zou worden door vertegenwoordigers, aangewezen door de Revolutionaire Volksraad van de Volksrepubliek Kampuchea — d.w.z. vertegenwoordigers van het regime-Heng Samrin, dat met Vietnamese militaire hulp in jan. 1979 in Cambodja was geïnstalleerd (pag. 17 e.v.-1979).

Deze resolutie werd ingetrokken voor het begin van de stemmingen. Zij was ingediend door Bulgarije, Wit-Rusland, Tsjechoslowakije, de DDR, Hongarije, Laos, Mongolië, Polen, de Oekraïne, de Sowjet-Unie en Vietnam.

Op 18 sept. had de voorzitter van de AV aan de commissie voor de geloofsbrieven gevraagd met spoed bijeen te komen en aan de AV op 21 sept. verslag uit te brengen n.a.v. een punt van de orde, dat door Vietnam naar voren was gebracht.

Vietnam stelde, dat de aanwezigheid in de AV van de kliek van Pol Pot en Ieng Sary illegaal was en dat de Revolutionaire Volksraad van Kampuchea de voorzitter van de AV en secretaris-generaal ervan op de hoogte had gesteld dat de Volksrepubliek een delegatie naar New York had gezonden met aan het hoofd de minister van buitenlandse zaken van dat land.

De voorzitter citeerde de relevante regel van de AV, die inhoudt, dat enigerlei afgevaardigde, tegen wiens toelating een lidstaat bezwaar maakte, voorlopig zijn zetel kon innemen met dezelfde rechten als andere afgevaardigden, totdat de commissie voor de geloofsbrieven verslag had uitgebracht en de AV haar beslissing getroffen had.

De leden van de commissie, aangewezen door de AV op aanbeveling van de scheidende voorzitter Liévano, waren België (voorzitter), China, Kongo, Ecuador, Pakistan, Panama, Senegal, de SU en de VS.

In het debat over het verslag van de commissie voor de geloofsbrieven, waaraan door 35 delegaties werd deelgenomen, stelden de voorstanders van het verwerpen van het verslag en het erkennen van de delegatie van de Volksrepubliek, dat de fundamentele voorwaarde voor de geloofwaardigheid van de geloofsbrieven lag in de effectieve gezagsuitoefening en de wettige bevoegdheden van degenen, die deze uitgaven. Naar hun oordeel had de

commissie dit belangrijke aspect van het probleem niet in haar beschouwingen betrokken.
De commissie had niet op passende wijze alle gegevens onderzocht en zij had niet met alle aspecten van de kwestie rekening gehouden. Deze delegaties stelden, dat het regime van Pol Pot en Ieng Sary genocide gepleegd had op bijna drie miljoen mensen in Cambodja en in een volksrevolutie door het volk van Cambodja omver was geworpen.
De Revolutionaire Volksraad oefende effectief gezag uit over geheel Cambodja en was het enige wettige gezag, dat zijn soevereine rechten in binnen- en buitenlandse zaken uitoefende.
De delegaties, die van mening waren, dat de AV nog geen definitieve mening over de kwestie moest uitspreken en dat de zetel van Cambodja voorlopig leeg moest blijven, wezen er op, dat de AV tijd nodig had om de situatie te beoordelen om een scherp debat te vermijden. Het was naar hun mening mogelijk, dat de situatie met een paar weken duidelijker zou worden en dat de AV de zaak dan opnieuw kon opnemen in de kontekst van de werkelijke staat van zaken in het land.
Degenen, die pleitten voor het aanvaard-n van het verslag van de commissie voor de geloofsbrieven, erkenden, dat de staat van dienst op het terrein van de mensenrechten van Democratisch Kampuchea jammerlijk was, maar stelden, dat dit niet, onder internationaal recht, een buurland het recht gaf om met een gewapende macht een invasie op zijn territorium uit te voeren, zijn regering omver te werpen en een marionettenregime te installeren.
Bovendi-n oefrnde de Revolutionaire Volksraad van Kampuchea geen effectief gezag uit over het hele territorium van het land. Er werd een verzetsoorlog tegen een buitenlandse militaire macht ondernomen door alle patriottische elementen en niet noodzakelijkerwijs alleen door degenen, die loyaal staan tegenover de regering van Democratisch Kampuchea.
Verder werd er ook nog op gewezen, dat de Veiligheidsraad op 16 maart 1979 gevraagd had om de terugtrekking van buitenlandse troepen uit Kampuchea alsmede om de teruggave aan het volk van zijn recht om over zijn eigen toekomst te beslissrn zonder inmening van anderen.
Tenslotte werd gezegd, dat het open laten van de zetel erop neer zou komen het land van vertegenwoordiging te beroven.

Zoals gezegd aanvaardde de AV het verslag van de commissie voor de geloofsbrieven met 71 tegen 35 stemmen bij 34 onthoudingen.
De delegaties, die stemden voor aanvaarding van het verslag van de commissie, waren:
Argentinië, Australië, Bahamas, Bangladesh, Barbados, België, Bhoetan, Bolivia, Birma, Canada, Tsjaad, Chili, China. Columbia, Comoren, Costa Rica, Democratisch Kampuchea, Denemarken, Djibouti, Ecuador, Egypte, El Salvador, Fiji, Gabon, Gambia, Bondsrepubliek Duitsland, Griekenland, Guatemala, Haïti, Honduras, IJsland, Indonesië, Italië, Japan, Kenya, Lesotho, Liberia, Luxemburg, Maleisië, Maladiven, Mauretanië, Mauritius, Marokko, Nepal, Nieuw Zeeland, Niger, Nigeria, Noorwegen, Oman. Pakistan, Papoea Nieuw Guinea, Paraguay, Filippijnen, Portugal, Roemenië, Samoa, Saoedi-Arabië, Senegal, Singapore, Somalië, Sri Lanka, Soedan, Swaziland, Thailand, Togo. Groot-Brittannië, Verenigde Staten, Opper-Volta, Uruguay. Joego-Slavië en Zaïre.
Tegen aanvaarding van het verslag van het verslag van de commissie stemden: Afghanistan, Albanië, Algerije, Benin, Bulgarije, Wit-Rusland, Kaapverdische Eilanden, Kongo, Cuba, Tsjechoslowakije, Zuid-Jemen, Ethiopië, DDR, Grenada, Guinea, Guinea Bissau, Guyana, Hongarije, India, Jamaica, Laos, Libië, Madagascar, Mongolië, Mozambique, Nicaragua, Panama, Polen, Sao Tome en Principe, Seychellen, Sierra Leone, Syrië, Oekraïne, Sowjet-Unie en Vietnam.

De delegaties, die zich van stemming onthielden, waren:
Oostenrijk, Bahrein, Botswana, Boeroendi, Cyprus, Dominicaanse Republiek, Finland, Frankrijk, Ghana, Iran, Ierland, Ivoorkust, Jordanië, Koeweit, Libanon, Malawi, Mali, Mexico, Nederland, Peru, Qatar, Rwanda, Spanje, Suriname, Zweden, Trinidad en Tobago, Tunesië, Oeganda, Verenigde Arabische Emiraten, Kameroen, Tanzania, Venezuela, Noord-Jemen en Zambia.

Algemene debatten

Van 24 sept. - 12 okt. vonden de algemene debatten plaats. Er werd aan deelgenomen door afgevaardigden uit 143 landen.
Aan het slot zei voorzitter Salim, dat dit het grootste aantal deelnemers was geweest in de annalen van de organisatie. Belangrijke bijdragen waren geleverd, aldus Salim, door 13 staats- of regeringsleiders en 13 vice-presidenten of vice-premiers, alsmede door 102 ministers van buitenlandse zaken en een aantal andere kabinetsministers.
Daarenboven was de AV nog de eer te beurt gevallen Zijne Heiligheid paus Johannes Paulus II te mogen ontvangen en zijn belangrijke toespraak te aanhorrn, zei Salim.
Salim zei, dat sommige staatshoofden gesproken hadden namens hun eigen land; anderen hadden dit gedaan namens grote groepen uit de leden van de VN. Hij was ervan overtuigd, dat de aanwezigheid van zo'n groot aantal van eminente staatslieden en wereldleiders een duidelijke demonstratie vormde van hun diepe zorg over de steeds groeiende dimensie en omvang van de complexe problemen waarmee de naties van de wereld geconfronteerd worden.
Tegelijkertijd vormde hun aanwezigheid een blijk van het vertrouwen, dat zij hebben in de VN als het forum van de universaliteit.
Hieronder volgen — in chronologische volgorde — samenvattingen van de redes van de vertegenwoordigers van de VS, de SU en de Volksrepubliek China.

VERENIGDE STATEN
MINISTER VANCE VAN
BUITENLANDSE ZAKEN

Cyrus R Vance, minister van buitenlandse zaken van de VS, gaf zijn bijdrage aan de algemene debatten op 24 sept Hij zei o m , dat de betrekkingen tussen Oost en West, ondanks het feit. dat de dagen van hardnekkige vijandschap voorbij waren, gevaarlijk konden verslechteren, als één zijde zou nalaten de veiligheidsbelangen van de andere te eerbiedigen
Een bron van bemoediging bij het geven van een antwoord op de komende uitdagingen zag de Amerikaanse minister in het feit, dat de lidstaten in de voorbije jaren hadden geleerd met elkaar te praten in plaats van tot elkaar te spreken. Oost en West hadden de meest omvattende agenda voor wapencontrole in de geschiedenis opgesteld De SU en de VS hadden ondarhandelingen voltooid over betekenisvolle beperkingen op strategische wapens met een verdrag, dat nog op ratificatie wachtte Noord en Zuid hadden voortgang geboekt in b t kwesties van financien, handel en grondstoffen — veel meer voortgang dan werd erkend. Er was beweging voorwaarts bij zulke zaken als de internationale schuld en een gemeenschappelijk fonds voor grondstoffen Dergelijke voortgang moest worden erkend en er moest verder op worden gebouwd.
Er waren factoren, meende Vance, die deze trend van samenwerking konden omdraaien In tijden van economische problemen vonden zelfs relatief welvarende landen het moeilijker om verder te kijken dan hun interne zorgen ten einde aan internationale behoeften tegemoet te komen De stemmen van economisch nationalisme, die gehoord zouden worden, moesten worden weerstaan Het zelfde gold voor de stemmen van internationale confrontatie
Het Egyptisch-Israëlische verdrag had de gevaren verminderd, die inherent zijn in het Arabisch-Israelische conflict en had de fundamenten gelegd voor een regeling, die duurzaam en rechtvaardig kon zijn. Die dramatische prestatie had niet de noodzaak in het duister gesteld van een bewegen in de richting van vrede tussen Israël en zijn andere buren. Verdere vooruitgang naar een alomvattende vrede was essentieel Een uiteindelijke regeling moest zich richten tot de legitieme rechten van het Palestijnse volk,

de kwestie Palestina moest worden opgelost in al zijn aspecten Naarmate het vredesproces zich ontplooide hoopte de VS, dat de vertegenwoordigers van het Palestijnse volk en van Jordanie en Syrie zich zouden voegen bij deze grootste onderneming Dat onderstreepte de onwankelbare verplichting van de VS jegens de veiligheid en het welzijn van Israël, nu en in de toekomst

Van kritieke betekenis voor vrede in het Midden-Oosten was het bewaren van de integriteit van Libanon Er was een noodzaak voor een bredere wapenstilstand dan het bestaande staakt-het-vuren De VS zou in die richting werken in discussies met andere betrokken regeringen. De partijen in het Rhodesische conflict waren bezig met onderhandelingen, dae moesten leiden tot een oplossing, die een waarlijk meerderheidsbewind moest combineren met essentiele minderheidsrechten De Britse regering, de naties van het Gemenebest en de betrokken partijen zelf verdienden een groot krediet voor deze nieuwe stap Er was substantiele vooruitgang bereikt in Namibië, aldus Vance, maar er bleven nog obstakels

Het moest worden erkend, dat de planeet werd geplaagd door hen, die oorlog voeren tegen onschuldigen, zoals men had gezien bij de tragische dood van Lord Mountbatten Er moest een grotere internationale samenwerking komen om de barbaarse praktijken van de terroristen te bestrijden De VS ondersteunde de basiselementen van de ontwerp-conventie, die het maken van gijzelaars buiten de wet stelt Het afsluiten van dat vevdrag zou bijdragen aan een groeiende consensus, dat terrorisme niet getolereerd zou worden, ongeacht de politieke zaak, die de daders ervan beweren na te streven

Vrede vereist een internationale verantwoordelijkheid om de verspveiding en accumulatie van wapens te beperken Een bijzondere verantwoordelijkheid valt toe aan de grootste nucleaire mogendheden — de VS en de SU — om de competitie in strategische wapens in te perken Het SALT II verdrag zou een belangrijke stap kunnen zijn in de richting van het vervullen van die verplichting Strategische stabiliteit zou verder worden gediend, als de SU, Groot-Brittannie en de VS het eens zouden kunnen worden over een omvattend verbod op kernproeven.

Alle naties moeten de directe dreiging voor hun veiligheid erkennen, die voortvloeit uit de verspreiding van kernwapens Recente ontwikkelingen zouden een stimulans kunnen zijn voor de inspanning t b v non-proliferatie, met inbegrip van vooruitgang bij de INFCE-besprekingen, waardoor wegen gevonden zouden kunnen worden om kernenergie voor de mensheid te ontwikkelen, het versterken van de veiligheidsgaranties van het Internationale Atoom Energie Agentschap, een belangrijke uitbreiding van het aantal partijen bij het Verdrag over de niet-verspreiding van kernwapens, het in werking treden van het Verdrag van Tlatelolco, dat kernwapens in Latijns-Amernka verbiedt, en de belofte van een aantal kernmogendheden om onder specifieke omstandigheden af te zien van het gebruik van kernwapens tegen niet-nucleaire staten

M b t de kwestie van energie heeft de VS verplichtingen op zich genomen, die verder reiken, dan die, welke in Tokio de geindustrialiseerde staten op zich genomen hebben Die verplichtingen houden o m in het besluit om in 1979 niet meer dan 8,2 mln vaten olie per dag te importeren en nooit de top in de invoer te overschrijden, die in 1977 werd bereikt. Het totaal van onderzoek en ontwikkeling in energie zal de VS in 1979 $ 3,2 mrd kosten Investeringen in de ontwikkeling en het gebruik van zonne-energie belopen $528 in 1979 en zullen in 1980 oplopen tot $600 mln De VS expandeert op betekenisvolle wijze de ontwikkeling van synthetische brandstoffen om voordeel te trekken uit de overvloedige voorraden steenkool en leisteenolie in het land

De VS begrijpen het verlangen van de olie-exporterende landen om hun kostoare grondstoffen zuinig te beheren en zij aanvaarden, dat de olieprijzen niet alleen de vraag moeten weerspiegelen, maar ook de schaarste op lange termijn van de voorraden, zolang die schaarste niet kunstmatig wordt teweeggebracht om de prijs te manipuleren

De Amerikaanse minister zag vooruitgang in het uitoefenen van de rechten van de mens Hij noemde de instelling van een Interamerikaans Hof voor de mensenrechten de krachtige oproepen van de Organisatie van Afrikaanse eenheid tot het scheppen van regionale instellingen voor de mensenrechten op het continent en de activiteiten van de UNESCO

Niettemin, aldus minister Vance, werden nog steeds mannen en vrouwen geconfronteerd met marteling, dood en onderdrukking als zij het wagen de rechten uit te oefenen, die zijn vastgelegd in het Handvest

Verder stelde Vance, dat allen er naar moeten streven de Noord-Zuid dialoog te brengen voorbij algemene thema's tot specifieke zaken — tot gebieden, die prioriteit hebben, waarin praktische ontwikkelingsdoeleinden kunnen worden bereikt

Voor 1980 had de VS alle beperkingen op de produktie van granen laten vallen en het had graanreserves, in eigendom bij de boeren, ingesteld om te helpen bij het stabiliseren van de voorraden

De VS voerde de belofte uit tot grotere voedselhulp, die was voorzien onder de voorgestelde internationale conventie over voedselhulp. Om de wereldwijde voedselproduktie te helpen was de helft van de directe Amerikaanse ontwikkelingshulp bestemd voor landbouw Dergelijke inspanningen om de voedselproduktie op lange termijn te bevorderen zouden teniet kunnen worden gedaan als de groei van de wereldbevolking niet zou verminderen

Om tegemoet te komen aan de noden van de vluchtelingen dringen de VS aan op brede deelname aan het fonds voor het hervestigen van vluchtelingen, dat het op de vluchtelingenconferentie van Genève had voorgesteld

Om een catastrofe te voorkomen moet er een internationaal programma van humanitaire hulp voor Cambodja worden opgesteld De internationale gemeenschap moet ook de vrede in het gebied herstellen en met niet-militaire middelen de problemen oplossen, die de ontwikkelingen in Indo-China hadden veroorzaakt

SOWJET-UNIE. MINISTER GROMYKO VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Sowjet-minister van buitenlandse zaken Gromyko sprak op 25 sept. de AV toe. Hij zei o.m., dat het afwijzen van vijandschap en haat tussen de naties en het verbieden van oorlogspropaganda wel het minimum was voor elke staat, die aanhanger is van de politiek van détente en er naar streeft een gezond politiek klimaat in de wereld te bevorden. Echter, in vele staten was oorlogspropaganda nog niet buiten de wet gesteld, hoewel de SU dat allang geleden had gedaan. Bovendien, de bepaling, waarin gezegd wordt, dat oorlogspropaganda in de SU verboden is, is een formeel onderdeel van de constitutie van het land. Het was in sommige landen een traditie aan het worden om militaire scenario's door te spelen. Daarnaast werden er een groot aantal valse films, boeken, artikelen en toespraken van politici en quasi-politici geproduceerd om de mensen de fictieve verhalen te doen geloven over de bron van een bedreiging van de vrede. Een voorbeeld was de campagne, die tegen Cuba gelanceerd was, en waarin alle mogelijke leugens werden uitgesproken over de politiek van Cuba en de SU.

De kunstmatigheid van die hele kwestie zou eerlijk moeten worden toegegeven en de zaak zou moeten worden gesloten. De SU en de andere landen van de socialistische gemeenschap hadden nooit iemand bedreigd en evenmin deden zij dat nu. Een maatschappij, die vertrouwen heeft in zijn creatieve krachten en mogelijkheden heeft geen oorlog nodig; zij heeft vrede nodig, aldus Gromyko.

De Sowjet-Unie en haar bondgenoten van het Warschaupact kunnen er niet onderuit er rekening mee te houden, dat sommige staten voortgaan met hun militaire voorbereidingen en deze opvoeren. Onder die omstandigheden zijn de SU en haar bondgenoten gedwongen voor hun eigen veiligheid te zorgen. Zij, die erop vertrouwen, dat het Sowjet-beleid gericht is, niet op het bereiken van superioriteit in bewapening, maar op het verminderen van de bewapening en het terugdraaien van militaire confrontatie, zullen nooit bedrogen worden.

De SU en de andere landen van de socialistische gemeenschap kunnen altijd worden vertrouwd in de strijd voor vrede, ontwapening en détente en voor de vrijheid en onafhankelijkheid van de volkeren.

De SU was voorstander van de toepassing van het idee, dat de Indische Oceaan zou worden veranderd in een zone van vrede. Zij was ook actief bezig voor een spoedige hervatting van de Sowjet-Amerikaanse besprekingen over de beperking en daaropvolgende vermindering van militaire activiteiten in dat gebied. Die besprekingen waren onderbroken, buiten de schuld van de SU.

Gromyko deed opnieuw een beroep op de kernmogendheden besprekingen te beginnen over het stopzetten van de produktie van kernwapens.

De Sowjet-minister stelde, dat nog veel werk gedaan moest worden om het succes te verzekeren van zowel de conferentie over militaire ontspanning op het Europese continent (de MBFR-besprekingen in Wenen) als van de vervolgconferentie over Europese veiligheid en samenwerking (CEVS), die voor de herfst van 1980 in Madrid is gepland. Hij meende, dat deze conferenties niet met elkaar concurreren, maar, integendeel, elkaar aanvullen.

Over de problematiek in Indo-China zei Gromyko, dat nog maar zes maanden eerder agressie was gepleegd tegen Vietnam. Praktisch de hele wereld had de agressors als zodanig aan de kaak gegesteld. Maar, zo vroeg hij zich af, waren uit die gebeurtenis de juiste conclusies getrokken door al diegenen, die deze hadden moeten trekken? Die kwestie kon niet worden verdronken in de kunstmatige aangejaagde propaganda-campagne over de Indochinese vluchtelingen, een campagne, waarvan de scherpe zijde was gericht tegen Vietnam. Die scherpe

zijde zou in een andere richting gedraaid moeten worden, naar een totaal ander gebied en die richting en dat gebied waren wel bekend.
Het was ook geen geheim, zo ging Gromyko verder, wie het bloeddorstige regime van Pol Pot had opgelegd en gesteund. Dat regime in Kampuchea was omvergeworpen en er kon geen sprake zijn van een terugkeer. De wettige vertegenwoordigers van het volk van Kampuchea zou de gelegenheid gegeven moeten worden de zetel in de VN in te nemen, die aan Kampuchea behoort.

De SU, die al zeer geruime tijd banden van vriendschap en goede nabuurschap heeft met Afghanistan, is van mening, dat de ontoelaatbare inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van dat land moet worden stopgezet.

M.b.t. het Midden-Oosten gelooft de SU, dat een rechtvaardige regeling en het vestigen van een duurzame vrede vereist, dat Israël een einde maakt aar. zijn bezetting van alle Arabische gebieden, waarvan het zich in 1967 had meester gemaakt: dat de legitieme rechten van het Arabische volk van Palestina, met inbegrip van het recht een eigen staat te stichten, worden gewaarborgd en dat het recht van alle staten in het gebied, inclusief Israël, op een onafhankelijk bestaan onder omstandigheden van vrede, effectief wordt gegarandeerd.
De afzonderlijke overeenkomst tussen Egypte en Israël, die niets had opgelost, was alleen maar een methode om de waakzaamheid van de volkeren te verdoven. Het was een manier om op een nog grotere schaal explosief materiaal op te hopen, dat een nieuwe uitbarsting in het Midden-Oosten zou kunnen veroorzaken.

De SU bevond zich geheel en al aan de zijde van de zaak van de volkeren van Zimbabwe en Namibië, die een strijd voeren voor hun vrijheid en onafhankelijkheid. Is het mogelijk een politieke regeling te bereiken in zuidelijk Afrika? Ja, het is mogelijk en er bestaan wegen, die erheen leiden. De huidige AV zou er goed aan doen, als zij duidelijk uiting gaf aan haar vastbesloten steun aan de bevrijdingsstrijd van de volkeren van zuidelijk Afrika.
In haar benadering van alle continenten, van alle landen van de wereld, legt de SU geen verschillende maatstaven aan, wanneer het aankomt op de soevereiniteit van staten, de vrijheid van volken en de werkelijke rechten van de mens. Men kan niet in één geval het Handvest hoog houden en het in een ander geval verborgen houden.

De SU had herhaaldelijk de betekenis benadrukt van de beweging van niet-gebondenheid en haar vreedzame oriëntatie en zij had er vertrouwen in, dat de niet-gebonden staten zouden voortgaan gebruik te maken van hun volle politieke gewicht voor de belangen van vrede, ontwapening en détente. Dat vertrouwen werd gesteund door de succesvolle resultaten van de conferentie van niet-gebonden staten in Havanna.
Grornyko verklaarde, dat de Sowjetleiders de wens hebben normale, ja vriendschappelijke betrekkingen te hebben met de VS. Daartoe was alleen nodig het nakomen van de bekende principes in de internationale betrekkingen: de principes van vreedzaam naast elkaar bestaan van staten en van niet-inmenging in de zaken van de ander.

De Sowjet-houding jegens hegemonisme en overheersing is duidelijk. Vanaf zijn eerste dagen had de Sowjetstaat zich resoluut verzet tegen ieder die ernaar streeft hegemonist te zijn, waarbij anderen zich aan zijn wil moeten onderwerpen

De SU stelde voor in de agenda van de lopende AV een belangrijk punt op te nemen ,,Over de ontoelaatbaarheid van een politiek van hegemonisme in de internationale betrekkingen" en zou een passende ontwerp-resolutie indienen

Na de AV zou de Veiligheidsraad, met de vijf kernmogendheden als zijn permanente leden, zich ook nog eens tegen hegemonisme kunnen uitspreken

VOLKSREPUBLIEK CHINA

VICE-MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN HAN NIANLONG

Namens de Volksrepubliek China sprak vice-minister Han Nianlong van buitenlandse zaken op 27 sept de AV toe Hij begon met te zeggen. dat de voorafgegane tien jaren geen normale jaren waren geweest De groei en verdere versterking van de Derde wereld hadden een markante verandering in de internationale situatie veroorzaakt, Derde wereldlanden waren een beslissende kracht geworden, die het aangelicht van de VN veranderd hadden en het onmogelijk gemaakt hadden voor een van de twee grote mogendheden om het lot van de wereld te manipuleren.

Echter, in het afgelopen decennium had de steeds scherpere rivaliteit tussen de twee supermogendheden voortdurend beroering in de internationale situatie veroorzaakt Bijzonder aanmatigend was de laat-gekomen supermogendheid, waarvan de neiging tot agressie en avontuur zichtbaar aan het groeien is en die de voornaamste bron is van de bedreiging van vrede en veiligheid, de gevaarlijkste bron van een nieuwe wereldoorlog

Juist die supermogendheid, die zijn politiek van hegemonisme met kracht doorzet, stelde een punt voor, getiteld ,,Over de ontoelaatbaarheid van een politiek van hegemonisme in de internationale betrekkingen". Het is de gebruikelijke onhandige taktiek van de dief, die roept ,,houd die£" en het doel ervan is om met nog minder scrupules de politiek van hegemonisme voort te zetten onder het mom van verzet tegen hegemonisme

China steunt de correcte positie van de breed gefundeerde niet-gebonden be eging can verzet tegen het imperialisme, kolonialisme en buitenlandse overheersing

De crux van de situatie in Indo-China ligt in de brutale agressie. die door Vietnam Kampuchee is aangedaan Het zogenaamde Heng Samrin-regime as niets dan een marionet, die door Vietnam met de bajonet is opgelegd en de recente beslissing van de AV om de geloofsbrieven te aanvaarden van vertegenwoordigers van Democratisch Kampuchea is een manifestatie van de correcte positie van de mternationale gemeenschap jegens buitenlandse gewapende agressie

Terwijl het voortging met agressie en buitenlandse expansie, had Vietnam in het binnenland een politiek van genocide in de praktyk gebracht en de wereld schokkende tragedie van de Indochmese vluchtelingen gecreeerd De sleutel voor de oplossing van dat probleem ligt bij een complete verandering door Vaetnam van zijn reactionaire politiek van wrede vervolging en export van vluchtelingen.

De AV heeft een verantwoordelijkheid, waaraan zij zich niet kan onttrekken, om Vietnam dadelijk al zijn troepen uit Kampuchea te doen terugtrekken, zijn agressie tegen en militaire bezetting van Kampuchea te beëindigen en de andere. verbonden kwesties op te lossen.

China steunt de zaak van het Koreaanse volk van een onafhankelijke en vreedzame hereniging van zijn land en is tegen daden, die gericht zijn op het creëren van twee Korea's en het vereeuwigen van de deling van het land.

De VS zou zijn troepen en bewapening uit Zuid-Korea moeten terugtrekken en zijn militaire hulp aan dat land stopzetten. Het ,,VN-Commando" moet ontbonden worden. De discussie over de hereniging van Korea d.m.v. een Noord-Zuid dialoog is uitsluitend een zaak van het Koreaanse volk zelf, die geen buitenlandse inmenging duldt.

De crux van het Midden-Oosten ligt bij de strijd van de supermogendheden om oliebronnen en strategische gebieden en Dij de expansionistiscne politiek van Israël. Om stabiliteit in dat gebied te hebben is het essentieel de Arabische nationale belangen en de nationale rechten van het Palestijnse volk te eerbiedigen. De VN zou ook de haar toekomende rol moeten spelen bij het bevorderen van een regeling van de kwestie van het Midden-Oosten.

De feiten maken volledig duidelijk, dat het racistische regime in Zuid-Afrika en de racistische krachten in Rhodesië de voornaamste obstakels zijn voor een regeling van de kwesties van Zimbabwe en Namibië.

Een spoedig einde aan het racistische bewind in Zimbabwe en Namibië en het bereiken van onafhankelijkheid, gebaseerd op een werkelijk meerderheidsbewind, zou helpen de situatie in zuidelijk Afrika te stabiliseren, bemoeizucht en inmenging uitsluiten, en de strijd tegen apartheid en rassendiscriminatie in Zuid-Afrika vooruit te helpen.

China gelooft, dat de rol van de VN en van de kleine en middelgrote landen versterkt is in de strijd voor werkelijke ontwapening.

Voor wat betreft de manier om concrete maatregelen van nucleaire ontwapening toe te passen, zouden de twee supermogendheden met de grootste nucleaire arsenalen de eerste moeten zijn om hun nucleaire bewapening te verminderen. Dan zouden de andere nucleaire landen zich bij hen voegen bij het verminderen van de nucleaire bewapening totdat kernwapens totaal zouden zijn vernietigd.

Op het punt van economische zaken gelooft China, dat het de correcte manier om de drukkende problemen voor ontwikkelde en onderontwikkelde landen te regelen is om bij elkaar te gaan zitten voor raadplegingen, de impasse te doorbreken, effectieve maatregelen te onderzoeken en toe te passen om de kloof tussen rijke en arme landen te verkleinen en een nieuwe internationale economische verhouding in het leven te roepen, die billijk en redelijk is, alsmede gebaseerd op gelijkheid en wederzijds profijt. (UN Chronicle, Department of public information Press Section United Nations New York, Voorlichtingsdienst voor de Verenigde Naties Den Haag, Le Monde, NRC/H'blad, NZZ, FAZ, The Guardian)

(Vor. ber. pag. 534/1 e.v.-1979)

WEST-EUROPA

BELGIË

AKKOORD ARTSEN ZIEKENFONDSEN

Tussen de artsensyndicaten en de ziekenfondsen is op 28 maart een nieuwe overeenkomst gesloten, die een einde maakt aan de onzekerheid, die sedert 1977 de werking van de ziekteverzekering bemoeilijkte (zie pag. 101 e.v.).
De conventie waarborgt de verzekerden opnieuw tariefzekerheid: de artsrn die het akkoord onderschrijven, hangen in hun wachtkamer een document, opgemaakt volgens de richtlijnen van het RIZIV in overleg met de nationale raad van de Orde der Geneesheren, dat informatie verschaft over de uren waarop de patiënt verzorging kan krijgen tegen conventietarief.
Verder voorziet de conventie in een aantal besparingen en in nieuwe inkomsten in de sector van de gezondheidszorg; de verhoging van de uitgaven voor intrnsieve en dringende zorgen wordt gecompenseerd door besparingen in de klinische biologie. De regering hoopt op een minder-uitgave van 5,4 mrd fr.
Voor de verbetering van het sociaal statuut van de arts wordt een bedrag van 190 mln fr. vrijgemaakt. De formulering van de z.g. medische vrijheden, zoals opgenomen in de wetgeving van 1963 en 1965, wordt in de conventie bevestigd.
De conventie bevat ook een regeling betreffende de controle van de kwantiteit van het medische verbruik, maar dit punt i.z. de ,,profielen" vergt nog nader beraad.
Ook voor de beheersing van het medische aanbod en het probleem van de numerus clausus wordt verder overleg aangekondigd.
Minister van sociale voorzorg Califice heeft op 18 april de nieuwe conventie goedgekeurd.

BENOEMINGE IN FINANCILLE . INSTELLINGEN

Vlak voor de val van het kabinet-Martens heeft de koning Karel Dierckx, inspecteur van financiën en kabinetschef van minister Geens, benoemd tot voorzitter van de Nationale Maatschappij voor Krediet aan de Nijverheid, in opvolging van Paul Callebaut, die met pensioen gaat.
De op 22 febr. overleden René Ewalenko (60) wordt als directeur van de Nationale Bank opgevolgd door William Fraeys, directeur-generaal bij de NMKN.

NIEUWE AMBTENAREN-GENERAAL

Begin februari werden drie nieuwe secretarissen-generaal benoemd: Frans Roelants op Buitenlandse Zaken, Eugene Frencken op Justitie en Pieter Simons op Tewerkstelling en Arbeid.

EVOLUTIE VAN DE LAND- EN TUINBOUWECONOMIE

Volgens het regeringsverslag betreffende de evolutie van de land- en tuinbouweconomie 1978-'79 waren er in België nog 125.627 land- en tuinbouwbedrijven of 5.400 minder dan in 1977. Het aantal beroepsbedrijven slonk tot 83.550 eenheden of 3.300 minder. Volgens voorlopige gegevens van het Nationaal Instituut voor de Statistiek zou het totaal aantal land- en tuinbouwbedrijven op 15 mei 1979 minder dan 120.000 eenheden bedragen.

De statistiek over de periode 1959-1978 ziet eruit als volgt:

	1959	1976	1977	1978
Aantal beroepsbedrijven	174.163	88.697	86.859	83.550
1959 = 100	100	51	49,9	48,0
Aantal andere bedrijven	94.906	47.812	44.177	42.077
1959 = 100	100	50,4	46.5	44,3
Totaal aantal bedrijven	269.069	136.509	131.036	125.627
1959 = 100	100	50,7	48,7	46,7

De statistiek betreffende de arbeidskrachten (1962-1978) vermeldt:

	1962	1967	1977	1978
Aantal bestendig-tewerkgestelden	272 035	122 664	118 007	114 245
Waarvan % bedrijfshoofden	61,2	72.5	73,9	73,5
Aantal niet-bestendig-tewerkgestelden	158 818	90 266	83 495	85 077
Totaal aantal tewerkgestelden	430.853	212.930	201.502	199 322
1962 = 100	100	49,4	46,8	46.3

Bron: 15-mei-tellingen (N.I.S.)

PARLEMENTSVOORZITTERS OVER DE VOER-KWESTIE

Naar aanleiding van nieuwe botsingen tussen Vlamingen en Franstaligen in de Voorstreek hebben Ch. F. Nothomb, voorzitter van de Kamer, E. Leemans, voorzitter van de Senaat, R. Boel, voorzitter van de Cultuurraad, en L. Hurez, voorzitter van de Conseil Culturel, op 14 maart volgende gemeenschappelijke oproep gepubliceerd:

,,N.a.v. de incidenten die zich in de Voerstreek hebben voorgedaan en die in zich de kiem dragen van een voor de toekomst van de mensen van dit land noodlottige escalatie, wensen wij, als voorzitters van de Assemblees, die de emanatie zijn van de democratisch tot stand gekomen volkswil, een dringende oproep te richten tot al onze landgenoten, aan beide zijden van de taalgrens.

Als burgers van dit land zullen wij verder in wederzijdse eerbied en menselijke solidariteit met elkaar moeten kunnen verder leven. Wij bezweren eenieder die. op welk niveau ook, enige verantwoordelijkheid draagt, zich ervoor in te zetten dat niets zou worden ondernomen of geduld. dat de eerbied voor de mensen van dit land en de dagelijkse vrede tussen de gemeenschappen verder in het gedrang zou brengen. Democratie wordt niet op straat bedreven en mag niet worden overgeleverd aan niet-verantwoordelijke drukkingsgroepen.

Wij bevestigen dan ook plechtig dat de regels van de parlementaire democratie moeten worden geëerbiedigd en dat aan de democratisch verkozen vertegenwoordigers van het volk de zorg moet worden overgelaten, na te gaan of in onderling overleg een oplossing kan worden gevonden voor de problemen die zich tussen de gemeenschappen voordoen."

NEDERLAND

VAN AMELSVOORT STAATSSECRETARIS VAN FINANCILN

Bij Koninklijk Besluit van 14 april is drs. M. J. J. van Amelsfoort benoemd tot staatssecretaris van financiën. Tot zijn benoeming was hij lid van de Tweede Kamer voor het CDA (KVP). Hij is opvolger van mr. A. Nooteboom (CDA/CHU), die tegelijk met minister Andriessen is afgetreden (pag. 153/1).

Marinus Johannes Josephus van Amelsvoort is op 29 aug. 1930 in Kaatsheuvel geboren. Na de HBS (diploma A) studeerde hij aan de Katholieke Economische Hogeschool te Tilburg. In 1956 deed hij aldaar doctoraal examen in de economische wetenschappen.
Van 16 sept. 1964 tot 10 mei 1971 was de heer Van Amelsvoort lid van de Eerste Kamer; vanaf 3 aug. 1971 was hij met enige korte onderbrekingen lid van de Tweede Kamer.

LATIJNS-AMERIKA

CHILI

UITZONDERINGSTOESTAND VERLENGD

Half maart heeft de regering de al twee jaar van kracht zijnde uitzonderingstoestand voor de duur van zes maanden verlengd. Tot aan het uitroepen van de uitzonderingstoestand gold sedert 1973 de staat van beleg.
De uitzonderingstoestand, is een ,,mildere" trap in het scala van verschillende juridische raamvoorschriften voor de uitoefening van de regeringsmacht door de militaire junta.
En verharding van het militaire bewind hoeft niet gezien te worden in deze maatregel.
Eind febr. zijn een aantal decreten afgekondigd ter bestrijding van politieke tegenstanders. Op grond daarvan kunnen tegenstanders voor de duur van drie maanden naar een afgelegen streek verbannen worden of onder huisarrest geplaatst worden. De regering had op grond van de staat van beleg deze bevoegdheden toch al maar heeft, nu de staat van beleg niet meer geldt, zich middels decreten deze toegekend.
Minister van binnenlandse zaken Sergio Fernandez zei dat deze decreten noodzakelijk waren om de openba e veiligheid en de orde in de komende maanden te garanderen. In de komende maanden gaat de openbare discussie over een nieuwe grondwet plaatsvinden. Een commissie heeft een ontwerp opgesteld, waarover waarschijnlijk per referendum beslist gaat worden. (Le Monde, FAZ)

WIJZIGING SAMENSTELLING REGERING

Het gehele kabinet heeft op 13 dec. 1979 zijn ontslag aangeboden. Volgens regeringskringen had het ontslag niets te maken met een crisis of een verandering van de politieke koers van het regime.
Op 14 dec. 1979 zijn nieuwe ministers benoemd.
Economie. ontwikkeling en wederopbouw - José Luis Federici; onderwijs - Alfredo Prieto; land en vestiging - gen. René Peri Farstrong; gezondheid - gen. Alejandro Medina Lois; vervoer en communicatie - gen. Vaupolican Boisset Mujic en seccretaris-generaal van de regering - gen. Sergio Badiola Brodberg.
Generaal Julio Fernandez Atienza, de vorige secretaris-generaal van de regering, is benoemd tot hoofd van het raadgevende comité van de president (Comité Asesor de la Presidencia). (Le Monde)

NIEUWE ARBEIDSWET

Op 1 juli 1979 heeft de minister voor arbeid, José Pinera, bijzonderheden bekendgemaakt over de nieuwe arbeidswet (vor. ber. pag. 282 - 1979).

De wet bepaalt dat collectieve arbeidsovereenkomsten voor de duur van minstens twee jaar aangegaan worden en dat de vakbondsorganisaties en vakbondsgebouwen niet voor politieke doeleinden gebruikt mogen worden. De regering heeft de hoop uitgesproken dat deze maatregelen ertoe zullen bijdragen dat er niet-politieke bonden ontstaan.

Op 29 juni 1979 is er een decreet uitgevaardigd dat voorziet in een verplichte jaarlijkse indexering van lonen en sala issen aan de stijging van de kosten voor levensonderhoud. (FAZ)

VERMISTE PERSONEN WAARSCHIJNLIJK DOOD, SITUATIE POLITIEKE TEGENSTANDERS

De vicaris-generaal van Santiago, mgr. Ignacio Ortuzar, heeft op 13 nov. 1979 verklaard dat er sinds sept. 1973 op de algemene begraafplaats van de Chileense hoofdstad zo'n 300 begrafenissen hebben plaatsgevonden buiten de reglementaire procedure van de begraafplaats om.

De vicaris deed deze verklaring tijdens een verhoor van het hof van beroep van Santiago. Hij zei dat er sedert de militaire coup van 1974 697 personen verdwenen zijn, vnl. leiders en militante leden van linkse partijen.

In dec. 1978 hebben geestelijken onthuld dat in een verlaten kalkmijn bij Lonquén, 60 km ten zuiden van Santiago, de lijken gevonden zijn van 15 personen die sedert 1973 vermist werden. (Zie hierna.)

Eind okt. 1979 heeft een militaire rechtbank 8 politieagenten vrijgesproken die ervan beschuldigd werden verantwoordelijk te zijn voor deze moorden. Zij profiteerden van een amnestie afgekondigd in april 1978.

In sept. 1979 is een massagraf ontdekt bij Concepción, met de stoffelijke resten van 21 personen. Later is komen vast te staan dat het ook in dit geval ging om personen die sedert 1973 worden vermist.

Eind februari heeft een woordvoerder van de mensenrechtencommissie van de VN verklaard dat alle sedert 1973 als vermist opgegeven personen waarschijnlijk niet meer in leven zijn. Een ambtenaar van de VN, de Oostenrijker prof. Felix Ermacora, die een onderzoek in Chili heeft gedaan, heeft verklaard dat hij zich gedwongen ziet aan te nemen dat de vermisten gedood zijn en dat hun lijken verstopt zijn.

R.-k. kerk zet zich in voor *ballingen*

Eind dec. 1979 heeft de nieuwe voorzitter van de Chileense bisschoppenconferentie, José Manuel Santos, verklaard op een persconferentie in Santiago dat de roomskatholieke kerk moet proberen het probleem van de politieke ballingen op te lossen. Hij zei dat het de taak van de kerk is een ,,geweten bij de Chilenen" te vormen, zodat ,,deze smartelijke situatie" niet langer voortduurt.
Bij een reis door Europa, die de Chileense bisschoppen na afloop van een bezoek aan de paus hebben gemaakt, hebben zij in alle landen groepen in ballingschap levende Chilenen getroffen, die meestal op eigen initiatief contact met de geestelijken zochten. Verschillende groeperingen hadden de bisschoppen verzocht om te bemiddelen voor hun terugkeer naar Chili.
Over de verhouding met het regime van Pinochet zei Santos, dat deze voornamelijk van formele aard zijn, maar dat er wel een mogelijkheid voor een dialoog aanwezig is. ,,Dat betekent niet dat onze verzoeken ook gehoor gevonden hebben," zei hij.

Mensenrechten

Het jaarboek van de politieke gevangenen 1978/'79 weet o.a. het volgende te melden over de situatie met betrekking tot de mensenrechten en de politieke gevangenen in Chili.

Nog altijd werden de mensenrechten ernstig geschonden. Amnesty International was verontrust over berichten van grote aantallen willekeurige arrestaties, kortstondige verdwijningen en martelingen.
Mishandeling en foltering vindt gewoonlijk plaats voordat de gevangene voor de rechtbank wordt gebracht. Gemeld wordt dat gevangenen worden geslagen en dat ze aan andere lichamelijke mishandelingen blootstaan; vaak worden elektrische schokken toegediend en worden gevangenen aan armen of benen opgehangen. De veiligheidsdiensten arresteren mensen zonder arrestatiebevel en laten dit doen

door onbekende gewapende burgers. De arrestanten worden niet ingelicht over de reden van hun arrestatie en hun familieleden worden niet binnen de wettelijk voorgeschreven 48 uur op de hoogte gebracht. (...)
Sedert de staatsgreep van 1973 heeft Amnesty International geprobeerd het lot te achterhalen van mensen die verdwenen na hun arrestatie door de veiligheidspolitie. Na enkele keren zaken van verdwenen gevangenen tevergeefs aan de rechterlijke macht te hebben voorgelegd, overhandigden episcopale functionarissen van het aartsbisdom Santiago een petitie aan het Hooggerechtshof op 3 november 1978, met het verzoek een speciale rechter van instructie te benoemen (ministro en visita) in ieder van de elf gebieden die onder de jurisdictie vallen van de hoven van beroep, om een onderzoek in te stellen naar de arrestatie en huidige omstandigheden van 651 vermiste personen.

Op 21 november 1978 legde Amnesty International een lijst met zeshonderd namen van verdwenen gevangenen aan de regering voor, ter gelegenheid van het bijwonen door de secretaris-generaal van het Symposium over de Rechten van de mens, dat georganiseerd werd door de Vicaria de la Solidaridad (de organisatie voor de rechten van de mens van de rooms-katholieke kerk in Chili). Zij drong er bij de regering op aan een onafhankelijke commissie in het leven te roepen om een onderzoek in te stellen om inzicht te krijgen in het probleem van de verdwenen gevangenen.

Op 30 november 1978 werden in een verlaten mijn in Lonquén, ongeveer vijftig kilometer van Santiago, lijken gevonden door een groep onderzoekers, onder wie kerkelijke hoogwaardigheidsbeklеders en redacteuren van twee Chileense tijdschriften. In antwoord op een verzoek van de Vicaria de la Solidaridad, wees het Hooggerechtshof rechter Adolfo Bañados van het hof van beroep van Santiago aan om het onderzoek te leiden. Eerste berichten meldden dat in de schedels van verschillende lijken kogelgaten zaten; in de aarde die de lichamen bedekte werden patroonhulzen gevonden. Vijftien lichamen konden geïdentificeerd worden, allen uit Isla de Maipo, een kleine landbouwgemeenschap in het district Talagante in de provincie Santiago. Zij waren gearresteerd en vervolgens ,,verdwenen" in september en oktober 1973. Op de lijsten van verdwenen personen van Amnesty International komen hun namen allemaal voor. Elf van hen waren geadopteerd; deze elf waren op 7 oktober 1973 door vijf geüniformeerde wolitie-agenten uit Isla de Maipo gearresteerd–Familieleden waren getuige van de arrestaties. Er werden geen arrestatiebevelen getoond. Er is nooit meer iets van de gevangenen gezien of gehoord, hoewel er bewijzen zijn dat een luitenant van de carabineros (geüniformeerde politie), Lautaro Castro, op 8 oktober 1973 papieren heeft ondertekend die hun overbrenging naar het Nationale Stadion in Santiago machtigden. De regering heeft nooit een bevredigend antwoord gegeven op vragen naar de verblijfplaats van de gevangenen. Op 7 december 1978, vlak nadat de lichamen waren gevonden, zond Amnesty Internatiooonal telegrammen aan de minister van justitie en aan de president van het Hooggerechtshof, waarin zij haar bezorgdheid uitsprak en vroeg om een onafhankelijk onderzoek naar de identiteit van de lijken. Nadat het bericht was ontvangen dat de lichamen geïdentificeerd waren, werd er opnieuw een telegram gestuurd op 23 februari 1979 met het verzoek een onafhankelijke onderzoeks-commissie in te stellen naar de honderden verdwenen gevangenen, aangezien nu onomstotelijk was bewezen dat de geïdentificeerden door een overheidsinstantie waren gearresteerd.

In april 1979, na de algemene opschudding. ontstaan door de vondst van de lichamen in Lonquén, stemde het Hooggerechtshof toe in de benoeming van vijf ministros en visita. Dit neemt echter de bezorgdheid van Amnesty International niet weg. omdat deze rechters alleen nieuwe zaken zullen behandelen en niet de zaken die voorlopig gesloten zijn. Veel zaken die voor de Chileense rechtbanken worden gebracht, zijn opgeschort als gevolg van de amnestiewet van april 1978, of wegens gebrek aan bewijs. Bovendien heeft het Hooggerechtshof verzocht niet meer dan 67 zaken te onderzoeken. Slechts 41 hiervan waren door de Vicaría de la Solidaridad voorgelegd. De overige gevallen hebben blijkbaar niets te maken met het probleem van de verdwijningen en kunnen gebruikt worden om de openbare mening in de war te brengen. Rechter Bañados, die benoemd was om de ontdekking van de lijken in Lonquén te onderzoeken, verklaarde zichzelf onbevoegd en het onderzoek is nu in handen van militaire tribunalen.
De Ad Hoc Werkgroep Chili van de Verenigde Naties werd op 27 februari 1975 ingesteld. In juli 1975 zou deze werkgroep een bezoek aan Chili brengen om de situatie in ogenschouw te nemen, maar dat werd door de regering steeds uitgesteld tot juli 1978. De groep kreeg zoveel bewijzen in handen over schendingen van de rechten van de mens, dat dit voor de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties aanleiding was om op 20 december 1978 een resolutie aan te nemen:

1. uitdrukking gevend aan ,,haar verontwaardiging over het feit, dat schendingen van de rechten van de mens, vaak van zeer ernstige aard, in Chili blijven voortduren, zoals overtuigend wordt vastgesteld door het rapport van de Ad Hoc Werkgroep voor de situatie van de rechten van de mens in Chili":

2. uitdrukking gevend aan ,,haar bijzondere bezorgdheid en ontsteltenis over de weigering van de Chileense regering om de verantwoordelijkheid te aanvaarden voor het grote aantal mensen dat volgens berichten verdwenen is om politieke redenen, of om een grondig onderzoek in te stellen naar de zaken die onder haar aandacht worden gebracht":

3. doet een beroep ,,op de Chileense autoriteiten om, onverwijld, de fundamentele rechten van de mens en de fundamentele vrijheden te herstellen en te waarborgen en volledig de bepalingen te eerbiedigen van de betreffende internationale verdragen, welke Chili heeft ondertekend, met inbegrip van het Internationaal Verdrag inzake Economische, Sociale en Culturele Rechten en het Internationaal Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke Rechten en tevens om de door de internationale gemeenschap uitgesproken verontrusting ter harte te nemen".

Amnesty International ging door met haar programma voor het adopteren van verdwenen gevangenen en van politieke gevangenen, zette ,,urgent actions" op touw voor mensen die gemarteld werden, die willekeurig gearresteerd werden of die voor korte tijd verdwenen. Op uitnodiging van de Commissie voor Bevolking en Vluchtelingen van de Parlementaire Vergadering van de Raad van Europa, legde Amnesty International een verklaring af over verdwenen gevangenen op de vergadering van de commissie op 1 februari 1979. Informatie werd gezonden naar de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens, de Commissie voor de Rechten van de Mens van de Verenigde Naties, de Inter-Parlementaire Unie en andere inter-gouvernementele en niet-gouvernementele organisaties.

JOURNALISTEN EISEN VRIJHEID VAN MENINGSUITING

Een buitengewoon congres van de Chileense journalisten heeft op 14 okt. 1979 het herstel van de vrijheid van meningsuiting geëist. Meer dan 150 afgevaardigden namen aan het congres van de journalistenbond deel.
Het congres begon in een gespannen sfeer omdat het ministerie van binnenlandse zaken een communiqué had uitgegeven waarin opgesomd stond welke onderwerpen niet ter sprake mochten komen, teneinde het aannemen van resoluties te voorkomen.
De journalisten besloten echter het communiqué naast zich neer te leggen omdat het een ,,beperking was van de rechten en wettelijke en reglementaire prerogatieven van de Chileense journalisten".

Generaal Pinochet heeft in een interview met het blad Que Pasa op 12 dec. 1979 verklaard dat hii ervan overtuigd is dat de democratie het beste politieke systeem voor Chili is, maar dat dat niet betekent dat er politieke partijen moeten zijn.
De generaal gaf de voorkeur aan de term ,,nee-democratie", waarin eerder sprake kan zijn van ,,verschillende opinies", dan van politieke partijen omdat men ,,onder de dekmantel van de een of andere partij het risico loopt het marxisme binnen te halen en zelfs de mogelijkheid dat een marxist presidrnt van de republiek wordt en probeert zijn ideeën door te voeren".
Pinochet heeft verder verklaard dat hij zich niet kandidaat zal stellen bij een eventuele toekomstige verkiezing. (Le Monde)

HERVATTING DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN MET GROOT-BRITTANNIE

Half januari is meegedeeld dat het Verenigd Koninkrijk en Chili weer diplomatieke betrekkingen zullen aanknopen.
Er is sinds 1976 geen Britse ambassadeur in Santiago geweest, toen de vertegenwoordiger van Engeland werd teruggeroepen als protest te-

gen de slechte behandeling die de Britse arts dr. Sheila Cassidy had gekregen. Zij werd in nov. 1975 gearresteerd in een klooster in Santiago en ervan beschuldigd medische bijstand te hebben gegeven aan linkse tegenstanders van generaal Pinochet, die zich daar verborgen hielden. Zij werd 2 maanden vastgehouden, gemarteld en vervolgens het land uitgewezen (pag. 26/3-'78).

Het Foreign Office in Londen heeft meegedeeld dat alle aspecten van de betrekkingen tussen beide landen uitvoerig waren bekeken en dat het niet langer in het belang van Engeland was om niet in Santiago vertegenwoordigd te zijn. De benoeming van een ambassadeur, aldus het ministerie, betekent niet dat men een regime goedkeurt of er steun aan geeft.

Een woordvoerder van het ministerie heeft er verder op gewezen dat Engeland in dec. 1979 steun heeft gegeven aan de veroordeling door de VN van het militaire regime in Chili.

Het Foreign Office beschouwt overigens de zaak-Cassidy niet als afgedaan, evenmin als die van William Beausire, een Anglo-Chileen met een Brits paspoort, die enige jaren geleden spoorloos is verdwenen en van wie men vermoedt dat hij een gewelddadige dood is gestorven door toedoen van de Chileense veiligheidspolitie.

Het besluit om de diplomatieke betrekkingen te herstellen is genomen na overleg met de VS.

Er zal overigens geen wijziging komen in het beleid met betrekking tot de verkoop van wapens aan Chili. (The *Times)*

BEZOEK PINOCHET AAN FILIPPIJNEN GEANNULEERD, MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN AFGETREDEN

Op 23 maart is onverwacht een bezoek van president Pinochet aan de Filippijnen geannuleerd. De Filippijnse regering deelde mee dat president Marcos wegens dringende zaken niet in Manilla kon zijn.

Pinochet zou de Filippijnen bezoeken in het kader van een rondreis door het gebied van de Stille Oceaan waarbij behalve de Filippijnen ook de Fidji-eilanden en Hongkong aangedaan zouden worden.

Het Chileense gezelschap, zestig man sterk met behalve de president ook de ministers van buitenlandse zaken, financiën en defensie, was op de Fidji-eilanden toen het bericht uit Manilla kwam dat het niet welkom was. Het keerde daarop naar Santiago terug.

Op 24 maart gaf het Filippijnse ministerie van buitenlandse zaken een aanvullende verklaring: er zouden buitenlandse terroristen naar de Filippijnen gekomen zijn om aanslagen te plegen op Chileense en Filippijnse politici. De Filippijnse president en het ministerie van buitenlandse zaken, aldus de mededeling, hadden hun verontschuldigingen aangeboden, maar de afzegging was in het belang van de veiligheid en de bescherming van de Chileense en Filippijnse leiders geweest.

Er was in de Filippijnen grote weerstand tegen het bezoek van Pinochet. De secretaris-generaal van de Filippijnse vakcentrale, Bonifacio Tupaz, heeft op 11 maart schriftelijk geprotesteerd bij president Marcos en verzocht het bezoek niet te laten doorgaan.

Ook de liberale oppositie-politicus Gerardo Roxas heeft bij Marcos geprotesteerd. De Filippijnse regering verwachtte verder grote protestdemonstraties, zoals die zich ook op de Fidji-eilanden voordeden. Pinochet zei dat het mislukken van zijn reis een gevolg was van de pressie van de VS en de Sowjet-Unie. Volgens hem neemt het internationale communisme, geleid door Moskou, bezit van het gebied van de Stille Oceaan.

De Chileense ambassadeur in Manilla is daags na de terugkeer van Pinochet in Santiago teruggeroepen en meegedeeld werd dat de Chileense regering overwoog om de diplomatieke betrekkingen te verbreken.

Op 26 maart is de Chileense minister van buitenlandse zaken, Hernan Cubillos, door Pinochet ontslagen. Hij is opgevolgd door de 61-jarige René Rojas Galdamez, ambassadeur in Madrid.

Nog nooit, aldus de N Z Z van 28 maart, is de politieke isolering van Chili zo duidelijk getoond als nu na dit pijnlijke voorval. Het blad wijst er verder op dat de zaak echter positieve gevolgen in het binnenland heeft. Het affront, waaraan de regeringsdelegatie blootgesteld werd, voert bij de Chilenen, zelfs bij veel tegenstanders van het regime, tot solidariteitsreacties, die verder door de autoriteiten gestimuleerd worden.

De eerste meldingen uit Santiago bevestigen deze conclusie: tussen de verontruste verklaringen van verscheidene vertegenwoordigers van regimegetrouwe organisaties en een in de pers geciteerde verklaring van de vice-president van de oppositionele christen-democraten is nauwelijks verschil (L e M o n d e, N Z Z)

UITLEVERING OFFICIEREN I.V.M. MOORDAANSLAG LETELIER GEWEIGERD, VERKOELING BETREKKINGEN MET VS, SANCTIES

Op 1 oktober 1979 heeft het Chileense Hooggerechtshof de uitlevering van drie officieren van het Chileense leger aan de VS geweigerd. De drie, generaal Manuel Contreras, oud chef van de Chileense geheime dienst, de DINA, kolonel Pedro Espinoza en kapitein Armando Fernandez, zijn er door de Amerikaanse justitie van beschuldigd verantwoordelijk te zijn voor de moordaanslag op 21 september '76 in Washington op Orlando Letelier en zijn secretaresse Ronnie Moffit.

Letelier was onder president Allende minister van buitenlandse zaken. Hij is ook ambassadeur in Washington geweest. Hij woonde sedert '73 in ballingschap in de VS.

De drie mannen worden ervan beschuldigd de operatie uitgedacht en georganiseerd te hebben. De Amerikaan Michael Townley, die wel door Chili is uitgewezen, heeft toegegeven een bom geplaatst te hebben onder de auto van Letelier. Hij is tot tien jaar gevangenisstraf veroordeeld. Drie van zijn vijf medeplichtigen, Cubaanse vluchtelingen zijn eveneens in de gevangenis.

Direct na de uitspraak van het Chileense Hooggerechtshof zijn de drie hoge officieren op vrije voeten gesteld.

De Amerikaanse ambassadeur in Santiago werd in verband met de uitspraak voor overleg naar Washington teruggeroepen.

Op 30 november '79 heeft het State Department verklaard dat er sancties genomen zullen worden.

Allereerst zal de diplomatieke staf in Santiago aanzienlijk gereduceerd worden. De Exim-bank zal zijn hulp aan Chili stopzetten evenals de OPIC, de Overseas Private Investment Corporation. Ook zal de Amerikaanse overheidshulp aan Chili gereduceerd worden.

De woordvoerder van het State Department Hodding Carter zei dat deze sancties genomen waren als protest tegen de weigering de drie officieren uit te leveren, wat hij gelijk stelde met een ,,daad van internationaal terrorisme".

Minister van buitenlandse zaken Cubillos las daags daarop in Santiago een verklaring voor waarin geprotesteerd wordt tegen de Amerikaanse sancties.

Hij noemde de maatregelen een agressieve en onrechtvaardige han-

deling tegen een klein land. Hij wees de beschuldiging van ,,internationaal terrorisme" van de hand. Integendeel, Chili heeft het terrorisme op alle fronten bestreden. (Le Monde, *NZZ)*

EL SALVADOR

BOERESVERZET KEERGESLAGEN. AANHOUDEND GEWELD, DOOD AARTSBISSCHOP ROMERO

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de gebeurtenissen in El Salvador. (Vor. ber. pag. 271/2 e.v.). De doorvoering van de inderhaast door de regerende junta afgekondigde landhervormingen (pag. 272/ *2)* heeft in een aantal gevallen geleid tot een vervolgingsactie tegen opstandige landarbeiders en arme boeren.

Het *NRC/H'blad* **(13-3)** berichtte dat in de oostelijke provincie Cuscatlan minst-ns *20* leden van een plattelandsgemeenschap door de nationale garde werden vermoord.
De nationale garde was in het kader van de herverdeling van een landgoed naar de streek gekomen maar heeft met behulp van grootgrondbezitters de omgeving uitgekamd op zoek naar actieve leden van een boerenorganisatie en daarbij huizen in brand gestoken en vrouwen en kinderen neergeschoten. Zeshonderd boeren zijn daarop naar de hoofdstad getrokken en hebben hun toevlucht gezocht in de kantoren van de aartsbisschop van San Salvador.

Le Monde van 19 maart bericht over militaire acties ten noorden van San Salvador, waarbij bij een schietpartij op een grote boerderij twintig mensen om het leven kwamen. Volgens de militairen was er een schietpartij ontstaan ,,omdat een groep subversieve elementen, die zich voordeden als boeren, de suikerplantage waren binnengedrongen om er onrust te zaaien".
Volgens de militairen werden zij met geweerschoten ontvangen toen zij het grondgebied van de boerderij betraden om daar landhervormingen door te voeren.
Bij het daaropvolgende vuurgevecht zouden 17 ,,bezetters" gedood zijn.
Amnesty International heeft op *17* maart vanuit Londen een beroep op de regering van El Salvador gedaan om een ,,eind te maken aan de campagne van moorden en ontvoeringen gericht tegen de Salvadoreense

Een beeld van de ontreddering na de aanslag op aartsbisschop Romero.

boeren na het afkondigen van de landhervormingen".
Amnesty International heeft vervolgens voorbeelden genoemd van gewelddadig optreden tegen de boeren en noemde een aantal van *80* doden, die daarbij gevallen zouden zijn.
Amnesty noemde ook het geval waarbij het leger rondom een boerendorp in de provincie Chalatenago vuur had gemaakt om te voorkomen dat boeren zouden ontsnappen. Daarbij zouden 40 personen de dood hebben gevonden.
Amnesty beschuldigde de extreemrechtse paramilitaire organisatie ORDEN ervan de vernietiging van de dorpen te organiseren.

In San Salvador hebben veiligheidstroepen sedert het afkondigen van de landhervormingen de campus van de universiteit omsingeld In de universiteit was het gezamenlijke hoofdkwartier gevestigd van vier oppositiepartijen. die verhinderd waren om deel te nemen aan acties tegen de staat van beleg
Tijdens de omsingeling zijn voortdurend zware schoten gehoord Er zouden tientallen doden zijn gevallen.

Op 19 maart heeft de politiek de kantoren van de vakbond voor de frisdrankindustrie bezet. Bij een vuurgevecht kwamen drie mensen om het leven.

Op 18 maart heeft de junta bekendgemaakt dat 157 grote landgoederen (van de *374* groter dan *500* ha) onder controle van de overheid waren gebracht. Het ging daarbij voornamelijk om katoen-, koffie- en suikerplantages. De landgoederen zouden overgedragen worden aan de arbeiders die erop werken. Zij zullen coöperaties moeten gaan vormen om de exploitatie over te nemen. Volgens een woordvoerder van de junta zal 40% van de beste gronden herverdeeld worden.
Ook in de daaropvolgende dagen drongen in de hoofdstad geruchten door over het gewelddadige optreden van leger en ORDEN bij de doorvoering van de landhervorming.
De aartsbisschop van San Salvador zei op 16 maart in zijn zondagse preek dat de onderdrukking van de kant van de regering ondraaglijke vormen had aangenomen. Ook las hij tijdens de preek het Amerikaanse antwoord voor op zijn eerdere waarschuwing aan president Carter dat de militaire hulp ten bedrage van f 10 mln gebruikt zou kunnen worden voor repressieve doeleinden.
In zijn antwoord gaf de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken de verzekering dat de hulp niet is gericht op een verslechtering van de mensenrechtensituatie in El Salvador.
Op *23* maart ging de aartsbisschop nog verder in zijn verzet tegen de junta. Hij riep de soldaten van de Nationale Garde openlijk op om dienstbevelen te weigeren als zij worden ingezet bij repressieve acties op het platteland ,,In naam van god smeek ik de soldaten om op te houden met de onderdrukking," zei hij.
Op *23* maart droeg de aartsbisschop een begrafenismis op voor de moeder van een vriend in de kapel van e-n ziekenhuis.
Tijdens de mis drongen vier mannen de kapel binnen en schoten op de aartsbisschop, die dodelijk werd getroffen en vrijwel onmiddellijk daarna stierf.

Sinds meer dan een jaar werd de onvermoeibare leider van de kerk in El Salvador, aartsbisschop Oscar Arnulfo Romero, met de dood bedreigd, maar niemand dacht dat men deze in de ogen van het volk bijna ,,heilige figuur" zou durven treffen, aldus het NRC/H'blad van 25/3 De uiterst rechtse groepen noemden hem ,,een bondgenoot van de duivel" en een ,,communist", maar voor de meerderheid van het volk was de aartsbisschop een nationale leider Zijn stem was de enige die nog in het openbaar gehoord kon worden ter verdediging van het gewone volk, waarvan de overige woordvoerders door het leger en de politie de mond zijn gesnoerd
De kathedraal in de hoofdstad zat iedere zondag stampvol als Romero zijn wekelijkse mis opdroeg De strenge militaire censuur op kranten, radio en televisie leidde ertoe dat Ramero vanaf de preekstoel het wekelijkse nieuws gaf, en de laatste politieke moorden op boeren en arbeiders besprak Toen begin dit jaar ook nog het radiostation van de kerk werd opgeblazen, bleef hem alleen nog de preekstoel over
Oscar Romero week sterk af van het prototype van de progressieve soms radicale jonge priesters, die veel op het platteland en in de sloppenwijken van Latijns-Ame-

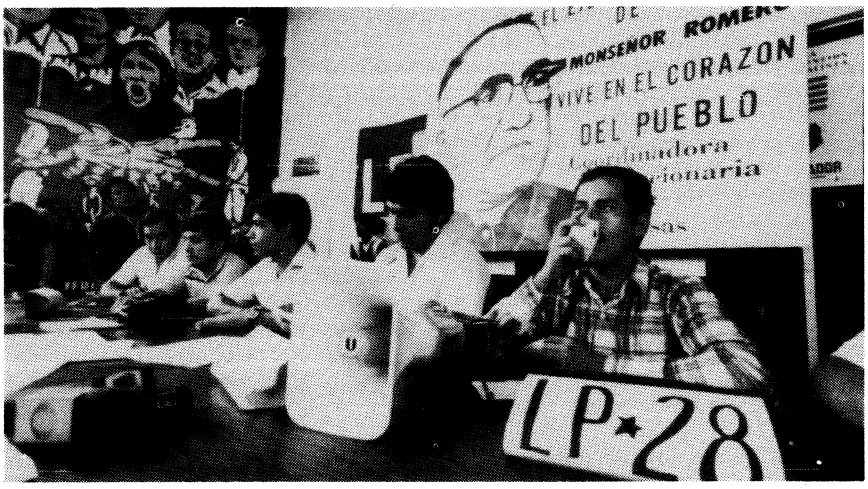

Leden van het coördinerend revolutionaire comité geven commentaar op de officiële versie van de dood van Romero. V.l.n.r. Leoncio Pichinte van LP 28, Juan Chacon en Julio Flores van BPR en Saul Villalta en Bernabe Recinos van FAPU.

nka te vinden zijn Hij was een bescheiden behoudend man, die niet politiek manoeuvreerde en geen persoonlijke ambities had Toen hij tot aartsbisschop wend benoemd, waren de conservatieven in de kerk van El Salvador zelfs opgetogen

De praktijk van de enorme onderdrukking van de laatste jaren maakte hem radicaler. Drie van zijn priesters werden door het leger vermoord. Zestien priesters werden het land uitgezet In een gesprek, dat ik een jaar geleden met hem had, gaf hij toe dat zijn kerk werd ,,vervolgd", en gedreven zou worden tot haast clandestien optreden.

Ondanks het geweld bleef Romero vanaf zijn preekstoel manen tot de dialoog, en veroordeelde hij gewelddadige tactieken van rechts zowel als van links Wel maakte hij duidelijk aan welke kant hij stond. Hij beschuldigde de rijken, die met hun ,,gierigheid en blindheid" het land de burgeroorlog indreven Het leger beschuldigde hij herhaaldelijk van ,,afschuwelijke moorden en terrorisme"

Tijdens de Latijnsamerikaanse katholieke bisschoppenconferentie in Puebla in 1979 was de vaak bedreigde maar moedige Romero een van de centrale figuren Hij kreeg daar de steun van de hele vooruatstrevende fractie van de kerk Hoewel de reactwnaire pauselijke nuntius in El Salvador uiterste moeite deed om Ramero overgeplaatst te krijgen, werd Romero naar Rome geroepen en kreeg daar de steun van de paus

Pas in de afgelopen maanden werd Romero ontmoedigd, en voorspelde hij dat alleen nog verder geweld de uatweg zou zijn voor de politieke wanorde en repressie in El Salvador **Aan** het internationaal Rode Kruis vroeg hij kort geleden nog ruime bijstand ,,want de burgeroorlog staat voor de deur".

Reacties

Amnesty International heeft op **25** maart een onderzoek geëist naar de moordaanslag op Oscar Romero. Amnesty twijfelt aan de doelmatigheid van de politiebescherming die Romero ten deel is gevallen.

Op **21** maart, vóór de aanslag, heeft de organisatie een telegram gestuurd naar de inter-Amerikaanse commissie van de rechten van de mens, waarin dringend verzocht werd om speciale bescherming van de aartsbisschop.

Ook werd in het telegram aangedrongen op een nader onderzoek naar de bomaanslag, die in februari het radiostation van de kerk verwoestte, alsmede naar de grote hoeveelheid explosieven die op 18 maart in de sacristie van de kathedraal tot ontploffing is gebracht.

Volgens Amnesty was Romero het definitieve doelwit van een moordaanslag geworden, ,,sinds het begin van de campagne van nieuwe politieke moorden en ontvoeringen, die op gang is gebracht door de regering van El Salvador in het kader van de staat van beleg".

Paus Johannes Paulus II noemde op **25** maart de moord tijdens de eredienst op de aartsbisschop Oscar Romero een ,,walgelijke en heiligschennende misdaad". In een condoléanceboodschap aan de bisschoppenconferentie van El Salvador schreef de paus: ,,Het bloed van Christus, het bloed van onze hoop en onze redding en de middelen van onze communie werden verbonden met het bloed van de herder die zich opofferde voor zijn kudde".

Toevallig werd op **25** maart de nieuwe anglicaanse aartsbisschop van Canterbury, Robert Runcy, ingezegend, die tijdens de plechtigheid de moord op Romero een ,,sobere herinnering" noemde, dat ,,leven en sterven voor het evangelie nog steeds de manier is waarop christenen geroepen zijn de wereld te veranderen".

Ook in de VS werd gereageerd op de aanslag op Romero. Senator Kennedy sloot zich aan bij het eerder door Romero gedane verzoek financiële hulp aan de junta stop te zetten.

Minister van buitenlandse zaken Vance verklaarde echter tegenover het Congres dat het bewind in El Salvador kan rekenen op Amerikaanse steun. „Wij zijn ook van plan om beperkte militaire steun te verlenen in de vorm van verstrekking van middelen tot oproerbestrijding.

Twee Amerikaanse onderministers van buitenlandse zaken en defensie, John Bushnell en Franklin Kramer, beschuldigden Cuba van inmenging in El Salvador. Volgens de Amerikaanse regering levert het regime van Fidel Castro wapens aan de guerrillastrijders in dat land. De wapens worden over Hondurees grondgebied aangevoerd, zodat ook Honduras in aanmerking moet komen voor een Amerikaanse militaire steun ten bedrage van ruim 7 mln gulden.

.,Het is niet ondenkbaar dat in de komende jaren een groot deel van Midden-Amerika ten prooi zal vallen aan hetzelfde inefficiënte en armoedige systeem, dat Fidel Castro vandaag als het lot van het Cubaanse volk omschrijft", aldus de Amerikaanse onderminister van defensie.

De junta gaf na de aanslag een verklaring uit waarin ze een beroep deed op de bevolking de kalmte te bewaren. *(Le Monde, NZZ)*

De junta gaf tiidens een wersconferentie haar lezing van de gebeurtenissen tijdens de begrafenis van Romero. Aan het woord kolonel Adolfo Majano (in het midden met bril).

KOREA *(Z.)*

ONTWIKKELINGEN NA PARKS DOOD

Sinds de moord op president Park Tsjoeng Hie op 26 okt. 1979 (pag. 705 e.v. - 1979) deden zich o.m. de volgende ontwikkelingen voor,

Nieuwe partijleider

Op 12 nov. koos de regerende Democratisch-Republikeinse Partij (DRP) Kim Jong Pil als opvolger van Park tot partijleider. De 53-jarige Kim was betrokken bij de militaire staatsgreep van 1961, die zijn oom Park aan de macht bracht; hij diende Park als premier tussen 1971 en 1975. Kim verklaarde de idealen van het vermoorde staatshoofd te zullen handhaven, maar hij verwierp op 16 nov. een door de partij gedaan verzoek om zich kandidaat te stellen bij de aanstaande presidentsverkiezingen. Bij zijn installatie als partijvoorzitter stelde hij toen geen kandidatuur te wensen, omdat een interim-president geen politieke achtergrond mocht hebben.

Kim Jong Pil wekte vervolgens verbazing door als eerste voorzitter van de regerende partij op 18 nov. een beleefdheidsbezoek te brengen aan Kim Young Sam, de leider van de oppositionele Nieuwe Democratische Partij (NDP). De leiders van de rivaliserende partijen besloten dat zij gezamenlijk moesten trachten de grondslag te leggen voor een vreedzame machtswisseling en daarmee een traditie te creëren voor komende generaties. Ze waren het er ook over eens dat het tijd werd een duurzame grondwet op te stellen, en dat de Nationale Vergadering, die onder Park niets te zeggen had, weer een belangrijke rol moest gaan spelen.

Waarnemend president Choi Kyu Hah had op 11 nov. in nov. in een tv-toespraak aangekondigd dat een nieuwe president zou worden gekozen binnen de door de grondwet van 1972 gestelde termijn, d.w.z. binnen 90 dagen na de dood van de president dus vóór 25 jan. 1980. Die verkiezing zou echter volgens het bestaande systeem geschieden door een kiescollege, de Nationale Conferentie voor Vereniging. Het nieuwe staatshoofd zou dan de grondwet moeten wijzigen en vervolgens „zo snel als reëel mogelijk is" nieuwe verkiezingen moeten uitschrijven. Choi zelf was kandidaat voor het interim-presidentschap.

Oppositiewoordvoerder Lee Min Wu van de Nieuwe Democratische Partij eiste echter op 16 nov. in het parlement dat er binnen drie maanden een grondwetswijziging wordt doorgevoerd. Daarna moeten er dan directe verkiezingen volgen voor een definitieve president, en niet een voorlopige. Lee sprak namens oppositieleider Kim Young Sam, die op 4 okt. uit het parlement werd gezet (pag. 707/1 - 1979).

Volgens Lee had de moord op Park geleerd dat niemand uit moet zijn op een lang éénmansbewind en onderdrukking van het volk. Tegelijk eiste hij snelle opheffing van de staat van beleg, politieke neutraliteit van het leger, intrekking van een speciaal decreet dat anti-regeringsactiviteit verbiedt en vrijlating van alle politieke gevangenen.

Overigens had de regering eerder die dag onthuld dat 200 politieke gevangenen mogelijk snel zullen worden vrijgelaten. Ook zou de vroegere presidentskandidaat Kim Dae Jung, een uitgesproken criticus van het bewind-Park, uit huisarrest worden ontslagen. Minister van voorlichting Kim Sung Jin voegde eraan toe dat het land op weg was naar „vrije en eerlijke verkiezingen". Liberalisering van het politieke proces na de moord op Park noemde hij een belangrijk doel van de regering.

Over opheffing van de staat van beleg werd nog gezwegen. Wel werd die wat afgezwakt met de aankondiging dat de op 16 okt. gesloten universiteiten op 19 nov. weer zouden worden geopend, wat inderdaad gebeurde.

Op 24 nov. werden in Seoel 96 dissidenten in hechtenis genomen voor het houden van de eerste verboden politieke bijeenkomst sinds de moord op Park. Tijdens die door ca. 1000 personen bijgewoonde bijeenkomst werd in een verklaring de ontbinding van de regeringspartij, de vorming van een door democratische krachten gesteund nationaal kabinet en de aanvaarding van een nieuwe grondwet verlangd als voorwaarden voor democratische presidentsverkiezingen. Onder de gearresteerden bevonden zich twee voormalige parlementariërs van de regeringspartij en de bekende dissidentenleider Ham Suk Hun, die wel de Zuidkoreaanse Gandhi wordt genoemd.

Op 26 nov. nam de Nationale Vergadering een belangrijke stap in de richting van een herziening van de grondwet met het instellen van een 28 leden tellende ad hoc commissie belast met deze taak. Leiders van DRP en oppositiepartijen kwamen een gelijke vertegenwoordiging in deze commissie overeen. Met ingang van die dag was het nachtelijke uitgaansverbod in Poesan, Masan en andere steden beperkt tot de pe-

Kim Jong Pil, de nieuwe leider van de Democratisch-Republikeinse partij (l.), na zijn inauguratie op het partijhoofdkwartier op 16 nov. met waarnemend president Choi **Kyu Hah**.

riode van middernacht tot 4.00 uur 's morgens.

Op 1 dec. keurde de Nationale Vergadering met algemene stemmen de afschaffing van het presidentiële decreet nr. 9 van 1975, dat elke kritiek op de regering verbood, goed.

Choi Kyu Hah president

Op 6 dec., 43 dagen na de moord op president Park, werd premier Choi Kyu Hah, die sinds 26 okt. als waarnemend staatshoofd fungeerde, tot president gekozen. Hij verwierf — als enige kandidaat voor het presidentschap — 2.465 stemmen van de 2.549 afgevaardigden in de Nationale Conferentie voor Vereniging, het 2.583 leden tellende kiescollege: 84 afgevaardigden leverden ongeldige stembiljetten in.

De 60-jarige Choi kan formeel de rest van Parks ambtstermijn uitdienen, d.w.z. tot dec. 1984, maar hij had toegezegd een grondwetswijziging door te voeren om directe presidentsverkiezingen te houden. Verwacht werd dan ook dat hij zijn ambt niet veel langer dan een jaar zal vervullen.

Choi trad in 1951 als beroepsdiplomaat in regeringsdienst. Hij diende 20 jaar op het departement van buitenlandse zaken. In 1959 werd hij tot plv. minister van buitenlandse zaken benoemd, maar hij trad bij de val van het regime van Syngman Rhee in april 1960 af. Na de staatsgreep van Park in 1961 werd hij ambassadeur in algemene dienst. Hij zou een belangrijke rol hebben gespeeld bij het formuleren van de politiek, die in 1973 een aanzet wilde geven tot een vreedzame hereniging van beide Korea's. In december 1975 werd Choi tot premier benoemd als opvolger van Kim Jong Pil.

Op 7 dec. hief president Choi decreet nr. 9 i.~de noodtoestand op met als gevolg dat op 8 dec. 68 politieke gevangenen werden vrijgelaten. Voorts werden de beperkingen t.a.v. 193 andere dissidenten opgeheven. Meegedeeld werd dat het ministerie van onderwijs een eerherstel bestudeerde voor de 786 studenten, die tijdens de werking van het decreet van de universiteit werden verwijderd, en voor de 181 hoogleraren die hun baan verloren.

Shin Hyon Hwack premier. Arrestatie generaal Chung Seung Hwa. Nieuw kabinet

Op 10 dec. benoemde president Choi Kyu Hah de vice-premier en minister van economische planning, Shin Hyon Hwack, tot premier.

Op 12 dec. arresteerde een groep officieren, die als haviken werden gekwalificeerd, na een bloedig vuurgevecht in Seoel 15 gematigde generaals, o.w. generaal Chung Seung Hwa, de commandant van de staat van beleg en tevens stafchef van het leger.

Premier Shin Hyon Hwack

Minister van defensie, Ro Yae Hyun, verklaarde de volgende morgen dat nieuwe feiten naar boven waren gekomen tijdens het onderzoek naar de moord op president Park Tsjoeng Hie (26 okt.), die wezen op betrokkenheid van generaal Chung en de andere generaals. Maar welingelichte bronnen, aldus AP, meldden dat de arrestaties het resultaat waren van een militaire machtsstrijd tussen gematigden o.l.v. Chung en haviken onder aanvoering van veiligheidschef Chon Doo Hwan (Military Security Command), wiens troepen de actie uitvoerden.

Tot opvolger van Chung als stafchef van het leger en commandant van de staat van beleg werd zijn plaatsvervanger, generaal Lee Hee Sung, benoemd, die na Parks dood ook tot waarnemend KCIA-chef was aangesteld (pag. 707/3). Aangenomen werd, aldus Reuter, dat generaal Lee door zijn huwelijk verwant was aan generaal Chon Doo Hwan.

Op 14 dec. stelde president Choi Kyu Hah zijn nieuwe kabinet voor, dat uit 18 leden bestond.

De z.g. haviken kregen volgens AP de door hen opgeëiste posten, nl. binnenlandse zaken, justitie en defensie. Generaal Choo Young Bok, tot voor kort stafchef van de luchtmacht, werd minister van defensie als opvolger van Ro Hae Hyun, die zou zijn vervangen wegens zijn te nauwe betrekkingen met generaal Chung Seung Hwa. Generaal Kim Chong Hwan, de voorzitter van de verenigde chefs van staven, werd belast met het ministerie van binnenlandse zaken, waaronder de nationale politie en de provinciale regeringen ressorteren. De voormalige openbare aanklager Paik Sang Gi werd tot minister van justitie benoemd.

Vier leden van het oude kabinet keerden in het nieuwe terug; twee behielden zelfs hun portefeuille: Park Tong Jin buitenlandse zaken en Kim Won Gie financiën.

Een novum was de benoeming van een voormalige vertegenwoordiger van de NDP-oppositie in de Nationale Vergadering, Chung Yee Chong, tot minister van gezondheid en sociale zaken. Voorts omvatte het nieuwe kabinet de eerste vrouwelijke minister sinds de val van de regering van Syngman Rhee in 1960, nl. de als onafhankelijk beschouwde Kim Ok Gill, die minister van onderwijs werd.

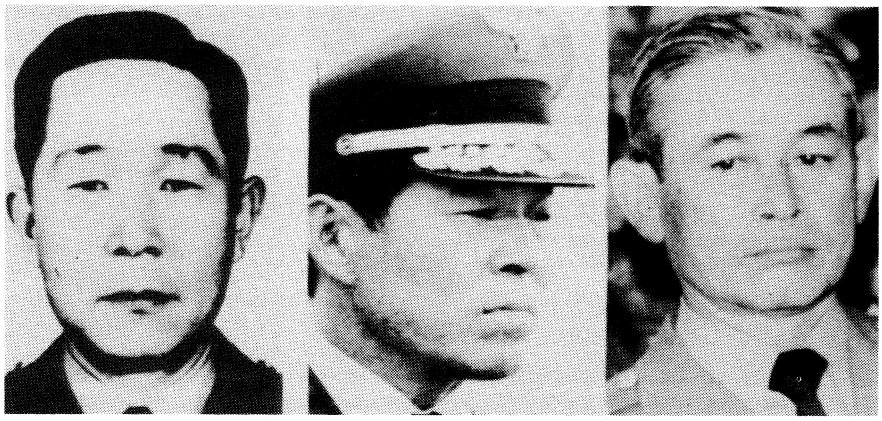

V.l.n.r. generaal Lee Hee Sung (stafchef van het leger), generaal Choo Young Bok (minister van defensie) en generaal Kim Chong Hwan (minister van binnenlandse zaken).

De post van vice-premier en minister van economische planning ging naar Lee Han Bin, een aan de Harvard universiteit opgeleide econoom, die evenals zijn collega van financiën als een technocraat werd aangemerkt.

Op 18 dec. maakte de regering bekend dat generaal Lew Byong Hion, tot dusver plaatsvervangend commandant van het gecombineerde opperbevel van de Amerikaanse en Zuidkoreaanse strijdkrachten, de nieuwe voorzitter van de verenigde chefs van staven zou worden, terwijl generaal Hwang Yong Si plv. stafchef van het leger en plv. commandant van de staat van beleg werd. Generaal Hwang gold als een medestander van generaal Chon, aldus kringen in Seoel, die ook nog een aantal andere mutaties in de militaire leiding meldden, die niet door de regering waren bekendgemaakt.

Volgens die kringen was luitenant-generaal Yu Huk Song tot commandant van het 3de leger (hoofdkwartier in Yongin bij Seoel) benoemd en luitenant-generaal Yun Son Min tot commandant van het 1ste leger (hoofdkwartier in Wonju). Voorts deelden die kringen mee dat luitenant-generaal Paek Suk Ju plv. commandant van het gezameniijke opperbevel van de gecombineerde Amerikaanse en Zuidkoreaanse strijdkrachten zou worden als opvolger van generaal Lew Byong Hion.

Over de achtergronden van de militaire machtsstrijd berichtte *Financial Times* (20-12-'79) o.m.:

Generaal-majoor Chon Doo Hwan liep het bureau van pnesident Choi Kyu Hah om ca 6 45 uur vorige woensdag (12 dec) binnen Hij vertelde hem dat hij nieuw bewijsmateriaal over Parks dood had, waarin aanwijzingen voorkwamen dat generaal Chung Seung Hwa, de stafchef van het leger, en verscheidene andere hoge generaals erbij betrokken waren. Na het horen van die gegevens zei de president tegen generaal Chon dat hij daarmee niet tevreden was en dat hij niet onmiddellijk diens verzoek om de hoge officieren te arresteren kon inwilligen

Niettemin gingen ca 20 minuten later manschappen van Chons commando naar het huis van de stafchef om die te arresteren Toen lijfwachten de arrestatie trachtten te beletten brak een schietpartij uit, waarbij een van de lijfwachten werd gedood en een onbekend aantal gewond raakte

Verscheidene legereenheden, incl een bataljon van de gemotoriseerde 9de divisie, die deel uitmaakt van het 3de leger, verlieten zonder toestemming hun posities en begonnen een opmars naar Seoel Deze eenheden staan onder operationele controle van generaal John Wickham, de Amerikaanse opperbevelhebber in Korea Het Amerikaanse oppenbevel was niet op de hoogte van de troepenverplaatsingen tot ze al aan de gang waren

Binnen enkele uren hadden de eenheden Seoel bereikt, waar zij posities rond de presidentiele residentie en het voornaamste regeringsgebouw innamen en de controle op het legerhoofdkwartier en het ministerie van defensie overnamen

Deze „aflossing van de wacht" ging vergezeld van een kort maar hevig vuurgevecht, dat eindigde met de arrestatie van nog meer generaals *en* minstens één zwaargewonde

Binnen enkele dagen werden nieuwe benoemingen verricht (.) De benoemde figuren alsmede enkele nieuwe divisiecommandanten schijnen opvattingen te delen die gelijk zijn aan of met ver af liggen van die van generaal Chon

Kennelijk had een coup plaatsgevonden binnen het leger, dat. . de enige instelling in Zuid-Korea met reele macht was

De verdenking dat enige leden van het opperbevel van het leger betrokken konden zijn geweest bij de moord op Park of op zijn minst sympathiek stonden tegenover de doelstellingen van zijn moordenaar, was voldoende om jongere generaals, die trouw waren jegens de door Park voorgestane idealen van een sterk leiderschap, te verontrusten

Deze officieren, van wie vele gegradueerden van de eerste vierjarige cursus van de Koreaanse Militaire Academie waren. beschouwen zich als de eerste echte „professionals" in het leger en als zodanig als de bewakers van de veiligheid van de natie Reeds enige tijd zouden deze officieren minder respect voor hun oudere, minder academisch gevormde, superieuren hebben gehad dan te verwachten viel Park ontwikkelde een nauwe relatie met deze jongere officieren en die waren, op hun beurt, uiterst loyaal jegens hem

Sommige waarnemers hebben gesuggereerd dat de jongere generaals van plan zijn politieke macht te verwerven (.), maar waarschiinlijker is de analyse van een diplomaat, die erop wijst dat de jongere generaals, nu zij de controle op het leger hebben verkregen, in de positie zijn om de regering een veto op te leggen, wanneer zich politieke ontwikkelingen voondoen die volgens hun nogal starre opvatting over nationale veiligheid schadelijk zqn ( )

Slechts twee dagen na de zuivering van het opperbevel van het leger was president Choi in staat de vorming bekend te maken van zijn kabinet, dat bestond uit technocraten die zowel politieke als militaire steun ontberen

Doodstraf voor Kim Jae *Kyu* en zes medebeklaagden

Op 20 dec. veroordeelde een krijgsraad Kim Jae Kyu, de ex-chef van de KCIA, met zes andere beklaagden ter dood voor hun aandeel in de moord op Park. Hoewel Kim had aangevoerd met zijn daad de democratie in Zuid-Korea te hebben willen herstellen, kwam de krijgsraad tot de slotsom dat moord „een ernstige bedreiging voor vrije democratie" vormt. De krijgsraad was van mening dat Kim Park had willen elimineren of zelf president te worden, hoewel Kim volhield dat hij nooit die bedoeling had gehad.

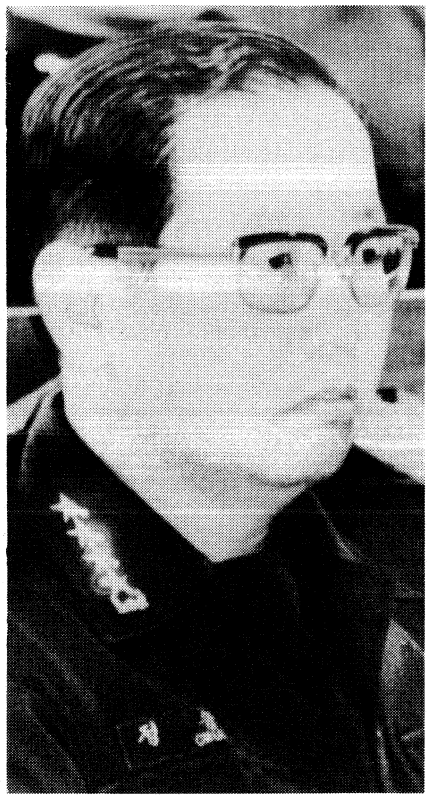

Generaal Chung Seung Hwa

Tot de ter dood veroordeelden behoorden Kim Kae Won (de secretaris van Park) en kolonel Park Heung Joo (de adjudant van Kim Jae Kyu), die in tegenstelling tot de anderen niet tegen zijn vonnis in beroep kon gaan, omdat hij in actieve militaire dienst was.

In zijn laatste verklaring nam Kim Jae Kyu alle verantwoordelijkheid op zich; hij verzocht de krijgsraad de „onschuldige lammetjes" te sparen die hem op 26 okt. hadden vergezeld en hij kwam speciaal op voor kolonel Park.

Nadat een militair hof van beroep op 28 jan. de doodvonnissen had bevestigd, wijzigde de commandant van de staat van beleg, generaal Lee Hee Sung, op 30 jan. het doodvonnis van Kim Kae Won in levenslange gevangenisstraf, terwijl hij de doodvonnissen tegen Kim Jae Kyu en de anderen bevestigde. Op 6 maart werd kolonel Park Heung Joo door een vuurpeloton terechtgesteld. (NZZ, Financial Times)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesine. Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

BEATRIX KONINGIN

Om tien uur en zes minuten in de ochtend van 30 april is prinses Beatrix koningin der Nederlanden geworden. Zij volgde haar moeder, Juliana, op, toen deze haar handtekening zette onder de akte van abdicatie tijdens een plechtigheid in de Mozeszaal van het paleis op de Dam in Amsterdam.
Omstreeks elf uur verscheen daarna de nieuwe koningin met — inmiddels — prinses Juliana en beide echtgenoten op het balkon van het paleis.
Terwijl daar prinses Juliana haar oudste dochter als koningin aan het Nederlandse volk voorstelde, ontploften op de Dam, waar zich ongeveer vijf duizend mensen verzameld hadden, drie rookbommen.
Geholprn door omstanders greep de politie onmiddellijk in en voerde zij één demonstrant af.
Nadat prinses Juliana en koningin Beatrix het publiek hadden toegesproken, trokken de prinses en prins Bernhard zich terug en voegden de kinderen van Beatrix en Claus, kroonprins Willem Alexander en de prinsen Johan Friso en Constantijn, zich bij hun ouders op het balkon. Daarop werd het Wilhelmus gespeeld.
De dag van de troonswisseling was in Amsterdam om acht uur begonnen met 101 saluutschoten, afgevuurd vanaf het marinefregat Hr. Ms. De Ruyter, dat met zeven andere marineschepen in het IJ lag afgemeerd.

De troonswisseling

Zoals gezegd, vond de eigenlijke troonswisseling plaats in de ochtend van de dertigste april met het tekenen van de akte van abdicatie tijdens een plechtigheid in de Mozeszaal van het paleis op de Dam.
De tekst van de akte van abdicatie luidde aldus:

Heden, de dertigste april 1980 des voormiddag~te tien ure op het Koninklijk Paleis te Amsterdam heb ik, Juliana, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz., enz., enz., in tegenwoordigheid van mijn echtgenoot en mijn oudste dochter en haar echtgenoot, bijeengeroepen: de voorzitters van de beide Kamers der Staten-Generaal, de ministers van het Koninkrijk, de vicepresident van de Raad van State, de leden van de deputatie uit de Nederlandse Antillen, de commissaris der koningin in de provincie Noord-Holland, de burgemeester van Amsterdam en de directeur van het kabinet der Koningin, om in hun tegenwoordigheid in een plechtige verklaring uitvoering te geven aan het door mij op de een en dertigste januari j.l. aan alle rijksgenoten medegedeelde voornemen, mijn regering te beëindigen en afstand van de kroon te doen, zodat deze overgaat op mijn oudste dochter.

Ik verklaar dat ik na rijp beraad van dit ogenblik af geheel vrijwillig afstand doe van mijn koninklijke gezag en waardigheid in mijn koninkrijk en van al de rechten daaraan verbonden, zodat deze overgaan op mijn oudste dochter en troonopvolgster Beatrix, prinses der Nederlanden, prinses van Oranje-Nassau, prinses van Lippe-Biesterfeld, om door haar en haar wettige nakomelingen bezeten te worden overeenkomstig de bepalingen van het statuut en de grondwet voor het Koninkrijk.

Deze mijn verklaring, met mijn handtekening bekrachtigd en van het grootzegel van het Koninkrijk voorzien, zal, nadat deze door mijn echtgenoot en mijn oudste dochter en haar echtgenoot, alsmede door alle autoriteiten thans bij mij vergaderd, ondertekend zal zijn, in het kabinet der Koningin worden bewaard.

Authentieke afschriften zullen worden gezonden aan de beide kamers der Staten-Generaal, aan de Raad van State, aan de Hoge Raad der Nederlanden en aan de Staten van de Nederlandse Antillen.

Deze akte werd door alle in de tekst genoemde personen ondertekend.

Voordat koningin Juliana de akte van abdicatie ondertekende hield zij een korte toespraak, dat de volgende inhoud had:

,,Ik heet U allen welkom, zeer geachte aanwezigen, lieve familie en bovenal onze dochter Beatrix.

Ik treed af, en zij treedt aan. Zij neemt mijn taak, het Koningschap, over, een taak, die ik noem: mooi en zwaar. Zij is daartoe bereid, zij is daartoe ook uitmuntend voorbereid. Het is beter voor het Koninkrijk en voor ons allen, Nederlanders, dat een frisse nieuwe kracht mijn plaats gaat innemen. Ik ben blij met mijn opvolgster. Zij zal het goed doen. Dat zij deze overdracht ook innerlijk aanvaardt, stemt mij diep dankbaar jegens haar.

Binnen het kader van haar grondwettelijke mogelijkheden zal koningin Beatrix haar eigen stijl ontplooien. Zij zal daarenboven veel moeten, en ook kunnen, opbrengen op de haar aangewezen plaats.
Zij begint evenwel haar regeringsperiode in een heel moeilijk tijdsgewricht. Om de naaste en de verdere toekomst tegemoet te zien kost iedereen, daartoe geroepen, moed en veel verbeeldingskracht, vooral door de beperktheid van onze mogelijkheden in de internationale samenleving. De problemen en de zorgen zijn groot. De komende jaren lijken van beslissend belang voor de mensheid.
God zegene onze dochter op haar verdere levenspad.
Bewust hebben wij, haar ouders, haar een naam gegeven, die een wens inhoudt, en die betekent: ,,Zij, die gelukkig maakt". Moge deze wens ruim bewaarheid worden, dan zal zij daardoor ook zelf geluk ervaren.
Bij al mijn goede wensen voor haarzelf en haar taakvervulling zeg ik haar nu: Begin er aan.
Mag ik nu de Directeur van het Kabinet verzoeken de akte van abdicatie voor te lezen".

V.l.n.r. koningin Beatrix, prinses Juliana en prins Bernhard op het balkon van het paleis op de Dam.

Weekblad 49ste jaargang No. 2535 pag. 31359-31374

Na het voltooien van de troonswisseling verschenen prinses Juliana en koningin Beatrix op het balkon van het paleis op de Dam. Daar stelde prinses Juliana de nieuwe koningin met de volgende woorden voor aan het Nederlandse volk:

.,Zojuist heb ik afstand gedaan van de regering. Ik stel U hier Beatrix, Uw nieuwe Koningin, voor.
Ik ben blij mijn taak **aan** haar over te dragen, want hij komt in goede handen. Evenmin als ik zelf destijds, heeft zij om deze zware opgave gevraagd. Maar hoezeer zij er ook tegenop heeft gezien, zij aanvaardt die innerlijk met volledige toewijding.

Steunt haar dan ook allen.

Gelukkig is zij jong en levenskrachtig genoeg om in de uiterst moeilijke tijden. waarin wij verkeren, de moed op te brengen die nodig is om te beginnen.
Wij gaan allen samen de toekomst tegemoet — met al zijn moeilijkheden en mogelijkheden — allen samen met Koningin Beatrix.

Koningin Beatrix antwoordde hierop met te zeggen:

Lieve Moeder,

In de bijna 32 jaar dat U onze koningin bent geweest, hebt U zich ten dienste gesteld van Uw medemens. U hebt daarmee de liefde verworven van ons allen. Diep dankbaar ben ik U, voor wat U, met vader naast U, in al die jaren voor ons land hebt gedaan.
Ik kan alleen maar hopen, dat mij de kracht geschonken wordt om het koningschap uit te oefenen op een manier, die in de lijn ligt van Uw wijsheid en Uw menselijkheid, op een manier, die U waardig is.
U bent niet alleen mijn moeder, U bent ook mijn voorbeeld. Op de plaats, waar U het eerst als koningin Juliana verscheen, roep ik U nu van harte toe: nog vele jaren geluk en voldoening, als prinses Juliana!
Als Uw nieuwe koningin, wil ik op dit nioment maar enkele woorden zeggen. Met ernst heb ik mij voorbereid op deze zware taak en ik besef dat er veel van mij gevraagd zal worden. Toch wil ik deze functie aanvaarden als een grote en mooie opdracht. Mijn uiterste best zal ik doen. om mij, met steun van mijn man, het vertrouwen waardig te tonen, dat velen mij vandaag schenken.
Moge eendracht een basis zijn, waarop, ook in een moeilijke toekomst, onze samenleving in rijke verscheidenheid kan bloeien. Wat mij aan krachten is geschonken, zal ik aanwenden om die eendracht te bevorderen.
Geen ander streven heb ik, dan mij in te zetten voor U en voor ons hele volk, en het land te dienen.

Leve Nederland!

Ter gelegenheid van de abdicatie van koningin Juliana en de inhuldiging van koningin Beatrix heeft minister-wresident Van Agt via radio en TV de volgende toespraak gehouden:

Zojuist, op haar laatste verjaardag als regerend vorstin, heeft koningin Juliana afstand gedaan van de troon. Haar constitutionele taken en verantwoordelijkheden zijn daarbij overgegaan op haar oudste dochter Beatrix — thans onze nieuwe koningin — die straks wordt ingehuldigd.
Bijna 32 jaar is koningin Juliana — nu weer prinses Juliana — onze koningin geweest,
Tot de troon geroepen. kort nadat brand en verwoesting over Europa en de wereld getrokken waren, symboliseert zij de wederopbouw van ons land, die in de jaren daarna werd gevolgd door een voortgaande toeneming van de welvaart. Koningin Juliana was overigens een van de eersten die waarschuwde voor de nadelen die deze uitbundige groei van de welvaart in het westen zou kunnen opleveren. In het bijzonder wees zij op het gevaar dat de armere landen steeds verder achterop zouden raken.
Nadat na de oorlog eerst nieuwe spanningen de wereldpolitiek beheersten — spanningen waarover koningin Juliana zich grote zorgen maakte — is ze ook in een tijdperk van ontspanning onze koningin geweest.
Ernstige spanningen waren er trouwens in de eerste regeringsjaren van de vorstin ook binnen het koninkrijk. Nederlands-Indië werd in die periode onafhankelijk. Veel later en onder heel andere omstandigheden werd ook Suriname een soevereine staat.
Voor Nederland was koningin Juliana in al die jaren, evenals haar moeder, koningin Wilhelmina, maar op heel eigen wijze, wat ze destijds in haar inhuldigingsrede weergaf het wezen van het Nederlandse koningschap te zijn: een rots.te midden van woelige baren. Omringd door een volk, waarmee de verbondenheid steeds inniger werd en dat van haar hield. Een volk dat altijd schouder aan schouder met haar gegaan is: vooral in tijden van tegenspoed en verdriet.
Te midden van dat volk van Nederland heeft zij geregeerd, met een fijn gevoel voor wat er in de maatschappij leefde. Bewogen, maar tegelijk op een behoedzame wijze. Daarmee het koningschap in onze moderne democratie nieuwe perspectieven gevend, zoals velen, van verscheiden maatschappelijke en politieke overtuiging, in de voorbije maanden terecht hebben gezegd.
Het is aan het begin van een nieuw tijdvak in onze geschiedenis, dat koningin Beatrix, die straks voor de Staten-Generaai de eed zal afleggen, tot de troon geroepen wordt.
De roep om een herziening van de internationale economische orde kan niet langer onbeantwoord blijven: de onrust tussen de volkeren neemt toe, de wereldvrede komt onder spanning. In eigen land staan volk en regering voor de zware opgave, in een tijd van economische teruggang, welzijn en welvaart op een zo rechtvaardig mogelijke wijze te bewerkstelligen.
In Nederland is het juist onder zulke omstandigheden, dat de waarde van het koningschap, en vooral het verbond met het Huis van Oranje, voluit blijkt. Immers, alleen door er samen de schouders onder te zetten kunnen wij het hoofd bieden aan de grote problemen van onze tijd. Het koningschap van de Oranjes kan dan een symbool bij uitstek zijn van eenheid in een volk, dat naar godsdienst en maatschappelijke overtuiging altijd veel verscheidenheid heeft gekend. Z3 werden koningin Wilhelmina en koningin Juliana telkens weer door bijna héél het volk gedragen. Ook koningin Beatrix zal dat ervaren.
Het stemd tot vertrouwen dat ook onze nieuwe koningin goed op haar taak is voorbereid. Ook door persoonlijke ontmoetingen heeft zij zich verdiept in maatschappelijke kwesties van allerlei aard. Dat we in koningin Beatrix weer een vorstin hebben gekregen die niet alleen in staatszaken geïnteresseerd is, maar ook belang stelt in mensen en met hen begaan is, is al duidelijk gebleken uit haar optreden als kroonprinses. In het bijzonder de jongeren hebben daarbij voortdurend haar aaandacht gehad.
Met de eigen gaven van haar persoonlijkheid zal koningin Beatrix het con-

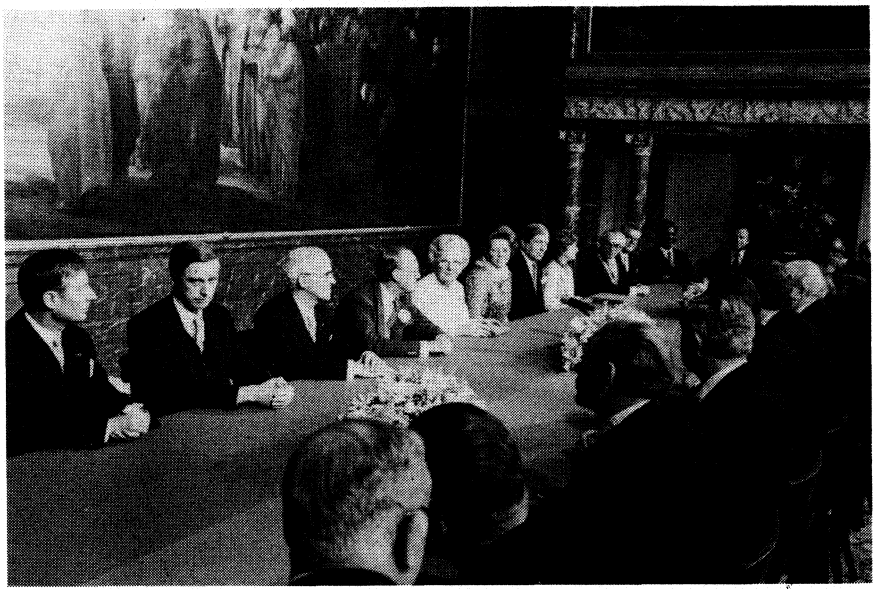

De troonsafstand van koningin **Juliana** in de Mozeszaal in het paleis op de Dam. V.l.n.r. premier Van Agt, voorzitter van de Tweede Kamer Dolman, voorzitter van de Eerste Kamer Thurlings, prins Bernhard, koningin **Juliana**, prinses Beatrix, prins Claus, mej. De Graaff, burgemeester Polak van Amsterdam, Commissaris van de koningin in Noord Holland De Wit en premier Don Martina van de Nederlandse Antillen.

stitutionele koningschap, het democratische koningschap zoals tegenwoordig ook wel gezegd wordt, gestalte geven. Zij zal dit doen in een samenleving die zich nog naar meer openheid en democratisering ontwikkelt. Morgen wordt de Wet op de openbaarheid van bestuur van kracht: dat is van die ontwikkeling een typerend voorbeeld.
Zelf heeft de nieuwe koningin nog onlangs in het openbaar ervan blijk gegeven dat zij zich bewust is van beperkingen en begrenzingen die in een democratie als de onze aan haar optreden zijn gesteld. En dat zij deze begrenzingen ook aanvaardt.
Als uw minister-president spreek ik vandaag met vreugde en overtuiging vertrouwen uit in koningin Beatrix.
Met ontroering en dankbaarheid neem ik afscheid van koningin Juliana.
Ik hoop dat prinses Juliana zich nog menigmaal dienstbaar zal kunnen maken aan ons land.
Moge zij die vanmorgen afstand heeft gedaan van de kroon en evenzeer haar dochter die thans de kroon draagt, Gods nabijheid ervaren.

Afscheidstoespraak koningin *Juliana*

Aan de vooravond van haar abdicatie heeft koningin Juliana zich op 29 april te acht uur 's avonds via de drie Nederlandse radioprogramma's en de twee TV-netten met een toespraak tot het Nederlandse volk gericht.
De koningin zei het volgende:

Vandaag is het de dag voor die van mijn abdicatie, de laatste volledige dag waarop ik aan de top sta van dit Koninkrijk
En vandaag wil ik dankzeggen aan allen, die — vanaf de dag waarop ik mijn voornemen tot aftreden meedeelde — mij hun hartverwarmende gevoelens heten blijken bekenden en onbekenden, al of niet schriftelijk Ik was erg onder de indruk van al dis blijken en al die verschillende woorden van sympathie, waardering en begnp en de wensen voor de toekomst Dit alles heeft mij ongelooflijk goedgedaan Ik weet niet, hoe mijn dankgevoelens onder woorden te brengen Maar het doet nu eenmaal goed, simpelweg als mens, dank en waardering te krijgen — hoewel ik daarbij merkte, dat velen mij hogelijk overschatten in hun spontane reactie
Iedereen vult zijn taak in met zijn eigen persoon, met al zijn gaven en tekortkomingen
Ik heb op de dag van mijn inhuldiging in 1948 iets gezegd, wat men vaak heeft willen herhalen ,,sedert eergisteren ben ik geroepen tot een taak, dae zo zwaar is, dat niemand die zich daarin ook maar een ogenblik heeft ingedacht, haar zou begeren, maar ook zo mooi, dat ik alleen maar zeggen kan ,,Wie ben ik, dat ik dit doen mag".
Dit is mij gebleken waar te zijn Het mooie van die taak is, het algemeen welzijn te mogen dienen, een rustpunt te zijn te midden van de werveling van alle stromingen; te mogen helpen streven naar die samenleving, waarin men respect heeft voor wat een ander beweegt, naar een goed samengaan in alle verscheidenheid Verder te doen wat je kunt doen voor wie zijn achtergebleven, voor hen, die speciale aandacht en hulp nodig hebben. Ook voor 't nog zo verre ideaal van vrede, harmonie en welzijn in heel de wereld — die ene wereld — en zó zeer verdeeld
Daarnaast is degene die het koningschap uitoefent, zoals U weet, het blijvende element in de regering, terwijl de kabinetten wisselen. De manier, waarop hij of zij die opdracht vervult, is onbekend behalve aan de bewindslieden — evenals eigen ideeën en opvattingen Dit noemt men tot nu toe ,,het Geheim van Soestdijk". Openlijk kan ik mij alleen uitspreken voor vrijwel algemeen aanvaarde beginselen Maar met deze beperking, van jongsaf aangeleerd, leer je te leven. Wel kun je accenten leggen op wat goede en nieuwe ontwikkelingen lijken, zoals ik eigenlijk al zei
Zowel mijn moeder, als ik, als Beatrix, hebben óók van jongsaf geweten, dat we onze voortdurende aandacht zouden moeten geven aan en een algemene kennis trachten te hebben van alles, wat van belang is voor bet Koninkrijk en voor de wereld — of het nog kan worden wamneer belangrijke veranderingen en vernieuwingen zich aandienen. 't Betekent voortdurend alles willen beluisteren, waarin de hartslag van het leven te horen is, het willen weten waar moellijkheden zijn of dreigen — en zonder ergens speciaal deskundig in te zijn — 't kennen van de kernpunten van de problemen. 't Waakzaam zijn voor de toekomst bovenal.
Mijn man en ik hebben Beatrix wel aangemoedigd, de voldoening te hebben van een afgeronde studie Hiermee behaalde zij de graad van doctoranda in de rechten, wat een goede voorbereiding was voor later. Maar daarenboven heeft zij veel, heel veel, geuen en geleend Dit alles zal haar bijzonder goed te stade kamen, naast haar groot sociaal gevoel, haar sterk plichtsbesef en naar uitnemend verstand
Ik bem dankbaar, zoveel grote dingen van nabij meebeleefd te hebben, mee-geconfronteerd te zijn geweest met zoveel uiterst belangrijke vraagstukken en gebeurtenissen Dit bracht ook ongeteld veel ontmoetingen voor mij mee met de meest uiteenlopende mensen, waardoor ik even zo talloos veel dingen mocht ervaren Beatrix zal dit alles evenzeer ondervinden. Ons werk is een wonderbaarlijke, prachtige levensvervulling
Ik heb in 1948 gesproken over een zware taak, die niemand zou begeren die zich deze had ingedacht
Wat was het al niet vreselijk moeilijk een figuur als mijn moeder te moeten opvolgen' Maar door wat ik nu over mijn werk en belevenissen heb gezegd, is bet begrijpelijk, dat grote dingen ook zwaar wegen, en dat die dus gepaard kunnen gaan met vele en grote zorgen.
Bovendien steekt er veel waarheid in het spreekwoord ,,Hoge bomen vangen veel wind" Een wind, die de takken van andere bomen nauwelijks doet bewegen, lijkt heviger bij wat boven het landschap uitsteekt. Die sterkere beweging trekt aandacht en wordt besproken, alsof 't bij de buurman gebeurde. Dit maakt dat, wat er in of rondom onze familie voorvalt dan ook vele malen vergroot in de samenleving overkomt Dit feit beheerst dus evenzo vele malen ons doen en laten. Het legt ons voortdurend zelfbeperking op en kan allerlei offers vergen
Daartegenover staat, dat de Koningm en haar familie altijd advies kunnen vragen aan, en overleggen met, de Ministers — wat dan ook geregeld gebeurt Dezen kunnen raadgeven, en, waar nodig, ter verdediging op de bnes gaan staan Deze ruggesteun is nodig, en bestaat dan ook, voor het doen en laten van onze hele familie
Het heeft weliswaar de grootste consequenties voor het staatshoofd en zijn of haar echtgenoot, maar ook speciale consequenties voor hen die de troon kunnen beërven. Evenals dat geldt voor anderen op kwetsbare plaatsen, brengt dit ook voor hun levens allerlei beperkingen mee, in woord en daad, en zij zullen zach daarvan niet kunnen ontdoen, daar in de grondwet deze mogelijkheid van opvolging vastligt, zelfs al schijnt deze nog zover weg Dit vergt ook van hen allen voortdurend kleine en grote offers in hun persoonlijk leven. Al is het dan ook zo, dat men in onze generatie meer begrip op gaat brengen voor de persoonlijkheid in 't bijzonder voor die van jongere mensen
Niettemin, wij allen wonen — maar in 't bijzonder degene die het koningschap uitoefent — als in een huis vol ramen Die ramen zijn blijkbaar van verschillende kleuren glas, althans van buitenaf gezien schijnt dat zo te lijken. Die kleuren en hun tinten kunnen flatteren, maar ze kunnen ook het tegendeel doen. Ook blijkt het glas van een fantasievolle kwaliteit te zijn, en de gordijnen vol grillige kieren, zodat men daardoorheen de figuren maar schimmig en gnllig waanneemt, en, nog aangevuld met verbeeldingskracht, lijken die dan mooier of lelijker dan ze werkelijk zijn.
Om kort te gaan, de geïnteresseerde toeschouwers blijken hoogst zelden het wane beeld te kunen zien, maar kijken doen ze wel. En dat is jammer voor liefhebbers van de nuchtere waarheid zoals wij En we zouden zo graag goed gekend worden, en begrepen in onze eigenlijke bedoelingen. En bovendien zouden we de intimiteit van ons familieleven, als een goed en onaantastbaar recht, gerespecteerd willen weten, net zoals ieder ander dat wenst.
— Mooi en zwaar — hoewel ik nu met mijn werk ben vergroeid, komt er een moment, waarop het beter is, dat iemand uit een volgende generatie aan de beurt komt Beatrix zal er ook ingroeien En zij is iemand in wie ik met het volste vertrouwen een goede opvolger zie Dit verblijdt mij te meer, nu, ondanks mijn uitstekende gezondheid, de eerste tekenen van ouderdomsslijtage gaan verschijnen, zoals moeheid vooral, in dit steeds jachtiger wordende leven.
Afscheid nemen is moeilijk, begannen nog moeilijker Als Beatrix nu mijn taak gaat overnemen, zal zij die op haar eagen manier invullen Mijn moeder leerde mij wijselijk wees je zelf, doe je voorganger met na Ik gaf deze wijsheid aan Beatnx door
Zelf heb ik de wens, voortaan nog ergens zinvol mee bezig te kunnen zijn, ergens te mogen helpen op gebieden die me bijzonder interesseren — ook al ben ik immers op geen enkel bepaald terrein 'n deskundige.
Verder ben ik vandaag vol dankbaarheid en ik zal het altijd blijven, voor alle warmte, die ik in de afgelopen jaren heb mogen ervaren en die mij veel moeilijkheden heeft helpen dragen; en aan allen die mij geholpen en gesteund hebben — in de allereerste plaats mijn man — al was 't maar voor zijn rake en geestige opmerkingen op 't juiste moment
Mij allergrootste wens is, dat onze dochter Beatrix evenveel warmte en steun zal mogen ondervinden in haar regeringsperiode als ik in de mijne. Ik weet dat velen, bekenden en onbekenden, haar zullen helpen en steunen

Koningin Juliana kort voor zij op 29 april haar afscheidstoespraak voor radio en TV zou uitspreken.

Wat een groot goed is het, dat ze gelukkig getrouwd is met een man, die eigen, belangrijk werk heeft, maar haar daarnaast zal bijstaan zoveel hij maar kan. Verder dat zij de moeder is van drie pittige knapen met goede harten en goede hoofden, die haar op hun manier zeker zullen helpen. Ook Magriet en haar man zullen effectief veel voor haar betekenen, met hun jongens achter hen. Haar andere zusters met hun gezinnen geven haar hun sympathie, zij het veelal vanuit de verte. Bij ons, haar ouders, kan zij natuurlijk altijd terecht, al zullen wij haar niet mogen beïnvloeden.
Zij zal het zelf moeten maken.
Toen ik door mijn grondwettelijke eed trouw zwoer aan het Nederlandse volk, zei ik de woorden: „Zo waarlijk helpe mij God almachtig". Ik heb gemerkt, dat Hij dat gedaan heeft -- maar hoe, dat blijft mijn geheim.
Mijn heil- en zegenwensen gaan uit naar allen in dit Koninkrijk, naar alle Nederlanders waar ook ter wereld, en heel in 't bijzonder naar Beatrix.

De inhuldiging

In de middag van de 30-ste april is koningin Beatrix in een verenigde vergadering van de Staten-Generaal in de Nieuwe Kerk aan de Dam in Amsterdam als nieuwe vorstin ingehuldigd.
Een Nederlandse vorst wordt nl. niet gekroond noch bestijgt hij ceremonieel de troon.

Voor een verklaring hiervoor moeten we terug naar de middeleeuwen, toen de landsheerlijke rechten in de Nederlanden werden uitgeoefend door graven, hertogen en bisschoppen In die hoedanigheid werden de landsheren naar middeleeuwse gewoonte ingehuldigd in de verschillende steden die zij als nieuwe landsheer op hun rondreis aandeden
Centraal in deze inhuldiging stond de eed van trouw aan de landsheer nadat deze de privilege.: van de steden erkend en bezworen had. Dit kenmerkt de zelfstandige positie van de Nederlanden
Onder de Habsburgers werden de Nederlanden onder één landsheer verenigd, Karel V Bij diens abdicatie wordt zijn zoon Philips II naast koning van Spanje ook heer van de Nederlanden, met als titels hertog en graaf
Toen Philips in zijn streven naar centralisatie van het bestuursapparaaat deze bezworen privileges aantastte, kwamen de Nederlanden in opstand en zwoeren hun landsheer af omdat die zijn eed gebroken had Dit werd bevestigd in het Placaet van Verlatinghe (1581) dat uitging van de Staten-Generaal Leider van de opstand was Prins Willem van Oranje, de vertegenwoordiger of stadhouder van Philips II in Holland, Zeeland en Utrecht
Hoewel de Staten eerst het soevereine gezag aanboden aan vreemde vorsten, bleek elke kandidaat een nieuwe teleurstelling
Het plan om Willem van Oranje tot Graaf ban Holland en Zeeland te verheffen, werd door de moord op de Prins verijdeld Tenslotte besloten de Staten zelf de soevereiniteit te aanvaarden De Prinsen van Oranje bleven de eerste dienaren van de soebereine Staten

In 1747 werd het Stadhouderschap erfelijk Daardoor kreeg het staatsbestel iets tweeslachtigs enerzijds het sterk gedecentraliseerde bestuursapparaat. anderzijds de monarchale trekken van het erfelijke stadhouderschap
Na de Franse overheersing keerde in 1813 de zoon van de laatste stadhouder, Prins Willem V, uit zijn ballingschap terug Hoewel de Nederlanders het Huis van Oranje-Nassau terugwilden, wensten zij niet de oude toestand ban voor de Franse Revolutie Niet als stadhouder maar als soeverein vorst moest de Prins regeren Willem Frederik stemde toe maar onder voorwaarde dat er een wijze" constitutie zou worden opgesteld

Op 29 maart 1814 bood de grondwetcommissie het resultaat van haar arbeid op een grote vergadering van representanten van het Nederlandse volk aan De dag daarop werd Willem I ingehuldigd als soeverein vorst Hij bezwoer daarbij de nieuwe constitutie, zoals eertijds de oude soevereinen de privileges hadden bezworen.
Over de titel van de vorst was ten tijde van die inhuldiging nog geen beslissing genomen. Dat zou mede afhangen van de wens van de Europese grootmachten. Gedacht werd echter aan de titels graaf of hertog.
Toch zou Willem I als Koning de geschiedenis ingaan. Toen de wereld werd opgeschrikt door het bericht van Napoleons terugkeer uit Elba, besloten de grote mogendheden op het Congres van Wenen Nederland met België te verenigen. De samenvoeging zou echter slechts tot 1830 blijven bestaan.
Willem I nam de koningstitel aan. De Koning werd in 1815 in Brussel opnieuw ingehuldigd, naar oude traditie in de open lucht. Ook nu vond er geen kroning plaats. De grondwet bepaalde immers: „De kroon der Nederlanden is en blijft opgedragen aan Zijne Majesteit Willem Frederik, Prins van Oranje-Nassau, om door Hem en Zijne wettige nakomelingen te worden bezeten...". Een artikel dat tot in onze tijd onveranderd is gebleven. Een kroning is niet nodig. aangezien de continuïteit van de Nederlandse monarchie in de grondwet verzekerd is. Bovendien, een kroning door de kerk of door de koning zelf zou discussies kunnen doen ontstaan over de oorsprong van de soevereiniteit.
Dit is ook de reden dat de regalia — kroon, rijksappel, scepter — alleen als symbolen van de Nederlandse staatsvorm in de Nieuwe Kerk aanwezig zijn. Ze liggen in het centrum van de kerk op een plechtige tafel, een credenstafel, uitgestald rondom een exemplaar van de grondwet, maaar worden verder niet gehanteerd.
De inhuldiging kan beschouwd worden als het hoogtepunt in het Nederlandse staatsbestel. Het is de staatsrechtelijke handeling die de koning, krachtens erfrecht daartoe aangewezen, verbindt met het Nederlandse volk.
De basis voor de huidige ceremonie is gelegd met de inhuldiging van Willem I in de Nieuwe Kerk, in de hoofdstad Amsterdam. Definitieve vorm kreeg het ceremonieel met de inhuldiging van Koning Willem III in 1849.
De inhuldiging vindt plaats in een verenigde vergadering van beide Kamers der Staten-Generaal. Deze komen daartoe bijeen in Amsterdam. Ondanks het feit dat de vergadering in een kerk plaatsvindt, is het een zuiver staatsrechtelijk gebeuren. Alleen bij de inhuldiging van Willem I en Willem II werd de ceremonie besloten met een godsdienstoefening in de vorm van een preek gevolgd door een zegenbede.
Evenals bij eerdere inhuldigingen begaven ook nu de hoofdrolspelers in dit staatsrechtelijk gebeuren zich over de Dam naar de Nieuwe Kerk; eerst de leden der Staten-Generaal. want voordat de inhuldiging kan plaatsvinden moet de verenigde vergadering worden geopend; vervolgens de ministers en staatssecretarissen, de leden van de Raad van State, de gouverneur van de Nederlandse Antillen. de uit de Nederlandse Antillen aanwezige ministers, alsmede de voorzitter van de Staten van de Nederlandse Antillen en de aanwezige overige leden van deze Staten.
Ten slotte de koningin, in een plechtige, volgens traditie samengestelde stoet.
Alle overige aanwezigen, ook de andere leden van de koninklijke familie, betreden de kerk via de hoofdingang van de Nieuwe Zijds Voorburgwal.
De koninklijke stoet zag er als volgt uit:

voorop de herauten van wapenen, die hun namen ontlenen aan het wapen op het kostuum, dat zij bij eerdere inhuldigingen plachten te dragen, t.w. het Nederlandse rijkswapen. Zij waren nu gekleed in jacquet met groot model onderscheidingen. Zij werden gevolgd door de koningen van wapenen. hun superieuren. Samen hadden ze tot taak na de eedsafleggingen met luider stemme vast te stellen dat de koningin is ingehuldigd. In de kerk was dit de taak van de oudste wapenkoning, op de Dam de taak van de oudste wapenheraut. Dan kwamen in de stoet de ceremoniemeesters en de andere leden van de hofhouding. Vervolgens de chef defensiestaf met het omhooggedragen rijkszwaard, het symbool van de macht uitgeoefend door de Kroon. Vervolgens droeg de commandant van de Koninklijke Marechaussee de rijksbanier met het Nederlandse rijkswapen. Beide voorwerpen zijn gemaakt voor de inhuldiging van Koning Willem II in **1840.**
Na de rijksbanier volgden de vaandels van de garderegimenten, het Korps Mariniers en de Koninklijke Luchtmacht. De vaandels van de garderegimenten worden sinds **1849** meegevoerd.
Vervolgens de grootmeester van de Koningin.
Toen kwam koningin Beatrix zelf. om de schouders de koningsmantel van rood fluweel, bezaaid met gouden leeuwen en gevoerd en omboord met hermelijn. Ook deze mantel dateert uit **1840** en heeft reeds viermaal dienst mogen doen. De sleep werd gedragen door functionarissen uit het Militaire Huis van de Koningin. De koningin werd begeleid door prins Claus der Nederlanden. De stoet werd besloten door leden van de hofhouding en de commandanten van de operationele eenheden van de drie krijgsmachtdelen. Allen stelden zich op op en voor een podium voor het koperen koorhek. De rijksbanier bevond zich rechts van de koningin, vóór op het podium, het rijkszwaard links.
Midden in de kerk waren de regalia geplaatst. Slechts éénmaal, bij de inhuldiging van Koning Willem II in **1840,** zijn ze in de stoet meegevoerd.

Op de z.g. credenstafel waren de volgende regalia tentoongesteld: De kroon, gesloten met acht beugels, als symbool van de Nederlandse staatsvorm, de soevereine monarchie:

de scepter, als symbool van het Koninklijk gezag; en

de rijksappel, de wereldbol voorstellend en het symbool van het grondgebied waarover het gezag wordt uitgeoefend.

Al deze voorwerpen zijn in **1840** vervaardigd. Omdat ze nooit bedoeld zijn geweest om te worden gedragen of gehanteerd, zijn ze minder kostbaar uitgevoerd dan bijvoorbeeld bij Engelse regalia.
De grondwet vervult een centrale rol bij de inhuldigingsceremonie, immers legt de koning of de koningin tijdens de inhuldiging de in de grondwet vastgelegde eed op de grondwet af. Een exemplaar van de grondwet lag dan ook midden op de credenstafel en werd na afloop in de koninklijke stoet meegevoerd.
Tot de regalia behoren verder: het rijkszwaard en de rijksbanier met het Nederlandse rijkswapen, tevens wapen van de koning of koningin, die beide in de koninklijke stoet worden meegedragen.
Na het afleggen van de eed werd de Koningin gehuldigd door de Staten-Generaal. De voorzitter van de Verenigde Vergadering sprak daartoe een plechtige verklaring uit, die door elk Kamerlid werd beëdigd of, naar believen, bevestigd.
Na het afleggen van de eden stelde de voorzitter der vergadering met luider stemme vast dat aan de grondwettelijke voorschriften voor de inhuldiging was voldaan. Daarop constateerde de oudste koning van wapenen dat de koningin was ingehuldigd. Vervolgens riep de voorzitter driemaal: ,,Leve de Koningin", hetgeen werd overgenomen door alle aanwezigen. Buiten op de Dam geschiedde dit door de oudste wapenheraut. Hiermee was de plechtigheid afgelopen.

Voorafgaand aan het afleggen van de eed aan het Nederlandse volk sprak koningin Beatrix in de vercnigde vergadering van de Staten-Generaal een redevoering uit. De tekst van deze rede en de eed volgen hierna.

Leden van de Staten-Generaal,

Al wat ons volk ervaart als juist, rechtvaardig, nationaal, wordt in ons staatsbestel getoetst aan Uw vertrouwen. Vertrouwen van volk en parlement is ook de grondslag van de constitutionele monarchie. Niet macht, persoonlijke wil of aanspraak op erfelijk gezag, maar slechts de wil de gemeenschap te dienen, kan inhoud geven aan het hedendaagse koningschap.
In die geest zijn wij bijeengekomen om aan elkaar in oude woorden, beloften af te leggen. Het Nederlandse volk zal ik zweren, dat ik de Grondwet steeds zal onderhouden en handhaven: Gij, vertegenwoordigers van ons volk, ontvangt mij thans als koning.
Deze plechtige ontmoeting ontleent haar betekenis mede aan het Statuut voor het Koninkrijk. Mijn eed zal dan ook naar de geest van het Statuut, tevens het volk der Nederlandse Antillen gelden. Het verheugt mij, dat afgevaardigden ook uit dit deel van het Koninkrijk hiervan getuigen zijn.
In onze wederzijdse beloften ligt echter meer besloten. Daarin schuilt alles wat een goed koning en een goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn te doen.
Met het laatste voornemen dit ,,alles" letterlijk te nemen, sta ik voor U, bereid en open.
Dit ambt is niet verworven.
Het is een functie, waar geen mens om vragen zou. Waarvan wel zichtbaar is de uiterlijke glans, maar veelal niet de last en zelfbeperking zonder onderbreken.
Toch sta ik hier, wel voorbereid, maar ook onwetend waarheen de weg ons voert.
U vraag ik om Uw steun en in U het Nederlandse volk om zijn vertrouwen.
Voor de vervulling van de mij opgelegde taken beloof ik U de volle inzet, volgens de hoge eisen van het ambt.
Ik ken mijn opdracht: te handelen buiten eigen voorkeur en te staan boven partij- en groepsbelangen. Die opdracht wil ik vervullen naar plicht en geweten. vanuit het vast geloof dat God mijn leven leidt.

Lieve Moeder,

Wanneer iets mij in Uw rede bij Uw inhuldiging als koningin Juliana heel bijzonder heeft getroffen, dan is het wel de zin waarin U met nadruk vaststelde dat voor een koningin haar taak als moeder even belangrijk is als voor iedere andere Nederlandse vrouw.
Niet alleen voor mij, voor ons Uw dochters, maar voor het hele Nederlandse volk bent U een moeder geweest! Wijsheid, vredelievendheid en Godsvertrouwen waren de fundamenten, waarop U ons land 32 jaar lang heeft gediend.
Hoe U Uw taak als koningin heeft opgevat — vol plichtsbetrachting en diepmenselijke belangstelling -- heb ik van dichtbij mogen meemaken. Uw onwankelbaar geloof was U een sterke steun, ook wanneer tegenslagen U niet bespaard bleven. Steeds was U geduldig. mild. aanvaardend en in Uw grote hart werd veel bewaard. U wist Uw opdracht inhoud te geven in bescheidenheid en met volledige wegcijfering van Uzelf.
Vandaag weet ik mij de tolk van alle Nederlanders in en buiten het koninkrijk, die U willen danken voor de bijzondere wijze waarop U zich gedurende zoveel jaren aan ons aller belang heeft gewijd. Met name noem ik de bewoners van de Nederlandse Antillen, wier land onder Uw regering een nieuwe plaats heeft ingenomen in het koninkrijk. Ook hun warme genegenheid heeft U ervaren — en beantwoord.
Lieve moeder, vandaag is Uw geboortedag. Uit diepe, diepe dankbaarheid voor alles wat wij van U ontvingen, zal deze dag — ook in de toekomst — verbonden blijven met Uw wijsheid, Uw medeleven, Uw moederliefde, want deze dag zal blijven: Koninginnedag!
Als ouders heeft U beiden, vader en moeder, in verbondenheid Uw kinderen op weg geholpen. In de oorlogsjaren hebben wij onze vader veel moeten missen, maar zijn grootste inspanning voor het vaderland — toen en nadien — zal, naast ons familieverband, onze allesoverheersende dankbare herinnering blijven.
De functie, lieve moeder, die U vandaag aan mij heeft overgedragen, is eenzaam genoemd. Hoe eenzaam kunt alleen U weten. Maar evenmin als U ben ik alleen. Ik besef hoe gelukkig ik ben dat naast mij mijn man staat die mij steunt, aanvult en corrigeert. Zijn talenten zal hij blijven geven aan zijn veelzijdig werk in en voor Nederland.
Ongetwijfeld zal mijn nieuwe taak meer vragen van ons samen en ook van onze kinderen, maar wij zijn bereid die offers in de persoonlijke sfeer te brengen, naar de maat van onze mogelijkheden en beperkingen. Daarbij mogen wij gelukkig ook rekenen op de steun van mijn zuster Margriet en haar man.

Ons staan grote voorbeelden voor ogen:
— mijn grootmoeder, die zich op haar eigen sterke wijze heeft ingezet om van en voor haar volk te zijn;
— mijn moeder met haar zeer menselijke vertolking van het ambt.

Deze voorbeelden inspireren mij. Navolgen kan ik ze niet. Maar wel wil ik graag proberen de aansluiting op het verleden te vinden in de nieuwe tijd vol eisen en behoeften.

Leden van de Staten-Generaal,

Als vandaag de dag iets zeker is, dan is het een gevoel van onzekerheid — een voorgevoel dat de toekomst niet eenvoudig ontwikkeling en groei van het bestaande kan zijn.
Verandering is er altijd geweest, maar de snelheid waarmee de waarden van gisteren vandaag al weer ouderwets of overbodig lijken, raakt aan ons evenwicht. Het is alsof de tijd ontbreekt zich ergens thuis te voelen.
Daar komt nog bij de dreiging die ons voortbestaan onzeker maakt. Zelfs wie zich daaraan wil onttrekken en voor

zichzelf bewust een eiland heeft gemaakt, kan zich niet veilig weten.

Niemand is immers veilig bij de wetenschap dat voor het eerst de mens in staat is tot zelfvernietiging op wereldschaal.
Angst daarvoor kan ons denken verlammen en ons terneerslaan.
Maar in moedeloosheid mogen wij niet berusten. Alle krachten moeten worden ingezet, opdat de mensheid kan beheersen hetgeen zij zelf heeft uitgedacht en heeft tot stand gebracht. Voor vrede moeten wij ons inspannen. Want vrede immers geeft perspectief aan al wat leeft of leven zal
Wie bouwt, die wil een plan, wie vaart een goed kompas.
Verandering moet — denken wij — vooruitgang zijn: vooruitgang in gelijke kansen, welzijn, en geluk. Daarvoor is nodig dat veel wordt beproefd — met alle fantasie die in ons is — dat veel wordt uitgedacht, ontdekt — met risico's desnoods in samen-denken en in samen-doen.
Voor iets zo veelomvattend heeft niemand het recept, maar bij het zoeken naar oplossingen, is fundamenteel dat wij gemeenschap blijven en dat bewijzen door inspanning-in-saamhorigheid en zelfbeperking-in-vrijheid. Want kracht en prestatie hebben de menselijke dimensie nodig van solidariteit.
In de geschiedenis heeft ons volk bewezen groot te zijn. Niet in aantal of in grondgebied, maar in oervaderlandse eigenschappen van energie, vindingrijkheid en verdraagzaamheid. Elkaar hebben wij de vrijheid gegund te denken en te spreken naar eigen inzicht en overtuiging. Bij grote communicatie en mobiliteit op een klein en dichtbevolkt gebied diende verdraagzaamheid telkens opnieuw verworven en bevestigd te worden.
En dat betekende en betekent:
Bereidheid tot luisteren, inschikkelijkheid, gemeenschapszin. Zo groeit samenwerking vanuit de bevolking en wordt de Nederlander van vandaag niet meer alleen bestiiurd, maar stuurt ook zijn bestuurders.
Vrije ontploooiing van een ieder vooronderstelt dat wij ook elkaar daartoe de ruimte gunnen — en geven. Alleen in bescheidenheid en in eerbiediging van grenzen ontstaat die ruimte voor de vrijheid van de een en van de ander.
In een vrije en veelvormige gemeenschap als de onze is het onontkoombaar dat tegenstellingen ontstaan en ook tot uiting komen. Maar voor de oplossing is onontbeerlijk de tegenstander niet te zien als vijand, doch als drager van een andere mening.
Zoals de weegschaal niet mag doorslaan tussen mensen, zo dient de vrije samenleving — waar de sterken voor zichzelf zorgen — haar evenwicht te vinden door zog voor zwakkeren, minderheden, hen, die vergeten en alleen zijn.
Het deelgenootschap gaat nog verder. Wij danken veel van wat ons volk bezit — in materieel opzicht en vooral aan geestelijke waarden — aan onze ouders en voorouders, daarop moeten wij zuinig zijn terwille van onze kinderen en kindskinderen.
Het besef dat mensen elkaar nodig hebben, is ons ingeboren. Eeuwenlang hebben vervolgen in ons land een vluchthaven gevonden. Nederlanders hebben van oudsher actief zich op de wereld gericht. De laatste jaren heeft deze belangstelling voor de wereld meer algemeen diepgang gekregen in de verbondenheid met de mensen in ontwikkelingslanden.
In onze samenwerking met deze landen groeit het besef dat wij moeten bijdragen tot wezcnliike veranderingen.
Zulke veranderingen aan te durven vraagt moed De moed om te aanvaarden — met alle consequenties van dien — dat ons bestel niet meer is los te zien van de noden in de wereld Maar de bereidheid ruim te denken ober rechtvaardigherd en vreedzaam samenleven vindt steeds haar fundament en uitgangspunt in eigen land

Leden van de Staten-Generaal,
Soberheid eenvoud toewijding hebben de regering van mijn moeder gekenmerkt Met eerbied en dankbaarheid voor dal voorbeeld wil ik trachten mijn opdracht te vervullen in de nieuwe tijd In de bestemming van mijn leven staat deze opdracht voorop Hiervoor wil ik ten dienste staan om Uw vertrouwen waard te zijn Wanneer ik dadelijk de eed op de Grondwet aan het Nederlandse volk zal afleggen is het niet uit eigen kracht dat ik de taak die mij is toegedacht begin In mijn geloof hoop ik die kracht te vinden Zo liggen mijn allerdiepste wortels in ons volkslied

Mijn schild ende betrouwen zijt Gij O God mijn Heer

Ik zweer aan het Nederlandse volk, dat ik de Grondwet steeds zal onderhouden en handhaven.
Ik zweer dat ik de onafhankelijkheid en het grondgebied van de Staat met al mijn vermogen zal verdedigen en bewaren, dat ik de algemene en bijzondere vrijheid en de rechten van alle Mijne onderdanen zal beschermen, en tot instandhouding en bevordering van de algemene en bijzondere welvaart alle middelen zal aanwenden, welke de wetten te Mijner beschikking stellen, zoals een goed koning schuldig is te doen.

Zo waarlijk helpe Mij God almachtig!

Voordat de leden van de Staten-Generaal overgingen tot het afleggen van de eed of belofte van trouw aan de koningin sprak de voorzitter van de verenigde vergadering, prof. Thurlings, enkele woorden. Hij zei:

Majesteit,
In 1948, bij de inhuldiging van koningin Juliana, schiep de toenmalige voorzitter der verenigde vergadering van beide Kamers der Staten-Generaal een precedent Terwijl in 1898, en voor zover wij weten ook bij eerdere inhuldigingen, de voorzitter zach had beperkt tot het formulier zoals dat in de Grondwet is neergelegd, sprak de voorzitter in 1948 voorafgaande aan de formule van inhuldiging een korte rede uit
De behoefte uiting te geven aan het besef, hoe zeer in de jaren van oorlog en verzet, die toen nog zo vers in het geheugen lagen, het koningshuis het teken van nationale eenheid had gevormd en van hoe grote betekenis de moedige houding van koningin Wilhelinina voor het herstel van onze nationale zelfstandigheid was geweest zal stellig de voornaamste drijfveer zijn geweest, die de voorzitter van toen bewoog om af te wijken van een gevestigde traditie
Tegelijkertijd evenwel was het feit van het uitspreken van een rede te beschouwen als een teken, dat een nieuwe tijd was aangebroken Niet langer immers was er de onderdaan. die ootmoedig het hoofd boog voor de nieuwe monarch, maar de landgenoot trad naar voren, die met respect en vol vertrouwen het nieuwe staatshoofd begroette
Zegt men te veel, wanneer men opmerkt dat koningin Juliana die in een nieuw tijdperk zo zinvol inhoud aan het koningschap heeft weten te geven, niet zou hebben gewenst dat men haar anders zou zijn tegemoet getreden?
De monarchie ligt vast verankerd in het gevoelsleven van het overgrote deel van het volk van Nederland en de Nederlandse Antillen Het is echter niet het koningschap als zodanig als een onaantastbare door God gestelde institutie, maar de monarchie onder het Huis van Oranje die men waardeert en bereid is te verdedigen De aanduiding ,,het Huis van Oranje" moet hierbij, in nationale Nederlandse zin, worden opgevat Onder koning Willem III immers ontstond op zeker moment, toen er naar het scheen geen erfopvolgers meer waren overgebleven, de vrees dat de troon zou vererven naar een Duitse zijtak van de dynastie Groot was de vreugde toen uit het huwelijk van koning Willem III inet koningin Emma een prinses geboren ward, de latere koningin Wilhelmina
Iii onze dagen behoeft men voor een herhaling van zo'n situatie niet te vrezen, de Oranjeboom draagt als nooit teboren, maar wie zou durven beweren dat, indien opvolgers in de Nederlandse lijn zouden komen te ontbreken, de voortzetting van de monarchie niet ter discussie zou worden gesteld?
Niet de gedachte dat Nederland nooit een andere staatsvorm dan die van een monarchie zou kunnen hebben, leeft in ons volk, maar er heerst een in Statuut voor het Koninkrijk en Grondwet neergelegd Verbond tussen het volk en het Huis van Oranje, een Verbond geboren uit de geschiedenis van ons land en gesterkt door de waardering voor de wijze waarop de regentes en twee opeenvolgende koninginnen inhoud hebben gegeven aan haar hoge ambt
Een verbond vormt een complex van wederkerige rechten en verplichtingen Naar behoren nageleefd kan een verbond uitgroeien tot een innige verbondenheid Op het staatshoofd berust de plicht om boven partijen te staan, d w z naar eer en geweten te beslissen niet geleid door partij-pobtieke voorkeur noch door dynastieke overwegingen Op het volk rust de plicht om het staatshoofd met respect en begrip tegemoet te treden, in bet besef dat alle mensenwerk feilbaar is, in het besef tevens dat ieder mens, ook het staatshoofd en de overige leden van de koninklijke familie recht hebben op een eigen levenssfeer, waarin geen ongenode gasten mogen binnendringen.
Met dankbaarheid zien wij terug op de regeerpenode van koningin Juliana, met vertrouwen hebben wij U, Majesteit, zien opvolgen op de troon die uw moeder zo vele jaren en op zo waardige en zo bekwame wijze heeft bekleed: een vertrouwen dat steelt op de opvoeding, die U van Uw beide ouders ontving, en dat gesterkt is door de voorbeeldige plichtsbetrachting. die U als kroonprinses heeft betoond, en door de wijze waarop Uw echtgenoot prins Claus U steeds terzijde staat Moge Gods zegen op U rusten, op Uw persoon, Uw gezin en Uw werk Moge met Gods hulp het Verbond tussen het volk van Nederland en van de Nederlandse Antollen en het Huis van Oranje de innige verbondenheid behouden, waartoe het onder Uw voorgangsters is uitgegroeid Van

Uw inzet, Majesteit, zijn wij overtuigd, de onze zeggen wij U toe.
Moge thans de Staten-Generaal — daarmede tevens uiting gevend aan de gevoelens van de Staten van de Nederlandse Antillen — overgaan tot de inhuldiging, zoals voorgeschreven in de Grondwet

Ik spreek nu eerst uit de tekst van art. 54 van de Grondwet, die luidt

„Wij ontvangen en huldigen, in naam van het Nedenlandse volk en krachtens de Grondwet, U als Koningin: wij zweren (beloven), dat wij Uw onschendbaarheid en de rechben Uwer Kroon zullen handhaven, wij zweren (beloven) alles te zullen doen wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn te doen"

„Zo waarlijk helpe ons God Almachtig" („Dat beloven wij")

(Vervolgens legt de Voorzitter de eed af)

Hierna legde elk van de aanwezige leden van de Staten-Generaal de eed of belofte van trouw af.

Levensloop koningin Beatrix

Op 31 januari 1938 werd te Baarn in paleis Soestdijk als eerste kind van Hare Koninklijke Hoogheid Prinses Juliana en Zijne Koninklijke Hoogheid Prins Bernhard Prinses Beatrix geboren. Bij haar doop ontving zij de namen Beatrix Wilhelmina Armgard.
Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog in mei 1940 ging de Prinses met haar ouders en haar jongere zusje Irene naar Engeland. Vandaar vertrok Prinses Beatrix met haar moeder en zusje naar Ottawa in Canada. Op 4 augustus 1945 zetten Prinses Beatrix, Prinses Irene en de in Canada geboren Prinses Margriet, voor het eerst na de bevrijding, voet op Nederlandse bodem.
In Canada bezocht de Prinses de school voor voorbereidend en lager onderwijs. Na terugkeer in Nederland genoot zij verder lager onderwijs in „De Werkplaats" van Kees Boeke in Bilthoven, een zeer vooruitstrevend experimenteel onderwijsinstituut. In april 1950 werd zij leerlinge van wat later het „Incrementum" van het Baarns Lyceum is geworden.
In de hogere klassen werd mede aandacht geschonken aan staatsinrichting en sociologie. In 1956 legde de prinses met goed gevolg het eindexamen gymnasium-A af. In ditzelfde jaar deed zij belijdenis van haar geloof in een kerkdienst van de Nederlandse Hervormde gemeente te Amsterdam. Ds. H. J. Kater bevestigde haar als lidmate van de Nederlands Hervormde Kerk.
In september 1956 liet de Prinses zich als studente inschrijven aan de Rijksuniversiteit te Leiden. Zij nam deel aan het novitiaat van de Vereniging van Vrouwelijke Studenten te Leiden en werd als lid van deze vereniging geïnaugureerd.
De eerste jaren van haar studie volgde zij algemene en privatissima in theoretische- en toegepaste sociologie, rechtswetenschap, economie, parlementaire geschiedenis en staatsrecht. Ook volgde de Prinses in de loop van haar studie o.m. colleges over de cultuur van Suriname en de Nederlandse Antillen, het statuut voor het koninkrijk en actuele internationale staatkunde. In de zomer van 1959 legde zij het kandidaatsexamen rechten af en in juli 1961 slaagde zij voor het doctoraalexamen vrije studierichting.
Toen haar moeder in september 1948 Koningin der Nederlanden was geworden, was Prinses Beatrix „Vermoedelijke erfgename van de Kroon". Reeds tijdens haar studiejaren volgde zij van zeer nabij de werking van het parlementaire stelsel in ons land

Op 31 januari 1956 werd de Prinses achttien jaar. Sindsdien kon zij volgens de Nederlandse Grondwet — indien bepaalde omstandigheden dit vereisten — het koninklijk gezag als meerderjarige aanvaarden of tijdelijk als regentes waarnemen.
Sindsdien had Prinses Beatrix ook zitting in de Raad van State, in welke hoedanigheid zij in een speciale zitting, gepresideerd door Koningin Juliana, op 7 februari 1956 werd geïnstalleerd. Tevens genoot zij van toen af ingevolge de Grondwet een eigen inkomen uit 's Rijks kas.
Haar sociale belangstelling bleek ook uit de bestemming, die zij en haar echtgenoot Prins Claus gaven aan het bij hun huwelijk aangeboden nationaal geschenk, dat uit een geldsom bestond. Een deel daarvan ging n.l. naar vier landelijke verenigingen van ouders van gehandicapte kinderen. Een ander deel werd bestemd voor extra medische voorzieningen aan boord van het hospitaalschip „Henri-Dunant" van het Nederlandsche Roode Kruis. Ook schonken de Prinses en de Prins een bedrag ten behoeve van de gehandicapte jeugd in Suriname en de Nederlandse Antillen. In 1979 was de Prinses ere-voorzitter van de Stichting „Nationale Commissie Internationaal Jaar van het Kind 1979".
Grote belangstelling heeft de Prinses steeds voor land en volk in Suriname en de Nederlandse Antillen getoond. Suriname en de Nederlandse Antillen zijn vroegere Nederlandse koloniën in Zuid-Amerika, die als zelfstandige landen tezamen met Nederland het Koninkrijk der Nederlanden vormden. Zij maakte haar eerste reis daarheen in 1958. In 1965 bezocht zij deze landen opnieuw en verdiepte zich vooral in de sociale en economische ontwikkelingen, die zich sedert haar vorig bezoek daar hadden voltrokken. In 1966 stelde zij tijdens een derde bezoek haar echtgenoot voor aan de bevolking van Suriname en de Nederlandse Antillen

Op 25 november 1975 werd Suriname onafhankelijk. Prinses Beatrix en Prins Claus woonden te Paramaribo de viering ter gelegenheid hiervan bij.

In 1962 maakte de Prinses een lange reis naar Iran, Pakistan, India, Thailand, de Filippijnen en Hong-Kong, vanwaar zij voortijdig naar Nederland moest terugkeren in verband met het overlijden van haar grootmoeder Prinses Wilhelmina, op 28 november 1962. De reis werd in april 1963 hervat met een bezoek aan Japan, gevolgd door een reis naar de Verenigde Staten, waar zij door President Kennedy op het Witte Huis in Washington werd ontvangen. Daarna bezocht zij Canada. In 1963 vergezelde zij haar ouders op hun staatsbezoeken aan Iran en Thailand.
Vóór haar huwelijk en daarna met haar echtgenoot heeft de Prinses enkele „Bilderberg-conferenties" bijgewoond. Aan de Bilderberg-conferenties, die éénmaal per jaar worden gehouden wordt deelgenomen door ruim tachtig leden, allen vooraanstaande binnen- en buitenladse politici, zakenlieden en prominenten uit de universitaire en journalistieke wereld. Tijdens de conferentie worden de actuele internationale politieke, economische en maatschappelijke problemen behandeld. De vader van Prinses Beatrix, Prins Bernhard, is oprichter en was gedurende vele jaren voorzitter van deze conferenties.
Sedert het voorjaar van 1963 woont de Prinses in haar eigen huis, het Kasteel Drakensteyn in Lage Vuursche, dat geheel naar haar eigen smaak werd ingericht. Als Koningin gaat ze binnenkort in Den Haag (op Paleis Huis ten Bosch) wonen Voor haar regeringswerkzaamheden wordt momenteel Paleis Noordeinde te Den Haag gerestaureerd.

Op 28 juni 1965 maakten Koningin Juliana en Prins Bernhard in een uitzending voor radio en televisie aan het Nederlandse volk en de bevolking van Suriname en de Nederlandse Antillen de verloving bekend van Prinses Beatrix met een Duitse diplomaat, de heer Claus von Amsberg. Na hun verloving brachten de Prinses en haar verloofde korte bezoeken aan Amsterdam, Rotterdam, en 's-Gravenhage en aan de hoofdsteden van alle provincies.
De Tweede Kamer aanvaardde op 10 nov. 1965 het door de regering ingediende wetsontwerp tot het verlenen van toestemming aan de Prinses om met de heer Von Amsberg een huwelijk aan te gaan. Op 8 dec. 1965 passeerde dit wetsontwerp de Eerste Kamer.
De indiening van deze toestemmingswet was noodzakelijk in verband met de grondwettelijke bepaling, dat vun erfopvolging zijn uitgesloten alle leden van het regerend stamhuis of hun nakomelingen, wier huwelijk zonder toestemming van de Staten-Generaal wordt gesloten. Het huwelijk werd op 10 maart 1966 voltrokken door de burgemeester van Amsterdam in het Amsterdamse stadhuis. De kerkelijke inzegening in de Westerkerk geschiedde door ds. H. J. Kater in een dienst, die door vele gasten uit binnen- en buitenland werd bijgewoond.
Prinses en Prins maakten hun huwelijksreis naar Mexico.
In 1969 vergezelden Prinses Beatrix en Prins Claus Koningin Juliana en de Prins der Nederlanden op hun staatsbezoek aan Ethiopië. In 1970 maakten Prinses en Prins een reis naar New York, Honolulu, Hong Kong en Japan, waar zij o.m. een bezoek brachten aan de Wereldtentoonstelling in Osaka. Bezoeken werden ook gebracht aan Afrika (Tunesië, Ivoorkust en Kameroen, jan. 1973), Rusland (mei 1973), Israël (mei 1976), Egypte (nov. 1976), China en Japan (mei 1977), Australië en Nieuw-Zeeland (mei/juni 1978), Jordanië (nov. 1978).
Daarnaast werden verschillende bezoeken gebracht aan tal van Internationale Organisaties in het buitenland, zoals NATO, SHAPE, Wereldraad van Kerken, Europese commissie en het World Wildlife Fund.
Uit het huwelijk van Prinses Beatrix en Prins Claus zijn drie kinderen geboren.
Op 27 april 1967 werd in het Academisch Ziekenhuis te Utrecht Prins Willem-Alexander Claus George Ferdinand geboren. De doop had plaats in de Grote of St. Jacobskerk te 's-Gravenhage.
Op 25 sept. 1968 werd eveneens in het Academisch Ziekenhuis te Utrecht Prins Johan Friso Bernhard Christiaan David geboren. Deze tweede zoon werd gedoopt in de Domkerk te Utrecht.
De derde zoon werd geboren op 11 okt. 1969, wederom in het Academisch Ziekenhuis te Utrecht en ontving de namen Constantijn Christof Frederik Aschwin. Ook deze zoon is gedoopt in de Domkerk te Utrecht.

w

De Prinses heeft grote belangstelling voor de beeldhou -, schilder-, toneel- en balletkunst en bezoekt regelmatig exposities en voorstellingen op dit terrein, waarbij zij graag contact zoekt met kunstenaars. In haar jeugd was de Prinses evenals haar vader, een enthousiast beoefenaar van de paardesport. De laatste jaren beoefende zij vooral de zeilsport. bij voorkeur op haar Lemsteraak ,,De Groene Draeck", die zij ter gelegenheid van haar 18e verjaardag van het Nederlandse volk ten geschenke kreeg.

Onrust in Amsterdam

Terwijl in het paleis en de Nieuwe Kerk de plechtigheden rond de troonswisseling plaatsvonden, was het in de Amsterdamse binnenstad zeker onrustig.

Ruim vijftienhonderd politiemensen en enkele duizenden demonstranten hebben in de loop van de dag en de nacht van **30** april hevige gevechten gevoerd.

De politie maakte gebruik van traangas, bereden politie, motoragenten en waterkanonnen. De tegenpartij gebruikte straatmeubilair, stenen en stokken. Op diverse plaatsen richtte zij barricaden op.

Tijdens de ongeregeldheden raakten ongeveer 101 politiemensen gewond. Aan de zijde van de demonstranten zouden zeker honderd gewonden zijn gevallen. Veertig personen zijn gearresteerd wegens openlijke geweldpleging en één wegens plundering.

De vernielingen in de stad waren aanzienlijk. In de omgeving van de Oude Hoogstraat en op het Rokin sneuvelden honderden ruiten. Etalages werden geplunderd en auto's in brand gestoken. Houders van kraampjes op het Rokin raakten hun tentjes kwijt, die op brandende barricaden terechtkwamen.

De ongeregeldheden waren het hevigst op het Rokin. Tegenover de ambtswoning van burgemeester Polak drongen demonstranten het SOSA-gebouw op de hoek Herengracht-Vijzelstraat binnen en gebruikten hout dat voor een verbouwing werd gebruikt als barricademateriaal.

Aan het eind van de middag was de Dam aan vrijwel alle kanten ingesloten.

Een bemanningslid van een waterkanon van de politie omschreef de ongeregeldheden als de ergste die hij in zijn lange loopbaan had meegemaakt.

De eerste gevechten van die dag begonnen om elf uur op de kruising Bilderdijkstraat-Kinkerstraat.

Krakers, die een leeg kantoorpand hadden bezet, wilden op dat kruispunt een feest houden en verzekerden dat de tram doorgang zou blijven krijgen.

Op het Amsterdamse stadhuis had men dit niet begrepen en de politie kreeg opdracht op te treden. De politie zette ruiters te paard en waterkanonnen in. Aan de hevige gevechten kwam pas om half twaalf een einde toen loco-burgemeester Sinnige de politie opdracht gaf zich terug te trekken. Het feest op het kruispunt kon beginnen.

Een half uur later begonnen op het Waterlooplein een serie gevechten die zich later op de dag over een groot deel van de binnenstad zou verspreiden.

Tweeduizend anti-monarchistische demonstranten hadden zich verzameld bij het beeld van de Dokwerker op het J. D. Meijerplein en wilden naar het centrum oprukken. De kop van de stoet werd tegengehouden op de Blauwbrug. De politie kreeg het zwaar te verduren en voerde vergeefs charges uit. Ook het gebruik van traangas hielp niet.

Op het U'aterlooplein werd een half uur gevochten, twee leden van de bereden politie werden van hun paarden gesleurd. Het aantal demonstranten was inmiddels tot vierduizend uitgegroeid. Toen de politie de overhand kreeg op het Waterlooplein, trok zij zich plotseling terug zodat de demonstranten naar de Munt konden gaan.

Demonstranten en nieuwsgierigen vormden een macht van zeker tienduizend man waartegen de politie nauwelijks opgewassen bleek. Marktkramen en stalletjes werden als barricaden gebruikt.

Urenlang duurden hier de gevechten. De politie vuurde traangasgranaten af, en gebruikte drie waterkanonnen.

Rond kwart voor vier arriveerden vier auto's van de Mobiele Eenheid vanuit de richting van de demonstranten. De drie motoragenten die voorop reden werden met stenen bekogeld, kwamen ten val en moesten gewond worden afgevoerd. De demonstranten staken hun motoren in brand en gebruikten de voertuigen als barricademateriaal.

Door steeds meer traangas af te steken kon de politie voorkomen dat de demonstranten naar de Dam trokken. Het kruispunt Spui-Rokin was tot zes uur het centrum van de strijd. Moeders en kinderen vluchtten huizen binnen.

Tegen zeven uur 's avonds begon de Mobiele Eenheid een grote aanval. Voor het gebouw van V & D laaide de strijd steeds feller op. Alle etalageruiten van V & D werden vernield. Gepantserde bulldozers slaagden erin de opgeworpen barricaden op te ruimen.

Toen de demonstranten rond half negen tot over de Munt achterna werden gezeten ontstond een onoverzichtelijke situatie Op de Vijzelstraat, Rembrandtsplein, Singel en Koningsplein werd bijzonder hard gevochten. De politie zette vier waterkanonnen en ruim veertig voertuigen met manschappen in. Op de hoek Herengracht-Vijzelstraat haalden de demonstranten bouwmateriaal uit het SOSA-gebouw en gebruikten dat voor het maken van een barricade. Tussen het materiaal bevonden zich vaten olie die in brand werden gestoken. Brandweerlieden die het vuur wilden blussen moesten zich onder een regen van stenen terugtrekken.

Pas nadat waterkanonnen en bulldozers werden ingeschakeld kon de vuurhaard verwijderd worden. Op het Rembrandtsplein vinden charges plaats en de demonstranten richtten grote vernielingen aan. Tientallen mensen,die op het Rembrandtsplein vertier zochten moesten cafés en restaurants in vluchten, omdat men nergens anders naar toe kon. Pas om half twaalf werd het hier rustig. Tegen die tijd had de politie ook controle over het Muntgebied.

Bij de Damstraat en de Oude Hoogstraat aan de oostkant van de Dam begonnen de gevechten 's middags om kwart voor twee. Om negen uur 's avonds keerde de rust terug. In de tussenliggende uren vonden verbitterde gevechten plaats tussen politie en deelnemers aan de demonstratie die bij de Dokwerker was begonnen.

Op de brug Damstraat-Oudezijds Voorburgwal braken demonstranten de straat open en bekogelden de politie met stenen. De projectielen richten ook hier grote schade aan. Op het moment dat koningin Beatrix in de Nieuwe Kerk de eed op de grondwet aflegde, staken jongeren in de Nieuwe Doelenstraat een auto in brand. De politie voerde nadien urenlang charges uit. Talrijke traangasgranaten moesten een eind maken aan de niet aflatende stenenregen, maar dit lukte niet. (Nederlandse Staatscourant, Het Parool, De Volkskrant, Trouw, NRC/H'blad)

(Vor. ber. pag. 81 e.v.)

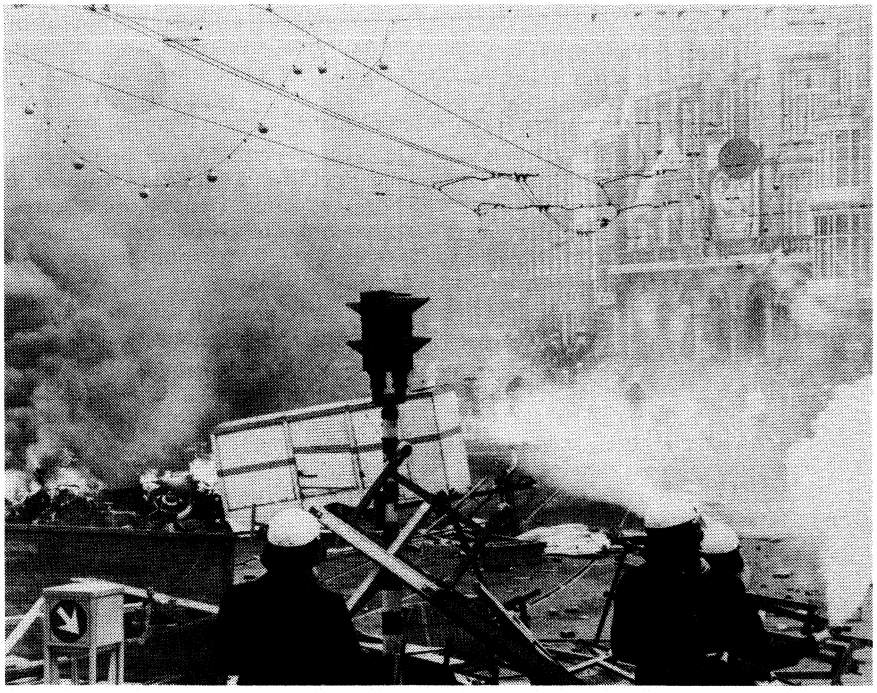

Een beeld van de ongeregeldheden op het Rokin in Amsterdam.

WEST-EUROPA

BELGIË

VLAAMSE RADICALEN BETOGEN TE GENT

Op initiatief van het Egmontcomité hebben tussen de 30.000 en 40.000 Vlamingen op 20 april te Gent betoogd voor een hervorming van de Belgische staat die de Vlaamse gemeenschap een ruime politieke autonomie verleent. In de betoging liepen Volksunieparlementsleden, afvaardigingen van de Vlaamse gemeentebesturen uit het Brusselse randgebied, militanten van het uiterst rechtse Vlaamse Blok, e.a.

Door de inrichters werd een ,,politieke verklaring" gepubliceerd, die de drieledige gewestvorming veroordeelt en opkomt voor een België dat ,,de werkelijkheid erkent van het bestaan van twee volkeren met eigen aard, problemen en betrachtingen, en die drager geworden zijn van de politieke wil." Die volkeren moeten, volgens de verklaring, een politieke gestalte krijgen en ,,de volheid van de politieke macht, ook op economisch en financieel gebied." In de verklaring wordt ook geprotesteerd tegen het anti-Vlaamse geweld in de Voerstreek, de Waalse onwil m.b.t. de Vlaamse school te Komen, de anti-Vlaamse toestanden in Brussel, de manier waarop de overheidsgelden verdeeld worden over Nederlands en Frans sprekenden, enz.

Onder het tiental toespraken viel vooral de rede van Egmontcomité-voorzitter Clem de Ridder op, die o.m. het staatshoofd waarschuwde voor een evolutie in de staatshervorming, die Vlaanderen zou benadelen.

Tijdens de betoging werden een aantal Belgische vlaggen afgerukt en besmeurd, zonder dat de politie ingreep.

INCIDENT MET NEDERLANDSE VISSERSBOTEN

Op 10 april heeft de aanwezigheid van twee Nederlandse vissersboten, de Arnemuiden 16 en de Kortgene 8, in de beschermde zeewateren, die zich uitstrekken tot twaalf mijl uit de kust, geleid tot een incident. De Nederlandse treilers die op tong visten nabij de Kwintebank, elf mijl voor de kust van Nieuwpoort, werden door de mijnenveger Kortrijk M 472 van de Belgische Zeemacht aangemaand te stoppen voor controle aan boord. Nadat ze na verscheidene aanmaningen bleven weigeren te stoppen, werd door de mijnenveger vóór de boeg gevuurd.

Beide Nederlandse schepen konden een Nederlandse haven binnenlopen. Door de Belgische Zeemacht. die ook bevoegd is voor de visserijwacht, werd proces-verbaal opgemaakt. Het Belgische ministerie van landbouw verklaarde dat bet incident niet gedramatiseerd mocht worden.

KONINKLIJK BEZOEK AAN DE VERENIGDE STATEN

De koning en de koningin hebben van 20 tot 22 april een officieel bezoek gebracht aan de Verenigde Staten n.a.v. de viering van 150 jaar België. Zij bezochten te Washington een paar tentoonstellingen, ingericht in het kader van „Belgium today", en lunchten op het Witte Huis met president Carter. Het koninklijk paar dat zijn reis inkortte wegens de kabinetscrisis in Brussel, liet zich in New York en San Francisco vervangen door de prins en de prinses van Luik.

EG

COMMISSIEMEDEDELING OVER TOETREDING SPANJE

De Commissie heeft nadere mededelingen gedaan over de toetredingsregeling voor Spanje tot de Gemeenschap.

De inpassing van Spanje in de communautaire landbouw zal de problemen op het gebied van het marktevenwicht en bepaalde structurele moeilijkheden verscherpen.

De Commissie stelt derhalve aanpassingen in de huidige wetgeving voor die aansluiten op de maatregelen om tot een verbetering te komen voor de produkten van rond de Middellandse Zee.

Voor een aantal produkten zal de zelfvoorzieningsgraad van de uitgebreide Gemeenschap boven de 100% komen te liggen. Dit zal ernstige problemen voor hun afzet in de Gemeenschap veroorzaken. De Commissie is van oordeel dat de uitbreiding van de Gemeenschap de samenwerking met de derde landen uit het Middellandse-Zeegebied niet in het gedrang mag brengen. Met deze landen dient te worden nagegaan hoe de achteruitgang van hun handelsverkeer in landbouwprodukten met de Gemeenschap kan worden voorkomen.

Evenals de eerste uitbreiding van de Gemeenschap is de volledige overneming van de communautaire wetgeving de grondslag van de onderhandelingen.

De Commissie is van oordeel dat de overgangsperiode in het algemeen zou moeten gelden voor alle landbouwprodukten en voor al die produkten gelijk zou moeten zijn.

De landbouwregelingen moeten in principe en behalve in absoluut noodzakelijke en verantwoorde gevallen onmiddellijk vanaf de toetreding volledig door Spanje worden toegepast. Dit lijkt noodzakelijk om het mogelijk te maken dat de nieuwe lidstaat vanaf die datum volledig deelneemt aan het beheer van het gemeenschappelijke landbouwbeleid.

De Spaanse landbouwprijzen zouden daarentegen geleidelijk in de overgangsperiode moeten worden aangepast aan de communautaire prijzen. Ook zal geleidelijkheid moeten worden betracht ten aanzien van de invoering in Spanje van gemeenschappelijke steunmaatregelen en van de totstandbrenging van de douane-unie.

De momenteel in Spanje toegepaste nationale steunmaatregelen zouden, wanneer zij onverenigbaar zijn met de communautaire wetgeving, in het algemeen vanaf de toetreding moeten worden afgeschaft. Hetzelfde geldt ten aanzien van de beperkingen van het handelsverkeer. Voor de periode waarin overgangsmaatregelen worden toegepast, moeten regelingen worden getroffen om te voorkomen dat zich als gevolg van verschillen in prijspeil verstoringen voordoen op de markt van de huidige Gemeenschap of op de Spaanse markt.

De specifieke situatie in bepaalde landbouwsectoren vergt in enkele gevallen bijzondere bepalingen. De belangrijkste sectoren in dit opzicht zijn granen, plantaardige oliën en vetten, en groenten en fruit.

Voor maïs en sorghum, die op ruime schaal worden gebruikt voor de veehouderij en waaraan zowel in de Gemeenschap als in Spanje een tekort bestaat, zullen de Spaanse prijzen worden aangepast uitgaande van het huidige prijspeil bij invoer en niet van het hogere producentenprijspeil. Op deze wijze zal worden voorkomen dat de kosten voor de veehouderij in Spanje te snel oplopen.

Om te vermijden dat producenten van deze graansoorten van de prijsaanpassingsmethode nadeel onder-

vinden, zal Spanje worden toegestaan om tijdens de overgangsperiode het verschil tussen de invoerprijzen en de huidige producentenprijzen te compenseren door toekenning van een subsidie die voor rekening zal blijven komen van de Spaanse begroting.

De overneming door Spanje van de huidige EG-wetgeving voor oliën en vetten impliceert een verhoging van de prijs vnor olijfolie en de afschaffing van de huidige beperkingrn op het handelsverkeer in concurrerende plantaardige oliën. Dit zou van aanzienlijke invloed zijn op de prijsverhouding tussrn deze 2 soorten produkten. Om te voorkomen dat die prijsverhouding te abrupt wordt gewijzigd en zo het verbruik van olijfolie nadelig wordt beïnvloed. is gepland de beperkingen op het handelsverkeer in andere plantaardige oliën dan olijfolie geleidelijk af te schaffen.

Voor groenten en fruit bleek het noodzakelijk de voor alle sectoren geldende regeling voor prijscompensatie aan te passen Een te starre compensatieregeling zou namelijk wegens de voor deze sector karaktenstieke zeer sterke prijsschommelingen tijdens eenzelfde verkoopseizoen of onnodig zwaar uitvallen voor het uitgevoerde produkt of ontoereikend zijn om verstoring van de markt te voorkomen

Daarom stelt de Commissie voor het compenserende bedrag voor deze sector, zoals nu het geval as, te berekenen aan de hand van het verschil tussen de normale referentieprijs en de invoerprijs voor de Spaanse produkten Laatstgenoemde prijs zou op een bijzondere wijze worden berekend omdat tijdens de overgangsperiode de rechten van het gemeenschappelijk douanetarief in het handelsverkeer tussen de Gemeenschap en Spanje geleidelijk worden afgeschaft

De uitbreiding tot Spanje van de huidige gemeenschappelijke landbouwwetgeving is niet alleen voor dit land, maar ook voor de Gemeenschap als geheel uiterst belangrijk Sommige bepalingen van de huidige wetgeving, die is opgezet voor de huidige Gemeenschap, zouden als zij zonder meer zouden worden toegepast in de nieuwe lidstaten de problemen waarmee de Gemeenschap reeds wordt geconfronteerd aanzienlijk vergroten De Commissie heeft derhalve ook aanwijzingen gegeven met betrekking tot de aanpassing van de huidige communautaire wetgeving

De in de mededeling aangegeven concrete maatregelen betreffen de sectoren plantaardige olien en vetten, groenten en fruit, en wijn, die het sterkst de invloed zullen ondervinden van de uitbreiding van de Gemeenschap tot Spanje.

Om in de uitgebreide Gemeenschap via een verhoging van de steun voor olijfolie een gunstige prijsverhouding ten opwchte van zaadolie tot stand te brengen, zou bij de huidige situatie op de wereldmarkt, door het EOFGL voor de uitgebreide EG een bedrag moeten worden uitgegeven dat schommelt tussen 1,2 en 1,5 miljard ERE Dit bedrag dient te worden vergeleken met de 500 miljoen waarvoor deze sector momenteel op de begroting van de Negen staat De uitgavenstijging in verband met de toetreding van Spanje zou ongeveer 6 a 700 miljoen ERE bedragen (1 ERE is f 2,74) Deze stijging zal niet onmiddellijk bij de toetreding een feit worden, maar geleidelyk ontstaan tijdens de overgangsperiode De te verwachten begrotingsuitgaven zijn aanzienlijk In dit verband dient echter in gedachten te worden gehouden dat olijfolie in een uitgebreide Gemeenschap van belang zal zijn voor meer dan 2 miljoen landbouwers wier hoofdelijk inkomen gemiddeld het laagst is uit de landbouwsector Voorts is de olyfolieproduktie hoofdzakelijk geconcentreerd in gebieden die worden gekenmerkt door het feit dat zij over het geheel genomen achtergebleven zijn, door het ontbreken van economische alternatieven buiten de landbouw en door werkloosheidspercentages die ver uitgaan boven de gemiddelden voor de Gemeenschap

Gezien deze omstandigherlen dient de Gemeensrhap de middelen te vinden om deze uitgavenstijging te financieren Eén van de mogelijkheden zou gelegen kunnen zijn in een vergroting van de eigen middelen, die in ieder geval in de komende jaren noodzakelijk zal worden. Een andere mogelijkheid zou kunnen bestaan in de invoering van een belasting op plantaardige oliën en vetten, die een van de eigen middelen zou zijn Met een dergelijke belasting zou ook worden gegaan in de richting van een grotere samenhang in het beleid voor olien en vetten

De Commissie wenst in dit stadium niet over deze kwestie te beslissen Zij is van oordeel dat over deze materie verder moet worden nagedacht

Voor verse groenten en fruit wordt een beter marktevenwicht nagestreefd via een aantal maatregelen met betrekking tot de structuur van produktie en afzet, de interventieregelingen en het handelsverkeer In dit opzicht kan worden geroemd verbetering van de steunregeling voor producentengroeperingen, de invoering van de mogelijkheid tot interventie op consumptiemarkten en de vervanging van de huidige door een aantal lidstaten toegepaste kwantitatieve beperkingen door referentieprijzen Verder zouden de afzetbevorderingspremies geleidelijk worden afgesohaft Voor sinaasappelen en mandarijnen zal deze afschaffing parallel verlopen met de werkzaamheden in het kader van het plan tot herstructurering van de teelt van citrusvruchten in de Gemeenschap.

De voor de wijziging van de huidige EG-wetgeving aangegeven oriëntatie moet worden gezien in het ruimere verband van de inspanningen van de Gemeenschap om structureel onevenwichtige marktsituaties en de consequenties daarvan voor de begroting tegen te gaan.

Hoewel de Middellandse Zee-gebieden uit de Gemeenschap hun aandeel in de maatregelen tot een beter marktevenwicht zullen moeten dragen, mogen de consequenties niet alleen op hen worden afgewenteld, maar moet de Gemeenschap als geheel ook een billijk aandeel voor haar rekening nemen.

Uitgaande van deze opvatting heeft de Commissie de problemen bestudeerd en oplossingen aangegeven.

De Commissie is van oordeel dat de interne werkzaamheden voor aanpassing van het gemeenschappelijk landbouwbeleid en de werkzaamheden die meer rechtstreeks verband houden met de onderhandelingen parallel, maar wel ieder in een eigen tempo en volgens eigen procedures moeten verlopen zonder dat deze werkzaamheden elkaar blokkeren

Vermijding ongustige *gevolgen*

De goedkeuring van de voorgestelde maatregelen, zowel die welke een aantal aanpassingen van het gemeenschappelijke landbouwbeleid betreffen als die welke betrekking hebben op overgangsregelingen sluit nog niet uit dat er, vooral voor bepaalde Middellandse Zeeprodukten, een risico bestaat voor een aanzienlijke daling van de invoer

In concreto moet de Gemeenschap te zijner tijd met de betrokken landen nagaan welke mogelijkheden kunnen worden gevonden om een achteruitgang van hun handelsverkeer te vermijden Het uiteindelijke doel zou moeten zijn de totstandbrenging van regelingen van commerciele, economische of financiele aand die het mogelijk maken om de traditionele ontvangsten uit de uitvoer van landbouwprodukten naar de Gemeenschap over het geheel genomen tenminste op peil te houden

Daartoe zouden er, parellel met de onderhandelingen met de kandidaatlanden, contacten moeten komen met de meest betrokken derde landen uit het Middellandse-Zeegebied om de problemen beter te kunnen analyseren en evalueren en zodoende de keuze van de aan te wenden middelen te vergemakkelijken

Algemene verandering

Alleen al door de omvang van de Spaanse landbouw zal het gezicht van de gemeenschappelijke landbouw veranderen. De toetreding betekent voor de Gemeenschap een toeneming van: de oppervlakte cultuungrond met 27 percent; het geirrigeerde landbouwareaal met 80 percent, de actieve landbouwberoepsbevolking met 28 percent: het aantal landbouwbedrijven met 30 percent

Ruwweg kan worden gesteld dat de omvang van de EG-landbouw, zowel qua areaal als qua mankracht, met bijna een derde toeneemt. Daarentegen staat dat het verbruikspotentieel slechts met 13 percent zal stijgen, zijnde de inbreng van 36 miljoen consumenten met een hoofdelijk inkomen dat ongeveer 50 percent beneden het communautaire gemiddelde ligt

Kosten toetreding Spanje

Blijkens een op 20 maart bekend geworden rapport van de Europese Commissie zal het landbouwfonds 2,75 mrd gulden meer moeten uitgeven voor steun aan de olijfoliesector, als Spanje toetreedt tot de Gemeenschap.

Om de financiële problemen op te lossen, zijn volgens Brussel twee mogelijkheden voorhanden. Ofwel de lidstatrn geven een groter deel van hun BTW-opbrengst aan de Gemeenschap, ófwel er komt een heffing op alle plantaardige vetten die in de Gemeenschap worden geproduceerd of ingevoerd.

Het ANP heeft erop gewezen, dat

zo'n margarine-heffing duidelijk strijdt met Nederlandse belangen. Al jaren verzet Nederland zich tegen een dergelijke heffing, waarvoor ook de bondsrepubliek Duitsland, Denemarken en het Verrnigd Koninkrijk niets voelen, Tegen een verhoging van de BTW-bijdrage bestaan ook vele bezwaren.

In haar rapport zegt de Europese Commissie dat onder druk van de concurrentie van andere plantaardige oliën en vetten, het verbruik van olijfolie steeds verder is teruggelopen. Momenteel verstrekt het Europese landbouwfonds jaarlijks al zo'n 1,375 mrd gulden steun aan de olijfolie-producenten in Italië en Frankrijk.

De Spaanse toetreding tot de EG zal het huidige beeld van de Europese landbouw veranderen, meent de Commissie. De landbouwbevolking zal met 28% toenemen en het aantal landbouwbedrijven zal met 30% stijgen. Het aantal consumenten in de Gemeenschap zal slechts met 13% groeien. (*Europa* van Morgen)

VERLENGING TARIEFPREFERENTIES VOORGESTELD

De Commissie heeft voorgesteld dat de Gemeenschap haar stelsel van algemene tariefpreferenties ten gunste van de ontwikkelingslanden tot het jaar 2000 zal verlengen.

De preferentiële voordelen zouden evenwel aan het concurrentievermogen en het ontwikkelingsniveau van de verschillende ontwikkelingslanden moeten worden aangepast.

Verder is het noodzakelijk dat het systeem wordt vereenvoudigd ten einde het beheer ervan te verbeteren. Een zo ruim mogelijk gebruik van de door de Gemeenschap aangeboden preferentiële voordelen moet mogelijk worden gemaakt.

De mededeling heeft ten doel de richtsnoeren vast te stellrn voor het nieuwe systeem dat vanaf volgend jaar zou moeten gelden.

Algemene benadering

Uit ervaring blijkt dat het stelsel van de Gemeenschap niet fundamenteel hoeft te worden gewijzigd. Niettegenstaande onvermijdelijke onvolkomenheden, heeft dit stelsel het met name mogelijk gemaakt op evenwichtige wijze rekening te houden met zowel de belangen van de ontwikkelingslandrn als met die van de producenten uit de Gemeenschap. Ofschoon de positie van de verschillende sectoren van de economie in de Gemeenschap dank zij de beperkingen die aan de tenuitvoerlegging van de preferenties werden opgelegd, niet in gevaar is gebracht, dient te worden vastgesteld dat het gebruik van de preferentiële voordelen op een beperkt aantal begunstigde landen met een meer ontwikkelde economie was gericht.

Het nieuwe stelsel voor de periode na 1980 zou op doeltreffende wijze tot de industriële vooruitgang van de ontwikkelingslanden moeten bijdragen, waarbij rekening moet worden gehouden met de noodzaak de producenten in de Gemeenschap voldoende tijd te gunnen om de noodzakelijk structurele aanpassingen door te voeren.

Tevens dient ervoor te worden gezorgd dat het stelsel zó wordt toegepast dat de preferentiële voordelen gelijkmatiger worden gebruikt zodat de ontwikkelingslanden die daaraan het meest behoefte hebben door middel van vereenvoudigde toepassingsvoorschriften.

Wat de looptijd van het stelsel betreft merkt de Commissie op dat een evenwicht moet worden gevonden tussen de wens van de ontwikkelingslanden de preferenties over een voldoende lange periode te kunnen benutten en het verlangen van de Gemeenschap gern verbintenissen aan te gaan die haar ertoe verplichten het stelsel te blijven toepassen, ook indien de internationale omstandigheden zulke ingrijpende wijzigingen ondergaan dat het verlenen van preferentie uit economisch en politiek oogpunt niet gerechtvaardigd zou zijn.

De Commissie stelt daarom voor de looptijd tot maximaal 20 jaar te beperken, met andere woorden tot het jaar 2000. Deze datum biedt het voordeel dat hij samen valt met het verstrijken van de termijn die door de UNIDO voor het verwezrnlijken van de doelstellingen betreffende de industrialisering van de ontwikkelingslanden zijn geformuleerd.

Gelet op het bovenstaande spreekt de Commissie zich uit voor ,,aangepaste" toekrnning van de preferentiële voordelen, namelijk in die zin dat de aan de economisch meest geavanceerde landen toegekende voordelen worden beperkt, en wel in de gevoeligste sectoren. Dit maakt het mogelijk de preferentiële voordelen ten gunste van de uit concurrentie-oogpunt minder sterke en dus meest behoeftige landen uit te breiden en anderzijds de druk van de concurrentie te verminderen in bepaalde sectoren waar de meest geavanceerde begunstigde landrn reeds een zo sterke positie hebben opgebouwd dat zij de producenten uit de Gemeenschap moeilijkheden berokkenen.

De voorgenomen aanpassingen van het huidige stelsel kunnen schematisch worden weergegeven:

1. Produkten waarop het stelsel van toepassing is

Indien als uitgangspunt wordt genomen dat geen enkel produkt of geen enkele sector die onder het huidige stelsel voor preferentiële invoer in aanmerking komt, van de regeling mag worden uitgesloten, dan rijst hiermede de vraag of het huidige assortiment moet worden uitgebreid.

De Commissie is van mening dat. wat de verwerkte landbouwprodukten betreft, het huidige aantal produkten (310 tariefposten) niet mag worden uitgebreid. Dit belet evenwel niet dat overwogen kan worden de huidige regeling op een aantal punten te verbeteren, met name ten aanzien van de minst gevorderde landen. Het huidige stelsel geldt, wat de industriële produktie betreft, voor alle eindprodukten en halffabrikaten, met uitzondering van bepaalde produkten die slechts een basisbewerking hebben ondergaan (ongelooide huiden en vellen, bepaalde basisprodukten uit de textielsector bepaalde metalen).

2. Beperking van de preferentiële voordelen

De industriële produkten andere dan textielprodukten zijn onderverdeeld in vier categorieën die wat de controle en de naleving van de vastgestelde kwantitatieve maxima betreft aan verschillende regelingen zijn onderworpen.

Aangezien de preferentiële invoer van gevoelige produkten vrijwel steeds uit één of twee, ten hoogste drie, begunstigde landen afkomstig is, zou het mogelijk moeten zijn de uitvoer van deze landen op selectieve wijze te controleren, terzelfdertijd, het beheer van de regeling te vereenvoudigen door de toegankelijkheid van de markt voor andere begunstigde landen te verbeteren.

Hiertoe zouden de huidige toepassingsvoorschriften als volgt moeten worden gewijzigd:

1. De vier categorieën zouden moeten worden teruggebracht tot twee: gevoelige produkten (categorie welke de drie soorten gevoelige en quasi-gevoelige produkten van de huidige regeling zou omvatten) en niet-gevoelige produkten,

2. Wat de niet-gevoelige produkten betreft zou het systeem moeten worden vervangen door een theoretisch maximum met daaraan verbonden de mogelijkheid om in geval van overschrijding opnieuw douanerechten in te vorderen op basis van een eenvoudig statistisch overzicht van de invoer,

3. Wat de gevoelige produkten betreft zou per land een gedifferentieerde behandeling moeten worden toegepast.

3. Regels van oorsprong

Ofschoon het de bedoeling is de basisprincipes waarop de huidige regels van

oorsprong zijn gebaseerd te handhaven, zou kunnen worden nagegaan of het niet mogelijk is ze te vereenvoudigen en te liberaliseren.

4. Juridische grondslagen en lopend beheer

Het stelsel blijft een niet-contractueel juridisch zelfstandig-systeem. Handhaving van het autonome karakter van de preferenties is de beste manier om een evenwicht te vinden tussen een zo groot mogelijke openstelling van de markt en soepelheid bij de aanpassing aan wijzigende omstandigheden.
Het beheer van het systeem zou evenwel kunnen worden vereenvoudigd door de Commissie, in overleg met de lidstaten met het lopende beheer te belasten.
De belangrijkste beslissing in verband met algemene richtlijnen en de herziening van het systeem zouden tot de bevoegdheid van de Raad blijven behoren.

5. Textielprodukten

In de huidige regeling die op basis van volkomen nieuwe toepassingsvoorschriften werd ingesteld, zal geen wijziging worden aangebracht. De huidige regeling is bovendien gebaseerd op overeenkomsten in het kader van de multivezelregeling welke in 1982 verstrijken. Ofschoon wijzigingen niet uitgesloten zijn, lijkt het logisch aanpassingen van de huidige regeling uit te stellen tot de beslissingen in verband met de toekomst van de multivezelregeling bekend zijn. (Europa van Morgen)

RAPPORT ENERGIEHULP AAN ONTWIKKELINGSLANDEN

De Gemeenschap en haar lidstaten kennen landen van de derde wereld meer schenkingen toe voor samenwerking op energiegebied dan welk ander land of orgaan ook. Zij komen op de tweede plaats, na de Wereldbank, voor directe en bilaterale hulp voor energie-ontwikkeling als schenkingen en leningen samen worden beschouwd. Dit zegt een onlangs door de Commissie goedgekeurd rapport. Het gaat nu naar de Raad, die had verzocht om een inventarisatie van de aan de ontwikkelingslanden verleende hulp voor samenwerking op energiegebied en van de herkomst van deze hulp.

In 1979 trokken de EG en haar lidstaten voor schenkingen in deze sector ruim 820 mln gulden uit. dat is 60% van het totaal. De Gemeenschap en haar leden zijn de enige donors die een gevarieerd scala van financieringsmethoden toepassen (schenkingen, leningen op bijzondere voorwaarden, leningen die nagenoeg op marktvoorwaarden worden verstrekt). De Wereldbank, het sociaal fonds van de OPEC en Japan verlenen praktisch al hun hulp in de vorm van leningen, terwijl de Verenigde Staten en het ontwikkelingsprogramma van de Verenigde Naties (OPVN) zich voornamelijk tot schenkingen beperken.
De totale hulp van de Gemeenschap en haar lidstaten, met inbegrip van leningen, voor samenwerking op energiegebied met ontwikkelingslanden bedroeg in 1979 ongeveer 1370 mln gulden, circa 20% van het totaal.
Verwacht wordt dat ook de bilaterale hulp zal stijgen, en wel van 1096 mln gulden in 1979 tot ruim 1379 mln in 1980, voornamelijk doordat de hulp van de bondsrepubliek van 548 mln tot meer dan 876 mln gulden wordt opgetrokken.
De over de gehele wereld voor de ontwikkeling van de elektriciteitsvoorziening verleende bijstand zal in 1980 naar verwachting iets verminderen. Voor kolen en gas daarentegen zullen de uitgaven omhoog gaan tot ongeveer 15% van het totaal, tegenover 10% in 1979.
In het rapport wordt gewezen op een algemeen gebrek aan informatie over de hulp in de energiesector; de Commissie zal blijven trachten in deze lacune te voorzien, aldus nog het rapport. Tevens zal de Commissie voor de ontwikkelingslanden die daarom verzoeken, per land de energieproblematiek onder de loep nemen en evaluaties (prognoses voor vraag en aanbod opstellen ten einde deze landen te helpen bij het bepalen van een aan hun behoeften aangepast beleid).

Totale uitgaven voor samenwerking op energiegebied met ontwikkelingslanden

	(in miljoen gulden)	
	1979	1980
Wereldbank	4288	4490
EG	1378	1926
U S A	493	128
Spec. fonds OPEC . .	123	150
Japan	38	41
OPVN	8	38

Andere staten (Saoedi-Arabië, Koeweit, Emiraten aan de Perzische Golf, Canada, Australië, Scandinavische landen).

Uitgaven per energiesector – cijfers voor de gehele wereld

	(in miljoen gulden)	
	1979	1980
Elektriciteit	5022	4318
Olie/gas	605	1106
Steenkool.	515	1046
Hernieuwbare hulpbronnen	126	194
Opleiding, studies, conferenties	60	109

(Europa van Morgen)

JENKINS BEPLEIT ANDERE ENERGIEPOLITIEK

In de komende tien jaar moet de Europese Gemeenschap haar energiebehoefte anders opzetten; er zijn gigantische veranderingen op til in de structuur van werk en werkgelegenheid als gevolg van nieuwe technologieën. Daarbij staat de economie er de eerstkomende tijd slecht voor met een stijgende werkloosheid en inflatie en een groei die de afgelopen twintig jaar nooit zo gering was. Dit beeld schetste voorzitter Roy Jenkins van de Europese Commissie onlangs, toen hij aanwezig bij een vergadering van het Economisch en Sociaal Comité van de EG te Brussel.
Bij het energiebeleid moet de besparing een centrale plaats innemen. Besparing is de snelste en goedkoopste methode om het evenwicht tussen vraag en aanbod te herstellen. Er moeten volgens de heer Jenkins vier maatregelen worden genomen:

— de in de jaren zeventig waargenomen tendens tot daling van de produktie en het verbruik van steenkool dient te worden gekeerd;

— de vertraging die in enkele lidstaten bij de uitvoering van de kernenergieprogramma's is opgelopen, moet zo spoedig mogelijk worden ingehaald;

— er moet meer tijd en aandacht word–n besteed aan de ontwikkeling van andere energiebronnen;

— er moet meer worden gedaan op het gebied van onderzoek en ontwikkeling.

Op korte termijn is een gemeenschappelijk energiebeleid vereist; een echte gemeenschappelijke markt zonder zo'n beleid is nauwelijks denkbaar.

Elektronica

De komende tien jaar zullen beslissend zijn voor de vraag of de Gemeenschap op het gebied van de elektronica al dan niet de boot zal missen.
Achter de nadelige gevolgen van de invoering van de geavanceerde technologie schuilen voordelen, zoals een stijgende vraag naar nieuwe produkten en ook een toeneming van de vraag naar produkten van de bestaande technologie, aldus de heer Jenkins.
De economische groei zal in 1980 waarschijnlijk niet meer dan 1,2 percent bedragen, terwijl de werkloosheid tot 6,4 percent zal oplopen.
Het is van essentieel belang, dat de bevolking goed op de hoogte is van de veranderingen die zich momenteel voltrekken. De beroepsbevolking moet gestimuleerd worden tot een grotere bereidheid om van werkkring te veranderen en ook de gemiddelde werkloosheidsduur moet worden teruggebracht. (Europa van Morgen)

KOREA

NIEUWE AANLOOP TOT KOREAANSE DIALOOG

Op 12 jan. nam Noord-Korea een formeel diplomatiek initiatief bij Zuid-Korea tot hervatting van de Noord-Zuid-dialoog over de nationale hereniging. Premier Li Jong Ok stuurde een brief aan zijn Zuidkoreaanse ambtgenoot Shin Hyon Hwack, waarin hij een ,,directe ontmoeting voor een brede gedachtenwisseling voorstelde. ,,Wij kunnen Panmoenjom, Pjongjang of Seoel als ontmoetingsplaats kiezen en wij hebben geen enkel bezwaar er tegen wanneer die (ontmoeting) plaats vindt in een derde land", aldus het Noordkoreaanse voorstel, dat een dialoog aanbood ,,in het belang van de vreedzame hereniging van de beide Koreaanse staten". Tegelijk werden elf andere brieven verstuurd aan vooraanstaande politici in Zuid-Korea zoals Kim Jong Pil (voorzitter van de regerende Dernocratisch-Republikeinse Partij), Kim Young Sam (voorzitter van de Nieuwe Democratische Partij) en Kim Dae Jung; deze brieven, die vrijwel identiek van inhoud waren, droegen de handtekening van Kim Il, de Noordkoreaanse vice-president, tevens voorzitter van het ,,Comité voor de vreedzame vereniging van het vaderland".

Le Monde (19-1) wees erop dat het Noordkoreaanse initiatief plaatsvond kort nadat de Chinese vice-premier Deng Xiaoping bij het bezoek van de Amerikaanse minister van defensie, Brown, aan Peking de wenselijkheid van een verbetering van de betrekkingen tussen Noord-Korea en de Verenigde Staten aan de orde had gesteld Maar het voeren van directe besprekingen tussen Noord-Korea en de VS werd toen opnieuw door de Amerikaanse regering officieel verworpen, aldus de FAZ (19-1).

Op 18 jan. noemde de Zuidkoreaanse president Choi Kyu Hah het Noordkoreaanse voorstel de ,,eerste positieve reactie van Pjongjang" op vroegere Zuidkoreaanse initiatieven. Zijn regering bestudeerde het voorstel ,,positief" en zou binnen enkele dagen een formeel antwoord geven. Maar tegelijk uitte president Choi zich sceptisch over Noord-Korea's motieven: het z.g. vredesinitiatief was er kennelijk op gericht de openbare mening in het Zuiden te verdelen en de veiligheid van de republiek te verzwakken. Op 21 jan. sprak hij zelfs van een vals vredesoffensief dat het regime in het Zuiden na de moord op Park omver wilde werpen en hij waarschuwde voor een militaire aanval door het Noorden als er sociale onrust in Zuid-Korea heerste.

Maar op 24 jan. stelde Zuid-Korea's premier Shin Ryon Hwack in een brief aan zijn Noordkoreaanse collega Li Jung Ok voor op 6 febr. in Panmoenjom besprekingen tussen drie afgevaardigden van elk van beide partijen te openen ter voorbereiding van het overleg tussen de premiers. Op 30 jan. stemde Noord-Korea hiermee in.

Kim Young Choo (r), leider van de Zuidkoreaanse delegatie, en Hyon Jun Kuk (l.), leider van de Noordkoreaanse delegatie, wisselen hun geloofsbrieven uit bij het begin van het eerste voorbereidende overleg te Panmoenjom op 6 februari.

Op 6 febr. kwamen drie man sterke delegaties van beide staten inderdaad in Panmoenjorn bijeen. De Noordkoreaanse afvaardiging werd geleid door de diplomaat Hyon Jun Kuk, vice-directeur van het Centrale Comité van de Arbeiderspartij; de Zuidkoreaanse door de diplomaat Kim Young Choo.

Noord-Korea stelde voor dat openbare bijeenkomsten van de regeringsleiders van beide staten afwisselend in Seoel en Pjongjang zouden worden gehouden, terwijl Zuid-Korea Genève als ontmoetingsplaats voorstelde. Terwijl het Zuiden zich voorstander toonde van tamelijk kleine delegaties en min of meer vaste agendapunten, wilde het Noorden de premiers doen vergezellen door ca. 30 medewerkers en stelde het geen concrete wensen t.a.v. de agenda.

Zoals beide delegaties waren overeengekomen, werd het overleg op 19 febr. te Panmoenjom voortgezet. Daarbij werd geen overeenstemming over de ontmoetingsplaats van beide premiers bereikt, alleen een derde bijeenkomst op 4 maart werd afgesproken. Noord-Korea hield niet meer vast aan zijn voorstel de premiers door grote delegaties te doen vergezellen.

Op 4 maart werd opnieuw geen akkoord over de ontmoetingsplaats van beide wremiers bereikt, maar Noord-Korea stemde nu ,,in beginsel" in met de Zuidkoreaanse suggestie tevoren een agenda op te stellen.

Tijdens de vierde bijeenkomst, op 18 maart te Panmoenjom, kwamen beide delegaties overeen dat de premiers te Panmoenjom bijeen zouden komen. Afgesproken werd ook dat de premiers door hoogstens vier medewerkers zouden worden vergezeld, van wie twee de rang van minister of plaatsvervangend minister zouden moeten bezitten. Beide partijen kwamen voorts met suggesties t.a.v. de agenda. Noord-Korea stelde voor dat de premiers zouden spreken over het ,,bespoedigen van een onafhankelijke en vreedzame vereniging van het vaderland door samenwerking en eenheid op diverse terreinen", terwijl Zuid-Korea met een lijst van drie punten kwam die de hereniging via een reeks van stappen wilde verwezenlijken. Geen poging werd ondernomen om de twee documenten met elkaar te verzoenen. Die kwes-

tie zou op een volgende zitting van de werkgroepen, gepland voor 1 april, worden behandeld.

Incidenten bedreigen dialoog

In de nacht van 22 op 23 maart werden volgens de Zuidkoreaanse contra-spionagedienst drie zwaarbewapende Noordkoreaanse agenten doodgeschoten door Zuidkoreaanse grenswachten, toen die de rivier de Han (ca. 18 km ten noordoosten van Seoel) overzwommen.

Op 25 maart werd een Noordkoreaanse „spionageboot" op ongeveer 35 mijl ten oosten van Pohang na een twee uur durend gevecht met Zuidkoreaanse eenheden van marine en luchtmacht tot zinken gebracht. Bij het treffen werden vier Zuidkoreanen gedood, aldus de Zuidkoreaanse contra-spionagedienst. Een Zuidkoreaanse regeringswoordvoerder verklaarde dat de ,,gewapende provocaties van Noord-Korea op geen enkele wijze kunnen bijdragen tot de zojuist begonnen dialoog". Hij voegde daaraan toe: „Wij betreuren het dat deze incidenten zich op een zo cruciaal moment voordeden, wat onze achterdocht over de werkelijke bedoelingen van de Noordkoreanen alleen maar kan versterken."

Op 27 maart werd ten zuiden van de gedemilitariseerde zone tussen Noord- en Zuid-Korea een Noordkoreaanse ,,infiltrant" door een Zuidkoreaanse patrouille gedood.

Op 1 april kwamen de delegaties van Noord en Zuid voor de vijfde maal te Panmoenjom bijeen in een gespannen atmosfeer. De Zuidkoreaanse delegatie stelde dat het houden van besprekingen voor het bijeenbrengen van beide regeringsleiders enkele dagen na incidenten, waarbij zes Zuidkoreanen en minstens vier Noordkoreanen waren gedood, ,,tegenstrijdig" was. Verlangd werd dat het Noorden ,,acties ondernam om te verzekeren dat zulke gewapende provocaties ophielden". Noord-Korea ontkende echter dat het infiltratiepogingen had georganiseerd en het uitte de beschuldigmg dat Seoel trachtte de atmosfeer voor de besprekingen te bederven door de incidenten te ,,verzinnen". Wel kwamen beide partijen overeen de zitting op te schorten tot 18 april, ,,in de hoop dat wij in een sfeer bijeen kunnen komen die beter is dan die van vandaag". De Zuidkoreaanse regeringswoordvoerder liet echter weten dat de onderhandelingen zouden kunnen worden afgebroken als Noord-Korea zijn ,,gewapende provocaties" zou voortzetten.

De zesde bijeenkomst op 18 april leverde geen resultaat op, maar wel werd afgesproken op 6 mei een zevende bijeenkomst te houden.

Voorafgaande *ontwikkelingen* m.b.t. dialoog

In 1972 was tussen regeringsvertegenwoordigers van Noord- en Zuid-Korea een dialoog op gang gekomen, die op 4 juli 1972 tot een gemeenschappelijke verklaring (pag. 678/2-1972) had geleid. Op 12 okt. van dat jaar kwam een coördinatiecommissie van de beide Korea's te Panmoenjom voor het eerst bijeen, waarbij de Noordkoreanen uierden geleid door plv. premier Park Soeng Choel en de Zuidkoreanen door Li Hoe Rak, toen chef van de KCIA.

Op 28 aug. 1973 verlangde Noord-Korea de vervanging van Li Hoe Rak i.v.m. de ontvoering van Kim Dae Jung (zie pag. 532/2-1974), wat tot een opschorting van het overleg in de coördinatiecommissie leidde.

Nadat Li Hoe Rak op 3 dec. 1973 als KCIA-chef was vervangen (pag. 533/2-'74) vond op 6 dec. 1973 op initiatief van Zuid-Korea een bijeenkomst van de twee vice-voorzitters van de coördinatiecommissie, Chang Ki Yung (Zuid-Korea) en Ryu Jang Sik (Noord-Korea), te Panmoenjom plaats (pag. 31913-'76). Er volgden negen Bijeenkomsten van de beide vice-voorzitters in de volgende 18 maanden, die geen enkel resultaat opleverden (zie pag. 320/1-'76). Suggesties van Chang Ki Yung (9 juli 1975, 13 okt. 1975, 26 jan. 1976 en 3 juli 1976) om de hervatting van het overleg door de coördinatiecommissie te bespreken werden door Noord-Korea niet positief beantwoord.

Ook de zes ontmoetingen van delegaties van het Noord- en Zuidkoreaanse Rode Kruis te Panmoenjom (zie pag. 32011-'76) tussen augustus 1975 en juni 1976 leverden geen vorderingen op.

Een door de toenmalige Zuidkoreaanse president Park Tsjoeng Hie op 18 jan. 1974 voorgestelde non-agressiepact met Noord-Korea was acht dagen nadien door Noord-Korea verworpen.

Een voorstel van de Noordkoreaanse president Kim Il Soeng van aug. 1975 voor bilaterale onderhandelingen met de VS, werd door de Amerikaanse regering verworpen (zie pag. 319/2-'76). De door de toenmalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Kissinger, op 22 sept. 1975 in de Algemene Vergadering van de VN voorgestelde vier-partijen conferentie (Noord- en Zuid-Korea, de VS en China) over Korea (pag. 263/1-'76) werd op 23 sept. door Noord-Korea en de volgende dag door China van de hand gewezen.

Op 21 juli 1976 sprak de Noordkoreaanse president Kim Il Soeng zich uit voor de bijeenroeping van een nationaal congres van ,,vertegenwoordigers van alle politieke partijen, maatschappelijke organisaties en mensen van alle geledingen in het Noorden en het Zuiden" om de vreedzame hereniging van Korea tot stand te brengen.

Op 22 juli 1976 herhaalde Kissinger in een rede te Seattle zijn voorstel i.z. een vier-partijen conferentie, dat op 25 juli opnieuw door Noord-Korea werd verworpen.

Op 12 jan. 1977 verklaarde de Zuidkoreaanse president Park dat hij in zou stemmen met de door Noord-Korea verlangde terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit Zuid-Korea, als Noord-Korea tot ondertekening van een non-agressiepact (zoals door Park voorgesteld op 18 jan. 1974) bereid was.

Op 25 jan. vond in Pjongjang een conferentie van 18 politieke partijen en maatschappelijke organisaties plaats, die een voorstel tot ,,nationale redding" aanvaardde. Daarin werd o.a. voorgesteld het bijeenroepen van een politieke consultatieve conferentie van Noord en Zuid met vertegenwoordigers van alle politieke partijen, openbare organisaties en alle lagen van de bevolking uit beide delen van Korea.

Een voorbereidende werkbijeenkomst in Panmoenjom of elders zou zo spoedig mogelijk moeten plaatsvinden. De secretaris van de Noordkoreaanse Arbeiderspartij, Yang Hyong Sop, stelde in een toespraak tot die conferentie dat een non-agressiepact de spanning in het land niet wegnam; hij herhaalde het voorstel van president Kim I1 Soeng voor een nationaal congres of ,,consultatieve conferentie" om de hereniging te bespreken, en hij stelde ook een bijeenkomst van de militaire autoriteiten van beide partijen voor om over beperking van de bewapening te spreken.

Op 26 jan. wees een woordvoerder van het Zuidkoreaanse ministerie van buitenlandse zaken de voorgestelde gemeenschappelijke politieke conferentie van de hand als stereotiepe propaganda en een directe verwerping van het voorstel i.z. het sluiten van een non-agressiepact.

Op 28 jan. deed Chang Ki Yung een beroep op Noord-Korea besprekingen te openen over procedurezaken en andere kwesties i.v.m. een non-agressiepact en de werking van de coördinatiecommissie zo spoedig mogelijk te normaliseren.

Op 29 jan. verwierp het Noordkoreaanse partijblad Rodong *Shin*-mun opnieuw het door Zuid-Korea voorgestelde non-agressiepact.

Op 3 maart 1978 vroeg de Zuidkoreaanse voorzitter van de coördinatiecommissie, Min Kwan Sik, zijn Noordkoreaaanse collega Kim Yong Chu de onderhandelingen in de coördinatiecommissie, in het kader van de overeengekomen dialoog, onmiddelliik te hervatten.

Op 23 juni stelde president Park voor een consultatieve organisatie uit vertegenwoordigers van de civiele economische kringen van beide landen te vormen om de weg voor commerciële, technologische en financiële samenwerking tussen Noord en Zuid te effenen en die samenwerking te bevorderen. Zonodig was hij bereid besprekingen met de betreffende ministers te voeren. Het Noordkoreaanse partijblad Rodong *Shinmun* reageerde op 1 juli afwijzend.

In een toespraak t.g.v. de 30ste verjaardag van de stichting van Noord-Korea verklaarde president Kim Il Soeng op 9 sept. 1978 dat Noord-Korea de deur openhield voor een gesprek met de VS en met de Zuidkoreaanse autoriteiten en politieke partijen. Zuidelijke politieke partijen zouden in het Noorden mogen opereren, en de Zuideliike autoriteiten zouden geen bezwaar moeten maken tegen het opereren van een Noordelijke politieke partij in het Zuiden.

Op 19 jan. 1979 zei de Zuidkoreaanse president Park tijdens een persconferentie o.a.: „Ik dring erop aan dat de Noord- en Zuidkoreaanse autoriteiten elkaar ontmoeten om de besprekingen wanneer, waar en op welk niveau te hervatten, om direct en openhartig en zonder voorwaarden vooraf elke maatregel te bespreken die een moorddadige oorlog op het Koreaanse schiereiland kan verhinderen, de welvaart van de 50 miljoen mensen kan verwezenlijken en vreedzaam een vereniging kan bereiken — met andere woorden om al die zaken op alle gebieden te bespreken, die door het Noorden en het Zuiden zijn voorgesteld..."

Het Centrale Comité van het Democratische Front voor de Hereniging van het Vaderland stelde in een op 23 jan. door radio-Pjongjang uitgezonden verklaring dat ,,de uiting van een intentie om een dialoog tussen het Noorden en het Zuiden te voeren door een gezagsdrager in Zuid-Korea een positief antwoord vormt op het onwankelbare standpunt van ons de deur van de dialoog open te houden". Daarop werden de volgende voorstellen gedaan:

1. Noord- en Zuid-Korea moesten tot de oorspronkelijke ideeën en beginselen van de gemeenschappelijke verklaring van 4 juli 1972 terugkeren en die op 1 febr. plechtig bevestigen.

2. Beide partijen moesten de lastercampagne tegen elkaar onmiddellijk staken.

3. Beide partijen moesten onvoorwaardelijk en onverwijld alle militaire acties, die de andere partij bedreigen, staken. Vanaf 1 maart moesten de militaire autoriteiten van beide partijen alle vijandelijke militaire acties langs de militaire demarcatielijn in alle opzichten staken zoals versterking van de eenheden, militaire operaties, uitbreiding van militaire vestingen en bovenal alle manoeuvres.

4. „Wij stellen voor dat een congres van de hele natie uit vertegenwoordigers van politieke partijen en maatschappelijke organisaties van het Noorden en het Zuiden bijeengeroepen wordt...; de vertegenwoordigers van de partijen van Zuid-Korea zouden ook de voorzitter van de Democratisch-Republikeinse Partij (3president Park Tsjoeng Hie) moeten omvatten, terwijl uit Zuid-Korea verder democratische persoonlijkheden uit alle bevolkingsgroepen alsmede vertegenwoordigers van de organisaties van overzeese medeburgers en individuele persoonlijkheden uit die gelederen vertegenwoordigd moesten zijn..." Dat congres zou begin sept. moeten worden gehouden hetzij in Pjongjang, hetzij in Seoel om alle problemen die uit de regeling van de hereniging voortvloeien te bespreken, nadat begin juni in Pjongjang een voorbereidende werkbespreking zou zijn gehouden.

De Zuidkoreaanse minister van voorlichting, Kim Seong Jin, stelde op 26 jan. dat de toekomstige dialoog slechts door de verantwoordelijke autoriteiten van beide partijen kon worden gevoerd, en dat niet tot begin juni moest worden gewacht, maar dat zo spoedig mogelijk in Seoel of Pjongjang een voorbereidende conferentie van de Noord- en Zuidkoreaanse autoriteiten moest worden gehouden.

Op 27 jan. maakte radio-Pjongjang bekend dat Noord-Korea de werkbesprekingen reeds begin april wilde starten. Dit radiostation en het Noordkoreaanse persbureau staakten vanaf 1 febr. vijandige propaganda tegen Zuid-Korea.

Op 12 febr. stelde het Zuidkoreaanse bureau van de coördinatiecommissie voor dat vertegenwoordigers van beide partijen elkaar op 17 febr. te Panmoenjom zouden ontmoeten om een plenaire zitting van die commissie in Pjongjang voor te bereiden. nadat Zuid-Korea een voorstel van het Democratisch Front om op 20 febr. te Panmoenjom te praten over de oprichting van een commissie ter voorbereiding van de conferentie van de hele natie had verworpen.

Er volgde op 17 febr. een bijeenkomst in Panmoenjom waaraan van Zuidkoreaanse zijde werd deelgenomen door vier zuidelijke vertegenwoordigers van de coördinatiecommissie en van Noordkoreaanse zijde door vier vertegenwoordigers van het Democratische Front o.l.v. Kwon Min Jun. De Zuidkoreaanse delegatieleider Min Kwan Shik zei dat Zuid-Korea het Democratische Front niet als „partner in een serieuze dialoog" kon aanvaarden, maar hij stelde als concessie aan het Noorden een uitbreiding van beide coördinatiecommissie-delegaties van 5 tot 10 leden voor om zo ruimte te scheppen voor vertegenwoordigers van politieke partijen en maatschappelijke organisaties. Bij de volgende ontmoeting op 7 maart werd geen overeenstemming over de aard van de twee delegaties bereikt en evenmin bij de derde ontmoeting op 14 maart. Toen werd ook geen akkoord bereikt over de datum van de volgende bijeenkomst. Zuid-Korea kondigde op 26 maart aan op 28 maart een regeringsdelegatie naar Pjongjang te sturen, terwijl de Noordelijke ,,liaison-delegatie" meedeelde op 2 april naar Panmoenjom te gaan. Door een boycot over en weer volgde geen verdere bijeenkomst.

Tijdens een officieel bezoek van de Amerikaanse president Carter aan Seoel stelde deze met zijn Zuidkoreaanse collega Park op 1 juli het houden van een drie-partijen conferentie tussen beide Korea's en de VS voor. Dit voorstel werd op 10 juli door Noord-Korea verworpen, dat wel de deur openhield voor een ,,dialoog met regering, politieke partijen en maatschappelijke organisaties van Zuid-Korea".

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij Systemen Keesing B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

PRESIDENT TITO OVERLEDEN

Om vijf over drie 's middags plaatselijke tijd is op vier mei in een ziekenhuis in Ljubljana Josip Broz Tito, president van Joego-Slavië, overleden na een ziekbed van meer dan vier maanden.

Het overlijden van de Joegoslavische president werd pas enige uren later bekend gemaakt. Nog een half uur ria het verscheiden van Tito werd een medisch bulletin uitgegeven, waarin zijn toestand „kritiek" werd genoemd.

De dood van de president werd bekendgemaakt in een verklaring van de staats- en partijleiding, waarin werd gezegd: „Aan de arbeidende klasse, aan de arbeiders en aan de burgers, aan de volkeren en aan de nationaliteiten van de Socialistische Federatieve Republiek Joegoslavië, kameraad Tito is overleden". Tito zou op 25 mei 88 jaar geworden zijn.

Vrijwel onmiddellijk na het bekend worden van het overlijden van Tito begonnen uit de hele wereld boodschappen van rouw en medeleven van staatshoofden en regeringen binnen te stromen. Alle boodschappen prezen de Joegoslavische leider, die o.m. een actieve rol heeft gespeeld als een van de leiders van de beweging van niet-gebonden landen.

Na het sterven van Tito pasten de Joegoslavische radio en TV hun programma's aan. De Joegoslavische regering kondigde een rouwperiode van zeven dagen af, waarin alle theaters, bioscopen, sportgelegenheden en andere plaatsen voor ontspanning gesloten waren.

Het stoffelijk overschot van Tito is op 8 mei in Belgrado bijgezet.

Na Tito's overlijden, maar ook al tijdens zijn ziekbed, is in de pers ingegaan op de mogelijke consequenties van het verscheiden van de Joegoslavische president.

Zo schreef *The Times* op 22 febr. onder de kop „Hoe kwetsbaar is Joego-Slavië?" het volgende:

President Tito

Het nieuws van Tito's ziekte kwam op een ogenblik dat de Oost-West-betrekkingen uiterst slecht waren. Zijn overlijden zou thans ernstige gevolgen hebben voor Joego-Slavië zelf en voor de wereldvrede. Carter schijnt vergeten te zijn dat hij in 1976 verklaard heeft dat de Verenigde Staten Joego-Slavië niet zouden helpen bij een eventuele Russische aanval. Hij heeft zich nu gevoegd bij het koor dat roept: „Raakt Joego-Slavië niet aan"; hij is dan in gezelschap van diverse politieke leiders, van mevr. Thatcher tot de Albanese leider Enver Hoxha.

De EG-ministers van buitenlandse zaken zijn eveneens van koers veranderd en zij hebben opdracht gegeven om de onderhandelingen van de EG met Joego-Slavië te bespoedigen. De Joegoslavische economie is in sterke mate afhankelijk van de handel met West-Europa: de aardoliecrisis alsmede het protectionisme van de EG hebben het land zwaar getroffen.

De Joegoslaven hebben al het mogelijke gedaan om hun industrialisatie gaande te houden. Het gevolg is een groot tekort op hun handelsbalans, vooral die met de EG-landen, waar Joego-Slavië kapitaalgoederen, moderne techniek en zelfs een aantal grondstoffen van betrekt ten behoeve van de opbouw van de industrie.

Tijdens de lopende onderhandelingen hebben de Joegoslaven enkele malen gedreigd zich tot de Comecon te wenden, indien de EG niet zou willen helpen. Dit is echter geen redelijk alternatief, want hoewel thans 40% van de Joegoslavische export naar de Comecon-landen gaat tegen 23% naar de EG, kunnen de Oosteuropese landen de goederen, die Joegoslavië van West-Europa betrekt, niet leveren.

Het tekort op de handelsbalans met de EG wordt voor een deel gedekt door onzichtbare exporten, namelijk inkomsten uit toerisme en verkeer, en overmakingen van Joegoslavische arbeiders in West-Europa. Sinds 1965 heeft Joegoslavië slechts driemaal een tekort op de betalingsbalans gehad. In de afgelopen jaren bedroeg het tekort echter ruim $ 1 mrd; om dit te dekken heeft Joego-Slavië schulden moeten maken, zodat het vorig jaar niet minder dan $ 1,8 mrd moest aflossen. Vorig jaar september gingen de krediteuren op een door het IMF en de Wereldbank georganiseerde bijeenkomst in Belgrado akkoord met een soepeler aflossingsregeling.

De Joegoslavische autoriteiten hebben krampachtige pogingen gedaan om hun economie te stabiliseren en tevens de groei van de industriële produktie op 8% per jaar te handhaven. De problemen zijn inflatie, welke thans 30% is, 800.000 werklozen, dat is 15% van de arbeidskrachten in de overheidssector. en lage produktiviteit.

Het gedecentraliseerde systeem van zelfbestuur van de ondernemingen heeft geleid tot een trage besluitvorming. Het is misschien democratisch, maar het vereist tóch dikwijls een ingrijpen van de staat. Zoals vorig jaar toen de prijzen stabiel en investeringen en importen beperkt moesten blijven ingevolge het stabilisatieprogramma.

Een van de argumenten vóór het systeem van zelfbestuur van de ondernemingen was dat het de nationale eenheid zou bevorderen. Een van Joegoslavië's zwakste punten is namelijk het verschil in levensstandaard tussen de voormalige Oostenrijkse industriegebieden en de gebieden in het zuiden, welke 500 jaar lang onder Turks bewind geweest zijn. Het inkomen per hoofd van de Rooms-katholieke Slowenen is thans zesmaal zo hoog als dat van de Albaneessprekende, hoofdzakelijk Mohammedaanse, inwoners van de provincie Kosovo. In 1947 was de verhouding nog drie tegen één. In zijn redevoeringen hamerde Tito er steeds weer op dat de eenheid van het volk een nivellering van de inkomensverschillen impliceerde.

De haast van de EG-ministers om de onderhandelingen met Joego-Slavië af te ronden, wijst er op dat niet de dreiging van de Sowjet-Unie het grootste gevaar voor Joego-Slavië vormt, maar de interne spanningen, versterkt door economische problemen. Ongetwijfeld zal de EG meer concessies doen voor de invoer van Joegoslavische artikelen, meer leningen en meer samenwerking tussen Westeuropese en Joegoslavische ondernemingen.

Indien Joego-Slavië niet op deze manier geholpen wordt, zou Tito's dood aan buitenlanders de kans bieden om in troebel water te vissen. Brezjnew zou het land zeker bij het Oostblok willen trekken. Kroatische nationalisten, die naar het Westen geëmigreerd zijn, zouden desintegratie van het federale verband toejuichen. Bulgarije, van tijd tot tijd aangemoedigd door de Russen, maakt altijd nog aanspraken op het Joegoslavische deel van Macedonië.

Er zijn dus volop centrifugale krachten, die in bedwang gehouden moeten worden, maar er is ook reden tot optimisme.

In tijd van nood zijn de Joegoslaven gewend om hun onderlinge verschillen te vergeten en Tito heeft sinds 1970 zijn opvolgers voorbereid op de problemen die na zijn dood zullen ontstaan.

Er is alle reden om te hopen dat de politieke leiders van de wereld zullen beseffen dat een sterk, welvarend en niet-gebonden Joego-Slavië een betere basis voor vrede in Europa zal vormen dan een zwak en verdeeld land, onder hegemonie van een van de grote mogendheden.

Weekblad 49ste jaargang No. 2536, pag. 31375-31390

Een vroegere medewerker van Tito, Milovan Djilas, die door Tito in 1954 ontslagen was i.v.m. zijn liberale denkbeelden, schreef op 30 jan. in de International Herald Tribune een artikel onder de titel „Na Tito moet het veranderen":

Zij, die na Tito een instorting van het Joegoslavische systeem en van het land zelf verwachten, zullen bedrogen uitkomen, maar Djilas hoopt — en verwacht — dat ook zij die peen enkele verandering na Tito verwachten niet aan hun trekken zullen komen. Er zullen veranderingen komen, zoals in alle communistische landen gebeurt na de aankomst van nieuwe leiders. Tito's regime is gekarakteriseerd geweest door rigiditeit, een monolithisch systeem, maar ook door dynamiek in bepaalde sectoren: economie, cultuur, bestuurlijke decentralisatie. Zo zijn er al onder Tito — zij het in een negatieve context (dus in de vorm van een crisis in plaats van hervorming) — veranderingen gekomen.

De crisis van Joego-Slavië is zichtbaar in zijn buitenlandse betrekkingen, verzwakt als het is door de verdeeldheid en onmacht van de Niet Gebonden Landen in de afgelopen twee jaren. Onrealistische betrokkenheid bij die NGL heeft Joego-Slavië in Europa geïsoleerd, waar het toch zijn historische en vitale wortels heeft. Bovendien heeft die betrokkenheid tot verkeerde calculaties geleid, want Joego-Slavië zag de spanningen ter wereld voortkomen uit het conflict tussen Amerika en Rusland, c.q. beider pogingen de wereld in hun invloedssferen te verdelen, en dus niet als het gevolg van de wérkelijke oorzaak: het Sowjetexpansionisme.

In Joego-Slavië zelf is de opvallendste crisis van economische aard. Het inflatiepeil (in 1979 27%) is een Europees record, er is een chronisch tekort op de betalingsbalans (1979: $ 6,2 mrd), een grote buitenlandse schuld ($ 20 mrd), een grote werkloosheid (12%), terwijl er toch al rond 1 mln arbeiders elders in Europa werken. Maar hiervan afgezien lijdt Joego-Slavië ook aan de zwakten van zijn sociaal-economisch bestel. Inefficiënte vormen van eigendom en management, een lage produktiviteit, verspilling van grondstoffen, onjuist gebruik van machines, en bevoordeling van partijleden. In de leidende kringen ziet men dat allemaal niet (of wil het niet zien), maar de crisis is zo ongeremd dat administratieve maatregelen ertegen geen kans maken. Zij-effecten zijn uiteraard persoonlijke verrijking door speculatie en vorming van een klasse van parasieten.

Al deze problemen vinden hun weerslag ook in de relaties tussen de naties die te zamen Joego-Slavië vormen, en dan vooral de economische relaties. Het kost de deelrepubleken veel tijd overeenkomsten te sluiten, die republieken isoleren zichzelf (preoccupatie met de eigen markt), en zij komen overeenkomsten met andere deelrepublieken niet genoeg na. Ook is er een conflict tuisen het politieke centralisme van de communistische partij en de decentralisatiekrachten in de economie in management en in de cultuur.

Aldus geïsoleerd, zonder vrienden, is Joego-Slavië — hoewel men het niet zó maar even opzij kan zetten — vanwege zijn geopolitieke ligging vermoedelijk een van de aantrekkelijkste prijzen die Moskou in de wacht zou willen slepen.

Het gehele gewicht van verantwoordelijkheid voor de conditie en toekomst van Joego-Slavië rust op de regerende partij, de Liga van Communisten. En dat vooral ook omdat het regime systematisch alle zich verzettende leden vervolgd heeft en het onmogelijk heeft gemaakt een hervormingsgezinde socialistische oppositie te stichten. Is die Liga nog vitaal? Kan men daar nieuwe moeilijkheden en gevaren wel aan? Dat is afwachten geblazen. Momenteel is de Liga een massa-organisatie (ong. 1,8 mln leden), die inefficiënt en gefragmenteerd is. De belangrijkste politieke activiteiten vindt men slechts in de hogere echelons. Maar feit blijft dat, binnen die Liga en ook in het land in zijn algemeenheid, de overheersende gevoelens patriottisch zijn. En al is de Liga dan gezuiverd van afwijkingen, erbinnen bestaan wel degelijk naast conservatief gezinden, leninisten en diehards, ook functionarissen die verstandig. praktisch en meer liberaal georiënteerd zijn. Hoewel in de politiek onverwachte wendingen mogelijk zijn, begunstigen de omstandigheden voor Joego-Slavië de meer liberaal georiënteerde functionarissen, want zij kunnen steunen op brede groeperingen binnen en buiten de Liga. Zowel het publiek alsook een veelzeggend aantal partijmensen wensen een rationelere economie en meer rechten en veiligheid voor het individu.

Bovenal zijn bijna allen in deze categorie bezorgd, vooral na „Afghanistan". over een Russische invasie. Temeer omdat Moskou Bulgarije aanzet tot het opeisen van Joegoslavisch Macedonië. Bulgarije krijgt de rol van brandstichter, zoals Moskou die rol ook aan Vietnam in Cambodja heeft gegeven.

Alle Joegoslavische volken zijn gelijkelijk aan het Russische gevaar blootgesteld: extreme nationalisten en separatisten worden van hun argumentatie ontdaan, niet vanwege hun ouderwetse opvattingen en methoden, maar omdat de Russische expansionist allen — Kroaten, Serven, Macedoniërs, Slovenen — evenzeer „liefheeft", allen wier grond gepakt kan worden om zo de Middellandse Zee te bereiken en Europa te ondermijnen.

Het partijmonopolie en politiek centralisme verdeelt in feite de burgers en zet deelrepubliek tegen deelrepubliek op, richt de interesse eenzijdig op de NGL en isoleert Joego-Slavië van de overige wereld. In de voorzienbare toekomst heeft Joego-Slavië maar weinig keuzemogelijkheden: óf een zich verdiepende chaos en isolering, met toenemende kwetsbaarheid t.o.v. de SU, óf geleidelijke democratisering en binding van een onafhankelijk Joego-Slavië aan West-Europa. Deze rationele bedenkingen leiden tot bepaalde conclusies. Joego-Slavië zal intern moeten liberaliseren en zich naar buiten toe naar het Westen moeten openen, aangezien dat de voorwaarden zijn (en de énige voorwaarden) voor zijn overleving als onafhankelijk land.

Door zijn interne structuur en buitenlandse situatie zal een plotselinge overgang naar democratie niet zo gemakkelijk zijn, omdat abruptheid chaos en conflict veroorzaken zou en een Sowjetinvasie zou vergemakkelijken. Daarom zal een democratisering, zeker in het begin, bescheiden en omzichtig moeten plaatsvinden.

Tenslotte schreef The Times op 5 mei in een hoofdartikel met het opschrift „Tito's erfenis" het volgende:

Met Tito's overlijden is een hoofdstuk van de Europese geschiedenis afgesloten. Hij was de laatste nog levende grote leider uit de Tweede Wereldoorlog, een man van buitengewone statuur wiens invloed tot ver buiten de grenzen van zijn land ging. In herinnering worden gebracht de stichting van een doeltreffende verzetsbeweging tegen Nazi-bezetting, het overhalen van de geallieerden om hun steun aan het royalistische bewind over te brengen naar zijn eigen beweging, het reformeren van die beweging tot een nationaal bewind, dat zich reeds drie jaar na de oorlog sterk genoeg achtte om met Stalin te breken — iets waarvoor enorm veel moed nodig was en wat een schokgolf door de communistische wereld veroorzaakte. Tussendoor kwamen de activiteiten, uitlopend op de unieke vorm van arbeiderszelfbestuur. Het was die bekwaamheid om steeds weer te denken en over-denken; die zijn leiderschap kracht gaf.

Natuurlijk was er ook de donkere zijde: de brute vermoording van tegenstanders uit de oorlog, de vervolging van de oude kameraad Djilas, een hardhandig optreden tegen vormen van anders denken, en misschien ook het te lang bevoogden van het systeem. Hoe de historici later ook zullen oordelen over Tito, zijn statuur staat wel vast: ook met zijn fouten behoort hij tot de grote mannen van zijn tijd.

En nu? Het systeem zal een nieuwe vorm van legitimiteit moeten vinden, gebaseerd noch op de partizanenbeweging noch op het gezag van één man, doch op zijn eigen doeltreffendheid, op steun van het volk en op de bekwaamheid om zich verder te ontwikkelen. Kan het zijn eigen verantwoordelijkheid niet aan, dan ware dat desastreus, want de interne samenhang van Joego-Slavië is de pin waarop de Oost-West-balans hangt.

Momenteel ziet de toekomst er geruststellend uit: het land is goed voorbereid op de overgang, de machinerie is goed nagezien en geolied, de mensen zijn voorbereid, en geen tekenen wijzen op een belangrijke en georganiseerde oppositie. Ondanks al zijn problemen lijkt Joegoslavië niet te verlangen naar wélke radicale verandering dan ook, zowel op binnen- als buitenlandspolitiek gebied. Ook is het gevaar van een directe Russische aanval nu niet groot, hóe graag de Russen Joego-Slavië dan ook weer onder beheer zouden willen krijgen. Moskou zou hard moeten vechten en de risico's zouden te groot zijn.

Moeilijkheden zullen — áls ze komen — langzaam komen. Joego-Slavië is nog altijd een legpuzzel van oude naties, die gemakkelijk opgewonden raken door oude passies en door economische ongelijkheden. Het systeem schept een precair evenwicht tussen centraal en lokaal gezag en hangt sterk af van de cohesie in de partij, die onzeker is over de rol die zij te spelen heeft. De economie staat onder hoge druk, met een grote schuld aan het buitenland, werkloosheid, en streken waar duidelijk inefficiënt wordt gewerkt. Ook is die economie méér van de Comecon afhankelijk dan wenselijk is. Velen willen meer liberalisering van de economie, maar de vrees bestaat dat daardoor de ongelijkheden in de verdeling der welvaart alleen maar groter zullen worden. Velen wensen ook een snellere politieke liberalisatie, maar dan weer vreest men dat daardoor de nationale rivaliteiten worden opgezweept. En intussen zullen de Russen en hun bondgenoten steeds proberen wiggen te drijven in scheuren die ontstaan.

Van Westerse zijde zal men Joego-Slavië welwillend volgen, met het verlenen van

steun. Be EG heeft op het laakte moment de weg naar een behulpzaam akkoord gevonden (pag. 202/2 e.v.). **Aan** militaire en politieke hulp van het Westen zijn nauwe grenzen, **wil het** niet de ongebondenheid van Joego-Slavië ondermijnen; maar het Westen kan dit land duidelijk maken dat het Tito's erfenis beschouwt als een wezenlijk onderdeel van de bestaande Europese orde.

Tito's laatste maanden

Het ziekbed van president Tito is volgens goed ingelichte kringen begonnen op oudejaarsdag 1979. Toen werd hij getroffen door een inzinking en bleek hij niet meer in staat tot normale communicatie. Het was de dag nadat de Joegoslavische TV nog een nieuwjaarstoespraak van de president had uitgezonden, waarin Tito een somber beeld schetste van de economische toestand van het land.

Die redevoering is de laatste geweest waarin het Joegoslavische volk Tito nog in functie heeft gezien. Op de derde januari van dit jaar werd Tito voor onderzoek in het Klinisch Centrum in de Sloveense hoofdstad Ljubljana opgenomen voor onderzoek van bloedstolsels in zijn linkerbeen.

Na ruim een week in de buurt te hebben verbleven op zijn buitenverblijf in Brno werd Tito op de 12e januari opnieuw opgenomen in het ziekenhuis, waar de volgende dag een kunstmatig bloedvat werd ingebracht. De dag daarop werd echter bericht dat de operatie niet het gewenste effect had gehad. Een week na de eerste operatie moest daarom worden besloten Tito's linkerbeen te amputeren.

In de dagen daarna leek Tito zich succesvol te herstellen. De Joegoslavische pers publiceerde vier foto's van de president, waarop deze geanimeerd met bezoekers zat te praten. Een golf van euforie over het herstel van de president ging over Joego-Slavië heen. Volgens de berichten werd revalidatie toegepast en hield Tito zich in toenemende mate weer met staatszaken bezig.

Tot de 10e februari, toen gemeld werd dat Tito's herstel vertraagd werd door problemen met zijn nieren, die mogelijk het gevolg waren van uitgebreide medicaties. De 14e februari werd zelfs een ,,kritieke nacht'' geregistreerd. Volgens ingewijden was de Joegoslavische president toen eigenlijk al klinisch dood, maar werd hij met behulp van uitgebreide technische medische apparatuur in leven gehouden. In de weken die volgden deden zich voortdurend nieuwe complicaties voor, zoals hartzwakte, longontsteking en interne bloedingen.

Dagelijks moest nierdialyse worden toegepast, wat tot verdere verzwakking van het hart leidde.

De 14e april werd voor het eerst melding gemaakt van beschadiging van de lever van Tito die gepaard ging met ernstige geelzucht. Ook namen toen de interne bloedingen in maag en darmen weer toe, nadat die enige tijd uit de dagelijks uitgegeven medische communiqué's waren verdwenen.

Op 22 april kwam de alarmerende mededeling dat Tito's toestand ,,uitermate ernstig'' was geworden en dat het leven van de Joegoslavische president in gevaar was.

Toen de dag daarop 's avonds om half acht nog een extra communiqué werd uitgegeven, waarin gezegd werd dat Tito's toestand verslechterde en dat een kritieke fase was ingetreden, stroomden weer meer dan honderd buitenlandse journalisten, soms voor de derde of vierde maal, toe naar Belgrado en Ljubljana.

Die kritieke toestand hield nog enige dagen aan en ging gepaard met een coma en shocktoestand, totdat een week voor het overlijden gemeld werd dat de kritieke fase voorbij was.

Tito's toestand werd vanaf die dag weer als ,,zeer ernstig'' omschreven, een graadje minder ernstig dus dan ,,uitermate ernstig''. Ook een week voor het overlijden, juist een week dat de Joegoslaven hun vrije dagen hadden in verband met de viering van de eerste mei en in groten getale naar vakantieplaatsen in binnen- en buitenland zwermden, kwamen voortdurend geruststellende berichten binnen over de gezondheidstoestand van de Joegoslavische president.

Zelfs op 3 mei werd nog gezegd dat de lichte verbetering in Tito's toestand aanhield. Het middagcommuniqué van 4 mei meldde dat zich storingen in de bloedsomloop voordeden en tegen half vier verscheen op de telex een extra communiqué waarin werd gezegd dat de toestand weer kritiek was. Op dat moment was Tito echter al dood. Het uiteindelijke bericht daarover kwam tegen kwart voor zeven.

President Tito (r.) op 23 jan. van dit jaar, toen hij nog Lèek te herstellen na zijn operatie. Aan zijn bed zijn twee zonen Zarko (l.) en Miso.

Levensloop van *president* Tito

Josip Broz is op 25 mei 1892 als zevende van de vijftien kinderen van een arm Kroatisch boereneahtpaar geboren in het gehucht Kumrevic dat ligt tussen de Kmatische hoofdstad Zagreb en de Sloweense stad Maribor Hij was toen Oostenrijks onderdaan: Kroatië en Slowenie maakten toen deel uit van het Habsburgse rijk.

Opgeleid tot metaalarbeider, was hij dan ook in de jaren voor de Eerste Wereldoorlog werkzaam als ,,gastarbeider'' avant la lettre in Oostenrijk, Bohemen en het Roergebied

Voor het uitbreken van de oorlog moest hij in dienst en klom hij op tot onderofficier in het leger van de Oostenrijks-Hongaarse dubbelmonarchie In 1915 werd Broz' regiment naar het Karpatische front gestuurd om tegen het tsaristische Russische leger te vechten. Bij een Russische aanval werd hij zwaar gewond door een spies die hem tussen de schouders tmf en juist zijn hart miste. Hij werd krijgsgevangen gemaakt en overgebracht naar een militair hospitaal diep in Rusland, aan de Wolga, waar hij op wonderbaarlijke wijze zijn verwonding en

het totale gebrek aan medische verzorging te boven kwam
Na een verblijf in verscheidene krijgsgevangenenkampen kwam hij temidden van de communistische rode gardes terecht, die inmiddels bezig waren het chaotische Rusland van 1917 onder controle te krijgen Het was in die tijd dat Broz, wegens zijn diensten aan de Russische revolutionairen ondergedoken voor aanvallen van de Witte legers, de vrouw ontmoette die in 1920 zijn eerste echtgenote zou worden, Pelagea Belousova Met haar keerde Broz in dat zelfde jaar naar Kroatie terug, dat inmiddels deel was geworden van het koninkrijk van Serven, Kroaten en Slowenen, het latere Joego-Slavië
Josip Broz was in die tijd werkloos, maar zijn Lidmaatschap van de metaalarbeidersbond, die een onderafdeling was van de sociaaldemocratische partij, had tot gevolg dat hij automatisch communist wend toen deze partij in 1920 fuseerde met de communistische partij van Joego-Slavië Aan het eind van dat zelfde jaar werd die partij achter onwettig verklaard. Door zijn werk in de vakbond — Broz had intussen in de buurt van Zagreb werk gevonden als werktuagkundige bij een korenmolen — kwam hij langzamerhand in contact met het ondergrondse werk voor de communistische partij.
Broz werd lid van een plaatselijk partijcomité en door zijn illegale werk onder arbeiders werd hij in 1927 gearresteerd wegens het verspreiden van communistische lectuur onder arbeiders van een scheepswerf aan de Adriatische kust
Van zijn proces maakte hij een demonstratie van zijn geloof in de rechtvaardage zaak van de arbeiders en hij werd veroordeeld tot vijf jaar De gevangenisjaren werden, zoals met zoveel communistische leiders het geval is geweest een periode van politieke opleiding door contacten met gelijkgezinden en door studie van de marxistische klassieken.

In 1934, na het uitzitten van zijn straf, kwam Broz' grote kans Hij werd naar Wenen gestuurd waar het centrale comité van de Joegoslavische communistische partij wenkte onder controle van de Komintern in Moskou Vanaf dat moment werd Josip Broz bekend onder zijn codenaam Tito, wat wel eens is uitgelegd als een karakterisering van de manier waarop hij kordaat zijn bevelen uitdeelde aan partijgenaten ti = jij, to = dit
Een jaar later ging Tito naar Moskou voor een politieke opleiding bij het Balkan-secretariaat van de Kommtern. Zijn vrouw Pelagea en zijn in 1924 geboren zoon Zarko waren al sinds 1928 in de Russische hoofdstad, en Tito had ook nauwelijks tijd voor contacten met hen. Hij werkte en Liet zich zo min mogelijk in met de intriges binnen het Kominternapparaat

In 1938 werd Tito naar Parijs gestuurd om de recrutering van Joegoslavische vrijwilligens voor de Internationale Brigade in Spanje te organiseren De Joegoslaven die daarheen trokken zouden later de harde kern gaan vormen van de „proletarische brigades" die onder Tito's leiding de guerrilla begonnen tegen de Duitse bezetters
Nadat Stalin in 1937 Milan Gorkic, de leider van de Joegoslavische communistische partij in de Sowjet-Unie, had laten executeren was het dan ook natuurlijk dat de partij, die intussen een opmerkelijke groei doormaakte, in 1938 Tito als algemeen secretaris koos
De Joegoslavische Partij stond echter nog onder directe controle van Stalin Tito kon er niet onderuit om in de twee jaren die volgden Stalins Geschiedenis van de bolsjewistische partij in bet Kroaats te vertalen, in een Moskou waarover hij later zou zeggen dat „ik nooit wist of ik niet midden in de nacht de fatale klop op mijn deur zou horen"

In jamuari 1940 keerde Tito terug in Joego-Slavie en nam daar energiek de leiding over van zijn partij die inmiddels tot zo'n 12 000 leden en 17 000 jeugdleden was uilgegroeid, maar die nog steeds illegaal was Om zijn ware identiteit te verbergen had Tito een façade opgebouwd die niet alleen zeer effectief was en geen enkele verdenking tegen hem veroorzaakte, maar ook typerend is voor zijn karakter en zijn levensstijl. In Zagreb, waar hij in een dure villawijk woonde, ging hij door voor een welvarende ingenieur, die veel moest reizen Hij ging duur gekleed, droeg een ring met een diamant, had een kleine auto met een partijlid als chauffeur Per trein reisde hij eerste klas, maar zelfs maakte hij voor zijn reizen soms gebruik van het in die tijd ongebruikelijke en peperdure vliegtuig
Ook na de inval van de Duitsers en de Italianen in april 1941 in Joego-Slavie, toen de partij besloot haar hoofdkwartier over te brengen naar Belgrado, behield Tito ditzelfde alibi hij woonde in de parkachtige wijk Dedinje in Belgrado in een villa naast die van de Duitse militaire commandant
De Duitse inval van juni in de Sowjet-Unie veranderde die situatie Moskou gaf de communistische partijen toen opdracht tot het organiseren van het communistische verzet tegen de Duitsers en hun bondgenoten om de Sowjet-Unie te helpen in hun strijd Tito's partijleiderschap werd vanaf dat moment veranderd in dat van bevelhebber van de generale staf van de „volksbevrijdingsbeweging"
De basis van die beweging moest die van een nationaal front zijn, en dwars door nationaliteit, geloof of politieke overtuiging heen lopen Dat betekende niet alleen dat de partizanen tegen de Duitsers en Italianen vochten, maar ook tegen de „cetniks" van de Servische guerrillaleider Draza Mihajlovic, wiens verzet was gebaseerd op Servisch nationalistische en royalistische sentimenten

Tito bleek een militair genie. De guerrilla van de partizanen was zo effectief dat de Duitsers gedwongen waren een zo groot mogelijk aantal troepen in Joegoslavië te legeren. Tito was de onomstreden opperbevelhebber, maar tegelijkertijd creëerde hij intussen voor zichzelf de basis voor zijn latere positie als staatshoofd. Hij stond in contact met de Russen, klaagde voortdurend dat hij van hen geen hulp kreeg, en bracht een verbinding tot stand met de Britten, die steeds meer bewondering kregen voor de bijdragen die Joegoslavische partizanen leverden aan het verzet tegen de Duitsers.
Het keerpunt in de ontwikkeling van militaire volksbevrijdingsbeweging naar formele regering kwam op 29 nov. 1943 in de Bosnische plaats Jajce, waar een voorlopige regering voor heel Joego-Slavië in het leven werd geroepen. Tito was de leider. hoofd van de regering en opperbevelhebber van een goed gedisciplineerd leger, een man die ontmoetingen had met mensen als Churchill en Stalin. Ook de politieke carrière van Tito na de Tweede Wereldoorlog leek op een persoonlijke successtory, hoewel gelardeerd met momenten van levensgevaarlijke crises. Zoals die van 1948, toen hij met Stalin brak, omdat Tito na de oorlog, waarin hij de Joegoslavische communisten op eigen kracht tot een machtspositie had geleid, zich sterk genoeg voelde om de Russische overheersingspogingen te weerstaan.

Met politieke tegenstanders, van wie hij vermoedde dat zij rivalen zouden kunnen zijn, rekende hij onverbiddelijk af: zo werden zijn voormalige medestrijders Djilas en Rankovic de politieke woestijn ingestuurd. Het in het begin van de jaren zeventig opkomende nationalisme in Kroatië en Servië werd eveneens meedogenloos de kop ingedrukt.
En ook in zijn persoonlijke leven heeft Tito steeds blijk gegeven van een verbijsterende kilheid in zijn betrekkingen met mensen.
Zijn tweede vrouw, de partizane Herta Has, wist hij tijdens de oorlog vrij te krijgen uit Duitse gevangenschap, maar indirect liet hij haar daarna weten dat hij haar niet meer wilde zien. Inmiddels had hij toen namelijk een relatie met de jonge en aantrekkelijke officier van het bevrijdingsleger die zijn secretaresse was,

Een beeld van Josip Broz Tito uit de Tweede Wereldoorlog. Hij is de man in het midden met het donkere uniform en de lichte overjas. Hij inspecteert hier, op 7 nov. 1942, de Eerste Proletarische Brigade in Bosanski Petrovac in een reeds bevrijd gebied in Bosnië.

Jovanka Budisavljevic, met wie hij huwde. Maar een paar jaar geleden werd zij, waarschijnlijk om politieke redenen aan de kant gezet, hoewel Jovanka meer dan dertig jaar lang de rol van „first lady" had vervuld.

De fronsende blik van Tito was de laatste jaren afweziger geworden. Maar nog steeds straalde zijn zelfbewustzijn en de soms geringschattende manier waarop hij met zijn gesprekpartners omging, een superieure kracht uit. Tito is gestorven op een eenzame hoogte, een hoogte waarop hij geen vrienden meer kon dulden. Maar voortaan zal Joego-Slavië het zonder zijn onweerstaanbare kracht moeten doen.

Tito's politieke *leven en betekenis*

Josip Broz Tito is niet alleen de man geweest die, zoals hij zelf ooit heeft gezegd, er voor zorgde dat iedereen ter wereld zijn land — „dertig laar eeleden nog praktisch een blande vlek op de kaart" — kent, maar ook is vriend en vijand het erover eens dat hij een onuitwisbaar stempel heeft gedrukt op de loop van de 20ste eeuwse wereldgeschiedenis

Want het mag waar zijn dat Tito tijdens zijn leven is uitgegroeid tot een mythe die het moeilijk maakt de juiste proporties van zijn figuur te onderscheiden en dat er ook in het Westen heel wat hagiografen te vmden zijn die bereidwillig hebben meegeholpen aan de legendevorming rond de Joegoslavische leider, een onweerlegbaar feit is dat Tito enerzijds het monolithische karakter van het communisme met succes heeft ondergraven en anderzijds heeft bijgedragen tot een visie op de wereld, die rekening hield met de volkomen nieuwe realiteit van het post-koloniale tijdperk, met het zoeken naar rechtvaardigheid — niet alleen op nationaal, maar ook op internationaal niveau

Hoe komt het dat een man van bescheiden afkomst, en met een minimale opleiding, een leiderspositie kon opbouwen die hem decennia leng in het middelpunt van de internationale belangstelling deed staan en wiens dood schokgolven door zijn land en door de wereld laat gaan — die nog lange tijd voelbaar zullen zijn?

De tweede wereldoorlog is daarvoor een van de meest voor de hand liggende verklaringen. Want toen kon Tito zijn leiderscapaciteiten, die tevoren alleen in het kader van de zwakke Joegoslavische communistische partij naar voren hadden kunnen komen, ten volle ontplooien. Toen wist hij met ijzeren discipline en een onbreekbare wilskracht een partizanenleger te organiseren dat hem enerzijds de bewonderende erkentelijkheid opleverde van de bondgenoten, vooral Engeland, in de strijd tegen de Duitsers, en dat anderzijds de door eeuwenlange twisten verscheurde volkeren en nationaliteiten van Joego-Slavië verenigde in een gemeenschappelijk doel het bevechten van de eigen onafhankelijkheid op de Duitse bezetters

Die strijd heeft Tito de kans gegeven om zich niet alleen als succesvol guerrillaleider nationale roem te verwerven, maar ook om zich door het uitschakelen van potentiele politieke tegenstanders een onwrikbare positie te verschaffen voor de rol die hij zichzelf en de Joegoslavische communisten na de oorlog had toegedacht

De prestaties van het Joegoslavische partiaanenleger, dat de Duitse bezetters bijna geheel zonder steun van de geallieerden had verdreven, schiepen mede de omstandigheden, waaronder Tito na de oorlog de politiek kon voeren die in 1948 leidde tot de breuk van Joego-Slavit? met de Kommform, de door Stalin beheerste opvolger van de Komintern

Aan het eind van de oorlog wanen Stalin en Churchill overeengekomen dat zij beiden een fifty-fifty-belang in Joego-Slavie hadden Maar aan het feit dat Moskou de Joegoslavische vrijheidsstrijd pas in de allerlaatste fase steunde door het sturen van een tankeenheid voor de bevrijding van Belgrado, kon Tito een zekere bewegingsvrijheid tegenover de Russen ontlenen Tito had geen enkele reden om zich na de oorlog als de stroman te beschouwen die de Russen graag van hem wilden maken

Integendeel in de oorlog had hij Stalin woedend gemaakt met zijn geprikkelde telegram dat als de Russen zijn partizanen al niet wilden helpen, „zij hem ten minste niet moesten tegenwerken". En toen Moskou na de oorlog probeerde om de economieen van de Oosteuropese landen dienstbaar te maken aan de Sowjet-Unie, voelde Tito zich allerminst verplicht daaraan mee te werken, zoals de andere Oosteuropese landen die eenvoudig geen keus hadden

En evenmin stoorde Tito zich aan de Russische klacht dat de Joegoslavische partij zich ook op andere gebieden niet hield aan de ervaringen van het socialistische vaderland, zoals b v op het punt van de collectivisatie van de landbouw

Tito voerde aan dat er nu eenmaal historische verschillen waren tussen de Russische boeren en de Joegoslavische, en dat het voor die laatsten, die de grootste *co*ciale groep van de partizanen hadden uitgemaakt, onbegrijpelijk en onaanvaardbaar zou zijn wanneer de partij nu plotseling hun land zou afnemen

In die brief die de inleiding vormde tot de veroordeling van Joego-Slame door de andere leden van de Kominform in 1948 schreef Tito dan ook , Hoezeer men het land van het socialisme, de Sowjet-Unie, ook kan liefhebben, men kan toch zijn eigen land, dat eveneens bezig is met de nealisering van het socialisme, in geen geval minder liefhebben "

Eind juni 1948 werd Joego-Slavië door de andere Kominform-leden eenstemmig veroordeeld omdat Tito had geweigerd voor het Kominformbureau te verschijnen om Moskou's beschuldigingen in ontvangst te nemen dat was „verraad aan de internationale solidariteit"

Aan die gebeurtenis ontleent Tito zijn wereldhistorische dimensie Want hij was de eerste communist, leider van een klein land, die het op had durven nemen tegen Stalin

Sinds die tijd is de communistische beweging in de wereld nooit meer dezelfde geweest. De breuk tussen Tito en Stalin werd gevolgd door die tussen Chinezen en Russen, tussen Albanezen en Russen. tussen Eurocommunisten en Russen De pretentie dat Moskou een natuurlijke aanspraak kan maken op het leiderschap van de communistische wereld was aan splinters geslagen, en Stalins uitspraak dat hij zijn pink maar hoefde te bewegen „en er zou geen Tito meer zijn", schrompelde als een brandend stuk cellofaan in een

Want Tito kreeg niet alleen onmaddellijk de partij en het Joegoslavische volk achter zich voor zijn onafhankelijkheidspolitiek, maar ook schrok het Kremlin terug voor een direct ingrijpen, waarschijnlijk uit angst voor heftig verzet van de Joegoslaven dat zou kunnen uitlopen op een nieuwe wereldoorlog

De breuk met de rest van de communistische wereld is in hoge mate bepalend geweest voor de .ontwikkeling van Joego-Slavië tok de „socialistische, zelfbesturende, niet-gebonden gemeenschap" die het nu is.

De economische blokkade van Joegoslavië door de socialistische landen dwong Tito op den duur zijn radicale industrialiseringspolitiek in het binnenland te vertragen en toenadering te zoeken tot het Westen.

Dat leverde weer munitie op voor de door Moskou georkestreerde propagandacampagne, dat Tito een agent was van het imperialisme. Maar Tito zelf liet er geen twijfel aan bestaan waar hij stond, keerde zich tegen het heftige anti-communisme in het Westen, en verweet Moskou dat het Joego-Slavië eigenlijk graag in het kapitalistische kamp terecht zou willen laten komen. Enerzijds om bevestiging te krijgen van de eigen voorspelling en anderzijds om aan te tonen dat opbouw van het socialisme zonder de Sowjet-Unie niet mogelijk is.

Tito heeft sinds 1948 voortdurend geprobeerd om te bewijzen dat het wél mogelijk is. In hoeverre hij daarin is geslaagd is moeilijk te zeggen. Tito was nooit een groot ideoloog. De ideologische basis voor de binnen- en buitenlandse politiek waartoe de omstandigheden Joego-Slavië dwongen werd voornamelijk verschaft door de begin 1979 gestorven Sloween Edward Kardelj.

Tito was een pragmaticus, die een scherp oog had voor de mogelijkheden die een bepaalde situatie bood. En zo werden in 1950 de eerste arbeidersraden gekozen en de wet aangenomen op het arbeiderszelfbestuur: een alternatief zowel voor het gecentraliseerde rigide-staatskapitalisme dat in de Sowjet-Unie heerste, als voor de uitwassen die ongebreidelde ondernemersvrijheid in het Westen soms veroorzaakte.

Zich afzettend tegen Oost en West ontwikkelde Tito in de loop van de jaren vijftig ook het idee van de niet-gebonden landen, de „blokvrijen", de landen die zich los van de twee supermachten een eigen lijn in de buitenlandse politiek wilden voorbehouden. Samen met de Indiase premier Nehru en de Egyptische president Nasser richtte Tito in 1961 de beweging van niet-gebonden landen op, die ondanks de vele conflicten die zich onderling voordoen, in de loop van de laatste twee decennia uitgroeide tot een belangrijke factor in de internationale politiek omdat er zo'n 90 landen bij zijn aangesloten.

De conceptie van niet-gebondenheid gaf Joego-Slavië enerzijds de gelegenheid de Russische verwijten af te wimpelen, dat Joego-Slavië de „kapitalistische weg" was opgegaan, anderzijds verschafte zij een zekere garantie tegen de altijd aanwezig gebleven mogelijkheid dat Moskou via militaire interventie zou proberen de ketter terug te brengen in het eigen kamp.

Het oorlogsverleden en het tarten van de Russische beer hebben Tito in Joego-Slavië gemaakt tot een halfgod. „Tito is van ons, wij zijn van Tito" zongen de jonge pioniertjes de president toe als hij op bezoek was, en als er ergens in de wereld sprake is van persoonsverheerlijking, dan is het in Joego-Slavië, waar de president in alle opzichten onfeilbaar en onaantastbaar was.

Want hoewel Tito Joego-Slavië heeft geregeerd als een verlicht despoot — de Joegoslavische federale structuur heeft immers een grote mate van decentralisatie over de zes republieken en twee autonome provincies tot gevolg gehad —

bij belangrijke kwesties had Tito het laatste woord.

Zijn imago van onfeilbaarheid verschafte de Joegoslavische president een onbegrensde macht. Macht die hij op cruciale momenten met dictatoriale hardheid toepaste: zoals in 1954 tegen Milovan Djilas, die de Joegoslavische maatschappij naar een grotere liberalisatie wilde leiden; en tegen de gevreesde Aleksandr Rankovic, de chef van de geheime politie, die Tito in 1966 ontsloeg: tegen de reformistische leiders van de Kroatische communistische partij die hij in 1972 afzette.

Ook dissidentie op ideologisch gebied werd afgestraft, zoals in het geval van de in de loop van de jaren zeventig monddood gemaakte hoogleraren van de Praxis-groep. Maar het meest meedogenloos liet Tito optreden tegen degenen die de legalititeit van de Joegoslavische staat en de federale structuur ervan aanvochten: de pro-Russische „Kominformisten", de Kroatische nationalisten, binnen en vooral buiten Joego-Slavië, die dromen van een onafhankelijk Kroatië.

Een omvangrijk veiligheidsapparaat, de UDBA die in alle geledingen van de Joegoslavische maatschappij haar vertakkingen heeft en haar machtsgebied heeft uitgebreid tot alle grote concentraties van Joegoslaven in het buitenland, schrikt niet terug voor intimidatie, ontvoering, of zelfs politieke liquidatie.

Ondanks deze ingrediënten die aan geen enkele éénpartijstaat vreemd zijn kan het Joego-Slavië van Tito niet vergeleken worden met andere totalitair geregeerde landen. De economische oriëntering op het Westen, de introductie van Westere technologie en de ontegenzeggelijke ontwikkeling tot een consumptiemaatschappij, de mogelijkheid voor de Joegoslaaf om vrij overal heen te reizen waar hij wil, dat alles kan niet alleen teruggebracht worden op de specifieke omstandigheden waaronder Joego-Slavië in de jaren vijftig zijn socialisme moest ontwikkelen. Het heeft ook veel te maken met Tito's eigen persoonlijkheid, zijn trots, zijn ijdelheid, zijn hang naar luxe en comfort.

Tito, zo schreef de oud-hoofdredacteur van het Egyptische dagblad Al Ahram eens, is de ,,eerste communistische koning". Tito's levensstijl was inderdaad meer dan koninklijk. Huizen als paleizen door het hele land, jachtterreinen, met kastelen erop, het eiland Brioni waar hij het meest verbleef (en waar vroeger aartshertog Franz Ferdinand een villa had), een grote hoeveelheid peperdure automobielen, een eigen trein, schepen, al die luxe was voor Tito vanzelfsprekend. En werd door de meeste Joegoslaven ook geaccepteerd, omdat ze de absolute macht symboliseerde die hij uitoefende.

Tito aas in feite te groot voor Joegoslavië. Zijn politieke talent en zijn instinct om een bepaalde situatie ten voordele van zijn land uit te buiten zouden zelfs grotere problemen hebben aangekund dan waarvoor Joego-Slavië hem stelde. Tito heeft eigenlijk ook te lang geleefd. Want zijn bijna eeuwig lijkende presentie heeft de oplossing van reel problemen van Joego-Slavië's toekomst geblokkeerd en een vrijwel algemene stagnatie in de leiding van het land veroorzaakt.

Een stagnatie die blijkt uit de moeizaam geformuleerde regels over het collectieve leiderschap dat Joego-Slavië nu moet gaan regeren en waarvan al tevoren vaststaat dat het nooit een lang leven beschoren kan zijn.

Stagnatie die ook blijkt uit het feit dat het garnituur leiders onder de overleden president in het algemeen van beangstigend middelmatig karakter is, omdat elke ambitie door Tito werd gewantrouwd, en kwaliteit niet werd beloond.

Het gevaarlijke gevolg daarvan kan zijn dat de Joegoslaven, nu hun de man is ontvallen die hen vier decennnia lang heeft aangevoerd en tot wereldburgers heeft gemaakt, zich lange tijd verweesd zullen voelen.

Tito's opvolgers

President Tito is opgevolgd door twee collectieve presidentschappen, dat van de staat en dat van de partij, waarvan het voorzitterschap op gezette tijden rouleert.

Tot het overlijden van Tito was vice-voorzitter van het staatspresidium Lazar Kolisevski, een Macedoniër, die benoemd is tot voorzitter en daarmee tot president van de republiek. Later in mei loopt zijn mandaat af en wordt hij opgevolgd door Cvijetin Mijatovic uit Bosnië-Herzegowina.

Opvolger van Tito als voorzitter van het partijpresidium is Stevan Doronjski uit Vojvodina in Servië. Het staatspresidium telt acht leden; dat van de partij **23** leden. Zes personen zijn lid van beide organnn. Het totale aantal leden van de twee lichamen bedraagt 25.

Hieronder volgen enkele gegevens omtrent de meer op de voorgrond tredende personen binnen het huidige Joegoslavische leiderschap.

Lazar Kolisevski is afkonistig uit Macedonië, 65 jaar. Was tijdens de oorlog actief als partizaan in Macedonië, door de Bulgaarse fascistische autoriteiten ter dood veroordeeld, omgezet in gevangenisstraf. Na de oorlog werd Kolisevski meteen al premier in de regering van Macedonië. Vanaf het begin van de jaren vijftig lid van het Centrale comité van de partij. Deze maand loopt zijn éénjarige mandaat als voorzitter van het staatspresidium af en vermoed wordt dat hij dan verder een ondergeschikte rol zal gaan spelen.

Cvijetin Mijatovic, 67 jaar, uit Bosnië, de Joegoslavische republiek die geldt als de meest conservatieve. Zoon van een arme handwerksman, maar doorliep het gymnasium en studeerde in de jaren dertig filosofie aan de universiteit van Belgrado. In 1941 trad hij toe tot de partizanen, politiek commissaris van de zesde Bosnische Brigade. Sinds 1948 is hij lid van het Centrale comité van de partij, van 1961 tot 1965 was hij Joegoslavisch ambassadeur in de Sowjet-Unie, maar niet pro-Moskou. Voorstander van de harde lijn.

Stevan Doronjski, 61 jaar, uit Vojvodina. Serviër. Staat bekend als liberaal. In 1968 heeft hij bij Tito pogingen gedaan de maatregelen tegen rebellerende studenten te verzachten. In de oorlog politiek commissaris. Evenals Mijatovic werd hij in 1964 gekozen in het staatspresidium van Joego-Slavië. Aangezien men die functie niet langer dan tweemaal een periode van vijf jaar kan bekleden, betekent dat dat Doronjski in elk geval in 1984 zal verdwijnen uit het politieke leven.

Dusan Dragosavac. Thans voor één jaar secretaris van de partij. Vorig jaar verrassend benoemd in de plaats van Stane Dolanc, die toen acht jaar partijsecretaris was geweest, maar naar Tito's zin een te overheersende rol ging spelen.

Een beminnelijk man wiens reputatie echter vooral gevestigd is door het feit dat hij even hard als Tito wilde optreden tegen het van nationalisme beschuldigde partijleiderschap in Kroatië dat in 1971 werd afgezet. Sindsdien ook partijsecretaris in Kroatië.

Vladimir Bakaric, 69 jaar oud, de enige in het Joegoslavische leiderschap die sinds de oorlog steeds een naaste medewerker van Tito is geweest. Oorspronkelijk advocaat evenals zijn vader die Tito in de jaren dertig heeft verdedigd toen hij werd beschuldigd van communistische activiteiten. Slechte gezondheid. Hij is Kroaat en zijn machtsbasis is beperkt tot die reaubliek. maar hij geniet groot gezag door zijn nauwe relatie die hij had met Tito.

Tijdens de begrafenisplechtigheid van president Tito v.l.n.r. diens zoon Miso, zijn weduwe Jovanka en zijn zoon Zarko met echtgenote.

Nikola Ljubicic. 64 jaar. Serviër. Sinds 1976 minister van defensie. Ljubicic was Tito's favoriete generaal en is een van de architecten van het systeem van de ,,algemene volksverdediging". Geldt als capabele organisator die geen persoonlijke politieke ambities koestert, heeft als lid van het Partijpresidium en als degene die van het Staatspresidium de opdracht kan krijgen het opperbevelhebberschap op zich te nemen de allergrootste potentiële macht.

Milos Minic, 65 jaar, Serviër. Binnen het partijpresidium heeft hij de meeste invloed op het binnenlandse beleid. Ooit minister van buitenlandse zaken geweest, maar laat de vermoeiende kanten van zijn functie nu over aan de veel jongere Josip Vrhovec. Zwakke gezondheid. Staat bekend als een harde werker en als hervormingsgezind. Populair onder de Servische intellectiielen.

Alaksander Grlickov, 5fi jaar. Geldt als liberaal gezind, binnen de partijleiding verantwoordelijk voor de betrekkingen met andere communistische partijen. Zwakke gezondheid. Vermoedelijk een van de vriendelijkste mensen binnen de partijleiding. Grlickov is een typische achtergrondfiguur, die het voetlicht schuwt, maar wiens adviezen van grote betekenis kunnen u-orden.

Tito begraven

Het stoffelijk overschot van president Tito is op 8 mei bijgezet in een graf op het terrein van de particuliere residentie van Tito op de Dedinjeheuvels in Belgrado. De plechtigheden, die vier uur duurden, werden bijgewoond door de meest omvangrijke verzameling internationale staatslieden, die ooit bijeen is geweest. Er waren staatshoofden of regeringsleiders uit 127 landen, alsmede 47 ministers van buitenlandse zaken.

Onder de aanwezigen bevonden zich o.m. de Sowjet-partijleider en president Brezjnew en de andere partijleiders uit de Oostblokstaten, president Giscard d'Estaing van Frankrijk en premier Barre, de Britse premier mevr. Thatcher en beide leiders van de oppositie, de Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt, de Chinese pa tijleider en premier Hua Guofeng — die als eerste zijn komst had aangekondigd —, premier Indira Gandhi van India, president Zia ul-Haq van Pakistan. koning Hoessein van Jordanië en president Assad van Syrië. Velen van de aanwezigen maakten gebruik van de gelegenheid om onderling contact te zoeken. Zeer actief hierin was mevr. Gandhi, die gezien wordt als mogelijke opvolger van Tito als leider van de niet-gebonden landen. Zij trok Brezjnew aan de mouw en hield hem drie kwartie aan de praat. Brezjnew haalde hier zijn minister van buitenlandse zaken, Gromyko, bij. Ook sprak mevr. Gandhi met de Chinese leider Hua en de Pakistaanse president Zia.

Actief was ook bondskanselier Schmidt, die o.m. sprak met de Poolse partijleider Gierek, mevr. Thatcher van Engeland en vooral met de Oostduitse partijleider Honecker.

De Amerikaanse delegatie werd aangevoerd door vice-president Mondale, die o.m. een onderhoud had met de Roemeense partijleider Ceausescu.

In veel perscommsntaren werd het een fout genoemd van president Carter, dat hij niet zelf naar Belgrado was gegaan. Het is waarschijnlijk, dat de Amerikaanse president voorlopig, in de periode ,,na Afghanistan", persoonlijk contact met de Sowjet-leiders wil vermijden.

The Times schreef hierover op 7 mei in een hoofdartikeil onder de titel ,,Carter had dienen te gaan" o m. het volgende:

Het was een onjuist besluit van Carter om de begrafenis van Tito niet bij te wonen. Het is dermate onverstandig dat men gesterkt wordt in de overtuiging dat deze blindheid van het Witte Huis bewijst dat daar een man de leiding heeft die niet alleen in grote moeilijkheden verkeert, maar die ook blind is voor een groot deel van de realiteit op de wereld.

In dit geval een blindheid voor de statuur van Tito, het gewicht van Joego-Slavië, de stemming van het Joegoslavische volk, de belangen van Amerika zelf, en — nogmaals — de gezonde opvattingen van het State Department

Tijdens de begrafenisplechtigheden werden toespraken gehouden dooi de voorzitter van het partijpresidium, Doronjski, en de voorzitter van het staatspresidium, Kolisevski.

Doronjski haalde in zijn rede tot drie maal toe naar voren, dat Tito er altijd de nadruk op had gelegd, dat de relaties tussen communistische partijen en socialistische staten gebaseerd moeten zijn op gelijkwaardigheid.

Het jaar 1948, waarin Tito brak met de SU, noemde Doronjski een ,,keerpunt" in de geschiedenis van de communistische partij. Tito was toen opgekomen voor ,,soevereiniteit en een onafhankelijke weg in de ontwikkeling van het socialisme".

Doronjski zei verder, dat de toekomst van Joego-Slavië lag in de handhaving van de niet-gebondenheid en de eigen onafhankelijkheid ,,ten overstaan van de moeilijkheden en de stormen, die ons morgen overkomen".

Kolisevski beloofde in zijn redevoering, dat de jongere generatie standvastig zou voortgaan op de visionaire weg, die Tito had uitgestippeld.

De persoonlijkheid van Tito had een onuitwisbaar stempel op Joego-Slavië gedrukt en deze periode zou de geschiedenis ingaan als het Tito-tijdperk.

Tenslotte herinnerde Kolisevski eraan, dat de Joegoslaven zich ervan bewust zijn, dat Tito alleen vervangen kan worden ,,door ons allemaal, hecht verenigd op de weg naar de voortdurende ontwikkeling van het zelfbestuur". (NRC/H'blad, Trouw, De Volkckrant, The Times, Le Monde, NZZ, FAZ, Wereldwijzer)

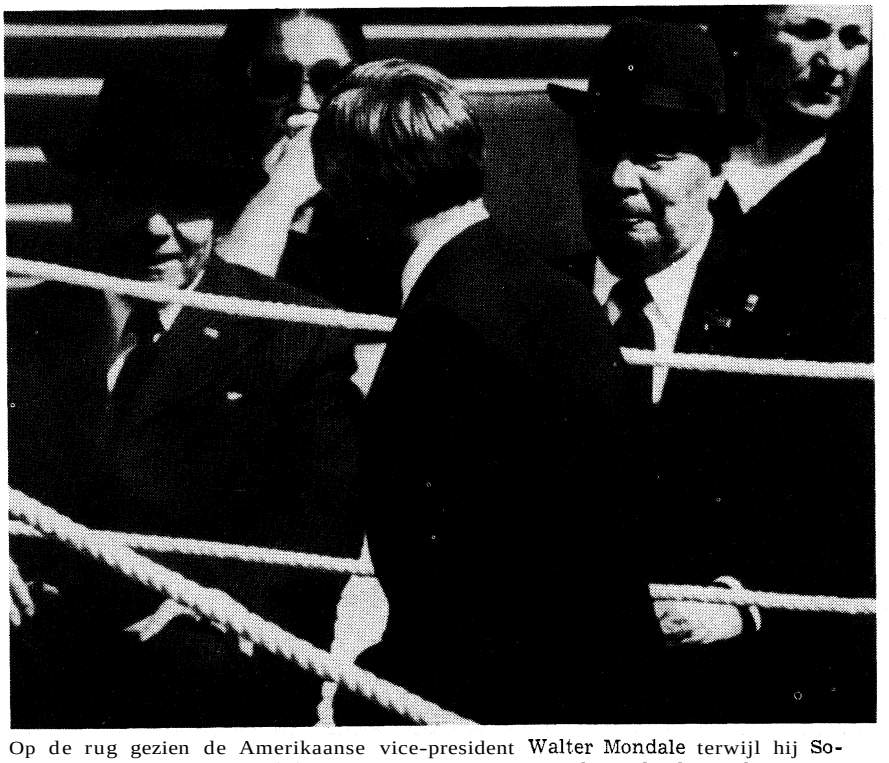

Op de rug gezien de Amerikaanse vice-president Walter Mondale terwijl hij Sowjet-president Brezjnew (r) en Sowjet-minister van buitenlandse zaken Gromyko passeert

EL SALVADOR

DODEN BIJ BEGRAFENIS AARTSBISSCHOP, MINISTERS TREDEN AF, AANHOUDEND GEWELD

Na de moordaanslag op de aartsbisschop van San Salvador, Romero, is geen einde gekomen aan de gewelddadigheden in dit Middenamerikaanse land. Over de identiteit en de motieven van de daders van deze aanslag zijn uiteenlopende lezingen in omloop.

Zowel in kringen van de roomskatholieke geestelijkheid als door de Amerikaanse ambassade werd verklaard dat de dader waarschijnlijk een verbannen Cubaan was.

Een spreker van de geestelijkheid zei dat de moord op een tot dan toe in terroristenkringen ongebruikelijke manier was gepleegd; terwijl de Salvadoreense extremisten hun slachtoffers met machinepistolen vermoorden, was de aanslag op Romero door een getrainde scherpschutter gepleegd. Deze mening werd ook gedeeld door de Amerikaanse ambassadeur White. Hij had al eerder op een persconferentie gewezen op de aanwezigheid van rechtsradicale Cubanen in El Salvador. De Salvadoreense regering had hem al enkele weken eerder erover ingelicht dat rechtse Cubanen die met rechtse Salvadorenen samenwerken het land binnengekomen waren.

De samenwerkende linkse organisaties, politieke partijen, vakbonden en massaorganisaties van boeren en studenten, riepen daags na de aanslag op tot een acht dagen durende staking uit protest tegen de aanslag en tegen de regerende militaire junta.

Op 30 maart vond de begrafenis van de aartsbisschop plaats vanuit de kathedraal van San Salvador, waar een menigte van naar schatting 50.000 mensen was samengekomen. Nog voor de begrafenisplechtigheden ten einde waren, brak er grote paniek uit toen geweerschoten gehoord werden. Ca. 50 mensen verloren als gevolg van het gedrang het leven en meer dan 400 werden gewond.

Over de juiste toedracht van het ontstaan van de paniek zijn verschillende lezingen.

De Anglicaanse Britse bisschop, James O'Brian, die in de kathedraal was, zei dat de paniek uitbrak toen soldaten van het leger het vuur openden op een kleine stoet linkse rouwenden die een krans wilden leggen op de kist.

De militaire junta gaf middels het juntalid, de christen-democraat. Napolen Duarte een verklaring uit waarin linksextremistische elementen ervan beschuldigd werden het lijk van Romero te willen stelen.

Hij wees de verwijten van de hand dat de strijdkrachten verantwoordelijk waren voor de gebeurtenissen in en voor de kathedraal.

De strijdkrachten waren tijdens de plechtigheid in de kazernes geconsigneerd, aldus Duarte, maar toeschouwers hebben verklaard dat het bij de kathedraal gelegen presidentiële paleis en het gebouw van de nationale bank wel door soldaten werden bewaakt.

In de officiële verklaring van de junta wordt het revolutionaire massacoördinerend comité verantwoordelijk gesteld voor de onlusten.

De begrafenisplechtigheden, aldus het communique, hadden een ordelijk en vreedzaam verloop maar de gewelddadigheden begonnen ,,toen de demonstranten van het coördinerend comité, komend uit het westen van de stad, begonnen te verschijnen en toen bleek dat zij niet meer op het plein voor de kathedraal konden komen, omdat dat al vol was. Het was precies aan de westkant van de kathedraal en het plein waar de explosies en de schietpartij plaatsvonden."

Bovendien, aldus het communiqué, begonnen de gewelddadigheden toen de pauselijke vertegenwoordiger een boodschap wilde voorlezen. ,,De bevorderaars van haat en geweld wilden niet dat het volk deze woorden zou horen".

,,De mensen van het coördinerend comité schiepen de wanorde en begonnen toen om het lichaam van Romero te roepen, waaruit afgeleid kan worden dat zij van plan waren het stoffelijk overschot van deze illustere man in handen te krijgen met de duidelijke bedoeling om er propaganda mee te maken."

De begrafenis van Romero werd o.a. bijgewoond door 23 aartsbisschoppen uit Latijns-Amerika.

Zij gaven een gemeenschappelijk communiqué uit waarin zij de lezing van het gebeurde, zoals verspreid door de junta, tegenspraken.

,,Wij voelen ons verplicht het communiqué van de regering te rectificeren, niet alleen omdat er ernstige vervalsingen zijn in het beschrijven van de feiten, maar ook omdat de interpretatie daarvan kan leiden tot ernstige vergissingen en verwarring'

,,Op geen enkel moment heeft ook maar iemand geprobeerd het lichaam ban monseigneur Romero te pakken te krijgen en alle groeperingen en personen die de begrafenis bijwoonden. gedroegen zich met grote eerbied en devotie tegenover zijn stoffelijk overschot. Het Revolutionaire Massa Coördinerend comité kwam het plein van de kathedraal op een vreedzame, eerbiedige en ordelijke wijze op om een krans bij de kist te leggen".

De geestelijken verklaarden verder dat voor zover zij zelf gezien en gehoord hadden en van derden hadden vernomen, de eerste schoten uit de richting van het Nationale Paleis kwamen, waar het ministerie van defensie is gevestigd. Volgens de geestelijken was het ook niet waar dat de veiligheidstroepen pas na de begrafenis van Romero op straat gekomen zouden zijn.

,,Van de vroege morgen af hebben wij zelf gezien dat er veiligheidstroepen in de straten van San Salvador waren en op de wegen die naar de stad leiden".

Op 28 maart is bekendgemaakt dat drie ministers waren afgetreden. Het waren de ministers van economische zaken Oscar Menjivar, van onderwijs Eduardo Colindre en van landbouw Jorge Villacora.

Als reden van hun ontslag noemden zij dat de regering ,,niet in staat is gebleken om een eind te maken aan de onderdrukking".

Vorming coalitiefront

Begin april hebben linksgerichte politieke partijen, vakbonden en andere groeperingen een breed coalitiefront gevormd met als doel de militaire junta te bestrijden. De nieuwe coalitie zou ook bereid zijn met radicale linkse groeperingen samen te werken.

De woordvoerder van de coalitie, Enrique Alvarez, verklaarde in San Salvador dat er een eind komt aan

Jongeren brengen een vrouw in veiligheid tijdens de paniek die uitbrak na de beschieting van de rouwende menigte bij de begrafenis van aartsbisschop Romero.

de repressie door de regering en dat de uitzonderingstoestand opgeheven wordt.

In het brede coalitiefront hebben gematigde groeperingen zoals de nationale sociaal-democratische revolutionaire beweging maar ook extremistische groeperingen als het volksbevrijdingsfront zitting.

De moord op aartsbisschop Romero in El Salvador, aldus de FAZ, (9-4) heeft tot een samengaan van alle oppositiegroeperingcn van links tot rechts geleid

Tot het nieuwe ,,Democratische Front behoren zowel sociaal-democraten als christen-democraten, wier partij de huidige gemengde junta van militairen en burgers steunt Terwijl de partijvoorzitter en zijn plaatsvervanger nog in de junta zijn, bevinden zich andere bestuursleden al in ballingschap of hebben zich bij de ondergrondse strijd aangesloten

Tot het Democratische Front zijn echter ook de vakbonden, de universiteitsverenigingen en de ondernemersorganisaties toegetreden, om — zoals zij zeggen — een ,,enkele democratische beweging te scheppen en de eenheid van het Salvadoriaanse volk te herstellen"

Zoals in Nicaragua waar na de moord op oppositieleider Pedro Chamorro door een Cubaanse banneling in jan 1979 een eenheidsfront gevormd werd tegen de dictator generaal Somoza dat hem uiteindelijk uit het land verjoeg heeft de gewelddadige dood; van aartsbisschop Romero een eeiiheidsbeweging in het leven geroepen die alle kansen heeft de heerschappii van militairen en grootgrondbezitters te breken De ommezwaai van grote delen van de christendemnrratischc partij en van de ondernemersorganisaties naar de kant van het verzet verschaft de militante oppositiebeweging toegang tot geld en wapens en bevrijdt ze uit de afhankelijkheid van hulp van ,,socialistische Landen'

Ook wanneer in El Salvador de ge apende strijd nog steeds onder de leiding van de communistische partij staat bestaat nu de mogelijkheid van een volksfrontbeueging die niet meer alleen onder linkssocialistische vlag vaart

De voorzitter van de christen-democraten. Duarte, heeft gezegd dat zijn partij zich wel spoedig genoodzaakt zal zien de regering te verlaten waarvan de officieren geen macht meer hebben over de moderne veiligheidstroepen

Een burgerlijke variant van een politiek van democratisering en landhervorming zou daarmee ten einde zijn Onder deze voorwaarden waren de christen-democraten, toen alle andere partijen het heten afweten. bereid geweest de junta van liberale officieren, die in oktober dictator Romero verjoeg, te hulp te komen

Ook de vicaris-generaal van San Salvador, Cortez, houdt een eenheid van christenen en marxisten voor mogelijk Hij riep het Vaticaan op tot het verbreken van de diplomatieke betrekkingen en waarschuwde voor een militaire Interventie van de VS

Daarentegen heeft de door Paus Johannes Paulus II benoemde overgangsbisschop Ricardo Uriosto zijn functie al weer neergelegd

Monseigneur Uriosto die de grootste kans had opvolger van Romero op de stoel van de aartsbisschop van de hoofdstad te worden, schreef in zijn boodschap aan de paus.

,,Het is absoluut noodzakelijk dat er onmiddellijk iemand aan het hoofd staat die de nodige autoriteit bezit en meer nog iemand die past bij dit lijdende diocees en dit geslagen land Zoals Monseigneur Romero eisen ook wij dat alle repressie en ai het onterechte moorden ophoudt, wie daar ook door getroffen wordt. Evenals Romero verklaren wij ons voor de strijd voor een werkelijke gerechtigheid opdat de armen, deelnemers en vormgevers aan hun eigen toekomst worden

Half april heeft de paus bisschop Arturo Rivera y Damas tot aartsbisschop van San Salvador benoemd Hij geldt als de enige vriend van Romero onder de twaalf conservatieve bisschoppen van het land, die ook geen van allen aan de begrafenisplechtigheid van de vermoorde prelaat hebben deelgenomen

In het weekeinde van 12 en 13 april zijn meer dan honderd lijken gevonden.

Volgens verscheidene plaatselijke kranten zijn deze politieke moorden vooral het werk van rechtse terreurgroepen maar volgens een woordvnerder van de veiligheidstroepen zouden ook linkse acties in het geding zijn. Langs de autoweg bij Usulutan, 110 km ten zuid-oosten van de hoofdstad San Salvador werden de lijken gevonden van elf boeren. die het slachtoffer waren geworden van represaille-acties

Ook in de provincie Cuscatlan werden langs landweggetjes tientallen lijken gevonden.

Militaire guerrilla-acties

Enkele dagen eerder had de legerleiding bekendgemaakt dat rond 3000 guerrilla's drie dorpen in de provincie Chalatenango hadden bezet en ze tot bevrijd gebied hadden verklaard. Het leger bereidde een tegenoffensief voor. Enige dagen later verklaarde een hoge officier van het leger van Nicaragua, het buurland van El Salvador, dat er op grote schaal desertie voorkwam in het Nicaraguaanse leger. De gedeserteerde manschappen zouden zich naar El Salvador begeven om daar de linkse beweging te helpen met de bevrijdingsstrijd ,,Onze mensen willen de revolutie in El Salvador steunen", aldus de officier *(FAZ, Le* Monde, *NZZ, Granma)*

HONDURAS

VERKIEZINGEN GRONDWETGEVENDE VERGADERING DOOR LIBERALEN GEWONNEN

De liberale partij van Honduras heeft de verkiezingen voor een grondwetgevende vergadering op 20 april gewonnen.

De liberalen kregen 52% van de uitgebrachte stemmen. De door het leger, dat officieel aan de macht is, gesteunde Nationale partij kreeg slechts 44%. De liberalen krijgen hiermee 38 van de 71 zetels in de grondwetgevende vergadering. Deze vergadering moet na 8 jaar militaire dictatuur de geleidelijke overgang regelen naar een burgerlijk democratisch bewind.

De militaire machthebbers van het Middenamerikaanse land, die onder druk van de Verenigde Staten een voorzichtige op hervormingen gerichte politiek voeren, hadden door een verkiezingszege van ,,hun" Nationale partij als volgende stap in het democratiseringsproces een militair naar voren willen schuiven als kandidaat bij de presidentsverkiezingen. De overwinning van de (niet minder conservatieve) liberale partij heeft deze plannen doorkruist, aldus het *NRC/H'blad* van 22-4.

Door uitsluiting van de linkse- en centrumpartijen bij de verkiezingen, knoeierij bij het tellen van de stemmen, en door het schrappen van duizenden namen van stemgerechtigden uit de kiesregisters, leek het verkiezingssucces van de Nationale partij bij voorbaat verzekerd. De van de verkiezingen uitgesloten christen-democraten, socialisten en commuriisten hadden daarom gezamenlijk de kiezers opgeroepen tot een algemene boycot van de verkiezingen voor de grondwetgevende vergadering.

De regerende junta had voorafgaand aan de verkiezingen aangekondigd de macht niet met het nieuw gekozen parlement te zullen delen. Volgens de verenigde boycottende partijen moesten de verkiezingen daarom een democratische façade optrekken voor de voortzetting van het militaire bewind. Toch zijn de kiezers massaal naar de stembus gegaan (opkomst 75%), en hebben zij zich met hun steun aan de liberalen duidelijk uitgesproken voor de opheffing van het militaire bestuur, en voor een burger als president.

De militairen hebben de verkiezingen georganiseerd als een proefneming voor het herstel van de bestuurlijke verhoudingen, die na de staatsgreep van 1972 verstoord waren geraakt, en als een eerste voorzichtige stap naar geleidelijke sociale hervormingen, die het regiem moeten behorden voor confronta-

ties als in de drie buurlanden Nicaragua, El Salvador en Guatemala. De Amerikaanse ambassadeur in Honduras, Mari-Luci Jaramillo, gaf op 21-4 een enthousiaste verklaring uit over het verkiezingsresultaat, en noemde het ordelijke verloop van de verkiezingsdag een historische dag voor het westelijk halfrond. ,,In een regio, die door revoluties gepijnigd wordt, is het Hondurese voorbeeld van burgerzin en verantwoordelijkheidsbesef hartverwarmend. De Hondurenen hebben op 20/4 massaal bewezen, dat zij vrede en democratie willen", aldus de Amerikaanse ambassadeur.

Wegens de betrekkelijke rust wordt het 3,5 mln inwoners tellende Honduras door de Verenigde Staten als een troetelkind verwend. De Amerikaanse hulp is van 1979 op 1980 verhoogd van 68 mln gulden naar 120 mln gulden, en de plaatselijke machthebber, generaal Policarpo Paz Garcia, is in februari door president Carter persoonlijk in het Witte Huis ontvangen. Daarna mocht hij de Inter-Amerikaanse raad toespreken.

Tot de staten van Noord- en Zuid-Amerika zei de generaal: ,,In ons land heerst vrede, maar tegelijkertijd beseffen wij dat er geen duurzame vrede kan blijven bestaan, als de dringend noodzakelijke aanval uitblijft op de onderontwikkeling, de sociale en economische ongelijkheid, en op het ontbreken van fundamentele sociale voorzieningen."
De oorzaken die in de aangrenzrnde landen tot grote politieke spanningen hebben geleid zijn in Honduras in versterkte mate aan ezig. Met een gemiddeld jaarinkomen van 600 gulden per hoofd van de bevolking is het het armste land van Latijns-Amerika. De sociale ongelijkheid is er nog groter dan in de buurlanden: 60% van het volksinkomen valt toe aan de maatschappelijke bovenlaag van 5 procent. Maar ook met een staatkundig verleden van 123 staatsgrepen, wat zelfs naar Latijnsamerikaanse begrippen een groot aantal is, lijkt het op gang brengen van geleidelijke politieke en sociale hervormingen een riskante onderneming.

Anders dan bij de verdreven en zittende dictators in de buurlanden, ontbreken bij de Hondurese machthebbers de authentieke trekjes van het juntalid, zoals de voorkeur voor zwarte gepantserde Mercedesauto's, bodyguards en de levenswijze, die ontleend is aan Hollywood. Honduras is weliswaar een militaire dictatuur, maar verschijnselen als marteling en ,,verdwijning" van politieke gevangenen komen er niet voor.
Wel maken willekeurige arrestaties deel uit van het vertrouwde beeld var. de Middenamerikaanse bananenrepubliek. Zo werd 19-4 dr. José Maria Reyes Mata opgepakt, een hoogleraar uit de noordelijke stad Ceiba. Reyes Mata was de vroegere lijfarts van de Argentijnse revolutionair Che Guevara, maar na diens dood in Bolivia werkte hij van 1974 tot 1975 bij het Hondurese ministerie van volksgezondheid. waarna hij in dienst trad van de universiteit. Hij is een van de velen die vlak voor de verkiezingen van zondag werden gearresteerd. Arrestaties die er op wijzen dat de burgerzin en het verantoordelijkheidsbesef van het regiem niet moeten worden overschat, en dat de stabiliserende taak die aan Honduras in het roerige Midden-Amerika is toegeschreven een onzekere opdracht is. *(NRC/H'blad)*

COLUMBIA

GIJZELING DIPLOMATEN

Op 27 februari hebben een groep gewapende leden van de Beweging van de 19e april, een linkse terroristengroepering voortgekomen uit de jeugdbeweging van de ANAPO van ex-dictator Gustavo Rojas Pinilla en leden van het Pedro Leon Arboleda squadron de ambassade van de Dominicaanse Republiek in de Columbiaanse hoofdstad Bogota bezet, toen daar een receptie werd gehouden waar zo'n 50 diplomaten aanwezig waren, onder wie de ambassadeurs van Oostenrijk, Zwitserland, Costa Rica, het Vaticaan, Egypte, de VS, Venezuela. Mexico. Brazilië, Uruguay, de Dominicaanse Republiek, Haïti, El Salvador en Guatemala. Het bezette gebouw werd onmiddellijk omsingeld door onderdelen van het Columbiaanse politie en het leger.

De bezetters eisten een losgeld van 50 miljoen dollar en de vrijlating van 300 politieke gevangenen (zie hierna) in ïuil voor de vrijlating van de diplomaten. Verder eisten zij het terugtrekken van de veiligheidstroepen, de publikatie van een verklaring en gesprekken met de regering. Volgens een mededeling van de Columbiaanse regering waren deze eisen doorgegeven aan Alfredo Vasquez Carrizosa, een vroegere minister van buitenlandse zaken die als bemiddelaar optrad.

Op 28 februari werdrn de Paraguese consul Rafael Vlez Pareja en de Paraguese ambassadeur Oscar Gosfiago vrijgelaten. Beiden waren gewond. Even later werden 10 vrouwen en een kind in vrijheid gesteld.

Op 29 februari lieten de bezetters nog eens vijf vrouwelijke gijzelaars vrij waarna de Columbiaanse regering zich bereid verklaarde tot onderhandelingen. Na een eerste ontmoeting tussen een vrouwelijk lid van de groep bezetters en een afgevaardigde van de regering en de gevangengehouden Mexicaanse am-

Camillo Jimenez, 2e van links geflankeerd door Ramiro Sambrano, rechts van de Columbiaanse minister van buitenlandse zaken, op weg naar een vrachtwagen voor besprekingen met de guerrilla's.

bassadeur werden weer vijf gijzelaars vrijgelaten.

Een tweede gesprek, dat in een vrachtwagen zou plaatsvinden, werd op 4 maart afgezegd.

De Oostenrijkse ambassadeur Edgar Selzer werd op 6 maast ,,om humanitaire redenen" vrijgelaten.

Volgens een woordvoerder van M-19 was Selzers vrouw ernstig ziek. Hij vertrok onmiddellijk naar Oostenrijk.

In de hierop volgende dagen was er regelmatig contact tussen de Columbiaanse regering en de bezetters. Op 24 maart werd meegedeeld dat bij de laatste besprekingen .,van minder strijdpunten dan bij vorige ontmoetingen" was gebleken.

De bezetters hadden inmiddels hun eis dat 300 politieke gevangenen vrijgelaten moesten worden in zoverre gewijzigd dat nu nog maar sprake was van 28 politieke gevangenen.

De regering maakte op 1 april bekend dat de Interamerikaanse commissie voor de mcnsenrechten uitgrnodigd zou worden om een onderzoek in te stellen naar eventuele schendingen van de mensenrechten door de Columbiaanse regering.

Op deze wijze wilde de regering de impasse doorbreken in de onderhandelingen. De commissie is een orgaan van de OAS.

Tevens werd voorgesteld dat personen die verdacht worden van guerrilla-activiteiten voortaan voos burgerlijke in plaats van militaire rechtbanken terecht moeten staan.

Bovendien wilde de regering Amnesty International uitnodigen waarnemers naar Columbia te sturen voor een onderzoek naar de situatie van de mensenrechten.

The ***Times*** van 29 februari meldde dat een eerder bezoek van een delegatie van Amnesty International aan Columbia de directe aanleiding tot de gijzelingszaak was. Van 15 tot 31 januari verbleef deze delegatie in het land en zij werd ontvangen door president Julio Cesar Turbay Ayala. Er werd veel aandacht besteed aan dit bezoek door de Columbiaanse pers en de hoop werd gewekt dat nu spoedig politieke gevangenen vrijgelaten zouden worden. Toen deze hoop niet werd gerealiseerd besloten de extremisten tot de bezetting over te gaan.

Hoewel in Columbia de parlemen- democratie functioneert en de persvrijheid gegarandeerd is, is de politieke situatie in de laatste jaren snel verslechterd. Er is een grote toeloop naar extremistische bewegingen, die vaak spectaculaire actics ondernemen zoals de overval op een groot militair complex waarbij 5000 wapens buitgemaakt werden.

Het Jaarboek van de politieke gevangenen 1978-1979 van Amnesty International meldt over dit voorval en de gevolgen daarvan het volgende:

Een wapenroof uit een militair arsenaal in Usquén, Bogotá, in de nieuwjaarsvakantie, waarvoor de guerrilla-beweging Movimiento 19 de Abril (M19) de verantwoording opeiste, werd als excuus gebruikt voor politieke arrestaties op grote schaal, die in januari 1979 begonnen.

Gearresteerd werden leden van wettige linkse oppositiegroeperingen, progressieve christelijke leiders, onafhankelijke academici en journalisten, studenten en sloppenbewoners, leden van coöperaties en van de Regionale Indiaanse Raad van de Cauca (CRIC) en buitenlanders, voornamelijk vluchtelingen uit Argentinië en Uruguay die in Columbia woonden. Amnesty International startte een reeks ,,urgent actions" voor deze gevangenen, onder wie de socioloog Orlando Fals Borda (later vrijgelaten) en zijn vrouw. televisie-acteur Carlos Duplat, de intellectuelen Eduardo Pizarro en Augusto Lara Sanchez, Pedro Mogollón en Manuel en Jesus Pesca van het door de jezuïeten georganiseerde Programma vor Gemeenschapsondernemingen, vijf Argentijnen, drie Uruguayers en zes Indiaanse boerenleiders. (...)

Voordat de nieuwe veiligheidswet van kracht werd, was er een reeks decreten uitgevaardigd, die de bevoegdheden van het leger met betrekking tot de rechtspraak uitbreidden: DL 2193 van 1976, dat de jurisdictie uitbreidde van de Consejos Verbales de Guerra (verbale krijgsraden) krachtens het Wetboek van militair Recht; DL 2194 van 1976, dat het recht op beroep bij hogere rechtbanken ernstig beperkte; DL 2195 van 1976, dat openbare protesten aan banden legde: DL 2578 van 1976, dat de arrestatie mogelijk maakte van iedereen, die er slechts van verdacht werd ,,een misdaad te kunnen begaan"; DL 0070 van 1978, dat politie en leger vrijstelde van de verantwoordelijkheid voor doodslag als gevolg van bepaalde militaire operatics. Dit laatste decreet werd bekritiseerd als neerkomend op herinvoering van de doodstraf en als gemakkelijk excuus voor buitengerechtelijke executies. (...)

Op 18 maart 1979 ondernam Amnesty International een urgent action voor zes Indiaanse boerenleiders van de CRIC: Marcos en Edgar Avirama, voorzitter Apusta. Zij werden eerst alle zes vastgehouden op het hoofdkwartier van de derde brigade in Cali, waar zij meer dan vijftien dagen zouden zijn gemarteld door middel van elektrische schokken op hoofd, benen en genitaliën; nachtenlange ophanging: geestelijke marteling bijvoorbeeld door bedreiging met moord op familieleden; en onthouding van voedsel.

Op 2 februari 1979 intervenieerde Amnesty International ten behoeve van de broers Pesra en voor Pedro Mogollón

Op 24 januari ondertekende Pedro Mogollón een verklaring, waarin hij beweerde dat hij gemarteld was in de cavalerie-school van de Militaire Academie in Bogotá. Op 8 januari 1979 was hij gearresteerd door leden van de tweede brigade, hij werd hevig geslagen, geblinddoekt, gedwongen om urenlang rechtop te staan, in afzondering gehouden, terwijl hij dagenlang geen voedsel kreeg. Op verschillende plaatsen van zijn lichaam werden elektrische schokken toegediend.

Het Openbaar Ministerie gelastte een onderzoek in deze zaak, anderhalve maand nadat deze beweringen over foltering waren gedaan en verklaarde dat ,,geen uiterlijke tekenen van geweld" konden worden vastgesteld. Mogollón besloot zijn getuigenis met de woorden: ,,Uiterlijke tekenen waren op dat moment praktisch verdwenen. Maar de geestelijke foltering zal nooit kunnen worden uitgewist. Die blijft, als een mes dat in de hersenen is gestoken".

Amnesty International heeft nog veel meer meldingen ontvangen van martelingen van gevangenen die sinds januari 1979 gevangen zitten. Kort geleden protesteerde zij tegen het ontslag van de directeur van het Medisch Instituut, dr. Odilio Méndez Sandoval, die had geconstateerd dat er in oktober 1978 34 studenten waren gemarteld. Een congrescommissie stelde een onafhankelijk onderzoek in naar de beweringen over martelingen van deze studenten: ,,eenzame opsluiting, geen eten en drinken gedurende verscheidene dagen (...) hele nachten naakt op de binnenplaats doorbrengen zonder te mogen gaan zitten, gedwongen te blijven staan, door ons over het hele lichaam te slaan en te schoppen (...), elektrische schokken". De commissie klaagde over het gebrek aan medewerking van het Openbaar Ministerie en van de nieuwe directeur van het Medisch Instituut (een onderdeel van het ministerie van justitie), dr. Silva Pilonieta, die de commissie vertelde dat de documenten die dr. Méndez had voorbereid als bewijs voor de toepassing van foltering nergens te vinden waren.

De rooms-katholieke bisschoppen van Cúcuta en Pereira, Pedro Rubiano en Dario Castrillón, verklaarden dat ,,beweringen over martelingen steeds talrijker worden en dat de foltertechnieken worden geperfectioneerd". Als reactie op de toenemende binnenlandse kritiek en internationale druk, verzekerde president Turbay in februari 1999 in de provincie Girardot: ,,Niemand, maar dan ook niemand is in Columbia gemarteld. De autoriteiten van de republiek martelen niemand. Ik heb de geëigende onderzoeken gelast en kan verklaren dat beweringen over martelingen niet meer dan een krijgslist zijn".

Op 23 maart 1979 verklaarde minister van defensie, generaal Luis Carlos Camamcho Leyva, tegenover de pers: ,,Het probleem van foltering is al uit de mode (...). De internationale en nationale opinie heeft koortsachtig gediscussieerd over martelingen, maar heeft nooit duidelijk aangetoond waaruit die martelingen bestonden, door wie ze werden uitgevoerd en wanneer mensen werden gemarteld." (...)

In een open brief aan de procureur-generaal. Guillermo Gonzalez Charry, protesteerde de Vereniging van Democratische Juristen tegen de moeilijkheden die de verdediging in de weg werden gelegd: beperkingen maakten het advocaten moeilijk om met hun cliënten te spreken,

zij waren bedreigd door de militaire commandant van de school voor infanteristen en een aantal advocaten was gearresteerd. Zij zeiden dat de militaire rechtspraak de procedure heeft omgekeerd: de verdachten worden schuldig bevonden totdat het tegendeel is bewezen en hun advocaten zijn geen verdedigers maar „medeplichtigen" van de verdachten. Zij protesteerden ook tegen een decreet van **11** januari **1979,** dat het gevangenen-eiland Gorgona, berucht om zijn verschrikkelijke levensomstandigheden. uitriep tot maximaal beveiligde gevangenis voor politieke gevangenen.

In maart **1979** werd een Nationaal Forum over de rechten van de mens gehouden, waaraan politieke partijen, vakbonden. bewegingen voor de burgerrechten, organisaties van boeren en Indianen, sloppenbewoners. beroepsgroepen. familieleden van politieke gevangenen en rooms-katholieke bisschoppen deelnamen.

De aandacht werd gevestigd op het aantal buitengewone maatregelen die de regering het afgelopen jaar had genomen. Behalve op artikel **121** van de grondwet, dat voorziet in de staat van beleg, de veiligheidswet en de decreten, heeft de regering zich beroepen op artikel **28** van de grondwet, dat haar de bevoegdheid geeft mensen tot tien dagen vast te houden zonder aanklacht. Amnesty International ontving berichten dat dit artikel met terugwerkende kracht en onjuist werd toegepast. Mensen werden niet alleen langer dan tien dagen in afzondering gehouden zonder wettelijke waarborgen, maar vaak kwamen hun namen zelfs niet voor op de lijst van de ministerraad van personen die getracht hadden de openbare orde te verstoren, zoals door hetzelfde artikel wordt voorgeschreven. Groeperingen voor de rechten van de mens beweren dat het leger gemachtigd is om iedereen, die maar enigszins wordt verdacht, te arresteren, hetgeen in strijd is met artikel **28.** Bovendien vonden er al arrestaties plaats op **3** en 4 januari **1979,** hoewel artikel **28** pas op **8** januari werd toegepast en de ministerraad pas op **9** januari samenkwam om de arrestaties te machtigen.

Internationale verdragen beperken een langdurige staat van beleg en tijdelijke opschorting van waarborgen. Het Amerikaanse Verdrag voor de Rechten van de Mens (Pact van San José), dat door Columbia geratificeerd is, bepaalt bijvoorbeeld in artikel **27** dat, zelfs indien waarborgen worden opgeschort, onder meer de volgende fundamentele artikelen van kracht blijven: artikel **4** (recht op leven), artikel **5** (recht op een menswaardige behandeling), artikel **9** (vrijwaring tegen wetten met terugwerkende kracht) en ,,gerechtelijke waarborgen die essentieel zijn voor de bescherming van deze rechten". Ook moeten, wanneer waarborgen zijn opgeschort andere overheidsinstanties worden ingelicht, moeten de redenen voor de opschorting worden gegeven en moet een datum worden vastgesteld voor opheffing van de buitengewone maatregelen,

Op 13 maart wist de Uruguese ambassadeur Fernando Gomez Fyhs uit de ambassade te ontsnappen door zich langs een touw uit het raam te laten zakken.

Op 3 april werden wederom twee gijzelaars vrijgelaten en op 6 april volgden nog eens drie vrijlatingen. In alle gevallen ging het om ambassadepersoneel.

Na de twaalfde onderhandelingsronde die op 10 april werd gehouden, deelde de Columbiaanse minister mee dat er „voorzichtig optimisme" bestond m.b.t. een goede afloop. De houding van de bezetters was „flexibeler en toegevender" geworden, aldus de verklaring.

Ongeveer tegelijkertijd verklaarde president Turbay Ayala dat de 300 gearesteerde terroristen die op hun proces voor een militaire rechtbank wachten. kunnen rekenen op „de grootst mogelijke garanties voor een eerlijk proces". Rij zegde toe dat de Commissie voor de mensenrechten van de OAS de processen als waarnemer mag bijwonen.

Op 15 april vonden twee gespreksronden plaats in een „hartelijke sfeer".

De Costaricaanse consul Rolando Blanco werd op **20** april in vrijheid gesteld. Van de kant van de bezetters werd meegedeeld dat niemand meer vrijgelaten zou worden voordat aan de eisen was voldaan.

Op **18** april had een militaire rechtbank negen linkse activisten uit de gevangenis ontslagen omdat er geen gronden aanwezig waren voor de beschuldiging dat zij medeplichtig waren aan misdrijven.

Op **21** april liet de **M-19** een televisiereporter vrij die enige uren eerder ontvoerd was. Hij kreeg de opdracht een vertrouwelijke boodschap voor president Turbay af te geven. In de boodschap zouden o.a. geheime onderhandelingen op het hoogste niveau in Panama voorgesteld worden. Zou de regering dit voorstel aannemen dan zou **M-19** afzien van verdere gewapende strijd. Het voorstel was afkomstig van Jaime Bateman, één van de leiders van **M-19.**

Bemiddeling OAS

Op *24* april nam een delegatie van de interamerikaanse mensenrechtencommissie onder leiding van Tom Farer contact op met de bezetters. De commissie was op uitnodiging van de Columbiaanse regering in Bogota.

Op 25 april werd bekendgemaakt dat de bezetting opgeheven zou worden. De 16 man tellende groep bezetters zou politiek asiel in Cuba krijgen.

Naar verluidt zou de mensenrechtencommissie de bezetters ervan hebben overtuigd dat hun doel was bereikt, nl. grote aandacht voor de politieke en mensenrechtensituatie in Columbia. Geen van de andere eisen van de bezetters is ingewilligd. Op 27 april arriveerden de bezetters in Havanna. (FAZ, *Le Monde, NZZ, The Times, NRC/H'blad)*

VERRE OOSTEN

JAPAN

HERVERKIEZING **OHIRA** ALS PREMIER. VORMING NIEUW KABINET

Na de algemene verkiezingen van 7 okt. 1979, waarbij de regerende Liberaal-Pemocratische Partij (LDP) er niet in geslaagd was een absolute meerderheid in het Lagerhuis te verwerven (zie pag. 657 e.v.-'791, werd de op 30 okt. afgetreden regeringsleider Masayoshi Ohira (tevens voorzitter van de LDP) op 6 nov. door beide Huizen van het parlement herkozen. Door de regeringspartij waren, voor het eerst in de parlementaire geschiedenis van Japan, twee kandidaten voor het premierschap gesteld, nl. Ohira en oud-premier Takeo Fukuda.

Het aanblijven van Ohira was binnen de LDP niet alleen bestreden door de factie van oud-premier Takeo Miki (pag. 659/3-'79), maar ook door dia van oud-premier Takeo Fukuda en die van de voormalige secretaris-generaal van de partij, Yasuhiro Nakasone

Op **16** okt suggereerde Nakaeone in zijn ontmoeting met Ohira dat een commissie van oudere staatslieden uit de partij zou moeten worden gevormd om te beslissen of Ohira wel of niet aan zou blijven

Op **17** okt liet Fukuda aan Ohira weten dat hij diens aftreden venlangde Maar Ohira verklaarde dat hij niet zou heengaan, omdat hij al zijn verkiezingsbeloften moest uitvoeren Ook tijdens een tweede ontmoeting op **24** okt. bereikten Ohira en Fukuda geen overeenstemming.

Op 29 okt gaf Ohira aan Eiichi Nishimura, de vice-voorzitter van de LDP. ,,carte blanche" voor een bemiddelingsactie

Op **30** okt kwam het parlement voor het eerst bijeen in een speciale zitting, waarin krachtens de grondwet binnen **30** dagen na de verkiezingen een nieuwe premier moet worden gekozen Wel trad Ohira af, maar de regeringspartij. met de steun van 248 partijleden en **10** onafhankelijken in het **511** leden tellende Lagerhuis, stelde geen kandidaat voor de opvolging Officieel werd bekendgemaakt dat de LDP zijn meerderheid in **10** van de **16** permanentie commissies van het Lagerhuis verloren had en het voorzitterschap van **12** van de **16** commissoes had verworven Wel wend Hirokichi Nadao **(79)** van de LDP tot voorzitter van het Lagerhuis herkozen, met de socialist Haruo Okada als plaatsvervanger

Op **31** okt. sloten Miki, Fukuda, Nakasone en de vroegere minister van landbouw, Ichiro Nakagawa, zich aaneen om een nieuwe kandidatuur van Ohira voor het premierschap te verhinderen.

Besprekingen de volgende dagen om te elfder ure nog een compromis te bewerkstelligen faalden. De door Miki, Fukuda, Nakasone en Nakagawa gevormde „Vereniging voor de verbetering van de LDP" kondigde op 2 nov. 's morgens

haar keus van Fukuda als kandidaat voor het premierschap formeel aan, terwijl een door de anti-Ohira-facties geboycotte vergadering toen unaniem voor Ohira als de LDP-kandidaat besliste.

De voor die dag vastgestelde Lagerhuiszitting werd op het laatste moment verdaagd tot 5 nov. en toen nog eens tot 6 nov., maar ook op 5 nov. bleef een compromis uit. Fukuda stelde toen voor dat hij zijn kandidatuur in zou trekken als Ohira het voorzitterschap van de LDP neer zou leggen en een waarnemend partijvoorzitter zou worden benoemd voor de periode tot de verkiezing van een nieuw partijbestuur tijdens het voor januari 1980 geplande partijcongres. Dit plan verviel echter, omdat beide partijkandidaten naar verluidt het niet eens konden worden over de vraag wie in januari de partijleiding zou overnemen. aldus de F A Z (6-11-'79).

Op 6 nov trad Shunichi Fuke, een lid van de Fukuda-factie in net Lagerhuis, uit de LDP, omdat hij zich van de machtsstrijd binnen de partij wenste te distantiëren

Over die machtsstrijd berichtte N R C/ H' b l a d (2-11-'79) o.a.:

„. .Ohira heeft herhaaldelijk gezegd de verantwoordelijkheid op zich te nemen voor het falen van de LDP om bij de verkiezingen ban 7 oktober haar parlementaire meerderheid te vergroten Maar hij houdt tegelijk vol dat hij zijn verkiewngsbeloften wil nakomen, en daarom op zijn post moet blijven De hem vijandig gezinde habatsu (kliek)-leiders blijven daarentegen onvermurwbaar eisen dat Ohira zijn verantwoordelijkheidsbesef demonstreert door af te treden Zij zijn allen boos op Ohira dat hij de verkiezingen een jaar heeft vervroegd uitgeschieven om zijn eigen machtsbasis te vergroten (en daarin wat betreft de uitbreiding van zijn eigen kliek is geslaagd) Fukuda is bovendien nog boos over de manier waarop Ohira vorig jaar december het premierschap hardhandig (door middel van steekpenningen uit de kas van oud-premler Tanaka en de overredingstactieken van Tanaka's „legerkorps") van hem afpikte Voor de „schone" Miki zou het schrijnend zijn als Ohira mocht aanblijven Want het symbolische schuldbetoon door een aftreden heeft zijn precedent in Miki's gehoorzaamheid aan de wensen van zijn vijanden eind 1976, na bet verkiezingsfiasco veroorzaakt door het Lockheed-schandaal (waarbij Miki zelf vrijwel de enige onverdachte partijleider was).( )

De LDP had tot voor kort altijd wel „grijze eminenties" in reserve tot wie men zich wendde wanneer in een strijd om puur interne posities alle communicatie tussen de ruziemakers onmogelijk was geworden De drie partij-oudsten die in zulke gevallen als vredestichters optraden en met hun „moreel gezag" gezichtsverlies over en weer konden voorkamen zijn dut jaar echter allen overleden

En de persoon aan wie Ohira het huidige conflict heeft toevertrouwd, de 82-jarige Eiichi Nishimura, is geen gffichikte plaatsvervanger gebleken Nishimura mist persoonlijke kracht en intelligentie en is bovendien partijdig als vooraanstaand lid van de Tanaka-kliek, die Ohira onvoorwaardelijk steunt Tijdens het koortsachtige manoeuvreren van de laatste dagen heeft hij meer de rol van boodschapper tussen Ohira en Fukuda gespeeld dan van bemiddelaar "

Op 6 nov. leverde de eerste ronde van de premierverkiezing in het 511 leden tellende Lagerhuis de volgende verdeling van de stemmen op: Ohira 135, Fukuda 125, Iichio Asukata (JSP) 107, Yoshikatsu Takeiri (Komeito) 58, Kenji Miyamoto (JCP) 41, Ryosaku Sasaki (Democratische Socialistische Partij) 36, Hideo Den (Sociaal-Democratische Federatie) 2 en blancostemmen 7. Onder de stemmen vóór Ohira waden de vier van de Nieuwe Liberale Club (NLC). Bij de tweede ronde, waaraan niet werd deelgenomen door de oppositiepartijen, verwierf Ohira 138 stemmen tegen Fukuda 121.

In het Hogerhuis. waar de stemming geen beslissende kracht had, was de verdeling van de stemmen in de eerste rond als volgt: Ohira 78, Asukata 51, Fukuda 38, Takeiri 27, Miyamoto 16, Sasaki 10, Den 3, Yohei Kono (NLC) 2 en blanco 10. In de tweede ronde verwierf Ohira 97 stemmen tegen Asukata 52, terwijl 88 stembiljetten blanco dan wel ongeldig waren.

Nieuw kabinet

Ohira vormde op 8 nov. 1979 een nieuw kabinet, waarin ge-n van de leden van zijn vorige kabinet een plaats kreeg. De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier en minister van onderwijs - Masayoshi Ohira; justitie - Tadao Kuraishi; buitenlandse zaken - Saburo Okita; financiën - Noburo Takeshita; gezondheid en sociale zaken - Kyoichi Noro; landbouw, bosbouw en visserij - Yoshifumo Muto; internationale handel en industrie - Yoshitake Sasaki; transport - Usaboro Chisaki; PTT - Masao Onishi; arbeid - Takao Fujinami; bouwnijverheid - Eiichi Watanabe; binnenlandse zaken en voorzitter nationale commissie openbare veiligheid - Masaharu Gotoda. Staatsministers: secretaris kabinet - Masayoshi Ito; directeur-generaal bureau premier en ontwikkelingsagentschap voor Okinawa - Keizo Obuchi; directeur-generaal agentschap bestuursbeheer - Sosuke Uno; directeur-generaal defensieagentschap - Enji Kubota; directeur-generaal agentschap economische planning - Keijiro Shoji; directeur-generaal agentschap wetenschap en technologie alsmede voorzitter commissie voor atoomenergie - Yuji Osada; directeur-generaal milieu-agentschap - Yoshihiko Tsuchiya; directeur-generaal nationaal landagentschap - Kiyomitsu Sonoda.

Onder de nieuwe ministers hadden slechts vijf eerder een kabinetspost vervuld, van wie naast Ohira alleen de 79-jarige Kuraishi minister was geweest (arbeid 1955-56 en 1958-59; land- en bosbouw 1967-68, 1970-71 en 1973-74).

De samenstelling van de nieuwe regering weerspiegelde de invloed van de diverse facties binnen de LDP, hoewel naast Ohira geen verdere factieleiders waren opgenomen. Volgens L e M o n d e (10-11 1979) leverde de factie-Ohira 4 ministers, die van Fukuda ook vier, de Nakasonefactie 3 en die van Miki twee.

De nieuwe minister van buitenlandse zaken, Saburo Okita (65), is geen lid van het parlement. Bij de Hogerhuisverkiezingen van 1977 trachtte hij zonder succes als kandidaat van de NLC een mandaat te verwerven. Hij geldt als een vriend van ex-premier Miki.

Als econoom heeft Okita een langdurige internationale ervaring. Sinds 1965 maakte hij deel uit van de commissie voor ontwikkelingsplanning van de VN; aan het eind van de zestiger jaren werd hij lid van de z.g. Pearson-commissie van de Wereldbank voor de bestudering van internationale ontwikkelingsproblemen. Van 1973 tot 1977 leidde hij het Overseas Economic Cooperation Fund, de officiële Japanse instantie voor de ontwikkelingshulp. Hij was ook voorzitter van de Japanse afdeling van de Club van Rome, nam deel aan de werkzaamheden van de Economische commissie van de VN voor Azië en het Verre Oosten (ECAFE) en is sinds de zomer van 1979 lid van de consultatieve groep voor de Japans-Amerikaanse economische betrekkingen. Voorts was Okita zeven jaar lang directeur-generaal van het planningsbureau in het agentschap voor economische planning.

In strijd met het gebruik maakte Ohira de benoeming van de LDP-functionarissen pas na de samenstelling van het kabinet bekend. Op 16 nov. benoemde hij Yoshio Sakurauchi, een aanhanger van Nakasone, tot secretaris-generaral van de partij; Shintaro Abe, een medewerker van Fukuda, tot leider van de partijraad voor het onderzoek van het beleid; en Zenko Susuki, een van zijn eigen volgelingen, tot voosziter van de uitvoerende raad van de LDP. Alle drie hadden kabinetsposten vervuld.

Op 19 nov. werd Senichi Tanigaki tot minister van onderwijs benoemd als opvolger van Ohira, nadat NLC-

leider Kono een aanbod van de premier om die portefeuille aan een NLC-lid te geven van de hand zou hebben gewezen. *(NRC/H'blad,* Le Monde, The Times, NZZ, *Financial Times)*

(Vor. ber. pag. 657 e.v.-1979)

AFTREDEN NLC-VOORZITTER

Op 26 nov. 1979 trad de oprichter en voorzitter van de Nieuwe Liberale Club (NLC), Kono, af wegens zijn verantwoordelijkheid voor de nederlaag van de partij bij de Lagerhuisverkiezingen van 7 okt. '79. De NLC verloor toen 14 van de 18 zetels, die in dec. 1976 waren verworven.

Sinds 1976 had de NLC een over het algemeen vriendschappelijke koers ingenomen tegenover de gematigde oppositiepartijen, Komeito en sociaal-democraten, maar in een aantal belangrijke situaties was zij toch tot steun aan de regerende LDP bereid gebleken, vooral bij stemmingen in de *begrotingscom*missie. Deze dubbelzinnige houding had in juni 1979 tot openlijke meningsverschillen in de partij geleid, waarbij de toenmalige secretaris-generaal Nishioka, die officieel een terugkeer naar de LDP had verlangd, door Kono tot een uittreden uit de partij was gedwongen. Met Nishioka vertrokken uit protest toen nog drie andere afgevaardigdcn.

Nieuwe kritiek op Kono werd geuit, toen deze de NLC-afgevaardigden in het Lagerhuis reeds tijdens de eerste ronde van de premierverkiezing op 6 nov. 1979 (zie hierbovrn) vóór Ohira liet stemmen, terwijl alle andere oppositiepartijen zich van steun aan de LDP-kandidaten onthielden. Die steun bleek de prijs voor de door Ohira aan de NLC aangeboden onderwijsportefeuille, waarmee de premier het coalitietijdperk in de Japanse naoorlogse politiek wilde inluiden, aldus de FAZ (29-11-'79). Maar dat aanbod was noch binnen de LDP noch binnen de NLC besproken en Ohira moest zijn aanbod onder scherp protest van zijn partij laten vallen. Kono werd toen verweten over de hoofden van zijn partijvrienden heen te hebben onderhandeld.

Als opvolger van Kono, die zijn Lagerhuismandaat behoudt en lid van de NLC blijft, werd secretaris-generaal Tagawa tot voorzitter a.i. benoemd, die op zijn beurt als secretaris-generaal door Lagerhuislid Yamaguchi werd opgevolgd.

JSP STAAKT SAMENWERKING MET JCP EN SLUIT AKKOORD MET KOMEITO

Op 10 jan. zegde de socialistische partij (JSP) haar samenwerking met de communisten (JCP) op, terwijl de JSP een akkoord sloot met de Komeito, die op haar beurt in 1979 een soortgelijk akkoord met de democratische socialisten (DSP) had gesloten. De DSP was in 1960 door afsplitsing van de JSP ontstaan uit protest tegen de marxistische koers van de socialisten. De NZZ (18-1) berichtte o.a.:

Het initiatief ging van dc Komeito uit, die ria de laatste parlerrientsverkiezingen het gesprek met DSP en JSP op gang wilde brengen. De samenwerking tussen de beide gematigde centrumpartijen (Komeito en DSP) biedt geen grote moeilijkheden, omdat deze beide groepen op het gebied van de binnen- en buitenlandse politiek reeds gelijksoortige (...) posities innemen en bij de jongste Lagerhuisverkiezingen ook met succes hun stemmen in afzonderlijke kieskringen hebben gebundeld. In december (1979) reeds werden de beide partijen het eens over een gemeenschappelijk raamprogramma.

Komeito en DSP alleen zijn echter te zwak om de LDP in verlegenheid te brengen en daarom nam de Komeito-leiding de taak op zich om de socialisten in het oppositiekamp over te halen, weliswaar zonder de communisten, omdat deze volgens de mening van de centrumpartijen het door hen beoogde regeringsalternatief tegenover de LDP bij het publiek de geloofwaardigheid zouden ontnemen.

De JSP had daarentegen tot dusver de opvatting gehuldigd dat een ,,progressief" alternatief tegenover de Liberaal-Democratische regeringspartij de communisten niet mocht uitsluiten. Naast de verhouding tot de JCP stonden het veiligheidsverdrag met de VS, de status van de Japanse zelfverdedigingstroepen en het toekomstige gebruik van kernenergie in het centrum van de onderhandelingen tussen de socialisten en de Komeiio.

Het tenslotte door beide partijen goedgekeurde programma kenmerkt zich op de eerste blik vooral door concessies van de socialisten. Deze zien af van de medewerking van de communisten en houden ook niet meer vast aan de onmiddellijke opzegging van het veiligheidsbondgenootschap met de VS. Dit zal voorlopig worden gehandhaafd, al werd daaraan (...) toegevoegd dat men het scheppen van een internationale atmosfeer wilde bevorderen, die de instandhouding van het verdrag overbodig maakt. Gelijkertijd werd echter beklemtoond dat een opzegging niet eenzijdig zou plaatsvinden (...).

De JSP stemde ook in met het behoud van de status quo t.a.v. de zelfverdedigingstroepen.

Maar om zich van de huidige regeringspolitiek te distantiëren verlangen de beide partijen een actievere civiele controle op het leger. (...) In de toekomst zou men naar wegen en middelen moeten zoeken voor de reorganisatie en uiteindelijke inkrimping van de strijdkrachten, waarbij men (...) vanzelfsprekend op passende wijze met de openbare mening rekening zou houden.

Geen overeenstemming bereikten socialisten en Komeito-vertegenwoordigers echter over het atoomvraagstuk. Zij zijn het weliswaar eens over de eis i.z. scherpe veiligheidscontroles en openbaar recht van inspraak bij de toewijzing van bouwvergunningen, maar of nieuwe kerncentrales gebouwd moeten worden of niet, komt uit de tekst niet duidelijk tot uiting

Het JSP-Komeito-akkoord vertoont in het algemeen aanzienlijk minder duidelijke omtrekken dan de soortgelijke overeenkomst tussen Komeito en DSP De democratische socialisten waren dan ook over het resultaat kennelijk teleurgesteld en zij verklaarden moeite te hebben met de aanvaarding van het Komeito-JSP-document. (...)

De JSP werd tot deze toenadering Jegens het gematigde centrum praktisch gedwongen door de Sohyo-vakbeweging, zonder de financiele en organisatorische nuip waarvan de socialisten nauwelijks levensvatbaar zouden zijn De Sohyo zelf maakte een soortgelijke verandering van opvatting door en begon zich van zijn vroegere radicaal linkse thesen te distantieren, nadat zich steeds meer afzonderlijke vakbonden tegen deze koers hadden uitgesproken en hun eigen politiek hadden gevolgd of zelfs een toenadering tot de aan de democratische socialisten verwante Domei-vakbeweging hadden gezocht De vrees voor de oomsequenties van een afbrokkelende basis dwong de Sohyo-leiding haar koers te corrigeren en zij nam het gesprek met de Komeito nog vóór de socialisten op. Na de aanzienlijke nederlaag van de JSP bij de laatste Lagerhuisverkiezingen zagen de Sohyo-geldverschaffers de aanstaande Hogerhuisverkiezingen somber in en zij drongen er bij de socialisten op aan hun marxistische waar tegen iets aantrekkelijkers in te wisselen om bil de kiezers, vooral ook bij de arbeiders, beter voor de dag te komen

Maar de NZZ wees erop dat de breuk met de communisten door de socialisten kennelijk geenszins als definitief werd beschouwd. Het centrale uitvoerende comité van de partij bevestigde de interpretatie van de onderhandelingsdelegatie, op grond waarvan de samenwerking met het centrum als een mijlpaal wordt gezien op de weg naar de nog altijd nagestreefde volkscoalitieregering, d.w.z. het linkse volksfront. Tijdens het in het weekend van 10 febr. gehouden partijcongres van de JSP bleek dat er binnen deze partij nog steeds een diep wantrouwen jegens de Komeito bestond. Ook het welwillende pleidooi voor de samenwerking van de Sohyo-voorzitter Makieda veranderde niets aan het feit dat de linkervleugel van de JSP zich heftig tegen het actieprogramma met de Komeito verzette.

Met het argument dat de zaak niet voldoende aan de partijbasis besproken was en dat het actieprogramma niet overtuigend was wat betreft de afwijzing van de strijdkrachten en de kernenergie kwam de oppositie tegen voorzitter Asukata met een alternatief plan, dat niet werd goedgekeurd maar wel

tot een wijziging in het Asukata-programma leidde.

In een vervolgens eenstemmig aanvaard actieplan werd bepaald dat de socialisten in geen geval met de conservatieven zouden samenwerken, dat de campagne voor de Hogerhuisverkiezingen alleen op basis van het JSP-partijprogramma zou worden gevoerd en dat de traditionele JSP-eis i.z. afschaffing van de strijdkrachten en i.z. een ,,actieve neutraliteitspolitiek" zou worden gehandhaafd. Asukata zelf leverde kritiek op de democratische socialisten, die hij verweet in werkelijkheid naar een coalitie niet de LDP te streven.

De secretaris-generaal van de Komeito, Yano, liet weten dat zijn partij over het interne verzet binnen de JSP zeer teleurgesteld was, terwijl de democratische socialisten over het optreden van de JSP inzake het gemeenschappelijke optreden tegen de conservatieven (LDP) uiterst ontstemd waren.

De FAZ (15-2) concludeerde dat het gemeenschappelijke actieprogram voor de tachtiger jaren daarmee definitief tot een kortademig stembusakkoord tussen de socialisten en de neo-boeddhisten dreigt te worden.

SPIONAGE-AFFAIRE. AFTREDEN DEFENSIETOP

Op 18 jan. werden op verdenking van spionage voor de SU di-ie personen in Tokio gearresteerd: generaal-majoor b.d. Yukihisa Miyanaga (58), eerste luitenant Eiichi Kashii en onderluitenant Tsunetoshi Oshima.

Tijdens huiszoekingen bij de gearresteerden werden geheime documenten van de Japanse defensietroepen, een codeboek en een zender in beslag genomen. De politie van Tokio, die het onderzoek leidde, nam aan dat de beide officieren hun vroegere chef de documenten hadden verschaft en dat deze het materiaal aan Russische agenten zou hebben doorgegeven, waarbij de Russische militaire attaché, kolonel Yuri Kozlow, als contactman zou hebben gefungeerd. Deze keerde 19 jan. naar Moskou terug, omdat volgens de ambassadeur zijn moeder ernstig ziek geworden was. Miganaga, die in 1974 de actieve dienst verliet, zou de Russen meer dan 10 jaar — sinds 1974 door medewerking van zijn voormalige ondergeschikten — documenten hebben geleverd over de legering en sterkte van de Japanse zelfverdedigingstroepen op Hokkaido, de legering en sterkte van Amerikaanse troepen in Japan en details van de militaire afspraken tussen Japan en de VS. Ook werd hij ervan verdacht details over de sterkte van de Amerikaanse bewapening in Korea, militaire inlichtingen over China en de Japanse kennis i.z. de operaties van de Russische inlichtingendienst te hebben doorgegeven. Miyanaga zou 100.000 yen per keer hebben gekregen en zo verscheidene miljoenen yens tijdens zijn werkzaamheden als Russisch agent hebben verdiend.

Yukihisa Miyanaga

Op 20 jan. deed de politie een inval in het defensie-agentschap (ministerie), waar meer dan 100 documenten in beslag werden genomen.

Op 28 jan. trad luitenant-generaal Shigeto Nagano als stafchef van de Japanse strijdkrachten af, terwijl tegen elf defensiefunctionarissen en officieren disciplinaire maatregelen werden genomen in verband met de spionage-affaire. Het ministerie van buitenlandse zaken bepaalde dat het defensie-agentschap voortaan geen toegang meer had tot rapporten van Japanse militaire attaché's, omdat de daarin vervatte inlichtingen aan de SU zouden kunnen worden doorgegeven.

Op 2 febr. trad de directeur-generaal (staatsminister) van het defensiebureau, Enji Kubota, af. De volgende dag werd Kichizo Hosoda tot zijn opvolger benoemd.

Een tribunaal te Tokio veroordeelde op 14 april oud-generaal-majoor Miyanaga tot een jaar gevangenisstraf wegens het doorgeven van militaire geheimen aan de SU. Kashii en Oshima kregen elk 8 maanden gevangenisstraf. Zij zouden hun schuld in de zin van de aanklacht hebben bekend, aldus AP. (Japan kent geen wet tegen spionage; wel is er een militaire wet die leden van de defensietroepen schending van hun ambtsgeheim tegenover een buitenlandse bron met maximaal één jaar gevangenis bestraft.) *(The Times,* NZZ)

KOREA (Z.)

VERDERE BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

In aansluiting op het overzicht van pag. 286 e.v. volgt hieronder een samenvatting van verdere binnenlandse ontwikkelingen.

Gevangenisstraf voor *generaal Chung*

Op 13 maart werd generaal Chung Seung Hwa, de voormalige staf-chef van het leger, door een militair tribunaal tot 10 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Hij werd schuldig bevonden aan medewerking bij een poging tot een staatsgreep na de moord op Park, omdat hij zijn voorkennis van de plannen van Kim Jae Kyu verzwegen had. Vooral werd Chung verweten dat hij Kim pas vier uur na zijn daad had laten arresteren. Chung betuigde zijn onschuld; hij zou van het komplot niets hebben geweten.

(Zie ook pag. 706/1 - 1979)

Gevangenisstraf voor ex-president Yun Po *Sun*

Op 25 jan. was intussen de 83-jarige oud-president van Zuid-Korea, Yun Po Sun, tot twee jaar gevangenisstraf veroordeeld wegens het bijwonen van een illegale politieke bijeenkomst op 24 nov. 1979. Zeventien anderen kregen gevangenisstraffen variërend van 1 tot 4 jaar, o.w. de 78-jarige Ham Suk Hun die tot één jaar werd veroordeeld. De vonnissen van Yun Po Sun en Ham Suk Hun werden op 29 jan. echter opgeschort met het oog op hun leeftijd.

Dissidenten in burgerrechten hersteld

Op 29 febr. herstelde de regering 687 politieke dissidenten in hun burgerrechten. die zij meestal wegens overtreding van decreet nr. 9 hadden verloren. Onder degenen die van deze maatregel profiteerden waren Kim Dae Jung; **365** studenten en 21 hoogleraren; en 42 r.-k. en protestantse geestelijken (o.w.

bisschop Chi Hak Soon en Quaker-leider Ham Suk Hun).

President Choi Kyu Hah motiveerde de maatregel met zijn streven om voorwaarden voor een nationale verzoening te scheppen, en hij uitte de wens dat deze geste tot stabilisatie van de binnenlandse politieke situatie zou bijdragen. Kim Young Sam, de voorzitter van de oppositionele NDP, ging onmiddellijk naar Kim Dae Jung om hem geluk te wensen. Kim Jon Pil, de leider van de DRP, noemde het besluit van de regering een belangrijke mijlpaal op de weg naar de democratisering van Zuid-Korea.

Begin april kwam het echter tot een breuk tot Kim Dae Jung en Kim Young Sam, toen eerstgenoemde weigerde zich met zijn aanhangers bij de NDP aan te sluiten, omdat die aanhangers daar in meerderheid tegen waren. Zij verweten Kim Young Sam de toelating van nieuwe leden te beperken om de aanstaande nominatie van een kandidaat voor de presidentsverkiezingen te zijnen gunste te kunnen beslissen. (Reuter 7-4)

Generaal Chon *benoemd tot KCIA-chef*

Op 14 april maakte de regering de benoeming bekend van luitenant-generaal Chon Doo Hwan tot chef van de Koreaanse inlichtingendienst (KCIA). De 48-jarige generaal behoudt zijn post als chef van de Military Security Command, zodat hij zowel de militaire als de burgerlijke inlichtingendiensten onder zijn hoede heeft.

De voormalige presidentskandidaat van de oppositie, Kim Dae Jung (3de v.l.) met de voorzitter van de regerende Democratisch-Republikeinse partij, Kim Jong Pil (2de v.r.) tijdens een door krantenmagnaat Kim Sang Man (m.) georganiseerd diner. (Panaphoto 3-3-'80)

Studentendemonstraties

De correspondent van *The Times* berichtte op 17 april vanuit Seoel dat in recente weken meer dan de helft van Zuid-Korea's 87 colleges en universiteiten door studentendemonstraties waren getroffen. Ruim 70 professoren, incl. 4 universiteitsrectoren, waren afgetreden en meer dan 20 colleges en universiteiten hadden het geven van onderwijs opgeschort. De studenten verlangden de verwijdering van stafleden, die huns inziens te dicht bij het regime-Park stonden; zij maakten bezwaar tegen de verplichte militaire opleiding aan de universiteiten; en zij drongen aan op ,,volledige academische rechten", w.o. de vrijheid om vertegenwoordigers voor universiteits- en collegeraden te kiezen.

Tegen deze demonstraties werd door de regering niet opgetreden. President Choi Myu Hah en minister van onderwijs Kim Ok Gil maakten duidelijk dat zij niet onsympathiek tegenover de zaak van de studenten stonden, maar de president waarschuwde dat de meningsverschillen moesten worden geregeld door discussie en samenwerking.

Op 1 mei maakte minister Kim bekend dat de militaire opleiding van 4 tot 2 uur per week zou worden teruggebracht en dat derde-jaarsstudenten ervan vrijgesteld zouden zijn. De verplichte tiendaagse training in legerkampen zou waarschijnlijk later in het jaar worden beperkt.

Op 1 mei begonnen in Seoel en diverse andere steden studentendemonstraties, die soms uitliepen op op botsingen met de oproerpolitie.

De studenten eisten nu ook het aftreden van president Choi, premier Shin en KCIA-chef Chon alsmede de opheffing van de noodtoestand. (The Times, Le Monde, NZZ)

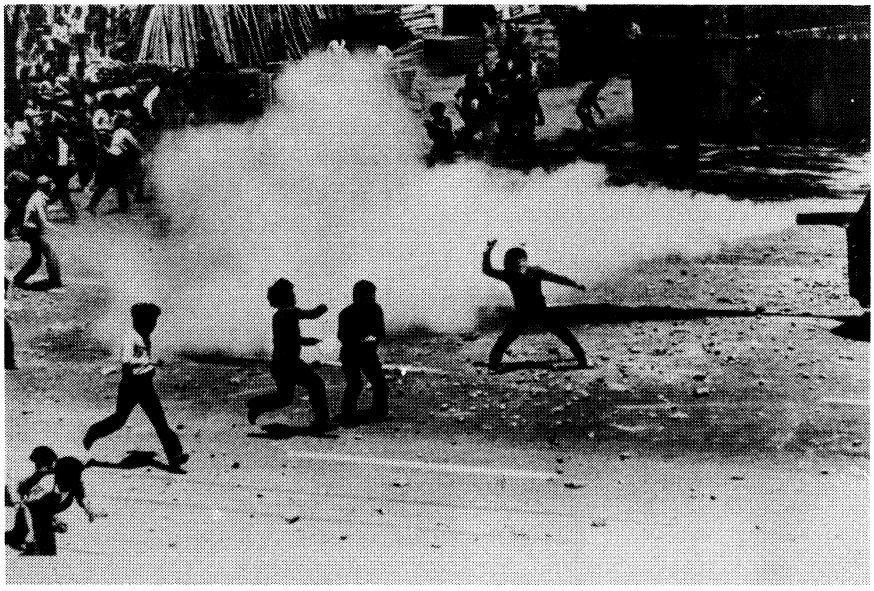

Een beeld van studentenonlusten in Chonju op 2 mei.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NIEUW REGIME IN OEGANDA

In Oeganda is in de nacht van 11 op 12 mei de macht overgenomen door de z.g. militaire commissie van het Oegandese Nationale Bevrijdingsfront (UNLF) o.l.v. de minister van arbeid, Paul Muwanga. Deze commissie bevestigde op 13 mei 's avonds formeel de afzetting van president Godfrey Lukongwa Binaisa en de ontbinding van zijn kabinet. (Vor. ber. pag. 76/3)

Zij kondigde de vorming van oen presidentiële commissie van drie of vier leden aan, die de functies van Binaisa moet overnemen en Oeganda naar algemene verkiezingen moet leiden. Deze zouden in dec. worden gehouden met deelname van alle politieke partijen.

De crisis was op 10 mei uiteebroken, toen president Binaisa de stafchef van het leger, brigade-generaal David Oyite Ojok, had ontslagen en tot ambassadeur in Algiers had benoemd. Twintig minuten later zond de radio en verklaring van de militaire commissie — een subcommissie van de Nationale Consultatieve Raad (interim-parlement) — uit met de mededeling dat deze commissie het ontslag van de stafchef niet aanvaardde.

Over de achtergronden berichtte *NRC/H'blad* (12-5) o.m.:

,,Ruim een jaar na de val van dictator Idi Amin blijft Oeganda in de greep van corruptie, tekorten, misdadigheid en politieke desintegratie De chaotische gebeurtenissen van het afgelopen weekeinde, waarbij president Godfrey Binaisa in feite onder curatele werd gesteld door militaire aanhangers van oud-president Milton Obote, vormen het zoveelste bedrijf in dit eindeloze treurspel

David Oyite Ojok

Sinds het recente vertrek van een groot deel van de Tanzaniaanse troepen is de criminaliteit in Kampala en omstreken schrikbarend toegenamen en wekelijks ballen daar tientallen doden De Oegandese politie telt nog maar drieduizend man en wordt gesteund door slechts duizend Tanzaniaanse collega's, terwijl er zeker 15 000 politiemannen nodig zouden zijn om verbetering te brengen in de belabberde situatie van wet en orde

Vorige week overhandigde de onderbezette politie nabij de hoofdstad enkele verdachten aan een woedend publiek. Zij werden levend verbrand Verder hebben inflatie en schaarste de gemiddelde Oegandees, evenals onder Amin, teruggeworpen op zijn ,,shamba" (akkertje) als laatste overlevingsbron

In grcte delen van Noord- en Noordoost-Oeganda is zelfs dat niet meer mogelijk, nu de extreme droogte de oogst grondig heeft vernietigd.

Francesco Strippoli, hoofd ban het wereldvoedselprogramma m Kampala, zegt. ,,In het Noorden lijdt nu een half miljoen Oegandezen ernstige honger en voor 140 000 mensen in heit noordoostelijke Karamojagebied is de situatie hopeloos De mogelijkheden tot hulpverlening in het zwaar geteisterde Karamoja blijven niet alleen beperkt door de activiteiten van almachtige benden veedieven, maar ook door de onverschilligheid en corruptie in Oegandese overheidskringen (.)"

Een Europese zakenman voegt daaraan toe ,,Van enige materiële wederopbouw van belang is geen sprake En de morele rehabilitatie wordt zowel vanaf de top als vanaf de basis ondermijnd. De mensen aan de top, vooral de politici, spannen zich in om nu zo snel mogelijk rijk te worden, want hun politieke vooruitzichten zijn uiterst onzeker. En voor de gewone tnan, die wordt geteisterd door schaarste en galopperende infiatie, is corruptie een van de noodzaken om te overleven Pas als Oeganda zijn politieke problemen kan oplossen is er een kans dat de economie weer gaat draaien"

Maar hoe het uiterst verdeelde Oeganda politiek moet worden gestabiliseerd is vooralsnog een raadsel President Godfrey Binaisa heeft het afgelopen jaar geprobeerd een politiek machtscentrum op te bouwen, maar de resultaten bleven beperkt

Binaisa's uitgangspositie was al moeilijk Want hoewel hij tot de numeriek dominerende Bagandastam behoort geldt hij voor velen binnen deze etnische groep als een ,,verrader", die in de jaren '60 meehielp de Baganda-autonomie om zeep te helpen

De afgelopen herfst ontwikkelde zich een felle machtsstrijd tussen president Binaisa en zijn tweede man, de ambitieuze minister van defensie Museveni, die met steun van zijn etnische groep van de Banyankore een eigen privéleger had opgebouwd In november volgde de ontknoping en wist Binaisa met veel moeite Museveni door te schuiven naar de onbelangrijke post van regionale ontwikkeling

Door zijn minister van defensie op enige afstand te zetten kreeg de president evenwel de hete adem in de nek van een andere concurrent in de voortdurende strijd om de macht: een groep aanhangers van de socialistisch georiënteerde oud-president Milton Obote, die sinds zijn afzetting door Idi Amin in ballingschap in Tanzania verblijft, maar eind deze maand naar Oeganda wil terugkeren.

Zoals een lokale waarnemer snedig opmerkte: ,,Binaisa lijkt op de man die van een boze buffel wegrende naar een aanvallende neushoorn." Deze neushoorn. ofwel de pro-Obote-groep, wordt in Kampala geleid door (oud-)minister van binncnlandse zaken Paul Muwanga en brigade-generaal David Oyite Ojok, die ook beschikt over een eigen strijdmacht van enkele duizenden leden van de noordelijke Acholi- en Langi-stammen.

Afgelopen februari volgde alweer een krachtmeting en wist Binaisa zowaar Paul Muwanga door te schuiven naar het minder belangrijke ministerie van arbeid. Korte tijd later vervroegde Binaisa de datum voor de algemene verkiezingen van medio 1981 tot eind 1980. Verder liet hij weten dat de kandidaten voor de gecombineerde presidents- en parlementsverkiezingen van december aanstaande uitsluitend onder de overkoepelende paraplu van het nu regerende Oegandese Nationale bevrijdingsfront mogen opereren. Een eis, die niet alleen is afgewezen door oud-president Milton Obote, die op 27 mei naar Oeganda wil terugkeren om uitsluitend als leider van zijn aloude Oeganda Volkscongres (UPC) aan de verkiezingen deel te nemen, maar ook door de conservatieve Democratische Partij van Paul Semogerere.

De afgelopen tijd spitsten de tegenstellingen tussen Binaisa en de pro-Obote-groep zich verder toe, en twee weken geleden zinsoeelde de president openlijk op het gevaar van een machtsovername door gewapende aanhangers van Obote.

Intussen circuleerden geruchten dat brigade-generaal Oyite Ojok in het geheim militaire vrienden naar Kampala had overgeplaatst. En toen het rechtse blad E c o n o m y meldde dat de pro-Obote-gezinde minister van arbeid Paul Muwanga zich schuldig maakte aan wapensmokkel werd hoofdredacteur Kakooza van dat blad door Ojoks militairen opgepakt en afgetuigd.

Bevelen van president Binaisa om de man onmiddellijk vrij te laten werden door brigade-generaal Ojok genegeerd. Zaterdag (10 mei) barstte de bom en deed Binaisa een poging Ojok te ontslaan. Het is een manoeuvre die nu niet alleen wordt opgehouden door David Oyite Ojok zelf, maar ook door zijn geestverwant Paul Muwanga, die behalve minister van arbeid ook nog voorzitter is van de invloedrijke militaire commissie van het Oegandese Nationale Bevrijdingsfront.

Hierdoor is nu de verwarrende situatie ontstaan dat de macht in feite is beland bij de Obote-gezinde militairen en politici, terwijl zij blijkbaar aarzelen president Binaisa formeel af te zetten. Misschien om de gevoeligheden te ontzien van Tanzania. dat nog altijd 10.000 militairen in Oeganda heeft gestationeerd. Mogelijk wil ook oud-president Milton Obote liever een openlijke staatsgreep voorkomen, zolang hij de indruk heeft dat hij bij de verkiezingen van aanstaande december op legale en meer vreedzame wijze op een hernieuwd Oegandees presidentschap kan afstevenen."

Weekblad 49ste jaargang No. 2537, pag. 31391-31406

Inmiddels had Binaisa, die in het State House te Entebbe verbleef, op 10 mei kolonel Nanyumba tot stafchef van het leger en de r.-k. priester Christopher Okoth tot staatsminister van defensie benoemd. Hij motiveerde tiet ontslag van Ojok met de verslechtering van de veiligheidssituatie en de gestoorde vertrouwensrelatie tussen leger en burgerij.

De minister van binnenlandse zaken, Barnabas Kununka, die Ojok van zijn ontslag in kennis had gesteld, werd op 10 mei in het Nile Mansions Hotel in Kampala — de verblijfplaats van veel ministers — door gewapende militairen gearresteerd. Bij een vuurgevecht met de lijfwacht van de minister werd de daar toevallig aanwezige dochter van de minister van landbouw, Mathias Ngobi, doodgeschoten. Enkele uren later werd Kununka weer vrijgelaten.

Terwijl Ojok-getrouwe troepen het radiostation en andere strategische gebouwen in Kampala hadden bezet, vond op 11 mei 'smiddags overleg plaats te Entebbe tussen Binaisa en Ojok. Maar in de volgende nacht verklaarde de minister van cultuur, Dan Wadada Nabudere, in de Keniase hoofdstad Nairobi dat Binaisa hem gemachtigd had mee te delen dat de actie van Ojok een daad van rebellie en een poging tot het organiseren van een staatsgreep was.

Op 12 mei maakte de militaire commissie via de radio bekend dat de Nationale Consultatieve Raad bijeengeroepen zou worden om de .toestand te bespreken, maar aan het eind van die dag deelde de radio mee dat de militaire commissie de macht van de president had overgenomen. Het communiqué van de militaire commissie d.d. 13 mei, waarin de afzetting van Binaisa werd bevestigd, was ondertekend door Paulo Muwanga, die met andere commissieleden zoals luitenant-kolonel Tito Okello (de opperbevelhebber van het leger), kolonel A. Maruru (commandant van het militaire district Kampala) en David Oyite Ojok de machtsovername leidde. Een vierde militaire lid van de commissie, kolonel Omaria, bevond zich op een missie in het buitenland, terwijl de tweede burger in de commissie, oud-minister van defensie Yoweri Museveni, zojuist in Oeganda was teruggekeerd.

Overleg met Nyerere

Terwijl Tanzaniaanse militairen Binaisa beschermden maar zich verder afzijdig hielden, trachtte de Tanzaniaanse president Nyerere vanuit Arusha volgens de NZZ (15-16 mei) invloed op de situatie in Oeganda uit te oefenen. Hij poogde de voorzitter van de Oegandese Nationale Consultatieve Raad, Eduardo Rugumayo, die zich in Tanzania ophield, over te halen tot terugkeer naar Kampala om een zitting van deze raad mogelijk te maken. Maar Rugumayo weigerde de raad bijeen te roepen, aldus de FAZ (17-5).

Op 15 mei werd gemeld dat Nyerere de opperbevelhebber van de nog ca. 10.000 man sterke Tanzaniaanse troepen in Oeganda, generaal-majoor David Msuguri, opdracht gegeven had Binaisa in geen geval in handen van de nieuwe machthebbers te laten vallen.

Op 16 mei arriveerden vier leden van de Oegandese militaire commissie — Muwanga, Ojok, Maruru en Museveni — in Arusha voor overleg met president Nyerere. Deze, die naar zijn zeggen geen voorkennis van de putsch had gehad, zou zich volgens Le Monde (18-19 mei) bereid hebben verklaard het voldongen feit te aanvaarden, mits de militaire commissie aan twee voorwaarden voldeed: 1) geen berechting van Binaisa en zijn medewerkers en geen bloedige zuivering; 2) een toezegging om de presidents- en parlementsverkiezingen op het door Binaisa bewaalde tijdstip (dec. 1980) — en, zo mogelijk, eerder — te organiseren teneinde een vlotte terugkeer naar een burgerbewind toe te staan. Hii zou er op hebben aangedrongen de verkiezingen onder toezicht van het Gemenebest te houden.

Volgens de FAZ (19-5) stemde Nyerere ermee in dat een uit twee rechters en een arts bestaande presidentiële commissie het ambt van Binaisa over zou nemen. De poging van de vier commissieleden om die functie te vervullen zou door Nyerere zijn verijdeld.

Volgens AP (18-5) werd in het beraad tussen de vier commissieleden er! Nyerere overeengekomen dat in Oeganda in september algemene verkiezingen zouden worden gehouden onder Gemenebest-toezicht, en dat de te vormen presidentiële commissie alleen uit burgers zou bestaan.

Op 18 mei vaardigde de militaire commissie een proclamatie van 14 punten uit. Daarin werd de benoeming van een uit drie leden bestaande presidentiële commissie toegezegd, die de ,,uitvoerende bevoegdheden van de regering uitoefenen'' zal. De Nationale Consultatieve Raad **zal** ,,de bevoegdheden om wetten te maken'' bezitten. Maar de militaire commissie heeft de bevoegdheid elke constitutionele kwestie te beslissen en elk geschil tussen de Nationale Consultatieve Raad en de presidentiële raad op te lossen en heeft zo de beslissende stem.

Voorts werd bekendgemaakt dat alle functionarissen, die te eniger tijd onder Amin hebben gediend — uitgezonderd de leden van de militaire commissie zelf — door de militaire commissie moeten worden gezuiverd. De nieuwe proclamatie kwam in plaats van de grondwet van 1967 en elk ander wetgevend document.

Nieuw kabinet

Eveneens op 18 mei werd de samenstelling van een 30 leden tellend kabinet bekendgemaakt, onder voorzitterschap van Paulo Muwanga. De vier officieren van de militaire commissie werden alle minister zonder portefeuille en de militaire commissie ,,zal het kabinet... in alle beleidszaken leiden''. Ongeveer de helft van de kabinetsleden heeft banden met de Uganda People's Congress van ex-president Milton Obote. Elf ministers uit het oude kabinet werden volgens Reuter (18-5) in het nieuwe overgenomen, o.w. die van buitenlandse zak-n, Otema Alimadi. Zeven vroegere ministers keerden niet terug, o.w. Jack Sentongo (financiën) en Barnabas Kununka (binnenlandse zaken), die nauwe banden met Binaisa onderhielden, alsmede Daniel Wadada Nabudere (cultuur, rehabilitatie en gemeenschapsontwikkeling).

Tot de nieuwe ministers behoorden Sam Tewungwa (voorheen plv. minister van onderwijs) voor binnenlandse zaken, Kirunda (leider van de pro-Obote-groep in de Consultatieve Raad) voor arbeid en A. Tiberondwa (Obote's persoonlijke assistent in Dar-es-Salaam) voor cultuur.

Eerdere reorganisaties kabinet

Op 19 nov. 1979 's avonds maakte president Binaisa een reorganisatie van het kabinet bekend, waarbij hijzelf de portefeuille van defensie overnam van Yoweri Museveni, de ,,sterke man'' van het regime, die nu tot minister van regionale samenwerking werd benoemd. Ateker

Ejalu, die tevoren deze post beheerde, werd tot ambassadeur in Japan benoemd. De door Binaisa beheerde portefeuille van buitenlandse zaken kwam opnieuw in handen van Otema Alimadi.
Binaisa wijzigde het kabinet zonder de Nationale Consultatieve Raad te raadplegen, die op 22 nov. bijeenkwam om over deze gang van zaken, die in juni 1979 tot de val van president Lule had geleid (pag. 77/2 e.v.), te spreken. Na langdurig beraad tussen dit interim-parlement en Binaisa verzekerde de president dat de overplaatsing van Museveni als gevolg van een communicatiestoornis te laat aan de raadsleden bekend werd en dat in het vervolg vooraf goed overleg zou worden gepleegd over kabinetsreorganisaties.
Maar op 9 febr. ontsloeg Binaisa de minister van binnenlandse zaken, Paulo Muwanga, die vervolgens tot Oegandees ambassadeur bij de VN in Genève werd benoemd. Barnabas Kununka, de minister van arbeid, werd ook waarnemend minister van binnenlandse zaken.
Na diverse bijeenkomsten van de Nationale Consultatieve Raad en overleg met de Tanzaniaanse regering werd Muwanga op 25 febr. weer in het kabinet opgenomen, nu als minister van arbeid.

Verkiezingen vervroegd

Op 19 maart maakte president Binaisa bekend dat de voor juni 1981 voorziene algemene verkiezingen mogelijk reeds in oktober of november 1980 zouden worden gehouden. Maar op 25 maart voegde hij daaraan toe dat alle kandidaten wel als vertegenwoordigers van het Oegandese Nationale Bevrijdingsfront (UNLF) moesten optreden. De volgende dag deelde hij mee dat de presidentsverkiezingen in oktober en de parlementsverkiezingen in december zouden plaatsvinden.
Het voornemen om individuele politieke partijen van de verkiezingen uit te sluiten werd op 18 april door de Nationale Consultatieve Raad in meerderheid goedgekeurd, ondanks verzet van de Uganda People's Congress van ex-president Obote en de overwegend roomskatholieke Democratie Party. Op 5 mei verbood de regering verkiezingscampagnes van individuele politieke partijen.
Op 7 mei maakte Obote bekend dat hij op 27 mei naar Oeganda zou terugkeren.

(Voortzetting *volgende aflevering*)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

34-STE ALGEMENE VERGADERING. RESOLUTIES

Op pag. 275 e.v. is verslag uitgebracht van de opening van de 34-ste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties alsmede van het verloop van de algemene debatten. Hierna volgt een overzicht van de belangrijkste resoluties, die op deze AV zijn aangenomen.

VEILIGHEIDSRAAD. Op 26 okt. 1979 verkoos de AV vier van de vereiste vijf nieuwe niet-permanente leden van de Veiligheidsraad. Het betrof de DDR, Niger, de Filippijnen en Tunesië, die op 1 jan. 1980 de plaatsen innamen, die vrijgegeven werden door Tsjechoslowakije, Gabon, Koeweit en Nigeria.
Het aanwijzen van het vijfde niet-permanente lid duurde echter tot 7 jan. 1980, toen een langdurige strijd de twee kandidaten Cuba en Columbia na 154 stemmingen, die geen resultaat opgeleverd hadden, werd besloten met het terugtrekken van beide landen.
Daarop besloot de Latijnsamerikaanse groep de kandidatuur van Mexico te steunen en wees de AV met 133 tegen drie stemmen (die op Cuba werden uitgebracht) dit land aan als niet-permanent lid van de Veiligheidsraad voor de normale zittingsduur van twee jaar.
De andere vijf niet-permanente leden van de Veiligheidsraad, die zitting hebben tot het eind van 1980, zijn Bangladesh, Jamaica, Noorwegen, Portugal en Zambia.
Het aantal van 154 stemmingen over de aanwijzing van hetzij Cuba dan wel Columbia is een record in de geschiedenis van de VN. Het vorige record dateert uit 1959 toen na 52 stemmingen Polen tot lid van de Veiligheidsraad gekozen werd onder de voorwaarde, dat het na een jaar deze zetel zou overdragen aan Turkije.
Na 60 stemmingen zou Columbia hebben voorgesteld dit compromis nu te doen herleven. Het voorstel werd echter door Cuba afgewezen.
De Cubaanse delegatie had op 30 okt. een verklaring uitgegeven, waarin de Verenigde Staten ervan werden beschuldigd hun toevlucht te nemen tot ,,politieke druk, vleierij en zelfs omkoping" om Cuba, op dat moment voorzitter van de Beweging van niet-gebonden landen, ervan te weerhouden een zetel in de Veiligheidsraad te veroveren.
Bij de eerste stemming had Cuba voor gelegen met 77 stemmen tegen 68 voor Columbia. Het kwam echter stemmen tekort voor de voorgeschreven twee derde meerderheid. Het hoogste aantal stemmen verwierf Cuba bij de 88ste stemming. Toen waren het er 95, echter nog altijd vier te weinig.
Na deze stemming verscheen er op 21 dec. in de International Herald Tribune een artikel, waarin gesuggereerd werd, dat er sprake kon zijn van verkiezingsfraude. Gemeld werd, dat de delegaties van Columbia en de VS VN-functionarissen hadden verzocht erop toe te zien, dat de stemprocedures waterdicht zouden zijn. Ook werd er in de IHT op gewezen, dat Cuba bij de volgende stemming zeven stemmen minder verworven had.
De IHT schreef ook nog, dat de verkiezing van bijzondere betekenis was i.v.m. het systeem, waarbij het voorzitterschap van de Veiligheidsraad maandelijks roteert volgens de Engelstalige alfabetische volgorde van de namen van de lidstaten van de Raad. In dec. 1979 was China voorzitter. Als gevolg daarvan zou in jan. 1980 het voorzitterschap toevallen aan of Cuba of Columbia, welk van beide landen gekozen zou worden. Jan. 1980 zou een belangrijke maand voor de Veiligheidsraad worden, aangezien voor die maand de crisis in Iran op de agenda stond en tevens, naar later bleek, de Sowjet-interventie in Afghanistan behandeld zou worden.
Toen op de boorgenomen sluitingsdatum van de AV — 18 dec. — nog geen beslissing gevallen was, werd besloten de zittingsduur te verlengen.

Op 1 jan. 1980, toen nog steeds geen opvolger voor Bolivia was aangewezen, rees de vraag. of besluiten van de Veiligheidsraad, wanneer deze niet zijn voorgeschreven 15 leden telde, wel rechtsgeldig waren. De rechtskundige adviseur van de VN, de Belgische jurist Erik Suy, gaf op 31 dec. als zijn mening te kennen, dat de Veiligheidsraad normaal beslissingen kon nemen met minimaal negen positieve stemmen. De AV besloot echter het advies van mr. Suy niet te bevestigen noch te verwerpen. De afgevaardigde van de SU noemde het oordeel van mr. Suy ,,zonder wettelijke of politieke betekenis".
In de eerste week van jan. werden weer verschillende stemronden gehouden, waarbij duidelijk werd, dat noch Cuba noch Columbia veel kans maakten op de vereiste twee derde meerderheid. Het aantal stemmen, dat op Cuba werd uitgebracht, begon in deze stemmingen ook te dalen, hetgeen in Westerse perscommentaren werd uitgelegd als kritiek op het militaire ingrijpen van de SU in Afghanistan eind dec. 1979.

Op 7 jan. kwam de Latijnsamerikaanse groep in de VN bijeen en besloot nu Mexico als haar kandidaat aan te wijzen. Deze beslissing werd mede gesteund door Cuba en Columbia. Nog op dezelfde dag verkoos de AV Mexico als lid van de Veiligheidsraad. Mexico nam tijdig zijn zetel in de Raad in om te kunnen deelnemen aan het debat over Afghanistan.
Het voorzitterschap van de Raad was inmiddels op 1 jan. overgegaan op Frankrijk.
Op voorstel van India besloot de AV op 14 dec. zonder stemming om de kwestie van de ,,billijke vertegenwoordiging in en de uitbreiding van het lidmaatschap van de Veiligheidsraad" in de lopende zitting niet meer te behandelen en deze te plaatsen op de voorlopige agenda van de AV van 1980.
In de pers werd erop gewezen, dat sinds de eerdere uitbreiding van het lidmaatschap van de Raad van 11 naar 15 leden in 1965 het aantal leden van de VN was gegroeid met 30% tot het huidige aantal van 152.

ECOSOC. De AV hield op 26 okt. verkiezingen voor het lidmaatschap van de Economische en sociale raad van de VN, ECOSOC. Aan het eind van het jaar zouden nl. 18 van de 54 zetels in deze Raad vacant raken.

De AV koos of herkoos (*) voor een lidmaatschap van drie jaar m.i.v. 1 jan. 1980 uit de Afrikaanse groep Ethiopië, Libië, Malawi, Nigeria en Zaïre; uit de Aziatische groep *Irak, Jordanië, Nepal en Thailand; uit de Latijnsamerikaanse groep de Bahamas, Chili en 'Mexico: uit de groep van Westeuropese en andere staten Australië, België, *Italië en *de VS; en uit de groep van socialistische staten van Oost-Europa Bulgarije en Joego-Slavië.

M.i.v. 1 jan. 1980 zijn nu lid van de ECOSOC: Algerije, Argentinië, Australië, Bahamas, Barbados, België, Brazilië, Bulgarije, Kameroen, Centraal-Afrikaanse Republiek, Chili, China, Cyprus, Dominicaanse Republiek, Ecuador, Ethiopië, Finland, Frankrijk, DDR, Bondsrepubliek Duitsland, Ghana, India, Indonesië, Irak, Ierland, Italië, Japan. Jordanië, Hongarije, Lesotho, Libië, Malawi, Malta, Mexico, Marokko, Nepal. Nigerië, Pakistan, Roemenië, Senegal, Sowjet-Unie, Spanje, Zweden, Tanzania, Thailand; Trinidad en Tobago, Turkije, Verenigde Arabische Emiraten, Engeland, Verenigde Staten, Venezuela, Joego-Slavië, Zambia en Zaïre.

ONTWAPENING. Op 11 dec. aanvaardde de AV zonder stemming een resolutie, waarin aan Frankrijk en de VS werd gevraagd zo spoedig mogelijk het Additionele protocol1 van het verdrag over het verbod op kernwapens in Latijns-Amerika (het Verdrag van Tlalelolco) te ratificeren.
Dit verdrag was door de VS in mei 1977 ondertekend en door Frankrijk in het begin van 1979.

Eveneens op 11 dec. nam de AV zonder stemming een resolutie aan, waarin opnieuw werd opgeroepen tot een volledig verbod van de ontwikkeling, produktie en opslag van alle chemische, bacteriologische (biologische) en toxine wapens alsmede tot het vernietigen van bestaande wapens van deze soort.
Op dezelfde dag aanvaardde de AV met 137 tegen 0 stemmen bij onthouding door China en Frankrijk, terwijl o.a. Albanië niet aan de stemming deelnam, een resolutie, die de oproep herhaalde aan het adres van de drie nucleaire landen, die onderhandelingen voeren over een volledig verbod op proeven met kernwapens (i.e. Engeland, de SU en de VS), om deze onderhandelingen te versnellen.
De resolutie nam er ,,met ongenoegen" kennis van, dat de drie landen geen volledig rapport hadden ingediend over de stand van de onderhandelingen, zoals de AV in dec. 1978 had gevraagd (pag. 534/3-1979) en deed een beroep op deze landen om zich in te spannen om de onderhandelingen tot een positief resultaat te laten leiden, tijdig genoeg om het door de Commissie voor ontwapening op de volgende zitting in overweging te laten nemen.

M.b.t. de toepassing van de Verklaring over de denuclearisatie van Afrika, die de topconferentie van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid in 1964 had opgesteld, vroeg de AV op 26 okt. aan de secretaris-generaal om met spoed een onderzoek in te stellen naar berichten, dat Zuid-Afrika in sept. 1979 een nucleaire ontploffing had teweeggebracht.

Op 11 dec. nam de AV met 128 tegen 0 stemmen bij 11 onthoudingen (Canada, Griekenland, Israël, de VS en de EG-lidstaten behalve Denemarken en Ierland, die voor stemden) een resolutie aan, waarin de gemelde explosie met kracht werd veroordeeld en waarin tevens elke vorm van samenwerking op nucleair gebied met Zuid-Afrika door enigerlei staat, onderneming, instelling of individu werd veroordeeld.
In een andere resolutie, die zonder stemming werd aangenomen, werd aan de secretaris-generaal gevraagd, een omvattend rapport voor te bereiden over de Zuidafrikaanse plannen en mogelijkheden op nucleair gebied en dit aan de AV voor te leggen op zijn 35-ste zitting. Tevens werd op alle lidstaten een beroep gedaan om alle relevante informatie, die tot hun beschikking staat, te verschaffen.

De AV aanvaardde, nog steeds op lldec., resoluties over kernwapenvrije zones in het Midden-Oosten (hier onthield Israël zich van stemming), en in Zuid-Azië (aangenomen met 96 tegen twee stemmen — India en Bhoetan — bij 40 onthoudingen w.o. Frankrijk, de SU en Engeland). Voorts werden twee resoluties aangenomen over het verklaren van de Indische Oceaan tot vredeszone.
Beide resoluties werden zonder tegenstemmen aangenomen, maar in het eerste geval waren er 23 onthoudingen en in het tweede geval 14. Bij de eerste resolutie onthielden zich o.m. de leden van het Warschaupact, behalve Roemenië, maar met Mongolië; in beide gevallen onthielden zich Canada, Israël, Noorwegen, Portugal, de VS en de EG-staten.

De AV aanvaardde zonder stemming een resolutie, waarin zij kennis nam van de voortgang, die was gemaakt op de VN-conferentie over het verbod op of de beperking van bepaalde conventionele wapens, die excessief schadelijk of geen onderscheid makend lijken te zijn Deze conferentie was van 10-28 sept in Geneve gehouden De AV stemde in met het besluit van de conferentie om in sept-okt 1980 een tweede zitting van vier weken te doen plaatsvinden om de onderhandelingen te voltooien
Voorts ging de AV akkoord met een aantal resoluties, waarin besluiten van het voorafgaande jaar opnieuw werden bevestigd, alsmede een Verklaring over internationale samenwerking voor ontwapening
Deze verklaring werd aangenomen met 116 tegen 0 stemmen bij 27 onthoudingen, w o een aantal Westerse landen en Japan, Israël, Mexico, Marokko en Zaire In deze verklaring werd o m gevraagd om de Uitvoering van de doeleinden, die waren vastgesteld op de speciale AV over ontwapening in 1978 (pag 595/3 e v - 1978).
Ten slotte aanvaardde de AV op 11 dec een resolutie over Israelische nucleaire bewapening Deze resolutie werd aangenomen met 97 tegen 10 stemmen (België, Denemarken, Guatemala, Honduras, IJsland, Israël, Luxemburg, Nederland, Noorwegen en de VS) bij 38 onthoudingen In deze tekst werd elke poging van Israël veroordeeld om nucleaire wapens te produceren, te verwerven, op te slaan of beproeven of om deze in het Midden-Oosten te introduceren Verder werd de ,,herhaaldelijke veroordeling" door de AV in herinnering gebracht van militaire en nucleaire samenwerking tussen Israël en Zuid-Afrika
De resolutie deed een beroep op Israël om zijn nucleaire faciliteiten te dcen inspecteren door het Internationale atoomenergie agentschap. deed een beroep op alle staten om de overdracht aan Israël te belemmeren van alle materiaal en technologie, die voor kernwapens zouden kunnen worden gebruikt en vroeg de secretaris-generaal een rapport over Israëlische nucleaire bewapening voor te breiden en aan de AV te overleggen op haar 36-ste zitting.

HEGEMONISME. Op 14 dec. aanvaardde de AV met 111 tegen vier stemmen bij 28 onthoudingen een resolutie over de ontoelaatbaarheid van de politiek van hegemonisme in de internationale betrekkingen.
In de resolutie werd opgemerkt, dat hegemonisme de manifestatie is van de politiek van een staat of een groep van &aten om andere staten, volkeren of gebieden in de wereld politiek, economisch, ideologisch of militair te controleren, overheersen of onderwerpen.
Verder werd opgemerkt, dat ,,imperialisme, kolonialisme, neo-kolonialisme en racisme, met inbegrip van zionisme en apartheid," verschijningsvormen zijn van hegemonisme
De resolutie veroordeelde resoluut deze verschijningsvormen alsmede ,,alle andere vormen van buitenlandse agressie, bezetting, overheersing en inmenging" alsmede de ,,groeiende praktijk van inmenging en tussenkomst, openlijk of bedekt, in de binnenlandse aangelegenheden van staten" en riep op tot ,,de terugtrekking van alle bezettingstroepen naar hun eigen territoria".
Bij de tegenstemmers bevonden zich Austnalie, Canada, Israël en de VS, terwijl de andere westerse landen (behalve Griekenland) en Japan wch bij de stemonthoudingen bevonden

ARABISCH-ISRAËLISCH CONFLICT.
De AV nam, evenals in voorafgaande jaren, meerdere resoluties aan terzake van kwesties, die voortvloeien uit het Arabisch-Israëlische conflict. Verschillende resoluties waren herhalingen van vroeger gedane uitspraken.
Over de akkoorden van Camp David aanvaardde de AV op 29 nov. met 75 tegen 33 stemmen (m.i.v. Israël en de meeste Westelijke landen) bij 37 onthoudingen (w.o. Frankrijk, Griekenland, Japan en Spanje) een resolutie waarin gezegd werd, dat deze akkoorden geen geldigheid hebben, voor zover zij voorgeven de toekomst van het Palestijnse volk en de gebieden, die door Israël sinds 1967 zijn bezet, vast te leggen.
De resolutie veroordeelde met kracht ,,alle deelakkoorden en aparte verdragen, die een flagrante schending vormen van de rechten van het Palestijnse volk het Handvest, en de resoluties, die in de verschillende internationale fora over de Palestijnse kwestie zijn aangenomen.
De AV stelde met bezorgdheid vast, dat de akkoorden van Camp David zijn afgesloten buiten het kader van de VN en zonder de deelname van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie, de vertegenwoordiger van het Palestijnse volk.
De AV nam ook beslissingen met betrekking tot de VN-troepen op de Golanhoogte (UNDOF) en die in Libanon (UNIFIL).

M.b.t. UNDOF besloot de AV $ 8.034.170 toe te wijzen voor de periode van 1 juni - 24 okt. 1979: $ 2.062.827 voor de periode van 25 okt. - 30 nov. 1979 en $ 12.578.000 voor de periode van 1 dec. 1979 - 31 mei 1980. Verder werd de secretaris-generaal gemachtigd verplichtingen voor UNDOF aan te gaan tot maximaal $ 2.096.333 per maand voor de periode van 1 juni - 30 nov. 1980, indien de Veiligheidsraad mocht besluiten het mandaat van UNDOF na 31 mei 1980 te verlengen.
Deze besluiten werden op 3 dec. genomen met 97 tegen drie stemmen bij 17 onthoudingen.

Op dezelfde dag besloot de AV met 98 tegen 12 stemmen bij zeven onthoudingen om $ 18.202.000 toe te wijzen voor de liquidatie van de VN-troepenmacht in de Sinaï, UNEF, te beginnen op 25 juli 1979. Albanië, Irak en Syrië stemden tegen beide resoluties. Cuba, Mongolië en de leden van het Warschaupact (behalve Polen en Roemenië, die voor beide resoluties stemden) waren tegen het besluit m.b.t. de UNEF.
Voor UNIFIL besloot de AV $ 44.756.800 toe te wijzen voor de periode van 19 juni - 31 okt. 1979 en $ 16.275.200 voor de periode van 1 nov. - 18 dec. 1979. Tevens werd de secretaris-generaal gemachtigd verplichtingen aan te gaan tot maximaal $ 10.767.166 per maand voor de periode van 19 dec. 1979 - 18 dec. 1980, mocht de Veiligheidsraad besluiten het mandaat voor UNIFIL na 18 dec. 1979 te verlengen. De desbetreffende resolutie werd op 17 dec. aangenomen met 111 stemmen tegen 13 (Albanië, Cuba, Irak, Mongolië, Syrië en de Warschaupactstaten, behalve Roemenië, dat voor stemde) bij twee onthoudingen. China was bij de stemming afwezig.

KAMPUCHEA. Op 14 nov. aanvaardde de AV met 91 tegen 21 stemmen bij 29 onthoudingen een resolutie, waarin zij ,,de gewapende interventie door buitenlandse troepen in de binnenlandse aangelegenheden van Kampuchea diep betreurde", waarin zij opriep tot een onmiddellijk einde aan alle vijandelijkheden en de ,,onmiddellijke terugtrekking van alle buitenlandse troepen" en op alle staten een beroep deed zich te onthouden van alle inmenging in en agressie tegen Kampuchea en andere staten in Zuid-Oost-Azië.
De resolutie vroeg verder aan de secretaris-generaal de mogelijkheid te onderzoeken om een internationale conferentie over Kampuchea te houden en riep op tot humanitaire hulp en bijstand aan de burgerbevolking van Kampuchea, met inbegrip van degenen, die hun toevlucht hadden gezocht in buurlanden.
Tegen deze resolutie stemden de leden van het Warschaupact, behalve Roemenië, dat afwezig was, Mongolië en 12 staten uit de beweging van Niet-gebonden landen (Afghanistan, Angola, Cuba, Ethiopië, Grenada, Guyana, Laos, Mozambique, Nicaragua, Sao Tomé en Principe, Vietnam en Zuid-Jemen). De resolutie werd o.m. gesteund door China, Westerse landen en Japan, de leden van ASEAN en 43 andere niet-gebonden landen. (Voor de debatten over de vertegenwoordiging van Kampuchea zie pag. 276/2 e.v.).

Thiounn Prasith, de vertegenwoordiger bij de VN van Democratisch Kampuchea (het regime-Pol Pot in Cambodja)

CYPRUS. Met 99 tegen 5 stemmen (w.o. Turkije en Saoedi-Arabië) bij 35 onthoudingen (w.o. de Westerse landen behalve Griekenland, dat voor stemde) aanvaardde de AV op 20 nov. een resolutie, waarin het de vroegere resoluties m.b.t. Cyprus in herinnering bracht en de eis tot terugtrekking van alle buitenlandse militaire aanwezigheid herhaalde. Zij sprak haar diepe treurnis over het voortduren van de crisis uit, alsmede over het gebrek aan vooruitgang in de besprekingen tussen de gemeenschappen op het eiland en riep op tot voortzetting ervan op de basis van het tien-punten-akkoord van 19 mei 1979.
De AV verwelkomde deze overeenkomst en vroeg de secretaris-generaal om tegen 31 maart 1980 de AV verslag uit te brengen over de voortgang van verdere onderhandelingen. Mocht de secretaris-generaal tegen die tijd niet in staat zijn om voldoening gevende vooruitgang te melden, dan had de AV hem gemachtigd een ad hoc commissie van zeven lidstaten in te stellen met de taak de succesvolle afsluiting van de besprekingen te vergemakkelijken.

ZUIDELIJK AFRIKA Evenals in voorgaande jaren aanvaardde de AV een aantal resoluties, waarin de ,,koloniale en racistische regimes in Zuidelijk Afrika" werden veroordeeld, maar waarin bovendien ,,bepaalde Westerse en andere staten", alsmede multinationale ondernemingen werden veroordeeld wegens het handhaven van economische belangen in Zuidelijk Afrika en het samenwerken met de regimes aldaar

Zuid-Rhodesie. Op 18 dec nam de AV met 107 tegen 16 stemmen bij 21 onthoudingen een resolutie aan, waarin werd uitgesproken, dat de Veiligheidsraadsresolutie van 29 mei 1968, waarin sancties tegen Zuid-Rhodesie werden opgelegd, alleen kon worden ingetrokken door de Raad zelf en waarin de stap van ,,bepaalde staten" werd betreurd om eenzijdig de sancties op te heffen in schending van de maatregelen, die door de Veiligheidsraad waren opgelegd.
De resolutie hield vast, dat de besprekingen in Lancaster House (pag. 163/1 e.v.) ,,het directe resultaat" waren van ,,de gewapende strijd van het volk van Zimbabwe, aangevoerd door het Patriottische Front, hun enige wettige vertegenwoordiging"
Verder werd erin verklaard, dat een rechtvaardige en duurzame regeling in Zimbabwe alleen mogelijk was met de volledige deelname van het PF in elk stadium van de uitvoering van de akkoorden, die in Lancaster House waren bereikt Op Engeland werd een beroep geaaan om te verzekeren, dat de Zuidafrikaanse troepen en huurlingen direct en volledig uit het land zouden worden teruggetrokken
Aan alle staten werd gevraagd om ,,aanzienlijke materiele hulp aan de regerrngen van Angola, Botswana, Mozambique en Zambia" te geven om deze staten in staat te stellen ,,hun sociaal-economische infrastructuur te herbouwen, die negatief was beïnvloed door voortdurende handelingen van agressie door het illegale racistische minderheidsregime in Zuid-Rhodesie en door de toepassing van de verplichte sancties, die waren opgelegd door de Veiligheidsraad"

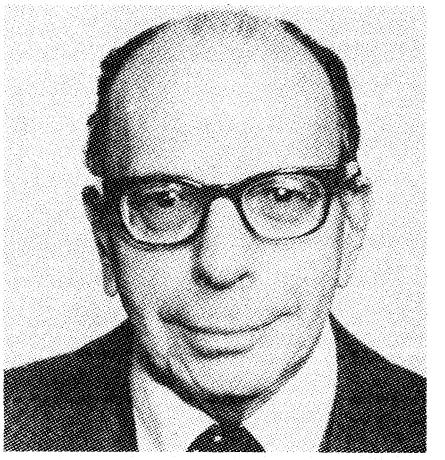

Reynaldo Galido-Pohl, de speciale vertegenwoordiger van de secretaris-generaal in Cyprus.

Tegen deze resolutie stemden de negen leden van de EG, Canada, Griekenland, IJsland, Japan, Nieuw-Zeeland, Portugal en de VS Onder de staten, die zich van stemming onthielden, bevonden zich Australie, Oostenrijk, Finland, Israël, Libanon, Noorwegen, Spanje, Zweden en Turkije
Na v deze resolutie verklaarde de Britse regering, dat, met de terugkeer van Rhodesië naar een wettige status, de aanleiding voor het opleggen van sancties was verdwenen en, bovendien, dat Engeland geen sancties kon opleggen tegen een door Engeland bestuurd gebied, aangezien die in de praktijk tegen Engeland zelf gericht zouden zijn

Buitenlandse economische en andere belangen. Op 21 nov nam de AV met 88 tegen 15 stemmen bij 33 onthoudingen een resolutie aan, waarin veroordelingen werden uitgesproken over o m

(1) Zuid-Afrika's ,,voortgezette exploitatie en plundering van de natuurlijke hulpbronnen van Namibië" en de voortgezette samenwerking met het ,,illegale racistische minderheidsregime van Zuid-Rhodesie",

(2) de steun aan en investeringen in de racistische regimes in Zuidelijk Afrika door buitenlandse economische belangen, i.h.b. in de uraniumproduktie in Namibië; en

(3) de samenspanning van Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland, Israël en de VS met Zuid-Afrika op nucleair gebied.

In deze resolutie, die de resoluties, die in voorgaande jaren waren aangenomen in herinnering bracht, werd verder verlangd, dat alle staten de uitvoer van olie naar Zuid-Afrika zouden staken en werd de nieuwe regering in Iran gecomplimenteerd voor het verbreken van de banden met Zuid-Afmka en het instellen van een olie-embargo tegen dat land
Daarenboven veroordeelde de resolutie alle schendingen van de verplichte VN-sancties tegen Zuid-Rhodesie en i h b de levering van olie aan Zuid-Rhodesie door oliemaatschappijen in Engeland en betreurde zij ,,de medeplichtigheid van successieve regeringen van Engeland" in dit verband
Onder de landen, die tegen deze resolutie stemden, bevonden zich Australië, België,

Canada, Frankrijk, de Bondsrepublnek Duitsland, Ierland, Israël, Italië, Japan, Luxemburg, Nederland, Nieuw-Zeeland, Portugal, Engeland en de VS. Een aantal andere Westerse landen en 15 Afrikaanse staten onthielden zich van stemming.

Namibië. Op 12 dec. aanvaardde de AV een aantal resoluties m b t Namibië (Zuid-West-Afpika). Drie resoluties, die werden aangenomen zonder tegenstemmen, maar resp bij vijf, negen en zeven onthoudingen, stelden o m vast.

(1) een werkprogramma voor de VN-Raad voor Namibië;

(2) een uitbreiding van de fondsen voor deze Raad om de vertegenwoordiging van de Volksorganisatie van Zuid-West-Afrika SWAPO bij de VN in New York te financieren; en

(3) de toelating van Namibië, vertegenwoordigd door de VN-Raad voor Namibië, als volledig lid van UNCTAD en de Derde VN-conferentie over het recht van de zee

Twee andere resoluties, die zonder stemming werden aangenomen, bestemden $500 000 uit de normale VN-begroting voor 1980 voor het VN-fonds voor Namibie, o m bestemd ter financiering van het VN-programma voor natievorming in Namioie

Ten slotte aanvaardde de AV nog eens twee resoluties, zonder tegenstemmen, maar resp. bij vijf en 17 onthoudingen, waarin opnieuw een krachtige veroordeling werd uitgesproken over-de voortgezette illegale bezetting door Zuid-Afrika van Namibië en de weigering van dat land zich neer te leggen bij de Veiligheidsraadsresoluties; w a r m verder Zuid-Afrika werd veroordeeld wegens de beslissing Walvisbaa! te annexeren, en waarin opnieuw een beroep op de Veiligheidsraad werd gedaan bijeen te komen en omvattende en verplichte sancties tegen Zuid-Afrika op te leggen met het oog op het beleid van dat land m b t Namibie

Bij de staten, die zich onthielden van stemming over de eerste drie en de laatste twee resoluties, bevonden zich elke keer Canada, Frankrijk, de Bondsrepubliek Duitsland, Engeland en de VS — m.a.w. de Westerse ,,contactgroep" — alsmede andere Westerse landen plus, één keer, Japan en, twee keer, Malawi. Ten slotte besloot de AV op 20 dec. Martti Ahtissaari uit Finland opnieuw voor de termijn van één jaar, te beginnen op 1 jan. 1980, aan te wijzen als VN-commissaris voor Namibië.

Zuid-Afrika. Op 12 dec. veroordeelde de AV opnieuw het beleid van apartheid van de regering van Zuid-Afrika. Daarnaast nam de AV zonder stemming een Verklaring over Zuid-Afrika aan. Verder besloot de AV om in samenwerking met de Organisatie voor Afrikaanse eenheid OAE een internationale conferentie te beleggen over sancties tegen Zuid-Afrika; tegen deze laatste resolutie stemden zeven Westerse landen; bij de 12 landen, die zich van stemming onthielden bevonden zich een aantal andere Westerse landen, Botswana, Guatemala, Honduras en Swaziland.

De AV vroeg opnieuw aan de Veiligheidsraad om verplichte maatregelen te treffen om ,,een eind te maken aan alle militaire en nucleaire samenwerking met het apartheidsregime alsmede aan alle leveranties van materialen of technologie aan of uit Zuid-Afrika, die gebruikt kunnen worden voor militaire doeleinden of voor de ont ikkeling van het vermogen tot nucleaire wapens". In deze resolutie werd ook gevraagd om een volledig wapenembargo van Zuid-Afrika te verzekeren.

Tegen deze laatste resolutie stemden Engeland, Frankrijk en de VS, terwijl negen landen. zeven Westerse stalen en de Centraal-Afrikaanse Republiek en Guatemala, zich van stemming onthielden.

De AV vroeg verder aan de Veiligheidsraad om een verplicht embargo van olie en olieprodukten tegen Zuid-Afrika in overweging te nemen. Hier tegen stemden zeven landen, terwijl 13, w.o. Botswana, Lesotho, Malawi en Swaziland, zich van stemming onthielden.

Op 17 dec. aanvaardde de AV zonder tegenstemmen bij zes onthoudingen (uit Westerse landen) een resolutie, waarin het werk van de speciale VN-commissie tegen apartheid werd goedgekeurd en waarin deze commissie een speciale jaarlijkse bijdrage van $ 150 000 uit de VN-begroting voor 1980-'81 kreeg toegewezen voor projecten om de internationale mobilisering tegen apartheid te bevorderen.

In de bovengenoemde Verklaring over Zuid-Afrika werd o.m. gezegd, dat alle staten de legitimiteit zouden moeten erkennen van de strijd van het volk van Zuid-Afrika voor de eliminatie van apartheid en de vestiging van een niet-raciale maatschappij dat zij het recht van het onderdrukte volk van Zuid-Afrika zouden moeten erkennen om zijn eigen strijdmiddelen te kiezen; dat zij plechtig zouden moeten beloven af te zien van openlijke of geheime militaire tussenkomst tot steun of verdediging van het regime in Pretoria: dat zij krachtige actie zouden moeten ondernemen om de recrutering, financiering, training of doorreis van huurlingen te belemmeren, die het apartheidsregime van Zuid-Afrika of de Bantoestans, door dit regime in Zuid-Afrika in het leven geroepen, zouden willen ondersteunen.

Verder zouden alle staten passende maatregelen moeten nemen om propaganda ten gunste van apartheid te ontmoedigen en tegen te gaan; zouden zij het verlangen van de Afrikaanse staten naar denuclearisering van Afrika moeten eerbiedigen en afzien van enigerlei samenwerking met het Zuidafrikaanse regime bij zijn plannen om een nucleaire mogendheid te worden; en zouden zij ,,internationale solidariteit met het onderdrukte volk van Zuid-Afrika en met de onafhankelijke Afrikaanse staten, die onderworpen worden aan dreigingen of handelingen van agressie en ondermijning door Zuid-Afrika" moeten demonstreren.

DEKOLONISATIE M b t afhankelijke gebieden en het streven deze tot uiteindelijke onafhankelijkheid te geleiden aanvaardde de AV, evenals in voorafgaande jaren, een aantal resoluties over met name genoemde territoria

Nieuwe Hebriden. Op 2 nov. verwelkomde de AV zonder stemming de verplichting van de twee beherende mogendheden, Frankrijk en Engeland, om het gebied naar onafhankelijkheid te geleiden en nam de AV kennis van hun uitnodiging aan de secretaris-generaal om er een missie heen te zenden om als waarnemer op te treden bij de komende verkiezingen. Tot lid van deze missie werden aangewezen Australië, Kameroen, Ivoorkust en de Fidji-eilanden.

Westelijke Sahara. De AV bevestigde op 21 nov. opnieuw het ,,onvervreemdbare recht van het volk van de Westelijke Sahara op zelfbeschikking en onafhankelijkheid" en beschreef het Volksfront voor de bevrijding van Saguia el Hamra en Rio de Oro (het Polisariofront) als ,,de vertegenwoordiger van het volk van de Westelijke Sahara". De AV deed de aanbeveling, dat het Front volledig zou deelnemen in enigerlei poging om voor de kwestie van de Westelijke Sahara een definitieve oplossing te vinden.

De AV nam met voldoening kennis van de standpunten in deze kwestie, die waren ingenomen door de Organisatie van Afrikaanse eenheid en de Beweging van niet-gebonden landen en verwelkomde de vredesovereenkomst, die in aug. 1979 was afgesloten tussen Mauretanië en Polisario, maar sprak zijn diepe treurnis uit over ,,de voortgaande bezetting van de Westelijke Sahara door Marokko en de uitbreiding van die bezetting tot het gebied, dat recentelijk door Mauretanie is geevacueerd". Op Marokko werd een beroep gedaan deel te nemen in het vredesproces en de bezetting te beeindigen De resolutie werd aangenomen met 85 tegen zes (Centraal Afrikaanse Republiek, Equatoriaal Guinea, Gabon, Guatemala, Marokko en Saoedi-Arabië) stemmen bij 41 onthoudingen (w.o. Spanje, de VS, de EG-staten, Kameroen, Tsjaad, Egypte, Ivoorkust, Tunesië en Zaïre. Het laatste land berichtte later aan het VN-secretariaat. dat het had willen tegenstemmen, evenals Senegal deed, dat bij de stemming afwezig was).

Belize. Op 21 nov. aanvaardde de AV, een resolutie, waarin gewezen werd op de onschendbaarheid en territoriale integriteit van Belize. De resolutie werd aangenomen met 134 tegen 0 stemmen bij 8 onthoudingen (Chili, El Salvador, Israël, Marokko, Paraguay, Spanje, de VS en Uruguay). Guatemala nam aan de stemming niet deel.

Oost-Timor. Eveneens op 21 nov. nam de AV een resolutie aan, waarin hij het recht van het volk van Oost-Timor op zelfbeschikking en onafhankelijkheid opnieuw bevestigde. Daarenboven sprak de AV zijn treurnis uit over het lijden van het volk als gevolg van de situatie. die in het gebied heerste. De AV deed een beroep op alle betrokken partijen om de entree van internationale hulp op Oost-Timor te vergemakkelijken.

De [illegible] werd [illegible] met 82 t[illegible] 31 [illegible] (w.o. [illegible]ië, Ind[illegible] nesië, Japan, Maleisië, Maladiven, Nieuw-Zeeland, Papoea-Nieuw-Guinea, Filippijnen, Singapore, Thailand en de VS) bij 45 onthoudingen (vnl. Westerse landen, maar niet Griekenland, IJsland, Portugal en Zweden, die voorstemden).

Indische Oceaan. M.b.t. de eilanden Glorieuses (Glorioso), Juan de Nova, Europa en Bassas da India, die onder beheer van Frankrijk staan, nam de AV kennis van de eis van Madagascar, dat deze eilanden opnieuw in zijn gebied geïntegreerd zouden worden en vroeg de AV aan de Franse regering om de maatregelen in te trekken, die ,,inbreuk maken op de soevereiniteit en territoriale integriteit van Madagascar".

De AV deed een beroep op Frankrijk met Madagascar onderhandelingen te beginnen over de reintegratie van de eilanden.

De resolutie werd op 12 dec. aanvaard met 93 stemmen tegen 7 (België, Frankrijk, Italië, Luxemburg, Senegal, Engeland en de VS) bij 36 onthoudingen.

Mayotte. De AV bevestigde opnieuw de soevereiniteit van de Comoren over Mayotte, dat nu onder beheer van Frankrijk staat. Deze resolutie werd op 6 dec. aangenomen met 112 stemmen (w.o. die van Finland, Zweden en Turkije) tegen één (Frankrijk) bij 23 onthoudingen.

Andere gebieden. Zonder stemming aanvaardde de AV op 21 nov. een aantal andere resoluties, waarin het onvervreemdbare recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid werd erkend van de volken van Bermuda, de Engelse Maagdeneilanden, de Kaaiman Eilanden, Montserrat en de Turks en Caicos eilanden, van Amerikaans Samoa, van de Maagdeneilanden van de VS en van Guam.

Speciale commissie. Op 13 dec. besloot de AV de speciale commissie voor de situatie m.b.t. de toepassing van de verklaring over het toekennen van onafhankelijkheid aan koloniale volken en landen, die in 1961 in het leven was geroepen, uit te breiden van 24 naar 25 leden. Tot 25-ste lid werd aangewezen Venezuela. Daarnaast werd Denemarken tot lid van de commissie gekozen om de lacune op te vullen, die was ontstaan, doordat Zweden zich uit de commissie had teruggetrokken.

ECONOMISCHE KWESTIES

Multilaterale **handelsonderhandelingen.** Op 19 dec aanvaardde de AV met 112 tegen een stem (de VS) bij 22 onthoudingengen (Westerse landen, Japan en Israël) een resolutie, waarin de AV ,,met zorg" ervan kennis nam, dat de ontwikkelde landen, die deel uitmaken van de GATT niet op alle gebieden van de multilaterale bandelsonderhandelingen volledig rekening hielden met de belangen en zorgen van de ontwikkelingslanden, i h.b van de minst ontwikkelde landen (zie voor deze onderhandelingen pag. 22/1 e.v.)

UNCTAD. Ook op 19 dec benoemde de AV Gamani Corea opnieuw tot secretaris-generaal van UNCTAD voor een ambtspenode van drie jaar m.i v 1 april 1980 Corea was voor het eerst benoemd tot secretaris-generaal van UNCTAD m.i.v. 1 april 1974 als opvolger van Manuel Perez Guerrero.

Winst ontwikkelde landen. Verder besloot de AV op 19 dec, reagerend op een desbetreffend verzoek van UNCTAD, dat er in 1981 een VN-conferentie over de minst ontwikkelde landen zou worden belegd, waarop het actieprogramma voor deze landen, dat op UNCTAD V (pag 369 e v -1979) was aangenomen, zou worden voltooid en in de praktijk gebracht

Hulp bij rampen en ontwikkelingshulp. Een aantal resoluties werd zonder stemming aangenomen, waarin werd opgeroepen tot internationale hulp voor herstel, wederopbouw en ontwikkeling van Nicaragua, Oeganda en Equatoriaal Guinee, de wederopbouw en ontwikkeling van Libanon; het herstel- en rehabilitatieplan en het actieplan tot bestrijding van de woestijnvorming in het gebied van Soedan en de Sahel, voor herstel, wederopbouw en ontwikkeling van de Dominicaanse Republiek en Dominica, nadat deze getroffen waren door de orkanen ,,David" en ,,Frederic"; voor hulp dan de door droogte getroffen gebieden in Ethiopie, en voor hulp aan Joego-Slavië na de aardbeving in Montenegro
Verder werd in resoluties, die ook zonder stemming werden aangenomen, aangedrongen op hulp aan Grenada, Kaapverdische Eilanden, Tsjaad en Guinee-Bissao, aan Djibouti, Botswana, Seychellen, Comoren. Zambia, Mozambique, Lesotho, Cao Tome en Principe en Tonga. en aan Antigua, St Kitts-Nevis-Anguilla, St Lucia en St Vincent
Op 14 dec werd een resolutie aangenomen over hulp aan het Palestijnse volk met 112 stemmen, tegen drie (VS, Israël en Canada) bij 21 onthoudingen (meest Westerse landen, alsmede Birma, Guatemala, Honduras en Nepal)

Speciale AV over ontwikkeling. Op 19 dec aanvaardde de AV zonder stemming een resolutie, waarin het ziin beslissing herbevestigde om in 1980 een speciale AV te beleggen, die ,,passende actie voor de bevordering van de ontwikkeling van de ontwikkelingslanden en voor de internationale economische samenwerking, met inbegrip van o a het aanvaarden van de nieuwe internationale ontwikkelingsstrategie voor het Derde VN-Ontwikkelingsdecennium en het lanceren van wereldwijde onderhandelingen m b t internationale economische samenwerking voor ontwikkeling" zou moeten ondernemen.
De zitting van deze AV werd vastgesteld voor de periode van 25 aug.-25 sept. 1980.

Derde **VN-Ontwikkelingsdecennium.** Op 19 dec nam de AV met 118 tegen zes stemmen bij 16 onthoudingen een resolutie aan, waarin hij zijn resolutie van 29 jan 1979 in herinnering bracht, die ging over de voorbereidingen voor een internationale ontwikkelingsstrategie voor het Derde VN-Ontwikkehngs-decennium.
In dit verband legde de AV aan de voorbereidingscommissie, die onder die resolutie was gecreeerd, het voorstel voor, dat aan de 34-ste AV was gepresenteerd en dat inhield de overdracht aan ontwikkelingslanden van een extra bedrag van $ 300 mrd in de vorm van financiele middelen, materiele hulpbronnen en technische bijstand in de loop van de jaren tachtig als een bijdrage aan de ontwikkeling
De zes tegenstemmen waren afkomstig van België, Frankrijk, Bondsrepubliek Duitsland, Japan, Engeland en de VS De stemonthouders waren Westerse landen plus Israël Onder de voorsbemmers bevonden zich Nederland en Turkije

RECHTEN VAN DE MENS

Chili. Op 17 dec aanvaardde de AV met 96 tegen zes stemmen bij 33 onthoudingen een resolutie, waann de AV het betreurd~ dat de Chileense autoriteiten hadden geweigerd samen te werken niet een speciale rapporteur en deskundigen, die in maart 1979 waren aangewezen door de VN-commissie voor de rechten van de mens, om verslag uit te brengen over de stand van de mensenrechten en over verdwenen personen in Chili en vaststelde, dat de rapporteur en de deskundagen geen verbetering, en in sommige aspecten een verslechtering, van de situatie hadden aangetroffen
De zes tegenstemmen waren afkomstig van Argentinie, Brazilie, Chili, Libanon, Paraguay en Uruguay

Discriminatie van vrouwen. Op 18 dec nam de AV met 130 tegen 0 stemmen bij 10 onthoudingen (Bangladesh, Brazilië, Comoren, Haiti. Mali, Mauretanie, Mexico, Marokko, Saoedi-Arabie en Senegal) een resolutie aan, die goedkeuring hechtte aan en voor ondertekening openstelde een Conventie over de eliminering van alle vormen van discriminatie tegen vrouwen Onder de Conventie verplichten alle staten, die haar ondertekenen, zich maatregelen te nemen om politieke, sociale, economische, juridische en cultu-

Rudiger von Wechmar (Bondsrepubliek Duitsland) (m) ondertekent als eerste op 18 dec de Internationale conventie tegen het nemen van gijzelaars Geheel rechts mr Eric Suy, juridisch adviseur van de VN

rele discriminatie tegen vrouwen te elimineren.
De Conventie wordt van kracht na de ratificatie of het toetreden van 20 staten. Daarna zal een Commissie over de eliminering van discriminatie tegen vrouwen in het leven worden geroepen, die de voortgang bij de toepassing van de Conventie zal moeten controleren.

Internationaal jaar van de jeugd. Op 17 dec. besloot de AV zonder stemming het jaar 1985 aan te wijzen als ,,Internationaal jaar van de jeugd; Participatie. Ontwikkeling, Vrede".

DIVERSE RESOLUTIES

Internationale Conventie tegen het maken van gijzelaars. Op 17 dec. aanvaardde de AV met consensus een Internationale Conventie tegen het maken van gijzelaars, die was opgesteld door een speciale commissie, die daartoe in dec. 1976 in het leven was geroepen (pag. 406/1-1977).
Onder art. 9 mogen staten geen toestemming geven voor uitlevering, indien er ,,substantiële redenen zijn om te geloven", dat de van het misdrijf verdachte persoon gestraft zou worden wegens zijn ,,ras, godsdienst, nationaliteit, etnische oorsprong of politieke overtuiging".
Vooral de SU had zich herhaaldelijk verzet tegen het opnemen van dit artikel in de Conventie. Het werd uiteindelijk goedgekeurd met 125 tegen 10 stemmen bij drie onthoudingen (Botswana, Cuba en Roemenië).

BEGROTING. Op 25 okt. nam de AV met 111 stemmen tegen vier (IJsland, Iran, Irak en Syrië) bij 12 onthoudingen (Australië, Brazilië, Gabon, Ghana, Indonesië, Israël, Italië, Libië, Nederland, Saoedi-Arabië, Spanje en Venezuela) waarbij een nieuwe schaal werd ingevoerd voor de verdeling van de bijdragen van de lidstaten aan de begroting van de VN in de financiële jaren 1980, 1981 en 1982.
De percentages lopen uiteen van een minimum van 0,01, dat van toepassing is voor 69 lidstaten, tot 25% voor de VS. Naast de VS zijn er 17 staten, die 1% of meer bijdragen: Australië 1,83, België 1,22, Brazilië 1,27, Canada 3,28, China 1,62, Frankrijk 6,26, DDR 1,39, Bondsrepubliek Duitsland 8,31, Italië 3,45, Japan 9,58, Nederland 1,63, Polen 1,24, Sowjet-Unie 11,10, Spanje 1,70, Zweden 1,31, Oekraine 1,46 en Engeland 4,46.
De nieuwe quota betekenden verhogingen voor 39 landen. met name voor Australië, Brazilië, Canada, Frankrijk, Bondsrepubliek Duitsland, Iran, Japan, Nederland en Saoedi-Arabië, en verlagingen voor 15 landen, o.a. voor China (van 5,5% naar 1,62%) en de SU.
Voor de begroting voor 1980 en 1981 wees de AV op 20 dec. een bedrag toe van $ 1.247.793.200. De desbetreffende resolutie werd aangenomen met 119 stemmen tegen negen (Mongolië en de Warschaupactstaten behalve Roemenië, dat één van de negen landen was, dat zich van stemming onthield; de andere acht waren China, Frankrijk, Bondsrepubliek Duitsland, Israël, Italië, Japan, Engeland en de VS).
Op dezelfde dag werd de begroting voor de afgelopen periode van 1978 en 1979 verlaagd met $ 5.927.300. Hier was de stemverhouding 116 voor, negen tegen (dezelfde als bij de begroting 1980-1981) en 11 onthoudingen (Roemenië, de VS, Australië, België, Canada, Frankrijk, Bondsrepubliek Duitsland, Israël, Italië, Luxemburg en Engeland), terwijl China bij de stemming niet aanwezig was.

WEST-EUROPA

BELGIË

ACV-CONGRES

Op zijn 27-ste statutaire congres, van 24 tot 26 april in De Haan, heeft het Algemeen Christelijk Vakverbond een nieuw economisch programma (,,Economie in dienst van mens en samenleving") goedgekeurd.
Het ACV telt thans over geheel het land 1.274.629 leden of een aanwinst van 150.568 leden sedert 1975, aldus algemeen secretaris D'Hondt die in zijn activiteitsverslag inging op de vijf voorbije crisisjaren. Hij betoogde dat de vakbeweging, met het oog op de steeds groeiende werkloosheid, de nadruk had gelegd op een betere verdeling van de arbeidstijd d.m.v. arbeidsduurverkorting.
Voorts had d'Hondt kritiek op het ,,onsamenhangende" industriebeleid van minister van economische zaken Claes, op het uitblijven van een fundamenteel parlementair debat over de energiepolitiek, op de niet-totstandkoming van de aangekondigde structuurhervormingen.
D'Hondt herinnerde aan het succes van de christelijke vakbeweging bij de recente verkiezingen voor de ondernemingsraden en de comités voor veiligheid en hygiëne; hij beloofde dat de vrouwen een ruimere plaats zullen krijgen in de bestuursfuncties en in het programma, en zei dat wordt gewerkt aan het toekennen van een specifieke syndicale plaats aan het staf- en kaderpersoneel.
D'Hondt verklaarde dat Vlaamse en Franstalige christelijke werknemers het eens waren over de doctrine en dat de ,,communautaire" moeilijkheden in de vakbondsstructuur konden worden opgelost via de oprichting van de regionale commissies en van een nieuw regionaal comité voor Brussel-Halle-Vilvoorde. Hij stelde ook voor dat de vakbonden op Europees en internationaal vlak beter zouden samenwerken, ook met het oog op de solidariteit waarvan de multinationals blijk geven.
Tijdens de congresdebattten werd vooral geklaagd over de evolutie van de tewerkstelling en werd slechts zelden ingegaan op de theoretische stellingen van het nieuwe programma. Er ging ook heel wat aandacht naar de kritiek van L. Fruru, voorzitter van de textielcrntrale, op het beleid van staatssecretaris Akkermans. Volgens Fruru zou Akkermans in het volgende kabinet geen portefeuille meer mogen krijgen, die voor de economie en de tewerkstelling belangrijk is.
In de slottoespraak zei voorzitter Houthuys dat het ACV bij voorrang blijft ijveren voor de verbetering van de tewerkstelling, via een vernieuwd industrieel beleid, een dragelijke arbeidskost en een aangepast derde arbeidscircuit, en voorts ook voor de vrijwaring van de koopkracht van de munt.
De congresresoluties en het nieuwe economische programma werden met een ruime meerderheid goedgekeurd. De vakbond van Hout en Bouw stemde tegen het economische programma om ideologische redenen: hij oordeelde dat het programma te zeer naar collectivisatie en ,,verstaatsing" overhelt.

WAALS VAKVERBOND VOOR FEDERALISME MET DRIE GEWESTEN

De Waalse intergewestelijke van het linkse vakverbond FGTB heeft op 28 april de besluiten bekendgemaakt van een studie die zij ondernam over ,,de fundamentele lijnen van een federalisme op basis van drie gewesten".
Daaruit blijkt dat het vakverbond voorstander is van drie soevereine gewesten, die vrij hun staatkundige en politieke structuren bepalen, en aan de centrale staat een aantal bevoegdheden afstaan. Volgens het federaal pact dat daarbij gesloten wordt, zal er bij elgemeen stemrecht een rechtstreeks en proportioneel verkozen gewestelijke vergadering worden samengesteld, en een executieve die verantwoordelijk is t.o.v. de gewestelijke vergadering. De soevereine gewesten beschikken over een volledige fiscale bevoegdheid en dragen gedeeltelijk bij in de financiering van de centrale overheid, die als andere bron van inkomsten beschikt over de nationale belastingen.
Op nationaal vlak blijft het tweekamerstelsel behouden, met een Senaat der Gewesten die, wat de gemernschappen betreft, paritair wordt samengesteld. De senaat moet de gewestelijke opties en de problemen van de gemeenschappen doen harmoniseren. In het nationale kabinet dat paritair is samengesteld, worden de drie gewesten evenwichtig vertegenwoordigd.

LENING AAN CHINA

België en de Chinese Volksrepubliek ondertekenden op 30 april een akkoord betreffende de toekenning van Belgische leningen van staat tot staat aan de Volksrepubliek ten bedrage van 300 mln fr. De kredieten zijn bestemd voor de financiering van de aankoop van het industrieel materieel dat China bij Belgische ondernemingen bestelde. Eerder reeds was het afsluiten van het akkoord aangekondigd.

Het materieel betreft hoofdzakelijk elektriciteitscentrales, die door een consortium van ACEC en Cockerill worden geleverd.

(Vor. ber. pag. 790/3-1979)

OPROEP VAN PROMINENTEN

In de krant *Dimanche Presse* van 4 mei verscheen een oproep van prominenten, gericht tot de leden van het parlement, waarin gesteld wordt dat de crisis die het land doormaakt, het lot, de welvaart en het voortbestaan van België in het gedrang brengt, en waarin de parlementsleden verzocht wordt blijk te geven van goede wil en samenwerking, en dringende maatregelen te treffen „om de dramatische toestand, die het evenwicht van het land bedreigt, te verhelpen". Tot de ondertekenaars van de oproep behoren de ministers van state A. E. de Schrijver, O. Vanaudenhove, P. Descamps en P. Harmel, baron Snoy et d'Oppuers, voormalige ambassadeurs, universiteitsrectoren, hoogleraren, academieleden enz.

AANKOOP VAN PANTSERVOERTUIGEN

Defensieminister Desmarets ondertekende op 28 april met de N.V. Belgian Mechanical Fabrications (BMF) een contract voor de levering van 1.039 gepantserde troepentransportwagens. Het programma van de produktie loopt over 8 jaar en zal ongeveer 24 mrd fr. kosten. Tegen het einde van het jaar moet de regering nog beslissingen over de aankoop van 150 extra voertuigen.

(Vor. ber. pag. 570/3 - 1979)

STAATSPRIJS

De driejaarlijkse staatsprijs voor kritiek en essay voor de periode 1976-'78 werd toegekend aan Albert Westerlinck (pseudoniem van prof. dr. José Aerts) voor zijn studie „De innerlijke wereld van Guido Gezelle". (Vor. ber. pag. 20/1 - 1977)

LATIJNS-AMERIKA

BELIZE

VERKIEZINGEN GEWONNEN DOOR REGERINGSPARTIJ

De voor de onafhankelijkheid van Belize strijdende People's United Party (PUP) van premier George Price heeft bij de parlementsverkiezingen van 21 nov. 1979 een grote verkiezingsoverwinning behaald.

De PUP kreeg 12 van de 18 zetels, de resterende gingen naar de oppositionele United Democratie Party (UDP). Zowel Dean Lindo, de oppositieleider, als zijn plaatsvervanger Joseph Andrews verloren hun zetel.

Van de regeringspartij zal de plaatsvervangend premier Lindberg Rogers niet meer in het parlement terugkeren. Hij verloor zijn zetel aan Carl Thompson. Lindo werd verslagen door Saed Mussa, een advocaat en Andrews door Assad Shoman.

Zowel Mussa als Shoman zijn door hun politieke tegenstanders als procommunistisch aangemerkt.

De kandidaten van de Toledo Progressive Party, die de aanspraken van het buurland Guatemala op een deel van het grondgebied van Belize ondersteunen, verloren hun waarborgsom.

De beide mannen Alejandro Vernon en Cecil Casimiro kregen 4% van de stemmen in hun kiesdistricten.

Dit succes van de al 18 jaar regerende George Price, aldus *NZZ* (14-11-'79) is een harde slag voor Guatemala, dat officieel aanspraak maakt op Belize als een deel van Guatemala.

Het streven naar onafhankelijkheid van het kleine land, dat de status heeft van afhankelijk gebied onder soevereiniteit van de Britse kroon, is recentelijk bij een stemming in de VN door 12 landen ondersteund. Een Britse gouverneur is verantwoordelijk voor de buitenlandse en defensiepolitiek. *(NZZ)*

ECUADOR

WIJZIGING SAMENSTELLING REGERING, CONFLICT REGERING-PARLEMENT

Op 29 nov. 1979 hebben de twaalf ministers van de sedert aug. 1979 aan het bewind zijnde president Jaime Roldos hun ontslag ingediend.

Volgens een officiële verklaring wilden zij de nieuwe president hiermee in de gelegenheid stellen een andere regering samen te stellen. Achtergrond van het ontslag, aldus *NZZ* (2-12) zijn meningsverschillen tussen Roldos en de partijvoorzitter van de gematigde linkse CFP, Assad Bucaram, die tevens parlementsvoorzitter is. Roldos was door zijn partij met wetsvoorstellen geconfronteerd, die volgens hem economisch niet verantwoord waren. De CFP heeft in het parlement 27 van de 69 zetels (zie hierna).

Op 10 dec. 1979 is een nieuw kabinet beëdigd, waarvan de samenstelling als volgt is:

binnenl. zaken - dr. Roberto Dunn Barreiro; buitenl. zaken - dr. Alfredo Pareja Diezcanseco; finan. en openb. kredieten - dr. Fernando Aspiazu Seminario; industrie, handel en integratie - dr. Germanico Salgado; landbouw en veeteelt - dr. Antonio Andrade Fajardo; natuurlijke hulpbronnen en energie - ing. José Corsino Cardenas; arbeid - dr. Carlos Feraud Blum; onderwijs en sport - dr. Galo Garcia Feraud; defensie - gen. Marco Subia Martinez; gezondheid - dr. Humberto Guillen Murillo; soc. zaken - Ines Arrata de Sorroza; publieke werken en communicatie - ing. Francisco Saa Chacon.

Sedert Roldos in augustus '79 de macht van de militairen overgenomen heeft, heeft het Congres onder aanvoering van zijn oom en partijgenoot Assad Bucaram alle initiatieven van de regering geblokkeerd en zelf een serie wetten opgesteld en goedgekeurd die op haar beurt weer afgewezen werden door de president als ongrondwettig of onmogelijk om uit te voeren.
Bucaram's sabotage-campagne wordt slechts gedeeltelijk ingegeven door politieke meningsverschillen. Omdat het leger heeft voorkomen dat hij zich kandidaat stelde voor het presidentschap, schijnt Bucaram besloten te hebben dat destructieve macht beter is dan helemaal geen macht, aldus The Guardian van 29 oktober '79 en dat de onafhankelijke houding van zijn vroegere protégé verraad is, dat gestraft moet worden.

Ontslag minister van binnenlandse zaken na onlusten

Begin januari is het in 3 steden naar aanleiding van een door de regering afgekondigde verhoging van de melkprijs met 100% tot zware ongeregeldheden gekomen, waarbij op 9 januari bij demonstraties in Quito verschillende demonstranten gedood werden.

In de hoofdstad trokken verschillende honderden studenten en scholieren door de binnenstad en blokkeerden het verkeer met brandende autobanden en andere barricaden. Demonstraties werden gemeld uit de steden Guayaquil en Cuenca.

Op 6 februari is minister van binnenlandse zaken, Dunn Barreiro.

afgetreden, nadat zijn heengaan bij verschillende demonstraties was geeist. De demonstranten stelden Dunn Barreiro verantwoordelijk voor de dood van twee studenten bij de demonstraties in januari tegen de prijsverhogingen.
Dr. Roberto Dunn Barreiro is vervangen door dr. Carlos Feraud Blum, voorheen minister van arbeid. De nieuwe minister voor arbeid is dr. Francisco J. Salgado, jarenlang juridisch adviseur bij de internationale organisatie SELA in Caracas.
Het ontslag van Dunn Barreiro berooft de president van een belangrijke bondgenoot nu zijn problemen toenemen, aldus *The Financial* Times in een toelichting:
,,Massademonstraties tegen de kosten van levensonderhoud zijn bij verschillende gelegenheden uitgelopen in geweld en Dunn, die belast was met het doorvoeren van de vele hervormingen van het eerste constitutionele gezag in Peru sedert 1970, werd gedwongen af te treden nadat twee demonstranten door de politie doodgeschoten waren.
De vroegere minister had ook tevergeefs gepoogd de breuk te helen tussen Roldos en Assad Bucaram, de leider van de populistische partij die de president aan de macht heeft gebracht.
Roldos is in april 1979 met meer dan 60% van de stemmen gekozen na een militair bestuur van zeven jaar. Hij aanvaardde zijn ambt in aug. onder hoge verwachtingen, een gevaarlijk begin dat gecombineerd was met een serie droogten en een zware afhankelijkheid van de afnemende oliereserves.
Bucaram die zich door zijn Libanese afstamming niet kandidaat mocht stellen voor het presidentschap, heeft in het Congres absolute macht. Hoewel de persoonlijke populariteit van de president niet geleden heeft als gevolg van zijn veto's, hebben de betrekkingen met het Congres dit wel en de leiders van het land geven de indruk van een beest met twee koppen die eerder elkaar te lijf gaan dan de problemen van het land. De president heeft wel een decreet van het Congres dat de minimumlonen in de steden verdubbelt, goedgekeurd. Maar dit heeft ernstige problemen met zich gebracht. Speculanten begonnen de prijzen van massaprodukten al te verhogen nog voordat de nieuwe minimumlonen van kracht waren en de dreiging van de verhoging van de benzineprijzen verergerde het probleem.
Op het ergste moment van de protesten was het presidentiële paleis feitelijk belegerd, met barricaden en vuren in de straten van Quito de nacht nadat de politie een schooljongen doodgeschoten had.
De militairen trokken bij monde van de minister van defensie, hun vertrouwen in de president in.
De regering beschuldigde politieke groeperingen, zoals de Maoïstische Democratische Volksbeweging, van samenzweringen.
De politie staat onder zware druk, ten dele voor haar acties bij het onderdrukken van de onrust, maar ook wegens corruptieschandalen, waarvoor leidinggevende officieren gearresteerd zijn.
Temidden van beschuldigingen van onderdrukking van de ene kant en van ondoelmatigheid van de andere kant, probeert de regering een vijfjarenplan door te voeren.
Het heeft ten doel de inkomensverdeling onder de 7,5 miljoen Ecuadorianen te verbeteren, daarmee ingaande tegen de neiging tot inkomensconcentratie zoals die zich heeft voorgedaan tijdens de olieboom van de zeventiger jaren. Het plan voorziet in strategische projecten, die een investering vragen van $ 15 mrd waarvan 34% naar sociale programma's gaat, 32% naar energie en 16% naar de ontwikkeling van het platteland. De economische groei voor de komende vijf jaar wordt geschat op 6,5%, iets meer dan het cijfer voor 1979.
Om de privé-sector gerust te stellen, heeft de regering beloofd dat de staatseigendom beperkt zal blijven tot zulke industrieën als de petrochemie en de staalindustrie en zij heeft gewaarschuwd dat een plan van het parlement om de farmaceutische industrie te nationaliseren waarschijnlijk door een veto getroffen zal worden.
Maar de industrie zal een kleinere rol spelen dan de landbouw en de energie, die topprioriteit zullen krijgen. Vice-president Osvaldo Hurtado, die belast is met het opstellen van het vijfjarenplan heeft verklaard dat de producenten van basisvoorzieningen aangemoedigd zullen worden.
Er is verzocht om commentaren door alle sectoren van het openbare leven en politieke partijen, vakbonden en de kamers van koophandel zijn begonnen met het plan te bespreken".

President dreigt met referendum na conflict met Congres

Half april heeft zich opnieuw een conflict voorgedaan tussen het Congres en de regering. Ditmaal naar aanleiding van regeringsvoorstellen tot wijziging van de grondwet. De regering heeft voorgesteld dat de president de bevoegdheid krijgt éénmaal tijdens zijn ambtsperiode het Congres te ontbinden en nieuwe verkiezingen uit te schrijven.
Verder is voorgesteld het Congres te vervangen door een nieuw parlement dat twaalf gekozen leden minder zal hebben dan het huidige. In plaats daarvan zullen zes nieuwe zetels gecreëerd worden voor benoemde vertegenwoordigers van de universiteiten, de vakbonden, de zakenwereld, de pers, de strijdkrachten en de kleine middenstand.
Het Congres heeft deze voorstellen verworpen en president Roldos heeft vervolgens verklaard dat hij een reierendum zal organiseren over deze voorstellen. De datum is nog niet vastgesteld. (Le Monde, The Financial Times, *NZZ)*

JAMAICA

ECONOMISCHE MOEILIJKHEDEN, MINDER MINISTERS IN REGERING, CONTACTEN MET IMF VERBROKEN

Uit bezuinigingsoverwegingen heeft premier Manley in december 1979 besloten het aantal ministers terug te brengen van 20 naar 13.
Hijzelf nam de post van landbouw erbij. In een radiotoespraak zei hij dat met de stijging van de olieprijzen, de wereldinflatie en de buitenlandse prijzen, Jamaica zelfs niet in staat zou zijn de import te bekostigen van de kleine hoeveelheid goederen die het in '78 heeft ingevoerd.
Op *26* maart is in Kingston officieel meegedeeld dat Jamaica zijn banden met het Internationale Monetaire Fonds (IMF) zal verbreken en alternatieve wegen zal zoeken om zich economisch te ontwikkelen. De mededeling werd gedaan na een bijeenkomst tussen Manley en vakbondsleiders.
Het IMF heeft Jamaica sedert 1977 onder meer hulp gegeven bij het oplossrn van betalingsbalansproblemen.
De moeilijkheden tussen Jamaica en het IMF begonnen in december 1979.
Het IMF beëindigde toen een driejarige overeenkomst voor kredietverlening tot een bedrag van 400 mln dollar (ongeveer 825 mln gulden) omdat het tekort op de betalingsbalans bij een driemaandelijkse beoordeling van de economie hon-

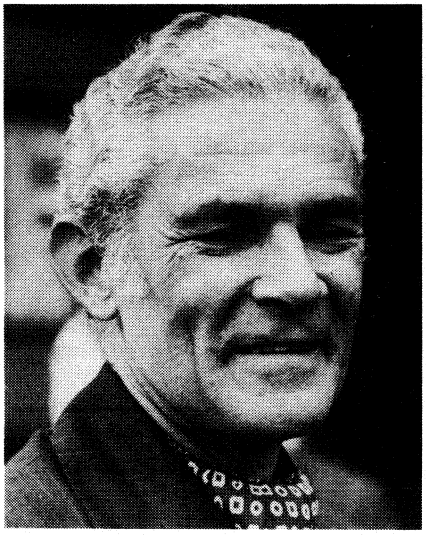

Premier Manley van Jamaica.

derd mln dollar groter bleek te zijn dan voor het IMF aanvaardbaar was. De onderhandelingen die daarna zijn gevoerd over verdere hulpverlening mislukten begin februari omdat Jamaica de voorwaarden van het IMF verwierp.

Het IMF eiste een bezuiniging op de overheidsuitgaven met 84 mln dollar, maar de regering van Jamaica wilde niet verder gaan dan 36 mln dollar. Volgens de premier Manley zou de door het IMF gewenste besnoeiing sociaal en bestuurlijk een ramp hebben betekend. De regering zou de keus hebbeii tussen het ontslag van duizend werknemers of het afschaffen van subsidies op voedsel en openbaar vervoer, het volledig in rekening brengen van de onderwijskosten aan student-n en beëindiging van het onderwijsprogramma voor volwassen analfabeten. Manley vond dit onaanvaardbaar.

De regering besloot daarop binnen twaalf maanden algemene verkiezingen uit te schrijven waarbij de bevolking zich zou kunnen uitspreken over het economische beleid en over eventuele verbreking van de relatie met het IMF. Er zijn vervolgens nog onderhandelingen over een interim-overeenkomst tot de verkiezingen gevoerd onder leiding van de Jamaicaanse minister van financiën, Eric Bell, maar begin april besloot het bestuur van de Nationale Volkspartij de regering aan te bevelsn het IMF de deur te wijzsn. Manley zou vergeefse pogingen hebben gedaan het partijbestuur van de noodzaak van hulp van het IMF tot de verkiezingen te overtuigen. Minister Bell is naar aanleiding van het besluit afgetreden. (zie hierna)

Het partijbestuur van de regeringspartij, de Nationale Volkspartij, kwam tot de conclusie dat een interimovereenkomst met het IMF zou leiden tot onnodige ontberingen voor de bevolking zonder bij te dragen tot het opbouwen van een levensvatbare economie. Volgens partijsecretaris Duncan zou Jamaica zich ook bij een interim-overeenkomst moeten onderwerpen aan driemaandelijkse beoordeling-n van de economische situatie. Het leek hem van weinig werkelijkheidszin te getuigen te verwachten dat volgende beoordelingen gunstiger zullen uitvallen dan die van december.

Het programma voor economisch herstel dat de Nationale Volkspartij eind maart 1980 zal presenteren omvat ten minste tien specifieke voorstellen, zo verklaarde Duncan. Daartoe behoren uitstel van de aflossing van schulden, besparing en deelneming van de bevolking in de economie. Volg-ns Duncan hebben premier Manley, de afgetreden minister van financiën Bell en zijn vermoedelijke opvolger al contact-n gelegd met bankiers en schuldeisers van Jamaica in het buitenland om te voorkomen dat het besluit om het IMF de laan uit te sturen zal leiden tot stopzetting of beperking van de kredietverlening uit andere bronnen.

Duncan sprak de verwachting uit dat Jamaica's schuldeisers zich soepel zullen opstellen en dat zijn land steun zal krijgen vanuit de internationale gemeenschap. Hij baseerde deze uitspraak op kritische opmerkingen van verschillende kanten over de manier waarop het IMF ontwikkelingslanden behandelt die kamprn met betalingsbalansmoeilijkheden of e-n tekort aan deviezen.

De FAZ berichtte op 2 april dat er half maart een delegatie van de Nationale Volkspartij in Moskou is geweest om daar met Sowjetrussische autoriteiten te spreken over de economische situatie van het eiland.

De delegatie stond onder aanvoering van de secretaris-generaal van de partij Duncan. In 1979 heeft premier Manley een beoek aan de Sowjet-Unie gebracht. Toen is afgesproken dat de economische samenwerking geïntensiveerd zal worden.

Volgens de *FAZ* is men aan Jamaicaanse zijde weinig tevreden over de afwikkeling van deze afspraken. Er zou overeengekomen zijn dat de Sowjet-Unie in '80 honderdduizend ton aluminium in Jamaica zou kopen en zou helpen bij de aanleg van havens, een cementfabriek en de bouw van onderwijscentra.

Premier Manley zelf reisde daags na het bekendworden van het afbreken van de besprekingen met het IMF naar Cuba voor besprekingen met president Castro over de economische moeiilijkheden.

De als liberaal bekendstaande minister van financiën Eric Bell is begin april afgetreden. Hij is vervangen-door Hugh Small. Deze wordt tot de linkervleugel van de regeingspartij gerekend.

GEWELD TIJDENS VERKIEZINGSCAMPAGNE

Half april is Kingston het toneel geweest van politiek geweld als gevolg waarvan 9 personen om het leven zijn gekomen.

Politici hebben de vrees uitgesproken dat meer ongeregeldheden zullen volgen naarmate de algemene verkiezing-n, die dit jaar worden gehouden, naderen. Er is nog geen officiële datum voor die verkiezing-n vastgesteld, omdat eerst nog wijzigingen aangebracht moeten worden in de kieswet. Een commissie bestaande uit vertegenwoordigers van de regeringspartij, de Social Demoeratic People's National Party en van de oppositionele conservatieve Jamaica Labour Party van Edward Senga bestudeert welke hervormingen in de kieswet aangebracht moeten worden en zal in juni officieel verslag uitbrengcn.

De ongeregeldheden in april begonnen toen een verkiezingsbijeenkomst van de Jamaica Labour Party in Kinston verstoord werd door een aantal bewapende mannen die op de aanwezigen begonnen te schieten waarbij 4 mensen gedood werden en velen gewond.

Volgens de pers was de schietpartij een wraakactie voor een eerder incident waarbij aanhangers van de JLP premier Manley's verkiezingstoer gehinderd hadden. Ook daarop volgende botsingen tussen politieke tegenstanders eindigden vaak met geweld en kostten nog 5 mensen het leven.

De leiders van de politieke partijen hebben de gewelddadigheden krachtig veroordeeld. (The *Financial Times*, The Times, *NZZ*, Le *Monde)*

MEXICO

VRIJLATING POLITIEKE GEVANGENEN

De minister van binnenlandse zaken dr. Enrique Olivares Santana heeft op 21 augustus 1979 meegedeeld dat krachtens de amnestie die in september 1978 afgekondigd is 919 personen die veroordeeld zijn wegens politieke misdrijven, vrijgelaten zullen worden. 620 personen, aldus de minister, hadden al geprofiteerd van de amnestie.
Leden van een Mexicaans comité voor de verdediging van politieke gevangenen, ballingen en verdwenen personrn hebben van 3 tot 10 augustus 1979 de Zwitserse ambassade in Mexico City op vreedzame wijze bezet gehouden om daarmee de vrijlating af te dwingen van 153 politieke gevangenen die niet onder de amnestie van 1978 vallen en om informatie te krijgen over 553 personen die in de afgeloprn tien jaar als vermist zijn gemeld.

Het Jaarboek van de politieke gevangenen 1978-1979 meldde het volgende over de situatie van de mensenrechten in Mexico:

,,Op 24 sept. '78 kondigde het Mexicaanse federale parlement een aninestie af voor politieke gevangenen, vluchtelingen en bannelingen, als onderdeel van een algemeen programma van politieke hervorming van de regering van president López Portillo. Dit werd gevolgd door soortgelijke wetgeving in de staten waar politieke gevangenen waren. Een vorige amnestie in 1977 voorzag in de vrijlating van gevangenen die op bepaalde politieke aanklachten werden vastgehouden, maar meer dan vijfhonderd gevangenen verklaarden dat zij gevangen waren gezet vanwege hun politieke overtuiging en activiteiten, hoewel zij formeel in de gevangenis zaten op strafrechtelijke aanklachten, zoals roof, ontvoering en moord. Amnesty International was verontrust over deze zaken door de veie meldingen dat vaak het enige bewijsmateriaal dat werd aangevoerd, de schuldbekentenis van de verdachte zelf was, die door foltering of bedreiging met foltering zou zijn afgeperst (dit is in strijd met de artikelen 19 en 22 van de Mexicaanse grondwet), en over de vele onregelmatigheden tijdens hun gevangenschap en berechting. De wet op de amnestie van 1978 voorzag in de wettige basis die nodig is voor de vrijlating van deze gevangenen. Artikel 3 bepaalt dat ,,de amnestie uitgebreid kan worden tot degenen die levens in gevaar hebben gebracht, lichamelijk geweld hebben gepleegd, terroristische daden hebben begaan of die zich schuldig hebben gemaakt aan ontvoeringen, wanneer zij. in de ogen van de procureurs-generaal van de republiek en het Federale district, volgens informatie van de Dirección Genera1 de Servicios Coordinados de Prevención y Readaptación Social de la Secretaria de Gobernación, niet zeer gevaarlijk zijn".
Door deze bepaling konden de meeste gevangenen van de huidige wet op de amnestie profiteren. Tot nu toe zijn er ongeveer 250 in vrijheid gesteld. Drie gevangenen van wie Amnesty International de gevallen in onderzoek had, zijn eind 1978 krachtens deze wet vrijgelaten in Cuernavaca, Morelos. Anderen die op soortgelijke aanklachten gevangen worden gehouden, zitten echter nog altijd in de gevangenis, en in de toepassing van amnestie schijnen over het hele land grote verschillen te bestaan. Hoewel Mónico Rentería en drie andere gevangenen werden vrijgelaten in Monterrey, Nuevo Léón, werden drie andere gevangenen die voor hetzelfde misdrijf waren verûordeeld, niet in vrijheid gesteld.
Bovendien is het twijfelachtig of de vrijgelaten gevangenen veilig zijn. Twee van hen, Abel Piñón Ponce en Abdayán Guzmán Cruz, zijn onmiddellijk na hun invrijheidstelling verdwenen. G. Fernández Brito en A. Miranda Ramirez werden opnieuw gearresteerd en zouden vervolgens zijn gemarteld. E. Hernández Castillo werd in Jalisco door de politie doodgeschoten, enkele weken nadat hij uit de gevangenis was ontslagen. Ook werd gemeld dat enkele gevangenen naar een andere gevangenis waren overgebracht, ook al was officieel bekendgemaakt dat zij op vrije voeten waren gesteld.
Amnesty International heeft de Mexicaanse regering herhaaldelijk gevraagd om betrouwbare inlichtingen over de ongeveer driehonderd mensen die gedurende de laatste zes jaar zouden zijn verdwenen, terwijl zij officieel in hechtenis zaten. Verschillende nationale afdelingen hebben voor deze zaak actie gevoerd het afgelopen jaar. Op 24 jan. 1979 gaf de procureur-generaal, Oscar Flores Sánchez, een persconferentie over de ,,verdwijningen", waarbij hij verklaarde, dat van de 314 vermisten die bij de autoriteiten bekend waren er 154 waren gedood door politie of leger, 89 waren ondergedoken en 58 gedood als gevolg van gewelddaden tussen elkaar bestrijdende guerrillagroeperingen.

In een brief van 13 febr. 1979 verzocht Amnesty International de procureur-generaal om aan familieleden van mensen die gedood zouden zijn, de omstandigheden van hun dood mee te delen, om degenen die ondergedoken waren een eerlijk proces toe te staan en hun de gelegenheid te geven te bewijzen dat zij onschuldig zijn aan criminele activiteiten en om een onafhankelijke commissie in te stellen om al het. bewijsmateriaal over vermiste personen te onderzoeken. Tevens sprak Amnesty International haar twijfel uit over de verklaring van de heer Sánchez dat foltering in Mexico slechts zeer incidenteel voorkomt, aangezien zij vele goedgedocumenteerde berichten over martelingen heeft ontvangen, hoewel foltering bij de grondwet uitdrukkelijk is verboden (artikelen 19 en 22).

Amnesty International was in het bijzonder verontrust over de voortgezette arrestatie- en detentieprocedures, die in strijd zijn met de artikelen 19, 20, 21 en 22 van de nationale grondwet en zij organiseerde ,,urgent actions" voor acht studenten, vakbondsleiders en leden van boerenorganisaties die op ongrondwettelijke wijze waren gearresteerd of tijdens hun hechtenis bij de politie waren ontvoerd".

ECONOMISCHE EN SOCIALE ONTWIKKELING

President Lopez Portillo heeft op 1 sept. 1979 in zijn jaarlijkse toespraak tot het Congres verklaard dat het bruto nationaal produkt in 1979 waarschijnlijk een groeipercentage zou hebben van 7,5% (1978, 6,5%). De investeringen in de publieke sector waren met een derde toegenomen en de verbetering bij het incasseren van de belastingen heeft gezorgd voor een toename van de inkomsten daaruit van 53% vergeleken met 1977.
De schuld van de publieke sector aan het buitenland bedroeg op 30 juni 1979 US$ 27.939 mln.

De president heeft verder verklaard dat de ontwikkeling van de olieindustrie sneller gaat en dat hoewel aanvankelijk verwacht werd dat voor 1982 niet op winst gerekend moest worden, nu algemeen aangenomen wordt dat in 1980 al winst gemaakt zal worden. De huidiee

oliereserve wordt geschat op 45,8 biljoen barrels. Men houdt rekening met potentiële reserves van zo'n 60 biljoen barrels wat neerkomt op olievoorraden voldoende voor 60 jaar. Er hoeft geen brandstofolie meer ingevoerd te worden. In 84% van de gevallen waar men naar olie heeft geboord heeft men succes gehad en belangrijke nieuwe olievelden zijn ontdekt in Chicontepec, Bermudez en Cantarell.

Ook zijn er andere energiebronnen ontwikkeld en de capaciteit van de elektriciteitsvoorziening is verhoogd van 1 mln kW tot 15 mln kW.

Sedert 1977 is de groei van de visserij jaarlijks zo'n 22% geweest zodat nu jaarlijks meer dan 900.000 ton wordt gevangen, waardoor geen vismeel meer geïmporteerd hoeft te worden en zelfs geëxporteerd kan worden. In de afgelopen jaren is een 31 schepen tellende diepzeevloot opgebouwd.

In de landbouw hebben naar schatting 4,5 miljoen mensen te zamen 196 miljoen hectare en tussen de 500.000 en 800.000 hebben een claim op grondbezit lopen.

De regering heeft in de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan en geld uitgetrokken voor het verbeteren van de opslagcapaciteit van landbouwprodukten terwijl ook het communicatiesysteem is verbeterd teneinde een betere distributie van de landbouwprodukten mogelijk te maken. Het totale wegennet is nu 211.000 km. Met name in en rond Mexico City zijn uitgebreide werken ter hand genomen voor de verbetering van de verkeerssituatie. In juni 1979 zijn 15 nieuwe doorgangswegen geopend in de hoofdstad.

De regering wil de gevolgen van de inflatie voor de kosten van levensonderhoud verminderen door de eerste levensbehoeften te subsidiëren. Daarnaast wil men middels wetgeving en investeringen een nieuwe ordening van de levensmiddelenfabricage en -distributie bevorderen, waarbij vooral de kleine en middelgrote industrieën aangemoedigd zullen worden.

Teneinde de levensstandaard van de werknemers in de publieke sector te verbeteren hebben de laagstbetaalden een salarisverhoging van 13,5% per 1 sept. 1979 gekregen, terwijl verder de pensioenvoorzieningen zijn verbeterd.

Er wordt gewerkt aan een nieuwe arbeidswet.

De overheid heeft in de afgelopen jaren 2000 medische centra en 52 klinieken op het platteland geopend, die zo'n 10 miljoen mensen kunnen bedienen.

Ca. 28 miljoen Mexicanen vallen nu onder de sociale voorzieningen en men hoopte tegen het einde van '79 nog eens 10 miljoen mensen in het systeem op te nemen.

De president besteedde in zijn boodschap ook aandacht aan het recentelijk gepubliceerde Plan Nacional de Desarrollo Industrial (PNDI) waarin uitgewerkt is wat er gebeuren moet met de inkomsten uit de aardoliewinning.

Men wil het geld voornamelijk besteden aan het opzetten van industrieën voor massaconsumptiegoederen die bestemd zijn voor de export. Daarnaast wil men agio-industrieën opzetten voor de binnenlandse markt. De afhankelijkheid van buitenlandse produkten dient verminderd te worden door zoveel mogelijk in eigen land te p oduceren, waarbij produktie door midden- en kleine bedrijven de voorkeur heeft.

De verwachting is dat het bruto nationaal produkt van 8,2% In 1980 tot 9,5% in 1982 zal stijgen met een toename van de werkgelegenheid van 12,6 miljoen banen tussen 1978 en 1990.

De industriële produktie zal tegen 1982 met 12,4% toenemen en in de periode 1985-'90 zal een gemiddelde jaarlijkse groei van 10,8% behaald worden. De landbouw zal zijn groeipiek in 1982 behalen met 3,5%.

(Bank of Londen & South America Review)

ALGEMEEN

SNELLE ECONOMISCHE GROEI LATIJNS-AMERIKA

1979 is voor Latijns-Amerika een iaar van aanzienlijke economische groei geweest. Dit schrijft de Interamerikaanse ontwikkelingsbank (IDB) in haar op 12 april gepubliceerde jaarverslag. De IDB is in '59 opgericht door de VS en 19 Latijnsamerikaanse landen. Momenteel is het hele westelijke halfrond lid, Cuba en Suriname uitgezonderd. Inmiddels zijn ook 14 Westeuropese landen, waaronder Nederland, en Japan lid geworden.

Het totale bruto nationaal produkt van Latijns-Amerika is het afgelopen jaar met bijna 6% toegenomen na een gemiddelde economische groei van 4,3% in de periode 1975-1978. De bank waarschuwt er echter voor dat de voortzetting van de groei in de toekomst ernstig in gevaar kan worden gebracht door het toenemen van de inflatie in de weeld, een stijging van de importprijzen, vooral olie, handelsbeperkende maatregelen die Latijnsamerikaanse produkten treffen en toeneming van de schuldenlast van het gebied.

De Interamerikaanse Ontwikkelingsbank heeft in het afgelopen jaar voor 2,05 miljard dollar aan leningen verstrekt voor de economische en sociale ontwikkeling van Latijns-Amerika. In 1978 bedroeg de kredietverlening 1,87 miljard dollar.

De bank heeft in 1979, evenals in voorgaande jaren, een voorkeursbehandeling gegeven aan de minst ontwikkelde landen en de landen met een kleine markt. De tien minst ontwikkelde landen in Latijns-Amerika kregen 678 miljoen dollar aan leningen, terwijl de zeven landen met een kleine markt voor 161 miljoen dollar aan kredieten ontvingen. Dit betekent dat beide groepen samen 41% van het totale bedrag aan leningen kregen hoewel zij slechts 16% van de Latijns-Amerikaanse bevolking vertegenwoordigen.

Meer dan de helft van de totale kredietverlening in 1979 was bestemd voor projecten in de sectoren landbouw en energie. Van het bedrag aan leningen ging 33% naar landbouw- en visserijprojecten en 20% naar de energievoorziening.

De bank is van plan vijftig procent van het kredietprogramma voor de komende drie jaar te besteden aan verbetering van de situatie van de laagste inkomensgroepen, vooral door het financieren van projecten waarbij de nadruk ligt op het scheppen van produktieve werkgelegenheid.

INITIATIEF TOT OPRICHTING LA-IMF

Ministers van financiën en presidenten van centrale banken van 25 landen in Latijns-Amerika en het Caribische gebied hebben half april in Lima besloten om een financieel systeem in het leven te roepen dat hen onafhankelijk maakt van het Internationale Monetaire Fonds (IMF).

De 25 landen, die in Lima vertegenwoordigd waren, zijn lid van Sela, het Latijnsamerikaanse economische systeem. Minister Silva van financiën van Peru benadrukte dat verwezenlijking van de plannen zal afhangen van de mate waarin de deelnemers de politieke bereidheid tonen om daartoe bij te dragen. Tijdens de conferentie in Lima, die op

10 april is begonnen, zijn Latijns-amerikaanse landen tot de slotsom gekomen dat zij te zamen over voldoende financiële mogelijkheden beschikken om zonder inmenging van derden hun betalingsbalansproblemen op te lossen.
Minister Silva kon nog niet zeggen wanneer het monetaire systeem er zal komen. Daarmee zal enige tijd gemoeid zijn ,zo zei de minister. Het IMF handhaaft een beleid dat bij tijd en wijle niet strookt met de sociale en politieke toestand in de landen die krediet van het fonds mogen opnemen, zo zei minister Javier Silva.
Eind maart brak de regering van Jamaica onderhandelingen over een krediet van het IMF af wegens de voorwaarden die het fonds stelde. ,,Maatschappelijk onaanvaardbaar", zo noemde premier Manley de voorstellen van het IMF.
Inmiddels heeft een consortium van internationaal opererende banken een verzoek van Jamaica om de aflossing van leningen een jaar uit te stellen afgewezen. De minister van financiën van Jamaica, Hugh Small, had het voorstel begin vorige week gedaan aan een stuurgroep die 118 banken vertegenwoordigt. (Reuter)

SAMENWERKING ANDESPACT-EG

De ministers van buitenlandse zaken van de vijf Andes-pactlanden, Bolivia, Columbia, Ecuador, Peru en Venezuela en de ministers van buitenlandse zaken van de EG-landen zijn begin mei in Madrid bijeen geweest om te spreken over nauwere samenwerking tussen beide verdragsorganisaties.
In een gemeenschappelijke verklaring staat dat nauwe samenwerking geboden is.
In de verklaring wordt tevens aangedrongen op een veelomvattende handels- en samenwerkingsovereenkomst waarover binnenkort het overleg, dat naar verwachting een maand zal duren, wordt geopend. Zaken die daarbij aan de orde zullen komen betreffen, handel, investering en financiële, wetenschappelijke en technische onderwerpen.
De minister van buitenlandse zaken van Ecuador, Alfredo Pareja, zei namens de landen van het Andespact dat nationalistisch gedrag gezien de omstuimige ontwikkeling van de internationale politiek niet meer past en tot het verleden dient te behoren. De EEG en het Andespact spelen een belangrijke rol bij het behoud van politieke stabiliteit, aldus Pareja. (Europa van Morgen, *NRC/H'blad)*

AFRIKA

KAMEROEN

PRESIDENT AHIDJO HERKOZEN

Op 5 april werd Ahmadou Ahidjo met 99,99% van de uitgebrachte stemmen voor een vijfde ambtstermijn van vijf jaar als president herkozen, nadat de eenheidspartij Union nationale camerounaise hem op 14 febr. eenstemmig tot enige kandidaat voor het presidentschap had aangewezen. *(AFP/Le* Monde)
(Vor. ber. pag. 383/2 - 1979)

WIJZIGING KABINET

Op 8 nov. 1979 werd de adviseur van de president, Guillaume Bwele, tot minister van voorlichting en cultuur benoemd. De minister van financiën, Marcel Yondo, werd toen vervangen door Gilbert Ntang. Overige mutaties betroffen de volgende portefeuilles:

Uitrusting - Enoch Tayeb (voorheen ook huisvesting); justitie - Gilbert Andze Tsoungui (landbouw); landbouw - Félix Tonye Mbog (jeugd en sport); speciale taken bureau president - Joseph-Charles Doumba (justitie); jeugd en sport - René Ze Nguele (voorlichting en cultuur); mijnbouw en energie - Philémon Yang (onderminister van territoriaal bestuur); stadsontwikkeling en huisvesting (nieuw ministerie) - Hamadou Moustapha (onderminister van financiën); transport - Albert Ngome Kome (nieuw).
(Vor. ber. pag. 92/3-1976)

POLITIEKE GEVANGENEN

Op 9 febr. bevestigde de Franse sectie van Amnesty International dat er in Kameroen 200 politieke gevangenen waren, onder wie 50 hoogleraren en studenten die in juli 1976 waren gearresteerd. Het regime in de z.g. kampen voor ,,administratieve internering" werd zeer streng genoemd: ,,Opeenhoping van gedetineerden, onvoldoende voeding, ontbreken van medische verzorging, gebrek aan contacten met de buitenwereld, plagerijen, martelingen door elektroshock tijdens de ondervragingen."

President Ahidjo verklaarde tegenover Le Monde (15-2) dat er ruim drie jaar geleden een ,,tamelijk groot aantal" mensen was gearresteerd in het kader van een onderzoek naar de verspreiding van subversieve pamfletten, maar dat het merendeel van de gearresteerden vrij spoedig was vrijgelaten en dat er niet meer dan vier ,,aanvoerders" in detentie verbleven.
De staatsminister van territoriaal bestuur, Victor Ayissi Mvodo, deelde omstreeks dezelfde tijd mee dat er slechts 56 politieke gevangenen in Kameroen waren, en dat 34 van hen werden vastgehouden in een ,,civiel heropvoedingscentrum" in Tcholliré (Noord-Kameroen). onder wie Jehova's Getuigen die hadden ,,geweigerd het volkslied te zingen en de nationale vlag te groeten". Volgens The *Times* (3-3) was onder de gevangenen in Tcholliré de plaatsvervangend havendirecteur van Douala, Emmanuel Bityeki, die in juli 1976 was gearresteerd en die evenals zijn medegevangenen zonder formele aanklacht werd vastgehouden.

OPSTAND IN NOORDEN NEERGESLAGEN

Op 20 okt. 1979 braken in het ,,Arabische" dorp Dolle ten zuiden van Makary in het uiterste noorden van Kameroen onlusten uit. De boerenbevolking van dit dorp had reeds meerdere malen geld afgedragen aan het dorpshoofd voor de bouw van een school, maar dit geld werd door de plaatselijke autoriteiten verduisterd. Vervolgens besloten de dorpsbewoners zelf een school te bouwen. Maar de bestuursautoriteiten van Kousseri, de voornaamste stad van het gebied, bepaalden toen dat de enige onderwijzer van het dorp zou worden overgeplaatst.
De dorpsbewoners trachten op 20 okt. het vertrek van deze onderwijzer te beletten, waarbij zij hem molesteerden. Hij zocht zijn toevlucht bij de gendarmerie. Verscheidene gendarmes vertrokken naar Dolle, waar zij voor een deel door de boeren gevangen werden genomen. Daarop werd een twintigtal ongewapende gendarmes vanuit Kousseri naar Dolle gestuurd, waar zij bij hun aankomst door een woedende menigte werden opgewacht, die met messen en speren was gewapend. Veertien gendarmes werden gedood en drie andere raakten zwaar gewond.
Vervolgens besloten de militaire autoriteiten in Maroua (een ca. 300 km verwijderde stad) een eenheid parachutisten naar Dolle te sturen, die opdracht kreeg het dorp te ,,zuiveren". Volgens sommige berichten werden toen (21 okt.) alle inwoners systematisch vermoord, volgens andere bronnen werden de jongste kinderen gespaard. Een van de militairen die aan de actie deelnam verzekerde volgens Le Monde (17-11-'79) na de eerste fase van de operatie ca. ,,120 lijken" te hebben geteld. Een tiental, meest zwaar-

gewonde, boeren wist de rivier de Chari naar Tsjaad over te steken. Het blad *Libération* meldde op 30 okt. uit Tsjaad dat door het leger van Kameroen omstreeks 200 moslemdorpelingen zouden zijn vermoord, maar volgens de ambassade van Kameroen in Parijs zouden slechts 20 personen de dood hebben gevonden, o.w. 10 man van de ordetroepen. Andere bronnen maakten melding van 100 a 200 doden. (NZZ, Le Monde)

MALI

STUDENTENONRUST

Op 22 dec. i373 meldde i e *Monde* vanuit Dakar dat de reeds jaren bestaande agitatie van de studenten in de jongste weken een omvang zonder weerga had bereikt. Sinds 16 nov. waren er stakingen bij het middelbaar en hoger onderwijs om de eisen van scholieren en studenten, in het bijzonder de afschaffing van de toelatingsexamens, kracht bij te zetten. Op 6 dec. sloot de regering de onderwijsinstellingen, terwijl tot eind december 328 scholieren en studenten op last van de stafchef van het leger onder de wapenen werden geroepen. Op 14 jan. heropenden de scholen hun deuren, maar de stakingsactie van de Nationale leerlingen- en studentenunie (UNEEM) duurde voort. Op 13 febr. kwam het tot ongeregeldheden in de scholeii van Banakoro (250 km ten oosten van de hoofdstad Bamako), waarbij twee leerlingen gewond raakten.

Op 9 maart organiseerden scholieren en studenten een vreedzame mars in Bamako, waar toen de vijfde topconferentie van de Saharastatzn werd gehouden. Meer dan 200 leerlingen en een twintigtal docenten, die hun solidariteit hadden betuigd, werden gearresteerd; velen zouden zijn gemarteld, anderen zouden in het leger zijn ingelijfd en onmiddellijk naar de Saharadistricten in het noordoosten van Mali zijn overgebracht.

Om de vrijlating van de gearresteerden te verkrijgen hieldzn student-n vervolgens vrijwel onafgebroken manifestaties en sit-in acties. Bij diverse betogingen vlakbij het bureau van de eenheidspartij UDPM raakten verscheidene tientallen demonstranten gewond door het optreden van de ordetroepen (gendarmes en parachutisten).

Toen de secretaris-generaal van de clandestiene UNEEM (de organisatie was in jan. 1979 ontbonden), Abdoul Karim Camara, bijgenaamd Cabral, zich bij de politie meldde, nadat hij vernomen had dat deze zijn moeder als gijzelaar vasthield, werd deze 22-jarige student op 15 maart op het politiebureau doodgemarteld; de volgende dag werd zijn lijk naar het Gabriel-Toure hospitaal overgebracht. Ook een 20-jarige leerlinge, Rokya Koyate, werd op die dag door politiemannen gemarteld en zou aan de gevolgen daarvan zijn overleden; een lid van de regering ontkende dat zij gestorven was.

Op 22 maart vond in Bamako een georganiseerde steunbetuiging jegens de ïegering van generaal Moussa Traore plaats, waaraan slechts docr 200 personen zou zijn deelgenomen; de deelnemers werden door leerlingen met stenen bekogeld.

„Amnesty International" stelde in een telegram aan president Moussa Traore op 25 maart dat er bij de onderdrukking van de studentenacties „minstens achttien jongeren" waren doodgeschoten, met bajonetten doodgestoken dan wel doodgemarteld. Ongerustheid werd uitgesproken over het lot van mej. Rokya Kouyate alsmede over dat van Mamadou Lamine Traore, Victor Sy en Tieble Drame, drie docenten, die eveneens zouden zijn gemarteld. Melding werd gemaakt van honderden arrestanten.

President Moussa Traore van Mali (in nationaal kostuum) in gesprek met president Omar Bongo van Gabon.

In een protest van de Franse socialistische partij werd op 26 maart van de regering in Bamako de onmiddellijke vrijlating geëist van de „omstreeks 320 gearresteerde leerlingen en docenten" alsmede „het herstel van de democratische vrijheden".

Op 29 maart maakte president Moussa Traore het besluit tot vrijlating van de leerlingen en docenten, die de laatste weken waren aangehouden, bekend. Op 31 maart werden de lessen op de instellingen voor hoger en middelbaar onderwijs hervat, aldus *AFP.*

Maar in een verslag van een speciale correspondent *(Le* Monde 12-4) stelde een lyceïst dat het regeringscommuniqué over de hervatting van de lessen was uitgezonden op het moment dat een nieuwe staking begon.

Reizigers uit Mali meldden op 27 april dat twee weken eerder minstens 10 leerlingen van het Badalabougou College in Bamako waren gewond toen veiligheidstroepen, die door de autoriteiten te hulp waren geroepen om de orde te herstellen en die door leerlingen met stenen werden bekogeld, het vuur openden.

Oppositie passief

Volgens Le Monde (12-4) was er geen coördinatie tussen de studentenbeweging en de oppositie, die verlamd was of een afwachtende houding aannam.

Er waren de aanhangers van Sidi Demba Soumounou, oprichter van een spookachtige bevrijdingsbeweging, die asiel in Libië had gekregen en die van daaruit regelmatig zonder gevolg tot de opstand oproept; in een interview met Jeune Afrique (12-9-'79) verklaarde hij over een „strijdmacht van zeven duizend man te beschikken en militaire en financiële hulp van Libië en Irak te krijgen.

Voorts waren er de vrienden van oud-president Modibo Keita: de schrijver Seydou Badian Kouyate, oud-minister van planning, die in ballingschap te Dakar verblijft; Madeira Keita, de voornaamste ideoloog van het Malinese socialisme, die zich in Guinee ophoudt; Moussa Keita, oud-minister en broer van de voormalige president, die in Frankrijk woont; en Tiéoulé Konaté, oud-minister van financiën en zoon van wijlen Mamadou Konaté (de vroegere vice-voorzitter van de Franse Nationale Vergadering), die in Brussel verblijft.

Ten slotte maakte Le Monde nog melding van oppositie onder de militairen. Daarbij werd erop gewezen dat enkele weken eerder luitenant-kolonel Boukary Sangare van zijn post als stafchef was ontheven en vervangen door luitenant-kolonel Sylla, een persoonlijk vriend van het staatshoofd. Onlangs zouden de opperofficieren zich hebben verzet tegen het voornemen van het staatshoofd de regionale gouverneurs, thans militairen, met één uitzondering door burgers te vervangen. Ook zouden onlangs verscheidene wapendiefstallen hebben plaatsgevonden in de kazernes van de bij Bamako gelegen garnizoensstad Kati. (Le Monde, AFP)

(Vor. ber. pag. 560/2-1979)

MAURETANIE

HAIDALLA STAATSHOOFD. MUTATIES IN KABINET EN LEGERLEIDING

Op 4 jan. werd luitenant-kolonel Mohammed Mahmoud Ould Louly ontheven van zijn functies als staatshoofd van Mauretanië en voorzitter van het militaire comité voor nationale redding (CMSN). Zijn functies werden overgenomen door luitenant-kolonel Mohammed Khouna Ould Haidalla (tevoren vermeld als Heydalla), die tot dusver premier, minister van defensie en eerste vice-voorzitter van het CMSN was. Tegelijk verloren drie leden van het ,,permanente comité" van het CMSN hun post: de tweede vice-voorzitter, luitenant-kolonel Ahmed Salem Ould Sidi; majoor Thiam el-Hadj, tevens minister van jeugd, sport, nijverheid en toerisme; en luitenant-kolonel Cheikh Ould Beyda, de vroegere chef van de gendarmerie.

Volgens een communiqué van het CMSN hadden de mutaties ten doel de republiek te ,,ontlasten van allen die niet met inzet en vastberadenheid werken aan de taak van nationaal herstel". Eveneens werd beoogd de wolitieke structuur aan te passen aan de belangrijke taken van economisch, financieel en administratief herstel en van politieke consolidatie.

Luitenant-kolonel Mohammed Mahmoud Ould Louly had de functies van staatshoofd en CMSN-voorzitter op 3 juli 1979 overgenomen van luitenant-kolonel Mustapha Mohammed Salek (zie pag. 533/1-'79).

Op 7 jan. werd een nieuwe regering gevormd, waarin Haidalla premier en minister van defensie bleef. De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Ministers-adviseurs van de president - kol. Ahmed Mahmoud Ould Houssein (voorheen voorlichting enz.) en kol. Dia Amadou (voorheen binnenlandse zaken); binnenlandse zaken - majoor Moulaye Ould Boukreiss (voorheen planning en visserij); buitenlandse zaken en samenwerking - Mohammed Moktar Ould Zamel (voorheen industrie en mijnbouw); justitie en islamitische zaken - Yedali Ould Cheikh; economie en financiën - Ahmed Ould Zeine (financiën en handel); visserij - Soumare Oumar (nieuw): uitrusting en transport - majoor Amadou Baba Ly; industrie, mijnbouw en handel - Mamadou Cissoko (nieuw); plattelandsontwikkeling - Mohammed Ould Amar (nieuw, minister van bouwnijverheid onder president Moktar Ould Daddah tot 1977); cultuur, voorlichting en PTT - Ahmedou Ould Sidi Henena (nieuw); openbare ambten en kadervorming - Yahya Ould Menkouss; basisonderwijs en secundair onderwijs - Hassiny Ould Didi (nieuw); gezondheid, arbeid en sociale zaken - Youssouf Diagana (eerder vermeld als Diagana Yousouf); jeugd, sport, nijverheid en toerisme - Oumar Ba (voorheen vermeld als Ba Oumar, minister van plattelandsontwikkeling).

(Vor. ber. pag. 533/1-1979)

Het nieuwe staatshoofd verklaarde op 8 jan. dat de Mauretaanse regering haar politiek van ,,strikte neutraliteit in het conflict van de Westelijke Sahara" zou voortzetten en voortdurend zou streven naar het ,,handhaven en ontwikkelen van broederlijke en evenwichtige betrekkingen met Marokko, Algerije en het Polisario". (Le Monde, NZZ)

Verdere mutaties

Op 11 april werd de minister van binnenlandse zaken, majoor Moulaye Ould Boukreiss, die tot dusver als een van de invloedrijkste mannen van het regime gold, ontslagen en vervangen door kapitein Cheikh Sid'Ahmed Ould Babamine, een lid van het CMSN.

Tegelijk werd luitenant-kolonel Ahmedou Ould Abdalla als chef van de generale staf vervangen door luitenant-kolonel Maaouya Ould Sid'Ahmed Taya, die op zijn beurt als chef van de gendarmerie werd opgevolgd door majoor Yall Abdoulaye, tot dusver inspecteur van de nationale garde. In deze functie werd nu benoemd kapitein Ahmed Ould Aida.

Ten slotte werd ook de directeur van de nationale veiligheidsdienst, kapitein Mohammed Lemine Ould Zeine, ontslagen en vervangen door commissaris Ahmedou Ould Moicheine. *(Reuter)*

VRIJLATING EX-PRESIDENT MOKTAR OULD DADDAH

Op 4 okt. 1979 werd de 55-jarige ex-president Moktar Ould Daddah, die gedetineerd was in het fort van Oualatta in het zuidoosten van Mauretanië, vrijgelaten. Hij vertrok onmiddellijk naar Parijs aan boord van een Frans regeringstoestel om in Frankrijk een medische behandeling te ondergaan. Het bericht i.z. de vrijlating van de ex-president werd door het Mauretaanse persbureau later tegengesproken en de AFP-correspondent, die het vertrek van de ex-president naar Frankrijk had gemeld, werd door de Mauretaanse autoriteiten uitgewezen.

Toen Ould Daddah in Parijs aankwam, werden verscheidene functionarissen van het vroegere regime in Mauretanië gearresteerd. Na enkele dagen werden sommige van hen vrijgelaten, maar drie van hen, o.w. de ex-minister van buitenlandse zaken Hamdi Ould Mouknass, zouden nog worden vastgehouden, aldus *AFP/Le* Monde (12-10-'79). Ondanks verscheidene stappen van ,,Amnesty International" mocht Ould Mouknass zijn land niet verlaten om in Parijs een medisch onderzoek te ondergaan, zo meldde Le Monde (30-4).

De vrijlating van Ould Daddah zou zijn overeengekomen tijdens een bezoek, dat de toenmalige Mauretaanse premier Mohammed Ould Haidalla op 18 en 19 sept. 1979 aan Frankrijk bracht.

NIGER

VRIJLATING EX-PRESIDENT HAMANI DIORI

In een rede t.g.v. de zesde verjaardag van zijn machtsovername kondigde president Seyni Kountche op 14 april ,,clementiemaatregelen" ten gunste van vroegere politici af. Op grond daarvan werden volgens Le Monde (17-4) ex-president Hamani Diori (gearresteerd op 15 april '74) en Djibo Bakary (gearresteerd op 2 aug. '75), de vroegere leider van de in 1959 verboden linkse Sawaba (vrijheids) partij, in vrijheid gesteld. Na de vrijlating van Hamani Diori, die wel een soort huisarrest kreeg, bevindt geen enkel lid van zijn vroegere regering zich meer in hechtenis, aldus Le Monde.

In voorgaande jaren waren andere gedetineerde politici vrijgelaten dan wel in gevangenschap overleden.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

MARTENS VOLGT ZICHZELF OP

Het christelijk-socialistische kabinet-Martens dat sedert 3 april demissionair was (zie pag. 241/1), werd op 18 mei opgevolgd door een kabinet-Martens van christen-democraten. socialisten en liberalen.
Het formatieberaad verliep zonder grote verrassingen of incidenten.
Onmiddellijk nadat de koning op 9 april het ontslag van de regering aanvaard had, lichtte de eerste-minister op een persconferentie de omstandigheden toe, die tot de crisis geleid hadden. „Ik weiger de schuldvraag te stellen, zei hij; de oorzaken van de crisis zijn complex en liggen dieper dan men denkt. Ik stel vast dat de grondwet van 1970 moeilijk uit te voeren is en dat iedere regering het lastig zal hebben om door Vlaanderen te doen aanvaarden, dat er drie autonome gewesten moeten komen". Martens beklemtoonde dat de regering door het parlement was ten val gebracht en „niet tussen twee deuren was gewurgd": de normale regels van de parlementaire democratie werden nageleefd.
Martens zei ook terloops dat de regering, onder het regime van de lopende zaken, met grote zorg ging waken over de munt en eventueel maatregelen zou treffen om een devaluatie te vermijden. Inzake de staatshervorming betoogde Martens dat voortaan geen enkele Franstalige partij nog tot een kabinetscoalitie zou toetreden, indien het communautaire vraagstuk in de ijskast zou worden geplaatst. Tenslotte zei hij dat vervroegde verkiezingen dienden te worden vermeden.
Uit de eerste reacties op het ontslag bleek dat de meeste woordvoerders van de grote partijen het met die laatste opmerking eens waren.
Vanden Boeynants (PSC) drong nog dezelfde dag aan op de spoedige vorming van een regering van nationale unie. De liberalen lieten weten dat zij bereid waren aan formatie-onderhandelingen deel te nemen. Tindemans (CVP) en Van Miert (SP) verklaarden alle mogelijke regeringsformules te willen onderzoeken. Cools (PS) uitte zware kritiek op de Vlaamse christen-democraten („het is nu duidelijk dat de CVP geen gewestvorming wenst") en zei dat bij voorrang overleg onder de Franstalige partijen nodig was.
Op 10 april deelden alle Franstalige partijen gezamenlijk mede, dat de nieuwe regering in elk geval de gewestvorming in haar programma zou moeten inschrijven.

Informatie-Claes

Op 12 april maakte het Paleis bekend dat de koning vice-premier Willy Claes (42) verzocht had hem te informeren „over de mogelijkheid om vlug een regering te vormen, die de budgettaire. economische en sociale problemen kan aanpakken en die over een voldornde meerderheid beschikt om de hervormingen der instellingen te verwezenlijken".

Op 13 april ging heel wat aandacht naar een verklaring van PS-voorzitter Cools, die zei een eventuele toetreding van de liberalen tot een regering, die over een parlementaire tweederde-meerderheid zou beschikken, niet principieel te willen uitsluiten.

Op 14 april maakte informateur Claes een eerste balans op van zijn raadplegingen. Op een persconferentie zei hij „een opening voor een uitweg uit de crisis" te zien. De tijd dringt echter, voegde hij eraan toe, indien een formateur tegen 10 of 15 mei geen voldoende waarborgen heeft om een kabinet samen te stellen, is het beter dan naar het kiezerskorps te gaan. De verkiezingen zouden dan nog vlak voor de zomervakantie kunnen worden gehouden. Claes vatte zijn bevindingen als volgt samen:

1) bij christen-democraten, socialisten en liberalen bestaat een meerderheidstcndens ten gunste van een klassiek driepartijenkabinet; **2)** de Franstaligen hechten een prioritair belang aan de uitvoering van de gewestvorming; **3)** het volgende parlement moet eveneens grondwetgevend zijn; 4) er bestaat algemene bezorgdheid m.b.t. de budgettaire, economische en sociale toestand; een liberale toetreding tot het kabinet zal ongetwijfeld het belastingbeleid en de politiek inzake economische structuurhervormingen beïnvloeden.
Op 15 april maakte het bestuur van de liberale PVV zijn voorwaarden tot regeringsdeelneming bekend. Ze hadden vooral betrekking op de afschaffing van de BTW op investeringen, een betere decumulatie i.z. de belasting op de inkomens van de echtgenoten, de herziening van de kadastrale perekwatie en de aanzuivering van de overheidsfinanciën. Over de staatshervorming zei het PVV-bestuur dat het regeer-

Premier Martens met informateur Willy Claes (r.)

Weekblai 49ste jaargang No. 2538, pag. 31407-31422

akkoord enkel de grote krachtlijnen ervan diende te bevatten.

Op 17 april liep de informatie-opdracht van Claes ten einde. In een optimistische toelichting zei hij dat de weg open lag voor een formateur en voor een kabinet van de drie grote politieke families. Kort tevoren was nog vernomen, dat de Vlaamse liberalen het niet gemakkelijk eens waren kunnen worden over het principe van de participatie; een factie o.l.v. minister van state Grootjans had krachtig aangedrongen op vervroegde verkiezingen.

Nog op 17 april aanvaardde premier Martens een formatie-opdracht. 's Anderendaags deelde hij aan de pers mede, dat hij met de voorzitters van de Vlaamse resp. Franstalige christen-democraten, socialisten en liberalen ging onderzoeken of een ,,klassieke driepartijenregering" mogelijk was. Hij zei tegen uiterlijk 9 mei te willen klaar zijn. In geval van mislukking, aldus Martens, lijkt kamerontbinding mij onvermijdelijk. Hij verduidelijkte ook dat ,,de tripartite met zes in het protocol van de informateur vastligt" en dat hij bijgevolg geen overleg zou plegen met andere dan de reeds genoemde partijen. De niet-deelneming van de z.g. taalpartijen noemde hij een nieuw feit, dat het programma zou kunnen beïnvloeden.

Formatie

Het eigenlijke formatieberaad begon op 21 april in de ambtswoning van de premier aan de Lambermontstraat. Iedere partijdelegatie was samengesteld uit de partijvoorzitter en een ander eminent politicus: Tindemans en Chabert voor de CVP, Vanden Boeynants en Califice voor de PSC, Van Miert en Claes voor de SP, Cools en Spitaels voor de SP, De Clercq en Vanderpoorten voor de PVV, Gol en Henrion voor de PRL. De volgende dagen werden de onderhandelaars ook bijgestaan door deskundigen. Op 24 april was het duidelijk dat het overleg gunstig evolueerde. Een voorstel van de formateur om m.b.t. de staatshervorming het probleem-Brussel vooralsnog uit het regeerakkoord te houden en de federalisering enkel door te voeren naar de ,,deelstaten" Vlaanderen en Wallonië toe, werd als basis van bespreking aanvaard, nadat reeds eerder op sociaal-economisch en fiscaal gebied vorderingen waren gemaakt.

Op 26 april sloot Martens de eerste onderhandelaarsronde af en gingen de partijvoorzitters de resultaten van de besprekingen aan de resp. partij-instanties voorleggen.

Nadat die het sein op groen hadden gezet, begon op 29 april de tweede ronde, tijdens welke nader op de knelpunten werd ingegaan. Daarbij werd vooral stilgestaan bij de kwestie-Brussel, de financiële middelen van de gewesten, de budgettaire bezuinigingen ter compensatie van de belastingverminderingen, de beslissing inzake de vestiging van de offensieve kernraketten, de gedeeltelijke splitsing van het ontwikkelingsbeleid naar de gemeenschappen toe.

Op 8 mei lag het formatieberaad even stil, omdat Martens met de koning in Selgrado de begrafenis van Tito bijwoonde, maar een akkoord was toen reeds virtueel bereikt. Er werd zelfs al gepraat over de samenstelling van het kabinet en de verdeling van de ministerportefeuilles, zoals bleek uit de vergadering van het PS-partijbureau van 7 mei, waarop voorzitter Cools mededeelde dat zijn partij geen belang meer stelde in het departement van buitenlandse zaken. (Als reactie daarop liet minister Simonet onmiddellijk per brief aan Cools weten, dat hij niet langer in het partijbureau wenste te zetelen.)

Op 9 mei werd nog uitvoerig onderhandeld over het sociaal-economische luik van het regeringsprogramma en 's avonds verklaarde de formateur: ,,Ik heb nu de morele zekerheid dat een regering kan worden gevormd. Mocht er op 15 mei op de partijcongressen toch nog een ongeval gebeuren, dan is het steeds mogelijk een andere weg, met name verkiezingen, in te staan. Maar de wil om te slagen, bestaat zeker, zodat deze hypothese weinig waarschijnlijk is."

In de nacht van 10 op 11 mei werden de onderhandelaars het definitief eens over een ontwerp-regeerakkoord. De volgende dagen werden nog enkele punten ,,bijgeschaafd."

Partijcongressen

De hogere partij-instanties spraken zich dan op hun beurt over het akkoord uit. De christen-democraten deden het op 14 mei, de andere partijen op 15 mei.

De algemene raad van de PSC keurde het voorstel tot regeringsdeelneming goed met 106 tegen 4 stemmen en 28 onthoudingen. Voorzitter Vanden Boeynants stelde in zijn toespraak vast dat de raad ,,zonder enige geestdrift" het regeerakkoord aanvaardde, maar dat niemand een alternatief had verdedigd.

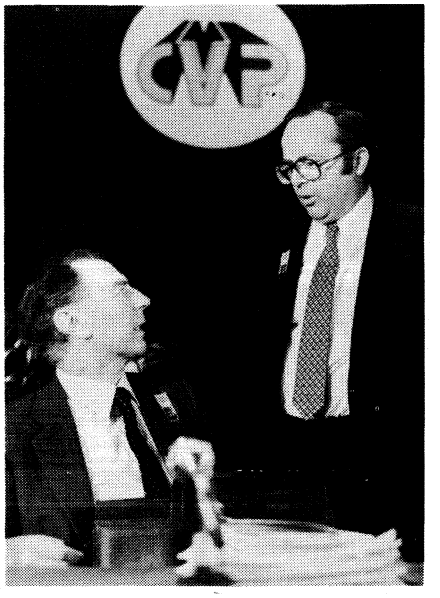

CVP-voorzitter Tindemans (l.) met Martens op het CVP-congres.

Hij voerde aan dat het akkoord enkel mogelijk was geweest dank zij de verzoenende houding en de bemiddeling van de PSC, en dat het land vanuit het centrum en niet vanuit links of rechts moet worden bestuurd. De status-quo voor Brussel noemde hij een ,,hartverscheurende beslissing die evenwel de enig goede is gebleken."

Het congres van de CVP keurde het akkoord goed met 800 tegen 27 stemmen en 23 onthoudingen. De meeste woordvoerders gaven blijk van een ,,waakzaam vertrouwen".

Er was kritiek op het fiscale luik van het akkoord; heel wat sprekers oordeelden dat een te hoge prijs was betaald voor de intrede van de liberal-n in de coalitie. Voorts werd aangedrongen dat het onderwijsministerie aan een CVP-minister zou worden toevertrouwd. Er rees ook verzet tegen het uitbreiden van het cultuurpact tot alle persoonsgebonden materies. Er werden anderdeels talrijke vragen gesteld over de staatshervorming, inzonheid de financiering van de gewesten en de waarborgen voor de Brusselse Vlamingen. Kamerlid Verroken die het akkoord verwierp, vroeg voorzitter Tindemans geen portefeuille in het kabinet te aanvaarden, maar aan het hoofd van de partij te blijven. Dat verzoek kreeg algemeen applaus, en Tindemans kondigde daarop aan dat hij inderdaad partijvoorzitter zou blijven.

Het congres van de PRL keurde het akkoord goed met 882 tegen 14 stemmen en 21 onthoudingen. De tegenkanting kwam hoofdzakelijk van de B usselse liberalen, die aandrongen op het behoud van de solidariteit tussen de hoofdstad en Wallonië. Voorzitter Gol zei dat de Walen beter bij machte zullen zijn om Brussel te verdedigen, nadat zijzelf hun gewestvorming hebben verkregen: „de Vlaamse afdreiging wordt dan onmogelijk."

Het congres van de PVV stemde in met het regeer-akkoord; er waren 575 ja en 50 neen stemmen. Voorzitter De Clercq schetste een somber beeld van de financiële toestand en herinnerde eruan dat er voor bijna 40 mrd fr. moet wordrn bezuinigd. Scnator Vanderpoorten noemde het gemeenschapsluik van het akkoord „haalbaar en verdedigbaar", ook omdat de grenzen van het Brusselse gewest voortaan niet meer kunnen worden veranderd, als een Vlaamse parlementaire meerderheid gaat dwarsliggen.

De PVV besliste ook in het najaar een evaluatiecongres te houden.

Het congres van SP keurde het akkoord goed met 296 tegen 74 stemmen en 13 onthoudingen. Er kwam scherp verzet tot uiting tegen de eventuele aanwijzing van een CVP-minister op nationale opvoeding.

Alle woordvoerders getuigden van hun wantrouwen tegrnover de liberale partners, en er was ook bitse kritiek op de CVP.

Het congres van de PS dat ja zei met 393 stemmen tegen 189 neen stemmen en 14 onthoudingen, was uiterst terughoudend t.o.v. de regeringsdeelneming. Er was een duidelijke malaise merkbaar. Voorzitter Cools hield een bittere rede, die achteraf werd geïnterpreteerd als een soort testament.

Laatste fase formatie

De formateur onderhandelde op 16 en 17 mei met de zes partijvoorzitters over de afbakening van de nieuwe ministeriële bevoegdheden en de verdeling van de portefeuilles. Op 18 mei deelde hij de samenstelling van het kabinet mede en legden de regeringsleden de eed af ten paleize.

Structuur van het kabinet

De nieuwe regering telt 36 leden. Enerzijds zijn er 20 regeringsleden met een nationale bevoegdheid. Anderzijds zijn er vier deelregeringen met samen 16 leden.

DE NIEUWE REGERING

Eerste minister	Wilfried Martens (CVP)
Vice-premier en Verkeer	Guy Spitaels (PS)
Vice-premier en Justitie en Institutionele Kervoriningen	Herman Vanderpoorten (PVV)
Economische zaken	Willy Claes (SP)
Plan en Wetenschapsbeleid	José Desmarets (PSC)
Financiën	Robert Henrion (PRL)
Openbare werken	Jos Chabert (CVP)
Buitenlandse Zaken	Charles-Ferdinand Nothomb (PSC)
Landsverdediging	Charles Poswick (PRL)
Volksgezondheid en Leefmilieu	Alfred Califice (PSC)
Nationale opvoeding (Ned.)	Willy Calewaert (SP)
Landbouw en Middenstand	Albert Lavens (CVP)
Vlaamse Gemeenschap	Rika de Backer-Van Ocken (CVP)
PTT en Pensioenen	Herman de Croo (PVV)
Sociale Voorzorg	Luc Dhoore (CVP)
Vlaamse Gemeenschap	André Kempinaire (PVV)
Begroting en adjunct voor nationale opvoeding (Ned.)	Gaston Geens (CVP)
Waals gewest	Jean-Maurice Dehousse (PS)
Nationale opvoeding (Fr.)	Guy Mathot (PS)
Buitenlandse Handel	Robert Urbain (PS)
Ontwikkelingssamenwerking	Mark Eyskens (CVP)
Tewerkstelling en Arbeid	Roger de Wulf (SP)
Vlaamse Gemeenschap	Marc Galle (SP)
Franse Gemeenschap	Michel Hansenne (PSC)
Brussels Gewest	Cecile Goor-Eyben (PSC)
Openbaar ambt	Elie Deworme (PS)
Binnenlandse zaken en Institutionele hervormingen	Philippe Moureaux (PS)

Staatssecretarissen:

voor het Brusselse gewest.	August de Winter (PVV)
voor het Brusselse gewest:	Guy Cudell (PS)
voor de Vlaamse gemeenschap:	Paul Akkermans (CVP)
voor de Vlaamse gemeenschap:	Rika Steyaert (CVP)
voor het Waalse gewest:	Pierre Mainil (PSC)
voor de Franse gemeenschap:	Albert Demuyter (PRL)
voor de Vlaamse gemeenschap:	Lucienne Herman-Michielsens (PVV)
voor het Waalse gewest:	André Bertouille (PRL)
voor Financiën:	Freddy Willockx (SP)

Alle regeringsleden zetelen in het parlement, behalve minister Moureaux die tot aan zijn benoeming kabinetschef was van vice-premier Spitaels.

Regeringsleden uitsluitend met nationale **bevoegdheden:**

Martens, Spitaels, Vanderpoorten, Claes, Desmarets, Henrion, Chabert, Nothomb, Poswick, Califice, Lavens, De Croo, Dhoore, Geens, Urbain, Eyskens, De Wulf, Deworme, Moureaux en Willockx

Deelregeringen:

1) *Vlaamse executieve:* De Backer-Van Ocken, voorzitter, Calewaert, Kempinaire, Galle, Akkermans, Stesaert, Herman-Michielsens; (ook Geens is lid van de executieve).

2) Franse gemeenschapsexecutieve: Hansenne, voorzitter, Mathot, Demuyter;

3) Waalse gewestexecutieve: Dehousse, voorzitter, Mainil, Bertouille;

4) Brusselse gewestenexecutzeve: Goor-Eyben, voorzitter, De Winter, Cudell.

(ook Steyaert en Demuyter nemen deel aan de beraadslagingen van de Brusselse gewestexecutieve).

Verdeling per partij:

	ministers	staats-secretarissen
CVP	7	2
SP	4	1
PVV	3	2
PS	6	1
PSC	5	1
PRL	2	2

Biografieën bewindslieden nieuwe kabinet

Hieronder volgen de biografische gegevens van 13 nieuwelingen in het kabinet-Martens. Voor de biografie van de veertiende nieuweling, Nothomb, zie pag. 245/1-1979.

Herman Vanderpoorten, vice-premier, minister van justitie en van institutionele hervormingen, gebaren te Lier op 25 aug 1922, was lange tijd advocaat bij de balie te Mechelen, van 1949 tot 1958 liberaal provincieraadslid van Antwerpen, in 1959 werd hij gemeenteraadslid te Lier Van 1961 tot 1965 kamerlid, 1965-71 en 1974-77 rechtstreeks verkozen senator voor Mechelen-Turnhout, thans provinciaal senator voor Antwerpen Minister van binnenlandse zaken (1966-68) en van justitie (1973-77)

Robert Henrion, minister van iinancien geboren te Namen op 23 juli 1915, hoogleraar in algemene staathuishoudkunde aan de Brusselse universiteit (ULB); zetelde 1960-76 in het directiecomite van de Generale Bankmaatschappij, minister van financien 1966-68, 1977 minister van state gecoopteerd senator van de PRL

Charles Poswick, minisler van landsver-

NEDERLAND

JAARVERSLAG NEDERLANDSCHE BANK

Op 29 april is het jaarverslag van de Nederlandsche Bank verschenen. De president van de Bank, dr. J. Zijlstra, schrijft hierin o.m., dat een geleidelijke vermindering van het financieringstekort van de overheid een grote bijdrage zou kunnen leveren aan het herstel van het financiële en economische evenwicht in de Nederlandse volkshuishouding.

Het tekort van de overheid zou zijn dekking grotendeels moeten vinden in de binnenlandse besparingen, dat wil zeggen zonder monetaire financiering en zonder overspanning van de kapitaalmarkt. Inflatoire tendensen en rente-opdrijving zouden dan aanzienlijk kunnen verminderen.

Zijlstra wijst er op dat de inflatoire overheidsfinanciering de graadmeter is van de onmacht om op het terrein van de publieke financiën orde op zaken te stellen. Dit klemt te meer omdat vergroting van het overheidstekort ter stimulering van de nationale economie, anders dan in de jaren dertig, geen vruchten kan afwerpen. Knelpunten ten aanzien van de produktiecapaciteit, gebrek aan voldoende arbeidskrachten en een tekortschietend concurrenlievermogen maken een ,,Keynesiaanse'' stimuleringspolitiek krachteloos.

Eén van de grootste internationale problemen in het verslagjaar was de enorme stijging van de olieprijzen, terwijl daarnaast onzekerheid ontstond over de beschikbaarheid. Het betalingsbalansoverschot van de OPEC-landen, dat door een succesvolle recycling in 1978 vriiwel verdwenen was, bedroeg in 1979 weer meer dan 60 mrd dollar, terwijl voor 1980 een overschot van 100 mrd dollar verwacht kan worden.

Bij een veronderstelling van gelijkblijvende reële prijzen in de komende jaren — een veronderstelling — waar volgens Zijlstra nogal wat optimisme voor nodig is — zal het tekort in de komende jaren weer geleidelijk af kunnen nemen, maar niettemin zullen de olieverbruikende naties met grote problemen geconfronteerd worden.

Na de oliecrisis van 1973 werden de prijsstijgingen verwerkt door middel van compensatie in de lonen, waardoor de lasten op het bedrijfsleven afgewenteld werden, de groei afzwakte en de investeringen en de werkgelegenheid een zware klap kregen.

Volgens Zijlstra zouden de bestedingen in het Westen — in afwachting van een later op te treden evenwichtssituatie — op peil moeten worden gehouden door in-

De nieuwe regering-Martens op de trappen van het parlement

dediging, geboren te Limburg (prov Luik) op 6 oktober 1924, doctor in de rechten, begon als attache op diverse kabinetten van christen-democratische ministers en werkte ook als secretaris op het studiecentrum van de Parti Social Chretien, trad in 1965 toe tot de verruimde liberale partij en werd in mei 1965 PLP-kamerlid voor Namen, wat hij tot op heden is gebleven Minister van landsverdediging 1966-68

Herman de Croo, minister van PTT en Pensioenen, geboren te Opbrakel op 12 aug 1937, doctor in de rechten, advocaat, docent aan de rechtsfaculteit van de Vrije Universiteit van Brussel Sedert 1968 liberaal kamerlid voor Oudenaarde. Fractieleider van de PVV in de Kamer. Minister van nationale opvoeding (Ned) van 1974 tot 1977.

André Kempinaire, minister van de Vlaamse gemeenschap, geboren op 26 jan. 1929 in Hasselt. Advocaat. Liberaal kamerlid voor Kortrijk van 1965 tot 1968 en opnieuw sedert 1971 Staatssecretaris voor buitenlandse handel in het kabinet-Leburton (1973) In de eerste regering-Tindemans volgde hij D'Haeseleer op als staatssecretaris, later minister (1976) van het openbaar ambt

Elie Deworme, minister van het openbaar ambt, geboren op 3 april 1932 te Ellezelles (Henegouwen), leraar, bestendig afgevaardigde van Luxemburg (1971-78); sedert december 1979 socialistisch provinciaal senator voor Namen.

Philippe Moureaux, minister van binnenlandse zaken en van institutionele hervormingen, geboren te Brussel in 1939 als zoon van de liberale senator en minister Charles Moureaux; studeerde geschiedenis aan de Brusselse universiteit (ULB) en is daar thans hoogleraar; geraakte bekend als aanvoerder in de studentencontestatie van 1968; ging over tot de socialistische partij; sedert 1977 kabinetschef van de socialistische vice-premiers Hurez en Spitaels. Zijn broer is senator van het FDF.

August de Winter, staatssecretaris voor het Brusselse gewest, geboren te Grimbergen op 12 mei 1925; advocaat; sedert 1963 liberaal kamerlid voor Brussel, minister van buitenlandse handel 1966-68; staatssecretaris voor streekeconomie in het kabinet-Tindemans (1974-77)

Pierre Mainil, staatssecretaris voor het Waalse gewest, geboren in Casteau op 24 jan 1925, studeerde aan het Hoger instituut voor sociale studies te Mons, waar hij later geschiedenis en sociale wetgeving doceerde, kabinetsattache van diverse ministers van miaaenstana (Vanden Boeynants, De Clerck, d'Alcantara, Hanin), 1971 administrateur-generaal van het Rijksinstituut voor sociale verzekeringen voor zelfstandigen, tot aan zijn verkiezing tot PSC-senator voor Bergen-Zinnik in 1977 Publiceerde talrijke studies over de middenstand

Albert Demuyter, staatssecretaris boor de Franse gemeenschap, geboren in Elsene op 31 mei 1925, liberaal kamerlid voor Brussel 1965-68, sindsdien senator Sedert 1973 burgemeester van Elsene

Lucienne Herman-Michielsens, staatssecretaris voor de Vlaamse gemeenschap, geboren op 13 maart 1926 te Gent, juriste, directeur op het ministerie van openbare werken, sedert 1977 gecoöpteerd senator van de PVV.

André **Bertouille,** staatssecretaris voor het Waalse gewest, geboren op 29 januari 1932 in Ronse, studeerde bestuurswetenschappen, gecoöpteerd senator voor de PLP (1974-77), vervolgens liberaal kamerlid voor Doornik-Aat-Moeskroen.

Freddy Willockx, staatssecretaris voor financiën, geboren te Sint-Niklaas in 1948, studeerde economie aan de rijksuniversiteit te Gent, werd vakbondssecretaris, sedert 1979 socialistisch kamerlid voor Sint-Niklaas.

(Voor de biografieën van Martens, Spitaels, Claes, Chabert, Califice, Calewaert, Lavens, De Backer-Van Ocken, Dhoore, Geens, Dehousse, Mathot, Urbain, Eyskens, De Wulf, Galle, Hansenne, Cudell, Akkermans en Steyaert, zie pag. 243/1 e.v.-1979. Voor de biografie van Desmarets zie pag. 690/2-'79, voor die van Goor-Eyben pag. 93/1-'80).

komensoverdrachten van de overheid. De nationale budgetten zouden dan tijdelijk aangepast moeten worden om de gevolgen van de olieprijsstijging te compenseren. Het afwentelen op het bedrijfsleven door loonstijging zou een permanente last inhouden en een belemmering voor herstel. Hoewel Zijlstra de binnenlandse economische problemen niet onderschat meent hij dat er nauwelijks onenigheid bestaat over de aard van de nationale problematiek. Hij constateert daarbij echter dat óf de politieke bereidheid, óf de politieke mogelijkheden ontbreken om de problemen aan te pakken. Er is een slag gaande om de nationale middelen en die slag dreigt te worden verhevigd door het feit dat de middelen vrijwel niet zullen toenemen.

De problematiek wordt nog gecompliceerd door de koppelingsmechanismen, die een extra druk kunnen leggen op de rendementen van de ondernemingen. Volgens Zijlstra kunnen de problemen dan ook alleen maar worden opgelost wanneer de betrokken partijen het erover eens wonden dat het procentuele beslag van de collectieve sector op de nationale middelen wordt gestabiliseerd.

Ondanks alles ziet Zijlstra mogelijkheden de problemen op te lossen. Hij wijst erop dat het na de oorlog al verschillende malen gelukt is door een zekere eensgezindheid en door geven en nemen tot overeenstemming te komen en dat moet volgens hem ook in 1980 haalbaar zijn.

Hoewel de Nederlandse economie door tal van problemen geplaagd wordt, slaagde de president van de Nederlandsche Bank, Zijlstra, er nog wel in de nodige lichtpunten aan te wijzen. De inflatie bleef beperkt tot iets boven de vier procent en lag daarmee onder het Duitse niveau, de concurrentiepositie vertoonde een lichte verbetering, en het exportvolume gaf voor het tweede jaar in successie een grotere stijging dan de wereldhandel te zien. Ten slotte lijkt een licht herstel van de werkgelegenheid in de marktsector waarneembaar.

Het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans gaf een verdubbeling te zien tot f 4 mrd, maar hierin mag in het lopende jaar een flinke verbetering verwacht worden als gevolg van de stijging van de aardgasprijzen. De rente, die zich enige tijd op een extreem hoog niveau bewogen heeft, vertoont de laatste tijd een dalende tendens. Of de daling zich nog veel verder zal voortzetten moet worden betwijfeld, gezien het feit dat de inflatie zich omhoog beweegt, waardoor de reële rente momenteel niet bijzonder groot meer is. Daarnaast speelt een rol dat het Nederlandse renteniveau dat van Duitsland inmiddels weer vrij dicht genaderd is wat ook een rem is voor een verdere rentedaling. Verklarende factoren voor de vrij hoge rentestand zijn de trekkracht van de Amerikaanse renten en het grote begrotingstekort van de overheid, waardoor een groot beroep op de kapitaalmarkt nodig is.

Een bron van zorg voor Zijlstra vormen de investeringen in het bedrijfsleven. Met name uitbreidingsinvesteringen, die aanvullende werkgelegenheid zouden kunnen scheppen, blijven vrijwel uit en volgens de Bankpresident kan zonder voldoende rendemeatsherstel niet verwacht worden dat de investeringen een omvang zullen bereiken die noodzakelijk is voor de gewenste ontwikkeling van de produktiecapaciteit en de werkgelegenheid.

In tegenstelling tot de Verenigde Staten en West-Duitsland, waar de investeringslust wel voldoende lijkt, is de produktiecapaciteit in Nederland sinds 1976 nauwelijks uitgebreid, ondanks de uitbreiding van de beroepsbevolking. De inzetbare reserves lijken op dit moment gering te zijn, mede als gevolg van onvoldoende beschikbaarheid van aersoneel.

De werkgelegenheidsdaling in de industrie was in 1979 minder groot dan in de voorafgaande jaren. In de sector van de dienstverlening nani het arbeidsvolume weer toe. De totale werkgelegenheid nam met 30.000 manjaren toe, maar niettemin steeg het aantal werklozen met 4.000. Ondanks de hoge werkloosheid wordt er echter door bedrijven in toenemende mate melding gemaakt van schaarste aan personeel, wat volgens de Bank in verband moet worden gebracht met de beperkte mobiliteit op de arbeidsmarkt. De arbeidsproduktiviteit gaf een stijging van 2 procent te zien, waarmee de dalende groeitendens van de laatste jaren zich voortzette. Als oorzaken noemt Zijlstra hierbij de lage investeringen, een verminderde uitstoot van verouderde produktiemiddelen als gevolg van de vertraging in de reële arbeidskostenstijging en het in stand houden van zwakke bedrijven.

Arbeidstijdverkorting in de vorm van een kortere werkweek draagt volgens Zijlstra grote risico's in zich. Bij afwezigheid van overcapaciteit kan er een produktiedaling optreden, die vermeden kan worden door een verhoogde roulatie van het personeelsbestand, waardoor de bedrijfstijd kan worden gehandhaafd. Onvoldoende beschikbaarheid van arbeidskrachten kan dan echter weer een knelpunt vormen.

Hoewel het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans in 1979 een duidelijke stijging vertoonde, kon dit geheel worden toegeschreven aan de ruilvoetverslechtering als gevolg van de hogere olieprijzen. Dit ruilvoetverlies bedroeg ruim 3 miljard gulden; zonder dit verlies zou de externe positie met 1 miljard gulden zijn verbeterd. Doordat de exportprijzen van aardgas in 1980 verhoogd zullen kunnen worden, zal de daling in dit jaar minder groot zijn. Het tekort op de energiebalans liep in 1979 op van f 0,8 miljard tot f 2,9 miljard.

De concurrentiepositie van het Nederlandse bedrijfsleven gaf een verbetering te zien doordat de stijging van het uitvoerprijspeil 2 procent achterbleef bij dat van concurrerende landen. In de komende jaren zal een verdere versterking nodig zijn om terug te keren naar het gewenste overschot op de lopende rekening. Loonmatiging is hierbij van essentiële betekenis: de afzetprijzen kunnen dan worden verlaagd, terwijl er tevens ruimte zal zijn om de rendementen te verbeteren. Dit laatste kan ertoe leiden dat de nodige investeringen zullen worden gedaan om aan de vraag te voldoen. Zijlstra wijst er nog eens op dat niet het monetaire beleid van de Nederlandsche Bank de rente in het binnenland opgedreven heeft, maar veel meer de grote vraag van de overheid op de kapitaalmarkt, gecombineerd met een te gering besparingsoverschot in de particuliere sector en een hoog opgelopen dollarrente.

Het beleid van de Bank legt de financiële en economische werkelijkheid bloot en mag die in geen geval versluieren. De verleiding mag groot zijn om de teugels te laten vieren om tijdelijk uit de moeilijkheden te raken, maar Zijlstra is vastbesloten om deze te weerstaan. Ditzelfde geldt voor het geld- en valutamarktbeleid, die beide gericht zijn op het handhaven van evenwichtige verhoudingen in het externe verkeer. (ANP, NRC/Hb l a d)

DISCONTOVERHOGINGEN

Het disconto van de Nederlandsche Bank was op 13 juli 1979 vastgesteld op 8%. Sindsdien zijn de rentetarieven nog enkele malen verhoogd.

Op 31 okt. vorig jaar werd het wisseldisconto naar 8,5% gebracht en op 28 nov. volgde een verhoging tot 9,5%.

Op 1 mei van dit jaar besloot de president van de Nederlandsche Bank, dr. Zijlstra, opnieuw tot een verhoging, nu met een ½% tot de recordstand van 10%. De laatste verhoging kwam voor ingewijden als een verrassing, aangezien er op de geld- zowel als de kapitaalmarkten sprake was van een duidelijk dalende tendens van de renten. Men verwachtte eigenlijk eerder een discontoverlaging.

De Westduitse centrale bank verhoogde echter op 30 april haar rentetarieven. De verhoging van de Duitse tarieven hangt samen met het beleid van de monetaire autoriteiten om de inflatie te beteugelen. De economische groei in de Bondsrepubliek is nog steeds vrij groot en door een krap monetair beleid tracht men de inflatoire impulsen, die hiervan het gevolg zijn, in te dammen.

De renteverhoging moet verder worden gezien als een poging de D-mark internationaal te beschermen. De waarde van deze munt staat onder enige druk als gevolg van het forse tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans dat dit jaar wordt verwacht. Renteverhoging maakt de munt dan aantrekkelijker voor beleggers.

Ondanks de rentedaling moest de Nederlandsche Bank nu de Duitse stap volgen omdat anders de waarde van de gulden in het Europese monetaire stelsel te veel onder druk zou komen te staan. De waarden van de gulden en de mark hielden elkaar de laatste tijd redelijk goed in evenwicht en deze situatie kan slechts gehandhaafd blijven wanneer de renteontwikkelingen niet teveel uiteen lopen.

In financiële kringen wordt er overigens op gewezen dat de daling van met name de kapitaalmarktrente in Nederland erg snel is gegaan als reactie op een te sterke stijging in de eerste maanden van dit jaar. In Duitsland is de laatste weken de daling duidelijk minder geprononceerd geweest, waardoor de renteniveaus in Nederland en Duitsland elkaar weer redelijk dicht genaderd zijn. De daling kan in hoofdzaak worden toegeschreven aan de rentedaling in de Verenigde Staten, waardoor tegoeden uit de dollarsfeer werden overgeheveld naar Europa. Dat bracht hier een lager renteniveau met zich, terwijl verder de koers van de Amerikaanse dollar flink onder druk kwam te staan. De verwachting is overigens dat de rentedaling door de discontoverhogingen tot staan zal komen.

De stap van Zijlstra hangt samen met de hoge prioriteit die hij toekent aan de verdediging van de waarde van de Nederlandse gulden, waarbij een hogere rente en de negatieve gevolgen die dit met zich meebrengt voor lief worden genomen. In de -- zoals gebruikelijk

summiere — toelichting heet het dat de beslissing is genomen in verband met de renteverhogingen in het buitenland en ter handhaving van evenwichtige verhoudingen op de geld- en valutamarkt.
(NRC/H'blad)
(Vor. ber. pag. 602/2-1979)

CENTRAAL ECONOMISCH PLAN 1980

Op 1 mei is het eerste, samenvattende hoofdstuk verschenen van het entraal-economische plan, het rapport van het Centraal Planbureau CPB, waarin de verwachtingen m.b.t. de ontwikkelingen van de Nederlandse economie zijn neergelegd.

Het CPB spreekt de verwachting uit, dat ook in '81 offers noodzakelijk zullen zijn om te voorkomen, dat de economie verder verslechtert. Er moet op worden gerekend, dat het nationale inkomen, dat dit jaar niet stijgt, ook volgend jaar niet of nauwelijks zal toenemen. Dat betekent, dat overheid, werknemers en bedrijven niets extra's te verdelen hebben.

Volgens het CPB hoeft het geen betoog dat deze ontwikkeling voor grote problemen zal zorgen bij de vaststelling van de rijksbegroting voor het jaar 1981 en bij de bepaling van het beleid voor dat jaar. De verwachte aanhoudend minimale of zelfs nulgroei van het nationale inkomen is van zoveel invloed op het vaststellen van de begroting-1981, omdat in de meerjarenraming voor 1981 de uitgavencijfers nog zijn gebaseerd op een verwachte groei van het nationale inkomen met 3%.

Ook op andere punten ziet het CPB negatieve elementen in de Nederlandse economie overheersen.

De negatieve elementen dit jaar zijn:

- een toeneming van het aantal in-actieven met inkomensaanspraken (door vervroegde uittreding en arbeidsongeschiktheid) met **40.000** manjaren.
- een toeneming van de werkloosheid van gemiddeld **210.000** naar gemiddeld **225.000.**
- geen uitbreiding van de totale werkgelegenheid.
- een hernieuwd aanwakkeren van de inflatie. Deze stijgt van **4** a 4,5% in **1979** naar **6%** in **1980.**
- een uiterst trage groei van de produktie. Vorig jaar **2** a 2,5%, thans **1%.**
- de blijvende kwetsbare positie van de uitvoer. Vorig jaar steeg deze met 9,5% in omvang, dit jaar wordt slechts een stijging van één procent verwacht.
- het achterblijven van nieuwe investeringen in de particuliere bedrijven. Vorig jaar een stijging van **370,** dit jaar een achteruitgang van **2%.**
- de voortgaande afbraak van capaciteit in de industrie.
- een verdere verkleining van de winsten van de bedrijven. De arbeidsinkomensquote, het aandeel van de arbeid in het nationaal inkomen stijgt van 91,5 naar 93,5%.
- een flinke daling van de woningbouw. Voor het eerst sinds **1963** zal dit jaar het aantal woningen in aanbouw beneden de **100.000** komen. In eerdere ramingen werd voor **1980** nog uitgegaan van een stijging van het volume van de woningbouw met 4,5%.

In het centraal-economische plan wordt nu echter gezegd, dat dit percentage vertekend is door het feit, dat een deel van het woningbouwprogramma van verleden jaar dit jaar pas in uitvoering genomen kon worden door de vertraging als gevolg van de strenge winter van **1979.** ,,In feite wordt dit jaar een terugloop van het aantal in aanbouw genomen woningen voorzien", aldus het CPB.

Positieve elementen in de Nederlandse economie vormen de ontwikkeling van het overheidstekort, de concurrentiepositie en de betalingsbalans. Het Centraal planbureau wijst er echter op dat de relatief gunstige uitkomsten op die terreinen alleen mogelijk zijn geworden door offers op andere terreinen.

Het financieringstekort van de overheid kan voor dit jaar op kasbasis beperkt blijven tot **5,5** a **6** procent (vorig jaar **5,5** procent) De lopende rekening van de betalingsbalans laat een tekort zien van **1** miljard gulden (vorig jaar een tekort van **4** miljard) Dit cijfer moet echter volgens het Centraal economisch plan met de nodige reserve worden bezien De recente, onvooruene koersstijging van de dollar is slechts een voorbeeld dat illustreert hoe groot de onzekerheden op dit punt zijn

De uitgangspunten voor de buitenlandse ontwikkelingen die het Centaaal Planbureau heeft gehanteerd bij het maken

KERNGEGEVENS 1977-1980

	1977	1978	1979	1980
	mutaties t.o.v. voorafgaande jaar in %			
Veronderstellingen				
Externe data				
Volume wereldinvoer (geografisch herwogen)	4	6	7,5	2,5
Invoerprijspeil (in gld)	3	—2	11	14
Concurrerend uitvoerprijspeil (in gld)	1,5	0,5	7	8,5
Idem, dubbel gewogen	0	—1	10,5	13
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	2	3,5	3,5	7
Effectieve koers van de gulden t.o.v. de concurrenten op buitenlandse markten	6,5	3,5	3	2
t.o.v. de leveranciers	5	5	3	1,5
Overige veronderstellingen				
Volume materiële overheidsconsumptie	5	3	8	—4
Volume overheidsinvesteringen	—13	—3,5	—1	1,5
Volume investeringen in woningen	16	2,5	—6	4,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	0	0,5	0,5	0
Liquiditeitsquote (ultimo)	37,4	36	36	36
Loonsom per werknemer in bedrijven	8	7 a 7,5	6 à 6,5	6 à 6,5
Resultaten				
Volume particuliere consumptie	5	3,5	2,5	0
Volume bruto investeringen bedrijven (excl. woningen)	18	5	3	—2
Volume goederenuitvoer	—1,5	3	9,5	1
Volume goederenvoer	2,5	6	6,5	—2,5
Produktievolume bedrijven	3	2,5	2 à 2,5	1
Reëel nationaal inkomen	3	2	0,5	0
Prijspeil particuliere consumptie	6	4,5	4,5	6 à 6,5
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	6,5	4	4 à 4,5	6
Prijspeil goederenuitvoer	3	—2	9	12,5
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl. zelfstandigen)	3	2.5	2	1 à 1,5
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer: incl. incidenteel)	2,5	3	2	0
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	4	3	2	3
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mln gld)	niveaus 2,3	—2,3	—4	—1
Voorraadvorming (mln gld)	1,9	3,4	2,8	0,9
Werkgelegenheid (1000 manjaren)	4682	4673	4704	4700
Werkloosheid (1000 personen)	204	206	210	225
Arbeidsinkomensquote b	91,2	90,4	91,5	93,5
Besparingen a	14,6	13,6	12,6	12,9
Financieringstekort overheid (kasbasis) a	4	4,5	5,5	5,5 à 6
Belastingdruk a c	31.4	31,9	32,8	33,1
Niet-belastingmiddelen a	5,1	5,1	5,4	6,1
Sociale premiedruk a	19,8	20,1	20,6	20,7

a In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.
b Gecorrigeerd voor aardgas e.d.
c Gecorrigeerd voor statische vertekening bedraagt de belastingdruk in 1978 31,5, in 1979 31,6 en in 1980 31,7.

van zijn ramingen zijn duidelijk meer in mineur dan in de macro-economische verkenningen van september vorig jaar Er komt meer inflatoire druk uit het buitenland en de ontwikkeling van de wereldhandel ss zwakker

Het binnenlandse beleid leidt tot een loonstijging van 6 à 6,5 procent Deze is lager dan in september werd geraamd. Volgens het Planbureau kan deze geringere loonstijging echter slechts in zeer bescheiden mate een bijdrage leveren aan de beheersing van het inflatietempo Tegenover de beperking van de loonstijging staan hogere invoerkosten als gevolg van de verder gestegen prijzen van olie en andere giondstoffen, en een geringere arbeidsproduktiviteitsstijging (vorig jaar 2 procent, dit jaar 1 a 1,5 procent)

Het centraal economische plan signaleert een situatie die veel wegheeft van die in 197411975 Ook toen werden ruilvoet- en bezettingsgraadverliezen uiteindelijk voor een belangrijk deel afgewenteld op de winsten van de bedrijven

De loonmaatregel heeft tot gevolg dat de koopkracht behouden blijft voor het minimumloon en de sociale minima De hoger betaalde ambtenaren, trendvolgers kunnen er echter 3 à 4 procent op achteruitgaan

De consumptie blijft op een stabiel niveau Onder invloed van het nieuwe bezuinigingspakket nemen echter de materiele overheidsbestedingen met twee procent af Volgens het Centraal Planbureau is het niet uitgesloten dat de investeringen in de bedrijven, in verband met de toenemende onderbezetting en de inkrimpende winsten, nog verder achterblijven dan nu is geraamd.

De werkgelegenheid in de bedrijven daalt dit jaar met 0,5 procent Enige uitbreiding bij de overheid brengt weer een stabilisatie

De toeneming van het aantal inactieven heeft belangrijke consequenties voor het niveau van de collectieve uitgaven. Alleen door forse bijdragen uit de overheidskas in de sociale fondsen kon voorkomen worden dat de premiedruk nu 25 procent in plaats van 20,7 procent zou bedragen. Daarnaast is veel ingeteerd op de reserves van de sociale fondsen

De vraag is of het volgend jaar nog mogelijk is om de premiestijging op deze wijze beperkt te houden. (Ministerie van economische zaken, NRC/H'blad)

OMBUIGINGEN IN BEGROTI G-1980

Minister Van der Stee van financiën heeft op 13 mei een nota naar de Eerste en de Tweede Kamer gezonden, waarin hij uiteenzet, hoe het kabinet de voorgenomen ombuigingen in de begroting voor '80 met een bedrag van f 3 mrd, waartoe het kabinet eerder besloten had (zie pag. 152/1 e.v.), heeft ingevuld. Uit de brief blijkt, dat bezuinigingen in grote mate gevonden zijn door uitstel van aankopen en onderhoud, vertraging van betalingen en het aannemen van personeel.

Aanvankelijk zou het parlement hierover al begin april worden ingelicht. Het kabinet voert nu aan, dat de geringe flexibiliteit van de overheidsuitgaven en de korte tijd, die het ter beschikking had, ertoe hebben geleid tot een aantal bezuinigingen*die niet naar volgend jaar doorwerken.

Aan de bezuinigingen op de departementale begrotingen moeten onderwijs en wetenschappen (f 339 mln) en verkeer en waterstaat (f 268) de grootste bijdragen leveren. Bijdragen van rond f 150 mln moeten worden geleverd door sociale zaken. CRM, volkshuisvesting en defensie. De laatste twee departementen zijn daarbij het meest ontzien.

Minister Van der Stee kondigt in zijn brief ook inkomstenvergrotingen aan: de paspoortleges en de casino-entrees worden verhoogd.

Wat Defensie betreft, beroept het kabinet zich op de huidige internationale spanningen en de Nederlandse positie in het bondgenootschappelijk beraad over de daarop passenae reacties De defensiebezuiniging van f 155 miljoen zal worden bereikt door vertraging van betalingen voor in hoofdzaak groot materieel

Over het bedrag dat defensie boven de f 155 miljoen nog had moeten bezuinigen zal het kabinet begin juni beshssen Dat gebeurt in de voorjaarsnota, die een overzicht geeft van de uitvoering van de rijksbegroting voor 1980

Of de defensiebezuiniging geheel of gedeeltelijk volgend jaar opnieuw moet worden ingevuld, zal worden beslist bij het opstellen van de begroting voor 1981 Die beslissing is al wel gevallen over de onderwijsbezuinigingen Dit jaar worden de 1339 miljoen gevonden door het departement bepaalde betalingen aan onderwijsinstellingen later te laten verrichten Het was volgens minister Van der Stee. (financiën) onmogelijk om halverwege het schooljaar voor dit bedrag op andere wijze op de onderwijsbegroting te bezuinigen De blijvende bezuiniging moet in de begroting voor 1981 worden verwerkt

De bezuiniging bij volkshuisvesting ligt f 100 miljoen lager dan wanneer dezelfde regels als voor de andere departementen zouden zijn gehanteerd Dit om de woningbouw te ontzien Zoals bij andere departementen met prijsgevoelige uitgaven wordt hier de prijsstijging niet volledig op de begroting gecompenseerd. Voorts wordt de huurgewenningsregeling voor niet-stadsvernieuwingsgebieden per 1 juni stopgezet Het onderhoud door de rijksgebouwendienst wordt beperkt (Totaal t 151 miljoen)

Het departement van de minister-president (algemene zaken) moet oezuinigen op de materiele uitgaven en de overheidsvoorlichting, (totaal f 3 miljcen)

Financien moet eveneens de materiele uitgaven beperken Daarnaast zal het rijksinkoopbureau de voorraden beperken en de magazijnkosten gaan doorberekenen aan zijn klanten, (totaal f 33 miljoen)

Economische Zaken heeft de pijn verdeeld over alle afdelingen van het departement De prijsgevoelige uitgaven worden beperkt De entreegelden voor de casino s worden verhoogd ban f 5 naar f 10 Bedrijven in nood die achtergestelde leningen of kredieten hebben gekregen, zullen deze eerder moeten terugbetalen (totaal f 67 miljoen)

Sociale zaken zal de uitgaven voor mobiliteitsbevordering, sociale maatregelen bij herstructurering van bedrijven en die voor arbeidsplaatsenverbetering beperken Daarnaast denkt dit departement meer geld te kunnen claimen bij het Europees sociaal fonds (totaal f 143 mln)

Landbouw en Visserij bezuinigt op het landbouwonderwijs op dezelfde wijze als het onderwijsdepartement Daarnaast worden de prijsgevoelige Uitgaven beperkt door een geringere compensatie van de prijsstijging

De overheid zal voorts bij export een geringer deel van de keuringskosten voor het bedrijfsleven voor haar rekening nemen (totaal f 45 miljoen)

Buitenlandse Zaken zal f 5 miljoen moeten bijdragen Daartoe zal o m het aantal overplaatsingen in de buitenlandse dienst worden beperkt dat spaart verhuiskosten Overplaatsingen uit zgn hardship-posten zullen niet worden vertraagd Verder zullen de representatiekosten in de buitenlandse dienst worden beknot

Het ministerie van CRM moet f 159 mln inleveren Men heeft daar de indruk ,,er goed van af te zijn gekomen" De lasten zullen over alle posten worden uitgesmeerd Door de loonmaatregel wordt aan bijstandsuitkeringen minder uitgegeven Verder zal het eerder aangekondigde arbeidsplaatsenplan worden ,,getemporiseerd"

Justitie geeft f 34 miljoen van de lopende begroting niet uit en moet nog eens f 53 miljoen extra opbrengen Ook daar zal dat gevonden moeten worden op alles wat men doet rechterlijke organisatie, gevangeniswezen kinderbescherming, enz

De ombuigingen bij het departement van verkeer ei1 waterstaat, j 268 miljoen, dienen te worden gevonden in een niet volledige aanpassing ban de begrotingsposten aan de gestegen prijzen Dit geldt voor natte en droge waterstaat, de

Overzicht van de ombuigingen

Het totale ombuigingsbedrag is als volgt verdeeld:

Algemene Zaken	3
Buitenlandse Zaken	5
Justitie	53
Binnenlandse Zaken	87
Onderwijs en Wetenschappen	339
Financiën	33
Defensie	155
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	151
Verkeer en Waterstaat	268
Economische Zaken	67
Landbouw en Visserij	45
Sociale Zaken	143
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	159
Volksgezondheid en Milieuhygiëne	21
Civiele Verdediging	5
Ontwikkelingssamenwerking	33
Wetenschapsbeoefening	28
Rijksbijdragen sociale verzekeringen	
— Sociale Zaken	750
— Volksgezondheid en Milieuhygiëne	100
Rouwplafond Volksgezondheid	100
Gemeente- en Provinciefonds	250
Maatregelen overheidspersoneel	300
Nader te verdelen bij Voorjaarsnota 1980	205
Subtotaal	3300
Waarvan reeds opgenomen in de MN 1980	300
Totaal	3000

scheepvaart, maritieme zaken en infrastructuur zoals spoorwegen.
De precieze invulling wordt overgelaten aan de diverse diensten die bij deze onvolledige prijscompensatie eerder aan de rem zullen moeten gaan hangen dan wel onder handen zijnde werken zullen moeten temporiseren. Bij de PTT worden efficiency-verbeteringen doorgevoerd. (Ministerie van financiën, NRC/H'blad)

RAPPORT-BIJSTERVELD OVER BELASTINGFRACDE

De heer W. J. Bijsterveld, oud-directeur-generaal der belastingen, heeft in opdracht van de minister van financiën een onderzoek ingesteld naar het verschijnsel belastingfraude. Het rapport, dat de heer Bijsterveld heeft opgesteld, was al op 24 april vorig jaar aan de minister aangeboden. Die weigerde toen echter het te publiceren, omdat er te veel aanwijzingen in staan m.b.t. methodes van belastingfraude. Een andere reden om het niet openbaar te maken was, dat het rapport een verslag behelst van een mede op basis van interne vertrouwelijke gegevens van de belastingdienst ingesteld onderzoek.
Op 1 mei van dit jaar heeft echter de minister een aangepaste versie van het rapport gepubliceerd.
Uit het rapport blijkt o.m., dat in het jaar 1975 van de belastingplichtigen, die in de gelegenheid waren te frauderen, twee van de drie dat inderdaad hadden gedaan. Een derde deel van deze groep deed dat in ernstige mate, en wel voor meer dan f 10.000.

Bij ondernemers is in 1975 in 66 procent van het aantal boekonderzoeken fraude achterhaald. Indien alle ondernemers in 1975 zouden zijn onderzocht, zou naar schatting f 1,2 a f 1,6 miljard meer zijn achterhaald dan de f 900 miljoen die werkelijk werd opgespoord.
Uit het onderzoek is niet gebleken dat er enige preventieve werking was uitgegaan van eerder opgelegde navorderingsaanslagen of van vroeger ingestelde boekenonderzoeken.
Van Bijsterveld komt dan ook tot de conclusie dat door de afwezigheid in 1975 en 1976 van preventie, de fraudeurs sedertdien zijn doorgegaan met frauderen. Zonder ingrijpende maatregelen moet naar zijn mening de komende tijd rekening worden gehouden met verder toenemen van de fraude.
Minister Van der Stee en staatssecretaris Van Amelsvoort van financiën zeggen dat de cijfers reden tot ernstige bezorgdheid geven over de belastingfraude.
Een tariefsverlaging van de inkomstenbelasting zou volgens de bewindslieden van betekenis kunnen zijn bij de fraudebestrijding.
Als voornaamste beleidsmaatregel op de korte termijn zijn verbetering van de controle, aanscherping van de administratieve verplichtingen ter ondersteuning van die controle en scherpere sancties van klemmend belang.
In zijn rapport schat Van Bijsterveld het verlies dat jaarlijks wordt geleden door niet-achterhaalde fraude op f 1 a f 1,5 miljard. Hij stelt vast dat de fraude zo moeilijk kan worden achterhaald omdat de ambtenaren te weinig tijd kunnen besteden aan grondig onderzoek en over te weinig gegevens beschikken om de vaak terecht vermoede fraude boven water te krijgen.
De totale omvang van de fraude heeft Van Bijsterveld niet kunnen vaststellen. Wel is bij zijn onderzoek daarnaar duidelijk gebleken, dat in individuele gevallen de niet te achterhalen fraude tot hoge percentages van het aangegeven inkomen kan oplopen. Gesprekken met frauderende belastingplichtigen bevestigen dit.
Het onderzoek is geconcentreerd op twee belangrijke belastingen: de inkomstenbelasting en de omzetbelasting. Schattingen van de omvang van het zwarte circuit zijn volgens de minister en staatssecretaris van financiën moeilijk, omdat Van Bijsterveld alleen de omvang van de inkomensfraude bij de winst uit onderneming van zelfstandigen heeft geraamd. Een werkgroep van de interdepartementale stuurgroep misbruik en oneigenlijk gebruik gaat bekijken of er mogelijkheden zijn de omvang van niet-achterhaalde fraude nauwkeuriger vast te stellen. Deze fraude is volgens de bewindslieden om drie redenen een ernstige zaak. Ze leidt tot een onrechtvaardige verdeling van collectieve lasten. De tweede reden is het gevaar van ondermijning van de grondslagen van ons stelsel van collectieve voorzieningen en daarmee van het functioneren van onze verzorgingsstaat. De derde reden is dat belastingfraude economische verstoringen te weeg kan brengen, zoals concurrentievervalsing. Bovendien bemoeilijkt ze door de onzichtbaarheid de voorspelbaarheid van economische ontwikkelingen.
Om de weerstanden tegen het betalen van belasting te verminderen zien de bewindslieden de oplossing niet in een algemene herziening van het belastingstelsel. Ook van een verschuiving van inkomstenbelasting naar omzetbelasting mag naar hun mening niet verwacht worden dat daardoor de belastingdienst meer greep kan krijgen op het betalen van belasting.

De belastingdienst kent in het algemeen de manieren van frauderen. Het grondpatroon van de fraude is tamelijk eenvoudig, maar, zo zegt het rapport, belastingfraude, biedt de fraudeurs genoeg mogelijkheden

- ontvangsten worden niet geboekt;
- privé-uitgaven worden als zakelijke uitgaven geboekt;
- goederen worden aan de zaak onttrokken voor privégebruik zonder correcte boekingen,
- in de niet-winstsfeer wordt er geknoeid met aftrekposten;
- bijverdiensten worden verzwegen,
- te weinig rente opgegeven

Het rapport-belastingfraude zegt dat de belastingfraudeur in de regel een methode heeft waardoor hij bij oppervlakkige controle niet door de mand valt Tegen diepgaande onderzoeken is hij niet bestand
Uit het onderzoek kwam ook naar voren dat als iemand fraudeert voor de ene belasting hij dat veelal ook bij andere belastingen probeert te doen (Ministerie van financien, NRC/H'blad)

LATIJNS-AMERIKA

PARAGUAY

ROERENPROTEST LEIDT TOT
BLOEDIG INGRIJPEN POLITIE

Begin maart zijn twintig boeren gedood door de veiligheidstroepen.
Een groep van dertig boeren besloot op 8 maart om een bus te kapen en daarmee naar de hoofdstad Asuncion te gaan en met president Stroessner te praten.
De boeren wilden praten over het gebrek aan grond, het opdringen van de Braziliaanse grootgrondbezitters en over de slechte levensomstandigheden in hun streek. De bus werd aangehouden en de boeren vluchtten weg. Enkele dagen later begonnen politie en leger een zoekactie in de streek waar de boeren vandaan kwamen. Gevolg 20 doden, 18 gevangengenomen en ongeveer 200 verdwenen.
Amnesty International heeft een protesttelegram gestuurd naar president Stroessner en opheldering gevraagd over één en ander.

Het platteland, waar de plaatselijke Guarani-Indianen nog hoofdzakelijk voor eigen verbruik verbouwen, wordt de laatste jaren overspoeld door ondernemende Braziliaanse grondbezitters, die op commerciële schaal landbouwgewassen gaan verbouwen, bestemd voor de export, aldus het NRC/H'blad van 19-4. Verder dringen kolonisten uit Brazilië, die in hun eigen land geen braakliggend land meer kunnen vinden, steeds verder het grondgebied van Paraguay binnen om een stuk land te ontginnen. Het vorig jaar was 80% van de landbouwexport in handen van Brazilianen. Brazilië gaat nu zelfs een spoorlijn in Paraguay aanleggen, zodat de soja, die er door Braziliaanse grootgrondbezitters wordt verbouwd, gemakkelijker geëxporteerd kan worden via een Braziliaanse haven.
In de grensrivier tussen beide landen bouwen Brazilië en Paraguay de Itaipu-stuwdam, de grootste ter wereld. Als hij in 1983 in werking zal treden zal hij 12,3 miljoen kilowatt gaan leveren. De helft van die energie is voor Paraguay, maar dat is veel meer dan de totale Paraguayaanse vraag, zodat de Brazilianen voor een zacht prijsje die energie weer zullen terugkopen.
Aangetrokken door de mogelijkheid van goedkope energie, beginnen zich steeds meer Braziliaase industrieën in Paraguay te vestigen, en zo brengen ze daar in het hart van Zuid-Amerika de „industriële revolutie" op gang. In enkele jaren tijd is er in Paraguay een heus industrieproletariaat aan het ontstaan. Aan de Itaipu-stuwdam werken 20.000 arbeiders. Er draaien enkele grote cementfabrieken, en binnenkort begint de eerste staalfabriek te draaien. Door al deze activiteiten heeft Paraguay de hoogste groeicijfers van Zuid-Amerika: het bruto nationaal produkt gaat jaarlijks met meer dan 10% omhoog, de export stijgt met 25% per jaar.

De naleving van de mensenrechten door het regime van generaal Stroessner laat veel te wensen over.

Het jaarboek politieke gevangenen 1978-'79 van Amnesty International meldde hierover het volgende:

Oude en ernstige problemen betreffende de mensenrechten blijven echter bestaan. Het hele jaar door heeft Amnesty International beroepen gedaan op de autoriteiten voor de vrijlating van gevangenen die langdurig worden vastgehouden zonder vorm van proces. De gevangenen zelf begonnen in juni 1978 een hongerstaking en opnieuw van augustus tot oktober, toen de regering haar belofte om hen in vrijheid te stellen, niet was nagekomen.

Het afgelopen jaar werden de door Amnesty International geadopteerde gevangenen Anastasia Idolina Gaona (56 jaar, sinds 1965 in de gevangenis) en de landarbeider Calixto Ramirez Sánchez (sinds 1964 gevangen), met 93 andere politieke gevangenen in vrijheid gesteld. Virgilio Barreiro en Severo Acosta Aranda, die beiden al sinds 1964 gevangen zitten, werden niet vrijgelaten, evenmin als vijf andere politieke gevangenen, die vastgehouden worden krachtens de politieke Wet 209 (Wet op de Verdediging van de Openbare Orde en van de Persoonlijke Vrijheid), die een tot zes jaar gevangenisstraf voorschrijft voor het in het openbaar aansporen tot ,,haat tussen Paraguayanen en vernietiging van maatschappelijke klassen".

Naast hun eisen voor een proces of vrijlating, vroegen de hongerstakers ook om officiële opheldering over het lot van de mensen die na hun arrestatie waren ,,verdwenen". Ook het afgelopen jaar bleven de autoriteiten volharden in hun weigering om inlichtingen te geven aan familieleden van degenen die genoemd worden in een publikatie van Amnesty International getiteld: Deaths under torture disappearances of politica1 prisoners in Paraguay (1977). De boer Doroteo Grandel, wiens geval in deze brochure wordt beschreven en die was geadopteerd, werd in juli 1978 vrijgelaten uit de militaire barakken waar hij meer dan twee jaar was vastgehouden zonder vorm van proces. Eind augustus 1978 werd hij door twee onbekenden vermoord en tot nu toe heeft de politie hen niet kunnen vinden, of, naar beweerd wordt, niet willen vinden.

Amnesty International organiseerde een ,,urgent action" ten behoeve van een vermiste en twee ,,urgent actions" ten tijde van de hongerstakingen, één in juni 1978 voor zestien gevangenen en één in augustus 1978 voor zeventien gevangenen. In juli 1978 deed zij een beroep op de president om een algemene amnestie af te kondigen ter gelegenheid van zijn inauguratie op 15 augustus. In december 1978 werd dit verzoek herhaald. In april 1979 ontving Amnesty International berichten dat er dertien nieuwe gevangenen in het geheim werden vastgehouden en dat enkele van hen waren gemarteld; dat drie andere mensen, een vakbondsleider en twee jonge vrouwen, waren gearresteerd bij hun terugkeer uit Argentinië en vervolgens waren verdwenen; dat twee mensen, van wie de namen niet bekend zijn, respectievelijk op 15 februari en 1 maart 1979, aan hun martelingen waren overleden in het beruchte foltercentrum voor politieke gevangenen — het Departemento de Investigaciones. Arnnesty International drong er bij de regering op aan de gevangenen voor de rechtbank te brengen of vrij te laten en hun lichamelijk welzijn te waarborgen. Het kamp voor politieke gevangenen Emboscada is niet meer in gebruik.

De gevangenen zijn overgebracht naar verschillende politiebureaus in Asunción, waar politieke gevangenen in Paraguay vanouds worden vastgehouden.

In juli 1978 gaf Amnesty International een persbericht uit, waarin een oproep werd gedaan voor de vrijlating van dr. Domingo Laino, een voormalig parlementslid vor de Authentiek Liberaal Radicale Partij, die had deelgenomen aan de Conferentie over de Doodstraf, welke in 1977 door Amnesty International was georganiseerd. Een paar dagen nadat hij was teruggekeerd van een bezoek aan de Verenigde Staten werd hij in het centrum van Asunción uit zijn auto gesleurd en meer dan een maand op het Departemento de Investigaciones vastgehouden. In maart 1979 werd een nieuwe zaak geopend tegen dr. Laino en tegen de voorzitter en oprichter van de Commissie voor de Rechten van de Mens in Paraguay, het voormalige parlementslid Carmen de Lara Castro. Bij deze zaak waren ook drie, vroeger door Amnesty International geadopteerde gevangenen betrokken: boerenleider Constantino Coronel en twee leden van het oecumenische kerk-comité, dat hulp biedt aan gevangenen en hun familieleden. Deze poging om verdedigers van de rechten van de mens aan te klagen kan wijzen op een nieuwe fase in het onderdrukken van politieke dissidenten.

In juni 1978 legde de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens een kritisch rapport voor over de situatie van de mensenrechten in Paraguay aan de Algemene Vergadering van de Organisatie van Amerikaanse Staten (OAS). Het rapport dat gedeeltelijk was gebaseerd op inlichtingen van Amnesty International, werd met slechts één stem tegen (Paraguay) aangenomen. In principe stemde de regering erin toe een delegatie van de Inter-Amerikaanse Commissie voor de Rechten van de Mens (IACHR) te ontvangen om ter plaatse een onderzoek in te stellen, maar zij wenst geen definitieve uitnodiging te doen. De afvaardiging van Amnesty International die de OAS-vergadering in Washington bijwoonde, besprak haar problemen met de minister van buitenlandse zaken, dr. Alberto Nogués en zijn delegatie, waarbij zij in het bijzonder de nadruk legde op de toestand van de gevangenen die al tot 14 jaar gevangen zitten zonder enige vorm van proces. (NZZ, NRC/H'blad, Amnesty International)

PERU

BELAUNDE TERRY TOT PRESIDENT GEKOZEN

De presidentsverkiezingen die op 18 mei in Peru zijn gehouden zijn gewonnen door Fernando Belaunde Terry van de ccntrum-rechtse Accion Popular.

Belaunde Terry was de laatste burgerpresident van Peru voordat de militairen in 1968 de macht overnamen. Volgens nog niet officiële cijfers heeft de nieuwe president 43,6% van de stemmen gekregen.

De andere grote kanshebber bij deze verkiezingen was Armando Villanueva die kandidaat gesteld was door de APRA, een van oorsprong linkse partij, die ook aangesloten is bij de Socialistische Internationale maar die de laatste jaren steeds meer in rechts vaarwater is gekomen. Hij kreeg 26,5% van de stemmen.

De kandidaat van de Partido Popular Cristiano, Luis Bedoya, kreeg 11,2%.

Van de vele uiterst linkse partijen, die kandidaten gesteld hadden, heeft alleen de kandidaat van de trotskistische PRT (revolutionaire arbeiderspartij) enig succes gehad. Hij kreeg 4% van de stemmen.

Belaunde heeft op 19 mei verklaard dat hij een regering op ,,zo breed mogelijke basis" zal vormen.

De uitslag van de verkiezingen wordt algemeen beschouwd als een duidelijke afwijzing door het electoraat van het militaire bewind, dat 12 jaar aan de macht is geweest, temeer omdat de man die de militairen indertijd afgezet hebben nu

Fernando Belaunde Terry werd op 7 oktober 1913 geboren en studeerde o a in Frankrijk en de VS architectuur Op 24-jarige leeftijd richtte hij in Lima een tijdschrift voor architactuur op en werd vervolgens hoogleraar voor stedebouw.

In '45 werd hij gekozen als parlementslid en in '56 werd hij leider van de Accion Popular Bij de verkiezingen van '56 en '62 was hij kandidaat voor het presidentschap, de laatste maal succesvol In '68 pleegden officieren een staatsgreep en werd Belaunde verdreven Hij vertrok naar Argentinie maar vestigde zich later in de Verenigde Staten, waar hij doceerde aan de universiteiten van Harvard en Columbia

op zo'n overtuigende wijze is herkozen.

Het NRC/H'blad (20-5) gaf de volgende evaluatie van het militaire bewind:

Generaal Juan Velasco Alvarado, die in 1968 de staatsgreep tegen president Belaunde leidde, zorgde voor een aantal verrassingen. De eerste daad van het nieuwe bewind was de nationalisatie van de International Petroleum Company. Vervolgens kondigde president Velasco hervormingen aan om het lot van de arme bevolking te verbeteren. De ideologie van het militaire bewind was hiermee bepaald: in Peru waren nationalistische, progressieve militairen aan de macht gekomen. De generaals beloofden ingrijpende hervormingen zonder een werkelijke revolutie. Het ,,Peruaanse model'' was zowel anti-kapitalistisch als anti-communistisch. De Peruaanse generaals konden rekenen op de sympathie van progressieve kringen in het buitenland, niet in het minst in Nederland, waar het Peruaanse model jarenlang prioriteit genoot bij de toekenning van onze ontwikkelingshulp.

Van meet af aan werden de hervormingen in Peru door twee eigenschappen gekenmerkt: ze werden van boven af opgelegd en ze waren sterk bureaucratisch. Beide aspecten laten zich zowel verklaren uit de militaire discipline van de machthebbers als uit de Inka-tradities in Peru. Want ook het Inkarijk was autoritair, hiërarchisch en bureaucratisch opgezet: de Inka's beslisten wat goed was voor het Indiaanse volk.

De generaals dachten er precies zo over. Onder generaal Velasco werden een aantal hervormingsmaatregelen getroffen in naam van het volk, zonder dat het volk er werkelijk bij betrokken werd. Deze tweeslachtigheid is in alle hervormingen van het militaire bewind terug te vinden.

Zo was om te beginnen de nationalistische politiek van generaal Velasco uiterst twijfelachtig.
In het ontwikkelingsmodel dat Velasco aanhing, speelde de staat een belangrijke rol. Er werden 173 verschillende staatsbedrijven gevormd en een groot deel van de basisindustrie werd genationaliseerd. In 1974 deed de staat de helft van alle investeringen in Peru, maar de winsten van de particuliere ondernemingen werden niet aangetast. In hetzelfde jaar 1974 ontving de staat slechts 9% van de totale winsten die dat jaar gemaakt werden.

De staatsbedrijven functioneerden over het algemeen slecht en hun produktiviteit nam af. Dat kwam gedeeltelijk door een gebrek aan investeringen en vernieuwingen, en verder door het ontbreken van technologie en een technisch kader. Daarvoo in de plaats kwam een overmaat aan bureaucratie.

De meest ingrijpende maatregel van Velasco was de landhervorming in 1969 Daarmee werd de traditionele macht van de grondbezittende oligarchie zowel in politiek als in economisch opzicht gebroken. Het grootgrondbezit werd omgevormd tot codperaties, en in het hooggland werden landbouweenheden gevormd, waaraan de Indiaanse dorpsgemeenschappen deelnamen Maar de boeren en de dorpsgemeenschappen kregen geen werkelijke macht in hun eigen organisaties. In de plaats van de grootgrondbezitter was nu de staat gekomen

Bovendien liet de technische steun van de staat veel te wensen over met als resultaat dat de landbouwproduktie kelderde Peru importeert nu meer voedsel dan ooit Drie traditionele problemen van het Peruaanse platteland bleven ook na de landhervorming voortbestaan. De commercialisering van de produkten bleef in particuliere handen Door het uitblijven van investeringen versnelde in veel streken het verarmingsproces van het platteland, en mede daardoor ging de migratie van het platteland naar de stad onverminderd voort.

De landhervorming had echter ook een positief resultaat de boeren zijn zich ervan bewust geworden dat de grond hun eigendom is Dit besef richt zich steeds meer tegen de regering en de leiding van de landbouwcooperaties Op het ogenblik vinden in heel Peru landbezettingen plaats, waarbij de boeren braakliggende grond van de cooperaties voor eigen gebruik gaan bewerken

In september 1975 werd president Velasco vervangen door generaal Francisco Morales Bermudez Van nu af aan was er sprake van de ,,tweede fase van de revolutie'', en Morales beloofde de ,,stabilisering'' van de hervormingen uit de ,,eerste fase'' Dat betekende dat de hervormingen stuk voor stuk werden stopgezet, teruggedraaid of helemaal afgeschaft

In 1977 kwam de bevolking massaal in verzet tegeri de regering Er werd een nationale proteststaking gehouden die heel Peru lamlegde Vanaf dat moment vonden er steeds vaker stakingen plaats, die hardhandig werden onderdrukt. Geschrokken van het volksverzet gaven de militairen toe Eind 1977 kondigden ze een proces van her-democratisering aan met de verkiezing van een grondwetgevende vergadering in 1978 en presidentsverkiezingen in 1980

De economische toestand verslechterde voortdurend In 1978 bedroeg de inflatie 80 procent en waren de nationale reserves gedaald tot 1200 miljoen dollar negatief De buitenlandse schuld was opgelopen tot 10 miljard dollar. Daarnaast gaf de regering miljoenen uit aan de aankoop van wapens (uit de Sowjet-Unie en Frankrijk) om de luchtmacht, de marine en het leger tevreden te houden

De generaals hadden Peru aan de rand van het bankroet gebracht Er zat weinig anders op dan om steun te vragen van het Internationale Monetaire Fonds, dat Peru in 1978 onder curatele stelde.

Het IMF eiste zeer harde maatregelen om de economie te saneren De staatsbedrijven moesten gedeeltelijk worden overgedaan aan particuliere eigenaars, en de staatsuitgaven moesten worden verminderd. Er werden 40000 ambtenaren ontslagen en de subsidies op de eerste levensbehoeften werden gedeeltelijk afgeschaft De munteenheid de ,,sol'' werd gedevalueerd, de import werd vrijgegeven en de export kreeg een stimulans.

Met de export moet Peru de dollars verdienen die nodig zijn om de buitenlandse schuld te kunnen afbetalen Op het ogenblik is Peru meer dan de helft van de exportdeviezen kwijt voor hek afbetalen van de buitenlandse schuld. De maatregelen van het IMF hebben de Peruanen buitengewoon hard getroffen. De koopkracht van het modale inkomen is in enkele jaren tijd bijna gehalveerd, en het gemiddelde inkomen per hoofd van de bevolking bedraagt minder dan 500 dollar per jaar

Na twaalf jaar militair bewind dat bol stond van de progressieve retoriek maar die niets aan de levensomstandigheden van de 17 miljoen Peruanen heeft verbeterd, is nu Fernando Belaunde, de president die Generaal Velasco in 1968 afzette, opnieuw gekozen. Ondertussen is er toch wel wat verandend. De bevolking is geradicaliseerd en heeft actief aan protestbewegingen deelgenomen Er is een sterke linkse beweging Belaunde, een beminnelijke consenvatief op leeftijd zonder een duidelijk programma, zal nog een zware dobber krijgen

Verkiezingscampagne

Aan de verkiezingen (behalve een president, moesten ook een vicepresident en de leden van het parlement worden gekozen) werd door 15 partijen of partij-allianties deelgenomen.

Naast de drie grote partijen APRA, Accion Popular en Partido Popular cristiano zijn er nog twee traditioneel rechtse partijen de Union Nacional (UNO) en de Movimiento Democratico Peruano (MDP) die voornamelijk aanhangers van vorige regimes trekken en nu nog maar weinig aantrekkingskracht hebben. In het centrum van het politieke krachtenveld zijn de OPRP bestaande uit volgelingen van generaal Velasco, de Movimiento Popular de Accion e Integracion Social van Raul Ferrero en de partij van de lokale politicus Roger Caceres van Puno, Frenatraca.

De christen-democraten van Cornejo Chavez namen als gevolg van interne verdeeldheid niet aan de verkiezingen deel.

Begin 1980 hadden de talrijke linkse partijen zich aaneengesloten tot twee verkiezingsallianties, die later weer uiteengevallen zijn.

In totaal zes linkse groeperingen hebben kandidaten gesteld. De belangrijkste daarvan zijn: Unidad de Izquierda, een verkiezingsalliantie van de op Moskou georiënteerde CP en de socialistische partij van oud-

generaal Leonidas Rodriguez, de Focep (het arbeiders-, boeren- en studentenfront onder leiding van Genaro Ledesma), de trotskisten onder leiding van Hugo Blanco, de UNIR, een maoistische groepering met een achterban in de onderwijzersbond Sutep) en de marxistisch-leninistische groepering UDP.

Wat bij deze versplintering van politieke krachten opvalt, aldus de N Z Z van 17 mei, is dat bijna alle de huidige crisisverschijnselen tot het middelpunt van hun verkiezingstoespraken maken; werkloosheid, ondervoeding, woningnood, problemen bij de gezondheidszorg en bij het onderwijs. Alle beloven in hun programma's om nieuwe arbeidsplaatsen te creëren door de aanleg van wegen en irrigatiewerkzaamheden.

Belaunde beloofde in zijn toespraken één miljoen nieuwe arbeidsplaatsen.

Alle spraken erover de braakliggende industriële capaciteit beter te gebruiken. Alle wilden de verwaarloosde levensmiddelenindustrie nieuw leven inblazen. Bedoya van de christelijke volkspartij schoof alle schuld op de collectivisatie van de grond en beloofde dat deze weer in privé-handen zal komen. Verder beloofde hij volledige vrijheid en rechtswaarborgen voor de particuliere ondernemingen alsmede de afbouw van de staatsinterventie en de bureaucratie.

De APRA sprak zich uit voor collectieve ondernemingen en beloofde goedkope landbouwkredieten, directe toegang tot de markt voor landbouwprodukten en garanties voor de particuliere onderneming.

Belaunde beschuldigde de militaire regering ervan de voorgenomen landbouwpolitiek niet teneinde gevoerd te hebben. Links had ernstige kritiek op het economische saneringsprogramma van de regering, dat opgelegd is door het IMF.

Ontwikkelingen voorafgaande aan de verkiezingen

De verkiezingen zijn de voorlopige afsluiting van een langzaam democratiseringsproces dat begon in '77 toen president Morales Bermudez in januari aankondigde dat de militairen in de toekomst de macht aan de burgers zouden overdragen. In juli daaropvolgend maakte hij bekend dat in de tweede helft van '78 verkiezingen gehouden zouden worden voor een grondwetgevende vergadering.

Op 18 juni '78 vonden deze inderdaad plaats en de APRA van de toen nog levende Victor Raul Haya de la Torre (voor necrologie zie pag. 860/2-'79) kwam als de grootste partij uit de bus (pag. 401-'78). De grondwetgevende vergadering maakte een ontwerpgrondwet, waarvan de bijzonderheden in 1978 werden gepubliceerd (pag. 527-'79). Tegelijkertijd maakte Morales Bermudez bekend dat presidents- en parlements-verkiezingen in mei '80 zouden plaatsvinden.

Het debat over de nieuwe grondwet was begonnen in april 1979 maar van het begin af aan hebben de linkse leden van de grondwetgevende vergadering daaraan niet deelgenomen uit protest tegen de voortdurende sluiting door de regering van weekbladen en ook omdat zij vreesden dat het onmogelijk zou zijn om amendementen aangenomen te krijgen in de voornamelijk door de APRA en de PCC gedomineerde assemblee.
De uiteindelijke tekst van de grondwet is dan ook niet door deze linkse leden ondertekend.

Op 24 juli heeft president Morales Bermudez de volgende kabinetsbenoemingen bekendgemaakt:

landbouwhervormingen en voedselvoorziening - gen. Carlos Gamarra Perez Egana; vervoer en communicatie - gen. José Soriano Morgan; arbeid en Indiaanse zaken - gen. Javier Elias Vargas; energie en mijnwezen - gen. René Balarezo Vallebuono.

Ongeregeldheden en situatie mensenrechten

Op 4 juni '79 is 80% van het onderwijzende personeel in staking gegaan na een oproep daartoe van hun bond, de SUTEP, ter ondersteuning van hun salariseisen en hun eis dat onderwijzers, die bij een staking in 1978 waren ontslagen, weer aangenomen moesten worden.
Tegen oktober waren ten minste 10 mensen om het leven gekomen bij botsingen met äe politie en ca. 6000 onderwijzers waren ontslagen.

Amnesty International rapporteerde op 1 augustus '79 dat 1700 onderwijzers in de gevangenis zaten en dat sommigen. samen met studenten, gemarteld waren.
Het jaarboek van de politieke gevang-nen 1979-'80 van Amnesty International berichtte het volgende over de situatie van de mensenrechten in Peru.

In maart 1979 publiceerde Amnesty over Peru een rapport, waarin de belangrijkste problemen worden behandeld: arrestaties van vakbondsleden, politieke activisten en leiders van de pueblos jóvenes (de arme wijken rond de steden aan de kust); het overnemen van de rechtspraak door het leger, zodat burgers voor een grote reeks misdrijven routinematig voor een militaire rechtbank moeten verschijnen; de ondoeltreffendheid van habeas corpus (recht op voorgeleiding) en het ontbreken van de mogelijkheid om in beroep te gaan bij civiele rechtbanken; de meldingen van ernstige mishandeling tijdens verhoor van mensen uit landbouwgemeenschappen door de recherche en de harde maatregelrn van het Batallón Sinchi, de speciale aanvalseenheid van de Guardia Civil.
Eén maand na de verkiezingen voor een Constituerrnde Vergadering, werd op 18 juli 1978 een wet voor algemene amnestie afgekondigd, die de vrijlating gelastte van alle gevangenen die waren aangeklaagd of veroordeeld wegens ,,politiek-sociale" misdrijven.

In juli 1978 intervenieerde Amnesty

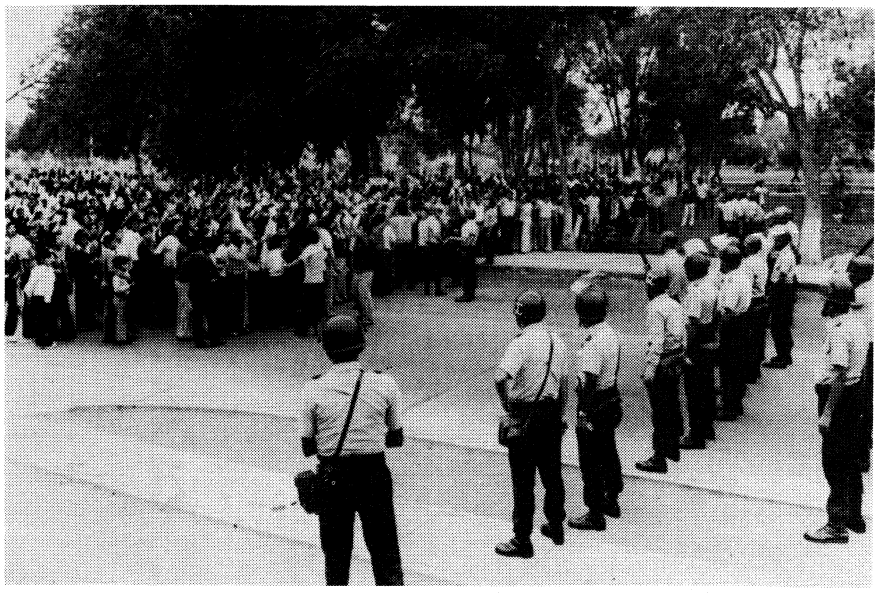

Peruviaanse kiezers demonstreren voor het gebouw van de nationale kiesraad tegen het feit dat zij niet in de hoofdstad mogen stemmen.

International ten behoeve van arbeiders, leraren, studenten en bewoners van sloppenwijken, die na e-n 48 uur durende staking in mei waren gevangengezet; er werden toen zesduizend mensen gearresteerd. In soortgelijke perioden van sociale onrust, die gekenmerkt werden door grote demonstraties en stakingen in het hele land, in jan. 1976, juli 1976 en juli 1977, werden 2.000 a 6.000 mensen gearresteerd.

Het militaire regime schafte opnieuw de grondwettelijke waarborgen af en kondigde de staat van beleg af, teneinde een algemene staking, die was uitgeschreven voor 9 tot 11 jan. 1979, te voorkomen.

Door de noodmaatregelen werden alleen al in Lima bijna achthonderd mensen door militairen gearresteerd, voornamelijk vakbondsleden (ongeveer zestig van hen werden vijf dagen voordat de staking zou beginnen in preventieve hechtenis genomen) en leden van de politieke oppositie, die de staking steunden.

Vóór de mislukte staking waren er aanhoudend protesten tegen wijzigingen van de Wet op de Militaire Rechtspraak bij Decreet 22339 van 15 november 1978. De artikelen 101, 103, 332, 757 en 759 werden gewijzigd, om de buitengewone bevoegdheden van de militaire rechtbanken in vredestijd uit te breiden tot de burgerbevolking met betrekking tot niet-militaire misdrijven.

Ondanks het feit dat vooraanstaande juristen en leden van de Constituerende Vergadering het decreet veroordeeld-n, stond de militaire regering erop dit decreet tegen de oppositie en de demonstranten te gebruiken.

Een van de acties tegen vakbondsleden was de tijdelijke detentie van de voormalige, door Amnesty International geadopteerde, politieke gevangene Victor Cuadros, secretaris-generaal van de 40.000 man sterke Nationale Federatie van Mijnwerkers en Metaalarbeiders en lid van de Constituerende Vergadering. Hij werd vastgehouden tijdens de langdurige mijnwerkersstaking in maart 1979 in de grootste kopermijnen van Peru in Cuajone en Toquepala en de nabijgelegen kopersmelterij in Ilo. Meer dan 100 mijnwerkers werden gearresteerd, nadat de militaire regering de noodtoestand had afgekondigd in de zuidelijke provincies Tacna en Moquegua. De Koper Corporatie van Zuidelijk Peru, eigendom van de Verrnigde Staten, ontsloeg 55 vakbondsleiders. In Lima werden in dezelfde periode een aantal hongerstakingen georganiseerd door voormalige politieke gevangenen, uit solidariteit met de huidige gedetineerden, in het bijzonder Zanabría en Arizapana, en door journalisten die protesteerden tegen het verbod op de verschijning van tien publikaties sinds januari 1979.

Arnnesty International ondernam stappen ten behoeve van 57 arbeiders, die in de El Potao-barakken in Lima werden gevangengezet, na een incident op de Cromotex-fabriek. Gemeld werd dat de politie op 4 februari 1979 in pantserwagens bij de Cromotex-fabriek arriveerde om de arbeiders op straat te zetten. Tijdens de botsing werden een politie-inspecteur en vier arbeiders gedood, een aantal arbeiders werd ernstig gewond en 57 arbeiders werden gearresteerd. Onder de gevallen van schendingen van de rechten van de mens op het platteland, werden twee ernstige gemeld door de landbouwcommune Bagua Chica in de provincie Cajamarca en door de boerencoöperaties uit Yapatera en Talandraca in Alto Piura.

Op 5 december 1978 om 7.30 uur, kwamen er ongeveer 150 zwaar bewapende leden van de speciale aanvalseenheid van de Guardia Civil aan, samen met de drie grondeigenaars, van wie de 120 ha grond bij de Wet op de Landhervorming van 1975, was onteigend. De boeren probeerden hun papieren te laten zien, die bewezen dat de grond aan hen was toegewezen, maar de gewapende gardisten openden het vuur op de menigte, gooiden met traangas en ranselden enkelen van de leiders af. Teodoro Pérez Pasapera, een communeleider, werd gedood. Op 6 februari 1979 werden alle leden van de boerencoöperaties in Yapatera en Talandraca in Alto Piura, door circa 350 leden van de Guardia Civil, de politie en het leger, met geweld van hun land afgezet. Eén boer, Jara Rufino, werd gedood, twintig mensen werden zwaar gewond en 58 mensen werden gearresteerd op beschuldiging van ,,het aanvallen van de gewapende macht" en van ,,sabotage van de Wet op de Landhervorming".

In de al langer dan twee jaar slepende zaak van Daniel Raimundo Zanabria, een 27-jarige student en leider van een landbouwgemeenschap en van Justo Arizapana, een 21-jarige boerenzoon, vroeg Amnesty International om clementie op humanitaire gronden. Zij werden in 1976 gearresteerd en beschuldigd van moord op een politieman. De verdediging zegt dat de moord een ongeluk was en dat er politieke aspecten aan de zaak zaten.

In een nog niet eerder voorgekomen proces in Peru werden zes vermeende folteraars voor het Vijfde Correctioneel Tribunaal in Lima in staat van beschuldiging gesteld, wegens het martelen en vermoorden van Fernando Lozano Menéndez, een 22-jarige student in de rechten aan de rooms-katholieke universiteit, die op 26 november 1976 door de Guardia Civil werd gearresteerd en de volgende dag overleed. In 1976 had Amnesty International gevraagd om een onderzoek op hoog niveau naar zijn dood tijdens hechtenis. De grootmoeder van Lozano, Zoila Pereira Guzmán, spande zich in om de zaak voor een Peruviaanse rechtbank te krijgen en haar campagne voor het folterproces heeft veel openbare steun ondervonden. (NZZ, Le Monde. FAZ, NRC/H'blad, Jaarboek Amnesty International)

AFRIKA

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE WESTELIJKE SAHARA

Hieronder volgt een overzicht van diverse ontwikkelingen m.b.t. de Westelijke Sahara, waarvan het aanvankelijk door Mauretanië bezette deel na de ondertekening van een vredesverdrag tussen Mauretanië en het Polisario op 5 aug. '79 te Algiers op 14 aug. door Marokko was geannexeerd (zie pag. 529 e.v.-1979).

Terwijl Mauretanië op 13 aug. de diplomatieke betrekkingen met Algerije had hersteld, die het in maart 1976 na de erkenning door Algerije van de Democratische Arabische republiek van de Sahara had verb oken, verslechterde Mauretanië's relatie met Marokko.

Op 23 aug. deed het Mauretaanse militaire comité voor nationale redding (CMSN) de aanbeveling om de op 13 mei 1977 ondertekende defensie-akkoorden met Marokko op te zeggen, terwijl het zich uitsprak voor ,,een totale neutraliteit in het Sahara-conflict".

Terugtrekking Marokkaanse troepen uit Mauretanië. Legering Franse troepen

In een boodschap aan de Mauretaanse regeringsleider Mohammed Khouna Ould Haidalla deelde de Marokkaanse premier Maati Bouabid op 9 sept. mee dat — overeenkomstig de aangegane verplichtingen — alle Marokkaanse troepen in Mauretanië opdracht hadden gekregen het land per 10 sept. te ontruimen. Tijdens die operatie verzocht de Marokkaanse regering de Mauretaanse autoriteiten ,,de veiligheid van het konvooi" te waarborgen op het traject Zouerate — Bir-Moghrein. Deze ca. 4.000 militairen, die reeds jaren langs de spoorweg Nouadhibou—Zouerate waren gelegerd, zouden reeds vroeger zijn vertrokken als de Mauretaanse autoriteiten hun de noodzakelijke transportmiddelen ter beschikking hadden gesteld, aldus de Marokkaanse boodschap.

Vervolgens bleek echter dat de Marokkaanse terugtrekking uit Mauretanië niet geheel voltooid werd. Er bleven Marokkaanse troepen op de basis Bir-Moghrein, een strategisch belangrijk punt op de weg van Tiris el-Gharbia, in het noorden van Mauretanië. Ook de Mauretaanse

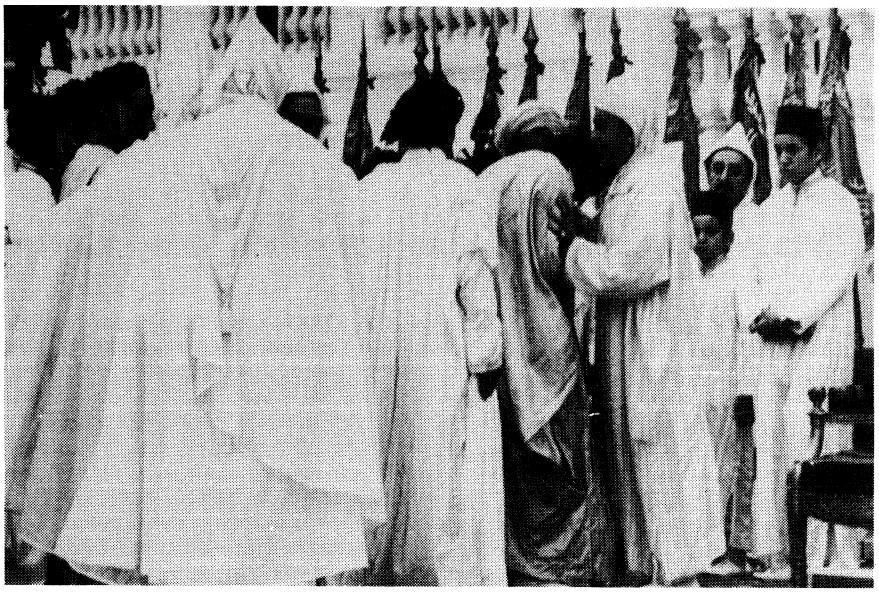

Omstreeks 350 stamhoofden en andere leiders uit Tiris el-Gharbia betuigen trouw aan koning Hassan II van Marokko tijdens een speciale ceremonie op 14 aug. 1979 bij het koninklijke paleis te Rabat.

troepen bleken zich niet uit de hele Westelijke Sahara te hebben teruggetrokken: er was een eenheid achtergebleven in La Guera, een vissershaven op ca. 5 km over de grens tegenover Nouadhibou (gelegen op dezelfde landtong). Sommigen vroegen zich zelfs af, aldus *Le Monde* (24-10), of die wederzijdse handhaving van troepen niet het resultaat was van een stilzwijgend akkoord tussen Marokko en Mauretanië.

Op 24 okt. werd vanuit Parijs gemeld dat Frankrijk op ,,dringend verzoek'' van de Mauretaanse regering voor onbepaalde tijd een compagnie van 150 à 180 militairen zou stationeren in Nouadhibou. Daar waren Franse technici en hun gezinnen, in totaal 1.500 personen, gevestigd. De Franse compagnie zou om de drie maanden worden afgelost. Reeds was een verkenningsmissie naar Nouadhibou vertrokken, en verwacht werd dat het eerste contingent in november zou arriveren. De Franse compagnie zou tot taak hebben de soevereiniteit en integriteit van Mauretanië te garanderen, overeenkomstig een belofte van de Franse president Giscard d'Estaing aan de Mauretaanse premier, luitenant-kolonel Haidalla, tijdens diens bezoek aan Parijs op 18 en 19 okt., aldus Le Monde.

In perscommentaren werd erop gewezen dat het zenden van Franse troepen naar Mauretanië in de eerste plaats gericht leek tegen mogelijke schending van Mauretaanse soevereiniteit door Marokko, maar dat daardoor in feite de status quo werd gehandhaafd, wat niet ongunstig was voor Marokko.

Over bovengenoemd bezoek van Haidalla aan Parijs was niets bekendgemaakt. Wel was aandacht besteed aan een officieel bezoek van de Mauretaanse premier aan Frankrijk van 17-19 sept. 1979. Daar had deze op 19 sept een onderhoud met president Giscard d'Estaing die hem van de steun van Frankrijk verzekerde ,,om het beginsel van zijn onafhankelijkheid en zijn soevereiniteit te doen eerbiedigen. Haidalla kreeg toen, naast de budgettaire hulp van 15 mln fr. voor 1979, ook een Franse bijdrage toegezegd voor het in cultuur brengen van het gebied van Afout el-Sahel, een streek van verscheidene honderden kilometers tussen Nouakchott en Senegal De Mauretaanse leiders zouden Frankrijk om een versterking en diversificatie van de technische samenwerking hebben gevraagd ter wille van het herstel van de economie — in het bijzonder op het gebied van de visserij — alsmede om Franse hulp bij de vorming van een ,,klein doeltreffend leger'' en de levering door Frankrijk van ,,eenvoudig en solide'' militair materieel.

Op 24 nov. ve zocht Mauretanië om een spoedzitting van de Veiligheidsraad ter behandeling van ,,de illegale bezetting van Bir-Moghrein door de Marokkaanse troepen in het noorden van het land, een bezetting die een flagrante schending vormt van de nationale Mauretaanse soevereiniteit''. Ook de OAE, de Arabische Liga en de Organisatie van niet-gebonden landen werd verzocht zich met deze zaak bezig te houden. Tegelijk verzekerden CMSN-leden echter dat de terugtrekking van de Marokkaanse troepen uit Bir-Moghrein niet gekoppeld mocht worden aan de terugtrekking van de Mauretaanse troepen uit La Guera, zoals Marokko wenste. Hoewel het geen enkele aanspraak op La Guera maakte, was Mauretanië niet van zins die plaats te ontruimen, omdat het de veiligheid van zijn mijnbouwinstallaties wenste te verzekeren. Bovendien zou de bezetting van La Guera ,,door een van de partijen verwikkeld in het Sahara-conflict Mauretanië op de een of andere manier verplichten zich tegen zijn zin opnieuw daarin te mengen''. Marokko verlangde, volgens de Mauretaanse minister van binnenlandse zaken Dia Amadou, dat Mauretanië als tegenprestatie voor de tijdelijke bezetting van La Guera de Marokkaanse soevereiniteit over die plaats zou erkennen, wat Mauretanië als onverenigbaar met zijn neutraliteit in het Sahara-conflict weigerde.

Op 10 dec. diende Mauretanië een officiële klacht in bij de Veiligheidsraad over de bezetting door Marokkaanse troepen van Bir-Moghrein, zonder om een bijeenkomst van de Raad te vragen.

Op 26 dec. maakte het Mauretaanse persbureau bekend dat Marokko zijn contingent van 700 à 1.000 man uit Bir-Moghrein had teruggetrokken en daarmee zijn laatste troepen uit Mauretanië had geëvacueerd, zonder dat door Mauretanië een tegenprestatie was geleverd.

Op 5 maart 1980 deed Bachir Mustapha Sayed, adjunct-secretaris-generaal van het Polisario, een beroep op de Mauretaanse autoriteiten alle openbare en geheime clausules van het vredesverdrag ,,strikt'' te eerbiedigen. Hij onthulde dat Mauretanië zich had verplicht, uiterlijk op 5 maart 1980, de gebieden waarvan het zich op grond van het verdelingsakkoord met Marokko had meester gemaakt terug te geven. Le Monde (7-3) stelde dat een poging om La Guera aan de strijders van het Polisario over te dragen onmiddellijk een gevecht met de Marokkaanse troepen zou ontketenen, in het bijzonder met de gemechaniseerde pantsercolonne Ohoud, die bij Dakhla gelegerd is (verscheidene duizenden manschappen). Inmiddels hield het Polisario nog honderden Mauretaanse gevangenen vast.

Op 15 mei meldde Le Monde dat Mauretanië het vertrek van de Franse compagnie van ca. 200 man, die in dec. 1979 te Nouadhibou was gelegerd, had gevraagd, en wel tegen 25 mei. Wel zou een zestigtal Franse militaire technici in Mauretanië mogen blijven. Officieus werd

de gewijzigde houding van Mauretanië in Dakar toegeschreven aan een weigering van Parijs om belangrijke kredieten, waarom Mauretanië dringend had verzocht, te verlenen.

Amerikaanse *wapenleveranties* aan Marokko. Aanbod Egypte

In de tweede helft van augustus '79 bracht een delegatie van Amerikaanse functionarissen een bezoek aan Marokko om na te gaan of Marokko Amerikaanse wapens moest krijgen.
Marokko wilde dat de VS Cobra gevechtshelikopters leveren en Bronco verkenningsvliegtuigen, om de guerrillastrijders van het Frente Polisario effectief te kunnen bestrijden. De F-5 gevechtsvliegtuigen waarover het Marokkaanse leger nu beschikt, waren volgens Rabat te kwetsbaar voor de Sam-7 raketten van Polisario.
Volgens Westerse diplomaten was er verzet in de VS tegen verdere wapenleveranties aan Marokko, omdat Rabat de F-5's buiten zijn internationaal erkende grenzen gebruikte. Maar Washington zou op die positie zijn teruggekomen na de Polisario-aanvallen binnen Marokko.
Op 1 sept. verklaarde president Sadat tegenover verslaggevers in Alexandrië dat Egypte bereid was troepen naar Marokko te sturen ter ondersteuning van de Marokkaanse strijd in de Sahara.
De rais zei dat koning Hassan II om Egyptische steun had gevraagd.
Volgens Sadat moet de Egyptische hulp worden beschouwd als een ,,rechtvaardige vriendendienst, omdat Marokko ons in onze eigen oorlogen heeft geholpen". Tijdens de oktoberoorlog van 1973 heeft Marokko als een der weinige Arabische stat-n troepen gestuurd naar zowel het Egyptische als het Syrische front.

Sadat zei dat hij zijn Nationaal-Democratische Partij en het Egyptische parlement officieel zou vragen de troepenzending goed te keuren als het inderdaad zo ver komt. Als het allemaal doorgaat, wordt Marokko het vierde Arabische land u-aar Egypte militair aanwezig is. De andere landen zijn Soedan, waarmee Egypte een defensieverdrag heeft, het sultanaat Oman waar een Egyptisch detachement helpt in de gevechten met het door Zuid-Jemen gesteunde Omaanse Bevrijdingsfront en Noord-Jemen.

Waarnemers in Egypte beschouwden het aanbod van de rais als een poging het Egyptische isolement in de Arabische regio te doorbreken en als een Egyptisch sein aan andere gematigde Arabische landen, zoals bijvoorbeeld Saoedi-Arabië en Jordanië dat, als de nood werkelijk aan de man komt, Egypte een vriend is waarop men mag rekenen. Sadats bereidheid Marokko te steunen valt binnen het kader van de ,,containmentspolitiek" die het Egyptische staatshoofd ten aanzien van de Russisch-Oostduits-Cubaanse invloed in de Arabische regio en Afrika voor ogen staat. Koning Hassan heeft beweerd dat Cubaanse vrijwilligers klaar staan om de Sahara binnen te rukken zodra de Westelijke Sahara inderdaad onafhankelijk zou worden. Er zijn al Oosteuropese en Cubaanse soldaten in het Egyptische nabuurland Libië, voor Sadat bij zijn wapenbesprekingen met de Verenigde Staten steeds een argument om onvoorwaardelijke Amerikaanse steun te vragen.

De Egyptische vice-president Hosni Mobarak overlegde op 4 sept. met de leiding van Sadats Nationaal-Democratische Partij over de Egyptische militaire steun aan Marokko. Behalve de secretaris-generaal van de partij, Fikry Makram Ebeid, nam ook parlementsvoorzitter dr. Sobhi Abu Talib aan de conversatie deel, conform Sadats belofte zowel partij als parlement om een uitspraak in deze affaire te vragen.
Volgens de minister van staat voor presidentiële aangelegenheden, Mansour, gingen de gesprekken over de zogenaamde „Sadat-doctrine" die Egyptes hulp inhoudt aan Arabische landen waarvan de veiligheid gevaar loopt. Naar verluidt in militaire bronnen in Cairo is inmiddels een Hercules-transportvliegtuig naar Casablanca gestuurd met een hoeveelheid wapens en munitie om ,,daadwerkelijk van Egyptes goede wil te doen blijken.
In Marokko heeft de regering het Egyptische aanbod verwelkomd. De Marokkaanse staatssecretaris voor buitenlandse zaken, Abd el-Rahman Abbou, zei dat Rabat ,,namens de hele Marokkaanse bevolking de moedige stap van het Egyptische broedervolk toejuicht". Abbou bevestigde overigens niet Sadats verklaring reeds besprekingen met de Marokkaanse koning Hassan II over de wapenhulp te hebben gevoerd.
Na een langdurige discussie binnen de Amerikaanse regering besloot president Carter op 21 okt. het Congres toestemming te vragen voor de levering aan Marokko van een beperkt aantal anti-guerrillawapens, zoals Cobra-helikopters en gewapende verkenningsvliegtuigen van het type OV-10.
Over de discussie werd vanuit Washington bericht: Minister van buitenlandse zaken Cyrus Vance achtte de leverantie niet toelaatbaar, omdat de Verenigde Staten in 1960 met Marokko een verdrag hebben gesloten waarin staat dat Marokko alleen kan rekenen op ,,defensieve wapens voor binnenlands gebruik". President Carters veiligheidsadviseur, Zbigniev Brezinski, heeft evenwel een sterke voorkeur uitgesproken voor de levering van nieuwe wapens, zoals de Cobra-aanvalhelikopter en het OV-10 jachttoestel.
Een hoge functionaris van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken stelde dat de wapens aan Marokko worden geleverd ter aanmoediging van koning Hassan om de oorlog in de Westelijke Sahara via onderhandelingen tot een oplossing te brengen. Ter verduidelijking merkte de functionaris op dat de mot antitank-raketten uitgeruste vliegtuigen niet voldoende zijn om een militaire overwinning te kunnen behalen. Volgens hem zullen de wapens de onderhandelingspositie van koning Hassan in toekomstige besprekingen versterken.
Het Amerikaanse besluit was pas genomen nadat het duidelijk was geworden dat de Polisario-strijders aanvallen hebben uitgevoerd op Marokkaans grondgebied.
,,Daarom staan wij nu voor een situatie waarin naar onze mening Marokko een zelfverdedigingsprobleem heeft binnen de eigen landsgrenzen. De leveranties vallen dus binnen het verdrag van 1960", zo zei de functionaris van het State Department.
De verkoop van het militaire materieel, waarover het Congres nog zijn veto kan uitspreken, omvat ook een onbepaald aantal pantserwagen en wagens voor troepentransport.

De Financial Times (25-10-'79) somde drie redenen op, waarom Carter besloten heeft, het Congres toestemming te vragen om wapens aan Marokko te leveren.
De eerste reden is dat Carter voor de goedkeuring van het SALT-verdrag zoveel mogelijk steun van de senatoren moet hebben en vele senatoren staan nu eenmaal sympathiek tegenover Marokko. Carter wil met name aangaande zijn Midden-Oosten-beleid de indruk wegwerken dat hij besluiteloos en verward te werk gaat.
Een tweede reden is dat Carter zich na de val van de Sjah en van president Somoza verplicht voelt om te demonstreren dat hij van nu af aan zijn beste vrienden niet in de steek wil laten, wanneer ze in moeilijkheden verkeren. Het grootste probleem voor Koning Hassan is de steeds kostbaarder oorlog met het door Algerije gesteunde Polisario.
In de derde plaats wil Carter de Marokkaanse koning belonen boor de discrete, maar belangrijke rol welke Marokko speelde bij het in contact brengen van Arabieren en Israëliërs.
Dit zijn alle overwegingen voor de korte termijn, en de kans bestaat dat Carter steun verleent aan een partij, die niet kán winnen. De strijd met het Polisario kan op zijn best tot een patstelling leiden en — nu Mauretanië besloten heeft

vrede te sluiten — mogelijkerwijs tot een nederlaag voor Marokko met alle gevolgen van dien voor de positie van Koning Hassan.
De Verenigde Staten hebben sinds 19 jaar een verdrag voor wapenleveranties met Marokko. Dit verdrag bepaalt dat Marokko Amerikaanse wapens niet buiten zijn internationaal erkende grenzen mag gebruiken. Indien Marokko helikopters en verkenningsvliegtuigen geleverd zou krijgen, dan wordt hierdoor de verleiding sterker om deze over de grenzen in te zetten.
De militaire hulp van de Verenigde Staten aan Marokko zal zonder noodzaak Algerije prikkelen, het machtigste en invloedrijkste land in Noord-Afrika. In de loop der tijd hebben de Verenigde Staten en Algerije een verhouding opgebouwd, gebaseerd op wederzijds respect en wederzijdse belangen. Algerije is tegen het Amerikaanse beleid jegens de Derde Wereld en het Arabisch-Israëlische conflict. Maar dit land neemt tevens het standpunt in dat politieke verschillen geen rol mogen spelen bij de grote voordelige aardgascontractcn, welke tussen beide landen gesloten zijn. Wanneer de Verenigde Staten thans openlijk Marokko gaan steunen dan zou dit van nadelige invloed kunnen zijn op de economische betrekkingen met Algerije.
De Verenigde Staten zijn van oordeel dat de gebeurtenissen in West-Sahara niets te maken hebben met het Arabisch-Israëlische geschil. Geografisch kan dit juist zijn, maar de meeste Arabische landen beschouwen het als hun dure plicht om verdreven volkeren te steunen in hun strijd voor een eigen land. Door steun te verlenen aan Marokko handelen de Amerikanen in strijd met dit Arabische principe.

Het belangrijkste is dat de positie van Sadat erdoor aangetast wordt, nu hij midden in de onderhandelingen met Israël zit over de toekomstige status van de Palestijnen op de westelijke Jordaanoever en in de Gazastrook Het zou daarom beter geweest zijn als de Amerikanen nog een tijdlang neutraal gebleven waren in het conflict rond de Westelijke Sahara.

Een hoofdartikel in de International Herald Tribune (25-10-'79) legt er vooral de nadruk op dat het in het belang van de Verenigde Staten is dat dit strategisch belangrijke deel van de Sahara met zijn rijke fosfaatreserves niet in handen komt van het Algerijns-Libische condominium, wat een uitbreiding van de Russische invloed in Afrika en in het Midden-Oosten sou impliceren.
De International Herald Tribune acht het uitbreken van een oorlog in de Maghreb als gevolg van de Amerikaanse wapenleveranties aan Marokko niet waarschijnlijk De Algerijnen hebben er geen belang bij om een situatie te scheppen. welke zou kunnen leiden tot de val van Koning Hassan, wél een conservatief maar toch een betrekkelijk stabiele monarch
De wapenleveranties zouden moeten dienen om een regering te bevonderen, welke zowel voor Algiers als voor Rabat aanvaardbaar is De aard van de te leveren wapens moet hieraan aangepast worden

De Democratische Afgevaardigde Stephen Stolarz, die een informatief bezoek aan Rabat en Algiers had gebracht, verklaarde op 22 okt. dat het besluit van president Carter was genomen om ,,bepaalde landen'' tevreden te stellen. Hij doelde daarmee met name op Saoedi-Arabië, dat de laatste tijd actief gelobbied heeft om van de Amerikanen wapens los te krijgen voor koning Hassan. De Saoedi's zullen een groot deel van de financiering voor hun rekening nemen. Met hun steun aan Marokko bemoeilijken de Amerikanen hun betrekkingen met Algerije. Algerije is evenals Saoedi-Arabië een belangrijk olieproducerend land.
De aangekondigde Amerikaanse wapenleveranties aan Marokko gingen gepaard met een Saoedische poging tot tussenkomst in het conflict dat Marokko heeft met Algerije over de Westelijke Sahara. De Saoedi-Arabische minister van buitenlandse zaken, prins Saoed al-Feisal, kwam op 22 okt. in Rabat aan om een boodschap te overhandigen van koning Khaled aan koning Hassan. De exacte inhoud van de boodschap is niet bekendgemaakt. De minister volstond met een uitspraak over het versterken van de wederzijdse betrekkingen en het coördineren van het beleid in Arabische zaken.
Het Polisario en Algerije kritiseerden het Amerikaanse voornemen. Premier Mohammed Lamine van de Democratische Arabische republiek van de Sahara zei op 23 okt.: ,,Het besluit van president Carter is een aanmoediging tot starheid voor de koning van Marokko (en het) versterkt de pogingen van het regime van Rabat het probleem van de Westelijke Sahara te internationaliseren.'' Volgens een verklaring van het politieke bureau van de Algerijnse FLN kon het Amerikaanse besluit ,,slechts leiden tot de verlenging en de intensivering van een oorlog ter onderdrukking en voor territoriale verovering'' en zou het de mogelijkheden betreffende het zoeken van een vreedzame oplossing compromitteren. Voorts liet het Polisario weten zijn acties ,,tot diep in Marokko'' te zullen uitbreiden.
De Amerikaanse onder-minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher, bracht op 29/30 okt. een bezoek aan Rabat, waar hij door koning Hassan ontvangen werd, die hij de ,,zeer sterke steun van de VS'' toezegde. Hij bepleitte tevens een ,,rechtvaardige en vreedzame oplossing'' voor het probleem van de Westelijke Sahara, die ,,in Noord-Afrika moet worden gevonden''.

Diplomatieke acties van Marokko

Tijdens een persconferentie op 19 aug. 1979 gaf koning Hassan II van Marokko zijn analyse van de evolutie van het Sahara-conflict. Daarin vielen volgens *Le* Monde (21-8-'79) vijf punten op:

1) Het Polisario is een „Mauretaanse beweging''; als die de macht in Nouakchott overnam zou Marokko dat als een ,,binnenlandse aangelegenheid'' beschouwen en niet tussenbeide komen. (Vroeger werd het Polisario een Algerijnse macht genoemd.)

2) Marokko was bereid zijn grenzen ,,tot het uiterste einde'' te verdedigen, maar had geen verdere territoriale aanspraken; de kwestie van de Spaanse enclaves Ceuta en Melilla zou zich zonder ruzie oplossen. Met Aigerije bestona een akkoord over Tindouf en het tracé van de Sahara-grens, dat zou worden geratificeerd zodra het algemene klimaat van de betrekkingen met Algiers dat toestond.

3) Als Algerije ,,vensters'' op de Atlantische Oceaan door het conflict hoopte te krijgen, dan kon het die nu verwerven van Mauretanië.

4) Als een oorlog uitbrak tussen Marokko en Algerije dan zouden de twee landen daar zo uitgeput uitkomen, dat de enige echte overwinnaar Tripoli (Libië) zou zijn. ,,Libië zou gelukkig zijn, want Kadhafi zou het leiderschap in het gebied kunnen overnemen'', aldus de koning.

De Mauretaanse regering gaf n.a.v. Hassans verklaring uiting aan ,,de verontwaardiging van de hele Mauretaanse natie jegens de flagrante inmenging in onze binnenlandse aangelegenheden en de duidelijk gemanifesteerde wil de stabiliteit van ons land te ontwrichten''.
Algerije ging niet op het onderhandelingsaanbod van Hassan in.

In een boodschap aan de voorzitter van de OAE, toen president Tolbert van Liberia, stelde Hassan op 30 aug. voor een conferentie van de staten grenzend aan de Sahara te beleggen met de leden van het comité van ,,wijzen'' (Guinee, Soedan, Mali, Nigeria en Tanzania). Dit plan werd op 6 sept. door de Marokkaanse premier Bouabid in Havanna op de topconferentie van niet-gebonden landen herhaald. In de Spaanse Senaat zei minister van buitenlandse zaken Marcelino Oreja toen dat Spanje bereid was als gastheer voor een Sahara-conferentie op te treden.
Naar op 9 sept. werd onthuld had president Bourguiba van Tunesië de Algerijnse president Chadli en koning Hassan voor een bijeenkomst

in Tunis uitgenodigd om hun geschil bij te leggen. Terwijl dit initiatief door koning Hassan werd toegejuicht, werd het impliciet verworpen door Algerije.
Op 14 sept. zei de minister van buitenlandse zaken van de Sahararepubliek, Ibrahim Hakim, dat zijn regering bereid was vredesonderhandelingen met Marokko te openen onder auspiciën van de OAE. Die onderhandelingen zouden moeten gaan over ,,de terugtrekking van alle troepen uit het Saharagebied".
Na een periode, waarin successen van het Polisario werden gemeld, deed Hassan op 6 nov, in een rede t.g.v. de 4de verjaardag van de z.g. groene mars een beroep op de ,,verdwaalde" Sahara-bewoners en degenen die hen op een dwaalspoor hebben gebracht", t.w. het Polisario en Algerije, om een eind aan het bloedvergieten te maken ,,door de dialoog en de discussie". Op 3 nov. hadden Marokkaanse troepen (6.000 a 7.000 man) een groot offensief, de operatie „Ohoud" o.l.v. kolonel Ahmed Dlimi, tegen het Polisario ontketend.

(Voortzetting volgende aflevering)

MALI

VONNIS EN GRATIE

Op 2 okt. 1979 werd Mamadou Gologo, oud-minister van voorlichting en toerisme, door een tribunaal te Bamako veroordeeld tot 4 jaar gevangenisstraf wegens belediging van het staatshoofd (door de verspreiding van een pamflet) en ,,bezit van oorlogswapens". Een afgevaardigde en een leraar, die met Gologo op 2 april 1979 waren gearresteerd, ontvingen dezelfde straf. Op 9 febr. 1980 maakte de regering bekend dat ex-kapitein Malik Diallo, die in 1972 tot levenslange dwangarbeid was veroordeeld (pag. 27/1-'73), samen met 12 andere gedetineerden gratie had gekregen.

(Vor. ber. pag. 335/1)

OEGANDA

BEGIN TERUGTREKKING TANZANIAANSE TROEPEN

Nadat de op 20 juni 1979 door de Nationale Consultatieve Raad de 59-jarige Godfrey Lukongwa Binaisa tot voorzitter van de nationale uitvoerende raad (regering) en staatshoofd had aangewezen in plaats van Yusuf Lule (pag. 77/3), voerde de nieuwe president op 2 juli besprekingen met zijn Tanzaniaanse ambtgenoot Nyerere in de Noordtanzaniaanse stad Mwanza om o.a. over de door de machtswisseling ontstane crisis te spreken.
Terwijl het bewind van Binaisa toen door president Kaoenda van Zambia werd erkend, leverde president Nimeiry van Soedan. fungerend voorzitter van de OAE, kritiek op de ,,flagrante invasie" in Oeganda door het Tanzaniaanse leger, waarvan op dat moment nog ruim 40.000 man in Oeganda verbleven. Op 12 juli maakten ca. 3.000 Tanzaniaanse militairen zich gereed voor de terugkeer naar hun land. Volgens een hoge Tanzaniaanse officier, aldus The *Observer* (15-7), zou ongeveer de helft van de Tanzaniaanse troepenmacht in de komende paar weken worden teruggetrokken. President Nyerere zou om economische redenen alle troeprn uit Oeganda hebben willen evacueren, maar hij zou er op verzoek van de Oegandese regering mee hebben ingestemd voorlopig slechts de helft te evacueren; de andere helft, die in de loop van de komende twee jaar zou vertrekken, zou verantwoordelijk zijn voor de opleiding van een nieuw Oegandees leger en het handhaven van de veiligheid in het land tot dat leger gereed was die taak over te nemen.
Op 25 juli vond in Bunani een welkomstceremonie plaats voor 10.000 uit Oeganda teruggekeerde militairen, die door de presidenten Nyerere en Binaisa werd bijgewoond.
Op 30 juli maakte het Tanzaniaanse persbureau bekend dat in de strijd van acht maanden tegen de troepen van ex-president Amin 435 Tanzaniaanse en Oegandese militairen waren gesneuveld, van wie 31 tot het Oegandese bevrijdingsleger behoorden.
Op 2 aug. maakte Binaisa in de Zambiaanse hoofdstad Loesaka bekend dat 12.000 Tanzaniaanse militairen naar huis waren teruggekeerd en dat spoedig 26.000 andere zouden volgen. Op 6 sept. verklaarde hij te Havanna dat er nog 20.000 Tanzaniaanse militairen in Oeganda waren om bij de vorming van een nieuw Oegandees leger te helpen. Op 18 sept. kondigde hij aan dat alle Tanzaniaanse militairrn uiterlijk in negen maanden Oeganda zouden verlaten, als het eigen leger ern voldoende hoge graad van opleiding had bereikt.
Op 6 nov. zei de Tanzaniaanse president Nyerere te Dar-es-Salaam dat Tanzania zijn troepen niet uit Oeganda zou terugtrekken, omdat de vijanden van beide landen ,,daar luidruchtig op blijven aandringen". „Onze broeders in Oeganda hebben gezegd. dat zij de troepen nog enige tijd nodig hebben... Ik zeg met klem dat zij daar zullen blijven zolang ze nodig zijn..." Deze uitlatingen van Nyerere vielen samen met pleidooien in de Oegandese oppositiebladen *Citizen* en Economy om de Tanzaniaanse militairen te vervangen door ,,meer neutrale" eenheden van de Verenigde Naties of het Gemenebest. Deze bladen, die beschouwd worden als spreekbuizen van de numeriek dominerende Baganda-stam, waren ook een campagne begonnen voor het vervroegen van de voor juni 1981 geplande algemene verkiezingen.
Op 13 dec. meldde het Tanzaniaanse persbureau Shihata dat de resterende 20.000 Tanzaniaanse militairen nog twee jaar in Oeganda zouden blijven, op verzoek van de Oegandese regering.
Maar bij zijn gesprekken met president Binaisa op 5 en 6 maart 1980 zou de Tanzaniaanse president Nyerere het voornemen hebben geuit deze troepen sneller te evacueren. Op 11 maart werd vanuit Kampala bericht dat de helft van de overgebleven Tanzaniaanse troepenmacht de komende paar dagen zou worden teruggetrokken.
Op 19 maart verklaarde president Binaisa dat alle Tanzaniaanse militairen uiterlijk in september zouden zijn vertrokken. Hij voorzag de komst van een vredesmacht van het Gemenebest of de OAE om bij de ordehandhaving te helpen. De president sprak de hoop uit dat, mocht geen vredesmacht van buitenaf kunnen worden aangetrokken, het nieuwe, nog in opbouw zijnde Oegandese leger en de Oegandese volksmilities in staat zullen zijn de veiligheid in het land te handhaven. Maar vooral de volksmilities zijn voornamelijk opgebouwd door politieke tegenstanders van Binaisa.
In de eerste helft van april keerden ca. 10.000 van de 20.000 Tanzaniaanse militairen naar huis terug, zonder dat over hun vervanging was beslist.

(Vor. ber. pag. 321 e.v.)

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij .,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

KRACHTPROEF IN ZUID-KOREA

Na de moord op president Park Tsjoeng Hie in okt. 1979 leek in Zuid-Korea een democratiseringsproces op gang te komen. Er werd zelfs gesproken van een ,,lente van Seoel". Een nieuwe grondwet en verkiezingen werden toegezegd en dissidenten werden in hun burgerrechten hersteld (pag. 319/3).

Vooral sinds 1 mei betoogden studenten voor een vlotter verloop van dit democratiseringsproces.

Nadat de studenten deze acties op 16 mei hadden opgeschort, dwongen luitenant-generaal Chon Doo Hwan en zijn militaire aanhang de regering op 17 mei echter tot een uitbreiding van de sinds Parks dood heersende staat van beleg. Politici en studentenleiders, die juist de opheffing van deze maatregel hadden verlangd, werden gearresteerd.

De arrestatie van oppositieleider Kim Dae Jung vormde de aanleiding tot een volksopstand in de provinciehoofdstad Kwangju, die na zes dagen, op 27 mei, door het leger werd neergeslagen.

Op 31 mei verstevigden de militairen hun greep op de regering door de vorming van een ,,Speciaal Comité voor Nationale Veiligheidsmaatregelen". Het nieuwe staatsorgaan dat officieel wordt omschreven als ,,Raad van Advies" ter assistentie van de president, bestaat uit 14 generaals in actieve dienst, drie gepensioneerde generaals en acht burgers, die formeel zijn belast met ,,effectieve coö dinatie tussen burgers en militairen onder de staat van beleg". Van waarschijnlijk groter gewicht voor de politieke besluitvorming in Zuid-Korea, maar nog onduidelijk van samenstelling en opdracht, is een aan deze adviserende raad verbonden permanent comité, onder voorzitterschap van generaal Chon Doo Hwan, commandant van de militaire veiligheidsdienst en tot 2 mei waarnemend directeur van de KCIA.

Luitenant-generaal Chon Doo Hwan

Generaal Chon is voor het oog de meest dynamische kracht binnen de groep van ,,jongere generaals" die op 12 dec. 1979 de feitelijke macht overnam.

Studentendemonstrutzes

Zoals reeds gemeld (pag. 320/2) was sinds 1 mei sprake van een nieuwe fase van het studentenprotest in Zuid-Korea. Het protest kreeg een meer politiek karakter Gedemonstreerd werd voor de opheffing van de na de moord op Park in oktober 1979 afgekondigde partiële staat van beleg (niet de noodtoestand) en voor een bespoediging van het democratiseringsproces. Het door president Choi Kyu Hah toegezegde tijdschema — herziening van de grondwet tegen eind 1980 en verkiezingen in 1981 — werd door de studenten te vaag geacht en het tempo van de hervormingen te traag. Zij verlangden voorts o a. het aftreden van premier Shin Hyon Hwack — die had verklaard dat verscheidene elementen uit de geldende Yushin-grondwet moesten worden gehandhaafd — en van luitenant-generaal Shon Doo Hwan, de chef van de inlichtingendienst KCIA en van de Military Security Command.

Aanvankelijk hadden de studentenmanifestaties zich afgespeeld op de universiteitsterreinen, maar later voltrokken zij zich in de binnenstad van Seoel en van provinciehoofdsteden. Daarbij kwam het herhaaldelijk tot vechtpartijen met de (oproer)politie, met gewonden aan beide kanten.

Op 7 mei blokkeerde oproerpolitie de uitgangen van universiteiten in Seoel om demonstrerende studenten te beletten hun campussen te verlaten. Op de Hangkuk Universiteit wisten ca. 1.500 studenten het politiekordon te doorbreken, maar na een gevecht van 10 minuten wist de politie hen met traangas naar de campus terug te drijven. Ook op drie andere universiteiten braken gevechten uit tussen politie en studenten, waarbij minstens 10 personen gewond raakten. Vreedzame betogingen vonden die dag plaats op zes andere universiteiten in Seoel en op vier provinciale universiteiten. In de voorgaande drie dagen waren 19 studenten door de politie aangehouden; volgens officieuze berichten zouden bij de Hangkuk Universiteiten op 7 mei 130 studenten zijn gearresteerd.

Op 8 mei braken ca. 3.000 studenten door een politiekordon bij de Wonkwang Universiteit in Iri (110 mijl van Seoel). Elf personen, o.w. vijf politiemannen. raakten gewond bij gevechten tussen betogers en politie. Ook aan de Jumgang Universiteit en de Kukmin Universiteit in Seoel kwam het tot botsingen met de politie, maar elders verliepen studentendemonstraties vreedzaam. Minister van onderwijs, mevr. Kim Ok Gil, deed een beroep op de studenten zich van geweld te onthouden.

Terwijl president Choi Kyu Hah een officiële reis naar het Midden-Oosten maakte, vonden in de nacht van 12 op 13 mei troepenbewegingen in Seoel plaats; gedurende enige uren werden officiële gebouwen, radio- en TV-stations en krantenuitgeverijen door tanks bewaakt. Legercommandanten waarschuwden tegen infiltraties van Noordkoreaanse agenten en geruchten deden de ronde over Noordkoreaanse troepenconcentraties langs de gedemilitariseerde zone. Officieel werd gesproken van een militaire routine-oefening, maar sommige waarnemers zagen in het militaire optreden een poging tot intimidatie van de studenten, die gedreigd hadden met grootscheepse demonstraties als de staat van beleg niet vóór 14 mei was opgeheven.

Op 13 mei 's avonds betoogden 2.000 a 3.000 studenten van de nationale universiteit in Seoel in het centrum van de hoofdstad; zij werden door de politie verdreven en ca. 40 van hen werden gearresteerd.

Op 14 mei verzamelden zich bijna 50.000 studenten voor het Centraal Station in Seoel. Vandaar trokken zij in de richting van het stadhuis, waar zij door de oproerpolitie werden opgewacht. Bij botsingen raakte een twintigtal studenten gewond. In praktisch alle grote steden vonden soortgelijke botsingen plaats: in totaal raakten 286 personen gewond, o.w. 258 politiemannen, en werden ruim 600 studenten en 77 niet-studenten gearresteerd.

Op 15 mei verzamelden zich opnieuw ca. 50.000 studenten bij het Centraal-Station in Seoel. Toen hun aantal groeide tot ca. 100.000 en de demonstranten in de richting van de regeringswijk trokken, die door militairen werd bewaakt, volgden straatgevechten, waarbij een politieman werd gedood en meer dan 100 mensen werden gewond. De politieman kwam om het leven door een bus die op een politiekordon inreed — volgens sommige berichten het werk van studenten, volgens

Weekblad 49ste jaargang No. 2539, pag. 31423-31438

andere de daad van een provocateur.)

's Avonds beloofde premier Shin Hyon Hwack in een TV-toespraak het tijdschema voor politieke hervorming zoveel mogelijk te versnellen Maar hij negeerde de andere studenteneisen en waarschuwde dat verdere gewelddadige demonstraties zowel de economie als de veiligheid van Zuid-Korea in gevaar konden brengen.

Twee oppositieleiders, Kim Dae Jung en Kim Young Sam, stelden zich op 16 mei achter de eisen van de studenten en legden hun onderlinge conflict (pag 320/1) bij In een gemeenschappelijke verklaring verlangden zij een nieuwe grondwet en vrije verkiezingen voor het einde van dit jaar. Ook riepen zij op tot opheffing van de staat van beleg, vrijlating van de politieke gevangenen en het aftreden van de premier en de KCIA-chef. De 66 afgevaardigden van de Nieuwe Democratische Partij (NDP) van Kim Young Sam stelden een ontwerp-resolutie over de onmiddellijke opheffing van de staat van beleg op, waarover tijdens een voor 20 mei voorziene parlementszitting zou worden gedebatteerd. De voorzitter van de Democratisch-Republikeinse Partij (de meerderheidspartij), Kim Jong Pil, kondigde aan de president ,,drastische maatregelen tot verbetering van de situatie" te zullen voorstellen, wat door waarnemers als een indirecte insteniming met het streven naar opheffing van de staat van beleg werd geinterpreteerd.

Op 16 mei keerde de rust in de straten van Seoel terug, nadat studentenleiders van 26 universiteiten hun besluit hadden bekendgemaakt de demonstraties voorlopig te beeindigen.

Uitbreiding staat *van* beleg. Arrestaties

Nadat president Choi Kyu Hah zijn reis had afgebroken en naar Zuid-Korea was teruggekeerd, zeiden goedingelichte kringen, aldus WP (16-5) dat de regering bezig was met de voorbereiding van concessies om aan sommige verlangens van de studenten en de NDP tegemoet te komen.

Op 17 mei kwam het kabinet bijeen. De minister van defensie, generaal Choo Young Bok, deelde mee dat de staat van beleg tot het hele land was uitgebreid. Later verklaarden ministers dat zij tijdens de 10 minuten durende bijeenkomst het verzoek hadden gekregen de betreffende order zonder voorafgaande discussie te ondertekenen. Minister van onderwijs, mevr. Kim Ok Gil, zei: ,,Wij hielden onze mond. Er was geen debat''

De uitbreiding van de staat van beleg ging 's nachts in De maatregel ging gepaard met een afkondiging van de censuur en van een verbod van alle politieke activiteiten. Het militaire commando voor de staat van beleg gaf als motief de ,,zeer ernstige crisis" voortvloeiend uit de studentendemonstraties en vermeende Noordkoreaanse troepenbewegingen Maar Amerikaanse woordvoerders lieten weten geen aanwijzingen te hebben van Noordkoreaanse activiteit

Terwijl de uriiversiteiteii en andere instellingen van hoger onderwijs werden gesloten, werden 15 studentenleiders, die een vergadering over de demonstraties hielden, gearresteerd. Voorts werd de arrestatie gemeld van 26 politici, oud-militairen, professoren en intellectuelen. Daaronder waren oppositiefiguren, die de veiligheid van het land in gevaar zouden hebben gebracht, zoals Kim Dae Jung en Kim Dong Gil, de vice-president van de Yoncei Universiteit en broer van de minister van onderwijs. Voorts waren onder de arrestanten personen, die zich op illegale wijze zouden hebben verrijkt, zoals ex-premier Kim Jong Pil, de leider van de DRP, en Lee Hu Rak, de voormalige KCIA-chef.

Niet gearresteerd werd de officiële leider van de NDP, Kim Young Sam.

Op 18 mei verzekerde president Choi Kyu Hah dat hij aan de toegezegde grondswetherziening en vrije verkiezingen vasthield. De volgende dag gelastte het militaire bestuur de sluiting van het parlement alsmede van de hoofdkwartieren van de beide grote politieke partijen.

Op 20 mei trachtten ca. 45 NDP-politici het parlementsgebouw binnen te gaan voor een zit-demonstratie tegen de uitbreiding van de staat van beleg. Zij werden door militairen tegengehouden, waarop alle 66 parlementsleden van deze partij hun ontslag als parlementariër namen. Die dag hield ook Kim Young Sam een verboden persconferentie. Terwijl buitenlandse correspondenten door militairen werden tegengehouden, legde de oppositieleider tegenover ca. 20 Zuidkoreaanse journalisten een uit zes punten bestaande verklaring af, waarin hij het leger opriep naar de kazernes terug te gaan en zich te wijden aan de verdediging van Zuid-Korea. Voorts verlangde hij de onmiddellijke opheffing van de staat van beleg en de vrijlating van Kim Dae Jung.

De 62-jarige Park Choong Hoon was van 1953 tot 1961 generaal bij de luchtmacht. In 1963 werd hij minister van handel en van 1967-1969 was hij vice-premier, belast met economische planning en financiën. Sinds 1973 was hij voorzitter van de Koreaanse handelsorganisatie. Voorts was hij president-directeur van de Engelstalige krant, The Korea Herald.

Kort daarop werd Kim Young Sam onder huisarrest geplaatst.

Aftreden regering. Park Choong Hoon waarnemend premier

Op 20 mei trad premier Shin Hyon Hwack met zijn kabinet af uit aanvaarding van de verantwoordelijkheid voor de eerdere onlusten. De volgende dag werd de voormalige luchtmacht-generaal en vroegere vice-premier Park Choong Hoon tot waarnemend premier benoemd. Hij vormde een kabinet van 19 leden, waarin 8 ministers uit het oude kabinet hun post behielden en drie een andere post kregen. Kim Ok Gil werd als minister van onderwijs vervangen door Rhee Kyu Ho, voorheen belast met de hereniging.

Kim Jae Kyu terechtgesteld

Op 24 mei werd de wegens de moord op president Park ter dood veroordeelde Kim Jae Kyu met vier medewerkers in Seoel opgehangen.

Op 20 mei had het Zuidkoreaanse hooggerechtshof het doodvonnis van Kim bevestigd.

Opstand in Kwangju onderdrukt

De uitbreiding van de staat van beleg leidde tot felle protestacties in de hoofdstad van de provincie Zuid-Cholla, Kwangju. Als concrete

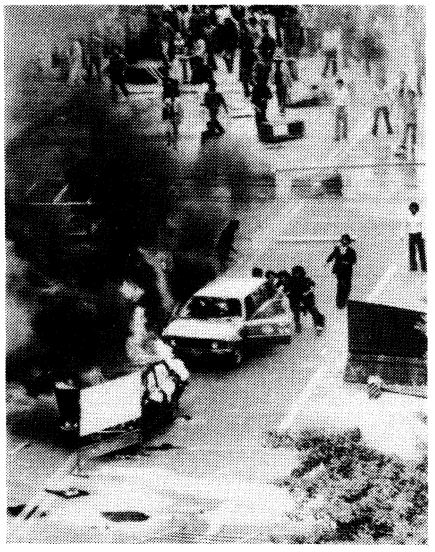

Een beeld van de onlusten in Kwangju op 19 mei.

aanleiding tot het verzet werd het arrestatiebericht van Kim Dae Jung, die uit deze provincie afkomstig is, beschouwd. Maar ook een algemene oorzaak werd vermeld: Kwangju en de provincie Zuid-Cholla voelden zich economisch en cultureel gediscrimineerd. De inwoners zijn altijd behandeld als tweede-rangsburgers en zijn ook armer dan de rest van de bevolking. In Zuid-Korea heerste van oudsher een door vooroordelen versterkt wantrouwen tegenover de bewoners van deze provincie, aldus de *NZZ* (24-5). Koreanen uit Cholla gelden als vals en onbetrouwbaar. Vele Koreanen zouden nooit huispersoneel uit deze provincie aanstellen, en deze discriminatie benadeelt de Cholla-Koreanen overal op de arbeidsmarkt. De bewoners waren ontevreden over het feit dat hun gebied buiten de industrialisatie was gehouden, die de rest van het land ten goede was gekomen, aldus ***Time*** (2-6).

Op 18 mei demonstreerden ca. 700 studenten in de straten van Kwangju; er volgden botsingen tussen politie en militairen enerzijds en inmiddels bijna 5.000 betogers anderzijds. De volgende dag leverden tienduizenden studenten en arbeiders slag met de politie en de inmiddels aangevoerde parachutisten. Minstens 10 doden werden gemeld, gebouwen en voertuigen werden in brand gestoken en meer dan 500 personen zouden zijn gearresteerd.

Vooral het brute optreden van de parachutisten zou er toe hebben geleid dat het verzet uitmondde in een volksopstand, waardoor de stad op 21 mei in handen van de bewoners kwam.

De bewoners kwamen in het bezit van wapens door de verovering van een wapenmagazijn. Ook zouden sommigen ern fabriek van pantservoertuigen zijn binnengedrongen en erin geslaagd zijn zich van enkele wagens meester te maken.

Op 21 mei meldden internationale persbureaus:

Volgens zegslieden in de hoofdstad Seoel zijn twee infanteriebrigades van elk 2.500 man onderweg naar Kwangju, in het zuidwesten van liet land. Maar ook zouden duizenden inwoners van omliggende dorpen naar Kwangju stromen om zich bij de demonstranten te voegen. Onder hen zijn volgens de zegslieden mijnwerkers, gewapend met explosieven. Plaatselijke regeringsfunctionarissen, onder wie de gouverneur van de provincie en de burgemeester, zijn met helikopters geeracueerd na een niet succesvolle oproep tot de demonstranten om naar huis terug te keren. Eerder hadden vertegenwoordigers van de betogers op een bijeenkomst met regeringsfunctionarissen de onmiddellijke terugtrekking van alle arrestanten en verontschuldigingen van de gouverneur voor vermeende wreedheden geëist. Maar aan de gestelde tijdslimiet werd niet voldaan en de evacuatie begon toen vervolgens op omwonenden een beroep werd gedaan zich achter de opstand te scharen.
Barrières van stenen, ijzeren staven en uitgebrande bussen blokkeren nu de straten in de 800.000 inwoners tellende stad. Plaatselijke radiostations zijn in brand gestoken omdat ze weigerden de gebeurtenissen in Kwangju te verslaan. Groepen jongeren gewapend met automatische geweren en karabijnen doorzoeken alle auto's die de stad willen binnenrijden. Legerhelikopters vliegen boven de stad.

Op 21 mei 's avonds veroverden de bewoners van Kwangju het laatste bolwerk van de autoriteiten, het gebouw van het provinciebestuur. Daarbij maakten zij nog eens meer dan 3.500 karabijnen en machinegeweren, 75.000 patronen, 4 pantserwagens en 80 jeeps buit. De militairen trokken zich terug op stellingen rond de stad, terwijl de volksopstand zich ook elders in de provincie uitbreidde.

Op 23 mei berichtte *NRC/H'blad* op grond van berichten van persbureaus:

In Kwangju is een wankele vrede hersteld, nadat een burgercomité een soort wapenstilstand had gesloten met de autoriteiten. De inwoners, die Kwangju nog steeds in hun macht hebben, zijn begonnen de straten te ontdoen van de overblijfselen van hun gewelddadige vijfdaagse opstand tegen de machthebbers en de staat van beleg. Opstandelingenleiders rijden door de stad om de burgers op te roepen de in grote hoeveelheden buitgemaakte wapens in te leveren, in een poging de orde te herstellen. Ongeveer 3.000 studenten, die op de universiteit de voorgeschreven militaire opleiding hebben gekregen, zijn als ordebewakers ingezet in plaats van de politie en militairen. Dezen werden twee dagen geleden gedwongen naar de rand van de stad terug te trekken.
Niettemin wordt er van tijd tot tijd geweervuur gehoord, waarschijnlijk afkomstig van radicalen die weigeren hun wapens in te leveren. Tot dusverre zijn ongeveer 1.500 geweren teruggegeven, wat betekent dat er nog zeker 2.500 in handen van opstandelingen zijn.
In het centrum van Kwangju zijn vandaag de lijken van 52 van de ten minste 61 slachtoffers van de opstand opgebaard.
De leiders van het burgercomité hervatten intussen hun onderhandelingen met de autoriteiten over een door de opstandelingen ingediend eisenpakket voor ontwapening van de stad en herstel van de vrede. De autoriteiten hebben al verscheidene eisen ingewilligd. In het pakket wordt de autoriteiten gevraagd geen versterkingen naar Kwangju te sturen en te erkennen dat de troepen de betogers te hard hebben aangepakt. Verdere eisen omvatten:

- onmiddellijke vrijlating van gearresteerde demonstranten
- schadevergoeding voor gezinnen van slachtoffers en
- publikatie van de eisen van de opstandelingen.

Opstandelingenleiders zeiden vandaag overigens dat hun eisen ook het ontslag inhouden van generaal Chon Doo Hwan. Het is niet duidelijk wanneer het ontslag van Chon is toegevoegd aan het oorspronkelijke eisenpakket en welk effect dit zal hebben. Maar de autoriteiten hebben nooit een teken gegeven op deze eis te willen ingaan. Volgens inwoners van Kwangju is er op dit punt onenigheid onder de opstandelingen zelf, tussen radicale jongeren die een harde lijn eisen en inwilliging van alle voorstellen, en de meerderheid van de burgerbevolking die zich gematigder wil opstellen.
Het leger stationeerde vandaag zware tanks aan de rand van Kwangju. De commandant van de staat van beleg, generaal Lee Hee Sung, waarschuwde oproerkraaiers dat ze zullen worden neergeschoten. Ieder, die met wapens wordt aangetroffen, wordt als oproerkraaier beschouwd, zo meldde hij in strooibiljetten die vanuit helikopters boven de stad worden neergelaten.
De stad is nu volledig omsingeld door duizenden militairen, die niemand Kwangju binnenlaten.
In een gestage stroom verlaten vluchtelingen de stad, te voet of per fiets. Ze vertellen dat alle voertuigen door de opstandelingen zijn gevorderd.

De onderhandelingen tussen de autoriteiten en een burgercomité in Kwangju liepen naar verluidt door een conflict binnen het comité op niets uit: radicale studenten zouden hebben geweigerd in te gaan op het verzoek van gematigder burgers om de buitgemaakte wapens in te leveren.

Op 27 mei om 4.00 plaatselijke tijd, een half uur voordat het laatste ultimatum aan de rebellen verstreek, ging het leger tot de aanval

(Voortzetting pag. 368/1)

BELGIË

REGERINGSVERKLARING. MARTENS KRIJGT VERTROUWEN

Namens het nieuwe kabinet (zie pag. 337 e.v.) heeft premier Martens op 20 mei in Kamer en Senaat voorlezing gedaan van de regeringsverklaring. Deze verklaring luidt:

,,Mijnheer de Voorzitter,
Dames en Heren",

De Regering stelt zich aan U voor op een bijzonder moeilijk moment in de geschiedenis van ons land. Wij moeten tegelijkertijd het hoofd bieden aan een vertrouwenscrisis tussen de Gemeenschappen en de Gewesten en aan een economische crisis die blijft aanslepen. Ook op het internationale vlak zijn er vele redenen tot bezorgdheid.
De Regering onderschat geenszins de omvang van de moeilijkheden waarmede ons land wordt geconfronteerd. Zij is echter vast besloten vlug, vastberaden en coherent op te treden om het vertrouwen te herstellen en haar dubbele prioritaire taak te volbrengen met name: de hervorming van de instellingen en een afdoend antwoord op de grote uitdagingen van deze tijd: de werkverschaffing, de beveiliging van de sociale zekerheid, het economische herstel en de beheersing van de openbare financiën.

Inzake Staatshervorming is tijdens de onderhandelingen die geleid hebben tot de vorming van de Regering, vrij snel gebleken dat tussen de Regeringspartijen een ruime consensus bestaat over de nieuwe beleidsstructuren voor de Vlaamse, de Franstalige en de Duitstalige Gemeenschappen en voor het Waalse Gewest. Daarentegen blijven er grote meningsverschillen bestaan over de oplossing voor het geheel van de Brusselse problematiek. Een verdere bespreking en uitdieping is hier derhalve noodzakelijk. De meerderheidspartijen zijn nochtans overeengekomen onmiddellijk de nieuwe instellingen op te richten. Zij doen dit in de overtuiging dat hierdoor een klimaat van vernieuwd vertrouwen kan tot stand komen, wat de oplossing van de Brusselse problemen in een volgende etappe kan vergemakkelijken.
In afwachting zullen de bestaande regelingen voor Brussel op alle niveaus behouden worden. Dit zal geenszins tot immobilisme leiden. Integendeel, de Executieve voor het Brussels Gewest zal haar actie binnen het kader van de Regering verder zetten. Het Ministerie voor het Brussels Gewest zal samen met de andere nieuwe ministeries worden opgericht. Ook de betrokken parastatalen zullen worden geherstructureerd of opgericht, waarbij het in het Regeerakkoord voorziene samenbeheer door de beide Gemeenschappen die te Brussel leven zal worden gewaarborgd. Ook zal de begroting van het Brussels Gewest over verruimde middelen kunnen beschikken. De Regering zal zich daarenboven actief inzetten om een oplossing voor het geheel van de Brusselse problemen zo snel mogelijk aan het Parlement voor te leggen. Deze moet in ieder geval vóór de gemeenteraadsverkiezingen van **1982** tot stand komen.

De Regering, daarin gesteund door de partijen van de meerderheid, zal elk initiatief afwijzen dat ertoe zou strekken de bestaande regelingen te wijzigen vooraleer een akkoord over een globale oplossing voor de Brusselse problemen is tot stand gekomen.

Gezien het Parlement grondwetgevend is en daar over de beleidsstructuren een ruime consensus bestaat, wordt in het Regeerakkoord geopteerd voor een definitieve hervorming van de instellingen.
De Regering zal aan Kamer en Senaat voorstellen onmiddellijk een tiental artikelen van de Grondwet te herzien, ten einde het grondwettelijke kader te scheppen voor de voorgenomen hervorming.
Deze heeft tot doel aan de deelgebieden een ruime autonomie te verlenen inzake culturele- persoonsgebonden en plaatsgebonden aangelegenheden. Deze zullen geregeld worden door autonome Raden en Executieven; het financieringssysteem voorziet ook de autonomie op het financiële vlak, zonder afbreuk te doen aan de noodzakelijke solidariteit.
Nog deze week zal de Regering bij de Senaat voorstellen indienen voor de nieuwe Grondwetsartikelen, alsook twee wetsontwerpen, waarvan de inhoud schematisch wordt weergegeven in de bijlage van het Regeerakkoord. Met eerbiediging van de prerogatieven van het Parlement, is het de uitdrukkelijke wens van de Regering dat deze beide ontwerpen vóór het parlementaire reces zouden worden aangenomen. Het is inderdaad de overtuiging van de Regering dat een snelle verwezenlijking van de nieuwe structuren een belangrijke factor kan zijn tot herstel van het vertrouwen tussen de Gemeenschappen in ons land.

Bekwame spoed hoeft geenszins slecht of onvoldragen wetgevend werk te betekenen. Men moet er inderdaad rekening mee houden dat de meeste elementen uit de thans voorgestelde hervorming in de voorbije drie jaar het voorwerp hebben uitgemaakt niet enkel van uitgebreide adviezen van de Raad van State doch ook van grondige en diepgaande parlementaire besprekingen. Derhalve is het mogelijk op korte termijn een belangrijke hervorming tot stand te brengen.

In een volgend stadium zal de Regering eveneens voorstellen tot grondwetswijziging en ontwerpen van wet neerleggen voor de hervorming van de Senaat.
Vooraf moet echter de werkverdeling tussen Kamer en Senaat het voorwerp uitmaken van een grondige bespreking in het Parlement. In het kader van deze hervorming moet ook de stabiliteit van het Parlement en van de Regering gewaarborgd worden. Ook dat probleem zullen Regering en Parlement aan een grondige bespreking onderwerpen ten einde adequate oplossingen uit te werken. De hervorming van de instellingen voor de Duitstalige Gemeenschap zullen het voorwerp uitmaken van een afzonderlijk ontwerp.

Op het sociale en economische vlak zijn de bevordering van de tewerkstelling en de werkloosheidsbestrijding de prioritaire zorg van de Regering. In deze context krijgt de inflatiebestrijding haar volle betekenis, dient de bezorgdheid te worden begrepen voor het herstel van een gunstig investeringsklimaat, voor de verbetering van het concurrentievermogen van de ondernemingen, voor het behoud van een gezond sociaal klimaat en de herstructurering van het produktieapparaat.
Een algemeen economisch beleid dat toegespitst is op het creëren van duurzame werkgelegenheid, kan op zichzelf op korte termijn geen definitieve oplossing bieden voor het werkloosheidsprobleem.
Daarom dient het specifiek tewerkstellingsbeleid te worden voortgezet en verder ontwikkeld.
Het tewerkstellingsbeleid is trouwens een van de belangrijkste domeinen die in aanmerking komen voor het sociaal overleg waaraan de Regering grote waarde hecht en dat onverwijld moet worden hervat.
Een aanzienlijke inspanning zal bovendien worden geleverd om het evenwicht van onze betalingsbalans geleidelijk te herstellen en aldus de pariteit van de Belgische frank te handhaven, wat voor de Regering een hoofdopdracht is.
Deze inspanning onderstelt een vermindering van de energierekening, een heroriëntering van de binnenlandse bestedingen, een beter evenwicht op onze dienstenbalans, een verbetering van onze uitvoerprestaties en de beheersing van de openbare financiën.
Het begrotingsbeleid en de ermee verbonden sanering van de openbare financiën vergen een politiek gespreid over verscheidene jaren. Het doel moet zijn het lopend begrotingstekort geleidelijk te verminderen, om aldus de aangroei van de openbare schuld drastisch af te remmen, het veelvuldig beroep van de overheid op de kapitaalmarkt te verminderen en de hoge rentevoeten te drukken.
Te allen prijze moet worden vermeden dat de oorspronkelijke begrotingsramingen voor **1980** (een tekort van **82** miljard op de lopende uitgaven en netto te financieren saldo van **230** miljard) zouden worden overschreden.
Voor **1981** wordt een vermindering van **1** pct. BNP-punt t.o.v. het percentage van **1980** van het netto te financieren saldo van de overheid beoogd.
Op het fiscale vlak heeft de Regering besloten sommige belastingverminderingen toe te kennen aan de ondernemingen en aan de natuurlijke personen. Voor

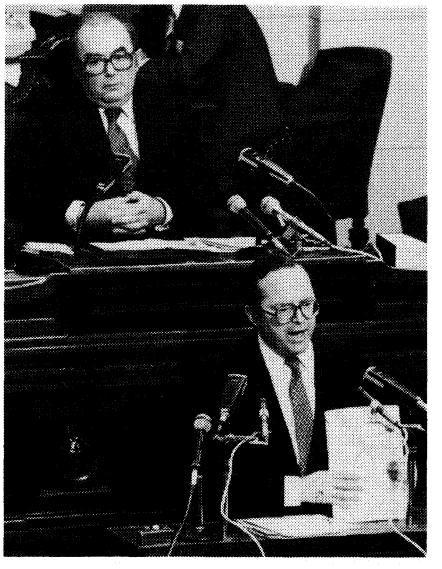

Premier Martens tijdens de voorlezing van de regeringsverklaring. Achter hem de zojuist gekozen Kamervoorzitter, J. Defraigne.

de ondernemingen wordt inzonderheid bepaald dat de BTW van 5 pct. op de investeringen zal worden afgeschaft vanaf 1 juli 1980 teneinde bij te dragen tot de economische relance. Voor de natuurlijke personen zullen vanaf het aanslagjaar 1980 de decumulatie voor de gezinnen met twee inkomens, de belastingaftrek voor gezinnen met één inkomen en de belastingverminderingen wegens gezinslasten worden verhoogd.
In afwachting van een grondige wijziging van het Wetboek der Inkomstenbelastingen, wordt in dit Wetboek het beginsel ingeschreven van de afzonderlijke belasting van de beroepsinkomens van de echtgenoten alsook de geprogrammeerde verwezenlijking ervan. Bovendien zal worden bepaald dat voor de gezinnen met één inkomen. de echtgenoten ieder afzonderlijk zullen worden belast. Ieder jaar zal de wet of een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit bepalen in welke verhouding van het inkomen zulks zal geschieden.
Vanaf 1981 zal een grondige aanpassing van de personenbelasting worden doorgevoerd, om te streven naar een verlaging in verschillende fases en een billijkere verdeling van de belastingdruk. rekening houdend met de specifieke toestand van de gezinnen met twee inkomens, met de gezinnen met één inkomen, met het aantal kinderen van het gezin.
De fiscale gevolgen van de kadastrale perequatie zullen op bepaalde punten worden aangepast.
Dit geheel is enkel mogelijk door daartoe de nodige ruimte te creëren dank zij een intensievere bestrijding van de belastingontduiking, extra bezuinigingen en interne verschuivingen van de directe naar de indirecte belastingen.
De Regering dringt erop aan dat de belastingverminderingen en de andere maatregelen tot het bereiken van de beoogde begrotingsdoeleinden, alsmede de in uitzicht gestelde structuurhervormingen vóór het Parlementaire reces zouden worden goedgekeurd.
Het sociale beleid van de Regering zal in de eerste plaats gericht zijn op de lotsverbetering van de minstbedeelden in onze maatschappij. Een krediet van 2,3 miljard zal hieraan worden besteed vanaf 1 januari 1980.
De wetgeving die in de welvaartsbinding van de sociale uitkeringen voorziet, zal worden toegepast. Daarenboven zal een krediet van 1 miljard worden uitgetrokken voor de verbetering van de pensioenen.
Het behoud van het systeem van de indexering van de lonen en van de sociale uitkeringen, steunend op het indexcijfer van de consumptieprijzen, wordt bevestigd.
De Regering zal op korte termijn voorstellen uitwerken voor de fundamentele hervorming van de sociale zekerheid en zal, na overleg met de sociale gesprekspartners een ontwerp van kaderwet bij het Parlement indienen.
Deze hervorming zal o.m. betrekking hebben op een harmonisatie van de bestaande sectoren, op een sociaal billijkere inkomensherverdeling en op de vereenvoudiging van de instellingen en de administratieve procedures. De Regering zal de nodige oplossingen zoeken om progressief het geheel van de schuldenlast van het verleden in de stelsels van de sociale zekerheid op te vangen,
Bovendien zal overeenkomstig het Regeerakkoord een krachtig industrieel beleid van omschakeling en vernieuwing worden gevoerd. Onze industrie moet haar trefkracht herwinnen op de buitenlandse markten, inzonderheid door het aanbod van nieuwe produkten. Te dien einde is een grote inspanning op het stuk van wetenschappelijk onderzoek en van bevordering van de buitenlandse handel noodzakelijk en moet onze actie in die zin worden opgevoerd.
In de huidige omstandigheden moeten meer dan ooit de KMO's de belangrijke rol spelen die hun toekomt, gelet op de soepelheid en het dynamisme waarvan zij blijk geven. Het beleid gericht op de valorisatie van hun troeven, zal worden uitgebreid.
Andere bedrijfssectoren. inzonderheid de land- en tuinbouw, bieden eveneens, naast een belangrijke bijdrage tot de kwaliteit van het leven en het leefmilieu, mogelijkheden tot tewerkstelling die ten volle benut moeten worden. De Regering zal geen inspanning onverlet laten, zowel op het vlak van de Europese Gemeenschap als op het nationale vlak om de belangen van deze sectoren te behartigen.
Aangezien deze zware taak van economische vernieuwing niet tot een goed einde kan worden gebracht zonder de medewerking van allen, zal de actie voor een democratisering van het bedrijfsleven in al zijn geledingen met kracht worden voortgezet. In dit opzicht hecht de Regering een groot belang aan de structuurhervormingen in de economische en financiële sector, niet alleen als middel tot verwezenlijking van haar economische politiek, maar eveneens als instrument voor een diepgaande actie met het oog op een grotere doorzichtigheid van het beheer van de ondernemingen en de democratisering van de economie. Het economische beleid, waarvan de hoofdlijnen zo juist werden omschreven, beoogt het herstel van de voorwaarden voor de nieuwe economische groei en rechtvaardige verdeling van de vruchten ervan.
Te gelijker tijd zal de Regering haar inspanningen verder zetten ten einde elke burger de mogelijkheid te bieden zich harmonisch te ontplooien als persoon en als lid van de gemeenschap. Dit is de werkelijke grondslag van het te voeren welzijnsbeleid.
Dit moet zo veel mogelijk aan de specifieke behoeften van de bevolking tegemoetkomen. Daarom behoort een belangrijk deel van het welzijnsbeleid tot de verantwoordelijkheid van de deelgebieden. Daarom worden in het Regeerakkoord de beleidslijnen vastgelegd voor de Executieven van de Vlaamse en Franstalige Gemeenschappen en van de Waalse en Brusselse Gewesten. In de autonome materies komen de accentverschillen in het beleid van de deelgebieden duidelijk tot uiting.

Op het ogenblik dat alle partijen, die aan de basis liggen van het schoolpact van 1958, samen de regeringsmeerderheid vormen, zal de Regering alles in het werk stellen om de opbouwende samenwerking van alle strekkingen in het onderwijsbeleid te verstevigen.
Daartoe is het noodzakelijk de in '73 en '75 gemaakte afspraken tot herziening van het schoolpact uit te voeren. De Regering zal hiertoe met bekwame spoed de nodige initiatieven nemen. Zij doet een dringend beroep op de schoolpactcommissie om voor einde juli een aantal prioritaire dossiers af te handelen.
Daarenboven zal de Regering, in overleg met de betrokkenen, maatregelen uitwerken om de tewerkstelling te handhaven en de pedagogische begeleiding te verbeteren. Ten einde een geordende start van het volgende schooljaar te verzekeren. zal de Regering de grootste spoed zetten achter de uitwerking van deze maatregelen. Vanaf het schooljaar 1981-1982 zal de optimale beveiliging van de tewerkstelling echter kaderen in de doorvoering van de rationalisering van de diverse onderwijsniveaus.

Op het gebied van het buitenlandse beleid zullen drie prioritaire problemen de bijzondere aandacht van de Regering gaande houden:

— de Europese eenmaking
— de ontspanning en de veiligheid
— de Noord-Zuid verhoudingen.

De verdere Europese eenmaking loopt gevaar. Sedert een jaar wordt de aandacht van de Regeringsleiders tijdens de Europese Raad bijna uitsluitend toegespitst op het zoeken naar een oplossing voor de Britse begrotingsbijdrage. Langdurige besprekingen op het hoogste niveau hebben enkel geleid tot herhaalde tegenstellingen. In een dergelijke atmosfeer van irritatie en opwinding, worden bedreigingen impliciet uitgesproken en worden de fundamentele principes van de Gemeenschap opnieuw in vraag gesteld. België, dat vanaf het begin in de Europese zaken een dynamische rol heeft gespeeld, zal zich niet lenen tot een politiek die voor gevolg zou hebben het blokkeren van de Gemeenschap in haar dagelijkse actie of het gevaar brengen van haar toekomstige ontwikkeling.
Of het nu gaat over de begroting, over het landbouwbeleid of over de rol van de instellingen, België zal zich zoals steeds inzetten voor het zoeken naar oplossingen die rekening houden met de rechtmatige belangen van de Europese Gemeenschap en van haar leden. Maar uiteindelijk zullen we altijd kiezen voor de versteviging en de vooruitgang van de Europese eenmaking. In een wereld waar economische en politieke crisissen elkaar opvolgen, hebben de Europese landen geen alternatief. Zij moeten zonder ophouden streven naar verdere economische en politieke samenwerking.
Maar niet alleen Europa is in crisis. De gebeurtenissen van de laatste maanden hebben de ontspanning ernstig in gevaar gebracht. In dit klimaat van nieuwe internationale spanning mag de cohesie in de Alliantie niet worden verzwakt. Zij is en blijft de basis van onze veiligheid.
Daarom zal de regering de aangegane NAVO-verbintenissen naleven. Zij zal zich inspannen om de geloofwaardigheid van onze defensie en van de Alliantie te verstevigen, wat een noodzakelijke voorwaarde is voor een politiek van ontspanning in het belang van alle volkeren.
De Regering zal zich tevens inspannen om, telkens de mogelijkheid zich voordoet, de elementen aan te brengen voor een betere verstandhouding tussen de volkeren van Oost- en West-Europa.
Daarom zal de Regering, in het kader van het Belgische standpunt zoals uiteengezet door de Eerste Minister in de Kamer van Volksvertegenwoordigers op 12 december 1979 inzake het vraagstuk van de kernraketten op Belgisch grondgebied en rekening houdend met de internationale toestand, de initiatieven en contacten verder zetten die toen werden beslist, en nagaan in welke mate en wanneer de voorwaarden die gesteld werden vervuld zijn om op basis van deze elementen haar beslissing te nemen. Het Parlement zal in de gelegenheid worden gesteld de rol te spelen die het toekomt.

Ons land moet zich ten slotte actief interesseren voor het grote debat over de toekomstige verhoudingen tussen de geindustrialiseerde landen en de ontwikkelingslanden, het onmetelijk vraagstuk voor het einde van deze eeuw Onze actie, gecoordineerd met onze Europese partners, moet aan de derde wereld het perspectief bieden van meer rechtvaardige en meer evenwichtige verhoudingen, in een geest van solidariteit en menselijke waardigheid.

Mijnheer de Voorzitter

Dames en Heren,

Dit is een moeilijke tijd, en dat is niet zomaar een bewering. Iedereen in deze vergadering leeft met het besef dat ernstige beslissingen genomen moeten worden. Zij zullen ons leven van morgen, onze welstand en ons welvaren bepalen. Er zijn vooreerst de beslissingen die we moeten nemen inzake de staatshervorming. Ons land moet zich bevrijden van de verlammende spanningen tussen de Gemeenschappen.

Ons levenskader gaat er heel anders uitzien. De wereldeconomie en daarin vooral de moderne industriële beschaving ondergaan een aantal indrukwekkende schokken. Het is een illusie te geloven dat we die in een handomdraai zullen kunnen verwerken. Wat wij meemaken zal een lange periode van aanpassing vragen.

Met pessimisme kan de mens niet nuttig handelen. En met lichtzinnig optimisme wordt hij niet volwassen. Wij hebben nu te kiezen of te delen en dat kan alleen met eerlijk en intelligent realisme. Concrete antwoorden geven op de vragen die de mensen in ons land zich stellen en op hun gevoel van vrees voor de economische crisis.

In die geest wil de regering handelen, volgens de beleidslijnen die zij u heeft voorgelegd.

In deze geest ook vraagt de regering het vertrouwen van Kamer en Senaat."

Op 21 mei begon de bespreking van de regeringsverklaring in de Kamer. Er namen 53 leden aan het debat deel, dat in totaal 25 uur in beslag nam. De woordvoerders van het FDF betreurden het uitblijven van een regeling voor de Brusselse kwestie; in de VU-fractie werd gesteld dat de regering ten onrechte de indruk wekt, dat de staatshervorming in federale richting evolueert. De Franstalige socialist H. Brouhon verklaarde dat — indien er voor het einde van juni 1981 geen wetsontwerp op de Brusselse kwestie bij het parlement is ingediend — de ministers van de PS dan uit het kabinet zullen stappen. Van Elewyck vroeg namens de Vlaamse socialisten een uitbreiding van het cultuurpact. De meeste christen-democratische en liberale sprekers reageerden positief op de regeringsverklaring.

In de nacht van 22 op 23 mei om 4 uur 's ochtends werd de vertrouwensmotie, ingediend door de christen-democraten, de socialisten en de liberalen, goedgekeurd met 151 tegen 29 stemmen.

Op 23 mei vatte de Senaat op zijn beurt de bespreking aan. In de ochtend van 24 mei werd, na een debat dat weinig afweek van het Kamerdebat, de vertrouwensmotie goedgekeurd met 134 tegen 20 stemmen en 5 onthoudingen. Onthielden zich: H. Deleeck (CVP), E. Poullet (PSC), A. Bruart (PSC), A. Daulne (PS) en F. Guillaume (PS).

NIEUWE KAMERVOORZITTER

Alvorens premier Martens in de Kamer voorlezing deed van de regeringsverklaring, werd daar PRL-fractieleider Jean Defraigne tot Kamervoorzitter verkozen, in opvolging van Charles-Ferdinand Nothomb, die minister werd. De geheime stemming bezorgde Defraigne 141 stemmen. De enige tegenkandidaat, Fr. Baert (VU), kreeg er 16. Er waren 38 blanco of ongeldige stemmen.

Het viel op dat CVP-fractieleider K. Blanckaert als enig lid van zijn fractie applaudisseerde toen de kandidatuur van Baert werd voorgedragen. Achteraf verklaarde Blanckaert aan de pers dat hij zwaar tilde aan het feit, dat de aanduiding van de Kamervoorzitter geregeld was tijdens de onderhandeling over de samenstelling van het kabinet.

Jean Defraigne werd geboren te Roosendael-en-Nispen (Ned.) op 19 april 1929. Hij studeerde rechten en vestigde zich als advocaat te Luik. Sedert 1965 zetelt hij als liberaal kamerlid voor Luik. Hij was staatssecretaris voor Waalse streekeconomie in het kabinet-Leburton (1973) en minister van openbare werken in het kabinet-Tindemans (1974 tot juli 1976).

NEDERLAND

HANDELSVERKEER MET IRAN AAN REGELS GEBONDEN

De Ministers van economische zaken, van landbouw en visserij, van buitenlandse zaken en van verkeer en waterstaat hebben regels gesteld ten aanzien van de uitvoer en het vervoer van goederen naar en ten aanzien van het dienstverkeer met Iran.

Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de afspraken, die de lid-staten van de Europese Gemeenschappen hebben gemaakt om sanctiemaatregelen in te stellen tegen Iran.

De uitvoer van goederen naar Iran is verboden, behoudens vergunning van de minister van economische zaken en voorzover het landbouwprodukten betreft, de minister van landbouw en visserij. Voedingsmiddelen en produkten voor medisch gebruik zijn hiervan uitgezonderd. Met uitvoer is in dit verband gelijkgesteld doorvoer alsmede uitvoer na voorafgaande tijdelijke invoer.

De maatregelen ten aanzien van de uitvoer van goederen in de Uitvoerbeschikking Iran 1980 zijn getroffen op basis van de In- en uitvoerwet. De regels ten aanzien van het dienstenverkeer en het vervoer van goedersn in de Sanctiebeschikking Iran 1980 zijn gebaseerd op de Sanctiewet 1977.

In deze beschikking wordt bepaald dat het verboden is overernkomsten aan te gaan voor het verrichten van diensten ten behoeve van industriële projecten in Iran. Onder diensten worden in dit verband met name verstaan diensten die tot het terrein van de ministers van economische zaken en van landbouw en visserij behoren.

Het vervoer van goederen vanuit Nederland naar Iran wordt eveneens verboden, ongeacht vlag of registratie, of de nationaliteit van de eigenaar van het vervoermiddel. Dit verbod geldt voor die goederen, waarvan de uitvoer op basis van de Uitvoerbeschikking is verboden.

In het vergunningen- en ontheffingsbeleid zal rekening worden gehouden met contracten die voor 4 november 1979 zijn afgesloten, alsmede met bepaalde goederen en leveranties die verband houden met dirnstencontracten afgesloten voor de inwerkingtreding van de Uitvoerbeschikking.

De beschikkingen treden in werking met ingang van woensdag 28 mei 1980. Zij zijn gepubliceerd in de Staatscourant van dinsdag 27 mei 1980. (Ministerie van economische zaken)

TAAKOMSCHRIJVING VAN DE STAATSSECRETARIS VAN FINANCIPN

Minister Van der Stee van financiën heeft, in overleg met de staatssecretaris van financiën, drs. M. J. J. van Amelsvoort, besloten diens taakopdracht uit te breiden met de behandeling van de aangelegenheden betreffende het Rijksinkoopbureau. Volgens de aangevulde taakopdracht is de staatssecretaris binnen de grenzen van het door de minister van financiën vastgestelde beleid meer in het bijzonder belast met de behandeling van:

— de fiscale aangelegenheden;

— de aangelegenheden betreffende de Domeinen, het muntwezen, het verzekeringswezen (behoudens het toezichtbeleid en het structuurbeleid met betrekking tot het verzekeringswezen), het Rijksinkoopbureau, de Staatsloterij, het Vacatiegeldenbesluit en de uitvoering van additioneel artikel X van de Grondwet (behoudens afkoop van uitkeringen). (Ministerie van financiën)

(Vor. ber. pag. 280/3)

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

MUTATIES IN TOP VAN PARTIJ, STAAT EN LEGER

Uit een bericht van Le Monde van 29 jan. blijkt, dat er een aantal belangrijke mutaties had plaatsgevonden in de leiding van partij cn leger in de Chinese Volksrepubliek:

Dezer dagen is er een aantal benoemingen gepubliceerd, welke aanleiding geven tot speculaties over de gevolgen voor de hoogste leiding. Zo wordt Jing Min, die sinds juni secretaris-generaal van de Raad voor Staatszaken was, eerste secretaris van de provincie Hebei, waarvan de stad Peking een autonome enclave vormt. Hij volgt hier een van de zeldzame provinciale .,beschermers" van de Communistische Partij op, die na de dood van Mao nog niet afgezet was. In de provincies Sichuan en Sjanghai zijn ,,tweede Secretarissen" benoemd.

Bij het leger is generaal Qin Qiwei commandant geworden van de militaire regio van Peking, en generaal Yu Daishung. vroeger de civiele en militaire leider van Binnen-Mongolië, is commandant van de militaire regio Chengdu (prov. Sichuan) geworden. Een vroegere minister van financiën wordt gouverneur van de provincie Anhui. De vice-minister van de metaalindustrie wordt minister van steenkool.

Er worden de komende dagen nog meer bekendmakingen van mutaties verwacht. Men vraagt zich vooral af, wat het lot zal zijn van een aantal regionale militaire commandanten, die sinds kort niet meer aanwezig zijn op vergaderingen waaraan zij moesten deelnemen. Naar verluidt zullen ook de eerste secretarissen van drie provincies tot vice-premiers benoemd worden.

Voor een van hen, Zhao Ziyang, thans eerste secretaris van de provincie Sichuan, schijnt de benoeming tot vicepremier een eerste stap naar een verdere carrière te zijn; hij zou de aangewezen man zijn om Hua Giiofeng, thans premier en partijvoorzitter, als premier op te volgen.

Uit al deze mutaties trekt de schrijver de conclusie dat deze een omvang hebben, zoals men na de val van de ,,Bende van Vier" niet meer meegemaakt had. Het besluit tot de veranderingen schijnt genomen te zijn op een ,,werkconferentie" van de leiders, welke niet van te voren aangekondigd was. Deng heeft voor deze conferentie een rapport gemaakt, dat wel onder de bevolking is verspreid, maar niet in de pers verscheen. Hij heeft hierbij gewezen op de noodzaak om oude leiders, voortgekomen uit de burgeroorlog, te vervangen door een nieuwe generatie bestuurders.

Uit de huidige mutaties blijkt wel dat de ,,eenheid" van het bewind alleen gehandhaafd kon worden door het sluiten van compromissen.

De nieu e civiele en militaire leiders van de provincie Siehuan zijn niet te beschouwen als oude politieke vrienden van Deng. Sichuan, de dichtstbevolkte provincie van China, was onder leiding van Zhao Ziyang een experimenteel laboratorium geworden voor het nieuwe regeringsbeleid De benoeming van de nieuwe leiders in deze provincie is waarschijnlijk een ,,ruil" voor de benoeming van trouwe aanhangers van Deng in de militaire en civiele leiding van de regio rond Peking Voor het eerst sinds 1974 zijn ook belangrijke militaire functies gewisseld Op enkele kleine uitzonderingen na werden de regionale militaire commandanten niet getroffen door de ziiiveringen van okt 1976 De generaals, die thans in de militaire regio van Peking benoemd zijn, zijn trouwens ook nog oudgedienden Maar nu generaal Chen Xilian ban het commando over de regio Peking ontheven is, raakt men aan een van de hoekstenen van de militaire organisatie

Het leger voelt zich thans reeds gefrustreerd door de ,,economische hervorming" waarvan het een van de eerste slachtoffers uordt en door de campagne tegen de voorrechten, welke de hoge militairen genieten Het balt nog niet te voorspellen of de afzetting van generaal Chen Xilian het begin vormt van een poging om de militairen weer onder bedwang te krijgen of slechts het bescheiden resultaat is van een compromis

De schrijver voelt op grond van een rapport ban Deng ban 16 jan jl het meest voor de laatste veronderstelling Deng heeft daarin eerst gesproken over ,,emancipatie ban de geest ' en van , democratie" maar daarna ook zeer orthodoxe uitlatingen gedaan, onder meer over beperking van de vrijheid ban meningsuiting

Wanneer Deng drie trouwe medewerkers in regeringsfuncties heeft weten te krijgen, dan is dit boor hem een belangrijke overwinning Maar hij heeft voor deze oberwinning misschien moeten betalen door voor andere benoemingen aan de verlangens van de oppositie tegemoet te komen

Over deze mutaties schreef het *NRC/H'blad* van 25 jan. het volgende:

Generaal Chen Xilian is niet langer territoriaal bevelhebber van het militaire gebied Peking Dit blijkt uit een artikel in het Volksdagblad van woensdag (23-1) over openbare veiligheid in China's grote steden. dat de namen van alle garnizoenscommandanten vermeldt Het artikel noemt als nieuwe bevelhebber van Peking generaal Qin Qiwei, tot dusver eerste politiek legercommissaris van de hoofdstad.

Generaal Chen Xilian is al sinds voorjaar 1977 doelwit van felle muurkrantenaanvallen geweest, als zijnde een van de notoire volgelingen van de Bende van Vier, De muurkranten stelden hem en ex-burgemeester van Peking Wu De verantwoordelijk voor de onderduiking van het Tien An Min-incident, een antimaoistische volksopstand in april 1976 Wu De werd in oktober 1978 als burgemeester van Peking ontslagen, maar behield zijn zetel in het Politburo

Generaal Chen is ook lid van dit hoogste partij-orgaan en tevens vice-premier van de staatsraad, maar voor zover bekend zou hij deze functies minstens in naam behouden

Als vice-premier is hij slechts belast met sportzaken Generaal Chens banden met de Bende van Vier dateren uit de periode dat hij regionaal bevelhebber van Noordoost-China (Mandsjoerije) en voorzitter van het Revolutionaire Comité van de provincie Liaoning was. Dit strategische gebied stond sterk onder invloed van de Bende van Vier via Mao Yuanxin, een neef van willen voorzitter Mao Zedong, die vice-voorzitter van Liaoning en politiek legercommissaris van het hele oosten was Generaal Chen bleef na zijn overplaatsing naar Peking in 1973 in naam voorzitter van Liaoning, maar Mao Yuanxm was de feitelijke machthebber

Ten tijde van de arrestatie van de Bende van Vier in oktober 1976 zou Mao Yuanxin volgens geruchten doodgeschoten zijn of zelfmoord hebben gepleegd, maar onlangs werd gemeld dat hij nog in leven is en samen met de Bende van Vier terecht zal staan Mao Yuanxin en Chen Xilian zijn het afgelopen jaar ook veraiitwoordelijk gesteld voor de executie van Zhang Zhixin, een 45-jarige vrouw uit Liaoning, die in 1975 letterlijk de nek werd doorgesneden wegens haar moedige kritiek op de ,,fascistische dictatuur", die er toen in China heerste.

Deze vrouw wordt nu over het hele land als een ,,martelaar" en een ,,heldin" verheerlijkt

Hoewel het ontslag van generaal Chen slechts de formele bevestiging van een allang bestaande feitelijke degradatie is. is de maatregel niettemin belangrijk Het toont dat de Maoisten en opportunisten in de partijtop steeds verder bergafwaarts gaan Behalve Wu De en Chen Xilian verloren twee andere Mao-loyalisten het afgelopen jaar belangrijke functies, namelijk Wang Dongxing, Mao's voormalige lijfwacht, die ontslagen werd als directeur van de partijarchieven en Ji Denkui die zijn post als eerste legercommissaris van Peking moest opgeven

Ook een schaduwbestaan leidt vice-premier Chen Yonggui, de voormalige held van de landbouwbrigade Dazhai Allen behouden echter met het oog op ,,eenheid en stabiliteit" naar buiten hun zetels in het politburo, maar diplomatieke waarnemers zeggen dat zij daarin geen stemrecht meer hebben Ta Kung Pao, de semi-officiele spreekbuis van Peking in Hongkong, citeert bronnen die suggereren dat de voorbereidingen %oor het Twaalfde Partijcongres begonnen zijn, en in de tweede helft van dit jaar zou worden gehouden

De belangrijkste taak van het Partijcongres zal de benoeming van een nieuw Politburo en een nieuw Centraal Comité zijn Generaal Qin Qiwei, de nieuwe bevelhebber van Peking, is een nauwe medewerker van vice-premier Deng Xiaoping Hij diende sinds de jaren dertig in talrijke functies onder Deng, verdween eveneens tijdens de Culturele Revolutie en werd in 1973 gelijktijdig met Deng Xiaowing gerehabiliteerd

Deng Xiaoping draagt positie van chef-staf over

Een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken heeft op 25 febr. meegedeeld, dat vice-premier Deng Xiaoping niet langer hoofd is van de generale staf van het Chinese leger

Hoofd van de strijdkrachten is nu de 70-jarige generaal Yang Dezhi, voorheen militair commandant van het aan Vietnam grenzende Kunming-district.

De Chinese woordvoerder weigerde antwoord te geven op de vraag waarom Deng zijn opperbevel over de strijdkrachten heeft neergelegd

en wanneer dit precies is gebeurd. Deng blijft wel vice-voorzitter van de militaire commissie van het Centrale Comité van de communistische partij, een orgaan waarin Yang als lid is opgenomen.

Bijeenkomst Centrale *Comité*. Verdere mutaties. Eerherstel Liu Shaoqi

Van 23-29 febr. vond in Peking een voltallige vergadering plaats van het Centrale Comité van de Chinese communistische partij. Het was de vijfde zitting van het 11de CC.

Eén van de belangrijkste besluiten van dit CC was het postume eerherstel van de vroegere president van de Volksrepubliek Liu Shaoqi. Tevens besloot het CC vier volgelingen van wijlen partijvoorzitter Mao Zedong uit het Politburo te verwijderen.

In een grote politieke overwinning voor eerste vice-premier Deng Xiaoping verhief het plenum van het centrale partijcomité twee van diens aanhangers tot het permanent comité van het Politburo. Het gaat om Hu Yaobang, tot dusverre secretaris-generaal van het Centrale Comité, en Zhao Ziyang, gouverneur van Sichuan. Hu wordt tevens secretaris-generaal van het heropgerichte secretariaat-generaal van de partij. Dit lichaam werd in 1956 opgericht om lopende partijzaken te behandelen, maar sneuvelde tijdens de culturele revolutie.

Het Centrale Comité besloot dat ,,kameraad Liu", eens gebrandmerkt als een ,,verrader, overloper en ploert" door zowel Rode Gardisten als regeringspers, in feite een groot marxist was. Volgens de aankondiging na de zevendaagse bijeenkomst van het Centrale Comité was hij opzettelijk blootgesteld aan een politiek komplot en een fysieke vervolging.

Het Centrale Comité had unaniem besloten ,,de naam van kameraad Liu te zuiveren als een grote marxist en proletarisch revolutionair en een van de voornaamste leiders van partij en staat, en een herdenkingsbijeenkomst te houden op een geschikt tijdstip". Daaraan werd toegevoegd dat de bittere les van Liu's lot voor altijd in de geest van volk en partij dient te worden gegrift, zodat zo'n komplot nooit meer kan voorkomen.

Liu, ooit Mao's nummer 2, werd in 1968 van al zijn regerings- en partijfuncties beroofd en zelfs ,,voor de eeuwigheid" uit de communistische partij gezet. ,,China's Chroesjtsjow", vanwege zijn vermeende ,,revisionistische" en pro-Russische neigingen, stierf het jaar daarop.

De maatregelen tegen Wang Dongxing, Mao's lijfwacht, vice-premier Ji Dengkui, oud-burgemeester van Peking Wu De en vice-premier Chen Xilian, oud-commandant van de militaire regio Peking, waren nauwelijks een verrassing. Behalve dat ze nu uit het Politburo zijn gezet, waren deze tegenstanders van vice-premier Deng Xiaoping al eerder andere functies kwijtgeraakt.

Het plenum besloot tevens het Nationaal Volkscongres, China's parlement, constitutionele wijzigingen voor te stellen, waaronder intrekking van het recht om muurkranten aan te plakken.

In een beschouwing over de besluiten van het CC schreef het *NRC/H'blad* van 1 maart het volgende:

Rehabilitatie van ex-president Liu Shaoqi, verwijdering van Mao-loyalist Wang Dongxing en drie andere ongewenste linkse elementen uit het Politburo en benoeming van twee solide strijdmakkers van vice-premier Deng Xiaoping in het permanente comité van het Politburo Deze en andere belangrijke beslissingen van het plenum van het Centrale Partij-Comité zijn het sluitstuk van een ruim twee jaar durende krachtmeting Daarmee is nu de zogenaamde ,,lijn Deng" van economisch pragmatisme, discipline en orde en intellectuele en artistieke redelijkheid, ook ra diens dood vrijwel onomkeerbaar gemaakt

Waar Deng Xiaoping sinds zijn tweede rehabilitatie in juli 1977 met ups en downs aan heeft gewerkt is een ordelijke opvolgingsregeling, die moet voorkomen dat er na het heengaan van de huidige bejaarde leiders opnieuw, zoals in 1976 een chaotische machtsstrijd uitbreekt

In feite is de terugkeer naar de toestand van voor de Culturele Revolutie nu volledig De door Mao Zedong persoonlijk tot ,,renegaat, verrader, ploert en lakei van het imperialisme" bestempelde en ,,voor eeuwig uitgestoten" Liu Shaoqi zal nu de allerhoogste postume eer, een staatsbegrafenis, worden gegeven

Het secretariaat-generaal van de partij is heropgericht met Hu Yaobang (65), Deng Xiaopings meest vertrouwde luitenant als secretaris-generaal Deng bekleedde deze functie tot zijn eerste val in 1967 waarin hij Hu meesleepte

Hu werd in 1975 toen Deng voor het eerst begon met de formulering van een pragmatisch economisch en onderwijsbeleid Dengs belangrijkste assistent Hij is een voormalige secretaris-generaal van de communistische jeugdliga en heeft zich volgens pro-Pekingtijdschriften in Hongkong vorig jaar beijverd voor de vrijlating van gearresteerde dissidenten. Door intellectuelen en jongeren wordt hij zeer gerespecteerd

Een van de tijdschriften Zheng Ming, noemde hem een puur stuk goud

De tweede belangrijkste man in het secretariaat-generaal zal zijn Zhao Ziyang (61), tot dusver gouverneur van China's volkrijkste provincie Sichuan Hij is een briljant, charismatisch bestuurder, die de afgelopen twee jaar Sichuan tot een model van creatief, efficient bestuur heeft ontwikkeld. Zhao hield vorig najaar een belangrijke beleidsspeech, die nu voor het hele land studiemateriaal is. Hij zei onder andere: ,,Alle economische patronen en conventies die de ontwikkeling van de produktiekrachten remmen, moeten overboord worden gegooid.

Zhao was in april 1967 eveneens slachtoffer van de Rode gardisten, maar werd reeds in 1971 gerehabiliteerd. In sept. 1979 werd hij in het Politbureau opgenomen. In Chinawatcherskringen wordt sinds enige weken druk gespeculeerd dat Zhao op het Nationale Volkscongres het premierschap van Hua Guofeng zal overnemen of op zijn minst vice-premier zal worden als eerste stap in die richting.

Deng Xiaoping zal zich dan wellicht verder terugtrekken om nog voornamelijk als ,,grijze eminentie" een adviserende rol te vervullen. Hij kan dan met recht Mao Zedongs erfopdracht aan Hua Guofeng parafraseren: ,,Met jullie aan het roer voel ik mij gerust".

Deng heeft eerder deze week zijn functie van chef van de generale staf al overgedragen aan generaal Yang Dezhi (70). Yang is ook lid van het secretariaat-generaal geworden. Het is zeer wel mogelijk dat het secretariaat belangrijker zal worden dan het Politburo dat nu een meer honorair lichaam lijkt te worden. De vier figuren die uit het Politbureau zijn gezet waren allang houders van lege titels. Wang Dongxing, Wu De en Chen Xilian waren al totaal gediskrediteerd.

Wang verloor zijn directeurschap van het algemeen partijbureau in december 1978 en zijn privékorps, de pretoriaanse garde van Mao Zedong, werd ontbonden. Wu De werd in oktober 1978 als burgemeester, en Chin Xilian vorige maand als hevelhebber van Peking ontslagen. Ji Dengkui is altijd een sfinxachtige figuur geweest, een voormalige modelarbeider die het onder Mao tot vice-premier bracht.

Steeds werd aangenomen dat hun gezicht gered zou worden tot het partijcongres later dit jaar, waar zij gewoon niet zouden worden herkozen. Nu zijn zij toch oneervol afgedankt en dat duidt erop dat hun voortdurende aanwezigheid als een steen des aanstoots of zelfs een risico werd ervaren. Twiifelaars of sabo-

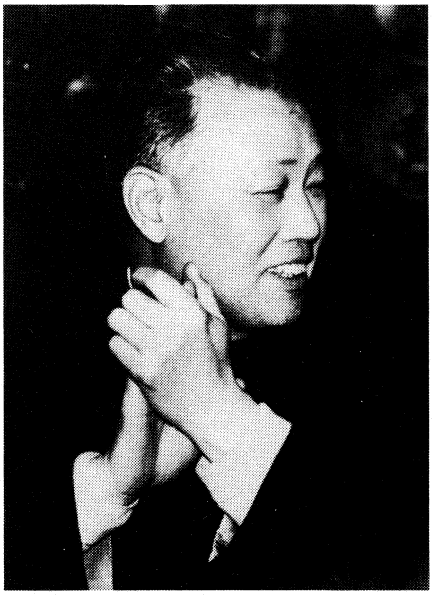

Zhao Ziyang

Yang Dezhi

teurs van pragmatisch beleid bleven hen beschouwen als een alternatief machtscentrum.
Wat voor effect de besluiten van het plenum op de positie van voorzitter Hua Guofeng zullen hebben, is nog onduidelijk. Tot midden 1978 werd Hua met de vier omstreden heren geïdentificeerd, maar in de daaropvolgende periode heeft Hua zich steeds duidelijker aan de zijde van Deng geschaard. Als Hua afstand doet van zijn premierschap. hetgeen onvermijdelijk is, en Hu Yaobang secretaris-generaal is, zal het partijvoorzitterschap niet zoveel meer inhouden.
De rehabilitatie van Liu Shaoqi was een anticlimax, omdat die al meer dan een jaar werd verwacht. Dat het zo lang heeft geduurd, heeft ongetwijfeld met de positie van de vier gevallenen te maken, die mogelijk samen met voorzitter Hua een achterhoedegevecht tegen Liu's eerherstel gevoerd hebben. Sinds één jaar was het onontkoombaar. Liu's weduwe, Wang Guangmei werd vorig jaar in jan. na twaalf jaar uit de gevangenis ontslagen, waar zij onder andere kleren voor mevrouw Mao moest naaien.

Fang Yi

Zij is nu directrice van het bureau buitenland van de Academie voor Sociale Wetenschappen. Vorige week werd Liu's zwager Wang Duangyin tot directeur van de Chinese Internationale Trust cn Investeringsmaatschappij in Tianjin benoemd.
Het Centrale Partij Comité stelt nu dat (Mao's) beschuldigingen tegen Liu de grootste fraude in de partijgeschiedenis zijn. Zo doorredenerend zullen veel Chinezen de herdenkingsredes die binnenkort voor Liu zullen worden gehouden als de grootste aanklacht tegen Mao en de Culturele Revolutie opvatten.
Ironisch is dat het Centrale Partij Comité het Nationale Volkscongres zal voorstellen om de door Mao geïntroduceerde ,,vier grote vrijheden" (zich vrij uitspreken, vrij opvattingen lanceren, grote debatten houden en muurkranten ophangen) uit de grondwet te verwijderen.
Mao lanceerde deze ,,vier groten" in 1966 om ,,klassestrijd" tegen Liu Shaoqi te kunnen voeren. De muurkranten hebben vorig jaar duidelijk een positieve rol gespeeld, door het onthullen van excessen, het verzwakken van Wang Dongxing en de zijnen etcetera. Maar aangezien er uiteindelijk te veel excentriciteit, onzin en chaos op de proppen kwam, wordt er dan nu definitief en volledig een eind aan gemaakt.
Of er vervangende vormen van enige vrije meningsuiting komen moet worden afgewacht. China zal na het laatste plenum een periode van meer politieke orthodoxie, meer economisch liberalisme en meer orde en regelmaat tegemoetgaan.

Tot leden van het herstelde secretariaat-generaal werden de volgende personen aangewezen:

Wan Li, Wang Renzhong, Fang Yi, Gu Mu, Song Renqiong, Yu Qiuli, Yang Dezhi, Hu Qiaomu, Hu Yaobang, Yao Yilin and Peng Chong.

Zhao *Ziyang* en Wan Li vice-prenziers

Het permanente comité van het Volkscongres heeft op 16 april Zhao Ziyang benoemd tot vice-premier. Met hem werd ook Wan Li tot vicepremier aangewezen.
De laatste was vice-burgemeester van Peking tot hij in 1966 bij het begin van de Culturele Revolutie werd weggezuiverd. Hij wordt beschouwd, net als Zhao, als aanhanger van Deng Xiaoping.
Tegelijkertijd werden Ji Dengkui en Chen Xilian als vice-premier ontslagen.

Officiële uitvaartdienst vor Liu Shaoqi

Op 17 mei heeft de officiële uitvaartdienst van de vroegere, nu gerehabiliteerde, president Liu Shaoqi in Peking plaatsgevonden.

,,Onze gerespecteerde en geliefde kameraad Liu Shaoqi verliet ons meer dan tien jaar geleden. Lin Biao, Jiang Qing en Co. fabriceerden bewijzen, verduisterder. de waarheid en overlaadden hem met valse beschuldigingen, in een poging zijn naam volledig uit de Chinese geschiedenis te wissen (. . .) De geschiedenis wordt echter door het volk geschreven !. . .) De geschiedenis heeft het komplot van Lin Biao, Jiang Qing en Co. nu volledig bankroet verklaard (. . .) Eeuwige glorie aan kameraad Liu Shaoqi."
Zo besloot vice-premier Deng Xiaoping zijn dertig minuten durende herdenkingsrede voor de in 1969 in een gevangenis overleden Chinese president Liu Shaoqi. De dienst in de Grote Hal van het Volk werd bijgewoond door tienduizenden mensen uit het hele land, en gelijktijdig over alle televisiestations uitgezonden.
Deng Xiaoping vermeed geheel de rol te noemen die wijlen voorzitter Mao Zedong in de vernietiging van Liu Shaoqi heeft gespeeld. Hij zei dat ,,kameraad Liu Shaoqi evenals de kameraden Mao Zedong, Zhou Enlai en Zhu De voor altijd in de harten van het volk van heel China zal leven".
Een hoofdredactioneel artikel in het Volksdagblad van 16 mei stelde dat de rehabilitatie van de grote marxist en wroletarisch revolutionair Liu Shaoai ..het herstel betekent van de ware kwaliteit van het denken van Mao Zedong".
De plechtigheid vond plaats voor een vijf meter hoog zwart omlijst portret van Liu Shaoqi. Links daarvan stonden Liu's weduwe Wang Guangmei en kinderen opgesteld; rechts China's topleiders. Na de rede van Deng Xiaoping werd de Internationale gespeeld waarop de aanwezigen mevrouw Wang en haar kinderen condoleerden. Verscheidene leiders omhelsden mevrouw Wang; het langst deed dat de negentigjarige mevrouw Song Qingling, de weduwe van de eerste president van de Chinese republiek, Sun Yat-sen.
Liu is nu op de tweede plaats gekomen in het Pantheon van overleden communistische leiders, vóór wijlen premier Zhou Enlai. Liu's geboortehuis in Hunan, vlak bij het geboortedorp van Mao, wordt voor het publiek in gereedheid gebracht, evenals zijn rotswoning in de guerrillahoofdstad van de jaren '30, Yunan. In heel China draaien nu documentaires over het leven van Liu en zijn portretten hangen op elk belangrijk ontmoetingspunt. Zo moet onder het volk — vooral de jongere generatie — het criminele stigma dat sinds 1969 aan Liu heeft gekleefd, uitgewist worden.
Sinds zijn formele rehabilitatie tijdens het plenum van het centrale partijcommité, is een enorme stroom artikelen over Liu in alle Chinese media verschenen. Niet alleen stellen zij de schande, het onrecht en de wreedheid die Liu is aangedaan aan de kaak, maar vooral prijzen Zij hemelhoog zijn persoonlijkheid, zijn carrière en zijn theoretisch werk.
Het theoretische partijorgaan ,,Rode Vlag" van april looft de partij voor haar moed dat zij het heeft aangedurfd om haar dwaling ten aanzien van Liu Shaoqi toe te geven en publiekelijk schuld te bekennen tegenover het hele volk. Hiermee beoogt de partij haar geloofwaardigheid te herstellen. Maar de vraag is of dat lukt, want de onthullingen over Liu's lot zijn niet erg vleiend voor de politieke stijl die in de Volksrepubliek heeft geheerst en in bepaalde kringen ongetwijfeld nog heerst.
De weduwe van Liu, Wang Guangmei, verklaarde in een interview met het Shanghaise dagblad Wen Hui Bao (van 8 maart) dat Lin Biao, Jiang Qing en hun handlangers bij het begin van de culturele revolutie 400.000 mensen aan het werk zetten en 4 miljoen dossiers over de

oorlog tegen Japan liet uitkammen om belastende feiten tegen Liu te verzamelen. Aangezien zij niets konden vinden, hebbij zij zich toen op Liu's eerdere carrière gestort. De verwensingen ,,landverrader, agent van de vijand, en schurk (gongzei)" waarmee Liu in 1969 op persoonlijk bevel van Mao uit de partij werd gestoten, zijn gebaseerd op Liu's ,,misdaden" als vakbondsleider in de jaren '20. Als 24-jarige stakingsleider deed Liu in 1922 een concessie aan de spoorweg- en mijnautoriteiten in Anyuan in de provincie Hunan, om beweging in een hopeloze situatie te brengen. Hij kwam overeen dat de achterstallige lonen niet eenmalig maar in termijnen zouden worden uitbetaald. De Maoistische inquisiteurs beschouwden dit als bewijs van Liu Shaoqi's misdaad om de belangen van de arbeiders uit te verkopen. (Volksdagblad 10 maart '80). Het Engelstalige maandblad China Reconstructs van juni 1980, richt zich tot buitenlandse lezers ,,die de valse beschuldigingen tegen Liu ook jarenlang ingehamerd hebben gekregen" en biedt hun nu enige van de ware feiten. Een volgende beschuldiging van Mao's inquisiteurs was, dat Liu in 1925 de strijd in Shanghai vreesde, naar Changsha in Hunan vluchtte en zichzelf verkocht aan een feodale oorlogsbaron. De ware reden voor Liu's vertrek was echter dat zijn tuberculose was verergerd als gevolg van oververmoeidheid.

Liu's derde misdaad was dat hij in 1927 in Wuhan de arbeiders had ontwapend, het imperialisme had verdedigd en had gecapituleerd onder voorwendsel van arrestatie. In feite was Liu Shaoqi leider van massaprotesten tegen Brits militair- en politie-optreden in de toenmalige Britse concessiewijk van Wuhan, die nota bene leidden tot teruggave van de concesssie.

Dezelfde protesten herhaalden zich kort daarop in de Japanse concessie. Liu riep op tot discipline, maande om geen ruiten van Japanse huizen in te slaan of Japanners aan te vallen, maar op onderhandelingen van de nationale regering en instructies van de vakbondsfederatie te wachten. Op grond hiervan werd hij ervan beschuldigd de arbeiders te hebben ontwapend. De informatie dat Liu gearresteerd was en dus geen verdere protesten kon leiden, bleek te zijn afgeperst van geïntimideerde mensen.

Het meest fantastisch was de beschuldiging dat Liu een agent van de vijand was. In zijn boek Handleiding voor een goede communist (1939), een soort kathechismus voor zelftucht, schreef Liu dat een communist eerlijk en openhartig moet zijn en niets over de partij moet verbergen. Liu's aanklagers brandmerkten dit als een aanbeveling om partijgeheimen aan Chiang Kai-shek te verraden, vandaar de beschuldiging ,,agent van de vijand". (Volksdagblad 27 maart 1980).

Dit monsterlijke gemanipuleer met simpele feiten, werd in het communiqué van 29 febr., waarbij Liu officieel werd gerehabiliteerd, ,,de grootste fraude in de geschiedenis van de partij" genoemd. Brein achter deze fraude waren in zijn algemeenheid Lin Biao en de Bende van Vier, maar meer specifiek Kang Sheng, chef van de geheime diensten, die in december 1975 als vijfde man in de partijhiërarchie stierf. In de loop van 1978 zijn de verhulde aanvallen op Kang in de officiële pers begonnen. Hij wordt als het toppunt van boosaardigheid afgeschilderd en zijn stoffelijke resten zijn inmiddels van de heldenbegraafplaats Babaoshan in Peking verwijderd.

De stoffelijke resten van Liu Shaoqi zijn ruim tien jaar bewaard in een crematorium in Kaifeng in de provincie Henan. Een werker had op 14 november 1969 van militairen opdracht gekregen om Liu's lijk 's nachts in het geheim te verbranden. De werker schreef in een brief aan het Arbeidersdagblad van 18 mei 1980 dat hij nooit had geweten met wiens stoffelijk overschot hij te maken had, maar dat hij steeds had vermoed dat het om een doodgemartelde hoge leider ging. Daarom had hij altijd speciale aandacht aan de urn besteed. In maart 1979 brachten de provinciale autoriteiten van Henan de urn over naar de provinciale hoofdstad Zhengzhou omdat zij toen al aannamen dat Liu's rehabilitatie spoedig zou komen.

Liu is weliswaar niet doodgemarteld, maar toch op erbarmelijke wijze aan zijn einde gekomen. Volgens zijn weduwe werd hij in oktober 1969, lijdend aan acute longontsteking, naakt in een deken gerold en op straftransport naar Kaifeng gezet, waar hij na aankomst overleed. De urn met Liu's stoffelijke resten is een week voor de uitvaartplechtigheid in Zhengzhou door de provinciale autoriteiten van Henan aan Liu's weduwe en kinderen overgedragen.

Op 17 mei is hem eindelijk een passende laatste groet gebracht en zijn as zal evenals die van wijlen premier Zhou Enlai over de kustwateren van China worden uitgestrooid.

Liu's nagedachtenis zal echter, evenals die van Mao, controversieel zijn. Een deel van de Chinese elite had de deksel wat betreft Liu koste wat kost op de doofpot willen houden, omdat zij bang zijn voor de schokken van het verrijkend gewetensonderzoek dat nu in volle gang is.

Het andere deel wil Liu gebruiken als symbool om China te herscheppen zoals het geweest had kunnen zijn als Liu was blijven leven en zijn invloed was blijven uitoefenen.

Liu was het symbool van collegialiteit en rationalisme, Mao van bezeten dwingelandij en roekeloze ideologische avonturen. De strijd tussen Mao en Liu gaat door en de uiteindelijke winnaar zal waarschijnlijk Liu Shaoqi zijn.

Over de rehabilitatie van Liu Shaoqi schreef het *NRC/H'blad* op 1 maart in een hoofdartikel o.a:

Historische betekent deze rehabilitatie de definitieve breuk van de huidige Chinese leiders, vice-premier Deng Xiaoping voorop, met de denkbeelden van de Culturele Revolutie, dat wil zeggen van het maoïsme. Ook al heeft niet Mao zelf, maar de in 1971 overleden Lin Biao van het centrale comité de schuld aan de ondergang van Liu gekregen. Maar dat is slechts een doekje voor het bloeden. Lin Biao werd immers tijdens de Culturele Revolutie veelal aangeduid als de ,,eerste medestrijder" van Mao, dus volledig met hem vereenzelvigd. Hier herhaalt zich als het ware slechts in abstracto wat aan het einde van de nederlaag van de Culturele Revolutie zeer concreet ook al gebeurd is. (...)

De kern van het conflict tussen Liu Shaoqi en Mao is geweest dat Liu een ontwikkelingsmodel wenste dat in bepaalde opzichten aansloot bij de Russische ervaringen. Zoals Deng Xiaoping dat thans in feite ook doet met zijn vier moderniseringen. Mao stelde daar zijn denkbeelden van een min of meer spontane permanente proletarische revolutie tegenover, waarin politieke gezindheid belangrijker was dan economische prestatie. (...)

De actuele betekenis van de rehabilitatie van Liu Shaoqi, is, dat zij samen met de wijzigingen van het Politburo waartoe het centrale comité ook heeft besloten de positie heeft versterkt van Deng Xiaoping ten opzichte van die van partijvoorzitter en premier Hua Guofeng. Hua komt immers uit de school van Mao.

Rehabilitatie Li Lisan

Op 20 maart is tijdens een herdenkingsbijeenkomst, die werd bijgewoond door vice-premier Deng Xiaoping, een vroegere tegenstander van wijlen voorzitter Mao Zedong gerehabiliteerd. Het betrof Li Lisang, die zich in 1967, aan het begin van de Culturele Revolutie, zou hebben verhangen.

Li, die aanvankelijk in de communistische hiërarchie boven Mao stond genoteerd, gaf in 1930 opdracht tot een serie arbeidersopstanden in Chinese steden tegen de nationalisten, die echter jammerlijk mislukten. Deze ,,dwaallijn van Li Lisan", zoals zijn politiek later werd veroordeeld, ging in tegen Mao's theorie over een boerenrevolutie. Li werd in 1931 van zijn functies beroofd, en spendeerde vervolgens 15 jaar in de Sowjet-Unie.

Later verzoende hij zich met Mao en werd hij minister van arbeid. In 1967 werd hij weer weggezuiverd als een ,,bourgeois reactionair" voor het propageren van ern politiek als die van het huidige leiderschap. Vice-premier Wang Zhen noemde hem op 20 maart een ,,fijn lid van onze partij, een proletarisch revolutionair en een van de vooraanstaande leiders van de arbeidersbeweging in China"'.

Op dezelfde bijeenkomst werd ook Jia Tuofu in ere hersteld, die een aantal leidende economische functies vervulde voor hij in 1959 als ,,rechtse opportunist" uit de gratie viel. Dit betekende dat hij een aanhanger was van minister van defensie Peng Dehuai, die in hetzelfde jaar in ongenade viel, maar na Mao's dood is gerehabiliteerd. Ook Jia stierf in 1967 ,,onder vervolging".

De rehabilitaties maken deel uit van de huidige politiek om de Chinese revolutie voor te stellen als een collectieve inspanning eerder dan als het werk van alleen Mao Zedong. Zij volgen op de geruchtmakende rehabilitatie van Mao's belangrijkste tegenstander Liu Shaoqi, tot dusverre de opvallendste stap in de demaoiseringspolitiek. *(UPI, Reuter, Beijing Review, NRC/H'blad, Le Monde, The Times, NZZ, FAZ, Wereldwijzer)*

BELGIË

REGEERAKKOORD

Hieronder volgt de tekst van Titel I — De Staatshervorming — van het regeerakkoord. In aansluiting daarop wordt van Titel II — Sociaal-economisch beleid — de tekst opgenomen van de paragraaf die handelt over ,,Beheersing openbare financiën" en van het hoofdstuk i.z. de sociale zekerheid. Van Titel IV — Ons land in Europa en in ae wereld — ten slotte is de tekst van het hoofdstuk i.z. het defensiebeleid in deze aflevering opgenomen.
In de aflevering van 13 juni volgt een gedeelte van de tekst van de bijlage bij het regeerakkoord.

REGEERAKKOORD

goedgekeurd door de **C.V.P.** en de **P.S.C.**, op 14 mei 1980 en door de **S.P.**, de **P.V.V.**, de **P.S.** en de **P.R.L.** op 15 mei 1980

TITEL I

DE STAATSHERVORMING

De hiernavolgende voorstellen beogen de principes en de hoofdlijnen vast te leggen voor een definitieve Staatshervorming. Zij handelen niet over de Brusselse problematiek. Men zal echter niet wachten met hun realisatie tot een oplossing werd gevonden voor de Brusselse problematiek. In een eerste etappe zullen de bestaande regelingen voor Brussel op alle niveaus behouden worden, in afwachting dat de Regering oplossingen voor het geheel van de Brusselse problemen zal hebben uitgewerkt en aan het Parlement voorgelegd. Deze moeten zo snel mogelijk worden aangenomen en in ieder geval voor de Gemeenteraadsverkiezingen van 1982. De Regering zal hierbij een actieve rol spelen.
Het globale krediet voor de begroting van het Gewest Brussel zal jaarlijks gelijk zijn aan het globale krediet voor 1979, verhoogd ten minste in dezelfde verhouding als de Rijksbegroting, met uitzondering van de kredieten voor de werkloosheid en de rampen evenals de kredieten voor uitzonderlijke omstandigheden.
De gewestelijke Executieve kan deze bijkomende middelen aanwenden in het kader van een saneringsplan voor gemeentelijke en agglomeratiefinanciën.
Een raming zal worden opgemaakt van de kostprijs voor de verplichtingen van Brussel als hoofdstad en als zetel van de Europese Instellingen.
De compensatie voor de gemeenten als tegenwaarde voor het niet heffen van onroerende voorheffing en/of gemeentelijke opcentiemen op bepaalde onroerende goederen zal worden doorgevoerd zoals voorzien in de aan te nemen begrotingswet alsmede de verhoging van het krediet voor de N.C.C. en de F.C.C.

1 — De raden

Voor de Vlaamse Gemeenschap zal één Raad opgericht worden die bevoegd is voor alle autonome aangelegenheden in het Nederlandse taalgebied en voor de eentalige Nederlandstalige instellingen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad. De verkozenen van de Vlaamse Gemeenschap in Brussel maken deel uit van de Raad maar nemen niet deel aan de stemmingen over de plaatsgebonden aangelegenheden.
Voor de Franse Gemeenschap wordt een Raad opgericht die bevoegd is voor de culturele en persoonsgebonden aangelegenheden in het Franse taalgebied en voor de eentalige Franstalige instellingen in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad.
Er wordt een Waalse Raad opgericht die bevoegd is voor de plaatsgebonden aangelegenheden in Wallonië. Een formule zal worden uitgewerkt waarbij tot fusie van deze heide Raden kan worden overgegaan bij tweederde meerderheid in elke van beide Raden. In ieder geval maken de Waalse mandatarissen deel uit van heide Raden In geval van fusie maken de verkozenen van de Franse Gemeenschap in Brussel deel uit van de Raad maar nemen zij niet deel aan de stemmingen over de plaatsgebonden aangelegenheden.
Vanaf de eerstvolgende wetgevende verkiezingen zullen 212 Senatoren rechtstreeks verkozen worden voor een vaste periode van vier jaar. Zij zullen de Raden samenstellen. De taalgroepen van de Senaat zullen respectievelijk de Vlaamse Raad en de Raad voor de Franse Gemeenschap vormen. De Senatoren verkozen in de provincies Luik, Luxemburg, Henegouwen en Namen, alsook in het arrondissement Nijvel, zullen de Waalse Gewestraad vormen.
Tot aan de volgende wetgevende verkiezingen zullen de Raden samengesteld zijn uit de Kamerleden en de Senatoren.
De werkverdeling tussen Kamer en Senaat zal het voorwerp uitmaken van een bespreking in het Parlement.

2 — De executieven

De rechtstreeks verkozen Raden zullen uit hun midden hun Executieve verkiezen.
Deze Executieven zullen politiek verantwoordelijk zijn tegenover hun Raad. Een motie van wantrouwen, die op elk ogenblik kan worden ingediend tegen de Executieve of één of meer van haar leden, is alleen dan ontvankelijk wanneer zij een opvolger voorstelt, naargelang van het geval, voor het College, voor één lid of voor meer leden.
De Executieven worden samengesteld volgens het meerderheidsbeginsel. Bij overgangsmaatregel zullen, tijdens de eerste legislatuur na de eerstvolgende wetgevende verkiezingen, de Executieven volgens de regels van de evenredigheid worden samengesteld.
De Executieven beraadslagen collegiaal en volgens de procedure van de consensus die in de Ministerraad wordt gevolgd. Zolang de Executieven proportioneel zijn samengesteld is de consensusregel niet van toepassing. Alle leden moeten gewaarborgde bevoegdheden hebben.
De Executieven zullen uit de Nationale Regering treden

— zodra de Regering bij het Parlement een wetsontwerp zal hebben ingediend dat ertoe strekt de Brusselse problematiek op te lossen;

— zoniet op 1 januari 1982, voor zover de regionale en communautaire departementen operationeel zijn geworden en dat de betrokken parastatale instellingen in functie van de autonomie zijn aangepast;

— in ieder geval ten laatste op het ogenblik van de installatie van de Raden, zoals zij na de eerste directe verkiezing zullen zijn samengesteld.

De Executieven zullen beschikken over een eigen administratie. Zolang dat de Executieven binnen de Regering blijven zullen deze administraties behoren tot de centrale administratie. De bepalingen van de taalwetgeving inzake de centrale administratie zijn op hen toepasselijk zoals voorzien in het ontwerp 260. Eens de Executieven buiten de Regering zullen ook de administraties een eigen autonoom statuut verwerven. De taalwetgeving moet met het oog hierop worden aangevuld.

3 — De bevoegdheden

De autonome aangelegenheden zijn deze omschreven in artikel 59bis van de Grondwet, in de wet van 21 juli 1971, in het oorspronkelijke wetsontwerp 261 voor wat betreft de culturele en persoonsgebonden materies (met uitzondering van de inkomenstoelagen aan de gehandicapten) en door het ontwerp 261 zoals aangenomen door de Senaatscommissie voor wat betreft de plaatsgebonden materies.
In de Grondwet zullen de aangelegenheden worden opgenomen die in ieder geval nationaal moeten blijven. De residuaire bevoegdheid behoort tot de nationale instanties.
De Raden regelen de aangelegenheden, waarvoor zij bevoegd zijn, bij decreet dat kracht van wet heeft.
De Regering zal aan de Cultuurpactcommissie vragen om na te gaan of het Cultuurpact al dan niet een adequate oplossing biedt voor de problemen die kunnen rijzen door de uitbreiding van de gemeenschapsmateries tot de persoonsgebonden aangelegenheden. De Commissie zal hierover verslag uitbrengen bij de in het Parlement vertegenwoordigde politieke partijen.

4 — Financiële middelen

De deelgebieden, die rechtspersoonlijkheid verwerven, zullen financieel autonoom zijn, wat o.m. inhoudt dat zij een eigen thesaurie uitbouwen en zowel hun lopende als hun kapitaaluitgaven zelf financieren.
Het uit te bouwen financieringssysteem moet een geheel van financieringsmiddelen omvatten en tegelijkertijd rekening houden met het element solidariteit en met het element financiële verantwoordelijkheid.
Voor het eerste begrotingsjaar zal het hoofdelement van de financiering uit begrotingskredieten bestaan. In de daaropvolgende jaren zal de groei van de financiële middelen hoofdzakelijk moeten verzekerd worden door andere financieringsbronnen.
Volgende financiële middelen worden voorzien:

a) eigen niet-fiscale ontvangsten;

b) een krediet ten laste van de Rijksbegroting;

c) ristorno's van sommige belastingen vastgesteld bij wet;

d) eigen fiscaliteit;

e) leningen.

a) De niet-fiscale inkomsten die verbonden zijn aan de autonome materies zullen aan de bevoegde deelgebieden toekomen.

b) Jaarlijks zal op Titel I van de Rijksbegroting een krediet worden ingeschreven voor de lopende uitgaven van de deelgebieden en op Titel II een krediet voor de kapitaaluitgaven en dit zowel voor de plaatsgebonden materies enerzijds als voor de culturele en persoonsgebonden materies anderzijds. Deze kredieten worden getransfereerd naar de bevoegde deelgebieden.

Op de uitgaven van de deelgebieden zijn de regels van de rijkscomptabiliteit en de controle van het Rekenhof van overeenkomstige toepassing.

Eventuele transferten van Titel II naar Titel I in de begrotingen van de deelgebieden zullen het voorwerp zijn van overleg tussen Regering en Executieven. Indien geen akkoord wordt bereikt, is een dergelijk transfert slechts toegelaten voor zover het investeringsprogramma van de deelgebieden verminderd wordt met een bedrag gelijk aan vijf maal het bedrag van de getransfereerde ordonnanceringskredieten.

Het eerste jaar zullen kredieten worden uitgetrokken gelijk aan de overeenkomstige kredieten op de begroting 1980, Titel I en Titel II (niet gesplitste kredieten en ordonnanceringskredieten) conventioneel vastgesteld en vermeerderd met de index der consumptieprijzen. Voor de volgende jaren zullen de kredieten van het vorige jaar telkens aangepast worden aan de index der consumptieprijzen.

Het totaal krediet voor plaatsgebonden materies op respectievelijk titel I en titel II zal verdeeld worden volgens de verdeelsleutel voorzien in artikel 7 van de wet van 5 juli 1979 tot oprichting van voorlopige gemeenschaps- en gewestinstellingen, gecoördineerd op 20 juli 1979.

Het totaal krediet voor de culturele en persoonsgebonden materies op respectievelijk titel I en titel II zal worden verdeeld in een verhouding van 55% voor de Vlaamse Gemeenschap en 45% voor de Franse Gemeenschap.

Voor de culturele kredieten — nationale opvoeding (beurzen) zal echter een afzonderlijk krediet worden uitgetrokken, verdeeld volgens de behoeften.

Voor de Duitse Gemeenschap en voor de instellingen die in de sector van de culturele en persoonsgebonden materies gevestigd zijn in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad en die niet kunnen beschouwd worden als uitsluitend behorend tot de ene of de andere Gemeenschap, zullen afzonderlijke kredieten worden ingeschreven op de Rijksbegroting. In het kader van de status quo voor Brussel behoren hiertoe o.m. de openbare instellingen in de sector van de persoonsgebonden materies (toepassing van de taalwet).

c) - d) Onverminderd de hoger vermelde aanpassing van de totale kredieten aan de index der consumptieprijzen, zal door voorafname een jaarlijks te bepalen deel van de hierna vermelde belastingen toegewezen worden aan de deelgebieden volgens de lokalisatie van de opbrengst.

Deze voorafname zal minstens gelijk zijn aan het versohil in resultaat van de toepassing van het groeiritme van de nationale begroting (Titel I) min de kredieten voor werkloosheid en voor rampen, op het globale krediet voor de deelgebieden van Titel I van de Rijksbegroting enerzijds en het resultaat van de toepassing van het groeiritme van de index der consumptieprijzen op hetzelfde krediet anderzijds.

Volgende belastingen komen gebeurlijk in aanmerking om overgedragen te worden, hetzij als geristourneerd, hetzij als eigen belasting o.a. onder vorm van opcentiemen:

- Radio- en TV-taks
- Verkeersbelasting
- Openingstaks drankslijterijen
- Belasting op spelen, weddenschappen en automatische ontspanningstoestellen
- Onroerende voorheffing
- Registratie op onroerende goederen
- Successierechten
- Een deel van de personenbelasting.

Voor de hierboven vermelde voorafname zal de personenbelasting slechts in laatste orde in aanmerking komen.

Daar fiscale massa's worden overgedragen zal de eigen fiscaliteit van de deelgebieden geen aanleiding geven tot nieuwe fiscale lasten. Om daarenboven te vermijden dat een supplementair fiscaal niveau zou worden ingesteld, zal bij het invoeren van de eigen fiscaliteit van de deelgebieden de provinciale fiscaliteit worden afgeschaft. De provincies zullen echter verder retributies kunnen innen.

Geristourneerde of toebedeelde belastingen zijn belastingen waarvan de aanslagvoet door de bevoegde nationale overheid wordt vastgelegd en waarvan de opbrengst verdeeld wordt tussen de deelgebieden.

In geval van eigen fiscaliteit wordt de aanslagvoet door de Raden vastgelegd en komt de opbrengst rechtstreeks aan de deelgebieden toe.

Voor de belastingen die aan de Gemeenschappen worden overgedragen zal de opbrengst in Brussel verdeeld worden tussen de beide Gemeenschappen in een nader te bepalen verhouding.

e) De deelgebieden kunnen leningen aangaan in de voorwaarden omschreven in de artikelen 33, 34, 59 en 61 van het ontwerp 261. De leningen kunnen aangewend worden voor de financiering van de kapitaaluitgaven, die echter ook met de saldi op de lopende uitgaven kunnen worden gefinancierd. Voor de leningen van de deelgebieden zullen wat betreft de solvabiliteits- en dekkingscoëfficiënten van de financieringsinstellingen, dezelfde regelen van toepassing zijn als voor de thans bestaande overheidsfondsen.

De solidariteit is ingebouwd in de verdeelsleutel voor de plaatsgebonden materies. Indien het fiscaal inkomen per hoofd (personenbelasting) in Wallonië gelijk of groter wordt dan het fiscaal inkomen per hoofd in Vlaanderen, moet dit solidariteitsmechanisme herzien worden.

Daar waar de autonome materies tot de bevoegdheid behoren van een Raad mogen de kredieten ook geglobaliseerd worden in één begroting.

Het nieuwe financieringssysteem zal in voege treden op 1 januari 1982.

Vanaf het ogenblik dat de administraties autonoom worden, zullen de voor de bezoldiging en voor de overeenkomstige werkingskosten noodzakelijke kredieten naar de deelgebieden worden getransfereerd. Deze bedragen zullen worden aangepast aan de index der consumptieprijzen en zullen proportioneel verhoogd worden voor de intersectoriële sociale programmatie.

5 — De conflicten

Voor de regeling van de bevoegdheidsconflicten zal een Arbitragehof (dus geen grondwettelijk hof) worden opgericht, bestaande uit twaalf leden van ten minste 40 jaar, evenveel Nederlandstaligen als Franstaligen, voor de ene helft gekozen uit juristen met ten minste tien jaar ervaring in de advocatuur, de administratie of de magistratuur of die gedurende eenzelfde termijn het recht hebben gedoceerd aan een Belgische universitaire instelling, de andere helft uit personen met acht jaar politieke ervaring als lid van Kamer of Senaat. Het Arbitragehof toetst op verzoek van de Regering, van een Executieve of van een rechtscollege de verschillende normen aan de grondwettelijke en institutionele bepalingen betreffende de bevoegdheidsverdeling.

Het Hof kan in voorkomend geval op vraag van de Regering of van een Executieve de bestreden norm vernietigen of op de vraag van ieder rechtscollege, ter gelegenheid van een geschil waarover het dient uitspraak te doen, een prejudiciële beslissing nemen.

Voor de voorkoming en de regeling van de belangenconflicten zal de regeling van het ontwerp 260 worden overgenomen en aangepast aan de externe Executieven.

6 — De Duitse Gemeenschap

De Duitse Gemeenschap zal beschikken over een Raad, samengesteld uit rechtstreeks verkozen leden. Deze Raad verkiest uit zijn midden een Executieve.

Hij regelt bij decreet de onderwijs-, culturele en persoonsgebonden aangelegenheden, in dezelfde mate als de andere Raden. Hij zal beschikken over een op de Rijksbegroting uitgetrokken dotatie en over een eigen administratieve cel.

TITEL II

SOCIAAL-ECONOMISCH BELEID

I. HOOFDDOELSTELLINGEN VAN HET SOCIAAL-ECONOMISCH EN FINANCIEEL BELEID

1. De prioritaire zorg: behoud en bevordering van de werkgelegenheid (. . .)

2. Het evenwicht op de betalingsbalans (. . .)

3. Beheersing openbare financiën

I. Meerjarenprogramma

Het begrotingsbeleid en de ermede verbonden sanering van de openbare financiën vereisen een objectief over meerdere jaren, nl. tot en met het einde van de huidige legislatuur (1983) én dat er zou in bestaan het lopende begrotingstekort progressief te verminderen, om aldus de aangroei van de openbare schuld drastisch af te remmen, het hoge beroep van de overheid op de kapitaalmarkt te verminderen en de hoge rentevoeten te drukken.

II. Begroting 1980

1. Doel

Kost wat kost zouden de oorspronkelijke begrotingsvooruitzichten (lopend tekort van 82 miljard en netto te financieren saldo van 230 miljard) moeten worden verwezenlijkt; dit veronderstelt echter:

— dat bezuinigingen en nieuwe ontvangsten voor het voorziene globale bedrag (nagenoeg 50 miljard) spoedig zouden worden goedgekeurd door het Parlement;

het evenwicht en de verwezenlijking van de voorziene hervormingen zullen gewaarborgd worden;

— de realisatie van de 2,2 pct. vermindering in het kader van de budget control-operatie.

Met het oog op de verbetering van het lot van de minstbedeelden zullen de 2.320 miljoen besteed worden zoals voorzien vanaf 1 januari 1980 aan de verhoging van de hulp van een derde en van het bestaansminimum en aan de inhaling van de kleine pensioenen.

2. Uitvoering begroting 1980

a) De vermindering met 2,2 pct. voorzien in het raam van de operatie budget control (dit is 17 miljard) wordt bevestigd en zal volledig moeten worden uitgevoerd.

b. De bijkredieten voor 1980 worden beperkt tot 6 miljard; zij zijn te wijten aan de verhoging van de lasten van de openbare schuld en onvermijdelijk. Bovendien wordt een marge van 5 miljard voorzien, in het bijzonder voor Nationale Opvoeding ten einde de tewerkstelling te handhaven. Die marge zal moeten gecompenseerd worden in het raam van de kapitaalverrichtingen voor 1980.

3. Bijkomende belastingverminderingen en uitgaven

— Een bijkomende vermindering van de belastingen ten belope van 12,5 miljard is beslist.

— Anderzijds werden nieuwe uitgaven beslist ten belope van 3,9 miljard.

4. Netto te financieren saldo 1980

Om het aanvaard objectief voor de begroting 1980 te eerbiedigen, te weten een lopend tekort van 82 miljard en een netto te financieren saldo van 230 miljard, moeten derhalve compensaties gevonden worden ten belope van 22,4 miljard, dat wil zeggen:

12,5 miljard belastingverminderingen,
3,9 miljard nieuwe uitgaven,
6,0 miljard bijkredieten.

22,4 miljard.

5. Beslissingen om het begrotingsobjectief 1980 te eerbiedigen.

A. Het tekort van 22,4 miljard zal gedekt worden door een intensievere bestrijding van de fiscale fraude, extra-bezuinigingen en/of interne verschuivingen van de directe naar de indirecte belastingen binnen de globale fiscale druk.

B. Er wordt overeengekomen te voorzien in:

1. 3,5 miljard door een intensievere bestrijding van de fiscale fraude. Daartoe zullen o.m. de volgende initiatieven worden genomen: uitbreiding van de strafrechtelijke bepalingen om de actiemogelijkheden van de fiscale administraties te verhogen, speciale procedure voor zware fiscale inbreuken, grotere aansprakelijkheid voor accountants en belastingconsulenten, betere samenwerking tussen de parketten en de fiscale administraties, integrale toepassing van de administratieve sancties in gevallen van gekarakteriseerde fraude, versnelde uitbouw van de Bijzondere Belastinginspectie;

2. 6,0 miljard door interne verschuivingen van directe tiaar indirecte belastingen in het kader van een politiek van herstel van de betalingsbalans of van een vermindering van het verbruik van energieprodukten; in dit bedrag is 500 miljoen begrepen door verhoging van de BTW op margarine van 6 tot 16 pct.
Bovendien zullen de volgende maatregelen worden genomen met een effect op het budget 1981:

— afschaffing van het bijzonder fiscale regime voor de dividenden uitbetaald door de Intercommunales;

— een verhoging van de successierechten voor de zeer hoge erfdelen.

3. Bovendien gaat men akkoord oin 13 miljard bezuinigingen te realiseren in de begroting 1980. Dit zal een beperking inhouden van de uitgaven in alle sectoren.

De Regering zal daartoe op korte termijn de nodige maatregelen nemen in alle departementen, Staatsdiensten en parastatalen. In de sector van de sociale zekerheid zullen de bezuinigingsmaatregelen het voorwerp uitmaken van een overleg met de sociale gesprekspartners voorafgaand aan de beslissing van de Regering. De Regering zal bovendien op korte termijn een ontwerp van kaderwet voorbereiden betreffende de fundamentele hervorming van de sociale zekerheid en het, na overleg met de sociale gesprekspartners, bij het Parlement indienen. Deze hervorming zal inzonderheid betrekking hebben op een harmonisering van de bestaande stelsels, op een sociaal-rechtvaardiger inkomensherverdeling en op de vereenvoudiging van de instellingen en de administratieve procedures. De besparingsmaatregelen voor het begrotingsjaar 1980 zullen met de algemene doelstelling en basisbeginselen van deze hervorming rekening houden.

III. Netto te financieren saldo van de overheid voor 1981

Als objectief voor 1981 wordt vooropgesteld:

een vermindering met 1% BNP-pnt t.o.v. het percentage van 1980 van het netto te financieren saldo van de overheid (Staat, plaatselijke overheid, sociale zekerheid) (1). Deze afremming van het netto te financieren saldo moet toelaten de leningen in het buitenland te verminderen en de hoge intresten te drukken.

IV. Beheersing van de uitgaven

Om een stabilisatie en vermindering van de fiscale druk te kunnen realiseren moet een streng beleid van afremming van de openbare uitgaven gevoerd worden door een selectief begrotingsbeleid. Dit vereist op het vlak van de lopende uitgaven een strikte toepassing van de absolute nulgroei voor de niet-geïndexeerde uitgaven en voor de niet-prioritaire uitgaven, alsmede een beperking van de totale verhoging tot minder dan de nominale groei van het BNP; daartoe zullen nieuwe wettelijke maatregelen noodzakelijk zijn.
Ook zal voor de kapitaaluitgaven een grotere selectiviteit moeten worden inachtgenomen en zullen de transferten naar het buitenland verminderd worden. Een betere beheersing van de uitgaven moet ook met kordaatheid doorgevoerd worden in het geheel van de administraties van de openbare sector en de gesubsidieerde instellingen.

In de sector van de sociale zekerheid zal de saneringsinspanning voortgezet worden, na overleg met de sociale partners, oin het financiële evenwicht van de stelsels te herstellen; de fundamentele sociale verworvenheden zullen daarbij gevrijwaard worden.

V. Fiscaal beleid

Uit de analyse van de economische en financiële toestand blijkt dat er in feite weinig budgettaire ruimte aanwezig is voor nieuwe initiatieven die bijkomende uitgaven medebrengen of tot belastingverminderingen leiden.

Belastingverminderingen zijn derhalve slechts haalbaar indien daartoe de nodige ruimte wordt geschapen door een intensievere bestrijding van de fiscale fraude onder meer langs wettelijke maatregelen, door extra-bezuinigingen en/of door interne belastingverschuivingen van directe naar indirecte belastingen binnen de globale fiscale druk (2).
Rekening houdend met wat hierboven werd uiteengezet is het aangewezen bepaalde belastingverminderingen door te voeren ten bate van de ondernemingen, in een optiek van stimulering van de bedrijfsinvesteringen en de tewerkstelling, en ten bate van de fysische personen met het oog op de arbeidsmotivering een billijker spreiding van de fiscale last en in het raam van een gezinsbeleid.

a) Voor de ondernemingen kunnen aldus de volgende fiscale initiatieven voorzien worden:

1 Ter bevordering van de bedrijfsinvesteringen zal de BTW van 5% op investeringen opgeheven worden vanaf 1 juli 1980.

2 Ter bevordering van het risicodragend kapitaal zal de bestaande vrijstelling van inkomstenbelasting voor dividenden uitgekeerd aan nieuwe aandelen, die einde 1980 verstrijkt, van meetaf aan verlengd worden tot 31 december 1983.

3 De speciale belasting op de uitzonderlijke winsten van grote ondernemingen (Sol II) zal aangepast worden in die zin dat zij slechts zal worden toegepast voor ondernemingen die een rentabiliteit hebben van minstens 5% t.o.v. hun eigen vermogen. Zoals voorzien is, is zij niet verschuldigd wanneer de betrokken winst geherinvesteerd wordt in België.

b) Aanwassing aersonenbelasting

In de rijksmiddelenbegroting 1980 zal een zeer substantieel bedrag uitgetrokken worden om voor het aanslagjaar 1980 (inkomens 1979) de decumulatie voor de gezinnen met twee inkomens, de belastingaftrek voor gezinnen met één inkomen en de belastingverminderingen wegens gezinslasten te verhogen.
In afwachting van een grondige wijziging aan het wetboek der inkomstenbe-

(1) Dit percentage is gestegen van 3,8% in 1974, tot 8,9% voor 1979.

(2) De verhouding directe/indirecte belastingen is in de periode 1960-1978 volledig omgeslagen (40/60 in 1960, 60/40 in 1978).

Een eventuele aanpassing van bepaalde indirecte belastingen kan nochtans slechts overwogen worden in het raam van een beleid van herstel van de betalingsbalans of van een vermindering van het verbruik van energieprodukten.

lasting, wordt in dit wetboek het beginsel ingeschreven van de afzonderlijke belasting van de beroepsinkomens van de echtgenoten tot 2.500.000 F.

Deze decumulatie wordt uitgevoerd volgens hiernavolgend schema:

1 Begrotingsjaar 1980; decumul tot 600.000 F.
2 Begrotingsjaar 1981; decumul tot 750.000 F.
3 Begrotingsjaar 1982; decumul tot 1.000.000 F.
4 Begrotingsjaar 1983; decumul tot 1.500.000 F.
5 Begrotingsjaar 1984; decumul tot 2.500.000 F.

Het wetboek zal voorzien dat voor de gezinnen met één beroepsinkomen de echtgenoten voortaan ieder afzonderlijk zullen belast worden

Ieder jaar zal de wet of een K B in ministerraad overlegd, bepalen in welke verhouding van het inkomen dit zal gebeuren

Vanaf 1981 zal een fundamentele aanpassing van de personenbelasting doorgevoerd worden die zal streven naar een verlaging in verschillende fases en een billijker verdeling van de belastingdruk, rekening houdend met de specifieke toestand van.

— de gezinnen met 2 inkomens (decumul),
— de gezinnen met 1 inkomen,
— het aantal kinderen van het gezin

De belastingverminderingen wegens gezinslasten zullen worden verhoogd en zullen worden uitgedrukt in vaste bedragen.
In het raam van de hervorming zal de toepassing van het zogenaamd „splitting"-systeem onderzocht worden. Aldus zouden de totale beroepsinkomsten van echtgenoten naar een door de betrokkenen uit te oefenen keuze kunnen belast worden;

— ofwel afzonderlijk (decumul);
— ofwel gesplitst in een nader te bepalen verhouding, in hoofde van elk van de echtgenoten.

Deze voorstellen zullen worden gefinancierd door de middelen die jaarlijks beschikbaar zijn voor de inflatiecorrectie van de personenbelasting, door de meeropbrengst zoals die per saldo voortvloeit uit de perekwatie van de kadastrale inkomens, door een actievere bestrijding van de fiscale fraude, door interne belastingverschuivingen en door bezuinigingen.

c) Een aanpassing van de kadastrale perekwatie zal gebeuren door:

— een optrekking van het K.I. van 20.000 tot 30.000 F voor de vermindering van de onroerende voorheffing met 25% voor bescheiden woningen en van 30.000 tot 40.000 F voor de woningen die vroeger genoten van deze vermindering;
— voor het verlaagd registratierecht het basisbedrag tot 30.000 F op te trekken;
— voor de woning door de eigenaar zelf bewoond:

1) het abattement van 60.000 tot 80.000 F te verhogen + 10.000 F per persoon ten laste;

2) het eens bereikte maximale abattement wegens personen ten laste als blijvend verworven te beschouwen voor zover het netto-belastbaar beroepsinkomen lager is dan 1 miljoen;

3) het verschil tussen abattement en het kadastraal inkomen slechts voor de helft belastbaar te stellen voor zover het nettobelastbaar beroepsinkomen 800.000 F niet overschrijdt.

— eigenaars die hun bezwaar tegen het nieuw kadastraal inkomen om geldige redenen niet tijdig hebben ingediend zullen in de herfst 1980 binnen een termijn van één maand een nieuw bezwaar kunnen indienen, zonder dat de heropening van de termijn afbreuk doet aan de inkohiering van de onroerende voorheffing.

d) in de plaats van de invoering van een autowegenvignet zal de verkeersbelasting op personenwagens worden aangepast; zij zal bovendien voortaan worden geïndexeerd.

De opbrengst van deze aanpassing moet op jaarbasis 3,5 mrd bedragen;

e) van de toepassing van de voorziene bepalingen inzake de „voordelen van alle aard" zullen worden uitgezonderd de hypothecaire leningen tegen verlaagde rentevoet, toegekend door financiële instellingen aan hun personeel, voor de eigen woning en dit voor het deel van de lening dat het bedrag van 3 mln niet overschrijdt.

VI Bevordering spaarwezen

Een bijzondere inspanning zal worden gedaan om het sparen aan te moedigen en aantrekkelijker te maken.
In dat verband zal o.m. het bedrag van 15.000 F ten belope waarvan thans de intresten op spaarboekjes vrijgesteld zijn van roerende voorheffing verdubbeld worden.
Voor dividenden uitgekeerd aan nieuwe aandelen en deelbewijzen zal onderzocht worden op welke wijze het fiscaal statuut kan worden aangepast.

VII De wetgeving die de welvaartsbinding van de sociale uitkeringen voorziet, zal worden toegepast.

VIII Het behoud van het systeem van de indexatie van de bezoldigingen en van de sociale uitkeringen steunend op het indexcijfer van de consumptieprijzen wordt bevestigd.

IX Wat de zelfstandigen betreft wordt het amendement voorgesteld door de voorgaande Regering op de tekst van artikel 94 van de programmavoet, die werd aanvaard door de Commissie, als volgt aangepast. in de paragraaf 2, 2*, vervangen „De door deze paragraaf aan de Koning verleende machten verstrijken op 31 juli 1980" door „De door deze paragraaf aan de Koning verleende machten verstrijken op 1 september 1980"

X Zowel voor 1980 als voor 1981 zullen de nodige maatregelen genomen worden om de voor deze jaren vooropgezette begrotingsobjectieven te kunnen realiseren. Dit zal onder meer een beperking inhouden van de uitgaven in alle sectoren. In de sector van de sociale zekerheid zullen de bezuinigingsmaatregelen het voorwerp uitmaken van een voorafgaande concertatie met de sociale gesprekspartners. Aanvullende inkomsten zullen voortvloeien uit een intense bestrijding van de fiscale fraude en door interne belastingverschuivingen.

XI De belastingverminderingen en de andere maatregelen voor het bereiken van de gestelde begrotingsobjectieven alsook de voorziene hervormingen zullen vóór het parlementair reces goedgekeurd worden.

(Volgen drie bijlagen,

II. Industrieel beleid,
III. Land- en tuinbouw, zeevisserij,
IV. Een aangepast conjunctuurbeleid,
V Specifiek tewerkstellingsbeleid.)

VI. SOCIALE ZEKERHEID

De sociale zekerheid is één van de belangrijkste realisaties van onze welvaartsstaat. Zij vormt de basis van een efficiënte bescherming van de burgers tegen de onzekerheden van het bestaan.
Inzonderheid ingevolge de economische crisis, de hoge werkloosheid, de demografische evolutie en de budgettaire toestand van het land, die aanleiding geven tot mindere ontvangsten in de sociale zekerheid, worden de reserves van de meeste sectoren van de sociale zekerheid aangetast en hebben bepaalde sectoren reeds met aanzienlijke tekorten te kampen.
Deze ongunstige financiële toestand van verschillende stelsels van sociale zekerheid en de zich wijzigende noden van onze samenleving verplichten ons deze doeltreffend te hervormen uitgaande van een vernieuwde solidariteit, een betere selectiviteit en een verbeterde sociale en economische doelmatigheid, zonder daarbij nochtans afbreuk te doen aan de fundamentele verworvenheden van de sociale zekerheid en mits inachtneming van hiernavolgende principes:

— solidariteit onder alle burgers,
— billijke herverdeling tussen alle inkomens- en vermogensklassen,
— het inkomen te vervangen of aan te vullen ten einde het zoveel mogelijk te vrijwaren tegen bepaalde arbeidsrisico's, levensomstandigheden en sociale risico's,
— een minimum levensstandaard aan elkeen te waarborgen.

Werknemers

De Regering zal op korte termijn een ontwerp van kaderwet voorbereiden betreffende de fundamentele hervorming van de sociale zekerheid en het, na overleg met de sociale gesprekspartners, bij het Parlement indienen.
Deze hervorming zal inzonderheid betrekking hebben op een harmonisatie van de bestaande sectoren, op een sociaal rechtvaardiger inkomensherverdeling en op de vereenvoudiging van de instellingen en de administratieve procedures.

De hervorming zal onder meer steunen op volgende basisprincipes:

1. Solidariteit tussen en binnen de respectieve groepen van de werknemers en gerechtigden, zowel inzake financiering als inzake voorzieningen;

2. Behoud van de dekking van het sociaal risico zonder verwijzing naar de staat van behoefte en onverminderd de voorwaarden tot het verkrijgen en toekennen van de voorzieningen;

3. Ten einde de administratieve last die op de ondernemingen rust te verminderen en te vereenvoudigen, zal de Regering zich inspannen om samen met de sociale gesprekspartners de beste formules te be-

palen die progressief en zoveel mogelijk kunnen leiden naar een enige bijdrage;

4. De hervorming moet er kunnen toe leiden de bijdragen zodanig vast te stellen zodat de factor arbeid wordt aangemoedigd;

Het doorvoeren van die hervorming onderstelt dat de in de Nationale Arbeidsraad aangevatte studies zo vlug mogelijk tot een goed einde worden gebracht;

5. Met het oog op een duurzame en stabiele financiering zullen de criteria voor de Rijkstegemoetkoming ten aanzien van de verschillende sociale zekerheidstakken opnieuw vastgesteld worden;

6. De nodige oplossingen zullen gezocht worden om progressief het geheel van de schuldenlast van het verleden van sommige sectoren op te vangen. Bovendien zal er over gewaakt worden te komen tot een structureel evenwicht;

7. De progressieve toepassing van de derde Richtlijn van de Europese Gemeenschappen betreffende de gelijke behandeling van mannen en vrouwen inzake sociale zekerheid;

8. De aanpassing van de sociale zekerheid voor de deeltijdse arbeid na advies van de Nationale Arbeidsraad en de Commissie Vrouwenarbeid;

9. Onderzoek van de ciimulatieregels inzake sociale voorzieningen;

10. Verbetering, na advies van de betrokken beheerscomités, van het beheer van alle sociale zekerheidsinstellingen, met het oog op een betere dienstverlening en een doeltreffender kostenbeheersing;

11 Het probleem van de bestaande discriminaties inzake sociale zekerheid zal het voorwerp uitmaken van overleg met de sociale gesprekspartners in het raam van de bespreking van het ontwerp van kaderwet ober de fundamentele hervorming van de sociale zekerheid en rekening houdend met de budgettaire mogelijkheden

Zelfstandigen

Inzake het sociaal statuut van de zelfstandigen zullen onverwijld maatregelen genomen worden in overleg met de representatieve organisaties van de zelfstandigen met het oog op het verzekeren van het structureel evenwicht van het pensioenstelsel, alsmede in de ziekte- en invaliditeitsregeling.
Ook zullen de nodige oplossingen worden gezocht om progressief en voor het geheel de schuldenlast van het verleden op te vangen.
De studie van de hervorming van het pensioenstelsel zal verdergezet worden met het oog op de uitwerking van een spoedige oplossing.
Er zal naar gestreefd worden het pensioen voor een volledige loopbaan te brengen op het gewaarborgd minimum voor bejaarden, rekening houdend met de budgettaire mogelijkheden.

Minstbedeelden

Voorrang zal worden verleend aan de minstbedeelden en de nieuwe voordelen zullen uitsluitend beperkt blijven tot deze categorie.

1. Ten einde het lot van de minstbedeelden te verbeteren, zal de 2.320 mln frank, zoals voorzien, vanaf 1 jan. 1980 aangewend worden voor:

- de verhoging van de hulp van een derde (202 mln frank);
- de verhoging van het bestaansminimum (1.050 mln frank);
- de inhaling van de kleine werknemerspensioenen (1.060 mln frank).

2. De aanwending van een bijkomend miljard in 1980 en van 1,5 miljard in 1981 voor de verhoging van de kleine werknemerspensioenen.

3. De bestaansminima zullen geleidelijk op 180.000 frank voor een gezin en 140.000 frank voor een alleenstaande worden gebracht.

4 De wetgeving, die de welvaartsbinding van de sociale uitkeringen voorziet, zal worden toegepast

5. De reeds eerder vastgestelde forfaitaire toelagen aan de gepensioneerden van 12.000 frank voor een gezin en 9.600 frank voor een alleenstaande zullen worden verwezenlijkt door de toekenning van de laatste schijf in 1981.

Hoge pensioenen

Overeenkomstig de principes van de wet an 5 augustus 1978 zullen alle hoge pensioenen progressief beperkt worden.

° * °

Maatregelen op middellange termijn:

De Regering zal aandringen op een snelle goedkeuring van het wetsontwerp tot instelling van een koninklijke commissie die zal belast worden met de voorbereiding van de codificatie, harmonisatie en vereenvoudiging van de wetgeving inzake sociale zekerheid.
Onder sociale zekerheid moet in ruime zin worden verstaan:

1) de sociale zekerheid der werknemers;

2) het sociaal statuut der zelfstandigen;

3) de sociale zekerheid in de overheidssector;

4) de wettelijke stelsels van gewaarborgde uitkeringen.

TITEL III

WELZIJNSBELEID

ALGEMENE DOELSTELLING
(. . .)

TITEL IV

ONS LAND IN EUROPA EN IN DE WERELD

(Volgen A. De Europese eenmaking, B. De internationale solidariteit en rechtvaardigheid: een economische noodzaak, C. Vrede - Veiligheid en ontspanning.)

D. Defensiebeleid.

Onze defensiepolitiek binnen de algemene context van het buitenlands beleid van de Natie, is alleen denkbaar in het kader van een collectieve veiligheidsalliantie.
België, bewust van zijn verantwoordelijkheid inzake gemeenschappelijke verdediging, zal de aangegane NAVO-verbintenissen naleven. De Regering zal een inventaris opmaken van deze NAVO-verbintenissen.
België zal er niettemin voor zorgen dat de aangegane verplichtingen beperkt blijven tot het in het Verdrag afgebakend geografisch gebied.
Ingeval de Alliantie ertoe zou besluiten het strategische concept, voorzien voor de zone van Centraal-Europa te wijzigen, zou België aan zijn partners vragen de ontplooiing van de Belgische strijdkrachten in de Duitse Bondsrepubliek te herzien, met het oog op een sterkere inplanting in België zelf.
België zal met het oog op een optimaal gebruik van de beschikbare middelen de rationalisatieinspanningen verder zetten en streven naar een grotere standaardisatie, meer bepaald in Europees verband.
In het kader van het Belgische standpunt zoals uiteengezet door de Eerste Minister in de Kamer op 12 december 1979 inzake het vraagstuk van de kernraketten op Belgisch grondgebied en rekening houdend met de internationale toestand, moet de Regering de initiatieven en kontakten verder zetten die toen werden beslist, en nagaan in welke mate en wanneer de voorwaarden die gesteld werden vervuld zijn om op basis van deze elementen haar beslissing te nemen. Het Parlement zal in de gelegenheid worden gesteld de rol te spelen die het toekomt.

1. De middelen

Rekening houdend met de internationale context, met onze NAVO-verbintenissen en met de economische, sociale en budgettaire toestand van de Natie, zal de Regering een onderzoek instellen naar het operationeel karakter van ons defensiebeleid en van de tot dit doel aangewende middelen. Aan de hand van dit onderzoek zal de Regering de gepaste beslissingen treffen.

a) De effectieven.

1) Het objectief blijft de vermindering van de diensttijd tot 6 maanden. Dit zal worden verwezenlijkt indien de budgettaire middelen het toelaten. In afwachting en vooralsnog wordt de duur van de diensttijd behouden op 8 maanden in de Duitse Bondsrepubliek en 10 maanden in België.

2) In de mate dat het einddoel inzake de professionalisering (vermindering tot zes maanden van de duur van de militaire dienst) bereikt is en dat het principe van „één dienst per gezin" algemeen van toepassing is, zullen de globale structuren van landsverdediging in vredestijd beperkt blijven tot maximum 95000 beschikbare manschappen (met inbegrip van het burgerlijk personeel)

3) De verplichte wederoproepingen in vredestijd zullen in principe beperkt blijven tot de strikt noodzakelijke, die rechtstreeks voortvloeien uit onze verbintenissen t.o.v. de NAVO.
De duur van deze verplichte wederoproepingen zal beperkt blijven tot 6 jaar.

4) De bestaande bepalingen van de gecoördineerde dienstplichtwetten inzake vrijstellingen, vrijlatingen, ontheffingen, uitstellen, die een vermindering van de totale effectieven van het contingent tot gevolg hebben, blijven ongewijzigd.

5) In het kader van de bestaande wetgeving en van de nog goed te keuren wet betreffende de rijkswacht, zullen de inspanningen met het oog op de integratie van vrouwen in de Krijgsmacht worden

voortgezet waarbij de rechtsgelijkheid zal worden nagestreefd.

6) Voor de uitoefening van hoog gekwalificeerde en gespecialiseerde functies zal de militaire loopbaan toegankelijk blijven voor academici die houder zijn van de vereiste diploma's en die voldoen aan de fysieke en psychotechnisohe criteria en aan de taalproeven die vereist zijn om officier van het actieve kader te worden. Een aan hun functie aangepaste opleiding wordt hun gegeven in een daartoe aangewezen militaire inrichting.

7) Verder zal de aanwerving van de tijdelijken versneld worden om gelijke tred te houden met de progressieve vermindering van de militairen met volledige loopbaan.

8) Met het oog op de herwaardering van de militaire loopbaan zal een specifieke personeelspolitiek op lange termijn uitgewerkt worden met behoud van de huidige sociale voordelen.

9) De bevorderings- en aanwervingsmogelijkheden van het burgerlijk personeel zullen worden onderzocht.

10) De wederoproeping van de reserveofficieren zal geschieden volgens de reële noden van de bevordering en de encadrering van onze strijdkrachten op oorlogsvoet.

b) Budgettaire middelen

Rekening houdend met de NAVO-verbintenissen en in het kader van het globale begrotingsbeleid moet het operationeel peil van ons defensieapparaat worden verzekerd

1) Op voorstel van de Minister van Landsverdediging zal de Regering over de prioriteiten beslissen voor de militaire investeringen in het licht van het tienjarenplan dat haar zal worden voorgelegd, zowel voor de nationale projecten die aan NAVO-prioriteiten beantwoorden als voor de Belgische deelneming aan geintegreerde NAVO-projecten.
De jaarlijkse groei van de uitgaven voor de militaire uitrustingen zal beperkt worden tot 6%.

2) Voor bestellingen van belangrijke uitrustingen zal voor een maximum van economische weerslag worden gezorgd en zo mogelijk de Europese keuzen worden bevorderd.

3) De uitvoering van het programma van domaniale renovatie van Landsverdediging, die op dit ogenblik aan de gang is, zal worden voortgezet onder de vroeger besliste voorwaarden Geen enkele nieuwe constructie of vernieuwing, die nog niet beslist is, zal worden aangevat zonder het gunstige advies van het Ministerieel Comité voor de Begroting, dat telkens wordt ingelicht over het geheel van de vooruitbetalingen gedaan door de Schatkist
In de toekomst zullen het principe en de uitvoeringsmodaliteiten van een eventueel nieuw programma afhankelijk worden gesteld van een nieuwe Regeringsbeslissing

2. Diverse bepalingen

a) Naargelang de middelen waarover zij beschikt of die te harer beschikking worden gesteld, zal de Krijgsmacht, telkens wanneer de Regenng of de nationale bevoegde overheid op haar medewerking beroep doet, deelnemen aan nationale of internationale hulp- of solidariteitsacties

b) Alle militaire hulp aan een Staat die niet tot de Alliantie behoort, kan slechts betrekking hebben op de logistieke en medische domeinen, de administratie en de opleiding

c) De Regering zal zo spoedig mogelijk de nodige maatregelen ten uitvoer leggen ten einde België toe te laten het hoofd te bieden aan internationale crisistoestanden.

d) De wijzigingen in de wetteksten betreffende de eventueie opeising van strijdkrachten in vredestijd voor de handhaving van de openbare orde ingeval van sociale conflicten, zullen derwijze worden ingediend dat deze opeising voortaan eerst na een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit mag plaats hebben.

e) Het wetsontwerp tot oprichting en organisatie van een dienst van lekeraadgevers zal worden ingediend binnen de 12 maanden.

f) De koninklijke uitvoeringsbesluiten aangaande het syndikaal statuut van het leger en van de rijkswacht zullen gelijkvormig zijn aan de koninklijke uitvoeringsbesluiten van het syndikaal statuut van het personeel van het Openbaar Ambt.
Ondertussen zal Landsverdediging de koninklijke besluiten uitwerken ter bepaling van de representatieve vakbonden waarvan sprake in artikel 5 van de wetten van 11 juli 1978 houdende regeling van de betrekkingen tussen de overheid en de vakbonden van het militair personeel en van het personeel van het actief kader van de rijkswacht.

E. Bijzondere betrekkingen met de nabuurstaten

Op grond van de adviezen van en samen met de gewestelijke Executieven zal de Regering onverwijld onderhandelingen aanknopen met Nederland om de verdragen betreffende de Schelde en de Maas zo snel mogelijk af te sluiten.
In dezelfde geest zullen de bilaterale besprekingen met Frankrijk worden gevoerd o.m. inzake infrastructuurwerken en grensoverschrijdende milieuproblemen, in het bijzonder de bevuiling van de Maas en de stuwdam op de Houille.

(Vervolg van pag. 355/3)

op Kwangju over. Na vier uur van beperkte strijd was het studentenverzet gebroken. Volgens officiële gegevens kwamen bij die actie 17 opstandelingen en twee soldaten om het leven. In het etmaal na de operatie werden 295 personen gearresteerd.
Volgens officieuze gegevens zouden bij de opstand in Kwangju zeker 260 mensen zijn gedood en 1.000 gewond. De regering rapporteerde op 1 mei: 170 doden (144 burgers, 22 militairen en 4 politiemannen) en 380 gewonden (127 burgers, 109 militairen en 144 politiemannen). De materiële schade werd op ca. 85 mln DM geraamd. De schuld voor de opstand werd toegeschreven aan Kim Dae Jung, Noordkoreaanse agenten en subversieve elementen. ,,Oorsprong van het oproer waren manipulaties en ophitsing van zijn studentenaanhangers. . . door Kim Dae Jung", aldus dit officiële rapport, dat voorts aangaf dat er sinds 18 mei 1.740 Zuidkoreanen waren gearresteerd, van wie 1.010 inmiddels weer op vrije voeten zouden zijn. (NZZ, FAZ, *NRC/H'blad,* The Times, Le Monde, IHT)

Gewapende Zuidkoreaanse militairen bewaken bijeengedreven gevangenen in Kwangju op 27 mei.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,,Systemen Keesing" **B.V.**, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

AKKOORD BRITSE BIJDRAGE EG

De ministers van buitenlandse zaken van de negen EG-landen hebben op 30 mei in Brussel overeenstemming bereikt over de Britse bijdrage aan de EG-begroting.
Het Verenigd Koninkrijk is van mening dat het teveel moet betalen. De bijdragen aan de gemeenschappelijke kas zijn gebaseerd op de douanetarieven en -heffingen op de invoer van produkten uit niet-EG-landen. Groot-Brittannië importeert veel uit ,,derde-landen" en betaalt bijgevolg ern hoge som.
Vanaf het moment van toetreding tot de EG heeft Engeland geprotesteerd tegen deze regeling die overigens vastgelegd is in het Europees Verdrag, maar het was eerst de conservatieve regering onder leiding van Margaret Thatcher die de kwestie bij herhaling aan de orde stelde en het vinden van een oplossing voor andere problemen afhankelijk stelde van een gunstiger regeling voor Engeland.
boor het akkoord dat nu bereikt is kunnen de landbouwprijzen met gemiddeld 5% worden verhoogd en is in aanzet een oplossing gevonden voor de kwestie van het schapevlees, die vooral tussen het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk speelde, en de verdeling van de visvoorradrn in de zee.
Het akkoord behelst het volgende: De Europese Ministerraad heeft bepaald dat de Britse contributie in 1980 beperkt zal worden tot 609 miljoen Europese rekenernheden (a fl. 2,75 is 1674,75 miljoen gulden). Volgens de laatste cijfers van de Europese Commissie zou de bijdrage van Groot-Brittannië (als er niets veranderd was) 1784 miljoen r.e. (4906 miljoen gulden) geweest zijn. Voor 1980 wordt de Britse bijdrage dus gereduceerd met 1175 miljoen r.e. (3231,25 miljoen gulden).
De regeling voor het jaar 1981 ziet er als volgt uit: de netto-bijdrage van het Verenigd Koninkrijk voor dat jaar zal niet hoger liggen dan 730 miljoen r.e. (2007,50 miljoen guldrn). Op dat bedrag kwam men nadat via een bepaalde berekening was aangenomen dat van 1980 op 1981 de contributie van Engeland met niet meer dan 121 miljoen r.e. (332,75 miljoen gulden) zou moeten stijgen. Dit alles betekent dat de Britse regering alleen al in 1980 en in 1981 2585 miljoen r.e. (7108,75 miljoen gulden) van de overige acht EG-lidstaten cadeau krijgt.
Bij die meer-uitgaven voor de acht blijft het overigens hoogstwaarschijnlijk niet. Het in de Europese Ministerraad bereikte akkoord behelst namelijk ook nog het volgende: als de veronderstelde bijdrage van het Verenigd Koninkrijk in '80 en '81 hoger zouden uitkomen dan respectievelijk 1784 miljoen r.e. en 2140 miljoen r.e., dan zal Groot-Brittannië in 1980 slechts 25% van de ,,tegenvaller" behoeven te betalen. Voor 1981 is een gewikkelder regeling ontworpen, nl. deze:

Als de uitgaven voor het Verenigd Koninkrijk boven de vastgestelde 730 miljoen r.e. zouden uitgaan en stijgen tot 750 miljoen r.e., dan is die strop volledig voor rekening van de Britten. Maar als de bijdrage van Londen tussen 750 miljoen r.e. en 850 miljoen r.e. zou komen te liggen dan nemen de acht lidstaten de helft van het meerbedrag voor hun rekening. Zou de Britse bijdrage boven de 850 miljoen r.e. uitkomen, dan behoeft de Britse regering van dat meerbedrag boven de 850 miljoen r.e. slechts 25% te betalen, terwijl de rest dan door de acht betaald wordt.
Voor het jaar 1982 zijn nu nog geen cijfers genoemd, maar het bereikte compromis voorziet in een opdracht van de Raad aan de Europese Commissie om het bijdrage-probleem voor 1982 „door structurele wijzigingen" op te lossen. Mocht dat op dat moment niet bereikt zijn, dan moet de Commissie voorstellen doen langs de lijnen van de oplossing die voor 1980 en 1981 is bereikt.
De Raad heeft voorts herinnerd aan de conclusie die op 11 februari in de Ecofinraad werd getrokken en waarin verwezen werd aan het plafond van 1% van de BTW-opbrengst dat de lidstaten afdragen in het raam van het eigenmiddelen besluit van de EG.
Er is op schrift gesteld dat alle lidstaten zich voornemen om hun best te doen te verzekeren dat gemeenschapsbesluiten vlug genomen worden. Speciaal, gaat het erom, aldus het compromis, dat op tijd, voor het nieuwe marktseizoen, besloten wordt over de landbouwprijzen.
Vrijwel de hele week van 26 tot 30 mei heeft in het teken gestaan van de Britse bijdrage.

Op 26 mei kwamen eerst de ministers van financiën en van economische zaken bijeen, maar die konden geen oplossing vinden. Op 27 mei en later nog vergaderde de Europese commissie, terwijl er ook druk bilateraal overleg tussen de lidstatrn plaatsvond.

Op 28 mei begonnen de landbouwministers te vergaderen, maar ook zij konden weinig doen in afwachting van wat hun collega's van buitenlandse zaken zouden bereiken.
Die kwamen op 29 mei bijeen en werden het na een marathonzitting van 19 uur ten slotte eens over een compromis.
De voorzitter van de ministerraad, de Italiaan Emilio Colombo, toonde zich verheugd over het resultaat.
Hij zei dat met het bereikte akkoord een nieuwe weg is geopend voor de Europese Gemeenschap.
Als de overeenkomst door de onderscheiden regeringen bekrachtigd wordt, dan zal ook de Europese Politieke Samenwerking een nieuwe impuls krijgen, zo zei hij.
Het *NRC/H'blad* (30-5) schreef het navolgende over de voorgeschiedenis van het akkoord:

Na maandenlang uiterst moeizaam onderhandelen en afmattend ge-

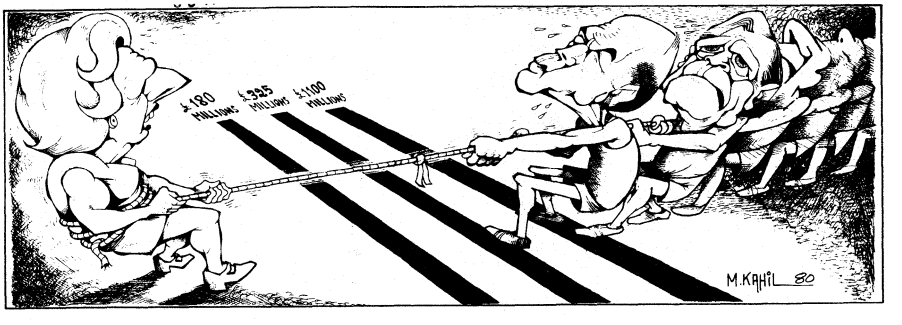

Thatcher en touwtrekkende Europese leiders.

Weekblad 49ste jaargang No. 2540, pag. 31439-31454

goochel met cijfers is vanmorgen een einde gekomen aan een lange lijdensweg die over Dublin, Luxemburg, Napels en Brussel voerde. Daarmee is mogelijk ook de impasse binnen de Gemeenschap doorbroken. omdat in principe niet alleen overeenstemming over het Britse begrotingsvraagstuk is bereikt. De negen EG-ministers van buitenlandse zaken hebben eveneens een basis gelegd, waarop in de komende maanden een gemeenschappelijk visserijbeleid kan worden uitgewerkt.

Verder is het schapevleesconflict tussen Groot-Brittannië en Frankrijk van de baan. terwijl thans alle partijen zonder gewetensbezwaren in een verhoging van de landbouwprijzen met 5% kunnen toestemmen. Ofschoon in dit laatste geval de Franse president Giscard d'Estaing zijn zin heeft gekregen, heet de eigenlijke overwinnaar Margaret Thatcher, die ongeveer een jaar geleden onder de leus ,,I want my money back!" de strijd tegen de Europese begroting heeft aangebonden.

Naar haar mening moest Groot-Brittannië een veel te grote nettobijdrage in de EG-kas leveren, over dit jaar tegen de f 5 mrd en over 1981 zelfs meer dan f 6 mïd. De grote vraag was alleen hoe dit bedrag omlaag moest worden geschroefd. Want ook al waren de meeste overige lidstaten het er wel over eens dat de Britse netto-bijdrage aan de wat te hoge kant was, toch toonden zij zich niet erg toeschietelijk. Vooral Frankrijk heeft alles in het werk gesteld om Londen te ontmoedigen.

De achtergrond is dat in alle lidstaten grote ergernis heerst over de Britse houding ten aanzien van de Europese Gemeenschap. Het zijn de Britten die een gemeenschappelijke visserijpolitiek en een energiebeleid onmogelijk maken. Om die reden hebben de Fransen er steeds weer op gehamerd dat het één niet van het ander kon worden losgezien. Zij wilden van al deze problemen een package-deal maken. Daarentegen lieten de Britten nogal hooghartig weten dat zij best over die dingen wilden praten, maar dat er geen onderlinge samenhang bestond.

Bovendien moest volgens hen eerst een oplossing voor hun begrotingsprobleem worden gevonden. In één adem door zou ook de Europese begroting moeten worden hervormd, terwijl het gemeenschappelijke landbouwbeleid eens op de helling zou moeten worden gezet. Maar tijdens de Europese Raad van Dublin, die eind vorig jaar plaatsvond, liep Margaret Thatcher met haar eisen nog stuk op het hechte front tussen bondskanselier Schmidt en president Giscard. Onder hoongelach van de Ierse pers moest ze onverrichterzake afreizen."

De Britse minister van buitenlandse zaken Lord Carrington in Brussel.

,,Al spoedig bleek evenwel dat de acht overige lidstaten de IJzeren Lady hadden onderschat, want ook daarna bleef ze koppig haar eisen presenteren. Maar afgelopen maand tijdens de Europese Raad in Luxemburg slaagden de regeringsleiders er opnieuw niet in een compromis uit te werken, hoewel de kloof tussen het Britse standpunt en het aanbod van de andere EG-landen op een gegeven moment nog slechts 400 miljoen gulden bedroeg. In feite een luttel bedrag in vergelijking met de bedragen, waarom gepokerd werd.

Ook toonde de Britse premier zich niet tevreden met de duur van de regeling die slechts twee jaar zou gelden. Zij wilde een regeling van minstens drie jaar. Daarnaast kon geen overeenstemming worden bereikt over de vraag, wie een extra-stijging van de Britse nettobijdrage voor zijn rekening moest nemen. In de afgelopen weken is hierover zowel bilateraal als communautair koortsachtig onderhandeld, omdat het er steeds meer naar uit begon te zien dat de EG onder deze last dreigde te bezwijken.

Bijzonder zwaar werd vooral getild aan het Franse dreigement dat wanneer niet vóór 1 juni de verhoging van de landbouwprijzen zou zijn goedgekeurd, zij op landbouwgebied nationale maatregelen zouden nemen. De Britten stelden zich immers op het standpunt dat zolang hun kwestie van ,,de lusten en lasten" niet was opgelost, de prijzen voor het komende oogstjaar niet mochten worden verhoogd. Daarmee werden de EG-ministers van buitenlandse zaken gisteren voor het blok gezet.

Ook moet worden afgewacht of de Britten werkelijk bereid zijn hun verzet tegen een gemeenschappelijk visserij- en energiebeleid te staken.

Al sinds jaren roepen ze dat op die manier slechts Britse belangen in de verdrukking komen, omdat de werkelijke inzet Britse Noordzee-olie en Britse viswateren zouden vormen. Vermoedelijk is dit ook de reden dat vanmorgen na afloop van de ministerraad een opgeluchte stemming heerste, maar dat er van enige vreugde bepaald geen sprake was. Achter de horizon pakken de donderwolken weer samen, aldus het algemene gevoel in het raadsgebouw."

Akkoord *landbouwprijzen*

Door het akkoord over de nieuwe Britse bijdrage werd de weg geopend voor een uitvoering van het landbouwprijzenpakket waarover de ministers het al eerder eens geworden waren. (Voor bijzonderheden landbouwprijzen zoals voorgesteld door Commissie, zie pag. 204/2.)

De landbouwministers keurden dat pakket definitief goed, zodra het compromis (over de bijdrage) in de Raad rond was.

De landbouwministers hadden meer gedaan dan het eens worden over de prijzen. Donderdagavond bereikten ze een Europese regeling voor de schapevleesmarkt en dat betekende het einde van de „schapenoorlog" tussen Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.

Zo'n Europese schapevleesregeling trachtte men al langer dan vier jaar geleden tot stand te brengen. Men is het nu eens geworden over een stelsel waarbij in Groot-Brittannië de schapenproducenten een premie wordt toegekend als de feitelijke marktprijs daar onder een referentieprijs blijft. In de overige EG-lidstaten komt er een interventiesysteem, onder welk het schapevlees zonodig tegen een vastgestelde prijs uit de markt genomen kan worden. De premiers zowel als de interventieprijzen worden betaald uit het Europese landbouwfonds.

Via het premiestelsel dat in het Verenigd Koninkrijk gaat werken kan men vermijden dat de consumentenprijzen voor schapevlees te scherp stijgen. Daar staat tegenover dat het interventiestelsel b.v. Franse en Ierse schapenproducenten een vast inkomen verzekert. De overeengekomen regeling gaat er voorts van uit dat met derde landen, zoals Nieuw-Zeeland en Australië, *ak*koorden worden gesloten waarbij die landen hun export van schapevlees naar de Gemeenschap vrijwillig limiteren.

In sept. 1979 is Frankrijk door het Europese Hof van Justitie in Luxemburg in gebreke gesteld omdat het weigerde Brits schapevlees ongehinderd op de Franse markt toe te laten.

Geen overeenstemming bij Europese top in Luxemburg

De kwestie van de Britse bijdrage

aan de EG-begroting is al eerder op het hoogste niveau ter sprake gekomen.

Eind april (27-28 april) kwamen de negen staats- en regeringsleiders van de EG voor het periodieke topoverleg in Luxemburg bijeen.

Naast punten als energie, het EMS, de landbouwprijzen en het rapport van de drie Wijzen (zie pag. 6/2) werd uitvoerig gesproken over de kwestie van de bijdrage. Er werden verschillende voorstellen gedaan, maar deze werden alle door premier Thatcher van de hand gewezen.

Aan de evaluatie van deze bijeenkomst, zoals verstrekt door de Nederlandse staatssecretaris van buitenlandse zaken (bijlage II bij de brief van de staatssecretaris aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal) ontlenen wij daaromtrent het volgende:

Een overzicht van de Europese Raad te Luxemburg.

Tijdens de werkzaamheden voorafgaand aan de Europese Raad kon op een aantal onderdelen van het Engelse begrotingsprobleem vooruitgang worden geboekt. Zo leek het in het verschiet te liggen dat het Verenigd Koninkrijk zou afzien van zijn eis dat de regeling ter vermindering van de budgettaire last tenminste 6 jaar zou dienen te omvatten; wellicht zou met een kleinere periode genoegen kunnen worden genomen, indien een in Engelse ogen adequate herzieningsclausule door de overige lid-staten zou kunnen worden geaccepteerd. Een ontwerp voor dit laatste leek wel enige kans te hebben. Eveneens was duidelijk dat het Verenigd Koninkrijk de doelstelling van een ,,broad balance" had verlaten. Ook was er vooruitgang te constateren ten aanzien van het systeem op grond waarvan de budgettaire tegemoetkoming aan het Verenigd Koninkrijk zou worden berekend. Tevens leek men het eens te zijn over het feit dat de regeling voor het Verenigd Koninkrijk gezien zou moeten worden als een ,,noodverband", in afwachting van een meer fundamentele herziening ten aanzien van de begrotingsontwikkeling van de EG, met name door een relatieve vermindering daarbij van de landbouwgarantieuitgaven en een corresponderende groei bij de uitbouw van communautair beleid in andere sectoren.

Wat betreft de systemen van berekening werden aan de Europese Raad drie alternatieven voorgelegd. Het eerste alternatief was gebaseerd op het Commissievoorstel volgens hetwelk aan het Verenigd Koninkrijk een vast bedrag, op forfaitaire wijze vastgesteld, zou worden uitgekeerd, deels in de vorm van een verruiming van het financieel correctiemechanisme en deels in de vorm van extra investeringsuitgaven, door de EEG te financieren op grond van een regeling ex artikel 235 van het EEG-Verdrag, in het Verenigd Koninkrijk. Dit forfaitaire bedrag zou constant blijven gedurende de looptijd van de regeling. Het Verenigd Koninkrijk stelde evenwel voor dat dit bedrag jaarlijks zou groeien naar ratio van de ontwikkeling van de Gemeenschapsbegroting. Het tweede systeem zou bestaan uit de vaststelling van een ,,passende" netto-bijdrage van het Verenigd Koninkrijk aan de EG-begroting. Van het uiteindelijke netto-deficit van Engeland over het jaar 1980 zou dit ,,passende" aandeel worden afgetrokken en de rest zou door de overige acht lidstaten worden bijgepast. Dit laatste bedrag zou in de volgende jaren van de regeling kunnen worden herhaald. Ook hier wenste het Verenigd Koninkrijk een groei van dit bedrag conform de groei van de Gemeenschapsbegroting. Het derde systeem zou bestaan uit een telkenjaren te verrichten berekening van het daadwerkelijke netto deficit van het Verenigd Koninkrijk in de communautaire financiering, waarbij dit bedrag vervolgens volgens een bepaald constant of degressief percentage voor rekening van de acht lid-staten zou komen. Onder het eerste systeem zou, vooral bij constante bedragen, het risico van een groei van het Engelse deficit geheel bij het Verenigd Koninkrijk blijven. Onder het tweede systeem zou dit risico voor 1980 gedragen worden door de acht lid-staten, maar voor volgende jaren wederom door het Verenigd Koninkrijk. Bij het derde systeem zou de onzekerheid ten aanzien van de toekomstige Engelse begrotingspositie kunnen worden verdeeld tussen de Acht en het Verenigd Koninkrijk.

De behandeling van dit vraagstuk in de Europese Raad werd gecompliceerd door het feit dat met name Frankrijk een volstrekte band wenste te leggen met de vaststelling van de landbouwprijzen. Het Verenigd Koninkrijk legde een omgekeerde koppeling. Als gevolg hiervan werden de landbouwministers op het laatste ogenblik geconvoceerd om nog tijdens de duur van de Europese Raad tot een vaststelling van de prijzen voor het komend seizoen te geraken. Inderdaad slaagde de Landbouwraad hierin, zij het (zoals wel te verwachten was onder deze speciale druk) wat betreft het niveau van prijsverhoging en de omvang van de bezuinigingsmaatregelen op een wijze die duidelijke bezwaren met zich meebracht. Met name werd beseft dat deze besluiten de ruimte tot de 1%-grens van de BTW aanmerkelijk zouden verkleinen en bovendien de budgettaire last voor het Verenigd Koninkrijk zou doen toenemen. De wil het lusten- en lastenvraagstuk te kunnen deblokkeren speelde een belangrijke rol bij het besluit om uiteindelijk aan het compromisvoorstel ook het Nederlands akkoord te verlenen. Op het pakket bleef evenwel een Engelse reserve rusten.

Bij de bespreking van het Engelse begrotingsvraagstuk hebben alle partijen erkend dat de Britse netto-begrotingsbijdrage (voor zover men daarvan kan spreken, aangezien het eigen middelen van de Gemeenschap betreft) voor 1980 buiten proportie lijkt te stijgen ten opzichte van voorgaande jaren. Afhankelijk van verschillende veronderstellingen en rekenmethoden kan het deficit van het Verenigd Koninkrijk voor 1980 gesteld worden op minimaal 1375 mln rekeneenheden en maximaal 1813 mln rekeneenheden, vergeleken met een deficit van de BRD van despectievelijk 849 en 1116 mln rekeneenheden. De Europese Commissie hield als meest juiste berekening van de omvang van het Engelse tekort het bedrag van 1683 mln r.e. aan, te vermeerderen met nog ca. 100 mln r.e. als gevolg van de ontwerp-landbouwbesluiten. Met name het feit dat het Verenigd Koninkrijk, met een BNP van ongeveer 25% beneden het EG-gemiddelde, de grootste ,,contribuant" zou worden — met het vooruitzicht van nog verdere stijgingen van het deficit in komende jaren — werd door de deelnemers van de Europese Raad zowel zakelijk als politiek als een probleem erkend.

Bij het zoeken naar een cijfermatige oplossing voor dit probleem baseerde de Europese Raad zich in eerste instantie op het hierboven omschreven tweede systeem. Volgens een der voorstellen zou men als ,,passende" Engelse netto-bijdrage kunnen uitgaan van het gemiddelde van de jaren 1978-1979, zijnde ca. 540 mln rekeneenheden. Aannemend dat het Engelse deficit in 1980 zal blijken te liggen tussen 1700 en 1800 mln r.e., zouden de Acht het Verenigd Koninkrijk dan een betaling moeten doen van ca. 1200 mln r.e. Deze regeling zou alleen voor 1980 gelden, waarna men verder zou zien. De Engelse premier wees dit voorstel echter af, aangezien dit een regeling voor een aantal jaren eiste. Ook een verdergaand aanbod, volgens hetwelk de tegemoetkoming van de Acht in 1980 in het jaar daarop zou worden herhaald (tenzij voordien aanzienlijke vooruitgang zou zijn gemaakt bij de herstructurerig van de EG-begroting) werd door mevrouw Thatcher van de hand gewezen.

(Europa van Morgen, NRC/H'blad, NZZ, Le Monde)

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN M.B.T. DE WESTELIJKE SAHARA (II)

Het op pag. 348/3 e.v. vermelde overzicht wordt hieronder voortgezet.

Gevechten in de Westelijke Sahara en Zuid-Marokko (aug.-sept. 1979)

Zoals reeds gemeld (pag. 529/3-'79), hervatte het Polisario vanaf 10 aug. 1979 de strijd tegen Marokko zowel in de Westelijke Sahara als in het zuiden van het eigenlijke Marokko. Het Front bracht de Marokkaanse troepen zware verliezen toe bij Bir Anzaran (11 aug.) en Lebouirate (24 aug.).

Op 11 aug. deden zich bij Bir Anzaran, in de provincie Boudjour, op ca. 150 km van Dakhla zes uur lang gevechten voor tussen eenheden van het Polisario en Marokkaanse troepen. Volgens een officiële Marokkaanse verklaring zouden de ,,huurlingen" ,,zware verliezen" hebben geleden en zouden verscheidene Marokkaanse militairen zijn gesneuveld. Een Polisario-functionaris meldde op 13 aug. dat bij dit gevecht 400 Marokkaanse militairen waren gedood en 300 gewond waren geraakt, terwijl 175 Marokkaanse militairen gevangen zouden zijn genomen. Voorts maakte het Polisario toen melding van een aanval op het stadje Lebouirate in zuidelijk Marokko, waar 62 Marokkaanse militairen zouden zijn gedood en 71 gewond, terwijl eveneens 175 Marokkanen gevangen zouden zijn genomen. Die aanval zou reeds op 10 aug. hebben plaatsgevonden; het was volgens Reuter de derde aanval op deze Marokkaanse garnizoensstad in zes weken. Hakim Ibrahim, de minister van buitenlandse zaken van de Arabische Democratische Republiek van de Sahara (RASD), verklaarde op 14 aug. te Parijs dat het Polisario ,,zijn militaire operaties in Marokko zo diep en zo hard mogelijk zou intensiveren alsook in het door de Marokkanen bezette Sahara-gebied". Die dag was Tiris el-Gharbia, het tevoren door Mauretanië bestuurde deel van de Westelijke Sahara, door Marokko geannexeerd als de provincie Oued Eddahab.

Op 15 aug. verstrekte Marokko nadere bijzonderheden over de strijd bij Bir Anzarar.. Het Polisario zou 2.500 à 3.000 man hebben ingezet en 500 voertuigen, w.o. voor het eerst ook lichte pantservoertuigen van Russische makelij. Het Marokkaanse leger had de aanval afgeslagen, maar 100 man aan doden verloren. Aan Polisario-zijde zouden 407 man zijn gedood. De lijken van 50 zouden in een massagraf liggen, die van de 357 andere ,,huurlingen" zouden door de aanvallers zijn meegenomen, ,,opdat men niet kan constateren dat het Algerijnen betrof", aldus het officiële Marokkaanse communiqué (Le Monde 19-8-'79). Op 20 aug. zei koning Hassan II dat er 125 Marokkaanse militairen bij Bir Anzaran waren gedood en meer dan 500 vijanden.

Op 20 aug. deelde het Polisario mee dat zijn guerrillastrijders op 18 aug. de Marokkaanse stad Touizgui' hadden aangevallen; daarbij zouden 25 Marokkaanse militairen zijn gedood en verscheidene gewond, terwijl 2 gevangen zouden zijn genomen. Touizgui ligt 60 mijl vanaf de Algerijnse grens.

Op 24 aug. veroverden Polisario-eenheden de Zuidmarokkaanse garnizoensstad Lebouirate, waarbij volgens het Front in een communiqué d.d. 27 aug. 792 Marokkaanse militairen waren gedood en verscheidene tientallen gewond; er zouden meer dan 110 Marokkanen gevangen zijn genomen, waaronder verscheidene officieren, en meer dan 210 militaire voertuigen zouden zijn vernietigd, waaronder 40 tanks. De guerrillastrijders zouden ook een aanval van Marokkaanse versterkingen uit Zag hebben afgeslagen, maar op 27 aug. meldde Marokko dat Marokkaanse troepen Lebouirate op 25 aug. hadden heroverd. Het Marokkaanse communiqué stelde dat de garnizoenscommandant Azelmat door de aanval was ,,verrast" en onvoldoende verzet had geboden, waardoor het Polisario de hand had kunnen leggen op grote hoeveelheden Marokkaans legermateriaal. Meegedeeld werd dat ,,een onderzoek was gelast om de verantwoordelijkheden vast te stellen en de schuldigen te straffen".

Op 30 aug. hield de adjunct-secretarisgeneraal van het Polisario, Bachir Mustapha Sayed. een persconferentie bij Tindouf voor journalisten, die waren uitgenodigd om de Marokkaanse krijgsgevangenen en het materieel, die in de gevechten bij Bir Anzaran (11 aug.) en Lebouirate (24 aug.) in handen van het Front waren geraakt te zien. Bij die gelegenheid verklaarde hij: Als Marokko nieuwe wapens en nieuw oorlogsmaterieel krijgt, zullen wij dat op onze beurt krijgen, Als één of twee grote mogendheden in het conflict aan de kant van Rabat interveniëren, zullen andere grote mogendheden niet met de armen over elkaar blijven zitten. Hij leverde kritiek op een verklaring van het Franse kabinet (van 29 aug.) en zei te vrezen dat ,,de Franse regering bezig was pressie op Mauretanië uit te oefenen om het te beletten zijn rol van voorstander van de vrede volledig te spelen". Het Polisario zou een ,,Franse militaire aanwezigheid op een duimbreed van ons grondgebied niet aanvaarden".

Omstreeks 150 Marokkaanse militairen, die op 11 aug. 1979 door het Polisario bij Bir Anzaran gevangen werden genomen.

Na de Polisario-aanvallen werd in Rabat, aldus DPA (26-8), een harde Marokkaanse tegenaanval verwacht. Blijkbaar hebben de door Marokko uitgeruste en aangevoerde strijders van de pro-Marokkaanse Sahara-groepering „Aosario" de strijd tegen het Polisario geopend, zo werd door DPA gesteld. Wegens de uitputtingsoorlog zou in het Marokkaanse leger ontevredenheid heersen. Er zouden zich talrijke gevallen van desertie hebben voorgedaan. De officieren verlangen een aanval op de Polisario-steunpunten in de Algerijnse oase Tindouf of een oplossing door onderhandelingen, aldus het DPA-bericht. Maar Tindouf is een zo versterkt oord dat een militaire aanval daarop zelfmoord zou betekenen, volgens *NRC/H'blad* (1-9-'79).

Op 7 sept. maakte het Marokkaanse persbureau melding van een aanval (4 sept.) van het Aosario, dat officieel sinds 1976 bestond, op een Algerijnse legercolonne, 25 mijl ten oosten van Tindouf op Algerijns gebied. Verscheidene Algerijnse militairen zouden zijn gedood of gewond, waarna de Aosario-commando's naar hun ,,schuilplaatsen op Algerijns gebied" terugkeerden.

Daarentegen meldde het Algerijnse persbureau APS toen dat het Polisario op 6 sept. een aanval op de Zuidmarokkaanse garnizoensplaats Touizgui had uitgevoerd, waarbij 52 Marokkaanse militairen zouden zijn gedood, 28 verwond en

4 gevangen genomen. Op 11 sept. bevestigde het Polisario deze actie, terwijl het tegelijk melding maakte van een aanval op het garnizoen van Lemsied in Zuid-Marokko (8 sept.) en een artilleriebeschieting van de Marokkaanse basis Smara in de Westelijke Sahara (4 en 5 sept.), die 15 doden en 15 gewonden vergde en waarbij verscheidene installaties zouden zijn verwoest.
Terwijl Marokko verklaarde zware verliezen te hebben toegebracht aan guerrillastrijders op 13 sept. tijdens een aanval op Lemsied, meldde het Polisario op 17 sept. dat zijn troepen de vorige dag een ,,nieuwe overwinning" hadden behaald op een Marokkaanse eenheid te Lemgat ten westen van de garnizoensstad Zag; honderden Marokkanen zouden zijn gedood of gevangen genomen. Later sprak het Polisario van 653 doden en 41 gevangenen.

Op 24 sept. verklaarde Ibrahim Ghalli, minister van defensie van de RASD, tijdens een persconferentie in het vluchtelingenkamp ,,El Aioun" — ,,ergens in de bevrijde gebieden" —: ,,De hulp van het Egyptische regime aan koning Hassan II is effectief geworden. Zij is geconcretiseerd door wapenzendingen."
De journalisten mochten bij Lemgat buitgemaakt materiaal inspecteren, w.o. drie lanceerinstallaties voor Sam-7 raketten, 80 vrachtwagens, een tiental kanonnen van 105 en 106 mm en op vrachtauto's gemonteerd luchtdoelgeschut van 23 mm.
Eerder, in het weekend van 16 sept., waren acht buitenlandse correspondenten in Algiers door het Polisario rondgeleid in het gebied van Lebouirate. Daar troffen zij o.a. 51 vernietigde of verlaten pantservoertuigen, w.o. 26 T-34 tanks, aan en veel uit Egypte afkomstige wapens, aldus *AFP.* Zij bezochten de centrale commandopost te Lebouirate, waar zij kennis konden nemen van de archieven van de Marokkaanse eenheid en van het journaal van de commandant, kolonel Azelmat, die volgens het Polisario door Marokko zonder vorm van proces was terechtgesteld. Marokkaanse krijgsgevangenen stelden dat zij sinds twee tot drie jaar niet waren afgelost en dat zij tot een half jaar onafgebroken in de voorste linies hadden gezeten. Hun moreel was verzwakt.
AFP-correspondent Christian Millet berichtte over zijn bezoek aan Marokkaanse garnizoenen in *NRC/H'*-blad (8-9-'79) o.a.:

„... Alle garnizoensplaatsen in het zuiden van Marokko bieden dezelfde aanblik militairen die zich in hun troepenkwartier hebben verschanst en die ondanks de voortdurende dreiging van een nieuwe aanval van de Saharaanse onafhankelijkheidsbeweging een weinig waakzame indruk maken
Deze oorlog, waarin zij veeleer een passieve dan een actieve rol spelen, lijkt hun volledig te hebben uitgeput ,,De situatie is zo dat wij nooit hst initiatief kunnen nemen, het zijn altijd de guerrillastrijders die, waar en wanneer zij willen, tot de aanval overgaan", aldus een officier van htt 17de infanterie regiment, commandant Sbaa Hij is gelegerd in Foum El Hassan, een dorp van ongeveer 2500 zielen ( )

,,De manschappen moeten hier veel te lang blijven, de meesten zijn hier al drie of vier laar", verklaart een kapitein van hetzelfde regiment die in Akka, 60 kilometer naar het noordoosten, is gelegerd Terwijl we langs de met zandzakken en prikkeldraadversperringen beveiligde loopgraven lopen die ter verdediging van het kampement zijn aangelegd, geeft de kapitein toe dat ,,Polisario elk moment kan opduiken" en, vooral dat het een ,,langdurige oorlog" zal worden Want, zo zegt hij ,,ook al zullen de guerrillastrijders nooit een militaire overwinning kunnen behalen, het is evenmin waarschijnlijk dat wij hun een definitieve nederlaag zullen toebrengen"

Strijd om Smara (okt. 1979)

In de nacht van 7 op 8 okt. meldde het Polisario dat zijn troepen op 6 okt de stad Smara, de op twee na grootste plaats in de Westelijke Sahara, hadden veroverd. De aanval op Smara zou in de avond van 5 okt. zijn begonnen en de stad zou in de namiddag van de 6de okt in handen van het bevrijdingsleger zijn gevallen Maar talrijke Marokkaanse versterkingen zouden daarop zijn aangevoerd en de strijd zou op de 8ste okt. nog in alle hevigheid voortduren, aldus werd uit Algiers bericht in een communiqué van het ministerie van voorlichting van de RASD Volgens dit communiqué waren 1 269 Marokkaanse militairen gedood en waren meer dan 1.200 Marokkanen gewond geraakt of op de vlucht geslagen. Er zouden tientallen Marokkaanse militairen krijgsgevangen zijn gemaakt; een geweldige hoeveelheid wapens was nietigd of buitgemaakt, het vliegveld van de stad was verwoest en drie vliegtuigen waren in brand gestoken
Maar het Marokkaanse ministerie van voorlichting meldde op 8 okt dat de Marokkaanse troepen de val van het Polisario hadden afgeslagen; 1.085 van de 5.000 aanvallers waren gedood en 195 van hun 400 voertuigen waren vernietigd De Marokkaanse verliezen bedroegen 121 doden en gewonden, aldus Rabat. Aan Marokkaanse zijde zou de luchtmacht, die voor het eerst van de door Frankrijk geleverde Mirage F-l-toestellen gebruik maakte, een beslissende rol hebben gespeeld.

Op 13 okt stelde het Polisario in de woestijn bij Tindouf ca. 7.000 Saharawi's, hoofdzakelijk kinderen, aan een groep journalisten voor. Deze Saharawi's zouden zich tijdens de operatie tegen Smara aan de zijde van het Polisario hebben geschaard. Onder hen was sjeik Mohammed Ali Ould Sid El Bachir, Istiqlal-afgevaardigde in het Marokkaanse parlement voor Smara. Hij bepleitte tegenover de pers de rechtvaardigheid van de zaak der Saharawi's (Volgens het Istiqlal-blad Al *Alam* d d 15 okt. was hij ,,door de huurlingen van Algiers ontvoerd" naar Tindouf, ,,waar de Algerijnse inlichtingendiensten hem hebben gedwongen verklaringen af te leggen.)
Een dertigtal Marokkaanse en buitenlandse journalisten, die op 16 okt. een bezoek aan Smara brachten, constateerden geen verwoestingen in de stad. Volgens de sectorcommandant, kolonel Mohammed Ghodjami, had de strijd zich rond de vooruitgeschoven posten afgespeeld en was de plaatselijke commandant, kolonel Driss Harti, daar gesneuveld

Op 11 okt. meldde het Marokkaanse ministerie van voorlichting dat het Polisario de vorige dag een nieuwe nederlaag had geleden bij een poging om zich meester te maken van de hoogte van Tizgui-Remz, die de toegang tot Zag beheerst. De vijand zou 400 man aan doden en 57 voertuigen hebben verloren, terwijl de Marokkaanse verliezen 6 doden en 7 gewonden waren.
Drzelfde dag berichtte het Polisario dat zijn troepen op 10 okt. het garnizoen van Touizgui hadden veroverd; 57 Marokkaanse militairen zouden zijn gedood, 39 gewond en 2 gevangen genomen.

Op 14 okt. deelde het Polisario te Algiers mee dat zijn troepen Mahbes hadden aangevallen, de enige stad in het noordoosten van de Westelijke Sahara die nog door Marokkaanse troepen zou zijn bezet.
De Marokkanen zouden zware verliezen aan mensen en materieel hebben geleden. Marokko bevestigde deze aanval op 16 okt., maar stelde dat 350 aanvallers waren gedood en dat 75 van hun voertuigen waren vernietigd. Later, in de nacht van 17 op 18 okt., stelde het Polisario de Marokkaanse verliezen op 767 doden en 53 gevangenen. Op 21 okt. werden in het ,,bevrijde" Mahbes 53 Marokkaanse gevangenen aan de pers voorgesteld.

Marokkaans offensief (nov. 1979)

Op persoonlijk bevel van koning Hassan II begon op 3 nov. een speciale Marokkaanse troepenmacht van ca. 7.000 man o.l.v. kolonel Ahmed Dlimi een grootscheeps offensief, operatie „Ohoud", tegen het Polisario. De kern van deze troepenmacht werd gevormd door veteranen van het expeditiekorps, dat in 1953 tegen Israël vocht in de Yom Kippoer-oorlog; een derde deel bestond uit Saharawi's of Marokkanen uit het Saharagebied. De eenheid ontving steun van 1.500 tanks en pantserwagens en van de luchtmacht. De troepen waren bijeengebracht in de voormalige Amerikaanse basis van Ben Guerir, maar de operatie startte vanuit het mijnbouwcentrum Bou-Craa in de richting van de Algerijnse grens. Het doel van de operatie leek de herovering van de in de laatste maanden ten gevolge van Polisario-acties verloren posities, zoals Mahbes, Farsia, Jdiria etc.

Op 6 nov. maakte koning Hassan bekend dat de Marokkaanse troepen een belangrijk offensief van het Polisario tegen Bou-Craa hadden afgeslagen, waarbij ruim „150 vijandelijke elementen" zouden zijn gedood en een tiental gevangen zou zijn genomen.

Op 8 nov. werd in Rabat tegengesproken dat de Marokkaanse troepen in de richting van de Algerijnse grens oprukten. Gemeld werd dat ca. 600 strijders van het Polisario bij Bou-Craa waren omsingeld.
De volgende dag maakte het Polisario te Algiers bekend dat zijn troepen op 5 nov. twee stations van de transportband van Bou-Craa naar de Atlantische kust hadden aangevallen en deze installaties geheel hadden verwoest. Bij de gevechten zouden ca. 60 Marokkaanse militairen zijn gedood.

Op 20 nov. deelde het Marokkaanse ministerie van voorlichting mee dat bij gevechten in de buurt van Abattih (Zuid-Marokko) tussen Marokkaanse troepen en het Polisario op 19 nov. 120 guerrillastrijders waren gedood en 30 voertuigen van de „huurlingen" waren vernietigd, terwijl een Mirage F-1 van de Marokkaanse luchtmacht door een Sam-7 raket was neergehaald. Volgens het Polisario waren 100 Marokkaanse militairen gedood.

Op 24 nov. maakte het Aosario te Rabat bekend „40 Algerijnse militairen" te hebben gedood en „verscheidene tientallen andere" te hebben verwond tijdens een aanval in de nacht van 21 op 22 nov. op een militair convooi, dat van Zegdou naar Tinfouchy onderweg was.

Op 28 nov. werd vanuit Algiers bericht dat bij gevechten de voorgaande week in de buurt van El Ajoun mrt het Polisario 329 Marokkanen waren gesneuveld en 40 gewond geraakt.

Verdere gevechten

Het Marokkaanse leger sloeg op 6 dec. een aanval van het Polisario op de plaats Zag af, waarbij aan de kant van het Polisario 40 doden vielen en aan Marokkaanse zijde twee, aldus de volgende dag een mededeling van het Marokkaanse ministerie van voorlichting. Volgens het Polisario echter — op 9 dec. — zou de aanval aan Marokkaanse zijde 25 doden en 30 gewonden hebben gevergd, en zouden bij eerdere gevechten in de buurt van Zag 165 Marokkaanse militairen zijn gedood, terwijl Marokko het verlies van 3 man en de dood van 20 guerrillastrijders had gemeld. Op 10 dec. deelde het Polisario mee in dezelfde buurt een Mirage F-1 van de Marokkaanse luchtmacht te hebben neergeschoten en de piloot gevangen te hebben genomen; bovendien zouden 130 Marokkaanse militairen zijn gedood.

Volgens een mededeling d.d. 14 jan. 1980 van Omar Hadrani, een lid van de commandoraad van het Polisario, zou Marokko in 1979 de volgende verliezen hebben geleden: 6.800 doden en 1.500 gevangenen.

Op 26 jan. verklaarde het Polisario dat zijn troepen de plaats Akka in Marokko hadden belegerd, na enkele uren van zware strijd met de Marokkaanse troepen, die „zware verliezen" hadden geleden. Volgens een bericht uit Algiers zouden 110 Marokkaanse militairen zijn gedood, maar in Rabat werd gemeld dat de aanvallers meer dan 100 man aan doden hadden verloren, terwijl aan Marokkaanse zijde 9 militairen en 14 burgers zouden zijn omgekomen.

Op 13 febr. deden troepen van het Polisario een aanval op de plaats Boujdour in de Westelijke Sahara. Volgens Marokko (14-2) werden daarbij 209 „huurlingen" van het Polisario gedood, terwijl aan Marokkaanse zijde 9 doden en 11 gewonden waren. Het Polisario stelde op 17 febr. echter dat onder de Marokkaanse militairen 190 doden en talrijke gewonden waren en dat een Mirage F-1 was neergeschoten, waarbij de piloot was omgekomen.
Voorts zou volgens het Polisario door zijn troepen een actie zijn gevoerd tegen een Marokkaanse colonne, die de stad te hulp wilde komen; de Marokkaanse verliezen zouden zijn opgelopen tot 230 man en 75 gewonden, terwijl ook nog een Marokkaanse ***F-5*** werd neergeschoten, waarvan de piloot gevangen werd genomen.

Op 1 maart startte het Polisario een „grootscheepse operatie" tegen de derde grote mobiele colonne van het Marokkaanse leger, de groep „Zallagha", in het gebied van Lebouirate (Zuid-Marokko).

Het Polisario meldde vervolgens bij de strijd van 1 tot 6 maart 1.357 Marokkaanse militairen buiten gevecht te hebben gesteld.

Op 13 maart verklaarde het Polisario bij een aanval op een Marokkaanse colonne op 60 km ten zuiden van de Marokkaanse stad Assa op 9 maart 659 Marokkaanse militairen te hebben gedood. Voorts zouden 108 militairen van deze colonne, die op weg was naar Zag, gevangen zijn genomen; bijna 300 voertuigen zouden zijn vernietigd en 129 voertuigen plus 24 tanks zouden zijn buitgemaakt.

In totaal zouden bij deze 11-daagse strijd meer dan 2.000 van de 7.000 Marokkaanse militairen die waren ingezet zijn gedood. De strijd zou zich langs een front van 120 km hebben afgespeeld.

Een groep Westerse journalisten, die medio maart ca. 200 km door het Polisario in Zuid-Marokko werd rondgeleid, zag overal langs de weg van Djebel Ouarkziz naar het zuiden sporen van verbitterde gevechten: overal lagen lijken van Marokkaanse militairen en talrijke uitgebreide tanks stonden als monumenten van de nederlaag in de woestijn, aldus Reuter (17-3). Aan de journalisten werden 137 Marokkaanse krijgsgevangenen getoond en 20 buitgemaakte tanks van Amerikaanse herkomst.

Marokko bevestigde pas op 17 maart dat zich hevige gevechten in het benedendal van de rivier de Draa hadden afgespeeld. De Marokkaanse troepen waren nog bezig de overlevende huurlingen te achtervolgen, nadat al „aanzienlijke verliezen aan de vijand waren toegebracht".

(Voortzetting volgende *aflevering)*

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

ECONOMISCHE RESULTATEN 1979

Peking kan tevreden zijn met de economische resultaten van 1979. Practisch alle plandoelstellingen werden bereikt, hetgeen getuigt van een realistische uitwerking en aanpassing van de moderniseringsplannen. Volgens het persbureau *Nieuw China* werd een economische groei van ca. 8% gehaald.

De industriële produktie nam in de verschillende sectoren zelfs tot 20% toe, waarbij de lichte industrie zich sneller ontwikkelde dan de zware industrie.

In de landbouwsector steeg de graanproduktie met ca. 315 mln ton, hetgeen meer was dan de in juni 1979 door het Nationale Volkscongres beoogde 2,5%. De regering wil echter een gemiddelde stijging van 7% per jaar om in 1985 400 mln ton graan te bereiken. Het ministerie voor landbouwmachinerieën kon de communes 308.000 lichte en 124.000 zware tractoren leveren, hetgeen een produktieverhoging van 10% ten opzichte van 1978 betekent.

De aardolie-industrie behaalde de plandoelstelling van 106,1 mln ton; dit is een bescheiden groei van 1,9% vergeleken met 1978. Verkeerde boormethoden en ondeskundigheid zijn hiervan de oorzaak; alleen met moderne boortechnologie en goed opgeleide vaklieden kan de groei hier worden opgevoerd. Ook de kolenwinning groeide matig (met 0,03% vergeleken met 1978), maar de plandoelstelling (620 mln ton) kon voortijdig worden bereikt. Ook hier is gemikt op modernisering van de kolenmijnen in plaats van op zeer snelle produktieverhoging.

De metaalindustrie leverde met 34,43 mln ton staal een produktie die 8,3% hoger was dan in 1978; in de sector ruwstaal werd een groei van 12,1% (24,76 mln ton) bereikt. Alle tot voor kort met verlies werkende metaalondernemingen waren in 1979 winstgevend. Ook in deze sector kon kwaliteitsverbetering worden bewerkstelligd in combinatie met een vermindering van grondstof- en energiegebruik. In de loop van dit jaar komen de met Westduitse en Japanse hulp gebouwde ruwstaalfabrieken te Wuhan in bedrijf, die een jaarproduktiecapaciteit van 3 mln ton bezitten. Ook zullen dit jaar de Maanshan ijzer- en staalfabrieken in de provincie Anhui (produktiecapaciteit 1,2 mln ton per jaar) gaan draaien. Veel succes werd bereikt in de zware chemische industrie. Zo werd in de kunstmestindustrie 20% meer geproduceerd (totaalproduktie van 10,4 mln ton) dan in 1978, hetgeen overeenkomstig de wens van de regering is om de ontwikkeling van de landbouw voorrang te geven.

In de lichte industrie was de produktiegroei 8%. In het tweede halfjaar werd het effect bespeurbaar van de getroffen moderniseringsmaatregelen en in de periode van juli tot en met december steeg de produktie in de lichte industrie met 15% in vergelijking tot 1978.

De ontwikkeling van de energieproduktie verliep volgens plan. Reeds in nov. werd de plandoelstelling van 275 mrd kWh elektriciteitsopwekking gehaald, hetgeen voor 1979 een toename van 9,7% ten opzichte van het voorafgaande jaar betekende. Daarbij werd 4000 MW stroom geleverd door in 1979 gereed gekomen nieuwe elektriciteitscentrales. Twintig waterkrachtcentrales voor een elektriciteitsopwekking van elk meer dan één mln kWh zijn in aanbouw. Voorts worden pogingen ondernomen om energie te winnen uit zonnestraling en windkracht.

Het tekort op de handelsbalans van China was in 1979 2,69 mrd RMB, ca. 69 mln RMB groter dan in 1978. Maar dit tekort was toch aanzienlijk minder dan de prognose die in juni door het Nationale Volkscongres was gedaan; men rekende op e-n deficit van 5,60 mrd RMB. Dit resultaat is te danken aan het feit dat China in 1979 zijn export met 26,7% heeft kunnen vergroten t.a.v. 1978. De totale Chinese buitenlandse handel bedroeg ca. 43 mrd RMB, hetgeen hoger was dan de 41,12 mrd RMB van het gewijzigde plan.

Deze ontwikkeling toont aan dat de exportbevorderende maatregelen effect hebben gehad. Begin dit jaar zijn aanvullende stimulerende maatregelen van kracht geworden. Gehoopt wordt dat deze een gunstig effect zullen hebben op de handelsbalans, ondanks de geforceerde import van buitenlandse technologie.
(Handelsblatt, Wereldwijzer)

CHINA WORDT LID VAN IMF EN WERELDBANK

Het dagelijks bestuur van het IMF heeft op 17 april zijn goedkeuring gegeven aan de toetreding van de Volksrepubliek China tot het Fonds. De Volksrepubliek zal Taiwan vervangen als vertegenwoordiger van China.

Op 17 mei werd namens de Wereldbank bekendgemaakt, dat de Volksrepubliek China ook tot deze organisatie als lid was toegelaten. Het lidmaatschap van het IMF is voorwaarde voor toetreding tot de Wereldbank.

Voor deze besluiten genomen werden had de president van de Wereldbank, Robert McNamara, e-n bezoek van vijf dagen aan de Chinese Volksrepubliek gebracht, dat op 10 april begonnen was. Eerder, eind maart, had een delegatie van het IMF onder leiding van de directeur-Azië, Tun Thin, in Peking besprekingen gevoerd over het Chinese lidmaatschap.

China is, na Joego-Slavië, Roemenië en Vietnam, het vierde socialistische land, dat lid is van het IMF.

De beslissing van het dagelijks bestuur van het IMF, met algemene stemmen genomen, kwam zelfs voor veel deskundigen als een verrassing. Waarnemers merken op dat de betere irerstandhouding tussen China en de VS sinds 1978 en de crisis rondom Afghanistan een bespoediging van het Chinese IMF-lidmaatschap in de hand hebben gewerkt. De VS waren de initiatiefnemers van de conferentie van Bretton Woods waar het IMF en de Wereldbank werden opgericht, en de Amerikanen hebben binnen beide instellingen een zeer machtige stem.

Taiwan was tot nu toe de officiële vertegenwoordiger van heel China binnen het IMF. De Republiek China was één van de 29 landen die na de Tweede Wereldoorlog het IMF oprichtten. Het Fonds, dat nu 140 leden heeft, is bedoeld om de wisselkoersen te stabiliseren. Elk land is verplicht een bijdrage, afhankelijk van de omvang van de economie, in het Fonds te storten (de ,,quota"); dit geld is bestemd om landen in moeilijkheden te helpen aan hun betalingsverplichtingen te voldoen.

Het quotum van China is vastgesteld op 550 miljoen ,,speciale trekkingsrechten", wat neerkomt op ca. 1,4 miljard gulden. Daarmee krijgt China 1.4% van de stemrechten.

Ter vergelijking: de VS bezitten 21,5% van de stemrechten.

IMF-deskundigen verwachten echter dat het Chinese quotum in de naaste toekomst zal worden vergroot om meer recht te doen aan de economische betekenis van het land in de wereld.

Wat er nu precies met Taiwan gebeurt, is nog niet duidelijk. Volgens goede bronnen werkt de IMF-staf aan een plan waarmee de schulden van Taiwan aan het Fonds en de vorderingen van Taiwan op het Fonds kunnen worden verrekend. Het aandeel van Taiwan in het Fonds is gelijk aan het aandeel dat nu voor China is vastgesteld, namelijk 1,4 miljard gulden.

Het IMF heeft de laatste vier jaar veel goud verkocht (in een poging de monetaire betekenis van het gele metaal te reduceren) maar de opbrengst daarvan zit in het Fonds en is niet direct uitbetaald aan de lidstaten, dus ook niet aan Taiwan. Het IMF-goud heeft momenteel een marktwaarde van 244 miljoen dollar.

De Wereldbank, waarbij 134 landen zijn aangesloten en die officieel de Bank voor wederopbouw en ontwikkeling heet, was de laatste belangrijke internationale instelling waarin Taiwan China vertegenwoordigde.

Voor China is het lidmaatschap van de Wereldbank erg belangrijk omdat de bank miljarden dollars aan ontwikkelingslanden leent. Vorig jaar beliepen de leningen van de Wereldbank een bedrag van 10 miljard dollar.

Een belangrijke vraag, die nog opgelost moet worden, is of China in aanmerking komt voor de rentevrije hulp, die de Wereldbank via haar dochter de Internationale ontwikkelingsassociatie (IDA), verstrekt. De IDA verstrekt rentevrije leningen voor projecten in de armste landen, waar het jaarinkomen per hoofd van de bevolking minder is dan 520 dollar.

De Wereldbank heeft het inkomen per hoofd in China in 1977 op 450 dollar geschat, maar verlangt nog meer gegevens.

Over problemen in samenhang met het lidmaatschap. van de Chinese Volksrepubliek (CVR) van IMF en Wereldbank schreef The *Guardian* op 15 april het volgende:

Het toetreden van de CVR tot de Wereldbank en het IMF wordt in het Westen steeds meer van belang geacht. In de afgelopen paar jaar heeft de CVR, die uit zijn financiële isolement aan het geraken is, in versneld tempo industriële en handelsovereenkomsten met de Westerse landen gesloten. Dit alles begon met Japan, waarna spoedig bank- en handelsakkoonden met Frankrijk, het Verenigd Koninkrijk, West-Duitsland en vele andere landen volgden.

Het probleem is evenwel dat er ondanks de toenemende handelsactiviteit en enige omvangrijke, door internationale banken aan China aangeboden leningen weinig gegevens beschikbaar zijn omtrent de financiele draagkracht van China. Daarom is een Chinees IMF-lidmaatschap voor het Westen aantrekkelijk. China wordt daardoor verplicht het IMF gedetailleerde informatie te verschaffen over zijn binnenlandse economie, schulden, betalingsbalans, economische groei, begrotingstekorten en vele andere financiele gegevens.

Deze gegevens worden momenteel verzameld door economen die in de particuliere sector werkzaam zijn, en het financieel-economische totaalbeeld over China is nog slechts schetsmatig.

Voor China bestaat het vooadeel van een IMF-, Wereldbank- en IDA-lidmaatschap uit de mogelijkheid via deze weg goedkope leningen te verwerven Maar een besluit om van de IDA gelden te lenen zou de Wereldbank zeer in verlegenheid brengen, omdat ca 40% van de fondsen van de IDA reeds ter beschikking zijn gesteld aan India, dat daarop aanspraak kan maken gezien de bevolkingsomvang en het belang van zijn ontwikkeling.

Het IMF-lidmaatschap zou de CVR voorts een internationale fsnanciele status verschaffen Peking zou kunnen deelnemen aan de belangrijke besluiten met betrekking tot de wereldeconomie, zoals het VN-lidmaatschap dit mogelijk maakte op het terrein van de internationale politiek

Mocht in de komende jaren blijken dat de snelle industrialisatie China's financiele draagkracht te boven gaat, dan kan Peking zich scharen in de rijen van geldleners (AP, NRC/H'blad, The Guardian, Le Monde)

EERBETOON AAN GENGHIS KHAN

Op 13 mei heeft China Genghis Khan, de Mongoolse krijgsheer, wiens rijk zich uitstrekte van Oost-Europa tot China, officieel gerehabiliteerd.

Het Chinese partijorgaan, het Volksdagblad, prees ,,een van 's werelds meest belasterde barbaren'' als ,,de Mongoolse leider van Chinese en vreemde volkeren, en een opmerkelijk militair strateeg en staatsman''. Het Volksdagblad merkte op dat Genghis Khan ,,de Mongoolse stammen verenigde, het Mongoolse rijk stichtte en een progressieve rol speelde in een ontwikkeling van de Mongoolse gemeenschap''.

De rehabilitatie wordt gezien als een poging van de Chinese autoriteiten meer steun te krijgen onder de ebnische minderheden in het land, en aan kracht winnende onafhankelijkheidsbewegingen te ontmoedigen. De politieke instabiliteit tijdens de culturele revolutie heeft de rassenrelaties in China veel schade berokkend

Het Volksdagblad wijst er op dat er in die periode ,,geen herdenkingsplechtigheden (voor Genghis Khan) werden gehouden'' Daaraan werd toegevoegd dat er bij de herdenkingen van dit jaar tienduizenden Mongolen worden verwacht.

China telt meer dan 50 etnische groepen naast de Han-Chinezen die meer dan 94 procent van de bevolking uitmaken. Deze etnische groepen, elk met een eigen taal en cultuur, zijn samen bijna 56 miljoen zielen sterk.

China's grootse minderheid wordt gevormd door de Tibetanen, van wie er ongeveer 5 miljoen leven in het zuidwestelijke autonome gebied Tibet. De Sowjet-Unie gaf onlangs haar zegen aan een onafhankelijkheidsroep van een in ballingschap levende separatistische Tibetaanse groep Er zijn ongeveer 2,5 miljoen Mongolen

EERHERSTEL LAATSTE CHINESE KEIZER

China heeft postuum eerherstel verleend aan zijn laatste keizer, die in 1967 als gewoon staatsburger onder het communistische regime is overleden. De rehabilitatie van Henri Puyi komt na die van verscheidene grote leiders in de Chinese geschiedenis, met inbegrip van Genghis Khan, de beroemde of beruchte Mongoolse veldheer.

Het officiele persbureau *Nieuw China* meldt dat op 29 mei een herdenkingsdienst voor Puyi is bijgewoond door partijfunctionarissen, die de vroegere keizer prezen voor zijn ,,aanvaarding van het communistische leiderschap''. De plechtigheid werd bijgewoond door 300 mensen, onder wie premier Zhou Enlais weduwe, Deng Yingchao.

Puyi kwam in 1908 op 3-jarige leeftijd op de troon als 12de keizer van de Ching-dynastie. Maar in 1911 brak de revolutie uit en was de dynastie gedoemd.

Twaalf jaar later vluchtte Puyi uit Peking, zocht hij zijn toevlucht in de Japanse ambassade in Tienjin en begon hij met de Japanners te collaboreren, die uit waren op totale overheersing van China. Toen Japan in 1934 in het van China afgescheiden Mantsjoerije de marionettenstaat Manchukuo opzette, werd hij daar als keizer neergezet.

Aan het einde van de Tweede Wereldoorlog probeerde Puyi naar Japan te ontsnappen, maar hij werd gegrepen en door Russische troepen naar de Sowjet-Unie meegenomen. Later verscheen hij als getuige voor het Tokiose oorlogstribunaal.

Na de communistische machtsovername in China in 1949 werd de exkeizer naar China teruggestuurd. waar hij tot dwangarbeid werd veroordeeld. In 1959 kreeg hij gratie en werd hij hersteld in zijn staatsburgerschap en politieke rechten. Tot zijn dood werkte de oud-keizer als tuinman in de dierentuin van Peking. Hij overleed tydens de culturele revolutie, als mikpunt van de rode gardisten. *(UPI,* AFP)

CHINA LANCEERT INTERCONTINENTALE RAKET

China heeft op 18 mei voor het eerst met succes een intercontinentale raket gelanceerd. Een tweede proef, die eveneens slaagde, werd op 21 mei genomen.

China heeft zich hiermee gevoegd bij de vier landen die over lange-afstandsraketten beschikken, Frankrijk, Groot-Brittannië, de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie.

Volgens woordvoerders van de Chinese regering bevatten de proefraketten wetenschappelijke instrumenten, en geen nucleaire of conventionele lading. Het Chinese ruimtevaartprogramma zou zijn toegespitst op de ontwikkeling van communicatiesatellieten.

De geslaagde proeflanceringen van intercontinentale raketten zijn een persoonlijk succes voor Qian Xuesen, die in 1955 uit de Verenigde Staten werd gedeporteerd tiidens de anticommunistische campagne van senator Joseph McCarthy Qian Xuesen werd een van de belangrijkste experts in rakettentechnologie in de Verenigde Staten, nadat hij daar in 1935 met zijn studie was begonnen

N.a.v. de eerste lancering schreef het *NRC/H'blad* op 20 mei het volgende:

Uit de geslaagde eerste proeflancering van een Chinese intercontinentale ballistische raket (ICBM) mag niet meteen voorbarig worden afgeleid dat China meteen of zeer binnenkort over een operationele strategische kernmacht beschikt.

Wel heeft China met de proef aangetoond dat het ernst is als vijfde land in de wereld lange afstandsatoomwapens te bouwen. De bestaande supermachten zullen er daarom niet aan kunnen ontkomen dat de buitenlandse politiek van Peking na het midden van de jaren '80 niet alleen uit woorden maar ook uit daden zou kunnen bestaan.

De Chinese ICBM wordt door de Amerikanen aangeduid als CSSX-4, waarbij de x betekent dat de raket zich nog in het experimentele stadium bevindt. Volgens Amerikaanse bronnen komt het Chinese ballistische projectiel ruwweg overeen met de verouderde Amerikaanse Titan-raket of de Russische SS-9. Het bereik van het wapen, circa 10.000 kilometer, is groot genoeg om vanuit heel China doelen in Europees-Rusland of Amerika te bestrijken. De CSSX-4 dient ook als draagraket voor het lanceren van Chinese satellieten.

De raket, eventueel voorzien van een extra derde trap heet dan ,,Lange Mars 3".

De Chinese strategische raketmacht heeft nog twee duidelijke tekortkomingen, afgezien van de grote technische problemen die zich ongetwijfeld nog zullen voordoen bij de verdere ontwikkeling van de CSSX-4. Peking beschikt nog niet zoals Amerika en de Sowjet-Unie over een modern radarnet of een satellietsysteem dat tijdig waarschuwt tegen vijandelijke raketaanvallen en ook de mogelijkheid om voor de komende eigen raketmacht strategische doelen op te sporen is nog zeer beperkt.

Een waarschuwingssysteem is nodig omdat de Chinese raketten anders door een tegenstander onverwacht kunnen worden uitgeschakeld. De Chinese ICBM's kunnen eventueel in ondergrondse silo's worden opgesteld, maar dat biedt geen enkele bescherming tegen de nauwkeurigheid van bijvoorbeeld Russische strategische raketwapens. Alle mogelijke Chinese lanceerplaatsen, ook de t ee pas voltooide in de zuidelijke provincies Yunnan en Szehuan worden door Russische fotosatellieten voortdurend in de gaten gehouden. Zonder adequaat waarschuwingssysteem blijft Peking in een conflictsituatie weinig anders over dan zijn raketten als eerste te moeten lanceren, wat voor China risico's inhoudt die niet te overzien zijn.

Het probleem potentiële doelen te vinden voor de Chinese ICBM's zal waarschijnlijk binnenkort met Amerikaanse hulp worden opgelost. China heeft sinds 1975 al enkele eigen spionagesatellieten gelanceerd, maar die boden slechts beperkte fotografische informatie over een korte periode van enkele weken.

Van veel militair nut voor China zal het grondstation zijn waarmee Peking straks beelden mag ontvangen van de Amerikaanse Landsat aardobservatiesatellieten.

Het onderscheidingsvermogen van de Landsat is goed genoeg om Russische vliegvelden. lanceerbases, havens en steden exact te lokaliseren. China heeft overigens in 1978 van Amerika al voor ruim 100.000 dollar Landsatfoto's gekocht, opnamen die genomen waren boven de Sowjet-Unie.

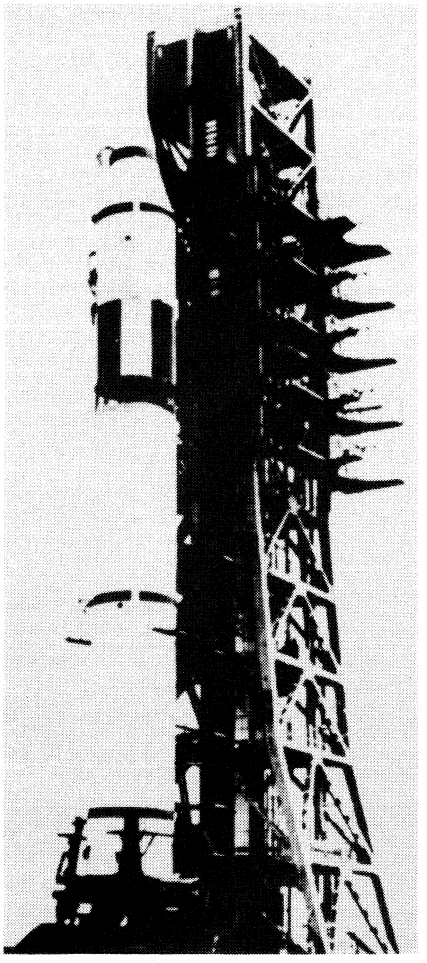

China's eerste intercontinentale raket, die op 18 mei is gelanceerd.

TEKSTEN

BELGIË

REGEERAKKOORD (II)

In aansluiting aan de tekst van het regeerakkoord (zie pag. 363/1 e.v.) volgde de bijlage bij dit akkoord, die uit drie hoofdstukken bestaat:

1) Schema voor de wettelijke uitwerking van het regeerakkoord i.v.m. de staatshervorming;

2) Regeerakkoord voor de Vlaamse executieve; en

3) Regeerakkoord voor de executieve van het Brusselse gewest.

Hieronder volgt de integrale tekst van 1) en 3).

BIJLAGE BIJ HET REGEERAKKOORD

Noodzakelijke Grondwetswijzigingen voor de uitvoering van het Regeerakkoord

1. Grondwetsartikelen die onmiddellijk moeten worden gewijzigd:

3ter ,,cultuurgemeenschappen" vervangen door ,,gemeenschappen".

26bis Decretale bevoegdheid gewest.

28 Authentieke uitlegging decreten.

59bis § 1 Oprichting van raden en executieven, mogelijkheid tot fusie.

§2bis - 4bis persoonsgebonden series.

4 5 schrappen.

§ 8 schrappen en verwijzen naar 107 bis.

107bis Arbitragehof.

108 Voogdij.

110. 111, 113: eigen fiscaliteit.

2. Grondwetsartikelen die in een latere fase moeten gewijzigd worden:

Artikelen met betrekking tot de Senaat.

29bis Over exclusieve bevoegdheden van de nationale instanties.

59ter Over de Duitse gemeenschap.

SCHEMA VOOR DE WETTELIJKE UITWERKING VAN HET REGEERAKKOORD I.V.M. DE STAATSHERVORMING

Wet met bijzondere meerderheid

TITEL I. INLEIDENDE BEPALINGEN

De Raad en de Executieve van de Vlaamse Gemeenschap, hierna ,,de Vlaamse Raad" en ,,de Vlaamse Executieve" genoemd, zijn bevoegd voor:

1. de aangelegenheden, bedoeld in (het gewijzigde) artikel 59bis van de Grondwet;

2. de plaatsgebonden aangelegenheden in het Vlaamse Gewest.

De Raad en de Executieve van de Franse Gemeenschap, hierna ,,de Franse Gemeenschapsraad" en ,,de Franse Gemeenschapsexecutieve" genoemd, zijn bevoegd

voor de aangelegenheden, bedoeld in (het gewijzigd) artikel 59bis van de Grondwet.
Er is een Raad en een Executieve voor het Waalse Gewest, hierna ,,de Waalse Gewestraad" en ,,de Waalse Gewestexecutieve" genoemd, die bevoegd zijn voor de plaatsgebonden aangelegenheden in het Waalse Gewest.

In uitvoering van (het gewijzigde) artikel 59bis van de Grondwet kunnen de Franse Gemeenschapsraad en de Waalse Gewestraad, bij decreet aangenomen met twee derde der uitgebrachte stemmen in elk van beide Raden, besluiten één Raad en één Executieve te vormen die bevoegd zijn voor:

1. de aangelegenheden bedoeld in (het gewijzigde) artikel 59bis van de Grondwet;

2. de plaatsgebonden aangelegenheden in het Waalse Gewest.
Voor de toepassing van de wet wordt het grondgebied van het Vlaamse en het Waalse Gewest bij overgangsmaatregel afgebakend als volgt:

— het Waalse Gewest omvat het grondgebied van de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg en Namen, alsook het grondgebied van het administratief arrondissement Nijvel;

— het Vlaamse Gewest omvat het grondgebied van de provincies Antwerpen, West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Limburg, alsook het grondgebied van de administratieve arrondissementen Halle-Vilvoorde en Leuven.
Onder de hierboven genoemde provincies en arrondissementen wordt verstaan het grondgebied van die provincies en arrondissementen zoals dit bestond op I okt. 1979.
De Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest hebben rechtspersoonlijkheid.

TITEL II. DE BEVOEGDHEDEN

De culturele aangelegenheden zijn:

1. Bescherming en luister van de taal;

2. Aanmoediging van de vorming van navorsers;

3. Kunsten, met inbegrip van toneel en film;

4. Cultureel patrimonium, musea en andere wetenschappelijk culturele instellingen;

5. Bibliotheken, discotheken en soortgelijke diensten;

6. Radio-omroep en televisie, het uitzenden van regeringsmededelingen en van handelspubliciteit uitgezonderd;

7. Jeugdbeleid;

8. Permanente opvoeding en culturele animatie;

9. Lichamelijke opvoeding, sport en openluchtleven;

10 Vrijetijdsbesteding en toerisme;

11. Artistieke vorming;

12. Post- en parascolaire vorming;

13. Intellectuele, morele en sociale vorming;

14. Het toegepast wetenschappelijk onderzoek betreffende de hierboven opgesomde aangelegenheden.

De persoonsgebonden aangelegenheden zijn:

1. De gezondheidszorg die wordt verstrekt in ziekenhuizen en door instellingen en diensten voor extramurale zorg, alsook de activiteiten en diensten op het vlak van de preventieve gezondheidszorg, onverminderd de nationale maatregelen inzake profylaxie;

2. De bijstand aan personen, omvattende:
a) Het gezinsbeleid en alle vormen van hulp en bijstand aan kinderen;
b) Het beleid inzake maatschappelijk welzijn;
c) Het beleid inzake onthaal en integratie van inwijkelingen;
d) Het beleid inzake minder-validen;
e) Het bejaardenbeleid:
f) De jeugdbescherming;
g) De penitentiaire en de postpenitentiaire sociale hulpverlening;

3. De pedagogische en didactische vorming buiten het onderwijs, omvattende:
a) De voorschoolse vorming in peutertuinen;
b) De sociale promotie;
c) De beroepsomscholing en bijscholing;
d) De beroepsopleiding, omscholing en herscholing van minder-validen;

4. Het toegepast wetenschappelijk onderzoek betreffende de hierboven opgesomde aangelegenheden.

Zijn evenwel uitgezonderd:

1. Wat betreft I, de verpleegdagprijs, de ziekte- en invaliditeitsverzekering en de basisregelen inzake de planning en de financiering van de infrastructuur;

2. Wat betreft 2, b), de regelingen tot inrichting van de openbare centra voor maatschappelijk welzijn alsook de regelingen en de financiering van het gewaarborgd inkomen van de personen die zich in een behoeftige toestand bevinden;

3. Wat betreft 2, d) en e), de regelingen en financiering van de inkomens-tegemoetkomingen aan minder-validen en het gewaarborgd inkomen aan bejaarden, alsmede die betreffende de financiële tegemoetkoming voor de tewerkstelling van minder-valide werknemers, opgenomen in artikel 81bis van het koninklijk besluit van 20 december 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid, ingevoegd door het koninklijk besluit van 4 febr. 1977;

4. Wat betreft 2, f), de aangelegenheden ressorterende onder het burgerlijk recht, het strafrecht of het gerechtelijk recht;

5. Wat betreft 2, g), de uitvoering van strafrechtelijke beslissingen;

6. Wat betreft 3, c), de regeling van de tegemoetkoming in de uitgaven inherent aan de beroepsopleiding, bedoeld in artikel 76 van het koninklijk besluit van 20 dec. 1963 betreffende arbeidsvoorziening en werkloosheid.

De plaatsgebonden aangelegenheden zijn de volgende:

I. Wat de ruimtelijke ordening betreft:
1. De stedebouw en de ruimtelijke ordening;
2. De rooiplannen van de gemeentewegen;
3. De verkrijging, aanleg en uitrusting van gronden voor industrie, ambachtswezen en diensten of van andere onthaalinfrastructuren voor investeerders, met inbegrip van de investeringen voor de uitrusting van industriezones bij de havens en de besohikbaarstelling daarvan voor de gebruikers;
4. De politie van gevaarlijke, ongezonde en hinderlijke bedrijven, onder voorbehoud van de bepalingen die betrekking hebben op de arbeidsbescherming;
5. De stadskernvernieuwing;
6. De vernieuwing van afgedankte bedrijfsruimte;
7. Het grondbeleid;
8. De ruilverkaveling van landeigendommen en de landherinrichting.

II. Wat het leefmilieu betreft:
1. De bescherming van het leefmilieu, met eerbiediging van de wettelijke algemene en sectoriële normen;
2. De natuurbescherming en het natuurbehoud, met uitzondering van de in-, uit- en doorvoer voor uitheemse plantensoorten evenals van uitheemse diersoorten en hun krengen;
3. De groengebieden, parkgebieden en groene ruimten;
4. De ophaling en verwerking van afvalstoffen;
5. De bossen;
6. De jacht, met uitzondering van de vervaardiging, de handel in en het bezit van jachtwapens, en de vogelvangst;
7. De riviervisserij;
8. De industrialisering van de visteelt.

III. Wat de huisvesting betreft:
De huisvesting en de politie van woongelegenheden die gevaar opleveren voor de openbare reinheid en gezondheid.

IV. Wat het waterbeleid betreft:
1. De waterproduktie en watervoorziening.

Deze bevoegdheid omvat niet:
a) Het tot stand brengen van grote waterbouwkundige werken van nationaal belang, de subsidiëring van die grote werken alsook het beheer ervan (d.i. het toezicht, het onderhoud en de technische controle van het bouwwerk) wanneer het niet gaat om de produktie en de voorziening van drinkwater alsook de controle van het waterpeil

De bedoelde grote waterbouwkundige werken zijn:
1. Stuwdammen en spaarbekkens voor het opvangen van drinkwater of het op peil houden;
2. Installaties voor waterwinning in bevaarbare waterlopen;
3. Leidingen die om veiligheidsredenen grote waterbekkens onderling verbinden;
4. Bij de genoemde werken betrokken behandelingsstations;

5. Installaties voor de ontzilting van zeewater.

b) De technische reglementering inzake drinkwater, met inbegrip van de minimumnormen.

2. De zuivering van afvalwater

Deze bevoegdheid omvat niet:

a) Het vaststellen van de algemene en de per sector geldende lozingsvoorwaarden voor het afvalwater;

b) Het vaststellen van de berekeningsbasis van de tarieven voor de zuivering van industrieel afvalwater;

c) Het vaststellen van de percentages van de toelagen aan industriële ondernemingen.

3. De riolering;

4. De ontwatering;

5. De niet-bevaarbare waterlopen en de landbouwhydraulica;

6. De polders en wateringen, met uitzondering van de dijken.

V. Wat het economisch beleid betreft:

1. De exuloitatievoorwaarderi voor de natuurlijke rijkdommen en de concessies die hierop betrekking hebben;

2. De gewestelijke planning en het openbaar industrieel initiatief op gewestelijk vlak met inbegrip van de oprichting van instellingen, hun afschaffing, hun samenstelling, hun interne organisatie en hun taak, de overname van hun dotaties en hun kosten, en hun controle;

3. De gewestelijke aspecten van de kredietpolitiek, onverminderd de regels voorgeschreven in het kader van de nationale munt- en kredietpolitiek;

4. De gewestelijke economische expansie, met inachtneming van de regels en de procedures vastgesteld door of krachtens de verdragen tot oprichting van de Europese Gemeenschappen en onverminderd het normatief kader waarbinnen de economische bedrijvigheid en de concurrentie worden uitgeoefend, met name:

a) De prospectie en het zoeken naar investeerders;

b) De hulp aan ondernemingen of exploitatie-eenheden, met inbegrip van de regels voor toepassing van de wetgeving en de reglementering op de gewestelijke economische expansie;

c) De hulp aan de toeristische nijverheid;

d) De subsidiëring van kunstambachten, met uitsluiting van subsidies aan de Nationale Commissie voor de kunstambachten;

d) De aanvullende en suppletieve hulp aan landbouwbedrijven.

Echter,

1. Voor de sectoren waar een nationaal sectorieel beleid erkend is, wordt iedere regel vastgesteld en wordt iedere beslissing genomen door de nationale overheid, op advies van de Executieven;

2. Wordt iedere door het Gewest uit te vaardigen reglementering betreffende fiscale voordelen voor akkoord voorgelegd aan de bevoegde nationale overheid;

3. Wordt, voor de toekenning van de staatswaarborg, de beslissing van de Ministerraad vereist, op voorstel van de Executieven;

4. Zijn de Gewesten niet bevoegd wat het bij de Nationale Kas voor Beroepskrediet opgerichte Waarborgfonds betreft;

5. Worden de maxima van de conjuncturele tegemoetkomingen en de maximumduurtijd van de hulp door de bevoegde nationale overheid vastgesteld;

6. Zijn de Gewesten niet bevoegd inzake prijsbeleid en vestigingsvoorwaarden.

Een wetsontwerp tot wijziging van de Expansiewetgeving kan slechts worden neergelegd na akkoord van de Executieven.

V. Wat liet energiebeleid betreft:

De gewestelijke aspecten van de energie, en in ieder geval:

a) De elektriciteitsvoorziening door middel van netten met een nominale spanning van minder dan 30.000 volt, in overeenstemming met de regelen voor aanrekening van het Controlecomité voor elektriciteit en gas;

b) De openbare gasdistributie, zoals bepaald in artikel 1 van de wet van 2 april 1965 betreffende het vervoer van gasprodukten;

c) De aanwending van mijngas en van gas afkomstig van hoogovens;

d) De netten voor warmtevoorziening op afstand;

e) De valorisatie van steenbergen;

f) De nieuwe energiebronnen voor zover zij van lokaal belang zijn of in het verlengde liggen van het industrieel onderzoek dat tot de gewestelijke bevoegdheid behoort;

g) De terugwinning van energie door de nijverheid en andere gebruikers.

De Gewesten ziin echter niet bevoegd voor de aangelegenheden die wegens hun technische en economische ondeelbaarheid een gelijke behandeling op nationaal vlak behoeven, en in ieder geval voor:

a) Het rationele gebruik van de energie;

b) Het nationaal uitrustingsprogramma in de elektriciteitssector;

c) De kernbrandstofcyclus;

d) De grote infrastructuren voor de stockering; de produktie, met inbegrip van de mijnen; het transport en de distributie;

e) De tarieven

VII. Wat de ondergeschikte besturen betreft:

1. De werkwijze, de controle en de vaststelling van het ambtsgebied van de verenigingen van gemeenten tot nut van het algemeen, en de toepassing van de organieke wetten betreffende die verenigingen:

2. De omslag van het aandeel van het Gewest in het Gemeentefonds; de vaststelling van de criteria voor de verdeling van de bedragen die voortvloeien uit verdeling bedoeld in 1. en 2. van artikel 5 van de wet van 17 maart 1965 betreffende het Fonds der provinciën;

3. De toelagen voor werken uit te voeren door provincies, door gemeenten en door andere publiekrechtelijke rechtspersonen. behalve wanneer de werken betrekking hebben op een aangelegenheid waarvoor de nationale overheid of de Gemeenschappen bevoegd zijn: voor de toelagen aan werken door de provincie Brabant uit te voeren, is de plaats van het uit te voeren werk beslissend om het bevoegd Gewest te bepalen.

4. Behalve voor de provincie Brabant en de gemeenten genoemd in de artikelen 7 en 8 van de wetten op het gebruik van de talen in bestuurszaken, gecoördineerd op 18 juli 1966, de organisatie van de procedures, alsook de uitoefening van het administratief toezicht op de provincies, de gemeenten en de agglomeraties en federaties van gemeenten;

a) Wat betreft het gewoon administratief toezicht, dat elke vorm van toezicht omvat ingesteld door de gemeentewet. de provinciewet of de wet van 26 juli 1971; voor wat betreft inzonderheid de begrotingen, de jaarrekeningen, de personeelsformatie~;

b) Voor de andere handelingen met uitzondering van die welke betrekking hebben op de aangelegenheden waarvoor de nationale overhéid of de Gemeenschapsoverheid bevoegd is en waarvoor bij de wet of het decreet een specifiek toezicht is georganiseerd;

VIII. Wat het tewerkstellingsbeleid betreft:

1. De arbeidsbemiddeling en daaraan verbonden financiële tegemoetkomingen;

2. Ter uitvoering van de maatregelen door de nationale overheid vastgesteld:

a) De plaatsing van werklozen in het kader van de tewerkstelling door het Gewest, de ondergeschikte besturen en de natuurlijke personen en rechtspersonen;

b) De plaatsing van werklozen die tijdelijk en buiten kader worden tewerkgesteld voor activiteiten van algemeen belang;

3. De toepassing van de normen betreffende de tewerkstelling van buitenlandse arbeidskrachten.

IX. Wat het toegepast wetenschappelijk onderzoek betreft:

Het toegepast wetenschappelijk onderzoek in de aangelegenheden waarvoor zij uitsluitend bevoegd zijn.

Bijzondere bepalingen betreffende de plaatsgebonden aangelegenheden.

1. De betrokken Executieven moeten onderling overleg plegen wat betreft:

1. De bijzondere bepalingen betreffende de bossen gelegen op het grondgebied van meer dan één Gewest;

2. Het openen en sluiten van de jacht, van de vogelvangst en van het visseizoen;

3. De waterlagen die zich over meer dan één Gewest uitstrekken.

2. Er wordt overleg gepleegd tussen de betrokken Executieven en de bevoegde nationale overheid:

1. Voor de toepassing inzake economisch beleid van V, 2 en 4, a, b, c, voor de problemen die de grenzen van één Gewest overschrijden en voor de problemen inzake hulpverlening aan een onderneming die in meer dan één Gewest is gevestigd:

2. Voor iedere maatregel op het gebied van het energiebeleid, buiten de bevoegdheden opgesomd in VI;

3. Over de grote lijnen van het nationaal energiebeleid.

3. De Executieven worden betrokken bij:

1. Het ontwerpen van de technische reglementering bedoeld onder IV, l, b;

2. Het opmaken van de voorontwerpen van nationale wetten en verordeningen betreffende de aangelegenheden bedoeld onder IV, 2, a, b;

3. De maatregelen rer plaatsing van de werklozen en de goedkeuring van de projecten bedoeld in VIII, 2;

4. Iedere beslissing betreffende verenigingen van gemeenten waarvan het ambtsgebied zich over meer dan één Gewest uitstrekt, moet in onderlinge overeenstemming tussen de betrokken Executieven genomen worden.

Het nationaal belang van de grote waterbouwkundige werken bedoeld in IV, 1, a, wordt vastgesteld bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, nadat de programma's van die waterbouwkundige werken zijn vastgesteld in onderlinge overeenstemming tussen de Executieven en de bevoegde nationale overheid.
De erkenning van een sector die behoort tot het nationaal beleid zoals bedoeld in V, tweede lid, 1, wordt bepaald met instemming van de Executieven bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.

5. De Executieven geven inlichtingen:

1. Aan de Minister tot wiens bevoegdheid de energie behoort, over het beheer van de verenigingen van gemeenten voor gas- en elektriciteitsvoorziening;
2. Aan de Minister van Binnenlandse Zaken, over het beheer van de verenigingen van gemeenten waarvan het ambtsgebied zich over meer dan één Gewest uitstrekt.

Tot de bevoegdheden van de Raden behoren ook:

— Het aannemen van bepalingen en andere maatregelen betreffende de voor de uitoefening van die bevoegdheden noodzakelijke infrastructuur;

— De oprichting en de organisatie van instellingen en ondernemingen;

— De administratief rechterlijke, burgerrechterlijke en strafrechterlijke bepalingen noodzakelijk voor de uitoefening van hun bevoegdheden;

— De begroting;

— Het aangaan van leningen. De Staat waarborgt echter geen enkele van de door de Gemeenschap of het Gewest aangegane verbintenissen.

— Instemmen met internationale akkoorden betreffende de samenwerking in culturele en persoonsgebonden materies.

De roerende en onroerende goederen van de Staat, zowel van het openbaar als van het privaat domein, die onmisbaar zijn voor het uitoefenen van de bevoegdheden worden zonder schadeloosstelling overgedragen.

TITEL III. DE MACHTEN

HOOFDSTUK I. Algemene bepalingen

De decretale macht wordt gezamenlijk uitgeoefend door de Raad en de Executieve.
Het recht van initiatief behoort aan de Executieve en aan de leden van de Raden.
De Raden regelen per decreet de aangelegenheden waarvoor zij bevoegd zijn.
Het decreet heeft kracht van wet en kan geldende wetsbepalingen opheffen, aanvullen, wijzigen of vervangen.
De Executieve maakt verordeningen en neemt de uitvoeringsbesluiten van de decreten.
De Executieve bekrachtigt de decreten en kondigt ze af.
Alleen een decreet kan authentieke uitlegging van de decreten geven.

HOOFDSTUK II. De Raden

Afdeling 1. De samenstelling

— De Vlaamse Raad, de Franse Gemeenschapsraad en de Waalse Gewestraad zijn samengesteld uit rechtstreeks verkozen senatoren.

— De Vlaamse Raad bestaat uit de leden van de Nederlandse taalgroep van de Senaat.

— De Franse Gemeenschapsraad bestaat uit de leden van de Franse taalgroep van de Senaat.

— De Waalse Gewestraad bestaat uit de leden van de Franse taalgroep van de Senaat die gekozen zijn in de provincies Henegouwen, Luik, Luxemburg en Namen, alsook in het arrondissement Nijvel.

Tot bij de gehele vernieuwing van de Wetgevende Kamers volgend op de inwerkingtreding, zijn de Raden samengesteld uit de Kamerleden en de Senatoren; indien op dat ogenblik de hervorming van de Senaat nog niet voltooid is, zullen de Raden samengesteld zijn uit de Kamerleden en de rechtstreeks verkozen Senatoren en dit tot op het ogenblik van de hervorming van de Senaat.

Afdeling 2. De werking

De werkingsregelen zullen, mits enige correcties, deze zijn die thans gelden voor de Cultuurraden (wet van 21 juli 1971).

Er zal uitdrukkelijk worden voorzien dat in de Vlaamse Raad, de leden die gedomicilieerd zijn in het administratief arrondissement Brussel-Hoofdstad, niet meestemmen voor de plaatsgebonden materies. Hetzelfde zal gelden in geval van fusie tussen de Franse Gemeenschapsraad en de Waalse Raad.

Tot zolang de Franse Gemeenschapsraad en de Waalse Gewestraad niet één raad vormen, kunnen zij hun onderlinge samenwerking en die van hun diensten regelen, gemeenschappelijke vergaderingen houden en gemeenschappelijke diensten organiseren.

Afdeling 3.

Bekendmaking en inwerkingtreding van de decreten.

HOOFDSTUK III. De Executieven

Afdeling 1. De samenstelling

Elke Executieve wordt uit en door de Raad verkozen.
Indien een kandidatenlijst wordt voorgedragen ondertekend door de helft plus één der leden, dan wordt deze als verkozen beschouwd. Is dit niet het geval, dan gebeurt de verkiezing bij geheime stemming en bij volstrekte meerderheid van de leden van de Raad in zoveel afzonderlijke stembeurten als er te verkiezen leden zijn.
Men kan niet tegelijk lid zijn van een Executieve en lid zijn van de nationale Regering of een andere Executieve.
De Vlaamse Executieve telt 9 leden, de voorzitter inbegrepen. Ten minste één lid ervan behoort tot het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.
De Franse Gemeenschapsexecutieve telt 3 leden, de voorzitter inbegrepen. Ten minste één lid ervan behoort tot het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.
De Waalse Executie telt 6 leden, de voorzitter inbegrepen.
Wanneer de Franse Gemeenschapsexecutieve en de Waalse Gewestexecutieve één Executieve vormen, telt deze Executieve 9 leden, de voorzitter inbegrepen. Ten minste één lid ervan behoort tot het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad.
Tijdens de eerste legislatuur van de Raden, na de eerstvolgende gehele vernieuwing van de Wetgevende Kamers, zullen de Executieven volgens de evenredigheidsregel worden samengesteld. Alle leden moeten gewaarborgde bevoegdheden hebben.
Bij de inwerkingtreding van deze wet zullen de Executieven door de Koning worden aangeduid binnen de Regering.

Deze bepaling houdt op uitwerking te hebben:

— hetzij vanaf de neerlegging van het wetsontwerp betreffende de Brusselse problematiek;

— hetzij op 1 januari 1982, voor zover op dat ogenblik de administraties werden overgeheveld en de betrokken parastale instellingen werden geherstructureerd;

— hetzij bij de eerste gehele vernieuwing van de Wetgevende Kamer die volgt op de inwerkingtreding van deze wet.

Afdeling 2. — De werking

— Elke Executieve regelt haar werkwijze.

— De Executieven beslissen collegiaal volgens de procedure van de consensus die in de Ministerraad wordt gevolgd. De Executieve kan delegatie verlenen.
De consensusregel is niet van kracht als de Executieve volgens de evenredigheidsregel is samengesteld.

— De Executieve, evenals elk lid ervan, is verantwoordelijk ten aanzien van de Raad.

— De Raad kan op elk ogenblik een motie van wantrouwen tegen de Executieve of één of meer van haar leden aannemen. Deze motie is alleen dan ontvankelijk wanneer zij een opvolger voorstelt, naargelang van het geval, voor de Executieve, voor een lid of voor meer leden.
Over de motie van wantrouwen kan slechts gestemd worden na verloop van 48 uur. Zij kan slechts aangenomen worden bij de meerderheid van de leden van de Raad. De aanneming van de motie heeft het ontslag van de Executieve of van het betwiste lid of de betwiste leden tot gevolg, benevens de aanstelling van de nieuwe Executieven, het nieuwe lid of nieuwe leden.

— De Executieve kan te allen tijde beslissen dat het de vertrouwenskwestie stelt onder vorm van een motie. Over de motie kan slechts gestemd worden na verloop van 48 uur. Deze motie is slechts aangenomen indien de meerderheid van de leden van de Raad ze aanvaardt. Wordt het vertrouwen geweigerd, dan is de Executieve van rechtswege ontslagnemend.

— Zolang de Executieve binnen de Regering is opgenomen, is zij wel politiek verantwoordelijk ten aanzien van de

Raad, doch zijn de bepalingen betreffende de motie van wantrouwen en de motie van vertrouwen niet van kracht.

— Wanneer de Vlaamse Executieve beraadslaagt over de plaatsgebonden aangelegenheden, heeft elk lid dat zijn woonplaats heeft in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad, slechts zitting met raadgevende stem. Dit geldt ook ingeval van fusie tussen de Franse Gemeenschapsexecutieve en de Waalse Gewestexecutieve.
Tot zolang de Franse Gemeenschapsexecutieve en de Waalse Gewestexecutieve niet één Executieve vormen, kunnen zij hun onderlinge samenwerking en die van hun diensten regelen, gemeenschappelijke vergaderingen houden en gemeenschappelijke diensten organiseren.

Afdeling 3. — De bevoegdheden

— De Executieve heeft geen andere macht dan die welke de Grondwet en de wetten en decreten, krachtens de Grondwet zelf uitgevaardigd, uitdrukkelijk toekennen.

— De Executieve kan overgaan tot onteigeningen ten algemenen nutte. In Brussel is deze bevoegdheid van de Gemeenschapsexecutieve beperkt tot de culturele materies.

— In de aangelegenheden waarvoor de Raad bevoegd is, zijn de Executieven betrokken bij de onderhandelingen over internationale akkoorden, doch blijft de Staat de enige gesprekspartner op het internationale vlak, met inachtname van artikel 68 van de Grondwet.

— Het eensluidend advies van de bevoegde Executieve is vereist voor iedere beraadslaging in de Ministerraad over een wetsontwerp tot fusie van gemeenten of over een koninklijk besluit tot samenvoeging van gemeenten en toepassing van de wet van 23 juli 1971 betreffende de samenvoeging van gemeenten en de wijziging van grenzen.

— De Executieve vertegenwoordigt de Gemeenschap of het Gewest in en buiten rechte.

Afdeling 4.

De bekendmaking en de inwerkingtreding van de besluiten.

Afdeling 5. — De diensten

— Iedere Executieve beschikt over een eigen administratie, eigen instellingen en eigen personeel.

— Iedere Executieve stelt de personeelsformatie vast van haar administratie en doet de benoemingen overeenkomstig de bepalingen tot regeling van de administratieve controle, die gelden voor de ministeries. Dit personeel wordt aangeworven door bemiddeling van het Vast Secretariaat voor Werving van het Rijkspersoneel.

— Het personeel is onderworpen aan de wettelijke en statutaire regelen die van toepassing zijn op de in vast verband benoemde ambtenaren, het tijdelijk personeel, het hulppersoneel en het tijdelijk werkliedenpersoneel van het Rijk.
Bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit kunnen de ministeries van de Vlaamse Gemeenschap, van de Franse Gemeenschap en van het Waalse Gewest overgedragen worden aan de Executieven.

— Na overleg met de representatieve vakorganisaties van het overheidspersoneel, bepaalt de Koning, bij in Ministerraad overlegd besluit, de nadere regelen van de overdracht van het personeel van deze ministeries aan de respectieve Executieven.

Wet met gewone meerderheid

TITEL I. — FINANCIËLE MIDDELEN

Afdeling 1. — Algemene bepaling

De Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest verzekeren de financiering van hun begroting

1. Eigen niet-fiscale middelen;

2. Een krediet ten laste van de Rijksbegroting;

3. Ristorno's van de opbrengst van sommige bij wet vastgestelde belastingen en heffingen;

4. Een eigen fiscaliteit;

5. Leningen

Afdeling 2. — Eigen niet-fiscale middelen

De niet-fiscale inkomsten verbonden aan de uitoefening van de autonome bevoegdheden komen aan de bevoegde overheid toe.

Afdeling 3. — Begrotingskrediet

In de Rijksbegroting voor het jaar 1982 zal het totale krediet (niet gesplitste kredieten) voor de plaatsgebonden aangelegenheden gelijk zijn aan het krediet op de begroting 1980, dat conventioneel voor de toepassing van deze wet wordt vastgelegd op 15 miljard frank in titel I van de Rijksbegroting en 24 miljard frank in titel II van de Rijksbegroting, met dien verstande dat deze bedragen zullen worden verhoogd op grond van het verschil tussen de gemiddelde index van de consumptieprijzen voor het jaar 1980 en de gemiddelde index van de consumptieprijzen voor het jaar 1981.
In de Rijksbegroting voor het jaar 1982 zal het totale krediet (niet gesplitste kredieten) voor de culturele en persoonsgebonden aangelegenheden gelijk zijn aan het krediet op de begroting 1980, dat conventioneel voor de toepassing van deze wet wordt vastgelegd op 40 miljard frank in titel I van de Rijksbegroting en 7 miljard frank in titel II van de Rijksbegroting, met dien verstande dat deze bedragen zullen worden verhoogd op grond van het verschil tussen de gemiddelde index van de consumptieprijzen voor het jaar 1981.
Voor de daaropvolgende jaren zullen deze bedragen telkens worden aangepast aan de index der consumptieprijzen.
Het totale krediet voor de plaatsgebonden materies wordt jaarlijks verdeeld onder de Vlaamse Gemeenschap enerzijds en het Waalse Gewest anderzijds, als volgt:

1. één derde in verhouding tot het bevolkingscijfer:

2. één derde in verhouding tot de oppervlakte;

3. één derde in verhouding tot de opbrengst van de personenbelastingen in het Gewest.

Hierbij wordt jaarlijks volgende methode gebruikt. Een eerste verdeling wordt opgemaakt op basis van artikel 7 van de wet van 20 juli 1979. Vervolgens wordt aan de hand hiervan de verdeling tussen de Vlaamse Gemeenschap en het Waalse Gewest bepaald.

Voor ieder begrotingsjaar zal de berekening gedaan worden op grond van de laatste, bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit, vastgestelde cijfers.
Deze verdeelsleutel zal worden herzien w-anneer het belastbaar inkomen per hoofd berekend op basis van personenbelasting in het Waalse Gewest gelijk of hoger is dan in het Vlaamse Gewest.
Het totale krediet voor de persoonsgebonden en culturele aangelegenheden wordt verdeeld in een verhouding van 55% voor de Vlaamse Gemeenschap en 45% voor de Franse Gemeenschap.
Daarenboven wordt zowel aan de Vlaamse als aan de Franse Gemeenschap een krediet toegekend voor de culturele uitgaven - Nationale Opvoeding op basis van de behoeften.
Transferten van titel II naar titel I zijn mogelijk in de voorwaarden bepaald in het Regeerakkoord.

Afdeling 4 — Ristorno's op belastingen en heffingen

Jaarlijks zal in de Rijksmiddelenbegroting het bedrag van de ristorno's op de in het Regeerakkoord opgesomde belastingen en heffingen worden vastgelegd.
Dit bedrag zal ten minste gelijk zijn aan het verschil tussen enerzijds de groeivoet van het totaal bedrag van de kredieten voor lopende uitgaven (titel I) van het Rijk, andere dan die voor werkloosheid en rampen en anderzijds de groeivoet van het indexcijfer van de consumptieprijzen.
De criteria voor de lokalisatie van de te ristorneren belastingen en heffingen zullen worden vastgelegd.

Afdeling 5. — Eigen fiscaliteit

De Raden kunnen opcentiemen heffen op de in het Regeerakkoord opgesomde belastingen en heffingen.
Wanneer de opbrengst van een of meer van deze belastingen en heffingen volledig toegewezen is, kunnen de Gemeenschappen en het Gewest, met ingang van het eerstvolgende begrotingsjaar, de aanslagvoet van die belastingen en heffingen wijzigen.
Dit moet gepaard gaan met een afschaffing bij de wet van provinciale fiscaliteit.
De ristorno's van belastingen en heffingen die aan de Gemeenschappen worden toegewezen en die geacht worden gelokaliseerd te zijn in het tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad worden verdeeld in een verhouding vast te stellen bij een in Ministeraad overlegd koninklijk besluit.
Het Ministerie van Financiën verzekert de dienst voor de eigen belastingen van de Gemeenschappen en het Gewest.

TITEL II — VOORKOMING EN BESLECHTING VAN CONFLICTEN
VOORKOMING EN BESLECHTING VAN CONFLICTEN

Afdeling 1. — Voorkoming van bevoegdheidsconflicten

De wetten op de Raad van State zullen hiertoe worden aangepast in de geest van de regeling ingesteld door de wet van 3 juli 1971.

Afdeling 2. — Beslechting van bevoegdheidsconflicten Arbitragehof.

Afdeling 3. — Belangenconflicten

TITEL III — GEBRUIK DER TALEN

HOOFDSTUK I

De Ministeries van de Gemeenschappen en de Gewesten

De regeling voorzien bij het ontwerp 260 wordt hernomen.

HOOFDSTUK II. Diensten van de Executieven waarvan de werking het gehele ambtsgebied van de Vlaamse Gemeenschap, van de Franse Gemeenschap of van het Waalse Gewest bestrijkt.

HOOFDSTUK III. — Diensten van de Executieven waarvan de werkkring niet het gehele ambtsgebied van de Vlaamse Gemeenschap, van de Franse Gemeenschap of van het Waalse Gewest bestrijkt.

HOOFDSTUK IV. — Sancties en toezicht

De hoofdstukken II tot IV regelen het taalstatuut van de autonome administraties van de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest, uitgaande van de basisprincipes van de taalwetgeving.

TITEL IV — ONDERGESCHIKTE BESTUREN

Verdeling Provinciefonds

De handelingen van de overheden van de provincies, de gemeenten, de agglomeraties en andere bestuursorganen, mogen niet in strijd zijn met de decreten en de reglementen van de Gemeenschappen of de Gewesten, welke die overheden met de uitvoering daarvan kunnen belasten.
De Koning brengt de wetten in overeenstemming met deze bepaling.

REGEERAKKOORD VOOR DE EXECUTIEVE VAN HET BRUSSELSE GEWEST

goedgekeurd door de CVP en de PSC op 14 mei '80 en door de SP, de PVV, de PS en de PRL op 15 mei 1980

INLEIDING

1. De Brusselse economie volgt de nationale en internationale recessie en het is duidelijk dat het niet mogelijk zal zijn een crisis met een dergelijke omvang op te lossen door specifieke actie voor het Gewest.
Het staat evenwel vast dat een passend economisch beleid er moet toe bijdragen uit de zorgwekkende toestand te geraken, die het aantal bedrijven uit Brussel onrustwekkend doet dalen.
Ten slotte is een van de problemen die zich scherp stellen in het Brusselse Gewest, dat van het verontrustend demografisch verlies veroorzaakt door de uitwijking van de bevolking. Het demografisch probleem is echter niet enkel kwantitatief maar ook kwalitatief vermits men ook kan vaststellen dat de Brusselse bevolking veroudert.

Deze twee verschijnselen komen in Brussel o.m. tot uiting door:

— de vermindering van het aantal ondernemingen wat tot het verdwijnen van arbeidsplaatsen en een toename van de werkloosheid leidt:

aantal gesloten ondernemingen van 1974 tot 1979	1.378
aantal verloren arbeidsplaatsen van 1974 tot 1979	27.168
aantal ondernemingen opgericht van 1974 tot 1979	12
aantal geschapen werkgelegenheden van 1974 tot 1979	1212

werkloosheid Brussel-Hoofdstad:

— in 1974	12.949
— in 1979	31.467

— de vermindering van de industriële produktie door een stilstand van de investeringen:

index van de industriële produktie 1979/1974: 84.3

— de vermindering van de bevolking en vooral van de jongeren met verhoging van de bejaarde bevolking van de gastarbeiders en van de vreemdelingen:

bevolking van het Gewest Brussel

— in 1974	1.054.970
— in 1979	998.266

de gemiddelde leeftijd van de bevolking in het Brusselse Gewest heeft neiging tot verhogen;

één Brusselaar op vijf is een vreemdeling.

Ook dreigt de „revolutie" in de technieken van de informatieverwerking de werkgelegenheid in de tertiaire sector. die 75% van het economische leven te Brussel omvat, aan te tasten.
Ten slotte, indien de Staatshervorming kan bijdragen tot de gezondmaking van de overheidsfinanciën door een meer directe verantwoordelijkheid van de Gewesten ten aanzien van de middelen die zij inzetten, dan moeten de doelstellingen inzake de besteding van deze uitgaven nauwkeurig worden omschreven.

2. De „actielijnen", die worden vooropgesteld om die toestand te verhelpen, zijn de volgende:

— Op het sociaal en economische vlak moet het beleid specifiek gericht zijn op het herstel en de ontwikkeling van de secundaire sector in de speerpuntactiviteiten.
Deze inspanning van de Brusselse Executieve zal vooral betrekking hebben op de K.M.O. en de K.M.N.
Bovendien moet de gespecialiseerde Dienstensector gehandhaafd blijven en zo mogelijk ontwikkeld worden in Brussel-Hoofdstad, die een nationaal en internationaal ontmoetingscentrum is.

— Wat de demografie betreft, moet de functie van de woning worden hersteld om aldus een einde te stellen aan de uitwijking van de bevolking, door het bouwen van woningen, door de stadsvernieuwing en door de verbetering van het gemeenschappelijk vervoer. Het huisvestingsbeleid zal vooral steunen op een verbetering van de kwaliteit van de aangeboden woningen.
Anderzijds moet in Brussel een rol van permanente opvoeding en van integratie van de gastarbeiders worden opgenomen.

— Op administratief en financieel vlak is de invoering van een volledige gewestelijke administratieve infrastructuur noodzakelijk en moet zij bijdragen tot het voeren van een degelijk beleid.
De steun aan de ondergeschikte besturen zal worden gehandhaafd met inachtneming van de verbintenissen van de Staat en van de specifieke functie van Brussel-Hoofdstad.

HOOFDSTUK I

Een geregionaliseerd economisch expansiebeleid

1. Economisch beleid.

De aanhoudende ongunstige internationale conjunctuur en de daaruit voortvloeiende vertraagde economische groei heeft het Brusselse gewest evenzeer als de andere Gewesten sterk getroffen. Bovendien werd en wordt Brussel geconfronteerd met een verouderde en onevenwichtige economische structuur. Dit alles had een nadelige weerslag op de werkgelegenheid in de Brusselse agglomeratie. Het is derhalve van het hoogste belang dat het economische expansiebeleid er bij voorrang op gericht zou zijn arbeidsplaatsen scheppende investeringen aan te moedigen en meer bepaald in de sectoren met een uitgesproken technologisch karakter en een hoge toegevoegde waarde. Over het algemeen zijn het de investeringen die leiden tot een grotere diversiteit van de economische bedrijvigheid in het Gewest die moeten aangemoedigd worden. Er moet een nieuw industriebeleid worden uitgestippeld om zowel het private als het openbare initiatief te bevorderen.

Met dit doel wordt het dringend dat dit beleid wordt geconcretiseerd door de spoedige oprichting van een gewestelijke investeringsmaatschappij (G.M).
Vandaag de dag blijkt duidelijk dat de economische stagnatie onder meer moet worden toegeschreven aan onvoldoende investeringen. Vandaar de noodzaak om de financiële structuur van de ondernemingen te verbeteren ten einde de investeringen met eigen middelen te stimuleren (bijvoorbeeld door kapitaalpremies).
Deze diverse bedenkingen leiden ertoe onderstaande middelen van geregionaliseerd industriebeleid voor Brussel vast te stellen:

— Steun van de openbare instellingen aan de secundaire sector, rekening houdend met de beperkte ruimte die — via de plannen van aanleg — voor de economische functie beschikbaar is: industrieparken voor gediversifieerde economische activiteiten, gemeenschappelijke industriecomplexen;

— De ontwikkeling bevorderen van niet-vervuilende speerpuntondernemingen, industriële en in de dienstensector, waarvoor hooggekwalificeerde arbeidskracht en wetenschappelijk personeel vereist zijn;

— De nodige hulp verstrekken aan handel en nijverheid om ze in staat te stellen hun onroerend patrimonium te vernieuwen;

— De Executieve van het Brusselse Gewest zal een bijzondere aandacht besteden aan de bevordering en steun van de toeristische nijverheid;

— Ontwikkeling van een aantal sectoren zoals de telecommunicatie, de farmaceutische industrie, de voedingswarenindustrie.
Een dergelijke oriëntering vereist een nauwere samenwerking tussen de universiteiten en de ondernemingen met het oog op een efficiënte doorstroming van het wetenschappelijk onderzoek naar de nijverheid;

— De Executieve van het Brusselse Gewest zal er naar streven aan de Brusselse ondernemingen die nog een toekomst hebben, een gelijkaardige steun te verlenen als die welke aan de ondernemingen in de andere gewesten wordt verleend;

— Overleg met de sociale partners over het industrieel beleid, inzonderheid in het raam van het Comité voor regionale economische expansie.

2. Beleid ter bevordering van de K.M.O.

De sector van de zelfstandigen en van de kleine en middelgrote ondernemingen speelt een belangrijke rol in het beleid tot herstel van de Brusselse economie.
De K.M.O. moeten hun capaciteiten kunnen gebruiken tot aanpassing aan de noodwendigheden van een economische wereld in voortdurende ontwikkeling.
Naast maatregelen op het nationale vlak om een specifiek beleid ten gunste van de K.M.O. te versterken en te ontwikkelen moeten de K.M.O. worden bevorderd volgens de hiernavolgende doelstellingen:

— het exportbeleid moet dynamischer worden en de Belgische aanwezigheid op de buitenlandse markten moet worden ontwikkeld, met dit doel zal de Brusselse Executieve de aandacht van zijn vertegenwoordigers in de Raad van Beheer van de B.D.B.H. in het bijzonder vestigen op de belangen van de K.M.O.;

— aan de Brusselse ondernemingen de mogelijkheid en de nodige ruimte geven om haar te ontwikkelen met inachtneming van de snelle uitvoering van het Gewestplan;

— er in het bijzonder over waken dat het ambacht in het stadsbestel wordt ingebouwd;

— de steun aan de toelevering en aan de franchising aanmoedigen;

— een passende vertegenwoordiging van de K.M.O. in de gewestelijke overlegstructuren van Brussel mogelijk maken;

— bij de K.M.O. alle mogelijke vormen van samenwerking aanmoedigen, zoals de centra voor gemeenschappelijke diensten, alsmede de maatregelen tot opstellen van aangepaste juridische instrumenten voor de groepering van economisch belang, die op het nationale vlak werden genomen.

3. Gewestelijk beleid inzake tewerkstelling.

De veelvuldige functies van Brussel als nationale en internationale metropool en tevens als economisch kruispunt, heeft tot gevolg dat de tewerkstelling, vergeleken bij zijn inwonersaantal zeer hoog ligt. De tewerkstelling in Brussel bestaat echter in belangrijke mate uit naar Brussel pendelende werknemers.
De algemene werkloosheid van de Brusselse bevolking vertoont geen speciale kenmerken. De mannelijke werkloosheid ligt echter relatief beduidend hoger dan in de andere regio's, wat te wijten is aan het feit dat ongeveer de helft van deze werklozen van vreemde nationaliteit is, werknemers die in crisistijd moeilijker te plaatsen zijn wegens ongeschooldheid.
Voor Brussel is trouwens kenmerkend dat naast de aanwezigheid van ruim voldoende hooggeschoolde en een overcapaciteit aan ongeschoolde er nog brede tewerkstellingsmogelijkheden openstaan voor de klassieke geschoolde arbeidersberoepen.
Te Brussel moet de opleiding in het algemeen, en de beroepsopleiding van de R.V.A. in het bijzonder, meer dan elders gericht zijn naar de opleiding in manuele beroepen, met speciale aandacht voor de technische scholing van de vreemde arbeidskrachten.
Rekening houdend met de aanwezigheid op het Brusselse grondgebied van een relatief belangrijk potentieel universitaire en hooggeschoolde technici, zullen meer dan ooit inspanningen gedaan worden om dyamische bedrijven, bedrijven met ver gevorderde technologie en hoge specialisatiegraad, aan te trekken.
De specifieke functie van Brussel heeft tot gevolg dat de eisen inzake talenkennis, zowel in de technische als in meer algemene administratieve functies er veel hoger liggen dan in de andere landsgedeelten. De twee- en meertaligheid moet dan ook gestimuleerd worden in alle vormen van scholing, de versnelde beroepsopleiding van de R.V.A. inbegrepen.
De bestendige vraag van bedrijven naar kaderleden die onmiddellijk operationeel zijn, kan de R.V.A. voortaan beantwoorden via haar opleidingsdienst ,,Beheer en Organisatie van Ondernemingen".
Om nog beter in te spelen op de noden van de bedrijven moet weldra gestart worden met een Dienst Uitzendkrachten, bij de R.V.A. Brussel.
De Brusselse werkgevers richten zich gemakkelijker dan elders tot andere subregionale tewerkstellingsdiensten. Daaruit spruit een gebrekkige kennis voort van de plaatselijke arbeidsmarkt. Initiatieven dienen genomen om de contacten met de werkgevers te verbeteren.

HOOFDSTUK II

Betere reden om in Brussel te wonen

1. Stedebouw en Ruimtelijke Ordening.

Het gewestplan van de Brusselse agglomeratie werd goedgekeurd bij koninklijk besluit van 28 november 1979.
Dit plan heeft tot doel de woongelegenheid, de tewerkstelling te waarborgen zowel in de secundaire als in de dienstensector, alsmede de kwaliteit van het leven door de ontwikkeling van de sociale, culturele en sportuitrustingen en van de groene ruimten.
Het koninklijk besluit van 28 december 1972 betreffende de inhoud en de uitvoering van de gewestplannen was niet toepasselijk op Brussel gelet op het gemengd en polyfunctioneel karakter van de verschillende wijken.
Het Gewestplan voor Brussel — en dat is juist de originaliteit ervan — verdeelt de ruimte veeleer in zones met verschillend karakter. Het maakt een billijker evenwicht mogelijk tussen de verschillende functies en bijgevolg een beter leefmilieu.
Voor iedere zone wordt inderdaad een hoofdfunctie vastgesteld en bijkomende functies zijn eveneens mogelijk.
Dank zij het koninklijk besluit van 5 november 1979 dat een procedure van openbaarheid en overleg invoert voor de bijkomende functies wordt de hoofdfunctie degelijk beschermd.
De overlegprocedure geschiedt via de overlegcommissies. Er bestaat één commissie per gemeente. Deze commissies moeten gehoor verlenen aan alwie dit verlangen heeft uitgedrukt tijdens het openbaar onderzoek.
Met dit systeem wordt stedebouw democratisch, waarbij de overheid die beslissingen moet nemen, vooraf wordt ingelicht omtrent het advies van een ieder.
De ruimtelijke ordening zal niet langer geheim blijven zoals sommigen dit hebben verweten. De bevolking wordt voortaan immers rechtstreeks betrokken bij de toepassing van het plan.
Op de manier zal de kwaliteit van het leven in Brussel erop verbeteren.

2. Stadsvernieuwing.

Wanneer men spreekt over stadsvernieuwing bedoelt men daarmee voornamelijk de lichte vernieuwing, welke erin bestaat de gebouwen aan te passen aan de moderne vereisten van comfort bv. door het dak te hermaken, door de sanitaire installaties te verbeteren en door de gebouwen met een venvarmingssysteem uit te rusten. Deze steunt op de volgende reglementering;

— Koninklijk besluit betreffende de organisatie van wijken in het Brusselse Gewest, aangevuld in 1978 om de subsidies op 95% te brengen;

— Koninklijk besluit betreffende de organisatie van de vernieuwing van alleenstaande gebouwen van de gemeenten en van de O.C.M.W.'s.

— In het raam van de voogdij op de gemeenten heeft de Gewest Executieve deze laatste de toelating verleend de eigenaars die hun gebouwen vernieuwen vrij te stellen van de onroerende voorheffing voor een periode van 1 tot 5 jaar, naargelang van de omvang van de werken;

— Het koninklijk besluit tot steun aan de vernieuwing van privé goederen zal eerstdaags worden genomen.

De stadsvernieuwing omvat ook de verbetering van de aanleg van openbare ruimten: pleinen, speelpleinen, parken, verkeersvrije straten... Daarbij zal men deze ruimten op een passende manier uitrusten met beplantingen en stadsmeubilair.
De gewestelijke overheid zal zich inzetten voor de bevordering van de ,,wooneiven" (Wegcode) waarbij de voorrang zal worden verleend aan de voetgangers ten aanzien van de automobilisten. Een bijzondere subsidiëring zal daartoe worden voorzien.
Bovendien kan de Brusselse Executieve spoedig een ontwerp van besluit ter ondertekening aan de Koning voorleggen, waarbij een raadgevende commissie wordt opgericht inzake de verkeersregeling voor de fietsers.
Ten slotte zal de Brusselse Executie de oprichting van Comités voor stadsvernieuwing op haar dagorde brengen, evenals de oprichting van een gewestelijke raadgevende commissie die tot opdracht zal hebben de bevolking te betrekken bij het beleid van de stadsvernieuwing.

3. Huisvestingsbeleid.

Afgezien van de algemene voornemens van de regering op het stuk van het grond- of het huurbeleid dringen zich voor het hoofdstedelijk gebied spoedmaatregelen op van wettelijke, organieke en structurele aard ter bestrijding van de verkommering van het woningenbestand en van het ontvolkingsverschijnsel.

Daaronder behoren in de eerste plaats:

— Het stemmen van de wet tot wijziging van de Huisvestingscode voor Brussel, ingediend bij het Parlement. Een nieuwe en krachtige politiek van vernieuwbouw dient hieruit voort te vloeien.

— De uitvaardiging van het hervormde huurstelsel voor de sociale woningen, dat een beter evenwicht in de huurprijzen en een grotere invloed van het inkomen bij het bepalen ervan beoogt.

— Het oprichten van het Ministerie voor het Brusselse Gewest, waarin het Bestuur voor de Huisvesting een coördinerende en begeleidende rol moet spelen, gevolgd door het organiseren van een regionale Maatschappij voor de Huisvesting. Uiter-

aard zullen beide zich essentieel toeleggen op het uitvoeren van bovenvermelde doelstellingen.

— Inmiddels zal de studie en de bouw van sociale woningen op de vijf militaire domeinen met spoed worden verder gezet, zal de informatie van de inwoners, o.m. via Woon-Info en met behulp van een exhaustieve telling der ongezonde of onaangepaste woningen op touw gezet worden en zal het premiestelsel inzake sloping, bouw en vernieuwbouw herzien worden. Ten slotte staat ook de bevordering van thermische en akoestische isolatiemaatregelen prioritair aan de orde.

4. Een grondbeleid voor het Brusselse Gewest.

Voor een dicht bebouwd gewest zonder uitbreidingsmogelijkheden zoals het Brusselse Gewest betekent de strijd tegen de grondspeculatie een wezenlijke voorwaarde voor zijn leefbaarheid en zijn voorspoed.
Het gewestplan is ongetwijfeld in dat verband een kostbaar en democratisch wapen.

Daarbij komt nog:

— de noodzaak voor de overheid om een inspanning te leveren inzake de matiging van de prijzen, o.m. door de verwerving door de overheidssector van terreinen en gebouwen die het meeste vatbaar zijn voor speculatie en inzonderheid de enkele nog ongebouwde grote oppervlakten;

— dat het noodzakelijk is voor de overheid toezicht uit te oefenen op de prijzen van de terreinen waarvan zij eigenaar is en die ter beschikking werden gesteld van de privé-sector;

— dat de nodige instrumenten voor de uitvoering van dit grondbeleid moeten worden aangewend: daartoe moet op gewestelijk vlak een bijstandfonds worden opgericht voor de werking van de gemeenten.
Dit fonds zal de vorm aannemen van een gewestelijke regie voor de aankopen van gewestelijk nut.

5. Leefmilieubeleid en strijd tegen de vervuiling.

— Het leefmilieubeleid in de hoofdstad bestrijkt velerlei domeinen. De strijd tegen de geluidshinder en de lucht- en waterverontreiniging en de verbetering van groenvoorzieningen behoren ongetwijfeld tot de voornaamste sectoren. Op het stuk van de luchtverontreiniging dient een grote inspanning geleverd te worden om de ergste verontreinigingsbronnen op te sporen en een bewustwordingsproces op touw te zetten. Behalve het verbeteren van lokale groenvoorzieningen, dient de groene long van het Zoniënwoud gevaloriseerd te worden.

— De Brusselse Executieve zal, na overleg met het Vlaamse Gewest, ernaar streven het richtplan voor de zuivering van het afvalwater tot stand te brengen.

— Het gewestelijk beleid inzake vaste afvalstoffen, voornamelijk dan de huisvuilnis, is in een actieve fase getreden. Thans moet de bereikte zuinige oplossing inzake de verbrandingsovens geconcretiseerd worden en dienen meteen de vraagstukken van de probleemafvalstoffen, van de selectiviteit en van de nuttigste aanwending uitgewerkt te worden.

6. Waterbedeling.

Er zal een inspanning worden gedaan om een herstructurering van de tarieven te bekomen ten voordele van de verbruikers, die het zwaarst door de huidige toestand getroffen worden.

7. Energiebeleid.

De Brusselse Executieve zal de aangevatte studies over de volgende problemen voortzetten:

- de splijtstofbatterijen;
— de warmte-isolatie van de gebouwen;
— de stadsverwarming;
— alternatieve energie.

HOOFDSTUK III

De instrumenten van een geregionaliseerd beleid

1. De gewestbegroting.

De gewestelijke begroting is het instrument bij uitstek voor een gedifferentieerd en selectief beleid gericht op prioritaire doelstellingen zoals die in de voorgaande hoofdstukken werden omschreven.
De decentralisering ingevolge de Staatshervorming van de bevoegdheden inzake de interne budgettaire controle moet de gelegenheid zijn om — in het kader van de grote beginselen inzake de rijkscomptabiliteit — de begrotingstechnieken aan te passen ten einde de werking ervan te versoepelen en te vereenvoudigen en te streven naar een optimale doelmatigheid in de besteding van de overheidsgelden.

2. Gewestelijke administratie.

Het Ministerie van het Brusselse Gewest werd opgericht bij koninklijk besluit van 12 februari 1980. De Executieve van het Brusselse Gewest zal zich inspannen opdat dit ministerie spoedig operationeel zou worden.

3. Gewestelijke Investeringsmaatschappij.

Rekening houdend met de bekommernissen inzake economische vernieuwing van het gewest en de noodzaak om een eigen dynamiek uit te werken die in harmonie is met het in hoofdstuk I omschreven economisch beleid, zal bij prioriteit worden overgegaan tot de effectieve oprichting van de GIM voor Brussel. De coördinatie met de GOM zal worden verzekerd.

4. Gewestelijke maatschappij voor de huisvesting.

De Gewestelijke maatschappij voor de huisvesting zal spoedig worden opgericht.

5. Het plan.

De Brusselse Gewestelijke Executieve zal zich inspannen om het indienen van het wetsontwerp tot wijziging van de wet d.d. 15 juli 1970 houdende organisatie van de planning en van de economische decentralisatie te bespoedigen, die onder meer de Gewestelijke Planbureaus zal oprichten.
De te volgen procedure voor het uitwerken van het Brusselse Gewestelijk Plan zal tegelijkertijd vereenvoudigd en gedemocratiseerd worden ten einde de doeltreffendheid ervan als instrument van de economische democratisering te verbeteren.
Het is van belang dat de gewestelijke overheid nauw betrokken wordt bij de diverse fases van voorbereiding, raadpleging, goedkeuring en uitvoering van het plan. Een contact met de sociale gesprekspartners moet permanent in stand gehouden worden. Ook zal de gewestelijke overheid er voor zorgen dat de techniek van de contractuele planning wordt toegepast.

6. De financiën van de ondergeschikte besturen.

De Brusselse Gewestelijke Executieve zal de specifieke modaliteiten vastleggen van haar beleid ten opzichte van de ondergeschikt~besturen, rekening houdend met de moeilijke toestand waarin de financiën van deze besturen zich bevinden.
De Executieve zal bij de centrale regering tussenbeide komen opdat ze de nodige middelen zou ter beschikking stellen van de begroting van het Brusselse Gewest om deze in staat te stellen tegemoet te komen aan de specifieke financiële problemen van de gemeenten en van de Brusselse agglomeratie.
Genoteerd wordt dat de begroting van het Brusselse Gewest vanaf 1980 zal worden verhoogd met 700 mln frank, alsmede met het bedrag dat de niet-heffing door de gemeenten van de onroerende voorheffing op sommige onroerende goederen moet vervangen.
Er zal dringend een evalutie worden gemaakt van de kosten van de verplichtingen van Brussel als hoofdstad en zetel van de Europese Instellingen.
Samen met de regering zal de Brusselse Gewestexecutieve zoeken naar een duurzame oplossing voor de structurele problemen van de financiën van de ondergeschikte besturen van het Brusselse Gewest.

Bijlage aan het Regeerakkoord voor de Brusselse Executieve

1. In alle organen van de Brusselse parastatalen: % F en ⅓ N-verhouding;

2. Taalaanhorigheid van de leden van punt 1 wordt bekrachtigd door de Executieve van het Brusselse Gewest;

3. Verkiezing van de beheerders gebeurt door de algemeene vergadering op voordracht van hun taalgroep;

4. Voorzitter van Raad van Beheer en afgevaardigde beheerderondervoorzitter zijn van verschillende taalgroep; topambtenaar en adjunct-topambtenaar eveneens. Voorzitter en topambtenaar zijn in elk geval van verschillende taalrol;

5. Dubbele handtekening (F + N) vereist voor alle beslissingen, zowel interne als externe;

6. Aanwervingen, benoemingen en bevorderingen gebeuren op voordracht van elke taalgroep voor de overeenkomstige taalgroep van het kader;

7. In iedere parastatale zijn er twee commissarissen van de Executieve; zij behoren tot een verschillende taalrol. Zij kunnen beroep aantekenen bij de Executieven zo zij van oordeel zijn dat een van beide gemeenschappen gediscrimineerd wordt door een beslissing van een der organen van een parastatale.

P.m.: Er wordt van uitgegaan dat de beschikkingen van de bestuurstaalwetgeving voor de centrale diensten van toepassing zijn op de Brusselse parastatale instellingen.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERZET IN AFGHANISTAN

Op 27 dec. 1979 werd in Afghanistan, zoals reeds gemeld op pag. 17, een nieuw, door de Sowjet-Unie gesteund, regime geïnstalleerd onder Babrak Karmal, een voormalige vice-premier, die met een Russisch vliegtuig vanuit ballingschap in Oost-Europa naar Kaboel werd overgebracht om president Hafizullah Amin te vervangen. Deze wisseling van regime ging gepaard met de komst in Afghanistan van een omvangrijke Russische troepenmacht, die volgens westerse waarnemers begin januari 1980 uit ca. 50.000 man en 1.000 tanks bestond.

Deze troepen werden per luchtbrug aangevoerd of zij kwamen over land over de Amu Rarya rivier (Oxus) bij Shir Khan Nandar/Qizil Qala en vervolgens via Kunduz door de Salang Pas en de Salangtunnel.

Op 27 dec. 1979 werd melding gemaakt van gevechten in Kaboel, waarbij Russische troepen en tanks betrokken waren; toen werd een uitgaansverbod ingesteld, de telecommunicatieverbindingen werden verbroken en de luchthaven van Kaboel werd voor internationaal luchtverkeer gesloten. Volgens vluchtelingen, die in Pakistan aankwamen, waren meer dan 3.000 Afghanen gedood bij gevechten van 48 uur tussen Afghaanse militairen en Sowjet-troepen, maar radio-Kaboel meldde op 29 dec. dat er een volledige rust in het land heerste en dat het leger de situatie onder controle had.

Een van de redenen voor de komst van de Russische troepen zou zijn geweest het verschaffen van militaire steun aan de Afghaanse strijdkrachten, die in gevechten gewikkeld waren met diverse opstandige moslem-groeperingen, welke tegen de communistische koers van de jongste Afghaanse regeringen waren gekant (zie ook pag. 21). Maar de Russische troepen met de overgebleven Afghaanse militairen slaagden er tot dusver niet in het verzet van de moslem-rebellen te breken, die inmiddels opriepen tot een heilige oorlog (jihad) om de Sowjet-troepen uit Afghanistan te verdrijven.

Hieronder volgen twee verslagen over de toestand in Afghanistan ruim vijf maanden na de Sowjet-interventie.

In Le Figaro (9-6) berichtte een correspondent in Afghanistan, Thierry Desjardins, o.m. het volgende:

Sinds 6 juni voeren de Russen in Afghanistan drie gigantische operaties uit. Moskou heeft begrepen dat de rebellen bezig waren de overwinning te behalen. Ten noorden en ten zuiden van Jalalabad is een offensief geopend langs de Pakistaanse grens om de rebellen van hun aanvoerbasis af te snijden. Overal buiten Kaboel zijn operaties gelanceerd om de tang rondom de hoofdstad te doorbreken en vooral om het ontstaan van een stadsguerrilla te voorkomen. En ten slotte omsingelden de Russen Herat, de tweede stad van Afghanistan die sinds enige dagen in handen van de opstandelingen is.

Alle middelen worden benut. De luchtmacht verwoest hele gebieden, volgens getuigenissen van medici dikwijls met napalm; de zware artillerie beschiet de dorpen: en tanks vorderen langzaam, in convooien, over wegen die elke ochtend van mijnen gezuiverd moeten worden. Het gaat nu niet meer om ,,pacificatie"-activiteiten maar om een werkelijke oorlog.

Van de 14 miljoen Afghanen zijn er 750.000 naar Pakistan en 200.000 naar Iran gevlucht. De vluchtelingen zijn in het algemeen vrouwen en kinderen. Er zijn 3 a 400.000 gewapende opstandelingen, die merendeels in Afghanistan zelf hun bases hebben. De bevolking verschaft hun voedsel, onderdak en inlichtingen, volgens de Russen onder bedreiging. Wat hun bewapening betreft moet men bedenken, dat de mannen van de Afghaanse stammen van hun jeugd af een wapen bezitten en dat 80.000 van de 100.000 soldaten van het Afghaanse leger zich met hun wapens en uitrusting bij de rebellen hebben gevoegd. Voorts verklaren de opstandelingen dat zij het merendeel van hun geweren en lichte kanonnen tijdens de gevechten op de vijand veroverd hebben.

Men krijgt bovendien de indruk dat de rebellen sinds enige weken eindelijk financiële hulp ontvangen van bepaalde islamitische landen. Saoedi-Arabië en in mindere mate Libië zouden zich genereus hebben getoond sinds vijf van de zes rebellenorganisaties zich gehergroepeerd hebben, en vooral sinds de guerrillastrijders successen behalen.

Het doel van de rebellie is heel eenvoudig. Desjardins heeft in Kaboel een der ,,denkers" van de beweging kunnen ontmoeten. die steeds weer herhaalde: ,,Wij willen dat de Sowjets vertrekken". Het is geen politieke of godsdienstige beweging, betuigde hij, maar gewoon een nationale.

Babrak Karmal kan thans nog slechts rekenen op ongeveer 50.000 sympathisanten, de leden van de Parcham. De aanhangers van de Khalq tonen zich terughoudend; zij kunnen niet vergeten dat Babrak en zijn Russische meesters hun leider Amin geliquideerd hebben. De overgebleven 20.000 soldaten van het Afghaanse leger zijn in het algemeen ontwapend, zozeer vreest men hun verraad. Gelukkig voor Babrak is er het Russische expeditiekorps.

Dit telt momenteel 125.000 man. Twee van de tien divisies zijn pas de laatste twee weken gearriveerd, ongetwijfeld met het oog op het nu geopende offensief. In januari had de Sowjet-Unie voornamelijk Aziatische soldaten gestuurd, kennelijk om de Afghanen te doen geloven dat ze ,,broeders onder elkaar" waren. Maar deze regimenten bemerkten al snel dat ze niet naar Afghanistan gezonden waren om ,,imperialisten" te doden, maar verre familieleden. Volgens de opstandelingen heeft dienstweigering plaatsgevonden, zelfs desertie in tamelijk grote omvang. Hoe het ook zij, men vindt thans bijna geen enkele Aziaat meer onder de Russische soldaten.

Het staat vast dat een grote meerderheid van de nieuwe troepen gerecruteerd is uit strafbataljons of uit door het Kremlin gewantrouwde streken. Er zijn soldaten bij die Duits spreken; zij behoren tot de zgn. Wolga-Duitsers. Als men de Russische soldaten ziet, wordt men er al snel van overtuigd dat ze geen vrijwilligers zijn. Ze schijnen geen briljante strijders te zijn. De rebellen verzekerden aan Desjardins dat, wanneer een klein convooi in een hinderlaag viel, de Russen zich onmiddellijk overgaven. Hiermee redden ze echter hun leven niet.

Volgens sommige buitenlandse waarnemers hebben de Russen zware verliezen geleden. Sinds januari zouden op de drie grote vliegvelden van Afghanistan al 5.000 doodkisten zijn ingeladen in toestellen met Russische bestemmingen.

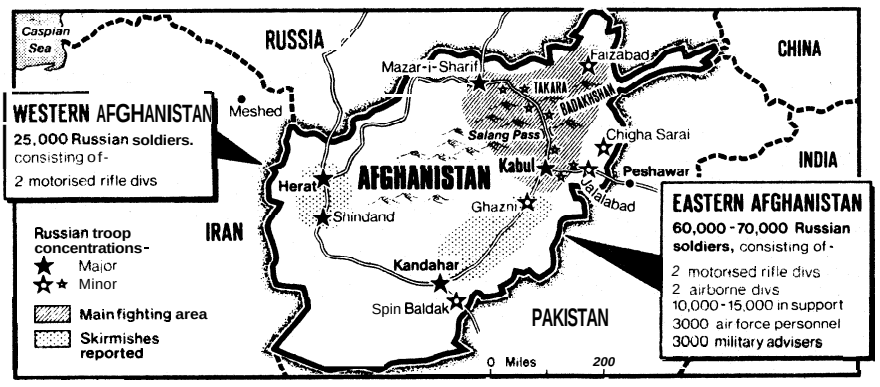

(The Economist)

Weekblad 49ste jaargang No. 2541, pag. 31455-31470

Desjardins heeft met eigen ogen kunnen constateren dat de Russische troepen er vuil en slordig gekleed uitzien en zich aan plunderingen van winkels schuldig maken. Hun officieren geven hun het voorbeeld. Het is curieus om te zien hoe de slecht betaalde Russische officieren in de winkelstraten van het moderne deel van Kaboel uitrustingsstukken, zelfs wapens, ruilen tegen transistorradio's, T-shirts of Amerikaanse sigaretten. En op het vliegveld van Kaboel ziet men Russische functionarissen naar Moskou vertrekken met mantels van zilvervos over hun armen.

In The Economist (14-6) schreef de Afghanistan-correspondent o.a.:

„... Karmal heeft de steun verloren van de hervormingsgezinde niiddenklasse. die Afghanistans twee vorige marxistische regimes ondersteunden. Zelfs onder sommige toegewijde communisten is oppositie jegens de Sowjet-bezetting een patriottische plicht geworden. De eerste vrouw die in de anti-Russische, anti-regeringsdemonstraties o.l.v. schoolmeisjes in april stierf, was een welbekende supporter van de eerste marxistische leider, president Taraki.

Het Sowjet-dilemma in Afghanistan is dat elke verandering van het marxistische regime de zaken heeft verslechterd. Elke nieuwe regering was zwakker dan de voorgaande en de rebellie neemt toe. Nu zijn zelfs de steden onveilig. Wassily Safrontchouck, de Sowjet-diplomaat, die begin vorig jaar naar Kaboel werd gestuurd om te trachten het Afghaanse communisine draaglijker te maken (zie ook pag. 21/3), en wiens plannen door de paleisrevolutie van wijlen president Amin in september verijdeld werden, is nog steeds in Kaboel. Hij heeft een kantoor in het ministerie van buitenlandse zaken naast dat van de minister van buitenlandse zaken; andere Russen hebben soortgelijke posities in andere ministeries. Alle telegrammen moeten door Safrontchouk of één van zijn acht Russische collega's worden geparafeerd; soms schrijven zij de tekst ervan.

In de voorbije twee weken maakten Russische transportvliegtuigen steeds vluchten naar en van Kaboel; zij brachten meer troepen en uitrusting. Verscheidene grote konvooien gepantserde voertuigen werden waargenomen, die de hoofdstad in noordelijke, zuidelijke of westelijke richting verlieten. De ring van Russische militairen rond Kaboel is versterkt en nieuwe controleposten zijn ingericht.

Westerse diplomaten in Kaboel zeggen dat het Sowjet-leger een nieuwe bedreiging van Kaboel waarnam en snel heeft gereageerd om die het hoofd te bieden. Aangenomen wordt dat omstreeks 5.000 a 20.000 lokale opstandelingen rond de hoofdstad vertoeven. Verondersteld wordt dat zij versterkt zijn door deserterende militairen. Verscheidene honderden boeren uit het gebied ten noorden van Kaboel begonnen vorige week naar de hoofdstad te trekken, omdat, naar zij zeiden, hun dorpen door Russische en Afghaanse troepen werden omringd. De autoriteiten geloven nu dat guerrillastrijders met hen in Kaboel infiltreerden. Vorige week lanceerden Russische en Afghaanse troepen met meer dan 200 tanks en gepantserde personeelsvoertuigen een driedaagse aanval ten noorden van Kaboel. Tegelijkertijd trok een pantsercolonne naar Ghazni. De Russische luchtmacht en het leger hebben bombardementen en beschietingen uitgevoerd op districten rond Paghman, de Bamiyan-vallei en dorpen bij de hoofdweg naar de grens met de SU. Ook zijn gevechten gemeld bij Kandahar, in de Helmand-vallei op de weg naar Herat en in het gebied van Jalalabad bij de grens met Pakistan. Het verkeer op alle grote wegen wordt met hinderlagen geconfronteerd.

Waarschijnlijk besloten de Russen hun troepen te versterken vanwege de onzekere loyaliteit van het Afghaanse leger, dat aan de top nog steeds beheerst wordt door Amins Khalq-factie van de communistische partij. Vorige maand werden zeven pasbenoemde commandanten van Afghaanse eenheden rond Kaboel teruggestuurd door de mannen die zij bestemd waren te vervangen. Geen disciplinaire actie werd ondernomen tegen de recalcitrante officieren die weigerden naar Kaboel terug te keren.

Om het groeiend aantal deserteurs aan te vullen heeft de regering de dienstplichtige leeftijd verlaagd van 22 tot 21 jaar, maar de ronselaarsploegen van politiemannen en schietgrage militieleden hebben zelfs jongemannen van 16 jaar opgepakt. Op 3 juni gingen 100 man van Kaboels ministerie van waterstaat cn energie voor één dag in staking, toen zij hun oproep kregen. De volgende dag doken zij onder.

Middelbare scholen, technische instituten en de universiteit van Kaboel zijn heropend, maar weinige studenten volgen de lessen of colleges. Vele studenten van de dienstplichtige leeftijd zijn door hun families naar verwanten op het platteland gestuurd of naar vrienden met partijconnecties. Honderden studenten zijn verdwenen, gedeeltelijk als gevolg van de nieuwe anti-oproertechniek van de regering, op grond waarvan een gebied bij de minste aanwijzing van een demonstratie wordt afgegrendeld en alle jongeren worden gearresteerd. Zij worden gewoonlijk na een paar dagen vrijgelaten, maar een steeds groter aantal wordt niet meer teruggezien.

Binnen de heersende partij eist de factierivaliteit, die reeds lang kenmerkend is geweest voor Afghanistans communislen, haar tol. Amins broer en neef werden op 8 juni terechtgesteld, samen met andere Khalq-leden van de Amin-regering. Zijn neef was ten tijde van de december-coup in Rusland om te genezen van wonden die hij bij een moordaanslag opliep. Hij werd teruggestuurd om terecht te staan voor „misdaden tegen het Afghaanse volk"."

In een hoofdartikel gaf Le Monde (10-6) o.m. het volgende commentaar:

„Bijna zes maanden na de Sowjet-interventie in Afghanistan heeft Kaboel dit weekend een situatie beleefd, die de staat van beleg benadert. Volgens een getuigenverklaring, bevestigd door andere bronnen, „vormen duizenden Russische en Afghaanse soldaten, gesteund door tanks en pantservoertuigen, een kordon ten noordwesten van Kaboel" om een eventuele aanval van de moslem-strijders af te slaan. (...)

Voor de Sowjet-Unie vormt deze situatie op zichzelf een officiele constatering van een echec. Zij treedt op na de vier grote offensieven, die in mei jl. zijn gelanceerd (...) en die niet de resultaten hebben opgeleverd waarop gerekend was Zeker, geen enkele belangrijke stad is in handen van de verzetsstrijders gevallen en de Russische en Afghaanse troepen controleren de vliegvelden en de voornaamste doorgaande wegen. Maar deze laatste zijn verre van veilig en, als de nacht gevallen is, vestigen de „moudjahidins" er ongestraft wegversperringen en controleposten.

Tot het defensief gedwongen door de strenge Afghaanse winter, schijnen de Sowjet-troepen bij de komst van de zomer de operaties en de offensieven te vermeenderen Deze intensivering van de gevechten gaat vergezeld van een toename van de verliezen, die door de bezettingstroepen worden geleden. Bovendien moeten zij, elke dag meer, de tekortkomingen opvangen van een Afghaans leger, dat grote aderlatingen ondergaat door de deserties.

Voor de USSR, dat als voorwaarde voorafvoor elke regeling via onderhandelingen de erkenning stelt van het „voldongen feit", d w z van de regering van Karmal, vormt de huidige situatie een ware slag in 't gezicht Niet alleen gemet zijn „protégé" in het land geen enkele volkssteun en leeft hij steeds met het spook van de acbe van de „contrarevolutionaire elementen", maar ook houden de tegenstanders van bet pro-Sowjet-regime, zich geenszins beperkend tot een passief verzet, niet op initiatieven te nemen en zich langzamerhand te organiseren. Geleidelijk verbeteren zij hun bewapening, meer door krijgsbuit dan door hulp van buitenaf (.)

De serieuze moeilijkheden, die de SU nu ontmoet, kunnen, gedeeltelijk, haar vijandigheid verklaren jegens verschillende initiabeven (..) om te trachten een politieke oplossing voor het Afghaanse probleem te vinden.

Nu de deur van de onderhandelingen voor het moment gesloten is, kan de SU de vlucht naar voren uitvoeren, die zou bestaan in het nog meer versterken van een „beperkt" contingent van ca 85 000 man, dat blijkbaar onmachtig is zijn wet aan een volk voor te schrijven, dat vastbesloten is, tegen elke prijs, zijn land te bevrijden.. "

Verklaringen regering-Karmal

In zijn eerste radiotoespraak verklaarde Babrak Karmal „uit naam en in opdracht van het Centrale Comité van de Democratische Volkspartij, de Revolutionaire Raad en de regering van de Democratische republiek Afghanistan" op 27 dec. 1979 o.a.:

„... Heden werd onder de banier van de grote april-revolutie de ware vrijheid voor alle volken van Afghanistan verwezenlijkt. (...) Met ' zuiverheid en patriottische idealen hijsen wij opnieuw het banier van de nationale heilige oorlog, het banier van de grote april-revolutie! Onze heilige oorlog is een grote en rechtvaardige oorlog van het Afghaanse volk voor echte democratische gerechtigheid, voor de achting van de geheiligde islamitische religie, voor de achting van onze familie, volken en nationale tradities, voor de uitvoering van de doelstellingen van de glorierijke april-revolutie, voor vrede en vrijheid, voor onafhankelijkheid en democratie, vooruitgang en welzijn,

rechtsgelijkheid en broederschap, gerechtigheid en geluk voor alle broederlijke volken van Afghanistan..."

Karmal zegde toe alle politieke gevangenen vrij te laten, het islamitische geloof te eerbiedigen, willekeurige arrestaties te beëindigen alsmede vrije politieke partijen en een vrije pers toe te laten. Hij beloofde ook een politieke oplossing voor de moslem-opstand en de vorming van een ,,breed front van alle nationale en democratische krachten onder de Democratische Volkspartij".

Afghanistan zou bestaande overeenkomstcn met andere landen naleven. Het zou een trouw lid van de VN en de organisatie van niet-gebonden landen blijven en goede betrekkingen ontwikkelen met zijn buurlanden en moslemstaten. Afghanistan wilde zijn geschillen met Pakistan bijleggen.

De Revolutionaire Raad moest progressieve sociale en politieke grondslagen voor het land versterken en ontwikkelen, maar het onmiddellijke doel van de regering was niet de ,,invoering van socialisme".

Op 28 dec. zond radio-Kaboel volgens het Sowjet-persbureau Tass de volgende verklaring van de regering van Afghanistan uit:

„De regering van de Democratische republiek Afghanistan heeft. zich rekenschap gevend van de voortdurend? en toenemende inmenging en provocaties van buitenlandse vijanden van Afghanistan en met het doel om de verworvenheden te verdedigen van de april-revolutie (van 1978) alsmede de territoriale integriteit en nationale onafhankelijkheid en om vrede en veiligheid te handhaven, uitgaande van het Verdrag van vriendschap, goede nabuurschap en samenwerking van 5 december 1978, de USSR benaderd met het dringende verzoek met spoed politieke, morele en economische hulp, incl. militaire hulp, te verlenen, waarom de regering van de Democratische republiek Afghanistan de regering van de Sowjet-Unie reeds eerder herhaaldelijk had gevraagd De regering van de Sowjet-Unie heeft het verzoek van de Afghaanse kant ingewilligd"

Op 31 dec. publiceerde T a s s een door radio-Kaboel uitgezonden verklaring van de Afghaanse regering, waarin op haar verzoek om hulp nader wend ingegaan. Gesteld werd dat dit verzoek ,,een gevolg van de steeds toenemende gewapende invallen en provocaties van de buitenlandse vijanden van het Afghaanse volk, van het wereldimperialisme was. De ver orvenheden van onze revolutie werden door deze krachten bedreigd, die kennelijk erop uit zijn de oude orde in ons land te herstellen en hun marionetten aan de macht te brengen. (..) Het is geen toeval dat de VS, die sinds het begin van de april-revolutie tegenover (het Afghaanse volk) een vijandige positie hebben wgenomen en er nu naar streven de aandacht van de wereldopinie van hun agressieve acties tegen Iran af te leiden, de anti-Afghaanse campagne leiden."

Verklaard werd voorts ,,De regenng en het volk van Afghanistan beschouwen de tegen hun gestarte campagne als een inmenging in hun interne aangelegenheden en als een poging hen te belemmeren de door de april-revolutie aangewezen weg te bewandelen De waarborg van de soevereiniteit en onafhankelijkheid van Afghanistan is voor normale broederlijke betrekkingen met al onze buren, met de moslem-landen, noodzakelijk voor de vestiging van de vrede in dit gebied De regering van de Democratische republiek Afghanistan bevestigt dat deze hulp niet meer noodzakelijk zal zijn, nadat de gewapende invallen en provocaties van buitenaf zullen zijn gestaakt" (Zie ook pag 18/1.)

Op deze foto, genomen vanaf de TV, ziet men Russische troepen bij het bewaken van een sleutelpositie in Kaboel op 30 dec. 1979.

Op 10 jan. verklaarde Karmal op een persconferentie dat niet de vroegere regering van Amin tot het verzoek om hulp aan de SU had besloten, maar de Revolutionaire Raad. Hij stelde toen tevens dat hij door een ,,overweldigende meerderheid" van het Centrale Comité van de Democratische Volkspartij tot opvolger van Arnin gekozen was, die volgens Tass onmiddellijk na de coup door een revolutionair tribunaal ter dood was veroordeeld en terechtgesteld.

(Volgens The *Observer* d.d. 17 febr. was Amin echter niet terechtgesteld, maar bij vergissing gedood op 27 dec. tijdens gevechten in het Darulaman-paleis buiten Kaboel, waar hij reeds vóór de Sowjet-interventie zou zijn bewaakt door Afghaanse militairen en Russische militaire adviseurs onder supervisie van de Russische eerste plv. minister van binnenlandse zaken, luitenant-generaal Victor Paputin. Paputin werd daarop naar Moskou teruggeroepen, waar hij bij zijn aankomst zelfmoord zou hebben gepleegd. De Prawda meldde zijn dood op 3 jan., zonder nadere bijzonderheden te verstrekken.)

Benoeming presidium Revolutionaire Raad en *kabinet*

Op 27 dec. benoemde Karmal het presidium van de 57 leden tellende Revolutionaire Raad. Naast Karmal als voorzitter maakten van dit presidium deel uit: Assadullah Sawari (vice-voorzitter), Soltan Ali Keshtmand (vice-voorzitter), Nur Ahmed Nur, brigade-generaal Abdul Qadir, luitenant-kolonel Mohammed Aslam Watanyar en luitenant-kolonel Gol Aqa. Het merendeel van hen had een actieve rol gespeeld in de revolutie van 1978.

Op 28 dec. meldde radio-Kaboel dat Karmal een nieuw kabinet had benoemd en dat hij zou fungeren als staatshoofd, premier en voorzitter van de Revolutionaire Raad, terwijl het Sowjet-persbureau *Tass* dezelf-

de dag berichtte dat Karmal ook secretaris-generaal van de Democratische Volkspartij en opperbevelhebber van de strijdkrachten was. De samenstelling van het nieuwe kabinet luidde — na de bekendmaking van verdere benoemingen op 10 jan. 1960 — als volgt:

Premier - Babrak Karmal; vice-premier - Assadullah Sawari; vice-premier en minister van planning - Soltan Ali Keshtmand; defensie - luitenant-kolonel Mohammed Rafi; binnenlandse zaken - majoor Sayed Mohammed Ghulabzoi; buitenlandse zaken - Shah Mohammed Dost; transport - kolonel Sheryan Mazduryar; financiën - Abdul Wakil; onderwijs - Anahita Ratebzad; handel - Mohammed Khan Jalalar; grenskwesties - Faiz Mohamrned: verbindingen - luitenant-kolonel Mohammed Aslam Watanyar; mijnbouw en industrie - Mohammed Ismail Daneshwar; voorlichting en cultuur - Abdol Majid; justitie - Abdorrashid Arian; waterstaat en energie - Raz Mohammed Paktin; hoger onderwijs - Gol Dad; openbare werken - Nazar Mohammed; gezondheid - Mohammed Ibrahim Azim; landbouw en landhervorming - Fazl Rahim Mohmand.

Babrak Karmal werd in 1928 in Bagrami bij Kaboel als zoon van een generaal geboren. Hij studeerde economie en rechten aan de Universiteit van Kaboel. In 1953 werd hij wegens subversieve activiteiten gearresteerd en tot ca. 3 jaar gevangenisstraf veroordeeld. Na zijn vrijlating voltooide hij zijn studie; hij diende één jaar in het leger en was werkzaam op het ministerie van planning (1957-1964).
Op het illegale oprichterscongres van de Democratische Volkspartij werd hij tot lid van het Centrale Comité gekozen. Later werd hij lid van het politieke bureau en secretaris van het CC. Hij werd tot parlementslid gekozen voor een district van Kaboel, als leider van de Parcham-factie in de Democratische Volkspartij.

Na de omverwerping van de monarchie in 1973 door generaal Sardar Mohammed Daoed werd het parlement ontbonden. Op 26 april 1978 werd Karmal gearresteerd, maar reeds de volgende dag kwam hij door de gewapende opstand tegen Daoed weer op vrije voeten. Karmal werd vervolgens vice-voorzitter van de Revolutionaire Raad en vice-premier dn de eerste regering van Taraki. In juli 1978 werd hij tot ambassadeur in Praag benoemd. Toen hij later dat jaar ook van die post ontheven werd, bleef hij als balling in Tsjechoslowakije (zie ook pag. 20/2).

Op 10 jan. deelde radio-Kaboel mee dat de algemene vergadering van de Democratische Volkspartij de volgende samenstelling van het politburo had goedgekeurd: Karmal, Sawari, Keshtmand, Nur, Ratebzad, Saleh Mohammed Ziray en Ghulam Dastagir Panjshiri. Voorts werd een Centraal Comité van 36 leden en 8 kandidaat-leden benoemd en een secretariaat van 3 leden. Karmal was lid van het CC en het secretariaat.

Russische troepenbewegingen. Verzet tegen het regime-Karmal. De *militaire* situatie

Begin januari 1980 werd bericht dat de Russische troepen — ca. 40.000 man volgens het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken — vanuit Kaboel uitwaaierden over heel Afghanistan. Zij trokken de grotere provinciesteden binnen en namen posities in bij de Khyber Pas en in Jalalabad (de voornaamste stad op de weg van Kaboel naar de Khyber Pas).
Tegelijkertijd werden Russische troepen (gedeeltelijk met vliegtuigen) overgebracht naar de regionale Steden Herat (in het westen), Kandahar (in het zuiden), Ghazni (ten zuiden van Kaboel), Mazar-i-Sharif (in het noorden), Gardez (zuidoosten) en Faizabad. Vervolgens werd gemeld dat de Russische troepen vanuit deze steden aanvallen ondernamen op gebieden die in handen van moslem-rebellen waren, in samenwerking met het Afghaanse leger. Diplomatieke kringen verklaarden op 6 jan. dat Russische voorraden werden aangevoerd op de luchtmachtbases te Shindand (ten zuiden van Herat) en Bagram alsook te Jalalabad en dat de situatie op het vliegveld van Kaboel weer normaal was.
Vele van de Russische militairen zouden uit Centraal-Azië afkomstig zijn: Oesbeken, Tadzjiken en Toerkmenen. Zij zouden onder commando staan van generaal-majoor Moussa Yevanow, een Oesbeek.

Twee Russische tanks nemen posities buiten Kaboel in (7 jan.).

Begin januari zouden zich gevechten van Russische en Afghaanse troepen tegen moslern-rebellen hebben voorgedaan in diverse provincies, vooral in het noordoosten, waaronder Paktia, Badakhshan, Kunduz, Konar, Logar, Takhar, Bamiyan alsmede in Herat en Kandahar, en in steden zoals Jalalabad en Mazar-i-Sharif. Op 2 jan. zou het in Kandahar tot botsingen zijn gekomen tussen Afghaanse en Russische troepen, met als gevolg een opstand onder de burgerbevolking en een massale desertie onder de Afghaanse strijdkrachten.
Volgens onbevestigde berichten op 10 jan. zouden rebellen Faizabad en Taliq-an (de hoofdstad van Takhar) hebben veroverd en zou minstens 40% van het Afghaanse leger naar de rebellen zijn overgelopen. Bij de gevechten in Faizabad zouden volgens Pakistaanse persberichten 400 Russen zijn gedood en zouden twee Sowjet-helikopters zijn neergeschoten, terwijl het vliegveld in handen van de rebellen zou zijn gevallen.
(Kennelijk met het oog op de desertie onder de Afghaanse militairen deed president Karmal op 16 jan. een dringend beroep op hen om ,,de eer, vrijheid en veiligheid van hun volk te verdedigen'' ter wille van de nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit. Hij beloofde dat meer aandacht zou worden geschonken aan hun materiële behoeften en hij zegde toe dat de leefomstandigheden van hun gezinnen zou worden verbeterd en dat hun ,,geminachte politieke, militaire en maatschappelijke rechten'' zo spoedig mogelijk zouden worden hersteld.)

Medio jan. leken de activiteiten van de Russische troepen zich grotendeels te beperken tot het patrouilleren op de hoofdwegen en het controleren van strategische punten in de steden. Veel van de echte gevechten leken te worden geleverd door het Afghaanse leger. De Russische troepen hielden zich in de hoofdstad Kaboel overdag op de achtergrond, hoewel er een sterke

troepenmacht rond de stad gelegerd was. Toen werd gesteld dat er vijf volledige Russische legerdivisies in Afghanistan waren. Later in januari kwam er een zesde, die ten zuiden van Herat (tussen Shindand en Farah) gelegerd werd, niet ver van de grens met Iran.

De overige vijf divisies waren op de volgende plaatsen gelegerd: 1) de 105de luchtlandingsdivisie rond Kaboel, in Jalalabad en op de luchtmachtbasis van Shindand; 2) de 360ste gemotoriseerde jagerdivisie in Kandahari, met eenheden rond Herat; 3) de 357ste gemotoriseerde jagerdivisie te Kaboel, met mogelijk eenheden in Herat; 4) de 66ste gemotoriseerde jagerdivisie in Herat, met eenheden ten westen van deze stad bij de grens met Iran; en 5) de 16de gemotoriseerde jagerdivisie in Kunduz, bij de grens met de SU (In het Russische leger wordt elke jagerdivisie normaal gesteund door 350 tanks en 450 pantserwagens.)

Inmiddels was op 14 jan. gemeld dat militairen van de 66ste Sowjet-divisie werden samengetrokken Langs de grens met Iran, waarna op 19 jan. werd bericht dat Iraanse versterkingen naar de grens met Afghanistan waren overgebracht. Voorts zou Pakistan volgens United News of India (18-1) zeven legerdivisies naar de Afghaanse grens hebben gezonden, terwijl een sterke pantsereenheid naar het grensgebied ten zuiden van Peshawar zou zijn overgebracht; alle luchtmachtbases in het gebied zouden in staat van alarm verkeren na berichten op 9 en 10 jan. dat Russische konvooien in de richting van de Pakistaanse grens trokken.

Op 9 jan. werd door het Russische partijblad Prawda gesteld — en op 18 jan. door de *Press* Trust of India herhaald — dat China grote hoeveelheden wapens en munitie via de in juni 1978 geopende Karakoram Highway naar Pakistan stuurde.

Een beeld van de bestorming van de Pol-i-Chakri gevangenis in Kaboel op 11 januari Honderden Afghanen, die de vrijlating van hun familieleden en vrienden afwachtten, werden boos toen slechts 126 personen op vrije voeten werden gesteld en de wachtenden werd meegedeeld dat dit de laatsten waren. In de mening dat er nog meer gevangenen binnen waren drongen zij het gebouw binnen en bevrijdden zij ca. 15 gevangenen (waarbij journalisten opmerkten dat er nog meer personen binnen warm), alvorens Russische militairen ingrepen, die hen beletten de gevangenis te verlaten Wel kregen journalisten toestemming om te vertrekken

Eind januari, toen de Russische troepenmacht volgens schattingen zou zijn uitgebreid tot 85.000 man, beperkte hevige sneeuwval de militaire actie. Het voornaamste doel van de Russische grondtroepen leek toen het openhouden van de bevoorradingsroutes over de Salang Pas naar de voornaamste centra. Op 19 en 20 jan. was de aanvoer van voorraden naar Kaboel via de luchtbrug geïntensiveerd

In die fase werd gemeld dat een verspreid verzet van de moslem-rebellen voortduurde in het noordoosten en het oosten alsook in Herat en andere steden in het westen en het zuiden.

Afghaanse guerrillastrijders in de bergen van westelijk Afghanistan. 's Nachts trekken zij heen en weer over de grens met Iran, voor de bevoorrading door sympathiserende mede-moslems. (AP 15-1).

Berichten over Russische verliezen waren tegenstrijdig. Een Amerikaanse regeringsfunctionaris zei op 11 jan. dat volgens ,,betrouwbare informatie'' (kennelijk deels gebaseerd op een telling van Russische ambulances die op het vliegveld van Kaboel aankwamen) tussen de 900 en 1.200 Russische militairen in Afghanistan waren gedood of gewond sinds het begin van de Sowjet-interventie. Maar het Sowjet-persbureau Tass verklaarde op 18 jan. dat Russische troepen in Afghanistan geen verliezen hadden geleden; zij namen ook niet aan de gevechten deel.

Interne politieke ontwikkelingen. Uitwijzing Amerikaanse journalisten

Op 9 jan. maakte de Afghaanse regering bekend dat vanaf 27 dec. 1979 tot 6 jan. 1980 ca. 6.000 politieke gevangenen waren vrijgelaten

uit de gevangenissen van Kaboel en de provincies. Aan het eind van de tweede week in januari stelde de regering dat 2.073 politieke gevangenen (incl. mevr. Taraki) waren vrijgelaten op grond van een op 4 jan. door president Karmal afgekondigde aninestie.
Maar diplomatieke en Afghaanse bronnen meenden dat er nog wel 12.000 à 15.000 politieke gevangenen verspreid over het hele land in hechtenis konden zitten. Ook werd van die kant gesteld dat geheime terechtstellingen van politieke gevangenen voortduurden en dat de slachtoffers in massagraven werden bijgezet.

Volgens mededelingen van vrijgelaten politieke gevangenen, zoals weergegeven in officiële kranten uit Kaboel tegen eind januari, had de toenmalige president Amin een bloedbad gepland voor 29 dec., waarbij vele gevangenen moesten worden geëxecuteerd, o.w. de weduwe van president Taraki, mevr. Nurbibi Taraki. Volgens Oosteuropese bronnen zou Amin voor diezelfde dag een aanval op de Russische ambassade in Kaboel hebben beraamd, waarbij diplomaten en hun gezinnen zouden worden gedood, met de bedoeling Amerikaanse hulp te vragen om de verwachte Russische vergeldingsactie het hoofd te bieden.
Voorts werd gemeld dat Taraki op 8 okt. 1979 door verstikking met een kussen was vermoord. Volgens T a s s (14-1) was uit een nieuw onderzoek gebleken dat Taraki was gedood door kapitein Abdul Khadud (de voormalige chef van de verbindingen in het ministerie van defensie) en luitenant-kolonel Mohammed Eqbal (commandant van een bewakingseenheid in het presidentiële paleis) en nog een derde man, die was ontkomen. Naar Khadud zou hebben verklaard. werd de moord voltrokken op bevel van Amin.

Op 11 jan. kondigde de regering de ontbinding van de geheime politie, de KAM, aan. Deze zou worden vervangen door een nieuwe dienst, die ,,democratische vrijheden, nationale onafhankelijkheid en soevereiniteit" zou verdedigen, ,,de belangen van de revolutie, het volk en de staat" moest beschermen en ,,komplotten van vijanden" moest neutraliseren.

Op 19 jan. werden alle Amerikaanse journalisten uit Afghanistan uitgewezen, nadat hen op 17 jan. gelast was het land te verlaten wegens hun ,,lasterlijke" berichtgeving, die beoogde tweedracht te zaaien en spanningen in de betrekkingen met de buurlanden te veroorzaken. Op 21 jan. deelde een woordvoerder van de Afghaanse ambassade in Delhi mee dat ,,voorlopig" geen inreisvisa meer aan buitenlandse journalisten zouden worden verstrekt.

Diezelfde dag werd officieel aangekondigd dat de kleuren van de nationale vlag zouden worden gewijzigd; er zou groen, de kleur van de islam, in worden opgenomen. Dit werd als een concessie aan de islam gezien en als een poging van de regering-Karma1 om steun onder de bevolking te krijgen en haar basis te verbreden.

Op 26 jan. nodigde Karmal alle naar het buitenland gevluchte Afghaanse opstandelingen uit naar huis terug te keren; zij vielen bij voorbaat onder een algemene amnestie en zij zouden hun eigendommen terugkrijgen. Voorts zegde hij alle bestaande religieuze gemeenschappen, vooral de soennitische en sjïitische moslems (ruim 90% van de bevolking) en de minderheid van de Sikhs, vrije uitoefening van de religie toe. Hij kondigde een strenge bestraffing aan van personen, die de geloofsvrijheid poogden te onderdrukken. Spandoeken en borden met communistische leuzen werden vervolgens uit de straten van Kaboel weggehaald, omdat zij ,,niet in overeenstemming zijn met de huidige stand van de Afghaanse revolutie".
Op 31 jan. riep Karmal de Afghaanse jeugd op „vrijwilligersdetachementen te vormen om de wegen, de bruggen en de passen te beschermen alsmede de vrachtauto's en de konvooien, die levensmiddelen en de voornaamste gebruiksartikelen vervoeren en die de benden van buitenlandse huurlingen, agenten van het imperialisme, beletten de steden en de dorpen te bereiken".
Op 2 febr. werd in Afghanistan voor het eerst in de pers kritiek op Karmal geuit. In het Engelstalige dagblad *Kabul* New Times werd Karmal in een hoofdartikel van de hand van hoofdredacteur Rahim Rafat verweten dat hij zijn bewind geen brede politieke basis had gegeven en dat hij teveel aarzelde en theoretiseerde. ,,Als hij een actieplan zou hebben, zou Karmal technocraten en andere deskundigen achter zich vinden om het bestuursapparaat te leiden", want in zijn omgeving waren ,,bekwame mensen", aldus de kritiek van de hoofdredacteur.
Op 5 febr. werd gemeld dat Rafat was ontslagen en vervangen door Rahnaward Zaryab, die in zijn hoofdartikelen Karmal prees voor zijn inspanningen tientallen bekwame mensen op de ministeries aan te trekken.

Vervanging *Russische* troepen

Op 4 en 5 febr. arriveerden nieuwe Russische versterkingen in Kaboel; uiterst moderne wapens, w.o. Mi-24 gevechtshelikopters, T-72 tanks en raketlanceerinrichtingen, werden aangevoerd.

Op 8 febr. verklaarde president Karmal in een interview met The Times dat het noch mogelijk noch nodig was een tijdslimiet voor de terugtrekking van de Russische troepen uit Afghanistan vast te stellen. ,,Zolang er gevaren van buitenaf dreigen, zullen de Russen blijven", aldus de president.
Toen werd tevens gemeld door het Amerikaanse persbureau ***AP*** dat de SU Europees-Russische troepen naar Afghanistan overbracht ter vervanging van 5.000 militairen uit het Aziatische deel van de SU. Volgens een Afghaanse bron had een officier van het Afghaanse leger verklaard dat de Russen vreesden dat de islamitische militairen uit Oesbekistan en Tadzjikistan een probleem voor de veiligheid zouden kunnen worden. Tegen hen zou zijn gezegd dat zij Afghanistan tegen ,,binnenvallende Pakistani en Amerikanen" moesten beschermen, maar zij hadden nu ontdekt dat zij tegen Afghanen, bovendien moslems, moesten vechten, aldus de Afghaanse officier.

Op 21 febr. schatte het Amerikaanse ministerie van defensie het aantal Russische troepen in Afghanistan op 70.000, terwijl tot dusver een sterkte van ca. 95.000 werd aangenomen. Maar er waren nog eens 30.000 Russische militairen vlak over de grens gelegerd, aldus het Pentagon.

Toenemend verzet

Inmiddels was volgens ***AFP*** (6-2) in West-Afghanistan een passief verzet tegen de Russische invasie en het regime-Karmal op gang gekomen. In diverse steden zouden zich massademonstraties hebben voorgedaan en in Kandahar zou een staking onder zakenlieden zijn begonnen.

Op 11 febr. werd een rebellie in het Afghaanse legergarnizoen te Cargha, op 12 mijl ten noorden van Kaboel, door Russische troepen neergeslagen, aldus ooggetuigen volgens AFP (14-2).

Op 15 febr. werden door IHT hevige gevechten gemeld tussen moslem-rebellen en Afghaanse regeringstroepen in de provincie Kunar, in het grensgebied met de SU en in de provincies Kataghan en Badakhshan.
(Voortzetting volgende aflevering)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

BIJZONDERE BIJEENKOMST CONFERENTIE ISLAMITXSCHE STATEN N.A.V. SOWJET-INTERVENTIE IN AFGHANISTAN

In de Pakistaanse hoofdstad Islamabad heeft van 27-28 jan. een speciale bijeenkomst plaatsgevonden van de conferentie van ministers van buitenlandse zaken van islamitische landen. De vergadering vond plaats n.a.v. de Sowjet-interventie in Afghanistan, die met Kerstmis vorig jaar begonnen was. Zij was bijeengeroepen door Bangladesh en er werd aan deelgenomen door ministers van buitenlandse zaken uit 36 van de 42 lidstaten van de organisatie van islamitische staten, plus een vertegenwoordiger van de PLO.
De conferentie zou volgens de oorspronkelijke plannen op 26 jan. geopend worden, maar vier staten, die deel uitmaken van het z.g. afwijzingsfront (ook wel standvastigheidsfront), nl. Algerije, Libië, Syrië en Zuid-Jemen, hadden verzocht om een uitstel van een week, omdat op 26 jan. Israël en Egypte officieel diplomatieke betrekkingen zouden aangaan. In eerste instantie sloot zich de regering van Iran bij dit verzoek aan, maar in een later stadium verzocht deze regering om een uitstel van niet meer dan een dag. Aan dit laatste verzoek werd toen gevolg gegeven.
De conferentie werd geopend door de secretaris-generaal van de organisatie, Habib Chatti, die de normalisatie van de betrekkingen tussen Israël en Egypte veroordeelde.
In zijn rede onderstreepte Chatti, dat de kritiek op de Sowjet-interventie in Afghanistan niet moest worden beschouwd als een toenadering van de islamitische wereld tot de VS. ,,Het gaat om een principiële kwestie, niet om vijandigheid jegens een grote mogendheid (de SU, red.), die diverse betrekkingen onderhoudt met islamitische landen," aldus Chatti.
De Pakistaanse president, die een welkomstwoord uitsprak, vermeed hierin zoveel mogelijk de SU te noemen. Zia ul Haq riep de conferentie op te zoeken naar middelen om een ,,tragedie" als die in Afghanistan in de toekomst te vermijden. Volgens Zia viel daarbij te denken aan een ,,collectief defensiesysteem" in de islamitische wereld.

Conferentie *veroordeelt* Sowjet-ingrijpen

De conferentie ging ten einde met de unanieme aanvaarding van een resolutie, waarin de Sowjet-interventie in Afghanistan werd veroordeeld en waarin de SU werd opgeroepen tot een ,,onmiddellijke en volledige terugtrekking" van al haar troepen uit het land.

De Afghaanse regering, die de Sowjet-interventie goedkeurt, is voor onbepaalde tijd geschorst als lid van de islamitische conferentie-organisatie, en deelt dit lot nu met Egypte.
In de resolutie worden de lidstaten van de islamitische conferentie uitgenodigd aan het regime in Kaboel hun erkenning te onthouden, hulp op te schorten en solidariteit te betrachten met het Afghaanse volk ,,in zijn gerechtvaardigde strijd voor liet geloof, de nationale onafhankelijkheid en territoriale integriteit".
Ook de buurlanden van Afghanistan die vrezen voor hun veiligheid, verdienen steun, zegt de resolutie. De lidstaten, aldus de tekst, moeten deelname aan de Olympische Spelen in Moskou ,,nader bezien", zolang de SU haar troepen niet uit Afghanistan heeft teruggetrokken.
Zelfs de islamitische landen, die traditioneel op de Sowjet-Unie georiënteerd zijn, zoals Libië, de PLO, Algerije en Irak (Syrië heeft de conferentie geboycot), hebben de oproep aan de SU en de maatregelen tegen Kaboel ondersteund. Zij zijn ook echter aan hun trekken gekomen op de conferentie, met het aannemen van een resolutie waarin alle islamitische landen worden opgeroepen Egypte te boycotten op politiek, economisch en cultureel gebied.
Deze resolutie noemt de samenwerking tussen Egypte, Israël en de Verenigde Staten een ,,agressie" tegen het Palestijnse volk en een ,,bedreiging van de veiligheid en onafhankelijkheid van alle Arabische en islamitische landen". De tien conferentiedeelnemers die tevens iid zijn van de Organisatie voor Afrikaanse eenheid hebben tegen deze resolutie voorbehoud aangetekend.

Uitspraken over andere onderwerpen

Zoals uit het bovenstaande blijkt, heeft de conferentie zich niet uitsluitend met de kwestie-Afghanistan beziggehouden.

Zo heeft de conferentie nog een tweede resolutie aangenomen, waarin het beleid van de SU veroordeeld werd. Hierin werden de SU en haar bondgenoten opgeroepen tot ,,onmiddellijke en onvoorwaardelijke terugtrekking" van hun troepen uit de Hoorn van Afrika en het gebied rond de Rode Zee.

Op de Sowjet-Unie georiënteerde landen als Algerije, Irak en Libië schijnen zich, evenals de PLO, niet te hebben verzet tegen het aannemen van de twee moties met een duidelijk tegen de Sowjet-Unie gerichte inhoud. Wel hebben zij zich ingezet voor enig tegenwicht, in de vorm van resoluties waarin de Amerikaanse pressie tegen Iran werd veroordeeld alsmede de .,Westerse dreiging" tegen het gebied rond de Perzische Golf.
Maar een volledig succes is dit streven naar evenwicht niet geweest, zoals bleek bij de behandeling van de kwestie-Iran. Iran zelf was met een ontwerpresolutie gekomen, waarin de Amerikaanse acties tegen Iran, zoals het bevriezen van de Iraanse tegoeden in de VS, werden veroordeeld in even felle bewoordingen als waarin eerder de rol van de SU in Afghanistan aan de kaak was gesteld. Libië, Algerije en Irak steunden deze tekst. Maar onder druk van de meerderheid van islamitische landen moest Iran zich ten slotte tevreden stellen met een resolutie die veel gematigder van toon is, en

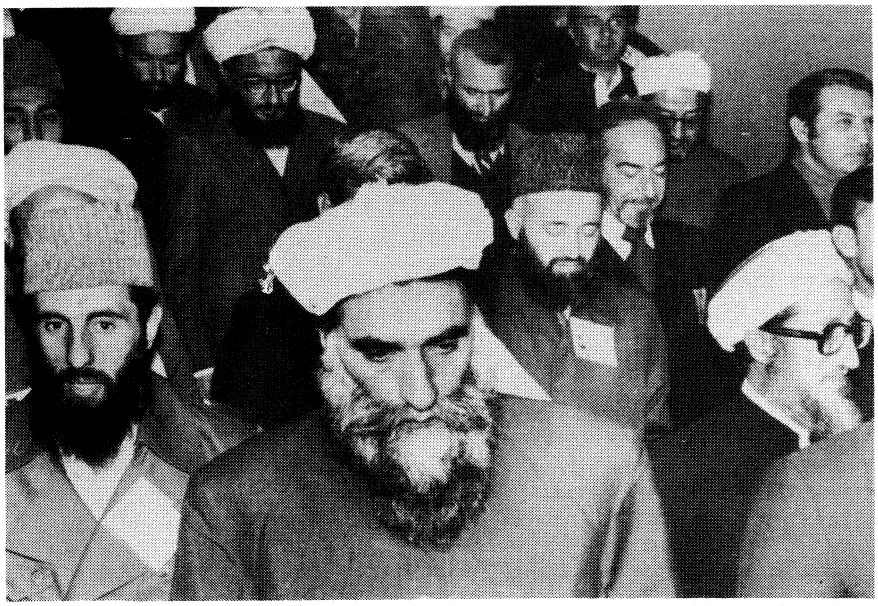

Enkele Afghaanse rebellenleiders, die op 28 jan. de vergadering van de ministers van buitenlandse zaken van islamitische landen verlaten. V.l.n.r. Gulbuddin Hikmatyar, Mohammed Nabi, Burhanuddin Rabbani, Sayed Ahmed Gailani en Sibghatullah Mojaddedi.

waarin de ,,oprechte wens'' wordt uitgesproken dat Iran en de VS ,,hun tegenstellingen onderling zullen oplossen met vreedzame middelen''.

De conferentie lijkt ook een overwinning voor de gastheer, de Pakistaanse president Zia ul Haq, die aan het begin van de conferentie een ,,gemeenschappelijke weerbaarheid van de islamitische landen'' had bepleit.

Volgens onbevestigde berichten zou de conferentie na de sluiting in de vorm van een permanente commissie bijeen blijven, zolang de crisis rond Afghanistan voortduurt.

Afghaans verzet kondigt alliantie aan

Zes Afghaanse verzetsorganisaties hebben op 27 jan. in Islamabad aangekondigd een ,,Islamitische alliantie'' te hebben gevormd, die als waarnemer de conferentie van de ministers van islamitische landen wilde bijwonen.

Onder de zes organisaties die deze ,,Islamitische alliantie'' vormen zijn zowel pro-westerse als religieus geïnspireerde groeperingen. Punt één van het programma is ,,Afghanistan te bevrijden van het buitenlandse en ongelovige bewind in Kaboel'', en de vestiging van een ,,islamitische staat'' in Afghanistan, in samenwerking met de islamitische groeperingen in de wereld die het imperialisme bestrijden.

,,Geen van ons wenst een terugkeer naar de monarchie'', zeiden de leiders van de zes deelnemende bewegingen op 27 jan. op hun persconferentie.

De zes deelnemende organisaties zijn: Jamaat Islami, Hezbi Islami, Arakate-Inglabi, het Nationaal Revolutionair front, het Nationaal Bevrijdingsfront en de Khali-groep.

De ,,Islamitische alliantie'' vraagt politieke en financiële steun uit de Arabische wereld. Volgens waarnemers poogt het Afghaanse verzet lang de weg van de Alliantie een status te gaan bekleden, vergelijkbaar met die van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO.

Reactie Sowjet-Unie

Op 29 jan., na de sluiting van de conferentie, gaf het Sowjet-persbureau Tass een officiële verklaring uit, waarin de resolutie van de conferentie van Islamabad over terugtrekking van Sowjet-troepen uit Afghanistan werd veroordeeld als een ,,botte inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Afghanistan''.

,,De resolutie herhaalt de kwaadwillige verzinsels van de imperialistische propaganda tegen de democratische republiek Afghanistan en de Sowjet-Unie'', zei Tass.

Het persbureau zegt dat de top in Islamabad heeft gehandeld onder ,,invloed van imperialistische krachten, en in de eerste plaats van de Verenigde Staten'' die de aandacht willen afleiden van de echte bedreiging voor het Midden-Oosten ,,van de imperialistische en zionistische krachten''.

Reguliere conferentie *islamitische* landen bereid tot dialoog met Moskou

Van 18-22 mei vond, wederom in Islamabad, de 11-de reguliere conferentie plaats van de ministers van buitenlandse zaken van islamitische landen. De conferentie was, in vergelijking met de oorspronkelijke plannen, een maand verschoven; zij zou eigenlijk van 17-25 april plaatsgevonden hebben. Dit was gebeurd om officiële vertegenwoordigers uit de islamitische wereld in de gelegenheid te stellen deel te nemen aan de feestelijkheden van 17-21 april, t.g.v. de onafhankelijkheid van Zimbabwe/Rhodesië in Salisbury. Op de openingsdag van de conferentie hadden zowel vertegenwoordigers van de Afghaanse moslemrebellen als van de regering in Kaboel gevraagd of hun delegatie officieel op de conferentie kon worden toegelaten. Dit verzoek werd geweigerd, maar de vertegenwoordigers van de rebellen kwamen toch de conferentie binnen als leden van de Iraanse delegatie.

De Pakistaanse president Zia ul Haq had op de eerste dag van de conferentie voorgesteld een permanent comité te vormen, dat de situatie in Afghanistan op de voet zou volgen. Ook herhaalde hij, dat de Sowjet-troepen Afghanistan moesten verlaten.

Deze uitspraken kwamen Zia te staan op een aanval van persbureau Tass, dat op 19 mei in een verklaring stelde, dat de Pakistaanse president zijn voorzitterschap van de conferentie had misbruikt voor een geforceerd debat over ,,de zogenaamde Afghaanse kwestie'', terwijl hij belangrijke zaken als de Amerikaanse interventie in Iran buiten beschouwing liet.

De toon op de conferentie werd op de eerste dag gekenmerkt door oppositie tegen het optreden van de SU, maar dat veranderde de volgende dag, toen de secretaris-generaal, Habib Chatti, in zijn rede liet blijken wel iets te voelen voor het een week eerder door de regering in Kaboel gedane voorstel, waarbij de SU, de VS en de buurlanden van Afghanistan zouden beloven af te zien van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden in het land. Deze verandering van toon bleek ook uit de slotresolutie van de conferentie over de kwestie-Afghanistan. In deze resolutie werd o.m. besloten tot de instelling van een uit drie leden bestaande commissie, die met de bij het conflict betrokken partijen zou moeten gaan praten.

Volgens conferentiekringen zal de commissie Moskou bezoeken om een Russische troepenterugtrekking uit Afghanistan te bespreken. Ook zal zij vrijwel zeker contact zoeken met de Afghaanse regering van president Babrak Karmal — ook een afzwakking van het in januari ingenomen standpunt. Door de commissie opdracht te geven met groepen binnen en buiten Afghanistan te spreken, hebben de ministers echter vermeden de regering-Karmal te erkennen, aldus functionarissen op de conferentie.

Pro-Russische staten als Syrië en Zuid-Jemen en de Palestijnse Bevrijdings Organisatie (PLO) hebben zich op de conferentie zonder succes ingezet voor een dergelijke erkenning.

De commissie omvat de secretaris-generaal van de conferentie, de Tunesiër Habib Chatti, en de Pakistaanse en Iraanse ministers van buitenlandse zaken, Agha Shahi en Gotbzadeh.

In de resolutie over Afghanistan wordt gezegd dat alleen een Russische terugtrekking de internationale spanningen kan wegnemen. Tevens wordt het recht van het Afghaanse volk zijn eigen regering te kiezen, bevestigd. Maar een scherper ontwerp, waarin een directe en onvoorwaardelijke Russische troepenterugtrekking werd geëist, werd door toedoen van de pro-Moskou groep ingetrokken.

Vertegenwoordigers van Afghaanse rebellengroepen, opgenomen in de Iraanse delegatie, zijn teleurgesteld over dit resultaat. Te meer, omdat door hen verwachte materiële hulp van de deelnemers niet loskwam.

In een resolutie tegen de VS worden de economische sancties tegen Iran en de mislukte Amerikaanse actie veroordeeld. Iran wordt wel gevraagd de gijzelingskwestie op te lossen ,,in de geest van de islam''.

In diverse andere resoluties wordt onder andere afkeuring uitgesproken van Israëls pogingen Jeruzalem als zijn hoofdstad erkend te krijgen, van alle Amerikaanse steun aan Israël en van de aanwezigheid van Cubaanse en Russische troepen in de Hoorn van Afrika.

Afwijzende reactie Moskou. Kaboel iets positiever

De Sowjet-Unie heeft op 25 mei negatief gereageerd op de besluiten van de conferentie van ministers van buitenlandse zaken van islamitische landen.

De veroordeling door deze conferentie van de Sowjet-invasie zou volgens het partijblad Prawda tot stand zijn gekomen onder zware druk van Pakistan en ,,de meest reactionaire moslimkringen'', ondanks bezwaren ertegen van de Palestijnse bevrijdingsorganisatie (PLO), Syrië, Libië en Zuid-Jemen

In een door A. Petrov ondertekend commentaar, onder wiens naam dikwijls officiële standpunten ten aanzien van buitenlandse politiek worden verspreid, staat dat alle westerse militaire bases in het gebied van de Indische Oceaan en de Ferzische Golf moeten worden opgeheven, voordat de troepen van de Sowjet-Unie uit Afghanistan kunnen worden teruggetrokken.
Volgens „Petrov" sprak in de islamitische resalutie, waarin Moskou werd veroordeeld, de „stem van iemand anders". De resolutie zou slechts in het belang zijn van „imperialistische krachten, die nog steeds moeite hebben de hedendaagse internationale werkelijkheid onder ogen te zien"
In het commentaar in de Prawda werd verzuimd te melden dat de „islamitische conferentie" een voorstel had aangenomen met de regering van Babrak Karmal van Afghanistan te gaan praten, zonder dit bewind formeel te erkennen. Ook vermeldde het partijblad niet dat in Islamabad een driemans-commissie is ingesteld, die zal proberen een oplossing voor de Afghaanse kwestie te vinden
„Petrov" ging wèl uitvoerig in op het door Kaboel op 14 mei gepresenteerde plan voor een vriendschapsverdrag met Iran en Pakistan, dat wordt gegarandeerd door de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten. In zo'n regeling zou over terugtrekking van de Russische troepen kunnen worden gepraat. In de Prawda werd M een „nuchtere, constructieve benadering" van de zaak genoemd.
De Afghanistaanse minister van buitenlandse zaken, Mohammed Dost, heeft op 27 mei het besluit van de islamitische landen om via een drie leden tellende commissie contact met de Afghaanse regering op te nemen, voorzichtig verwelkomd
Dost vertelde op een persconferentie, zo meldt het Russische persbureau Tass, dat Kaboel de resolutie over Afghanistan van de Islamitische confenentie in Islamabad bestudeert.
„We denken dat de plannen van de commissie contact op te nemen met de regering van Afghanistan erkenning is van een duidelijke werkelijkheid — dat het nutteloos is de gebeurtenissen in dit gebied te bestudenen zonder directe deelneming van Afghanistan", aldus Dost
Kaboel gaat nu bekijken in hoeverre de vorming van de commissie overeenkomt met Afghanistans eigen voorstel tot onderhandelingen met Iran en Pakistan.
(AP, AFP, Reuter, NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, The Times, FAZ)

NAVO

REACTIES IN NAVO OP SOWJET-INTERVENTIE IN AFGHANISTAN

Op 1 jan. vond in Brussel een speciale bijeenkomst plaats van de NAVO-raad, die gewijd was aan de Sowjet-interventie in Afghanistan. Voor de VS werd deze vergadering bijgewoond door de vice-minister van buitenlandse zaken, Warren Christopher.

Na afloop van de bijeenkomst gaf de secretaris-generaal van de NAVO, Josef Luns, een persverklaring uit, waarin de Sowjet-interventie beschreven werd als „een flagrante schending van het internationale recht en een bedreiging van de vrede".
Verder werd in deze verklaring gezegd: „Dit is de eerste keer, dat de Sowjet-Unie zijn militaire macht rechtstreeks en massief heeft gebruikt in een land, dat geen deel uitmaakt van het Sowjet-blok".
Een dag eerder had onderminister Christopher in Londen gesproken met vertegenwoordigers van Engeland, Frankrijk, Canada, de Bondsrepubliek Duitsland en Italië. Na afloop van deze gesprekken zei Christopher, dat hij brede steun gevonden had voor een aantal maatregelen, waaronder een herziening van de bilaterale betrekkingen tussen de SU en individuele NAVO-lidstaten, alsmede tussen deze laatste landen en landen van het Sowjet-blok. Verder had Christopher instemming aangetroffen m.b.t. het denkbeeld de Sowjet-interventie aan de Verenigde Naties voor te leggen als een „flagrante schending van soevereiniteit".

Op 15 jan. kwam de Noordatlantische Raad, aangevuld door hoge vertegenwoordigers uit de diverse hoofdsteden, in Brussel bijeen in het kader van het bestendige overleg, dat binnen het bondgenootschap gevoerd wordt over de Sowjet-interventie in Afghanistan en de gevolgen daarvan voor de betrekkingen tussen Oost en West en voor het bondgenootschap.
Zij verklaarden zich volledig akkoord met de resolutie van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties van 14 jan. (pag. 394/2) en veroordeelden de Sowjet-Unie. De Sowjet-invasie druist in, aldus een officiële verklaring van de NAVO-raad, tegen de fundamentele regels van het internationale gedrag en brengt een zware slag toe aan de bondgenootschappelijke pogingen om een raamwerk van constructieve betrekkingen met de Sowjet-Unie tot stand te brengen.
De verklaring van de NAVO-raad gaat dan verder met te zeggen:

De geallieerde regeringen hebben maatregelen genomen en overwegen verdere stappen om de Sowjet-Unie in kennis te stellen van:

— de diepe bezorgdheid waarmee zij de Sowjet-invasie bezien;

— hun overtuiging dat ontspanning ondeelbaar en wederkerig moet zijn; en

— hun overtuiging dat de daden van deze aard niet straffeloos mogen blijven.

De leden van de Raad verduidelijkten dat hun streven naar ontspanning — waarmee zij zullen doorgaan — ernstig ondermijnd blijft zolang Afghanistan door Sowjet-troepen wordt bezet.
Elke lidstaat zal geëigende individuele maatregelen treffen en stappen ondernemen en met stappen die door één land worden gezet moet rekening worden gehouden door de andere lidstaten.
De toestand die door de Sowjet-invasie in Afghanistan is ontstaan zal het middelpunt blijven van geallieerde verontrusting en overleg.

Bijeenkomst comité voor verdedigingsplannen

Op 13 en 14 mei kwam in Brussel het NAVO-comité voor verdedigingsplannen bijeen. Dit comité bestaat uit de minister van defensie van die NAVO-lidstaten, die deelnemen aan de geïntegreerde militaire structuur van het bondgenootschap. Op 14 mei namen ook de ministers van buitenlandse zaken uit deze landen deel aan de vergadering.
Na afloop van deze bijeenkomst gaven de ministers een communiqué uit, waarin zij een dringende oproep aan de SU richtten alle Sowjet-troepen onverwijld uit Afghanistan terug te trekken.
Het Afghaanse volk moet vrij zijn om zonder interventie van buitenaf zijn eigen toekomst te bepalen, aldus het slotcommuniqué.
In één adem door spreken de ministers de hoop uit dat de Sowjet-Unie opnieuw de voorwaarden zal creëren voor „produktievere en positievere betrekkingen tussen Oost en West. In dit verband verklaren zij zich bereid om naar vooruitgang op het punt van wapenbeheersing en ontwapening te streven. Naar hun mening zou het een belangrijke bijdrage tot ontspanning en veiligheid zijn, wanneer, op korte termijn het SALT-11-verdrag tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie zou worden geratificeerd.
Enkele punten uit het communiqué zijn verder nog de volgende:

- „De ministers gaven uiting aan hun bezorgdheid dat de Sowjet-Unie voor de eerste keer na de oorlog militaire middelen had gebruikt om haar wil op te leggen aan een niet-gebonden land van de Derde Wereld en wel op een manier die de algemene strategische situatie aantastte".

- „De ministers waren helt er over eens

dat de stabiliteit van gebieden buiten het NAVO-verdragsgebied, in het bijzonder in het gebied van Zuidwest-Azië, en de veilige aanvoer van belangrijke grondstoffen uit dit gebied van essentieel belang zijn. Daarom heeft de huidige situatie ernstige consequenties voor de veiligheid man de lidstaten. De veranderde strategische situatie in Zuidwest-Azië vereist volledige solidariteit en een versterking van de geallieerde cohesie als een antwoord op de nieuwe uitdaging".

- ,,Het is in het belang van de lidstaten dat landen die daartoe in staat zijn, hun best doen om vrede en stabiliteit in Zuidwest-Azië te bewerkstelligen, waarbij ze rekening houden met de belangen van de regionale landen en de waarde van hun politieke samenwerking. Deze last, vooral voorzover het defensiemaatregelen betreft nemen ovenvegend de Verenigde Staten op zich die reeds stappen hebben ondernomen om de effectiviteit van hun optreden te versterken".

- ,,Ondanks een vertraging in de economische groei en de toenemende problemen in de energiesector bedroegen de Russische defensie-uitgaven nog altijd elf tot dertien procent van het nationaalinkomen Niettegenstaande de tekortkomingen op economisch gebied werd hieraan toch een top-prioriteit gegeven".

- ,,De ministers kregen de verzekennng van de Amerikaanse ministers van buitenlandse zaken en van defensie dat de veiligheid van het NAVO-gebied centraal blijft voor de Amerikaanse politiek. Zij namen er verder kennis van dat de Verenigde Staten niet van plan zijn troepen terug te trekken die in Europa zijn gelegerd, voor gebruik m Zuidwest-Azie
De ministers van de andere landen kwamen overeen hun uiterste best te doen om de extra-lasten voor de NAVO-veiligheid te dragen die uit de toegenomen Amerikaanse taken in Zuidwest-Azië kunnen voortvloeien".

Een maand eerder, op 14 april, waren op Amerikaans verzoek de permanente vertegenwoordigers van de NAVO in Brussel bijeengekomen om een aantal Amerikaanse voorstellen aan te horen, die waren gericht op een verhoging van de paraatheid.
De VS werden op deze vergadering vertegenwoordigd door de vice-minister van defensie Robert Komer, die in het Pentagon is belast met het uitstippelen van het beleid.

Van Amerikaanse zijde werd voorgesteld, dat bepaalde NAVO-landen wordt verzocht meer tanks aan te schaffen, in het andere geval kunnen zij op de aankoop van patrouillevliegtuigen betrekking hebben. Het zou nog niet mogelijk zijn te zeggen hoeveel deze korte-termijnmaatregelen gaan kosten, maar de Amerikanen geloven dat de kosten over het algemeen ,,redelijk bescheiden" zullen zijn.
Geheel nieuw is het Amerikaanse voorstel om ook het NAVO-programma voor de lange termijn te versnellen.
Bovenaan op hun verlanglijstje hebben de Amerikanen drie maatregelen staan met allereerst een versnelde aanvulling van munitievoorraden in Europa.
Ofschoon zij zelf binnen de NAVO over de grootste voorraden beschikken, moeten de Europese bondgenoten er rekening mee houden dat die eventueel in het Midden-Oosten kunnen worden gebruikt. In de tweede plaats zouden ook vliegtuigen van Europese burgerluchtvaartmaatschappijen voor het transport van Amerikaanse militairen van de VS naar West-Europa moeten worden ingezet wanneer een crisissituatie is ontstaan. De Amerikanen wijzen er hierbij op dat het toch logisch is om militairen die uiteindelijk Europa moeten verdedigen, ook door Europese toestellen te laten vervoeren.
Ten slotte zal men in geval van een crisis in het Midden-Oosten de toestellen van Amerikaanse maatschappijen dringend nodig hebben voor het transport naar dit gebied. In dit verband wordt van Amerikaanse zijde in het bijzonder het gebied rond de Perzische Golf genoemd dat op een afstand van rond 16.000 kilometer van de Verenigde Staten ligt.
In de derde plaats zou er een grotere Europese reserve moeten komen die in tijd van crisis kan worden gemobiliseerd. Naar de mening van de Amerikanen is het voor de Europeanen eenvoudiger meer manschappen onder de Amerikaanse atoomparapluie te mobiliseren dan dat er Amerikanen naar Europa worden overgebracht.

VERENIGDE NATIES

BIJEENKORIST VEILIGHEIDSRAAD N.A.V. SOWJET-INTERVENTIE IN AFGHANISTAN

Op **3** er. 4 jan. ondertekenden 52 naties een motie, waarin werd gevraagd om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad ten einde ,,de situatie in Afghanistan en de consequenties ervan voor de vrede en de internationale veiligheid aan een onderzoek te onderwerpen". Bij de ondertekenaars van dit verzoek bevonden zich 10 islamitische landen, te weten Bahrein, Bangladesh, Egypte, Indonesië, Maleisië, Oman, Pakistan, Saoedi-Arabië, Senegal en Turkije.
Frankrijk, dat in jan. het voorzitterschap van de Veiligheidsraad bekleedde, was het enige westerse land, dat het verzoek niet ondertekende.
Tegen het bijeenroepen van de Veiligheidsraad werd geprotesteerd door de SU en de DDR.
Deze laatste landen huldigen de opvatting dat Afghanistan een beroep had gedaan op zijn wettig recht op zelfverdediging door op beperkte schaal hulp in te roepen om een bedreiging van zijn onafhankelijkheid van imperialistische zijde te neutraliseren. Volgens deze redenering ging het hier om een zuiver interne aangelegenheid die inmenging van de kant van de VN uitsloot. Dit standpunt werd in het debat ook naar voren gebracht door de nieuwe minister van buitenlandse zaken van Afghanistan, Shah Mohammad Dost.

Op 5 jan. kwam de Veiligheidsraad bijeen. Na een debat waaraan **30** sprekers hadden deelgenomen, werd op 7 jan. een ontwerpresolutie ingediend door zes landen. Hierin werd opgeroepen tot onmiddellijke en onvoorwaardelijke terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit Afghanistan ,,om het (Afghaanse) volk het mogelijk te maken over zijn eigen regeringsvorm te beslissen en zijn eigen economie, politieke en sociale systeem te kiezen, vrij van interventie, vrij van dwang of welke andere beperking dan ook". In deze resolutie werd verder de

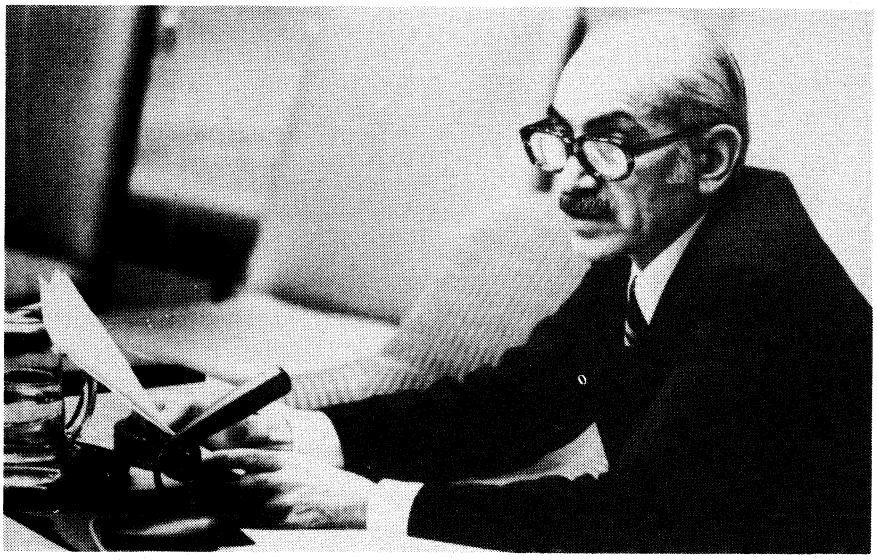

De Afghaanse minister van buitenlandse zaken Shah Mohammad Dost op 5 jan. in de Veiligheidsraad.

recente gewapende interventie in Afghanistan betreurd en onderstreept dat de soevereiniteit. de territoriale integriteit en de status van Afghanistan als niet-gebonden land gerespecteerd dienden te worden.
De resolutie kreeg de steun van 13 leden van de VR, maar werd niet aangenomen door het veto van de Sowjet-Unie.
Daarop nam de VR op 9 jan. een resolutie aan die was ingediend op initiatief van de Filippijnen en Mexico, waarin om een speciale spoedzitting van de AV werd gevraagd om de situatie in Afghanistan te bespreken. Deze resolutie kreeg de steun van 12 leden van de VR; de SU en de DDR stemden tegen en Zambia onthield zich van stemming.
Aangezien het hier een procedurevoorstel betrof, was het vetorecht van de permanente leden van de VR — i.c. van de SU — niet van toepassing.

Enkele verklaringen in het debat afgelegd

Van de indieners van de eerste resolutie zei Khwaja M. Kaiser (Bangladesh) dat de aanwezigheid van Sowjettroepen in Afghanistan ,,en hun directe betrokkenheid bij de interne aangelegenheden van het land een ernstige bedreiging van de vrede in de regio en van de wereldvrede betekenen".
Donald O'Mills (Jamaica) citeerde een verklaring van zijn minister van buitenlandse zaken waarin het binnentrekken van Sowjet-troepen in Afghanistan als een potentiële bedreiging voor de regionale vrede werd beschreven. Hij drong er bij alle staten op aan beheersing in de situatie te betrachten.
Alejandro Yango (Filippijnen) zei dat men zich in geen geval mocht verlaten op de inzet van de gewapende macht.
In zijn inbreng in het debat, waarin hij bezwaar aantekende tegen deze bijeenkomst van de VR, zei Oleg Troyanovsky (SU) dat de VS en andere westerse landen, maar ook China, een contrarevolutie probeerden te organiseren en hun agenten hadden gestuurd om in Afghanistan tot opstand aan te zetten. Hij zei dat zijn land had gereageerd op een verzoek van de Afghaanse regering om vrede en stabiliteit in de regio te verzekeren.
Donald Mac Henry (VS) zei dat de SU de invasie in Afghanistan zorgvuldig had voorbereid uit onvrede met de mate van onderworpenheid van de voormalige president Amin, wiens regering omver was geworpen en werd vervangen door een marionettenregime. Uit ,,koele berekening", aldus Mac Henry, had de SU de internationale vrede en stabiliteit geschonden.
Chen Chu (China) bracht als standpunt van zijn land naar voren dat de SU zijn militaire agressie naar het zuiden uitbreidde in een poging de Indische Oceaan te bereiken, de zeewegen voor olietransport onder controle te brengen, de olieproducerende gebieden in zijn macht te krijgen, Europa strategisch te verzwakken. Zuid-Azië direct te bedreigen en de wereld te domineren. De SU heeft zich de ,,meest verderfelijke vijand van de Derde Wereld getoond".
Sir Anthony Perkins, sprekend voor Engeland, merkte op dat ,.in dit jaar van anti-hegemonisme de SU" een massieve gewapende interventie in een niet-gebonden Aziatische nabuurstaat had gelanceerd en, voor het eerst, in een ,,land niet direct binnen de eigen invloedssfeer van de SU". ,,Meedogenloos" had de SU militaire macht gebruikt tegen een kleine en weerloze buurstaat, aldus Sir Anthony.
Jacques Lepettre (Frankrijk) noemde de Sowjet-interventie, als iedere andere die bedoeld is om de wil van een mogendheid aan een land op te leggen ,,onacceptabel", niet alleen op zichzelf maar ook omdat deze iets schaadt waarvoor Frankrijk al jaren werkt: ,,ontspanning".
De Afghaanse minister van buitenlandse zaken Dost zei in zijn verklaring tot de VR dat beperkte eenheden naar zijn land waren gezonden in antwoord op een verzoek om hulp om buitenlandse agressie af te slaan en dat dit niets te maken had met de gebeurtenissen van de 27e december, ,,waaronder begrepen de verandering van regering en van leiders, hetgeen geheel en al een binnenladse aangelegenheid is". Als de buitenlandse bemoeienissen op zouden houden, zouden de troepen zich terugtrekken.

Speciale spoedzitting Algemene Vergadering

De speciale spoedzitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties kwam op 10 jan. bijeen en nam na vier dagen debatteren op de 14de een resolutie aan over de situatie in Afghanistan.
De resolutie was ingeleid namens 24 niet-gebonden landen en werd aangenomen niet 104 stemmen voor, 18 tegen, bij 18 onthoudingen (w.o. India), terwijl 11 landen (w.o. Roemenië) bij de stemming niet aanwezig waren.
Evenals de resolutie, die in de VR door een SU-veto was getroffen, roept ook deze resolutie op tot een totale terugtrekking van buitenlandse troepen uit Afghanistan om het Afghaanse volk in staat te stellen zelf over zijn eigen regering te beslissen en zijn eigen economische, politieke en sociale systeem te kiezen, vrij van interventie van buiten.
De resolutie roept verder alle landen op om de soevereiniteit, territoriale integriteit, politieke onafhankelijkheid en het niet-gebonden karakter van Afghanistan te eerbiedigen.
Tevens wordt opgeroepen tot humanitaire steun om de beproevingen van de Afghaanse vluchtelingen te verlichten en wordt er bij alle betrokken partijen op aangedrongen te helpen de condities te scheppen voor vrijwillige terugkeer van deze vluchtelingen naar hun woongebieden.
In een andere passage wordt de VR verzocht zich op wegen te bezinnen om de resolutie te helpen uitvoeren.
De secretaris-generaal wordt gevraagd de lidstaten en de VR op de hoogte te houden.
De stemverhouding over de AV-resolutie was als volgt:

Voorstemmen: Albanië, Argentinië, Australië, Bahama's, Bahrein, Bangladesh, Barbados, België, Bolivia, West-Duitsland, Botswana, Opper-Volta, Brazilië, Canada, Chili, China, Columbia, Costa Rica, Dem. Republiek Kampuchea, Denemarken, Djiboeti, Dominicaanse Republiek, Ecuador, Egypte, El Salvador, Fidji, Filippijnen, Frankrijk, Gabon, Ghana, Gambia, Guatemala, Guyana, Griekenland, Haïti, Honduras, Ierland, Indonesië, Irak, Iran, Israël, Italië, Ivoorkust, Jamaica, Japan, Joego-Slavië, Jordanië, Kameroen, Kenia. Koeweit, Lesotho, Libanon, Liberia, Luxemburg, Malawi, Maleisië, Malediven, Malta, Marokko, Mauretanië, Mauritius, Mexico, Nederland, Nepal, Nieuw Zeeland, Niger, Nigeria, Noorwegen, Oman, Oostenrijk, Pakistan, Panama, Papoea-Nieuw-Guinea, Paraguay, Peru, Portugal, Qatar, Rwanda, Samoa, Saoedi-Arabië, Senegal, Sierra Leone, Singapore, Sint-Lucia, Somalia, Spanje, Sri-Lanka, Suriname, Swaziland, Thailand, Togo, Trinidad en Tobago, Tunesië, Turkije, Uruguay, Venezuela, Ver. Rep. Tanzania, Ver. Arabische Emiraten, Ver. Koninkrijk, Ver. Staten, IJsland, Zaïre, Zweden, Birma.

Tegenstemmen: Afghanistan, Angola, Bulgarije, Cuba, Dem. Volks Rep. Jemen, Dem. Rep. Laos, Duitse Dem. Rep., Ethiopië, Grenada, Hongarije, Mongolië, Mozambique, Oekraine, Polen, Tsjechoslowakije, Unie van Sowjet Rep., Vietnam, Wit-Rusland.

Onthoudingen: Algerije, Benin, Boeroendi, Cyprus, Equatoriaal Guinee, Finland, Guinee, Guinee-Bissau, India, Jemen, Kongo, Madagascar, Mali, Nicaragua, Oeganda, Sao Tomé en Principe, Syrië, Zambia.

Afwezig: Bhoetan, Centraal Afr. Rep., Comoren, Dominica, Kaapverdische Eilanden, Libië, Roemenië, Seychellen, Soedan, Solomon Eilanden, Tsjaad.

Bij indiening van de resolutie sprak Niaz Naik (Pakistan) namens de 24 niet-gebonden landen over de zorg van de niet-gebonden landen over ,,de massale militaire interventie" die ,,de soevereiniteit geschonden had" van een land dat één van de oprichters was geweest van de beweging van niet-gebonden landen.
Oleg Troyanovsky (SU) en minister van buitenlandse zaken Dost van de nieuwe Afghaanse regering brachten naar voren dat de SU beperkte militaire eenheden had gezonden om op verzoek van Afghanistan de buitenlandse interventie en gewapende aanvallen van buiten te frustreren. Het ging hier om een bilaterale zaak tussen twee soevereine staten en de VN had (derhalve) geen recht tussenbeide te komen. (VN-Informatie, *NRC/H'*-blad, Le Monde, *NZZ*, The Times, FAZ)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

REACTIES OP SOWJET-ACTIE IN AFGHANISTAN

De VS protesteerden op 28 dec. 1979 officieel tegen de Sowjet-invasie in Afghanistan (pag. 17 e.v.). Een woordvoerder van het State Department zei dat de coup ernstige implicaties had en dat de VS geen enkele externe bedreiging zagen die een rechtvaardiging kon zijn voor de Sowjetrussische militaire actie.

President Carter hield dezelfde dag een televisierede waarin hij de actie ,,een grove inmenging" en ,,ernstige schending van de aanvaarde internationale gedragsregels" noemde. Dit was, zo zei hij, de derde maal sinds de Tweede Wereldoorlog dat de Sowjet-Unie een militaire actie tegen een buurland had ondernomen en de eerste maal dat een actie werd ondernomen tegen een moslemland sedert de bezetting van van Iraans Azerbeidsjan in 1940.

Carter zei dat hij telefonisch gesproken had met verschillende staats- en regeringshoofden (Groot-Brittannië, West-Duitsland, Frankrijk, Italië en Pakistan) en dat hij Warren Christopher, staatssecretaris voor buitenlandse zaken, naar Europa zou sturen voor consultaties met de NAVO-bondgenoten en dat iedere poging van de SU om haar actie te rechtvaardigen op grondslag van het Handvest van de VN een ,,verdraaiing van de VN" zou zijn.

Op 28 dec. 1979 maakte president Carter gebruik van de directe telefoonverbinding met het Kremlin (de zgn. hot line) om president en partijleider Brezjnew te verzoeken de Sowjetrussische troepen onmiddellijk uit Afghanistan terug te trekken en om hem erop te wijzen dat er anders ernstige politieke consequenties zouden zijn.

Carter verstrekte bijzonderheden over dit telefoongesprek in een televisie-uitzending op 31 dec. 1979.

Carter zei dat Brezjnews antwoord ,,volkomen ontoereikend en volkomen misleidend" was geweest. Carter zei dat het Sowjetrussische optreden in Afghanistan een ,,dramatische verandermg" teweeg gebracht had in zijn opvattingen over ,,het uiteindelijke doel" van de Sowjet-Unie

Carter zei dat de wereld zich eerst nu bewust werd van de omvang van de Sowjetrussische actie. Brezjnew had gezegd dat hij door de Afghaanse regering gevraagd was om ,,binnen te komen en Afghanistan te beschermen tegen de bedreiging van een ,,derde land"; dit was duidelijk niet waar omdat de persoon waarvan hij zei dat hij hem uitgenodigd had, president Amin, vermoord was nadat de Sowjets hun coup hadden gepleegd. Verder had Brezjnew gezegd dat de Sowjet-Unie haar troepen uit Afghanistan zou temgtrekken zodra de situatie gestabiliseerd zou zijn en de bedreiging van buitenaf voor Afghanistan niet meer zou bestaan.

President Carter zei verder' ,,Dit is een omstandigheid waarvan ik vind dat zij zelfs de vroegere vrienden en bondgenoten van de Sowjet-Unie reden geeft om hun mening te herzien over wat de Sowjets van plan zijn".

Carter zei verder dat het de Sowjet-Unie duidelijk gemaakt moest worden dat dergelijke acties met zonder ernstige politieke consequenties kunnen blijven

Carters adviseur voor nationale veiligheidszaken Brzezinski verklaarde op 30 dec. 1979 (nadat Russische troepen het zuiden van Afghanistan hadden bezet) dat de VS, indien nodig, gewapende hulp aan Pakistan zouden geven om de nationale integriteit van dat land te beschermen, zoals is voorzien in het bilaterale defensieverdrag van 1959 tussen Pakistan en de VS.

De VS hebben sedert de Pakistaans-Indiase oorlog van 1971 geen militaire hulp meer gegeven aan Pakistan. In 1975 werd het embargo op militaire leveringen aan Pakistan en India opgeheven, toen de VS verklaarden dat zij van geval tot geval op beperkte schaal militaire goederen zouden leveren.

In april 1979 werd alle hulp, die overigens bestond uit economische bijstand en enkele traningsprogramma's, opgeschort, nadat Pakistan te kennen had gegeven dat het een kernfabriek ging bouwen die materiaal zou produceren waarmee kernwapens gemaakt kunnen worden.

Dr. Brzezinski verwees in verband met de te hervatten hulp aan Pakistan naar de relevante bepalingen uit het verdrag van 1959: ,,In geval van agressie tegen Pakistan zal de regering van de VS om de vrede en stabiliteit in het Midden-Oosten te handhaven, in overeenstemming met de grondwettelijke procedures, een zodanige actie ondernemen, inclusief het gebruik van strijdkrachten als wederzijds overeengekomen en geregeld wordt door een gezamenlijke resolutie."

Brzezinski richtte zich in de verklaring ook tot Iran. Hij zei dat iedere Iraniër zich moest afvragen wat de Sowjetrussische actie voor consequenties voor Iran kon hebben. ,,Teheran kan de volgende zijn..." ,,Op het ogenblik bevindt Iran zich, als gevolg van onverantwoordelijke en onwettige acties van sommigen in Teheran, internationaal geïsoleerd. Daarom is het in het belang van Iran en in het belang van het hele gebied dat de Amerikaanse gijzelaars prompt vrijgelaten worden en dat Irans veiligheid bevorderd wordt door stabiele betrekkingen met diegenen die bereid zijn Irans vrienden te zijn."

Uitstel ratificatie SALT-11, aankondiging graanembargo en andere sancties

President Carter heeft op 3 januari het Congres officieel verzocht te wachten met de behandeling van het SALT-I1 verdrag met de Sowjet-Unie dat de wederzijdse beperking van strategische kerwapens regelt.

De president schreef in een brief aan de Democratische meerderheidsleider in de Senaat, senator Robert Byrd, dat een Senaatsdebat over SALT-I1 ,,ongepast" zou zijn in het licht van de Sowjet-interventie in Afghanistan.

Carter schreef:

Geachte Senator Byrd.

Naar aanleidmg van de Sowjetinvasie in Afghanistan, verzoek ik u de behandeling van het Salt-II verdrag in de Senaat uit te stellen.

Het doel van dit verzoek is niet het verdrag aan behandeling te onttrekken, maar het debat uit te stellen, zodat het Congres en ik in mijn functie als president ons een oordeel kunnen vormen over de Sowjet-acties en de bedoelingen daarachter, en onze eerste aandacht kunnen wijden aan wetgevende en andere maatregelen die nodig zijn om op deze crisis te reageren.

Zoals u weet, blijf ik uw mening delen dat het Salt-II verdrag een veiligheidsbelang is voor de Verenigde Staten en de gehele wereld, en dat het door de Senaat moet worden behandeld zodra op deze meer urgente kwesties een antwoord is gevonden

Hoogachtend,
Jimmy Carter

Graanboycot en andere sancties

President Carter hield op 4 jan. een televisietoespraak waarin hij een serie sancties tegen de Sowjet-Unie afkondigde. De belangrijkste daarvan was de stopzetting van graanleveranties.

Carter sloot verder niet uit dat de VS de Olympische Spelen in Moskou zouden boycotten.

Andere represailles, die Carter aankondigde, waren:

- de verkoop van geavanceerde Amerikaanse technologie aan de SU wordt tot nader order stopgezet;

- de opening van nieuwe Russische consulaten in de VS en Amerikaanse consulaten in de USSR wordt voorlopig uitgesteld;
- Russische visrechten in Amerikaanse wateren worden beperkt;
- uitstel van nieuwe culturele en economische uitwisselingen.

Carter noemde de Sowjet-invasie in Afghanistan een uiterst ernstige bedreiging van de wereldvrede.
Volgens de Amerikaanse president bedreigt de Sowjet-Unie niet alleen Pakistan en Iran, maar het gehele gebied rond de Perzische Golf. Vandaar de wapenleveranties aan Pakistan, zodat dit land zich tegen de ,,dreiging uit het noorden'' kan verdedigen.
Carter begon zijn toespraak met een verwijzing naar de gijzeling op de Amerikaanse ambassade in Teheran. Hij zei dat de VS nog steeds proberen de Amerikaanse gijzelaars ,,zonder bloedvergietrn en gevaar voor het leven van de gijzelaars'' vrij te krijgen.

De Sowjet-invasie in Afghanistan noemde Carter ,,nog een zeer ernstige ontwikkeling die een gevaar vormt voor de vrede in Zuidwest-Azië''. Daardoor ,,kunnen de VS noch enig ander land, dat vrede en stabiliteit in de wereld voorstaat, als tevoren zaken blijven doen met de Sowjet-Unie'', aldus Carter.

Bij het graanembargo ging het, aldus Carter, om het embargo op de levering van 17 miljoen ton graan, die de Sowjet-Unie extra besteld had, buiten de reguliere leveringen volgens het vijfjaren verdrag om. Het betrof hier graan bestemd voor veevoeder.
De Amenkaanse graanboeren zouden door de regering schadeloos gesteld worden voor de nadelige gevolgen die het embargo met zich mee zou brengen.
Carter zei ook dat hij een beroep op andere graanexporterende Landen zou doen het embargo niet te schenden.

Carter deelde verder mee dat Pakistan militaire hulp zou krijgen ,,om zijn onafhankelijkheid en nationale veiligheid te verdedigen tegen de ernstige bedreiging vanuit het noorden''.
De VS waren ook bereid op een dergelijke manier andere landen in het gebied te helpen.
In de daaropvolgende dagen werden maatregelen genomen om de verschillende sancties uit te voeren.

Op 8 januari werden drie marineschepen naar de Bering Zee gestuurd om toe te zien op de naleving van visserijbeperkingen. Op **9** januari werd de onmiddellijke stopzetting afgekondigd van alle leveranties van technologie en machinerieën aan de SU en op 8 januari verzocht Carter de Sowjet-Unie 17 Russen uit New York terug te roepen die daar bezig waren met het opzetten van een consulaat. Zeven Amerikanen, die in Kiew een Amerikaans consulaat aan het opzetten waren, werden teruggeroepen.
De Civil Aeronautics Board verzocht de Sowjetrussische luchtvaartmaatschappij Aeroflot de vluchten naar de VS terug te brengen van driemaal tot tweemaal per week.
Tevens werd meegedeeld dat het Amerikaans-Sowjetrussische culturele verdrag, dat in **1979** afgelopen was, niet vernieuwd zou worden.

In een officiele verklaring van het partijorgaan Prawda en het persbureau Tass liet de Sowjet-Unie weten niet te zullen buigen voor de ,,tot mislukken gedoemde'' druk die Carter uitoefende om de SU tot terugtrekken van de troepen in Afghanistan te bewegen.
,,Niemand in de Verenagde Staten kan er enige twijfel over laten bestaan, dat de Sowjet-Unie in staat zal zijn haar wettige belangen en de belangen van haar bondgenoten en vrienden te handhaven'', zegt het persbureau Tass. ,,Pogingen van het Witte Huis om de Sowjet-Unie en haar buitenlandse politiek te beïnvloeden zijn een hopeloze onderneming en zullen ook nu evenals in het verleden mislukken'', aldus het persbureau.
Volgens de Prawda had de Amerikaanse president Carter zich in zijn ,,oorlogszuchtige'' toespraak gedragen als ,,een hysterische militarist'', die zich niets aantrekt van de gevolgen van zijn beslissingen voor zijn landgenoten. Commentator Joen Zjoekow schreef in het partqorgaan dat Carter ,,opnieuw de roestige wapens van angst en chantage te voorschijn heeft gehaald, die de Verenigde Staten al zo dikwijls zonder succes tegen de Sowjet-Unie hebben aangewend''. Verder zei hij dat de Amerikaanse maatregelen tegen de Cowjet-Unie, waaronder de beperking van graanleveranties en de beperking van exporten van strategisch belangrijke goederen, ,,slechts kunnen leiden tot een verdere complicatie van de economische ontwikkeling in de Verenigde Staten en andere westerse landen''.

Op 5 jan. werd in Washington meegedeeld dat de VS de belangrijkste graanexporterende landen uitgenodigd hadden voor een spoedbijeenkomst, waar gesproken zou worden over een beperking van de graanuitvoer naar de SU.
Volgens minister van landbouw, Bob Bergland, waren uitnodigingen verstuurd naar Canada, Australië, Argentinië en de EG.
Er zouden acties besproken worden die gezamenlijk ondernomen kunnen worden. Bergland sprak in dit verband van ,,het westelijk front van landen die de graanreserves in de wereld bezitten''.

Op **12** jan. kwamen de genoemde landen in Washington bijeen.
Volgens het gemeenschappelijke communiqué dat na afloop werd uitgegeven hadden de landen afgesproken om de **17** miljoen ton graan die de VS niet zullen leveren, niet aan te vullen. De landen beloofden ,,noch direct, noch indirect het graan te zullen vervangen dat naar de USSR zou worden verscheept zonder Carters embargo''.
Alleen Argentinië weigerde zich bij de boycot aan te sluiten. De Argentijnse minister van landbouw Jorge Zorrequieta. verklaarde dat zijn regering niet zou ingrijpen en dat alleen de krachten van de vrije markt de uiteindelijke bestemmingen van de graanstroom zouden bepalen.

Eind januari bezocht de speciale afgezant van Carter, generaal Goodpaster, Argentinië. Hij voerde besprekingen met president Videla maar hij wist hem niet te overtuigen van de noodzaak van deelname aan de graanboycot.

Eind januari arriveerde een Sowjetrussische handelsmissie in Buenos Aires en op **29** jan. werd de graanmarkt weer geopend.

Op **21** jan. vond in Washington een bespreking plaats tussen Amerikaanse, Argentijnse en Braziliaanse afgevaardigden over de graan- en andere embargo's.

De Braziliaanse regering liet de Amerikaanse weten dat er geen beperkingen opgelegd zouden worden aan de uitvoer van sojabonen, maar dat er ook geen speciale maatregelen genomen zouden worden om het door andere landen niet geleverde graan aan te vullen.

Argentinië en Brazilië kunnen samen bijna de 17 miljoen ton granen leveren aan de Sowjet-Unie, waarvoor de Verenigde Staten een handelsembargo hebben aangekondigd, aldus het NRC/Hb l a d.
Brazilië, na de VS de grootste sojaproducent ter wereld, verwacht dit jaar een goede oogst van rond vijftien miljoen ton soja, waarvan ongeveer twee mln ton kan worden geëxporteerd. Verder hoopt Brazilië dit jaar op een overschot van één à twee mln ton mais.
De minister van landbouw, Amauri Stabile, zei dat Brazilië zich niet bij een boycot zal aansluiten. Hij voegde eraan toe dat Brazilië gebruik hoopt te maken van de gunstige prijzen die door het Amerikaanse handelsembargo worden veroorzaakt.
Benedito Moreira, de directeur van het staatsbureau voor buitenlandse handel, zei: ,,Ik ben tegen een Braziliaanse boycot. Wij hebben onze eigen problemen en doelstellingen. Brazilië moet in de eerste plaats rekening houden met zijn eigen bevolking.'' Brazilië kampt namelijk met een ernstig tekort op zijn handelsbalans. In **1979** exporteerde Brazilië ter waarde

van 173 mln dollar aan soja, suiker en koffie aan de Sowjet-Unie.
Voor Argentinië is de Sowjet-Unie de belangrijkste handelspartner. In 1979 kochten de Russen voor 500 miljoen dollar aan granen, plantaardige oliën, vlees en wol in Argentinië. Dit seizoen hopen de Argentijnen een recordoogst van tarwe, mais en soja te kunnen binnenhalen. Van het verwachte totaal 31,6 miljoen ton, zal Argentinië 12 mln ton aan de Sowjets kunnen verkopen. De totale Russische vraag naar granen bedraagt rond dertig mln ton.
Dankzij het Argentijnse graan zal de Amerikaanse boycot van de Sowjet-Unie geen enkel effect opleveren.

Reizen Brown, Christopher en Brzezinski

Minister van defensie Harold Brown verbleef van 5 tot 10 januari in de Volksrepubliek China voor besprekingen met de Chinese minister van defensie, maarschalk Xu Xianqian, met twee plaatsvervangende premiers, Deng Xiaoping en Geng Biao, en met minister van buitenlandse zaken Huang Hua.
In een rede had Brown zware kritiek op de Sowjet-Unie voor haar invasie in Afghanistan. Brown zei dat China en de VS dringende redenen hebben om vrienden te zijn. Hij dreigde dat, als de gemeenschappelijke belangen van China en de VS in gevaar komen, ,,we kunnen antwoorden met complementaire acties op diplomatiek en militair gebied".
Tijdens een persconferentie in Peking op 9 januari zei Brown dat terwijl de VS en China dezelfde opvattingen hebben over de Russische aanwezigheid in Afghanistan en beide dei geëigende stappen zouden ondernemen, er geen gemeenschappelijke stappen waren gepland.
Dr. Brown zei dat de VS geen plannen hadden om wapens aan China te verkopen maar dat een hoge militaire delegatie China later in 1980 zal bezoeken, en dat de VS Chinese verzoeken in overweging wilden nemen voor de levering van hoogwaardig technologisch materiaal. De Afghaanse crisis ,,demonstreerde de praktische waarde van de nieuwe betrekkingen" tussen de VS en China sedert de normalisering van de betrekkingen in 1979.
In 1980 zouden beide landen hun ,,bilaterale betrekkingen verdiepen en uitbreiden en een gesprek beginnen over de terreinen waarop beide partijen gemeenschappelijke strategische doeleinden hebben.
Tijdens het bezoek van Brown werd meegedeeld dat China een grondontvangststation, voor gegevens doorgegeven door de Amerikaanse Landsat-D-satelliet, geleverd zal krijgen.
Brown bezocht vervolgens Japan, waar hij de Japanse regering verzocht Pakistan meer economische hulp te geven om op die manier bij te dragen aan de veiligheid in dat gebied. Hij sprak verder de hoop uit dat Japan bereid zou zijn zijn militaire inspanningen te verhogen.
Minister van buitenlandse zaken Saburo Okito zei dat Japan zich zou inspannen de economische en andere niet-militaire hulp aan Pakistan uit te breiden.

De directeur-generaal van defensie, Enji Kubota, zei dat de regering had besloten voor 1980 6,5% meer uit te trekken voor defensie. Op 24 januari besloot Japan $4 mln te schenken aan het Hoge Commissariaat voor de Vluchtelingen voor hulp aan Afghaanse vluchtelingen.

Van 11 tot 13 jan. werden in Washington besprekingen gevoerd tussen Carter, Vance, Brzezinski en een Pakistaanse delegatie onder aanvoering van Agha Shahi, de adviseur inzake buitenlandse zaken van president Zia. Volgens mededelingen zouden de Amerikanen Pakistan militaire en economische hulp ter waarde van $400 min aangeboden hebben. De militaire hulp zou slechts een defensief karakter hebben en geen bedreiging voor India vormen.

President Zia wees op 17 januari het Amerikaanse aanbod als ,,peanuts" van de hand en eiste een nieuw Amerikaans-Pakistaans defensieverdrag.
De woordvoerder van het State Department, Hodding Carter, noemde de uitlating van Zia onzinnig en zei dat het aangeboden bedrag voldoende was voor Pakistans behoeften.

De kwestie van de hoogte van de Amerikaanse bijdrage kwam ook ter sprake bij het bezoek dat Carters nationale veiligheidsadviseur Brzezinski van 2 tot 3 februari aan Pakistan bracht. Men kon het niet eens worden. De Amerikanen hielden vast aan hun aanbod van $400 mln. De Pakistani eisten een nieuw verdrag en meer geld. Tijdens een gemeenschappelijke persconferentie aan het einde van het bezoek werd meegedeeld dat de gedachtenwisseling ,,constructief" verlopen was. Nadere besprekingen zouden volgen. Brzezinski reisde na zijn bezoek aan Tslamabad door naar Saoedi-Arabië voor besprekingen met de regering aldaar.

Clark Clifford, president Carters specaale afgezant en oud-minister van defensie, arriveerde op 31 januari in New Delhi voor besprekingen met de Indiase regering. Tijdens het gesprek met de indiase minister voor buitenlandse zaken Roa bracht deze de bezorgdheid van de regering in New Delhi over de mogelijke Amerikaanse hulp aan Pakistan over. Clifford werd ook ontvangen door premier Indira Ghandi. Deze zei dat het absoluut noodzakelijk was dat er rust heerste in het Indiase subcontinent om de Russen ertoe te kunnen bewegen zich terug te trekken uit Afghanistan. De levering van wapens aan Pakistan zou alleen maar spanningen oproepen, aldus Ghandi.

Vance bezoekt Europese bondgenoten

Half januari heeft staatssecretaris Warren Christopher Londen, Rome, Brussel, Bonn en Parijs bezocht voor consultaties met de bondge-

De Amerikaans-Pakistaanse besprekingen begin februari in Islamabad. Links de Amerikaanse delegatie met o.a. Warren Christopher, staatssecretaris voor buitenlandse zaken en naast hem nationale veiligheidsadviseur Brzezinski Tegenover hem de Pakistaanse president Zia.

noten over de situatie in Afghanistan en Iran.
Dit bezoek werd in februari gevolgd door een reis van minister van buitenlandse zaken Vance door West-Europa. Vance was op 19 en 20 febr. in Bonn, waar hij sprak met bondskanselier Schmidt en met minister van buitenlandse zaken Genscher. Vance verklaarde op een persconferentie dat er niet alleen over tactische problemen op korte termijn was gesproken, maar ook over problemen die pas op lange termijn opgelost kunnen worden.
De VS zullen niet deelnemen aan de Olympische Spelen in een land dat een ander land heeft bezet (voor aankondiging boycot Olympische Spelen, zie pag. 70/1).
Genscher zei dat hij ervan overtuigd is dat Vance de zekerheid heeft dat de Bondsrepubliek haar verplichtingen in het kader van het westelijk bondgenootschap zal nakomen. Gemeenschappelijk doel is het, alle mogelijkheden voor contacten en gesprekken uit te buiten, een escalatie van de situatie te vermijden en door een realistische politiek de ontspanning van de politieke situatie mogelijk te maken.
Schmidt verklaarde dat beide partijen het erover eens zijn dat ondanks de verkoeling van de betrekkingen tussen Oost en West de contacten gehandhaafd moeten worden. Doel moet zijn een situatie te scheppen waarin alle staten de soevereinitieit, de territoriale integriteit alsmede de politieke onafhankelijkheid en de blokvrijheid van Afghanistan respecteren en zich onthouden van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van dit land.

Op 20 febr. voerde Vance besprekingen in Rome met de Italiaanse minister van buitenlandse zaken, Attilio Ruffini, over de situatie in Afghanistan. Bijzonderheden over dit gesprek werden niet verstrekt. Ruffini gaf nadere bijzonderheden over de zojuist door de EG-landen aangenomen resolutie over Afghanistan. *)

In Parijs sprak Vance met minister van buitenlandse zaken. François-Poncet. Hij verklaarde op een persconferentie dat er een hoge mate van overeenstemming was geconstateerd bij de analyse van de situatie, maar dat er nog enkele verschillen van mening bestonden over de reactie op de situatie.

In Londen sprak Vance op 22 febr. met premier Thatcher en minister van buitenlandse zaken Carrington.

In een persconferentie verklaarde Vance dat hij bij zijn reis door Europa een algemene overeenstemming had geconstateerd over de beoordeling van de bedreiging van het westen alsmede over de algemene doeleinden. Er waren echter verschillende opvattingen over de manier om deze doeleinden te verwezenlijken.

---

* Tijdens het driemaandelijkse overleg van de ministers van buitenlandse zaken van de EG in Rome (19/2) is een voorstel van de Britse minister Lord Carrington besproken om van Afghanistan een neutraal land te maken waarvan de neutraliteit gewaarborgd wordt door een groep landen of de VN
De Negen, aldus de voorzitter van het EPS-overleg, de Italiaanse minister Ruffini, herinnerden aan de verklaring die zij 15 januari hebben afgelegd, waarin de invasie van Afghanistan scherp wordt veroordeeld en werd aangedrongen op onmiddellijke terugtrekking van de Russische troepen. Zij herinnerden tevens aan de resolutie die de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met grote meerderheid — maar met de stemmen van de Sowjet-Unie en haar bondgenoten tegen — heeft aangenomen, waarin een beroep op alle staten wordt gedaan, de soevereiniteit en territoriale onschendbaarheid van Afghanistan te eerbiedigen, en zich te onthouden van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van dit land. De Negen menen, dat in de geest van deze resolutie de crisis die door de invasie van Russische troepen is ontstaan „constructief kan worden overwonnen, door een regeling die een neutraal Afghanistan in staat stelt zich buiten de rivaliteit van andere machten te plaatsen". Zij zullen overleg plegen met alle bondgenoten en vriendschappelijke gezinde landen die belang hebben bij evenwicht en stabiiiteit in dit deel van de wereld.
De Nederlandse minister Van der Klaauw verklaarde tegenover journalisten dat naar een formule is gezocht, die de Sowjet-Unie „een opening" biedt. Conferentiekringen verduidelijkten dit met een opmerking, dat deze regeling beoogt de Sowjet-Unie in staat te stellen haar troepen zonder gezichtsverlies terug te trekken. Zij zou tevens een uitweg kunnen zijn voor de Verenigde Staten, die van de Negen niet de verwachte steun kregen voor een boycotbesluit van de Olympische Spelen.
Minister Van der Klaauw legde er de nadruk op dat de Nenen geen kant en klare oplossing voor de kwestie Afghanistan hebben voorgesteld, maar meer een idee hebben gelanceerd dat nader moet worden uitgewerkt, o a in het comité politique, de groep directeuren-generaal politieke zaken van de ministeries van Buitenlandse Zaken die de EPS coördineren en de ministersbijeenkomsten voorbereiden Afghanistan is in het verleden ook een bufferstaat geweest, tussen het tsaristische Rusland en Engels India, en het idee van een neutraal Afghanistan zou aantrekkelijk kunnen zijn voor de niet-gebonden landen Delegatiekringen legden er ook de nadruk op dat wat de Negen voor ogen staat niet slechts een niet-gebonden Afghanistan is met een door de Russen in het zadel geholpen bewind, maar een werkelijk neutrale staat, naar analogie van Oostenrijk en Zwitserland Lord Carrington zelf herinnerde eraan, dat het precies 25 jaar geleden is dat de grote vier het zogenaamde staatsverdrag sloten, waarbij Oostenrijk een neutrale staat zonder buitenlandse bezettingstroepen werd.
De neutraliteit van Afghanistan zou moeten inhouden dat het Westen zou moeten verklaren geen gebruik te maken van het vacuüm dat door terugtrekking vam de Russische troepen — en wellicht het verdwijnen van de regering Karmal — zou ontstaan. Minister Van der Klaauw en zijn Westduitse collega Hans-Dietrich Genscher wezen er op, dat men een land neutraliteit niet van buiten af kan opleggen. De Afghanen moeten zelf neutraliteit willen, maar andere landen kunnen de voorwaarden hiervoor scheppen.

In Saoedi-Arabië spraken Warren Christopher en Brezinski met kroonprins Fahd Ibn Abdul Aziz.

Amerikaanse reactie op houding Westeuropese bondgenoten

Bij de Amerikaans-Westeuropese contacten n.a.v. de Sowjetrussische bezetting van Afghanistan is gebleken dat de bondgenoten de situatie en de gevolgen niet op dezelfde wijze beoordelen en van me-

ning verschillen over de houding die tegenover de Sowjet-Unie ingenomen moet worden.
De Amerikaanse ambassadeur in Parijs, A. Hartman, heeft in febr., met autorisatie van de minister van buitenlandse zaken Vance een rede gehouden waarin hij over dit meningsverschil kwam te spreken.
Uit de Nederlandse vertaling van de rede, zoals afgedrukt in het *NRC/H'blad* van 23 febr. citeren wij het navolgende:

In deze toespraak zou ik dieper in willen gaan op twee aspecten van hetzelfde probleem — ten eerste de Amerikaanse analyse van wat er in Afghanistan gebeurde en de Amerikaanse reactie hierop, ten tweede wat naar mijn mening de oorzaak is van de problemen die er over deze kwestie tussen ons en onze Europese vrienden zijn ontstaan.
Ik wil beginnen met te zeggen dat een groot deel van ons probleem valt terug te voeren tot het gebruik van een Frans woord, „détente" — een grote vergissing, want in tegenstelling tot de heersende opvatting is de Franse taal lang niet altijd behulpzaam bij het scheppen van absolute duidelijkheid en doet soms met het geschreven woord wat inkt op vloeipapier teweegbrengt.
„Détente" als algemeen probleem kan vanuit westers gezichtspunt worden omschreven ais het omgaan met een expansionistische en machtige Sowjet-Unie in een tijd waarin een totale oorlog gemakkelijk tot vernietiging van de hele wereld kan leiden. (...)
Voor de Verenigde Staten is détente altijd een „tweebaans politiek" geweest. Enerzijds betekende de détente de kans op veiliger en meer coöperatieve betrekkingen met de Sowjet-Unie: vermindering van de strategische bewapeningswedloop, toename van de tot wederzijds voordeel strekkende handel en investeringen, de opbouw van een netwerk van wetenschappelijke en culturele betrekkingen.
Anderzijds legde de détente het Russische gedrag in de wereld beperikingen op en betekende voor Amerika de noodzaak om voldoende militaire capaciteit op te bouwen om als „afschrikker" voor Sowjet-expansionisme geloofwaardig te zijn. De aspecten van deze politiek konden niet los van elkaar worden gezien; een combinatie waarbij stimulans en afschrikking — de biefstuk in de ene hand ,de knuppel in de andere — samen moesten kunnen gaan. (...)
Op welke wijze heeft de regering Carter inhoud trachten te geven aan de détente? Op vrijwel dezelfde wijze als haar voorgangers — door een combinatie van onderhandelingen om de Russen tot beschaafd gedrag aan te zetten en straffen om Russische agressiviteit te ontmoedigen. (Dat gold ook voor de nadruk die op de mensenrechten werd gelegd — het betrof hier meer een verlegging van het accent en een wijziging in de aanpak. (...)
Wat betekent de invasie in Afghanistan? Naar mijn mening zijn er massa's inkt en woorden verspild om te trachten de Russische beweegredenen te achterhalen. Maar wat ook de Russische motieven zijn, er zijn bepaalde objectieve consequenties aan te wijzen die uit het Russische optreden voortvloeien:

- Ten eerste is dit de eerste keer dat voltallige Russische troepeneenheden werden ingezet buiten Oost-Europa om Moskous koloniale heerschappij uit te breiden. Zoals Moskou indertijd het Warschaupact gebruikte als rechtvaardiging voor de invasie in Hongarije en Tsjechoslowakije, zo noemt Moskou nu het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag met Afghanistan als verklaring voor de invasie. Hierbij dient opgemerkt te worden dat Moskou soortgelijke verdragen heeft met een zestal andere landen waarvan er drie — Zuid-Jemen, Ethiopië en Irak — in het kritieke Golf-gebied liggen.

- Ten tweede betekent inneming van Afghanistan een verdere uitbreiding van de Russische macht tot over de eigen grenzen, waarmee Moskou probeert om zijn steunpunten op het Arabische schiereiland en in Oost-Afrika te versterken.

- Ten derde verkeren de Sowjet-troepen nu in een positie waarin zij een directe bedreiging kunnen vormen voor Afghanistans buren. Ze staan aan de grens met Pakistan. Ze zouden een bedreiging kunnen vormen voor Iran, dat toch al door een desintegratie-proces wordt bedreigd. Ook het nabijgelegen China komt onder extra druk te staan.

- Ten vierde vormt de Russische opmars in Afghanistan een bedreiging voor een gebied dat meer dan tweederde van alle export-olie van de wereld bevat.
In dergelijke omstandigheden kon een krachtige Amerikaanse reactie duidelijk niet achterwege blijven. Stel nu eens dat Amerika niet zou hebben gereageerd. Dan zou een aantal van de staten (en misschien ook wel landen uit het gebied van de Perzische Golf) die in de Verenigde Naties met 104 tegen 18 stemmen de Sowjet-invasie verwierpen nu haastig een verzoening met de Sowjet-Unie tot stand proberen te brengen. Die Moskouse leiders die op machtsvertoon zijn belust en niet beseffen welke prijs hiervoor moet worden betaald, zouden tot de conclusie zijn gekomen dat deze gok succesvol was verlopen en ongestraft opnieuw zou kunnen worden geprobeerd. En ten slotte zouden tal van landen in West-Europa — landen die Amerika fluisterend van een „overdreven reactie" betichten — nu staan te huilen omdat de Verenigde Staten „weer een land verloren hebben".

Daarom was Carters beslissing om de Russen graan en technologie te onthouden en zijn pogingen om de Olympische Spelen te verplaatsen, niet door te laten gaan of uit te stellen, de juiste reactie. In Europa wordt ons optreden door sommigen als ongepast bekritiseerd.
Ik wacht nog steeds op een lijst met alternatieve reacties. Volgens sommigen is het Afghaanse volk niet bij deze acties gebaat. Maar daar gaat het ook niet om. De acties van Carter waren niet bedoeld om de Sowjet-Unie te straffen, maar om Moskou in de toekomst van verdere agressie te weerhouden door duidelijk te maken dat hiervoor een zeer hoge prijs zal moeten worden betaald. (...)
Wij hebben ook duidelijk gemaakt dat het Perzische Golf-gebied voor ons van vitaal belang is en ondernemen nu stappen om de veiligheid in dit gebied te vergroten:

- De president heeft gewaarschuwd dat iedere poging van een vreemde mogendheid om controle te verwerven over het Perzische Golf-gebied met alle mogelijke middelen, zonodig militaire middelen zal worden teruggedrongen.

- Wij hebben onze vloot in de Indische Oceaan uitgebreid en versterkt en treffen nu regelingen voor het gebruik van marine- en luchtmachtfaciliteiten door onze troepen in Noord-Oost-Afrika en het Golf-gebied

- Wij hebben onze overeenkomst met Pakistan uit 1959 opnieuw bevestigd om Pakistan te helpen bij de handhaving van zijn eigen onafhankelijkheid en integriteit en plannen voor militaire en economische hulp aan Pakistan worden momenteel verder uitgewerkt

- We hebben mevrouw Gandhi verzekerd van ons belang bij nauwere betrekkingen met India en nog eens onze zienswijze onderstreept dat de Sowjet-Unie ook voor India een gevaar zou kunnen vormen.

- Wij zullen doorgaan met het normaliseren van onze betrekkingen met China en zullen Peking militair ondersteuningsmateriaal verkopen, maar geen feitelijke wapens

Behalve in het gebied van de Perzische Golf zijn wij ook zeer waakzaam waar het andere gebieden betreft die door de Sowjet-Unie onder druk zouden kunnen worden gezet Zo is de stabiliteit van onze bondgenoot Turkije en het niet-gebonden Joego-Slavië de belangrijkste zorg van de Amerikaanse politiek in de Balkan (.)
Dit zijn een aantal van de maatregelen die door de Amerikaanse regering zijn getroffen. Wij hebben zowel op bilateraal, regionaal en internationaal niveau gereageerd op de Russische machtsexpansie Onze reactie beoogt de terugtrekking van de Sowjet-troepen en een difinitief herstel van de neutraliteit van Afghanistan ( )
(IHT, *NRC/H'blad,* Le Monde, NZZ)

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B V, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VERZET IN AFGHANISTAN II

In aansluiting op het overzicht van pag. 385 e.v. volgt hieronder een samenvatting van verdere gebeurtenissen in en rond Afghanistan.

Daar nam in de loop van februari niet alleen het verzet van moslem-rebellen in diverse provincies toe (pag. 390/3), maar ook in de hoofdstad, Kaboel, leidde een massaal verzet tegen de Sowjet-aanwezigheid tot bloedige onlusten.

Bazarstaking in Kaboel

Op 21 febr. waren bijna alle winkels in de bazar van Kaboel gesloten uit protest tegen de aanwezigheid van de Russische troepen in Afghanistan. Deze actie zou in andere steden zijn begonnen — Kandahar, Mazar-i-Sharif, Pul-i-Chumri en Herat werden genoemd; in Kaboel hadden de moellahs reeds dagen tevoren tot passief verzet en sluiting van de winkels opgeroepen en dat gebeurde ook in pamfletten die door moslem-rebellengroepen werden gedrukt en verspreid. Heel concreet werden de „moslembroeders van de stad Kaboel" in deze anonieme geschriften opgeroepen op 21 febr. met hun acties van burgerlijke ongehoorzaamheid te beginnen. In een daags tevoren op grote schaal verspreide „nachtbrief" werd aangegeven dat de acties moestrn bestaan uit „Allahu-Akbar"-leuzen (d.w.z. „God is groot") en een bazarstaking van 1 week, waarvan alleen de bakkers, slagers en groenteboeren zouden zijn uitgezonderd. Handelaren en winkeliers werden met represailles bedreigd als zij aan de stakingsoproep geen gehoor gaven, aldus een comespondrnt uit Kaboel in *Die Zeit* (7-3).

Vier uur lang, van 8 uur 's avonds tot middernacht klonk op 21 febr. een massaal „Allahu-Akbar" in Kaboel, terwijl de stakingsactie tot in de verste buitenwijken succes had.

De volgende morgen kwamen de Russische troepen in actie. Vanuit Tasjkent vlogen Mig-21 en Suchoi-7 jagers over de hoofdstad om de bevolking te intimideren, zonder te schieten. Dat lukte echter niet; een grote menigte trok naar de binnenstad, waar ten slotte Afghaanse militairen — met tanks — en politie-eenheden het vuur openden. De sjïitische wijk bij Demasang, van waaruit op Afghaanse militairen en politiemannen werd geschoten, werd door Mi-24 gevechtshelikopters — met Russische piloten — onder vuur genomen.

Russische gevechtshelikopters op 23 febr. boven de Afghaanse hoofdstad Kaboel.

Op 22 febr. kondigde de regering-Karmal voor de hoofdstad de staat van beleg en een uitgaansverbod af. Zij legde de schuld voor de „subversieve acties bij de „imperialistische bloedzuiger Amerika", die „met behulp van China, Pakistan, Engeland en de Israëlische zionisten gewapende terroristen naar Afghanistan heeft gestuurd". Gemeld werd dat 17 „misdadige buitcnlanders" in Kaboel waren gearresteerd: 16 Pakistani* en een Amerikaan, Robert Lee, „bekend om zijn banden met de CIA". Zij zouden in diverse hotels in Kaboel zijn aangehouden, met wapens, documenten, foto's en grote sommen buitenlandse valuta. Allen zouden voor een revolutionair tribunaal moeten terechtstaan, aldus een Afghaanse regeringsverklaring.

Ondanks de staat van beleg duurden de gevechten nog enkele dagen voort; vooral op 23 en 25 febr. werd zware strijd gemeld, waarbij de Russische troepen, die aanzienlijk waren versterkt, zich afzijdig hielden. Vooral de Afghaanse militie, onder auspiciën van vice-premier Assadullah Sawari, zou een groot aandeel hebben gehad in de onderdrukking van het verzet. De onlusten zouden 300 à 500 doden en duizenden gewonden hebben gevergd, alvorens op 26 febr. de rust terugkeerde. De stakingsactie werd op 28 febr. beëindigd.

Inmiddels waren talloze arrestaties verricht. Radio-Kaboel meldde op 25 febr. dat de voorgaande dagen meer dan 500 mensen waren aangehouden. Op 26 febr. verklaarden welingelichte kringen in New Delhi volgens AFP dat vooral onder de sjïitische minderheid van Kaboel arrestaties werden verricht, mogelijk om die tot zondebok voor de anti-Sowjet-onlusten te maken. De

* Op 15 mei werden 17 Pakistani, die eind februari in Kaboel waren gearresteerd, op vrije voeten gesteld samen met een Pakistaanse journalist, die bij een andere gelegenheid was aangehouden.

Weekblad 49ste jaargang No. 2542, pag. 31471-31486

Een Afghaanse pantserwagen in het Maiwand-district van Kaboel op wacht voor een gebouw, dat bij de gevechten van 22 febr. werd beschadigd.

autoriteiten zouden de toegang hebben geblokkeerd tot twee arme wijken van Kaboel, die hoofdzakelijk door sjiïeten werden bewoond, nl. Jadi-Maiwand en Dashi-E-Barchi.

Op 27 febr. waarschuwde de Engelstalige staatskrant *Kabul* New Times: ,,Een progressief regime kan slechts uiteenlopende opinies dulden zolang die niet leiden tot afwijkingen van het door het regime gekozen pad. In het geval dat extremisten, aangevuurd door fanatisme, trachten nationale eenheid of veiligheid in gevaar te brengen, zullen zij worden beschouwd als een sociale bedreiging en onderworpen (worden) aan een dienovereenkomstige behandeling". Intussen had de regering ook geprobeerd de opstandeling-n af te schilderen als schenders van de islamitische tradities, door hen bijv. ervan te beschuldigen exemplaren van de Koran te hebben verbrand.

Op **2** maart werd bekendgemaakt dat de Afghaanse regering had besloten een nieuwe, voorlopige grondwet te laten opstellen, die o.a. individuele rechten en vrijheden zou waarborgen en een rechtsstelsel zou omvatten gebaseerd op de islamitische wet. Volgens radio-Kaboel zou de grondwet worden opgesteld door een commissie binnen het ministerie van justitie. Ook zou het kabinet nu hebben besloten tot de op **21** jan. aangekondigde wijziging van de Afghaanse vlag (pag. 390/ 2). Voorts stelde radio-Kaboel nadrukkelijk dat geen van de mensen, die tijdens de recente rellen waren gearresteerd, waren terechtgesteld. Zij zouden nog door een revolutionair tribunaal worden berecht.

Uit Pakistan afkomstige berichten over executies werden door radio-Kaboel als ,,onderdeel van de propaganda van het wereldimperialisme" van de hand gewezen. Ook diplomaten in Kaboel hadden uiterst sceptisch gereageerd op berichten van Afghaanse moslem-rebellen in de Pakistaanse stad Peshawar over standrechtelijke executies en het terechtstellen van islamitische leiders, o.w. Maulana Zabibullah.

Verdeeldheid moslem-verzet

Inmiddels voerden de diverse moslem-groeperingen onderlinge besprekingen over de vorming van een Islamitische Alliantie voor de Bevrijding van Afghanistan. Aan de opdracht van de islamitische conferentie van Islamabad (27-28 jan., zie pag. **391** e.v.) een gemeenschappelijk programma uit te werken was nog niet voldaan.

Op 4 maart vormden vijf islamitische verzetsbewegingen een Islamitische Alliantie voor de Bevrijding van Afghanistan (IALA): het Nationaal Bevrijdingsfront van Afghanistan o.l.v. Sibghatullah Mojaddedi, Hezbi Islami (factie o.l.v. Yunus Khalis), Jamaat-i-Islami o.l.v. prof. Burhanuddin Rabbani, Nationaal Islamitisch Front van Afghanistan o.l.v. Sayed Ahmed Gailani en de Harakate Inqulabe Islamia Afghanistan o.l.v. Mohammed Nabi Mohammedi. Zij vormden een revolutionaire raad om de strijd tegen de regering in Kaboel en de Sowjettroepen te leiden.

Maar een andere belangrijke beweging, de Hezbi Islami o.l.v. Gulbuddin Hikmatyar, die verklaarde 70% van de opstandelingen achter zich te hebben, deed niet mee. De Hezbi Islami eiste e-n met haar aanhang overeenkomende positie in de nieuwe alliantie op, wat door de overige vijf bewegingen als ,,dwaasheid" van de hand werd gewezen. Volgens The Times **(5-3)** ging het geschil over de vraag of de alliantie besluiten bij meerderheid of eenstemmig zou nemen. De vijf hadden zich uitgesproken voor besluitvorming met tweederde meerderheid. Hikmatyar voegde daar op 6 maart tijdens een persconferentie aan toe dat de leden van de andere verzetsbewegingen zich grotendeels buiten Afghanistan ophielden en nauwe-

Prof. Burhanuddin Rabbani (m.) kondigt tijdens een persconferentie te Rawalpindi (Pakistan) op 4 maart de vorming van een revolutionaire raad aan. Links Mohammed Nabi Mohammedi, rechts Sibghatullah Mojaddedi.

lijks actief aan de strijd tegen het Russische bezettingsleger deelnanamen.
De voorgestelde revolutionaire raad zou uit 35 leden bestaan met een voorzitter, die ,,zal kunnen spreken uit naam van het Afghaanse volk" en die op 10 maart zou worden gekozen.

Op 19 maart werd Abdur Rasool Sayef, een islamitische theoloog van de Jamaat-i-Islami, tot voorzitter van de revolutionaire raad van de Islamitische Alliantie gekozen, na drie weken van overleg over een gemeenschappelijke commandostructuur. Aangezien duidelijk werd dat de vijf partijen niet tot een verenigd commando konden komen, zou men overgaan tot het benoemen van functionarissen die de acties van de verschillende groepen moeten coördineren. Sayef was in 1974 onder het regime van Daoed gevangen gezet en pas door de amnestie van president Karmal in januari uit de gevangenis ontslagen.

Militaire operaties. *Russisch-*Afghaans troepenverdrag

Begin maart werden grootscheepse militaire operaties van Afghaanse regeringstroepen en Russische eenheden in diverse gebieden gemeld, vooral in de provincie Kunar. Op 4 maart gaf Burhanuddin Rabbani voor het eerst toe dat de verzetsbeweging de controle had verloren over een groot deel van deze bergprovincie. De Hezbi Islami meldde dat een groep van 80 verzetsstrijders bij het dorp Kot, niet ver van de Pakistaanse grens, was omsingeld. Wel zouden de strijders de opmars van de regerings- en Russische troepen in de sectoren Asmar en Shigall, in het midden van de Kunar-vallei, hebben tegengehouden, maar ten koste van zware verliezen.

Op 4 maart werd door verzetsstrijders gemeld dat de Russische troepen het Kunar-dal geheel onder controle hadden. Door bombardementen en beschietingen van een week lang zouden alle dorpen in dit voor de aanvoer uit Pakistan belangrijke dal — van Chaghasaray tot Asmar — volledig zijn verwoest. De Russen zouden gebruik hebben gemaakt van zware artillerie alsook van napalm- en brandbommen, aldus Afghaanse verzetsstrijders. In Asmar zouden luchtlandingstroepen zijn ingezet, terwijl vanuit Jalalabad een groot aantal tanks het dal was binnengerukt. Duizenden vrouwen, kinderen en bejaarden zouden het leven hebben verloren, en 5.000 a 7.000 families uit het Kunar-dal zouden naar Pakistan zijn gevlucht. Vluchtelingen beschuldigden de Russische militairen ook van het gebruik van gifgas.
Het gebruik van napalm en gifgas werd echter op 5 maart door het Sowjet-persbureau Tass tegengesproken. Ook verklaarden diplomaten in Kaboel dat de gevechten werden geleverd door Afghaanse troepen, die logistieke steun van de Russen ontvingen. De Afghaanse regering riep alle mannen van 21 jaar en ouder op zich voor 15 maart voor militaire dienst en gevechtsâctie te melden; een desbetreffend decreet werd op 19 maart in de Afghaanse pers gepubliceerd.

Op 8 maart werd door militaire bronnen in Washington verklaard dat het Russische leger de voorgaande 24 uur begonnen was met een massale evacuatie van familieleden van Russische adviseurs in Afghanistan met Aeroflot-vliegtuigen, wat naar hun zeggen op de voorbereiding van een lente-offensief wees.

Op 11 maart verschenen berichten over een Afghaans regeringsoffensief in de provincie Paktia, waar volgens Westerse diplomaten ,,zware strijd" woedde in de stad Chigha Sarai.
Dezelfde dag werd in het Russische legerblad Rode Ster uiteengezet dat de Afghaanse bevolking de Russische troepen warm had verwelkomd. ,,Alle eerlijke Afghanen tonen blijdschap en diepe dankbaarheid jegens de Russische soldaten en uiten hun gevoelens in hun vele ontmoetingen met hen, aldus *Rode* Ster vanuit Hairhana.

Op 13 en 14 maart bracht de Afghaanse minister van buitenlandse zaken, Shah Mohammed Dost, een vriendschapsbezoek aan Moskou, waar hij besprekingen voerde met zijn Sowjet-ambtgenoot Gromyko over ,,praktische kwesties m.b.t. de condities van de tijdelijke aanwezigheid op Afghaans gebied van het beperkte contingent Sowjet-troepen". Hierover werd een akkoord bereikt, aldus *Tass.*
Dit persbureau berichtte op 4 april dat het presidium van de Opperste Sowjet het akkoord tussen de Sowjet-regering en de regering van de Democratische republiek Afghanistan over de condities van de tijdelijke aanwezigheid van de Russische troepen in Afghanistan had geratificeerd.

Scholieren- en studentendemonstraties

In de loop van april werden in Kaboel ,,nachtbrieven" verspreid, waarin tot een algemene staking werd opgeroepen. Die moest beginnen bij scholieren en studenten, en dan worden overgenomen door winkeliers, kantoorbedienden, arbeiders en vooral ambtenaren.

Op 21 april verlieten 80 à 100 scholieren het Habibia-lyceum om de

Een door T a s s op 11 maart verspreide foto toont ,,de houding van alle eerlijke Afghanen": Een Afghaanse militair (van een tankbemanning) begroet een Russische militair (r.) met een Afghaanse landbouwer tussen hen in.

studenten van de nabijgelegen universiteit tot de staking op te roepen. Dichtbij de universiteit werden zij door politie en partijmilitie tegengehouden en uit elkaar gedreven. Er vielen schoten en twee jongeren werden op een draagbaar weggevoerd.
Dit nieuws verspreidde zich in Kaboel, waarop ouders hun kinderen thuishielden uit vrees voor lichamelijk letsel of arrestatie, want vele scholieren van het Habibia-lyceum waren opgepakt. Andere jongeren gingen wel naar school, maar voerden daar politieke discussies met hun leraren.

Op 24 april demonstreerden de leerlingen van het Omar-i-Shahid-lyceum. Daarna keerde de rust terug, terwijl de veiligheidstroepen werden versterkt met het oog op de viering op 27 april van de tweede verjaardag van de revolutie.

Op 28 april gingen de meisjesscholieren van de Suryya- en de Rabia-Balkhi-school de straat op. Zij riepen: „Dood aan de Russen. Dood aan Brezjnew!" De betoging verliep vreedzaam tot een Russisch personeelsvoertuig door de meisjes met stenen werd bekogeld.
Toen grepen Afghaanse veiligheidstroepen in, maar het bleef bij enkele waarschuwingsschoten.

Op 29 en 30 april werd op alle lycea van Kaboel gestaakt, alsmede op de universiteit, de technische hogeschool en de pedagogische academie. Ook leerlingen van lagere scholen sloten zich bij de actie aan. De situatie liep uit de hand bij de Malalaischool, een meisjeslyceum, waar de scholieren op het door de directrice gesloten schoolplein demonstreerden met leuzen als „De Russen uit Afghanistant", „Dood aan de Russen", „Leve Afghanistan" en „Leve de Islam". Toen de meisjes hun protest niet staakten, klommen leden van de partijmilitie met ladders over de schoolmuren. De meisjes werden tot in de klaslokalen achtervolgd en er vielen schoten. Toen de militie haar optreden staakte, lagen een of twee meisjes dood op het schoolplein, verscheidene waren gewond en andere waren gearresteerd.
Volgens bovenstaand bericht uit Kaboel, ontleend aan de FAZ (14-6), kregen ouders in de nacht van 30 april een oproep om naar een vrouwenbegraafplaats te komen, waar vervolgens acht houten doodkisten ter aarde werden besteld.
De gearresteerde scholieren keerden na een dag naar huis terug; zij moesten een verklaring ondertekenen dat zij zich hadden vergist en dat zij voortaan niet meer aan demonstraties zouden deelnemen.
Niettemin gingen ook in de eerste helft van mei de scholieren- en studentendemonstraties voort, aldus de *FAZ*.
Over deze ontwikkelingen in Kaboel berichtte de NZZ (4-5) op grond van berichten uit Delhi het volgende:

„De onlusten begonnen op zaterdag (26 april), toen scholieren van het Habibia-lyceum in Kaboel stenen naar een officiële Russische auto wierpen. Gewapende bewakers openden daarop het vuur en zouden verschillende van de scholieren hebben gedood. Daarop kwam het tot onlusten en luide protesten op het hele lyceum, de grootste en voornaamste van Kaboel. Een Sowjet-helikopter vloog over het schoolterrein en beschoot de schalieren opnieuw.
Daarop formeerden tegen de 8.000 schalieren zich tot een lijkstoet, waarin zij hun dode medescholieren op de schouders naar het centrum van de stad droegen. Er volgden nieuwe botsingen. De Afghaanse troepen weigerden het vuur op de lijkstoet te openen, hoewel zij daartoe bevel kregen. (...) De Afghanen schijnen vervolgens door Sowjet-troepen te zijn vervangen; deze openden het vuur meerdere malen, deels nadat hun gepantserde voertuigen met stenen waren bekogeld.
De protesten van de scholieren duurden tot dinsdag (1 mei); op woensdag (2 mei) werd gemeld dat de stad rustig was, maar dat de stemming zeer gespannen was, terwijl Sowjet-helikopters boven de straten van de oude stad vlogen. Het aantal dodelijke slachtoffers onder de scholieren werd op ruim 60 geraamd; omstreeks 300 zouden zijn gearresteerd. Op maandag (30 april) waren ook zeven scholieren van een lyceum voor meisjes, die eveneens hadden geprotesteerd, gearresteerd. Er zouden ook gevechten onder de scholieren zelf zijn voorgekomen, waarbij twaalf zonen van leden van de staatspartij zouden zijn „gelyncht". (...)
Volgens een ander bericht zouden 20 studenten op 30 april zijn doodgeschoten en zouden 70 gewond zijn geraakt, toen zij poogden het huis van de minister van handel (Mohammed Khan) Jalalar, een voormalige dignitaris van de vroegere koning, te bestormen, die nu als kennelijke bondgenoot van de Russen voor verrader werd uitgescholden."

Het Afghaanse ministerie van binnenlandse zaken stelde in een op 4 mei door het persbureau *Tass* verspreide verklaring dat er onlangs in Kaboel demonstraties van studenten hadden plaatsgevonden. Deze waren door „vaderlandverraders, lakeien van de Chinese chauvinisten en agenten van de CIA geïnspireerd". Een „deel van de studenten en scholieren van Kaboel" had de laatste dagen getracht de „openbare orde te verstoren en zich tegen de belangen van Afghanistan te verzetten", en er waren „zekere activisten en studentenleiders" gearresteerd.

Le Monde (6-5) berichtte dat de studenten op 4 mei nog voortgingen met hun staking, die voortgekomen was uit de anti-Russische onlusten van de voorgaande week, waarbij 65 jongeren, in meerderheid schalieren, waren gedood door Russische militairen en leden van de regeringsmilities. Talrijke handelaren uit Kaboel, die zich bij de staking hadden aangesloten, waren door veiligheidstroepen gedwongen hun zaken te heropenen.
Volgens een Indiase zakenman, aldus Reuter (9-5), waren bij anti-Sowjet-demonstraties in Kaboel in de twee weken tot 4 mei meer dan 100 mensen, waaronder vele stud-nten, gedood.

Op 13 mei meldde radio-Kaboel dat van de 620 studenten, die bij de recente onlusten waren gearresteerd, 324 zouden worden vrijgelaten en 96 voor „revolutionaire tribunalen" terecht moesten staan. De radio maakte geen melding van het lot van de overigen.

Oppositie vormt nationale raad

Bijna 1000 vertegenwoordigers van Afghaanse stammen, steden en provincies, die gekant zijn tegen de regering in Kaboel, hebben, aldus *NRC/H'blad* (13-5), op een „loya jirga" (grote raad) — de zevende in de geschiedenis van Afghanistan — in het Pakistaanse Peshawar besloten een nationale raad te vormen als basis voor een regering-in-ballingschap. Deze „loya jirga" was georganiseerd door Afghaanse ballingen buitrn de zes „erkende" rebellenbewegingen. Deze negeerden de bijeenkomst grotendeels, alleen de groep van Sayed Ahmed Gailani juichte het initiatief toe. De „loya jirga" nodigde de zes rebellenbewegingen uit zitting te nemen in de nationale raad, en reserveerde voor elk zeven zetels. Alleen het Nationaal Bevrijdingsfront van Sibghatullah Mojaddedi zou, naast Gailani's groep, tot medewerking genegen zijn.

Voorstel Afghaanse regering

Aan de vooravond van het overleg tussen de Amerikaanse en Russische ministers van buitenlandse zaken, Muskie en Gromyko, op 16 mei te Wenen (pag. 415/1 e.v.) en de islamitische conferentie te Islamabad van 18-22 mei (pag. 392/2), kwam de Afghaanse regering op 14 mei met een voorstel dat vooral hierop neerkwam: Afghanistan sluit een vriendschapsverdrag met Iran en daarnaast een overeenkomst met

Pakistan over normalisatie van de betrekkingen tussen die beide landen, Vervolgens worden deze beide overernkomsten bekrachtigd en gegarandeerd door de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie.
Letterlijk staat er dan: ,,De Democratische Republiek Afghanistan verklaart dat binnen het kader van een politieke oplossing de kwestie van de terugtrekking van het beperkte militaire contingent van de Sowjet-Unie uit Afghanistan ook zou moeten worden opgelost".
Andere citaten uit de tekst van het voorstel, ontleend aan DPA (15-5) luidden:

,,....De regering van Afghanistan ... stelt.... Iran voor Afghaans-Iraanse onderhandelingen te voeren, om een bilateraal akkoord over de ontwikkeling van vriendschappelijke betrekkingen en een voor beide partijen voordelige samenwerking tussen onze twee landen uit te werken...

Afghanistan stelt ook de regering van Pakistan voor Afghaans-Pakistaanse onderhandelingen te voeren om een bilateraal akkoord i.z. de normalisatie van de betrekkingen uit te werken.
Zulke akkoorden zouden algemeen geldende bepalingen moeten bevatten over de wederzijdse eerbiediging van de soevereiniteit, de bereidheid tot betrekkingen op basis van beginselen van goede nabuurschap en niet-inmenging in de interne aangelegenheden, alsmede concrete verplichtingen over het niet-toelaten van een gewapende of welke andere vijandige activiteit ook vanaf het eigen grondgebied tegen de ander moeten bevatten."

„... Afghanistan is van mening dat buiten het complex van bilaterale overeenkomsten tussen Afghanistan... Pakistan en Iran overeenkomstige politieke garanties namens enige staten, die zowel voor Afghanistan alsook voor andere deelnemers aan de bilaterale overeenkomsten aanvaardbaar zouden zijn, onderdeel van een politieke regeling zouden moeten worden. Tot hen zouden volgens de mening van Afghanistan de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten behoren, De voornaamste zin van de garanties moest daaruit bestaan dat landen, die ze geven, bilaterale overeenkomsten van Afghanistan met Pakistan en Iran zelf eerbiedigen en met hun gezag bekrachtigen.
Wat de garanties namens de VS aangaat, die moeten een duidelijk uitgedrukte verplichting bevatten dat de VS generlei subversieve activiteit tegen Afghanistan, ook niet vanaf het grondgebied van derde landen, bedrijven.

De regering van Afghanistan verklaart ... Stopzetting en gegarandeerde niethervatting van gewapende invallen en alle vormen van inmenging in de interne aangelegenheden van Afghanistan zouden de redenen wegnemen, die Afghanistan hebben gedwongen zich tot de USSR te wenden om het gestuurde contingent op zijn grondgebied te stationeren. Concreet zal de kwestie van de terugtrekking van Sowjet-troepen uit Afghanistan van de oplossing van het vraagstuk i.z. effectieve garanties van bilaterale overeenkomsten van Afghanistan met Pakistan enerzijds en met Iran anderzijds afhangen..."

(Over reacties op dit voorstel en andere diplomatieke activiteiten zie een volgende aflevering,)

Terechtstellingen bekendgemaakt. Zelfmoordpoging *Karmal?*

Op 8 juni meldde radio-Kaboel dat een buitengewoon revolutionair tribunaal tien nauwe medewerkers van Hafizullah Amin ter dood had veroordeeld en dat zij vervolgens — op een niet nader genoemd tijdstip — waren terechtgesteld. Onder hen waren Amins broer, Abdullah Amin (de militaire chef van vier noordelijke provincies), en zijn neef, Assadullah Amin (chef van de geheime politie en staatssecretaris van buitenlandse zaken). De tien hadden zich schuldig gemaakt aan ,,martelingen, moord op onschuldigen, plundering van regeringseigendommen, samenzwering tegen de regering en aantasting van de heilige religie van de islam".

Tevens maakte radio-Kaboel de terechtstelling bekend van Abdel Majid Kalakani, die als een gevaarlijke ,,bandiet" werd aangemerkt; hij was een van de leiders van de in 1979 opgerichte Organisatie voor de Bevrijding van het Afghaanse volk (Sazeman Azadi Masdom of SAMA). Kalakani was op 27 febr., vijf dagen na de volksopstand, gearresteerd door Afghaanse politie en in de Russische ambassade opgesloten, aldus de FAZ (11-6).

De acht overige terechtgestelden waren volgens Le Monde (10-6): Ali Shah Paiman !ex-opperbevelhebber van de politie), Mohammed Iqbal (voormalig chef van de inlichtingendienst en de paleisgarde), Abdul Ghaffur Wadood (ex-chef van verbindingen op het ministerie van defensie). Mohammed Arif Alamyar (ex-directeur-generaal van het transport over land); Jandad en Wazir Mohammed, (vroegere adjudanten van Amin); Mohammed Omar (ex-directeur-generaal van de KAM, de geheime politie): en Sayed Abdullah (ex-chef van de Pol-i-Chakri gevangenis).
De terechtstelling van Abdullah en Assadullah Amin was overigens reeds op 28 dec. 1979 te Kaboel bekendgemaakt.

Volgens de NZZ (11-6) had Kalakani in Kaboel zelf een verzetsnet opgebouwd en zou hij o.m. verantwoordelijk zijn geweest voor de muiterij van een brigade van het Afghaanse leger. Als een van de weinige Afghanen zou hij de techniek van de stadsguerrilla hebben beheerst. De door hem geleide KAMA, met een ,,harde kern" van ca. 8.000 leden, geldt als de grootste linkse, maar anti-Russische oppositiegroepering en als de belangrijkste verzetsgroep binnen Afghanistan, aldus de FAZ (11-6).

Op 11 juni deden volgens diverse bronnen in Kaboel berichten de ronde over toenemende spanningen tussen de twee facties van de Democratische Volkspartij, de Khalq en de Parcham. Ministens 15 functionarissen van elk van beide facties zouden zijn gedood. Botsingen de laatste twee weken zouden in Kaboel 20 doden hebben gevergd en in Kandahar ministens het dubbele aantal, aldus Le Monde (13-6), en The *Financial* Times meldde dezelfde dag dat vijf leden van de Parcham-factie de voorgaande week in Kaboel zouden zijn gedood.

Op 14 juni waarschuwde Karmal zijn collega's door de executie van drie voormalige Khalq-ministers te gelasten, aldus The Times (16-6). Volgens radio-Kaboel werden zij op grond van het islamitische recht gevonnist, ter dood veroordeeld en terechtgesteld. Het betrof de oud-ministers Sadiq Alemghar (planning), Sahib Jan Sahrai (grensaangelegenheden) en Mohammed Zarif (verbindingen), Zij waren beschuldigd van het organiseren van samenzweringen tegen de staat.
Maar The Times (18-6) wees erop dat de enige man die door de bevolking rechtstreeks verantwoordelijk werd geacht voor een groot deel van de wreedheden van het Aminbewind, nl. de chef van Amins geheime politie Assadullah Sawari, thans als vice-premier de op een na belangrijkste post in het land vervult. Sawari, een lid van de Khalq, zou de enige man zijn die in staat wordt geacht de trouw van de oude Khalq-supporters van Amin te behouden, omdat hij voldoende bewijsmateriaal heeft om hen als ,,anti-revolutionair" aan de kaak te stellen, als zij Karmals bevelen niet opvolgen, aldus een veronderstelling. Volgens een andere opvatting zouden de Russen op Sawari's aanblijven hebben aangedrongen, als een mogelijk alternatief voor Karmal, mocht deze niet langer de toestand onder controle houden. Overigens waren de 13 oud-medewerkers van Amin al maanden lang niet meer in levende lijve gezien, zodat zij al weken eerder kunnen zijn terechtgesteld.

Op 17 juni meldde een diplomatieke bron uit New Delhi (India) dat president Karmal op 13 juni zou hebgetracht zelfmoord te plegen in zijn officiële, door Russen bewaakte residentie, maar hij zou tijdig door zijn Russische kok zijn ontwapend. In Pakistan aankomende reizigers uit Kaboel verklaarden volgens AFP dat sinds 8 juni dagelijks minstens 10 leden van de Khalq en de Parcham in de hoofdstad of daarbuiten zijn vermoord.

(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

KONING OVER 150 JAAR BELGIË

Bij gelegenheid van de viering van het 150-jarige bestaan van België ontving de koning op 6 juni op het paleis te Brussel. de regering, de ministers van state, de parlementsleden en het corps diplomatique. In zijn toespraak dankte hij vooraf allen die meewerken aan de organisatie van de viering, en ook de buitenlandse diplomaten die blijk geven van sympathie voor België. Verder zei het staatshoofd:

,,De verjaardag van onze onafhankelijkheid komt ons gelegen. Op dit tijdstip van onze geschiedenis vragen wij ons af, waar wij staan en welke toekomst voor ons is weggelegd. Ons land is klein in oppervlakte en wij behoren tot de dichtst bevolkte landen ter wereld. Onze bodem is vruchtbaar, ons land bedrijvig, onze steden ontsnappen aan gigantisme en wij hebben nog natuurgebieden. Op wereldvlak staat België sedert kort in drie domeinen aan de top: per hoofd van de bevolking overtreft ons nationaal produkt dat van de Amerikanen, België is het eerste exportland ter wereld, en het neemt de eerste plaats in onder de landen met de hoogste produktiviteit.

Om gedenkwaardige feiten op te roepen. die de Belgen samen hebben verwezenlijkt, moeten wij niet verder teruggaan dan tot 1930. Die honderdste verjaardag van onze onafhankelijkheid werd gevierd in volle economische crisis, die wij ondanks alles zijn te boven gekomen. Kort nadien moesten wij nogmaals onze onafhankelijkheid verdedigen. Van zijn herwonnen vrijheid heeft ons land op sociaal gebied goed gebruik gemaakt: verlenging van de schoolplicht, verkorting van de werktijd, verlaging van de pensioenleeftijd, hebben voor iedereen een aanzienlijke winst aan vrije tijd opgeleverd, terwijl het individueel en gemeenschappelijk welzijn zich, naast de sociale zekerheid, ruimschoots ontwikkelde."

De koning citeerde dan de evolutie in de gelijkstelling van de vrouw, in de beweging naar culturele autonomie van de gemeenschappen en in de Europese eenwording, en noemde die realisaties ,,hoewel ze gepaard gingen met aarzelingen, betwistingen en vergissingen, ontegensprekelijk positief." Hij zei:

„Meestal werden zij bereikt ten koste van zware inspanningen en meer dan eens door totale zelfopoffering. Wij herinneren ons in het bijzonder diegene die hun leven gaven op het front van de arbeid, op het slagveld of in het verzet: naar hun families gaat onze diepe erkentelijkheid uit. België heeft een goed gebruik gemaakt van zijn onafhankelijkheid. Maar onze essentiële waarden: vrede, vrijheid en welvaart, zijn nooit vergoed verworven. Zij zijn kwetsbaar en moeten, vooral in de huidige toestand van de wereld, beschermd worden. Wij kunnen ons daarvoor, meer dan ooit, samen inzetten, want de herdenking van onze onafhankelijkheid valt samen met het tijdstip waarop regering en parlement over akkoorden beschikken omtrent de hervorming van de instellingen. Wij kunnen aldus de eendracht van de Belgen vorm geven, terwijl de grondwet en de wet duidelijker omlijnde politieke en administratieve structuren zullen vastleggen, die beter aan onze verscheidenheid zijn aangepast en die wij een eerlijke proeftijd zullen gunnen.

Onze eerste doelstelling is het behoud van de vrede. Vandaag is die onzeker, en schijnt vooral bedreigd door de onenigheid onder de wereldmachten. De werkelijkheid is echter niet zo eenvoudig: het gerezen probleem is dat van een nieuwe wereldorde. Voor het eerst in de geschiedenis van de mensheid worden de krachtlijnen van het evenwicht in de wereld niet meer bepaald door de geïndustrialiseerde landen alleen, maar met hen door een reeks andere.

De vrede wordt vandaag gebouwd op twee terreinen: het in stand houden van de bindingen met de Verenigde Staten en onze Atlantische partners, en het onderhouden van een bestendige dialoog met de Sowjet-Unie en de landen van Oost-Europa over coëxistentie in waardigheid, en anderdeels het terrein — waarmee de vrede staat of valt — van de betrekkingen tussen de geïndustrialiseerde landen en onze minder begunstigde partners. België en de Europese Gemeenschap moeten beseffen dat wij allen solidair zijn, gelijk in rechten en medeverantwoordelijk voor de noden van de arme volkeren. Dan pas komen wij tot rechtvaardigheid en nieuwe vrede. Zonder dergelijke nieuwe economische en sociale orde kan enkel ongeluk bestaan."

Over de vrijheid zei de koning: ,,Evenzeer is bestendige waakzaamheid geboden voor het behoud van onze vrijheid t.o.v. de bedreigingen van buitenaf en t.o.v. de uitingen van onverdraagzaamheid of agressiviteit binnen onze eigen grenzen, en t.o.v. de misbruiken waartoe de vrijheid kan leiden, als zij met egoïsme of gemakzucht wordt verward. Het maatschappelijke leven ontaardt in een pijnlijke confrontatie, als het gegeven woord niet wordt gehouden, als men zijn gezag niet uitoefent of zijn verantwoordelijkheid verzaakt. Indien wij daarentegen onze vrijheid gebruiken om te bouwen, om familiebanden en sociale. regionale en nationale bindingen te verstevigen, dan zullen de vrijheid en de democratie werkelijk navolging vinden."

De koning handelde dan over de economische toestand: ,,Ook de welvaart is niet meer vanzelfsprekend. Indien niet doortastend wordt gereageerd, zal de staat weldra niet meer de financiële middelen vinden om het hoofd te bieden aan zijn behoeften. Dit zou kunnen leiden tot de ondergang van talrijke instellingen voor gezondheidszorg, opvoeding en sociale bijstand en van talloze bedrijven. De regering moet dringend de lijnen vastleggen van een beleid van economisch en financieel herstel. Het welzijn van de hele bevolking staat hier op het spel.

De geschiedenis leert dat besluiteloosheid in deze zaken de onafhankelijkheid en het krediet van een natie ondermijnt en verdere verarming van de economisch zwakkeren veroorzaakt: de werklozen, de zieken, de gepensioneerden. Besluiteloosheid ontmoedigt de arbeid, de ondernemingsgeest en het sparen en bedreigt de fundamentele vrijheden."

De koning besloot: ,,Dank zij enkele mannen met inzicht en doorzettingsvermogen uit alle politieke midden hebben wij — zowel in dé jaren dertig als na de Tweede Wereldoorlog — met voorbeeldige doeltreffendheid de grondslagen gelegd van de huidige voorspoed. Ik hoop dat anderen nu hun voorbeeld volgen. Na de beproeving zullen het land en de geschiedenis hulde brengen aan hun durf en volharding. Om de 150ste verjaardag van onze onafhankelijkheid te vieren zal ieder van ons, zo hoop ik, even stilstaan bij al de redenen die wij hebben om fier te zijn, en bij onze gemeenschappelijke doelstellingen: zij zijn en blijven de onmisbare hoekstenen van de toekomst van België."

Oppositie *blijft* afwezig

De parlementsfracties van de Volksunie weigerden op de uitnodiging voor de ontvangst ten paleize in te gaan. Zij stuurden volgende brief naar de grootmaarschalk van het Hof:

,,Het is de diepe overtuiging van de fracties dat de Vlaamse gemeenschap geen reden tot vieren heeft. De door president Wilson tijdens de Eerste Wereldoorlog aan elk volk toegezegde onafhankelijkheid is tot op de dag van heden door het unitaire België aan het Vlaamse volk ontzegd. De toekomst van de vrije Vlaamse staat in een federaal België of mogelijk in een federaal Europa wordt bovendien door de huidige evolutie van de staatshervorming in belangrijke mate gehypothekeerd.

Naast deze fundamenteel politieke reden is er voor de VU-parlementsleden het even belangrijke morele aspect van het 35 jaar na de oorlog nog steeds uitblijven van amnestie voor hen die met zoveel idealisme, zoveel goede trouw, zoveel inzet en zoveel offers voor de idee van een vrij Vlaanderen hebben gestreden. Ook de hoogste kringen in dit land weten dat de repressie een middel was om de Vlaamse beweging neer te slaan. Dat de Belgische staat en deze hoogste instanties op dit vlak nog steeds van geen enkele verzoeningsgezindheid hebben blijk gegeven, ontneemt ons niet alleen de zin in het vieren van 150 jaar België, maar tevens het recht om deze viering in eer en geweten bij te wonen.

Wij hopen oprecht dat zijne majesteit niet alleen onze motivatie zal lezen, maar tevens naar een oplossing zal streven, nog dit jaar."

Ook de parlementsfracties van het FDF en het RW bleven afwezig op de ontvangst.

In een brief liet het FDF weten dat het eerbied opbrengt voor het symbool van de monarchie, maar anderdeels moet vaststellen dat de staatshervorming in 1980 Brussel tot slachtoffer maakt van een discriminatie, die strijdig is met de grondwet. Volgens het FDF zijn niet alle Belgen meer gelijk voor de wet. De partij betoogt ook dat ,,de Molking van Brussel en van zijn randgebied de belangrijkste drijfkracht was bij de bevrijding in 1830".

In de brief van het RW staat te lezen: ,,Het België van vandaag is niet meer het onze. De Vlaamse gemeenschap heeft de staat overrompeld, en nu worden onze vrijheden

en belangen niet langer gewaarborgd."
Het enige kamerlid van het Vlaamse Blok, K. Dillen, liet insgelijks verstek gaan. Hij protesteerde tegen het uitblijven van amnestie en tegen de ontmoeting van de koning met de Waalse Voer-leider, J. Happart.

CLOSE UIT HET LEGER

Generaal-majoor Robert Close die op 22 febr. door de regering ontslagen werd als voorzitter van de Commissie voor de nationale vraagstukken inzake defensie (zie pag. 206/2), heeft op 1 juni vervroegd pensioen genomen. Aan *La Libre Belgique (4-5)* verklaarde Close dat hij na zijn vertrek uit het leger wellicht ,,politieke verantwoordelijkheid" zal aanvaarden. Hij zinspeelde op een mogelijk parlementair mandaat in de Waalse liberale partij.

LA **RELÈVE** VERDWIJNT

Op 23 mei verscheen het laatste nummer (jaargang 36, nr. 18) van het weekblbad *La Relève*. De publikatie werd om financiële redenen gestaakt.
Het blad was vele jaren de spreekbuis van een invloedrijke groep christelijke intellectuelen, die meestal aanleunden bij de PSC. Spilfiguren waren de oud-ministers Arthur Gilson en Raymond Scheyven, en allerhande parlementsleden en leden van ministeriële kabinetten behoorden tot de vertrouwde medewerkers. Het blad was gematigd progressief en vertoonde steeds een voorkeur voor een samengaan van christen-democraten en socialisten.
Het laatste nummer handelde over ,,le mal belge". Het bevatte bijdragen van J. Bekaert, Fr. Collin, E. Herman, M. P. Herremans, Fr. Perin, Fr. Persoons, E. Poullet, F. Ringelheim en J. van Damme.
De groep La Relève, die niet wil worden vereenzelvigd met het blad, blijft verder bestaan.

VAKBONDSFRONT HERSTELD

Met het oog op de komende onderhandelingen met de regering en de werkgevers over de financiële en sociale vraagstukken, hebben het bestuur van het Algemeen Christelijk Vakverbond en het buitengewoon statutair congres van het Algemeen Belgisch Vakverbond op 3 juni beslist hun samenwerking te herstellen.
In het akkoord wordt verklaard dat ACV en ABVV het erover eens zijn geworden om:

1) de arbeiders in de ondernemingen, in de sectoren en in de gewesten voor te lichten en te sensibiliseren in verband mek de belangrijke problemen die gesteld zijn, inzonderheid inzake de sociale zekerheid, de fiscaliteit en de tewerkstelling;

2) samen het overleg met de regering voor te bereiden;

3) samen de resultaten van dat overleg te beoordelen;

4) samen de actiemiddelen te zoeken die, indien nodig, moeten worden aangewend om zich te verzetten tegen de onaanvaardbare maatregelen, die aan de arbeiders zouden worden opgedrongen.

Op het congres van het ABVV werd door de woordvoerders van de Algemene Centrale (olie, bouw enz.) aangedrongen op het organiseren van een syndicale actie nog vóór de aanvang van het overleg met regering en werkgevers. Daarbij kwam ook wantrouwen tot uiting tegenover het ACV. Maar secretaris-generaal Debunne liet het voorstel verwerpen en beklemtoonde de noodzaak van een solidair optreden van alle arbeiders. Het voorstel van actie, dat vooral Waalse steun kreeg, werd afgewezen met 991.164 tegen 612.000 stemmen bij 10.073 onthoudingen.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

CONTACTEN TUSSEN BONN EN MOSKOU NA SOWJET-INTERVENTIE IN AFGHANISTAN

In tegenstelling tot de regering van de Verenigde Staten, die na de Sowjet-interventie in Afghanistan de betrekkingen met de SU vrijwel volledig heeft geblokkeerd (pag. 65 e.v. en 396 e.v.), heeft de regering van de Bondsrepubliek gepoogd de contacten met Moskou in stand te houden.
Zo heeft de bondskanselier, Helmut Schmidt, op 6 febr. een brief van verscheidene pagina's geschreven aan president en partijleider Brezjnew, naar de woordvoerder van de Westduitse regering op 12 febr. bekendmaakte.
In deze brief stelde Schmidt de vraag. of de diplomatie van de Sowjet-Unie een koerswijziging had ondergaan, die door dreigementen enerzijds en aanlokkelijke aanbiedingen anderzijds erop gericht zou zijn een wig te drijven in het bondgenootschap van de Bondsrepubliek met de Verenigde Staten.
In algemene termen wees de bondskanselier erop, dat juist in de bestaande gespannen internationale situatie de leidende staatslieden met elkaar in gesprek moeten blijven, en dat alles in het werk gesteld moet worden om een verdere verscherping van de spanningen te vermijden.
Schmidt onderstreepte zijn eigen bereidheid tot een gesprek, hetgeen een duidelijke hint was naar het uitblijven van een uitnodiging voor een bezoek aan Moskou, die vorig jaar door Brezjnew in het vooruitzicht was gesteld.
Bondskanselier Schmidt gaf op 12 maart in Bonn een persconferentie, waarop hij mededeelde, dat hij een week eerder antwoord van Brezjnew ontvangen had op zijn brief van 6 febr.
In zijn brief van vier kantjes lichtte Brezjnew de Russische houding inzake Afghanistan en zijn kritiek op de Verenigde Staten toe. ,,De brief is gematigd van toon, maar inhoudelijk hard", aldus de bondskanselier.
Het Westen kreeg de schuld van de problemen rond Afghanistan. Een bezoek van Schmidt aan de SU kwam in de brief niet voor. Daarom dacht de bondskanselier toen, dat hij voorlopig niet naar Moskou zou reizen. Voor de crisis in Afghanistan had men er in Bonn stellig op gerekend, dat Schmidt dit jaar de SU zou bezoeken. Schmidt zelf had herhaaldelijk te kennen gegeven, daar graag heen te gaan.
Dat deed hij ook op deze persconferentie, al voegde hij er wel aan toe: ,,Wij nodigen onszelf niet uit; wij antichambreren niet".
De brief van Brezjnew bevatte volgens Schmidt ,,geen aanwijzingen voor een verslechtering van de Duits-Russische betrekkingen, maar ook geen aanwijzingen voor verbetering ervan".
Op een bijeenkomst van de SPD in Hamburg op 11 april hield bondskanselier Schmidt een rede, waarin hij o.m. ook over Afghanistan sprak. Hij verklaarde hier onomwonden, dat de Bondsrepubliek niet zou meedoen met een boycot van de SU. ,,Wij willen als een volstrekt betrouwbare verdragspartner optreden", zei hij.

Schmidt wees daarbij op het Russisch-Duitse handelsverdrag.
Dit verdrag is in 1978 in Bonn door de Sowjet-president Brezjnew ondertekend en heeft een looptijd van 25 jaar. In dit raamakkoord hebben beide landen zich verplicht de onderlinge handel te intensiveren en deze geen belemmeringen in de weg te leggen. Op grond van hetzelfde verdrag komen Russische en Duitse handelsmissies regelmatig bijeen.
Een dergelijke vergadering was in januari wegens de perikelen rond Afghanistan op Russisch verzoek uitgesteld.

Wat de Sowjet-interventie in Afghanistan betreft noemde Schmidt een militair Westers antwoord in dat land voor uitgesloten. Dat land is voor Westerse troepen nog moeilijker bereikbaar dan Antarctica, zei de bondskanselier. Nodig is naar zijn oordeel diplomatiek handelen, waarbij de SU de kans krijgt haar gezicht te redden, daarmee indirect kritiek leverend op de VS, waar men vooral de SU wil straffen voor het optreden in Afghanistan.

Schmidt uitgenodigd voor bezoek aan Moskou

De Westduitse regeringswoordvoerder deelde op 16 april mee, dat bondskanselier Schmidt was uitgenodigd voor een bezoek aan Moskou. De Russische ambassadeur in Bonn had enkele dagen eerder de bondskanselier in zijn woning in Hamburg bezocht en hem persoonlijk het voorstel van Brezjnew overgebracht om ,,in de vroege zomer'' een bezoek aan de SU te brengen.
De bondskanselier heeft niet dadelijk een besluit genomen m.b.t. deze reis, maar pleegde eerst overleg met de belangrijkste westelijke bondgenoten.
Schmidt wilde vooral niet zonder uitdrukkelijke instemming van de Amerikaanse president Carter naar Moskou reizen. Schmidt wilde ook niet als een soort bemiddelaar tussen Oost en West naar de SU gaan. Wij zijn partij en staan niet als een derde macht tussen de supermogendheden in, zo heette het op 16 april in Bonn.

Schmidt stelt NAVO-besluit modernisering kernwapens in West-Europa ter discussie

Behalve over bilaterale kwesties en het probleem-Afghanistan zou door Brezjnew en Schmidt in Moskou ook gesproken kunnen worden over bewapeningsvraagstukken, i.h.b. over het besluit van de NAVO m.b.t. het moderniseren van de kernwapens in West-Europa, dat in december vorig jaar genomen is (pag. 769 e.v. en 833 e.v.-1979).
Althans, op bijeenkomsten van de SPD in Hamburg (op 11 april) en in Essen (op 12 april) heeft Schmidt hierop gezinspeeld.

Op 14 april liet de bondskanselier de tekst van zijn rede met de bewuste passage verspreiden en in de vergadering van de SPD-Bondsdagfractie ging hij er uitvoerig op in.
Op die laatste dag baarden de uitspraken van Schmidt in Bonn enig opzien, aangezien hij het NAVO-compromis van december ter discussie leek te stellen.

Toen had de NAVO besloten om 108 Pershing-2 raketten en 464 kruisraketten te gaan produceren en later in West-Europa te stationeren, tenzij in de tussenliggende periode met de Sowjet-Unie nog een akkoord kon worden gesloten over beperking van middellange afstandswapens.
Dit compromis was niet zonder politieke salto's tot stand gebracht en ook binnen de sociaal-democratische SPD van Helmut Schmidt waren de weerstanden tegen een bewapeningsbesluit groot geweest. Een aantal sociaal-democraten, onder wie fractieleider Herbert Wehner en secretaris Egon Bahr, hadden liever geen stationeringsbesluit gezien, omdat zij vreesden dat de nieuwe wapens dan onvermijdelijk na een produktiefase van drie jaar ook zouden worden ingevoerd. Ten slotte echter ging de SPD met het moderniseringsbesluit akkoord.
Voor de Russen was dit NAVO-besluit vanaf het begin een doorn in het oog. Tot op de dag van vandaag komen zij bij elk gesprek op dit onderwerp terug als het bewijs van Westelijke onredelijkheid. Tot op de dag van vandaag weigeren zij te praten over middellange afstandswapens als dat NAVO-moderniseringsbesluit niet wordt ingetrokken.
Herhaaldelijk hebben Westduitse ministers de afgelopen maanden de Sowjet-Unie opgeroepen om de produktie van verdere raketten en bommenwerpers te stoppen en onderhandelingen te beginnen. In zo verre is de suggestie van Helmut Schmidt ,,dat beide zijden tegelijk en voor een bepaald aantal jaren afzien van plaatsing van nieuwe of verdere middellange afstandswapens'' niets nieuws.
Want wat het Westen betreft is daar niets voor nodig: de Verenigde Staten stationeren de komende (drie) jaren toch al geen middellange afstandswapens in West-Europa om de doodeenvoudige reden, dat men ze nog niet ter beschikking heeft. En wat de Sowjet-Unie betreft vergt het niet eens zo veel opofferingsgezindheid van de Russen om uiterst beweeglijke SS-20-raketten en Backfire-bommenwerpers wel te produceren, maar niet verder in stelling te brengen.
Als nu echter de Russen inderdaad bereid zijn tot onderhandelingen — en met dat doel wierp Schmidt zijn proefballon op — dan kunnen zij volgens Schmidts voorstel praktisch zonder een offer van betekenis vooraf beginnen. Zoals zij dat overigens steeds konden, ook zonder dat voorstel van Schmidt.
Doel van Schmidts voorstel is echter om de Sowjet-Unie de kans te geven uit haar onwrikbare ,,njet'' van de laatste maanden te komen zonder meteen als bekeerling te worden afgespiegeld. En daarom ook de moeite die Bonn de afgelopen dagen heeft gedaan om de woorden van Schmidt in Hamburg en Essen in de publiciteit te brengen.
Wij willen dat de Russische kant ons opbelt en naar details vraagt, wij willen bruggen bouwen, zoals een hoge functionaris in Bonn zegt.
Kunstmatige druk dus om een nieuwe suggestie die niet nieuw is? Franz-Josef Strauss, de oppositieleider, reageerde furieus. Hij noemde Schmidts voorstel een ,,capitulatie'' en een ,,openlijk affront tegen de NAVO'', Schmidt zelf noemde hij ,,een veiligheidsrisico''.
De verwarring bij het voorstel van Schmidt lag in de overigens doelbewuste onduidelijkheid van zijn woorden. In Hamburg sprak hij over een ,,overeenkomst'' tussen beide partijen om ,,voor een bepaald aantal jaren'' geen raketten te plaatsen. Letterlijk genomen betekent dat inderdaad een afwijking van het NAVO-besluit van december. Want in december was men in Brussel overeengekomen te produceren en — indien geen onderhandelingsresultaat zou zijn bereikt — ook te stationeren.
Uit Schmidts woorden nu kon men afleiden, dat die stationering door middel van een Russisch-Amerikaanse afspraak zou kunnen worden uitgesteld zonder verder aanwijsbaar onderhandelingsresultaat.
Daarom ook zei Strauss, dat Schmidt met zijn voorstel de weg had geëffend voor de Russen om eindeloos te onderhandelen en ondertussen ongestraft de voorsprong te kunnen vergroten.
Als de kippen was coalitiepartner Hans Dietrich Genscher er echter bij om deze indruk weg te nemen en bepaalde sociaal-democraten hun illusies te ontnemen. ,,Wij blijven bij de besluiten van 1979'', zei hij.

Op 15 april spraken Genscher en Schmidt met elkaar om de klokken verder gelijk te zetten. ,,Het gaat slechts om een oproep aan de Sowjet-Unie de komende drie jaar te gebruiken voor een plaatsingsstop'', w liet Genscher op 16 april nader toelichten.
Dat getal ,,drie'' in deze toelichting is belangrijk. Zou Schmidt namelijk met zijn formulering ,,voor een bepaald aantal jaren'' meer dan drie jaar hebben bedoeld, dan ondermijnt hij hiermee het besluit van Brussel. Want in dit NAVO-besluit is juist uitgegaan van stationering na produktie en dat is over drie jaar. Van dit tijdsbestek van drie jaar gaat Schmidt volgens zijn woordvoerder echter ook uit. Geen ondermijning dus van een NAVO-besluit, waar Schmidt nog niet zo lang geleden zijn politiek prestige voor in de waagschaal stelde, om het bij zijn achterban acceptabel te maken.
Wei is het een poging om openingen te vinden in het gesloten politieke front van het Kremlin. Schmidt hengelt zonder veel aas, maar wie helemaal niet hengelt, is bij voorbaat tot mislukken gedoemd, zo redeneert Bonn. Het optimisme is niet groot. De Sowjet-Unie eist eerst ratificatie van het Amerikaans-Russische wapenakkoord SALT-I1 en dat is nog niet in zicht.
Schmidts suggestie is daarom echter niet zonder risico. Niet alleen omdat de Russen misschien de boot zuilen blijven afhouden, maar ook omdat hij bij de Westelijke tegenstanders van stationering weer onverwachte aspiraties kan hebben gewekt.

Aan de andere kant pleegt Schmidt doorgaans niet zo maar hardop te denken. Een paar dagen vóór zijn bewuste toespraken heeft hij in zijn vakantiehuisje bij Hamburg nog met de Russische ambassadeur Semjonow gesproken. Dat gesprek kan bij Schmidt de indruk hebben versterkt om een signaal te geven.

Aanval persbureau *Novosti* op Bondsrepubliek

Op 25 april ontstond in Bonn grote verwarring over een bericht, dat door Sowjet-persbureau *Novosti* was verspreid en vervolgens werd gedesavoueerd.

Een commentaar van Novosti viel op 25 april West-Duitsland op zo'n scherpe wijze aan dat men alweer ver in het verleden moest teruggrijpen om vergelijkbare aanvallen te kunnen vinden. West-Duitsland werd als mogelijk ,,doel'' in het geval van een conflict genoemd en de ,,militaristische ambities'' van de Bondsrepubliek werden gegispt. Eens droeg West-Duitsland bij tot een klimaat van ontspanning, aldus Novosti, maar ,,nu volgt niet gewoon een verwijdering van deze principes (van de ontspanning), nee. ze worden door het militarisme met voeten getreden''.
'Bonn wordt een gevaar voor de wereld genoemd en de dirigent achter het NAVO-besluit van december om nieuwe raketten in West-Europa op te stellen. Het commentaar neemt de ,,lippendienst van de Westduitse leiders'' aan de ontspanning als huichelarij op de korrel en ziet het Westduitse militarisme vormen aannemen die ,,zeer sterk lijken op vormen die in een niet zo ver verleden Europa in de tragedie van deze eeuw hebben gestort''.
Het commentaar van Novosti was ondertekend door Vladimir Katin. Maar omdat Russische perscommentaren nu eenmaal als een verlengstuk van Russische diplomatie gelden, reageerde men in Bonn meteen — geschrokken door de felheid van toon. Want dat leek wel heel sterk te contrasteren met eerdere signalen uit Moskou voor een bezoek van bondskanselier Helmut Schmidt aan de Sowjet-Unie deze zomer. Bovendien leek de Sowjet-Unie met dit commentaar alle hoop de bodem in te slaan dat men er geïnteresseerd was in de recente oproep van Helmut Schmidt om tot wapenoverleg over de middellange afstandswapens te komen.
Een Duitse regeringswoordvoerder reageerde voorzichtig en herhaalde dat het NAVO-onderhandelingsvoorstel serieus was bedoeld. Hij hoopte dat de Sowjet-Unie er spoedig op in zou willen gaan.

Maar toen kwam dan de verwarring: navraag in Moskou leerde enkele correspondenten aldaar dat Novosti van geen commentaar wist. Het bestond niet. Daartegen pleitte echter dat het Duitse persbureau DPA diezelfde dag van het Novosti-kantoor in Keulen de Duitse vertaling van het commentaar had ontvangen, zoals te doen gebruikelijk in zulke gevallen.
En hoewel dan de leiding in Moskou het bestaan van Katins pennevrucht ontkende, wist iemand van de technische dienst van Novosti in Moskou toch te bevestigen dat daar het artikel wel degelijk naar Novosti-Keulen was getelext.
Vermoed wordt nu dat Novosti in Keulen dit commentaar wel heeft gekregen, maar dat het niet voor publikatie was bestemd. Iemand heeft dat over het hoofd gezien — de telexist in Moskou of de ontvanger in Keulen. Dat zou dan betekenen dat Vladimir Katin voorraadkopij produceerde voor het geval de Westduits-Russische verhoudingen verslechteren. Voor dit geval, zo zei een maand tevoren al eens een Russische functionaris kunnen wij altijd een oude lade opentrekken met anti-Duitse propaganda. De niet aan bepaalde actualiteiten opgehangen bewoordingen van de schrijver passen in deze interpretatie.
Als deze theorie klopt blijft Vladimir Katins visie een signaal dat niet zonder dreiging is — ook al had het dan eigenlijk (nog?)in de voorraadkast van Novosti-Keulen moeten liggen.

Datum bezoek Schmidt aan Moskou vastgesteld. Bezoek Sowjet-vice-premier Tichonow aan Bonn

Op 28 mei werd in Bonn bekendgemaakt, dat bondskanselier Schmidt van 30 juni-2 juli zijn bezoek aan Moskou zou afleggen. Behalve Schmidt zal ook de minister van buitenlandse zaken, Hans-Dietrich Genscher, naar de Sowjet-Unie reizen.

Op 29 en 30 mei bevond zich een Sowjet-delegatie in Bonn, die onder leiding stond van de eerste vice-premier, Nikolai Tichonow, de hoogste Sowjet-politicus, die Bonn bezocht sinds de afkoeling van de Oost-West betrekkingen door de kwestie Afghanistan. Het bezoek van Tichonow was gepland voor januari, maar het werd toen als gevolg van de politieke verwikkelingen uitgesteld.
De Sowjet-delegatie voerde in Bonn besprekingen met een Westduitse afvaardiging onder aanvoering van de minister van economische zaken, graaf Lambsdorff. Op 30 mei had Tichonow een onderhoud met bondskanselier Schrnidt.
Tijdens het bezoek van Tichonow aan Bonn kwamen beide landen overeen de samenwerking op het gebied van energie en grondstoffen uit te breiden.

Schmidt over zijn bezoek aan Moskou

Op een partijcongres van de SPD sprak bondskanselier Schmidt op 9 juni over zijn komende bezoek aan Moskou.

Hij zei hier o.m.: ,,Niemand zal ons in Moskou met knikkende knieën zien optreden, maar niemand ook zal ons met de spierballen zien rollen''.
Schmidt herhaalde zijn voorstel aan de Sowjet-Unie om de komende drie jaren geen middellange afstandswapens meer te stationeren en deze tijd voor onderhandelingen te gebruiken. Hij ontkende met klem dat hij met dit voorstel het eerder (dec. 1979) in Brussel genomen NAVO-besluit over middellange afstandswapens had willen afzwakken. Met deze ontkenning beoogde Schmidt tegelijk de 400 SPD-gedelegeerden in Essen te bezweren en een opnieuw opvlammende discussie over deze middellange afstandswapens al bij voorbaat te blussen.
Uitvoerig ging Helmut Schmidt in op de betekenis van de Duits-Franse en de Duits-Amerikaanse betrekkingen en uitvoerig ook beklemtoonde hij de Westduitse solidariteit met de Westelijke alliantie.
Hij waarschuwde daarbij voor alle anti-amerikanisme in de Bondsrepubliek: ,,Anti-amerikanisme zou een grote dwaasheid zijn. Ik zou mij er vastberaden tegen verzetten'', aldus Schmidt. Volgens hem is er niet werkelijk sprake van anti-amerikanisme, maar zouden met name de christen-democratische oppositieleiders het vuur van het anti-amerikanisme aanwakkeren, uit verkiezingstactische motieven.
Met een citaat van president Carter legde Helmut Schmidt evenwel de nadruk op het recht op zelfstandige nationale belangenbehartiging: ,,Iedere natie is sterk, zelfbewust en onafhankelijk en ieder land heeft een ander perspectief, al naargelang de bijzondere betrekkingen met zijn buren en met de andere landen in de wereld''.

Brief president Carter n.a.v. Schmidts bezoek aan Moskou

Op 13 juni ontving de bondskanselier een brief van de Amerikaanse president Carter, die de laatste geschreven had n.a.v. het voorgenomen bezoek van de bondskanselier aan Moskou.
In deze brief zou Carter volgens berichten van het weekblad Stern, waarheen de Amerikanen de inhoud ervan hadden laten uitlekken, Schmidt op ruwe toon hebben gewezen op de NAVO-verplichtingen inzake middellange afstandswapens.
Uit de brief zou de vrees spreken, dat Helmut Schmidt in Moskou het NAVO-besluit van dec. jl. zou kunnen afzwakken.
Regeringswoordvoerder Klaus Bölling ontkende op 16 juni, dat de brief van Carter een ,,ruwe toon'' zou hebben. Niettemin vroeg men zich in het bureau van de bondskanselier af, waarom Carter in een brief nog eens moest herinneren aan het NAVO-besluit, dat ook door Schmidt volledig wordt onderschreven.

Uitgaande van het feit dat het nieuws over deze brief in Washington is ,,gelekt'' wordt wel vermoed dat Carter met name het eigen kiezerspubliek op het oog heeft gehad. Deze brief zou dan moeten illustreren dat Carter in het westen de teugels in handen heeft en Schmidts reis geen ondermijning van Washingtons gezag inhoudt.
Verder past deze brief ook bij het wantrouwen dat in Washington tegen de linkervleugel van de Sociaal-Democratische Partij bestaat. Iedere zinspeling door Bonn op een uitstel van de modernisering zou men in Washington voorshands tot taboe willen verklaren en daarmee de speelruimte voor onderhandelingen in Moskou voor Helmut Schmidt willen beperken.

OVERLEG TUSSEN SCHMIDT EN FRANSE PRESIDENT

Op weg naar huis van een officieel bezoek aan Spanje bracht bondskanselier Schmidt op 9 jan. een bezoek aan Parijs, waar hij een onderhoud van twee en een half uur had met de Franse president Giscard d'Estaing.

Onderwerpen van gesprek waren de internationale situatie na de Sowjet-interventie in Afghanistan en problemen binnen de EG.

Na afloop van het onderhoud verklaarde een woordvoerder van het Elysée, dat beide partijen van gedachten hadden gewisseld en het in hun analyse van de internationale situatie eens waren.

Tijdens zijn bezoek aan Spanje had de bondskanselier op 8 jan. in Madrid een persconferentie gegeven, waarop hij verklaarde, dat de Bondsrepubliek geen plannen had om sancties tegen de SU te treffen en dat het Westen de dialoog met de SU zou dienen voort te zetten.

Van 3-5 febr. verbleef een Westduitse delegatie o.l.v. bondskanselier Schmidt in Parijs in het kader van de regelmatige besprekingen tussen de regeringen van de Bondsrepubliek en Frankrijk op basis van het Frans-Duitse vriendschapsverdrag.

Na afloop van het overleg werd een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waarin o.m. het volgende werd gezegd:

De president van de Franse Republiek en de bondskanselier van de Bondsrepubliek Duitsland (...) zijn van mening, dat de militaire Sowjet-interventie in Afghanistan onaanvaardbaar is en ernstige gevaren voor de stabiliteit in het gebieci en voor de vrede creëert. Zij achten het beslist nodig hier zonder uitstel een eind aan te maken, zoals de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties met grote meerderheid geëist heeft. Dat is het enige middel om een situatie te herstellen, die beantwoordt aan de rechten van het Afghaanse volk en de eisen van de internationale vrede.
Zij zijn van mening, dat de huidige crisis ertoe kan leiden een proces aan de gang te brengen, dat op den duur, zelfs als dat niet in de bedoeling ligt, zeer zwaarwegende gevolgen kan hebben. Het is onder deze omstandigheden hun wens de trouw van hun beide landen jegens het Atlantische bondgenootschap en hun vastbeslotenheid de verplichtingen hieraan te vervullen te bekrachtigen.
Zij stellen vast, dat door de gebeurtenissen in Afghanistan de ontspanning moeilijker en onzekerder geworden is en dat derhalve de terugtrekking van de buitenlandse troepen uit Afghanistan vereist is. Zij verklaren, dat de ontspanning een nieuwe slag van dezelfde soort niet zou standhouden. In dat geval zouden Frankrijk en de Bondsrepubliek Duitsland samen met hun bondgenoten de maatregelen treffen, die onder deze omstandigheden noodzakelijk zijn om hun veiligheid te waarborgen en de internationale stabiliteit te verdedigen.(...)

President Giscard d'Estaing bracht op 16 maart een inofficieel bezoek aan bondskanselier Schmidt in diens woning in Hamburg. Over het besproken deelde de Westduitse regeringswoordvoerder Klaus Bölling o.a. mee, dat er m.b.t. de Sowjet-interventie in Afghanistan bij de Westelijke bondgenoten opmerkelijke en substantiële vooruitgang was geboekt bij hun inspanningen om een gemeenschappelijke conceptie te bereiken.

Bondskanselier Schmidt (l.) en president Giscard d'Estaing.

BEZOEK BONDSKANSELIER SCHMIDT AAN DE VS

Een Westduitse regeringsdelegatie o.l.v. bondskanselier Schmidt heeft van 4-6 maart een officieel bezoek aan de VS gebracht. Gedurende dit bezoek heeft Schmidt bij diverse gelegenheden de verschillen van opvatting, die er tussen hem en president Carter bestaan over de wijze van reageren op de Afghaanse crisis, gebagatelliseerd.

In een tafelrede in het Witte Huis noemde hij kranteberichten over irritaties tussen Bonn en Washington ,,tijdens hun zoeken naar een antwoord" op de Russische bezetting van Afghanistan ,,geheel fout". De Bondsrepubliek en West-Europa weten dat zij zij-aan-zij staan met de Verenigde Staten en dat zij zonder de Verenigde Staten hun vrijheid niet kunnen handhaven", zo zei Schmidt letterlijk.

De beide staatslieden noemden elkaar tijdens hetzelfde diner ,,vrienden sinds lange tijd". Carter eerde de ,,ervaring en bemoediging", die Schmidt in het NAVO-bondgenootschap ook tijdens de crisis ingebracht had. Schmidt op zijn beurt — hij zou soortgelijke woorden nog diverse keren gebruiken — zei ,,bewondering" te hebben voor het geduld en de zelfbeheersing waarmee het Amerikaanse volk en zijn president de zware beproeving van de gijzeling in Iran doorstaan".

De oplettende toehoorder kon uit het laatste zinnetje opmaken dat de in de Westduitse en Amerikaanse pers sterk naar voren gehaalde irritaties toch niet op lucht berustten. Want Schmidt drukte tijdens dit diner géén bewondering uit voor de wijze waarop Carter de Afghaanse crisis behandelde. Uit zeer betrouwbare bronnen van Schmidts partij, de SPD, weet intussen iedereen dat de Duitse regeringsleider de Amerikaanse president ,,onberekenbaar" heeft genoemd in zijn behandeling van deze zaak. Bovendien zou Schmidt zich kwaad hebben gemaakt over het gebrek aan overleg van Carter met zijn bondgenoten over voorgenomen maatregelen, zoals een economische boycot en een boycot van de Olympische Spelen.

Hoewel Schmidt probeerde dergelijke verschillen tot kleinigheden terug te brengen (tegenover journalisten zei hij dat de verhouding overeenstemming met de VS — verschillen met de VS: „10 of 12: 1" was) klonk de irritatie desondanks door in het gezamenlijke communiqué na afloop van een gesprek Schmidt-Carter. Daarin stond nu dat de „noodzakelijke economische tegenmaatregelen in overeenstemming met de bondgenoten getroffen moeten worden". Het is waarschijnlijk Carter die heeft weten te bereiken dat daaraan werd toegevoegd, dat in handelsbetrekkingen met de Sowjet-Unie erop moest worden toegezien dat de bewapening en militaire macht van Moskou niet toenamen.

In een interview met de Westduitse TV (het programma Heute) vanuit New York werd Schmidt gevraagd in hoeverre er nu verschillen bestonden tussen hem en Carter. De bondskanselier hield het op een „nuance-verschil". Dat zou hierin liggen dat de Duitsers de Sowjet-interventie niet alleen beschouwen als een „zeer belangrijke gebeurtenis in de verhouding tussen Oost en West", maar dat zij de inval „tevens" zien als een „in-

Bondskanselier Schmidt (l.) met president Carter.

menging in een ongebonden land van de Derde wereld, een land dat tot geen enkel verbondssysteem behoort".
Letterlijk zei Schmidt nog: ,,Het gaat hier niet slechts om een schending van de territoriale integriteit, de soevereiniteit en het zelfbeschikkingsrecht van Afghanistan, maar ook om een breder conflict, een conflict met het grote aantal staten van de Derde wereld dat ongebonden is en ongebonden wil blijven."
Schmidt probeerde blijkbaar de VS duidelijk te maken dat, omdat Afghanistan tot een ander ,,blok" behoort dan het westelijk blok, een inval van de Russen weliswaar de Oost-West verhoudingen beroert, maar sterker nog de ongebonden landen uit de Derde wereld aangaat. Daaruit zou dan de door de Amerikanen gewraakte terughoudendheid te verklaren zijn die de Westduitsers aannemen tegenover de snelle reeks maatregelen van Carter.
Wij leggen zeer de nadruk op de autonomie van staten, van de ongebonden landen van de Derde wereld, zei Schmidt tegen Heute, ,,en wij hechten er dan ook belang aan dat deze schending van rechten van de Derde wereld niet uitsluitend in het licht wordt gezien van het conflict tussen Oost en West". Een gebaar tegenover de Derde wereld, waarvan de landen door de Westduitse regeringsleider niet meer eenvoudigweg worden gerekend bij de beide grote machtsblokken.
In dit licht valt ook zijn opmerking te verklaren, die hij ook in de VS deed, namelijk dat hij niet zo gelukkig was met het gebruik van de term ,,neutraliteit" in het EG-plan ten aanzien van Afghanistan (pag. 399/2). Hij gaf de voorkeur aan de begrippen ,,onschendbaarheid en soevereiniteit" en hij voegde daaraan toe: ,,Ik ben er niet erg voor een land de neutraliteit op te leggen als het daar niet om heeft gevraagd. Neutraliteit is nodig maar dat kan duidelijk niet door een Westerse militaire macht worden gedaan. Het is wel zo dat deze ermee kan instemmen".
Schmidt sprak van een ,,nuance-verschil" en benadrukte alles waarover de VS en de Bondsrepubliek het met elkaar eens zijn. De ,,nuance" wordt echter een kloof als men uitgaat van de opvatting van de Amerikanen dat de Russische inval in Afghanistan vitale (olie)belangen van de VS en de Westerse wereld bedreigen.
Dat Schmidt daar veel minder nadruk aan geeft, bleek ook uit een andere tafelrede die hij hield, voor een gezelschap zakenlieden, wetenschapsmensen en journalisten in New York. Het niet erkennen van de rechten van de Palestijnen vormt een veel grotere bedreiging voor een ongehinderde aanvoer van olie uit de Golfstaten dan een eventuele Russische aanval vanuit Afghanistan, zei hij.

Na zijn terugkeer in Bonn vanuit de VS zei de bondskanselier in een gesprek met journalisten, dat hij de kwestie van de boycot van de Olympische Spelen als antwoord op de Sowjet-interventie in Afghanistan ,,kunstmatig" vond, omdat dit niets verandert aan het strategische evenwicht. Het idee om de SU te straffen voor de inval achtte Schmidt ,,niet overtuigend".

Desondanks hield hij tegenover journalisten in Bonn vol dat zijn visies en die van Carter ,,in feite zeer dicht bij elkaar liggen". Hij noemde gemeenschappelijke opvattingen over versterking van de NAVO, het versterken van banden met de Derde wereld en andere kwesties van lange termijn strategie, zoals hij het omschreef.

Schmidt sprak er zijn voldoening uit over wat hij de erkenning noemde door de regering-Carter van de verschillen in taak tussen de supermachten en middelgrote landen, zoals tussen de VS en West-Duitsland. ,,De VS oefenden geen pressie uit", voegde hij eraan toe. „Niemand kritiseerde de ander. Iedereen wist op welke terreinen accentverschillen bestonden".

Reacties in SU en Oost-Europa

In Oost-Europa verschillen de reacties op de reis van Schmidt naar de VS. Het officiële Russische persagentschap Tass zei op 9 maart in een commentaar, dat werd afgedrukt in het partijblad Prawda: ,,Er kan geen twijfel over bestaan dat over de belangrijke kwesties de Westduitse kanselier het standpunt aanvaardde van zijn senior collega". Bovendien, aldus Tass, bleek uit het gezamenlijke communiqué van Schmidt en Carter dat zij een totaal verkeerd beeld hebben van de oorzaken van de spanningen in de wereld.

Tass noemae sommige van ae steunbetuigingen van Schmidt aan Carter op het punt van de Iraanse gijzeling ,,grotesk". Verder zou Schmidt ,,president Carter in de kaart spelen en zijn pogingen steunen het Midden- en Nabije Oosten en Zuidwest-Azië te onderwerpen aan Amerika's hegemonistische politiek".

Volgens het Russische commentaar blijkt uit Schmidts optreden dat hij overhelt naar steun aan de Olympische boycot, maar hij wil tijd winnen om de publieke boosheid hierover tegen Washington te kunnen sussen.

In Polen wordt over deze zaak geheel anders gedacht. In het dagblad „Zycie Warszawa" wordt in een commentaar dat ook werd opgenomen in de berichten van het Persbureau Pap gezegd dat Schmidt niets heeft toegegeven tegenover de Amerikanen over de relaties tussen de BRD en de Sowjet-Unie en andere Oosteuropese landen, over de ontspanning en over de samenwerking tussen Oost en West in het algemeen.

Commentaar

In het *NRC/H'blad* van 15 maart werd commentaar gegeven op de houding van de Westduitse regeringsleider. Uit dit commentaar is het volgende geciteerd:

Helmut Schmidt heeft heel duidelijk zijn gesprekspartners in Washington gewezen op de specifieke Westduitse belangen in de Oost-West-verhouding. Hij heeft de Duitse deling belicht, alsmede de humanitaire en economische aspecten. Niet geheel~toevallig had hij in zijn tros alle belangrijke Duitse sociaal-economische leiders: vakbondschef Vetter, werkgeversvoorzitter Rodenstock en Oost-Europa-expert Wolf von Amerongen gaven Schmidt overal in Amerika flankdekking bij zijn pleidooien voor de bijzondere Duitse positie.
In Washington werd Helmut Schmidt geprezen voor het zelfbewustzijn waarmee hij Duitse belangen behartigde zonder twijfels te doen rijzen aan de bondgenootschappelijke trouw.
Nu blijft het probleem voor Helmut Schmidt dat deze harmonie-in-tweedracht met Washington een broze zaak is. Carter mag dan in persoonlijke gesprekken met Schmidt vaak bewondering hebben voor het inzicht van de bondskanselier, politiek wordt in het Witte Huis nu eenmaal niet gemaakt op grond van Schmidts adviezen. In de Amerikaanse publieke opinie weet men betrekkelijk weinig van de bijzondere Westduitse positie. Wat dat betreft is er in de loop van de jaren wel het een en ander veranderd in de Duits-

Amerikaanse relatie. Emotionele, ja zelfs sentimentele bindingen zijn verminderd. Als het Witte Huis bij het diner met Helmut Schmidt vooraf zomaar de oude Duitslandvriend John McCloy van de gastenlijst streept dan zegt dat iets over de afstand die er is gegroeid. En als Helmut Schmidt in New York moet uitleggen dat zijn geboortestad Hamburg maar 30 mijl van de Russische troepen verwijderd ligt dan is dat een vorm van voorlichting die twintig jaar geleden geheel overbodig was.

Op al te veel begrip voor eigen posities hoeft Helmut Schmidt daarom ook weer niet te rekenen, temeer niet omdat men in Washington hier en daar ook de indruk heeft dat de Westduitsers hun bondgenootschappelijke verantwoordelijkheid wilen ontlopen.

Tot op zekere hoogte is zo'n indruk begrijpelijk. De Westduitsers waren er de afgelopen maanden als de kippen bij om de VS te vertellen wat zij allemaal fout deden in het Midden-Oosten, maar en passant vond Bonn het maar heel normaal dat de Verenigde Staten zorg droegen voor een vrije oliestroom. De Amerikaanse veiligheidsadviseur Zbigniew Brzezinski zei: ,,Wij kunnen niet aanvaarden dat de bijzondere positie (van West-Duitsland) slechts leidt tot een collectieve houding van retorische eenheid en substantiële passiviteit".

Er moet dus iets gebeuren, aldus Brzezinski. Maar als men Helmut Schmidt vraagt: ,,wat"? dan antwoord hij dat men bezig is een gemeenschappelijk concept te ontwikkelen. Dat gemeenschappelijk concept als antwoord op de Afghanistan-crisis is er nog altijd niet.

Voorts gaat tussen Bonn en Washington het touwtrekken om Westduitse medewerking bij een exportboycot naar de Sowjet-Unie verder. Amerika wil dat Bonn zich onthoudt van kredietgaranties voor export naar de Sowjet-Unie. Bonn weigert handelsafspraken met de Sowjet-Unie te schenden door zo'n garantie-intrekking. De Westduitse inschikkelijkheid bij uitbreiding van het defensiebudget is voorts ook slechts schoorvoetend gekomen en stelt volgens de VS inhoudelijk niet zo veel voor: de verhoging wordt voornamelijk bepaald door extra militaire hulp aan Turkije en door een verhoging van de benzineprijzen voor het Westduitse leger.

De kracht van Helmut Schmidt jegens de Verenigde Staten ligt in zijn evenwichtsact. Schmidt heeft tot nu toe met succes bij president Carter betoogd dat het westen eensgezind het machtsevenwicht dient te herstellen. Daarin moeten de Arabische landen een zelfstandige rol spelen en daarvoor is Frankrijk als eigenzinnige maar toch ook westelijke partner onmisbaar.

Naarmate de Oost-West-verkilling langer duurt zal het steeds moeilijker worden voor Helmut Schmidt om zijn evenwichtigheid te bewaren. Het gegoochel rondom de Olympische zomerspelen illustreert dit. In de Frans-Duitse verklaring staat geen letter over zo'n boycot maar in de Duits-Amerikaanse verklaring wordt een Olympische boycot daarentegen wel min of meer uitgesproken.

Als ten slotte in mei de Westduitse regering zich ook formeel voor een boycot uitspreekt en Frankrijk gaat zijn eigen weg dan wankelt de evenwichtskunstenaar. Desondanks lijkt het West-Duitsland van Helmut Schmidt genoeg zelfbewustzijn te hebben ontwikkeld om deze rol midden op het internationale toneel te blijven spelen. (NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, FAZ, The Times, AP, AFP, Reuter, Bulletin)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

REACTIES OP AFGHAANSE CRISIS, VERWIJTEN AAN BONDGENOTEN, UITBREIDING EMBARGO

Hieronder vervolgen wij ons overzicht van de Amerikaanse reacties op de Sowjetrussische inval in Afghanistan, te beginnen met het slot van de redevoering van de Amerikaanse ambassadeur in Parijs over de houding van de Westelijke bondgenoten. (Vor. ber. pag. 17 e.v., pag. 65 e.v. en pag. 396 e.v.)

Laat mij nu het probleem behandelen zoals het door Europa wordt gezien en nagaan waarom Amerika en Europa problemen hebben om tot overeenstemming te komen. In de eerste plaats is Amerika een grote, open democratie waar beslissingen worden genomen door het zeer uiteenlopende publiek van een heel continent achter het beleid te scharen dat door de president wordt voorgesteld Zonder dse publieke steun kan geen enkele president een krachtige indruk maken — of krachtig optreden — en doelmatig te werk gaan. En een belangrijke factor voor iedere Amerikaanse president is de publieke demonstratie dat onze bondgenoten in dezelfde lijn denken als wij

En dus — ook al zou er geen andere esentiele reden zijn — hebben Amerikaanse presidenten het altijd als noodzakelijk beschouwd om van gedachten te wisselen met hun bondgenoten over hun standpunten en voorgenomen strategieen

In Europa schijnt in sommige kringen een tegenovergestelde neiging te bestaan. Omdat wij relatief groot en krachtig zijn en de afzonderlijke Europese naties zichzelfs als klein en relatief zwak beschouwen, hebben de Europeanen (en vooral de Fransen) de neiging om het bij samenkomsten te laten afweten als het gevaar dreigt dat binnenlandse politieke vijanden hun leiders ervan zouden kunnen betichten voor Amerikaanse druk te zwichten

Ik vrees dat deze situatie een gegeven zal blijven totdat de economische kracht van de Europese Gemeenschap (bijna net zo groot als de onze) vertaald kan wonden in bruikbare politieke macht en besluitvaardigheid. Hiermee moeten wij rekening houden, maar hoe liggen intussen de feiten? (. .)

Als eerste dient te worden opgemerkt dat de Amerikaanse doelstellingen en die van onze bondgenoten dezelfde zijn Wij willen net als zij de voorwaarden scheppen die noodzakelijk zijn om een herhaling van de Sowjet-agressie te voorkomen Wij willen, net als zij, in onze betrekkingen met Moskou het juiste evenwicht vinden tussen vastberadenheid en samenwerking, waar het bij een waarachtige ontspanningspolitiek in feite om gaat

Hoe zou de aanpak van het Westen eruit moeten zien? — Deze aanpak moet verankerd zijn in het geloof dat de détente niet deelbaar is, met andere woorden, de Sowjet-Unie mag nooit tot overtuiging kunnen komen dat wat zij in Afghanistan heeft gedaan niets te maken heeft met haar betrekkingen met West-Europa. (. . .)

fh

● Het Westen moet in zijn aanpak niet alleen met retoriek volstaan maar tot daden overgaan. De Sowjet-Unie zal zich door woorden alleen niet voor verdere riskante ondernemingen laten a ouden: Moskou moet beseffen dat hiervoor een gevoelige prijs moet worden betaald. Gewoon doorgaan alsof er niets aan de hand is, is geen goede formule voor een effectieve Westerse reactie op Afghanistan.

● Een Westerse benadering houdt niet in dat alle bondgenoten identieke acties ondernemen, maar wel dat eventuele acties parallel lopen. Zoals Henri Kissinger enkele weken geleden in Parijs opmerkte, is het niet juist als de Europeanen het monopolie op gematigdheid hebben terwijl de Verenigde Staten het monopolie hebben op dreigementen.

● Bij een Westerse aanpak mag de kracht die wij aan onze politieke diversiteit ontlenen niet teloor gaan maar deze moet voortspruiten uit de gemeenschappelijke belangen en de doelstellingen die ons als bondgenoten verenigen. (. . .)

Waarom is een gezamenlijke Westerse aanpak zo belangrijk?

In de eerste plaats omdat de Verenigde Staten niet de wijsheid in pacht hebben. Wij hebben het advies en de deelneming van Europa nodig.

In de tweede plaats omdat het ontbreken van een Westerse eenheid de Russen in staat zou stellen om hun oude spelletje te spelen en verdeeldheid te zaaien tussen Europa en de Verenigde Staten hetgeen bij leiders in kwetsbare delen van de wereld de indruk zou wekken dat het Westen zwak is.

In de derde plaats — en ik wil mij niet aanmatigen om hier namens Europa te spreken — is het duidelijk dat er voor Europa vitale belangen op het spel staan, waarbij ik als een van de factoren de Europese afhankelijkheid van geïmporteerde olie wil noemen.

Wij vragen Europa niet om zich roekeloos in een verbond met ons te storten: maar wij hebben in zekere mate het recht om van Europa te verlangen zich niet van ons te distantiëren enkel en alleen om zijn eigen onafhankelijkheid te bewijzen. Wij vragen alleen van Europa de Verenigde Staten niet als enige voorbeeld te beschouwen, maar zelf de eigen belangen te definiëren en hiernaar te handelen. (. . .)

Carter voor neutralisatie Afghanistan, boycot Olympische Spelen definitief

Ook president Carter heeft zich uitgesproken voor een neutralisatie van Afghanistan.

Op een persconferentie op 13 februari zei hij o.a. dat de VS graag een neutraal Afghanistan hebben Als om dat te bereiken een overgangsfase nodig is, zou eventueel een door de VN samengesteld vredeskorps in Afghanistan geïnstalleerd kunnen worden.

„Mijn voornaamste overweging is", aldus Carter, ,,zeker te stellen dat de Sowjets erkennen dat hun invasie niet aanvaardbaar is".

Dezelfde dag heeft president Carter opdracht gegeven dat een met artillerie en pantsers uitgerust bataljon van 1800 mariniers naar de Perzische Golf dient te gaan. Het voor amfibische landingsoperaties uitgeruste contuigent bestaat uit 4 oorlogsschepen, waaronder een helikopterdekschip. Het contingent, dat voor militaire oefeningen in de Filippijnen was, zou medio maart in de Golf aankomen en daar de al aanwezige 20 marineschepen, waaronder de beide vliegdekschepen Nimitz en Coral Sea met meer dan 150 gevechtsvliegtuigen aan boord, versterken.

Op 20 februari heeft het Witte Huis een verklaring uitgegeven waarin staat dat de termijn die Carter gesteld heeft voor de terugtrekking van de Sowjet-Unie uit Afghanistan verstreken is (zie ook pag. 70/1 e.v. en hierna) en dat hij daarom het Amerikaanse Olympische Comité heeft verzocht te besluiten niet deel te nemen aan de Olympische Spelen in Moskou.

President Carter had bij de afkondiging van de graanboycot een Amerikaanse boycot van de Olympische Spelen in Moskou niet uitgesloten.

In een televisie-interview van 20 jan. kwam de president daarover te spreken (zie ook pag. 70/1 e.v.). Hij zei dat om de Sowjet-Unie duidelijk te maken ,,hoe ernstig de bedreiging van een Sowjet-invasie van Afghanistan is" de zomerspelen óf in een ander land gehouden moeten worden óf uitgesteld of afgelast moeten worden als de Sowjet-Unie niet binnen een maand haar troepen uit Afghanistan terugtrekt. De president stelde verder voor de Spelen voortaan altijd in hetzelfde land, b.v. Griekenland, te houden.

Dezelfde dag verzond de president een brief naar de voorzitter van het Amerikaanse Olympische Comité (USOC), Robert J. Kane, waarin hij o.m. schreef dat in de Sowjet-Unie de internationale sportcompetitie beschouwd wordt als een aspect van het regeringsbeleid en dat de Sowjet-regering enorme politieke betekenis hecht aan het houden van de Olympische Spelen in Moskou en dat als de spelen niet in Moskou gehouden worden wegens de militaire agressie in Afghanistan, dit machtige signaal van de woede van de wereld niet verborgen kan blijven voor het Sowjet-volk. ,,Misschien zal het toekomstige agressie afschrikken." De president stelde het Amerikaanse Olympische Comité voor het Internationale Olympische Comité te adviseren dat als de Russen zich over een maand niet teruggetrokken hadden uit Afghanistan, de Spelen af te gelasten of in een andere plaats te houden.

Op 21 jan. heeft president Carter een persoonlijke boodschap gezonden naar meer dan 100 regeringshoofden waarin hij om steun verzocht voor zijn voorstel.

Op 24 jan. heeft het Huis van Afgevaardigden met 386 tegen 12 stemmen een resolutie goedgekeurd waarin het Amerikaanse Olympische Comité wordt verzocht druk uit te oefenen om te bewerkstelligen dat de Spelen ergens anders plaatsvinden of uitgesteld worden als de Sowjet-Unie niet vóór 20 februari haar troepen uit Afghanistan heeft teruggetrokken.

Een resolutie van de Senaat (88 tegen 4) deed een beroep op Amerikaanse sportmensen en potentiële bezoekers van de Spelen om niet naar Moskou te gaan als de Sowjettroepen zich niet op 20 februari teruggetrokken hadden.

Het Sowjetrussische persbureau Tass gaf op 21 jan. een commentaar waarin Carter ervan beschuldigd werd de Olympische Spelen als verkiezingsobject te gebruiken en te proberen ,,de détente te vernietigen en de vreedzame samenwerking tussen de volkeren te ondermijnen". ,,Atleten en de sportbeweging krijgen in zijn huidige avontuur de rol toebedeeld van een soort gijzelaars, hoewel Carter de laatste tijd bij herhaling het gebruik van gijzelaars voor politieke doeleinden heeft gelaakt."

Uitbreiding handelsembargo en afbouw uitvoerbeperkingen

Het handelsembargo met de Sowjet-Unie werd op 25 febr. uitgebreid met een exportverbod van fosfaat. Fosfaat wordt voor de fabricage van kunstmest en als toevoeging aan veevoeder gebruikt. Het embargo, dat ook geldt voor staten die fosfaat kunnen doorleveren, werd door het ministerie van handel in Washington bekendgemaakt.

Minister van handel Klutznick verklaarde dat de beslissing van Carter genomen was in het belang van de Amerikaanse buitenlandse politiek en „nadrukkelijk" de Amerikaanse weigering demonstreerde met de Sowjets om te gaan alsof er niets gebeurd is.

De fosfaatuitvoer is een deel van een handelsakkoord met een looptijd van 20 jaar tussen de Occidental Petroleum en de Sowjet-Unie, dat voorziet in de uitwisseling van fosfaat tegen Russische ammoniak.

De Amerikaanse fosfaatleveranties, waarmee de Sowjet-Unie zeven nieuwe kunstmestfabrieken wil laten werken, bedroegen in '79 480.000 ton met een exportwaarde van $ 97 mln. Voor 1980 werd een verhoging naar 1 miljoen ton oftewel $ 400 mln. verwacht. Op dit niveau zou het uitvoervolume tot het jaar 1997 blijven staan.

Half maart heeft de regering-Carter het embargo op de uitvoer van goederen naar de Sowjet-Unie verder uitgebreid door de export van die technologie aan banden te Leggen die op de een of andere manier het militaire en strategische potentieel van de Sowjet-Unie kan bevorderen of versterken. De regeling betreft vooral computers en computer-know-how alsmede de uitvoer van industriële installaties voor economische sectoren met militaire relevantie.

Regeringswoordvoerders hebben verklaard dat er alleen uitzonderingen gemaakt worden voor de export van produkten die in het medische vlak liggen, zoals ziekenhuisapparatuur en medicijnen.

De VS zullen, om de uitwerking van de exportrestricties te vergroten, het in Parijs gevestigde comité voor exportcontroles (de COCOM) vragen dezelfde maatregelen te nemen een soortgelijk handelsbeleid te voeren. De COCOM bestaat uit de NAVO-bondgenoten en Japan. Naar verluidt zullen de VS ook zeer nauwkeurig toezien op de verkoop van produkten die deel uitmaken van het handelsembargo naar andere landen van het Oostblok. Door dit besluit moesten 700 exportlicenties opnieuw onderzocht worden. Volgens regeringsfunctionarissen zou een groot deel van die licenties niet meer uitgegeven worden.

Voor de interventie in Afghanistan exporteerde Amerika per jaar voor $200 mln aan hoogwaardige produkten naar de Sowjet-Unie, waarbij toestemming vereist was van de COCOM wegens de aard van de produkten.

Minister van buitenlandse zaken Vance heeft op 27 maart een nadere toelichting gegeven op de Amerikaanse buitenlandse politiek voor een Senaatscommissie. Hij zei dat de prioriteit van die politiek het opbouwen van een militaire macht is. De Sowjet-Unie blijft in onverminderd tempo haar militaire apparaat opbouwen en daarom zullen de VS offers moeten brengen om hun defensie-uitgaven te verhogen.

„Wij streven niet naar een koude oorlog," aldus Vance, ,,maar wij

worden door de Sowjet-Unie gedwongen tot het brengen van economische offers om de veiligheid van de westerse wereld te waarborgen. Het handhaven van onze veiligheid door middel van een goed machtsevenwicht tussen de VS en de Sowjet-Unie is ons voornaamste doel." Vance benadrukte ook dat de ontwapening niet verwaarloosd mag worden.

Vance riep de Amerikaanse bondgenoten op een deel van de last te dragen, die het afschrikken van ,,de Russische agressie met zich meebrengt". De VS vragen hun bondgenoten niet om in het zicht van de Russische inmenging in Afghanistan het raamwerk van de betrekkingen tussen Oost en West af te breken. Ontspanning en afschrikking kunnen echter niet van elkaar worden gescheiden. Vance zag geen teken dat de Sowjet-Unie zich gaan terugtrekken uit Afghanistan. ,,Integendeel, er zijn bewijzen dat ze zich aan het ingraven zijn voor een lang bedrijf."

President Carter is in een rede voor een conferentie van Amerikaanse hoofdredacteuren in Washington op 10 april nader ingegaan op de houding van de bondgenoten tegenover de Amerikaanse politiek met betrekking tot de Sowjet-Unie.

Carter zei dat sommige bondgenotien wel erg behoedzaam waren in het nakomen van de verplichtingen die uit de alliantie met de VS voortspruiten. ,,Naties vragen om Amerikaanse leiding. Tegelijkertijd wensen zij onafhankelijk op te treden. Zij vragen om begrip, maar nemen dikwijls niet de moeite om ons te begrijpen. Sommige landen vragen om bescherming, maar tonen weinig belangstelling voor de verplichtingen die uit het bondgenootschap voortvloeien."

Carter deed een nieuw beroep op de bondgenoten om zich achter de Amerikaanse sancties tegen Iran en de Sowjet-Unie te scharen.

In zijn rede trok Carter fel van leer tegen de Russen. Massale terechtstellingen en het gebruik van chemische wapens zijn volgens de president ,,het handelsmerk van deze meedogenloze poging om de tegenstand van de mohammedanen te breken". Carter zei over nieuwe bewijzen te beschikken dat de Russen hun troepen in Afghanistan aan het versterken zijn.

Het is van essentieel belang dat W.-Europa en Japan de Amerikaanse sancties tegen Moskou steunen, aldus de president, die vervolgde: ,,Noch wij noch onze bondgenoten willen het kader van de Oost-Westbetrekkingen, dat concrete winst voor zoveel mensen heeft gebracht, vernietigen. Maar als wij alleen de vruchten van ontspanning nastreven, terwijl wij tegelijk de noodzaak van afschrikwekkende kracht over het hoofd zien, zouden wij uiteindelijk de voordelen van beide verliezen."

De Amerikaanse president waarschuwde niet te zullen toestaan dat Amerikaanse atleten zijn verbod op deelneming aan de Olympische zomerspelen in Moskou in de wind slaan.

Carter: ,.De atleten vertegenwoordigen hun landen onder de Olympische beginselen. De VS wensen niet te zijn vertegenwoordigd in een gastland dat een ander land binnenvalt en onderdrukt."

De president dreigde zonodig juridische stappen te zullen ondernemen om zijn zin door te drijven.

Henry Kissinger, oud-minister van buitenlandse zaken, hield op die zelfde conferentie van Amerikaanse hoofdredacteuren een opvallende rede. De voormalige minister van buitenlandse zaken zei: „Wij worden de komende vijf jaar geconfronteerd met een periode van maximaal gevaar, waarin het militaire evenwicht nog in ons nadeel is en de cyclus van plaatselijke revoluties zijn beloop heeft. Zo snel mogelijk dienen wij het militaire evenwicht (tussen de supermogendheden) te herstellen."

Naar Kissinger zei weerkaatsen de tekortkomingen in Carters buitenlandse politiek de diepe ambivalentie van de regering omtrent de rol van macht in de wereld.

Kissinger: „Te veel leden van de regering-Carter maken de indruk dat zij zich schamen over Amerika's kracht en bevreesd zijn voor militaire kracht. Zij schijnen van de premisse uit te gaan dat er een schuld is waar voor wij boete moeten doen, terwijl het er juist om gaat onze waarden te verdedigen."

Henry Kissinger zei het met president Carter eens te zijn dat Amerika met ernstige gevaren wordt geconfronteerd. „Wij zijn niet plotseling op dit punt aangeland of gedurende één regering. Wel geloof ik dat deze regering de gevaarlijkste trends heeft versneld."

Muskie ontmoet Gromyko in Wenen

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Edmund Muskie (Cyrus Vance heeft op 28 april ontslag genomen omdat hij het niet eens was met verschillende aspecten van de Amerikaanse buitenlandse politiek) heeft op 15 en 16 mei gesproken met zijn Sowjetrussische collega Grornyko. De bewindslieden hebben elkaar getroffen in Wenen t.g.v. de plechtige herdenking van de 25ste verjaardag van het Oostenrijkse staatsverdrag.

Er waren elf ministers van buitenlandse zaken naar Wenen gekomen: vier van de staten die het verdrag medeondertekend hebben, t.w. de Sowjet-Unie, de VS, Frankrijk en Groot-Brittannië, en zeven uit de buurlanden.

De ministers hebben de gelegenheid te baat genomen om uitvoerig met elkaar te spreken.

Voor de ministers van buitenlandse zaken van de aanwezige NAVO-landen, de VS, Groot-Brittannië, Frankrijk, de Bondsrepubliek en Italië, begon dit met een gemeenschappelijk ontbijt op de Britse ambassade.

De Westduitse minister Genscher had daarvoor al een gesprek onder vier ogen gevoerd met Muskie op de Amerikaanse ambassade.

Ook de ministers van buitenlandse

Muskie (links) en Gromyko tijdens een diner in Wenen.

zaken van de Oostbloklanden, m.n. die van Joego-Slavië, Hongarije en Tsjechoslowakije, grepen de gelegenheid aan van gedachten te wisselen met hun westerse collega's.
Muskie sprak langdurig met zijn Joegoslavische collega Vrhovec en verder met François-Poncet (Frankrijk) en zijn Italiaanse collega.
In het slot Belvédère, waar op 15 mei 1955 het staatsverdrag werd ondertekend waarmee Oostenrijk zijn vrijheid en onafhankelijkheid terugkreeg, werd op 15 mei een plechtige bijeenkomst gehouden.
Muskie voerde ook hier het woord en hij kwam te spreken over de actuele politieke situatie. De feestelijkheden, zo zei hij, staan in schrille tegenstelling tot de situatie in vele delen van de wereld. Een serie crises bedreigt de stabiliteit: economische problemen, terrorisme en de Noord-Zuidtegenstellingen. De principes van neutraliteit en onafhankelijkheid, die ten grondslag liggen aan het Oostenrijkse staatsverdrag, worden in andere delen van de wereld geschonden: een dergelijke agressie bedreigt de veiligheid in de gehele wereld. De VS en andere landen willen zich ook in de toekomst door een sterke defensie en sterke bondgenootschappen teweer stellen tegen dergelijke acties, opdat de onafhankelijkheid van de naties bewaard blijft. Ondertussen zal men via andere wegen proberen de vrede stabieler te maken. De Amerikaanse doeleinden van een bewapeningscontrole en -vermindering op basis van gelijkheid blijven onveranderd. Men is van plan de ratificatie van SALT II door te voeren.
In overeenstemming met het NAVO-besluit van december 1979 zijn de VS voorstanders van spoedige onderhandelingen over de lange-afstandsraketten in Europa, alsmede van een voortzetting van de Weense MBFR-onderhandelingen en de conferentie in Madrid.
Een begin tot een bredere samenwerking en een minder laten worden van de spanning in Europa is mogelijk als de politiek van de tegenpartij dat toestaat. Détente is alleen maar denkbaar in een atmosfeer van terughoudendheid en als men zich houdt aan de principes van het volkenrecht.
Het Oostenrijkse staatsverdrag herinnert eraan dat het ook in moeilijke tijden denkbaar is stabiliteit en vrede in de wereld te bewerkstelligen.

Op 16 mei spraken Muskie en Gromyko ongeveer drie uur met elkaar. Na afloop deelde Muskie mee dat de bijeenkomst zou kunnen leiden tot verdere gesprekken en dat die uiteindelijk zouden mogen leiden tot een oplossing van de bestaande geschillen. Hij en Gromyko hadden een serieus gesprek gehad over „een aantal praktische problemen". Het gesprek rechtvaardigde naar Muskie's mening volledig de noodzaak van de ontmoeting. Algemeen wordt aangenomen dat de ministers uitvoerig van gedachten gewisseld hebben over een aan de vooravond van de ontmoeting door Afghanistan gelanceerd plan tot normalisering van de situatie in Azië (zie verder pag. 404/3).

Muskie kritiseert Frankrijk

Minister Muskie heeft bij terugkomst in Washington een persconferentie gegeven (de eerste sinds zijn ambtsaanvaarding), waar hij o.a. scherpe kritiek had op de juist door Frankrijk bekendgemaakte ontmoeting tussen president Giscard d'Estaing en president Brezjnew van de Sowjet-Unie in Warschau.
Deze conferentie was een duidelijk onderwerp voor consultaties onder de bondgenoten, aldus Muskie, die op zijn eerste persconferentie als minister ongewoon hard tegen één van Amerika's bondgenoten van leer trok.
Muskie noemde het Franse streven naar een onafhankelijke buitenlands politiek „frustrerend, soms zelfs nog erger". De Amerikaanse minister herinnerde eraan dat zijn Franse ambtgenoot François-Poncet hem in Wenen had verweten dat de VS hadden nagelaten de bondgenoten over de reddingsmissie in Iran te raadplegen. Ernaar verwijzend dat François-Poncet toen met geen woord melding had gemaakt van de voorgenomen Frans-Russische topconferentie, zei Edmund Muskie: „Ik maak mij er zorgen over dat de spreker die mij de les las over de noodzaak de bondgenoten te raadplegen niet in de praktijk bracht wat hij predikte,"
Toch had Muskie ook enige waarderende woorden voor Frankrijks buitenlandse beleid. De Franse opvattingen over de Sowjet-invasie in Afghanistan en over bewapeningscontrole komen overeen met de Amerikaanse denkbeelden daarover.
Op zijn persconferentie uitte Muskie zijn teleurstelling over het feit dat een aantal nationale Olympische Comités in West-Europa (w.o. het Nederlandse) besloten heeft om de Olympische Spelen in Moskou bij te wonen. Hij achtte het betreurenswaardig dat sommige Europese regeringen zich achter het Amerikaanse streven tot boycot van de Olympische Spelen stelden, om daarna de nationale Olympische Comités te laten besluiten toch naar Moskou te gaan.

Desgevraagd kon Muskie niet zeggen of zijn ontmoeting in Wenen met zijn Russische collega Gromyko door een nieuw gesprek zal worden gevolgd. De Amerikaanse minister betoogde dat de Russen vorig jaar het debat over SALT II in de Amerikaanse Senaat onnodig hadden ondermijnd. De invasie in Afghanistan had definitief een einde gemaakt aan de mogelijkheid dat er een tweederde meerderheid in de Senaat voor het bewapeningsverdrag kon worden gevonden.

De Amerikaanse bewindsman had van zijn gesprek met Gromyko niet de indruk overgehouden dat Moskou zijn standpunt over de terugtrekking van de Sowjet-troepen uit Afghanistan had gewijzigd. „Als de Russen geïnteresseerd zijn in het bevorderen van de vrede dan dienen zij te weten dat zij – en zij alleen – de verantwoordelijkheid dragen voor wat er is gebeurd," aldus Muskie.

Vance veroordeelt stopzetting *SALT-II* debat

De afgetreden minister van buitenlandse zaken Vance heeft op 4 juni verklaard dat de „bevriezing" van het SALT-III debat een „verschrikkelijke vergissing" is geweest.

Vance doorbrak met zijn opmerkingen over Carters buitenlands beleid vijf weken van zwijgen ,sinds hij — door meningsverschillen met Carter en diens veiligheidsadviseur Brzezinski de Amerikaanse regering verliet.

De Amerikaanse politiek kan zich geen „woeste zwenkingen" veroorolven, zei Vance in een toespraak voor studenten van de Harvard universiteit in de staat Massachusetts.
Nostalgie overspoelt de Verenigde Staten, zei Vance, ,naar de dagen van vroeger, toen de wereld er ordelijk uitzag, achteraf gezien tenminste, en de macht van de VS die orde kon bewaren". „De nieuwe nostalgie brengt ons tot simplistische oplossingen (...).
SALT-III noemde Vance „een symbool van onze hoop op een betere wereld, het hart van een vooruitziende Amerikaanse buitenlandse politiek". Vance deed een aanval op sommigen wier visie op de buitenlandse politiek wordt bepaald door drogbeelden en mythen".

BRAZILIË

SAMENWERKING ARGENTINIË-BRAZILIË

Half mei heeft de Braziliaanse president Figueiredo een officieel bezoek gebracht aan Argentinië. Het was de eerste maal in 45 jaar dat een Braziliaanse president Argentinië bezocht.

Figueiredo nodigde het Argentijnse staatshoofd, generaal Videla, uit naar Brazilië te komen. Hij zal de tweede Argentijnse president zijn die Brazilië bezoekt.

De ministers van buitenlandse zaken van beide landen zullen in de toekomst minstens éénmaal per jaar samenkomen voor ,,een analyse van de bilaterale betrekkingen''. In een gemeenschappelijk communiqué werd verder gesproken van samenwerkingsovereenkomsten voor het indammen van de wateren van de Uruguay-rivier, de verbinding van de hoogspanningsnetten van beide landen, controle op ziekten onder het vee, de bouw van een brug over de Iguazurivier en onderzoek op het gebied van de staalproduktie en de produktie van gasohol.

Ook werd gepleit voor uitbreiding van het wederzijdse handelsverkeer. De handel tussen beide landen vertegenwoordigt een bedrag van $ 1,5 mrd per jaar.

In het communiqué werd gepleit voor het uitwisselen van technische kennis om beide landen ,,volledig zelfvoorzienend'' te maken op het gebied van kernenergie.

Figueiredo werd vergezeld door 200 Braziliaanse zakenmensen. Zij hebben met Argrntijnse collega's commissies opgezet die moeten beslissen over proclukten die een voorkeursbehandeling zullen krijgen op elkaars markten, over versoepeling van de douaneprocedures en de opstelling van bilaterale contracten.

President Figueiredo brengt een bezoek aan Argentinië, iets wat sinds de dagen van Vargas niet meer was voorgekomen. Het zal blijken een keerpunt te zijn in de betrekkingen tussen de twee grootste Zuidamerikaanse landen. Deze top in Buenos Aires zou ook de opmaat kunnen zijn tot meer politieke en economische samenwerking in de gehele Zuidamerikaanse regio, aldus The Times (15-5). De veelvoudige wereldcrisis alsmede de afnemende invloed der Verenigde Staten onder Carter in Latijns-Amerika dwingen de latino-landen tot grotere economische en politieke zelfstandigheid, en de grootste stap daarheen is de nieuwe ,,entente cordiale'' tussen Brazilië en Argentinië. Het is dan wel geen bondgenootschap, zo zei Brazilië's minister van buitenlandse zaken Ramiro Saraiva Guerreiro, maar wél bestrijkt de entente een zeer breed spectrum op economisch-technologisch terrein, iets wat ook onverwachte politieke implicatie kan krijgen.

Volgens The Times is het slotdocument van de ontmoeting in Buenos Aires een politieke verklaring van groot gewicht: men verwacht dat beide presidenten zullen verklaren dat de idee van een pluralistische democratie en het bestaan van politieke partijen essentiële elementen vormen van de traditie in beide landen. Deze passage zou op voorstel van president Videla worden opgenomen, en mag de hoop wekken dat Argentinië eerlang Brazilië's ,,abertura'' zal navolgen, een democratiseringsproces dat het Braziliaanse politieke systeem al radicaal veranderd heeft.

De architecten van het staatsbezoek zijn o.a. de briljante Argentijnse ambassadeur in Brasilia, senor Oscar Camillion, en de geheimzinnige Braziliaanse generaal Golbery de Couto e Silva, 's presidenten ,,grijze eminentie''. Zij ontkennen evenwel dat deze toenadering ook maar enige ideologische betekenis heeft. Volgens Camillion gaat het alleen maar om betrekkingen tussen staten.

De weg hierheen werd in de herfst van 1979 geopend, toen beide landen d.m.v. traditionele diplomatie hun ruzie over het gebruik van de Parana (grensrivier) hadden bijgelegd. Toen kwam er plaats voor een nieuwe exercitie in atoomtijdperk-diplomatie, en dat met nogal wat succes. Minister Guerreiro legde tegenover The Times uit dat de nieuwe dynamiek van Brazilië's buitenlandse politiek naar alle windstreken wijst, maar vooral Latijns-Amerika geldt, dit als reactie op de ,,bijzonder moeilijke'' wereldsituatie, welke zelfs voor een land als Brazilië risico's oplevert. Het is, althans nog een aantal jaren, geheel afhankelijk van olie-import, grotendeels uit het Midden-Oosten (zodat ingeval van een Iraans-Iraakse oorlog de Braziliaanse economische machine zou komen stil te staan), en daarom neemt Brazilië's interesse voor olie uit Mexico en Venezuela toe, maar nóg meer voor de nieuw ontdekte gasvelden in Argentinië: dat gas kan Argentinië elders niet kwijt.

Ook zijn de snel groeiende Latijnsamerikaanse afzetmarkten aantrekkelijk geworden voor de jonge Braziliaanse industrie. Argentinië — al heeft dit nogal wat bezwaren geuit tegen Brazilië's economische agressiviteit — weet dat het tot een moderne industriestaat kan uitgroeien als het maar toegang krijgt tot de waarlijk enorme Braziliaanse afzetmarkt. De nieuwe akkoorden tussen beide landen zijn, aldus Camillion, een ,,triomf van het voor-de-hand-liggende'': een belangrijk verdrag over vermijding van dubbele belasting (dat joint ventures mogelijk maakt), en verscheidene overeenkomsten voor technologische en industriële samenwerking, waaronder als ,,pièce de resistance'' kernenergie. Geruchten over het tegendeel ten spijt, presenteren beide landen dit akkoord als een bilaterale overeenkomst voor non-proliferatie. Het werd pas mogelijk toen ,,de generaals aan beide kanten het denkbeeld van de atoombom uit hun hoofd hadden gezet''. Na twee decennia van indrukwekkende groei gaat Latijns-Amerika meer vertrouwen in de toekomst krijgen. Dat geldt vooral Brazilië, dat volgens minister Guerreiro op meer respons van de wereld stuit.

In het algemeen zou een geleidelijk zich verenigend Latijns-Amerika een veel interessantere economische en politieke partner voor Europa worden, al begrijpen de Europeanen dat maar traag.

De bouw van een dam in de grensrivier de Parana (grens Brazilië, Argentinië, Paraguay) is jarenlang een twistappel geweest tussen de beide landen.

In febr. 1979 werden de onderhandelingen over technische samenwerking afgebroken (pag. 235 - '79) maar in het najaar van '79 werden beide landen het eens en was de weg gebaand voor nauwere samenwerking op andere gebieden (pag. 270/3 e.v.). (The Times, Le Monde, NRC/H'blad)

De presidenten Figueiredo van Brazilië (links) en Jorge Videla van Argentinië ondertekenen in Buenos Aires een economisch samenwerkingsakkoord.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

WESTERSE TOP IN VENETIË

In Venetië heeft op 22 en 23 juni voor de zesde maal een topconferentie plaatsgevonden van vertegenwoordigers uit zeven grote industriele staten Op deze bijeenkomst zijn i h a. aanwezig de presidenten van de Verenigde Staten en Frankrijk en de premiers van Canada, de Bondsrepubliek Duitsland, Italie, Japan en Engeland. Alleen was Japan dit jaar vertegenwoordigd door de minister van buitenlandse zaken, ı v m het overlijden, kort tevoren, van premier Ohira.

De EG was vertegenwoordigd door de voorzitter van de Europese Commissie, Roy Jenkins

Deze topbijeenkomst is in '75 in het leven geroepen na een initiatief van de Franse president Giscard d'Estaing en was bedoeld om problemen van de wereldeconomie te bespreken.

Meer dan in de voorafgaande jaren heeft de topconferentie zich deze keer ingelaten met politieke vraagstukken. Dit was een gevolg van het bestaan van meningsverschillen tussen de Verenigde Staten en West-Europa over kwesties als Afghanistan, Iran en de Palestijnen.

In een voorbeschouwmg op de conferentie van Venetië schreef het *NRC/H'blad* op 19 juni o m. het volgende.

De conferentie in Venetië zal komende zondag en maandag plaatsvinden in de schaduw van een vertrouwenscrisis in de Westelijke alliantie. Dit wantrouwen tussen Amerika en de bondgenoten werd dezer dagen geïllustreerd door de brief die president Carter aan kanselier Schmidt heeft gestuurd. Daarin wordt West-Duitsland gewaarschuwd niet in de verleiding te komen om bij zijn komende besprekingen te Moskou in te stemmen met een tijdelijk moratorium op het operationeel maken van nieuwe raketten voor de middellange afstand in West-Europa (pag. 409/3).

Deze Amerikaanse reactie moet worden bezien tegen de achtergrond van groeiende wrijving tussen beide landen, o.a. als gevolg van het diepe Westduitse wantrouwen in de leiderscapaciteiten van Carter en ambivalente uitspraken van Schmidt als voorbereiding voor zijn bezoek aan Moskou.

De vorige industriële ,,top'' werd een jaar geleden in Tokio gehouden (pag. 433 e.v. - 1979). Deze conferentie, die samenviel met een explosie in de wereld-olieprijzen, was voornamelijk aan de energiekwestie gewijd. Het streven naar een gemeenschappelijke aanpak door de industrielanden van het energievraagstuk liep toen op niets uit, vooral ook omdat de OPEC-landen tezelfdertijd in Genève tot nieuwe prijsverhogingen besloten.

Daarmee werden de resultaten van de conferentie in Tokio ondermijnd en werd verdere munitie verschaft voor de golf van olieprijsverhogingen die zondag door de New York Times als ,,de grootste monetaire staatsgreep in de geschiedenis'' werd omschreven.

Gezien de vele mislukkingen, die Carters binnenlandse en economische beleid hebben ontsierd, lijkt de Amerikaanse president niet de aangewezen man om zich in Venetië als de economische leider van het Westen op te werpen.

Toen de VS vorige zomer door een ernstig benzinetekort werden geplaagd verzuimde de president maatregelen te nemen die Amerika's afhankelijkheid van het OPEC-kartel zouden hebben verminderd. Onder druk van Saoedi-Arabië liet Carter voorts na een werkelijke nationale oliereserve op te bouwen.

Tot overmaat van ramp verwierp het Congres dit voorjaar Carters voorstel tot instelling van een federale benzinebelasting van 10 dollarcent per gallon (± 4 liter). Het Witte Huis en het Congres hebben dus broederlijk samengewerkt om het wantrouwen van het buitenland in het Amerikaanse economische beleid aan te wakkeren.

In andere sectoren van de binnenlandse economie was Carter al niet veel gelukkiger. Gepreoccupeerd als de presiaent is met zijn eigen herverkiezing heeft hij zijn plan tot beperking van salaris- en prijsverhogingen laten varen. Jimmy Carter hoopt hiermee de steun van de vakbonden te verwerven.

Zijn onsamenhangende aanpak van het begrotingsprobleem heeft het vertrouwen in Carter verder ondermijnd. Afgelopen januari diende het Witte Huis met veel fanfare een begroting met een vrij aanzienlijk tekort in.

Inflatie en rentevoet bereikten daarop recordhoogten, en vijf weken later kwam Carter met een nieuwe begroting, die ditmaal in evenwicht was. Maar de strenge maatregelen ter beperking van het krediet die tezelfdertijd werden bekendgemaakt duwden de Amerikaanse economie onvermijdelijk in een nieuwe recessie. De inflatie is weliswaar aan het afnemen, de werkloosheid stijgt daarentegen onrustbarend.

Carter wordt het plan toegeschreven om in Venetië aan te dringen op fiscale en monetaire zelfbeperking, alsook op energiebesparing. Inzake het energievraagstuk wordt er hier op gewezen dat Amerika de enige deelnemer aan de conferentie van Tokio is die de oogmerken van het Internationale Energie Agentschap (tot vermindering van 5% in het nationale olieverbruik) heeft verwezenlijkt.

Deze teruggang in Amerika's vraag naar olie heeft twee oorzaken: Carter besluit tot liberalisering van de binnenlandse olieprijs (een verstandige daad), en de economische teruggang in de VS.

Amerikaanse woordvoerders verwachten dat de conferentie in Venetië haar goedkeuring zal hechten aan de richtlijnen die vorige maand op ambtelijk niveau door het Internationale Energie Agentschap betreffende verdere beperking van de olie-importen door de industriële naties werden vastgesteld.

Maar het is de discussie over de internationale vraagstukken die in Venetië de voorrang zal krijgen. De wereld is sinds de laatste industriële topconferentie van Tokio ingrijpend veranderd. Met name heeft het Westen geen eensgezind antwoord kunnen vinden op de Sowjet-invasie in Afghanistan, en niemand gelooft hier dat de conferentie in Venetië in dit opzicht een doorbraak kan forceren. Daarvoor bestaan er te grote meningsverschillen tussen de VS en W.-Europa over de vraag of de politieke en economische vruchten van détente onder de huidige omstandigheden moeten worden behouden.

De Europese waarnemer in Washington wordt al snel duidelijk dat het Witte Huis er onvoldoende begrip voor heeft dat de Westeuropese en Japanse bond-

V.l.n.r. de Japanse minister van buitenlandse zaken Okita, premier Trudeau van Canada, bondskanselier Schmidt van W.-Duitsland, president Giscard d'Estaing van Frankrijk, premier Cossiga van Italië, president Carter van de VS, premier Thatcher van Engeland en Roy Jenkins, de voorzitter van de Europese commissie.

genoten niet langer bereid zijn om Amerika's „leadership" blindelings te volgen. Deze ontwikkeling was natuurlijk al geruime tiid merkbaar aan een verschuiving in de economische krachtsverhoudingen. De EG-landen hebben nu een groter bruto nationaal produkt dan de VS, terwijl de produktiviteit en industriële vernieuwing in Amerika achterblijven. Een echte crisisstemming ontstond pas afgelopen voorjaar toen de overtuiging in West-Europa snel terrein won dat alle diplomatieke initiatieven van Carter (of het nu om Iran of Afghanistan gaat! worden gekenmerkt door het streven naar binnenlands politiek gewin.

Tot groeiende ergernis in Washington hebben deze Europese frustraties geleid tot afwijkende meningen inzake de Oost-West-verhouding, de gijzelaarskwestie in Iran en de vredesonderhandelingen over het Midden-Oosten. Het Palestijnse initiatief van de Negen is daarvan het jongste voorbeeld (pag. 428).

De Europese weigering om werkelijk tastbare sancties tegen Iran door te voeren heeft hier de gevoelens voor de ,,ondankbare" bondgenoten niet warmer gemaakt. Alles bijeen kan daarom van de conferentie van de rijke landen in Venetië niet veel worden verwacht.

Onderhoud Carter-Schmidt

Aan de vooravond van de conferentie, op zaterdag 21 juni, hadden de Amerikaanse president Carter en de Westduitse bondskanselier Schrnidt een afzonderlijk onderhoud, waarop zij de meningsverschillen bespraken, die in het voorafgegane halfjaar tussen hen gerezen waren.

De ontmoeting tussen Carter en Schmidt was aanvankelijk in een uiterst kille atmosfeer begonnen. Toen de Westduitse bondskanselier bij Carters hotel aankwam, werd hij door niemand opgewacht. Kennelijk als vergeldingsmaatregel weigerde hij daarom voor Amerikaanse fotografen te poseren, maar beende haastig het hotel binnen. Terwijl binnen in het hotel het gesprek begon, zette buiten de Westduitse regeringswoordvoerder Bölling nog eens de puntjes op de i.

Onomwonden gaf hij toe dat Schmidt onaangenaam verrast was door de toon, waarin Carter onlangs een brief heeft gestuurd. De Amerikaanse president had daarin de bondskanselier schriftelijk gewaarschuwd niet terug te komen op het NAVO-besluit van eind vorig jaar over de modernisering van tactische kernwapens voor de middellange afstand.

Maar na 90 minuten praten bleek er opeens geen vuiltje meer aan de lucht. Breed lachend en arm in arm kwamen Schmidt en Carter naar buiten gewandeld, waar zij een demonstratie van eensgezindheid weggaven. Volgens Carter had hij de brief alleen gestuurd, omdat er ,,misleidende persberichten" over Schmidts voornemen waren verschenen. Over de belangrijke vraagstukken zouden er tussen de VS en de Bondsrepubliek echter absoluut geen meningsverschillen bestaan, zo verzekerde de Amerikaanse president.

Ook koesterde hij geen enkele twijfel dat de Westduitse regering het NAVO-besluit blijft steunen om nieuwe kernwapens in Europa te stationeren. Op 22 juni is opnieuw dit punt ter sprake gekomen toen Schmidt een half uur lang uitlegde, wat hij op 30 juni en 1 juli tijdens het bezoek aan Moskou ter sprake wil brengen. Na afloop verklaarde staatssecretaris Bölling dat Schmidt weliswaar geen Westers mandaat heeft, maar rekening zal houden met de ideeën die zijn collega's in Venetië naar voren hebben gebracht. Bölling: ,,De bondskanselier gaat met volledige rugdekking van de bondgenoten naar Moskou". Bovendien wil Schmidt voortdurend zijn collega's in het Westen op de hoogte houden van wat er is besproken. Het is daarom de bedoeling dat hij direct na zijn bezoek aan Moskou — overigens het eerste door een Westerse regeringsleider na de Russische inval in Afghanistan — direct alle bondgenoten zal informeren.

In zijn toelichting wees Schmidt erop dat er op dit moment in de wereld op drie plaatsen een ernstige crisis bestaat: Afghanistan, Iran en het Midden-Oosten. Het gevaar is aanwezig dat deze drie crises tot een grote crisis zullen uitgroeien, wat weer in een Oost-West-conflict kan resulteren. In dit verband benadrukte hij de bijzondere positie van de Bondsrepubliek ten aanzien van Oost-Europa en de DDR in het bijzonder. Vorig jaar zijn alleen al 60.000 mensen uit Oost-Europa naar de Bondsrepubliek gekomen.

Afzonderlijk overleg VS, West-Duitsland, Engeland en *Frankrijk*

Op 22 juni heeft in Venetië een bijeenkomst plaatsgevonden, waaraan werd deelgenomen door de Britse, Franse en Westduitse ambassadeurs en de Amerikaanse onder-minister van buitenlandse zaken Warren Christopher.

Daar hebben zij kwesties als de Russische invasie in Afghanistan, de Westerse belangen in het Midden-Oosten en het Amerikaanse voorstel om de Olympische Spelen in Moskou te boycotten, besproken. Het is voor de eerste keer dat deze vier landen op dit niveau elkaar buiten NAVO-verband consulteren. Binnen de NAVO vinden dergelijke ,,confrontaties" al sinds jaren plaats. In de afgelopen maanden hebben de grote Westeuropese landen er bij de Amerikanen op aangedrongen om hun meer inspraak te geven. Op die manier zou moeten worden voorkomen dat de Europeanen voor een voldongen feit worden geplaatst, wat de laatste tijd steeds weer het geval zou zijn geweest.

Alleen zijn de Amerikanen nog niet helemaal gelukkig met deze nieuwe formule, omdat zij vrezen dat Japan buiten spel wordt geplaatst. Bezwaar tegen deze opzet hebben eveneens de Italianen. Zij zijn bang dat deze vier landen een directoraat gaan vormen dat het Westen zal besturen.

Gedeeltelijke terugtrekking *Sowjet-troepen* uit Afghanistan *aangekondigd*

Het commando van de Sowjet-troepen in Afghanistan heeft op 21 juni bekendgemaakt, dat enige eenheden uit Kaboel zouden terugkeren naar de SU, omdat zij „niet langer nodig" zijn. Volgens radio-Moskou betrof het hier een „eenzijdig gebaar van goede wil".

Voordat dit bericht via de persbureaus wereldkundig was gemaakt, was op 20 juni de Sowjet-ambassadeur in Parijs, Tsjenvonenko, naar het Elysée gekomen om er daar mededeling van te doen.

Giscard was op dat moment al afgereisd naar Venetië, zodat de ambassadeur de secretaris-generaal van het Elysée als gesprekspartner had.

Volgens de Amerikaanse president Carter is de aangekondigde terugtrekking bedoeld om de Olympische Spelen in Moskou te redden. Tegenover Amerikaanse journalisten heeft Carter op 22 juni in Venetië verklaard dat de Olympische boycot de Russen in de internationale publieke opinie en ook in hun eigen land veel kwaad heeft berokkend.

Om die reden geloofde de president niet dat de terugtrekking iets te maken heeft met de westerse topconferentie. In ieder geval zullen de Verenigde Staten onder invloed van deze nieuwe ontwikkeling niet op hun beslissing terugkomen om de Spelen te boycotten. ,,Onze beslissing werd in febr. genomen en is wat mij betreft onherroepelijk", aldus Carter.

Over de op zich vrij gematigde verklaring die de regeringsleiders en de staatshoofden uit de zeven grote industrielanden met betrekking tot Afghanistan hebben aangenomen (pag. 420/1), zei hij, dat zij bedoeld is om de eensgezindheid van het westen te demonstreren. Alle zeven landen houden vast aan hun ernstige bezwaren tegen de invasie en aan hun bewondering ,,voor de vrijheidsstrijders in Afghanistan die hun land van het bezettingsleger proberen te bevrijden", zo zei de president.

Desondanks hebben de zeven ,,met belangstelling" kennis genomen van de Russische aankondiging dat de eenheden worden teruggetrokken.

Carter: ,,Wanneer deze berichten zijn bevestigd en wanneer deze terugtrekking Permanent is en wanneer zij een eerste [illegible] is in de [illegible] van een [illegible] eii totale terugtrekking van de Russische troepen uit Afghanistan, dan is dat natuurlijk een belangrijke zaak".

In zoverre namen echter alle deelnemers aan het Venetiaanse topoverleg een nogal terughoudende positie in die ook door een zekere mate van scepsis was ingegeven. Alleen de Franse president, Giscard d'Estaing, liet zich vrij positief uit.

Giscard deed in de ochtend van 22 juni aan de overige deelnemers aan de top mededeling van het bezoek van Tsjerwonenko aan het Elysée, twee dagen eerder. De meeste regeringsleiders waren op dat moment echter al via de persbureaus ingelicht over de Russische stap.

De Britse premier, mevr. Thatcher, toonde zich enigszins gepikeerd over het feit, dat Giscard op 21 juni de hele dag over dit onderwerp gezwegen had.

Met name ook de Britten hebben als eersten officieel op de Russische stap gereageerd. In een verklaring lieten zij weten: .,Alleen een complete terugtrekking van alle Russische troepen uit Afghanistan kan vrede en stabiliteit iri dit gebied brengen".

Maar ook Carters veiligheidsadviseur, Zbigniew Brzezinski, was er als de kippen bij om commentaar te leveren, Naar zijn mening zou deze terugtrekking een hoopvol teken zijn, indien het een begin van een volledige ontruiming zou zijn, maar hierover had hij zo zijn twijfels.

.,We moeten precies weten, wat voor eenheden er worden weggehaald. In de tweede plaats moeten we weten of zij door andere eenheden worden vervangen", aldus Brzezinski, die de reputatie heeft een havik te zijn. Ongeveer in dezelfde zin, maar veel bondiger liet zich de nieuwe Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Muskie, uit. Laconiek verklaarde hij: „Geloof niets, wat je niet ziet."

Daarentegen stelden de Fransen alles in het werk om te voorkomen dat Giscards mededeling achteloos van tafel zou worden geveegd.

De Franse woordvoerder over de mondelinge boodschap: ,,Het is een signaal uit Moskou". In zoverre willen de Fransen niet de kans laten voorbijgaan om de Amerikanen nog eens in te peperen, hoe groot het belang is geweest van de ontmoeting in Warschau tussen Giscard en zijn Russische collega Brezjnew.

De Amerikaanse president Carter heeft op 23 juni bevestigd, dat de SU troepen uit Afghanistan had teruggetrokken. Volgens Carter gaat het om ,,minder dan 10%" van het Sowjet-contingent in Afghanistan.

De Amerikanen schatten het aantal Sowjet-troepen in Afghanistan op dit moment op ong. 95.000, nadat de afgelopen weken 5000 a 10.000 nieuwe manschappen het land zijn binnengebracht.

Ook van Sowjet-zijde zijn nadere mededelingen verstrekt over de troepenterugtrekking. Volgens Moskou gaat het om een divisie. Militaire specialisten in het Westen schatten — op grond hiervan — het aantal teruggetrokken soldaten op ong. 10.000. Een bekendmaking in Moskou spreekt over 108 tanks: die inmiddels vanuit Kaboel onderweg zijn naar de Sowjet - Afghaanse grens. De correspondent van het Franse communistische dagblad *L'Humanité* in Afghanistan meldt dat ook eenheden lichte artillerie naar de Sowjet-Unie terugkeren.

De Russische president Brezjnew heeft op 23 juni in Moskou verklaard dat de terugtrekking mogelijk is geworden, na successen in de strijd tegen de ,,contrarevolutionairen" en ,,interventionistische krachten" in Afghanistan.

Persconferentie deelnemers aan top

Op 23 juni hebben de deelnemers aan de top in Venetië op een persconferentie de resultaten van hun bijeenkomst publiek gemaakt.

O.m. werd het duidelijk, dat de Zeven een dringende oproep deden aan de OPEC-staten en de geïndustrialiseerde communistische landen om meer voor de Derde Wereld te doen.

In dit verband is van Britse zijde meegedeeld, dat, terwijl 90 procent van de westerse hulp aan de Derde Wereld niet-gebonden is en over alle landen wordt verdeeld, de steun van de socialistische landen grotendeels naar Cuba en Vietnam gaat. Bovendien zou deze hulp overwegend uit militaire leveranties bestaan. Het idee om de oproep ook tot de socialistische landen te richten, is afkomstig van de Franse president Giscard d'Estaing.

Weinig vooruitgang hebben de Zeven echter bij hun overleg geboekt over het voorstel van de zogenaamde Brandt-commissie om een minitop tussen industrielanden, olie-exporterende landen en ontwikkelingslanden te houden.

In de slotverklaring heet het hierover slechts dat het rapport van de Brandt-commissie wordt begroet en dat de Zeven zorgvuldig de aanbevelingen erin zullen bestuderen. In de ontwerptekst was evenwel een veel uitgebreidere paragraaf aan dit punt gewijd.

Hierin werd vastgesteld dat de zeven staatshoofden en regeringsleiders een Noord-Zuid-top ,,onder geschikte omstandigheden en op een passend tijdstip" als een nuttige zaak beschouwen. Vooral onder Britse druk is deze passage uit de slotverklaring weggehaald, omdat Margaret Thatcher als regeringsleidster van een olie-producerend land niet al te hard van stapel wil lopen. De Britse verzekerde echter dat nog twee, drie andere landen bedenkingen hadden die eerst moeten worden uitgepraat.

Anderzijds hebben de Zeven zich er, voor wat het voorstel van een mini-top betreft, niet gemakkelijk vanaf gemaakt. Volgens de Westduitse bondskanselier Schmidt is op nog geen enkele voorgaande Westerse topconferentie zo uitgebreid de Noord-Zuid-problematiek behandeld als ditmaal in Venetië. Dit zou ook door toedoen van Schmidt zelf zijn gebeurd die een uitgesproken voorstander van een mini-top is, zoals hij tijdens de persconferentie na afloop van de Westerse top verklaarde.

De bondskanselier maakte in dit kader duidelijk, wat er van de OPEC-landen wordt verwacht, Naar zijn mening zullen zij rechtstreeks meer geld aan de ontwikkelingslanden moeten overmaken en lenen. Tot nu toe geven de olie-exporterende landen er de voorkeur aan om de petro-dollar bij Amerikaanse en West-europese banken te beleggen.

De Franse president Giscard d'Estaing zei op de persconferentie te geloven, dat de SU van plan is een ,,belangrijk" aantal militairen uit Afghanistan terug te trekken.

In eerste instantie zouden het tank- en infanterie-eenheden zijn die de Sowjet-Unie wil terugtrekken, maar niet uitgesloten wordt dat hier ook artillerie-eenheden bij zitten. Op de persconferentie zei Giscard dat de nieuwe Russische stap ,,duidelijk een zekere betekenis" heeft. Deze zou ook in overeenstemming zijn met de weg die de Sowjet-Unie sinds het gesprek tussen Giscard en de Russische president Brezjnew in Warschau is ingeslagen.

De Franse president zei er in ieder geval zeker van te zijn dat de Russische eenheden, die worden teruggetrokken, niet door andere zullen worden vervangen. Naar zijn mening is het Russische gebaar een stap in de goede richting, ofschoon nog moet worden afgewacht, wat de verdere draagwijdte van het Russische besluit is.

Met deze uitlatingen distantieerde Giscard zich van de uitlatingen van zijn collega's, met voorop de Amerikaanse president Carter en de Britse premier Margaret Thatcher die zich eerder buitengewoon sceptisch hadden uitgelaten. Die scepsis vond ook haar weerslag in een gemeenschappelijke verklaring over Afghanistan die de zeven staatshoofden en regeringsleiders op 22 mei hebben gepubliceerd, inclusief Giscard zelf. Vermoedelijk heeft dit ook iets te maken met het feit dat de Franse president een dag lang het nieuws van de terugtrekking had verzwegen.

De enigen die zich in Venetië ten aanzien van deze kwestie up de vlakte hebben gehouden, waren de Westduitsers. Met het oog op het bezoek dat bondskanselier Schmidt op 30 juni en 1 juli aan Moskou zou brengen, zullen zij waarschijnlijk niet op voorhand hun eigen glazen willen ingooien.

Om die reden verklaarde de Westduitse minister van buitenlandse zaken, Genscher, haastig, dat hij niet in staat was een oordeel over de Russische stap te durven geven. Hij moest het allemaal nog eens bekijken.

,,Misschien is dit een eerste stap in het streven alle troepen terug te trekken, maar het kan ook zijn dat het hierbij om een tijdelijke reducering gaat", aldus de Westduitse bewindsman.

In dit verband onderstreepte hij het grootste belang van de gemeenschappelijke verklaring over Afghanistan. Temeer daar hierin steun wordt gegeven aan het initiatief dat de islamitische conferentie tijdens haar laatste bijeenkomst heeft genomen. Evenals de Europese Gemeenschap dringt zij aan op een neutralisering van Afghanistan en op een complete terugtrekking van alle Russische troepen.

Volgens de Westduitse minister is hiermee bovendien voorkomen dat de kwestie Afghanistan tot een conflict tussen Oost en West zou uitgroeien. Zij zou in eerste instantie een probleem tussen Noord (de Sowjet-Unie) en Zuid (de islamitische landen) zijn geworden. Genscher meende dat er op die manier een strategie begint te ontstaan die tot een doorbraak in de huidige crisis kan leiden.

Het meest positieve aan de westerse topconferentie vond Genscher evenwel dat Schmidt en Carter al hun meningsverschillen hebben uitgepraat Na de ijstijd die onlangs in de Westduits-Amerikaanse betrekking scheen te zijn uitgebroken, zou het klimaat thans weer goed zijn geworden.

Ofschoon gedurende de conferentie verder hoofdzakelijk over energie zou zijn gesproken — althans volgens de officiële versie — zijn in bilaterale gesprekken nog wel enkele buitenlandse thema's ter sprake gekomen. Van alle kanten kreeg Carter hierbij steun toegezegd inzake de Amerikaanse gijzelingsaffaire in Iran.

De Britse premier Margaret Thatcher heeft in haar verklaring op de persconferentie van de top deze steun nogmaals bekrachtigd.

Daarentegen zou er nauwelijks over het Midden-Oosten zijn gepraat. De Britse woordvoerder: ,,Dit thema is op deze top geen probleem gebleken". De verwachting was dat Carter en zijn nieuwe minister van buitenlandse zaken, Muskie, zouden ingaan op de verklaring die door deze raad van regeringsleiders twaalf dagen eerder in Venetië is goedgekeurd. Hierin wordt ondermeer erop aangedrongen dat

de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie PLO betrokken moet worden bij het vredesoverleg in het Midden-Oosten.

Slotdocumenten

Op de eerste dag van hun bijeenkomst hebben de deelnemers aan de conferentie van Venetië voornamelijk over politieke vraagstukken gesproken. Over een aantal problemen hebben zij ook verklaringen opgesteld, waarvan hierna de teksten volgen.

I. Verklaring van de staatshoofden en regeringsleiders over politieke thema's

Bij het streven om hier in Venetië een globale economische strategie vast te stellen en onze gemeenschappelijke vastbeslotenheid duidelijk te maken deze ook te verwerkelijken, erkennen wij bewust de verantwoordelijkheid, die de drie grote industriële gebieden van de wereld — Noord-Amerika, West-Europa en Japan — toekomt om aan het creëren van de voorwaarden voor een evenwichtige en duurzame economische groei mede te werken. Maar wij kunnen dit niet alleen doen; ook anderen moeten mede daaraan bijdragen.

De huidige toestand dwingt ons echter tot de nadrukkelijke vaststelling, dat onze inspanningen alleen met succes bekroond kunnen worden, wanneer wij gelijktijdig in staat zijn een wereld in stand te houden, waarin het recht wereldwijd toegepast, de nationale onafhankelijkheid geëerbiedigd en de wereldvrede gehandhaafd worden. Wij roepen alle staten op zich gemeenschappelijk met ons voor een dergelijke wereld in te zetten en wij verwelkomen de bereidheid van de nietgebonden landen en regionale groeperingen de daarmee verbonden verantwoordelijkheden op zich te nemen.

Daarom bekrachtigen wij hiermee, dat de militaire Sowjet-bezetting van Afghanistan thans onaanvaardbaar is en dat wij vastbesloten zijn deze ook in de toekomst niet te accepteren. Zij is niet met de wil tot onafhankelijkheid van het Afghaanse volk, die het met zijn moedige verzet bewezen heeft, en met de veiligheid van de staten in het gebied verenigbaar.

Zij is ook onverenigbaar met de principes van het Handvest van de Verenigde Naties en met de inspanningen voor het bewaren van een echte ontspanning. Zij brengt in waarheid de grondslagen in gevaar van de vrede, zowel in het gebied als in de wereld als geheel.

Wij voelen ons in dit opzicht volledig akkoord met het gevoelen van de inmense meerderheid van de internationale gemeenschap, zoals dit werd geuit in de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties in de resolutie No. ES-6.2 van 14 januari 1980 en in de loop van de twee recente zittingen van de islamitische conferentie.

Afghanistan zou in staat gesteld moeten worden zijn soevereiniteit, territoriale integriteit, politieke onafhankelijkheid en de status van niet-gebondenheid terug te krijgen, die het eens bezat. Wij eisen daarom de volledige terugtrekking van de Sowjet-troepen en de vrijheid voor het Afghaanse volk om weer zelf over zijn toekomst te beslissen.

Wij hebben kennis genomen van de huidige aankondiging van de terugtrekking van enige Sowjet-troepen uit Afghanistan. Om een nuttige bijdrage te leveren aan de oplossing van de Afghaanse crisis zal deze terugtrekking, voor zover zij wordt bevestigd, duurzaam moeten zijn en voortgezet worden tot de volledige terugtrekking van de Sowjet-troepen. Alleen op die manier zal een toestand hersteld kunnen worden, die verenigbaar is met vrede en recht en daarmee overeenkomt met de belangen van alle naties.

Wij zijn vastbesloten alles te doen, dat in ons vermogen ligt, om dit tot stand te brengen. Wij zijn ook bereid alle dit doel dienende initiatieven, zoals die van de islamitische conferentie, te ondersteunen. Wij zullen verder alle inspanningen ondersteunen, die erop gericht zijn aan de politieke onafhankelijkheid en veiligheid van de staten in het gebied bij te dragen. De op deze conferentie vertegenwoordigde regeringen, die zich uitgesproken hebben tegen een deelname aan de Olympische Spelen, bekrachtigen hun houding met nadruk.

II. Verklaring over de gijzeling van diplomatiek personeel.

Diep bezorgd over meer recente gevallen van terrorisme, waarbij gijzelaars gemaakt en gebouwen en personeel van diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen aangevallen werden, bekrachtigen de staatshoofden en regeringsleiders hun vastbeslotenheid dergelijke handelingen te verhinderen en te bestrijden. Zij stellen vast, dat het werk aan de internationale overeenkomst tegen gijzeling afgesloten is en roepen alle staten op het toetreden tot deze overeenkomst en tot de overeenkomst van 1973 over het voorkomen, vervolgen en bestraffen van strafbare handelingen tegen volkenrechtelijk beschermde personen in overweging te nemen.

De staatshoofden en regeringsleiders veroordelen nadrukkelijk de gijzeling en de bezetting van ruimten alsmede het vastnemen van personeel van diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen, die schendingen zijn van de fundamentele normen van het volkenrecht en van internationale gebruiken. De staatshoofden en regeringsleiders houden het voor noodzakelijk, dat alle regeringen een beleid volgen, dat tot het bereiken van dit doel bijdraagt, en passende maatregelen nemen om te verhinderen, dat terroristen uit zulke strafbare handelingen voordeel trekken. Zij zijn verder vastbesloten hun diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen onderling steun en hulp te verlenen in gevallen van bezetting van ruimten of het vastnemen van personeel van diplomatieke en consulaire vertegenwoordigingen.

De staatshoofden en regeringsleiders brengen in herinnering, dat elke staat volgens het volkenrecht verplicht is zich te onthouden van het organiseren van, aanstichten tot en ondersteunen van of het deelnemen aan terroristische handelingen in een andere staat of van de toestemming jegens georganiseerde acties op zijn grondgebied, die op het plegen van dergelijke handelingen gericht zijn, en zij klagen op deze meest nadrukkelijke wijze elke schending van deze plicht aan.

III. Verklaring over het vluchtelingenprobleem.

De staatshoofden en regeringsleiders zijn diep bezorgd over de nood van het steeds groter wordende aantal vluchtelingen in de hele wereld. Honderdduizenden hebben reeds Cuba en Indo-China verlaten; velen van hen ondernamen de gevaren van een vlucht via de open zee. Pakistan en Iran hebben bijna een miljoen vluchtelingen uit Afghanistan opgenomen. In Afrika bedraagt het aantal vluchtelingen meerdere miljoenen.

De staatshoofden en regeringsleiders stellen met diep betreuren vast, dat het aantal vluchtelingen verder stijgt en dat, ondanks omvangrijke internationale hulpmaatregelen, het lijden van de vluchtelingen voortduurt. Zij hebben waardering voor de generositeit en de tegemoetkomendheid, waarmee landen in de betrokken gebieden vluchtelingen hebben opgenomen. De op deze tooconferentie vertegenwoordigde staten zijn hunnerzijds in aanzienlijke omvang aan verzoeken om hulp en vestiging van vluchtelingen tegemoet gekomen. Zij zullen dat ook verder doen, maar hun middelen zijn niet onbeperkt. Zij doen een beroep op anderen gemeenschappelijk met hen tot de vermindering van deze nood bij te dragen.

Zo groot als ook de inspanningen van de gemeenschap van volkeren zijn, zij kunnen moeilijk onbegrensd worden voortgezet. Het vluchtelingenprobleem moet bij zijn wortel worden aangepakt.

De staatshoofden en regeringsleiders appelleren daarom nadrukkelijk bij de voor het vluchtelingenprobleem verantwoordelijke regeringen om de oorzaken van deze wijdverbreide tragedie op te ruimen en geen politiek te vervolgen, die mensen van het eigen volk in grote aantallen uit het eigen land verdrijft.

IV. Verklaring over veiligheid in de lucht.

De staatshoofden en regeringsleiders gaven uiting aan hun voldoening over het feit, dat de principes, die vervat zijn in de verklaring van Bonn van 1978 alsmede in de internationale overeenkomsten tot bestrijding van wederrechtelijke ingrepen in de burgerluchtvaart, in ruime mate ondersteuning door de gemeenschap van staten ervaren hebben. Het groeiende aantal toetredingen tot deze overeenkomsten en de van verantwoordelijkheidsbesef blijkgevende houding van staten m.b.t. de ontvoering van vliegtuigen laten blijken, dat deze principes door de internationale gemeenschap van staten in hun geheel worden aanvaard.

De staatshoofden en regeringsleiders leggen er de nadruk op, dat de ontvoering van vliegtuigen een bedreiging voor de internationale burgerluchtvaart blijft en dat er geen verslapping van de inspanningen tot opheffing van deze bedreiging mag voorkomen. Zij zien daarom de voortgaande samenwerking met alle overige regeringen tegemoet.

De verklaring van de conferentie van Venetië over economische vraagstukken had de volgende inhoud:

I. Inleiding

1. Deze, onze eerste bijeenkomst in de 80-er jaren, werd beheerst door de economische kwesties van de prijs en het aanbod van energie alsmede door de hieruit voortvloeiende consequenties voor inflatie en conjunctuur in onze eigen landen en in de wereld als geheel. Zolang als wij de energieproblemen niet kunnen oplossen, zullen wij ook andere problemen niet de baas kunnen worden.

2. Opeenvolgende aanzienlijke olieprijsverhogingen, die in geen verhouding ston-

den tot de marktcondities en hun hoogtepunt vonden in de jongste besluiten van de Organisatie van olie-uitvoerende landen (OPEC) in Algiers, hebben Lot een nog hogere inflatie geleid en de bedreiging in het leven geroepen van het directe gevaar van een ernstige recessie en werkloosheid in de industriële landen. Gelijktijdig hebben zij de groeiverwachtingen in de ontwikkelingslanden ondermijnd en in enkele gevallen praktisch te niet gedaan. Deze consequenties worden naar onze mening in toenemende mate ook aan enkele olie-uitvoerende landen duidelijk. Het is een feit, dat de industriële landen van de vrije wereld, de olieproducerende landen en de niet-olieproducerende ontwikkelingslanden op elkaar zijn aangewezen, wanneer zij hun mogelijkheden tot economische ontwikkeling en welstand willen ontsluiten. Ieder kan de belemmeringen op deze weg overwinnen, echter alleen, wanneer allen met elkaar samenwerken en de belangen van allen in het oog houden.

3. In deze geest hebben wij de belangrijkste problemen besproken, waar wij ons in het komende decennium tegenover geplaatst zien. Wij hebben vertrouwen in het vermogen van onze democratische, op persoonlijke vrijheid en sociale solidariteit gebaseerde, maatschappijen om deze uitdagingen tegemoet te treden. Er zijn geen snelle of eenvoudige oplossingen; er zijn duurzame inspanningen nodig om een betere toekomst te verwerkelijken.

II. Inflatie

4. De vermindering van de inflatie heeft voor ons directe voorrang boven al het andere en zal alle volken ten goede komen. Inflatie remt de groei en brengt schade toe aan alle sectoren van onze samenleving. Er is een vastbesloten fiscale en monetaire terughoudendheid nodig om de inflationaire verwachtingen te beëindigen. Ook is hiervoor een permanente dialoog tussen de sociale partners nodig. Om deze politiek van terughoudendheid door te voeren, maar ook om ons voor het gevaar van groeiende werkloosheid en een wereldwijde recessie te beschermen, hebbij wij ook verder een effectieve internationale coördinatie nodig.

5. Wij hebben ons er ook op vastgelegd investeringen en innovatie met het doel van een stijging van de produktiviteit aan te moedigen, een verschuiving van middelen uit achteruit lopende naar expanderende takken van de economie te begunstigen om nieuwe arbeidsplaatsen te creëren en om het meest effectieve gebruik van middelen binnen en tussen staten te bevorderen. Daartoe zal het noodzakelijk zijn middelen uit de publieke naar de particuliere sector en uit de consumptie naar de investeringen te verleggen en om maatregelen te vermijden, althans met zorg te beperken, waarmee bepaalde industrieën of takken van de economie tegen de harde wind van de aanpassing worden beschermd. Dit moge op korte termijn economisch en politiek moeilijk zijn, het is niettemin onmisbaar voor een duurzame en niet-inflatoire economische groei en voor een verbetering van de toestand op de arbeidsmarkt, hetgeen ons voornaamste doel is.

6. Bij het vormgeven van onze economische politiek hebben wij een beter begrip nodig voor de uitwerkingen op lange termijn van de bevolkingsgroei, van de industriële expansie en van de economische ontwikkeling in het algemeen. Thans worden de ontwikkelingen in deze bereiken bestudeerd en onze vertegenwoordigers zullen deze kwesties in het oog houden.

III. Energie

7. Wij moeten de bestaande binding van de economische groei aan het olieverbruik verbreken; wij streven er naar dat in de loop van dit decennium te bereiken. Deze strategie vereist de besparing van olie en een aanzienlijke vergroting van de produktie en toepassing van alternatieve energiedragers. Tot dit doel moeten wij ons in de grootst mogelijke mate verlaten op het prijsmechanisme en de binnenlandse prijzen voor olie dienen rekening te houden met representatieve wereldprijzen. Waar dat passend is zouden de krachten van de markt moeten worden aangevuld door effectieve fiscale prikkels en bestuurlijke maatregelen. Investeringen in energie zullen essentieel aan de economische groei en de werkgelegenheid bijdragen.

8. Wij verwelkomen de jongste besluiten van de Europese Gemeenschap (EG), van het Internationale Energie Agentschap (IEA) en van de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling (OESO); zij hebben betrekking op de noodzaak van structurele veranderingen op lange termijn om het olieverbruik te verminderen; op voortgaande procedures om de vooruitgang te controleren; op de mogelijke instelling van olieplafonds om af te rekenen met krappe markten: en op de coördinatie van de politiek m.b.t. voorraadvorming om de uitwerkingen van storingen op de markt af te zwakken. Wij stellen vast, dat de lidstaten van het IEA zijn overeengekomen met hun energiepolitiek een substantiële daling van hun collectieve netto-import van olie in het jaar **1985** onder het voor **1985** bestaande doel van de groep te bewerkstelligen en dat zij de daling in het kader van hun voortdurende controle zullen kwantificeren. De mogelijke omvang van de daling is door het secretariaat van het IEA, rekening houdend met bestaande onzekerheden, geschat op ong. vier miljoen vaten per dag (miljon barrels per day - mbd).

9. Om in onze landen olie te besparen zijn wij overeengekomen. dat geen nieuwe krachtcentralecapaciteiten, die in hun basislading met olie worden gevoed, zullen worden gebouwd — uitzonderingen daargelaten — en dat het verbouwen van met olie gevoede capaciteit op andere brandstoffen dient te worden versneld.

— zullen wij onze inspanningen, indien nodig met inbegrip van fiscale prikkels, versterken om de vervanging van olie in de industrie te versnellen.

— zullen wij investeringen tot besparing van olie in woningen en kantoren bevorderen, voor zover nodig ook door financiële prikkels en door het opstellen van normen voor warmte-isolatie. Wij verwachten, dat de publieke sector een voorbeeld geeft.

— is het op het gebied van verkeer ons doel auto's met voortdurend verbeterd verbruik op de markt te brengen. *De* vraag van de consumenten en de concurrentie van de producenten wijzen reeds in deze richting. Wij zullen deze ontwikkeling, voor zover passend, versnellen door maatregelen of normen m.b.t. het verbruik van auto's door beslissingen over de prijsvorming en belasting van brandstoffen, door onderzoek en ontwikkeling en door een aantrekkelijker uitrusting van de openbare verkeersmiddelen.

10. Wij moeten ons op andere brandstoffen dan olie verlaten om aan de energiebehoefte van de toekomstige economische groei te voldoen. Dit verlangt snel en vastbesloten handelen in vele sectoren. Ons vermogen tot vergroting van aanbod en verbruik van andere energiedragers dan olie in de komende tien jaar wordt geschat in een orde van grootte, die overeenkomt met **15 - 20** mbd aan aardolie. Wij zijn van plan tot verwerkelijking van dit potentieel gecoördineerde energieke inspanningen te ondernemen. Hiertoe zullen wij op middellange termijn streven naar een aanzienlijke toename van het verbruik van steenkool en een vergroot verbruik van kernenergie, alsmede op lange termijn naar een substantiële stijging van de produktie van synthetische brandstoffen, het verbruik van zonne-energie alsmede van vernieuwbare energiedragers.

11. Wij zullen de exploratie en ontwik-

Op de voorgrond schudden bondskanselier Schmidt (l.) en president Carter elkaar de hand. Daar achter de Franse president Giscard d'Estaing. Geheel rechts de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken Edmund Muskie.

keling van onze binnenlandse voorraden koolwaterstoffen bevorderen om een maximale produktie op een lange termijnbasis veilig te stellen.

12. Wij zijn van plan gemeenschappelijk tot het begin van de jaren negentig de produktie en het verbruik van steenkool te verdubbelen. Wij zullen verplichtingen op lange termijn tussen kolenproducenten en -consumenten bevorderen. Zowel de uitvoer- als de invoerlanden zullen hun infrastructuur moeten verbeteren, voor zover dit economisch gerechtvaardigd is. om de vereiste levering en benutting van kool te verzekeren.
Wij wachten de aanbevelingen van de International Coal Industry Advisory Board af. Deze aanbevelingen zullen snel worden onderzocht.
Wij zijn ons bewust van de gevaren voor het milieu, die verbonden zijn aan een stijgende kolenproduktie en -verbranding. Wij zullen alles doen, dat in ons vermogen is, om te verzekeren, dat een toegenomen gebruik van fossiele brandstoffen. i.h.b. kool, geen schade toebrengt aan het milieu.

13. Wij onderstrepen de beslissende bijdrage, die de kernenergie aan een veiliger energievoorziening leveren kan. Het gebruik van kernenergie moet vergroot worden, wanneer in de behoefte van de wereld aan energie moet worden voorzien. Wij zullen daarom onze kernenergiecapaciteiten moeten uitbreiden. Het zal voor ons onveranderd de hoogste prioriteit hebben gezondheid en veiligheid van de bevolking te garanderen en de methoden m.b.t de behandeling van verbruikte brandstof en het opruimen van atomair afval te vervolmaken. Wij bekrachtigen, dat het erop aankomt de betrouwbare levering van nucleaire brandstoffen te garanderen en het gevaar van nucleaire proliferatie klein te houden.

14. De onderzoekingen van de internationale commissie voor de evaluatie van de nucleaire kringloop (INFCEP), die op de economische topconferentie in Londen in 1977 is ingesteld, zijn een aanzienlijke bijdrage aan het gebruik van kernenergie. Wij verwelkomen de bevindingen van de commissie op de volgende punten: vergroting van betrouwbare leveringen, meest effectieve benutting van de uraniumvoorraden, met inbegrip van de ontwikkeling van geavanceerde technologieën, verkleining van het gevaar van proliferatie, met inbegrip van steun voor de veiligheidsmaatregelen van de Internationale atoomenergie-organisatie (IA EO). Wij dringen er bij alle staten op aan met deze bevindingen bij de ontwikkeling van hun politiek en programma's m.b.t. het vreedzame gebruik van kernenergie rekening te houden.

15. De aanbevelingen van de internationale commissie voor energietechnologie, die op de economische topconferentie van Tokio in het vorige jaar is voorgesteld, · om nieuwe energietechnologieën zo snel mogelijk voor commercieel gebruik beschikbaar te maken, zullen wij actief ondersteunen. Wat de nationale programma's betreft zullen wij voor het midden van 1981 een twee fasenplan aannemen, dat als eerste voorziet in een opstelling naar aantal en bouwwijze van de commercieel gedreven installaties, die tot het midden van de tachtiger jaren in elk van onze landen gebouwd moeten worden, en als tweede in quantitatieve projecties m.b.t. produktie-uitbreidingen tot de jaren 1990, 1995 en 2000 als grondslag voor toekomstige maatregelen In het bereik van internationale programma's zullen wij met anderen samengaan om een internationaal team te creeren, dat de samenwerking tussen naties bevordert, die in bepaalde plannen geinteresseerd zijn

16. Een commissie van vertegenwoordigers van hoog niveau uit onze landen en uit de Commissie van de Europese Gemeenschap zal de door ieder van ons in deze sectoren bereikte vooruitgang controleren.

17. Onze omvattende energiestrategie moet de behoefte van het komende decennium dekken. Wij zijn ervan overtuigd, dat zij de vraag naar energie, i.h.b. naar aardolie, kan terugschroeven zonder de groei te remmen. Met de verwerkelijking van deze strategie verwachten wij, dat in het komende decennium de verhouding tussen de toename van het totale energieverbruik en de economische ,groei in onze landen tot een waarde van ca. 0,6 verlaagd wordt, dat het aandeel van de aardolie in onze totale energiebehoefte van thans 53% tegen 1990 tot ca. 40% verlaagd wordt en dat ons totale verbruik van olie in het jaar 1990 aanzienlijk ligt onder de huidige omvang om een evenwicht tussen vraag en aanbod bij draagbare prijzen mogelijk te maken.

18. Wij zijn als te voren van mening, dat samenwerking op energiegebied essentieel is. Alle landen hebben een vitaal belang aan een permanent evenwicht tussen energieaanbod en -vraag. Wij zouden een constructieve dialoog over energie en daarmee samenhangende vraagstukken tussen energieproducenten en -consumenten verwelkomen, opdat zij hun politiek beter op elkaar afstemmen.

IV. Betrekkingen met de ontwikkelingslanden

19. Wij zijn diep bezorgd over de uitwerkingen van de olieprijsverhogingen op de ontwikkelingslanden, die olie moeten invoeren. De aardolieprijsverhogingen van de beide laatste jaren hebben de aardolierekening van deze landen meer dan verdubbeld; zij bedraagt thans meer dan 50 mrd dollar. Dit zal deze landen in toenemende mate schulden bezorgen en de gehele grondslag van hun economische groei en sociale vooruitgang in gevaar brengen, voor zover zij niet geholpen kunnen worden.

20. Wij benaderen in een positieve geest de voor de deur staande globale onderhandelingen in het kader van de Verenigde Naties en de uitwerking van een nieuwe internationale ontwikkelingsstrategie. Het is in het bijzonder ons doel met de ontwikkelingslanden samen te werken bij de energiebesparing en — ontsluiting, bij de vergroting van de uitvoer, de verbetering van de toegang tot onze markten, de bevordering van menselijke bekwaamheden en de aanpak van fundamentele problemen van voeding en bevolking.

21. Versterkte internationale inspanningen zijn nodig om deze landen hij de vergroting van hun energieproduktie te helpen. Wij hebben de indruk, dat deze opvatting zich bij de olie-uitvoerende landen verbreidt. Wij roepen de Wereldbank op te onderzoeken, of de middelen en het voor de exploratie, ontwikkeling en produktie van conventionele en vernieuwbare energiedragers in olie-invoerende landen beschikbare instrumentarium voldoende zijn, verder wegen, met inbegrip van de mogelijkheid van de creatie van een nieuwe dochterinstelling of een faciliteit, te onderzoeken, waarmee zij haar programma's voor de uitgifte van leningen voor hulp op het gebied van energie zou kunnen verbeteren en uitbreiden en tenslotte haar conclusies gemeenschappelijk met de olie-uitvoerende en industriële landen te bespreken.

22. Wij zijn ons er ten diepste van hewust, dat de extreme armoede en de chronische ondervoeding het lot van miljoenen mensen in ontwikkelingslanden bepalen. De eerste eis in deze landen bestaat erin het vermogen zich zelf te voeden te verbeteren en hun afhankelijkheid van de invoer van voedsel te verkleinen. Wij zijn bereid deel te nemen aan de door hen en de bevoegde internationale organisaties gevolgde strategieën op lange termijn tot vergroting van de voedselproduktie en tot verbetering van de nationale en internationale onderzoeksinstellingen. Wij zullen initiatieven van de Wereldbank en van de voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties tot verbetering van de inrichtingen voor opslag van graan en verdeling van levensmiddelen ondersteunen en, voor zover passend, aanvullen. Wij onderstrepen de betekenis, die toekomt aan een grotere deelname aan de overeenkomst voor voedselhulp voor de verzekering van een jaarlijkse voedselhulp van minstens 10 mln ton alsmede ook voor een evenwichtige opbouw van het Internationale fonds voor landbouwontwikkeling.

23. Hoge voorrang zou gegeven moeten worden aan de inspanningen om de bevolkingsgroei te sturen en aan de programma's van de Verenigde Naties alsmede aan andere programma's tot ondersteuning van deze inspanningen.

24. Wij spreken ons nadrukkelijk uit voor de algemene verhoging van het kapitaal van de Wereldbank. voor verhogingen van de middelen van de regionale ontwikkelingsbanken en de zesde kapitaalsvergroting van de Internationale Ontwikkelingsorganisatie (IDA).
Wij zouden een vergroting van de uitgifte van leningen van deze instellingen binnen de grenzen van hun huidige kapitaalsverhogingen verwelkomen, voor zover die voor de verwerkelijking van bovengenoemde programma's nodig is. Het is onmisbaar, dat alle leden, in het bijzonder de grotere donorlanden, binnen de overeengekomen termijnen hun volledige bijdrage leveren.

25. Wij verwelkomen het rapport van de commissie-Brandt. Wij zullen zijn aanbevelingen zorgvuldig onderzoeken.

26. De democratische industrielanden kunnen niet alleen de verantwoordelijkheid voor de hulp en andere bijdragen ten gunste van de ontwikkelingslanden dragen; daaraan moeten ook op een rechtvaardige manier de olie-uitvoerende landen en communistische industrielanden deelnemen. De persoonlijke vertegenwoordigers werd opgedragen de gehele ontwikkelingspolitiek en de bestaande procedures alsmede de andere bijdragen ten gunste van de ontwikkelingslanden te onderzoeken en de resultaten aan de volgende top voor te leggen.

V. Monetaire problemen

27. Aanzienlijke, door de olieprijzen ver-

oorzaakte, betalingsbalansonevenwichtigheden, in het bijzonder van de olie-invoerende ontwikkelingslanden, vereisen een verbinding van vastbesloten maatregelen van alle staten tot bevordering van de extern-economische aanpassing en effectieve mechanismen tot financiering van de betalingsbalans. Wij verwachten. dat de internationale kapitaalmarkt ook verder de belangrijkste rol zal spelen bij het terugsluizen van deze aanzienlijke overschotten uit de oliehandel op de grondslag van solide voorwaarden voor de uitgifte van leningen. Wij ondersteunen de lopende werkzaamheden van onze voor het monetaire beleid verantwoordelijke instellingen en van de Bank voor internationale betalingen tot verbetering van de controle op en veiligheid van het internationale banksysteem. De particuliere banken kunnen deze inspanningen op nuttige wijze aanvullen.

28. De particuliere uitgifte van leningen moet door een uitgebreide functie van de internationale instellingen, in het bijzonder van het Internationale monetaire fonds (IMF), worden aangevuld. Wij houden vast aan de overeengekomen verhoging van de IMF-quota en spreken ons uit voor een passende kapitaalopneming door het Fonds, wanneer dit voor de vervulling van de financieringsbehoeften van zijn leden noodzakelijk is. Wij moedigen het IMF aan naar middelen en wegen te zoeken, hoe het landen met financieringsproblemen in het kader van zijn richtlijnen over leningcvoorwaarden het gemakkelijker kan maken van zijn middelen gebruik te maken. In het bijzonder ondersteunen wij het, dat het IMF mogelijkheden voor de verlaging van kredietkosten voor ontwikkelingslanden met lage inkomens onderzoekt.
Het IMF zou bij het zoeken naar een antwoord op deze problemen nauw met de Wereldbank moeten samenwerken. Wij verwelkomen het innovatieve plan van de Wereldbank tot het uitgeven van leningen voor structurele aanpassingen.
Wij doen een dringend beroep op de olieuitvoerende landen hun rechtstreekse kredieten aan landen met financieringsproblemen te vergroten en op deze wijze de belasting van andere mechanismen tot terugsluizing te verminderen.

29. Wij bekrachtigen onze verplichting tot handhaving van de stabiliteit op de wisselmarkten. Wij stellen vast, dat het Europese monetaire systeem (EMS) hiertoe heeft bijgedragen. Wij zullen onze nauwe samenwerking op het gebied van de monetaire politiek voortzetten om overmatige koerszwenkingen te vermijden. Wij zullen verder samenwerken met het IMF met het oog op een effectievere controle. Wij spreken ons er voor uit, dat het IMF het onderzoek naar maatregelen voor een meer evenwichtige ontwikkeling van het wereldreservesysteem voortzet.

VI. Handel

30. Wij zijn vastbesloten het open wereldhandelssysteem verder te versterken. Wij zullen elke druk in de richting van protectionistische maatregelen weerstaan, die alleen maar hun doel kunnen voorbijschieten en de inflatie verergeren.

31. Wij spreken ons uit voor de positieve afsluiting van de multilaterale handelsonderhandelingen en verplichten ons hun resultaten snel en effectief uit te voeren. Wij begroeten het, dat enkele van onze partners onder de ontwikkelingslanden deelnemen aan de nieuwe codices voor non-tarifaire handelsbelemmeringen en roepen de andere tot deelname op. Wij roepen ook op tot volledige deelname van zo veel mogelijk landen aan de versterking van het systeem van de Algemene douane- en handelsovereenkomst (GATT). Wij roepen de meer gevorderde landen onder onze partners in de Derde wereld op in het komende decennium stap voor stap hun markten te openen.

32. Wij bekrachtigen onze vastbeslotenheid een schadelijke concurrentie bij uitvoerkredieten te vermijden. Wij zullen ons daarom gemeenschappelijk met de andere deelnemers inspannen voor de versterking van de Internationale overeenkomst over uitvoerkredieten om voor 1 dec. 1980 een voor alle zijden aanvaardbare oplossing te bereiken, die rekening houdt met alle gezichtspunten van ae overeenkomst. Wij zullen ons in het bijzonder inspannen de bepalingen van de overeenkomst beter aan de huidige marktcondities aan te passen en vervormingen in de exportconcurrentie te verminderen, waarbij wij de in de overeenkomst aan de ontwikkelingslanden toegekende gedifferentieerde behandeling erkennen.

33. Als een verdere stap tot versterking van het internationale handelssysteem verplichten wij onze regeringen ertoe in de Verenigde Naties te werken in de richting van een verbod van onwettige betalingen aan buitenlandse regeringsfunctionarissen. Wanneer deze inspanningen mislukken zullen wij het afsluiten van een overeenkomst met hetzelfde doel tussen onze staten nastreven, die voor alle andere staten zal openstaan.

VII. Conclusies

34. De economische boodschap van deze topontmoeting in Venetië is duidelijk. De sleutel tot succes bij de oplossing van de grote economische taken, waarmee de wereld zich geconfronteerd ziet, bestaat erin een evenwicht tussen energieaanbod en -vraag op een passend niveau en tegen draagbare prijzen tot stand te brengen en te handhaven. Diegenen onder ons, wier landen tot de Europese Gemeenschap behoren, zijn van plan hun inspanningen in dit kader te ondernemen. De stabiliteit van de wereldeconomie, waarvan de welvaart van elk individueel land afhangt, wordt alleen gegarandeerd, als alle betrokken landen — industrielanden, olie-uitvoerende landen en niet-olie-uitvoerende ontwikkelingslanden — hun wederzijdse behoeften erkennen en hun wederzijdse verantwoordelijkheden op zich nrmen. In deze zin zijn wij, die zeven grote industriële landen van de vrije wereld vertegenwoordigen. bereid met vastbeslotenheid de oplossing van onze eigen problemen aan te pakken en met anderen samen te werken om de uitdagingen van het komende decennium tot ons eigen nut en tot het welzijn van de hele wereld het hoofd te bieden.

Perscommentaren

Over de economische aspecten van de top in Venetië schreef het NRC/H'blad op **24** *juni in een commentaar* o.m. *het volgende:*

Wat heeft deze zesde economische top nu opgeleverd? Enkele punten die eruit springen.

- de OPEC wordt gekritiseerd maar nadrukkelijk wordt gewezen op de noodzaak samen te werken;

- de inflatiebestrijding staat voorop en verdrijft het gevecht tegen de werkeloosheid van de eerste plaats:

- binnen tien jaar moet het verband tussen de economische groei en olie-invoer worden doorbroken, door bezuiniging op het energieverbruik en het opvoeren van de kernenergie en de steenkoolproduktie.

Vooral de Duitsers stelden zich gematigd op tegenover de OPEC. Zo zei minister van financiën Matthöfer: ,,De Saoedi's verkopen hun olie tegen een prijs die twee dollar per vat onder de wereldmarktprijs ligt. Saoedi-Arabië ,,schenkt" de olieverbruikende landen dus jaarlijks zeven mrd dollar. We mogen daar best iets tegenover stellen". Het feit dat de Saoedi's onlangs enkele miljarden dollars aan de Duitsers geleend hebben, zal bij Matthöfers standpuntbepaling ongetwijfeld een rol hebben gespeeld.

Wie het slotcommuniqué leest kan niet anders concluderen dan dat het Westen deze tweede oliecrisis anders te lijf gaat dan de eerste. Toen, in 1974-'75, stond het stimuleren van de economie voorop. Nu is het de inflatiebestrijding die prioriteit krijgt.

Dat is begrijpelijk gelet op de enorme geldontwaarding in de VS en Groot-Brittannië, waar de prijzen in mei op jaarbasis zelfs met 21,9% stegen. Begrijpelijk is ook dat de Duitsers daarentegen, heel voorzichtig, de inflatieteugels wat laten vieren, al zal bondskanselier Schmidt dat nooit publiekelijk toegeven. Voorzichtigheid is geboden bij de interpretatie van de belofte om het verband tussen de economische groei en de olie-invoer te doorbreken. Uit cijfers van de OESO blijkt dat de olie-invoer van het Westen de laatste drie jaar eerder is gedaald dan gestegen. Tegelijkertijd groeide de economie met 3 a 4% per jaar. Met andere woorden: het verband tussen economische groei en olie-invoer is al doorbroken!

Belangrijker is de toezegging om het totale energieverbruik minder snel te laten stijgen dan de produktie. Tegen 1990 mag een produktieverhoging van 1% slechts aanleiding geven tot een extra energieverbruik van 0,6%. Dit lijkt wellicht cijfergepriegel, maar achter de punten en de komma's gaat wel degelijk een ingrijpende omschakeling van een energieverslindende naar een energiezuinige economie schuil.

Het zou passend zijn geweest als het slotcommuniqué van Venetië wat meer gegevens vermeld zou hebben over de wijze waarop deze drastische verandering moet worden bewerkstelligd. Waarschijnlijk vertrouwt men erop dat de hoge energieprijzen de olieverbruikers (bedrijfsleven en consumenten) vanzelf dwingen hun verbruik terug te dringen. In die richting wijst althans de opmerking, ongetwijfeld vooral bedoeld voor de Amerikanen, dat de wereldenergieprijzen op binnenlands niveau moeten doorwerken.

Blijkbaar achten de grote westerse landen een zodanige terugdringing van het energieverbruik dat de kernenergie niet meer nodig is niet mogelijk. De gevaren van deze vorm van energie worden in het communiqué bijna plichtmatig opgesomd, gevolgd door de toezegging dat men dit probleem serieus zal nemen. Wat betreft de milieunadelen van een verhoging van de kolenproduktie is sprake van een gelijksoortige aanpak.

Alles bij elkaar genomen is deze economische top noch een groot succes, noch een grote mislukking geworden. Het Westen gaat het energieprobleem aanpakken, zij het wat laat en noodgedwongen. Anderzijds heeft de Venetiaanse top, net als de voorgaande topconferenties (Tokio was een uitzondering), te weinig per land gespecificeerde toezeggingen opgeleverd. Deze eilandtop is daarom tussen de wal en het schip geraakt.

De politieke kant van de conferentie wordt o.m. belicht in een commentaar in The *Guardian* van 25 juni, waaruit het volgende is aangehaald:

Het ziet er niet naar uit dat er veel vorderingen gemaakt zullen worden bij de oplossing van de internationale problemen totdat de verkiezingen in de Verenigde Staten, de Bondsrepubliek en Frankrijk voorbij zijn. De westelijke leiders bereikten te Venetië overeenstemming over een verklaring, gericht tegen de Russische interventie in Afghanistan, en bevestigden hun streven om hun landen tegen het eind van de jaren tachtig onafhankelijk te maken van de olie-import. Maar alle andere geschillen, die hun bondgenootschap hebben verontrust, werden onder het tapijt geveegd.

De spanningen binnen de alliantie werden vorig najaar verscherpt door de gijzelaarscrisis en vervolgens door Afghanistan. De aandacht werd gericht op het belangrijkste meningsverschil: hoe de directe betrekkingen van het westen met de Sowjet-Unie te regelen in een tijd dat Amerika niet langer de dominerende mogendheid in de wereld is en niet langer nucleaire superioriteit bezit.

De Russische inval in Afghanistan legde de asymmetrische fundering van de détente bloot. De Fransen en de Westduitsers waren aanvankelijk geneigd deze kwestie als een noord-zuid-conflict te beschouwen en wilden de vruchten van de Europese ontspanning niet op het spel zetten terwille van een conflict tussen de supermogendheden in de derde wereld. De Amerikanen beklemtoonden echter dat de ontspanning „ondeelbaar" moest zijn.

Twee andere factoren compliceerden de zaak: de instabiliteit van de betrekkingen tussen de supermogendheden in de derde wereld en met name in het Midden-Oosten, en de toegenomen kwetsbaarheid van de geïndustrialiseerde wereld voor onderbrekingen van de olievoorziening. De meningsverschillen tussen Amerika enerzijds en Frankrijk en de Bondrepubliek anderzijds betroffen in verband hiermee ook de vraag hoe de vrede tussen Israël en de Arabische landen te bevorderen en, misschien in mindere mate, hoe de veiligheid van de oliegebieden rondom de Perzische Golf te verzekeren.

De Venetië-verklaring over Afghanistan verzacht deze moeilijkheden. Er bestaat echter nog geen gemeenschappelijke strategie van het Westen en dat zal opnieuw moeilijkheden geven wanneer de diverse verkiezingen hebben plaatsgevonden.

Washington heeft voorlopig berust in het Europese Midden-Oosten-initiatief en de Westeuropeanen zullen de Palestijnse kwestie niet in de VN aan de orde stellen voordat de Amerikaanse presidentsverkiezing is gehouden. Maar het politieke en belangengeschil blijft bestaan.

Bovendien zweeg de verklaring inzake Afghanistan over de kwestie van de veiligheid van de Perzische Golf, afgezien van de cryptische passage dat de Russische inval de fundamenten van de vrede in de regio had ondermijnd. De verklaring kon niet verder gaan omdat de Fransen de NAVO geen competentie buiten Europa toekennen, terwijl de Westduitsers constitutionele moeilijkheden krijgen over alles wat beschouwd zou kunnen worden als een uitbreiding van de NAVO-rol.

Een verschuiving van de lasten binnen de NAVO om de Amerikanen in staat te stellen snel te reageren op militaire bedreiging van het Golfgebied is, naar men gelooft, een belangrijk punt geweest in het door Carter vóór de topconferentie gevoerde gesprek met premier Cossiga te Rome.

Een nóg moeilijker probleem voor de NAVO, dat stellig zal rijzen wanneer de verkiezingen achter de rug zijn, betreft haar militaire krachtsontplooiing tegenover het Warschau-pact en haar complementaire positie m.b.t. de wapenbeheersing. De niet-ratificatie van SALT-I1 heeft de kwestie van de regionale wapenbeheersingsmaatregelen in de lucht laten hangen, hoewel deze zaak naar men veronderstelde, parallel met de modernisering van de tactische kernbewapening zou worden aangepakt.

Intussen wordt de NAVO-strategie van „graduated response" steeds minder overtuigend en is het geenszins duidelijk of de nieuwe kernwapens de geloofwaardigheid van de Amerikaanse nucleaire garantie zullen verhogen of juist verder zullen verminderen. Het oorspronkelijke doel van die wapens was Westduitse twijfels aan die garantie weg te nemen, maar de betrokken landen zouden tijdig tot de conclusie kunnen komen dat de gewonnen geloofwaardigheid niet opweegt tegen de gevaren, verbonden aan de stationering van de nieuwe kernwapens.

Amerikaanse woordvoerders te Venetië verklaarden dat Carters onberaden brief aan Schmidt over dit onderwerp was geïnspireerd door verontrustende berichten uit Brussel en Rome, dat Schmidts verklaringen de publieke opinie in Italië en België hadden gekeerd tegen de stationering van de kernwapens.

Ten slotte is er het onopgeloste probleem hoe de alliantie moet optreden in toekomstige crises. De Amerikanen, Britten, Fransen en Westduitsers ontmoetten elkander te Venetië niet afzonderlijk, zelfs niet onder het voorwendsel van een „Berlijn-ontbijt". Toch schijnt thans de algemene visie te zijn dat de crisis-management binnen de alliantie een zaak moet zijn van de vier leidende leden.

De aanwezigheid van de Japanners en de Italianen gaf de Fransen een excuus om formele besprekingen te verhinderen. Het gevolg was dat de topconferentie veel meer een economische top bleef dan de Amerikanen hadden gehoopt. Op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken heeft Frankrijk zich echter veel coöperatiever opgesteld en er begint een kader te komen voor snelle vier-mogendhedenconsultaties in geval van een crisis. Bovendien kunnen de Canadezen, die de gastheren zijn van de topconferentie van volgend jaar en speciale belangstelling voor crisis-management hebben, hun voorzitterschap benutten om politieke besprekingen tussen de Vier te bevorderen.

Carters twist met bondskanselier Schmidt is voorlopig gesust, hoewel niemand gelooft dat Schmidt zijn ongunstig oordeel over de Amerikaanse president heeft gewijzigd. Nu de zaken voor de Russen in Afghanistan slecht gaan is de Westelijke alliantie voldoende eenstemmig om de periode tot aan de verkiezingen goed te doorstaan. (NRC/H'blad, Bulletin, The Times, NZZ, FAZ, Le Monde, DPA, AFP, AP)

WEST-EUROPA

EG

EUROPESE RAAD IN LUXEMBURG

De negen staats- en regeringsleiders van de EG-lidstaten zijn voor het reguliere topoverleg op 27 en 28 april in Luxemburg bijeengeweest, Behalve de kwestie van de hoogte van de Britse bijdrage aan het EG-budget (zie pag. 369 e.v.) zijn daar andere onderwerpen ter sprake gekomen.

Hieronder volgen de conclusies van de voorzitter van deze Europese raad over dit overleg:

SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE

Vooruitzichten voor de communautaire economie

De Europese Raad heeft de ontwikkeling van de economie van de landen der Gemeenschap bestudeerd en over de vooruitzichten op dit gebied voor 1980 gesproken. Hij heeft daarbij met name aandacht geschonken aan de invloed die het door de forse stijging van de aardolieprijzen teweeggebrachte destabiliseringseffect verder zal uitoefenen op de groei, de werkgelegenheid, de inflatie en de ontwikkeling van de betalingsbalansen met het buitenland.

De strijd tegen de inflatie en het herstel van het verstoorde externe evenwicht blijven wezenlijke prioriteiten. Deze strijd vergt een krachtige voortzetting van het monetaire en budgettaire beleid en een ontwikkeling van prijzen en inkomens die samenhang vertoont met het beleid in deze sectoren.

Voorts zal men zich moeten beijveren om het groeipercentage te handhaven op het hoogste niveau dat met het oog op de verwezenlijking van deze fundamentele doelstelling haalbaar is, dit ten einde noodzakelijke investeringen ter aanpassing en herstructurering van het produktie-apparaat mogelijk te maken.

De Europese Raad heeft de Raad (Economische Zaken en Financiën) en het Comité van presidenten verzocht hun beleid op het gebied van de rentevoeten nauw te blijven coördineren, ten einde te geraken tot een verlaging van de thans zeer hoge rentevoeten, wanneer aan de voorwaarden daartoe is voldaan.

De Raad heeft in dit verband bijzondere aandacht besteed aan de groeiende tekorten op de betalingsbalansen der ontwikkelingslanden, de omvang van de overschotten der olieproducerende landen, het volume van de internationale liquide middelen en de consequenties die al deze factoren te zamen kunnen hebben voor de stabiliteit van het internationaal economisch en financieel bestel, alsmede voor de handel. De Raad was van oordeel dat, wil men die problemen het hoofd bieden, het nodig is in passende vormen de samenwerking tussen de staten en met de ter zake bevoegde internationale instellingen te intensiveren. Hij heeft de Raad (economische zaken en financiën) verzocht bijzondere aandacht aan deze vraagstukken te schenken.

Met betrekking tot werkgelegenheidsvraagstukken kwam de raad overeen dat

een vermindering van de inflatie een belangrijk instrument ter bestrijding van de werkloosheid is, maar dat het streven in de Gemeenschap om de structurele werkloosheid terug te dringen moet worden geïntensiveerd en beter gecoördineerd, met inachtneming van de voorstellen waar de Europese Raad de commissie tijdens zijn vorige zitting om heeft gevraagd.

Europees Monetair Stelsel

De Europese Raad heeft de ontwikkeling van de valutarnarkt in het eerste jaar van de werking van het Europees Monetair Stelsel besproken en met voldoening opgemerkt dat het stelsel heeft kunnen standhouden. Hij constateerde dat, niettegenstaande ernstige economische en monetaire verstoringen die geleid hebben tot een algemene stijging der rentevoeten, tot toeneming van het gemiddelde inflatiecijfer in de gemeenschap en tot grotere verschillen tussen de inflatiecijfers van de afzonderlijke lid-staten, alsmede tut een stijgend gebrek aan evenwicht met betrekking tot de internationale betalingen. de valuta's van de staten die aan het stelsel deelnemen een mate van onderlinge samenhang hebben vertoond die sedert 1972 niet meer was voorgekomen.
De Europese Raad heeft eraan herinnerd dat vermindering van de economische dispariteiten en versterking van de zwakste economieën voorwaarden vormen voor de ontwikkeling van het Europees Monetair Stelsel.
De Europese Raad bevestigde opnieuw het belang dat hij hecht aan de vooruitgang op het gebied van de coördinatie van het economische beleid van de lidstaten. Hij verzocht derhalve de bevoegde instellingen na te gaan welke middelen er zijn om de economische dispariteiten, en met name die op het gebied van de inflatie, te verminderen.
Na akte te hebben genomen van de stand der studies inzake de overgang naar de tweede fase van het stelsel, gaf de Europese Raad nogmaals uitdrukking aan zijn vastberadenheid om verder te werken aan de nagestreefde monetaire integratie van de Gemeenschap en nodigde hij de bevoegde instantie van de Gemeenschap uit hun werkzaamheden voort te zetten met het oog op de overgang naar de institutionele fase die inhoudt dat de rol van de ECU wordt vastgelegd en dat er een Europees Monetair Fonds wordt opgericht.

Energie

1. De Europese Raad neemt er nota van dat de geleidelijke verslechtering van de aardoliemarkt, de onzekere voorziening en de hoge prijzen van ruwe aardolie in toenemende mate moeilijkheden opleveren voor de economieën van alle olieverbruikende landen.

2. De Europese Raad is van oordeel dat de Gemeenschap haar pogingen om het hoofd te bieden aan de onmiddellijke problemen inzake de aardolievoorziening nauw dient te coördineren en verzoekt de Raad en de Ministers van Energie na te gaan welke verdere stappen vereist zijn, met inachtneming van de verbintenissen der lid-staten in het kader van de voorzieningsovereenkomsten in geval van crisis en inzonderheid gelet op de mogelijkheid die eigen produktie van koolwaterstoffen te verhogen.

3. Op langere termijn moeten de Gemeenschap en de lid-staten blijven streven naar vermindering van de afhankelijkheid der Gemeenschap van aardolieinvoer, waarbij een optimaal gebruik moet worden gemaakt. van de eigen energiebronnen der Gemeenschap en nieuwe maatregelen moeten worden getroffen voor de ontwikkeling van een gecoördineerd beleid inzake energiebehoud en het rationele gebruik van energie.

4 De Commissie diong er bij de lidstaten op aan hun inspanningen om nucleaire programma's te ontwikkelen, op te voeren.

5. De Europese Raad acht het van essentieel belang dat de gemeenschap een beleid van structurele veranderingen voert, gericht op een ruimer gebruik van alternatieve energiebronnen. In dit verband is het bereiken van overeenstemming omtrent een strategie voor 1990 van het grootste belang.
De Europese Raad bevestigde zijn voornemen om tijdens zijn volgende zitting te Venetië aanzienlijke vooruitgang op dit gebied te boeken.

6. De Europese Raad heeft derhalve de Raad van Ministers (Energie) uitgenodigd de energieprogramma's van de lidstaten te onderzoeken ten einde op gecoördineerde wijze de volgende doelstellingen te verwezenlijken:

a. de vervanging van aardolie door alternatieve energiebronnen vooral steenkool en kernenergie, moet in het komende decennium leiden tot een geleidelijke vermindering van het aandeel van aardolie in de energiebalans der Gemeenschap:

b. door besparing en een rationeel gebruik van energie moeten de doelstellingen van de economische ontwikkeling worden bereikt, waarbij men zo min mogelijk zijn toevlucht neemt tot een voortdurend toenemende energieverbruik;

c. het gebruik van aardolie door de industrie en in het bijzonder voor opwekking van elektriciteit moet worden verminderd.

7. Deze structurele wijzigingen kunnen worden bespoedigd door communautaire steun gedurende een bepaald tijdvak en met inachtneming van de financiële beperkingen die de Gemeenschap zich oplegt. De Europese Raad heeft de Raad van Ministers verzocht met spoed de maatregelen te bespreken die de Commissie heeft voorgesteld om de ontwikkeling van een samenhangend energiebeleid binnen de Gemeenschap te stimuleren.

8. De Europese Raad verklaarde ervan overtuigd te zijn dat matiging van de ontwikkeling der aardolieprijzen onontbeerlijk is voor het economische evenwicht in de wereld.
Hij bevestigde het belang van internationale samenwerking op energiegebied. De Gemeenschap staat open voor elk constructief gesprek met de aardolieproducerende landen. Zij is ook bereid haar toekomende belangrijke rol te blijven spelen bij het helpen oplossen van de vraagstukken die voor de ontwikkelingslanden voortvloeien uit het tekort aan energie.

Visserij

De Europese Raad heeft er weliswaar akte van genomen dat er overeenstemming bestaat over de wenselijkheid zo spoedig mogelijk de nodige besluiten te nemen ten einde ervoor te zorgen dat er een gemeenschappelijk beleid in deze sector tot stand komt alsmede over een aantal belangrijke punten van dat beleid, maar heeft geconstateerd dat men het nog steeds niet eens is over het beginsel van de gelijke toegang.
Hij is overeengekomen dat dit dossier door de Raad in zijn samenstelling van Ministers van Visserij verder zal worden behandeld.

Landbouw

De Europese Raad heeft de conclusies bestudeerd waartoe de Raad (Landbouw) op diens zitting van 27-28 april 1980 is gekomen met betrekking tot de belangrijkste punten die de aandacht verdienen met het oog op de besluiten die inzake de landbouwprijzen en de daarmee samenhangende maatregelen voor het verkoopseizoen 1980-1981 moeten worden genomen.
Daar hierover meningsverschillen aan het licht zijn getreden, is de Raad overeengekomen dat de opmerkingen van de verschillende delegaties alsmede de punten waarop men het wel en waarop men het niet eens is geworden, zullen worden meegedeeld aan de Raad (Landbouw), die de behandeling van deze gehele problematiek op zijn volgende formele zitting zal voortzetten ten einde zo spoedig mogelijk tot een akkoord te komen.

Schapevlees

De Europese Raad heeft kennis genomen van de werkzaamheden die de Raad (Landbouw) hieromtrent heeft verricht.
Daar er hierover meningsverschillen bleken te bestaan, heeft de Raad besloten dat de gemaakte opmerkingen aan de Raad (Landbouw) zullen worden meegedeeld en dat deze dit dossier op zijn volgende zitting verder zal behandelen ten einde zo spoedig mogelijk tot overeenstemming te komen.

RAPPORT VAN HET COMITÉ VAN DE DRIE WIJZEN

De Europese Raad heeft nota genomen van de werkzaamheden die de Ministers van Buitenlandse Zaken tot op heden hebben verricht naar aanleiding van het Rapport inzake de aanpassing van de mechanismen en procedures der communautaire instellingen, dat door het Comité van de Drie Wijzen is opgesteld krachtens het mandaat dat zij van de Europese Raad in december 1978 te Brussel hadden ontvangen.
De Europese Raad stond inzonderheid stil bij de voorstellen die de drie wijzen hebben geformuleerd met betrekking tot de samenstelling der Commissie en de procedure voor de benoeming van de voorzitter van deze instelling.
De Europese Raad kwam overeen zelf de voorzitter van de Commissie te blijven kiezen, en wel ten minste zes maanden voor het begin van diens mandaat,
Griekenland zal bij die procedure worden betrokken.
De Europese Raad verzocht de Minister van Buitenlandse Zaken om de behandeling van het rapport van de Comité van de Drie Wijzen tijdig voor de volgende zitting van de Europese Raad af te ronden.

RAPPORT BRANDT — NOORD-ZUIDDIALOOG

De Europese Raad heeft akte genomen van het rapport van de Commissie-

Brandt over de betrekkingen tussen de geïndustrialiseerde landen en de ontwikkelingslanden en heeft zijn waardering uitgesproken voor de bijdrage die haar analyses en voorstellen vormen.

De Europese Raad constateerde dat de basis die door de Europese Gemeenschappen is uitgewerkt tijdens de voorbereidende fase van de globale onderhandelingen in het kader van de Verenigde Naties, dezelfde geest ademt als bepaalde voorstellen in dit rapport.

De Raad is van oordeel dat dit rapport zeer wel in aanmerking kan worden genomen bij de bepaling van het Europese standpunt in het kader van de Noord-Zuidbetrekkingen.

STRIJD TEGEN DE VERONTREINIGING

De Europese Raad, na een mededeling van de Franse delegatie te hebben aangehoord welke een inleiding vormt op een memorandum van haar regering over de veiligheid van het zeevervoer en de strijd tegen verontreiniging door over zee en met name door het Kanaal vervoerde koolwaterstoffen, en indachtig de maatregelen die op het gebied van het voorkomen en bestrijden van de verontreiniging van de zee reeds zijn getroffen sedert zijn zittingen te Kopenhagen op 7-8 april 1978 en te Bremen 6-7 juli 1978, heeft van dit memorandum akte genomen en de communautaire instellingen verzocht het te bestuderen.

Zich ervan bewust dat een voortdurende verbetering van de kwaliteit van het bestaan en daarmee van het menselijk leefmilieu door passende acties moet worden nagestreefd, wijst de Europese Raad op het belang dat erin is gelegen om daadwerkelijk over te gaan tot sanering van het Rijnwater. (TK - stukken)

EG IN BEPERKTE MATE SOLIDAIR MET VS INZAKE IRAN EN AFGHANISTAN

De ministers van buitenlandse zaken van de negen EG-landen hebben zich op 23 april in Luxemburg beraden over solidariteitsacties met de VS tegen Iran. Zij werden het eens over een actieplan in twee fasen. Er werd een aantal maatregelen voorgesteld die onmiddellijk uitgevoerd zouden worden en maatregelen die genomen zouden worden als op 17 mei zou blijken dat er nog geen vooruitgang zou zijn geboekt met de vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars in Iran.

De maatregelen, die met onmiddellijke ingang genomen zouden worden zijn de volgende: het verminderen van het diplomatieke personeel dat in Teheran op post is en het verminderen van het aantal diplomaten dat de Iraanse regering in de negen hoofdsteden geaccrediteerd heeft. Voorts zullen de Negen, als in hun landen nog geen visum-systeem bestaat voor Iraniërs, dat instellen. Tenslotte wordt ook onmiddellijk de maatregel van kracht dat de Negen geen wapens meer aan Iran leveren en geen materiaal dat ten dienste kan staan van de Iraanse defensie. Over dat laatste zei de Nederlandse minister Van der Klaauw: dat is bij ons allang gebeurd. We exporteren geen wapens meer naar Iran, als we dat al drden.

De ministers heben besloten in een tweede fase ,,sancties" tegen Iran in te stellen, waarvoor de lidstaten, als dat nodig is, de parlementaire voorbereiding van zulke sancties moeten afronden voor 17 mei.

De sancties, aldus het ministeriële besluit. zullen conform de resolutie van de Veiligheidsraad van 10 jan. 1980 zijn. In die resolutie, die getroffen werd door een veto van de Sowjet-Unie, worden maatregelen genoemd zoals een exportembargo naar Iran (voedsel en medicamenten uitgezonderd), een verschepingsembargo, het niet verlenen van nieuwe kredieten, leningen en depositofaciliteiten aan Iran en een verbod van het afsluiten van nieuwe service-contracten met Iran, uitgezonderd die voor medische zorg.

In de omschrijving van het besluit staat dat de ministers van buitenlandse zaken van de Negen er grote zorg over hebben dat het voortduren van de gijzelingsaffaire in Iran de internationale veiligheid en vrede bedreigt.

De maatregelen hebben niet het karakter van een ultimatum, aldus minister Van der Klaauw. Maar iedereen heeft onderstreept dat het noodzakelijk is nu solidariteit met de Verenigde Staten te betuigen. De minister zei in Luxemburg dat het doel van het besluit blijft de bevrijding van de Amerikaanse gegijzelden te bereiken. ,,Als we de sancties moeten gaan toepassen is onze actie mislukt," aldus de minister.

De voorzitter van de Raad, de Italiaanse minister van buitenlandse zaken Colombo, zei in zijn persconferentie dat de Negen besloten hebben geen olie meer van Iran te kopen die wordt aangeboden tegen een hogere prijs dan de officiële OPEC-prijs. Die afspraak van de ministers is echter niet op papier gezet.

De maatregelen die de EG-landen eventueel in mei zouden treffen zijn voorts nationale maatregelen en geen maatregelen op basis van het EEG-verdrag. De Duitse minister Genscher merkte op dat hij liever had gezien dat de sancties gebaseerd zouden zijn op artikel 113 van het verdrag. Maar dat bleek niet mogelijk, zo zei hij, verzwijgend, wat werd aangenomen door iedereen in de wandelgangen, nl. dat Frankrijk dat tegenhield.

Van Amerikaanse zijde werd terughoudend gereageerd op het beperkte EG-initiatief. Een regeringswoordvoerder verklaarde op 23 april in Washington dat de VS liever hadden gezien dat de EG met onmiddellijke ingang economische sancties tegen Iran had gesteld.

Hij zei dat de Westeuropese bondgenoten weliswaar positief op de gijzelingskwestie hadden gereageerd maar dat zij nog altijd niet door hadden dat de dreiging in Iran van strategische aard is, waarbij het hele Westen is betrokken en niet alleen de VS.

De woordvoerder van het Witte Huis, Jody Powell, zei dat de door de Negen gebezigde term ,,beslissende vooruitgang" door de regering-Carter wordt geïnterpreteerd als vrijlating van de gijzelaars in Iran.

Naar Powell zei behield de regering-Carter zich — ondanks het solidariteitsbesluit van de Negen — het recht voor om half mei te besluiten welke maatregelen er dan tegen Iran moeten worden genomen.

Ministers van buitenlandse zaken in Napels bijeen, sancties tegen Iran

Op 17 mei kwamen de ministers van buitenlandse zaken van de EG in Napels bijeen om zich o.a. te beraden over sancties tegen Iran.
Er werd besloten economische sancties uit te vaardigen m.i.v. 22 mei en wel in de vorm van het annuleren van goederenleveranties op grond van contracten die na 4 nov. 1979 — de dag dat de gijzeling begon — zijn afgesloten. Contracten die voor die datum tot stand zijn

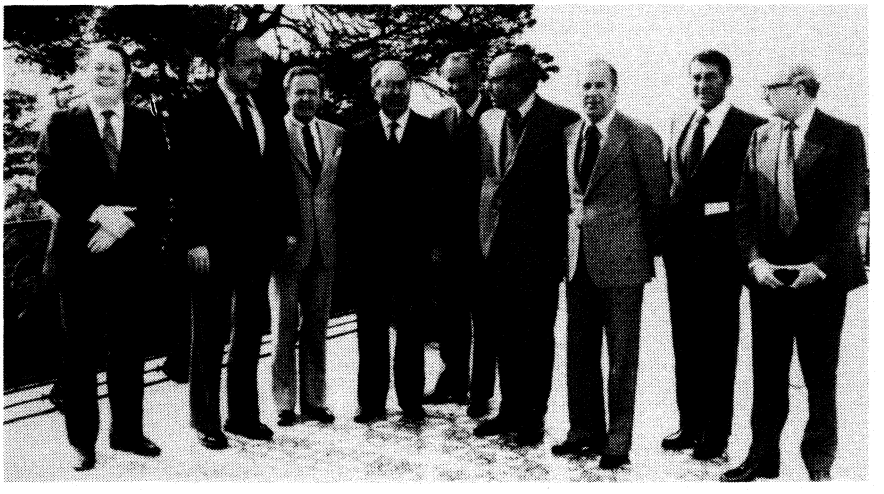

De Europese ministers van buitenlandse zaken bijeen in Napels. V.l.n.r.: Brian Lenihan (Ierland), Genscher (Bondsrepubliek), Gaston Thorn (Luxemburg), Emilio Colombo (Italië), Van der Klaauw (Nederland), Commissie-voorzitter Jenkins, Jean Francois-Poncet (Frankrijk), Kjeld Oleson (Denemarken) en Lord Carrington (Verenigd Koninkrijk).

gekomen zullen normaal afgewikkeld worden.
In conferentiekringen in Napels werd meegedeeld dat negentig percent van de contracten in de hele Gemeenschap van vóór 4 november dateren zodat het effect van de sancties eerst geleidelijk voelbaar zal worden.

In Napels is de mogelijkheid dat Tran de uitvoer van olie naar West-Europa zal stopzetten niet besproken. De Gemeenschap, zo werd van diplomatieke zijde opgemerkt, is voor ongeveer zes percent van haar invoer afhankelijk van Iran. De Italiaanse voorzitter van het overleg, Emilio Colombo, stelde zijn Amerikaanse collega, Edmund Muskie, telefonisch op de hoogte van het besluit van Napels. Muskie juichte het toe, aldus minister Van der Klaauw.
In de verklaring die na afloop van het overleg werd gepubliceerd wordt de gijzeling opnieuw ,,een flagrante schending van het internationale recht" genoemd. (Acht van de negen EG-landen, Ierland niet, legden ter gelegenheid van de NAVO-ministersconferentie, in Brussel, een soortgelijke verklaring af). De ministers constateerden ,.bepaalde ontwikkelingen die van belang kunnen zijn voor de vrijlating van de gijzelaars. met name de tweede ronde van de parlementsverkiezingen en het spoedig bijeenroepen van de Majlis", het Iraanse parlement. Maar ,.zij hebben ook moeten erkennen dat sinds 22 april geen enkele beslissende voortgang naar de vrijlating van de gijzelaars is gemaakt". Zij hebben daarom besloten de maatregelen te nemen die in de ontwerp-resolutie van de Veiligheidsraad van 10 januari waren voorzien .,onder gezamenlijk vastgestelde voorwaarden en modaliteiten".
De sancties zullen, zo blijkt uit de verklaring, zo spoedig als maar mogelijk is, worden opgeheven, ,,De ministers hebben met grote voldoening kennis genomen van het besluit van de secretaris-generaal van de Verenigde Naties om Ajoub Daoudy. lid van de onderzoekscommissie van de Verenigde Naties, contact te laten opnemen met de Iraanse regering, teneinde hervatting van het werk van de commissie om tot een oplossing van de crisis te komen mogelijk te maken. Zij zeggen de secretaris-generaal hun volledige steun toe en zullen voortdurend met hem in contact blijven teneinde te bepalen of de VN-missie dusdanig voortgang boekt. dat het hen mogelijk is de maatregelen die zij ten aanzien van Iran hebben genomen spoedig op te schorten".
Ten slotte zeggen de negen ministers dat het enige doel van de maatregelen het bespoedigen van de vrijlating van de gijzelaars is.
,,Bij deze gelegenheid bevestigden de ministers opnieuw hun wil om de onafhankelijkheid van Iran en het recht van het Iraanse volk om zelf over zijn toekomst te beslissen te eerbiedigen".
De situatie in het Midden-Oosten en de Amerikaans-Israëlisch-Egyptische besprekingen over Palestijnse ,,autonomie" die volgens de Camp David-akkoorden vóór 29 mei moeten worden afgesloten, vormden het tweede belangrijke onderwerp van gesprek in Napels. Tot beslissingen of afgeronde conclusies is het niet gekomen. maar het ..Comité Politiaue" (de directeuren-generaal politieke zaken die die ministersconferentie over Europese Politieke Samenwerking voorbereiden) zal de komende weken aan een nieuwe gemeenschappelijke verklaring over het Midden-Oosten gaan werken.
De problemen van Zuidelijk Afrika, in het bijzonder Namibië, zijn slechts kort ter sprake gekomen. Drie EG-landen — Frankrijk, Groot-Brittannië en West-Duitsland — maken deel uit van de groep van vijf die probeert Zuid-Afrika ervan te overtuigen de voorstellen van VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim voor een volksstemming in deze vroegere Duitse kolonie te aanvaarden.

Britten ontkrachten sanctiebesluit

De Britse regering heeft op **20** mei meegedeeld dat de economische sancties niet met terugwerkende kracht vanaf 4 nov. 1979 gelden maar met ingang van 22 mei gaan gelden. Door deze Britse actie is de kracht van de sancties verder verzwakt.

Het Britse besluit zorgde voor geïrriteerde reacties uit de VS en van de andere Europese partners.

Woordvoerder Hodding Carter van het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken zei op **21** mei dat de VS ,,diep teleurgesteld" zijn. Carter zei dat het terugkomen van de Britten op het EG-besluit weer vraagtekens plaatst bij de eenheid van de Amerikaanse bondgenoten.

De Duitse regeringsvertegenwoordiger Klaus Bölling zei dat de Westduitse regering de Britse stap ,,uitdrukkelijk betreurt". De Westduitse sancties tegen Iran zijn op 21 mei door het kabinet bekrachtigd en zijn vanaf **22** mei van kracht. De Bondsrepubliek is de grootste handelspartner van Iran geweest. In 1979 leverden Westduitse ondernemingen voor DM 2,3 mrd aan Iran.

Europese raad in Venetië

De Europese staats- en regeringsleiders waren op **12** en **13** juni in Venetië bijeen voor het reguliere topoverleg. Gesproken werd over het Midden-Oosten en in het bijzonder de positie van de Palestijnen en de Palestijnse bevrijdingsorganisatie PLO.
De EG-leiders verklaarden dat de PLO bij de vredesbesprekingen tussen Egypte en Israël betrokken dient te worden.
Verder verklaarden de EG-leiders zich voorstanders van een Euro-Arabische dialoog.
Voor Afghanistan werd neutralisatie bepleit.
Volgens insiders zouden de Europese leiders nogal wat kritiek hebben gehad op de buitenlandse politiek van president Carter.
Hieronder volgen de conclusies van

Een beeld van de EG-top in Venetië: v.l.n.r. François Xavier Ortoli, Europees Commissaris. Roy Jenkins, Commissievoorzitter, de Britse premier Thatcher. de Ierse premier Charles Haughey, de Belgische premier Martens (met bril), de Luxemburgse premier Werner, de Italiaanse premier Cossiga, de Belgische minister van buitenlandse zaken Charles-Ferdinand Nothomb en geheel rechts de Luxemburgse minister van buitenlandse zaken Thorn

de voorzitter van deze Europese Raad, alsmede de verklaringen over het Midden-Oosten en Afghanistan.

1. Met voldoening is akte genomen van de conclusies die de Raad van ministers van de Gemeenschap op 29/30 mei heeft bereikt. Hierdoor kon een oplossing worden gevonden voor het probleem van de Britse bijdrage aan de gemeenschapsbegroting, kon overeenstemming worden bereikt over de landbouwprijzen voor het verkoopseizoen 1980-1981 en over het probleem van het schapevlees, terwijl het tevens mogelijk was de richtlijnen voor een algemeen gemeenschappelijk visserijbeleid uit te stippelen. Het positieve resultaat van deze werkzaamheden maakt het onder andere mogelijk om de begroting-1980 verder uit te werken en aldus de werking van de Gemeenschap te normaliseren.
Een essentieel onderdeel van de aldus bereikte akkoorden wordt gevormd door de toezegging van de Gemeenschap dat zij structurele veranderingen zal invoeren, die, doordat zij een evenwichtiger ontwikkeling van het communautaire beleid garanderen met inachtneming van de fundamentele beginselen daarvan en een herhaling van onaanvaardbare toestanden beletten, alle lidstaten in staat zullen stellen om zich steeds nauwer met het lot van de Gemeenschap en met de versterking van de Europese integratie verbonden te voelen.
Deze toezegging is, ook in het vooruitzicht van de uitbreiding, een fundamentele voorwaarde voor de Gemeenschap om met gezag en op doeltreffende wijze de verantwoordelijkheden te kunnen dragen die zowel op intern als op internationaal niveau op haar rusten, om te kunnen beantwoorden aan de verwachtingen van de Europese burgers voor een steeds ruimere solidariteit tussen de lidstaten in de verschillende sectoren van de politieke, economische en sociale activiteit, om te kunnen bijdragen tot een betere convergentie en een harmonieuze ontwikkeling van de economieën, alsmede tot een vermindering van de verschillen tussen de diverse gebieden en van de achterstand van de minst begunstigde, kortom om de in de verdragen neergelegde doelstellingen in hun geheel te kunnen verwezenlijken, volledig rekening houdend met de idealen die ten grondslag hebben gelegen aan het plan om in de toekomst een verenigd Europa tot stand te brengen.

2. Na de besprekingen over de economische en sociale situatie is het oordeel bevestigd dat de Europese Raad tijdens de bijeenkomst van 27-28 april 1980 heeft geformuleerd.
Inzonderheid is blijk gegeven van de zeer ernstige bezorgdheid over het aanhouden van de inflatoire druk die de meest ernstige bedreiging vormt voor de stabiliteit en de ontwikkeling van de economie in de lidstaten, mede wegens de uiteenlopende mate waarin het fenomeen zich in de lidstaten van de Gemeenschap manifesteert.
De inflatiebestrijding moet op korte termijn de hoofddoelstelling zijn. Deze laatste moet worden verwezenlijkt via een passend monetair en fiscaal beleid vergezeld gaande van maatregelen waardoor de investeringen kunnen worden bevorderd en het hoofd kan worden geboden aan het probleem van de werkgelegenheid, maar tevens het verstoorde evenwicht op extern niveau binnen aanvaardbare perken kunnen worden gehouden.
Gezien de vermindering van de vraag die in andere belangrijke economische sectoren aan de dag treedt, is onderstreept dat het van belang is zodanig te werk te gaan dat door middel van een passende internationale samenwerking het gevaar van een algemene recessie wordt afgewend.

3. Ten aanzien van de steeds zorgwekkender situatie van de werkgelegenheid, vooral bij jongeren, is opnieuw gewezen op de prioritaire noodzaak om in een deel van de lidstaten conjuncturele maatregelen te treffen in het kader van een actief werkgelegenheidsbeleid.
Het lijkt noodzakelijk dat de Gemeenschap over de mogelijkheid beschikt om vanaf het ontwerp-stadium systematisch de gevolgen te beoordelen van de diverse communautaire beleidsmaatregelen voor de werkgelegenheid, om te zorgen voor een betere coördinatie van het arbeidsmarktbeleid op communautair niveau en om de acties van de Gemeenschap inzake economisch beleid te harmoniseren met die welke op sociaal vlak en op het gebied van de werkgelegenheid zijn aangenomen.
Met voldoening is akte genomen van de resultaten van de Raad Sociale Zaken van 9 juni, met name wat het overleg tussen de sociale partners betreft. Ten einde de bovengenoemde doelstellingen te bereiken, wordt de Raad verzocht zijn werkzaamheden voort te zetten aan de hand van een periodiek verslag van de Commissie over de situatie op de arbeidsmarkt.

4. Aangezien de vertraging van de groei in de geïndustrialiseerde landen in 1980 zeer ernstig zal zijn, mede vanwege de stijging van de prijzen voor ruwe aardolie, is het vaste voornemen bevestigd om actief bij te dragen tot de versterking van het internationale handelsbestel, dat open en multilateraal moet zijn, zoals de lidstaten tijdens de ministeriële zitting van de OESO op 3 en 4 juni jongstleden hebben verklaard. In het bijzonder is de wens uitgesproken dat alle geïndustrialiseerde landen er zich toe verbinden de nog steeds bestaande commerciële vraagstukken aan te pakken en op te lossen, en daarbij oplossingen bewerkstelligen die in overeenstemming zijn met de inhoud en de geest van de resultaten die bij de multilaterale handelsbesprekingen zijn geboekt.

5. Met inachtneming van de conclusies van de zitting van de Europese Raad op 27-28 april jongstleden te Luxemburg is de bespreking voortgezet van de internationale monetaire situatie. Deze blijkt nog steeds beheerst door de problemen in verband met de aanhoudende evenwichtsverstoringen van de betalingsbalans als gevolg van de elkaar opvolgende verhogingen van de aardolieprijzen. De opheffing van deze evenwichtsverstoringen kan op lange termijn slechts geschieden door stabilisatie van de wisselkoersverhoudingen en de nodige reële aanpassingen van onze economieën.
Het terugsluizen van de overschotten uit de aardolieverkoop kan op korte termijn de negatieve gevolgen van deze evenwichtsverstoringen afzwakken. Deze techniek, waaraan de particuliere kapitaalmarkt op essentiële wijze medewerkt, moet worden versterkt via uitbreiding van de rol van de internationale financiële instellingen.

6. Er is met klem gewezen op het kapitale belang van de Noord-Zuid-dialoog voor de stabiliteit van de internationale betrekkingen. Het voornemen is uitgesproken om een nieuwe impuls te geven aan de samenwerking met de ontwikkelingslanden. Deze moet, op basis van onderlinge afhankelijkheid en wederzijds voordeel, bijdragen tot de economische expansie, in het kader van een herstructurering van de internationale aconomische betrekkingen. waardoor de ontwikkelingslanden kunnen worden geholpen om snel vooruitgang te boeken.
Met het oog hierop blijft de politieke verbintenis gelden in het vooruitzicht van de ,,algemene onderhandeling", van het uitwerken van de derde internationale ontwikkelingsstrategie, en van de akkoorden betreffende de statuten van het Gemeenschappelijk Fonds voor de stabilisering van de grondstoffenprijzen en de voortzetting van de onderhandelingen over de grondstoffen.
De werkzaamheden van de elfde algemene vergadering van de Verenigde Naties worden met vertrouwen tegemoet gezien; tevens wordt het rapport van de commissie-Brandt beschouwd als een bijzonder interessante bijdrage tot het welslagen van die werkzaamheden.
Toch is er ook bezorgdheid geuit over de gevolgen voor het ontwikkelingsbeleid van de aanhoudende stijging van de prijzen voor ruwe aardolie en van de daaruit voortvloeiende economische en politieke spanningen.

7. Bijzondere aandacht werd besteed aan het verergeren van de internationale energiecrisis. Met tevredenheid werd nota genomen van de besluiten van de Raad van ministers van Energie van 13 mei en 9 juni jongstleden, die ten doel hebben om het verschil tussen de groei van het BNP en de stijging van het energieverbruik, alsmede het aandeel van aardolie in de communautaire energiebalans te verkleinen. Ernstige bezorgdheid werd uitgesproken over de druk die te Algiers nogmaals is uitgeoefend met het oog op een prijsverhoging en er werd op gewezen dat een verhoging van de prijzen voor ruwe olie op dit ogenblik niet gerechtvaardigd is op objectieve gronden.
Dergelijke herhaalde verhogingen houden onmiskenbaar een bedreiging in voor de internationale stabiliteit. De gevolgen daarvan voor de inflatie en derhalve voor de economische expansie, de investeringen, de werkgelegenheid en de betalingsbalansen brengen ondraaglijke uitgaven mede voor de geïndustrialiseerde gebieden maar vooral voor de opkomende landen die geconfronteerd worden met werkelijk onoplosbare aanpassingsproblemen: deze laatste kunnen in geen geval door het terugsluizen van de overschotten alleen worden opgelost.
Deze aspecten van de crisis, welke op de komende economische top naar voren zullen worden gebracht, moeten in het besef van de daarbij gedragen verantwoordelijkheid voor ogen worden gehouden.
De Gemeenschap blijft openstaan voor een dialoog met alle betrokken landen. Zij betreurt dat de recente besluiten van de OPEC het tot stand komen daarvan kunnen bemoeilijken.

Verklaring van de Europese Raad inzake het Midden-Oosten

1. De staatshoofden en regeringsleiders en de ministers van buitenlandse zaken hebben uitvoerig van gedachten gewisseld over alle aspecten van de huidige toestand in het Midden-Oosten, met name over de stand van de onderhandelingen die voortvloeien uit de in maart 1979 tussen Egypte en Israël ondertekende akkoorden. Zij hebben geconstateerd dat de

stijgende spanningen in dit gebied een ernstig gevaar vormen en een algehele oplossing voor het Israëlisch-Arabische conflict meer dan ooit dringend noodzakelijk maken.

2. De negen landen van de Europese Gemeenschap zijn van oordeel dat de traditionele banden en de gemeenschappelijke belangen die tussen Europa en het Midden-Oosten bestaan, voor hen de verplichting meebrengen een bijzondere rol te spelen en thans een meer concrete bijdrage tot de vrede te leveren.

3. De negen landen van de Gemeenschap baseren zich in dit verband op de resoluties 242 en 338 van de Veiligheidsraad en op de herhaaldelijk door hen naar voren gebrachte standpunten, met name in hun verklaringen van 29 juni 1977, 19 sept. 1978, op 26 maart en 18 juni 1979 alsmede in de rede die de minister van buitenlandse zaken van Ierland namens hen op 25 sept. jongstleden heeft uitgesproken tijdens de 34e algemene vergadering van de Verenigde Naties.

4. Het ogenblik is gekomen om op de aldus omschreven basis de erkenning en tenuitvoerlegging van de beide universeel door de internationale gemeenschap aanvaarde beginselen te bevorderen: het bestaansrecht en het recht op veiligheid van alle staten van het gebied, inclusief Israël, alsmede gerechtigheid voor alle volkeren, wat de erkenning van de legitieme rechten van het Palestijnse volk inhoudt.

5. Alle landen van het gebied hebben het recht om in vrede binnen veilige, erkende en gegarandeerde grenzen te leven.
De garanties van de vredesregeling moeten door de Verenigde Naties worden verstrekt op basis van een besluit van de Veiligheidsraad en eventueel op basis van andere onderling erkende procedures. De Negen verklaren zich bereid om ook ter plaatse in het kader van een algehele regeling mede te werken aan een stelsel van concrete en dwingende internationale garanties.

6. Voor het Palestijnse vraagstuk, dat geen gewoon vluchtelingenprobleem is, moet eindelijk een rechtvaardige oplossing worden gevonden. Het Palestijnse volk, dat zich ervan bewust is een eigen bestaan te hebben, moet in staat worden gesteld om via een passende procedure die in het kader van de algemene vredesregeling wordt omschreven, zijn zelfbeschikkingsrecht volledig uit te oefenen.

7. Voor de tenuitvoerlegging van deze doelstellingen moeten alle betrokken partijen zich scharen achter en hun medewerking verlenen aan de vredesregeling die de Negen tot stand willen brengen op basis van de beginselen die in de bovengenoemde verklaringen zijn omschreven. Deze beginselen moeten worden nageleefd door alle betrokken partijen, dus ook door het Palestijnse volk en door de PLO die bij onderhandelingen moet worden betrokken.

8. De Negen zijn zich bewust van de bijzonder belangrijke rol die de kwestie Jeruzalem speelt voor alle betrokken partijen. De Negen onderstrepen dat zij geen enkel unilateraal initiatief kunnen aanvaarden dat strekt tot wijziging van het statuut van Jeruzalem en dat ieder akkoord over het statuut van de stad voor allen het recht op vrije toegang tot de heilige plaatsen dient te garanderen.

9. De Negen memoreren dat Israël aan zijn sedert het conflict van 1967 gehandhaafde territoriale bezetting een einde dient te maken, zoals het voor een gedeelte van de Sinai heeft gedaan. Zij zijn er vast van overtuigd dat de Israëlische nederzettingen een ernstige belemmering vormen voor het bereiken van vrede in het Midden-Oosten. De Negen zijn van mening dat deze nederzettingen en de verandering van de bevolkingssamenstelling en van het onroerend bezit in de bezette Arabische gebieden in strijd zijn met het internationale recht.

10. De Negen zijn van mening dat, ten einde het geweld een halt toe te roepen, alleen het afzien van het gebruiken van en het dreigen met geweld door alle betrokken partijen een klimaat van vertrouwen in het gebied kan scheppen en een essentieel element vormt voor een algemene regeling van het conflict in het Midden-Oosten.

11. De Negen hebben besloten de nodige contacten te leggen met alle betrokken partijen. Deze contacten hebben tot doel informatie in te winnen over het standpunt van de verschillende partijen ten aanzien van de beginselen die in deze verklaring zijn uiteengezet en, in het licht van de resultaten van dit overleg, de vorm te bepalen van een eventueel initiatief hunnerzijds.

Libanon

Verklaring

De Negen bevestigen opnieuw volkomen solidair te zijn met het bevriende land Libanon, waar het evenwicht nog steeds gevaarlijk wordt bedreigd door de schermutselingen in dat gebied en doen opnieuw een dringend beroep op alle betrokken landen en partijen om een eind te maken aan daden die de onafhankelijkheid, de soevereiniteit en de territoriale onschendbaarheid alsook het gezag van de regering van Libanon in gevaar kunnen brengen. De Negen zullen iedere actie en ieder initiatief steunen waardoor kan worden verzekerd dat de vrede en stabiliteit in Libanon, dat een factor van wezenlijk belang is voor het evenwicht in het gebied, terugkeren.
De Negen onderstrepen de gewichtige rol die de UNIFIL-troepen in het zuiden van Libanon moeten spelen. De Negen herinneren aan hun verklaring van 22 april 1980 te Luxemburg en achten het van wezenlijke betekenis dat alle betrokken partijen het de UNIFIL-troepen mogelijk maken de hun opgedragen taken volledig uit te voeren, met inbegrip van de controle in het gebied tot aan de internationale grens.

Afghanistan

Verklaring

De Europese Raad heeft met diepe bezorgdheid nota genomen van de intensivering van de militaire handelingen van de Russische strijdkrachten in Afghanistan.
Deze dramatische ontwikkelingen vergroten nog het lijden van de Afghaanse bevolking. Zij accentueren het authentiek nationale karakter van het verzet van een heel volk. Zij dreigen het klimaat van de internationale betrekkingen langdurig te verstoren.
De Europese Raad wenst in deze omstandigheden opnieuw te wijzen op zijn overtuiging dat het van belang is onverwijld de weg vrij te maken voor een oplossing die, overeenkomstig de resolutie van de algemeene vergadering van de Verenigde Naties, garandeert dat de Russische troepen worden teruggetrokken en dat het Afghaanse volk vrij het recht kan uitoefenen om zelfstandig over zijn toekomst te beschikken. Hij heeft herhaald dat deze oplossing volgens hem kan bestaan in een formule die Afghanistan in staat stelt zich afzijdig te houden van de machtsstrijd der mogendheden en terug te keren tot zijn traditionele status van neutraal en ongebonden land.

Hij memoreert dat hij op 28 april in Luxemburg heeft voorgesteld dat de grote mogendheden en de landen in het betrokken gebied hiertoe de nodige toezeggingen doen: zij dienen inzonderheid overeen te komen dat zij de soevereiniteit en integriteit van Afghanistan zullen respecteren, dat zij zich van iedere inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van dit land zullen onthouden, dat zij geen troepen op zijn grondgebied zullen c'ationeren en er geen vormen van militaire associatie mee zullen aangaan.

De Europese Raad deelt de verontrusting die op de elfde conferentie van de ministers van Buitenlandse Zaken van de Islamitische staten onder woorden is gebracht en de daar getrokken conclusies met betrekking tot de handhaving van de militaire aanwezigheid van de Sowjet-Unie in Afghanistan: hij heeft met grote belangstelling nota genomen van de oprichting in het kader van deze conferentie van een comité dat tot taak heeft naar alle mogelijke middelen te zoeken om te komen tot een globale oplossing voor de ernstige crisis rond Afghanistan.

De Raad heeft opnieuw bevestigd bereid te zijn steun te verlenen aan elk belangrijk initiatief ter bevordering van een oplossing voor de Afghaanse crisis.

Schmidt stelt plafond aan verdiensten voor

In een vrij vroeg stadium van de conferentie deed bondskanselier Helmut Schmidt een suggestie die in Venetië algemeen werd beschouwd als zijnde gericht tegen onder andere Nederland. Hij meende namelijk dat nu Groot-Brittannië erin is geslaagd zijn bijdrage aan een bepaald maximum te binden, datgene wat ,,de nog betrekkelijk welvarende landen'' aan de Gemeenschap overhouden ook aan banden moet worden gelegd.

In de slotconclusie is dit voorstel niet terug te vinden. Maar wel wordt gezegd dat een essentieel onderdeel van de akkoorden van 29 en 30 mei (over de Britse bijdrage, de landbouwprijzen, het schapevlees en de beginselen voor een gemeenschappelijk visserijbeleid) wordt gevormd door de toezegging van de Gemeenschap ,,dat zij structurele veranderingen zal invoeren die, alle lidstaten in staat zullen stellen om zich steeds nauwer met het lot van de Gemeenschap en met de versterking van de Europese integratie verbonden te voelen''.

Volgens cijfers van de Westduitse delegatie die in Venetië circuleerden, moest de Bondsrepubliek het afgelopen jaar per hoofd van de bevolking ruim 58 mark op de Gemeenschap toeleggen, meer dan welk land ook. Nederland zou in 1979 per hoofd van de bevolking bijna 52 mark hebben overgehouden, in totaal 720 mln mark (België een kleine 900 mln en Denemarken ruim 869 mln mark).

Premier Van Agt verklaarde desgevraagd niet op Schmidts suggestie te hebben gereageerd, omdat hij daarvoor ,,het beste moment'' wilde afwachten. Men moet niet vergeten dat de Bondsrepubliek een groot bedrag aan de Gemeenschap bijdraagt — nog meer na het compromis over de Britse bijdrage — dat Nederland gedurende een reeks van jaren steeds profijt van zijn lidmaatschap heeft gehad, en dat het ,,voor een belangrijk deel aan Nederland is te danken dat het compromis met Groot-Brittannië uit de bus is gekomen''. Men moet zich, zo meende hij, ,,niet vierkant opstellen tegenover de emoties van een leider van een zo zwaar belast land''.

Reacties

De Israëlische minister van buitenlandse zaken, Itzhak Shamir, heeft verklaard dat hij niet verrast is door de verklaring van de Negen over de PLO. Shamir benadrukte dat er ook binnen de EG geen eensgezindheid heerst.
Premier Menahem Begin had enkele dagen voor de Venetiaanse top laten weten dat Israël absoluut geen behoefte had aan een nieuwe Europese verklaring over het Midden-Oosten.

Op 15 juni heeft Begin dan ook scherpe kritiek geleverd op de EG-verklaring die hij vergeleek met het akkoord van München van 1938: ,,Iedere vrije Europeaan van goede wil moet begrijpen, dat hij voor de tweede keer een Münchense capitulatie voor dictatoriale chantage ondersteunt, als hij dat document verdedigt,'' aldus Begin.
De Egyptische minister van buitenlandse zaken Boutros Ghali heeft in Caïro verklaard dat de verklaring van Venetië in overeenstemming met de beginselen en doeleinden van de akkoorden van Camp David is.

De verklaring van de EG, aldus Boutros-Ghali, is in overeenstemming met het Egyptische standpunt. Er bestaat bijgevolg geen tegenstelling tussen de pogingen van Egypte en die van Europa om een duurzame vrede te vestigen in het Midden-Oosten.
De chef van het politieke bureau van de PLO, Farouk Kaddoumi, heeft verklaard dat de EG-verklaring positieve punten bevat, maar toch de belangrijkste aspecten van het probleem ontkent. ,,Deze verklaring verdient een grondige studie...''
Afif Safieh van het bureau van Arafat kwalificeerde de verklaring als ,,bemoedigend, hoewel niet voldoende''.
De PFLP van Habache zei dat de Venetiaanse verklaring bewees dat de onafhankelijkheid van Europa met betrekking tot de Amerikaanse politiek in het Midden-Oosten maar marginaal is.
Van Amerikaanse zijde is terughoudend en gematigd gereageerd op de verklaring van de Negen over het Midden-Oosten. Minister van buitenlandse zaken Muskie verklaarde op 13 juni tijdens de wekelijkse persconferentie dat hij er ,,bijzonder tevreden'' over was dat de Italiaanse premier Cossiga in zijn persconferentie benadrukt had dat het de bedoeling van de Europese Gemeenschap was om het proces van Camp David te steunen. (*NRC/H'blad*, Europa van Morgen, Le Monde)

BELGIË

FDF-CONGRES

Het partijcongres van het FDF heeft op 8 juni te Ukkel kamerlid Antoinette Spaak met 89,12% van de stemmen tot partijvoorzitter herkozen. Senator Georges Désir werd met 701 tegen 553 stemmen voor kamerlid François Persoons verkozen tot secretaris-generaal, in opvolging van kamerlid G. Clerfayt, die geen kandidaat meer was.

Op 20 juni heeft de algemene raad van FDF en RW senator A. Lagasse (FDF) aangewezen tot algemeen secretaris voor de coördinatie tussen beide partijen.

PREMIER VERMAANT MINISTERS

Naar aanleiding van verscheidene verklaringen van ministers, waarin kritiek werd uitgebracht op beleidsdaden van collega's, heeft premier Martens in een — op 19 juni vrijgegeven — brief aan de leden van de regering aangedrongen op een betere naleving van de ministeriële plichtenleer.
In de brief vraagt Martens elk regeringslid ervoor te zorgen geen ondoordachte of voorbarige verklaringen af te leggen voor pers, radio en televisie, en evenmin in openbare vergaderingen of in besloten kring. De grootste discretie is geboden, zolang de regering geen definitieve beslissing heeft getroffen. Bovendien binden de regeringsbeslissingen alle regeringsleden. De brief besluit als volgt:

> De besluitvorming steunt op het grondwettelijk gewoonterecht, volgens hetwelk er in principe niet gestemd wordt in de ministerraad, maar wel getracht wordt door overleg een algemene consensus te bereiken. Indien zulks niet mogelijk blijkt en de overgrote meerderheid van de raad zich voor een bepaalde oplossing uitspreekt, blijft er voor de minister die grondige bezwaren heeft geopperd een dubbele mogelijkheid open; ofwel legt hij zich neer bij de getroffen beslissing, en onthoudt hij zich, in naam van de vereiste solidariteit, van alle latere kritiek op de getroffen beslissing, ofwel biedt hij zijn ontslag aan.
> *Ik* wens *in* de toekomst dit gewoonterecht onverkort te doen naleven, welke ook de gevolgen ervan mogen zijn.''

ANTI-ROYALISTISCHE BETOGING IN ANTWERPEN

Het bezoek dat koning Boudewijn en koningin Fabiola op 21 juni aan Antwerpen brachten, in het kader van de viering van 150 jaar België, werd verstoord door incidenten.

Enkele honderden voorstanders van een Vlaamse republiek, leden van het Vlaams Blok, de Vlaamse Militantenorde, Voorpost en soortgelijke radicale anti-Belgische verenigingen, zorgden voor gejouw, wierpen voetzoekers en rookpotjes, en raakten enkele keren handgemeen met de ordestrijdkrachten, zonder dat het nochtans tot ernstige botsingen kwam. Wel keerden de koning en de koningin, een halfuur vroeger dan voorzien in het programma, naar Brussel terug. Vanwege de bevolking was de belangstelling op straat veeleer gering.

Op 22 juni keerden Boudewijn en Fabiola incognito en onverwachts naar Antwerpen terug, om er een bezoek te brengen aan de feestmarkt. Incidenten bleven dit keer uit en het publiek reageerde geestdriftig op het bezoek.

In Volksunie-kringen werd verdeeld op de incidenten en op het bezoek gereageerd. Op 17 juni had VU-voorzitter V. Anciaux in een verklaring aan De Standaard beklemtoond dat zijn partij geen redenen had om 150 jaar België te vieren, maar anderdeels van oordeel was ,,dat de koning niet de schietschijf is waarop de Vlaamse beweging

haar energie moet richten". Ook waarschuwde Anciaux voor daden van geweld, die het Vlaams-nationalisme enkel zouden compromitteren. Op de dag van de anti-royalistische betoging werden nochtans enkele VU-parlementsleden, o.w. senator W. Jorissen en kamerlid J. Valkeniers, onder de manifestanten opgemerkt.

De incidenten kwamen op 26 juni ter sprake in de Kamer. Op een spoedvraag van Fr. Swaelen (CVP) antwoordde premier Martens dat de regering het optreden van de betogers met klem veroordeelde. Hij zei o.m.: ,,De democratische vrijheden kunnen slechts duurzaam worden gehandhaafd, indien zij worden uitgeoefend met inachtneming van de democratische politieke orde en van de instellingen die ze moeten waarborgen."

STAATSLENING

De op 11 juni afgesloten staatslening bracht de schatkist 44,2 mrd fr. op; de banken namen daarvan 40 mrd fr. vast op.

KRITIEK OP LUNS

NAVO - secretaris - generaal Luns bracht op 14 juni een privé-bezoek aan premier Martens. Volgens kranteberichten kwam hij zijn beklag doen over het niet naleven door België van de NAVO-verplichtingen.

Het bezoek lokte op 24 juni interpellaties uit in de Kamer resp. van L. Tobback, fractieleider van de Vlaamse socialisten, en L. van Geyt, voorzitter van de communistische partij. Beide interpellanten keurden het optreden van Luns af.

In zijn antwoord verklaarde premier Martens dat hij Luns op diens uitdrukkelijk verzoek voor een kort gesprek ontvangen had, en dat de secretaris-generaal inderdaad uiting had gegeven aan zijn bezorgheid omtrent het mogelijk niet-naleven van de Belgische NAVO-verbintenissen. Ik heb terzake, aldus Martens, de houding van de regering toegelicht zoals die geformuleerd staat in de regeringsverklaring. Het gesprek had een louter informatief karakter en het lag niet in de bedoeling van de secretaris-generaal en zeker niet in de mijne, om er een andere inhoud aan te geven. De premier zei nog: ,,Ik geloof niet dat men een coïncidentie moet zoeken tussen dit onderhoud en de brief tussen het staatshoofd en de regeringsleider van twee NAVO-lidstaten."

AZIË (ZUID)

BANGLADESH

REORGANISATIE KABINET. AMNESTIE. ARRESTATIE COMMUNISTEN

Op 2 jan. ontsloeg president Ziaur Rahman vanwege ,,nationale en partijbelangen" Moudud Ahmed, vice-premier en minister van energie, vloedcontrole en waterstaat. Kazi Anwarul Haq verving hem als minister, niet als vice-premier. De volgende dag werd Said Nur Mohammed van zijn post als minister van jute ontheven.

Op 24 april werden ,,op hun verzoek" acht ministers van hun functie ontheven, o.w. Mirza Nurul Huda (financiën), Abdur Rahman Biswas (justitie), Mohammed Abdul Huq (landbeheer en landhervorming), Khandoker Abdul Hamid (jeugdontwikkeling) en mevr. Amina Rahman (vrouwenaangelegenheden).

Op 25 april reorganiseerde de president het kabinet, waarbij o.a. de volgende ministers werden benoemd: handel - Choudhury Tanvir Ahmad Siddiky (penningmeester van de regerende Bangladesh Nationalist Party); financiën - Mohammed Saifur Rahman (voorheen handel); voorlichting en omroep - Shamsul Huda Chowdhury (voorheen cultuur, religieuze zaken en sport); jute - Habibullah Khan (voorheen voorlichting en omroep); en vrouwenaangelegenheden - Begum Taslima Abed.

De ontslagen ministers waren beschuldigd van corruptie, oneerlijkheid en gebrek aan efficiency, uitgezonderd Mirza Nurul Huda, die nu tot persoonlijk adviseur van de president voor economische zaken werd benoemd.

Van de grotendoels onbekende nieuwe ministers kan volgens *NZZ* (31-5) worden aangenomen, dat zij toegewijde aanhangers van de president zijn.

Amnestie

Op 25 maart werden aan de vooravond van de 8ste verjaardag van de onafhankelijkheid van Bangladesh 793 politieke gevangenen vrijgelaten, o.w. oud-president Khandaker Moshtaque Ahmed, M. A. Jalil (de voormalige JSD-leider), Gazi Golam Mustafa (een leider van de oppositionele Awami Liga), Abdul Mannam (een vakbondsleider) en majoor b.d. Ziauddin (van de JSD).

Arrestatie communisten

Op 31 maart werden in Dacca minstens 40 leden van de pro-Russische Communistische Partij gearresteerd, o.w. de secretaris-generaal Mohammed Farhad en 14 andere partijleiders. Voor de arrestaties werd geen officiële verklaring gegeven, maar de communisten waren er eerder van beschuldigd betrokken te zijn bij een reeds twee weken durende staking van ambtenaren, die in Dacca tot botsingen tussen stakers en politie had geleid.

Op 22 mei maakte de politie bekend dat Farhad wegens opruiing voor een speciaal tribunaal terecht zou moeten staan. Hij had verklaard dat hij de Russische militaire interventie in Afghanistan goedkeurde en hij had gedreigd een revolutie in ,,Afghaanse stijl" in Bangladesh te zullen ontketenen, tijdens een openbare bijeenkomst.

Bomaanslag

In de loop van een door oud-president Khandaker Moshtaque Ahmed georganiseerde manifestatie werden op 23 mei in Dacca zeven personen door een bomexplosie gedood, die tevens een veertigtal gewonden vergde.

Achtergronden

Over de politieke situatie in Bangladesh berichtte de NZZ (31-5) o.m.:

,,Nauwelijks een goed jaar na de overweldigende verkiezingszege van zijn Nationale Partij (BNP) zit president Ziaur Rahman in politieke moeilijkheden. Oppositiepartijen boycotten de parlementszittingen, ambtenaren en industrie-arbeiders zijn afwisselend in staking en binnen de nationale partij groeit het verzet tegen Zia's leidersstijl. (. . .)

Sinds enige maanden wordt Bangladesh in toenemende mate door tot dusver slechts nauwelijks onderling samenhangende straatrellen, stakingsacties en heftige politieke conflicten geschokt. (. . .)

De eerste serieuze onweerswolken kwamen eind vorig jaar opzetten, toen de anders eindeloos verdeelde oppositie het eens werd over de eis inzake een parlementszitting. Alleen de president kan volgens het geldende recht het Huis van Afgevaardigden bijeenroepen, en sinds maanden was dit — naar verluidt wegens renovatiewerkzaamheden in het parlementsgebouw — niet meer gebeurd. Toen de president tenslotte in een winterzitting toestemde, confronteerde de oppositie hem ultimatief met een omvangrijk programma van 24 punten, w.o. de vrijlating van politieke gevangenen, de herroeping van de tijdens het militaire bestuur van kracht verklaarde (en nog steeds geldige) grondwetswijzigingen, de uitbreiding van de parlementsbevoegdheden, en het vaker en langer bijeen-

roepen van parlementszittingen. waaraan het dreigement werd toegevoegd anders weg te zullen blijven van de zojuist bijeengeroepen parlementszitting.

Het boycotdreigement trachtte Zia ... af te wenden met de aanvaarding van een deel van de eisen; met betrekking tot de politieke gevangenen zegde hij een welwillende overweging *toe* Enige oppositiepartijen toonden zich onder de indruk van de conciliante houding van de president en namen aan de winterzitting deel. De belangrijkste tegenstanders van Zia echter, die zich niet met gedeeltelijke concessies tevreden wilden laten stellen, sloegen geheel een confrontatiekoers in. De door Abdul Malek Ukil geleide fractie van de Awami Liga, de partij van Moejiboer Rahman, kantte zich openlijk tegen elke overijlde schikking met de regering en verlangde de volledige vervulling van de oppositionele wensen. Binnen de Liga ... kwamen zelfs stemmen op, die zeiden dat de parlementariërs ter ondersteuning van de eisen hun mandaat ter beschikking moesten stellen. Ook de wegens zijn strakke organisatie aandachtig gevolgde socialistische Jatiya Samajtantrik Dal (JSD) besloot tot een voortzetting van de boycot, niet in de laatste plaats om zijn gedetineerde partijleiding vrij te krijgen.

Aan de harde houding van de oppositie veranderde ook de eind maart door Zia tamelijk onverwacht gelaste vrijlating van bijna **800** politieke gevangenen niets. (...) In totaal moeten **13.000** personen onder de door Zia aangekondigde amnestie vallen, wat evenwel slechts ongeveer de helft van alle politieke gevangenen schijnt te zijn. (...)

Vanaf medio maart waren wekenlang **500.000** lagere ambtenaren ... in staking (...). Reeds vroeger hadden eerst de arbeiders en vervolgens de employés van de economisch belangrijke jute-industrie tot een test van het pas onlangs toegestane stakingsrecht besloten. Ook leraren legden het werk neer. Hen volgde het lagere bankpersoneel, wat het financiewezen volledig verlamde. In toenemende mate merken de massa's van de slechtbetaalde arbeiders en employés het schaarser worden van vitale goederen en de gevolgen van een ongeremde inflatie bij constante lonen.

Het interne conflict in de regeringspartij was vooral in januari bijzonder duidelijk geworden, toen de vice-premier Maudud Ahmed door Zia van zijn ambt ontheven werd. Maudud ... was kennelijk door Zia als sleutelfiguur in een revolte binnen de partij beschouwd welke een democratisering van de partijstatuten wilde bereiken. Kort na zijn ontslag uit het kabinet werd Maudud ook van zijn post als plv. fractieleider van de BNP verwijderd. (...)

Om zich binnen de BNP een sterkere ruggesteun te verschaffen heeft Zia zijn toevlucht genomen tot in brede kring als tamelijk kwalijk geachte middelen. Hij stond **53** prominente parlementariërs een statusverhoging toe: zij mogen nu bij buitenlandse reizen officieel als ambassadeurs optreden. Andere afgevaardigden van zijn partij bevorderde hij tot z.g. ontwikkelingscoördinatoren in de 20 districten van het land: zij moeten toezien op de ordelijke uitvoering van het nieuwe, voor **80%** door het buitenland gefinancierde vijfjarenplan **1980-81 - 1984-85** ten bedrage van **20** miljoen dollar.

Het voorlopig laatste hoofdstuk van Zia's streven het land een behoorlijk functionerende burgerregering te geven, is de onlangs voltooide kabinetsreorganisatie, de derde sinds **1978...**"

BHOETAN

KONING BEZOEKT **INDIA**

Op 22 febr. arriveerde koning Jigme Singye Wangchuk in New Delhi voor een officieel bezoek van vier dagen aan India. Na afloop van zijn besprekingen met de Indiase regering beklemtoonde de koning de ,,volledige identiteit van de opvattingen" van beide landen m.b.t. de politieke ontwikkelingen in de Zuid-aziatische regio. Zonder de Russische interventie bij naam te noemen sprak hij zich tegen de inmenging van vreemde staten in de binnenlandse aangelegenheiden van andere landen uit. De koning waarschuwde voor de negatieve gevolgen van een bewapeningswedloop in de regio.

T.a.v. de bilaterale betrekkingen gaven beide partijen van hun tevredenheid blijk. In India was de voorgaande maanden de vrees opgekomen dat Bhoetan t.a.v. het buitenland meer een eigen koers wilde varen, maar de koning en premier Indira Gandhi van India lijken erin geslaagd te zijn eventuele misverstanden uit de weg te ruimen.

Op grond van het Verdrag van Darjeeling van 1949 laat Bhoetan zich op het gebied van de buitenlandse politiek door India ,,adviseren", maar Bhoetan interpreteerde het verdrag — vooral sinds 1978 — zo dat een door India verstrekt advies niet bindend is. In 1979 traden verschillen van opvatting aan het licht, vooral bij de topconferentie van de niet-gebonden staten in Havanna, waar Bhoetan in tegenstelling tot India de vertegenwoordiging van Cambodja door het Pol Pot-regime bepleitte. Bij zijn terugkeer uit Havanna verklaarde koning Wangchuk zich van mening dat het verdrag van 1949 moest worden herzien.

Wat India volgens de NZZ (27-2) kennelijk vreest, is een voorzichtige toenadering van Bhoetan tot zijn noordelijke buurman, China. Bhoetan streeft naar een afbakening van de gemeenschappelijke grens en het zou gaarne een oplossing vinden voor de door het seizoen bepaalde trek van de nomaden uit Tibet.

Op *6* sept. 1979 had India zijn bezorgdheid uitgesproken over recente invallen van Tibetaanse herders in Bhoetan. Tevoren had The ***Times*** of ***India*** gemeld dat Chinese grenstroepen in augustus herhaaldelijk

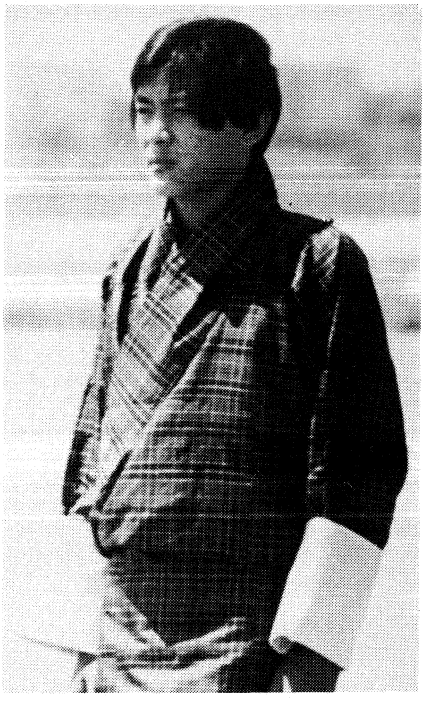

Koning Jigme Singye Wangchuk

enkele kilometers op Bhoetanees gebied waren doorgedrongen. Dit blad meldde dat het zelfs tot gewapende confrontaties tussen Bhoetanese en Chinese troepen was gekomen en dat zowel Bhoetan als India krachtig hadden geprotesteerd, maar dat China zich daar niets van had aangetrokken. Een woordvoerder van het Indiase ministerie van buitenlandse zaken zei dat er van ,,gewapende elementen" geen sprake was en de Chinese ambassade liet weten dat de hele zaak ,,een verzinsel" was (*NRC/H'blad* 7-9-1979).

De aanwezigheid in Bhoetan van ca. 7.000 Tibetaanse vluchtelingen is eerder een onderwerp voor bespreking met de in India residerende Dalai Lama dan met China. Omstreeks 2.500 Tibetanen zouden reeds de nationaliteit van Bhoetan hebben aanvaard, maar 4.000 vluchtelingen weigeren daartoe over te gaan, ondanks een bevel van de regering van Bhoetan uit augustus 1979. Dit zou volgens de koning tot een bedreiging van de interne veiligheid van Bhoetan kunnen leiden, aldus de NZZ.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat **71-75,** Postbus **5093, 1007** AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan **2-20,** B 2100 Deurne-Antwerpen.

BONDSKANSELIER SCHMIDT IN MOSKOU

De Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt heeft, te zamen met o.m. zijn minister van buitenlandse zaken Hans-Dietrich Genscher, op 30 juni en 1 juli een bezoek aan Moskou gebracht. Hier heeft de Westduitse delegatie met leidende politici van de SU, o.w. president en partijleider Brezjnew, premier Kosygin, minister Gromyko van buitenlandse zaken en minister Oestinow van defensie, besprekingen gevoerd over de internationale situatie, zoals die zich in het afgelopen halfjaar, na de Sowjet-interventie in Afghanistan en na het NAVO-besluit over modernisering van kernwapens in West-Europa — beide gebeurtenissen uit december vorig jaar — heeft ontwikkeld.

De beoordeling van de internationale situatie na het Sowjet-ingrijpen in Afghanistan was binnen het Westelijke bondgenootschap niet eensluidend. I.h.b. bestonden er meningsverschillen tussen de VS enerzijds en een aantal leidende West-europese politici anderzijds over de vraag, of en hoe de ontspanningspolitiek tussen Oost en West diende te worden voortgezet. Terwijl men in Washington een beleid volgde van ,,bestraffing" van de SU, meende men speciaal in Parijs en Bonn, dat in ieder geval de dialoog met Moskou in stand moest blijven ten einde op het Europese continent zoveel mogelijk elementen van de détente overeind te houden (zie hierover o.m. pag. **63** e.v., 396 e.v., 407/2 e.v. en 417 e.v.).

In het licht van deze verscheidenheid in de beoordeling van de situatie werd in Washington het beleid van de Westduitse regering en het bezoek van Schmidt aan Moskou — het eerste van een leidende westerse politicus na het militaire ingrijpen van de SU in Afghanistan — met enig wantrouwen gadegeslagen.

Het *NRC/H'blad* van 28 juni bevatte een voorbeschouwing van Schmidts bezoek aan Moskou, waarin bovenbeschreven kwesties nader werden behandeld. Het volgende is hieraan ontleend.

Een werkbezoek gaat het worden — maandagmorgen heen en dinsdagavond weer terug — zonder toeristische fleur en pittoreske uitstapjes. Voor spelevaren op de Zwarte Zee of cocktails in verre datsja's is de tijd niet rijp. Alleen het feit dat een westerse leider voor het eerst sinds ,,Afghanistan" in het Kremlin verschijnt, verleent het gebeuren al cachet genoeg.

,,Wij zijn niet de 51ste staat van de Verenigde Staten", zegt Helmut Schmidt. Inderdaad, het zelfbewuste Duitsland van Schmidt heeft zich nog nooit zo zelfstandig gedragen als de laatste zes maanden. Ondanks allerlei fraaie verklaringen is gebleken dat de Bondsrepubliek niet langer als drijfhout met de eb en vloed van spanning en ontspanning tussen Oost en West op en neer gaat.

De Oost-Westtoenadering van de jaren zestig en zeventig heeft voor de Bondsrepubliek de Ostpolitiek mogelijk gemaakt en heeft het land een aantal concrete eigenbelangen — handel, gezinshereniging, relatie met DDR — gegeven. die afwijken van andere westelijke bondgenoten. Deze eigenbelangen, en daarmee deze eigen status, wil Bonn niet meer aan het getij ten prooi geven.

Daarmee is niet gezegd dat de Bondsrepubliek een onbetrouwbare partner in de westelijke alliantie is geworden. In termen van trouw en ontrouw is de laatste maanden in Washington weliswaar veelvuldig over Bonn gesproken en geschreven. En weliswaar is men in Amerika niet onverdeeld gelukkig met Schmidts reis, die indruist tegen een ,,bestraffing".

'Maar een onbetrouwbare partner? De Bondsrepubliek verstaat zichzelf in zijn huidige status als bruggebouwer tussen Oost en West. Niet als bemiddelaar tussen de beide blokken maar als die NAVO-partner die in de beste positie verkeert en er het grootste belang bij heeft om verbindingen te leggen.

Met de brief van Carter aan Schmidt twee weken geleden (pag. 409/3) werd demonstratief zichtbaar hoe bezorgd men in het Witte Huis was over de zelfbewuste Schmidt. In Venetië hebben Carter en Schmidt deze bezorgdheid (of is het: overgevoeligheid?) dan wel weer als een jammerlijk misverstand begraven (pag. 418/1). Maar toch?

Schmidts pleidooi voor uitstel van stationering voor een periode van drie jaar, had woede gewekt in Washington. Niet eens zozeer bij de deskundigen van het State Department: wie Schmidt kent, weet wel beter. Schmidt is er niet op uit om het NAVO-moderniseringsbesluit te ondermijnen. Hij beseft echter dat de VS dat besluit (moderniseren én onderhandelen) vooral in die volgorde inter-

Bondskanselier Helmut Schmidt (l.) met Sowjet-president en partijleider Leonid Brezjnew.

preteren. Zelf wil Schmidt beide elementen tegelijk aan bod laten komen.
Vandaar zijn tegensturen. Wat Amerikanen wel ongerust maakte, was het ongewilde gevolg van dit tegensturen. Met de gretigheid die ieder wensdenken eigen is, hebben tegenstanders van het NAVO-besluit uit Schmidts suggestie een ,,Schmidt-als-ontwapenaar'' geconstrueerd.

Voor binnenlandse consumptie werd aldus valse hoop uit Schmidts Moskou-reis geproduceerd in andere NAVO-landen. België begon bijvoorbeeld zijn moderniseringsbesluit onverwachts afhankelijk te maken van de uitslag van Schmidts bezoek aan Moskou.

Om alle misverstanden te voorkomen hebben de Amerikanen nu in elk geval duidelijk gemaakt dat zij het zijn, die onderhandelingen over middellange afstandswapens voeren en dat zij niets voelen voor een formele afspraak met de' Sowjet-Unie over opschorting van stationering. Dat zou immers het moderniseringsbesluit van de NAVO van december op losse schroeven zetten en de automatische koppeling tussen produktie en stationering kunnen ondergraven. Wat zijn voorstel voor een plaatsingsstop betreft zal Schmidt zich daarom terughoudend opstellen.

Wat heeft dit bezoek dan nog voor zin? In crisis-tijden moet men juist het gesprek zoeken in plaats van ontwijken, redeneert Helmut Schmidt. Men wil in Bonn tot elke prijs vermijden dat het Kremlin zich verder in een isolement gedrukt voelt. Isolement van een supermogendheid leidt tot onzekerheid en onberekenbaarheid en verstoort het door Schmidt als ultima ratio geprezen machtsevenwicht.

Wat de inval in Afghanistan betreft zal Schmidt de westelijke standvastigheid van Venetië overbrengen zonder te provoceren. Veel beweging inzake ,,Afghanistan'' wordt niet verwacht.

In zekere zin is de reis van Schmidt toch een sprong in het duister. Er is nog altijd geen politiek slotcommuniqué en dat zal er vermoedelijk ook wel niet komen. Vermoedelijk blijft het bij een lijst met besproken onderwerpen. De precieze agenda lag op 27 juni nog niet eens helemaal vast, hetgeen toch ongebruikelijk is voor zulke ontmoetingen.
Helemaal met lege handen kunnen de Russen Helmut Schmidt niet naar huis sturen. Hoon uit Washington en uit oppositie-kringen (5 oktober zijn de Bondsdagverkiezingen) zou Schmidt daarmee ten deel vallen. Vandaar dat van de Kremlin-leiders in elk geval een gebaar inzake de bewapening wordt verwacht. Hoewel de Sowjets zich verder in nevelen hullen, lijken zij toch een knipoog te hebben gegeven die voor Bonn de gok van het bezoek waard maakt. Schmidt waagt deze gok.
Dat ieder concreet succesje van Schmidt op rimpelige voorhoofden in Washington zal stuiten, is dan weer een volgend hoofdstuk in de Euro-Amerikaanse dialoog. Voor alle zekerheid pakt de West-duitse minister van buitenlandse zaken, Hans-Dietrich Genscher, zijn koffers voor een bijna linea recta-reis van Moskou naar Washington op 2 juli.

Hoge Sowjet-delegatie ontvangt Schmidt

Toen in de ochtend van 30 juni de Westduitse delegatie arriveerde op het Wnoekowo-vliegveld bij Moskou was daar president en partijleider Leonid Brezjnew persoonlijk aanwezig om bondskanselier Schmidt af te halen. Schmidt en Brezjnew spraken ong. vijf minuten onderaan de vliegtuigtrap alvorens zij de erewacht inspecteerden.

Andere leden van het Russische politburo die op het Wnoekowo-vliegveld stonden aangetreden waren premier Alexej Kosygin, zijn plaatsvervanger Nikolai Tichonow en minister van buitenlandse zaken Andrej Gromyko.

Bovendien drukte het partijblad Prawda 's ochtends foto's en biografieën af van Schmidt en zijn minister van buitenlandse zaken Genscher, een eer die bezoekende staatslieden uit het ,,imperialistische'' kamp in Moskou slechts zelden te beurt valt.

De Westduitse delegatie wist ervan, maar was er niet gelukkig mee geweest, dat het werkbezoek als een staatsbezoek moest beginnen. Niettemin deed Helmut Schmidt zijn plicht, inspecteerde de wacht en liep met Brezjnew langs de enkele honderden wuivende mensen. Deze waren met een paar bussen uit Moskou aangevoerd en hoewel er volgens het Russische persbureau Tass hier sprake was van een ,,warm onthaal'' wapperden de Moskovieten slechts twee keer: één keer toen Schmidt langs liep en een tweede keer toen een cameraman begon te draaien.
Diplomatie is een kwestie van subtiliteiten: aanvankelijk hadden de Russische gastheren erop gerekend dat de kinderen van de Duitse school in Moskou ook op het vliegveld zouden komen wuiven. De Duitsers hadden het van de hand gewezen onder het motto: werkbezoek.
Een ander voorbeeld: normaliter staan er bij een staatsbezoek garderegimenten van de drie legeronderdelen — landmacht, luchtmacht en marine. Als compromis bleef het dit keer tot de landmacht beperkt, die zich wat breder had opgesteld om het vliegveld voldoende te vullen.
Er is de laatste weken van Russische zijde (en in de Russische pers) herhaaldelijk lovend gesproken over de Russisch-Westduitse handelsbetrekkingen. Het Kremlin had bij voorkeur ook graag een demonstratie van economische verbondenheid willen maken uit de ondertekening van een handelsverdrag (een akkoord waarin enkele voor coöperatie geschikte projecten worden opgesomd).
Russische journalisten en fotografen hadden dan ook alvast voor 30 juni om vijf uur tijd gereserveerd voor de plechtige ondertekening van dit akkoord door Schmidt en Brezjnew. Op 29 juni echter wilden de meesten niets meer weten van die plechtigheid. Reden: de Westduitse delegatie wil naar buiten toe geen grote show van harmonie opvoeren via een derderangs verdragje. Tot het middaguur verluidde nu dat de beide ambassadeurs het verdragje zouden signeren.
Zulke subtiliteiten illustreerden in feite dat geen van beide partijen de regie aan de ander wilde overlaten. Wat dit betreft was de aanwezigheid van Leonid Brezjnew op het vliegveld voor dit ,,werkbezoek'' een duidelijke demonstratie. De manier waarop de als herboren lijkende 73-jarige Brezjnew soeverein over het vliegveld rondstapte, onderstreepte de behoefte om te regisseren en bij de betekenis van het Schmidt-bezoek eigen accenten te zetten.

Eerste dag van het bezoek. Schmidt scherp over Afghanistan

Op de eerste dag van zijn bezoek aan Moskou heeft Schmidt de Sowjet-Unie opgeroepen haar troepen terug te trekken uit Afghanistan en zich bereid te verklaren tot onderhandelingen over de Europese raketten voor middellange afstand.
In een zeer ongebruikelijke reactie van Sowjet-zijde heeft persbureau Tass de bondskanselier over deze opmerkingen terecht gewezen.
Schmidt had tijdens een opmerkelijk lange en scherpe tafelrede bij een officieel diner in het Kremlin, verwijzend naar de verklaring van de Westelijke industrielanden in Venetië (pag. 420/1), gezegd, dat het Kremlin de vrede zou dienen wanneer het door zou gaan met het terugtrekken van militaire eenheden uit Afghanistan, totdat een ,,volledige terugtocht'' zou zijn bereikt.
Schmidt zei o.m.: ,,De Afghanistan-crisis werpt een brede schaduw over de Oost-Westbetrekkingen in Europa.'' En tot Brezjnew zei hij: ,,Ik ben er zeker van, geachte secretaris-generaal, dat u wezenlijk tot de ontscherping van de crisis zou kunnen bijdragen, wanneer u kon verklaren, dat de aangekondigde terugtrekking van enige Sowjet-troepen het begin van een voortdurende beweging is, die tot volledige terugtrekking wordt voortgezet.''

Over de gijzeling van Amerikaanse diplomaten in de Iraanse hoofdstad Teheran zei Schmidt: ,,De internationale gemeenschap verwacht dat iedere staat het zijne bijdraagt om bij de verantwoordelijke leiders in Iran aan te dringen op een spoedige, menswaardige beslissing''. (De Sowjet-Unie heeft de gijzeling in Teheran weliswaar formeel veroordeeld, maar legt zwaar de nadruk op het morele recht van het Iraanse volk tegenover de sjah en de Verenigde Staten). Schmidt sprak ook over de ondeelbaarheid van de ontspanning en herinnerde de Russische president Brezjnew eraan dat deze zich twee jaar geleden tijdens zijn bezoek aan Bonn in een gemeenschappelijke verklaring eveneens voor dit beginsel had uitgesproken.
Wat de Europese bewapening betreft zei Schmidt dat de NAVO vanaf 1978 voor de noodzaak stond om het verloren gegane evenwicht op het gebied van de middellange-afstandswapens te herstellen. Tegelijkertijd vroeg Schmidt de Sowjet-leiders om hun bereidheid tot onderhandelingen over deze materie te concretiseren.

In tegenstelling tot Schmidt hield Brezjnew een tamelijk vage, terughoudende tafelrede.
Indirect kritiseerde hij de Verenigde Staten, waar krachten aan het werk

waren die de ontspanning vijandig gezind waren. Met geen woord sneed hij echter de Westduitse boycot van de Olympische Spelen aan, terwijl hij vrij uitvoerig de goede bilaterale handelsbetrekkingen prees.

Tot werkelijke onderhandelingen is het de eerste dag van Schmidts bezoek nog nauwelijks gekomen. In een eerste ontmoeting had Brezjnew ruim een uur lang Russische standpunten herhaald en Helmut Schmidt bijna anderhalf uur hetzelfde gedaan met de Westduitse inzichten.

Regeringswoordvoerder Bölling zei dat Schmidt ook suggesties zou hebben gegeven voor oplossing van de Afghanistancrisis. Schmidt zou de terugtrekking van Russische troepen vorige week graag als een begin zien van verdere reducties.

Schmidt nam de Amerikanen in bescherming tegen verwijten van Russische zijde en wees op de Russische verantwoordelijkheid voor de verslechterde internationale situatie. De besprekingen werden van Duitse kant ,,ongekunsteld, open en vrijmoedig'' genoemd. Op geen enkele manier wilde Helmut Schmidt naar buiten toe de indruk doen ontstaan dat hij uit de Westelijke pas marcheert en hij voelt zich met zijn krachtige taal gesterkt door de rugdekking van de bondgenoten.

In de ochtend van 1 juli heeft Schmidt kransen gelegd, één op een begraafplaats van Duitse krijgsgevangenen, die na de oorlog in Russische gevangenschap om het leven zijn gekomen, en een tweede bij het graf van de Onbekende soldaat.

Reactie persbureau Tass op rede van Schrnidt

Persbureau Tass heeft nogal scherp gereageerd op sommige opmerkingen van Schmidt in diens tafelrede. Dat Tass een bezoekende staatsman op dergelijke wijze aanvalt, terwijl hij nog in Moskou vertoeft, is hoogst ongebruikelijk en bovendien opvallend, gezien de egards, waarmee Schmidt in Moskou ontvangen was.

In het verslag van Schmidts tafelrede laat Tass de passages weg waarin de Westduitse kanselier het Kremlin opriep tot terugtrekking van alle Sowjet-troepen uit Afghanistan en aanspoorde tot onderhandelingen over de middel-lange-afstandswapens in Europa. In plaats daarvan geeft Tass aan, wat Schmidt — naar het oordeel van de Russische leiders — wél had moeten zeggen.

,,De kanselier roerde de gebeurtenissen in Afghanistan aan'', schrijft Tass, ,,en legde daarbij bijzondere nadruk op de noodzaak voor een terugtrekking van de Sowjet-troepen uit Afghanistan. ,,Maar'', gaat Tass verder, ,,hij vermeed te zeggen dat aan alle vormen van agressie tegen Afghanistan een einde moet worden gemaakt. Zoals bekend leidde deze agressie tot het verzoek van de Afghaanse regering tot militaire bijstand van de Sowjet-Unie''.

In het Tass-verslag ontbreekt Schmidts uitleg over het hoe en waarom van het rakettenbesluit van de NAVO. Wel schrijft het Russische persagentschap dat de bondskanselier in deze materie ,,de bekende standpunten van de Westerse landen herhaalde''. ,,Maar toen hij tot onderhandelen opriep, zei de kanselier niet dat de Westerse machten, ook de Bondsrepubliek, aan deze onderhandelingen voorwaarden vooraf stellen. Zij hebben voorgesteld dat deze onderhandelingen moeten worden gehouden, onder voorwaarde van de uitvoering van het NAVO-besluit over de installatie in West-Europa van nieuwe Amerikaanse raketten'', aldus Tass.

Reacties in het Westen

Op het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken heeft men ,,met voldoening'' de redevoering gelezen van bondskanselier Helmut Schmidt in Moskou. Dat geldt in het bijzonder voor Schmidts oproep aan de Sowjet-Unie voor een totale terugtrekking van de troepen uit Afghanistan en voor de duidelijk gebleken blijvende steun van de Westduitse leider voor de nieuwe NAVO-kernwapenmacht in Europa.

De nieuwe woordvoerder van het Amerikaanse ministerie, John Trattner, die op 1 juli Hodding Carter opvolgde, maakte dit bekend in Washington.

In Amerikaanse regeringskringen en op het Witte Huis heeft men onlangs nogal wat reserves uitgesproken over Schmidts Moskou-reis, speciaal ten aanzien van suggesties van de bondskanselier plaatsing van nieuwe kernwapens zowel in het westen als in het oosten gedurende drie jaar te bevriezen.

Trattner weigerde commentaar te geven op de ,,dringende oproep'' van president Brezjnew op het westen om af te zien van de plaatsing van raketten voor de middellange afstand in West-Europa en van de vervaardiging van nieuwe wapensystemen, waaronder de neutronenbom. In Amerikaanse diplomatieke en militaire kringen wordt deze oproep gezien als een nieuwe propagandamanoeuvre van het Kremlin.

Britse regeringskringen hechten geen enkele waarde aan de oproep van Brezjnew. Op liet Britse ministerie van buitenlandse zaken vindt men dat de verantwoordelijkheid van de voortgang van ontspanning berust bij de Russen, die hun militaire interventie in Afghanistan moeten beëindigen.

Totdat de Sowjet-troepen uit Afghanistan worden teruggetrokken, zal het zeer moeilijk zijn voor de NAVO-landen voorstellen van het Kremlin in overweging te nemen die tegen versterking van het NAVO-militaire potentieel ingaan. Op het Britse ministerie van buitenlandse zaken is men daarom evenals de Amerikanen zeer verheugd over de krachtige verklaring van Schmidt in Moskou.

In Frankrijk wilde de regering geen officieel commentaar geven op de oproep van Brezjnew. Diplomatieke waarnemers concluderen uit dit stilzwijgen een simpele afwijzing. De krachtige verklaring van Schmidt heeft Parijs niet verrast: men kende daar de opvattingen van de Westduitse regeringsleider.

Afsluiting bezoek

Op een persconferentie aan het slot van zijn tweedaagse bezoek aan Moskou zei bondskanselier Schmidt dat naar zijn oordeel de kans op onderhandelingen tussen Oost en West over middellange-afstandswapens groter was geworden. ,,Ik was altijd al van mening, dat er onderhandelingen zouden komen. Wij zijn nu in ons oordeel wezenlijk gesterkt,'' aldus Schmidt.

In de kwestie-Afghanistan was er daarentegen geen enkele toenadering bereikt.

Schmidt weigerde in details te treden, omdat minister Genscher van buitenlandse zaken eerst in Parijs en Washington verslag wilde uitbrengen en Schmidt zelf op 3 juli een verklaring in de Bondsdag wilde afleggen.

Schmidt zei wel dat zijn vroegere voorstel aan de Sowjet-Unie om voor drie jaar geen verdere middellange SS-20-raketten meer te stationeren na de Russische afwijzing hier definitief van tafel is: ,,Het ziet er niet naar uit dat ik nog velen kan bekeren,'' zo merkte hij op.

Het vage optimisme dat de Westduitse delegatie aan de dag legde, reikt verder dan de terughoudende formuleringen in het slotcommuniqué (dat ten dele gemeenschappelijke standpunten, ten dele slechts besproken thema's opsomt). Hier wordt over de middellange-afstandswapens opgemerkt: ,,De bondskanselier en de secretaris-generaal zetten hun respectieve standpunten over kwesties betreffende de nucleaire middellange-afstandswapens uiteen. Daarbij werd aandacht besteed aan de vooruitzichten om over deze kwesties een akkoord te sluiten.''

Verder heet het over de wapenbeperking in het algemeen: ,,Beide zijden zijn ervan overtuigd dat de inspanningen om concrete resultaten op dit gebied moeten worden voortgezet en geïntensiveerd.''

In hetzelfde communiqué noemen West-Duitsland en de Sowjet-Unie ,,de ontspanning noodzakelijk, mogelijk en nuttig''. Veel waarde hechtte Schmidt aan een op zijn verzoek ingelast gesprek met de Sowjet-minister van defensie, Dmitri Oestinow.

Twee uur lang heeft Schmidt daar ,,onze bezorgdheid toegelicht'' en over details van de Europese raketten gesproken.

Na dit onderhoud was er een, eveneens ingelast, laatste overleg tussen Genscher en Schmidt en de Sowjet-premier Kosygin en Leonid Brezjnew. Schmidt karakteriseerde de besprekingen, samenvattend, als ,,zakelijk, constructief en open''. Van

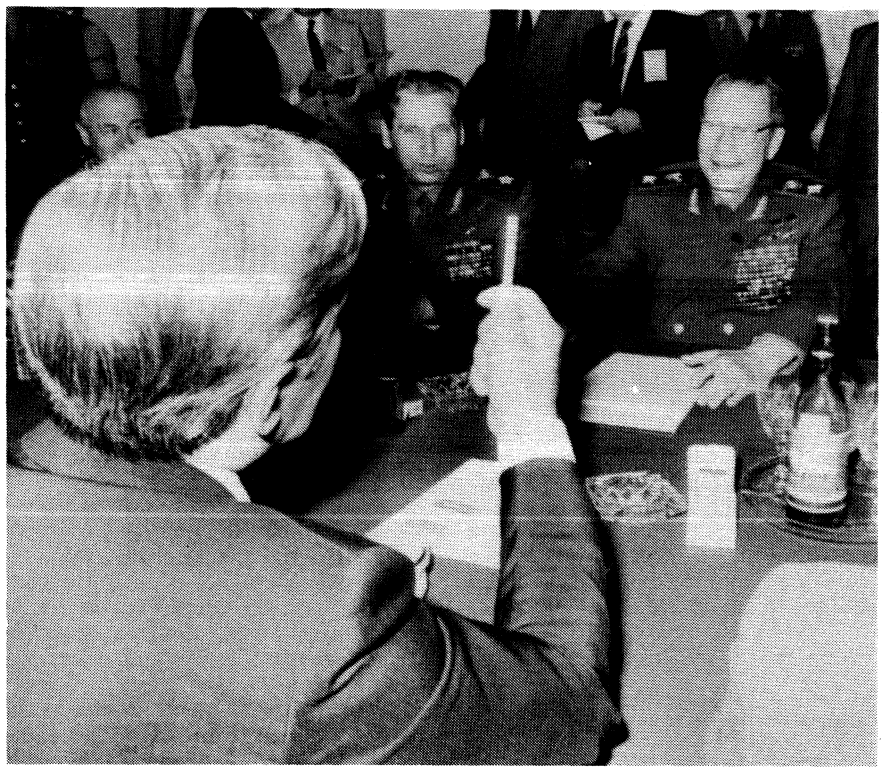

Bondskanselier Schmidt (op de rug gezien) tegenover Sowjet-minister van defensie Oestinow.

beide kanten is, aldus Schmidt, ,,met een duidelijkheid gesproken die de zaak goed doet".

Zowel kanselier Schmidt als partijleider Brezjnew hebben tijdens het verloop van hun besprekingen in Moskou te kennen gegeven openingen te zoeken in de bewapeningskwestie. Gevraagd naar de verwachting van het bezoek had Brezjnew de eerste dag al geantwoord: ,,concrete resultaten". Later heeft Brezjnew gezegd: ,,In een realistische politiek kan er geen doodlopende straat zijn. Op voorwaarde althans dat men doodlopende straten niet kunstmatig creëert."

Hij doelde hiermee op het NAVO-moderniseringsbesluit van december waardoor er in West-Europa middenlange-afstandswapens worden geplaatst, als onderhandelingen met Moskou de komende jaren niet tot een resultaat leiden. In de Sowjet-hoofdstad wordt er echter op gewezen dat de algemene bewoordingen van Brezjnew ook ruimer kunnen worden geïnterpreteerd.

De Russische eis dat geen overleg mogelijk is zonder opheffing van het moderniseringsbesluit of zonder ratificatie door de Amerikaanse Senaat van het al eerder gesloten akkoord over strategische wapens SALT-11, zou in de huidige situatie immers ook een doodlopende straat betekenen.

Niet uitgesloten is dat Genscher in Washington in zijn gesprek met president Carter aftast of kunstmatige doodlopende straten kunnen worden omzeild. Gedacht is aan een informeel contact tussen NAVO en Warschau-pact onder de betiteling ,,onderhandelingen-vooraf" (Vorverhandlungen) om althans de stilte op het gebied van de wapenbesprekingen te doorbreken. Een signaal van Moskou in deze richting zou eerder het resultaat zijn van Schmidts bezoek dan concrete suggesties over een compromis inzake deze middellange afstandswapens.

Van de andere kant ontwijkt de Sowjet-Unie daarmee een koppeling van de bewapeningskwestie met de crisis rond Afghanistan. Ook de Westduitsers verzetten zich tegen deze koppeling. Regeringswoordvoerder Bölling: Tijdens de Vietnam-oorlog werd er toch ook over de bewapening onderhandeld.

Van Amerikaanse kant is daarentegen de laatste maanden herhaaldelijk de verbinding tussen ,,Afghanistan" en voortgezette wapenbesprekingen gemaakt. Zonder een oplossing voor het eerste vraakstuk, zouden er met de Sowjet-Unie geen afspraken op ander gebied kunnen worden gemaakt.

De besprekingen in Moskou hebben daarentegen aangetoond dat er weinig schot zit in een regeling voor Afghanistan. Weliswaar spreken beide partijen over de ,,noodzaak van een zo snel mogelijke politieke regeling". Maar, aldus Schmidt na afloop: ,,Inzake Afghanistan lopen de meningen uiteen".

Schmidt had geen bevestiging kunnen vinden voor een eerder gerucht dat de terugtrekking van enkele eenheden uit Afghanistan twee weken eerder het begin was van een voortdurende terugtocht van Sowjet-troepen.

Wat de economische betrekkingen tussen de Bondsrepubliek en de Sowjet-Unie betreft, toonden beide partijen zich tevreden. Een economisch akkoord werd op 1 juli ondertekend door de ambassadeurs van beide landen.

Over een groot project voor aardgasleveranties aan het Westen wordt in het slotcommunqué opgemerkt: ,,(Beide partijen) gaan ermee akkoord dat er in de komende tijd voorbereidende besprekingen tussen de verantwoordelijke instanties en ondernemingen over een nieuw project van aardgasleveranties uit de Sowjet-Unie worden gevoerd." Voor de late zomer worden feitelijke onderhandelingen tussen westerse bedrijven en de betrokken Sowjet-instanties verwacht.

Minister Genscher brengt verslag uit in Parijs en Washington

De Westduitse minister van buitenlandse zaken, Genscher, heeft op 2 juli bliksembezoeken gebracht aan Parijs en Washington om daar verslag uit te brengen van het verloop van de besprekingen in Moskou.

In Washington verklaarde de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Edmund Muskie, dat president Carter bereid is de jongste voorstellen van het Kremlin over een limiet voor de nucleaire bewapening in Europa te onderhandelen diepgaand te onderzoeken. Die studie zal geschieden ,,in een constructieve geest".

De Amerikaanse minister zei voorts dat Carter het rapport van Genscher ,,waardevol en belangwekkend" had gevonden.

Muskie voegde daar aan toe dat de voorstellen van Brezjnew ,,het waardig zijn in deze constructieve geest te worden overwogen". De Westduitse minister van buitenlandse zaken sprak ongeveer een half uur met de Amerikaanse president.

Muskie toonde zich over het geheel van het bezoek van Schmidt aan Brezjnew tevreden, zeker ook doordat Schmidt zonder voorbehoud en duidelijk het geallieerde standpunt over Afghanistan naar voren heeft gebracht toen hij Brezjnew ontmoette. Ook dat liet Muskie blijken.

Minister Genscher was tijdig terug in Bonn om te kunnen deelnemen aan het debat in de Bondsdag op 3 juli over het bezoek van de Westduitse regeringsdelegatie aan Moskou. In dit debat zei Genscher, dat president Carter ,,bewondering" heeft voor het optreden van Helmut Schmidt in Moskou.

Het bezoek van Schmidt is volgens de Amerikanen een goede en constructieve stap. Carter heeft Genscher verzekerd dat Schmidt met zijn optreden in Moskou niet alleen de zaak van West-Duitsland maar ook die van de Verenigde Staten ,,uitstekend heeft behartigd".

Wij hebben in Moskou, aldus Genscher, geen enkel misverstand laten ontstaan over onze trouw aan het bondgenootschap en over ons vaste voornemen om het NAVO-besluit tot modernisering van de kernwapens in Europa te handhaven.

De Westduitse minister van buitenlandse zaken Genscher (l.) brengt aan de Amerikaanse president Carter verslag uit van zijn bezoek aan Moskou.

De Sowjet-Unie is het duidelijk dat wij waarlijk niet naar Moskou zijn gekomen om het Westen te laten verdelen.
In de Verenigde Staten heeft men deze Westduitse duidelijkheid op prijs gesteld.

Verklaring Schmidt in de Bondsdag

Tijdens de vergadering van de Bondsdag van 3 juli, gewijd aan het bezoek aan Moskou, legde bondskanselier Schmidt een verklaring af, waaruit bleek, dat de Sowjet-Unie bereid is met de Verenigde Staten besprekingen te beginnen over middellange-afstandswapens in Europa.

Schmidt sprak over een ,,nieuw constructief voorstel" van secretaris-generaal Brezjnew: de Sowjet-Unie ,,is bereid met de Verenigde Staten ook vóórdat (het Russisch-Amerikaanse wapenakkoord) SALT II is geratificeerd bilaterale besprekingen te beginnen over een beperking van de middellange-afstandswapens", aldus Schmidt.

Bij zulke besprekingen moeten volgens de Sowjet-Unie ook de nu al bestaande Amerikaanse raketsystemen in Europa betrokken worden die de Sowjet-Unie kunnen bereiken (de z.g. ,,forward based systems", middellange-afstandsraketten van het type Poseidon op Amerikaanse onderzeeërs).

Eventuele akkoorden over de middellange-afstandswapens kunnen volgens het Sowjet-voorstel pas in werking treden na ratificatie van SALT II door de Amerikaanse Senaat.

Schmidt: ,,Hiermee is een nieuwe situatie gecreëerd: de (Russische) eis om het NAVO-besluit (over de modernisering van de bewapening) op te schorten, staat niet langer het begin van de onderhandelingen in de weg."

Het normale proces dat aan onderhandelingen voorafgaat, is nu op gang gebracht. volgens Schmidt. De Sowjet-Unie heeft het voorstel tot onderhandelingen dat in het NAVO-besluit van dec. 1979 was vervat, nu met een voorstel beantwoord.

Nog voorzichtig liet Schrnidt zich over het verdere verloop van de sonderingen uit: ,,Ik houd dit nog niet voor een doorbraak, wel is nu de kans geschapen om een onbegrensde wapenwedloop op dit terrein (van de middellange-afstandswapens) te vermijden."

Alleen al de besprekingen zelf kunnen volgens Brezjnew en Schmidt tot een stabilisatie van de internationale situatie bijdragen. Schmidt zei daarom onder luid applaus van de kant van de regeringsfracties, dat zijn bezoek aan Moskou ,,noodzakelijk en nuttig is geweest".

Geen misverstand liet hij er echter over bestaan dat de Bondsrepubliek aan het moderniseringsbesluit van de NAVO blijft vasthouden.

Schmidt: ,,Ik heb de diepe bezorgdheid in Moskou tot uitdrukking gebracht over de groei van de (Russische wapens) Backfire-bommenwerper en de SS-20-raket." De Sowjet-Unie houdt het er echter nog altijd op dat deze nieuwe wapens geen overschrijding van het militaire evenwicht betekenen.

Nieuwe Eurostrategische wapens blijven voor de Sowjet-leiders wèl een schending van het militaire evenwicht in Europa. De onwrikbare verharding van standpunten lijkt daarentegen nu met Schmidts bezoek aan Moskou van de baan te zijn.

Schmidt zei, dat de bereidheid van de Sowjet-Unie tot onderhandelingen in een stellingname van vier punten was vervat:

1. De Sowjet-Unie is niet bereid om in een verdrag de beperking van middellange-afstandswapens op te nemen zolang het eerdere Amerikaanse-Russische wapenakkoord, SALT II, niet is geratificeerd. ,,Brezjnew heeft gezegd dat de Sowjet-Unie niet bereid kan zijn onderhandelingen over SALT III te beginnen, voordat men duidelijkheid over het verdere lot van SALT II heeft", aldus Schmidt. De voorgestelde besprekingen kunnen dus nog niet het karakter van onderhandelingen hebben.

2. De Sowjet-Unie houdt vast aan haar standpunt dat haar aanbod om het aantal middellange-afstandswapens (of daarmee uitsluitend de verouderde SS-4 en SS-5 worden bedoeld — zoals president Carter meent — of ook de nieuwe SS-20 blijft onduidelijk) in het westen van de Sowjet-Unie te beperken, slechts blijft gelden indien de NAVO afziet van het in december genomen moderniseringsbesluit, of, in de woorden van Schmidt: ,,indien de uitvoering van het NAVO-besluit wordt opgeschort".

3. De Sowjet-Unie is niet bereid voor drie jaar af te zien van stationering van middellange-afstandswapens. Dit voorstel van Helmut Schmidt van april j.l. noemde Brezjnew ,,onrechtvaardig" omdat het als een eenzijdige beperking wordt ervaren;

4. Het ,,nieuwe constructieve voorstel" (Schmidt): de Sowjet-Unie is bereid met de Verenigde Staten ook vóór ratificatie van SALT II ,,bilaterale gesprekken" te beginnen. In deze gesprekken moet over de middellange-afstandswapens van beide partijen, rekening houdend met alle factoren, gesproken worden". Brezjnew heeft duidelijk gemaakt dat daarbij ook de z.g. ,,forward based systems" betrokken moeten worden — dat wil zeggen de nu al in Europa gestationeerde Amerikaanse wapens die de Sowjet-Unie kunnen bereiken. Brezjnew heeft eraan toegevoegd dat overeenkomsten die uit zulke besprekingen voortkomen pas in

werking kunnen treden na ratificatie en inwerkingtreding van SALT II

Over de Afghanistan-crisis gaf Schmidt toe, dat de standpunten in Moskou niet dichter tot elkaar zijn gekomen ,,De meningsverschillen tussen de Bondsrepubliek en de Sowjet-Unie over Afghanistan zijn niet overbrugd"

,Wat de gijzeling in Iran betreft is in het slotcommuniqué weliswaar geen passage opgenomen, maar zijn Russische gesprekspartners hebben Schmidt gewezen op hun eerder standpunt, dat zulke gijzelingen een overtreding van het bolkenrecht betekenen

NAVO-raad ingelicht

De Westduitse staatssecretaris van buitenlandse zaken, Gunther van Well, heeft op 3 juli in Brussel de NAVO-raad ingelicht over het Westduitse bezoek aan Moskou.

Na afloop van de bijeenkomst van de Raad gaf NAVO-secretaris-generaal Luns een persconferentie, waarop hij o.m. zei, dat er nu voor Nederland en België geen reden meer bestaat om zich nog afwachtend op te stellen t.a.v. het NAVO-besluit over de modernisering van kernwapens in Europa.

Luns wees erop, dat de Sowjet-Unie niet langer herroeping van het NAVO-besluit vereist, alvorens de voorbesprekingen over een beperking van kernwapens in Europa kunnen beginnen.

„De mensen, die in verscheidene landen er bij hun regering op hebben aangedrongen nog geen beslissing te nemen, lijken mij nu verward en tegenstrijdig," aldus Luns, die verder meende, dat het zelfs een nadelige uitwerking kan hebben op de mogelijkheid om tot een overeenkomst over kernwapens voor middellange afstand te komen, als men niet niet verder gaat met de uitvoering van het NAVO-besluit.

Bijzonder ingenomen met de Westduitse uiteenzetting toonde zich mr. Luns die het NAVO-besluit van 12 dec. 1979 ,,de sleutel" voor de Russische reactie noemde. Hij geloofde dat door deze reactie de geldigheid van dit tweeledige besluit, namelijk over modernisering én wapenbeheersing, wordt versterkt. In zoverre zou de Sowjet-Unie ervan overtuigd zijn dat de NAVO het serieus meent met haar moderniseringsplannen, aldus Luns.

Ook daarom zou zij er tijdens Schmidts bezoek niet op hebben aangedrongen dat het Noordatlantische bondgenootschap zijn besluit van eind vorig jaar zal herroepen. Tegen deze achtergrond concludeerde Luns dat elk NAVO-land dat op zijn eerder ingenomen standpunt terugkomt, het overleg tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie ernstig zal schaden. Vermoedelijk had hij hier in eerste instantie België op het oog dat allang over de kwestie van de stationering had moeten beslissen, maar zich nog steeds niet wil vastleggen. In ieder geval kondigde Luns aan dat de NAVO de Russische reactie zorgvuldig zal bestuderen. Op welke termijn een begin van de Russisch-Amerikaanse voorgesprekken die eventueel in onderhandelingen in het kader van SALT-I11 kunnen uitmonden, mogelijk is, kon hij echter niet zeggen.

De Westduitse staatssecretaris Van Well heeft ervoor gepleit dat men snel met de voorbereidingen zal beginnen. Wel meende hij dat deze voorbereidingen nogal gecompliceerd kunnen worden, omdat de Sowjet-Unie behalve over de nieuwe kernwapens ook over de zogenaamde Amerikaanse ,,forward based systems" wil praten.

Van Well liet echter in het midden, in hoeverre de voorgesprekken in SALT-111-onderhandelingen kunnen overgaan. De Sowjet-Unie stelt zich op het standpunt, dat zolang het SALT-11-verdrag niet is geratificeerd, met SALT-I11 geen begin kan worden gemaakt. In dit verband vertelde de Westduitse staatssecretaris over de grote belangstelling die de Russische leiders ten aanzien van een SALT-11-ratificatie aan de dag hadden gelegd.

Op zijn beurt zou bondskanselier Schmidt hebben uitgelegd dat de Amerikanen onder de huidige omstandigheden te goeder trouw handelen. Een ratificatie zou op dit moment gezien de stemming in het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden en de Senaat geen haalbare kaart zijn. Voor dit argument kreeg de bondskanselier met terugwerkende kracht een compliment van NAVO-secretaris-generaal Luns die er bovendien op wees dat Schmidt uiteindelijk niet als onderhandelaar naar Moskou is gereisd.

Minister Genscher informeert EG-ministers van buitenlandse zaken

Eveneens op 3 juli heeft minister Genscher van buitenlandse zaken in Luxemburg zijn EG-collega's ingelicht over de resultaten van de Westduits-Russische besprekingen.

Dit gebeurde op verzoek van de Luxemburgse minister van buitenlandse zaken, Gaston Thorn. Luxemburg bekleedt het tweede halfjaar 1980 het voorzitterschap van de Europese ministerraad.

Over deze bijeenkomst zijn geen verdere bijzonderheden verstrekt.

Het is niet gebruikelijk, dat in het kader van de Europese politieke samenwerking gesproken wordt over wapens, laat staan kernwapens. Daarom ook was op deze vergadering Ierland niet vertegenwoordigd; dit land is geen lid van de NAVO.

Reacties in de Sowjet-Unie

In de media in de Sowjet-Unie werd op het bezoek van bondskanselier Schmidt aan Moskou pas gereageerd, nadat de laatste zijn verklaring in de Bondsdag had afgelegd.

Op 2 juli hadden de kranten en het persbureau Tass weliswaar veel nieuws gegeven over de diverse onderdelen van Schmidts bezoek, maar dat waren voornamelijk foto's met daarbij slechts een enkele aanduiding van de gespreksonderwerpen.

Radio Moskou kwam op 3 juli enkele uren na de redevoering van de bondskanselier in Bonn met een commentaar waarin werd uitgesproken dat de gesprekken tussen Schmidt en Brezjnew de impasse hadden doorbroken waarin de besprekingen tussen de Sowjet-Unie en het westen waren geraakt over beperking van strategische nucleaire raketten in Europa.

Letterlijk werd gezegd: „Wat belangrijk is, is dat nu gezegd kan worden dat de impasse die maandenlang elk gesprek heeft geblokkeerd, is doorbroken". Details over de overeenstemming werden niet gegeven; alleen het feit werd gemeld dat het tweetal over deze zaak uitvoerig had gediscussieerd.

Onder de titel ,,Atmosfeer van vrede in Europa" volgde op 4 juli het partijblad „Sowjetskaja Rossia" van de Russische federatie met een positief commentaar. Het noemde de mogelijkheid van onderhandelingen tussen oost en west over de Eurostrategische raketten en sprak de hoop uit dat dit zou leiden tot annulering van de NAVO-beslissing om kruisraketten en Pershings in West-Europa te stationeren. Van de Russische SS-20 raketten en de Backfire-bommenwerper werd geen melding gemaakt.

Het partijblad Prawda bevestigde op 4 juli dat de door Schmidt genoemde onderhandelingen ,,kunnen worden begonnen op basis van de beginselen van gelijke rechten en gelijke veiligheid voor beide partijen".

Volgens de Prawda hebben de volkeren van het Warschau-pact het bewijs geleverd dat zij vastbesloten zijn de vrede in de wereld te handhaven.

Perscommentaar

Het *NRC/H'blad* wijdde op 4 juli een commentariërende beschouwing aan de resultaten van de Sowjet-Westduitse top, waaraan het volgende is ontleend:

Over de waarde van de Russische bereidheid tot onderhandelen over de Eurostrategische wapens zal nog menig politicus en commentator de komende maanden het hoofd breken. Bondskanselier Helmut Schmidt, die deze bereidheid op 3 juli bekend maakte, gaf daar zelf al een inleiding op door zowel te zeggen dat er een nieuwe situatie is ontstaan als op te merken. dat er van een doorbraak nog geen sprake is.

In werkelijkheid kan men ook inderdaad al naar gelang positie en opinie interpreterend te werk gaan. De voorgeschiedenis dateert van december jongstleden.

Eerst was het de Sowjet-Unie die weigerde met de Verenigde Staten te onderhandelen indien niet het NAVO-moderniseringsbesluit van 12 december zou worden opgeheven. In een welhaast melodramatische persconferentie in Bonn voorspelde de Russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko, spanning in plaats van ontspanning.

En toen kwam aan het eind van diezelfde decembermaand Afghanistan. Daarna was het de beurt aan de Amerikanen om alle verdere overeenkomsten met de Sowjet-Unie uit te sluiten zolang niet de Rode legers uit Afghanistan waren teruggetrokken. Tegenover de ene weigering stond nu de andere en de Europese landen (ook in Oost-Europa) stonden er wat

verloren bij. De acteerkunst van Helmut Schmidt kon nog maar riet de radeloosheid verbergen. Er kwamen theoretische verhandelingen over deelbaarheid en ondeelbaarheid van de ontspanning en pas geleidelijk aan kristalliseerde daaruit een Westeuropees (Frans-Duits) streven om Europa buiten de spanning te houden.
De sluimerende verschillen in belang en oordeel tussen West-Europa en de Verenigde Staten kwamen met een schok vanuit de politiek-wetenschappelijke sfeer in de koppen van de voorpagina's. Zo men wil kan men het Russisch-Duitse slotcommuniqué een voortzetting van deze Atlantische divergentie noemen. Daarin staat namelijk dat beide landen het niet eens zijn over een oplossing van de kwestic-Afghanistan en er staat ook: ,,Zoals tevoren achten (beide landen) de ontspanning nodig, mogelijk en nuttig." De inval in Afghanistan is daarmee niet het breekpunt voor West-Duitsland, ondanks de eetlust bedervende felheid waarmee Schmidt maandag jl. in zijn tafelrede in het Kremlin over deze inval klaagde. De bewuste passage in het slotcommuniqué past ook in de Frans-Duitse verklaring van februari, waarin de inval in Afghanistan op zichzelf nog niet het einde van de ontspanning wordt genoemd.

Deze interpretatie volgend kan men staande houden dat de Europeanen (in de wetenschap dat Afghanistan ver van het Europese bed is en de bedreigende middellange afstandswapens dichtbij) zich met een Russische geste op het wapengebied gemakkelijk laten behagen. De zwarte piet ligt nu in Washington, waar men als verantwoordelijke onderhandelingspartner een antwoord moet vinden op de suggesties. En op de keper beschouwd biedt Brezjnew niet veel aan en vraagt tegelijk dat de Amerikanen over de schaduw heen springen die dezen met de bestraffingswensen na Afghanistan hebben gelegd over de Oost-West-verhouding.

Dit is de ene interpretatie-richting die de komende maanden open ligt. Tot de Amerikaanse verkiezingen is het nauwelijks denkbaar dat beslissingen zullen vallen en ook in Moskou wordt daar niet serieus op gerekend, zodat de bespiegelingen ruim baan hebben in dit stadium. De andere interpretatie-richting is Europacentrischer: Helmut Schmidt duidde hierop toen hij gisteren zei dat alleen al het gesprek tussen Washington en Moskou bijdraagt tot stabiliteit. Wie alles ondergeschikt maakt aan een Russische terugtrekking uit Afghanistan gaat tevens akkoord met allerlei andere onvoorspelbare en onberekenbare ontwikkelingen tussen oost en west, onder meer met een ongebreidelde nucleaire wapenwedloop in Europa. Want terugtrekking uit Afghanistan is voor de Sowjet-Unie vooralsnog praktisch onmogelijk, tenzij men van het Kremlin een politiek van ,,na-mij-de-zondvloed" verwacht.
Het zou bovendien een illusie zijn te menen dat het Westen de Sowjet-Unie — de tweede supermogendheid in de wereld — voor langere tijd zou kunnen isoleren. Het Westen, inclusief Washington, doet dat in de praktijk ook niet, gezien het contact tussen Gromyko en de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Muskie, gezien de voortgaande troepenbesprekingen in Wenen en gezien het plan voor de veiligheidsconferentie dit najaar in Madrid. Vandaar dat het geen zin heeft uit louter prestige en koppigheid de dialoog prijs te geven. (Reuter, NRC/H'blad, AFP, NZZ, The Times, Le Monde)

WEST-EUROPA

EG

REACTIE JENKINS OP WESTERSE TOP VENETIË

Aan het slot van de topconferentie van de grote Westelijke landen in Venetië op 22 en 23 juni heeft de voorzitter van de Europese Commissie een verklaring afgelegd.

,,Naar mijn mening is de belangrijkste conclusie van deze topconferentie dat het evenwicht in de wereldeconomie afhankelijk is van de erkenning door alle landen van hun wederzijdse behoeften en van hun verantwoordelijkheid ten opzichte van elkaar. De problemen van de zeven belangrijkste industrielanden en van de Europese Gemeenschap op zich staan niet los van de problemen van de wereld in haar geheel. Daarom ben ik erg blij met de wijze waarop we tijdens deze topconferentie over de grenzen van de industrielanden en over onze eigen moeilijkheden heen hebben gekeken en gelet hebben op de problemen, waarmee het grootste deel van de mensheid te kampen heeft. Geen industrieland is zo direct betrokken bij de ontwikkelingslanden als de Europese Gemeenschap. Het gebrek aan evenwicht tussen rijk en arm is voor niemand acceptabel. De rampzalige schok van de olieprijsstijgingen op ontwikkelingslanden die zelf geen olie hebben, veroorzaakt tekorten die niet alleen de bestaande recessie verergeren en verlengen, maar de essentie van ons economisch en monetair systeem kunnen aantasten.

De Tokio-ronde was voor de handel wel een gewonnen slag, maar geen gewonnen oorlog. We hebben nog steeds te maken met een grote protectionistische dreiging die grote en blijvende schade kan berokkenen aan het handelsstelsel waar onze banen en onze levensstandaard van afhangen.

Hier in Venetië hebben we deze problemen realistisch bekeken. We hebben geprobeerd de weg te bepalen, die we in de sombere tachtiger jaren moeten gaan. We hebben het beleid dat we moeten volgen, ten dele gedefinieerd en met voorzichtig optimisme de veranderingen die nodig zullen zijn, onder ogen gezien. Boven alles hebben we de gemeenschappelijke gevaren en de gemeenschappelijke belangen die de wereld samenbinden, onderkend."

Ook op 23 juni heeft voorzitter Jenkins een kwartier met president Jimrny Carter gesproken.
Jenkins benadrukte bij die gelegenheid de zorgen van de Gemeenschap over de gevolgen van de klacht van de US Steel Corporation over de Europese staalexport. Europa heeft in 1979 5,5 mln ton staal naar de Verenigde Staten geëxporteerd. Noch de Europese staalindustrie, noch de Europese Gemeenschap als geheel kunnen zich veroorloven, een handelspost van deze orde van grootte kwijt te raken.
Voorzitter Jenkins uitte de hoop dat de Amerikaanse regering deze zaak zonder omhaal zou aanpakken om repercussies en een verzwakking van het resultaat van de Tokio-ronde te vermijden. (Europa van Morgen)

EG-BEGROTING 1980 GOEDGEKEURD

Op 30 juni heeft de Europese ministerraad zijn goedkeuring gegeven aan een aantal amendementen die het Europese parlement op 27 juni had aangebracht op het ontwerp van de begroting 1980 die in dec. 1979 door het Europees parlement werd verworpen (pag. 37/31.
De amendementen belopen een bedrag van f 30 mln.
Over het parlementaire debat het volgende:

Het parlement kreeg op 26 juni een nieuw ontwerp van de begroting voorgelegd dat nauwelijks afweek van dat wat in december was verworpen.
In vergelijking met dat eerste ontwerp had de Europese ministerraad alleen een bedrag van f 650 mln extra opgevoerd voor meerjarenbeleid. Officieel heet dat: voor vastleggingskredieten, dat is geld dat gereserveerd wordt voor uitgaven die komende zijn en zich over enkele jaren zullen uitsmeren. Van dat extra bedrag (ten opzichte van het'eerste ontwerp voor een begroting) wilde de ministerraad f 405 mln bestemmen voor opvoering van het regionale beleid (ontwikkelingshulp binnen de Gemeenschap), f 81 mln extra voor sociaal beleid, f 108 mln voor hulp aan Derde-Wereldbewoners die door rampen worden getroffen, en dan nog wat voor energie en algemene ontwikkelingshulp. Aangezien het parlement besloten had de begroting in een keer af te handelen, zodat men niet verdergaande verlangens op tafel kon leggen die eerst weer terug zouden moeten naar de ministerraad, had de begrotingscommissie van het

Parlement zich heel voorzichtig getoond bij de voorbereiding van het begrotingsdebat. Voorgesteld door de begrotingscommissie waren amendementen die nog maar f 46 mln extra vroegen boven de f 650 mln die de ministerraad had aangeboden. Dat bedrag was verdeeld over 20 posten, waarvan de grootste portie — f 16,2 mln — bestemd was voor opleidingen in bedrijfstakken en f 8,1 mln voor het zoeken naar nieuwe energiebronnen. Hierbij moet worden opgemerkt dat het totaalbedrag voor het meerjarenbeleid — zoals door de ministerraad nu voorgesteld — f 46,7 mrd beliep.

Wat de uitgaven voor dit jaar betreft was er in december al geen conflict meer met de ministerraad, de verwerping van het eerste ontwerp had toen al haar oorzaak geheel liggen in het meerjarenbeleid.

De Nederlander, Dankert, die het standpunt van de begrotingscommissie van het Parlement toelichtte vroeg zich om te beginnen af of er een mogelijkheid was dat ook maar een amendement van de begrotingscommissie aangenomen zou worden. Voor aanneming is de helft van de 410 stemmen nodig, en naar hij moest constateren was de opkomst niet zodanig dat aan die eis kon worden voldaan, althans op dat moment donderdagochtend plm. 11 uur. Is er morgenochtend ook zo'n opkomst — aldus Dankert — dan zijn we machteloos en is de begroting automatisch goedgekeurd, maar dan maken we onszelf als Parlement wel totaal overbodig. Dankert wilde er niets van horen dat het Parlement nu door de ministerraad voor het blok was gezet, dat zou men kunnen concluderen uit het feit dat het Parlement de begroting nu in een lezing zal goedkeuren, waarbij het automatisch moet afzien van sterke amenderingen die achteraf weer door de ministerraad goedgekeurd zouden moeten worden. Dankert gaf toe dat het nieuwe ontwerp veel lijkt op het ontwerp dat in december 1979 werd verworpen, maar men moet erkennen dat de omstandigheden sinds december zijn gewijzigd. Het Parlement kon in december niet accepteren dat de landbouwuitgaven alsmaar bleven stijgen, in het bijzonder voor het opkopen van landbouwoverschotten.

Thans ligt er een ontwerpbegroting op tafel waarin de landbouwuitgaven stijgen met 12% tegenover het vorig jaar, terwijl dat percentage in de jaren van 76 tot 79 rond de 30 lag. Dat wil zeggen: eind van dit jaar zal dat percentage naar verwacht eindelijk tussen de 15 en 20 liggen. De uitgaven voor andere vormen van beleid (de zogenaamde niet-verplichte uitgaven) zullen dit jaar met 21% stijgen, wat jarenlang niet meer dan 15% is geweest.

Overigens had Dankert nog wel een aantal punten van kritiek. Aan de wens van het Parlement dat het greep zal krijgen op het leningenbeleid van de EG is nog altijd niet voldaan.

Veel fundamentelere kritiek had de Nederlander op de Europese ministerraad die naar zijn mening geen echt begrotingsbeleid voert. De ministerraad is niet consistent in haar doen en laten. Besluiten komen niet of moeizaam tot stand en de cijfers die uiteindelijk worden geproduceerd ten behoeve van de begroting getuigen niet van een gemeenschapszin. Enig optimisme kon Dankert alleen putten uit het feit dat het eerste jaar van het gekozen Parlement veel interessanter was geweest dan hij had vermoed.

De Europese commissaris voor de begroting Tugendhat meende dat het Parlement wel hel een en ander heeft bereikt met de verwerping van de begroting in december. Op dit moment wordt er vrij algemeen ingezien dat er een scherpere controle moet zijn op de landbouwuitgaven. De Europese Raad in Venetië heeft de Europese Commissie opdracht gegeven een plan uit te werken tot herstructurering van het landbouwbeleid, en dat is wel een duidelijk bewijs. Tugendhat vond dat de amendementen die het Parlement nu voorgelegd waren niet zoveel extra geld zouden kosten dat ze onaanvaardbaar genoemd moesten worden. Als woordvoerder van de landbouwcommissie had de Westduitse christendemocraat Isidor Frueh veel zorgen te etaleren over wat er met de landbouw kon gaan gebeuren. Hij had Dankert al opmerkingen horen maken over de landbouw. Erg veel van wat er over dat beleid is gezegd maakt bij het publiek de indruk dat uitsluitend de hoogte van de post landbouw op de begroting de oorzaak ervan was dat het Parlement in december de begroting verwierp. Dit is een verkeerde kijk op de zaken, aldus Frueh, want er waren nog tal van andere punten van zware kritiek. Overigens heeft de landbouwcommissie heel wat nagedacht over wat er de afgelopen maanden is gebeurd en er conclussies uit getrokken. De praktijk zal nu zijn dat de melkveehouders een inkomensdaling zullen ondergaan van ongeveer 10%, en dan moet je je ook afvragen of er straks een superheffing op melk gaat komen, die uitbreiding van de melkproduktie onmolijk zal maken.

Dat de post landbouw 70% van de totale begroting opslokt moet niet aan de landbouw worden geweten, het komt doordat alleen de landbouw in Europa geïntegreerd is. De andere vormen van beleid, zoals op de terreinen energie en onderzoek, zijn nog niet zo ver. We moeten daarom oppassen met almaar kritiek te spuien op- dat landbouwbeleid, want dat beleid zou eraan kapot kunnen gaan. Wij willen overigens best ook andere vormen van geïntegreerd beleid, maar wie heeft de moed om dat hardop te zeggen en er dan aan toe te voegen dat hij er geld voor over heeft? Iedereen praat nu over landbouwhervormingen, aldus Frueh, nou dat heeft men ook in mijn land gedaan destijds. Men ging aan de slag, stak er miljarden in en nu komt men tot de ontdekking dat men zijn vingers heeft gebrand. Wij als landbouwcommissie willen best praten over enkele wijzigingen in het beleid, maar niet over hervormingen.

De Britse conservatief Tom Normanton verwoordde het standpunt van de energiecommissie over het nieuwe ontwerp, en hij meende er goed aan te doen een lid van zijn commissie te citeren die zei: ,,dit is een schande, we hebben als Parlement jaar in jaar uit gevraagd om een beleid inzake energie. Ministers zeggen het ons van tijd tot tijd na. In Venetië hebben de EG-regeringsleiders heel kort geleden nog eens met grote klem over een energiebeleid gesproken, maar als er een begroting komt dan vind je er niets van terug. Eigenlijk zouden we daarom dit nieuwe ontwerp voor een begroting 1980 eveneens moeten verwerpen. Als de ministerraad op deze weg doorgaat en voor 1981 weer een begroting indient die de energiesector verwaarloost, dan moet het Parlement die maar weer afwijzen".

De Nederlandse socialist Bob Cohen was ook al in mineur, zoals hij opmerkte, in dit geval namens de commissie ontwikkelingssamenwerking. Er is te weinig geld beschikbaar voor voedselhulp, het Europees ontwikkelingsfonds is niet in de begroting opgenomen zodat het Parlement er geen vat op heeft, en het enige lichtpunt is eigenlijk dat de begrotingscommissie bereid is geweest enkele amendementen in te dienen om wat posten alsnog op te voeren. Dat betreft onder meer de voedselhulp in de vorm van granen. De begrotingscommissie had een voorstel laten liggen om per amendement 54 miljoen extra op de begroting te plaatsen voor noodhulp. Die hulp is speciaal voor rampgebieden. In totaal staat nu voor noodhulp 170 miljoen op de begroting, maar daarvan is nu, halverwege het jaar, 156 miljoen uitgegeven zodat er in de resterende maanden eigenlijk niets mag gebeuren.

De Italiaanse christendemocraat Mario Pedini vroeg namens de commissie voor jeugd, cultuur, onderwijs en voorlichting meer geld voor voorlichting, verhoging van subsidies voor hoger onderwijs en meer mogelijkheden voor het uitvoeren van restauratie van kunstwerken.

De Commissie regionaal beleid had ook haar verlangen, uitgebracht door de Britse conservatieve Elaine Kellet-Bowman. De Europese samenwerking staat of valt volgens haar met de pogingen die worden gedaan om de inkomensverschillen op te heffen. Dat is vooral een taak voor het regionaal beleid, dat investeringen in de achter gebleven gebieden moet stimuleren met subsidies.

Nadat nog enkele commissiewoordvoerders hun verlangens hadden geuit zei de voorzitter van de begrotingscommissie, Erwin Lange, Duits socialist, dat hij met vele verlangens die waren gedeponeerd snel kon afrekenen. Het is een illusie te geloven dat dit jaar alle gevraagde bedragen nog besteed kunnen worden, het jaar is immers al half om.

Lange vroeg in te zien dat er sinds december vorig jaar aardig wat is bereikt, maar het is onmogelijk om nu nog te proberen met de ministerraad tot een akkoord te komen over beduidend hogere uitgaven dan de begrotingscommissie in een aantal amendementen heeft voorgesteld. Lange waarschuwde de verdedigers van het huidige landbouwbeleid dat dat beleid een bom dreigt te worden onder het hele EG-bouwwerk. Hij herinnerde eraan dat de ministerraad al in 1973, bij de toetreding van drie nieuwe lidstaten tot de EG, heeft toegezegd een studie te zullen maken van mogelijkheden om de stijging van de landbouwkosten te stoppen. Daar is nooit iets van gekomen. Nu staan we in feite voor een faillissement van de Gemeenschap, maar de Raad heeft dat faillissement weer met een jaar uitgesteld. De enige conclusie

kan zijn dat de ministerraad volst ekt onverantwoordelijk handelt door nog altijd geen maatregelen te nemen tegen de oorzaak van het naderende faillissement: het blijven bekostigen van een zeer kostbare overschotproduktie. Lange viel de Westduitse christendemocraat Frueh aan die het opnieuw fel voor het huidige landbouwbeleid had opgenomen. Lange wilde wel met de begroting 1980 akkoord gaan maar voorzag de noodzaak van harde gesprekken met de ministerraad over de volgende begroting, die voor 1981.

De eerste woordvoerder namens de fractie was de Belgische socialist Ernest Glinne, die meedeelde dat zijn fractie geen genoegen kon nemen met de 46 mln gulden die de begrotingscommissie extra op het ontwerp voor de begroting wilde plaatsen. De socialistische fractie zou dus steun geven aan verdergaande amendementen, met name van de commissie sociale zaken en van de commissie ontwikkelingssamenwerking. En dan had de fractie ook zelf nog wat amendementen in petto voor werkloosheidsbestrijding, industriële herstructurering enz. Glinne had veel kritiek op het feit dat er nog altijd geen wijzigingen zijn aangebracht in het landbouwbeleid en hij ging ervan uit dat de ministerraad volgend jaar een superheffing op de verdere uitbreiding van de melkproduktie zal invoeren, zijn fractie zal daar zeer nauw op toezien. De ministerraad werd verweten zichzelf volstrekt ongeloofwaardig te hebben gemaakt door een onlogisch beleid, maar het Parlement moest oppassen om niet eveneens ongeloofwaardig te worden. Om dat te voorkomen moest het Parlement redelijke amendementen kunnen aanvaarden en de ministerraad moest dan inzien dat het Parlement nu eenmaal bepaalde rechten en een positie heeft die niet aangetast mogen worden. Mocht het zo zijn dat de ministerraad intern overleg wil over een aantal aangenomen amendementen, zodat er toch nog een tweede lezing van de begrotingsbehandeling moet komen, dan moet de ministerraad het mogelijk maken dat die tweede lezing in de parlementaire vergaderweek van 7 juli kan plaatsvinden.

De christendemocratische fractieleider Egon Klepsch (Duitser) protesteerde tegen de onvriendelijke woorden die Lange had gericht tot Isidor Frueh. De christendemocraten zijn het erover eens dat er een einde moet komen aan de kostbare landbouwoverschottenproduktie, maar dat zal niet betekenen dat het landbouwbeleid als zodanig afgebroken mag worden. Zeker is dat het energiebeleid gestimuleerd moet worden en ook het regionaal beleid. Vooral het regionaal beleid, omdat alle gepraat over convergentie (harmoniseren van de economieën van de 9 landen) zinloos is als het interne ontwikkelingsbeleid binnen de Gemeenschap niet grondig wordt aangepakt.

Nog een vorm van beleid dat de christendemocraten zeer ter harte gaat is het ontwikkelingsbeleid ten behoeve van de derde wereld. Maar als het om de amendementen gaat die nu op tafel liggen: de christendemocraten zijn het niet in alle opzichten eens met wat de begrotingscommissie heeft voorgesteld. Klepsch had van de Europese Commissie begrepen dat er op zeer korte termijn een voorontwerp komt voor een begroting 1981. Het Parlement -- althans de begrotingsdeskundigen — zijn dus in staat heel spoedig de debatten over de wensen voor het EG-beleid te hervatten. Te hopen daarbij is dat de ministerraad in zijn beleid wat los komt van de indruk die hij vaak wekt: een verzameling nationale belangen te representeren. Klepsch vond wel dat de Europese Raad in Venetië weer aardig zijn draai had gevonden.

De Britse conservatief John Taylor wijdde breed uit over de gevechten die nationale Parlementen met hun koningen of andersoortige heersers hebben moeten voeren om bevoegdheden te veroveren. Het Britse Parlement heeft het zelfs aan de stok gehad met een Nederlandse koning (Stadhouder Willem III). Hij zag ook dit Parlement knokken en was het er mee eens. Men moet niet denken dat wij niet verruiming van de bevoegdheid van het Europese Parlement willen. Taylor feliciteerde met nadruk Piet Dankert als rapporteur voor de begroting 1980. hetgeen applaus opleverde.

De Italiaanse communist Altiero Spinelli concludeerde dat het Europese Parlement een nederlaag had geleden en door de ministerraad met de rug tegen de muur was gezet. De ministerraad wachtte een half jaar met de indiening van een nieuw ontwerp voor een begroting nadat het eerste ontwerp was verworpen en ontnam het Parlement aldus zijn manoeuvreerruimte. Aangezien de financiële middelen van de EG zo goed als uitgeput zijn heeft het Parlement ook al de slag om de begroting 1981 verloren. Volgend jaar wordt het alsmaar bezuinigen wat de klok slaat. Mochten er op de begroting 1980 niet alsnog drastische wijzigingen komen dan zal het Italiaanse deel van de fractie van communisten en geestverwanten (Spinelli is socialist) zich van stemming onthouden als het om de begroting als geheel gaat. Namens de Liberale fractie sloot de Française Christiane Scrivener zich aan bij de voorstellen die de begrotingscommissie had ingediend op de begroting. De Liberalen menen dat er wel degelijk sprake is van veranderingen in het landbouwbeleid, althans in de financiële aspecten van dat beleid, doordat er maatregelen zijn genomen ter bestrijding van de overschotproduktie. Het beleid van het Parlement ten aanzien van de begroting 1980 moet volgens Mevrouw Scrivener ten aanzien van de volgende begroting worden voortgezet.

Ook de Europese Democraten van de Vooruitgang (Gaullisten) zouden voor de begroting stemmen omdat een onvolmaakte begroting nu eenmaal beter is dan geen begroting. De fractie is wel van mening dat de prijsverhogingen voor de boeren dit jaar, met 5%, te krap zijn. Een superheffing om de zuiveloverschotten te bestrijden vindt zij niet een juist middel, de EG zou er beter aan doen heffingen te leggen op de invoer van vetten en veevoeders. Woordvoerder Vincent Ansquer waarschuwde tegen de voortdurende heronderhandelingen met de Britten over hun lidmaatschap, hij vond dat een slechte zaak, te meer daar de uitkomst van die onderhandelingen erop gaat lijken dat het principe van de juiste retour wordt ingevoerd, waarbij elk land het recht heeft net zoveel uit de EG-schatkist te halen als het erin stopt.

Op 27 juni werden vele stemmingen gehouden over amendementen die waren ingediend op het ontwerp van begroting. Zeer vele amendementen sneuvelden, waarbij opviel dat er heel wat waren van de socialistische fractie, waartegen de rapporteur voor de begroting, Piet Dankert, zelf lid van die fractie, zich verzette.

Van de 46 mln speelruimte die het Parlement meende te bezitten liet het er ruim 16 mln vallen zodat er maar 30 mln overbleef. Wel aanvaardde het Parlement een wijzigingsvoorstel dat 270 mln gulden onttrok aan de pot waaruit de Europese Commissie restituties financiert bij de uitvoer van Europese landbouwprodukten naar landen buiten de EG. Dat bedrag wil het Parlement overbrengen naar de reserves, wat inhoudt dat de ministerraad het Parlement om advies moet vragen op het moment dat zij dat geld weer beschikbaar wil krijgen. Derde belangrijke punt was dat het Parlement subsidies op het terrein van de kolen en staal opgenomen wil zien op de begroting van de EG, zodat het Parlement daarop zicht gaat krijgen. (Europa van Morgen)

Rapport over afhankelijkheid grondstoffen

De Europese Gemeenschap is voor haar grondstoffenvoorziening gevaarlijk afhankelijk van andere landen. Daarom moet de Gemeenschap proberen een eigen grondstoffenproduktie tot ontwikkeling te brengen en dient ze verscheidenheid aan te brengen in aanvoerbronnen in het buitenland om ernstige tekorten in de jaren tachtig te voorkomen.

Dit is een conclusie van een rapport van de Europese Commissie. Door de bank genomen is de EG voor haar grondstoffenaanvoer voor naar schatting 75% afhankelijk van andere landen. Voor Japan bedraagt de afhankelijkheid 90% en voor de Verenigde Staten 15%.

Voor bepaalde grondstoffen, zoals mangaan, kobalt, chroom en platina, is de EG geheel op andere landen aangewezen. Het rapport merkt op dat de grondstoffenaanvoer uit een aantal landen om verschillende redenen in gevaar zou kunnen komen.

De socialistische landen (de Sowjet-Unie, China en Cuba) zouden hun leveranties om politieke redenen kunnen stopzetten, terwijl de aanvoer uit landen als Zaïre, Zambia, Zimbabwe en Zuid-Afrika in gedrang zou kunnen komen als gevolg van ernstige interne moeilijkheden in die landen.

Daar komt nog bij dat een deel van de leveranties van grondstoffen af-

komstig is uit als concurrenten te beschouwen andere industrielanden. In dit verband noemt het rapport titanium, dat wordt gebruikt in kerncentrales, installaties voor ontzilting van zeewater en straalmotoren. De EG zal dit mineraal vrijwel uitsluitend in Japan betrekken.

De eigen reserves aan mineralen van de EG zijn beperkt. Met afzettingen van lood- en zinkhoudend gesteente in Ierland en op Groenland is het belangrijkste wel genoemd. Daarom beveelt het rapport aan geologisch onderzoek op gang te brengen, meer te doen aan het terugwinnen van mineralen uit gebruikte produkten en het gebruik van vervangende materialen te bevorderen. Voorts moeten lange-termijncontracten worden afgesloten met grondstoffenleverende landen, dienen reservevoorraden te worden aangelegd en is het noodzakelijk meer te investeren in de mijnbouw. Het rapport raamt de behoefte aan investeringen in de winning van ijzer, koper, aluminium, zink, nikkel en lood gedurende de periode 1977-1990 op bijna 24 rnrd gulden per jaar. De voor de periode 1979-1983 voorgenomen investeringen bedragen echter slechts 20 rnrd gulden per jaar, zo zegt het rapport.

In 1974 maakte de winning van de genoemde mineralen 95% uit van de wereldproduktie van mineralen. Het rapport stelt vast dat een stijging van de grondstoffenprijzen gunstig zal zijn voor de EG. De koopkracht van de ontwikkelingslanden die grondstoffen leveren zou daardoor namelijk toenemen, zodat zij meer produkten uit de industrielanden kunnen importeren.

Tenslotte merkt het rapport op dat het noodzakelijk is de eerste bewerking van de mineralen te laten plaatsvinden daar waar zij worden gevonden, in het algemeen dus de ontwikkelingslanden. (ANP)

Tekort handelsbalans

Het tekort op de handelsbalans van de Europese Gemeenschap is in 1979 opgelopen tot een record bedrag van 32,83 rnrd dollar, zo blijkt uit cijfers van het Statistische Bureau van de EG in Luxemburg. In 1978 was er een nadelig saldo van 5,7 rnrd dollar. Op de balans van de handel tussen de EG en Azië staat een tekort van 30,04 rnrd dollar over 1979 vergeleken met een nadelig saldo van 17,23 rnrd in 1978. Vooral de handel met de olie-exporterende landen in Azië en met Japan viel voor de EG nadelig uit. (Europa van Morgen)

AZIE (ZUID)

INDIA

REACTIES OP DE AFGHAANSE CRISIS. CONTACTEN MET PAKISTAN EN DE SU

Tijdens de Sowjet-interventie in Afghanistan eind dec. 1979 bevond India zich in een overgangsfase. Er was een interim-regering onder premier Charan Singh in afwachting van de op 3 en 6 jan. 1980 te houden algemene verkiezingen.

Op 31 dec. 1979 ontbood premier Charan Singh de Russische ambassadeur om hem in kennis te stellen van de diepe ongerustheid van India t.a.v. de Sowjet-interventie. Hij verzocht de SU haar troepen zo spoedig mogelijk uit Afghanistan terug te trekken. Charan Singh verwees naar het gemeenschappelijke communiqué, dat in juni 1979 te Moskou was uitgegeven aan het slot van het bezoek van de toenmalige Indiase premier Morarji Desai, en waarin was verklaard dat beide landen waren ,,gekant tegen elke inmenging door krachten van buitenaf in de interne aangelegenheden van Afghanistan".

Aan de andere kant liet de Indiase regering dezelfde dag bij monde van Gonzalves, secretaris-generaal op het ministerie van buitenlandse zaken aan de Amerikaanse ambassadeur weten ongerust te zijn over Amerikaanse voorstellen om de militaire hulp aan Pakistan te hervatten (zie pag. 398/2/3). Wapenleveranties aan Pakistan hadden in het verleden steeds tot een toename van de spanning in Zuid-Azië geleid en thans zouden zij geen enkele bijdrage leveren tot het bevorderen van het herstel van een normale situatie in de regio.

NRC/H'blad (7-1) tekende hierbij aan:

,,De reactie van de Verenigde Staten op de Russische militaire interventie in Afghanistan stelt de Indiase diplomatie voor ernstige problemen. De Amerikaanse reactie heeft twee componenten: militaire hulp aan Pakistan en als tegenwicht de hervatting van de brandstofleveranties voor de Indiase kerncentrale van Tarapur en de verkoop van Amerikaanse navigatiemateriaal voor India's Jaguar gevechtsvliegtuigen.

De Verenigde Staten hebben getracht duidelijk te maken dat het hier om een ,,regionale" en niet om een pro-Pakistaanse reactie gaat, en dat men rekening houdt met de strategische realiteit in het hele sub-continent. Deze reactie duidt op een nieuwe koers in het Amerikaanse beleid. Tot dusver wogen overwegingen die te maken hadden met de non-proliferatie van kernwapens zwaarder dan overwegingen van bilaterale aard. In april (1979) zetten de Verenigde Staten de economische hulp aan Pakistan stop naar aanleiding van berichten over Pakistaanse plannen voor de vervaardiging van een atoombom.

Ook schortten de Verenigde Staten de brandstofleveranties voor de kerncentrale van Tarapur op omdat landen als India, die het non-proliferatie-verdrag niet hebben ondertekend en weigeren om hun centrales onder internationaal toezicht te laten stellen volgens de nieuwe Amerikaanse wetgeving geen aanspraak kunnen maken op nucleaire hulp. President Carter zal nu de door hem voorgestelde maatregelen voor India en Pakistan in het Congres moeten bepleiten.

De Indiase reactie op het jongste Amerikaanse initiatief is er een van bezorgdheid en ongerustheid. India is van mening dat, ongeacht de overige overwegingen van de Verenigde Staten om wapens te leveren aan Pakistan, een dergelijke stap de situatie in de zuidelijke Aziatische regio zal ontwrichten en India voor nieuwe veiligheidsproblemen zou stellen, vooral met op de achtergrond de Pakistaanse plannen voor het vervaardigen van een atoombom. India en Pakistan hebben de afgelopen dertig jaar al tot drie keer toe oorlog gevoerd over de — nog steeds onopgeloste — kwestie Kasjmir, en er is geen garantie dat de nieuwe wapens die op het sub-continent worden geïnstalleerd niet tegen India zullen worden gebruikt.

De Indiase reactie op de rol van de Sowjet-Unie in Afghanistan is daarentegen zeer gematigd. Hiervoor bestaan twee redenen, nog afgezien van de afwezigheid van een gekozen regering in New Delhi. India heeft sinds 1971 een vriendschapsverdrag met de Sowjet-Unie, en daarbij komt dat Afghanistan niet direct aan India grenst..."

Op 1 jan. werd de Indiase ambassadeur in Islamabad meegedeeld dat Pakistan voortdurend ernaar gestreefd had de betrekkingen met India te verbeteren en dat het die pogingen zou voortzetten. Gesteld werd dat India zelf bezig was met het verkrijgen van uiterst moderne wapens en dat het verklaard had dat de welvaart van een ontwikkelingsland samenhing met een veilige grens, een overweging die evenzeer voor Pakistan gold. Pakistan hoopte dat India zijn verlangen i.z. betrekkingen van goede nabuurschap volledig zou beantwoorden en ,,negativisme" in zijn houding jegens Pakistan zou vermijden.

Terwijl mevr. Indira Gandhi tijdens haar verkiezingscampagne de Sowjet-interventie in Afghanistan ,,betreurenswaardig" had genoemd, liet zij na haar verkiezingszege een veroordeling van het Sowjet-optreden achterwege, maar zij meende wel in een interview met het Franse radiostation France Inter op 10 jan. dat een Chinees-Amerikaanse alliantie ,,uiterst gevaarlijk voor India en voor de hele regio" zou zijn. Zij zei onder meer dat ,,China voor

India een gevaar is", omdat India in het verleden al geleden heeft onder de ,,zeer expansionistische neigingen" van de leiders in Peking. ,,Bovendien wordt Pakistan door China geholpen", voegde Gandhi daaraan toe.

Sprekend over de Sowjet-interventie in Afghanistan, zei de toekomstige premier van India nog niet over voldoende materiaal te beschikken om een definitief oordeel te kunnen vellen. Maar, zei ze, ,,als de uitleg van de Sowjet-Unie op waarheid berust, kan men niet spreken over agressie tegen Afghanistan." ,,Ik wil ze niet met name noemen". zei Gandhi verder, ,,maar er zijn landen in het Westen waarvan men kan zeggen dat ze de deur voor de Sowjet-Unie (in Afghanistan) hebben opengezet".

,,De spanning komt nu onze kant uit", aldus Gandhi, die erop wees dat de wapens die de Verenigde Staten willen leveren aan Pakistan, zowel tegen Afghanistan als tegen India kunnen worden gebruikt.

Gandhi zei overigens dat zij niet vindt dat India over een atoomwapen moet gaan beschikken. Maar het zou echter eveneens ,,niet rechtvaardig" zijn als India het internationale verdrag op non-proliferatie van kernwapens zou gaan ondertekenen, ten gunste van een monopolie voor de supermachten op dit gebied.

Op 11 jan. verklaarde een woordvoerder van het Indiase ministerie van buitenlandse zaken tegenover verslaggevers ,,geen reden tot twijfel" te hebben over een door een bevriend land als de SU gegeven verzekering dat het zijn troepen uit Afghanistan zou terugtrekken ,,als de Afghaanse regering (dat) wenst".

Tijdens het Afghanistan-debat in de Algemene Vergadering van de VN (10-14 jan., zie pag. 395/2) verklaarde de Indiase vertegenwoordiger Brajesh Chandra Mishra dat zijn land niet onverschillig kon blijven tegenover de pogingen van bepaalde buitenlandse mogendheden om te interveniëren in de interne aangelegenheden van Afghanistan door het ,,trainen en bewapenen van subversieve elementen en het aanmoedigen van hen om onlusten in het land te verspreiden".

Op 14 januari werd mevr. Indira Gandhi als premier van India beedigd (pag. 33/2) en op 16 jan. werd bekend dat zij en de Pakistaanse leider, generaal Zia ul Haq, boodschappen hadden gewisseld. Een woordvoerder van het Indiase ministerie van buitenlandse zaken deelde toen mee dat India en Pakistan op hoog diplomatiek niveau contact onderhielden in een poging de situatie op het Indische subcontinent te stabiliseren.

De Britse minister van buitenlandse zaken, Lord Carrington, verbleef na een bezoek aan Pakistan (14-16 jan,) van 16-18 jan. in India. Na besprekingen met premier Gandhi verklaarde hij dat er ruimte voor ,,verschillen in perspectief" m.b.t. de situatie op het subcontinent bestond. Hij zei (op 17 jan.) dat Groot-Brittannië en India beide het vertrek van de Sowjet-troepen uit Afghanistan wensten, maar hij voegde daaraan toe: ,,Geen van ons beide beschikt over een kant-en-klare oplossing of een recept voor de beste manier waarop dit kan geschieden." Na haar gesprekken met Lord Carrington stelde mevr. Gandhi op een persconferentie dat geen land gerechtvaardigd was een ander land binnen te gaan en dat India de Sowjet-actie in Afghanistan niet steunde. Zij was het eens met Lord Carrington wat betreft het gevaar van de situatie in de regio dank zij de Sowjet-interventie, maar zij had niet geheel ingestemd met zijn beoordeling van de situatie.

Op 17 jan. zei premier Gandhi tijdens een toespraak in Hyderabad: ,,India steunt geen enkele buitenlandse interventie waar dan ook. Maar in het geval van Afghanistan had de Revolutionaire Raad van dat land de Russen uitgenodigd." Later die dag stelde zij: ,,Ik rechtvaardig die (Sowjet-interventie) niet. Wij keuren die niet goed."

Op 17 jan. pleitte de Pakistaanse president Zia voor een Amerikaans-Pakistaans defensieverdrag, maar een officiële Indiase regeringswoordvoerder zei dat zo'n verdrag een bewapeningswedloop in de regio zou ontketenen.

De volgende dag meldde de *Press* Trust of ***India*** dat China grote hoeveelheden wapens aan Pakistan leverde via de door China aangelegde Karakoramweg.

Op 23 jan. verklaarde de Indiase minister van buitenlandse zaken, P. V. Narasimha Rao, in het parlement dat de Indiase regering de hoop koesterde dat de Sowjet-troepen spoedig uit Afghanistan zouden vertrekken, terwijl hij tevens bezorgdheid uitsprak over de aanwezigheid van buitenlandse troepen in andere landen. India had naar zijn zeggen ook uiting gegeven aan zijn bezorgdheid dat Amerikaanse wapenleveranties ,,de regio van Zuid-Azië (zouden) veranderen in een toneel van confrontatie en conflict van de grote mogendheden". De volgende dag verklaarde de minister nog dat India ook met Pakistan consultaties over een ontspanning van de toestand in de regio zou voeren.

Van 5-7 febr. voerde de Indiase staatssecretaris van buitenlandse zaken, R. D. Sathe, in Islamabad besprekingen met zijn Pakistaanse collega Shah Nawaz. Sathe overhandigde president Zia ook een boodschap van premier Indira Gandhi. Het overleg leverde geen akkoord op. Beide partijen verklaarden na afloop te hopen dat de kwestie-Afghanistan geen druk zal uitoefenen op de relaties tussen India en Pakistan, dat er bepaalde verschillen van inzicht bestaan, maar dat men niettemin met elkaar op vriendelijk voet wenst te blijven. De beide staatssecretarissen zouden elkaar opnieuw ontmoeten.

De Pakistaanse president Zia, die telefonisch contact met premier Gandhi had gehad, stelde op 6 febr. tijdens een onderhoud met Indiase journalisten de vorming van een internationale vredesmacht voor, bestaande uit Pakistaanse, Indiase en Iraanse eenheden, ter bewaking van de grenzen van Afghanistan. Hij verklaarde van India te verwachten dat het zich nu aan zou sluiten bij de internationale gemeenschap.

Gromyko in *India*

Van 12-14 febr. bracht de Sowjet-minister van buitenlandse zaken, Andrei Gromyko, een officieel vriendschapsbezoek aan India.

Op 12 febr. had Gromyko een onderhoud met mevr. Gandhi van drie uur, waarbij deze te verstaan zou hebben gegeven dat de Sowjet-interventie in Afghanistans binnenlandse aangelegenheden ,,onaannemelijk" was, aldus ***The Times*** (13-2). Gromyko verklaarde na afloop dat de internationale situatie zichtbaar gecompliceerd was geworden en dat het ontspanningsproces ernstig op de proef werd gesteld.

Een Indiase regeringswoordvoerder voegde daaraan toe dat de Russische minister had beloofd over maatregelen te denken die de toestand in de regio kunnen verbete-

De Indiase premier, mevr. Indira Gandhi, tijdens haar officiële onderhoud met de Russische minister van buitenlandse zaken, Gromyko, op 12 febr. te New Delhi.

ren. Maar de woordvoerder weigerde te zeggen of die maatregelen een terugtrekking van de Russische troepen uit Afghanistan inhouden.
Premier Gandhi vertelde de pers dat haar onderhoud met Gromyko ,,openhartig" was geweest, wat in diplomatieke taal betekent dat er meningsverschillen waren. De woordvoerder zei dat Ghandi India's verzet tegen het gebruik van geweld en tegen inmenging in de interne aangelegenheden van een ander land had uitgelegd.

Op een banket liet Gromyko des avonds echter niet blijken overtuigd te zijn door India's vriendelijke en voorzichtige verklaringen. Hij waarschuwde Pakistan dat het zijn onafhankelijkheid in gevaar brengt door de Verenigde Staten en China in de Afghaanse crisis te steunen. ,,Pakistan ondermijnt zijn positie als een onafhankelijke staat" als het de VS en China toestaat het te veranderen in een ,,springplank voor een verdere escalatie van de agressie" tegen Afghanistan, zo waarschuwde hij.
Gromyko meende dat het ,,absurd en oneerbaar" was de Sowjet-Unie de schuld te geven voor de toegenomen spanning in de regio en de wereld. ,,De verantwoordelijkheid daarvoor berust volledig bij de imperialistische krachten, met voorop bepaalde kringen in de VS die bezeten zijn van het idee van militaire superioriteit."

Op 13 febr. vonden twee uur lang besprekingen plaats tussen Gromyko en zijn Indiase ambtgenoot Rao, na afloop waarvan verklaard werd dat de twee landen verschillende ideeën over de situatie hadden.

Op 14 febr. stelde Gromyko zijn vertrek twee uur uit voor een onverwachte ontmoeting van 40 minuten met premier Gandhi. Die bijeenkomst werd uitgelegd als een laatste poging Gromyko's beraad met de Indiase regering van een fiasco te redden. Maar de die dag gepubliceerde gemeenschappelijke verklaring maakte geen melding van de crisis rond Afghanistan. Verklaard werd: ,,De besprekingen, die in een sfeer van wederzijds vertrouwen en hartelijkheid plaatsvonden, handelden over de internationale situatie met inbegrip van de ontwikkelingen in de regio en daarbuiten." De besprekingen hadden beide partijen geholpen ,,hun onderlinge begrip te versterken".
Alle verklaringen over de besprekingen waren verder dermate vaag dat een invloedrijke Indiase krant, Indian *Express,* schreef: ,,Voor het eerst sinds 25 jaar hebben India en de Sowjet-Unie uiteenlopende meningen over een belangrijk internationaal probleem."
Volgens diplomatieke waarnemers kon de kennelijke mislukking van het bezoek resulteren in een (tijdelijke) verkoeling van de onderlinge relaties. Zij meenden echter dat een Russische wapenverkoop aan India ter waarde van $ 2,5 mrd normaal zal doorgaan.

Hervatting dialoog India-China?

Eind maart waren er aanwijzingen dat het Indiaas-Chinese streven naar ontspanning, dat begin 1979 een terugslag ondervond, spoedig zou worden hervat. China had de laatste tijd herhaaldelijk laten blijken prijs te stellen op verbetering van de betrekkingen met India en India heeft hierop positief gereageerd.
NRC/H'blad (29-3) meldde:

Diplomatieke waarnemers zien thans tekenen dat China, nu er een einde aan de politieke onzekerheid in India is gekomen, weer aanstalten maakt om het normaliseringsproces te hervatten. Bovendien beschouwt China het vriendschapsverdrag tussen India en de Sowjet-Unie van 1971 niet langer als een belemmering voor een goede verhouding met India.
In dit kader kunnen de volgende aanwijzingen worden gesignaleerd:

- voor het eerst sinds 20 jaar heeft de Chinese minister van buitenlandse zaken (Hoeang Hoea) de viering van de Indiase Dag van de Republiek bijgewoond, op 26 januari in Peking:
- enkele dagen daarna vierde het Chinese Volks Comité voor de Vriendschap met het Buitenland onder leiding van Wang Pin, lid van het Centraal Comité van de Partij, het 30-jarig bestaan van de Republiek India:
- China stuurde een nieuwe ambassadeur naar New Delhi zonder af te wachten tot India de vacante post in Peking had opgevuld. Dit is van grote betekenis, gezien het belang dat de Chinezen doorgaans aan formaliteiten hechten;
- China heeft voorgesteld om een bijeenkomst van deskundigen te houden om de mogelijkheden te onderzoeken van een luchtvaart-overeenkomst met India. Dank zij een dergelijke overeenkomst zou de Indiase nationale luchtvaartmaatschappij Air India op weg naar Tokio Peking kunnen aandoen (nu wordt er via Bangkok en Hong-Kong naar Tokio gevlogen).

(Voortzetting volgende aflevering)

NEPAL

MEER-PARTIJEN-SYSTEEM BIJ REFERENDUM VERWORPEN

Het na de studentenonlusten door koning Birendra op 24 mei 1979 toegezegde referendum over de toekomstige regeringsvorm van Nepal (pag. 654/1-1979) werd op 2 mei 1980 gehouden. Daarbij behaalden de voorstanders van het bestaande Panchayat-systeem, een partijloos radenstelsel dat sinds 1962 functioneerde, een krappe overwinning op de voorstanders van een meer-partijensysteem.

Maar de koning had reeds op 16 dec. 1979 een hervorming van het Panchayat-systeem toegezegd, en hij herhaalde die belofte op 14 mei, zodat, ondanks de uitslag van het referendum, een verandering in de regeringsvorm te verwachten valt.

Voorts werden de in 1979 verworven rechten en vrijheden gehandhaafd.

Koning zegt hervormingen toe

Op 16 dec. 1979 kondigde koning Birendra in een radiotoespraak t.g.v. de 19de verjaardag van de constitutie (d.w.z. de afschaffing van het parlementaire bestuur door zijn vader, koning Mahendra) een aantal hervormingen aan. In de toekomst zou de regering verantwoording verschuldigd zijn aan een Nationale Vergadering, die op basis van een algemeen volwassenenkiesrecht zou worden gekozen. De premier zou worden benoemd op basis van de aanbevelingen van de Nationale Vergadering. De koning gaf te kennen dat hij geen afstand zou doen van zijn verantwoordelijkheden betreffende ,,het handhaven van de vrede, de stabiliteit, de veiligheid en de justitie in het koninkrijk en het waarborgen van de onafhankelijkheid en de nationale integriteit". Maar wat betreft het dagelijkse beheer van 'slands zaken zou het wenselijk zijn, dat de vertegenwoordigers van het volk hun verantwoordelijkheden aanvaarden en rekenschap kunnen afleggen van hun daden.

Deze veranderingen zouden worden doorgevoerd, ongeacht de uitslag van het referendum, aldus de koning.

Reeds eind november had koning Birendra een reeks wetsontwerpen ondertekend, die het directe kiesrecht in het Panchayat-systeem introduceerden, nadat sinds 1960 de leden van de lokale, regionale en nationale reden op indirecte wijze waren gekozen.

Koning Birendra (l.) tijdens een bezoek aan India met de toenmalige Indiase premier Morarji Desai.

Voorbereiding referendum

Op 2 april maakte de nationale verkiezingscommissie (pag. 654/2-1979) bekend dat het referendum over het toekomstige regeringssysteem op 2 mei zou worden gehouden.

Ter gelegenheid van het Nepalese nieuwjaar kondigde koning Birendra op 13 april een algemene amnestie voor alle politieke gevangenen af. Met tientallen keerden daarop sinds jaren in India levende politici naar Nepal terug, waar zij door de bevolking geestdriftig werden ontvangen.

Er volgde een soms gewelddadige campagne, waarbij volgens Le Monde (3-5) minstens vijf personen werden gedood. De nog steeds verboden politieke partijen konden min of meer ongehinderd voor het meer-partijensysteem campagne voeren, in het bijzonder de Nepal Congrespartij o.l.v. oud-premier B. P. Koirala en een aantal communistische partijen, w.o. de pro-Chinese partij o.l.v. Man Mohan Adhikari. Studenten trokken naar de dorpen om de bevolking voor het meer-partijensysteem te winnen.

Op 2 mei konden ruim 7 mln kiesgerechtigden van de ca. 13,7 mln Nepalezen zich uitspreken over het toekomstige regeringssysteem: geel voor handhaving van het bestaande, maar nog te hervormen Panchayat (raden)-systeem of blauw voor een meer-partijen-systeem.

Uitslag referendum

Bij het op 2 mei gehouden referendum spraken 2.433.452 kiezers (54,97%) zich uit vóór handhaving van het bestaande Panchayat-systeem, terwijl 2.007.965 kiezers (45,21%) een meer-partijen-systeem wensten. Volgens deze op 14 mei door de kiescommissie bekendgemaakte uitslag waren er naast de 4,44 mln geldige stemmen ook 0,37 mln ongeldige stemmen (7,7%) uitgebracht bij een opkomst van 66,9%.

Volgens de NZZ (17-5) verwierven de politieke partijen meestal slechts een krappe voorsprong op de aanhangers van het Panchayat-systeem en bleek ook de Terai, de aan India grenzende vlakte, niet het verwachte bolwerk van de partijen te zijn. De daar verworven, ten dele slechts eveneens minimale voorsprong, was voor de partijen niet toereikend om de massale toestemming van de bergbevolking voor het gewijzigde Panchayat-systeem te overtreffen. Algemeen wordt het betrekkelijk slechte resultaat van de partijen aan hun onderlinge verdeeldheid geweten, aldus de NZZ.

De FAZ (17-5) berichtte:

„... Het resultaat van het referendum laat zich uit verschillende factoren verklaren: vervalsing en manipulatie. intimidatie en het kopen van stemmen behoren daartoe, maar zijn moeilijk als doorslaggevend te beschouwen. Beslissend was dat de Panchayatis (voorstanders van de Panchayat) de regering, haar apparaat, financiële middelen en vertegenwoordigers aan hun kant hadden en over een landelijk net van medewerkers beschikten, in elk dorp. Milde protesten van Koirala en de eis een neutrale regering in te stellen bleven in het paleis zonder gehoor.

Doorslaggevend was ook de gebrekkige voorlichting van een bevolking, die voor vier vijfde de lees- en schrijfkunst niet machtig is en die in de berggebieden over het alternatief van het referendum eigenlijk niets wist en daarom gelovig de Panchayat-propaganda volgde (die stelde): Wie voor het meer-partijen-systeem stemt, stemt tegen de koning. (...)

Zeker heeft hier ook de Congrespartij gefaald, wiens leiders in ballingschap en in gevangenschap het contact met het volk hadden verloren en aan wie slechts ten dele lukte dit (contact) te herwinnen. Hier valt de politieke pauze van 20 jaar en het ontbreken van later opkomende generaties van Congresleiders duidelijk te bespeuren. Ook heeft de Congresleiding een reeks tactische fouten begaan.

Koirala is persoonlijk een bescheiden en eerlijke man; hij was niet bereid de nederlaag aan stembusvervalsingen toe te schrijven zoals enkele van zijn collega's doen. Voor een definitief oordeel wilde hij eerst de berichten uit de afzonderlijke districten afwachten. In de Tarai (= Terai) ... was een succes van de voorstanders van het meer-partijen-systeem verwacht. Vervalsingen kunnen ertoe bijgedragen hebben dat het in vele plaatsen anders uitpakte. Zo wordt bericht dat de Pancha-partij uit het Indiase Bihar vaklui voor het roven van stembussen heeft aangetrokken, die hun oude ervaring in zekere zin mochten exporteren. In andere plaatsen, vooral ook in de bergen, brachten onbekende jonge mensen hun stem uit, vele beneden de kiesgerechtigde leeftijd van 21 jaar. De Raj van Mustang had naar verluidt voor de juiste stem een beloning van 200 Rups beloofd en voor een onjuiste een boete van 1000 Rups. De regering verstrekte royaal invoervergunningen voor zakenlieden, die de Pancha-partij geld gaven; zij gaf voor hetzelfde doel toestemming tot het vellen van een geweldig stuk hos in de Tarai. (...)

In de bergdorpen werd meestal overeenkomstig de aanbevelingen van de burgemeester gestemd; dat was vaker geel (Pancha) dan blauw (meer-partijen-systeem). Wie in de buurt van de stembus stond, kon gemakkelijk zien of het stembiljet blauw of geel gestempeld was; zonodig kregen de kiezers gestempelde kiesbiljetten. Een vraagteken staat ook bij de bijna 400.000 ongeldige stemmen. Desondanks mag men aannemen dat de Pancha's zelfs zonder vervalsingen, die immers ook door de blauwen werden

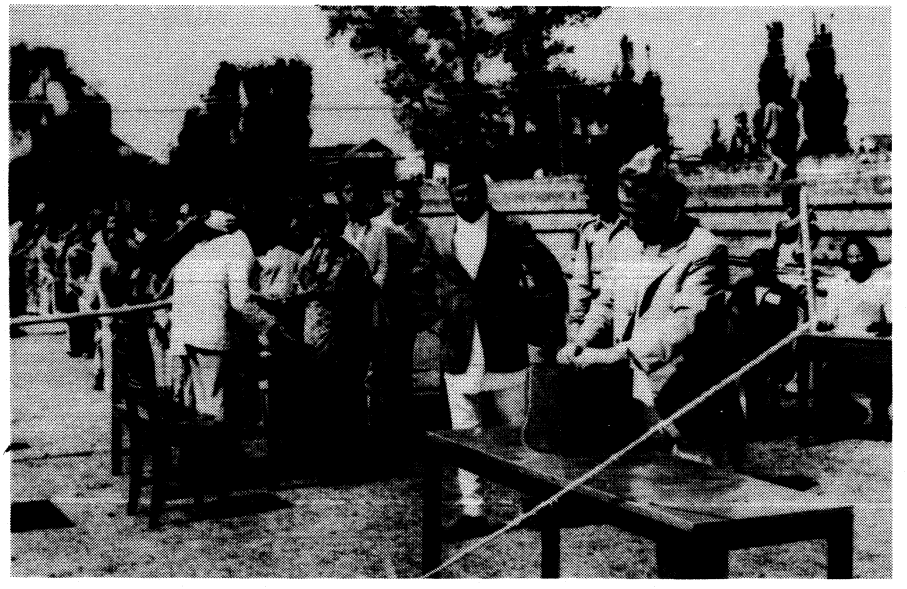

Premier Surya Bahadur Thapa brengt zijn stem uit bij het referendum op 2 mei.

gepleegd, het referendum zouden hebben gewonnen, zij het dan slechts met een zeer krappe meerderheid. (...)

Het meer-partijen-systeem behaalde de meerderheid in het Katmandoedal, de zetel van de regering, de autoriteiten, de bedrijven, de universiteit en alle belangrijke instellingen en organisaties, kortom het ,,Parijs van Nepal''. Het verwierf de meerderheid in 13 districten van de Tarai, maar ook in enkele bergdistricten. Het gros van de jeugd van de ontwikkelde mensen en van de intellectuelen heeft voor het meer-partijen-systeem gestemd....

Reorganisatie kabinet

Op 1 juni reorganiseerde koning Birendra het kabinet. Surya Bahadur Thapa bleef premier en werd bovendien belast met de portefeuilles van defensie en paleiszaken. De te voren door hem beheerde portefeuille van financiën werd overgenomen door een nieuweling, staatsminister Yadav Prasad Pant. De voornaamste andere posten in het 23 leden (16 ministers en staatsministers plus 7 staatssecretarissen) tellende kabinet werden als volgt verdeeld:

Staatsministers: handel, industrie en toerisme - Ram Prasad Rajbahak (nieuw, hoogleraar aan de Tribhuvan-universiteit); verbindingen - Dambar Bahadur Malla (voorheen openbare werken).
Ministers: justitie - Nain Bahadur Swarn; binnenlandse zaken en Panchayat - Nav Raj Subedi; openbare werken en transport - Jog Meher Shrestha; waterstaat - Harish Chandra Mahat; plaatselijke ontwikkeling - Balaram Gharti Magar (voorheen defensie); onderwijs - Marich Man Singh (voorheen waterstaat); buitenlandse zaken - K. B. Shahi; landbouwhervorming - Hem Bahadur Malla; voedselvoorziening en landbouw - Bijaya Prakash Thebe: bosbouw - Makeswar Prashed Sinh; gezondheid - Ramananda Prasad Yadav.

(Ook reeds op 15 jan. had koning Birendra wijzigingen aangebracht in het op 1 juni 1979 gevormde kabinet van premier Thapa; zes ministers, wier parlementsmandaat was afgelopen, werden toen niet herbenoemd.)

Koning belooft opnieuw hervormingen. Instelling commissie voor grondwetsherziening

In een korte radiotoespraak op 14 mei onderstreepte koning Birendra dat hij zich aan zijn hervormingsbeloften (van 16 dec. 1979) zou houden: ,,De democratie moet een levende realiteit worden''. Maar hij waarschuwde tegen pogingen ,,de vreedzame ontwikkeling van onze democratie'' door gewelddadigheid te ondermijnen. Het Panchayatsysteem zou ,,overeenkomstig de eisen van de tijd'' worden hervormd. De daarvoor nodige grondwetswijzigingen zouden na gesprekken met ,,verscheidene groepen'' van de maatschappij worden aangebracht.

Op 29 mei vaardigde de koning een decreet uit dat de vrijheid van meningsuiting en vergadering alsmede de persvrijheid garandeerde. Dat betekende dat. de democratische rechten, die in mei 1979 met het oog op de campagne voor het referendum waren verleend, van kracht bleven.

Bezwaar werd gemaakt tegen enkele bepalingen van het decreet, op grond waarvan geen kritiek mag worden geleverd op de koninklijke familie, de binnen- en buitenlandse politiek van de regering, de strijdkrachten en de politie. Ook de bepaling dat de door de koning op voorstel van de regering benoemde zonecommissarissen overtredingen van het decreet moeten onderzoeken riep bezwaren op, omdat daardoor een botsing van belangen zou kunnen optreden. Een regeringswoordvoerder wees deze kritiek als ongegrond van de hand. De in het decreet opgenomen beperkingen van de vrijheden waren erop gericht laster, vernietiging van een reputatie en ongegronde beschuldigingen te verhinderen.

Ook werd eind mei een commissie tot hervorming van de grondwet ingesteld onder leiding van de voorzitter van het Opperste Gerechtshof, Basudev Sharma. Deze commissie moet zich uitspreken over de in dec. 1979 door de koning toegezegde hervormingen. Zij moet bovendien een voorstel indienen inzake de voorwaarden voor verkiesbaarheid van de 135 afgevaardigden van het nationale parlement. Totdusver werd die afgevaardigden uit de districts-panchayats gedelegeerd, die op hun beurt uit de dorps-panchayats werden gevormd; alleen op dorpsniveau vonden algemene verkiezingen plaats. Waarnemers verwachten dat het lidmaatschap van het Panchayat-systeem op lager niveau geen voorwaarde meer zal vormen voor de verkiezing in het nationale parlement, die naar wordt verondersteld in het voorjaar van 1981 zal plaatsvinden. (*NZZ*, FAZ, The Times, Le Monde)

(Vor. ber. pag. 652/3 e.v.-1979)

NIEUW VIJFJARENPLAN

Op 16 juli trad het zesde vijfjarenplan van Nepal in werking. Van de begrote uitgaven van 22,3 rnrd R zijn 15 rnrd R bestemd voor de openbare sector en 1,8 rnrd R voor het Panchayat-systeem, terwijl de rest voor de particuliere sector is gereserveerd. De belangrijkste bron van inkomsten is de buitenlandse hulp, die op 10,1 rnrd R wordt geraamd. Uit interne bronnen moet 5,9 rnrd R worden opgebracht. Gestreefd wordt naar een gemiddelde groei van 4%. Aanvankelijk waren in het nieuwe plan uitgaven van 28 rnrd R voorzien, maar deze raming werd later met het oog op de absorptiecapaciteit van het land als te ambitieus beschouwd.

Van het vorige vijfjarenplan moeten voor Nepal nog diverse miljarden roepies aan buitenlandse hulp ter beschikking staan. De laatste jaren heeft het koninkrijk gemiddeld slecht 43% van de toegezegde hulpbedragen werkelijk kunnen uit-

geven. Aangenomen wordt, dat alleen in het financiële jaar 1979/80 de werkelijke uitgaven in de agrarische sector omstreeks 460 mln R beneden de geplande uitgaven lagen, in de transportsector ca. 586 mln R, in de industrie ca. 155 mln R en bij de sociale diensten ca. 227 mln R. Oorzaken voor de gebrekkige uitvoering van de plannen waren enerzijds knelpunten bij de voorziening van belangrijke grondstoffen zoals cement, ijzer en meststoffen en anderzijds de politieke conflicten in de periode voor het referendum.

Terwijl onder het vorige plan naar een groei van 3,5% werd gestreefd, werd een groei van minder dan 1% bereikt. Twee droge zomermoessons en een inefficiënte distributie van zaden, kunstmest en insecticiden hadden de landbouwproduktie beknot. De sterk toegenomen invoer was ten dele opgevangen door massale buitenlandse hulp (54% van de begroting in 1978/79), het toerisme (een jaarlijkse groei van 18%) en de salarissen die door Gurkha-militairen in Britse dienst worden overgemaakt.

Onder meer de Wereldbank heeft steeds aangedrongen op een snelle versterking van de economische sector. Ondanks intensieve ontwikkelingsplanning in de laatste 25 jaar en ondanks de omstandigheid dat niet minder dan 86% van de bevolking in de agrarische sector werkzaam is, wordt nog steeds slechts 32% van het landbouwareaal benut. Omstreeks 40% van alle Nepalezen leven op of onder de armoedegrens, terwijl de 65 door de droogte getroffen noordelijke districten te kampen hebben met een tekort aan voedsel. (*NZZ,* Financial Times)

BEZOEK HUANG HUA. CHINEES-NEPALEES GRENSPROTOCOL

Van 20-24 nov. 1979 bracht de Chinese minister van buitenlandse zaken, Huang Hua, een officieel bezoek aan Nepal, waar hij ontmoetingen had met koning Birendra, premier Surya Bahadur Thapa en minister van buitenlandse zaken K. B. Shahi. Beide ministers ondertekenden in Katmandoe een Chinees-Nepalees grensprotocol, waarin de grenzen tussen beide staten zijn vastgelegd. Bovendien werd een op luchtfoto's gebaseerde kaart van het grensgebied door beide partijen erkend.

Reeds in 1961 was een eerste grensakkoord gesloten, dat gebaseerd was op grootschalige kaarten van vooral Indiase en Britse herkomst. Het meest betwiste punt vormt sinds jaren de Mount Everest, die op een Chinese kaart uit 1955 enkele kilometers buiten het Nepalese grondgebied was aangegeven, terwijl Nepal al lang aanspraak maakt op de volle soevereiniteit over de bergtop. China heeft verscheidene malen een gemeenschappelijke soevereiniteit voorgesteld, maar stuitte daarbij in Nepal op dovemansoren. Daarom bevatte het akkoord van 1961 de dubbelzinnige formulering: de grens loopt door de top.

Ook in het nieuwe protocol, waarvan de tekst niet bekendgemaakt werd, schijnt het geschil niet te zijn opgelost. De Nepalese ambassade in Delhi (India) verwees naar het akkoord van 1961 en benadrukte dat de zuidflank en de top van de Mount Everest vanzelfsprekend tot Nepal behoren en slechts de noordflank van de berg tot de Volksrepubliek. Een woordvoerder van de Chinese ambassade hield daarentegen aan de stelling vast van een gemeenschappelijke soevereiniteit over de „vriendschapstop", aldus de *NZZ* (30-11-'79).

Uitgesloten van de grensbepaling werden de beide drie-landenpunten, waarbij het grondgebied van India gemoeid is.

Huang Hua uitte zijn tevredenheid over de voltooiing van de eerste gezamenlijke kartering van de Chinees-Nepalese grens. Inzake de Chinees-Nepalese betrekkingen wees hij op de uitwisseling van bezoeken door de leiders van de twee landen en concludeerde: „Tussen ons is sprake van wederzijdse steun en vertrouwen". Volgens deskundigen was het de eerste keer dat de woorden „wederzijds vertrouwen en steun" door een Chinese leider i.v.m. Nepal werden gebruikt. Daarom zou er sprake zijn van een hoger niveau in de bilaterale betrekkingen, wat tot een verdere verkoeling van Nepals relatie met de SU kan leiden, aldus *NRC/H'blad* (28-12-1979).

De correspondent van dit blad in Katmandoe berichtte toen o.a.: „Het niet-gebonden Nepal, dat zichzelf beschouwt als een buffer tussen zijn grote buren India en China en dat met beide landen op goede voet wil blijven, is een nieuwe fase ingegaan wat betreft zijn diplomatieke betrekkingen met Peking. Zowel China als de Sowjet-Unie streven naar invloed in Nepal. En Nepal is de laatste tijd nogal koel tegen de Sowjet-Unie.

Nepal dat nergens aan zee grenst, is voor zijn handelswegen afhankelijk van Indiaas grondgebied. India en Nepal hebben een open grens en onderdanen van het ene land kunnen zonder enige beperking in het andere wonen en werken en van India krijgt Nepal de meeste hulp.

Maar het noordelijke buurland China heeft zijn hulp aan Nepal belangrijk uitgebreid en de Chinese invloed in het hoog gelegen koninkrijk is aanzienlijk toegenomen. Op de topconferentie van niet-gebonden landen heeft Nepal ervoor gestemd dat het Pol Pot-regime Cambodja zou blijven vertegenwoordigen, hetgeen in overeenstemming was met het Chinese standpunt. India en enkele andere landen schaarden zich aan de zijde van de Sovrjet-Unie en wilden dat de Cambodjaanse zetel vacant zou blijven (zie ook pag. 432/2).

Ook na de topconferentie van niet-gebonden landen in Havanna is Nepal het Chinese standpunt wat betreft Cambodja blijven steunen. Nepal heeft Vietnam veroordeeld als agressor in Cambodja en de terugtrekking van de Vietnamese strijdkrachten uit dat land geëist. Onlangs heeft de premier van Nepal, Surya Bahadur Thapa, de normalisatie van de betrekkingen tussen de Verenigde Staten en China toegejuicht.

Nepal onderhoudt sinds 1955 goede betrekkingen met China, afgezien van een korte periode in 1967 tijdens de culturele revolutie. In het beginstadium van zijn betrekkingen met China waren er geen problemen. zolang India en China op vriendschappelijke voet met elkaar stonden. Maar toen aan het eind van de jaren vijftig de betrekkingen tussen China en India bekoelden en de twee landen in 1962 een grensoorlog uitvochten, werd Nepals positie moeilijker.

Nepal, dat zichzelf beschouwde als een vriendschappelijke schakel tussen twee weliswaar ideologisch uiteenlopende maar verder vriendelijk gezinde grote landen, moest opnieuw zijn standpunt bepalen. Het voerde het begrip „bufferstaat" in en herdefinieerde zijn niet-gebondenheid zodanig dat het gelijke vriendschap met India en China betekende. Dit leidde later tot een neutrale positie in het Chinees-Indiase grensgeschil, dat nog steeds niet is opgelost.

Een logische uitbreiding van deze buffergedachte is dat Nepal de eis stelt als vredeszone te worden behandeld. China heeft zich meteen akkoord verklaard met deze eis, terwijl India dat nog niet heeft gedaan. . ."

„Vice-premier Deng Xiaoping is in februari 1978 in Nepal geweest. Daarna heeft de Nepalese koning Birendra tweemaal een onofficieel bezoek gebracht aan China. Eenmaal was hij op weg naar Havanna. De route die koning Birendra naar Havanna koos (via Peking) is hoogst ongebruikelijk en zeker niet de kortste. In Peking heeft koning Birendra verklaard dat Nepal zou volharden in zijn vriendschapspolitiek met zijn buren (wat in deze context China betekent). Hij sprak zijn waardering uit voor de Chinese steun aan Nepals voorstel voor een vredeszone."

Koning Birendra deed het voorstel om Nepal tot een „vredeszone" te verklaren in 1975 na de annexatie van Sikkim door India (zie pag. 494 e.v.-'75). Met de gebeurtenissen in Afghanistan voor ogen liet hij dit plan onlangs weer ter discussie stellen, aldus de N Z Z (2-5). Ook nu vond het plan bij India geen positief onthaal.

De Russische hulp aan Nepal bestaat de laatste 15 jaar hoofdzakelijk uit beurzen voor Nepalese studenten t.b.v. een studie in de SU.

(Vor. ber. pag. 655/2-1979)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

PRESIDENT CARTER IN ITALIË, JOEGO-SLAVIË, SPANJE EN PORTUGAL

Vóór en na de westerse top in Venetië (pag. 417 e.v.) heeft president Carter bezoeken afgelegd in Italië, Joego-Slavië, Spanje en Portugal.

Carter arriveerde op 19 juni in Rome, waar hij ontvangen werd door president Pertini. Voor hij naar Europa vertrok verklaarde Carter in Washington dat de bondgenoten op de proef worden gesteld en de Russische handschoen moeten oprapen „zonder roekeloos een confrontatie of nieuwe koude oorlog" te riskeren. „Wij moeten ons internationaal schrapzetten tegen Russische agressie en niet toestaan dat de Sowjet-Unie blijvende vruchten plukt van haar inval in een neutraal land."

Op 20 juni sprak de Amerikaanse president, die o.a. vergezeld werd door minister van buitenlandse zaken Muskie, uitvoerig met het Italiaanse staatshoofd en met premier Cossiga.

Gespreksonderwerpen waren de internationale situatie, de Atlantische samenwerking, het Oost-Westconflict, de energiecrisis, Iran en Afghanistan. Beide partijen hadden lovende woorden voor de goede betrekkingen. Carter herinnerde eraan dat Pertini als enig staatshoofd indertijd tegen de gijzeling van het Amerikaanse ambassadepersoneel heeft geprotesteerd.

Ook de Italiaanse solidariteit in de reactie op de Sowjetrussische invasie in Afghanistan werd door de Amerikanen gewaardeerd.

In het gemeenschappelijke communiqué dat werd uitgegeven staat dat beide partijen van mening zijn dat Europa grotere aandacht moet geven aan zijn verplichtingen in het kader van de NAVO nu de VS verplichtingen op zich hebben genomen in Zuidwest-Azië en de Perzische Golf.

Tijdens een statiediner in het Quirinaal op 20 juni had Carter lovende woorden voor zijn gastheer Pertini en kwam hij nogmaals te spreken over het Amerikaanse beleid inzake Iran en Afghanistan.

Pertini, die uit een rede van Roosevelt uit 1944 citeerde, benadrukte nogmaals dat Italië een absoluut betrouwbaar NAVO-lid is en zijn verplichtingen trouw zal nakomen.

Hij richtte zich scherp tegen het vormen van „directoraten" in Europa onder uitsluiting van Italië. Een dergelijke discriminatie is zinloos omdat zij de strategische betekenis van Italië als brug tussen Europa, Afrika en het Midden-Oosten buiten beschouwing laat. Pertini zei dat Italië als volkomen gelijkwaardig behandeld wil worden.

Het bezoek van Carter aan Italië vond plaats in een volkomen gewijzigde sfeer, vergeleken met een aantal jaren geleden toen de trouw van Italië aan het Westelijk bondgenootschap nogal eens in twijfel werd getrokken.

De Romeinse correspondent van het *NRC/H'blad* schreef hierover o.a.:

Nog enkele jaren geleden was de sfeer volkomen anders, met de toenmalige minister van buitenlandse zaken Kissinger die veel Italianen irriteerde met zijn opmerking over het gevaar van een regering met communisten en over de onbegrijpelijkheid van de Italiaanse politiek. Die gewijzigde stemming heeft zowel te maken met een veranderde Amerikaanse benadering van Italië als met de in enkele jaren gewijzigde Italiaanse binnenlandse politieke verhoudingen. Onder president Carter hebben de Amerikanen zich de afgelopen jaren zorgvuldig gehoed voor uitspraken die ergernis opwekken omdat zij worden uitgelegd als inmenging in Italiaanse binnenlandse aangelegenheden.

Een moeizaam manoeuvreren met name voor ambassadeur Gardner in Rome, omdat de communisten doorlopend hebben geprobeerd deze terughoudender opstelling uit te leggen als een bewijs dat de Amerikanen geen bezwaar hadden tegen hun deelname aan een regering. Zonder directe uitspraken te doen, moest voorkomen worden dat de communisten de Italiaanse kiezers konden voorhouden dat hun streven naar regeringsposten stilzwijgende Amerikaanse instemming had. Maar sinds de communisten vorig jaar in de oppositie zijn gegaan, bij zowel landelijke als regionale verkiezingen verliezen hebben geleden, en de stroming binnen de christendemocraten die met de communisten wilde samenwerken voorlopig het onderspit heeft gedolven, is Italië voor de Amerikanen niet meer het land dat op het punt staat om te vallen.

De christen-democraten vormen niet meer de door Kissinger met wantrouwen bekeken partij die onder leiding van de twee jaar geleden door terroristen vermoorde Moro tot een historisch compromis met de communisten bereid kon zijn. Zelfs de socialisten hebben om aan de huidige regeringscoalitie met de christendemocraten mee te kunnen doen hun banden met de communisten losser gemaakt. Een concreet resultaat: zonder slag of stoot besloot de Italiaanse regering in december vorig jaar akkoord te gaan met de installatie van de nieuwe Amerikaanse Pershing II- en Kruisraketten op haar grondgebied.

Na de gesprekken met de Italiaanse regering is Carter op 21 juni door paus Joannes Paulus II in privé-audiëntie ontvangen, waarbij hij vergezeld werd door minister Muskie en de persoonlijke vertegenwoordiger van de Amerikaanse president bij de Heilige Stoel, de vroegere burgemeester van New York, Robert Wagner.

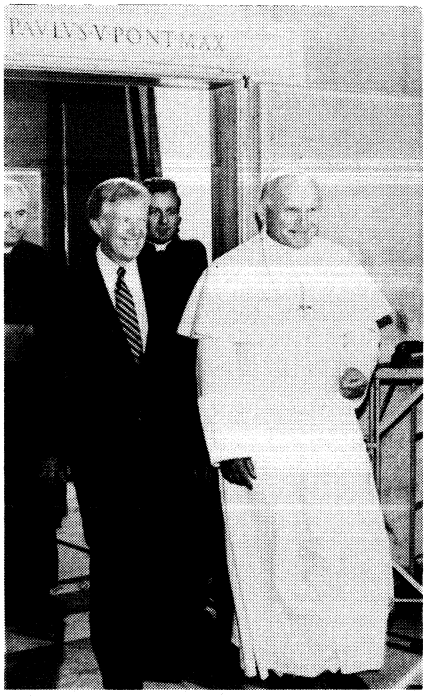

President Carter en paus Johannes Paulus II in het Vaticaan.

In toespraken, die bij die gelegenheid werden gehouden, benadrukten beide partijen het belang dat zij hechtten aan het naleven van de mensenrechten. Carter dankte de paus voor zijn bemiddelingspogingen in Iran. De paus ging in op de betekenis van Jeruzalem bij een regeling van het conflict in het Midden-Oosten en verzocht om aandacht voor de problemen die met Libanon en de Palestijnen te maken hebben.

Hij wees verder naar de gevaarlijke ontwikkeling in enkele landen van Midden-Amerika en sprak de hoop uit dat Amerika alles zal doen opdat de mensen daar beschermd worden tegen de „manipulaties van de macht".

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

HERINVOERING ZELFBESTUUR N-IERLAND

De Britse regering heeft op 2 juli in Londen voorstellen voor het herstel van de autonomie van Noord-Ierland gepubliceerd. Het zelfbestuur van dit deel van het Verenigd Koninkrijk werd in 1972 opgeheven en de provincie werd rechtstreeks vanuit Westminster bestuurd, nadat gebleken was dat de toenmalige regering van Noord-Ierland onder aanvoering van de Unionist Faulkner en de conservatieve regering van Heath in Londen het niet eens konden worden over een aantal maatregelen die tot normalisatie van de situatie in Ulster zouden moeten leiden. Alle wetgevende en uitvoerende bevoegdheden van het Noordierse parlement en de Noordierse regering werden ,,teruggegeven" aan het parlement en de regering in Londen (pag. 201/1-'72 e.v.).

Sinds die tijd heeft het parlement ieder jaar de ,,direct rule" van Londen verlengd. In '74 is nog eens een poging ondernomen om wat bevoegdheden aan een soort dagelijks bestuur te delegeren, maar ook die voorzichtige poging de Noordieren hun eigen zaken te laten regelen is na korte tijd weer ongedaan gemaakt.

Het nu gepubliceerde document stelt verschillende mogelijkheden voor die zoveel mogelijk aan de wensen van de beide bevolkingsgroepen (katholieken en protestanten) tegemoet komen. De regering heeft opzettelijk geen voorkeur uitgesproken want zij wil een openbare discussie op gang brengen.

De minister voor Noordierse zaken Humphrey Atkins.

De voorstellen baseren zich op de consultaties die de minister voor Noordierse zaken Atkins van jan. tot maart met de vertegenwoordigers van de Noordierse partijen heeft gehad.

Slechts drie van de vier belangrijkste Noordierse partijen hebben aan deze besprekingen deelgenomen: de Democratische Unionisten van dominee Paisley, de katholieke sociaal-democratische Labour partij en de Alliantiepartij. De grootste partij, de Ulster Unionisten waren niet bij de consultaties aanwezig, maar zij heeft wel schriftelijk voorstellen ingediend. De voorstellen en de eisen van de partijen wijken nogal van elkaar af. Alleen in de eis, dat Noord-Ierland weer een eigen parlement moet krijgen, stemmen de partijen overeen.

De regering heeft voorgesteld dat er weer een uit één kamer bestaand parlement van 80 leden zal komen die gekozen worden volgens het stelsel van evenredige vertegenwoordiging, dat ook al in Noord-Ierland wordt toegepast bij lokale verkiezingen. In het vroegere Noordierse parlement, evenals nu nog in de rest van het Verenigd Koninkrijk, werden de afgevaardigden gekozen volgens het districtenstelsel, waarbij de districten zodanig waren ingedeeld dat het katholieke volksdeel, dat numeriek toch al zwaar in de minderheid is, vrijwel helemaal niet vertegenwoordigd was en bijgevolg ook in de uitvoerende organen geen vertegenwoordigers had, wat tot allerlei vormen van discriminatie, bijv. bij de toewijzing van nieuwe woningen enz. leidde.

Niet eens zijn de Noordieren het over het toekomstige uitvoerende orgaan. De katholieke minderheid eist dat zij daarin altijd vertegenwoordigd zal zijn, terwijl de protestantse meerderheid dat wil laten afhangen van de uitslag van de verkiezingen.

De Britse regering heeft verschillende oplossingen daarvoor aangedragen zoals het plan om altijd een coalitieregering te vormen waarin de politieke partijen naar rato van hun stempercentage vertegenwoordigd zullen zijn. In '73 heeft de toenmalige premier Heath een dergelijke regering in het leven geroepen maar die heeft torn een kort bestaan gehad.

Als tweede mogelijkheid noemde de regering de mogelijkheid van een provincieregering waarin alleen leden van de grootste politieke partij zitting hebben, waarnaast een executieve raad gevormd zou moeten worden waarin regering en oppositie vertegenwoordigd zouden moeten zijn en die slechts met absolute meerderheid besluiten zou kunnen nemen. Deze executieve raad zou verschillende bevoegdheden kunnen hebben, bijv. het blokkeren van besluiten van de provincieregering of het terugwijzen van besluiten naar het provinciale parlement. Wat verder de bevoegdheden van parlement en regering betreft heeft de regering aanbevolen de verantwoordelijkheid voor het handhaven van rust en orde bij de regering in Londen te laten.

In haar verklaring doet de regering in Londen een beroep op de protestantse meerderheid eindelijk de verzoenende hand naar de katholieken te reiken. Zij zegt verder dat de Noordieren uiteindelijk zelf moeten beslissen of zij deel willen blijven uitmaken van het Verenigd Koninkrijk of zich willen aansluiten bij de Ierse Republiek (het zelfbestemmingsrecht) en dat het in het belang van beide volksdelen is de bestaande contacten en gemeenschappelijkheden tussen Noord-Ierland en de Ierse Republiek te erkennen en aan te moedigen (de zgn. Irish dimension).

Hiermee komt Londen tegemoet aan de eis van Dublin dat Londen de langzame hereniging van Ierland weliswaar niet kan decreteren maar wel moet aanmoedigen.

Het *NRC/H'blad* van 5 juli geeft het volgende beeld van de voorstellen van Atkins en de reacties daarop:

Hoe krijg je in Noord-Ierland de leiders van een miljoen protestanten zover dat ze accepteren dat de leiders van 500.000 rooms-katholieken een eerlijk aandeel verdienen in het bestuur van deze totale groep van anderhalf miljoen mensen? Door wat dwang toe te passen en door die protestantse leiders stukje voor stukje te wennen aan medezeggenschap van de katholieken. Dat is het beeld dat de

Weekblad 49ste jaargang No. 2545, pag. 31519-31534

Britse minister voor Noord-Ierland Humphrey Atkins zich blijkbaar voor ogen heeft gesteld ten aanzien van de toekomst van dat gebied.

Waar dat uiteindelijk op uit dient te draaien, heeft hij ook aangegeven: een eigen Noordierse regering, waarvan twee derde deel van de leden protestants is en een derde deel katholiek. Die regering wordt gerecruteerd uit een assemblee van 80 leden, die is gekozen volgens een systeem van evenredige vertegenwoordiging en waarin dus ook die tweederde-eenderde verhouding is terug te vinden.

Atkins heeft dit plan deze week niet op deze manier gepresenteerd. Dat gebeurde met een omweg, namelijk door middel van een document getiteld ,,Het bestuur van Noord-Ierland: voorstellen voor nadere discussie". In dit woensdag gepubliceerde witboek presenteert de Britse regering een plan voor de herinvoering van provinciaal zelfbestuur in Noord-Ierland dat Atkins heeft kunnen ppstellen nadat hij aan het begin van dit jaar gedurende twee en een halve maand met drie van de vier belangrijkste partijen uit het gebied heeft vergaderd.

Dat plan behelst het houden van verkiezingen volgend jaar van een assemblee van 80 leden volgens het principe van de evenredige vertegenwoordiging. Uit die assemblee wordt vervolgens een afspiegelingsregering samengesteld, die voorlopig nog de naam ,,uitvoerend orgaan" draagt. De rooms-katholieken zitten in assemblee en uitvoerend orgaan in een verhouding van 1 : 2 tot de protestanten, maar de leden van het orgaan hebben ook individueel uitvoerende bevoegdheden. zodat de rooms-katholieken niet zonder macht zijn.

Omdat wel duidelijk was dat de protestantse leiders nooit akkoord zouden gaan met deze — overigens redelijkste en meest voor de hand liggende — oplossing, staat in hetzelfde witboek een alternatief, dat wellicht meer kans van slagen heeft. In dat alternatief is de invloed van de protestanten in het begin groter, maar wordt deze geleidelijk verkleind ten gunste van de katholieken.

Dat alternatief ziet er als volgt uit: de assemblee bestaat nog steeds uit 80 evenredig vertegenwoordigende leden. Het uitvoerende orgaan — regering zo men wil — is nu een politiek college, gevormd door de meerderheidspartij, de protestanten dus. Om nu te voorkomen dat er eenzelfde situatie ontstaat als tussen 1921 en 1972 in Noord-Ierland, namelijk dat voor alle functies en beslissingen de katholieken door de protestanten worden uitgesloten, heeft Atkins nog een orgaan bedacht.

Dat orgaan heet in het witboek ,,raad" en is samengesteld uit de voorzitters van de diverse commissies uit de assemblee, zodanig dat de rooms-katholieken daarin oververtegenwoordigd zijn. Deze raad, zo staat in het witboek beschreven, krijgt de bevoegdheden die vergelijkbaar zijn met die van het Hogerhuis in Londen.

Hij heeft geen wetgevende bevoegdheden die vergelijkbaar zijn met die van het Hogerhuis in Londen. Hij heeft geen wetgevende bevoegdheden, maar kan wel erg vervelend zijn: het recht om besluiten op te schorten, terug te sturen voor nadere studie en het recht tegen maatregelen in beroep te gaan bij de minister voor Noord-Ierland, die dan als een scheidsrechter optreedt.

Het alternatief doet zeer geconstrueerd aan en heeft zeker niet de voorkeur van de belangrijkste rooms-katholieke partij, de Sociaal-Democratische en Arbeiders-Partij. De beide leiders van de protestantse partijen, James Molyneaux van de grootste Ulster Unionistische Partij en dominee Ian Paisley van de Democratische Unionistische Partij, hebben gisteren te kennen gegeven dat het tweede voorstel wat hen betreft geschikt is als basis voor verdere discussie.

Dat is al heel wat, gezien het feit dat de protestanten tot nu toe nooit een duimbreed hebben willen toegeven in het afstaan van enige zeggenschap door roomskatholieken. Een dergelijke raad kan wanneer hij slim te werk gaat, zeker invloed uitoefenen en in elk geval voorkomen dat katholieken bij voortduring worden gediscrimineerd.

Molyneaux ging na publikatie van het witboek zelfs al zover dat hij zei geen belemmeringen meer te zien voor deelname aan het overleg met Atkins, waaraan zijn partij als enige tot nu toe weigerde mee te doen. Hij zei er wel direct bij: ,,Het eerste voorstel is niet van belang. Daar gaan we niet over praten: dat zou verspilling zijn van ieders tijd".

Behalve dit wat groteske, maar wellicht heel slimme plan van Humphrey Atkins, staan er in het witboek een aantal behartenswaardige dingen over de waarheid van alledag in Noord-Ierland. waar de problemen nooit opgelost zullen worden als de meerderheidsgroep niet accepteert dat de minderheidsgroep ook bepaalde rechten heeft en als de minderheid haar ogen sluit voor het feit dat een meerderheid nu eenmaal meer invloed op de gang van zaken heeft dan de minderheid.

In het witboek staat het wat mooier beschreven: ,,Nieuwe bestuursinstellingen, die de minderheidsgemeenschap niet kan accepteren als haar instellingen zullen geen stabiliteit tot gevolg hebben en zijn het dus niet waard ingevoerd te worden. Het is daarom in het belang van de meerderheidsgemeenschap instellingen te aanvaarden die kansen geven op deelname van de minderheid".

Atkins spreekt de katholieken daarna toe als hij opschrijft dat de minderheid moet accepteren dat Noord-Ierland zich niet los kan maken van Groot-Brittannië zolang de meerderheid van de bevolking daar niets voor voelt.

Dat is dan meteen een geruststelling tegenover de protestanten, die met grote argwaan het gesprek beschouwen dat premier Margaret Thatcher onlangs heeft gevoerd met de Ierse premier Charles Haughey en waarin de laatste aandrong op aansluiting van Noord-Ierland bij de Ierse republiek, ook het streven van vele rooms-katholieken in Noord-Ierland zelf. De uitspraak in het witboek, dat dit feit geen onderdeel van de komende politieke onderhandelingen is, zal de protestanten geruststellen en misschien bereidwilliger doen zijn tegenover de katholieken.

Londen ziet er op toe dat Noord-Ierland niet langzaam naar Dublin drijft. AI wil men in Londen wel erg graag dat Noord-Ierland hoe eerder hoe liever wel financieel zijn eigen boontjes gaat doppen. Want nog afgezien van de kosten van 20.000 soldaten moet Londen jaarlijks circa 5,5 mrd gulden betalen aan deze provincie, die niet meer dan 56% van zijn eigen middelen opbrengt.

In het Lagerhuis heeft Atkins het drukmiddeltje onthult dat hij achter de hand houdt: een referendum. Met een uitspraak van de Noordierse bevolking dat er een redelijke vorm van zelfbestuur moet komen, denkt de minister onwillige leiders te kunnen dwingen mee te doen Een middel, zei hij, dat alleen wordt toegepast als ze inderdaad niet willen.

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de ontwikkelingen op politiek niveau met betrekking tot Noord-Ierland na de aanslag van de IRA op de oom van koningin

De begrafenisplechtigheden van Lord Mountbatten, die overleed na een aanslag in Ierland op 27 augustus 1979, werden bijgewoond door talrijke hoge gasten. Een beeld van de kerkdienst in de Westminster Abbey: v.l.n.r. koning Olaf van Noorwegen, de koning en de koningin van Zweden, de groothertog en de groothertogin van Luxemburg, prins Bernhard van Nederland en de (toen nog) Nederlandse kroonprinses Beatrix (zie ook pag. 46/2).

Elizabeth, Lord Mountbatten (pag. 561-'79 e.v.) in augustus 1979.

Overleg tussen Britse en Ierse premiers

Na de aanslagen in Warrenpoint en op Lord Montbatten (pag. 561 e.v.-1979) hebben de Britse en Ierse premiers, mevrouw Margaret Thatcher en Jack Lynch, op 5 sept. 1979 met elkaar gesproken over de situatie in Noord-Ierland.

Premier Thatcher werd vergezeld door minister van buitenlandse zaken Lord Carrington en de minister voor Noordierse zaken Humphrey Atkins, en Jack Lynch door George Colley, vice-premier en minister van financiën, en Michael O'Kennedy, de minister voor buitenlandse zaken.

In een gemeenschappelijke verklaring, die na afloop van het overleg werd uitgegeven, benadrukken beide premiers hun vastbeslotenheid om het terrorisme uit te roeien.

De verklaring zegt verder dat de recente gebeurtenissen eisen dat de uitgebreide samenwerking tussen de autoriteiten van beide landen aanzienlijk verbeterd moet worden. Beide regeringen hebben daartoe een aantal suggesties gedaan die actief bestudeerd zullen worden. Er zullen verdere ontmoetingen op ministersniveau plaatsvinden.

Beide premiers, aldus de verklaring, hebben ook van gedachten gewisseld over politieke initiatieven in Noord-Ierland.

Van Engelse kant werd bevestigd dat de Britse regering erop uit is om de Noordierse bevolking op een aanvaardbare wijze weer zelfbestuur te geven. Van Ierse zijde werd nogmaals benadrukt dat een dergelijke regering voor beide bevolkingsgroepen aanvaardbaar moet zijn.

Op 6 okt. 1979 vond in Londen een ontmoeting plaats tussen Atkins en O'Kennedy, die werd vergezeld door de Ierse minister voor justitie Gerard Collins. Tevens waren aanwezig Sir Kenneth Newman en Patrick McLaughlin, hoofdcommissaris van de Garda Siochana, de Ierse politie.

In een communiqué, dat na afloop werd uitgegeven, stond o.a. dat gesproken was over de algemene politieke situatie in Noord-Ierland.

Beide partijen waren het eens geworden over een serie maatregelen, die de effectiviteit van hun gemeenschappelijke campagne tegen het geweld zou vergroten. De nieuwe maatregelen waren bedoeld om de bewegingen van de terroristen aan beide kanten van de grens tegen te gaan en om te voorkomen dat de grens gebruikt wordt om criminele handelingen te plegen of om aan arrestatie te ontsnappen.

Daartoe zal aan beide kanten van de grens intensiever gepatrouilleerd worden en zal de samenwerking en de communicatie tussen de veiligheidstroepen verbeterd worden. De politieleiding van beide partijen zal een gemeenschappelijke studie opzetten om tot grotere samenwerking te komen.

In het belang van een maximale effectiviteit werd besloten geen bijzonderheden van wat besproken was bekend te maken. De ministers benadrukten dat het gemeenschappelijke belang bij het bestrijden van het terrorisme niet beperkt was tot het grensgebied.

In het communiqué werd verder gezegd dat pogingen ondernomen zullen worden om beter gebruik te maken van de regeling van 1976 die het mogelijk maakt dat verdachten van terroristische handelingen begaan in één rechtsgebied (bijv. Noord-Ierland) vervolgd worden in een ander rechtsgebied (bijv. de Ierse Republiek).

In dit verband spraken de ministers de hoop uit dat de bewoners **aan** beide kanten van de grens de politie alle medewerking zullen geven bij het uitvoeren van haar gemeenschappelijke taak: het beschermen van de gemeenschap.

De ministers spraken ook over het vooruitzicht van politieke vooruitgang in Noord-Ierland.

Van Ierse zijde werd nogmaals het belang benadrukt om beide bevolkingsgroepen bij eventuele besprekingen te betrekken.

Verder werd gesproken over het belang van economische samenwerking in het grensgebied.

Afgesproken werd dat de ministers elkaar van tijd tot tijd zullen ontmoeten om de ontwikkelingen nader te bekijken.

Mutaties in leiding terreurbestrijding

Op 2 okt. 1979 heeft de regering Sir Maurice Oldfield, het vroegere hoofd van de Britse geheime dienst (MI6) benoemd tot veiligheidscoördinator voor Noord-Ierland.

In een verklaring staat dat Sir Oldfield de minister voor Noordierse zaken zal assisteren bij het verbeteren van de samenwerking en de effectiviteit van de bestrijding van het terrorisme in Noord-Ierland. Hij zal in Noord-Ierland gestationeerd worden en bijgestaan worden door een staf die gerecruteerd is uit leden van de RUC (Royal Ulster Constabulary), het leger en de civil service en die 24 uur van de dag operationeel is.

In de verklaring staat verder dat de regering de druk van de veiligheidstroepen op de terroristen zal handhaven en opvoeren.

Zowel in de leiding van de Royal Ulster Constabulary (de Noordierse politie) als in de leiding van de in Noord-Ierland gelegerde Britse troepen zijn wijzigingen aangebracht.

Op 2 okt. werd John Hermong, plv. hoofdcommissaris van de RUC sedert juni 1976, benoemd tot hoofdcommissaris als opvolger van Sir Kenneth Newman. Op 29 sept. werd bekendgemaakt dat gen.-majoor Richard Lawson, commandant van het Britse Rijnleger, opperbevelhebber van de Britse troepen in Noord-Ierland is geworden als opvolger van generaal Vreasey.

Het Lagerhuis heeft op 2 juli met 178 tegen 10 stemmen, in overeenstemming met de Noord-Ierland-wet van 1974, het directe bestuur van Noord-Ierland door de regering in Londen voor de periode van één jaar verlengd.

Minister Atkins voerde bij die gelegenheid het woord en gaf een overzicht van de stand van zaken in Noord-Ierland. Hij zei dat hem uit gesprekken met de plaatselijke politici in Noord-Ierland was gebleken dat de regering geen geringe taak had. Hij zei dat hij, evenals zijn voorgangers, moest erkennen dat er in Noord-Ierland twee politieke tradities, twee culturen en twee systemen van aspiraties zijn.

,,Er is veel te bewonderen en te respecteren aan beide kanten van de scheidslijn en ik ben niet van plan één van beide kanten te vragen zijn tradities of cultuur op te geven.

Maar de scheidslijn is reëel en haar bestaan betekent dat wij voorbij het verleden moeten kijken om een oplossing te vinden voor een aanvaardbare bestuursstructuur.

Als er vooruitgang gemaakt moet worden bij het schepprn van nieuwe bestuursstructuren, zal het antwoord niet bij de regering gezocht moeten worden. Mijn rol is er niet een van een goochelaar die konijnen uit een hoed kan toveren. Oplossingen zullen alleen met en door de bevolking van Noord-Ierland zelf gevonden kunnen worden".

,,Er zal geen politieke vooruitgang in Noord-Ierland zijn, zonder dat iedere partij de oprechtheid van het standpunt van de andere erkent.

Maar wat meer is, beide partijen moeten zich realiseren dat hun huidige doelstellingen in hun meer extreme vorm onaanvaardbaar zijn".

Atkins zei verder dat de regering vrijwel alle aanbevelingen uit het Bennett rapport over de ondervragingstechnieken van verdachten

door de RUC heeft aanvaard (pag. 564/2-'79).

Hij wees de beschuldigingen van de hand over het optreden van de RUC bij ondervragingen.

Ondervraging is een vitaal wapen bij de aanpak van de veiligheidstroepen en Atkins wees iedere aantasting daarvan van de hand.

Minister Atkins heeft op 2 juli '79, gebruik makend van zijn bevoegdheden volgens de Wet op de Noodtoestand in Noord-Ierland, de Irish National Liberation Army in Noord-Ierland verboden. Hij deelde bij die gelegenheid mee dat de Britse minister van binnenlandse zaken gebruik makend van zijn bevoegdheden op grond van de Wet ter voorkoming van terrorisme hetzelfde zou doen voor de rest van het grondgebied van het Verenigd Koninkrijk.

Regering nodigt partijen uit voor overleg, werkdocument gepubliceerd

Op 25 oktober '79 heeft de regering bij monde van minister Atkins in een toespraak tot het Lagerhuis de Noordierse politieke partijen uitgenodigd voor een conferentie waar overlegd zou worden over de wijze waarop de provincie een zekere mate van zelfbestuur zou kunnen krijgen.

Het was de bedoeling van de regering, aldus Atkins, om ,,een aanvaardbare manier te zoeken om het volk van Noord-Ierland meer controle te geven over zijn eigen zaken. Atkins zei dat hij, sinds hij zijn ambt bekleedde (mei '79), verschillende gesprekken had gehad met de belangrijkste Noordierse politici.

Op grond van de bevindingen daarbij opgedaan was hij tot de conclusie gekomen dat het verantwoord was bepaalde bevoegdheden die nu nog door de regering in Westminster werden uitgeoefend, terug te geven aan gekozen vertegenwoordigers van het Noordierse volk.

Ook de politieke partijen in Noord-Ierland willen dit blijkens hun verkiezingsprogramma's en er blijkt veel steun in de provincie voor te bestaan.

Atkins had tevens geconstateerd dat er een groeiend besef is dat herstel van de politieke verantwoordelijkheid alleen tot stand kan komen als alle politieke groeperingen elkaars belangen erkennen en respecteren.

Het Lagerhuis zou moeten beslissen, op voorstel van de regering, welke bevoegdheden en verantwoordelijkheden overgedragen zullen worden aan de gekozen vertegenwoordigers van het Noordierse volk en welke instellingen deze zullen gaan uitoefenen.

De regering zou met voorstellen komen die zoveel mogelijk de instemming van het Noordierse volk hebben.

Daarom zou er een conferentie gehouden worden waar de belangrijkste politieke groeperingen van Noord-Ierland uitgenodigd zouden worden om over deze voorstellen te spreken en te proberen een zo verregaand mogelijke overeenstemming te vinden. De regering zou een consultatief document opstellen dat als basis zou dienen voor de conferentie.

Daarin zouden de bevoegdheden en verantwoordelijkheden opgesomd worden die de regering van plan was over te dragen. Tevens zouden verschillende mogelijkheden opgesomd worden t.a.v. de instellingen die deze bevoegdheden zullen gaan uitoefenen. De verantwoordelijkheid voor de rust en de orde zal niet overgedragen worden maar bij de regering in Londen blijven berusten.

In antwoord op vragen uit het Lagerhuis deelde Atkins mee dat de regering van plan was vertegenwoordigers van de Unionisten, de Democratische Unionisten, de Social and Democratic Labour Party en de Allianceparty uit te nodigen, die samen vier van de vijf kiezers in de provincie vertegenwoordigen.

Het consultatieve document, waarover Atkins in zijn mededeling aan het Lagerhuis sprak, werd op 20 november onder de titel ,,Het bestuur van Noord-Ierland: een werkdocument voor een conferentie", gepubliceerd.

Met betrekking tot de voorgenomen conferentie zei het document dat het duidelijk is dat een aanzienlijk deel van de Noordierse bevolking deel wil blijven uitmaken van het Verenigd Koninkrijk Daarom zou de conferentie zich niet bezig houden met de constitutionele status van Noord-Ierland of met zaken als de Ierse eenheid of een mogelijke confederatie of onafhankelijkheid

Ook zou de conferentie zich niet gaan bezig houden met een mogelijke terugkeer naar het stelsel zoals dat voor 1972 gold (een eigen regenng en een eigen parlement) of met het systeem dat enige tijd in 1974 heeft gegolden (een eigen dagelijks bestuur onder supervisie van Londen) omdat daarover toch peen eenstemmigheid is te bereiken

Wel was het de bedoeling van de regering zoveel mogelijk bevoegdheden over te dragen aan nieuw te creeren organen

Daarbij zouden de volgende principes in acht genomen moeten worden

- De bevoegdheden zullen overgedragen worden aan gekozen vertegenwoosdigers van bet volk van Noord-Ierland, maar het gezag van het parlement m Londen blijft behouden
- Er zullen ,,redelijke en geeigende regelingen" wonden getroffen om te garanderen dat de belangen van de (roomskatholieke) minderheid gewaarborgd zijn Deze regelingen zuilen aanvaardbaar moeten zijn voor beide partijen en voor Hare Majesteits regering
- De politieke opdeling van het volk van Noord-Ierland is zodanig dat een wisseling van de partijen in de regering, wat een zo belangrijke karakteristiek van het systeem in Westminster is, niet gewenst is
- In de nieuwe regelingen zullen de bestaande garanties en middelen tegen disoriminatie op religieuze en politieke gronden gehandhaafd en indien mogelijk verbeterd moeten worden
- De verantwoordelijkheid voor de defensie en buitenlandse zaken blijft een zaak van de regering en het parlement en in Londen evenals die voor de rechtspraak en kieskwesties Westminster blijft verantwoordelijk voor rust en orde.
- De algemene bevoegdheid om belastingen op te leggen blijft in Westminster maar dat sluit de mogelijkheid niet uit dat lokale autoriteiten de bevoegdheid kunnen knjgen om andere belastingen op te leggen.

Volgens het document wil de regering speciale regelingen treffen om de belangen van-de katholieke minderheid te beschermen Omdat de katholieken zo'n klein deel uitmaken van de totale bevolking zouden zij anders nooit aan bod komen bij het vervullen van bestuursfuncties

Er zijn vele mogelijkheden om de positie van de minderheid binnen verschillende bestuursstelsels te garanderen.

In een appendax bij het document zijn zes modellen uitgewerkt om Noord-Ierland te besturen: een stelsel waarbij een (gekozen) kamer wetgevende en uitvoerende bevoegdheden heeft; een stelsel met twee kamers met wetgevende en uitvoerende bevoegdheden, een stelsel waarbij de wetgevende en uitvoerende bevoegdheden uitgeoefend worden door een uitvoerend comité, een stelsel waarbij de uitvoerende (maar met de wetgevende) bevoegdheden opgedragen zijn aan een comité, een stelsel waarbij de uitvoerende, maar niet de wetgevende, bevoegdheden opgedragen zijn aan een kabinet, dat dan weer wel adviserende bevoegdheden heeft en een stelsel met uitvoerende maar niet met wetgevende bevoegdheden die door één of meer plaatselijke autoriteiten uitgeoefend worden

Het Lagerhuis besprak het document op 29 nov. 1979.

Fitt treedt af als voorzitter *SDLP*

Het initiatief van de regering-Thatcher om de kwestie — Noord-Ierland weer eens aan te pakken heeft de discussie daarover nieuw leven ingeblazen en in één geval zelfs tot het heengaan van een vooraanstaand Noordiers politiek leider geleid.

De voorzitter van de Social Democratie and Labour Party, de spreekbuis van het katholieke bevolkings-

deel, Gerard Fitt, die ook namens deze partij zitting heeft in het parlement in Londen, kondigde op 22 nov. 1979 aan dat hij het voorzitterschap van de partij heeft neergelegd, nadat afgevaardigden van zijn partij het werkdocument van de regering hadden verworpen.

Fitt verklaarde tot zijn stap te zijn gekomen omdat de Republikeinse elementen (de voorstanders van aansluiting van Noord-Ierland bij de Ierse Republiek) de overhand hadden gekregen in de partij.

Zoals het werkdocument terecht stelde, wil de overgrote meerderheid van de Noordierse bevolking deel blijven uitmaken van het Verenigd Koninkrijk en zijn de voorstanders van aansluiting bij de Ierse Republiek verre in de minderheid, aldus Fitt.

Volgens Fitt bevatte het werkdocument een serie zeer aanvaardbare suggesties voor de toekomst van Noord-Ierland en vond hij het niet verantwoord om het document bij voorbaat af te wijzen. Fitt zei dat hij graag naar de voorgenomen conferentie was gegaan en dat hij het besluit van zijn partij om niet te gaan afwees.

De SDLP koos op 28 nov. 1979 John Hume, tot dan toe vice-voorzitter, tot nieuwe leider.

Deze had in december 1979 een serie gesprekken met minister Atkins, die op 15 dec. 1979 resulteerde in het besluit van de SDLP toch naar de conferentie te komen, op basis van de volgende principes:

De SDLP zou zelf voorstellen mogen indienen over het bestuur van Noord-Ierland, de conferentie is geen doel op zich, maar een middel orn het hoogst mogelijke niveau van overeenstemming te verkrijgen over de overdracht van bevoegdheden aan plaatselijk gekozen vertegenwoordigers Zelfs na een dergelijke overdracht zouden verdere politieke ontwikkelingen mogelijk moeten blijven. De conferentie zal de vrijheid hebben te spreken over de betrekkingen tussen elk gekozen verbegenwoondigend lichaam in Noord-Ierland en de autoriteiten van de Ierse Republiek over alle zaken waarvoor de eerste verantwoordelijkheden heeft

De grootste politieke partij van Noord-Ierland, de Official Unionist Party (OUP), liet op 27 november '79 bij monde van haar leider James Molyneaux weten niet aan de conferentie te zullen deelnemen.

In een brief aan minister Atkins schreef Molyneaux dat volgens hem en zijn partij een dergelijke conferentie de partijen verder uiteen zou drijven en schade zou toebrengen aan de politieke stabiliteit die de afgelopen drie jaar was ontstaan.

Constitutionele conferentie

Op de conferentie, die op 7 januari begon, stelde de Democratic Unionist Party voor dat een eventuele toekomstige Noordierse regering uitsluitend ministers van de grootste partij moest bevatten en dat de minderheden niet in het kabinet vertegenwoordigd moesten zijn. De partij stelde verder voor departementale commissies in te stellen, waarin alle politieke partijen vertegenwoordigers zouden hebben.

Deze commissies moeten adviseren op wetgevend gebied en zouden ministers ter verantwoording moeten kunnen roepen. Vertegenwoordiging zou moeten plaatsvinden op basis van evenredigheid.

De SDLP stelde voor dat er in een toekomstige regering gegarandeerd zetels voor de minderheidsgroepen gereserveerd zullen zijn en de Alliance Party, onder aanvoering van Oliver Napier, suggereerde een stelsel waarbij elk ministerie geleid wordt door een commissie waarin alle partijen vertegenwoordigd zijn.

Minister Atkins heeft op 3 april het Lagerhuis verslag gedaan van de conferentie. Hij zei dat de regering een breed mogelijke discussie op gang wil brengen over de suggesties die op de constitutionele conferentie zijn gedaan.

Brits-Ierse contacten, initiatief Ierse premier

De nieuwe Ierse premier Charles Haughey, die Jack Lynch in dec. 1979 is opgevolgd, heeft op 16 febr. voorgesteld dat de Ierse Republiek en het Verenigd Koninkrijk een gezamenlijk initiatief nemen met betrekking tot Noord-Ierland.

Haughey sprak op het jaarlijkse congres van zijn partij de Fianna Fail.

Hij zei dat de constitutionele conferentie, die zojuist begonnen was, nooit een definitieve regeling voor de problemen in Noord-Ierland kon vinden. Samenwerking tussen de Ierse Republiek en het Verenigd Koninkrijk was nodig. Volgens Haughey zou de Britse regering moeten verklaren dat zij bereid is de Ierse eenheid te bevorderen. De Ierse regering op haar beurt zou dan beloven af te zien van geweld en dwang voor het bereiken daarvan. De positie van de protestanten in een toekomstig verenigd Ierland zou gegarandeerd zijn.

,,Ik zal er persoonlijk voor zorgen dat hun plaats in een toekomstig Ierland verzekerd is, dat hun talenten en ijver alle mogelijkheden krijgen en dat hun tradities geëerd en gerespecteerd worden".

Haughey zei vervolgens dat de labiele situatie in Noord-Ierland ook gevolgen heeft voor de Ierse Republiek.

De veiligheidsmaatregelen kosten de Republiek £ 70 mln, geld dat beter aan andere doelen besteed kan worden. Bovendien is de situatie in Noord-Ierland een constante belasting voor de betrekkingen met het Verenigd Koninkrijk.

Een beeld van de constitutionele conferentie in Stormont Castle in Belfast, die voorgezeten werd door minister Atkins (derde van links met gezicht naar de camera). De lege stoelen op de voorgrond waren bestemd voor de afgevaardigden van de Unionisten, die de bijeenkomst boycotten.

Op een persconferentie in de Liberty Hall in Dublin hebben leden van de politieke vleugel van de IRA, de Sinn Fein, commentaar gegeven op de oproep van paus Johannes Paulus tot vrede in Noord-Ierland, (pag 704/1 '79)
V l n r Rory Brady (voorzitter), Jimmy Drum, Sean Brady en David O'Connell

Haughey zei op een persconferentie op 17 febr. dat hij van plan was de tekst van zijn rede te verspreiden in elke hoofdstad waar de Ierse Republiek is vertegenwoordigd.

Half april is minister Atkins naar Dublin gereisd voor gesprekken met premier Haughey, minister van buitenlandse zaken Lenihan en minister van justitie Collins.

De IRA pleegde tijdens het bezoek drie bomaanslagen op hotels in Dublin, die grote materiële schade veroorzaakten.

Bij de gesprekken in Dublin ging het om de uitzichtloosheid van de situatie in Noord-Ierland en om de economische samenwerking tussen Noord- en Zuid-Ierland.

Op 22 mei arriveerde premier Haughey in Londen voor gesprekken met premier Thatcher.

Voornaamste onderwerp van gesprek was de situatie in Noord-Ierland. Daarnaast werd gesproken over de EG, het Midden-Oostenconflict, Iran, Afghanistan en de boycot van de Olympische Spelen.

Volgens het slotcommuniqué hadden Thatcher en Haughey een ,,nuttige uitwisseling van meningen'' over Noord-Ierland.

Haughey, aldus het communiqué, heeft de opvatting van de Britse regering aanvaard dat een hereniging van de beide Ierlanden alleen met toestemming van de Noordierse bevolking mag plaatsvinden.

Na afloop van de gesprekken heeft Haughey op een persconferentie nog eens benadrukt dat volgens hem iedere poging om de vrede in Noord-Ierland te bevorderen tot mislukken is gedoemd, als die poging uitsluitend beperkt blijft tot Noord-Ierland: de basis moet breder zijn, d.w.z. dat de Ierse Republiek er ook bij betrokken moet worden.

Haughey zei dat hij het zelfbestemmingsrecht van de Noordieren erkent, maar dat hij de absolute garantie van Londen aan de Unionisten, dat niets tegen hun wil in ondernomen zal worden, beschouwt als ,,een hindernis op de weg naar een vreedzame oplossing van het Noordierse conflict''.

Haughey zei verder dat hij het zeer op prijs zou stellen als Londen ten minste de poging zou ondernemen om de protestanten te laten nadenken over de mogelijkheid van een hereniging van Noord- en Zuid-Ierland.

Zowel Haughey als de woordvoerder namens Thatcher weigerden verdere bijzonderheden te verstrekken over wat besproken is over de situatie in Noord-Ierland. Men had afgesproken de gesprekken streng vertrouwelijk te behandelen. Van beide kanten werd nog eens benadrukt dat de beide premiers een uitstekende verstandhouding hebben. Zij hebben vertrouwen in de ontwikkeling van de Brits-Ierse betrekkingen.

Premier Haughey heeft op 29 mei in het parlement in Dublin verslag uitgebracht van zijn besprekingen met mevrouw Thatcher. Hij benadrukte de noodzakelijkheid van een algemene verzoening. Hij hoopte dat de Britse regering de verzoenende hand zou reiken om een ,,oplossing te vinden op een nieuwe basis''. De poging van de Britse regering om een interne oplossing te vinden, dus herstel van het zelfbestuur in Noord-Ierland, noemde Haughey de ,,oude onvruchtbare weg van gefaalde initiatieven''.

Haughey zei dat hij graag van de Britse regering wilde horen dat Groot-Brittannië principieel aan de hereniging van Ierland geïnteresseerd is.

Zodra deze verklaring is gedaan, zouden, aldus Haughey, alle betrokken partijen kunnen beginnen gemeenschappelijk naar een oplossing te zoeken. Ook de Republiek zou daaraan meedoen. Er zou dan een geheel nieuw Ierland geschapen moeten worden waarin de rechten en de aspiraties van alle bevolkingsgroepen beschermd en gegarandeerd zijn.

Haughey wees categorisch de toepassing van geweld af om de hereniging van Ierland te bereiken. Volgens hem zou een met geduld gevoerde discussie meer kunnen bereiken. Hij verzekerde de protestanten dat zij verrast zouden zijn hoe ver de regering bereid is te gaan om hen tevreden te stellen.

Meer geld naar de Provisional IRA

Volgens cijfers die het Northern Aid Committee (Noraid) heeft verschaft aan het Amerikaanse ministerie van justitie is in de maanden augustus '79 tot en met januari '80 ongeveer $ 140.000 geschonken door Amerikaanse staatsburgers tegen $ 74.550 in de daaraan voorafgaande zes maanden.

Noraid geeft dit geld, naar eigen zeggen, aan de familie van (politieke) gevangenen in Noord-Ierland. Volgens de Britse en Amerikaanse regeringen worden voor het geld wapens gekocht voor de IRA. De Noraid is verplicht tweemaal per jaar inzage te verschaffen in zijn boeken.

De mededeling werd gedaan door Giles Shaw, de Ierse onderminister van buitenlandse zaken tijdens een bijeenkomsmt in New York georganiseerd door het Carnegie Endowment for International Peace. (The Times, The Guardian, *NRC/H'blad)*

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

JAARBOEK 1980 SIPRI

Op 12 juni heeft het in Stockholm gevestigde internationale instituut voor vredesonderzoek SIPRI zijn jaarboek-1980 gepubliceerd. Het instituut komt hierin tot de conclusie dat de jaren zeventig op het gebied van de ontwapening in de wereld op een volslagen mislukking zijn uitgelopen. In deze periode, ooit door de Verenigde Naties uitgeroepen tot „ontwapeningsdecennium", zijn de militaire bestedingen in de gehele wereld opgelopen tot, in 1979, $480 mrd. Voor dit jaar verwacht SIPRI een stijging van de defensie-uitgaven met ong. $20 mrd.

Het SIPRI-jaarboek, waarvan de hoofdzaken in Nederlandse vertaling verschenen zijn in een door het Nederlands Instituut voor Vredesvraagstukken uitgegeven boekje „Wapenfeiten 1980" spreekt van een versnelling van de militaire uitgaven, terwijl tegelijkertijd de ontwikkelingshulp in reële waarde slinkt. SIPRI noemt die versnelling van de militaire uitgaven onheilspellend en wijst daarbij op het feit dat ook aan de vooravonden van de Eerste en Tweede Wereldoorlog en de Koreaanse oorlog (1950) sprake was van een sterke stijging van de bewapening.

De versnelling van de militaire uitgaven valt in hoofdzaak waar te nemen in het Westen, want de officiële Russische cijfers getuigen zelfs van een geringe daling van de defensie-uitgaven. In het SIPRI-jaarboek wordt opgemerkt dat de Sowjetcijfers niet betrouwbaar zijn, in elk geval geen juiste weerspiegeling zijn van de Russische militaire middelen. SIPRI vecht ook de schattingen van de Amerikaanse inlichtingendienst CIA over de Sowjet-uitgaven aan, omdat de Amerikanen de Russische militaire bestedingen berekenen op basis van Amerikaanse produktiekosten. De CIA schat de stijging van de Russische uitgaven in 1979 op ongeveer 3%.

De Verenigde Staten die hun defensie in het fiscale jaar 1981 laten stijgen met 4% zullen de komende vijf jaar naar schatting 90 mrd dollar (180 mrd gulden) extra besteden aan bewapening. Als het SALT-11-verdrag, dat Washington nog steeds niet bekrachtigd heeft, niet doorgaat, zouden de Amerikaanse uitgaven met zeker nog een half percent omhoog gaan.

Maar ondanks SALT-I1 en ondanks de gebeurtenissen in Afghanistan zou de militaire sector in de Verenigde Staten de komende vijf Jaar toch al een zwaar beslag hebben gelegd op de financiele middelen. Immers, al voor de Sowjet-interventie in Afghanistan en voor de ondertekening door president Carter van het SALT-11-verdrag in Wenen had de Amerikaanse president het groene licht gegeven voor de ontwikkeling van de MX-raket die het Amerikaanse arsenaal aan intercontinentale raketten onkwetsbaar moet maken voor Russische aanvallen Bovendien is een nieuwe raket, de Trident I gepland voor de Amerikaanse onderzeeerskernmacht, terwijl ook de bouw van een nieuw type vliegdekschip op stapel staat.

In West-Europa — samen met de VS, de Sowjet-Unie en andere Oosteuropese landen het zwaarst bewapende gebied ter wereld — zijn de militaire uitgaven vanaf 1975 per jaar reëel toegenomen met 2%. Het besluit van de NAVO om per lidstaat jaarlijks de defensieuitgaven met 3% te verhogen zal volgens SIPRI inhouden dat de uitgaven de komende vijf jaar — gerekend in prijzen van 1980 — met 30 mrd gulden zullen toenemen.

Deze situatie houdt in dat de militaire sector in de economieën van de NAVO-lidstaten weer zwaarder gaat wegen. Ondernemingen van militair materieel die de afgelopen jaren meer waren gaan produceren ten behoeve van de civiele sector gaan zich weer toeleggen op de militaire produktie. Omdat daarmee geld te verdienen is en elders in de industrie de wereldrecessie nadrukkelijk voelbaar is zullen ook andere ondernemingen proberen een graantje mee te pikken van het voor defensie beschikbare geld.

SIPRI stelt dat de militaire uitgaven ten koste gaan van de investeringen. Op langere termijn, aldus het instituut, zullen de versnelde militaire uitgaven gepaard gaan met een lagere economische groei. Het beslag op de schaarse middelen is te groot en veel ruimte om te bezuinigen op de gezondheidszorg, de particuliere inkomens en onderwijs is er niet. Aldus worden dan de investeringen in de andere economische sectoren aangetast, aldus het instituut.

Andere factoren, die de bewapeningsuitgaven opschroeven, zijn onder meer de politieke klimaatsverandering die zich in de Verenigde Staten ontwikkeld heeft vanwege wat genoemd wordt het „geopolitieke avonturisme" van de Sowjet-Unie in eerst Angola en Ethiopië en recentelijk in Afghanistan. De roep om meer wapens krijgt in het Amerikaanse Congres en bij het publiek weer meer steun. Bestaan er twijfels over de militaire uitgaven van de Sowjet-Unie — volgens de Sowjet-begroting 1980 dalen de uitgaven met 0,5 percent — zeker is dat de uitgaven van de DDR en Bulgarije verleden jaar behoorlijk zijn gestegen. Oost-Duitsland gaf 5% meer uit aan bewapening, Bulgarije 6,7%, terwijl vermoed wordt dat ook Tsjechoslowakije meer voor bewapening is gaan uitgeven.

SIPRI geeft ook cijfers over de internationale handel in wapens, Hieruit blijkt o.m., dat de Verenigde Staten met 43% de grootste exporteur van zware wapens naar de derde wereld zijn. De Sowjet-Unie staat met 27% op de tweede plaats en Frankrijk staat met 10% op de derde plaats.

De wapenhandel is een van de snelst groeiende sectoren van de wereldeconomie In geld uitgedrukt, en gecorrigeerd voor de inflatie, was de spreiding van conventionele wapens in de jaren zeventig vier keer zo groot als in het voorgaande decennium Hoewel de Verenigde Staten, Europa en de Sowjet-Unie de zwaarst bewapende gebieden van de wereld zijn, gaat tweederde van de handel in wapens van deze gebieden naar landen in de derde wereld, waar ze vooral gebruikt worden voor het onderdrukken van binnenlandse opstanden, en het uitvechten van burgeroorlogen

De aanschaf van wapens maakt de ontwikkelingslanden nog afhankelijker van de ontwikkelde landen, maar het kopen in het buitenland is op de korte termijn voor arme landen een stuk goedkoper dan het zelf produceren van wapens. De grote bedragen die aan wapens worden uitgegeven betekenen een ernstige vertraging van de ontwikkeling van de derde wereld. Voor verandering van de internationale economische orde is ook ontwapening nodig, zegt het SIPRI

Het vredesinstituut ziet weinig heil in het idee om een wereldbelasting te heffen op militaire uitgaven Een wereldvredesbelasting, een idee dat gelanceerd werd door de onafhankelijke commissie voor internationale ontwikkelingskwesties, de commissie-Brandt, is volgens het SIPRI een doekje voor het bloeden, niet alleen omdat het erg moeilijk is om nauwkeurige gegevens te verzamelen over de internationale wapenhandel, wat de belastingheffing tot een praktisch onmogelijke opgave maakt Een nog groter bezwaar tegen zo'n belasting is dat ze de aanschaf van militair materiaal zou rechtvaardigen door het goede doel waaraan de belastingopbrengsten worden besteed

SIPRI laat een waarschuwing horen mat betrekking tot een van de heetste hangijzers die op dit ogenblik in het vuur liggen de ontwikkeling van het zogenaamde Eurostrategische kernwapenarsenaal Onder meer wordt met deze wapens — de kruisraket (een onbemande, vliegende kernbom) en de Pershing 2 — de poging van SALT-I1 om aan de kernwapenwedloop een einde te maken de kop ingedrukt Volgens SIPRI geeft het NAVO-besluit tot produktie van beide kernwapens voor de middellange afstand het Westen op het gebied van de kernbewapening „kwalitatief nieuwe mogelijkheden".

Zoals bekend werd door de NAVO tot beide wapens besloten als antwoord op de Russische SS-20 raket SIPRI meent dat deze raket geen grotere dreiging vormt dan de kernraketten voor de middellange afstand die de Russen al hadden en die nu door de SS-20 vervangen worden Als de SS-20 slechts één kernkop krijgt en als de lanceerinrichtingen vanwaaruit ze worden afgeschoten niet te herladen zullen zijn, vormt de SS-20 volgens SIPRI geen grotere bedreiging voor West-Europa

Het gebruik van ook maar één kernwapen in Europa zal volgens directeur Frank Barnaby van het instituut onherroepelijk leiden tot een nucleaire uitputtingsslag, die net zolang zal voortduren totdat een der beide atoomarsenalen is uitgeput en Europa is veranderd in „een grote radioactieve woestijn".

Verwijzend naar recente computerfouten in het militaire hoofdkwartier van de Verenigde Staten, waardoor de eigen strategische kernmacht ten onrechte werd gealarmeerd zei Barnaby dat de situatie nog veel gevaarlijker wordt doordat op het land gestationeerde raketten wegens toenemende nauwkeurigheid van de moderne kernwapens steeds kwetsbaarder worden De nieuwe kernwapens zullen op grond van computersignalen

automatisch worden gelanceerd om de vijandelijke raketten uit te schakelen nog voordat zij hun doelen hebben bereikt". Volgens Barnaby bestaat de kernmacht van de Sowjet-Unie voor 80 procent uit op het land gestationeerde raketten, die dank zij de toenemende nauwkeurigheid van de Amerikaanse wapens in de komende jaren kwetsbaar zullen worden De Verenigde Staten vergroten daarmee hun overwicht, waarop ongetwijfeld een Russisch antwoord zal volgen.

„Dat betekent dat de nucleaire holocaust veroorzaakt kan worden door volledige gecomputeriseerde systemen", zegt Barnaby „Een levensgevaarlijke en krankzinnige toestand. Op dit moment is in ieder geval nog een mens verantwoordelijk voor het lanceren van kernwapens Maar het gevaar, waar president Kennedy ons 20 jaar geleden voor heeft gewaarschuwd, het „per ongeluk" veroorzaken van een atoomoorlog, komt steeds dichterbij", aldus de directeur van het internationale vredesinstituut. (De Volkskrant, NRC/H'blad, NZZ)

OESO

BIJEENKOMST OP MINISTERIEEL NIVEAU VAN IEA

Op 22 mei vond in Parijs een vergadering op ministerieel niveau plaats van het Internationale Energie-agentschap IEA. Op deze bijeenkomst bleken es meningsverschillen te bestaan tussen de VS en de Europese leden van het Agentschap. In december vorig jaar hadden de ministers olie-importplafonds vastgesteld voor '80 alsmede importrichtlijnan tot 1985. Deze waren nogal ruim uitgevallen en op deze bijeenkomst bleken de ministers in meerderheid niet bereid, ondanks Amerikaanse druk in die richting, deze normen te verlagen.
Ofschoon zij toegaven, dat er een flinke ruimte in zit en dat men door de slappe conjunctuur en al genomen spaarmaatregelen flink onder deze importmaxima kan blijven, overwoog de redenering, dat het geen zin heeft de producenten door verlaging van de richtlijnen een sein te geven, dat zij hun produktie kunnen inkrimpen.
Wel werden zij het eens, dat de afhankelijkheid van geïmporteerde olie snel moet verminderen door een gezamenlijke politiek, die volgens de voorzitter van de ministerraadsvergadering, de Westduitse minister van economische zaken, graaf Lambsdorff, belangrijker is dan het geharrewar over de invoerrichtlijnen.

Zij besloten dat op de lange termijn de afhankelijkheid van olie-import moet verminderen door verdubbeling van het kolenverbruik. Ook werden zij het eens om in de volgende tien jaar het aandeel van de olie in het totale energieverbruik van 52 procent nu, naar 40 procent te brengen. Door deze politiek zal, wanneer het nationaal inkomen één percent stijgt, het energieverbruik nag maar met 0,6 procent mogen stijgen Die verhouding ligt nu tussen 1,5 en 2 procent
Ook bereikten zij een compromis over maatregelen die moeten worden genomen wanneer, zoals vorig jaar bijvoorbeeld, een plotselinge olie-schaarste ontstaat zonder dat, door een tekort van meer dan 7 procent, het echte noodmechanisme in werking treedt Bij plotselinge onrust op de markt, zo besloten de ministers, kunnen zij op aanbeveling van het IEA-secretariaat snel bij elkaar komen om een „subcrisis"-plan in werking te stellen De richtlijnen voor '85 kunnen dan eventueel (verplichte) importplafonds worden die de leden zichzelf opleggen, een politieke belofte tot zelfbeheersing
Dat was dan het enige punt wat overbleef van het idee om de richtlijnen voor '85 om te zetten in importplafonds voor de komende jaren.
Vooral voor Nederland van belang waren de door de ministers gedane aanbevelingen voor structurele veranderingen in het energiebeleid om de afhankelijkheid van olie te verminderen Deze aanbevelingen voor de energiepolitiek van ieder land afzonderlijk werden gedaan naar aanleiding van de „examens" voor ieder land, waarin wordt getoetst of de gevoerde politiek overeenkomt met de importrichtlijnen voor '85
Nederland had bij dit examen nog al wat kritiek gekregen wegens de voorziene hogere olie-import ten behoeve van vooral de elektrische centrales
Maar het lukte minister Van Aardenne Nederland te doen schrappen van de lijst van landen die opdracht kregen in de centrales gas te gebruiken in plaats van olie Ook lukte het hem Nederland te schnappen van de lijst van landen die opdracht kregen om meér gas te produceren Wel bleef ons land genoemd (samen met Italië, Japan en de VS) bij de landen die hun elektrische centrales met andere brandstoffen dan olie moeten stoken (kolen en kernenergie) en de exploratie en ontwikkeling van nieuwe gasvelden ter hand moeten nemen
Minister Van Aandenne's collega's legden zich neer bij zijn redenering dat het Nederlandse gas voor hoogwaardig (industrieel) gebruik ten behoeve van de werkgelegenheid bestemd is en dat — bij een export van de helft van de produktie — van de Groningse „veiligheidsdeken" ook na 1990 nag iets over moet blijven Alle landen kregen ten slotte opdracht om de produktie, de handel en het verbruik van kolen snel aan te moedigen
Hoofdimet van de ministersvergadering bleef intussen de strijd over de vraag of de collectieve richtlijnen voor de olieindustrie '85 (24,6 miljoen vaten per dag) verlaagd moeten worden zoals de Amerikanen en het secretariaat van het IEA suggereenden Op Amerikaans aandringen had het secretariaat uitgerekend dat er in '85 4 tot 2,1 miljoen vaten per dag minder beschikbaar zouden kunnen zijn voor import dan de richtlijnen aangeven
Het secretariaat baseerde die alarmkreet op cijfers waaruit bleek dat tussen '73 en '78 het energieverbruik met 0,8 procent per jaar steeg bij een gemiddelde stijging van het nationaal inkomen per jaar met 2,5 procent Van '78 tot '90, zo projecteerde het IEA-secretariaat, zou dan de energiebehoefte met gemiddeld 2,9 procent per jaar toenemen bij een stijging van het nationaal inkomen mei 4,1 procent per jaar tot '85 en met 3,7 procent in '90.
De paniek was dus gebaseerd op het idee dat het nationaal inkomen in de volgende tien jaar bijna verdubbelt, hetgeen in strijd is met de pessimistische voorspellingen van de OESO, waarvan alle leden van het energie-agentschap lid zijn.
Verlaging van de importrichtlijnen is daarom volgens de Amerikaanse minister Duncan nodig. Alleen op die manier zou een kleinere vraag verdere prijsverhogingen kunnen voorkomen. Op de constatering dat de OPEC-landen de prijs verhogen en de produkten inkrimpen zonder naar de markt te kijken of naar wat de importlanden doen reageerde Duncan dat toch in ieder geval onafhankelijk daarvan importvermindering nodig is zodat de industriële wereld leert met minder olie te leven. (NRC/H'blad)

MINISTERRAADSVERGADERING

Op 3 en 4 juni heeft in Parijs de jaarlijkse ministerraadsvergadering van de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling OESO plaatsgevonden.
De ministers kwamen o.m. tot de conclusie, dat energie en dus de olie centraal moet staan in iedere volgende Noord-Zuid-dialoog.
Ook de Franse premier Barre, die de ministers op 3 juni voor de lunch ontving, maakte in zijn toespraak over de economische crisis duidelijk dat Parijs deze keer dit standpunt deelt. Bij de eerste Noord-Zuid-dialoog drie jaar geleden in Parijs lukte het niet om de kwestie van de olieprijzen en -toevoer als hoofdelement in te voeren in de dialoog mes de ontwikkelingslanden, hetgeen mede tot mislukking van dat gesprek leidde.
Er was toen veel verzet tegen de poging om de energie centraal te stellen, ook onder de ontwikkelingsactivisten in de industrielanden, omdat dit toen als een poging werd gezien om het front der ontwikkelingslanden te splijten tussen rijke olie-exporteurs en de armen.
De volgende Noord-Zuid dialoog, de zgn., Global Round, zal na een speciale zitting van de VN over de agenda deze zomer, volgend jaar beginnen. Bijna alle ministers van de industrielanden in de OESO maakten duidelijk dat deze keer in het gesprek met de ontwikkelingslanden de kwestie van de energie de nadruk moet krijgen.
Al was het alleen, zoals ook minister Van der Klaauw aanduidde, omdat op den duur de crisis door de hoge energieprijzen (een stijging van 135% in één jaar) de wil tot hulpverlening van de rijke landen aantast.

In zijn discussiebijdrage (waarin zijn korte rede was uitgewerkt) meende de Nederlandse minister bijvoorbeeld, dat toen en inhoud van de Noord-Zuid-verhouding verandert door de fantastische groei der betalingsbalanstekorten in de arme landen, de steeds hogere olieprijzen en de praktisch permanente economische stagnatie in de rijke landen. Hij achtte het niet uitgesloten dat daardoor het karakter van de verhouding verandert en dat dan de ontwikkelingspolitiek gewijzigd moet worden.

Want zo meende de minister, het argument dat er gemeenschappelijke belangen zijn tussen Noord en Zuid gaat wel op wat betreft de olie-exporteurs en de nieuwe industrielanden waar de rijken een afzet vinden, maar niet in de armste landen waar allereerst hogere voedselproduktie en -hulp nodig zijn.

Hij drong er dan ook op aan de erg vage paragraaf in het ontwerpcommuniqué over de ontwikkelingshulp te versterken teneinde de kansen van de Noord-Zuid-dialoog te verbeteren. Maar de kans dat de ministers ten minste hun verplichtingen noemen om 0,7% van het nationaal inkomen aan hulp te besteden, zoals Nederland graag wil, achtte hij klein.

Doelen bij de verhouding tot de olielanden moeten volgens Van der Klaauw zijn: Een akkoord der consumenten om minder te gebruiken, een leveringsgarantie op dat peil, een akkoord over de evolutie van de prijs en — wegens de erosie van de opbrengst — versterkte samenwerking tussen producenten en internationale monetaire instanties.

Verder diende „iets" gedaan te worden om de „recycling" van oliedollars te garanderen om de betalingsbalanstekorten te verminderen, en om de „ondraaglijke schuldenlast der armste landen, die de hele internationale gemeenschap bedreigt", te verlichten.

Als positieve bijdrage der industrielanden geldt de verlenging van de zgn. „trade pledge", de belofte om in de crisis geen toevlucht te nemen tot protectionisme, die deze keer ook wordt uitgebreid in de richting van de ontwikkelingslanden en die voor een langere periode zal gelden. Maar of er wat dat betreft controles kamen in de vorm van examens, ook voor de ontwikkelingslanden, zoals Nederland wil, is nog onzeker. Ofschoon de algemene economische situatie pas op de tweede dag aan de orde kwam, legden op 3 juni de meeste ministers — en vooral de Amerikaanse onder-staatssecretaris Warren Christowher — al de nadruk op de voorrang die de inflatiebestrijding moest houden ten einde op den duur weer tot economische groei te komen.

De basiscijfers, die het secretariaat de ministers voorlegde, toonden dat van een echt economisch herstel nog geen sprake kan zijn en dat de inflatie voorlopig de hoofdzorg blijft. Wel zou de vraag, die in de tweede helft van dit jaar nog met 1 a 2% zakt, voigend jaar weer met ½% stijgen.

In het slotcomuniqué over de ministerraadsvergadering werd inderdaad uitgesproken, dat absolute voorrang moet worden gegeven aan de strijd tegen de inflatie. Hiermee moeten de omstandigheden worden geschapen, die tot een grotere werkgelegenheid moeten leiden.

Ook werd, zoals verwacht, de „trade pledge" vernieuwd en verlengd.

Weliswaar zullen er geen „examens" worden gehouden om de naleving van deze belofte te controleren maar de ministerraad besloot wel dat de naleving — onderwerp voor onderwerp — regelmatig bekeken zal worden en dat speciale aandacht zal worden besteed aan de manier waarop via exportfinanciering protectionisme wordt bedreven. Ook staat deze keer in de trade-pledge dat de markt van de rijke landen open moet blijven voor de derde wereld omdat deze laatste zo afhankelijk is van exportinkomsten.

Unaniem werd, als antwoord op de door de olieprijsstijging opgejaagde inflatie. een strenge monetaire en fiscale politiek verder nodig geacht. Of, zoals minister Van Aardenne (economische zaken) het later uitdrukte: Een voorwaarde voor nieuwe groei is dat de inflatie in toom wordt gehouden. De „verbazende" unanimiteit hierover achtte hij een dekking voor zijn eigen beleid.

Wel waren de ministers van mening dat de inflatie nu een piek heeft bereikt en dat, als geen nieuwe olieprijsstijging een streep door de rekening haalt, in de volgende 12 maanden een verbetering te zien zal zijn. Maar op de korte termijn heeft de strijd tegen de door de olie veroorzaakte inflatie en de bescherming van de rentabiliteit van investeringen voorrang. Daarmee moet herstel van de werkgelegenheid mogelijk worden gemaakt.

Wapens in die strijd, aldus de ministers, zijn: een monetaire en fiscale politiek die verhindert dat de olieprijzen de inflatie verder opdrijven alsmede een „dialoog" tussen de sociale partners die de gevolgen moeten aanvaarden van de invloed van de olieprijzen op het reële inkomen.

Tegelijk waarschuwen de ministers dat, wanneer de olieschok verwerkt is, de opleving voor vele landen niet vanzelf zal komen en men dan over zal moeten gaan op een minder restrictieve politiek.

Een onderdeel van de totale strategie is dan uiteraard aanmoediging van investeringslust, waarbij Van Aardenne Amerikaanse steun vond voor zijn stelling dat men door steun aan bedrijven die toch geen kans meer maken dieper in het moeras raakt.

Verder wordt, net als in het energieagentschap. de nadruk gelegd op het functioneren van het prijsmechanisme voor olie ten einde een rationeler gebruik en overgang op andere energiebronnen te bevorderen.

In een direct beroep op de ontwikkelingslanden, maar ook op de olie-exporterende landen, bieden de ministers technologische samenwerking aan zodat deze hun eigen energiebronnen ontwikkelen om zowel hun economische ontwikkeling te stimuleren als bij te dragen tot meer evenwicht op de wereldenergiemarkt. Dit soort samenwerking achten zij vooral „veelbelovend" als zij tot stand komt met de olie-exporteurs.

Op het punt van de hoogte van ontwikkelingshulp noemen de ministers de 0,7% van nationaal inkomen niet die zij daarvoor beloofden te besteden. Wel geven zij uitdrukking aan hun „vastbeslotenheid" om „zo goed als ze kunnen" in overeenstemming met hun verplichtingen te handelen.

Als kroon op hun werk verkondigen zij ten slotte, in het meest omstreden deel van hun communiqué, hun „vastbeslotenheid" om, na behoorlijke voorbereiding, bij te dragen tot het succes van de nieuwe Noord-Zuid dialoog, de zogenaamde Global Round.

Het lukte de Nederlandse diplomaten om in die laatste zin het woord „vastbeslotenheid" te laten zetten terwijl de Amerikanen slechts het veel zwakkere „voornemen" wilden gebruiken. Maar de ministers geven meteen aan wat de inhoud van die nieuwe Noord-Zuid dialoog moet zijn. „Een concentratie op de belangrijke problemen voor de wereldeconomie en ontwikkeling", de energie dus. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde)

RAPPORT OVER WERELDECONOMIE

Op 11 juli heeft de OESO haar halfjaarlijkse rapport over de ontwikkelingen in de wereldeconomie gepubliceerd. Hieruit werd de verwachting duidelijk, dat de klap van de tweede oliecrisis nog moet komen. Het aantal werklozen in de westerse industrielanden zal de komende 12 maanden oplopen met 3 mln tot 23 mln. Ook het afremmen van de inflatie jaagt de werkloosheid op, vooral in de VS, waar er 1,8 mln werklozen bijkomen.

Wat Nederland betreft, schat de OESO dat de werkloosheid dit jaar met een half procent van de beroepsbevolking (circa 26.000 mensen) zal stijgen. Het bruto nationale produkt (de som van alle geproduceerde goederen en diensten) van Nederland zal volgens de OESO met een kwart procent toenemen, maar door de duurdere olie blijft er minder over voor de consumptie, die dan ook met een half procent daalt.

De stijging van de werkloosheid wordt in de hand gewerkt door de groei van de beroepsbevolking als gevolg van het grote aantal jongeren en door de grotere deelname van vrouwen aan het arbeidsproces. Het zijn dan ook vooral deze groepen die het slachtoffer worden. De werkloosheid onder 15- tot 24-jarigen, die een baan willen, zal in 1981 oplopen tot 16 procent in de VS en Frankrijk, en 14

procent in Engeland en Canada. In Frankrijk en Italië is van de werkwillende vrouwelijke teenagers nu al 40 procent zonder werk.

De recente olieprijsverhogingen — de prijs van een vat olie steeg van een kleine 13 dollar eind 1978 tot 31 dollar in mei 1980 — kosten de landen van de OESO 2 procent van hun bruto nationale produkt (bnp). Omdat bovendien de economie inzakt zal het bnp van het hele OESO-gebied (Noord-Amerika, West-Europa, Japan, Australië en Nieuw-Zeeland) in 1981 5,5 procent lager uitvallen dan bij een constante olieprijs het geval geweest zou zijn. Dat komt neer op een produktieverlies van circa 350 miljard dollar.

De OESO berekent dat de grootste klap dit najaar zal vallen. In de VS en Engeland zal de produktie op jaarbasis zelfs met 4 procent dalen. Van de grote landen blijft alleen Japan doorgroeien (met een kleine 4 procent per jaar). Niettemin zal over het hele jaar 1980 het OESO-bnp nog met ruim één procent kunnen stijgen, als gevolg van de groei in het eerste halfjaar.

Er is één lichtpunt: de inflatie is over haar hoogtepunt heen. Toch verwacht de OESO voor de komende 12 maanden nog altijd een geldontwaarding van 10 procent, uiteenlopend van 3,5 procent in West-Duitsland tot 16 procent in Italië.

Ondanks deze sombere voorspellingen — velen in het OESO-gebouw vinden overigens dat nog somberder prognoses gerechtvaardigd zouden zijn — is de OESO van mening dat de tweede oliecrisis minder problemen zal opleveren dan de eerste. De schok van de olieprijsverhoging van 1979-'80 is ongeveer even groot als die van 1973-'74 (de olierekening loopt net als toen op met circa 2 procent van het bruto nationale produkt), maar de reactie is anders. Toen probeerde men de inflatie met loonsverhogingen te compenseren, met ais gevolg een nog hogere inflatie en sterk dalende winsten. Zulke loonsverhogingen blijven dit keer uit en men accepteert het inkomensverlies, aldus de OESO. Daardoor kunnen de winsten op peil blijven.

Wel merkt de OESO op dat een gebrek aan vertrouwen, veroorzaakt door een groeiend crisisbesef, kan leiden tot minder investeringen en ook tot een daling van de consumptie. Anders dan in 1974 hielden de consumenten deze keer hun bestedingen lange tijd op peil, daarmee een recessie uitstellend. Nu daalt de consumptie echter, vooral in Noord-Amerika. De Canadese Sylvia Ostry, het nieuwe hoofd van het economische bureau van OESO, sprak daarom op een persconferentie van een „consumentenrecessie".

Over het te voeren beleid staat in het OESO-rapport: „In de nu onmiddellijk volgende periode lijkt er geen realistisch alternatief te zijn dan blijvende prioriteit te geven aan het indammen van de huidige inflatiegolf en het beschermen van de winstgevendheid van produktieve investeringen door een combinatie van een strak monetair en fiscaal beleid".

Betalingsbalansen

Het tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van het Westen als geheel zal de komende 12 maanden kleiner zijn dan over de periode juli 1979–juni 1980. Dat van de ontwikkelingslanden zal echter blijven groeien.

Terwijl de derde wereld in 1978 nog een tekort op de lopende rekening had van $25 rnrd — 17% van haar exportopbrengsten — wordt dit jaar een tekort van $50 rnrd verwacht, dat is 21% van wat de uitvoer oplevert. Veel ontwikkelingslanden hebben de schok van de olieprijsexplosie wat kunnen verzachten doordat ook de prijzen van andere grondstoffen stegen. Daar is nu echter een einde aan gekomen.

Bovendien wordt de financiering van de betalingsbalanstekorten steeds moeilijker, nu veel commerciële banken huiverig zijn om nog meer geld te lenen aan landen die toch al diep in de schulden zitten. Het OESO-rapport merkt hierover op, dat de financiële instellingen (de Wereldbank en het Internationale Monetaire Fonds) de arme landen met kredieten moeten helpen zich aan de nieuwe omstandigheden aan te passen, en dat de rijke landen hun hulp moeten geven en hun markt open moeten houden voor de exporten van de ontwikkelingslanden.

Wat de Westerse industrielanden betreft, verwacht de OESO dat het tekort op de gezamenlijke lopende rekening de komende 12 maanden ca. $50 rnrd zal bedragen: dit was over de zojuist verstreken 12-maandsperiode nog ruim $75 mrd. Van die verbetering zullen echter vooral de grote OESO-landen profiteren: de kleine OESO-landen kunnen hun tekorten nauwelijks verminderen.

Voor Nederland voorspelt de OESO voor dit jaar een tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans van $ 1,6 rnrd (f 3 rnrd), tegen een tekort van $ 2,5 rnrd (*f* 4,8 *mrd*) over 1979.

Opmerkelijk is dat — als de OESO-prognoses uitkomen — West-Duitsland en Japan de komende tijd samen bijna de helft van het totale tekort op de lopende rekening van de OESO-betalingsbalans voor hun rekening nemen. Het OESO-rapport noemt dit bemoedigend, omdat dit betekent dat de sterkste schouders de zwaarste lasten dragen.

Terwijl de OESO als geheel dit jaar $90 rnrd méér moet betalen voor de olie uit de OPEC-landen dan in 1979 zullen deze landen hun invoer uit het Westen met $50 rnrd opschroeven. Het overschot van de OPEC-landen op de lopende rekening van de betalingsbalans schat de OESO voor 1980 op $ 114 mrd.

De OESO verwacht dat de handel tussen ae westerse industrielanden dit jaar met niet meer dan 3 à 5% zal stijgen. Vorig jaar was er nog een groei van 8 tot 10%.

Werkgelegenheid

Het probleem van de werkloosheid is bezig dat van de inflatie in snel tempo van de eerste plaats op het prioriteitenlijstje van de industrielanden te verdrijven. Niet dat de inflatiemoeilijkheden voorbij zijn — de OESO verwacht dat de prijzen de tweede helft van dit jaar op jaarbasis met 11% zullen stijgen, nauwelijks minder dan de 12% van het eerste halfjaar.

De jongste OESO-prognoses maken echter duidelijk dat het aantal werklozen in de westerse industrielanden de komende 12 maanden waarschijnlijk zal stijgen met 3 mln tot 23 mln mensen. Dat terwijl de OESO in december voor 1980 nog een stijging van 17 tot 20 mln werklozen voorspelde. De tijden veranderen blijkbaar snel.

De grootste klap zal volgens de OESO in de VS vallen, waar de al zolang voorspelde recessie nu eindelijk is ingetreden — echter, met een hevigheid die de beleidmakers in Washington onaangenaam verrast heeft. Binnen 12 maanden zou het leger van Amerikaanse werklozen met liefst 1,8 mln mannen en vrouwen worden uitgebreid.

Maar ook in Europa staat er het een en 'ander te gebeuren. Naar schatting staan nu al 8 mln Westeuropeanen geregistreerd als werkloos. Vier Europese universiteiten voorspelden vorige maand dat de werkloosheid in Engeland, Duitsland, Frankrijk en Italië — waar nu bij elkaar bijna 6 mln mensen werkloos zijn — binnen vijf jaar zal oplopen tot 8 mln.

In Groot-Brittannië zijn nu al 1,66 mln werklozen. Dat is 6,3% van de beroepsbevolking, het hoogste percentage sinds 40 jaar. Frankrijk en Italië tellen respectievelijk 1,44 mln en 1,55 mln werklozen. Dat is 6,5 en

Voorspelde groei van het bruto nationale produkt tegen constante prijzen in een aantal OESO-landen: cijfers op jaarbasis:

	lste helft van 1980	2de helft van 1980	lste helft van 1981
VS	—0,8	—4,0	0,0
Japan	+6,0	+3,8	+3,8
West-Duitsland	+2,5	—1,3	+1,0
Frankrijk	+1,8	+0,8	+0,5
Verenigd Koninkrijk	—2,0	—4,5	—1,0
Italië	+5,5	—2,8	—1,5
Canada	+0,3	—1,0	+2,0
Nederland	+0,25		—

7% van hun beroepsbevolking. Alleen in de Bondsrepubliek is de werkloosheid de laatste jaren gedaald. Waren er in 1975 nog bijna 2 mln Duitsers zonder werk, nu zijn dat er minder dan 800.000, amper 3% van de beroepsbevolking.

Nederland vormt geen uitzondering. Nadat het aantal werklozen jarenlang even boven de 200.000 stagneerde, is er nu weer duidelijk sprake van een verdere achteruitgang. De werkloosheid in de bouw speelt daarbij een grote rol.
In de economische analyse wordt vaak de inflatiebestrijding tegenover de werkloosheidsbestrijding gezet. Het één zou in strijd zijn met het ander, omdat het scheppen van werkgelegenheid geld kost en omdat dan de baat voor de kost uitgaat wordt de inflatie aangezwengeld. Zo beschouwd is er bij de huidige inflatiecijfers geen ruimte voor werkloosheidsbestrijding.

Maar wat dan? Als één ding duidelijk is dan is het dat de werkloosheidscijfers die de OESO nu voorspelt onaanvaardbaar zijn. Onaanvaardbaar uit financieel oogpunt (wie betaalt de uitkeringen?) maar vooral ook uit sociaal oogpunt. Het is nog altijd zo dat meedoen aan het arbeidsproces niet alleen geld in het laatje brengt, maar vooral ook bijdraagt tot het zelfrespect. Voor zeer velen geldt dat werkloos worden betekent dat je er niet meer bij hoort.
Geen wonder dat verschillende Europese politici aan de alarmbel hebben getrokken De Italiaanse premier Cossiga zei op de economische top van Venetië dat de werkloosheid de wortels van de westerse democratie dreigt aan te tasten De Belgische minister van economische zaken Claes liet zich op 6 juli voor de TV in gelijksoortige bewoordingen uit
In de VS besloot president Carter op 8 juli de noodlijdende auto-industrie met $1 mrd te hulp te schieten Verkiezingsoverwegingen zullen daar best een rol bij hebben gespeeld, maar ook zonder presidentsverkiezingen zou Carter waarschijnlijk de portemonnee hebben opengetrokken Want door de massa-ontslagen in de autobranche is het werkloosheidspercentage in een stad als Detroit nu het dubbele van het landelijke gemiddelde van de VS
Gelet op het dilemma waarvoor politici èn economen zich gesteld zien, en dat inhoudt dat stimulering van de economie door de hoge inflatie onmogelijk is, ligt het voor de hand dat andere regeringen Carters voorbeeld zullen volgen en zullen overgaan tot gerichte steun aan noodlijdende bedrijfstakken of bedrijven Het gevaar van protectionisme is daarbij levensgroot aanwezig Weer geeft de auto-industrie het voorbeeld' zowel de Europese als de Amerikaanse automakers hebben hun overheden dringend gevraagd paal en perk te stellen aan de toevloed van Japanse auto's.
De enige effectieve manier om de werkloosheid te bestrijden lijkt voorlopig het stimuleren van het arbeidsintensieve mudden- en kleinbedrijf, het voeren van een actieve industriepolitiek en het bevorderen van innovatie en produktvernieuwing Maar zoiets is natuurlijk gemakkelijker neergeschreven dan uitgevoerd
En loonmatiging9 De olie is de laatste anderhalf jaar ruimschoots in prijs verdubbeld; het effect daarvan is een nationale verarming die de lonen niet onaangetast kan laten Een extra-loonmatiging, die daar nog eens bovenop komt, heeft echter weinig zin, om de eenvoudige reden dat als alle industrielanden op die manier gaan matigen de koopkracht zozeer ineenzakt dat we dan nog verder van huis zijn.
De kans op zo'n extra-matigmg is echter niet erg groot Matiging ten behoeve van het scheppen van werkgelegenheid gebeurt nu eenmaal alleen als er een minimum-garantie is dat het beoogde doel Indendaad bereikt wondt. In een gemengde economische orde als de onze zal de overheid echter nooit aan deze eis kunnen — en misschien ook niet willen — voldoen.

Karakter van *de OESO*

Wat is de OESO? Opgericht op 14 december 1960 wil de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling volgens de statuten bevorderen dat de produktie, de werkgelegenheid en de inkomens in de lidstaten en daarbuiten zoveel groeien als mogelijk is.
De OESO is een westerse research- en vergaderclub Met de regelmaat van een klok verschijnen rapporten over de economieen van de afzonderlijke Lidstaten en over een uitgebreid scala van onderwerpen van financiële en sociale aard.
Elk halfjaar, in december en in juli, verschijnt er een Economic Outlook waann een blik op bet verleden èn op de toekomst geworpen wordt Hoe zo'n Outlook tot stand komt is niet helemaal duidelijk men gebruikt we-Liswaar een computermodel (het zogenaamde Interlink-model) maar het staat als een paal boven water dat overleg — op politiek en ambtelijk niveau — de prognoses aanmerkelijk beinvloedt
Zulk overleg vindt ook plaats bij de landenrapporten Vorig jaar kwam daarbij wat Nederland betreft sen duidelijk verschil van opvatting naar voren terwijl de OESO-economen in een concept-rapport vonden dat de Nederlandse ecanomie zich best veroorloven kon om in een hogere versnelling te draaien wilde Den Haag daar niets van weten.
De Parijse economen moesten ten slotte bakzeil halen, al wisten za tussen de regels van het uiteindelijke rapport nog wel wat kritiek te spuien
De OESO had tot voor kort de naam een Keynesiaans instituut te zijn Volgens Keynes is het, kort samengevat, niet nodig om altijd de tering naar de nenng te zetten, integendeel, het kan zelfs uiterst noodzakelijk zijn dat de overheid de vraag naar goederen en diensten in stand houdt, desnoods door geld te lenen
De verandering in de beleidsopvattingen die de laatste jaren bijna overal is opgetreden heeft echter ook de economen van de OESO niet onberoerd gelaten, al was het maar omdat zij zich eenvoudig niet kunnen veroorloven andere filosofieen uit te dragen dan hun regeringen
Bestrijding van de inflatie staat nu ook in Parijs voorop, want, vermeldt de laatste Outlook ,,er is geen realistisch alternatief"
Lid van de OESO zijn, behalve de VS, de EG-landen en Japan Canada, Australie, Nieuw-Zeeland, Oostenrijk, Finland, Griekenland, IJsland, Noorwegen, Portugal, Spanje, Zweden, Zwitserland en Turkije

Vergelijking voorspellingen *OESO* met CPB

De halfjaarlijkse prognose van de OESO is veel somberder dan de voorspellingen van het Centraal Planbureau (CPB). Het CPB rekende nog in april op een groei van de werkloosheid voor dit jaar met 15.000 mensen terwijl de OESO rekent op een toeneming van 26.000 man, oftewel een half procent van de beroepsbevolking.
Verder gelooft het CPB dat de particuliere consumptie gelijk zal blijven, maar de OESO berekent dat er echter een half procent af gaat. Tot slot houdt het CPB de economische groei op één procent maar de OESO ziet niet meer dan een half procent groei in 't vat zitten.
Volgens W. J. de Ridder van CPB houdt de OESO in zijn voorspellingen onvoldoende rekening met de relatief gunstige ontwikkeling van de Nederlandse economie in de eerste maanden van 1980. De OESO heeft zijn gegevens per 4 juni 1980 afgesloten.

Ook het ministerie van economische zaken wijst erop dat de OESO ,,niet volledig de ramingen van het CPB bevestigt" maar benadrukt wel dat de inflatieverwachting (6,25%) overeenkomt.
De Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) vindt dat de OESO bij de economische vooruitzichten teveel nadruk legt op inflatiebestrijding. ,,Als alle landen zich zouden werpen op inflatiebestrijding wordt de recessie nog erger dan ze nu al is", zei een woordvoerder op 11 juli. ,,De oorzaak van de recessie zit niet zozeer in de hoogte van de loonkosten als wel in de energieprijzen", zo zegt de FNV.

Daarbij vindt Nederlands grootste vakcentrale dat de betekenis van koopkrachtoverheveling van het Westen naar de derde wereld wordt veronachtzaamd door de OESO-deskundigen.

Conclusies m.b.t. de wereldeconomie, die vergelijkbaar zijn met die van de OESO, waren kort tevoren ook getrokken op een driedaagse internationale conferentie in New Orleans, die was belegd door de Amerikaanse bankiersvereniging en waaraan werd deelgenomen door meer dan honderd presidenten van centrale banken en handelsbanken.
Op deze conferentie, die duurde van 3 - 5 juni, werd geconcludeerd, dat de problemen van de recessie in de Verenigde Staten, de inflatie in de wereld en de energiecrisis allemaal hanteerbaar zijn, mits regeringen, internationale instellingen en de particuliere sector samenwerken.
De president van de centrale bank van Zwitserland, Fritz Leutwiler, zei te kunnen vaststellen dat regeringen, centrale banken en bevolking de bestrijding van de inflatie steeds meer gaan zien als het belangrijkste doel van de economische politiek.
Veel bankiers van buiten de Verenigde Staten waren er aan het eind van de conferentie niet van overtuigd dat de recessie in de Amerikaanse economie van korte duur zal zijn, zoals hun Amerikaanse collega's menen.
Zij zien echter geen tekenen van uitbreiding van de recessie naar het buitenland, behalve dan naar Groot-Brittannië.
De Amerikaanse minister van financiën, William Miller, verklaarde niet met zekerheid te kunnen zeggen welke vorm de recessie in de VS zal aannemen.
Op langere termijn acht Miller een oplossing noodzakelijk voor het probleem van de deviezenreserves. Hij vindt dat de dollar op het ogenblik niet de juiste munt is om als enige reservevaluta te fungeren. (NRC/H'blad, ANP, NZZ, Le Monde)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MINIMUM(JEUGD)LONEN EN SOCIALE UITKERINGEN PER **1-7-1980**

Ongeveer 1% van de geraamde 3% halfjaarlijkse aanpassing van het minimumloon per 1 iuli willen minister Albeda en staatssecretaris De Graaf van Sociale Zaken en staatssecretaris Kraaijeveld-Wouters van CRM zowel voor het minimumloon als voor de sociale minima overbrengen naar de aanpassing per 1 januari 1981. Deze beperking van de bruto-aanpassing betekent een verhoging van f 36,40 per maand. Het restant, ongeveer 1%, wordt toegevoegd aan de aanpassing per 1 januari 1981.

Het voornemen daartoe heeft de regering al kenbaar gemaakt in de brief van 13 maart j.l. aan de voorzitter van de Tweede Kamer (pag. 268 e.v.).

In een wetsontwerp dat op 22 mei bij de Tweede Kamer is ingediend vragen de bewindslieden de bevoegdheid tot deze z.g. uitschuifoperatie. Daaraan ligt met name een evenwichtige ontwikkeling van de bruto-looninkomens en loonkosten ten grondslag. Bij de nu voorgestelde concrete invulling — niet f 26 per maand per 1 juli zoals voor iedere werknemer, maar f 36,40 per maand — heeft ook de noodzaak tot handhaving van de koopkracht een rol gespeeld in samenhang met de voorgenomen belastingverlaging.

Met het oog op een evenwichtige ontwikkeling binnen de sociale uitkeringen stellen de bewindslieden voor de uitkeringen boven het minimum eveneens met f 36,40 te verhogen.

De minimum(jeugd)lonen bedragen nu per 1 juli:

	bruto per maand	bruto per week
23 jaar	f 1862,90	f 429,90
22 jaar	f 1723,20	f 397,70
21 jaar	f 1583,50	f 365,40
20 jaar	f 1443,70	f 333,20
19 jaar	f 1304,—	f 300,90
18 jaar	f 1164,30	f 268,70
17 jaar	f 1024,60	f 236,40
16 jaar — volledige werkweek	f 884,90	f 204,20
— 3-daagse werkweek en 2 dagen partiële leerplicht	f 530,94	f 122,52

De Tweede Kamer heeft het wetsontwerp op 17 juni goedgekeurd.

De fracties van PvdA, D'66, PPR, PSP en CPN stemden tegen het wetsontwerp. Over een aantal moties, ingediend tijdens het debat, zal later worden gestemd. De socialist Van der Doef had hierop aangedrongen omdat hij nog van de regering nadere inlichtingen wil ontvangen over het moment waarop nog maatregelen kunnen worden genomen ingeval de handhaving van de koopkracht voor de laagste inkomens in gevaar zou komen. De heer Van der Doef wilde exact weten wat de fatale datum is. Zijn opvatting werd gedeeld door de CDA-fractie.

De bedragen van de uitkeringen, daglonen enz. van de sociale verzekeringen zijn nu per 1 juli:

AOW en AWW

Met ingang van **1** juli **1980** gaan de uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet als volgt omhoog:

AOW	bruto maanduitkering	bruto vakantie-uitkering per maand
Gehuwde bejaarden	van f 1.414,23 tot f 1.449,75	van f 101,52 tot f 103,74
Ongehuwde bejaarden	van f 983,82 tot f 1.009,65	van f 58,27 tot f 72,62
AWW		
Weduwen met kinderen	van f 1.414,23 tot f 1.449,75	van f 101,52 tot f 103,74
Weduwen zonder kinderen	van f 983,82 tot f 1.009,65	van f 58,27 tot f 72,62
Wezen tot 10 jaar	van f 314,82 tot f 323,08	van f 18,65 tot f 23,23
Wezen van 10 tot 16 jaar	van f 472,23 tot f 484,63	van f 27,97 tot f 34,85
Wezen van 16 tot 27 jaar	van f 629,64 tot f 646,17	van f 37,29 tot f 46,47

Uitgangspunt voor deze verhoging is de zgn. netto-netto koppeling. Hierbij is het netto AOW-pensioen per maand voor een echtpaar — dat is het bruto AOW-pensioen verminderd met de daarop in te houden loonbelasting en de premie voor de laagste klasse van de ziekenfondsverzekering voor bejaarden — gelijk aan het netto minimumloon. Deze netto-netto koppeling geldt ook voor de vakantieuitkering. Voorts bedraagt het netto-AOW-pensioen voor een alleenstaande 70% van dat van een echtpaar.

Voor o.m. de ongehuwde bejaarden is de vakantie-uitkering extra verhoogd, omdat ook zij, die alleen op de AOW zijn aangewezen over hun vakantie-uitkering, die in mei **1981** wordt uitbetaald, belasting verschuldigd zullen zijn. Opgemerkt wordt, dat in verband met de koopkracht in de maanduitkeringen, nog een tijdelijke toeslag is verwerkt.

Als gevolg van de verhoging enerzijds en de belastingverlaging anderzijds zullen ook de inhoudingen (loonbelasting en eventueel ziekenfondspremie en AWBZ-bijdrage) wijzigen. De berekening van het netto-bedrag wordt vermeld op het betalingsstuk.

Kinderbijslagen

De kinderbijslagen worden met ingang van **1** juli **1980** per kwartaal verhoogd:

voor een tweede kind
van **f 420,—** tot **f 428,—**

voor een derde kind
van f **423,—** tot **f 432,—**

voor een vierde en vijfde kind
van f **511,—** tot **f 522,—**

voor een zesde en zevende kind
van f **564,—** tot **f 575,—**

voor een achtste en volgende kinderen
van f **621,—** tot **f 634,—**

Als gevolg van de bevriezing van de kinderbijslag voor het eerste kind, blijft deze bijslag gehandhaafd op:

— f **130,—** per kwartaal voor een eerste kind, geboren na **1** jan. **1979** en
— **f 259,—** voor de overige eerste kinderen.

Algemene Arbeidsongeschiktheidswet **(A.A.W.)**

Voor de vaststelling van de A.A.W.-grondslagen is evenals voor de andere sociale uitkeringen de zgn. netto-netto koppeling tot uitgangspunt genomen.

In verband met de koopkracht zijn de A.A.W.-grondslagen verhoogd met een tijdelijke toeslag.

Deze grondslagen, inclusief toeslag, bedragen **per 1 juli 1980:**

Individuele grondslag

voor 21-jarigen en ouder	f 68,75
voor 20-jarigen	**f 60,78**
voor 19-jarigen	f 52,89
voor 18-jarigen	**f 44.84**
Grondslag voor gehuwden met inkomsten van henzelf of van echtgenoot	
tot **15%** van de grondslag	**f 98,—**
tot **30%** van de grondslag	**f 80,83**

De Wet op de **arbeidsongeschiktheids**verzekeringen **(W.A.O.)**

Voor de uitkeringen krachtens de W.A.O. vervalt op **1** juli **1980** de tijdelijke verhoging van 0,5% die op **1** jan. **1980** in de daglonen is verwerkt.

Per **1** juli **1980** worden vervolgens de daglonen met 2,16% verhoogd, met een maximum van f **2,25.**

Wet **Werkloosheidsvoorziening (W.W.V.)**

De daglonen ingevolge de Wet Werkloosheidsvoorziening zullen per **1** juli **1980** worden verhoogd met 2% met een maximum van f **2,41.**

Minimumdaglonen werknemersvoorzieningen

De minimumdaglonen in de WAO, de WW en de WWV komen per 1 juli 1980 als volgt te luiden:

WAO f 111,86
WW f 115,51
WWV f 123,29

Bij de vaststelling van de minimumdaglonen is uitgegaan van de koppeling aan het netto-minimumloon.
In het bedrag van het minimumdagloon voor de WAO en de WWV is een tijdelijke toeslag verwerkt in verband met de koopkracht.

Maximumdagloon werknemersverzekeringen

Het maximumdagloon, waarnaar de uitkeringen ingevolge de WAO, de ZW, de WW en de WWV worden berekend, bedraagt per 1 juli 1980 f 237,03.

De uitbetaling

De nieuwe uitkeringsbedragen, ingevolge de AOW en de AWW zullen met ingang van de uitbetaling over de maand juli 1980 kunnen worden uitgekeerd. De vakantie-uitkering wordt in de regel in de maand mei betaalbaar gesteld. De uitkeringen ingevolge de AOW en de AWW worden door de Sociale Verzekeringsbank uitbetaald.
De uitbetaling van de kinderbijslagen door de Raden van Arbeid vindt in het algemeen plaats na afloop van het desbetreffende kwartaal. De verhoogde kinderbijslagen zullen dus in het algemeen na afloop van het derde kwartaal van 1980 betaalbaar worden gesteld.
In afwijking hiervan vindt de betaling over het derde kwartaal 1980 aan het overheidspersoneel — dat tot 1 jan. 1980 de kinderbijslag per maand ontving — plaats vóór 15 sept. 1980. Deze vervroegde uitbetaling geldt ook voor degenen, die een uitkering van de Algemene Bijstandswet ontvangen.
De uitbetaling van de verhoogde arbeidsongeschiktheidsuitkeringen door het Gemeenschappelijk Administratiekantoor of de bedrijfsvereniging zal zo spoedig mogelijk plaatsvinden. Het zal in een aantal gevallen niet mogelijk zijn de verhoogde uitkeringsbedragen reeds in juli 1980 uit te betalen. In aug. 1980 zal dan een nabetaling over juli met de nieuwe bedragen worden uitbetaald.

Bejaardenziekenfondsverzekering

Met ingang van 1 juli 1980 zal de toelatingsgrens voor de bejaardenziekenfondsverzekering worden vastgesteld op f 22.434,—.
De verzekerden in de bejaardenverzekering zullen vanaf die datum de volgende premies verschuldigd zijn:

Ongehuwden

Inkomensklasse (inkomen in 1980)	Maandpremie
tot f 17.837,—	f 28,40
f 17.837,— tot f 18.277,—	f 56,65
f 18.277,— tot f 18.719,—	f 84,85
f 18.719,— tot f 22.434,—	f 113,05

Gehuwden

Inkomensklasse	Maandpremie
tot f 17.837,—	f 28,40
f 17.837,— tot f 18.277.—	f 56,65
f 18.277,— tot f 18.719,—	f 84,85
f 18.719,— tot f 20.577,—	f 113,05
f 20.577,— tot f 22.434,—	f 169,50

Reductieregeling Vrijwillige Ziekenfondsverzekering

a. Studerende en invalide kinderen (ongewijzigd)

Voor studerende, invalide dan wel de moeder vervangende kinderen tussen 16 en 27 jaar is vanaf 1 januari 1980 een premie verschuldigd van f 65,30 per maand.

b. Gehuwden jonger dan 65 jaar (ongewijzigd)

Hier te lande wonende gehuwde verzekerden met een inkomen dat in 1979 niet hoger was dan f 26.700 zijn de volgende premies verschuldigd (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse (inkomen in 1979)	Maandpremie
tot f 21.400	f 130,60 ff 65,30 p.p.)
f 21.400 tot f 24.050	f 210,10 (f 105,05 p.p.)
f 24.050 tot f 26.700	f 244,— (f 122,— p.p.)

c. Premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering

Hier te lande wonende gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering met een inkomen dat niet hoger is dan f 28.601,24, zullen de volgende premies verschuldigd zijn, (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse (inkomen in 1980)	Maandpremie
f 22.434,— - f 25.517,62	f 210,10 (f 105,05 p.p.)
f 25.517,62 - f 28.601,24	f 244,— (f 122,— p.p.)

d Premiereductieregeling in de vrijwillige ziekenfondsverzekering voor ongehuwden met een AAW-uitkering

Voor verzekerden die niet gehuwd zijn en recht hebben op een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, berekend naar een arbeidsongeschiktheid van 80% of meer en die niet ten laste van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten worden verpleegd in een (voorlopig) erkende inrichting of een tehuis, geldt een premiereductie indien het inkomen in 1980 niet meer bedraagt dan f 15.590.

De premies zijn aldus:
voor ongehuwden beneden 35 jaar: f 65,30
voor ongehuwden boven 35 jaar: f 105,05

Eigen bijdrage in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
Met ingang van 1 juli 1980 gelden de volgende bedragen:

Ongehuwden

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 266,40 per maand;
de maximale eigen bijdrage tot f 717,25 per maand.

Gehuwden

Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 532,80 per maand;
de maximale eigen bijdrage wordt f 860,25 per maand.
Voor de bepaling van het inkomen waarop de bijdrage van toepassing is, blijft voor de ongehuwde een bedrag van f 60,28 per maand buiten beschouwing en voor de gehuwde een bedrag van f 86,11 per maand). (Ministerie van sociale zaken, SER-Bulleti'n, TK-stukken)

(Vor. ber. pag. 8/1 e.v.)

BETALINGSBALANS IN 1919

In het jaar 1979 resulteerde de lopende rekening op transactiebasis in een deficit van f 4,5 mrd, tegenover een tekort van f 2,3 mrd in 1978 (herzien cijfer). Deze f 2,2 mrd lagere uitkomst had voor slechts f 0,4 mrd betrekking op het goederenverkeer (gunstig eerste halfjaar) en voor f 1,8 mrd op het onzichtbare verkeer, waar het traditionele surplus omsloeg in een tekort. De waarde van de goedereninvoer en de uitvoerwaarde stegen beide met 19%; de ruilvoet verslechterde (vooral in de (directe) energiesfeer) en het volume van de uitvoer steeg sterker dan dat van de invoer. De f 1,8 rnrd lagere uitkomst in het onzichtbare verkeer was het gevolg van een f 1,9 mrd geringer overschot in het dienstenverkeer (hogere uitgaven in het reisverkeer en lagere resultaten voor de bedrijfsuitoefening in het buitenland) en een f 0,3 rnrd groter tekort op het saldo primaire inkomens; het negatieve saldo inkomensoverdrachten daalde daarentegen met f 0,4 mrd, als gevolg van hogere ontvangsten van de EG.

De lopende rekening op kasbasis resulteerde in het vierde kwartaal in een tekort van f 1,3 mrd. Het positieve verschil met het eveneens niet voor seizoen gecorrigeerde resultaat op transactiebasis hing ditmaal vooral samen met registratieverschillen bij de invoer van olie.

Daarnaast vond kapitaaluitvoer plaats uit hoofde van per saldo verstrekking van niet geregistreerd kort handelskrediet.

Het geregistreerde kapitaalverkeer van de niet monetaire sectoren — met inbegrip van de eenzijdige vermogensoverdrachten — leidde in het vierde kwartaal tot een omvangrijke kapitaaluitvoer, t.w. van f 1,2 mrd. Voor het gehele jaar 1979 resulteerde een afvloeiing van f 0,8 mrd, tegen een uitvoer van f 2 rnrd in 1978.
Het lange particuliere kapitaalverkeer resulteerde in het vierde kwartaal in een afvloeiing van f 1,4 mrd. Het kapitaalverkeer van de overheid gaf — als gevolg van vooruitbetalingen op invoer van militaire goederen — een afvloeiing van f 0,4 mrd te zien, terwijl in het sterk fluctuerende korte particuliere kapitaalverkeer ditmaal f 0,6 mrd toevloeide, vooral als gevolg van een afneming van rekening-courantvorderingen van het Nederlandse bedrijfsleven op buitenlandse banken.
Binnen het lange kapitaalverkeer van de private sector resulteerde het effectenverkeer in een invoer van slechts f 0,2 mrd, nadat in de voorafgaande drie kwartalen uit dezen hoofde gemiddeld f 1,7 mrd was toegevloeid. De effectentransacties in het beursverkeer die, zoals uit het hierna volgende overzicht blijkt, in het derde kwartaal nog tot een invoer van f 1,9 mrd hadden geleid, leverden thans een invoer op van f 0,3 mrd. Met name de verkoop van Nederlandse obligaties naar het buitenland liep sterk terug, t.w. tot f 0,5 rnrd (ruim f 0,8 mrd lager dan in het derde kwartaal). Bovendien kwam in het verslagkwartaal aan de afstoting door ingezetenen van buitenlandse aandelen, die in het derde kwartaal nog bijna f 0,5 rnrd had bedragen, een einde. Over het jaar 1979 resulteerde het effectenverkeer in een zeer grote kapitaalinvoer, nl. van f 5,3 mrd (w.v. f 4,1 mrd verkoop van Nederlandse obligaties), na een invoer van f 2,4 rnrd in 1978.
De directe investeringen leidden in het vierde kwartaal per saldo tot een grote afvloeiing, te weten van bijna f 1 mrd. De Nederlandse investeringen in het bui-

tenland beliepen f 1,7 mrd, terwijl de buitenlandse investeringen in Nederland f 0,7 rnrd bedroegen. Over het gehele jaar 1979 bedroegen de Nederlandse investeringen in het buitenland f 4,6 rnrd en de buitenlandse investeringen in Nederland f 2,4 rnrd (1978: f 3,9 rnrd resp. f 1,6 rnrd).

De lange particuliere kredietverlening gaf een toevloeiing van nog geen f 0,1 rnrd te zien. Voor het jaar 1979 resulteerde uit dezen hoofde een invoer van bijna f 0,4 mrd, na evenwicht in 1978.

In het overige lange particuliere kapitaalverkeer vloeide — voornamelijk als gevolg van aankoop van onroerend goed in het buitenland — in het vierde kwartaal f 0,7 rnrd af (jaar 1979: f 2,5 mrd; 1978: f 2,0 mrd).

Het totale verkeer van de niet monetaire sectoren met het buitenland — met inbegrip van de nog te rubriceren betalingen — resulteerde in het verslagkwartaal in een tekort van f 2,3 mrd, waarmede het tekort over geheel 1979 op bijna f 5,3 rnrd is gekomen (1978: een tekort van f 4,6 rnrd). Het tekort in het vierde kwartaal kwam voor f 1,3 rnrd tot uitdrukking in een daling van de netto vorderingen van de banken op het buitenland en voor f 1,0 rnrd in een afneming van de officiële reserves, mede als gevolg van interventies van de Bank op de valutamarkt.

Over het gehele jaar 1979 daalden de netto vorderingen van de banken op het buitenland met f 4,3 mrd. Met inbegrip van een toewijzing van bijzondere trekkingsrechten in het IMF, tot een bedrag van bijna f 0,3 mrd, gaven de officiële reserves een daling met f 0,8 rnrd te zien.

De valutamarktontwikkeling

Het herstel van de dollarkoers, dat zich na de begin okt. '79 door de Amerikaanse monetaire autoriteiten getroffen maatregelen had voorgedaan, ging in de daarop volgende maanden weer verloren onder invloed van de toegenomen spanningen in het Midden-Oosten.

Op 2 jan. 1980 bereikte de dollar in Amsterdam een laagste koers van f 1,8905.

Nadien was de dollar vrij stabiel en schommelde rond een niveau van f 1,91. Op 15 febr. werd het Amerikaanse disconto met 1%-punt tot 13% verhoogd o.m. in verband met de aanhoudend hoge inflatie in de Verenigde Staten. Onder invloed van een hierop volgende scherpe rentestijging begon de dollar in de tweede helft van februari sterk aan te trekken. Per 14 maart bedroeg de dollarnotering in Amsterdam f 2,0215.

In het EMS nam de Franse frank van medio oktober tot begin maart bijna steeds de sterkste positie in met een korte onderbreking in de eerste helft van december, toen de Deense kroon — na de devaluatie van deze valuta met 5% per eind nov. — de positie aan de bovenkant van de band tijdelijk overnam. De Belgische frank bleef niettegenstaande verdere discontoverhogingen in december en februari tot een niveau van 12% bij voortduring de zwakste valuta, hetgeen aanleiding gaf tot omvangrijke steuninterventies door de Nationale Bank van België. In de tweede helft van februari en de eerste helft van maart verkocht de Nationale Bank naast andere valuta's tevens aanzienlijke bedragen aan guldens ter ondersteuning van de frank.

De gulden was in het najaar van 1979 overwegend zwak gestemd, met name als gevolg van de rentestijging in het buitenland. Onder deze omstandigheden heeft De Nederlandsche Bank in november haar geldmarktbeleid verstrakt. Als gevolg hiervan trad een tijdelijk scherpe rentestijging op en trok de koers van de gulden in december aan tot in de bovenste helft van de band. In de eerste maanden van 1980 verbeterde de positie van de gulden verder. De geldmarkttarieven waren inmiddels teruggelopen. Per medio maart bedroeg de 3-maands Euroguldensrente circa 11,8% tegen 14,7% medio december. De vaste tendens voor de gulden stelde De Nederlandsche Bank tevens in staat in januari en februari voor een tegenwaarde van ongeveer f 500 mln aan marken en dollars in de markt te kopen.

Voorts werden met name in de tweede helft van februari voor omvangrijke bedragen geldmarktverruimende dollarswaps met het bankwezen afgesloten.

De effectieve koers van de gulden liep in het vierde kwartaal met 0,7% op tot vrijwel hetzelfde niveau als in het vierde kwartaal van 1978.

De Zwitserse frank moest in de verslagperiode in belangrijke mate terrein prijsgeven. Onder deze omstandigheden vond, evenals in Duitsland, tegen eind februari een verdere discontoverhoging plaats van 2 naar 3%, terwijl in deze maand opnieuw een aantal maatregelen, gericht tegen de import van kapitaal, werden verzacht. In Amsterdam werd op 14 maart een niveau van f 114,175 genoteerd (eind 1979 f 117,99). De stemming t.a.v. de Japanse yen was overwegend zwak. In februari besloten de Japanse autoriteiten derhalve het disconto met 1% te verhogen tot 7¼%, terwijl begin maart een krachtiger interventiepolitiek in samenwerking met enige andere centrale banken werd aangekondigd en voorts maatregelen werden getroffen ter bevordering van de kapitaalinvoer. Dank zij omvangrijke steun voor de yen trad een stabilisatie in.

Per 14 maart was de guldenskoers van de yen weer aangetrokken tot f 81,04 tegen f 78,56 per ultimo 1979. (Ministerie van financiën)

(Vor. ber. pag. 228/1-1979)

VOORJAARSNOTA 1980: KASPLAFONDS VOOR ALLE DEPARTEMENTEN

Om het financieringstekort van de overheid binnen de perken te kunnen houden, heeft het kabinet besloten per departement e-n plafond voor de kasuitgaven in te stellen. Minister Van der Stee van financiën zegt dit in de Voorjaarsnota, die elk jaar weergeeft hoe het staat met de uitvoering van de begroting.

In de Voorjaarsnota, die op 17 juni naar de Tweede Kamer is gestuurd, zegt de minister dat de cijfers over de eerste maanden van het jaar een verontrustend beeld geven wat betreft de gevolgen voor het financieringstekort. Het effect van de recente ombuigingen van f 3 rnrd zal volgens hem voornamelijk pas in de 2e helft van het jaar zichtbaar zijn. Om echter te garanderen dat het uitgaventotaal niet wordt overschreden zijn nu kasplafonds ingesteld.

Minister Van der Stee verwacht dat de kasplafonds op verschillende departementen tot moeilijkheden kunnen leiden. Vorig jaar toen eveneens kasplafonds werden ingesteld, kon nog de verwachting worden uitgesproken dat dit niet tot al te grote problemen zou leiden. Dit jaar kan dat niet meer, aldus de bewindsman. Bij de berekeningen van de kasplafonds is rekening gehouden met de ombuigingen.

Het financieringstekort wordt in de Voorjaarsnota geraamd op f 13,7 rnrd of 4,75% van het nationale inkomen.

Stijging overheidsuitgaven

De begrotingsuitvoering levert dit jaar ten opzichte van de stand na de ombuigingen per saldo nog een stijging bij de rijksuitgaven op van rond f 1 mrd. Enkele belangrijke posten hierbij zijn:

Verschillende onderwijscategorieën	± f 100 mln.
„Lekkerkerk"	± f 90 mln.
Steun ontwikkeling nieuwe verkeersvliegtuigen en ruimtevaart	± f 100 mln.
Steun individuele bedrijven	± f 100 mln.
AOW/AWW-plus budget ..	± f 240 mln.

Bij de niet-belastingontvangsten levert de begrotingsuitvoering meevallers op bij:

Winst Nederlandsche Bank ..	f 205 mln.
Verkoopopbrengsten speciale inhuldigingsmunten	f 105 mln.
Anti-cumulatieregeling WAO/WSW	f 88 mln.

Belastingen

De belastingontvangsten wordrn ten opzichte van de raming in de Miljoenennota f 4.700 mln lager geraamd. Vergeleken bij een eerdere schatting in maart is de opbrengst f 665 mln hoger gesteld. De onzekerheden blijven echter groot, aldus minister Van der Stee.

De minister is somber over de doorwerking van de uitgavenoverschrijding naar latere jaren. Voor 1981 dreigt een overschrijding van f 2,2 mrd, voor 1982 en 1983 van f 2 rnrd en voor 1984 f 1,9 mrd. Bij deze bedragen is rekening gehouden met de ombuigingen van dit jaar. (*SER-Bulletin, Ministerie van financiën*)

DR. J. J. POLAK NEDERLANDSE BEWINDVOERDER IMF

Nederland is voornemens dr. J. J. Polak voor te dragen voor de functie van bewindvoerder van het Internationale Monetaire Fonds in Washington. De huidige bewindvoerder, dr. H. O. C. R. Ruding, zal zijn functie tegen het einde van dit jaar neerleggen. De overige landen van de kiesgroep waartoe ook Nederland behoort, t.w. Joego-Slavië, Roemenië, Israël en Cyprus, is inmiddels om steun voor deze kandidatuur gevraagd.

Dr. Polak heeft eind vorig jaar zijn functie van Economic Counsellor en hoofd van het Research Department bij het IMF neergelegd.

VERENIGDE STATEN

VERVOLG REIS PRESIDENT CARTER IN EUROPA

Na de top in Venetië reisde Carter naar Joego-Slavië. Carter was indertijd niet naar de begrafenis van het Joegoslavische staatshoofd Tito gegaan, wat toen van vele kanten ernstig bekritiseerd werd.

Tijdens een persconferentie in Venetië verklaarde hij op 23 juni op de vraag of hij geloofde daarmee fout gehandeld te hebben, dat zijn afwezigheid bij de begrafenis niet uitgelegd moest worden als een minachting. Bovendien waren zo'n 40 andere staatshoofden, onder wie de presidenten van Frankrijk en Mexico ook niet naar Belgrado gegaan.

Aan de vooravond van Carters aankomst zond de Joegoslavische televisie een interview met Carter uit waarin hij herinnerde aan de ,,diepgaande en zeer doordachte'' opmerkingen en adviezen die Tito hem had gegeven en die gebaseerd waren op ,,dienslangdurige ervaring en omgang met wereldleiders die hij veel beter kende dan ik''.

Carter onthulde dat hij met Tito van gedachten wisselde via ,,vele lange brieven van een particulier en een vertrouwelijk karakter'' en dat die correspondentie voor hem ,,zeer nuttig'' geweest was.

In Belgrado, waar hij op 24 juni arriveerde, heeft Carter gesproken met de voorzitter van het staatspresidium, Cvijetin Mijatovic, zijn voorganger in deze functie Lazar Kolisewski. premier Veselin Djuranovic en minister van buitenlandse zaken Josip Vrhovec.

Carter herhaalt aanbod inzake Afghunistan

In een toast aan het staatsdiner, dat de Joegoslavische regering Carter op 24 juni aanbood, zei hij dat Amerika bereid is mee te werken aan een overgangsregeling voor Afghanistan op voorwaarde dal de Russche troepen het land snel verlaten.

,,Wij zijn bereid om, wanneer alle Russische troepen zich terugtrekken uit Afghanistan, mee te werken aan garanties en regelingen om een werkelijk onafhankelijk niet-gebonden Afghanistan te creëren, met een regering die aanvaardbaar is voor het Afghaanse volk'', zei Carter, daarmee een voorstel herhalend dat Washington ook in febr. al heeft gedaan.

,,Wij zouden bereid zijn een overgangsregeling te onderzoeken die zou moeten worden ingevoerd tegelijk met de snelle terugtrekking van alle Russische troepen uit Afghanistan met het doel vrede en rust in dit lijdende land te herstellen'', zo zei Carter.

Leden van Carters delegatie wezen er direct op dat het voorstel geen nieuwe elementen bevat, maar het tijdstip en de plaats waar Carter het Amerikaanse plan herhaalde zijn symbolisch genoeg om Moskou de ernst in te scherpen waarmee Washington de Russische inval in Afghanistan beschouwt.

Carter in gezelschap van de voorzitter van de presidentiële raad Cvijetin Mijatovic tijdens een rondrit door de straten van Belgrado.

Over de betekenis van Carters bezoek aan Joego-Slavië, schreef het *NRC/H'blad* op 25 juni het volgende:

Het bezoek van president Carter aan Joego-Slavië heeft een mengeling van standvastigheid en matiging te zien gegeven, een combinatie die ook vaak te vinden is geweest in de politiek van president Tito. En het wekt dan ook geen verwondering dat de Joegoslaven zich bij de besprekingen — ,,een werkelijke dialoog'', zoals een deelnemer later zei — op vrijwel dezelfde golflengten als de Amerikanen bleken te bevinden.

Vastberadenheid toonde Carter in zijn toast toen hij zei dat hij in Joego-Slavië was om de soevereiniteit, onafhankelijkheid en territoriale onschendbaarheid van Joego-Slavië te bevestigen ,,die voor Amerika nog even belangrijk zijn als deze altijd zijn geweest''. Vastberadenheid bleek ook uit zijn uitspraak dat hij de betrekkingen met Joego-Slavië nog sterker wil maken.

Matiging legde Carter aan de dag toen hij er de nadruk op legde dat Amerika vastbesloten is de ontspanning te versterken, de dialoog tussen de volkeren te handhaven en door te gaan met ontwapeningsoverleg, bij voorbeeld in het kader van SALT.

Maar, waarschuwde hij tegelijkertijd, ontspanning moet gebaseerd zijn op wederkerigheid, op wederzijdse zelfbeheersing en op eerbiediging van de beginselen van soevereiniteit, territoriale onschendbaarheid en niet-inmenging in de aangelegenheden van andere landen.

Het waren allemaal uitspraken die de Joegoslaven als muziek in de oren moeten hebben geklonken, net zoals Carters loftuigingen aan het adres van de vorige maand overleden president Tito en zijn waarderende woorden over de overgang naar een collectief leiderschap die, zoals Carter gisteravond zei dank zij de vooruitziende blik van Tito zonder moeilijkheden was verlopen.

Natuurlijk, er waren ook punten waarover Joegoslaven en Amerikanen van mening verschillen, zoals over de erkenning van de PLO en over de Noord-Zuid-dialoog die volgens Belgrado te langzaam verloopt en snellere voortgang nodig heeft omdat die problematiek de grootste bron van conflicten in de wereld vertegenwoordigt. (...)

Joego-Slavië kan tevreden zijn na Carters bezoek. De Amerikaanse president heeft die dingen gezegd die Belgrado graag wilde horen zonder dat het tegenover de Russen in een moeilijke positie werd gemanoeuvreerd. Bovendien zegde Carter, wat de bilaterale betrekkingen betreft toe dat Amerika de politiek van economische stabilisatie zal steunen, wat alleen maar kan betekenen dat er meer dollars in de noodlijdende Joegoslavische economie zullen worden gepompt, en ook dat Washington het anti-Joegoslavische terrorisme in Amerika met kracht zal bestrijden.

Sowjetrussisch commentaar

De Amerikaanse president Carter heeft niet het morele recht, zich op te werpen tot de verdediger van een onafhankelijk Joego-Slavië, schreef een commentator van het officiële Russische persbureau Tass in een reactie op Carters uitlatingen.

In de eerste Russische reactie op Carters bezoek aan Joego-Slavië klinkt een duidelijke geïrriteerdheid door, met name

naar aanleiding van het interview met Carter dat op de Joegoslavische televisie is uitgezonden, en waarin hij had gezegd dat de Verenigde Staten de territoriale integriteit en nationale eenheid van Joego-Slavië ondersteunen.

,,Waarom neemt Washington de houding aan van verdediger van Joego-Slavië, terwijl niemand dit land aanvalt?", vroeg Tass zich af.

Tass stoorde zich ook aan het feit dat Carter en de Joegoslavische leider Myatovic hebben gesproken over de toestand in de Beweging van niet-gebonden landen. Tass acht dat ongepast omdat het ,,juist de Vereenigde Staten zijn" die tegen niet-gebonden landen interventies organiseren, ,,zoals in Afghanistan".

Op 25 juni arriveerde het Amerikaanse gezelschap in Madrid.

Hier werden gesprekken gevoerd met premier Suarez. Tijdens een lunch met de Spaanse koning Juan Carlos verklaarde Carter dat de militaire banden tussen het Iberische schiereiland en de VS versterkt moeten worden. Hij zei een voorstander te zijn van Spanje's toetreding tot de NAVO. ,,Spanje staat schouder aan schouder met de andere westerse democratieën als potentieel lid van de Europese Gemeenschap en het Atlantische bondgenootschap," zei Carter.

Carter heeft in Madrid ook nog gesproken met de Spaanse communistenleider Santiago Carrillo.

Vanuit Madrid reisde Carter door naar Portugal voor een bezoek van acht uur. Hier werden besprekingen gevoerd met president Eanes en premier Sa Carneiro. De Portugese premier verklaarde later dat zijn regering en die van de VS gaan bestuderen hoe zij hun militaire samenwerking kunnen verhogen.

In gezelschap van het Portugese staatshoofd Eanes inspecteerde president Carter de erewacht bij aankomst in Portugal.

In het vraaggesprek maakte Sa Carneiro speciaal melding van de mogelijkheid dat de faciliteiten op de Amerikaanse luchtmachtbasis Lages op de Azoren zullen worden uitgebreid. Het huidige akkoord tussen Portugal en de VS over deze basis loopt op 1 februari 1983 af. Onderhandelingen over vernieuwing van de overeenkomst zullen waarschijnlijk echter al eerder beginnen.

Tijdens de oorlog van 1973 in het Midden-Oosten konden de Amerikanen gebruik maken van Lages voor hun wapentransporten naar Iraël. Vrijwel alle andere bondgenoten van de VS in Europa weigerden de Amerikanen toen het gebruik van hun bases, daarbij aanvoerend dat het niet ging om bescherming van het NAVO-gebied. Ook de Spanjaarden stonden Washington bij die gelegenheid geen gebruik van de Amerikaanse bases op hun grondgebied toe.

Mocht een nieuw militair conflict uitbreken in het Midden-Oosten of in Zuid-West-Azië, dan lijkt het waarschijnlijk dat ook de huidige, rechtse regering van Sa Carneiro, die zich tot nu toe een ,,model-bondgenoot" heeft getoond van de VS, hun het gebruik van Lages niet zal ontzeggen, aldus het NRC/H'blad in een toelichting op Carters bezoek aan Portugal. Het artikel vervolgde:
Hoewel Sa Carneiro er geen gewag van maakte, is het in Lissabon geen geheim dat de Amerikanen ook belangstelling hebben voor het gebruik van de luchtmachtbasis bij Beja in Zuid-Portugal. Op het ogenblik bestaat tussen Portugal en de Bondsrepubliek een overeenkomst die het Duitse vliegers mogelijk maakt hier een deel van hun opleiding te volbrengen. Naar op 26 juni in welingelichte kringen in Lissabon werd vernomen hebben de VS zich over deze kwestie gewend tot de Duitsers. die hun echter hebben aangeraden zich direct tot de Portugezen te richten.
Daarnaast is er sprake van dat Portugal de Amerikaanse oorlogsvloot permanente faciliteiten zal verlenen. Het zou daarbij onder andere gaan om stationering van een vliegdekmoederschip en fregatten, waarvan een deel is uitgerust met helikopters. De Portugese minister van defensie Amaro da Costa heeft onlangs reeds de bereidheid van zijn regering in deze zin onderstreept. Aanvankelijk werd gedacht aan stationering van de Amerikaanse schepen in de Taagmonding. Om veiligheidsredenen zou de Portugese voorkeur nu uitgaan naar inrichting van een Amerikaanse basis bij het moderne havencomplex Sines, ongeveer honderd kilometer ten zuiden van Lissabon.
(NRC/H'blad, NZZ)

In Spanje werd Carter ontvangen door koning Juan Carlos.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

STAATSGREEP IN BOLIVIA

De Boliviaanse strijdkrachten, onder aanvoering van generaal Luis Garcia Meza, hebben op 17 juli de macht in Bolivia overgenomen en de president, mevr. Lydia Gueiler, gearresteerd. Zij heeft op 18 juli via de radio meegedeeld dat zij is afgetreden en dat de macht overgenomen is door de Raad van nationale wederopbouw, bestaande uit de commandanten van de drie strijdkrachtonderdelen. Generaal Luis Garcia Meza heeft zichzelf benoemd tot nieuwe president.

Verder is de grondwet buiten werking gesteld om de verkiezingsoverwinning ongedaan te maken van de linkse presidentskandidaat Hernan Siles Zuazo. Op 29 juni waren in Bolivia presidents- en Congresverkiezingen gehouden, die gewonnen werden door gematigd links (zie hierna).

Terwijl legereenheden in de straten van de hoofdstad patrouilleerden, àrongen gewapende leden van de rechtse Falange-partij en soldaten het regeringspaleis binnen en arresteerden presidente Lydia Gueiler en 17 medewerkers, die naar een onbekende bestemming werden vervoerd.

Tegelijkertijd deed het leger een inval in het kantoor van de vakcentrale COB, die zoals in nov. 1979 (pag. 843 '79 e.v.) de staatsgreep ongedaan trachtte te maken door het uitroepen van een algemene staking.

Bij de overval op het vakbondskantoor zou de voorzitter van de mijnwerkersbond, Simon Reyes, doodgeschoten zijn en zouden de voorzitter van de vakcentrale, Juan Lechin Oquendo, en de voorzitter van de socialistische partij, Marcelo Quiroga Santa Cruz, gewond zijn geraakt. Ook zij zijn naar onbekende bestemming afgevoerd.

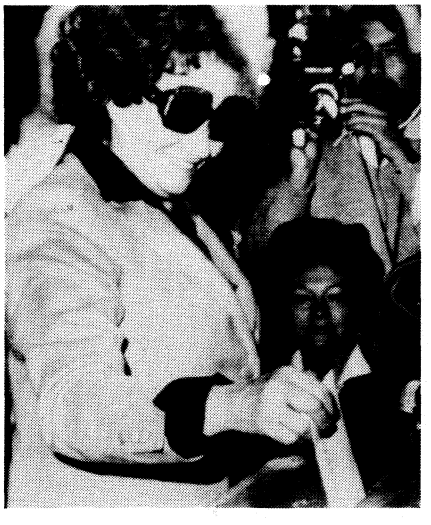

De nu afgezette president mevrouw Lydia Gueiler bij het uitbrengen van haar stem bij de verkiezingen van 29 juni.

Tanks en troepen zouden naar het tinmijndistrict Huanini en Siglo Veinte gestuurd zijn, waar met machinegeweren en dynamiet uitgeruste mijnwerkers wegversperringen opgericht hebben.

Het verzet in de hoofdstad La Paz was spoedig gebroken. Na de afkondiging van een algemeen uitgaansverbod en na beschietingen op burgers die bezig waren met het oprichten van barricaden, maakte de stad een verlaten indruk. Het leger zou honderden arrestaties hebben verricht.

Wel zouden duizenden boeren de autoweg van La Paz naar de stad Cochabamba hebben gebarricadeerd.

Op 21 juli hebben zich in La Paz op grote schaal ongeregeldheden voorgedaan. Tegenstanders van het nieuwe militaire bewind hadden barricaden opgericht en er werden sluipschutters in de stad gesignaleerd. Het leger heeft op demonstranten geschoten. Gearresteerde tegenstanders werden naar het voetbalstadion van de Club Olivaros overgebracht.

Het radiostation van de mijnarbeidersbond in Siglo is op 21 juli weer in de lucht verschenen met oproepen tot verdere strijd tegen de junta.

In Asunción, in de provincie Potosi, schoten soldaten op mijnarbeiders die gevlucht waren in de mijnen.

In de stad Oruro zou het tot zeer ernstige gevechten zijn gekomen tussen militairen en de bevolking.

De Boliviaanse studentenorganisatie CUB heeft in een communiqué een regeringsverklaring tegengesproken dat de socialistische leider Quiroga Santa Cruz werd gedood ,,toen hij zich tegen het gezag verzette''. Volgens de CUB werd de politicus door een regen van kogels gedood die een burger, lid van een uiterst rechtse militie, op hem afvuurde tijdens de inval in het kantoor van de vakcentrale COB.

De opstand zou, aldus de N Z Z van 20/21 juli begonnen zijn met een rebellie van het zesde legerkorps in Trinidad, de hoofdstad van het departement Beni, zo'n 600 km van de hoofdstad La Paz verwijderd. De dag daarvoor was generaal Garcia Meza al naar Trinidad vertrokken. Binnen enkele uren sloten andere garnizoenen zich bij de opstand aan, waaronder de belangrijke militaire eenheden in Santa Cruz de la Sierra, Cochabamba, Oruro, Sucre en Tarija.

De nieuwe machthebber, generaal Garcia Meza, is berucht als een voorstander van de harde lijn.

Volgens hem is Bolivia niet rijp voor een democratie, omdat de communisten daar slechts misbruik van maken. ,,Democratie leidt alleen maar tot een overdaad aan vrijmoedigheid en tot institutionele chaos.'' Hij is voorstander van een ,,gecontroleerde democratie op zijn Boliviaans''.

De coup in Bolivia was ditmaal goed voorbereid, aldus de Latijnsamerikaanse corespondent van het *NRC/H'blad* (19-7):

,,In Bolivia leggen de stemmen van de verkiezingen niet zo'n groot gewicht in de schaal,'' zei de legendarische vakbondsleider Juan Lechin. Zo is het: de Bolivianen kunnen nog zo vaak stemmen en volgens de beste democratische tradities hun voorkeur voor een bepaalde kandidaat uitspreken, de militairen krijgen toch invloed. Hernan Siles Zuazo, leider van de gematigd linkse coalitie UDP, heeft nu drie keer achter elkaar de meeste stemmen behaald bij de verkiezingen, maar voor de generaals is het onverteerbaar dat hij ook werkelijk als president wordt benoemd. Zij beschouwen hem als een gevaarlijke communist.

Deze vete tussen Siles en de militairen, in feite een paranoïde tweedeling van Bolivia in links en rechts, communisme en fascisme, gaat terug tot 1952. In dat jaar vond de nationalistische revolte plaats, geleid door Juan Lechin en Hernan Siles Zuazo. Met steun van gematigde mijnwerkers en de politie versloegen zij het leger. Vervolgens werd Victor Paz Estensorro, die een jaar tevoren de verkiezingen had gewonnen maar door de militairen was verjaagd, in het presidentiële paleis geïnstalleerd.

De tinmijnen werden genationaliseerd, het grootgrondbezit werd onder de Indiaanse boeren verdeeld en het algemeen kiesrecht werd ingevoerd. Het leger werd ontbonden en vervangen door volksmilitie.

Weekblad 49ste jaargang no. 2546, pag. 31535-31550

Het leger heeft die vernedering nooit vergeven aan het driemanschap dat in 1952 de revolutie leidde In 1964 maakte een staatsgreep een einde aan de derde regeringsperiode ven Victor Paz Estensorro Sindsdien hebben militairen tot 1979 onafgebroken geregeerd Ondertussen bleef Bolivia het toneel van de strijd tussen links en rechts

In 1969 wend, tijdens het korte bewind van de linkse generaal Juan Jose Torres, in Bolivia de Volksassemblee in het leven geroepen een soort raad van boeren, arbeiders en studenten, onder leiding van Juan Lechin Het experiment met het radencommunisme duurde slechts kort een gewelddadige staatsgreep van kolonel Hugo Banzer maakte een einde aan het bewind van generaal Torres

Banzer regeerde met harde hand tot 1978, maar toen maakte een hongerstaking, begonnen door vier mijnwerkersvrouwen en uitgegroeid tot een massale beweging, een einde aan zijn regime

Dne oude bekenden traden nu weer op de voorgrond Victor Paz Estensorro, Hernan Siles Zuazo en Juan Lechin maar zij waren ondertussen ver uit elkaar gegroeid Paz leidde een behouden coalitie, Siles een gematigd linkse en Lechin stond aan het hoofd van de marxistische vakcentrales, de COB Siles behaalde bij de presidentsverkiezingen van 1978, 1979 en 1980 steeds de meeste stemmen, maar hij werd niet rechtstreeks gekozen omdat daarvoor de absolute meerderheid is vereist

De militairen waren nog steeds nadrukkelijk op het politieke toneel aanwezig Zij maakten duidelijk dat zij Siles nooit zouden aanvaarden als president De COB, de vakcentrale onder leiding van Lechin, ontwikkelde zich tot de enige tegenkracht van het leger

De COB, en haar militante aanhang van arbeiders en boeren, is de enige organisatie buiten het leger die werkelijk macht heeft

Dat bleek bijvoorbeeld het vorig jaar november Toen slaagde de COB erin om met een algemene staking de klungelige staatsgreep van kolonel Natusch Busch ongedaan te maken Vervolgens nam Lechin het initiatief om de Comité's ter verdediging van de democratie (Conade) op te richten, waarin behalve de COB, ook de kerk en politici van nagenoeg alle partijen zich verenigen. Het doel was eenvoudig garanderen dat de democratie nu eens eindelijk zou worden hersteld.

Dank zij de COB en de Conade kon dit jaar een paar keer een staatsgreep op het nippertje worden voorkomen Lechin zei onlangs ,,De COB is zich ervan bewust dat zij een garantie biedt voor het democratische proces"

De Conade en de COB hadden een plan van burgerverzet opgesteld om, net als het vorig jaar november, een eventuele staatsgreep ongedaan te kunnen maken. Maar de coup van afgelopen donderdag kwam als een volslagen verrassing In het gebouw van de COB waren de leden van Conade in allerijl bijeen gekomen om een strategie van het verzet te bedenken, toen zij werden overvallen Deze keer hadden de militairen de staatsgreep tot in de details voorbereid Het is de vraag of het Boliviaanse volk tegen het militaire geweld weerstand zal kunnen blijven bieden ..

Eerdere dreiging met staatsgreep

De staatsgreep van 17 juli is niet onverwachts gekomen.

Op 30 mei gaven de strijdkrachten een verklaring uit waarin zij zeiden bereid te zijn in het politieke leven tussenbeide te komen als ,,extremisten, van welke richting ook, door zouden gaan met hun provocaties". In een communiqué verklaarden de strijdkrachten dat zij in ,,staat van alarm" waren en waarschuwden zij ,,de verantwoordelijke politici en de extremisten" dat het leger geen enkele druk zou accepteren, van welke aard ook en van welke kant die ook komt. Indien de verantwoordelijke politici zouden volharden in hun agressieve houding, behielden de strijdkrachten zich het recht voor op een geschikt moment de maatregelen te nemen die zij noodzakelijk achten.

De verklaring werd uitgegeven nadat president Lydia Gueiler een gesprek had gevoerd met de legerleiding, waarin deze van haar geëist had dat de minister van binnenlandse zaken vervangen zou worden door een als bijzonder hard bekend staande militair met politie-ervaring uit de tijd van de dictatuur.

Ongeveer tegelijkertijd speelde een conflict tussen generaal Garcia Meza en het parlement. Garcia Meza had verklaard dat alle parlementariërs die vóór een proces tegen de vroegere dictator generaal Banzer, hadden gestemd voor een bijzondere militaire rechtbank zouden worden geleid. Een proces tegen Banzer, aldus Meza, was een proces tegen de strijdkrachten. Een parlementaire commissie had Banzer beschuldigd van corruptie en schending van de mensenrechten.

Het parlement nam vervolgens een resolutie aan waarin Garcia Meza's bedreiging met vervolging van parlementariërs voor een militaire rechtbank, als in strijd met de grondwet werd gekwalificeerd.

Daarop antwoordde Garcia Meza met persoonlijke aanvallen op enkele parlementariërs en kwalificeerde de politici van het land als ,,subversief", ,,corrupte smokkelaars" en ,,vijanden van de strijdkrachten".

Tegelijkertijd riep hij de Bolivianen uit alle lagen van de bevolking op het politieke proces een andere richting te geven en de politieke structuren van het land te veranderen.

Op 4 juni werd door een woordvoerder van het State Department in Washington verklaard dat de VS een militaire staatsgreep in Bolivia ten zeerste zouden afkeuren.

Volgens persberichten zou de Amerikaanse ambassadeur in La Paz, Weismann, een staatsgreep hebben weten te voorkomen door het tijdig bekendmaken van de plannen voor de coup.

De legerleiding gaf op 6 juni een verklaring uit waarin van de regering geëist werd dat Weismann uitgewezen zou worden en dat de presidents- en parlementsverkiezingen van 29 juni een jaar uitgesteld zouden worden. Verkiezingen op dit tijdstip, aldus de legerleiding, zouden de eenheid van de Bolivianen in gevaar brengen. Bovendien zou de kieswet niet goed zijn.

Op 10 juni wees het parlement met algemene stemmen de eisen van de strijdkrachten af. De legerleiding gaf daarop, bij monde van generaal Reyes Villa, een verklaring uit waarin de beslissing van het parlement aanvaard werd. „De strijdkrachten zullen tot het succes van de verkiezingen bijdragen, want onze strijdkrachten zijn gedisciplineerd en gehoorzamen de bevelen van hun kapitein-generaal, presidente Gueiler," aldus de verklaring.

Ongeregeldheden tijdens de verkiezingscampagne, dood drie linkse politici

Begin juni is een vliegtuigje dat een aantal linkse parlementariërs vervoerde tijdens hun verkiezingscampagne, neergestort, waarbij behalve de piloot en een fotograaf, de senator Jorge Alvarez Plata, Jorge Sattori, een communistische leider, en Enrique Bara van de Nationalistische Beweging voor revolutionair links om het leven kwamen. Jaime Paz Zamora, kandidaat van de linkse se UDP, de Democratische Volksunie,

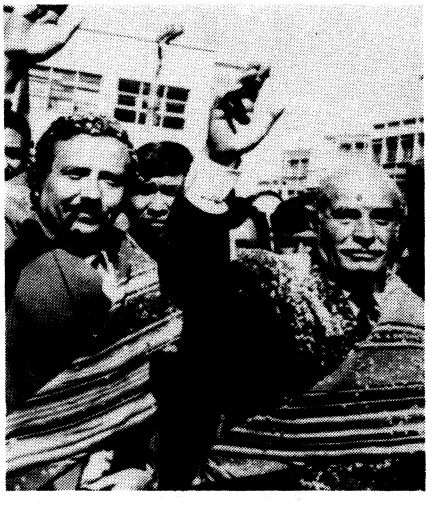

De ex-president Walter Guevara Arze (PRA) één van de kandidaten voor het presidentschap en Flavio Maehicado kandidaat voor het vice-presidentschap brengen hun stem uit.

voor het vice-presidentschap, werd zwaar gewond. Volgens berichten in de pers is sabotage niet uitgesloten.
Op 17 juni hebben gewapende leden van de rechtse Falange-partij de prefectuur in Santa Cruz, de tweede stad van het land, bezet en een radiostation in bezit genomen. De prefect en twee van zijn medewerkers werden daarbij gewond.
De prefect had geprobeerd een aantal Falange-leden ervan te overtuigen hun hongerstaking op te geven die zij waren begonnen om kracht bij te zetten aan hun eis tot uitwijzing van de Amerikaanse ambassadeur. Falange-aanhangers bestormden ook het Amerikaanse consulaat in Santa Cruz en het Boliviaans-Amerikaanse culturele centrum in die stad.
Via de bezette radiostations werd de bevolking opgeroepen tot opstand tegen de regering in La Paz.
Studenten en arbeiders gingen de straat op om de Falange-aanhangers te bestrijden.
De oproep vond echter geen navolging.

Op 26 juni ontsnapte de kandidaat voor de UDP, oud-president Hernan Siles Zuazo, die ook in 1979 de verkiezingen won, ternauwernood aan de dood toen een bom tot ontploffing kwam tijdens een verkiezingsbijeenkomst in La Paz. Afgezien van wat onbeduidende incidenten verliepen de verkiezingen voor president en parlement (27 senatoren en 130 afgevaardigden) rustig.
De definitieve uitslag, zoals die eerst in de loop van juli door de hoogste kiesraad bekendgemaakt werd, luidt:

Presidentsverkiezingen: Siles Zuazo (UDP) 34,05%, Paz Estensorro (MNR-Alliantie), 17,70%, oud-president Banzer (ADN) 14,79%, de socialist Quiroga 7,65%.

De zetelverdeling in het parlement: UDP 57 zetels, MNR-Alliantie 44, ADN 30, de PS 11, de christen-democraten 5, de liberale PRA 3, de extreem-rechtse Falange 3, MNR-U 2 en de Indianenpartijen Mitka en Mita-l beide één zetel.

Aanhoudend verzet na staatsgreep

Verschillende bronnen maken melding van aanhoudend verzet tegen de nieuwe militaire machthebbers, met name in de strategisch belangrijke mijncentra.
In het weekeinde van 19 en 20 juli zouden zich zware gevechten hebben voorgedaan tussen leger en mijnwerkers.
De algemene staking, die de COB op 17 juli heeft uitgeroepen, duurt voort.

Vier radiostations die nog steeds in handen zijn van de mijnwerkers, roepen op om tot het uiterste verzet te leveren. Zij noemen zich ,,de radiostations van de democratische solidariteit". Volgens hun berichten, die worden opgevangen in Peru, dreigt het gebied van Siglo XX en Catavi, waar de belangrijkste tinmijnen liggen, omsingeld te worden.

,,Er heerst een totale onzekerheid over de situatie in het land", volgens de ,,mijnradio's" Alle andere verbindingen met het buitenland zijn nog steeds verbroken.

De militairen, die de staatsgreep pleegden, hebben hun les geleerd van de coup die in november 1979 mislukte. Toen verzuimden zij om de radiostations te bezetten en de belangrijkste leiders van de oppositie uit te schakelen, aldus het *NRC/H'blad.*

De bevolking kwam toen massaal in verzet en hoewel bij het ,,bloedbad van Allerheiligen", meer dan tweehonderd mensen om het leven kwamen, slaagde het vastberaden volksverzet erin om de leiders van de coup, kolonel Natusch Busch, na twee weken tot aftreden te dwingen.

Nu hebben de militairen het heel wat hardhandiger aangepakt. Om te beginnen is aan de staatsgreep een golf van terreurdaden voorafgegaan met het doel om de bevolking te intimideren. Op 17 juli ontsnapten slechts enkele politici aan de handen van de generaals.

Mevrouw Lydia Gueiler, de presidente die tot het uiterste heeft getracht om de democratie in Bolivia te verdedigen, kreeg toestemming om asiel te zoeken in de nuntiatuur. Daar zou zij inmiddels haar aftreden, dat haar door de generaals werd opgelegd, weer hebben ingetrokken. De twee belangrijkste politici, Hernan Siles Zuazo en Victor Paz Estensorro, zijn ondergedoken. Siles heeft vanuit de clandestiniteit een oproep tot verzet gedaan.

Andere leiders hebben zich niet op tijd kunnen redden. Bij de aanval op 17 juli op het gebouw van de vakcentrale COB werd Simon Reyes, de communistische president van de COB, vermoord.

Marcelo Quiroga Santa Cruz, de leider van de socialistische partij, is bezweken aan de verwondingen die hij toen opliep. Hij was de stuwende kracht achter het onderzoek dat het Boliviaanse parlement wilde instellen tegen de wandaden van ex-dictator generaal Hugo Banzer. Het is niet duidelijk of de legendarische mijnwerkersleider Juan Lechin nog in leven is.

Nog vijftien andere vakbondsleiders zijn op 17 juli gefusilleerd.
Volgens een bericht van de militairen zijn drie buitenlandse ,,agitatoren" vermoord. In Santa Cruz de la Sierra, het reactionaire bolwerk in het tropische laagland, is wraak genomen op de aanhangers van de linkse UDP-coalitie, die de laatste presidentsverkiezingen won. Er zijn minstens dertig UDP-aanhangers vermoord. In heel Bolivia zijn meer dan zevenhonderd mensen gevangen genomen, waaronder zo'n honderd journalisten.

De Boliviaanse kerk heeft op 20 juli fel geprotesteerd tegen de gewelddadige staatsgreep. De aartsbisschop van La Paz, Jorge Manrique, veroordeelde de arrestatie van priesters, de vernieling van de Kerkelijke radiostations en de bezetting van de kerkelijke krant Presencia, de belangrijkste krant van La Paz.

,,Ik heb de plicht om te protesteren tegen het geweld dat opzettelijk gebruikt wordt om de stem van het Boliviaanse volk tot zwijgen te brengen. De Bolivianen zijn een rustig, vaderlandslievend volk en vragen slechts rechtvaardigheid en welzijn", aldus de aartsbisschop.

De nieuwe dictator, generaal Luis Garcia Meza, zei op 19 juli dat de staatsgreep voor eens en altijd een einde heeft gemaakt aan de verkiezingsavonturen. ,,Ik heb een schoon geweten dat ik de benoeming van Hernan Siles Zuazo tot president heb verhinderd, want hij was met fraude aan zijn overwinning gekomen", zei hij.

De economische toestand in Bolivia is zorgwekkend. In 1979 heeft de buitenlandse schuld een bedrag van $ 3,7 mrd bereikt. Het merendeel hiervan is geleend tijdens het regime van zeven jaar van generaal Hugo Banzer van 1971-78.

De verplichtingen aan het buitenland zullen voor het jaar 1980 naar schatting een bedrag van $626 mln halen. Het bruto natioaal produkt in 1970 — het laatste jaar waarvan cijfers beschikbaar zijn — was slechts $ 2,3 mrd. Sindsdien is de produktie in verschillende sectoren sterk gedaald. De export van tin en andere mineralen door de staatsmijnmaatschappij en kleine en middelgrote mijnmaatschappijen is met een derde of meer teruggelopen in het eerste kwartaal van 1980. De agrarische produktie is gering door de slechte weersomstandigheden en de katoenoogst is geheel mislukt. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times)

WEST-EUROPA

BENELUX

GEMEENSCHAPPELIJK PLAN VOOR ENERGIE

De ministers van economische zaken en van handel van de Beneluxlanden hebben op 2 juli in Brussel besloten een energiecommissie in het leven te roepen voor het bezweren van de energiecrisis. Voorts hebben zij een plan bekendgemaakt ter stimulering van de uitvoer.
De energiecommissie zal alle zuinigheidsacties in de drie landen coördineren, veiligheid en bevoorrading verbeteren, zoeken naar andere vormen van energie en trachten het prijsbeleid der drie landen meer met elkaar in overeenstemming te brengen.
Er is een ,,crisisplan" voor autobrandstof aangenomen, en dat voorziet in een systeem van rantsoenering dat voor de drie landen gelijk is.
Men zal ook gaan samenwerken bij de voorziening van steenkool, het ondergronds vergassen van steenkool en het opwekken van kernenergie.
België zal Nede land op de hoogte houden over zijn kernprojecten en vooral over de verwerking van nucleair afval te Dessel, in de buurt van de grens met Nederland.
De drie landen hebben voorts besloten nauwer te gaan samenwerken op buitenlandse markten, o.m. door een gezamenlijk optreden. Daarbij zou speciale aandacht worden besteed aan kleine en middelgrote bedrijven die hulp behoeven bij het verkrijgen van inlichtingen over exportpromotie, en bij hoe de last der bureaucratie zo veel mogelijk kan worden verlicht.
België, Nederland en Luxemburg zullen voorts meer gaan samenwerken op het gebied van exportkredieten en -assurantie, vooral als het gaat over uitvoer naar verre landen.
Ook willen zij de Europese Commissie verzoeken de voorschriften inzake hulp van de overheid in de vorm van investeringen in de landen der Gemeenschap duidelijker te definiëren, alvorens zij hun eigen nationale systemen en werkwijzen dienaangaande meer op elkaar afstellen. *(NRC/H'blad)*

EG

AKKOORD OVER EUROPEES RIJBEWIJS EN ZOMERTIJD

De Europese ministers van verkeer zijn op 24 juni in Luxemburg bijeen geweest en zijn het eens geworden over twee zaken, nl. de invoering van een Europees rijbewijs en één zomertijd.
Al jarenlang is de Europese Commissie, zoals bekend, bezig geweest de EG-lidstaten ertoe te bewegen te besluiten de zomertijd op één en hetzelfde tijdstip te laten ingaan en ook weer te doen eindigen. Niet ten onrechte acht de Commissie dat van groot belang voor het gehele intracommunautaire verkeer in de ruimste vormen.
De verkeersministers van de Negen werden het er in Luxemburg over eens dat volgend jaar in alle landen van de Gemeenschap de zomertijd ingaat op 29 maart om 02.00 uur en in 1982 op 28 maart, ook om 02.00 uur. Dat betekent dat men in beide jaren in het voorjaar af zal zijn van de problemen van op verschillende tijdstippen ingaande zomertijden.
Over een gezamenlijk, op één tijdstip beëindigen van de zomertijd, kon men het nog niet eens worden. Daarom zullen er komend jaar plus het jaar daarop nog twee groepen landen in de Gemeenschap zijn die op verschillende tijdstippen een eind maken aan de zomertijd.
De meeste continentale landen van de Gemeenschap, de drie Beneluxlanden en Frankrijk, Duitsland en Italië, zijn het er wel over eens dat de zomertijd in 1981 en 1982 het best kan aflopen op respectievelijk 27 sept. en 26 sept., steeds om 02.00 uur. Denemarken weet nog niet precies wat het met betrekking tot de einddatum van de zomertijd gaat doen, maar het zal zich wel aansluiten bij de continentale EG-landen. Het Verenigd Koninkrijk echter, en ook Ierland (omdat dit laatste land niet graag een van Engeland afwijkende tijd heeft) zullen volgend jaar hun zomertijd beëindigen op 25 okt. om 02.00 uur en een jaar later op 24 okt. op hetzelfde tijdstip.
Behalve het normale tijdsverschil (in Ierland en Groot-Brittannië is het altijd een uur vroeger dan in de continentale EG-landen) zullen er zich in 1981 en 1982, in het voorjaar, dus geen problemen voordoen. In het najaar echter ligt de zaak anders. Tot 27 sept. volgend jaar (en 26 sept. in 1982) zal er tussen de continentale EG-landen en Ierland en Engeland anderzijds, een tijdsverschil van een uur zijn (in Engeland en Ierland is het dan een uur vroeger). Maar tussen volgend jaar 27 sept. en 25 okt. is er geen tijdsverschil tussen de continentale EG-landen en anderzijds Engeland en Ierland. Hetzelfde verschijnsel doet zich voor in 1982 tussen 26 sept. en en 24 okt. Na respectievelijk 25 okt. volgend jaar en na 24 okt. in 1982, is er dan weer het normale tijdsverschil tussen de twee groepen landen.
Nog niet duidelijk is wat Griekenland zal gaan doen. Dat land, waar het normaal een uur later is dan in de huidige continentale EG-landen en twee uur later dan in Engeland en Ierland, wordt per volgend jaar 1 jan. lid van de Europese Gemeenschap. In 1980 was het nog een tamelijk groot rommeltje met de zomertijd omdat de ingangsdatum ervan in de continentale EG-landen en in Ierland plus het Verenigd Koninkrijk aanzienlijk scheelde. Dat is uiterst lastig voor trein- en luchtvaartverbindingen. Wel was in 1980 bereikt dat bijvoorbeeld Duitsland, dat voordien weigerde zomertijd in te voeren, het dit keer al wel deed.
Behalve de EG-landen zetten op het Europese vasteland dit jaar, op hetzelfde tijdstip, ook Andorra, Oostenrijk, Spanje, Griekenland, Liechtenstein, Oost-Duitsland, Noorwegen, Polen, Portugal, Zweden, Tsjechoslowakije en Joego-Slavië de klok een uur vooruit. Turkije, Finland en Zwitserland pasten nog geen zomertijd toe.

Rijbewijs

Een andere zaak waarvoor de Europese Commissie jarenlang heeft geijverd, nl. het instellen van een Europees rijbewijs, werd ook geregeld, d.w.z. met een Britse reserve, omdat het Britse parlement er nog zijn goedkeuring aan moet geven. De mogelijkheid tot het uitgeven van zo'n Europees rijbewijs bestaat vanaf 1 jan. 1983, maar het moet vanaf 1 jan. 1986. Het Europese rijbewijs krijgt een rose kleur, moet het onderscheidingsteken van de betreffende lidstaat op de omslag hebben en zal in alle talen van de Gemeenschap het woord rijbewijs dragen. Landen kunnen zelf besluiten of ze ook de naam van het land willen vermelden.
Het Europese rijbewijs zal de categorieën kennen die nu bijvoorbeeld in Nederland ook gangbaar zijn. Categorie A omvat het rijbewijs voor motorrijwielen met of zonder zijspan, bij categorie B gaat het om auto's van niet meer dan 3500 kg en met niet meer dan acht plaatsen voor passagiers, categorie C omvat het rijbewijs voor goederenvervoer (voertuigen van meer dan 3500 kg), categorie D omvat het rijbewijs voor

motorvoertuigen voor het vervoer van meer dan acht personen en categorie E omvat aanhangers.
Van belang is dat het Europese rijbewijs een jaar geldig blijft in de lidstaat waarheen men eventueel verhuist. Na dat jaar krijgt men dan zonder moeite het (Europese) rijbewijs van de lidstaat, dus het opnieuw examen moeten doen is van de baan. Evenals voor het nationale rijbewijs nu moet voor het Europese rijbewijs een theorie-examen en een rijproef worden afgelegd. Als een praktisch examen is gedaan in een auto met automatische koppeling wordt dat op het rijbewijs vermeld. De richtlijn die de invoering van het Europese rijbewijs regelt, laat de lidstaten de vrijheid zelf de geldigheidsduur van het rijbewijs vast te stellen. Ook blijven de lidstaten de minimum-leeftijd voor afgifte van het rijbewijs bepalen.
Niet voor een rijbewijs komen (volgens een bijlage van de richtlijn) in aanmerking bestuurders die een gebrek hebben dat een bedreiging vormt voor veilige besturing. Ook komen niet voor een rijbewijs in aanmerking lijders aan hart- en vaatziekten (tenzij een medische verklaring van geen bezwaar), lijders aan suikerziekte die gepaard gaat met complicaties voor ogen, zenuwstelsel etc., suikerziekten die een insulinebehandeling behoeven, lijders aan encefalitis, mensen die een ziekte aan het perifere zenuwstelsel hebben, of aanvragers die letsel hebben aan het centrale of perifere zenuwstelsel. Ook mensen die lijden aan psychische stoornissen en chronische alcoholisten mogen geen rijbewijs krijgen, evenmin als diegenen die misbruik maken van verdovende middelen of geneesmiddelen gebruiken. Ook ernstige nierlijders en lijders aan ernstige bloedziekten moet een rijbewijs geweigerd worden. (Europa van Morgen)

ALGEMEEN DEBAT IN PARLEMENT

Op 8 en 9 juli heeft het Europese Parlement een algemeen debat gehouden over de stand van zaken in de EG.
Aanleiding daartoe was de uiteenzetting van de Luxemburgse minister van buitenlandse zaken, Gaston Thorn, over het werkprogramma voor de tweede helft van 1980 als Luxemburg het voorzitterschap van de Europese ministerraad bekleedt. Thorn zei dat hij het energieprobleem als voornaamste prioriteit beschouwt. Hij voerde zelf enkele oplossingen voor dit probleem aan: bestaande elektriciteitccentrales, die met olie worden gestookt. moeten op steenkolen overschakelen en nieuwe centrales moeten kerncentrales zijn
Voordat zij Thorn het woord gaf om een verklaring af te leggen omtrent de bedoelingen van het Luxemburgse voorzitterschap in het komende halfjaar, herinnerde parlementsvoorzitter Simone Veil eraan dat het Europese Parlement nu zijn eerste jaar als gekozen volksvertegenwoordiging erop heeft zitten Zij concludeerde dat het parlement veel meer werk is gaan verzetten sinds die verkiezingen. er zijn meer hoorzittingen georganiseerd, er is meer politiek werk gedaan; er is een stevige botsing met de Ministerraad geweest over de begroting voor 1980, kortom, het parlement heeft de mogelijkheden die het bezit in veel ruimer mate leren benutten
Mevrouw Veil kon er niet gelukkig mee zijn dat de Europese Ministerraad onvoldoende aandacht besteedt aan het werk dat door het parleinent wordt gedaan. Het is absoluut noodzakelijk dat ministerraad en parlement elkaars taken en elkaars roeping respecteren. Thorn herinnerde ook even aan de parlementsverkiezingen van vorig jaar en concludeerde dat het parlement zijn werk thans beter aan kan.
Wat de grote problemen betreft waarvoor de EG staat: (zoals al vermeld) gaf Thorn de hoogste prioriteit aan het energieprobleem, omdat — naar hij zei — duidelijk is dat wij steeds minder vat hebben op de olieproducerende landen. We zullen dus naar beperkingen van ons energiegebruik moeten, en naar vervanging. Thorn gaf vervolgens zijn mening over kolenverbruik en kernenergie als in de inleiding vermeld. Dat wil niet zeggen — aldus de Luxemburgse minister — dat we niet nog andere dingen moeten doen. We zullen de gesprekken met de olieproducerende landen moeten voortzetten en daarbij in het achterhoofd houden dat er catastrofale gevolgen kunnen zijn voor de derde wereld-landen, die in een nog ernstiger vorm van oliecrisis komen te verkeren. Het tweede grote probleem is volgens Thorn — die enerzijds sprak als voorzitter van de Europese Ministerraad maar anderzijds de plannen van het Luxemburgse voorzitterschap ontvouwde — dat van onze relaties met de ontwikkelingslanden, en de positie waarin die landen verkeren. Het nieuwe verdrag met de 58 ACP-landen (de associatie van Lomé) moet binnenkort in werking treden. We hebben onze nauwe banden met Middellandse-Zeelanden, en die met landen in het Midden-Oosten. We moeten aan al die landen denken als we bezig zijn met onze plannen om de economische teruggang te stoppen. Lukt ons dat niet dan zullen de gevolgen voor al die arme landen destructief zijn
Het derde probleem: de uitbreiding van de Gemeenschap met Spanje en Portugal (wat Griekenland betreft is de eindbeslissing al genomen) bracht Thorn tot de opmerking dat hij onmiddellijk duidelijk wil maken dat het tijdschema van de Europese Ministerraad voor de onderhandelingen met die twee landen zal worden gehandhaafd. De echte onderhandelingen over hun toetreding moeten nog beginnen, er zijn lastige problemen op te lossen, maar ons doel is dat er geen verstoringen zullen komen.

De Luxemburgse minister liet ook een aantal aspecten van de internationale politiek de revue passeren, waarbij hij wees op het grote belang van zoveel mogelijk samenwerking tussen de negen landen van de Gemeenschap. Die samenwerking valt niet onder het EG-verdrag, maar is niettemin noodzakelijk. Nadat de Europese Raad (van regeringsleiders) in Venetië haar jongste verkiaring uitgaf over de situatie in het Midden-Oosten had Thorn enkele contacten gehad met betrokkenen, en daarbij geconstateerd dat er wel eens ruimte zou kunnen zijn voor een initiatief van de EG-landen in de problematiek die men met de omschrijving Midden-Oosten aangeeft.

Thorn kon er verder niet over uitwijden. Aan het eind van zijn uiteenzetting wilde Thorn nog enkele persoonlijke opmerkingen kwijt. De oplossing die men op 30 mei heeft gevonden voor de moeilijkheden die waren gerezen tussen Groot-Brittannië en de rest van de Gemeenschap kon hij onmogelijk als een eindoplossing zien. Die komt er pas als er een evenwicht is gevonden tussen de verschillende vormen van beleid van de EG. En dat is een financieel probleem, want in de huidige situatie dreigt er een tekort aan middelen te ontstaan om al die vormen ban beleid aan hun trekken te laten komen.

De lidstaten zullen dus ruimer middelen beschikbaar moeten gaan stellen voor een Europees beleid dat meer omvat dan alleen maar het uitvoeren van die taken waarin de lidstaten een regelrecht nationaal belang zien. Op dit moment kan het Europees Parlement eigenlijk geen enkele vorm van nieuw beleid op gang brengen. De Gemeenschap kan niets nieuws ondernemen, en dat perspectief is onaanvaardbaar. Thorn kwam ook nog even terug op de noodzaak van een Europees energiebeleid, en hij prees het parlement omdat het daar al zo vaak op neeft aangedrongen. Hij voegde er wel aan toe te beseffen dat de uiteenlopende bevolkingsgroepen in de EG er uiteenlopende opvattingen op na houden over hoe het energieprobleem tot een oplossing moet worden gebracht, en dat zal

dus wel een grote hoeveelheid problemen met zich meebrengen.

Reacties fractieleiders

Vervolgens kregen de woordvoerders van de fracties het woord.
De namens de socialistische fractie sprekende Westduitser Ernest Glinne drong er op aan dat er nu eindelijk eens geld uitgetrokken wordt op de Europese begroting om een Europees energiebeleid op te stellen.
Hij bepleitte een Europees Energie Agentschap dar controle nioet uitoefenen op internationale oliemaatschappijen om de bevoorrading veilig te stellen.
De Britse conservatieve fractieleider James Scott Hopkins waarschuwde dat zijn fractie er geen genoegen mee zal nemen als er straks een begroting komt waarop nog steeds een onevenwichtigheid zou blijken tussen de verschillende vormen van beleid.
Ook de Italiaanse communist Berlinguer zei niet langer genoegen te kunnen nemen met een begroting waarop de landbouw weer te boek staat voor 74% van de uitgaven.
De Franse christen-democraat Jean Lecanuet kon er geen genoegen mee nemen dat de conflicten over bevoegdheden tussen Parlement, Commissie en Ministerraad alsniaar afbreuk doen aan het image van de Gemeenschap.
De Belgische liberaal Jean Rey, jarenlang één van de motoren achter de Europese éénwording en jarenlang Commissielid- en voorzitter, kondigde aan dat hij besloten had, wegens hoge leeftijd, afscheid te nemen van het Europese Parlement.
Hij maakte een aantal behartenswaardige opmerkingen over het reilen en zeilen van de gemeenschap. Hij herinnerde bijv. aan het akkoord dat in januari '66 binnen de Gemeenschap was gesloten over de stemprocedure in de Ministerraad.

Het was het tijdstip waarop men in een aantal gevallen had moeten overgaan tot besluitvorming bij gekwalificeerde meerderheid. Maar het was de Franse regering die in 1965 weigerde die stap te zetten. In 1966 kwam de oplossing voor een uit de pan gerezen conflict: elke lidstaat bleef het recht behouden eenstemmigheid te eisen in de besluitvorming.

Dat is een kwalijke zaak geworden, aldus Rey, en als we straks met twaalf landen bij elkaar zitten dan wordt het nog erger. Laat de ministerraad nu eens terugkeren naar de bedoelingen van het EG-verdrag en afspreken dat men in een aantal gevallen die eenstemmigheid laat vallen.

Bij het afscheid wilde Rey nog een ander thema aansnijden dat hem van belang leek: hij had net als iedereen gezien dat de landbouwuitgaven van de EG zeer hoog blijven. Hem was ook bekend dat de ministers van financiën van de negen landen er helemaal niet gelukkig mee zijn. Maar de situatie is nu eenmaal zo dat de landbouwministers op eigen houtje de prijzen van de landbouwprodukten vaststellen en allerlei andere maatregelen nemen die financiële gevolgen hebben, daar kan niemand iets tegen doen. Conclusie, aldus Rey, men ziet dat vakministers belangrijke besluiten nemen met vergaande gevolgen, die bij andere vakministers niet in goede aarde vallen. Dit is een principiële fout,

Het besluitvorm~ngsmechanisme moet in handen zijn van een Ministerraad die met allerlei aspecten van het beleid rekening moet houden. Ten slotte had Rey nog een derde punt: hij zag niet in waarom de ministers van buitenlandse zaken de uiteindelijke leiding moeten hebben in de EG. Hij wist wel hoe dat is gegroeid: toen de EG tot stand moest komen was dat voor elk van de zes landen een kwestie van buitenlands beleid. Men benaderde andere landen om met die landen te gaan samenwerken. Maar nu de EG er is, kan men niet volhouden dat EG-beleid buitenlands beleid is.

Niettemin wordt dat beleid gecoördineerd door de ministers van buitenlandse zaken. Naar de mening van Rey zou men de leiding van het EG-gebeuren in handen moeten geven van de Europese Ministerraad waarin de ministers van economische zaken elkaar ontmoeten.

In zijn antwoord maakte Thorn duidelijk dat het hem onmogelijk was nader in te gaan op enkele kwesties die hij had aangesneden. Wat de Ministerraad gaat doen om tot een energiebeleid te komen moest worden afgewacht. Hij kon ook niets meer zeggen over de onderhandelingen met Spanje en Portugal. Het was hem bekend dat er uitspraken zijn geweest van de Franse president en van de Franse premier over die onderhandelingen, en velen hebben eruit geconcludeerd dat beiden de tijd nog niet rijp vinden om ze af te sluiten.

Maar Thorn hield er rekening mee dat die uitspraken op tweeërlei wijze kunnen worden uitgelegd. Er is een verband tussen de komst van Spanje en Portugal in de EG en de problemen waarmee de EG nu intern worstelt, aldus Thorn.

Men kan zeggen: zolang die interne problemen er zijn moet de toetreding maar wachten, maar men kan ook bedoeld hebben te zeggen: omdat er nieuwe lidstaten aankomen moeten we haast maken met de oplossing van onze interne problemen.

Over de moeilijkheden die er vaak zijn geweest tussen Parlement, Commissie en Ministerraad zei Thorn: er zijn natuurlijk institutionele kwesties. In de zestiger jaren zat men al in een institutionele godsdienstoorlog. Misschien zijn er mechanismen die aan herziening toe zijn, maar dat betekent niet dat de EG op de helling moet, want zelfs het beste mechanisme moet wel eens worden bijgesteld. Dat moet nu zeker gebeuren, in verband met de komst van weer drie nieuwe lidstaten. Maar Parlement en Ministerraad moeten niet eindeloos twisten over beginselen. Ze moeten beseffen dat ze beide het zelfde doel dienen na te streven. Thorn was het niet eens met Rey's opmerking dat de Europese Ministerraad bij de ministers van economische zaken in betere handen zou zijn dan in die van de ministers van buitenlandse zaken. Het gaat er om dat er een groep ministers is die beslissingsbevoegdheid bezit. Men kan geen groep ministers aanwijzen die van nature heel specifiek toegespitst is op de Europese zaken en dus als de enig ideale kan worden beschouwd. Thorn wenste geen enkele duidelijkheid te geven over de kwestie van de zetel van de Gemeenschap. Hij zei alleen dat hij als voorzitter van de ministerraad en als minister van Luxemburg opvattingen had te verdedigen, en hij was niet bereid die opvattingen te laten vallen.
(Europa van Morgen)

LUXEMBURGER THORN VOORZITTER EUROPESE COMMISSIE

Op 30 juni heeft de Ministerraad van de EG een principe-akkoord bereikt over de benoeming van de Luxemburgse minister van buitenlandse zaken Thorn tot voorzitter

Op 3 september 1928 in Luxemburg-stad geboren, bracht Thorn een deel van zijn jeugd door in Frankrijk. Zijn vader werkte bij de Franse spoorwegen. Na gestudeerd te hebben in Montpellier, Lausanne en Parijs vestigde hij zich als advocaat in Luxemburg. Zijn politieke loopbaan leidde in 1959 tot een plaats op de lijst van de liberale partij. Hij behaalde een zetel in het Luxemburgse parlement. In hetzelfde jaar werd hij lid van het Europese Parlement, wat hij bleef tot 1969.
Sinds 1961 is Thorn voorzitter van áe Democratische Partij in Luxemburg. In 1970 koos de Liberale Internationale de Luxemburger tot haar voorzitter. In 1969 kwam hij in de regering van Luxemburg. Hij werd minister van buitenlandse zaken en handel met buitenland. Op 18 juni 1974 werd Thorn premier, nadat de eind mei gehouden verkiezingen de liberalen flinke winst hadden opgeleverd. Tijdens het zittingsjaar 1975-1976 zat hij de 30ste algemene vergadering van de Verenigde Naties in New York voor.
Bij de eerste directe verkiezingen voor het Europese Parlement op 10 juni vorig jaar, haalde Thorn een zetel. Hij bezette die echter niet, omdat formateur Pierre Werner hem vroeg toe te treden tot het coalitiekabinet van christen-democraten en liberalen, dat op dit moment nog regeert in het groothertogdom met zijn 400.000 inwoners.

van de Europese Commissie als opvolger van de Brit Jenkins.

De officiële benoeming vindt plaats na de samenstelling van de nieuwe Europese Commissie en de verdeling van de competenties. Thorn zal per 1 jan. 1981 zijn nieuwe functie aanvaarden.

Op de Europese top in Venetië van 12 en 13 juni (pag. 427/3 e.v.) waren de negen staats- en regeririgsleiders het erover eens geworden dat de nieuwe Commissievoorzitter afkomstig moest zijn uit de Benelux-landen. De drie Benelux-landen stelden ve volgens Thorn als hun kandidaat voor.

De Franse president Giscard d'Estaing liet vervolgens weten de Belg Davignon, de huidige commissaris voor het industriële beleid, een betere kandidaat te achten. De Britse regering liet weten een eventuele kandidatuur van Davignon te steunen.

De Belgische regering toonde niet veel belangstelling om Davignon voor te dragen en de Italiaanse en Westduitse regeringen hadden bezwaar tegen Davignon wegens zijn industrieel beleid met name in de staalsector. De Benelux-landen handhaafden de kandidatuur van Thorn en de andere landen besloten daarop hem hun stem te geven.

Kritiek Nederlandse TK op regering op beleid t.a.v. kandidaatstelling

PvdA en D'66, aldus het ANP, hebben op 25 juni in felle bewoordingen het regeringsbeleid voor het voordragen van een Nederlandse kandidaat voor het voorzitterschap van de Europese Commissie gehekeld. De socialist Patijn noemde het ,,een botte schande", dat de regering zich niet sterk heeft gemaakt voor een Nederlandse kandidatuur en zei dat de Kamer voor de gek is gehouden, doordat de regering een kamerbrede motie, waarin op een Nederlander werd aangedrongen, heeft genegeerd.

De D'66-woordvoerder Brinkhorst vond dat de gevolgde procedure zo'n afgang is voor de Nederlandse positie binnen de Europese Gemeenschap, dat hij het zelfs niet de moeite waard vond een motie in te dienen om zijn afkeuring uit te spreken.

Het CDA was het niet eens met het regeringsstandpunt, dat de nationaliteit van de nieuwe voorzitter er niet toe doet. Die is wel degelijk van belang voor de inbreng van ons land in de Gemeenschap, meende woordvoerder Van Iersel. Zijn fractie legde zich er echter bij neer, dat de regering geen geschikte Nederlandse kandidaat heeft kunnen vinden De christen-democraten willen wel dat Nederland één van de vrijkomende Europese commissariaten (financien en economie, landbouw, externe betrekkingen en ontwikkelingssamenwerking) voor zich opeist

De VVD-er Bolkestein gaf zijn steun aan het regeringsbeleid. De nu voorgedragen Luxemburger Thorn voldoet volgens de liberalen volledig aan de gestelde eisen. Hij vond, dat de PvdA maar moet bewijzen dat haar kandidaat Van der Stoel beter is dan Thorn Ook meende hij dat Van der Stoel in een veel te laat stadium door de socialisten naar voren geschoven is. Patijn vreesde dat de regering de kandidatuur van Thorn al vóór de motie, die aandrong op een Nederlandse gegadigde, steunde. ,,We hebben hier dus voor joker staan praten," constateerde hij.

Premier Van Agt merkte op, dat het voorzitterschap voor de Europese Commissie nooit aan Nederland is aangeboden. Op de in Venetië gehouden Europese top heeft een meerderheid van de regeringsleiders zich wel uitgesproken voor een voorzitter uit een van de kleine lidstaten, bij voorkeur uit een Benelux-land. De meeste regeringsleiders wilden Thorn, die daardoor een kilometerslange voorsprong kreeg op eventuele andere kandidaten, aldus Van Agt. (*Europa* van Morgen, Le Monde)

VOORONTWERP BEGROTING 1981 INGEDIEND

De Europese Commissie heeft op 9 juli het Europese Parlement het voorontwerp voor de begroting 1981 voorgelegd. Ook de Ministerraad krijgt een dergelijk voorontwerp en in september wordt de ontwerp-begroting ingediend.

De uitgaven, waarin de Europese Commissie voor volgend jaar voorziet, belopen een totaalbedrag van f 54 mrd, waarin begrepen een reserve van f 1,5 mrd. Dat bedrag ligt 27,86% boven het eindbedrag op de begroting voor dit jaar, maar aangezien de inflatie in het gehele EG-gebied dit jaar op ongeveer 12 a 13% wordt geraamd gaat dus de helft van die stijging aan waardevermindering van geld verloren.

Het reële deel van de stijging van uitgaven gaat grotendeels naar Groot-Brittannië, dat na het akkoord over zijn bijdrage aan de EG-schatkist van 30 mei aanspraak kan maken op grotere inkomsten, en een kleiner deel van de reële stijging gaat naar het nieuwe EG-lid Griekenland dat als arm land meer uit de EG-schatkist zal ontvangen dan dat het eraan gaat betalen.

De post landbouw zou — zegt de Europese Commissie — met 12% moeten stijgen voor zover het de garanties betreft (financiering van de overschotten en dergelijke). In de jaren 1975-'79 was die stijging gemiddeld 23%.

Nog enkele andere cijfers die betrekking hebben op de uitgaven in 1980 en de voorgestelde uitgaven in 1981, in deze volgorde: regionaal ontwikkelingsbeleid f 1090 mln en j 2080 mln, sociaal fonds f 1010 mln en f 1920 mln, ontwikkelingssamenwerking met de landen die niet tot de associatie met de ACS-landen behoren f 315 mln en f 640 mln.

Voor energiebeleid, vervoersbeleid en industriebeleid is er nog geheel geen geld op de begroting gezet, hoewel al jarenlang vanuit het Parlement aandrang wordt uitgeoefend deze vormen van beleid handen en voeten te geven.

De Europese Commissie gaat er — gezien de krapte aan geldmiddelen — vanuit dat geen cent beschikbaar kan worden gesteld voor vormen van beleid waarover nog geen besluiten zijn genomen door de Europese Ministerraad In feite is er voor deze vormen van beleid nog geen juridische grondslag. In het verleden gebeurde het overigens vaak dat er dan een voorlopige post op de begroting werd gezet, in de verwachting dat er wel besluiten genomen zouden worden gedurende het komende begrotingjaar. Het totaalbedrag van het voorontwerp ligt nu heel dicht bij het plafond van de inkomsten van de EG, de zogenaamde eigen middelen. De ruimte die er nog was om de inkomsten te verhogen lag in een verhoging van BTW-afdracht door de lidstaten.

Maar die afdracht kan niet verder gaan dan tot 1% (beter te zeggen één punt) van de BTW die in de negen landen wordt geïnd. Het voorontwerp van de begroting legt nu beslag op 95% van de maximaal te innen BTW-gelden.

De Nederlander Piet Dankert, rapporteur van het Parlement voor de begroting 1980 (zijn taak wordt nu door een Italiaan overgenomen voor de begroting van 1981, want elk jaar

wordt er een nieuwe rapporteur benoemd) vond de cijferreeksen van Europees commissaris Tugendhat ongeloofwaardig. Er is een reserve op de begroting ingebouwd van krap f 1,5 mln, op een eindbedrag van ƒ 54 mrd De Europese Commissie heeft nog niet de gevolgen verwerkt van de verhoging van de landbouwprijzen van volgend jaar, maar heeft anderzijds wel al vast ƒ 275 mln aan rnkomsten opgenomen, die de opbrengst moeten zijn van een superheffing op melk. Dat wil zeggen een strafheffing voor boeren die volgend jaar meer melk produceren dan ze dit jaar deden.

Maar er is nog geen kijk op dat de Europese Ministerraad zo'n superheffing volgend jaar zal invoeren.

In feite is de situatie nog erger, aldus Dankert: de reserve die men nu nog heeft is meteen weg als men alle bijkomende kosten gaat verwerken. De Commissie heeft een kunstmatig rekensommetje gemaakt om van de verplichting ontlast te worden ook een voorstel te dolen de inkomsten van de EG te verhogen.

De Commissie had er ook geen zin in tot een echte herstructurering van de begroting en dus van het beleid te komen. Men speculeert op bezuinigingsmaatregelen, door de ministers alsnog te nemen, in de landbouw, maar ik ga er vanuit dat de ministers veel gemakkelijker zullen besluiten om te bezuinigen op alle posten buiten de landbouw.

En het lijkt nu wel alsof er flink wat meer geld beschikbaar komt voor sociaal beleid, regionaal ontwikkelingsbeleid enzovoort, maar als je met de inflatie rekening gaat houden valt het hard tegen, aldus Dankert. (Europa van Morgen)

BELGIË

NIEUWE MINISTER VAN FINANCIEN

De liberale minister van financiën Robert Henrion heeft op 29 juni ontslag genomen om gezondheidsredenen. Hij werd nog dezelfde dag opgevolgd door Paul Hatry, hoogleraar aan de franstalige vrije universiteit van Brussel (ULB).

Paul Hatry werd op 29 okt. 1929 te Frankfurt (Duitsland) geboren uit een Joodse vader en een Duitse moeder. Het gezin week in 1936 naar België uit, waar de jonge Hatry aan de handelshogeschool Solvay het diploma ging behalen van handelsingenieur en aan de ULB de licentie in economische en financiële wetenschappen. Van 1956 tot 1961 was hij actief in diverse liberale milieus, als adviseur en nadien directeur van het liberale studiecentrum Paul Hymans. en ook als medewerker in de kabinetten van de liberale ministers van economische zaken Motz en Van der Schueren. Van 1961 tot aan zijn benoeming tot minister was hij afgevaardigd-beheerder en directeur-generaal van de Belgische Petroleumfederatie. Hij doceert ook aan de ULB cursussen betreffende de internationale handel en de Europese economische structuren.

De benoeming van Hatry kwam als een verrassing. Van socialistische en communistische zijde werd onstuimig negatief gereageerd. Onmiddellijk na de bekendmaking van het nieuws verklaarde de fractieleider van de Vlaamse Socialisten in de Kamer, L. Tobback, op een vergadering te Leuven, dat de benoeming overkwam als een provocatie en als een verrechtsing van de regering. ,,Het is even redelijk met Mobutu te spreken over democratie als met Hatry over belastingontduiking", aldus Tobback.

Van linkse zijde werd eraan herinnerd dat Hatry als voornaamste onderhandelaar namens de petroleumindustrie steeds harde patronale standpunten innam. In de perscommentaren werd o.m. een verband gelegd tussen de linkse wrevel en de beslissing om minister Hatry niet te laten zetelen in het kernkabinet van 7 leden waar de louter politieke problemen aan bod komen; Hatry zetelt wel in het uitgebreide kernkabinet van 13 leden voor het sociaal-economische beleid.

GRONDWETSHERZIENING

Met het oog op de hervorming van de staat is het parlement overgegaan tot de herziening van enkele grondwetsartikelen. De herziening bleef beperkt tot die artikelen, die strikt noodzakelijk zijn voor de goedkeuring van het ontwerp van bijzondere wet tot hervorming van de instellingen, waarvan de inhoud in de bijlage bij het regeerakkoord is genomen.

Het betreft:

1) de herziening van art. *3ter* van de grondwet om in de eerste volzin het woord ,,cultuurgemeenschappen" te vervangen door het woord ,,gemeenschappen".

Krachtens de nieuwe bepaling omvat België voortaan drie gemeenschappen: de Vlaamse, de Franse en de Duitstalige. Het woord ,,Nederlands" wordt vervangen door ,,Vlaams".

De Senaat keurde de herziening goed op 25 juni met 137 tegen 3 stemmen en 24 onthoudingen; de Kamer keurde ze goed op 2 juli met 153 tegen 10 stemmen en 10 onthoudingen.

2) de herziening van titel III van de grondwet, door invoeging van een art. *26bis* betreffende de verschillende normen.

De nieuwe tekst maakt de wetgever bevoegd om de rechtskracht te bepalen van de normen van de gewestelijke instellingen, op voorwaarde dat het gebeurt d.m.v. een wet met bijzondere meerderheid.

Vooralsnog geldt de regeling enkel voor Vlaanderen en Wallonië; voor Brussel blijft de kwestie open.

De Senaat keurde de herziening goed op 25 juni met 138 tegen 9 stemmen en 5 onthoudingen; de Kamer keurde ze goed op 2 juli met 161 tegen 11 stemmen en 4 onthoudingen.

3) de herziening van art. 28 van de grondwet.

De nieuwe tekst bepaalt dat alleen de wet een authentieke uitlegging van de wetten kan geven, en alleen het decreet een authentieke uitlegging van de decreten. Een advies van de Raad van State over de authentieke uitlegging van de decreten van de gemeenschappen en de ordonnanties van de gewesten ligt ten grondslag aan deze nieuwe bepaling. De Raad van State was van oordeel dat het recht van uitlegging niet kon worden uitgebreid tot andere regelgevende organen dan de wetgevende macht.

De Senaat keurde de herziening goed op 25 juni met 142 tegen 2 stemmen; de Kamer keurde ze goed op 2 juli bij eenparigheid van de 175 aanwezige leden.

4) de herziening van het opschrift van afdeling III van het eerste hoofdstuk van titel III en van art. *59bis*, §§ *1* en 5 van de grondwet, en invoeging van één of meer artikelen handelende over de bevoegdheden van de gemeenschappen inzake persoonsgebonden aangelegenheden en het toepassingsgebied.

Deze herziening werd door de eer-

ste minister ,,de pijler van de gehele hervorming" genoemd. De cultuurgemeenschappen worden gemeenschappen; de bevoegdheden van de gemeenschappen worden uitgebreid tot de persoonsgebonden aangelegenheden; het initiatiefrecht wordt toegekend aan de Executieve en de leden van de raad.
De wijziging van het opschrift vervangt het begrip ,,cultuurraden" door ,,gemeenschapsraden." De wijziging van het eerste lid van § 1 van art. 59bis komt erop neer dat de samenstelling van de gemeenschapsraden niet in de grondwet zelf wordt geregeld, zoals vroeger het geval was met de cultuurraden, maar wel door de wet. Dit eerste lid creëert ook, naast de raden, de executieven.
De wijziging van het tweede lid van § 1 maakt het de raden mogelijk ook de gewestbevoegdheden uit te oefenen. (Het ontwerp van bijzondere wet tot hervorming van de instellingen regelt dat onmiddellijk voor Vlaanderen, terwijl het de mogelijkheid opent voor Wallonië.)
Door de invoeging van een nieuwe § 2bis wordt de bevoegdheid van de gemeenschapsraden i.z. de persoonsgebonden aangelegenheden ingevoerd.

De nieuwe § 4bis regelt de bevoegdheid ratione loci van de decreten, genomen i.z. de persoonsgebonden aangelegenheden. Er is een belangrijk onderscheid ten opzichte van de decreten, genomen i.z. de culturele aangelegenheden.
Wat de toepassing betreft van de decreten inzake persoonsgebonden aangelegenheden ten aanzien van de instellingen, gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad, voorziet de nieuwe § 4bis op het stuk van de erkenning in een änder criterium in verband met de gemeenschapsaanhorigheid van deze instellingen. Daar waar voor de decreten in culturele en onderwijsaangelegenheden sprake is (§ 4 van art. 59bis) van instellingen te Brussel, die, ,,wegens hun activiteiten", moeten worden beschouwd als uitsluitend behorend tot de ene of de andere gemeenschap, is voor de decreten inzake persoonsgebonden aangelegenheden, voor het eerst sprake van ,,wegens hun organisaties" als erkenningscriterium.

Dezelfde § 4bis voorziet eveneens dat een wet met bijzondere meerderheid over de bevoegdheid *ratione loci* van de decreten betreffende de persoonsgebonden aangelegenheden in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad anders kan beschikken. Zulks om een definitieve regeling voor Brussel mogelijk te maken, zonder dat bepaalde grondwetsartikelen een tweede maal door dezelfde Constituante zouden dienen te worden herzien.
De wijziging van § 5 heeft tot doel het initiatiefrecht niet alleen aan de leden van de raad maar ook aan de executieve toe te kennen.
De Senaat keurde de herziening goed op 27 juni met 130 tegen 10 stemmen en 9 onthoudingen; de Kamer keurde ze goed op 4 juli met 168 tegen 12 stemmen en 4 onthoudingen.

5) de herziening van art. 108 van de grondwet.

Het nieuwe artikel moet de gewes-"in en gemeenschappen in staat stellen om de organisatie en het uitoefenen van de voogdij te regelen, wat tot dusver alleen de nationale wetgever toekwam.
De Senaat keurde de herziening goed op 27 juni met 145 stemmen en 2 onthoudingen; de Kamer keurde ze goed op 3 juli met 182 stemmen tegen 1.

6) de herziening van titel VIII van de grondwet door de invoering van een art. 135 houdende overgangsbepalingen i.v.m. de samenstelling van de gemeenschapsraden en de executieven.

Tot de invoeging werd besloten tijdens het kamerdebat van 2 juli over de herziening van art. 59bis. Enkele leden toonden toen aan dat — na die herziening — de uitvoering van de decreten allicht een probleem zou kunnen vormen. Het nieuwe art. 135 luidt: ,,Totdat de wet, aangenomen in uitvoering van art. 59 bis, par. 1, eerste lid, zal hebben voorzien in de samenstelling van de Raden en Executieven van de Vlaamse gemeenschap en van de Franse gemeenschap, bestaat de Raad van de Vlaamse gemeenschap uit de leden van de Nederlandse taalgroep van beide Kamers, en de Raad van de Franse gemeenschap uit de leden van de Franse taalgroep van beide Kamers, behoort het recht van initiatief aan de Koning en aan de leden van de Gemeenschapsraden, en zijn de artikelen 67, 68 en 129 toepasselijk op de decreten."
De Kamer keurde de herziening goed op 4 juli met 169 tegen 11 stemmen en 1 onthouding. De Senaat moet op een latere datum over de herziening beslissen.

OOST-EUROPA

COMECON

34STE JAARVERGADERING

In de Tsjechoslowaakse hoofdstad Praag heeft van 17-19 juni de 34ste topconferentie plaatsgevonden van de lidstaten van de Comecon — alle landen van het Sowjet-blok in Oost-Europa, alsmede Cuba, Mongolië en Vietnam.
Op de openingsdag van de bijeenkomst heeft de premier van de Sowjet-Unie, Kosygin, aangekondigd, dat de SU haar olieleveranties aan de andere Oosteuropese staten in de komende vijf jaar zal opvoeren.
Kosygin zei, dat de SU in de periode van het volgende vijfjarenplan — 1981-1985 — in totaal 400 mln ton olie zal leveren aan de landen van de Comecon. T.o.v. de leveranties in 1979 betekent dat een verhoging met 10%.
Kosygin heeft op de eerste dag van de vergadering ook gesproken over de gevolgen van eventuele economische pressie van de zijde van het Westen tegen de Comecon-landen. Verwijzend naar de Amerikaanse handelsembargo's tegen de SU zei Kosygin, dat deze tot ,,enkele tijdelijke problemen" voor de Sowjet-economie zouden leiden. De socialistische landen zullen echter niet wijken voor ,,pressie en economische dictaten", aldus de Sowjet-premier.
,,Niets zal de socialistische landen ervan weerhouden hun economische plannen te vervullen, al plaatsen de Amerikanen alle produkten op de verboden lijst."
Wel is het noodzakelijk, dat de Oosteuropese landen zich beraden over de politieke risico's van economische betrekkingen met het Westen, zei Kosygin: ,,Wij moeten de les trekken, die zich aan ons opdringt, zowel ten aanzien van onze nationale plannen als ten aanzien van onze toekomstige handelsrelaties met de buitenwereld."
N.a.v. deze openingstoespraak van Kosygin op de Comecon-vergadering bevatte het *NRC/H'blad* van 18 juni een beschouwing, waaraan het volgende is ontleend.

Nu de Sowjet-premier Kosygin in Praag verklaard heeft dat Moskou de komende vijf jaar haar olieleveranties aan de kleinere Oosteuropese landen zal opvoeren, lijkt de belangrijkste onzekerheid voor de opstellers van de vijf-jarenplannen in Oost-Europa weggenomen. Tot nu toe was in geen van de landen van de Comecon, de Oosteuropese tegenhan-

ger van de EG, het vijfjarenplan '81-'85 gepubliceerd, omdat over de toekomst van de olieleveranties geen zekerheid bestond.
Uit de tekst van Kosygins rede is echter nog niet op te maken in hoeverre de Sowjet-Unie in de komende vijf jaar haar olie ook op dezelfde gunstige voorwaarden zal blijven leveren als nü: tegen prijzen onder de wereldmarktprijs, tegen betaling in goederen.
Maar de regeringsleiders van de Comecon-landen kunnen nu ten minste beginnen aan de onderlinge coördinatie van hun vijfjarenplannen.
Want de oplossing van de andere cruciale problemen van de Oosteuropese economieën is grotendeels afhankelijk van de mate van de vrijgevigheid van de Sowjet-Unie met energie: hoe meer Sowjet-olie tegen gunstige voorwaarden, des te minder noodzaak voor aankoop van deze grondstof op de wereldmarkt, exporten naar het Westen, en een hoge schuldenlast bij Westerse bankiers.
Coördinatie van de nationale jarenplannen vindt in de Comecon officieel plaats sinds 1971, toen men meende dat het succes van de Westeuropese EG ook Oost-Europa dwong tot meer economische integratie. Daartoe werd het zgn. ,,complex-program'' aangenomen, dat echter grotendeels dode letter is gebleven.
Een van de voornaamste oorzaken daarvoor is dat de kleinere landen vergeleken bij de Sowjet-Unie economisch in het niet vallen, en elke integratie dus al snel de vorm van dominantie aanneemt. De Roemenen hebben daartegen in het verleden soms openlijk geprotesteerd. In de afgelopen weken echter, heeft Roemenië zich opvallend koest gehouden.
De Roemenen, die zelf olie produceren en daarom in het verleden minder aangewezen waren op Sowjet-olie, hebben vorig jaar hun eerste hoeveelheid van ,,grote broer'' ontvangen. Gedurende de afgelopen plan-periode (1976-1980) is de Sowjet-Unie de waarde van haar ruwe olie echter meer gaan beseffen, toen de wereldprijs voor ruwe olie scherp ging stijgen. Bovendien kampt de Sowjet-Unie op de binnenlandse markt met een toenemende schaarste aan olie. Het ,,zwarte goud'' dat vroeger rijkelijk stroomde uit de olievelden in het zuiden van de USSR is opgedroogd. Olie moet nu worden aangehoord op moeilijker toegankelijke en verder weg gelegen locaties in Siberië en het koude noorden. De leveranties goedkope Sowjet-olie waren in '76 echter voor vijf jaar vastgelegd.
Het enige gebied waarop de integratie tussen de Comecon-economieën een succes mag heten zijn de ,,gemeenschappelijke investeringen'', met name in de Sowjet-Unie en vooral in de energiesector. Het meest in het oog springend is het programma voor nucleaire energie, dat in alle recente Comecon-verklaringen dan ook zwaar benadrukt wordt.
Op 17 juni stond het dan ook centraal in de rede waarmee de Tsjechoslowaakse premier Strougal de bijeenkomst in Praag geopend heeft. De gemeenschappelijke investeringen in Comecon-verband bedragen op dit moment voor geen van de kleinere Oosteuropese landen meer dan vier procent van de totale investeringen. Als dat bedrag voor de komende vijf jaar tot bijvoorbeeld tien wordt verhoogd, dan kan men zeggen dat het integratiestreven binnen de Comecon aanzienlijk succes heeft geboekt.
Maar de Comecon-leiders in Praag hebben waarschijnlijk nog een groot aantal andere problemen op de agenda staan. Daar is de positie van Joego-Slavie, dat in de Comecon de status van waarnemer heeft, en aan de Sowjet-Unie op grote schaal inrichtingen voor kerncentrales levert Zal, na de recente overeenkomsten tussen Joego-Slavie en de EG, dit socialistische land buiten het Sowjetblok in gelijke mate op het Oostblok georiënteerd blijven[3]
En dan zijn er nog de problemen rond de drie arme leden van de Comecon Cuba, Vietnam en Mongolie. Zal de Sowjet-Unie het zich kunnen blijven permitteren voor deze landen als Sinterklaas op te treden? En welke economische groei kunnen de Oosteuropese landen voor de komende jaren plannen, nu de groei over 1979 slechts 2,4 procent gemiddeld heeft bedragen, 2 procent minder dan gepland was?
Genoeg aanleiding dus om te veronderstellen dat de onderhandelingen in Praag zwaar zullen zijn en de resultaten — waarvan het overigens onwaarschijnlijk is dat zij de buitenwereld onomwonden zullen worden meegedeeld — bepalend voor de ontwikkelingen in Oost-Europa op lange termijn En onderhandeld zal er worden De tijd dat de vertegenwoordigers van de kleinere landen mets anders konden doen dan met de Russische orders instemmen — op straffe van een politieke val of zelfs een voortijdige dood — zijn voorbij Wel blijft voorzichtigheid geboden

Slotcommuniqué

Uit het slotcommuniqué, dat na afloop van de vergadering werd uitgegeven, bleek, dat het Oostblok de komende jaren zijn economische contacten met het Westen niet zal verminderen, eerder zal uitbreiden. Ook werd duidelijk, dat Afghanistan als waarnemer tot de organisatie is toegelaten.

Van de coördinatie van de nationale vijfjarenplannen in de Comecon lijkt weinig terechtgekomen. Het slotcommuniqué van de bijeenkomst erkent dat deze plannen nog niet klaar zijn.

De beloofde stijging van de Sowjet-olieleveranties aan de Comecon-landen voor de komende vijf jaar (10%) kan bij lange na de behoeftestijging van de kleinere landen niet dekken. De voorzitter van het Staatsplancomité van de Sowjet-Unie, Nikolai Baibakow, heeft bovendien laten weten dat — afgezien van olie — de Sowjet-Unie de komende jaren minder grondstoffen dan thans kan leveren aan de kleinere landen van de Comecon. Oost-Europa zal dus gedwongen blijven olie en grondstoffen op de wereldmarkt te kopen, en deze importen te financieren met exporten naar het Westen en westerse kredieten.

Bovendien zijn er aanwijzingen dat Moskou de prijs van de olieleveranties aan Oost-Europa wil optrekken tot een niveau dichter bij de wereldmarktprijs. Sowjet-premier Kosygin benadrukte in Praag de noodzaak om handelsvoorwaarden binnen de Comecon aan te passen, op basis van de wereldmarktprijzen.

In 1990 zullen — zo ligt in de bedoeling — de Comecon-landen hun energiebehoeften voor een kwart van eigen kerncentrales betrekken.

Andere — in het slotcommuniqué genoemde — akkoorden in Praag hebben betrekking op meer frequente toepassing van computers in de economie en de olieraffinage. Omdat, afgezien van de Sowjet-Unie, Roemenië het enige land is met aanzienlijke capaciteit op dit laatste gebied, betekent dit laatste akkoord dat Roemenië nauw bij de Comecon blijft betrokken. Overigens heeft de Roemeense premier Ilie Verdet er zich in Praag over beklaagd dat zijn land olie-importen ,,bijna uitsluitend in de landen buiten de Comecon moet vinden''. Roemenië, zelf olieproducent, ontving vorig jaar voor het eerst Sowjet-olie.
Onduidelijk, maar zeer intrigerend, is de passage in het slotcommuniqué over de ,,versterking van internationale organisaties''. Wellicht moet men hieruit opmaken dat de Comecon-landen nu lid mogen worden van het Internationale Monetaire Fonds en de Wereldbank. Het is bekend dat de economische autoriteiten van de kleinere Oosteuropeee landen wel voelen voor die lidmaatschappen, omdat ze daardoor makkelijker aan kredieten kunnen komen. Moskou heeft zich tegen het lidmaatschap van Wereldbank en IMF echter steeds verzet, daarin wel getrotseerd door Roemenië, dat wel tot beide organisaties is toegetreden.

Perscommentaren

Citaten uit enkele perscommentaren n.a.v. de Comecon-vergadering in Praag geven het volgende beeld:

The Financial Times schreef op 23 juni in een hoofdartikel o m het volgende

De problemen, waarvoor de Comecon zich geplaatst ziet, zijn niet gering Weliswaar stemde Moskou in met olieleveranties van 400 miljoen ton over de komende vijf jaar, maar voor de andere lidstaten impliceert dit dat de olietoevoer ongeveer op het huidige niveau blijft hangen Bovendien waarschuwde de Russische topplanner Baibakow voor mogelijke tekorten bij andere grondstoffen
Dit alles weerspiegelt niet alleen de toenemende Russische moeilijkheden in het ontginnen van delfstoffen, maar ook de onwil van Moskou, als melkkoe te fungeren voor de Comecon-partners, vooral voor die welke een hogere levensstandaard hebben dan de Sowjet-Unie zelf

Tot voor kort schreven de communistische landen hun eigen problemen toe aan het Westerse kapitalisme en protectionisme, maar in Praag bleek dat men meer oog krijgt voor de eigen tekortkomingen Het is een feit dat het communistische stelsel in veel mindere mate dan de gemengde economieen gebruik heeft weten te maken van de economische mogelijkheden die geboden werden door de revolutionaire ontwikkelingen in wetenschap en technologie In plaats van in de wielen gereden te worden door het Westen, heeft het Oostblok de laatste tijd juist kunnen profiteren van de Westerse bereidheid hoogwaardige technologie te leveren en de markten voor de Comecon te openen De povere economische resultaten in de communistische wereld hebben om te maken met de enorme militaire inspanningen, die niet alken veel geld maar ook veel geschoolde arbeid opslokken De lasten van de met-produktieve uitgaven zijn vrijwel niet meer te dragen. De Comecon-economieen zien zich geplaatst voor schaarse natuurlijke hulpbronnen, inflatie en lage produktiviteit Het langzaam groeien van de inkomens, waardoor tot nog toe een zekere mate van rust verzekerd was, kan niet langer gegarandeerd worden De noodzaak van meer produktiviteit en efficiency betekent, zoals de Hongaarse partijleider Kadar onlangs stelde, het eind van de gemakzuchtige overtuiging dat onder het socialisme het salaris een soort prijs is alleen al voor de aanwezigheid op het werk Het betekent ook dat prijzen moeten worden aangepast aan de werkelijke kosten en aan de situatie in de wereld Al deze problemen staan nu met een verfrissende eerlijkheid in de Comecon ter discussie De weerstand tegen veranderingen en de macht van de bureaucraten dient echter niet te worden onderschat Anderzijds kan men ook niet verwachten dat het Westen het militaire optreden van Moskou, zoals in Afghanistan, naast zich neerlegt, aangezien economische Oost-West-samenwerkmg slechts het militair potentieel van de Russen vergroot Dit signaal nu schijnt te zijn doorgedrongen tot de min of meer verlichte Oosteurapese leiders die onlangs op de top in Warschau Moskou hun kritiek niet bespaarden Men moet echter afwachten wanneer deze geluiden in het Kremlin gehoor vinden, of bij de nieuwe generatie leiders zullen doordringen

Ook Le Monde (21-6) besteedt in een hoofdartikel aandacht aan de Comeconconferentie, waarin — door de enorme problemen — een sfeer van Somberheid de boventoon voerde Ook Le Monde acht het niet uitgesloten dat Praag een keerpunt zal markeren in de Comecongeschiedenis die de afgelopen tien jaar werd gekenmerkt door toenemende contacten met het Westen De beslissingen van de laatste top impliceren het weer aanhalen van de economische banden met de Sowjet-Unie, maar het is de vraag of een ieder met dit „integratieproces" van harte instemt De reserves zijn vooral te verklaren uit het feit dat voor landen als Hongarije en Polen de export naar het Westen van groot financieel belang is
Volgens Le Monde kan de energiecrisis, waarmee de gehele Comecon wordt geconfronteerd, toch ook nog van voordeel zijn voor Moskou Aangezien Roemenie zijn bevoorrechte positie in Iran kwijt is, is het genoodzaakt bij Moskou aan te kloppen voor meer olie om de petro-chemische industrie daaaiende te houden Boekarest moet dus de banden met zijn traditionele bondgenoten weer aanhalen en het wenst zelfs weer meer bij industriele projecten van de Comecon te worden betrokken Kortom, de economische crisis komt nog eens boven op de trammelant die Boekarest al ondervindt door geen rekening te houden met de voldongen feiten in Afghanistan (Reuter, AFP, NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times, The Financial Times, Wereldwijzer)

WESTERSE KREDIETVERLENING AAN OOSTBLOK VERMINDERD

De kredietverlening van westerse banken aan Oost-Europa is in de eerste helft van 1980 sterk verminderd. Bovendien moeten de Oosteuropese landen nu aanzienlijk meer rente betalen dan vorig jaar.
Dat blijkt uit een rapport van de Organisatie voor economische samenwerking en ontwikkeling, OESO, dat eind juni is gepubliceerd, Terwijl Oost-Europa en de Sowjet-Unie vorig jaar ruim $ 3,7 rnrd van het westerse bankwezen leenden, bedroeg deze kredietverlening over de eerste 5 maanden van dit jaar op jaarbasis slechts $ 1,8 mrd. In mei was de kredietverlening aan Oost-Europa en de USSR zelfs nihil.
De kwestie-Afghanistan en de toegenomen spanning tussen Oost en West spelen bij deze stagnatie ongetwijfeld een grote rol, ai is ook het inzakken van de internationale kredietmarkt van belang. De politieke spanning komt vooral tot uiting in de hogere rente die Oost-Europa moet betalen, een renteniveau dat nu nauwelijks afwijkt van wat voor de ontwikkelingslanden gemiddeld geldt.

De OESO merkt in de laatste aflevering van het rapport „Financial market trends" op dat de Oosteuropese landen zwaar getroffen worden door het uitblijven van westerse leningen, omdat zij omvangrijke schulden hebben en kampen met aanzienlijke betalingsbalanstekorten met het Westen. Dit zal de groei in Oost-Europa nadelig beïnvloeden, aldus de OESO.
Uit de OESO-cijfers blijkt dat de westerse kredietverlening aan Oost-Europa tussen januari en mei beperkt bleef tot drie landen: Roemenië (koploper met $358 mln), Hongarije ($250 mln) en Oost-Duitsland ($143 mln).

Opvallend is dat Polen, vorig jaar met Hongarije de grootste kredietopnemer, tot dusver in 1980 nauwelijks bij het bankwezen leende.

Op 3 juli zou echter een aantal westerse bankiers in Londen bijeenkomen om te beslissen over een lening van $350 mln aan Polen plus een extra lening van $200 mln. Naar verluidt moet Polen echter een rente betalen die 1,5% ligt boven de Interbank-rente. Een dergelijk renteniveau wordt in de bankwereld als „hoog" bestempeld.
De Sowjet-Unie is al sinds de zomer van 1979 de grote afwezige op de internationale kredietmarkt, waarschijnlijk een gevolg van het feit dat de Russen door hun export van grondstoffen en aardolie over voldoende buitenlandse valuta's beschikken.
Over de schulden van het Oostblok publiceerde de Amerikaanse inlichtingendienst, CIA, onlangs nieuwe cijfers. Tussen 1971 en 1979 is de schuld van Oost-Europa en de USSR gestegen van $ 8,4 rnrd tot $ 77,1 mrd. Trekt men daar de uitzettingen bij westerse banken af dan resteert eind vorig jaar een schuld van $ 64,7 mrd.
Grootste schuldenaar is Polen met een netto-schuld van $20 mrd, gevolgd door de Sowjet-Unie met $ 10,2 mrd.
Het verschil tussen deze twee is echter groot. Terwijl de kosten van rente en terugbetalingen liefst 92% van de opbrengst van de Poolse exporten naar het Westen opslokken, is dat cijfer voor de Sowjet-Unie slechts 18%, aldus de CIA.
Voor de DDR gold eind 1979 een pepercentage van 54 (schuld $ 8,4 rnrd), voor Hongarije 37% (schuld $ 7,3 rnrd), voor Roemenië 22% (schuld $ 6,7 rnrd), voor Bulgarije 38% (schuld $ 3,7 mrd) en voor Tsjechoslowakije 22% (met een schuld van $ 3,1 rnrd). Het instituut van de Comecon had als zodanig eind vorig jaar een schuld aan het Westen van $ 5,2 mrd.

WARSCHAUPACT

TOPCONFERENTIE T.G.V. 25STE VERJAARDAG

Op 14 en 15 mei heeft in Warschau een vergadering plaatsgevonden van vertegenwoordigers van de lidstaten van het Warschaupact, waaraan o.m. werd deelgenomen door de partijleiders uit' de deelnemende landen.
De vergadering werd gehouden n.a.v. de 25ste verjaardag van de verdragsorganisatie. Uit een voorbeschouwing van de bijeenkomst, gepubliceerd in het *NRC/H'blad* van 14 mei, is het volgende geciteerd.

Het thema voor de viering van de 25ste verjaardag van het Warschaupact werd een week eerder al aangegeven door de

Russische premier Aleksej Kosygin In een artikel in het theoretische partijorgaan Kommoenist zei de Russische premier dat de krachtsverhoudingen tussen de twee machtsblokken zich nu hebben gewijzigd ten gunste van het ,,socialisme"

Het was voor het eerst in de geschiedenis van het Oostblok dat zo onomwonden dergelijke triomfalistische taal werd gebruikt over de kracht van het Warschaupact Tevoren is steeds beweerd dat de bezorgdheid die al enige jaren in het militair-industriele complex in het militaire potentieel van de Sowjet-Unie en haar bondgenoten alleen maar afkomstig was van NAVO-haviken, ,,oorlogshitsers" en vertegenwoordigers van het militair industriele complex in het Westen die via dat soort argumenten de bewapening wilden opvoeren om zo hun eigen portefeuilles te spekken

De erkenning door Kosygin dat het Oostblok sterker is dan bet Westen betekent dan ook een politiek feit van de eerste orde, een feit waarop het Westen in ae naaste toekomst een antwoord zal moeten vinden

Het betekent namelijk dat de NAVO nu zelf in een positie is gemanipuleerd waarin het Warschaupact zich meer dan twintig jaar heeft bevonden die van underdog Jarenlang heeft het Westerse bondgenootschap immers het numerieke overwicht van het Warschaupact op het gebied van conventionele bewapening kunnen accepteren in het besef van zijn eigen technische superioriteit

Aan die superioriteit is langzamerhand een einde gekomen door de geweldige modernisering die de Russische strijdkrachten de afgelopen jaren hebben ondergaan in tien jaar tijd is de militaire capaciteit van het Oostblok gestegen met twintig procent, werd een militaire vliegtuigindustrie opgebouwd die elke negentien uur een nieuwe gevechtsstraaljager uit de hangars laat rollen, werd elektronische apparatuur ontwikkeld die de communicatiesystemen van de NAVO ernstig kan storen, en werd een potentieel voor chemische oorlogvoering opgezet dat tweemaal zo groot is, als dat van het Westen

In een kwart eeuw tijd blijkt het Warschaupact zich te hebben ontwikkeld van een ouderwets en betrekkelijk zwak samenraapsel van nationale defensies tot een goed gecoordineerde, uiterst modern uitgeruste militaire machinerie die een formidabel machtsinstrument is van de buitenlandse politiek van de Sowjet-Unie

Aan de oprichtingsvergadering van het ,,verdrag over vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand" op 14 mei 1955 in Warschau namen acht Oosteuropese landen deel Albanië, Bulgarije, de DDR, Hongarije, Polen, Roemenie, de Sowjet-Unie en Tsjechoslowakije

De directe aanleiding tot de oprichting van het Warschaupact was niet zozeer het bestaan van de in 1949 in het leven geroepen NAVO, maar wel de toetreding tot het Atlantische bondgenootschap van de Bondsrepubliek Het was de tijd dat de Russische waarschuwing voor herlevend Duits militarisme en terugkerend fascisme nog overal opgeld deed

De oprichting van het pact op de dag voordat het staatsverdrag over de neutraliteit van Oostenrijk wend ondertekend had sen speciale betekenis Die omstandigheid bood de Sowjet-Unie namelijk een legitieme basis voor de handhaving van haar troepen in landen als Hongarije en Roemenie, die eigenlijk veertig dagen na het Oostenrijkse staatsverdrag teruggetrokken hadden moeten worden Ook kon Moskou zijn troepen daardoor handhaven in de DDR en Polen

Samen met de meer dan zes jaar tevoren opgerichte ,,raad voor wederzijdse economische bijstand", de Comecon, verschafte het Warschaupact de Sawjet-Unie het instrument tot verdere politieke en militaire integratie van de Oosteuropeue landen binnen haar invloedssfeer

Officieel wordt in de verdragstekst, in artikel acht, echter de schijn opgehouden dat het lidmaatschap van het Warschaupact een volkomen vrijwillige zaak is volgens dat artikel zullen de lidstaten ,,overeenkomstig de principes van wederzijdse inachtneming van hun onafhankelijkheid, soevereiniteit en niet-inmenging in interne aangelegenheden handelen"

De Hongaarse opstand van 1956 en de mogelijkheid dat Hongarije zijn lidmaatschap van het pact zou opzeggen brachten echter de voosheid van die vrijheid aan het licht Russische tanks werden ingezet om de onde in het socialistische kamp te herstellen, wat later werd uitgelegd als een daad van internationale solidariteit van de arbeidersklasse Vanaf die tijd begon Moskou snel een uitgebreid net van bilaterale verdragen ,,van vriendschap en wederzijdse bijstand" op te bouwen met zijn Oosteuropese partners van het soort dat de laatste jaren ook met Vietnam en Afghanistan is gesloten, en die de Sowjet-Unie het recht tot interventie verschaffen en in feite de plicht opleggen gezamenlijk de ,,socialistische verworvenheden" van elk land afzonderlijk te beschermen

De enige uitzondering daarbij vormt Roemenie, waaruit de Russische troepen zich na juni 1958, toen Chroesjtsjow een ontwapeningsinitiatief kracht wilde bijzetten, terugtrokken

Door die afwezigheid van Russische troepen kon de Roemeense partijleider Ceauuescu zich steeds onafhankelijker tegenover Moskou gaan opstellen in zijn buitenlandse politiek, en kon het in 1968 bij de inval in Tsjechoslowakije zijn deelname aan deze Warschaupact-onderneming weigeren Hetzelfde deed Albanië, dat de inval aangreep om zijn lidmaatschap van het pact, dat sinds 1961 toch al praktisch alleen op papier bestond, op te zeggen

De Roemeense dwarsligerij binnen het Warschaupact kwam het duidelijkst tot uiting tijdens de zestiende topconferentie van het pact in november 1978 in Moskou, toen Ceausescu weigerde de defensielasten van zijn land te verhogen, zich niet wilde schikken naar de wens van Moskou om een supranationaal verenigd opperbevel te vormen. en zich uitsprak tegen uitbreiding van de bondgenootschappelijke verplichtingen tot aan de Aziatische grenzen van de Sowjet-Unie Ceausescu hield vast aan de beperkte regionale geldigheid van het Warschaupact die alleen gericht is op verdediging van Europa tegen een ,,imperialistische" agressie

De laatste maanden is Roemenie's onafhankelijkheidskoers echter minder geprononceerd De gemeenschappelijke verklaring die Ceausescu en de Russische minister van buitenlandse zaken Gromyko begin februari aflegden naar aanleiding van het Russische ingrijpen in Afghanistan was zo dubbelzinnig dat daaruit op geen enkele manier de Roemeense afkeuring voor dat optreden kon worden gedistilleerd. Ook in het gesprek dat de Amerikaanse vice-president Mondale een week tevoren in Belgrado met Ceausescu had kreeg die niet de indruk dat de Roemeense leider sterk van mening verschilde met Moskou over Afghanistan.

Dat betekent op dit moment in elk geval dat het Warschaupact ondanks de diepe barsten die het in het verleden heeft getoond, op het ogenblik van zijn 25ste verjaardag naar buiten toe hechter is dan ooit het geval is geweest.

Slotdocumenten

De bijeenkomst in Warschau werd afgesloten met het publiceren van een drietal documenten.

De eerste hiervan was een oproep van de deelnemende partijleiders tot een wereldwijde topconferentie. De tekst van deze oproep luidde:

Omdat ze zich laten inspireren door het streven naar en de hoop van alle volkeren ter aarde op een vreedzame toekomst, brengen de deelnemers aan de conferentie van het politieke consultatieve comité der staten die lid zijn van het Warschaupact het volgende initiatief naar voren:

Ze stellen voor dat er in de nabije toekomst een topontmoeting van de staatshoofden uit alle gebieden van de wereld wordt gehouden. De aandacht van de deelnemers aan een dergelijke ontmoeting moet worden geconcentreerd op de taak waarover zowel de Europese volkeren als de hele mensheid bezorgd zijn, die van het wegnemen der haarden van internationale spanning en het voorkomen van een oorlog. Er moet bijzondere aandacht worden besteed aan de vraagstukken van de Europese veiligheid en het in stand houden van de vrede in het werelddeel Europa.

De huidige situatie, de zorgelijke omstandigheden die ze veroorzaakt, de volstrekt nog niet uitgeputte mogelijkheden en ten slotte de hele geschiedenis van de tijd der tegen Hitler gerichte coalitie tot onze dagen laten zien dat met name een dergelijke topontmoeting de meest betrouwbare weg vormt naar onderling begrip en een duurzame vrede.

Hiernaast werd een 28 pagina's tellende politieke verklaring uitgegeven, waaruit citaten volgen:

De deelnemers aan de conferentie van het politieke en consultatieve comité hebben met tevredenheid het grote belang vastgesteld van het 25 jaar geleden te Warschau ondertekenen van het verdrag voor vriendschap, samenwerking en onderlinge hulp in antwoord op het in elkaar zetten van het NAVO-blok, het intensiveren van het oorlogsgevaar in Europa en het bedreigen van de nationale veiligheid der vredelievende staten. Dit in het bijzonder in verband met het aansturen van de toonaangevende krachten van dit blok op het opnieuw militariseren van West-Duitsland.

Gedurende deze kwarteeuw hebben ons broederlijk bondgenootschap en de ertoe behorende staten in samenwerking en onderling met andere staten en met alle vredeskrachten vol vertrouwen en op doelmatige wijze taken van vitaal belang verricht: het tegengaan van het ontketenen van oorlog in Europa, het op alle mogelijke manieren bevorderen van

het sterker worden der vrede, het verminderen van de internationale spanning en het van de grond laten komen van een vreedzame samenwerking op voet van gelijkheid tussen de staten.
De deelnemers aan de conferentie hebben grote waardering voor de resultaten die zijn bereikt bij het versterken der broederlijke vriendschap tussen hun staten en bij het tot ontplooiing brengen van een uitgebreide en rijkgeschakeerde onderlinge samenwerking, die berust op de principes van het marxisme-leninisme, op respect voor de gelijkwaardigheid, de onafhankelijkheid, de nationale soevereiniteit, het zich niet mengen in elkaars binnenlandse aangelegenheden en op kameraadschappelijke wederzijdse bijstand en internationale solidariteit. (...)

Het hele verloop van de internationale ontwikkelingen tijdens de 25 jaar die voorbij zijn gegaan sedert de ondertekening van het Verdrag van Warschau en de ervaring der lidstaten ervan laten op overtuigende wijze zien dat in de wereld van vandaag iedere stap vooruit bij het versterken der internationale veiligheid en bij het uitbouwen van het ontspanningsproees te danken is aan vastberaden strijd der volkeren en alle progressieve en democratische krachten tegen de imperialistische politiek van geweld, wilsoplegging, confrontatie, het provoceren van conflicten, een wedloop op het gebied der bewapening en het zich van buitenaf bemoeien met de binnenlandse aangelegenheden van staten.
De radicale veranderingen in het krachtsevenwicht in de wereld, het zich versterken van de posities en de invloed van het socialisme in de wereld en de successen van de anti-imperialistische revolutionaire strijd der volkeren en der krachten voor nationale bevrijding hebben de noodzakelijke voorwaarden geschapen, zodat het doelbewuste beleid van de socialistische landen en de eenheid van de actie der vredelievende staten en volkeren zullen leiden tot belangrijke politieke wijzigingen in het hele stelsel der intergouvernementele relaties en tot het sterker worden der vrede en der internationale veiligheid. (...)

Er is een lange en niet gemakkelijke weg **afgelegd van het Oostenrijkse Staatsverdrag af, dat een kwarteeuw geleden werd afgesloten tot de bilaterale verdragen van de Sowjet-Unie, Polen, Tsjechoslowakije en de Duitse Democratische Republiek met de Duitse Bondsrepubliek en het Viermogendhedenakkoord over West-Berlijn. De vooruitgang op deze weg is eveneens gekenmerkt door normalisatie van de betrekkingen van Bulgarije, Hongarije en Roemenië met de BRD. Ondanks de belemmeringen die werden opgeworpen door de krachten van imperialisme en revanchisme is deze weg afgelegd, zijn er een aantal gevaarlijke spanningshaarden opgeheven en is er een goede basis in Europa gelegd voor onderling vertrouwen tussen de staten in Europa en voor hun gemeenschappelijke verantwoordelijkheid voor de lotgevallen der Europese vrede en veiligheid.**
Een nederlaag voor de ridders van de koude oorlog en voor de Europese en wereldreactie en een belangrijk succes voor het beleid van realisme en goede wil van alle deelnemers was de conferentie over Europese veiligheid en samenwerking, die bijeen werd geroepen op initiatief van de socialistische landen. De algemene Europese conferentie, die de belichaming was van de geest van onderling begrip en samenwerking en van het vreedzaam naast elkaar bestaan van staten met uiteenlopende maatschappelijke stelsels, werd bekroond met het aannemen door de leiders van 35 staten van de Slotakte van Helsinki — een handvest voor Europese vrede en veiligheid en een langlopend programma voor samenwerking terwille van het welzijn van alle Europese naties. (...)

Ondanks de pogingen van de vijanden der vreedzame samenwerking om sommige staten het aan de stok te laten krijgen met andere is er merkbare vooruitgang geboekt, met name in Europa, bij het normaliseren der relaties tussen de landen met een verschillende sociale structuur en bij het uitbouwen van de politieke contacten tussen hen. Het is ook mogelijk geworden om niet onaanzienlijke resultaten tot stand te brengen. die nuttig zijn voor alle deelnemers aan de samenwerking, bij het tot ontwikkeling brengen van gelijkwaardige commerciële, economische, wetenschappelijke, technische en culturele betrekkingen tussen de staten. (...)

Terwijl ze dit beklemtonen, verklaren de lidstaten van het Warschaupact nog eens dat ze nooit hebben gestreefd naar en ook niet zullen gaan streven naar militaire superioriteit; ze zetten zich onverandelijk in voor het waarborgen van het militaire evenwicht op steeds lagere niveaus en voor het verminderen en opheffen van de militaire confrontatie in Europa. Ze hebben, hadden nooit enige andere strategische doctrine dan een defensieve en ze hebben, hadden nooit en zullen nooit plannen hebben tot het opbouwen van het potentieel voor de eerste nucleaire slag. Door de hele geaardheid van hun sociale orde kunnen ze en willen ze geen ,,invloedssferen" instellen voor het uitoefenen van militaire of politieke controle over enigerlei gebieden of de internationale transportverbindingen. (...)

De staten, die vertegenwoordigd zijn op de conferentie van het politieke consultatieve comité, bevestigen op de dag van de 25e verjaardag der ondertekening van hun verdrag voor vriendschap, samenwerking en onderlinge bijstand op plechtige wijze opnieuw hun ontembare vastbeslotenheid om onvermoeibaar in deze richting werkzaam te zijn. Dit samen met alle andere vredelievende landen en maatschappelijke krachten

II

De deelnemers aan de conferentie van het politneke consultatieve comité hebben in de algemene context van de internationale ontwikkelingen de situatie onder ogen gezien die op dit moment in Europa aan het ontstaan is en actuele onderwerpen met betrekking tot de veiligheid en de samenwerking in het werelddeel Europa (.)

Met nog groter ongerustheid merken zij op, dat de internationale situatie nu gecompliceerder is geworden en dat de bedreiging voor de ontspanning en de vrede aanzienlijk groter is geworden Dit vormt het resultaat van een verdere versterking van de imperialistische politiek van geweld. confrontatie en hegemonie, het resultaat van een opeenhoping van vele uiterst belangrijke internationale onderwerpen
De imperialistische kringen die deze politiek voeren schenden openlijk de onafhankelijkheid en de soevereiniteit van staten, mengen zich in hun binnenlandse aangelegenheden en maken frequenter gebruik van geweld in hun internationale betrekkingen of dreigen geweld te gebruiken
Steeds nieuwe hinderpalen worden opgericht tegen een herstructurering van de internationale economische betrekkingen op een gelijkwaardige en eerlijke grondslag In de strijd om energiebronnen en materiele hulpbronnen wordt er dikwijls geweld of dreiging met geweld gebruikt tegen de ontwikkelingslanden
Dit veroorzaakt een gebrek aan stabiliteit in de betrekkingen tussen de staten en het leidt bot nieuwe haarden van spanning
De imperialistische en reactionaire krachten maken van dit alles gebruik om hun militaire budgetten te verhopen en om de verwezenlijking van bewapeningsprogramma's op lange termijn te bespoedigen Als gevolg daarvan worden er nieuwe hinderpalen gelegd op de weg tot

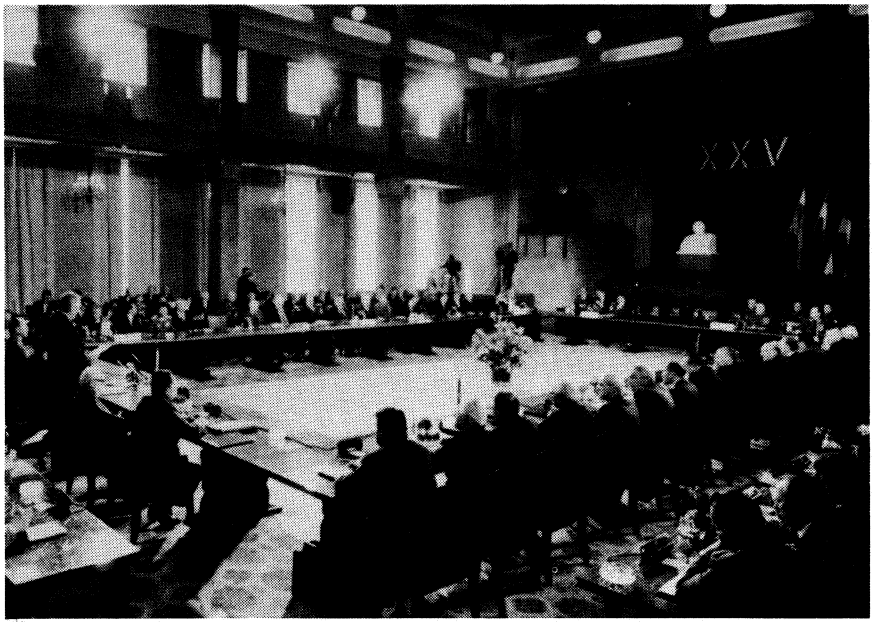

Overzicht van de jubileumvergadering van het Warschaupact.

een versterkmg van de veiligheid in Europa, waar nog steeds geen vooruitgang wordt gemaakt op het gebied van de militaire ontspanning en de ontwapening, waar de verhoging van de militaire uitgaven, troepen en bewapening nog steeds doorgaat en waar de middelen tot vernietiging, in het bijzonder de nucleaire. die de volkeren van dit continent bedreigen, in steeds grotere hoeveelheden worden opgeslagen

Bijzonder gevaarlijk is het besluit van de NAVO over de produktie m de plaatsing van nieuwe Amerikaanse kernraketten voor de middellange afstand in West-Europa Als dit besluit wordt doorgevoend in de praktijk, zal de situatie op het Europese continent acuut verslechteren, daar een verhoging w het vernietigingspotentieel in Europa onvermijdelijk van invloed zal zijn op het politieke klimaat en de levensbelangen van de volkeren op dit continent, hetgeen nieuwe, enorm grote uitgaven tot gevolg zal hebben, die een nog grotere last zullen gaan vormen, die door de volkeren gedragen zal moeten worden

Door de natificatie van het tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten afgesloten verdrag over de beperking van de strategische wapens (SALT-11) uit te stellen, door samen met enkele van hun bondgenoten de onderhandelingen over vele belangrijke aspecten van de beperking op het gebied van de bewapeningswedloop tot stilstand te brengen en door deze in sommige richtingen geheel en al af te breken, handelen de Verenigde Staten in tegenstelling met de belangen van het internationale vertrouwen en de ontspanning en in tegenstelling met de besluiten van de bijzondere zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over de ontwapening

Er is een toenemend aantal gevallen waarin zij de politieke, commerciële en economische overeenkomsten en verdragen, die door hen werden ondertekend, annuleren en hun verplichtingen botweg terugwijzen, waardoor zij een schending plegen van het principe dat men zich gewetensvol dient te houden aan zijn internationale verplichtingen, dit in overeenstemming met het internationale recht, zoals dat wordt uitgeroepen door het Handvest van de Verenigde Naties en door de Slotakte van de Europese Conferentie

Tegen de sacialistische staten worden politmke en propaganda-campagnes gelanceerd, geheel in de geest van de koude oorlog De regering van de Verenigde Staten oefent een tot nu tos nooit vertoonde druk uit op de Olympische beweging, die lang geleden is begonnen en doorgaat tot op de huidige dag, en op de geest van vrede, samenwerkmg en de toenadering tussen de naties

De staten die op de Conferentie zijn vertegenwoordigd verheffen hun stem tegen dergelijke stappen en tegen zulk optreden, maar ook tegen pogingen om de internationale ontspanning te torpederen en een spaak in het wiel te steken bij de ontwikkeling van de samenwerking tussen de staten. Zij verklaren resoluut dat er geen stappen mogen worden ondernomen die de situatie nog verder kunnen compliceren en dat alle staten hun krachten dienen te bundelen, met het doel de toeneming van de spanningen stop te zetten, vóór een politiek van ontspanning en vreedzame samenwerking. (. . .)

De staten, die op de Conferentie vertegenwoordigd zijn, zijn vastbesloten om voor de ontspanning te werken en om haar hoog te houden, samen met alle vredelievende staten en maatschappelijke krachten, en om zich inspanningen te getroosten om dit te maken tot een voortdurend en alomvattend proces, dat qua omvang universeel zal dienen te zijn.

Zij zijn als altijd bereid om de betrekkingen met alle landen in Europa en in de hele weneld uit te breiden en te ontwikkelen, door reeds beproefde manieren van samenwerking te verbreden en nieuwe manieren op te bouwen (.)

Het vraagstuk van de militaire ontspanning en de ontwapening op dit continent vormt een centraal probleem temidden van de vraagstukken waarvan de versterking van de vrede in Europa afhankelijk is

Het boeken van vooruitgang bij de militaire ontspanning in Europa is een objectieve en hoogst dringende noodzaak Van bijzonder groot belang binnen deze context is een versterking en uitbreiding van maatregelen voor het scheppen van vertrouwen, het afzien van gebruik van geweld of van het dreigen met geweld, beperkingen van de strijdkrachten en de bewapening van elke staat of groep van staten uitsluitend ten behoeve van de defensie en weder afzien van pogingen om militaire suprematie te behalen

De deelnemers aan de Conferentie houden vol dat er geen onoverkomelijke hinderpalen bestaan — en dat die er ook niet kunnen zijn — voor het vinden van praktische oplossingen ten behoeve van de militaire détente in Europa, als alle zijden deze taak benaderen met het verlangen om daaraan hun constructieve bijdrage te leveren.

Een voorbeeld van deze benadering wordt gevormd door het besluit van de Sowjet-Unie om eenzijdig een zeker aantal van haar troepen en bewapening, waaronder tankeenheden, terug te trekken uit Midden-Europa. Alle lidstaten van het Warschaupact, die uitdrukking hebben gegeven aan hun positieve instelling jegens deze vredelievende stap van de USSR op het tijdstip dat deze werd aangekondigd, verlenen ook nu verder hun volledige steun aan de uitvoering daarvan in de praktijk. (. . .)

Alle deelnemers aan de Conferentie geven uitdrukking aan hun steun voor het voorstel van de Poolse Volksrepubliek de conferentie over militaire ontspanning en ontwapening in Europa te houden in Warschau, een stad die een enorme heldhaftigheid en zelfopoffering heeft getoond gedurende de jaren van harde beproeving in de Tweede Wereldoorlog. Zij geven uitdrukking aan hun hoop dat dit voorstel, dat in vele Europese landen positieve reacties heeft opgeroepen, algemeen zal worden ondersteund.

De staten, die op de Conferentie zijn vertegenwoordigd, verklaren dat bij het benaderen van de vraagstukken van militaire ontspanning en ontwapening in Europa de materiële maatregelen van vertrouwen en ontwapening dienen te worden gecombineerd met politieke en op verdragen gebaseerde stappen tot vermindering van het oorlogsgevaar en tot de versterking van de garanties voor de veiligheid van de staten. Het is het doel van hun voorstel dat er tussen de landen die aan de Europese conferentie deelnemen een verdrag zal worden ondertekend dat men niet de eerste zal zijn om tegen elkaar nucleaire en conventionele wapens te gebruiken. (. . .)

De staten die vertegenwoordigd zijn op de conferentie van de politieke raadgevende comité's hechten een bijzonder grote betekenis aan belangrijke vraagstukken als het uitwerken van akkoorden over kernraketten voor de middellange afstand.

Onderhandelingen over de kernraketten voor de middellange afstand zijn mogelijk en de deelnemers aan de Conferentie steunen de voorstellen van de Sowjet-Unie in dit oprichl. Wat vereist is voor een eventueele opening van dergelijke onderhandelingen is het annuleren van het besluit van de NAVO over de produktie en plaatsing van nieuwe types Amerikaanse kernraketten in West-Europa, of tenminste het stopzetten van de verwerkelijking daarvan.

Zij spreken het vertrouwen uit dat, wanneer alle staten zich laten leiden door de belangen van de vrede en de veiligheid van de Europese volkeren en wanneer zij de noodzakelijke politieke wil aan de dag leggen, dat in zo'n geval, mits het ontstane bij benadering bestaande machtsevenwicht in het oog wordt gehouden, hetgeen recentelijk ook werd toegegeven door de NAVO-landen, een verdere gevaarlijke escalatie van de kernwapenwedloop in Europa niet alleen zal worden voorkomen, maar dat dan een gelegenheid zal ontstaan om dit evenwicht te handhaven op lagere niveaus. (. . .)

De staten die op de Conferentie zijn vertegenwoordigd, beschouwen het als absoluut ontoelaatbaar de Weense onderhandelingen over troepenvermindering en wapenbeperking in Midden-Europa nog verder uit te stellen. Enorme massa's troepen en de modernste bewapening zijn in dat gebied geconcentreerd en niemand heeft het recht om het gevaar dat daarin schuilt te onderschatten. De socialistische landen, die aan de onderhandelingen in Wenen deelnemen, hebben belangrijke stappen ondernomen om de standpunten dichter bij elkaar te brengen. Maar de deelnemende NAVO-landen dragen niet bij tot het welslagen van de onderhandelingen, en in de afgelopen tijd is hun standpunt wat betreft het wezen van de ter discussie staande vraagstukken voortdurend aan het verslechteren. Naar de mening van de deelnemers aan de Conferentie zijn de mogelijkheden om akkoorden te bereiken bij de onderhandelingen in Wenen ondertussen nog lang niet uitgeput. Zij zijn bereid door te gaan met het in het werk stellen van pogingen om te zoeken naar oplossingen die, zonder de veiligheid van welke zijde dan ook in gevaar te brengen, zouden kunnen leiden tot een lager peil van de militaire confrontatie in Midden-Europa. Dit vraagt om een constructieve houding van alle partijen tot de onderhandelingen in Wenen.

De staten, die vertegenwoordigd zijn op de conferentie van de politieke raadgevende comité's. pleiten voortdurend voor de verwezenlijking van maatregelen in de sfeer van de militaire ontspanning, ook in andere delen van Europa. met inbegrip van het Middellandse-Zeegebied. (. . .)

Een duurzame vrede had in het Midden-Oosten allang geleden ingesteld kunnen zijn. De weg daarheen is bekend, die is meer dan eens gewezen door de staten die op de Conferentie vertegenwoordigd zijn — het is de weg van een alomvattende politieke regeling voor het Midden-Oosten, onder de rechtstreekse deelname van alle belanghebbende partijen, inclusief het Arabische Palestijnse volk in de persoon van zijn vertegenwoordiger — de Palestijnse bevrijdingsbeweging — op grondslag van respect voor de gewet-

tigde belangen van alle staten en volkeren in het Midden-Oosten, Israël daarbij inbegrepen.
Een dergelijke regeling vereist de terugtrekking van de Israëlische troepen van alle Arabische grondgebieden die in 1967 werden bezet, het herstel van het recht van het Arabische volk van Palestina op zelfbeschikking, inclusief de schepping van een eigen onafhankelijke staat, en garanties voor de soevereiniteit en veiligheid van alle staten in dat gebied. Een politieke regeling voor het Midden-Oosten vereist eveneens dat er geen handelingen worden ondernomen die het bereiken van dit doel verhinderen, dat geen enkele staat zich mengt in de binnenlandse zaken van de landen en volkeren in dat gebied, dat men geen pogingen in het werk stelt om hen te instrueren welk maatschappelijk en politiek systeem zij zouden moeten instellen, en dat men geen claims of beslag legt op hun natuurlijke rijkdommen.

De deelnemers aan de Conferentie hebben eveneens de nadruk gelegd op de noodzaak voor een politieke regeling van de situatie die is ontstaan in Afghanistan. Een dergelijke regeling zou betrouwbare garanties dienen te bieden voor de volledige stopzetting en tegen een hervatting van iedere vorm van externe tussenkomst tegen de regering en het volk van Afghanistan.
Te zamen met de volledige stopzetting van alle vormen van externe tussenkomst die is gericht tegen de regering en het volk van Afghanistan zal met de terugtrekking van de Sowjet-troepen uit Afghanistan worden begonnen in overeenstemming met de verklaringen die de Sowjet-Unie heeft afgelegd.
In het verloop van de uitwisseling van meningen hebben de deelnemers aan de Conferentie hun steun uitgesproken voor het onvervreemdbare recht van het volk van Iran om zijn eigen lot te bepalen, zonder welke tussenkomst van buiten af dan ook, en om zijn eigen ontwikkelingsweg vast te stellen. Op de meest resolutie en categorische wijze veroordelen zij de militaire en subversieve actie die recentelijk door de Amerikaanse regering is uitgevoerd op het grondgebied van Iran als een bijzonder ruwe daad van geweld, als een inmenging in en een schending van de soevereiniteit van een onafhankelijke staat. (. . .)

Zij zijn ervan overtuigd dat de problemen die hun oorsprong vinden in de Amerikaans-Iraanse betrekkingen, net als welk ander probleem tussen staten dan ook, dient te worden opgelost via vreedzame onderhandelingen, op grondslag van algemeen erkende principes en normen van het internationale recht en op basis van het afzien van welke militaire stappen dan ook, evenals van het gebruiken van geweld of het dreigen met geweld. (. . .)

De deelnemers aan de Conferentie merken de steeds belangrijker wordende rol op die bij de oplossing van gecompliceerde internationale vraagstukken wordt gespeeld door de niet-gebonden beweging, die een aanzienlijke positieve factor vormt in de hedendaagse internationale politiek. In deze geest spreken zij hun lof uit over de resultaten van de zesde topconferentie van niet-gebonden landen, die in 1979 in Havanna werd gehouden.

Zij bevestigen de besluiten van de Conferentie die zijn gericht op het versterken van de vrede en de internationale veiligheid, de verwezenlijking van de ontwapening, de schepping van zones van vrede, de liquidatie van buitenlandse militaire bases op het grondgebied van andere landen, de ontoelaatbaarheid van externe inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van andere staten. op het veiligstellen van de rechten van de volkeren op een vrije en onafhankelijke ontwikkeling, op de bevrijding van de landen in Azië, Afrika en Latijns-Amerika van de imperialistische, kolonialistische en neokolonialistische uitbuiting en op de schepping van een nieuwe internationale economische orde op een rechtvaardige en democratische grondslag.
In verband *met* het bijzonder grote belang van het vraagstuk betreffende het overbruggen van de kloof tussen de economische ontwikkeling van de staten en de herstructurering van de internationale economische betrekkingen op een rechtvaardige en democratische grondslag hebben de deelnemers aan de Conferentie het belang opgemerkt van de in de zomer van dit jaar komende bijzondere zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, die gewijd zal zijn aan de vraagstukken van een nieuwe internationale economische orde.
Zij geven uitdrukking aan hun hoop dat het werk en de resultaten van deze zitting zullen bijdragen tot de vooruitgang van internationale samenwerking op het gebied van de economie op basis van gelijkheid. inclusief steun aan de inspanningen van de ontwikkelingslanden om het tempo van hun economische ontwikkeling te kunnen versnellen. (. . .)

Een analyse van de bestaande situatie legt de noodzaak op om deze inspanningen in de allereerste plaats te benadrukken op de volgende richtingen:

In de eerste plaats: als een gezamenlijke uiting van goede wil overeenstemming bereiken dat vanaf een bepaalde overeengekomen datum niet één staat en niet één groep van staten in Europa de omvang van zijn strijdkraohten zal doen toenemen in het gebied dat is vastgelegd in de Slotakte van de Europese Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking. Dit zou bijdragen tot de consolidatie van de positieve trends dn de situatie op het Europese continent en het zou een belangrijke stap betekenen op de weg van een versterking van de stabiliteit en het vertrouwen in Europa.

In de tweede plaats een strikte inachtneming van alle voorzieningen in de Slotakte van de Europese Conferentie voor Veiligheid en Samenwerking, die vijf jaar geleden plechtig werd ondertekend door de hoogste vertegenwoordigers van vijfendertig staten Dit betreft in de eerste plaats de principes volgens welke de staten die hebben deelgenomen aan de Europese Conferentie hebben vastgelegd zich te zullen laten leiden in hun wederzijdse betrekkingen. soevereine gelijkheid, respect voor de rechten die inherent zijn aan de soevereiniteit, het niet gebruiken van geweld of dreigingen met geweld, onschendbaarheid van de grenzen, territoriale onschendbaarheid van de staten, een vreedzame regeling van disputen, niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden, respect voor de mensenrechben en voor de fundamentele vrijheden, gelijkheid en het recht van de volkeren om hun eigen lot te bepalen, samenwerking tussen de staten en een gewetensvol nakomen van verplichtingen in overeenstemming met het internationale recht.

In de derde plaats: in het belang van een succesvolle ontmoeting in **Madrid.** die is gepland voor eind 1980, een intensivering en verdieping van de uitwisseling van standpunten op bilaterale en multilaterale basis, zodat er over het geheel genomen al voor het begin van de ontmoeting een algemene instemming bestaat wat die vraagstukken betreft, waarover het mogelijk is om tijdens de ontmoeting overeenstemming te bereiken, over praktische stappen die kunnen leiden tot een nog volledige vervulling van de Slotakte Een goede voorbereiding van de ontmoeting in Madrid en vooruitgang bij het bereiken van overeenstemming over de te nemen beslissingen zouden kunnen dienen als grondslag voor de deelname van ministers van buitenlandse zaken bij de aanvaarding ervan De afsluiting van de ontmoeting in Madrid met positieve resultaten zou ook een gunstige invloed uitoefenen op de internationale sfeer als geheel

In de vierde plaats: het versnellen van de voorbereiding op een conferentie over de militaire ontspanning en de ontwapening in Europa, een intensivering van de uitwisseling van standpunten op bilaterale grondslag over concrete vraagstukken betreffende deze conferentie, het houden van multilaterale voorbereidende beraadslagingen tussen de deelnemende landen aan de conferentie, de datum, de plaats en de procedure bij het houden ervan, inclusief de agenda voor het eerste stadium ervan, door het werk te concentreren op maatregelen die het wederzijdse vertrouwen doen toenemen.

In de vijfde plaats: zich inspanningen getroosten tijdens de besprekingen die warden gehouden via diverse richtingen over de beperking en de stopzetting van de bewapeningswedloop, dit om spoedige resultaten te verkrijgen. Onmiddellijke hervatting van de besprekingen in de richting waar zij werden opgeschort of afgebroken. Naast de ratificatie van het Sowjet-Amerikaanse verdrag over de beperking van strategische wapens SALT-II be beschouwen als directe doelstelling op het gebied van praktische maatregelen om een einde te maken aan de bewapeningswedloop, en eveneens een zo spoedag mogelijke succesvolle completering van de besprekingen:

— over het algemene en totale verbod van proeven met nucleaire wapens;

— over een verbod op stralingswapens, over het verbod van chemische wapens en de vernietiging van daarvan aanwezige voorraden;

— over het niet-gebruiken van kernwapens tegen niet-nucleaire staten die deze met op hun grondgebied hebben, en over het niet-plaatsen van kernwapens op het grondgebied van staten waar tegenwoordig niet zulke wapens aanwezig zijn. (. .)

In de zesde plaats: een onmiddellijk begin maken met zakelijke besprekingen over de volgende dringende maatregelen ter beeindiging van de bewapeningswedloop en het liquideren van het oorlogsgevaar, de socialistische staten spreken zich hiervoor permanent in gunstige zin uit en ook de Verenigde Naties hebben zich ervoor uitgesproken, maar tot nu toe warden daar geen besprekingen over gehouden'

— over de afsluiting van een wereldomvattend verdrag over het niet-gebruiken van geweld;

— over het beëindigen van de praduktie van kernwapens en een geleidelijke vermindering van de voorraden daarvan, tot en met de volledige liquidatie ervan:

— een verbod op de ontwikkeling van nieuwe types en nieuwe systemen van wapens voor massavernietiging;

— over een vermindering van de militaire begrotingen, bovenal die van de grote machten. (...)

Het is eveneens noodzakelijk om zich zonder verder uitstel in te spannen, en wel op internationale schaal. om een eeuwigdurend verbod te bereiken op het gebruik van geweld in hun betrekkmgen met elkaar, voor de ontmanteling van buitenlandse militaire bases en de terugtrekking van troepen van vreemde grond, voor een beperking in troepen en wapens en voor de schepping van kernwapenvrije vredeszones in verschillende delen van de wereld, onder meer ook in Europa

In de zevende plaats in het belang van de vrede en de stabilisatie van de internationale situatie evenzeer als in het belang van het verzekeren van betrouwbare en ongehinderde gebruikmaking van de belangrijke internationale zeevaartroutes moet er een begin worden gemaakt met het onderzoeken van bijvoorbeeld een bepenking en verlaging van het peil van de militaire aanwezighesd en de militaire activiteiten in de betreffende gebieden, dit 'binnen het kader van de Verenigde Naties, of het nu de Atlantische Oceaan, de Indische Oceaan en de Stille Oceaan betreft of de Middellandse Zee en de Perzische Golf (.)

Zij zijn evenals altijd bereid om de voorstellen van andere staten betreffende de versterking van de vrede en de ontspanning, een inperking van de bewapeningswedloop, een doorvoering van een ontwapening en de ontwikkeling van de internationale samenwerking aandachtig te onderzoeken in een constructieve geest

De deelnemers aan de Conferentie zetten de direct noodzakelijke opgaven in de strijd voor ontspanning en veiligheid in Europa en voor het behoud van de wereldvrede uiteen en bekrachtigen hun onverwoestbare trouw met betrekking tot de vredespolitiek en de Europese en internationale veiligheid

Zij namen het besluit de broederlijke vriendschap en brede samenwerkmg onderling, evenals met de andere socialistische staten te vestigen, de betrekkingen met alle staten te ontwikkelen, de dialoog te voeren en te verdedigen.

Een kwart eeuw sedert de ondertekening van het verdrag over vriendschap, samenwerking en wederzijdse bijstand in Warschau — betekent jaren van strijd voor vrede en ontspanning, voor de verwezenlijking van gelijke betrekkingen en vreedzame samenwerking tussen de staten.

De staten-leden van het Verdrag van Warschau brengen hun vaste overtuiging tot uitdrukking, dat de staten en alle volkeren van de wereld. indien zij handelen in de geest van hun hoogste verantwoordelijkheid, in staat zullen zijn de in-stand-houdmg en vestiging van de vrede en de verwerkelijking van het streven van de mensheid naar vrijheid en vooruitgang te garanderen.

Ten slotte werd een communiqué uitgegeven, waarin verslag werd uitgebracht over het verloop van de vergadering. Aan dit communiqué is het volgende ontleend:

Op de conferentie van het politieke consultatieve comité werd de balans opgemaakt van de 25-jarige werkzaamheid van het Verdrag van Warschau en werden de actuele problemen en taken onder ogen gezien in de strijd voor ontspanning en veiligheid in Europa en het consolideren van de wereldvrede.

De beoordelingen over de huidige situatie in Europa en in de wereld en de voorstellen over de verdere maatregelen om te komen tot het uitbouwen van het proces der politieke en militaire ontspanning in het werelddeel Europa en het realiseren van doeltreffende maatregelen voor het aan banden leggen van de bewapeningswedloop en voor het gezond maken van het politieke klimaat in de wereld als geheel, hebben de deelnemers aan de conferentie uiteengezet in een eenstemmig aangenomen verklaring, die afzonderlijk wordt gepubliceerd.

De bij het Verdrag van Warschau aangesloten staten bevestigden hun stellige vastbeslotenheid tot het voortzetten van de strijd voor het versterken van de veiligheid en het tot ontwikkeling brengen van de samenwerking in Europa, voor wereldvrede en de vrijheid en onafhankelijkheid der volkeren, voor de internationale ontspanning, voor het stopzetten van de bewapeningswedloop en voor ontwapening. Zij zijn bereid om in deze strijd nauw samen te werken met alle staten en maatschappelijke krachten die belang hebben bij het versterken van de vrede en de veiligheid der volkeren. (...)

Er is overeenstemming over bereikt, dat het comité van ministers van buitenlandse zaken der deelnemers aan het Warschaupact op zijn volgende zitting de vraagstukken zal behandelen die te maken hebben met het voorbereiden van de ontmoeting in Madrid van de vertegenwoordigers der staten die deelnemen aan de conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa en het bijeenroepen van een conferentie over militaire ontspanning en ontwapening in Europa.

Het politieke consultatieve comité heeft het verslag aangehoord van de oppercommandant der verenigde strijdkrachten van de staten die deelnemen aan het Verdrag van Warschau, de maarschalk van de Sowjet-Unie W. G. Koelikow over de praktische arbeid die verricht is door het verenigde commando.

De conferentie van het politieke consultatieve comité is verlopen in een vriendschappelijke atmosfeer met volledig onderling begrip en ze bevestigde de eensgezindheid in de opvattingen der deelnemers eraan over de besproken Europese en internationale problemen.

De delegaties van de staten die aangesloten zijn bij het Warschaupact hebben deelgenomen aan de plechtige jubileumevenementen die in het teken stonden van het 25-jarig bestaan van hun broederlijk verbond.

WESTERSE SCHATTING MILITAIRE KRACHT WARSCHAUPACT

Volgens het Militair Comité van de NAVO is de mankracht van de Warschaupact-strijdkrachten in de afgelopen tien jaar met meer dan 20% toegenomen. Maar hoewel dit een zorgwekkende ontwikkeling zou zijn, wordt deze groei helemaal „onheilspellend", wanneer men zou kijken naar de constante stroom van nieuwe uitrustingen. Deze zouden technologisch een hoge graad van perfectie hebben bereikt, aldus het Militair Comité.

Om een indruk te krijgen, hoe de situatie er voorstaat, heeft het comité in een rapport een vergelijking gemaakt tussen de stand van zaken in 1970 en thans.

Dit rapport is op 13 mei gepubliceerd.

STRATEGISCHE RAKETTEN. In 1970 beschikte de Sowjet-Unie over rond 1300 raketten, waarvan er nog geen één was geMIRV-d (met meerdere kernkoppen uitgerust). Op dit moment heeft zij nog altijd evenveel raketten, maar is het aantal kernkoppen vervierVoudigd. Ook op het punt van raketten voor de middellange afstand zou er belangrijke vooruitgang zijn geboekt. In de plaats van de SS-4's en de SS-5's, die slechts een reikwijdte van 2000 km hebben en bovendien van een vaste plaats moeten worden gelanceerd, komen nu de SS-20-raketten. Deze zijn mobiel, hebben een reikwijdte van meer dan 5000 km en zijn met drie kernkoppen uitgerust.

MARINE. Binnen tien jaar is het aantal atoomduikboten verdrievoudigd. Terwijl de Russische duikboten nog in 1970 onder de kust van de VS moesten opereren om Amerikaanse doelwitten te kunnen bestoken, hoeven ze thans niet eens meer de Russische territoriale wateren te verlaten. Hun raketten hebben een reikwijdte van meer dan 8000 km.

LUCHTMACHT. Naar schatting is het aantal vliegtuigen en helikopters in de Sowjet-Unie met bijna 40% gestegen (voor het gehele Warschaupact is dit rond 30%). Weliswaar is het aantal lange-afstandbommenwerpers van 800 op 700 teruggevallen, maar daarvoor in de plaats is de Backfire-bommenwerper gekomen. Omstreeks 1983 zullen daarvan rond 100 stuks in gebruik zijn.

Op grond hiervan komt dan ook het Militair Comité tot de conclusie dat de Sowjet-Unie elk jaar sterker wordt. Bovendien is zij bereid om van deze militaire sterkte gebruik te maken, wanneer zij maar even van mening is dat dit in haar belang is en wanneer de risico's binnen de perken blijven, aldus op 13 mei de voorzitter van het Militair Comité, de Noorse generaal Zeiner Gundersen, op een persconferentie in het NAVO-hoofdkwartier. De Russische agressie kan volgens hem dan ook overal ter wereld tot een conflict leiden, waarin de NAVO verwikkeld kan worden.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ARBEIDSONRUST IN POLEN

In de loop van de maand juli is in Polen in meerdere plaatssn gestaakt. Deze stakingen begonnen, nadat de centrale overheid m.i.v. 1 juli de vleesprijzen had verhoogd met percentages, die lagen tussen 50 en 100%.

De nieuwe Poolse premier, Edward Babiuch, had de Poolse bevolking in een rede voor de Sejm, het Poolse parlement, op **3** april al voorbereid op de komende prijsverhoging.

De Poolse voedselprijzen zijn sinds 1966 niet gewijzigd. Een poging hier verandering in aan te brengen in dec. 1970 leidde tot de val van de toenmalige partijleider, Wladislaw Gomoelka (pag. 801 e.v.-1970). In juni 1976 probeerde de regering opnieuw de prijzen voor levensmiddelen op een realistischer niveau te brengen. De dadelijk uitbrekende arbeidsonrust bracht de regering er echter toe een dag later de maatregel weer in te trekken (pag. 822/ **3** e.v.-1976).

In zijn rede voor de Sejm zei Babiuch op 3 april o.m.:

,,De huidige structuur van consumentsnprijzen maakt het moeilijk enige orde te scheppen in de marktsituatie". Hij zei er zich van bewust te zijn dat prijsveranderingen slechts geleidelijk en verspreid over verscheidene jaren kunnen worden uitgevoerd. ,,Niets op dit terrein mag overhaast worden gedaan, maar we kunnen niet achterover leunen en niets doen", aldus Babiuch.

Op welke wijze al op kortere termijn feitelijke prijsstijgingen zullen worden ingevoerd gaf de Poolse premier aan met een voorbeeld van vlees. De verkoop hiervan voor zgn. ,,commerciële" prijzen in de hoogwaardige staatswinkels zal worden uitgebreid. ,,Deze ,,commerciële" prijzen zijn ongeveer 100% hoger dan de normale prijzen. .,Onze marktsituatie maakt het noodzakelijk deze vorm van verkoop uit te breiden", zei Babiuch.

Premier Babiuch beloofde aan het parlement over deze zaak te zullen overleggen met de vakbonden; hij voegde eraan toe dat de besparingen op voedselsubsidies die met het nieuwe commerciële systeem worden verkregen, zouden kunnen worden gebruikt voor verbetering van sociale uitkeringen, pensioenen en kindertoelagen.

Het bestaande systeem noemde hij ,,verre van rationeel" en het ,,draagt bij tot sociale ongelijkheid". De staat geeft per jaar ongeveer 35 miljard gulden, 40% van de totale begroting, uit aan subsidies voor voedsel, huren, elektriciteit, gas, benzine en olie. Edward Babiuch zei dat de regering ook overweegt subsidies te verlagen voor huren en energie. Wil men loonsverhogingen, dan zal daar produktiviteitsverhoging tegenover moeten staan, zei hij.

(The Financial Times)

De verhoging van de prijzen, die op 1 juli werd doorgevoerd, gold alleen voor vlees. Niettemin brak er op 2 en **3** juli in verschillende fabrieken onrust uit.

Op 4 juli verklaarde een regeringswoordvoerder, dat er weer een eind gekomsn was aan de arbeidsonrust. Hij zei, dat de onrust niet de vorm van stakingen aangenomen had, maar dat er u-el druk over de verhoging van de vleesprijzen gediscussieerd was. Hij voegde daar aan toe: ,,Wat economisch gerechtvaardigd is, wordt niet altijd goedgekeurd door de mensen".

In de Poolse pers wordt de onrust over de vleesprijzen doodgezwegen. Wel verschijnen er grote artikelen waarin het hoe en waarom van de prijsverhogingen wordt uitgelegd.

Een woordvoerder van het KOR, het Poolse comité voor maatschappelijk zelfverweer. zei op **3** juli dat een langzaam-actie in de Ursus-tractorfabriek bij Warschau op die dag eerst werd voortgezet maar later werd afgebroken toen de leiding van het bedrijf de arbeiders ter compsnsatie een 10%-loonsverhoging toezegde.

De directie van deze fabriek heeft op 2 juli een verklaring uitgegeven waarin wordt gezegd dat tegen de stakers geen vergeldingsmaatregelen zullen worden genomen.

Gierek belooft verbetering laagste inkomens, *maar* houdt vast aan *prijsverhoging*

In een toespraak voor de afdeling Warschau van de communistische partij heeft partijleider Gierek op 9 juli duidelijk gemaakt, dat de verhoging van de vleesprijzen niet zou worden teruggedraaid. Hij zei daar echter bij, dat het extra geld, dat komt uit de hogere vleesprijzen, zal worden gebruikt voor steun aan mensen met de laagste inkomens.

Gierek zei: ,,Wij zullen de kinderbijslag verhogen om daarmee boven alles de kinderrijke gezinnen en alleenstaande moeders tegemoet te komen. Ook de laagste uitkering voor gepensioneerden zal omhoog gaan".

,,Er zal geen sprake kunnen zijn van algemene loonsverhoging, aangezien er geen geld is om de markt nog meer bij te staan. Alleen de laagste inkomens zullen erop vooruitgaan", aldus de Poolse partijleider.

Weekblad 49ste jaargang No. 2547, pag. 31551-31566

Opnieuw arbeidsonrust

Op 10 juli brak in verschillende plaatsen opnieuw arbeidsonrust uit als reactie op de rede van Gierek. Jacek Kuron, woordvoerder van KOR, zei, dat arbeiders in zeker 4 fabrieken het werk hadden neergelegd.

Volgens Kuron zijn arbeiders in een autofabriek in Warschau een nieuwe protestactie begonnen na de toespraak van Gierek. De protesterende arbeiders eisen hogere lonen of terugkeer naar de oude vleesprijzen. Verder zouden arbeiders in een deel van de Ursus-tractorfabriek bij Warschau, waar de produktie ernstig verstoord werd tijdens de eerdere protestacties, aan een nieuwe werkonderbreking begonnen zijn. Ze zouden het niet eens zijn met de loonsverhoging van 5% die de leiding hun had aangeboden. In andere onderdelen van het bedrijf hebben de arbeiders een week eerder een loonsverhoging van 10% weten af te dwingen.

Kuron zei dat op 8 juli arbeiders in een fabriek van communicatieapparatuur bij Lublin het werk hadden neergelegd als ondersteuning voor hun looneisen. Uit Warschau zou een delegatie naar Lublin zijn gereisd om met de stakers te onderhandelen.

Woordvoerders van KOR berichtten op 13 juli, dat er in meerdere bedrijven onderhandeld zou worden over loonsverhogingen ter compensatie voor de gestegen vleesprijzen.

Verder zei KOR, dat arbeiders van een vrachtwagenfabriek in Lublin op 11 juli uit protest meerdere malen het werk hadden neergelegd. In totaal zouden er in meer dan 27 fabrieken werkonderbrekingen zijn geweest.

Een regeringswoordvoerder verklaarde, dat de loononderhandelingen in de bedrijven pasten in het economische beleid van de Poolse overheid, dat erop gericht is een grotere flexibiliteit toe te staan en de economie op een gezondere grondslag te baseren.

Het partijdagblad *Trybuna* Ludu schreef echter, dat het ontoelaatbaar zou zijn, dat de lonen zouden toenemen als de produktiviteit niet ook zou stijgen. „De lonen zijn sneller toegenomen dan de produktie en dat heeft ertoe geleid, dat er meer geld in de markt is gestroomd dan er goederen zijn."

Trybuna Ludu meldde tevens, dat tegen bedrijfsleiders, die de maximale omvang van hun loonfonds overschrijden, disciplinaire maatregelen getroffen zouden worden.

Beroep Politburo op stakers in Lublin

Het Politburo van de Poolse communistische partij heeft op 18 juli een plechtig beroep gedaan op de stakende arbeiders in Lublin, niet ver van de grens met de SU, om het werk te hervatten. De plaatselijke pers in Lublin heeft deze oproep op 19 juli gepubliceerd.

Het Politburo zei ongerust te zijn over de situatie in Lublin, waar stakingen bij het openbaar vervoer en de zuivelindustrie op 18 juli de economie de hele dag ontregelden. Impliciet verwijzend naar de SU zei het Politburo, dat de stakingen gemakkelijk „de ongerustheid bij de vrienden van Polen kunnen opwekken".

Anderzijds gaf het Politburo de regering een machtiging om een commissie in te stellen, die de grieven van de stakers moest onderzoeken. De commissie zou onder leiding komen te staan van vice-premier Jagielski, zelf uit Lublin afkomstig, maar mocht haar werkzaamheden pas beginnen, nadat de stakers het werk hadden hervat.

Het gemeentebestuur van Lublin heeft op 18 juli de hulp van het leger ingeroepen om de voorziening van de eerste levensbehoeften op peil te houden.

Op 18 juli was het de eerste maal, dat de kranten in Lublin het bestaan van arbeidsonrust in deze Oostpoolse stad van 300.000 inwoners bevestigden. Voordien waren de berichten alleen afkomstig van KOR.

De moeilijkheden in Lublin begonnen op 16 juli, toen treinmachinisten het werk neerlegden om hogere lonen af te dwingen. Andere spoorwegarbeiders sloten zich bij de actie aan en blokkeerden de spoorlijn die Polen met de SU verbindt.

Stakingen beëindigd

Hoewel in het weekend van 19 en 20 juli hier en daar nog verspreide werkonderbrekingen gemeld werden, is toen de situatie i.h.a. genormaliseerd.

De stakingen in Lublin eindigden in de avond van 19 juli, toen de spoorwegarbeiders als laatsten een compromisvoorstel accepteerden en de spoorlijn naar de SU, die ze vier dagen hadden geblokkeerd, weer openstelden.

Het spoorwegpersoneel, dat een loonsverhoging van 80 gulden had gevraagd, ging uiteindelijk akkoord met verhogingen van 25 tot 40 gulden per maand en een belofte van de regering hun problemen te onderzoeken.

Een deel van de spoorwegarbeiders gaf echter te kennen, dat de staking slechts was „opgeschort", hangende het overleg over andere eisen.

Commentaar

Het Franse persbureau AFP gaf op 22 juli een commentaar op de gebeurtenissen in Polen, dat hierna geciteerd wordt:

De economische crisis, die Polen al een aantal jaren grote moeilijkheden bezorgt, heeft zich de laatste weken ontwikkeld tot een sociale crisis waarvan de politieke gevolgen nog nauwelijks te meten zijn. In de eerste helft van de maand juli vonden al in zeker 40 ondernemingen stakingen plaats, door de politieke leiders als „discussiebijeenkomsten" gekenschetst. Hoewel exacte cijfers ontbreken zijn daar sindsdien nog vele tientallen bedrijven en instellingen bijgekomen.

Tussen de Poolse arbeiders, ontevreden over een fikse verhoging van de vleesprijzen, en de directies van de betrokken ondernemingen vonden onderhandelingen plaats. Bijna overal resulteerden deze in salarisverliogingen en meestal werd het werk daarna geleidelijk hervat.

Het Politburo van de communistische partij deed eind vorige week tijdens stakingen in de stad Lublin een beroep op de stakende arbeiders het werk te hervatten omdat dergelijke acties „ongerustheid bij de vrienden van Polen zouden kunnen opwekken".

Maar als men zich aan de officiële lezing houdt, intervenieerde de Poolse regering geen enkele maal direct in de onderhandelingen binnen de ondernemingen. Als resultaat van de onderhandelingen werden in veel gevallen „arbeidscontracten" afgesloten, waarbij van de zijde van de arbeiders verplichtingen ten aanzien van de produktiviteit werden aangegaan.

Hiermee greep men voor de eerste keer in een land van de Comecon naar het in het Westen bekende systeem van de collectieve arbeidsovereenkomst totstandgekomen op ondernemingsniveau. Van de communistische landen ging Joego-Slavië het eerst dit systeem toepassen, en niet geheel zonder resultaat.

In dit verband was het kenmerkend te horen dat enkele bekende Polen die niet ver van de politieke leiding van het land afstaan in gesprekken met Westerse journalisten refereerden aan het „Joegoslavische model". Ze deden dat in hun poging de grote economische doelstellingen uiteen te zetten van de regering van premier Edward Babiuch, zoals deze tussen de regels door waren te ontwaren in zijn inaugurele toespraak van 3 april j.l.

De daarin genoemde grote thema's van dat economische beleid zijn de volgende: decentralisatie; een echte verantwoordelijkheid van de leiders in de ondernemingen voor de salarissen en het verwezenlijken van de plannen; het leggen van een verband tussen de verhoging van salarissen en de produktiviteit; het vaststellen van de prijzen in samenhang met de produktiekosten en de vraag; het uitbannen van verspilling; en het verstrek-

ken van staatskredieten afhankelijk van de bedrijfsresultaten.
Al zijn deze doelstellingen niet revolutionair, voor een land als Polen vormen ze een totale breuk met een bepaald aantal vaste ideeën over het functioneren van een socialistische planeconomie. En hoewel dit onderwerp taboe is kan men zich voorstellen dat het tot op het hoogste niveau fikse wrijvingen heeft gegeven en nog geeft. De sociale malaise van de afgelopen weken zou daarvan een uiting kunnen zijn.
De mogelijkheid bestaat wel dat het hier gaat om een verklaring achteraf van de recente gebeurtenissen, bedoeld om de indruk te wekken dat de regering in Warschau de situatie volledig onder controle heeft. Het aanduiden van politieke strijd tussen verstokte partijbureaucraten en hervormingsgezinden heeft immers al vaker gediend om structurele tekortkomingen van het systeem te verhullen.
Dit neemt niet weg dat wegens de grote urgentie om oplossingen te vinden, het probleem van structurele hervormingen voor de eerste keer in zeer concrete bewoordingen aan de orde is gesteld.
Door af te zien van het gebruik van geweld tegen de stakende arbeiders, in tegenstelling tot wat in 1970 en 1976 gebeurde, heeft de regering aan de arbeidsonrust een politieke dimensie gegeven.
Waarschijnlijk is de jongste beweging van de arbeiders in Polen nog niet ten einde en zal ze zich tot nog meer ondernemingen uitbreiden. Aanwijzingen over een krachtdadig ingrijpen van de autoriteiten zijn er nog niet, al beseffen Edward Gierek en zijn collega's uiterst goed dat hun ruimte om te manoeuvreren zeer gering is aangezien Moskou geen verregaande liberalisering in Polen zal dulden.
Door echter de arbeiders en de leiders van de ondernemingen ruimte toe te staan voor samenspel, en door de kaart van de decentralisatie te spelen, dreigt de regering (die zich drie jaar heeft gegeven om een nieuw economisch systeem op te stellen) verstrikt te raken in een onstuitbare beweging. Een terugkeer naar de oude stellingen zou desastreuze gevolgen kunnen hebben. Om zonder stuiptrekkingen de economische machine te laten voortgaan, blijft anderzijds nog veel verzet te overwinnen.

In een hoofdartikel schreef het NRC /*H'blad* op 26 juli o.m. het volgende:

Deze keer zijn de reacties van de kant van de Poolse arbeiders gematigder geweest (dan in 1970 en 1976, red KHA). Er is gereageerd met eisen voor compenserende loonsverhogingen en met stakingen om deze eisen kracht bij te zetten Een bijkomende eis van de stakende arbeiders was dat hun woordvoerders niet mochten worden vervolgd
De onderhandelingen over deze verlangens zijn over het hoofd heen van de officiele vakbeweging gevoerd Waarbij de directe gesprekspartners van de stakers niet de vertegenwoordigers van de regering waren, maar de leidingen van de bedrijven, die in staat waren gesteld op dit punt met ongewone autonomie te handelen.
Het grote voordeel van deze procedure was, dat het prestige van de regering en van haar beleid niet direct in het geding kwam (AFP, NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times, The Financial Times)

INTERNATIONALE ZAKEN

NAVO

VOORJAARSOVERLEG

In mei en juni heeft het z.g. voorjaarsoverleg van de NAVO plaatsgevonden. Achtereenvolgens vergaderden de Eurogroep, het comité voor verdedigingsplannen, de nucleaire planninggroep en de ministerraad — de ministers van buitenlandse zaken.

Eurogroep

Het voorjaarsoverleg werd geopend met een bijeenkomst van de ministers van defensie van de Eurogroep op 12 mei in Brussel.
Van deze Eurogroep maken deel uit België, Denemarken, de Bondsrepubliek Duitsland, Griekenland, Italië, Luxemburg, Nederland, Noorwegen, Portugal, Turkije en Groot-Brittannië.
Als voorzitter van de vergadering trad op de Westduitse minister van defensie Hans Apel.
Uit het communiqué, dat na afloop werd uitgegeven, bleek, dat de ministers zich bezorgd toonden over de Sowjet-invasie in Afghanistan. Met het oog op de internationale situatie en de militaire opstelling van het Warschaupact was het handhaven van krachtige samenhang en solidariteit noodzakelijk.
De ministers bevestigden, dat de Europese leden van de NAVO hun deel van de defensielast op hun schouders moesten nemen met het oog op de toegenomen verantwoordelijkheden van de VS, die voortvloeiden uit de recente gebeurtenissen.
Daarnaast bleef de aanwezigheid van substantiële troepeneenheden uit de VS en Canada in Europa onmisbaar voor het bondgenootschap als geheel, aangezien deze troepen een fundamentele en onvervangbare bijdrage aan de afschrikking vormen.
De ministers benadrukten de noodzaak om een krachtig afschrikkings- en defensievermogen te handhaven en te moderniseren met het oog op de groei van de vermogens van de SU en het Warschaupact.
Zij herhaalden, dat zij bereid waren tot het voortgaan met het zoeken naar effectieve, evenwichtige en controleerbare maatregelen van wapenbeheersing en ontwapening op de basis van onverminderde veiligheid, alsmede hun bereidheid om stabiliteit en vreedzame betrekkingen met de SU te bevorderrn.
Maar zij benadrukten, dat dit moest gebeuren binnen het kader van een wereldwijd, ondeelbaar en wederzijds proces van détente, het nastreven waarvan maar al te zeer bemoeilijkt is door de Sowjet-invasie van Afghanistan.

Comité voor verdedigingsplannen

De ministers van defensie van de NAVO-lidstaten, verenigd in het Comité voor de verdedigingsplannen, vergaderden op 13 en 14 mei in Brussel. Op 14 mei werd ook aan de vergadering deelgenomen door de ministers van buitenlandse zaken uit die lidstaten, die deelnemen aan de geïntegreerde militaire structuur.
In hun slotcommuniqué brachten de

Een beeld van de bijeenkomst van de Eurogroep.

ministers in herinnering, dat het 25 jaar geleden was dat de Bondsrepubliek Duitsland — op 6 mei 1955 — lid was geworden van de NAVO.

De ministers voerden hun besprekingen, zo zeiden zij in het communiqué, tegen de achtergrond van de belangrijke strategische kwesties, waarmee zij werden geconfronteerd in het licht van de Sowjet-invasie in Afghanistan en de consequenties van die actie voor de stabiliteit in Zuid-West Azië.

De ministers spraken er hun zorg over uit, dat voor de eerste keer in de naoorlogse periode de Sowjet-Unie militaire macht had gebruikt om haar wil op te leggen aan een niet-gebonden land van de derde wereld en dat op een manier, die de gehele strategische situatie raakte. De ministers veroordeelden dit gebruik van geweld, dat de internationale vrede en stabiliteit in gevaar brengt en in strijd is met de beginselen van het Handvest van de Verenigde Naties en zij riepen op tot een totale en onmiddellijke terugtrekking van alle Sowjet-troepen uit Afghanistan.

De ministers gaven uiting aan de hoop, dat de SU opnieuw de condities in het leven zou roepen voor meer positieve en productieve betrekkingen tussen Oost en West.

De ministers gavrn uiting aan hun steun voor het SALT-I1 verdrag en zij spraken de hoop uit, dat het spoedig zou worden geratificeerd.

Zij brachten de voorstellen in herinnering, die zij in dec. vorig jaar gedaan hadden (pag. 836/3 e.v.-'79) en zij deden een beroep op de Warschaupact-staten hierop positief te reageren.

Daarnaast onderstreepten de ministers de noodzaak om de defensiekracht van het bondgenootschap te handhaven en te versterken in het belang van de afschrikking.

De ministers waren het er over eens, dat de stabiliteit van landen buitrn het gebied van de NAVO, i.h.b. in Zuid-West Azië, en de veilige aanvoer van essentiële grondstoffen uit dit gebied van het grootste belang zijn.

Zij waren van mening, dat het in het belang van de lidstaten van het bondgenootschap was, als die staten, die tot de vrede en de stabiliteit in dat gebied kunnen bijdragen, dat ook zouden doen. Deze last, i.h.b. voor wat betreft defensiemaatregelen, komt in de eerste plaats voor rekening van de VS. Dit kan consequenties hebben voor de andere bondgenoten voor wat betreft het handhaven van het niveau van afschrikking in het gebied van de NAVO. De ministers bleken bereid, die consequenties te aanvaarden.

De ministers van buitenlandse zaken en van defensie van de VS gaven de verzekering, dat de veiligheid van het NAVO-gebied voor de Amerikaanse politiek centraal zou blijven staan. De vergadering nam er kennis van, dat de VS niet van plan waren om troepen, die permanent in Europa gestationeerd zijn, daaruit terug te trekken voor gebruik in Zuid-west Azië.

De ministers bespraken de economische problemen van Portugal en Turkije en de gevolgen hiervan voor de defensie-inspanning van deze landen, i.h.b. van Turkije. Zij bespraken mogelijkheden om deze landen hulp te bieden en zij verwelkomden de Westduitse beslissing de militaire hulp aan Turkije op te voeren.

De ministers brachten het tweeledige besluit van dec. vorig jaar in herinnering — enerzijds modernisering van kernwapens in West-Europa, anderzijds een aanbod aan de Warschaupactstaten, i.h.b. aan de SU, om te onderhandelen over de beperking van kernwaprnsystemen voor de middellange afstand, die op land zijn gebaseerd.

De ministers stelden vast, dat de SU voortging met het opstellen van nieuwe SS-20 raketten, terwijl de modernisering van kernwapens in West-Europa pas tegen het eind van 1983 effectief zal zijn.

Zij deden een beroep op de SU positief op het onderhandelingsaanbod te reageren.

Nucleaire planninggroep

Op 3 en 4 juni kwam in Bodö in Noorwegen de Nucleaire planninggroep van de NAVO bijeen. Van deze groep maken deel uit België, Canada, Denema ken, de Bondsrepubliek Duitsland, Italië, Nederland, Noorwegen, Portugal, Turkije, Groot-Brittannië, Griekenland en de VS.

De deelnemende ministers van defensie besprakrn problemen van strategische politiek en in dat verband herhaalden zij de stellingname, zoals die door het Comité van verdedigingsplannen gedaan was m.b.t. de modernisering van kernwapens in West-Europa en het NAVO-aanbod van onderhandelingen over de beperking van middellange afstandswapens in Europa.

De ministers bespraken ook nog raadplegingsprocedures in NAVO-oefeningen op het gebied van crisisbeheersing. Zij herhaalden, dat zij er groot belang aan hechtten ermee door te gaan zulke procedures in de praktijk te brengen en zij namen kennis van manieren, waarop zij in toekomstige oefeningen verder ontwikkeld kunnen worden.

Ministerraad

Ten slotte waren de ministers van buitenlandse zaken op 25 en 26 juni in de Turkse hoofdstad Ankara als NAVO-ministerraad bijeen.

NAVO-secretaris-generaal Luns stelde in zijn openingsrede, dat het bondgenootschap een strategie moet ontwikkelen, die niet strikt tot het Noordatlantische verdragsgebied is beperkt. Om die reden zijn ,,Afghanistan" en ,,Iran" zaken, die de NAVO zeer ter harte gaan, aldus Luns.

Naar zijn mening is de Russische Invasie ,,een duidelijk symptoom van een blijvende expansionistische mentaliteit" Luns ,,Het as in de NAVO onze taak om aan dergelijk expansionisme het hoofd te bieden, militair binnen de grenzen van het verdragsgebied, maar politiek overal waar maar mogelijk Wanneer wij deze taak zouden veronachtzamen, dan is dit voor dezelfde expansionistische mentaliteit een uitnodiging om in gebieden dichter bij huis actief te worden" In dit verband wees hij op de kwetsbaarheid van het Westen met betrekking tot aardolie en andere grondstoffen Over de gesprekken met Oost-Europa zei de NAVO-secretaris-generaal dat er op diplomatiek niveau een effectieve strategie moet worden ontwikkeld

Juist in deze periode van nieuwe spanningen is van groot belang dat de contacten tussen Oost en West in stand blijven om te voorkomen dat men elkaar niet begrijpt en verkeerd inschat Tegelijkertijd maken deze contacten het mogelijk dat mogelijkheden worden gecreeerd voor een construotieve samenwerking, want het ontspanningsproces heeft eveneens positieve resultaten Opgeleverd Luns doelde hiermee op de Helsinki-vervolgconferentie die tegen het einde van het jaar in Madrid zal beginnen

De NAVO-ministerraad heeft de volgende resultaten bereikt:

De NAVO-ministers van buitenlandse zaken, hebben in principe overeenstemming bereikt over de uitgangspunten voor de Helsinki-vervolgconferentie die tegen het einde van dit jaar in Madrid begint Volgens diplomatieke kringen heeft er tijdens de Noordatlantische Raad in Ankara een nog vrij felle discussie plaatsgevonden over de formulering van de passages voor het slotcommuniqué, waarin op de conferentie wordt ingegaan Vooral de Fransen waren hier zeer actief benig

Zij drongen erop aan, dat de NAVO-landen zonder al te veel voorbehoud in het communiqué een Europese ontwapeningsconferentie zouden voorstellen Aan het Warschaupact zouden concrete voorstellen moeten worden voorgelegd

Daarentegen meenden de andere Landen, dat de NAVO zich op dit punt wat terughoudend m e t opstellen, en dat binnen het veiligheidsoverleg met de Sowjet-Unie aan andere aspecten even veel aandacht moet worden besteed.
Ten slotte is men het over een afgezwakte formulering eens geworden. waarin niet meer van een ontwapenmgsconferentie wordt gerept. Er is slechts sprake van ,,een mandaat voor verdere onderhandelingen", die onder auspicien van de Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa (CVSE) zouden moeten worden gevoerd. Over dit mandaat zal pas in Madrid moeten worden beslist
De inhoud ervan zouden de zogenaamde vertrouwenwekkende maatregelen moeten zijn, die militair van belang zijn, gevenfieerd kunnen worden, en voor geheel Europa gelden, inclusief het gehele Europese deel van de Sowjet-Unie.
Een ander discussiepunt was de benadering van de NAVO-landen in de Spaanse hoofdstad ten aanzien van de Sowjet-Unie Volgens een Britse woordvoerder, waren vooral de Nederlanders, de Canadezen en de Amerikanen er voorstander van om de Russen flink aan de tand te voelen over de punten waar zij bij de naleving van de slotakte van Helsinki in gebreke zouden zijn gebleven. Hiervoor waarschuwden de Franse en Westduitse ministers, terwijl de Britten zich op de vlakte hielden.
Maar ook op dit punt kon ,,een zorgvuldig compromis" worden bereikt, aldus de Brit
In het slotcommuniqué wordt thans vastgesteld, dat als gevolg van de Russische inval in Afghanistan het vertrouwen zwaar heeft geleden Naar de mening van de NAVO-ministers, is het een buitengewoon ernstige zaak, dat de Sowjet-Unie door de inval de principes van de slotakte heeft geschonden.
Bovendien zeggen de ministers het te betreuren, dat in enkele Oosteuropese landen de mensenrechten en de fundamentele vrijheden nog altijd worden onderdrukt, en dat mensen worden gevangengezet en verbannen omdat zij zich inzetten voor de toepassing van de Slotakte Daarom kunnen zij zich bij de komende conferentie in Madrid op de kwestie van de toepassing concentreren, waarbij zij tegelijkertijd verbeteringen zullen aanbrengen. Veel zou hierbij echter afhangen van de internationale situatie, op dat tijdstip, aldus de ministers met een blik in de richting van Afghanistan.
In het slotcommuniqué wordt uitvoerig aandacht besteed, aan de Russische activiteiten m Zuid-West-Azie. In dit verband verklaarden de ministers zich diep bezorgd te maken over Je blijvende bezetting van Afghanistan, wat ook ,,zeer ernstige gevolgen voor de algemene strategische situatie" zou hebben
Door gebruik te maken van haar strijdkrachten om haar wil aan een niet-gebonden land op te leggen, zou de Sowjet-Unie duidelijk hebben gemaakt, dat zij elke gelegenheid aal aangrijpen, om het machtsevenwicht ten gunste van haarzelf te veranderen.
Daarom menen de NAVO-misters dat de door de Sowjet-Unie veroorzaakte crisis, vraagt om ,,een vastbesloten, permanent en eensgezind antwoond" van de kamt van de NAVO. Het is van groot belang, dat er bij de Russische regering geen twijfel blijft bestaan over het uiterst sombere oordeel van Westerse landen over de huidige situatie, die een bedreiging voor de wereldvrede zou vormen.
De NAVO is in ieder geval niet bereid een voldongen feit te accepteren, dat het resultaat is van geweld, aldus het slotcommuniqué.
De NAVO-landen dringen om die reden op een politieke regeling aan, die nodig is voor de algehele en onmiddellijke terugtrekking van de Russische troepen ,,om het Afghaanse volk vreedzaam, in volledige vrijheid en zonder druk van buitenaf over zijn toekomst te laten beslissen". In dit kader stellen de ministers vast, dat de Russische aankondiging over de terugtrekking van troepen alleen van belang is, wanneer het om een complete terugtrekking gaat.
Op een persconferentie wees de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Muskie, er echter op dat ook voor het laatste geval een overgangsregeling moet worden uitgewerkt. Naar zijn zeggen zijn bij de invasie 120.000 Russische militairen betrokken geweest, die niet allen in Afghanistan zijn gelegerd. Voordat al deze troepen zijn teruggetrokken zal er evenwel nogal wat tijd verstrijken. Ook zou dit niet zonder wrijvingen verlopen, zo verwachtte Muskie, omdat de Russen zich nu al met aanzienlijke militaire problemen geconfronteerd zien.
Van hun kant herinneren de NAVO-ministers de Russische regering aan ,,de vreedzame intenties" die zij zelf steeds weer verkondigt. Alleen door een positieve handeling is het mogelijk opnieuw een basis voor wederzijds vertrouwen te leggen. In zoverre zijn zij het er over eens, dat de Russische inval ernstig afbreuk aan de ontspanning heeft gedaan, waaraan zijzelf grote waarde hechten. Maar het is niet mogelijk om in het ene deel van de wereld naar ontspanning te streven, zonder daarbij rekening te houden met de ontwikkelingen elders.
Op het punt van de wapenbeheersing wordt ten slotte het belang van de SALT-11-verdrag tussen de Sowjet-Unie en de Verenigde Staten onderstreept. De Amerikaanse minister Muskie heeft evenwel verklaard, dat wanneer het verdrag niet voor de zomer van 1981 zou zijn geratificeerd, het zal moeten worden aangepast.

UNCTAD

OVEREENSTEMMING OVER GRONDSTOFFENFONDS

Na vier jaar onderhandelen is op 26 juni in Genève overeenstemming bereikt over de oprichting van een internationaal grondstoffenfonds, dat bedoeld is om hevige fluctuaties van de grondstoffenprijzen tegen te gaan en de aanvoer van grondstoffen te verzekeren.

Het oorspronkelijke plan voor een *Gemeenschappelijk* Grondstoffenfonds kwam uit de koker van het secretanaat van de UNCTAD. de Conferentie van de Verenigde Naties voor Handel en Ontwikkeling. Het vormde in 1976 de inzet van de VN-confenentie over handel en ontwikkeling, UNCTAD IV (Nairobi).
Met een eigen kapitaal van 6 miljard dollar — voornamelijk door de industrielanden op te brengen — zou het Fonds buffervoorraden voor 18 grondstoffen moeten gaan financieren om de prijzen daarvan stabiel op een redelijk peil te houden Dit zou zowel in het voordeel van de grondstoffenproducerende ontwikkelingslanden als van de verbruikende industrielanden zijn.
Als de wereldmarktprijs van een bepaalde grondstof zich buten af te spreken begrenzingen dreigt te bewegen, zou het fonds via het opkopen of verkopen van grondstof de prijs in de hand moeten houden De instelling van het Gemeenschappelijke Fonds zou industrie- en ontwikkelingslanden samen verantwoordelijkheid geven op het gebied van de grondstoffenpolitiek
De Derde Wereld sbeunde het oer-concept van de UNCTAD-bureaucraten van harte De ontwikkelingslanden zagen het als een welkome poging om de sterk schommelende inkomsten uit de export van grondstoffen te stabiliseren en eventueel te vergroten.
Het merendeel van de Westerse Landen — Nederland was een van de uitzonderingen — verzette zich echter fel tegen deze aantasting van het vrijemarktprincipe Het Westen was bang dat er enorme overschotten zouden ontstaan, waarvan de opslag kapitalen zou kosten En in dit verband werd aanvankelijk vaak verwezen naar de boterberg en wijnplassen die als utvloeisel van de Europese landbouwpolitiek regelmatig ontstaan
Toch besloot men aan het eind van UNCTAD IV het gesprek niet af te breken en verder te praten. Dit resulteerde maart vorig jaar in een principe-akkoord dat de basis vormt van de thans in Genève bereikte definitieve overeenkomst. Het Fonds, dat in werking zal treden als 90 landen die 213 van het benodigde kapitaal inbrengen het geratificeerd hebben, is veel bescheidener van opzet dan het UNCTAD-secretariaat en de Derde Wereld voor ogen hadden en gaat verder dan de industnelanden hadden gewild.
Het krijgt 750 miljoen dollar aan eigen middelen, 400 miljoen dollar voor het stabiliseren van de grondstoffenprijzen, via de zich bij het Fonds aan te sluiten individuele grondstoffenovereenkomsten (het ,,eerste loket') en 350 miljoen dollar voor ,,andere maatregelen" op grondstoffengebied, zoals expartbevordering en onderzoek (het ,,tweede loket").
Ieder deelnemend land zal in eerste instantie 1 miljoen dollar bijdragen (de olielanden hebben al beloofd dat ze dit voor de 30 armste landen zullen doen) De rest van het bedrag moet zo op tafel komen dat de Westerse industrielanden in totaal 68 procent betalen, de Derde Wereld 10 arocent, het Oostblok 17 procent en China 5 procent.
Hier staan stemverboudingen in de bestuursraad van het Fonds tegenover van 42 procent voor het Westen, 47 procent voor de Derde wereld, 8 procent voor het Oostblok en 3 procent voor China. Overigens zulen de meeste besluiten, behalve over zaken van het ,,tweede loket", met een meerderheid van 213 of 3/4 genomen worden.
Deze verdeelsleutels gelden voor de situatie dat er 150 landen meedoen. Het laatste probleem dat in Genève opgelost moest worden, was het vinden van verdeelsleutels voor het geval er zich minder landen bij het Fonds aansluiten Er worden nogal wat uitvallers onder grondstoffenarme Derde-Wereldlanden verwacht.
Het werkkapitaal van 400 miljoen dollar voor het ,,eerste loket" lijkt weanig Maar hierbij moet bedacht worden dat de financiele armslag zich bij een goed werkend systeem snel zal uitbreiden

De individuele grondstoffenovereenkomsten die zich bij het Fonds willen aansluiten, zullen namelijk een derde deel van hun eigen kapitaal in het fonds moeten storten
En dat is bij vijf grondstoffenovereenkomsten van elk 1 miljard dollar al gauw meer dan 1,5 miljard dollar.
Aan de andere kant wijzen Westerse onderhandelaars er op dat deze bedragen uiteindelijk toch nog zo klein zijn dat ze nooit opeenhopingen van overschotten kunnen financieren zoals die binnen de Europese Gemeenschap bestaan Als het geld op is, is er niets meer over, zo redeneert men nuchter
Kennelijk is deze visie momenteel gemeengoed bannen de groep Westerse landen, want bij de laatste onderhandelingen is een vergelijking met de Europese Landbouwpolitiek niet meer gehoord.
Wil het Fonds goed functioneren, dan moeten zich er zeker drie tot vier grondstoffenovereenkomsten bij hebben aangesloten. Maar er is momenteel in feite slechts één individueel grondstoffenakkoord in werking: de vijfde tinovereenkomst, die bovendien spoedig zal aflopen en die nog niet aan het fonds is gekoppeld. Verder is er dit jaar een rubberovereenkomst afgesloten, die volgend jaar in werking zal treden Ook dit akkoord zal nog via heronderhandelingen onderdak moeten vinden in het Gemeenschappelijke Grondstoff enfonds
De besprekingen over andere individuele grondstoffenovereenkomsten — inclusief de zesde tinovereenkomst — stemmen niet tot optimisme Het ,,eerste loket" zal dus nog wel geruime tijd gesloten blijven
Anders is het met het ,,tweede loket" Dit kan, zodra het akkoord over het Gemeenschappelijke Grondstoffenfonds door een voldoende aantal landen geratificeerd is, met zijn gelduitgifte beginnen Een probleem hierby is nog wel dat de aanvragen om hulp via grondstoffenorganisaties moeten lopen en niet via individuele landen, — een punt waarover vooral veel arme Afrikaanse landen ontstemd zijn

Commentaar

N.a.v. het tot stand komen van het Grondstoffenfonds schreef *NRC/H*'-blad op 5 juli in een hoofdartikel het volgende:

Eind vorige week sloten Noord en Zuid een definitief akkoord over de instelling van een fonds om de grondstoffenprijzen op de internationale markten te stabiliseren en arme landen te helpen hun vaak op de export van een of twee grondstoffen rustende economie slagvaardiger te maken.
Met het bereiken van deze laatste overeenkomst wordt er in feite een centrale internationale organisatie voor het grondstoffenoverleg gecreëerd waarin rijke en arme landen verantwoordelijkheid delen. Dat men hiervoor vier jaar nodig had is niet verbazingwekkend. Ingewijden zijn zelfs van mening dat er erg snel gewerkt is en dat alle partijen zich hierbij zakelijk opstelden.
Dat is verheugend, zeker na het aantal mislukte of bijna mislukte conferenties, zoals Unctad V (Manilla, 1979) en Unido III (New Delhi, 1980).
En het kan opvallend genoemd worden dat de huidige internationale economische malaise het maken van concrete afspraken tussen Noord en Zuid niet belemmerd heeft. (NRC/H'blad, NZZ)

WEST-EUROPA

BELGIË

GOUVERNEUR VAN PROVINCIE NAMEN OVERLEDEN

Op 12 juli overleed in de kliniek van dr. Wynen te Eigenbrakel Pierre Falize, gouverneur van de provincie Namen.

Hij werd geboren te Spa op 13 mei 1927, deed farmaceutische studies en werkte een tijdlang als hoofdapotheker in de kliniek Cesar de Paepe van de socialistische ziekenfondsen.

In 1954 was hij kabinetsattaché bij minister van volksgezondheid. Leburton. met wie hij verder nauwe politieke betrekkingen zou blijven behouden In 1961 werd hij kabinetschef van Leburton die toen in het kabinet-Lefèvre-Spaak minister van sociale zaken was en als zodanig geconfronteerd werd met de entsenstaking van dr. Wynen en diens syndicaat in 1964.

In 1971 werd Falize gecoopteerd als socialistisch senator. In 1973 was hij minister van de Franse cultuur in het kabinet-Leburton Sedert augustus 1977 was hij gouverneur van de provincie Namen

ADVIES VAN DE HOGE RAAD VAN FINANCIËN

De Hoge Raad van Financiën, waarin een twintigtal voorzitters van financiële instellingen uit de openbare en de particuliere sector en ook financiële deskundigen van het Rijk zetelen, heeft in zijn jaarlijks advies aan de minister van financiën beklemtoond ,,dat de Staat voor zijn financieringsbehoeften tegen de muur staat". De Raad stelt vast dat sedert halverwege vorig jaar opnieuw een sterke verslechtering van de openbare financiën moet worden vastgesteld, en dat ondanks de verzwaarde belastingdruk.

De Raad meent dat een drastisch saneringsplan volstrekt noodzakelijk is en een voelbare ombuiging van de begrotingspolitiek.

Het advies steunt op de hypothese van een BNP-groei van 1,5% en een inflatie van 7%, zowel in 1980 als in 1981. Het gaat verder uit van de regeringsverklaring van 20 mei 1980 die bepaalt dat de netto-financieringsbehoeften (= het verschil tussen de uitgaven en de gewone ontvangsten) van de Staat in 1981 niet meer mogen bedragen dan 213 rnrd fr. tegen 230 mrd fr. in 1980.

De Standaard (15-7) vat de belangrijkste opmerkingen van het advies als volgt samen:

,,De beschikbare marge bij de lopende uitgaven zal volledig worden opgeslorpt door de prijsstijging van alle uitgaven en door de bijkomende lasten van de staatsschuld. Terwijl de stijging van de rentelast in 1975 slechts 4,4% van de totale stijging van de lopende uitgaven vertegenwoordigde, zal dat in 1980 bijna 50% ziin.
Bij de uitgaven voor de werkloosheid moet de budgettaire weerslag van de stijging van het aantal werklozen warden geneutraliseerd door de strijd tegen de ondertewerkstelling en de misbruiken bij de werkloosheid
De investeringsuitgaven van de overheid zullen voor het derde opeenvolgende jaar in constante prijzen moeten Verminderen, wat zeker zijn weerslag zal hebben op sectoren. zoals het bouwbedrijf en de metaalverwerkende nijverheid.
De omvang van het saneringsprobleem van de rijksfinanciën in 1981 zal nog des te groter zijn in de mate waarin het netto-financieringstekort van 1980 de doelstelling van de regering (230 mrd) zou overschrijden Voor die mogelijkheid moet, volgens de Raad, worden gevreesd, gezien de stijging van de staatsschuld in de eerste zes maanden van 1980
Tegenover de omvangrijke financieringsbehoeften staat een gevoelige vertraging van de vorming van financiele activa, m a w van het sparen, dat overigens gedeeltelijk naar het buitenland afvloeit
Hun aandeel in het BNP daalde van 17.2% in 1976 tot 14,1% in 1979 In de eerste vier maanden van 1980 lagen de financiele activa in Belgische frank veel lager dan in dezelfde periode van 1979. Die ,,zeer aanzienlijke" achteruitgang treft bijna uitsluitend het deposito-sparen
De toegang van de Staat tot de kapitaalmarkt blijkt steeds moeilijker. De nettofinanciermgsbehoeften werden tijdens het eerste semester nog slechts voor 27,4% gedekt door geconsolideerde uitgiften in Belg frank. De Staat moet nu tot 13% rente op zijn leningen betalen
Het tekort op de openbare financien en de daarmee verbonden schuld tegenover het buitenland weerspiegelen, volgens de Raad, de neiging van de bevolking om boven haar stand te blijven leven
,,Intering op reserves. beroep op buitenlandse leningen, hoge rentevoeten kunnen deze problemen tijdelijk opvangen. De toestand weegt als een steeds drukkender hypotheek op het toekomstig economisch en financieel klimaat van het land ''
De Hoge Raad stelt overigens vast dat zijn aanbevelingen m b t de vermindering van het netto te financieren saldo van de Staat niet werden gerealiseerd
Van 212 mrd. in 1979 zal het tekort oplopen tot ten minste 230 mrd in 1980
Vandaar een beroep op buitenlandse leningen ten belope van 130,8 mnd. door de Staat tussen einde 1978 en juni 1980, terwijl de rechtstreekse en indirecte financieringsmarge van de Schatkist bij de Nationale Bank gestegen is van 97 tot 127 rnrd Nu gaan ook steden en gemeenten in het buitenland lenen
De Hoge Raad stelt ten slotte vast dat de nettofinancieringsbehoeften van de sector van de sociale zekenheid in 1981 met de helft zouden dalen tot 17,9 mrd , maar alleen doordat de staatstoelagen aan het stelsel van de werknemerspensioenen zouden stijgen van 30,1 mrd. in 1980 tot 56,8 mrd in 1981 Een dergelijke toename van de staatsbijdrage acht de Raad onverenigbaar met de doelstellingen van de regeringsverklaring."

BISSCHOPPELIJKE OPROEP TOT VERZOENING

De r.-k. bisschoppen, zowel Nederlands- als Franstalige, hebben op 17 juli naar aanleiding van de 150ste verjaardag van de Belgische onafhankelijkheid een plechtige oproep gepubliceerd, waarin zij vragen dat een einde wordt gemaakt aan de gevolgen van de veroordelingen, die uitgesproken werden voor de politieke of ideologische fouten, tijdens de Tweede Wereldoorlog begaan. Ook wordt de aandacht gevestigd op de problemen van diegenen die, als kinderen of verwanten van de veroordeelden, nu nog behandeld worden ,,als burgers van tweede rang wegens feiten waarvoor zij persoonlijk niet verantwoordelijk zijn". De oproep, die gericht is tot allen die belangrijke verantwoordelijkheden dragen, besluit als volgt: ,,Dit jubileumjaar zal alleen dan in onze gemeenschappen in dankbare herinnering blijven — vooral bij de komende generaties — als het door de grootmoedigheid van allen ook een jaar wordt van waarachtige vergeving."

De bisschoppen spraken zich reeds eerder en bij herhaling uit over het probleem van repressie en amnestie. Reeds op 2 febr. 1945 betreurde de bisschop van Luik, mgr. Kerkhofs, de uitwassen van de repressie. Naar aanleiding van de 25ste verjaardag van de bevrijding drong de bisschop van Hasselt, mgr. Heuschen, aan op het uitwissen van de repressie, en de Belgische Bisschoppenconferentie trad dat standpunt toen bij. (Zie pag. 140/1-1970.)

In maart 1974 publiceerden de bisschoppen een verklaring ,,Arbeiden voor verzoening", waarin zij andermaal op vergeving aandrongen.

FUSIE VAN FINANCIËLE KRANTEN

De vennootschap die de krant L'Echo de la Bourse uitgeeft, heeft een belangrijke participatie genomen in de vennootschap die de krant Agence Économique et Financière (Agefi) uitgeeft. De vennootschappen blijven juridisch los van elkaar staan, maar beide kranten versmelten journalistiek tot één blad, waarvan het eerste nummer op 1 juli is verschenen onder de titel L'Echo de la Bourse – Agefi Belgique.

De jongste jaren verkeerde de Agefi in financiële moeilijkheden.

ITALIE

AFTREDEN REGERING-COSSIGA, VORMING DRIE-PARTIJENKABINET

De regering-Cossiga, gevormd op 4 aug. 1979 uit vertegenwoordigers van de christen-democraten, sociaaldemocraten en liberalen (pag. 558/3 e.v.) is op 19 maart afgetreden, nadat de socialisten (PSI) op 28 febr. hadden laten weten dat zij de stilzwijgende steun van hun 62 man sterke fractie introkken, De regering-Cossiga kon dank zij deze steun in het zadel blijven.

Op 18 jan. had de PSI een beroep gedaan op de regering af te treden en plaats te maken voor een noodkabinet, waarin ook vertegenwoordigers van de communistische partij opgenomen zouden zijn.
De socialisten besloten vervolgens eerst de bijeenkomst van de nationale raad van de christen-democratische partij af te wachten, waar gestemd zou worden over een motie, die aangenomen was op het 14de nationale congres (15-21 febr.), dat geen directe deelname van de communisten aan de regering zou worden geaccepteerd. Op 6 maart nam de nationale raad de inhoud van de motie van het partijcongres over.
Op 19 maart vroeg premier Cossiga het vertrouwen van de Kamer van Afgevaardigden, nadat de communistische afgevaardigden gedreigd hadden een motie van wantrouwen tegen de regering in te dienen.
Tijdens het debat dat aan de stemming voorafging bleek dat de regering niet over voldoende steun kon beschikken omdat zowel de socialisten (PSI) als de republikeinen (PRI) de communisten zouden steunen. Daarop diende Cossiga het ontslag van zijn regering in.

Bij de vorming van de regering-Cossiga in augustus 1979 hadden de socialisten beloofd zich te zullen onthouden bij eventuele stemmingen in het parlement. Op die manier werd de impasse doorbroken die de vorming van een regering na de vervroegde verkiezingen van 3 en 4 juni '79 (pag. 556/2-'79) vrijwel onmogelijk leek te maken. Toch bleef de positie van Cossiga en zijn kabinet uiterst precair te meer daar de christen-democratische fractie uiterst verdeeld bleek. Cossiga ging er daarom toe over meer en meer per decreet te regeren wat hem weer het verwijt opleverde dat hij het parlement buiten spel zette. In deze periode verslechterde de economische situatie in Italië aanzienlijk (eind '79 bedroeg de inflatie 19,8%) en werd de binnenlandse veiligheid door aanhoudende terroristische activiteiten verder bedreigd.
Eind 1979 kreeg de regering de vakbond tegen zich toen zij haar voornemen bekend maakte om het stelsel van automatische prijscompensatie (de zgn. scala mobile) zodanig te wijzigen dat de verhoging van de energieprijzen voortaan niet meer doorberekend zou worden in de loonsverhogingen. Ook stuitte de regering op vakbondsverzet toen zij weigerde bepaalde fiscale en sociale vergoedingen te verhogen.

Op 21 november 1979 en op 15 januari vonden daarop kortdurende algemene stakingen plaats en daarnaast werden in vele sectoren korte werkonderbrekingen uitgeroepen.

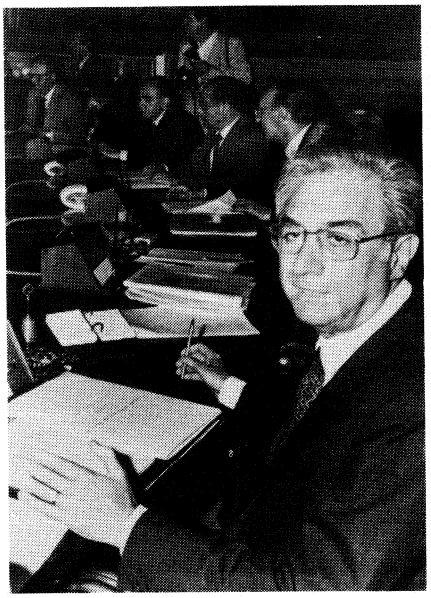

Francesco Cossiga op de eerste bijeenkomst van zijn kabinet in augustus 1979.

President Pertini begon op 20 maart de politieke partijen te consulteren.

Op 23 maart gaf hij Cossiga opnieuw opdracht een nieuwe regering te vormen. Hij zei Cossiga de grootst mogelijke spoed te betrachten omdat Italië internationale verplichtingen had. (Italië bekleedde de eerste helft van 1980 het voorzitterschap van de Europese Gemeenschap en uit dien hoofde was Cossiga voorzitter van de Europese Ministerraad.)
Cossiga begon het overleg met de politieke leiders op 25 maart. Op 26 maart werden Cossiga en de socialistische partijsecretaris Bettino Craxi het eens over de voorwaarden waarop de socialisten deel zouden nemen aan een nieuwe regering.

(Op 22 maart had het centraal comité van de PSI Craxi volmacht gegeven met Cossiga te onderhandelen over de voorwaarden van socialistische deelname aan een nieuwe regering.)

Op 27 maart nodigde Cossiga de republikeinen toe te treden tot een nieuwe regering.

Op 2 april ging de PSI officieel ak-

koord met een coalitiekabinet van DC, PSI en PRI en op 4 april werd de samenstelling van een nieuwe regering bekendgemaakt.
Deze was als volgt:

premier - Francesco Cossiga (DC); binnenl. zaken - Virginio Rognoni (DC); buitenl. zaken - Emilio Colombo (DC); regionale zaken - Vincenzo Russo (DC); justitie - Tommaso Morlino (DC); begroting - Giorgio La Malfa (PRI); financiën - Massimo Reviglio (PSI); Europese zaken - Vincenzo Scotti (DC); zaken het zuiden betreffende - Nicola Capria (PSI); schatkist - Filippo Maria Pandolfi (DC); defensie - Lelio Lagorio (PSI); zonder portefeuille - Beniamino Andreatta (DC); publieke administratie - Massimo Severo Giannini (PSI); onderwijs - Adolfo Sarti (DC); wetenschappelijk onderzoek - Vincenzo Balzamo (PSI); openbare werken - Francesco Compagna (PRI); industrie en handel - Antonio Bisaglia (DC); arbeid - Francesco Foschi (DC); buitenl. handel - Enrico Manca (PSI); land- en bosbouw - Giovanni Marcora (DC); transport - Salvatore Formica (PSI); post en telecommunicatie - Clelio Darida (DC); koopvaardij - Nicola Signorello (DC); staatsdeelname - Gianni De Michelis (PSI); gezondheid - Aldo Aniasi (PSI); toerisme en recreatie - Bernardo d'Arezzo (DCI); cultuurbezit en milieu - Oddo Biasini (PRI); betrekkingen met het parlement - Remo Gaspari (DC).

De demissionaire minister van koopvaardij Franco Evangelisti is op 4 maart afgetreden nadat hij tegenover het Romeinse dagblad La Repubblica op 27 febr. had toegegeven dat hij de afgelopen 20 jaar geld ontvangen had van handelaren in vastgoed om de activiteiten van zijn factie in de DC te financieren. Hij zei dat andere leden van de DC en van de belangrijkste politieke partijen eveneens gelden uit dezelfde bron hadden gekregen. De handelaren, die Evangelisti noemde, waren Gaetano Galtagirone en zijn twee broers Francesco en Camillo, die in febr. het land hadden verlaten nadat er bevel tot arrestatie tegen hen was uitgevaardigd in verband met hun bankschulden ter waarde van $ 600 mln.

Van 4 tot 6 maart heeft de politie 39 bankiers en financiers gearresteerd nadat een justitieel vooronderzoek was afgesloten dat twee jaar heeft geduurd, naar de activiteiten van Italcasse, het centrale instituut van de spaarbanken. Italcasse werd ervan beschuldigd grote sommen te hebben geleend aan politieke partijen en aan de gebroeders Caltalgirone zonder de noodzakelijke garanties te hebben. Op 6 maart werden de paspoorten van 44 personen, die gelden van Italcasse hebben geaccepteerd, ingetrokken.

Regeringsverklaring, schandalen

De regering-Cossiga, de 39ste na WO-11, bevat 16 christen-democraten, negen socialisten en drie republikeinen.

Zij beschikt over de officiële steun van 340 van de 620 zetels in de Kamer van Afgevaardigden (DC 262, PSI 62, PRI 16) en van 176 zetels in de Senaat (DC 138, PSI 32, PRI 6).

Op 14 april heeft Cossiga het nieuwe regeringsprogramma aan de Senaat en de Kamer voorgelegd,

Het programma legt veel nadruk op de noodzaak tot handhaving van recht en orde, de beheersing van de inflatie, de noodzaak van actieve deelname van de vakbonden om de economische situatie het hoofd te bieden en de noodzaak van de medewerking van alle politieke partijen om het terrorisme te beteugelen.

Na een debat dat op 15 april begon, kreeg de regering op 17 april het vertrouwen van de Senaat met 178 stemmen voor (DC, PSI, PRI en de vier senatoren van Zuid-Tirol en Val d'Aosta) tegen 127 stemmen (PCI, PLI, PSDI, de Radicale Partij en de MSI). Op 20 april gaf de kamer van Afgevaardigden zijn vertrouwen met 335 stemmen tegen 271.

Tijdens het debat waarschuwden de communisten dat zij hun oppositie tegen de regering* zouden intensiveren. Zij bekritiseerden in het bijzonde de benoeming van Formica in het kabinet. Formica had de staatsenergiemaatschappij ENI beschuldigd van malversaties maar werd vervolgens zelf beschuldigd van financiële ongeregeldheden in de periode dat hij penningmeester van de socialistische partij was. Een beschuldiging die overigens door de socialisten van de hand werd gewezen.

Het ENI-schandaal kwam aan het licht toen onthuld werd dat ENI $ 115 mln aan betalingen had gedaan om een contract te krijnen voor de aankoop van 12,5 miljoen ton ruwe olie van de Saoedische staatsoliemaatschappij Petromin.

Het contract werd in dec. 1979 opgezegd door Saoedi-Arabië en Petromin ontkende dat zijn beambten gelden hadden aangenomen. De directeur van de ENI, Giorgio Mazzanti, werd tijdens een onderzoek geschorst en begin maart vervangen door Egidio Egidi, hoewel een speciale onderzoekscommissie Mazzanti in febr. 1980 vrijsprak van de beschuldigingen.

Ontwikkelingen in politieke partijen

De nationale raad van de christen-democraten is op 6 maart bijeen geweest en heeft bij die gelegenheid Flaminio Piccoli tot partijsecretaris gekozen als opvolger van Zaccagnini, in functie sedert 1975, die in sept. 1979 had laten weten zich niet meer herkiesbaar te stellen.

Arnaldo Forlani, de vroegere minister van buitenlandse zaken, werd tot partijvoorzitter gekozen, als opvolger van Flaminio Piccoli.

Het nationale partijcongres van de christen-democraten werd gehouden van 15 tot 21 febr. in Rome.

Bij die gelegenheid was besloten dat de communisten niet aan een regering mochten deelnemen. Dit betekende een verlies voor de gematigde vleugel onder aanvoering van Benigno Zaccagnini, waarvan ook Cossiga en de vroegere premier Andreotti deel uitmaken.

Flaminio Piccoli (l.), de nieuwe secretaris-generaal van de christen-democratische partij in gesprek met de vroegere minister van buitenlandse zaken Arnaldo Forlani (r.) nadat deze tot voorzitter van de partij was gekozen op de nationale partijraad op 2 juni in Rome.

Zaccagnini verklaarde in een rapport dat hij in beginsel geen tegenstander was van communistische deelname aan de regering, maar dat een aantal politieke tegenstellingen (met name op het terrein van de buitenlandse politiek) dat nu nog verhinderde. Hij bepleitte een commissie waarin alle politieke partijen zitting hebben om de bestaande problemen te bespreken. voordat een beslissing werd genomen over de mate van communistische deelname aan een nieuwe regering,
Het partijcongres besloot verder dat de verkiezing van een partijsecretaris voortaan door de nationale raad geschiedt, wat in maart werd gerealiseerd (zie hierboven).

PSI

De deelname van de PSI aan de regering-Cossiga (zie hierboven) bracht verdeeldheid teweeg binnen die partij. De linkervleugel, onder aanvoering van Guido Signorile, verweet Craxi genoegen te hebben genomen met minder belangrijke kabinetsposten. Volgens die vleugel betekende deelname aan de regering ook dat de communisten nu spoedig in de regering opgenomen moesten worden, maar partijsecretaris Craxi zei dat socialistische deelname aan de regering juist opgevat moest worden als een verhindering van communistische deelname. De opvolger van de in januari gestorven partijvoorzitter Nenni (pag. 31/3 e.v.), Ricardo Lombardi, heeft op 13 maart zijn ontslag ingediend omdat Craxi belangrijke beslissingen had genomen zonder hem erin te kennen.

PRI

De PRI, de republikeinse partij, heeft in sept. 1979 Giovanni Spadolini, vroeger minister van onderwijs, tot politiek secretaris gekozen. De vroegere minister van financiën, Bruno Visentini, is tot voorzitter gekozen.

Radicalen

De kleine radicale partij heeft van 30 okt. tot 4 nov. 1979 haar partijcongres in Genua gehouden en bij die gelegenheid de Fransman Jean Fabre tot voorzitter gekozen (zie ook pag. 139/3 - '79). Hij was eerder secretaris van de partij.
Op het moment van zijn verkiezing bevond Fabre zich in Frankrijk in verzekerde bewaring omdat hij nog een straf moest uitzitten wegens dienstweigering. Eind nov. 1979 werd zijn straf teruggebracht tot één maand en vervolgens werd hij in vrijheid gesteld.

KEGIONALE VERKIEZINGEN, WINST VOOR CHRISTEN-DEMOCRATEN EN SOCIALISTEN

Op 8 en 9 juni zijn verkiezingen gehouden voor de parlementen van de 15 regio's met een zgn. normaal statuut, de provincieparlementen en enkele gemeenteraden. De verkiezingen, de eerste sedert de algemene verkiezingen van het voorjaar '79 werden algemeen beschouwd als een graadmeter voor de populariteit van het driepartijen-kabinet van Cossiga.

De twee belangrijkste partijen van deze coalitie, de christen-democratin en de socialisten hebben enige winst geboekt, vergeleken met de verkiezingen van 1979 en met de laatste soortgelijke verkiezingen van 1975.

De communisten, die tijdens de verkiezingscampagne een scherpe oppositie tegen de christen-democraten voerden en vooral in de laatste fase de zaak Donat-Cattin (zie hierna) aangrepen om de regeringspartij en de regering-Cossiga aan te vallen, kregen een verlies te accepteeren. De socialisten, onder aanvoering van Craxi, die zich onvoorwaardelijk achter hun coalitiegenoten hebben opgesteld, hebben veel stemmen erbij gekregen.

De resultaten van de vijftien regio's met een normaal statuut, d.w.z. zonder die met een bijzonder statuut (Sicilië, Sardinië, het Aostadal, Trentino-Zuid-Tirol en Friuli-Venezia) tonen aan dat de christen-democraten met ruim 36% van de stemmen wederom de grootste partij zijn. Zij kregen er in totaal 13 zetels bij, terwijl de communisten in totaal 14 zetels in de regionale parlementen hebben verloren.
De PCI is het niet gelukt de 33,4% grens van 1975 te bereiken. Met hun 31,5% bleven zij zelfs achter bij het percentage van de verkiezingen van 1979.

In de grote steden hebben de communisten zich echter weten te handhaven, maar in het zuiden van het land werden aanzienlijke verliezen geleden.
De socialisten, die in '75 12% haalden en in 1979 bij de algemene verkiezingen terugvielen naar 9,9%, wisten nu weer 12,7% te behalen. Zij kregen er in totaal 4 regionale parlementszetels bij. In Piemont en in Lombardije ligt hun aandeel zelfs op 14% en in Milaan, de woonplaats van Craxi, kreeg de PSI 18,2%.
De sociaal-democraten liggen met een gemiddelde van 5% onder de 5,6% van 1975 maar boven de 3,7% van 1979.
Ook de republikeinen waren tevreden. Zij behaalden wederom de 3% van 1979.
In de vijftien regio's is een bonte verscheidenheid van coalities aan het bewind. Venetië, de Abruzzen, Molise, Campania, Basilicata en Apulië blijven in christen-democratische handen. Links blijft de traditioneel rode regio's Emilia-Romagna en Umbrië in bezit houden evenals Toscane.
In de regio's Piemont, Ligurië en Latium, waar de afgelopen vijf jaar communistisch-socialistische coalities hebben geregeerd zal het moeilijker worden om nieuwe regeringen te vormen omdat in deze gebieden de communisten hebben verloren, deels ten gunste van de christen-democraten, deels ten gunste van kleinere partijen.
De verkiezingsresultaten voor de regionale parlementen kwamen ongeveer overeen met die voor de provincieparlementen en de gemeenteraden. De groei bij de socialisten en in mindere mate bij de liberalen en de republikeinen was duidelijker dan bij de regionale verkiezingen.
Deze tendens was niet in het gehele land te bespeuren: terwijl in het noorden de linkse partijen hun positie wisten te verstevigen, verloren zij in het zuiden terrein aan de Democrazia Cristiana.
In de industriestad Turijn gelukte het de communisten hun aandeel van 37,9 tot 39,3% te verhogen. Dat schijnt in het bijzonder de verdienste van de communistische burgemeester Diego Novelli te zijn, die meer dan 80.000 voorkeurstemmen kreeg. De socialisten kregen 10% tegen 14,4%, terwijl de christen-democraten terugvielen van 24,1 naar 23,5%.
Milaan staat in het teken van communistische verliezen en winst voor de socialisten. De partij van Craxi, die de burgemeester Tognoli tot haar leden telt, ging van 14,8 naar 19,6%, terwijl de communisten van 30,4 naar 26,6% teruggingen.
In Bologna, sedert het einde van de oorlog een rood bolwerk, verloren de communisten, onder aanvoering van prof. Zangheri, de meerderheid, maar ze maken samen met de socialisten meer dan de helft van de gemeenteraad uit.
Ook in Venetië, dat pas sedert korte tijd een linkse meerderheid heeft, blijven de linkse partijen, onder aanvoering van de socialist Rigo, aan de leiding, hoewel de christen-

democraten enige winst hebben geboekt.
In Florence werd door de winst van de socialisten de linkse positie verder verstevigd.
In veel van deze steden zullen de socialisten in de discussie om de samenstelling van het stadsbestuur een hogere prijs van hun coalitiegenoten, de communisten eisen.
Napels is ook ditmaal weer een uitzondering: de communisten, onder aanvoering van de populaire burgemeester Vamenzi, is het, ondanks alle pessimistische prognoses, gelukt hun leidende positie te behouden. Zij kregen met 31,7% van de stemmen 27 zetels in de gemeenteraad. De in Napels zwakke socialisten wisten hun aandeel te verhogen tot 7 zetels. De christen-democraten daarentegen verloren 3 zetels aan de uiterst rechtse MSI-DN van generaal Almirante, die nu 18 zetels heeft.
Een voorbeeld voor de christen-democratische winst en de communistische verliezen is de Siciliaanse hoofdstad Palermo. Het aandeel van de christen-democraten steeg van 41,7 naar 46,7%. In de gemeenteraad hebben zij nu 39 van de 80 zetels, terwijl de communisten achteruit gingen van 18,4 naar 15,4% en nog maar 12 zetels hebben.
Ook de Sardijnse hoofdstad Cagliari vertoont hetzelfde beeld, waar de communisten van 24,4% naar 20,5% terugvielen, terwijl de DC steeg van 36,6 naar 39,7%.
In de provinciale verkiezingen is het de Sardijnse autonomisten gelukt hun aandeel te verhogen en enkele zetels te bemachtigen.
Vele waarnemers wijzen erop dat de uitslag van deze verkiezingen gevolgen zal hebben voor de landelijke politiek en met name voor een eventuele communistische deelname aan de centrale regering in Rome. Het *NRC/H'blad* (11-6) schreef hierover:

,,De mogelijkheid dat de communisten in een Italiaanse regering komen is voor jaren van de baan. Dat is algemeen de conclusie na de uitslag van de verkiezingen voor regionale, provinciale en gemeenteraden van het afgelopen weekeinde. Zelfs Napolitano, na Berlinguer een van de belangrijkste leiders van de grootste communistische partij van West-Europa, zei gisteren voorlopig geen mogelijkheid te zien van een terugkeer naar het klimaat waarbij naar een ,,historisch compromis'' met de christen-democraten kon worden gestreefd.
,,De wachtkamers van het historisch compromis'', zo werden tot voor kort de lokale bestuurscolleges genoemd waar de communisten aan de macht waren, dankzij coalities met de socialisten. Daar tonen zij zich sinds 1975 in afwachting van posten in de landelijke regering dat ze niet alleen oppositie konden voeren, maar ook werkelijk konden besturen. Na het verlies bij de parlementaire verkiezingen van vorig jaar, hebben de communisten nu ook verliezen in veel van deze sinds hun verkiezingsoverwinning van 1975 verstevigde bolwerken moeten incasseren.

Die verliezen hebben tot gevolg dat het zeer de vraag is of het de communisten zal lukken in de regio's Piemonte, Ligurië en Lazio opnieuw het bestuurscollege samen met vooral de socialisten te vormen. Zij zijn daarvoor zeer afhankelijk van de socialisten, die winsten hebben geboekt met hun streven naar linkse coalities op lokaal niveau en hun samenwerking met de christen-democraten in de landelijke regering.

De socialisten zijn voorlopig ten aanzien van de communisten niet in beste stemming, omdat de laatsten de socialistische winst als een ruk naar rechts hebben betiteld. Alle Italiaanse politieke partijen beweren bij de verkiezingen te hebben gewonnen. Zelfs Panella, de leider van de radicalen die niet aan de verkiezingen hebben meegedaan, trad gisteravond als overwinnaar op in een televisiedebat met politici van andere partijen. Het tumult van de door elkaar schreeuwende overwinnaars die de anderen voor verliezers uitmaakten, was herhaaldelijk zo groot, dat geen televisiekijker er nog een touw aan kon vastknopen.

De communisten praten liever niet over de zetels die zij in de verschillende raden moeten inleveren (bij de regio's 14, bij de provincies 44, bij de gemeenten was het cijfer vanmorgen nog niet bekend.) Zij benadrukken dat zij het er zo goed vanaf hebben gebracht in de grote steden, waar tegenover staat dat zij in Zuid-Italië fors hebben verloren. Totaal raakten zij bij de verkiezingen van vorig jaar en van het afgelopen weekeinde in het zuiden meer dan een miljoen stemmen kwijt''.

Partijen	1980 regionale verkiezingen %	zetels	1975 regionale verkiezingen %	zetels	1979 parlem. verkiezingen
DC	36,8%	290	35.3%	277	38,1%
PCI	31,5%	233	33,4%	247	31,8%
PSI	12,7%	86	12,0%	82	9,9%
PRI	3 %	18	3,2%	19	3 %
PSDI	5 %	31	5,6%	36	3,7%
PLI	2,7%	15	2,5%	11	2 %
PR	1,2%	8			3,5%
PDUP	0,9%	2			
DP	5,9%	37	6,4%	40	5,1%
MSI-DN			1,6%	8	2,2%
Overig links	0,3%				0,1%
Andere partijen		720		720	

DC: christen-democraten; PCI: communisten; PSI: socialisten; PRI: republikeinen; PSDI: sociaal-democraten; PLI: liberalen; PR: radicalen: PDUP: democratische partij van de proletarische eenheid; DP: proletarische democratie; MSI-DN: Italiaanse sociale beweging, nationaal rechts.

ECONOMISCH SANERINGS-PROGRAMMA

Begin juli heeft de regering, na een wekenlang debat met de sociale partners, een programma tot stabilisering van de Italiaanse economie bekendgemaakt.

Om de medewerking van de drie vakcentrales bij de realisering van het programma te verkrijgen, heeft de regering haar voornemen tot bevriezing van de automatische prijscompensatie laten vallen.
Maar er zijn maatregelen aangekondigd die de koopkracht van het inkomen aanzienlijk zullen beperken. Hogere opbrengsten van de belastingen en kortingen in de staatsuitgaven zullen de overheid alleen al in 1980 Lire 6500 mrd extra opbrengen, zo is berekend.

3200 mrd daarvan zullen gebruikt worden om het werkgeversaandeel van bepaalde sociale lasten over te nemen om zo de winsten weer wat op te vijzelen. De rest zal gebruikt worden om het begrotingstekort te verminderen.
Verder is voorgesteld de werknemers een klein percrntage van hun inkomen in een fonds te laten storten ter ondersteuning van noodlijdende industrieën.

De hogere opbrengst van de belastingen wil de regering bereiken door een verhoging van de btw. Het stelsel van de btw zal verder Vereenvoudigd worden door de bestaande acht tarieven terug te brengen tot vijf: 2 en 8% voor produkten ter dekking van de eerste levensbehoeften, 15 i.p.v. 14% als normaal tarief en 18 en 35% voor luxe goederen.
De benzineprijs stijgt van 700 naar 750 lire per liter.
Minister van financiën Reviglio heeft verder maatregelen tegen belastingontduiking aangekondigd.
De strijd tegen de belastingontduiking zal, naar men verwacht, in 1980 Lire 1000 mrd extra in het laatje brengen.

Paolo Baffi, directeur van de Bank van Italië, die is gearresteerd op verdenking van illegale transacties tussen de bank en een grote chemische industrie.

Wat betreft de vorming van het solidariteitsfonds heeft de regering voorgesteld dat alle loontrekkenden, zowel in het particuliere bedrijfsleven als in overheidsdienst 0,5% van hun inkomen zullen storten in de „Fondo speciale di Solidarieta", dat een bestuur krijgt samengesteld uit vertegenwoordigers van de vakbonden en het ministerie van arbeid. In het eerste jaar zullen de middelen van het fonds, die geschat worden per jaar zo'n 700 tot 800 mrd lire te bedragen, gebruikt worden voor hulp aan noodlijdende industrieën in het zuiden; daarna zal het geld gebruikt worden voor de handhaving van de werkgelegenheid.

De levensduur van het fonds is gepland op vijf jaar, waarna de belastingvrije terugbetaling van de werknemersbijdragen zo'n twaalf jaar zal duren.

De regering wilde aanvankelijk het solidariteitsfonds per decreet in het leven roepen, wat tot scherpe kritiek van de kant van het parlement heeft geleid omdat dit zich op deze manier buitenspel gezet zag.

Aanvoerders van deze kritiek zijn de communisten, die daardoor in botsing zijn gekomen met de drie vakcentrales CGIL, CISL en UIL, die in deze onvoorwaardelijk achter de regering staan.

Partijleider Berlinguer heeft tevergeefs gesproken met de drie vakbondsleiders Lama, Carniti en Benvenuto.

Inmiddels heeft de regering-Cossiga besloten de instelling van het solidariteitsfonds per gewone wet te regelen zodat het parlement in de discussie betrokken kan worden.
(Le Monde, NZZ)

AANHOUDEND TERRORISME, MAATREGELEN TER BESTRIJDING

Op 15 dec. 1979 heeft de regering per onmiddellijke ingang een serie anti-terroristische maatregelen afgekondigd, die voorzien in levenslange gevangenisstraf voor moord op politiemensen, leden van de rechterlijke macht en advocaten en vakbondsmensen; de politie mag verdachten van terroristische activiteiten 48 uur vasthouden zonder dat een aanklacht ingediend wordt of een advocaat ingeschakeld wordt en nog eens 48 uur na toestemming van de rechter.

Verder krijgt de politie ruimere bevoegdheden voor het opsporingsonderzoek zonder volmacht en het aftappen van telefoongesprekken.

De regering heeft generaal Carlo Alberta Dalla Chiesa benoemd tot commandant van de Milanese carabinieri, die zo'n 25.000 man sterk is en die ruime bevoegdheden heeft voor geheel Noord-Italië. De anti-terroristische ernheid, die hij tot nog toe heeft geleid, is ontbonden en er is een nieuwe nationale commissie voor openbare orde en veiligheid opgericht om gegevens en operaties te coördineren.

De anti-terroristische decreten werden met terugwerkende kracht op 12 januari goedgekeurd door de Senaat en op 2 februari door de Kamer van Afgevaardigden. Om de goedkeuring te krijgen was de regering genoodzaakt de vertrouwenskwestie te stellen. Op deze manier kon men voorkomen dat de obstructiepolitiek van de kleine Radicale Partij zou bereiken dat de decreten automatisch zouden vervallen omdat zij niet binnen de wettelijke termijn van 60 dagen omgezet waren in een gewone wet.

Deze procedure is in 1971 ingevoerd om de zgn. „filibustering" te beperken. De regering kreeg in zowel de Senaat als in de Kamer van Afgevaardigden met ruime meerderheid het vertrouwen.

Ontwikkelingen m.b.t. *zaak-Moro*, aanvallen op leden rechterlijke macht, zaak *Donat-Cattin*

Grootscheepse acties van politie en leger hebben in maart en april 1980 geleid tot talloze arrestaties van leden van de extreem-linkse terroristische organisatie Brigade Rosso en van de met haar samenwerkende organisatie Prima Linea, de voornaamste verantwoordelijken voor het aanhoudende terrorisme.

Bij een politie-inval in een flat in Genua op 28 maart werden 4 vermoedelijke Rode Brigadisten gedood. Enkele dagen later werden op een partijbijeenkomst van de christen-democraten in Milaan vier mensen, o.w. een DC-parlementslid, in de benen geschoten. De politie vermoedde dat het om een wraakactie van de Brigade Rosso ging. Onder de talloze arrestanten bevindt zich Prospero Gallinari, één van de leiders van de Rode Brigade, die in 1978 bij verstek tot 10 jaar gevangenisstraf werd veroordeeld. Op 29 maart arresteerde de Franse politie Franco Pinna, de militaire leider van de Rode Brigade, en drie anderen, die ervan verdacht worden betrokken te zijn geweest bij de ontvoering van Moro.

Op 24 april werd de aanklacht van medeplichtigheid in de Moro-zaak tegen prof. Antonio Negri van de universiteit van Padua ingetrokken. Negri bevond zich sedert april 1979 in verzekerde bewaring.

De aanklacht werd ingetrokken nadat een gearresteerde Rode Brigadist bijzonderheden verschafte over de ontvoering en moord op Moro en

De vice-president van de Hoge Raad, Vittorio Bachelet, die doodgeschoten werd op de Romeinse Universiteit.

verklaarde dat Mario Moretti, een van de weinige leiders van de Rode Brigade die nog op vrije voeten is, de moord op Moro heeft georganiseerd en de telefoongesprekken heeft gevoerd met Moro's vrouw, waarvan Negri werd verdacht

In aug. 1979 heeft de Franse politie Franco Piperna, wetenschappelijk medewerker aan de universiteit van Cosenza, gearresteerd en in oktober aan de Italiaanse autoriteiten uitgeleverd. Hij wordt verdacht van medeplichtigheid aan de moord op Moro.

De zich in gevangenschap bevindende leider van de Rode Brigade, Renato Curcio, en 13 andere Rode Brigadisten zijn op 14 okt. 1979 wederom voor de rechter verschenen op beschuldiging van belediging van de rechterlijke macht en het aanzetten tot opstand tijdens zijn eerste proces. Curcio kreeg nog eens tien jaar gevangenisstraf.

Aan de vooravond van een nieuwe serie verhoren van Curcio m.b.t. terroristische activiteiten begaan tussen 1970 en 1976, hebben de Rode Brigadisten op 27 nov. 1979 een politieagent in Rome doodgeschoten. Van dec. 1979 tot maart 1980 werden in totaal negen politieagenten doodgeschoten.

Groot opzien baarde de moordaanslag op 12 febr. op Vittorio Bachelet, een vooraanstaand christen-democraat, plv. president van de Hoge Raad van de rechterlijke macht en hoogleraar in het recht aan de universiteit van Rome. Hij werd doodgeschoten in het gebouw van de juridische faculteit.

Op 16 maart werd de officier van justitie van Salerno doodgeschoten.

Op 28 mei heeft een parlementaire commissie premier Cossiga verzocht te reageren op de beschuldiging dat hij betrokken is geweest bij de vlucht van een bekende verdachte van terroristische activiteiten. Het gaat om Marco Donat-Cattin, de jongste zoon van Carlo Donat-Cattin, de plv. secretaris van de christen-democratische partij en minister in vele kabinetten, die tot de uiterst links-extremistische beweging behoort. Volgens een verklaring van Roberto Sandalo, een gevangengenomen lid van Prima Linea, zou Cossiga Donat-Cattin eerder dit jaar gewaarschuwd hebben dat de politie de schuilplaats van zijn zoon had ontdekt. Donat-Cattin zou zijn zoon hebben gewaarschuwd en deze zou daarop naar het buitenland zijn gevlucht. *(NZZ. FAZ, Le* Monde)

VERRE OOSTEN

JAPAN

VAL REGERING-OHIRA. ONTBINDING PARLEMENT. OVERLIJDEN OHIRA. WINST VOOR LDP BIJ PARLEMENTSVERKIEZINGEN. STAATSBEGRAFENIS OHIRA. OVERLEG TUSSEN CARTER EN HUA. ZENKO SUZUKI NIEUWE PREMIER

Na de Lagerhuisverkiezingen van 7 oktober 1979, waarbij de regerende Liberaal-Democratische Partij (LDP) er niet in slaagde een absolute meerderheid te verwerven (pag. 657 e.v. - '79) vormde de herkozen partijvoorzitter en premier Masayoshi Ohira op 8 nov. 1979 een nieuw kabinet (pag. 316/3 e.v.). Dit kabinet werd op 16 mei door een motie van wantrouwen in het Lagerhuis ten val gebracht.

Deze door de Socialistische Partij (JSP) ingediende motie, waarin de regering o.m. verweten werd tegen de belangen van de natie te hebben gehandeld door de VS een verhoging van de Japanse defensie-uitgaven toe te zeggen, werd aanvaard met 243 tegen 187 stemmen, terwijl 69 LDP-afgevaardigden, o.w. de oud-premiers Takeo Fukuda en Takeo Miki, zich van stemming onthielden. Het was voor het eerst in 27 jaar tijds dat een LDP-regeringsleider door een gemeenschappelijke poging van de oppositionele minderheid in samenwerking met leden van de eigen regeringspartij ten val werd gebracht. (In dec. 1954 trad premier Yoshida af vóór een kansrijke motie van wantrouwen in stemming zou komen.)

Niemand had eigenlijk verwacht dat de eerder „routinematig" ingediende motie (FAZ 17-5) aan de vooravond van de in juni te houden Hogerhuisverkiezingen zou worden aanvaard.

Fukuda verklaarde volgens Le Monde (18-5) dat de tegen Ohira gekante LDP-facties met de Ohira-factie aan het onderhandelen waren over de verschijning voor het parlement van Koichi Hamada, een prominent LDP-lid die zijn zetel in het parlement dit jaar had moeten opgeven wegens beschuldigingen dat hij van Lockheed $ 1,5 mln aan steekpenningen had ontvangen om zijn speelschulden te betalen, en over de Opheldering van een PTT-schandaal. Plotseling had de secretaris-generaal van de LDP deze afgevaardigden, zonder voorafgaand overleg, opgeroepen aan de stemming deel te nemen.

Fukuda verklaarde: „Deze hautaine houding van de premier is de reden van onze stemonthouding". Miki zou hebben gezegd: Ohira houdt ons voor de gek, wij zullen niet stemmen" Le Monde stelde echter zich moeilijk te kunnen voorstellen dat leiders als Fukuda en Miki aan een opwelling van hun humeur zouden hebben toegegeven met zulke ernstige consequenties voor hun partij.

Later op de 16de mei besloot premier Ohira tot ontbinding van het parlement en het houden van nieuwe verkiezingen op 22 juni zowel voor het Lagerhuis als het Hogerhuis.

Op 20 mei werd door drie rebellerende facties binnen de LDP een raadgevend verbindingscomité gevormd om Ohira's leiderschap te betwisten. De oprichters waren: Toshio Komoto, de tweede man in

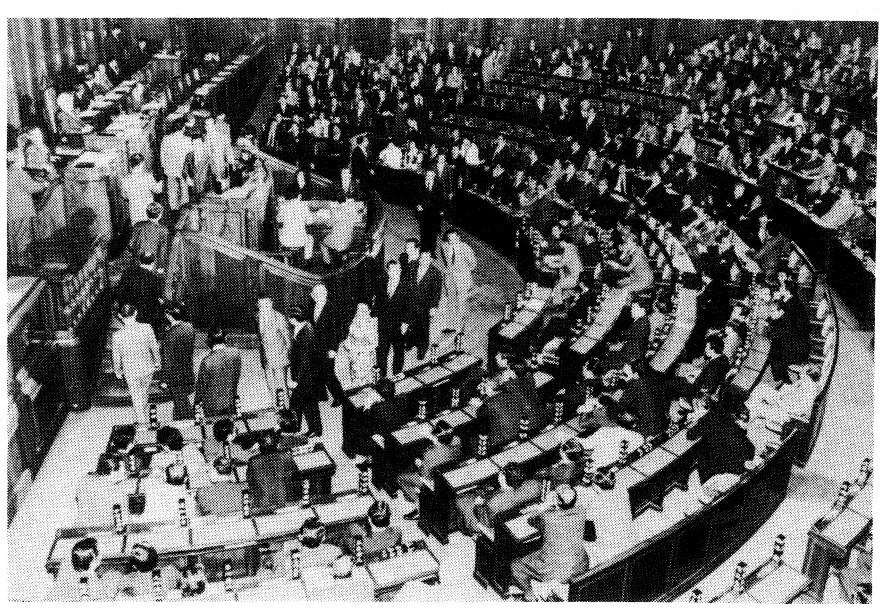

Een beeld van het Japanse Lagerhuis tijdens de stemming over de motie van wantrouwen op 16 mei.

de Miki-factie en oud-minister van handel en industrie; Shintaro Abe, oud-voorzitter van de LDP-onderzoeksraad voor politieke zaken; en Ichiro Nakagawa, oud-minister van landbouw, bosbouw en visserij. Komoto verklaarde dat de rebellen alsnog niet van plan waren de partij te verlaten. Hij meende dat Ohira had moeten aftreden in plaats van het parlement te ontbinden om een nieuw mandaat van het electoraat te verwerven.

Op 23 mei, toen drie oppositiepartijen — socialisten (JSP), sociaaldemocraten (DSP) en de Komeito — pogingen om een stembusalliantie aan te gaan ondernamen, besloten de elkaar bestrijdende LDP-facties hun geschillen voorlopig bij te leggen om een vertoon van eenheid tijdens de verkiezingscampagne te demonstreren. Ohira verklaarde: „Wij zullen onze geschillen moeten overwinnen, als wij de verkiezingen wensen te winnen." Daarom wilde hij de 69 dissidenten niet bestraffen; alle afgevaardigden werden opnieuw kandidaat gesteld. De anti-Ohira facties zegden toe hun als vernieuwing van de partij gecamoufleerde activiteiten tegen de facties van Ohita en Tanaka te zullen staken. Opnieuw stelden de LDP-leiders de ontbinding van de facties binnen de LDP in het vooruitzicht.

Op 30 mei begon de verkiezingscampagne.

Overlijden Ohira

Op 31 mei werd Ohira wegens „uitputting" in een ziekenhuis te Tokio opgenomen. Op 2 juni werd gemeld dat hij een lichte hartaanval had gehad en nog ten minste een week in het ziekenhuis moest blijven.

Op 3 juni lieten Fukuda en Yasuhiro Nakasone doorschemeren, dat zij bereid waren Ohira op te volgen als deze om gezondheidsredenen moest aftreden.

Op 12 juni, in de vroege morgen, overleed Masayoshi Ohira op 70-jarige leeftijd aan een hartinfarct in een ziekenhuis te Tokio. Hij had het ambt van premier 18 maanden vervuld naast het voorzitterschap van de LDP. De oververmoeidheid van Ohira werd toegeschreven aan de zeer enerverende laatste twee maanden van zijn leiderschap. Hij reisde naar de VS, Mexico en Canada, was gastheer van een groot aantal buitenlandse bezoekers en werd geconfronteerd met een felle machtsstrijd binnen zijn eigen Partij. Voor zijn levensloop zie pag. 299/1-1979.

Over zijn rol schreef *NRC/H'blad* (12-6) o.a.:

Het overlijden van Masayoshi Ohira komt op een tijdstip waarop grote twijfels bestaan over het voortbestaan van de Liberaal-Democratische (regerings)partij die hij de afgelopen 18 maanden als president geacht werd te leiden.
Ohira zelf heeft een zeer voorname rol gespeeld in de machtsstrijd binnen deze partij, die het leiderschap ervan vooral sinds oktober vorig jaar onmogelijk maakte. Het is niet overdreven om te stellen dat liet meeste binnenlandse politieke nieuws van Japan sinds eind 1974 (na het aftreden van oud-premier Kakuei Tanaka) werd gedomineerd door de verwoede tweekamp om het premierschap tussen Masayoshi Ohira en Takeo Fukuda.
Beiden waren zij uit het voorgeschreven hout van Japanse premiers gesneden: wat betreft sociale en educatieve achtergrond en, nog belangrijker, allebei waren voormalige hoge functionarissen bij het ministerie van financiën. in wezen het hoogste orgaan van de Japanse overheid.
Beiden hadden de vereiste senioriteit bereikt en beschikten over een evenredig aantal volgelingen binnen de partij. En beiden weigerden hardnekkig om voor de ander opzij te gaan.
De milde en ,,schone" Takeo Miki werd in 1974 premier bij wijze van compromis. Hij moest in 1976 weer aftreden, omdat een compromis niet langer nodig was, daar Ohira en Fukuda met een befaamde en uitgebreid gefotografeerde handdruk hun grote ruzie ogenschijnlijk hadden bijgelegd. Twee jaar later, toen het inmiddels voor Ohira overduidelijk was geworden dat Fukuda zijn belofte niet ging nakomen om 's lands hoogste positie zonder meer aan hem over te dragen, laaide de altijd smeulende machtsstrijd weer op.
Bij een intussen hervormde methode voor interne verkiezingen voor het LDP-presidentschap — dat automatisch het premierschap met zich meebrengt — kon de gefortuneerde oud-premier Tanaka zonder moeite de vereiste meerderheid van stemmen kopen om zijn oude medestander Ohira als Japans 68e premier aan de macht te brengen.
Ohira, die in 1952 van het ministerie van financiën naar de politiek was overgestapt, had toen, in 1978, al zo'n kleine 20 jaar een centrale plaats bij het formele regeren ingenomen: als minister met verschillende en altijd belangrijke portefeuilles in achtereenvolgende LDP-kabinetten.
De meeste publiciteit verwierf Ohira in 1972 toen hij als minister van buitenlandse zaken toezicht had op de diplomatieke onderhandelingen die leidden tot normalisering van betrekkingen met China.
Japanse premiers worden niet geacht om zich op een opvallende manier van hun collega-politici te onderscheiden. of door veel initiatieven de indruk te wekken het land werkelijk te willen besturen. Wat dat betreft was Ohira naar Japanse begrippen een betere premier dan zijn drie voorgangers. Hij stemde niemand onzeker met plotselinge beslissingen of onverwachte handelwijzen.
Ohira kende het van dat van het Westen afwijkende vak van de Japanse politiek als weinig anderen en blonk uit in de voor alle soorten van het Japanse leiderschap essentiële kunst van schijnbare pacifiteit die een zorgvuldig afwegen en manipuleren van ,,menselijke relaties" verbergt. Zijn afhankelijke relatie van de in diverse financiële schandalen verwikkelde oud-premier Tanaka kostte hem echter veel vertrouwen onder het publiek en pers.
Ohira was een christen en werd gerespecteerd om zijn zorgvuldig serieuze levensopvatting, die zich uitte in zijn bijna legendarische leesgierigheid en waarvan zijn karakteristieke naperende manier van spreken het bewijs heette te zijn.
Deze positieve aspecten baatten Ohira echter weinig onder de omstandigheden van een zich gestaag ontbindende LDP. De verkiezingen, die Ohira vorig jaar oktober liet plaatsvinden om zijn eigen machtsbasis te vergroten, eindigden in een fiasco. Dit leidde tot een interne machtsstrijd en ten slotte tot een de-facto splitsing van de regeringspartij met de presentatie in het parlement van naast Ohira ook weer Fukuda als kandidaat voor het premierschap.
Deze splitsing is sindsdien niet meer geheeld. De groep, die op Fukuda had gestemd, bleef op 16 mei weg toen in het Lagerhuis gestemd moest worden op een door de andere partijen ingediende motie van wantrouwen tegen Ohira's kabinet.
De Lagerhuisverkiezingen, die als gevolg van de aanvaarding van deze motie voor volgende week zondag (22 juni) zijn uitgeschreven, werden geacht beslissend te zullen worden voor de toekomst van Ohira als premier. Echter ook voor de toekomst van de LDP in de vorm — van een coalitie van habatsu (klieken) — waarin zij sinds 1955 heeft bestaan. Manoeuvres met het oog op een eventuele opvolging waren achter de schermen al op gang gekomen toen de oververmoeide Ohira naar het ziekenhuis werd gebracht.

Ito waarnemend premier. Verkiezingscampagne

Op 12 juni trad het kabinet af, maar het zou de regeringszaken tot de vorming van een nieuwe regering na verkiezingen blijven behartigen, met kabinets-secretaris Masayoshi Ito als waarnemend premier. Het ambt van LDP-voorzitter werd ad interim overgenomen door vicevoorzitter Nishimura, die tot de Tanaka-factie wordt gerekend.

De onverwachte dood van Ohira verbeterde volgens waarnemers de kansen van de LDP bij de komende verkiezingen. Volgens vrijwel unanieme voorspellingen van de opiniepeilingen zou de partij zetelwinst boeken. De overgebleven kopstukken van de partij voerden eensgezinder dan ooit een verkiezingscampagne.

Veel van zijn vijanden bekennen nu in feite altijd vrienden van Ohira te zijn geweest, en pleiten voor eendrachtig streven om „Ohira's politiek te kunnen verwezenlijken". Het publiek, vooral in de steden, vertoont een gezonde scepsis aangaande dit uiterlijke vertoon.

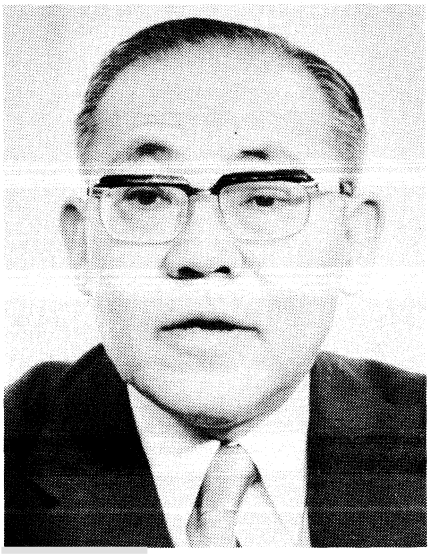

Waarnemend premier Masayoshi Ito.

Het prestige van de regeringspartij is er zeker niet groter op geworden in het afgelopen jaar van onophoudelijk geharrewar en nieuwe onthullingen in verband met corruptieschandalen waarbij LDP-leden zijn genoemd. Maar de LDP voert thans ,,oorlog om de geest van de dode te troosten'', zoals een bestaande uitdrukking het wil en zij hoopt, misschien op goede grond, op extra stemmen te kunnen rekenen, die zullen worden uitgebracht uit sympathie voor haar ,,verlies''.
Makkelijker berekenbaar is de betere positie van de LDP dank zij het tekort aan verkiezingsfondsen waarmee de kleinere partijen, zo kort na de voorgaande Lagerhuisverkiezingen, worden geconfronteerd. Van mogelijk nog grotere invloed is de voor de LDP gunstiger grotere opkomst per stembus, die mag worden verwacht nu (voor het eerst) gelijktijdig voor het Lagerhuis en — de helft van — het Hogerhuis zal worden gestemd.

NRC/H'blad (21-6) berichtte o.m.: ,,Ohiro's overlijden noopt alle deelnemers aan het Byzantijnse gebeuren van de Japanse politiek gewijzigde en geheel nieuwe stellingen in te nemen. Pas na de verkiezingen zal daarin voldoende patroon zichtbaar worden om weer als vanouds de politieke ontwikkelingen te kunnen voorspellen. Maar bij het opmaken van de balans nu mag al worden vastgesteld dat de kansen op een formele splitsing van de regeringspartij minder groot lijken dan zij in de laatste vier jaren zijn geweest.
Fukuda is na jaren van touwtrekken met Ohira door de plotselinge dood van zijn rivaal zijn politieke evenwicht kwijt. Achter dubbeldikke schermen is er bovendien hernieuwde invloed te bemerken van de sterksten onder de ,,partijoudsten'', oud-premier Nobusuke Kishi. Kishi heeft nog altijd zeer grote invloed op met name de ,,habatsu'' van Fukuda. Verschillende bronnen maken gewag van een nieuwe samenwerking tussen Tanaka en Kishi. Dat zal o.a. betekenen dat iedereen die zich nu van het centrale lichaam van de LDP wil afscheiden, niet erg veel kans op machtsuitoefening meer zal hebben.
Inmiddels is, met de steun van Tanaka, een beweging op gang gekomen om alle hoogste ,,habatsu''-leidlers, dus alle oude LDP-kopstukken, voorgoed uit de machtsstrijd te verwijderen. Een rijtje van jongere ,,habatsu''-leiders, die tot dusver op het tweede plan verkeerden, heeft zich daarbij aangediend als geschiktere kandidaten voor het premierschap.
Onder hen bevindt zich Toshio Komoto, die de tweede plaats in de Miki-groep inneemt, in de gunstigste positie. Van de vijf grote ,,habatsu''-leiders is dan alleen de ambitieuze Yasuhiro Nakasone nog overgebleven als enige leider die nog niet aan de beurt is geweest voor het premierschap...''

Verkiezingsuitslagen

Op 22 juni vonden de dubbele verkiezingen plaats: 835 kandidaten betwistten elkaar 511 zetels in het Lagerhuis en 285 kandidaten streden om 126 zetels (de helft) in het Hogerhuis.
Bij een opkomst van 74,5% van de 81 mln kiesgerechtigden — de hoogste sinds 1958 — boekte de LDP een onverwacht grote overwinning. Ook de van de LDP afgescheiden Nieuwe Liberale Club (NLC) boekte winst. De socialisten (JSP) wisten zich te handhaven, maar de voornaamste andere oppositiepartijen — Komeito, communisten (JCP) en sociaal-democraten (DSP) — leden soms zware verliezen. De uitslag van de verkiezingen voor het Lagerhuis leverde het volgende resultaat op:

	Nieuwe zetelverdeling	Zetelverdeling na ontbinding	Zetelverdeling in okt. 1979
LDP	284	258	248
JSP	107	107	107
Komeito	33	58	57
JCP	29	41	39
DSP	32	36	35
NLC	12	4	4
USDP	3	2	2
Onafhankelijken	11	4	19
Vacant	0	1	0
	511	511	511

Direct na de verkiezingen sloten twee onafhankelijken zich bij de LDP aan, terwijl Komeito en DSP elk één onafhankelijke in hun fractie opnamen.

Volgens The Financial Times (24-6) waren de 284 LDP-zetels als volgt over de diverse facties verdeeld: Tanaka 56, Ohisa 55, Nakasone 44, Fukuda 49, Miki 33, Ichiro Nakagawa 10 en niet-gebonden 37. Onder de meest prominente verliezers bij de Lagerhuisverkiezingen waren LDP-vice-voorzitter Eichi Nishimura en JSP secretaris-generaal Tagaya.

De verkiezingen voor het Hogerhuis leverden het volgende resultaat op:

	Verdeling verkiesbare zetels	Verdeling overige zetels	Totaal
LDP	69	66	135
JSP	22	25	47
Komeito	12	14	26
JCP	7	5	12
DSP	6	6	12
NLC	—	2	2
Overige partijen	2	2	4
Onafhankelijken	8	5	13
Totaal	126	125 (1 vacant)	251

Nadat een succesrijke DSP-kandidaat in de verkiezingsnacht was gestorven, viel de DSP-zetel toe aan de USDP, die daardoor op drie zetels bleef staan.

Voorbereiding opvolging *en* staatsbegrafenis Ohira

Na de verkiezingen volgde in de machtsstrijd binnen de LDP over de opvolging van Ohira officieel een pauze. De partijleiders hadden onderling een soort bestandsakkoord gesloten tot de staatsbegrafenis van Ohira op 9 juli. Maar de eerste positiebepalingen achter de coulissen werden eind juni al duidelijk.
De *NZZ* (3-7) berichtte: ,,Onmiddellijk na de parlementsverkiezingen had de LDP besloten zijn vice-

De secretaris-generaal van de LDP, Yoshio Sakurauchi, op het partijhoofdkwartier in Tokio bij het bekendmaken van de namen van de winnende kandidaten op 23 juni bij de parlementsverkiezingen. Op de voorgrond een portret van de tijdens de verkiezingscampagne overleden partijleider en premier Ohira.

voorzitter Nishimura, die sinds de dood van Ohira de partij voorzit, ondanks zijn persoonlijke verkiezingsnederlaag in zijn ambt te handhaven. Nishimura werd zelfs de opdracht verstrekt de nieuwe premier uit te zoeken. Zijn indrukken en bevindingen moest hij vervolgens aan een soort ,,raad van wijzen" voorleggen, waarvan o.a. de vroegere premiers Miki en Fukuda deeluitmaken. Deze raad moest op zijn beurt voorstellen voor de verkiezing van de premier indienen. Niet beslist is of de nieuwe regeringsleider tegelijk ook de functie van partijvoorzitter toegezegd zal worden dan wel of hij in november opnieuw voor een verkiezing binnen de partij zal moeten aantreden. Steeds opnieuw worden ook stemmen gehoord die verlangen dat deze koppeling van ambten overboord moet worden gezet. Een voorstander van deze opvatting is in het bijzonder Fukuda, die twee jaar eerder als waarnemend premier in de verkiezing om het partijvoorzitterschap tegen Ohira het onderspit dolf en daarop zijn zetel als regeringsleider moest afstaan.

Terwijl over deze formele gang van zaken in hoge mate overeenstemming schijnt te heersen, zijn de geesten in de LDP nog daarover verdeeld of de LDP-parlementariërs slechts één kandidaat ter verkiezing mogen voorstellen dan wel of een keuze uit minstens twee (kandidaten) moet worden geboden. In het eerste geval werd de keuze in de fractie tot een formele bevestiging gedegradeerd, het consent zou bij voorbaat in min of meer doorzichtige concentraties tussen die persoonlijkheden moeten worden gezocht, die binnen de partij de macht op zich concentreren. Het ligt voor de hand dat die groeperingen of pretendenten voor het ambt van premier met een nogal smalle machtsbasis binnen de partij hun succes in dit soort marchanderen hopen te boeken terwijl de vertegenwoordigers van de numeriek grotere facties een verkiezingsstrijd eerder gelaten tegemoet zien.

Staatshoofden en regeringsleiders van ruim 100 landen, o.w. de Amerikaanse president Carter en de Chinese partij- en regeringsleider Hua, alsmede ruim 6.000 andere gasten woonden op 9 juli in Tokio een herdenkingsdienst voor de op 12 juni overleden Ohira bij in de Budokanhal op het terrein van het keizerlijke paleis.

Hua Guofeng voerde in Tokio besprekingen met de premier van Thailand, generaal Prem Tinsulanonda, en diens Australische collega Malcolm Fraser alsmede met de Japanse waarnemende premier Ito.

Op 10 juli volgde in het Okurahotel te Tokio de eerste officiële ontmoeting tussen Hua en de Amerikaanse president Carter. Zij spraken 75 minuten met elkaar, waarvan 15 minuten zonder andere functionarissen met behulp van tolken. Na afloop werd verklaard dat Carter en Hua het er volledig over eens waren dat de Sowjet-invasie in Afghanistan en Vietnams aanwezigheid in Cambodja een bedreiging voor de vrede en de stabiliteit van Azië vormden. De woordvoerder van het Witte Huis, Jody Powell, zei na afloop: ,,Hun standpunten zijn identiek over de kwesties Afghanistan en Cambodja." Powell voegde daar echter aan toe dat de VS in tegenstelling tot China niet wensten dat hun sterker wordende banden met Japan en China de basis zouden vormen van een tegen de SU gericht blok. Carter verklaarde later die morgen in een TV-interview dat de trilaterale banden ,,een middel vormen waardoor wij strategische zorgen op lange termijn kunnen delen om de bedreiging te verkleinen van de Sowjetrussische militaire versterking die het meest duidelijk wordt aangetoond door hun ongerechtvaardigde invasie van Afghanistan en hun steun aan de Vietnamese invasie van Kampuchea. Wij geloven dat deze nieuwe relatie niet moet worden gebruikt hetzij door ons land hetzij Japan met China tegen de Sowjet-Unie. Wij moeten onze inspanningen niet combineren tegen een andere natie".

De Amerikaanse president Carter (l.) tijdens zijn besprekingen met de Chinese partij- en regeringsleider Hua Guofeng (r.) in Tokio.

Suzuki nieuwe Japanse premier

Kort na de verkiezingen koos de Ohira-factie de 69-jarige Zenko Suzuki tot nieuwe leider. Hoewel de factieleden aanvankelijk uitdrukkelijk betoogden dat met deze keuze niet automatisch de aanspraak op een kandidatuur voor de post van premier viel af te leiden, nemen de stemmen in de Ohira-factie toe, die Suzuki tot kandidaat voor de functie wilden bewegen, aldus de NZZ (3-7). Binnen de partij gold Suzuki als een man die de eenheid van de LDP kan waarborgen. In deze zin had ook Tanaka hem volgens de NZZ reeds zijn steun toegezegd.

Op 6 juli liet Suzuki weten dat hij zich kandidaat voor het leiderschap van de LDP wilde stellen. Op 8 juli sprak de uitvoerende raad van de LDP, waarvan Suzuki voorzitter was (pag. 317/3), zich ten gunste van hem uit. Op 9 juli deelde de secretaris-generaal van de LDP, Sakurauchi, voor het eerst officieel mee dat de nieuwe leider van de voormalige Ohira-factie, Zenko Suzuki, de enige kandidaat voor het voorzitterschap van de LDP en het premierschap was en op 15 juli a.s. in een zitting van de LDP-parlementariërs van beide Huizen ,,bevestigd" zou worden. Op 11 juli verklaarde een partijfunctionaris dat twee andere kandidaten besloten

hadden zich op verzoek van waarnemend partijvoorzitter Nishimura terug te trekken, nl. Yasahiro Nakasone en Toshio Komoto.

De correspondent in Tokio van *NRC/H'blad* berichtte op 14 juli o.a.:

Het kabinet dat er voor het eind van de week al kan zijn, zal met evenveel recht een Tanaka-kabinet kunnen heten We maken namelijk het (voorlopige')) herstel mee van het Shogun-systeem De Shogun (letterlijk barbaren onderwerpende generalissimo) nam al heel vroeg in de Japanse geschiedenis alle feitelijke macht van de keizers over Nu hebben premiers in Japan toch al niet dezelfde macht (en sanctie) als hun ambtgenoten in het Westen en Azie, maar Zenko Suzuki zal de meest machteloze zijn in het naooilogsc rijtje premiers als de verwachtingen waarheid worden
Oud-premier Kakuei Tanaka bezit met zijn zogenaamde legerkorps — de twee grootste habatsu, van hemzelf en van Ohira — ongetwijfeld de meeste invloed van alle parlementsleden Zelf kan hij echter niet opnieuw premier worden Hij kan, vanwege de rechtzaak tegen hem betreffende de half miljard yen die hij van het Lockheed-bedrijf zou hebben gevraagd en gekregen, voorlopig niet eens opnieuw formeel lid worden van de LDP
Zolang ik verslag uitbreng over de Japanse polatiek hebben bijna alle habatsu zich al wel zo'n vier of vijf keer officieel ontbonden, en zijn gelukkig later weer, zonder fanfare, herrezen Ditmaal begon de habatsu van oud-premier Miki ermee om twee vliegen in een klap te slaan De erfgenaam ervan, Toshio Komoto, wilde wedijveren om het premierschap, maar zou bij voorbaat geen enkele kans gehad hebben als hij eich formeel bleef binden aan Miki Tanaka heeft namelijk een kolossale hekel aan Miki, daar deze als premier geen hand uitstak toen Tanaka vier jaar geleden in de gevangenis werd gestopt Als de opvolging volgens de eigen regels van de partij zou zijn verlopen dan zou Komoto het premierschap waarschijnlijk wel gehaald hebben
Maar niets in de Japanse politiek gaat volgens vastgelegde regels, als deze in de weg komen van de zwaargewichten Volgens het voor-vorig jaar ingevoerde partijreglement had een nieuwe LDP-president gekozen moeten worden door partijleden Laatstgenoemden, momenteel zo'n drie miljoen die speciaal voor dit doel zijn vergaard, bestaan pas kont, en Komoto had volgens hardnekkige geruchten een miljard Yen uitgegeven aan Iidmaatschapsgelden, goed voor de stemmen van tenminste een derde van dit kersverse partijlichaam
Dat zou toch al weggegooid geld zijn geweest als de gewoonte zou zijn gevolgd aan alle habatsu-leiders om de beurt het premierschap te geven. Yasuhiro Nakasone was de enige van de gevestigde leiders die nog niet aan de beurt was geweest; en hij had bovendien net op tijd ,,verraad" gepleegd aan het anti-Ohirakamp om de steun van Tanaka te krijgen Maar men neemt nu aan dat Tanaka even goed als bijna ieder andere LDP-oollega duizelig is geworden van Nakasone's acrobatische toeren in en uit alle kampen.
De nieuwe leider van de oude Ohira-habatsu zou wat Tanaka betrof de uitgelezen figuur zijn voor het premierschap. Kiichi Miyazawa, die eerst deze habatsu-leider leek te zullen gaan worden, is echter een van de zeer weinige Japanse politici die intelligent kunnen converseren met buitenlanders. Daarom ,,ruikt hij te veel naar boter" een manier om te zeggen dat iemand te weinig Japans en te veel cosmopolitisch is. Bovendien heeft Miyazawa (die overigens geen moeite deed voor de kandidatuur), zich nooit me: het interne gesjacher opgehouden, en voelt Tanaka zich intellectueel te zeer de mindere in zijn nabijheid.
In deze situatie waar alle mededingers naar het premierschap naar plaatselijke begrippen te uitgesproken persoonlijkheden waren, bleef niets anders over dan om een gouden regel van de Japanse maatschappij toe te passen. Die regel luidt dat als je met zware problemen te kampen hebt, je niet naar een leider zoekt met in het oog springende kwaliteiten, een sterk karakter of de meeste bekwaamheden voor wat de baan objectief gezien vereist, maar in plaats daarvan iemand die de moeilijke ,,menselijke verhoudingen" niet nog moeilijker zal maken.
Met Zenko Suzuki heeft men iemand gevonden die in de unanieme mening van de Japanse pers, door zijn klaarblijkelijke gebrek aan politieke opinies ook niemand voor het hoofd zal kunnen stoten. Hij heeft nooit iets gezegd over financiën (het belangrijkste criterium in de beoordeling van een Japanse premier) of internationale relaties en defensie (sinds kort actuele vraagstukken) dat iemand kan herinneren.
In het politieke commentaar wordt zijn enorme buigzaamheid genoemd als zijn belangrijkshe capaciiteit. Zolang hij buigzaam blijft kunnen oud-premier Tanaka en oud-premier Takeo Fukuda achter de schermen ongestoord blijven ijveren voor hun eigen belangen. Zonder de steun van Ohira's oude vijanden binnen de Fukuda habatsu zou het nieuwe kabinet te wankel zijn.
Hoewel Fukuda twee jaar geleden bezwaren maakte tegen Zenko Suzuki en diens benoeming tot secretaris generaal van de LDP blokkeerde vanwege zijn te nauwe banden met Tanaka, heeft hij ditmaal zijn zegen gegeven in ruil voor een politieke belofte. Anders dan Tanaka, beseft Fukuda dat hij niet nog eens weer premier worden kan, en spant hij zich nu in voor zijn erfgenaam, Shintaro Abe.
Laatstgenoemde is getrouwd met een dochter van de stenkste onder de partijoudsten, oud-premier Nobosuke Kishi.

Zoals inmiddels verwacht koos de parlementsfractie van de LDP op 15 juli Zenko Suzuki eenstemmig tot partijvoorzitter.

Op 22 juli koos het Lagerhuis met 291 stemmen (van de in totaal 511) Suzuki tot premier. JSP-voorzitter Asukata kreeg 106 stemmen.

Nieuw *kabinet*

Nog dezelfde dag benoemde Suzuki een nieuw kabinet van 13 ministers, 7 directeuren-generaal (staatsministers) en een kabinetssecretaris (in de rang van staatsminister). De portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Premier - Zenko Suzuki; justitie - Seisuke Okuno (67); buitenlandse zaken - Masayoshi Ito (66); financiën - Michio Watanabe (56); onderwijs - Tatsuo Tanaka (69); gezondheid - Kunikichi Saito (71); landbouw, visserij en bosbouw - Takao Kameoka (60); internationale handel en industrie - Rokusuke Tanaka (57); transport - Masajuro Shiokawa (58); PTT - Ichiro Yamanouchi (67); arbeid - Masayuki Hujio (63); bouwnijverheid - Shigeyoshi Saito (61); binnenlandse zaken - Jiro Ishiba (71); kabinetssecretaris - Kiichi Miyazawa; directeur-generaal defensie-agentschap - Joji Amura (61); directeur-generaal agentschap bestuursbeheer - Yasuhiro Nakasone: directeur-generaal agentschap economische planning - Yoshio Komoto; directeur-generaal agentschap wetenschap en technologie - Ichiro Nakagawa (55).
In de partijleiding handhaafde Suzuki Sakurauchi als secretaris-generaal en de 82-jarige Nishimura als vice-voorzitter. Shintaro Abe, erfgenaam van Fukuda, bleef voorzitter van de partijraad voor het beleidsonderzoek; vanwege het verzet van Tanaka's aanhang kreeg hij niet de functie van secretaris-generaal, aldus Le Monde (19-7), noch een plaats in het kabinet. De in het Lockheed-schandaal verwikkelde Nikaido, een aanhanger van Tanaka, werd voorzitter van de uitvoerende raad van de LDP.

Zenko Suzuki werd in jan. 1911 in de prefectuur Iwate geboren als zoon van een leider van een vissersbedrijf. Hij kreeg zijn opleiding aan een trainingsinstituut voor de visserij. In 1947 werd hij als socialistische kandidaat in het Lagerhuis gekozen. Na twee jaar sloot hij zich aan bij wat later de LDP zou worden. Hij werd vervolgens 13 maal voor het Lagerhuis gekozen. Hij was minister van PTT (juli-dec. 1960), kabinets-secretaris (juli-nov. 1964) onder Ikeda, minister van gezondheid (1965-67) en minister van landbouw, bosbouw en visserij in het kabinet-Fukuda (1976-77).

Uitgevers Int Uitg - en Handelmij ,,Systemen Keesing" B V , Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093. 1007 AB Amsterdam - N V Int Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen

ONAFHANKELIJKHEID NIEUWE HEBRIDEN

In de nacht van 29 op 30 juli zijn de Nieuwe Hebriden onafhankelijk geworden onder de naam republiek Vanuatu. Deze archipel van 12 grote en 68 kleinere eilanden was sinds 1906 een Brits-Frans condominium. Onder dit gezamenlijke Brits-Franse bestuur werd de eenheid onder de bewoners niet bevorderd. De inheemse bevolking was genoodzaakt twee talen te leren, wat gebeurde op scholen, waar twee verschillende onderwijssystemen werden gehanteerd. (Op de Franse lagere scholen moesten de kinderen bijvoorbeeld de volgende regels uit hun hoofd leren: ,,Ik moet Frans spreken, zowel op school als in mijn vrije tijd, net als mijn Franse voorvaderen.")
Twee politiemachten zagen toe op de naleving van de wet en de rechtbanken hanteerden zowel de Code Napoléon als het Britse recht. Het is dan ook geen wonder dat het condominium al spoedig de bijnaam ,,pandemonium" kreeg.

Het gezamenlijke Brits-Franse bestuur leidde in vrijwel elk aspect van het leven op de Nieuwe Hebriden tot complicaties. Toen de Britse koningin Elizabeth en haar echtgenoot Prins Philip begin dit jaar een officieel bezoek brachten aan de eilanden moesten ze voortdurend van rijbaan wisselen: passeerden ze een Franse erewacht dan werd er rechts gereden, stond er een Britse erewacht dan werd de linker weghelft gebruikt.

De ontwikkeling via een vorm van zelfbestuur tot onafhankelijkheid ging gepaard met tal van moeilijkheden. Er was verdeeldheid onder de politieke partijen en een afscheidingsbeweging op het eiland Espiritu Santo bedreigt de eenheid van de nieuwe republiek.

Zelfbestuur onder regering-Kalsakau

In overeenstemming met het in juli 1977 te Parijs door Engeland en Frankrijk overeengekomen tijdschema (pag. 712/3-1978) was begin 1978 een vorm van intern zelfbestuur op de Nieuwe Hebriden ingevoerd met de formatie van een ministerraad op 13 jan. 1978 onder leiding van premier G. Kalsakau.
De Vanuaaku Pati (VP), de grootste politieke partij van het condominium, die de voor nov. 1977 geplande verkiezingen had geboycot, wees een aanbod van Kalsakau om drie ministersposten te bezetten van de hand en weigerde de nieuwe ministerraad te erkennen. Op 29 nov. 1977 proclameerde de VP een ,,voorlopige volksregering", waarna de politieke situatie op de eilanden uiterst gespannen bleef.

In 1978 kwamen pogingen op gang om de impasse te doorbreken.

Op 22 febr. 1978 verklaarde de Britse onder-minister van buitenlandse en Gemenebestzaken, Evan Luard, in het Lagerhuis dat onlangs voorstellen waren gedaan ,,voor het insteilen van een ad hoc commissie, waarin alle partijen zullen zijn vertegenwoordigd, om de hervorming van de kieswet te overwegen". Hij sprak de hoop uit dat de VP zou deelnemen aan het werk van deze commissie. Een hervorming van het kiesstelsel was een van de voornaamste eisen uit het VP-memorandum van 17 sept. 1977, dat door Engeland en Frankrijk verworpen was, omdat — naar Luard verklaarde — de VP-voorstellen ,,veel te laat kwamen om te worden overwogen".

In maart 1978 begonnen besprekingen tussen de regering van premier George Kalsakau en de VP-leiding. Deze leidden tot een op 5 april 1978 bekendgemaakt akkoord van zeven punten. Overeengekomen werd o.m. dat de VP zou deelnemen aan de werkzaamheden van de commissie voor electorale hervorming en dat nieuwe verkiezingen voor een Vertegenwoordigende Assemblee zouden worden gehouden na de voltooiing van een volkstelling en de samenstelling van nieuwe kiesregisters. Be VP zou de activiteiten van de ,,voorlopige volksregering" nadat de commissie voor electorale hervorming op 8 mei haar werkzaamheden begonnen was ,,voor onbepaalde tijd opschorten". Beide partijen verklaarden dat zij de noodzaak erkenden ,,voor eenheid te werken tijdens de periode voorafgaand aan de onafhankelijkheid".

Inmiddels hadden zich binnen de z.g. ,,gematigde" partijen in de Assemblee — de Tan Union, de Mouvement autonomiste des Nouvelles-Hébrides (MANH), Nagriamel en Natatok — o.a. de volgende ontwikkelingen voorgedaan:

a) Premier Kalsakau benoemde tot minister van sociale zaken, gezondheid en openbare werken de r.-k. priester Gerard Leymang, een vooraanstaand lid van de Tan Union en een voorstander van toenadering tot de VP. (Leymang was een van de oprichters van de New Hebrides National Party, de voorloper van de VP.)

b) Er werd melding gemaakt van verzet tegen het voeren van onderhandelingen door de regering-Kal-

Walter Lini (l.) tijdens zijn beëdiging als premier doorprocureiir-generaal Michael Gaiger.

Weekblad 49ste jaargang No. 2548, pag. 31567-31582

sakau met de VP van de kant van de vertegenwoordigers van de Franse kolonisten in de Vertegenwoordigende Assemblee, die ook vijandig stonden tegenover het spoedig houden van verkiezingen voor een nieuwe assemblee.

c) De Nagriamel-partij zegde haar steun aan de regering op, omdat die niet in de ministerraad was vertegenwoordigd.

d) De MANH, die vooral de inwoners van Espiritu Santo — Franse kolonisten en mensen van gemengd ras — vertegenwoordigde, dreigde haar steun aan de regering op te zeggen, terwijl deze beweging grotere regionale bevoegdheden voor het eiland eiste.

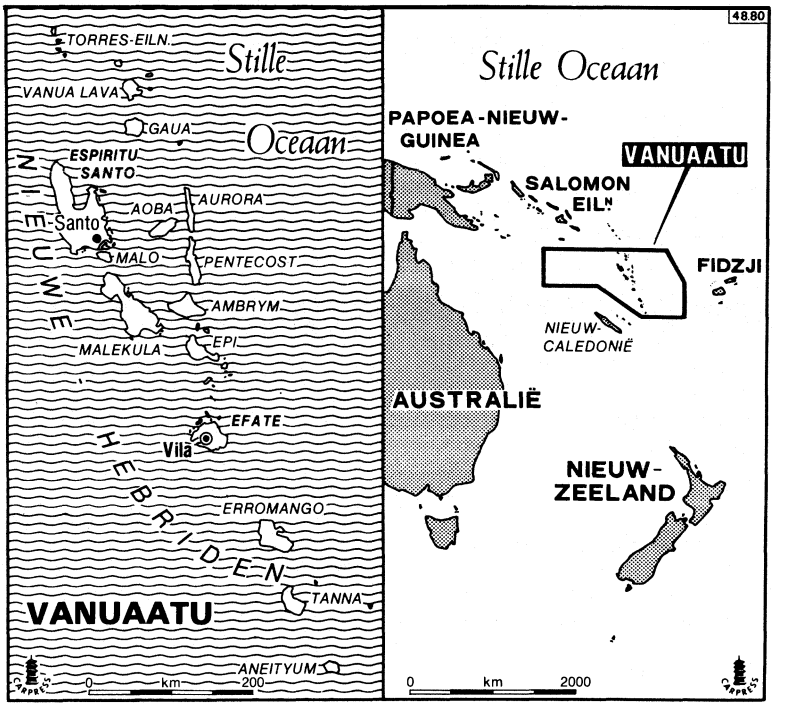

Nagriamel, de voornaamste vertegenwoordiger van de Melanesische belangen op Espiritu Santo onder de in de Vertegenwoordigende Assemblee opgenomen partijen, was eveneens een groot voorstander van regionale devolutie en had in 1976 een campagne gevoerd voor een aparte onafhankelijkheid van Espiritu Santo.

Maar de belangrijkste partijen die in de regering waren vertegenwoordigd, nl. Natatok en de Union des communautés Néo-Hebridaises (UCNH) — de voornaamste component van de Tan Union —, die beide op het eiland Vaté of Efate hun bases hebben, waren tegen een verreikende machtsdecentralisatie gekant, omdat deze een ernstige bedreiging voor de nationale eenheid zou betekenen. De VP en met deze partij verbonden politieke groeperingen in Santo zouden naar verluidt elke kans hebben aangegrepen, in het bijzonder door contacten met Nagriamel, om verdeeldheid tussen de ,,gematigde'' partijen op dit punt aan te wakkeren.

Op 18 juli 1978 werd een buitengewone zitting van de Vertegenwoordigende Assemblee bijeengeroepen om het rapport van de ad hoc commissie inzake electorale hervorming te bespreken. Van de 37 aanbevelingen uit dit rapport werd meer dan de helft door de assemblee goedgekeurd, maar o.m. verworpen werd het voorstel dat elk lid van de assemblee een duidelijk afgebakend kiesdistrict zou moeten vertegenwoordigen. Ook verworpen werd de streefdatum van 16 april 1979 voor het houden van nieuwe verkiezingen; besloten werd dat die verkiezingen op een niet nader bepaalde datum moesten plaatsvinden ,,zo spoedig mogelijk nadat de volkstelling informatie verschaft voor kieslijsten''.

Vooral vanwege het afwijzen van een concrete streefdatum voor de nieuwe verkiezingen, herhaalde de uitvoerende raad van de VP tijdens een bijeenkomst in aug. 1978 zijn weigering de drie ministersposten, die de VP in jan. 1978 door premier Kalsakau waren aangeboden, te aanvaarden. De assemblee en de regering werden beschuldigd van het ,,demonstreren van een gebrek aan oprechtheid bij het werken voor vrede en eenheid in het land'', een opvatting die volgens de VP-leiding ,,door meer en meer mensen op de Nieuwe Hebriden (werd) gedeeld, met inbegrip van leden van partijen vertegenwoordigd in de assemblee''. Voorts werd verklaard dat de VP de mogelijkheid niet kon uitsluiten van het doen herleven van de ,,voorlopige volksregering''; daarover zou later in het jaar tijdens een bijeenkomst van de 75 ,,politieke commissarissen'' van de VP worden beslist. Een reactivering van de voorlopige volksregering werd in aug. 1978 voor de dekolonisatiecommissie van de VN aangekondigd door de voorzitter en de secretaris-generaal van de VP, resp. Walter Lini en Barak Sope.

Echter tijdens de afwezigheid van de VP-leiders bracht de Franse staatssecretaris voor overzeese departementen en gebieden, Paul Dijoud, van 11-14 aug. 1978 een bezoek aan de Nieuwe Hebriden. Hij deed in het openbaar een oproep tot ,,verzoening'' van de Franstalige met de Engelstalige inwoners en hij kwam met diverse voorstellen om de politieke impasse te doorbreken die eerder, op 27 juli, met Britse functionarissen waren besproken. (Tevoren was Bernard Pottier als Franse resident-commissaris vervangen door Jean-Jacques Robert, inspecteur-generaal van de Overzeese departementen en gebieden.) De voornaamste voorstellen van Dijoud hielden in:

a) Zo spoedig mogelijk moet een regering van nationale eenheid worden gevormd, waarin de helft van de portefeuilles aan de VP wordt toegewezen.

b) Deze regering moet een nieuwe grondwet voor de Nieuwe Hebriden opstellen.

c) Het ontwerp van deze grondwet moet aan de kiezers ter goedkeuring worden voorgelegd middels een referendum, waarin ook het beginsel van de onafhankelijkheid aan bod moet komen.

d) Daarna moeten nieuwe verkiezingen voor een nieuwe vertegenwoordigende assemblee worden gehouden, waaruit dan een nieuwe regering moet worden gevormd om het land naar de onafhankelijkheid te leiden.

Over de kwestie van de landhervorming merkte Dijoud op: ,,Ik geloof dat het landprobleem op de Nieuwe Hebriden kan worden opgelost door het maken van onderscheid tussen landbezit, dat grotendeels rechtens moet vervallen aan de inheemse bewoners, en landgebruik, waarbij een legitieme ruimte voor een Europese rol moet bestaan. Dit onderscheid heeft een evenwichtige oplossing voor het landprobleem geboden in nabuurige gebieden (d.w.z. de Solomon-eilanden), en Frankrijk wil hervormingen steunen die ruil of aankoop van land inhouden dat zal worden gevorderd om het in te passen in de Nieuwe Hebriden.'' Tot dusver was de Franse politiek t.a.v. de landkwestie volgens Le Monde gebaseerd op een ,,traditionele inbezitneming met behoud van de privileges van

een klein aantal Europese kolonisten", een beleid dat een van de voornaamste redenen voor het VP-verzet tegen het Franse bestuur op de eilanden had gevormd.

Dit nieuwe politieke initiatief van de besturende mogendheden Engeland en Frankrijk werd door de VP in het algemeen toegejuicht. Lini en Sope bespraken de voorstellen eind aug. 1978 met Britse en Franse ministers tijdens bezoeken aan Londen en Parijs. Daarbij wezen zij er o.m. op dat de voorgestelde regering van nationale eenheid mogelijk in conflict kon komen met de Vertegenwoordigende Assemblee, gezien de partij-politieke samenstelling van dit lichaam.
Vervolgens werd in een gezamenlijke Frans-Britse verklaring d.d. 27 okt. 1978 gesteld dat deze staten bereid waren zo nodig ,,legale stappen te nemen om te voorkomen dat de assemblee de wil van de nieuwe regering dwarsboomde".
Het beginsel van VP-participatie in een ,,interim regering" werd begin november tijdens een bijeenkomst van de politieke commissarissen op het eiland Ambrym goedgekeurd, al werd door vertegenwoordigers van de linkervleugel van de partij het aftreden van Kalsakau als premier een eerste vereiste voor het voeren van onderhandelingen met de ,,gematigde" partijen over de samenstelling van de nieuwe regering genoemd.

Benoeming VP-ministers in kabinet onder Leymang. Volgende *ontwikkelingen*

Toen duidelijk geworden was dat het leiderschap van Kalsakau de voornaamste hindernis vormde voor vorderingen bij de onderhandelingen met de VP, dienden omstreeks 17 leden van de Vertegenwoordigende Assemblee op 15 dec. 1978 een motie in, waarin Kalsakau hulde werd gebracht voor zijn ambtsvervulling, maar waarin tevens werd aangedrongen op zijn aftreden ,,teneinde de benoeming toe te laten van een premier belast met de taak om te onderhandelen over de vorming van een regering van nationale eenheid met vertegenwoordigers van de VP". Toen deze motie door de assemblee was aanvaard, trad Kalsakau af. De volgende dag werd hij tot voorzitter van de assemblee gekozen i.p.v. Maxime Carlot, terwijl Gerard Leymang, tot dusver minister van sociale zaken, gezondheid en openbare werken, i.p.v. Kalsakau tot premier werd benoemd.
Leymang heropende de onderhandelingen met de VP, waarbij door beide partijen diverse concessies werden gedaan. Zo erkende de VP de legitimiteit van de Vertegenwoordigende Assemblee en de overheersende rol van de premier in de regering, terwijl Leymang instemde met de toewijzing van bepaalde belangrijke portefeuilles aan VP-ministers.

Op 21 dec. 1978 werd de vorming van een nieuwe ministerraad met vijf VP-ministers en vijf ,,gematigde" ministers bekendgemaakt, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:

Pnemier - Gerard Leymang (Tan Union); vice-premier en minister van sociale zaken - Walter Lini (VP); financien - Guy Prevot (Tan Union); onderwijs - Donald Kalpokas (VP); binnenlandse zaken - Maxime Carlot (Natatok); gezondheid - John Naupa (VP); handel, industrie en toerisme - Aime Malere (MANH); openbaar bestuur - George Kalkoa (VP); transport en PTT - Luke Dini (onafh.); natuurlijke hulpbronnen - Thomas Reuben (VP).

Carlot verliet de Natatok in febr. 1979 om een nieuwe beweging, de Nakamal, te vormen samen met Vincent Boulekone, de vroegere minister van binnenlandse zaken in de regering-Kabakau, die in oktober 1978 als secretaris-generaal van de UCNH (onderdeel van de Tan Union) was afgetreden. Nakamal werd door zijn oprichters omschreven als een onpartijdige „derde macht".

De vorming van de regering-Leymang werd toegejuicht door Engeland en Frankrijk, terwijl diverse Pacific-regeringen, o.a. die van Australië en Nieuw'-Zeeland, goodwill-boodschappen stuurden.

Daarentegen gaven vele aanhangers van de ,,gematigde" partijen blijk van hun oppositie jegens de nieuwe regering. Zij stuurden in jan. 1979 petities aan Leymang, waarin gesteld werd dat te veel macht was gegeven aan VP-ministers en waarin vooral bezwaar werd gemaakt tegen de benoeming van Naupa en Reuben, die als vertegenwoordigers van de ,,harde lijn" in de VP werden beschouwd. Leymang ontkende beschuldigingen dat hij nu ,,de gevangene van de VP" was. Hij verklaarde dat de leden van de regering van nationale eenheid hadden ,,beloofd een poging te ondernemen om eenheid te scheppen en het denken in termen van oppositie te beëindigen". (Niettemin werd gemeld dat minister Prevot van financiën in het openbaar reserves had geuit over de VP-benoemingen.)
Als gebaar van verzoening betaalde de VP in febr. 1979 een bedrag van 6.852 Australische dollars aan de regering i.v.m. de door deze partij geïnde belastingen in gebieden die tijdelijk onder controle hadden gestaan van de nu ontbonden ,,voorlopige volksregering".
Dezelfde maand kondigde Leymang de instelling aan van een commissie voor het opstellen van aanbevelingen t.b.v. de landhervorming.
In april 1979 maakten de diverse ,,gematigde" partijen in de Vertegenwoordigende Assemblee bekend dat zij een fusie waren aangegaan voor de vorming van de New Hebrides Federal Party (NHFP). Deze ontwikkeling zou vooral voortvloeien uit de behoefte om een verenigde oppositie te vormen tegen de VP bij de komende verkiezingen, terwijl ook het verlangen om verdere fragmentatie van het gematigde blok — na de vorming van de Nakamal — te voorkomen. De nieuwe partij aanvaardde een gedecentraliseerde organisatiestructuur om zijn keuze voor regionale devolutie te beklemtonen. Jean-Marie Leye (voorheen Tan Union) en Jack Kalotiti (voorheen Natatok) werden resp. tot voorzitter en vice-voorzitter van de NHFP benoemd, terwijl Jimmy Stevens (de leider van Nagriamel) tot ere-voorzitter werd aangesteld.
Gedurende het eerste halfjaar van 1979 rezen diverse moeilijkheden m.b.t. de opstelling van een ontwerp voor een onafhankelijkheidsgrondwet. Uiteindelijk werd besloten dat het ontwerp niet ter goedkeuring aan een nationaal referendum zou worden onderworpen zoals in het z.g. Dijoud-plan was voorzien.
In juli en augustus 1979 echter voltooide een constitutionele plancommissie, waarin alle partijen van de eilanden vertegenwoordigd waren, de tekst van een definitief ontwerp en de ministerraad gaf daaraan zijn goedkeuring.
Inmiddels was eind juli 1979 de uitslag van een op 15 en 16 januari gehouden volkstelling bekendgemaakt. De totale inheemse bevolking bestond uit 112.596 personen. Daarnaast waren omstreeks 5.000 Franse burgers woonachtig in het condominium alsmede ca. 1.500 burgers van Australië, Nieuw-Zeeland en andere Gemenebestlanden plus ca. 460 burgers van het Verenigd Koninkrijk en zijn koloniën. Volgens de vorige telling van 1967 bedroeg de totale bevolking 77.988 personen, van wie 72.243 inboorlingen waren.

Constitutionele conferentie

In september 1979 vond in Vila, de hoofdstad van de Nieuwe Hebriden,

een constitutionele conferentie plaats onder het gezamenlijke voorzitterschap van de Franse staatssecretaris Paul Dijoud en de Britse staatsminister voor buitenlandse en Gemenebestzaken, Peter Blaker.
Deze conferentie werd op 19 sept.. besloten met de unanieme aanvaarding van een onafhankelijkheidsgrondwet. De nieuwe staat zou een republiek zijn met een gekozen president als staatshoofd, met een parlement van één Kamer en met een jegens dit parlement verantwoordelijk kabinet o.l.v. een premier. De grondwet bevatte bepalingen i.z. de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, de bescherming van de fundamentele mensenrechten en de benoeming van een ombudsman voor het onderzoeken van klachten i.z. wanbestuur.

Voorts zouden er volgens de grondwet drie officiele talen zijn Frans, Engels en Bislema (een pidgin dialect) Bislema zou de nationale taal zijn
De inheemse bevolking zou bij de onafhankelijkheid het staatsburgerschap van de Nieuwe Hebriden krijgen Voorzieningen werden getroffen voor de teruggave van alle vervreemde grond aan zijn traditionele inheemse eigenaren krachtens compensatievoorwaarden, die door het parlement moesten worden vastgesteld Er w u een raad van stamhoofden komen, waarvan de voornaamste functie zou zijn het waarborgen en bevorderen van Melanesische gebruiken en tradities, deze raad zou ook een consultatieve functie hebben m b t de wetgeving over bepaalde zaken zoals de grondpolitiek
Tijdens de conferentie stelde de meerderheid van de afgevaardigden van de Nieuwe Hebriden voor dat de kwestie van ide bestuurlijke decentralisatie door een speciale commissie zou wonden bestudeerd, die aanbevelingen aan het parlement zou doen Een minderheid wenste de bevoegdheden van de regio's tijdens de conferentie vast te stellen en in de grondwet te verankeren
Ten slotte werd een compromis aanvaard, dat o.a. inhield:

a) Een definitieve beslissing moet vóór de onafhankelijkheid door de nieuwe Vertegenwoordigende Assemblee worden genomen, en

b) op dezelfde dag als de eerstvolgende algemene verkiezingen moeten op het noordelijke eiland Espiritu Santo en het zuidelijke eiland Tanna regionale assemblees worden gekozen, die bevoegd zijn om met de centrale vertegenwoordigende assemblee te onderhandelen over de onderwerpen die aan hen zijn overgedragen.

Nadat de leden van de constitutionele plancommissie een rondreis door het gebied hadden gemaakt om de bepalingen van de nieuwe grondwet aan de bevolking uit te leggen en hun opvattingen te vernemen, vond de definitieve ondertekening van de nieuwe constitutie door de Britse en Franse resident-commissaris, resp. Andrew Stuart en Jean-Jacques Robert, namens de bestuursmogendheden op 5 okt. 1979 plaats.
Via een uitwisseling van nota's tussen de Britse en Franse regering op 23 okt. 1979 werd overeengekomen dat de Nieuwe Hebriden in 1980 onafhankelijk zouden worden. De exacte onafhankelijkheidsdatum zou in nader overleg tussen de regeringen van Engeland, Frankrijk en de Nieuwe Hebriden worden vastgesteld.

Algemene verkiezingen. Vorming VP-kabinet onder *Walter* Lini

Op basis van een algemeen volwassenenkiesrecht vonden op 14 nov. 1979 in aanwezigheid van VN-waarnemers algemene verkiezingen op de Nieuwe Hebriden plaats. Ca. 90% van de kiesgerechtigden nam aan deze verkiezingen deel. De overwegend Engelstalige Vanuaaku Pati (VP) won met 68% van de uitgebrachte stemmen 26 van de 39 zetels in de Vertegenwoordigende Assemblee. De overige 13 zetels werden gewonnen door de New Hebrides Federal Party (NHFP).

Op 29 nov. werd Walter Lini, de voorzitter van de VP, door de assemblee met 26 stemmen tot premier gekozen. Er werden drie stemmen uitgebracht voor Leymang, drie NHFP-leden onthielden zich van stemming en zeven NHFP-leden boycotten de verkiezing (zie pag. 501/1).
Lini benoemde een uit acht VP-ministers bestaand kabinet, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:

Premier en minister van justitie - Walter Lini, vice-premier en minister van binnenlandse zaken — George Kalkoa; onderwijs - Donald Kalpokas, financien - Kalpokor Kalsakau*, natuurlijke hulpbronnen - Thomas Reuben; gezondheid - George Worek*; transport, verbindingen en burgerluchtvaart - John Naupa; sociale zaken - Willie Korisa*, grondbeheer - Sethy Regenvanu*

(* = nieuw)

Regionale verkiezingen. Onlusten. Proclamatie „*Onafhankelijke* staat Vemarana"

Op 14 nov. 1979 waren inmiddels op de eilanden Espiritu Santo en Tanna ook regionale verkiezingen gehouden. Deze werden gewonnen door de VP, die in elk van beide assemblees acht van de 15 zetels verwierf.
Bij de bekendmaking op 19 nov. werd deze uitslag onmiddellijk betwist door de voorstanders van decentralisatie op deze eilanden, die

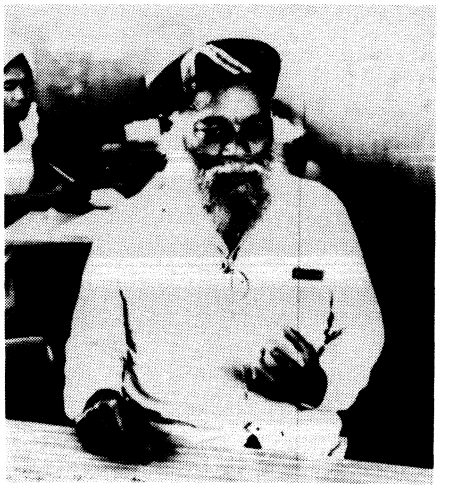

Jimmy Stevens, de leider van de afscheidingsbeweging op Espiritu Santo.

oorspronkelijk op de instelling van de regionale assemblees hadden aangedrongen. Er deden zich ernstige onlusten voor, toen betogers dreigden inwoners van andere eilanden, die hun stemmen op de VP zouden hebben uitgebracht, te verdrijven. Op Espiritu Santo werden de protesten geleid door de Nagriamel en de Tabwemasana (onderdeel van de Tan Union) en op Tanna door de Kabiel- en John Frum-bewegingen (evenerns onderdeel van de Tan Union).
Er deden zich op beide eilanden talrijke uitbarstingen van geweld voor. Plaatselijke Europese bewoners stelden dat de situatie verergerd werd, doordat de beide bestuursmogendheden nalieten de politie opdracht te geven tot een adequaat optreden, kennelijk vanwege meningsverschillen tussen de Britse en de Franse resident-commissaris.
Nadat premier Lini en oud-premier Leymang, resp. een Presbyteriaanse dominee en een r.k. priester, op 21 nov. in een gemeenschappelijke verklaring ,,tot kalmte en vrede" hadden opgeroepen, brachten zij op 24 nov. een bezoek aan Espiritu Santo. Daar had de intimidatie van ,,vreemde" bewoners (d.w.z. mensen van andere eilanden in de archipel) vooral veel effect door de radio-uitzendingen van Jimmy Stevens, de leider van Nagriamel en erevoorzitter van de NHFP, via een illegale zender — „Radio Vanafo" — als gevolg waarvan honderden mensen hun huizen ontvluchtten uit vrees voor aanvallen.

In Westerse persberichten werden de onlusten toegeschreven aan het manipuleren van traditionele bewegingen door conservatieve politieke figuren, ,,financiële avonturiers" en andere elementen,

die gekant waren tegen de vestiging van een sterke centrale regering op de Nieuwe Hebriden. The Guardian (22-11-'79) vermeldde een uitspraak van premier Lini dat de al oude afscheidingscampagne van de Nagriamel in het bijzonder de steun genoot van Amerikaanse zakenlieden, die ernaar streefden hun eigen belastingparadijs op een onafhankelijk Santo te scheppen. Volgens Yash Ghai, een Britse adviseur van de constitutionele plancommissie, genoten deze zakenlieden de steun van de Franse gemeenschap op het eiland.

Christopher Price (Labour) verklaarde op 7 dec. 1979 in het Britse Lagerhuis dat Stevens ,,in het verleden was geassocieerd met onverkwikkelijke Amerikaanse belangen, die pogingen ondernamen om niet alleen op de Nieuwe Hebriden, maar ook elders in de Pacific een belastingparadijs voor gokkers en een toevluchtsoord voor misdadigers te scheppen. Naar zijn zeggen was grond op Santo, die door Franse kolonisten was gekocht, doorverkocht aan Amerikaanse burgers, die connecties onderhielden met een organisatie, die bekend stond als de Phoenix Foundation. Deze volgens NRC/H'blad (30-7) in Amsterdam gebaseerde stichting wordt geleid door Michael Oliver, die reeds eerder belastingparadijzen tnachtte te vestigen op het tot Tonga behorende koraalrif ,,Minerva" (1976) en op het eiland Abaco in de Bahama's (1978), maar deze pogingen waren mislukt (FAZ 24-7).

Op 6 maart 1980 deelde Price in het Lagerhuis mee dat hij van staatsminister Peter Blaker had vernomen dat 5.008,5 ha grond op de eilanden Gaua, Malekula en Pentecost thans in bezit waren van personen, die banden onderhielden met de Phoenix Foundation en dat het eigendomsrecht voor nog eens 3.498,5 ha (in hoofdzaak op Espiritu Santo) berustte bij een Amerikaanse burger, die ervan verdacht werd bij de Phoenix Foundation betrokken te zijn.

De openingszitting van de Vertegenwoordigende Assemblee in Vila op 28 nov. 1979 (toen de rust op Santo en Tanna was teruggekeerd) werd geboycot door 7 NHFP-leden, die gekozen waren op de eilanden Santo, Tanna, Aoba en Maewo. Namens hen werd een verklaring voorgelezen door oud-minister Guy Prevot, de enige bewoner van volledig Franse afstamming die in de nieuwe assemblee gekozen was. In deze verklaring werd gesteld dat ,,talrijke verkiezingsfraudes op grote schaal" waren gepleegd door de VP bij de algemene en regionale verkiezingen van 14 november. Aangekondigd werd dat na voltooiing van een onderzoek en binnen de wet toegestane termijn een klacht over deze fraudes zou worden ingediend bij de geschillencommissie i.z. de verkiezingen. ,,Tot de commissie haar beslissing heeft meegedeeld achten wij het onze plicht ons te onthouden van deelname aan het werk van de Vertegenwoordigende Assemblee", aldus de verklaring.

Op 7 dec. 1979 verklaarde de Britse staatsminister Peter Blaker in het Britse Lagerhuis dat de verkiezingen op een ordelijke en vreedzame wijze waren gehouden. Hij zei dat het het vaste voornemen van zowel de Britse als de Franse regering was dat de Nieuwe Hebriden in 1980 onafhankelijk zouden worden. Gezien de omstandigheid dat de Nieuwe Hebriden economisch gezien een arm land zijn zegde Blaker nog toe dat het Britse hulpprogramma bij de onafhankelijkheid royaal zou zijn en aan de behoeften zou beantwoorden. (In 1978 bedroeg de Britse ontwikkelingshulp £ 7,5 mln, in de periode 1974-'78 £ 24,8 mln.) Tijdens een bijeenkomst in Parijs op 8 jan. 1980 van Blaker, zijn Franse collega Dijoud en een regeringsdelegatie van de Nieuwe Hebriden o.l.v. Lini (die een bezoek aan Europa bracht voor besprekingen over ontwikkelingshulp na de onafhankelijkheid) bevestigden de Britse en Franse regering opnieuw hun ,,algehele steun" aan de regering-Lini en zij stemden in met de vorming van een gezamenlijke veiligheidscommissie als onderdeel van een initiatief ,,om het pad naar onafhankelijkheid te effenen en alle bedreigingen van de eenheid van het land het hoofd te bieden", De regering-Lini zegde toe een dialoog aan te gaan met de leiders van de tegen de regering gekante ,,traditiebewegingen" om ,,te verzekeren dat wegen zouden worden gevonden om lokale tradities te waarborgen en te ontwikkelen, terwijl de essentiële eenheid van het land behouden blijft".

De pogingen van de regering-Lini om lokale onderhandelingen met oppositieleiders te openen bleven echter zonder succes, en het kwam tot verdere uitingen van protest. Zo werd op 28 jan. het bureau van de regeringsagent in Santo Town (Luganville) door Nagriamel-supporters bezet, waarop Jimmy Stevens verklaarde dat Santo nu ,,de onafhankelijke staat Vemarana" was.

The Financial Times (19-3) meldde dat er op Santo ,,bijna anarchie" heerste, en dat ,,de openlijke vijandigheid van sommige Franse ambtenaren" jegens de VP-regering verantwoordelijk was voor het onvermogen van deze regering om de orde te herstellen. De Franse autoriteiten hadden ook een veto uitgesproken over het gebruik van de mobiele politie op het eiland. De commissie, die een onderzoek instelde naar beweringen van de oppositie over onregelmatigheden bij de verkiezingen, kon haar werk niet voortzetten door het aftreden van de door Frankrijk benoemde vicevoorzitter.

Maar op 19 maart verklaarde Blaker in het Britse Lagerhuis dat ,,de positie op Santo wat betreft wet en orde is verbeterd" (sinds het bovengenoemde artikel was geschreven) en dat de regeringsagent in Santo Town opnieuw was geïnstalleerd, terwijl hij nu ,,een gecombineerde Frans-Britse politiegroep" tot zijn beschikking had.

Ook waren op 19 maart in Londen besprekingen begonnen tussen Engeland, Frankrijk en leaders van de Nieuwe Hebriden over ,,de bescherming van de rechten van de traditionele stamhoofden, de kwestie van decentralisatie van regeringsbevoegdheden en, in het algemeen, geruststelling van de Franstahge minderheid op de Nieuwe Hebriden". Die besprekingen hadden echter niet de bedoeling ,,de constitutionele basis", waarop de onafhankelijkheid zou worden verleend, opnieuw ter discussie te stellen.

Blaker verklaarde niet de indruk te hebben dat er een consensus onder de ,,gematigde" politieke elementen op de Nieuwe Hebriden bestond over een verlangen naar een federatie Wenselijk was dat de ,,reële vrees" van de Franstalige gemeenschap en de traditionele stamhoofden in dit stadium zou worden geventileerd

Inmiddels had de Vertegenwoordigende Assemblee de ministerraad gemachtigd voor te stellen dat de volledige onafhankelijkheid zou ingaan in de periode van mei tot juli 1980 en dat het land na de onafhankelijkheid Vanuatu (,,ons land") zou heten. Op 18 april werd gemeld dat 30 juli tot onafhankelijkheidsdatum was gekozen. Onderhandelingen tussen regering en oppositie op 30 april mislukten.

Rebellie op Tanna en Espiritu Santo

In de week van 18-24 mei werd op het eiland Tanna na een betoging van meer dan 1.000 personen de regeringsvertegenwoordiger ontvoerd en gegijzeld. De inheemse bewoners, die tegen de centrale regering gekant zijn, staan volgens *NRC/H'blad* (30-7) bekend als de ,,half-halfs", omdat zij aanhangers zijn van de „John Frum cargo cultus", maar deze cultus niet volledig onderschrijven. Genoemde bron berichtte voorts:

,,... De ,,cargo cultus" is een verschijnsel dat deze eeuw in grote delen van de Stille Oceaan zijn intrede heeft gedaan. Het kan het best worden omschreven als een inheemse verklaring voor het westerse materialisme. De inheemse bevol-

king zag hoe de Europeanen op hun eilanden voortdurend door passerende vliegtuigen en schepen van exotische lekkernijen, kleding en elektrische apparaten werden voorzien. Zij nemen aan dat deze goederen door een zeer goedgeefse godheid worden gezonden en geloven dat ook hen dergelijke begerenswaardige ‚cargo" (vracht) ten deel zal vallen als het hen lukt om de gunsten te winnen van deze zelfde god. (...)
De aanhangers van de „John Frum cargo cultus" vereren John Frum, een Amerikaanse soldaat die in 1942 op Tanna verscheen en bij vertrek beloofde dat hij met een vliegtuig vol .,cargo" terug zou keren. Ook beloofde hij dat hij zou helpen de Europeanen te verdrijven.
Het Brits-Franse bestuur heeft geprobeerd de bevolking van deze vormen van verering af te brengen. Maar plaatselijke zakenmensen wisten op handige wijze munt te slaan uit de cultus. Met succes hebben ze John Frum kauwgum en John Frum zeep op de markt gebracht.
Kort voordat Stevens (op 28 mei) de opstand op Espiritu Santo organiseerde. leidden de „half-halfs" een soortgelijke rebellie (ook met de wens tot afscheiding) op Tanna, waarbij ze gemakshalve de voertuigen en wapens van de plaatselijke Franse gendarmerie gebruikten. De dag voor de rebellie had Tanna's Franse commissaris van politie het eiland verlaten en was hij onaangekondigd in de hoofdstad van de Nieuwe Hebriden, Vila, verschenen. Hij had niet de moeite genomen de wapens achter slot en grendel te bergen en op straat stonden tal van politieauto's met de sleutel in het contact en de tank vol benzine.
De rebellie werd twee dagen later door een groep Britse politiemensen uit de hoofdstad neergeslagen.
Daarna hebben de „half-halfs" zich teruggetrokken in het vulkanische bergland van hun eiland....

Op 28 mei brak op Espiritu Santo een rebellie uit, die op de onafhankelijksdag nog niet was bedwongen.

Op 28 mei bezetten ca. 800 met speren bewapende plantage-arbeiders, gesteund door ca. 50 met geweren bewapende Franstalige Europeanen de voornaamste punten op het eiland. De 40 lokale politiemannen werden gearresteerd, aldus de Britse resident-commissaris Andrew Stuart. De verbindingen werden verbroken. Er kwam een exodus van VP-aanhangers, Europeanen en andere buitenlanders op gang. Premier Lini riep Engeland en Frankrijk op zijn regering te helpen bij het herstel van de orde op Santo.

Op 2 juni vond te Parijs overleg plaats tussen Blaker en Dijoud, die de volgende dag op een persconferentie meedeelde dat Frankrijk elke gewapende interventie van de hand wees.

Op 3 juni riepen de rebellen een eigen regering van „Vemarana" uit met Jimmy Stevens als premier. De Franse resident-commissaris Jean-Jacques Robert slaagde er tijdens een bezoek aan Santo op 9 juni niet in Stevens tot concessies te bewegen.

Op 10 juni overvielen 300 leden van de cargocultus op Tanna het politiebureau, waar zij 29 gevangen zittende leden van hun beweging bevrijdden. Tijdens een schietpartij bij die actie werd de oppositionele parlementariër Alexis Yolou gedood.
De volgende dag werd een Brits en Frans peloton van de para-militaire politie naar Tanna gestuurd, terwijl Frankrijk 50 mobiele gendarmes naar Vila zond, maar die kregen kort na hun aankomst opdracht naar Noumea (Nieuw-Caledonië) terug te keren.

Op 14 juni arriveerden de eerste van 120 Britse mariniers op de Nieuwe Hebriden. Tegen hun komst werd door de Franse regering officieel geprotesteerd, met als argument dat Frankrijk elke met geweld afgedwongen oplossing verwierp.
Nadat een delegatie van de regering-Lini onder Sela Molisa (een Franstalige bewoner van Santo) met Britse en Franse vertegenwoordigers op 17 juni was belet op Santo te landen, omdat de landingsbaan was gebarricadeerd, werden de onderhandelaars op 19 juni op het eiland toegelaten. Het overleg leverde geen resultaat op.
Er volgde uitgebreid beraad tussen Engeland, Frankrijk en de regering van de Nieuwe Hebriden, waarna op 9 juli Brits-Franse onderhandelingen met Stevens begonnen. Jean Aribaud (Frankrijk) en Alan Donald (Engeland) hadden van de Britse en Franse regering tijdens overleg te Londen op 25 juni opdracht gekregen een politieke oplossing voor de crisis te zoeken. Op 19 juli bespraken Blaker en Dijoud te Parijs tijdens hun vijfde bijeenkomst sinds eind mei het rapport van de afgezanten. Zij kwamen toen overeen dat de onafhankelijkheidsdatum van 30 juli voor de Nieuwe Hebriden zou worden gehandhaafd.
Toen echter bleek dat Stevens zijn plannen niet op wilde geven, stuurde Frankrijk op 23 juli 100 parachutisten naar Vila. Samen met 100 Britse mariniers landden de Franse para's op 24 juli op Espiritu Santo, waar zij zonder verzet werden begroet.
Nieuwe onderhandelingen met Stevens door Brits-Franse afgevaardigden mislukten op 29 juli. Op 30 juli, de onafhankelijkheidsdag, ontsnapten de Britse en de Franse troepen ternauwernood aan een confrontatie met een roerige menigte die het hijsen van de vlag van Vanuatu in Luganville poogde te beletten.

Premier Lini verzocht de Britse en Franse regering hun militaire missie in Luganville nog 21 dagen te handhaven. De Britse Lord Privy Seal, Sir Ian Gilmour, zei volgens The Times (31-7) dat de Britse regering had ingestemd met het verzoek van Vanuatu de Britse troepen nog een week na de onafhankelijkheid op Santo te handhaven.
De Fransen hebben duidelijk gemaakt dat de nieuwe regering niet hoeft te rekenen op Franse steun als zij een eind wil maken aan de opstand.

Verkiezing president

Inmiddels was op 4 juli de 42-jarige vice-premier George Kalkoa tot eerste president van de republiek Vanuatu gekozen. Hij verwierf de stemmen van alle 27 aanwezige leden van een kiescollege, maar de verkiezing werd geboycot door de kiesmannen van de Franstalige oppositie. (The Times, Le Monde, *NRC/H'blad,* Financial Times, ***NZZ,*** FAZ, Survey of Current *Affairs,* KCA)

INTERNATIONALE ZAKEN

OPEC

PRIJSONTWIKKELING RUWE OLIE EERSTE HALFJAAR 1980

Van 17-20 dec. 1979 heeft in Caracas, de hoofdstad van Venezuela, de 55ste conferentie van de Organisatie van olieproducerende landen OPEC plaatsgevonden. De deelnemers aan die conferentie zijn het toen niet eens kunnen worden over het vaststellen van een uniforme prijs voor ruwe olie (pag. 246/2 e.v. - 190).

Kort na deze conferentie hebben verschillende olieproducerende landen prijsverhogingen voor hun ruwe olie doorgevoerd.

De olieminister van Algerije, Belkacem Nabi, kondigde op 21 dec., na zijn terugkeer uit Caracas aan, dat olie uit Algerije in prijs verhoogd zou worden van $ 26,27 per vat tot $ 30 per vat.

De prijs werd daarmee gelijkgetrokken aan die voor olie uit Libië, Nigeria en Iran.

Op 28 dec. werd in Caracas bekendgemaakt, dat Venezolaanse olie m.i.v. 1 jan. 1980 $ 2 per vat duurder zou worden en $ 26 zou gaan kosten. De volgende dag werd dit voorbeeld gevolgd door Irak, Libië en Indonesië. Irak vroeg met terugwerkende kracht per 1 dec. 1979 $ 26 per vat. Olie uit Indonesië en Libië kostte m.i.v. 1 jan. 1980 resp. $ 27,50 en $ 35.

Koeweit heeft op 30 dec. de prijs voor ruwe olie met terugwerkende kracht, ingaande 1 nov. 1979. verhoogd 'tot $ 25,50, een stijging van 20%.

Ook een aantal olieproducerende landen, die geen lid van de OPEC zijn, voerden prijsverhogingen door. Het sultanaat Oman maakte op 30 dec. bekend, dat het de prijs verhoogde met 16,5%. Hier gold een terugwerkende kracht tot 1 dec. voor de nieuwe prijs, die op $ 28,20 uitkwam. Mexico verhoogde de prijs m.i.v. 1 jan. met 20 tot 30% tot $ 30 à $ 32.
M.i.v. 1 jan. zijn ook nog prijsverhogingen doorgevoerd voor olie uit de Noordzee. Engeland en Noorwegen verhoogden hun prijzen met $2 tot $4 per vat. De grijs voor olie van de beste kwaliteit uit de Noordzee kwam daarmee op $ 30,27 per vat.
Van de lidstaten van de OPEC heeft Libië, door het leggen van toeslagen op de prijs van $30. de olie m.i.v. 1 jan. op $34.72 gebracht.
Daarentegen maakte het Saoedi-Arabische persbureau op 1 jan. bekend, dat

Saoedi-Arabië de prijs voor ruwe olie voorlopig niet zou verhogen.
Na een kabinetsvergadering deelde de minister van voorlichting, Mohammed Abdo Jamani, mede, dat de regering de nadruk gelegd had op het belang van het handhaven van olieprijzen, die ,,rechtvaardig en evenwichtig" zijn. Hij voegde eraan toe, dat Saoedi-Arabië zich het recht voorbehield later opnieuw zijn standpunt te bepalen.

Eind jan., begin febr. vond een nieuwe ronde van prijsverhogingen plaats, nu geïnitieerd door Saoedi-Arabië, dat op 28 jan. bekendmaakte, de prijs m.i.v. 1 jan. met $2 per vat te verhogen tot $ 26 dollar.
Ook het niet-OPEC-lid Angola maakte eind jan. bekend de olieprijs te verhogen. Radio-Luanda meldde, dat de prijs was opgetrokken met $6 tot $ 31,79. Ook hier gold terugwerkende kracht per 1 jan.
Het voorbeeld van Saoedi-Arabie vond dadelijk navolging bij andere olieproducerende landen. Een dag later werden prijsverhogingen bekendgemaakt door Koeweit, de Verenigde Arabische Emiraten, Qatar en Iran, alle met terugwerkende kracht per 1 jan
De verhoging bedroeg gemiddeld $2, waarmee een vat olie uit Koeweit $ 27,50 ging kosten en een uit de Emiraten $ 29,60
Vervolgens werden in het weekend van 2 en 3 febr. prijsverhogingen aangekondigd door Algerije, Nigeria, Venezuela en Indonesië.
De Algerijnse staatsoliemaatschappij Sonatrach maakte op 3 febr bekend. dat zij de volgende dag de prijs zou verhogen met $ 4,21 dollar tot $ 34,21 per vat Daar bovenop kwam voor afnemers buiten Afrika nag een toeslag van $3 voor de financiering van de opsporing van nieuwe reserves
Nigeria verhoogde zijn prijs m.i v 4 febr tot $ 34,48.
Venezuela verhoogde m i v 6 febr de prijs met gemiddeld $ 1,42, waardaor lichte ruwe olie van standaardkwaliteit $28 per vat ging kosten.
De Indonesische staatsoliemaatschappij Pertamina maakte een prijsverhoging bekend van $2 per vat

De duurste olie uit Indonesië ging daardoor $32,75 per vat kosten en de goedkoopste $ 27,45 per vat.

Vermindering produktie door enkele olielanden

M.i.v. 1 april hebben Koeweit, Venezuela en Libië de produktie van ruwe olie ingekrompen.
Koeweit verlaagde de produktie van 2 tot 1,5 mln vaten per dag; Venezuela ging van 2,17 naar 2 mln vaten per dag en Libië beperkte de produktie van 2 tot 1,7 mln vaten per dag.
Samen met kleinere produktieverlagingen in andere landen levert de OPEC na 1 april ca. 1 mln vaten olie per dag minder dan ervoor.

Nieuwe prijsverhogingen

Nigeria heeft op 4 april de prijs voor ruwe olie verhoogd met 51 dollarcent per vat tot $ 34,72 per vat. Daarmee bereikte de Nigeriaanse olie hetzelfde prijsniveau als de Libische olie.
De British National Oil Corporation (BNOC) heeft op 15 april de prijs voor ruwe olie uit de Noordzee verhoogd met gemiddeld 35 dollarcent per vat. De olie uit het Fortiesveld, die als standaard geldt, kostte m.i.v. de genoemde datum $ 33,75 per vat.
Koeweit heeft op 1 mei de grote oliemaatschappijen laten weten, dat het de toeslag op de olieprijs met $ 2,50 zou verhogen; deze toeslag bedraagt m.i.v. 1 mei nu $8 per vat. Dit werd gemeld door de Koeweitse krant *Al-Siyassah,* die tevens berichtte, dat tot verhoging van de toeslag was besloten, nadat enkele andere landen rond de Perzische Golf bovenop hun prijzen een toeslag van $10 hadden gelegd. De betrokken landen werden echter niet met name genoemd.

Vergadering over strategie op lange termijn

Op 7 en 8 mei waren olieministers uit 12 van de 13 OPEC-staten in het Saoedi-Arabische Taif bijeen om zich te beraden over de strategie van de OPEC op lange termijn. Nigeria had laten weten, dat het op deze vergadering niet vertegenwoordigd zou zijn.
Aan de vooravond van de bijeenkomst gaf de olieminister van Venezuela, Humberto Calderon Berti, die als voorzitter van de OPEC optrad, een persconferentie, waarop hij o.m. zei, dat hulpverlening aan de ontwikkelingslanden en het weer op gang brengen van de dialoog tussen Noord en Zuid de belangrijkste doelstellingen van de OPEC op langere termijn zijn.
De vergadering was voorbereid door een commissie uit de OPEC-staten, die had voorgesteld voor een ordelijke en voorspelbare stijging van de olieprijzen te zorgen.

Het voorstel hield in dat de prijzen om de drie maanden worden herzien aan de hand van de economische groei en de inflatie in de olie-importerende landen. Verder zou rekening moeten worden gehouden met de koersschommelingen van de dollar en tien andere valuta's.
Calderon gaf als zijn mening dat prijsverhogingen met alles kunnen oplossen We zitten in een vicieuze cirkel, zo zei hij We verhogen de prijzen maar door de inflatie die we daar mee bevorderen worden we er niet rijker van De ontwikkelingslanden lijden hier het meest onder ,,Ik geloof niet dat de OPEC kan voortbestaan zonder de steun van de ontwikkelingslanden", aldus de Venezolaanse minister.
De OPEC streeft ernaar het internationale overleg over verbetering van de economische samenwerking tussen rijke en arme landen, de Noord-Zuid-dialoog, weer op gang te krijgen. Het aantal te bespreken onderwerpen zou volgens Calderon zo klein mogelijk gehouden moeten worden. Een ervan moet in elk geval energie zijn. ,,We hebben afzetgebieden nodig, we hebben technologische kennis nodig, we moeten het internationale monetaire stelsel stabiliseren", zo voegde hij eraan toe.

Een van de resultaten van de vergadering bestond hierin, dat Saoedi-Arabië bij monde van minister Ahmed Zaki Jamani de toezegging deed bij een groot aanbod van olie op de wereldmarkt zijn produktie te verkleinen, indien OPEC zou instemmen met de voorstellen betreffende het prijs- en produktiebeleid op lange termijn.

De in Taif verzamelde ministers van olie van de OPEC-landen konden het nog niet geheel eens worden over wijzigingen van het produktie- en prijsbeleid zoals die door sheik Jamani waren voorgesteld. Algerije, Libië en Iran handhaafden nog enkele bezwaren. De aanbevelingen van de OPEC-vergadering zullen worden voorgelegd aan de topconferentie van de OPEC die in november in Bagdad (Irak) gehouden zal worden).
Het voorgestelde prijsbeleid komt neer op prijsaanpassingen elk kwartaal in plaats van op willekeurige ogenblikken. De prijs wordt dan vastgesteld aan de hand van de inflatie in de grootste olieverbruikende landen, van de groei van het nationale produkt en van de koersschommelingen van de dollar en negen andere munten.
De ministers waren het er wel volledig over eens dat de olieproduktie niet moet worden vergroot om het gat in de aanvoer te dichten nu de olie-uitvoer door Iran in de toekomst dreigt weg te vallen, zo verklaarde een woordvoerder na afloop van het beraad.
Eerder had de Iraanse minister van olie, Ali Akbar Moinfar, laten weten dat de olie-export van zijn land op het ogenblik minder dan een miljoen vaten (van 159 liter) per dag bedraagt. Vorig jaar was dat nog twee miljoen vaten en voor de islamitische revolutie 5,2 miljoen vaten.
Minister Moinfar liet weten niet met het gedane voorstel akkoord te kunnen gaan. evenmin als Algerije en Libië. Op de vraag of zijn bezwaren voor de topconferentie in november weggewerkt kunnen zijn, wilde hij geen antwoord geven.
Eerder op de dag had de Libische minister van olie, Abdoelassam Zagaar, al verklaard tegen dit systeem te zijn.
In de officiële slotverklaring van het beraad in Taif staat verder dat de ministers de aanbeveling hebben gedaan de prijs van aardgas te koppelen aan die van ruwe olie. Hierbij wordt uitgegaan van de hoeveelheid warmte die olie en aardgas leveren, uitgedrukt in British Thermal Units (BTU).
Verder wisten de ministers elkaar te vinden op het vlak van ontwikkelingshulp op de lange termijn. Volgens de minister van olie van Venezuela, Humberto Calderon Berti, behelzen de voorstellen op dit gebied hulp bij betalingsproblemen en bij de ontwikkeling van energiebronnen in de ontwikkelingslanden. (Reuter, AP, AFP, NRC/H'blad, Le Monde, NZZ)

(Vor. ber. pag. 24311 e.v.-1980)

NEDERLAND

RAPPORT WETENSCHAPPELIJKE RAAD VOOR HET REGERINGSBELEID „PLAATS EN TOEKOMST VAN DE NEDERLANDSE INDUSTRIE"

De Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (WRR) heeft op 19 juni een rapport gepubliceerd met de titel ,,Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie".

De werkgroep uit de WRR, die o.l.v. prof. A. van der Zwan het rapport heeft opgesteld, komt tot de conclusie, dat het met de Nederlandse industrie slecht gaat. Sterker dan enig ander Westers land is Nederland aan het de-industrialiseren en daarom moet het kabinet twee mrd gulden uittrekken voor de herindustrialisatie.

De in een vorig rapport aangegeven mogelijkheid van het creëren van werkgelegenheid in de kwartaire sector lijkt volgens de WRR nu niet meer mogelijk, doordat de achteruitgang van de Nederlandse industrie zo ver is voortgeschreden, dat er geen geld is om de kwartaire sector te betalen.

Met een combinatie van specifiek en algemeen structuurbeleid gericht op de herindustrialisatie van Nederland moet het volgens de WRR mogelijk zijn om uiteindelijk een reële economische groei van vier procent per jaar te bewerkstelligen en de werkgelegenheid in de bedrijven met 1 procent per jaar te laten stijgen. Dat betekent een netto-toename van 40.000 arbeidsplaatsen per jaar.

Voor de uitvoering van de herindustrialisatie moet een regeringscommissie worden ingesteld. Deze commissie zal moeten worden bijgestaan door sectorcommissies en ern nationale ontwikkelingsmaatschappij.

Voor de herindustrialisatie is zeven mrd gulden per jaar nodig, waarvan de overheid er twee mrd zal moeten fourneren. Verder zal het bedrijfsleven in de loonkosten moeten matigen om tot deze extra investeringsimpuls te kunnen komen.

Een centraal geleide loonpolitiek voor de komende jaren wordt door de WRR niet uitgesloten.

In een eerste voorlopige reactie onderschrijft het kabinet de mening van de WRR dat een sterke en levenskrachtige industrie nodig is voor het behoud van welvaart en welzijn in Nederland. Evenals de WRR is het kabinet ervan overtuigd dat de positie en structuur van de Nederlandse industrie moet worden versterkt.

Voor haar definitieve standpuntbepaling over het WRR-rapport vraagt de regering aan de Centrale economische commissie een advies. Ook verwacht het kabinet dat de Sociaal-economische raad met een visie op het rapport zal komen.

Samenvatting van het rapport

Hierna volgt een meer gedetailleerde samenvatting van het rapport van de WRR.

Er is, volgens de samenstellers van het rapport, in Nederland sprake van ,,de-industrialisatie". De raad wijst daarbij op de gevoelige sectoren zoals kleding, leder, hout en meubelen, die in ons land een veel grotere veer hebben gelaten dan in de andere EG-landen.
Maar ook de intermediaire sector, zoals chemie en basismetaal en de kapitaalgoederensector is debet aan deze tendens van de-industrialisatie.

De intermediaire sector heeft in de Nederlandse industrie weliswaar in de jaren zeventig een speerpuntenfunctie vervuld maar is nu in een stabilisatiefase terechtgekomen. En wat betreft de kapitaalgoederensector liet de wereldhandel wel een vergroting zien maar heeft ons land zich onvoldoende kunnen aanpassen aan de veranderende omstandigheden.

Kern van het probleem is volgens de WRR het Nederlandse specialisatiepatroon. Dit kenmerkte zich door een sterke sectorale specialisatie, waardoor onze industrie als ,,nieuwkomer op de wereldmarkt" goed was afgestemd op de groei die de wereldhandel in de jaren vijftig en zestig te zien gaf, maar waarbij de nadruk lag op die industrieën die technologisch een middenpositie innamen.

Deze formule — met een nadruk op de zgn. „middle-industries" — hanteren de opkomende industrielanden zoals Brazilië, Zuid-Korea of Taiwan nu ook, waardoor onze na-oorlogse comparatieve voordelen nu nadelen dreigen te worden.
Gezien deze dreiging komt de WRR in zijn rapport met drie algemene eisen voor onze industriële structuur:

— deze dient veelzijdiger te zijn teneinde de industrie voldoende omvang te geven;

— er dient een sprong te worden gemaakt naar „late-industries" (technologisch hoog-geavanceerd) zodat aan de verscherpte concurrentie van de opkomende industrielanden het hoofd kan worden geboden;

— er moet meer nadruk worden gelegd op produktdifferentiatie en niet-prijselementen. Daarmee kan worden voorkomen dat we door de gevestigde industrielanden de weg van eenzijdige prijsconcurrentie worden opgedrongen.

Om aan deze eisen te kunnen voldoen zal er door het bedrijfsleven gerichte technische innovatie en marketing moeten worden bedreven.
Het programma ter beïnvloeding van de sector-structuur in een meer gewenste richting — de herindustrialisatie — moet gericht zijn op:

— opwaardering van de intermediaire sector (aardolie, chemie en staal). Deze sector biedt voldoende expansiemogelijkheden die in de sfeer liggen van eindprodukten. Maar niet alleen uit een oogpunt van de beperkte groeimogelijkheden van de basisproduktie, ook uit een oogpunt van milieueisen is een dergelijke herstructurering wenselijk. Modernisering van deze sector zal leiden tot geringer energieverbruik, aldus het WRR-rapport. En tevens zal onze handelsbalans worden versterkt.

— nieuw leven inblazen (revitalisering) van de gevoelige sectoren zoals kleding, schoeisel en meubelen. De knelpunten in deze sector liggen vooral in de sfeer van management en marketing die hier onvoldoende zijn om de concurrentie het hoofd te bieden. Deze sectoren zijn wat betreft groei, werkgelegenheid, milieu en handelsbalans zo belangrijk dat hun afbrokkeling niet verder mag worden toegestaan dan uit een oogpunt van afzet- en kostprijsverhouding strikt noodzakelijk is, aldus de WRR.

— versterking van de ,,equipment-sectoren" (machine- en apparatenbouw, elektrotechniek, transportmiddelen en instrumenten). Voor de werkgelegenheid is deze sector van vitaal belang, aldus het rapport.

De mogelijkheden voor zo een stimulerings- en herstructureringsprogramma zijn door de WRR beoordeeld op grond van marktoverwegingen en technisch potentieel. Daarin zijn, aldus de raad, geen onoverkomelijke belemmeringen gelegen.

Structuurbeleid

De industrie kan echter niet op eigen kracht tot herstel komen. Er is een specifiek en algemeen gericht structuurbeleid voor nodig. Het algemene (of generieke) structuurbeleid moet zich ondermeer richten op:

— een verbetering van de werking van de arbeidsmarkt;

— intensivering van het internationaal handelsbeleid;

— versterking van innovatie en management;

— milieubeleid.

Doch met een algemeen beleid alleen komt' de industrie niet uit het diepe dal tevoorschijn. Er is ook een specifiek structuurbeleid nodig, dat als complement voor het generieke beleid in een institutioneel kader gebed zal moeten zijn.
De overheidsbemoeienis met het bedrijfsleven — het interventiekader — moet fundamenteel worden herwaardeerd. Als het op de manier gaat zoals in de afgelopen jaren kan men het beter nalaten, aldus de WRR.

Regeringscommissie

Voor de operationalisering en het in hoofdlijnen uitvoeren van het beleid moet een regeringscommissie (bij wet) worden ingesteld. Deze commissie zal moeten bestaan uit onafhankelijke deskundigen. Aan de bevindingen van de commissie moeten dwingende voorwaarden worden verbonden m.b.t. de interventie van de overheid.
Op het bedrüfstak- of sectorniveau zullen er sectorencommissies moeten wor-

den ingesteld die onder verantwoordelijkheid van de regeringscommissie vallen. De sectorencommissies kunnen richtlijnen opstellen over de gewenste capaciteit, werkgelegenheid en schaalgrootte. over het verkrijgen van technische kennis en over de werkverdeling t.a.v. speurwerk en ontwikkeling. Tevens stellen zij een ontwerp op voor het pakket overheidsmaatregelen dat in de sectoren nodig is.
Bij de uitvoering van dit beleid op sectorniveau moet er terwille van de bedrijfskundige inbreng een Nationale ontwikkelingsmaatschappij in het leven worden geroepen, die waar nodig de concurrentie moet bevorderen en het management moet verbeteren.
De regeringscommissie krijgt een drievoudige taakverdeling: het bundelen van kennis en ervaring, beleidsvoorbereiding en het uitwerken van het beleidsprogramma dat gericht is op selectieve stimulering en interventie op sectorniveau maar ook de uitvoering controleert.
De Nationale ontwikkelingsmaatschappij en de sectorencommissies zijn als uitvoeringsorganen van de regeringscommissie hieraan gebonden.
De verantwoordelijkheid voor het beleid blijft rusten bij de regering. Zij blijft bevoegd tot het stellen van aanvullende regels en moet aan de belangrijkste uitvoeringsbesluiten haar goedkeuring verlenen.
Aan dit verregaande overheidsingrijpen kleven wel risico's, aldus de WRR. Men dient er echter oog voor te hebben dat het om een afweging gaat: ,,er zijn niet alleen risico's verbonden aan het ingrijpen van de overheid, het nalaten ervan schept evenzeer een onzekere situatie, waarin de economie steeds verder weg kan glijden en het vermogen tot herstel steeds verder afneemt".
Het specifiek gericht structuurbeleid is echter wel — en met opzet — begrensd op verschillende niveaus:

— door het te binden aan concrete omstandigheden (ingrijpen als de omstandigheden ertoe nopen);

— door de vrijheid van ondernemen onaangetast te laten en voor het interventiekader de keuze te laten vallen op een marktconform optreden;

— door het beleid te begrenzen op operationeel niveau;

— door het te binden aan eisen van professionalisering.

Als extra waarborg wijst de WRR op de tijdelijkheid van de institutionele vormgeving. ,,Deze tijdelijkheid — bijvoorbeeld vijf jaar — schept de mogelijkheid het beleid te heroverwegen in het licht van zich wijzigende omstandigheden en inzichten".
Dat er snel moet worden omgebogen naar een meer op de industrie gericht beleid is volgens de WRR zonneklaar. De uit de structuurmodellen tevoorschijnkomende economische groei van 2,5 à 3% per jaar t/m 1985 zet voor herstel van onze economie geen zoden aan de dijk. Gelet op de bevolkingsgroei zal bij geiijkblijvend beleid het aantal inkomenstrekkers ten laste van de overheid (ambtenaren, WW-ers, etc.) met 2,4% toenemen, terwiil het totaal aantal inkomenstrekkers toeneemt met 1,25% per jaar.
Om te komen tot een nog net acceptabele toename van inkomenstrekkers ten laste van de overheid, 1,5% per jaar, moet de werkgelegenheid in de bedrijven met 1% per jaar stijgen. Hiervoor is een economische groei nodig van 4%. Het gehele beleid zal zich op die één procent extra groei moeten richten zodat de toename van de collectieve sector beter zal zijn op te vangen.
Een politiek van herindustrialisatie is tevens broodnodig omdat de dienstensector onder de huidige omstandigheden en vooruitzichten geen adequate opvangmogelijkheden kan bieden voor de uitstoot van arbeid uit de nijverheid, aldus het WRR-rapport.

Reacties uit politieke en maatschappelijke organisaties

Bij de politieke partijen is het rapport van de WRR i.h.a. gunstig ontvangen.

De CDA-fractie in de Tweede Kamer, die het rapport als positief en verfrissend begroet, herkent er de CDA-traditie in die een mengvorm voorstaat van gericht overheidsbeleid en de creativiteit van bedrijven zelf.
D'66-woordvoerder Engwirda is verheugd dat het WRR-rapport de door zijn fractie de laatste twee jaar ingenomen standpunten in belangrijke mate steunt. Het aantrekkelijkste in het rapport noemt hij het perspectief dat wordt geboden in de vorm van een beleidsvisie en een voorstel hoe dat beleid moet worden uitgevoerd in de verschillende sectoren van het bedrijfsleven. D'66 vraagt zich wel af of de noodzakelijke groei van 3 à 4% niet te hoog gegrepen is.
Van PvdA-zijde is het rapport als ,,uiterst waardevol" omschreven. De analyse van structuur en knelpunten van de Nederlandse industrie wordt door de PvdA-fractie gedeeld. Het defaitisme, waar het industriebeleid van minister Van Aardenne (economische zaken) zich door kenmerkt, wordt door het WRR-rapport afgewezen, stelt de PvdA-fractie vast. Zij plaatst wel vraagtekens bij het voorstel tot instelling van een regeringscommissie van deskundigen die het nieuwe industriebeleid op poten moet gaan zetten.
Ook de VVD-fractie heeft op dat punt enige bedenkingen, vooral met betrekking tot de ,,operationele toetsing" van algemene investeringsplannen door de regeringscommissie. Er is maar één instantie die toetst, merkt de VVD op, en dat is de markt. Overigens heeft ook de VVD-fractie lof voor de grondige analyses van het WRR-rapport.

Uit de reacties, die van de maatschappelijke organisaties afkomstig zijn, blijkt, dat de werkgeversorganisaties VNO en NCW in het WRR-rapport centralistische trekjes zien. De werknemersorganisaties CNV en Raad MHP zijn het in grote trekken met het rapport eens. De FNV wacht nog met commentaar.

Het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW) is bang dat de WRR-adviezen zullen leiden tot ,,versterking van centralistische tendensen". Het NCW vindt zo'n ontwikkeling onwenselijk en gelooft dat de Nederlandse economie juist meer de kant *op moet* van decentralisatie Dat betekent dat er een overheidsbeleid moet komen dat spreiding van verantwoordelijkheden bewerkstelligt zodat ,,spankracht voor de noodzakelijke aanpassingen van de ondernemingen zelf kan komen"
Het Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO) vindt niet dat aanpassing en vernieuwing van de industrie moet plaatsvinden via een overwegend gericht beleid. ,,De WRR kent onvoldoende belang toe aan de stimulerende werking van een globaal macro-economisch beleid, aangevuld met functionele maatregelen ten behoeve van o.a. innovatie", aldus het VNO.
,,Op zowel wetenschappelijk als pragmatische gronden hebben wij kritiek op het door de WRR bepleite specifiek gerichte beleid", aldus de werkgeversorganisatie
Het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) vindt het belangrijk dat de WRR niet alleen de noodzaak maar ook de mogelijkheden ziet voor versterking van de industrie waardoor een bijdrage geleverd kan worden aan uitbreiding van de werkgelegenheid. Het CNV vindt het ,,terecht" dat de WRR veel aandacht besteedt aan verbetering van de economiscne structuur door middel van innovatie en aan de mgenaamde ,,facetten" energie, milieu en internationale arbeidsverdering Het verbond ziet daarmee een vervolg op de nota Selectieve groei van oud-minister Lubbers van economische zaken.
De vakcentrale voor middelbaar en hoger personeel Raad MHP ziet in het WRR-rapport ,,grote verwantschap" met haar eigen ideeën over positieverbetering van de Nederlandse industrie De MHP heeft echter kritiek op het voorstel een aparte regeringscommissie te vormen die de aanbevelingen van de WRR moet toetsen aan de uitvoerbaarheid Dat zou werk zijn voor de Sociaal-economische raad, die al bezig is met een analyse van het sociaal-economische beleid op middellange termijn, aldus de Raad MHP (ANP, NRC/H'blad, SER-Bulletin)

RAPPORT SER-COMMISSIE VAN ECONOMISCHE DESKUNDIGEN „HET NEDERLANDSE CONCURRENTIEVERMOGEN"

De SER-commissie van economische deskundigen (CED) gaf op 8 juli ern rapport uit onder de titel ,,Het Nederlandsche concurrentievermogen". De CED komt tot de conclusie dat, om de Nederlandse concurrentiepositie te verbeteren, het besteedbare inkomen van werkenden zowel als niet-werkenden vier jaar lang met ruim 1% per jaar zal moeten dalen.

Herstel van het externe evenwicht (evenwicht op de lopende rekening van de betalingsbalans) noemt de SER-commissie zeer urgent Het ,,niet onbelangrijke tekort" op de lopende rekening (4 miljard gulden in 1979) is niet van tijdelijke aard en kan daarom niet worden overbrugd met onze aanzienlijke goud- en valutareserves, schrijven de economische deskundigen Dat zijn de hoogleraren De Galan, Driehuis, Halberstadt, Goedhant, Schouten en Vermaat.
De belangrijkste exportmotor, het aardgas, dat ons tot nu toe aardig op de been heeft gehouden, zal sterk aan betekenis verliezen. Dit gevoegd bij de snel groeiende beroepsbevolking, waarvoor arbeidsplaatsen moeten worden geschapen, wijst er des te meer op dat Nederland een sterke concurrentiepositie nodig heeft, aldus de CED Zij gaat ervan uit dat het externe evenwicht over vier jaar moet zijn hersteld
Het beleid moet erop zijn gericht dat

gelegenheid wordt geschapen voor exportverruiming en importvermindering. Daarnaast moet de produktiecapaciteit (en dus het aantal arbeidsplaatsen) zodanig worden vergroot dat de op exportgroei *en* op importvervanging gerichte produktie kan wonden bereikt.
Een dergelijke versterking van de concurrentiepositie kan worden verkregen door middel van het terugdringen van het volume van de nationale bestedingen. De groei van dit volume moet per jaar 1 procent achterblijven bij de groei van het nationaai inkomen. In haar analyse is de commissie uitgegaan van een economische groei van 255 procent; rekening houdend met een aantal negatieve externe effecten resulteert dit in een groei van het nationaal inkomen van 2 procent.
Volgens de SER-oommissie mag het terugdringen van de bestedingsgroei niet ten laste komen van de bedrijfsinvesteringen noch van de materiële overheidsuitgaven. Deze moeten, parallel aan het nationaal inkomen, toenemen. De CED pleit zelfs voor een extra verhoging van de investeringsquote per jaar van een half procent.
Dit alles betekent dat „de vermindering van de bestedingsgroei bij voorkeur tot stand zal moeten worden gebracht in de sector van de particuliere consumptie", aldus de SER-commissie. De besteedbare inkomens (inclusief mcidenteel) van iedereen — CAO-lonen, niet-CAO-lonen, uitkeringen — moeten vier jaar lang met 1,15 procent extra worden gematigd.

De CED maakt bij het rapport de aantekening, dat het zich vnl. bezighoudt met het beleid voor het externe evenwicht — het evenwicht op de lopende rekening van de betalingsbalans. De effecten van een dergelijk beleid op het interne evenwicht — er is sprake van een intern evenwicht bij volledige werkgelegenheid — zijn moeilijk exact te bepalen, zegt de CED. Toch kan volgens haar zonder nadere studie wel worden uitgegaan van een daling van de werkloosheid.

Dit positieve effect ontstaat doordat een verbetering van de externe positie (de concurrentieverhouding) tot een sterkere exportsector leidt, terwijl een deel van de binnenlandse vraag zich op de binnenlandse produktie zal richten en doordat de inkomensmatiging via rendementsherstel tot meer investeringen kan leiden.
Het negatieve effect dat zal ontstaan voor de werkgelegenheid door de beperking van de binnenlandse consumptieve bestedingen als gevolg van de inkomensmatiging noemt de commissie gering. Een tijdelijke vergroting van de materiële overheidsuitgaven of een tijdelijke belastingverlaging kunnen compensatie bieden voor deze vraaguitval.
De commissie is in haar analyse ervan uitgegaan dat evenwicht op de lopende rekening van de betalingsbalans betekent dat er met het oog op de versterking van de ontwikkelingshulp een overschot op deze rekening moet zijn van 1%.
Rekening houdend met deze 1% voor ontwikkelingshulp, een economische groei van 2½%, een groei van het nationaal inkomen van 2%, een toename van de inkomentrekkers van 1¼%, een stijging van de investeringen van 255% en een groei van de materiële overheidsuitgaven die gelijk is aan die van het nationaal inkomen, zullen alle reële lonen (inclusief incidenteel) en alle uitkeringen met 1.15% per jaar moeten matigen. Dit om over vier jaar een betere concurrentiepositie van Nederland te bereiken.
De SER-commissie bekent hierbij wel aan dat de berekeningen stoelen op de ongunstige veronderstellingen dat de specifieke maatregelen met betrekking tot het bevorderen van de concurrentiepositie weinig vruchten zullen afwerpen.
Dit specifieke beleid kan onder meer bestaan uit. importvervanging en -beperking. Dit kan worden gerealiseerd door middel van heffingen, subsidies en voorschriften voor zover internationale en EG-bepalingen dat toelaten;

— exportstimulering d.m.v. intensieve begeleiding door de overheid;

— het streven om het Nederlandse produktiepakket meer te laten aansluiten bij de groeiperspectieven.

Naarmate dit specifieke beleid meer resultaat boekt, kan het algemeen beleid (daling van de reële lonen) worden gebruikt om het bij herstel van het extern evenwicht optredende ruilvoetverlies (verslechtering van de verhouding tussen export- en importprijspeil) op te vangen, aldus de commissie.
Een andere mogelijkheid om extern evenwicht te bereiken is devaluatie van de gulden. De CED, met uitzondering van prof. Driehuia, voelt daar echter weinig voor. Zo'n wisselkoersbeleid betekent volgens de commissie een verstoring van de internationale verhoudingen.
Daarnaast moet devaluatie gepaard gaan met een stringente inkomenspolitiek zodat kan worden voorkomen dat de stijging van het buitenlandse prijsniveau via de 'binnenlandse lonen wondt afgewenteld. Faalt deze inkomenspolitiek dan ontstaat behalve een eenmalige prijsverhoging een inflatoir afwentelingsproces en dat moet worden voorkomen.
Prof. Driehuis meent echter dat devaluatie van de gulden wel mogelijkheden biedt en sneller tot succes zal leiden. Niet alleen de afzet van de industrie zal toenemen, ook de arbeidsproduktiviteit zal als gevolg van de waardevermindering van de gulden groeien, aldus Driehuis.

Reacties maatschappelijke organisaties

Het VNO reageerde op het CED-rapport met o.m. te zeggen: „Als we beter met het buitenland willen concurreren, dan zullen we de kosten en de prijzen moeten matigen, de knelpunten op de arbeidsmarkt moeten oplossen, innovatie en export bevorderen en energie besparen".
Het VNO constateert met instemming dat na het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringsbeleid over de plaats en toekomst van de Nederlandse industrie, nu in dit rapport weer wordt gewezen op de noodzaak de positie van het Nederlandse bedrijfsleven Q versterken.
In welke mate een loonmatiging noodzakelijk is, kan volgens het VNO pas worden vastgesteld als de nieuwe middellange termijnramingen van het Centraal Planbureau beschikbaar zijn. Wel heeft het VNO de indruk dat een groter herstel van rendementen noodzakelijk is om de investeringen in ons land in voldoende mate te doen toenemen dan waarvan de commissie uitgaat. Ten slotte wijst het VNO er op dat de beperking van de particuliere consumptie die „onvermijdelijk" is, in de komende jaren ook tot stand kan worden gebracht via een grotere matiging bij de sociale uitkeringen dan bij de looninkomens. Dit zou ongetwijfeld de arbeidsmotivatie en daarmee de arbeidsproduktiviteit bevorderen, terwijl ook wordt bijgedragen aan het opheffen van de knelpunten op de arbeidsmarkt.
Het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW) is verheugd over het feit dat de economische deskundigen van de SER wijzen op de noodzaak van het terugdringen van de consumptieve bestedingen ten gunste van investeringen in het bedrijfsleven en de export. Dit sluit aan bij de beleidsvoorstellen van het NCW, aldus een commentaar van de Christelijke werkgevers op het rapport van de CED.
Het NCW vindt de CED wel zeer optimistisch als deze uitgaat van een economische groei van 2% per jaar. Ook wordt volgens het NCW niet voldoende aandacht geschonken aan het feit dat de kosten in Nederland in verhouding met die in het buitenland gigantisch zijn gestegen.
Het NCW meent dat aanpassing van het Nederlandse produktiepakket boven aan de lijst van maatregelen moet staan. Verhoging van de export en vervanging van import-produkten door eigen produkten volgen dan in principe vanzelf. Toch kan de overheid een belangrijke rol spelen in het stimuleren van de export, namelijk door middel van exportfinanciering. Dat is van vitaal belang omdat Nederland met name behoefte heeft aan niet-traditionele afzetmarkten in de nieuwe industrielanden, aldus het NCW.
Het Koninklijk Nederlands Ondernemersverbond (KNOV) is het volstrekt eens met de CED dat er alle ruimte moet worden gegeven aan verbetering van de export. Maar de commissie stelt te gauw en te gemakkelijk dat deze ruimte moet worden gezocht bij de consumptieve bestedingen, aldus de organisatie van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf in een commentaar op het rapport over de Nederlandse concurrentiepositie. Ook een terugdringen van deze bestedingen kan, anders dan bij de overheidsbestedingen, gevolgen hebben voor de werkgelegenheid. Het KNOV betreurt het dat de SER-deskundigen dit niet nader onderzocht hebben; was dat wel gebeurd dan had de conclusie misschien kunnen zijn dat de herstelperiode van vier jaar waar de deskundigen over spreken wat langer zou moeten zijn, zodat dan de gevolgen voor de consumptieve bestedingen wat minder hard aankomen. Ook is niet aangegeven hoe groot de tijdelijke lastenverlichting moet zijn om het inzakken van de consumptieve bestedingen tegen te gaan. Het KNOV betwijfelt verder dat specifiek beleid de pijn van met name de genoemde sectoren. die afhankelijk zijn van de consumptieve bestedingen, in dat geval zou kunnen verminderen.
De Federatie Nederlandse Vakbeweging (FNV) vindt dat de CED in haar rapport een genuanceerde analyse heeft gegeven, maar de FNV is er „verwonderd en teleurgesteld" over dat de commissie die heeft laten volgen door de ongerichte beleidsaanbeveling, een vierjarige „minlijn" te volgen van een half tot één procent voor de modale inkomens.
De deskundigen geven volgens de FNV in hun grondige analyse overtuigend aan, dat de concurrentiepositie van ons land wordt bedreigd door een samenstel van structurele ontwikkelingen zoals de samenstelling van het uitvoerpakket, de bijzondere gevoeligheid daarvan voor de sterk gestegen energieprijzen, het ter-

reinverlies van Nederlandse produkten op de binnenlandse markt en het koersverloop van de gulden.
De FNV zegt, dat de analyse ook ontnuchterend werkt op de permanente klacht van de kant van de werkgevers, dat de arbeidskosten zo hoog zijn gesteden, dat onze concurrentiepositie erdoor zou worden aangetast. Het rapport laat zien, aldus de FNV, dat Nederland beslist niet sterk uit de pas loopt bij vergelijkbare landen. ,,Veeleer blijkt juist een te passief ondernemersgedrag ons in de internationale concurrentie op te breken". Uitermate verwonderlijk noemt de FNV het daarom, dat de economen niettemin een ingrijpende meerjarige bestedingsbeperking voorstellen.
De voorgestelde globale aanpak lijkt, zo zegt de FNV, vooral geboren uit moedeloosheid wat betreft een gerichte poging om het concurrentievermogen van Nederland wezenlijk te verbeteren, de FNV heeft grote bezwaren tegen zo'n aanpak. ,,Niet alleen blijkt het failliet van een globale beleidskoers, gericht op beperkingen van de bestedingen, uit de forse werkloosheidsstijging, die het gevolg is van het huidige regeringsbeleid, zij is ook in strijd met pleidooien die in internationaal verband worden gehouden voor gezamenlijke aanpak van de Westerse landen om de koopkracht op peil te houden".
De FNV vreest zelfs een ongunstige terugslag op de exportpositie van de bedrijven die door de inkomensachteruitgang op de binnenlandse markt hun afzet daar zien instorten.
Hoewel de economische deskundigen lijken te vermoeden, dat als gevolg van hun plan een koerswijziging van de gulden kan optreden die een verbetering van de concurrentiepositie weer volkomen ontkracht, geven zij met geen woord aan hoe dit voorkomen zou kunnen worden, aldus de FNV. Het minderheidsstandpunt van prof. Driehuis spreekt de FNV in dit verband meer aan.
De FNV meent, dat de analyse van de SER-deskundigen het door de FNV herhaaldelijk gevoerde pleidooi voor een gericht beleid om de structuur van het Nederlandse bedrijfsleven te verbeteren, ondersteunt. Maar de FNV is teleurgesteld over de beleidsaanbevelingen van de commissie, aangezien die daartoe volgens haar geen bijdrage leveren.
Het Christelijk Nationaal Vakverbond (CNV) constateert evenals de FNV, dat uit het rapport van de SER-deskundigen blijkt, dat het kostenpeil in Nederland vergeleken bij dat in andere landen toch een minder overheersende rol speelt dan wel eens wordt gesuggereerd. Daarom meent ook het CNV dat sterker de nadruk moet worden gelegd op gerichte maatregelen dan het rapport doet. Het is het wel met de SER-deskundigen eens, dat de kostenmatiging een belangrijke rol kan spelen, maar die matiging zal meer effect opleveren als tegelijkertijd een gericht beleid wordt gevoerd.
Het CNV deelt de mening van de deskundigen, dat de exportsector aan een heroriëntatie toe is en dat zowel het zoeken van nieuwe exportprodukten als van nieuwe exportgebieden een eerste opgave is. Het CNV mist in het rapport een beschouwing over verschillende soorten handelsbelemmeringen die op het ogenblik in de wereld voorkomen.
Volgens het CNV is overleg nodig op ondernemings- en bedrijfstaksniveau over de exportmogelijkheden en de manier waarop die kunnen worden benut. Daarbij zal ook moeten worden bekeken wat de effecten van kostenmatiging op die mogelijkheden zijn. Omdat Nederland een klein land is, zullen ondernemingen volgens het CNV moeten gaan samenwerken in exportcombinaties.
Verder noemt het CNV een gericht beleid ook nodig ten einde investeringssteun om te buigen naar exporterende bedrijven.
De SER-deskundigen leggen in hun rapport de nadruk op loonmatiging waardoor kapitaal vrijkomt voor investeringen. Het CNV meent, dat de werknemers daarbij moeten worden ingeschakeld via vermogensaanwasdeling (VAD). Er van uitgaande, dat de werknemers VAD-fondsen liever investeren in het eigen bedrijf of althans in Nederland dan in het buitenland, kan dat ook de, door de SER-deskundigen gesignaleerde, kapitaalexport verminderen.
De Raad voor Middelbaar en Hoger Personeel (RMHP) zegt in een commentaar op het CED-rapport het in grote lijnen eens te zijn met de analyse en de conclusie — beperking van het reëel besteedbaar inkomen — van de CED.
Een zwak punt in het rapport noemt de RMHP de veronderstelling, dat het reële nationale inkomen met twee procent per jaar zal groeien.
Sterke negatieve effecten van de bestedingsbeperking op de bedrijvigheid — en daarmee op de werkgelegenheid — vreest de RMHP niet als ze, zoals het rapport aangeeft, worden gecompenseerd door een vermindering van de import en een groei van de export. Om die compensatie zeker te stellen zijn naar de mening van de raad naast het aanbevolen globale beleid echter ook specifieke maatregelen nodig. De RMHP stelt, dat ,,de solidariteit met de inactieven het volledig aanvaardbaar maakt, dat alle inkomenstrekkers in Nederland gedurende enige jaren een offer brengen teneinde de toekomst van de thans uitgeschakelden, van degenen die nu nog werk hebben en in het bijzonder van de volgende generatie, zeker te stellen". (NRC/H'blad, SER-Bulletin)

GRIEKENLAND

KARAMANLIS PRESIDENT, NIEUWE REGERING **O.L.V. RALLIS**

Op 5 mei is Konstantinos Karamanlis tot president van Griekenland gekozen. Als gevolg daarvan heeft hij zijn functie als premier neergelegd. Zijn partijgenoot George Rallis is de nieuwe premier geworden.

Volgens artikel 32 van de Griekse grondwet, ingevoerd op 11 juni 1975, fungeert het parlement als kiescollege voor de verkiezing van een nieuwe president. Voor kandidaatstelling is een tweederde meerderheid van de 300 leden van het parlement nodig. Geen der in het parlement vertegenwoordigde partijen beschikt over een dergelijke meerderheid. (De zetelverdeling was begin 1980 als volgt: Nieuwe Democratische Partij 174, de PASOK (socialisten) 93, communisten 11, Unie van het Democratische Centrum 5, Nationaal Front 4, Partij voor Democratisch Socialisme 4, de nationalistische communisten 1, Verenigd Democratisch Links 1 en onafhankelijken 7).

De leider van de oppositie (PASOK) prof. Andreas Papandreou verklaarde in febr. 1980 dat zijn **partij** weigerde aan de presidentsverkiezingen deel te nemen omdat het parlement geen afspiegeling meer bood van de politieke wil van de meerderheid van het Griekse electoraat. Hij deed een beroep op president Tsatsos om het parlement te ontbinden en op grond van artikel 41 van de grondwet nieuwe verkiezingen uit te schrijven.

De op Moskou georiënteerde communistische partij **KKE** maakte vervolgens bekend dat zij Karamanlis' kandidatuur niet zou steunen. Daarmee verviel de mogelijkheid dat hij met tweederde meerderheid gekozen kon worden.

Op 19 april maakte Karamanlis officieel bekend dat hij zich kandidaat zou stellen voor het presidentschap. Hij deed een beroep op de oppositie om haar leden vrij te laten bij het uitbrengen van hun stem.

Op 22 april aanvaardde hij de kandidatuur, nadat zijn partij, de Nieuwe Democraten, hem eenstemmig had aangewezen. Er was geen andere kandidaat.

Er waren drie stemmingen nodig om Karamanlis tot president te kiezen. Volgens de grondwet is een kandidaat in de derde ronde gekozen als hij dan drie vijfde van de stemmen heeft.

De stemverdeling bij de verschillende ronden was als volgt: (in de eerste en tweede ronde dient een kandidaat minimaal over 200 stemmen te kunnen beschikken, in de derde ronde zijn 180 stemmen voldoende).

Karamanlis kreeg in de eerste ronde 179, in de tweede ronde 181 en in de derde ronde 183 stemmen. In de eerste ronde werden 15 blanco stemmen uitgebracht, in de tweede ronde 13 en in de derde ronde 12 stemmen. Onthoudingen: in de eerste ronde 92, in de tweede 93 en in de derde ronde 93.

De onthoudingen kwamen op rekening van de PASOK, terwijl de blanco stemmen voornamelijk afkomstig waren van de communisten (pro-Moskou).

Karamanlis heeft onmiddellijk na zijn verkiezing het premierschap neergelegd en is afgetreden ais parlementslid en leider van de Nieuwe Democraten. In zijn functie als parlementslid werd hij opgevolgd door

Evangelos Devletoglou, de vroegere minister van financiën.

Op 8 mei heeft de parlementsfractie van de Nieuwe Democraten een nieuwe partijleider gekozen. De minister voor buitenlandse zaken uit het kabinet-Karamanlis, George Rallis, werd met 88 stemmen gekozen. Zijn rivaal was de minister van defensie, Evangelos Averoff-Tossizza, die 84 stemmen kreeg.

Rallis wordt beschouwd als een vertegenwoordiger van de gematigde vleugel van de Nieuwe Democraten en Avemff-Tossizza als een lid van de conservatieve vleugel. Volgens de pers hebben de meeste Nieuwe Democratische parlementsleden de voorkeur gegeven aan Rallis omdat hij een grote aantrekkingskracht heeft op de gematigd progressieve kiezers, die nu nog voor het merendeel op de PASOK van Papandreou stemmen.

Rallis' reputatie als vooruitstrevend berust voornamelijk op zijn besluit uit 1976 (hij was toen minister van onderwijs) om het door velen als kunstmatig ervaren katharwoussa. een soort gereviseerd en enigszins aangepast klassiek Grieks, als officiele taal te vervangen door het hedendaagse gesproken Grieks (demotiki)

Als minister van buitenlandse zaken heeft Rallis zich ingezet voor de verbetering en normalisatie van de betrekkingen met de Sowjet-Unie

Nadat hij op 9 mei tot premier was benoemd, heeft Rallis een nieuwe regering gevormd, bestaande uit leden van de Nieuwe Democratische Partij. De samenstelling van deze regering is als volgt:

premier - George Rallis; plv. premier - Konstantinos Papakonstantinou; coördinatie - Ioannis Boutos; zonder portefeuille, toegevoegd aan het ministerie van coördinatie - Ioannis Paleokrassas; toegevoegd aan de premier - Konstantinos Stefanopoulos; buitenl. zaken - Konstantinos Mitsotakis: nationale defensie - Evangelos Averoff-Tossizza; justitie - George Stamatis; buitenl. zaken - Christoforos Stratos; onderwijs en religieuze zaken - Athanasios Taliodouros; financiën - Miltiades Evert; landbouw - Athanasios Kanellopoulos; betrekkingen met de EG - George Kontogeorgis; cultuur en wetenschap - Andreas Andrianopoulos; industrie en energie - Stefanos Manos; handel - Stavros Dimas; arbeid - Konstantinos Laskaris; sociale zaken - Spyridon Doxiades; openb. werken - Tzanis Tzanetakis: planning en milieu - George Plytas: communicatie - George Panayotopoulos: openb. orde - Dimitrios Davakis; koopvaardij - Ioannis Fikioris; Noord-Griekenland - Nikolaos Martis.

Het nieuwe kabinet telt veel bewindslieden die al deel uitmaakten van de laatste regering-Karamanlis. Enkele ministers zijn van portefeuille veranderd, zoals Konstantinos Mitsotakis, die van coördinatie naar buitenlandse zaken ging en Ioannis Boutos die van landbouw naar coördinatie verhuisde, waar hij verantwoordelijk is voor het gehele economische beleid, waarbij hij geassisteerd wordt door drie jongere ministers t.w. Miltiades Evert, tot dan toe minister van industrie en energie, Stefanos Manos en Stavros Dimas. De nieuwe minister van landbouw Kanellopoulos was vroeger minister van financiën en George Panayotopoulos was vroeger minister van handel.

Van de nieuwe ministers waren Paleokrassas en Dimas vroeger staatssecretaris voor economische zaken. Andrianopoulos was achtereenvolgens staatssecretaris voor sociale zaken en voor buitenlandse zaken. Manos was eerst staatssecretaris voor openbare werken en werd in maart 1980 als minister voor planning en milieu in de regering-Karamanlis opgenomen.

Taliadouros was korte tijd (nov. '77 tot mei '78) minister van landbouw. Plytas in dezelfde periode minister voor cultuur en wetenschappen. Davakis, die in '51 voor het eerst in het parlement werd gekozen, heeft in de loop der jaren vele regeringsposten bekleed en was van sept. '76 tot oktober '77 staatssecretaris voor defensie. Fikioris was staatssecretaris voor financiën van sept. '76 tot okt. '77. Tzanetakis, vroeger secretaris-generaal van de Griekse Nationale Toeristen Organisatie, werd in nov. '77 voor het eerst in het parlement gekozen.

Konstantin Karamanlis legt de eed af met zijn hand op een exemplaar van het evangelie tijdens een plechtigheid in het parlement, die geleid werd door aartsbisschop Serafim Rechts premier George Rallis en de voorzitter van het parlement, Dimitros Papaspyrou.

De nieuwe Griekse premier is geboren in Athene. Anders dan de van oorsprong liberale Averoff komt hij uit een door en door rechts en vanouds monarchistisch nest. Zijn vader was zelfs een van de drie Quisling-premiers tijdens de bezetting en werd daarvoor tot gevangenisstraf veroordeeld — de zoon heeft te zijner verdediging een boekje geschreven dat niet tot zijn politiek meest geslaagde werken behoort, maar dat hem door de Grieken, die gevoel hebben voor familieverplichtingen. niet te zwaar wordt aangerekend, aldus het N R C/H' b l a d.

In 1950 kwam hij na een rechtenstudie in het parlement voor de toenmalige rechts-royalistische partij Vanaf 1954 bekleedde hij diverse minister-portefeuilles onder de premiers Papagos en Karamanlis

Met laatstgenoemde kwam hij echter in 1958 in conflict, hetgeen op een kabinetscrisis uitliep In 1961 keerde hij in Karamanlis' gelederen terug

Tijdens de dictatuur is hij viermaal gearresteerd en heeft hij zes maanden als gedeporteerde op het eiland Kasos gezeten Na het herstel van de democratie in 1974 was hij, wederom onder Karamanlis, onder andere minister van onderwijs, economische coondinatis en buitenlandse zaken Op eerstgenoemd ministerie heeft hij de vergaande taalhervorming doorgevoerd, die hem bij de daaropvolgende verkiezingen veel voorkeurstemmen kostte Hij was ook verantwoordelijk voor de coördinatie binnen de partij

Intussen gold hij steeds meer als een van Karamanlis' intiemste vertrouwelingen (de enige minister die met hem golf speelde) Zijn monarchisme, hoewel nooit geheel verloochend, raakte steeds meer op de achtergrond

Rallis, een ernstig, rechtlijnig man van weinig woorden, heeft niet de openlijke steun van Karamanlis gehad bij deze verkiezing, maar diens broer Achilles (onder-minister in het vorige kabinet)

zou met circa 15 afgevaardigden wel zijn gewicht in de schaal hebben gelegd. Veel feller dan Averoff bestookt hij de ultra-rechtse elementen binnen en buiten de partij en naar eigen zeggen prefereert hij een „verlicht rechts".

De regering-Rallis heeft op 23 mei het vertrouwen van het parlement gekregen met 180 tegen 15 stemmen. Rallis heeft bij die gelegenheid een regeringsverklaring afgelegd, waarin hij het idee van vervroegde verkiezingen (een wens van de oppositie) van de hand heeft gewezen. Hij zei wel een dialoog met de oppositie na te streven. Het economische evenwicht blijft het voornaamste doel van de regering. Voor het volgende jaar worden belastingverlichtingen en maatregelen ten gunste van de salaristrekkenden voorzien. Het particuliere initiatief zal actief aangemoedigd worden en er zullen krachtige maatregelen genomen worden om de inflatie te beteugelen.

Op het terrein van de buitenlandse politiek streeft de regering naar een onafhankelijk beleid en wil ze de samenwerking van de Balkan-landen bevorderen, alsmede de betrekkingen met de landen van het Oostblok, het Midden-Oosten en Afrika.

Wat betreft de relaties met Turkije acht de regering een werkelijke dialoog heel goed mogelijk. Met betrekking tot de kwestie-Cyprus zal de regering Nicosia blijven steunen in zijn streven naar een rechtvaardige oplossing onder supervisie van de VN. Maar de tijd dringt want de aanwezigheid van Turkse bezettingstroepen dreigt een ernstige situatie te creëren.

Als de NAVO bij haar plan blijft om de zuid-oostelijke vleugel te versterken, dient Turkije ervan overtuigd te worden om zijn veto tegen het Haig-Davos akkoord van 1978 op te geven, dat voorziet in een terugkeer naar de status-quo van 1974 (zie ook hierna).

Griekenland zal eveneens het verdrag met de VS van juli '78 niet ondertekenen, voordat het ervan overtuigd is dat de krachtsverhouding tussen Griekenland en Turkije niet verandert door het verdrag tussen Ankara en Washington.

De woordvoerder van de voornaamste oppositiepartij Papandreou had ernstige kritiek op het regeringsprogram.

Hij verweet de regering met name een gebrekkige analyse en bij gevolg aanpak van de economische problemen.

Karamanlis is op 15 mei door de primaat van de Grieks Katholieke Kerk, aartsbisschop Serafim. beedigd tot president.

NIEUWE INITIATIEVEN TOT REÏNTEGRATIE GRIEKENLAND IN NAVO

Premier George Rallis heeft op 27 mei in zijn eerste persconferentie voor buitenlandse correspondenten verklaard dat een reïntegratie van Griekenland in de NAVO in het belang van het land en ook van het bondgenoot zou zijn. Hij deed Turkije het aanbod van een open, eerlijke en redelijke dialoog.

Rallis zei dat Griekenland vasthoudt aan de oorspronkelijke formule, volgens welke de Griekse strijdkrachten onder het militaire commando van de NAVO vallen met behoud van de operationele jurisdictie in het gebied van de Egeïsche Zee, zoals het geval was voor 1974. Turkije blokkeert deze regeling omdat het ook een deel van het NAVO-commando en de controle in de Egeïsche Zee opeist.

Rallis kwam ook te spreken over de kwestie van de Amerikaanse bases in Griekenland. Hij zei dat zijn regering eerst de recente Amerikaans-Turkse defensieakkoorden nauwkeurig wil bestuderen, alvorens een besluit te nemen over de Amerikaanse bases in Griekenland.

Op 19 juni heeft minister van buitenlandse zaken Mitsotakis verklaard dat de Griekse bezwaren tegen de massale Amerikaanse militaire hulp aan Turkije enigszins weggenomen zouden kunnen worden als de VS de onschendbaarheid van de Griekse grenzen garanderen.

Hij zei verder dat reïntegratie van Griekenland in de NAVO eveneens de Griekse vrees voor verstoring van het machtsevenwicht in de Egeïsche Zee zou kunnen wegnemen.

Bij een andere gelegenheid zei Mitsotakis dat het „onrealistisch zou zijn om te verwachten dat de Amerikaanse bases kunnen blijven als Griekenland geen deel uitmaakt van de militaire structuur van de NAVO".

Van Amerikaanse zijde heeft men zich verontrust getoond over de koppeling van de Griekse reïntegratie in de NAVO aan het probleem van de vernieuwing van het Grieks-Amerikaanse verdrag over de Amerikaanse bases en aan de militaire hulp aan Turkije.

Plan-Rogers verworpen

In juli 1978 werd na Langdurige onderhandelingen een basisakkoord bereikt tussen de NAVO-opperbevelhebber Haig en de toenmalige chef van de Griekse generale staf, generaal Davos, over een toekomstige reïntegratie van Griekenland in de NAVO. Het militaire comité van de NAVO ging in oktober akkoord en deed de aanbeveling dat de reïntegratie spoedig zou beginnen en dat enkele details, zoals de regeling van de operationele jurisdictie in de Egeïsche Zee, later geregeld zouden worden. Turkije kwam, gebruik makend van zijn veto-stem, evenwel tussenbeide en wilde deze details eerst geregeld hebben voordat de integratie zou beginnen.

In maart 1979 accepteerde Griekenland een aantal amendementen, voorgesteld door generaal Haig in een poging de Turkse bezwaren uit de weg te ruimen. Volgens Turkije waren de amendementen niet voldoende, waarop Haig met nieuwe voorstellen kwam, die nu weer door Griekenland werden verworpen omdat zij als resultaat zouden hebben dat de verdediging van het Griekse luchtruim in handen van niet-Griekse bevelhebbers zou komen en de chef van de Griekse marinestaf niet meer de operationele controle in de Egeïsche Zee zou hebben.

De nieuwe NAVO-opperbevelhebber Rogers heeft in februari 1980 een nieuw voorstel gedaan aan de Griekse chef-staf, generaal Agamemnon Gratsios. Griekenland en Turkije zouden ieder verantwoordelijk zijn voor de controle van hun eigen nationale luchtruim, maar het internationale luchtruim zal gecontroleerd worden door een derde land, b.v. de VS, waarvoor een nieuw hoofdkwartier op het eiland Kreta gevestigd zal worden.

Op 22 febr. overhandigde Gratsios het afwijzende antwoord van de Griekse regering aan Rogers.

Voor 1974 was Griekenland, binnen de NAVO-regeling, verantwoordelijk voor zowel de lucht- als de zeedefensie van de Egeische Zee, buiten de Turkse territoriale wateren, onder het opperbevel van een Amerikaanse officier in Izmir, wat betreft de luchtmacht en van de CINC-SOUTH In Napels wat betreft de marine
Sedert Griekenland zich uit de NAVO heeft teruggetrokken staat het regionale hoofdkwartier in Izmir volledig onder Turks opperbevel en het Haig-Davos akkoord voorzag daarom in een luchtmachthoofdkwartier in Larissa onder Grieks opperbevel. De Griekse strategische verantwoordelijkheid voor de verdediging van de internationale wate-

ren in de Egeïsche Zee zou daardoor verzekerd zijn.
Deze regeling kwam echter niet tegemoet aan de Turkse eis dat de Egeïsche Zee voor de helft Turks en voor de helft Grieks dient te zijn. een claim die Turkije verder doorvoert met name t.a.v. het continentale plat, een andere bron van onenigheid tussen heide landen (zie pag. 10513 e.v.). Ook claimde Turkije de controle van de burgerluchtvaart in het oostelijke gebied van de Egeïsche Zee, zelfs in het gebied boven en rond de Griekse eilanden aldaar.

LUCHTCORRIDOR TUSSEN TURKIJE EN GRIEKENLAND HEROPEND

In het weekeinde van 23 en 24 febr. heeft de Griekse regering haar uit 1974 stammend verbod van burgerluchtverkeer boven de Egeïsche Zee opgeheven. Zij reageerde daarmee op een soortgelijke maatregel van Turkije.

De Turkse regering maakte op 22 februari bekend dat zij haar besluit van 1974, dat het internationale luchtverkeer boven de Egeïsche Zee in oostelijke richting, de Turkse luchtvaartautoriteiten moest inlichten zodra het midden van de zee was bereikt, heeft ingetrokken.

Volgens internationale afspraken is Griekenland verantwoordelijk voor de vluchtcontrole boven het gehele gebied van de Egeïsche Zee, de zgn. Athens Flight Information Region. Het Turkse besluit van '74, op het hoogtepunt van het Cyprus-conflict, werd door Griekenland indertijd dan ook opgevat als een inbreuk op zijn rechten en leidde er toe dat Griekenland de gehele internationale burgerluchtvaart boven de Egeïsche Zee verbood.

In de afgelopen 5% jaar moesten vluchten van West-Europa naar bijv. het Midden-Oosten, maar ook de vluchten van Griekenland naar Turkije en vice versa via ingewikkelde routes via Bulgarije en Joegoslavië verlopen. Slechts drie maal in de afgelopen periode werd de luchtweg geopend: toen de Turkse premier Ecevit voor een ontmoeting met Karamanlis naar Montreux vloog, voor hulpacties bij een Turkse aardbeving en bij het bezoek aan Turkije van paus Johannes Paulus. Het Turkse initiatief tot opheffing van het besluit kwam onverwachts ook voor de Griekse regering. Enkele dagen eerder was de vijfde ronde van bilaterale onderhandelingen over de economische grenzen in de Egeïsche Zee en over de luchtcontrole zonder resultaat afgebroken. De ministeries van buitenlandse zaken in Ankara en Athene hadden in officiële verklaringen laten weten dat men niet nader tot elkaar gekomen was. *(NZZ,* Le *Monde)*

GRIEKS-AMERIKAANS ECONOMISCH EN CULTUREEL PACT

Op 22 april hebben vertegenwoordigers van de Griekse en Amerikaanse regeringen in Athene een economisch, wetenschappelijk en cultureel samenwerkingsakkoord ondertekend. De ondertekening wordt beschouwd als de eerste positieve ontwikkeling in de betrekkingen tussen beide landen sinds jaren.

In oktober '78 werd het akkoord de Grieken aangeboden in een poging hun verontwaardiging te verminderen over de opheffing van het Amerikaanse wapenembargo tegen Turkije. Het werd schoorvoetend door de Grieken geaccepteerd, maar toen Turkije later Griekenlands terugkeer in de NAVO blokkeerde, verworpen, omdat volgens de Grieken de Amerikaanse regering niets had ondernomen om Turkije tegen te houden.

Het akkoord ondertekend door minister Mitsotakis en de Amerikaanse ambassadeur McCloskey voorziet in een institutioneel kader voor een meer systematische samenwerking op het terrein van de economie, wetenschap, technologie, onderwijs en cultuur. Het voorziet bijv. in de oprichting van drie gemeenschappelijke werkcommissies. (The Times)

VEROORDELING LINKSE TERRORISTEN

Eind juni heeft een rechtbank in Athene zes linkse extremisten tot gevangenisstraffen tussen 2½ en 6½ jaar veroordeeld wegens lidmaatschap van een terroristische organisatie.

Acht anderen werden vrijgesproken.

De leider van de groep, de 37-jarige uitgever Konstantin Zirinis, kreeg de hoogste straf.

De 19-jarige dochter van een Franse zakenman, Elizabeth Denis Bertrand, die als nummer twee van de groep gold, kreeg wegens haar jeugdige leeftijd slechts 2% jaar.

De 14 werden in januari na de moordaanslag op de plaatsvervangend politiecommandant Panteles Petrou en diens chauffeur gearresteerd.

Volgens de politie was de groep in het bezit van documenten die wezen op het voornemen aanslagen uit te voeren op ambassades, onder andere de Amerikaanse en de Westduitse.

De veroordeelden hebben alle aanklachten van de hand gewezen. *(NZZ)*

ITALIE

PLAN REDDING ALFA **ROMEO** GOEDGEKEURD

Een Italiaanse parlementscommissie heeft haar goedkeuring gehecht aan een tienjarenplan waarmee het staatsautomobielconcern Alfa Romeo in 1985 uit de rode cijfers moet komen. Het plan voorziet in een samenwerkingsverband met de Japanse Nissan (Datsun) voor de produktie van 60.000 personenwagens in de middenklasse. Hiervoor wordt een fabriek gebouwd bij de vestiging van de Alfa-dochter Alfasud in de buurt van Napels.

De auto's krijgen een motor van Alf en een carrosserie van Nissan De Japanners nemen twintig procent van de kosten van de fabriek voor hun rekening. De ene helft van de produktie is bestemd voor Italië, de andere helft voor de overige Westeuropese markten .

Het reddingsplan moet nog worden goedgekeurd door de industriële beleidscommissie van de Italiaanse regering. Alfa Romeo leed vorig jaar een verlies van 54,9 mrd lire (140 mln gulden); het jaar daarvoor was er een verlies van 83,8 mrd lire (210 miljoen gulden).

Volgens het plan moet er tot eind 1982 300 mrd lire (750 mln gulden) extra worden geïnvesteerd. In de tien jaar daarna is er 1,2 biljoen lire (3 mrd gulden) aan nieuwe investeringen nodig. Alfa Romeo denkt zelf in 1984 quitte te spelen.

De parlementscommissie deed verder een beroep op de regering met maatregelen te komen om de gehele Italiaanse auto-industrie nieuw leven in te blazen. Eind april besloot de regering ook deze sector financieel te steunen. (Reuter)

GEEN VERVOLGING **COSSIGA** OVER ZAAK-DONAT-CATTIN

Na een debat van 5 dagen heeft het Italiaanse parlement besloten dat premier Cossiga niet voor het Constitutionele Hof behoeft te verschijnen op beschuldiging van hulp bij de ontvluchting van een vermoedelijke terrorist (pag. 492/3).

Aanleiding tot het debat **was** een door de communisten ingediende motie waarin om voortzetting van het onderzoek werd gevraagd en

een andere van de Radicalen en van de neofascistische MSI.
Het parlement bevestigde de uitkomsten van een parlementaire enquêtecommissie die eveneens had gemeend dat verder onderzoek niet nodig is.
Aan de vooravond van het debat werd een nieuw feit aan de zaak toegevoegd toen het parket van Turijn een document publiceerde waaruit bleek dat een ,,bekeerde" terrorist, Paolo Salvi, tegenover de politie had verklaard dat Marco Donat Cattin, de zoon van de vooraanstaande christen-democraat Donat Cattin, op 7 mei door een andere terrorist was gewaarschuwd dat de politie hem op het spoor was. Dit was een belangrijk element ten gunste van de onschuld van Cossiga, die er eerder van beschuldigd was persoonlijk Donat Cattin gewaarschuwd te hebben dat de politie zijn zoon op het spoor was.
De voornaamste getuige à charge voor de premier en Donat Cattin is een andere ,,bekeerde" terrorist, Roberto Sandalo, die beweerde als tussenfiguur te hebben gefungeerd tussen Donat Cattin en diens zoon. Sandalo houdt vol dat Donat Cattin zijn inlichtingen direct van de premier heeft gekregen, die hij op 24 april zou hebben ontmoet.
Sandalo, die op 28 april werd gearresteerd, heeft zijn onthullingen allereerst aan de politie gedaan en vervolgens voor een parlementaire onderzoekscomrnissie die op 31 mei besloot de zaak wegens onvoldoende bewijs te laten rusten.
Communisten, radicalen en neofascisten besloten vervolgens de zaak voor het parlement te brengen. De beide laatsten wensen dat Cossiga voor het Constitutionele Hof zou verschijnen, de communisten wensten slechts een nader onderzoek.

De stemming over de communistische motie de zaak verder door een onderzoekscommissie te laten behandelen werd een overwinning voor de regering, 507 tegen 416, evenals de motie waarin Cossiga ervan beschuldigd werd officiële geheimen te hebben doorgegeven. Deze motie werd met 535 tegen 370 stemmen verworpen.
Naar aanleiding van een uitlating van Donat Cattin dat 41 politici zonen, dochters en familieleden hebben die op de een of andere manier met het terrorisme te maken hebben, hebben de radicalen minister van binnenlandse zaken Rognoni om nadere inlichtingen verzocht. (The Times, *Le* Monde, *NZZ*)

SCANDINAVIE

IJSLAND

NIEUWE PRESIDENT GEKOZEN

Op 29 juni is mevrouw Vigdis Finnbogadottir tot president van IJsland gekozen. Zij kreeg 33,6% van de stemmen van de ca. 140.000 kiesgerechtigde burgers, waarvan er zo'n 90% aan de verkiezingen deelnamen.

Haar voornaamste concurrent Gudlaugur Thorvaldsson, oud-rector van de universiteit van Reikjavik en officiële bemiddelaar in arbeidsconflict-n kreeg 33,2%.
Het conservatieve parlementslid Albert Gudmundsson en voormalig beroepsvoetballer kreeg 19,8%. Een vierde kandidaat, de diplomaat Petur Thorsteinsson kreeg 9%.

Mevrouw Finnbogadottir is vijftig jaar oud en geboren in Reykjavik, waar haar vader hoogleraar aan de universiteit was. Zij studeerde letteren in Grenoble en Parijs en vervolgens dramaturgie in Zweden. Bij haar terugkeer in IJsland richtte zij een avantgardistisch toneelgezelschap op, dat stukken van Sartre en Ionesco opvoerde. Zij kreeg grote bekendheid door haar Franse lessen voor de televisie, vertaalde moderne Franse auteurs in het IJslands en was laatstelijk directrice van de schouwburg in Reykjavik.
Haar kandidatuur werd gesteund door de linkse partijen. Zij heeft zich in het verleden o.a. meerdere mal-n uitgesproken tegen de Amerikaanse basis in Keflavik, een regelmatig in de IJslandse politiek terugkerende controverse.

De bevoegdheden van de president zijn gering, maar door de regelmatig terugkerende regeringscrises heeft de functie van de president meer betekenis gekregen dan uit de grondwet af te lezen valt.

De nieuwe president heeft verklaard dat zij zich zal inzetten voor de emancipatie van de vrouw en voor het beter bekend worden van de IJslandse cultuur. (Le Monde, *FAZ*)

VORMING COALITIEREGERING

Na twee maanden van moeizame onderhandelingen heeft Gunnar Thoroddsen op 8 febr. een coalitieregering gevormd waarin leden van de Onafhankelijkheidspartij, de Vooruitgangspartij en de communistische Volksalliantie zitting hebben. Thoroddsen is lid van de conservatieve Onafhankelijkheidspartij, die bij de vervroegde verkiezingen van 2 en 3 december '79 winst boekte (pag. 12), maar zijn partij is tegen de nieuwe regering gekant. Na de verkiezingen gaf president Eldjarn de ene formatie-opdracht na de andere, maar geen van de partijleiders kon een geschikte coalitie samenstellen (pag. 12/2). Er werd al weer gesproken over nieuwe verkiezingen om uit de patstelling te raken, terwijl tegelijkertijd gedacht werd aan de brnoeming van een zakenkabinet, toen Thoroddsen, vice-president van de Onafhankelijkheidspartij, achter de rug om van partijvoorzitter Hallgrimsson onderhandelingen begon met de Vooruitgangspartij en de Volksalliantie, hoewel hij zelf maar op de steun van drie conservatieve parlementsleden en één onafhankelijke kon rekenen.
Tot ieders verbazing gingen de Vooruitgangspartij en de communisten akkoord met de voorstellen van Thoroddsen, waarschijnlijk hopend op een scheuring in de conservatieve partij.
Thoroddsen is nu leider van een rechts-midden-linkse regering die in de Althing op een meerderheid van 33 afgevaardigden kan rekenen. De vroegere premier en voormalig voorzitter van de Vooruitgangspartij Olafur Johannesson is minister van buitenlandse zaken geworden terwijl het belangrijke ministerie van visserij onder de nieuwe voorzitter van de Vooruitgangspartij, Steingrimur Hermannsson komt.

De IJslandse president Vigdis Finnbogadottir.

De samenstelling van de regering is als volgt:

premier - Gunnar Thoroddson (Onafh.); justitie - Fridjon Thordarsen (Onafh.); landbouw - Palmi Jonsson (Onafh.); buitenl. zaken - Olafur Johannesson (Vooruitg.); godsdienst - Ingvar Gislason (Vooruitg.); visserij en verkeer - Steingrimur Hermannsson (Vooruitg.); handel - Tomas Arnason (Vooruitg.); financiën - Ragnar Arnalds (Volksall.); soc. zaken en volksgezondheid - Svavar Gestsson (Volksall.); industrie - Hjörleifur Guttormsson (Volksall.).

ZWEDEN

BEPERKING DEFENSIE

Door trekking van het lot heeft het Zweedse parlement op 21 mei besloten tot een verlaging van de defensie-uitgaven met Zw.kr. 1 mrd tot Zw.kr. 32 mrd over het tijdvak 1981-1985.

Volgens de spelregels beslist in de Zweedse Rijksdag het lot bij het staken der stemmen. Bij de stemming van een oppositiemotie over de verlaging van de defensie-uitgavan kwam 21/5 een conservatief parlementslid te laat opdagen, omdat hij eerst zijn kind naar school had gebracht. Daarmee verviel de meerderheid van slechts één zetel die de drie regeringspartijen hebben ten opzichte van de oppositie van sociaaldemocraten en communisten.

,,Het is niet zozeer een nederlaag voor de regering als wel een blamage voor het parlement," zo zei een woordvoerder van het ministerie van defensie, die overigens ontkende dat het besluit wezenlijke schade zal berokkenen aan de defensieplannen. *(NRC/H'blad)*

ACHTSTE REACTOR IN GEBRUIK

Op 1 juli is de achtste kernreactor van het land in gebruik gesteld. De twee jaar vertraging, die hierbij is ontstaan, komt de energiemaatschappij, een staatsbedrijf, op bijna f 500 mln te staan, zo verklaarde een woordvoerder van de maatschappij. De nu in gebruik genomen reactor maakt deel uit van het Ringhals-complex aan de zuidwestkust. Een zuster-reactor, die in principe meteen kan gaan draaien, komt niet voor april 1982 in gebruik, omdat er voor die datum geen geschoold bedieningspersoneel voorhanden is.

Voor de vertraging, die ontstaan is bij het in bedrijf stellen van de twee reactors, eist de maatschappij van de regering een schadevergoeding van ruim f 700 mln, aldus de woordvoerder, die het gebrek aan belangstelling voor een baan in de centrales weet aan het debat over kernenergie dat geruime tijd het politieke leven in Zweden heeft beheerst.

Dit debat mondde in maart uit in een referendum, dat een ,,voorlopig ja" tot uitkomst had: de meerderheid van de Zweden wil het aantal reactors in het land van zes uitbreiden tot twaalf. Maar ook is bepaald dat over ongeveer 25 jaar er geen energie meer mag worden gewonnen via kerncentrales. (Reuter)

WIJZIGING SAMENSTELLING KABINET

Op 26 juni heeft het Zweedse kabinet besloten een wijziging in de samenstelling aan te brengen, nadat minister van financiën Mundebo, die namens de liberale Volkspartij in de regering zit, er de voorkeur aan gaf zijn functie op te geven om gouverneur van de provincie Uppsala te worden. In plaats van Mundebo werd de eveneens tot de liberale Volkspartij behorende minister van arbeid Wirten tot minister van financiën benoemd.

Hij wordt opgevolgd door zijn staatssecretaris Ingemar Eliasson. Minister van buitenlandse zaken Ullsten is tevens tot plaatsvervangend premier benoemd. De wijziging vond plaats op een tijdstip dat zowel de liberale Volkspartij als de agrarische centrumpartij van premier Falldin nogal aan populariteit hebben ingeboet.

Volgens een opiniepeiling is de aanhang van de liberalen binnen een jaar gehalveerd en rekent nog 7% van het electoraat zich tot deze partij. Met een percentage van 14,5 is ook het centrum op een dieptepunt van zijn populariteit aangekomen. De conservatieven van de minister van economische zaken Bohman zagen hun aandeel in de afgelopen twaalf maanden met 7% naar 25% stijgen.

Deze omstandigheid heeft de spanning tussen de drie coalitiegenoten verder opgevoerd. Het centrum verwijt de conservatieven zich te sterk te profileren en te weinig rekening te houden met de andere burgerlijke partijen.

De Volkspartij heeft een conflict met de conservatieven omdat hun voorzitter tot .,een liberale revolutie" heeft opgeroepen en daarmee de liberalen tegen de haren in streek. *(NZZ)*

GROTE STAKING LEGT OPENBARE LEVEN LAM

Begin mei heeft Zweden de grootste werkstaking uit zijn geschiedenis gekend.

90% van het particuliere bedrijfsleven is lamgelegd, nadat de vakbond LO een werkstaking had uitgeroepen ter ondersteuning van een eis tot salarisverhoging.

Zo'n 800.000 werknemers hebben gevolg gegeven aan deze oproep en het werk neergelegd.

Op 11 mei kwamen werkgevers (SAF) en vakbonden, na interventie van premier Falldin tot een vergelijk wat onder andere een salarisverhoging van 6,8% inhield.

Tegelijkertijd werd ook een oplossing gevonden voor het conflict in de publieke sector waar sedert 25 april regelmatig werd gestaakt. In deze sector zal een loonsverhoging van 7,3% betaald gaan worden.

Vooral de stakingsacties in deze sector hebben het oprnbare leven getroffen. Zowel trein- als luchtvaartverkeer alsmede de veerdiensten met Denemarken kwamen geheel tot stilstand. De levensmiddelenaanvoer werd ernstig bedreigd.

Tot voor enkele jaren gold het Zweedse arbeidsoverlegmodel als een voorbeeld voor andere Westerse democratieën. Met de komst van een centrum-rechtse regering, door de vakbeweging vaak gezien als verlengstuk van de werkgevers, werden de eerste scheuren in het harmoniemodel zichtbaar, het definitieve afscheid van over het geheel genomen tientallen jaren arbeidsvrede is nu — 1 mei 1980, wrang toeval — definitief gekomen.

Er wordt veel gespeculeerd over een diepere achtergrond voor de huidige tegenstellingen. Het zou niet alleen om CAO's gaan, nee, LO is indirect uit op een aanval van de huidige regering. Dat lijkt een te voor de hand liggende redenatie. LO is zich evenzeer als SAF en de regering bewust van de enorme economische consequenties van het huidige conflict. Maar het gaat niet alleen om het afwijzen van de LO-looneisen, ook allerlei andere eisen onder andere betreffende het minimumloon en parttime-werk werden niet gehonoreerd.

Dat zijn zeer concrete punten zoals de algehele economische politiek van een regering die volgens progressief Zweden teveel bezuinigt. *(NRC/H'blad,* NZZ, FAZ)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75. Postbus 5093. 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OLYMPISCHE SPELEN IN MOSKOU

Van 19 juli tot 3 aug. zijn in de hoofdstad van de Sowjet-Unie, Moskou, de 22-ste Olympische Zomerspelen gehouden. Nog meer dan bij voorgaande Spelen stonden deze in het teken van de politiek. In 1968, bij de Spelen in Mexico, waren het studentenonlusten en de uiterst hardhandige wijze. waarop deze werden onderdrukt, die een schaduw op het gebeuren wierpen (pag. 705 e.v.-1968). Voor wat betreft de Spelen in Munchen in 1972 waren het de uitsluiting van deelname van Rhodesië (pag. 553 e.v.-1972) en vooral de Palestijnse aanslag op de Israëlische ploeg (pag. 585 e.v.-'72), die maakten, dat de politiek invloed had op dit in opzet sportieve fenomeen. In 1976 — de Spelen in Montreal — maakte de Canadese regering deelname door een ploeg uit Taiwan onmogelijk, terwijl 29 Afrikaanse landen (plus Guyana en Irak) de Spelen boycotten i.v.m. de deelname eraan van Nieuw-Zeeland, dat door de boycottende naties verweten werd sportieve banden met Zuid-Afrika te onderhouden (pag. 613 e.v.-1976).

Nu, in 1980, was het de oproep van de Amerikaanse president Carter om de Spelen te boycotten i.v.m. de Sowjet-inval in Afghanistan, die duidelijk maakte, dat sport en politiek met elkaar te maken hebben. (Oproep president Carter pag. 70/2 e.v.-1980).

Deze oproep bewerkstelligde, dat een aantal in sportief opzicht vooraanstaande landen, w.o. de VS, Japan en de Bondsrepubliek Duitsland, aan de Spelen in Moskou niet hebben deelgenomen, waarmee aan deze Spelen het universele karakter ontnomen werd.

Anderzijds kan de boycot riiet voor 100% geslaagd genoemd worden, aangezien een groot aantal Nationale Olympische Comité's uit Westerse landen — vaak tegen de wens van de betrokken regeringen in — wel ploegen naar Moskou gezonden hadden. De oproep, die president Carter op 20 jan. deed, om de Spelen in Moskou te boycotten, lokte in de internationale pers commentaren uit, waaruit het volgende geciteerd is:

Een aantal landen heeft niet willen deelnemen aan de openingsceremonie. In dat geval werd voor deze landen door Sowjet-functionarissen de Olympische vlag rondgedragen. te zamen met een bord, waarop het opschrift Nationaal Olympisch Comité met de naam van het desbetreffende land, zoals hier in het geval van Nederland.

Onder het opschrift ,,Wordt de stemuitslag van de AVVN verprutst?" schreef The Guardian op 22 jan. in een hoofdartikel:

Redding van de OS te Moskou wordt een mirakel, en wie daar niet in gelooft blijft met zijn treurzang zitten. Wij treuren maar tijdelijk over de Moskouse spelen. Het was een miserabele misgreep van het IOC om de spelen destijds aan Moskou toe te wijzen, want vér voor Kaboel wist men al dat een OS met gelijktijdige ,,opberging" van dissidenten en joden gedurende die spelen weerzinwekkend zou zijn.

Helaas, de eerste reden om te huilen is Carter. Niet omdat hij de Afghaanse zaak zeer ernstig neemt, maar omdat diens vreemde diplomatie achter de muren van het Kremlin vrolijk gelach zal uitlokken. Het laatste ,,consistente" beleid van Amerika is nu kennelijk gericht op verwoesting of verplaatsing van de OS, naar Griekenland, Montreal, Los Angeles of een ontelbaar aantal plaatsen over de wereld. Op dat punt gekomen zullen Amerika's bondgenoten het grondig oneens worden. Fiji en Australië stellen zich op bij Riad en Washington, de meeste NAVO-landen zullen gaan navelstaren. Frankrijk haalt de schouders op. Had Carter ook maar één moment zich bezonnen, hij zou dit verwardste van al zijn initiatieven nimmer hebben genomen. De volgende scenario's — geen enkele goed voor het Westen — ontplooien zich.

Het waarschijnlijkst is ook het ergst. Lord Killanin c.s. geven geen krimp, de officiële spelen gaan naar Moskou. Een verstrooid aantal Westerse en andere bondgenootschappelijke landen zullen pogen concurrerende spelen te organiseren. De Russen gaan door alsof er niets is gebeurd, en — numeriek gezien — brengen zij een vernederende klap toe. De stemuitslag in de AVVN vergaat in de wind, en Washington blijft wenend achter vanwege falende vriendschappen.

The Guardian plaatst vervolgens de Afghaanse kwestie in een perspectief. De ergste crisis sinds 1945? En nu maar op de beer losslaan? Maar Afghanistan wás al geen bastion van vrijheid, het was een van de armste en meest verwaarloosde landen ter wereld, gerund door een bloeddorstige marxistische dictator die haast had. De Russen kwamen binnen en vervingen Amin door een iets minder erge dictator. Dat is méér voorgekomen sinds 1945. Nog in 1979 brak Vietnam in en verving het een barbaarse dictator in Cambodja door een iets minder erge heerser. Nog in 1979 ook heeft Giscard, zonder gemor van het Westen, paratroepen naar het Centraal Afrikaanse Keizerrijk gezonden om keizer Bokassa afgezet te krijgen.

De dreiging die nu van de Afghaanse kwestie uitgaat komt niet voort uit het karakter van de daad, maar omdat, in een comfortabele, soezende wereld, wij er plotsklaps aan herinnerd worden dat Moskou nog altijd extreme maatregelen kan nemen om zichzelf te bevrijden van een uiterst moeilijke situatie.

Natuurlijk is de Afghaanse kwestie een klap en een uitdaging. Zelfs Iran, temidden van zijn binnenlandse moeilijkheden, heeft het gevaar geregistreerd. De tanks in Kaboel zijn zowel een kans als een tegenslag. Wij zouden, sober en vastbesloten, in het Westen tot een eensgezind beleid moeten komen.

In plaats daarvan lijken wij er met alle kracht op uit te zijn om, met een haast bewuste dwaasheid, de komende vijf maanden door te brengen met een machteloos debat over de vraag of Noorwegen, Zwitserland, Kenya en China aan de Olympische Spelen zullen deelnemen.

In Le Monde stond op 22 jan. een artikel onder het hoofd ,,Einde van een Olympische conceptie", waaruit het navolgende is aangehaald:

Lord Killanin houdt het vol: bij de OS gaat het niet om een regeringszaak, het zijn de nationale comité's die beslissen, en die comité's zijn gehouden hun zelfstandigheid te bewaren tegen welke politieke, godsdienstige of economische pressie dan ook.

Waarom dan spreken m.n. Amerikaanse en Britse politici zich dan voor boycot c.q. overplaatsing der Spelen uit? Vooreerst omdat de Westelijke landen het niet eens konden worden over alle door Amerika voorgestelde sancties tegen de SU. En voorts zijn de OS een veel grotere noemer dan alleen maar Amerikaanse graanverkopen en technologie-uitvoer. Derhalve pogen de regeringen het voordeel te behalen, dat vergelijkbaar is met het opsteken van de vuist door Amerikaanse zwarte sprinters op de OS van Mexico (1968), en met dat van het Palestijnse commando te Munchen (1972). Het OS-boycot-thema is een nogal delicaat wapen, dat als boemerang kan werken. De unieke boycotoperatie, in 1976 uitgevoerd door 29 Afrikaanse landen, heeft niet het effect gehad, waarop gerekend was: de betr. zwarte atleten werd hun lauwerkrans onthouden, zonder dat de strijd tegen apartheid in de sport (het motief der boycot) er verder mee kwam; ja, vier jaren later wordt het Zuidafrikaanse isolement steeds meer ter discussie gesteld.

Niettemin werkt Carters initiatief als een

katalysator in een chemische reactie. Al maanden werkten vier elementen toe naar een sabotage der Moskouse Spelen, alleen ontbrak nog de gelegenheid om daaraan duidelijk uitdrukking te geven:

1) de stroming voor de mensenrechten;

23 de anti-Olympische stroming (vanwege de dubieuze relaties van de sportlieden met geld en drugs). De OS, dat is niet sport, maar oorlog, aldus Julliard in Le Nouvel Observateur (28 dec. jl.). De OS, niet alleen die van Moskou, staan ter discussie;

3) de ,,revanchistische" stroming, d.w.z. de wraakgevoelens van die sportmensen die de onderbreking der sportieve banden met Zuid-Afrika niet slikken, en derhalve nu ook Moskou op de zwarte lijst willen hebben;

4) de sportieve beweging: De afkeer van sportlui, m.n. in Amerika, tegen het gebruik van biologische preparaten door vooral Oostblok-sportlieden.

Intussen is het wel zo dat het IOC óók ,,politiek" heeft gehandeld, toen het na de Eerste Wereldoorlog Duitsland in 1920 en 1924 uitsloot. In 1936 werd een levendige campagne gevoerd om de OS van Berlijn te boycotten, en in 1956 ondervond het IOC, vóór de OS van Melbourne, druk om Frankrijk, Engeland, Israël en de SU buiten te sluiten (vanwege Suez en Hongarije).

In 1980 is het nieuwe dat nu het organiserende land in de beklaagdenbank zit. Zal Killanins juridische pantser het nog kunnen houden? Het meest solide fundament van het ,,olympisme" blijft zijn ideaal van universele vrede en broederschap. De overwinning van de Amerikaanse zwarte vérspringer Jesse Owens, heeft zij niet diegenen belachelijk gemaakt die van Berlijn de tempel van het Herrenras hadden willen maken?

De Tsjechoslowaakse Vera Calaska, in Mexico op het hoogste podium geflankeerd door twee Russinnen, heeft zij niet aangetoond dat haar volk door de Russische bezetting van Praag niet tot slavernij was gebracht?
Maar dán rijst de vraag of niet juist dát de politieke machten ter plaatse derangeert. Hoelang nog zullen die machten accepteren door dat IOC te worden geringeloord. Het IOC dat er maar op blijft hameren dat sport onafhankelijk is van politiek. Hoe lang nog kan het IOC op haar recht staan, de eigenares van de OS te zijn? Omdat er binnen het kader van de UNESCO een conferentie van sportministers bestaat, is alles gereed voor een onteigening van het IOC. Maar dán komt men bij een andere conceptie van sport, waarbij de atleten, net zoals tonnen graan en computers, vulgaire pionnen in de koude oorlog zijn geworden.

Vergadering Nationale Olympische Comités tegen boycot

Het Internationaal Verbond van Olympische comités ANOC heeft zich op 5 febr. in Mexico City unaniem verzet tegen de oproep van president Carter tot het boycotten van de Olympische Spelen. **Het verbond heeft ook alle pogingen tot het** veranderen van plaats afgewezen.

Deze unanieme beslissing kwam na een tweedaagse vergadering in de Mexicaanse hoofdstad van de raad van het verbond die uit twintig leden bestaat, maar de Olympische comité's van 144 landen vertegenwoordigt. Eet verbond houdt zich vooral bezig met het vaststellen van competitie-maatstaven en andere technische aspecten en is niet het zelfde als het Internationaal Olympisch Comité, hoewel de leden vaak dezelfde zijn.

In een gezamenlijk document zei de raad dat de Olympische Spelen alleen moeten dienen als instrument voor het bevorderen van de Olympische beweging en de sport zelf en deed een beroep op het IOC om ,,elke invloed van buiten af op de Olympische beweging van de hand te wijzen en te vermijden, ook die, welke gericht is op het veranderen van de bestaande afspraken".

De Amerikaanse waarnemer — Amerika wordt momenteel vertegenwoordigd door andere landen van het Amerikaanse continent — vroeg om uitstel van de beslissing omdat er nog tot 20 mei de tijd was om deelnemers aan de Spelen in te schrijven en er inmiddels misschien andere oplossingen gevonden worden.

De Westeuropese landen waren vertegenwoordigd door Groot-Brittannië, Italië, Frankrijk en Liechtenstein, die alle zeiden het roerend eens te zijn met de anti-boycot positie.

Een aantal leden waren bijzonder kritisch over de beslissing van Carter die zij ,,erg overhaast" vonden. ,,Als de politici overleg hadden gepleegd met Olympische organisatoren over de praktische moeilijkheden dan was het zover niet gekomen", zei een van de aanwezigen ,,het gaat om grote wettelijke contracten tussen het IOC en de Russische regering en die kunnen niet worden verbroken".
De Russen hebben inmiddels ook niet stil gezeten. Op een persconferentie kondigde de Mexicaanse voorzitter van het verbond aan dat de Sowjet-regering alles had gedaan om de Latijnsamerikaanse deelnemers aan de Spelen tegemoet te komen in hun onkosten. De Sowjet-hulp. volgens de Mexicaan Vazquez Rana, zou onder andere bestaan uit goedkope voedselcoupons en vijftig procent korting op de vliegreis als deze werd gemaakt via de Russische lijn Aeroflot.

IOC blijft bij Moskou

Het Internationale Olympische Comité IOC, dat van 9-12 febr. in het Amerikaanse Lake Placid — waar op dat moment de Winterspelen gehouden werden — bijeen was voor zijn 82-ste congres, besloot unaniem Moskou als plaats voor de Olympische Zomerspelen te handhaven.

De resolutie, waarin het Comité dit vastlegde, luidde aldus:

,,De 22e Olympische Spelen zijn tijdens de 75e bijeenkomst van het Internationaal Olympische Comité toegekend aan de stad Moskou en een overeenkomst is door beide partijen ondertekend op 23 okt. 1974. Alle voorbereidingen zijn gemaakt volgens die overeenkomst en verenigbaar met de reglementen van het IOC. De voornaamste verantwoordelijkheid van het IOC is voor de jonge atleten in de wereld de verzekering dat de Olympische Spelen iedere vier jaar worden gehouden overeenkomstig de beginselen en met inachtneming van de regels van het IOC.

Het Internationaal Olympische Comité is zich terdege bewust van, en gevoelig voor, de omstandigheden in de wereld.

Nooit eerder werden de Olympische Spelen geconfronteerd met een dergelijke ernstige uitdaging. Veel regeringen hebben verklaard, dat de atleten uit hun land niet zullen worden aangemoedigd. en soms zelfs verboden zal worden, deel te nemen aan de Spelen in Moskou dit jaar. Het Olympische Comité van de Verenigde Staten heeft, op verzoek van de president van de Verenigde Staten, geprotesteerd bij het IOC. Over dat protest

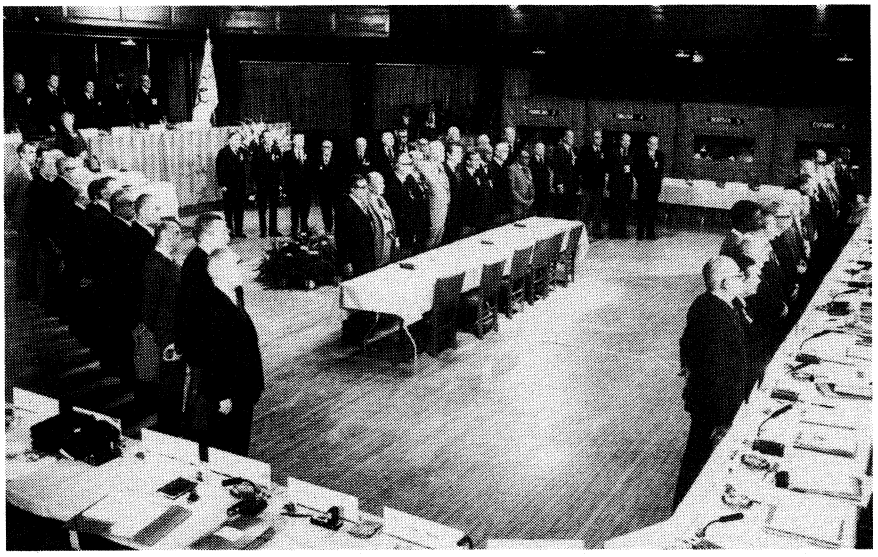

Overzicht van de bijeenkomst van het Internationale Olympische Comité in Lake Placid. Geheel links op het podium de voorzitter, lord Killanin.

is vergaderd en gediscussieerd. Ook andere suggesties zijn besproken. De 142 erkende nationale Olympische Comités zijn gebonden aan de Olympische regels. Het dagelijkse bestuur van de Associatie van nationale Olympische Comités (ANOC), dat eerder deze maand in Mexico bijeen was, heeft het IOC unaniem aanbevolen Moskou als plaats van handeling voor de 22e editie van de Olympische Spelen te handhaven. Veel nationale Olympische Comités zijn in een zeer moeilijke positie geplaatst door hun regeringen en de publieke opinie. Alle pogingen zullen in het werk gesteld worden, door het IOC, haar leden en de NOC's, om regeringen en publiek in te lichten over de beginselen en de doeleinden van de Olympische beweging.
De tijd is van belang en de laatste aanvaardingen en weigeringen van uitnodigingen voor de Spelen in Moskou dienen vóór 24 mei binnen te zijn. Het IOC erkent in het bijzonder de problemen, waarin het Amerikaanse Olympische Comité zich bevindt, en moedigt het AOC aan door te gaan met de pogingen het mogelijk te maken, dat de Amerikaanse atleten kunnen deelnemen aan de Spelen van Moskou.
Tevens dringt het IOC er bij het organisatiecomité van Moskou en het Russische Olympische Comité op aan de hoogste autoriteiten in hun regering duidelijk te maken welke problemen zij voor zoveel nationale Olympische comités heeft veroorzaakt. Het bestaan van de Olympische Spelen, de Olympische beweging en de organisatie van sport door de internationale sportfederaties staat op het spel.
De 73 leden, die op het 82e congres van het IOC aanwezig waren, zijn eenstemmig van mening dat de Spelen in Moskou moeten worden gehouden, zoals was bepaald. Het IOC kan de problemen van politieke aard in de wereld niet oplossen. Wel kunnen wij een beroep doen op de regeringen van de landen, in het bijzonder van de machtige landen, gezamenlijk oplossingen te vinden voor de vraagstukken die hen gescheiden houden. Ik (Killanin), als voorzitter van het IOC, en alle leden daarvan willen alles doen wat in ons vermogen ligt om hieraan bij te dragen, zodat de Spelen kunnen plaatsvinden in de juiste sfeer."

Europees parlement vraagt boycott

Het Europese parlement heeft op 15 febr. opgeroepen tot een boycot van de Olympische Zomerspelen in Moskou en aangedrongen op een onmiddellijk embargo op de verkoop van overtollige grondstoffen aan de Sowjet-Unie.
Verder veroordeelde het parlement de binnenlandse verbanning van de Russische dissident Andrei Sacharow.
Het riep de regeringen van de negen lidstaten van de Europese Gemeenschap op hun topsporters te vragen niet aan de Zomerspelen in Moskou deel te nemen.

Carter *verscherpt boycot*

President Carter heeft op 28 maart de economische boycotmaatregelen jegens de Sowjet-Unie verscherpt. Hij beval dat de export van alle Amerikaanse goederen, bestemd voor de organisatie van de Olympische spelen in Moskou, de uitwisseling van technologische kennis en betalingen aan de Sowjet-Unie moeten worden stopgezet.
Eerder had Carter de export van 18 mln ton Amerikaans graan en van hoogwaardige technische apparatuur naar de Sowjet-Unie verboden in verband met de Russische inval in Afghanistan.
De nieuwe maatregel van Carter treft ook betalingen van de Amerikaanse televisiemaatschappij NBC voor de uitzending van de Olympische wedstrijden. NBC heeft naar schatting al zo'n 87 mln dollars in het Olympische project geïnvesteerd. Daarbij is 37 mln dollar voor de TV-rechten inbegrepen.
Carter heeft Philip Klutznick, secretaris van het ministerie van handel, aangewezen om toezicht op de naleving van de nieuwe maatregelen te houden. Volgens een woordvoerder van het Witte Huis heeft Carter deze stap genomen om duidelijk te maken dat de Amerikaanse regering vast van plan is deelneming van een nationale ploeg in Moskou tegen te gaan.
De order is van kracht tot 3 augustus, wanneer de Spelen ten einde lopen. Alleen medicijnen vallen niet onder de boycotmaatregelen. Verder dienen alle vergunningen voor transporten, die nog niet zijn verscheept, te worden ingetrokken.
Carters perschef Jocìy Powell liet doorschemeren dat in de naaste toekomst misschien zelfs reizen naar de Sowjet-Unie voor Amerikanen verboden kunnen worden.

Amerikaans Olympisch Comité volgt regering

Het Amerikaanse Olympische Comité USOC heeft op 13 april op een vergadering in Colorado Springs besloten geen Amerikaanse sportploeg af te vaardigen naar de Olympische Spelen in Moskou. De beslissing werd genomen met 1604 tegen 797 stemmen.

Op 20 januari had Carter tot de boycot besloten maar het USOC bleef pogen aan de actie te ontsnappen. ,,Maar nu de president opnieuw heeft meegedeeld dat de veiligheid van het land in gevaar is, was dit besluit het enig mogelijke", aldus voorzitter Kane van het USOC.

Op 10 april nog had Carter gedreigd eventueel-gerechtelijke stappen te ondernemen om deelneming van atleten in Moskou te verhinderen. Ook was gedreigd de financiële steun stop te zetten ais het USOC zich niet aan Carters eis zou houden.

Voor de stemming hield vice-president Walter Mondale een toespraak tot het Amerikaanse Olympische congres: ,,Iedere Amerikaan moet gezien de wereldpolitiek offers brengen: zakenlieden, agrariërs, industrieën en gezinnen die extra belasting moeten betalen om de defensie op peil te houden. Uw stem moet bewijzen hoe het er voor staat met onze wilskracht en onze waarden. Wij geven u de verzekering dat alles in het werk zal worden gesteld om de Olympische Spelen van 1984 in Los Angeles in alle opzichten tot een groot succes te maken". Mondale wees bovendien op de gevaren rond de Perzische Golf die volgens de regering door de Sowjet-Unie waren veroorzaakt.
,,Wij hebben er vertrouwen in dat andere toonaangevende landen in de vrije wereld ons zullen volgen in het standpunt dat geen land kan optreden als gastheer van het olympische feest van vrede als het volhardt in bezetting en onderwerping van een ander land."
De Sowjet-Unie heeft onmiddellijk gereageerd op de uitspraak van Colorado Springs. Het persbureau Tass beschuldigde Carter van misdadige activiteiten en verachtelijke methoden. ,.Het is een leugen dat de Verenigde Staten niet op de Spelen in Moskou vertegenwoordigd willen zijn. Het besluit druist in tegen de wil van het volk en van de atleten. Het is een vorm van machtswellust van de heer Carter en de zijnen."
Wladimir Popow, vice-voorzitter van het organisatie-comité, verklaarde: ,,Carter heeft alleen de belangen van de Amerikaanse atleten geschaad. Deze blunder is typerend voor het dilettantisme van de VS-leiders. Deze boycot betekent voor ons niet meer dan een speldeprik want het evenement wordt gewoon op 19 juli geopend." Hij wees er bovendien op dat de Amerikaanse atleten het geheel oneens zijn met Carters beleid. ,,Dit is een vorm van chantage."

Tass noemde het een schande dat Carter de situatie wilde vergelijken met de Nazi-Spelen in 1936 in Berlijn. ,,De houding van de Amerikaanse regering is een gevaar voor de wereldvrede en een belediging voor onze natie, die zes jaar lang hard heeft gewerkt om de Spelen tot een sportief hoogtepunt te maken."
De voorzitter van het Int. Olympisch Comité, de Ierse lord Killanin, zei dat het bestuur van 21 tot 23 april in Lausanne bijeen zal komen. Volgens de directeur Monique Berlioux zal worden overwogen de reglementen op korte termijn zodanig te veranderen dat atleten privé kunnen inschrijven. Volgens het Belgische bestuurslid Alexandre de Merode riskeren de Amerikanen een boycot van sommige landen voor de Spelen van 1984.
De Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt verklaarde op 12 april voor dertigduizend toehoorders bij een verkiezingsbijeenkomst in Essen dat de aanwezigheid van Sowjet-troepen in Afghanistan deelneming van atleten uit de Bondsrepubliek aan de Spelen in de weg staat. ,,Er blijft voor de Sowjet-Unie nog maar weinig tijd over om hier nog wat aan te doen." Willy Daume, voorzitter van het Duitse olympische comité, heeft al laten weten zich aan de adviezen van de regering te houden.

IOC neemt geen maatregelen tegen boycottende landen

Het IOC heeft op zijn vergadering in Lausanne van 21-23 april besloten geen maatregelen te treffen tegen comités uit landen, die de Zomerspelen boycotten, zo verklaarde lord Killanin na afloop van de bijeenkomst.
Killanin verwierp het idee het USOC wegens de boycot uit het

IOC te stoten. Hij wees op het artikel in het IOC-reglement, dat alleen maatregelen genomen kunnen worden tegen landen, die tot een boycot hebben besloten, nadat de inschrijving reeds is geschied.

Verder besloot net IOC — en de organiserende SU stemde hiermee in —, dat deelnemende landen, indien zij dit wensten, nationale symbolen als vlaggen er, volksliederen achterwege konden laten.

Op een volgende bestuursvergadering van het IOC, op **9** en **10** juni, werd besloten geen individuele inschrijving van atleten toe te laten.

Bondsrepubliek Duitsland volgt als enig EG-land Amerikaanse boycot

De Bondsrepubliek Duitsland was het enige EG-land, dat het Amerikaanse besluit tot boycotten van de Spelen in Moskou heeft gevolgd.

De Westduitse regering heeft op **23** april de aanbeveling aan het Westduitse Olympische Comité gedaan geen ploeg naar Moskou af te vaardigen. De Bondsdag stemde nog op dezelfde dag vrijwel unaniem in met dit besluit.

In de korte en zakelijke verklaring van Helmut Schmidt noemde hij ,,een deelname van Duitse sportlieden aan de Olympische Spelen niet passend zolang de Sowjet-bezetting van Afghanistan voortduurt". ,,De regering staat ook in deze kwestie op één lijn met haar bondgenoot de Verenigde Staten van Amerika", aldus Schmidt. Vervolgens appelleerde hij ,,aan de verantwoordelijkheid van onze sportlieden en sportorganisaties als staatsburgers" om deze aanbeveling te volgen.

Vóórdat Schmidt zijn verklaring voorlas had hij ruim een uur met de oppositie onderhandeld. Het resultaat daarvan was dat de christen-democraten zich achter deze verklaring schaarden. Herhaaldelijk kreeg Schmidt tijdens zijn presentatie in de Bondsdag dan ook applaus van alle zijden van het parlement.

Aanvankelijk hadden de christen-democraten een eigen resolutie willen indienen. Daarin stonden enkeie felle anti-Russische bewoordingen bijvoorbeeld over ,,de bloedige onderdrukkingsoorlog in Afghanistan".

De christen-democraten bleken echter bereid deze scherpe versie te laten schieten in ruil voor een gemeenschappelijke, maar veel nuchterder, aanbeveling. Deze bereidheid heeft belangrijke gevolgen. De praktisch unanieme houding van het parlement — slechts 8 sociaal-democraten stemden tegen — maakt het voor het Olympische comité wel heel moeilijk om anders dan het regeringsadvies te beslissen. In juridische zin beslist het comité zelfstandig, en de regering heeft ook geen enkele druk uitgeoefend door bijvoorbeeld overheidsgelden in te trekken. Maar in de praktijk staat nu het hele parlement eendrachtig achter een boycot en trekt daarmee een zware wissel op het comité.

Deze parlementaire eendracht maakt bovendien een eind aan allerlei geruchten volgens welke de regering heimelijk graag een ,,ongehoorzame" opstelling van het Olympische Comité zou zien. Aan zulke calculaties hebben de regering en oppositie een eind gemaakt.

Een prijs moest Helmut Schmidt daarvoor wel betalen. Het is bekend dat in zijn eigen partij de linkervleugel grote moeite heeft met deze Olympische solidariteit met Amerika. Acht van zijn eigen fractiegenoten stemden dan ook tegen. negen anderen onthielden zich. Daarmee moest Schmidt op de koop toenemen dat de CDU/CSU in dit verkiezingsjaar kan pochen dat zij de partij is waar Schmidt, als het erop aan komt, op kan vertrouwen.

Het Westduitse Olympische Comité volgde op **15** mei de aanbeveling van regering en parlement en besloot met **59** tegen **40** stemmen geen ploeg naar Moskou af te vaardigen.

De einduitslag toonde een onverwacht groot verschil, aangezien er gedurende de debatten een evenwicht leek te bestaan tussen voor- en tegenstanders van de boycot.

Het Franse Olympische Comité had op **13** mei met **22** tegen één stem besloten wel een afvaardiging naar Moskou te zenden.

Het Italiaanse Olympische Comité gaf op **20** mei met **29** tegen drie stemmen zijn fiat aan deelname aan de Olympische Spelen, hoewel de regering dit op **19** mei ontraden had.

Het Nederlandse Olympische Comité sprak zich op **19** mei met **14** voorstemmen van de **23** aangesloten sportbonden uit voor deelname aan de Spelen, hoewel regering en parlement zich voor een boycot hadden uitgesproken (pag. 117/2 e.v.).

Alleen de Nederlandse hockeybond besloot nettemin geen vertegenwoordiging naar Moskou te laten gaan, omdat er zoveel uitvallers waren, dat het Olympische toernooi in waarde gedevalueerd was.

Eveneens op **19** mei spraken de Olympische Comités van België en van Ierland zich uit voor deelname aan de Spelen. De Ierse regering had een boycot aangeraden.

De nieuwe Belgische regering, die in de nacht van **22** op **23** mei het vertrouwensvotum van het parlement gekregen had, sprak zich uit tegen deelname aan de spelen. De voorzitter van het Belgische Comité betreurde het, dat het kabinet pas met deze mening naar buiten kwam, nadat het Comité zijn beslissing getroffen had.

Enkele andere Westerse landen, die tegen de expliciete wens van de regering wel ploegen naar Moskou zonden, waren Australië, waar de beslissing viel op 23 mei met zes tegen vijf stemmen, Spanje, waar het Olympische Comité op **23** mei besloot voor deelname, met **18** tegen 11 stemmen, hoewel de regering een dag eerder had uitgesproken, dat deelname onwenselijk was, en Engeland, waar het Olympische Comité op **25** maart besloot wel naar Moskou te gaan. De stemverhouding in het Britse comité was **18** tegen één bij vier onthoudingen.

Het Britse Lagerhuis had op **17** maart een regeringsmotie aanvaard, waarin de Sowjet-invasie in Afghanistan veroordeeld werd en werd opgeroepen niet deel te nemen aan de Zomerspelen. De motie was aangenomen met **314** tegen **147** stemmen.

Een motie van de Labouroppositie, waarin het aan de individuele atleten werd overgelaten zelf over deelname te beslissen, waarin de invasie veroordeeld werd en waarin het betreurd werd, dat de regering niet eerst met de sportorganisaties overleg gevoerd had, werd verworpen met **305** tegen **188** stemmen.

Het enige grote tot het Westen gerekende land, dat zich naast de Bondsrepubliek bij de Amerikaanse boycot aansloot, was Japan. Hier besloot het Olympische Comité op **24** mei geen afvaardiging naar Moskou te sturen.

Stand van zaken bij sluiting inschrijving

Bij de sluiting van de inschrijvingstermijn voor deelname aan de Olympische Zomerspelen bleek, dat **84** landen zich ingeschreven hadden, dat **29** landen het IOC hadden laten weten niet te zullen meedoen en dat van **27** comités geen bericht ontvangen was.

Olympische comités, die de uitnodiging voor deelneming hebben geaccepteerd, zijn:

Afghanistan, Algerije, Andorra, Angola, Australië, Oostenrijk, België, Benin, Birma, Botswana, Brazilië, Bulgarije, Kameroen, Cyprus, Columbia, Kongo, Costa Rica, Cuba, Denemarken, Dominicaanse Republiek, Ecuador, Spanje, Ethiopië, Finland, Frankrijk, Groot-Brittannië, Griekenland, Guatemala, Guinee, Guyana, Opper Volta, Hongarije, India, Irak, Ierland, IJsland, Italië, Jamaica, Jordanië. Koeweit, Laos, Lesotho, Libanon, Libië, Luxemburg, Madagascar, Mali, Malta, Mauritius, Mexico, Mongolië, Nepal, Nicaragua, Niger, Nigeria, Nieuw-Zeeland, Oeganda, Panama, Nederland, Peru, Polen, Porto-Rico, Portugal, Oost-Duitsland, Noord-Korea, Roemenië, San Marino, Senegal, Seychellen, Sierra Leone, Sri Lanka. Zweden, Zwitserland, Suriname, Syrië, Tanzania, Tsjechoslowakije, Trinidad en Tobago, Sowjet-Unie, Venezuela, Vietnam. Joego-Slavië, Zambia en Zimbabwe.

De Olympische comités, die de uitnodiging hebben afgewezen, zijn afkomstig uit:

Albanië, West-Duitsland, Saoedi-Arabië, Argentinië, Bahrein, Bermuda's, Cayman Eilanden, Canada, China, Verenigde Staten, Gambia, Honduras, Hong Kong, Indonesië, Israël, Japan, Kenia, Liechtenstein, Maleisië, Malawi, Mauretanië, Pakistan, Paraguay, Filippijnen, Singapore, Thailand, Tunesië, Turkije en Uruguay.

Van de volgende comités werd geen antwoord ontvangen:

Antigua, Nederlandse Antillen, Bahama's, Barbados, Belize, Bolivia, Centraal Afrika, Chili, Zuid-Korea, Ivoorkust, Egypte, Fiji-eilanden, Ghana, Haiti, Liberia, Monaco, Marokko, Noorwegen, Papoea Nieuw-Guinea. Ei Salvador, Somalië, Soedan, Swaziland, Tsjaad, Togo, Amerikaanse Maagdeneilanden, Zaïre.

Volgens het IOC zijn vier landen niet in de opsomming opgenomen omdat de betrokken Olympische comités niet voldoen aan de voorschriften van het IOC of nog slechts voorlopig zijn erkend. Het gaat hierbij om Taiwan, Iran, Mozambique en Qatar.

De nieuwe voorzitter van het IOC, Juan Antonio Samaranch (r.). Naast hem IOC-directrice Monique Berlioux.

Commentaar

Op 26 mei schreef The Times onder de kop ,,Boycot met rafels" in een hoofdartikel o.m. het volgende:

Een gerafelde boycot en Olympische Spelen buiten adem — waren alle acties nu de moeite waard? Niemand kan er zeker van zijn, zolang niet alle vlaggen het Moskouse stadion zijn binnengemarcheerd, maar zoals de situatie thans is moet het antwoord — als ook de Westduitse atleten zich aan hun woord houden — ,,ja" luiden: het wás de moeite waard. De Sowjet-Unie is geraakt, niet zo erg, maar tóch. Wanneer dat niet was gebeurd en de Olympische Spelen met 100% glans gehouden hadden kunnen worden, na de bezetting en voortgezette onderdrukking van Afghanistan, zou dat politiek zorgeloos zijn geweest en van morele traagheid hebben getuigd.

De Spelen zullen niet de romp-spelen zijn, zoals Carter had gehoopt: een duidelijke meerderheid van olympische naties zal zijn vertegenwoordigd. Maar bij afwezigheid van Amerika, de Bondsrepubliek, Japan en Kenya (en de Britse paarden en roeiboten) zullen de sportcompetitie en prijzen zijn gedevalueerd. De Russen en Oostduitsers zullen gouden plakken veroveren als waren het de stemmen bij een van hun politieke verkiezingen. De Olympische Spelen van 1980 zullen goed in de herinnering blijven van de atleten die wél, en zij die niet gingen.

De verzameling in Moskou zal groot en breed genoeg zijn voor de Russen om over de open plekken te kunnen heenlopen. Niettemin mag Carter tevreden zijn met de steun die zijn boycotpoging kreeg uit de islamitische landen, en meer in het algemeen Azië en Afrika.

Het opvallendste gat in de boycot is paradoxaal genoeg West-Europa. Eén van de kenmerken, die een liberale van een totalitaire maatschappij onderscheiden, is de betrekkelijk beperkte reikwijdte der wetten; een ander is dat, waar er geen wet bestaat, de burgers in een liberale maatschappij vrij zijn te handelen naar eigen beste weten, óók indien de autoriteiten er heel anders over denken. Ja zelfs als ook het parlement anders denkt

Dat beginsel is nu zojuist sterk beproefd. Wie, zoals The Times, het eindresultaat in de krachtigste termen had willen afwenden, mag uiteindelijk blij zijn met de vrijheid van de natie. Dat is iets, wat toch wel bij enkele Russen zal doordringen.

De Britse regering heeft niet erg verstandig gehandeld. In tegenstelling tot bondskanselier Schmidt heeft mevr. Thatcher een te dreigende toon aangeslagen, en bovendien te vroeg. De gebruikelijke druk achter de schermen leverde niets op omdat Conservatief establishment en relevante sportbondfunctionarissen op verschillende golflengten werkten.

Het is duidelijk dat in ambtelijke kringen te weinig medegevoel is getoond voor de belangrijkste motieven van de sportmensen: ten eerste dat de atleten absoluut geen politieke betekenis hechten aan hun presentie in Moskou. En ten tweede dat hun alléén is gevraagd hun training en ambities op te offeren (en in sommige gevallen zelfs een lucratieve carrière), terwijl anderen zonder kritiek hun werk mogen doen, en aan de handelaars zelfs aanmoedigingen werden gegeven om met de Russen in contact te blijven.

Dit zijn ernstige argumenten, maar zij worden in de schaduw gesteld — en zouden ook weerlegd moeten zijn — door een simpele overweging: een officieel Handboek van de SU (1979) zegt: ,,Het besluit tot het aanbod vnn het vererende recht van het houden van ac Olympische Spelen in de hoofdstad van de eerste socialistische staat was een overtuigend bewijs van de universele erkenning van de historische belangrijkheid en juistheid van de koers van de buitenlandse politiek van ons land".

Zó ziet het Kremlin de spelen, en iedereen, die eraan deelneemt, laat zich daartoe exploiteren, hoezeer hij ook anders zou willen. Daardoor hebben de spelen in Moskou een politieke betekenis die veel verder gaat dan bij ordinair handeldrijven het geval is

Hoe omvangrijker en beter de Olympische Spelen, des te meer zal de SU aangemoedigd worden te denken dat de huidige agressie is vergeven, en toekomstige agressie eveneens vergeven zal worden. Het is nog niet te laat om zich terug te trekken van de Olympische Spelen, aldus The Times

Na afloop van de Spelen schreef The Times op 4 aug. in een hoofdartikel o.m.:

Dat de boycot uiteindelijk in zijn uitvoering lapwerk en beperkt in zijn effect bleef, betekent niet dat de poging verkeerd of niet de moeite waard was: het is beter te hebben gepoogd en ten dele niet geslaagd te zijn,. dan helemaal niet te hebben geprobeerd. In slechts één aspect lijkt de boycot volkomen gefaald te hebben: voorzover valt vast te stellen heeft de massa van het Russische volk de boodschap niet of verkeerd begrepen. De meesten schijnen te geloven dat de Sowjettroepen in Afghanistan zijn om daar te helpen, en zij wijten de boycot aan Amerikaanse onwil: áls zij kwaad zijn is dat niet op Brezjnew maar op Carter. Jammer, maar het maakt de boycotpoging er niet minder waardevol om.

Samaranch nieuwe voorzitter IOC

Op 16 juli heeft het congres van het IOC in Moskou de Spanjaard Juan Antonio Samaranch aangewezen tot nieuwe voorzitter van het IOC als opvolger van lord Killanin. Samaranch heeft op 3 aug. na de sluitingsceremonie van de Spelen zijn ambt aanvaard.

Lord Killanin had deze functie toen acht jaar bekleed.

Samaranch was op het moment van zijn benoeming ambassadeur van Spanje in Moskou. Hij is 61 jaar oud.

Voordat het Westduitse Olympische Comité besloot tot boycot van de Spelen in Moskou was haar voorzitter Willy Daume de belangrijkste kandidaat. Andere kandidaten waren nog de Canadees James Worrall en Marc Holder uit Zwitserland. *(NRC/H'blad, Reuter, AP, NZZ, Wereldwijzer, Le Monde, The Times, FAZ)*

WEST-EUROPA

NEDERLAND

VERKIEZINGEN VOOR EERSTE KAMER

Op 1 juli zijn verkiezingen gehouden voor 38 van de 75 zetels van de Eerste Kamer. Hierbij heeft het CDA drie zetels gewonnen en de PvdA één. De VVD verloor twee zetels en D'66, dat nog niet in de Eerste Kamer vertegenwoordigd was, kreeg nu twee zetels.
De PPR is van vijf naar drie zetels gedaald, de CPN van twee naar één. Boer Maris verdwijnt uit de Kamer, SGP, PSP en GPV zijn gelijk gebleven.

Met ingang van het nieuwe zittingsjaar op Prinsjesdag (dinsdag 16 september) is de samenstelling van de gehele Eerste Kamer als volgt:

	oud	nieuw	—/+
PvdA	25	26	+1
CDA	24	27	+3
VVD	15	13	—2
D'66		2	+2
PPR	5	3	—2
CPN	2	1	—1
SGP	1	1	
GPV	1	1	
PSP	1	1	
Maris (BP)	1	—	—1
	75	75	

De verkiezingen geschiedden door de Provinciale Staten van Noord-Brabant, Zeeland, Utrecht en Limburg, die gezamenlijk 21 leden kozen, en door de staten van Noord-Holland en Friesland, die 17 leden kozen.

De uitslag in de groep gevormd door de staten van Noord-Brabant, Zeeland, Limburg en Utrecht is:

	oud	nieuw
PvdA	5	6
CDA	9	11
VVD	4	3
D'66		1
PPR	2	—
Maris (BP)	1	—
	21	21

De uitslag in de groep gevormd door de staten van Noord-Holland en Friesland is:

	oud	nieuw
PvdA	6	6
CDA	4	5
VVD	4	3
D'66		1
CPN	2	1
PPR	1	1
	17	17

Hieronder volgt een overzicht van de herkozen, nieuw gekozen en aftredende leden en van leden die niet aan de beurt van aftreden waren:

CDA

Herkozen:

P. A. J. M. Steenkamp, Eindhoven; H. M. van Kuik, Mierlo; J. H. Franssen, Hulsberg; T. L. M. Thurlings, Wageningen; I. A. Diepenhorst, Zeist; A. J. Kaland, Zoutelande; P. Tjeerdsma, Witmarsum; K. de Vries, Leeuwarden.

Nieuw gekozen:

F. C. de Jong, Roosendaal; mevr. J. J. M. S. Luyten-de Wijkerslooth de Weerdesteyn, Tilburg; mevr. M. H. G. van Soest-Jansbeken, Arcen; F. H. J. J. Andriessen, Bilthoven; M. G. G. J. Schreurs, Heerlen; J. Achterstraat, Badhoevedorp; mevr. A. M. C. V. Groensmit-Van der Kallen, Beverwijk; J. J. Schouten, Voorhout.

Herkiesbaar, niet gekozen:

J. G. Gooden, Breda; mevr. A. Kreutzkamp-Schotel, Heerlen; L. J. G. Horbach, Roermond.

Aftredend maar niet herkiesbaar:

J. L. P. M. Teijssen, Waalwijk; drs. H B. P. A. Letschert, Tilburg.

Niet aan de beurt van aftreden:

L. C. van Dalen, Den Haag; mr. W. F. de Gaay Fortman, Den Haag; drs. F. H. von Meyenfeldt, Groningen; W. Netjes, Emmeloord; drs. R. P. H. Oudenhoven, Almelo; F. H. Terwindt; Nijmegen; mevr. A. M. van der Werf-Terpstra, Ermelo; dr. J. H. Christiaanse, Rotterdam; dr. R. Eijsink, Rotterdam; dr. J. W. van Hulst, Amsterdam; H. J. A. M. Vrouwenfelder, Den Haag.

PVDA

Herkozen:

J. Mol, Middelburg; N. H. M. Tummers, Heerlen; mevr. H. d'Ancona, Amsterdam; A. H. Kloos, Kortenhoef; H. P. A. Oskamp, Hoorn; mevr. S. E. Steigenga-Kouwe, Naarden; J. H. Zoon, Leeuwarden.

Nieuw gekozen:

Mevr. M. J. C. A. Ermen, Oisterwijk; F. J. Derks, Berkel-Enschot; W. van de Zandschulp, Utrecht; G. J. J. Schinck, Bakel; E. van den Bergh, Amsterdam.

Herkiesbaar, niet gekozen:

M. J. Tunders, Den Bosch; C. H. de Cloe, Hellevoetsluis.

Aftredend, maar niet herkiesbaar:

J. B. Broeks, Hilversum; C. J. van de Rakt, Cuijk.

Niet aan de beurt van aftreden:

G. W. Kolthoff, Borger; A. A. C. Maaskant, Zwolle; J. G. Nagel, Hoevelaken; A. Post, Nieuwe-Pekela; A. van Veldhuizen, Uithuizen; drs. A. R. Vermeer, Amersfoort; mevr. M. C. A. Vonk-Van Kalker, Neede; mr. Chr. van Krimpen, Rotterdam; dr. J. H. Lamberts, Rotterdam; mevr. mr. J. H. B. van der Meer, Maassluis; dr. L. M. de Rijk, Leiden; J. H. Simons, Schiedam; F. J. F. Uijen, Den Haag; mr. H. Versloot, Rotterdam.

VVD

Herkozen:

Y. P. W. van der Werff, Breda; F. M. Feij, Venlo; G. A. W. C. baron van Hemert tot Dingshof, Maarn; Mevr. H. V. van Someren-Downer, Rotterdam; H. Heyne Makkreel, Aerdenhout; G. de Jong, Wormerveer.

Herkiesbaar, niet gekozen:

J. F. G. Schlingeman, Retranchement.
Aftredend, niet herkiesbaar:

Mr. J. R. Voûte, Amstelveen.

Niet aan de beurt van aftreden:

Ir. J. Baas, Zutphen: drs. T. R. A. Veen, Weurt; mr. J. G. C. Wiebenga, Paterswolde; drs. A. van Boven, Den Haag; jhr. mr. G. O. J. van Tets, Rotterdam; mevr. L. Vonhoff-Luijendijk, Utrecht; dr. G. Zoutendijk, Oegstgeest.

PPR

Herkozen:

C. Th. A. van Waterschoot, Oostburg.

Herkiesbaar maar niet herkozen:

Th. A. M. van Kleef, Amsterdam

Niet aan de beurt van aftreden:

mr. B. de Gaay Fortman, Ermelo; F. H. P. Trip, Laren.

Aftredend maar niet herkiesbaar:

drs. E. A. M. Fischer, Berkel-Enschot.

D'66

Nieuw gekozen:

J. F. Glastra van Loon, Den Haag; J. J. Vis, Eext.

CPN

Herkozen:

C. A. IJmkers, Den Haag.

Hierkiesbaar maar niet gekozen:

W. Kremer, Emmen.

SGP

Niet aan de beurt van aftreden:

K. Meuleman, IJsselmuiden.

GPV

Niet aan de beurt van aftreden:

J. van der Jagt, Arnhem.

PSP

Niet aan de beurt van aftreden:

J. E. Vogt, Wageningen.

PARTIJLOOS

Aftredend, niet kandidaat gesteld:

mr. B. W. Maris, Benschot. (A N P)

NOORD-AMERIKA

CANADA

SOMBERE TOESTAND ECONOMIE

Volgens medio juni gepubliceerde cijfers is het reëel bruto nationaal produkt in het eerste kwartaal van 1980 met een half procent gedaald, de tweede maal dat er binnen twaalf maanden een teruggang is geregistreerd.

De goederenuitvoer is met 3,1 procent omlaag gegaan met name terwijl Canada's belangrijkste handelspartner, de Verenigde Staten, dieper in de depressie geraakte. Nu de Amerikaanse teruggang is verscherpt en het bruto nationaal produkt daar op jaarbasis met 8 procent daalt en tevens het werkloosheidspercentage in twee maanden is opgeklommen van 6,2 naar 7,8 procent, valt een verdere beperking van de Canadese uitvoer te verwachten.

Volgens een recent rapport van de Canadese Economische Raad zullen de in maart afgekondigde kredietbeheersingsmaatregelen in de Verenigde Staten de economische groei in Canada met bijna een procent verminderen. De automobielexport heeft hiervan buitengewoon hard te lijden. In Amerika zelf bedraagt de daling van de autoverkopen 40 procent.

In juni 1979 is de Canadese autoproduktie met een kwart teruggelopen. Het tekort op de „autorekening" met de Verenigde Staten lag in de eerste vier maanden van 1980 op bijna een miljard dollar. De ontwikkelingen in de buitenlandse sector lijken overigens ook tot een halvering van het op jaarbasis berekende tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans te hebben geleid.

Canada's traditionele tekort op de dienstenrekening ligt echter nog steeds rond de 10 miljard dollar per jaar en alleen een vergrote olie- en gasuitvoer zou het gat kunnen opvullen, zeker nu door enorme bosbranden in Noordwest Ontario en op de prairies de hout- en papierindustrie een enorme klap heeft opgelopen.

Voor het eerst in vele jaren is de agrarische sector in grote moeilijkheden. De ergste droogte sinds de dertiger jaren heeft reeds onherstelbare schade aan de oogst op de prairies toegebracht. Nu reeds wordt de opbrengst op hooguit 60 procent van het normale niveau geschat. De prijzen voor veevoer vliegen de pan uit en honderden boeren zijn bezig hun veestapel af te slachten. De depressieve toestand in de landbouw heeft desastreuze gevolgen voor de verkoop en fabricage van tractoren, combines en andere apparatuur.

De woningbouw, die tot voor kort in de knel zat door een recordhoge rentevoet (in april bedroeg het bankdisconto 16,2 procent) is in reële termen met 6,1 procent geduikeld. De nieuwbouw bedraagt nu slechts 125.000 woningen op jaarbasis gemeten, 30 procent onder het niveau van 1979. Hoewel de Centrale Bank het disconto inmiddels heeft laten afglijden naar tien en twee derde procent (sinds april wordt het disconto wekelijks vastgelegd op een kwart punt boven het rendement van drie maanden-schatkistpapier) wordt het onwaarschijnlijk geacht dat op korte termijn de bouw weer zal aantrekken, mede wegens de genoemde bosbranden.

De daling in de rentevoet heeft evenmin gevolg gehad voor de detailhandel waar de omzet in 1980 vrijwel constant bleef. Dit wordt mede veroorzaakt door de geringe stijging van het reële inkomen. De gemiddelde weeklonen liggen 9,8 procent hoger dan in 1979 welke toename voor 9,4 procent wordt opgeslokt door de inmiddels weer aantrekkende inflatie. Het gaat daarentegen vrij goed in de grote zakenwereld. De vennootschapwinsten liggen ruim 50 procent boven die van 1979 waarvoor onder meer de industriële mijnbouw en de oliewinning verantwoordelijk zijn.

Nochtans geeft de jongste conjunctuurtest een triest beeld te zien en is de verwachting voor een hoger investeringspeil aanzienlijk gedaald, mede door de hoge rentevoet. Fiscale maatregelen ter aanzwengeling der economie om de sinds december van 7,1 procent naar 7,8 procent opgeklommen werkloosheid en een stijging met 20 procent van het aantal faillissementen terug te dringen, zijn vrijwel uitgesloten.

De federale overheid heeft voor het lopende boekjaar een tekort van 14 miljard dollar, ongeveer een kwart van het begrotingstotaal. Voorts blijkt het monetaire beleid ook voor weinig stimulering te kunnen zorgen.

Ondanks de dalingen van de rentevoet gedurende de afgelopen twee maanden is de geldvoorraad (M1) met slechts 2 procent toegenomen, ver onder het door de Centrale Bank geponeerde minimum van 5 procent. Verdere geldschepping ter financiering van het overheidstekort zal volgens waarnemers tot verhoogde besparingen leiden zonder een expansief effect op de economie te hebben. Anderzijds lijken de beleggers hun heil steeds minder in staatsobligaties te gaan zoeken. Alleen een drastische extra rentemarge zou daarin verandering kunnen brengen, maar het is twijfelachtig of Ottawa het risico van een opwaartse rentespiraal zou willen nemen. *(NRC/H'blad)*

REFERENDUM IN QUEBEC, NEDERLAAG VOOR AANHANGERS ZELFSTANDIGHEID

Op 20 mei is in de provincie Québec een referendum gehouden over de status van de provincie binnen de Canadese federatie.

Met 59 tegen 41% ontzegden de kiezers de regering-Lévesque het gevraagde mandaat om met de regeringen van de andere Canadese provincies te gaan onderhandelen over soevereiniteitsassociatie (een vorm van onafhankelijkheid binnen een monetaire en economische unie met autonomie op wetgevend en fiscaal terrein, alsmede in het internationaal verkeer).

Precisering van deze structuur zou via geplande onderhandelingen moeten worden gerealiseerd, terwijl de resultaten daarvan in een tweede referendum goedgekeurd zouden moeten worden.

De federale regering in Ottawa had vóór het referendum toegezegd dat ongeacht de uitslag van het referendum nieuwe besprekingen met de Provinciale premiers over grondwetsherziening begonnen zouden worden (zie hierna). Er heerst ook buiten de provincie Québec veel ongenoegen over de bevoegdheidsver-

Premier Trudeau brengt zijn stem uit bij het referendum in de **staat** Québec.

deling tussen Ottawa en de provinciale autoriteiten.

Aanvoerder van de campagne om nieuwe onderhandelingen te gaan beginnen over de constitutionele status van de grotendeels door Frans sprekender. bewoonde provincie Québec was de regerende Parti Québecois van premier Lévesque.

Tegenstander van dergelijke onderhandelingen was de tweede partij in de provincie, de Liberale partij van premier Trudeau. De aanvoerder van de liberalen in Québec, Claude Ryan, sprak zich overigens in de referendumcampagne ook uit voor een herziening van de bevoegdheidsverdeling tussen centrale en federale autoriteiten.

Politiek gezien is de nederlaag van Lévesque zwaarder dan de uitslag aangeeft, aldus vele commentatoren. Hij heeft zijn stemmenpercentage van de provinciale verkiezingen in 1976 nauwelijks weten te handhaven en zelfs onder de Frans sprekende Québecers heeft zijn voorstel geen meerderheid weten te behalen.

Ruim de helft van de nu door de regerende Parti Québecois bezette zetels in de Nationale Vergadering zou verloren zijn gegaan als op 20 mei algemene verkiezingen waren gehouden.

Claude Ryan heeft Lévesque dan ook opgeroepen zo snel als mogelijk als premier af te treden.

Het feit dat de provincieregering van Québec geen vertrouwen heeft in de toezegging van de centrale regering in nieuwe onderhandelingen over de bevoegdheidsverdeling en haar toevlucht genomen heeft tot een referendum, is een gevolg van het falen van soortgelijke pogingen in de afgelopen vijftig jaar. Reeds zeven maal eerder zijn de provinciale regeringen om de tafel gaan zitten om over de staatkundige indeling te spreken. (Zie ook hierna).

De Canadese correspondent van het *NRC/H'blad* (20-5) tekende hierbij aan:

„Bovendien gaan Frans sprekend Québec en Engels-Canada van twee verschillende standpunten uit: Québec zou gewoon een van de tien provincies zijn dan wel een aparte natie die in een confederatie (wellicht tegen haar zin) met de rest van het land is verbonden om met de staatscommissie in de jaren zestig èn wijlen minister-president Lester Pearson te spreken: het thuisland van een volk.

In het kader van de laatste opvatting eist Lévesque het recht tot zelfbeschikking op. Waarom, zegt hij, zou Trudeau wel de onafhankelijkheid van Zimbabwe maar niet het onafhankelijkheidsstreven van het volk van Québec erkennen.

Met het geschiedenisboekje in de hand wijzen de ja-stemmers op de talrijke onrechtvaardigheden jegens Frans-Canadezen begaan door de „Engelsen". In 1760 de militaire overwinning van Engeland op Frankrijk; in de jaren dertig van de vorige eeuw de ontbinding van het gekozen provinciaal parlement, het neerslaan van de Papineau-opstand, het Durham-rapport waarin de gedwongen assimilatie van de Frans sprekende bevolking werd aanbevolen om de groeiende sociaal-economische spanningen te verlichten en de resulterende samenvoeging van Québec en Ontario in een door de Engelstaligen overheerste kolonie zonder directe volksvertegenwoordiging."

Voorts de door de Engels sprekende zakenwereld opgedrongen confederatie van 1867, waarin Québec slechts een van de vier (nu tien) grondwettelijk gelijkgestelde provincies werd; de daling van 36 tot 27 procent van het aantal federale parlementszetels aan Québec toegewezen; de bevestiging door het Hooggerechtshof in 1977 van de rechten van taalminderheden naar aanleiding van de door alle Québecse partijen gesteunde verfransingswetten (daarover zegt Guy Gagnon, zegsman van het ja-comité in Québec city: het kostte Ottawa slechts twee jaar om de Engelsen in Québec te hulp snellen, maar bijna een eeuw om te klagen over de onwettige afschaffing van het Frans in Manitoba).

Het is een lange lijst van klachten, terecht of onterecht, die het motto van de provincie „ik herinner me" alle eer aan doet. Dit is tijdens de referendumcampagne omgezet in „opdat wij niet vergeten". Een gevoel van bitterheid en waakzaamheid treedt op de voorgrond. Keer op keer komt Levésque met „bewijzen" dat de rest van Canada het karakter van Québec niet erkent; onderhandelingen binnen het huidige politieke kader zouden dan ook nutteloos zijn, zo stelt dan zijn voormalig adviseur Daniel Latouche: „Wij hebben er genoeg van de brave Hendrik uit te hangen in de hoop dat wij na ruim 100 jaar eindelijk eens krijgen waar wij om vragen: politieke gelijkwaardigheid".

Dit laatste begrip is een logische implicatie van de idee dat de Québecse samenleving uniek is. De ontkenning daarvan is voldoende reden voor het overgrote deel van Engels-Canada om elke vorm van speciale status voor Québec te verwerpen, maar aanvaarding van die uniekheid is juist de belangrijkste drijfveer voor de 20 tot 25 procent tegen onafhankelijkheid gekante ja-stemmers (waaronder een niet gering aantal Engelssprekende) om althans ditmaal Lévesque te steunen. Québec expliciet provinciale bestuur kan in onderhandelingen met Ottawa meer rechten voor het gebied bevechten.

Tegenstanders wijzen er op dat Frans-Québec enige recente jaren enorme vooruitgang heeft geboekt in zijn emancipatiestreven. Met name door de taalwetten is het traditionele inkomensverschil tussen eentalige „Engelsen" en tweetalige „Fransen" drastisch verminderd.

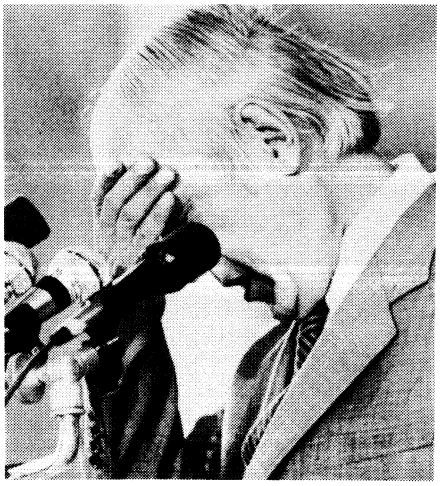

Premier René Lévesque van Québec na een toespraak tijdens de campagne voor het referendum.

Onder het motto „Mon nom est Quebécois" ontkent het Ryankamp een tegenstelling tussen Canada en Québec. Daarnaast houdt men niet op met de voordelen van het huidige federatieve bestel te etaleren. Inderdaad trekt Québec, waar het gemiddelde inkomen onder het nationale cijfer ligt, nettoprofijt van verscheidene federale programma's.

Volgens Ryan bedraagt dat voordeel ruim drie miljard dollar per jaar. De ja-stemmers ontkennen dit niet, maar wijzen op de talrijke voorwaarden die aan deze gelden verbonden zijn. Ook vergelijken zij de miljarden door Ottawa aan energieprojecten in Alberta (olie) en Ontario (kernenergie) besteed met de zuiver provinciale financiering van 's werelds op één na grootste waterkrachtcentrale van James Bay in noordelijk Québec (nu al goed voor 15.000 megawatt, straks voor 25.000 en wellicht 50.000, equivalent van de olieproduktie van Alberta die tegen het midden van de jaren tachtig zal gaan dalen, waardoor Québec en de rest van Canada weer aan de wereldmarkt zullen worden „overgeleverd".

Premier Trudeau roept constitutionele conferentie bijeen

Daags na de uitslag van het referendum in Québec heeft premier Trudeau in het federale parlement in Ottawa aangekondigd dat zijn speciale medewerker voor het vraagstuk van het federalisme, minister van justitie Jean Chrétien, een rondreis zou beginnen langs de hoofdsteden van de tien Canadese provincies om de wensen en de voorstellen te vernemen die de provinciale regeringen hebben over wijzigingen in de grondwet.

Trudeau zei dat een spoedige wijziging van de Canadese grondwet met inbegrip van een nieuwe afbakening van bevoegdheden tussen de federatie en de provincie noodzakelijk was. Hij zei verder dat de nieuwe grondwet moest vastleggen dat Canada

een echte federale staat is met werkelijke macht voor het nationaal parlement. Verder moet er een bepaling in worden opgenomen over grondrechten, waaronder taalrechten. ,,Over alle zaken is een open debat mogelijk'', aldus Trudeau.

Het referendum in Québec, kwalificeerde de premier als ,,een overwinning voor de Canadese democratie''. Waar elders ter wereld, aldus Trudeau, zou een staat het goed vinden dat een partij binnen de wet en ongehinderd de tegronderichting van het land kan propageren en daarbij pers en alle andere hulpmiddelen mag inschakelen. De overwinning van de federalisten is het begin van een nieuw tijdperk, aldus de minister-president.

De Canadezen hebben zich in meerderheid voor een ,,gemeenschappelijk doel'' uitgesproken. Nu komt het erop aan dat ze het ook eens worden over de wegen en middelen die tot dat doel leiden, aldus Trudeau.

Medio juni zijn de premiers van de tien provincies en Trudeau bijeen geweest om het kader en tijdbestek vast te stellen waarbinnen de grondwettelijke structuur van Canada aangepast kan worden.

De liberale leider Claude Ryan zwaait met de Canadese vlag naar zijn aanhangers in de Verdun Arena in Montreal na het bekendworden van het resultaat van het referendum.

Het *NRC/H'blad* (17-6) gaf de volgende toelichting op de huidige Canadese grondwet en de daaruit voortvloeiende problemen:

,,Canada's constitutie is een hutspot van wetten: de Brits Noord-Amerika-Wet van 1867 waarbij het land zijn onafhankelijkheid verkreeg, verscheidene federale en provinciale statuten en talrijke ongeschreven regels (zo is het bestaan van het federale kabinet als zodanig nergens vastgelegd en leeft het uitsluitend bij de gratie van de traditie).

De Brits Noord-Amerika-Wet is uiteraard hopeloos verouderd. Van een document uit het primitief-commerciële tijdperk van een nauwelijks geïndustrialiseerd en grotendeels onontwikkeld reepje land langs de noordoostgrens van de Verenigde Staten kan men nu eenmaal niet verwachten dat het uitsluitsel geeft over de scheiding van politieke en juridische macht in een 10 miljoen vierkante kilometer groot land met hoog ontwikkelde nijverheid, uitgebreid vervoerssysteem en enorme energievoorraden.

Ottawa en de provincies zijn het nooit eens geworden over de vraag aan wie niet in de grondwet toegeschreven macht moet worden toegekend. Met name het beleid inzake cultuur en telecommunicatie heeft hiervan te lijden.

De meeste klachten komen uit het grotendeels Franssprekende Québec, dat culturele assimilatie binnen het Engelse Canada vreest; het is overigens opmerkelijk dat de Franstalige staatsomroep veel meer binnenlands geproduceerde programma's brengt dan de Engelse tak.

Een ander twistpunt betreft het federale gebruik van noodmachten: het ongeldig verklaren van provinciale wetgeving (zoals de wetten in Québec en Manitoba die de taalrechten van de Engels-, resp. Frans sprekende minderheden in die provincies aan banden legden), en de overname van provinciale jurisdictie (bijvoorbeeld de afkondiging van loonbeheersing in 1975 en — wellicht — de exploitatie van Alberta's energiebronnen in de nabije toekomst).

Of zoals de algemene handhaving van ,,vrede, orde en goed bestuur'' (waarmee Trudeau in 1970 de burgerrechten terzijde stelde en honderden onschuldige Québeckers wekenlang gevangen liet houden op verdenking van separatistische sympathieën).''

,,Nog weer andere geschilpunten betreffen de vrijheid van het interprovinciale handels- en arbeidsverkeer (volgens de oudambassadeur bij de Europese Gemeenschappen Marcel Cadieux bestaan er nu minder commerciële barrières tussen de landen van Europa dan tussen de Canadese provincies), het prijsbeleid inzake de binnenlandse energieproduktie, het opnemen in de grondwet van de essentiële taal- en mensenrechten (waar verscheidene provincies zich scherp tegen keren omdat zij zich permanent in hun jurisdictie belemmerd zien), de fiscale verdeling van de sociale politiek en de zogenaamde gelijktrekkingsbetalingen (in 1979 zo'n 3½ miljard dollar aan de armere provincies betaald voor het garanderen van een redelijk niveau aan belastinginkomsten).

Op de pas gehouden conferentie wisten de regeringsleiders over deze en soortgelijke zaken niet verder te komen dan een afspraak om in september verder te gaan praten over een twaalftal onderwerpen. Wie zich daarbij opmerkelijk koest hield was René Lévesque van Québec, die bij het in mei gehouden referendum de provincie met een 3—2 verhouding voor soevereiniteitsassociatie ten opzichte van de rest van Canada zag verwerpen.

Bij de besprekingen heeft hij zich constructief opgesteld, na duidelijk te hebben toegegeven geen mandaat voor enige vorm van afscheiding te hebben. Wel staat hij erop dat het dualistische (Québec tegenover Engels Canada) karakter van het land in een preambule tot de grondwet zal worden verwerkt.

Meer dan achttien maanden staat hij Trudeau overigens niet toe, daarbij mikkend op het aflopen van zijn eigen regeertermijn op 14 november 1981. Trudeau begrijpt dit goed en zet alles op alles om de constitutionele zaak binnen een jaar rond te krijgen. Zo heeft hij zijn overwegend conservatieve collega's beloofd zijn in november 1979 aangekondigde aftreden waar te zullen maken als de huidige besprekingen succesrijk zijn. Anderzijds dreigt hij het heft eenzijdig in han-

den te nemen wanneer de zaak misloopt; wellicht zou een nieuwe grondwet dan in een referendum aan het volk worden voorgelegd, zonder dat de provinciale premiers daarbij betrokken zouden zijn. Trudeaus grote tegenspeler zal niet Lévesque zijn (die overigens door de provinciale Liberale oppositieleider èn voorman van de federale zaak bij het recente referendum, Claude Ryan, op de vingers is getikt wegens zijn te gematigde positie tijdens de constitutionele conferentie), maar Peter Lougheed, de premier van de aan olie rijke provincie Alberta, die prompt na het afsluiten van de jongste gespreksronde een olieprijsakkoord met Ottawa verwierp.

Op veel sympathie van de federale regering kan Lougheed niet rekenen. De minister voor energiezaken, Marc Lalonde, vertolkte het standpunt van Trudeau onomwonden: „De federalisten hebben in Québec de strijd tegen politieke soevereiniteit, gekoppeld aan economische associatie, niet gevochten om andere provincies economische soevereiniteit en politieke associatie te verlenen". De strijd tussen federalisten en provincialen duurt in Canada ononderbroken voort."

AARDGASLEVERANTIES AAN VS

Het Lagerhuis heeft de regeringsplannen voor de bouw van een aardgaspijpleiding van zuidelijk Alberta naar de VS goedgekeurd.

Op 23 juli aanvaardde de door liberalen en conservatieven gedomineerde Kamer met 153 tegen 28 stemmen een linkse motie waarin om uitstel van het project werd gevraagd.

De stemming kwam aan het einde van een tweedaags spoeddebat dat door de socialistische Nieuw-Democratische partij vlak voor het begin van het zomerreces was afgedwongen.

De Liberale regering van Pierre Trudeau deelde op 17 juli mee, dat zij een begin wilde maken met de bouw van het meest zuidelijke deel van de zogenaamde Alaskapijpleiding, waardoor mettertijd aardgas uit deze Amerikaanse staat via Canadees grondgebied naar Montana en andere Amerikaanse staten moet gaan stromen. Zolang de noordelijke verbinding niet bestaat, dient de pijpleiding aardgas uit de Canadese provincie Alberta naar de Verenigde Staten te vervoeren.

Volgens de NDP is het gebruik van de pijpleiding voor dit doel niet bij de wet geregeld. Men drong daarom aan op een duidelijke parlementaire uitspraak. Volgens de inmiddels verworpen motie, moet de constructie van de Canadees-Amerikaanse verbinding worden uitgesteld, totdat zekerheid is verkregen over de financiering van het integrale project (kosten: 23 miljard dollar, terwijl het nu aan te leggen gedeelte 1,6 miljard kost) en de VS een garantie hebben gegeven dat Canada mettertijd tegen het huidige prijsniveau aardgas uit Alaska kan kopen ter vervanging van het gas dat de komende vijf jaar aan Amerika zal worden geleverd.

Tot nog toe heeft Canada wel een schriftelijke belofte van president Carter losgekregen, maar niet de keiharde garantie die de NDP eist. Bovendien stellen de socialisten dat de toekomstige werkgelegenheid en industrialisatie beter zijn gediend met het doortrekken van de binnenlandse pijpleiding naar de Oostkust, waar de energievoorziening grotendeels is gebaseerd op tegen wereldprijzen ingekochte olie uit Venezuela, Mexico en het Midden-Oosten.

Inmiddels heeft de Nationale energieraad, zich baserend op het kabinetsbesluit van afgelopen week (en indirect op de toezegging van presiden Carter) geconcludeerd, dat de maatschappij Foothills Pipeline (Yukon) Ltd. aan de financiële eisen voldoet, om met de constructie van het zuidelijke deel van de pijplijn te kunnen beginnen.

Foothills eist dat al haar kosten zullen worden vergoed, zodra dit segment in gebruik is gesteld. Dit betekent vooralsnog dat de Canadese regering, de belastingbetaler of de gasgebruiker financieel verantwoordelijk zullen zijn voor de uitgaven van Foothill.

Volgens een beslissing van het Amerikaanse Congres, dat de Alaskapijpleiding onlangs goedkeurde, mogen de kosten pas dan op de Amerikaanse consumenten worden verhaald, als de Alaska-Montana-verbinding tot stand is gebracht. (NRC */H'blad)*

VERENIGDE STATEN

ERNSTIGE ECONOMISCHE SITUATIE

Het begrotingsbureau van het Amerikaanse Congres, een niet aan de partijen gebonden adviesinstelling heeft eind juli een rapport uitgebracht waarin de huidige economische crisis de ernstigste na WOII wordt genoemd.

Het bureau verwacht dat de werkloosheid in de VS, momenteel 7,7 procent van de beroepsbevolking, zal toenemen tot 8,4 à 9,4 procent tegen het eind van het jaar. De Amerikaanse regering houdt het voorlopig op 8,5 procent.

Enkele economische en financiële deskundigen in de Verenigde Staten hebben op 23 juli verklaard dat er in het donkere dal waarin de Amerikaanse economie zich op het ogenblik bevindt enkele lichtpunten zijn. Zo liet Paul Volcker, voorzitter van de Federale Reserve Board, het bestuur van de twaalf Amerikaanse centrale banken, weten dat er eind dit jaar een gering herstel zal optreden dat zich volgend jaar voortzet.

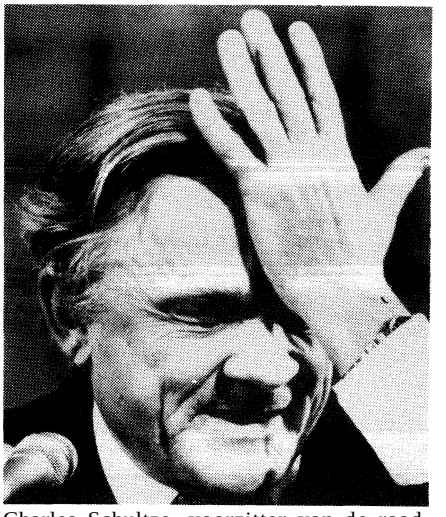

Charles Schultze, voorzitter van de raad van economische adviseurs bij een hoorzitting van het Joint Economic Committee in Washington.

Hij baseert zijn mening op de vergroting van het aantal huizen dat de laatste tijd in aanbouw wordt genomen en op aanwijzingen dat het tij voor de noodlijdende automobielindustrie begint te keren. Onze economie bevat op het ogenblik nog wel veel onzekerheden; aan welke voorspelling dan ook dient niet te veel waarde te worden gehecht, zo verklaarde Volcker tegenover de commissie voor het bankwezen van het Amerikaanse Congres.

De voorzitter van deze commissie, Henry Reuss, meent dat de VS in hun monetaire beleid moeten samenwerken met de grote bondgenoten om de rentetarieven omlaag te brengen. Het is onmogelijk een monetair beleid te voeren dat moet leiden tot een herstel in een vacuüm, zo zei hij. Hij drong erop aan dat de Amerikaanse centrale banken Groot-Brittannië en West-Duitsland overhalen om hun rentetarieven te verlagen, nu die tarieven in de VS omlaag gaan.

Gelijktijdige renteverlagingen in de grote landen verstoren de markt voor kortlopend kapitaal niet. Alle landen kunnen dan zoeken naar mogelijkheden voor economische groei zonder dat zij elkaars valuta's scha-

de toebrengen. Gezamenlijke bestrijding van de inflatie geeft het beste resultaat, zo zei Reuss.

Inflatie

Charles Schultze, president Carters belangrijkste economische adviseur, vindt dat de index voor de kosten van het levensonderhoud aangeven dat de inflatie de komende maanden zal dalen. Hij denkt aan een percentage van negen a tien voor 1980. De kosten van het levensonderhoud in de VS zijn (met correctie voor het seizoen) in juni met één procent gestegen. In mei bedroeg de stijging 0,9 procent. Uit de cijfers van het ministerie van werkgelegenheid blijkt dat de jaarlijkse inflatie is gestegen van 10,9 procent in mei tot 12,4 procent in juni.

Evenals Volcker denkt Schultze dat de ergste recessie voorbij is en dat er ,,voorboden van verbetering aan de horizon zijn verschenen". Ook hij meent te kunnen concluderen dat het weer wat beter gaat met de autoverkoop.

Thomas Thomson, als econoom verbonden aan de Amerikaanse Crocker Bank, verwacht dat de ,,prime rate", de rente die de banken hun meest solvente cliënten laten betalen, binnenkort onder de tien procent zal komen en aan het eind van volgend jaar rond de 10,5 procent ligt. Op het ogenblik hanteren de banken een ,,prime" rate van elf procent. In april stond deze rente nog op twintig procent. Thomson verwacht dat de inflatie begin '81 zal zijn verminderd tot zeven a acht procent, maar tekent er wel bij aan dat de problemen nog lang niet de wereld uit zijn en dat een volledig economisch herstel in 1981 niet waarschijnlijk is.

Het begrotingsbureau van het Congres houdt het erop dat de opleving die rond de jaarwisseling wordt verwacht geen belangrijke vermindering van het aantal werklozen met zich mee zal brengen. In dit opzicht is het bureau het met de Amerikaanse regering eens. Het bureau merkt op dat de grote werkloosheid en de hoge inflatie het moeilijk maken om te beoordelen of een belastingverlaging ter bevordering van de bedrijvigheid geboden is.

Presidentskandidaat Ronald Reagan en zijn aanhangers in het Congres, een minderheid overigens, zouden graag zien dat het Congres voor de verkiezingen van november besluit tot een belastingverlaging. President Carter en zijn adviseurs vinden het niet juist om in een verkiezingsjaar met belastingverlagingen te schermen. Ze zijn wel bereid om na 4 november met een belastingvoorstel te komen.

Minister van financiën G. William Miller heeft dezer dagen in de belastingcommissie van het Huis van Afgevaardigden gezegd dat leden van het Congres die herkozen kunnen worden voor miljarden dollars aan inflatie verwekkende belastingverlagingen voorstellen om stemmen te vergaren terwijl de regering bescheiden verlagingen voorstaat. Een forse belastingverlaging aanbieden staat gelijk met een hond een biefstuk voorhouden en zeggen ,,zit!", aldus Miller.

CENTRALE BANK TEGEN BELASTINGVERLAGING

De directeur van de centrale bank, de Federal Reserve System, Paul Volcker, heeft zich op 28 juli tegenover de commissie van financiën van de Senaat tegen een belastingverlaging verklaard als de inflatie in 1981 10% zou bedragen en als het tekort op de betalingsbalans US $30 mrd zou zijn.

Een belastingverlaging ter grootte van 30 a 35 miljard dollar wordt overwogen door sommige leden van de regering-Carter. De Republikeinse presidentskandidaat Ronald Reagan heeft al met klem om een dergelijke verlaging verzocht (zie hiervoor).

Volcker zei dat een inflatie van 9 a 10 procent hoger is dan hij zou willen zien. Hij weigerde te zeggen wat zijn voorspelling is voor de inflatie in 1981, maar zei dat een vrijwillige loon- en prijscontrole, gekoppeld aan een zuinig beleid door het Congres, het Federal Reserve System en de regering de inflatie terug zou kunnen brengen tot 8 procent.

Op 28 juli werd bekend dat de produktiviteit in de Amerikaanse economie, de agrarische sector uitgezonderd, in de maanden april, mei en juni op jaarbasis met 4,1 procent is gedaald. De produktiviteit meet de produktie per arbeidsuur. Inclusief de agrarische scetor daalde de produktiviteit met 3,1 procent.

Het ministerie van arbeid maakte bovendien bekend dat:

- de niet-landbouw-produktie in het tweede kwartaal op jaarbasis met 12,8 procent afnam; sinds in 1947 met deze statistieken werd begonnen was nog niet zo'n grote daling opgetreden;
- het totale aantal werkuren in de niet-landbouw-economie daalde op jaarbasis met 9,1 procent; dit is de grootste daling sinds het eerste kwartaal van 1975;
- de werkgelegenheid in de particuliere sector, die sinds 1975 gestaag gegroeid was, nam af van 80,7 miljoen mensen in het eerste kwartaal tot 79,5 miljoen in het tweede kwartaal van 1980;
- de uurlonen in het tweede kwartaal stegen met 10,8 procent;
- de arbeidskosten per eenheid produkt toenamen met 15,6 procent — een nieuwe stimulans voor de inflatie. *(NRC/H'blad)*

VERLIES CHRYSLER-CONCERN 1,23 MRD DOLLAR

In '80 zal het autoconcern Chrysler een verlies van US $1,23 mrd lijden, aldus een mededeling van de Chrysler Guarantee Board, een commissie die het noodlijdende concern van de afgrond moet redden.

Tegelijkertijd gaf de raad toestemming voor de plaatsing van een lening van 250 miljoen dollar. De lening is onderdeel van een kredietprogramma van in totaal anderhalf miljard dollar waarvoor de Amerikaanse regering garant staat. De afgelopen maand werden driehonderd banken het er over eens Chrysler kredieten te geven van in totaal meer dan drie miljard dollar.

De lening van 250 miljoen dollar aan schuldbewijzen wordt geplaatst op 31 juli. De Chrysler raad denkt overigens dat het autoconcern dit jaar van de leningen één miljard dollar zal gebruiken in plaats van 800 miljoen dollar, zoals eerder werd verwacht. Er wordt ook nog een lening geplaatst van vijftig miljoen dollar op voorwaarde dat Chrysler zelf kans ziet eenzelfde bedrag bijeen te krijgen. De raad liet verder de waarschuwing horen dat Chrysler mogelijk niet de volledige produktie van de Horizon kan afzetten.

De rente op de lening zal gemiddeld twaalf procent bedragen en niet vijftien procent, zoals eerder werd gezegd. De kans bestaat dat Chrysler er niet in slaagt met Mitsubishi tot overeenstemming te komen over de financiering van de Japanse wagens die zij importeert. In dat geval kon Chrysler eind september weleens 150 miljoen dollar extra nodig hebben.

De Amerikaanse minister van financiën, William G. Miller, verklaarde tijdens een persconferentie dat tij-

dens een onderhoud met de Chrysler-raad de noodzaak naar voren was gekomen de mening over de situatie bij Chrysler enigszins te wijzigen. De recessie en de slechtlopende automarkt zijn daar debet aan, zo zei Miller. Hij verwacht niet dat Chrysler de anderhalf miljard dollar die mogen worden geleend volledig zal gebruiken.
Er is nog ongeveer 300 miljoen dollar over, die kunnen worden aangesproken als de omzet zich volgend jaar niet herstelt. Bij het opstellen van de plannen is men uitgegaan van een opleving van de economie. Miller denkt niet dat Chrysler weer aan de rand van faillissement komt te staan als de economie zich niet weet te herstellen. De verkoop van de zogenaamde K-car, een kleine zuinige auto, zal volgens hem groot zijn. Het autoconcern zelf denkt dit jaar een verlies te lijden van 1,04 miljard dollar. Minder dus dan de Chrysler Guarantee Board verwacht.

Chrysler is echter niet de enige Amerikaanse automobielfabriek die met zware moeilijkheden kampt. Er is sprake van een algehele malaise in de Amerikaanse auto-industrie die traditioneel de eerste, en meestal de zwaarste, klappen krijgt van de recessie, die de economie nu doormaakt. Mede omdat honderdduizenden werknemers in de autofabrieken tijdelijk naar huis zijn gestuurd, heeft de Amerikaanse vakbond voor de auto-industrie geëist dat er paal en perk wordt gesteld aan de invoer van de in populariteit groeiende kleine Japanse auto's.

Van de andere grote Amerikaanse autoproducenten maakt ook Ford barre tijden door omdat het geen raad weet met concurrentie van zuiniger auto's. De laatste tijd hebben veel Ford-dealers hun showrooms moeten sluiten. General Motors, de grootste auto-producent van de Verenigde Staten, voelt weliswaar de pijn van de recessie maar kan de schade toch nog beperken omdat zij meer kleine auto's op de markt brengt.
(Reuter, NRC/H'blad)

AFTREDEN VANCE, MUSKIE NIEUWE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Minister van buitenlandse zaken Cyrus Vance heeft op 28 april zijn ontslag aan president Carter aangeboden.

Op 29 april is senator Edmund Muskie uit Maine tot zijn opvolger benoemd.

In zijn op 21 april gedateerde ontslagbrief gewaagt Vance van zijn ,,diep respect en bewondering" voor de president en de trots en de voldoening over de Amerikaanse buitenlandse politiek onder diens leiding. Hij noemde in het bijzonder de Panamakanaal-verdragen, de Camp-David-akkoorden, het Israëlisch-Egyptische vredesverdrag, de normalisering van de betrekkingen met de Volksrepubliek China, de versterking van de NAVO, de SALT-I1 akkoorden, de oplossing van de kwestie-Rhodesië en de nieuwe oriëntering van de politiek met betrekking tot de Derde Wereld.

Als aanleiding voor zijn ontslag noemde hij de mislukte Amerikaanse actie ter bevrijding van de gijzelaars in Teheran. Vance schreef daarover: „Ik weet dat u uw beslissing met betrekking tot Iran zorgvuldig afgewogen heeft; ik wenste dat ik u daarbij had kunnen steunen". Vance schreef dat hij met bezwaard hart zijn ambt neerlegde.

In zijn antwoord schreef Carter dat hij Vance's ontslag om de reddingsactie in Iran met spijt accepteerde: „Ik weet dat het hierbij voor u om een zaak van principe gaat en ik respecteer de redenen die u mij gegeven heeft". Hij sprak de hoop uit dat Vance bereid zou blijven raad en bijstand te geven over belangrijke zaken.

In de perscommentaren op het heengaan van Vance werd er de nadruk opgelegd dat hij sterk beïnvloed is geweest door de ervaringen van de oorlog in Vietnam en dat hij daarom voorstander was van een buitenlandse politiek waarin zo weinig mogelijk gebruik gemaakt wordt van de dreiging met of aanwending van militair geweld en waar veel nadruk wordt gelegd op de handhaving van de mensenrechten.

Van het begin af aan zou hij daarbij een fanatieke tegenstander hebben gevonden in de adviseur voor veiligheidszaken, Zbigniew Brzezinski, die voorstander is van een sterke Amerikaanse presentie op het wereldtoneel.

De voortdurende botsingen met de adviseurs van Carter en de zware belasting die de dubbele crises in het Midden-Oosten met zich meebrachten zouden hem ertoe hebben gebracht zijn ontslag in te dienen onafhankelijk van het feit of de reddingsactie in Iran geslaagd zou zijn of niet. Hij zou zijn medewerkers geadviseerd hebben in functie te blijven en de politiek van de president die hij blijft steunen, verder te voeren.

Edmund Sixtus Muskie werd op 28 maart 1914 als zoon van Poolse emigranten in Rumford geboren. Hij was van '55 tot '59 gouverneur van zijn thuisstaat Maine en werd vervolgens als democratische senator in het Congres in Washington geko-

President Carter schudt de hand van de nieuwe minister van buitenlandse zaken Edmund Muskie. In het midden vice-president Walter Mondale, rechts de afgetreden minister Cyrus Vance.

zen. Hij maakte deel uit van de commissie voor defensie en voor buitenlandse zaken. Hij was verder voorzitter van de invloedrijke commissie voor de begroting.

In '68 verloor hij als kandidaat voor het vice-presidentschap met Hubert Humphrey als kandidaat voor het presidentschap op het nippertje van Nixon.

In '72 stelde hij zich zelf kandidaat voor het presidentschap maar hij moest zich voortijdig uit de voorverkiezingen terugtrekken.

In februari '79 voerde hij in Opdracht van Carter in Polen besprekingen met partijleider Gierek over economische problemen en over SALT-11.

Op 7 mei is Muskie met 94 tegen 2 stemmen door de Senaat in zijn ambt benoemd (I H T)

CONGRES KEURT REGISTRATIE DIENSTPLICHT GOED

Het Amerikaanse Congres heeft op 25 juni zijn definitieve goedkeuring gegeven aan president Carters plan tot herinvoering van de registratie voor de dienstplicht.

Het Huis van afgevaardigden gaf met 234 tegen 168 stemmen toestemming om voor die registratie 13,3 miljoen dollar (ruim 26 miljoen gulden) uit te geven. De Senaat had dit bedrag — 10.000 dollar minder dan Carter had gevraagd — eerder goedgekeurd. Het Huis, dat Carters plan in april al ongewijzigd had aanvaard, stemde op 25 juni in met de door de Senaat aangebrachte wijziging.

President Carter kwam in januari met zijn registratie-voorstel als reactie op de Sovjet-invasie van Afghanistan in december. Nu het Congres de plannen heeft goedgekeurd zullen vanaf eind juli ongeveer vier miljoen Amerikaanse mannen die in 1960 en 1961 zijn geboren geregistreerd kunnen worden. Carter had begin dit jaar voorgesteld ook jonge vrouwen te registreren, maar beide huizen van het Congres hebben dit onderdeel van het plan verworpen.

De militaire dienstplicht in de VS werd in januari 1973 afgeschaft, een paar dagen nadat in Vietnam het staakt-het-vuren van kracht was geworden. Tegelijkertijd werd de registratie gestaakt. Volgens het ministerie van defensie zal de registratie in geval van mobilisatie een tijdwinst van 90 dagen opleveren.

president Carter heeft gezegd dat hij geen plannen heeft voor een herinvoering van de dienstplicht, maar admiraal Thomas Hayward, de vertegenwoordiger van de marine in het comité van chefs van staven, heeft kortgeleden voor herinvoering gepleit.

AFRIKA

ALGERIJE

ONTWIKKELINGEN IN DE BINNENLANDSE POLITIEK ONDER PRESIDENT CHADLI

Sinds Chadli Bendjedid op 9 februari 1979 als president van Algerije werd beëdigd en hij op 8 maart 1979 een nieuw kabinet had gevormd (pag. 236/1 e.v. - 1979), heeft hij een proces van geleidelijke verandering op gang gebracht. Daarbij deden zich op het terrein van de binnenlandse politiek o.a. de volgende ontwikkelingen voor.

Gratiemaatregelen

Begin april 1979 kondigde president Chadli twee maal een amnestiemaatregel af. Daaronder vielen a) twee Algerijnen, die in maart 1976 ter dood waren veroordeeld wegens het plaatsen van een bom voor het kantoor van het dagblad ,,El Moudjahid" en wier vonnissen in levenslange gevangenisstraf waren gewijzigd; en b) Juan Antonio Alfonso Gonzales, een Spanjaard die in mei 1978 ter dood veroordeeld was wegens een aanslag op Antonio Cubillo, de leider van de in Algiers gevestigde Beweging voor de onafhankelijkheid van de Canarische eilanden (MPAIAC) in april 1978 (pag. 654/2-1978).

Op 16 april 1979 gelastte president Chadli de vrijlating van 11 personen, die in 1969 veroordeeld waren wegens samenzwering tegen president Boumedienne. Onder de elf waren drie officieren die betrokken waren bij de rebellie van kolonel Tahar Zbiri in december 1967 en acht personen die betrokken waren geweest bij een aanslag op Boumedienne in april 1968, incl. majoor Amar Mellah, die in resp. juli en aug. 1969 twee maal ter dood veroordeeld was (zie pag. 588/2/3-'70).
Eerder had AFP gemeld dat president Chadli sinds 3 april 1979 de in 1976 opgelegde beperking van bewegingsvrijheid voor 2 vroegere premiers van de Voorlopige Algerijnse Regering (GPRA), nl. Ferhat Abbas en Ben Khedda, had opgeheven (zie pag. 272/2-'77).

Wijziging legerleiding

Op 5 mei 1979 werd de commandant van de lste militaire regio, kolonel Abdallah Belhouchet, benoemd tot inspecteur-generaal van de strijdkrachten. Tegelijk werd luitenant-kolonel Merbah Kasdi, tot dusver directeur van de veiligheidsdienst, benoemd tot secretaris-generaal van het ministerie van defensie. Belhouchet en Kasdi zijn lid van het politieke bureau van het regerende Nationale Bevrijdingsfront (FLN).

Vorming Hoge *Veiligheidsraad*

Op 20 juni 1979 besloot het politieke bureau van het FLN een Hoge Veiligheidsraad te vormen onder voorzitterschap van het staatshoofd, overeenkomstig art. 125 van de grondwet van 1976.
Van deze raad, die de president moest adviseren in alle zaken betreffende de nationale veiligheid, vooral m.b.t. het Sahara-conflict, maakten o.m. deel uit: Rabah Bitat (voorzitter Nationale Volksvergadering); de coordinator van het FLN, Yahiaoui; de premier, Abdelghani; en de minister van buitenlandse zaken, Ben Yahia.

Amendering grondwet

Op 30 juni 1979 aanvaardde de Nationale Volksvergadering met algemene stemmen een door de president voorgestelde amendering van de grondwet m.b.t. het ambt van staatshoofd.

Vastgesteld werd o.m. a) de aanwijzing van een kandidaat voor het presidentschap geschiedt door het FLN-congres (d.w.z. elke vijf jaar); b) de ambtstermijn van de president wordt verkort van zes tot vijf jaar: c) de president kan één of meer vice-presidenten benoemen, aan wie hij ook een deel van zijn taken kan delegeren; en d) behalve de ministers moet de president voortaan ook een premier benoemen, die de regeringsactiviteit zal coördineren en kabinetsbesluiten zal uitvoeren.

Voorts werd een regeling getroffen voor een tijdelijke vacature in het presidentschap ,,vanwege ernstige en langdurige ziekte", d.w.z. in een situatie zoals die in de laatste maanden van Houari Boumedienne was opgetreden (zie pag. 81/2-'79). Zo'n situatie zou door het Centrale Comité van het ***FLN*** moeten worden vastgesteld, waarna dit orgaan met tweederde meerderheid aan de Nationale Volksvergadering zou moeten voorstellen ,,de staat van verhindering te verklaren". De Volksvergadering zou dat eveneens met tweederde meerderheid moeten doen en zou vervolgens haar voorzitter moeten verzoeken voor maximaal 45 dagen als waarnemend staatshoofd op te treden. Mocht de president aan het eind van die termijn nog niet in staat zijn het werk te hervatten, dan werd hij geacht te zijn afgetreden. In dit geval zou de ambtstermijn van de waarnemende presiden met 45 dagen worden verlengd, gedurende welke de verkiezing van een nieuwe president moet worden georganiseerd, nadat het FLN-congres zijn kandidaat heeft aangewezen.

Vrijlating Ben *Bella*

Op 4 juli 1979 meldde het Algerijnse persbureau APS dat t.g.v. de 17de

verjaardag van de onafhankelijkheid de maatregelen tegen ex-president Ahmed Ben Bella waren opgeheven.

De op 19 juni 1965 afgezette en sindsdien gedetineerde Ben Bella (nu 63) werd na zijn vrijlating overgebracht naar M'Sila, een stadje op ca. 300 km ten zuidoosten van Algiers. Hij mocht daar met zijn gezin wonen eh vrijelijk Algerijnse bezoekers ontvangen, maar hij mocht het betrokken departement niet verlaten, geen buitenlanders ontvangen en geen politieke verklaringen afleggen, naar hijzelf op 13 juli telefonisch aan een journalist meedeelde.

Ontslag minister Ghozali

Op 14 oktober 1979 werd officieel bekendgemaakt dat Ahmed Ghozali als minister van waterkracht was ontslagen. Voor het heengaan van Ghozali, de architect en oud-president-directeur (1966 tot 1977) van de staatsolie- en gasmaatschappij Sonatrach, werd geen reden opgegeven. Zijn functie werd ad interim overgenomen door staatssecretaris Brahim Brahmia.

Reorganisatie kabinet. Vertrek Bouteflika

In het kader van een op 13 jan. 1980 bekendgemaakte reorganisatie van de regering werd de ministerspost van adviseur van de president in het kabinet afgeschaft. Daardoor verloor Abdelaziz Bouteflika, de vroegere minister van buitenlandse zaken, zijn plaats in het kabinet. Zijn collega, Ahmed Taleb Ibrahimi, verliet eveneens het kabinet en werd voorzitter van de commissie van voorlichting van het FLN, alsmede van de commissie van onderwijs, vorming en cultuur. Deze laatste post nam hij over van Boualem Benhamouda, die nu minister van binnenlandse zaken werd, een functie die tot dusver door premier Abdelghani werd vervuld. Brahim Brahmia werd definitief tot minister van waterkracht benoemd en als staatssecretaris van bosbouw en herbebossing vervangen door Mohammed Rouighi.

Arabisering onderwijs en openbare diensten

De benoeming van Taleb Ibrahimi tot voorzitter van de FLN-commissie voor onderwijs was van belang omdat sinds november 1979 een aanzienlijk deel van de Algerijnse studenten aan het staken was. De stakingen waren in Constantine begonnen en hadden zich vervolgens uitgebreid tot Annaba en Algiers. Het kwam daarbij herhaaldelijk tot botsingen tussen studenten en politie-eenheden.

Bij deze stakingen ging het volgens de NZZ (18-1) erom dat de een Arabischtalige opleiding volgende studenten verklaren, dat zij na beëindiging van hun studie geen arbeidsplaatsen vinden, omdat de ministeries de voorkeur zouden geven aan hun Franstalige opgeleide collega's. De studenten verlangden de onmiddellijke arabisering van alle Algerijnse ministeries, omdat daardoor voor hen arbeidsplaatsen zouden ontstaan. Zij konden ter ondersteuning van hun opvattingen aanvoeren dat deze arabisering allang geleden door de Nationale Volksvergadering was besloten en dat ook de regeringen herhaaldelijk hadden beloofd dat de arabisering zou worden bespoedigd. De in het Arabisch opgeleide studenten konden bovendien als argument aanvoeren dat zij de Arabische opleiding hadden gekozen met het oog op deze besluiten en beloften en dat zij zich nu in een impasse bevonden. De leiders van de ministeries stelden echter tegenover de arabiseringswensen van de bevolking, de studenten en het parlement het feit, dat de Franstalige instanties efficiënter en doeltreffender werken dan hun Arabischtalige broederorganismen, in het bijzonder als het posities betreft die met industrialisatie, technologie en ontwikkeling te maken hebben. De functionarissen weigeren om deze redenen de arabisering te bevorderen, aldus de NZZ.

Op 30 december 1979 had het Centrale Comité van het FLN bovendien een resolutie goedgekeurd, waarin maatregelen werden aangekondigd om de arabisering van het onderwijs te bespoedigen.

Op 14 januari 1980 richtte president Chadli een ernstige waarschuwing aan het adres van de „arabiserende" studenten. Hij sprak van ,,vissers in troebel water die onder de jeugd zijn geïnfiltreerd om de aandacht van de politieke leiding van de werkelijke problemen, waar het land mee geconfronteerd wordt, af te leiden".

Op 19 januari besloot een algemene vergadering van de „arabiserende" studenten de colleges te hervatten.

Vervolgens werkte de onderwijscommissie van het FLN, aldus Le Monde (15-2), een plan uit voor de arabisering van het hoger onderwijs, de openbare diensten en de economische sector. Volgens dit plan zou de in etappes uitgevoerde arabisering uiterlijk in 1985 moeten zijn voltooid.

Berberprotest. Onlusten in Tizi-Ouzou

Op 10 maart verbood de „wali" (prefect) van Tizi-Ouzou, de hoofdstad van Kabylië, een bijeenkomst waarop de schrijver Mouloud Mammeri een lezing zou houden over „de oude Kabylische poëzie". Dit verbod leidde tot onrust onder de universitaire gemeenschap, die Mammeri had uitgenodigd. Studenten demonstreerden op straat, waar pamfletten werden uitgedeeld die ,,aanvallen op de Berber-cultuur" veroordeelden.

Op 7 april sloeg de politie een demonstratie van enkele honderden Berber-studentten in Algiers met geweld neer. Daarbij werden tientallen demonstranten gewond en omstreeks honderd arrestaties werden verricht.

De studenten verlangden culturele rechten voor de Berbers, die ongeveer 25% van de Algerijnse bevolking omvatten. De Berber-taal heeft geen officiële status en Berbers zeggen dat onder het mom van nationale eenheid constant pogingen warden ondernomen om een streven naar eerherstel van de oude Berber-cultuur te ontmoedigen. Het gewelddadige optreden tegen de Berber-manifestatie stond, aldus sommige Berber-studenten, in scherpe tegenstelling tot ,,de edelmoedigheid en het geduld van de autoriteiten" t.o.v. de langdurige ,,uitdaging" door de „arabiserende" studenten, die al drie maanden in staking waren, en ,,het overdreven karakter van hun eisen".

De *NZZ* (23-4) wees erop dat de Berber-studenten in een veel moeilijker positie verkeerden dan de Arabische studenten, omdat de Berbertaal door het Franse koloniale bewind in Marokko en Algerije als vormingstaal begunstigd werd, naar verondersteld werd in een poging om de inheemse bevolking van Noord-Afrika in Berbers en Arabieren te splitsen en tegen elkaar op te zetten.

Op 8 april ontkenden de autoriteiten officieel een uit studentenkringen afkomstig bericht dat bij de botsing de vorige dag een student zou zijn gedood.

Inmiddels was de universiteit van Tizi-Ouzou op 7 april door ca. 1.500 studenten en docenten, die een ,,anti-repressie comité" hadden opge-

richt, bezet. De beweging, die ,,het bestaansrecht voor de Berber-cultuur'' opeiste, breidde zich uit.

Op 16 april vond in Kabylië een algemene staking plaats ter ondersteuning van de studenteneisen. Scholen, winkels en bedrijven waren gesloten.

In de nacht van 19 op 20 april ontruimden veiligheidstroepen de universiteit van Tizi-Ouzou. Op 20 april 's middags betoogden studenten in de stad, die beweerden dat 32 collega's bij botsingen met de politie waren gedood, wat door de autoriteiten werd ontkend.

Op 21 en 22 april vonden in Tizi-Ouzou ernstige onlusten plaats, die gepaard gingen met straatgevechten van studenten en andere jongeren met de politie, fabrieksbezettingen, verwoesting van openbare gebouwen, plunderingen en brandstichting. Kabylië werd van de rest van het land geïsoleerd; journalisten werd de toegang geweigerd en de telefoonverbindingen waren verbroken. Het ministerie van justitie meldde op 22 april dat éénentwintig personen wegens ,,rebellie en vernieling van openbare goederen'' waren veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 1 tot 8 jaar. Volgens persberichten was sprake van 30 doden en 200 gewonden.
Ook uit andere plaatsen werden fabrieksbezettingen en onlusten gemeld, in het bijzonder uit Azazga, waar twee doden zouden zijn gevallen.
Het regeringsgezinde dagblad El Moudjahid (23-4) schreef de rebellen toe aan een ,,uit het buitenland stammend komplot tegen de nationale eenheid en tegen het gezag van de staat'', waarbij verwezen werd naar ,,in Frankrijk gevestigde organisaties''. Een in Tizi-Ouzou gearresteerde docent noemde op 24 april voor de Algerijnse televisie een organisatie te Parijs geleid door een Kabylische advocaat Rachid Ali Pahia. In perscommentaren werd verwezen naar het Front des forces socialistes (FFS) o.l.v. Hocine Aït Ahmed.
N.a.v. de onlusten in Kabylië werden 24 personen, o.w. twee vakbondsleiders en vier studenten van de universiteit van Algiers, gearresteerd, die voor het staatsveiligheidshof terecht zouden moeten staan. Tegen hun arrestatie werd door studenten in Algiers betoogd. Nadat voor 17 mei de heropening van de universiteit van Tizi-Ouzou was aangekondigd, keerde begin juni de rust op de universiteiten in Algiers terug.
Intussen gingen de arrestaties door. Volgens de FAZ (22-5) zouden sinds april minstens 638 Algerijnen van Berber-afkomst zijn gearresteerd en zouden ca. 100 mensen spoorloos zijn verdwenen.

Buitengewoon FLN-congres

Van 15-19 juni vond in Algiers een buitengewoon congres van het FLN plaats. Dit congres moest de richtlijnen van het nieuwe vijfjarenplan 1980-'84 bestuderen en goedkeuren. Bovendien moest het zich uitspreken over de door president Chadli voorgestelde wijziging van de centrale structuur van het FLN en de amendering van bepaalde artikelen uit de statuten.
Tevoren had het Centrale Comité tijdens een bijeenkomst van 3-7 mei een ,,organieke resolutie'' goedgekeurd die de bevoegdheden van president Chadli aanzienlijk versterkte. Hij kreeg volmacht om de door hem nodig geachte herstructurering van de leidinggevende organen in de partij uit te voeren.
De 3.993 congresafgevaardigden, o.w. 800 militairen, bekrachtigden de door het CC toegekende grotere volmachten voor de president. Op grond daarvan kiest de president nu zelf de nieuwe pantijleiders, terwijl hij voorheen slechts ,,voorstelde''.
Het politieke bureau van het FLN is voortaan niet meer verantwoordelijk jegens het CC, maar jegens de secretaris-generaal van de partij, d.w.z. president Chadli.
De hoofdlijnen van het nieuwe vijfjarenplan werden goedgekeurd, ook al werd er scherpe kritiek geleverd op de corruptie van bepaalde partijleiders en op de sociale en economische toestand. In resoluties werd gewezen op de noodzaak de particuliere sector bij de ontwikkeling van het land te betrekken.
Enkele bepalingen van de statuten werden gewijzigd. Zo luidt artikel 7 nu: ,,het FLN stelt zich tot taak, op het binnenlandse vlak, de opbouw van het socialisme in het kader van de nationale en islamitische waarden''.

Nieuw politiek bureau

Op 29 juni liet president Chadli de samenstelling van een nieuw politiek bureau van het FLN door het CC ratificeren. Met inbegrip van het staatshoofd, die rechtens voorzitter is, telt het nieuwe bureau 7 leden tegen voorheen 17. De zes gewone leden, die allen ook deel uitmaakten van het oude bureau, zijn: Rabah Bitat, kolonel Abdallah Belhouchet, Mohammed Salah Yahiaoui, Abdelaziz Bouteflika, Mohammed Said Mazouzi en Boualem Benhamouda.
In perscommentaren werd het aanblijven van Bouteflika en Yahiaoui een verrassing genoemd.
Onder de tien leden, die het politieke bureau verlieten, waren vier oudleden van de voormalige revolutionaire raad: Mohammed Ben Ahmed Abdelghani, kolonel Ahmed Bencherif, Ahmed Draia en Mohammed Teyebi Larbi. Het vertrek van Bencherif en Abdelghani, de premier, vormt volgens Le Monde (1-7) de toetssteen voor de reële wil tot wijziging van het staatshoofd. Het heengaan van Belaid Abdesselam, die ruim 10 jaar de Algerijnse economie heeft beheerst en op wie reeds lang kritiek werd uitgeoefend vanwege het falen van zijn ontwikkelingsstrategie, was verwacht.

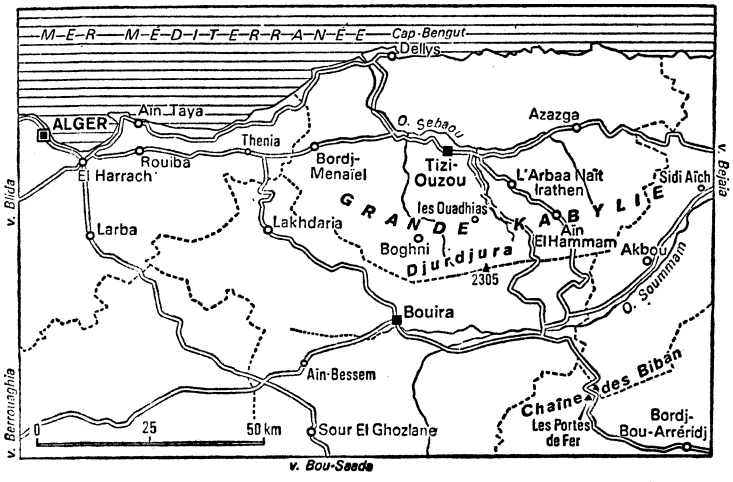

(Le Monde)

Tijdens de eerste bijeenkomst van het nieuwe politieke bureau op 16 juli werd het centrale apparaat van het FLN ,,geherstructureerd", waarbij het aantal partijcommissies van 12 tot 5 werd teruggebracht.

Mazouzi werd belast met de economische en sociale zaken, Abdelhanid Mehri met voorlichting en cultuur; Slimane Hoffman behield de leiding van de buitenlandse betrekkingen: Mohammed Djerraba werd voorzitter van de commissie voor algemene organisatie; en Amar Ben Aouda werd belast met de discipline in de partij. Mohammed Chérif Messaadia, ex-minister van de aangelegenheden i.z. oud-strijders, werd door president Chadli benoemd tot leider van ,,het permanente secretariaat van het Centrale Comité".

Nieuw kabinet

President Chadli vormde ook een nieuw kabinet van 26 ministers (voorheen 25) en 6 staatssecretarissen (voorheen 3), waarvan de samenstelling op 15 juli werd bekendgemaakt:

Premier - Mohammed Ben Ahmed Abdelghani; adviseur van de president - Ahmed Taleb Ibrahimi; binnenlandse zaken - Boualem Benhamouda; buitenlandse zaken - Mohammed Seddik Benyahia; financiën - M'hammed Hadj Yala; planning - Abdelhamid Brahimi; energie en petrochemische industrie - Belkacem Nabi; zware industrie - Mohammed Lyassine; lichte industrie - Said Ait Messaoudène; landbouw - Selim Saadi; bouwnijverheid - Ahmed Ali Ghazali (voorheen openbare werken); waterkracht - Brahim Brahmia; toerisme - Abdelmajid Allahoum; jeugd en sport - Djemal Houhou; gezondheid - Abderrazak Bouhara; transport - Salah Goudgil; justitie - Boualem Baki (voorheen religieuze zaken); arbeid - Mouloud Oumeziane; basisonderwijs - Mohammed Cherif Kharroubi; hoger onderwijs - Abdelhah Brerhi; aangelegenheden oud-strijders (,,moudjahidines") - Bakhti Nemmiche'; voorlichting en cultuur - Boualem Bessaieh'; handel - Abdelaziz Khellef'; PTT - Abdennour Bekka'; openbare werken - Mohammed Kortebi'; religieuze zaken - Abderrahmane Chibane'.

Staatssecretarissen: bosbouw en herbebossing - Mohammed Rouighi; visserij - Ahmed Benfreha'; cultuur en volkskunst - Mohammed Larbi Ould Khelifa'; voortgezet en technisch onderwijs - Haj Slimane Cherif'; beroepsopleiding - Mohammed Nabi'; buitenlandse handel - Ali O'Bouzar'; secretaris-generaal regering - Mohammed Tayebi'. (' = nieuw)

In het nieuwe kabinet is het politieke bureau van het FLN alleen nog door minister Benhamouda vertegenwoordigd. Naast Baki en Oumeziane werden nog vier parlementariërs in het kabinet opgenomen: minister Nemmiche en de staatssecretarissen Benfreha, Mohammed Nabi en Mohammed Tayebi. Nemmiche en Bessaieh zijn voormalige medewerkers op het ministerie van buitenlandse zaken van ex-minister Bouteflika. Minister Khellef en de staatssecretarissen Cherif en O'Bouzar zijn voormalige secretarissen-generaal van departementen. Slechts één van de 12 nieuwe ministers en staatssecretarissen is uit de strijdkrachten afkomstig, nl. PTT-minister Bekka.

President Chadli blijft minister van defensie. Hij benoemde twee vice-ministers: kolonel Abdallah Belhouchet lid van het politieke bureau van het FLN), die inspectie-generaal van het leger bleef, en kolonel Kasdi Merbah, die als secretaris-generaal op het ministerie van defensie werd vervangen door kolonel Mustapha Belloucif. De in 1967 na de mislukte staatsgreep van kolonel Zbiri afgeschafte generale staf van het leger werd nu bij presidentieel decreet opnieuw ingesteld.

Zes ministers en twee staatssecretarissen uit het oude kabinet keerden niet terug.

Aan het slot van de reeks benoemingen bleek dat Bouteflika en Yahiaoui de enige leden van het politieke bureau zijn die geen specifieke functies hebben gekregen, hetzij in de regering hetzij in de partij. *(Le* Monde, NZZ, *NRC/H'blad)*

KONGO

ALGEMENE VERKIEZINGEN. REFERENDUM OVER NIEUWE GRONDWET. AMNESTIE. DGRADATIE YHOMBI-OPANGO

Omstreeks 700.000 kiesgerechtigde burgers werden op 8 juli 1979 naar de stembus geroepen om 1) een Nationale Volksvergadering alsmede regionale en lokale raden te kiezen, en 2) zich in een referendum uit te spreken over een nieuwe ,,socialistische" grondwet. Alle kandidaten voor de verkiezingen waren door de regerende Parti congolais du travail (PCT) aangewezen. De nieuwe grondwet, die eveneens door de PCT was opgesteld, kwam in plaats van de constitutie van 1973, die na de moord op president Marien Ngouabi in maart 1977 was opgeschort (pag. 256/2-'77).

Meer dan 95% van de kiesgerechtigden ging naar de stembus en ruim 90% zou zich voor de PCT-kandidaten en de nieuwe grondwet hebben uitgesproken.

T.g.v. de 16de verjaardag van de revolutie kondigde president Denis Sassou Nguesso op 14 augustus 1979 een amnestie af voor de personen die betrokken waren bij de moord op president Ngouabi en kardinaal Emile Biayenda in maart 1977 (pag. 241/1-'77), de organisatoren van het verijdelde komplot van 14 augustus 1978 (pag. 776/2-'78) en verscheidene andere politieke gevangenen.

Het voormalige staatshoofd, generaal Joachim Yhombi-Opango werd krachtens een op 20 oktober 1979 gepubliceerd presidentieel decreet gedegradeerd tot ,,gewoon soldaat 2de klas". *(AFP, DDP)*

(Vor. ber. pag. 252/3-1979)

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

GABON. Op 12 febr. meldde: radio-Libreville dat bij de eerder die maand gehouden parlementsverkiezingen de bevolking ,,massaal heeft gestemd ten gunste van de kandidaten, voorgesteld door de PDG" (Parti démocratique gabonais). De nieuwe Nationale Vergadering zou uit 93 leden (voorheen 70) bestaan, van wie 84 werden gekozen en 9 door president Bongo werden benoemd.

Op 27 febr. reorganiseerde president Bongo zijn regering. Het nieuwe kabinet telde naast de president 27 ministers (voorheen 24) en 8 staatssecretarissen (voorheen 9). De ministersportefeuilles waren als volgt verdeeld:

Regeringsleider, defensie, telecommunicatie, burgerluchtvaart - president Omar Bonga; premier, voorzitter nationale consultatieve raad - Léon Mébiame; eerste vice-premier, minister van transport en koopvaardij - Georges Rawiri; staatsminister belast met gezondheid en bevolking - generaal Raphaël Mamiaka; staatsminister belast met mijnbouw en energie - Edouard-Alexis Mbouy-Boutzit; staatsminister voor registratie, titels, bescherming openbare grond, huisvesting, stadszaken Henri Minko; staatsminister en secretaris-generaal bureau president - René Radembino-Coniquet; staatsminister voor gezondheid, arbeid en werkgelegenheid - Jules Bourdes Ogouliguende; staatsminister belast met cultuur en kunst, jeugd, sport en recreatie - François Owono-Nguema; justitie - Théodore Kwanou;

buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Martin Bongo (broer van de president); persoonlijk adviseur van de president, belast met financiële en economische coördinatie en burgerluchtvaart - Jean-François Ntoutoume; minister, toegevoegd aan de president, belast met defensie en veteranen - Julien Mpouho-Epigat; minister toegevoegd aan de president, belast met voorlichting en PTT - Zacharie Myboto; economie en financiën - Jean-Pierre Lemboumba; territoriaal bestuur - Richard Nguema; openbare werken en bouwnijverheid, commandant nationale politie - Jean Boniface Assèle; planning, ontwikkeling en participatie - Pascal Nze; handel en industriële ontwikkeling - Etienne Moussirou; landbouw - Michel Anchouey; onderwijs - Dominique Boungouere; hoger onderwijs, wetenschappelijk onderzoek en milieu - Jacques Libizangomo Joumas; nationale oriëntatie, gespecialiseerde partij-organen en openbare diensten - Léon Auge; toerisme en territoriaal beheer - Hervé Moutsinga; sociale zaken en vrouwenemancipatie - mevr. Antoinette Oliveira (voorheen staatssecretaris); beroepsopleiding en handwerk - Joseph Amiar Nganga; minister, secretaris-generaal regering - Gaston Louis Mayila; minister toegevoegd aan de premier, belast met interministeriële coördinatie, hervorming staatscorporaties en gemengde economie - Augustin Hervo-Akendengue.

(Vor. ber. pag. 64/2)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093. 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

ONRUST EN GEWELD IN ZUID-AFRIKA

Op 16 juni 1980 was het vier jaar geleden dat de jeugd van de zwarte woonstad Soweto bij Johannesburg in Zuid-Afrika in opstand kwam n.a.v. de discriminatie van zwarten in het onderwijs. Er vielen toen en in de volgende maanden officieel 575 doden (zie pag. 513 e.v.-'76), maar zwarte journalisten meldden ruim 700 doden.

Op 29 febr. 1980 werd een rapport over de gebeurtenissen van 1976 in Soweto gepubliceerd, dat een door de regering benoemde éénmanscommissie van rechter Petrus Cillie had opgesteld. In zijn meer dan 1000 pagina's tellend rapport, waaraan hij 32 maanden had gewerkt, weet Cillie de rellen aan de rassenwetten, wanbeleid van de autoriteiten en het massale ingrijpen van de politie.

Volgens rechter Cillie lag de wortel van het conflict in een regeringsbepaling dat sommige vakken op de middelbare schalen in het Afrikaans moesten worden onderwezen. Veel jonge zwarten beschouwen die als ,,de taal van de onderdrukker".
Hoewel hij de politie geen boze opzet toeschreef, beschuldigde Cillie haar ervan ,,duidelijke tekenen van broeiende onrust' in Soweto te hebben genegeerd. Als resultaat had de politie zich niet voorbereid om deze explosieve situatie aan te pakken. Bovendien beschuldigde hij de politie ervan verantwoordelijk te zijn voor een groot deel van de slachtoffers door haar manier van ingrijpen.
Cillie stelde voorts dat de opstand nog werd aangewakkerd door de grote haat onder de zwarte bevolking vanwege de rassendiscriminatie. Niet alleen de wetten ,,maar ook de manier waarop veel blanken zwarten behandelen is van groot belang. (...) Ontevredenheid wordt ook veroorzaakt door de acties van gewone burgers in alledaagse situaties".

Nadat de regering van premier Botha op 13 juni alle herdenkingsbijeenkomsten t.g.v. de opstand had verboden, deden zich op 16 juni in talrijke plaatsen beperkte botsingen voor tussen betogers (zwarten en kleurlingrn) en de politie, die zeker **35** gewonden vergden. De meeste gewonden vielen in de kleurlingenwijk Noordgesigt bij Johannesburg, in Soweto en in de zwarte woonwijken van Bloemfontein.

In de nacht van 17 op 18 juni vonden ernstige onlusten plaats in de kleurlingenwijken van Kaapstad, in het bijzonder Elsies River, waar betogers auto's met stenen bekogelden, winkels plunderden en in brand staken en wegen blokkeerden door barricadrn van brandende autobanden op te werp-n.

Ook op 19 juni duurden de onlusten voort. Honderden mensen raakten gewond, veelal bij confrontaties en betogers. Terwijl de politie de pers verbood informatie in te winnen over de onlusten en weigerde details te verstrekken over het exacte aantal doden en gewonden, meldde de ***Cape*** Times dat er volgens de inlichtingen van de ziekenhuizen minstens 42 doden waren gevallen. Andere berichten spraken zelfs van 60 gedode kleurlingen.
De minister van politie Le Grange stelde later op 19 juni het aantal doden op 29, maar de politie was naar zijn zeggen niet voor alle doden verantwoordelijk, en ook niet voor alle 141 gewonden, van wie 62 door messteken en rondvliegende stenen verwondingen hadden opgelopen: deze gevallen konden de politie niet worden aangereksnd, omdat die ,,messen en stenen niet voor de handhaving van wet en orde gebruikt", aldus Le Grange.

Op 16 juni was ook een politieman tijdens een actie tegen betogers in een menigte neergestoken en gedood in de zwarte woonwijk Umfolozi bij Kaapstad.

Op 19 juni 's avonds sprak Le Grange van 31 doden en 174 gewonden. Hij gaf toen ook opheldering over ern order van de chef van politie, generaal Mike Geldenhuys, die op 18 juni gezegd had dat de politie mensen die betrapt werden op plunderen of brandstichten of die de levens van anderen in gevaar brachten ,,dood zou schieten". Le Grange zei dat dit een ,,zeer ongelukkige bewoording" was en dat deze verklaring onmiddellijk was ingetrokken. De politie, zo zei hij, had duidelijke instructies om niet met scherp te schieten, maar alleen rubberkogels of hagel te gebruiken.
inmiddels duurde de medio april begonnen staking van kleurlingenscholieren (pag. 530/3) voort evenals de medio mei op gang gekomen solidariteitsstaking van zwarte scholieren. Het beeld was onduidelijk door de schoolvakanties, die voor de zwarten op 13 juni en voor de kleurlingen op 20 juni waren begonnen. Maar toen op 7 juli de vakantie van de zwarte scholieren eindigde, bleek dat de staking onder hen werd voortgezet. Omstreeks 40 scholen met 25.000 leerlingen waren erbij betrokken. Op 15 juli eindigde de vakantie van de kleurlingen-scholieren. Leraren en scholierenleiders, verenigd in het z.g. Comité van 81 (onderwijsinstellingen) kondigden daarop formeel het einde van de kleurlingenstaking per 17 juli aan, nadat een grote meerderheid van de scholen zich daarvoor had uitgesproken. Het Comité verklaarde echter wel door te zullen gaan met haar campagne voor de inwilliging van een aantal eisen, zoals gratis schoolboeken voor alle kinderen, herstel van schoolgebouwen die bij onlusten schade hadden opgelopen en de verzekering dat er geen maatregelen uit rancune tegen de stakende scholieren zouden worden genomen. Ook zwarte arbeiders gingen in staking.

Een beeld van de onlusten bij Kaapstad.

Weekblad 49ste jaargang No. 2550, pag. 31599-31614

Onrust bij Ford

Op 31 okt. 1979 gingen ruim 500 zwarte werknemers van de Ford Cortina assemblage-fabriek te Port Elizabeth voor 3 dagen in staking uit solidariteit met een ontslagen collega, Thozamile Botha. Volgens de werknemers werd hij ontslagen, omdat hij politiek actief was in de zwarte gemeenschap; volgens Ford omdat hij teveel werkdagen afwezig was zonder een geldig excuus. T. Botha, die op 30 okt. tot voorzitter van een burgercomité, Pebco (Port Elizabeth black civic organisation), was gekozen, was naar zijn eigen zeggen door Ford voor de keus gesteld zijn baan als industrieel tekenaar te vervullen dan wel politiek actief te zijn.
Hoewel Botha later in zijn functie werd hersteld, werd er in de volgende drie weken nog driemaal een wilde staking bij de Ford-fabriek georganiseerd. Oorzaak van de onrust nu was een eis van de bedrijfsleiding dat de werknemers akkoord zouden gaan met ,,redelijk overwerk". Als men daarmee niet akkoord ging, zou dit worden opgevat als een formele werkweigering, aldus Ford.

Op 21 nov. gingen ca. 700 zwarte werknemers bij Ford in staking, nadat meer dan 900 man in de nabijgelegen fabriek van Genera1 Tyre het werk hadden neergelegd. De 700 Ford-werknemers werden onmiddellijk ontslagen, terwijl de arbeiders van Genera1 Tyre de waarschuwing kregen dat zij zouden worden vervangen, als zij niet onmiddellijk op hun werk terugkeerden.

Toen de stakingsactie voortduurde ontsloegen Genera1 Tyre en de Adamas papierfabriek in Port Elizabeth, waar eveneens het werk was neergelegd, samen omstreeks 700 man. De grieven van de stakers varieerden van eisen i.z. vakbondsvertegenwoordiging en hogere lonen tot beschuldigingen van rassenhaat aan het adres van blanke collega's. Bij Ford en Genera1 Tyre was inmiddels een begin gemaakt met het in dienst nemen van nieuwe arbeiders; bij Ford waren op 28 nov. al weer 100 vrijgekomen plaatsen opgevuld, voor de helft door voormalige stakers, terwijl Genera1 Tyre toen 250 ex-stakers opnieuw in dienst had genomen.
In een brief aan het Amerikaanse hoofdkwartier van Ford in Detroit, die tijdens een bijeenkomst van de 700 ontslagen stakers was opgesteld, werd bereidheid tot werkhervatting afhankelijk gesteld van een tegemoetkoming aan de volgende bezwaren van de zwarte arbeiders: het reserveren van bepaalde banen voor blanken; ongelijke betaling voor hetzelfde werk; maatregelen tegen arbeiders op grond van ras of huidskleur; het falen van de bedrijfsleiding om een goede verstandhouding tussen blank en zwart te scheppen; ongelijke proeftijden voor blank en zwart; geen aandacht van de bedrijfsleiding voor de grieven van de arbeiders.

Op 9 jan. 1980 vond in de Fordfabriek in Port Elizabeth een bijeenkomst plaats van bedrijfsleiding en stakingsleiders, in aanwezigheid van de Amerikaanse consul-generaal te Kaapstad. Het resultaat was dat alle ontslagen werknemers hun baan terugkregen tegen hetzelfde loon als voorheen. De arbeidsonrust had Ford een produktieverlies van ca. 1.400 eenheden gekost met een waarde van 12 mln Rand.

Op 10 januari 's avonds echter deed de veiligheidspolitie een inval in de zwarte woongemeenschap Walmer bij Johannesburg. Zij arresteerde Pebco-leider Thozamile Botha samen met twee andere bestuursleden van Pebco, de journalist Mona Badela en Pahlo Tshume.
Deze arrestaties lokten een onmiddellijke reactie uit van de 4.500 bewoners van Walmer die massaal samenstroomden in de hoofdstraten.
De politie reageerde met overvalwagens en traangas, omdat naar haar zeggen met stenen was gegooid naar auto's en bussen, waarbij een buspassagier gewond zou zijn geraakt. Tijdens een Pebco-bijeenkomst werd besloten om een voorgenomen proteststaking van alle zwarte arbeiders van de stad af te gelasten; maar dit besluit zou worden herzien als de gearresteerde leiders na twee weken — de termijn gedurende welke iemand krachtens een algemene verordening ter ondervraging kan worden vastgehouden — nog niet zouden zijn vrijgelaten. Inmiddels had het Amerikaanse State Department de Zuidafrikaanse regering, aldus *NRC/H'blad* (15-1), verzocht de reden voor de arrestaties bekend te maken.
Toen de drie arrestanten op 23 jan. in vrijheid gesteld hadden moeten worden, werd bekendgemaakt dat zij voor onbepaalde tijd in hechtenis zouden blijven krachtens sectie 6 van de wet op het terrorisme. Bovendien stond 20 zwarte arbeiders gerechtelijke vervolging te wachten wegens beweerde intimidatie, aldus *Financial Times* (22-2).
In februari kreeg Thozamile Botha een ,,banning order" van 5 jaar opgelegd, na zeven weken zonder aanklacht te zijn vastgehouden. In april weigerde een rechtbank die ,,banning order" zo te versoepelen dat Botha zijn werk bij Ford kon hervatten. Op 6 mei werd gemeld dat Botha in het voorafgaande weekend naar Lesotho was uitgeweken.

Staking kleurlingenscholieren

Op 14 april begonnen duizenden kleurlingen-scholieren in de Kaapprovincie een stakingsactie uit protest tegen ,,inferieur onderwijs". Zij verlangden o.m. het recht om vertegenwoordigende scholierenraden op te richten, verhoging van de onderwijsmaatstaven, gelijke betaling voor docenten — ongeacht kleur of geslacht —, een adequate voorziening van schoolboeken en reparaties van de schoolgebouwen.
Tot de scholen waar de staking begon behoorden de „Wynberg Senior Secondary School", de „Spes Bona High School", de „Parkwood High School" en de ,,Bridgetown High School" in en bij Kaapstad.

Op 21 april boycotten naar schatting ca. 80.000 kleurlingen-scholieren van 70 scholen in de gebieden van Kaapstad, Johannesburg en Pretoria de lessen. In Kaapstad besloot een massameeting van 2.000 studenten van de kleurlingen-universiteit van de Westkaap zich bij de staking aan te sluiten.

Volgens officiële regeringscijfers gaf de Zuidafrikaanse regering in 1978 per leerling de volgende bedragen uit: 621 Rand per blanke, 357 per Indiër, 226 per kleurling en 71 Rand per zwarte. De verhouding leerkracht-aantal leerlingen was in 1978: blanken 1 op 19,6; Indiërs 1 op 26,2; kleurlingen 1 op 29,6 en zwarten 1 op 47,6.

Over de diepere achtergronden van het kleurlingenverzet schreef N R C / H'b l a d (23-4) o.a.:

„... Deze nog steeds Afrikaans sprekende kleurlingengemeenschap, die voor 87 procent in de Kaapprovincie woont, is de afgelopen decennia op tragische wijze geteisterd door het apartheidsbeleid van de regerende Nationale Partij. En de onderwijsstaking, die deze week onder vele tienduizenden kleurling-scholieren en -studenten is uitgebroken weerspiegelt niet alleen een grote ontevredenheid over de discriminatoire, tweederangsonderwijsfaciliteiten, maar is ook een symptoom van de frustratie en de totale communicatiekloof tussen de kleurlingen en de Zuidafrikaanse regering.
Etnisch zijn de kleurlingen en de blanken één. Er bestaan ook geen belangrijke

verschillen in taal of cultuur, leefstijl of religie. Alleen hun afwijkende pigment was voor de Nationale Partij de afgelopen dertig jaar aanleiding om deze groep het algemeen kiesrecht te ontnemen, hen te vernederen, uit hun huizen en woonwijken te deporteren naar speciale kleurlingenlokaties, uit bussen te gooien en hun de burgerrechten te ontnemen. (...) De afgelopen jaren heeft de Zuidafrikaanse regering geprobeerd wat van de aangerichte schade in de kleurlingengemeenschap te herstellen. Zo zijn de lage kleurlingenlonen naar verhouding sneller gestegen dan de hoge blanke lonen en daarnaast heeft Pretoria de huizenbouw voor kleurlingen fors opgevoerd.

Vorig jaar kwamen **24.000** huizen met een totale waarde van f **380** miljoen gereed. En nog andere bouwprojecten staan op stapel. Maar zoals de kleurlingenleider ds. Alan Hendrickse onlangs zei: ,,We willen die kleine kleurlingenthuislanden niet. We willen zelf wonen waar we willen en er staan genoeg huizen leeg in blanke gebieden.

Ondanks deze materiële verbeteringen — die na de vele jaren van achterstelling overigens nog bescheiden uitvielen — blijft het gebrek aan burger- en politieke rechten de kleurlingen in hoge mate frustreren..."

Op 22 april breidde de onderwijsstaking van kleurlingen-scholieren en -studenten zich vanuit de Kaapprovincie verder uit tot andere delen van Zuid-Afrika zoals Oranje-Vrijstaat en Natal. De vereniging van zwarte studenten aan de Universiteit van Witwatersrand in Johannesburg en groepen blanke studenten in Durban staakten uit solidariteit. Eveneens op 22 april greep de politie, die zich tot dusver terughoudend had opgesteld, krachtdadig in. Te Kaapstad vuurde de politie traangasgranaten af om een protestmars van ca. 8.000 kleurlingen-scholieren en -studenten uiteen te drijven. De minister voor kleurlingenzaken, Marais Steyn, dreigde met sluiting van alle onderwijsinstelling-n voor kleurlingen voor onbepaalde tijd als tegen het eind van die week de boycotactie niet afgelopen was. De voorgaande dag had hij de stakingen toegeschreven aan ,,agitatoren van buitenaf".

Een demonstratie van kleurlingen-scholieren op 22 april in een kleurlingenwijk van Kaapstad.

Op 23 april kwam het op een aantal plaatsen tot schermutselingen met de politie, die van traangas en gummiknuppels gebruik maakte. Dat was o.m. het geval in Johannesburg nabij de kleurlingenwijk Kliptown en de zwarte woonwijk Soweto alsmede in Durban. 's Avonds arresteerde de politie in Johannesburg en Kaapstad enkele leiders van z.g. bewustzijnsbewegingen: Curtis Nkondo (voorzitter van het Soweto - onderwijzersactiecomité), Achmed Cassiem (de vroegere president van de Moslem-Zuidafrikaanse studentenassociatie, die al door een ,,banning order" was getroffen), Trevor Wentzel (secretaris van de AZAPO) en Michael Sedgwick (van het Centrum voor inter-groep-studies van de Universiteit van Kaapstad). Zij werden volgens de politie gearresteerd op grond van een wet waarbij detentie zonder vorm van proces steeds kan worden verlengd met 14 dagen. Nkondo werd opgepakt, nadat hij tegenover blanke studenten van de Universiteit van Witwatersrand in Johannesburg scherpe kritiek op de onderwijspolitiek van de regering had geleverd.

Op 24 april sloeg de onderwijsboycot in de Kaapprovincie voor het eerst over naar lagere scholen. Ook studenten van de twee Indiër-universiteiten in Durban sloten zich bij de boycot aan. Die dag trad de politie in Durban opnieuw met traangas en gummiknuppels tegen betogende scholieren op, terwijl 5 activisten — twee leerkrachten en drie studenten — werden gearresteerd.

Op 28 april kregen de kleurlingen voor het eerst zichtbare steun voor hun schoolboycot van zwarte studenten, toen duizenden zwarten een betoging hielden in de zwarte woonwijk Mamelodi, buiten Pretoria. Deze protesteerden tevens tegen de arrestatie de vorige dag van 32 zwarte studenten, die de onthulling wilden bijwonen van een grafsteen ter nagedachtenis van de in 1979 terechtgestelde Solomon Mhalangu.

Op 29 april werden bij de Westbury High School in de kleurlingenwijk Newlands bij Johannesburg **854** jeugdige kleurlingen tijdens een betoging gearresteerd. Zij moesten voor een speciaal gerechtshof in Johannesburg verschijnen, dat tot half vier de volgende morgen zitting hield.

Ook op 29 april waarschuwde premier Pieter Botha in het parlement dat de betogende scholieren naar school terug ,,gedwongen" zouden worden; extra-parlementaire actie zou met de volledige staatsmacht word-n geconfronteerd en degenen die de regering poogden te dwarsbomen ,,achter de uniformen van schoolkinderen" zouden worden getroffen. De volgende dag verklaarde Botha dat hij stappen zou ondernemen om de pers te breidelen als kranten een prominente plaats bleven inruimen voor ,,de activiteiten van subversieve en revolutionaire element-n". De regering zou de (staats)televisie opdragen niet teveel aandacht aan dergelijke activiteiten te schenken.

Op 2 mei werd de grammofoonplaat „Another Brick in the Wall" van de Britse popgroep Pink Floyd verboden, nadat dit nummer het marslied van de betogende scholieren was geworden.
In het weekend van 4 mei besloten scholier-n- en studentenvertegenwoordigers van meer dan 80 onderwijsinstellingen in Athlone bij Kaapstad de boycotactie voort te zetten. Omstreeks 500 vertegenwoordigers van de docenten op kleurlingenscholen spraken terzelfdertijd, eveneens in Athlone, hun ,,bewondering voor de gedisciplineerde wijze" uit, waarop de schalieren hun protest hadden geuit. Inmiddels was ook duidelijk geworden dat — in tegenstelling tot het zwarte protest van 1976 — de kleur$ingen-ouders achter hun kinderen stonden. In de meeste grote centra waren steuncomités van ouders gevormd.
Na besprekingen met de „Union of Teachers' Associations of South Africa" waarschuwde premier Botha op 5 mei dat de regering niet langer een verspilling van belastingcenten zou tolereren als de boycot van de kleurlingen-scholieren voortduurde. Tevoren had het departement van kleurlingenzaken besturen van kleurlingenscholen gelast boycotters van de school te verwijderen als zij hun actie niet voor 7 mei hadden gestaakt — anders zouden zijzelf worden ontslagen.

Maar Botha beloofde op 5 mei ook een diepgaand onderzoek te overwegen inzake het gescheiden onderwijsstelsel ,,in zijn geheel". De regering was bereid een programma te aanvaarden, waarbij gelijkheid in onderwijs voor alle rassen zo spoedig mogelijk binnen Zuid-Afrika's economische middelen kon worden bereikt, aldus Botha, die tevens erkende dat kleurlingen-studenten ,,gerechtvaardigde grieven" hadden.

Op 6 mei werd een verklaring uitgegeven door het Comité van 61, een studentenorganisatie die de boycot in de Kaapprovincie coördineerde, waarin het voornemen werd uitgesproken de stakingsactie te beeindigen, omdat een aantal belangrijke winstpunten was geboekt zoals een ,,verbluffende graad van eenheid, solidariteit en discipline" onder de bij de boycot betrokken studenten, toestemming voor de studenten om hun eigen vertegenwoordigers op alle scholen te kiezen en een ,,nieuwe relatie van steun en idcntificatie" tussen ouders, docenten en studenten.
In het weekend van 11 mei besloten de kleurlingen-scholieren hun boycot m.i.v. 14 mei op te schorten, maar in sommige steden weigerden de scholieren weer naar school te gaan.

Op 19 mei — na een vakantie i.v.m. Hemelvaartsdag — hervatten de meeste kleurlingen-scholieren het onderwijs, maar zij waarschuwden dat zij hun protestactie zouden hervatten als de regering bepaalde eisen niet binnen drie weken, d.w.z. vóór 9 juni, inwilligde.

Acties zwarte scholieren

Inmiddels was ook onder de zwarte scholieren een stakingsactie op gang gekomen uit solidariteit met het kleurlingenprotest.
In Grahamstown in de Oostelijke Kaapprovincie (in toenemende mate het centrum van het zwarte verzet in Zuid-Afrika) werden op 15 mei ca. 175 zwarte scholieren gearresteerd tijdens een betoging tegen de aanhouding van 12 zwarte jongeren. Die twaalf werden beschuldigd van moord op de 49-jarige taxichauffeur Alfred Soya, die samrn met acht volwassenen had geprobeerd stakende zwarte scholieren naar school te sturen. De volwassenen hadden met stokken gewapend getracht 2.000 scholieren het schoolgebouw in te jagen, maar zij werden onthaald op een regen van stenen, waarvan sommige Soya dodelijk troffen. Voorts werd een bierhal platgebrand in Cradock, de zwarte voorstad van Port Elizabeth. Van de gearresteerde zwarte scholieren zouden 32 met de steniging te maken hebben gehad en 6 met de brandstichting.

Op 16 mei verspreidde de politie in Durban een groep van ca. 600 zwarte scholieren uit de voorstad Kwa Mashu, die politie-agenten zouden hebben aangevallen. Op 19 mei opende de politie daar het vuur op een menigte zwarte kinderen en volwassenen die stenen gooiden naar een politie-auto. Daarbij werd een zwarte man doodgeschoten.
Dezelfde dag werd de zwarte universiteit van Fort Hare door de autoriteiten gesloten, omdat de studenten bleven weigeren de colleges te volgen, die zij reeds twee weken hadden geboycot.

Op 21 mei richtten honderden zwarte scholieren barricaden op in de zwarte woonwijk Batho bij Bloemfontein, waarna de politie het vuur op hen opende. Een zwarte vrouw raakte gewond en een zwarte man werd gedood, maar volgens de politie niet door haar kogels. Ca. 20 personen werden gearresteerd. Op 23 mei staken zwarte scholieren in Batho een bioscoop en een woning van een politieman in brand. De scholieren van Batho waren sinds 20 mei in staking om hun eis i.z. de vrijlating van een schooldirecteur, die op 20 mei zonder vorm van proces was gedetineerd, kracht bij te zetten. Ca. 15 scholieren werden gearresteerd.
Inmiddels was een tweede zwarte universiteit, die van Turfloop, door studenten bezet voor het houden van een ,,sit-in". Voorts hadden duizenden kleurlingen-scholieren op 22 mei besloten opnieuw de lessen te boycotten, uit solidariteit met de studenten van Fort Hare.
Terwijl op 23 mei in totaal 130 kinderen in de Oostelijke Kaapprovincie werden gearresteerd — na een mars naar een politiepost om de vrijlating van gedetineerde scholieren te eisen —, werden in het daarop volgende weekend in verschillende delen van het Kaapschiereiland in totaal nog eens 105 personen gearresteerd. Het grootste deel van deze arrestaties (75) was het gevolg van een actie van ca. 3.000 jonge kleurlingen op 24 mei tegen het Golden-Acre-winkelcentrum in de Adderley Street te Kaapstad en andere drukbezochte supermarkten. De demonstranten protesteerden tegen de aangekondigde uitsluiting van stakende kleurlingen-scholieren per 26 mei en betuigden hun solidariteit met de studenten van Fort Hare. Na ongeveer twee uur werden zij door de politie met gummiknuppels uiteengedreven.
Voorts verrichtte de politie in dit weekend tal van arrestaties in en rond de industriesteden Johannesburg en Pretoria.

Arrestatie geestelijken

Op 26 mei werden in het centrum van Johannesburg 53 geestelijken aangehouden wegens het houden van een protestmars tegen de detentie van hun collega, ds. John Thorne, een voormalige secretaris-generaal van de Zuidafrikaanse Raad van Kerken. Deze was in het voorafgaande weekend gearresteerd, nadat hij zich ten gunste van de scholierenboycot had uitgesproken. Onder de gearresteerde geestelijken waren bisschop Desmond Tutu (de huidige secretaris-generaal van genoemde Raad), bisschop Timothy Bavin (de Anglicaanse bisschop van Johannesburg) en ds. Joseph Wing (secretaris-generaal van de United Congregational Church). Later die dag werd Thorne vrijgelaten, terwijl de 53 de volgende dag op vrije voeten werden gesteld. Hun werd meegedeeld dat zij op 1 juli voor de rechter zouden moeten verschijnen wegens overtreding van de „Riotous Assemblies Act".
Inmiddels had de rector van de University of Western Cape, een kleurlingen-universiteit in Kaapstad, verdere protestbijeenkomsten verboden. Toen op 26 mei toch ruim 1000 kleurlingenstudenten op het universiteitsterrein voor een protestvergadering bijeenkwamen, dreef de politie hen met traangas en gummiknuppels uiteen. Zeven leden van de universiteitsstaf werden de volgende dag gearresteerd.
In de kleurlingen- en Indiër-wijken van de Transvaal Reef werd toen gedemonstreerd tegen de arrestatie (op 26 mei) van twee politieke leiders van de kleurlingen en twee Indische docenten.
De politie dreef ook een mars van 2000 scholieren uiteen in Witsieshoek, de hoofdstad van het kleinste thuisland Qwa Qwa, waarmee de onrust voor het eerst ook naar een ,,thuisland" oversloeg.

Op 28 mei wierp een groep van ca. 400 kleurlingen-scholieren stenen naar een politie-auto in de kleurlingenwoonwijk Elsies River bij

Kaapstad. De politie opende het vuur: twee kleurlingen-scholieren werden doodgeschoten en drie raakten gewond. De volgende dag werd bekend dat de minister van politie, Le Grange, enkele uren voor het dodelijke incident een bezoek had gehad van drie afgevaardigden van de oppositie, o.w. T. van der Merwe, die zich over de agressieve houding van de politie in Elsies River hadden beklaagd.

Op 20 mei schoot de politie in Ravensmead, een kleurlingenwijk bij Kaapstad, een 22-jarige kleurling in de rug.

Aanslag op raffinaderijen

In de nacht van 1 op 2 juni werden drie olieraffinaderijen getroffen door bomexplosies. Deze acties, waarvoor het Afrikaanse Nationale Congres (ANC) de verantwoordelijkheid opeiste, betroffen Sasol 1 (waar steenkool in olie wordt omgezet) en de daarbij behorende raffinaderij van Natref in Sasolburg (100 km ten zuidwesten van Johannesburg) en Sasol 2 in Secunda (200 km ten oosten van Johannesburg). In Sasolburg werden door de explosies zeven olietanks vernietigd; tenminste 5 mln liter olie ging in vlammen op. In Secunda werd weinig schade aangericht. De totale schade werd op $ 7,4 mln geraamd.

Stakingen in industrie

Sinds eind mei vonden diverse stakingen plaats in de industrie en bij openbare nutsbedrijven. Daarbij ging het naast loonneisen vooral om de positie van de niet-geregistreerde onafhankelijke zwarte vakbonden, die sedert 1979 merendeels verenigd zijn in de Federation of South African Trade Unions (Fosatu).

Nadat ongeveer 6.000 arbeiders bij de Frame-testielfabriek het werk ter wille van een loonsverhoging hadden neergelegd, werden honderden stakers op 23 mei door de politie met traangas uiteengedreven. Het bedrijf weigerde elk overleg met de onafhankelijke Union of Textile Workers en ook met het door de overheid ingestelde „contactcomité" van werkgevers en arbeiders. Op 28 mei werden de zwarte stakers ontslagen.
Op 16 juni begon een staking bij de Volkswagenfabriek in Uitenhage bij Port Elizabeth. Op 21 juni had de staking zich uitgebreid tot 16 fabrieken (w.o. Ford, General Motors en Goodyear), waar in totaal ca. 10.000 man het werk hadden neergelegd. De stakingseis bij VW was verhoging van het minimum uurloon van 1,15 tot 2 Rand. Op 24 juni werd een verhoging tot 1,40 Rand aangeboden, maar dit werd door de stakers verworpen. Na verder overleg werd het werk tenslotte op 7 juli ook bij VW, Ford en GM hervat. Een op 14 juli bekend gemaakt akkoord bepaalde het minimum uurloon op 1,45 Rand en op 2 Rand in januari 1982.
Op 21 juli legden 650 van de 1.000 zwarte arbeiders het werk neer bij de Finchdiamantmijnen van De Beers in het noorden van de Kaapprovincie. Zij verlangden een loonsverhoging van 50%. Na twee dagen werden de 650 stakers ontslagen.
Op 30 juli legden 10.000 zwarte gemeentearbeiders in Johannesburg het werk neer na een stakingsoproep van de Black Municipality Workers' Union o.l.v. Joseph Mavi uit protest tegen het ontslag van 600 arbeiders die een verhoging van het basisloon van $ 43 tot $ 75 per week hadden geëist. Het stadsbestuur weigerde met de BMWU te onderhandelen. Mavi werd in de nacht van 31 juli op 1 aug. gearresteerd en 1.200 zwarte stakers werden de zwarte stakers ontslagen.

(Voortzetting volgende aflevering)

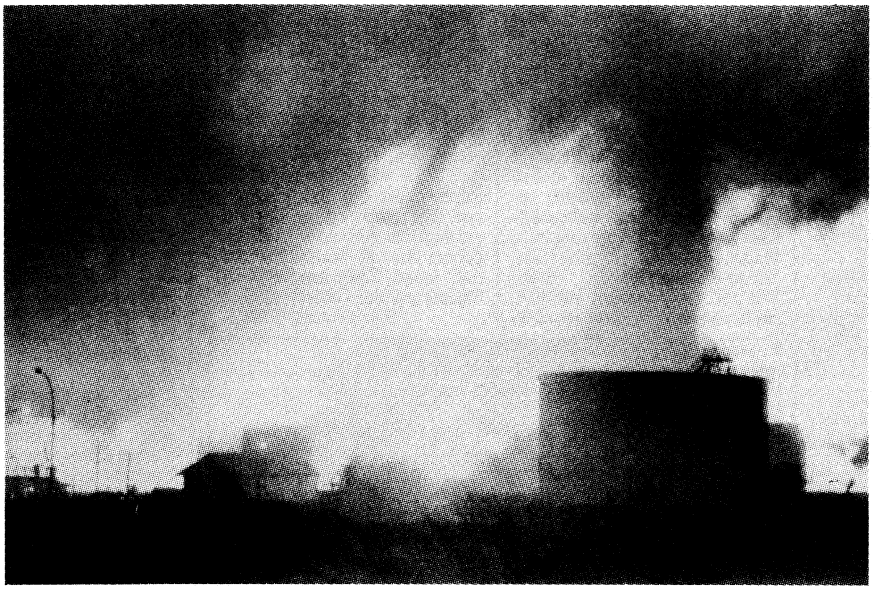

Brandende olietanks in Sasolburg.

INTERNATIONALE ZAKEN

OPEC

56-STE CONFERENTIE. PRIJSVERHOGINGEN RUWE OLIE VOORAF

Van 9-11 juni heeft in Algiers de 56-ste conferentie van de Organisatie van olieproducerende landen OPEC plaatsgevonden. Deze conferentie was voorafgegaan door een reeks van prijsverhogingen van de ruwe olie door een aantal olieproducerende landen.

De ronde werd geopend door Saoedi-Arabië, dat op 15 mei een prijsverhoging van gemiddeld $ 2 per vat tot $ 28 aankondigde, ingaande met terugwerkende kracht op 1 april.

Op 20 mei volgden Libië en Algerije. Libië maakte de olie $ 2 dollar duurder en Algerije $ 1. Vóór deze verhogingen lagen de Libische olieprijzen tussen $ 34,02 en $ 35,72 per vat. Algerije rekende tot deze laatste verhoging $ 35,72.

Op 21 mei verhoogden Irak, Koeweit, Qatar, de Verenigde Arabische Emiraten en Venezuela de prijs voor ruwe olie.
Na deze prijsverhogingen was de prijs voor een vat ruwe olie uit de OPEC-staten gemiddeld $ 31,50.

Op 22 mei verhoogde Nigeria de prijs van een vat olie met twee dollar tot ruim $ 36. Op die dag verhoogde Algerije de olieprijs nog eens met één dollar, ingaande 16 mei. Ecuador verhoogde de prijs met twee dollar.

Verloop van de conferentie

De openingszitting van de OPEC-conferentie op 9 juni eindigde in een impasse.

Tegen middernacht beet de Iraanse olieminister Moinfar zijn Iraakse collega toe: „Jij, vuile imperialist". De twee landen zijn al geruime tijd in grensconflicten verwikkeld.

Maar de opmerking van Moinfar slaat vooral op de produktiepolitiek van Irak. De Irakezen zouden namelijk zoveel olie produceren dat Iran problemen heeft om zijn duurder geprijsde olie te verkopen. Eerder had de voorzitter van de OPEC, de Venezolaan Berti, nog gezegd dat de meerderheid van het oliekartel voorstander zou zijn van een onmiddellijke prijsverhoging van standaardkwaliteit ruwe olie tot 32 dollar per vat. Saoedi-Arabië zou echter alleen de olieprijs willen verhogen als de andere landen hun prijstoeslagen laten varen. De toeslagen zijn de oorzaak van onderlinge prijsverschillen tot 10 dollar. Iran vindt een verhoging tot 32 dollar te laag.

Het voorstel voor een uniforme OPEC-prijs van 32 dollar per vat is afkomstig van de Iraakse minister van olie Tayeh Abdoel-Karim. Oorspronkelijk wilde hij dat de prijsverhoging onmiddellijk zou ingaan maar op 9 juni stelde hij zich tevreden dat de prijs pas aan het eind van het jaar op 32 dollar komt. De pro-

ducenten van hoogwaardige ruwe olie berekenen nu ongeveer 36 dollar per vat. Dat is acht dollar meer dan de prijs van de Saoedische olie (28 dollar) en vier dollar meer dan het gemiddelde dat door de OPEC-landen in rekening wordt gebracht.
De Saoedische olieminister Jamani zei sterk te betwijfelen of er overeenstemming kan worden bereikt over herinvoering van een stelsel van uniforme basisprijzen.
Van enige prijsverhoging van Saoedi-Arabië zal volgens Jamani alleen sprake kunnen zijn als de Afrikaanse leden die nu 36 dollar vragen bereid zijn een ,,normaal" prijsverschil met olie uit de landen aan de Perzische Golf te aanvaarden. Jamani vindt dat Nigerië, Algerije en Libië hooguit vier dollar meer — in plaats van acht dollar — mogen vragen dan zijn land. De Iraakse minister Abdoel-Karim zei echter dat Saoedi-Arabië zijn compromisvoorstel van 32 dollar toch serieus in overweging zou nemen.
De Indonesische minister van oliezaken Soebroto gelooft dat een akkoord over een eenheidsprijs toch wel in de lucht zit omdat alle partijen de overige punten op de OPEC-agenda zo snel hebben afgewerkt dat op 10 juni ruimschoots tijd overblijft om over de prijzen te praten. ,,Tweeëndertig dollar lijkt me de juiste prijs", zei hij. De Iraanse minister Moinfar, die 32 dollar te laag vindt, zei dat er weinig kans is op een akkoord.
Mana Al-Oteiba, olieminister van de Verenigde Arabische Emiraten vindt het te vroeg voor een prijsverhoging tot 32 dollar. Volgens Oteiba zou de olieprijs dan gemiddeld met drie dollar stijgen. Hij gelooft dat zo'n verhoging beter pas aan het einde van het jaar kan worden doorgevoerd dan nu.
De Indonesische minister Soebroto zei verder dat, wanneer in Algiers toch geen overeenstemming wordt bereikt, de ministers zullen proberen in elk geval vóór de topconferentie in Bagdad (eind oktober of begin november) tot een akkoord over de prijzen te komen.

De conferentie werd in de ochtend van 11 juni afgesloten met het besluit per 1 juli de richtprijs voor een vat ruwe olie te brengen op maximaal $ 32.

Saoedi-Arabië en de VAE deden niet mee.

In september zal verder worden gepraal.

Informeel is verder besloten, dat de OPEC-staten de olieproduktie zullen beperken tot 26,5 mln vaten per dag.

De Saoedische olieminister sjeik Ahmed Zaki Jamani zei: ,,Voor mij betekent deze beslissing dat er geen overeenstemming is bereikt".
Hij doelt hiermee waarschijnlijk op het door hem verguisde premie- en toeslagenstelsel dat — zij het beperkt — van kracht blijft. Boven de richtprijs van 32 dollar zullen de OPEC-landen namelijk gemachtigd blijven een toeslag van maximaal 5 dollar te berekenen. Daardoor zal de prijs per vat in beginsel niet hoger dan 37 dollar worden.

Eind 1978 werd eveneens een dergelijke bovengrens vastgesteld maar deze werd in maart 1979 verbroken toen de Golfstaten de richtprijzen verhoogden tot 32 dollar.

Binnen de OPEC wordt verwacht dat de gemiddelde OPEC-prijs na dit besluit zal stijgen met bijna een dollar. De jaarlijkse olie-opbrengst zal met de ,,nieuwe" prijsstructuur met ongeveer 7,5 miljard dollar stijgen.

De OPEC-prijs voor aardgas zal waarschijnlijk met 8 cent per m3 omhoog gaan. Dat is mede het gevolg van het besluit de aardgasprijzen sneller aan te passen aan de olieprijzen.

De Saoedische sjeik Jamani zei dat de overeenkomst niet betekent dat zijn land, de grootste olie-exporteur van de OPEC, het huidige prijsniveau van 28 dollar per vat zal verlaten. (Reuter, AP, UPI, NRC/Handelsblad, Le Monde, NZZ, The Times, The Financial Times) (Vor. ber. pag. 502/3 e.v.-1980)

Een beeld van een aantal deelnemers aan de OPEC-conferentie tijdens een barbecue. V.l.n.r. Abdessalam Zeghar uit Libië, de Algerijnse minister Nari, de Algerijnse president Chadly, sjeik Jamani van Saoedi-Arabië en minister Tayab abd Karim uit Irak.

WEST-EUROPA

BELGIË

KONING IN ZIEKENHUIS

Koning Boudewijn is op 14 juli, kort nadat hij audiëntie had verleend aan de premier van Zaïre, Bo-Boliko Lokonga, onwel geworden. Hij werd onmiddellijk voor observatie opgenomen in het academische ziekenhuis Sint-Lucas te St.-Lambreehts-Woluwe.

Op 16 juli publiceerde het kabinet van de koning volgend bulletin: ,,De ongesteldheid van de koning was te wijten aan ritmestoornissen aan het hart. De observatieperiode die in het St.-Lucas Ziekenhuis voortduurt, zal het mogelijk maken eerstdaags de oorzaak ervan te bepalen." Het bulletin was ondertekend door prof. Frans Lavenne en door de huisarts van de koning, dr. Pierre van Rossum.

Op 17 juli publiceerden de artsen een aanvullend bulletin: ,,Een nader onderzoek heeft de diagnose van hartinfarct uitgesloten. Nochtans zal de hospitalisatie van de koning met een tiental dagen moeten worden verlengd, aangezien de ritmestoornissen van het hart waarschijnlijk van coronaire oorsprong zijn."

Op 1 aug. verliet de koning het ziekenhuis. Volgens het bulletin was zijn gezondheidstoestand verbeterd, maar was een ,,verlengde rustperiode" noodzakelijk.

De koning, die voor de eerste maal afwezig bleef op de troepenschouw van 21 juli n.a.v. de nationale feestdag, werd daar vervangen door prins Albert.

VIJFJARENPLAN VOOR TEXTIEL

De woordvoerders van de werkgevers- en werknemersverenigingen van de textiel- en confectienijverheid hebben op 6 augustus, in bijzijn van premier Martens en EG-commissielid Davignon, op een rondetafelconferentie in het Egmontpaleis te Brussel het z.g. textielplan van minister Claes goedgekeurd.

Eind 1978 had de regering zich ertoe verbonden een vijfjarenplan voor de sector op te stellen, dat de korte termijnmaatregelen zou aanvullen, die in oktober 1977 waren genomen. Aan drie internationaal bekende studiebureaus, McKinsey, Sobemap en Bekaert-Stanwick, werd gevraagd de sector door te lichten. De regering beloofde voor de textiel een gelijkaardige behandeling als voor de staalindustrie. In de lente

van 1980 kwamen de studiebureaus gereed met hun rapporten en kon minister van economische zaken Claes een „Vijfjarenprogramma voor de herstructurering van de Belgische textiel- en confectienijverheid" opstellen, dat daarna nog enigszins werd bijgeschaafd tijdens overleg met patroons en vakbonden.

Het plan beoogt de consolidatie van de tewerkstelling in de sector op het niveau van 100.000 arbeidsplaatsen, wat betekent dat in de periode 1980-85 nog 20.000 arbeidsplaatsen kunnen verdwijnen. Het plan stuurt aan op een groei van de verkoop, een verlaging van de kosten en een verbetering van het Belgische textielimage. Het wil in de eerste plaats de competitieve bedrijven steunen en is gegrondvest op een vergaande samenwerking tussen de overheid, de ondernemingen en de vakbonden. Tegenover de overheidsinspanningen moet een inspanning van de privé-sector staan.

De regering verbindt zich ertoe op internationaal vlak te ijveren voor een vernieuwing van het multivezelakkoord, voor een beperking van de negatieve gevolgen van de omleiding van het handelsverkeer, voor een storingvrije integratie van de nieuwe EG-lidstaten en voor de bestrijding van de internationale concurrentievervalsing.

Op nationaal vlak wordt voorzien in een aantal financiële maatregelen. Zo wordt de terugbetaling van de eerder toegekende renteloze kredieten gespreid over twee jaar; voor ondernemingen met minder dan 50 werknemers wordt dat vier jaar. Een nog op te richten filiaal van de Nationale investeringsmaatschappij, een Nationale maatschappij voor textiel en confectie, zal obligatieleningen kunnen toestaan aan de textielondernemingen tegen een rente van 2%, en samen met andere textielbedrijven ,,verenigingen in deelneming" kunnen oprichten. Voorts wordt een Belgisch Instituut voor textiel en confectie (Iteco) opgericht, dat het plan moet coördineren in zijn uitvoering en de commerciële slagkracht van de bedrijven moet opdrijven. Het Iteco zal worden geleid door managers uit de sector. Het plan dat ook voorziet in sociale begeleidingsmaatregelen, zal over eer, periode van vijf jaar 35 mrd. fr. kosten. Dat geld zal door de overheid worden geleend.

Op 8 aug. verleende de kabinetsraad zijn goedkeuring aan het plan.

DISCONTOVERLAGING

Het disconto van de Nationale Bank dat op 20 maart op het recordpeil van 14% was gebracht (zie pag. 234/2), werd m i v. 26 juni verlaagd tot 13% en op 31 juli tot 12%. Volgens de Nationale Bank liggen die verlagingen in lijn met de geleidelijke daling van de rente op de Belgische geldmarkt, die reeds een drietal maanden duurt.

AANSLAG OP JOODSE KINDEREN

Op 27 juli werden twee Mills-handgranaten van Russische makelij geworpen in een groep van 58 joodsorthodoxe kinderen en hun begeleiders, die in de Lamorinièrestraat te Antwerpen aanstalten maakten om in een autobus te stappen, die ze — op initiatief van de vereniging Agoudath Israel — naar een vakantieverblijf in de Ardennen zou brengen. Een 15-jarige Franse jongen, David Kuhan, werd gedood; achttien kinderen en volwassenen raakten gewond, onder mie een paai zeer ernstig.

De dader, ene Nasser Al Saeid, werd haast onmiddellijk aangehouden. Het bleek een Syrische Palestijn te zijn die onder de naam Shawah Abdel Wanid met een vals Marokkaans paspoort reisde. De volgende dag werd nog een Palestijn, ene Nihad Declas, in Brussel aangehouden. die tot dezelfde terroristengroep bleek te behoren en in België vertoefde voor een aanslag op een El Al-vliegtuig bij de landing op Zaventem.

Beide Palestijnen beweerden te behoren tot de Al Fatah Revolution Line, een groep die niets te maken zou hebben met de organisatie van Yasser Arafat.

De aanslag op de kinderen verwekte heel wat beroering in de joodse gemeenschap van Antwerpen, waar geklaagd werd over onvoldoende politiebescherming.

NIEUWE BISSCHOP VAN ANTWERPEN

Prof. Paul van den Berghe werd op 7 juli door de paus benoemd tot 21ste bisschop van Antwerpen. De zetel was vacant sedert 22 dec. 1979, toen mgr. Godfried Danneels werd aangewezen tot aartsbisschop van Mechelen (pag. 40/3).

De nieuwe bisschop werd geboren op 7 jan. 1933 te Geraardsbergen. Zijn vader zetelde van 1946 tot 1961 als CVP-kamerlid voor Aalst en was lange tijd algemeen voorzitter van het Christelijk Onderwijzersverbond van België.

Paul van den Berghe werd op 15 juni 1957 priester gewijd en behaalde aan de Leuvense universiteit het licentiaat in de wijsbegeerte en het doctoraat in de godgeleerdheid. Kort daarop werd hij leraar aan het groot seminarie te Gent en ging hij ook een eersterangsrol spelen in het hoger instituut voor godsdienstwetenschappen. Hij werkte ook als redactiesecretaris van het interdiocesane tijdschrift voor theologie en pastoraal, ,,Collationes", waarin hij zelf talrijke exegetische studies publiceerde.

NEDERLAND

CONFLICT TUSSEN MEERDERHEID TWEEDE KAMER EN KABINET OVER OLIEBOYCOT VAN ZUID-AFRIKA

Bij de algemene politieke eis financiële beschouwingen in de Tweede Kamer in oktober 1979 was vanuit de Kamer aan de regering gevraagd de mogelijkheden op te sommen, waarmee Nederland zou kunnen ingrijpen in de toevoer van olie naar Zuid-Afrika. Begin november vorig jaar overhandigde minister Van der Klaauw van buitenlandse zaken de Kamer een notitie over deze zaak.

De minister concludeerde dat het effect van een dergelijke boycot nihil zou zijn, omdat Zuid-Afrika zijn olie betrekt via derden, waaraan niets kan worden gedaan. Met name de vrije oliemarkt in Rotterdam lijkt een substantiële bijdrage aan de Zuidafrikaanse behoefte te leveren na het wegvallen van de leveranties uit Iran, sedert het vertrek van de Sjah. Ook extra leveringen van oliemaatschappijen spelen hierbij een rol. Maar de controlemogelijkheden zijn gering, zodat zelfs het cijfer van f 1½ miljoen voor leveranties aan olieprodukten door Nederland aan Zuid-Afrika gedurende het eerste halfjaar niet vaststaat, aldus Van der Klaauw.

Daarnaast zijn er juridische problemen als gevolg van de internationale verplichtingen die Nederland in het kader van de Benelux en de EG op zich heeft genomen. De Regering heeft de overtuiging dat het een illusie is te menen dat een eenzijdig door Nederland getroffen olie-embargo door de lidstaten van de EG zou worden nagevolgd, zo wordt in de notitie geschreven.

Medio november debatteerde de Tweede Kamer over de zaak. Centraal stond de vraag in hoeverre de CDA-fractie zich aan het regeringsstandpunt zou conformeren, dan wel een harde motie van de oppositie zou volgen. PvdA en PPR vroegen namelijk in een motie-Ter Beek om een onmiddellijke en eenzijdige afkondiging van de boycot. Het PvdA-Kamerlid vond de afwachtende houding van de minister onaanvaard-

baar, en diens argumentatie omtrent internationale verplichtingen ,,bijna een misleiding van het parlement''. Volgens artikel 224 van het EG-verdrag kan de Nederlandse regering zeer wel een boycot-maatregel nemen, mits zij dit aan de andere lidstaten meldt. Het Benelux-verdrag regelt op dit punt niets en artikel 21 van het GATT verdrag is min of meer analoog aan de voorziening in het Verdrag van Rome, aldus Ter Beek.

PPR-woordvoerder Waltmans stipte een ander element aan: ,,Zelfs al heeft een olieboycot door Nederland slechts een beperkte economische invloed, het politieke effect kan groot zijn''.

CDA-vertegenwoordiger Jan Nico Scholten kwam met een motie waarin het principe van een boycot wordt ondersteund, maar waarin aan de minister wordt gevraagd met de overige EG-partners te overleggen en hierover voor juni 1980 aan de Kamer te rapporteren. In de interpretatie van Scholten betekent een afwijzende houding van een of meer EG-leden dat Nederland vervolgens met de landen die het wel eens zijn de boycot afkondigt.

Minister Van der Klaauw hield voet bij stuk door alleen bereid te zijn bij overeenstemming tussen de negen tot een boycot te besluiten.

Niettemin aanvaardde de Kamer op 20 november de motie-Scholtcn, met negen leden van het CDA, de VVD op drie leden na, de SGP en het GPV tegen.

Minister Van der Klaauw bracht de wens van de Kamermeerderheid ter sprake in het overleg in het kader van de Europese Politieke Samenwerking, eind november in Brussel. Vooralsnog werd door de partners terughoudend gereageerd.

Zijdelings kwam in het Kamerdebat de positie van de Sanctiewet nog aan de orde toen Van der Klaauw dreigde met het intrekken van de wet indien de Kamer akkoord zou gaan met afkondigen van de boycot.

Op 13 november diende het Kabinet een nadere Memorie van Antwoord op het wetsontwerp bij de Eerste Kamer in. Hierin wordt geschreven dat ondanks begrip voor diverse ingebrachte bezwaren de regering zich toch achter het ontwerp blijft stellen.

Minister van der Klaauw blijft olieboycot afwijzen

Op 30 mei van dit jaar verzond minister Van der Klaauw een brief aan de Tweede Kamer, waarin hij een olieboycot door Nederland bleef afwijzen. De minister stelde, dat er geen zicht was op een effectieve olieboycot van Zuid-Afrika, omdat Nederland bij zo'n maatregel niet op de steun van de andere EG-landen zou kunnen rekenen.

Van der Klaauw voert voor het afzien van een olie-embargo ook als argument aan dat een uitspraak van de Veiligheidsraad, die de internationale gemeenschap tot zo'n maatregel zou verplichten, ontbreekt. Bovendien zou een boycot nu ,,aanzienlijke schade kunnen toebrengen aan de op gang gezette gunstige ontwikkelingen in zuidelijk Afrika''.

De minister heeft overigens ook zijn twijfels over het nut van een olie-embargo. Volgens hem is het de vraag of dat het beoogde doel naderbij zal brengen ,,dan wel veeleer de positie zal versterken van hen die strak blijven vasthouden aan onverkorte handhaving van de apartheid...''

Slechts indien zich een situatie zou voordoen waarin alle hoop op het bereiken van een internationaal aanvaardbare oplossing zou moeten worden opgegeven zou volgens Van der Klaauw ,,het treffen van bijzondere maatregelen ernstig moeten warden overwogen''.

De Werkgroep Kairos en het Komitee zuidelijk Afrika wijzen er in een reactie op dat juist in deze dagen nogmaals overduidelijk blijkt dat de noodzakelijke veranderingen in Zuid-Afrika ook onder de regering-Botha uitblijven en dat effectieve druk van buiten de beste garantie biedt voor vreedzame verandering in Zuid-Afrika.

De organisaties spreken tegen dat een olieboycot tegen Zuid-Afrika schadelijk zou zijn voor Zimbabwe.

Tweede Kamer achter *olieboycot*

Op 18 juni heeft een meerderheid van de Tweede Kamer een motie aangenomen van mr. J. N. Scholten (CDA), waarin de regering werd uitgenodigd over te gaan tot een olieboycot van Zuid-Afrika.

Behalve de leden van de fracties van de oppositiepartijen stemde een dusdanig aantal leden van de fractie van het CDA voor de motie, dat een meerderheid gehaald werd.

Scholten gaf Van der Klaauw nog enkele dagen respijt om de Kamer te vertellen, wat het kabinet met de motie zou gaan doen.

Het Kamerdebat over deze kwestie was in de avond van 17 juni gehouden.

In het debat had Van der Klaauw een olieboycot tegen Zuid-Afrika ,,uiterst onverstandig'' genoemd. Met het deel van de motie-Scholten, waarin om de boycot wordt gevraagd, zei hij dan ook de grootste moeite te hebben. Dat gold, zei hij, niet voor het tweede deel, waarin om een definitieve datum voor algemene verkiezingen in Namibië en om gecoördineerde hulp van de EG-landen voor de zogenaamde Frontlijnstaten wordt gevraagd.

Drie elementen had de minister als redenen voor zijn afwijzende houding *ge*noemd. Ter, eerste is de situatie in Zuidelijk Afrika sinds het vorige debat in de Tweede Kamer over een olieboycot in november 1979 radicaal veranderd, omdat Zimbabwe inmiddels onafhankelijk is geworden.

Ten tweede worden in de onlangs in de Veiligheidsraad aangenomen resolutie over Zuid-Afrika, waarin op alle mogelijke gebieden een beroep op de Zuidafrikaanse regering wordt gedaan, geen dwangmaatregelen geëist,

Ten derde, en dat was volgens Van der Klaauw het belangrijkste element, was de sanctieconferentie van de Verenigde Naties uitgesteld van 1980 tot 1981. De minister zag hierin een teken dat de anti-apartheidscommissie van de VN sancties op dit ogenblik politiek ongewenst acht.

Zowel Relus ter Beek (PvdA) als Jan Nico Scholten (CDA) bestreed deze interpretatie van de minister. Zij wezen erop dat de Nigeriaanse ambassadeur Akporode Clark, voorzitter van de bewuste VN-commissie, een week eerder in de Veiligheidsraad nog vóór een olieboycot had gepleit en dat de conferentie alleen maar was uitgesteld omdat het Westen zich niet bereid had getoond om sancties af te kondigen en de conferentie dit jaar dan ook geen kans op succes zou zijn beschoren.

In het TK-debat beriepen voor- zowel als tegenstanders van de boycot zich op hun solidariteit met de onderdrukte zwarte bevolking. Minister Van der Klaauw legde de nadruk op de noodzaak om na het onafhankelijk worden van Zimbabwe tot een oplossing inzake Namibië te komen. Daarom moest Zuid-Afrika nu niet door een olie-embargo tegen de schenen worden geschopt, zo betoogde hij.

Bovendien zou naar zijn mening een voorspoedige ontwikkeling in Zimbabwe, die Nederland zou moeten helpen bevorderen, in Zuid-Afrika zelf wellicht tot veranderingen leiden.

Jan Nico Scholten (CDA) beschouwde een olieboycot als een stukje elementaire menselijke solidariteit. Nederland zou daarmee het eerste land zijn dat de Westelijke linies, waarop Zuid-Afrika nog steeds vertrouwt, zou verlaten. Hij bepleitte een binnen de EG gecoördineerd hulpprogramma voor heel Zuidelijk Afrika en een Nederlands initiatief om aan een datum voor algemene verkiezingen in Namibië sancties te koppelen als Zuid-Afrika zijn medewerking daaraan zou blijven weigeren.

De manier, waarop Van der Klaauw de kwestie van een olieboycot binnen de negen heeft aangepakt, is tweeslachtig,

dus halfslachtig geweest, was Relus ter Beek (PvdA) van mening. Een dergelijk embargo is volgens hem noodzakelijk als drukmiddel op Zuid-Afrika wegens de apartheid en wegens Namibië. Het is bovendien het laatste middel voor een vreedzame verandering. Het alternatief is geweld; met dialoog is Zuid-Afrika niet te overreden. Ter Beek: ,,Als de regering niet wil moet de Kamer haar daartoe dwingen".

Ook Brinkhorst (D'66) vond dat de minister tegenover de partners in de Europese Gemeenschap politiek ,,met een knipoog" heeft bedreven. Omdat de bewindsman zelf niet in een boycot geloofde, kon hij ook zijn collega's niet overtuigen. Volgens Brinkhorst is het politieke signaal, dat van een olie-embargo uitgaat van belang en Wel in drie richtingen: naar Zuid-Afrika, naar de Derde-Wereld en naar de andere Westelijke landen. Hij verweet de minister ,,politieke sabotage" omdat de memorie van antwoord over het culturele verdrag met Zuid-Afrika, die al anderhalf jaar geleden was beloofd, nog steeds niet gereed is.

De VVD'er mr. F. Bolkestein verklaarde zich vierkant tegen een olieboycot omdat een dergelijke maatregel een lange periode van ellende voor de niet-blanken in Zuid-Afrika zou inluiden. Economische groei daarentegen zou volgens hem als een ,,sociaal smeermiddel" werken en de revolutie bevorderen, een stelling die door de oppositie zwaar werd bestreden.

Ook de vergelijking die Bolkestein trok tussen enerzijds Zuid-Afrika en anderzijds Joego-Slavië en Cuba, landen waar het isolement eveneens de posities van de leiders zou hebben versterkt, oogstte nogal wat kritiek van de oppositie.

Minister Van der Klaauw verzekerde de Kamer in zijn antwoord dat men niet ongerust hoeft te zijn over de positie van Nederland en dat een signaal dan ook overbodig is. ,,In Zuid-Afrika weet men precies waar we staan", aldus de bewindsman. Bilateraal had hij tegenover de Zuidafrikaanse regering herhaaldelijk zijn ongerustheid tot uitdrukking gebracht.

De ambassadeur van Zuid-Afrika zou de deur bij hem platlopen. Dezer dagen had deze opnieuw een brief aan het Nederlandse bedrijfsleven gestuurd over de gedragscode van de EG inzake Zuid-Afrika.

Het culturele verdrag is bevroren. Ten slotte ondersteunt Nederland de bewegingen in Zuid-Afrika die de apartheid bestrijden. Er is dus ook geen reden ongerust te Zijn over het oordeel van Zuid-Afrika en van de Frontlijnstaten over Nederland, aldus de minister.

Kabinet blijft olieboycot afwijzen

Na beraad van het kabinet over het aanvaarden door de Tweede Kamer van de motie-Scholten zond de minister van buitenlandse zaken op 24 juni een brief aan de Tweede Kamer, waaruit het volgende is geciteerd:

De regering hecht eraan nogmaals te stellen dat zij de apartheidspolitiek volstrekt veroordeelt. Niet alleen acht zij dit beleid in strijd met de meest elementaire mensenrechten, zij is er tevens van overtuigd dat dat beleid nimmer kan leiden tot een vreedzame oplossing van de problemen van de samenleving in Zuid-Afrika. Volharding kan slechts leiden tot confrontatie. De veranderingen welke tijdens het bewind van eerste minister Botha zijn doorgevoerd. zijn in relatie tot de noodzakelijke diepgaande hervormingen slechts van marginaal belang. Daar komt nog bij dat de situatie in Zuidelijk Afrika wezenlijk is veranderd als gevolg van de dekolonisatie van Zimbabwe.

Het is duidelijk dat het behalen van de onafhankelijkheid door Zimbabwe onder een ineerderheidsbewind zeer velen in Zuid-Afrika heeft geraakt en dat de crisissituatie in Zuid-Afrika hierdoor in een stroomversnelling is gekomen. De regering benadrukt dat het van essentieel belang voor geheel Zuidelijk Afrika is, dat het ,,experiment Zimbabwe" slaagt. Effectieve materiële steun aan Zimbabwe alsmede aan andere landen in Zuidelijk Afrika is daartoe een vereiste. Indien deze steun niet in voldoende mate wordt verleend. kunnen daarvan ernstige gevolgen worden verwacht. Zimbabwe en andere Zuid-Afrika omringende staten zijn voor de voorziening van hun olieprodukten in elk geval de komende paar jaar nog geheel of gedeeltelijk afhankelijk van Zuid-Afrika, zulks hetzij reeds als natuurlijk gevolg van hun geografische ligging, hetzij tevens als gevolg van het feit dat de alternatieve aanvoerwegen thans inadequaat zijn. Daarom is een verzekerde toevoer aan olie voor Zimbabwe en andere omliggende Afrikaanse staten ten minste even essentieel als voor Zuid-Afrika. Dat deze Afrikaanse staten zich hun min of meer afhankelijke positie ten opzichte van Zuid-Afrika realiseren, blijkt reeds duidelijk uit het initiatief van een negental onder hen om te komen tot onderlinge nauwe economische samenwerking (conferenties van Arusha resp. Lusaka).

Ter illustratie van het voorgaande de volgende woorden van President Kaunda van Zambia: ,,Our task is to link up our economies in order to strengthen ourselves. Of course, this is important in the strategy for self-relianee, against possible attempts by South Africa to undermine the independence of various countries in the region. Economic success of the countries represented at this summit will have an epoch-making impact within South Africa, and will certainly deal a mortal blow to the policy of apartheid. Our success is important to the people of South Africa, and therefore to the liberation of the entire continent".

De positie van Zimbabwe heeft gedurende het debat van 17 en 18 juni j.l. een bijzonder accent gekregen. Met het oog daarop moge ik terzake de volgende nadere informatie verstrekken. Enkele dagen voor het plaatsvinden van het debat heb ik de Tijdelijk Zaakgelastigde te Salisbury opdracht gegeven zich op het met het oog op het belang van de zaak vereiste niveau te vergewissen van de positie van Zimbabwe met betrekking tot zijn olievoorziening. Uit de uitvoerige feitelijke mededelingen welke hem vanwege de regering van Zimbabwe zijn gedaan blijkt dat een eventuele staking van de olievoorziening via Zuid-Afrika in de huidige omstandigheden desastreuze gevolgen voor Zimbabwe zou hebben. Na 18 juni heeft de regering op haar verzoek bovendien de bevestiging ontvangen dat Zimbabwe stappen heeft ondernomen om de olievoorziening via Zuid-Afrika te verzekeren zolang de praktische problemen verbonden aan directe invoer via Mozambique voortduren. Uit het voorgaande vloeit voort dat, naar het oordeel van de regering, sancties tegen Zuid-Afrika niet los gezien mogen worden van de economische positie van Zimbabwe en andere aan Zuid-Afrika grenzende staten. Het gaat naar het oordeel van de regering niet aan middelen tegen Zuid-Afrika toe te passen welke, indien doeltreffend, de gewenste economische ontplooiing van deze landen in gevaar zou brengen en waarvan tegelijkertijd derhalve zou moeten worden gehoopt dat zij voorshands ineffectief zullen blijven. In het belang van gunstige economische en politieke ontwikkelingen in Zuidelijk Afrika zal een reële inspanning moeten worden geleverd om de economische onafhankelijkheid van Zimbabwe en andere Zuidelijk-Afrikaanse staten te realiseren. De regering wil daaraan, in het kader van het reeds aangekondigde speciale programma voor Zuidelijk Afrika, het mogelijke bijdragen, rnet name bij het herstel of de ontwikkeling van de infrastructurele levenslijnen van de betrokken landen. De regering heeft besloten daarvoor, naast de reeds toegezegde hulp in het kader van de bestaande hulprelaties en ter veiligstelling van de olievoorziening van deze landen, een aanmerkelijk bedrag voor de jaren 1980 en 1981 beschikbaar te maken. Het is echter duidelijk dat een dergelijk programma slechts in internationaal verband zal kunnen worden opgezet om tot voldoende omvang te komen. Nederland is bereid bij het opzetten van een dergelijk ,,olievoorzieningsprogramma" in internationaal verband het voortouw te nemen.

De regering is ervan overtuigd dat pogingen van buitenaf om werkelijk fundamentele veranderingen in Zuid-Afrika te bewerkstelligen slechts door gezamenlijke jnternationale inspanningen, waaronder ook sanctiemaatregelen begrepen kunnen zijn, succes kunnen hebben. In dit verband moge eraan worden herinnerd dat de gezamenlijke internationale inspanning van een groot aantal landen, waaronder vooral de vijf Westelijke leden van de Veiligheidsraad moeten worden genoemd, ertoe hebben geleid dat wederom hoop bestaat op een oplossing van het probleem Namibië in de reeds zo lang door ons voorgestane zin. Ik moge verwijzen naar een brief van de secretaris-generaal der Verenigde Naties van 20 juni j.l. gericht aan mijn Zuidafrikaanse ambtgenoot, waarvan volledigheidshalve hierbij een afschrift is gevoegd. Overigens twijfelt de regering er niet aan dat de voortdurende dreiging van een internationaal olie-embargo een nuttige functie kan vervullen met betrekking tot de problemen in Zuidelijk Afrika. Deze dreiging zal meer effect sorteren naarmate de Afrikaanse staten in de omgeving van Zuid-Afrika een zelfstandiger positie ten opzichte van Zuid-Afrika veroveren.

Daarom wil de regering naar een effectief internationaal olie-embargo blijven streven en tegelijkertijd de economische ontplooiing van bedoelde Zuidelijk-Afrikaanse staten krachtig, ook in internationaal verband, ondersteunen. Ik wijs erop dat thans geen der EEG-partners bereid is aan een olie-embargo mee te doen. Het kabinet heeft herhaaldelijk verklaard dat het politiek ondenkbaar is dat niet-mandatoire sancties zouden kunnen worden ingesteld zonder overeenstemming daarover met de EEG-partners. Dit heeft ook gegolden bij de sancties tegen Iran. Voor wat betreft een Nederlands olie-embargo tegen Zuid-Afrika zou ons land zich in een van zijn partners geïsoleerde positie begeven omdat op enige ondersteuning niet kan worden gerekend. Een geïsoleerd optreden van

Nederland zou niet alleen onvoldoende doeltreffend zijn; het zou ook tot gevolg hebben dat naar de Nederlandse stem in het voortgaande beraad der partners over de tegenover Zuid-Afrika in te nemen positie of te ondernemen stappen niet meer zou worden geluisterd. Ik wil binnen dit beraad steun blijven zoeken voor een olie-embargo tegen Zuid-Afrika. Dit neemt niet weg dat de regering onderkent dat het geven van een signaal, ook in de vorm van een symbolisch gebaar, in bepaalde omstandigheden van betekenis kan zijn. Met name geldt dit voor de in brede kring gevoelde noodzaak om aan de zwarte bevolking van Zuid-Afrika over te brengen dat voor de Westerse wereld de apartheidspolitiek onaanvaardbaar is. Het staat buiten discussie dat een eenzijdig door Nederland af te kondigen olie-embargo, omdat deze bij gebreke van internationale steun onmogelijk effectief kan zijn en blijven, slechts een symbolisch gebaar zou zijn.
Dit behoeft op zich zelf geen reden te zijn een olie-embargo af te wijzen, maar het verdient toch bepaald de voorkeur niet een gebaar juist vanwege zijn ineffectiviteit te kiezen. Een effectief olie-embargo jegens Zuid-Afrika zou immers ook de gewenste economische ontplooiing van de Zuid-Afrika omringende landen in gevaar brengen, waarmee een gunstige ontwikkeling in geheel Zuidelijk Afrika teniet zou worden gedaan. De regering geeft er daarom de voorkeur aan te kiezen voor andere signalen die even duidelijk zijn en bovendien effectief.

Derhalve heeft de ministerraad het volgende besloten:

1. De regering zal in de geest van de door uw Kamer aanvaarde motie krachtig streven naar de meest spoedige oplossing van de kwestie Namibië.

2. De regering zal, naast de vorengenoemde eigen extra inspanningen, in overeenstemming met de door de Kamer aanvaarde motie, eveneens met alle kracht de vergroting, intensivering en coördinatie van de hulp van de landen van de Europese Gemeenschap aan de Zuid-Afrika omringende landen, bevorderen.

3. In Beneluxverband zal zo spoedig mogelijk de instelling van een visumplicht voor de Benelux bezoekende Zuidafrikanen worden bevorderd.

4. De Regering zal de memorie van antwoord inzake de opzegging van het Nederlands-Zuidafrikaans Cultureel Verdrag zeer snel indienen, zodat de parlementaire behandeling van dit wetsontwerp terstond na het zomerreces kan worden voltooid.

5. Zoals in het voorgaande uitvoerig is uiteengezet acht de Ministerraad het instellen van een olie-embargo op dit moment niet in het belang van de gewenste gunstige ontwikkelingen in Zuidelijk Afrika, althans niet zolang niet is verzekerd dat de schadelijke gevolgen voor andere landen in Zuidelijk Afrika voldoende worden opgevangen. Bovendien brengt het instellen van een olie-embargo door Nederland de realisatie van de conclusies ad 1 en 2 in gevaar.

Voor dit samenstel van maatregelen, als hierboven uiteengezet, kiest de regering. Zo wil zij ook een signaal naar Zuid-Afrika doen uitgaan. Op deze wijze meent de regering de in de Tweede Kamer kenbaar gemaakte opvattingen optimaal in haar beleid te hebben vertaald.

Debat Tweede Kamer
Kabinet overleeft motie van wantrouwen op het nippertje

Over de hier boven aangehaalde brief van de minister van buitenlandse zaken is in de Tweede Kamer gedebatteerd in de avond en nacht van 26 op 27 juni.
Dit debat eindigde met de verwerping, met een krappe meerderheid van 74 - 72 stemmen, van een motie van afkeuring van de oppositie.
De oppositie had besloten tot het indienen van een motie van afkeuring, toen premier Van Agt niet bereid bleek een eerder met 79 - 66 stemmen aangenomen motie-Ter Beek (PvdA) uit te voeren, die aandrong op de directe instelling door Nederland van een eenzijdige olieboycot tegen Zuid-Afrika.
Deze motie-Ter Beek kreeg de steun van 13 CDA-ers (10 Antirevolutionairen en drie KVP-ers). Van deze dertien schrokken er tenslotte zeven terug voor de consequentie, dat aanvaarding van de motie van afkeuring de val van het kabinet zou betekenen.
De zes CDA-ers, die de motie van afkeuring wel steunden, waren de ARP-ers De Boer, Scholten, Van Houwelingen, Buikema en Couprie en de KVP-er Dijkman.

De initiatiefnemer van het voorstel tot instelling van een olieboycot tegen Zuid-Afrika door Nederland, de CDA-er Scholten, verklaarde in zijn bijdrage aan het debat wel waardering te hebben voor de beleidsvoornemens van het kabinet, zoals die in de brief van de minister van buitenlandse zaken waren uiteengezet, maar achtte deze toch onvoldoende. Hij verzocht de regering ernstig nog tijdens het debat de toezegging te doen, dat er een olieboycot zou komen.

Fractieleider Lubbers van het CDA kwam met een politieke verklaring, die het debat al in een vroeg stadium op scherp zette. Lubbers wees Van Agt erop dat het verkeer tussen het kabinet en zijn fractie de laatste tijd stroef is verlopen. ,,Toch kan het kabinet alleen doorgaan bij voldoende parlementaire basis. Ik dreig niet, ik constateer", aldus Lubbers. Hij verklaarde dat de regering aan zichzelf verplicht was geen crisis te riskeren, al was de zaak van de olieboycot dat naar zijn mening wel waard. ,,Het kabinet zal moed nodig hebben een crisis te vermiiden. een crisis die ik met klem ontraad, een crisis die ik het heersende regime in Zuid-Afrika niet gun. Kabinet, bezin u! Wat is echte moed?", zo besloot Lubbers.

Premier Van Agt deed de concessie dat de regering afziet van haar oude plan om louter in EG-verband naar een olieboycot te streven. Nu gebleken is dat er in EG-verband geen enkele steun voor een boycot is te krijgen, willen wij ons uiterste best doen bij andere landen steun voor een gezamenlijk optreden te verwerven, aldus Van Agt. Hij noemde België, Luxemburg en de Scandinavische landen.
Van Agt maakte duidelijk dat dit de uiterste concessie vormde waartoe het kabinet na urenlang beraad bereid was. Voor Lubbers bleek dit voldoende te zijn en hij zei te hopen dat een zo groot mogelijk deel van de fractie hem hierin zou willen steunen.
De oppositie was van mening dat het plan van de regering weinig voorstelde en betoogde dat het overleg met de genoemde landen niet veel resultaat kan hebben als België, Luxemburg en Denemarken aan Nederland in EG-verband

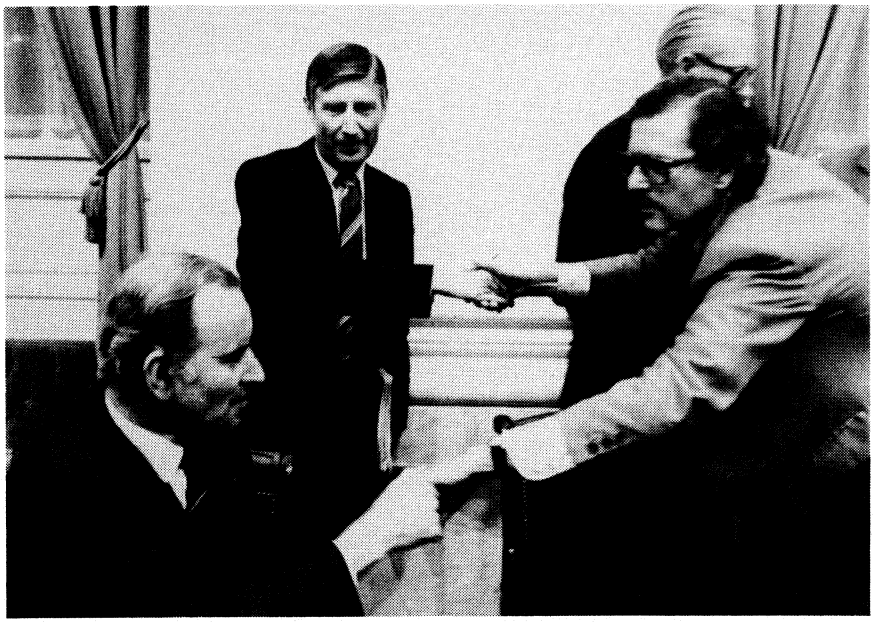

De liberale afgevaardigde Lauxtermann (r.) feliciteert premier Van Agt (m.) en minister Van der Klaauw van buitenlandse zaken (l.) met de afloop van het debat over de olieboycot van Zuid-Afrika.

al hebben laten weten dat zij een olieboycot verwerpen.

Scholten (CDA) vroeg zich af of de regering niet het ene collectieve optreden inruilt voor het andere, een weg die de CDA-fractie juist afwijst, zo zei hij. Hij verklaarde dat zijn aangenomen motie een duidelijke signaalfunctie heeft naar Zuid-Afrika en de zwarte staten hoop geeft. Hij zei vast te zullen houden aan zijn overtuiging. ,,Als ik moet kiezen tussen het voortbestaan van het kabinet en een signaal geven van hoop aan de onderdrukten, ben ik niet bereid voorrang te geven aan het voortbestaan van het kabinet", aldus Scholten.

De socialist Ter Beek diende een motie in, die de regering uitnodigde de aanvaarde motie-Scholten in haar geheel uit te voeren. Van Agt hield de Kamer voor dat de regering de motie-Scholten gedeeltelijk zou gaan uitvoeren, maar deelde de Kamer na enig aandringen mee, dat hij aanvaarding van de vervolgmotie-Ter Beek ,,ontraadde". ,

Bij de stemming bleek dat dertien CDA'ers de motie desondanks steunden. Behalve de genoemde zes dissidenten die ook later vóór de motie van afkeuring stemden waren dit: de ARP'ers Faber, De Kwaadsteniet, Veerman, Borgman en Beinema en de KVP'ers J. de Boer en Lansink. Tegen stemden de rest van het CDA, VVD, SGP, GPV en DS'70.

Na deze nederlaag voor het kabinet beklom Den Uyl het spreekgestoelte en vroeg een verklaring van premier Van Agt. Toen Van Agt deze niet uit eigen beweging wilde geven, vroeg Den Uyl hem of de motie zou worden uitgevoerd.

Van Agt herhaalde dat de regering pas na het overleg met de Scandinavische landen en België en Luxemburg voor de vraag komt te staan of Nederland eenzijdig tot een boycot moet besluiten. Hij sloot zulks niet uit maar evenmin het tegendeel.

Den Uyl noemde dit een logisch sluitstuk van de opstelling van de regering, constateerde dat de regering de motie-Ter Beek niet wenste uit te voeren en greep het zwaarste parlementaire wapen: een motie, waarin de Kamer haar afkeuring uitspreekt over het gevoerde beleid. Bij afwezigheid van de PvdA'er Dankert, de VVD'er Geurtsen, de SGP'er Van Rossum en Boer Koekoek werd de uitslag 74-72 in het voordeel van de regering. Voor de motie-Den Uyl stemden PvdA, D'66, PPR, PSP en CPN en zes leden van het CDA.

Zoals hierboven al gezegd, heeft premier Van Agt in het Kamerdebat aangekondigd zo spoedig mogelijk contact te zullen opnemen met België, Luxemburg en de Scandinavische landen om steun te krijgen voor een gezamenlijk streven naar een olieboycot tegen Zuid-Afrika.

Van Agt zei dat de regering hiermee opgeeft wat tot dusver bijna een dogma voor haar was: geen economische sancties tegen Zuid-Afrika buiten de EG om. In tegenstelling tot de oppositie verwachtte Van Agt positieve resultaten van dit overleg. Hij merkte wel op dat Nederland bij het nemen van beslissingen rekening zal houden met de verdragen waaraan het in EG- en Benelux-verband gebonden is.

Fractieleider Lubbers van het CDA noemde de mededeling van Van Agt een stap voorwaarts, maar hij legde het kabinet wel de vraag voor wat er gebeurt na afloop van het overleg en indien het overleg geen resultaat oplevert. Lubbers toonde zich tevreden dat het kabinet in elk geval een stap heeft gezet in de richting van een eenzijdige boycot.
Deze interpretatie van Lubbers werd bestreden door de fractieleider van de VVD, Rietkerk. Hij prees het kabinet juist omdat het zijns inziens had vastgehouden aan de bezwaren tegen een eenzijdig instellen van een boycot.
Ter Beek (PvdA) zei dat de regering de weg opgaat die de Kamer uitdrukkelijk onlangs heeft afgewezen. ,,We zijn in feite weer terug in november vorig jaar," aldus Ter Beek, die geen heil verwachtte van het overleg met de genoemde landen omdat het al — zonder resultaat — is gevoerd.
De communist Bakker vroeg zich in dit verband af waarom landen als België, Luxemburg en Denemarken een boycot in EG-verband volstrekt zouden afwijzen, maar samen met Nederland wél tot een boycot bereid zouden zijn.
D'66'er Brinkhorst noemde de toezegging van Van Agt ,,ridicuul". ,,Het halve ei is voor een lege dop ingeleverd. De zaak wordt alleen over het reces heengetild", aldus Brinkhorst. ,,De regering heeft noch gekozen voor de harde maar consistente VVD-lijn, noch voor de signaalfunctie die een boycot zal hebben. Nu heeft het signaal slechts een omgekeerde, negatieve werking," vond Brinkhorst.

TEKSTEN MOTIES

De teksten van de moties, die in het debat een rol hebben gespeeld, waren de volgende:

SCHOLTEN

De tekst van de motie-Scholten luidt als volgt:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

kennis genomen hebbend van de brief van de Minister van Buitenlandse Zaken dd. 30 mei 1980, inzake een olie-embargo jegens Zuid-Afrika;

verontrust over het vasthouden door de regering van Zuid-Afrika aan de heilloze apartheidspolitiek, leidend tot toenemende gewelddadige polarisatie:

eveneens verontrust over het feit, dat de uitvoering van het VN-plan voor Namibië op basis van algemene en vrije verkiezingen onder VN-toezicht door de regering van Zuid-Afrika wordt tegengegaan, met narne ook door het in het leven roepen van een interne regeling, in strijd met VR-resolutie 435;

overtuigd, dat beide feiten niet alleen in strijd zijn met de fundamentele rechten en vrijheden van de betrokken burgers, maar ook een ernstige bedreiging vormen voor de politieke en sociaal-economische stabiliteit van geheel Zuidelijk Afrika en het perspectief openen van een uiteindeliik niet meer beheersbaar conflict;

kennis genomen hebbend van het streven van een negental Zuidelijk-Afrikaanse Staten (Arusha) naar grotere economische onafhankelijkheid ten opzichte van Zuid-Afrika, mede door onderlinge samenwerking, waarvoor gerichte steun van de landen van de Europese Gemeenschap van betekenis kan ziin;

met waardering kennis genomen hebbend van het voornemen van de Regering een speciaal hulpprogramma vóór deze landen in het leven te roepen;

van oordeel, dat de landen van de Europese Gemeenschap een gemeenschappelijk beleid dienen vast te stellen om de impasse in Namibië te doorbreken, de gelijkgerechtigdheid van alle Zuidafrikaanse bevolkingsgroepen te bevorderen en het streven naar grotere economische zelfstandigheid van de negen genoemde staten te ondersteunen;

Van oordeel, dat Nederland (mede op historische gronden) door middel van een nieuw signaal zijn overtuiging dient te onderstrepen, dat overleg van de Zuidafrikaanse regering met alle bevolkingsgroepen over fundamentele hervormingen noodzakelijk is, daarmee gehoor gevend aan VN-resoluties, waarbij opgeroepen wordt tot een olie-embargo jegens Zuid-Afrika;

verzoekt de Regering, op korte termijn op basis van een memorandum het initiatief te nemen tot een samenhangend beleid van de landen van de Europese Gemeenschap, dat met name gericht is op:

a. vaststellen van een definitieve datum — op afzienbare termijn — voor algemene verkiezingen in Namibië op basis van VR-resolutie 435, waaraan gekoppeld de toepassing van sancties, indien Zuid-Afrika medewerking blijft weigeren;

b. vergroting, intensivering en coördinatie van de hulp van de landen van de Europese Gemeenschap aan bovenbedoelde staten in Zuidelijk Afrika;

verzoekt voorts de Regering, thans een olie-embargo jegens Zuid-Afrika in te stellen,

en gaat over tot de orde van de dag.

Scholten

TER BEEK

De motie van Ter Beek en Waltmans luidt:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging over de brief van de minister van buitenlandse zaken d.d. 24 juni 1980 inzake Zuid-Afrika;

nodigt de regering uit de op 18 juni jl. door de Kamer aanvaarde motie-Scholten in haar geheel uit te voeren;

en gaat over tot de orde van de dag.

Ter Beek
Waltmans

DEN UYL

De motie-Den Uyl luidt:

De Kamer,

gehoord de beraadslaging;

constaterend, dat de regering niet bereid is motie 15 800, hoofdstuk V, nr. 120 (motie-Scholten - red.) uit te voeren;

spreekt daarover haar afkeuring uit,

en gaat over tot de orde van de dag.

Den Uyl

Discussiebijdrage CDA-fractie voorzitter Lubbers

De bijdrage aan het debat van CDA-fractievoorzitter Lubbers luidde:

De minister heeft ons gisteren een waardevolle brief gestuurd. Toch schrijven de kranten: ,,Kabinet wijst motie Kamer inzake Zuid-Afrika af".
Daarom wil ik mijn verantwoordelijkheid — het gaat hier om een motie die gesteund wordt door een meerderheid van mijn fractie — het kabinet op het volgende wijzen.
Het verkeer tussen kabinet en mijn fractie is de laatste tijd stroef verlopen. Toch kan het kabinet alleen doorgaan bij een voldoende parlementaire basis. Ik dreig niet, ik constateer.
Het gaat nu inderdaad om een symbolische zaak. Shelltankers varen al niet op Zuid-Afrika, niet uit respect voor dit parlement, maar op gezag van onder meer Saoedi-Arabië, dat zulks verbiedt. Het is dus een symbolische zaak.

Is het uitlegbaar in onze eigen Westerse wereld? Ik dacht het wel. Het moet begrijpelijk en invoelbaar zijn. De rassenwetten in Zuid-Afrika zijn in onze taal geschreven. Velen in mijn fractie weten dat de grondslag van onze politieke beweging in diezelfde taal in Zuid-Afrika voor rechtvaardiging van apartheid misbruikt is, al nemen nu gelukkig steeds meer kerken daar een andere houding aan. Ik herhaal, de rassenwetten ginds zijn nog steeds in onze taal geschreven. Wij hebben in de motie een brede benadering bepleit. De regering is daarop ingegaan. Dank daarvoor!
Waarom dan toch ook een olie-embargo? Omdat juist dit instrument een element van herkenning is tussen hen die zich deze zaak aantrekken, element van herkenning ook voor de gekleurde volkeren.
In de jongste brief van de regering wordt nadruk gelegd op de noodzakelijke internationale basis van de toepassing van de Sanctiewet; men leze er de handelingen van de Eerste Kamer op na. Dat is een begrijpelijk, een zeer begrijpelijk punt.

De Sanctiewet heeft immers extraterritoriale werking. Dat bij naleving van die wet waar te maken, is inderdaad zeer moeilijk, als het om een eenzijdige boycot gaat. Als dit nu ineens hoofdargument van het kabinet wordt, waarom dit dan niet vorige week door de minister in dezelfde krasse bewoordingen gezegd? Ik voeg hieraan toe: Dit bezwaar kan niet gelden voor een toepassing van de In- en uitvoerwet. Als men echt wil, kan men die toepassen. Natuurlijk, de werking daarvan is beperkter: geen olie uit Nederland, maar de politieke strekking blijft dezelfde.
Ik herhaal hier, wat ik elders heb gezegd. De regering is het aan zich zelf verplicht, geen crisis te riskeren, niet dat de zaak het niet waard is en ik spreek nu heel bijzonder tot de christen-democraten in en buiten het kabinet. Wel zeg ik het zo: geen crisis, omdat wij bij onze actie tegen de apartheid niet tot zelfverbranding mogen overgaan.
Het hele kabinet staat voor zware problemen. Daar is veel moed voor nodig. Die zelfde moed zal in het kabinet nodig zijn om een crisis te vermijden, een crisis die ik met klem ontraad, een crisis die ik het heersende regime in Zuid-Afrika niet gun. Kabinet, bezin u! Wat is echte moed? (NRC/Handelsblad, ANP, Politiek Overzicht, TK-stukken, Handelingen)

NOORD-AMERIKA

CANADA

BEEINDIGING GRAANBOYCOT SU

Minister Hazen Argue, de minister die verantwoordelijk is voor de Canadese Tarweraad, heeft eind juli meegedeeld dat Canada formeel zijn medewerking aan de graanboycot tegen de Sowjet-Unie beëindigt.

De boycot trad op vier januari in werking tijdens het bewind van de conservatieve regering-Clark en werd na de liberale overwinning bij de algemene verkiezingen in februari door het kabinet-Trudeau voortgezet. Het initiatief voor de boycot kwam van president Carter, als een vergeldingsektie tegen de Russische invasie van Afghanistan.

Half juni beschuldigden prominente figuren in de Canadese graanhandel de VS ervan zelf de boycot te ontduiken. Volgens Ted Turner, de hoofddirecteur van het tarwesyndicaat van Saskatchewan (Canada's belangrijkste graanprovincie) zouden de Amerikanen echter dit jaar niet alleen meer tarwe aan Rusland hebben geleverd dan ooit tevoren, er zou bovendien aanzienlijk meer graan aan de Oosteuropese satellietlanden zijn verkocht dan aanvankelijk in de bedoeling had gelegen. Aldus zouden deze naties minder aangewezen zijn op de aankoop van Russisch graan terwijl een gedeelte van de Amerikaanse tarwe zelfs zou zijn doorverkocht naar de Sowjet-Unie.

Volgens Turner zijn alle vier condities, door zijn organisatie indertijd aan steun voor het embargo verbonden, geschonden: de binnenlandse graanprijzen zijn aanmerkelijk gezakt, de boeren hebben geen vergoeding ontvangen voor gederfde inkomsten, het vrijwel afwezig zijn van enige beperking van de uitvoer naar de Sowjet-Unie van andere goederen en diensten en tenslotte het falen van Washington van het effectief opleggen aan het eigen bedrijfsleven van enige deelname aan de boycot van de Sowjet-Unie.

Men wees tevens op het gemak waarmee de vrije graanmarkt in de Verenigde Staten onder de boycot uit kan komen, hetgeen in Canada waas de handel volledig door de federale regering wordt geregeld, vrijwel onmogelijk is.

Woordvoerders in Washington ontkennen de ontduiking van het graanembargo. Men meent dat het Polen en Oost-Duitsland aan transportcapaciteit ontbreekt om grote hoeveelheden graan naar de Sovjet-Unie te vervoeren. Volgens het Amerikaanse ministerie van landbouw zouden de Russen nauwelijks 35 procent van de misgelopen graanaankopen uit de Verenigde Staten elders kunnen verkrijgen

Canada had zich verplicht de uitvoer naar de Sowjet-Unie van haar beste tarwesoorten op het traditionele niveau van 3,8 miljoen ton te houden. Ottawa is nu bereid in principe vijf miljoen ton aan Rusland te leveren, zonder het door de Amerikaanse maatregelen gevallen ,,gat" op te vullen. De precieze hoeveelheid zal afhangen van de huidige oogstopbrengst. Een woordvoerder van de Tarweraad deelde mee, dat, gezien de onzekerheid over de graanopbrengst van deze zomer, voorlopig geen nieuwe contracten zullen worden aangegaan. De oogst zou in het op 1 augustus te beginnen boekjaar zo'n 25 procent lager liggen dan in de lopende periode. Canada heeft momenteel overeenkomsten voor drie jaar met onder meer China, Polen en Brazilië en tevens een contract voor een jaar met Japan. *(NRC/H'blad)*

VERENIGDE STATEN

RASSENONLUSTEN IN MIAMI EISEN DODEN EN GEWONDEN

Op 17 mei zijn in Miami, Florida, rassenonlusten uitgebroken in de voornamelijk door zwarte Amerikanen bewoonde wijk Liberty City, die aan 20 mensen het leven hebben gekost en 350 gewonden hebben geeist. Als gevolg van plunderingen en brandstichtingen was er grote materiële schade.
De avondklok werd ingesteld en honderden werden gearresteerd wegens geweldpleging, plundering en het zich niet houden aan de avondklok.
Kort na de vrijspraak, die de televisie uitgezonden had, gingen de inwoners van Liberty City de straat op. Zij staken tientallen gebouwen en auto's in brand en plunderden een groot aantal winkels.
De regering in Washington zond onmiddellijk minister van justitie Benjamin Civiletti naar Miarni voor een onderzoek.

Hij zei op een persconferentie in Miami op 10 mei dat hij gekomen was ,,om bij te dragen aan het wegnemen van wat hier aan onrechtvaardigheid kon zijn geschied". Hij

kondigde aan dat er een „grand jury" zou worden samengesteld die zich zal moeten buigen over federale beschuldigingen dat de vier voormalige politiemannen de burgerrechten van het zwarte slachtoffer hebben geschonden".

De heftigheid van de reactie op de jury-uitspraak wordt door veel commentatoren verklaard uit de frustratie die in de zwarte gemeenschap leeft over het feit dat zij, ondanks de emancipatiebewegingen van de jaren zestig, nog steeds in vele opzichten als tweederangsburgers worden behandeld.

Het *NRC/H'blad* schreef hierover: „Een nieuwe recessie is in aantocht, en die zal de zwarten zwaarder treffen dan de andere bevolkingsgroepen. Het beleid van de regering-Carter met betrekking tot de verpauperde steden, waar de werkloosheid onder de zwarten ontstellend groot is, heeft voornamelijk uit retoriek bestaan. Regering en Congres ijveren nu voor het in evenwicht brengen van de begroting, en voor de zwarten betekent dat minder overheidssteun aan de grote steden en drastische beknotting van het (federaal gefinancierde) aantal zomerbanen voor minderheden.

Om al die redenen wordt er hier rekening mee gehouden dat het ook in andere Amerikaanse steden tot bloedige rassenrellen kan komen. Marvin Dunn, een zwarte socioloog aan de Florida International University, waarschuwt: „De burgerrechtproblemen die de onlusten in Miami hebben veroorzaakt, zijn nationaal en niet plaatselijk van aard".

De 220.000 zwarten in Miami vormen een sub-proletariaat zonder wortels en zonder leiders. Toen Andrew Young, de voormalige VN-ambassadeur, de geteisterde buurt bezocht, werd hij uitgejouwd. „Wat doe je hier?" werd hem in koor toegeroepen. Andere zwarte leiders overkwam hetzelfde.

De samenstelling van de bevolking van Miami en voorsteden (anderhalf miljoen in oners) is ongewoon: 50 procent is blank, 35 procent Cubaans en 15 procent zwart Sinds het aan de macht komen van Fidel Castro in 1959, hebben zich honderdduizenden Cubaanse vluchtelingen in Miami gevestigd. Zij namen daar veelal de banen over die tot dan toe aan zwarten toebehoorden. Terwijl de Cubaanse gemeenschap in Miami snel tot welvaart kwam, nam de verpaupering bij de zwarten toe."

„De werkloosheid in Miami onder de zwarten bedraagt 17 procent, die van de blanken, inclusief de Cubanen, nog niet de helft: 8 procent. De aankomst van ruim 20.000 Cubaanse vluchtelingen in Miami gedurende de laatste weken heeft de situatie verder bemoeilijkt. Bovendien werd de toch al in het nauw gedreven zwarte gemeenschap geconfronteerd met een vloedgolf van zwarte immigranten uit Haïti en andere Caraïbische eilanden, die op dezelfde spaarzame werkplaatsen azen.

De socioloog Marvin Dunn: „Het is waarschijnlijk een van de meest raciaal explosieve situaties in het land. Deze opstand mag zijn neergeslagen, maar er hoeft maas iets te gebeuren — zoals het uitschrijven door een politieagent van een verkeersboete — of het lont zit weer in het kruitvat".

De rassenspanningen in Miami werden verder verscherpt door een serie incidenten tussen de (overwegend blanke) politie en de zwarte gemeenschap. In ettelijke gevallen werd de politie beschuldigd van wreedheden tegen negers, zonder dat er een gerechtelijk onderzoek tegen de betrokken politiedienaren werd ingesteld.

De rancune van de zwarten werd nog aangewakkerd door het feit dat enkele zwarte bestuurders die van corruptie werden beticht, wél voor de rechtbank werden gedaagd. De zwarte gemeenschap kreeg het gevoel dat racisme de werkelijke drijfveer was voor het vervolgen van deze ambtenaren. De door Carter naar Miami afgevaardigde minister van justitie, Civiletti, gaf daar gisteren toe dat er in Zuid-Florida in feite twee justities naast elkaar opereren, een voor de blanken en een voor de zwarten.

De druppel die tenslotte de emmer deed overlopen, was de vrijspraak waartoe een volledig uit blanken bestaande jury afgelopen zaterdag besloot in een rechtszaak tegen vier blanke politieagenten die ervan waren beschuldigd een zwarte zakenman te hebben doodgeslagen. Zelfs vele blanken waren verbaasd over de uitspraak, al wordt er in deze kring op gewezen dat de politie onder dikwijls moeilijke omstandigheden in het zwarte getto van Miami moet opereren. Voor de zwarte gemeenschap leek deze uitspraak een teken, dat er geen gerechtigheid voor de zwarten in Miami bestaat."

De rellen begonnen op 17 mei nadat een jury vier blanke politieagenten had vrijgesproken die verdacht werden van het doodslaan van een zwarte verkeersovertreder.

Getuigen hadden verklaard dat de 33-jarige verzekeringsagent Arthur McDuffie in december '79 dodelijk was mishandeld door politieagenten. Hij was door een stoplicht gereden, waarop de politie de achtervolging had ingezet.

Later zouden de agenten het hebben doen voorkomen alsof McDuffie het slachtoffer van een verkeersongeluk was geworden.

Het proces werd gehouden voor de rechtbank van de stad Tampa, uit vrees dat het proces in Miarni niet ordelijk zou verlopen.

Tijdens het proces voerde de ver-

Een lid van de Nationale Garde van Florida houdt de wacht bij de puinhopen van een in brand gestoken gebouw in Miami.

dediging aan dat de agenten wel geweld hadden moeten gebruiken omdat McDuffie karate kende.
De agenten werden na het incident ontslagen.
(NCR/H'-blad, NZZ, *IHT)*

CONGRESRAPPORT ENERGIE- EN GRONDSTOFFENVOORZIENING

De Verenigde Staten zullen ingrijpende beslissingen moeten nemen over het beleid inzake energie en de voorziening met en het beheer van belangrijke grondstoffen, willen zij in de jaren tachtig een krachtige economische groei bereiken. Als de handschoen nu niet wordt opgenomen, zal de positie van de VS internationaal gezien achteruit gaan en zullen er diep in het vlees snijdende wijzigingen komen in de Amerikaanse manier van leven. Dat staat te lezen in een rapport dat de gezamenlijke economische commissie van het Huis van afgevaardigden en de Senaat heeft opgesteld.

Senator Lloyd Bentsen, de voorzitter van de commissie, legde er bij de publikatie van het rapport de nadruk op dat er een eind moet komen aan de afhankelijkheid van de VS van buitenlandse energiebronnen en hij voegde hieraan toe dat buitenlandse overheersing van bepaalde delfstoffen een belangrijk deel van het vraagstuk uitmaakt. Pogingen om op het energieverbruik te bezuinigen zullen niets opleveren als er geen grondstoffen beschikbaar zijn waarmee grote aantallen zuinig rijdende auto's kunnen worden vervaardigd. Platina, kobalt, chroom en mangaan staan in tegenstelling tot olie niet bekend als economisch noodzakelijke produkten. Maar ze zijn volgens Bentsen wel degelijk van levensbelang voor het industriële bestel. Het tijdstip waarop zij geheel in handen komen van kartels naar voorbeeld van de Organisatie van olie-exportlanden (Opec) is gevaarlijk dicht genaderd, zo merkte hij op.
Zelfs als de VS zich grote inspanningen tot bezuiniging getroosten zal het Amerikaanse energieverbruik twee procent per jaar moeten toenemen om de gewenste economische groei van vier tot 4,5 procent per jaar te bereiken, zo staat in het rapport.

In de studie worden drie mogelijke draaiboeken voor het lopende decennium aangegeven maar volgens senator Bentsen is er maar één het waarschijnlijkst, namelijk het scenario waarin wordt aangegeven dat de Amerikaanse binnenlandse energieproduktie in 1990 ongeveer 24 procent groter zal zijn dan in 1979 en de invoer van energie gelijk blijft aan die van 1979.
Toeneming van de energieproduktie met 24 procent komt overeen met 7,4 miljoen vaten (van 159 liter) olie per dag. Senator Bentsen noemde de weg lang en moeilijk, omdat „onze toekomstige energievoorziening in grote mate afhangt van besparing".

In het rapport van de commissie wordt aanbevolen niet terug te komen op de beslissing om het toezicht op de Amerikaanse olie- en gasprijzen in fases op te heffen, de fiscale investeringsaftrek te verhogen en prijswaarborgen te geven voor de produktie van synthetische brandstoffen.

Verder vindt het Bureau van de commissie dat er meer moet worden gedaan aan het oplossen van de moeilijkheden waarmee uitbreiding van het gebruik van kolen en energie gepaard gaat, dat de tariefsopbouw van elektriciteit moet worden veranderd en dat er een verschuiving dient op te treden naar zekerder buitenlandse leveranciers van olie en aardgas. In het bijzonder Canada en Mexico zouden meer aan de Verenigde Staten moeten leveren, terwijl de VS stappen zouden moeten ondernemen om het opsporen van olie en gas in ontwikkelingslanden aan te moedigen. Intussen moeten de Amerikaanse strategische voorraden worden uitgebreid en zullen er economische maatregelen moeten worden getroffen om het sparen en het investeren aantrekkelijker te maken, aldus het rapport.
Wat de delfstoffenwinning betreft, meent de commissie dat de Amerikaanse regering een beleid moet opstellen waardoor de delfstoffenwinning kan rekenen op een voldoende energievoorziening. Verder zou grond die momenteel in staatshanden is beschikbaar moeten worden gesteld voor het zoeken naar en het winnen van delfstoffen.
(Reuter)

REGISTRATIE DIENSTPLICHTIGEN ONGRONDWETIG GENOEMD

Een Amerikaans federaal hof heeft op 18 juli de registratie van vier miljoen potentiële dienstplichtigen ongrondwettig verklaard, omdat vrouwen worden uitgesloten. De regering is in hoger beroep gegaan en heeft om opschorting van het vonnis gevraagd.
In hun uitspraak onderstrepen de 3 rechters dat vrouwen een nuttige rol vervullen in het leger en er een belangrijke bijdrage leveren. Zij voegen eraan toe dat de grondwet het Congres verbiedt „alleen zwarte burgers of alleen witte burgers of enige andere politieke of religieuze groep voor registratie uit te kiezen eenvoudig omdat die groepen genoeg personen omvatten om aan de behoefte te voldoen". Het Congres kan dus ook niet vrouwen uitsluiten. „Volledige uitsluiting van vrouwen (...) dient geen belangrijke regeringsdoeleinden", zo meenden de rechters bovendien. De Amerikaanse Unie voor de burgerlijke vrijheden had het hof om een uitspraak gevraagd over de registratiewet.
(AFP, AP)

SENAAT WIL BOMMENWERPER EN BOUW MX-STELSEL

De Senaat heeft op 2 juli US$ 51,9 mrd gevoteerd voor bewapening, een bedrag dat onder meer gebruikt gaat worden voor de produktie van de MX-raket, de ontwikkeling van een nieuwe strategische bommenwerper en een soldijverhoging van 11,7%.

De Senaat voteerde bijna zes miljard dollar meer dan de regering had gevraagd en ongeveer 1,2 miljard minder dan het Huis van afgevaardigden eerder al had toegewezen. Beide Huizen van het Congres moeten het nu eens worden over een compromis alvorens de definitieve begroting wet wordt.

De senatoren stemden met 84 tegen 3 stemmen voor de begroting nadat zij met overgrote meerderheid een amendement hadden verworpen dat uitstel inhield van de opbouw van het nieuwe MX-raketsysteem. In het wetsvoorstel wordt rekening gehouden met het verzet tegen de nieuwe mobiele raket in de staten Nevada en Utah waar volgens de plannen van het ministerie van defensie 200 raketten constant moeten worden rondgereden tussen in totaal 4600 silo's, zodat het voor de Russen uiterst moeilijk is ze op te sporen en te vernietigen.
In het wetsontwerp wordt bepaald dat alle silo's moeten worden gebouwd, maar tegelijkertijd wordt het Pentagon opgedragen er slechts 2300 aan te leggen in de twee betrokken woestijnstaten en tussen nu en 1 februari te bestuderen in welke andere staten de andere helft van de silo's kan worden gebouwd.

De Senaat heeft ook uitgesproken dat er tegen 1987 een nieuwe stra-

tegische bommenwerper moet zijn ontwikkeld als vervanger van de B-52. In het wetsvoorstel wordt 91 miljoen dollar uitgetrokken voor de ontwikkeling van een nieuw toestel. De Senaat geeft echter niet aan of dat toestel de ultra-moderne maar zeer kostbare B-1 moet zijn, die door president Carter ter zijde is geschoven, een nieuwe versie van de FB-111 dan wel een ander type.
De Senaat verwierp een voorstel van zijn commissie voor de strijdkrachten om de officiële sterkte van het leger met 25.000 man in te krimperi als teken van ongenoegen over de kwaliteit van de rekruten.

BEGROTING 1981 GOEDGEKEURD

Het Amerikaanse Congres heeft op 17 juli zijn goedkeuring gegeven aan een begroting van 613,6 mrd dollar voor het begrotingsjaar oktober 1980/oktober 1981. De begroting bevat de grootste stijging van de defensie-uitgaven in vredestijd uit de Amerikaanse geschiedenis en vertoont voor het eerst in twaalf jaar een overschot.
Zowel politici als economen verwachten evenwel dat het overschot van 200 miljoen dollar in het najaar alsnog in een tekort zal verkeren, omdat als gevolg van de recessie de werkloosheid en de sociale uitkeringen zullen toenemen en de belastinginkomsten van de overheid zullen dalen.
De begroting werd door het Huis van afgevaardigden aangenomen met 205 stemmen voor en 195 tegen, en passeerde vervolgens de Senaat met 61 stemmen voor en 26 tegen.
De aangenomen begroting was een compromis waarover afgevaardigden van Huis en Senaat op 16 juli overeenstemming hadden bereikt nadat het Huis twee weken geleden de oorspronkelijke begrotingsplannen had afgewezen. Een meerderheid van het Huis vond toen dat te veel geld voor defensie werd bestemd en te weinig voor sociale voorzieningen.
In het compromis is het defensieaandeel onaangetast gelaten, terwijl het begrote overschot is verkleind als gevolg van extra uitgaven voor sociale voorzieningen. Voor defensie heeft het Congres 3,2 miljard dollar (ongeveer 6,4 miljard gulden) meer gevoteerd dan Carter had gevraagd. *(AFP - UPI - AP)*

DOOD VAKBONDSLEIDER MEANY, KIRKLAND OPVOLGER

George Meany, die jarenlang leider van de Amerikaanse vakbond AFL-CIO is geweest, is op 10 januari overleden.

Hij werd op 16 augustus 1894 als zoon van een Iers-katholieke familie in New York geboren en leerde net als zijn vader het vak van timmerman. In 1910 werd hij lid van de vakbond AFL en in '34 voorzitter van de afdeling New York.

In '39 werd hij penningmeester van de AFL en in die functie nam hij deel aan het geregelde overleg tussen bonden en regering om in de oorlogsjaren de vrede op het arbeidsfront te bewaren.

In '55 werd hij tot voorzitter van de gefuseerde AFL-CIO gekozen die zo'n 13 miljoen leden telt.

Hij heeft een felle strijd gevoerd tegen de corruptie in de vakbondswereld, bereikte dat de corrupte bond van transportarbeiders buitengesloten werd, was voorstander van onderhandelingen i.p.v. stakingen en was voor nauwe samenwerking met de ondernemers om een hogere welvaart te bereiken.

Op het gebied van de buitenlandse politiek was hij een fervent anticommunist en binnenlands werd hij tot de Democraten gerekend.

Verder was hij een krachtig pleitbezorger van de beweging voor gelijke burgerrechten en voor de wet over de betere bescherming van de werknemers op het werk. Hij heeft krachtig gepleit voor de wet die het het overheidspersoneel mogelijk maakt collectieve arbeidsovereenkomsten af te sluiten.

Hij heeft jarenlang gehamerd op het totstandkomen van een minimum programma voor sociale verzekeringen. Onder Eisenhower heeft hij tweemaal deel uitgemaakt van de Amerikaanse delegatie naar de Algemene Vergadering van de VN.

In '72 heeft hij met het terugtrekken van zijn steun voor de Democratische presidentskandidaat McGovern bijgedragen tot de verkiezingsoverwinning van Nixon. Dat verhinderde hem niet bij het Watergateschandaal openlijk op een gerechtelijk onderzoek aan te dringen.

Hij stond sceptisch tegenover Jimmy Carter, maar steunde diens besluit de internationale vakbondsorganisatie te verlaten.

Op 19 november '79 werd Lane Kirkland tot zijn opvolger benoemd. *(IHT, Newsweek).*

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

ANGOLA. Op 7 nov. 1979 bracht president José Eduardo dos Santos (zie pag. 73413-79) enkele wijzigingen in het kabinet aan. Roberto Antonio Victor Francisco Almeida nam de voorheen door dos Santos beheerde portefeuille van planning over en stond die van buitenlandse handel af aan de voormalige premier Lopo Fortunato Ferreira do Nascimento. Voorts wisselden Emilio José Guerra de Carvalho (tot dusver plv. minister van industrie en energie) en Antonio da Costa Lopes da Camara (minister van visserij) van functie. (Reeds bij de reorganisatie van eind 1978/begin 1979 (pag. 733/2-'79) was Jorge Morais tot minister van oliezaken benoemd.)

Op 10 febr. 1980 werd gemeld dat Henrique Iko Teles Carreira was ontheven van zijn post als minister van defensie en dat president dos Santos (als opperbevelhebber van de strijdkrachten) samen met de stafchef van het leger, kolonel Tonha, de post zou beheren.
Carreira, die eind december 1979 ook uit het politieke bureau van de regerende MPLA-PT was getreden, zou, aldus een bekendmaking, een tweejarige opleidingscursus in het buitenland volgen. Volgens Le Monde (9-1) was het mogelijk dat Carreira, althans tijdelijk, in ongenade gevallen was.

Op 8 juli werd een reorganisatie van de regering en het provinciebestuur, waartoe de MPLA-PT op 30 mei besloten had, door president dos Santos bekendgemaakt. Daarbij werden zes nieuwe ministers en een staatssecretaris benoemd. De ministersbenoemingen betroffen: defensie - kolonel Pedro Maria Tonha; binnenlandse zaken - luitenant-kolonel Manuel Alexandre Rodrigues (voorheen onderminister); staatsveiligheid (nieuwe post) - Kundi Paihama (voorheen aangeduid als Pahima, minister van binnenlandse zaken, pag. 73411-79); industrie - Bento Ribeiro; energie (afgesplitst van industrie) - Pedro de Castro Van Dunem (oud-minister van provinciale coördinatie); bouwnijverheid en huisvesting - Manuel Alvez Dos Passos.

Op 12 juli werden de volgende ministersbenoemingen bekendgemaakt: gezondheid - Mendes de Carvalho; arbeid en sociale zaken - Horacio Braz da Silva (voorheen huisvesting en bouwnijverheid). Voorts werden de volgende onderministers benoemd: Augusto Teixeira De Matos (financiën, belast met de begroting), Sebastiao De Sousa (financiën), Joaquim Da Silva Matias (onderwijs, basisscholen) en Garciano Mangue (landbouw, belast met bosbouw). Tevens werden drie nieuwe provinciecommissarissen benoemd, o.w. Noe Saude, de vroegere minister van arbeid, voor Kwanza Norte.
(AFP, Reuter, KCA)

GUINEE. Bij de op 27 jan. gehouden parlementsverkiezingen werden 210 afgevaardigden gekozen voor de nieuwe Nationale Volksvergadering, die allen tot de regerende Parti démocratique de Guinée (PDG) behoorden. Deze Nationale Volksvergadering, die in de plaats kwam van de 150 leden tellende, in dec. 1974 gekozen Wetgevende Vergadering, werd door president Sekou Touré bij de openingszitting op 15 febr. gekenschetst als

het ,,hoogste wetgevende lichaam" van Guinee.

(Vor. ber. pag. 127/3-1975)

MALAWI. Op 1 jan. maakte president Hastings Kamuzu Banda bekend dat de minister van plaatselijk bestuur, John Twaihii Sangala, tevens met de portefeuille van gemeenschapsontwikkeling was belast.
Op 29 febr. werden de volgende benoemingen in het kabinet gemeld: jeugd en cultuur - Dun Chiphwanya; gezondheid - Chaziya Phiri financiën - Lewis Chimango (voorheen gezondheid), minister voor de Zuidelijke regio - Edward Bwinali (voorheen financiën).
(B B C)

(Vor. ber. pag. 64/2)

MALI. Op 2 aug. reorganiseerde president Moussa Traore zijn kabinet. Hij benoemde vijf nieuwe ministers. o.w. luitenant-kolonel Sori Ibrahima Sylla, de opperbevelhebber van het leger, die de portefeuille van binnenlandse zaken kreeg, en mevr. Gakou, die met het departement van voorlichting en PTT werd belast. (A F P, R e u t e r)

De president had na de verkiezingen van 19 juni 1979 (pag. 56012-79) een nieuw kabinet gevormd, waarvan de samenstelling op 28 juni 1979 was bekendgemaakt. De portefeuilleverdeling was toen:
Premier en defensie - president Moussa Traore; industriële ontwikkeling - Lamine Keita; voorlichting en PTT - Ahmed Mohammed Ag Hamani (voorheen staatsondernemingen); buitenlandse zaken en internationale samenwerking - Alioune Blondin Beye (voorheen sport, kunst en cultuur); plattelandsontwikkeling - Fagnanama Koné; staatsondernemingen - Abdoulaye Amadou Sy (voorheen transport en openbare werken); sport, kunst en cultuur - Alpha Oumar Konaré (voorheen jeugd); onderwijs - Thierno Diarra (voorheen arbeid); binnenlandse zaken en stadsplanning - luitenant-kolonel Sekou Ly (voorheen staatssecretaris in het bureau van de president belast met binnenlandse zaken): arbeid en openbare diensten - Boubakar Diallo'; planning en transport - Robert (Keble) Ndaw'; financiën en handel - Madi Diallo'; justitie - Boubakar Sidibe'; openbare werken en toerisme - Jibril Diallo'; gezondheid en sociale zaken - Ngoulou Traore'. (' = nieuw)

Twee van de toen niet herbenoemde ministers kregen een zetel in het Centrale Comité van de regerende Union démocratique du peuple malien (UDPM): luitenant-kolonel Amadou Baba Diarra (planning) en luitenant-kolonel Youssouf Traore (onderwijs en buitenlandse zaken a.i.). (L e M o n d e, B B C)

(Vor. ber. pag. 34811-78)

SENEGAL. Bij een kabinetsreorganisatie op 2 jan. wisselden mevr. Caroline Diop, tot dusver minister van sociale zaken, en Babacar Diagne, tot nog toe minister toegevoegd aan de premier, van portefeuille. Serigne Lamine Diop, tot dusver staatssecretaris voor de begroting, werd minister van handel; sinds 1970 ressorteerde het departement van handel onder het ministerie van financiën. De aan de minister van onderwijs toegevoegde staatssecretaris Robert Sagna werd nu staatssecretaris van zeevisserij, een nieuwe post. (L e M o n d e)

(Vor. ber. pag. 760/2-1978)

SIERRA LEONE. Op 26 febr. maakte president Siaka Stevens de volgende kabinetswijzigingen bekend: Arbeid - P. Brima Kebbie (voorheen resident-minister oostelijke provincie); resident-minister oostelijke provincie - B. S. Massaquoi (nieuw); handel en industrie - Solomon A. J. Pratt (voorheen binnenlandse zaken); voorlichting en omroep - I. M. Fofana (handel en industrie); sociale zaken en plattelandsontwikkeling - Thaimu Bangura (voorlichting en omroep); binnenlandse zaken - Alhaji S. H. O. Gborie. De aftredende minister van arbeid, Formeh Kamara, verliet het kabinet (K C A)

(Vor ber pag 733 2-1978)

SOMALIA. Voor de op 30 dec. 1979 gehouden parlementsverkiezingen — de eerste onder het regime van generaal Mohammed Siad Barre — waren alle 171 kandidaten voor de Volksvergadering aangewezen door de eenheidspartij, de Somalische Revolutionaire Socialistische Partij (SRSP).
Volgens de op 1 jan. 1980 bekendgemaakte officiele uitslag werden in totaal 3.985.838 stemmen uitgebracht, waarvan 99,91% ten gunste van de SRSP-kandidaten. Er was een klein aantal ,,neen"-stemmen en ongeldig gemaakte stembiljetten. De nieuwe Volksvergadering, waarvan o.a. 20 militairen en 6 vrouwen deel uitmaakten, was voor 5 jaar gekozen.
Eveneens op 30 dec. vonden verkiezingen plaats voor de 1.074 leden van de districtsraden.

Op 26 jan. werd generaal Barre door de nieuwe Volksvergadering unaniem tot president herkozen. Hij werd aan het eind van die dag voor een ambtstermijn van zes jaar beëdigd.
Tijdens een bijeenkomst van het Centrale Comité van de SRSP op 7 febr. maakte president Barre de vorming van een nieuwe regering bekend, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:
Presidentiële adviseur voor regeringszaken - generaal-majoor Hussein Kulmiye Afrah*; minister van defensie - brigade-generaal Mohammed Ali Samater; commandant nationale veiligheidsdienst - brigade-generaal Ahmed Suleman Abdulla; landbouw - kolonel Ahmed Hassan Musa; nationale planning - Ahmed Habib Ahmed*; buitenlandse zaken - Abderrahman Jama Barreh; visserij - Osman Jama Ali; havens en zeetransport - brigade-generaal Mahmud Gele Yusuf; justitie en religieuze zaken - Ahmed Shire Mahmoud; onderwijs - Adan Mohammed Ali; cultuur en hoger onderwijs - Ahmed Ashkir Botan; jeugd en sport - kolonel Mire Aware Jama*; waterstaat en minerale rijkdommen - Hussein Abdulkadir Quasim; PTT - Mohammed Hawadleh Madar (voorheen openbare werken); arbeid en sociale zaken - Mohammed Buraleh Ismail; veeteelt en bosbouw - Mohammed Ali Nur*; handel - Mohammed Ibrahim Ahmed: financiën - Abdullahi Ahmed Adow*; gezondheid - generaal-majoor Abdulla Mohammed Fadil*; plaatselijk bestuur en plattelandsontwikkeling - generaal-majoor Jama Mohammed Ghalib; land- en luchttransport - Kenadid Ahmed Yusuf; toerisme - kolonel Mohammed Umar Jes*; industrie - Ali Khalif Ghaleyr*; voorlichting en nationale oriëntatie - Mohammed Adan Sheikh*; openbare werken - brigade-generaal Mahmud Nur Galal*; minister in het bureau van de president (voor sociale zaken) - kolonel Abdi Warsama Isaq; minister in het bureau van de president (voor politieke zaken) - Mohammed Said Samantar Gaaliye*. (* = nieuw)
Generaal-majoor Afrah en brigade-generaal Samater waren sinds 1971 vice-president geweest.

(Vor. ber. pag. 76812-'79 en 76012-78)

ZAMBIA. Nadat Dingiswayo Banda op 13 maart 1979 als minister van arbeid en sociale zaken was geschorst i v.m. een overtreding van de wet op de natuurbescherming (zonder vergunning Jagen op olifanten) — waarvoor hij in hoger beroep op 27 maart 1980 door het hooggerechtshof werd veroordeeld tot 12 maanden gevangenisstraf met dwangarbeid — maakte president Kaoenda op 24 dec 1979 een beperkte reorganisatie van het kabinet bekend. Daarbij waren de volgende portefeuilles betrokken: Arbeid en sociale zaken - Joshua Lumina (voorheen financiën en technische samenwerking; financiën en technische samenwerking - Kebby Musokotwane (voorheen jeugd en sport): jeugd en sport - Een Kakoma (nieuw). (B B C)

(Vor. ber. pag. 384/3-1979)

ZUID-AFRIKA. Na een door premier P. W. Botha op 14 juni 1979 bekendgemaakte reorganisatie van het kabinet waren de portefeuilles als volgt verdeeld:
Premier, defensie en nationale veiligheid - P. W. Botha; arbeidskrachtbenutting - S. P. Botha (voorheen arbeid en mijnbouw); samenwerking en ontwikkeling (voorheen plurale betrekkingen en ontwikkeling) - P. G. J. Koornhof; landbouw - H. Schoeman; industrie, handel en consumentenzaken (voorheen economische zaken) - S. W. van der Merwe; financiën - Senator O. P. F. Horwood; vervoer - J. C. Heunis (voorheen economische zaken, planning en milieu); gemeenschapsontwikkeling, kleurlingbetrekkingen (nieuw) en Indiërzaken - S. J. M. Steyn; justitie en binnenlandse zaken - A. L. Schlebusch (voorheen binnenlandse zaken en immigratie); waterstaat en bosbouw - A. J. Raubenheimer; PTT - H. M. Smit (voorheen kleurlingenzaken en statistiek); buitenlandse zaken - R. F. Botha; mijnbouw, milieubeheer en energie - F. W. de Klerk (voorheen PTT, sport en recreatie); politie en gevangeniswezen - L. le Grange (openbare werken en toerisme); onderwijs, sport en recreatie - T. N. H. Janson; onderwijs en opleiding - F. Hartzenberg (voorheen onderminister samenwerking en ontwikkeling); openbare werken, statistiek en toerisme - A. P. Treurnicht (voorheen onderminister onderwijs en opleiding); gezondheid, sociale zaken en pensioenen - L. A. P. A. Munnik (nieuw).
Onderministers: defensie en nationale veiligheid - H. J. Coetsee; landbouw - S. A. S. Hayward; binnenlandse zaken en gemeenschapsontwikkeling - S. F. Kotzé; financiën - P. T. C. du Plessis (nieuw); samenwerking en ontwikkeling - G. de V. Morrison (nieuw) en J. J. G. Wentzel (nieuw).
Drie ministers verlieten het kabinet: S. L. Muller (vervoer), J. T. Kruger (justitie, politie en gevangeniswezen; werd Senaatsvoorzitter) en W. A. Cruywagen (onderwijs; werd administrateur van Transvaal). (N i e u w s b u l l e t i n Zuidafrikaanse ambassade)

(Vor. ber. pag. 334/1-1979)

Uitgevers: Int Uitg - en Handelmij ,,Systemen Keesing" B V, Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

NIEUWE LEIDING SURINAME

De wresident van Suriname, Johan Ferrier, heeft op 13 augustus, op verzoek van het leger, meegedeeld dat hij is afgetreden.
Hij is vervangen door Henk Chin A Sen, die op 15 maart door de Nationale Militaire Raad, het hoogste orgaan sedert de staatsgreep van 25 februari, aangewezen werd als premier. Hij blijft ook deze functie bekleden,
Johan Ferrier, die sedert de onafhankelijkheid president is geweest (en daarvoor lange tijd gouverneur van het rijksdeel Suriname) en ook na de staatsgreep in functie bleef, heeft in de afgelopen tijd druk uitgeoefend op Chin A Sen en de Nationale Militaire Raad om het parlement zijn bevoegdheden terug te geven. De manier, waarop het parlement sedert de staatsgreep functioneert, was al eerder conflictstof geweest tussen Ferrier en het kabinet. Op 13 augustus liepen de meningsverschillen zo hoog op dat Chin A Sen een spoedzitting bijeen riep van regering, legerleiding en Nationale Militaire Raad. Ferrier dreigde namelijk met aftreden als de regering Chin A Sen hem niet wilde toestaan de begrotingsstukken op 1 september aan het parlement aan te bieden. Het aanbieden van de begroting door de president aan het parlement wordt door de regering Chin A Sen beschouwd als een doorkruising van haar beleid om het parlement zo weinig mogelijk bij het beleid te betrekken.
In een verklaring, die Chin A Sen heeft afgelegd na het aftreden van Ferrier, werd ook gewag gemaakt van een dreiging van een linkse en een rechtse staatsgreep, van de aanhoudende corruptie en van de stagnerende economie.

De legerleiding heeft bij monde van majoor Bouterse, de sterke man in Suriname, de noodtoestand uitgeroepen, de avondklok ingesteld, de grondwet buiten werking gesteld en het parlement ontbonden.

Op 19 augustus vaardigde Bouterse decreet nr. A 1 uit, waarin parlement en de Raad van Advies (een soort Raad van State) werden opgeheven.

Verder zijn een aantal leden van de Nationale Militaire Raad gearresteerd. Volgens nog niet geheel bevestigde berichten zijn dat B. Sital, en Ch. Mijnals, beiden voormalig voorzitters van de raad.

Bouterse noemde de gearresteerde leden van een raad ,,betweterige, ultra-linkse elementen, die zich al jaren boven het bewustzijn en de diepe verlangens van ons volk bewegen".
De in hechtenis genomen ex-NMR-voorzitter Badressein Sital had, zo is bekend gemaakt, tijdens zijn verblijf in Nicaragua recentelijk een persoonlijk gesprek met de Cubaanse regeringsleider Fidel Castro.
De Revolutionaire Volkspartij, een politieke organisatie die dit voorjaar was opgericht en tot officiële voorhoedepartij van de NMR was voorbestemd, moedigde deze contacten met Cuba aan. Twee leiders van deze partij, Frank en Edward Naarendorp. begaven zich de laatste maanden wekelijks naar de Guyanese hoofdstad Georgetown.

Daar werd met de Cubaanse ambassadeur in het Caraibisch gebied de actuele situatie in Suriname besproken. Ook de gebroeders Naarendorp zijn vanwege hun ,,extreem linkse opvattingen" en ,,buitenlandse contacten" gevangen gezet.

Op 15 augustus heeft president en premier Chin A Sen een nieuwe regering gevormd.
Daarin is een belangrijke plaats ingeruimd voor A. R. Haakmat, die vice-premier en minister van justitie, leger en politie en buitenlandse zaken is geworden. Haakmat werd recentelijk door Chin A Sen uit Nederland aangetrokken als persoonlijk adviseur. Haakmat was inspecteur van het onderwijs in Amsterdam. Hij is, evenals de president, lid van de Partij Nationalistische Republiek (PNR) van mr. Bruma, die ook direct na de staatsgreep een rol speelde in de totstandkoming van het eerste kabinet-Chin A Sen (zie hierna).
Chin A Sen snijdt links en rechts de pas af, aldus een toelichting in het *NRC/H'blad* van 16 augustus, die vervolgt:

,,Het geruststellende van de staatsgrepen in Suriname is vooralsnog dat de militairen — kennelijk hun eigen beperkingen kennende — ogenblikkelijk de gouvernementele verantwoordelijkheden in handen van burgers leggen, die niet op voorhand bereid zijn naar het pijpen van de militaire kapel te dansen.
Dat gebeurde na de 25ste februari, toen de huidige opperbevelhebber, Bouterse. met zijn mede-sergeanten ,,per ongeluk hun eigen land veroverde" en binnen drie weken de belangrijkste bestuurlijke taken aan een burgerregering overdroeg. Die regering — en met name regeringsleider Henk Chin A Sen — bleek in staat corrigerend op te treden, wanneer door onderling verdeelde militaire stuurmanskunst de bulldozer, waarmee het nieuwe Suriname bouwrijp diende te worden gemaakt, een te extreme koers insloeg.
Dat bleek opnieuw twee dagen geleden, toen opperbevelhebber majoor Desi Bou-

President Chin A Sen met links majoor Bouterse, commandant van het nationale leger, en rechts mevrouw Chin A Sen.

Weekblad 49ste jaargang NO. 2551, pag. 31615-31630

terse de wegea naar extreem-links en behoudend establishment afgrendelde door zowel zijn vroegere medestrijders Sital en Mijnals, alsook kopstukken uit het bewind van vóór de 25ste februari, op te sluiten.

Ook bij de tweede ingreep legde majoor Bouterse de bestuurlijke taken ogenblikkelijk in handen van een burgerregering. Opvallend is, dat het nieuwe kabinet-Chin A Sen, twee dagen geleden ontbonden, op vier man na weer aantreedt. Neijhorst (financiën), John Tjong Tjin Toe (volksgezondheid), Reeder (justitie) en Ravales (cultuur) zijn — althans volgens vage berichten uit Suriname — gewipt.

Robbie Ravales, bekend onder zijn pseudoniem Dobru, is vermoedelijk verdwenen vanwege zijn banden met de inmiddels in ongenade gevallen Bruma, eens de justitiële leidsman van de Nationale Militaire Raad. Het vertrek van Neijhorst moet voor president-premier Chin A Sen in de persoonlijke sfeer moeilijk hebben gelegen, gezien de banden van vriendschap die onder andere dateren uit de tijd dat beiden twintig jaar geleden in Nederland streefden naar een politiek onafhankelijk Suriname.

In feite heeft majoor Bouterse door zijn nieuwe ingreep het Chin A Sen mogelijk gemaakt het kabinet te reorganiseren. Vlak voor het bezoek van minister De Koning, ongeveer zes weken geleden, begon Chin A Sen daar al mee, omdat hij inzag dat bepaalde ministers niet door het bolwerk van bureaucratie konden heenbreken, waardoor zijn in de regeringsverklaring gedane beloften in gevaar kwamen.

Algemeen werd toen aangenomen, dat hij een te drastische reorganisatie van zijn kabinet wel wenste, maar uit de weg ging orn het imago van Suriname als stabiele staat aan de vooravond van de onderhandelingen met Nederlana niet in de waagschaal te stellen. Inmiddels worden op dit moment in Suriname op grote schaal Nederlandse topambtenaren vervangen.

Het meest typerende na de ingreep van Bouterse is dat bij de samenstelling van het nieuwe rkabinet niet een militair, maar een burger, minister is geworden van het lege en poltie: mr. drs. A. R. Haakmat. De positie van mr. Haakmat, voormalig inspecteur van het onderwijs te Amsterdam, is ingrijpend gewijzigd. Enkele maanden geleden vertrok hij — als derde lid van het in Nederland actieve trio Chin A Sen-Neijhorst-Haakmat — als vertrouwensman en persoonlijk adviseur van minister-president Chin A Sen naar Suriname.

Een toen al niet te onderschatten functie, die nu Is omgezet en uitgebreid tot die van vice-rninister-president, minister van justitie, leger en politie en buitenlandse zaken.

Chin A Sen, Bouterse en Haakmat vormen het nieuwe krachtige trio, waarvan de toekomstige ontwikkelingen in Suriname lijken af te hangen.

Minder invloed Nationale Militaire Raad

Opvallend bij de ontwikkelingen van de laatste tijd is dat de Nationale Militaire Raad, gevormd na de coup van 25 februari (pag. 145 e.v.) en die algemeen beschouwd werd als de motor van de verdere ontwikkelingen, een steeds kleinere rol is gaan spelen in het politieke leven.

Een groepsfoto van de Nationale Militaire Raad, gemaakt vlak na de staatsgreep in Suriname, februari j.l.

V.l.n.r. Stanley Joeman, korporaal Braaf, serg. Chas Mijnals, serg. Laurens Neede, serg. Raymond Abrahams, serg.-maj. Desi Bouterse, serg. Dennis Horb en serg.-maj. Badressein Sital.

De Groene Amsterdammer van 20 augustus heeft daarvan een overzicht gegeven waaraan wij het volgende ontlenen:

„De Nationale Militaire Raad, die de macht overnam, bestond uit twee groepen lagere militairen. De militaire technici, de commandogroep onder leiding van Bouterse en Horb, die de staatsgreep daadwerkelijk uitvoerden. Met daarnaast het kader van de Bond van Militair Kader (BoMiKa), die de vakbondsstrijd tegen de regering-Arron had gevoerd en die tijdens die strijd gepolitiseerd waren geraakt: Sital, Mijnals, Abrahams. (...).

De militaire technici wilden zo snel mogelijk burgerpolitici met schone handen, terwijl de linkse militairen meer op volksmobilisatie mikten.

De militaire technici, die binnen het leger blijkbaar uiteindelijk over meer prestige beschikten, wonnen en de NMR werd als machtsinstrument in fases uitgekleed. Luitenant Van Rey werd minister van leger en politie. Hij moest het veld ruimen toen hij met de resterende NMR in conflict kwam omdat hij al snel wilde dat de militairen hun rol zouden opgeven. Bouterse en Horb werden respectievelijk bevelhebber van het leger en garnizoenscommandant en verdwenen eveneens uit de NMR. Een uitgeklode NMR, waarin linkse militairen de overhand hadden, bleef over (...).

Het artikel schetst vervolgens hoe deze linkse rnilitairen nauwelijks steun kregen van de linkse politieke partijen, omdat deze niet gewoon waren aan „linkse" militairen.

„Al die tijd speelde de ideologische strijd en de machtsstrijd over de koers die het nieuwe Suriname zou moeten gaan varen. Met twee duidelijke machtscentra: regering en legerleiding aan de ene kant, de langzamerhand onttakelde NMR aan de andere kant".

„Met als inhoudelijke tegenstelling een nationalistische, maar zeker niet antikapitalistische „clean government" aan de ene kant en socialistische hervormingen en volksmobilisaties aan de andere kant (...).

De fout van de linkse militairen lijkt te zijn geweest dat men naar Surinaamse verhoudingen veel te snel heeft willen gaan en zich grondig op de bestaande machtsverhoudingen heeft verkeken.

Er werd gesproken met Cubanen, die hun diensten kwamen aanbieden. Ze werden door de regering uitgewezen. Sital ging naar Nicaragua waar hij enthousiast terugkwam met de mededeling dat de sandinisten bereid waren Suriname te gaan helpen (...)."

„Nog eenmaal schitterde de NMR tijdens het bezoek van minister De Koning begin juli.

Een demonstratie van 20.000 mensen werd georganiseerd, de allergrootste massameeting in de Surinaamse geschiedenis. Chin A Sen liet zich deze steun in de rug bij de onderhandelingen met de Hollanders welgevallen, maar tegelijkertijd vergaloppeerden de linkse militaire leiders zich door op het podium schreeuwerige, nooit waar te maken uitspraken te doen. Het leek erop dat de militairen te snel gepolitiseerd waren en onvoldoende geduld hadden en zich aan retoriek te buiten waren gegaan. Hun rol was langzamerhand uitgespeeld. De oorspronkelijke NMR was nooit gekozen, maar ondershands samengesteld. Met de uitholling van de NMR was hij steeds minder representatief geworden en het militaire kader wilde dat er nieuwe verkiezingen gehouden zouden worden.

Bouterse stond dat toe. In de op 29 juli gekozen nieuwe NMR waren Sital, de oud-voorzitter Abrahams en Joeman niet meer vertegenwoordigd. Alleen Mijnals was van de linkse militairen overgebleven (...)''

Ontwikkelingen sedert staatsgreep, NMR maakt plannen bekend

Hieronder geven wij een beknopt overzicht van de gebeurtenissen in Suriname sedert de staatsgreep van 25 februari, waarbij de Nationale Militaire Raad aanvankelijk als hoogste gezagsorgaan naar voren kwam.

De Nationale Militaire Raad gaf op 4 maart in de Memre Boekoe-kazerne een interview aan de pers.

Op de vraag hoelang de raad aan de macht dacht te blijven werd geantwoord:

,,Het is duidelijk dat een keertje teruggegaan moet worden naar een situatie waarin de burgers een zo groot mogelijke inbreng zullen hebben, terwijl toch een duidelijke controle gehandhaafd moet blijven op wat de burgers doen. Dat geldt ook voor de burgers in de regering. We willen helemaal afrekenen met de oude tradities, oude woorden, oude gebruiken, oude terminologieën. We willen niet meer spreken van een staatsgreep maar van een ingreep. Een ingreep van het volk, waarvan wij de speerpunten zijn.''

,,Alle functionerende groeperingen binnen onze samenleving zullen betrokken worden bij het vormen van een burgerraad, die in feite niets anders is dan een regering. In die regering zullen niet alleen militairen zitting hebben. Misschien komen die er helemaal niet in. Dat hangt ervanaf. Er zal een regering worden gevormd van technocraten en mensen die bereid zijn te werken voor de opbouw; niet-besmette figuren, geen mensen waarvan de naam aan een of andere corrupte zaak verbonden is.''

— Waarom laat u het volk zelf niet spreken. Dan is alle juristerij om erkenning te verkrijgen niet nodig.
,,Een volksstemming zou een mogelijkheid zijn. Wij hebben voor een andere mogelijkheid gekozen. En wij hebben daartoe het recht.''

— U spreekt over functionele groepen. Horen de politieke partijen daar ook bij. Worden die betrokken bij het herstellen van datgene wat geweest is: de parlementaire democratie?
,,Het antwoord hierop is: ja''. (Volmondig).

— Hoe autonoom wordt de regering, die wordt in feite de baas? (Er volgt verwarring achter de tafel. De militairen begrijpen de vraag niet. Perscontactman A. Kamperveen grijpt in.
,,Ik zou willen adviseren uw vraag nog eens rustig te overdenken'', zegt hij. Na nog enig heen en weer gepraat vervolgt Kamperveen met: „De zaak is in studie. Je kunt er op dit moment niets over zeggen''.

— Wat zijn de economische opvattingen van de NMR?
,,Uiteraard hebben we geen blauwdruk over de sociaal-economische ontwikkelingen. Maar er wordt al studie over gemaakt''.

— Wat zal veranderen'?
,,Wij zijn militairen en geen politici. Eigenlijk moet u ons optreden zien als een oorlogsverklaring tegen een stukje sociale onrechtvaardigheid dat er zeker in onze samenleving is en tegen de bronnen daarvan. Het is goed als u dit weet: het is oorlog. Als in een land kinderen van honger sterven — gelukkig gebeurt dat hier niet — is dat even erg als wanneer dat door een kogel gebeurt. Als je de vijand die een kogel afschiet te lijf gaat, ontkom je er niet aan de vijand die honger brengt ook met militaire maatregelen te lijf te gaan''.

— Wat zijn de bronnen van onrechtvaardigheid in Suriname?
„Als u dat niet weet had u een studie van Suriname moeten maken alvorens naar deze persconferentie te komen''.

— Houdt u rekening met de mogelijkheid dat er wellicht over enige tijd bepaalde krachten zullen proberen u te wippen, eventueel gewapend?
„Daar houden we rekening mee. Het volk zal daarmee moeten afrekenen. En als er krachten aanwezig zijn die in tegenstelling handelen aan onze geest dan moeten die krachten herscholing krijgen, een heropvoeding''.

Regering Chin A Sen beëdigd

Op 15 maart werd een nieuwe regering beëdigd door president Ferrier, die in dit verband van een interim-regering sprak.
Premier werd de internist Henk Chin A Sen. Volgens de nieuwe premier was de leider van de PNR, mr. Eddy Bruma, als informateur opgetreden. De uiteindelijke keuze uit een lijst met aanvankelijk vijftig kandidaten was in eerste instantie door de militai e raad en in tweede instantie door president Ferrier gemaakt.
Chin A Sen legde na zijn beëdiging een korte verklaring af: de militaire ingreep van 25 februari was volgens hem het resultaat van een ,,afglijdende, ontredderde en zieke maatschappij. Het is dus niet toevallig dat een medicus is aangezocht om de zaak weer gezond te maken'', zo zei hij.
Later hield hij ern redevoering voor de televisie, waarin hij de bevolking opriep om zich in te zetten voor ,,het nieuwe Suriname''. De mens is ,,de vitale schakel naar welvaart, groei en welzijn'', aldus de premier.

In perscommentaren werd erop gewezen dat alle stromingen, alle richtingen, alle etnische groeperingen en alle godsdiensten uit Suriname in het kabinet vertegenwoordigd waren.
De enige niet-academicus was Harold

Het eerste kabinet-Chin A Sen: Onderste rij: v.l.n.r. Van Rey (leger); Henk Chin A Sen (premier en buitenlandse zaken); Ferrier (president); Bruma (kabinetsformateur); Neede (politie) en Wongsodikromo (sociale zaken).
Midden: Leeflang (binnenl. zaken); Illes (arbeid en volkshuisvesting); mevr. Power-Staphorst (ondermin. volkshuisvesting); Neyhorst (financiën); mevr. Stadwijk-Kappel (ondermin. voor onderwijs): Ravales (ondermin. cultuur); A. van Dijk (landbouw, veeteelt en visserij).
Boven: Zunder (ontwikkelingsgebied en planning Kamperveen (ondermin. sport); Abrahams (econ. zaken); Rusland (onderwijs en volksontwikkeling); Reeder (justitie): Ataoellah (openb. werken en verkeer); Adhin (opbouw) en Tjong Tjin Toe (volksgezondheid).

Rusland, bekend als vakbondsvoorzitter van de strijdbare Centrale voor Landsdienaren Organisaties. Hij werd minister voor onderwijs.

De directeur van de Nationale Ontwikkelingsbank, drs. J. Neyhorst, werd minister van financiën. De directeur van de Surinaamse Melkcentrale, drs. H. Abrahams, kreeg economische zaken.

De leiding van het ministerie van landbouw, veeteelt en visserij kwam bij drs. A. H. van Dijk.

Minister van opbouw werd dr. ir. H. B. Adhin, top-ambtenaar bij openbare werken in Paramaribo.

Drie vrienden van informateur mr. Eddy Bruma kregen een plaats in die nieuwe regering: de advocaat mr. dr. R. M. Reeder als minister van justitie, de advocaat mr. F. Leeflang als minister van binnenlandse zaken en de dichter Robbie Ravales als onderminister van cultuur. Ravales is bekend onder zijn pseudoniem Dobru. Aanvankelijk zou hij als lijsttrekker van de Partij Nationalistische Republiek (PNR) bij de geplande verkiezingen fungeren.

Ir. M. N. Ataoellah — afkomstig uit het district Nickerie, waar hij sectiehoofd bij openbare werken was — is de nieuwe minister van openbare werken en verkeer.

De Javaanse predikant van de protestants-christelijke Evangelische Broedergemeenschap, dominee R. T. Wongsodikromo, bestuurt het ministerie van sociale zaken. De arts J. Tjong Tjin Toe kwam op Volksgezondheid terecht en de geograaf ir. H. L. Illes werd minister van arbeid en volkshuisvesting. De planeconoom dr. A. J. Zunder is met de oprichting van een nog niet bestaand departement van ontwikkelingsbeleid en planning belast.

Twee vrouwen brachten het tot onderminister: mevrouw N. Stadwijk-Kappel voor onderwijs en mevrouw S. Power-Staphorst voor volkshuisvesting.

Een van de eerste initiatieven van de nieuwe regering was het opheffen van het huisarrest voor verschillende ex-ministers uit het kabinet-Arron.
Enkele dagen later (21 maart) werden Arron en ex-minister van binnenlandse zaken Van Genderen weer onder huisarrest geplaatst omdat zij ,,misbruik maakten van hun vrijheid''. Ze zouden een groot aantal mensen thuis ontvangen hebben: ,,meer dan goed is in een situatie als deze: het waren vooral politici'', aldus een woordvoerder van het kabinet.

Rol parlement uitgespeeld. Machtigingswet aangenomen

Op 2 april is het parlement voor het eerst na de staatsgreep weer bijeengekomen.
Het nam bij die gelegenheid een wetsontwerp aan waarin de plegers van de militaire coup schuldig aan een strafbaar feit werden genoemd. Het ontwerp ontslaat ze echter van rechtsvervolging.
In een debat beloofde parlementsvoorzitter Wijntuin dat het parlement zich ,,nationaal en loyaal zou opstellen met volledig behoud van de parlementaire rechten neergelegd in onze grondwet''.
De bijeenkomst vond plaats onder zware militaire bewaking en in aanwezigheid van het kabinet-Chin A Sen. De regering verliet echter de Statenzaal torn één van de parlementariërs zich beklaagde over het politieoptreden tegen leden van de Staten.
Voorzitter Wijntuin werd in de nacht van 19 op 20 april overgebracht naar de Memre Boekoe-kazerne. Leden van de MNR zouden daar druk op hem hebben uitgeoefend om zijn voorzitterschap neer te leggen, omdat hij tegenstander was van het ontwerp-machtigingswet dat het parlement vrijwel zou uitschakelen (zie hierna).

Op 13 mei nam het parlement met algemene stemmen de zogenaamde ,,Machtigingswet 1980'' aan. Deze wet geeft de regering de bevoegdheid wetten en maatregelen uit te vaardigen, zonder dat deze door het parlement behoeven te worden goedgekeurd. De regering is door het parlement uitdrukkelijk niet gemachtigd op eigen houtje veranderingen aan te brengen in hoofdstuk I van de grondwet, dat handelt over de democratische grondrechten.

Vijfentwintig parlementsleden waren op deze historische vergadering aanwezig. De oppositionele VDP was compleet vertegenwoordigd, hoewel de Pendawalima-leden voor de stemming de zaal verlieten.
Van de NPK-fractie was een tiental leden afwezig. Toen parlementsvoorzitter Emile Wijntuin de namen voorlas van de verhinderden: Karamat Ali, Van Genderen, Rodgers, Bean, Nooitnïeer, brak op de publieke tribune een luid gelach uit.
Premier Chin A Sen lichtte namens de regering het wetsvoorstel toe. ,,Door de wijze waarop dit parlement heeft gefunctioneerd'', zo zei hij, ,,is zeer ernstige schade toegebracht aan het geloof en het vertrouwen in de parlementaire democratie in ons land''. De regering rekent het tot haar taak dat vertrouwen van de bevolking in het parlementair-democratische systeem te herstellen. Daarvoor moeten voorwaardrn worden geschapen ,,die optimaal functioneren van dit stelsel kunnen garanderen''.
De extra bevoegdheden, die de regering middels de machtigingswet krijgt, wil zij daarvoor gebruiken: om corruptie en vriendjespolitiek te lijf te gaan en om de economische en sociale ontwikkeling van het land op gang te brengen.
Van NPK-zijde werd tijdens de vergadering het woord gevoerd door dominee Zeefuik, maar weinig interessants naar voren gebracht.
Interessanter was het betoog van oppositieleider Lachmon. Hij zei voor de Machtigingswet te zullen stemmen ,,ter voorkoming van een verdere verstoring van de parlementaire democratie''. Hij lichtte zijn standpunt toe aan de hand van het volgende.

,,Indien over het land een sterke storm raast, dan zijn daarbij twee opstellingen mogelijk. Zich stoer op te stellen als een sterke grote kankantrie met de veronderstelling weerstand te kunnen bieden aan de aanstormende krachten, terwijl de kankantrie met een aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid juist kan worden ontworteld. Een andere opstelling is als die van een riethalm, die door de kracht van de storm wel buigt, misschien lang en diep, maar zich toch weer oprícht als de storm voorbij is. De eenmaal ontwortelde kankantrie daarentegen kan nimmer meer opstaan.''

Regeringsverklaring Chin A Sen, verklaring over rol Nationale Militaire Raad

Op 1 mei heeft premier Chin A Sen de regeringsverklaring afgelegd. ,,In de geschiedenis van ieder volk zijn momenten aan te wijzen, die een breuk betekenen met het verleden. 25 februari betekent voor het Surinaamse volk zulk een breuk.''

,,Op deze dag (25 februari) is een systeem, dat doordrenkt was van onrecht, corruptie, sociale onrechtvaardigheden, bureaucratie en vriendjespolitiek roemloos ten onder gegaan. 25 februari 1980 betekent voor het Surinaamse volk een dag van bevrijding, van nieuwe hoop, een wedergeboorte. De oude orde is voorbijgegaan, een nieuw tijdperk is nu voor ons land en volk aangebroken''.

De premier zegde toe, dat zijn regering ,,de idealen van de revolutie van 25 februari 1980 zal hooghouden'' en hij dankte de militairen, ,,die door hun moed en hun durf en met inzet van hun leven ons hebben verlost van een ondraaglijke last.'' Hij vroeg de aanwezigen één minuut stilte in acht te nemen voor de gevallenen in de strijd. „De doden die zijn gevallen'', zo zei hij, ,,moeten diep in onze herinnering gegrift blijven, opdat het dag aan dag tot ons moge doordringen hoe groot het offer is geweest dat voor

de geboorte van de nieuwe republiek is gebracht."

NMR

Over de rol die de Nationale Militaire Raad (NMR), volgens de regering, in de toekomst moet gaan spelen, zei de premier het volgende:

,,Vanaf 25 februari tot op 15 maart 1980 oefende de Nationale Militaire Raad de regeermacht uit in Suriname. Deze regeermacht is met de beëdiging van de regering op 15 maart 1980 door de president van de republiek Suriname weer in burgerlijke handen gekomen.
Daarnaast is de Nationale Militaire Raad blijven bestaan, Het is de op 15 maart 1980 geïnstalleerde regering die dit land regeert. De regering ondervindt daarbij de krachtige ondersteuning van de Nationale Militaire Raad, die middels twee afgevaardigden, in deze regering participeert. De regering wenst echter niet om het feit heen te gaan dat zij niet via de in de grondwet voorgeschreven procedure, dus via verkiezingen aan de macht is gekomen, doch dat zij deze macht van de NMR, tot 15 maart 1980 de feitelijke machthebber in de Republiek, overgedragen heeft gekregen. Deze omstandigheid, gevoegd aan het feit dat de openbare en nationale veiligheid nog steeds een verhoogde waakzaamheid vereisen, schrijft naar de mening van de regering voor dat het regeren van dit land geschiedt in nauw overleg met de Militaire Raad".

,,Als gevolg van wantoestanden", zo stelde de premier Chin A Sen, ,,waaronder het op grote schaal bedrijven van corruptie. vriendjespolitiek, volksmisleiding tijdens verkiezingen en frauduleus handelen met betrekking tot verkiezingsuitslagen, was Suriname slechts in naam, doch niet in werkelijkheid een parlementaire democratie".

In verband met de vele taken die deze regering zich stelt, zullen de eerstvolgende parlementsverkiezingen pas omstreeks oktober 1982 worden gehouden, ,,tenzij optredende gewichtige omstandigheden zich voordoen".

Tevens zal de regering op zo kort mogelijke termijn een Machtigingswet bij het parlement indienen, ,,die beoogt gedurende de zittingsperiode van dit kabinet enkele bevoegdheden, die volgens de grondwet aan het parlement toekomen, over te dragen aan de regering".

In zijn regeringsverklaring kondigde de premier op vier terreinen vernieuwingen aan.

1. Op het bestuurlijk-politieke vlak kondigde hij aan, dat de corruptie op de ministeries hard aangepakt zou worden; daarvoor zal een speciaal berechtingscollege worden ingesteld. Ook zal bekeken worden in hoeverre ambtenaren van de consumptieve naar de produktieve sector kunnen worden overgeheveld. Er zal een commissie worden ingesteld, die wijzigingen in de grondwet moet voorstellen zodat deze ,,beter beantwoordt aan de sociaal-economische mogelijkheden en aspiraties van het Surinaamse volk in totaliteit". Een wet op de politieke partijen zal tot stand gebracht worden, waarin regels zullen worden opgenomen over de financiële middelen en de interne partijdemocratie. Het kiesstelsel zal grondig worden herzien: de kiesgerechtigde leeftijd zal worden verlaagd van 21 naar 18 jaar en het eerstvolgende parlement zal worden gekozen volgens het principe van evenredige vertegenwoordiging. De bevolking zal meer betrokken worden bij de beleidsbepaling (ondermeer door het instellen van districtsraden).

De regering is van mening dat het zowel voor een doeltreffende waarborg van de uitwendige veiligheid van de staat als voor een effectieve handhaving van de binnenlandse npenbare orde en veiligheid noodzakelijk is, dat leger en politie organisatorisch een eenheid vormen". Uitdrukkelijk stelt de regeringsverklaring dat het niet de bedoeling is politie en leger tot één korps samen te voegen, ,,omdat ten gevolge hiervan een vermenging zou kunnen optreden van de strikt politiële en militaire taken". De militaire wetgeving zal worden herzien en daarbij zal vooral gedacht worden aan ,,de uitbouw van het leger in de richting van een ontwikkelingsleger".

2. ,,Vernieuwingen van de sociaal-maatschappelijke orde vereist dat het beleid erop gericht moet zijn alle belemmeringen weg te nemen. die een menswaardig bestaan voor een groot deel van ons volk in de weg staan". De regering neemt zich voor maatregelen te nemen tegen de laatste jaren steeds ongelijker geworden bezits- en inkomensverhoudingen in het land. De pensioengerechtigde leeftijd zal worden verlaagd en het uitkeringsbedrag verhoogd, een aangepast stelsel van ziektekostenverzekering zal worden ingevoerd en ,,het recht van iedere Surinamer op een goede en een betaalbare woning" zal binnen een redelijke termijn worden geëffectueerd. Ook andere ongelijkheden in de samenleving (,,Wij leven in een onrechtvaardige maatschappij", zei de premier) moeten bestreden worden, zoals die tussen stadsbewoners aan de ene kant en districts- en boslandbewoners aan de andere kant en de ongelijkheid tussen man en vrouw. De regeringsverklaring spreekt tevens over ,,een nieuwe gronduitgiftebeleid, gebaseerd op het beginsel van sociale rechtvaardigheid" en ,,het belang van de kleine man veilig te stellen".

3. Centraal in de vernieuwingen op het sociaal-economische terrein staat ,,de vergroting van de economische weerbaarheid van ons land, vergroting van de werkgelegenheid, verbetering van het leefklimaat, rechtvaardige verdeling van de inkomens, een zo groot mogelijke regionale spreiding van de economische activiteiten en vermindering van de economische afhankelijkheid van ons land".

Het produktieve beleid van de regering zal vooral gericht zijn op het vergroten van de werkgelegenheid o.a. ,,door verbreding van de produktiestructuur, importvervanging en uitbreiding van de landbouwsector". Op korte termijn zal een tripartite overlegorgaan van werknemers, werkgevers en overheid worden opgericht en de arbeidswetgeving zal worden vernieuwd.

Over het te voeren ontwikkelingsbeleid zei de premier het volgende: ,,De regering acht een eenzijdige oriëntatie van het beleid op een bepaald land een onjuiste conceptie. Ook zijn in het ontwikkelingsbeleid bepaalde accentverleggingen te verwachten, zo bijvoorbeeld in de richting van het aanbrengen van meer diversificatie in de produktiestructuur en het leggen van meer nadruk op de produktiesector. De regering gaat ervan uit dat de particuliere sector een bijzondere rol dient te vervullen bij de realisering van de doelstellingen die voortkomen uit het vernieuwingsproces. Zij zal dan ook maatregelen treffen ter verbetering van het klimaat waarin particuliere investeringen kunnen gedijen". De regering constateert dat de ontwikkelingshulp voorlopig niet gemist kan worden en dat de economische contacten in het Caraibische gebied geïntensiveerd moeten worden.

4. Vernieuwing van onze educatieve sector betekent primair afrekenen met een mensbeeld waarin de Surinaamse mens als een afgeleid, niet authentiek wezen wordt gezien. (...) De nieuwe educatieve orde heeft tot taak een nieuwe Surinaamse mens voort te brengen, een mens die zich zijn eigen waarde en die van zijn land en volk wel bewust is en heeft afgerekend met de lasten van en de trauma's uit het verleden. Een mens van wie gezegd zal kunnen worden dat de liefde voor zijn vaderland hem is aangeboren en die bereid zal zijn, zijn of haar beste krachten te geven in het belang van de natie". De inhoud van het onderwijs zal daarom vernieuwd worden en aan de jeugd zal extra aandacht worden besteed.

Remigratie

Premier Chin A Sen ging uitgebreid in op de positie van Surinamers in Nederland. Hij kondigde aan dat de nieuwe regering een krachtig remigratiebeleid zal gaan voeren, om twee redenen. Ten eerste omdat de regering ,,zich zorgen (maakt) over de situatie waarin vele landgenoten in Nederland zich bevinden en over de steeds in hevigheid en brutaliteit toenemende discriminatie, waaraan onze landgenoten dagelijks blootstaan". Ten tweede omdat ,,ons land zich zowel sociaal-economisch als historisch op dit moment in een beslissende fase bevindt en dat daarom alle Surinamers, waar zij zich ook bevinden, verplicht zijn een bijdrage te leveren, teneinde deze fase zo goed mogelijk te kunnen doorkomen".

Het leidende principe van het remigratiebeleid zal zijn ,,dat remigratie de sociaal-economische ontwikkeling van Suriname niet mag frustreren, doch juist moet stimulieren. Daarom zal een koppeling plaatsvinden van remigratiebeleid aan het ontwikkelingsbeleid". De oprichting van een Instituut voor Remigratiezaken is op korte termijn te verwachten.
De regering zal zich in het buitenlandse beleid meer oriënteren op de Caraibische regio dan de vorige regeringen en in het beleid zullen ,,voor ons land te verwachten economische voordelen een belangrijkere en zelfs doorslaggevende rol spelen". Een van de centrale doelstellingen zal zijn ,,dat de sterke afhankelijkheid van onze economische ontwikkeling van de Nederlandse ontwikkelingshulp moet worden doorbroken."

Urgentieprogramma

De regering Chin A Sen heeft voor de komende twee jaren een urgentieprogramma opgesteld, dat we hieronder weergeven:

1. Alle achterstand in de uitbetaling van zowel de AOV (Algemene Ouderdoms Voorziening) als de kinderbijslaguitkeringen zal zijn ingelopen.
Het bedrag der AOV-uitkering zal op z'n minst worden verdubbeld en de leeftijdsgrens voor een uitkering zal worden teruggebracht van 70 naar 65 jaar.

2. Een ziektekostenregeling zal t.b.v. landsdienaren en minderdraagkrachtigen tot stand worden gebracht.

3. De handelingsonbekwaamheid van de gehuwde vrouw wordt opgeheven. De

mogelijkheid tot het verstoten van vrouwen zal tot het verleden gaan behoren.

4. Er zullen 1000 volkswoningen sleutelklaar worden opgeleverd.
Er zal een aanvang worden gemaakt met de sanering van de krotwoningen in Paramaribo, waarbij voor vervangende woonruimte za: worden zorggedragen
Er zullen kredietfaciliteiten beschikbaar worden gesteld aan particulieren die in hun eigen woningbehoefte wensen te voorzien.

5. Er zal gestart worden met de bouw van een brug over de Surinamerivier bij Paramaribo en met één over de Nickerierivier.

6. Het waterafvoersysteem van en rondom Paramaribo zal drastisch verbeterd worden.

7. De problematiek m.b.t. de watervoorziening rondom Paramaribo zal, afhankelijk van de uitvoering van bet CRASH-programma, binnen een jaar tot het verleden gaan behoren.

8. Ter verbetering van de kwaliteit van het ambtelijke apparaat zal een Formatiebesluit worden vastgesteld, terwijl het Ambtenarenbezoldigingsbesluit zal, worden afgekondigd.

9. De Planwet zal na herziening operationeel worden gemaakt.

10. Het Centrum van Industrie-ontwikkeling en Exportbevordering zal nog dit jaar operationeel worden gemaakt. Er zal een grondige herziening plaatsvinden van de Investeringswet.

11. Ten behoeve van een slagvaardig delfstoffenbeleid zal o.a. een Bauxietbureau worden ingesteld.

12. Als instrument van beheer van de nationale hulpbronnen zullen de volgende wettelijke regelingen tot stand worden gebracht: en
— een Boswet; — een Mijnwet; — een Wet Uitgifte Domeingrond.

13. Met de uitvoering van het Kabalebo-project zal ten behoeve van de energieproduktie een aanvang worden gemaakt.

14. Er zal een Nationale Onderwijs Adviesraad worden ingesteld, teneinde de participatie van alle bij het onderwijs betrokken groepen en instanties bij de beleidsvorming mogelijk te maken.

15. Er zal een Bureau voor Curriculumontwikkeling en Leermiddelenproduktie worden ingesteld, teneinde o.a. de lopende curriciilumontwikkelingsactiviteiten te coördineren en eventueel aan te passen.

16. De bewuste culturele vorming van de jeugd zal geïntegreerd worden in het onderwijs. Kunstenaars en andere cultuurdragers zullen worden erkend, aangemoedigd en ondersteund.
Er zal een nationaal cultureel centrum worden opgericht.

17. De accomodaties ten behoeve van de Lichamelijke opvoeding van de jeugd en de sport zullen worden vergroot. De jeugd zal bij de bepaling van het jeugdbeleid intensief worden betrokken. Er zal een Nationaal Sportplan worden verwezenlijkt.

18. De produktie in de land- en in de tuinbouwsector zal sterk worden opgevoerd door (versnelde) uitgifte van grond in de polders Groot Henar, Tawajari, Carl François en Pomona.
De export van groente en fruit naar Nederland en de omringende landen zal worden gestimuleerd.

19. Voor een versnelde uitvoering van vastgelopen ontwikkelingsprojecten in de land- en tuinbouwsector zullen o.m. parastatale instellingen worden ingeschakeld.

20. Het leger zal thans ook worden ingezet bij de nationale ontwikkeling van Suriname.

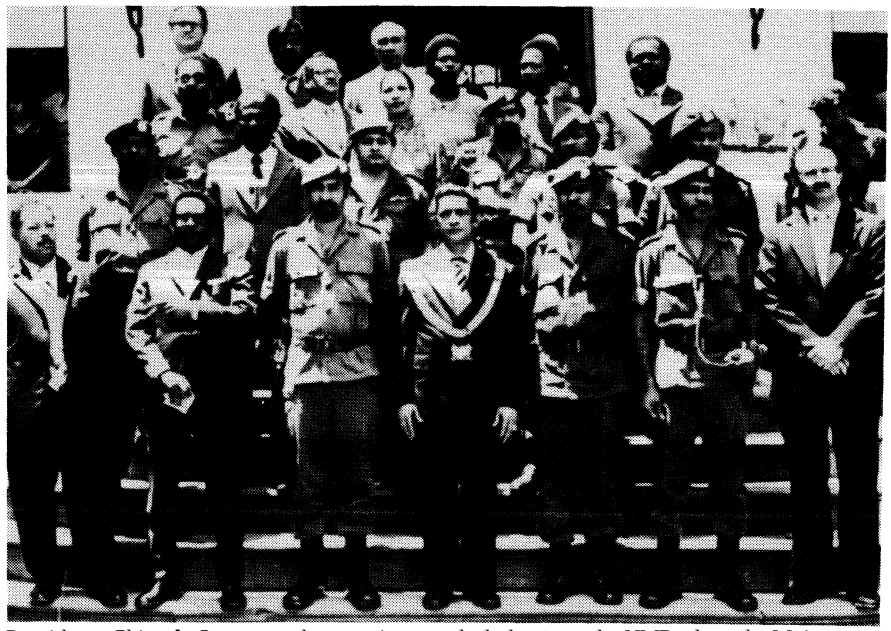

President Chin A Sen met de regering en de leden van de NMR alsmede Majoor Bouterse, kapitein Horb (garnizoenscommandant) en kapitein Fernandes (bataljonscommandant).

Staatsgreep voorkomen

Op 5 mei verschenen er o.a. in de Nederlandse pers berichten over een poging tot een staatsgreep ondernomen door militairen van het Surinaamse leger met behulp van buitenlandse huurlingen.
De leider van de expeditie, de in Nederland woonachtige gepensioneerde adjudant van het Surinaamse leger, Fred Ormkerk, zou bij een treffen tussen het Surinaamse leger en de huurlingen om het leven zijn gekomen.

De huurlingen, bestaande uit voormalige Belgische oud-Kongostrijders, Venezolanen, Nederlanders en Zuid-Molukkers zouden vanuit Frans-Guyana geprobeerd hebben Suriname binnen te dringen. Omdat enkele initiatiefnemers zich op tijd bedacht hadden en de plannen aan de legerleiding hadden doorgegeven, konden de strijdkrachten op tijd ingrijpen. Verdere bijzonderheden waren niet beschikbaar.
Wel werd duidelijk dat omstreeks de genoemde datum op grote schaal arrestaties waren verricht, waarbij journalisten en parlementariërs opgepakt werden.

Na enkele dagen kon een meer betrouwbare reconstructie van de gebeurtenissen worden gemaakt:

De in '79 uit het Surinaamse leger ontslagen adjudant Ormskerk nam na de staatsgreep van februari contact op met de Surinaamse autoriteiten om de mogelijkheden van repatriëring te bespreken.

Op 13 april had hij een lang gesprek met de op dat moment in Nederland verblijvende sergeant Stanley Joeman, lid van de Nationale Militaire Raad. Bij dat gesprek werd duidelijk dat er voor Ormskerk geen plaats meer was in het Surinaamse leger. Enkele dagen later vertrok Ormskerk voor vakantie naar Frankrijk. In werkelijkheid reisde hij via Parijs naar Frans Guyana, van waaruit hij contact opnam met een in Paramaribo wonende vriend, Krol, die hij polste over de mogelijkheden van een staatsgreep, een plan waarmee Ormskerk en een groepje eveneens in Nederland wonende Surinaamse ex-militairen al langer rondliepen. Tijdens de voorbereidingen zijn Ormskerk en Krol, waarschijnlijk door verraad van de laatste, gearresteerd. Waarschijnlijk ten gevolge van verwondingen opgelopen bij het verhoor is Ormskerk overleden.

(Voortzetting volgende aflevering)

BELGIË

GRONDWETSHERZIENING

Aansluitend op de grondwetsherziening, vereist voor de goedkeuring van het ontwerp van bijzondere wet tot hervorming van de instellingen (vor. ber. pag. 472/2), heeft het parlement ook een aantal grondwetsartikelen gewijzigd, met het oog op de goedkeuring van het ontwerp van gewone wet tot hervorming van de instellingen.

Eerst echter keurde de Senaat nog op 17 juli met 147 stemmen tegen een bij 14 onthoudingen de invoering goed van een art. 135. De kamer had daartoe besloten op 4 juli (pag. 473/2).

De tweede fase van de grondwetsherziening had betrekking op:

1) de artikelen 110, 111 en 113, ten einde een eigen fiscaliteit voor de gemeenschappen en de gewesten mogelijk te maken.

De Kamer keurde de nieuwe teksten goed op 22 juli: art. 110 met 159 stemmen bij 17 onthoudingen, art. 111 bij eenparigheid van de 176 aanwezigen, art. 113 met 160 stemmen bij 17 onthoudingen.

De Senaat keurde de teksten, zonder verdere wijzigingen, goed op 28 juli: art. 110 met 140 stemmen tegen een bij 9 onthoudingen; art. 111 bij eenparigheid van de 150 aanwezigen; art. 113 met 140 stemmen tegen een bij 8 onthoudingen.

2) de invoeging in titel III van de grondwet van een hoofdstuk IIIbis „Voorkoming en regeling van conflicten" en van een art. 107ter en, ten gevolge van die invoeging, de schrapping van par. 8 van art. 59bis.

De tekst van het enige artikel luidt als volgt:

In Titel III van de Grondwet wordt een Hoofdstuk IIIbis „Voorkoming en regeling van conflicten" ingevoegd bestaande uit een artikel 107ter, luidend als volgt:

„Art. 107ter. — § 1. De wet stelt de procedure in om de conflicten tussen de wet, het decreet en de in artikel 26bis bedoelde regelen, alsook tussen de decreten onderling en tussen de in artikel 26bis bedoelde regelen onderling te voorkomen.

§ 2. Er bestaat voor geheel België een Arbitragehof, waarvan de samenstelling, de bevoegdheid en de werking door de wet worden bepaald.

Dit Hof regelt de in § 1 bedoelde conflicten.

Overgangsbepaling

Artikel 107ter treedt in werking binnen de zes maanden na zijn afkondiging. De wet stelt ten voorlopige titel een procedure in om de conflicten tussen de wet en het decreet alsook tussen de decreten te voorkomen en te regelen".

De Kamer keurde op 22 juli het eerste lid van het nieuwe artikel goed met 158 stemmen bij 5 onthoudingen; de overgangsbepaling werd goedgekeurd met 146 tegen 24 stemmen bij 3 onthoudingen, De schrapping van art. 59bis par. 8 werd eenparig goedgekeurd.

De Senaat keurde de tekst, zonder verdere wijzigingen, goed op 28 juli met 138 stemmen tegen één bij 10 onthoudingen.

STAATSHERVORMING

Het parlement heeft in juli en augustus twee wetsontwerpen besproken en goedgekeurd die — conform het regeerakkoord — Vlaanderen en Wallonië een ruimere mate van regionale autonomie verlenen. De Brusselse agglomeratie en het Duitstalige landsgedeelte blijven vooralsnog buiten bespreking; ook over het lot van de provincies en van het tweekamerstelsel werd nog geen beslissing getroffen.

Het ontwerp van bijzondere wet tot hervorming der instellingen — zo genoemd omdat zijn goedkeuring een parlementaire tweederde meerderheid vereiste én een meerderheid in iedere taalgroep van Kamer en Senaat — telde vijf titels en 95 artikelen.

De eerste titel regelt de oprichting van de Raad en van de Executieve resp. van de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en het Waalse Gewest, de afbakening van het Vlaamse en het Waalse grondgebied en de toekenning van de rechtspersoonlijkheid aan de nieuwe instellingen. Titel II bevat alle bepalingen betreffende de bevoegdheden. Titel III handelt over de machten, de raden, de samenstelling en de werking ervan. de executieven en de diensten. Titel IV regelt de samenwerking tussen de Gemeenschappen. Titel V bevat de slotbepalingen.

Het wetsontwerp werd eerst in de Senaat besproken. Na 43 werkvergaderingen van de senaatscommissie, begon het openbaar debat op 18 juli. Het werd voortgezet op 19, 20, 22, 23 en 24 juli. (Voor de eerste maal vergaderden de senatoren ook op zondag.)

Vooral de oppositie voerde het woord. De Volksunie stelde dat de staatshervorming onvoldoende ver gaat, en niet uitmondt in een echt federale structuur; zij betreurde ook dat de leden van de regionale raden een nationale parlementaire functie zullen uitoefenen, en dat voorts de Nederlandstalige bevolking van Brussel aan haar lot wordt overgelaten. Be Franstalige Brusselaars van hun kant drongen aan op een spoedige regeling voor hun agglomeratie. De regering deed opmerken dat de raad van state geen grondwettelijk bezwaar had gemaakt tegen het tijdelijk uitblijven van een oplossing voor Brussel, op voorwaarde dat art. 107 quater ,,binnen een redelijke termijn" ook op het Brusselse gewest wordt toegepast.

De onafhankelijke senator J. de Meyer vroeg om de organisatie van een volksraadpleging ,,over het bestaan en de inrichting van de staat" en diende daartoe een wetsvoorstel in, maar kreeg weinig bijval voor die suggestie. Er werd door de oppositie ook geregeld geprotesteerd tegen het hoge werkritme en de marathonvergaderingen.

De Senaat keurde het wetsontwerp goed op 25 juli met 137 tegen 22 stemmen bij 3 onthoudingen.

Het Kamerdebat dat een herhaling was van de bespreking in de Senaat, begon op 31 juli. Tijdens de algemene beraadslaging in de openbare vergadering werden het ontwerp van gewone wet en het ontwerp van buitengewone wet samen besproken. Dit laatste werd na vijf lange dagen goedgekeurd in de ochtend van 5 augustus met 156 tegen 19 stemmen en 5 onthoudingen. In de tekst van de Senaat was geen enkele wijzigjng meer aangebracht.

Het ontwerp van gewone wet tot hervorming der instellingen telde vijf titels en 50 artikelen.

De eerste titel handelt over de financiële middelen van de gemeenschappen en gewesten. Het betreft:

a) eigen niet-fiscale middelen; b) een krediet ten laste van de Rijksbegroting; c) ristorno's van de opbrengst van sommige bij de wet vastgestelde belastingen en heffingen; d) een eigen fiscaliteit; e) leningen.

Titel II betreft de voorkoming en regeling van de conflicten. Titel III legt het taalgebruik vast voor de

nieuwe instellingen. Titel IV handelt over de besturen onder voogdij en de ondergeschikte besturen. Titel V bevat slotbepalingen.

Dit wetsontwerp werd eerst in de Kamer besproken. De algemene beraadslaging viel samen met die over het ontwerp van bijzondere wet en begon op 31 juli. Ook hier was het hoofdzakelijk de oppositie die het woord voerde. Door de Volksunie werd heftige kritiek uitgeoefend op de financiële bepalingen en werd aangevoerd, dat de Vlaamse gemeenschap zwaar benadeeld wordt door het voorgestelde systeem van dotaties en ristorno's. Het FDF betoogde dat Brussel de dupe wordt van de operatie.

Het wetsontwerp werd op 3 aug. goedgekeurd met 152 tegen 21 stemmen bij 2 onthoudingen.

De Senaat vatte op zijn beurt de bespreking aan op 6 aug., bracht geen wijzigingen meer aan, en keurde de tekst goed op 7 aug. met 132 tegen 23 stemmen bij 2 onthoudingen.

Met deze eindstemming werd meteen een punt geplaatst achter de ,,definitieve'' staatshervorming voor Vlaanderen en Wallonië, en konden de Kamers op reces gaan.

NEDERLAND

ARBEIDSMARKT JULI 1980. WERKLOOSHEID OP NAOORLOGS RECORD

Eind juli 1980 stonden 155.100 mannen en 93.250 vrouwen als werkloos bij de arbeidsbureaus geregistreerd. In de verslagmaand hebben zich, zoals gebruikelijk in deze maand, meer mannen en vrouwen laten inschrijven dan uitschrijven, zodat de werkloosheid voor beide groepen is gestegen. De stijging bedroeg bij de mannen 17.460 en bij de vrouwen 9.120.

De werkloosheid van mannen en vrouwen te zamen kwam hierdoor op 248.350 personen, hetgeen 26.580 meer is dan eind juni 1980. Dit betekent dat het niveau van de werkloosheid op een na-oorlogs recordhoogte is gekomen. Tot aan juli 1980 was het aantal van 238.100 in februari 1976 geregistreerde werklozen het hoogst.

De werkloosheid is in de verslagmaand aanzienlijk meer toegenomen dan op basis van het seizoenpatroon verwacht mocht worden. Vandaar dat ook na uitschakeling van de seizoensinvloeden de werkloosheid nog een stijging met 11.700 tot 250.900 laat zien. Deze stijging doet zich vooral bij de mannen voor, te weten 9.600 ofwel 6%. Het aantal werkloze vrouwen nam, voor seizoensinvloeden gecorrigeerd, met 2.000 toe, hetgeen een stijging van 2% is.

Het feit dat de werkloosheid bij mannen sterker stijgt dan bij vrouwen kan ook worden geconstateerd als de gehele periode van de grote werkloosheidsstijging wordt beschouwd. Vanaf eind maart 1980 is namelijk de voor seizoen gecorrigeerde werkloosheid van mannen met gemiddeld 7.000 (ofwel 5%) per maand toegenomen, terwijl bij de vrouwen sprake is van een gemiddelde stijging van 3.000 (ofwel 3%) per maand. Deze ontwikkeling wordt des te opvallender als een periode van een aantal jaren in beschouwing wordt genomen. Het blijkt dan namelijk dat de werkloosheidsdaling die zich vanaf medio 1976 tot en met december 1979 bij de mannen heeft voorgedaan is omgeslagen in een werkloosheidsstijging. Terwijl bij de vrouwen sprake is van een voortzetting (maar dan wel in sterkere mate) van de al jaren durende stijging.

Op grond van het bovengeschetste beeld en tegen de achtergrond van de verslechterde conjunctuur kan worden gesteld dat bij de mannen sprake is van een conjuncturele toename van de werkloosheid. Bij de vrouwen is de toename nog steeds hoofdzakelijk van structurele aard. Ook een analyse naar beroepsgroep bevestigt deze constatering. Van de qua omvang grootste beroepsgroepen doet de sterkste voor seizoensinvloeden gecorrigeerde stijging zich bij de conjunctuur-gevoelige beroepsgroepen voor; bijvoorbeeld bij bouwvakarbeiders (van eind maart tot eind juli; gemiddeld 3.000 ofwel 12,5% per maand) en metaalbewerkers (gemiddeld 900 ofwel 7% per maand).

Wat de schoolverlaters betreft blijkt ook dit jaar de schoolverlaterscampagne tot de, gewenste, vroege aanmelding bij de arbeidsbureaus geleid te hebben. Voor de voor seizoensinvloeden gecorrigeerde cijfers betekent dit een grote stijging in de maanden april, mei en juni en een geringere stijging of zelfs daling in de daaropvolgende maanden. Vergeleken met de (ongecorrigeerde) cijfers van het vorige jaar kan evenwel van een flinke stijging van het aantal werkloze schoolverlaters in de maanden juni en juli gesproken worden. Deze ontwikkeling is vooral aan de schoolverlaters jonger dan 19 jaar toe te schrijven.

Uitgedrukt in een percentage van de afhankelijke beroepsbevolking bedroeg eind juli 1980 de werkloosheid van mannen 4,8%, van vrouwen 9,4% en van mannen en vrouwen te zamen 5,8%. Voor seizoensinvloeden gecorrigeerd luiden de percentages respectievelijk 4,9, 9,2 en 5,9%.

Behalve het bovengenoemde aantal werklozen stonden eind juli 1980 bij de arbeidsbureaus 27.130 personen (van wie 80% vrouwen) ingeschreven, die beschikbaar waren voor een gedeeltelijke dagtaak. Ten opzichte van eind juni 1980 is er sprake van een stijging van 930 personen.

De geregistreerde openstaande vraag naar personeel nam in de verslagmaand af met 7.360 tot 56.270. Na correctie voor seizoensinvloeden is er eveneens van een daling sprake, te weten met 4.300 tot 48.200. Deze 48.200 komt overeen met 1,1% van de afhankelijke beroepsbevolking. (Ministerie van sociale zaken)

AFRIKA

TUNESIE

NASLEEP STAKING JANUARI 1978

Een door het Tunesische vakverbond UGTT (Union générale des travailleurs tunisiens) voor 26 jan. 1978 uitgeroepen algemene staking leidde tot een voor Tunesië ongekende uitbarsting van geweld (zie pag. 81 e.v. - '78), waarop de regering onder premier Hedi Nouira de noodtoestand afkondigde.

Op 28 jan. 1978 werd de secretarisgeneraal van de UGTT, Habib Achour, met 10 andere leden van het uitvoerende comité van de UGTT gearresteerd. Terwijl volgens officiële bronnen tijdens de staking ongeveer 400 vakbondsleden en andere burgers waren opgepakt, zouden volgens geruchten in totaal ruim 1.200 arrestaties zijn verricht.

Op 31 jan. besloot de Nationale Vergadering de immuniteit van 4 UGTT-parlementariërs, onder wie Achour, op te heffen.

Reorganisatie UGTT-leiding

Op 2 febr. 1978 maakte het waarnemende UGTT-bestuur bekend dat Achour van zijn post als secretarisgeneraal was ontheven en dat het hem en ,,de extremistische elementen'' was verboden deel te nemen aan vakbondsactiviteiten. Dezelfde dag werd Achour ad interim vervangen door Tijani Abid, die de voorgaande week als assistent secretaris-generaal was afgetreden. Abid, een 51-jarige mijnwerker en afgevaardigde van de Socialistische Destour Partij (PSD) was een van de twee leden van het oude uitvoerende comité die niet waren gearresteerd.

Op 25 febr. 1978 koos een buitengewoon congres van de UGTT een nieuw, 13 leden tellend uitvoerend bureau, dat samen met de 18 leiders van de regionale bonden Abid in zijn ambt van secretaris-generaal bevestigde.

Opheffing noodtoestand

Op 25 febr. 1978 werd de noodtoestand opgeheven en op 20 maart werd ook het nachtelijke uitgaansverbod voor Tunis en omgeving ingetrokken.

Tot 5 febr. waren reeds 160 personen van de categorie, die wegens deelneming aan de rellen van 26 jan. waren gearres-

teerd, veroordeeld tot gevangenisstraffen van ten hoogste 7 jaar.

Op 28 april verklaarde de Parijse advocaat Thierry Fagard tijdens een door het „Collectif tunesien du 26 janvier" — een oppositiebeweging van Tunesische studenten in Frankrijk — georganiseerde persconferentie in de Franse hoofdstad dat ca. 3.000 personen in Tunesië waren veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van enkele maanden tot zes jaar, en dat meer dan 3.000 personen waren ontslapen wegens hun deelname aan de algemene staking. Volgens Fagard waren verscheidene gevangenen ook gemarteld. Twee andere Franse advocaten, die evenals Fagard een onderzoek in Tunesië hadden ingesteld, bevestigden de martelingen.
De advocaat Michel Zavrian uit Parijs, die begin mei in opdracht van de Internationale Federatie voor de rechten van de mens een bezoek aan Tunesië bracht, werd op 5 mei door de autoriteiten het land uitgezet; hij werd beschuldigd van het beramen van „subversieve activiteiten" en het onderhouden van „verdachte contacten die het kader van een informatiemissie te buiten gingen". Evenals Zavrian uitte ook de advocaat Antoine Comte, die Tunesië begin juni bezocht, beschuldigingen inzake martelingen en repressie.

Processen in Sousse, Sfax en Tunis. Veroordeling vakbondsleden

Op 19 juli 1978 begon voor een rechtbank in Sousse een proces tegen 101 vakbondsleden, die o.a. beschuldigd werden van samenzwering tegen de staatsveiligheid, aansporing tot gewapende rebellie en belediging van ambtenaren in functie. Aanklachten wegens misdrijven waarop de doodstraf kon staan golden 39 personen, o.w. de vroegere UGTT-secretaris voor de regio Sousse, Habid Ban Achour. Maar op 15 aug. verklaarde de rechtbank zich onbevoegd om met het proces voort te gaan, omdat zij het argument van de verdediging had aanvaard, nl. dat de cliënten om politieke redenen waren gearresteerd. Volgens de rechtbank behoorde de zaak tot de bevoegdheid van het staatsveiligheidshof in Tunis.

Op 24 juli was inmiddels voor de strafkamer van het hof van beroep te Sfax een begin gemaakt met twee processen. Op 27 juli wees het hof vonnis in het eerste proces: vijf vakbondsleden werden veroordeeld tot 2 jaar gevangenisstraf, drie tot 2 jaar voorwaardelijk en vier werden vrijgesproken. De volgende dag werd uitspraak gedaan in de zaak tegen 27 jongeren, die in nov. 1977 in Gafsa hadden deelgenomen aan een vakbondsmanifestatie welke op botsingen met ordetroepen was uitgelopen. Twintig van hen werden veroordeeld tot gevangenisstraffen variërend van 4 tot 30 maanden, één kreeg 8 maanden voorwaardelijk, één werd naar een heropvoedingscentrum verwezen en vijf werden vrijgesproken.

Hoewel premier Nouira op 31 jan. in de Nationale Vergadering had verklaard dat de gearresteerde vakbondsleden voor gewone rechtbanken en niet voor het staatsveiligheidshof zouden worden berecht, begon op 14 sept. voor het staatsveiligheidshof te Tunis een proces tegen Habib Achour en 29 andere vakbondsleiders. Op 4 okt. eiste de openbare aanklager tegen alle 30 verdachten, die ervan beschuldigd waren verantwoordelijk te zijn voor de bloedige onlusten van januari, de doodstraf.
Na debatten van acht dagen en beraad van 12% uur wees het staatsveiligheidshof op 10 okt. vonnis: Habib Achour (voormalig secretaris-generaal van de UGTT) en Abderrazak Ghorbal (vakbondsleider uit Sfax) werden veroordeeld tot 10 jaar dwangarbeid wegens bedreiging van de staatsveiligheid. De voormalige leden van het uitvoerende bureau van de UGTT Sadok Besbes, Hassen Hamoudia en Kherredine Salhi kregen 8 jaar dwangarbeid. Vier andere verdachten kregen 6 jaar, zes 5 jaar, één 6 maanden, en acht 6 maanden voorwaardelijk, terwijl zes werden vrijgesproken.

Gratie voor *Habib* Achour

T.g.v. zijn 76ste verjaardag op 3 aug. 1979 verleende president Bourguiba gratie aan Habib Achour. Hij werd nu onder huisarrest gesteld. (Le Monde, NZZ)

AANVAL OP GAFSA. OPSCHORTING BETREKKINGEN MET LIBIË. PREMIER NOUIRA WEGENS ZIEKTE OPGEVOLGD DOOR MZALI. VERDERE ONTWIKKELINGEN

Na de verkiezingen van 4 nov. 1979 (pag. 64/21 leidden een aanval op Gafsa (27 jan. 1980) en de ziekte van premier Hedi Nouira (25/26 febr.) tot nieuwe ontwikkelingen in Tunesië.

Aanval op Gafsa door Tunesische rebellen. Tunesië beschuldigt Libië van medeplichtigheid.

Op 27 jan. 1980 's morgens overviel een groep gewapende Tunesische opstandelingen de stad Gafsa in het zuidwesten van Tunesië, het gebied van de fosfaatmijnen.
Volgens het officiële Tunesische persbureau TAP hadden ca. 30 van de aanvallers in de nacht van 26 op

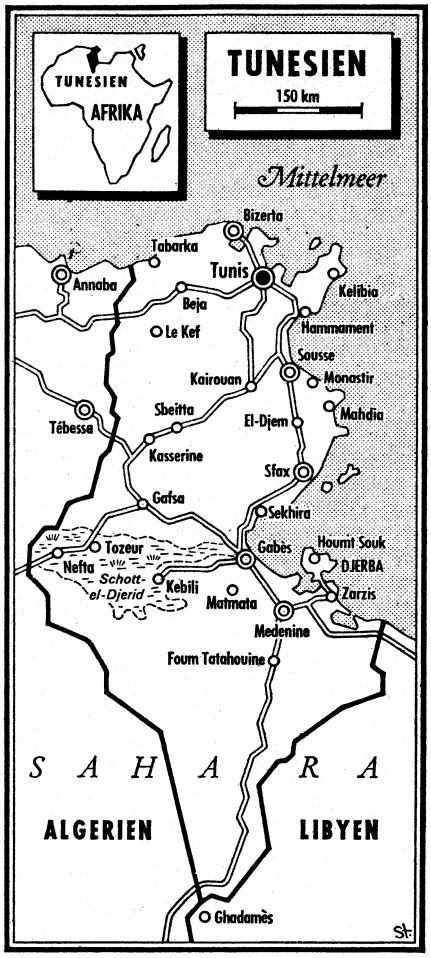

(F A Z)

27 jan. vanuit Algerije ten oosten van Tébessa de grens met Tunesië overschreden. In het gebied van Gafsa hadden zij zich bij ca. 20 andere Tunesische opstandelingen gevoegd. De nu ca. 50 aanvallers bezetten vervolgens in Gafsa de kazernes van leger en politie, de post van de gendarmerie, de zetel van het provinciale bestuur en andere gebouwen, waarbij een aantal gijzelaars werd gemaakt. Zij raakten daarop in hevige gevechten gewikkeld met — van manoeuvres teruggekeerde — veiligheidstroepen, die in de avond van de 27ste jan. de aanvallers wisten te verdrijven dan wel te arresteren en de stad weer onder controle kregen.

Terwijl de Tunesische autoriteiten stelden de toestand op 28 jan. weer geheel in de hand te hebben, werd in persberichten gemeld dat in de heuvels rond Gafsa nog verscheidene dagen sporadische gevechten voorkwamen, dat er 300 opstandelingen bij de aanval betrokken waren geweest en dat de uiteindelijke verliezen aanzienlijk hoger waren

dan de officiële Tunesische cijfers aangaven. Op 30 jan. werd door de Tunesische minister van binnenlandse zaken, Othman Kechrid, verklaard dat de gevechten 41 doden (22 militairen, 15 burgers en 4 rebellen) en 111 gewonden (92 militairen, 16 burgers en 3 rebellen) hadden gevergd en dat er 42 aanvallers waren gearresteerd.

In een door AFP te Parijs op 28 jan. ontvangen communiqué werd de verantwoordelijkheid voor de aanval opgeëist door de tot dusver onbekende „Résistance armée tunisienne". Verklaard werd: De aanval, die „op de tweede verjaardag van de bloedige massamoord van het regime op de arbeiders en hun vakbond plaatsvond, is het uitgangspunt van een beweging, wier uiteindelijke doel is de bevrijding van ons volk van de Destour-dictatuur en de neo-kolonialistische overheersing.".

De Algerijnse autoriteiten ontkenden categorisch, aldus het Algerijnse dagblad El Moudjahid (28-1), dat de aanvallers vanaf Algerijns gebied zouden hebben geopereerd.

Pas op 30 jan. verbrak de Tunesische regering haar officiële stilzwijgen over de aanval. Toen beschuldigde premier Nouira de Libische leider, kolonel Kadhafi, ervan het „brein" achter de aanval op Gafsa te zijn.

In een toespraak tot kaderleden van de PSD verwees Nouira naar een verklaring van de Libische leider uit sept. 1978, waarin deze had gesteld: „... De actie zal zich in de toekomst manifesteren door de vorming in de hele Arabische wereld van revolutionaire volkscomités die openlijk of op clandestiene wijze werken, al naar gelang de omstandigheden, om de macht over te nemen en de eenheid te verwezenlijken." De premier beschuldigde Libië van een „duivels komplot" door voor te wenden dat het buurland Algerije voor de aanval verantwoordelijk was, terwijl uit politieverhoren van de aanvallers was komen vast te staan dat het om een Libische actie ging, die het wettige gezag in Tunesië ten val had moeten brengen. De aanvallers waren opgeleid in kampen in Libië, „waar zij een toevlucht en bescherming hadden gevonden".

In afwachting van een nader onderzoek had de Tunesische regering, aldus Nouira, besloten haar ambassadeur uit Tripoli terug te roepen. Zij verzocht de Libische ambassadeur in Tunis het land te verlaten en ging over tot sluiting van het Tunesische culturele centrum in Tripoli en van het Libische centrum in Tunis.

Libië sprak op 31 jan. zijn „verbazing" uit over de Tunesische beschuldigingen en verklaarde de Tunesische stappen „grotelijks te betreuren". Libië „is noch direct noch indirect verwikkeld in de incidenten van Gafsa", aldus een officieel communiqué van het Libische ministerie van buitenlandse zaken, dat op 1 febr. door het persbureau *Jana* werd gepubliceerd.

Franse en Amerikaanse militaire hulp

Wel had de Tunesische regering reeds vrijwel onmiddellijk om Franse militaire bijstand gevraagd. In antwoord op dat verzoek vertrokken in de nacht van 27 op 28 jan. drie Franse oorlogsschepen, w.o. de kruiser Colbert, met een escorte van vijf onderzeeërs vanuit Toulon naar de Golf van Gabès, terwijl twee Transall-transportvliegtuigen en twee Puma-helikopters, vergezeld van een groep Franse militaire adviseurs, naar Tunesië werden gestuurd.

Beweringen van Libische en andere zijde dat de Franse toestellen waren ingezet bij de zuiveringsoperaties tegen de rebellen en dat ook de Franse adviseurs daaraan hadden deelgenomen werden formeel tegengesproken door Tunesische en Franse functionarissen. Deze stelden dat de Franse vliegtuigen — die op 12 febr. werden teruggetrokken — slechts dienden voor de evacuatie van gewonden.

Tijdens een verblijf van generaal Boubaker Balma, de directeur van de Tunesische militaire veiligheidsdienst, in de VS, maakte de Amerikaanse minister van defensie, Harold Brown, op 31 jan. bekend dat de VS ermee ingestemd hadden de oorspronkelijk voor 1981 geplande Amerikaanse wapenleveranties aan Tunesië te bespoedigen. Deze leveranties ter waarde van ca. $100 mln betroffen o.m. helikopters en gepantserde personeelsvoertuigen.

Op 1 febr. deelde het Tunesische persbureau TAP mee dat door Marokko „als broederlijk gebaar" eveneens een transportvliegtuig en twee helikopters naar Tunesië waren gestuurd.

Op 7 febr. landden twee Amerikaanse transporttoestellen van het type C-5A op het militaire vliegveld van Tunis met gepantserde voertuigen bestemd voor het Tunesische leger.

Bestorming Franse vestigingen in Libië. Opschorting diplomatieke betrekkingen

Op 4 febr. werd de Franse ambassade in Tripoli door een menigte demonstranten bestormd, geplunderd en in de as gelegd. De Franse ambassadeur, Charles Malo, en zijn staf ontkwamen ongedeerd. Enkele uren later onderging het Franse consulaat in Benghazi hetzelfde lot. Duizenden Libiërs betoogden die dag vóór een „volksrevolutie in Tunesië" en tegen de Franse militaire „interventie" in Tunesië.

Frankrijk protesteerde officieel „in de meest energieke bewoordingen" bij de Libische regering tegen de aanval op zijn ambassade. Gesproken werd van het „ontoelaatbare gedrag van de Libische autoriteiten", die — hoewel de Franse ambassadeur om politiebescherming had gevraagd — niet „de noodzakelijke maatregelen hadden genomen om de bescherming van de ambassade te verzekeren". Op 5 febr. riep Frankrijk zijn ambassadeur en zijn diplomatieke staf uit Libië terug, terwijl een gelijk aantal Libische diplomaten in Parijs te verstaan werd gegeven Frankrijk te verlaten.

Dezelfde dag besloot de Tunesische regering de ca. 400 ontwikkelingswerkers uit Libië terug te roepen.

Ook op 5 febr. noemde de woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Hodding Carter, de aanvallen op de Franse vestigingen „betreurenswaardig". Hij deelde mee dat de Libische autoriteiten — ondanks beloften — geen enkele compensatie hadden aangeboden voor het in brand steken van de Amerikaanse ambassade in Tripoli op 2 dec. 1979. Op 7 febr. krompen de VS het personeel van hun ambassade in van acht tot twee man.

Het Libische persbureau J A N A verzekerde op 4 febr. dat „het Arabische volk, van de Atlantische Oceaan tot de Golf, opstaat tegen de Franse regering vanwege haar fascistische interventie en haar agressie tegen de revolutionaire bevrijdingskrachten in Tunesië". J A N A voegde daaraan toe dat de Franse troepen „duizenden onschuldigen gedood" hadden.

Op 7 febr. beschuldigde de Libische leider Kadhafi Frankrijk van het bouwen van een „imperialistische brug" in Afrika door binnen te dringen in een deel van het Afrikaanse continent. Tijdens een diner voor de Venezolaanse president Herrera in Benghazi zei Kadhafi: „Gebied nabij Libië is het doelwit geweest van een invasie door een vreemde

mogendheid. Het ging om een invasie van Franse strijdkrachten op het grondgebied van Tunesië".

Op 10 febr. noemde de Libische leider de Franse politiek in Afrika een „koloniale, politiek, en wij zullen ons er met alle middelen, incl. de oorlog, tegen verzetten".

Arrestatie leiders aanval

Op 6 febr. meldde het Tunesische persbureau TAP dat die dag de vermoedelijke leider van de aanval op Gafsa, Ahmed Mergheni, en twee leden van zijn commando waren gearresteerd. De aanhouding van Mergheni geschiedde na een vuurgevecht in de buurt van Gafsa, waarbij een officier van de nationale garde werd gedood. Tevens werd bericht dat eerder twee andere belangrijke commandoleden waren aangehouden, nl. Ezzedine Cherif en sjeik Larbi al-Akrenei.

Ezzedine Cherif (50), een uit Gafsa afkomstige onderwijzer, was wegens zijn betrokkenheid bij een samenzwering om president Bourguiba in december 1962 te vermoorden tot 10 jaar dwangarbeid veroordeeld. In 1975 was hij naar Libië uitgeweken.

Ahmed Mergheni (40), afkomstig uit Médenine in het zuidwesten van Tunesië, was in 1974 tot 5 jaar gevangenisstraf veroordeeld na een poging om een aanslag op het PSD-hoofdkwartier in Tunis te plegen. In 1976 werd hem amnestie verleend en vertrok hij naar Libië. Hij kreeg een guerrilla-opleiding in een Polisario-kamp en keerde in aansluiting daarop naar Libië terug, waar hij begin 1979 Cherif leerde kennen, aldus de NZZ (19-3). Deze had hem volgens Le Monde (12-3) gevraagd naar Libanon te gaan om daar Tunesiërs, die deel uitmaakten van Palestijnse eenheden, te recruteren voor de operatie tegen Gafsa.

Op 7 febr. onthulden de Tunesische autoriteiten dat uit verhoren van de gearresteerde aanvallers was komen vast te staan dat de aanvallers niet uit Libië via Algerije door de woestijn naar Gafsa waren gekomen. Maar 26 van hen, die de Algerijnse grens in de nacht van 26 op 27 jan. te Bir-Om-Ali hadden overschreden, waren per vliegtuig in Algiers aangekomen vanuit Tripoli via Rome. Zij hadden zich op het vliegveld Dar-el-Beida bij Algiers uitgegeven voor leden van een sportteam en zij waren vervolgens met een autobus naar Tébessa gereisd. In Gafsa waren zij herenigd met enkele andere leden van het commando, die eveneens per vliegtuig van Tripoli via Rome en Marseille naar Tunis waren gekomen. De meeste arrestanten waren nog in het bezit van hun vliegtickets.

Op grond van een artikel in Jeune Afrique gaven The Sunday Times (17-2) en de NZZ (23-2) bijzonderheden over een eenheid van 7.000 vrijwilligers, het „Arabische en Afrikaanse Bevrijdingsleger", die in 20 Libische kampen werd opgeleid in het gebruik van moderne Russische wapens (w.o. door radar bestuurde 23 mm luchtafweerbatterijen van het type „Shilka"), militaire tactiek en communicatie. Van die 7.000 man zouden 2.000 Tunesiërs zijn. Voorts waren er Saharawi's en Toearegs alsmede burgers uit Mali, Senegal, Ivoorkust, Nigeria, Benin, Mauretanië, Tsjaad, Soedan, Egypte, Algerije, Marokko, Niger en Guinee. Ook waren er enkele „recruten" uit niet-Afrikaanse landen zoals Vietnam, Pakistan, Indonesië, Noord-Korea, Noord- en Zuid-Jemen, de Filippijnen en enkele Eurooese landen (o.w. enige IRA-leden). De Öpleiding van deze troepen en het bevel over hen zou bijna steeds berusten bij Palestijnen van de radicale groeperingen.

De voorbereiding van de guerrilla-acties was in handen van het „Bureau voor de Export van de Revolutie" (Maktab Tasdir Athaoura) o.l.v. Ahmed Salem, die geassisteerd werd door experts uit de SU en Cuba. De opdrachten werden persoonlijk door de Libische leider, kolonel Kadhafi, verstrekt. Onder bovengenoemd bureau ressorteerden het Arabische Verbindingsbureau o.l.v. Ramadan Abdallah, dat voor recrutering en opleiding zorgde, en het Bureau voor buitenlandse verbindingen, dat via Libische vertegenwoordigingen in het buitenland contacten met revolutionaire bewegingen onderhield en deze met geld en wapens steunde (zoals IRA, ETA, MPAIAC) en dat door een neef van Kadhafi, Saif Kadaf-Aden. zou worden geleid.

Tunesische oppositie veroordeelt aanval. Dialoog regering-oppositie

De lste februari werd in Tunesië gevierd als de „dag van de nationale solidariteit" ter nagedachtenis van de slachtoffers van de aanval op Gafsa. Diverse vertegenwoordigers veroordeelden de aanval.

De vroegere minister van buitenlandse zaken en architect van de mislukte Libisch-Tunesische unie, Moh. Masmoudi, die onder huisarrest stond, veroordeelde op 1 febr. in een telegram aan president Bourguiba de organisatoren van de aanval „alsmede de lange armen die hen, op de een of andere wijze, hebben gemanipuleerd of gesteund". Hij betreurde het dat na een kwart eeuw van onafhankelijkheid „Tunesiërs zich laten meeslepen door het buitenland, ook al betreft het broeders en buren, in ondernemingen, die schuldig zijn aan destabilisatie". Hij voegde daar met het oog op president Bourguiba aan toe: „Heden is de urgentie, de prioriteit, ons rond u te scharen en de weg voor elke buitenlandse interventie te blokkeren".

De Tunesische communistische partij veroordeelde „de inmenging van de Libische macht in de Tunesische aangelegenheden" alsmede „de dwaze gewapende onderneming van een groep Tunesiërs, die uitgaat van simplistische en valse schema's, zonder verband met de realiteit van het land". Wel werd erop gewezen dat de beste manier om de onafhankelijkheid en veiligheid van het land te verzekeren niet schuilt in de buitenlandse militaire steun, maar in „de reële mobilisatie van de totale patriottische energie van de Tunesiërs".

De Mouvement de l'unité populaire van ex-minister Ahmed Ben Salah, de MUP, veroordeelde „elke interventie en elke buitenlandse inmenging van waar die ook komt en onder welke vorm ook". Maar, zo stelde de MUP, de gebeurtenissen van Gafsa hebben „de diepte van de crisis geopenbaard... die te wijten is aan een politieke, economische en sociale situatie, welke gekenmerkt wordt door de onverdraagzaamheid van de macht en zijn doelbewuste wil om de massa's te beroven van hun recht op het vormen van hun bestemming."

De secretaris-generaal van de op 14 juni 1978 officieel opgerichte Mouvement des démocrates socialistes (MDS), Ahmed Mestiri, had reeds in Le Monde (31-1) een veroordelinge uiteesoroken van „deze dagen van gewapend-geweld en de ontoelaatbare inmenging, direct of indirect. van elk vreemd land in de binnenlandse aangelegenheden van Tunesië". In deze tijd van internationale spanning, aldus Mestiri, „moet alles in het werk worden gesteld om de onafhankelijkheid van ons land te waarborgen..."

Tegenover „de Libische dreiging" leken regering en oppositie naar een consensus te streven.

Ahmed Mestiri werd op 4 febr. voor een gesprek van 35 minuten ontvangen door Premier Nouira. President Bourguiba ontving op 6 febr. Hassib Ben Ammar, de directeur van de kranten „Errai" en „Démocratie" welke vroeger MDS-opvattingen vertolkten, en op 7 febr. Mestiri.

Ziekte premier Nouira. *Mzali* waarnemend premier. Nieuwe minister van binnenlandse zaken

In de nacht van 25 op 26 februari werd premier Hedi Nouira getroffen door een hersenbloeding en voor een medische behandeling overgevlogen naar Parijs, waar hij op 8 maart met succes werd geopereerd. In Nouira's afwezigheid benoemde president Habib Bourguiba op 1 maart de minister van onderwijs, Mohammed Mzali, tot waarnemend premier „met de taak de regeringszaken in het bureau van de president te coördineren".

Diezelfde dag werd bekendgemaakt dat Driss Guiga, sinds 1976 ambassadeur van Tunesië in West-Duitsland en tevoren o.a. minister van gezondheid (1969-73) en van onderwijs (1973-76), tot minister van binnenlandse zaken was benoemd i.p.v. Othman Kechrid, die „andere taken" had gekregen. (Zijn vertrek werd in verband gebracht met de aanval op Gafsa.)

Guiga werd op 4 maart ook tot lid van het politieke bureau van de PSD benoemd.

Besluit Arabische *Liga*

Op 6 februari verzocht Tunesië de Raad van de Arabische Liga bijeen te roepen om „de gepleegde agressie, op instigatie van het Libische regime" tegen Gafsa te onderzoeken.

Later die dag verzocht het Libische ministerie van buitenlandse zaken om een spoedbijeenkomst van de Arabische Liga teneinde „de affaire

van de Franse invasie in Tunesië" te onderzoeken. Tevens vroeg Libië bijeenkomsten van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid, de Islamitische Conferentie en de Organisatie van niet-gebonden landen.

Een voor 16 februari geplande buitengewone zitting van de Raad van de Arabische Liga werd op verzoek van diverse landen uitgesteld tot 26 februari.

De ministerraad van de OAE aanvaardde op 15 februari tijdens zijn 34ste zitting te Addis Abeba een resolutie, waarin ,,de noodzaak" voor alle lidstaten werd bevestigd ,,om de nationale soevereiniteit, de territoriale integriteit en de nietinmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de andere staten te eerbiedigen". Het ontbreken van elke verwijzing naar de Libische beschuldigingen m.b.t. een ,,Franse invasie" werd door Tunesië met voldoening vastgesteld.

Op 27 en 28 februari vond de uitgestelde buitengewone zitting van de Raad van de Arabische Liga plaats in Tunis. Nadat pogingen om een verzoening tussen Tunesië en Libië tot stand te brengen kennelijk niet waren geslaagd, aanvaardde de Raad op 28 februari een resolutie, die de volgende besluiten bevatte:

,,1. De bepalingen van artikel 8 van het Handvest van de Arabische Liga inzake het recht van elke staat op soevereiniteit, onafhankelijkheid, niet-inmenging in zijn binnenlandse aangelegenheden en respect jegens zijn huidige regime te bekrachtigen;

2. de verplichting van de Arabische staten jegens de vreedzame regeling van de tussen hen bestaande geschillen te bevestigen;

3. de Tunesische en de Libische regering uit te nodigen alle vormen van tegen elkaar gerichte campagnes op alle gebieden te staken en stappen te ondernemen om de betrekkingen tussen hun twee staten te normaliseren;

4. een commissie te vormen, waarvan de ministers van buitenlandse zaken van Irak, Syrië, Koeweit en Jordanië alsmede een vertegenwoordiger van het secretariaat-generaal deel zullen uitmaken en dat tot taak heeft zich met de Tunesische en de Libische regering in verbinding te stellen om deze resolutie uit te voeren."

Mocht dit laatste niet lukken, dan stond het de commissie vrij de Raad van de Arabische Liga bijeen te roepen om de noodzakelijke maatregelen af te dwingen.

Jordanië trok zich onmiddellijk uit de commissie terug.

De bemiddelingscommissie van de Arabische Liga voerde nog op 28 februari besprekingen met de Tunesische president Bourguiba in Carthage. Na overleg met de Libische regering in Tripoli op 29 februari verklaarde de Syrische minister van buitenlandse zaken, Abdel Halim Khaddam, dat de missie ,,succesvol" was geweest en dat Libië zich bereid had verklaard de resolutie van de Liga uit te voeren.

Maar Tunesië was van mening dat Libië in elk geval de tegen het Tunesische bewind gerichte campagne niet had gestaakt. De zender ,,Radio Vrij Gafsa", die vanuit Tripoli opereerde, bleef dag en nacht in de lucht om oproepen tot rebellie te verbreiden, de Tunesische leiders te belasteren, kritiek te leveren op het Tunesische regime en valse inlichtingen te verspreiden over de ,,volksopstand die Tunesië in vuur en vlam zet", aldus berichtte *Le* Monde (8-3) vanuit Tunis. Op 15 maart richtte Tunesië een nota aan de Arabische Liga, waarin het protesteerde tegen ,,de voortzetting door Libië van de beschimping van Tunesië in de ether".

PSD herroept uitstoting partijleden

Op 8 maart besloot het politieke bureau van de PSD onder voorzitterschap van president Bourguiba tot herroeping van eerdere besluiten betreffende de uitstoting uit de partij van een aantal oppositionele prominenten. Onder het herroepingsbesluit vielen de voormalige minister van binnenlandse zaken, Ahmed Mestiri, die in januari 1972 uit de PSD gestoten was (pag. 326/2-'72) en zeven ,,liberalen" die in september 1974 door het 9de PSD-congres uit de partij gestoten waren (zie pag. 784/1-'74), nl. Beji Caid Essebsi, Habib Boularès, Mohammed Ben Ammar, Hassib Ben Ammar (thans uitgever van „Errai"), Mohammed Mouada, Sadok Ben Jomaa en Mohammed Salah Belhadj. Ook in hun partijlidmaatschap hersteld werden Sulaiman Ben Sulaiman (uitgestoten in maart 1950) en mevr. Radhia Hddad, de voormalige presidente van de Unie van Tunesische vrouwen (uitgestoten in maart 1974). Niet herroepen werd het uitstotingsbesluit van september 1974 tegen de voormalige minister van buitenlandse zaken, Mohammed Masmoudi.

In een reactie op het herroepingsbesluit zeiden Mestiri (leider van de MSD) en Mouada (assistent secretaris-generaal van de MSD) dat ,,deze geste uit goede bedoelingen schijnt voort te komen". Maar zij verklaarden te blijven geloven in de noodzaak tot ,,substantiële veranderingen die beantwoorden aan de aspiraties van het volk".

Daarentegen meenden de zes andere ,,liberalen", die in juni 1978 niet in het bestuur van de MSD waren opgenomen, dat het besluit kon betekenen ,,het begin van een proces dat Tunesië naar een reële democratisering voert tot voordeel van al zijn burgers".

Gafsa-proces. 13 doodvonnissen *voltrokken*

Op 10 maart begon voor het staatsveiligheidshof in Tunis het proces tegen 60 personen — van wie 7 voortvluchtig —, die ervan beschuldigd waren op 27 januari aan de aanval op Gafsa te hebben deelgenomen.

Op 27 maart wees het hof vonnis: 15 verdachten, van wie twee bij

Ter dood veroordeelde leden van het Gafsa-commando in Tunis

verstek, werden ter dood veroordeeld; 24 kregen straffen die varieerden van levenslange dwangarbeid (10, van wie 5 bij verstek) tot 6 maande11 gevangenisstraf en 20 werden vrijgesproken,
De procureur-generaal had 34 maal de doodstraf geëist.
Nadat de cassatiekamer van het staatsveiligheidshof het beroep van de 13 gevangen ter dood veroordeelden op 11 april had verworpen en president Bourguiba een verzoek om gratie had afgewezen, werden de 13 op 17 april 's morgens vroeg in de centrale gevangenis van Tunis opgehangen.

Onder de 13 terechtgestelden waren Ezzedine Cherif, die voor de organisator van de operatie gehouden werd, en Ahmed Mergheni, die de leiding van de uitvoering zou hebben gehad.

Tijdens het proces hadden de meeste verdachten bekend gerecruteerd te zijn in Libië of in Libanon (bij het Palestijnse verzet). Allen gaven toe rechtstreeks aan de operatie tegen Gafsa te hebben deelgenomen.

De president van het hof deed op 27 maart een felle aanval op Libië, dat volgens verklaringen van de verdachten de aanvallers van Gafsa had opgeleid en gefinancierd. Hij herhaalde eerdere beschuldigingen dat de Libische leider Kadhafi de actie had beraamd, op dat de guerillastrijders de macht in Gafsa zouden overnemen en een tegenregering zouden opzetten, die dan het Tunesische volk zou oproepen president Bourguiba ten val te brengen. De president zweeg over een medeplichtigheid van Algerije, waarop Ezzedine Cherif met nadruk had gewezen. Het hof beklemtoonde ,,de verantwoordelijkheid van het Libische regime in de barbaarse agressie tegen het vreedzame Tunesië", die volgens de Tunesische autoriteiten 45 doden, o.w. 24 militairen en 3 aanvallers, had gevergd.

Het tijdschrift Jeune Afrique, dat reeds diverse malen had aangeduid dat ook Algerije in de affaire betrokken was, meldde in april dat daar twee officieren van de geheime dienst — Chakib en Abderrazak — waren gearresteerd.

Volgens Le Monde (16-3) zou Ezzedine Cherif tijdens het proces op 14 maart hebben verklaard: ,,Mijn contacten waren talrijker in Algerije dan in Libië. Toen ik werkte voor het Polisario, hebben Algerijnen mij bedrogen over de situatie in Tunesië. De pressie, die ik heb ondergaan, heeft gemaakt dat ik als een slaaf heb gehoorzaamd aan de twee Algerijnse officieren (waaronder een kolonel Chekib), met wie ik in contact stond . . .
De twee bij verstek ter dood veroordeelde Tunesiërs verblijven in Libië evenals vier van de vijf bij verstek tot levenslange dwangarbeid veroordeelden; de vijfde, de Tunesische journalist Slaheddine Guerram, woont volgens Le Monde (29-3) in Algerije.

Volgens Financial Times (15-4) was de helft van de 60 personen die voor hun aandeel in de Gafsa-raid terechtstonden, afkomstig uit de plaatselijke bevolking, die hoofdzakelijk uit Berbers bestaat. De medeplichtigheid van de plaatselijke bevolking werd onderstreept door het feit dat 29 leden van het commando drie weken in een huis in Gafsa verbleven, dat op een steenworp afstand van de residentie van de gouverneur ligt.

Reorganisatie kabinet

Op 15 april werd Hassan Belkhodja, tot dusver minister van transport en verbindingen, benoemd tot minister van buitenlandse zaken i.p.v. Mohammed Fitouri. Belkhodja werd op zijn oude post vervangen door Sadok Ben Jornaa. Op 23 april werd de 55-jarige Mohammed Mzali officieel tot premier benoemd als opvolger van Nouira. Op 24 april bracht president Bourguiba verdere wijzigingen in het. kabinet aan, dat daarna als volgt was samengesteld:

Premier - Mohammed Mzali; speciaal adviseur van de president - Habib Bourguiba Jr.; justitie - M'Hamed Chaker (voorheen staatssecretaris voor bestuurshervorming); buitenlandse zaken - Hassan Belkhodja: binnenlandse zaken - Driss Guiga; defensie - Slaheddine Baly (voorheen justitie); planning en financiën - Mansour Moalla'; economie - Abdelaziz Lasram'; uitrusting en huisvesting - Mohammed Sayah (voorheen minister toegevoegd aan de premier); voorlichting en culturele zaken - Fouad Mebazaa; onderwijs - Mohammed Frej Chedli'; hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Abdelaziz Ben Dhia: landbouw - Lassaad Ben Osman; gezondheid - Rachid Sfar (voorheen defensie); transport en verbindingen - Sadok Ben Jomaa; sociale zaken - Mohammed Ennaceur; jeugd en sport - Hedi Zghal; minister toegevoegd aan de premier, directeur van de PSD - Mongi Kooli; minister toegevoegd aan de premier, belast met openbare diensten en bestuurshervorming - Moncef Belhaj Amor'; staatssecretaris PTT - Brahim Khouaja. (' = nieuw)

Bij deze reorganisatie keerden drie van de vijf personen in het kabinet terug, die in dec. 1977 uit protest tegen het regeringsbeleid t.a.v. de vakbeweging waren afgetreden (zie pag. 84/2-'78): Lasram, Kooli en Belhaj Amor. Ben Jomaa was een van de ,,liberalen", die in maart weer tot de PSD was toegelaten (pag. 556 /2). Kooli, die opnieuw lid van het Centrale Comité van de PSD werd, verving als leider van de PSD Mohammed Sayah, die als een voorstander van de ,,harde lijn" gold. Tegelijk werd de afgetreden minister van buitenlandse zaken, Fitouri, in het politieke bureau van de PSD vervangen door Zghal, de minister van jeugd en sport.

Mzali, geboren op 23 dec. 1925 te Monastir, vervulde sinds 1959, toen hij parlementslid werd, leidinggevende functies in onderwijs, jeugd- en sportzaken. In 1964 werd hij lid van het Centrale Comité en het politieke bureau van de regerende Destour-partij en directeur-generaal van de Tunesische radio en TV. In 1968 werd hij staatssecretaris van defensie en sindsdien vervulde hij tal van ministersposten: jeugd en sport (1969), onderwijs (1970, eind 1971 tot 1973), gezondheid (1973) en onderwijs (1976 tot april 1980).

De in april vervangen minister van financiën, Abdelaziz Mathari, werd eind mei benoemd tot gouverneur van de Centrale Bank van Tunesië als opvolger van Mohammed Ghenima.

Amnestie. Vrijlating vroegere vakbondsleiders

Ter gelegenheid van de 24ste verjaardag van de Tunesische onafhankelijkheid waren krachtens een besluit van president Bourguiba acht voormalige vakbondsleiders, die op 10 okt. 1978 met zes collega's tot jarenlange dwangarbeid waren veroordeeld, op 20 maart voorwaardelijk in vrijheid gesteld. Onder hen waren zes leden van het

Mohammed Mzali (m.) werd op 14 juli 1976 tot vice-voorzitter van het IOC gekozen als opvolger van Willi Daume (l.). Rechts de toenmalige IOC-voorzitter Lord Killanin.

vroegere uitvoerende bureau van de UGTT, nl. Kherredine Salhi, Taieb Baccouche, Hassine Gaddour, Abderrazak Ayoub, Mustapha Garbi en Abdelhamid Belaid.
Ter gelegenheid van de lste mei werden vier van de zes nog gedetineerde oud-vakbondsleiders eveneens voorwaardelijk in vrijheid gesteld, nl. Mohammed Charkroun, Sadok Besbes, Hassen Hamoudia en Mohammed Ben Ezzedine.

Op 29 juli ontving president Bourguiba zes studenten van de marxistische-leninistische groepering ,,El amel et Tounsi", die in 1975 tot gevangenisstraffen van 7 a 9 jaar waren veroordeeld, om hun persoonlijk hun voorwaardelijke invrijheidsstelling mee te delen.
N.a.v. de 77ste verjaardag van president Bourguiba werden op 1 aug. ook de laatste twee gedetineerde vakbondsleiders, Abderrazak Ghorbal en Salah Brour, vrijgelaten. Tevens werd meegedeeld dat op zeer korte termijn acht anderen — overwegend studenten — in vrijheid zouden worden gesteld, waarna er in Tunesië geen politieke gevangenen meer zouden zijn.
Tegelijk met de vrijlating van de laatste politieke gevangenen werd op 3 aug. ook het huisarrest opgeheven van de vroegere minister van buitenlandse zaken, Mohammed Masmoudi, waaraan deze sinds juni 1978 onderworpen was.
De oud-secretaris-generaal van de UGTT, Habib Achour, die reeds op 3 aug. 1979 door president Bourguiba begenadigd was, bleef onder huisarrest.
Tevens bleven de 19 personen, die op 27 maart waren veroordeeld wegens hun aandeel in de aanval op Gafsa, in gevangenschap.

Ontspanning in relatie *Libië*-Tunesië?

Op 25 april zond de secretaris van het Algemene Volkscomité van Libië, Azouz al-Talhi, een felicitatietelegram aan de nieuwe Tunesische premier Mzali, waarin hij het verlangen van Libië formuleerde om ,,broederlijke betrekkingen" met Tunesië te herstellen.

Op 28 juni hervatte de luchtvaartmaatschappij Tunis Air haar vluchten op Tripoli, die sinds eind januari n.a.v. de Gafsa-crisis waren gestaakt. Dit vormde volgens premier Mzali (Le Monde 10-7) een blijk van ontspanning in de betrekkingen tussen de beide landen. (Le Monde, *NZZ,* Times, Financial Times)

ZUIDOOST-AZIË

CAMBODJA

ONTWIKKELINGEN NA MACHTSOVERNAME DOOR PRO-VIETNAMEES BEWIND

In jan. 1979 is in Cambodja de macht overgenomen, met militaire hulp uit Vietnam, door een pro-Vietnamees bewind (pag. 17 e.v. en 43/3 e.v. 1979).
Hierna volgt eerst een overzicht van de militaire ontwikkelingen, direct voorafgaande aan de regimewisseling, en daarna van de politieke gebeurtenissen, intern en buitenlands. nadat de machtswisseling een feit was geworden.

Militaire ontwikkelingen dec. 1978 en jan. 1979

De Cambodjaanse minister van buitenlandse zaken in het regime-Pol Pot, Ieng Sary, zond op 31 dec. 1978 een telegram aan de voorzitter van de Veiligheidsraad van de VN, waarin hij zei, dat vanaf 25 dec. twee Vietnamese divisies, ondersteund door de luchtmacht, aanvallen hadden uitgevoerd langs hoofdweg 19, die van Pleiku door de provincie Ratanakiri loopt naar Stung Treng. De Vietnamese troepen zouden diep op Cambodjaans grondgebied zijn doorgedrongen.
Twee andere divisies waren via hoofdweg 7 diep in de provincie Kratie gepenetreerd. Ook zouden Vietnamese troepen aanvallen uitgevoerd hebben in de provincie Mondolkiri.
Verder uitte Ieng Sary de beschuldiging, dat de Vietnamese luchtmacht bomaanvallen had uitgevoerd op Ratanakiri, Stung Treng en Mondolkiri, ten Oosten van Kompong Cham, i.h.b. tussen Snoul en Kratie.
Radio-Pnom Penh verklaarde op 4 jan. 1979. dat bovendien Vietnamese troepen sinds 25 dec. aanvallen hadden uitgevoerd in de provincie Kompong Cham, Svay Rieng, Takeo en Kampot.

De radiozender ,,De stem van het Cambodjaanse volk" kondigde op 30 dec. aan, dat ,,revolutionaire gewapende troepen" sectoren van de provincie Ratanakiri ten Noorden en Zuiden van hoofdweg 19 in de periode van 25—28 dec. hadden ,,bevrijd". Op 31 dec. verklaarde dezelfde zender, dat de Cambodjaanse luchtmacht bomaanvallen had uitgevoerd op de ,,bevrijde zone" van de provincie Kratie.
Op 1 jan. zei deze zender, dat ,,de revolutionaire gewapende troepen, in samenwerking met de plaatselijke inwoners" op 30 dec. de stad Kratie hadden ,,bevrijd", dat honderden troepen van de Rode Khmers waren gedood of gevangen genomen en dat vele anderen naar de ,,revolutionaire troepen" waren overgelopen.

Op 3 jan. werd de val van Lomphat, de hoofdstad van Ratanakiri, en van Stung Treng aangekondigd. Op 5 jan. werd bekend gemaakt, dat ook Takeo gevallen was.

Het Franse persbureau AFP meldde op 4 jan., dat het hele gebied ten Oosten van de Mekong en ten Noorden van hoofdweg 7 in handen was van het Verenigde Front voor de Nationale Redding van Kampuchea (FUNSK), waarvan de oprichting op 3 dec. 1978 door radio-Hanoi was bekendgemaakt (pag. 17/1-1979).

FUNSK maakte op 1 jan. bekend, welke politiek het in de ,,bevrijde" gebieden zou voeren.
Het zou de indeling van de bevolking in drie categorieën, die door het Pol Pot-regime was ingesteld, afschaffen. Gegarandeerd zouden worden vrijheid van beweging, vrijheid voor vroegere stadsbewoners naar de steden terug te keren; de vorming van verkozen comités voor

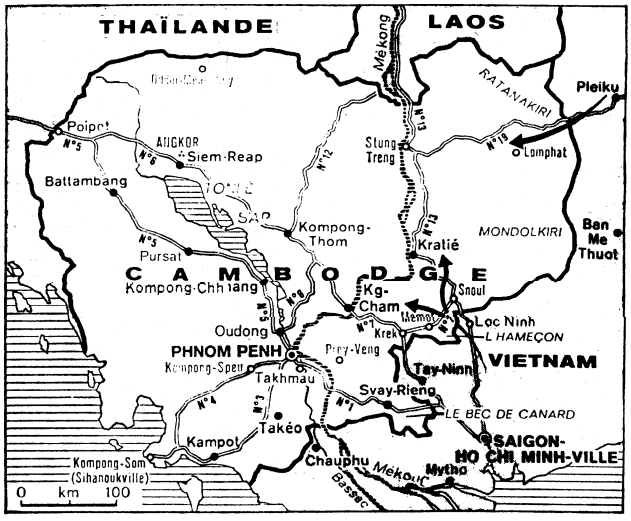

(Le Monde)

zelfbestuur; verkiezingen van beheerscomités in fabrieken en op het land; wederinvoering van basisonderwijs; en vrijheid van godsdienst.
Het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken wees op 6 jan. de beschuldigingen, als zouden Vietnamese troepen in Cambodja zijn binnengevallen als ,,schandelijke laster'' van de hand. Het beschreef het Verenigde Front als de ,,enige authentieke vertegenwoordiger van het Cambodjaanse volk'' en verklaarde, dat ,,de strijd van het Cambodjaanse volk om de Pol Pot—Ieng Sary-kliek omver te werpen volledig zijn eigen zaak is en dat niemand het recht heeft tussen beide te komen''.
Westerse militaire analisten schatten, dat Vietnamese troepen ten getale van 100.000 man in Cambodja waren binnengedrongen en zich in meerdere richtingen ontplooid hadden, waarbij zij zouden worden gesteund door ong. 20.000 man van het Verenigde Front.
Eén Vietnamese eenheid zou langs hoofdweg 19 door de provincie Ratanakiri naar Stung Treng getrokken zijn, hoewel andere bronnen zeiden, dat deze laatste stad was ingenomen door troepen, die vanuit Laos langs hoofdweg 13 zuidwaarts opgerukt waren.
Een andere eenheid was vanuit Snoul naar het Noorden getrokken om Kratie in te nemen, terwijl een derde eenheid vanuit dezelfde uitgangsbasis naar het Westen was opgerukt, naar Kompong Cham.
In het Zuiden waren troepen in de richting van Takeo en Kampot opgerukt om de haven van Kompong Som in te nemen en Pnom Penh te omsingelen in een tangbeweging.
Ong. de helft van het Cambodjaanse leger, dat in totaal ong. 50.000 man telde, zou zich bevinden in de in Vietnam uitstekende gebieden, die bekend staan als Papegaaienbek in de provincie Svay Rieng en Vishaak in de provincie Kompong Cham.
De Vietnamezen voerden hun aanvallen echter uit ten Noorden en ten Zuiden van deze gebieden, waarbij de Cambodjaanse troepen werden omsingeld. Zij werden tevens krachtig vanuit de lucht gebombardeerd.
De opmars van de Vietnamese troepen was zo snel, dat zij geen tijd hadden om het gebied, dat zij onder de voet gelopen hadden, te bezetten. Het bestuur werd overgelaten aan het Verenigde Front.
De omsingeling van Pnom Penh was op 6 jan. vrijwel voltooid, toen gerapporteerd werd, dat alle verbindingen over de weg en per spoor tussen de hoofdstad en Kompong Som waren afgesneden behalve hoofdweg 5, die in Noordwestelijke richting loopt, naar Battambang en de grens met Thailand.
Het Verenigde Front kondigde op 7 jan. aan, dat Pnom Penh en Kompong Som waren ingenomen; dat de provincies Kampot, Takeo, Prey Veng, Kompong Cham en Kandal ,,volledig waren bevrijd''; en dat ,,revolutionaire strijdkrachten'' ,,uitgebreide gebieden'' in de provincies Kompong Thom, Preah Vihear, Siem Reap, Battambang, Koh Kong, Kompong Speu en Kompong Chhnang onder hun controle hadden gebracht.
Naar het scheen konden de Vietnamezen en de troepen van het Verenigde Front zonder weerstand in Pnom Penh binnentrekken en was de stad door de regering en het plaatselijke garnizoen geëvacueerd.
Uit een radio-uitzending van het Verenigde Front op 7 jan. kon worden afgeleid, dat alleen de provincies Oddor Meanchey in het Noord-Westen en Pursat in het Westen nog volledig onder controle stonden van het Pol Pot-regime.
De volgende dag zei de zender van het Verenigde Front, dat zich volksopstanden hadden voorgedaan langs de Mekong in Stung Treng, Kratie en Kompong Cham.
In dezelfde uitzending werd gezegd, dat in het Westen van Svay Rieng meer dan 10.000 mensen de ,,revolutionaire strijders hielpen bij het omsingelen en aanvallen van de Pnom-Penh-troepen in het gebied'', hiermee suggererend, dat zich in de Oostelijke provincies nog verzet voordeed.

Op 8 jan. kwam een groep van 686 man aan buitenlandse diplomaten en militaire en burgerlijke adviseurs, die uit Pnom Penh waren geëvacueerä, Thailand binnen. De groep telde 625 Chinezen en 49 Noordkoreanen.

Vorming van ,,Revolutionaire Volksraad
Nieuwe regering erkend door Vietnam, Laos en Sowjet-blok

Op 8 jan. 1979 werd in Pnom Penh de instelling bekendgemaakt van een ,,Revolutionaire Volksraad'', die als voorlopige regering zou optreden.

De samenstelling van deze Raad was als volgt:

Voorzitter van de Raad — Heng Samrin; vice-voorzitter en defensie — Pen Sovan; buitenlandse zaken — Hun Sen; binnenlandse zaken — Chea Sim; voorlichting, pers en cultuur — Keo Chanda; onderwijs — professor Chan Ven; gezondheid en sociale zaken — Nu Beng; economie en welzijn — Mok Sakun.

Vier leden van de Revolutionaire Volksraad waren tevens lid van het Centrale Comité van het Verenigde Front FUNSK: de voorzitter Heng

Heng Samrin, voorzitter van de Revolutionaire Volksraad.

Chea Sim, binnen de Revolutionaire Volksraad belast met binnenlandse zaken.

Samrin, Chea Sim, Hun Sen (28), een vroegere commandant bij de troepen van de Rode Khmer, en prof. Chan Ven, een natuurkundige. Volgens het persbureau van FUNSK, SPK, had Pen Sovan op zeer jeugdige leeftijd gediend in de oorlog tegen de Fransen en na 1970 tegen de Amerikanen. In 1973 had hij de ,,Pol Pot—Ieng Sary-kliek'' verlaten om de ,,ware revolutionaire weg'' te volgen.
Van de andere leden van de Raad waren geen bijzonderheden bekend in het Westen.
Van Mok Sakun — die op 9 april 1979 zou overlijden — werd gezegd, dat hij sinds 1951 had deelgenomen aan ,,revolutionaire activiteiten.

In een uitzending van radio-Vientiane op 13 april, ter gelegenheid van de verjaardag van de stichting van de Laotiaanse Revolutionaire Volkspartij, werd Pen Sovan aangeduid als eerste secretaris van de Communistische Partij van Kampuchea.

Op 9 jan. werd de nieuwe regering erkend door Vietnam, Laos, de Sowjet-Unie, Polen, Hongarije, Bulgarije, de DDR en Tsjechoslowakije.

Op 10 jan. volgde de erkenning door Afghanistan, Mongolië en Ethiopië. Cuba erkende het nieuwe bewind op 11 jan.; Angola op 1 febr.; Mozambique op 13 febr.; Congo op 10 maart; en Libië op 12 maart.

Op 12 jan. werd bekendgemaakt, dat Vietnam en Cambodja ambassadeurs hadden uitgewisseld. (Op 31 dec. 1977 had Cambodja de betrek-

kingen met Vietnam verbroken, pag. 5 - 1978).

De Revolutionaire Raad maakte op 10 jan. de volledige afschaffing bekend van het ,,dictatoriale, fascistische en genocidale bewind" van de „Pol Pot—Ieng Sary-kliek" en de stichting van de ,,Volksrepubliek Kampuchea". (Onder de grondwet van 1975 stond Cambodja officieel bekend als Democratisch Kampuchea, pag. 314/1 e.v. - 1975).

De Raad bevestigde haar ,,recht om de enige legitieme en wettelijke vertegenwoordiger te zijn in de internationale betrekkingen, in de VN, in de niet-gebonden beweging alsmede in alle internationale organisaties, waarvan Kampuchea lid geworden was, en om enigerlei activiteiten, die in de naam van Kampuchea verricht waren, af te wijzen".

In een interview met de correspondent van *Agence* France *Presse* in Hanoi verklaarde op 14 jan. Ros Samay, secretaris-generaal van het Verenigde Front, dat de Revolutionaire Raad het hele land bestuurde. Hij zei, dat er in het geheel geen verzet was geweest voor de val van Pnom Penh en dat het aantal gewonden aan beide zijden zeer gering was geweest aangezien de vijandelijke krachten zeer snel uiteenvielen bij de confrontatie met de ,,machtige opstand van het volk overal, in coördinatie met het algemene offensief".

President Heng Samrin stelde op 8 jan. de voorzitter van de Veiligheidsraad ervan op de hoogte, dat de regering-Pol Pot had opgehouden te bestaan. Hij stelde, dat de Revolutionaire Volksraad controle uitoefende over het gehele territorium van Cambodja en voegde daaraan toe: ,,Een bijeenkomst van de Veiligheidsraad om een vertegenwoordiger van de Pol Pot-kliek — d.w.z. een niet-bestaande regering — aan te horen zou een flagrante inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van het Cambodjaanse volk en een schending van het Handvest van de VN betekenen".

Reacties in ASEAN-landen

In de lidstaten van de Association of South-East Asian Nations (ASEAN) — Thailand, Maleisië, Singapore, Indonesië en de Filippijnen — veroorzaakte de omverwerping van het regime-Pol Pot bezorgdheid.

De Indonesische minister van buitenlandse zaken, prof. Mochtar Kusumaatmadja, gaf op 9 jan. een verklaring uit in zijn positie van voorzitter van ASEAN, waarin hij zijn zorg uitsprak over de uitbreiding van het conflict en de implicaties daarvan voor de vrede, veiligheid en stabiliteit in Zuid-Oost Azië.

Hij deed een beroep op alle landen in het gebied om elkaars onafhankelijkheid, soevereiniteit, territoriale integriteit en politieke systemen te eerbiedigen en om af te zien van het dreigen met of gebruiken van geweld tegen elkaar, van het inmengen in de binnenlandse aangelegenheden van elkaar en van het verrichten van subversieve activiteiten tegen elkaar. Ten slotte drong hij er bij de Veiligheidsraad van de VN op aan om passende maatregelen te treffen om de vrede, veiligheid en stabiliteit in Indo-China te herstellen.

De ministers van buitenlandse zaken van de ASEAN-staten kwamen op 12 en 13 jan. in Bangkok bijeen. Zij gaven een verklaring uit, waarin zij zich akkoord verklaarden met de eerdere uitlatingen van prof. Kusumaatmadja. Zij ,,betreurden de gewapende inmenging die de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Cambodja bedreigt" en zij bevestigden ,,het recht van het Cambodjaanse volk om over zijn eigen toekomst te beslissen zonder inmenging of beinvloeding van buitenaf".

Ten slotte riepen zij op tot de ,,onmiddellijke terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit het gebied van Cambodja".

De minister-president van Thailand, generaal Kriangsak Chamanan, verklaarde op 6 jan., dat zijn land vastbesloten was in de kwestie neutraal te blijven, maar dat zijn regering zorgen had m.b.t. ,,de onafhankelijkheid en vrijheid van alle landen in Zuid-Oost Azië en in het bijzonder van Democratisch Kampuchea". Hij meende, dat er met een vreedzame oplossing een eind aan de gevechten gemaakt moest worden.

Op 10 jan. gaf de minister van buitenlandse zaken, Uppadit, een persconferentie, waarin hij de neutrale houding van Thailand opnieuw bevestigde, en waarop hij verklaarde, dat de ambassadeurs van de ASEAN-landen in Hanoi ervan op de hoogte waren gebracht, dat Vietnam zou vasthouden aan de principes, die waren neergelegd in verschillende gemeenschappelijke communiqués van Vietnam met de ASEAN-landen.

De Vietnamese ambassadeur in Bangkok overhandigde minister Uppadit de volgende dag een boodschap van Heng Samrin, waarin deze dank zei voor de neutrale positie van Thailand en de wens van Cambodja overbracht vriendschappelijke betrekkingen met Thailand te onderhouden.

Generaal Kriangsak bracht van 16-19 jan. een officieel bezoek aan Japan, gedurende welk hij verklaarde, dat de door Vietnam gesteunde Cambodjaanse troepen een gevaar voor Thailand vormden. Hij had de Japanse regering om steun gevraagd tegen een mogelijke Cambodjaanse aanval.

Na een bezoek aan het Cambodjaanse grensgebied verklaarde generaal Kriangsak op 22 jan., dat hij ervan overtuigd was, dat het niet nodig was zich zorgen over de situatie te maken.

Volgens persberichten bewaarden de Vietnamese troepen opzettelijk een afstand van 15 km tot de grens met Thailand, ondanks het feit, dat hierdoor de Rode Khmers in staat werden gesteld het grensgebied te controleren.

De nieuwe Cambodjaanse ambassadeur in Hanoi, Chea Sot, zei op 30 jan., dat de Revolutionaire Volksraad onderhandelingen met Thailand wilde openen over grensproblemen om botsingen, zoals onder het regime Pol Pot waren voorgekomen, te vermijden.

Van de andere ASEAN-landen reageerde Singapore het meest kritisch op de gebeurtenissen in Cambodja. De minister van buitenlandse zaken, Sinathamby Rajaratnam, verklaarde op 19 jan., dat de implicatie van wat in Cambodja geschiedde is, dat wij een tijdperk zijn binnengegaan, waarin imperialisme niet langer geassocieerd wordt met Westers imperialisme, maar met communistisch imperialisme.

De Indonesische minister van voorlichting. Ali Murtopo, zei daarentegen op 10 jan. van mening te zijn, dat er van Vietnam geen dreiging tegen de ASEAN-staten uitging, omdat Vietnam het te druk met zijn binnenlandse aangelegenheden zou hebben om agressief tegen de buurstaten te kunnen zijn.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

POOLSE TOP GEWIJZIGD NA ARBEIDSONRUST

Op pag. 481 e.v. is bericht over arbeidsonrust in Polen, die in de maand juli was uitgebroken, nadat aan het begin van die maand de vleesprijzen door de regering waren verhoogd. Dat verslag werd afgesloten met de mededeling, dat de stakingen beëindigd waren, nadat en doordat de regering op geen enkele manier direct geïntervenieerd had, maar het aan de directies van de betrokken bedrijven overgelaten had met vertegenwoordigers van de stakers te onderhandelen en akkoorden met hen af te sluiten over salarisverhogingen.

Sindsdien echter zijn er in aug. nieuwe stakingen uitgebroken, met name in het Noorden van Polen, in de havensteden aan de Oostzeekust, waarbij het optreden van de arbeiders van de Leninwerf in Gdansk in de pers de meeste aandacht gekregen heeft.

Hoewel de aanleiding voor de stakingen lag in economische kwesties, kregen de acties door de eisen van de stakers al snel een politieke inhoud. Hierbij was het meest in het oog vallend het verlangen van de arbeiders naar toestemming voor oprichting van van de regering en de regerende communistische partij onafhankelijke vakbonden.

De politieke natuur van de stakingen werd ook en vooral duidelijk, toen op 24 aug. partijleider Gierek bekend maakte, dat in de top van de regering en de partij ingrijpende wijzigingen waren aangebracht als reactie op het optreden van de arbeiders. O.a. werd de pas in febr. van dit jaar benoemde premier Edward Babiuch (pag. 117/1) nu vervangen.

In de avond van 24 aug. kondigde Gierek in een toespraak, die door de TV werd uitgezonden, de wijzigingen aan.

Gierek was — naar zijn eigen woorden — de stemming onder de bevolking ,,voor de helft tegemoet gekomen". Weliswaar worden de bestaande vakbonden niet opgeheven, zoals de stakers in Gdansk hadden geëist, maar worden vrije verkiezingen gehouden, met geheime stemming en een onbeperkt aantal kandidaten. Ook de stakingsleiders van nu kunnen worden verkozen.

De op 24 aug. in Warschau aangekondigde wijzigingen in de regering en de partijtop hebben vooral betrekking op het economisch beleid, zei Gierek. Babiuch wordt als premier opgevolgd door de 51-jarige Jozef Pinkowski, die tevens lid wordt van het Politburo. Van het politieke toneel verdwijnen onder meer vice-premier Pyka, lid van het Politburo, het hoofd van de officiële vakbondcn Szydlak, en Politburolid Lukaszewicz, die verantwoordelijk was voor pers en propaganda.

Emil Wojtaszek, verdwijnt als minister van buitenlandse zaken en wordt partijsecretaris.

De belangrijkste benoeming is de terugkeer van Stefan Olszowski in het Politburo. Eerder dit jaar was deze bekende voorstander van economische hervormingen gewipt als lid van hst Politburo en als ambassadeur naar Oost-Berlijn gezonden.

Over het algemeen wijzen de veranderingen in de top in de richting van een meer liberaal en hervormingsgezind beleid. Over de nieuw benoemde leden van regering en Politburo zei Gierek: ,,We hebben deze kameraden benoemd omdat zij de moeilijkheden van vandaag in een vroeg stadium hebben onderkend. Naar hun stem is niet op tijd geluisterd".

De wijzigingen in de top werden bekendgemaakt in een nieuwsuitzending van de Poolse televisie.

Daarna kwam paritijleider Edward Gierek in beeld, terwijl hij het Centraal Comité toesprak. ,,Onze partij wil een eerlijke poging doen haar politiek te corrigeren", zei Gierek.

Hij merkte op dat de discussies binnen het Centraal Comité ,,de vergissingen en tekortkomingen in vorm en methode van ons werk" hadden bevestigd. Gierek kondigde een drastische besnoeiing op het investeringsprogramma aan, dat voor een groot deel drijft op Westers krediet, en zei dat er meer aandacht komt voor de consumptieve behoeften en meer produktie van landbouwprodukten.

,,We moeten zorgvuldig luisteren naar de publieke opinie", zei Gierek, die benadrukte dat aan het bondgenootschap met de Sowjet-Unie niet te tornen valt: ,,Alleen e-n socialistisch Polen kan een onafhankelijke staat zijn".

De stakers in Gdansk waren wel onder de indruk van de wijzigingen aan de politieke top, maar meenden dat hun problemen daarmee niet zijn opgelost. ,,Ik ken al die mensen niet", zei stakingsleider Walesa. ,,Wij willen vrije vakbonden, en het is voor ons niet van belang wie daarover met ons komt praten".

Tussen de overkoepelende stakingsleiding in Gdansk MKS en een regeringsdelegatie werd op 31 aug. een overeenkomst bereikt.

Om vijf voor vijf 's middags op zondag 31 aug. werd in de vergaderzaal van de Lrninwerf in Gdansk dit akkoord tussen het centrale stakingscomité en de regeringsdelegatie ondertekend.

Onder ovationeel applaus van de meer dan duizend aanwezigen in de zaal zetten de vice-premier Jagiel-

Een beeld van stakende arbeiders van de Leninwerf in Gdansk.

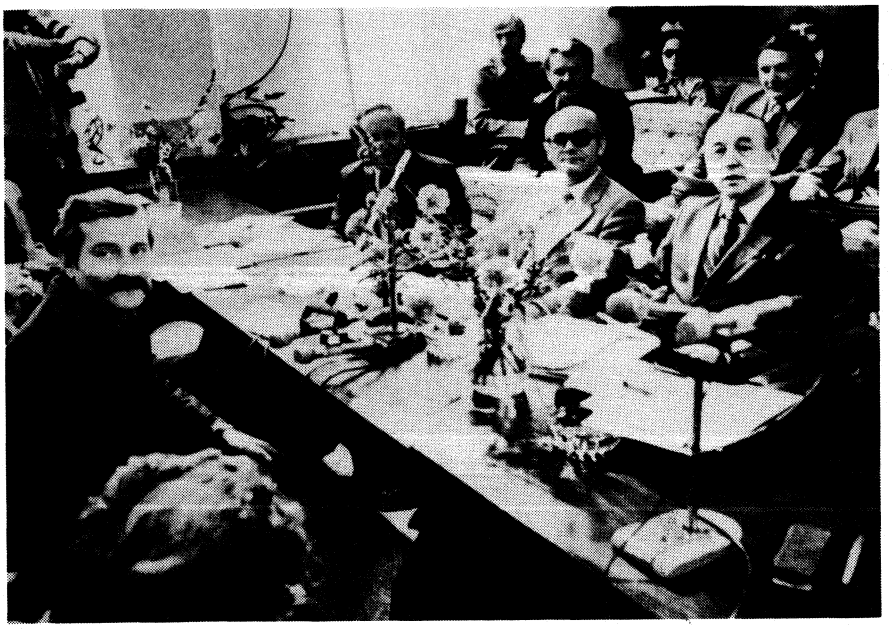

Een beeld van de onderhandelingen op de Leninwerf. Links Leszek Walesa. Tegenover hem vice-premier Jagielski.

ski en de stakingsleider Walesa hun handtekening onder de documenten. Daarmee erkende de Poolse regering het recht op een onafhankelijke vakbeweging en een eigen vrije vakbondspers en het recht op staking.

Dit betekent een unieke ontwikkeling in de naoorlogse geschiedenis van Oost-Europa. De overeenkomst maakte tevens een einde aan de stakingsgolf in Polen, die dreigde uit te lopen tot een algemene landelijke staking.

Nadat op 30 aug. al een principeakkoord werd bereikt over de twee belangrijkste eisen van de MKS, nl. oprichting van van de communistische partij onafhankelijke vakbonden en een eigen vrije vakbondspers, werd er 's ochtends op 31 aug. ook overeenstemming bereikt over de overige 19 eisen van de stakers. Tot het laatste moment bleef de situatie gespannen, omdat het MKS ondertekening afhankelijk had gesteld van vrijlating van alle politieke gevangenen. Toen vice-premier Jagielski om half vijf de belofte had gedaan dat de politieke gevangenen vóór 1 sept. 12 uur zouden worden vrijgelaten, was de weg vrij voor het akkoord. Zondagavond 31 aug. al is met de vrijlating begonnen.

Voor de afgeladen zaal speelde zich op 30 aug. een uniek schouwspel af. De kleine stakingsleider Walesa, die in de afgelopen tien jaar verschillende keren in de gevangenis heeft gezeten vanwege stakingsactiviteiten en vier weken eerder nog een ontslagen arbeider was, tekent op voet van gelijkheid met vice-premier Jagielski een historische overecnkomst. Walesa ondertekent onder het oog van de hele wereldpers met een enorme roodwitte pen, de kleuren van de nationale vlag. Jagielski volstaat met een gewone pen.

In een korte toespraak bedankte stakingsleider Walesa de vice-premier en alle mensen in Polen die de staking hebben gesteund. „Het zal niet gemakkelijk zijn het vertrouwen te herstellen dat verloren is gegaan". Maar hij toonde zich verheugd dat de krachten van het gezond verstand hadden overwonnen en niet de andere krachtcn. „De groep van vice-premier Jagielski was zeer redelijk", aldus Walesa.

Minutenlang applaus volgde toen Walesa aan het slot van zijn rede uitriep: „De staking is voorbij".

Vice-premier Jagielski onderstreepte, eveneens onder applaus, dat beide partijen met elkaar onderhandeld hadden zoals Polen met elkaar behoren te spreken. Jagielski zei, dat er deze dag geen winnaars of verliezers waren. Het belangrijkste punt is dat we het eens zijn geworden, aldus de eerste vice-premier. Hij riep de arbeiders in Gdansk op een voorbeeld voor het land te zijn, want alleen door hard werken kunnen materiële verlangens werkelijkheid worden, zei Jagielski.

Walesa overhandigt de vice-premier vervolgens een exemplaar van het stakingsbulletin Solidarnosc, dat Jagielski uiterlijk onbewogen in zijn binnenzak steekt.

Voorafgegaan door vice-premier Jagielski, verlaat Walesa met een gebalde vuist in de lucht, gevolgd door de twee delegaties onder uitzinnige vreugde de zaal. De mensen staan op de banken, juichen, lachen en scanderen onder ritmisch handgeklap de voornaam van Walesa; de man die in nauwelijks drie weken uitgroeide tot een volksheld: Leszek, Leszek.

Het overkoepelende stakingscomité in Gdansk en de Poolse regering hebben op 31 aug. over onder andere de volgende punten overeenstemming bereikt:

- De activiteiten van de vakbonden in Polen hebben niet voldaan aan de verwachtingen van de arbeiders. Daarom wordt het nuttig geacht nieuwe zelfbesturende vakbonden in het leven te roepen, die de echte vertegenwoordigers van de werkende klasse moeten zijn. Wij vechten van niemand het recht aan in de oude bond te blijven en in de toekomst zal er zelfs sprake kunnen zijn van samenwerking tussen de twee bonden.

- Bij het oprichten van onafhankelijke zelfbesturende vakbonden verklaart het overkoepelende stakingscomité MKS tevens dat zij de Poolse grondwet zullen naleven. De nieuwe bonden zullen de sociale en materiële belangen van de werkende bevolking verdedigen en zijn niet voornemens de rol van politieke partij te spelen.

Zij aanvaarden het beginsel van genationaliseerde produktiemiddelen, dat de basis is van het socialistische systeem van Polen. Zij erkennen, dat de Poolse communistische partij een leidende rol speelt in de staat en zij willen niet tornen aan bestaande internationale bondgenootschappen. Zij willen er naar streven de werkers doeltreffende middelen te geven om controle uit te oefenen, hun mening te uiten en hun belangen te verdedigen.

De regeringscommissie verklaart van haar kant dat de regering de vrijheid en onafhankelijkheid van de nieuwe bonden zal waarborgen zowel voor wat betreft hun structuur als hun organisatie".

Overigens was een aantal stakers in Gdansk niet gelukkig met het bereikte akkoord. Stakingsleider Walesa erkende 's avonds op 30 aug.

ook voor het front van een volgepakte bedrijfshal met stakers dat er enige bezorgdheid bestaat wegens de verwijzing in het akkoord naar de ,,leidende" rol van de communistische partij.

Commentaar uit de Sowjet-Unie

De Sowjet-Unie heeft op **31** aug. een scherpe aanval gedaan op de leiding van de Poolse stakers. De partijkrant Prawda gaf geen commentaar op het bereikte akkoord tussen de stakers en de Poolse regering, maar sprak over ,,anti-socialistische elementen", die hadden geïnfiltreerd in bedrijven aan de Baltische kust ,,gesteund door reactionaire Poolse emigranten en subversieve centra in het Westen".

Het was het eerste uitgebreide commentaar van Sowjet-zijde sinds de stakingen in Polen begonnen.

Inhoudelijk maakte het Russische partijorgaan nog geen melding van het bereikte akkoord. Er werd wel een felle aanval gedaan op de leiders van de stakingen in Polen.

Het Centraal Comité van de Poolse communistische partij maakte bekend dat het verslag van de onderhandelingen wordt bestudeerd. Die voorzichtigheid is begrijpelijk omdat de Sowjet-pers moeilijk een akkoord bekend kan maken zonder de inhoud te onthullen. Moskou heeft nooit gesproken over de kwestie van de ,,vrije vakbonden".

Verslag slot onderhandelingen tussen stakingsleiding en regeringsdelegatie

Bovenstaand verslag van het ondertekenen van het akkoord tussen stakingsleiding en regeringsdelegatie is hoofdzakelijk ontleend aan De *Volkskrant* van **1** sept.

Dezelfde krant bevatte een oogge-tuigeverslag van het slot van de onderhandelingen tussen de twee delegaties op zaterdag **30** aug. Hieraan is het volgende ontleend:

De regeringsdelegatie wordt (op 30 aug. red. KHA) voor de vierde keer officieel begroet door het MKS-presidium. Na enig heen en weer gepraat wordt dan direct overgegaan tot de bespreking van de belangrijkste MKS-eis: oprichting van vrije en onafhankelijke vakbonden. De MKS-woordvoerder neemt het woord: „We willen dat nu vrije vakbonden worden opgericht die in overeenstemming zijn met de grondwet en werkelijke vertegenwoordigers zijn van de arbeiders en die niet in strijd zijn met de betrekkingen van Polen met zijn bondgenoten, De regering moet de volledige rechten van de nieuwe vrije vakbonden garanderen. De nieuwe vrije vakbonden mogen niet door de regering gediscrimineerd worden, Wel moeten de reglementen en wetten aangepast worden aan de nieuwe situatie."

De MKS benadrukt vervolgens dat de stakingscomités de leiding moeten hebben over de nieuwe vrije vakbonden totdat vrije vakbondsverkiezingen zijn gehouden. Daarnaast moeten de nieuwe vrije vakbonden zeggenschap krijgen op elk gebied dat de arbeidsomstandigheden van de arbeiders direct raakt, zoals lonen, prijzen en inflatiepercentage. Er moet een centrum komen dat regelmatig zijn onderzoekresultaten op economisch gebied publiceert. Bovendien moeten de nieuwe vrije vakbonden kunnen beschikken over hun eigen publikaties die losstaan van de censuur. De reglementen voor de nieuwe vrije vakbonden mogen niets gemeen hebben met de oude centrale raad van vakbonden.

Onder bijna ondraaglijke spanning neemt dan vice-premier Jagielski het woord om te antwoorden. Jagielski: ,,De tijd is gekomen om het werk af te maken. De onderhandelingen zijn hard en moeilijk geweest. We hebben gesproken over fundamentele zaken die van groot belang zijn voor het totale economische leven in de toekomst.

De nieuwe vrije vakbonden dienen in overeenstemming te zijn met de fundamenten van ons systeem, met onze grondwet, en niet strijdig met de vriendschapsbanden van Polen en zijn bondgenoten. Zelfbesturende vakbonden dienen de democratische vertegenwoordigers van de arbeiders te zijn en stakingscomités moeten worden opgenomen in de nieuwe vakbonden. Natuurlijk begrijp ik dat dit in een nieuwe lijst van reglementen moet worden vastgelegd. Dit wordt door ons geaccepteerd."

Applaus breekt los in de zaal. Jagielski vervolgt dan dat lonen, prijzen en inflatie en andere arbeidersproblemen behandeld zullen worden door de nieuwe vrije vakbonden. Hij spreekt zijn waardering uit voor het vele harde werk van de werkgroepen en begrijpt dat sommige ongeduldig werden door de voortslepende onderhandelingen. ,,Maar een akkoord tussen ons draagt een fundamenteel karakter dat tot in de verre toekomst merkbaar zal zijn."

Jagielski spreekt dan waarderend over de precies geformuleerde positie die de MKS heeft ingenomen wat betreft de definiëring van de politiek-ideologische richting van de zelfbesturende vakbonden. ,,In onze gesprekken is ook veel gesproken over garanties voor het functioneren van de nieuwe vrije vakbonden. Wij gaan daarmee akkoord. Onze partij zal vanmiddag in het plenum van het Centrale Comité zijn eigen positie over de kwestie hier vaststellen. De MKS heeft er recht op dat de regering zijn goede wil toont ten aanzien van de voorwaarden voor nieuwe vrije vakbonden. Sommigen zullen anders zeggen dat het vandaag Jagielski is die onderhandelt en morgen weer een ander. Daarom zal de partij zijn precieze standpunt geven."

Jagielski zegt dan, terwijl de climax in de zaal naar een hoogtepunt groeit: ,,Ik teken dit voorlopige akkoord, ik ga terug naar Warschau, en als ik hier terugkom vandaag zullen we alles definitief ondertekenen. Ik moet toegeven dat ik gisteren in Warschau ben geweest en de positie van de arbeiders hier heb uitgelegd. We kunnen nu tekenen."

Walesa: „We willen er zeker van zijn dat het recht op staking en de veiligheid van alle stakers en de mensen die hen hebben geholpen erkend zal worden."

Jagielski: ,,Ik garandeer u het recht van staking en de veiligheid van de stakers. Artikel 52 (dat betrekking beeft op de straf op staking) zal niet worden toegepast. We moeten regels opstellen voor het recht op staking en de oplossing van zulke sociale conflicten. Maar als ik nog iets mag adviseren: hebben we de formulering over de helpers van de stakers wel echt nodig? Denkt u hierover na."

Walesa: ,,Deze mensen hebben ons uit goede wil geholpen." Jagielski: ,,Daar twijfel ik niet aan." Walesa: ,,Nou, dan zijn we het daar toch over eens?"

Jagielski: ,,Akkoord, laten we dan nu overgaan tot de ondertekening van de kopieën van het voorlopige akkoord."

Een donderend applaus breekt nu los in de grote vergaderzaal. Mensen in de zaal vallen elkaar in de armen, juichen, zoenen elkaar en feliciteren elkaar met de overwinning. Een arbeider met een baard slaat beide handen niet begrijpend tegen zijn voorhoofd en steekt vervolgens beide handen juichend in de lucht.

De onderhandelingen gaan verder. MKS-leider Walesa: ,,Ik stel voor niet de door u gebruikte term zelfbesturende vakbonden te gebruiken, maar de term onafhankelijke vakbonden. Of onafhankelijke en zelfbesturende vakbonden."

Jagielski: ,,Goed."

Walesa: ,,Ik heb nog één voorstel. We beginnen elkaar te begrijpen. Maar de arrestaties moeten gestopt worden. Zeven mensen van het KOR zitten nog steeds in de gevangenis. Laat deze mensen vrij."

Jagielski: ,,De mensen die in de gevangenis zaten zijn nu vrijgelaten."

Tot slot van de onderhandelingen die nog een half uur hebben geduurd besluiten beide partijen snel de overige problemen op te lossen.

Als ik (de verslaggever van De Volkskrant, red KHA) verschillende stakers om hun eerste reactie vraag op de overeenkomst blijken er duidelijk gemengde gevoelens en wantrouwen te bestaan. Een jonge arbeider, wiens vader in de gevangenis heeft gezeten, zegt: ,,Ik ben erg teleurgesteld. We hebben alles te vroeg uit handen gegeven, want de leidende rol van de partij blijft erkend. Later kunnen ze alles weer terugdraaien." Anderen reageren nog weifelend, maar velen zijn opgetogen en zeggen vol vreugde: ,,Dit is veel meer dan we durfden te hopen."

Even over half twaalf wordt de kleine Walesa door de arbeiders op de schouders de zaal binnengedragen. Walesa lacht breeduit en zwaait weer met zijn beide gebalde vuisten boven zijn hoofd. Onder daverend applaus wordt hij het podium opgedragen Het podium, waar de tafel van het MKS-presidium staat, geeft een perfect symbolisch beeld te zien van de huidige Poolse situatie: aan de linkerkant van het podium hangen een kruisbeeld en een Poolse vlag aan de muur. Aan de rechterkant op het podium staat een enorm beeld van Lenin. Lenin, gericht met zijn hoofd naar de ramen waarachter duizenden arbeiders op de werf rondzwalken, lijkt zich verbijsterd af te vragen waarom er zoveel arbeiders staken in een communistische maatschappij.

Commentaar

Eveneens uit De Volkskrant van **1** sept. is het volgende commentaar afkomstig:

Het is altijd riskant om een actuele gebeurtenis op stel en sprong tot ,,historisch ogenblik" uit te roepen, maar de ondertekening van het akkoord tussen de Poolse regeringsdelegatie en het cen-

trale stakingscomité in Gdansk is dat risico wel waard. In elk geval lijdt het geen twijfel dat dit akkoord, evenals een soortgelijke overeenkomst in Szczecin, zijn weerga niet kent in de geschiedenis van de Oosteuropese ,,volksdemocratieën". Kernstuk van het akkoord is het feit dat de regering in Warschau, dus de top van de Poolse communistische partij, het stakingsrecht erkent en instemt met de oprichting van vrije, autonoom opererende vakbonden. Met die cruciale principetoezeggingen worden tegelijk twee orthodoxe communistische leerstelligheden op de tocht gezet. Namelijk dat de arbeidersstaat geheel en al ten dienste van de arbeiders staat — hetgeen een staking eigenlijk bij voorbaat al tot een manoeuvre van de klassevijand bestempelt; en dat de communistische partij de enige, onbetwistbare vertegenwoordigster is van de arbeidersklasse — en dus gerechtigd op een absolute machtspositie in de socialistische volksrepubliek.

Het komt er dus op neer dat de communistische partij van Polen een forse stap terug heeft gezet. Ook de van de stakers verkregen erkenning van de leidende rol die de partij in het nationale leven toekomt — een weinig flatteuze vorm van erkenning trouwens —, doet daaraan niets af. Hier is sprake van een unieke ontwikkeling, die ook de andere Oosteuropese landen vermoedelijk niet onberoerd zal laten.

Dat wil bepaald niet zeggen dat voor de stakende arbeiders in Polen nu alles in kannen en kruiken is. Per slot van rekening is het eerder voorgekomen dat autonome stakingscomités de officiële staatsinstanties onder zware druk hebben gezet en dat een partijleider — Gomoelka in 1956 — zich opwierp tot de beschermheer van het stakingsrecht. Maar telkens is de partijleiding er na verloop van tijd in geslaagd de dissidente arbeidersbeweging te integreren en ontmantelen en de toegezegde rechten buiten de orde te verklaren. Voorts bevatten de akkoorden van Gdansk en Szczecin een aantal punten, bijvoorbeeld afschaffing van de censuur op vakbondspublikaties, waarvan nog moet worden afgewacht wat nadere regelingen daar nu precies van maken.

Maar het verschil met vroeger is, dat er nu een op hoofdzaken ondubbelzinnige, schriftelijke overeenkomst ligt. Daar komt bij dat de honderdduizenden stakende arbeiders tijdens het stakingsconflict een ongekende vastberadenheid en verantwoordelijkheidszin aan de dag hebben gelegd, waardoor hun politieke kracht ook op langere termijn hoog moet worden aangeslagen.

De vraag is echter of de Poolse partijtop zich werkelijk zal weten te schikken in een politiek en maatschappelijk bestel waarin men niet langer het alleenvertoningsrecht bezit. Helaas zal die vraag niet alleen, en niet in de eerste plaats, in Warschau worden beantwoord. Juist de laatste dagen van het stakingsconflict is onrustbarend duidelijk geworden dat Moskou allesbehalve gediend is van vrijmoedigheden in de familie, die het hele communistische gezinsleven zouden kunnen ondermijnen. Het zijn in alle opzichten adembenemende tijden voor Polen.

De stakingsbeweging eind juli-augustus

De stakingen in Polen, die in het weekend van 19 en 20 juli leken te zijn afgelopen, hebben zich op 30 juli uitgebreid naar de noordelijke industriesteden Gdansk, Gdynia en Sopot, waar op die dag het personeel van de tram het werk 30 minuten neerlegde. Volgens dissidente bron in Warschau was hun eis van 10% loonsverhoging direct ingewilligd.

Een dag eerder hadden 3000 arbeiders in een turbinefabriek in Wroclaw in het zuidwesten van het land het werk neergelegd. Zij eisten loonsverhoging en betere bevoorrading met levensmiddelen en wilden verder, dat hun gezinstoelagen zouden worden opgetrokken tot het niveau van militairen en politiepersoneel.

Op 29 en 30 juli hadden ook 2000 dokwerkers in Gdynia het werk neergelegd, op 31 juli gevolgd door enige honderden arbeiders op de scheepswerven.

Op 1 aug. werd gestaakt in een machinefabriek in de haven van Gdansk.

Ook uit andere delen van Polen kwamen berichten over stakingen. In de laatste week van juli zou zijn gestaakt in een autofabriek in Kielce, en in een perserij in Wlochy, een voorstad van Warschau.

Op 29 juli werd gestaakt in Gorzow Wielkopolski bij Poznan, in twee machinefabrieken, de volgende dag gevolgd door alle fabrieken ter plaatse.

Op 2 aug. hebben de kraandrijvers in Gdansk gestaakt.

Het Poolse partijblad Trybuna Ludu erkende op 4 aug., dat de stakingen voortduurden en dat deze op ,,werkelijke frustraties" berustten.

Daarnaast werd gewaarschuwd, dat de stakingen alleen maar de bestaande moeilijkheden van de Poolse economie konden vergroten.

Trybuna Ludu noemt als oorzaken voor de frustratie onder de arbeiders de slechte bevoorrading van winkels en fabrieken, de lange rijen voor de winkels en de hoge kosten van levensonderhoud. Maar, en dat is opmerkelijk, de krant geeft ook meer politieke oorzaken aan voor de bestaande onvrede: de traagheid van het bureaucratische apparaat, het soms prevaleren van privé-belangen, speculatie, omkoping, ,,geniepige" praktijken, en het bestaan van een ,,klasse van nieuwe rijken" die zich alles kunnen permitteren.

Trybuna Ludu meent dat de ,,werkonderbrekingen" geen oplossing bieden, maar Juist ,,in sommige gevallen" voor deze misstanden een vruchtbare voedingsbodem scheppen.

Trybuna Ludu publiceert geen lijst van stakingen. ,,Dat zou nauwelijks zin hebben", schrijft de krant, ,,en wie dat interesseert kent de adressen." Daarmee verwijst de partijkrant kennelijk naar het dissidente Comité voor sociale zelfverdediging (KOR), dat bijna alle informatie over de stakingen heeft verspreid.

Op 5 aug. werd gestaakt door 10.000 arbeiders in een der belangrijkste textielfabrieken van Polen in de stad Lodz en door 20.000 arbeiders in een fabriek van transportvliegtuigen en helikopters in Swidnik bij Lublin.

In Warschau zijn op 8 aug. 1200 arbeiders bij de gemeentereiniging in staking gegaan. Een van deze stakers, Marik Glesmann is op 11 aug. door de politie negen uur vastgehouden, de eerste keer, dat een staker door de politie lastig gevallen is, sinds de arbeidsonrust begin juli uitgebroken was.

De stakers bij de gemeentereiniging in Warschau zijn op 11 aug. weer aan het werk gegaan, nadat hun eisen waren ingewilligd — o.a. loonsverhoging en betere sanitaire voorzieningen.

Op 12 en 13 aug. staakte het buspersoneel in Warschau. Zij gingen weer aan het werk, nadat hun loonsverhogingen waren toegezegd.

Op 12 aug. gaf het hoofd van de propaganda-afdeling van het Centrale Comité, Jerzy Lukaszewicz, een persconferentie, waarop hij o.m. zei, dat ,,elke economische hervorming in Polen het resultaat zal zijn van een zelfstandige beslissing van de Poolse autoriteiten", dit in antwoord op een vraag van buitenlandse journalisten, Of de andere socialistische landen, en met name de SU. niet ongerust zouden zijn over de stakingen in Polen.

De politicus verraste zijn gehoor met het nieuws over een nieuwe staking: de bestuurders van trolleybussen in sommige wijken van Warschau zouden op 11 aug. enige tijd het werk hebben neergelegd. Tot het moment van deze onthulling was al het nieuws over de stakingen steeds afkomstig van de dissidente beweging KOR, waarvan de berichten door de Poolse autoriteiten overigens nooit zijn tegengesproken.

Volgens Lukaszewicz is de stakingsbeweging overigens al tanende na een hoogtepunt op 24 en 25 juli. ,,Op basis van geruchten suddert het hier en daar nog een beetje na", zei hij. Buiten Wachtten op dat zelfde moment inwoners van Warschau tevergeefs op de gemeentebus en later ook tevergeefs op de tram.

Er is overigens geen sprake van dat de regering terugkomt van de vermindering van staatssubsidie op voedselprodukten, die leidde tot een verhoging van de consumentenprijs, zei Lukaszewicz. En hij gaf de in de Poolse media al eerder gehanteerde voorbeelden van de boer die zijn melk op de vrije markt kan verkopen voor driemaal de prijs in de staatswinkel, en een andere boer, die zijn varkens voert met brood, omdat de winkelprijs daarvan lager ligt dan die voor veevoer.

Voor de na de stakingen van de voorafgegane weken toegezegde salarisverhogingen moet de Poolse staat 3,5 miljard zloty (ongeveer 2,2 miljard gulden) op tafel leggen, zei Lukaszewicz.

,,Nodig is een herstructurering van prijzen én salarissen in Polen", aldus de Poolse politicus, die overigens de betekenis van deze mededeling niet verder toelichtte. De al eerder voor 1983 aangekondigde economische hervorming in Polen gaat in de richting van ,,decentralisatie", met meer bevoegdheden voor regionale autoriteiten en de directies van grote bedrijven.

Zo zal een directie voortaan werknemers kunnen ontslaan zonder dat het door de staat aan het bedrijf voor salarissen uitgekeerde bedrag Zal worden verminderd. Ook zullen de bedrijven meer vrijheid krijgen om intern salarissen vast te stellen en naar eigen goeddunken een deel van de winst in het bedrijf te herinvesteren. Wie van de komende hervormingen ,,de invoering van kapitalistische elementen verwacht" moet op een teleurstelling rekenen", aldus Lukaszewicz.

Hij ontkende overigens dat bij de stakingen ook politieke eisen naar voren zijn gebracht: ,,geen staker heeft politieke eisen gesteld, (...) niemand heeft het socialisme ter discussie gesteld". Maar vervolgens bleek dat de Poolse politieke leiding wel degelijk gevoelig is voor de kritiek van sommige stakers op de officiële vakbonden — die zij beschouwen als een verlengstuk van partij en regering — en de bedrijfsraden die, menen de stakers, niet meer zijn dan een spreekbuis van de directie.

De officiële vakbonden moeten ,,werkelijk de arbeidersbelangen behartigen'', zei Lukaszewicz, die daarmee impliciet erkende dat dit niet altijd het geval is, De huidige ontevredenheid is aanleiding om te zoeken naar ,,nieuwe normen'' voor vakbondsactiviteiten, zei hij.
Hij zag geen bezwaar in het opnemen van leden van de spontaan opgekomen ,,stakingscomités in de bedrijven in de officiële bedrijfsraden. ,,Het is noodzakelijk te komen tot een nieuwe wetgeving inzake het arbeiderszelfbestuur'<, aldus het politburo-lid.
polen moet er trouwens rekening mee houden dat de voedselsituatie voorlopig niet veel beter wordt, vooral door de vele regen en overstromingen van de laatste tijd. ,,De paus is wel een Pool, maar daarom hebben we nog geen garantie op goed weer'', grapte Lukaszewicz.

Op 13 aug. werd gestaakt door arbeiders in een machinefabriek in Wroclaw en op 14 aug. gingen in Warschau de taxichauffeurs en het personeel van twee trolleybuslijnen in staking.

Op 14 aug. begon de staking op de Leninwerf in Gdansk, waar toen 17.000 arbeiders het werk neerlegden.
Dit was de meest omvangrijke van de stakingen, die na 1 juli waren uitgebroken; het was ook de staking met het meest politieke karakter.
Een van de eisen, die deze stakers stelden, was, dat de Poolse vakbonden ontbonden moesten worden en dienden te worden vervangen door vakbonden, die geen verlengstuk zijn van de staat en de communistische partij.
Op de eerste dag van hun staking werden drie andere eisen van de arbeiders van de Leninwerf dadelijk ingewilligd.

Zii kregen de toezegging, dat in december van dit jaar in Gdansk een monument zal worden opgericht voor de arbeiders van de Leninscheepswerf, die tien jaar geleden door de politie werden doodgeschoten. Dit bloedbad was in 1970 mede aanleiding tot de val van partijleider Gomoelka en diens vervanging door de huidige partijleider Edward Gierek.
Bovendien heeft de directie van de werf zich verplicht drie ontslagen activisten van een dissidente vakbond weer in dienst te nemen. Onder hen is Anna Walentynowicz, die in 1970 ook een leidende rol bij de organisatie van de stakingen heeft gespeeld. In januari van dit jaar was het op de Leninscheepswerf tot werkonderbrekingen gekomen, nadat Walentynowicz door de directie naar een lagere functie was overgeplaatst. Zij was in juli tenslotte toch ontslagen. Walentynowicz is op 14 aug. door de stakers, kort na het begin van de actie in de vroege ochtend, van huis opgehaald.
De derde ingewilligde eis betrof de bekendmaking van de actie in Gdansk via de door de staat en partij gecontroleerde media. Zowel de Poolse televisie als het officiële persbureau P A P maakten op 14 aug. melding van de staking in Gdansk, zonder daarbij evenwel de eisen van de stakers te noemen, zoals deze hadden gewild. Een lid van het Poolse Politburo had eerder nog verklaard dat de media geen berichten over specifieke stakingen zouden verstrekken, om de bevolking van Polen niet onnodig onrustig te maken.
De gehele dag op 14 aug. en tot diep in de nacht, bevonden de stakers van de Lenin-scheepswerf zich op het fabrieksterrein. Via luidsprekers luisterden zij naar het overleg van hun twintig leden tellende stakingscomité met de directie van het bedrijf en de partijsecretaris van Gdansk.
Een aanbod van de directie voor een loonsverhoging met 1200 zloty (ongeveer 80 gulden) per maand wees het stakingscomité af. Het hield vast aan de oorspronkelijke eis van 2000 zloty. Bovendien eisen de stakers het ongedaan maken van de verhoging van de vleesprijs, hogere pensioenen en familietoelagen.
Een commentator van de Poolse televisie heeft op 14 aug. de bevolking tot ,,kalmte'' en ,,bedachtzaamheid'' opgeroepen, nadat in het televisie-nieuws was bekend gemaakt dat in de havenstad Gdansk de arbeiders van de Lenin-scheepswerf in staking waren gegaan.
Vertegenwoordigers van het andere Poolse persbureau, I n t e r p r e s s, hadden op 14 aug. eerder op de dag nog ontkend dat er in Gdansk sprake was van een staking.
De televisiecommentator deed zijn best de stakingen van de afgelopen weken als zuiver economisch voor te stellen en zei dat hij er ,,begrip'' voor had. Maar, zo merkte hij op, in deze ,,hete Poolse zomer'' kunnen de problemen van het land alleen maar op kalme wijze worden opgelost.
Het TV-commentaar was uniek in die zin dat voor het eerst in de media het woord ,,stakingen'' werd gebruikt in verband met de acties in Polen. Eerder is steeds van ,,werkonderbrekingen'' gesproken. In het officiële taalgebruik is slechts in het Westen van ,,stakingen'' sprake.
Ook bevatte het TV-commentaar een waarschuwing in de richting van de stakers: ,,We moeten ervoor waken, dat de slogan van het gezond-maken van het land niet in handen valt van mensen die niets anders te bieden hebben dan het ongedaan maken van de verworvenheden van het socialisme.''

Betekenis van de staking in Gdansk

In het *NRC/H'blad* van 15 aug. werd een beschouwing gewijd aan het uitbreken van een staking juist in Gdansk. Het volgende is hieraan ontleend.

,,Een sensatie'' noemde op 14 aug. de Poolse dissidentenleider Jacek Kuron het nieuws dat 17.000 arbeiders op de grootste scheepswerf van het land in staking zijn gegaan en politieke eisen hebben gesteld. Op hun meest spectaculaire eis, opheffing van de officiële Poolse vakbonden, kan een antwoord van de centrale autoriteiten, en met name ook van partijleider Gierek, haast niet uitblijven.
De meer dan 150 stakingen in Polen sedert 1 juli jl. zijn kinderspel vergeleken bij deze staking in Gdansk, zo lijkt het algemeen gevoelen in Warschau.
De arbeiders op de werven in het noorden van Polen staan bekend om hun militante opstelling en zelfvertrouwen. Dat valt, gedeeltelijk te verklaren uit hun bevoorrechte positie; gemiddeld 12.000 zloty (zo'n 800 gulden) is voor een Poolse arbeider een topsalaris. Maar wie echt wil begrijpen waarom het nieuws van de staking in Gdansk waarvan het Poolse volk op 14 aug. via de televisie op de hoogte is gesteld, zo'n indruk maakt, moet terug naar 1970. Stakingen en bloedige onlusten in de noordelijke havensteden leidden in Polen toen tot een politieke omwenteling, waarbij partijleider Gomoelka moest wijken voor Edward Gierek.
Wat het regime in 1970 voor ogen stond was in grote trekken hetzelfde als in 1980: maatregelen tegen de stagnatie in de landbouw, de lage produktiviteit in de industrie en het verbeteren van de exportpositie. En, net zoals nu, begon de eccnomische hervorming niet met decentralisatie van bevoegdheden en meer ruimte voor persoonlijk initiatief, maar met bezuinigingsmaatregelen die de Po-

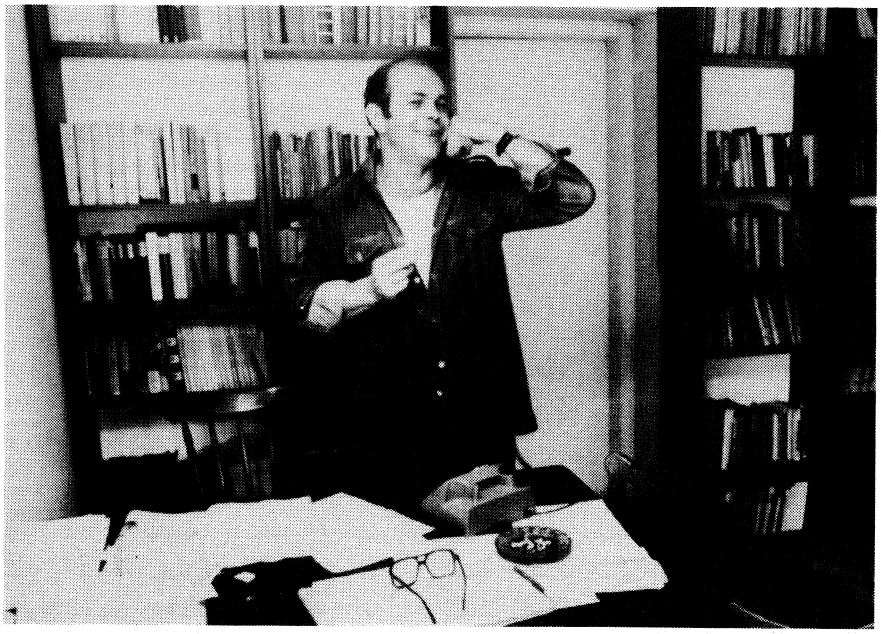

Jacek Kuron, de woordvoerder van de dissidentenorganisatie KOR

len als een aanslag op hun welvaartspeil voelden.
Gomoelka, aan de macht gekomen na bloedige opstanden in Poznan en elders, leek in 1956 de man die het socialisme in Polen een liberaler en ook meer nationaal gezicht zou geven. Van die populariteit was in 1970 weinig meer over. Gomoelka had de strijd tegen de rechtzinnigen in de partij verloren en was de man onder wiens bewind in Polen een zekere re-stalinisatie had plaatsgevonden.
Toen in 1970 stakingen uitbraken in de havensteden Szczecin, Gdansk en Gdynia stuurde Gomoelka er het leger op af.

Op 15 december hadden troepen al deze steden bezet, waarbij ettelijke doden en gewonden vielen. Want het gedrag van de arbeiders was in 1970 anders dan nu: toen gingen zij de straat op, betoogden, vochten met de politie.

Op 17 december 1970 leek de situatie bedwongen, en de partijpers zong lof over de troepen, die de ,,schooiers en contra-revolutionaire elementen'' de pas hadden afgesneden. Diezelfde dag wilden de arbeiders van een werf in Gdynia de fabriekspoort binnen om weer aan het werk te gaan. Overijverige soldaten hadden de poort evenwel afgegrendeld, en openden het vuur toen het tot schermutselingen kwam.

Dat was het sein tot een reeks nieuwe incidenten waarbij opnieuw doden vielen. Ook in Gdansk, op de plaats waar de arbeiders van de Leninscheepswerf nu een gedenkteken voor de gevallenen van 1970 mogen oprichten, bij fabriekspoort nummer twee. Al jaren proberen inwoners van Gdansk op 17 december daar bloemen te leggen, wat — ieder jaar weer — de politie met arrestaties probeert te verhinderen.

Want 1970 is een trauma gebleven, zowel voor arbeiders als voor autoriteiten. Gierek organiseerde vergaderingen van politieke leiders — geheel buiten Gomoelka om — en confronteerde Gomoelka tenslotte met een bijeenkomst van het Centraal comité waar iedereen tegen Gomoelka zou stemmen. Gomoelka trad af, Gierek volgde hem op, nu op zijn beurt omgeven door verwachtingsvolle gevoelens.

En het ging goed met Polen: het welvaartspeil steeg aanzienlijk en er heerste een relatief liberaal klimaat, waarin er bijvoorbeeld geen vrijheid van drukpers, maar wel vrijheid van spreken is. Maar de economische verbondenheid met het Westen wreekte zich, toen in 1976 een wereldwijde recessie inzette. De economie lijkt — anno 1980 — geheel vastgelopen: geen vlees in de winkels, geen melk, lange rijen voor brood.

Bijna de hele opbrengst van de export naar het Westen gaat op aan het afbetalen van de schulden bij Westerse bankiers. Een bloeiende en veelvormige dissidentenbeweging, een katholieke kerk die niet schroomt om politieke stellingen te betrekken, het feit vooral dat de Polen — misschien als enige van de Oosteuropese volkeren — niet langer bang lijken te zijn voor de autoriteiten, dat alles plaatst Gierek voor schijnbaar onoverkomelijke problemen. Hoe kun je zo een politiek systeem handhaven, dat in bijna alle geledingen van de Poolse maatschappij als verstard en anachronistisch wordt ervaren?
Bovendien is de Poolse maatschappij niet zo open en vrij als in het Westen wel eens wordt aangenomen, op grond van vergelijking met sommige andere Oosteuropese landen. De arbeiders van Gdansk hebben sinds 1970 heel wat frustraties kunnen opbouwen.
De stakingsleiders van 1970 bijvoorbeeld, zijn door de overheid heel geleidelijk aangepakt en aan de kant gezet. Veel Polen beweren dat op sommige van hen ,,zelfmoord is gepleegd'', maar zoiets valt natuurlijk moeilijk na te trekken. Zeker is dat vele stskingsleiders uit 1970 en andere oproerkraaiers aan de kant zijn gezet en ontslagen.
Een voorbeeld is Anna Walentynowicz, die op 14 aug. — onder druk van de stakers — weer in dienst is genomen op de scheepswerf in Gdansk. Stakingsleider in 1970, was zij de laatste jaren betrokken bij pogingen om in Gdansk een onafhankelijke vakbond op te zetten. In januari van dit jaar werd zij op de werf naar minder lucratief werk overgeplaatst. Daartegen hebben haar collega's toen op beperkte schaal gedemonstreerd, maar kennelijk vergeefs, want in juli was Walentynowicz ontslagen.
Eind 1970 reisde de verse leider Gierek het land door, bezocht bedrijven, sprak met ontevreden arbeiders en stakers. Hij beloofde dat er een onderzoekscommissie zou komen die zou uitzoeken wie verantwoordelijk was voor de bloedbaden.
Die commissie kwam er ook onder voorzitterschap van Jan Szydlak, destijds een partijsecretaris. Nu is hij voorzitter van de ,,Centrale vakbondsraad'', waarvan de stakers in Gdansk de opheffing hebben geëist. Het rapport van de commissie is nooit gekomen.
Tegenover de tientallen doden die er volgens de autoriteiten in 1970 te betreuren waren, staan de honderden doden waarvan de arbeiders zeggen dat ze ze voor hun eigen ogen hebben zien neerschieten.
Van één gesprek tussen Gierek en stakingsleiders in 1970 bestaat een stiekem gemaakte bandopname. Aan het eind daarvan hoor je een stakingsleider uit Szczecin uitleggen waarom de staking moet worden beëindigd, zonder dat er concrete toezeggingen zijn gedaan: ,,Sorry jongens, we kunnen nog niet staken. dat hebben we nog niet geleerd''.
Nu zit het stakingscomité in Gdansk met de directie aan tafel en onderhandelt over concrete eisen, terwijl buiten duizenden arbeiders het gesprek door luidsprekers volgen. In tien jaar kun je heel wat opsteken.

Autoriteiten verbreken verbindingen met Gdansk. *Redevoeringen* premier Babiuch en partijleider Gierek

Op 15 aug. hebben de Poolse autoriteiten alle telefoon- en telexverbindingen van Gdansk met de rest van het land verbroken. Ook trein- en vliegverkeer naar Gdansk was toen niet meer mogelijk.
In de avond van 15 aug. sprak premier Babiuch voor de TV een rede uit, waarin hij liet weten, dat de stakers niet behoefden te rekenen op inwilliging van hun eisen.

Premier Babiuch riep de stakers in heel Polen op om weer aan het werk te gaan. ,,Niemand in Polen kan het er mee eens zijn, dat de voor werken bestemde tijd wordt verknoeid. Dat kunnen we ons niet veroorloven''.
Hij waarschuwde de stakers, dat hun acties worden misbruikt door anti-communistische elementen.
Ook zei Babiuch, dat Polen ,,betrouwbare bondgenoten'' heeft, ,,die zich over onze moeilijkheden zorgen maken'' — een verwijzing naar de Sowjet-Unie.
,,Het hangt van ons af om te tonen dat we een land zijn dat in staat is zelfstandig de meest moeilijke problemen te overwinnen.''
De premier beioofde dat de huidige (op 1 juli verhoogde) vleesprijs zal worden gehandhaafd tot de Oogst van 1981. Maar van salarisverhoging kan geen sprake meer zijn, tenzij deze is verbonden met een vermeerdering van de productiviteit in de bedrijven.
Babiuch zei dat er in het verleden te weinig is gedaan om de Polen in te lichten over de moeilijkheden in de Poolse economie.

In de avond van 18 aug. sprak partijleider Gierek via de TV de Poolse natie toe, nadat die dag het Politburo had vergaderd.
Gierek sloot elke verandering van Polens politieke systeem onder druk van de stakingen uit. Wel zegde hij loonsverhogingen en beperkte economische hervormingen toe, alsmede een onderzoek naar de ,,bureaucratie'' in de vakbonden.

Gierek stelde vast dat de ,,meeste'' stakingen in Polen gingen om ,,de kosten van levensonderhoud, salarissen, prijzen, en bevoorrading van de markt''. Maar de gebeurtenissen in Gdansk gaan te ver, omdat daar sprake is van ,,pogingen om de werkonderbrekingen een politiek karakter te geven, en op te roepen tot anarohie en anti-socialisme''.
,,Het is onze plicht'', zei Gierek, ,,te constateren dat geen enkele activiteit kan worden getolereerd, die een aanslag vormt op de politieke ordening van het politieke systeem van Polen.
Ten aanzien van dit fundamentele probleem is geen compromis mogelijk. Het socialistische systeem is de ziel van onze staat en vormt een factor van vrede in Europa. Alleen een socialistisch Polen kan vrij en onafhankelijk zijn, met onschendbare grenzen.''
Op zuiver economisch terrein leek Gierek echter tot een aantal beperkte concessies bereid. Het Poolse Politburo, kondigde hij aan, zal een zorgvuldige studie maken van de gevolgen van de prijsverhogingen voor de verschillende sociale groepen.
De loonsverhogingen die de afgelopen weken zijn toegekend aan stakers of aan arbeiders die gedreigd hebben met staken, zullen ook aan de andere arbeiders worden verstrekt. De vleesprijs zal niet verder stijgen tot de oogst van 1981 is binnengehaald. Er komt een regeringscommissie die toezicht zal houden op de prijs van de eerste levensbehoeften. Gezinstoelagen en andere sociale voorzieningen zullen volgend jaar worden verbeterd. Om het tekort aan vlees op de markt te verminderen zal vlees worden geïmporteerd.
De economische hervormingen, die eerder waren aangekondigd voor 1983, zullen — zoveel mogelijk — al dit jaar worden ingevoerd. Gierek zei dat gestreefd wordt naar een ,,afgewogen decentralisatie'', met meer bevoegdheden voor de departementen waarin Polen is verdeeld.
Gierek gaf hoog op van het klimaat van ,,tolerantie'' dat sinds het begin van zijn bewind (1970) in Polen heerst. De Poolse

partijleider sprak van een ,,open-staan voor kritiek" en mogelijkheden voor ,,openhartige discussies", Ook de betrekgingen tussen kerk en staat hebben zich ,,gunstig" ontwikkeld, meende hij.
Zelfs in een conflict-situatie, vervolgde Gierek, doen we ons best een oplossing te vinden door middel van discussie, dialoog en compromissen. Maar die methode werkt alleen als zij door iedereen gerespecteerd wordt en er met ,,ernst en waardigheid" wordt gedebatteerd. Op dit punt van zijn rede maakte Gierek met een vies gezicht melding van de dissidenten, die hij als ,,anarchistische en anti-socialistische" elementen omschreef.
Zeker, men kan de regering ,,vergissingen" verwijten, aldus Gierek, ,,maar de stakingen maken de zaak er niet beter op en vergroten alleen maar de moeilijkheden bij de bevoorrading van de markt. Waar onze economie behoefte aan heeft is, dat er beter werk geleverd wordt."
De inwoners van de havensteden Gdansk, Gdynia en Sopot stelde Gierek een versnelling van de uitvoering van het interstedelijk ontwikkelingsplan in het vooruitzicht.
Op één punt in zijn rede refereerde de partijleider aan het jaar 1970, toen hijzelf, mede naar aanleiding van stakingen en bloedbaden in Gdansk en omgeving, de macht van de zittende partijleider Gomoelka kon ondergraven en op diens stoel gaan zitten, als een typische vertegenwoordiger van de ,,technocraten" binnen de partijtop.
,,We moeten", zei hij, ,,terugkeren naar het in acht nemen van de lijn van het Zesde partijcongres (in 1971). Volgens Gierek heeft deze ,,bijsturing" zich reeds voltrokken, en is dat tijdens het Achtste partijcongres, eerder dit jaar, tot uitdrukking gekomen.
In 1971 was op het partijcongres besloten tot een brede maatschappelijke discussie over het thema ,,democratie", mede naar aanleiding van de gebeurtenissen in Gdansk. Die discussie is het stadium van een voornemen echter nooit te boven gekomen.

Stakingen gaan door. *Wijzigingen* in Poolse top

De redevoeringen van premier Babiuch en partijleider Gierek hebben niets uitgehaald. De stakingen werden voortgezet en breidden zich zelfs uit tot alle havens aan de Oostzee.
Het voortduren van de stakingen bracht de leiding van de Poolse communistische partij ertoe voor 24 aug. een vergadering van het Centrale Comité bijeen te roepen.
Op deze bijeenkomst werd besloten tot de veranderingen in de top van partij en regering, waarover in de aanhef gesproken is.
Meer in detail hadden deze wijzigingen de volgende inhoud:

Premier Edward Babiuch is ,,op zijn verzoek" ontslagen als premier en als lid van het Politburo en wordt opgevolgd door Jozef Pinkowski.
Met Babiuch verdwijnen vice-premiers Tadeusz Pyka en Tadeusz Wrzaszczyk.
Er komen drie nieuwe vice-premiers: Tadeusz Grabski, Henryk Kisiel en Aleksander Kopec. Kisiel volgt Wrzaszczyk op als hoofd van de economische planning. Marian Krzak volgt Kisiel op als minister van financiën.

De nieuwe Poolse premier, Jozef Pinkowski

Emil Wojtaszek treedt af als minister van buitenlandse zaken en wordt partijsecretaris, Vice-minister Jozef Czyrek wordt minister van buitenlandse zaken.
Omdat Kopec bevorderd is tot vice-premier volgt Henryk Gawronski hem op als minister voor de machine-industrie,
Uit het Politburo verdwijnt Jerzey Lukaszewicz, verantwoordelijk voor propaganda en ideologie, alsmede Jan Szydlak, hoofd van de vakbonden, en vice-premier Wrzaszczyk.
Vice-premier Pyka verdwijnt ook als kandidaat-lid van het Politburo, samen met Zdzislaw Zandarowski.
Lukaszewicz en Zandarowski verdwijnen zelfs geheel uit de politieke top, omdat zij tevens zijn ontslagen uit het Centrale Comité van de partij.
Stefan Olszowski keert na zes maanden terug in het Politburo, en ook de nieuwe premier, Pinkowski, wordt lid van dit hoogste partijorgaan.
Andrzej Zabinski en Jerzy Waszczuk worden kandidaat-lid.
Maciej Szczepanski is ontslagen als hoofd van de Poolse radio en televisie, en vervangen door Jazef Barecki.
Eugeniusz Grochal verdwijnt als voorzitter van het Staats-prijzencomité en wordt vervangen door Jerzey Gawrysiak.
Wieslaw Sadowski wordt hoofd van het Statistisch bureau en vervangt daar Stanislaw Kuzinski.

Over deze wijzigingen schreef het *NRC/H'blad* op 25 aug. het volgende:

Edward Babiuchs carrière als premier heeft maar zes maanden geduurd. In februari van dit jaar was op het Achtste partijcongres Piotr Jaroszewicz zonder veel plichtplegingen als premier de laan uitgestuurd, na tien jaren trouwe dienst. De achtergronden van zijn ontslag zijn nooit geheel duidelijk geworden.
Zeker lijkt echter dat de economische politiek, die nu de aanleiding vormt tot Rabiuchs val, onder de bijzonder impopulaire Jaroszewicz al helemaal geen kans had gemaakt. Babiuch, sinds jaar en dag een trouwe vriend en medewerker van Gierek, moest de prijzen van voedsel en andere eerste levensbehoeften verhogen.
Door vermindering van de staatssubsidie op voedsel zou meer geld beschikbaar komen voor de investeringen in de vastgelopen Poolse economie. De prijsverhoging zou verder de voedseldistributie weer op gang kunnen brengen.
Economisch gezien viel er tegen deze politiek weinig in te brengen. Het probleem was alleen dat de politieke leiding niet het gezag had om haar door te voeren: toen men begin juli min of meer stiekem de vleesprijs verhoogde, begon een lange reeks stakingen, die is uitgemond in een politieke beweging onder de arbeiders in de havensteden.
Babiuch was geen econoom. De 52-jarige ex-premier werd in 1927 in een dorp bij Katowice geboren en stond op z'n veertiende jaar al in de mijn. Zijn carrière in het na-oorlogse Polen was er een van een apparatsjik. In de jaren zestig was hij bijvoorbeeld hoofd van de organisatie-afdeling van het Centraal Comité waar beslist wordt over de benoeming en het ontslag in alle belangrijke partijposten.
Tien dagen eerder, toen met het uitbreken van de politieke stakingen in Gdansk de situatie voor het eerst echt bedreigend ging worden voor het regime, vertelde hij de Polen in een televisietoespraak, dat het land ,,stakingen niet kan bekostigen". Nu Gierek op 24 aug. heeft erkend dat de Polen voor hun ontevredenheid goede gronden hebben, moet Babiuch gaan.
Zijn opvolger is de 51-jarige econoom Jozef Pinkowski. Hij is afkomstig uit arbeidersmilieu, kon economie studeren. Van 1952 tot 1956 was hij officier in het Poolse leger, daarna maakte hij carrière in economische ministeries, en ook in de partij.

In 1971 werd Pinkowski benoemd tot vice-president van de staatsplancommissie. Hij was in februari van dit jaar

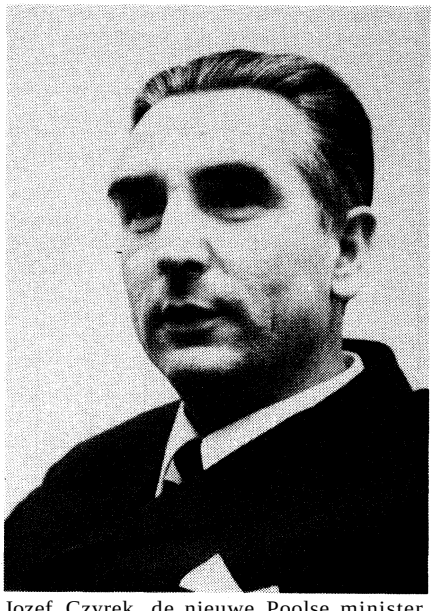
Jozef Czyrek, de nieuwe Poolse minister van buitenlandse zaken

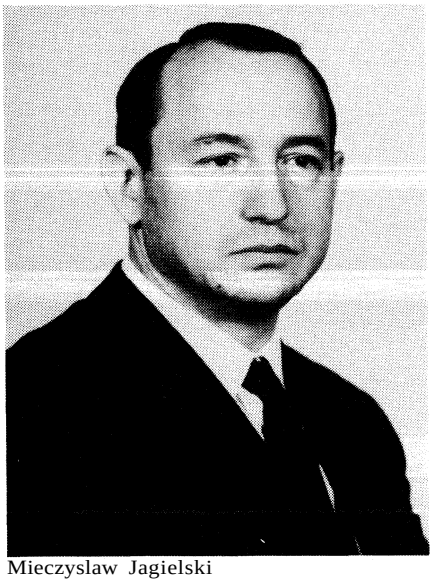
Mieczyslaw Jagielski

juist kandidaat-lid van het Politburo geworden.
Met het terugroepen van Stefan Olszowski lijkt Gierek een belangrijke rivaal de Poolse top te hebben binnengehaald. De 49-jarige Olszowski gaat door voor een voorstander van hervormingen in liberale richting en iemand met grenzeloze ambities.
In februari van dit jaar was men er juist in geslaagd hem uit het Politburo te wippen en weg te promoveren naar een ambassadeurspost in Oost-Berlijn. Dat is kennelijk een ernstige misrekening gebleken. Giereks opmerking van 24 aug., dat de nieuw benoemde leden van de Poolse leiding mensen zijn die de huidige moeilijkheden hadden zien aankomen, maar waar niet genoeg naar geluisterd is, lijkt met name op Olszowski van toepassing.
Deze ,,coming man" werd in 1931 geboren in Torun, als zoon van een leraar. Na de oorlog raakte hij via de gelijkschakeling van de padvindersbeweging in de Communistische partij verzeild, en maakte daarin een briljante carrière. Onder Gomoelka is hij partijsecretaris voor propaganda en voorlichting, en geldt nog steeds als iemand met goede relaties in het Kremlin. Bij het grote publiek is hij nauwelijks bekend.
Toen in 1971 Gierek aan de macht kwam en Olszowski minister van buitenlandse zaken werd, zag men dat als een poging Olszowski uit het centrum van de macht te verwijderen.
Maar ook toen kwam hij terug: in 1975 werd Olszowski partijsecretaris, belast met economische vraagstukken. Voor de Poolse economie was 1975 een breekpunt. In dat jaar ging het — onder druk van de recessie in de wereldeconomie — voor het eerst bergafwaarts met de economische politiek van Gierek. die tot dan toe de Polen een aanzienliike welvaartsvermeerdering had geschonken.
Er is wel gezegd dat Olszowski achter de schermen een stimulerende rol heeft gespeeld bij de oprichting van de groep ,,Ervaring en Toekomst", in het Pools afgekort tot ,,Dip". Dip is een soort discussiegezelschap van intellectuelen uit het Poolse establishment, en heeft twee rapporten het licht doen zien, waarin de economische en politieke crisis in kritische termen wordt beschreven. De zittende partijleiding krijgt de schuld.

Een week tevoren nog deed een aantal leden van de groep in een open brief een oproep tot hervormingen. Gierek besloot zijn toespraak met een citaat uit deze open brief: ,,Niemand heeft het recht het lot van zijn land op één kaart te zetten, of de hoop op een betere toekomst te vernietigen".
Onder de ontslagen politici is er een aantal, die voor het gevoerde economische beleid direct verantwoordelijk was, met name opper-planner Wrzaszczyk, en de directeuren van de staatsbureaus voor prijzen en statistiek.
Bij een aantal gewipte figuren is een verband te zien tussen hun optreden van de afgelopen dagen en hun ontslag. Vicepremier Tadeusz Pyka had als hoofd van de regeringsdelegatie geweigerd om met de centrale organisatie van de stakers in Gdansk te praten en was inmiddels al vervangen door de meer toegeeflijke Jagielski.
De voorzitter van de centrale vakbondsorganisatie, Szydlak, had tegen stakers in Gdansk gezegd dat de ,,autoriteiten niet van plan zijn om hun macht op te geven of met anderen te delen."
Bijzonder diep is de val van Jerzy Lukaszewicz, die in februari juist lid van het Politbureau was geworden. Niet alleen verliest dit ex-hoofd van de Poolse media en propaganda zijn lidmaatschap van het Politburo, maar hij wordt zelfs geroyeerd als lid van het Centraal Comité, het einde van een carriere.
Lukaszewicz had twee weken eerder een persconferentie gehouden voor de buitenlandse journalisten in Warschau, waarbij hij — tot verbazing van zijn gehoor — bekend maakte dat de stakingsbeweging in Polen voorbij was (pag. 564/3).
De 67-jarige Gierek staat — na tien jaar partijleider te zijn geweest — plotseling aan het hoofd van een ,,Poolse zomer". De zelfkritiek, zoals hij die op 24 aug. naar voren heeft gebracht, was lang niet mals, evenmin als de vergaande concessie aan de stakers, dat er vrije vakbondsverkiezingen zullen komen.
De bestaande vakbonden worden echter niet opgeheven, zoals de stakers in Gdansk eisen. Evenmin heeft Gierek iets gezegd over de opheffing van de censuur.
De economische hervormingen, waarvoor de nieuwe regeringsploeg tekent, zijn nog in nevelen gehuld. Er zal meer in de noden van de bevolking worden voorzien, zei Gierek, en het investeringsprogramma zal worden gereduceerd. Zo zal er vermoedelijk meer geld overblijven voor de voorziening in de consumptieve behoeften van de Polen. Het nieuwe regeringsprogramma, deze herfst, zal meer duidelijkheid moeten verschaffen.
Maar of de Polen, en met name de stakende Polen, onder de indruk zullen zijn van de wijzigingen aan de top is nog de vraag. Het ontslag van de impopulaire Jaroszewicz, eerder dit jaar, leek mede bedoeld als een concessie aan de publieke opinie, maar lijkt nauwelijks te hebben bijgedragen aan een grotere geloofwaardigheid van het Poolse leiderschap.
Het drama van Polen komt tot uiting in de eerste reactie, op 24 aug., van een van de stakingsleiders in Gdansk, Anna Walentynowicz. ,,Ik ben er wel tevreden over", zei ze, ,,maar ik heb ook mijn reserves. Er is een verandering van personen gekomen, maar we moeten de strijd voortzetten. Destijds heb ik Gomoelka met enthousiasme begroet. Maar stapje voor stapje heeft hij ons aan de rand van de afgrond gebracht. Ik was tevreden toen Gierek kwam, maar wat is er sindsdien gebeurd?

BELGIË

BUDGETTAIRE VOORSTELLEN 1979-1980

De Kamer heeft op 10 juli het wetsontwerp ,,betreffende de budgettaire voorstellen 1978—1980" goedgekeurd met 144 tegen 12 stemmen bij 2 onthoudingen. De Senaat deed hetzelfde op 31 juli met 130 tegen 14 stemmen bij 1 onthouding. Dit wetsontwerp, waarvan de afhandeling grote vertraging had opgelopen ten gevolge van de kabinetscrisis, regelt de concrete uitvoering van de rijksbegroting alsmede van bepaalde, in het regeerakkoord aangegane, verbintenissen.
De belangrijkste maatregelen werden in het parlement door de minister van financiën toegelicht:

1. Kadastrale perekwatie

Voor het door de eigenaar bewoonde onroerend goed zal het abattement van 60 000 F op 80 000 F worden gebracht + 10 000 F per persoon ten laste, met dien verstande dat voor de belastingplichtige wiens belastbaar bedrijfsinkomen niet hoger is dan 1 miljoen frank, de maximale vrijstelling voor kinderen ten laste die hij heeft genoten, als definitief verworven wordt beschouwd wanneer hij nog hetzelfde huis bewoont.
Het maximumkadastraal inkomen van 20 000 F voor bescheiden woningen zal op 30 000 F worden gebracht.
Bovendien wordt voorzien in een nieuwe termijn voor het indienen van een bezwaar van 1 tot 30 september 1980.

2. Familiale aanpassing van de personenbelasting

De voorgestelde maatregelen inzake personenbelasting zijn voornamelijk:

1. de toepassing van het decumulatiebeginsel voor gezinnen met twee inkomens tot een plafond van 600 000 F voor het aanslagjaar 1980:

2. de toepassing van de ,,splitsing" voor gezinnen met één inkomen, eveneens tot een plafond van 600 000 F en met een gedeelte van tachtig honderdsten voor het aanslagjaar 1980. De splittingtechniek bestaat erin, op het aan de medeechtgenoot toegekende gedeelte (20%) het gemiddelde tarief toe te passen dat geldt voor de inkom-

sten die toegekend blijven aan de echtgenoot die een bedrijfsinkomen heeft (80%);

3. de vaststelling van een maximum voor het aandeel van de medehelpende echtgenoot. Dit aandeel mag niet hoger zijn dan 30% (met een maximum van 165000 F voor het aanslagjaar 1980), behoudens indien de werkelijk uitgeoefende werkzaamheid de toekenning van een groter aandeel rechtvaardigt.

3. Investeringen en sparen

— Met ingang van 1 juli 1980 wordt de BTW van 5% op de investeringen afgeschaft.

— De vrijstelling van de vennootschapsbelasting voor de dividenden die worden toegekend aan nieuwe aandelen (kapitaalverhogingen en oprichtingen van nieuwe vennootschappen met inbreng en storting in geld tijdens de jaren 1981, 1982 en 1983) wordt verlengd. De maatregel bestaat reeds sedert 1 maart 1977.

— De solidariteitsbijdrage op de uitzonderlijke winsten van meer dan 100 miljoen fr zal slechts toepasselijk zijn, indien de winsten ten minste 5% bereiken van het eigen vermogen.

— Om het sparen aan te moedigen wordt het fiscaal vrijgestelde gedeelte van 15.000 fr inkomsten uit spaarboekjes op 30.000 f r gebracht.

— Voor het eerste gedeelte van 30.000 fr inkomsten uit aandelen, die inbreng in geld vertegenwoordigen, gedaan n.a.v. kapitaalsverhogingen of van de oprichting van nieuwe vennootschappen (tussen 1 maart 1977 en 31 december 1983) voor zover die inkomsten van de vennootschapsbelasting werden vrijgesteld in hoofde van de uitkerende vennootschap, wordt eveneens een fiscale vrijstelling ingevoerd.

4. Strijd tegen belastingontduiking

Overeenkomstig het regeerakkoord worden een aantal wetgevende maatregelen voorgesteld in het kader van de strijd tegen de fiscale fraude.

1. In de eerste plaats zijn er artikelen die een betere samenwerking beogen tussen de Lid-Staten van de **EEG,** eventueel na bilaterale akkoorden.

2. Vervolgens wordt voorgesteld aan de parketten het recht te verlenen om strafrechtelijke vervolgingen in te stellen inzake directe belastingen, zoals dat reeds voor de BTW het geval is.

3. Om de toepassing van de belastingverhogingen billijker te maken en meer in overeenstemming met een algemene politiek, wordt voorgesteld de schalen van de belastingverhoging te doen vaststellen bij koninklijk besluit.

4. Wat de bankverrichtingen betreft, zal de Bankcommissie worden opgedragen de Minister van Financiën in te lichten wanneer zij een mechanisme vaststelt dat tot doel of tot gevolg heeft fiscale fraude te organiseren en die een mededeplichtigheid insluit tussen de financiële instelling en de cliënt.

De belastingambtenaren hebben thans geen enkel recht om de inlichtingen die zij uit de rekeningen, boeken en documenten van de banken putten, te gebruiken met het oog op het belasten van cliënten. Voorgesteld wordt dat recht in te voeren in de gevallen waarin concrete gegevens het bestaan kunnen doen vermoeden van een mechanisme zoals hierboven bedoeld.

5. Overheidsbank

De Koning kan de Algemene Spaar- en Lijfrentekas machtigen haar bedrijvigheid uit te breiden met bankverrichtingen. Voor die nieuwe activiteiten wordt de staatswaarborg afgeschaft. De wet van 1954 op de controle van bepaalde instellingen van openbaar nut, is niet toepasselijk wat de bankverrichtingen van de ASLK betreft en de artikelen 11 en 13 van die wet zullen daarop geen toepassing vinden, zulks met het oog op het scheppen van gelijke concurrentievoorwaarden.

6. Besparing bij parastatalen

Zoals voor de ministeriële departementen, wordt ook in een vermindering met 2,2% voorzien van het bedrag dat is ingeschreven op de begrotingen voor 1980 van de parastatale instellingen.

7. Indirecte belastingen

Op het vlak van de indirecte belastingen wordt een hele reeks beslissingen getroffen.
De meeste maatregelen kunnen bij een in Ministerraad overlegd koninklijk besluit worden genomen. Die maatregelen, die bestaan in een verhoging van bepaalde accijnsrechten of in een wijziging van de indeling van bepaalde goederen bij de onderscheiden BTW-tarieven, zouden 10 500 miljoen op jaarbasis moeten opbrengen.
Het zijn:

1. Inzake accijnzen:

1. een verhoging van de accijns op benzine met 1,29 F, wat neerkomt op een stijging van de pomp met 1,50 F, BTW inbegrepen;

2. een verhoging van de accijns met 1,20 F per graad zuivere alcohol aan 100" per liter op geestrijke dranken, wat neerkomt op een stijging — BTW inbegrepen — van 42 F per fles van 70 cl. alcohol van 40" (whisky bv.);

3. een verhoging van de accijns, die 15 F per liter zou moeten bedragen voor champagne en mousserende wijn, wat ongeveer 19 F (BTW inbegrepen) per fles vertegenwoordigt.

2. Inzake BTW:

1. een verhoging met 6 tot 16% van het BTW-tarief op sigaren en cigarillo's, en op margarine;

2. een verhoging met 6 tot 25% van het BTW-tarief dat toepasselijk is op kreeften, zeekreeften, schaal- en weekdieren met uitsluiting van mosselen.
De andere maatregelen moeten door het Parlement aangenomen worden. De Regering verwacht er begrotingsinkornsten van voor een bedrag van 2 000 tot 2 500 miljoen over een volledig jaar. Het betreft:

1. een verhoging van de belasting op de speelautomaten en een verhoging, eventueel gepaard met een uitbreiding van het toepassingsgebied, van de belasting op spelen en weddenschappen;

2. het invoeren van een octrooirecht voor de toekenning van de vergunning om ter plaatse te verbruiken sterke dranken te slijten, wat een wijziging van de wet van 29 augustus 1929, de zogenaamde ,,Wet Vandervelde" vergt;

3. het vestigen van een accijns (of een speciale belasting) op bepaalde weeldeartikelen (lederwaren, lederen kledingstukken, bontwerk, wapens, bijouterieën, uurwerken van goud of van edele metalen).
De weerslag op het indexcijfer van alle maatregelen waartoe de Regering heeft besloten, zou niet hoger mogen zijn dan 0,64 punt, waarvan 0,50 punt voor de maatregelen die bij koninklijk besluit kunnen worden genomen.

BEGROTINGEN 1980 EN 1981

Alvorens met vakantie te gaan, heeft de regering op 9 aug. de basiscijfers vastgelegd van het begrotingsbeleid.

Voor de rijksbegroting 1981 wordt het totaal van de lopende uitgaven geraamd op 1.194,9 mrd fr. (aangepaste begroting 1980 = 1.110,5 mrd fr.) De lopende ontvangsten worden geraamd op 1.104,2 mrd fr. Het tekort op de lopende verrichtingen zou dus 90,7 rnrd fr. bedragen. Het netto te financieren saldo, dat grotendeels overeenstemt met de verwachte groei van de openbare schuld, wordt voor 1981 geraamd op 242 mrd fr. wat ten opzichte van het bruto nationaal produkt een verhouding geeft van 6,4%.

Het stijgingspercentage van de uitgaven is gelijk aan de verwachte nominale groei van het BNP, namelijk 7,6%. Het departement van landsverdediging mag zijn uitgaven doen stijgen met 8,3% en krijgt ook 750 mln fr. compensatie voor het duurder geworden energieverbruik.

Om de uitbetaling van de pensioenen in de overheidssector te waarborgen, wordt een z.g. pensioenbijdrage van 2% ingevoerd op het geheel van de salarissen in die sector. Zij zal worden afgehouden bij gelegenheid van de indexering van de salarissen.

Voor de kredieten die de toelagen aan de sociale sector dekken, werd voor 1981 een bedrag van 202,3 mrd fr. vastgelegd, wat een stijging van 12,7% betekent.

De totale kapitaalsuitgaven worden geraamd op 165,7 rnrd tegen 164,6 rnrd voor 1980. Een openbaar investeringsprogramma van 188,1 rnrd fr. zal op dezelfde wijze als het programma 1980 worden verdeeld. Voor de begroting 1980 zal het tekort niet, zoals aanvankelijk aangekondigd, 82,1 mrd fr. bedragen maar 100,7 rnrd fr. De rijksschuld zal niet oplopen met 231,7 maar met 253,7 mrd fr. De aangepaste lopende uitgaven voor 1980 bedragen 1.110,5 mrd of een verhoging van 6,2% ten opzichte van de aanvankelijke begroting (1.104,3 rnrd). Die verhoging zou vooral te wijten zijn aan de bijkredieten voor de openbare schuld en aan de uitgaven voor Nationale Opvoeding. De lopende ontvangsten voor 1980 worden nu geschat op 1.009,8 mrd.

NEDERLAND

VERLOOP CONSUMPTIEPRIJZEN EERSTE HALFJAAR 1980

Het prijsindexcijfer van de gezinsconsumptie voor werknemersgezinnen met in 1975 een bruto inkomen van minder dan f 31.000,—, zoals het Centraal Bureau voor de Statistiek dit maandelijks samenstelt op basis 1975 = 100, liep op van 133,1 midden juni naar 134,3 midden juli. Dit komt neer op een stijging van 0,9%.

De prijsindexcijfers van januari t/m juni zijn thans herberekend. De herziene totaalindexcijfers met tussen haakjes de eerder gepubliceerde voorlopige indexcijfers luiden als volgt:

januari	**129,1**	**(129,0)**
februari	**130,3**	**(130,3)**
maart	**131,5**	**(131,4)**
april	**132,9**	**(132,9)**
mei	**133,2**	**(133,2)**
juni	**133,1**	**(133,1)**

Deze cijfers mogen thans als definitief worden beschouwd.

Van de goederen en diensten, waarvoor het C.B.S. regelmatig prijsgegevens verzamelt, gaf 45% een stijging te zien met een invloed op het totaalindexcijfer van + 1,7%. De huurverhoging per 1 juli, die gemiddeld 7,4% bedroeg, had een invloed op het totaalindexcijfer van + 0,8%. Prijsdalingen registreerde het C.B.S. voor 33% van de goederen en diensten. (Ministerie van economische zaken)

BEGROTINGEN 1980 EN 1981 **(in miljarden fr.)**

	1980 oorspronkelijk	1980 aangepast	1981
Lopende verrichtingen			
Uitgaven	1.104,4	1.110,5	1.194,9
Ontvangsten	1.022,2	1.009,8	1.104,2
Tekort	82,1	100,7	90,7
Kapitaalverrichtingen			
Uitgaven	161,6	164,6	165,7
Ontvangsten	14,0	13,6	14,4
Thesaurieverrichtingen	2,0	2,0	p.m.
Netto-stijging van de schuld	231,7	253,7	242,0
Netto-stijging van de schuld in % van het BNP		7,3	6,4

MIDDEN-OOSTEN

TURKIJE

Binnenlandse politiek en terreur

In aansluiting op vorige berichten (pag. 353 e.v.-'79 en pag. 380-'79) volgt hier een overzicht van gebeurtenissen in de Turkse binnenlandse politiek sedert april 1979 tegen de achtergrond van de toenemende politieke terreur.

Politieke moeilijkheden *voor regering-Ecevit*

De in januari 1978 gevormde coalitieregering van premier Bulent Ecevit (pag. 304/3-'78) raakte in 1979 in politieke moeilijkheden. Deze regering steunde aanvankelijk op een coalitie van Ecevits eigen Republikeinse Volkspartij (RVP), de Republikeinse Vertrouwenspartij (RV), de Democratische Partij (DP) en verscheidene onafhankelijken die vroeger tot de Gerechtigheidspartij (GP) hadden behoord.

Nadat de RV zich in sept. 1978 uit de regering teruggetrokken had (pag. 356/2-'79) en twee ministers in januari 1979 waren afgetreden (pag. 357/3-'79), kwam premier Ecevit op 17 april 1979 tegemoet aan een „ultimatum" van zes onafhankelijke (ex-GP) ministers om in het bijzonder effectievere maatregelen tegen Koerdische separatisten te treffen (pag. 380/2-'79), incl. de invoering van de staat van beleg in alle Koerdische gebieden. Op 20 april werd in Bagdad een akkoord getekend tussen de regeringen van Turkije en Irak over de onderdrukking van het Koerdische separatisme in het grensgebied tussen de twee landen en Iran. Op 23 april traden drie afgevaardigden, die overwegend Koerdische gebieden vertegenwoordigden, uit de RVP, waardoor het aantal RVP-stemmen in de Nationale Vergadering tot 211 werd teruggebracht. (De RVP-afgevaardigde Cahit Karakas had als voorzitter van de Nationale Vergadering geen stemrecht.)

Op 25 april 1979 werd de op 25 dec. 1978 afgekondigde staat van beleg verlengd en uitgebreid van 13 (van de 67 provincies) tot 19 provincies, waaronder 16 Koerdische. De zes provincies, waar de staat van beleg nu voor het eerst gold, waren Adiyaman, Diyarbakir, Hakkari, Mar-

din, Siirt en Tunceli, alle overwegend Koerdische gebieden (zie pag. 380/3-'79).

De concessies van Ecevit lokten scherpe protesten uit van Koerdische en linkse leden van zijn partij, en de 24ste algemene vergadering van de RVP (24-26 mei) werd zelfs onderbroken door gevechten tussen anti- en pro-Ecevit gedelegeerden, welke door veiligheidstroepen werden beslecht.

Niettemin werd Ecevit op 26 mei door 1.218 van de 1.534 gedelegeerden — zonder tegenkandidaat — herkozen als partijvoorzitter.

Na zijn herverkiezing maakte Ecevit de samenstelling bekend van een gereorganiseerd partijbestuur van 20 leden, waarvan 11 vroegere leden waren uitgesloten. Nadat de conferentie een voorstel van de linkervleugel van de partij om het bestuur tot 40 leden uit te breiden met 571 tegen 769 stemmen had verworpen, werd de samenstelling van het nieuwe bestuur goedgekeurd door 985 gedelegeerden.

Op 31 mei 1979 trad de onafhankelijke staatsminister Enver Akova af uit protest tegen de z.i. onvoldoende maatregelen van premier Ecevit tegen de separatisten. Hij werd vervangen door de eveneens onafhankelijke Hasan Korkut.

Op 7 juni trad de onafhankelijke Hilmi Isguzar af als minister van sociale zaken om een door de GP ingediende motie van afkeuring te vermijden, die bij eventuele aanvaarding zou kunnen leiden tot een motie van wantrouwen in de hele regering. Isguzar werd beschuldigd van misbruik van zijn ministerieel gezag voor eigen gewin bij de aankoop van onroerend goed door zijn ministerie.

Op 16 juni trad de afgevaardigde Ahmet Karahan (uit oostelijk Turkije) uit de RVP om zich bij de GP aan te sluiten.

Op 18 juni trad de onafhankelijke staatsminister Ali Reza Septioglu af; ook hij sloot zich twee uur later bij de GP aan evenals de onafhankelijke afgevaardigde Cemalettin Inkaya.

Op 19 juni trachtte de GP een motie van afkeuring in stemming te brengen tegen de onafhankelijke minister van douane en staatsmonopolies, Tuncay Mataraci, die beschuldigd werd van onregelmatigheden bij de uitoefening van zijn functie (corruptie), maar de RVP-fractie bleef weg uit de vergadering, zodat het vereiste quorum van 226 leden niet kon worden verkregen.

Nadat de afgevaardigde Hamdi Ozer op 20 juni van de RVP naar de GP was overgelopen, boycotte de RVP-fractie de parlementszittingen over de motie van afkeuring ook op 22, 26 en 28 juni, waardoor de regering-Ecevit zich tot het zomerreces, dat tot eind oktober duurde, wist te redden. Bij de laatste gelegenheid wist oppositieleider Demirel 222 afgevaardigden te mobiliseren, zodat de regering hoogstens op 222 stemmen kon rekenen. (Vijf van de 450 leden, allen van de GP, waren overleden, en de voorzitter stemt niet mee).

In augustus en september brokkelde de steun voor de regering-Ecevit verder af. Op 28 augustus overleed RVP-afgevaardigde Hamdi Celebi.

Op 20 september kwam RVP-afgevaardigde Durmus Ali Calik bij een verkeersongeluk om. Diezelfde dag trad vice-premier Faruk Sukan, de enige afgevaardigde van de DP in de Nationale Vergadering, uit het kabinet, terwijl hij zijn steun aan de regering opzegde.

Op 29 september nam de onafhankelijke minister van huisvesting en wederopbouw, Ahmet Karaslan, ontslag. Hij meende dat de regering in haar huidige structuur de problemen van het land niet kon oplossen. Karaslan was het zesde lid uit de regering-Ecevit, van de elf niet-RVP-ministers, die het kabinet verliet sinds de formatie in januari 1978; ook waren twee RVP-ministers vertrokken.

Toen kon het kabinet in de Nationale Vergadering nog rekenen op 208 stemmen van de RVP en 8 (van de 15) stemmen van onafhankelijken, d.w.z. op 216 van de 442 stemmen, aldus *Le* Monde (2-10). Volgens de NZZ (6-10) beschikte de regering over 218 stemmen (RVP 208, onafh. 10) en de oppositie over 224 stemmen (GP 178, PNR 23, NAP 17, RV 1, onafhankelijken 5).

Op 6 okt. trad de minister van binnenlandse zaken, Hasan Fehmi Gunes (RVP) af vanwege een affaire met een actrice. Zijn portefeuille werd overgenomen door Vecdi Ihlan (RVP), die als minister van bosbouw a.i. werd opgevolgd door Ahmet Sener (RVP), een van de staatsministers.

Voortdurende terreur
(eind *april-medio* oktober 1979)

Op 26 april 1979, daags na de verlenging van de staat van beleg (pag. 570) werd bekendgemaakt dat de traditionele 1 mei-manifestaties niet toegestaan zouden zijn in de gebieden die onder de staat van beleg vielen. In Istanboel werd een uitgaansverbod van 29 uur ingesteld om een politieke bijeenkomst te voorkomen, die voor 1 mei gepland was door de Federatie van Revolutionaire Vakbonden van Turkije (DISK). Op 29 april werden zeven DISK-leiders, o.w. voorzitter Abdullah Basturk, gearresteerd; zij werden ervan beschuldigd hun leden te hebben aangespoord het uitgaansverbod te trotseren. (Zij werden op 21 mei vrijgelaten zonder dat verdere stappen tegen hen werden genomen.)

Op 1 mei werd de voor Istanboel geplande DISK-demonstratie verplaatst naar Izmir, waar de staat van beleg niet gold. Veiligheidstroepen verrichtten daar ca. 100 arrestaties wegens wapenbezit en wegens ,,provocerende" spandoeken of pamfletten.
Die dag werden in Istanboel ca. 1.000 personen gearresteerd wegens overtreding van het uitgaansverbod. Onder hen waren mevr. Behice Boran, de voorzitter van de Turkse Arbeiderspartij (TIP) en 300 supporters die hadden gepoogd een demonstratie te houden alsmede Ahmet Kacmaz, de leider van de Socialistische Arbeiderspartij (TSIP).
In Ankara opende de politie het vuur op betogers (vier gewonden) en werden 665 personen gearresteerd.
Het ministerie van binnenlandse zaken schatte dat tussen 29 april en 2 mei in Turkije omstreeks 2.500 personen werden gearresteerd i.v.m. de bepalingen van de staat van beleg; het merendeel van hen werd vervolgens op vrije voeten gesteld zonder dat aanklachten tegen hen werden ingediend.

Begin juni voerden de veiligheidstroepen een intensieve campagne uit tegen centra van extremistische groeperingen. Op 7 juni verklaarde de politie zeven leiders van de ,,marxistisch-leninistische gewapende propaganda eenheid" te hebben gearresteerd. Op 15 juni werd de arrestatie bekendgemaakt van zeven leden van het ,,marxistisch-leninistische Front van het Turkse Volksbevrijdingsleger", een organisatie die betrokken zou zijn bij aanslagen op Amerikaanse militairen in Turkije.
Niettemin was er in juni en begin juli sprake van een escalatie van

het politieke geweld, waarbij vooral het aantal aanslagen op leiders van de militante rechtse NAP (Nationale Actie Partij) toenam.

Op 25 juni 1979 werd de regionale leider van de NAP, Cemil Collu, in Manisa (40 km ten noordoosten van Izmir) doodgeschoten.

Op 1 juli werd in Istanboel de districtsleider van de NAP doodgeschoten.

Op 3 juli werd het NAP-hoofdkwartier in Ankara met machinegeweren beschoten: twee partijleden werden gedood en drie raakten gewond. Diezelfde dag werd in Gönen een prominente partijfunctionaris ernstig verwond en werd een ander partijlid gedood.

Op 25 juni 1979 werd een student uit Istanboel, Mehmet Ali Agca, bij een politierazzia in een door NAP-leden bezocht café gearresteerd. Hij bekende op 11 juli volgens de politie de moord op Abdi Ipecki, de hoofdredacteur van het dagblad „Milliyet" (zie pag. 380/1-'79), maar hij ontkende alle contacten met politieke groeperingen.

Op 17 juli werd de secretaris-generaal van de rechtse Federatie van Nationalistische Vakbonden (MISK), Faruk Akinci, in hechtenis genomen wegens deelname aan een bomaanslag waarbij twee mensen omkwamen.

Op 3 aug. veroordeelde het tribunaal voor de staat van beleg te Ankara Ibrahim Ciftci, een NAP-lid, ter dood wegens de moord in maart 1978 op procureur Dogan Öz. Dit was het eerste doodvonnis waarop niet onmiddellijk gratie volgde sinds de uitroeping van de staat van beleg in december 1978.

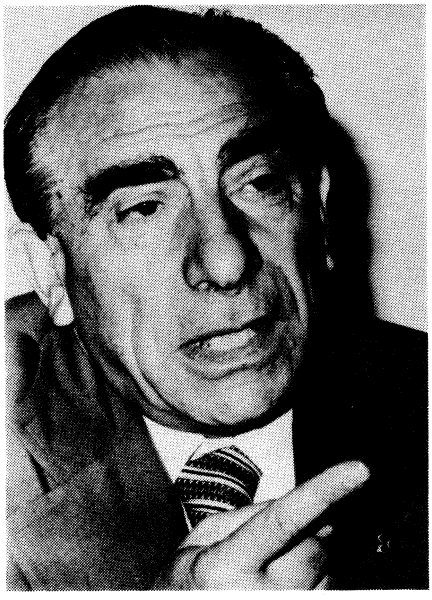

Alparslan Türkesj

In augustus 1979 werd geschat dat sinds de formatie van de regering-Ecevit (jan. 1978) meer dan 2.000 politieke moorden waren gepleegd, en dat toen gemiddeld 20 personen per week bij politieke aanslagen werden gedood. Volgens de Turkse veiligheidstroepen waren tussen januari en augustus 1979 wapens ter waarde van meer dan $ 2 mln in beslag genomen. Deze waren grotendeels van Russische en Tsjechische makelij en zouden het land via Irak of Syrië zijn binnengesmokkeld t.b.v. linkse groeperingen.

Hoewel in 1978 de meerderheid van de aanslagen was toegeschreven aan de extreem-rechtse Nationale Actie Partij (NAP) o.l.v. Alparslan Türkesj, was er begin 1979 sprake van een toename van het geweld van links, vooral in de grote steden, maar ook in de overwegend Koerdische plattelandsgebieden van Zuidoost-Turkije.

Over de terroristische aanslagen schreef de NZZ (5-8-'79) o.a.: „... Omstreeks driekwart van alle moorden is voor rekening van rechtse extremisten. Dat wil zeggen, ondanks alle pogingen van de Nationale Actie Partij (NAP) dit te ontkennen, van lieden die dichtbij de partij van kolonel Türkesj staan of daartoe behoren. Het gaat bij vele van deze moorden om koelbloedige pogingen de linkerzijde te provoceren. De terroristen schieten op linkse demonstranten, op arbeidersvertegenwoordigers, op linkse intellectuelen, op intellectuelen in het algemeen, op vooraanstaande leden van Ecevits regeringspartij, waarvan de sociaal-democratische oriëntering door de NAP steeds weer voor „communistisch" wordt uitgemaakt. Zij schieten verder op leden van de ethnische en religieuze minderheden, op Koerden, Arabieren, Alawieten, die in vele gevallen dichtbij de linkse Turken staan omdat het gemeenschappen betreft die zich over ëen discriminatie van de zijde van het staatsvolk van de Turkse soennieten beklagen. Bij het resterende kwart van de terreurmoordenaars gaat het om lieden van links, die zich kennelijk laten provoceren. Als men van het vermoorden van leden en sympathisanten van de NAP leest, kan men met grote waarschijnlijkheid aannemen, dat het wraakmoorden betreft. De meeste bomaanslagen schijnen op links terug te gaan, want de aanslagen richten zich meestal tegen huizen en firma's van vertegenwoordigers van de bourgeoisie en ook de bankroof behoort tot de specialiteiten van de linkse extremisten.
Onlangs is in de lokalen van de MISK-arbeiderscentrale in Ankara een bom ontploft, waarbij een MISK-activist om het leven kwam. MISK is een rechtse extreme vakbondscentrale, die door de NAP is opgericht. De centrale verklaarde onmiddellijk dat de bom door links was gelegd. Maar de politie nam diverse leiders van de centrale in hechtenis, omdat het gerechtelijk medisch onderzoek van de gedode heeft aangetoond, dat deze bezig was bommen te vervaardigen, toen de explosie zich voordeed. Men kan derhalve aannemen dat op zijn minst enkele van de bommen, die regelmatig voor en in de huizen van burgerlijke ondernemers en politici exploderen, door lieden van rechts worden gelegd, met provocatie- en intimidatiebedoelingen, terwijl de aanslagen zo worden uitgevoerd dat de verdenking op links valt..."

De reeks aanslagen op rechtse politici, die een van de kenmerken van het geweld in de zomer van 1979 was geweest, duurde in het najaar voort. terwijl het geweld ook in andere sectoren van de samenleving escaleerde.

Nadat Op 1 Okt. de regionale leider van de GP in Mardin ernstig verwond was, werd op 3 okt. een GP-kandidaat voor de Senaatsverkiezingen van 14 okt., Salim Dursunoglu, bij een bomaanslag te Gole in Oost-Turkije gedood.
Ook aanslagen op leden van de politie namen in frekwentie 'toe, met als voornaamste slachtoffer (op 28 sept.) de chef van de politie in Adana, Cevat Yurdakul. De verantwoordelijkheid voor deze moord werd opgeëist door een uiterst rechtse organisatie. de Brigade van de Turkse Wraak (TIT).
Voorts was er sprake van toenemend geweld op de Turkse universiteiten en scholen. ZO werden op 19 sept. in de recreatiezaal van hun school te Adana zes leraren door twee gemaskerde onbekenden doodgeschoten.

Op 2 okt. 1979 werden twee linkse extremisten van de verboden organisatie „Devrimci Yol" wegens een dubbele moord op 10 juli 1977 ter dood veroordeeld.

Op 13 okt. werden doodvonnissen uitgesproken tegen drie rechtse militanten en op 18 okt. tegen twee leden van het rechtse mohammedaanse „Shariat Commando Leger".

Verlenging staat van beleg

Inmiddels was de staat van beleg in 19 provincies steeds voor twee maanden verlengd op resp. 20 juni en 21 aug. 1979. De eerste maal ging het parlement akkoord met 319 tegen 252 stemmen. De tweede maal woonde een rechtse oppositiepartij ,de zitting niet bij, terwijl de andere twee, incl. de GP, tegenstemden.

Op 24 okt. hechtte de Nationale Vergadering haar goedkeuring aan verlenging met opnieuw twee maanden van de staat van beleg in 19 provincies, zoals voorgesteld door de (inmiddels demissionaire) regering-Ecevit. De GP stemde nu voor, terwijl alleen de NAP van Turkesj tegenstemde.

Tussentijdse verkiezingen

Inmiddels was een verkiezingscampagne aan de gang voor de op 14 okt. te houden tussentijdse verkiezingen. Bij die verkiezingen ging het om de bezetting van 50 van de 183

Senaatszetels plus 5 zetels in het Huis van Afgevaardigden (vacatures i.v.m. sterfgevallen). De verkiezingen voor drie andere wegens sterfgevallen vakante zetels in het Huis konden toen om procedurele redenen nog niet plaatsvinden. Een GP-lid was op 13 okt. overleden.)

De tussentijdse verkiezingen van 14 okt. leverden een zware nederlaag voor premier Ecevit op. De GP van Demirel won alle vijf zetels in het Huis, die op het spel stonden. Haar stemmenaandeel in de betrokken provincies steeg van 35 tot ruim 47%, terwijl de RVP zelfs in zijn bolwerken Istanboei en Edirne stemmen verloor en slechts een stemmenaandeel van 29% tegen voorheen 42% bereikte. De NAP boekte geringe winst, terwijl de PNR verlies leed. Door deze uitslag werd de zetelverdeling in de Nationale vergadering: RVP 208 (incl. de voorzitter van het Huis), GP 182, PNR 22, NAP 17, onafhankelijken 15, RV 1, DP 1 (Sukan) en Orde Partij 1 (Abdulkadir Kaya, die de PNR op 8 okt. had verlaten; vakant 3.

Van de 50 betwiste Senaatszetels verwierf de GP er 33, de RVP 12, de PNR 4 en de NAP 1.

Aftreden Ecevit. Vorming minderheidskabinet-Demirel

Na een langdurige discussie binnen het kabinet en het bestuur van de RVP — waarbij anti-westerse groeperingen op een alliantie met de NRP aandrongen — diende Ecevit op 16 okt. 's morgens het ontslag van zijn kabinet in bij president Koruturk. Deze aanvaardde het ontslag van de regering, maar verzocht deze de lopende zaken te blijven waarnemen tot de vorming van een nieuw kabinet. Ecevit adviseerde de president Demirel met de formatie te belasten, maar deze had reeds herhaaldelijk verklaard tegen een nieuw coalitiekabinet van GP met PNR en NAP te zijn zoals hij in de jaren 1975-1977 had geleid. Demirel gaf zijn coalitiepartners de schuld voor de toen ondervonden economische moeilijkheden.

Op 18 okt. trad de RVP-afgevaardigde Gunay Yalin af, waardoor de RVP nog slechts over 207 van de 450 mandaten in het Huis beschikte. Nadat Ecevit op 19 okt. een uitnodiging van president Koruturk om een nieuw kabinet te vormen van de hand had gewezen, voerde de president diezelfde dag overleg met Demirel. Deze verliet het presidentiële paleis zonder formatie-opdracht. Uit Demirels verklaringen tegenover de pers werd niet duidelijk of hij zo'n opdracht had afgeslagen dan wel in het geheel niet had ontvangen. In elk geval zette de president zijn overleg met partijleiders voort, wat Demirel tijd verschafte om de reactie van de rechtse partijen te testen. De leider van de NAP, Turkesj, kondigde aan een nieuwe regering-Demirel, eventueel een minderheidsregering, „onvoorwaardelijk" te zullen steunen. Maar de leider van de PNR, Erbakan, zou met zijn partijkader nog overleggen of en in hoeverre een kabinet onder Demirel moest worden geholpen.

Op 24 okt. kreeg de 55-jarige Demirel van president Koruturk de opdracht tot vorming van een nieuw kabinet, nadat deze de vorige dag van Erbakan en Turkesj de toezegging had ontvangen, dat zij een kabinet-Demirel „onvoorwaardelijk" zouden steunen, zelfs als hun partijen daarin geen zitting hadden. Wel stelde Erbakan daarbij een tijdslimiet van een jaar.

Tijdens een buitengewoon partijcongres van de RVP werd op 5 nov. het vertrouwen van de partij in Ecevit bevestigd. Na scherpe kritiek op zijn leiding had hij om een blijk van vertrouwen gevraagd. De betreffende resolutie werd door 1.479 gedelegeerden goedgekeurd, terwijl slechts 20 zich er tegen uitspraken. Na beraad binnen de GP begon Demirel op 5 nov. overleg met de leiders van de rechtse partijen over de samenstelling van een aanvaardbaar minderheidskabinet. Op 12 nov. overhandigde hij zijn ministerslijst aan president Koruturk, die daaraan zijn goedkeuring hechtte nadat Erbakan en Turkesj „onvoorwaardelijke" steun in het parlement hadden toegezegd.

De samenstelling van deze zesde regering-Demirel, die uitsluitend uit GP-leden bestond, was:

Premier — Suleyman Demirel; staatsministers — Orhan Eren, Ekrem Ceyhtin, Muhammet Kelleci, Ahmet Karahan, Metin Musaoglu en Koksal Toptan; justitie — Omer Ucuzal; defensie — Ahmet Ihsan Birincioglu; binnenlandse zaken — Mustafa Gulcigil; buitenlandse zaken — Hayrettin Erkmen; financiën — Ismet Sezgin; onderwijs — Orhan Cemal Fersoy; openbare werken — Selahattin Kilic; handel — Halil Basol; gezondheid en sociale zaken — Münif Islamoglu; douane en monopolies — Ahmet Cakmak; landbouw en veeteelt — Cemal Külahli; verbindingen — Hüseyin Ozalp; arbeid — Cavit Erdemir; industrie en technologie — Nuri Bayar; energie en natuurlijke rijkdommen — Esat Kiratlioglu; toerisme en voorlichting — Barlas Kuntay; huisvesting en wederopbouw — Turgut Toker; bosbouw — Hasan Ekinci; jeugd en sport — Talat Asal; sociale verzekeringen — Sumer Oral; cultuur — Tevfik Koraltan; plattelandszaken en coöperaties — Ahmet Karayigit.

De enige minister die ook deel uitmaakte van het vorige kabinet-Demirel (juli-dec. 1977) was Kilic, die nu opnieuw de portefeuille van openbare werken kreeg. Basol en Toker hadden op dezelfde posten in vorige kabinetten gediend. Sezgin was minister van jeugd en sport van okt. 1969 tot maart 1971. Erkmen was een vroegere minister van arbeid onder Adnan Menderes. Karahan had de RVP op 18 juni 1979 verlaten.

De aftredende premier Bulent Ecevit (l.) schudt de hand van zijn politieke rivaal en opvolger Süleyman Demirel tijdens plechtigheden i.v.m. de nationale feestdag bij het Atatürk-mausoleum te Ankara op 29 okt. 1979.

Minister van binnenlandse zaken, belast met de bestrijding van de terreur, werd de arts Gulgicil, en niet de voor deze functie gedoodverfde oud-generaal **Faik Türün**, bijgenaamd de folteraar van Istanboel sinds de jaren 1971112 militair commandant van die stad was.

De in 1924 geboren **Demirel** werd in 1964 voorzitter van de **Gerechtigheidspartij. In** 1965 werd hij vice-premier (febr.-okt.) en daarna premier (okt. 1965). In maart 1971 trad hij onder militaire druk af, waarna hij in maart 1977 als premier terugkeerde. Hij leidde twee kabinetten (het eerste tot juni 1977, het tweede van juli—december **1977**), alvorens hij door een motie van wantrouwen ten val werd gebracht.

Regeringsverklaring. Vertrouwensvotum

Op 19 nov. presenteerde Demirel het programma van zijn nieuwe regering aan het Huis van Afgevaardigden en de Senaat.

Wat de binnenlandse en economische politiek betreft bevatte het programma o.m. de volgende doelstellingen: a) amendering van de bestaande wetten over de noodtoestand en instelling van staatsveiligheidshoven in gebieden onder de staat van beleg; b) amendering van wetten m.b.t. vakbonden en openbare bijeenkomsten; c) modernisering van de Turkse strijdkrachten en inlichtingendiensten; d) beperking van staatssubsidies voor genationaliseerde industrieën; e) verwijdering van bureaucratische belemmeringen voor buitenlandse investeringen in de Turkse economie; f) ontwikkeling van de betrekkingen van Turkije met de EG en andere internationale economische organisaties; g) intensivering van de programma's voor het opsporen van olievoorraden; h) ontwikkeling van een omvangrijk nationaal irrigatieprogramma; en i) herinvoering van moslembeginselen in het onderwijs met ,,bevrijding van internationalistische en marxistische invloeden".

Wat de buitenlandse politiek betreft streefde de regering naar een vreedzame oplossing van het conflict met Griekenland, al bevestigde zij de Turkse aanspraken op de soevereiniteit van het continentale plat in de Egeïsche Zee. Zij was ook vastbesloten om een confrontatie van de supermachten in het gebied van Turkije en zijn buurlanden te vermijden.

Op 25 nov. keurde de Nationale Vergadering het regeringsprogramma middels een motie van vertrouwen in de regering-Demirel goed. De motie werd aanvaard met 229 tegen 208 stemmen bij één onthouding.

Demirels GP beschikte toen over 185 zetels, de PNR over 22 en de NAP over 17 zetels (samen 224). De tot de RVP behorende afgevaardigden van Izmir, Akin Simav en Mustafa Öztin, die bij het vertrouwensvotum afwezig waren geweest, stelden vervolgens hun mandaat ter beschikking en verlieten de RVP, aldus de *FAZ* (28-11). Door de uittredingen slonk het aantal RVP-afgevaardigden tot 204.

Politiek geweld onder regering-Demirel. Verlenging staat van beleg en andere maatregelen

Tijdens de eerste twee weken van de regering-Demirel vergde het politieke geweld in Turkije reeds 120 doden. Het dodencijfer liep op tot ca. 2.300 sinds nov. 1979, aldus *DPA* (18-8-'80), terwijl AP (27-8) het aantal doden in 1980 op 2.100 raamde.

De *NZZ* (24/25-8) stelde dat de diverse statistieken onderling grote verschillen te zien geven, omdat in vele gevallen roof- en wraakmoorden nauwelijks meer te onderscheiden zijn van politieke terreuracties. Een nogal voorzichtige schatting van het tijdschrift Yanki meldde dat in de negen maanden van de regering-Demirel 1.652 personen door terreur hun leven verloren, aldus de *NZZ*.

Slachtoffers uit de eerste weken van Demirels bewind waren o.a.:

Op 19 nov. werd de rechtse journalist, Ilhan Egemen Darendelioglu, voormalig parlementslid voor de GP, in Istanboel doodgeschoten, toen hij het bureau van het uiterst rechtse magazine **Toprak** waar hij werkte verliet.

Op 20 nov. werd prof. Umit Yasar Doganay, een gematigd linkse docent in de rechten, voor zijn huis in Istanboel doodgeschoten door vier jongeren.

Op 22 nov. werd een lid van het NAP-bestuur, Meric Dekici, in Gazantiep (Zuid-Turkije) doodgeschoten.

Op 6 dec. werd een advocaat van de **NAP,** Huseyin Akuzum, in Ankara **doodgeschoten.**

Op 7 dec. werd prof. **Cavit** Orhan **Tutengil** van de Universiteit van Istanboel bij het verlaten van zijn huis in een buitenwijk van Istanboel vermoord.

Het Turkse dagblad Hurriyet publiceerde medio nov. 1979 op basis van officiële bronnen een lijst van 47 clandestiene terroristische organisaties of fracties die in Turkije opereerden: 24 daarvan waren aanhangers van een gewapend communisme; 11 zouden voor een terugkeer tot de islamitische orde zijn; 10 zouden separatistisch zijn; en 2 golden als voorstander van een uiterst rechts Turks nationalisme, aldus Le Monde **(22-11).**

Nadat premier Demirel alle 67 provinciale gouverneurs had vervangen, beloofde hij op 9 *dec.* tijd een persconferentie een doeltreff der politie-optreden tegen het t rorisme alsmede een dozijn nieu wetten, die o.m. betrekking hadd op financiële hulp aan slachtoffe van politiek geweld en bespoedigi van procedures bij de tribunale Hij wilde opnieuw de staatsveili heidshoven instellen en een wet o de noodtoestand invoeren, maa daarvoor wilde hij eerst de instem ming van alle politieke partijen i het parlement zien te verkrijgen. Hij wenste de wortel van het politieke geweld aan te pakken en ,,het brein achter de anarchie" uit te schakelen. ,,Wij vangen de muskieten, maar wij hebben het moeras nog niet gevonden", aldus Demirel. Hij leverde kritiek op zijn voorganger Ecevit, omdat deze inefficiënt was geweest gedurende zijn bewind van 22 maanden, waarin volgens Demirel 2.444 mensen waren gedood. Premier Demirel zegde toe: „Wij zullen het terrorisme met nieuwe maatregelen de levensader doorsnijden".

NRC/H'blad (18-12-'79) tekende hierbij aan:

Toen de sociaal-democratische **Ecevit** begin 1978 aan de regering kwam **na een** jaar waarin **(ook** weer onder **Demirel)** 26 doden waren gevallen door **politiek** geweld, beloofde **hij** dit **op** korte **termijn** onschadelijk **te** zullen maken, **onder** andere door **het** ,,aan de bron" aan te pakken. Het rechtse **extremisme** had **zich** onder bescherming van oud-kolonel **Türkesj**, vice-premier onder **Demirel**, op ministeries en andere instellingen genesteld, zo zei hij.

Onder Ecevit kwam het voor het **eerst tot** honderden arrestaties en Veroordelingen. Niettemin **vervijfvoudigden** zich **de** aanslagen: in de 22 maanden van zijn regering vielen er ruim 2400 **slachtoffers.** De uitroeping **van** de **staat** van beleg **in** een aantal provincies na een jaar **bracht** nauwelijks verandering in het **dodengemiddelde** van vier per dag, twee en **een** half ter linker- en anderhalf ter rechterzijde.

Demirel verweet als oppositieleider **Ecevit**, dat hij **op** zijn beurt het linkse extremisme toeliet en **ook** dat hij in zijn streven naar **,,een** staat van beleg met **een** menselijk gezicht" de militaire **commandanten** niet **genoeg** vrijheid liet: als **premier** bleef **hij de gang** van zaken **coördineren**, waarvoor **hij** het nieuwe **Turkse** woord ,,**esgütdün**", CO-management, **had** bedacht.

Demirel (...) heeft met dit systeem **gebroken** en er geen twijfel over laten **bestaan** dat de **militaire** autoriteiten **bij de ordehandhaving** de vrije hand moest **worden** gelaten. Hoewel het na een **maand** nog te vroeg is **voor conclusies** kan **worden** vastgesteld dat er sindsdien **al weer** sprake is **van aanzienlijke** verergering **van** het geweld.

Behalve een **verhoging** van het **daagse dodengemiddelde tot** zeven, viel er **ook** een **terugkeer** te constateren van **een** fenomeen dat onder Ecevit althans **was** bedwongen: de politiek gemotiveerde

bankroof, waarvan er in Istanboel drie plaatsvonden.
Het feit dat op de allereerste dag van Demirels regering een van de beruchtste activisten. Agca*, (de moordenaar van de liberale hoofdredacteur van Milliyet Ipekci) uit de militaire gevangenis kon ontsnappen, was trouwens reeds een teken aan de wand geweest voor degenen die verkondigden dat men ,,het leger zijn gang moest laten gaan" bij de bestrijding van het politieke geweld. Uit het grote aantal arrestaties (41) in deze zaak, waarvan alle details overigens geheim worden gehouden, is wel gebleken dat er ook binnen het militire apparaat politiek extremistische krachten aan het werk zijn. Deze geheimzinnige ontsnapping (of ,,uitgeleiding" zoals het militaire commando van Istanboel haar noemde) heeft bij velen de mening versterkt dat er achter de moordenaars machtige groepen aan het werk zijn.
De theorie wint veld dat het niet in de eerste plaats gaat om uiterst rechtse en linkse groepen die elkaar naar het leven staan, maar dat er een ,,maffia" opereert, uit het buitenland geïnspireerd, die met als motief de verzwakking van Turkije de verschillende groepen tegen elkaar opzet en van wapens voorziet.
Meer en meer ook zou deze ,,maffia" huurmoordenaars in de arm nemen (en misschien was de mysterieuze Agca er zo een) om respectabele figuren uit de politiek gematigde kringen uit de weg te ruimen, louter voor de zaak van psychologische ,,destabilisering" van de Turken. . ."

Op 14 dec. werden vier Amerikanen in Florya bij Istanboel doodgeschoten. De verantwoordelijkheid voor de aanslag werd opgeëist door de ,,marxistisch-leninistische gewapende propaganda eenheid", die volgens de Turkse politie een onderdeel was van het ,,marxistisch-leninistische Front van het Turkse Volksbevrijdingsleger" en die eerder bij aanslagen op Amerikanen betrokken was. Deze ,,propaganda eenheid" eiste ook de verantwoordelijkheid op voor de moord op de El Al-directeur te Istanboel, Abraham Elazar. op 2 jan. 1980.

Op 19 dec. keurde de Nationale Vergadering unaniem een verlenging van de staat van beleg voor 19 provincies met twee maanden goed.
De eerste verjaardag van het bloedbad in Kahramanmarasj (21-24 dec. 1978, pag. 357/1-'79) ging gepaard met studentenbetogingen en schoolboycots en botsingen tussen jongeren en ordetroepen van 24-26 dec. 1979 in Ankara, Istanboel en Izmir. De botsingen vergden 12 doden en tientallen gewonden, terwijl 4.000 a 5.000 voornamelijk linkse scholieren, studentrn en docenten zouden zijn aangehouden. De progressieve docentenvakbond TOB-DER werd geschorst, het hoofdkwartier werd gesloten, de activiteiten werden verboden en leiders werden aangehouden.

Op 27 dec. werd de oud-voorzitter van de linkse vakbeweging DISK, Kemal Turkler, thans voorzitter van de metaalbond Maden-Is, in Istanboel gedetineerd; op 14 jan. gelastte het militaire tribunaal in die stad zijn arrestatie.

Eveneens op 27 dec. arresteerde de politie in Istanboel 27 rechtse personen op verdenking van samenzwering Zij zouden leden zijn van de extreem-rechtse ,,Vereniging van de Idealistische Jeugd", die banden zou hebben met de NAP. In hoofdkwartier van deze vereniging werden wapens en munitie gevonden alsmede een lijst van liberale en linkse personen, vooral uit onderwijskringen, die op de nominatie stonden te worden vermoord.

Een woordvoerder van de NAP wees erop dat in twee weken tijds 29 leden van zijn partij waren gedood.

Op 1 jan. ontving president Fahri Koruturk een memorandum, ondertekend door de chef van de generale staf, generaal Kenan Evren, en de bevelhebbers van leger, marine, luchtmacht en gendarmerie, over ,,de opvattingen van de strijdkrachten". De militaire leiders verklaarden dat anarchisten en separatisten een algemene opstand voorbereidden. Zij verzochten de politieke partijen ,,gezamenlijk alle maatregelen te treffen tegen activiteit die op ondermijning van de staat aanstuurt, zoals anarchie, terreur en separatisme".

Letterlijk werd volgens *Le* Monde (4-1) gesteld: ,,Gezien de situatie waarin ons land zich bevindt, opdat het overleven van de staat, de nationale eenheid, de veiligheid en de bezittingen van het volk zijn gewaarborgd, lijkt het een onvermijdelijke dwingende noodzaak dat de constitutionele instellingen en in het bijzonder de politieke partijen, die vanuit een kemalistische en nationale visie geïnspireerd worden, gemeenschappelijk, in het kader van het parlementaire democratische regime, zoeken naar maatregelen en middelen tegen de anarchie, de terreus en het separatisme".
Kritiek werd geleverd op de „steriele" houding van de leden van de oppositie in het voorbije jaar(zowel de GP als de RVP). Vervolgens werd gesteld: ,,Opdat de nationale eenheid gewaarborgd wordt, voelen wij ons verplicht de invloedrijke en verantwoordelijke constitutionele instellingen en, in het bijzonder, de politieke partijen uit te nodigen hun plicht te aanvaarden.. ."

NRC/H'blad (3-1) schreef in een commentaar:

,,De nieuwe militaire tussenkomst in Turkije doet sterk denken aan die van 12 maart 1971, toen de vier topgeneraals een memorandum lieten voorlezen op de radio, waarin zij het aftreden eisten van de toenmalige regering-Demirel en de vorming van een ,,sterke, nationale regering" die de anarchie van die dagen het hoofd zou kunen bieden. (. . .)
Toch lijkt de jongste ingreep (wederom nog geen staatsgreep) iets voorzichtiger te zijn uitgevallen dan die van 1971. Het aftreden van Demirel, die nu een rechtse minderheidsregering leidt, wordt ditmaal niet rechtstreeks geëist; slechts een sterkere samenwerking tussen de politieke partijen — waarmee ongetwijfeld de twee grootste zijn bedoeld — die hun ,,eigen belang" opzij zullen moeten zetten voor het ,,nationaal belang".
Het was overigens een publiek geheim dat behalve president Koruturk, veel kranten en de grootste vakbond, ook de legerleiding voorstander is van een ,,Grote Coalitie" (tussen RVP en GP). (. . .)

Het is opvallend dat in het nieuwste memorandum niet alleen wordt gewaarschuwd tegen communisme (de linkse vakbond die niet het Turkse volkslied laat zingen maar de internationale), anarchisme en separatisme, maar ook religieus fundamentalisme en fascisme. Vooral dat laatste is iets waarvan Demirel nooit het gevaar heeft willen toegeven. ,,Nationalisme en geweldpleging kunnen niet samen gaan", zei hij eens.

Op 2 jan. ontbood president Korutürk premier Demirel en oppositieleider Ecevit voor een gesprek over het militaire memorandum.
In de nacht van 3 jan. keurde de Nationale Vergadering verscheidene ontwerpen goed, die deel uitmaakten van een ,,pakket" van nieuwe maatregelen om de anarchie te bestrijden. Het is voortaan verboden vakbonden binnen de politie te vormen; de bestaande bonden, POL-DER (links) en POL-Bir (rechts) moesten worden ontbonden, zodra de maatregel door de Senaat zouden zijn goedgekeurd. De fractieleider van GP en RVP hadden tevoren overleg gepleegd.

Op 4 jan. ontbood de president de voorzitters van de Nationale Vergadering en de Senaat, resp. Cahit Karakas en Ihsan Sabri Caglayangil, voor een bespreking van het militaire memorandum. Terwijl premier Demirel op 9 jan. een onderhoud van meer dan vijf uur met de

* De ontsnapping van de op 25 juni 1979 gearresteerde Mehmet Ali Agca was op 25 nov. door functionarissen bekendgemaakt.

militaire bevelhebbers had, voerde pp Ecevit een g van een uur met president Koruturk. Na afloop verklaarde Ecevit zich tot een „grote coalitie" met de GP 'a Demirel l, als hij daartoe door Demirel werd uitgenodigd. t was echter onjuist aan te nemen dat zijn partij de huidige re- ; zou ., die ıder haar toestemming was gevormd en die haar „onvermogen reeds in de eerste twee maanden van haar bestaan" had gedemonstı

Op 12 jan. had Demirel een onder- : van drie uur met : vit Hoewel hij Ecevits r ver- wier zei Demirel na afloop da een x was bereikt ve „het beginsel van een samenwerking . de e p tl van het ' Maar i w t met Ecevit niet en geworden ver le i t lin van ili eidshoven

Op 15 jan. 's avonds leed de regering-Demirel een nederlaag in de Nationale Vergadering, toen een nieuwe veiligheidswet met 178 tegen 196 stemmen werd verworpen, doordat de PNR van Erbakan met de RVP van Ecevit tegenstemde. Het ontwerp bevatte een clausule, welke de strijdkrachten machtigde zonder gerechtelijk bevel woningen te doorzoeken en het verleende de civiele autoriteiten volmacht om demonstraties te verbieden.
Wel keurde de Nationale Vergadering op 22 jan. een ,,pakket van maatregelen" goed. Dit behelsde de wijziging van bestaande wetten, en beoogt een situatie waarin het land weer door civiele autoriteiten kan worden bestuurd zonder de staat van beleg zoals die nu heerst in 19 provincies. Provincieprefecten zullen voortaan de hulp van militaire eenheden kunnen inroepen als zij zien aankomen dat, bijvoorbeeld ten gevolge van een demonstratie, een explosieve situatie wordt geschapen, en niet meer alleen na een uitbarsting van geweld.

Prefect of onderprefect moet voortaan ook 72 uren van tevoren van elke demonstratie of mars worden verwittigd, en hij kan haar acht dagen opschorten, tenzij een beroep van de demonstranten-in-spe op de rechter succes heeft.
Politiemannen die zich onderscheiden kunnen worden beloond met compensatie tot 24 maal hun maandsalaris. Wanneer zij vallen als slachtoffer van hun plichtsbetrachting krijgt hun familie een pensioen tot 36 maal het maandsalaris.

Op 22 jan. braken in Izmir gevechten uit tussrn arbeiders en politie, toen deze een olijfoliefabriek wilde doorzoeken, waar een links wapendepot zou zijn gevestigd. De arbeiders verzetten zich en er volgde een vuurgevecht van 2 uur, waarbij volgens de autoriteiten 13 politiemannen en 15 arbeiders werden gewond en 275 personen werden gearresteerd. De onlusten breidden zich uit tot een textielfabriek, terwijl bij de luchthaven Cigli werd gevochten tussen leger en militanten, die de weg tussen Izmir en het vliegveld hadden afgezet. De volgende dag betoogden studenten tegen de demonstraties; zij staken autobanden in brand en verschansten zich in de universiteit, die vervolgens door de politie werd bestormd. In totaal werd melding gemaakt van 57 gewondcn en 525 arrestaties.
Terwijl op 28 jan. werd bericht dat in de voorbije twee weken meer dan 70 leden van clandestiene extreemrechtse organisaties waren gearresteerd, maakte het commando voor de staat van beleg te Istanboel op 30 jan. bekend dat 98 arrestaties waren verricht onder marxistisch-leninistische personrn, die 18 politieke moorden zouden hebben gepleegd.

Sinds 8 febr. was het opnieuw onrustig in Izmir, toen de directie van de (staats)textielfabriek van Taris als links beschouwde arbeiders wilde ontslaan en plannen maakte nieuwe werknemers aan te stellen. Volgens een linkse vakbond wilde de fabriek rechtse arbeiders aannemen als onderdeel van een ,,komplot" teneinde het bedrijf te verrechtsen. Op 10 febr. vonden drie uur lang straatgevechten en schietpartijen plaats tussen met militairen versterkte politietroepen, die de bezette fabriek wilden ontruimen, en arbeiders. Ca. 500 personen werden gearresteerd en aan beide kanten waren gewonden. Door extreemlinkse militanten geleid betoogden familieleden van de arbeiders rond de fabrieken, waar barricades werden opgericht om de politie tegen te houden. Drie dagen lang deden zich incidenten voor, in het bijzonder in de sloppenwijken van Izmir, terwijl ca. 10.000 militairen op strategische punten in de stad werden samengetrokken. Op 14 febr. bestormden met pantserwagens uitgeruste militairen de fabriek, die door 1.000 à 1.500 arbeiders was bezet, en zij wisten die te ontruimen. De mannelijke bezetters werden in een naburig stadion opgesloten. In totaal werden die dag 1.700 mensen gearresteerd, van wie 1.500 alleen in Izmir, waar tot dan toe geen staat van beleg heerste. Op 16 febr. kwamen bij botsingen in de stad drie politiemannen om het leven en raakten 17 anderen personen gewond.

(Voortzetting volgende aflevering)

Politie en leger tijdens een huiszoekings-actie in een van de sloppenwijken van Izmir (17 febr.).

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruywdaelstraat 71-75, Postbus 5093. 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

GIEREK VERVANGEN NA AKKOORD

Op 5 sept. is de Poolse partijleider Edward Gierek vervangen door Stanislaw Kania, nadat een week eerder tussen de stakers in havensteden in het Noorden van het land en de regering een akkoord was afgesloten (zie ook pag. 561 e.v.).

In de avond van 5 sept. verscheer, eerst een perscommuniqué van het officiële agentschap PAP, waarin gezegd werd, dat de 69-jarige Gierek met ernstige hartklachten in het ziekenhuis was opgenomen. Later die avond kwam het 250 man tellende Centrale Comité bijeen. Enkele uren daarna werd bekend gemaakt, dat Gierek in verband met zijn ,,ernstige ziekte" van zijn functies was ontheven. Er werd niet bij gezegd, dat het ontslag op eigen verzoek zou zijn geweest.

Medegedeeld werd, dat Stanislaw Kania unaniem als opvolger van Gierek was bnnoemd.

Stanislaw Kania, een geharde veteraan die zowel binnen als buiten Polen vrijwel totaal onbekend is, was tot dusver secretaris van het Centrale Comité, .,belast met de staatsveiligheid". Maar tijdens de stakingsgolf aan de Oostzee-kust zou hij zich tegen het gebruik van geweld hebben uitgesproken.

Stanislaw Kania, die tot algemene verrassing werd gekozen, is met zijn 54 jaar de jongste partijleider van Oost-Europa. Als mogelijke opvolger van Gierek werd algemeen de vroegere minister van buitenlandse zaken Stefan Olszowski getipt, die in februari uit het Politburo werd gezet en met een ambassadeursbenoeming in Oost-Berlijn buiten de actieve politiek werd geplaatst Maar twee weken geleden werd hij in ere hersteld en opnieuw in het Politburo opgenomen.

Stanislaw Kania, de nieuwe Poolse partijleider.

In de machtsstrijd van de afgelopen periode is de kleurloze apparatsjik Kania kennelijk als een compromis tussen de ,,harde" en de ,,liberale" vleugels van de partij naar voren gekomen. Het staat buiten kijf dat hij als verantwoordelijke voor leger en politie aanvaardbaar is voor Moskou, terwijl zijn gematigde optreden van de afgelopen weken hem voor de liberale vleugel acceptabel maakte.

De keuze van Kania zou mede tot stand zijn gekomen door toedoen van de vicepremiers Jagielski en Barcikowski, die na hun succesvolle onderhandelingen met de stakingscomités aan de Baltische kust over een groot prestige beschikken. Zij zouden Giereks opvatting hebben gedeeld dat een te abrupte wisseling in de top een zeer slechte indruk zou hebben gemaakt op Polens bondgenoten.

Kania heeft zijn politieke carrière gemaakt in de schaduw van en dankzij Gierek. Er zijn weinig concrete gegevens over hem beschikbaar. Hij stamt uit een boerenfamilie en ging op 15-jarige leeftijd in de leer bij een smid.

Na de Tweede Wereldoorlog trad hij toe tot de communistische partij en was hij actief in de jeugdbeweging. Hij studeerde economie aan de partijschool en kreeg in 1968 de leiding van de administratieve afdeling van het Centrale Comité. Vier jaar later drong hij door in het machtscentrum van de partij, het Politburo.

Afgezien van Kania heeft het Centrale Comité nog andere benoemingen gedaan. In het Politburo zijn gekozen Kazimierz Barcikowski en Andrzej Zabinski. De eerste kreeg nationale bekendheid als leider van een regeringsdelegatie die een akkoord bereikte met de stakers van Szczecin. Hij is minister van landbouw geweest en sinds februari dit jaar vice-premier.

De 42-jarige Zabinski heeft enn bliksemcarrière achter de rug. In februari werd hij secretaris van het Centrale Comité, op 24 augustus werd hij plaatsvervangend lid van het Politburo en nauwelijks twee weken later volledig lid van dit hoogste partij-orgaan. Hij had een actief aandeel in de onderhandelingen met de stakende arbeiders in Szczecin en in het Silezische Jastrzebië.

Redevoering *Kania*

In de avond van 6 sept. hield de nieuwe partijleider voor het Centrale Comité een toespraak, die door de TV werd uitgezonden. Hij zei hierin o.m., dat de overeenkomsten tussen de regering en de stakingscomités zullen worden nageleefd en hij kondigde een democratisering binnen de partij en van de partijlijn aan.

Volgens Kania was het de belangrijkste taak van de partij om het vertrouwen van de bevolking terug te winnen.

Verder zei hij, dat hij niet als leider van de partij beschouwd wilde worden; voortaan zal een collectieve leiding de dienst uitmaken, zo zei Kania.

De stakingsgolf was volgens hem de uiting van een werkelijk arbeidersprotest tegen ,,ernstige fouten in de economische politiek en misvormingen van het maatschappelijk leven".

Het protest was echter niet gericht tegen het socialisme of de leidende rol van de partij, zei hij. Daarom was de dialoog de belangrijkste oplossing voor de conflicten. De partij zal erop toezien dat alle daarbij door onderhandelingen verkregen overeenkomsten zullen worden nageleefd.

Het feit dat er een politieke oplossing is gevonden was waardevol politiek en moreel kapitaal voor de partij en een bewijs van verantwoordelijkheidsgevoel.

Men moet verder discussiëren, maar Polen heeft nu arbeid en rust nodig, vooral omdat de toch al moeilijke economische toestand door de stakingen verder is verslechterd.

Voortaan moet de democratisering worden bevorderd door versterking van de instellingen van de volksvertegenwoordiging en het parlement. ,,De democratie is geen gebaar van de leiding tegenover de bevolking, maar een grote en groeiende behoefte van het socialisme", aldus de kern van de toespraak zoals die door het Poolse persbureau P A P werd doorgeseind.

In dit verband maakte Kania ook gewag van liet oprichten van nieuwe vakbonden. Hij verzekerde dat de partij erop zal toezien dat deze op het socialisme gebaseerd zijn en deel uitmaken van de socialistische democratie.

Met nadruk bedankte Kania de Poolse bondgenoten, vooral de partij van de Sowjet-Unie en partijleider Brezjnew, omdat deze ,,tijdens de voorbije moeilijke dagen" begrip en vertrouwen hebben, getoond in de Poolse partij bij het zoeken naar een juiste oplossing.

Overeenkomst tussen regering en stakers in Gdansk

De regeringsdelegatie onder leiding van vice-premier Jagielski en de onderhandelingsdelegatie van de stakers in Gdansk hebben op 31 aug. een overeenkomst afgesloten, die de volgende inhoud had:

1 — De activiteiten van de vakbonden in Polen hebben niet aan de hoop en de verwachtingen van de arbeiders beantwoord. De opzet van onafhanlijke, zelfbesturende vakbonden die als de werkelijke vertegenwoordigers van de arbeidersklasse kunnen optreden, wordt dan ook ais noodzakelijk beschouwd. Wij zullen niemand het recht

Weekblad 49ste jaargang No. 2553, pag. 31647-31662

ontzeggen om lid te blijven van de oude, bestaande bonden en in de toekomst zal misschien zelfs samenwerking mogelijk zijn tussen de oude en de nieuwe bonden;

2 — a. het centrale stakingscomité (MKS) verklaart dat bij de opzet van de nieuwe onafhankelijke vakbonden de principes van Ge Poolse grondwet zullen worden geëerbiedigd. De nieuwe bonden zullen de maatschappelijke en materiële belangen van de arbeiders verdedigen en zijn niet van plan de rol te spelen van een politieke partij. Zij aanvaarden het principe dat de produktiemiddelen eigendom zijn van de staat, dat de basis vormt van het Poolse socialistische systeem.
Zij erkennen de leidende rol van de communistische partij in het land en zullen de bestaande internationale bondgenootschappen respecteren. Zij streven ernaar de arbeiders passende controle-middelen te verschaffen, tot uitdrukking te brengen wat er onder de arbeiders leeft en hun belangen te verdedigen.
De regeringsdelegatie verklaart dat de regering de volledige vrijheid en onafhankelijkheid van de nieuwe vakbonden zal waarborgen, zowel waar het hun organisatiestructuur als waar het hun functioneren op alle niveaus betreft.

b. De regering zal de nieuwe vakbonden volledig in de gelegenheid stellen om hun belangrijke taak uit te oefenen, namelijk het behartigen van de belangen van de arbeiders waar het hun materiële. sociale en culturele behoeften betreft. De regering staat er tevens voor in dat geen discriminatie wordt toegepast tegen de nieuwe bonden.

c. De oprichting en de activiteiten van de onafhankelijke zelfbesturende vakbonden zijn in overeenstemming met de conventies nummer 87 en 98 van de Internationale Arbeids Organisatie (ILO), die al door Polen zijn goedgekeurd. Voor het optreden van meer dan één vakbond is een passende wetgeving vereist. De regering zal dan ook met een aantal wetsontwerpen komen, met name op het gebied van vakbonden en arbeiderszelfbestuur, en met een arbeidswet.

De ondertekening van het akkoord van Gdansk. In het midden stakingsleider Leszek Walesa; links van hem vice-premier Jagielski.

d. De huidige stakingscomités kunen in de verschillende bedrijven worden omgevormd tot comités die de arbeiders vertegenwoordigen en als arbeiderscomités of arbeidersraden gaan fungeren, of als oprichtingscomités voor de nieuwe vakbonden.
Het centrale stakingscomité heeft als oprichtingscomité de vrijheid om ofwel in de vorm van één vakbond te gaan functioneren ofwel als vereniging van vakbonden in het Oostzeegebied. De regering zal de voorwaarden scheppen voor de registratie van nieuwe vakbonden buiten het register van de bestaande vakbonden.

e. Nieuwe vakbonden moeten de reële mogelijkheid krijgen om openlijk kritiek te leveren op beslissingen die bepalend zijn voor de leefsituatie van de arbeiders. Dit geldt voor de principes volgens welke het nationaal inkomen wordt besteed, voor de verdeling van het budget over maatschappelijke consumptie en andere zaken zoals gezondheidszorg, onderwijs en cultuur. Verder geldt dit voor de loonpolitiek, voor het systeem van automatische prijscompensatie, het investerings- en prijsbeleid. De regering zal de voorwaarden scheppen die nodig zijn opdat de nieuwe bonden deze taken kunnen vervullen.

f. Het centrale stakingscomité zal een researchcentrum oprichten dat tot doel heeft een objectieve analyse te geven van de leefsituatie van de arbeiders en van de manieren waarop de belangen van de arbeidersklasse op juiste wijze kunnen worden behartigd. Aan het centrum zal tevens een research-groep verbonden zijn die de loon- en prijsindex zal bestuderen en de resultaten van dit onderzoek bekend zal maken. De nieuwe bonden kunnen eigen publikaties verzorgen.

g. De regering geeft waarborgen dat punt één van de uit 1949 daterende vakbondswetgeving in Polen zal worden gerespecteerd volgens welke alle arbeiders het recht hebben op vrije vereniging in vakbonden. De nieuwe vakbonden zullen niet toetreden tot de vereniging van de oude vakbonden die vertegenwoordigd worden door de vakbondsraad. „Wij stemmen ermee in dat dit principe in de nieuwe vakbondswetgeving gehandhaafd blijft en dat het centrale stakingscomité zal deelnemen aan de oprichting van de subcommissies die deze wetgeving nader uit zullen werken".
Het recht om te staken zal in de nieuwe vakbondswet worden gewaarborgd. De voorwaarden waaraan moet zijn voldaan om een staking te mogen organiseren zullen in de wet worden vastgelegd, evenals de aansprakelijkheid in geval van overtreding van deze wet.
De secties 52, 64 en 65 van de arbeidswet zijn niet van toepassing op de methoden waarop bij stakingen geschilpunten tussen de bij het conflict betrokken partijen worden opgelost (de huidige wet voorziet niet in het recht om te staken of het recht op loon tijdens een stakingsperiode). Totdat de nieuwe wet zal zijn aangenomen garandeert de regering alle stakers en personen die bij de staking hebben geholpen persoonlijke onschendbaarheid en behoud van hun huidige loon.

3 a. de regering zal binnen drie maanden een wetsontwerp indienen bij het parlement voor een nieuwe wet op de censuur, gebaseerd op de volgende beginselen: censuur moet de belangen van het land beschermen. Dat betekent bescherming van staats- en economische geheimen. zoals die zijn gedefinieerd door de wet, zaken van staatsveiligheid en belangrijke internationale belangen, bescherming van religieuze overtuigingen en die van mensen die niet gelovig zijn, zowel als het tegenhouden van de publikatie van onzedelijk materiaal
De ontwerpwet zal ook voorzien in de mogelijkheid van appèl tegen de besluiten van de Censuurraad door de hoogste administratieve rechtbank. De nieuwe wet op de censuur zal ook worden ingevoegd in het wetboek voor administratief recht.

b. toegang tot de massamedia door religieuze groeperingen zal worden ingevoerd als een manier om de problemen op te lossen tussen staatsorganisaties en de betrokken religieuze groeperingen. De regering zal zorgen voor een radio-uitzending van de zondagmis na een uitvoerige overeenkomst hierover met het episcopaat.

c. de activiteiten van radio, TV, de massamedia en andere publikaties zullen in de gelegenheid zijn een veelheid van meningen, gezichtspunten en opinies tot uitdrukking te brengen. Dit moet door de samenleving worden gecontroleerd.

d. de pers, evenals burgers en hun organisaties, moeten toegang hebben tot publieke documenten, in het bijzonder de administratieve verordeningen, sociale en economische plannen, etc., uitgegeven door de regering en haar organen. Uitzondering op het principe van open activiteiten van deze organen zal moeten worden bepaald in overeenstemming met punt a.

4 — a. de regering onderzoekt in de allereerste plaats de rechtvaardigheid van ontslagen na de stakingen van 1970 en 1976. In alle gevallen waarin onregelmatigheden zullen worden bewezen, zullen deze mensen opnieuw in dienst worden genomen als zij dat wensen, waarbij in ogenschouw wordt genomen het feit dat hun kwalificaties mogelijk sindsdien ziin toegenomen. D i t geldt ook voor studenten, die van de universiteit zijn verwijderd.

b. zaken en personen, die in een aanhangsel zijn genoemd (o.a. Edmund Zadrozynski, Jan Kozlowski en Marek Koslowski) zullen in handen worden gegeven van de minister van justitie, die binnen twee weken hierover een revisieproces doet voeren en wanneer de genoemde mensen nog in de gevangenis zitten, tenuitvoerlegging van de straf stopzetten. In de lijst genoemde mensen, die tijdens de staking zijn gearresteerd, worden vrijgelaten.

5 — de uitkomsten van de staking zullen worden gepubliceerd en door de radio uitgezonden:

6 — de pogingen van de regering, gericht op het uit de economische crisis halen van het land zullen gepaard gaan met de volgende methoden: — het publiek maken van de gehele informatie over de sociaal-economische situatie; — alle groepen en sociale klassen in de gelegenheid stellen deel te nemen aan discussies over het hervormingsprogramma;

7 — de stakers krijgen voor de tijd, dat het werk werd neergelegd loon ter hoogte van het vakantiegeld, maar zij

verplichten zich tegelijkertijd de door de staking ontstane economische verliezen binnen drie maanden in te halen;

8 — alle arbeiders gaan één trap op de loontabellen omhoog. Bovendien moet tot **30** oktober een loonsverhoging voor de laagstbetaalden worden uitgerekend, die op **1** januari **1981** moet zijn uitbetaald;

9 — het principe van automatische prijscompensatie wordt ingevoerd;

10 — de vleesvoorziening zal voor **31** december **1980** verbeterd worden: exporten zullen verminderd en importen zullen vergroot worden. Overwogen wordt levensmiddelenkaarten voor vlees te introduceren;

11 — de zgn. „commerciële winkels" voor vlees, die hun waren voor verhoogde prijzen verkopen, worden afgeschaft;

12 — de criteria voor personeelsaanstellingen zullen uitsluitend gericht zijn op hoedanigheden en niet op partijlidmaatschap:

13 — de vakbonden zullen onderzoeken of er privileges voor partijleden en de militie zijn; (Jagielski verzekerde dat er geen zijn - red.)

14 — de pensioengerechtigde leeftijd moet voor zwaar werk worden verlaagd. Voor **31** december **1980** wordt besloten waar dat het geval kan zijn. Een dergelijke vervroegde pensionering moet slechts op uitdrukkelijke wens van de arbeider gebeuren;

15 — de regering zal waarborgen dat elke gepensioneerde het huidige sociale minimum-pensioen ontvangt;

16 — verbetering van de medische verzorging en verhoging van de lonen van verpleegsters is toegezegd;

17 — het aantal plaatsen op kleuterscholen en crèches wordt uitgebreid. Voor **31** december wordt daarover een rapport opgesteld;

18 — vanaf het eerste halfjaar van **1981** worden drie jaren moederschapsverlof toegekend. Het eerste jaar wordt volledig loon uitbetaald. Het tweede en derde jaar wordt **50%** uitgekeerd;

19 — de regering zal voor **31** december **1980** onderzoeken in hoeverre de wachttijd voor woningen bekort kan worden;

20 — het daggeld bij dienstreizen wordt verhoogd. (Voor **31** oktober rapport daarover). De toelage voor gezinsscheiding wordt per **1** januari **1981** verhoogd.

21 — het aantal vrije zaterdagen wordt groter. (Rapport daarover voor **31** december 1980). (Poolse arbeiders hebben nu per maand gemiddeld één zaterdag vrij - red.).

Bij de **21** punten hoort een lijst van politieke gevangenen, die moeten worden vrijgelaten. Stakingsleider Leszek Walesa gaf aan dat de arbeiders weer in staking zullen gaan wanneer deze dissidenten (volgens goede bronnen circa 40) niet vrijkomen.

De eisen van Poolse stakers

De onderhandelingen tussen het stakingscornité en de Poolse regering op de Lenin-werf in Gdansk werden gevoerd op basis van de 21 punten die de stakers ingewilligd wildrn hebben voordat zij het werk hervatten.

Deze punten zijn:

1. Acceptatie door de partij en werkgevers van onafhankelijke en vrije vakbonden, die voortkomen uit de door de Volksrepubliek Polen geratificeerde Konventie nr. 87 van de Internationale Arbeidsorganisatie betreffende vakbondsvrijheid.

2. Garantie op het recht tot staken evenals bescherming van stakers en van hen die zich solidair hebben verklaard of steun hebben verleend.

3. Nakoming van de grondwet van de Volksrepubliek Polen die vrijheid van meningsuiting en drukpers garandeert. Waaruit volgt dat ook de onafhankelijke tijdschriften niet onderdrukt worden.

Lech Walesa (met megafoon), de stakingsleider in Gdansk.

Jan Szydlak, de vroegere voorzitter van de officiële Poolse vakbond.

Toegang van vertegenwoordigers van alle geloofsovertuigingen tot de massamedia.

4. Indiensttreding op de laatst vervulde arbeidsplaats van iedereen die wegens de verdediging van de rechten van arbeiders ontslagen werd, vooral de deelnemers aan stakingen tussen **1970** en **1976,** en rehabilitatie van studenten die wegens hun opvattingen aan de universiteiten werden geschorst.
Vrijlating van alle politieke gevangenen, zoals Edmunda Sadrozynskiego, Jan Kozlowski, Marek Kozlowski.
Stopzetting van vervolgingen wegens overtuigingen.

5. Publikatie in de massamedia van informatie over de stichting van overkoepelende stakingscomités en openbaarmaking van hun resultaten.

6. Concrete stappen met het doel het land uit zijn crisistoestand te halen door volledige openbaarmaking van informatie over de maatschappelijk-economische toestand en
het mogelijk maken van discussies over een hervormingsprogramma voor alle maatschappelijke lagen op alle niveaus.

7. Betaling van loon aan alle arbeiders, die aan de staking deelnemen, over de periode die de staking duurt en vakantiegeld uit het fonds van de centrale vakbondsraad.

8. Verhoging van het basisloon voor alle arbeiders met **2000** zloty per maand als' compensatie voor de prijsstijgingen tot nu toe.

9. Garantie van een automatische loonstijging gekoppeld aan de prijsstijgingen en de inflatie.

10. Veiligstelling van een betere voorziening van de markt met levensmiddelen en de garantie dat alleen overschotten worden geëxporteerd.

11. Invoering van een bonsysteem voor vlees en vleesprodukten tot de toestand op de markt normaal is.

12. Afschaffing van het vrije prijssysteem op eerste levensbehoeften en sluiting van winkels waar goederen alleen gekocht kunnen worden met westerse valuta.

13. Invoering van regels voor de benoeming van leidinggevend kader op grond van hun kwaliteit en niet op basis van hun lidmaatschap van de partij. Afschaffing van privileges voor het leger, de veiligheidsdienst en het partijapparaat door gelijkstelling van gezinstoeslagen en afschaffing van de verkoop van goederen in speciale winkels.

14. Verlaging van de pensioengerechtigde leeftijd van vrouwen tot 50 en voor mannen tot 55 jaar en verlaging van het maximaal aantal jaren dat in Polen gewerkt moet worden van 30 jaar voor vrouwen en 25 jaar voor mannen, ogeacht leeftijd.

15. Gelijkschakeling van alle pensioenen op het huidige niveau van de pensioenuitkeringen.

16. Verbetering van de gezondheidszorg en garanties voor een volledige medische zorg voor de werkende bevolking.

17. Garantie van een toereikende capaciteit van de kindercrèches en kleuterscholen voor de kinderen van werkende vrouwen.

18. Invoering van een betaald moederschapsverlof in de eerste drie jaren voor de opvoeding van de kinderen.

19. Verkorting van de wachttijd voor een woning.

20. Verhoging van de daggelden van 40 naar 100 zloty en een duurtetoeslag.

21. Invoering van vrije zaterdagen voor arbeiders in ploegendiensten en continudiensten. Als een vrije zaterdag niet mogelijk is compensatie met meer vakantie of andere vrije dagen.

Vergelijking tussen akkoord en eisen van stakers

Een vergelijking tussen het akkoord van Gdansk en de eisen, die de stakers stelden, levert het volgende beeld op:

De twee belangrijkste punten, vrije vakbonden en stakingsrecht, zijn geaccepteerd. Men spreekt in de overeenkomst tussen stakers en regering niet van ,,vrije", zoals in de eisen stond, maar van ,,onafhankelijke, zelfbesturende" vakbonden. Daarmee wordt de voor het regime wat smadelijke term ,,vrij" omzeild, maar aan de essentie van de eis wordt niet getornd.

Een gebaar tegenover de regeringsdelegatie is de uitspraak dat ,,het recht van een ieder om lid te blijven van de bestaande bonden niet wordt betwist", evenals deze, die zegt dat ,,in de toekomst misschien samenwerking tussen de oude en de nieuwe bonden mogelijk zal zijn." Van een werkelijke concessie kan men hier nauwelijks spreken; wie zou tegen deze voornemens kunnen zijn? Cynische Polen merkten op dat in het protocol niets wordt gezegd over de nationale coördinatie van de vakbonden en dat daarin wel eens een mogelijkheid zou kunnen liggen voor de regering effectief optreden van die nieuwe bonden te ondergraven. Daar tegenover staat dat in de intussen al gepubliceerde ontwerpwet over de nieuwe vakbonden is opgenomen de zinsnede dat de organisatie van de nieuwe bonden ,,niet is onderworpen aan controle of toezicht door het landsbestuur".

Veel onoverzichtelijker is de uitspraak dat de nieuwe óonaen niet de rol zullen spelen van een politieke partij. In feite is de eerste daad van de nieuwe vakbondsleider Leszek Walesa, namelijk de aankondiging dat er opnieuw gestaakt gaat worden wanneer de circa 40 genoemde dissidenten niet uit de gevangenis komen, het stellen van een politieke eis, die buiten de sfeer ligt van de leefsituatie van de arbeiders, de principes voor besteding van het nationaal inkomen, de loonpolitiek en het investerings- en prijsbeleid, zoals die in het protocol worden beschreven.

De kwalificatie ,,niet-politiek" zal in de praktijk veel moeilijkheden geven. Deze problemen staan echter niet in verhouding tot de theoretische moeilijkheden die ze oproepen. In de marxistisch-leninistische samenleving wordt geen onderscheid gemaakt tussen politiek en economie: alles is politiek.

Een organisatie, (zoals het protocol zegt) die de ,,werkelijke belangen van de arbeidersklasse" behartigt, behartigt deze op alle in de socialistische staat voorkomende terreinen en onderwerpen, geen enkele uitgezonderd. Dat de stakingscomités in die traditie zijn opgevoed, maakt de opbouw van hun eisenpakket duidelijk. Eisen om meer loon en voor vervroegd pensioen worden afgewisseld met eisen voor vrijlating van dissidenten, voor afschaffing van censuur en voor zendtijd voor de katholieke kerk. Die eisen staan niet eens in een afzonderlijk rijtje; looneisen en religieuze eisen staan bij elkaar.

De machthebbers in Warschau zullen het hier moeilijk mee krijgen, want wie de ,,werkelijke belangen van de arbeidersklasse" behartigt, bestuurt in feite de staat. Althans behoort die te besturen als deze is gegrondvest op de beginselen van Marx en Lenin.

Het derde belangrijke punt in de overeenkomst, dat over de censuur, kent een wat ingewikkelde redenering. Censuur blijft, echter alleen als er iets beschermd moet worden: staats- en economische geheimen, staatsveiligheid, belangrijke internationale belangen, al dan niet religieuze overtuigingen en de zedelijkheid.

Het punt van de ,,internationale belangen" zou kunnen betekenen dat de plaats van Polen binnen het socialistische kamp en de Poolse banden met de Sowjet-Unie niet in discussie kunnen worden gebracht. De overige restricties zijn niet onbegrijpelijk en gelden in de praktijk ook vaak in Westerse democratieën.

De eisen voor het opnieuw in dienst nemen van stakers uit 1970 en 1976, die toen werden ontslagen, zijn ingewilligd. De eis om alle politieke gevangenen vrij te laten die de stakers hebben gesteund is niet ingewilligd. De regeringsdelegatie was zo slim bij die eisen een lijst met namen te vragen. Die is verstrekt, zodat daarmee alle politieke gevangenen van vrijlating zijn uitgesloten, die niet op deze lijst voorkomen.

De eisen voor openbaarmaking van de resultaten van de staking. Ingewilligd. De eisen voor openbaarmaking van voornemens om het land uit de economische crisis te halen en deze bespreekbaar te maken. Ingewilligd. Doorbetaling van de arbeiders tijdens de staking alsof ze met vakantie waren. Ingewilligd.

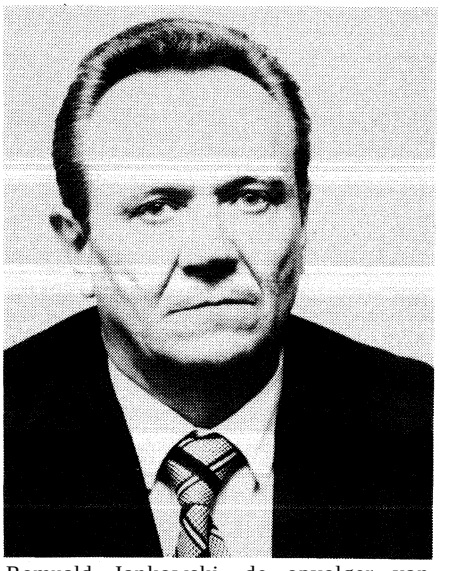

Romuald Jankowski, de opvolger van Jan Szydlak als voorzitter van de officiële Poolse vakbond

De eis tot een loonsverhoging van 2000 zlotys per maand (circa 134 gulden) is ten dele ingewilligd: arbeiders die per maand minder dan 3500 zlotys (ca 232 gulden) verdienen, krijgen er 1000 zlotys (ca 67 gulden) bij en arbeiders die daarboven zitten slechts 500 zlotys {ca 33 gulden). Deze loonsverhogingen gelden als compensatie voor recente prijsverhogingen. De stakers eisten daarnaast invoering van het systeem van automatische prijscompensatie. Het principe daarvan is geaccepteerd; de uitvoering ervan zal echter met de nieuwe vakbonden worden besproken.

Vervolgens: de eis de Poolse markt van meer voedingsmiddelen te voorzien en alleen overschotten te exporteren. Ingewilligd. Eis tot afschaffing van de commerciële winkels. Ingewilligd. Dat wil zeggen: de prijzen in die winkels worden gelijk aan die in de niet-commerciële, hetgeen in de praktijk betekent dat de commerciële prijzen omlaag gaan en de niet-ciommerciële omhoog.

Het punt van het verlenen van baantjes op grond van het feit dat men lid is van de communistische Partij en niet op grond van bewezen geschiktheid, is in het protocol voor de arbeiders onbevredigend afgehandeld. De regeringsdelegatie ontkende namelijk dat zoiets gebeurt. Ook wordt ontkend dat partijleden andere privileges genieten. Het stakerscomité heeft vastgelegd dat het daar een nader onderzoek naar zal doen.

De eis voor verstrekking van bonnen voor vlees en vleesprodukten in tijden dat er tekorten zijn. Ingewilligd.

Dat is niet het geval met de eis van de vervroegde pensionering. De stakers wilden pensionering voor vrouwen met 50 jaar en voor mannen met 55 jaar, of een systeem waarin vrouwen in totaal niet langer dan 30 jaar werken en mannen niet langer dan 35 jaar. De regeringsdelegatie wilde op dit punt niet verder gaan dan de toezegging de mogelijkheid voor vervroegde pensionering bij zware beroepen te onderzoeken.

Pensioenbedragen gaan nog niet direct naar het niveau van het huidig minimum-inkomen. De regering zal dat punt bestuderen en met nadere mededelingen komen.

De eis tot verbetering van de medische verzorging. Ingewilligd. Meer kleuterscholen en crèches. Ingewilligd. Volledige doorbetaling gedurende drie jaren voor vrouwen, die een kind krijgen. Ingewilligd voor het eerste jaar; het tweede en derde jaar 50% van het salaris. De wachttijd voor het verkrijgen van een huis moet worden teruggebracht. De regering erkent dit tekort en beloofde de gevraagde verkorting. Hogere uitkeringen voor dienstreizen en verhoging van de toelagen voor gezinsscheiding. Ingewilligd. Meer vrije zaterdagen. Voor het einde van het jaar komt daarvoor een plan.

De overeenkomst, die in Szczecin is gesloten heeft op één punt na weinig essentieels toegevoegd aan de overeenkomst van Gdansk, waarvan vast staat dat zij als model gaat dienen voor het gehele land. In Szczecin behouden ook arbeiders, die door het werk invalide worden hun oude loon, wordt de vakantietoeslag verhoogd en komt er een plaquette ter nagedachtenis aan de bij de staking in 1970 omgekomen arbeiders.

Dat ene essentiële punt is dat de regeringsdelegatie heeft moeten toezeggen dat de slotakte van de Akkoorden van Helsinki worden gepubliceerd. Daarin staat dat er in Europa vrij verkeer van ideeën en personen moet kunnen plaatsvinden. De slotakte is ook door Polen ondertekend. Verder moet de Universele verklaring van de rechten van de mens worden bekendgemaakt, die al in 1948 door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties is aangenomen.

Chronologie van de gebeurtenissen

Op 14 aug. is de staking op de Leninwerf in Gdansk begonnen (pag. 565/1). Op 15 aug. hebben de autoriteiten alle verbindingen tussen Gdansk en de rest van het land verbroken.

De chronologie van de gebeurtenissen sindsdien was als volgt:

17 augustus: het MKS in Gdansk stelt een lijst met punten op waarin het Poolse staatssysteem wordt uitgedaagd. Daaronder zijn de eisen voor stakingsrecht, vrije vakbonden en de afschaffing van de censuur; Gdansk wordt van de buitenwereld afgesloten;

18 augustus: Gierek stelt een reis naar West-Duitsland uit. De regering maakt bekend niet met de stakers te willen onderhandelen, waarvan het aantal intussen oploopt tot voorbij de 50.000 in het gebied van de Baltische zee; premier Babiuch roept de arbeiders op weer aan het werk te gaan. In een dramatische oproep voor radio en tv vraagt Gierek hetzelfde;

19 augustus: de stakers trekken zich niets van Gierek en Babiuch aan; de onrust breidt zich uit naar Szczecin. In de Sowjet-Unie wordt voor het eerst melding gemaakt van moeilijkheden in Polen. Dat gebeurt in de vorm van een samenvatting van de oproep van Gierek weer aan het werk te gaan;

20 augustus: KOR-woordvoerder Jacek Kuron en 17 andere leden van zijn comité worden opgepakt. De Sowjet-Unie hervat het storen van uitzendingen van de BBC, Voice of America en Deutsche Welle; 62 intellectuelen dringen aan op onderhandelingen;

21 augustus: vice-premier Tadeusz Pyka doet een aanbod aan de stakers, dat op niets uitloopt. Daarop wordt hij ontheven van zijn functie en als onderhandelaar vervangen door Mieczyslaw Jagielski:

22 augustus: bondskanselier Helmut Schmidt stelt zijn voorgenomen reis naar de DDR uit;

23 augustus: vice-premier Jagielski heeft een eerste gesprek met de stakers in Gdansk: de stakingen breiden zich uit naar steden in Silezië;

24 augustus: zuivering in de regering: premier Babiuch wordt ontslagen; de Sowjet-media maken melding van deze verschuivingen;

Zoals gemeld op pag. 561/1 e.v. werden de wijzigingen in de Poolse top door partijleider Gierek in een door de TV uitgezonden toespraak bekend gemaakt.

Belangrijke fragmenten uit deze rede zijn de volgende:

,,De inhoud van de debatten in het Centrale Comité weerspiegelt de ernst van de situatie en de diepgang van het verantwoordelijkheidsgevoel ten aanzien van de bestemming van Polen. In mijn rede tot het Centrale Comité besprak ik, zij het ontoereikend en met gepaste zelfkritiek, de belangrijkste problemen die voortkomen uit de situatie in het land. De aansluitende discussies bevestigden mijn evaluatie en conclusies dienaangaande. Harde en pijnlijke, maar rechtvaardige opmerkingen werden gemaakt tijdens de discussies. Onaangename waarheden ten aanzien van onze eigen vergissingen, tegenstrijdigheden en vertragingen, wankelmoedigheid en zwakte. Wij besloten de vijfde algemene vergadering van de communistische partij bijeen te roepen om alle kwesties te onderwerpen aan een diepgaande analyse om alle oorzaken van de huidige politieke en economische crisis waarin het land zich bevindt op te sporen."

,,Er is geen urgentere zaak of duurdere plicht dan het land uit de moeilijkheden te halen en de normale arbeidsvrede en sociale rust te herstellen. Wij kwamen overeen dat het wegnemen van de oorzaken van de sociale onvrede en herstel van een klimaat van wederzijds vertrouwen de sociale vrede en herstel van een klimaat van wederzijds vertrouwen, die onze daden in de jaren voor december vergezelden, de eerste voorwaarden zijn om deze doelstellingen te bereiken. Wij staan op het punt een wezenlijke ommezwaai te maken in de politiek van de staat en de partij en ze aan te passen aan de werkelijkheid van vandaag. Ik zou nogmaals willen zeggen dat we op het achtste partijcongres al de noodzaak zagen van een aanpassing van onze politiek. Wij namen aan dat wij in de loop van de komende jaren het economisch evenwicht zouden kunnen herstellen en de doelmatigheid van onze economie zouden kunnen vergroten. Het bleek echter dat het regeringsprogramma om deze doelstelling te bereiken onvoldoende sociale steun kreeg."

,,Gegeven die omstandigheid moesten wij het programma herzien, daarbij de verlangens van de werkers in overweging nemende De voorstellen die ik een week geleden op de televisie deed waren in wezen niet zo veelomvattend. Als we onze maatschappij serieus willen nemen, dan is het daarvoor ook te vroeg Het gaat erom verregaande veranderingen in onze economie aan te brengen Veranderingen die zorgvuldig voorbereid en overdacht moeten worden"

,,De reeds gedane beloften aangaande de leef- en werkomstandigheden van de werkers moeten worden nagekomen, hoewel dat niet makkelijk zal zijn Dit maakt een herziening van de economisch ~plannen voor de naaste toekomst noodzakelijk We zullen nog meer inves-

De leden van het Politburo en de secretarissen van het Centrale Comité na het partijcongres van febr. '80 (pag. 113 e.v.). Eerste rij v.l.n.r. A. Karkoszka (Politburo), J. Lukaszewicz (Politburo en secretaris), S. Kania (Politburo en secretaris), J. Szydlak (Politburo), M. Jagielski (Politburo), Z. Grudzien (Politburo), W. Jaruzelski (Politburo), W. Kruczek (Politburo), H. Jablonski (Politburo), partijleider Gierek, E. Bnbiuch (Politburo), S. Kowalczyk (Politburo), T. Wrzaszczyk (Politburo), A. Werblan (Politburo en secretaris), J. Waszczuk (secretaris).

Tweede rij v.l.n.r. E. Wojtaszek (kandidaat-lid Politburo), K. Barcikowski (kandidaat-lid Politburo), Z. Zandarowski (kandidaat-lid Politburo), T. Pyka (kandidaat-lid Politburo), J. Pinkowski (kandidaat-lid Politburo en secretaris), J. Zabinski (secretaris), Z Kurowski (Politburo), Z. Zielinski (Politburo).

teringen schrappen en veranderingen in de produktie doorvoeren om aan de urgente sociale verlangens tegemoet te komen. Samen met de Verenigde Boerenpartij zullen we stappen ondernemen om de landbouwproduktie op te voeren."

,,Onder de verlangens die door de werkers naar voren zijn gebracht neemt de kwestie van de vakbonden eer. belangrijke plaats in. De recente discussie geeft mij het recht te verklaren dat het Centrale Comité over deze zaak dezelfde mening heeft als het Politburo. Wij zijn van mening dat de centrale raad van de vakbeweging onmiddellijk het houden van verkiezingen van nieuwe vakbondsleiders moet overwegen in alle fabrieken waar het personeel dat wenst. Deze verkiezingen moeten volledig democratisch en geheim zijn en er moet een onbeperkt aantal kandidaten aan kunnen deelnemen. Het staat buiten kijf dat als het prestige van de vakbondsvertegenwoordigers die onlangs spontaan naar voren zijn gekomen duurzaam blijkt, deze leden zeker tot de nieuwe vakbondsautoriteiten zullen gaan behoren.

Het aanstaande congres van vakbonden zou een representatief forum van de Poolse arbeiders moeten worden. Het zou beslissingen moeten nemen over de rol, de plaatsen, de soorten van activiteiten van de vakbonden, die de verdediging van de belangen van de arbeiders altijd voorop moet stellen. Nog dit jaar zullen we aan het parlement (Sejm) het ontwerp voor een nieuwe vakbondswet voorleggen.

Het Centrale Comité heeft ingrijpende wijzigingen aangebracht in de personele samenstelling van de leidende organen van de partij. Het heeft tevens besloten om voorstellen voor te leggen aan de Staatsraad en Sejm voor vergelijkbare wijzigingen in de samenstelling van het presidium en de ministerraad. Deze wijzigingen betreffen vooral het economische beheer van het land en andere belangrijke werkterreinen van de partij en de staat.

Wij voeren belangrijke veranderingen in onze politiek door onder moeilijke omstandigheden. Wij moeten vastbesloten maar weloverwogen handelen. Terwijl we halverwege tegemoet komen aan de sociale kritiek en de rechtvaardige eisen van de arbeiders, moeten we misverstanden geduldig uit de weg ruimen en de aanvallen op de wezenlijke politieke en sociale beginselen van ons systeem en op onze partij afslaan. Ik herhaal nogmaals: alleen een socialistisch Polen kan een onafhankelijke staat blijven met zekere grenzen en internationaal aanzien. Alleen het socialisme kan onze staat en nationale belangen werkelijk bewaken. Wij zullen deze hoogste waarden vastberaden verdedigen en beschermen.

Vanaf deze plek richt ik mij tot alle inwoners van ons land. Onze partij wil zijn beleid oprecht herzien en rekening houden met de verlangens en de kritiek van de arbeiders en de hele samenleving. Wij hebben al concrete stappen in die richting genomen. Wij zijn bereid hierover te praten met de samenleving en met de vertegenwoordigers van de arbeiders die tijdens de stakingen zijn opgestaan. We kunnen echter geen holle beloften doen en niet akkoord gaan met eisen die de grondbeginselen van de staat aantasten."

,,Er zijn gesprekken gaande tussen regeringscommissies en vertegenwoordigers van de stakende arbeiders in de industriële centra aan de kust. Zij gaan over vele kwesties, waaronder problemen die ingewikkeld, moeilijk en niet snel oplosbaar zijn. Het voortduren van de werkonderbrekingen vergroot dagelijks de materiële verliezen en verscherpt het politieke gevaar".

„Wij denken met waardering en dankbaarheid aan de arbeiders en kaderleden die ondanks het uiten van ernstige verwijten en zware kritiek in discussie zijn gegaan en hun eisen naar voren brengen zonder het werk te onderbreken. Wij waarderen ook dat de stakende arbeiders in staat waren de rust en orde in hun fabrieken te verzekeren en daarmee grote schade aan en ontwrichtingen van algemeen eigendom hebben voorkomen."

,,Samenwerking en democratie hebben beide te maken met verantwoordelijkheid. Vandaag zijn zaken aan de orde die voor alle Polen van belang zijn. We moeten het land gezamenlijk uit de huidige crisis halen. We kunnen veel hervormen en veel veranderen, geleidelijk economische problemen oplossen, democratie ontwikkelen en de sfeer van wederzijds respect en samenwerking verdiepen. Ondanks onvolkomenheden en vergissingen, veroorzaakt door verschillende zaken, heeft ons land op allerlei terreinen grote resultaten geboekt. Wij Polen hebben bewezen over politieke volwassenheid te beschikken. Aan die volwassenheid is thans een grote behoefte."

25 augustus: de stakers weigeren verder te praten als de telefoonverbindingen met Gdansk niet worden verbroken. De autoriteiten geven toe;

26 augustus: de gesprekken beginnen serieus. De Sowjet-Unie spreekt van ,,een volledig binnenlandse aangelegenheid". Kardinaal Wyszynski maant tot kalmte.

De kardinaal deed dit in een door de Poolse TV uitgezonden preek, die hij hield tijdens de jaarlijkse bedevaart naar de schrijn van de Zwarte Madonna van Czestochowa.

Het was voor het eerst, dat op de Poolse TV beelden van deze godsdienstige gebeurtenis te zien waren.

Kardinaal Wyszynski riep de stakende arbeiders op weer aan het werk te gaan.

Hij zei, dat de bestaande onrust Polen ,,naar de rand van een catastrofe" had gebracht.

,,Op het moment dat Polen dreigt over te lopen van onrust, heeft het uur voor een gewetensonderzoek geslagen", zei hij.

,,Op een gegeven ogenblik moet men zijn eisen inatigen, opdat de orde in Polen weerkeert. Zelfs gerechtvaardigde verlangens kunnen niet meteen op dezelfde dag worden vervuld. Zij moeten geleidelijk aan verwezenlijkt worden."

Na te hebben opgemerkt dat men kinderen ook niet altijd hun zin moet geven, maar dat zij moeten leren geduld te oefenen, zei de katholieke leider: ,,Zo gaat het ook in het openbare leven. Men moet wachten. Wij zijn nog steeds een arme natie."

Voorafgaand aan de rechtstreekse televisieuitzending van de toespraak van de kardinaal had een lid van het Centrale Comité van de Poolse communistische partij, Ryszard Wojna, een commentaar uitgesproken, dat hij 's ochtends had geschreven in de partijkrant Trybuna Ludu. Ook deze prominente politieke commentator verklaarde, dat de arbeidsonrust Polen naar ,,de rand van de afgrond" heeft gebracht.

Eveneens op 26 aug. is Jan Szydlak, het hoofd van de officiële Poolse vakcentrale, als zodanig afgetreden, nadat hij bij de mutaties van 24 aug. zijn lidmaatschap van het Politburo kwijtgeraakt was.

Tot zijn opvolger bij de vakcentrale werd aangewezen Romuald Jankowski, tot dan voorzitter van de bond van metaalarbeiders.

27 augustus: de onderhandelingen in Gdansk worden voortgezet;

Stefan kardinaal Wyszynski tijdens de mis in Jasna Gora bij Czestochowa.

28 augustus: de besprekingen lijken tot resultaat te leiden. Het persbureau Interpress ontkent dat partijleider Gierek op het punt zou staan terug te treden;

29 augustus: De regelingsdelegatie stelt verdere besprekingen uit. Een commissie van deskundigen komt met een compromis, dat direct door de stakers in Gdansk en Szczecin wordt geaccepteerd:

30 augustus: overeenkomst over stakingsrecht en vrije vakbonden;

31 augustus: overeenkomst over nog 19 eisen van de stakers;

1 september: bijna overal in Polen wordt het werk hervat.

Commentaar *Prawda*

Het dagblad van de communistische partij van de Sowjet-Unie, de Prawda, bevatte op 1 sept. een commentaar op de situatie in Polen, waarin o.m. werd gezegd, dat „anti-socialistische elementen" bezig waren schade toe te brengen aan het socialisme in Polen.

Het commentaar was een dag tevoren al verspreid door het persbureau *Tass* en voor de TV voorgelezen.

Het was tot on dat moment het scherpste commentaar uit de SU op de ontwikkelingen in Polen.

Het volledige *Prawda*-artikel luidde aldus:

„De Poolse pers benadrukt de laatste dagen dat anti-socialistische elementen hun pogingen om van de gecompliceerde situatie in het land te profiteren om zo zowel de politieke als de economische problemen te verergeren, niet zullen opgeven."

Het dagblad „Trybuna Ludu", orgaan van het Centraal Comité van de Poolse Verenigde Arbeiders Partij. schrijft dat „anti-socialistische elementen proberen om de staking in een aantal Plaatsen voort te zetten en voor dit doel met steeds weer nieuwe — waaronder politieke — eisen komen en daardoor de spanningen doen toenemen. Zij slaan er geen acht op dat dit de politieke atmosfeer in het land vergiftigt en de dreiging van anarchie in het maatschappelijk leven oproept. Zij trekken zich niets aan van de mogelijke consequenties voor de staat en het volk".

Uit de persverslagen blijkt duidelijk dat anti-socialistische elementen zich in een aantal ondernemingen aan de Poolse kust, met name in Gdansk, hebben weten in te dringen om misbruik te maken van het vertrouwen van een deel van de arbeidersklasse en om de gecompliceerde economische situatie voor hun contrarevolutionaire doeleinden aan te wenden. Het staat vrijwel vast dat de regeringsdelegaties ermee ingestemd hebben de eisen die door vertegenwoordigers van de arbeiders naar voren werden gebracht in overweging te nemen. Het standpunt van de regeringsdelegatie in Gdansk en Szczecin en de resultaten van de onderhandelingen werden naar voren gebracht tijdens de plenaire bijeenkomst op 30 augustus van het Centraal Comité van de Poolse Verenigde Arbeiders Partij.

Maar antisocialistische elementen houden niet op met steeds weer nieuwe, politieke eisen te komen. Daaruit blijken hun ware bedoelingen. die niets te maken hebben met de economische en sociale belangen van de Poolse arbeidersklasse. De tactiek van dergelijke elementen, die in een aantal ondernemingen aan de kust actief zijn, is erop gericht de stakingen te laten voortduren en het leven in het land te ontwrichten.

Zij brengen directe schade toe aan het werkelijke socialisme in Polen. Zij zijn erop uit de banden te ondergraven van de partij met de arbeidersklasse — de voornaamste bron waaruit de kracht van de Poolse Verenigde Arbeiders Partij en de Poolse staat voortvloeit. Dit is dan ook precies de reden waarom anti-socialistische elementen steun vinden bij de vijanden van Polen die vanuit het buitenland actief zijn. Dat is tevens precies de reden waarom de massamedia in het Westen hun lasterlijke, ophitsende campagne tegen de Poolse Volksrepubliek hebben opgezet.

Deze acties hebben tot doel om op alle mogelijke manieren de terugkeer van de normale arbeidsactiviteiten en van het normale maatschappelijke leven in Polen te voorkomen, om de grootst mogelijke schade toe te brengen aan de economische en sociale ontwikkeling, aan de socialistische verworvenheden van het Poolse volk

Als bewijs hiervoor kan het feit worden genoemd dat de reactionaire vakbonden in de Verenigde Staten weigeren om schepen naar Polen te laden wanneer het Poolse volk en de Poolse economie ladingen voedsel nodig hebben en grondstoffen voor de Poolse landbouw en industrie. Dit alles vindt plaats onder het mom van „solidariteit" met de Poolse arbeiders.

De rechtse pers van West-Duitsland gaat door met het afdrukken van berichten met een ophitsend en revanchistisch karakter. Zo komt het blad „Deutsche Wochenzeitung" bij voorbeeld met het voorstel om van de regering van de Poolse Volksrepubliek „voormalig Duitsland" te eisen als borgstelling voor een krediet. In Bonn werd een provocatieve demonstratie gehouden door aanhangers van de Christen-Democratische Unie met als motto de herziening van „de politieke structuur" in het socialistische Polen.

Anti-socialistische elementen in Polen zoeken bij hun acties samenwerking met reactionaire Poolse emigranten en subversieve centra in het Westen. Het wordt met de dag duidelijker dat deze ophitsende activiteiten uit het buitenland geenszins worden ingegeven door bezorgdheid over het welzijn van de Poolse arbeidersklasse.

In deze kringen heeft men zich tot doel gesteld om schade toe te brengen aan de socialistische verworvenheden van het Poolse volk en om Polen met geweld af te brengen van de weg die het land, conform de wil van het volk, na de bevrijding van de Duitse fascistische indringers is opgegaan.

Het dagblad „Trybuna Ludu" wijst erop dat Polen een belangrijke plaats inneemt op het Europese continent en binnen de Europese politiek. Polen is lid van de militaire unie — het Warschau Pact — en lid van de economische unie — de Comecon. Polen vervult een belangrijke rol in het centrum van Europa als een element van vrede en stabiliteit op het Europese continent.

De „Trybuna Ludu" heeft gelijk als zij benadrukt dat „een ieder die zich ten volle van zijn verantwoordelijkheid bewust is duidelijk de grens moet kunnen onderscheiden tussen rechtvaardige eisen en eisen die de belangen van de staat bedreigen", aldus de Prawda.

In het Britse dagblad The *Guardian* van 2 sept. stond een analyse van het Prawda-artikel van een dag tevoren, waarin de auteur, Victor Zorza, tot de volgende conclusies kwam:

Het Prawda-artikel had een geslaagde inhoud Het bevatte met de beschuldiging dat Westelijke „centra van subversie" het Poolse communisme omver pogen te werpen, de boodschap dat het Westen moet weten dat het Kremlin elke noodzakelijke actie zal ondernemen om een dergelijke dreiging te weerstaan. De beschuldiging is ridicuul, maar wat van belang is, is dat het Kremlin het nodig vindt — zoals destijds bij Tsjechoslowakije — een voorwendsel voor actie te creëren.

De tweede boodschap gold de Poolse stakers. die te horen kregen dat hun eisen de „belangen" van de Poolse staat bedreigen. dit kan worden uitgelegd als een bedreiging van het zelfstandig voortbestaan van de Poolse staat.

De boodschap in weer een andere „laag" van het artikel was bestemd voor de Poolse partijleiding en hield in dat Gierek, door aan de stakerseisen tegemoet te komen, het glibberige pad is opgegaan dat Dubcek naar de ondergang heeft gevoerd Hier werd de waarschuwing dat de Sowjet-Unie zou moeten optreden publiekelijk bekrachtigd, nadat deze zeker al privé was doorgegeven in krasser bewoordingen.

Tenslotte bevatte het artikel een boodschap voor het eigen Sowjetrussische publiek: hun patriottische instincten werden aangevuurd tegen de Polen, die nooit erg geliefd zijn geweest bij de Russen.

Een zo ingewikkelde en zo vol mogelijke effecten zittende boodschap kan alleen na diepgaande discussie en een akkoord binnen het Russische Pulitburo zijn opgesteld. Zorza schrijft dat het Kremlin zich in de vroegere stadia van de Poolse crisis goedgunstig opstelde en dat Gierek twee keer naar de Russische leiders is gegaan om hun fiat te verwerven voor te nemen maatregelen, de laatste maal voor het ontslag van premier Babiuch. De stakers namen echter geen genoegen met de concessies totdat vice-premier Jagielski eind augustus, althans in beginsel, het merendeel van de stakerseisen aanvaardde. Jagielski zei toen dat hij naar Warschau moest voor toestemming van de partijleiding en dat hij een dag later zou terugkeren voor de ondertekening. Maar het werden twee dagen; deze dagen zijn benut voor pogingen om Moskou achter de akkoorden van Gdansk te krijgen.

Er wordt nu gesuggereerd dat het Prawda-artikel vóór de ondertekening van die akkoorden is opgesteld, nog voordat Moskou van de inhoud daarvan op de hoogte was. Maar Moskou moet al enkele dagen vóór het bereiken van het akkoord geweten hebben wat de inhoud ervan was.

Toen Moskou op de avond van 31 augustus een samenvatting van het in de maandeditie van de Prawda verschijnende artikel uitzond voor de radio, liet het daarmee weten dat het een belangrijke beleidsverklaring betrof, omdat alleen aan prominente politieke verklaringen voorafgaande publiciteit wordt verleend. De boodschap was eenvoudig: het akkoord is onaanvaardbaar want het is

een belangrijke stap op de weg naar pluralisme, eerst in Polen en dan in de rest van het Oostblok. Het moet daarom worden verworpen en als dat niet gebeurt zal de Sowjet-Unie moeten optreden om te voorkomen dat de verrotting zich verder verspreidt, zelfs als dat militaire interventie zou vereisen.
De vraag is of met het P r a w d a-artikel blufpoker wordt gespeeld. Is het Kremlin bereid de Brezjnew-doctrine op Polen toe te passen of is de waarschuwing bedoeld om Polen tot voorzichtigheid te bewegen zodat actie door de SU onnodig is?
Dat Moskou „second thoughts" heeft kan worden afgeleid uit het niet verder doorzetten van de publiciteitscampagne na de voorpublikatie van een belangrijke beleidsverklaring. Het is gebruikelijk deze steeds weer te herhalen en met veel ophef te brengen, ook via de uitzendingen in de buitenlandse talen, in het bijzonder voor de luisteraars van het land dat het doelwit van de boodschap is. Dit is deze keer niet gebeurd.
De conclusie moet zijn dat men in het Kremlin op het hoogste niveau heeft besloten terughoudendheid te betrachten. Zowel tot de opstelling van het artikel als tot de terughoudende follow-up moet op Politburo-niveau zijn besloten. Omdat noch het Westen noch Warschau de tijd heeft gehad om op het artikel te reageren moet de reden voor de rem op de follow-up in Moskou worden gezocht.
In eerdere, vergelijkbare situaties, zoals vlak voor de invasie in Hongarije (1956) en in Tsjechoslowakije (1968) waren er tekenen van onenigheid over de te varen koers binnen het Kremlin; aanvankelijk kon hierover slechts worden gespeculeerd, maar later werden de tekenen duidelijker. De curieuze behandeling van het P r a w d a-artikel lijkt wederom te getuigen van onenigheid binnen het Kremlin: diegenen die een hardere lijn wensten hebben moeten inbinden.
Maar is de zachtere lijn, die kenbaar wordt uit het verslag over de akkoorden met de stakers, een indicatie van een beleidswijziging, of is het slechts een verandering van taktiek? Dat zal pas over enige tijd blijken. De Poolse leiders hebben ongetwijfeld gepoogd Moskou ervan te overtuigen dat de akkoorden van Gdansk niet te letterlijk moeten worden opgevat. En het Kremlin zal er op hebben aangedrongen, de komende weken te benutten om de inhoud van de akkoorden zodanig te verwateren dat zij ongevaarlijk worden. Dit is de klassieke methode van aanpak van arbeidersontevredenheid: eerst concessies, daarna, als de opwinding is verminderd, een reeks vaak succesvolle pogingen om de concessies ongedaan te maken.

Dodatek nadzwyczajny do Kuriera Szczecińskiego
Od Redakcji
Osiągnięto porozumienie!
Szczecin wraca do pracy
Komisja Rządowa i Międzyzakładowy Komitet Strajkowy w Szczecinie dziś rano podpisały
PROTOKÓŁ
Voorpagina van Polens eerste vrije krant in 35 jaar, uitgegeven door de arbeiders in Gdansk

De Poolse arbeiders met hun zeer oude traditie van klassenstrijd en hun herinneringen aan niet ingewilligde beloften na eerdere revoltes — in 1956, 1970 en 1976 — zullen ditmaal niet gemakkelijk kunnen worden afgescheept. Zij willen de geleidelijke ontlediging van de akkoorden voorkomen door terstond de vrije vakbonden te organiseren, waarmee nakoming van de akkoorden kan worden verzekerd. De haviken binnen de Poolse leiding zullen met hun mentoren in Moskou pogen de vorming van deze bonden te vertragen, met het argument dat de nieuwe regelingen langzaam en overdacht moeten worden uitgewerkt en dat zij mogelijk moeten worden goedgekeurd door de Sejm, waarvan de parlementaire procedures een aanzienlijke hoeveelheid tijd zouden kunnen vergen. Deze en andere fricties tussen de arbeiders en haviken zullen zich spoedig voordoen. De haviken in Warschau zullen weer wijzen op ,,redenen van staat", waarmee de overleving van de Poolse staat in de schaduw van de SU wordt bedoeld, en Moskou zal krachtiger waarschuwende geluiden met variaties op het thema van het P r a w d a-artikel' laten horen. Met dit alles zou de vastbeslotenheid die de Poolse stakers tijdens de recente actie hebben betoond ernstig kunnen worden verzwakt.

Afgezien van de second thoughts is het P r a w d a-artikel een centraal element in de huidige situatie. In sommige Westerse hoofdsteden is men geneigd het minder serieus te nemen, hetgeen een produkt schijnt te zijn van hetzelfde wensdenken dat destijds tot de opvatting leidde dat Moskou Tsjechoslowakije niet zou binnenvallen. Juist dit manifeste Ongeloof van de grote Westelijke landen moedigde Moskou in 1968 aan tot handelend optreden.

Maar als de Westerse staten, in plaats van op een invasie te wachten, het Kremlin bij voorbaat de prijs daarvan zouden noemen, is er een kans dat het Kremlin daar rekening mee houdt. De Kremlin-leiders die nu gepreoccupeerd zijn door de opvolging van Brezjnew en door de pijnlijke daling van de economische groei, zullen zich wel tweemaal bedenken voordat zij de Sowjet-Unie blootstellen aan de kille winden van de koude oorlog die zouden volgen op een invasie in Polen.
Maar als het Westen een slappe houding blijft aannemen, zullen de Sowjetrussische haviken in staat zijn te zeggen dat interventie in Polen de enige veilige weg is om de ineenstorting van het communistische systeem te vertragen, zo niet het te redden.

Stakingen in Silezië duren langer

Nadat in Gdansk in Szczecin akkoorden waren afgesloten, duurde de arbeidsonrust in het mijngebied in Silezië nog enkele dagen voort. Hier ondertekenden vice-premier Aleksander Kopec en vertegenwoordigers van de stakers op 3 sept. een akkoord.

In dit akkoord werden dezelfde eisen ingewilligd als in Gdansk, maar bovendien kregen de mijnwerkers concessies op het gebied van ploegendiensten, vrije zondagen en de veiligheid in de mijnen.

Het is bekend dat vooral in Silezië de steenkool duur wordt betaald, dat wil zeggen met mensenlevens. De ongelukken en rampen dringen niet altijd in hun volle omvang tot de internationale pers door, maar men kan er staat op maken dat er elk jaar vele tientallen slachtoffers te betreuren zijn.

Eind vorig jaar was het helemaal raak, toen er in korte tijd drie rampen gebeurden met in totaal 63 doden.

Op 5 oktober kwamen in de mijn Nowa Ruda bij Walbrzych zeven mannen om het leven door vergiftiging, toen opeens een grote hoeveelheid kooldioxide een gang werd ingeblazen. De slachtoffers hadden hun masker niet op.

Vijf dagen daarna deed zich in de Dimitrow bij Bytom een kolenstofexplosie voor als gevolg van gebrekkige isolatie: 34 doden.

Later volgde nog een ramp met 22 doden in de Silesiamijn bij Bielsko, toen daar een transportband in brand vloog.

Vroeger waren hier veel slachtoffers gevallen door methaangas, maar daarvan was volgens de autoriteiten nu geen sprake. In mijnen waar dit gas kan optreden worden tegenwoordig speciale snuffelaars gebruikt om te waarschuwen als het methaangehalte een bepaalde grens overschrijdt. Dan schakelt automatisch de stroomvoorziening uit en verlaat iedereen terstond het bedreigde gebied.
Het is een van de maatregelen die in de loop der tijd zijn ontwikkeld om de risicofactor te verkleinen, maar voor de arbeiders die het vuile, zware én gevaarlijke werk moeten opknappen, is het kennelijk niet genoeg.
Dat was eind vorig jaar al duidelijk merkbaar. Op 4 december herdachten 250.000 mijnwerkers weer hun beschermheilige St. Barbara — met een vrije dag, maar ditmaal zonder feestgedruis. Ze kwamen op straat in hun traditionele kostuum, het zwarte pak met kepie, dat meer dan ooit aangepast leek aan de omstandigheden: de kleur van de kolen en de rouw.
En op een groot plein in Katowice, de hoofdstad van het Silezische mijndistrict, luisterden ze zonder veel geestdrift naar partijleider Edward Gierek, die de woorden sprak: „De mijnbouw is onze belangrijkste industrie, de kurk waarop we drijven. We halen dit jaar al 200 miljoen ton uit de grond en de produktie zal nog verder stijgen. Maar: laten we niet overdrijven. Geen hoger kwantum ten koste van de veiligheid."
De mensen moesten het nog zien na al die recente rampen; een reserve die Gierek onaangenaam moet hebben getroffen. Want de partijleider genoot hier veel gezag. Hij is uit de streek afkomstig en werkte zelf achttien jaar in de mijnen. Dat hij in 1970 — als opvolger van Gomoelka — aan de macht kon komen, was grotendeels te danken aan juist dit gebied, waar hij zich als districtscommissaris bijzonder verdienstelijk had gemaakt.
Maar zijn populariteit leek tanende en de regelmatige bezoeken die hij aan Silezië bracht, waren niet los te zien van de onrust onder zijn oud-collega's aan het kolenfront. Die onrust is dan nu, op de

golf van eisen tot democratisering, tot een uitbarsting gekomen en inmiddels na de toezeggingen weer geluwd.
Toen Gierek over de ,,kurk" sprak. had hij wel gelijk. Polen is een kolenland bij uitstek. Op de wereldranglijst van producenten neemt het — na de Verenigde Staten, de Sowjet-Unie en China — de vierde plaats in, en als exporteur strijdt het met de VS om de eerste plaats.
Van de ruim 200 miljoen ton, die nu jaarlijks in Silezië wordt opgedolven, gaat 20 procent of ruim 40 miljoen ton naar het buitenland. De export vertoont een sterk stijgende lijn wegens de behoefte aan deviezen. De belangrijkste afnemers zijn in het Oostblok de Sowjet-Unie. Tsjechoslowakije en de DDR en daarbuiten Frankrijk, Italië, de Scandinavische landen en Nederland.

Bijeenkomst parlement

Op 5 sept. werd een bijzondere zitting gehouden van het Poolse parlement, de Sejm. Hierin werd hevige kritiek geleverd op de politieke leiding van partijleider Gierek.
Enkele uren voordat bekend werd dat de partijleider met hartmoeilijkheden in het ziekenhuis was opgenomen, zei een Sejm-afgevaardigde dat het ,,niet voldoende is andere mensen aan de macht te brengen". ,,Er moet een andere stijl van regeren komen", zei hij. ,,De confrontatie tussen partij en volk is een uitvloeisel van het interne leven binnen de partij".

Gierek was zelf niet aanwezig toen in de Sejm zijn beleid onder vuur werd genomen. In het parlement werd opgeroepen tot een betere verstandhouding tussen kerk en staat, en tot een meer kritische funktie van het parlement zelf. Eén spreker verweet de politieke leiding de afgelopen jaren blind en doof te zijn geweest: ,,Het was voldoende om naar arbeiders en huisvrouwen te luisteren, om te weten dat er een crisis op komst was".
Meerdere afgevaardigden verwezen tijdens het debat naar nepotisme en corruptie in de partijtop: ,,Er zijn in dit land mensen die leven als meesters, waarom?", zei een afgevaardigde. Een andere zei: ,,Diegenen die profiteren van het loutere feit dat zij aan de macht zijn moeten verdwijnen".
Aan het begin van het debat had de nieuwe premier, Pinkowski, een rede gehouden die teleurstelde. De verwachte bijzonderheden over hervormingen bleven uit.
Wel beloofde de premier betere bevoorrading met levensmiddelen, stabilisering van de vleesprijs tot volgend jaar, invoering van de vijfdaagse werkweek, optrekking van het minimumloon en van alle salarissen.
De premier dankt de rooms-katholieke kerk voor haar ,,verantwoordelijkheidsbesef" van de afgelopen weken. Stakers en de nieuwe vrije vakbonden waarschuwde hij zich ver te houden van ,,antisocialistische elementen".
Na afloop van het debat keurde het parlement de samenstelling van de nieuwe regering goed.
(A-P, AFP, Reuter, DPA, NRC/H'blad, De Volkskrant, NZZ, Le Monde, The Times, FAZ, Wereldwijzer)

WEST-EUROPA

BELGIË

UITBREIDING ZEEBRUGGE

De regering heeft op 9 aug. beslist dat de haven van Zeebrugge maximaal wordt uitgebreid. De voorhaven zal een strekdam van 1.750 meter krijgen. Wat de achterhaven betreft, wordt de bouw van de zeesluis voltooid, met inbegrip van de verbinding met het Boudewijnkanaal en de afwerking van het noordelijk insteekdok. Wat hei westelijke insteekdok in de voorhaven betreft, werd nog geen beslissing getroffen.

Momenteel zijn reeds negen z.g. deelcontracten gesloten, voor een totaal bedrag van 13,9 mrd fr. De regeringsbeslissing betekent dat een tiende en een elfde deelcontract worden gesloten.

Het tiende (4A derde fase) voorziet in uitgaven ten bedrage van 1,3 mrd fr. Het omvat de voltooiing van de LNG-bouwplaats. Dit terrein moet bouwrijp zijn tegen 1 september 1981. Distrigaz meent vier jaar nodig te hebben voor de bouw van de opslagtanks en de vergassingsfabriek, wat dus tegen 1 september 1985 zou kunnen gereed zijn. Men beschikt dan nog over vier maanden voor het proefdraaien en het proefvaren met het LNG-schip. Het elfde deelcontract (5A eerste fase) voorziet in uitgaven ten bedrage van 5,7 mrd fr., waarvan 2,4 mrd fr. voor de eerste fase. Het omvat de aanzet van de westelijke havendam over een lengte van 1.050 meter, plus de bodemverbetering en bodembekleding in het funderingsvlak van de nieuwe havendammen over hun volledige tracé.

De regering heeft tevens enkele maatregelen ten voordele van de Antwerpse haven bekend gemaakt. De maritieme toegang zal binnen de kortst mogelijke tijd worden uitgebreid tot een diepgang van 48 voet ,,rekening houdend met de technische mogelijkheden, de internationale context en de beschikbare middelen." Binnen de Nationale havencommissie zullen de besprekingen worden voortgezet om een zo groot mogelijke harmonisering van de havenrechten tot stand te brengen.

De regering zal ook de werkgroep voor de Schelde- en Maasverdragen activeren, om zo spoedig mogelijk onderhandelingen met Nederland te beginnen. Ook met Frankrijk zullen bilaterale besprekingen worden aangevat over infrastructuurwerken en grensoverschrijdende milieuproblemen, in het bijzonder de vervuiling van de Maas en de stuwdam op de Houille.
De regering heeft ook beslist dat de contracten in de havensector niet nadelig mogen inwerken op de realisaties op het gebied van de autowegen, de wegen en de binnenwateren. Het evenwicht tussen Vlaanderen en Wallonië, beloofd in het investeringsprogramma 1976—1980, zal worden gehandhaafd.
De regeringsbeslissing ten gunste van de maximale uitbouw van Zeebrugge heeft onmiddellijk scherp protest uitgelokt van Antwerpse zijde, waar de schepen van de haven, J. Huyghebaert, en de Antwerpse parlementsleden van alle partijen gewaarschuwd hebben voor de achterstelling van de Antwerpse haven en voor een ,,financieel avontuur".

NIEUWE GOUVERNEUR VAN NAMEN

De socialistische senator Emile Lacroix werd benoemd tot gouverneur van de provincie Namen, in opvolging van de overleden Pierre Falize. Hij legde op 9 augustus de eed af.

Lacroix werd geboren te Gembloers op 13 maart 1920. Hij werkte een tijdlang in het onderwijs, zetelde van 1958 tot 1971 als kamerlid voor het arrondissement Namen en ging daarna over naar de Senaat. Van 1965 tot 1976 was hij ook burgemeester van Falisolle; na de fusie van die gemeente met andere gemeenten, werd Lacroix burgemeester van Sambreville.

NEDERLAND

PRIJSBELEID TWEEDE HELFT 1980

Minister Van Aardenne van economische zaken heeft op 3 juli tijdens een persconferentie op zijn departement aangegeven hoe het prijsbeleid voor de sectoren handel, industrie en diensten er in de tweede helft van dit jaar gaat uitzien.
Voor wat betreft de handel mag de marge stijgen met 2%. Dat betekent, bij wijze van voorbeeld, dat een produkt dat voor 10 gulden werd ingekocht en voor 10,80 verkocht, nu voor 11 gulden mag worden verkocht, aldus een woordvoerder van economische zaken.
De industrie mag de prijzen verhogen met 1,3% wegens stijging van de loonkosten en met 0,3% wegens stijging van externe kosten (rente, afschrijvingen etc.).
De maatregel van de minister betekent een bijstelling van het beleid per 1 januari. De handelsmarge mocht toen niet stijgen. De industrie mocht een prijsverhoging toepassen van 2,5% wegens loonkostenstijging en 0,2% wegens stijging van externe kosten.

TURKIJE

ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN 1977-1980. DEVALUATIES LIRA. HULP IMF EN OESO. HERSTRUCTURERING SCHULDEN

Na de oliecrisis van 1973 ging de economische situatie in Turkije achteruit. De opbrengst van de uitvoer bleek nauwelijks voldoende om de kosten van de ingevoerde olie en olieprodukten te dekken.
De economische groei daalde van 8% per jaar in 1975, tot 4% in 1977, tot 2,7% in 1978 en tot 2,4% in 1979.
De inflatie nam toe van 10% in 1975, 25% in 1976, ruim 57% in 1978 en tussen 75 en 100% in 1979. In juni 1980 steeg de prijsindex voor de groothandel met 2,7%, het laagste percentage in bijna 20 maanden, nadat sinds februari (29%) een geleidelijke vermindering van de prijsstijging was opgetreden.
Het tekort op de handelsbalans bedroeg in 1976 $ 3,2 mrd, in 1977 bijna $ 4 mrd; het daalde in 1978 door een sterke daling van de invoer als gevolg van een acuut tekort aan buitenlandse deviezen tot $ 2,3 mrd. Het tekort steeg in de eerste zes maanden van 1980 met 25% tot $ 1,54 rnrd (vergeleken met 1,14 rnrd in dezelfde periode van 1979). De Turkse goud- en deviezenreserves bedroegen op 1 jan. 1977 $ 1 mrd, op 1 dec. 1977 $ 468 mln, eind 1979 $ 553 mln en eind juni 1980 $ 621 mln.
Deze ontwikkelingen werden mede toegeschreven aan het gebrek aan continuïteit in het regeringsbeleid, dat afwisselend door Demirel en Ecevit werd gevoerd. Kringen rond Ecevit schetsten na diens aftreden eind oktober 1979 het volgende beeld: Demirel die pot verteerde met miljarden aan kortlopende schulden, Ecevit die ,,opbrandde" aan het reinigen van deze Augiasstal, Demirel die weer terugkomt om in een ,,schone stal" van voren af aan te beginnen economisch ,,de beest uit te hangen". Daarentegen meende de OESO in haar op 20 mei gepubliceerde jaarverslag dat het nieuwe economische programma van de regering-Demirel de basis moet vormen voor een herstel van de economische groei in Turkije op middellange termijn.

Op 9 sept. 1977 had de regering-Demirel een aantal maatregelen ter regeling van de economie ingevoerd, zoals a) prijsverhogingen in de publieke sector van 26 tot 114% t.b.v. de afschaffing van regeringssubsidies voor staatsondernemingen die zware verliezen leden, en b) maatregelen om buitenlandse valuta te sparen door het beheersen van bepaalde importen en het stimuleren van de export door exporteurs van industriële goederen toe te staan goederen ter waarde van hoogstens 50% van hun exportniveau te importeren.

Op 21 sept. 1977 werd een aanpassing van de muntpariteit t.o.v. diverse valuta ingevoerd in de orde van 8 à 10%. De waarde van het Pond (Lira) t.o.v. de Amerikaanse dollar werd met 10% verminderd tot 19,25 Lira = $ 1, waarmee de Lira sinds begin 1975 in totaal met 28% t.o.v. de dollar werd gedevalueerd. Op 1 dec. 1977 volgde een devaluatie van 3,4 a 9,8% t.o.v. drie Europese valuta en een revaluatie van 2,5% t.o.v. de Canadese dollar. Na deze maatregelen bracht een IMF-delegatie in september/oktober en in december 1977 een bezoek aan Turkije om eventuele economische hulp te bespreken. Die delegatie zou o.a. de volgende voorwaarden hebben gesteld aan de kredietverschaffing:

a) Economische stabilisatie door een langlopend programma voor economische herstructurering; b) een devaluatie van de Lira in de orde van 20 a 30%; c) een vermindering van de strijdkrachten en een beperking van de defensie-uitgaven; d) een besnoeiing van projecten in de zware industrie; e) een beperking van het streefcijfer van 8% economische groei per jaar; f) een vermindering van de betalingen; en g) beperkingen i.z. reizen door Turkse burgers.

De totstandkoming van een formeel akkoord met het IMF werd verhinderd door de volgende factoren: 1) het verzet van de regering tegen een forse devaluatie; zij gaf de voorkeur aan verdere periodieke aanpassingen, en 2) de oppositie van PNR-leider Erbakan tegen enigerlei beperking in het streefcijfer van de economische groei alsmede in de industriële projecten.

Toen de IMF-delegatie Ankara op 19 dec. 1977 verliet, wilde zij geen concrete toezegging m.b.t. nieuwe, grotere leningen aan Turkije doen vanwege de onzekere toekomst van de regering-Demirel. Deze trad na aanvaarding van een motie van afkeuring door de Nationale Vergadering af op 1 jan. 1978 en werd op 5 jan. 1978 opgevolgd door een regering onder premier Ecevit (pag. 304/2/3-'78).

In de eerste maanden van haar optreden nam de regering-Ecevit diverse maatregelen om de economie te stabiliseren.

Op 28 febr. werd de begroting-1978 bij de Nationale Vergadering ingediend, die uitging van het door de regering-Demirel opgestelde ontwerp. Voor 1978 werd de economische groei op 6,1% geraamd (vergeleken met 5% bereikt in 1977, terwijl voor 1978 10% door Erbakan was verlangd). De uitvoer zou met 45,5% t.o.v. 1977 moeten toenemen tot een waarde van $2.550 mln, terwijl de invoer werd bepaald op $ 5.000 mln.

Op I maart 1978 werd de Lira t.o.v. 16 valuta gedevalueerd met een percentage tussen de 23 en 38%, waardoor de waarde van de Lira in overeenstemming kwam met het peil op de zwarte markt. De waarde van de Lira t.o.v. de Amerikaanse dollar daalde met 23% van 19,25 tot 25,00 = $1. De door de devaluatie veroorzaakte prijsstijgingen van ingevoerde kunstmest en olie zou worden gedekt door een daartoe ingesteld speciaal fonds.

De waarde van het Pond t.o.v. de Duitse Mark daalde met 38% van 8,27 tot 11,50 = DM 1.
Tegelijk werden maatregelen bekendgemaakt om het sparen te bevorderen; zo werd de maximale rente voor spaartegoeden van 12 tot 20% verhoogd, terwijl de rente voor bankkredieten van 16 tot 14% werd verlaagd.

M.i.v. 1 maart werd het aantal buitenlandse reizen voor Turkse burgers beperkt tot één per twee jaar (incl. 1977), terwijl het daarvoor toegestane bedrag aan buitenlandse valuta werd gehalveerd van $ 600 tot $ 300.

IMF-krediet

Op 23 maart 1978 tekende de Turkse minister van financiën, Ziya Müezzinoglu te Washington een z.g. ,,Letter of intent" voor het IMF, waarin het regeringsprogramma tot sanering van de economie werd uiteengezet. Behoudens toestemming van de IMF-directie zou Turkije volgens Turkse regeringskringen gedurende twee jaar kredieten voor een waarde van ca. $450 mln kunnen opnemen, d.w.z. voor 374,5 mln SDR (speciale trekkingsrechten). Turkije hoopte ook op particuliere kredieten van $ 1,6 rnrd en Muezzinoglu zou in de VS ook contact opnemen met andere financiële organisaties zoals de Chase Manhattan Bank.

Op 17 april 1978 maakte de Turkse

Centrale Bank bekend dat besloten was de buitenlandse schulden van Turkije — in totaal $2.500 mln — te herstructureren. Die zouden moeten worden omgezet in één grote lening met een looptijd van 7 jaar met een respijtperiode van 3 jaar.

De voorgaande week had een coördinatiegroep van zes internationale banken (Citibank, Chase Manhattan Bank, Morgan Guaranty Trust, Deutsche Bank, Barclays Bank en Union Bank van Zwitserland) tijdens beraad met de Centrale Bank in beginsel overeenstemming bereikt over de herstructurering van de Turkse schulden en het verstrekken van een nieuwe lening van $500 mln a 600 mln om het economische ontwikkelingsprogramma van 1978 te financieren. De coördinatiegroep werd op 17 april uitgebreid met de Dresdner Bank en de Zwitserse Bank Corporatie; de door deze acht banken bij elkaar verstrekte leningen vormden meer dan een kwart van de aan Turkije verstrekte kredieten.

Op 24 april 1978 deelde het IMF mee dat het een standby-regeling voor Turkije had goedgekeurd voor aankopen in het buitenland tot een tegenwaarde van 300 mln SDR, ter ondersteuning van het regeringsprogramma voor economische hervorming. Voorts mocht Turkije 74,5 mln SDR besteden uit hoofde van de faciliteit voor compenserend krediet vanwege een exporttekort van Turkije in het voorgaande jaar.

Krachtens dit akkoord en in overeenstemming met de per 1 april 1978 van kracht geworden nieuwe quotaregeling ontving Turkije zo zijn hele quotum van 200 mln SDR plus 100 mln SDR op grond van de z.g. ,,Jamaica-clausule" (van jan. 1976, zie pag. 50-'76), waarbij landen ,,onder buitengewone omstandigheden" meer dan hun totale quotum mogen lenen; Turkije was daarmee het eerste land dat van deze clausule gebruik maakte.

Op 7 mei 1978 volgde een verdere aanpassing van de koers van het Turkse Pond. Tegenover acht Europese valuta werd het Pond gedevalueerd met 1,89 à 4,95%. Onveranderd bleef de koers tegenover de Amerikaanse dollar en het Britse Pond, terwijl een revaluatie met 2,02% t.o.v. de Canadese dollar plaatsvond.

Op 9 mei vond een gedeeltelijke opheffing plaats van het op 21 febr. 1977 ingestelde moratorium m.b.t. de transfer van buitenlandse valuta. Minister Muezzinoglu van financiën maakte dezelfde dag bekend dat een fonds van $30 mln was ingesteld voor de exportbevordering.

OESO-afspraak

Op 20 mei 1978 bereikte een werkgroep van het OESO-consortium voor Turkije een akkoord op grond waarvan individuele landen onafhankelijke bilaterale regelingen met de Turkse regering konden treffen over de bijzonderheden van de herstructurering van Turkije's buitenlandse schulden. De vertegenwoordigers van de deelnemende landen (Oostenrijk, België, Canada, Denemarken, Frankrijk, Bondsrepubliek Duitsland, Italië, Japan, Nederland, Noorwegen, Zweden, Zwitserland, Engeland en de VS) adviseerden hun respectieve regeringen een ,,substantiële verzachting van Turkije's buitenlandse schulden jegens officiële instanties dan wel schulden voortvloeiende uit door hen gegarandeerde of verzekerde kredieten". Daarop troffen diverse landen zulke bilaterale regelingen, met als voornaamste West-Duitsland.

Westduitse kredieten

Op 15 sept. 1978 tekenden de regeringen van de Bondsrepubliek en Turkije een nieuwe regeling voor de leningen van staat tot staat en voor door de staat gegarandeerde leningen voor een totaal van ca $325 mln. De rente voor de nieuwe leningen bedroeg ten hoogste 6,5%.

Op 7 april 1918 was een akkoord getekend waarbij Turkije onmiddellijk een lening van DM 50 mln kreeg voor de financiering van de invoer van kapitaalgoederen, grondstoffen en halffabrikaten uit West-Duitsland met een looptijd van 30 jaar (incl. 10 jaar zonder aflossing) tegen een rente van 2%.

Op 9 mei volgde de ondertekening van een akkoord op grond waarvan West-Duitsland Turkije kredieten van DM 130 mln zou verschaffen voor industriële projecten.

Van 10—13 mei bracht premier Ecevit een officieel bezoek aan de Bondsrepubliek, waar hij o.m. besprekingen voerde met Bondskanselier Helmut Schmidt en de ministers Hans-Dietrich Genscher (buitenlandse zaken), Otto Graf Lambsdorf (economische zaken) en Hans Matthöfer (financiën). Schmidt beloofde Ecevit dat de Bondsrepubliek — behoudens goedkeuring door de Bondsdag — Turkije onmiddellijk een krediet van DM 100 mln zou verschaffen om het in staat te stellen goederen van West-Duitsland te kopen en zo o.m. zijn NAVO-verplichtingen na te komen. Verdere leningen zouden volgens Schmidt afhangen van de eigen inspanningen van Turkije om zijn economie te stabiliseren en buitenlandse investeringen aan te moedigen. (In de jaren 1959—77 had Turkije DM 3.100 mln aan kapitaalhulp ontvangen van West-Duitsland, terwijl de defensiehulp DM 66 mln per jaar bedroeg). Op 11 mei verklaarde minister Matthöfer dat de Turkse schuld van DM560 mln wegens aankopen in de Bondsrepubliek, die wegens gebrek aan buitenlandse valuta niet was afgelost, zou worden omgezet in kredieten en dat de Westduitse regering de verantwoordelijkheid voor de betaling op zich zou nemen.

Nieuwe regeling met IMF. Verdere devaluatie Pond

Nadat de Turkse regering in de tweede helft van 1978 niet in staat was gebleken de voorwaarden te vervullen die het IMF verbonden had aan de standby regeling van april 1978, vonden nieuwe bespre-

Bulent Ecevit (l.) in gesprek met de Wectduitse Bondskanselier Schmidt in Bonn op 10 mei 1978

kingen plaats over de herstructurering van Turkije's schuld jegens het IMF, die in juli 1979 456.450.000 SDR bedroeg.
Deze besprekingen resulteerden op 19 juli 1979 in een nieuw akkoord: het IMF keurde een nieuwe standby regeling met Turkije goed, die het akkoord van 1978 verving en die de Turkse regering machtigde tot het doen van aankopen tot een equivalent van 250 min SDR ($ 327,5 mln). De lening zou voor 80,5 mln SDR worden gefinancierd uit de gewone IMF-middelen en voor 169,5 mln SDR uit supplementaire middelen, de z.g. ,,Witteveen faciliteit" (zie pag. 388/3-'78).

De Turkse regering had eerder de eerste twee termijnen van de standby regeling van april 1978 mogen opnemen, maar het IMF had kritiek geleverd op het falen van de regering de economie onder controle te krijgen en had aangedrongen op een forse devaluatie van het Turkse Pond. Daarop had de regering een reeks beperkte devaluaties van het Pond doorgevoerd — die geen verandering brachten in de wisselkoers t.o.v. de Amerikaanse dollar (TL 25 = $1) —, die gepaard gingen met een stijging van de binnenlandse prijzen, met de bedoeling zo de invoer te beperken.

1) Op 20 aug. 1978 werd het Turkse Pond gedevalueerd met een percentage tot 18,05 t.o.v. 15 valuta;

2) op 20 sept. 1978 met een percentage tot 4,8 t.o.v. 10 valuta;

3) op 17 okt. 1978 met een percentage tot 3 t.o.v. 8 valuta;

4) op 24 okt. met een percentage tot 5 tegenover 13 Europese valuta, de Koeweit-dinar en de Australische dollar; en

5) op 28 okt. 1978 met een percentage tot 5 t.o.v. 4 valuta.

Op 28 febr. 1979 had de Turkse Nationale Vergadering een begroting goedgekeurd, die o.m. voorzag in prijsverhogingen tot 90,9010 voor benzine, van 66% voor suiker en van 35% voor ijzer en cement alsmede in prijsverhogingen voor tabak en talrijke andere grondstoffen.

Het achterwege blijven van een forse devaluatie en van een beleid i.z. beperkte groei stuitte op ongenoegen bij het IMF, dat de verdere uitbetaling van de in 1978 toegezegde lening opschortte. Dit leidde tot een confrontatie met de regering van premier Ecevit, die de IMF-voorwaarden voor hulpverlening reeds op 8 maart 1979 ,,onaanvaardbaar" noemde. Op 21 maart verklaarde Ecevit: ,,Het IMF verlangt in het algemeen van zulke landen een economische stabiliteit in de zin van een stopzetten van elke economische groei. Een economische stabiliteit in die zin zou totaal ongeschikt voor Turkije zijn, dat een zekere mate van economische ontwikkeling moet waarborgen om zijn jaarlijkse bevolkingstoename van 3% het hoofd te bieden . . .'' Volgens Ecevit was het tegenstrijdig enerzijds van Turkije te verwachten dat het de aflossingen van zijn forse buitenlandse schuld voldeed en anderzijds dat het een stationaire economie zonder nieuwe investeringen handhaafde.

Op 10 april 1979 kwam de regering enigszins aan de IMF-wens tegemoet met een devaluatie van het Turkse Pond t.o.v. de Amerikaanse dollar met 5,7% (TL 26,5 = $ 1), terwijl tegelijk de waarde t.o.v. de Zwitserse franc verhoogd werd tot TL 15,20 = Zw fr. 1 (voorheen 16,67).
Hoewel het IMF op 12 april verklaarde dat de besprekingen over een nieuwe regeling een meer constructieve fase waren ingegaan, werden de onderhandelingen met de Turkse regering op 17 mei opgeschort, omdat Ecevit bleef weigeren tot een forse devaluatie over te gaan.

Op 11 juni 1979 besloot de regering-Ecevit echter het Pond t.o.v. de Amerikaanse dollar en 20 andere valuta met 43,7% te devalueren. De koers werd zo TL 47,1 = $1. (Een speciale koers van TL 35 = $ 1 werd ingesteld voor de invoer van olie, olieprodukten en kunstmest en voor de uitvoer van door de staat gesubsidieerde landbouwprodukten.) Tegelijk werd de benzineprijs verhoogd met maximaal 29%; de prijs van ijzer en staal met ca. 30% en die van wijn, bier en sterke drank met 30 à 64%.
Onmiddellijk daarop werden de besprekingen met het IMF hervat en op 13 juni gaf het IMF ,,in beginsel" zijn instemming met een herschikking van Turkije's uitstaande verplichtingen. Op 2 juli stuurde de Turkse regering een ,,letter of intent" aan het IMF met de toezegging de bepalingen van het akkoord na te leven.

Op 18 juli volgde een verdere devaluatie van het Pond tot 9,4% t.o.v. de meeste Westelijke valuta (maar niet de Amerikaanse dollar), waarna de nieuwe regeling op 19 juli officieel door het IMF werd goedgekeurd.

Akkoord *met* OESO

Het Turkije-consortium van de OESO stelde op 26 juli 1979 kredieten ter hoogte van $961 mln ter beschikking van Turkije voor de herfinanciering of herstructurering van zijn buitenlandse schulden. Dit aanbod werd gedaan na een vergadering van de werkgroep van het consortium te Parijs van 23-25 juli, nadat de OESO reeds op 30 mei 1979 in beginsel $906 mln beschikbaar had gesteld als Turkije met het IMF overeenstemming bereikte.

De secretaris-generaal van de OESO, Emile van Lennep, was op 7 sept. 1978 besprekingen begonnen met de Turkse regering om een rapport voor het consortium voor te bereiden. Hij had via de Westduitse Bondskanselier Helmut Schmidt de minister van financiën van de deelstaat Neder-Saksen, Walther Leisler Kiep, verzocht een ,,speciale hulpactie" te organiseren, die kredieten zou opleveren van een reeks regeringen (van lidstaten) en instellingen. De actie van Kiep paste in het kader van de door West-Duitsland geleide operatie voor economische hulp aan Turkije, waarvoor tijdens de Westerse topconferentie op Guadeloupe (5 en 6 jan. 1979) de mogelijkheden van een gemeenschappelijke actie werden besproken (pag. 38/1-'79).
De OESO-bijeenkomst van 30 mei te Parijs werd bijgewoond door regeringsvertegenwoordigers van Australië, Oostenrijk, België, Canada, Denemarken, Finland, Frankrijk, West-Duitsland, Italië, Japan, Luxemburg, Nederland, Nieuw-Zeeland, Noorwegen, Zweden, Zwitserland, Turkije, Engeland en de VS. Veertien van de lidstaten zegden in totaal $ 906 mln toe, w.o. de VS $ 248 mln, West-Duitsland $ 200 mln, België $ 75 mln, Noorwegen $ 71 mln, Frankrijk $ 70 mln, Japan $ 70 mln, Engeland $ 30 mln en Nederland $ 20 mln.
De bijeenkomst van juli werd bijgewoond door regeringsvertegenwoordigers van de bovengenoemde landen minus Luxemburg en Nieuw-Zeeland, en Spanje, terwijl ook vertegenwoordigers aanwezig waren van het IMF, de Wereldbank* en de Europese Commissie. Tijdens deze bijeenkomst werd het toegezegde bedrag van $ 906 mln tot $961 mln verhoogd.

De Turkse vertegenwoordiging deelde bij die gelegenheid mee dat een consortium van internationale banken op 13 juli te Londen met de Turkse regering een kredietakkoord voor middellange termijn ten bedrage van $407 mln getekend had voor de financiering van belangrijke importen. Naast deze lening voor 7 jaar (3 jaar geen aflossing, rente 1,75% over LIBOR = London Inter-Bank Offered Rates) hadden de banken ook ingestemd met een herstructurering van de reeds aan de Turkse Centrale Bank verstrekte kortlopende leningen ter waarde van $429 mln, een regeling eveneens voor 7 jaar.

Op 29 aug. ondertekende de Turkse Centrale Bank een akkoord met vertegenwoordigers van ruim 250 banken over de herstructurering van schulden ter waarde van ca. $ 2,2 mrd in de vorm van converteerbare Turkse Ponden, die vóór 1 jan. 1981 terugbetaald moesten worden. Volgens de nieuwe regeling moesten zij na zeven jaar worden afgelost (met een periode van drie jaar zonder aflossing, tegen een rente van 1,75% over LIBOR).
De gouverneur van de Turkse Cen-

*De Wereldbank keurde in juni 1978 drie leningen aan Turkije voor in totaal $205 mln goed, in nov. 1978 nog twee voor in totaal $ 152,5 mln en in juni 1979 opnieuw twee voor samen $ 160 mln.

trale Bank, Ismail Aydinoglu, die het akkoord te Londen tekende, zei dat de Turkse behoefte aan kredieten de komende jaren ca. $ 1,5 mrd per jaar bedraagt. Hij weet de bestaande moeilijkheden aan het vroegere gebruik van kortlopende leningen voor de financiering van investeringen op lange en middellange termijn welke niet op tijd de winst hadden opgeleverd om de daarvoor gemaakte schulden af te lossen.

Vertraging buitenlandse hulp

Begin september 1979 meldde Reuter vanuit Istanboel *(NRC/H'blad* 5-9-'79) dat van de bijna $ 1 mrd die door de OESO-landcn was beloofd nog slechts $ 118 mln was vrijgegeven door West-Duitsland, Noorwegen, Zwitserland en België. Het feit dat West-Duitsland toen minder dan de helft van de toegezegde DM 380 mln had vrijgegeven leek te bevestigen dat de belangrijkste donorlanden de ontwikkeling van de relatie tussen Turkije en het IMF wilden afwachten alvorens hun hele krediet toe te kennen.

Dat betekende dat de Westerse landen evenals de Westerse banken het voorbeeld van het IMF volgden en hun krediet in gedeelten verschaften in plaats van in één keer.

Het IMF had toen in eerste instantie slechts $ 91 mln van de toegezegde $ 325 mln verschaft. De tweede tranche, een bedrag van $ 78 mln, zou pas worden vrijgegeven, als het IMF in november het verslag over de vooruitgang van de financiële situatie in Turkije zou hebben bestudeerd. De regeringswisseling in november vertraagde de maatregelen die Turkije tegenover het IMF moest nemen, alvorens de tweede tranche van $ 78 mln — die op 22 nov. vrijkwam — te kunnen innen.

Financieel-economische maatregelen regering-Demirel

Nadat reeds op 20 dec. 1979 een devaluatie van het Turkse Pond t.o.v. de valuta van 9 Europese landen en Koeweit variërrnd van 0,4 tot 7,1% had plaatsgevondrn, devalueerde de regering-Demirel op 24 jan. 1980 het Pond t.o.v. de Amerikaanse dollar met 33%. Daarmee kwam de wisselkoers van de dollar op TL 70 tegen voorheen TL 47,1, uitgezonderd betalingen voor de invoer van kunstmest waarvoor een koers van TL 55 per $ 1 werd ingesteld.

Een correspondent uit Istanboel berichtte: Het werd een publiek geheim dat het IMF opnieuw zijn zinnen had gezet op een ingrijpende devaluatie om de Turkse export op te voeren. Deze was vorig jaar (1979) weliswaar vrij sterk gestegen, maar vertoonde de laatste maanden weer enige stagnatie. (De hele exportopbrengst gaat nu naar de import van ruwe olie).

Ook de geldzendingen van Turkse arbeiders in het buitenland hadden vorig jaar een enorme stijging te zien gegeven (meer dan 120%), maar de laatste maanden liepen ze weer sterk terug; een vicieuze cirkel van devaluatiegeruchten en devalutie-eisen deed zijn werk.

Het is duidelijk dat de regering-Demirel, wil zij de 78 mln dollar van het IMF krijgen en daarmee het groene licht voor een veel grotere lening van een internationaal consortium van banken, aan nog andere verlangens van het IMF zal moeten voldoen.

Zo wil het IMF een sterke prijsverhoging voor produkten en diensten van de staatsbedrijven, die nog altijd werken met een verlies van zo'n twee mrd dollar per jaar, en het geleidelijk stopzetten van de staatssubsidies voor essentiële produkten als petroleum en kunstmest. Alleen al de subsidie op kunstmest kost de Turkse schatkist per jaar al bijna een mrd dollar: de boeren betalen slechts eenzevende van de prijs.

Op 25 jan. maakte premier Demirel een reeks economische maatregelen bekend, die ten doel hadden de export op te voeren, de economie open te stellen voor buitenlands kapitaal en het inflatietempo te vertragen.

De prijzen van olieprodukten gingen omhoog met 44 a 100%, de steenkoolprijz-n werden verdubbeld en de prijzen van ijzer, staal en cement werden eveneens verhoogd.

Tegelijk werd een straffere monetaire politiek aangekondigd. De rentepercentages op bankkredieten zullen worden verhoogd.

Vele sectoren, die voorheen vrijwel gesloten waren voor buitenlandse investeringen, worden daarvoor opengesteld. Deze sectoren omvatten sommige delen van de mijnbouw, de landbouw, de voedselindustrie, textiel en kleding, bosbouw, de chemische industrie, electrische en electronische techniek, ijzer- en staalindustrie en de vervaardiging van industriële apparatuur, Op deze terreinen zullen buitenlanders tussen 10 en 49 % van de aandelen van de ondernemingen mogen bezitten. Er zijn tal van uitzonderingen, zodat buitenlandse maatschappijen in vele gevallen in staat zullen zijn een meerderheidscontrole op de aandelen te hebben. Dit betreft o.a. investeringen in het toerisme en investeringen door Arabische landen.

Buitenlandse oliemaatschappijen zullen in alle delen van Turkije, incl. in gebieden onder licentie van de Turkse oliemaatschappij TPAO, naar olie mogen zoeken en die winnen. Van de gewonnen olie moet 65% in Turkije worden gebruikt, 35% mag worden uitgevoerd.

De beperkingen voor buitenlandse banken om bijkantoren in Turkije te openen zullen worden opgeheven.

Voorts waren er maatregelen om de uitvoer te stimuleren; de zegelrechten op de invoer werden van 25 tot 1% verlaagd om de inflatoire effecten van de devaluatie te beperken.

Tevens werd door de regering per decreet van 25 jan. een regeling getroffen voor de aflossing van achterstallige schulden aan buitenlandse leveranciers, mogelijk een zaak van in totaal $ 1,9 mrd.

Volgens een bekendmaking in de Turkse staatscourant kunnen de schuldeisers kiezen uit terugbetaling in Turkse ponden of in dollars. Aan beide mogelijkheden zijn voorwaarden verbonden.

Bij terugbetaling in ponden kan het geld worden gebruikt voor investeringen in de toeristenindustrie in Turkije, voor het charteren van Turkse schepen, voor investeringen in buitenlandse ondernemingen in Turkije en voor kredietverlening aan Turkse importeurs.

Aflossing in ponden van vorderingen van minder dan 10.000 dollar zal in drie gelijke tweemaandelijkse termijnen gebeuren. Bedragen van meer dan 10.000 dollar zullen in twaalf gelijke tweemaandelijkse termijnen worden afgelost.

Buitenlandse leveranciers die terugbetaling in dollars verkiezen, zullen genoegen moeten nemen met aflossing in halfjaarlijkse termijnen, te beginnen medio 1984 en eindigend 1 januari 1990. Acht keer zal 7,5 procent van de schuld worden betaald en vier keer tien procent. De rente zal niet meer dan zeven procent bedragen.

Aflossing in andere valuta's dan Turkse ponden of dollars is niet mogelijk. De schuldeisers moeten voor eind april 1980 een keus maken. Per vordering mag voor ponden dan wel voor dollars worden gekozen. Uitgesloten van deze regeling zijn vorderingen voor de levering van benzine, olieprodukten, kunstmest en grondstoffen voor kunstmest, aldus de Turkse staatscourant. (Reuter)

Missie Matthöfer. Tweede *hulp*programma OESO

Vanaf eind januari was de Westduitse minister van financiën, Hans Matthöfer, in opdracht van Bondskanselier Schmidt bezig met de voorbereiding van een tweede OESO-hulpprogramma voor Turkije. Nadat de Turkse staatssecretaris Turgut özal, de voornaamste economische adviseur van premier Demirel, bezoeken aan West-Duitsland, de VS, Engeland en Frankrijk had gebracht, voerde Matthöfer van 16-19 febr. besprekingen in Genève, Athene en Ankara.

In Genève voerde Matthöfer overleg met de Saoedische minister van financiën,

Aba al-Khail, om een mogelijke deelname van Saoedi-Arabië aan de Westerse hulp voor Turkije na te gaan.

In Athene sprak hij met premier Karamanlis en diverse ministers. Na afloop van dit overleg zei Matthöfer tijdens een persconferentie dat de Bondsrepubliek geen verandering in het militaire evenwicht in het gebied van de Egeïsche Zee wenste; de kwestie van de Westduitse defensiehulp aan Griekenland was besproken. Minister van buitenlandse zaken, Georgios Rallis, toonde er begrip voor dat Turkije economisch geholpen zou worden, maar Griekenland kon niet deelnemen aan zo'n hulpprogramma, ,,want wij hebben grote moeilijkheden en hebben zelf hulp nodig". Over Turkije merkte hij op: „Wij zijn niet tegen Turkije. Wij hebben alleen bilaterale meningsverschillen."

Op 17 febr. 's avonds vloog Matthöfer naar Ankara, waar hij de volgende dag officiële besprekingen begon met premier Demirel en een aantal ministers. Volgens de F A Z (19-2) ging het daarbij vooral om drie zaken: 1) Een financiële hulp van de OESO-staten aan Turkije ter hoogte van $ 1,2 rnrd à $ 1,5 rnrd voor het betalen van lopende Turkse rekeningen; 2) de prolongatie van de oude schulden van Turkije; en 3) de militaire hulp (Turkije wenste 70 Leopard-tanks). In een interview met T h e T i m e s (11-2) had premier Demirel op 5 febr. gesteld dat Turkije binnen tien dagen na de maatregelen van 25-25 jan. reeds ca. $ 400 mln had ontvangen: meer dan $ 200 mln van het IMF, ca. $ 100 mln van de Amerikaanse regering en ca. $ 100 mln van handelsbanken. Eind januari was ongeveer de helft van de toegezegde OESO-steun aan Turkije verleend; de VS, West-Duitsland en de Scandinavische landen zouden de beloofde bedragen geheel ter beschikking hebben gesteld, aldus T h e T i m e s (15-2).

Voor zijn vertrek uit Turkije zei Matthöfer op 19 febr. dat de te verwachten hulp voor Turkije ,,kwantitatief en kwalitatief" hoger zou uitvallen dan in 1979. Het door de regering-Demirel gestarte saneringsprogramma was moedig en effectief en Matthöfer had de noodzakelijke financiering voor het slagen van dit programma toegezegd.

Tijdens een speciale OESO-zitting te Parijs verklaarde secretaris-generaal Emile van Lennep op 25 febr. dat zijn organisatie van mening was dat het economische ontwikkelingsprogramma van Turkije volledige steun verdiende. Hij kondigde aan dat op 26 maart een bijeenkomst over concrete toezeggingen zou plaatsvinden. De Turkse staatssecretaris Turgut özal deelde bij die gelegenheid mee dat Turkije aan rente en aflossing van zijn schulden voor 1980 $ 2,3 rnrd moest opbrengen en voor 1983 $ 3,3 mrd. Het financiële tekort in de jaren 1980 en 1983 voor dekking van de noodzakelijke betalingen zou gemiddeld meer dan $ 1,6 rnrd per jaar bedrag-n.

Inmiddels had het IMF op 22 febr. aan Turkije een krediet verleend van 71,63 mln SDR (ca. $ 93 mln) en een tranche van 100 mln SDR ($ 130 mln) uit het 250 mln SDR-krediet van 1979 vrijgegeven. Op 28 febr. verleende West-Duitsland als voorschot op de te verwachten OESO-hulp een krediet ter hoogte van 100 mln DM.

Van 4-6 maart verbleef Matthöfer in Washington voor besprekingzn met de Amerikaanse regering en met vertegenwoordigers van Wereldbank en IMF over de hulp aan Turkije. Na afloop van zijn bezoek verklaarde hij: ,,Ik wilde uit de VS $ 850 mln meenemen en heb dit ook in wezen bereikt". Volgens persberichten ging het daarbij om $ 300 mln van het IMF, $ 275 mln van de Wereldbank en $ 200 mln van de Amerikaanse regering. De poging deze laatste te winnen voor een verhoging van de in de begroting vastgelegde hulp aan Turkije tot een bedrag van $ 300 mln zou zijn mislukt, hoewel Matthöfer een overeenkomstige verhoging van de Westduitse bijdrage zou hebben toegezegd; de regering-Carter wilde de openbare uitgaven i.v.m. haar anti-inflatiepolitiek niet verhogen.

Op 5 maart wijzigde Turkije de wisselkoers van het Turkse Pond t.o.v. ti-n Westelijke valuta. Dat ging gepaard met revaluaties en devaluaties van 1 tot 5,5%, waarbij o.a. het Pond tegenover de DM met 2,1% werd gerevalueerd.

Op 10 maart werd aan Turkije een overbruggingskrediet van $ 500 mln a $ 600 mln door centrale banken op een BIB-conferentie te Bazel toegezegd.

Op 11 maart verklaarde de Turkse staatssecretaris Ozal te Londen dat hij hoopte op buitenlandse leningen van $ 4 rnrd voor 1980; daarvan zou $ 900 mln zijn toegezegd.

Op 16 en 17 maart verbleef Matthöfer in Tokio, waar hij Japan wist over te halen tot het beschikbaar stellen van $ 70 mln aan kapitaalhulp en exportkredieten t.b.v. Turkije; deze gelden waren reeds voor 1979 toegezegd, maar wegens meningsverschillen over de aanwending ervan niet toegekend. Over de verlening van verdere hulp zou Japan vóór 26 maart beslissen, maar het zou daarbij zijn eigen moeilijke financiële toestand in aanmerking nemen alsmede de omstandigheid, dat het vooral Aziatische landen als Pakistan en Thailand moest helpen.

Tijdens de OESO-bijeenkomst van 26 maart te Parijs slaagden de regeringsvertegenwoordigers van 17 OESO-landen er (nog) niet in overeenstemming te bereiken over de omvang van de hulp aan Turkije.
,,Het uitstel van de beslissing aangaande internationale economische steun aan Turkije is in de Turkse hoofdstad misverstaan". Dit zei de secretaris-generaal van de OESO, Van Lennep, die samen met de Westduitse minister van financiën Matthöfer een persconfercntie hield na een kort bezoek op 28 maart aan Ankara.
Het uitstel was voornamelijk voortgevloeid uit het feit dat de regeringen van Canada, Japan en Zweden nog niet klaar waren met de voorbereidingen voor deze ,,solidariteitsactie". En Matthöfer voegde er tot Turkse vreugde aan toe dat de Westduitse steun in ieder geval een half rnrd dollar zou bedragen (200 mln méér dan verwacht), waarvan 200 mln onmiddellijk uit te keren „bruggeld".

Een voorgenomen bezoek van Matthöfer aan Riad, daags voor zijn bezoek aan Ankara, moest worden afgelast vanwege een zandstorm.
Wel bezocht hij, op weg naar Ankara, Athene om andermaal te trachten premier Karamanlis gerust te stellen dat door de op handen zijnde hulp aan Turkije het machtsevenwicht tussen dat land en Griekenland niet zou worden aangetast; daarvoor stond zo zei hij, de EG-hulp aan Athene borg.

Op 2 april ging Turkije over tot ezn devaluatie van het Pond tegenover de Amerikaanse dollar met 5,2% (TL 73,70 = $ 1) en tegenover zes andere valuta met 5,4%. Daarentegen werd het Pond t.o.v. drie andere valuta (w.o. de Duitse Mark) gerevalueerd met 0,2 a 0,4%.

Op 8 april meldde de Financial Times dat Turkije het uit januari daterende programma voor de aflossing van achterstallige schulden in het, licht van de ontvangen kritiek had geamendeerd. Zo zou de terugbetaling nu geschieden in de valuta, waarin de schuld oorspronkelijk was aangegaan. Het rentepercentage werd verhoogd tot 7%. De beslissingstermijn van 23 april werd officieel verlengd tot 23 juni. Volgens de regering was inmiddels 30 a 40% van het totale bedrag al onder tafel geregeld via particuliere Turkse crediteuren.

Tijdens de vergadering van 15 april te Parijs werden 17 OESO-staten het eens over een bedrag van $ 1,16 rnrd voor financiële hulp aan Turkije. De betrokken staten en organisaties zegden de volgende bedragen

toe (in mln $): West-Duitsland 295, VS 295, Italië 115, Frankrijk 100, Japan 100, EG 100, Zwitserland 37, Engeland 35, Nederland* 21,5, Oostenrijk 15, België 10, Canada 10, Noorwegen 10, Zweden 10, Finland 3,5 en Luxemburg 1.
Daarnaast werd verwacht dat de Wereldbank nog $ 260 mln zou leveren, nadat deze instantie dit jaar al $ 340 mln had verstrekt, o.a. voor de financiering van ontwikkelingsprojecten.
De secretaris-generaal van de OESO, Emile van Lennep, verklaarde dat de kredietvoorwaarden voor Turkije nu gunstiger waren dan in mei 1979: minder gebonden, lagere rente en langere periodes zonder aflossing.

Turgut Özal raamde de Turkse behoefte aan financiële hulp dit jaar op 3 mrd dollar. De hulp van de OESO-landen en van de Wereldbank en het IMF dekt hiervan een aanzienlijk deel. Turkije hoopt dat Saoedi-Arabië en de Verenigde Arabische Emiraten het restant voor hun rekening zullen nemen.

Op 1 mei vertrok staatssecretaris Özal na een driedaags bezoek van Qatar naar Saoedi-Arabië voor vierdaags overleg. Diezelfde dag maakte premier Ecevit bekend dat Saoedi-Arabië had besloten Turkije een krediet van $ 250 mln te verstrekken met een looptijd van 15 jaar (incl. 5 jaar zonder aflossing); het betreffende akkoord werd op 23 aug. getekend.

Nieuw IMF-krediet

Op 19 juni ging het IMF akkoord met het verstrekken van een nieuw bijstandskrediet voor drie jaar van 1.250 mln SDR aan Turkije ($ 1,65 rnrd). In een toen uitgegeven verklaring deelde het IMF mee dat de waarde van de driejarige lening overeenkomt met 625% van het contingent van 200 mln SDR van Turkije aan het Fonds, terwijl het plafond voor kredieten tot dusver 300% was. Van het nieuwe krediet komt 1.211,4 mln SDR uit de aanvullende ,,Witteveen-faciliteit", terwijl 38,6 mln SDR uit de gewone middelen komt. Voor de Witteveenfaciliteit kon het IMF in 1980 beschikken over 7.784 mln SDR of ca. $ 10,1 mrd, die door een reeks industrielanden en olie-exporterende landen worden verschaft.

Verdere devaluatie Turks Pond

Inmiddels werd de koers van het Turkse Pond herhaalde malen aangepast.

Op 20 **april volgde een** devaluatie t.o.v. 13 Westerse valuta (excl. VS) met 1,3 à 3,7%.

Op 29 april werd het Pond — voor de zevende maal in 1980 — gedevalueerd met gemiddeld 4,7% t.o.v. 15 valuta (excl. VS). Daardoor werd de pariteit t.o.v. de Westduitse Mark TL 41,51 (voorheen 39,82) = DM 1.

Op 9 juni volgde een devaluatie t.o.v. de Amerikaanse dollar en andere valuta met 6%. Daardoor werd de koers TL 78 (voorheen 73,3) = $ 1.

Op 14 juli werd het Pond t.o.v. 14 valuta (excl. VS) gedevalueerd met 0,4 à 2,8%.

Op 4 aug. volgde een beperking devaluatie t.o.v. de Amerikaanse dollar (koers werd TL 80 = $ 1) en andere belangrijke valuta.

Akkoord over aflossing schulden

Nadat een driedaagse conferentie van 14 Westerse landen, die vorderingen op Turkije hebben, op 19 juni zonder overeenstemming was beëindigd, werd het beraad, waaraan ook werd deelgenomen door afgevaardigden van de Wereldbank, het IMF, de Europese Investeringsbank (EIB) en de Europese Commissie, op 23 juli met de ondertekening van een akkoord afgerond. Volgens de Turkse onderhandelaar Turgut özal mag Turkije het afbetalen van een schuld van $ 2,2 mrd, een zaak die in 1982 beklonken had moeten zijn, met tien jaar uitstellen.
De eerste vijf jaar moet 10 procent van deze schuld worden betaald. Bij dit bedrag komt $ 0,8 mrd aan achterstallige schuld over 1978 en 1979. Dit bedrag moet nu binnen acht jaar zijn afgelost, waarbij de eerste vier jaar geen betaling vereist is. *(NZZ,* Financial Times, The Times, FAZ, *NRC/H'blad,* Le Monde)

BINNENLANDSE POLITIEK EN TERREUR

In aansluiting op het bericht van pag. 570/3 e.v. volgt hier een overzicht van gebeurtenissen in de Turkse binnenlandse politiek sedert medio februari tegen de achtergrond van de voortdurende politieke terreur.

Verlenging staat van beleg. Verklaring *Demirel*

Op 20 febr. verlengde de regering op advies van de Nationale Veiligheidsraad de staat van beleg in 18 van de 19 provincies, waar die tot dusver van kracht was. De staat van beleg werd opgeheven voor de provincie Sivas, waar veel sjïitische Alawieten wonen, omdat daar de laatste vijf maanden geen ernstige incidenten waren voorgekomen. Daarentegen werd de staat van beleg nu uitgebreid tot twee andere provincies: Izmir, waar zich de voorgaande weken arbeidsonlusten voordeden (pag. 576), en Hatay (bij de grens met Syrië), waar ook veel politieke moorden werden geregistreerd.
Nationale Vergadering en Senaat gaven in verenigde zitting later die dag hun goedkeuring aan de maatregel. De Republikeinse Volkspartij (RVP) van oppositieleider Ecevit en een aantal onafhankelijken stemden echter tegen de uitbreiding met Izmir en Hatay, omdat daar volgens een RVP-woordvoerder de regering schuld had aan het treffen tussen het veiligheidsapparaat en linkse arbeiders.

Kort tevoren had de chef van de Turkse generale staf, generaal Evren, in een interview met het dagblad Gunaydin gepleit voor een snellere berechting van extremisten en onmiddellijke voltrekking van eventuele doodvonnissen. Van de tot nu toe uitgesproken acht doodvonissen is nog geen enkele toegekomen aan de procedure in het parlement. dat zijn uiteindelijke goedkeuring eraan moet geven. Het gaat in alle gevallen om rechtse extremisten. Evren wilde overigens niet spreken van ,,rechtse" en ,,linkse" misdaden, doch alleen van ,,misdaden tegen de staat Turkije".
Hij herinnerde eraan dat de legerleiding in een brief op 27 december (pag. 575/2) had gevraagd om een krachtiger aanpak en meer politieke eenheid bij de verspreiding van de anarchie en het separatisme, en hoewel sindsdien enige vooruitgang was bereikt moest er toch nog veel gebeuren.
Een volgende stap die uit het plichtsgevoel van de miliairen zou voortkomen zou zeker niet meer het karakter van een brief aannemen, zo zei hij, aldus NRC/H'blad (21-2).

Op 10 maart wijdde premier Demirel een persconferentie aan het politieke geweld en de bestrijding daarvan door zijn regering in de eerste 100 dagen van haar optreden. Er waren 2.599 mensen gearresteerd, ,,militanten of leiders van ondergrondse terroristische organisaties".

---

* In het kader van de OESO-hulp kreeg Turkije van Nederland volgens ANP (16-1) een lening van f 40 mln. Het ministerie van buitenlandse zaken in Den Haag stelde dat deze lening een heel ander karakter had dan dertien eerdere leningen aan Turkije in het kader van de ontwikkelingssamenwerking. Nu gaat het om ,,economische noodhulp". Van 1963 tot en met 1976 heeft Nederland dertien leningen verstrekt met een totaalbedrag van f 85,5 mln.
De nieuwe lening heeft een rente van 6,5% en een looptijd van 12 jaar. De eerste 5 jaar hoeft Turkije niets af te lossen. De oude leningen hebben rentes van 2,5 tot 6,75% en looptijden van 25 tot 30 jaar.

Niet alleen individuen, maar ook ,,terroristische groepen" zouden voor tribunalen onder de staat van beleg terecht moeten staan. Deze tribunalen ,,ontvangen gemiddeld 80 nieuwe zaken per dag, maar kunnen slechts vonnis vellen in acht. Dit betekent dat wij nog steeds een staat zijn, die niet bij machte is straf toe te dienen", aldus Demirel. Hij had met de voornaamste oppositie, de RVP, geen gemeenschappelijke basis kunnen vinden voor het verordenen van een nieuwe wet op de noodtoestand en het opnieuw invoeren van de staatsveiligheidshoven. Voorts stelde de premier dat de staatsinlichtingendienst MIT zich meer op het binnenlandse gebeuren zou moeten richten.

Aftreden president Koruturk. Caglayangil waarnemend president. Presidentsverkiezingen zonder resultaat

Op 6 april liep de ambtstermijn (7 jaar) van president Fahri Koruturk af; krachtens een bepaling van de grondwet kwam hij niet voor herverkiezing in aanmerking.

Omdat Nationale Vergadering en Senaat in gemeenschappelijke vergadering er toen nog niet in waren geslaagd een nieuwe president te kiezen, hoewel er sinds 22 maart 18 stemmingen hadden plaatsgevonden, werd Senaatsvoorzitter Ihsan Sabri Caglayangil overeenkomstig de grondwet waarnemend president.

Op 11 juni vond de 100ste ronde van de presidentsverkiezingen plaats. Tevoren verwierf geen van de kandidaten het benodigde aantal stemmen: in de eerste en de tweede ronde was een tweederde meerderheid vereist (423 van de 634 stemmen), daarna een absolute meerderheid (318 stemmen). Door de weigering van de twee grote partijen, de RVP en de GP, elkaars kandidaten te steunen dan wel te tolereren was een impasse ontstaan, die bovendien de wetgevende arbeid van het parlement volledig blokkeerde.

De eerste ronde van de presidentsverkiezingen op 22 maart werd na nauwelijks tien minuten verdaagd, omdat niemand zich officieel kandidaat had gesteld.

Bij de tweede ronde op 25 maart had de onafhankelijke afgevaardigde van de provincie Mardin, Nurettin Yilmaz, zich symbolisch kandidaat gesteld ,,om de verkiezingen tenminste op gang te brengen". Hij verwierf 80 stemmen, terwijl er minimaal 423 waren vereist. Van de 556 aanwezigen onthielden 352 zich van stemming; 16 stemden blanco en de overige stemmen gingen naar diverse personen, die zich geen van alle kandidaat hadden gesteld. Yilmaz trok zich vervolgens als kandidaat terug.

PNR-leider Erbakan

Bij de 21ste ronde op 8 april verwierf de enige kandidaat, senator Lufti Dogan (PNR), 51 van de benodigde 318 stemmen. Bij de 22ste ronde diezelfde dag werd het quorum niet bereikt.

Vervolgens stelde de GP zijn plaatsvervangende voorzitter Sadettin Bilgic officieel kandidaat, en omstreeks 17 april kwam ook de RVP met een eigen officiële kandidaat, nl. generaal b.d. Muhsin Batur, een senator uit het presidentiële contingent. Batur was als opperbevelhebber van de luchtmacht een van de vier militaire commandanten die Demirel op 12 maart 1971 tot aftreden dwongen.
De F A Z (23-4) meldde dat Bilgic bij de geheime stemmingen tot dusver minder stemmen had gekregen dan waarover zijn eigen partij, de GP, beschikte, hoewel ook de PNR en de NAP hem steun hadden toegezegd; bij de zojuist gehouden 44ste ronde was zelfs het quorum niet bereikt.

Na de 79ste, wederom vruchteloze verkiezingsronde zei premier Demirel op 21 mei dat er een grondwetswijziging moest komen, waarbij het volk rechtstreeks zijn staatshoofd aanwijst. Het was z.i. duidelijk dat de oppositiepartij RVP nooit op een kandidaat van de regering zou stemmen. Overigens had GP-kandidaat Bilgic tot dusver slechts 203 stemmen kunnen verwerven, terwijl zijn partij over 264 kiesmannen (186 afgevaardigden en 78 senatoren) beschikte, aldus L e M o n d e (23-5). Maar ook de GP weigerde blijkbaar elke steun aan een RVP-kandidaat. Batur, die zich inmiddels had teruggetrokken, was twee weken tevoren, volgens N R C/H' b l a d (22-5) met de steun van een kleinere partij en van onafhankelijken met 190 stemmen dicht bij de absolute meerderheid gekomen, maar de GP had zijn verkiezing toch weten te blokkeren.

Bij de 86ste ronde op 3 juni had Bilgic zich teruggetrokken en .fungeerde Batur, die zich weer beschikbaar had gesteld, als enige kandidaat. Hij kreeg nu 294 stemmen, d.w.z. nog 24 te weinig voor de benodigde absolute meerderheid van 318 stemmen. Bij deze stemming waren 33 afgevaardigden afwezig. Op 3 juni 's avonds kwam de GP met een nieuwe kandidaat: oud-generaal Faik Turun (zie pag. 57411, eerste alinea), nu afgevaardigde van Manisa. Bij de 87ste ronde dezelfde dag verwierf Turun 211 stemmen tegen Batur 293.

Op 11 juni volgde de 100ste ronde, die bij gebrek aan quorum in het geheel geen resultaat opleverde. Turun was als enige kandidaat overgebleven, nadat Batur zich in het weekend van 8 juni uit de race had moeten terugtrekken, daar zijn ambtstermijn als senator (6 jaar) afliep. Daags tevoren had Batur het hoogste stemmenaantal, nl. 303, bereikt dankzij de steun van een deel van de kiesmannen van Erbakans PNR. Deze steun was echter niet voldoende, omdat een tiental RVP-kiesmannen de kandidatuur van Batur afwees uit protest tegen zijn rol bij de militaire interventie van 1971. Turun kwam niet verder dan 235 stemmen.

Inmiddels zijn voor de presidentsverkiezing 114 stemrondes gehouden zonder dat het parlement erin geslaagd is een nieuw staatshoofd aan te wijzen (The Guardian 28-8).

(Voortzetting volgende aflevering).

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

TURKIJE ONDER MILITAIRE JUNTA

In de vroege ochtend van 12 september hebben de Turkse strijdkrachten voor de derde maal in 20 jaar de macht in hun land overgenomen. Door deze staatsgreep, die zonder bloedvergieten verliep, kwam alle macht in handen van een Nationale Veiligheidsraad onder leiding van de chef van de generale staf, generaal Kenan Evren. De overige leden van deze raad waren generaal Nurettin Ersin (opperbevelhebber van het leger), generaal Tahsin Sahincaya (opperbevelhebber van de luchtmacht), admiraal Nejat Tümer (opperbevelhebber van de marine) en generaal Sedat Celasun (commandant van de gendarmerie), terwijl generaal Haydar Saltik, tot dusver commandant van het Egeïsche leger, tot secretaris-generaal van de Nationale Veiligheidsraad werd benoemd.

Omstreeks 4.30 uur plaatselijke tijd werd het eerste communiqué van deze raad, getekend door generaral Evren, door de radio uitgezonden. Daarin werd meegedeeld dat ,,parlement en regering zijn afgeschaft". Voorts werd de onschendbaarheid van de parlementariërs opgeheven. De activiteiten van de politieke partijen en van twee vakbonden — de rechtse MISK en de linkse DISK — werden verboden. De staat van beleg werd tot het hele land uitgebreid. De grondwet werd buiten werking gesteld. Voorts werd een avondklok ingesteld en werden grensovergangen en vliegvelden voorlopig gesloten.

In latere communiqué's werd meegedeeld dat de politieke leiders in ,,beschermende hechtenis" waren genomen ,,voor hun eigen veiligheid". Gedetineerd werden de afgezette premier Suleyman Demirel (voor wie de geschiedenis van 12 maart 1971 zich herhaalde); de leider van de oppositionele Republikeinse Volkspartij (RVP), Bulent Ecevit; en de leider van de Partij voor Nationale Redding (PNR), Necmettin Erbakan. De leider van de Nationale Actie Partij (NAP), oud-kolonel Alparslan Turkesj, was aanvankelijk voortvluchtig, maar hij meldde zich op 14 sept. na een ,,aanmaning" van de Nationale Veiligheidsraad bij de militaire autoriteiten.

Voorts werd waarnemend president Ihsan Sabri Caglayangil in verzekerde bewaring gesteld.

In een door de radio op 12 sept. omstreeks 3.15 uur uitgezonden boodschap van generaal Evren werd de staatsgreep formeel met motivering bekendgemaakt: ,,De strijdkrachten hebben de controle van het land overgenomen om zijn territoriale integriteit en zijn nationale eenheid te waarborgen. Het leger is verplicht geweest het hoofd te bieden aan het dodelijke gevaar dat het land liep ..." Van de Turkse soldaten werd gevraagd de militaire hiërarchie te eerbiedigen, zich als gedisciplineerde patriotten te gedragen en te ,,strijden tegen het anarchisme, de separatistische intriges, de terreur", maar ook tegen ,,de communistische idealen, die van het religieuze fanatisme en van het fascisme" en vóór het kemalisme.

In een kort daarop gepubliceerde boodschap aan de natie werd gesteld dat de machtsovername had plaatsgevonden om ,,de eenheid en integriteit van het land te bewaren, de dreiging van een burgeroorlog tussen broeders te beletten, het gezag van de staat te herstellen en alle obstakels te overwinnen, die het goede functioneren van de democratie belemmeren..." Tegenover ,,de contradicties en het zwijgen van alle constitutionele organen", tegenover ,,de steriele broedertwisten" tussen de politieke partijen, die nagelaten hebben de vereiste maatregelen te treffen, hebben de subversieve krachten zich vrijelijk kunnen ontwikkelen en hun acties kunnen vermenigvuldigen, aldus de boodschap.

In een toespraak voor radio en TV enkele uren na de putsch haalde generaal Evren bijzonder fel uit naar de ,,onverantwoordelijkheid" van de Turkse parlementariërs, die ,,alleen vanwege het belang van hun partijen aan de kant zijn blijven staan en toekeken" wat er ook in het land gebeurde. Hij zei voorts dat de strijdkrachten een nieuwe grondwet en een kieswet zullen voorbereiden.

Vanaf 14 sept. werd generaal Evren door de officiële media als staatshoofd betiteld.

Die dag werd door de Nationale Veiligheidsraad bekendgemaakt dat in de voorgaande 24 uur 182 personen op ,,verdenking van terroristische activiteiten" waren aangehouden en dat nog 108 van hen zich in arrest bevonden, Bij razzia's was een geweldige hoeveelheid wapens gevonden en in beslag genomen. Tevens werd meegedeeld dat Demirel en Ecevit met hun echtgenotes waren overgebracht naar een militaire basis bij Gelibolu aan de Dardanellen, terwijl Erbakan en Turkesj op het eiland Uzunada bij Izmir werden vastgehouden.

Hieronder volgt een overzicht van de ontwikkelingen die aan de staatsgreep voorafgingen, in aansluiting op de berichten van pag. 570/3 e.v. en 586/1 e.v.

Een beeld van Ankara kort na de bekendmaking van de staatsgreep: tanks en militairen in de buurt van het parlementsgebouw.

Weekblad 49ste **jaargang No. 2554, pag.** 31663-31678

Escalatie terreur en verlenging staat van beleg

Ondanks de verlenging van de staat van beleg op 20 febr. en premier Demirels oorlogsverklaring aan het terrorisme op 10 maart (pag. 591/3) duurde het politieke geweld voort.

Op 24 febr. vergde dit in drie plaatsen samen vier doden, terwijl op het Russische consultaat in Istanboel een bomaanslag werd gepleegd.
Na de moord op twee Turkse militairen in Adana waarschuwde generaal Evren dat het leger nog scherper tegen terroristen zou optreden (FAZ 3-3).

In de voorgaande dagen waren in Istanboel twee politie-officieren bij aanslagen omgekomen, terwijl in Urfa, Fatsa en Tarus drie politiemannen werden doodgeschoten. In Bursa werden 62 leden van de extreem-linkse organisatie Dev-Sol gearresteerd op verdenking van moord op zeven mensen, terwijl in Edirne vier rechtse extremisten wisten uit te breken uit de gevangenis, waarin zij kort tevoren waren opgesloten.

Op 7 maart vonden bij diverse aanslagen vijf personen de dood, terwijl vier journalisten van het linkse dagblad ,,Politika'' werden gearresteerd op beschuldiging van communistische propaganda.

Op 12 maart 's avonds werden zes fabrieksarbeiders door gewapende mannen doodgeschoten, nadat zij uit hun bus waren gesleurd bij de stad Urfa in het zuidoosten van Turkije.

Intussen duurde ook de arbeidsonrust voort. Op 13 maart ontruimden politie en leger een textielfabriek in het door geweld getroffen Zeytinburnu-district van Istanboel, nadat ca. 1.500 arbeiders deze fabriek hadden bezet uit protest tegen het ontslag van 500 werknemers en 42 dagen lang een sit-in hadden georganiseerd.
De FAZ (19-3) tekende hierbij aan: ,,Sinds de afkondiging van de bezuinigingsmaatregelen is er een toeloop naar de terroristen van een tot dusver onbekende omvang. Nog twee maanden geleden droeg de Turkse terreur meestal het stempel van kleine anarchistische groepen of van een etnisch conflict. Thans profileert zich een front van arbeiders en aparte vakbonden in het verzet tegen de regering en dikwijls ook tegen de ordetroepen, waarbij de grenzen tussen terreur en arbeidsconflict soms vervagen. Stakingen geschieden uit nood en niet ter wille van een vergroting van de koopkracht. Het aantal door stakingen gestoffen bedrijven valt niet meer te overzien . . .''

Op 24 maart maakte de minister van binnenlandse zaken, Gulgicil, bekend dat twaalf veroordeelde en uit de gevangenis ontsnapte misdadigers, onder wie elf terroristen (acht van links en drie van rechts) ,,vogelvrij'' worden als ze zich niet binnen twee weken hebben overgegeven. Hun foto's zijn via de kranten en de televisie verspreid en nog meer ontsnapten zullen hun voorbeeld moeten volgen: Ontsnappingen uit de overvolle gevangenissen zijn in Turkije aan de orde van de dag.
Militairen, gendarmes en politiemensen zullen zonder waarschuwing op hen mogen schieten, en ook op familieleden en anderen die proberen hun arrestatie te verhinderen, aldus NRC/Handblad (3-4). In de loop van 1980 waren toen reeds ruim 40 militairen en politiemannen om het leven gekomen.

Op 31 maart werd de districtsvoorzitter van de NAP, Ismail Bahadir, in Ankara doodgeschoten. Bij een aanslag op zijn huis op 10 dec. 1979 was zijn zoon om het leven gekomen. Andere aanslagen op 31 maart vergden vier doden.

Op 4 april vielen minstens vier doden door politiek geweld. In Istanboel werd Ismail Gerceksiz, die werkte voor een uiterst rechtse krant, op straat doodgeschoten. In Izmir onderging een prominent lid van de NAP hetzelfde lot.

Op 8 april raakte Bulent Ozturkmen, plv. onder-secretaris op het ministerie van handel, ernstig gewond bij een aanslag in Ankara.

Op 11 april werd Umit Kaftancioglu, schrijver en medewerker van de Turkse TV, voor zijn huis te Istanboel door terroristen, waarschijnlijk rechtse militanten, doodgeschoten.

Op 16 april werden een Amerikaanse regeringsfunctionaris en een Turkse burger in de buitenwijk Etiler van Istanboel door drie gewapende mannen doodgeschoten. De daders werden gearresteerd en geïdentificeerd als leden van de Marxistisch-Leninistische Gewapende Propaganda Eenheid, die ook verantwoordelijk was gesteld voor de moord op zes Amerikanen in 1979.

Op 18 april keurde de Nationale Vergadering een verlenging van de staat van beleg in 19 van de 20 provincies, waarin deze toen gold, voor twee maanden (m.i.v. 26 april) goed. De staat van beleg in de oostelijke provincie Erzincan werd opgeheven, maar tegelijk werd die nu ingevoerd voor de provincie Agri aan de grens met Iran, zodat in totaal voor 20 provincies de staat van beleg gold.

Op 21 april wisten 23 linkse politieke gevangenen te Istanboel tijdens hun vervoer naar het paleis van justitie te ontsnappen. Dezelfde dag vergden terroristische aanslagen vijf doden en twee gewonden in vijf verschillende plaatsen.

Op 22 april werden negen personen door extremisten in diverse plaatsen gedood, van wie zes in de provincie Urfa. In de daarop volgende nacht vergde een vuurgevecht tussen veiligheidstroepen en vermoedelijk linkse extremisten tijdens een protestactie tegen verkeersonveiligheid in de stad Tarsus 9 doden en 21 gewonden.

Op 28 april veroordeelde een tribunaal te Istanboel Mehmet Ali Agca bij verstek ter dood wegens de moord op Abdi Ipecki (zie pag. 575 /1).

Op 29 april leidde een verbod van 1 mei-betogingen door de autoriteiten in 30 provincies tot protestacties en onlusten in Ankara, Istanboel en Izmir. In Ankara werden toen 498 studenten en arbeiders alsmede 87 docentrn gearresteerd, terwijl een vrouw bij een vuurgevecht werd gedood. In Izmir werd een functionaris van de NAP doodaeschoten. De volgende dag legden de gemeentelijke openbare diensten in de meeste grote steden het werk stil, nadat de linkse vakcentrale DISK een staking voor 24 uur had uitgeroepen. Het aantal arrestanten liep toen op tot meer dan 1.000.

Op 11 mei maakte het ministerie van binnenlandse zaken bekend dat eenheden van de militaire politie een lid van een linkse Koerdische separatistische beweging bekend als de Apocular hadden gedood en 22 andere hadden gearresteerd in de voorgaande week, na botsingen in de provincie Urfa.

Eveneens op 11 mei kwam een einde aan de sinds medio februari durende staking bij de Turkse luchtvaartmaatschappij THY met de ondertekcning van een akkoord tussen de maatschappij en de vakbond van het civiele luchtvaartpersoneel Hava-Is. Het personeel zou een salarisverhoging van 107% over de komende twee jaar ontvangen.

Op 20 mei raakte generaal-majoor Sabri Demirbag, commandant van de infanterieschool te Tuzla, bij een aanslag in het Aziatische deel van Istanboel gewond. Die dag werd Ethem Kaya, secretaris-generaal van de RVP in de provincie Usak, vermoord. Hij was de vijfde RVP-functionaris die sinds begin mei om het leven werd gebracht.

Op 27 mei werd Gün Sazak, vicevoorzitter van de NAP en oud-minister van douane, voor zijn woning te Ankara doodgeschoten. De volgende dag dreigden 18 NAP-parlementariërs hun parlementszetel op te geven en ,,onze strijd naar de boezem van de natie te verleggen'', terwijl NAP-leider Türkesj oudpremier Ecevit en diens partij, de RVP, verantwoordelijk stelde voor de moord. Volgens Turkesj zou Ecevit als ,,provocateur'' hebben gefungeerd, omdat hij kort tevoren tijdens een bijeenkomst in Kayseri (waar eerder het plaatselijk hoofd van de RVP was vermoord) de NAP tot ,,doelwit voor de communistische terroristen die een burgeroorlog in Turkije willen uitlokken'' zou hebben aangewezen. Het etmaal na de moord op Sazak werden nog 14 politieke moorden gemeld. In Sivas en andere steden, waar de NAP en de jeugdbeweging van de ,,idealisten'' nogal sterk waren, werden voor korte tijd uitgaansverboden afgekondigd om grootscheepse wraakacties te voorkomen.

Op 29 mei kwam het in Corum (ten noordoosten van Ankara) tot straatgevechten tussen rechtse en linkse groepen, waarbij meer dan 50 zaken, vooral van RVP-aanhangers, werden verwoest.

Inmiddels vergde de terreur gemiddeld 10 doden per dag, terwijl in Turkije op systematische en grote schaal werd gemarteld, aldus een op 9 juni door Amnesty International gepubliceerd rapport. Een Amnesty-missie, die Turkije van 19 tot 30 mei had bezocht en o.a. met gevangenen en hun advocaten sprak, citeerde drie gevallen waarin marteling de dood tot gevolg had gehad. Methodes als elektrische schokbehandeling, „falanga" — het onderstеboven ophangen van gevangenen waarna zij op hun voetzolen worden geslagen — en verkrachting waren in Turkse gevangenissen volgens het rapport aan de orde van de dag. De marteling trof meestal mensen die op grond van de staat van beleg waren opgepakt, maar ,,in vele gevallen was er geen enkel bewijs dat de door de autoriteiten gemartelden op enigerlei wijze te maken hadden met het politieke geweld, dat in de voorbije twee jaar in meer dan 3.000 doden in Turkije heeft geresulteerd", aldus Amnesty.

Bij de begrafenis van de op 17 juni vermoorde districtsleider van de RVP, Zeki Tekinel, werd de door Ecevit geleide rouwstoet in Nevsehir op 18 juni omsingeld en met stenen bekogeld. Ecevit bleef ongedeerd, maar minstens 7 RVP-parlementariërs raakten gewond. Dezelfde dag werd de RVP-burgemeester van Siverek vermoord.

Ook op 18 juni werd de staat van beleg voor 20 provincies met twee maanden verlengd.

Op 22 juni werd de plv. burgemeester van Istanboel, Bulent Demir (RVP), door vier terroristen doodgeschoten.

Kabinet-Demirel *overleeft* motie van wantrouwen

Op 2 juli overleefde het minderheidskabinet-Demirel een motie van wantrouwen, die op 16 juni door RVP-leider Ecevit was ingediend. Deze motie werd verworpen met 214 tegen 227 stemmen. Vóór de motie stemden de RVP (205 stemmen, nadat op 1 juli twee onafhankelijke afgevaardigden waren toegetreden) en negen onafhankelijken. Tot de tegenstemmers behoorden de afgevaardigden van Erbakans PNR. Vier afgevaardigden namen niet aan de stemming deel; vijf zetels waren toen vakant.

Eerder waren er aanwijzingen geweest dat Erbakans fractie haar steun aan Demirel wilde intrekken. Erbakan had de regering de laatste maanden bijna even fel bestookt als Ecevit, o.m. vanwege haar pro-westerse politiek. Ecevit en Erbakan waren tegen de door Demirel op 21 mei en vervolgens voorgestelde amendering van de grondwet i.v.m. de presidentsverkiezingen door de toevoeging van één artikel: Als de volksvertegenwoordiging er binnen vijftien dagen niet in is geslaagd een president te kiezen, moet deze worden aangewezen door de natie. De PNR steunde ook de presidentskandidaat van de RVP, Batur (zie pag. 592/3).

Tijdens een partijbijeenkomst van de RVP op 11 juni werd ook de mogelijkheid van een coalitie met de PNR besproken. Op 28 juni volgde overleg tussen Ecevit en Erbakan, en op 30 juni liet Erbakan weten dat hij zijn steun aan Demirel had ingetrokken en een coalitie met Ecevit wilde aangaan. Hij verlangde echter premier van de nieuwe coalitieregering te worden, wat voor de RVP onaanvaardbaar was, ook al duurde het marchanderen tot vlak vóór de stemming, aldus The Times (3-7).

Binnen Erbakans partij was trouwens een vleugel die zich tegen een coalitie met de RVP verzette. Deze vleugel staat onder leiding van Korkut özal, een broer van Turgut özal, het economisch brein in Demirels kabinet.

Verder geweld. Oud-premier Erim vermoord. Aftreden minister van binnenlandse zaken

Van 4-7 juli vergden nieuwe bloedige botsingen in Corum tussen de ,,rechtse" soennitische meerderheid en de ,,linkse" minderheid van sjiïtische Alawieten tenminste 18 doden en 38 gewonden. Sinds mei had de politiek-religieuze agitatie in deze stad al 38 slachtoffers gekost. Het jongste geweld ontstond na een gerucht dat linkse figuren een moskee in brand hadden gestoken. Veiligheidstroepen, versterkt met een eenheid luchtlandingstroepen, herstelden de orde; 287 personen werden gedetineerd.

Op 11 juli trokken duizenden militairen en politiemannen de stad Fatsa aan de Zwarte Zee binnen om een eind te maken aan wat door de regering een uiterst linkse commune werd genoemd.

De plaats was de voorgaande week in het nieuws gekomen als z.g. ,,bevrijde zone", waar ,,volkscomités" de dienst uitmaakten. De burgemeester Fikri Sonmez, die eertijds als politiek onafhankelijke in zijn ambt was gekozen, werd gearresteerd. Hij noemde de berichten sterk overdreven en een provocatie van regeringszijde. Ook 300 anderen werden in hechtenis genomen.

Op 15 juli werd Abdurrahman Koksaloglu, een vooraanstaand parlementslid van de RVP, in Istanboel doodneschoten.

Op 19 juli werd Nihat Erim, de 68-jarige voormalige premier uit de jaren 1971-72, te Dragos bij Istanboel samen met een van zijn lijfwachten doodgeschoten door vier terroristen, die lieten weten tot de extreem-linkse Dev-Sol te behoren. De volgende dag verklaarde de chef van de generale staf, generaal Kenan Evren, te Kayseri o.a.: ,,De strijdkrachten zullen niet toestaan dat Turkije vertrapt wordt door degenen die het land wensen te splijten en de staat wensen te slopen. (...) Zeer spoedig zullen de strijdkrachten de verraders de afstraffing geven die zij verdienen."

Op 21 juli diende de minister van binnenlandse zaken, Gulcigil, zijn ontslag in; hij beriep zich op zijn zwakke gezondheid. Met zijn ontslag kwam automatisch de motie van wantrouwen te vervallen, die de RVP op 18 juli tegen de minister had ingediend n.a.v. diens optreden in Corum. Staatsminister Orhan Eren werd tot waarnemend minister van binnenlandse zaken benoemd (4 aug. definitief benoemd).

Op 22 juli werd Kemal Turkler, de voormalige voorzitter van de Federatie van progressieve vakbonden (DISK) en thans voorzitter van de metaalwerkersbond Maden-Is, voor zijn woning te Istanboel door twee

De staatsbegrafenis van de vermoorde oud-premier Nihat Erim.

of drie man doodgesciioten. (De verantwoordelijkheid werd opgeeist door de ,,Wrekers voor Turkse islamitische unie".) De moord, die samenviel met de komst van vooraanstaande politici voor de staatsbegrafenis van Erim. had tot gevolg dat honderdduizenden arbeiders op 23 juli in staking gingen uit protest tegen de gewelddadige dood van de vakbondsleider, hoewel de commandant voor de staat van beleg te Ankara dreigde de stakende gemeenteambtenaren te ontslaan als zij niet vóór 2 uur het werk zouden hebben hervat. Niettemin lag het openbare leven in Ankara, Istanboel en Izmir stil.

Dezelfde dag vond in het parlement een spoeddebat plaats over het politieke geweld, dat in 1980 reeds meer dan 1.850 doden had gevergd.

Oppositieleider Ecevit beschuldigde de regering ervan ,,de terreur te steunen en de belangrijkste overheidsposten met mensen te bezetten, die terroristen aanmoedigen".

Premier Detnirel antwoordde dat nieuwe anti-terreurwetten de enige manier waren om de spiraal van geweld tegen te gaan. Hij wenste de bevoegdheid voor de regering om staatsveiligheidshoven in te voeren met door haarzelf benoemde rechters alsmede meer bevoegdheden voor de politie om huiszoekingen en arrestaties te verrichten.

Op 24 juli kwamen premier Demirel en oppositieleider Ecevit bijeen voor een vier uren durend werkdiner in de residentie van waarnemend president Ihsan Sabri Caglayangil. De volgende dag bereikten zij een akkoord; zij kwamen overeen samen te werken bij de behandeling in het parlement van drie wetsontwerpen i.z. de terreurbestrijding. Twee daarvan voorzagen in de uitbreiding van de bevoegdheden voor de bestuurders onder de staat van beleg, terwijl het derde ontwerp beoogde hogere straffen op bepaalde misdrijven te stellen en vervolging plus berechting van terroristen te versnellen. Geen overeenstemming werd echter bereikt over wetsontwerpen voor de instelling van staatsveiligheidshoven en de invoering van de noodtoestand, zaken die volgens Ecevit konden worden misbruikt door inefficiënte en vooringenomen plaatselijke bestuurders.

Op 27 juli ontsnapten twee rechtse extremisten, die ter dood veroordeeld waren wegens de moord op vijf personen in de voorstad Balgat bij Ankara in 1978, uit de militaire gevangenis Mamak bij Ankara.

Twee uur tevoren was bekend geworden dat premier Demirel de doodvonnissen van deze leden van het Turkse Shariat Commando Leger, samen met die van twee maoïstische moordenaars had voorgelegd aan het parlement, dat elk doodvonnis apart moet ratificeren. Er waren in de laatste vier maanden al bijna 100 politieke veroordeelden, de meesten uit het rechtse kamp, uit gevangenissen ontsnapt. Op 4 aug. werd bekend dat 22 linkse extremisten onlangs uit de gevangenis van Adana waren ontkomen.

Eveneens op 4 aug. maakte de politie bekend dat de voorgaande week minstens 100 slachtoffers van politiek geweld waren te betreuren, terwijl op *6* aug. werd bericht dat in de voorgaande **24** uur de terreur 20 doden had geëist.

Vonnissen Kahramanmarasj

Na een massaproces van 383 dagen in de sporthal van Adana wees het militaire tribunaal aldaar op 8 aug. vonnis in de zaak tegen 882 personen, die beschuldigd waren van medeplichtigheid aan het bloedbad van Kahramanmarasj in december 1978 (pag. 357/1-'79). Van hen werden 22 ter dood veroordeeld, 14 zagen hun doodvonnis gewijzigd in levenslange gevangenisstraf, 105 kregen gevangenisstraffen tot 24 jaar en 327 straffen tot 15 jaar, terwijl 414 beklaagden werden vrijgesproken. Terecht stonden voornamelijk rechtse soennieten, die ervan werden beschuldigd geloofsgenoten te hebben opgezet tegen de linkse sjïieten.

Demirel streeft naar vervroegde verkiezingen

Op 9 aug. kondigde premier Demirel aan dat hij op 18 aug. bij het parlement een wetsontwerp voor het uitschrijven van vervroegde verkiezingen wilde indienen; die verkiezingen zouden tussen oktober en december kunnen worden gehouden.

Op 15 aug. kwam Erbakans PNR met een ontwerp voor verkiezingen op 26 okt. i.p.v. in juni 1981.

Maar de RVP van Ecevit had zich inmiddels tegen vervroegde verkiezingen uitgesproken. Die bezette toen 205 van de 450 parlementszetels en 9 van de 19 zetels in de parlementaire commissie, die zich over de indiening van het voorstel moest uitspreken. Een door deze commissie ingestelde subcommissie kwam in de laatste week van augustus tot de conclusie dat het voorstel i.z. de vervroegde verkiezingen in strijd met de grondwet was.

Erbakans PNR kwam op zijn aanvankelijke steun aan het voorstel terug. Samen met de RVP van Ecevit werd nu volgens Financial Times (4-9) het standpunt ingenomen dat wet en orde zo te wensen overlieten dat vrije verkiezingen onmogelijk waren, maar de werkelijke reden zou zijn dat beide partijen geen winst verwachtten.

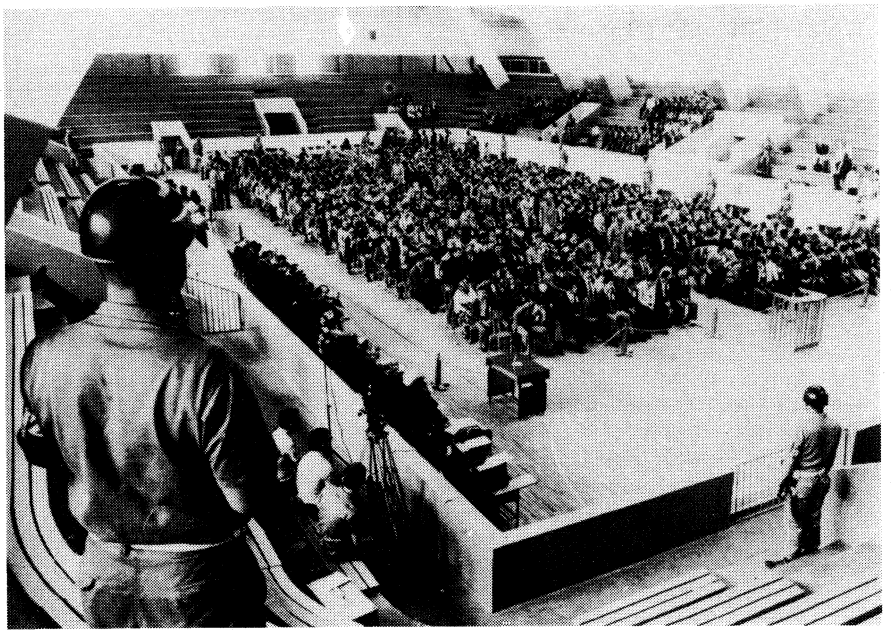

Een beeld van het massaproces in de sporthal van Adana, kort na de opening op 4 juni 1979.

Ontslag voor *minster* van buitenlandse zaken

Op 5 sept. aanvaardde de Nationale Vergadering met 230 tegen 2 stemmen een door de PNR ingediende motie van afkeuring tegen de minister van buitenlandse zaken, Hayrettin Erkmen, wiens beleid te pro-westers en te pro-Israëlisch werd genoemd. De regeringsgezinde afgevaardigden, ten getale van 210 — incl. drie van de PNR —, bleven bij de stemming weg. Daarop diende Erkmen zijn ontslag in bij premier Demirel, die op 6 sept. 's avonds staatsminister Ekrem Seyhun ad interim met de portefeuille van buitenlandse zaken belastte.

Opnieuw verlenging staat van beleg. Terreur bereikt hoogtepunt

Inmiddels had de Nationale Vergadering op 18 aug. unaniem een verdere verlenging van de staat van beleg in 20 van de 67 provincies goedgekeurd. Volgens een RVP-woordvoerder zouden 2.351 mensen zijn omgekomen sinds de regering-Demirel aan het bewind kwam.

Dezelfde dag werd bericht dat een van de twee gevangenen, die uit de Mamak-gevangenis waren ontsnapt, opnieuw was gearresteerd.

Deze gevangene, Mustafa Pehlivanoglu, zou nu hebben bekend dat hij geld en een schuilplaats had gekregen van leden van de Ulku Yolu Dernegi (de weg van de idealisten), de aan de NAP gelieerde jeugdbeweging. Zes prominente leden van de Ulku Yoli Dernegi waren tegelijk gearresteerd. Intussen was volgens de NZZ (26-8) in Mamak een onderzoek ingesteld, dat in de versie van de advocaat-generaal aan het licht had gebracht, dat een kapitein, vier soldaten, een advocaat en twee burgers, die allen waren gearresteerd, de beide moordenaars op hun vlucht hadden geholpen. De kapitein zou daarvoor 300.000 Pond hebben gekregen en twee van de soldaten elk de helft van die som. Het onderzoek zou het bestaan van een organisatie hebben aangetoond, die ten doel had extreem-rechtse gevangenen te bevrijden.

In zijn traditionele boodschap aan de strijdkrachten t.g.v. de ,,dag van de overwinning" (op de Grieken op 30 aug. 1922) verklaarde de chef van de generale staf, generaal Evren, dat het leger ,,zo spoedig mogelijk bevrijd" wilde worden van zijn taken m.b.t. het handhaven van de orde, voortvloeiend uit de staat van beleg om ,,zich alleen te wijden aan zijn functies van vorming en militaire training en om de defensie van het land te waarborgen".

Maar een terugkeer tot ,,het normale" kon volgens Evren niet worden bereikt via de huidige wetten; hij wenste dat een nieuwe, meer geschikte wetgeving in de strijd tegen het terrorisme door het parlement werd goedgekeurd. Mijn pogingen om ,,op zijn minst de goedkeuring van de wetten" te verkrijgen, ,,die de bevoegdheden van de commandanten onder de staat van beleg uitbreiden, hebben ongelukkigerwijs geen enkel resultaat opgeleverd".

In andere landen wordt de strijd tegen de ,,anarchie" door alle nationale krachten gemeenschappelijk gevoerd; maar de vereiste eendracht van de politieke krachten daarvoor is in Turkije nog steeds niet bereikt, aldus Evren.

Tijdens de dag van de overwinning (30 aug.) v.l.n.r. premier Demirel, generaal Evren, generaal Nurettin Ersin (opperbevelhebber van het leger) en generaal Tahsin Sahinkaya (opperbevelhebber van de luchtmacht).

Ihsan Sabri Caglayangil, waarnemend president van Turkije van 6 april tot 12 september, tijdens een NAVO-conferentie in 1976.

Op 1 sept. werd vanuit Ankara bericht dat het politieke geweld de voorgaande drie dagen 35 doden had gevergd, met Ankara als centrum van de terreur. In de periode van 1 t/m 3 sept. vielen volgens The Times 76 doden. De *FAZ* (11-9) meldde dat er in de 24 uur van 9 sept. in diverse provincies van Turkije minstens 35 mensen het slachtoffer van politiek geweld werden.

In de hoofdstad Ankara werd de toestand steeds meer gespannen. De stad werd opgesplitst in z.g. ,,bevrijde gebieden" — elk naar de ideologische koers van de daar heersende organisatie. De grens tussen de door rechtse en linkse groepen gecontroleerde wijken liep langs de Ataturk-boulevard dwars door de ,,city". Van de 40 wijken zou een dozijn onder controle van linkse groepen, vooral de Dev-Yol, staan en eveneens een dozijn onder controle van rechtse groepen, aldus de *FAZ*.

De Financial Times (12-9) berichtte dat in de voorbije 24 uur minstens 22 personen in Turkije waren gedood. Daarmee kwam het dodencijfer van de politieke terreur voor september al op 220, terwijl het cijfer voor augustus op 400 geraamd werd. *(NRC/H'blad,* NZZ, Financial *Times, The Times, Le Monde, FAZ, Volk*skrant)

INTERNATIONALE ZAKEN

VERENIGDE NATIES

BIJZONDERE ALGEMENE VERGADERING OVER ONTWIKKELINGSVRAAGSTUKKEN ZONDER RESULTAAT TEN EINDE

Op 15 sept. is in New York een bijzondere Algemene Vergadering van de Verenigde Naties, die geheel was gewijd aan ontwikkelingsvraagstukken, geëindigd, zonder dat er besloten was tot een wereldwijde Noord-Zuid-dialoog, zoals oorspronkelijk in de bedoeling gelegen had.

Over de manier, waarop een dergelijke onderhandelingsronde tussen rijke en arme landen zou moeten verlopen, is geen akkoord bereikt, doordat met name de VS, de Bondsrepubliek Duitsland en Engeland bezwaren hadden.

Tot het laatste moment bleef onzeker, hoe het nu verder zou moeten. Moet over een nieuwe Noord-Zuid-dialoog verder gesproken worden in de normale AV, die op 16 sept. is begonnen, of moet de zaak in jan. na afloop van de gewone AV opnieuw aan de orde worden gesteld? De ontwikkelingslanden voelen het meest voor de gewone Algemene Vergadering omdat ze dan politieke druk op de ketel kunnen houden. Omdat Amerika, Engeland en West-Duitsland daar nu juist minder belang bij hebben kiezen zij voor januari.

De speciale Assemblee in New York moest twee kwesties bespreken: het ontwikkelingsplan van de VN voor de jaren tachtig en een nieuwe ronde van wereldwijde onderhandelingen tussen Noord en Zuid. De strategie is er gekomen, en hoewel er door verzet van sommige westerse landen maar een betrekkelijk vage verklaring in staat over de hoogte van de ontwikkelingshulp kan dat stuk toch dienen als drukmiddel voor het ontwikkelingsbeleid.

De ontwikkelingslanden hebben de strategie echter alleen voor kennisgeving willen aannemen. Ze willen eerst nog eens met hun ministers praten als die later in New York zijn voor de gewone Assemblee. Bovendien brengen de ontwikkelingslanden de strategie in verband met het gebrek aan overeenstemming over de Noord-Zuid-dialoog.

Wekenlang is op het punt van die nieuwe onderhandelingsronde het probleem geweest dat de westerse landen er niet voor voelen bevoegdheden die nu berusten op gespecialiseerde instellingen als het Internationale Monetaire Fonds (IMF) en de internationale handelsorganisatie GATT te laten aantasten door onderhandelingen in VN-verband. Dat laatste willen juist de ontwikkelingslanden, omdat ze in die gespecialiseerde instellingen minder vertrouwen hebben. Een compromis op dit punt is bereikt en de positie van de instellingen zal niet worden aangetast.

Er komen onderhandelingen binnen de gevestigde instellingen, maar later moet alles wat daar bereikt is ter tafel komen in de VN, waar een heel pakket van maatregelen moet worden besproken. En dat nu willen de Amerikanen, Engelsen en de Duitsers niet. Want het onderhandelen van een pakket betekent, dat er ,,geruild" moet kunnen worden en dat de resultaten van het overleg in organen als het IMF dan weer ter discussie komen te staan.

De olielanden, verenigd in de OPEC, hebben de grootste moeite met deze gang van zaken. De olielanden moeten praten over energie en daar is geen gespecialiseerde instelling voor. Dat moet dus in de VN. Zij willen dat nog wel, mits ze later concessies op energiegebied kunnen ruilen tegen concessies op bijvoorbeeld het monetaire vlak, zoals meer zeggenschap in het door westerse landen gedomineerde IMF. Ze willen kortom iets terugkrijgen als ze concessies doen. En juist voor dat soort onderhandelingen voelt Amerika niet.

Het is niet duidelijk of de hele gedachte over een nieuwe onderhandelingsronde van de baan is. Er wordt later deze maand of in januari over gepraat. Waarnemers verwachten dat het er op den duur toch wel van komt, al is het een tegenslag dat nu daarover geen overeenstemming kan worden bereikt.

Van de 153 landen die aan de speciale zitting deelnamen, waren 150 het met de uiteindelijke compromistekst eens, maar drie — Washington, Londen en Bonn — hielden voet bij stuk.

Volgens de Amerikaanse woordvoerdster, Joan Spero, kan uit de tekst worden gelezen dat eventuele afspraken binnen het internationale geldfonds (IMF) opnieuw bekeken kunnen worden binnen de Verenigde Naties. De VS zijn daartegen omdat daarmee het mandaat van het IMF zou worden aangetast.

Financiële zaken die daar aan de orde zouden komen zijn onder meer gunstiger voorwaarden voor ontwikkelingslanden om geld te lenen, een schuldenregeling voor ontwikkelingslanden en het waardevast maken van de dollartegoeden van de olielanden. Daartegenover zouden de olielanden dan toezeggingen willen doen voor een zekere aanvoer van olie tegen voorspelbare prijzen.

Tijdens het weekeinde van 13 en 14 seot. heeft zowel de secretaris-generaal van de Verenigde Naties, Kurt Waldheim, als de voorzitter van de Algemene Vergadering, de Tanzaniaan Salim Ahmed Salim, voortdurend pogingen gedaan alsnog een akkoord te bereiken. Waldheim heeft steeds contact gehad met de Amerikaanse regering in Washington, in de hoop dat deze op haar schreden zou weerkeren. Salim, die op 16 sept. het voorzitterschap overdroeg aan de Westduitser Rudiger von Wechmar, had van de speciale zitting graag een succes willen maken.

Hij is vertegenwoordiger van Tanzania bij de VN sinds 1970. Uit het feit dat Salim vorig jaar het voorzitterschap aanvaardde bleek naar eigen zeggen het belang dat de Derde wereld aan de Verenigde Naties hecht. ,,De ontwikkelingslanden beschouwen de VN als een werkelijk wereldomvattende instelling waar hun stem gehoord kan worden en waar een begin gemaakt kan worden met de oplossing van de wereldproblemen", nam Salim toen alvast een voorschot op druk van het westen zoveel mogelijk binnen organen als het IMF en zo weinig mogelijk binnen de VN te bespreken. Hij betreurde het bij die gelegenheid dat de westerse landen vaak klagen dat de VN niets kan bereiken, maar aan de andere kant niet bereid zijn de volkerenorganisatie de middelen daartoe te geven. Salim heeft gelijk gekregen. Van wat hij als zijn belangrijkste taak beschouwde — ,,het verbeteren van de sfeer binnen de Algemene Vergadering" — is weinig terecht gekomen.

Onder leiding van de nieuwe voorzitter Rudiger von Wechmar moet nu gepoogd worden alsnog een akkoord te bereiken over de procedure van de ontwikkelingsmarathon volgend jaar. Als de Derde wereld daartoe tenminste nog bereid is. In de verwarring die het weekeinde van 13 en 14 sept. in het VN-gebouw aan East River bestond maakten diverse zegslieden van ontwikkelingslanden duidelijk dat zij eerst intern beraad willen.

Sommigen twijfelden sterk aan het doorgaan van de mammoetconferentie in 1981, ondanks de belangen over en weer: geld (olie- en ontwikkelingslanden) en energie (industrielanden).

Onder de kop ,,Nachtkaars" wijdde De Volkskrant van 15 sept. een commentaar aan de afloop van de speciale ontwikkelings-AV, waaraan het volgende is ontleend:

De speciale Assemblee van de Verenigde Naties, gewijd aan de problemen van de Derde wereld, gaat als een nachtkaars uit. Een ontwikkelingsstrategie voor de jaren tachtig is overeengekomen, maar zo'n document is niet verplichtend en kan alleen dienst doen als middel voor morele pressie. Zaken kunnen alleen worden gedaan in onderhandelingen tussen de industrielanden en de Derde wereld, en op dat punt moet deze Assemblee — tenzij er nog een wonder gebeurt — als mislukt worden beschouwd.

De afgelopen jaren is van allerlei kanten beweerd, dat er kansen zouden zijn voor een Noord-Zuid-dialoog omdat het duidelijk is dat de beide blokken sterk van elkaar afhankelijk geworden zijn. De industrielanden hebben er alle belang bij dat de ontwikkelingslanden in staat blijven om te importeren, en in ieder

geval zal de toestand van de wereldeconomie verder verslechteren als de ontwikkelingslanden, zeker zij die al enigermate ontwikkeld zijn, met de voet op de rem moeten staan. Ze zitten stevig in de schuld en kampen met grote tekorten, dus versterking van de geldstroom in die richting ligt in zo'n geval voor de hand.

Het wederzijdse belang zou er ook toe moeten leiden dat de besluitvorming over de internationale economische politiek wordt aangepast aan de wereld van vandaag, waarin de westerse suprematie minder vanzelfsprekend is dan ze in de na-oorlogse jaren was. Mogelijk zal de kritiek die in New York is geuit op instellingen als het IMF tot aanpassingen dwingen, maar bereidheid om daarover te praten hebben de grote westerse landen amper getoond.

Gebleken is zodoende dat het concept van onderlinge afhankelijkheid (interdepentie) onvoldoende werkzaam is. Dat kan zijn oorzaak hebben in een gebrek aan visie. Politici hebben hun handen vol aan de economische problemen in eigen huis, en tonen daardoor neiging om een beleid uit te zetten waarvan niet bij voorbaat vaststaat dat er baten te halen vallen en snel ook nog. Dergelijke kortzichtigheid speelt stellig een rol. Dat is een bedreiging niet alleen voor de zaak van de Derde wereld maar ook voor de wereldeconomie als geheel.

Ontwikkelingspolitiek is overigens niet alleen een zaak van wederzijds belang. Dat belang gaat eigenlijk alleen op voor de zaken die de industrielanden kunnen doen met de beter ontwikkelde landen in de Derde wereld, zoals die te vinden zijn in Latijns-Amerika en Azië. De tientallen landen die gerekend moeten worden tot de categorie der allerarmste, komen er niet veel verder mee. Voorrang voor hulp aan hen is gevraagd in New York, maar de praktijk duidt er op dat hier gaandeweg van een vergeten groep moet worden gesproken.

Onderhandelingen daarover zijn dringend nodig en indien de speciale Assemblee in New York de start daarvan eerder verderaf gaat brengen dan dichterbij, dan heeft de bijeenkomst nadelig gewerkt voor het Noord-Zuidvraagstuk. Te hopen is dat er toch een dialoog tot stand komt, want de politieke druk die daar van uitgaat blijkt broodnodig. In de tussentijd zullen ontwikkelingslanden (die ondanks hun onderlinge verschillen toch ook veel gemeenschappelijke belangen hebben) moeten werken aan een sterkere onderhandelingspositie via een effectieve eigen organisatie en via veel meer onderlinge economische samenwerking. Meer kracht is nodig, al zal ook dan een snelle doorbraak niet te bereiken zijn zolang in de rijke landen de eigen economische problematiek het zo nadrukkelijk blijft winnen van een eerlijker welvaartsverdeling in de wereld.

Voorgeschiedenis

Aan de voorgeschiedenis van de speciale AV over ontwikkelingsvraagstukken, die op 25 aug. van start gegaan is, besteedde het *NRC/H'blad* op 22 aug. aandacht in een artikel, waaruit het onderstaande is geciteerd.

De dialoog tussen Noord en Zuid heeft al heel wat monsterconferenties opgeleverd. Maar de bijzondere zitting van de VN-Assemblée die de komende twee weken in New York gehouden wordt lijkt in dit opzicht alles te slaan.

Het is de bedoeling dat industrie- en ontwikkelingslanden dan de nieuwe strategie voor het derde ontwikkelingsdecennium van de Verenigde Naties (1981—1990) vaststellen en een nieuwe ,,ronde van mondiale onderhandelingen over internationale samenwerking voor ontwikkeling'' lanceren. Bovendien zullen er nog ,,andere zaken'' aan de orde komen, waaronder een urgentieprogramma voor hulp aan in grote moeilijkheden verkerende arme ontwikkelingslanden. Dit alles in het kader van een beoordeling van de vooruitgang die gemaakt is bij de totstandkoming van een nieuwe internationale economische orde.

De onderwerpen zijn zo veelomvattend dat er gemakkelijk aparte conferenties aan gewijd zouden kunnen worden, Het is dan ook logisch dat er uitgebreid vooroverleg is geweest. En het was de bedoeling dat tijdens de bijzondere zitting van de Assemblée nog slechts een aantal finesses geregeld zouden worden. Maar, zoals te verwachten was, bleken de meningsverschillen tussen Noord en Zuid daarbij zo groot dat er in New York nog uitgebreid onderhandeld zal moeten worden. En een uitloop van een week wordt nu al onvermijdelijk geacht.

Waarom een nieuwe strategie? Een korte voorgeschiedenis. Op 25 september 1961 — wat aan de late kant dus — stelde de Amerikaanse president Kennedy in zijn toespraak tot de Verenigde Naties voor om de jaren zestig tot ontwikkelingsdecennium van de Verenigde Naties uit te roepen. De pogingen van de VN om economische groei in de Derde wereld te versnellen zouden dan uitgebreid en gecoördineerd kunnen worden.

Kennedy's plan kreeg de steun van andere Westerse landen en de Derde wereld. Het Oostblok reageerde echter terughoudend. De woordvoerder van de Sowjet-Unie waarschuwde dat het ontwikkelingsdecennium een loos gebaar zou blijven als er geen maatregelen genomen worden om de prijzen van grondstoffen ,,rechtvaardig en stabiel'' te maken, als de winsten van ,,buitenlandse monopolies'' niet aangepakt worden en als het gehele patroon van economische betrekkingen tussen de ,,kapitalistische industrielanden'' en de onderontwikkelde landen niet veranderd wordt.

Hij kreeg gelijk. Het ontwikkelingsdecennium leverde de Derde wereld weinig op. Toch proclameerde de Algemene Vergadering van de VN op 24 oktober 1970 — tijdens de viering van de 25ste verjaardag van de volkerenorganisatie — het tweede ontwikkelingsdecennium. Maar daar bleef het niet bij. Tegelijkertijd werd er een internationale ontwikkelingsstrategie aangenomen waarin doeleinden werden vastgesteld en middelen werden aangegeven om de positie van de ontwikkelingslanden echt te verbeteren.

Ook de resultaten van het tweede ontwikkelingsdecennium vielen tegen. De jaarlijkse groeidoelstelling van 6 procent voor alle ontwikkelingslanden werd weliswaar vrijwel gerealiseerd en ook de groei per hoofd van de bevolking week niet veel af van het in de strategie genoemde cijfer. Maar tegelijkertijd namen de verschillen tussen de diverse groeperingen van ontwikkelingslanden toe. Olielanden en ,,nieuwe industrielanden'' groeiden snel terwijl de armste ontwikkelingslanden ver achter bleven. Bovendien werd de welvaartskloof tussen Noord en Zuid opnieuw wijder. Verder werden de doelstellingen voor de landbouwproduktie en voor de overdracht van kapitaal bij lange na niet gehaald.

Geen wonder dus dat een aantal ontwikkelingslanden zirh afvroeg of er wel een derde ontwikkelingsdecennium plus strategie zou moeten komen. Twee jaar geleden besloot de Algemene Vergadering echter om toch maar weer voorbereidingen voor een nieuwe strategie te starten.

Een commissie werd belast met de formulering van een ontwerp. Als gevolg van permanente onenigheid tussen Noord en Zuid is ze daar niet in geslaagd. Uiteindelijk heeft de commissievoorzitter, de Pakistaan Naik, een tekst opgesteld waarin de verschillende posities zoveel mogelijk verwerkt zijn. Aan de speciale zitting van de Assemblée de taak knopen door de hakken en compromissen te bereiken.

Belangrijkste geschilpunten: de vaststelling van kwantitatieve doelstellingen — zoals die voor economische groei, investeringen, en hulpverlening, waarbij de ontwikkelingslanden veel verder willen gaan dan de industrielanden —, en de mate waarin het internationale financiele en monetaire stelsel ten gunste van de Derde wereld veranderd moet worden — ook hier stelt Noord zich zeer terughoudend op tegenover de vergaande eisen van Zuid.

De voorbereiding voor het derde ontwikkelingsdecennium werd ernstig bemoeilijkt door het feit dat er tegelijkertijd onderhandelingen plaatsvonden over een nieuwe ronde van mondiale onderhandelingen tussen Noord en Zuid. Wat is de bedoeling van dit nieuwe Noord-Zuid-gesprek?

Het voorstel tot het houden van een ,,nieuwe ronde'' van onderhandelingen tussen industrie- en ontwikkelingslanden kwam vorig jaar september van de Niet-gebonden staatshoofden en regeringsleiders, die toen voor een topconferentie in Havana bijeen waren. Aanleiding was de grote onenigheid binnen het Derde wereldblok die zich eerder dat jaar op de wereldhandelsconferentie UNCTAD V in Manila over het energievraagstuk had gemanifesteerd.

Een aantal olie-importerende ontwikkelingslanden had in Manila de olielanden in het harnas gejaagd door van hen te eisen dat op UNCTAD V ook over energie gesproken zou moeten worden. De olielanden bleven dit toen afwijzen. Maar in Havana gingen ze er onder hernieuwde druk mee akkoord dat energie een belangrijk agendapunt voor een nieuwe ronde van onderhandelingen tussen Noord en Zuid zou worden.

Het idee van de Niet-gebonden leiders werd later dat jaar overgenomen door de VN-Assemblée, die bepaalde dat de nieuwe onderhandelingsronde op de bijzondere zitting van de VN-Assemblée gelanceerd moet worden. Als gespreksonderwerpen werden genoemd: grondstoffen, energie, handel, ontwikkeling, en monetaire en financiële kwesties. Het ,,Committee of the Whole'', een orgaan van de Assemblée dat in 1977 in het leven was geroepen, om na de povere resultaten van de Parijse Noord-Zuid-dialoog (1975-1977) het gesprek tussen industrie- en ontwikkelingslanden gaande te houden, werd met de voorbereiding ervan belast.

De strategie voor het derde ontwikkelingsdecennium en de nieuwe onderhandelingsronde hangen nauw met elkaar samen. VN-secretaris-generaal Waldheim zei het eerder dit jaar zo: de strategie moet gericht zijn op de herstructurering van de internationale economische be-

trekkingen, dus op de totstandkoming van een nieuwe internationale economische orde. De mondiale onderhandelingsronde moet zorgen voor de uitvoering van de hervormingen waartoe de strategie oproept.
Net als bij het overleg voor de strategie zijn er ook bij de voorbereidende onderhandelingen voor de ..nieuwe ronde" onoverbrugbare meningsverschillen tussen Noord en Zuid aan het licht gekomen. Deze betreffen zowel de agenda als de procedure. Vooral de wijze waarop het overleg gevoerd moet worden is een heet hangijzer.
De ontwikkelingslanden willen het overleg geheel in het hoofdkwartier van de VN concentreren. Ook de Westerse landen zien wel iets in een centraal overlegmechanisme maar ze willen daarnaast de besprekingen over bepaalde onderwerpen delegeren naar organisaties van het VN-systeem die zich daarmee bezig houden, zoals het internationale monetaire fonds (IMF) voor financiële en monetaire zaken.
De Derde wereld voelt echter niets voor dit Westerse idee omdat de industrielanden het in deze instellingen vaak voor het zeggen hebben en het functioneren van deze organen juist ter discussie staat.
Verder zijn Noord en Zuid het er nog niet over eens wat de nieuwe onderhandelingsronde moet opleveren. De ontwikkelingslanden willen bindende overeenkomsten. De meerderheid van de Westerse landen is hier tegen.
Over één ding zijn beide partijen het wel eens: dat het overleg voortgezet moet worden. Dat zal in twee subcommissies moeten gebeuren, een voor de vaststelling van de agenda en een voor de regeling van procedurele zaken.
Zo is er een kolossale hoeveelheid werk naar de speciale zitting van de VN-Assemblée doorgeschoven. Deze zal bovendien nog een beslissing moeten nemen over het urgentieprogramma dat Waldheim heeft opgesteld voor onmiddellijke hulp aan arme ontwikkelingslanden die acute moeilijkheden hebben met hun betalingsbalansen. Hiervoor zou volgend jaar een extra hoeveelheid ontwikkelingshulp nodig zijn van vijf miljard dollar.
Het ligt voor de hand om met enige scepcis het resultaat van deze gigantische Noord-Zuidexercitie af te wachten. Toch zijn er ook enkele positieve tekenen, zoals het eind juni bereikte akkoord over een gemeenschappelijk grondstoffenfonds en de verantwoordelijkheid die de olielanden Mexico en Venezuela onlangs op zich hebben genomen voor olie-importerende arme landen in hun regio. Het blijft natuurlijk de vraag of dit voldoende politieke wil heeft opgeleverd om de komende onderhandelingsexplosie tot een goed einde te brengen.

Achtergronden. Opening speciale AV

Op 26 aug., de dag, nadat de speciale AV over ontwikkelingsvraagstukken was begonnen, stond in het *NRC/H'blad* een artikel, waarin de achtergronden van deze bijeenkomst werden uiteengezet. Tevens werd hierin verslag gedaan van de openingszitting.
In dit artikel stond het volgende:

Het denken over het Noord-Zuid-vraagstuk, heeft een opvallende ontwikkeling doorgemaakt. In de jaren '60 overheerste de visie, dat hulp de remedie was tegen de armoede in de Derde wereld. Als er maar voldoende kapitaaloverdrachten plaatsvinden en hulpprojecten opgezet worden, dan zouden de arme landen wel in staat zijn zich te ontwikkelen, zo werd geredeneerd (ontwikkelingslanden werden ze dan ook veelbetekenend genoemd).
En in de strategie voor het tweede ontwikkelingsdecennium (1971-1980) — in 1970 vastgesteld — stond dan ook de hulpdoelstelling centraal: rijke landen zouden 0,7 procent van het bruto nationaal produkt aan officiële (regerings-)ontwikkelingshulp moeten besteden, terwijl de totale kapitaaloverdracht 1 procent van het bruto nationaal produkt (het totaal van alle geproduceerde goederen en diensten) zou moeten bedragen. Charitatieve overwegingen en de gunstige ervaringen van West-Europa met de naoorlogse Marshallplan-hulp speelde hierbij een belangrijke rol.
Maar in de jaren '70 vond er al snel een koerswijziging plaats. De ontwikkelingshulp raakte wat in discrediet.
De resultaten waren minder spektaculair dan verwacht was — zowel wat betreft de omvang van de hulp als de effecten ervan — en bovendien creëerde de hulpverlening een afhankelijkheidssituatie, die steeds meer onaanvaardbaar werd geacht.
De nadruk kwam nu op handel te liggen. ,,Trade, not aid'' (handel, geen hulp) werd de toonaangevende slogan, die vooral op bijeenkomsten in het kader van de U N C T A D, de conferentie van de Verenigde Naties voor handel en ontwikkeling, werd uitgedragen.
Handel leek een ideaal instrument om ontwikkeling te stimuleren. Als de rijke landen hun markten maar voldoende openstellen voor produkten uit de Derde wereld en tijdelijk eenzijdige handelsvoordelen verlenen, dan zal de welvaart in de arme landen vanzelf terrein winnen. In Nederland waren Derde-wereldwinkels de concretisering van deze gedachte.
Ook tijdens onderhandelingen in VN-verband, over een nieuwe internationale economische orde (1974-1975) en over een Handvest voor economische rechten en plichten (1974) stond het handelsprobleem centraal. Vooral over het vraagstuk van de indexatie, de koppeling van de exportopbrengsten van de Derde wereld aan de prijsstijging van de importen van ontwikkelingslanden uit het Westen, was hierbij een heet hangijzer.
Nu het derde ontwikkelingsdecennium (1981-1990) op stapel staat, is de aandacht voor handel echter verflauwd. Kapitaaloverdrachten staan weer in het centrum van de belangstelling. Maar nu wel anders dan in de jaren '60. Zij zijn onlosmakelijk verbonden aan door de Derde wereld geëiste ingrijpende hervormingen van het internationale financiële en monetaire stelsel.
Dit vormt de kern van de speciale zitting van de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties over internationale economische problemen, die op 25 aug. in New York is begonnen. Op deze bijeenkomst moet de strategie voor het derde ontwikkelingsdecennium worden vastgesteld en moet overeenstemming bereikt worden over het houden van een nieuwe ronde van mondiale onderhandelingen tussen industrie- en ontwikkelingslanden, een nieuwe Noord-Zuid-dialoog dus.
Die hernieuwde aandacht voor financiële hulp is uit nood geboren. Als gevolg van de inflatie in de industrielanden en de snel gestegen olieprijzen, zijn de olie-importerende ontwikkelingslanden de laatste jaren in grote financiële moeilijkheden geraakt. De huidige voorzitter van de VN-assemblee, de Tanzaniaanse VN-ambassadeur Salirn A. Salim, gaf daarvan bij de opening een goed overzicht.
De ontwikkelingslanden (de olielanden niet meegerekend) hadden vorig jaar een tekort op de lopende rekening van hun betalingsbalans van 46 miljard dollar tegen 9 tot 12 miljard dollar in het begin van de jaren '70, zo onderstreepte hij. Voor dit jaar wordt een tekort van 67 miljard dollar verwacht en de tekorten zullen in 1981 tot ongeveer 73 miljard dollar oplopen.
Bovendien is de schuldenpositie van veel ontwikkelingslanden alarmerend. Salim memoreerde dat de ontwikkelingslanden vorig jaar een totale schuld aan het buitenland hadden van meer dan 300 miljard dollar (tegen 50 miljard dollar in 1970). En hij merkte op dat de rente en aflossing van die schulden een toenemend aantal ontwikkelingslanden meer dan 25 procent van hun exportinkomsten kost. Dit ondermijnt de wereldeconomie.
De Indiase minister van buitenlandse zaken, P. V. Narasimha Rao, zei op 25 aug. in een rede, waarin hij ook namens de ontwikkelingslanden sprak, dan ook dat het bij de ,,schreeuwende behoefte'' aan een grootscheepse overdracht van financiële middelen aan de Derde wereld niet gaat om conventionele hulpverlening uit 'altruïstische motieven' of 'vage morele verplichtingen'.
Het is volgens hem een dwingende noodzaak, die ook in het belang is van de donorlanden, als deze gunstige voorwaarden willen creëren voor hun eigen groei en welvaart.
,,Massale armoede is zowel verlagend als destabiliserend. De uitroeiing ervan is niet langer een zaak van liefdadigheid, maar van een bescherming tegen een verschrikkelijke toekomst'', zei hij dreigend.
Het ziet ernaar uit, dat de industrielanden het probleem onderkennen en de hulpverlening nu serieuzer willen aanpakken dan in het verleden. Maar het is de vraag of het genoeg zal zijn. Van drastische hervormingen van het internationale monetaire en financiële stelsel, willen ze in ieder geval niets weten.

Rede Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Muskie

De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Edmund Muskie, sprak de speciale AV op 25 aug., de openingsdág, toe. Hij verklaarde o.m., dat geen enkel land de verantwoordelijkheid voor de toekomst van de wereldeconomie op andere landen kan afschuiven.

Ieder land moet volgens hem niet vragen, welk voordeel het kan hebben van het internationale economische systeem, maar het moet eerder nagaan, welke bijdrage het kan leveren.

Zo moeten de industrielanden zich ervoor inspannen dat hun inflatie vermindert, dat hun markten openblijven (met name voor ontwikkelingslanden), dat hun energieverbruik efficiënter wordt, dat hun ontwikkelingshulp toeneemt, dat de ontwikkelingslanden meer invloed krijgen in het internationale economische

Edmund Muskie, de Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, voor de AV

besluitvormingsproces en dat de capaciteit van de ontwikkelingslanden om wetenschap en technologie toe te passen groter wordt, aldus Muskie in een opvallend korte rede.
De verantwoordelijkheid die de olielanden op zich moeten nemen bestaat er volgens Muskie uit dat zij een stabiele prijs- en aanbodpolitiek voeren, hun ontwikkelingshulp vergroten en meer oliedollars direct naar ontwikkelingslanden sluizen.
Ook de ontwikkelingslanden hebben een taak. Zo noemde Muskie het efficiënt en eerlijk gebruiken van binnenlandse en buitenlandse financiële middelen, het slagvaardige aanpakken van het bevolkingsprobleem, het aanvaarden van meer verantwoordelijkheid voor de gemeenschappelijke aanpak van internationale economische problemen.
En de communistische landen hield Muskies voor dat zij zich niet aan het Noord-Zuid-probleem kunnen onttrekken. Het is daarom de hoogste tijd, zo zei de Amerikaanse minister dat deze landen hun ontwikkelingshulp vergroten, dat zij meer produkten uit arme landen kopen zonder daaraan voorwaarden te stellen en dat zij samenwerken bij internationale pogingen om de grondstoffenmarkten te stabiliseren.

Zimbabwe als lid tot VN toegelaten. Rede premier Mugabe

Op de openingsdag van de speciale ontwikkelingsassemblee heeft de AV *Zimbabwe als 153-ste lid van de* VN *de organisatie doen binnentreden.*

De premier van Zimbabwe, Robert Mugabe, sprak de bijeenkomst op **26** *aug. toe. Hij dankte in zijn rede alle landen en organisaties, die de bevrijdingsstrijd van zijn land hadden gesteund.*

Mugabe riep de internationale gemeenschap op hulp te geven voor de reconstructie van de economie van zijn land en de terugkeer van de vluchtelingen. Op korte termijn is voor het opnieuw opzetten van de economie 1,5 miljard dollar nodig en de komende vijf jaar zal hiermee een bedrag van 4 miljard dollar gemoeid zijn.
De premier van Zimbabwe zei dat de hulp die hij tot nu toe had ontvangen te weinig was en hij toonde zich er teleurgesteld over dat de Westerse landen eerdere beloften niet waren nagekomen. Mugabe zei later op een persconferentie buitenlandse investeringen toe te juichen. Maar deze zullen wel aan bepaalde voorwaarden moeten voldoen: de investeringen moeten bijdragen aan de economische ontwikkeling zoals Zimbabwe die wenst; een deel van de aandelen van de vestiging in Zimbabwe moet beheerd worden door Zimbabweanen; en een deel van de winst moet voor nieuwe investeringen in Zimbabwe zelf gebruikt worden.
Mugabe noemde echter geen concrete percentages. Overigens merkte hij op dat het internationale bedrijfsleven een afwachtende houding aanneemt en nog niet met concrete investeringsaanbiedingen is gekomen.

AV verlengd. Balans van de stand der onderhandelingen

Op 5 sept. had de speciale AV *volgens plan moeten aflopen. Omdat er op dat moment nog geen concrete resultaten waren behaald, werd besloten in het op die dag aansluitende weekeinde door te vergaderen. Toen op 9 sept. nog niets bereikt was, werd besloten de* zittingsduur *van de* AV *met een derde week te verlengen.*

Over de stand van de onderhandelingen werd op 6 sept. in het NRC/H'blad op de volgende manier balans opgemaakt.

Op het spel staat de toekomst van de wereldeconomie. De ontwikkelingslanden willen deze zo wijzigen dat ze meer aan hun trekken kunnen komen.
Zij eisen meer macht in internationale organisaties die over financiële en monetaire zaken besluiten nemen en die nu door het Westen gedomineerd worden.
Verder willen zij hun exportopbrengsten — liefst via koppeling aan de inflatie in de industrielanden — op peil houden en eisen zij meer hulp om uit de huidige grote financiële problemen te komen.
De Derde wereld heeft enkele jaren geleden daartoe een verklaring over en een aktieprogramma voor de totstandkoming van een ,,nieuwe internationale economische orde" in de Verenigde Naties aanvaard weten te krijgen. Omdat concrete maatregelen uitbleven dringen de ontwikkelingslanden nu aan op onderhandelingen over de door hen gewenste structurele veranderingen. Deze zouden op harde afspraken moeten uitlopen.
Het Westen ziet ook wel in dat het huidige internationale economische stelsel aan wijziging toe is, maar vindt de voorstellen van de Derde wereld in het algemeen te radicaal. Verder dan aanpassing wil men in het Westerse kamp eigenlijk niet gaan. Echte twijfel over het vrijemachtssysteem bestaat daar eigenlijk niet, en men heeft er dus weinig behoefte aan dit over boord te zetten.
De Westerse landen zijn wel tot enige concessies bereid maar dan zal er wat tegenover moeten staan: liefst harde afspraken over de verzekerde aanvoer en een rustige prijsontwikkeling van energie (olie). Ingrijpende hervormingen van het internationale financiële en monetaire stelsel en met name aantasting van de bevoegdheden van het internationale monetaire fonds (IMF) zijn echter uitgesloten.
Het gevecht gaat dus in feite tussen Zuid-West. Maar hoe zit dat nu met ,,Oost"? De communistische landen benaderen op deze speciale VN-bijeenkomst het ontwikkelingsvraagstuk even afstandelijk als zij dat tot nu toe steeds gedaan hebben.
Het Oostblok zegt het streven van de ontwikkelingslanden naar de verwezenlijking van een nieuwe internationale economische orde van harte te steunen, maar weigert — tot steeds groter ongenoegen van de Derde wereld — concrete afspraken te maken over hulpverlening.
Deze houding wordt als volgt onderbouwd: de huidige hulpinspanning is vaak geen echte hulp. Het Westen gebruikt de hulp om de ontwikkelingslanden onder de duim te houden en haalt bovendien via de teruggesluisde winsten van multinationale ondernemingen (de belangrijkste motoren van de ,,neo-koloniale uitbuiting") in de Derde wereld veel meer geld uit de arme landen dan het er via hulpverlening en investeringen naar toe stuurt.
De Oostduitse minister van buitenlandse zaken, Oskar Fischer, zei in een rede tot de AV bijvoorbeeld dat de multinationale ondernemingen jaarlijks voor ongeveer honderd miljard dollar uit de Derde wereld ,,persen", vijf keer zo veel als de ontwikkelingshulp bedraagt.
Nu de netto-kapitaalstroom dus duidelijk in de richting van de Westerse landen gaat, hebben de communistische landen er geen behoefte aan op het gebied van hulpverlening met de kapitalistische landen te concurreren, zo kan men het standpunt van Oost samenvatten.
De communistische bezorgdheid over de activiteiten van multinationale ondernemingen wordt gedeeld door een groep ,,non-gouvernementele organisaties".
(NRC/H'blad, De Volkskrant, Trouw, Le Monde, NZZ, The Times, FAZ)

WEST-EUROPA

NEDERLAND

MINISTER SCHOLTEN VAN DEFENSIE BENOEMD TOT VICE-VOORZITTER RAAD VAN STATE

Het kabinet heeft op 20 juni mr. W. Scholten, op dat moment minister van defensie, benoemd tot vice-voorzitter van de Raad van State m.i.v. 1 okt.

Mr. Scholten is opvolger van dr. M. Ruppert, die enkele weken eerder ontslag uit zijn functie had gevraagd. De toen 68-jarige dr. Ruppert had koningin Beatrix om zijn ontslag gevraagd, omdat hij van mening was, dat de toegenomen zwaarte van het ambt van vice-voorzitter van de Raad van State — die samenhangt met de grote groei van de werkzaamheden van de Raad — beter door een jongere opvolger gedragen kan worden. (De formele leeftijdsgrens is 75 jaar).

Het kabinet heeft de beslissing over de opvolging van dr. Ruppert getroffen zonder raadpleging vooraf met fractievoorzitters.

Dr. Ruppert is lid van het ARP-gedeelte van het CDA. Mr. Scholten is lid van het CHU-gedeelte van die groepering.

Met uitzondering van de voorzitter van de TK-fractie van het CDA, Lubbers, toonden de politieke voormannen reacties van verbazing tot kritiek bij het vernemen van het kabinetsbesluit.

Mr. Rietkerk, TK-fractievoorzitter van de VVD, was door het kabinet niet ingelicht over het besluit, op het moment, dat het gepubliceerd werd. Drs. Den Uyl, PvdA, noemde het aanwijzen van mr. Scholten ,,onbegrijpelijk en polariserend". Terlouw van D'66 sprak van een ,,onverantwoord besluit".

Lubbers feliciteerde het kabinet op 20 juni 's avonds met de ,,goede opvolger" die het kabinet voor dr. Ruppert heeft gevonden.

Fractieleider Rietkerk reageerde zeer verbaasd op het kabinetsbesluit. Hij vernam het bericht rond middernacht via de pers.

Den Uyl verklaarde het onbegrijpelijk te vinden dat voor de tweede maal in 2½ jaar op onverantwoorde wijze wordt omgesprongen met de bezetting van de post defensie. Op geen enkele wijze valt bovendien in te zien dat de heer Scholten de meest gekwalificeerde kandidaat geacht moet worden, aldus Den Uyl.

Hij noemde de benoeming polariserend, omdat geen enkel contact is opgenomen met de Partij van de Arbeid, ,,die als grootste partij het meest in aanmerking komt voor het leveren van een kandidaat voor deze functie en in de persoon van mr. J. van der Hoeven, voorzitter van de afdeling rechtspraak van de Raad, een voortreffelijk kandidaat beschikbaar had", aldus Den Uyl.

Terlouw noemde het onverantwoord dat het kabinet na Kruisinga nu ook zijn tweede minister van defensie laat vertrekken. ,,Het is een teken van de afbraak, die het kabinet kenmerkt," aldus Terlouw. Hij wees erop dat behalve Kruisinga het kabinet ook al de minister van financiën, Andriessen, heeft verloren en er bovendien sprake is van het vertrek van Albeda (sociale zaken) naar de Europese commissie.

Interpellatie-Den Uyl

Drs. Den Uyl, TK-fractievoorzitter van de PvdA, interpelleerde op 25 juni minister Wiegel van binnenlandse zaken over het kabinetsbesluit.

In deze interpellatie vroeg Den Uyl minister Scholten ,,onverwijld" af te treden, niet wegens zijn persoonlijke kwaliteiten maar wegens de staatkundige onzuiverheid van de benoeming. Om die reden vroeg Den Uyl in een motie aan de Kamer uit te spreken dat bij de benoeming van de heer Scholten tot vice-president van de Raad van State de vereiste zorgvuldigheid niet in acht is genomen.

De fractievoorzitter van het CDA, Lubbers, wees erop dat de benoeming van de aftredende vice-president, de heer Ruppert, tijdens de zomervakantie van het parlement (in augustus 1973) werd bekendgemaakt door het kabinet-Den Uyl. Toen was er zelfs geen gelegenheid voor een interpellatie, merkte hij op.

Naar het inzicht van de heer Lubbers is de snelheid van de besluitvorming van het kabinet nu te verklaren uit de wens een en ander ditmaal vóór de zomervakantie af te ronden.

De minister van binnenlandse zaken, Wiegel, verklaarde de snelheid van de besluitvorming in het kabinet uit het verlangen dat de Raad van State daartoe zelf heeft uitgesproken. In antwoord op het verwijt van de heer Den Uyl dat het kabinet de voorkeur van de Raad heeft genegeerd, wees de heer Wiegel erop dat de Raad in zijn advies de heer Scholten uitdrukkelijk mede heeft betrokken in de overwegingen. De hoofdlijn van het advies van de Raad was dat iemand uit eigen kring tot vice-president zou worden benoemd, aldus de heer Wiegel.

Eerder had Den Uyl de gang van zaken ,,krenkend" genoemd voor de staatsraden Veringa en Van der Hoeven voor wie de raad zijn voorkeur had uitgesproken. Maar hij vond het benoemen van een lid van het kabinet met voorbijgaan aan de wens van de Raad het ergste. Hij omschreef deze gang van zaken als ,,onverantwoord".

Minister Wiegel vroeg de heer Den Uyl of deze bij benoeming van de heer Veringa niet ook het woord 'polarisatie' zou hebben gebruikt. Den Uyl antwoordde hierop: ,,Nee, in genen dele".

De keuze voor de heer Scholten heeft minister Wiegel niet met de Raad van State besproken, zo zei hij. ,,En dat hoefde ik ook niet, gezien het voorschrift van de wet dat de Raad moet worden gehoord", aldus Wiegel.

Voorkeur voor de huidige minister van defensie had de minister op grond van de brede ervaring van de heer Scholten in diverse politieke functies.

Raad vn State spreekt weergave minister Wiegel tegen

Mr. W. Scholten behoort niet tot de personen, die de leden van de Raad van State geschikt achten voor het vice-presidentschap van de Raad. Voor die functie, het feitelijk voorzitterschap van het hoogste adviescollege van de Kroon, komen de leden van de raad Veringa en Van der Hoeven gelijkelijk in aanmerking.

Dit blijkt uit de letterlijke tekst van de verklaring die het oudste lid van de Raad, admiraal L. Brouwer op 18 juni j.l. heeft uitgesproken tijdens een bijeenkomst met minister Wiegel (binnenlandse zaken). Twee dagen daarna maakte ministerpresident Van Agt bekend dat het koninklijk besluit die dag was getekend van de benoeming van mr. W. Scholten, de huidige minister van defensie, tot vice-voorzitter van de Raad van State.

De tekst van Brouwers verklaring werd op 26 juni door minister Wiegel naar de Tweede Kamer gezonden op verzoek van PvdA-fractievoorzitter Den Uyl, nadat hem op 25 juni gebleken was dat de leden van de Raad niet vonden dat minister Wiegel hun standpunt volledig recht had gedaan in het Kamerdebat over de benoeming.

In dat interpellatiedebat benadrukte minister Wiegel alleen dat de leden van de Raad de voorkeur gaven aan een keuze uit hun eigen kring.

Na een vergadering van de Raad heeft vice-president Ruppert de minister op 25 juni ,,namens de leden van de Raad" (hij is zelf formeel geen lid) de letterlijke verklaring van staatsraad Brouwer toegezonden ,,gelet op hetgeen hedenmorgen in de Tweede Kamer door u en anderen is gezegd," zoals Ruppert in een begeleidend stenogram schreef.

Tweede Kamer verwerpt motie Den Uyl

In de middag van 26 juni heeft de Tweede Kamer een motie van de fractievoorzitter van de PvdA, Den Uyl, verworpen, die afkeuring uitsprak over de manier waarop mr. W. Scholten, minister van defensie, is benoemd tot vice-president van de Raad van State. De oppositie en Faber (CDA) stemden voor de motie.

N.a.v. de interventie van de Raad m.b.t. de gang van zaken bij de benoeming zei minister Wiegel nu, dat hij het advies van de Raad vrij had geïnterpreteerd en dat ook Scholten, oud-lid van de Raad, in aanmerking kwam.

Drs. De Geus minister van defensie

De minister-president heeft in zijn persconferentie van donderdag 14 augustus meegedeeld, dat op of omstreeks 25 augustus 1980 de benoeming was te verwachten van drs. P. B. R. de Geus, directeur-generaal

De nieuwe minister van defensie, drs. De Geus (r.) maakt kennis met de voorzitter van de vaste TK-commissie van defensie, Klaas de Vries

economie en financiën van het ministerie van defensie, tot minister van defensie.
De heer De Geus is lid van de CHU en sinds 1970 voor het CDA lid van de gemeenteraad van Maassluis.

Op 25 aug. heeft de koningin drs. De Geus beëdigd. Op 26 aug. vond de overdracht van de portefeuille plaats. (ANP, *NRC/H'blad,* Neder-Eandse Staatscourant).

ONDERTEKENING TAALUNIEVERDRAG TUSSEN NEDERLAND EN BELGIË

Op 9 september 1980 is in het Egmontpaleis te Brussel het Verdrag tussen het Koninkrijk België en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de Nederlandse Taalunie getekend. Van Belgische zijde is dit geschied door de Minister van buitenlandse zaken, de heer Ch. F. Nothomb, van Nederlandse zijde door de Staatssecretaris van buitenlandse zaken, de heer D. F. van der Mei.

Mede aanwezig waren voor België mevrouw R. de Backer-van Ocken, minister van de Vlaamse gemeenschap en de heer W. Calewaert, minister van nationale OP-voeding en voor Nederland mevrouw M. H. M. F. Gardeniers-Berendsen, minister van cultuur, recreatie en maatschappelijk werk en de heer A. Pais, minister van onderwijs en wetenschappen.
De Taalunie gaat uit van de eenheid van de taal die in Nederland en in het Nederlandstalige deel van België wordt gesproken en geschreven. Zich bewust van het belang van de Nederlandse taal voor de samenleving in en de samenwerking tussen hun beide landen, menen de regeringen dat zij een gezamenlijke verantwoordelijkheid hebben voor de ontwikkeling van de Nederlandse taal.
Zij vergeten daarbij niet dat de onderlinge verscheidenheid van de verschillende streken in Nederland en in België haar invloed op die eenheid heeft gehad en nog heeft. Zij zijn van mening dat die verscheidenheid de eenheid geleidelijk heeft ontwikkeld tot een levenskrachtig geheel.
Het doel van de Taalunie is om op het gebied van de Nederlandse taal en letteren te komen tot een integratie van Nederland en de Nederlandstalige gemeenschap van België.
De regeringen constateren dat de staatkundige tweedeling — sinds 1648 — het gebruik van het Nederlands als gemeenschappelijke omgangstaal binnen het taalgebied sterk heeft beïnvloed. Om de eenheid van het taalgebruik te bevorderen zijn zowel door particulieren als door de overheden, vooral in de laatste decennia, talrijke initiatieven genomen, vele daarvan met een gunstig resultaat.
Het is echter steeds meer als een gemis ervaren dat een geschikt wettelijk kader daarvoor ontbreekt. De rijping der geesten in beide landen en recente ontwikkelingen in België hebben het mogelijk gemaakt thans structuren daarvoor op te bouwen. De Taalunie is bedoeld om daarin te voorzien.
De verantwoordelijkheid voor het beleid van de Taalunie komt te liggen bij een Comité van ministers, waarin ten minste 2 Belgische en 2 Nederlandse ministers zitting hebben en met name de bewindslieden die zijn belast met de zorg voor onderwijs en cultuur. Het Comité moet in alle zaken de Taalunie betreffende het advies inwinnen van een ander orgaan van de Unie: de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren.
Deze Raad bestaat uit 45 Nederlandse en Nederlandstalige Belgische deskundigen. In dit orgaan vindt de ontmoeting plaats tussen de deskundigen van de verschillende deelgebieden op het terrein van de Nederlandse taal en letteren. Daar vindt de gedachtenwisseling plaats, daar worden de ideeën geboren die uitmonden in adviezen. Ten einde een samenhangend beleid te bereiken, moeten die adviezen op deelgebieden worden voorbereid en uitgebracht tegen de achtergrond van het Nederlandse taalgebied in zijn geheel.
De inhoudelijke inbreng in de Taalunie zal voornamelijk moeten komen van de kant van de Raad voor de Nederlandse Taal en Letteren. Van de waarde van diens adviezen zal ook grotendeels het morele gezag afhangen dat de Taalunie nodig heeft om haar doeleinden te bereiken.
Het Verdrag voorziet bovendien in het optreden van een Interparlementaire Commissie, die bevoegd is te beraadslagen over alle zaken die op de Taalunie betrekking hebben en zich daarover tot het Comité van ministers te richten. De Taalunie kent ten slotte een Algemeen

De ondertekenaars, de Nederlandse staatssecretaris Van der Mei (l) en de Belgische minister van buitenlandse zaken Nothomb

Het gebied van de Nederlandse Taalunie.Er zij op gewezen, dat binnen dit gebied twee tweetalige gebieden voorkomen:

- Friesland (hoofdstad Leeuwarden), waar ongeveer tweederde van de 550.000 inwoners het Fries als huistaal gebruikt;
- het arrondissement Brussel-Hoofdstad (19 gemeenten, 1 miljoen inwoners), waar Nederlands en Frans de officiële talen zijn.

Secretariaat dat is belast met de voorbereiding en de uitvoering van het beleid. De Taalunie krijgt de taak ondere andere gestalte te geven aan een aantal besluiten tot de uitvoering waarvan de regeringen zich in het Verdrag verbinden.

„Dat dit verdrag ondertekend wordt 150 jaar na de onafhankelijkheid van België is een bewijs van de steeds groeiende vriendschap die onze beide landen sindsdien verbindt. Het is immers niet van vandaag dat er tussen de twee buurstaten een nauwe samenwerking bestaat. Sedert 1830 hebben wij inderdaad reeds een aanzienlijk aantal, dat wil zeggen 392 bilaterale akkoorden ondertekend".

Dat verklaarde de heer Nothomb, minister van buitenlandse zaken in België bij de ondertekening van het Taalunieverdrag.

Hij wees ook op het feit dat het hier het eerste internationale verdrag betreft, dat in het raam van de culturele autonomie aan de Nederlandstalige Cultuurraad (van België) zal worden voorgelegd.

Staatssecretaris Van der Mei (buitenlandse zaken), die voor Nederland tekende, herinnerde aan het belang dat de Staten-Generaal hecht aan samenwerking met België op het gebied van de Nederlandse taal. Het is goed dat onze landen een gezamenlijke linie vormen om de positie van de taal in minder grote gebieden te verdedigen.

Mevrouw De Backer, die in het Egmontpaleis sprak in haar hoedanigheid van minister van de Vlaamse gemeenschap, noemde een Taalunieverdrag dat geen uitzicht biedt op een Europees perspectief zinloos. Europa treft het verwijt een kolenheuvel, dan wel een boterberg te zijn, zielloos. Die ziel kan er slechts komen als iedereen zijn eigen taal gaat spreken.

De minister hoopte dat de plechtige ondertekening niet alleen op het gebied van spelling en grammatica maar ook wat literatuur betreft tot meer begrip en samenwerking zal leiden.

Minister Pais van onderwijs en wetenschappen van Nederland was van mening dat de eenheid van taal in de gemeenschappelijke gebieden beantwoordt aan een brede maatschappelijke behoefte.

Taal is een middel van maatschappelijk verkeer. Deze ondertekening is niet alleen maar een symbolische handeling maar zij kan de eenheid in verscheidenheid krachtig bevorderen.

Het Taalunieverdrag is de eerste internationale conventie, die in het kader van de culturele autonomie door de Vlaamse gemeenschap is afgesloten.

Het moet nu nog door het Nederlandse parlement en de Nederlandstalige Cultuurraad in België worden goedgekeurd. (Nederlandse Staatscourant, De Standaard).

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

CAMBODJA

EERSTE REACTIES EN ONTWIKKELINGEN NA MACHTSOVERNAME DOOR PRO-VIETNAMEES BEWIND

Op pag. 558/2 e.v. is een begin gemaakt met een verslag van de eerste reacties en ontwikkelingen zowel binnen Cambodja als internationaal, nadat in jan. 1979 in dat land met Vietnamese gewapende hulp een nieuw regime aan het bewind was gekomen.
Een eerste voortzetting van dit verslag volgt hierna.

Reacties in communistische staten

De reacties in communistische staten op de machtswisseling in Pnom Penh waren niet eensluidend.

De Chinese regering gaf op 14 jan. een verklaring uit, waarin werd gezegd, dat de „Vietnamese agressors" waren „geholpen en aangespoord door het Sowjet sociaal-imperialisme". De Revolutionaire Volksraad werd uitgemaakt voor „een handvol schaamteloze verraders en het schuim van de natie". Gezegd werd, dat de Chinese regering en het Chinese volk hun uiterste best zouden doen om het Cambodjaanse volk op elke manier te helpen.

De SU verwelkomde de omverwerping van het regime-Pol Pot daarentegen. Persbureau Tass maakte op 7 jan. de val van Pnom Penh bekend, twee uur, nadat Hanoi deze had geannonceerd. Het gevallen regime werd een „reactionaire, dictatoriale kliek" genoemd.

In een commentaar, dat korte tijd later werd uitgegeven, zei Tass: „De hele progressieve mensheid begroet de natie, die is opgestaan in de strijd voor nationale redding. De geboorte van een vrij en onafhankelijk Cambodja zal een belangrijke factor zijn voor de vrede en stabiliteit in Zuid-Oost-Azië."

Hiermee vergelijkbare verklaringen verschenen in de media van Bulgarije, Hongarije, Polen en Mongolië.

De regeringen van Roemenië en van Joego-Slavië, die tot dan een neutrale houding hadden aangenomen in het conflict tussen Cambodja en Vietnam, veroordeelden nu beide de Vietnamese inmenging.

Het dagblad van de Roemeense communistische partij, Scinteia,

schreef op 10 jan., dat ,,geen redenen of argumenten, van welke soort ook, tussenkomst en inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van een andere staat kunnen rechtvaardigen, in wat voor vorm dan ook, speciaal wanneer er twee socialistische staten bij betrokken zijn".

De vroegere Joegoslavische minister van buitenlandse zaken, Milos Minic zei op **12** jan., dat het Vietnamees-Cambodjaanse conflict ,,onherstelbare schade" had toegebracht aan de niet-gebonden beweging en het socialisme. Hij onthulde, dat de Vietnamese regering de regering van Joego-Slavië al enkele maanden eerder ervan op de hoogte had gebracht, dat er geen onderhandelingen met Cambodja overwogen werden en dat de ,,reactionaire Pol Pot-Ieng Sary-regering" geliquideerd diende te worden.

In Noord-Korea, dat voordien Cambodja gesteund had, schreef op **12** jan. het officiële dagblad Rodong Sinmun, dat de Vietnamese interventie ,,een open aanval op de nationale onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Cambodja" vormde, alsmede ,,een grove schending van het internationale recht".

Een delegatie van het Verenigde Front onder leiding van Ros Samay bracht in febr. en maart bezoeken aan de SU, de DDR, Bulgarije, Cuba, Tsjechoslowakije en Hongarije.

Op **20** febr. gaf Samay uiting aan ,,diepe dankbaarheid voor de Sowjet-Unie" voor haar ,,effectieve en voortgezette solidariteit met de Cambodjaanse patriotten in hun rechtvaardige strijd voor nationale redding".

Hulp aan Vietnam door enkele Westerse landen stopgezet

De Japanse regering maakte op 10 jan. bekend, dat zij de hulp aan Vietnam zou bevriezen. De overeenkomst hieromtrent was aangegaan op voorwaarde, dat Vietnam zijn conflict met Cambodja vreedzaam zou regelen.

De Japanse regering wees echter een Chinees voorstel af, dat de twee landen gezamenlijke diplomatieke actie zouden ondernemen tot steun aan Cambodja, op grond van art. **2** van het verdrag van vrede en vriendschap tussen de twee landen. In dit artikel werd uiting gegeven aan verzet tegen pogingen van enig land om zijn hegemonie te vestigen in het gebied van Azië en de Stille Oceaan.

De Deense regering maakte op **16** jan. bekend, dat het een hulpprogramma van 100 mln Kronen (ruim f **40** mln) niet zou uitvoeren.

De Australische regering besloot op **23** jan. alle hulp en programma's van culturele uitwisseling op te schorten. Australische specialisten, werkzaam in Vietnam, werden teruggeroepen. Alleen werd aan Vietnamese studenten, die reeds in Australië studeerden, toegestaan hun cursus af te maken.

De toenmalige Britse minister van ontwikkelingssamenwerking, Judith Hart, schreef het parlement op **13** febr., dat de Britse bilaterale hulp aan Vietnam, met uitzondering van humanitaire hulp en hulp in geval van een ramp, zou worden stopgezet.

Regime-Pol Pot vraagt bijeenkomst Veiligheidsraad. Laat zich door prins Sihanoek vertegenwoordigen. Persconferentie prins Sihanoek in Peking

In zijn telegram aan de voorzitter van de Veiligheidsraad van **31** dec. '**78** (pag. 558/2) vroeg Ieng Sary, minister van buitenlandse zaken in de regering-Pol Pot, dat de VN Vietnam zou veroordelen, dat zij van Vietnam zou verlangen de ,,agressie" stop te zetten, en dat zij alle hulp aan Vietnam zou staken.

Op de volgende dag zond Ieng Sary een tweede telegram naar New York, waarin hij vroeg om een urgente bijeenkomst van de Veiligheidsraad en waarin hij aankondigde, dat een week later een Cambodjaanse delegatie op het hoofdkwartier van de VN zou arriveren.

Het Verenigde Front gaf daarop op **5** jan. **1979** een verklaring uit, waarin gezegd werd, dat de strijd voor de omverwerping van het bewind van de Rode Khmers een binnenlandse aangelegenheid van Cambodja was, die door het Cambodjaanse volk zelf geregeld diende te worden en waarin andere landen niet het recht hadden tussen beide te komen.

Als de enige echte vertegenwoordiger van het Cambodjaanse volk, zo ging de verklaring van het Verenigde Front verder, moest de stem van het Front gehoord worden bij enigerlei discussie in de VN over Cambodja, aangezien de Pol Pot-Ieng Sary-kliek, ,,die de belangen van het volk en de natie verraden had" ,,niemand kon vertegenwoordigen".

Deze verklaring werd gesteund door het Vietnamese ministerie van buitenlandse zaken, dat op 6 jan. zei, dat het verzoek van de Cambodjaanse regering om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad in strijd was met het beginsel, dat Cambodja's binnenlandse aangelegenheden door het Cambodjaanse volk zelf geregeld dienden te worden, alsmede met het Handvest van de Verenigde Naties.

Een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken van de VS zei op **3** jan., dat de VS grote bezwaren had tegen de regering-Pol Pot voor wat betreft de mensenrechten, maar dat het uit beginsel een unilaterale interventie tegen dat

Een beeld van Cambodjaanse vluchtelingen in Thailand. Na het begin van het Vietnamese offensief is een grote stroom van vluchtelingen uit Cambodja op gang gekomen.

regime door een derde mogendheid niet rechtvaardigde. Daarom steunden de VS het verzoek om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad.

Op 7 jan. gaf de Chinese regering een verklaring uit, waarin ook steun werd toegezegd aan Cambodja's ,,redelijke verzoek om een urgente bijeenkomst van de Veiligheidsraad en tussenkomst van de VN".
De Cambodjaanse regering had op 5 jan. het vroegere staatshoofd, prins Norodom Sihanoek, verzocht als haar vertegenwoordiger in de Veiligheidsraad te willen optreden, een verzoek, dat de prins had ingewilligd.
Te zamen met zijn vrouw en de vroegere premier Penn Nouth kwam de prins op 6 jan. in Peking aan, op zijn reis naar New York.

Op een diner, dat de Chinese vicepremier Deng Xiaoping op 7 jan. ter ere van de prins gaf, veroordeelde de prins de ,,agressie" van Vietnam en prees hij ,,het correcte leiderschap van de Communistische Partij van Kampuchea en zijn leider, secretaris Pol Pot".
Sihanoek gaf op 8-1 voor de Chinese en de buitenlandse pers in de Grote Hal van het Volk een persconferentie, die zes uur duurde. Hier veroordeelde hij zowel de Vietnamese invasie, als het binnenlandse beleid van Pol Pot.

Hij suggereerde, dat hij hetzij in China dan wel in Frankrijk om politiek asyl zou vragen.

Sihanoek noemde de Vietnamese invasie ,,naakte agressie van één land tegen een ander land zonder enige rechtvaardiging". Hij ontkende, dat op enigerlei tijdstip Cambodjaanse troepen in Vietnam zouden zijn binnengevallen. De prins verklaarde, dat de leiders van het Verenigde Front in Cambodja volslagen onbekend waren en dat hij niet wist, wie Heng Samrin was. Erop wijzend, dat ,,zelfs de Vietnamezen toegeven, dat het zogenaamde Front pas een maand geleden is opgericht", vroeg hij zich af hoe binnen een maand een dergelijk omvangrijk leger met zo veel artillerie op de been gebracht was.

Naar het oordeel van de prins was het de plicht van de VN Vietnam ertoe te brengen Cambodja te verlaten, het aan de Cambodjanen overlatend hun problemen zonder enige buitenlandse inmenging op te lossen. Zou Vietnam dit weigeren, dan zou het uit de VN gezet moeten worden.
Hij onthulde op deze persconferentie, dat Pol Pot hem op 5 jan. gevraagd had als Cambodjaans vertegenwoordiger in de VN op te treden. Hij had deze uitnodiging aanvaard, omdat hij Pol Pot beschouwde als ,,onze wettige leider van Democratisch Kampuchea, dat door het volk geschapen was in het verzet tegen het Amerikaanse imperialisme en het Lon Nol-regime".
Hij had weinig illusies over de macht van de VN om tussenbeide te komen, ,,maar het is een goed podium om onze stem te doen horen". Het zenden van een militaire macht van de VN sloot hij uit, aangezien er ,,veto's bestaan tegen zo'n soort van resoluties".
Prins Sihanoek zei, dat hij niet naar Peking gekomen was om China te vragen militair in te grijpen, hetzij in Cambodja zelf, dan wel aan de grens met Vietnam, omdat dan het gevaar bestond, dat de SU China zou aanvallen. Wel bestudeerde China de mogelijkheid om de troepen van de Rode Khmers van wapens te voorzien, die over zee of via Thailand ,,als de Taise regering de ogen wilde sluiten" zouden kunnen worden aangevoerd.
Sihanoek stelde, dat als het Vietnam toegestaan zou worden Cambodja op te slokken, dat het dan daarna Thailand, Maleisië en Singapore zou aanvallen en op die manier het machtsevenwicht in de wereld naar de Sowjet-kant zou laten doorslaan.
Hij vertelde, dat hij een brief aan president Tito van Joego-Slavië had gezonden, waarin hij vroeg Vietnam uit de niet-gebonden beweging te stoten en middelen te vinden om Cambodja te helpen haar onafhankelijkheid te herwinnen. Hij zou ook proberen zo veel mogelijk contacten te leggen in het buitenland, in Washington en in Europa.

Over zijn eigen toekomst zei hij o.m. ,,Ik kan mij niet voorstellen, dat ik nog weer eens staatshoofd zou worden. Ik ben het politieke leven gaan verafschuwen. Ik word niet op prijs gesteld door de Lon Nolisten of de ploeg van Pol Pot. Ik wil niet meer in regeringszaken van mijn land betrokken raken, maar als een burger en patriot zal ik mij publiekelijk uitspreken tegen de Vietnamese agressors".
Gevraagd naar de toestanden in Cambodja onder het bewind van Pol Pot zei de prins, dat hij het buitenlandse beleid steunde maar niet de schendingen door dit bewind van de mensenrechten.
Hij weigerde commentaar te geven op berichten over massamoorden, waaromtrent hij via buitenlandse radiozenders verslagen gehoord had. Wel zei hij: ,,Natuurlijk zouden we kunnen zijn als buitenlandse marxistisch-leninistische partijen of als maoistische partijen en zeggen ,,wij hebben het doden niet gezien". Het is duidelijk, dat ik het doden niet gezien heb".
Hij had in de afgelopen drie jaar in het gezelschap van president Khieu Sampan vijf of zes maal het platteland bereisd en de mensen waren niet ongelukkig. Landbouw had grote vooruitgang geboekt, zo zei hij, evenals de industrialisering.
Hij zou graag zien, dat de regering de bevolking fundamentele rechten zou geven, zo ging de prins verder, zoals het recht om godsdienst uit te oefenen, het recht om zonder beperkingen te corresponderen, het recht om vrijelijk in Cambodja te reizen, ,,het recht om te beminnen en bemind te worden, het recht om de eigen vrouw vrij te kiezen en het recht om al de tijd bij de eigen vrouw en kinderen te zijn en niet gescheiden te zijn", en het recht op publieke processen met een verdediger en met het publiek aanwezig.
,,Het is het recht van het Pol Pot-regime om te doen wat zij hebben gedaan, aangezien het volk de stand van zaken accepteert" voegde hij eraan toe, ,,maar ik persoonlijk kan het niet begrijpen, ik heb het recht niet te veroordelen. Ik zal ook in de toekomst akkoord gaan met hun buitenlandse politiek, maar ik wil niet betrokken zijn bij hun binnenlandse politiek", aldus prins Sihanoek.
Hij vertelde verder, dat hijzelf met zijn vrouw en hun twee dochters in Pnom Penh gewoond had, maar dat zijn twee dochters uit een eerder huwelijk, te zamen met hun echtgenoten en kinderen, naar een coöperatieve landbouwinrichting op het platteland gezonden ware en dat hij sindsdien niet meer van hei had gehoord. Hij wist niet waar zij zic bevonden, of zelfs of zij nog in leve waren. Los van het luisteren naar bui tenlandse radiozenders was het hem nie toegestaan contact te hebben met de bui tenwereld, hetzij via correspondentie da wel op andere manieren. Het was her zelfs niet toegestaan een condoleantiete legram naar Peking te zenden toen voor zitter Mao Zedong was overleden. ,,Al een gevangene moest ik hen ondersteu nen" zei de prins. ,,Als ik het leven va mijn familie wilde redden moest ik he: steunen op alle gebieden. Als ik nie alles ondersteund had, was ik misschie wel gedood".
Het Cambodjaanse volk, zo besloot d prins, zou zelf beslissen, of het regime Pol Pot weer terug aan de macht zou komen, aangezien Pol Pot, zelfs me massieve Chinese militaire steun, nie: kan winnen, als het volk hem niet terug in Pnom Penh wil hebben. Als het vroegere bewind inderdaad weer aan de macht zou komen, zou hij politiek asyl in China aanvragen ,,omdat het voor Sihanoek en Pol Pot erg moeilijk is om goede vrienden te zijn". Zou hem dat geweigerd worden, dan zou hij vragen naar Frankrijk te mogen gaan.

Prins Sihanoek werd op 8 jan. ontvangen door partijvoorzitter en premier Hua Guofeng. Hij ontving op dezelfde dag de Noordkoreaanse ambassadeur, Chong Myong Su.
De volgende dag reisde Sihanouk via Japan naar New York.

(Voortzetting volgende *aflevering*)

FILIPPIJNEN

VOORTZETTING STRIJD MNLF. VERKIEZING VOOR REGIONALE RADEN OP MINDANAO. REORGANISATIE KABINET. ACTIES NPA. PROTESTEN TEGEN OPTREDEN MILITAIREN

In aansluiting op de berichten van pag. 241 e.v. - 1978 en 849 e.v. - 1978 volgt hier een overzicht van binnenlandse ontwikkelingen op de Filippijnen in de jaren 1978-1979.

Voortzetting strijd MNLF

Het op 24 dec. 1976 afgekondigde bestand tussen het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF) en de regeringstroepen werd in sept. 1977 verbroken (pag. 246/2-'78). Het ministerie van defensie maakte in februari 1978 bekend dat meer dan 800 mensen bij schermutselingen in 1977 waren gedood, terwijl volgens

een rapport van dit ministerie uit april 1978 meer dan 2.800 mensen waren gedood of gewond bij bestandsschendingen van januari tot maart 1978. Het MNLF meldde vervolgens Le Monde (26-4-'78) dat sinds sept. 1977 4.000 burgers waren gedood bij schermutselingen en door mijnexplosies.

Eerder hadden militaire autoriteiten gemeld dat op 31 jan. 1978 meer dan 100 moslemrebellen waren gedood bij een aanval van regeringstroepen op een van hun kampen op het eiland Jolo. Op 14 febr, 1978 werd bericht dat bij gevechten op hetzelfde eiland 32 rebellen waren gedood en drie man van de regeringstroepen.

Op 26 febr. werd een hoge functionaris van het Franse ministerie van financiën, Pierre Huguet, tijdens een toeristische tocht bij Zamboanga City ontvoerd door rnoslemrebellen, die hem naar het eiland Basilan overbrachten en een losprijs van $ 150000 eisten. Huguet werd op 12 maart 1978 vrijgelaten na een bemiddelingcactie van een waarnemer van de Islamitische Conferentie (het MNLF heeft de Status van waarnemer in deze organisatie), de Senegalese kolonel Lamine Cisse. Volgens een Filippijnse bron zouden vijf gearresteerde verwanten van de ontvoerders inmiddels zijn vrijgelaten. De ontvoerders zouden hebben afgezien van het geëiste losgeld, maar zij zouden wel ,,kostgeld" voor Huguet hebben ontvangen.

Eerder waren de waarnemend burgemeester van Jolo en drie militairen op 17 febr. ontvoerd, terwijl twee r.-k. nonnen op 22 febr. in Lanao del Sur hetzelfde lot ondergingen.

Volgens het hoofdkwartier van admiraal Romulo Espaldon, de opperbevelhebber van de regeringstroepen op Mindanao, zouden in maart 25 incidenten hebben plaatsgevonden op het eiland Jolo, waarbij een vijftigtal militairen zou zijn gedood.

Op 17 april deelde het ministerie van defensie mee dat moslemrebellen op 13 april ca. 920 km ten zuiden van Manilla vanuit een hinderlaag een bus hadden beschoten, waarbij 43 inzittenden (30 burgers en 13 militairen) alsmede 3 rebellen om het leven kwamen.

Op 10 mei berichtte het ministerie van defensie dat regeringstroepen 81 moslemrebellen hadden gedood en 85 verwond bij een poging 56 gijzelaars te bevrijden van een veerboot, die op 30 april in de Straat van Basilan was gekaapt. Deze gijzelaars waren naar het berggebied van Basilan overgebracht, waar de operatie van de regeringstroepen plaatsvond; 11 doden en 46 gewonden waren de verliezen aan regeringszijde.

In een interview met Le Monde (3-5-'78) stelde president Marcos dat de regering sinds 1977 de leiders van het MNLF voor onderhandelingen naar Manilla had uitgenodigd, maar dat het probleem daarbij was dat men niet wist wie nu de leider van het MNLF was: Nur Misuari of Hashim Salamat. Marcos wilde afwachten om te weten wie een eventueel akkoord zou kunnen garanderen, „want in het terrein volgen veel gevechtseenheden niet de orders van de MNLF-leiding".

Nur Misuari, de voorzitter van het Centrale Comité, werd gesteund door Libië en had aanhangers in de Sulu-archipel (Basilan, Jolo, Tawi-Tawi) onder de Tausugs. Salamat, voorzitter van de commissie voor politieke zaken, werd gesteund door Egypte en had aanhangers onder de Maguindanaos van de provincie Lanao del Sur, waar echter ook veel strijders Nur Misuari als hun enige chef bleven erkennen, aldus *Le* Monde (26-4).

Eind augustus 1978 werd een opleving van de strijd gemeld. Op 8 sept. 1978 werd bericht dat in de voorgaande drie weken 150 militairen, rebellen en burgers waren gedood, terwijl het conflict volgens Filippijnse functionarissen in de eerste acht maanden van 1978 meer dan 2.000 doden had gevergd. Westerse diplomaten raamden het totale aantal doden wegens de zes jaar oude rebellie toen op 50.000. Voorts zouden 90.000 Filippijnse moslems naar het naburige Sabah (Oost-Maleisië) zijn gevlucht.

Bij een kaping van een veerboot door vermoedelijk moslemrebellen op 13 aug. voor het eiland Olutanga (800 km ten zuidoosten van Manilla, in de provincie Zamboanga del Sur werden 5 personen (christenen) gedood en acht andere gewond.

Op 22 aug. vond in Talipao op de Sulu-eilanden een treffen plaats tussen regeringstroepen en moslemrebellen, waarbij 12 militairen en 16 rebellen werden gedood. Bij een gevecht de voorgaande dag in dezelfde provincie waren 6 militairen en 7 rebellen omgekomen.

Op 24 aug. voerden moslem-rebellen een aanval uit op het dorp Kampali, waar 10 burgers werden gedood. De volgende dag viel een andere groep rebellen in dit gebied eveneens burgers aan, waarbij zeven mensen de dood vonden. Bij de twee aanvallen raakten 30 mensen gewond.

Op 4 sept. werd gemeld dat de moslemrebellie de voorgaande week aan 48 rebellen en 11 militairen het leven had gekost.

Op 13 sept. werd het aantal doden in de voorgaande dagen op 148 gesteld: 58 rebellen, 25 militairen en 65 burgers. Het Filippijnse leger meende toen dat militante communisten, bekend als het Nieuwe Volksleger (NPA), nieuwe banden met het MNLF hadden gesmeed om een gezamenlijk offensief tegen de regeringstroepen te ontketenen. Een legerwoordvoerder beweerde dat NPA-leden de voorafgaande week in Zamboanga del Sur 10 burgers hadden vermoord.

Op 10 nov. 1978 werd meegedeeld dat commandant Al Kaluang, een MNLF-leider, zich aan de autoriteiten had overgegeven, omdat beloofde hulp uit het buitenland niet was gekomen.

Op 22 jan. 1979 werd van officiële zijde meegedeeld dat een legereenheid bij Badak (provincie Maguindanao) door meer dan 200 zwaarbewapende MNLF-strijders onder vuur was genomen. Bij het treffen werden 9 militairen en 11 rebellen gedood.

Bij een overval van moslemrebellen op een vrachtauto met regeringsarbeiders in de buurt van Marawi City op Mindanao werden volgens een officiële bekendmaking op 23 jan. door de rebellen 23 personen gedood.

Bij een gevecht op 28 jan. op de Sulu-eilanden vonden 73 moslemrebellen en meer dan 20 militairen de dood.

Verkiezzngen voor *regionale* raden

Op 5 dec. 1978 verzocht president Marcos de voorlopige Nationale Vergadering voorbereidingen te treffen om de mohammedaanse minderheid een eigen wetgevende vergadering te laten kiezen en beperkte autonomie te verlenen. Die verkiezingen — overeenkomstig het akkoord van Tripoli van 30 dec. 1976, zie pag. 244/2-'78 — zouden volgens Marcos in mei of juni 1979 kunnen plaatsvinden. Het akkoord voorzag in verkiezingen voor één wetgevende vergadering in het autonome mohammedaanse gebied, dat uit 13 zuidelijke provincies bestond. President Marcos zei nu echter dat er verkiezingen zouden worden georganiseerd voor de leden van twee wetgevende vergaderingen in twee mohammedaanse gebieden, die in totaal 10 provincies omvatten. De verandering was volgens hem in overeenstemming met de uitslag van het op 17 april 1977 gehouden referendum, dat door het MNLF geboycot werd (pag. 245/3-'78).

Op 2 april 1979 werd officieel bekendgemaakt dat op 7 mei verkiezingen zouden worden gehouden voor twee, gedeeltelijk autonome regionale parlementen. In elk van die parlementen zouden 17 vertegenwoordigers rechtstreeks worden verkozen; later zouden 4 vertegenwoordigers per parlement worden gekozen door diverse groeperingen (nationale jeugdbeweging, boeren, vakbonden, beoefenaars van vrije beroepen); president Marcos zou nog vijf extra leden per assemblee kunnen benoemen, indien bepaalde belangen niet voldoende vertegenwoordigd zouden zijn.

Deze twee parlementen, resp. voor elk 5 provincies op Zuid- en West-Mindanao, zouden gedeeltelijke autonomie moeten verschaffen m.b.t. de openbare orde en de economische ontwikkeling.

Aan de door het MNLF geboycotte regionale verkiezingen van 7 mei 1979 werd slechts door één opposi-

tiepartij deelgenomen, de Moslem Democratische Partij, en deze stelde slechts zes kandidaten. De regeringspartij, het Front voor de Nieuwe Gemeenschap (KBL), won alle verkiesbare zetels in beide parlementen: onder de KBL-kandidaten waren veel moslems. De verkiezingen verliepen zonder incidenten en het grootste deel van de kiesgerechtigden ging naar de stembus, aldus de *NZZ* (16-5-'79).

De verkiezingsdatum viel samen met de opening in Manilla van de vijfde UNCTAD-conferentie (pag. 369 e.v. - '79), terwijl de volgende dag in Fez (Marokko) de 10de conferentie van de ministers van buitenlandse zaken van de Islamitische Conferentie begon. Met de verkiezingen wilde president Marcos kennelijk de deelnemers aan beide conferenties gunstig stemmen, aldus de NZZ. De voorzitter van de Islamitische Conferentie, de Marokkaanse staatsminister van buitenlandse zaken Mohammed Boucetta, deelde president Marcos op 31 mei te Manilla mee dat koning Hassan genegen was de Filippijnse president elke hulp te bieden bij de oplossing van het moslem-probleem.

Reorganisatie kabinet

Op 23 juli 1979 maakte president Marcos een reorganisatie van zijn kabinet bekend, waarbij zes nieuwe ministers werden benoemd. De portefeuilleverdeling werd:

Premier - Ferdinand Edralin Marcos; buitenlandse zaken - generaal Carlos P. Romulo; justitie - Ricardo Puno'; defensie - Juan Ponce Enrile; financiën - César E. A. Virata; landbouw - Arturo R. Tanco Jr.; transport en verbindingen - José P. Dans Jr.'; onderwijs en cultuur - Onofre D. Corpus'; arbeid - Blas F. Ople; gezondheid - Enrique Garcia'; handel - Luis Villafuerte'; nationale economische ontwikkeling - Gerardo P. Sicat; landbouwhervorming - Conrado F. Estrella; voorlichting - Francisco S. Tatad; plaatselijk bestuur en gemeenschapsontwikkeling - José A. Rono; toerisme - José D. Aspiras; industrie - Roberto Ongpin'; openbare autowegen - Vicente T. Paterno (voorheen andere portefeuille); natuurlijke hulpbronnen - José L. Leido Jr.; energie - Geronimo Z. Velasco; maatschappelijk werk - mevr. Imelda Romualdez Marcos; sociale zaken en Ontwikkeling - mevr. Sylvia P. Montes; begrotingscommissaris - Jaime C. Laya; nationale wetenschapsontwikkeling - Melecio S. Magno; advocaat-generaal - Estelito P. Mendoza. (' = nieuw)

De portefeuille van jeugd en sport bleef onbezet en werd ad interim overgenomen door het bureau van de president.

Emmanuel Pelaez, vice-president in de jaren 1961-1965, werd benoemd tot Staatsminister van buitenlandse zaken om de 80-jarige generaal Romulo te assisteren.

Verdere acties MNLF en NPA

Op 17 juni 1979 verklaarde de plv. minister van defensie, Carmelo Barbero, dat in de eerste vijf maanden van 1979 bij de strijd met de moslemrebellen 524 personen waren gedood of gewond.
Volgens de *NZZ* (18-8-'79) zette een harde kern van ca. 10.000 MNLF-rebellen de strijd voort, die volgens schattingen van diverse waarnemers een groot deel van de Filippijnse strijdkrachten (ca. 35.000 man) bond en de regering per maand $20 mln à 30 mln kostte. Le Monde (15-12-'79) raamde het aantal MNLF-strijders op 15.000 a 20.000.

Op 20 sept. zei de Libische ambassadeur in Manilla, Moustafa Dreiza, in een interview dat zijn regering (die de voornaamste MNLF-factie, die van Nur Misuari, steunde) hoopte, dat vredesbesprekingen tegen eind 1979 konden worden hervat, maar dat er, ondanks de bereidheid van president Marcos, problemen waren gerezen over de vraag welke van de inmiddels drie MNLF-fracties aan de onderhandelingen deel zou nemen. (Naast de in Libië en Egypte gevestigde facties, was er nu een derde factie, die haar hoofdkwartier te Mekka in Saoedi-Arabië had.)

Inmiddels werd bericht dat het maoistische Nieuwe Volksleger (NPA), de militaire vleugel van de pro-Chinese factie van de verboden Communistische Partij van de Filippijnen (CPP) niet alleen zijn actieterrein uitbreidde van centraal Luzon naar het noorden van Luzon alsmede naar Samar en andere naburige eilanden, maar ook bepaalde activiteiten met het MNLF coördineerde.
Hoewel de NPA- en CPP-leiders José Maria Sison, Victor Corpus en Bernabe Buscayno (,,commandant Dante") achter slot en grendel zaten (pag. 242/3-1978), werd het NPA vanaf april 1979 steeds actiever.

Het voornaamste actieterrein van het NPA, dat volgens de F A Z (10-9-79) over een goedbewapende harde kern van 2.000 a 3.000 strijders en enkele tienduizenden ,,sympathisanten" kon beschikken, was het eiland Samar, het westelijkste eiland van de Visayas, waar de bevolking bijzonder arm is, aldus de N Z Z (4-5-'79). In de bergen van noordelijk Luzon heeft het NPA partij gekozen voor de bergstammen, in het bijzonder de Kalinga, die hun rijstvelden niet willen prijsgeven voor de bouw van een stuwdam, het Chico IV-project, welke gepaard zou gaan met een verhuizing van 4.000 Kalinga.

Twee compagnieën van de Filippijnse strijdkrachten heroverden op 8 juni 1979 de stad Mapanas op Samar op NPA-rebellen, die deze stad ook reeds op 10 april enkele uren hadden bezet.
Begin juli werden ca. 10.000 man regeringstroepen naar Samar gestuurd. Zij zouden daar zeer hard zijn opgetreden tegen de overwegend rooms-katholieke bevolking. Dorpen zouden zijn bestookt door helikopters, gevechtsvliegtuigen en marineschepen. Een van de bisschoppen van Samar protesteerde in het openbaar diverse malen tegen de door de militairen begane wreedheden. Hij stelde dat het merendeel van de talrijke slachtoffers ongewapende boeren waren. Maar sommige religieuze organisaties verklaarden ook dat tweederde van de bevolking van Samar de actie van het NAP steunde of op zijn minst goedkeurde, aldus L e M o n d e (8-7-'79).

Op Samar konden NPA-rebellen diverse dorpen en provinciesteden uren- en dagenlang ,,bezet" houden. Zij kregen steun van de bevolking, omdat, evenals elders op de Filippijnen en in Thailand, de regeerders in Manilla en Bangkok het platteland, waar driekwart van de bevolking leeft met misdadige onverschilligheid besturen, zo stelde de F A Z (1-9-'79).
De komst van militairen zou de situatie nog verslechterd hebben. Op Samar moesten een eenheid van de ,,mariniers" en een compagnie van de paramilitaire politie plotseling worden overgeplaatst, omdat corruptie en bruut optreden van hun kant niet meer te tolereren waren. Tegen de rebellen gerichte ,,zuiveringsacties" en de instelling van ,,vrije vuurzones" droegen ertoe bij dat meer dan 50.000 dorpelingen naar de naburige provinciesteden zijn gevlucht, zodat met mislukte oogsten en hongersnood wordt gerekend.

Ook uit andere delen van de Filippijnen, vooral uit zuidelijk Mindanao, komen volgens de F A Z (1-9) klachten — gemiddeld 150 per dag, naar de plv. minister van defensie, Carmelo Barbero onthulde. De klachten betreffen: dronken en om zich heen schietende soldaten, brute vergeldingsacties, ook tegen vrouwen en kinderen, wanneer rebellen een soldaat omgebracht hebben; uitgebreide evacuaties als gevolg van z.g. ,,weigeringsoperaties"; willekeurige arrestanten, die nooit meer gezien worden; het in beslag nemen van levensmiddelen op ,,controlepunten"; en niet in de laatste plaats schietpartijen tussen militairen en politiemannen. ,,De militairen zijn de enige bedreiging van veiligheid en orde", aldus bisschop Francisco Claver van Bukidnon op Mindanao. Reuben Canoy uit het nabijgelegen Cagayan de Oro — een oppositie-afgevaardigde in de voorlopige Nationale Vergadering — stelde dat de dorpsbewoners ,,de soldaten meer vrezen dan de rebellen".

Op 20 aug. vormde de regering een speciale militaire commissie om de schendingen van de mensenrechten door het leger in het Zuiden te onderzoeken n.a.v. een brief van de aartsbisschop van Davao (Mindanao), mgr Antonio Mabutas, aan president Marcos. De bisschop had melding gemaakt van een ,,golf van terreur", moorden en illegale arrestaties onder burgers die van subversieve activiteiten werden verdacht.

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

IRAK EN IRAN IN CONFLICT

Op 17 sept. zegde president Saddam Hoessein van Irak eenzijdig het op 6 maart 1975 met Iran gesloten verzoeningsakkoord van Algiers op ,,met het oog op de constante schending'' ervan door de Iraanse heersers. Krachtens dit akkoord, gesloten door (toen) vice-president Saddam Hoessein en de sjah (zie pag. 635/3 e.v.-'75), werd de Iraaks-Iraanse grens verlegd naar het midden van de Shatt-al-Arab en werd een nieuwe, voor Iran gunstige landgrens vastgesteid, in ruii waarvoor Iran zijn steun aan de opstandige Koerden in Irak staakte. In zijn toespraak zei Saddam Hoessein: ,,Irak heeft niet de bedoeling een oorlog tegen Iran te ontketenen, maar het houdt alleen vast aan het herwinnen van zijn legitieme rechten en het verdedigen van het nationale grondgebied. Wij hebben het besluit genomen al onze gebieden met geweld terug te krijgen. De wateren van de Shatt-al-Arab moeten (...) geheel onder Iraakse soevereiniteit staan.''

Vervolgens drong Saddam Hoessein er op 18 sept. bij de Verenigde Arabische Emiraten op aan drie eilandjes in de Golf ,,te bevrijden'' van Iraanse overheersing. Deze eilandjes — de Grote en Kleine Tumb en Abu Mussa — in de Straat van Hormoez waren op 30 nov. 1971 door Iran bezet (pag. 801 e.v.-'71). Daarop breidden de sinds eind augustus door Irak en Iran geleverde grensgevechten zich uit tot aan de rand van een totale oorlog. Op 21 sept. leverden beide landen hevige strijd in het gebied van de Shatt-al-Arab en op 22 sept. voerde de Iraakse luchtmacht aanvallen uit op tien Iraanse vliegvelden (waaronder dat bij Teheran), militaire doelen en olie-installaties. Inzet van die strijd is niet alleen meer het grensgebied, maar het gaat nu om de verwerving van de hegemonie in het gebied van de Perzische Golf, aldus Trouw (23-9).

De relaties tussen Iran en Irak waren sinds de Iraanse revolutie aanzienlijk verslechterd. De traditionele historische rivaliteit tussen Perzen en Arabieren werd verscherpt door de religieuze tegenstelling tussen een sjïitisch bewind in Iran en een door soennieten beheerst regime in Irak. Medio 1979 beschuldigde Teheran Bagdad ervan Arabische contra-revolutionairen in Khuzestan te steunen, terwijl Teheran volgens Bagdad de sjïitische minderheid in Irak zou opruien. Een aan Iran toegeschreven mislukte aanslag op Iraks vicepremier Tariq Aziz leidde in april 1980 reeds tot beperkte grensincidenten en een woordenoorlog, waarna eind augustus een nieuwe fase in het grensconflict werd ingeluid.

Ontwikkelingen in Khuzestan

Na de aanslagen op oliepijpleidingen in Khuzestan op 7 en 11 juli 1979 (pag. 154/3 e.v.-'80) en de aanhouding van de religieuze leider van de Arabische bevolking aldaar, sjeik Mohammed Tahar Shobeir Khaghani, op 15 juli 1979 (pag. 155/1) deden zich in Khuzestan o.m. de volgende ontwikkelingen voor.

Op 16 juli verklaarde de gouverneur-generaal van de provincie, schout-bijnacht Ahmad Madani, dat sjeik Khaghani ,,voor zijn eigen veiligheid naar Ahwaz was overgebracht en dat hij vervolgens naar Qom zou gaan voor ,,gesprekken met religieuze leiders''. Maar eind juli werd vanuit Qom gemeld dat sjeik Khaghani daar in feite onder huisarrest stond.

Aanhangers van sjeik Khaghani dreigden vervolgens met actie als hun leider niet naar Khorramshar terugkeerde. Als reactie op deze waarschuwing werden de veiligheidsmaatregelen in Khuzestan, in het bijzonder rond de olie-installaties, uitgebreid; de revolutionaire gardisten in Khorramshar werden versterkt met verscheidene honderden jonge militieleden.

Een groot aantal arrestaties werd verricht — alleen al 30 tot # op 16 juli —, terwijl op 24 juli twee Arabieren werden terechtgesteld op beschuldiging van het plaatsen van bommen en een derde wegens acties ,,tegen de islamitische republiek''.

Nadat zich in augustus stakingsacties in de olie-industrie hadden voorgedaan, namen vanaf eind september ook de sabotage-acties weer toe.

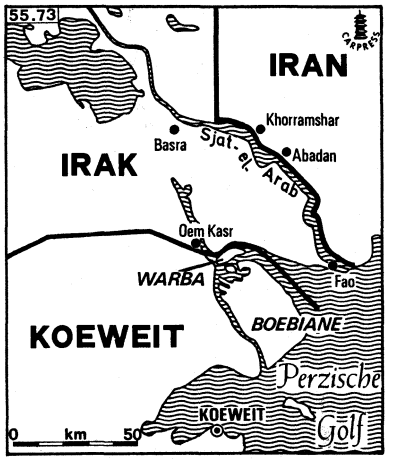

Op 18 okt. werd gemeld dat saboteurs vier oliepijpleidingen in de buurt van Ahwaz hadden opgeblazen.

Op 15 jan. 1980 werd een oliepijpleiding tussen Ahwaz en Abadan opgeblazen, waardoor een grote brand ontstond.

Op 4 febr. waren zes gaspijpleidingen bij Abadan het doelwit van een sabotageactie.

Relatie Iran-Irak

Inmiddels werd door de Iraanse regering beweerd dat Irak wapens en troepen over de grens naar Khuzestan had gesmokkeld om de Arabische beweging daar te helpen (zie ook pag. 139/3 en 154/1).

De betrekkingen tussen Iran en Irak waren medio 1979 al verslechterd door a) het onder huisarrest stellen in Irak van de geestelijke leider van de Iraakse sjïieten, Ayatollah Mohammed Bakr al-Sadr, op 11 juni 1979 (pag. 221/1-'80) en b) een aanval van de Iraakse luchtmacht op 5 Koerdische dorpen in westelijk Azerbeidsjan (pag. 154/1).

Ondanks een formele Iraakse verontschuldiging voor de luchtaanval duurde de anti-Iraakse kritiek in de Iraanse pers voort.

Hoewel Irak elke aanwezigheid van Iraakse troepen in Khuzestan ontkende, werd in brede kring aangenomen dat Irak de Arabieren daar wel voorzag van aanzienlijke hoeveelheden wapens van Russische makelij, zoals AK-47 (Kalasjnikow) machinegeweren en RPG-7 raketwerpers. De ontdekking van grote voorraden van deze wapens werd gemeld, in het bijzonder op het eiland Minou in de Shatt-al-Arab, de grensrivier tussen Iran en Irak.

Over en weer werden verklaringen afgelegd.

Op 19 okt. 1979 beschuldigde de Iraanse regering het Iraakse bewind zich te mengen in de Perzische Golf en zijn agenten naar dit gebied te sturen om zijn invloed in de wedloop met Egypte uit te breiden. De presidenten Saddam Hoessein (Irak) en Anwar Sadat (Egypte) wedijverden om de rol van politie-agent in het gebied van de Golf, welke de sjah door de wil van het Iraanse volk had moeten opgeven. Iran was overtuigd van een grootscheepse samenzwering, die beoogde de macht van de islamitische revolutie te neutraliseren en haar revolutionaire koers te wijzigen: ,,De rol van de Iraakse regering is, zoals de gebeurtenissen, die in Koerdistan en Khuzestan hebben plaatsgevonden, aantonen, die van

Weekblad 49ste jaargang No. 2555, pag. 31679-31694

het uitvoerende, ophitsende en voortstuwen& orgaan."

Op 31 okt. riep de Iraakse ambassadeur in Libanon de Iraanse regering in het openbaar op haar territoriale aanspraken op de Shatt-ai-Arab, drie strategische belangrijke eilanden in de Golf (Abu Mussa, Groot- en Klein Tumb, die eind 1971 door Iran waren bezet) te ontruimen en de minderheden niet langer te vervolgen maar hun autonomie te verlenen.

Op 5 dec. verlangde de Iraakse regering een onmiddellijke beëindiging van de aanvallen op haar diplomatieke en consulaire vestigingen in Iran; mochten de Iraanse autoriteiten daartoe niet bereid of in staat zijn, dan zou het Iraakse diplomatieke personeel worden teruggetrokken.

Op 19 febr. 1980 riep Ayatollah Seyyed Abdallah al-Shirazi de Iraakse sjiieten op het voorbeeld van hun Iraanse geloofsgenoten te volgen en ,,tegen de zondige regering" in Bagdad in opstand te komen.

Op 8 maart verzocht Iran de ambassadeur van Irak, Ahmad Hoessein al-Samraa, het land te verlaten, terwijl de Iraakse regering tevens werd gevraagd 92 diplomaten uit Iran terug te trekken. Volgens de Iraanse onderminister van buitenlandse zaken, Kamal Kharrazi, had een onderzoek uitgewezen dat een groot aantal Iraki's voor Bagdads geheime dienst werkte. Bovendien had Irak ongeveer 100 diplomaten in Iran, ,,terwijl wij er maar 8 in Bagdad hebben", aldus de onderminister. Hij voegde daaraan toe dat een diplomatieke breuk niet nodig was; de onderlinge betrekkingen konden op het niveau van zaakgelastigden worden voortgezet.

Irak antwoordde even later door Irans ambassadeur in Bagdad tot persona non grata te verklaren, omdat hij de Iraanse staatsradio zou hebben voorzien van ,,valse informatie" over Irak.

Op 9 maart werden in Ahwaz vier, naar verluidt door Irak aangeworven, agenten wegens aanslagen op olieleidingen in Khuzestan terechtgesteld.

Op 20 maart werd een aanhanger van Khomeini, Taleb Karim Alwan, in Bagdad ter dood veroordeeld en terechtgesteld, omdat hij in sept. 1979 in Kerbela een bomaanslag zou hebben gepleegd waarbij 4 personen gedood en 17 gewond zouden zijn.

Grensincidenten. Aanslag op Iraakse vice-premier aan Iran toegeschreven

Op 1 april overleefde de Iraakse vice-premier Tariq Aziz een granaataanslag tijdens een bijeenkomst in de Mustansiriya Universiteit te Bagdad. Hij raakte lichtgewond evenals een aantal studenten. De dader, een zekere Samir Nur Ali, werd onmiddellijk gedood door Iraakse veiligheidsagenten, ,,toen hij hun weerstand bood"; volgens het Iraakse persbureau INA was hij van Iraanse afkomst. De volgende dag bezwoer de Iraakse president Saddam Hoessein in dezelfde universiteit: ,,Het kostbare bloed dat werd vergoten zal niet ongewroken blijven."

In Iran werd tegelijk een lid van de Iraakse militaire missie wegens spionage gearresteerd en ,,persona non grata" verklaard. Als vergeldingsmaatregel gaf Irak op 6 april een Iraanse diplomaat 24 uur de tijd om het land te verlaten.

Tegelijk beschuldigde INA Iran van het organiseren van een tweede granaataanslag in Bagdad: bij de begrafenis van twee studenten die op 1 april waren gedood, zou vanuit een Iraanse school een granaat naar de stoet zijn geworpen, waardoor opnieuw een dode viel. Ayatollah Khomeini werd door INA een ,,racistische gek" genoemd.

Eveneens op 6 april gingen een Iraans oliedepot en een raffinaderij op 100 mijl van de grens met Irak in vlammen op na twee gelijktijdige explosies, waarvan een als gevolg van een raketaanval, zo meldde radio-Teheran. Dit station berichtte ook dat duizenden Iraniërs vanuit Irak waren gedeporteerd; zij waren met vrachtauto's naar de grens gebracht, die zij bij Dehloran passeerden. Daarbij was één Iraniër gedood en waren verscheidene gewond door het optreden van Iraakse troepen.

Op 6 april 's avonds verklaarde de Iraanse minister van buitenlandse zaken, Sadegh Ghotbzadeh, dat de volken van Irak en Iran de regering van president Saddam Hoessein ten val zouden brengen. Hij had de Iraanse diplomaten in Irak de vorige dag opgedragen dit land onmiddellijk te verlaten.

Voorts zei hij: ,,De Iraakse regering staat onder de controle van zionisten en imperialisten. (...) Sinds de overwinning van onze revolutie heeft de Iraakse regering vele problemen opgeworpen en pretenteert zij dat zij Arabische belangen in het gebied wil beschermen." Wat de drie sinds 1971 door Iran bezette eilandjes in de Golf betreft, merkte Ghotbzadeh op: ,,De hele wereld moet weten dat wij zelfs geen centimeter van ons grondgebied zullen opgeven."

In een boodschap d.d. 6 april aan VN-secretaris-generaal Waldheim beschuldigde de Iraakse minister van buitenlandse zaken, Saadoun Hammadi, Iran van het voeren van een agressieve en expansionistische politiek in de Golf. Hij riep op tot onmiddellijke terugtrekking van de Iraanse troepen van de drie eilandjes.

De volgende tien dagen werden gekenmerkt door een woordenoorlog, beperkte grensincidenten en de uitwijzing door Irak van ca. 17.000 sjiïeten.

Op 7 april verklaarde de Iraanse stafchef, generaal Hadi Shadmehr, dat de Iraanse strijdkrachten in volledige staat van alarm waren gebracht, ,,nu Irak, geprovoceerd door het Amerikaanse imperialisme, zijn dreigementen, grensschendingen en sabotage heeft geïntensiveerd".

De confrontatie werd besproken door de Nationale Veiligheidscommissie onder voorzitterschap van president Bani-Sadr.

Door gendarmeriefunctionarissen werd gemeld dat ca. 70 ,,Iraakse opstandelingen" installaties van het olieveld bij Naftshahr met anti-tankgranaten en mortieren hadden bestookt, waardoor de aanvoer van de raffinaderij te Kermanshah was stopgezet. Voorts hadden revolutionaire gardisten andere saboteurs verjaagd, die poogden een pijpleiding bij Ahwaz op te blazen. Door schade aan oliepijpleidingen was de produktie van de raffinaderij te Abadan van 580.000 tot 395.000 vaten per dag verminderd, aldus functionarissen.

Op 8 april verklaarde Ayatollah Khomeini in een boodschap o.a.: ,,Saddam Hoessein, die net als de afgezette sjah zijn anti-islamitische en onmenselijke gezicht heeft onthuld, beoogt de islam te vernietigen." Hij onderdrukt de moslems, in het bijzonder Ayatollah Seyyed Mohammed Bakr al-Sadr, net zoals de Mongolen de Pahlevi's hebben gedaan. ,,Hij moest weten dat hij door deze anti-islamitische daden zijn eigen graf en dat van het illegale en onmenselijke Baath-regime graaft." Tenslotte riep Khomeini de ,,edele natie Irak" op: ,,Sta op, voordat dit corrupte regime u op elke wijze vernietigt, snijdt zijn misdadige hand van uw islamitische land af. (...) U van het leger van Irak, luistert niet naar deze bestrijders van de islam en de Koran. Sluit u bij de natie aan en snijdt de hand van Amerika af, die uit Saddams mouw steekt. Wees u bewust dat gehoorzaamheid aan deze wrede persoon tegen god de almachtige is gericht en dat de straf daarop schande en verdoeming is."

Dezelfde dag zei de Iraakse president Saddam Hoessein tijdens een kabinetszitting: ,,Ieder, die tracht zijn arm tegen Irak op te heffen, zal de arm worden afgehakt." Volgens hem was Irak bereid ,,elke slag ter verdediging van zijn eer en soevereiniteit te leveren" en was het gereed ,,elke soort strijd tot het verste punt van de Arabische wereld vol te houden om de eer en de soevereiniteit van de Arabische natie te verdedigen".

Terwijl Khomeini op 9 april voorspelde dat het Baath-regime in Irak, net als het keizerlijke Iraanse regime — ,,op de mesthoop van de geschiedenis" zou eindigen, nadat het zich in dienst van de ,,grote duivel" Amerika had gesteld, verklaarde de Iraanse minister van buitenlandse zaken Ghotbzadeh diezelfde dag: ,,Wij hebben besloten het regime van de Baathpartij in Irak ten val te brengen."

Voorts onthulde de president van het revolutionaire tribunaal, Moslem Hadi, te Bagdad het bestaan van een pro-Iraanse gewapende partij, Al Dawa (Roeping), die zou werken aan de ,,vernietiging van Irak''. Deze partij onderhield nauwe banden met Iraanse kringen, ,,Koerden van de Barzani-stroming en communisten'' en ontving wapens, munitie en geld ,,van imam Khomeini persoonlijk''.

Op 10 april meldde Pars dat bij drie afzonderlijke grensgevechten 3 Iraanse grenswachten waren gedood en 25 gewond. Een lid van Iraks revolutionaire commandoraad, Naim Haddad, verklaarde dat Irak van plan was de komende weken in totaal 20.000 Iraniërs het land uit te zetten, nadat al 5.700 Iraniërs waren vertrokken. Daarentegen vertelden ooggetuigen uit Qasr Shirin dat daar ca. 10.000 gedeporteerde Iraniërs in een militair kamp bij de grens waren ondergebracht, terwijl de gouverneur van de grensstad Mehran (meer naar het zuiden) meldde dat 2.346 vluchtelingen in zijn gebied Iran waren binnengekomen. In Abadan vergde een Iraakse beschieting één dode en 20 gewonden.

Op 11 april waarschuwde de Iraanse president Bani-Sadr: ,,Als Iraakse soldaten ons aanvallen, zullen Iraanse militairen en revolutionaire gardisten hen terugslaan en hen zeker tot op vijandelijk gebied achtervolgen.''

In het weekend van 13 april publiceerden de Iraakse kranten een telegram, waarin ,,de politieke organisatie van het Arabische volk in Arabistan (= Khuzestan)'' aan president Saddam Hoessein beloofde om de provincie gewapenderhand te verlossen van de ,,racistische moordenaars''. Algemeen werd deze publikatie gezien als een eerste stap in de richting van een mogelijke officiële Iraakse erkenning van de separatistische beweging in Khuzestan.

Medio april werd het aantal door Irak uitgewezen personen op 16.737 gesteld. Onder hen bleken zich ook duizenden sjïitische Irakezen te bevinden.

Op 15 april verklaarde de Iraakse president Saddam Hoessein te Mosoel dat de relaties met Iran moesten worden herzien op basis van drie voorwaarden:

1) ontruiming door Iran van de drie Golfeilandjes;

2) teruggave aan Irak van delen in de monding van de Shatt-al-Arab, die krachtens het akkoord van 1975 aan Iran waren afgestaan en

3) erkenning van het Arabische karakter van Arabistan (= Khuzestan).

Vanaf medio april tot begin augustus werden maar enkele grensincidenten gemeld. Voorts verschenen er diverse berichten over terechtstellingen van sjïieten in Irak, waaronder die van Ayatollah Bakr al-Sadr.

In een op 17 april te Stockholm gepubliceerd bericht stelde Amnesty International dat er sinds begin maart 1980 in Irak ruim 100 personen waren terechtgesteld o.w. een zestigtal sjïieten. Op 22 april verklaarde de Franse sectie van Amnesty dat tussen juli 1979 en febr. 1980 op zijn minst 66 sjïieten in Irak waren geëxecuteerd; van 66 was de identiteit bekend maar het werkelijke aantal executies zou veel hoger liggen. Volgens deze bron was Ayatollah Bakr al-Sadr op 5 april door leden van de Iraakse veiligheidsdienst ontvoerd en vier dagen later terechtgesteld. Maar in The Times (24-7) berichtte Robert Fisk vanuit Najaf dat de gouverneur van die plaats gezegd had dat Bakr al-Sadr vijf maanden eerder te Bagdad was opgehangen, omdat hij een verrader en een samenzweerder tegen Irak was, betrekkingen onderhield met Khomeini en de CIA en lid was van de Dawa partij, waarvan de collectieve leiding door de Iraakse regering ter dood was veroordeeld.

Saddam *Hoessein* in Saoedi-Arabië

Van 5-6 aug. bracht Saddam Hoessein als eerste Iraakse president een (officieel) bezoek aan Saoedi-Arabië. Hij voerde besprekingen met koning Khaled, kroonprins Fahd, minister van buitenlandse zaken prins Saoed al-Feisal, minister van defensie prins Sultan en de commandant van de Nationale Garde, prins Abdullah. Volgens radio-Riad werden ,,Arabische, islamitische en internationale problemen, vooral de toestand in het Midden-Oosten en in het gebied van de Arabische Golf alsook bilaterale vraagstukken'' besproken.

Nieuwe fase in grensgevechten

Op 27 aug. begon een nieuwe fase in de Iraans-Iraakse grensgevechten. Toen maakte het Iraanse leger voor het eerst gebruik van raketten om ,,Iraakse aanvallers'' in het gebied van Qasr Chirin (in de provincie Kermanshah) af te slaan. Ook de volgende dagen werd in dit gebied gevochten.

Op 4 sept. nam Irak het initiatief tot een nieuwe gevechtsronde. Het kondigde aan dat het alleen maar die gebieden terug wilde hebben die ,,de Perzen'' in strijd met het Iraans-Iraakse akkoord van 1975 nog steeds bezet hielden. Nadat de communiqués van beide landen enkele dagen melding hadden gemaakt van geringe schade en weinig gewonden, berichtte het Iraanse persbureau Pars over ,,intensieve gevechten te land en in de lucht'' bij Qasr Shirin, waarbij de Iraniërs ,.dozijnen Iraakse tanks vernietigd'' hadden.

Op 9 sept. meldde radio-Teheran dat bij Qasr Shirin twee Iraakse gevechtsvliegtuigen en twee helikopters waren neergehaald en dat Iraaks luchtdoelgeschut twee Iraanse toestellen had neergeschoten.
Het Iraakse persbureau INA verklaarde dat Iraanse vliegtuigen, troepen en artillerie de Iraakse grenspost Zein al-Qawas hadden aangevallen, maar de Iraakse troepen hadden teruggeslagen en de Iraniërs grote verliezen toegebracht.

Op 10 sept. stelde Irak dat de Iraakse troepen in de loop van de laatste dagen de zone van Zein al-Qawas (ca. 120 km2) hadden ,,bevrijd'', die sinds 10 jaar door Iran zou zijn ,,geüsurpeerd''. De Iraakse TV meldde toen: ,,De Iraakse troepen hebben Iraks internationale grenzen bereikt.'' Volgens het Iraakse ministerie van defensie zouden 3 Iraanse vliegtuigen en 29 tanks zijn vernietigd, terwijl aan Iraakse zijde 6 militairen waren gesneuveld en 3 tanks waren vernietigd. De Iraakse president Saddam Hoessein beloofde: ,,Irak heeft besloten elke centimeter Iraakse bodem te heroveren die door de Perzen is overweldigd.'' Volgens de Iraakse TV hadden de Perzen geweigerd zich terug te trekken uit het betreffende gebied, in de buurt van de stad Kut-el-Maktisi, ondanks het akkoord van 1975. Maar in Teheran verklaarde het ministerie van buitenlandse zaken dat die zone in 1975 aan Irak was teruggegeven. Een woordvoerder van de Iraanse generale staf ontkende echter op 11 sept. dat Iraakse troepen door Iran bezet gebied hadden heroverd: Iran meldde toen de zesde Iraakse straaljager sinds het begin van de nieuwste gevechtsronde te hebben neergeschoten, terwijl Irak berichtte twee Iraanse toestellen te hebben neergehaald.

Op 14 sept. deelde de Iraanse gouverneur van Qasr Shirin mee dat regeringstroepen ,,drie Iraanse grensposten heroverd'' hadden, waarbij 100 Irakezen waren gedood en 8 Iraniërs sneuvelden.

In de nacht van 14 op 15 sept. gingen beide landen over tot een mobiele oorlogsvoering, waarbij de strijd werd uitgebreid tot het gebied van Basra (Irak) en Khorramshar (Iran)

Op 16 sept. begonnen de Iraanse troepen in opdracht van president Bani-Sadr een tegenoffensief.
Maar de Iraanse president Bani-Sadr verklaarde toen ook dat Iraakse troepen aan de grens met Iran werden samengetrokken. *(NRC/* H'blad, Le Monde, The Times, NZZ, FAZ)

NEDERLAND

ZITTING 1979-1980 STATEN-GENERAAL GESLOTEN

Minister Wiegel van binnenlandse zaken heeft op 15 sept. de zitting 1979-1980 van de Staten-Generaal namens de koningin gesloten. Hij deed dit in het gebouw van de Eerste Kamer in een verenigde vergadering van beide Kamers.
De minister sprak bij deze gelegenheid een toespraakje uit, dat de volgende inhoud had:

Mijnheer de Voorzitter. Hare Majesteit de Koningin heeft mij gemachtigd de huidige zitting van de Staten-Generaal in Haar naam te sluiten.
De gedachten gaan thans terug naar de verenigde vergadering van beide Kamers der Staten-Generaal op 30 april j.l., op welke dag u, leden van deze Kamers, de Koningin heeft ingehuldigd. De krachten van de parlementaire democratie en van het democratisch koningschap balden in die bijzondere plechtigheid samen. Een in diepste wezen democratisch gebeuren, een bijzonder element in ons staatsbestel. De grondwet, waarborg van onze fundamentele vrijheden en rechten als burger, bezit dan aanschouwelijke kracht. Het is op momenten als deze dat weer blijkt hoe belangrijk het is dat Staten-Generaal en Regering zich met nauwgezetheid en zorgvuldigheid wijden aan hun wetgevende arbeid bij de herziening van ons hoogste staatsdocument.
Een werkzaamheid overigens die gestaag vordert en in gezamenlijk en goed overleg tussen Regering en Staten-Generaal tot resultaten voert.
De eedsformule die 30 april in de Nieuwe Kerk klonk „alles te zullen doen wat goede en getrouwe Staten-Generaal schuldig zijn te doen" volgens de tekst van artikel 54 van de Grondwet vergt van een ieder van u steeds meer.
Naar de mate waarin de economische Ontwikkeling dwingt tot herijking van het sociaal-economische beleid, nemen de verantwoordelijkheden van de Staten-Generaal toe.

Van economische groei is niet of nauwelijks sprake meer. De periode waarin de bomen tot in de hemel leken te groeien, ligt achter ons. Zowel binnen als buiten deze muren wordt eerst nu ten volle beseft dat wij voor fundamentele keuzen staan. Alleen een nauwgezette afweging tussen de beperkte mogelijkheden die er nog zijn en een fantasierijke toepassing van het sociaal-economische instrumentarium kunnen nog vruchten afwerpen.

Debatten, gevoerd over de loonontwikkeling, de sociale zekerheid, de omvang en functie van collectieve en particuliere sector in het afgelopen zittingsjaar waren slechts een voorafschaduwing van datgene, wat nog komen gaat.

De wetenschap dat verkiezingen naderen, zal aan de komende gedachtenwisselingen tussen Regering en Staten-Generaal een extra dimensie geven.
Mijnheer de Voorzitter. De Koningin heeft mij gevraagd u te danken voor de wijze waarop u zich in de thans af te sluiten zittingsperiode van uw taak heeft gekweten.

In Naam van Hare Majesteit de Koningin verklaar ik deze zitting van de Staten-Generaal te zijn gesloten. (Nederlandse Staatscourant)

OPENING ZITTING STATEN-GENERAAL 1980-1981. TROONREDE

In een gemeenschappelijke zitting van de Staten-Generaal in de Ridderzaal heeft koningin Beatrix op 16 sept. de zitting 1980—1981 van de Staten-Generaal geopend.
Na haar inhuldiging op 30 april was het de eerste maal, dat de koningin deze taak verrichtte.
Deze troonrede was de laatste, die is opgesteld onder de verantwoordelijkheid van het zittende kabinet — in mei volgend jaar vinden algemene verkiezingen plaats.
De troonrede had de volgende inhoud:

LEDEN VAN DE STATEN-GENERAAL,

„Onder een economisch ongunstig gesternte hervat U vandaag Uw werkzaamheid", zo sprak mijn Moeder tot U bij de opening van het vorige parlementaire jaar. Helaas is er thans nog meer reden zulk een uitspraak te doen.
In het voorbije jaar heeft opnieuw een golf van prijsstijgingen voor olie en andere energiedragers, de wereld overspoeld. Die stijgingen werken door in de prijzen van andere invoergoederen. De wereldhandel hapert. Alom in Europa neemt de werkloosheid toe, versnelt de inflatie en verslechtert de betalingsbalans.
Economische groei heeft ons land ook voor het komende jaar niet of nauwelijks te verwachten. Financiële armslag om de economie op te stuwen hebben we niet. Nederland komt klem te zitten. Aan de ene kant geen werkelijke toeneming meer van de nationale middelen, aan de andere kant aldoor oplopende aanspraken op die middelen, zowel voor collectieve als voor particuliere uitgaven. Het is onmogelijk al die wensen in te willigen. Tenzij we de noodsprong zouden maken naar een nog groter financieringstekort. Maar dat zou ertoe leiden dat de staat gaandeweg zóveel rente op zijn schulden moet betalen dat wezenlijke overheidstaken niet meer kunnen worden uitgevoerd. Bovendien zou het rijk dan, pogend het hoge tekort te financieren, de rentestand opdrijven, dus het investeren in bedrijven en woningen verder bemoeilijken, tot schade vooral van de werkgelegenheid.
Het financieringstekort moet veeleer worden verminderd en daarop is de ontwerpbegroting dan ook gericht.
Hoe moeten de beschikbare middelen worden verdeeld tussen de collectieve en de particuliere sector en vervolgens binnen elke van die sectoren? Met de vragen die hieruit voortvloeien heeft de regering geworsteld.
Het beslag, dat de overheid en de sociale voorzieningen, waaronder de gezondheidszorg, leggen op het nationaal inkomen, is sinds 1950 meer dan verdubbeld. In de jaren zeventig zijn de kosten van die voorzieningen zeer sterk gestegen. Een voortzetting van die ontwikkeling in de jaren tachtig zou onze economie ontwrichten. Daarom heeft het kabinet onlangs de Sociaal-Economische Raad gevraagd advies uit te brengen over een aantal besparingen, bij elkaar ten bedrage van ruim 800 miljoen gulden in 1981; dit is ongeveer één procent van het totaal van de jaarlijkse uitgaven voor sociale zekerheid. De regering wil, ook nu, geen afbreuk doen aan ons stelsel van sociale zekerheid. Maar dat stelsel is slechts te handhaven bij een doelmatig beheer en op voorwaarde dat het alleen werkt voor degenen voor wie het is bedoeld. Het mag er niet toe leiden dat mensen die kunnen werken wegblijven van de arbeidsmarkt.
Besparingen op de rijksbegroting heeft de regering, in het bijzonder met het oog

Nadat hij de zitting van het parlement had gesloten, verliet minister Wiegel (l.) per koets het Binnenhof.

op de werkgelegenheid, meer gezocht in de salarissen dan in de materiële overheidsbestedingen. Op één punt worden die bestedingen zelfs tot boven de meerjarenramingen verhoogd en wel ten behoeve van de woningbouw. De neergang van de bouwnijverheid is een voorwerp van grote zorg, zowel uit een oogpunt van volkshuisvesting als van werkgelegenheid. Daarom is ook voor het komende jaar het programma voor de bouw van woningwetwoningen met bijna tienduizend opgevoerd. Ook voor het verbeteren van woningwetwoningen zijn meer middelen vrij gemaakt. Een degelijke volkshuisvesting kan overigens op den duur niet verzekerd worden door subsidies uit de staatskas. De burgers zullen bereid moeten zijn een groter aandeel van hun inkomsten te besteden aan het wonen. Gedurende een reeks van jaren zijn de huren achtergebleven bij de bouwkosten. Het is in het belang van de woningbouw de daardoor ontstane toestand weer gezond te maken.

In de particuliere sector gaat het vooral om de hoogte van het inkomenspeil. Allereerst omdat de loonkosten in belangrijke mate medebepalend zijn voor de produktiekosten van de bedrijven en daarmee voor hun concurrentiepositie. Veel ondernemingen, ook in het midden- en kleinbedrijf, kunnen het hoofd niet of nauwelijks meer boven waten houden, laat staan dat zij nog bij machte zouden zijn investeringen tot vervanging of uitbreiding te doen. Elke sluiting of inkrimping toe te schrijven aan de hoogte van de loonkosten zou overigens onjuist zijn. Het rapport van de Wetenschappelijke Raad voor het Regeringbeleid over de plaats en de toekomst van onze industrie toont dat aan. Daaruit spreekt ook de noodzaak vormen van nijverheid die niet levensvatbaar meer zijn prijs te geven en nieuwe activiteiten te ontplooien, mede met behulp van toegepast wetenschappelijk onderzoek.

De hoogte van de lonen is niet alléén van belang voor de particuliere bedrijvigheid en dus voor de werkgelegenheid daar. Wanneer werknemers en werkgevers afspraken maken over het inkomen uit arbeid in het bedrijfsleven, nemen zij beslissingen die ver reikende gevolgen hebben voor de rijksbegroting en ook voor de toepassing van het stelsel van sociale zekerheid. Zestig procent van de uitgaven op de rijksbegroting staat immers in rechtstreeks verband met de lonen in de particuliere sector. Voorts is er de koppeling met de sociale uitkeringen.

Daarom heeft een tekort aan matiging in de particuliere sector ook daarbuiten ingrijpende gevolgen. Het kabinet doet dan ook een klemmend beroep op de werknemers en de werkgevers een uiterste matiging te betrachten. Wordt dit beroep beantwoord, dan hoeft de overheid minder sociale premies en belastingen te heffen. Verder komt er dan in de rijksbegroting meer ruimte voor de strijd tegen de werkloosheid. In de noodzakelijke matiging zullen allen moeten delen, maar wel naar de maat van hun draagkracht. Dit zijn de intenties waarmee het kabinet in de komende weken in gesprek wil treden met de Stichting van de Arbeid.

Al krijgt ook Nederland zijn deel te verwerken van de economische teruggang die tal van landen treft, wij zijn in de wereld nog steeds een welvarende natie. Deze positie te behouden is niet alleen in ons eigen belang, maar ook in dat van de landen waarop wij onze ontwikkelingshulp richten. Als wij onze betalingsbalans weten te herstellen kunnen wij onze leningen en schenkingen aan landen van de derde wereld handhaven. Het is onze plicht de ontwikkelingssamenwerking ook in een voor ons moeilijker tijd vol te houden. De regering blijft in de Verenigde Naties, in de Europese Gemeenschap en waar het maar dienstig is de noodklok luiden voor de honderden miljoenen die zelfs nog het allernodigste ontberen. Hierbij gaat het niet alleen om het ter beschikking stellen van geld of goederen, maar vooral om het herzien, ondanks alle weerstand daartegen, van de economische orde in de wereld. Het rapport van de Commissie-Brandt mag niet veronachtzaamd worden.

Koningin Beatrix en prins Claus op het podium in de Haagse Ridderzaal, terwijl de koningin de troonrede uitspreekt.

Van grote betekenis voor de toekomstige verhoudingen binnen het Koninkrijk is het dat zo spoedig mogelijk een conferentie zal worden belegd, naar aanleiding van het rapport van de Koninkrijkswerkgroep, over nieuwe vormen van samenwerking tussen Nederland, de Nederlandse Antillen en de eilanden van de Nederlandse Antillen.

Binnenkort wordt Nederland voorzitter van de Europese Ministerraad. De Gemeenschap maakt een periode van tegenspoed door. Dat mag geen ontmoediging oproepen maar moet de gezamenlijke inspanning juist verhevigen. In de Europese Gemeenschap zullen wij op 1 januari a.s. Griekenland verwelkomen als tiende lid-Staat. Dat zal overigens het probleem verscherpen dat er binnen de kring van de verbondenen verschillen in welvaart bestaan die de integratie belemmeren.

Ook binnen de grenzen van ons eigen land zijn er te grote verschillen in welvaart en welzijn. Een uiteenzetting van het in de komende jaren te voeren regionaal beleid zal het kabinet U binnenkort aanbieden.

Een toenemende zorg wordt het aan degenen die behoren tot culturele minderheden huisvesting te verschaffen en werk, geschikt onderwijs en aangepaste welzijnsvoorzieningen. U zult wetsvoorstellen ontvangen om de weg te effenen voor het geven van onderwijs aan deze mensen ook in hun eigen taal en met inachtneming van hun eigen cultuur. De aanwezigheid in ons midden van een groter aantal inwoners dan ooit tevoren met een ons vreemde cultuur stelt ons voor de opgave te tonen dat wij zelf de verdraagzaamheid bezitten voor het ontbreken waarvan we andere landen gekapitteld hebben.

Aan verdraagzaamheid en onderling respect mankeert het in onze samenleving, niet alleen in de verstandhouding met mensen die van elders zijn gekomen. Daarbij komt dat soms ter discussie wordt gesteld in hoever men zich heeft te gedragen naar voorschriften en beslissingen die tot stand zijn gekomen volgens de regels van onze democratie. Onze democratische rechtsstaat kan een stootje velen. Maar wil hij levenskrachtig blijven, dan is tweeërlei nodig. De wet moet haar gezag mede ontlenen aan haar inhoud, aan een herkenbare afweging van de verschillende belangen. Anderzijds moet ieder zich schikken in de uitkomsten van democratische besluitvorming. Dat uitspraken van de rechter worden geëerbiedigd is voor onze rechtsstaat wezenlijk.

Hoeveel onzekerheid toekomststudies ook in zich bergen, een aantal ontwikkelingen tekent zich voor de jaren tachtig duidelijk af. Daartoe behoort dat het kunnen beschikken over en omgaan met informatie in snel toenemende mate aan betekenis wint. Dat zal in de samenleving grote gevolgen krijgen. Welk beleid het kabinet op dit gebied denkt te voeren wordt U dezer dager in een nota uiteengezet.

Een geheel andersoortige, maar evenzeer belangrijke ontwikkeling die zich voltrekt betreft de maatschappelijke positie van de vrouw. Veel is er op dit gebied al verbeterd, maar voltooid is de emancipatie nog niet. De laatste hand wordt gelegd aan een voorontwerp van wet tegen achterstelling op grond van geslacht; het zal spoedig openbaar worden gemaakt,

Van het geven van een opsomming van alle belangrijke voorstellen die in het

parlementaire jaar van regeringswege zullen worden gedaan, in wetsvorm of anderszins, ziet de regering in deze Troonrede af. Zij volstaat ermee nog slechts melding te maken van twee grootse projecten van wetgeving. Het ene is de algehele herziening van de Grondwet die haar voltooiing nadert. Het andere is de schepping van een nieuw Burgerlijk Wetboek. Het omvangrijkste deel dáárvan, het vermogensrecht, bereikt in dit zittingsjaar de fase van de indiening van wetsontwerpen tot invoering.
Een volledig beeld van het te voeren beleid geven U het ontwerp van de rijksbegroting en de toelichtingen daarop. Die beschrijven nader hoe de regering zich wil kwijten van haar taken ter behartiging van het welzijn van allen die ons land bewonen. Daarbij gaat het onder meer om een zorgvuldige inrichting van ons land, om de vernieuwing van steden, om de zorg voor een ordelijk en veilig verkeer, om de bevordering van een lonende land- en tuinbouw. Het gaat ook om de zorg voor een zo zuiver mogelijk milieu. De eeuwen door hebben mensen met vlijt en vernuft de aarde bewerkt en haar aanzien veranderd. Met dezelfde vindingrijkheid en toewijding moeten wij nu de door ons zelf gemaakte milieuproblemen de baas kunnen worden. Nederland heeft het voorrecht een vrij land te zijn. Die vrijheid te verzekeren is ons een prijs waard. In het Atlantische bondgenootschap blijft ons land een passende bijdrage leveren aan het behoud van vrede en veiligheid in de wereld. Samen met de bondgenoten moeten de inspanningen, gericht op evenwichtige wapenbeheersing en ontwapening, worden voortgezet.

LEDEN VAN DE STATEN-GENERAAL,

In het jaar dat voor U ligt moeten ingrijpende beslissingen worden genomen en pijnlijke keuzen gemaakt om te bewerkstelligen dat Nederland zijn economische problemen te boven komt. Wij kunnen het tij keren, mits het besef van saamhorigheid sterker blijkt dan de gerichtheid op eigenbelang, mits onverschilligheid wijkt voor verantwoordelijkheidszin. Het Nederlandse volk heeft eerder getoond op zijn best te zijn wanneer het echt moeilijk wordt. Dat zal het, vertrouwt de regering, opnieuw bewijzen.
Van U als volksvertegenwoordigers zal veel toewijding en werkkracht worden gevraagd. U mag erop vertrouwen dat velen U wijsheid toewensen en om zegen voor U bidden.
Hiermee verklaar ik de zitting der Staten-Generaal geopend. (Nederlandse Staatscourant)

BEGROTING 1981. MILJOENENNOTA

De minister van financiën, Van der Stee, heeft op 16 sept. bij de Tweede Kamer de rijksbegroting voor het jaar 1981, te zamen met de toelichtende stukken, w.o. de miljoenennota, ingediend.
Uit de stukken blijkt, dat het Rijk verwacht in 1981 uitgaven te zullen doen tot een bedrag van f 116,1 mrd, waar tegenover inkomsten zullen staan, zo wordt geraamd, van f 103,7 mrd, zodat er een tekort rest van f 12,4 mrd.
Daarnaast worden uitgaven gedaan voor de z.g. begrotingsfondsen (Gemeentefonds, Provinciefonds, Fonds Investeringsrekening, belastingaf-drachten aan EG en Rijkswegenfonds) tot een bedrag van f 24,0 mrd. Hier worden ontvangsten verwacht van f 23,3 mrd, zodat deze fondsen een tekort vertonen van f 0,7 mrd. Het totale financieringstekort van de overheid bedraagt zodoende f 13,1 mrd. d.w.z. 5,25% van het nationale inkomen.
Voor wat betreft de realisering van de begroting van 1980 wordt aangenomen, dat het financieringstekort voor de hele overheid f 14,7 mrd zal belopen — 6% van het nationale inkomen.

Het begrotingsbeeld ziet er als volgt uit:

	Vermoedelijke uitkomsten 1980	Ontwerp-begroting 1981
	(in miljarden guldens)	
Rijksbegroting		
— uitgaven	109,3	116,1
— ontvangsten	96,6	103,7
	—12,7	—12,4
Begrotingsfondsen		
— uitgaven	23,0	24,0
— ontvangsten	21,0	23,3
	— 2,0	— 0,7
Financieringstekort	—14,7	—13,1
(als % .nationaal inkomen)	(—5)	(—4¼)
(idem voor de gehele overheid)	(—6)	(—5¼)

Centraal in de Miljoenennota staat het terugdringen van het financieringstekort van 6 procent van het nationale inkomen in 1980 tot 5,25 procent in 1981, zoals hier boven beschreven.

Nog voordat de Tweede Kamer op 7 oktober met de algemene beschouwingen begint, hoopt de regering een akkoord te bereiken over een vrijwillige loonmatiging van 2 procent. Daartegenover staat de bereidheid het financieringstekort met een half miljard te vergroten per procent matiging. Daardoor zou de nu voorziene verhoging van de premies voor de sociale verzekeringen kunnen worden beperkt.
Er wordt voor een bedrag van f 3,6 miljard omgebogen. Bij de opstelling van de begroting lag er nog een hypotheek van f 3 miljard ombuigingen die nog verwerkt moesten worden, zodat er in feite nog f 0,6 miljard extra moet worden bezuinigd.
Sociale zaken en gezondheidszorg moeten f 1,2 miljard inleveren. Door de extra kortingen zal er op de ambtenarensalarissen f 800 miljoen moeten worden bespaard. Van het onderwijzend personeel wordt f 265 mln. gevraagd in de vorm van een extra beperking van de salarissen.
Behalve de extra ombuigingen zijn ook nog lastenverzwaringen nodig. Die ontstaan grotendeels door een verhoging

Minister Van der Stee van financiën kreeg in eerste instantie het koffertje met begrotingsstukken niet open. Slechts met hulp van kamerbewaarder Faase (l.) kon de minister zijn beleidsvoornemens presenteren.

van de sociale verzekeringspremies. Het kabinet zal de rijksbijdragen aan de sociale verzekeringsfondsen met f 1,3 mrd beperken.
Het lage BTW-tarief zal worden verhoogd van 4 tot 4,5 procent (opbrengst f 250 miljoen).
De inflatiecorrectie in de loon- en inkomstenbelasting wordt gehandhaafd op 100 procent. De inkomstenbelasting zal tijdelijk worden verhoogd om de uitkeringen aan de Indische ex-geïnterneerden te financieren (f 225 miljoen).
De lastendruk neemt in totaal toe met 0,4 procent van het nationale inkomen.
Een betere verdeling van de lasten kan worden bereikt bij verdergaande matiging van de lonen. Het koopkrachtverlies kan dan beperkt blijven tot 1,25 procent voor de minima, oplopend tot 3,5 procent voor viermaal modaal (f 120.000).
De extra aardgasbaten uit exportcontracten worden geschat op ƒ 2 mrd. Daarvan kan f 1,3 mrd worden gebruikt om de financiële problemen van het bedrijfsleven te verlichten.
De regering kondigt een verhoging aan van de WIR-basispremie voor investeringen in machines en verlichtingen in de sfeer van de winstbelasting. Aanvullende globale en gerichte stimuleringsmaatregelen voor het bedrijfsleven vergen in totaal f 655 miljoen. Daarvan wordt f 285 miljoen gebruikt voor de bouw van 9.500 extra woningwetwoningen en 1.000 wooneenheden. Voor arbeidsmarktmaatregelen is f 50 miljoen beschikbaar en voor energiebesparing (woningisolatie) f 100 miljoen.
Minister Van der Stee (financiën) wees in een toelichting op de begroting op de zoveel ongunstiger geworden economische omstandigheden. Werd in 1976 nog verwacht dat in 1980 een overschot op de lopende rekening van de betalingsbalans mocht worden verwacht van f 7 miljard, in werkelijkheid hebben we nu een tekort van f 7 miljard. Van de slechte ontwikkeling zijn niet de werknemers, maar de rendementen en de werkgelegenheid het kind van de rekening geworden.
Prioriteit van het beleid is vermindering van het betalingsbalanstekort door afremming van de consumptie en door versterking van de concurrentiepositie van het bedrijfsleven. Ook met het oog op dat doel moet de groei van de staatsschuld worden afgeremd.
Met dit beleid worden stappen gezet naar een structureel herstel van onze economie. De structurele onevenwichtigheden zijn niet in één klap te herstellen. Daarom zal het nu ingezette beleid moeten worden voortgezet, aldus Van der Stee.

In meer detail volgt hierna nu een samenvatting van de miljoenennota.

De ernst van de situatie, waarin de Nederlandse economie thans verkeert, blijkt ondermeer uit de onrustbarende stijging van de werkloosheid, de hoge tekorten op de rijksbegroting en de tekortpositie van de lopende rekening van de betalingsbalans, ondanks de relatief gunstige energiesituatie van ons land en de positieve bijdrage van de inkomsten uit aardgas aan de rijksbegroting.
Bij de voorbereiding van de begroting 1981 heeft het kabinet voor de keus gestaan tussen maatregelen die weliswaar op korte termijn het economische beeld verbeteren maar die niet tot een werkelijke keer ten goede leiden, en maatregelen die op korte termijn weinig zichtbare resultaten hebben maar die wel de fundamenten leggen voor een meer gezonde economie. Het kabinet heeft voor deze laatste maatregelen gekozen.
Om een herstel van onze concurrentiepositie en van de werkgelegenheidsontwikkeling mogelijk te maken, is een vermindering van de individuele inkomensaanspraken noodzakelijk. Het kabinet doet daarom een klemmend beroep op de verantwoordelijkheid van de sociale partners om tot een aanmerkelijke inkomensmatiging te komen.
Een bijdrage tot het herstel van evenwichtige verhoudingen moet tevens geleverd worden door een beperking van het financieringstekort van de overheid. Het terugdringen van dat tekort (van 6% van het nationaal inkomen in 1980 tot 5¼% in 1981) draagt bij tot het structureel herstel van betalingsbalans en werkgelegenheid, laat het bedrijfsleven meer ruimte op de geld- en kapitaalmarkt en heeft een drukkende invloed op het rentepeil.
Kostenmatiging en terugdringing van het financieringstekort zijn onmisbare voorwaarden voor een herstel van evenwicht, en dus voor de instandhouding en vergroting van investeringen en werkgelegenheid. Daarnaast acht het kabinet het met het oog op de onrustbarend stijgende werkloosheid gewenst meer gerichte maatregelen te nemen ter verbetering van de werking van de arbeidsmarkt en ter stimulering van de bouw.
Gezien de voor de werkgelegenheid vereiste uitbreiding van de investeringen is

---

ALGEMENE VERZAMELSTAAT VAN DE UITGAVEN EN DE ONTVANGSTEN PER HOOFDSTUK VAN DE BEGROTINGEN 1981 EN 1980 (in mln guldens)

Hoofdstukken		Uitgaven Ontwerp-begroting 1981 bedrag	in % van totaal	1980 bedrag	in % van totaal	Ontvangsten Ontwerp-begroting 1981 bedrag	1980 bedrag
I	Huis der Koningin	9	0,0	9	0,0	—	—
II	Hoge Colleges van Staat en Kabinet der Koningin	149	0,1	137	0,1	3	3
III	Algemene Zaken	51	0,0	95	0,1	1	47
IV	Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken	181	0,2	197	0,2	80	80
V	Buitenlandse Zaken	3.034	2.5	2.909	2,5	204	200
VI	Justitie	2.936	2,5	2.749	2,4	427	360
VII	Binnenlandse Zaken	5.732	4,8	5.543	4,8	291	287
VIII	Onderwijs en Wetenschappen	22.771	19,0	21.919	19,1	404	349
IX A	Nationale Schuld	12.206	10,2	9.844	8,6	7	7
IX B	Financiën	2.831	2,4	2.741	2,4	78.708	79.874
X	Defensie	11.407	9,5	10.862	9,5	472	607
XI	Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	11.327	9,5	10.099	8,8	4.280	3.961
XII	Verkeer en Waterstaat	9.228	7,7	9.775	8,5	3.772	3.252
XIII	Economische Zaken	3.319[1]	2,8	2.715	2,4	11.975	8.526
XIV	Landbouw en Visserij	2.421	2.0	2.243	1,9	313	269
XV	Sociale Zaken	14.399	12,0	14.398	12,5	1.238	1.331
XVI	Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	10.915	9,1	9.884	8,6	827	776
XVII	Volksgezondheid en Milieuhygiëne	4.485	3,7	4.495	3,9	316	273
	Aanvullende posten	2.408	2,0	4.279	3,7	525	370
Totaal		119.809	100,0	114.893	100,0	103.843	100.572
Saldi						— 15.966	— 14.321

[1] Hiervan 32 mln conjuncturele uitgaven met betrekking tot werkgelegenheidsprogramma's van vóór 1979.

De uitgaven-bedragen zijn tevens gegeven in percentages van het totaalbedrag. Daarbij wordt erop gewezen dat deze percentages enigszins worden beïnvloed door de nog niet aan de begrotingshoofdstukken toebedeelde bedragen van de aanvullende posten. De hiervoor aan het slot opgenomen bedragen betreffen voor een deel conjuncturele uitgaven.

verder een aantal maatregelen getroffen ter verlichting van de financieringsproblemen van het bedrijfsleven.
De vertraging, en in sommige landen zelfs stagnatie, in de economische groei heeft in vrijwel alle OESO-landen een uiterst zorgwekkende werkloosheidsontwikkeling tot gevolg. Het voorzichtige conjunctuurherstel dat zich naar verwachting in de loop van 1981 zal voordoen, kan hierin geen verbetering brengen. Wel ligt ten gevolge van de ontwikkelingen in de volumesfeer een afzwakking van het inflatietempo in de lijn der verwachtingen. De voorziene ontwikkeling van de Nederlandse economie wijkt ten opzichte van het internationale beeld gunstig af ten aanzien van de prijsstijging, die in Nederland duidelijk lager ligt dan in de meeste andere landen. Somberder evenwel dan in vele andere landen zijn de groeivooruitzichten: afwezigheid van reële groei van het nationale inkomen in 1980, gevolgd door een zeer geringe, minder dan 0,5% bedragende reële groei in 1981. Wanneer deze cijfers worden bezien in het licht van de 3% groei, waarvan bij de opstelling van Bestek '81 nog werd uitgegaan, dan komt wel heel indringend de ernst van de economische terugslag naar voren. In combinatie met het nog steeds toenemende arbeidsaanbod leidt deze geringe groei tot een drastische stijging van de werkloosheid. In 1981 zal de werkloosheid naar verwachting het zeer hoge gemiddelde niveau van 280.000 manjaren bereiken, waarbij voor de komende jaren nog rekening moet worden gehouden met sterk toenemend arbeidsaanbod.

CONCURRENTIEPOSITIE EN WEERSTANDSVERMOGEN VAN BEDRIJVEN

Ons land ondervindt niet alleen de gevolgen van de wereldrecessie — veroorzaakt door de olieprijsstijging en de ook in andere landen noodzakelijke beheersing van de sterk gestegen overheidstekorten — maar ook van de verzwakking van onze internationale concurrentiepositie en opgetreden ruilvoetverliezen.

Het zal veel inspanning kosten om het verbroken externe evenwicht van onze economie te herstellen. Weliswaar zijn de eerste schreden in deze richting inmiddels gezet — getuige de sinds 1978 opgetreden verbetering van de relatieve loonkostenverhouding — maar het zal de nodige discipline vereisen om de verslechtering van de concurrentiepositie van de jaren zeventig geheel teniet te doen. Bovendien is voor een duurzaam herstel van onze concurrentiepositie tevens een herstel van de rendementspositie van het bedrijfsleven een noodzakelijke voorwaarde. De verslechterde rendementspositie van bedrijven heeft de verhouding tussen eigen en vreemd vermogen in de afgelopen jaren sterk ongunstig beïnvloed, met nadelige gevolgen voor de investeringsgeneigdheid. Het weerstandsvermogen om sterke externe kostenstijgingen op te vangen is aanzienlijk afgenomen. Een belemmering voor het investeringsherstel vormen ook de omvangrijke begrotingstekorten van de overheid,-die het renteniveau in opwaartse richting beïnvloeden en de toegang van bedrijven tot de kapitaalmarkt bemoeilijken. Het totaal van de besparingen van overheid, bedrijven en gezinnen daalde van 19,9% van het nationale inkomen in 1970 tot 15,1% in 1975 en tot 11,7% in 1980.

BETALINGSBALANS

In de relatie tot het buitenland levert het goederenverkeer, ondanks een grote positieve bijdrage van het aardgas, in 1979 een tekort op de lopende rekening van de betalingsbalans op van —1,1% van het nationale inkomen. Het traditionele overschot bij het onzichtbare verkeer (vervoer, reisverkeer, kapitaalopbrengsten en overige) is geleidelijk aan gedaald en leverde in 1979 eveneens een tekort op (—0,4%). Deze tekorten worden niet gedekt door een overeenkomstige invoer van kapitaal.
Voor 1980 wordt een tekort op de lopende rekening verwacht van circa f 4,5 miljard. Gegevens over de meest recente maanden wijzen eerder in de richting van een groter dan van een kleiner tekort.
Voor 1981 wordt een vermindering van het tekort tot f 1 miljard voorzien, als gevolg van een — bescheiden — volumegroei van de uitvoer en een stijging van de aardgasexportprijzen aan de ene kant en een zeer matige toeneming van de invoer (als gevolg van een stagnerende bestedingsontwikkeling) aan de andere kant. In het licht van de verslechtering van onze externe positie in de afgelopen jaren is het kabinet er echter niet gerust op dat deze verbetering zich zal realiseren en dat hiermee een keer ten goede is ingezet.

BEGROTINGSBEELD

Bij de opstelling van de begroting moest rekening worden gehouden met noodzakelijke ombuigingen voor een bedrag van f 1 miljard in 1981 die voortvloeien uit de voorjaarsnota en ook moest een bedrag van f l miljard in de begroting 1980 aan opgenomen onderuitputting vervangen worden door concrete uitgavenverlagingen. Voorts dienden in de sfeer van de sociale zekerheid enige nog niet geconcretiseerde onderdelen van Bestek '81 en van de ombuigingsoperatie van dit voorjaar alsnog te worden ingevuld. Te zamen leidde dit ertoe dat er op de begroting 1981 een in te lossen hypotheek lag ter grootte van bijna f 3 miljard. Het kabinet heeft daartoe een pakket beleidsombuigingen geformuleerd ter grootte van f 3,6 miljard:

— In de sfeer van de sociale zekerheid (f 800 miljoen) en de gezondheidszorg (f 400 miljoen) worden ombuigingen voorgesteld ten bedrage van f 1,2 miljard.

— In de sfeer van de ambtenarensalarissen belopen de maatregelen f 800 miljoen; een additionele korting op de salarissen, die samenhangt met de premiestijging voor werknemers in bedrijven, vormt hiervan het belangrijkste onderdeel.

— Ombuigingen op de overige uitgaven van de rijksbegroting (f 1,1 miljard).

— Een beperking van de uitkeringen uit het Gemeente- en Provinciefonds (f 160 miljoen) en

— Het in sterkere mate doorberekenen van de kosten van overheidsdiensten (f 340 miljoen)

leveren te zamen een bijdrage van f 1,6 miliard.

De voorgestelde ombuigingen zijn f 0,6 miljard hoger dan voor de structurele dekking van het hierboven vermelde bedrag aan noodzakelijke ombuigingen nodig is Daartegenover staat dat de groei van de belastingopbrengsten terugloopt, terwijl bij de uitgaven vooral aanzienlijke extra bedragen nodig zijn ter financiering van de groeiende werkloosheidsuitkeringen en de rentelasten (f 1,6 miljard hoger dan in 1980). Gegeven de noodzaak het financieringstekort terug te dringen en rekening houdend met de te hoog oplopende loonstijging zijn lastenverzwaringen nodig. Hiervoor is de vorm gekozen van een verhoging van premies sociale verzekering (waartegenover de rijksbijdragen aan de sociale verzekering met f 1,3 miljard worden beperkt) en enige verhoging van belastingen. Een beduidend verdergaande beperking van de collectieve uitgaven zou, zonder aanzienlijke effecten op de werkgelegenheid, slechts kunnen worden gerealiseerd door nog verdergaande algemene kortingen op de salarissen van het overheidspersoneel of door een verlaging van de niveaus van de sociale uitkeringen. Het kabinet heeft deze weg niet gekozen.

Voor het begrotingsbeeld 1981 is de toeneming van de aardgasbaten van grote betekenis. De voor 1981 en latere jaren voorziene extra aardgasbaten die voortvloeien uit de heronderhandelingen met buitenlandse afnemers, worden aangewend voor lastenverlichting voor het bedrijfsleven met een bedrag van f 1,3 miljard op transactiebasis.

Daarnaast voorziet de begroting in aanvullende beleidsmaatregelen ter grootte van f 0,7 miljard onder meer voor stimulering van de bouw, arbeidsmarktmaatregelen en energiebesparing.

PREMIES, BELASTINGEN, NIET-BELASTINGONTVANGSTEN

De thans voorgestelde lastenverzwaringen worden zoals vermeld, voor het grootste deel bewerkstelligd door een verhoging van de sociale verzekeringspremies. Hierbij moet worden bedacht dat de sociale zekerheidsuitgaven worden gekenmerkt door een zeer snelle groei ook in vergelijking met andere westerse industrielanden. In de afgelopen jaren zijn de premies van de sociale verzekeringen in verhouding tot de groei van de uitgaven slechts zeer be-

Invloed van de aardgasexploitatie op de rijksbegroting

	aardgasbaten t.b.v. overheid in miljoenen op kasbasis	waarvan uit buitenland	%-aandeel aardgasbaten t.b.v. rijksbegroting in totale inkomsten	%-aandeel in nationaal inkomen
1974	2.368	911	4,4	1,4
1975	5.258	2.134	8,6	2,8
1976	7.830	3.330	11,0	3,6
1977	8.955	4.279	11,0	3,8
1978	8.642	3.956	9,9	3,4
1979	8.457	3.679	8,8	3,1
1980	12.061	5.568	11,3	4,2
1981	16.735	8.227	14,3	5,5

perkt verhoogd. Dit werd mogelijk gemaakt door een sterke toeneming van de rijksbijdragen aan de sociale verzekeringsfondsen. Het kabinet acht het noodzakelijk om tot vermindering van rijksbijdragen over te gaan. Deze zullen daarom met f 1,3 miljard worden beperkt, ten gevolge waarvan de werknemerspremies vrij aanzienlijk zullen moeten worden verhoogd. De maatregel met betrekking tot de salarissen van ambtenaren (die geen last ondervinden van premieverhogingen) moet in samenhang met deze premieverhogingen worden gezien.
In de sfeer van de belastingen zal — afgezien van de eerder genoemde lastenverlichting ten behoeve van het bedrijfsleven — het verlaagde BTW-tarief Worden verhoogd van 4 tot 4½ procent.
Voor de financiering van de eenmalige uitkering aan Indische ex-geïnterneerden zal de loon- en inkomstenbelasting, uitgaande van een structurele inflatiecorrectie van 100%, tijdelijk worden verhoogd. Met beide dekkingsmaatregelen samen is in 1981 een bedrag gemoeid van f 475 miljoen.
Bij de niet-belastingontvangsten — totaal f 26,4 miljard — is rekening gehouden met zeer aanzienlijke extra opbrengsten (+ f 2,9 miljard) uit aardgas in verband met de aanpassing aan de sterke stijging van de wereldenergieprijzen. De afdracht van de PTT is f 260 miljoen hoger, voor het grootste deel uit een verhoging van de posttarieven.
Het voorgenomen beleid brengt voor 1981 een toeneming van de collectieve lastendruk — belastingen, niet-belastingontvangsten en premies — mee van per saldo 0.4% van het nationale inkomen.

INKOMENSBELEID

Naar het oordeel van de regering is een structurele tariefwijziging in de loon- en inkomstenbelasting — gezien de hoogte en de progressie van de huidige tarieven — niet de weg om tot een verdergaande inkomensverdeling te komen. In dit verband verwijst de regering ook naar de interim-nota inkomensbeleid waarin (in 1975) door het vorige kabinet werd vastgesteld dat de grenzen om langs fiscale weg tot herverdeling van de inkomens te komen, zijn bereikt. Verdere verwezenlijking van dit streven zal dan ook vooral in de ontwikkeling van de bruto-inkomens dienen te worden gezocht. Nu het zich laat aanzien dat voor een reeks jaren een zeer beperkte inkomensontwikkeling, gepaard gaande met koopkrachtdaling, noodzakelijk zal zijn om de problemen van de Nederlandse economie op te lossen, geldt dit des te meer. Het is desalniettemin noodzakelijk om van de hogere inkomens een grotere bijdrage te vragen dan van de lagere, maar dit zal in de komende jaren met name moeten worden bereikt in het arbeidsvoorwaardenoverleg en in het overleg over de tarieven van Vrije beroepsbeoefenaren.
Het vaorgenomen beleid, zoals in de begroting neergelegd, leidt bij de door het CPB geraamde bruto loonstijging van 8% tot een daling van de koopkracht, zoals in onderstaande tabel is weergegeven.

Mutatie reëel vrij beschikbaar inkomen 1981

minimumloon	— 1½
minimum-plus	— 1
modaal	— 1¾
2 x modaal	— 1¾
4 x modaal	— 1½

Deze verdeling van de reële inkomensdaling is niet in overeenstemming met de inkomenspolitieke uitgangspunten van het kabinet. Niet tot uitdrukking komt immers de opvatting dat van de hogere inkomens een groter offer mag worden gevraagd en dat de laagste inkomens zoveel mogelijk moeten worden ontzien. De inkomensontwikkeling die de regering voor ogen staat, loopt van circa —1¼% voor het minimumloon tot circa —3,5% voor de inkomens van 4 x modaal. Het is met deze doelstelling dat de regering het overleg met de sociale partners wil ingaan. De regering meent dat realisatie van deze cijfers mogelijk wordt door een combinatie van een beleid gericht op inkomensmatiging en een beperking van de lastenverzwaring waarmee vooralsnog rekening moest worden gehouden. In het overleg met de sociale partners hoopt de regering over de verschillende modaliteiten van inkomensmatiging van gedachten te wisselen.
Gezien de voor de rendementspositie van bedrijven uiterst belangrijke effecten van inkomensmatiging, gezien ook de gunstige effecten die hiervan uitgaan op de rijksbegroting op wat langere termijn, wil het kabinet dan in 1981, ondanks de hieraan verbonden risico's, een hoger financieringstekort aanvaarden. Daarmee kan ruimte worden geboden om, in overleg met de sociale partners, maatregelen te nemen gericht op uitbreiding van de werkgelegenheid en/of op lastenverlichting. Als indicatie voor de omvang van de in samenhang met een verdergaande inkomensmatiging te overwegen maatregelen geldt dat bij een (ten opzichte van de huidige raming) 1% geringere loonsomstijging per werknemer het kabinet bereid is het financieringstekort met f 500 miljoen te verhogen.

LONEN, PRIJZEN EN KOOPKRACHT

De recente golf van prijsstijgingen heeft een sterk prijsopdrijvend effect. De prijsstijging van de totale invoer van goederen zal (indien zich geen verdere olieprijsstijgingen voordoen) in de jaren 1979 tlm 1981 gemiddeld ruim 12% bedragen.
De toeneming van de koopkracht van de modale werknemer (incl. incidenteel) bedraagt volgens huidige ramingen in de periode 1978 t/m 1981 3% bij een reële groei van het nationaal inkomen van slechts 2,7%. In dezelfde periode steeg het reëel vrij beschikbaar inkomen voor andere inkomensgroepen: AOW +2,2%, minimumloon +2,7%, even méér dan minimumloon +5,3%, 2x modaal inkomen —0,6% en 4x modaal inkomen —0,9%.

DE COLLECTIEVE SECTOR

Het totaal van de collectieve uitgaven — van overheid en sociale verzekering — bedraagt in 1980 (na correctie voor statistische vertekeningen) circa 64% van het nationale inkomen. In 1970 was dit ruim 48%, in 1976 bijna 60%. De stijging wordt vrijwel geheel veroorzaakt door de sterke stijging van de overdrachtsuitgaven: in 1970 ruim 21%, in 1976 bijna 31% en in 1980 bijna 34,5% van het nationaal inkomen.
Bij ongewijzigd beleid dreigt in de periode 1981—1985 volgens globale berekeningen het extra beslag van de collectieve sector op het nationale inkomen belangrijk groter te zijn dan de groei van het nationale inkomen zelf. In de komende jaren zullen dan ook beleidsombuigingen en beperking van particuliere inkomensaanspraken onderling zeer nauw samenhangende centrale beleidsthema's zijn. Er zal met een zeer zware afwegingsproblematiek rekening moeten worden gehouden.

WERKGELEGENHEID IN DE KWARTAIRE SECTOR

In de afgelopen jaren is de werkgelegenheid in de zogenaamde „kwartaire sector" voortdurend gestegen. Onder kwartaire sector wordt verstaan: de overheid en de overige dienstverlenende en verzorgende activiteiten die geheel of voor een belangrijk deel uit collectieve middelen worden gefinancierd: medische sector, cultuur en recreatie, overige dienstverlening (vooral gezinsverzorging, bejaardentehuizen, wijk-, buurt- en clubhuiswerk) en het openbaar vervoer. In totaal kan de werkgelegenheid bij de overheid in 1980 op 701.000 en in de rest van de kwartaire sector op 555.000 worden gesteld. Daarmee komt de kwartaire sector als geheel in 1980 op 1.256.000, dat is circa 27% van de totale werkgelegenheid in Nederland (4.718.000).
De financiering uit collectieve middelen — voor de overheid 100%, voor de andere categorieën gemiddeld 70% — besloeg circa 30% van het nationale inkomen.
In 1981 wordt een verdere stijging van de werkgelegenheid in de kwartaire sector verwacht van 14.000. De totale groei van de werkgelegenheid in de kwartaire sector komt daarmee in de periode 1972-1981 op 240.000. Buiten de kwartaire sector daalde de werkgelegenheid in diezelfde periode met 225.000.

GEEN BESTEDINGSSTIMULERING

De vraag is uiteraard onder ogen gezien of het in de huidige omstandigheden mogelijk is om de gevolgen van de (internationale) conjuncturele inzinking voor de economie en met name voor de werkgelegenheid te compenseren door bestedingsstimulerende maatregelen.
Het kabinet meent, in het licht van de ontwikkeling in de afgelopen jaren, de voortdurende tekorten op de betalingsbalans en het grote financieringstekort, dat tekortvergrotende maatregelen niet verantwoord zouden zijn. De noodzaak om tot vergroting van de investeringen en de export, en daarmee tot vergroting van de werkgelegenheid te komen, vereist integendeel een terugdringen van het financieringstekort in 1981. Dit beleid kan worden versterkt door een substantiële matiging van de inkomensontwikkeling. Aangezien beide wegen in eerste instantie tot een vermindering van de nationale bestedingen zullen leiden, omdat er van uitgegaan moet worden dat de investeringen in 1981 hieraan nog geen tegenwicht kunnen bieden, wil het kabinet in een geleidelijk tempo tot vermindering van het financieringstekort komen. In dit licht is een tekort van 5¼% van het nationale inkomen in 1981, hoewel nog duidelijk uitgaand boven het structureel verantwoorde niveau, aanvaardbaar te achten. Hiermee is een eerste belangrijke stap gezet in de richting van de structureel aanvaardbare waarde van het tekort van circa 4% van het nationale inkomen. Dit betekent tevens een belangrijke stap om functionering van het trendmatige begrotingsbeleid weer mogelijk te maken. Het kabinet acht dit van grote betekenis. Bij de uitvoering van de begroting 1981 zullen de nauw met het trendmatige begrotingsbeleid verbonden spelregels van het stringente begrotingsbeleid dan ook weer volledig worden toegepast. Bij de

voorbereiding van de begroting 1982 zal een trendmatig begrotingskader worden gehanteerd waarbij de uitgangspunten zullen worden afgestemd op de dan beschikbare middellange-termijn-prognoses voor de economische ontwikkeling. Dit betekent dat dan reeds in een vroeg stadium het kader kan worden bepaald waarbinnen de besluitvorming moet plaatsvinden. Dit is temeer van belang waar, zoals berekeningen in de miljoennennota indiceren, de komende jaren de afwegingsproblematiek tussen collectieve voorzieningen en particuliere inkomens zich zal verscherpen. Aan een verdere sanering van overheidsuitgaven zal daarbij niet kunnen worden ontkomen. In dit verband zijn de meerjarenramingen — opgevat als een prognose en niet als een verkregen recht — van groot belang. Het gedetailleerde begrotingsoverleg zal worden geïntensiveerd. Ook zal een op operationele leest geschoeide heroverwegingsprocedure worden ontwikkeld waarbij ook een sterkere toepassing van de profijtgedachte een rol zal spelen.

GEMEENTE- EN PROVINCIEFONDS

Ook van de gemeenten en provincies is een bijdrage gevraagd aan de noodzakelijke ombuigingen. De volumegroei van de algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds en het Provinciefonds is gesteld op 1,5%.

HET MONETAIRE BELEID

Hoewel de lopende rekening van de betalingsbalans eerst na 1977 een tekort vertoonde, namen de nationale reserves vanaf 1975 reeds af. De oorzaak hiervan was een aanzienlijke afvloeiing van particulier kapitaal. Gemeten van eind 1975 tot en met het tweede kwartaal van 1980 bedroeg de afvloeiing van liquiditeiten naar het buitenland uit deze hoofde ongeveer f 12 miljard. Daartegenover zijn de netto vorderingen van het bankwezen op het buitenland met ongeveer f 10 miljard afgenomen, terwijl de Nederlandsche Bank in deze periode voor ongeveer f 2 miljard deviezen verkocht ter ondersteuning van de guldenkoers. Dat desondanks de omvang van de nationale reserves per saldo in deze jaren in guldens uitgedrukt niet veel is veranderd, is slechts te danken aan de herwaardering van het goud

Een te grote omvang van de (netto) verplichtingen aan het buitenland kan een destabiliserende invloed uitoefenen op het koersverloop van de gulden en daarmee het wisselkoersbeleid doorkruisen. Daarom zal de grote prioriteit moeten worden gegeven aan maatregelen om het tekort op de lopende rekeningen te beperken. Een vermindering van het financieringstekort van de overheid zal daar onderdeel van moeten uitmaken. Dit tekort zal zoveel mogelijk op de kapitaalmarkt moeten worden gedekt, hetgeen helpt om de binnenlandse liquiditeitscreatie te verminderen. Het laat zich voorts aanzien dat de Nederlandsche Bank de kredietbeperkende maatregelen in 1981 zal voortzetten. Door de vorm van deze maatregelen, met name de doorgeefbaarheid van de lange passiva bij de banken, wordt tevens de invoer van lang kapitaal gestimuleerd.

Naarmate het langer duurt om het tekort op de lopende rekening weg te werken en het financieringstekort tot een meer aanvaardbaar niveau terug te brengen moet met een hogere rentestand worden gerekend. Uiteraard kleven hieraan ernstige bezwaren. Becijferd kan worden dat een verandering in de nominale rente van 1 procentpunt een wijziging in de rentelasten van het bedrijfsleven betekent van circa f 1 miljard per jaar.

Niet alleen het bedrijfsleven en de woningbouw hebben te lijden van de hoge rentelasten, maar ook de overheid zelf. Handhaving van het koerspeil van de gulden ten opzichte van de overige EMS-valuta en een stringent monetair en financieringsbeleid zijn evenwel noodzakelijk om op langere termijn een lage inflatiegraad en een extern evenwicht te bereiken en daarmee een relatief lage rentestand.

FINANCIERING LAGERE OVERHEID

Uit gegevens over de financiering van de kapitaaluitgaven van de lagere overheid blijkt dat deze in toenemende mate met kortlopende middelen worden gefinancierd. Dit is in strijd met het beginsel van gezonde financiering. De conclusie moet dan ook zijn dat het noodzakelijk is om, gebruikmakend van de Wet kapitaaluitgaven lagere publiekrechtelijke lichamen, de kasgeldnorm naar beneden aan te passen. Dit zal met de nodige voorzichtigheid gebeuren teneinde ongunstige effecten te voorkomen.

UITVOERING VAN DE BEGROTING 1980

In de loop van 1980 heeft het kabinet, mede in verband met sterk teruglopende belastingontvangsten tot een extra ombuiging van de uitgaven besloten, teneinde te voorkomen dat het financieringstekort voor het Rijk boven de 5% van het nationaal inkomen (6% inclusief lagere overheid) zou uitkomen.

Volgens de stand op 18 augustus 1980 bestaat er voor de financiering van het tekort in 1980 nog een resterende behoefte aan dekkingsmiddelen van f 2,2 miljard.

Ramingen belastingopbrengsten **op kasbasis** voor 1980 en 1981

		Oorspronkel. raming 1980	Herziene raming 1980	Vermoedel. uitkomsten 1980	Raming 1981
I	Kostprijsverhogende belastingen	39.675	39.040	39.015	41.160
	a. Invoerrechten	1.425	1.460	1.500	1.600
	b. Omzetbelasting	24.700	24.300	24.600	26.300
	c. Bijzondere verbruiksbelasting van personenauto's	1.775	1.575	1.500	1.550
	d. Accijns van lichte olie	3.000	2.950	2.900	2.950
	e. Accijns van minerale oliën, andere dan lichte olie	700	675	650	650
	f. Tabaksaccijns	1.950	1.975	1.950	2.050
	g. Alcoholaccijns	1.225	1.150	1.075	1.100
	h. Bieraccijns	260	270	270	280
	i. Wijnaccijns	160	180	190	190
	j. Suikeraccijns	25	25	25	25
	k. Accijns van alcoholvrije dranken	130	130	130	140
	l. Belastingen van rechtsverkeer	2.150	2.100	2.000	2.100
	m. Motorrijtuigenbelasting				
	1. exclusief opcenten	1.225	1.300	1.275	1.250
	2. opcenten ten behoeve van het Rijkswegenfonds	950	950	950	975
II	Belastingen op inkomen, winst en vermogen	57.575	53.510	52.625	56.510
	a. Inkomstenbelasting	7.950	7.100	6.800	6.800
	b. Loonbelasting	34.300	32.200	32.500	34.600
	c. Dividendbelasting	1.025	1.050	1.050	1.100
	d. Kansspelbelasting	75	60	50	60
	e. Vennootschapsbelasting	12.500	11.200	10.300	11.900
	f. Vermogensbelasting	875	1.050	1.150	1.150
	g. Successierechten	850	850	775	900
III	Totaal van I en II	97.250	92.550	91.640	97.670
	Aandeel van het Gemeentefonds	11.753	11.149	11.033	12.341
	Aandeel van het Provinciefonds	850	807	798	920
	Aandeel van het Rijkswegenfonds		950	950	975
	Aandeel van de Europese Gemeenschappen				
	1. in de invoerrechten	1.415	1.450	1.490	1.595
	2. in de omzetbelasting	1.400	1.575	1.323	1.500
	Afdracht aan de Investeringsrekening	3.780	3.478	3.232	3.796
		19.198	19.409	18.826	21.127
	Ten bate van de Rijksbegroting	78.052	73.141	72.814	76.543

BESPARINGEN PER MINISTERIE

De ombuigingen in miljoenen guldens op de afzonderlijke departementale begrotingen zijn als volgt verdeeld (het gaat hier om bezuinigingen op begrotingsposten, zoals die er bij ongewijzigd beleid zouden hebben uitgezien):

Hoge Colleges van Staat	4
Algemene Zaken	1
Buitenlandse Zaken	5
Justitie	53
Binnenlandse Zaken	93
Onderwijs en Wetenschappen	336
Financiën	47
Defensie [1]	—
Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening	146
Verkeer en Waterstaat: verhoging winstafdracht PTT	260
overige ombuigingen	157
Economische Zaken	83
Landbouw en Visserij	58
Sociale Zaken	69
Cultuur, Recreatie en Maatschappelijk Werk	82
Volksgezondheid en Milieuhygiëne	12
Civiele Verdediging	6
Ontwikkelingssamenwerking	(75)
Wetenschapsbeoefening	36
	1448

[1] In het kader van de ombuigingen 1981 is de in de Voorjaarsnota 1980 ook voor 1981 en latere jaren opgenomen verlaging ad 179,1 miljoen structureel verwerkt.

Negatief advies Raad van State

Te zamen met de begrotingsstukken is op 16 sept. ook het advies van de Raad van State er over gepubliceerd — de eerste maal, dat dit plaats vond.
Het bleek, dat de Raad zeer negatief geadviseerd had.

Het hoogste adviescollege van Nederland beklaagt zich er over de stukken veel te laat te hebben gekregen en zelfs niet de laatste versie van de macro-economische verkenning onder ogen te hebben gehad. Daardoor was de Raad niet in staat over de begroting een weloverwogen advies uit te brengen.
De Raad vraagt zich af of het voorliggende pakket maatregelen een voldoende beroep inhoudt op de toch wel aanwezige bereidheid van de Nederlandse bevolking tot matiging. Zo is het niet duidelijk in hoeverre de beoogde maatregelen de werkloosheid terugdringen. Ook rijst de vraag waarom alleen in de onderwijssector een speciale ,,winst-werk'' regeling zal worden getroffen (extra loonmatiging terwille van meer banen).
De Raad constateert dat aan de miljoenennota in hoofdzaak de gedachte ten grondslag ligt het financieringstekort te beperken. ,,Van een integrale en structurele benadering is nog geen sprake. De prioriteitsafweging wordt naar 1982 verschoven'', aldus de Raad van State.
Hij zet ook vraagtekens bij de mate waarin het financieringstekort wordt teruggedrongen — van 5,5 tot 5,25 pct — en noemt die ,,aan de bescheiden kant''.
De raad wijst daarbij op de grote onzekerheden en op het feit dat er nu al enkele jaren naar wordt gestreefd geleidelijk de grens van 4 pct. te bereiken.
De Raad stelt vast dat de arbeidsinkomensquote — het aandeel van de arbeid in het nationale inkomen — uitzonderlijk hoog is, ook bij de inkomensmatiging die het kabinet wil nastreven.
Het kabinet vindt inkomensmatiging noodzakelijk om meer ruimte te scheppen voor investeringen van bedrijven en ook om tot verdere verbetering van het concurrentievermogen van het Nederlandse bedrijfsleven te komen. Bij het college is echter de vraag gerezen of het voorgestelde stimuleringsbeleid in dit opzicht voldoende effectief zal zijn.
De Raad betwijfelt of wel kan worden volstaan met algemene stimuleringsmaatregelen. De raad mist in de miljoenennota een uiteenzetting waarom niet is ingegaan op de aanbevelingen in het rapport ,,Plaats en toekomst van de Nederlandse industrie'' van de Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid.

Reactie kabinet op *kritiek uit Raad van State*

Met een ,,nader Rapport'' aan de koningin heeft het kabinet zich verweerd tegen de kritiek uit de Raad van State. Ook dit document is op 16 sept. gepubliceerd.

In zijn reactie zegt het kabinet o.m., dat de stukken de Raad niet op de afgesproken datum — 30 aug. — konden bereiken, omdat het kabinet zich voor ,,de meest veeleisende opgave in zijn bestaan'' geplaatst zag.
De zwaarte van de beslissingen gedoogde geen overhaaste en daardoor onevenwichtige besluitvorming. Het kabinet belooft beterschap. Nu het weer tot een trendmatig begrotingsbeleid overgaat kan de besluitvorming in de toekomst ook eerder worden afgerond.

Het te laat beschikbaar komen van de definitieve versie van de Macro-economische verkenning hing ook samen met de omstandigheid dat het kabinet nog geen definitieve beslissingen in de week voorafgaande aan 1 september had kunnen nemen.
De slechte uitkomsten van het beleid, die de raad constateert, brengt het kabinet in verband met de internationale economische ontwikkeling en de scherpe energieprijsstijging. Voor 1981 zijn wel degelijk prioriteiten afgewogen. Het terugdringen van het financieringstekort is een onmisbare voorwaarde om terug te keren tot het trendmatige begrotingsbeleid. Dat moet in een geleidelijk tempo met het oog op de gevolgen voor de bestedingen.
Alleen in de onderwijssector zal een speciale ,,winst-werk''-regeling worden getroffen, ornaat ae ioongevoeiigheia van de begroting van onderwijs en wetenschappen erg hoog is. Op de overige begrotingen is van een zo grote loongevoeligheid geen sprake, zodat zich daar de keus tussen loonmatiging en werk minder voordoet.

Het kabinet zegt dat er wel degelijk sprake is van stimuleringsmaatregelen en van een combinatie van gericht en algemeen structuurbeleid.
Het kabinet is het met de Raad van State eens dat extra loonmatiging kan betekenen dat over enkele al afgesloten CAO's opnieuw zal moeten worden onderhandeld. Het kabinet vertrouwt erop dat de sociale partners daartoe bereid zullen zijn, in het licht van de ernstige situatie. Het kabinet geeft toe dat bij een matiging van 2 pct. overwogen zal worden het financieringstekort met ongeveer 1 miljard te vergroten. De Raad van State stelt hierbij nog de vraag of die vergroting niet gepaard gaat met een verdere stijging van de rente.

Het college merkt op dat de voorgestelde verhoging van de sociale verzekeringspremies, de verhoging van het lage BTW-tarief en de verhoogde toepassing van het profijtbeginsel denivellerend zullen werken. Het stelt daarbij de

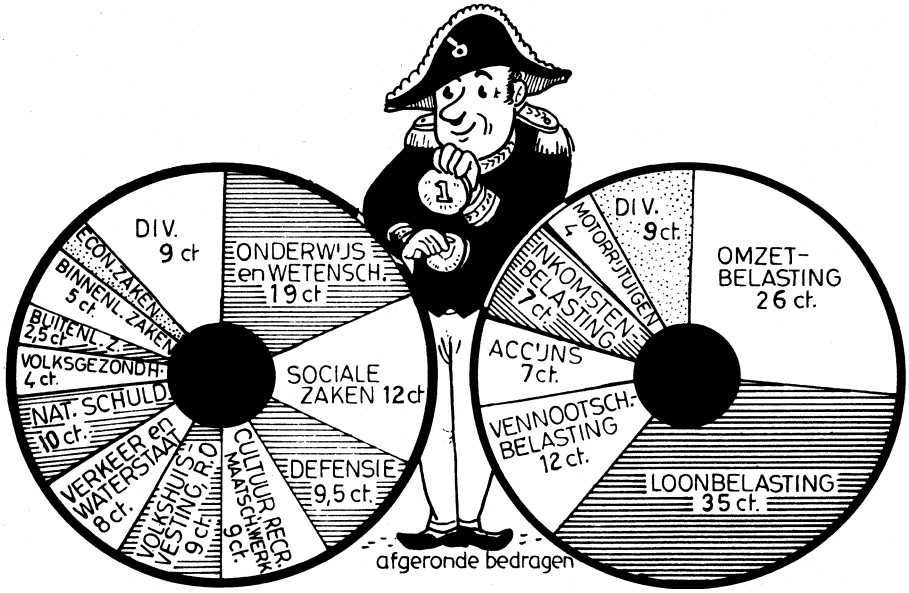

HOE DE STAAT EEN GULDEN UITGEEFT...

...HOE DE STAAT EEN GULDEN ONTVANGT

vraag of dat niet in strijd is met het door het kabinet gekozen uitgangspunt dat de ,,sterkste schouders de zwaarste lasten moeten dragen" en waarom niet gezocht is naar een belastingmaatregel.
Antwoord kabinet: er zijn geen reële mogelijkheden om via het belastingsysteem een verdere herverdeling tot stand te brengen.

De Raad van State vraagt zich ook nog af of er niet nu al concretere mededelingen gedaan dienen te worden over de plannen met de (aftrekbaarheid van) de hypotheekrente.

Antwoord kabinet: de standpuntbepaling hierover kon niet op een zodanig tijdstip worden afgerond dat daarover in de Miljoenennota al concrete mededelingen konden worden gedaan. Een voorlopige uitspraak zou aanleiding kunnen zijn voor ongewenste reacties. Het standpunt van het kabinet zal zo spoedig mogelijk in een afzonderlijke brief aan het parlement uiteen worden gezet.

Het kabinet zegt er zich van bewust te zijn dat met zijn beleid slechts ,,tijd wordt gekocht". Deze tijd zal moeten worden gebruikt om de ongunstige economische situatie ten goede te keren.

Reacties uit politieke partijen

Bij de politieke partijen waren de reacties van de regeringspartijen CDA en VVD op de voorgestelde begroting gematigd positief.

De VVD is redelijk tevreden, maar vindt, dat de aangekondigde maatregelen niet ver genoeg gaan. Het CDA heeft grote twijfels, of de koopkrachtdaling en de werkgelegenheid wel eerlijk over alle burgers worden verdeeld.

CDA-fractievoorzitter Lubbers acht het onvermijdelijk dat ,,pittige offers" van de bevolking worden gevraagd. Het CDA zal het maken van pijnlijke keuzen niet uit de weg gaan, zegt hij. Wel zal het CDA de miljoenennota zorgvuldig toetsen aan het beginsel dat de sterkste schouders ook de zwaarste lasten moeten dragen.
Een stijging van de arbeidskosten met 8 procent is naar de mening van Lubbers te hoog. Hij herinnert in dit verband aan de bereidheid van de CDA-fractie de prijscompensatie te beperken. Ook moet volgens Lubbers de onlangs gedane suggestie om de vakantietoeslag aan een maximum te binden in het overleg worden betrokken.
Kritisch staat Lubbers tegenover het voorstel het lage BTW-tarief te verhogen van 4 naar 4,5 procent, omdat dit zijns inziens geen doelmatig instrument is van inkomenspolitiek. De CDA-fractie geeft de voorkeur aan aanpassing van een of meer accijnzen op luxe goederen of overbrenging van enkele goederen van het lage naar het hoge tarief. Voorts dient de knoop te worden doorgehakt ten aanzien van de beperking van de hypotheekrenteaftrek voor het eigen huis.
Afwijzend reageert de CDA-fractie op de bezuinigingsvoorstellen van minister Pais van onderwijs. Hierover zal nader overleg moeten worden gevoerd, onder meer met de onderwijsorganisatie. Een dictaat wijst het CDA af, evenals veto's bij voorbaat van de kant van de onderwijsgevenden.

Tenslotte zegt Lubbers zorgen te hebben over het trage wetgevingstempo van het kabinet, niet in de laatste plaats, zo zegt hij in zijn verklaring, omdat wetgeving de politieke wil tot uitdrukking brengt om noodzakelijke structuurwijzigingen door te voeren.
De VVD-fractie constateert dat het kabinet op verscheidene punten goede resultaten heeft bereikt, maar dat de sociaal-economische ontwikkeling van het land toch de grootst mogelijke zorgen baart. De VVD juicht het toe dat het financieringstekort wordt verminderd, de inflatiecorrectie voor 100 procent wordt gehandhaafd, een begin wordt gemaakt met het opschonen van de sociale uitkeringen en het terugdringen van het aantal uitkeringstrekkers en dat de extra aardgasbaten worden aangewend om rendementen van het bedrijfsleven te verbeteren en de particuliere renteaftrek te vergroten.
De VVD-fractie vreest echter dat deze maatregelen niet voldoende zullen zijn om de economie en de werkgelegenheid uit het slop te halen. Grote moeite zegt zij te hebben met de aangekondigde lastenverzwaring, die leidt tot een onaanvaardbaar hoge arbeidsinkomensquote en een verdere uitstoot van arbeidskrachten.
Gezien het feit dat de economische groei over de jaren 79'81 slechts een tiende zal zijn van wat was voorzien (0,9 procent inplaats van 9 procent) zal er een verdere inkomensmatiging over de hele linie tot stand moeten komen en zullen de overdrachtsuitgaven verder teruggedrongen moeten worden.
Hoge prioriteit verdient hierbij de bestrijding van het zwarte circuit zowel bij de belastingen als de sociale uitkeringen, aldus de VVD-fractie.

De oppositie in de Tweede Kamer reageerde zeer kritisch op de beleidsplannen van het kabinet.

D'66 noemde het sociaal-economische beleid van het kabinet ,,totaal mislukt" en de PvdA verweet het kabinet een louter defensieve opstelling ,,zonder enig perspectief op herstel van de werkgelegenheid".

In haar reactie signaleert D'66 dat uit de sociaal-economische becijferingen voor de toekomst ,,een rampzalig beeld" naar voren komt. De fractie constateert dat het Bestekbeleid op bijna alle punten niet wordt gehaald en trekt daaruit de conclusies dat ,,de oogst van het kabinet-Van Agt is mislukt" en het kabinet ,,nu echt is uitgeregeerd".
De Partij van de Arbeid beoordeelt de plannen van de regering als ,,een begroting met tal van losse einden, met bezuinigingen en aanpassingen, zonder dat ook maar iets van een weloverwogen aanval op de werkloosheid zichtbaar wordt".
In haar reactie noemt de PvdA de regeringsplannen eenzijdig tegenover de laagste inkomens door maatregelen als verhoging van het BTW-tarief, hogere huren, stijging aardgasprijs.
Zij vraagt de regering deze maatregelen vanwege hun prijsverhogende werking (1,6 procent) ter discussie te stellen.
D'66 stelt voor om de verhoging van het lage BTW-tarief te vervangen door een apart luxe-tarief in de BTW.
Beide oppositiepartijen zijn zeer kritisch over het woningbouwbeleid van het kabinet. De PvdA ziet een verdere terugloop van het aantal te bouwen woningen door het uitblijven van gerichte maatregelen en spreekt van een ,,onaanvaardbare situatie". D'66 bepleit een extra impuls van de sociale woningbouw met een programma van 10 à 15.000 woningwetwoningen.

De PvdA kritiseert het kabinet verder over de wijze waarop het de sociale partners tegemoet treedt. Volgens de PvdA komt de regering zonder rechtvaardige lastenverdeling en geeft ze geen instrumenten voor het omzetten van winst in werk. ,,Daarmee wordt de begroting tot elastiek, waar van alle kanten aan getrokken wordt".
Beide oppositiepartijen kritiseren het kabinet om het uitblijven van concrete maatregelen om de aftrekbaarheid van de hypotheekrente voor eigen huizen te beperken.
D'66 noemt dit in schrille tegenspraak met eerdere toezeggingen; de PvdA vindt dat het kabinet nu een uitspraak had moeten doen.
D'66 is verder uiterst gereserveerd over het ontzien van het departement van defensie bij de bezuinigingen. De fractie acht het gezien de verslechterde sociaal-economische situatie onaanvaardbaar dat defensie buiten de bezuinigingen is gehouden. De Partij van de Arbeid spreekt zich in zijn eerste reactie niet op dit punt uit.

Van de kleinere oppositiepartijen noemt de PPR de kabinetsplannen een toonbeeld van ,,toenemende machteloosheid van het kabinet op bijna alle fronten". Volgens de PPR gaat de Troonrede langs de werkelijke problemen heen.

Reacties maatschappelijke organisaties

FNV

Alleen als de Tweede Kamer drastische wijzigingen aanbrengt in de regeringsplannen voor 1981 is er volgens de Federatie Nederlandse Vakbeweging nog kans op zinvol centraal overleg over de inkomensontwikkeling. De FNV zegt ,,geschokt" te zijn door de beleidsvoornemens die het kabinet voor volgend jaar heeft. Ze houden volgens de vakcentrale een onaanvaardbare ontwikkeling van de koopkracht in, terwijl van verder richtinggevend beleid geen spoor te bekennen is.

,,Het kabinet is hardleers; terwijl de werkloosheidscijfers vernietigend aantonen dat een beleid van alleen loonmatiging niet voldoende is, wordt toch het register van de loonmatiging weer wijd opengetrokken zonder dat er verdere sturende maatregelen worden getroffen", constateert de FNV.
De FNV verwijt het kabinet dat het kansen laat liggen. De extra inkomsten uit het aardgas worden ongericht onder het bedrijfsleven uitgedeeld en met constructieve ideeën uit het WRR-rapport over de toekomst van de Nederlandse industrie wordt niets gedaan. Het kabinet verwijst naar de algemene economische neergang, terwijl het de hand in eigen boezem had moeten steken omdat het ontbreekt aan een activerend en richtinggevend structuurbeleid, aldus de FNV.
De vakcentrale wijst de suggestie dat er slechts van een rechtvaardige lastenverdeling sprake kan zijn bij een loonstijging van minder dan acht procent van de hand. Het kabinet vlucht volgens de FNV voor zijn verantwoordelijkheid om de lasten naar draagkracht te verdelen. De laagste inkomens moeten zoveel mo-

gelijk buiten schot worden gehouden, stelt de FNV, die de aangekondigde BTW-verhoging en een volledige inflatiecorrectie afwijst als deze maatregelen worden aangepast aan de hoogte van de inkomens.

De FNV stelt nog eens met nadruk dat zij aantasting van het systeem van volledige prijscompensatie afwijst. Ook over de aangekondigde extra bezuinigingen op het overheidspersoneel valt met de vakcentrale niet te praten.

CNV

Het CNV vindt dat het beleid op geen enkele manier voldoet aan de criteria. Er wordt geen inspirerend werkgelegenheidsbeleid aangekondigd, ook niet voor de jongeren. Er wordt geen poging gedaan om een redelijke inkomensontwikkeling tot stand te brengen. Het kabinet breekt met de gelijke behandeling en er wordt geen enkele bijdrage geleverd aan een grotere medezeggenschap van werknemers.
Op deze wijze speelt het kabinet volgens het CNV op geen enkele manier in op de grote problemen waarmee ons land te maken heeft en ook niet op de groeiende bereidheid van de mensen om te matigen.

Het CNV zal eind september in eigen kring discussiëren over de uitnodiging van minister Albeda aan de sociale partners om te komen praten over een vermindering van de loonsomstijging van acht naar zes procent.

CNV-loondeskundige Gerrit Terpstra zei dat het CNV waarschijnlijk wel zal gaan praten maar dat men onder deze omstandigheden geen heil verwacht van het gesprek. ,,Het kabinet heeft er met deze begroting alles aan gedaan om dat gesprek te laten mislukken. **Aan** onze voorwaarden voor matiging wordt op geen enkele manier tegemoetkomen. Dat gesprek wordt een flop tenzij er een wonder gebeurt".

VNO

Het Verbond van Nederlandse Ondernemingen (VNO) vindt dat het beleid dat het kabinet voor 1981 voorstelt tekortschiet. De verzorgingsstaat is lekgevaren op zijn eigen kostenstijgingen en een verlamde arbeidsmarkt. Weer zijn drastische maatregelen nodig. Het kabinet probeert het schip vlot te trekken, maar het ingezette vermogen schiet tekort, zegt het VNO.

De werkgeversorganisatie benadrukt de noodzaak van beperking van de collectieve uitgaven. De al jaren zeer oneevenwichtige verdeling van het nationale inkomen tussen gemeenschapsvoorzieningen, werknemersinkomens en bedrijfsresultaten vraagt om een nieuwe strategie. Die strategie is: meer produceren, minder uitgeven, aldus het VNO.

Het VNO vindt dat zonder een verdere beperking van de groei van de gemeenschapsuitgaven een bijzonder zware wissel wordt getrokken op het komende overleg tussen kabinet en sociale partners. Daarbij zal het in feite gaan om overeenstemming over een overlevingsstrategie van het Nederlandse bedrijfsleven, aldus het VNO.
De organisatie beoordeelt het positief dat het kabinet ernstige pogingen doet het financieringstekort te beperken (en daardoor ook de rentestand voor het bedrijfsleven), toch een aanzet maakt tot matiging in de sfeer van de overheidssalarissen en de sociale zekerheid, aandacht besteedt aan de problemen van de bauw en de beschikbaarheid van meer risicokapitaal wil stimuleren.

NCW

Het Nederlands Christelijk Werkgeversverbond (NCW) vindt het kabinetsbeleid geen passend antwoord op de negatieve ontwikkeling van de Nederlandse economie. De werkgeversorganisatie spreekt in een eerste reactie van een onthutsend beeld, waarbij bedrijven bij uitzondering nog winst zullen maken. Het CNW voorspelt dan ook ernstige gevolgen voor de werkgelegenheid.
Het hoofdprobleem van onze economie, het inperken van de collectieve sector, blijft liggen, aldus het NCW. Voor de oplossing hiervan is volgens de christelijke werkgeversorganisatie een grondige heroverweging nodig van het totaal aan overheidsuitgaven en -voorzieningen. Ook de besluitvormingsprocedures zullen van deze heroverweging deel moeten uitmaken, aldus het NCW.

Perscommentaren

Troonrede en miljoenennota geven aanleiding tot sombere commentaren in de dagbladen. „Van Agt heeft gelijk: een droef verhaal", schrijft het Friesch Dagblad, dat meent dat uit troonrede en miljoenennota onvoldoende visie van de regering blijkt.

De Volkskrant kenschetst het kabinetsbeleid als huiveringwekkend. De offers worden zo verdeeld dat de zwaksten in de samenleving op schandelijke wijze worden getroffen. Het kabinet wil zelf ook wel een betere verdeling, maar laat dat kernstuk van beleid over aan de vakbeweging.
Volgens de Volkskrant werft dit beleid de bevolking niet voor een economisch moeilijke operatie. Het is allemaal te defensief en biedt geen perspectief op een omschakeling van de economie, de industrie in het bijzonder. De holle taal van het kabinet in de troonrede is die van een kabinet dat geen beleid kon verzinnen dat de mensen echt meer verantwoordelijkheid geeft in werk en bestuur. Als VVD en CDA zich kunnen vinden in een beleid dat de barre rekening grotendeels aan de minst weerbaren presenteert, moet vooral gehoopt worden dat deze partijen bij de verkiezingen een even forse rekening terugkrijgen, aldus de Volkskrant.

De Leeuwarder Courant noemt het zinnetje ,,Nederland komt klem te zitten" de grimmige kern van de boodschap die de vorstin moest uitdragen.

Het Vrije Volk noemt het een verbijsterende miljoenennota, verbijsterend omdat het tot niets leidt, niet tot minder werkloosheid, maar ook niet meer ruimte voor investeringen. „We hebben van dit kabinet nooit een hoge pet op gehad. Maar dat het de NV Nederland zo dicht aan de rand van het faillissement zou brengen, hadden we toch niet gedacht. Het zal een volgend kabinet jaren kosten om de trein weer op de rails te krijgen".

Het Parool vindt dat het kabinet wel constateert, maar nauwelijks handelt. Het blad vindt de beleidskeuze „macro-economisch" juist, maar in de uitwerking van het beleid laat het kabinet zware steken vallen, ,,in het bijzonder waar het gaat om de verdeling van de offers en het opvangen van de spanningen, waartoe de voorgestelde maatregelen in de inkomenssfeer zullen leiden".

Het Algemeen Dagblad schrijft, dat het kabinet opnieuw heeft nagelaten de zaken structureel aan te pakken. De begroting is een bedroevend stuk geworden, waaruit blijkt dat de onmacht regeert. De verklaring voor die onmacht zoekt de krant in de naderende verkiezingen.

De Telegraaf constateert een opvallende mismoedigheid, die vooral veroorzaakt lijkt te worden door politieke onmacht. Het kabinet trapt veel te zacht op de rem in de collectieve sector, waardoor het accent onevenredig zwaar op de loonmatiging komt te liggen. „Al met al getuigen de kabinetsvoornemens niet van politieke moed, noch van daadkrachtig landsbestuur en is er dus eigenlijk sprake van niet of nauwelijks regeren".

Het Nederlands Dagblad betreurt dat als enig doel wordt geformuleerd, dat Nederland zijn economische problemen te boven komt. De regering had een toekomstperspectief moeten schilderen, dat op andere fundamenten is gebaseerd dan materiële welvaart, namelijk van een samenleving die beheerst wordt door de dienst aan God en de naaste. ,,Juist in een troontrede die opzettelijk het karakter draagt van een boodschap en een appèl, betekenen de vlakke toon en een slot dat geheel op het menselijke vlak blijft, een gemiste kans om het volk te inspireren".

NRC-Handelsblad is van mening, dat de ,,economische somberheid na het indienen van deze begroting, gepaard gaat met een beeld van politieke zwakte. Het kabinet kramt en lijmt waar het kan, maar wat het met de ene hand neemt, wordt met de andere weer teruggegeven en uiteindelijk verandert er op korte termijn niets aan de situatie."

Het Economisch Dagblad vindt dat ,,een zo slappe, tot litanie en epiloog geworden" troonrede ,,het gevaar inhoudt van aantasting van wezenlijke elementen van de parlementaire democratie".

Het Financieele Dagblad wijst op de machteloosheid van regering en parlement te zamen om orde op zaken te stellen. „Het kabinet richt zich over de hoofden van de parlementariërs heen tot de machtige sociale partners, het parlement daarmee buiten spel zettend".

In De Waarheid het scherpe commentaar: het kabinet heeft zichzelf overtroffen met ,,schaamteloze en onbarmhartig methoden bij het benaderen van de economische problemen. Het blad vindt het ,,niet normaal" dat een nieuw staatshoofd wordt opgezadeld met een ,,demagogisch propagandapraatje". Dat de troonrede voorbijgaat aan het maatschappelijk gebeuren blijkt volgens De Waarheid onder meer uit het ontbreken van een opmerking over de onrust over atoombewapening. De Waarheid vindt een progressieve meerderheid nu niet alleen gewenst maar absoluut noodzakelijk.

Trouw schrijft: Zonder voldoening moeten we thans vaststellen dat de oplossing van het kabinet ontoereikend is geweest. Het bleek niet mogelijk de collectieve sector terug te dringen. De nu ingediende begroting laat zelfs weer een groei van deze sector zien en bijge-

volg heeft het kabinet nu in arren moede besloten de inkomensmatiging centraal te stellen; daarmee het bankroet van Bestek '81 aangevend.
Een gretige opsomming van het naderend onheil is echter ontoereikend om het vragen van inkomensoffers te rechtvaardigen. Voor niks gaat de zon op en in zekere zin dankt onze parlementaire democratie aan deze wetenschap haar ontstaan. Engelse edellieden waren bereid offers te brengen aan de koning in ruil voor rechten en vrijheden en langzaam maar zeker ontstond hieruit het parlement als instituut.

Zo is het op zijn minst billijk voor offers een perspectief voor de toekomst te verlangen bij voorbeeld dat deze offers een bijdrage zullen leveren aan de oplossing van het werkloosheidsprobleem; de garantie ook dat iedereen offers moet brengen in overeenstemming met zijn draagkracht. Dat perspectief is er niet en daarmee is de oproep van het kabinet, naar te vrezen valt, een slag in de lucht. (Nederlandse Staatscourant, ANP, NRC/H'blad, Trouw, De Volkskrant, De Telegraaf, Algemeen Dagblad, Het Parool, De Waarheid)

MACRO-ECONOMISCHE VERKENNING

Op 16 sept. is, naast troonrede en begroting, ook gepubliceerd de Macro-economische verkenning (MEV), een produkt van het Centraal Planbureau (CPB).

In dit document wordt een analyse gegeven van de economische situatie, alsmede van de te verwachten economische ontwikkelingen. Daarmee vormt het een basis voor het door het kabinet te voeren beleid.

Aan de andere kant wordt in de analyse van het CPB rekening gehouden met het beleid, zoals het kabinet zich voorgenomen heeft te gaan voeren.
Uit de cijfers van de MEV, zoals die dit jaar luidt, rijst een somber beeld op: De werkloosheid zal oplopen naar gemiddeld 280.000; de arbeidsinkomensquote — het aandeel van het looninkomen in de totale inkomens in de bedrijven — stijgt tot een recordhoogte van 97,5%; de investeringen zullen dalen met 4%.
Bij deze en vele andere cijfers uit de MEV wijst het CPB nog op de grote risico's van sommige ontwikkelingen; het beeld zou nog zwarter kunnen worden.

KERNGEGEVENS 197811981

	1978	1979	1980	1981
	mutaties t.o.v. voorafgaand jaar in %			
Veronderstellingen				
Externe data				
Volume wereldinvoer (geografisch herwogen)	5,5	7,5	3	1,5
Invoerprijspeil (in gld)	—2	11	17	8,5
Concurrerend uitvoerprijspeil (in gld)	—0,5	7	11,5	8,5
Idem, dubbel gewogen	—2	11	17	9
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie in het buitenland (in gld)	3,5	3,5	9	
Effectieve koers van de gulden t.o.v. de concurrenten op buitenlandse markten	3,5	3	1,5	0
t.o.v. de leveranciers	5	3	1	0
Overige veronderstellingen				
Overdrachtsuitgaven door overheid (bruto)	16	16	11	9
Volume materiële overheidsconsumptie	7,5	5,5	0	2
Volume overheidsinvesteringen	—2,5	—5,5	1	—2
Volume investeringen in woningen	2,5	—5	4,5	—2,5
Arbeidstijdverkorting (zonder overwerk)	0,5	0,5	0	0
Liquiditeitsquote (ultimo)	36	36	36	36
Resultaten				
Loonsom per werknemer in bedrijven	7 a 7,5	6 à 6,5	6 à 6,5	8
Volume particuliere consumptie	4	2	0,5	0
Volume bruto investeringen bedrijven (excl. woningen)	6	4	—2	—4
Volume goederenuitvoer	3	10	3	2
Volume goedereninvoer	6	6,5	1	0,5
Produktievolume bedrijven	2,5	2 à 2,5	1 à 1,5	0 à 0,5
Reëel nationaal inkomen	2,5	0,5	0	0 à 0,5
Prijspeil particuliere consumptie	4,5	4,5	7	6.5
Prijsindex gezinsconsumptie (werknemersgezinnen)	4	4 à 4,5	6,5 à 7	6 à 6,5
Prijspeil goederenuitvoer	–2	8,5	16	9
Arbeidsproduktiviteit in bedrijven (incl. zelfstandigen)	2,5	1,5	1,5	
Reëel vrij beschikbaar inkomen (modale werknemer: incl. incidenteel)	3	2	—1 à —1,5	
Loonkosten per eenheid produkt in de verwerkende industrie	3	2	2 à 2,5	
	niveaus			
Saldo lopende rekening van de betalingsbalans (mld gld)	—2,5	—4,1	—4,5	—1
Voorraadvorming (mld gld)	2,5	1,2	0,7	0,8
Werkgelegenheid (1.000 manjaren)	4.681	4.723	4.718	4.699
Werkloosheid (1.000 personen)	206	210	240	280
Arbeidsinkomensquote[1]	91,5	93	95	97,5
Besparingen2	13,4	12,2	11,7	11,8
Financieringstekort overheid (kasbasis)[2]	4,5	5,5	6	5 à 5,5
Belastingdruk2	31,9	32,9	33,3	32,9
Niet-belastingmiddelen2	5,1	5,5	6,3	7,2
Sociale premiedruk2	20,1	20,8	21,1	21,7

1 Gecorrigeerd voor aardgas e.d.
2 In % van het netto nationaal inkomen tegen marktprijzen.

De uitkomst van het beleid voor volgend jaar, zoals nu vastligt in de miljoenennota, is niet alleen ongunstig, maar bevat bovendien nog grote risico's. Volgens het Centraal Planbureau kan tot geen andere conclusie worden gekomen. Het kijkt dan vooral naar de sterke verzwakking van de rendementspositie van het bedrijfsleven die het resultaat is van het voorgenomen kabinetsbeleid. Deze verzwakking kan een nog sterkere negatieve invloed hebben op de investeringen door de bedrijven en de werkgelegenheid dan nu in de ramingen van het Centraal Planbureau is verwerkt.
De ramingen van het Centraal Planbureau geven voor volgend jaar een somber beeld te zien. Weliswaar verbetert de financiële positie van de overheid iets door verkleining van het financieringstekort van 6 thans naar 5 à 5,5 procent, en heeft dit een gunstige invloed op de betalingsbalans, maar daar staan zeer negatieve ontwikkelingen tegenover. De werkloosheid zal oplopen naar gemiddeld 280.000. De arbeidsinkomensquote, het aandeel van het looninkomen in het totale inkomen van bedrijven, neemt toe van 95 naar een ongekend hoog percentage van 97,5 procent. Dat betekent dat er nauwelijks nog iets over-

blijft voor de winsten en de kapitaalkosten van de bedrijven. Het weerstandsvermogen van de bedrijven wordt zwakker en neemt ook verder af.

Het Planbureau constateert dat dit consequenties kan hebben voor het voortbestaan van bedrijven en voor de investeringen die door bedrijven worden gedaan. De raming voor 1981 laat een daling van de investeringen zien met 4 procent. Daarbij wordt aangetekend dat deze best nog hoger kan uitvallen, ondanks de stimulerende maatregelen voor de bedrijven die het kabinet voor volgend jaar in petto heeft.

De forse inkrimping van de rendementen van de bedrijven wordt niet vertaald in een verbetering van de reëel beschikbare inkomens van de werknemers. De belasting- en premieverhoging, waarmee het kabinet komt, zorgen ervoor dat werknemers in bedrijven over vrijwel de gehele linie volgend jaar een koopkrachtverlies van circa 2 procent tegemoet kunnen zien.

Minimumloners èn mensen met een inkomen van of boven 120.000 gulden gaan er in koopkracht 1,5 procent op achteruit. Ambtenaren en werknemers in de gesubsidieerde sectoren, die de ambtenarensalarissen volgen, moeten meer dan 2 procent inleveren.

De raming van het Centraal Planbureau laat voorts een daling zien van de economische groei van 1 à 1.5 procent dit jaar naar 0 à 0,5 procent in 1981. Het reëel nationaal inkomen wordt niet of nauwelijks groter dan vorig jaar. De inflatie zou iets lager kunnen uitkomen, namelijk op 6 à 6,5 procent (dit jaar 6,5 a 7 procent). De arbeidsproduktiviteit in de bedrijven daalt met 0,5 procent ten opzichte van dit jaar.

De loonkosten per eenheid produkt lopen op met 4 procent (dit jaar 2 a 2,5 procent). Gerekend wordt op een toeneming van de uitvoer met 2 procent (dit jaar 3 procent) en een toeneming van de invoer met 0,5 procent (dit jaar 1 procent). Het negatieve saldo op de lopende rekening van de betalingsbalans zal van 4,5 miljard nu verkleind worden tot 1 miljard, vooral als gevolg van de extra aardgasinkomsten.

De werkloosheidsstijging van gemiddeld 240.000 thans naar 280.000 in 1981 is voor een deel het gevolg van het verlies van rond 20.000 arbeidsplaatsen, vooral in de industrie.

De consumptie blijft in de raming van het Centraal Planbureau volgend jaar stabiel. De besparingen zullen zelfs nog iets toenemen.

Het financieringstekort daalt van 6 procent naar 5 a 5,5 procent van het nationaal inkomen.

De belastingdruk eveneens uitgedrukt als percentage van het nationaal inkomen daalt met 4 procent vooral als gevolg van maatregelen in de fiscale sfeer die de lasten voor de bedrijven iets moeten verlichten. De sociale premiedruk stijgt echter met 0,6 procent. De druk van de niet-belastingmiddelen stijgt daarnaast met 0,9 procent.

De hier gegeven uitkomsten zijn het resultaat van het kabinetsbeleid en veronderstellingen over de wereldhandel en een aantal binnenlandse ontwikkelingen. Zo is voor 1981 rekening gehouden met een tijdelijke opleving van de internationale economie. De onzekerheid over het feit of deze zich ook zal voordoen maakt de uitkomst van de ramingen ook onzeker. Het centraal Planbureau wijst daar ook zelf op.

Datzelfde geldt voor de veronderstelling dat de koers van de gulden niet verandert.

De werkloosheidsstijging tot gemiddeld 280.000 volgend laar wordt voor een belangrijk deel veroorzaakt door het teruglopen van de investeringen in de bouw.

Het Centraal Planbureau veronderstelt voor volgend jaar een teruggang van 2,5 procent investeringen in woningen. Daarbij is het er van uitgegaan dat het bouwprogramma volgend jaar volledig wordt gerealiseerd. Het noemt dit zelf een „optimistische veronderstelling".

Een andere onzekerheid in de raming is dat ervan uitgegaan is dat als eenmaal de gestegen olieprijzen volgend jaar zijn doorberekend de internationale inflatie weer minder sterk zal stijgen.

Een belangrijke veronderstelling is voorts dat de brutoloonstijging in ons land volgend jaar niet hoven de 8 procent zal uitkomen. Die veronderstelling is gebaseerd op het resultaat van de tot nu toe afgesloten CAO's.

Een 2 procent geringere stijging van het brutoloon volgend jaar zou na vijf jaar leiden tot een geringere stijging van de werkloosheid met 25.000 personen. De arbeidsinkomensquote zou na 5 jaar 2,5% lager uitkomen dan de uitkomst van het kabinetsbeleid zou zijn. (NRC/Handelsblad, Nederlandse Staatscourant, Ministerie van economische zaken)

BELGIË

KRITIEK IN COALITIE OP REGERINGSBELEID

Direct na het politieke zomerreces is scherpe kritiek losgekomen tegen het regeringsbeleid. Het offensief werd ingezet door SP-voorzitter Van Miert die op 29 aug. in een interview met *Het Belang* van Limburg aankondigde, dat het evaluatiecongres van zijn partij, bijeengeroepen tegen 5 okt., zeker niet zou instemmen met de regeringsbeslissing betreffende de twee procent-pensioenheffing op de salarissen van het overheidspersoneel (zie ber. pag. 570/1).

Verder eiste Van Miert de schrapping van een extra-krediet van 750 mln fr., toegestaan aan Defensie om de verhoging van de brandstofprijzen op te vangen. Hij verzette zich ook tegen het treffen van een beslissing voor het einde van het jaar in de kwestie van de plaatsing van de middellange afstandsraketten.

Tenslotte liet hij zich erg negatief uit over een recent bezoek van de liberale ministers De Croo (PTT) en Poswick (Defensie), aan de ,,corrupte dictator van Zaïre" en over een eventuele verhoging van de Belgische militaire assistentie aan president Moboetoe.

De volgende dagen ontmoette premier Martens naast Van Miert ook de woordvoerders van de andere regeringspartijen. Van liberale zijde kwam grote wrevel tot uiting over de uitlatingen van Van Miert, die vooral door PRL-voorzitter Gol verweten werd het regeerakkoord niet na te leven en het defensiebeleid te ondermijnen.

Op 1 sept. eiste het vakbondsfront van het overheidspersoneel de intrekking van de 2%-pensioenmaatregel. Op 2 sept. deelden de besturen resp. van ACV en ABVV mede, dat zij niet aan het sociale topberaad van 10 sept. zouden deelnemen, indien niet vooraf de aangevochten maatregel was ingetrokken.

Op 3 sept. vroegen PS en PSC de opschorting van de maatregel en op 4 sept. drong de CVP aan op een aanpassing van de beslissing, waarbij zou worden rekening gehouden met ieders financiële draagvermogen. De liberale partijen lieten weten, dat de fundamentele budgettaire afspraken dienden te worden nageleefd, maar dat nader overleg over de modaliteiten mogelijk bleef.

Op 5 sept. besliste het kernkabinet de 2%-heffing ,,in beraad te houden, omdat het overleg tot andere oplossingen kan leiden." De vakbonden interpreteerden die beslissing als een intrekking van de maatregel. Het vakbondsfront van het overheidspersoneel schortte op zijn beurt de daaropvolgende dagen een voor 19 sept. aangekondigde staking op.

Het gesprek tussen de regering en de sociale partners over de economische toestand, de tewerkstelling, de begroting en het sociale beleid kon normaal op 10 sept. worden begonnen. Daarbij bevestigde premier Martens dat aan de 2%-heffing verzaakt was en erkende hij dat de regering een fout had begaan door de maatregel te treffen zonder voorafgaand overleg met de vakbonden.

De socialistische bezwaren inzake het defensie- en het Zaïre-beleid kwamen in het kernkabinet ter sprake op 8 sept. Daar werd beslist de brandstoftoeslag van 750 mln fr. voorlopig te bevriezen en een gemengde commissie van parlementsleden, militairen en deskundigen opdracht te geven het operationeel karakter van de strijdkrachten nader te onderzoeken en ook het probleem van de aan te wenden middelen. I.v.m. de vestiging van de kernraketten werd minister van buitenlandse zaken Nothomb opgedragen een regeringsstandpunt voor te bereiden met het oog op een latere regeringsbeslissing.

Inzake de militaire assistentie aan Zaïre werd overeengekomen het beleid, vastgelegd in het akkoord dat de toenmalige minister van buitenlandse zaken Simonet in juni 1979 te Lubumbashi ondertekende, ongewijzigd voort te zetten. Op een Zaïrees verzoek, overgebracht door minister Poswick, tot verruiming van de hulpverlening, werd niet ingegaan. Ook het voorstel van Poswick om Belgische para-eenheden voor oefeningen naar Zaïre te sturen, werd niet aangehouden.

Militaire hulp aan Zaïre

Op het ministerie van landsverdediging werd in verband met de betwisting over de militaire hulpverlening aan Zaïre eraan herinnerd dat het akkoord van Lubumbashi vijf punten bevat:

1) België staat in voor de voortgezette opleiding van de 21ste brigade in Shaba, die reeds door Belgische officieren is geschoold.

2) België verleent steun aan de werking te Kinsjasa en elders ter plaatse van de logistieke diensten van de Zaïrese strijdkrachten; daartoe worden Belgische logistiek-officieren naar Zaïre gestuurd.

3) Op het niveau van de legerstaf worden ravitailleringsofficieren ter beschikking gesteld.

4) Te Kinsjasa worden twee staf-officieren gedetacheerd, waarvan de aanwezigheid door de Zaïrese overheid is gevraagd.

5) De brigades van de Kamanyola-divisie worden omgeschoold.

De eerste vier punten van het akkoord zijn in uitvoering. Daarbij wordt geleidelijk het aantal militaire coöperanten in Zaïre op 110 gebracht.

NEDERLANDS ONDERWIJS TE KOMEN

De aanvraag van een aantal Vlaamse inwoners van de Waalse taalgrensgemeente Komen tot oprichting van een Nederlandstalige kleuter- en lagere gemeenteschool, en het verzet van het gemeentebestuur daartegen (zie ook pag. 676/1-'79 en 820/1-'79) hebben andermaal voor politieke heibel gezorgd.

Op 13 aug. oordeelde de gemeenteraad van Komen eenstemmig dat de wettelijke voorwaarden tot oprichting niet vervuld waren; de geldigheid van een aantal aanvragen werd betwist en ook werd verwezen naar het bestaan van Nederlandstalige scholen in naburige Vlaamse gemeenten.

Op 14 aug. vroeg minister Mathot (nationale opvoeding, Franse sector) de Raad van State zich uit te spreken over de geldigheid van de aanvragen; voorts deed hij een neutrale commissie van ambtenaren een onderzoek ter plaatse instellen.

Op 20 aug. liet de Raad van State weten dat de aanvragen, die waren ingediend met het oog op het schooljaar 1979-1980, nog steeds geldig waren. Op 25 aug. besprak Mathot het rapport van de neutrale commissie en deelde daarna mede, dat een verder diepgaand onderzoek hem nodig leek.

Op 27 aug. onderbrak premier Martens zijn Zuidfranse vakantie om een buitengewone vergadering van het kernkabinet voor algemeen beleid voor te zitten. Daar werd beslist dat het wettelijk vereiste minimum aantal aanvragen bereikt was voor een autonome Nederlandstalige afdeling van het lager onderwijs, maar niet voor een kleuterschool. Mathot kreeg de opdracht nog vóór 1 sept. 1980 een Nederlandstalige afdeling L.O. te openen bij het koninklijk atheneum te Komen.

Premier Martens verklaarde na de vergadering dat de oprichting gebeurt in toepassing van het KB van 27 okt. 1966 houdende vaststelling van de schoolbevolkingsnormen in de kleuter- en lagere scholen.

Voorts zei hij dat de niet-toekenning van ,,faciliteiten" in Komen erge politieke moeilijkheden zou hebben verwekt in Vlaanderen. De premier erkende dat de oprichting steunt op het schoolpact, ofschoon de taalwet bepaalt dat de gemeente de school moet oprichten. Gezien het ,,onduidelijke" antwoord van de gemeente en de krappe tijd die nog ter beschikking stond voor de opening van de school, werd tot de oprichting van een rijksschool beslist. Later zal worden nagegaan, hoe het probleem moet worden aangevat van een gemeente die weigert de taalwet na te leven. Martens zei ook dat, mochten er op 30 september geen 16 kinderen in de Vlaamse klas zitten, die klas dan zou worden gesloten.

In een interview met De *Standaard* (1-9) verstrekte CVP-voorzitter Tindemans volgend commentaar op de regeringsbeslissing:

,,De taalwetgeving is het resultaat van tientallen jaren parlementair werk en ze wordt zomaar prijsgegeven voor een z.g. pragmatische oplossing, waarbij men zelfs het schoolpact inroept. Ik ben ervan overtuigd dat het schoolpact hier niet speelt en dat we dus in feite naar een onwettige maatregel gaan. Het schoolpact geeft niet het recht in Vlaanderen Franstalige scholen op te richten of Vlaamse scholen in Wallonië. Voor de faciliteitengemeenten is de taalwet duidelijk. Indien deze beslissing doorgezet wordt, acht ik dit een gevaarlijk precedent.
Volgens de taalwet is de gemeente verplicht een school op te richten, als voldoende handtekeningen werden verzameld. Dat was in Komen het geval. Van het Rijk is in de taalwet geen sprake. We maken dus een inbreuk op de taalwetgeving mee, met mogelijk verregaande gevolgen. In die voorwaarde was de regeringsbeslissing om een Vlaamse rijksschool in Komen op te richten, beter niet getroffen."

De Vlaamse onderwijsafdeling van Komen werd op 1 sept. geopend. Slechts zeven kinderen, onder wie drie kleuters, woonden de eerste schooldag bij. Buiten het gebouw zorgden Waalse betogers voor lawaai en intimidatie.

Op 9 sept. reageerde het gemeentebestuur van de Vlaamse faciliteitengemeente St.-Genesius-Rode, bij Brussel, indirect op de regeringsbeslissing om in Komen een rijksschool voor de kinderen van de Vlaamse minderheid op te richten.

Het bestuur verzocht de minister van nationale opvoeding de gemeentelijke kleuter- en lagere school voor de kinderen van de Franstalige minderheid te doen overnemen door het Rijk. Het bestuur verwees naar de financiële last (12 mln fr. per jaar) voor de gemeente.

Na de kabinetsraad van 12 sept. verklaarde premier Martens dat hij wachtte op een verslag van minister Calewaert (nat opvoeding) over het verzoek van St.-Genesius-Rode.

,,In eigen naam" zei de premier of niet moest worden overwogen de inrichting van scholen voor taalminderheden in taalgrens- en faciliteitengemeenten toe te vertrouwen aan het Rijk met het oog op de vestiging van een onderwijstype dat voor iedereen aanvaardbaar zou zijn.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij „Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

OPEC VERDEELD OVER STRATEGIE

Van 15-17 sept. hebben de ministers van olie, financiën en van buitenlandse zaken van de Organisatie van olie-exporterende landen **OPEC** in de Weense Hofburg vergaderd over een strategie op lange termijn voor wat betreft het prijsbeleid voor ruwe olie.

Tevens diende deze bijeenkomst tot voorbereiding van de eerstvolgende OPEC-topconferentie, die voor komende nov. in Bagdad is gepland,

De ministers kwamen bijeen, voor dat de spanningen tussen de twee lidstaten van de OPEC Irak en Iran waren uitgelopen op een volwaardige oorlog (pag. 609 e.v.), een oorlog, die beperkingen veroorzaakt heeft in de produktie en export van olie in deze beide staten.

Op het moment van de OPEC-vergadering bestond er op de wereldwijde markt van ruwe olie een situatie, waarin overschotten aan olie een prijsdrukkend effect hadden.

De oliemaatschappij Shell publiceerde op 21 aug. een overzicht van de situatie op de markt voor ruwe olie, waarin geconcludeerd werd, dat alleen politieke ontwikkelingen de rust op de oliemarkt zouden kunnen verstoren.

De grote voorraden olie, zo zei Shell, waren veroorzaakt door de daling van de consumptie. Het verbruik loopt nog steeds terug, zodat niet te verwachten is dat de markt zal worden verstoord door de eveneens dalende produktiviteit van de olielanden.

Het wereldolieverbruik, dat in 1979 nog op 52,2 miljoen vaten (van 159 liter) per dag lag, is in de eerste helft van dit jaar teruggelopen (door de mildere winter en de verslechterde conjunctuur) en zal naar verwachting uitkomen op 50 miljoen vaten per dag. In 1981 wordt een teruggang met nog enkele miljoenen vaten voorzien.

De produktie van de OPEC is geleidelijk gedaald van 31,5 miljoen vaten per dag in 1979 tot 27,3 miljoen in juni 1980. Shell verwacht dat de produktie onder de 28 miljoen vaten zal blijven dit jaar, ondanks het feit dat Saoedi-Arabië al geruime tijd een extra produktie heeft van een miljoen vaten per dag.

Volgens Shell-directeur De Bruyne moet het gedrag van Saoedi-Arabië op dit moment vooral gezien worden tegen de achtergrond van de komende gebeurtenisen in OPEC-verband. In november bestaat het oliekartel 20 jaar en deze gebeurtenis zal luisterrijk worden gevierd met een grootse bijeenkomst in Bagdad, waar tevens het lange-termijnplan van de OPEC goedgekeurd zal worden, zo is het plan.

Dit plan, waarvan olieminister Yamani van Saoedi-Arabië de geestelijke vader is, behelst een periodieke aanpassing van de officiële olieprijzen aan de inflatie en de valutaschommelingen, terwijl daarboven de prijzen zullen moeten stijgen met een percentage dat ten minste gelijk is aan het groei-percentage van de westerse economieën.

De delegatie van Iran. V.l.n.r. Freydoon Sarraf, vice-minister van economie en financiën, Ali Akbar Moinfar, minister van oliezaken, en Jamshid Haqgoo, vice-minister van buitenlandse zaken

Om dit plan uit te voeren is het noodzakelijk dat tegen die tijd de eenheid aan het prijzenfront binnen de OPEC hersteld is en hierop is de politiek van Saoedi-Arabië gericht. Momenteel vraagt deze grootste exporteur ter wereld 28 dollar per vat en de andere producenten in het Midden-Oosten 32 dollar. De prijs voor Afrikaanse olie bedraagt 37 dollar, wat volgens De Bruyne ongeveer twee dollar te veel is, gezien de verschillen in kwaliteit en vervoersafstand met de olie uit het Midden-Oosten.

De produktie van Saoedi-Arabië ligt momenteel ruim boven de 9,5 miljoen vaten per dag, tegen een gewenst niveau van 8,5 miljoen. Hierdoor wordt een zeker overaanbod gecreëerd waardoor de andere producenten hun prijzen niet nog meer kunnen verhogen.

Wanneer de tijd rijp geacht wordt, kan Saoedi-Arabië zijn prijs, eventueel in fases, optrekken naar 32 dollar met een gelijktijdige inkrimping van de produktie. Hiermee zou de eenheid weer hersteld zijn en heeft men een referentiepunt voor de uitwerking van het lange-termijnplan.

Wanneer Saoedi-Arabië er in slaagt deze tactiek uit te voeren, zullen de haviken er niet in slagen hun prijzen voor het eind van het jaar verder te verhogen, terwijl er ook geen verlagingen te verwachten zijn, gezien de belangen die in Bagdad op het spel staan.

De oliemarkt lijkt daarom de komende maanden in kalm vaarwater terecht te komen, waarbij op de vrije markt de noteringen mogelijk nog iets verder kunnen afbrokkelen. Na de hectische taferelen van de laatste anderhalf jaar zal een periode van rust met name in de geïndustrialiseerde wereld zeker welkom zijn en een bijdrage kunnen leveren aan het conjunctureel herstel, dat met name in de Verenigde Staten heel voorzichtig al weer de kop lijkt op te steken.

In de aflevering van 1 sept. van het Amerikaanse vakblad Petroleum *Intelligence* Weekly werd zelfs de ver-

Weekblad 49ste jaargang No. 2556, pag. 31695-31726

wachting uitgesproken, dat er ook in 1981 en 1982 in de wereld een overschot aan olie zou bestaan, tenzij de leden van de OPEC de olieproduktie tot minder dan 27 miljoen vaten per dag zouden terugbrengen.

Het blad concludeert dat zelfs als Saoedi-Arabië, de grootste OPEC-olieproducent, haar olieproduktie morgen met één miljoen vaten per dag zou verlagen het nog tot de herfst van 1981 kan duren voordat de overschotten die de laatste maanden zijn opgebouwd zullen zijn verdwenen. Nog langer zal het duren voordat een aanbodcrisis zal ontstaan, aldus het Amerikaanse blad.

De Saoedi's hebben sinds medio 1979 één miljoen vaten per dag extra geproduceerd boven hun eigenlijke plafond van 8,5 miljoen vaten per dag, en hebben op die manier de huidige overschotten in de hand gewerkt. Die overschotten worden ook veroorzaakt door de economische malaise in de industrielanden, waardoor het olieverbruik terugloopt.

De olieconsumerende landen begonnen in de tweede helft van 1979 met de aanleg van olievoorraden, als gevolg van de gebeurtenissen in Iran die de olie-aanvoer verstoorden. Die overschotten zijn echter niet verminderd omdat het olieverbruik dit jaar vrij onverwachts met 2,5 tot 3 miljoen vaten per dag is teruggelopen, aldus Petroleum *Intelligence* Weekly.

De vraag naar olie buiten de communistische landen blijft waarschijnlijk dit jaar beneden de 50 miljoen vaten per dag. Vorig jaar werden nog 52,4 miljoen vaten per dag afgenomen. Zowel in Europa als in de VS daalt de consumptie van olie met één miljoen vaten per dag, terwijl het Japanse verbruik met 400.000 vaten per dag terugloopt, aldus het blad.

De olie-industrie verwacht nu dat de olievoorraden deze herfst hun maximale omvang zullen bereiken, en wel op een niveau van 5,8 miljard vaten, genoeg om het wereldaanbod van olie 110 dagen lang te kunnen. vervangen. Hoewel een groot deel van deze voorraden in pijpleidingen of in tankers zit, bedraagt de commercieel bruikbare voorraad toch nog altijd 1,1 miljard vaten. Dat is aanzienlijk meer dan de normale voorraad van 0,7 miljard vaten die voor elke winter wordt aangelegd, aldus Petroleum Intelligence Weekly.

Voorbeschouwing conferentie in Wenen

In The Financial Times van 10 aug. stond een voorbeschouwing van de OPEC-conferentie van medio sept. in Wenen, waarin onder de kop „De beloften van de OPEC" o.m. het volgende werd gezegd:

Eens in de twee weken haalt een tanker 60.000 aardolie voor Soedan op in een Saoedi-Arabische oliehaven. Soms heeft de Soedanese regering echter niet de benodigde deviezen en moet de tanker zijns weegs gaan. In Khartoem wachten de auto's soms dagen in de rij voor de benzinestations, en op het Soedanese platteland staan de tractoren en de irrigatiepompen dikwijls stil bij gebrek aan brandstof. Een hoog ontwikkeld telecommunicatiesysteem functioneert om dezelfde reden voor een gering deel van zijn capaciteit. Niettemin besteedt Soedan dit jaar 60% van de exportopbrengsten aan de import van aardolie.

Soedan is een klassiek voorbeeld voor een groot probleem in de Derde Wereld. De gezamenlijke ontwikkelingslanden zullen dit jaar $ 35 miljard meer voor de invoer van olie betalen, en hun betalingsbalanstekorten lopen op tot $ 63 mrd. Hun woede tegen de OPEC-landen neemt voortdurend toe.

Op enkele uitzonderingen na hebben deze staten tot nu toe niet gereageerd op de gevolgen van de recente stijging der olieprijzen voor de olie-importerende ontwikkelingslanden. De kloof, tussen wat zij hebben toegezegd en wat zij hebben betaald, althans voor Afrika ten zuiden van de Sahara is verbijsterend.

Volgende week zal de OPEC te Wenen bijeenkomen voor het herzien van haar strategie op lange termijn, een herziening die ook voorziet in opvoering van de ontwikkelingshulp. Maar zoals vele plannen in die richting, loopt dit voorstel gevaar afgestemd te worden wegens interne onenigheid.

Het totale overschot der OPEC-landen, dat dit jaar vermoedelijk $ 120 mrd. bedraagt, zal voor een groot deel in het Westen worden benut. Niettemin besteden deze landen een hoger percentage van hun BNP aan ontwikkelinghulp dan het Westen. Dit percentage bereikte in 1975 zelfs een top van 2,7%; tussen 1973 en 1979 bedroeg de netto-hulpverlening van de OPEC in totaal $ 30 miljard, terwijl daarnaast vele waardevolle projecten medegefinancierd worden.

In de laatste twee, drie jaar is het beeld echter veranderd. Iran heeft zijn hulpverlening nagenoeg beëindigd; die van Saoedie-Arabië bereikte in 1978 haar laagste punt sinds 1973, al steeg ze in 1979 weer met $ 0,45 mrd. tot $ 1,97 mrd.; de voorlopige cijfers van de Verenigde Arabische Emiraten wijzen daarentegen op een drastische daling van de ontwikkelingshulp in 1979 (van $ 1,17 mrd. in 1978 tot $ 0,21 mrd.); alleen Irak verveelvoudigde zijn hulpverlening van $ 172 mln. in 1978 tot $ 861 mln. in 1979.

De verplichtingen tot hulpverlening die de OPEC-landen in 1979 hebben aangegaan belopen nog niet de helft van de $ 8,2 miljard van het jaar daarvoor. Daar komt bij dat de OPEC-hulpverlening sterk gericht is op enkele landen; in 1978 was 65% bestemd voor slechts zeven landen, vijf Arabische, India en Pakistan.

De bitterheid is waarschijnlijk het grootst in Afrika ten zuiden van de Sahara. Tijdens de Arabisch-Afrikaanse topconferentie van 1977 werd door de ministers van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabië, Koeweit, de VAE en Qatar in totaal $ 1,45 mrd. over een periode van vijf jaar toegezegd, ten dele te kanaliseren via multilaterale **hulpverleningsorganisaties.** Bijna 3½ jaar later is nog maar $ 60 miljoen van deze toezegging uitbetaald, en de hulpverlening van deze vier staten aan Afrika is sinds 1977 verminderd in plaats van vermeerderd.

Toch aanvaarden de OPEC-landen dat ze iets moeten doen. Zonder te wachten op een collectief besluit hebben sommige staten eigen initiatieven genomen. Irak is overgegaan tot uitgifte van renteloze leningen aan arme landen ter dekking van de kosten van hun olie-import. Venezuela levert thans aan negen Caraïbische en Midden-Amerikaanse landen 160.000 vaten ruwe aardolie per dag op zeer genereuze kredietvoorwaarden.

Het OPEC-fonds heeft zijn kapitaal vergroot van $ 1,6 mrd. tot $ 4 miljard. Al meer dan een jaar worden plannen voorbereid voor vergroting van de hulpverlening op collectieve basis. In mei jl. werd op een bijeenkomst te Taif (Saoedi-Arabië) (pag. 503/2 e.v.) de conclusie getrokken dat het OPEC-fonds vergroot zou moeten worden tot $ 20 mrd. en dat de olie-invoer der armste landen door schenkingen gefinancierd moest worden, en die aan minder arme ontwikkelingslanden door zachte of commerciële leningen, naar gelang hun rijkdom. Maar aan dit plan is tot nu toe verrassend weinig publiciteit verleend. Het is verre van zeker dat het wordt aanvaard, al zal de geplande Saoedi-Arabische produktie-beperking de weg kunnen banen. Een verdere moeilijkheid is dat de rijkste OPEC-landen weinig voelen voor multilaterale operaties. Bovendien ondervindt de OPEC hinder van haar verzuurde relaties met enerzijds de industriestaten en anderzijds de ontwikkelingslanden.

Een Arabisch initiatief dat de Westelijke landen helpt is, gezien de politiek van Israël, onwaarschijnlijk, en van hun kant wensen de industriestaten geen formele onderhandelingen met de OPEC wanneer dit slechts betekent dat ze de verlangens van de OPEC moeten aanhoren.

De OPEC-landen hebben bijna geen aandeel genomen in de huidige Speciale Zitting van de VN (pag. 59811 e.v.), maar in theorie staan ze aan de zijde der ontwikkelingslanden. Omdat alle landen ter wereld volgend jaar opnieuw bijeenkomen, zouden de OPEC-landen een afwachtende houding kunnen aannemen om te zien wat de industriële landen zullen aanbieden.

Intussen worden in Khartoem en duizend andere steden de rijen voor de benzinepompen langer.

Verloop van de conferentie in Wenen.

OPEC sterk verdeeld

Op 15 sept., de openingsdag van de OPEC-vergadering in Wenen, bleek, dat de leden van de organisatie verdeeld waren over de te volgen strategie op lange termijn. Saoedi-Arabië verzette zich tegen een verlaging van zijn olieproduktie, zolang de andere OPEC-lidstaten niet instemden met het door dit land voorgestelde prijsbeleid voor olie op lange termijn, zo maakte de Saoedische olieminister sjeik Yamani duidelijk.

Onder aanvoering van Iran dringt een groep OPEC-landen-van-de-harde-lijn, waaronder ook Algerije en Libië, aan op een akkoord over produktieverlagingen voordat er een lange termijn-strategie voor de olieprijzen wordt afgesproken.

De Iraanse olieminister Moinfar zei dat de conferentie zich eerst zou moeten bezighouden met het huidige door de economische recessie veroorzaakte olie-overschot in de wereld.

,,Als we geen akkoord bereiken over de produktie op korte termijn, is het een farce om een lange termijn-strategie te hebben", aldus Moinfar.

Iran en andere OPEC-landen willen dat Saoedi-Arabië zijn produktie vermindert van 9,5 naar 8,5 miljoen vaten per dag ten einde het surplus aan olie op de markt, dat de prijzen op de vrije markt een forse deuk heeft bezorgd, weg te werken. Verder willen Iran c.s. dat de Saoedies hun olieprijs optrekken van de huidige **28** dollar per vat naar de door de rest van het kartel gehanteerde basisprijs van **32** dollar.

In de olie-industrie was vrij algemeen verwacht dat de Saoedische olieprijs per 1 oktober omhoog zou gaan. Maar sjeik Yamani liet weten dat een prijsverhoging door zijn land er niet zonder meer komt, evenmin als een produktieverlaging, zolang de OPEC het niet eens wordt over het door hem voorgestane lange termijn prijsbeleid. Over dat laatste valt volgens Yamani pas begin november een beslissing op de OPEC-topconferentie in de Iraakse hoofdstad Bagdad.

Yamani zei goede hoop te hebben dat de ministers het in Wenen nog eens worden over het herstel van uniforme olieprijzen. Als het daar toch niet van komt, zal deze kwestie volgens hem pas op de volgende normale OPEC-bijeenkomst, die in december op Bali wordt gehouden, worden aangesneden.

De openingszitting in Wenen werd overschaduwd door een ruzie over het voorzitterschap tussen Irak en Iran. De strijdkrachten van deze landen voeren op het ogenblik hevige gevechten over omstreden grensgebieden. Uiteindelijk werd een compromis bereikt dat niet de Iraakse olieminister de conferentie voorzit, maar de Algerijnse minister van buitenlandse zaken.

Ook op de tweede dag van de conferentie, die bedoeld was als slotdag van de bijeenkomst, werd geen akkoord bereikt. Besloten werd toen de vergadering met een dag te verlengen.

Drie landen — Iran, Libië en Algerije — bleven aandringen op snellere prijsstijgingen voor olie in de jaren tachtig dan de vooral door Saoedi-Arabië gepropageerde indexering volgens welke de olieprijs elke drie maanden wordt aangepast aan de inflatie en de economische groei in de westerse industrielanden en aan valuta-schommelingen.

Saoedi-Arabië op zijn beurt weigerde over produktievermindering te praten zolang er geen akkoord voor het prijsbeleid op lange termijn is bereikt.

Voordat er überhaupt sprake kan zijn van een indexering van de olieprijs — daarover wordt overigens pas definitief beslist op de conferentie van staatshoofden van de OPEC, begin nov. in Bagdad — moeten eerst de prijzen van de dertien leden van het oliekartel gelijk worden getrokken. Saoedi-Arabië zou zijn prijs van **28** dollar per vat, waarmee het land vier dollar goedkoper is dan de meeste andere OPEC-landen moeten bijtrekken tot **32** dollar, terwijl de rest van de organisatie de premies, die vaak nog op de officiële prijzen worden gelegd, moeten afschaffen.

Olieminister Yamani zinspeelde op 16 sept. op de mogelijkheid dat er de volgende dag niet verder over het lange termijn-beleid wordt gesproken en dat de meerderheid (tien OPEC-leden) wel overgaat tot het indexeringsplan. Iran, Libië en Algerije zouden volgens die visie dan hun eigen prijs- en produktiebeleid blijven volgen.

Volgens conferentiekringen kwam het op 16 sept. tot een felle woordenwisseling tussen de Saoedische minister van buitenlandse zaken prins Feisal en de Iraanse olieminister Moinfar. De laatste beschuldigde Saoedi-Arabië ervan door zijn hoge produktie en zijn lage prijs Iran ,,te vermoorden". Prins Feisal vond dit een belediging aan het adres van zijn volk en wees op de soevereine rechten van zijn land met betrekking tot het niveau van de olieproduktie.

Iran lanceerde een tegenplan. Het land riep op om de olieproduktie te rationaliseren, hetgeen er op neerkomt dat de OPEC-landen produceren wat zij voor hun inkomsten nodig hebben, en geen olie leveren aan landen die Israël steunen. Dit plan, gesteund door Libië en Algerije, was een variatie op het thema dat Libië, Syrië en de PLO op de conferentie van de Arabische Liga in juli hebben ingediend.

Op 17 sept. werd de bijeenkomst afgesloten met een gedeeltelijk akkoord. Weliswaar gaf Saoedi-Arabië niet toe aan de druk van andere olielanden om de olieproduktie te verlagen, maar wel verhoogden de Saoedies hun olieprijs van **28** tot **30** dollar per vat.

Over andere zaken, zoals de indexering van de olieprijzen aan het inflatiepeil in de industrielanden en de OPEC-hulp aan de Derde wereld, konden de OPEC-ministers het echter niet eens worden.

Door de economische stagnatie in de industrielanden en de scherpe olie-

In het midden de Venezolaanse minister van energie en mijnbouw, Humberto Calderon-Berti, arm in arm met de Gabonese minister van mijnbouw, energie en watervoorziening, Edouard Alexis M'-Bouy-Boutzit. Geheel rechts de secretaris-generaal van OPEC, René Ortiz.

prijsstijgingen van 1979 en 1980 is de vraag naar olie teruggelopen. Er is nu een overschot op de wereldoliemarkt dat door sommige experts op 5 miljoen vaten per dag wordt geschat. De meer ,,radicale" lidstaten van de OPEC zoals Iran en Algerije hebben Saoedi-Arabië dan ook dringend verzocht de produktieverhoging waartoe de Saoedi's vorig jaar juli met het oog op het wegvallen van de Iraanse olie-aanvoer besloten, weer teniet te doen. Het bewind in Riad heeft deze verzoeken nu dus naast zich neer gelegd.

Wel verhoogt Saoedi-Arabië de prijs van een vat olie met 2 dollar tot 30 dollar. Tijdens de vorige OPEC-conferentie, enkele maanden geleden in Algiers (pag. 533/3 e.v.), stelde de OPEC een minimumprijs in van 32 dollar per vat, maar de Saoedi's gingen hier niet mee akkoord. In feite liepen de olieprijzen daarna uiteen van 28 dollar voor Saoedische olie tot 37 dollar voor olie uit Algerije, Libië en Nigeria, met een gemiddelde OPEC-prijs van 31,5 dollar per vat. De Saoedische prijsverhoging brengt dit OPEC-gemiddelde nu op 32,2 dollar per vat.

Conferentiekringen verwachtten, dat Saoedi-Arabië in december, als de OPEC-ministers vergaderen in Bali (Indonesië), zijn prijs zal verhogen tot 32 dollar per vat. De Saoedische onderminister van oliezaken Abdul Aziz-al-Turk (olieminister Yamani had de conferentie op 16 sept. al verlaten) liet weten dat Saoedi-Arabië streeft naar één OPEC-prijs maar dat het daarbij nodig is dat sommige olielanden hun prijzen verlagen.

Halverwege oktober vergaderen de OPEC-olieministers weer, en wel over het lange-termijn-prijsbeleid, waarschijnlijk in Londen of Genève. Over de hulp aan de Derde wereld wordt begin oktober gesproken door de ministers van financiën, in Quito (Ecuador).

OPEC-secretaris-generaal Ortiz gaf aan het slot als commentaar: „Wij brengen een belangrijk element van stabiliteit in de wereldmarkt en de wereld zou dat moeten herkennen."

Perscommentaren

Onder de kop ,,Meevaller" schreef het *NRC/H'blad* op 18 sept. in een hoofdartikel het volgende:

Tot dusver heeft de OPEC de organisatie van petroleum-producerende landen, hoofdzakelijk gewerkt met de economische middelen van een klassiek kartel, d.w.z. met het manipuleren van de instrumenten van de markt, de prijzen en de hoeveelheden. Het is haar de laatste tijd hoe langer hoe moeilijker gevallen haar eenheid te bewaren. In feite is haar dat op haar bijeenkomst in Caracas, eind vorig jaar, niet meer gelukt. Met name Saoedi-Arabië heeft toen geweigerd mee te doen aan het streven van Algerije, Libië en Iran de prijzen nog hoger op te duwen dan toch al het geval was en een politiek van stringente produktiebeperking te voeren, die de OPEC in staat moest stellen hoge prijzen te handhaven ondanks een tendens van teruglopende vraag op de wereldmarkt van olie.

Daarnaast streeft de OPEC thans naar een strategie op langere termijn, om op deze wijze het oliewapen meer direct in dienst te stellen van het streven naar een nieuwe economische wereldorde. Een tweede doelstelling van deze strategie is de Westerse industrielanden er toe te brengen meer hulp te verlenen aan de Derde wereld.

De nieuwe strategie houdt o.m. in een indexering van de olieprijs aan de prijzen van Westelijke industriegoederen, d.w.z. van automatische regelmatige prijsstijgingen. Grote sprongen naar boven van het prijspeil zouden daardoor worden voorkomen.

Volgens een recente verklaring van de olie-minister van Koeweit, een der architecten van de strategie, behoort er ook bij de bereidheid van de OPEC met het Westen in een dialoog te treden, mits door de industrielanden blijk wordt gegeven van werkelijk begrip voor de doeleinden van de OPEC.

Het ontwerp voor een dergelijke strategie is de afgelopen dagen door de OPEC-ministers in Wenen besproken. De voorstanders van de harde koers hebben daarbij hun toestemming tot dit project afhankelijk gemaakt van aanvaarding van de denkbeelden die zij er in Caracas niet hebben kunnen doorkrijgen. Dat betekent met name dat zij de eis hebben gesteld dat Saoedi-Arabië zijn prijzen alsnog zou verhogen en zou besluiten tot een vermindering van zijn produktie.

Zij zijn echter slechts ten dele in deze opzet geslaagd. Wel verhoogt Saoedi-Arabië zijn prijs met twee dollar tot dertig dollar, waarmee het nog ruim beneden de prijzen van Iran, Algerije en Libië blijft, maar het heeft geweigerd op korte termijn zijn produktie te beperken.

Economisch betekent, ondanks de prijsverhoging van Saoedi-Arabië, het resultaat van de bijeenkomst in Wenen een meevaller. Want het grote gevaar voor een ernstige prijsverhoging ligt op het ogenblik in de door Saoedi-Arabië nog steeds niet gewenste produktiebeperking. Maar politiek begint zich met de nieuwe strategie voor het Westen een nieuwe, ook politieke, uitdaging af te tekenen.

In The Times van 19 sept. werd gesproken van een ,,onwerkbaar plan" en een ,,geschonden image". De krant schreef:

De OPEC heeft zichzelf wellicht overschat: Saoedi-Arabië's concessie op het laatste moment inzake de prijsbepaling op korte termijn heeft een sfeer van bitsheid en gebrek aan overeenstemming onthuld die tijdens de conferentie te Wenen steeds heeft geheerst, en feit is dat de ministers van oliezaken, financiën en buitenlandse zaken der 13 lidstaten er maar weinig in zijn geslaagd de gestelde doelen te bereiken.

Misschien wilden zij ook wel te véél bereiken. Indien de OPEC werkelijk méér wenst te zijn (zoals men beweert) dan een hebzuchtig kartel, dan moet het zich aansluiten bij het geïndustrialiseerde Westen, bij het helpen oplossen van de economische problemen van de derde wereld. OPEC wil graag als verantwoordelijke organisatie worden beschouwd. Haar machtigste lid Saoedi-Arabië, heeft sinds de prijsschok van 1973 scherp beseft welke schade de OPEC kan toebrengen aan de economie var. het Westen er, de internationale stabiliteit. Maar tevens wenste dat land olieprijzen, die het feit weerspiegelen dat er in de toekomst niet altijd meer olie zal zijn.

Yamani zag de oplossing in plannen die sinds 1978 door een commissie voor strategie-op-lange-termijn (waarvan hij voorzitter is en waarin afgevaardigden van Iran, Irak, Algerije, Venezuela en Koeweit zitting hebben) zijn gemaakt, en die formeel op de plenaire OPEC-bijeenkomst in Taif (SA) in mei jl. zijn aangeboden, in een beheersing van de olie-markt op zódanige wijze dat de prijzen geleidelijk zouden stijgen met de kosten voor onderzoek naar en exploitatie van alternatieve energiebronnen.

Dat zou moeten worden bereikt via overeenstemming tussen olieproducenten, die moesten voorkomen dat zich oliesurplussen vormden. Voorstellen wilden de olieprijs verbinden met een conglomeraat van valuta's, teneinde zich zo te beschermen tegen dollardevaluatie. Voor de olieconsument was dit voordelig, zo zei men, omdat het Westen zo de tijd zou krijgen zich op alternatieve energie in te stellen.

Men werd het over details van het plan eens, die aan een conferentie van OPEC-staatshoofden, begin november in Bagdad, zouden worden aangeboden. Bovendien zouden de OPEC-ministers van financiën een nieuw-ontwikkelingshulpplan moeten opstellen, dat óók in Bagdad, al dan niet gewijzigd, zou kunnen worden aangenomen. Zo zou binnenkort in Bagdad het twintigjarige bestaan van de OPEC met prestigewinst kunnen worden gevierd.

Het valt intussen te betwijfelen of het nieuwe prijssysteem goed kan werken, en zo ja, of het Westen er iets aan zal hebben. Vóór 1978 meenden de economen dat de vraag-aanbod-verhouding zodanig zal scheefgroeien dat de reële olieprijs in 2000 verdubbeld zal zijn: dát is inmiddels nu al gebeurd. Olie wordt minder en minder gebezigd voor verwarming en elektriciteitsopwekking, omdat dit te duur is, en anderzijds wordt nu ook zwaardere olie en die uit teerzand geextraheerd. Om die redenen — en tenzij er niet wederom een onderbreking in de normale aanvoer komt, zoals die veroorzaakt door de Iraanse revolutie — behoeft men niet te verwachten dat de olieprijs voor lange tijd in belangrijke mate duurder zal worden.

Maar die onderbreking is best mogelijk: juist dat risico van oorlog en revolutie in het Midden-Oosten, en dáártegen biedt het OPEC-plan weinig bescherming.

Na de Weense conferentie kan men nauwelijks geloven dat het OPEC-plan voor hóelang dan ook kan werken. De debatten toonden alle culturele, economische en politieke verschillen, welke altijd al het bestaan van de OPEC hebben bedreigd. De Libiërs en Algerijnen kunnen de Westerse inflatie-indexcijfers niet aanvaarden en willen een snellere prijsstijging; de gedelegeerden van Iran en Irak konden elkaar nauwelijks binnen dezelfde vier muren verdragen.

De OPEC splitst zich derhalve in twee delen: een meerderheid van 10 en een minderheid van 3. Indien de 10 zouden besluiten samen verder te gaan, zou de

OPEC onder ondragelijke druk komen te staan. wat voor kans maakt dan nog de a.s. conferentie in Bagdad? En als die bijeenkomst mislukt, wat voor macht heeft de OPEC dan nog in haar discussies met de industriële-landen t.z.v. de hulp aan de Derde wereld?
Want de OPEC-leden zijn over die ontwikkelingshulp al even sterk verdeeld. Iran wil dat minstens 10% van de olieprijsstijging voor die hulp wordt afgezonderd; Irak stelde voor die hulp aan de prijsstijging van olie, en het Westen zijn hulp aan die van de prijsstijging van industrieprodukten te koppelen. Venezuela en Algerije willen een speciale Bank met een bedrijfskapitaal van $ 2 mrd. En Saoedi-Arabië is bevreesd dat de OPEC té veel te snel wil bereiken, en wenst dat het ingestelde Speciale Fonds eerst goed moet werken, voordat men zich aan meer grandioze projecten wijdt.
De tekorten aan overeenstemming binnen de OPEC, die nu duidelijk aan het licht zijn getreden, hebben het aanzien van dit kartel sterk aangetast.

Le Monde (1919) schrijft dat men het échec te Wenen van de door een deskundigengroep enige maanden geleden voorgestelde oliestrategie der OPEC niet moet overdrijven. De omstandigheden van de Weense bijeenkomst waren nu eenmaal niet gunstig. Overigens moet het Westen beseffen dat het bij een uiteenvallen van de OPEC veel te verliezen heeft.

Berichten over produktievermindering

De Verenigde Arabische Emiraten zullen hun olieproduktie met 170.000 vaten per dag verkleinen, zo meldde het officiële persbureau van de VAE, WAM, op 18 sept. De hoeveelheid komt overeen met ong. 10% van de totale produktie.

De produktieverkleining geldt voor het laatste kwartaal van 1980. Volgens WAM heeft de minister van oliezaken van de VAE, Mana Al-Oteiba, verklaard dat de maatregel moet bijdragen tot een vermindering van het huidige overschot aan olie op de wereldmarkt.

Op 21 sept. kondigde Algerije aan, dat het zijn olieproduktie m.i.v. 1 okt. met 10% zou verminderen.

Op 22 sept. berichtte het weekblad Middle East *Economic* Survey (MEES), dat op de OPEC-conferentie in Wenen Algerije, Libië, Nigeria, Venezuela, Indonesië en Iran besloten hebben hun olieprijzen met tien procent te verkleinen.

De zes landen zouden tot deze maatregel besloten hebben, nadat Saoedi-Arabië in Wenen had verklaard zijn produktie op het niveau van 9,5 mln. vaten per dag te zullen handhaven. Irak zou hebben toegezegd — dit dus nog voor het oplaaien van de strijd met Iran — de mogelijkheid van produktievermindering ,,zeer ernstig" te overwegen. Uitvoering van het besluit zou betekenen, dat er per dag 1 à 1,5 min. vaten minder op de markt komen.

Rapport OPEC-secretariaat over toekomstige olie-export

Op 25 sept. publiceerde het OPEC-secretariaat in Wenen een rapport over de toekomstige olie-export van de lidstaten.
Het rapport was in aug. voltooid, voor het uitbreken van de oorlog tussen Irak en Iran en voor het bovenstaande besluit tot produktievermindering van een aantal OPEC-staten.
In het rapport wordt gezegd, dat ten minste zes lidstaten in de loop van de jaren negentig hun olie-uitvoer zullen moeten stopzetten om te kunnen voorzien in de eigen behoefte.
Verder wordt er in gezegd, dat de olieproducerende staten hun politiek van goedkope olie voor de eigen bevolking moeten loslaten en moeten gaan denken over investeringen in alternatieve energiebronnen, zoals zonne-energie.

Men raamt de totale binnenlandse vraag naar olie in de OPEC-landen op 6,31 miljoen vaten (a 159 liter) per dag in 1990, en op 16.66 miljoen vaten in het jaar 2000. Op het ogenblik hebben de OPEC-landen nog maar 2,43 miljoen vaten per dag nodig voor hun eigen verbruik. ,,Algerije zal mogelijk al zijn olie voor binnenlands gebruik moeten reserveren vóór het einde van deze eeuw, terwijl de hoeveelheid voor export beschikbare olie in Ecuador, Indonesië, Iran, Nigeria en Venezuela in de loop van de jaren negentig steeds geringer zal worden", aldus het OPEC-rapport.
In het rapport wordt het politiek gevoelige onderwerp van de toekomstige produktieniveaus omzeild en gaat men uit van een voortdurende produktie door de OPEC-landen van dertig miljoen vaten per dag, wat overeenkomt met de OPEC-produktie in augustus. Mocht de produktie zich inderdaad op dat niveau handhaven dan zullen er in 1990 nog maar 23,7 miljoen vaten per dag voor export overblijven.
De verdrievoudiging van het binnenlandse verbruik van olie in de OPEC-landen, die de jaren zeventig te zien hebben gegeven, is nog maar een voorproefje van de werkelijke stijging die zeker tot 1985 zal voortduren, en zich waarschijnlijk nog wel zal versnellen aangezien veel energie-intensieve projecten pas van de grond kwamen na de eerste vloed van olie-dollars in 1974.
Het rapport beveelt de lidstaten aan hun nationale huishoudingen vast voor te bereiden op de toestand die intreedt als zij door hun olievoorraden heen zijn, om zodoende de ernstige politieke en sociale problemen die dan kunnen ontstaan het hoofd te kunnen bieden. De middelen die daarvoor in het rapport worden genoemd zijn verhogingen van de binnenlandse olieprijzen en onderzoek naar het gebruik van alternatieve energiebronnen, zoals zonne-energie. (Reuter, AP, AFP, UPI, NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, The Times, The Financial Times, FAZ, Wereldwijzer) (Vor. ber. pag. 533/1 e.v.)

INTERNATIONALE ZAKEN

ALGEMEEN

ONTWIKKELINGEN IN EN ROND ZUID-OOST AZIË NA MACHTSOVERNAME IN CAMBODJA DOOR PRO-VIETNAMEES BEWIND

Op pag. 558/2 e.v. en 604/3 e.v. is verslag uitgebracht van de eerste interne ontwikkelingen in Cambodja alsmede van de reacties in de wereldgemeenschap van staten, nadat in Cambodja begin 1979 de macht was overgenomen door een pro-Vietnamees bewind (pag. 17 e.v. - 1979).
Een voortzetting van dit verslag volgt hierna, te beginnen met de debatten in de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties over de situatie in Cambodja in jan. 1979.

Veiligheidsraaddebat over Cambodja

Op pag. 605/2 is gemeld, dat de minister van buitenlandse zaken in het regime-Pol Pot, Ieng Sary, op 1 jan. 1979 aan de voorzitter van de Veiligheidsraad van de VN, Donald O. Mills uit Jamaica, een telegram verzonden had, waarin hij verzocht de VR bijeen te roepen.
In zijn telegram stelde Sary dat Vietnam ,,wilde daden van agressie" had verricht, die de onafhankelijkheid, soevereiniteit en territoriale integriteit van Kampuchea hadden geschonden en ,,vrede, veiligheid en stabiliteit in Zuid-Oost-Azië, in Azië en in de gehele wereld" bedreigde. Sary vroeg de VR Vietnam wegens agressie te veroordelen en al die maatregelen te treffen die de VR nodig acht om hieraan een einde te maken.
In een persbericht, gepubliceerd namens de woordvoerder van de Vietnamese delegatie werden de aantijgingen van Kampuchea als ,,flagrante laster" afgedaan. De woordvoerder stelde dat deze aanvallen een poging van de autoriteiten in Phnom Pen waren om de publieke opinie in de wereld te misleiden, die al enige jaren „hun daden van volkerenmoord ... tegen het volk van Kampuchea veroordeelde ... en ook hun daden van agressie in het Vietnamees-Kampucheaans grensgebied".
Deze daden, aldus de woordvoerder, waren ten dienste van ,,een expansionistisch en overheersend

beleid'' van ,,de autoriteiten in Peking'', uitgedacht ,,tegen het Vietnamese volk''. Maar de ,,lasteraars" in Phnom Pen konden hiermee hun ,,zware nederlagen'' in de strijd van het volk van Kampuchea ,,geleid door het Verenigd Nationaal Front voor Nationale Redding'' niet verhullen.

Op 11 januari vroeg Prins Norodom Sihanoek als vertegenwoordiger van het Democratisch Kampuchea (zie pag. 605/2 e.v.) aan de VR Vietnam te veroordelen wegens agressie en het op te dragen Kampuchea onmiddellijk te ontruimen. Ook drong de prins er bij de VR op aan op te roepen tot een niet-erkennen van wat hij omschreef als de marionettenregering.

De prins richtte zich tot de VR, nadat deze besloten had de aanklachten van de Pol Pot regering van 1 januari op zijn agenda te plaatsen, bezwaren van de SU hiertegen ten spijt. Een poging van de SU het debat tot 15 januari uit te stellen ten einde een vertegenwoordiger van de Revolutionaire Raad van het Volk van Kampuchea te horen werd verworpen met 13 stemmen voor en 2 tegen (SU en Tsjechoslowakije).

Tenslotte werd op 15 januari een ontwerpresolutie afgestemd waarin de oproep was vervat aan alle buitenlandse troepen in Democratisch Kampuchea tot een onmiddellijk staakt-het-vuren en ontruiming van het land. 13 landen stemden voor, maar de resolutie werd toch verworpen omdat de SU er zijn veto over uitsprak. Ook Tsjechoslowakije was tégen. De resolutie was ingediend door de zeven niet-gebonden landen van de VR.

In zijn stemverklaring zei Oleg Trojanovski (SU) dat de VR zich mengde in de binnenlandse aangelegenheden van Kampuchea en dat het Pol Pot-regime dat beschuldigingen van agressie tegen Vietnam had geuit, niet meer bestond en alleen de Revolutionaire Raad van het Volk van Kampuchea voor het land kon spreken. Hij voegde hieraan toe dat de onderdrukkers van de ,,Pol Pot-kliek'' door China als een instrument voor expansie gebruikt waren en bovendien dat China recentelijk op massale wijze troepen bij de grens van Vietnam bijeen had gebracht in een nieuwe dreigende houding.

Chen Chu (China) stelde dat Vietnam er op uit was geheel Indo-China te overheersen als een middel van Sowjet ,,socialistisch imperialisme'' en dat de buurlanden er goed aan deden zich af te vragen wie de volgende zou zijn. Vietnam knapte voor Rusland in Azië de vuile karweitjes op, zoals Cuba dat in Afrika deed. Ook beschuldigde Ghen Vietnam, Chinezen op wrede wijze uit hun land te verjagen en provocatief op te treden aan de grens.

In antwoord hierop zei Raoul Roa Kouri (Cuba) dat zijn land zijn revolutionaire missie zou voortzetten ondanks ,,de nieuwe mandarijnen'' in Peking.

Namens de delegatie van Demokratisch Kampuchea zei Thiounn Prasith dat het veto van de SU aantoonde hoe geïsoleerd dat ,,expansionistische'' en ,,oorlogszuchtige'' land was. Het debat in de VR was een belangrijke aanmoediging voor zijn land de strijd tegen de Vietnamese invasie voort te zetten.

Vervolgens las hij een verklaring van 11 januari voor, door de regering in Kampuchea uitgevaardigd, waarin bezworen werd tot het einde te vechten en werd opgeroepen alle hulp aan Vietnam af te breken en tot een totale ontruiming van Vietnamese troepen uit Kampuchea te komen.

Ha Van Lau (Vietnam) bevestigde dat zijn land slachtoffer was geworden van agressie van het Pol Pot-regime en de aanvallen had afgeslagen in wettige zelfverdediging. Maar de nieuwe revolutionaire regering van Kampuchea had de grensoorlog beëindigd en een periode van vrede en samenwerking voor de gehele regio geopend. Vietnam wilde de beste betrekkingen met de andere Zuidoost-aziatische landen, i.t.t. China, dat slechts haat en conflict voorstond.

Ter inleiding op de door zeven landen gesteunde ontwerp-resolutie, zette Abdalla Yaccoub Bishara (Koeweit) uiteen, dat de tekst niemand beschuldigde, maar uiting gaf aan principes van groot belang voor de niet-gebonden landen en voor de Verenigde Naties.

A. D. J. Blankson (Nigeria) benadrukte niet-inmenging als fundamenteel en Donald Mills (Jamaica) zei dat de wreedheid van het Pol Pot-regime geen rechtvaardiging voor interventie bood.

Marcel Roch Nguema-Mba (Gabon) stelde dat een lidstaat was aangevallen.

Gwendoline C. Konie (Zambia) sprak de vrees uit dat het conflict tussen twee niet-gebonden landen de gehele beweging zou kunnen ondermijnen.

Khwava M. Kaiser (Bangladesh) sprak zijn spijt over het conflict uit en het mogelijk betrokken raken van niet direct betrokken mogendheden bij het conflict.

Mario Rolon Anaya (Bolivia) stelde een bezoek van de secretaris-generaal voor om terugtrekking van vreemde troepenmachten en verkiezingen onder toezicht van de VN tot stand te helpen brengen.

Andrew Young (VS) zei dat enige van de ernstigste schendingen van de mensenrechten uit de geschiedenis in Indo-China hadden plaatsgehad en vooral in Kampuchea. Maar het feit nu aan de orde was, dat ,,troepen uit één land nu grondgebied van een ander bezetten en met wapengeweld een nieuwe regering opgelegd hebben''.

Ivor Richard (Engeland) merkte op dat de SU en China een jaar eerder, in de commissie voor de mensenrechten een Britse resolutie hadden geweigerd te steunen, waarin de schendingen van de mensenrechten in Kampuchea werden veroordeeld. Hij voegde er aan toe dat Vietnam's eigen gedragingen met betrekking hiertoe betreurenswaardig waren en dat het nu de territoriale onschendbaarheid van Kampuchea met de voeten trad.

Jacques Leprette (Frankrijk) wees er op dat zijn land ,,de excessen'' veroordeeld had ,,begaan door de leiders in Phnom Pen in hun demonische pogingen Cambodja te kneden tot een vorm, waarvan zij droomden''. Maar de opvatting dat het bestaan van een ,,walgelijk regime'' rechtvaardiging biedt voor buitenlandse interventie zou juist het bestaan van een internationale orde ondermijnen, indien deze opvatting zou worden uitgevoerd in zijn logische consequenties.

Prins Norodom Sihanoek was het hierin met Leprette eens en kon zich tevens vinden in de verklaring van President Carter van een jaar eerder, dat het Pol Pot-regime ,,de ergste schender van de mensenrechten was in de wereld''. Zelf was hij voor meer dan drie jaar onder huisarrest in Phnom Pen geweest en gescheiden van verschillende van zijn kinderen. Maar de punten van bespreking ter tafel waren agressie en bezetting.

Vasco Futscher Pereira (Portugal) zei in het debat dat kleine landen zich niet veilig konden voelen als invasie gerechtvaardigd werd door sociale en politieke overwegingen.

Ole Algard (Noorwegen) bracht weliswaar de ,,ernstige schendingen

van de mensenrechten door het Pol Pot-regime" ter sprake, maar benadrukte dat deze geen rechtvaardiging voor het gedrag van Vietnam boden.

Ilja Hulinsky (Tsjechoslowakije) zei dat de VR zich diende te onthouden van bemoeienissen met de binnenlandse aangelegenheden van Kampuchea en dat alleen de nieuwe regering voor Kampuchea kon spreken.

Onder de landen die geen lid van de VR zijn maar wel aan het debat deelnamen, waren de vijf leden Associatie van Zuidoost-Aziatische Landen (ASEAN). Zij wezen op de verklaring van ASEAN, op 13 jan. uitgegeven (pag. 560/2), waarin werd opgeroepen tot het terugtrekken van alle vreemde troepen uit Kampuchea en waarin uitdrukking werd gegeven aan hun zorg over de bedreiging van de stabiliteit in de regio.

Japan, Australië en Nieuw-Zeeland spraken zich in dezelfde zin uit.

Mongolië, Polen, Bulgarije, de DDR en Hongarije daarentegen onderschreven de opvatting dat het volk van Kampuchea een hatelijk regime had weggevaagd en dat de VR een beleid van ,,handen af" diende te volgen.

Joego-Slavië riep op tot terugtrekking van vreemde troepen uit Kampuchea en verwelkomde Prins Sihanoek als een van de stichters van de beweging van niet-gebonden landen. Soedan zei tot de VR dat de smeekbede van een slachtoffer niet verborgen diende te blijven.

Een ontwerp-resolutie ingediend door China en nog verdergaande dan de ontwerp-tekst van de niet-gebonden landen werd niet in stemming gebracht.

Onder de documenten die de Vietnamese missie liet circuleren in verband met het debat in de VR was een verklaring van 14 december, afkomstig van het ministerie van buitenlandse zaken van Kampuchea. Er werd in verklaard dat de Revolutionaire Volksraad de enige ,,authentieke en wettige vertegenwoordiger van het volk van Kampuchea was" en dat deze nu het gehele land onder controle had. De verklaring stelde vervolgens dat het Pol Pot-Ieng Sary-regime het meest volkermoordzuchtig in de geschiedenis was en dat de VR-debatten over Kampuchea een daad van grove inmenging vormden en derhalve tegen het principe van zelfbeschikking en tegen het Handvest van de VN waren.

De Cambodjaanse Revolutionaire Volksraad gaf op 16 jan. 1979 een verklaring uit, waarin o.m. werd opgemerkt, dat enigerlei discussie of Veiligheidsraadresolutie over de Cambodjaanse kwestie zonder de aanwezigheid en deelname van de enige echte en wettige vertegenwoordiger van Kampuchea niet op een juiste wijze de situatie kon weergeven en een inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van Kampuchea vormde.

De juiste handelwijze van de Sowjet-Unie, zo ging de verklaring verder, was in volledige overeentemming met het beginsel van zelfbeschikking van alle volkeren, dat reeds in het Handvest van de VN is vastgelegd.

De minister van buitenlandse zaken van het nieuwe regime in Pnom Penh, Hun Sen, bracht VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim er op 27 jan. van op de hoogte, dat er een permanente vertegenwoordiging van de Volksrepubliek Kampuchea naar New York zou worden gezonden en hij vroeg aan Waldheim om toelating tot de VN te weigeren aan al diegenen, die zich voordeden als vertegenwoordigers van Kampuchea, maar die niet waren benoemd door de Revolutionaire Raad.

Militaire ontwikkelingen na de val van Pnom Penh. Verzet van de Khmers Rouges

Na de val van Pnom Penh trokken de strijdkrachten van Vietnam en het Verenigd Front op langs de hoofdwegen 5 en 6 naar de Noordwestelijke provincies. Nadat op 12 jan. de steden Battambang, Siem Reap en Sisophon (waar de twee hoofdwegen samenkomen) waren ingenomen naderden zij de stad Poipet bij de grens met Thailand.

Volgens berichten uit Aranyaprathet, een stad in Thailand tegenover Poipet, leverde het Cambodjaanse leger weinig verzet. In Kompong Chhnang in centraal Cambodja werd vrijwel de gehele Cambodjaanse luchtmacht op de grond veroverd.

De val van Kompong Chhnang en van Siem Reap, na die van Pnom Penh, betekende, dat de drie belangrijkste Cambodjaanse vliegvelden nu in Vietnamese handen waren.

De minister van buitenlandse zaken van het regime-Pol Pot, Ieng Sary, arriveerde op 11 jan. in Thailand, vanwaar hij naar Hongkong vloog om daarvandaan naar Peking te gaan. Hij werd vergezeld door mevr. Yun Yat, minister van onderwijs en cultuur en echtgenote van Son Sen.

Van president Khieu Samphan, Pol Pot en Son Sen werd gemeld, dat zij in Cambodja gebleven waren om leiding te geven aan de strijdkrachten van de Khmers Rouges, die nog over waren en op 20 febr. zei de Cambodjaanse ambassade in Peking, dat Ieng Sary op 26 jan. in Cambodja was teruggekeerd om zich bij de guerrilla's te voegen.

Een aantal onderdelen van het 100.000 man tellende Cambodjaanse leger, dat door de Vietnamese strijdkrachten bij hun snelle opmars was gepasseerd, bleven verzet bieden. Schattingen over de

Pol Pot (geheel links) en Nuon Chea (derde van links), leiders van Democratisch Kampuchea, op werkbezoek ergens in Cambodja

omvang van deze doorvechtende Cambodjaanse eenheden liepen uiteen van 15.000 tot 50.000 man.

In de Oostelijke provincies, die het eerst waren veroverd, heroverden de Cambodjaanse strijdkrachten op 21 jan. de stad Takeo, maar zes dagen later werden zij hieruit weer verdreven.

De ,,Stem van Democratisch Kampuchea", een radiostatiori, dat op 16 jan. vanaf Chinees grondgebied begon uit te zenden, beweerde op 27 jan., dat de steden Kampot, Kompong Seu, Kompong Chhnang, Pursat, Battambang en Siem Reap alle waren omsingeld en werden aangevallen. Op de volgende dag zei dit radiostation, dat ,,vrijwel het gehele Zuid-Westelijke gebied, met uitzondering van het stadscentrum van Kampot en van Kep" was ,,bevrijd".

Hoewel deze beweringen zeer overdreven leken, bleek toch uit berichten uit Thailand, dat grote gebieden langs de grens onder de controle stonden van de Khmers Rouges.

In een telegram aan Kurt Waldheim zei Ieng Sary op 5 febr., dat de leden van de regering van het Pol Pot-bewind ,,op hun plaatsen bleven om leiding te geven aan de gevechten" en dat ,,overal in het land, zelfs in de gebieden, die grenzen aan Vietnam, de regeringsorganen en de administraties intact gebleven waren en voortgingen te functioneren en de bevolking met succes te verdedigen tegen de vijandelijke aanvallen".

De Vietnamezen oefenden volgens Ieng Sary alleen controle uit over de grote en middelgrote steden, sommige weggedeelten en enkele strategische punten, maar zij waren niet in staat om controle uit te oefenen over het platteland en de bevolking.

,,Het volk en het revolutionaire leger van Kampuchea", zo vervolgde hij, ,,zijn bezig alle steden te omsingelen, die door de vijand zijn bezet, en zij lanceren herhaalde aanvallen tegen alle plekken en wegsegmenten, die door de vijand bezet zijn. Eenheden van het revolutionaire leger van Kampuchea dringen zelfs binnen in Phnom Penh om de vijandelijke troepen lastig te vallen en zij lanceren herhaalde aanvallen op de luchthaven Pochentong en de generale staf van de vijand, alsmede tegen alle bevolkingscentra binnen een straal van 10 km rond de hoofdstad.

Alleen al in de Zuid-Westelijke en Westelijke gebieden hebben het volk en het revolutionaire leger van Kampuchea van 7-22 jan. 1979 bijna 10.000 man van de vijand vernietigd."

Volgens de ,,Stem van Democratisch Kampuchea" hadden meer dan 400 leiders uit regering, leger en guerrillastrijdkrachten op 1 en 2 febr. een nationale conferentie gehouden, waar zij tot een strategie van ,,bestoken, toeslaan en wegvluchten en uitputting" besloten hadden.

Berichten uit kringen van inlichtingendiensten in Thailand zeiden, dat aanvallen van troepen van de Khmers Rouges op de verbindingen de Vietnamezen ervan weerhielden hun troepen van nieuwe voorraden te voorzien. De Vietnamese troepen zouden zijn teruggetrokken uit Samrong, de hoofdstad van de provincie Oddor Meanchey. De radio van het Verenigde Front meldde op 9 febr., dat er guerrillaeenheden waren gevormd om terug te vechten tegen de eenheden van de Khmers Rouges.

Cambodjaanse vluchtelingen in Thailand verklaarden, dat de Khmers Rouges mannen, vrouwen en kinderen ertoe dwongen zich bij hen in de jungle te voegen en dat zij jongens vanaf de leeftijd van 10 jaar als soldaten gebruikten.

Verder zeiden deze vluchtelingen, dat de troepen van Vietnam en het Verenigde Front in de dorpen hartelijk waren, begroet en dat films over de inname van Phnom Penh werden toegejuicht. In sommige gevallen zouden van wapens voorziene boeren zich gekeerd hebben tegen functionarissen van de Khmers Rouges, die hen hadden willen dwingen zich bij de guerrilla's te voegen.

De vijandige gevoelens van de bevolking jegens de troepen van de Khmers Rouges zouden nog zijn toegenomen, doordat, zo werd beweerd, deze voortgingen met het gebruiken van terroristische methoden. Een voormalige hoogleraar, die naar Thailand gevlucht was, zei op 17 maart, dat de Khmers Rouges enkele honderden mensen hadden omgebracht, die hadden samengewerkt met de troepen van het Verenigde Front.

Uit Aranyaprathet werd op 25 maart gemeld, dat twee gewonde Cambodjanen, die erin geslaagd waren Thais grondgebied te bereiken, verklaarden, dat zij de enige overlevenden waren van een moordpartij in een dorp in de provincie Battambang, waar Khmers Rouges 16 mensen, waaronder twee vrouwen, hadden omgebracht.

Hun Sen verklaarde op 17 maart, dat een groot aantal [Chinese militaire adviseurs, verbonden aan de strijdkrachten van de Khmers Rouges, waaronder een generaal, waren gevangen genoemen. Dit bericht werd op 20 maart door de Chinese ambassade in Bangkok ontkend. De woordvoerder voor de ambassade zei, dat er nooit enige Chinese militaire adviseurs in Cambodja waren geweest en dat alle Chinese civiele technici waren teruggehaald.

In maart en begin april werd er hevig gevochten rond Poipet. In Bangkok werd op 30 maart gemeld, dat er drie Vietnamese divisies waren overgebracht naar het bergachtige gebied bij de grens met Thailand ter voorbereiding van een definitief offensief voor het einde van het droge seizoen.

Het officiële Vietnamese persbureau beweerde op 5 april, dat het hoofdkwartier van Pol Pot, een ondergronds complex van bunkers bij Ta Sanh, in het Cardomomgebergte ong. 10 km van de grens met Thailand, op 30 maart was gevallen. Na vier dagen strijd ,,was een deel van de vijandige troepen vernietigd, had een ander deel zich overgegeven, terwijl de rest in opperste verwarring was gevlucht. Meer dan 10.000 burgers, die als slaven werkten voor de Khmers Rouges, werden bevrijd."

Het hoofdkwartier was, zo zei het persbureau, omringd door valkuilen en mijnen, tunnels en ondergrondse schuilplaatsen. In het hart van het complex bevonden zich werk- en rustzalen, zendinstallaties, opslagplaatsen voor levensmiddelen en munitie.

,,Vanuit dit hoofdkwartier, voorzien van een klein vliegveld, gaf Pol Pot zijn orders om de sabotage-activiteit in Cambodja voort te zetten en verdeling te zaaien in het Indochinese eenheidsblok".

Berichten, dat Pol Pot naar Thailand zou zijn gevlucht werden door woordvoerders in Bangkok tegengesproken.

In de eerste helft van april werden bij de Thaise grens heftige gevechten geleverd. Strijdkrachten van de Khmers Rouges slaagden er op 6 april in Poipet — dat op 4 maart door troepen van het Verenigde Front veroverd was — in te nemen, maar op 12 april werd het door het Verenigde Front heroverd.

Thailand ontkent hulp aan de Khmers Rouges te geven

Aangezien Cambodja geen gemeenschappelijke grens met China heeft, zijn de Khmers Rouges voor hun bevoorrading met o.a. wapens afhankelijk van de weg over zee of vanuit Thailand.

De Vietnamese vloot blokkeerde de kust en leverde volgens berichten uit Thailand op 16 en 17 jan. slag met Cambodjaanse oorlogsschepen in de buurt van het omstreden Vietnamese eiland Phu Quoc.

Prins Sihanoek zei op 8 febr. in New York, dat de Chinese vicepremier Deng Xiaoping gedurende diens bezoek aan de VS (pag. 97 e.v. - 1979) hem op 31 jan. had gezegd, dat de regering van Thailand de Chinese regering toestemming had verleend om bepaalde kleinere havens en wegen door het land te gebruiken voor het vervoer van Chinese voorraden voor de guerrilla's.

Een woordvoerder van de Thaise regering ontkende echter het bestaan van een' dergelijke overeenkomst met China en zei, dat zijn regering het niemand zou toestaan Thais grondgebied te gebruiken voor het vervoer van wapens.

Een militaire bron in Thailand zei op 14 febr., dat in de drie voorafgaande weken Chinese schepen wapenvoorraden aan land hadden gebracht op Koh Kong, een Cambodjaans eiland ten Zuiden van de grens met Thailand.

Op 1 maart ontkende een woordvoerder van het ministerie van buitenlandse zaken van Thailand beschuldigingen, die het ministerie van buitenlandse zaken in Pnom Penh op 27 febr. had geuit, als zou Thailand het China toestaan het Thaise eiland Koh Kut, net ten Noorden van de grens met Cambodja, te gebruiken om de Khmers Rouges van wapens te voorzien, alsmede dat Thailand het aan aanhangers van de vroegere Cambodjaanse president Lon Nol zou toestaan te infiltreren in de provincie Preah Vihear en andere gebieden.

In The Guardian van 2 maart werd gezegd: ,,Bronnen uit kringen van inlichtingendiensten in Bangkok zeggen, dat er een omvangrijke herbevoorradingsoperatie over zee heeft plaatsgevonden, waarbij ten minste één groot Chinees schip wapens heeft overgeladen op kleine boten met platte bodems voor transport naar de riviermondingen in de Zuid-Westelijke hoek van Cambodja. De grens in dit gebied is betwist en de Chinese schepen zouden Thailands territoriale wateren kunnen zijn binnengevaren".

Prins Sihanoek stelt Geneefse conferentie over Indo-China voor

Prins Sihanoek verklaarde op 18 jan. 1979 in New York, dat hij van plan was, nu hij zijn verplichtingen jegens de regering-Pol Pot had vervuld, om voor een onbeperkte tijd in het Westen te blijven.

Twee dagen later onthulde hij in een interview, dat hij geweigerd had in te gaan op het voorstel van de nieuwe regering in Phnom Penh om president van de Volksrepubliek Kampuchea te worden, een voorstel, dat hem zou zijn overgebracht door een diplomaat met nauwe banden met het nieuwe regime.

Op 31 jan. sprak Sihanoek met de Chinese vice-premier Deng Xiaoping (zie ook boven) en op diens verzoek stemde de prins ermee in naar Peking te gaan.

In een interview in New York op 8 febr. zei prins Sihanoek, dat de Chinese vice-premier hem gezegd had, dat, al kon de oorlog in Cambodja wel 20 jaar duren, uiteindelijk de Vietnamezen verslagen zouden worden en dat hij, de prins, een ernstige vergissing beging door zich niet bij de zaak van Pol Pot aan te sluiten.

De prins zelf was evenwel tot de conclusie gekomen, dat Cambodja geneutraliseerd zou moeten worden op de basis van een internationale overeenkomst, zoals het verdrag over Indo-China van Genève uit 1954.

,,Vanaf dat moment", aldus de prins, ,,zou Cambodja geen eigen gewapende strijdkrachten moeten hebben, maar alleen een kleine politiemacht. Zijn politieke en maatschappelijke systeem zou door het volk zelf in een referendum gekozen moeten worden. Een meerpartijensysteem zou het beste voor het land zijn.

Als zich een dergelijke situatie zou voordoen, zou ik graag een nationalistische partij leiden, in vrije competitie met andere partijen, partijen van Pol Pot, van de huidige pro-Vietnamese leider Heng Samrin, zelfs van Lon Nol. Op het moment is het maar een droom. Noch China aan de ene kant, noch Vietnam en de Russen aan de andere kant zouden het aanvaarden."

Prins Sihanoek herhaalde zijn voorstel op 12 febr., toen hij naar China vertrok, en nog eens gedurende een korte tussenstop. in Japan.

Op deze conferentie zouden moeten bijeenkomen, zo suggereerde de prins, vertegenwoordigers van alle regimes, die Cambodja sinds 1970 had gekend, met inbegrip van dat van Lon Nol, met als doel het organiseren van vrije verkiezingen. De Cambodjaanse ambassadeur in Peking, Pich Cheang, deed het denkbeeld op 20 febr. af ais een ,,persoonlijk initiatief".

Hun Sen zei op 16 febr., dat als prins Sihanoek ermee zou ophouden het regime-Pol Pot en de Chinezen te dienen, hij welkom zou zijn in Phnom Penh — d.w.z., als hij zich zijn vergissingen realiseert, kan hij terugkeren.

Voor het ogenblik was een terugkomst van de prins echter uitgesloten.

In een rapport over de interne situatie, dat de Revolutionaire Raad op 13 maart uitgaf, werd gesuggereerd, dat China prins Sihanoek gebruikte als een ,,nieuwe pion" om het in discrediet geraakte Pol Pot-regime te vervangen.

Gezegd werd, dat rebellen in de provincie Kratie in gevechten met de troepen van het regime-Heng Sarnrin ,,de vlag van Sihanoek zwaaiden en er prat op gingen, dat zij strijdkrachten van Sihanoek waren".

Hun activiteiten waren er op gericht de publieke opinie in binnen- en buitenland te misleiden, aldus het rapport van de Revolutionaire Raad.

In een interview met buitenlandse correspondenten op 19 maart riep de prins opnieuw op tot een Geneefse conferentie over Indo-China.

Op een diner in Peking voor buitenlandse correspondenten zei Sihanoek dat het zijn enige wens was Cambodja te zien veranderen in een werkelijk neutraal „Zwitserland van het Oosten".

De prins zei de verdreven regering van Pol Pot te hebben vertegenwoordigd in de Verenigde Naties, afgelopen januari, omdat dat de enige manier was om een proteststem te laten horen in de Veiligheidsraad tegen de Vietnamese agressie.

Maar sindsdien had hij geweigerd iets te maken te hebben met ,,de moordenaar Pol Pot". (Reuter, AFP, AP, UPI, NRC/Handelsblad, Le Monde, NZZ, The Times, FAZ)

(Vor. ber. pag. 60413 e.v.)

LIBIË

MACHTSOVERDRACHT AAN HET VOLK. KADHAFI LEGT BESTUURSFUNCTIES NEER. REORGANISATIE KABINET. BERICHTEN OVER TERECHTSTELLING OFFICIEREN. ANTICORRUPTIECAMPAGNE. MOORDAANSLAGEN OP LIBISCHE BALLINGEN EN VERDERE ONTWIKKELINGEN

De politieke en sociale revolutie, die vooral sinds eind 1975 door kolonel Omar Moammar Kadhafi op gang was gebracht, bereikte eind 1978 een beslissende fase. (Vor. beï. pag. 27/2-'78).

Er waren organen van de ,,directe democratie" geschapen: volkscongressen en volkscomités voor de wetgevende en uitvoerende controle op en leiding van de economie, de openbare ambten en diensten alsmede het staatsbestuur op de diverse niveaus.

Een verklaring tot ,,proclamatie van de volksmacht" was op 23 nov. 1976 door het Algemene Volkscongres goedgekeurd. Tijdens een buitengewone zitting van dit Congres (28 febr. tot 2 maart 1977) werd ,,de installatie van de volksmacht" officieel geproclameerd, werd kolonel Omar Moammar Kadhafi tot staatshoofd gekozen en vond de verkiezing plaats van het algemene secretariaat van het Algemene Volkscongres met Kadhafi als secretarisgeneraal en van het Algemene Volkscomité als opvolger van het kabinet.

Op 1 sept. 1978 kondigde Kadhafi in een toespraak t.g.v. de 9de verjaardag van de revolutie aan dat hij de uitoefening van de macht en de leiding van het Algemene Volkscongres zou neerleggen om ,,zichzelf te wijden aan revolutionaire actie". Hij zei o.a.:

,,...Van nu af aan moet de macht... gescheiden (van de revolutie) worden uitgeoefend. Dat betekent echter niet dat de uitoefening van macht van nu af aan niet revolutionair zal zijn. Macht wordt op een revolutionaire wijze uitgeoefend, er zal een revolutionaire macht zijn, dat zal door de loskoppeling van de revolutie van de macht worden bekrachtigd. Het feit, dat de revolutie zich buiten de macht zal bevinden, zal de macht tot een revolutionaire macht maken. Het tegendeel had kunnen geschieden, als wij macht met de revolutie hadden versmolten: de macht had niet-revolutionair kunnen worden. omdat de revolutie boven haar stond en rondom haar was, haar bevorderde en een revolutionaire controle op haar uitoefende.

Kolonel Kadhafi (m.) tijdens zijn bezoek aan Moskou op 6 dec. 1976 met Sowjetleider Brezjnew.

Van nu af aan zal alle macht door volkscomités en -congressen onbeperkt worden uitgeoefend. De massa's, die door volkscongressen worden georganiseerd, zijn degenen bij wie in de Socialistische Libisch-Arabische Volks-,,Jamahiriyah" het gezag berust, en niemand anders zal gezag hebben. Zij alleen hebben het recht in de hele Jamahiriyah de volkscomités te vormen, van de provinciale comités tot het Algemene Volkscomité. Zij alleen hebben het recht de secretariaten voor de congressen, van de basiscongressen tot het algemene secretariaat, te kiezen. Zij alleen hebben de macht die te ontbinden en hun leden aan een onderzoek te onderwerpen. De macht van het volk berust bij de volkscongressen, de volkscomités zijn de uitvoerende instrumenten...

Wat mij persoonlijk betreft, ik zal van nu af aan geen macht meer uitoefenen, de macht zal aan de massa's worden overgedragen..."

Uitvoeringsmaatregelen werden besproken tijdens een zitting van het Algemene Volkscongres van 16-20 dec. 1978.

Reuter-correspondent Brian Mooney berichtte in *NRC/H'blad* (15-12-'78) o.m.:

„...Kadhafi lijkt ernst te maken met zijn belofte arbeiderscontrole in te stellen in de fabrieken en van het land een collectieve democratie te maken. De uitkomst hiervan zal een kritische toets zijn voor het regeringsstelsel dat Kadhafi voor ogen staat en naar zijn zeggen kapitalisme en communisme overtreft.
Voortbouwend op een ontwikkelingsprogramma dat het aanzien van dit Noordafrikaanse Arabische land ingrijpend heeft veranderd sinds hij negen jaar geleden via een militaire staatsgreep aan de macht kwam, zet Kadhafi een maatschappij te willen creëren waarin mensen gelukkig en vrij zijn en geld noch winst een rol speelt.
Het valt echter nog te bezien of de nieuwe wetten, die een groot deel van de particuliere sector af moeten schaffen, tot een levensvatbaar economisch alternatief zullen leiden dan wel tot een onwerkbaar systeem dat met oliegeld op de been moet worden gehouden.
Sinds kort hebben de arbeiders wettelijk eigendomsrecht in bedrijven, hotels, fabrieken en industrieën in de openbare sector. In een toespraak in september zei Kadhafi: ,,Ik roep alle arbeiders op hun hand te leggen op de fabrieken en het establishment van de produktie en een eind te maken aan de bureaucratie in de overheidssector en de uitbuiting in de particuliere sector."
De hervorming gold echter niet voor de vele oliemaatschappijen, waarin buitenlanders nog steeds een minderheidsaandeel van 49% bezitten.
Het ziet ernaar uit dat de produktiviteit en efficiëntie terug zullen lopen, althans in de eerste fase, als de economie zich aan het collectieve eigendomsstelsel zal moeten aanpassen. De particuliere huizensector, die eveneens onder de hervorming viel, is in elkaar gestort sinds Kadhafi bepaalde dat niemand meer dan één huis mocht bezitten.
De bouw van nieuwe huizen is stil komen te liggen en overal in Tripoli kom je half afgebouwde huizenblokken tegen. Er wordt gesproken over compensatie en volgens regeringsfunctionarissen zullen de bouwwerkzaamheden hervat worden, zodra de huizensector is gereorganiseerd.
Het ziet ernaar uit dat de agrarische kuststrook het volgende doelwit van de hervormingen zal zijn. In de oasen in het zuiden is men al met onteigening begonnen.
Het beginsel van collectief eigendom is een van de hoekstenen van kolonel Kadhafi's politieke en economische systeem. Een uiteenzetting hiervan geeft hij in zijn twee zogeheten groene boekjes. (...)
Door invoering van het verplichte onderwijs is het aantal analfabeten sterk teruggelopen, irrigatieprojecten h'ebben grote stukken bebouwbaar land opgeleverd, industrieën zijn als paddestoelen opgeschoten en daklozen hebben huizen gekregen.
In sommige sectoren is de ontwikkeling zelfs de behoeften voorbijgestreefd. Zo zijn er meer ziekenhuisbedden met voor-

namelijk buitenlands verplegend personeel dan er patiënten zijn.

Tegelijkertijd probeert Kadhafi echter een politiek stelsel in het leven te roepen dat volgens zijn zeggen tot „echte democratie" zal leiden, maar door zijn tegenstanders een „schijnvertoning" wordt genoemd. (. . .)

De twee jaar geleden ingestelde congressen schijnen tot nu toe weinig invloed op het hoogste politieke niveau Ze hebben.

Een levendige en zelfs kritische discussie over de regering is weliswaar toegestaan, maar wordt niet gestimuleerd en de agenda wordt meestal van tevoren opgesteld. . ."

Zitting Algemeen Volkscongres. Kadhafi legt bestuurstaken neer. Verkiezing algemeen secretariaat en algemeen volkscomité

Op 1 en 2 maart 1979 kwam het Algemene Volkscongres in Tripoli bijeen voor een speciale zitting.

Het moest „zijn historische taak" vervullen: „de scheiding van de revolutie van de uitoefening van de macht". Het algemene secretariaat, waarin de laatste vijf leden van de oorspronkelijke Revolutionaire Commandoraad zitting hadden (Kadhafi als secretaris-generaal en voorts majoor Abdel Salam Jalloud, majoor Al-Khweildi al-Hemeidi, luitenant-kolonel Abou Bakr Younis Jaber en luitenant-kolonel Mustafa Kharrubi) trad af, om zich voortaan uitsluitend te wijden aan militaire diensttaken alsook aan de taak „de massa's ertoe te bewegen dat zij de macht in hun handen nemen om eens en vooral een socialistische en egalitaire maatschappij op te bouwen". Kadhafi verklaarde dat „het leiderschap van de revolutie niet zal worden betrokken in enige post, secretariaat of volkscomité, maar zich bij de krachten van de revolutie zal aansluiten en daarvoor zal werken". (Kadhafi bleef echter opperbevelhebber van de strijdkrachten).

Op 2 maart 1979 koos het Algemene Volkscongres een nieuw algemeen secretariaat als collectieve staatsleiding en hoogste machtsorgaan met Abdullah Obeidi (sinds maart 1977 voorzitter van het Algemene Volkscomité) als secretaris-generaal en Mohammed Bilqasim al-Zuwai (voorheen minister van voorlichting en cultuur) als adjunct-secretaris-generaal. Secretaris voor Congresaangelegenheden werd Ali Abu al-Khayir, voor Volkscomités Abdullah Zahmul en voor de aangelegenheden van vakbonden en beroepsorganisaties Mukhtar Qurbu (of Qarbah).

Tevens werd de vorming van een nieuw Algemeen Volkscomité (kabinet) bekendgemaakt met de volgende portefeuilleverdeling:

Secretaris (premier) - Jadallah Azzuz al-Talhi (voorheen industrie); secretaris voor de contacten - Abdel Majid al-Qaoud (voorheen landontginning en -ontwikkeling); justitie - Mohammed Ali el-Yadi; gezondheid - Mifta al-Usta Omar; oliezaken - Ezzedin al-Mabrouk; huisvesting - Mohammed Ahmed al-Mangoush; economie en handel - Abu Bakr al-Sharif (voorheen handel); schatkist (financiën) - Mohammed al-Zarrouk Ragab; onderwijs - Mohammed Ahmed al-Sharif; lichte industrie (nieuw) - Omar Ahmed al-Magsi (voorheen voeding en maritieme hulpbronnen); elektriciteit - Jomaa Salem al-Arbash; verbindingen en zeetransport - Nur al-Fituri al-Madani (voorheen verbindingen); gemeentezaken - Abu Zeid Omar Dorda; sport (nieuw) - Miftah Mohammed Qaiba (voorheen jeugd); buitenlandse zaken - Ali Abdessalam al-Triki; planning - Mussa Abu Fureywah: landontginning en -ontwikkeling - Bashir Judah'; zware industrie (nieuw) - Omar Mustafa al-Muntassir'; voorlichting en cultuur - Mohammed Ali al-Shuwaydi'; openbare diensten - Mohammed Abdallah al-Mabrouk'; sociale zaken - Ibrahim al-Faghi Hassan'. (' = nieuw)

Het aantal posten was daarmee van 26 tot 21 teruggebracht, zoals in dec. 1978 door het Algemene Volkscongres was bepaald. De instelling van drie nieuwe secretariaten (zware industrie, lichte industrie en sport) en de opheffing van het secretariaat van binnenlandse zaken (gefuseerd met justitie) maakten deel uit van een reorganisatie, die op 3 febr. 1979 door het algemene secretariaat van het Algemene Volkscongres was bekendgemaakt. Toen was tevens „de afschaffing van alle lichamen en openbare instellingen" afgekondigd, uitgezonderd o.a. universiteiten, gemeenten, banken, de commissie voor atoomenergie, de nationale petroleumraad en het centrale orgaan voor algemene administratieve controle.

Na de bekendmaking van de vorming van het nieuwe Algemene Volkscomité deelde Kadhafi mee dat elke secretaris een „secretaris van een gespecialiseerd algemeen volkscomité" geworden was „en niet alleen maar een secretaris", met uitzondering van de „centrale secretariaten" — oliezaken, buitenlandse zaken en zware industrie — die geen volkscomités hadden.

Voorts werd op 2 maart meegedeeld dat „het leger zal... verdwijnen door de instelling van een volksleger".

Berichten over conflicten binnen de strijdkrachten en terechtstellingen van officieren

Inmiddels bleven er — vooral uit Egyptische bron — berichten verschijnen over aanslagen en verijdelde staatsgrepen tegen Kadhafi en conflicten binnen de Libische

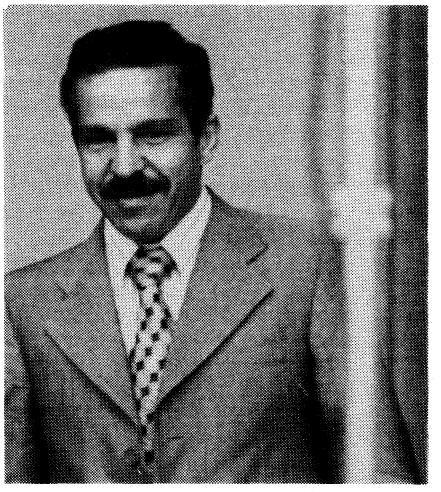

De Libische minister van buitenlandse zaken, Ali Abdessalam al-Triki.

strijdkrachten als gevolg waarvan een aantal officieren zou zijn terechtgesteld (zie ook pag. 28/3-1978).

Op 1 maart 1978 meldde de *Financial* Times in een bericht ontleend aan het Libanese weekblad Assayad van dezelfde dag dat de chef van de Libische militaire inlichtingendienst, kapitein Mohammed Idris Sharif, was „gezuiverd" en dat een aantal andere officieren was gearresteerd na de ontdekking van een komplot om kolonel Kadhafi te vermoorden in de eerste week van februari 1978. Sharif werd ervan beschuldigd voor de Amerikaanse CIA te werken en hij zou ook moordaanslagen op andere Arabische leiders hebben beraamd. Hij werd naar een plaats in de woestijn op ca. 200 mijl ten zuiden van Tripoli verbannen en daar onder scherpe bewaking gesteld. Onder de overige arrestanten was luchtmacht-kapitein Mohammed el-Sayyid, een zwager van kapitein Sharif.

Op 28 maart 1978 verklaarden Amerikaanse functionarissen over inlichtingen te beschikken waaruit zou blijken dat het helikopterongeluk van 6 maart 1978 — waarbij o.a. de secretaris van het Centrale Comité van de Oostduitse SED, Werner Lamberz, omkwam, pag. 229/3 - '79 — verband hield met een moordaanslag op kolonel Kadhafi, die op het laatste ogenblik verhinderd zou zijn geweest de vlucht mee te maken. Een aantal Libische luchtmachtofficieren zou zijn gearresteerd op verdenking van medeplichtigheid aan het ongeluk, dat aan een explosie aan

boord van de helikopter zou zijn te wijten.
Volgens het Egyptische dagblad Al *Ahram* (7-3-1979) zouden enkele weken eerder 20 Libische officieren op de luchtmachtbasis Misrata in aanwezigheid van kolonel Kadhafi zijn geëxecuteerd. De betrokken officieren waren schuldig bevonden aan de oprichting van een geheime organisatie binnen de strijdkrachten, welke streefde naar omverwerping van Kadhafi's regime. Onder de vele arrestanten waren twee Tsjechoslowaakse „experts", en de Tsjechoslowaakse regering had een hoge officier naar Libië gestuurd om de verhoren bij te wonen. Bovendien zou ook reeds in november 1978 een samenzwering voor een staatsgreep zijn ontdekt, die door een Libische „beweging van vrije officieren" was beraamd.
Volgens Al *Ahram* vormde het jongste komplot een reden voor Kadhafi's besluit het leger door een „volksleger" te vervangen (zie pag. 635/2).

Volksbureaus i.p.v. ambassades

In een toespraak t.g.v. de 10de verjaardag van de Libische revolutie nodigde de Libische leider, kolonel Kadhafi, op 1 sept. 1979 te Tripoli „alle studenten, alle in het buitenland woonachtige Libische staatsburgers" uit naar de ambassades van Libië, in het bijzonder die in Europa en Amerika, te trekken „teneinde die te hervormen tot volksbureaus".
Kadhafi verweet „zekere leden van het diplomatieke corps" in een „extravagante luxe" te leven en „de mentaliteit te hebben van regeringsambtenaren op het ogenblik dat de macht van het volk die van de regering vervangt". Reeds in mei 1979 had de Libische leider in een interview met de BBC de vervanging van ambassades door volksbureaus aangekondigd, welke directe verbindingen met vreemde volken i.p.v. met de regeringen van die volken moesten tot stand brengen.
In antwoord op Kadhafi's oproep werden op 2 sept. de Libische ambassades in Washington, Londen, Parijs, Bonn, Rome, Athene, Madrid en Valetta (op Malta) door „volkscomités" van in het buitenland wonende Libische studenten en arbeiders bezet en in „volksbureaus" veranderd.

Bestorming Amerikaanse ambassade

Op 2 dec. 1979 betoogden ca. 2.000 studenten en leden van de volksmilitie voor de Amerikaanse ambassade in Tripoli uit solidariteit met de bezetters van de Amerikaanse ambassade in Teheran (zie pag. 643 e.~.)De demonstratie liep uit de hand en een aantal betogers drong het ambassadegebouw binnen, waar zij vernielingen aanrichtten en brand stichtten. De 12 diplomaten en 9 andere personen die in de ambassade waren, wisten via de achterdeur te ontsnappen. De VS dienden via hun zaakgelastigde William Eagleton een scherp protest in bij de Libische regering, terwijl de Libische autoriteiten het ambassadepersoneel ervan beschuldigden „gifgas" tegen de betogers te hebben gebruikt. Volgens de Amerikanen werd automatisch traangas verspreid, daar de ambassade op aandringen van Kadhafi niet door Amerikaanse mariniers werd bewaakt.

Op 5 dec. deelde de woordvoerder van het State Department, Hodding Carter, mee dat het ambassadepersoneel was ingekrompen en dat het werk op de ambassade was gestaakt tot de Libische regering de verantwoordelijkheid voor de aanval had aanvaard. De VS verlangden dat Libië de schade aan de ambassade vergoedde en de veiligheid van Amerikaanse diplomaten garandeerde. Hoewel nog op 1 dec. om versterking van de bewaking was gevraagd, was bij de aanval slechts één Libische politieman aanwezig. Mocht Libië, dat op 3 dec. zijn verontschuldigingen voor het incident had aangeboden, niet spoedig een bevredigend antwoord geven, dan zouden de diplomatieke betrekkingen door Washington worden verbroken.

Op 6 dec. bood Libië mondeling aan de aangerichte schade te vergoeden, terwijl kolonel Kadhafi enkele dagen later verklaarde dat de ambassade onder politiebescherming zou staan. Maar toen een daadwerkelijke compensatie uitbleef, krompen de VS op 7 febr. 1980 het personeel van de ambassade tot twee man in (zie ook pag. 554/3).

Reorganisatie Algemeen Volkscomité

Aan het slot van een zesdaagse zitting besloot het Algemene Volkscongres op 6 jan. 1980 tot een reorganisatie van het Algemene Volkscomité (kabinet). Vijf secretarissen (ministers) vertrokken: Ezzedine al-Mabrouk (oliezaken sinds juni 1970), Abu Bakr al-Sharif (economie), Mohammed Ahmed al-Sharif (onderwijs), Mohammed Ali al-Shuwaydi (voorlichting) en Nur al-Fituri al-Madani (verbindingen en zeetransport).
Nieuwe secretarissen werden benoemd op de volgende posten: oliezaken - Abdessalam Mohammed al-Zagaar; economie - Abu Zeid Omar Dorda (voorheen gemeentezaken); gemeentezaken - Mohammed Heidi Douik; onderwijs - Abdelhefid Zliti; voorlichting - Mohammed Mahmoud Hijazi; verbindingen en zeetransport - Boukhari Salem Houdah.

Arrestaties wegens corruptie. Moordaanslagen op oppositionele Libische ballingen

Op 18 febr. schreef het Libische nationale dagblad *Al Thawra* (De Revolutie) dat tegenstanders van het Libische bewind in het buitenland zouden worden opgespoord en gedood. De Libische leider, kolonel Kadhafi, had reeds tijdens een bijeenkomst van revolutionaire comités te Tobroek in begin februari plechtig beloofd tegenstanders van de Libische revolutie in het buitenland „fysiek te elimineren".
De aankondiging van *Al* Thawra viel samen met een reeks arrestaties in Libië — vooral onder strijders voor de mensenrechten — en met een campagne van brandbommen tegen krantenkiosken in Londen, waar Arabischtalige anti-Kadhafi-bladen werden verkocht.

De Financial Times (11-4) berichtte dat de voorgaande maand wel 2.000 personen in Libië waren gearresteerd in het kader van de grootste anti-corruptiecampagne tot dusver. Een aantal van deze arrestanten zou terecht moeten staan. Het merendeel van hen, hoge ambtenaren, werd beschuldigd van het aanpakken van steekpenningen bij het afsluiten van contracten met buitenlandse maatschappijen. Onder de arrestanten waren ook bankiers, die beschuldigd werden van het illegaal overmaken van geld naar het buitenland, en hoge officieren, die betrokken waren bij civiele contracten. Volgens de Financial Times (17-4) was de voorgaande week ook een aantal studenten gearresteerd.
Door Westerse diplomatieke bronnen werd echter verondersteld dat Kadhafi de anti-corruptiecampagne gebruikte om de politieke oppositie uit te schakelen.
Over de achtergronden berichtte

Reuter-correspondent Jeremy Clift in *NRC/H'blad* (26-4) o.a.:

„. . . De anti-oppositie campagne is zowel tegen tegenstanders in eigen land als in het buitenland gericht. On 5 april werden twee Libische diplomaten door de Verenigde Staten uitgewezen. Zij zouden Libische studenten onder druk hebben gezet om gewelddadige acties tegen de vijanden van hun land te ondernemen. Tot de uitwijzing van derde secretaris Moftah Ibrahim en cultureel attaché Mohamed Tarhuna werd besloten nadat er pamfletten waren verspreid waarin de Libiërs werden opgeroepen om ,,de vijanden van de revolutie in het buitenland fysiek te elimineren". (. . .)

De golf van arrestaties in Libië begon in februari. Rond die tijd werd er van officiële zijde gemeld dat er aoor buitenlandse ondernemingen voor miljoenen dollars steekpenningen aan Libische functionarissen was betaald. Verder werden economische delicten ,,een nog ernstiger vergrijp dan het opnemen van de wapenen" genoemd, ,,omdat dit de revolutie ondermijnt en verraad aan het volk betekent". Degenen die zich hieraan schuldig gemaakt hadden werden als ,,verraders" bestempeld en zouden ook als zodanig worden gestraft. Volgens vorig jaar (1979) uitgevaardigde wetten kan voor ernstige economische delicten de doodstraf worden geëist.

De Libische televisie zond elke avond — in kleur — een verslag uit van de verhoren van functionarissen die van het aannemen van steekpenningen waren beschuldigd. Tot de verdachten die deze maand voor de camera's verschenen behoorde ook Badri Ali Hassan, het voormalige hoofd van de Libische luchtvaartmaatschappij. Volgens diplomatieke bronnen werd Ali Hassan op het vliegveld van Tripoli gearresteerd. Zijn bekentenis werd door de televisie uitgezonden.

De campagne ging van start nadat er onder bepaalde groeperingen toenemende ontevredenheid was geconstateerd over het nogal grillige karakter van Kadhafi's leiderschap. (. . .)

De toenemende ontevredenheid nam concrete vormen aan toen er in januari vijf ministers door het Algemene Volkscongres werden ontslagen. De belangrijkste onder hen was olieminister Ezzeddin Mabrouk, die deze functie sinds 1970 bekleedde.

Na het begin van de anti-corruptiecampagne heerste er een dusdanig klimaat van verdenking in Libië dat zijn opvolger Abdessalam Zagaar zich gedwongen voelde om uitdrukkelijk te verklaren dat Mabrouk niet van het aannemen van steekpenningen werd verdacht.

In zakelijke kringen wordt gezegd dat veel functionarissen zo bang zijn om van corruptie te worden beschuldigd en naar de gevangenis te moeten, dat er nog maar weinigen bereid zijn om met buitenlanders te spreken en dat het steeds moeilijker wordt om contracten tot stand te brengen. Sommige Libische zakenmensen die voor een zakenreis in het buitenland waren, zouden er, uit angst voor wat hen thuis te wachten stond, de voorkeur aan hebben gegeven om weg te blijven. . ."

Er waren enige uitingen van ongenoegen geweest.

Op 28 febr. hadden duizenden mensen in de straten van Tripoli tegen Kadhafi gedemonstreerd tijdens de begrafenis van een voormalige politieke leider, Amer Taher Dgaies (een van de oprichters van de Libische Baath), zo meldden Libische oppositiekringen in Londen aldus The Times (17-3). Dgaies was drie dagen na zijn arrestatie door de Libische geheime dienst in gevangenschap overleden; volgens de autoriteiten had hij zelfmoord gepleegd, maar volgens zijn weduwe had hij drie kogelwonden in zijn nek. Deze berichten over een demonstratie in Tripoli werden door de Libische ambassade in Londen tegengesproken.

Op 5 april maakte The Times melding van berichten dat in de voorgaande weken een reeks arrestaties van intellectuelen in Libië had plaatsgevonden. Onder de arrestanten waren drie advocaten, die betrokken waren geweest bij het organiseren van de begrafenis van Dgaies.

De Financial Times (17-4) berichtte dat de omvangrijkste rebellie tot dusver twee weken tevoren in Tobroek had plaatsgevonden. Inwoners zouden zich hebben verzet tegen de komst van revolutionaire comités; daarbij zouden diverse mensen zijn doodgeschoten. Volgens de NZZ (14-5) vergde de rebellie 11 doden en 32 gewonden.

Voorts werd melding gemaakt van de verspreiding van anti-regeringspamfletten in Bengasi en Sebha door de Financial Times (14-6).

Inmiddels was op 11 april in Londen een Libische journalist, Mohammed Mustafa Ramadan (40), vermoord, toen hij de centrale moskee verliet. Ramadan had dreigbrieven ontvangen van het ,,Volkscomité voor de eliminatie van vijanden van de revolutie" en hij was drie dagen tevoren door een vriend gewaarschuwd dat zijn leven gevaar liep als mogelijk doelwit van een Arabisch moordcommando. Ramadan was lid van de Mohammedaanse Broederschap en gold als een uitgesproken criticus van het Libische regime, hij woonde reeds 5 jaar in ballingschap.

Toevallig aanwezige politieagenten slaagden erin de twee vermoedelijke daders van de aanslag aan te houden.

Op 19 april werd een Libische zakenman, Abdul Aref Ghalil, op een caféterras aan de Via Veneto te Rome neergeschoten; hij overleed de volgende dag aan zijn verwondingen. De Italiaanse politie arresteerde in verband met deze zaak drie Libiërs, van wie één tijdens het verhoor zou hebben verklaard dat „Ghalil een vijand van het volk en kolonel Kadhafi is, wat we niet kunnen toestaan". Twee van de verdachten zouden Ghalil een week eerder in Rome hebben benaderd met de opdracht onmiddellijk naar Libië terug te keren, wat deze weigerde. De Italiaanse politie onderzocht toen voorts of de arrestanten iets te maken hadden met de dood van een andere Libische zakenman, Mohammed Salem Rtemi, die op 21 maart in Rome dood in de achterbak van zijn eigen auto werd aangetroffen.

Op 25 april werd in Londen een Libische jurist, Mahmoud Nafa, in zijn kantoor doodgeschoten door twee mannen, die kort daarop werden gearresteerd. Nafa, die zich na de staatsgreep van 1969 in Londen vestigde, onderhield contacten met anti-Kadhafi-groeperingen.

In een ,,laatste waarschuwing aan de restanten van het vroegere regime en aan de elementen van de verslagen maatschappij van uitbuiters die nu in het buitenland leven" verklaarde kolonel Kadhafi op 27 april in een toespraak tot caaetten op een militaire academie in Tripoli dat alle Libische ballingen ,,verdoemd zijn waar ze zich ook bevinden", tenzij zij „onmiddellijk naar de Libische volksbureaus gaan om hun terugkeer naar huis te regelen als de uiteindelijke en enige kans om zichzelf te redden". Kadhafi voegde daaraan toe: ,,Laat ieder gewaarschuwd zijn. Wie deze waarschuwing in de wind slaat, zal alleen zichzelf iets kunnen verwijten."

Terwijl Kadhafi in zijn waarschuwing van 27 april de in ballingschap levende Libiërs met ,,fysieke eliminatie" zou hebben bedreigd, als zij niet vóór 17 mei naar huis teruggekeerd zouden zijn, bevestigde de Libische persattaché na de tweede moord in Rome, aldus de NZZ (14-5), dat het „Volkscomité voor de liquidatie van de vijanden van de revolutie" besloten had alle „verraders te elimineren", die niet uiterlijk 10 juni naar Tripoli zouden zijn teruggekeerd. Lijsten van deze ,,verraders" zouden „naar alle landen worden gestuurd". Bij die ,,volkscomités" ging het volgens de NZZ om een nieuwe instelling van Kadhafi; zij staan onder leiding van Kaddaf Addam Ahmed al-Sayed, een neef en vertrouweling van Kadhafi, en hun ,,tweede man" is de majoor van de geheime dienst Mustafa Tarhuni.

Begin mei ontkende het Libische persbureau Jana dat de liquidaties in opdracht van de Libische overheid werden uitgevoerd. Maar het persbureau voegde daaraan toe: ,,Niemand kan de acties van de Libische revolutionairen stoppen. De vijanden van het soevereine volk (van Libië) zullen op revolutionaire wijze aangevallen worden".

Eind april werd in Beiroet (Libanon) een Libische restauranthouder, Abdellatif al-Muntassir, vermoord. Hij gold als een politiek tegenstander van kolonel Kadhafi.

Uitwijzing Libiërs uit *VS*

Na de uitwijzing van twee Libische diplomaten in april verklaarde de Amerikaanse regering op 2 mei nog vier Libische diplomaten tot persona non grata; zij kregen 72 uur om het land te verlaten. De vier wer-

den uitgewezen wegens ,,onaanvaardbare activiteiten; zij zouden hebben deelgenomen aan een intimidatiecampagne tegen Libische studenten aan Amerikaanse universiteiten, aldus een woordvoerder van het State Department op 4 mei. Tegelijk riepen de VS hun laatste twee diplomaten uit Tripoli terug, al betekende dit niet dat de VS de diplomatieke betrekkingen met Libië verbraken.

Maar de vier Libiërs weigerden te vertrekken en bleven in het Libische „volksbureau" te Washington, dat door 100 FBI-agenten en politie werd omsingeld. Zodra zij het gebouw verlieten, zouden de vier worden gearresteerd en gedeporteerd. Op 7 mei verklaarden de vier tijdens een persconferentie in het „volksbureau" dat zij geen diplomaten, maar studenten waren. Zij verlangden een proces om hun onschuld aan te tonen.

Diezelfde dag deed het Libische Algemene Volkscongres in een brief aan president Carter een beroep de uitwijzing van de vier ongedaan te maken. Tegelijk waarschuwde de Libische minister van buitenlandse zaken: ,,Er dient onmiddellijk een einde te komen aan de belegering van de Libische ambassade in Washington. Als dat niet gebeurt kunnen de Amerikaans-Libische betrekkingen ongunstig worden beïnvloed."

Op 8 mei werd het hoofd van de Libische missie in Washington, Ali al-Houderi, die op het State Department was ontboden, te verstaan gegeven dat de Libische missie in Washington zou worden gesloten als de vier uitgewezenen het land niet onmiddellijk verlieten; zij kregen daarvoor nogmaals 24 uur de tijd. Al-Houderi verklaarde toen dat hij zijn regering om instructies zou vragen, voordat hij een definitieve beslissing zou nemen.

Op 9 mei zei de Libische leider, kolonel Kadhafi, dat hij ,,ernstig overwoog" de olieleveranties aan de VS en Engeland stop te zetten en de Libische tegoeden uit beide landen terug te trekken.

Maar dezelfde dag werd in een gezamenlijke verklaring van de VS en Libië, die op het State Department aan de pers werd voorgelezen, bekendgemaakt dat de vier Libiërs op 11 mei de VS zouden verlaten. Tevens zou Libië meewerken aan ,,een bevredigende regeling" voor de registratie van het overige personeel van zijn vertegenwoordiging in Washington.

Verdere moorden op ballingen en bezettingen ambassades

Op 10 mei werd in Bonn een voormalig lid van de Libische ambassade, Omran al-Mehdawi, op straat doodgeschoten. De dader, een 26-jarige Libiër, verklaarde na zijn arrestatie dat hij in april naar de Bondsrepubliek was gereisd om van het slachtoffer 100.000 Mark terug te vorderen. die hij hem was verschuldigd. Omdat zijn verzoek niet was ingewilligd, had hij zijn schuldenaar doodgeschoten.

Eveneens op 10 mei werd in Rome een Libische zakenman, Abdallah Mohammed al-Kazmi, in een bar doodgeschoten. De daders ontkwamen, maar op 11 mei werd een neef van Al-Kazmi gearresteerd op beschuldiging van medeplichtigheid aan de moord.

Op 12 mei werd een aantal Libische ambassades door Libische studenten bezet en tot „volksbureaus" geproclameerd, waarvan de leiding bij een uit vijf leden bestaand volkscomité berustte. Na de acht ambassades, die in sept. 1979 waren bezet volgden nu de missies in Wenen, Bern, Oost-Berlijn, Warschau, Ankara, Dacca, Praag, Brussel, Belgrado en op Mauritius.

Ook op 12 mei stemde Libië in met een verzoek van de Britse regering om vier leden van de Libische missie in Londen, die volgens Engeland waren ,,betrokken bij activiteiten onverenigbaar met hun functies", terug te trekken. Het Britse verzoek was eind april overgebracht door Sir Anthony Acland van het Britse ministerie van buitenlandse zaken tijdens een ontmoeting in Tripoli met majoor Abdel Salam Jalloud. De Britse staatsminister van buitenlandse zaken, Douglas Hurd, verklaarde op 12 mei in het Lagerhuis dat Engeland goede betrekkingen met Libië wilde onderhouden, ,,maar wij wensen niet dat Londen een slagveld wordt voor Libische dissidenten". Hurd voegde eraan toe dat er geen bewijs was dat de vier Libiërs rechtstreeks betrokken waren bij de moord op Ramadan en Nafa.

Nadat de vier uitgewezen Libiërs op 11 mei 's avonds uit de VS waren vertrokken, wees Libië op 12 mei 's avonds 25 Amerikanen uit wegens ,,spionage[u] en ,,betrekkingen met terroristische organisaties". Voorts zouden toen twee andere Amerikanen in een gevangenis te Tripoli zijn opgesloten.

Op 20 mei werd in een pensionkamer te Rome het lijk ontdekt van een Libische handelaar, Mohammed Fuad Buohdjar. Het slachtoffer, dat kort tevoren de Tunesische nationaliteit had verworven, werd gewurgd met een nylonkoord, waaraan de boodschap was bevestigd: „Dood aan verraders", getekend ,,Libische revolutionaire comités in Rome",

Op 21 mei werd in Athene een Libische fabrieksarbeider, Abu Bakr Abdel Rahman, praktisch onthoofd in zijn appartement aangetroffen. Hij gold als een fervent tegenstander van Kadhafi en zou vroeger bij de Libische politie hebben gewerkt.

Op 26 mei werd in Athene de arrestatie van de drie Libiërs bekendgemaakt.

Eveneens op 21 mei werd in Rome een 25-jarige Libiër gearresteerd voor het restaurant, waar hij kort tevoren een mislukte aanslag had gepleegd op de eigenaar, een sinds 1959 in Rome levende balling. Volgens de Romeinse politie gaf de gearresteerde toe ,,van het Libische volk" de opdracht te hebben gekregen tegenstanders van het Libische regime te doden. Twee jonge Libiërs, die op 24 mei te Bonn waren aangehouden op verdenking van lidmaatschap van een moordcommando, werden op 25 mei naar Frankfurt overgebracht en per vliegtuig het land uitgezet.

Op 1 juni meldde het Libische persbureau *Jana* dat Libië een groep Britten, o.w. drie diplomaten, uitwees wegens ,,overtreding[m] van de arbeidsvoorwaarden. Het Britse ministerie van buitenlandse zaken uitte het vermoeden dat behalve de drie diplomaten nog 17 andere Britten (van de ruim 5.000 in Libië) uitgenodigd werden het land te verlaten.

In een interview met de Italiaanse krant I1 Messagero, weergegeven in NRC/H'blad (5-6) verklaarde Abdel Salam Jalloud, aangeduid als Libië's tweede man, over de moorden: ,,Kadhafi heeft niet gezegd: doodt die man of die man. Hij heeft alleen gewezen op het door deze mensen gevormde gevaar. De revolutionaire comités zoeken de individuele gevallen uit en dan komen de revolutionairen individueel in actie. Ze krijgen geen opdracht, maar handelen op eigen initiatief. Ze interpreteren de gevoelens van het revolutionaire Libische volk", aldus Jalloud.
Hij noemde de slachtoffers dieven en verraders die met harde hand moeten worden aangepakt en stelde: ,,Veel Libiërs die het land zijn ontvlucht, hebben de rijkdommen van het Libische volk meegenomen. Het zijn geldsmokkelaars en ze

stellen hun illegale winst nu ter beschikking van de vijand geleid door Sadat (Egypte), van het wereldimperialisme, van Israël."

In een interview met het Italiaanse weekblad Panorama, geciteerd op 9 juni, stelde kolonel Kadhafi dat hij het op 11 juni aflopende ultimatum had gesteld om de betrokkenen de kans te geven ,,aan de vendetta van de revolutionaire krachten te ontkomen". ,,Als die datum is bereikt... zal ik niet langer in staat zijn iemand zijn fysieke immuniteit te waarborgen. (...) De revolutionaire comités zullen hun program voortzetten" er, alle Libiërs die weigeren naar huis terug te keren ,,opsporen en hen liquideren". Op de vraag of nu een bloedbad kon worden verwacht, antwoordde Kadhafi: ,,Toen ik mijn uitnodiging tot deze mensen richtte, heb ik duidelijk gesproken: Keer vóór de elfde (juni) terug of u zult allen worden geëlimineerd."

Op 11 juni werd op het station van Milaan de Libische zakenman Mohammed Azzedon Lahderi doodgeschoten, terwijl in Rome de Libische juwelier Mohammed Bygte door revolverschoten gewond werd. Diezelfde dag zei Kadhafi in een door radio-Tripoli uitgezonden toespraak: ,,Alle commando-acties tegen in het buitenland wonende Libiërs moeten in de hele wereld worden gestaakt totdat revolutionaire rechtbanken hen schuldig hebben bevonden aan collaboratie met de VS, Israël en Egypte." Maar hij stelde tegelijk dat alle Libische emigranten ,,van wie zelfs zonder revolutionair tribunaal is vastgesteld dat zij hebben samengewerkt met de Israëlische, Egyptische en Amerikaanse autoriteiten, aan hoogverraad schuldig zijn en de dood verdienen, waar zij zich bevinden".

Op 12 juni verklaarde de secretaris van het Libische volksbureau te Londen, Musa Kusa, dat Libische revolutionaire comités in Engeland de vorige avond hadden besloten nog twee tegenstanders van Kadhafi in Londen te vermoorden. Aan deze verklaring tegenover The Times voegde hij toe: ,,Ik keur dit goed." De volgende dag werd Kusa door Engeland uitgewezen. De Britse onderminister van buitenlandse zaken, Sir Ian Gilmour, deelde hem mee dat hij Engeland binnen 48 uur moest verlaten, daar ,,zijn aanwezigheid in dit land, gezien zijn opmerkingen, niet langer in het belang is van de Brits-Libische betrekkingen". Op 13 juni 's avonds ontstond in de Britse ambassade in Tripoli een brand, die snel werd geblust. Als oorzaak werd van Britse zijde een brandbom genoemd, wat door het persbureau *Jana* werd tegengesproken.

In een interview, gepubliceerd in het Franse weekblad Le Point op 15 juni, bevestigde kolonel Kadhafi dat de Libische dissidenten in het buitenland ,,meedogenloos zullen worden vervolgd, geneutraliseerd en geëlimineerd".

Op 16 sept. werden voor de Old Bailey in Londen twee Libiërs tot levenslange gevangenisstraf veroordeeld wegens de moord op Mohammed Ramadan.

Een derde Libiër werd dezelfde dag tot levenslang veroordeeld wegens de moord op Nafa.

Oprichting dissidentenorganisatie

Het Britse zondagsblad The *Observer* (15-6) meldde uit kringen van in Londen levende Libische dissidenten dat diverse Libische oppositiegroeperingen zich hadden aaneengesloten tot een nieuwe organisatie, de Libische Nationaal-democratische Beweging, met als doel het regime van Kadhafi ten val te brengen. De beweging zou uit ca. 300 leden bestaan, vooral zakenlieden, juristen, intellectuelen en studenten. In de VS en West-Duitsland zou de beweging reeds met haar werk zijn begonnen. Haar strijd werd ook in kringen van het Libische leger gesteund. Naar buiten trad Omar Meheishi, de leider van de mislukte militaire putsch van 1975, als aanvoerder van de Libische ballingen op. De organisatie zou worden gesteund door Algerije, Irak, Marokko, Tunesië, Egypte en de PLO.

Tegenover Le Monde (28-6) verklaarde Fadel Messaoudi, belast met de buitenlandse betrekkingen van het uitvoerende bureau van de Libische Nationaal-democratische Beweging, op doorreis in Tunesië, dat de drie jaar tevoren opgerichte organisatie nog deze zomer een congres in een Europese hoofdstad zou houden om de beginselen van haar handvest te formuleren en nieuwe sabotageplannen te beramen.

Berichten over militaire rebellie in *Tobroek*

Op 18 aug. werd vanuit Arabische diplomatieke kringen in Casablanca gemeld dat op 6 aug. in Tobroek een opstand van de 9de infanteriebrigade van het Libische leger tegen kolonel Kadhafi zou zijn mislukt. In het verloop van de strijd zouden ca. 400 personen zijn gedood. Regeringstroepen, die door uit de DDR aangevoerde officieren zouden zijn versterkt, hielden nog enkele verzetshaarden van de rebellen omsingeld. Kadhafi zou voor het gebied rond Tobroek de noodtoestand hebben afgekondigd. Sommige muitende militairen zouden de wijk hebben genomen naar Egypte. Volgens het Egyptische dagblad *Al Ahram* zou de opstand op 15 aug. hebben plaatsgevonden en zouden de gevechten tussen de rebellerende soldaten en het regeringsleger nog steeds voortduren. Kadhafi zou tevoren op de hoogte zijn gesteld van de plannen van de leider van de rebellie, majoor Idris al-Shuheibi (hoofd van de inlichtingendienst voor de oostelijke sectie van Libië), en diens machtsovername hebben kunnen verijdelen.

Het officiële Libische persbureau *Jana* ontkende deze berichten op 13 aug. 's avonds. Gesteld werd dat in Tobroek een normaal leven heerste. Wat betreft de noodtoestand werd verklaard dat deze slechts door het Algemene Volkscongres kon worden geproclameerd en dat het congres dit jaar nog geen zitting had gehouden.

Op 19 aug. berichtte de Egyptische pers dat de rebellie was onderdrukt door het leger onder bevel van kolonel Abou Bakr Younis, met steun van de luchtmacht. Ontkend werd dat sommige muiters asiel in Egypte hadden gevonden.

Op 21 aug. meldde Al *Ahram* dat majoor Abdel Salam Jalloud met kolonel Abou Bakr Younis de regeringstroepen bij het onderdrukken van de muiterij had aangevoerd en daarbij zwaar gewond was geraakt. Voorts werd gesteld dat stammen uit de buurt van Tobroek en Bardia zich bij de opstand van de 9de brigade hadden aangesloten.

Dezelfde dag bevestigde Mohammed Youssef Lemguiref, die tot juli ambassadeur in India was, voor hij zich bij de oppositie aansloot, vanuit Rabat dat de 9de brigade op 6 aug. tegen Kadhafi in opstand was gekomen en hij verklaarde dat oppositiegroepen in binnen- en buitenland nu in nauwe coördinatie samen zouden werken.
(Finuncial Times, The Times, *NRC/* H'blad, *NZZ,* Le Monde, *FAZ)*

MIDDEN-OOSTEN

ALGEMEEN

IRAK EN SYRIE WIJZEN ELKAARS DIPLOMATEN UIT. MOORD OP BITAR

Op 18 aug. betraden Iraakse veiligheidstroepen de Syrische ambassade in Bagdad. waar zij wapens, explosieven en vloeibaar gif aantroffen, aldus het Iraakse persbureau *INA*. De in Bagdad geaccrediteerde andere Arabische ambassadeurs, behalve die van Libanon, waren door het Iraakse ministerie van buitenlandse zaken uitgenodigd om getuige te zijn van het gebeuren.
Later die dag werden de Syrische ambassadeur en het hele ambassadepersoneel personae non gratae verklaard; zij moesten Irak binnen 48 uur verlaten. Tot de uitwijzing was volgens een Iraakse regeringswoordvoerder besloten, omdat nu duidelijk was dat ,,de komplotten die het Syrische regime tegen de veiligheid van Irak smeedt, de zionistische belangen dienen en de belangen van de deelnemers aan de Camp David-akkoorden''. Met het in de ambassade aangetroffen materiaal moesten, aldus de woordvoerder, ,,massamoorden, sabotage en moorden'' in Irak worden gepleegd. Niettemin werd Syrië uitgenodigd nieuwe diplomaten voor de missie in Bagdad te benoemen.
In Damascus betreurde de Syrische regering dat de Iraakse autoriteiten de ambassade van Syrië hadden bestormd. Zij werden ervan beschuldigd de wapens en de springstoffen eerst in de ambassade te hebben gebracht om Syrië in de ogen van de wereld in een kwaad daglicht te stellen. De Iraakse maatregelen waren ,,in strijd met de internationale gebruiken en de onschendbaarheid van de kanselarijen'', aldus de Syrische verklaring. Daarin werd tevens gesteld dat de Syrische regering weigerde betrokken te worden bij marginale conflicten, juist op een ogenblik waarop een verenigd Arabisch front noodzakelijk is om zich te weer te stellen tegen ,,de zionistische entiteit, het Amerikaanse imperialisme en het Camp David-komplot''.

Op 21 aug. wees Syrië alle Iraakse diplomaten uit. De Iraakse ambassadeur, Ismail Hammoudi Hussein, en zijn 19 medewerkers arriveerden nog dezelfde avond in Bagdad.

Op 26 aug. meldde radio-Damascus dat de Iraakse staatsminister Aziz Rashid Akrawi, een lid van het Centrale Comité van de Koerdische Democratische Partij, naar Syrië was overgelopen.
Akrawi verklaarde dat hij uit de regering was getreden en uit Irak was gevlucht, omdat hij zich uitegens zijn lidmaatschap van de Iraakse regering sinds 1974 schuldig voelde. Hij weigerde nog langer ,,deel uit te maken van het dictatoriale en machiavellistische regime van de tiran Saddam Hoessein. Hij beschuldigde het Iraakse staatshoofd ervan ,,het Iraakse volk met terroristische en repressieve methoden te regeren, het z.g. Nationale Progressieve Front te exploiteren, de leden van het Nationale Commando en de eminente leiders van de Baath te hebben geliquideerd, de natuurlijke rijkdommen van het land te verspillen en miljoenen Iraakse dinars te hebben uitgegeven om de samenzweringen tegen Syrië en zijn president aan te wakkeren''.
Hij wilde zich bij andere Iraakse oppositiefiguren aansluiten in het kader van een ,,nationaal front'', dat de val van president Saddam Hoessein en de vorming van een democratische regering in Irak beoogde.

In perscommentaren werd erop gewezen dat de betrekkingen tussen Irak en Syrië sinds de benoeming van Saddam Hoessein tot president van Irak (16 juli 1979) en de ontdekking van een komplot in Bagdad op 28 juli 1979 (pag. 219/3 e.v.) weer uiterst gespannen waren, nadat een poging om een unie tussen beide landen tot stand te brengen in juni 1979 in feite al was mislukt.
Daarna heeft Irak zich van Syrië afgekeerd, aldus de NZZ (21-8). Dit blad schreef voorts: „... Voor de Syrische regering was dit des te pijnlijker, daar zij zich reeds door Egypte in de steek gelaten voelde, sinds president Sadat de verzoeningskoers tegenover Israël insloeg. Men hoopte in Damascus aanvankelijk in plaats van op Cairo op Bagdad te kunnen steunen, om niet alleen met Israël geconfronteerd te zijn. Bagdad echter begon een actieve politiek in de richting van de Golf en ging nauwere betrekkingen met Saoedi-Arabië aan (zie pag. 611 /2). Tegelijk distantiëerde het zich van Moskou, terwijl Syrië zich gedwongen zag steeds meer op de Sowjet-Unie te leunen om zijn confrontatiepolitiek tegenover Israël te kunnen volhouden.
Een verder spanningselement leverde de Iraanse revolutie. Damascus organiseerde nauwe en goede betrekkingen met het regime van Khomeini. omdat het van hem een zekere ondersteuning tegen Israël verwachtte. Irak raakte echter in een scherpe tegenstelling tot zijn oostelijke buur (...)

In Syrië is de soennitische oppositiebeweging van de mohammedaanse broeders, die sinds diverse jaren pogen zo veel, mogelijk baathisten (meest van Alawitische herkomst) te vermoorden. Damascus heeft vaak aangeduid dat deze mohammedaanse broeders hulp uit de buurlanden kregen, uit Jordanië en Turkije en in het bijzonder uit Irak. De Iraakse regering van haar kant schijnt de verdenking te koesteren dat het Syrische regime met de sjiitische Iraanse agenten in contact staat, die pogen onlusten in Irak te ontketenen...''

Sinds een maand. aldus Le Monde (20-8), werd duidelijk dat Bagdad de twist met Damascus opnieuw in de openbaarheid wilde brengen. Tijdens de feestelijkheden t.g.v. de 12de verjaardag van de Iraakse revolutie deed president Saddam Hoessein diverse malen aanvallen op de ,,verdorven'' leiders van Damascus.

Moord op *Salah Bitar*

Op 21 juli werd Salah Eddin Bitar, oud-premier van Syrië en medeoprichter van de Baath, te Parijs vermoord. De dader wist te ontkomen.

In 1966 was Bitar door de harde Uaath-vleugel in Syrië uitgeschakeld, waarna hij naar Libanon uitweek. In 1969 was hij bij verstek ter dood veroordeeld, maar enkele maanden na zijn machtsovername in nov. 1970 verleende president Hafez Assad gratie aan Bitar. Deze keerde in december 1977 na een ballingschap van 12 jaar naar Damascus terug, maar kort daarop verliet hij Syrië opnieuw om zich in Parijs te vestigen. Daar was hij hoofdredacteur van het blad *Al Ihia Al Arabi* (de Arabische vernieuwing), dat een van Damascus en Bagdad afwijkende koers volgde, maar niettemin als een oppositieorgaan tegen het Baath-regime van Syrië werd beschouwd.
In kringen van Syrische ballingen in Parijs werd de moord op Bitar aan Syrië toegeschreven. In een te Parijs uitgegeven communiqué van de ,,nationale democratische oppositie'', dat o.a. was ondertekend door oud-president Amin Hafez en de vroegere voorzitter van de Nationale Vergadering Akram al-Hourani, werd president Hafez Assad er formeel van beschuldigd ,,direct verantwoordelijk'' te zijn voor de moord op Bitar. Op 24 juli verklaarde Al-Hourani dat Bitar door Syrische agenten was vermoord, nadat hij door Rifaat Assad, de broer van de president, gewaarschuwd was dat hij zou worden ,,geliquideerd'', als hij zijn kritiek op het regime van Damascus niet staakte.
De uitvaart van Salah Bitar te Bagdad op 25 juli werd een heftige manifestatie tegen de ,,moordenaars van Damascus'', waarbij de menigte herhaaldelijk een breuk met Syrië eiste. *(Le* Monde, *NZZ, The Times)*

IRAN

AMERIKAANS-IRAANSE CRISIS I.V.M. **GIJZELINGSAFFAIRE.** REPERCUSSIES

De op 4 nov. 1979 door studenten uitgevoerde bezetting van de Amerikaanse ambassade in Teheran (pag. 737/1-'79) ging gepaard met de gijzeling van het Amerikaanse personeel. Hoewel reeds op 20/21 nov. 1979 dertien van de Amerikaanse gijzelaars werden vrijgelaten, worden de overige 52 Amerikanen na ruim tien maanden nog steeds gegijzeld.

Hieronder volgt een overzicht van de eerste fase van deze gijzelingsaffaire, die uitmondde in een Amerikaans-Iraanse crisis, en de daaruit voortvloeiende ontwikkelingen.

Amerikaans-Iraanse betrekkingen tot november 1979

Begin 1979 had de Amerikaanse regering van president Carter haar aanvankelijke steun aan de sjah (zie pag. 743/2 e.v.-'79) gestaakt en vervangen door een beleid dat erop gericht leek een gewelddadige interventie van het Iraanse leger te voorkomen.

Op 13 febr. 1979 schreef de FAZ in een commentaar op de capitulatie van het Iraanse leger o.a.: ,,Niet geheel duidelijk was de rol van de speciale afgezant van de Amerikaanse president en plv. opperbevelhebber van de Amerikaanse troepen in Europa, generaal Robert E. Huyser, wiens hoofdkwartier in Stuttgart was en die men naar Iran had gestuurd (begin januari 1979). (. . .) De Amerikaanse president Carter zelf had naar voren gebracht, dat Huyser zijn taak voortreffelijk had vervuld. Officieel zou hij over de verzorging van verdere contacten tussen de Iraanse en Amerikaanse strijdkrachten hebben onderhandeld: in werkelijkheid had hij evenwel zijn hele invloed als Amerikaanse partner van de Iraanse strijdkrachten doen gelden en een putsch verhinderd. (. . .) Zo moest Huyser de niet als eenheid handelende en denkende groep van topmilitairen in Iran weerhouden van handelingen die ,,tegen de grondwet'' waren.

Onbeslist was of hij aanvankelijk de terugkeer van Khomeini had moeten verhinderen. Het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken heeft deze versie van de Huyser-opdracht tegengesproken: ,,Wij drongen er bij het Iraanse leger niet op aan in de een of andere richting actief op te treden.'' Toch valt aan te nemen, dat Huyser zijn Iraanse collega's voortdurend tot terughoudendheid manend, tenslotte indirect ertoe heeft bijgedragen. toch ,,stelling te nemen''; en wel toen voor de tegen-regering (van Bazargan), omdat de door de sjah ingestelde regering geen basis meer zou hebben gehad. Maar niet alleen de gereserveerdheid van de generaals had in de laatste weken de koers van de strijdkrachten bepaald. Het leger was uiteengevallen. Alleen de keizerlijke garde was de sjah trouw gebleven . . .''

Generaal Amir Hossein Rabi'i, de voormalige opperbevelhebber van de luchtmacht, zou op 8 april 1979 (d.w.z. één dag vóór zijn executie) voor een revolutionair tribunaal hebben gezegd dat de sjah gedwongen was uit Iran te vertrekken door generaal Robert Huyser.

In uittreksels van zijn memoires, die op 7 dec. 1979 in het Franse weekblad L'Express werden gepubliceerd, bevestigde de sjah dat generaal Robert Huyser een niet tevoren aangekondigd bezoek aan Iran had gebracht, waarvan hij (de sjah) begin januari 1979 (verscheidene dagen na de komst van Huyser) in kennis was gesteld. Het doel van Huysers bezoek, aldus de sjah, was ,,het Iraanse leger te neutraliseren'' en tijdens een bezoek aan de sjah, samen met William Sullivan (de toenmalige Amerikaanse ambassadeur in Teheran) ,,was het enige waaraan zij dachten op welke dag en op welk tijdstip ik zou vertrekken''. Ook stelde de sjah dat Huyser hem om een ontmoeting met Bazargan had gevraagd.

Journalisten en Iraniërs voor de poort van de bezette Amerikaanse ambassade in Teheran op 9 nov. 1979.

In uittreksels van de memoires van de tweelingzuster van de sjah, prinses Ashraf Pahlevi, gepubliceerd in Elsevier's Magazine (19-4-'80), verklaarde zij over de rol van president Carter in 1978: ,,. . . in datzelfde jaar zond hij verschillende afgezanten naar Khomeini en stuurde hij een militaire vertegenwoordiger naar Iran om het leger van mijn broer te ondermijnen.''

Op 8 sept. 1980 verscheen in het Amerikaanse tijdschrift Foreign *Policy* een artikel van William H. Sullivan, de laatste ambassadeur van de VS in Iran, waarin hij uiteenzette hoe chaotisch het Witte Huis reageerde op de gebeurtenissen, die leidden tot de val van de sjah. In zijn relaas, in vertaling weergegeven in *NRC/H'blad* (20-9-'80), berichtte Sullivan o.a.:

,,. . . Half november (1978) kwam het tot een crisis. Nadat rellen en brandstichting Teheran hadden ontwricht was op 5 november 1978 een militaire regering onder leiding van generaal Gholam Azhari benoemd.

Op 9 november zond ik een boodschap aan Washington waarin ik meedeelde dat dit de laatste kans van de sjah was om het revolutionaire proces onder controle te houden. Wanneer deze regering faalde moesten wij er rekening mee houden dat de sjah zou verdwijnen; wij moesten andere wegen zoeken om onze belangen te behartigen en te beschermen. Die belangen definieerde ik in termen van territoriale onschendbaarheid en onafhankelijkheid van Iran, en ik zei dat, gezien de aard van de revolutie, het leger het enige instrument was dat ons doel kon dienen.

Wij moesten dus ingrijpen om te voorkomen dat het leger werd opgeslokt door de revolutie. Vanwege onze bijzondere relaties moesten wij een regeling zien te treffen die het leger intact zou laten. Het leger zou onder controle moeten staan van een regering die de steun genoot van de aroeveringen die de boventoon zouden voeren na een geslaagde revolutie en die de zegen van Khomeini hadden. Ik nam aan (terecht, naar later is gebleken) dat de eerste regering die uit de revolutionaire woelingen te voorschijn kwam, geleid zou worden door Mehdi Bazargan, een goedwillend sociaal-democraat.

Op deze hoogst belangrijke boodschap heb ik nooit enig antwoord gekregen. In plaats daarvan bleek alras dat mijn opvattingen niet meer welkom waren in het Witte Huis. Alle mogelijk afgezanten uit Washington arriveerden in Teheran om de situatie opnieuw te bezien en de sjah te overreden geweld te gebruiken. (. . .)

Op 20 december kreeg de leider van de militaire regering een hartaanval, en de situatie die ik op 9 november had voorspeld werd een feit. Dat werd als het ware onderstreept doordat Azhari mij aan zijn ziekbed liet roepen om me mee te delen dat het regime verloren was ,,door de besluiteloosheid van de vorst''.

Ik rapporteerde dit natuurlijk aan Washington en voegde daaraan toe dat ik van plan was te handelen naar de richtlijden die ik had aanbevolen in mijn telegram van 9 november. Ik kreeg geen tegen-

instructies, en daarom voerden wij op de ambassade een reeks handelingen uit die de basis moesten leggen waarop het Iraanse leger, gezuiverd van een aantal controversiële officieren, door een regering-Bazargan kon worden overgenomen. Tegelijkertijd probeerden wij na te gaan onder welke voorwaarden het leger een dergelijke regeling zou aanvaarden. Omdat veel van de mensen die om patriottische redenen aan deze gesprekken hebben deelgenomen nog in Iran verblijven, en omdat men hun motieven wellicht nu als verdacht beschouwt in de uiterst gespannen sfeer in dat land, zal ik geen bijzonderheden geven over deze besprekingen.

Ik deel alleen mee dat gedetailleerde akkoorden waren bereikt tussen het leger en de revolutionaire leiders in Teheran: een aantal hoge officieren zou het land samen met de sjah mogen verlaten, en het resterende leger zou zijn aanhankelijkheid zodanig overdragen dat de eenheid behouden bleef. Omdat de Verenigde Staten de logistiek van alle technische troepenonderdelen onder controle hadden, beschikten wij over de middelen om deze afspraken ook te realiseren. (. . .)

Toen de plannen voor een vreedzame overdracht van het militair gezag in een vergevorderd stadium verkeerden en de sjah besloten had het land te verlaten en een schijnbestuur over te dragen aan een regering onder leiding van een man die hij verafschuwde — Sjahpour Bakhtiar —, was het volgens mij van het hoogste belang dat de voorgestelde overgangsmaatregelen zouden worden besproken met en goedgekeurd door Khomeini, die zich in Parijs bevond. Dit was vooral zo belangrijk omdat Bakhtiar luchthartig aannam dat hij, en niet Khomeini en de triomferende revolutie, de regeringsmacht zou uitoefenen, ondanks het feit dat hij geen steun had onder de bevolking.

Daarom stelde ik voor dat Washington een gevolmachtigde naar Parijs zou sturen voor overleg met Khomeini. Via contacten met diens omgeving wisten wij al dat hij zich zorgen maakte over een bloedige confrontatie tussen revolutionairen en leger wanneer hij terugkeerde naar Teheran na het voorgenomen vertrek van de sjah. Wij namen ook aan dat hij het over het algemeen eens was met de regelingen die wij hadden getroffen met de revolutionaire leiders in Teheran, maar wij vonden het uiterst belangrijk dat hij persoonlijk deze afspraken aanvaardde.

Ik besprak dit plan via de geheime telefoonlijn rechtstreeks met Cyrus Vance, de minister van Buitenlandse Zaken. Hij was het er in grote lijnen mee eens en stuurde me vervolgens via het zogeheten telecon-systeem instructies voor onze afgezant. Toen ik mij met de inhoud daarvan akkoord had verklaard, gaf hij mij opdracht de hele onderneming te bespreken met de sjah die reeds binnen veertien dagen zou vertrekken.

Nadat de sjah zijn instemming had betuigd, deelde Vance mij mee dat hij als afgezant had uitgekozen ambassadeur Theodore Eliot, inspecteur-generaal van de buitenlandse dienst, voormalig ambassadeur in Afghanistan, voormalig economisch adviseur in Teheran, een man die bovendien vloeiend Farsi sprak. (. . .)

In de eerste week van januari (1979) ontving ik een dringend nachtelijk telegram uit Washington waarin mij werd meegedeeld dat de missie-Eliot niet doorging en dat de president opdracht had gegeven dit aan de sjah mee te delen. De president, die na de economische topbesprekingen met Westeuropese leiders in Guadeloupe was achtergebleven, waar hij zich bezighield met diepzeevissen, verkeerde daar uitsluitend in het gezelschap van Brzezinski.

Ik stuurde een gepassioneerd telegram aan de minister van Buitenlandse Zaken waarin ik hem smeekte de zaak nogmaals in overweging te nemen en waarin ik opmerkte dat het niet-doorgaan van de missie-Eliot een ,,onherstelbare'' fout zou zijn. Ik ontving een norse afwijzing waarin alle ministers die het eens waren met de president, werden opgesomd. Toen ik dit aan de sjah vertelde, reageerde hij ongelovig en vroeg hij hoe de Verenigde Staten dachten ,,die mensen'' te beïnvloeden wanneer zij niet eens met hen wilden praten. (. . .)

Wij moesten onmiddellijk overschakelen van een situatie van beheerste machtsoverdracht naar een situatie waarvan ik niets anders dan chaos kon verwachten, want de sjah had reeds de datum bepaald waarop hij Bakhtiar als premier zou beëdigen en vervolgens zelf het land zou verlaten.

Ik had echter de factor-Brzezinski over het hoofd gezien. Hij schijnt toch een plan te hebben gehad. Hij stuurde generaal Robert Huyser naar Teheran; deze was onderbevelhebber van de Amerikaanse troepen in Europa en tweede man van Alexander Haig, opperbevelhebber van de geallieerde troepen in Europa. (. . .)

Toen werd voorgesteld dat Huyser naar Iran zou komen op het moment dat de sjah vertrok, belde Haig mij op via de geheime telefoonverbinding om me te zeggen dat hij tegen dit plan was en dat hij zou aftreden wanneer het doorging. Het ging door, en hij trad af.

Huyser, op en top een goed, recht-doorzee militair, arriveerde, door de aard van zijn opdracht en het aftreden van Haig, enigszins geagiteerd in Teheran. Hij nam zijn intrek op de ambassade en wij deelden elkaar boodschappen en telegrammen, en ook elkaars zorgen.

Wij waren het niet altijd eens, maar als wij van mening verschilden, gebeurde dat openlijk en met respect voor elkaars opvatting.

Huysers opdracht, zoals die volgens zijn beknopte officiële taakomschrijving luidde was het verlenen van hulp bij de handhaving van de eenheid in het leger en bij de overdracht van gehoorzaamheid van de troepen aan de regering-Bakhtiar na het vertrek van de sjah.

Tegelijkertijd ontving ik bondige instructies waarin stond dat de regering van de Verenigde Staten de regering-Bakhtiar zonder enig voorbehoud wenste te steunen en haar zou helpen de woelingen te doorstaan. In mijn antwoord wees ik erop dat de regering-Bakhtiar een droombeeld van de sjah was, bedacht om waardig te kunnen vertrekken; dat men Bakhtiar zelf niet serieus mocht nemen, en dat hij onmiddellijk weggevaagd zou worden zodra Khomeini en diens aanhang in Teheran verschenen.

Ik argumenteerde dat het onverantwoordelijk was de aanhankelijkheid van het leger aan Bakhtiar over te dragen, omdat dat een noodlottige confrontatie tussen leger en revolutionairen zou oproepen, die we nu juist hoopten te vermijden. Het resultaat zou de desintegratie van het leger zijn en uiteindelijk de desintegratie van Iran. Dat zou rechtstreeks in strijd zijn met de Amerikaanse belangen.

Tegen die tijd was mijn communicatie met Washington steeds scherper van toon geworden. Het antwoord dat ik op deze boodschap kreeg bevatte volgens mij beledigende lasterpraat omtrent mijn loyaliteit; mij werd in niet mis te verstane bewoordingen opgedragen Bakhtiar te steunen, ongeacht eventueel voorbehoud mijnerzijds. (. . .)

Terwijl de confrontatie tussen Bakhtiar en Khomeini in hevigheid toenam, ontving Huyser telkens weer instructies om het leger paraat te houden ter verdediging van de regering-Bakhtiar. Op grond van zijn waarnemingen deelde hij Washington mee dat bij een dergelijke confrontatie het leger volgens hem zou winnen.

Hij matigde dergelijke boodschappen echter steeds door eraan toe te voegen dat ik het daarmee niet eens was en dat ik geloofde dat het leger uiteen zou vallen zodra het bevel kwam om te schieten op revolutionairen, waartoe immers verwanten van de soldaten behoorden. Als gevolg daarvan zouden hun wapens verspreid raken onder de verwarde, tegenstrijdige revolutionaire strijdkrachten, en daardoor zou de regering-Bazargan — die onvermijdelijk zou komen — niet in staat zijn snel en doeltreffend de macht in handen te nemen. (. . .)

Binnen enkele dagen kwam de confrontatie die wij zozeer hadden gevreesd. Het begon met de muiterij van jonge luchtmachtofficieren en dienstplichtigen op de vliegbasis Doshen Toppeh, die een pantsereenheid van de keizerlijke garde overweldigden. De buitgemaakte tanks werden ingezet tegen het hoofdkwartier van het leger waar veel Amerikaanse legerofficieren, onder wie de generaal die de leiding had van de adviesgroep voor militaire hulp, waren ondergebracht.

Tot diep in de nacht onderhandelde ik met onze contactpersonen onder de revolutionairen om deze Amerikanen vrij te krijgen uit de bunkers waar ze in de val zaten. Net toen ik op het punt stond hun vrijlating rond te krijgen, werd ik opgebeld via de open lijn uit Washington: het was een boodschap van Brzezinski die vroeg of ik soms een militaire coup tegen de revolutie kon organiseren. Mijn antwoord daarop kan helaas niet worden afgedrukt.

En zo werd Iran door chaos overvallen. Het leger viel uiteen, de wapens kwamen in handen van de verschillende ongelijksoortige elementen in deze revolutie, die vervolgens elkaar gingen bevechten zodra de sjah was vertrokken. Bazargan en zijn regering beschikten niet over de middelen om rust en orde af te dwingen; en Khomeini, die in naam de leider van de revolutie wilde blijven, wenste geen richtlijnen te geven waaraan men niet zou gehoorzamen.

Dat betekende dat de extremisten de toon konden aangeven, en in de meeste gevallen is dat sindsdien steeds zo gebleven. . . .''

Het nieuwe Iraanse bewind maakte duidelijk dat het de nauwe militaire samenwerking, die met de VS had bestaan tijdens het regime van de sjah, niet zou voortzetten.

Op 21 febr. zei de toenmalige stafchef van de Iraanse strijdkrachten, generaal Qarani, dat de VS zou worden verzocht hun afluisterposten aan de Russisch-Iraanse grens te sluiten. Ook zou Iran

geen verder electronisch toezicht door de VS toelaten. (Reeds op 18 jan. had de CIA bevestigd dat het een van zijn afluisterposten had gesloten.)
Maar volgens de generaal bleef enige militaire samenwerking met de VS mogelijk, zoals de aankoop door Iran van reserve-onderdelen voor Amerikaanse wapens en de voltooiing van de opleiding van Iraanse militairen in de VS. Op 3 maart deelde hij mee dat alle door Amerikaans militair personeel verleende diensten aan de Iraanse strijdkrachten waren stopgezet.

Op 23 mei werd bekendgemaakt dat de diplomatieke onschendbaarheid, die sinds okt. 1977 aan Amerikaanse militaire adviseurs was verleend, was opgeheven.

Op 9 aug. maakte de Iraanse regeringswoordvoerder Sadegh Tabatabai bekend dat zijn regering haar wapenaankoopcontracten met de VS officieel had geannuleerd (behalve voor de levering van reserve-onderdelen en specifieke uitrusting). Deze contracten, ter waarde van $9 mrd, hadden o.m. betrekking op de levering van F-16 gevechtsvliegtuigen, AWACS-toestellen en eenheden voor de marine. Alle reeds geleverde F-14 toestellen zouden worden verkocht; alle contracten met Bell, Boeing en Grumman zouden worden geannuleerd en alle overeenkomsten i.z. hulp van Amerikaanse adviseurs waren opgezegd.

Voorts leverden Iran en de VS herhaalde malen kritiek op elkaars maatregelen.

Zo aanvaardde de Amerikaanse Senaat op 17 mei eenstemmig een resolutie, waarin verontwaardiging werd uitgesproken over de executies in Iran en over de ,,aansporingen tot moord op de sjah''.

Anderzijds deelde de Iraanse regering op 5 juni de Amerikaanse regering mee dat de benoemde Amerikaanse ambassadeur Walter Cutler — opvolger van William Sullivan die dit ambt van zomer 1977 tot april 1979 vervulde — niet welkom zou zijn in Iran, aangezien hij niet in staat was om de betrekkingen tussen beide landen te normaliseren (gezien zijn rol als Amerikaanse ambassadeur in Zaïre); wilde Washington vriendschappelijke betrekkingen dan moest het een andere ambassadeur benoemen. Daarop maakte het State Department bekend dat voorlopig geen Amerikaanse ambassadeur naar Teheran zou worden gezonden.

Bezetting Amerikaanse ambassade. Gijzeling personeel

Op 4 nov. 1979 bezette een groep gewapende Iraanse studenten de Amerikaanse ambassade in Teheran. Zij gijzelden de daar aanwezige personen, in ruil voor de vrijlating van wie zij de uitwijzing uit de VS verlangden van de sjah, die toen voor een medische behandeling in New York verbleef.

Lotgevallen sjah (16 jan.—4 nov. 1979):

Op 16 jan. 1979 vertrokken de sjah en keizerin Farah van Teheran naar Aswan (Egypte), waar zij met volledig ceremonieel door president Sadat werden begroet (pag. 746/2-'79).

Op 22 jan. arriveerde de sjah in Marokko voor wat officieel een ,,strikt particulier bezoek'' werd genoemd. Daar verklaarde hij op 24 jan. dat hij definitief niet naar de VS zou gaan, maar voornemens was voor onbepaalde tijd in Marokko te blijven.

Op 30 maart vertrok de sjah van Marokko naar de Bahama's.

Op 19 april werd officieel te Washington onthuld dat de Amerikaanse regering in maart 1979 de sjah had laten weten dat deze toen niet welkom was in de VS vanwege het delicate karakter van de Amerikaans-Iraanse betrekkingen. De regering-Carter was herhaaldelijk gewaarschuwd door de Amerikaanse ambassade in Teheran en door de CIA dat de aanwezigheid van de sjah in de VS Iran het excuus zou verschaffen voor een scherpe anti-Amerikaanse houding met waarschijnlijk een actie tegen de Amerikaanse ambassade in Teheran (die reeds tijdelijk, op 14 febr., 1979, door linkse guerillastrijders was bezet, zie pag. 752/2-'79). Bericht werd dat de sjah vervolgens om hulp had gevraagd aan Henry Kissinger, de voormalige Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, en de familie Rockefeller, en dat Kissinger ervoor gezorgd had dat de sjah tijdelijk op de Bahama's mocht verblijven (nadat de Marokkaanse regering te verstaan had gegeven niet te wensen dat de sjah in Marokko bleef).

Vervolgens zouden Kissinger en David Rockefeller, de president van de Chase Manhattan Bank, hebben bemiddeld in het verkrijgen van Mexicaanse visa voor de sjah en zijn familie. Op 10 juni arriveerden de sjah, keizerin Farah Diba, een zoon van de sjah en nog zes personen op het vliegveld van Mexico City, vanwaar het gezelschap naar Cuernavaca vertrok. De Mexicaanse regering verleende de sjah een toeristenvisum voor zes maanden maar liet weten geen garantie voor zijn veiligheid te aanvaarden.

In Mexico werd de sjah door een Amerikaanse specialist onderzocht (op verzoek van David Rockefeller) die concludeerde dat de ziekte van de sjah (kanker in de lymfklieren) een diagnose door experts vereiste; deze informatie werd op 16 okt. doorgegeven aan het Amerikaanse State Department.

Inmiddels had Ayatollah Sadegh Khalkhali, de opperste rechter van de islamitische tribunalen in Iran, op 13 mei meegedeeld dat de sjah en een aantal familieleden bij verstek ,,door de Iraanse natie ter dood veroordeeld'' waren. (pag. 128/2-'80). Voorts had de (toenmalige) Iraanse minister van buitenlandse zaken, Ibrahim Yazdi, op 11 sept. gezegd dat Amerikaanse vertegenwoordigers de Iraanse regering een belofte hadden overgebracht dat de sjah niet tot de VS zou worden toegelaten; volgens Yazdi was de sjah ,,een misdadiger'', die moest worden gestraft, bij voorkeur in Iran.

Niettemin stemden president Carter en de (toenmalige) Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, er op 19 okt. mee in, dat de sjah voor medische behandeling tot de VS zou worden toegelaten op humanitaire gronden. Deze beslissing werd door de Amerikaanse zaakgelastigde in Teheran, Bruce Laingen, op

Sjah Mohammed Reza Pahievi in zijn hospitaalkamer te New York tijdens een interview met Barbara Walters op Thanksgiving Day (22 nov. 1979).

21 okt. overgebracht aan premier Bazargan en minister Yazdi. Deze zouden hebben verklaard dat het Iraanse volk het ziekte-argument als verklaring voor de aanwezigheid van de sjah in de VS niet zou aanvaarden, maar dat de Amerikaanse ambassade zou worden beschermd.

Op 22 okt. arriveerde de sjah in New York voor een medische behandeling in het Cornell Medica1 Centre. Dezelfde dag verklaarde Hodding Carter, de woordvoerder van het State Deoartment. dat de sjah op humanitaire gronden tot de VS was toegelaten, nadat een team van Europese en Amerikaanse artsen had vastgesteld dat hij onmiddellijk wegens kanker moest worden behandeld in een hospitaal met een moderne uitrusting, en dat de Iraanse regering op de hoogte was gesteld van besprekingen over de toelating van de sjah tot de VS. Op 24 okt. werden de galblaas van de sjah en een steen in zijn galbuis operatief verwijderd, waarbij werd meegedeeld dat hij reeds zes jaar aan ,,histiocytic lymphoma'' (kanker aan de lymfklieren) leed.

Een woordvoerder van de sjah deelde op 26 okt. mee dat deze na een therapie van onbepaalde tijd naar Mexico zou terugkeren.

De Iraanse regering protesteerde officieel tegen het Amerikaanse besluit op 26, 30 en 31 okt. alsmede op 1 nov., terwijl deze kwestie op 1 nov. te Algiers door premier Bazargan en minister Yazdi werd besproken met Zbigniew Brzezinski, de nationale veiligheidsadviseur van president Carter. Later bleek dat minister Yazdi Ayatollah Khomeini niet van deze ontmoeting op de hoogte had gesteld, wat mede tot het aftreden van de regering-Bazargan op 5 nov. zou hebben geleid,

De bezetters beschuldigden de gijzelaars van spionage voor de VS en beweerden dat hun actie was goedgekeurd door Ayatollah Khomeini, de geestelijke leider van de islamitische revolutie in Iran. Op 5 nov. verklaarde zij dat zij alleen met de revolutionaire raad wilden onderhandelen en niet met de nog fun-

gerende voorlopige regering van premier Mehdi Bazargan.
De Amerikaanse regering publiceerde geen lijst van de gegijzelde personen, maar uit persberichten en mededelingen van bezetters werd afgeleid dat 98 personen werden gegijzeld, 62 Amerikaanse staatsburgers en 36 niet-Amerikanen (Iraniërs, Indiërs, Pakistani en andere buitenlanders). Op 6 nov. werden nog twee Amerikanen bij de gijzelaars in de ambassade gevoegd. Onder de gegijzelden was niet de Amerikaanse zaakgelastigde Bruce Laingen, die met twee leden van zijn staf vanaf 4 nov. werd vastgehouden op het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken, met als argument dat de regeringsfunctionarissen hun veiligheid niet konden garanderen als zij het ministerie verlieten.

Op 5 nov. maakte radio-Teheran bekend dat Ayatollah Khomeini de gijzelaarsactie steunde. Hij zou de VS de ,,grote satan'' hebben genoemd en de Amerikaanse ambassade hebben omschreven als centrum voor spionage-activiteiten en voor het uitbroeden van samenzweringen tegen Iran, welke door de studenten uit alle macht moesten worden verijdeld.
De directeur van de Iraanse radio en TV, Sadegh Ghotbzadeh, riep de Amerikaanse regering op een Iraanse artsenmissie toe te laten voor een onderzoek van de sjah; pas dan zou de toestand van de gijzelaars zich tot op zekere hoogte wijzigen.
De studentenactie kreeg ook openlijke steun van andere vooraanstaande ayatollahs, de constituerende raad van experts, de islamitische Mujaheddin Khalq — beweging, de (Moskougezinde communistische) Toedeh-partij en vele andere organisaties. Sommigen verlangden dat de olie-export naar de VS werd stopgezet, waarop olieminister Ali Akbar Moinfar zich bereid verklaarde zulks op aanwijzing van Khomeini te gelasten.
Ook op 5 nov. maakte de Iraanse regering bekend dat zij het defensieakkoord van 5 maart 1959 met de VS had opgezegd.

Aftreden regering-Bazargan. Revolutionaire Raad neemt regering over

Op 5 nov. 1979 diende Mehdi Bazargan het ontslag van zijn voorlopige regering in bij Ayatollah Khomeini, omdat interventiepogingen van verscheidene revolutionaire organen en meningsverschillen in het kabinet het hem niet langer mogelijk maakten zijn taken te vervullen.
Khomeini aanvaardde dit ontslag en deelde op 6 nov. mee dat hij de Revolutionaire Raad had opgedragen 'slands zaken tijdens een overgangsperiode te behartigen en voorbereidingen te treffen voor a) een referendum m.b.t. de grondwet, b) verkiezingen voor een raadgevende nationale vergadering, en c) de aanwijzing van een president.

Na de benoeming op 24 april 1979 van Ibrahim Yazdi tot minister van buitenlandse zaken (pag. 12513) waren nog de volgende wijzigingen in de regering-Bazargan opgetreden:

a) Op 20 juni 1979 werd Assadollah Mobasheri, die op 8 april zijn ontslag had ingediend na het vernemen van de executie van ex-premier Amir Abbas Hoveida (pag. 12613), als minister van justitie vervangen door Ahmad Sadr Haj-Seyed Javadi, tot dusver minister van binnenlandse zaken. Deze portefeuille werd nu toevertrouwd aan Mohammed Hashem Sabaghian, tot dan toe vice-premier belast met de machtsoverdracht.

b) Op 2 juli 1979 werd Sadegh Tabatabai, voorheen onderminister van binnenlandse zaken, benoemd tot vice-premier en regeringswoordvoerder i.p.v. Abbas Amir Entezam, die ambassadeur in Stockholm werd.

c) Op 19 juli 1979 maakte premier Bazargan bekend dat hij met Ayatollah Khomeini een akkoord had bereikt over een verdeling van de bevoegdheden tussen de Revolutionaire Raad en de regering. Overeengekomen was dat vijf leden van de Revolutionaire Raad (,,met wie wij de meeste moeilijkheden hebben gehad'') als plv. ministers tot de regering zouden toetreden: Ayatollah Mohammed Ali Mahdavi Khani (hoofd van de islamitische comités voor de toepassing van de wet) en Ayatollah Hashemi Rafsanjani (sleutelpositie bij de revolutionaire tribunalen) voor binnenlandse zaken; Ayatollah Seyed Ali Khamanei voor defensie: Abolhassan Bani-Sadr voor economie en financiën (speciaal het bankwezen); en Ayatollah Mohammed Javad Bahonar voor onderwijs. Tevens werden enkele, niet nader genoemde ministers in de Revolutionaire Raad opgenomen. Bericht werd dat Bani-Sadr weigerde zijn nieuwe taak te aanvaarden.

d; Op F sept. trad Gholam Hossein Shokouhri af als minister van onderwijs, wat op 8 sept. door premier Bazargan werd aanvaard.

e) Op 18 sept. trad generaal Taghi Riahi ,,wegens ziekte'' af als minister van defensie.

f) Op 30 sept. werden nog enkele mutaties door de Revolutionaire Raad goedgekeurd op grand waarvan de volgende portefeuilles in andere handen kwamen: defensie - Mostafa Chamran; beleidsuitvoering - Hossein Bani-Assadi (op pag. 12513 aangeduid als Bani-Akhadi); staatsminister - Dariush Foruhar (voorheen arbeid en sociale zaken); arbeid en sociale zaken - Ali Espahbodi; research en studie - Yadollah Sahabi (voorheen revolutionaire projecten); oliezaken - Ali Akbar Moinfar (planning en begroting); cultuur en hoger onderwijs - Hassan Habibi; onderwijs en opleiding a.i. - Mohammed Ali Radjai; staatsminister planning en begroting - Ezzatollah Sahabi.

g) Op 29 okt. trad Kazem Sami af als minister van gezondheid. In een brief aan Ayatollah Khomeini stelde Sami, een leider van de radicale Revolutionaire Beweging van het Moslemvolk (JAMA), dat het kabinet verdeeld was in naar macht strevende facties; het ontbrak aan een samenhangend beleid om 's lands problemen aan te pakken; acht maanden na de revolutie was weinig verandering tot stand gebracht, er kwam nog steeds uitbuiting voor en SAVAK-agenten bezetten nog altijd bestuursfuncties. aldus Sami.

Op 6 nov. stelde Abolhassan Bani-Sadr o.a.: ,,Deze bezetting is zeker positief, omdat die aantoont dat de jeugd van Iran trouw blijft aan het ideaal van nationale onafhankelijkheid en — in het besef dat de Imam (d.w.z. Khomeini) ook voelde dat

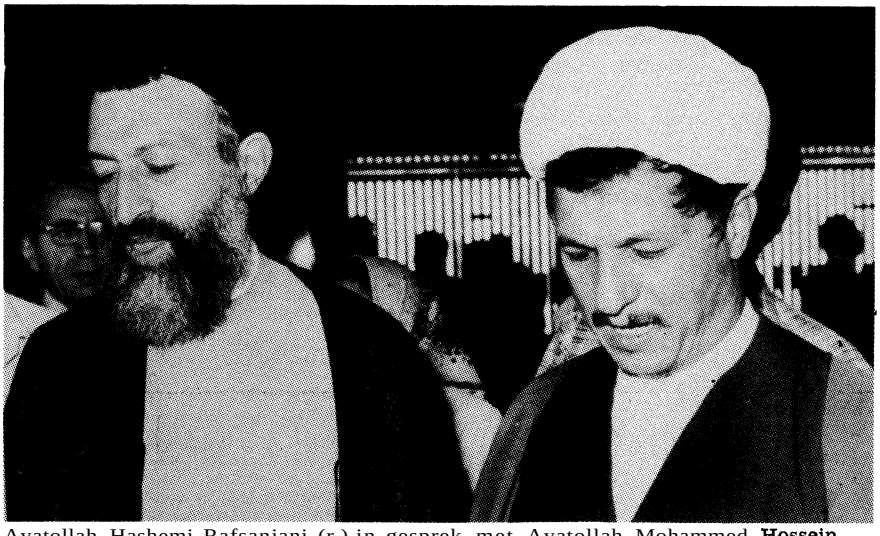

Ayatollah Hashemi Rafsanjani (r.) in gesprek met Ayatollah Mohammed Hossein Beheshti, de secretaris van de Revolutionaire Raad.

Ayatollah Hossein Ali Montazeri.

de regering een „appeasement"-politiek jegens de VS voerde — tot actie is overgegaan zonder zich te bekommeren om de politieke consequenties, welke hun initiatief zou hebben." Maar Bani-Sadr zei ook dat de bezetting „de machteloosheid van de regering" had aangetoond en „het prestige van de regering zowel in Iran als in het buitenland verder verminderd" had. Hij concludeerde dat het ontbreken van een sterke centrale regering en de verspreiding van anarchie uiteindelijk het gezag van de Ayatollah zouden aantasten en dat een land niet kon worden gereegeerd door „permanente volksspontaniteit".

Op 17 nov. 199 werden de namen van de 14 leden van de Revolutionarie Raad voor het eerst openbaar gemaakt. De leden waren: Ayatollah Hossein Ali Montazeri; Ayatollah Mohammed Hossein Beheshti (secretaris van de raad, verantwoordelijk voor justitie); Ayatollah Moussavi Ardabili (Stichting voor behoeftigen, Mostafazin), Ayatollah Mehdi Ali Mahdavi Khani (Khomeini-comités), Ayatollah Seyed Ali Khamanei (defensie), Ayatollah Mohammed Javad Bahonar, Ayatollah Hashemi Rafsanjani (binnenlandse zaken); Mehdi Bazargan; Abbas Sheybani (landbouw), Abolhassan Bani-Sadr (buitenlandse zaken, economie en financiën), Ali Akbar Moinfar (oliezaken), Sadegh Ghotbzadeh (directeur radio en TV), Hassan Habibi (cultuur en hoger onderwijs) en Ezzatollah Sahabi (planning en begroting).

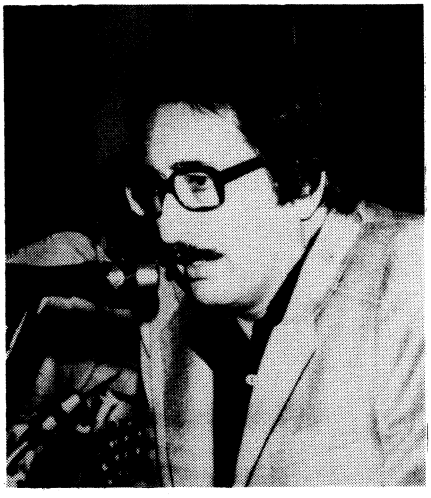

Abolhassan Bani-Sadr.

Hassan Habibi, die inmiddels tot officiële woordvoerder van de Revolutionaire Raad was benoemd, maakte in deze hoedanigheid op 15 nov. de volgende 17 ministersbenoemingen bekend:

Financiën en economische zaken, en buitenlandse zaken a.i. - Abolhassan Bani-Sadr; industrie en mijnbouw - Mahmoud Ahmadzadeh Heravi; staatsminister beleidsuitvoering - Hossein Bani-Assadi*; defensie - Mostafa Chamran*; cultuur en hoger onderwijs - Hassan Habibi*; onderwijs en opleiding - Mohammed Ali Radjai*; gezondheid - Morteza Argar; staatsminister voor planning en begroting - Ezzatollah Sahabi*; landbouw en plattelandsontwikkeling - Abbas Sheybani; handel - Reza Sadr*; wegen en transport - Youssef Taheri Qazvini*; energie - Hassan Abaspour; staatsminister - Dariush Foruhar*; oliezaken - Ali Akbar Moinfar*; nationale oriëntatie (voorlichting) en religieuze stichtingen - Nasser Minachi*; supervisor ministerie van binnenlandse zaken - Ayatollah Hashemi Rafsanjani; huisvesting en stadsontwikkeling a.i. - Mohsen Yahyavi. (* = leden regering-Bazargan per 30 sept. 1979)

Het ministerie van justitie zou worden geleid door een raad bestaande uit de president van' het hooggerechtshof, de president van de hoge raad van rechters en de procureur-generaal, met Ayatollah Beheshti als adviserende vertegenwoordiger van de Revolutionaire Raad.

Geen premier werd benoemd en ook de portefeuilles van PTT alsmede van arbeid en sociale zaken bleven onbeheerd.

Eerste reacties VS

Op 5 nov. verklaarde de woordvoerder van het Witte Huis, Jody Powell, dat de VS ernaar streefden samen met andere naties en de Iraanse autoriteiten de veiligheid en de vrijlating van de gijzelaars langs vreedzame weg te bereiken; er bestonden geen plannen m.b.t. een militaire oplossing van het probleem.

De woordvoerder van het State Department, Hodding Carter, zei dezelfde dag dat de sjah niet aan Iran zou worden overgedragen, zoals door de ambassadebezetters was geeist, omdat het duidelijk was „dat de sjah hier is voor medische behandeling en niet voor permanent verblijf". Hij voegde daaraan toe: „Waarover wij bezorgd zijn is de veiligheid van de Amerikaanse staatsburgers. Wij hebben geen belangstelling voor het opvoeren van een politieke show." Represailles tegen de Iraanse ambassade in Washington zouden niet worden genomen, omdat het niet aanging dat de Amerikaanse regering net zo handelde als het gepeupel in Iran.

Op 9 nov. zei president Carter dat de Amerikaanse regering de sjah niet zou vragen het land te verlaten.

De Amerikaanse consulaten in Tabriz en Shiraz, die al enkele maanden waren gesloten, werden op 5 nov. eveneens bezet. Ook de Britse ambassade in Teheran werd tijdelijk door demonstranten bezet, die van de Britse regering de uitwijzing van ex-premier Shapour Bakhtiar eisten. Het Britse ministerie van buitenlandse zaken ontkende dat Bakhtiar in Engeland verbleef of daar politiek asiel had gekregen, terwijl Bakhtiar dezelfde dag in Parijs verklaarde dat hij in Frankrijk woonachtig was. De demonstranten werden later die dag door revolutionaire gardisten uit de Britse ambassade verdreven.

Bemiddelingspogingen. Vrijlating 13 Amerikaanse gijzelaars

In de loop van november 1979 werden pogingen om de vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars te bereiken in het werk gesteld door de Palestijnse Bevrijdingsorganisatie (PLO), afgezanten van de Amerikaanse regering en door een afgezant van de Paus. De niet-Amerikanen waren inmiddels in vrijheid gesteld.

Hassan Rahman, de PLO-woordvoerder bij de VN, verklaarde op 6 nov. dat de PLO de volgende dag een delegatie naar Teheran zou sturen — wat toen door PLO-leider Yasser Arafat werd bevestigd — om de veiligheid en de vrijlating van de gijzelaars te regelen. Een woordvoerder van de bezetters zei op 8 nov. evenwel dat deze niet wensten dat de PLO onderhandelingen voerde, en dezelfde dag werd in het PLO-kantoor te Teheran verklaard, dat er van onderhandelingen geen sprake kon zijn, omdat Ayatollah Khomeini op 7 nov. had gesteld dat er geen vrijlating van de gijzelaars kon plaatsvinden, tenzij de VS de sjah aan Iran uitleverden. Op 12 nov. erkende de PLO haar pogingen ten behoeve van de gijzelaars te hebben gestaakt.

Ook op 7 nov. deelde Ayatollah Khomeini mee dat hij een Amerikaanse delegatie o.l.v. Ramsey Clark (minister van justitie onder president Johnson) en William G. Miller (stafdirecteur van de Senaatscommissie voor de inlichtingendiensten) niet wilde ontvangen en dat ook leden van de Revolutionaire Raad of regeringsvertegenwoordigers niet met die delegatie mochten spreken. (Clark had Khomeini bezocht tijdens diens verblijf

in ballingschap in Frankrijk.) De Amerikaanse delegatie verbleef enige tijd in Istanboel (waar zij contact met de PLO-vertegenwoordiger opnam), maar keerde op 15 nov. naar de VS terug, aangezien zij geen toestemming had gekregen Iran binnen te komen.

(Op 21 nov. werd bericht dat Clark begin 1979 er bij de toen nieuwe Iraanse regering op zou hebben aangedrongen schadevergoeding te verlangen voor criminele en onrechtmatige daden van de voormalige sjah en eigendommen terug te winnen, die de sjah. zijn familie en zijn medestanders op onwettige wijze aan het Iraanse volk hadden ontnomen. Op 12 okt. zou hij minister Yazdi van buitenlandse zaken de daarbij te volgen procedures schriftelijk hebben meegedeeld. Clark handelde daarbij uit zorg voor de mensenrechten, aldus de berichten.)

Op 8 nov. arriveerde mgr. Annibale Bugnini, een afgezant van het Vaticaan, in Teheran met een persoonlijke boodschap van Paus Johannes Paulus II voor Ayatollah Khomeini, waarin werd opgeroepen tot de vrijlating van de gijzelaars. Bugnini had een onderhoud met Ayatollah Khomeini in Qom, maar deze beschuldigde het Vaticaan er op 10 nov. van niet te hebben geprotesteerd tegen ,,50 jaar massamoorden en gevangenschap onder de meest onmenselijke omstandigheden'' tijdens het bewind van de sjah en zijn vader. Niettemin mocht Bugnini de gijzelaars op 11 nov. voor een gesprek van twee uur bezoeken in de ambassade; 33 gijzelaars ondertekenden een petitie, waarin zij de uitlevering van de sjah aan Iran verlangden.

Op 17 nov. gelastte Ayatollah Khomeini de vrijlating en uitwijzing van 13 Amerikaanse gijzelaars — vijf blanke vrouwen en acht zwarte mannen —, omdat naar zijn zeggen de Islam de vrouwen bijzondere rechten toekende en de zwarten in de VS al lang ,,onderdrukt'' werden. De rest van de gijzelaars zou in verzekerde bewaring blijven, tot de Amerikaanse regering de eisen van de Iraanse natie had ingewilligd.

Op 19 en 20 nov. werden de vrijgelaten gijzelaars naar Kopenhagen (3) en Parijs (10) overgevlogen. Op 22 nov. kregen zij een officiële begroeting in Washington, terwijl vijf andere gijzelaars in Teheran werden vrijgelaten (twee Zuidkoreanen, één uit Bangladesh, één uit Pakistan en één van de Filippijnen). De bezetters in de Amerikaanse ambassade verklaarden dat de resterende gijzelaars allen Amerikanen waren, maar zij vermeldden hun aantal niet.

Het Canadese dagblad La Presse uit Montreal onthulde op 29 jan. dat er een plan had bestaan om zes Amerikanen met Canadese hulp in het geheim uit Iran te laten vertrekken. Dezelfde dag bevestigde de Canadese minister van buitenlandse zaken, mevr. Flora MacDonald, dat zes Amerikanen (vier diplomaten en de echtgenotes van twee van hen) op 5 nov. 1979 een toevlucht hadden gevonden in de Canadese ambassade in Teheran en dat zij op 26-27 jan. Iran met valse Canadese paspoorten hadden verlaten, waarna de vier overgebleven Canadese diplomaten, incl. de ambassadeur, Canada hadden verlaten en alle Canadese ambassade-activiteiten tijdelijk waren opgeschort.
De Iraanse minister van buitenlandse zaken, Ghotbzadeh, noemde het Canadese optreden op 30 jan. een ,,flagrante schending van de soevereiniteit van een staat'', waarvoor Canada vroeg of laat zou moeten boeten.
De woordvoerder van het State Department, Hodding Carter. gaf op 29 jan. uiting aan de ,,diepe waardering'' van de VS jegens de regering van Canada.

Tevoren, op 18 nov., had Ayatollah Khomeini verklaard dat de resterende Amerikaanse gijzelaars (ca. 49) door revolutionaire tribunalen als spionnen zouden worden berecht, tenzij de VS de sjah aan Iran uitleverden.

Diverse malen publiceerden de bewakers van de Amerikaanse gijzelaars documenten om aan te tonen dat verscheidene van de door hen gegijzelde Amerikanen agenten van de CIA waren geweest.

Volgens op 1 dec. openbaar gemaakte documenten had zaakgelastigde Bruce Laingen ingestemd met de benoeming van een tweede en een derde secretaris, van wie de laatste — William Daugherty — zou hebben bekend een CIA-agent te zijn.

Op 6 dec. werden papieren getoond om te demonstreren dat een ambassadelid, Leo Ahern jr., als agent voor de CIA had gewerkt en daarvoor een Belgisch paspoort had gebruikt.

Op 4 jan. kondigden studenten op de ambassade aan dat zij een van de gijzelaars, lt.-kol. David Roeder van de Amerikaanse luchtmacht, zouden berechten. Hij werd ervan beschuldigd gevechtsmissies in Vietnam te hebben uitgevoerd.

In november werden van Westerse zijde ook diverse particuliere pogingen ondernomen om tot de vrijlating van de gijzelaars bij te dragen.

Op 22 nov. arriveerden James Abourezk, een voormalige Democratische senator, en George Hansen, een Republikeinse afgevaardigde, in Teheran. In gesprekken met Abolhassan Bani-Sadr, supervisor van het ministerie van buitenlandse zaken, werd Hansen meegedeeld dat de Revolutionaire Raad geen bezwaar had tegen zijn voorstel i.z. een onderzoek door het Amerikaanse Congres van de .,misdaden'' van de sjah en zijn ,,beschermers'', maar niet werd gezegd of dit tot een dialoog over de vrijlating van de gijzelaars zou leiden. Overigens verklaarde Bani-Sadr tegenover Le Monde dat ook een militair conflict Iran niet van zijn standpunt zou kunnen afbrengen. In geval van een Amerikaanse agressie zouden de moslem-volken in opstand komen om Iran te steunen, de olieverzorging van het Westen zou gevaar lopen en de dollar zou zijn waarde verliezen, en de SU zou ertoe gebracht worden veelzijdige hulp aan te bieden, die Iran bereid was te aanvaarden. Volgens Bani-Sadr begrepen de VS niets van het islamitische geloof van Ayatollah Khomeini noch van de diepere aspiraties van het Iraanse volk.

Op 25 nov. bracht Hansen een bezoek aan de Amerikaanse gijzelaars, wier bestaan hij als ,,betrekkelijk comfortabel'' beschreef. Op 29 nov., terug in Washington, verwierp hij de kritiek van het Witte Huis en vele Congresleden, die zijn bezoek aan Teheran misplaatst hadden genoemd. Tijdens een tweede bezoek aan Teheran verklaarde Hansen op 28 dec. dat hij materiaal verzamelde voor een hoorzitting van het Congres over de beweerde misdaden van de sjah.

Op 22 nov. voerde Sean MacBride, voormalig secretaris-generaal van de Internationale Commissie van Juristen, oud-voorzitter van Amnesty International en gewezen VN-commissaris voor Namibië, in Teheran besprekingen met Bani-Sadr in opdracht van de secretaris-generaal van de UNESCO over een oplossing van de gijzelingsaffaire op basis van de volgende punten: 1. Onderzoek van de beweerde misdaden van de sjah door de

George Hansen, Republikeins lid van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden, verlaat de Amerikaanse ambassade in Teheran na zijn bezoek aan de gijzelaars op 25 nov. 1979.

ICJ te Genève; en z. een Amerikaanse verklaring t.a.v. de Iraanse beschuldiging dat de Amerikaanse ambassade in Teheran als spionagecentrum was misbruikt.

De bezetters van de ambassade stonden de gijzelaars diverse malen toe brieven aan hun families te schrijven, met hen te telefoneren en gesprekken te voeren met Amerikaanse journalisten. Terwijl sommige van de gijzelaars hun omstandigheden betreurden, gaven andere uiting aan hun sympathie voor de bezetters en aan kritiek op de Amerikaanse autoriteiten.

Terwijl marinekorporaal William Gallegos op 11 dec. tegenover twee Amerikaanse correspondenten verklaarde dat de gijzelaars niet mishandeld werden, drong Robert Ode in een medio december geschreven brief aan The Washington Post (ontvangen op 16 jan.) aan op prompte actie van de Amerikaanse regering om ,,ons uit deze verschrikkelijke situatie te bevrijden''. Hij schreef dat de gijzelaars ,,in halfverduisterde kamers'' werden vastgehouden, met hun handen dag en nacht gebonden, en dat slapen ,,bijna onmogelijk'' was, omdat de hele nacht felle lampen brandden en constant lawaai werd gemaakt.

Amerikaanse maatregelen tegen Iran

Op 8 nov. werd te Washington onthuld dat de Amerikaanse regering de stopzetting had gelast van de verscheping van militaire (reserve) onderdelen ter waarde van $300 mln (reeds betaald) naar Iran, tot de gijzelingsaffaire was opgelost.

Op 10 nov. gelastte president Carter de uitwijzing uit de VS van alle Iraanse studenten, die eerder veroordeeld waren of zich illegaal in de VS ophielden (zonder geldige visa of niet geregistreerd als studenten). Het aantal Iraniërs in de VS werd op 130.000 geschat, incl. 55.000 studenten. Eind 1979 bleken 6.510 van de ruim 54.000 ondervraagde studenten een verlopen visum te bezitten; slechts 11 werden uitgewezen. (477 Iraanse studenten vroegen politiek asiel).

Op 12 nov. gelastte president Carter de stopzetting van de invoer van olie uit Iran. Dezelfde dag maakte de Iraanse minister van oliezaken, Ali Akbar Moinfar, de stopzetting van de uitvoer van olie naar de VS m.i.v. 13 dec. bekend. (De VS importeerden 700.000 a 800.000 vaten per dag uit Iran, d.w.z. 7 à 8% van de totale Amerikaanse olie-invoer, welke ca. 4% van de Amerikaanse behoefte dekten.)

Op 13 nov. begonnen Amerikaanse en Britse oorlogsschepen manoeuvres in de Arabische Zee ten zuiden van Iran. Tot het Amerikaanse eskader van 10 schepen behoorde het vliegdekschip Midway met ca. 75 vliegtuigen, dat afkomstig was uit het gebied van Yokusuka (Japan).

Op 14 nov. beval president Carter de bevriezing van alle Iraanse regeringstegoeden hij Amerikaanse banken (incl. filialen in het buitenland) ter waarde van naar schatting $6 mrd. Tevoren was bericht dat Iran van plan was al zijn fondsen (ca. $1 mrd) van Amerikaanse banken over te hevelen naar banken in meer bevriende landen.

In Teheran begroette Bani-Sadr het Amerikaanse besluit om Iran's tegoeden te bevriezen als een ,,onverwachte gift''. Hij zei op 14 nov.: ,,Wij zullen deze crisis gebruiken om Iran te bevrijden uit de economische, financiële, culturele en psychologische greep van de VS... Wij hebben vandaag olie Verkocht tegen een prijs die alle records slaat en tegen andere buitenlandse valuta dan de dollar.''

Op 16 nov. zei Bani-Sadr dat Iran de Amerikaanse dollar niet langer zou aanvaarden als betalingsmiddel voor olie-export, dat hij deze beslissing genomen had in zijn hoedanigheid van persoon verantwoordelijk voor 's lands economie en financiën, en dat betalingen in de toekomst zouden moeten worden gedaan door middel van een ,,mand'' van Europese valuta.

Dezelfde dag ontkende minister van oliezaken Moinfar dat zo'n beslissing was genomen, en Mohammed Hossein Beheshti, de secretaris van de Revolutionaire Raad, verklaarde op 18 nov. dat de Raad niet zo'n besluit had genomen.

Op 21 nov. deelde minister Moinfar mee dat de in Iran opererende oliemaatschappijen opdracht hadden gekregen hun rekeningen tot nader order niet meer via Amerikaanse banken of in Amerikaanse dollars te betalen.

Op 23 nov. maakte Bani-Sadr bekend dat Iran zijn buitenlandse schulden (naar schatting $15 mrd) niet meer zou aflossen, omdat die het gevolg waren van de activiteiten van ,,plunderaars en hun buitenlandse collaborateurs'', die dit geld hadden geleend.

Op 25 nov. verklaarde Bani-Sadr volgens I H T dat hij alleen die buitenlandse kredieten niet terug wilde betalen, die door de 28 genationaliseerde Iraanse particuliere banken waren opgenomen.

Militaire interventie VS?

Op 20 nov. kreeg het Amerikaanse vliegdekschip Kitty Hawk (ca. 87 vliegtuigen) bevel met 5 andere oorlogsschepen van de Filippijnen naar de Indische Oceaan ten zuiden van Iran te vertrekken. Tegelijk kondigde de Amerikaanse regering aan ook verder naar een vreedzame oplossing van de gijzelingsaffaire te streven, maar tevens ook andere mogelijkheden in het kader van het VN-handvast te onderzoeken. Daarmee werd de mogelijkheid geopperd van het gebruik van militaire macht.

Op 28 nov. verliet het vliegdekschip Forrestal Mayport (Florida) met als bestemming de Middellandse Zee.

Op 29 nov. deden 54 leden van het Amerikaanse Huis van Afgevaardigden een beroep op president Carter Iran een ultimatum te stellen voor de vrijlating van de gijzelaars. Mocht daaraan geen gevolg worden gegeven, dan moest de president ,,gespecificeerde militaire operaties tegen Iran inleiden''.

Bijeenkomsten Veiligheidsraad. Bani-Sadr vervangen door Ghotbzadeh

Op verzoek van de VS hield de Veiligheidsraad op 9 nov. een zitting achter gesloten deuren over de gijzelingsaffaire. Na afloop legde de voorzitter van de Raad, de Boliviaan Sergio Palacios de Vizzio, een door alle Raadsleden goedgekeurde mondelinge verklaring af. Daarin werd gesteld dat de Raad niet wenste ,,te interveniëren in de interne aangelegenheden van enig land, maar dat normaal internationaal gedrag voorzag in de onschendbaarheid van diplomaten. Bij de Iraanse regering werd ,,in de sterkste bewoordingen'' aangedrongen op de onverwijlde vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars.
Tevoren had VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim op 6 nov. een boodschap aan Ayatollah Khomeini gestuurd, waarin hij ,,grote bezorgdheid'' uitsprak over de bezetting van de Amerikaanse ambassade in Teheran. Later bood Waldheim aan persoonlijk Iran te bezoeken om een oplossing voor de gijzelingsaffaire te vinden.

Op 13 nov. zond radio-Teheran de tekst uit van een open brief aan Waldheim, waarin Irans waarnemend minister van buitenlandse zaken Bani-Sadr een bijeenkomst van de Veiligheidsraad verlangde om de ,,Amerikaanse oorlogsdreigementen'' te behandelen.

Op 14 nov. verwierpen de leden van de Veiligheidsraad Irans verzoek om een bijeenkomst met als argument dat geen antwoord van Iran was ontvangen op de oproep van de Raad van 9 november. De Amerikaanse president Carter gaf toen aan zijn

minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, en de Amerikaanse VN-ambassadeur Donald McHenry opdracht zich tegen elke besprekingen van het Iraanse probleem in de Veiligheidsraad te verzetten, zolang de Amerikaanse gijzelaars in de ambassade in Teheran werden vastgehouden.

Op 25 nov. riep secretaris-generaal Waldheim op grond van artikel 99 van het VN-handvest een spoedzitting van de Veiligheidsraad bijeen voor bespreking van de Iraanse crisis, die z.i. „de grootste bedreiging voor de wereldvrede sinds de Cubaanse rakettenaffaire van 1962" vormde. President Carter stemde dezelfde dag met een zitting van de Raad in, die dan een oproep tot vrijlating van de gijzelaars moest uitvaardigen.

Op 22 nov. had Waldheim de speciale afgezant van Iran Ahmad Salamatian, die sinds 16 nov. in New York verbleef, een voorstel doen toekomen: Op voorwaarde dat de gijzelaars werden vrijgelaten zou de Veiligheidsraad een openbaar debat over de Iraanse klacht houden en zou de VN een internationale commissie van rechtsdeskundigen instellen, die de door de Iraanse autoriteiten vermelde misdaden van de sjah zou onderzoeken. (Zie ook pag. 651/3 e.v.)

Ghotbzadeh (43) had twee maal in Iran gevangen gezeten voor zijn anti-sjah-activiteiten. In 1958 was hij naar de VS vertrokken, maar hij was daar in 1962 uitgewezen i.v.m. activiteiten tegen het regime van de sjah. Later werd hij een reizende afgezant van Ayatollah Khomeini, bij wie hij zich in 1978 in Frankrijk had gevoegd en met wie hij in 1979 in Iran was teruggekeerd.

Een beeld van de Veiligheidsraad Op 4 dec. 1979, toen unaniem een resolutie werd aanvaard waarin Iran tot onmiddellijke vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars werd opgeroepen. Tijdens de stemming v.l.n.r.: Oleg Trojanowski (SU), Sir Anthony Parsons (Engeland), Donald McHenry (VS), Paul Lusaka (Zambia) en Khwaja Kaiser (Bangladesh).

Op 26 nov. verzocht de Iraanse regering om een uitstel van de zitting van de Veiligheidsraad teneinde waarnemend minister van buitenlandse zaken Bani-Sadr in de gelegenheid te stellen de zitting bij te wonen.
Maar Ayatollah Khomeini deelde Bani-Sadr mee dat deze geen toestemming kreeg om naar New York te reizen, omdat Iran ongetwijfeld zou worden veroordeeld door de Veiligheidsraad, die „door de VS beheerst" werd, mede doordat president Carter erin geslaagd was de internationale gemeenschap tegen de islamitische republiek Iran op te zetten. Bani-Sadr zou daarop hebben geantwoord dat hijzelf om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad had gevraagd voor een onderzoek van Irans klacht tegen de VS. Hij ontkende dat Iran in de Raad een nederlaag zou leiden en hij beklemtoonde dat hij een gehoor voor Iran's grieven tegen de sjah zou hebben gekregen.

Op 27 nov. kwam de Veiligheidsraad voor 16 minuten bijeen. Waldheim deed een beroep op de VS en Iran „elke actie te vermijden die (de situatie) kon doen ontvlammen" en de Raadsvoorzitter herhaalde zijn oproep van 9 november. Diezelfde dag verklaarde de permanente VN-vertegenwoordiger van Iran, Jamal Shemirani, dat de demonstraties voor de Amerikaanse ambassade in Teheran werden gestaakt en dat Iran op 1 dec. aan de Raadzitting zou deelnemen.

Op 28 nov. werd Bani-Sadr's portefeuille van buitenlandse zaken door de Revolutionaire Raad overgedragen aan Sadegh Ghotbzadeh (een lid van die raad en tot dusver directeur van de Iraanse radio en TV), maar Bani-Sadr behield zijn verantwoordelijkheden voor economische zaken en financiën.

Op 1 en 2 dec. kwam de Veiligheidsraad opnieuw bijeen. Minister Ghotbzadeh, die de zitting niet bijwoonde, verklaarde op 3 dec. dat hij die dag een telefoongesprek met' secretaris-generaal Waldheim had gevoerd, waarin hij de verwachting had uitgesproken dat de Raad zich niet alleen met de gevolgen, maar ook met de oorzaken van de crisis zou bezig houden. Als de Raad een evenwichtige resolutie zou aanvaarden, dan zou Iran eerder bereid zijn in te stemmen met een oplossing onder auspiciën van de VN, aldus Ghotbzadeh.

Op 4 dec. aanvaardde de Veiligheidsraad met 15 tegen 0 stemmen resolutie 457 (1979), waarvan de operatieve paragrafen als volgt luidden:

„De Veiligheidsraad ...
1. roept de regering van Iran dringend

op het personeel van de ambassade van de VS, dat in Teheran wordt vastgehouden, onverwijld vrij te laten, het bescherming te verlenen en het toe te staan het land te verlaten;

2. roept de regering van Iran en van de VS op stappen te ondernemen om de resterende kwesties tussen hen met vreedzame middelen op te lossen tot tevredenheid van beide in overeenstemming van de doelstellingen en beginselen van de VN;

3. roept de regeringen van Iran en de VS op de grootste terughoudendheid te betrachten in de huidige situatie;

4. verzoekt de secretaris-generaal zijn goede diensten voor de onmiddellqke uitvoering van deze resolutie aan te bieden en daartoe alle passende maatregelen te treffen;

5. besluit dat de Raad zich verder actief met de zaak zal bezighouden, en verzoekt de secretaris-generaal hem over de ontwikkelingen m.b.t. zijn pogingen spoedig te berichten."

Tijdens het debat hadden alle 15 leden van de Raad alsmede 19 niet-leden opgeroepen tot de vrijlating van de gijzelaars, terwijl sommige sprekers suggereerden dat Irans grieven na de vrijlating van de gijzelaars aan de orde konden worden gesteld.

Een woordvoerder van de bezetters van de Amerikaanse ambassade zei op 5 dec. dat zij de oproep van de Veiligheidsraad verwierpen en dat zij slechts zouden handelen op basis van instructies van Ayatollah Khomeini.

Op 6 dec. verklaarde de Iraanse minister van buitenlandse zaken, Ghotbzadeh, dat de resolutie van de Veiligheidsraad een ,,stap vooruit" betekende, omdat Iran daarin niet veroordeeld werd. De volgende dag kondigde hij aan dat de datum van het proces tegen sommige gegijzelde Amerikaanse diplomaten binnenkort openbaar zou worden gemaakt. Hij liet toen ook weten dat de gijzelaars ,,die niet van spionage zijn verdacht zouden moeten worden vrijgelaten", zodra aangetoond was dat zij geen spionnen waren. Een woordvoerder van de studenten ontzegde Ghotbzadeh echter ,,elke verantwoordelijkheid wat betreft het lot van de gijzelaars".

Op 9 dec. verklaarde Ghotbzadeh in een interview voor het Amerikaanse TV-station NBC dat alle Amerikaanse gijzelaars binnen tien dagen voor een ,,internationaal forum" — vergelijkbaar met een Amerikaanse ,,grand jury" — zouden verschijnen, die de Amerikaanse rol in Iran gedurende de laatste 25 jaar moest onderzoeken.

President Carter verwerpt militaire actie, maar streeft naar economische sancties tegen Iran. Iraans voorstel i.z. internationale commissie. Sjah van VS naar Panama

Op 7 dec. verzekerde president Carter dat hij niet zijn toevlucht zou nemen tot een militaire actie voor de bevrijding van de Amerikaanse gijzelaars teneinde ,,een bloedvergieten te vermijden". De VS zouden een gematigde en voorzichtige methode" blijven volgen om de vrijlating van de gijzelaars te bereiken.

De Amerikaanse regering nam niet alleen eigen maatregelen om druk op Iran uit te oefenen, maar deed ook een beroep op haar bondgenoten en andere bevriende staten om haar te helpen met economische — en zo nodig militaire — maatregelen tegen Iran.

Oproepen tot vrijlating van de gijzelaars in Teheran waren gedaan door o.a. het Europese parlement in Straatsburg op 16 nov. (zonder steun van de Franse communisten), het ministerscomité van de Raad van Europa op 22 nov., de parlementaire assemblee van de Raad van Europa op 26 nov., de meerderheid van de Gemenebestlanden op 27 nov. te Londen (met reserves van de kant van Bangladesh en Maleisië en oppositie van India) en door de Europese topconferentie op 30 nov. te Dublin.

In Engeland werden alle tegoeden van de regering van Iran en de Centrale Bank van Iran (Bank Markazi Iran) op last van het High Court op 4 dec. bevroren.

Op 7 dec. deelde de Westduitse regering mee dat zij het garanderen van nieuwe kredieten aan Iran had gestaakt en dat zij vergunningen zou weigeren voor het exporteren van wapens of wapenonderdelen naar Iran tot de gijzelaars waren vrijgelaten.

Op 10 en 11 dec. voerde de (toenmalige) Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Cyrus Vance, besprekingen met Westeuropese leiders in Londen, Parijs, Rome en Bonn. Al zijn gesprekspartners zouden hebben ingestemd met medewerking aan elke diplomatieke actie ter bevrijding van de Amerikaanse gijzelaars, maar zij verplichtten zich niet tot enigerlei boycotmaatregelen tegen Iran.

In Parijs had Vance ook een ontmoeting met zijn Japanse collega Saburo Okita, waarbij hij scherpe kritiek leverde op het aankopen door Japan van grote hoeveelheden Iraanse olie op de vrije markt.

Vanuit Tokio werd gemeld dat Japan in nov.-dec. 1979 ruim 18 mln vaten olie had gekocht, die beschikbaar waren gekomen door het Amerikaanse embargo en ca. 40% van de normale Iraanse export naar de VS vertegenwoordigden. Iran zou op deze aankopen hebben aangedrongen als een prealabele voorwaarde voor onderhandelingen over de hernieuwing van contracten, die in dec. 1979 afliepen.

Okita sprak op 12 dec. in Tokio de hoop uit dat de VS zouden begrijpen dat Japanse oliemaatschappijen geen andere keus hadden dan geboycotte Iraanse olie te gebruiken voor het opvangen van het tekort als gevolg van de sterk verminderde Amerikaanse olieleveranties (binnen een jaar gereduceerd van 1,4 mln tot 0,4 mln vaten per dag).

Na eveneens scherpe kritiek van Amerikaanse Congresleden op Japan werd op 14 dec. bericht dat de Japanse regering de invoer van Iraanse olie zou hebben gebonden aan een maximum van 620.000 vaten per dag (het importniveau van vóór nov. 1979), met inbegrip van 460.000 vaten die op grond van rechtstreekse afspraken met de Iraanse oliemaatschappij NIOC werden geïmporteerd, totdat de Amerikaanse gijzelaars waren vrijgelaten.

Op 12 dec. verzocht de Amerikaanse regering de Iraanse zaakgelastigde in-washington, Ali Ashgar Agah, de staf van de Iraanse ambassade in Washington van 57 tot 15 leden te reduceren en die van de vier Iraanse consulaten in de VS (New York, Chicago, Houston en San Francisco) van 161 in totaal tot 5 leden per consulaat te verminderen, Dat betekende dat 183 Iraanse diplomaten de VS moesten verlaten.

Op 13 dec. verzocht Ayatollah Khomeini zijn minister van buitenlandse zaken Ghotbzadeh twee ,,onafhankelijke" internationale missies naar Teheran uit te nodigen; de ene zou de gijzelaars kunnen ontmoeten om ,,de Amerikaanse propaganda tegen te werken", de andere moest ,,de diverse aspecten van de agressieve politiek van de VS in Iran" bestuderen. Dezelfde dag verklaarde president Carter dat hij een ,,substantiële wijziging" in de houding van het Iraanse bewind had bespeurd, ,,in het algemeen in de goede richting".

Op 15 dec. vertrok de sjah vanuit de VS naar Panama. De Panamese regering had hem „op humanitaire gronden" uitgenodigd voor een verblijf van voorlopig drie maanden op het eiland Contadora.

De sjah was op 2 dec. van New York overgebracht naar een hospitaal van de Amerikaanse luchtmacht bij San Antonio (Texas). De Amerikaanse regering stelde toen pogingen in het werk om een duurzame verblijfplaats voor de sjah te vinden, nadat de Mexicaanse minister van buitenlandse zaken, Jorge Castaneda, op 29 nov. had meegedeeld, dat zijn regering niet in staat was het visum van de sjah, dat tot 9 dec. geldig was, te verlengen.

Op 3 dec. zei de Mexicaanse president Lopez Portillo dat zijn land niet betrokken wenste te worden in ,,een conflict dat niet het onze is".

Daarop had brigade-generaal Omar Torrijos Herrera (de commandant van Panama's Nationale Garde en vroeger staatshoofd) zijn uitnodiging van april 1979 aan de sjah vernieuwd, nadat Hamilton Jordan (de stafchef van het Witte Huis) daarover zou hebben onderhandeld.

President Carter bedankte de Panamese president Aristides Royo persoonlijk voor het aan de sjah verleende asiel en hij sprak de hoop uit dat dit de Amerikaans-Iraanse betrekkingen zou vergemakkelijken. In Iran begroette minister Ghotbzadeh

de reis van de sjah naar Panama als ,,een positieve stap". Hij stelde dat ,,de mogelijkheid tot het ontmantelen van de crisis" zichzelf had aangeboden, in het bijzonder als ,,andere positieve stappen van de VS" zouden volgen.

Maar ook op **16** dec. deed de Revolutionaire Raad een beroep op de regering van Panama de sjah ,,zo spoedig mogelijk" uit te wijzen, daar zij ,,een medeplichtige van de sjah en van de misdaden van de VS" was.

De volgende dag schortte de Iraanse regering de leverantie van olie aan Panama op en brak zij besprekingen over een mogelijk contract voor olieleveranties aan dat land af.

Beroep op Iran door Internationaal Gerechtshof

Inmiddels had de Amerikaanse regering reeds op 29 nov. het Internationale Gerechtshof te Den Haag verzocht Irans ,,veelvoudige schendingen van de immuniteit van diplomaten en de ambassade in Teheran" te veroordelen en in een interim beschikking de regering van Iran op te roepen de gijzelaars vrij te laten, het ambassadegebouw opnieuw onder Amerikaanse controle te plaatsen en bescherming te verlenen aan de hele Amerikaanse diplomatike staf.

Maar de Iraanse minister van buitenlandse zaken liet het Hof op **10** dec. weten dat Iran de jurisdictie van het Hof in de zaak van de gijzelaars verwierp.

Op **15** dec. besloot het Internationale Gerechtshof unaniem tot een order i.z. voorlopige maatregelen. Daarin werd van de regering van Iran verlangd dat zij ervoor moest zorgen 1) dat de Amerikaanse ambassade onmiddellijk werd ontruimd en aan de Amerikaanse autoriteiten overgedragen; 2) dat de daar en elders in Iran vastgehouden gijzelaars onmiddellijk werden vrijgelaten; en **3)** dat aan het diplpmatieke en consulaire personeel van de VS de volledige bescherming, privileges en immuniteit zouden worden toegekend. Voorts werden de VS en Iran verzocht geen actie te ondernemen, die de spanning tussen beide landen kon vergroten of een oplossing van de crisis kon bemoeilijken.

Deze uitspraak van het Hof werd op **16** dec. door Ayatollah Khomeini niet ontvankelijk verklaard.

Carter verlangt economische sancties

Nadat president Carter op **19** dec. had medegedeeld dat hij op verzoek van Waldheim zijn pogingen opschortte voor VN-sancties tegen Iran teneinde de VN-secretaris-generaal in staat te stellen zijn onderhandelingen met de Iraanse autoriteiten te voltooien, verklaarde hij op 21 dec. dat hij om een bijeenkomst van de Veiligheidsraad had gevraagd voor een beslissing inzake economische sancties tegen Iran krachtens hoofdstuk VII van het VN-handvest.

Carter stelde dat de wereldgemeenschap vier maal een beroep op Iran had gedaan (via de Veiligheidsraad en het Internationale Gerechtshof) om de gijzelaars vrij te laten, maar in een ,,meedogenloze chantagepoging", waaraan de VS niet zouden toegeven, bleven ontvoerders en terroristen, gesteund door Iraanse autoriteiten, ,,onze mensen" onder inhumane omstandigheden vasthouden. De VS, aldus Carter, gaven de voorkeur aan een vreedzame oplossing boven de toepassing van ,,andere middelen". Maar nu moesten concrete stappen worden genomen door de internationale gemeenschap.

Op **22** dec. verklaarde Bani-Sadr, de Iraanse minister van financiën en economische zaken, dat zijn land op Amerikaanse economische sancties was voorbereid en de nodige goederen elders zou kopen. De directeur van de Iraanse staatshandelsorganisatie stelde dat Iran een blokkade van 7 à **10** maanden zonder schade kon doorstaan.

Kerstbezoek voor gijzelaars

Op uitnodiging van het Iraanse ministerie van buitenlandse zaken vlogen drie Amerikaanse geestelijken — de zwarte Baptistische ds. William Howard jr., de protestantse ds. William Sloane Coffin en de r.-k. bisschop Thomas Gumbleton — op 23 dec. naar Teheran om het kerstfeest met de Amerikaanse gijzelaars te vieren. Zij verklaarden na afloop met 43 gijzelaars te hebben gesproken, die in goede gezondheid verkeerden. Zes andere gijzelaars zouden de geestelijken niet hebben willen ontmoeten. Op 26 dec. spraken de drie geestelijken met de Amerikaanse zaakgelastigde Laingen op het Iraanse departement van buitenlandse zaken.

Eveneens op uitnodiging van de Iraanse regering bracht de r.-k. aartsbisschop van Algiers, kardinaal Léon-Etienne Duval (76), op 25 dec. een bezoek aan 43 van de Amerikaanse gijzelaars.

Diezelfde dag had een andere groep van vijf Amerikaanse geestelijken een onderhoud met Ayatollah Khomeini in Qom.

De gijzelaars ontvingen kerstpost. incl. honderdduizenden kerstkaarten uit de VS.

Het Internationale Gerechtshof te Den Haag tijdens een openbare hoorzitting over het Amerikaanse verzoek m.b.t. de gijzeling in Teheran. V.l.n.r. de rechters Ruda (Argentinië), Morozow (SU), Gros (Frankrijk), vice-aresident Taslim Olawale Elias (Nigeria), president Sir Humphrey Waldock (Engeland) en Forster (Senegal).

Verder overleg *Veiligheidsraad*. Resolutie. Waldheim in Teheran. Veto SU

Op verzoek van de VS d.d. 22 dec. kwam de Veiligheidsraad op 28 dec. in besloten zitting bijeen om over het Amerikaanse voorstel i.z. economische sancties tegen Iran te beraadslagen, maar na 16 minuten werd het debat verdaagd om een vertegenwoordiger van Iran in staat te stellen eraan deel te nemen.

Diezelfde dag zei Agha Shahi, de adviseur voor buitenlandse zaken van de Pakistaanse president, na een tweedaags bezoek aan Iran (waar hij Ayatollah Khomeini had ontmoet), dat een bezoek aan Teheran van VN-secretaris-generaal Waldheim ,,niet alleen gewenst, maar ook raadzaam'' was.

Op 29 dec. zei Waldheim zelf dat hij bereid was naar Iran te reizen om zich voor een vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars in te zetten. In Iran werd daarop meegedeeld dat de Revolutionaire Raad Waldheim toestemming verleende Iran binnen te komen, maar zowel de bezetters van de Amerikaanse ambassade als Ayatolloh Khomeini lieten weten dat zij Waldheim niet wensten te ontmoeten. Minister van buitenlandse zaken Ghotbzadeh stelde dat de secretaris-generaal kon komen om zich op de hoogte te stellen. Zijn Amerikaanse collega Vance verklaarde zich bereid het verzoek om economische sancties tot na de reis van Waldheim uit te stellen.

Op 31 dec. aanvaardde de Veiligheidsraad met 11 tegen 0 stemmen bij 4 onthoudingen (Bangladesh, Koeweit, de SU en Tsjechoslowakije) resolutie 461 (1979). Daarin werd het verder vasthouden van de gijzelaars, ondanks resolutie 457 van de Veiligheidsraad en de interim beschikking van het Internationale Gerechtshof van 15 dec. 1979, betreurd. Voorts besloot de Raad op 7 jan. 1980 bijeen te komen ,,om de situatie te onderzoeken en in geval van niet-nakoming van deze resolutie tot actieve maatregelen overeenkomstig artikel 39 en 41 van het VN-handvest te besluiten''.

Na de stemming verklaarden de vertegenwoordigers van China en Zambia, dat zij, ondanks hun instemming met deze resolutie, niet tot economische sancties gebonden waren. Sowjet-ambassadeur Oleg Trojanowski zei voorstander te zijn van de vrijlating van de gijzelaars, maar hun vasthouding vormde z.i. geen bedreiging van de wereldvrede en daarom waren VN-sancties ongepast.

Van 1–4 jan. 1980 bracht Waldheim zijn voorgenomen bezoek aan Teheran teneinde met de Iraanse autoriteiten van gedachten te wisselen over drie aspecten: de Amerikaans-Iraanse crisis, het personeel op de Amerikaanse ambassade en ,,de grieven van het Iraanse volk m.b.t. het vorige regime''.

Op 2 jan. voerde Waldheim een gesprek van twee uur met minister van buitenlandse zaken Ghotbzadeh, die na afloop verklaarde dat de gedachtenwisseling positief verlopen was, maar geen resultaat m.b.t. de vrijlating van de Amerikaanse gijzelaars zou opleveren. Volgens de minister had Waldheim zich voor het eerst gerealiseerd dat Irans standpunt ,,zeer hard'' was.

Dezelfde dag maakten de autoriteiten bekend dat zij een komplot om Waldheim te vermoorden hadden verijdeld. Daarom werd het voor Waldheim geplande programma gewijzigd.

Op 3 jan. moest het bezoek aan de begraafplaats Behesht-e-Zahra, waar 3.000 martelaren van de revolutie liggen, worden afgebroken, omdat vijandige demonstranten de secretaris-generaal en zijn begeleiders in het nauw brachten. Vóór de Amerikaanse ambassade werd voor een verzamelde menigte een resolutie voorgelezen, waarin Waldheim werd gevraagd naar Panama (toen de verblijfplaats van de sjah) te gaan om de uitwijzing van de sjah te verkrijgen, omdat dat de enige manier was om zijn probleem op te lossen.

Dezelfde dag werd Waldheim geconfronteerd met ongeveer 500 personen, die door de geheime politie van de sjah, de SAVAK, zouden zijn verminkt of invalide geworden. Hij verklaarde toen: ,,Ik heb gezien wat uw mensen hebben geleden onder het vorige regime. Ik zal de boodschap van het lijden overbrengen aan de Verenigde Naties, Wij zullen een onderzoek instellen naar de schending van de mensenrechten (onder het bewind van de sjah).''

Later die dag woonde Waldheim een twee uur durende zitting van de Revolutionaire Raad bij.

Op 4 jan. keerde Waldheim naar de VS terug zonder dat hij Ayatollah Khomeini of de bezetters van de Amerikaanse ambassade had ontmoet. Hij verklaarde dat de situatie in Iran ,,veel ernstiger en serieuzer'' was dan men geloofde en hij dacht niet dat spoedig een oplossing zou worden gevonden. Waldheim stelde voor dat een internationaal onderzoek zou worden ingesteld naar Irans beschuldigingen i.z. Amerikaanse betrokkenheid bij het bewind van de sjah; zo'n onderzoek kon door hemzelf worden georganiseerd of onder auspiciën geschieden van de Veiligheidsraad of de Algemene Vergadering van de VN.

De Amerikaanse president Carter verwierp Waldheims voorstel op 7 jan., toen hij beklemtoonde dat er geen prealabele voorwaarden voor de vrijlating van de gijzelaars mogelijk waren en dat onmiddellijke

De secretaris-generaal van de VN, Kurt Waldheim (r.), in gesprek met de Iraanse minister van buitenlandse zaken, Sadegh Ghotbzadeh, in diens departement op 2 jan. 1980 te Teheran.

sancties door de Veiligheidsraad moesten worden uitgevaardigd (ook al had Waldheim verklaard dat zulke sancties z.i. geen effect zouden hebben).
Diezelfde dag zei Waldheim op een besloten zitting van de Veiligheidsraad dat de Iraanse autoriteiten hem duidelijk hadden gemaakt dat economische sancties een beëindiging van de gijzeling zouden vertragen en bovendien nutteloos zouden zijn: ,,Elke pressie en elke dwangmaatregel zal het Iraanse volk alleen maar tot meer verzet aansporen."

In een op 8 jan. gepubliceerd rapport over zijn missie naar Teheran deelde Waldheim mee, dat minister Ghotbzadeh hem had gezegd dat de gijzeling in de Amerikaanse ambassade gezien moest worden tegen het licht van de geschiedenis van de Iraans-Amerikaanse betrekkingen in de laatste 25 jaar. Iran Verwachtte van de VN begrip voor zijn gerechtvaardigde klachten over het sjah-regime, een onderzoek naar diens gruweldaden, de uitlevering van de ex-sjah en de restitutie van diens illegaal naar het buitenland overgebrachte vermogen. Waldheim had gewezen op het streven van de VN naar internationale samenwerking en eerbiediging van de mensenrechten en op de noodzaak de Amerikaanse gijzelaars onverwijld vrij te laten, daar hun voortdurende detentie een ernstige schending van het volkenrecht was en tot economische sancties tegen Iran kon leiden. Als afzonderlijke Amerikaanse diplomaten zich aan ongeoorloofde inmenging in de interne aangelegenheden van het gastland hadden schuldig gemaakt, dan was het mogelijk geweest hen tot persona non grata te verklaren en hen uit te wijzen.
In verband met de gijzelingsaffaire was over de instelling van een internationale commissie van onderzoek gesproken, die alle klachten over schendingen van de mensenrechten en illegale acties onder het sjah-regime moest onderzoeken en haar rapport aan de VS moest voorleggen; de vrijlating van de gijzelaars zou vóór of op zijn minst gelijktijdig met de instelling van deze commissie plaatsvinden. De Revolutionaire Raad had onder voorzitterschap van Ayatollah Beheshti aangeduid ,,dat hij de idee van de instelling van een internationale onderzoekscommissie toejuichte, in de hoop dat de bevoegde organen van de VN die stappen zouden ondernemen, die tot een wederzijds bevredigende oplossing van de crisis zouden leiden".
Helaas was het hem, Waldheim, ondanks diverse verzoeken daartoe belet de Amerikaanse gijzelaars in de ambassade te bezoeken of met de bezetters van de ambassade te spreken.

Tijdens een gedachtenwisseling met ca. 80 Congresleden verklaarde de Amerikaanse president Carter op 8 jan. o.m.:

,,Na de terugkeer van zijn reis naar Iran berichtte VN-secretaris-generaal Waldheim eveneens over dit ons reeds bekende feit, dat nl. de machtigste aparte politieke eenheid in Iran bestaat uit de internationale terroristen of ontvoerders, die onze gijzelaars vasthouden. Steeds wanneer er een krachtmeting m.b.t. de gijzelaars tussen Khomeini of de Revolutionaire Raad en de terroristen plaatsvond, behielden de terroristen altijd de overhand.
Wij weten niet wat in de toekomst zal gebeuren, maar ik denk dat deze kleine groep mensen, onder wie zich oorspronkelijk misschien ook enige studenten hebben bevonden (. . .), met het vasthouden van de Amerikaanse gijzelaars een grote en belangrijke politieke invloed in Iran hebben bereikt. Zij behartigen niet noodzakelijkerwijs als een van hun primaire belangen de integriteit van Iran als een natie of het welzijn van het Iraanse volk of zelfs de veiligheid van het land waarin zij leven. (. . .)
Zij weten dat de gevolgen voor Iran tamelijk ernstig zouden zijn, als de gijzelaars gewond of gedood zouden worden, en ik ben van mening, dat alleen de aanwezigheid van een sterke strijdmacht in de Arabische Zee hen tot dusver ervan heeft weerhouden een daad te begaan, die voor de rest van de wereld nog afschuwelijker zou zijn geweest", aldus Carter.
De Amerikaanse president vervolgde: ,,Ik denk dat de meeste mensen die de situatie hebben bestudeerd en die op de kaart hebben gekeken, die hebben gezien waar de ambassade binnen Teheran is gelegen kunnen zien dat een commando-operatie of een militaire actie ter bevrijding van de gijzelaars vrijwel zeker op een mislukking zal uitlopen en vrijwel zeker met de dood van de gijzelaars zal eindigen. Zij worden in kleine groepen vastgehouden, twee of misschien drie man per groep, terwijl zwaar bewapende militanten hen constant bewaken en de gijzelaars constant zitten vastgebonden waarbij hun handen steeds zijn geboeid. Wij zullen blijven volhouden. Onze volgende stap zal zijn in de Verenigde Naties het opleggen van sancties tegen Iran gedaan te krijgen. . .''

Op 9 jan. meldde de NYT dat de Amerikaanse regering toestemming van de voornaamste Westerse landen had verkregen voor verdere dwangmaatregelen tegen Iran volgens een programma dat uit de volgende vier punten bestond 1) het beletten van een toename van Iraanse tegoeden in andere valuta dan de Amerikaanse dollar; 2) het verhinderen van het openen van nieuwe depositorekeningen door Iran; 3) het voorkomen van het verstrekken van nieuwe leningen aan Iran; en 4) het aanmoedigen van buitenlandse banken om Iraanse leningen wanneer maar mogelijk achterstallig te verklaren en aan te dringen op spoedige aflossing daarvan.
Deze maatregelen vormden een aanvulling op eerdere toezeggingen van deze landen, nl. om Iraanse olie slechts in Amerikaanse dollars te betalen, de aankopen in Iran niet te vergroten en het betalen van hoge locoprijzen te vermijden. Dit programma was besproken met Japan, Canada, Engeland, Frankrijk, Italië, West-Duitsland, Zwitserland en de Benelux-staten.

Op 10 jan. verklaarde het persbureau *Tass* in Moskou dat de SU geen inmenging van buitenaf in Irans interne aangelegenheden zou toestaan. De SU had er herhaaldelijk op gewezen dat het Amerikaans-Iraanse conflict alleen met vreedzame middelen kon worden opgelost, maar de VS leken de consequenties van een beoogde economische boycot tegen Iran niet op de juiste waarde te schatten. De SU zou zo'n boycot blokkeren.

Op 11 jan. beraadslaagde de Veiligheidsraad achter gesloten deuren over een Amerikaanse ontwerp-resolutie i.z. economische sancties tegen Iran. De Amerikaanse minister van buitenlandse zaken, Vance, verklaarde dat, zelfs als de SU de aanvaarding van zo'n resolutie in de Veiligheidsraad met een veto zou verhinderen, de VS een volledig economisch embargo tegen Iran zouden doorvoeren. Een vlootblokkade van de Iraanse kust om de sancties kracht bij te zetten kon dan niet worden uitgesloten, aldus Vance.
Dezelfde dag verklaarde de Iraanse minister van handel, Reza Sadr, dat de kansen op succes voor economische sancties ,,vrijwel nihil" waren. Naar zijn zeggen had Oostenrijk laten weten dat het zich niet bij een embargo zou aansluiten en hadden diverse Oosteuropese landen, in het bijzonder Joego-Slavië en Roemenië, Iran extra economische hulp beloofd. Voorts zouden Latijns-amerikaanse regeringen hebben aangeboden de effecten van een boycot door sommige Amerikaanse havenarbeiders van schepen met bestemming Iran te neutraliseren. Mocht de Amerikaanse vloot de Straat van Hormoez blokkeren, dan betekende dit oorlog.

Op 12 jan. stemden de VS met een opschorting van de stemming over hun ontwerp-resolutie in om secretaris-generaal Waldheim een laatste kans te bieden. Naar verluidt verlangde Iran van de VN de inwilliging van drie prealabele voorwaarden als prijs voor de vrijlating van de gijzelaars: 1) erkenning van Irans legitieme recht de uitlevering van de ex-sjah te verlangen; 2) erkenning van de door de keizerlijke familie meegenomen gelden als Iraans bezit; 3) de instelling van een VN-commissie van onderzoek, die Irans grieven tegen de sjah en de VS moest bestuderen en ophelderen.

Op 13 jan. echter werd de Amerikaanse ontwerp-resolutie in stemming gebracht. De uitslag was 10 stemmen vóór (Engeland, Filippij-

nen, Frankrijk, Jamaica, Niger, Noorwegen, Portugal, Tunesië, VS en Zambia), 2 stemmen tegen (SU en DDR) bij 2 onthoudingen (Bangladesh en Mexico); China nam niet aan de stemming deel. Het ontwerp werd dus door het veto van de SU niet aanvaard.

In het operatieve deel van het ontwerp werd er bij Iran op aangedrongen de Amerikaanse gijzelaars onverwijld vrij te laten, hen bescherming te bieden en hun toe te staan het land te verlaten. Tot dat was gebeurd zouden alle lidstaten van de VN verplicht zijn, met onmiddellijke ingang

a) de verkoop resp. de leverantie van alle zaken, grondstoffen en produkten — uitgezonderd levensmiddelen, geneesmiddelen en uitsluitend voor medische doeleinden bestemde leveranties — ongeacht of deze van hun grondgebied afkomstig zijn of niet, door hun staatsburgers of van hun grondgebied aan resp. voor staatsinstanties in Iran of welke andere personen of lichamen in Iran ook resp. aan of voor andere personen of lichamen ten gunste van in Iran werkende ondernemingen te verhinderen;

b) het vervoer van de onder letter a geciteerde zaken, grondstoffen en produkten, die aan Iraanse staatsinstanties resp. personen of lichamen in Iran of in Iran werkende ondernemingen geadresseerd of daarvoor bestemd zijn, met bij hen geregistreerde, in het bezit van hun staatsburgers zijnde of door deze gecharterde schepen, vliegtuigen, treinen of andere transportmiddelen voor het vervoer te land alsmede het vervoer van de genoemde zaken via hun grondgebied over land, ongeacht of zij onder douanesluiting staan of niet, te verhinderen;

C) geen Iraanse autoriteiten, geen persoon in Iran en geen door een Iraanse staatsinstantie gecontroleerde onderneming nieuwe kredieten of leningen te verstrekken, dergelijke personen of ondernemingen geen mogelijkheden tot betaling op rekening te openen of wezenlijk hogere betalingen dan tot dusver in niet-dollars toe te staan of betalingsvoorwaarden te bieden gunstiger dan bij internationale handelszaken gebruikelijk en bij het doen gelden van alle aanspraken, die op grond van uitstel bij de aflossing van kredieten of leningen optreden, zakelijk op te treden en dit ook van alle ander hun jurisdictie vallende personen of lichamen te verlangen;

d) het vervoer van de onder letter a vallende produkten en grondstoffen van hun grondgebied met in Iran geregistreerde schepen of vliegtuigen te verhinderen;

e) het personeel van bij hen geaccrediteerde Iraanse diplomatieke vertegenwoordigingen tot een minimum te reduceren;

f) hun staatsburgers resp. de op hun grondgebied gevestigde ondernemingen bij het afsluiten van nieuwe dienstverlenende verdragen ten gunste van industrieprojecten in Iran — met uitzondering van projecten bestemd voor de geneeskundige verzorging — te hinderen.

g. hun staatsburgers resp. alle op hun grondgebied verblijvende andere personen of lichamen bij alle handelingen te hinderen, die enig in deze resolutie vervat besluit ontduiken of op de ontduiking ervan uit zijn.

Ter toelichting van zijn veto verklaarde Sowjet-ambassadeur Oleg Trojanowski dat het niet juist was te stellen dat Irans acties een bedreiging voor de internationale vrede en veiligheid vormden. Het ging om een bilateriaal conflict tussen de VS en Iran, dat de wereldvrede niet in gevaar bracht. Juist het gebruik van sancties of enig andere fysieke acties t.a.v. Iran konden de situatie alleen maar schaden en een bedreiging voor de vrede vormen.

Ter motivatie van zijn niet-deelnemen aan de stemming verklaarde de Chinese VN-ambassadeur Chen Chu o.a.: „Wij zijn vóór de uitvoering van de bepalingen van de Veiligheidsraadresoluties, die de onmiddellijke vrijlating van de in Iran als gijzelaars vastgehouden Amerikanen verlangen. (...) Thans zal de toepassing van economische sancties tegen Iran niet automatisch tot vermindering van de spanning en tot vrijlating van de gijzelaars leiden. Uit de ontwikkeling van de laatste dagen wordt ook duidelijk, dat nog steeds de mogelijkheid bestaat door geduldige consultaties en onderhandelingen een oplossing te vinden, en deze mogelijkheid verdient verder onderzoek. Daarom doen wij een beroep op de betrokken partijen terughoudendheid te betrachten en elke actie te vermijden, die de bestaande tegenstellingen zou verdiepen. Wij doen een beroep op de betrokken partijen alle wegen open te houden, die tot de vrijlating van de gijzelaars via consultaties en bemiddeling zouden kunnen voeren."

Secretaris-generaal Waldheim zei na de stemming dat die de noodzaak had aangetoond om verdere pogingen te ondernemen voor het verkrijgen van een oplossing via onderhandelingen. Hij zou. aangemoedigd door een groot aantal lidstaten van de Veiligheidsraad, in deze richting blijven werken.

Op 14 jan. verklaarde de Iraanse minister van buitenlandse zaken, Ghotbzadeh, dat Iran Waldheim reeds vóór de stemming had doen weten: „De uitspraak van de Veiligheidsraad en welke VN-organen ook, die niet in overeenstemming is met de gerechtvaardigde verlangens van het Iraanse volk, wordt door ons niet aanvaard en wordt als van nul en gener waarde beschouwd." Nu, na het Sowjet-veto, meende Ghotbzadeh moesten de VS instemmen met de instelling van een internationale onderzoekscommissie, die naar Iran moest gaan om de schendingen van de mensenrechten en andere illegale daden van de sjah te onderzoeken. De vrijlating van de gijzelaars hing vervolgens van de uitlevering van de

De leden van de VN-commissie van onderzoek i.z. Iran op het vliegveld van Genève. V.l.n.r. Adib Daoudy (Syrië), Andres Aguilar (Venezuela), Mohammed Bedjaoui (Algerije), Louis-Edmond Pettiti (Frankrijk) er?.Hector Wilfred Jayewardene (Sri Lanka).

ex-sjah en. de restitutie van zijn gestolen vermogen af, aldus de Iraanse minister.

Op 15 jan. gelastte de Revolutionaire Raad in Iran de uitwijzing van alle Amerikaanse journalisten (80 a 100), terwijl de journalisten uit Engeland en West-Duitsland werden gewaarschuwd voortaan waarheidsgetrouw over de ontwikkelingen in Iran te berichten.

VS schorten toepassing sancties op. Instelling VN-commissie

Nadat de Amerikaanse VN-ambassadeur Donald McHenry reeds direct na het Sowjet-veto had verklaard dat de VS er nu met behulp van bevriende landen naar zouden streven de aangekondigde sancties uit te voeren, herhaalde president Carter op 21 jan. in een TV-interview: ,,Sancties tegen Iran zullen door onszelf eenzijdig worden toegepast en eraan zal worden meegewerkt door zoveel van onze bondgenoten als ermee instemmen."

Op 23 jan. waarschuwde Carter in zijn State of the Union Iran voor represailles, als de gijzelaars letsel zou worden toegebracht (zie ook pag. 66/31.

Op 28 jan. maakte het Amerikaanse ministerie van buitenlandse zaken bekend, dat de VS, na de verkiezing van Bani-Sadr tot president van Iran (pag. 97/1), de plannen voor de toepassing van eenzijdige sancties tegen Iran hadden uitgesteld. Minister Vance zou die dag, zo werd gemeld, hebben aangeboden Iran economische en militaire hulp te leveren, als de Amerikaanse gijzelaars werden vrijgelaten. In een interview met Le Monde (29-1) verwierp Bani-Sadr zo'n aanbod. Voorwaarde voor een normalisering van de betrekkingen met de VS was volgens Bani-Sadr een verklaring van de Amerikaanse regering, ,,waarin de misdaden worden toegegeven, die zij in Iran door de steun aan het sjah-regime heeft begaan, en ons recht wordt erkend om de sjah en zijn handlangers gerechtelijk te vervolgen". Voorts moest de Amerikaanse regering zich verplichten van nu af aan de onafhankelijkheid en soevereiniteit van Iran te eerbiedigen. ,,Dan kon het probleem van de gijzelaars zeer gemakkelijk worden opgelost", aldus Bani-Sadr.

Op 7 febr. maakte het State Department bekend dat de VS een formele toepassing van economische sancties tegen Iran zouden opschorten, terwijl diplomatieke activiteiten voor de vrijlating van de gijzelaars voortduurden.
Inmiddels had de Revolutionaire Raad in Iran op 2 febr. het voorstel i.z. een VN-onderzoek naar het bewind van de sjah aanvaard. Op 13 febr. stemde ook Carter in met de oprichting van een VN-commissie die de Amerikaanse rol in Iran tijdens het sjah-regime moest onderzoeken alsmede de Iraanse beschuldigingen tegen de sjah.

Op 17 febr. werd door een woordvoerder van het secretariaat-generaal van de VN bekendgemaakt dat Waldheim gereed was gekomen met de samenstelling van de internationale onderzoekscommissie; de VS hadden reeds met de voorgestelde vijf leden ingestemd. Nadat ook de instemming van Iran binnen was, maakte Waldheim op 20 febr. formeel de samenstelling van de uit vijf leden bestaande commissie bekend: Andres Aguilar (Venezuela) en Mohammed Bedjaoui (Algerije) als voorzitters; Adib Daoudy (Syrië), H. W. Jayewardene (Sri Lanka) en Louis-Edmond Pettiti (Frankrijk). De commissie arriveerde op 23 febr. in Teheran.
Maar die dag verklaarde Ayatollah Khomeini in een radioboodschap dat het Iraanse parlement over de vrijlating van de gijzelaars moest beslissen. Op 27 febr. zei de secretaris van de Revolutionaire Raad, Beheshti, dat het parlement zich op zijn vroegst over 10 weken met de gijzelingsaffaire zou bezighouden.
Inmiddels had de commissie eerst gesprekken gevoerd met president Bani-Sadr en minister van buitenlandse zaken Ghotbzadeh. De volgende dagen hoorde zij verklaringen over grieven van het Iraanse volk, vooral over schendingen van de mensenrechten. Gesproken werd met vertegenwoordigers van de Iraanse Vereniging van Juristen en met personen die zeiden slachtoffers te zijn van de geheime politie onder het vorige regime, de SAVAK. Daarna werd weer met Ghotbzadeh gesproken en werden bezoeken gebracht aan de Zahra-begraafplaats, de Evin-gevangenis en aan één van de paleizen van de sjah, het Nivaran.

Op 11 maart schortte de commissie haar werkzaamheden op en keerde zij, zonder de gijzelaars te hebben gezien, naar New York terug voor overleg.

(Voortzetting volgende aflevering)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

FILIPPIJNEN

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN 1979-1980

In aansluiting op het bericht van pag. 606/3 e.v. volgt hier een overzicht van verdere binnenlandse ontwikkelingen op de Filippijnen.

In een rapport van het ministerie van defensie d.d. 7 nov. 1979 werd gesteld dat de regering in de voorgaande twee jaar 485 organisaties ontmanteld had, die door de illegale communistische partij werden beheerst. Voorts zouden 10.000 ,,dissidenten" zijn gedood of gevangen genomen.
Tijdens een persconferentie kort na de publikatie van het rapport zei de minister van defensie, Juan Ponce Enrile, dat een ondergrondse ,,derde macht", de Nationale Volksdemocratische Socialistische Partij (met als gewapende vleugel het Sandigan Filipino National Liberation Army), nu bezig was een grote aanhang te verwerven onder studenten, intellectuelen en arbeiders. Volgens de minister werd het NPA door deze ,,derde macht" gebruikt om diverse anti-regeringsactiviteiten uit te voeren en was de nieuwe beweging verantwoordelijk voor de gewapende botsingen tussen ,,dissidenten" en regeringstroepen in sommige gebieden in het centrum en het zuiden van de Filippijnen.
Eerder, op 19 okt. 1979, had minister Juan Ponce Enrile meegedeeld dat de regering de arrestatie van omstreeks 260 personen had gelast — op beschuldiging van subversieve activiteiten — in de hoofdstad en de aangrenzende provincies. De gearresteerde personen waren volgens de minister ,,oude partizanen" van de verboden Filippijnse Communistische partij. Ca. 60 van hen zouden studenten zijn.

Protesten tegen staat van beleg en schending mensenrechten

Oproepen van o.a. de aartsbisschop van Manilla, kardinaal Jaime Sin, en voormalige politici om de in 1972 afgekondigde staat van beleg op te heffen, werden op 10 sept. 1979 door president Marcos verworpen.

In een toespraak tot kerkelijke leiders zei kardinaal Sin volgens Reuter/NRC-H'blad (6-8-'79) dat na zeven jaar staat van beleg steeds meer mensen hun toevlucht zochten tot hun parochie-

priesters om te klagen over machtsmisbruik door regeringsvertegenwoordigers en militairen. Dit kwam, omdat de mensen — al dan niet terecht — hun vertrouwen in de rechtbanken hadden verloren en ook geen vertegenwoordigers in de regering hadden tot wie zij hun klachten konden richten. De kardinaal sprak niet van machtsmisbruik op grote schaal, maar hij vroeg zich af of het huidige regeringssysteem wel mogelijkheden bood om tegen eventueel machtsmisbruik op te treden. Hij merkte op dat de wet op subversieve activiteiten dubbelzinnig was en willekeurig kon worden geïnterpreteerd.
In een radio-interview met de BBC zei kardinaal Sin op 3 sept, 1979 dat vele Filippinos ,,alle hoop op een vreedzame oplossing voor onze huidige kwalen'' hadden verloren en !,serieus dachten aan iets gewelddadigs''. Overal werd gesproken over een burgeroorlog en de onrust nam toe. Zou de kerk geweld sanctioneren, dan zou er binnen een week een burgeroorlog uitbreken. De kardinaal riep op tot opheffing van de staat van beleg en het houden van verkiezingen, waaraan president Marcos niet deel zou nemen.
In een herderlijk schrijven protesteerden 27 r.-k. priesters en bisschoppen onlangs, aldus de FAZ (1-9-'79), tegen veelvuldige schendingen van de mensenrechten door de regeringsmilitairen, tegen ,,willekeurige arrestaties, foltering, chantage, massa-executies en verkrachtingen''.

Op 10 sept. verklaarde de president echter dat het ,,dwaasheid'' zou zijn, gezien de huidige politieke en economische omstandigheden in de wereld, de staat van beleg op te heffen. Tegelijk kondigde Marcos een amnestie aan voor 1.500 gevangenen en herhaalde hij een oude Opdracht tot vrijlating van alle gedetineerden tegen wie geen formele beschuldigingen zijn ingediend. Ook beloofde hij weer ,,zo snel mogelijk'' alle krachtens de staat van beleg opgezette militaire tribunalen op te heffen.
Als onderdeel van de geleidelijke terugkeer naar een politiek normale toestand, zouden binnen acht maanden de al vaak uitgestelde plaatselijke verkiezingen worden gehouden. Parlementaire verkiezingen verwachtte hij tegen 1984.

Provinciale en lokale *verkiezingen*

Op 30 jan. 1980 vonden de eerste verkiezingen voor provinciale, gemeentelijke en lokale functionarissen sinds november 1971 plaats. Zij waren op 15 dec. 1979 door president Marcos aangekondigd. Tijdens de verkiezingscampagne, die op 29 dec. begon, waren de beperkingen t.a.v. de vrijheid van meningsuiting, die onder de staat van beleg van kracht waren, opgeheven.
De verkiezingen werden geboycot door de Laban en de Liberale Partij, uit protest tegen het voortduren van de staat van beleg.
Tussen 80 en 90% van de de 22,8 mln kiesgerechtigden ging naar de stembus om te beslissen over de bezetting van meer dan 16.000 posten, incl. de 73 provinciale gouverneurs Het merendeel van de posten werd gewonnen door het Front voor de Nieuwe Gemeenschap (Kilusan Ng Bangong Lipunan of RBL) van president Marcos.
De Nationalistische Partij o.l.v. José Roy won de burgemeestersverkiezing in Zamboanga City alsmede zetels in Cagayan de Oro en Davao (alle op Mindanao). Zij eiste bovendien de overwinning op in de provincie Pampanga (Centraal Luzon) en in de provincie Batangas (ten zuiden van Manilla), maar daar werd het tellen van de stemmen opgeschort vanwege beweerde onregelmatigheden aan beide zijden. Voorts won de Nationalistische Partij in één van de dertien gemeenten van Groot-Manilla, waar de post van gouverneur, bezet door mevr. Imelda Marcos, de echtgenote van de president, niet ter verkiezing stond. De zuster van de president, mevr. Elizabeth Marcos Rocka, werd als gouverneur van Iiocos Norte herkozen, terwijl de 22-jarige zoon van de president, Ferdinand Marcos jr, daar tot vice-gouverneur werd verkozen.

Hoewel president Marcos er op 13 jan. in toegestemd had dat de Nationalistische Partij, waarvoor hij zelf in 1965 was gekozen en in 1969 herkozen, aan de verkiezingen mocht deelnemen, verklaarde hij op 18 jan. dat hij elke NP-overwinning zou aanvechten, omdat deze partij naar zijn zeggen in 1978 was opgeheven.
Als tweede oppositiepartij werd aan de verkiezingen — met ca. 900 kandidaten — deelgenomen door de Nationale Unie voor Bevrijding (NUL) o.l.v. ex-president Diosdado Macapagal (1961-65), waarbij ook enkele Laban-leden zich hadden aangesloten.

Naderhand diende de NUL een formele klacht in bij de kiescommissie over onregelmatigheden bij de verkiezingen in San Fernando in de provincie Pampanga. Daar zouden meer dan 500 tellers van stembiljetten door politie en ,,gewapende bandieten'' met geweren zijn bedreigd, toen zij weigerden vervalste uitslagen ten gunste van de regeringskandidaat Estelito P. Mendoza te registreren, nadat de NUL-kandidaat, José Lingad, bij de eerste uitslagen een voorsprong op Mendoza had gehad. Later werd Mendoza tot gouverneur van Pampanga geproclameerd.
Bericht werd dat op de verkiezingsdag zelf 5 mensen werden gedood, terwijl tijdens de verkiezingscampagne nog eens 16 mensen de dood hadden gevonden.

Ontslag minister Tatad

Nog vóór de verkiezingen had president Marcos de minister van voorlichting (sinds 1968), Francisco S. Tatad, ontslagen en vervangen door Gregorio Cendana. Tatad had in zijn provincie Catanduanes steun verleend aan de kandidatenlijst van de Nationalistische Partij o.l.v. Rafael Villaluna tegen de regeringskandidaat Vincente M. Alberto, gouverneur van de provincie sinds 1967 en lid van de heersende familie in dat gebied. Tijdens een persconferentie beschuldigde de president Tatad van insubordinatie, gebrek aan efficiency en ambtsmisbruik (verrijking).

Bundeling oppositie. Optreden Aquino

Op 12 febr. maakte een aantal oppositiegroeperingen bekend dat zij zich hadden verenigd tot een nationale oppositiebeweging tegen president Marcos en tegen de handhaving van de staat van beleg. Tot die beweging behoorden o.a. de Liberale Partij, de Pusyon Bisaya partij (die bij de verkiezingen voor een tussentijdse wetgevende vergadering in april 1978 13 zetels gewonnen had, zie pag. 849/1-'78), de Mindanao Alliantie (die later één van de 152 zetels van de KBL was toegewezen en die één gouverneurspost had gewonnen), de NUL en de Groep van Verontruste Burgers van Zamboanga City.
Inmiddels had de voormalige Liberale senator Benigno S. Aquino (47), de officieuze oppositieleider, op 8 jan. vanuit zijn woning — waar hij toen voor een lang Kerstverlof onder huisarrest verbleef — in een telefonisch interview meegedeeld dat hij president Marcos in oktober 1979 een plan had voorgelegd voor een geleidelijk herstel van de democratische rechten. Dit plan behelsde het volgende tijdschema: eind 1981 een nationaal referendum over de vraag of er een presidentieel dan wel een parlementair regeringssysteem zou komen; eind 1982 algemene verkiezingen; en 1 jan. 1983 afschaffing van de staat van beleg en installatie van de nieuwe regering. Tijdens de overgangsperiode van drie jaar zou een 32 leden tellende ,,raad van leiders'' president Marcos moeten adviseren als ,,een soort grote ombudsman''. Deze raad zou uit politieke, religieuze, militaire en andere leden — vooral van de oppositie — moeten bestaan, zoals bijv. kardinaal Jaime Sin. Voorts zouden de beperkingen t.a.v. de pers moeten worden opgeheven.

In een interview met The Bangkok Post, dat op 8 jan. werd gepubliceerd, verklaarde president Marcos zich bereid een raad van leiders in te stellen, met daarin o.a. Aquino, ex-senator Lorenzo Tanada en ex-senator José Diokno.

Op 10 jan. liet Aquino op een persconferentie — in strijd met de voorwaarden van zijn huisarrest — weten dat, hoewel hij prefereerde niet in zo'n raad zitting te nemen, hij dat op verzoek zou doen, mits eerst de perscensuur werd opgeheven. Aquino deed een dringend beroep op de hele oppositie om gezamenlijk met Marcos te streven naar herstel van de constitutionele vrijheden. Hij was ook bereid om onder een amnestie de Filippijnen voor goed te verlaten.

(Aquino was in 1972 bij de afkondiging van de staat van beleg gearresteerd en in 1977 door een militaire rechtbank ter dood veroordeeld wegens ondermijnende activiteiten, moord en verraad. Daarop gelastte president Marcos een nieuw onderzoek. Op 22 dec. 1979 mocht Aquino zijn verblijf in de gevangenis tijdelijk inwisselen voor een huisarrest.)

Op 15 jan. verklaarde kardinaal Sin tegenover buitenlandse correspondenten zijn steun aan de door Aquino voorgestelde overgangsperiode van drie jaar ter beëindiging van de staat van beleg. Maar hij verwierp Aquino's suggestie om zelf in de ,,raad van leiders'' zitting te nemen.

Maar na drie weken kerstverlof zat Aquino weer in de gevangenis. Op 17 jan. zei president Marcos dat hij over de voorstellen van Aquino teleurgesteld was, omdat die gebaseerd waren op onjuiste veronderstellingen, nl. dat hij (Marcos) ziek was en spoedig zou aftreden en dat de Filippijnen dan in een chaos zouden belanden. Hij verweet de oppositie de politieke verhoudingen op de Filippijnen met geweld te willen veranderen en daagde zijn politieke tegenstanders uit hem door een staatsgreep ten val te brengen. Maar tegelijk bevestigde hij bereid te zijn tot besprekingen over zijn voornemen om in de komende 18 maanden na te gaan of de staat van beleg nog noodzakelijk was en over zijn besluit uiterlijk in 1984 (parlements) verkiezingen te houden.

Op 8 mei verliet ex-senator Aquino met toestemming van president Marcos de Filippijnen om in Dallas (VS) een open-hartoperatie te ondergaan. Aquino zou volgens de *NZZ* (21-8) hebben toegezegd na zijn genezing weer naar de Filippijnen terug te keren en geen politieke activiteiten te ontwikkelen tijdens zijn verblijf in het buitenland.
De eerste maanden hield Aquino zich aan deze afspraak, maar toen hij in zoverre medisch hersteld was dat hij slechts voor regelmatige controle in het hospitaal moest komen, begon hij naar eigen zeggen een actie om de verdeelde oppositie op de Filippijnen te verenigen. In een rede te New York verklaarde Aquino dat steeds meer Filippino's bereid waren de invoering van een democratisch regime zonodig met geweld af te dwingen, aldus berichtte de NZZ (21-8).

Op 29 aug. maakten 72 politieke tegenstanders van president Marcos op de Filippijnen bekend dat zij zich hadden aaneengesloten tot een ,,Nationaal Pact voor de Vrijheid''. Zij verlangden ,,het onverwijlde en absolute einde van de dictatuur'', de ,,onvoorwaardelijke'' opheffing van de staat van beleg, het houden van ,,vrije en eerlijke verkiezingen'' en afschaffing van ,,elke vorm van buitenlandse overheersing'', me? inbegrip van de sluiting van de Amerikaanse militaire bases. Het Nationale Pact werd tijdens een persconferentie te Manilla voorgesteld door de voorzitter van de Liberale Partij, ex-senator Gerardo Roxas, en de vroegere woordvoerder van de Nationale Partij, José Laurel. Van de nieuwe alliantie maakte ook de NUL o.l.v. ex-president Macapagal deel uit, terwijl Benigno Aquino volgens *Le* Monde (3-9) daarvan de geestelijke vader leek te zijn.

Eveneens op 29 aug. verklaarde president Marcos tegenover journalisten dat hij de staat van beleg in maart 1981 zou kunnen opheffen, als de economische situatie niet slechter werd en de moslem-opstand in het zuiden afliep. Voorts zei Marcos dat hij ongetwijfeld in 1984 parlementsverkiezingen zou organiseren en dat hij zich daarvoor kandidaat zou stellen.

Overgave MNLF-leiders

Op 1 april gaf de voorzitter van de Revolutionaire Raad van Centraal Mindanao van het Moro Nationaal Bevrijdingsfront (MNLF), Amelil Malaquiok, bijgenaamd commandant Rony (34), zich met 32 andere MNLF-commandanten over aan president Marcos, nadat hij zich ruim een week eerder in Cotabato had gemeld. Commandant Rony, die een collega van Nur Misuari werd genoemd, werd door Marcos benoemd tot voorzitter van het permanente comité van de uitvoerende raad van autonoom district 12 op Mindanao.

Op 25 mei gaven twee MNLF-leiders, Abba Aga en Amilhamja Buaya, zich met een honderdtal manschappen over aan de Nationale Garde in Sucuban-Luuk.

Op 2 sept. aanvaardde president Marcos de overgave van MNLF-leider Jamil Lucman, en 21 van diens medestrijders. Lucman werd onmiddellijk tot regeringsfunctionaris in een van de moslemgebieden in het zuiden benoemd.

President Marcos en mevr. Imelda Marcos tijdens een ontmoeting in het Malacanang-paleis met MNLF-leider Jamil Lucman en zijn volgelingen.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemem Keesing'' B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

WINST VOOR WESTDUITSE COALITIE

Op 5 oktober zijn in de Bondsrepubliek Duitsland algemene verkiezingen gehouden, waarbij beslist werd over de samenstelling van de Bondsdag — de Tweede Kamer van het Westduitse parlement.

Resultaat van deze verkiezingen was, dat de sociaal-liberale coalitie onder leiding van bondskanselier Schmidt kan blijven regeren. De invloed van de liberale FDP binnen deze coalitie zal de komende vier jaar groter zijn dan voorheen, want de partij van vice-kanselier en minister van buitenlandse zaken Hans-Dietrich Genscher vertoonde de grootste winst.

De oppositiepartijen, de CDU en de Beierse CSU van kandidaat-kanselier Franz-Josef Strauss, hebben flink verloren.

De SPD van bondskanselier Schmidt boekte een lichte vooruitgang.

De uitslag van de verkiezingen stond eigenlijk al een half uur na het sluiten van de stembussen om zes uur 's avonds vast, toen de computers van beide Westduitse televisienetten, ARD en ZDF, uit een vrij klein aantal gegevens tot zeer concrete „Hochrechnungen" — optellingen — kwamen.

Het bleek, dat de christen-democratische combinatie van CDU en CSU de grootste fractie in de Bondsdag was gebleven, met 44,5% van de stemmen tegen het recordpercentage van 48,6 uit 1976.

De SPD kreeg 42,9 percent tegen 42,6 percent vier jaar geleden.

De FDP kwam uit op 10,6 percent, beduidend meer dan de 7,9 percent van 1976.

De Milieupartij der Grunen die voor het eerst meedeed na betrekkelijk grote successen in enkele deelstaten zag geen kans om meer dan 1,5 percent van de stemmen te halen en komt niet in de Bondsdag omdat volgens de Westduitse kieswet pas een partij die meer dan vijf percent van de stemmen behaalt in het parlement vertegenwoordigd mag zijn.

De overige politieke groeperingen, variërend van communisten tot de neo-nazistische NPD verzamelden 0,5 percent. Dat was minder dan vier jaar geleden.

In zetels vertaald betekent deze uitslag dat van de 497 beschikbare zetels de christendemocraten er 226 (verlies: 17) krijgen, de sociaaldemocraten 218 (winst: 4) en de liberalen 53 (winst: 14).

De duidelijke winnaar van deze verkiezingen, Hans-Dietrich Genscher, deelde dadelijk mee dat zijn partij bij de komende coalitie-besprekingen met Schmidt en diens SPD geen eisen zal stellen in de vorm van meer ministersposten. Over andere politieke eisen liet de minister van buitenlandse zaken zich niet uit, maar dat vooral op economisch gebied de koers wat behoudender wordt, is zeker.

Bondskanselier Schmidt toonde zich „zeer verheugd" over de afloop van deze verkiezingen. Schmidt had al in een eerder stadium gewaarschuwd tegen al te optimistische verwachtingen van een absolute meerderheid voor de SPD.

Schmidt moet in de aantredende Bondsdag rekening houden met een versterkte SPD-linkervleugel, die in geval van een absolute meerderheid een grote invloed zou kunnen krijgen.

De bondskanselier kan deze linkervleugel nu beteugelen door te wijzen op de coalitie-afspraken met de in veel gevallen conservatievere partner.

Franz-Josef Strauss, die 's avonds nog van München naar Bonn kwam vliegen, toonde zich een stralende verliezer. Hij zag zelfs heel optimistisch een trend in de richting van een groei van CDU en CSU. Strauss wees geruchten als zouden CDU en CSU na deze nederlaag als zelfstandige partijen verder gaan — wat zou betekenen dat de CSU zich ook buiten Beieren zou gaan manifesteren — resoluut van de hand.

Hij zei ook zijn kandidatuur altijd zo te hebben opgevat, dat die met de uitslag van deze verkiezingen voorbij zou zijn. Wat er bij de volgende verkiezingen van 1984 zou gebeuren noemde hij van later zorg. Strauss wil minister-president van Beieren blijven en vanuit die positie invloed op de Bondsrepubliek blijven uitoefenen. Als minister-president van een deelstaat heeft Strauss recht op spreektijd in de Bondsdag, waarvan hij vooral in dit verkiezingsjaar nogal eens gebruik heeft gemaakt.

De grote winst van de FDP kan vooral worden verklaard uit het feit dat verscheidene Westduitsers die in het verleden CDU plachten te stemmen de kandidatuur van de controversiële Strauss, met diens verleden vol schandalen, en diens rechtse politieke ideeën, niet accepteerden. Waarschijnlijk hebben ook nog al wat SPD-ers op de FDP gestemd, die weliswaar een voortzetting van het bondskanselierschap van Schmidt wensten, maar die van een absolute meerderheid van hun

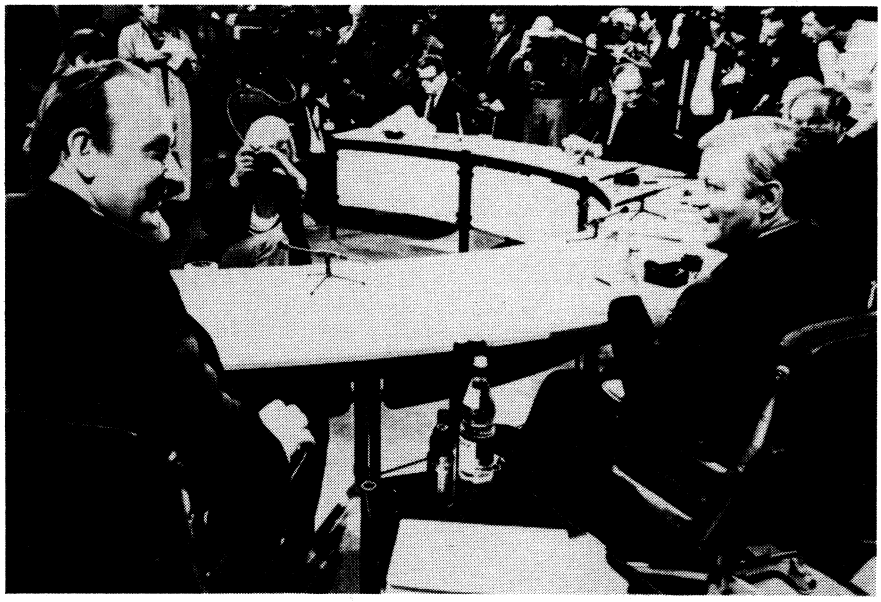

De vier lijstaanvoerders van de in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen. Op de voorgrond links minister van buitenlandse zaken en FDP-voorzitter Hans-Dietrich Genscher. Naast hem bondskanselier Helmut Schmidt (SPD). Tegenover hen links kandidaat-kanselier Franz-Josef Strauss (CSU) met naast hem CDU-voorzitter Helmut Kohl.

Weekblad 49ste jaargang No. 2557, pag. 31727-31742

eigen partij een ruk naar links vreesden. Enkele maanden geleden bij de deelstaatverkiezingen van Noordrijn-Westfalen, kreeg de SPD de absolute meerderheid en verdween de FDP uit de landdag in Düsseldorf (pag. 664).
Genscher en de zijnen hebben ook zeker succes geboekt in de strijd om de zogenaamde „tweede stemmen". Het kiesrecht in de Bondsrepubliek is een mengeling van evenredige vertegenwoordiging en een districtenstelsel. Iedere kiezer brengt twee stemmen uit. Met de eerste kiest men rechtstreeks de man die in een bepaalde kieskring kandidaat staat. Met de tweede stem wordt de kandidaat van een zogenaamde „deelstatenlijst" gekozen. Die tweede stem bepaalt de precieze verhoudingen in de Bondsdag. De FDP, die vrijwel nergens een rechtstreekse kandidaat in een kieskring had — een onbegonnen zaak voor zo'n kleine partij tegenover de beide groten — wees in de campagne steeds de kiezer op de mogelijkheid zijn stem te splitsen: in de kieskring de kandidaat van zijn of haar keuze en de tweede stem voor de FDP.
Bovendien heeft de FDP zich volkomen buiten de harde strijd tussen de twee politieke aartsvijanden Schmidt en Strauss kunnen houden. De twee grote partijen daagden elkaar zelfs herhaaldelijk voor de zogenaamde „Schiedsstelle", een commissie van ex-politici die dienden te oordelen over de mate van correctheid waarin de verkiezingsstrijd werd gevoerd. Ook de verschillend uitvallende oordelen van deze Schiedsstelle waren weer onderwerp van harde politieke gevechten met veel grove beledigingen over en weer.
De FDP verscheen geen enkele keer voor deze Schiedsstelle en daagde ook de tegenstander niet voor dit orgaan. Genscher en ook zijn ministers Lambsdorff en Baum (die in het laatste stadium van de verkiezingsstrijd door Strauss hard werd aangevallen in verband met de bomaanslag in München (pag. 659/3), voerden een zakelijke, op argumenten gebaseerde verkiezingsstrijd.
Tijdens het grote televisiedebat van 2 oktober waar met name Schmidt, Strauss en Kohl zich verloren in neerbuigende opmerkingen tegenover de ander, maakte Genscher een dermate gunstige indruk dat mogelijk in dit late stadium nog een betrekkelijk groot aantal kiezers, die hun keuze nog niet hadden gemaakt, ditmaal tot een stem voor de liberalen besloten.

Enkele toplieden van de CDU/CSU. V.l.n.r. Gerhard Stoltenberg, Franz-Josef-Strauss, Helmut Kohl, secretaris-generaal Heiner Geissler van de CDU en Werner Dollinger (CSU). Tussen Strauss en Kohl de minister-president van Nedersaksen, Ernst Albrecht.

De verkiezingscampagne

In het dagblad Trouw van 4 okt. werd de balans opgemaakt van het verloop van de verkiezingscampagne in de Bondsrepubliek.

Het onderstaande is daaraan ontleend.

Het leek wel alsof ze de televisiekijkers vast in de stemming wilden brengen voor de bokswedstrijd tussen Mohammed Ali en Larry Holmes, die enige uren later zou worden uitgezonden. Zo hard waren de vier mededingers naar de macht in Duitsland op 2 okt. op de televisie aan het doen wat ze de hele campagne al hadden gedaan: met modder gooien en vuilspuiten.
En geen van hen kwam uit het televisiedebat als winnaar naar voren. Niet de arrogant koele Helmut Schmidt, niet de verrassend terughoudende Franz-Josef Strauss en zeker niet Helmut Kohl, die de aanval van de oppositie op Schmidt leidde. Het enige dat na 180 minuten frontale confrontatie duidelijk werd was dat Hans Dietrich Genscher er onbeschadigd vanaf kwam. Zijn vastberaden, ontwijkende optreden hield de sloophamers van Strauss en Kohl uit zijn buurt en stelde hem zelf in staat een beetje ruimte te scheppen tussen zijn Vrije Democratische Partij en Helmut Schmidt.

Genscher won op punten, iets wat eigenlijk al het geval was sinds de verkiezingscampagne ontaardde in een kloppartij. Maar wat het tellen van de stemmen op 5 okt. betreft is de Westduitse verkiezingscampagne — behoudens onvoorspelbare gebeurtenissen — al geheel voorbij. Een campagne die je maar beter kunt vergeten als een eigenaardig mengsel van zwarte humor en bijna schokkende grofheden. Met als uiteindelijk resultaat dat de spreekwoordelijke man in de straat zich nu afvraagt of het die honderd miljoen marken wel waard was om er achter te komen dat de beste keuze de minste van twee kwaden is.
De laatste opiniepeilingen en geluiden vanuit de partijen wijzen er op dat het minst kwade in de ogen van de stemmers de beproefde coalitie van Schmidt en Genscher is. Kenners onder de sociaal-democraten verwachten dat zij net iets meer dan 44 procent van de stemmen behalen en Genscher acht procent. Dat is voldoende om Strauss met succes te bestrijden, hoewel de voorsprong kleiner is dan in augustus werd verwacht.
De verschuiving op het laatste moment in de richting van de Christen-Democratische Unie en haar Beierse zusterpartij CSU was meer het resultaat van een slechte campagne van de sociaal-democraten dan van wezenlijke politieke inbreng. Het verrassende in de campagne — en zelfs de beste vrienden en partijleden van de SPD ontkennen dat niet — was de glansloze stijl, die nooit boven het anti-Straussniveau leek uit te komen.

Op het moment dat de campagneleiders hadden besloten dat de voors en tegens van de kandidatuur van Strauss het centrale thema moesten worden, verdwenen de echte discussiepunten als nationale energiepolitiek, bijstelling van de economie, huisvesting en gezondheidszorg naar de achtergrond.
Natuurlijk, de krachten rond dr. Strauss deden er ook weinig aan om deze strijd te ontkrachten. Ook zij beperkten zich in hun campagne tot laster en insinuaties: of Helmut Schmidt inderdaad een „Rentenbetrüger" was of „Schuldenkanzler" of dat de minister van binnenlandse zaken Gerhart Baum persoonlijk verantwoordelijk was voor het Duitse terrorisme — van links en rechts — door deel te nemen aan een openbaar debat met de voormalige advocaat van de Baader-Meinhofgroep Horst Mahler.
Gezien de omstandigheden was het niet verrassend dat het jonge talent zich schuil hield. Aan de kant van de SPD bogen aankomende sterren als minister van defensie Hans Apel, minister van financiën Hans Mathöffer en minister van justitie Hans Jochen Vogel hun hoofd om de rotte tomaten te ontlopen die naar en door hun eigen partijleider werden geworpen.
Aan de zijde van de CDU viel het nog meer op. Waar was de burgemeester van Stuttgart Manfred Rommel, die wordt gezien als een kanshebber wanneer de partij de overgebleven problemen rond de kandidatuur van Strauss heeft afgehandeld? Ernst Albrecht van Nedersaksen leek een afwachtende houding aan te nemen, net als Kurt Biedenkopf, die vecht tegen het imago van de verliezer, dat hij opliep na de verkiezingen in mei in de deelstaat Noordrijnland-Westfalen.
Dat de bittere en scherpe campagne de besluiteloosheid heeft gevoed lijdt geen twijfel. Een op **3** okt. gepubliceerd opinie-onderzoek gaf aan dat nog maar **45** procent van de kiezers zichzelf beschouwt als „geinteresseerd in politiek". In **1976** was dat **51** procent.

Bomaanslag in Munchen

In München zijn op **26** sept. bij een bomaanslag **12** mensen om het leven gekomen en ten minste **115** personen gewond.
Om **20** minuten over tien in de avond van **26** sept. ontplofte een bom aan de hoofdingang van de Theresienwiese in Munchen. Op dit terrein in de stad waren op dat moment de beroemde Münchense oktoberfeesten aan de gang. Er waren op de Theresienwiese zo'n **200.000** mensen.
De bom lag in een prullenbak die bij de hoofdingang aan een verkeerspaal was bevestigd en moet volgens de politie een grote explosieve kracht hebben gehad. De slachtoffers werden daardoor in alle richtingen geslingerd.
De Beierse premier Franz-Josef Strauss en de burgemeester van Munchen, Erich Kiesl, waren onmiddellijk na het bekend worden van de aanslag ter plekke.
De politie zei op **27** sept., dat er geen waarschuwingen of anonieme telefoontjes aan de aanslag waren voorafgegaan. Agenten hebben inmiddels in samenwerking met Amerikaanse militaire politie het feestterrein afgezet.
De politie concentreerde zich bij haar onderzoek op de verscheurde prullenbak.
Voorlopig zijn er geen aanwijzingen dat de bomexplosie gericht was tegen prominente personen.
De Beierse autoriteiten hebben een beloning van **50.000** mark uitgeloofd voor diegene die inlichtingen kan geven die tot aanhouding leiden van de daders van de aanslag.
Helmut Schmidt sprak in een telegram aan Strauss en Kiesl zijn „diepe medeleven" met de familieleden van de slachtoffers uit en noemde de aanslag een „onmenselijke daad".
Een heftige polemiek tussen de Westduitse oppositieleider Franz-Josef Strauss en de regering van Helmut Schmidt is na de bomaanslag in Munchen uitgebroken.
Strauss heeft op **28** sept. de liberale minister van binnenlandse zaken, Gerhart Baum, de politieke schuld aan de aanslag in de schoenen geschoven.
Bondskanselier Schmidt noemde deze beschuldiging op **29** sept. „boosaardig". Minister Baum zelf zei op **29** sept.: „Kennelijk is Strauss bereid alles aan zijn machtsstreven ondergeschikt te maken." Strauss had in een interview op **28** sept. gezegd dat minister Baum in het verleden te slap is geweest in de bestrijding van het terrorisme.
De aanslag in Munchen, die **12** mensen het leven kostte en **213** gewonden veroorzaakte, is naar alle waarschijnlijkheid gepleegd door de 21-jarige student natuurkunde Gundolf Köhler. Hij was lid van de verboden neo-nazistische vereniging Wehrsportgruppe Hoffmann.
Zes andere leden, onder wie Karl-Heinz Hoffmann zelf, zijn intussen gearresteerd. Vijf van hen zijn al weer vrij wegens gebrek aan bewijs.
De student Köhler stond bij de prullenbak aan de hoofdingang van het oktoberfeest-terrein toen de bom ontplofte. Nog niet duidelijk is of Köhler zelf een fout heeft gemaakt of dat de afstandbediening niet volgens plan heeft gefunctioneerd.
De federale aanklager Kurt Rebmann vermoedde op **28** sept. tijdens een persconferentie dat meer leden van de rechts-extremistische vereniging Hoffmann medeplichtig zijn aan de aanslag. De afgelegde verklaringen van gearresteerde extremisten laten echter nog geen definitieve conclusies toe. Minister Baum zei op **29** sept. dat nog onbekend is of een groep de aanslag heeft voorbereid of dat Köhler alleen schuldig is.
De bom bestond uit een loden pijp gevuld met naar schatting **2** kilo zware explosieven. Spijkers en andere metalen waren in de prullenbak gedeponeerd om de moordende werking te verhogen. Bij vele gewonden hebben artsen metaaldeeltjes uit het lichaam moeten verwijderen.

Gundolf Köhler, de vermoedelijke dader van de aanslag tijdens de oktoberfeesten in Munchen.

Rechts radicalisme in de Bondsrepubliek

N.a.v. de aanslag in München wijdde het *NRC/H'blad* op **29** sept. een beschouwing aan het verschijnsel van rechts radicalisme in de Bondsrepubliek, waaraan het volgende is ontleend:

Herhaaldelijk is in de jaarverslagen van de binnenlandse veiligheidsdienst de conclusie getrokken dat rechts radicalisme in omvang afneemt maar dat het restant in toenemende mate bereid is tot geweld. Zolang de geruchtmakende wapenfeiten echter van linkse terroristen kwa-

Een beeld van de ruimingswerkzaamheden op de Theresienwiese na de aanslag van 26 sept.

men en rechts-radicale gewelddaden zich beperkten tot een boksbeugel en een aanslag op een zendmast tijdens de Holocaust-televisieserie bleef grote opwinding en concentratie in rechts radicale richting achterwege.
Het contrast tussen links en rechts werkte dat nog in de hand: de voortvluchtige linkse terroristen waren voor het merendeel niet alleen uiterst vastberaden maar ook intelligent en gewiekst.
Daarentegen bood het toneel aan de rechterzijde een eerder kolderieke en exotische aanblik. Ondanks hun schokkende opvattingen en geschriften wekten de mini-fuhrertjes die zonder enige coördinatie hier en daar bestonden, nooit de indruk aan de bakermat van een nieuwe grote beweging te staan.
Dat laatste is ook nu niet het geval, maar geleidelijk aan is dit jaar duidelijk geworden dat uit de rechts-radicale clownerie in elk geval een aantal verbeten misdadigers is voortgekomen.
Op 30 januari van dit jaar werd de Wehrsportgruppe Hoffmann verboden. Vijfhonderd agenten hielden in de vroege ochtend in verscheidene plaatsen in Zuid-Duitsland een razzia. De 70 mannen en enkele vrouwen tellende paramilitaire organisatie van de 41-jarige graficus Karl-Heinz Hoffmann had zich tot dan toe op diverse manieren gemanifesteerd. Bijeenkomsten van de rechts-radicale NPD had men ,,beschermd'', linkse boekhandels waren geplunderd en studenten in Tubingen waren afgeranseld.
Op een stuk grond bij zijn huis in Erlangen oefende Karl-Heinz Hoffmann tot dan toe met jeeps, een oude tank en ander militair ogend materieel. Geld ontving de Wehrsportgruppe Hoffmann van zo'n 400 sympathisanten.
De minister van binnenlandse zaken, Gerhard Baum, had tot de inval en het formele verbod van de Sportwehrgruppe besloten om ,,een signaal te geven dat deze staat bereid is tegen rechtsradicale organisaties het middel van het verbod te gebruiken''.
De activiteiten van Hoffmann begonnen volgens Baum namelijk een magneetwerking te vertonen en er dreigden verbindingen te worden gelegd met belangstellenden elders in het land.
De Beierse minister van binnenlandse zaken, Gerold Tandler, had de opdracht de razzia uit te voeren en deed zijn plicht. Maar hij kon zich op een persconferentie destijds niet aan de indruk onttrekken dat Hoffmann niet zozeer een rechtstreeks gevaar was als wel met zijn ,,idioterieën het aanzien van de Bondsrepubliek in het buitenland schaadde''.
In München bleef de indruk hangen dat de liberale minister van binnenlandse zaken in Bonn, Gerhard Baum, zich weer eens tot een passende reclamestunt had laten verleiden.
Na het verbod van de paramilitaire Hoffmann-organisatie hoorde men voorlopig niets meer van deze vereniging. Wel groeide ondertussen echter het aantal gewelddadigheden van rechts in de Bondsrepubliek. Speculerend op een groeiende afkeer van de vele buitenlandse asielzoekenden, richtte het rechtsradicalisme zich in woord en geschrift tegen ,,deze indringers''.
Zogenaamde ,,Deutsche Aktionsgruppen'' waren verantwoordelijk voor ten minste acht aanslagen op verblijven voor buitenlanders. In augustus eiste een dergelijke aanslag in Hamburg twee slachtoffers. Twee Vietnamezen kwamen om het leven bij een brand die was veroorzaakt door molotow-cocktails.
,,Ausländer raus'' (buitenlanders eruit) stond na deze aanslagen meestal op de muur geklad.
Begin sept. kon de politie zes rechtsextremisten arresteren, die allen bij deze aanslagen betrokken waren.

Perscommentaren

In De Volkskrant van 6 okt. was een hoofdartikel gewijd aan de uitslag van de Westduitse verkiezingen. Het volgende is daaruit geciteerd.

De Westduitse liberalen onder leiding van de huidige minister van buitenlandse zaken Genscher zijn de duidelijke overwinnaars geworden van de gisteren in de Bondsrepubliek gehouden parlementsverkiezingen. Dat hoeft nauwelijks verbazing te wekken. In de eerste plaats lijkt de FDP van Genscher ruimschoots beloond voor de zakelijke wijze van campagne voeren. Aannemelijk is dat de FDP aan redelijkheid won naarmate de Grote Twee, de CDU/CSU van Strauss en de SPD van Schmidt, elkaar op emotionele en soms bedenkelijke wijze in de haren vlogen. Genscher hoefde bij al dat lawaai alleen maar zijn mond te houden.
Behalve uit dit campagne-effect lijkt de stemmenwinst van de FDP grotendeels verklaarbaar uit het feit dat een aanzienlijk aantal traditionele CDU-kiezers hun eigen kandidaat Strauss niet zag zitten. Van de politieke denkbeelden van de SPD zijn ze echter te ver verwijderd om hun stem dan maar aan Schmidt te geven. Voor deze CDU-kiezers werd Genschers FDP onder de huidige omstandigheden het enige redelijke alternatief.
Daarnaast is het niet denkbeeldig dat ook uit de rechter-vleugel van de SPD zelf stemmen naar Genscher zijn gegaan. Voor deze SPD-dissidenten was versterking van de coalitiegenoot, de FDP, de enige manier om de radicalere linker-vleugel van hun partij in de Bondsdag in bedwang te houden. Een sterke coalitiegenoot vormt een matigend effect op die linkervleugel van de SPD in de Bondsdagfractie, een vleugel die bij deze verkiezingen krachtiger is geworden.
De grote winnaar van de Westduitse parlementsverkiezingen is de zittende kanselier Schmidt. Als de kanselier zich ,,uiterst tevreden'' toont met de uitslag van de verkiezingen zoals die gisteren is gebleken is dat niet alleen omdat hij zijn rivaal Strauss definitief naar het archief heeft verwezen. Schmidt kan tevens juichen omdat zijn coalitie juist met de FDP aanzienlijk versterkt uit de slag is gekomen. De winst van de FDP stelt hem immers in staat al te radikale voorwaarden en eisen van zijn eigen achterban, inclusief die van de SPD-fractie in de Bondsdag af te weren.
Het resultaat van de verkiezingen verdient een positieve beoordeling. Strauss is ,,weg''. En dat is verheugend. Strauss als campagneleider is weliswaar wat anders dan Strauss als staatsman, maar een eventuele kanselier Strauss zou in de interne Duitse en in de internationale verhoudingen zo vertroebelend gewerkt hebben dat het verlies van Strauss een opluchting mag heten.
Een sterke regeringscoalitie in Bonn kan ongetwijfeld een bijdrage vormen voor de Europese veiligheid. De eerste regering-Schmidt heeft een behoorlijke staat van dienst waar het gaat om de ontspanningspolitiek. Dat geeft een zeker vertrouwen in de toekomst. De liberale invloed op de regering-Schmidt is thans echter vergroot. De vraag is in hoeverre deze invloed het proces zal vertragen voor het afbouwen van de kernbewapening in Europa.

Dagblad Trouw schreef op 6 okt. in een commentaar o.a. het volgende:

,,Hoe langer het conflict duurt,'' schreef minister van financiën Franz-Josef Strauss in 1968 over de oorlog in Vietnam, ,,des te duidelijker kan Moskou vaststellen, dat Washington prestigeverlies lijdt in het eigen kamp en in de ontwikkelingslanden, dat het neo-isolationisme in de Amerikaanse natie aanzwelt, dat het Noordatlantisch pact, dat

nog altijd het Russische concept voor Europa dwars zit, in hoog tempo aan kracht inboet."

Ruim vier jaar voor de ondertekening van de vrede voorzag Strauss de morele kater die de oorlog Amerika zou opleveren en sommige oorzaken van de malaisestemming in het Westen gedurende de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig.

In hetzelfde boek (Herausfordering und Antwort, uitdaging en antwoord) schrijft Strauss even verder over de materiële steun van Moskou aan Noord-Vietnam: ,,Terwijl het Derde Rijk voor een soortgelijke proefmethode in Spanje toch altijd nog een vrijwilligerslegioen uit zijn Wehrmacht nodig had, opereerden de Sowjets met het bloed van de Vietcong-partizanen en Noordvietnamezen."

Het is deze mengeling van scherp inzicht en eng doordraven die Strauss tot zo'n huiveringwekkende politicus maakt. Terwijl het studentenprotest over Europa raast is dit Strauss' antwoord aan de Vietnamdemonstranten, tal van interpretaties openlatend, van ,,zo slecht was het Derde Rijk dus nu ook weer niet", via ,,Moskou is nòg slechter dan het Derde Rijk" tot ,,Amerika stuurt tenminste zijn eigen vlees en bloed."

Een trek die Strauss is bijgebleven, getuige bij voorbeeld zijn gehamer tijdens de afgelopen campagne op de ,,Moskoustroming" achter Schmidt. Op zichzelf is het niet onredelijk de vraag op te werpen of de SPD de Sowjet-Unie niet meer ter wille zal zijn dan de combinatie CDU/CSU onder Franz-Josef. De sociaal-democraten hechten duidelijker dan de christen-democraten aan een goede verstandhouding met Oost-Europa en zullen dus ook een hogere prijs willen betalen. In principe is het denkbaar — al moet dan voor het gemak de nu nog vergrote invloed van de liberale coalitiepartner worden vergeten — dat een ,,links" bewind in Bonn op heel lange termijn ontspanning en toenadering tussen delen van Oost- en West-Europa betaalt met een soort finlandisering in ruil voor meer onafhankelijkheid aan de andere kant.

Maar een Moskou-stroming die het communistische duister over Duitsland gaat brengen nu Schmidt is herkozen? Strauss zal het zelf hopelijk ook niet echt geloven. Zouden die sinistere lieden achter de kanselier (allemaal oud-gedienden zoals Brandt en Wehner) zes jaar hebben stilgezeten om nu opeens toe te slaan?

En zou Schmidt nu voor Russische verlokkingen zwichten waar hij deze zomer, enkele maanden voor de verkiezingscampagne, Moskou met bijna lege handen moest verlaten alleen en uitsluitend omdat hij voortdurend Duitslands verbondenheid met zijn Europese en Amerikaanse partners onderstreepte?

Deze mengeling van inzicht en doordraven had vier jaar Strauss tot een ellendige periode kunnen maken. Aan al zijn ideeën voegt hij een element van verdachtmaking en achterdocht toe, van overspanning. En in die overspanning ontstaat de schade. Niet doordat een kanselier Strauss een derde wereldoorlog start, de verdragen met Oost-Europa opzegt of alle vrijheden en rechten aan zijn laars lapt: hij heeft er de macht niet toe. Wel doordat hij een sfeer oproept waarin slechts verafgoding of haat het antwoord kan zijn op zijn polariserend optreden.

(De Volkskrant, Trouw, NRC/H'blad, NZZ, FAZ, Le Monde)

WEST-EUROPA

BELGIË

REGERINGSSTANDPUNT I.Z. KERNRAKETTEN

De slepende controverse omtrent de plaatsing van de middellange-afstandsatoomraketten heeft de regering verplicht de Belgische houding terzake nader te verduidelijken.

De voorafgaande weken was van liberale zijde met klem aangedrongen, dat het kabinet zonder verder uitstel tot de plaatsing zou beslissen. Van socialistische zijde was gewaarschuwd dat een beslissing in die zin het einde van de kabinetscoalitie zou kunnen betekenen.

Vooral SP-voorzitter Van Miert had zich doen opmerken door een kritische afstandelijkheid t.o.v. de atoombewapening, wat afkeurende commentaar had uitgelokt van PRL-voorzitter Gol en ook van minister Desmarets (in het vorige kabinet minister van landsverdediging) die in een vraaggesprek met De *Standaard* (15-9) verklaard had: ,,Ik dien de vrede; Van Miert dient de oorlog."

Om de betwisting die gevaarlijke afmetingen begon aan te nemen, te beslechten, besprak de kabinetsraad op 19 sept. het dossier. Na afloop werd volgend communiqué bekendgemaakt:

Het ministerieel comité voor buitenlands beleid van 7 juli heeft de Minister van Buitenlandse Zaken ermee belast de nieuwe toestand, die geschapen werd door het bezoek van Kanselier Schmidt aan Moskou, voor het Parlement toe te lichten en heeft vervolgens besloten dat de Regering deze zaak opnieuw zou onderzoeken, en daarbij een tweevoudige doelstelling zou nastreven, nl.:

- de werkelijke opening van de onderhandeling op precieze bases te bevorderen;
- de deelneming en de invloed van Europa in de onderhandelingsbases door haar actie te verzekeren.

Het M.C.B.B. van 30 juli heeft aan de Minister van Buitenlandse Zaken de opdracht gegeven tijdens de volgende vergadering van het Comité verslag uit te brengen over de vooruitzichten en het tijdschema van de onderhandelingen.

De Minister van Buitenlandse Zaken heeft op dat stuk verslag uitgebracht. Daaruit blijkt dat de besprekingen tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie reeds in de eerste helft van oktober zouden kunnen plaatshebben.

In dit perspectief moet de Belgische regering thans de krachtlijnen van haar houding als volgt vastleggen:

1. België bevestigt zijn akkoord met de tweevoudige collectieve NAVO-beslissing van 12 december 1979 om de in Europa opgestelde theaterkernwapens van de Alliantie te moderniseren en om tot de Sowjet-Unie een onderhandelingsvoorstel over deze wapens te richten.

2. Op 12 december 1979 besloot de Belgische regering de beslissing inzake het opstellen van deze raketten op Belgisch grondgebied voor 6 maanden uit te stellen om, na afloop van deze termijn, de vooruitgang te toetsen van de onderhandelingen, die een evenwichtige vermindering van deze wapens beogen.
De regeringscrisis heeft het niet mogelijk gemaakt de voormelde beslissing uit te voeren. In de Regeringsverklaring van 20 mei 1980 werd aangestipt: ,,(De Regering zal) de initiatieven en contacten verderzetten, waartoe toen werd beslist, en nagaan in welke mate en wanneer de voorwaarden die gesteld worden, vervuld zijn om op basis van deze elementen haar beslissing te nemen. Het Parlement zal in de gelegenheid worden gesteld de rol te spelen die het toekomt". Op 22 mei stipte de Eerste Minister trouwens in de Kamer aan dat er geen beslissing kon vallen vóór de NAVO-Raad te Ankara, in juni 1980, maar dat zij in elk geval moest genomen worden vóór eind-1981.
Tijdens de NAVO-Ministersconferentie te Ankara heeft België verklaard dat het een bijzander belang hechtte aan het bezoek van Bondskanselier Schmidt aan Moskou en dat het vervolgens, op grond van de resultaten van dit bezoek, zou oordelen wat er nog moest gedaan worden om zijn evaluatie te voltooien.
Ingevolge de discussies die Kanselier Schmidt op 30 juni en 1 juli te Moskou gevoerd heeft, hebben de onderhandelingsvooruitzichten een duidelijker vorm aangenomen en de opening van besprekingen tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie lijkt thans imminent.

3. De Belgische regering wenst dat de onderhandeling tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie over de kernwapens voor middellange afstand binnenkort op redelijke en positieve bases aangevat wordt en dat zij zo spoedig mogelijk afgerond wordt.
België rekent erop werkelijk en op adequate wijze betrokken te worden bij de voorbereiding en het verloop van deze onderhandeling.
Indien de onderhandeling aldus ernstig gevoerd wordt, is België bereid tot het verloop ervan de bijdrage te leveren die ons land toekomt.
In deze context oordeelt de Belgische Regering dat een snelle bekrachtiging van SALT II van aard is de goede afloop van de onderhandeling te bevorderen.

4. Overeenkomstig punt 1 van deze nota:
   - Hoopt de Regering dat de gesprekken tot positieve resultaten zullen leiden en dat met name het evenwicht inzake theaterkernwapens op een zo laag mogelijk niveau zal gehouden worden. Geen inspanningen zullen onverlet gelaten worden om daartoe een maximale bijdrage te leveren.
   - Om het mogelijk te maken de onderhandeling in alle klaarheid te doen verlopen, verklaart de Regering dat België van nu af aan de

besluiten van de onderhandelingen met de U.S.S.R. aanvaardt en het deel zal uitvoeren dat aan ons land wordt voorbehouden in het kader van de Alliantie.

- In de veronderstelling dat de onderhandelingen tussen de Verenigde Staten en de Sowjet-Unie tot geen resultaat zouden leiden, zal België, in solidariteit met zijn bondgenoten, de maatregelen treffen waarover tussen de NAVO-partners overeenstemming zal zijn bereikt.
- Daartoe zal de Regering om de 6 maanden, in overleg met haar bondgenoten, de stand en het verloop van de onderhandelingen onderzoeken en er in het raam van de Alliantie, de noodzakelijke besluiten Uit trekken. Het Parlement zal geregeld op de hoogte gehouden worden.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

VERKIEZINGEN IN DEELSTATEN

Op pag. 549/1 e.v.-1979 is verslag uitgebracht van verkiezingen voor de parlementen in de deelstaten Rijnland-Palts, West-Berlijn en Sleeswijk-Holstein, die in de loop van 1979 waren gehouden.
Nadien hebben nog verkiezingen plaatsgevonden in Bremen, Baden-Wurttemberg, Saarland en Noordrijnland-Westfalen.
Daarover wordt hieronder bericht.

Bremen

Voor het parlement van Bremen, de Burgerschaft, werden op 7 okt. 1979 verkiezingen gehouden, waarin de regerende SPD haar absolute meerderheid van 52 van de 100 zetels behield.
Bij deze verkiezingen slaagde voor de eerste maal een milieupartij — de Bremer Grune Liste — er in de kiesdrempel van 5% te boven te komen en zetels in het parlement te verwerven.
De CDU en de FDP gaven beide verlies te zien.
De uitslag van deze verkiezingen, in percentages en zetels, en vergeleken met de verkiezingsuitslag van 1975, was als volgt:

	zetels		percentage	
	1979	1975	1979	1975
SPD	52	52	49.4	48,7
CDU	33	35	31,9	33,8
FDP	11	13	10,8	13
Grunen	4	—	5,1	—

Het nieuw gekozen parlement van Bremen kwam op 7 nov. 1979 voor de eerste maal bijeen en herkoos toen Hans Koschnick (SPD) als burgemeester met 54 tegen 42 stemmen, terwijl de Grunen zich van stemming onthielden.

Het parlement stelde een Senaat (regering) samen, waarvan alleen SPD-ers deel uitmaakten.
Tijdens deze zitting deed zich een incident voor, toen de vier afgevaardigden van de Grunen de zaal verlieten, omdat zij zich door de fungerende voorzitter gediscrimineerd voelden bij de toewijzing van spreektijd.

Baden-Wurttemberg

In Baden-Wurttemberg werden op 16 maart verkiezingen voor de Landdag gehouden.
De CDU behield hier de absolute meerderheid, ondanks een verlies van drie zetels.
De SPD verloor één zetel en de FDP won één zetel.
Voor de tweede maal slaagde nu ook hier een milieupartij erin in het parlement van een deelstaat door te dringen, en wel met zes zetels.
Het parlement van Baden-Württemberg telt normaal 120 zetels, maar op grond van de Westduitse kieswet kan een parlement vergroot worden om anomalieën bij de zetelverdeling te vermijden. In maart van dit jaar werden in Stuttgart 124 vertegenwoordigers verkozen tegen 121 in 1976.
De verkiezingsuitslag luidde:

	zetels		percentage	
	1980	1976	1980	1976
CDU	68	71	53,4	56,7
SPD	40	41	32,5	33,3
FDP	10	9	8,3	7,8
Grunen	6	—	5,3	—

SPD-lijsttrekker afgetreden

De sociaal-democratische lijsttrekker in de Westduitse deelstaat Baden-Wurttemberg, de 53-jarige Erhard Eppler, is afgetreden als fractievoorzitter. Eppler deed dit op 17 maart na de voor hem teleurstellende afloop van de verkiezingen.
Eppler had ook als SPD-voorzitter van Baden-Wurttemberg willen aftreden, maar zijn partij wist hem daar voorlopig nog van te weerhouden. Dat zou, zo werd gevreesd, wel eens tot verbittering en opzeggingen kunnen leiden van partijgenoten die hun voorman Eppler in de verkiezingscampagne hadden gesteund.
Epplers partij kreeg 32,5 procent van de stemmen en dat was 0,8 procent minder dan vier jaar geleden.
Algemeen was echter tevoren aangenomen dat de SPD winst zou behalen, omdat de partij de vorige keer al onder haar gemiddelde was geeindigd.

Voor Erhard Eppler betekende de uitslag een grote persoonlijke nederlaag.
Eppler is min of meer de leider van de linkervleugel in de SPD. Hij heeft zich uitgesproken tegen de verdere bouw van kerncentrales voor de komende jaren en tegen de nucleaire modernisering van de NAVO in Europa. Daarmee was hij binnen de partij de duidelijkste tegenstander van bondskanselier Helmut Schmidt.
Met deze opstelling had Eppler echter gehoopt de milieupartij Die Grünen wind uit de zeilen te kunnen nemen.
Dat is niet gelukt. De Groenen overschreden de vijf procentdrempel (5,3 procent) en deden dat grotendeels op kosten van de SPD. De jeugdige milieubewuste kiezer applaudisseerde instemmend voor Eppler, maar vulde op de verkiezingsdag toch het hokje van Die Grunen in.
Aan de andere kant stootte Eppler arbeiders af die zich eerder door de koers van Helmut Schmidt dan door die van Eppler voelden aangetrokken.
Aan het aftreden van Eppler wijdde het *NRC/H'blad* op 19 maart een beschouwing, waaruit het navolgende afkomstig is:

,,Voor een beetje meer menselijkheid'' zo had de verkiezingsslogan van Erhard Eppler geheten. Dat was bescheiden, maar Erhard Eppler is ten slotte ook een bescheiden man. Hij is niet het type dat grote beloften doet in de wetenschap dat politiek een zaak van marges, van ,,beetjes'', is.
Nu is lijsttrekker Erhard Eppler ondergegaan. Deze 54-jarige sociaal-democraat heeft zijn eigenzinnige koers binnen de Westduitse SPD zien stranden op het kiesvolk van de deelstaat Baden-Wurttemberg. En voor Eppler zelf is dat waarschijnlijk ook wel goed zo, want hij heeft de afgelopen maanden in feite zichzelf voortdurend lopen te bewijzen dat hij geen man is die lijsten trekt.
Erhard Eppler is een theoreticus. Vroeger eens leraar Engels, later SPD-parlementariër en jarenlang (1968-1974) minister van ontwikkelingssamenwerking in Bonn. Bonn verliet hij toen de pragmaticus Helmut Schmidt bondskanselier werd. ,,Ik zou in het kabinet van Schmidt telkens opnieuw voor de keuze hebben gestaan mijn identiteit op te geven of te gaan. En dat had me niet alleen politiek, maar psychisch en misschien ook fysiek geruïneerd'' zei hij eens.
Eppler ging in de deelstaatpolitiek van Baden-Wurttemberg, ontpopte zich als milieubeschermer en als een van de belangrijkste tegenspelers van Helmut Schmidt in de partij.
Hij schreef een lezenswaardig boek over het milieu, is (en blijft) zeer actief in de beginselcommissie van de SPD, besteedde meer tijd aan de evangelische kerk, aan zijn passie voor theologische literatuur. Thuis heeft hij op het dak een zonne-collector en hij reist zelf voornamelijk met het openbaar vervoer.
In zijn artikelen heeft deze ethische so-

De vier topkandidaten in Baden-Wurtternberg. V.l.n.r. minister-president Lothar Spath (CDU), Erhard Eppler (SPD), Wolf Dieter Hasenclever (Groenen) en Jurgen Morlok (FDP).

cialist herhaaldelijk nagedacht over de verhouding tussen milieu en socialisme. Hij is ten slotte tot de conclusie gekomen dat progressiviteit daarin schuilt dat structuren moeten worden veranderd om bepaalde waarden te behouden. Hij betitelt zichzelf als een ,,Wertkonservatiever" en structuurhervormer: om een bos te beschermen voor een geplande autosnelweg is bijna een revolutie nodig.

De realisten en pragmatici in de SPD konden het hoofd schudden over zoveel goed bedoelde maar voor een lijsttrekker naïeve beginselvastheid. De neiging was na de nederlaag van Eppler groot om eens hartelijk om Erhard Eppler te lachen. Want alle bezorgdheid om het milieu ten spijt beleefde uitgerekend Erhard Eppler het, dat milieubewuste kiezers hem in de steek lieten en dat nieuwe milieupartij Die Grunen in het parlementaire zadel hielpen.

En inderdaad circuleerde er menig wrang grapje over de vrome en linkse Eppler (Wehner over Eppler: ,,Piet-cong").
Maar tegelijkertijd bleven de realisten realistisch. Deze ondergang van een lijsttrekker openbaart duidelijker dan ooit tevoren de opkomst van een dilemma binnen de sociaal-democratie; dat heeft men tot op zekere hoogte steeds onder de algemene term ,,progressief" kunnen verbergen. Is de SPD er voor milieuactivisten die geen volgende autosnelweg willen of voor de arbeiders die dat wel willen? De Westduitse sociaaldemocraten hebben daarop geen eenduidig antwoord, al was het alleen maar omdat elke keuze kiezers kost.

Wij zullen de kiezers duidelijk moeten maken dat wij de partij zijn bij wie het milieu in goede handen is, zegt SPD-voorzitter Willy Brandt. Maar voor de echte milieu-activist is dat lege prietpraat of huichelarij en de traditionele arbeider-vleugel van de SPD (de ,,Kanalarbeiter") moet dat ook zo verstaan, anders was deze al lang in opstand gekomen. Het gevolg van dit toegedekte dilemma tussen milieu en socialisme is een schier oneindige reeks verhullende compromissen.

Op het laatste SPD-congres zegevierden bijvoorbeeld de voorstanders van kernenergie met een kleine meerderheid. Deze zege kwam tot uitdrukking in een voorstel waarin stond dat het ,,niet helemaal zeker" is dat ,,op lange termijn" van kernenergie kan worden afgezien. Men moet al een ingewijde zijn om te weten dat achter deze ontwijkende woorden een volborstig ,,ja" tegen kernenergie schuilging.
De nederlaag van Erhard Eppler heeft dit dilemma binnen de sociaal-democratie blootgelegd. Als zelfs een sociaal-democraat als Eppler de milieukiezers niet meer kan vangen, wie kan het dan binnen de SPD wel?
Voorlopig hangt de Groene milieupartij als een steen om de hals van de SPD. De SPD heeft één geluk. Op vijf oktober aanstaande doen programma's niet zoveel terzake. Dan gaat het slechts om een persoonlijk duel en dan heeft men Helmut Schmidt.

Minister-president Lothar Spath stelde op 25 maart zijn kabinet voor, dat geheel uit leden van de CDU bestond.

Saarland

Op 27 maart vonden in Saarland verkiezingen plaats voor het parlement van deze deelstaat.
Bij deze verkiezingen leed de CDU verlies, maar CDU en FDP te zamen, die hier in een coalitie samenwerkten, behielden de meerderheid.
De SPD boekte winst en werd voor de eerste maal in deze deelstaat de grootste partij.
De verkiezingsuitslag luidde:

	zetels		percentage	
	1980	1975	1980	1975
CDU	23	25	44	49,1
SPD	24	22	45,4	41,8
FDP	4	3	6,9	7,4

Hoewel de FDP aanhang verloren had, had deze partij toch een zetel gewonnen. Dit was o.m. een gevolg van het feit, dat in Saarland gestemd werd onder een nieuw systeem van evenredige vertegenwoordiging. Het in deze deelstaat vroeger toegepaste systeem werkte in het nadeel van de kleinere partijen.
Bovendien was het aantal zetels in de Landdag van Saarland van 50 op 51 gebracht om te voorkomen, dat zich weer een situatie als in 1975 zou voordoen, toen de CDU met 25 zetels precies de helft van het aantal bezette en geen partij over een absolute meerderheid beschikte (pag. 329/2-1975).

Het Saarland is de enige deelstaat in de Bondsrepubliek waar liberalen en christen-democraten samen regeren. Dit coalitiepact was tot stand gekomen nadat FDP en SPD na de vorige verkiezingen samen geen meerderheid hadden bereikt. De FDP zwenkte toen om, hetgeen door de SPD in de afgelopen verkiezingscampagne als ,,woordbreuk" werd aangemerkt (pag. 554/3-1977). De bijzondere omstandigheden van het kleine Saarland (minder dan een miljoen stemgerechtigden) maken het moeilijk algemene conclusies uit de uitslag te trekken. De verschuivingen in het kiesgedrag werden, zo blijkt uit eerste analyses, sterk bepaald door de bijzondere coalitie in Saarland. Zo verloor de FDP stemmen aan de sociaal-democraten, maar kon dit weer compenseren door nieuwe kiezers, die voorheen CDU hadden gestemd.

De CDU had bovendien het nadeel dat zij met een tamelijk onbekende nieuwe premier, Werner Zeyer, de campagne moest voeren, Zijn populaire voorganger was vorig jaar overleden (pag. 550/2-1979). De SPD had daarentegen het voordeel over een energieke kandidaat te beschikken in de persoon van Oskar Lafontaine. Hij is burgemeester van de hoofdstad Saarbrücken en heeft daar de afgelopen jaren enkele opmerkelijke successen behaald.

Op 13 mei ondertekenden CDU en FDP in Saarland een overeenkomst tot voortzetting van de coalitie. Toen echter het nieuw gekozen parlement op 21 mei voor het eerst bijeenkwam behaalde Werner Zeyer, opnieuw kandidaat voor het ambt van minister-president, geen meerderheid. Van de 50 uitgebrachte stemmen waren er 24 voor Zeyer.
Voor de bijeenkomst van het parlement was er door verschillende leden van de CDU kritiek uitgeoefend

De drie lijstaanvoerders in Saarland. V.l.n.r. minister-president Werner Zeyer (CDU), Werner Klumpp (FDP) en Oskar Lafontaine (SPD).

op de kabinetslijst, zoals kandidaat-premier Zeyer die had voorgesteld. Hij zou onvoldoende representatief zijn voor sommige gebieden van de deelstaat.
Toen Werner Zeyer echter op 23 mei dezelfde kabinetslijst aan het parlement voorlegde werd hij herkozen met 27 tegen 24 stemmen.
Het kabinet telt, met inbegrip van premier Zeyer, vijf leden van de CDU, twee leden van de FDP en één onpartijdig lid.

Noordrijnland-Westfalen

Op 11 mei vonden verkiezingen plaats voor de 201 zetels van de Landdag van de deelstaat Noordrijnland-Westfalen - de laatste deelstaatverkiezingen voor de algemene verkiezingen van 5 okt.
Bij deze verkiezingen behaalde de SPD een verrassende absolute meerderheid.
De CDU leed hier een gevoelig verlies, terwijl de coalitiepartner van de SPD in Noordrijnland-Westfalen sinds 1966, de FDP, met 4,98% net te kort kwam om de drempel van 5% te passeren, waardoor de FDP niet langer in het parlement vertegenwoordigd is.

De verkiezingscampagne in deze deelstaat was in april korte tijd onderbroken, nadat op 20 april de fractievoorzitter van de CDU in Düsseldorf, tevens voorzitter van de partij, Heinrich Köppler, was overleden.

Op 3 april was hij getroffen door een hartaanval.

Alle partijen besloten de campagne stil te leggen tot na de begrafenis van Köppler op 24 april. Op die dag werd tevens Kurt Biedenkopf aangewezen als opvolger van Köppler.

De uitslag van de verkiezingen was als volgt:

	zetels		percentage	
	1980	1975	1980	1975
SPD	106	91	48,4	45,1
CDU	95	95	43,2	47,1
FDP	0	14	4,98	6,7

Twee verklaringen zijn er voor de FDP-nederlaag: Lijsttrekker mevrouw Liselotte Funcke, noemde op 11 mei de polarisatie en confrontatie tussen de beide grote partijen, CDU en SPD. Als die beide groten hun reclameapparaat volledig inzetten dan kunnen wij het niet meer bijhouden, aldus Funcke.

Een andere verklaring ligt bij de FDP zelf. Zij heeft in Noordrijnland-Westfalen interne moeilijkheden achter de rug. In januari werd plotseling de gedoodverfde lijsttrekker en minister van de FDP, Riemers, aan de dijk gezet, nadat hij in een conflict met zijn achterban was geraakt. Een nieuwe voorzitter en een nieuwe lijsttrekker moesten toen op het laatste moment nog worden aangewezen.

De christen-democraten gaven op 11 mei hun nederlaag toe. „Het is niet genoeg, het oordeel is geveld", zei CDU-lijsttrekker Kurt Biedenkopf. CDU-voorzitter Helmut Kohl waarschuwde er echter voor opnieuw een discussie te starten over de kandidatuur van Franz-Josef Strauss voor de Bondsdagverkiezingen van oktober.

Strauss zelf wees iedere schuld aan de nederlaag van de hand. De dood van de CDU-lijsttrekker Köppler heeft volgens hem een diepe wond geslagen. Bovendien heeft de CDU in Noordrijnland-Westfalen een regionale verkiezingscampagne gevoerd. Voor de Bondsdagverkiezingen is een hardere confrontatie nodig, aldus Strauss.

De CDU heeft volgens hem tot nu toe te weinig gereageerd op de gemene streken en beledigingen door de SPD. Strauss waarschuwde de CDU nu opnieuw „over personen te gaan praten."

Opvallend bij de deelstaatverkiezingen van 11 mei is ten slotte het magere resultaat van de milieupartij Die Grunen. De partij kwam niet verder dan 3,0 procent. Volgens lijsttrekker Maas hebben vele potentiële „Groene" kiezers op de SPD gestemd uit angst voor Strauss.

Anderzijds is de aanhang voor de Groenen in het Roergebied niet zo groot en leeft daar de overtuiging sterk dat milieubehoud arbeidsplaatsen kost.

De minister-president van Noordrijnland-Westfalen Johannes Rau (SPD)

MIDDEN-OOSTEN

JEMEN

ONTWIKKELINGEN M.B.T. NOORD- EN ZUID-JEMEN. DE POSITIE VAN IRAK, DE SU EN SAOEDI-ARASIS

In aansluiting op de berichten van pag. 398 e.v., 411/2 e.v. en 428/2 e.v.-1979 volgt hieronder een overzicht van ontwikkelingen in en rond de beide Jemens vanaf mei 1979.

Noord-Jemen: Wijzigingen *i.z.* Constituerende Volksvergadering, vorming consultatieve raad, mutaties kabinet

Op 8 mei 1979 tekende president Ali Abdallah Saleh van Noord-Jemen een constitutionele verklaring, welke een aantal wijzigingen aanbracht in de samenstelling en functies van de Constituerende Volksvergadering: a) het aantal leden werd uitgebreid van 99 tot 159; b) het mandaat werd beperkt tot twee jaar; en c) de „basisfuncties" werden uitgebreid. Bovendien kreeg de Volksvergadering opdracht „speciale prioriteit en belang" te verlenen aan het werk van de kiescommissie „om het land voor te bereiden op vrije, directe en openbare verkiezingen".
Nog dezelfde dag werden 60 nieuwe leden voor de Volksvergadering aangewezen, terwijl ook een nieuwe consultatieve raad van 15 leden werd gevormd om „binnen- en buitenlandse kwesties m.b.t. de nationale belangen van het land te bestuderen" onder auspiciën van de president.

Tot de leden van de consultatieve raad behoorden: Abdel Karim al-Arashi (voorzitter van de Volksvergadering), majoor Abdel Aziz Abdel Ghani (de premier), Hassan Makki, Abdallah al-Asnag (politiek adviseur van de president, zie pag. 399/3-'79), luitenant-kolonel Abdel Latif Deifallah (voormalig vice-premier, zie pag 398/2-'79, Mohammed Abdel Wahab Jubaili (oud-minister van economie) en sjeik Abdallah Bin Hoessein al-Ahmar (leider van de Hashed-stammen).
Per decreet van 23 sept. werden nog twee leden benoemd, nl. luitenant-kolonel Hoessein al-Dafei en Mohammed Salim Basindawa (pag. 399/3-'79), die tegelijk adviseurs van de president werden.

Op 2 juli 1979 werd bekendgemaakt dat Abdel Karim al-Iriani als minister van landbouw (sinds 21 maart 1979) was vervangen door Abdel Wahab Mahmud Hamid en dat Hussein Abdallah al-Amri zijn ambt van minister van buitenlandse zaken (eveneens sinds 21 maart 1979) afstond aan Hassan Mohammed Makki, de vroegere premier (febr.-juni 1974), die tevens werd benoemd tot vice-premier voor buitenlandse zaken.
De overige portefeuilles in het kabinet van premier Abdel Aziz Abdel Ghani waren als volgt verdeeld:

Vice-premier voor financiën en economie - Mohammed Ahmed al-Jouneid; vice-premier voor binnenlandse zaken - luitenant-kolonel Mujahid Abu Shawrib (eerder aangeduid als Shwareb); binnenlandse zaken - lt -kol. Mohammed Hamud Khamis; verbindingen en transport - Ahmad Mohammed al-Unsi (eerder Anisi); ontwikkeling en voorzitter Centrale Planningsorganisatie - Ali Lufti al-Thor; economie - Mohammed Hezam Shohaji; voorlichting en cultuur - Yehya Hussein al-Arashi (eerder Aarchi); justitie - Ismail Ahmad al-Wazir; onderwijs - Mohammed al-Khadem al Wajih, religieuze bezittingen - Ali al-Samman; bevoorrading en handel - Saleh al-Jamali; gezondheid - Mohammed Ahmed al-Asbahi: sociale zaken, arbeid en jeugd - Ahmad Saleh al-Ra'ini; openbare werken - Abdallah al-Kurshomi; gemeentezaken - Ahmad al-Mihanni (eerder Mahni); staatsminister en voorzitter olie-organisatie - Ahmad Sayed Barakat; staatsminister en adviseur premier i.z. voorlichting - lt.-kol. Lufti al-Kilabi; staatsminister en adviseur bureau president en kabinet - Hussein Ali al-Hubayshi.

Op 25 maart 1979 was gemeld dat de vier dagen eerder vervangen minister van binnenlandse zaken, lt.-kol. Abdel Aziz al-Barati, was benoemd tot stafchef i.p.v. lt.-kol. Ali Saleh al-Shaibah, die toen de post van adviseur van de opperbevelhebber van de strijdkrachten (d.w.z. de president) kreeg.

Wijzigingen in kabinet en partij van Zuid-Jemen

In het in dec. 1978 gevormde kabinet (pag. 400/2-'79) werden op 12 aug. 1979 zes nieuwe ministers benoemd met de volgende portefeuilles: Buitenlandse zaken - Salem Saleh Mohammed; binnenlandse zaken - Ali Shaya Hadi; landbouw en landbouwhervorming - Fadl Muhsin Abdullah; financiën - Mahmud Said Mahdi; planning - Faraj Ben Ghanem; en visserij - Anis Hassan Yahya. Abdullah en Mahdi waren tevoren secretaris resp. lid van het presidium van de Jemenitische Socialistische Partij (JSP), maar werden nu van deze functies ontheven. Vier van de vervangen ministers — nl. Mohammed Saleh Motei (buitenlandse zaken), Saleh Musleh Qassim (binnenlandse zaken), Abdel Aziz Abdel Wali (planning) en Mohammed Said Abdullah „Muhsin" (staatsveiligheid) — hadden reeds op 10 aug. verantwoordelijke posten in het secretariaat van het Centrale Comité van de JSP gekregen; zij waren al leden van het politieke bureau van de JSP.
Een ander lid van dit politieke bureau, Ahmad Salim Obeid, werd benoemd tot directeur van het politieke departement van het ministerie van defensie.
Voorts werd het ministerie van staatsveiligheid afgeschaft en vervangen door een commissie voor staatsveiligheid onder voorzitterschap van premier Ali Nasser Mohammed, die bij de kabinetsreorganisatie de portefeuille van financiën had afgestaan.
Al deze besluiten waren genomen tijdens een tweedaagse spoedzitting van het Centrale Comité van de JSP (9-10 aug.) en een buitengewone zitting van de Opperste Volksvergadering (PSA, 12 aug.).

Volgens Le Monde (23-4-'80), en ook de *NZZ* (9-5-%O), was er sprake van een „affaire Muhsin". Om zijn positie en zijn controle op het leger te versterken had Abdel Fattah Ismail, staatshoofd en secretaris-generaal van de JSP, in dec. 1978 zijn neef Mohammed Said Abdullah bijgenaamd Muhsin benoemd tot minister van staatsveiligheid. Deze wilde dat de militaire inlichtingendiensten en veiligheidstroepen naast het civiele veiligheidsapparaat onder zijn controle kwamen te staan. Daardoor raakte hij in conflict met de minister van defensie, Ali Ahmed Nasser Antar, die gesteund werd door premier Ali Nasser Mohammed. De afschaffing van het ministerie van staatsveiligheid en de vervanging daarvan door een commissie o.l.v. de premier betekenden zo een overwinning van Mohammed en Antar op Ismail.

De twee andere vervangen ministers waren Mohammed Sulaiman Nasser (landbouw en landbouwhervorming) en Mohammed Salim Akosh (visserij). Laatstgenoemde was reeds per decreet van 27 juni 1979 van zijn functie onthwen en dit besluit werd door de PSA bekrachtigd.
De PSA koos in plaats van Abdullah en Mahdi tot leden van het presidium Mohammed Awad al-Sa'adi en Taha Ali Salih. Sa'adi werd tevens gekozen tot voorzitter van een uit vijf leden bestaande Economische en Administratieve Commissie van de PSA.

Op 5 maart 1980 werd bekendgemaakt dat Abdullah Ahmad al-Khamiri was benoemd tot staatsminister van kabinetszaken (secretaris ministerraad) als opvolger van Ali Assad Mutanna.

Contacten tussen Noord en *Zuid*

Nadat de presidenten van Noord- en Zuid-Jemen, Saleh en Ismail,

het op 30 maart 1979 eens geworden waren over de vereniging van beide Jemens tot één staat (pag. 431/1-'79), vonden in de volgende maanden verscheidene ontmoetingen tussen hoge functionarissen van Noord en Zuid plaats, maar er werden weinig concrete resultaten gemeld.

Begin okt. 1979 bracht de Zuidjemenitische premier Ali Nasser Mohammed een officieel bezoek aan Sana, waar hij bij de Noordjemenitische president Saleh aandrong op naleving van het Verdrag van Koeweit, het fusiebesluit. Er werd toen een verklaring gepubliceerd waarin stond dat de voorgeschreven termijn was afgelopen, voordat de gemengde commissies hun werkzaamheden hadden voltooid; nu was overeengekomen de commissies ,,voldoende tijd te geven", aldus de NZZ (6-3-'80).

De IHT (28-10-'79) ontleende aan een recent bericht uit het dagblad Al Anbaa (Koeweit) dat de presidenten Saleh en Ismail overeenstemming hadden bereikt om ,,de unificatie uit te stellen tot de omstandigheden rijp zijn voor de fusie". (Beide presidenten hadden elkaar sinds maart alleen ontmoet in het kader van de conferentie van niet-gebonden landen in Havanna in sept. 1979.)

Maar, nadat Syrië in december 1979 zou hebben bemiddeld, werden de besprekingen i.z. de eenwording begin 1980 hervat, waarbij de nadruk viel op de unificatie van de strijdkrachten van beide landen.

President *Ismail* in Ethiopië, Algerije en Libië

De Zuidjemenitische president en partijleider, Abdel Fattah Ismail, bracht van 1 tot 4 mei 1979 een officieel vriendschapsbezoek aan Ethiopië. Hij voerde daar besprekingen met het Ethiopische staatshoofd, luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam. In een gemeenschappelijk communiqué werd o.m. verklaard:

Beide partijen ,,bevestigden hun wens aan de Hoorn van Afrika een duurzame vrede te verzekeren op basis van de beginselen van eerbiediging van de territoriale integriteit, de onschendbaarheid van grenzen en de niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden, zoals die in de handvesten van de VN en de OAE alsmede in verscheidene resoluties van de OAE zijn vastgelegd. Zij wezen erop dat vriendschap en betrekkingen van goede nabuurschap tussen de landen aan de Hoorn van Afrika de vooruitgang van de volken van het gebied zullen bevorderen. De Democratische Volksrepubliek Jemen steunt de strijd van Ethiopië, dat de naleving van deze beginselen wil waarborgen.

Beide partijen waren overeenstemmend van mening dat internationale wateren en zeeëngten vrije internationale zeewegen zijn. Daar beide staten landen aan de kust van de Rode Zee zijn, bevestigden de beide partijen in verband hiermee hun vaste voornemen te verzekeren dat de Rode Zee als vredeszone wordt geëerbiedigd. Beide partijen veroordeelden de samenzweringen, die door imperialisten en reactionaire krachten worden gesmeed, om een z.g. veiligheidspact voor de Rode Zee af te sluiten, dat tegen de belangen van het Socialistische Ethiopië, de Democratische Volksrepubliek Jemen en andere progressieve landen wu ingaan alsmede tegen de nonnen, die het gebruik van internationale zeewegen regelen.

Beide partijen wezen op het bestaan van een imperialistische marinebasis in de Indische Oceaan, van waaruit de imperialisten manoeuvres kunnen houden, welke de vrede ondermijnen. Zij veroordeelden dit scherp en riepen alle staten op de Indische Oceaan als vredeszone te eerbiedigen.

De beide partijen veroordeelden vastberaden de aanwezigheid van buitenlandse, reactionaire en imperialistische strijdkrachten in Oman. Beide leiders zegden hun volledige steun toe aan de strijd van het volk van Oman o.l.v. het Volksfront voor de Bevrijding van Oman tegen de aanwezigheid van buitenlandse, reactionaire en imperialistische krachten in zijn land. (. . .)

De beide partijen gaven uiting aan hun overtuiging dat het bezoek van kameraad Abdel Fattah Ismail aan Ethiopië alsmede de tijdens het bezoek door beide partijen ondertekende documenten de huidige betrekkingen tussen de beide regeringen en volken verder zullen versterken. . ."

Na een officieel bezoek aan Algerije (20 tot 23 mei 1979) verbleef de Zuidjemenitische leider op 24 mei 1979 in Libië, dat hij ook reeds van 27 jan.-3 febr. 1979 had bezocht. Toen hadden beide partijen een ontwerp-akkoord getekend inzake samenwerking op terreinen als transport, zeevisserij, olie en energie, industrie, wetenschap en cultuur en gezondheidszorg en een gemeenschappelijke commissie ingesteld voor technische en economische samenwerking.

Noordjemenitische premier in Libië

Van 7 tot 10 juni 1979 bracht de premier van Noord-Jemen, Abdel Aziz Abdel Ghani, een officieel bezoek aan Libië.

In een gemeenschappelijk communiqué over de besprekingen van Ghani met de Libische premier Jadallah Azzuz al-Talhi werd o.a. verklaard dat beide partijen het afzonderlijke Egyptisch-Israëlische vredesverdrag categorisch verwierpen en absolute steun toezegden aan de gewapende strijd van het Palestijnse volk.

„T.a.v. de pogingen die worden ondernomen om de Jemenitische eenheid te bereiken prees de Libisch-Arabische partij de stappen, die door de beide delen van Jemen tot hereniging van Jemen werden ondernomen krachtens de bepalingen van het akkoord van Cairo, de Verklaring van Tripolis en de geest van de Jemenitische topconferentie in Koeweit. De Libisch-Arabische partij prees ook alles wat tot dusver bij de zittingen van de Jemenitische commissie werd bereikt en wenste Jemen verdere stappen toe ter bespoediging van het bereiken van de gewaardeerde Jemenitische eenheid, die als een grote stap in de richting van de volledige Arabische eenheid wordt beschouwd. . ." Meegedeeld werd nog dat een akkoord over economische en technische samenwerking tussen beide landen was ondertekend alsook een protocol inzake cultuur, gezondheid, landbouw, verkeer en burgerluchtvaart.

Geschil tussen Zuid-Jemen en Irak. Iraakse hulp voor Noord-Jemen

Op 2 juni 1979 werd in Aden een Iraakse docent aan de universiteit aldaar, prof. Toufiq Rouchdi, vermoord. Rouchdi, van Koerdische afkomst, was een kaderlid van de Iraakse communistische partij, die als politieke balling in Zuid-Jemen verbleef.

Volgens de Zuidjemenitische autoriteiten werd hij gedood door schoten, die vanuit een auto waren afgevuurd welke eigendom was van de Iraakse consul in Aden; de moordenaars zouden hun toevlucht hebben gezocht in de Iraakse ambassade.

De Zuidjemenitische minister van buitenlandse zaken, Mohammed Saleh Motei, ontbood nog dezelfde dag de Iraakse ambassadeur, Faiz Awni Bakr Sidqi, van wie hij verlangde dat de verdachten aan de Zuidjemenitische justitie werden overgedragen voor berechting en dat hun diplomatieke onschendbaarheid werd opgeheven. De ambassadeur verwierp de Zuidjemenitische beschuldigingen en eisen; naar zijn zeggen was het Iraakse ambassadepersoneel niet bij de moord betrokken.

Zuidjemenitische veiligheidstroepen, die inmiddels de Iraakse ambassade hadden omsingeld, bestormden het gebouw op 5 juni 's avonds en namen vijf personen gevangen.

Op 8 juni werd gemeld dat drie van hen bekend hadden de moord op Rouchdi te hebben gepleegd: Abdel Reza Said Hamid (een ambassaderaad), Samir Bachir Ibrahim en Mohammed Douani (veiligheidsfunctionarissen van de ambassade). Zij werden beschuldigd van terrorisme, spionage voor een vreemd land en illegaal wapenbezit. Op 1 juli begon voor het hooggerechtshof te Aden een proces tegen hen. Said Hamid verklaarde toen te hebben gehandeld op ,,bevel van een lid

van de Iraakse geheime dienst". Volgens Le Monde (23/24-9) werd Mohammed Douani veroordeeld tot 10 jaar gevangenisstraf, terwijl de twee anderen werden vrijgelaten en — de maand daarop — naar Irak terugkeerden.

Intussen hadden Iraakse troepen op 4 juni de ambassade van Zuid-Jemen in Bagdad omsingeld en die op 6 juni bestormd. Een aantal Zuid-jemenitische diplomaten, o.w. de zaakgelastigde Abdal Wahid Farei, zou onder huisarrest zijn gesteld. Op 12 juni riep Irak zijn ambassadeur in Aden, Faiz Awni Bakr Sidqi, terug.

Tijdens een bezoek aan Noord-Jemen (25-28 sept. 1979) van de eerste vice-premier van Irak, Taha Yassin Ramadhan, werd een samenwerkingsakkoord getekend op grond waarvan Irak Noord-Jemen een lening ter waarde van $300 mln zou verstrekken voor specifieke ontwikkelingsprojecten onder het op 1 jan. 1980 in werking tredende vijfjarenplan. Voorts werd een akkoord i.z. economische en technische samenwerking getekend, terwijl Irak toezegde het aantal beurzen voor Noordjemenitische studenten aan Iraakse universiteiten in 1980 te verhogen. Volgens de Financial Times (2-10-'79) was de lening ,,groot volgens de maatstaven voor ontwikkelingshulp in het Midden-Oosten" en was er sprake van een aanzienlijke uitbreiding van de Iraakse hulp aan Noord-Jemen, dat tot dan toe zijn hulp grotendeels van Saoedi-Arabië kreeg.

Kosygin in Zuid-Jemen.
Ismail in de SU. Verdrag *i.z.* vriendschap en samenwerking tussen SU en Zuid-Jemen.
Samenwerkingsakkoord Zuid-Jemen — Cuba.

Na een zesdaags bezoek aan Ethiopië bracht Sowjet-premier Kosygin op 16 en 17 sept. 1979 een officieel vriendschapsbezoek aan Zuid-Jemen, waar hij besprekingen voerde met Abdel Fattah Ismail, het staatshoofd en de secretaris-generaal van de regerende Jemenitische Socialistische Partij (JSP), en met premier Ali Nasser Mohammed.

Op 17 sept. ondertekenden Semjon A. Skatsjkow, voorzitter van het Sowjet-ctaatscomité voor economische betrekkingen met het buitenland, en Faraj Bin Ghanim, minister van planning van Zuid-Jemen, een akkoord over economische en technische samenwerking vooral m.b.t. visserij, olie en bodemschatten, bouwnijverheid en telecommunicatie.

In een gemeenschappelijk communiqué, dat op 18 sept. na Kosygins terugkeer in Moskou werd uitgegeven, werd o.a. gesteld:

,,Beide partijen wezen met tevredenheid op de succesvolle ontwikkeling van de vriendschap en de veelomvattende samenwerking tussen het Democratische Jemen en de USSR op politiek, economisch, wetenschappelijk en cultureel terrein en op andere gebieden. (. . .)
Beide partijen veroordeelden nadrukkelijk het afzonderlijke verdrag tussen Egypte en Israël, dat zich tegen de fundamentele belangen van alle Arabische staten en volken richt en daarom een gevaarlijke hindernis op de weg naar een rechtvaardige alomvattende regeling en het totstandbrengen van een duurzame vrede in het Midden-Oosten vormt (. . .)
Bij de bespreking van andere internationale vraagstukken stelden beide partijen een volledige overeenstemming tussen de standpunten van het Democratische Jemen en de USSR vast (. . .)
Beide partijen bepleitten de omvorming van de Indische Oceaan in een vredeszone en zij onderstreepten de noodzaak de inspanningen in de strijd voor de afschaffing van de buitenlandse militaire bases te versterken. Het Democratische Jemen en de SU zijn er voorstander van het gebied van de Rode Zee tot een vredeszone te maken op basis van de eerbiediging van de rechten en belangen van de oeverstaten, niet-inmenging in hun binnenlandse aangelegenheden en eerbiediging van de internationale zeescheepvaart. . .
Voorts werd verklaard dat de recente toetreding van Zuid-Jemen als waarnemer tot de Comecon (pag. 46113-'79) de samenwerking van dat land met de SU en andere socialistische landen zou bevorderen.

Van 24-26 okt. bracht president Abdel Fattah Ismail van Zuid-Jemen een officieel vriendschapsbezoek aan de SU. Hij voerde daar o.m. besprekingen met president Brezjnew (die na een onverklaarde afwezigheid van 16 dagen weer in de openbaarheid verscheen), minister van buitenlandse zaken Gromyko en minister van defensie Ustinow. (In de pers werd de aandacht gevestigd op de afwezigheid van premier Kosygin.)

Op 25 okt. ondertekenden beide presidenten een 20-jarig Verdrag i.z. vriendschap en samenwerking tussen de SU en Zuid-Jemen, dat uit een preambule en 16 artikelen bestond.

Enkele artikelen van het verdrag luidden:

,,Artikel 1 - De Hoge Contracterende Partijen verklaren plechtig hun vaste besluit de onverbrekelijke vriendschap tussen de twee landen te versterken en standvastig politieke betrekkingen en algehele samenwerking te ontwikkelen op basis van gelijkheid, eerbiediging van nationale soevereiniteit, territoriale integriteit en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden."

,,Artikel 5 - De Hoge Contracterende Partijen zullen samenwerking blijven ontwikkelen op militair terrein op basis van de relevante akkoorden, die tussen hen gesloten zijn met het doel hun defensiecapaciteit te versterken."

,,Artikel 7 - De Hoge Contracterende Partijen zullen elke inspanning blijven leveren om internationale vrede en de veiligheid van de volken te beschermen, voor de verdere vermindering van internationale spanning, voor verbreiding van de detente tot alle gebieden van de wereld, voor de verwezenlijking ervan in de concrete vormen van onderling voordelige samenwerking tussen staten, voor de regeling van internationale geschillen met vreedzame middelen teneinde het beginsel van niet-gebruik van geweld tot een effectieve wet in het internationale leven te maken, en voor de eliminatie uit internationale betrekkingen van elke ma-

Bij aankomst op het vliegveld van Aden wordt premier Kosygin van de SU begroet door het Zuidjemenitische staatshoofd Abdel Fattah Ismail (1.)

nifestatie van de politiek van hegemonisme en expansionisme. De Partijen zullen actief de zaak van algemene en volledige ontwapening bevorderen, incl. nucleaire ontwapening, onder effectieve internationale controle."

„Artikel 11 - De Hoge Contracterende Partijen zullen elkaar raadplegen over belangrijke internationale kwesties, die direct de belangen van de twee landen raken. Als zich situaties voordoen, die de vrede bedreigen of de internationale vrede schenden. zullen de partijen ernaar streven onverwijld met elkaar in contact te treden met het doel hun posities te coördineren in het belang van het afwenden van een bedreiging voor de vrede of het herstellen van de vrede."

„Artikel 12 - Elk van de Hoge Contracterende Partijen verklaart plechtig dat hij tot geen militaire of andere allianties zal toetreden en niet deel zal nemen aan enigerlei groeperingen van staten of acties en ondernemingen gericht tegen de andere Hoge Contracterende Partij."

Dit vriendschaps- en samenwerkingsverdrag werd op 26 dec. door de SU geratificeerd.

Voorts werd een plan voor contacten tussen de CPSU en de JSP voor de periode 1980—1983 getekend alsook een protocol over economische en technische samenwerking tussen de regeringen van beide landen.

In een op 26 okt. ondertekend gemeenschappelijk communiqué veroordeelden beide partijen opnieuw scherp het afzonderlijk Egyptisch-Israëlische verdrag. Voorts bepleitten zij „de onmiddellijke stopzetting van Israëls daden van agressie tegen Libanon" en „de consolidatie van de legitieme macht van de Libanese regering op haar hele nationale grondgebied en eerbiediging van de legitieme belangen van de Palestijnse verzetsbeweging in Libanon". Over de situatie in het zuiden van Arabië werd opgemerkt:

„...De partijen gaven uiting aan hun bezorgdheid over de niet aflatende pogingen van imperialistische krachten daar een spanningshaard te scheppen en (zij) wezen op het belang van het ontwikkelen van betrekkingen van goede nabuurschap tussen de staten van het gebied volgens de beginselen van vreedzame coëxistentie, gelijkheid, wederzijds respect en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden.
De partijen hebben de pogingen van imperialistische krachten om een broeinest van spanning in het gebied van de Rode Zee te creëren veroordeeld. Zij zijn er voorstander van dit gebied tot een vredeszone te maken op basis van strikte eerbiediging van de rechten en belangen van alle maritieme staten en niet-inmenging in hun binnenlandse aangelegenheden, met gepast respect voor de belangen van de internationale maritieme scheepvaart.
Na beschouwing van de situatie in het gebied van de Perzische Golf veroordelen de partijen scherp de geïntensiveerde pogingen van imperialisten zich te bemoeien met de binnenlandse zaken van de staten van dit gebied en (de pogingen) Arabische landen te dwingen tot opoffering van hun onvervreemdbare recht om over hun eigen nationale rijkdom te beschikken, en (zij) verklaren zich tegen het vormen van enigerlei militair-politieke blokken en vóór vrijheid van scheepvaart in de Perzisch Golf. Zij uitten de overtuiging dat een sterkere vrede en veiligheid in het gebied van de Perzische Golf kan worden bevorderd door het scheppen van een klimaat van vertrouwen en samenwerking als goede buren tussen alle staten van het Golfgebied, gebaseerd op de beginselen van niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden en eerbiediging van elkaars recht op vrije en onafhankelijke ontwikkeling.
De SU en de Democratische Volksrepubliek Jemen hebben opnieuw hun steun bevestigd aan de idee om de Indische Oceaan tot een vredeszone te maken en zij beklemtoonden de noodzaak tot het vergroten van de inspanningen voor sluiting van de buitenlandse militaire en marinebases in dit gebied en tegen de vestiging van nog meer bases daar..."

Op 27 okt. meldde het dagblad Al Siyassa uit Koeweit dat in overeenstemming met het vriendschapsverdrag tussen de SU en Zuid-Jemen de SU en Cuba* de sterkte van hun personeel in Zuid-Jemen zouden opvoeren van ca. 9.000 tot naar schatting 15.000 man, maar dit bericht werd niet bevestigd.

Op 23 nov. schreef de IHT, in een bericht ontleend aan een recent artikel in het Libanese weekblad Al Hawadess, dat Sowjet-experts in Zuid-Jemen bases aanlegden voor atoomonderzeeërs t.b.v. de Sowjetmarine in de Arabische Zee, de Indische Oceaan en langs de oostkust van Afrika.
Het Britse zondagsblad *Sunday Telegraph* (20-1) meldde dat de SU bezig was met een massale versterking van haar marine- en luchtstrijdkrachten in Zuid-Jemen. In Aden zouden schuilplaatsen worden gebouwd voor atoomonderzeeërs; Zuid-Jemen zou met het stationeren van twaalf van die onderzeeërs hebben ingestemd. Voorts zouden twee squadrons Mig-25 jagers extra in Zuid-Jemen zijn gestationeerd.

Op 21 jan. werd vanuit Arabische diplomatieke kringen in Beiroet vernomen dat na de Sowjet-interventie in Afghanistan (pag. 17 e.v. en 385 e.v.) enkele tientallen Russische militaire adviseurs en enige honderden Cubaanse militairen vanuit Ethiopië in Aden waren aangekomen.

* Op 2 mei 1979 hadden Cubaanse bronnen bericht dat tussen Cuba en Zuid-Jemen een akkoord over wetenschappelijke en technische samenwërlting te Aden was ondertekend.

Reuter (12-2) berichtte op grond van een te Cairo gepubliceerd communiqué van de oppositiebeweging „Verenigde Nationale Front van Zuid-Jemen" dat er toen drie Russische atoomonderzeeërs in dat land waren. Uit dezelfde bron kwam een DPA-bericht van 24 febr. dat de SU langs de grens van Zuid-Jemen raketten met een bereik van 300 km had gestationeerd.
Maar het Zuidjemenitische staatshoofd Abdel Fattah Ismail verklaarde in een interview met een blad uit Koeweit, aldus de *NZZ* (8-3), dat er in zijn land geen steunpunt voor met kernwapens uitgeruste marine-eenheden van de SU was.

Ondertekening vriendschapsverdrag Zuid-Jemen — Ethiopië

Van 29 nov. tot 2 dec. 1979 bracht het Ethiopische staatshoofd, luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam, een officieel vriendschapsbezoek aan Zuid-Jemen. Op 2 dec. tekenden beide landen een 15-jarig verdrag i.z. vriendschap en samenwerking alsmede een handelsakkoord en een zesjarig „actieprogramma" ter versterking van de „economische, wetenschappelijke en technische samenwerking".

Het vriendschapsverdrag telde 19 artikelen. Daarin verplichtten beide partijen zich (art. 1) „de nauwe vriendschap en samenwerking... uit te breiden op basis van de beginselen van gelijkheid, wederzijds voordeel, onderlinge eerbiediging van de soevereiniteit, nationale onafhankelijkheid en territoriale integriteit alsmede niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de ander". Zij willen (art. 6) „op militair gebied samenwerken om telkens de defensiecapaciteit van de ander te waarborgen". De partijen zullen (art. 9) „hun pogingen voortzetten de betrekkingen van vrede en samenwerking onder alle kuststaten van de Rode Zee uit te breiden en te verdiepen". Elk van hen verklaart officieel (art. 15) dat „hij tot geen militaire alliantie of andere allianties zal toetreden; hij zal zich bij geen blok van staten aansluiten of meewerken aan enigerlei acties of maatregelen, die tegen de andere soevereine verdragspartij zijn gericht".

Op 17 jan. 1980 ondertekenden Zuid-Jemen en Ethiopië een protocol met het doel „hun samenwerking op politiek, economisch, militair en ander terrein voort te zetten". De ondertekening vond plaats aan het slot van een bezoek van de Zuidjemenitische minister van defensie, Ali Ahmed Nasser Antar, aan Ethiopië. Deze bevestigde met zijn Ethiopische ambtgenoot, brigade-generaal Tesfaye Gebre Kidan, dat beide landen van plan waren de strijd tegen hun „gemeenschappelijke vijanden in de Hoorn

van Afrika" voort te zetten en tot een ,,zegevierend einde" te brengen.

Vertraging Amerikaanse wapenleveranties aan Noord-Jemen, Russische leveranties gemeld. Geschil met Saoedi-Arabië

Tijdens een bezoek aan de VS uitte de politieke adviseur van de Noordjemenitische president, oud-minister van buitenlandse zaken Abdallah al-Asnag, op 13 juni 1979 zijn ongenoegen over de vertraging van de Amerikaanse wapenleveranties (pag. 429/1 e.v.-'79) aan zijn land (zie ook pag. 431/2-'79).

Die vertraging zou te wijten zijn aan de onwil van Saoedi-Arabië, dat volledige controle op het wapentransport naar Noord-Jemen uitoefende, de defensiecapaciteit van Noord-Jemen verder te versterken, nadat dit land zijn geschillen met Zuid-Jemen had geregeld en ingestemd had met de eenwording van beide landen.

Bovendien zou de vertraging een gevolg zijn van Amerikaanse vrees, dat het bewind van president Ali Abdallah Saleh in april 1979 ,,wankel" was en mogelijk binnen zes maanden zou vallen, aangezien het volgens rapporten van de inlichtingendiensten geconfronteerd werd met toenemende oppositie van de kant van de strijdkrachten en rebellengroepen sinds de beëindiging van het conflict met Zuid-Jemen.

In deze situatie wendde president Saleh van Noord-Jemen zich tot de SU om hulp en op 30 aug. 1979, kort na een bezoek aan Moskou van een Noordjemenitische delegatie, zouden verscheidene tonnen raketten en munitie door een Russisch schip in de Noordjemenitische haven Hodeida zijn gelost.

De nieuwe Noordjemenitische minister van buitenlandse zaken, Hassan Makki (pag. 665/2), deelde volgens AFP (7-10-'79) in een interview met het dagblad Al *Rai Al* Aam uit Koeweit mee dat de strijdkrachten van Noord-Jemen nu door Russische en Amerikaanse militaire experts werden opgeleid en dat een Sowjet-delegatie voor een officieel bezoek in Noord-Jemen verbleef.

Volgens de NYT (19-12-'79) zou de SU enkele weken tevoren 10 Mig-21's en een honderdtal T-55 tanks aan Noord-Jemen hebben geleverd. Tegelijk zou ca. 100 man Russisch personeel zijn aangekomen. Saoedi-Arabië zou daarop in december zijn economische en militaire hulp aan Noord-Jemen hebben gestaakt.

Le Monde (22-2-'80) berichtte dat de Noordjemenitische premier, majoor Abdel Aziz Abdel Ghani, in januari naar Riad was gereisd om financiële hulp van Saoedi Arabië te krijgen, maar dat hij met lege handen was teruggekeerd. Daarop zou president Saleh hebben gelast dat alle door de SU aan Noordjemenitische studenten aangeboden beurzen voortaan moesten worden aanvaard.

De voorzitter van het oppositionele Noordjemenitische Nationale Democratische Front (NDF, zie pag. 415/2-'79), Sultan Ahmed Omer, die in ballingschap in Aden verbleef, maakte op 17 febr. bekend dat hij zojuist een akkoord met de regering in Sana had gesloten over politieke samenwerking. Dit akkoord voorzag volgens Le Monde (22-2) in de vorming van een ,,volksraad", die een democratische grondwet moest opstellen, een algemene amnestie afkondigen en de terugkeer uit ballingschap van alle politieke tegenstanders mogelijk moest maken. Voorts behelsde het akkoord het houden van vrije verkiezingen, de vorming van een coalitieregering en het garanderen van politieke en vakbondsvrijheid. Tevens zou een niet-gebonden, onafhankelijke buitenlandse politiek op basis van gelijkheid en niet-inmenging worden gevoerd.

Zuid-Jemen zou er volgens de NZZ (6-3) op aandringen dat de Noordjemenitische president vertegenwoordigers van het NDF in zijn regering opnam, in het bijzonder Ahmed Omer. Maar president Saleh zou niet hebben toegegeven. Hij stelde de voor februari toegezegde verkiezingen voor een volksraad, waarbij men het NDF had moeten toelaten, uit tot eind 1980.

Op 6 maart vernam AFP ,,uit zeer goede bron in Parijs" dat er zich op 15 en 17 febr. grensincidenten tussen Noord-Jemen en Saoedi-Arabië hadden voorgedaan; patrouilles van beide landen zouden toen schoten hebben gewisseld. Weliswaar ontkende de Saoedische minister van voorlichting, Mohammed Abdo Yamani, deze ,,geruchten" onmiddellijk, maar vervolgens maakte ook de pers in Bahrein melding van de incidenten.

Begin maart werd vanuit diplomatieke bron gemeld, aldus Le Monde (19-3), dat vijf Noordjemenitische militairen waren gedood bij een treffen met Saoedische troepen in het grensgebied op 17 en 18 februari. Toen werd tevens bericht dat Saoedi-Arabië op 8 maart troepen naar Noord-Jemen had gestuurd voor de aanleg van wegen in de sector van Boa bij de dorpen Khabamech, Sallat en Zurein, aldus Arabische diplomatieke kringen in Beiroet op 17 maart.

Op 19 maart echter meldde de ***NYT*** dat onlangs een akkoord tussen de regeringen van Saoedi-Arabië en Noord-Jemen was gesloten. Krachtens dit akkoord zou Noord-Jemen hebben beloofd geen Sowjet-wapens meer te kopen en zich zo spoedig mogelijk te ontdoen van de Sowjet-experts, die het Noordjemenitische leger instrueerden in het gebruik van de ontvangen Sowjet-wapens. In ruil daarvoor zou Saoedi-Arabië hebben toegezegd de financieel-economische hulp aan Sana te hervatten en alternatieve instructeurs voor de opleiding van het Noordjemenitische leger te verschaffen. Volgens officieuze zegslieden in Sana had Riad nu besloten de nieuwe hulp per maand uit te betalen, om enige controle te houden op het gebruik ervan. Verondersteld werd dat-ook de Amerikaanse wapenleveranties via Saoedi-Arabië binnenkort zouden worden hervat.

In Sana verklaarde premier Abdel Aziz Abdel Ghani in een interview met de Financial Times op 18 maart dat de eenheid tussen beide Jemens op basis van een islamitisch regeringssysteem tot stand zou moeten komen en niet de deur zou openen voor communisme in Noord-Jemen. Die eenheid zou moeten worden goedgekeurd door een referendum in beide staten en de premier geloofde ,,dat de meerderheid van de bevolking in Noord-Jemen niet communistisch is". Hij stelde voorts dat de regering in Sana geen kabinetsposten zou geven aan het Nationale Democratische Front maar wel was zij van plan in de nabije toekomst vrije verkiezingen te houden, waaraan het NDF mocht deelnemen. Wat de Russische militaire adviseurs betreft merkt hij op: Hun ,,aantal zal geen bedreiging vormen voor onze veiligheid".

Op 20 maart meldde het linkse Libanese dagblad *Al Safir* uit Westelijke diplomatieke bron dat Saoedi-Arabië bezig was langs zijn grens met Noord- en Zuid-Jemen 14 raketbases aan te leggen. Volgens de zegslieden zouden de geavanceerde (luchtdoel)raketten een gebied van 900 km bestrijken tussen de Rode Zeekust en de zuidwestgrens van het sultanaat Oman. Bovendien zouden twee (extra) bases met Amerikaanse luchtdoelraketten worden aangelegd bij de oliecentra Dharan en

Damman in het oosten van Saoedi-Arabië.
Inmiddels gingen de besprekingen over het verwezenlijken van de eenheid tussen de beide Jemens voort. Aan het slot van een officieel bezoek aan Aden verklaarde luitenant-kolonel Hoessein al-Dafei, een adviseur van de Noordjemenitische president, op 19 maart dat de werkzaamheden van de gemengde commissies, belast met het doen slagen van de eenwording, ,,normaal" verliepen. Diezelfde dag 's avonds arriveerde de Zuidjemenitische minister van defensie, luitenant-kolonel Ali Ahmad Nasser Antar, in Sana aan het hoofd van een militaire delegatie om naar zijn zeggen de betrekkingen tussen beide staten te versterken en daarmee een vereniging voor te bereiden. Zijn bezoek paste in het kader van de tussen beide landen gesloten akkoorden inzake coördinatie en consultatie.

De Noordjemenitische president Saleh bleef zijn onafhankelijke koers t.o.v. Saoedi-Arabië volgen. Terwijl dit land in maart een cheque van $ 300 mln naar Sana stuurde, onderhandelden twee afgezanten van het NDF, Sultan en Yahya, in het geheim in de Noordjernenitische hoofdstad met president Saleh, aldus Le Monde (23-4). Volgens dit blad zou de president twee maanden eerder een poging tot een staatsgreep o.l.v. twee officieren, Mohammed al-Ansi en Mohammed Salabani, hebben verijdeld, een poging die op instigatie van Saoedi-Arabië zou zijn ondernomen.

Inmiddels zouden volgens de *Financial* Times (2-4) zeker 400 Russische tanks zijn geleverd, die door de Noordjemenitische regering contant waren betaald met geld dat uit Saoedi-Arabië afkomstig was. Saoedi-Arabië betaalt Sana per jaar minstens 400 mln Rial, ongeveer een derde van de begroting, aldus de FAZ (25-3).

Saoedische uitnodiging voor Zuidjemenitische president

Op 1 april werd vanuit Aden bericht dat de Zuidjemenitische president Abdel Fattah Ismail een uitnodiging van koning Khaled van Saoedi-Arabië voor een officieel bezoek aan Riad had aanvaard om daar over een normalisatie van de bilaterale betrekkingen te spreken. Ismail zou hebben verklaard dat hij de betrekkingen met Saoedi-Arabië wilde verbeteren ,,in het belang van de veiligheid en stabiliteit in de regio".

Kort tevoren had de Zuidjemenitische minister van buitenlandse zaken, Salem Saleh Mohammed, een bezoek aan Riad gebracht, waar de Saoedische regering de volgende voorwaarden zou hebben gesteld: Verzoening van Zuid-Jemen met Oman en stopzetting door Aden van de steun aan het Volksfront voor de Bevrijding van Oman (PFLO).

Irak bundelt Zuidjemenitische oppositie

In de loop van april nodigde de Iraakse Baath de drie belangrijkste Zuidjemenitische oppositionele bewegingen uit toe te treden tot een nieuw front, de ,,Nationale Bundeling van de Zuidjemenitische Oppositionele Volkskrachten", dat tijdens een congres te Bagdad (met o.m. de leider van het Verenigd Nationaal Front van Zuid-Jemen/ Unfsy, Abdel Qawee Mackawee, pag. 412/1-'79) een handvest aanvaardde.
NRC/H'blad (17-7) berichtte:

„... Die krachten zijn het met Saoedische steun voortlevende Verenigd Nationaal Front, het Verenigd Jemenitisch Front (pro-Iraaks) en de voornamelijk uit Zuidjemenitische ballingen in Noord-Jemen bestaande ,,Liga van de Zonen van het Zuiden", die het van de stammen in de Hadramaut moet hebben.
Volgens het aangenomen handvest wil de ,,Nationale Bundeling" onder andere het ,,heidendom" (lees marxisme) uit Zuid-Jemen verdrijven, en streeft het ,,zuiver nationale doelen" na, wat zoveel wil zeggen als de Russen en Oostduitsers eruit.

Voorts staat de unie tussen Noord- en Zuid-Jemen hoog op de verlanglijst, zoals bij elke zich respecterende Jemenitische organisatie het geval is.
Het belang van de Bagdadse ,,Nationale Bundeling" zit hem in de samenwerking tussen door Irak en door Saoedi-Arabië gesteunde organisaties. Dat houdt met de niet onvriendelijke betrekkingen tussen beide landen een wezenlijk gevaar in voor de Zuidjernenitische machthebbers.
Al snel bleek overigens dat de gebundelde krachten wat minder hecht samenwerkten dan de regeerders in Bagdad hadden gehoopt of voorzien en dat het gemeenschappelijke offensief tegen Aden nog lang niet rond is. Vooral de bijdrage tot de gemeenschappelijke krijgskas leveren de nodige problemen op.
Of het Bagdadse initiatief tot werkelijke duurzame verbetering in Adens betrekkingen met de Saoedi's heeft geleid, moet nog worden afgewacht. Maar de Iraakse plannen hebben in elk geval hun sporen achtergelaten in Noord-Jemen, waar de ,,Nationale Bundeling" van plan was haar hoofdkwartier te vestigen. Het regime in Sana, bevreesd voor een nieuwe rampzalige grensoorlog met het zuiden, weigerde in Noord-Jemen wonende ballingen een uitreisvergunning naar Bagdad, verbood bestuursleden van de nieuwe organisatie naar Sana te komen en begon ijlings besprekingen met het oppositionele Noordjemenitische Nationale Democratische Front, waar de pro-Iraakse Baath in 1978 werd uitgezet.
Irak heeft op deze obstructie zeer vinnig gereageerd door plotseling steun te gaan verlenen aan de Noordjemenitische stamfederaties, sinds mensenheugenis een eeuwige bedreiging voor elk bewind in Sana. Dat weer tot ongenoegen van de Saoedi's, die de Noordjernenitische stamfederaties tot hun eigen terrein rekenen..."

Vervanging *Ismail*

Op 21 april trad Abdel Fattah Ismail volgens het Zuidjemenitische persbureau ,,om gezondheidsredenen" af als president van Zuid-Jemen en secretaris-generaal van de Jemenitische Socialistische Partij (JSP). Hij werd in beide functies vervangen door premier Ali Nasser Mohammed, die tevens regeringsleider bleef. Ismail werd tot voorzitter van de JSP benoemd, wat als een erepost werd beschouwd.

Volgens persberichten was de vervanging van Ismail een uitvloeisel van de ,,affaire-Muhsin" (zie pag. 665/3). Het uitvoerend comité van de staatspartij JSP onder invloed van premier Mohammed en defensieminister Antar zou van de afwezigheid van Ismail — toen deze in Tripoli de 4de topconferentie van het Afwijzingsfront (12 tot 15 april) bijwoonde — gebruik hebben gemaakt om diverse van zijn ,,gunstelingen", aldus de NZZ (9-5), van machtsmisbruik te beschuldigen. Zo werd Ismails neef, Mohammed Said Abdullah Muhsin, verweten dat hij in 1978, tijdens de staatsgreep tegen Robaya Ali (pag. 418/3 e.v.-'78), 200 officieren zonder toestemming van de partijleiding had laten liquideren. Toen Ismail uit Tripoli terugkeerde, weigerde hij met de zuiveringsbesluiten van het uitvoerende comité in te stemmen, waarop hij gedwongen werd zijn ontslagbrief in te dienen, die vervolgens door het comité met grote meerderheid werd aanvaard, aldus de NZZ.
De leiders van de diplomatieke missies in Aden kregen van minister van buitenlandse zaken Salem Saleh Mohammed de verzekering dat ,,de politiek van zijn land ongewijzigd zou blijven" zowel intern als extern. Persoonlijke boodschappen van de nieuwe president werden overgebracht naar Noord-Jemen, Saoedi-Arabië, Koeweit, de Verenigde Arabische Emiraten, Syrië, Libanon en Libië. Daarin verklaarde Mohammed zijn wil tot verdieping van de vriendschappelijke betrekkingen.
In commentaren werd Mohammed flexibeler en realistischer dan zijn voorganger genoemd.

Noordjemenitische premier in Zuid-Jemen

Van 3 tot 6 mei bracht de Noordjemenitische premier, Abdel Aziz Abdel Ghani, een officieel bezoek aan Zuid-Jemen. In een gemeenschappelijke verklaring na afloop van zijn besprekingen met de Zuidjemenitische president Ali Nasser Mohammed werd gesteld dat beide partijen de „hereniging van het vaderland" als vanzelfsprekend lot van het Jemenitische volk hadden gekenschetst en hadden besloten

hun desbetreffende pogingen voort te zetten, met vreedzame en democratische middelen. Er waren gemeenschappelijke projecten in industrie, mijnbouw en verkeer overeengekomen en er was besloten de wederzijdse ontwikkelingsplannen en plannen m.b.t. het toerisme te coördineren en de uitwisseling van bezoeken op alle niveaus voort te zetten ,,ter verdieping van de eenheidsgeest in het ene Jemenitische volk".

Voorts o.m. wezen de twee regeringsleiders ,,alle vormen van militaire interventie en agressie tegen de volken van het gebied incl. de Amerikaanse militaire agressie tegen Iran" van de hand.

Zuidjemenitische president in SU

Nadat de Sowjet-president Brezjnew op 22 april een felicitatieboodschap aan de nieuwe Zuidjemenitische leider Ali Nasser Mohammed had gericht t.g.v. diens benoeming, arriveerde deze op 27 mei voor een officieel vriendschapsbezoek in Moskou, waar hij op het vliegveld werd begroet door Brezjnew, premier Kosygin en de chef van de generale staf Ogarkow, tevens plv. minister van defensie. (Diezelfde dag kwam in Moskou ook een Noordjemenitische delegatie o.l.v. de minister van voorlichting en cultuur, Yahya Hussein al-Arashi aan). Tijdens zijn bezoek (tot 29 mei) voerde Mohammed besprekingen met Brezjnew, Kosygin, minister van buitenlandse zaken Gromyko en B. N. Ponomarow (secretaris van het Centrale Comité van de CPSU). Er werden intergouvernementele akkoorden getekend i.~de instelling van een permanente commissie voor economische en technologische samenwerking en over de bouw van een thermische krachtcentrale.

Voorts werd een regeringsprotocol getekend over de verdere uitbreiding van de economische en technologische samenwerking.

Zuidjemenitische leider in Noord-Jemen en Saoedi-Arabië

Van 8 tot 13 juni verbleef de Zuidjemenitische leider, Ali Nasser Mohammed, in de Noordjemenitische hoofdstad Sana voor besprekingen met president Saleh over de hereniging van beide staten. De twee presidenten bekrachtigden dit doel in een gemeenschappelijke politieke verklaring. Zij ondertekenden voorts twee akkoorden: 1) over een coördinatie op de terreinen van voorlichting, cultuur en onderwijs; en 2) over de oprichting van een organisatie voor het toerisme. Tevens werden door ministers van beide landen akkoorden getekend inzake de oprichting van twee transportondernemingen (te land en ter zee) en de bewegingsvrijheid van burgers van beide staten bij het passeren van de grens.

Op 28 juni arriveerde de Zuidjemenitische leider voor een officieel bezoek van drie dagen in Saoedi-Arabië. Hij had de volgende dag een eerste onderhoud met de Saoedische delegatie o.l.v. koning Khaled; het was volgens AFP (30-6) de eerste ontmoeting tussen de staatshoofden van deze twee landen. Mohammed zou de koning verzekerd hebben dat het vriendschapsverdrag tussen Aden en Moskou geen bedreiging voor Saoedi-Arabië vormde, aldus de Financial Times (30-6). Volgens Arabische diplomaten wilde Mohammed Saoedi-Arabië overreden de pogingen tot hereniging van beide Jemens te steunen. Van Saoedische zijde zou duidelijk het ongenoegen over de pro-Russische houding van Zuid-Jemen zijn geuit. Koning Khaled zou de bijzondere interesse van zijn land voor een islamitische samenwerking bij de confrontatie met het ,,communistische gevaar" hebben beklemtoond, aldus DPA (30-6). Van Saoedische zijde zou bij Mohammed zijn aangedrongen op neutraliteit jegens Oman.

Over zijn bezoek aan Saoedi-Arabië en de daarop gevolgde bezoeken aan de Verenigde Arabische Emiraten en Koeweit bracht Mohammed op 7 juli in Sana verslag uit aan zijn Noordjemenitische ambtgenoot Saleh. Voorts bespraken zij het werk van de diverse commissies, die de vereniging van beide landen moesten voorbereiden.

Op 2 sept. keerde Mohammed van een volgend bezoek aan Noord-Jemen in Aden terug. Hij had in Taiz gesproken met president Saleh. In een gemeenschappelijk communiqué bevestigden beide presidenten hun vaste voornemen de bemoeienissen voor een unie van hun landen energiek voort te zetten. Zij uitten ook de wens de Rode Zee, de Hoorn van Afrika en de Indische Oceaan ,,tot een vredeszone" te maken, waarbij zij hun bezorgdheid over de aanwezigheid van buitenlandse troepen in de regio uitspraken.

JORDANIE

PREMIER SHARAF OVERLEDEN. OPVOLGER RIMAWI VERVANGEN DOOR BADRAN

Op 3 juli overleed premier Sherif Abdul Hamid Sharaf, die op 19 dec. 1979 Madar Badran als regeringsleider was opgevolgd (pag. 224/3), aan een hartaanval. Kassem Rimawi, vice-premier en minister van landbouw, werd onmiddellijk door koning Hoessein als opvolger van Sharaf benoemd tot premier en minister van defensie. De door Sharaf beheerde portefeuille van buitenlandse zaken werd toegewezen aan staatsminister Marwan al-Kassem*. De overige portefeuilles werden als volgt verdeeld:

Justitie - Najib Irshayat; binnenlandse zaken - Ali el-Bachir; arbeid, wederopbouw en ontwikkeling - Omar Naboulsi; financiën - Salem al-Mesadeh (voorheen gespeld als Masa'Deh); openbare werken - Man Abou Nuwwar (voorheen gespeld als Mawar); onderwijs - Mohammed Nouri Chafiq; verbindingen - Mohammed al-Zabn; religieuze bezittingen, islamitische zaken en heilige plaatsen - Kamel al-Sharif*; voorlichting - Said al-Tall*; gezondheid - Zouheir Malhas (voorheen gespeld als Milhes) gemeente- en plattelandszaken - Jamal al-Sha'ir: toerisme en oudheden - Muwaffaq al-Fawwaz; cultuur en jeugd - Tahir Hikmat; sociale ontwikkeling - mevr. Inaam Mufti; bevoorrading - Jawad al-Anani; industrie en handel - Ali Nsour; landbouw; staatsminister voor zaken van de premier - Soleiman Arar*; transport, staatsminister voor zaken van de premier - Ali al-SUhaimat*; staatsminister - Hassan Ibrahim*.

(* = lid kabinet-Badran).

Rimawi (62), een op de Westelijke Jordaanoever geboren Palestijn, kreeg zijn opleiding aan de universiteit van Caïro. Hij was staatsminister van gemeente- en plattelandszaken in de jaren 1965-67, werd in april 1967 gekozen tot voorzitter van het Huis van Afgevaardigden en werd

Sherif **Abdul** Hamid Sharaf.

op 19 dec. 1979 benoemd tot vice-premier en minister van landbouw.

Op 28 aug. aanvaardde koning Hoessein het ontslag van premier Kassem Rimawi — waarvoor geen reden werd opgegeven — en hij benoemde oud-premier Madar Badran (juli 1976—dec. 1979) tot diens opvolger. Deze vormde een nieuw kabinet van 21 leden, w.o. zeven van Palestijnse afkomst. AFP meldde de volgende portefeuilleverdeling:

Premier en defensie - Madar Badran; buitenlandse zaken - Marwan al-Kassem; voorlichting - Adnan Abu Audeh; financiën - Salem al-Mesadeh; openbare werken - Auni al-Masri; onderwijs - Said al-Tall; verbindingen - Mohammed al-Zabn; staatsminister en minister van ontwikkeling en wederopbouw - Hassan Ibrahim; religieuze bezittingen enz. - Kamel al-Sharif; binnenlandse zaken - Soleiman Arar; transport - Ali al-Suhaimat; staatsminister - Hikmat al-Saket; arbeid - Jawad al-Anani; sociale ontwikkeling - mevr. Inaam Mufti; bevoorrading - Ibrahim Ayoub; industrie en handel - Ali Nsour; gezondheid - Zouheir Malhas; landbouw - Marwan Dawdin.

Badran, geboren in 1934 in Jerash, kreeg zijn opleiding aan de universiteit van Damascus, diende bij de strijdkrachten die hij in 1970 in de rang van generaal-majoor verliet (o.a. als chef van de algemene inlichtingendiensten 1968—70), werd in 1971 adviseur i.z. nationale veiligheid bij koning Hoessein, werd in 1972 lid van het koninklijke kabinet, was van 1972—73 plv. leider van het uitvoerend bureau voor zaken betreffende de bezette gebieden, van 1973—74 minister van onderwijs en van 1974—76 chef van het koninklijke kabinet. Van 13 juli 1976 tot 19 dec. 1979 fungeerde Badran als premier, terwijl hij tevens de oortefeuilles van buitenlandse zaken en defensie beheerde.
(Le Monde; AFP, Reuter, UPI)

NATIONALE CONSULTATIEVE RAAD

Nadat koning Hoessein op 7 febr. 1976 het parlement (opnieuw) had ontbonden, toen dit de koning de bevoegdheid had verleend de parlementsverkiezingen voor onbepaalde tijd uit te stellen (zie pag. 700/3-'76), werd op 19 april 1978 een koninklijk decreet uitgevaardigd voor de benoeming van een Nationale Consultatieve Raad van 60 leden onder voorzitterschap van oud-premier Ahmad al-Lawzi (1971-73).

In een op 17 april 1978 geratificeerde voorlopige wet was bepaald dat de NCR voor een periode van twee jaar zou fungeren. De NCR zou het kabinet adviseren over alle wetsontwerpen, de afschaffing of amendering van bestaande wetten, zaken van algemene staatspolitiek en kwesties m.b.t. de openbare diensten en nutsbedrijven. De leden van de NCR werden bij koninklijk decreet ,,in overeenstemming met de aanbeveling van de premier" benoemd. Zij moesten Jordaniërs zijn met een minimumleeftijd van 30 jaar. Officieel werd toen verklaard dat de NCR niet in plaats kwam van het Huis van Afgevaardigden. Bij de verkiezing van een nieuw Huis gold de NCR als automatisch ontbonden.
Aan het eind van het tweejarig NCR-mandaat vaardigde koning Hoessein op 20 april 1980 een koninklijk decreet uit, waarbij een nieuwe 60 leden tellende Raad werd benoemd onder voorzitterschap van Ahmed Mahmud al-Tarawinah als opvolger van Al-Lawzi, die in dec. 1979 Sherif Abdul Hamid Sharaf als chef van het koninklijke kabinet (pag. 224/3) had vervangen. (*KCA*)

SYRIË

PLAN VOOR LIBISCH-SYRISCHE FUSIE

In een toespraak op 1 sept. t.g.v. de 11de verjaardag van de Libische revolutie verklaarde de Libische leider, kolonel Kadhafi, zich voorstander van een fusie tussen Libië en Syrië. Hij prees Syrië voor zijn rol in het ,,verdedigen van de Arabische natie tegen imperialisme, zionisme en reactie". ,,Syrië is het laatste bastion dat Israël weerstaat, na de afvalligheid van Egypte". Als deze vesting valt, zullen de Arabische grenzen voor de Israëli's open zijn, om ,,naar Irak of Medina te marcheren", aldus Kadhafi in zijn door TV en radio uitgezonden toespraak.
Hij voegde daaraan toe: ,,Als Libië niet fuseert met Syrië en niet het lot deelt van de staten die zich verzetten tegen Israël, zal ik vertrekken en strijden met hen die aan het front in Galilea slag leveren. Mijn leven is immers niet kostbaarder dan dat van de Palestijnen die elke dag met tientallen sneuvelen..."

De Syrische president Assad telegrafeerde Kadhafi enkele uren na zijn toespraak: ,,Het Syrische volk en ik waren diep bewogen door uw oproep tot eenheid. Dit beroep op eenheid heeft bij ons direct een gunstig onthaal gevonden. Wij staan samen op de weg van de eenheid. (...) Laat ons samenwerken cm ons gemeenschappelijke doel onmiddellijk te verwezenlijken."
Het nationale (Syrische) en regionale commando van de Baath(partij) heeft het ,,historische voorstel van het Libische staatshoofd Kadhafi om Syrië en Libië aaneen te sluiten toegejuicht en met welwillendheid aanvaard", zo werd na een gezamenlijke zitting van beide besturen op 2 sept. 's avonds bekendgemaakt. Toegezegd werd dat de Baath ,,ernstig aan de totstandkoming van deze unie zou werken".

Op 8 sept. arriveerde de Syrische president Assad aan het hoofd van een regeringsdelegatie in Tripoli om de modaliteiten van de fusie te bespreken. Hij was o.m. vergezeld van premier Abdel Raouf al-Kasm, de vice-premiers Abdel Halim Khaddam en Abdul Kader Kaddura en de minister van voorlichting Ahmed Iskandar Ahmed. Tot een menigte van ca. 500.000 Libiërs, die was toegestroomd om Assad te begroeten zei Kadhafi: ,,Deze unie moet het opnemen tegen Israël, Sadat, Amerika en de Arabische reactionairen (...). Om een grotere Arabische eenheid te vormen, moeten wij met Syrië en Libië beginnen." Assad juichte de fusie ,,zonder aarzeling en zonder reserve" toe.

Assad zei voorts: ,,Deze ontmoeting is de hoop van de Arabische natie, vooral na de capitulatie van Sadat, de afvalligheid van bepaalde Arabieren en de poging van de VS een klimaat van wanhoop te scheppen teneinde hun heerschappij aan de Arabische natie op te leggen."

In zijn antwoord zei Kadhafi o.a.: ,,De Arabische natie is vernederd en heeft haar waardigheid verloren, want de Amerikaanse legers rukken momenteel op in Oman (...), in Somalia en in Egypte, en zij maken zich gereed om de strategische Arabische posities te bezetten. Met het vestigen van deze bruggehoofden schenden de VS de integriteit van het Arabische vaderland. Wij hebben het besluit genomen deze bases aan te vallen om ons legitieme recht uit te oefenen nl. te bestaan op onze Arabische grond."

Op 10 sept. werd in een gezamenlijk communiqué, gelijktijdig uitgegeven in Damascus en Tripoli, bekendgemaakt dat de ,,revolutionaire besturen in Syrië en Libië de instelling van één staat, die beide landen, omvat, proclameren". Verklaard werd dat ,,de nieuwe verenigde staat een totale soevereiniteit en één internationale persoonlijkheid geniet die de totale politieke, economische, militaire en culturele eenheid op alle gebieden verwezenlijkt".

(Voortzetting volgende aflevering)

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

VRIENDSCHAPSVERDRAG SYRIË-SU

Op 8 okt. arriveerde de Syrische president Hafez Assad voor een op 21 sept. aangekondigd officieel vriendschapsbezoek van drie dag-n in Moskou, waar hij met zijn delegatie werd begroet door Sowjet-presidrnt en partijleider Brezjnew, eerste vice-premier Nikolai Tichonow en minister van buitenlandse zaken Gromyko. Assad was o.m. vergezeld van premier Abdel Riouf al-Kasm. vice-premier en minister van buitenlandse zaken Abdel Halim Khaddam en minister van defensie Mustapha Tlass.

Nog dezelfde dag tekenden de presidenten Assad en Brezjnew een Verdrag i.z. vriendschap en samenwerking tussen Syrië en de SU, met een looptijd van 20 jaar. Het was het elfde verdrag van deze aard dat Moskou sinds 1971 heeft gesloten. Twee daarvan, die met Egypte en Somalia, zijn intussen opgezegd.

Van de overige negen hebben drie betrekking op Afrika (Angola, Ethiopië en Mozambique), drie op Azië (Afghanistan, India en Vietnam) en nu drie op het Midden-Oosten (Irak, Zuid-Jemen en Syrië). Deze samenwerkingsverdragen zijn in rang lager dan de verbonds- en bijstandspacten, die Moskou met de staten van het Warschaupact en met de Mongoolse Volksrepubliek, Noord-Korea en Finland is aangegaan, aldus de *NZZ* (11-10). Gemeenschappelijk hebben de akkoorden min of meer elastisch interpreteerbare consultatieclausules in het geval van een orisis. Enkele van de vriendschapsverdragen, waaronder dat met Afghanistan, hebben een iets hogere waarde, omdat daarin boven de consultaties uit sprake is van eventueel gemeenschappelijk te nemen maatregelen.

Het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag tussrn Syrië en de SU telt 15 artikelen.

Beide landen betuigen in art. 1 hun wil ,,de vriendschap en samenwerking tussen beide staten en volken op politiek, economisch, wetenschappelijk, technisch en cultureel gebied constant te ontwikkelen en te versterken". De ,,niet-inmenging in de binnenlandse aangelegenheden" wordt als beginsel gehuldigd, evenals gelijkheid, onafhankelijkheid en territoriale integriteit.

De volgende artikelen bevatten principeverklaringen ten gunste van ontspanning en ontwapening en oorlogsverklaringen aan alle vormen van ,,hegemonisme en agressie" in de internationale betrekkingen.

Art. 3 veroordeelt naast het kolonialisme en racisme ook uitdrukkelijk ,,het zionisme als een uitingsvorm van het racisme". In art. 4 bevestigt de SU tegenover Syrië dat het de door dit Arabische land gevolgde ,,politiek van niet-gebondenheid" wil eerbiedigen. Omgekeerd bevestigt Syrië dat het de ,,vredelievende buitenlandse politiek" van de SU van plan is te eerbiedigen.

Over de verplichting tot regelmatige consultaties over bilaterale aangelegenheden en ,,internationale problemen" van gemeenschappelijk belang, ,,in de eerste plaats over de problemen van het Midden-Oosten" wordt in art. 5 gehandeld.

Dit punt wordt nader geformuleerd in art. 6, dat luidt: „In het geval situaties ontstaan, die de vrede of de veiligheid van een van de partijen bedreigen of een gevaar voor de vrede of een schending van de vrede en de veiligheid in de hele wereld vormen, zullen de hoge contracterende partijen onmiddellijk contact met elkaar opnemen om hun standpunten en hun samenwerking bij de eliminatie van de ontstane bedreiging en bij het herstel van de vrede te coördineren".

Deze formulering komt in hoge mate overeen met de tekst van de betreffende clausule (art. 8) van het Russisch-Iraakse vriendschapsverdrag van 1972 (zie pag. 392/2-'72), waarin slechts de begrippen ,,veiligheid", ,,samenwerking" en ,,in de hele wereld" ontbreken. De formulering is daarentegen exacter dan de tekst van de consultatieclausule uit het vriendschapsverdrag met Zuid-Jemen van 1979 (zie pag. 667 /3-'80), waarin slechts gesteld werd dat beide partijen in crisistijden ,,ernaar streven met elkaar in contact te treden". In het Russisch-Afghaanse verdrag van dec. 1978 (pag. 668-2-'79) is de consultatie (art. 4) niet alleen scherper omschreven, maar wordt bovendien verlangd dat „na gemeenschappelijk overleg passende maatregelen" worden genomen, om de veiligheid van de partner te waarborgen. (Deze bepaling werd als rechtvaardiging voor de Sowjet-interventie gebruikt.)

Identiek zijn daarentegen volgens de *NZZ* de betreffende artikelen in de verdragen met Zuid-Jemen en Syrië (resp. art. 5 en art. 10), die een intentieverklaring bevatten om hun samenwerking op militair terrein verder te ontwikkelen ,,op basis van de relevante akkoorden die tussen hen gesloten zijn in het belang van de versterking van hun defensiecapaciteit".

President Assad (l.) en president Brezjnew (r.) ondertekenen het verdrag i.z. vriendschap en samenwerking tussen Syrië en de SU op 8 okt. in het Kremlin. Achter Assad staat de Syrische minister van buitenlandse zaken Khaddam, achter Brezjnew diens Sowjet-ambtgenoot Gromyko.

Verklaringen Brezjnew en *Assad.* Communiqué

In een korte tafelrede waardeerde Brezjnew het nieuwe verdrag als symbool voor de eenheid van de beide grootste krachten in het in-

Weekblad 49ste jaargang No. 2558, pag. 31743-31758

ternationale leven, nl. het „socialisme en de nationale bevrijding". Hoewel volgens de Westerse pers de SU in de voorbije jaren steeds bij Syrië op het sluiten van zo'n verdrag had aangedrongen, maar Assad zich daartegen had gekant, suggereerde Brezjnew nu dat het verdrag op initiatief van Syrië tot stand was gekomen. Hij stelde: „Wij waarderen het door de Syrische partij en door u (Assad) persoonlijk getoonde initiatief in dit opzicht ten zeerste." Het verdrag was volgens de Sowjet-leider „niet tegen derde landen gericht"; het moest tot een „sanering van de toestand in het Midden-Oosten" bijdragen.

Hij richtte een aanklacht tegen de „gevaarlijke intriges en militaristische listen" van het imperialisme in het Midden-Oosten en tegen de bedreigingen van de veiligheid van de Arabische volken door „degenen die hun een handeltje van plundering en annexatie pogen op te dringen".

Als laatste voorbeeld van de imperialistische dreiging noemde Brezjnew „de intriges en militaristische manipulaties" in het „militaire conflict" tussen Irak en Iran. Zonder de VS met name te noemen stelde hij dat „de imperialisten de Arabische eenheid de vernietigende slag (willen) toebrengen en elk van de oorlogvoerende partijen voor hun doeleinden (willen) benutten om zo hun heerschappij in Iran te herstellen." Brezjnew ontkende dat de SU plannen tot inmenging had, maar hij maakte wel duidelijk dat de belangen van de SU als aangrenzende staat werden geraakt. „Wij hebben niet de bedoeling ons in het conflict tussen Iran en Irak te mengen. Wij zijn voor een zo snel mogelijke politieke regeling door inspanningen van de beide landen", aldus de Sowjet-leider. Tegen de door hem geschetste imperialistische politiek zou de SU energiek en snel optreden en „wij prijzen ons gelukkig op dat punt dezelfde houding in te nemen als Syrië".

In zijn antwoord repte de Syrische president Assad met geen woord van de Iraaks-Iraanse oorlog. Hij stelde: „Het is op het gevaar (dat Israël ons gebied doet lopen) dat de aandacht van onze Arabische natie moet worden gericht. Om deze agressie het hoofd te bieden en te beperken is het nodig alle krachten en alle mogelijkheden van de Arabieren te mobiliseren."

Opmerkelijk was volgens *Le* Monde (10-10) dat noch Brezjnew noch Assad in hun openbare uitlatingen maar de geringste toespeling maakten op de aanstaande unie tussen Syrië en Libië, hoewel dit project door de Sowjet-pers met een zekere sympathie was becommentarieerd.

Op 10 okt. keerden Assad en zijn delegatie naar Damascus terug; zij werden op het vliegveld uitgeleide gedaan door Brezjnew, Gromyko en Tichonow. Alleen de Syrische minister van defensie, Tlass, bleef in Moskou achter om naar verluidt de concrete uitwerking van de militaire samenwerking te bespreken.

In het dezelfde dag uitgegeven Syrisch-Russische communiqué werd aangegeven dat in Moskou „besluiten tot verdere steun aan de versterking van het Syrische defensiepotentieel door de USSR" waren genomen, aldus de FAZ (13-10).

Zonder het Iraans-Iraakse conflict te noemen veroordeelde het communiqué „de herhaalde pogingen van de VS te interveniëren in de binnenlandse aangelegenheden van de landen uit het gebied van de Perzische Golf en de Rode Zee, om hun te verplichten af te zien van hun onvervreemdbare recht over hun nationale rijkdommen te beschikken", Het communiqué sprak zich uit voor de eerbiediging van de vrijheid van scheepvaart in de Golf en het kantte zich tegen „de vorming van politieke en militaire blokken en militaire bases in het gebied".

Eer werd bewezen aan de „historische rol van de Iraanse revolutie, die het regime van de sjah omver heeft geworpen en de beslaglegging van het Ameriaanse imperialisme op dit land heeft geliquideerd". De SU en Syrië „steunen het onvervreemdbare recht van Iran in volle onafhankelijkheid over zijn lot te beslissen, zonder enigerlei inmenging van buitenaf. Zij veroordelen resoluut de militaire provocaties alsmede de politieke en economische pressie van de VS".

Tevens keurde de SU in het communiqué de wens van Syrië en Libië goed om zich te verenigen „met het doel de cohesie van de Arabische landen tegen de Israëlische agressor, tegen het anti-Arabische komplot van Camp David en de capitulatiepolitiek (van Egypte) te versterken". (zie pag. 672/2)

Reacties Israël en Egypte. Perscommentaren

De Israëlische premier Begin omschreef op 9 okt. het Russisch-Syrische vriendschapsverdrag als „een zeer ernstige ontwikkeling in het Midden-Oosten" en „een bedreiging van de hele westelijke wereld".

Tot tweemaal toe wees Begin erop dat dit verdrag geheime clausules bevat. Begin zei dat Israël met spoed zal gaan praten met de Verenigde Staten over de gevolgen van het Russisch-Syrische verdrag en de militaire samenwerking tussen Jordanië en Irak.

Ook in de Egyptische hoofdstad Cairo toonde men zich ongerust over de militaire samenwerking tussen Syrië en de Sowjet-Unie. Radio-Cairo zei in een commentaar dat het verdrag tussen deze landen „er een nieuwe uitdrukking van is dat de Sowjet-Unie haar hongerige blik richt op de landen van de Derde Wereld die het wil opslokken".

Voor de ondertekening van het verdrag had de Egyptische president Anwar Sadat het al een „zeer ernstige zaak" genoemd. Hij plaatste de militaire samenwerking tussen Moskou en Damascus in het kader van de fusie tussen Syrië en Libië, een buurland van Egypte.

Ook de Arabische commentatoren waren het erover eens dat dit maal het initiatief tot het afsluiten van het vriendschapsverdrag van Damascus was uitgegaan. Volgens The Times (10-10) begonnen de onderhandelingen waarschijnlijk tijdens het bezoek van Gromyko aan Damascus in februari (pag. 240/2/3). Te oordelen naar de onverwachte ondertekening van het verdrag op de eerste dag van Assads bezoek aan Moskou waren die onderhandelingen duidelijk reeds enige tijd tevoren afgerond.

Over de achtergronden schreef Trouw (11-10) o.a.: „Het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag (...) is op het eerste gezicht niet meer dan een formalisering van de allang bestaande goede verstandhouding tussen beide landen. Toch reiken de consequenties ervan verder.

De invloed van de Sowjet-Unie in het Midden-Oosten is dat laatste jaren sterk afgenomen. Keerpunt in de betrekkingen tussen Moskou en de Arabische wereld was de opzegging door president Sadat in 1977 van het zes jaar daarvoor tot stand gekomen verdrag met de Sowjet-Unie. (...)

Nadat de Egyptische president Sadat zich bereid had getoond met Israël vrede te sluiten, deed Syrië een verwoede poging het voortouw te nemen bij de Arabische confrontatie tegen Israël. Het land klopte bij de Arabische oliestaten en Jordanië aan om een verenigd front te vormen, dat zich zou afzetten tegen de akkoorden van Camp David. De gematigde Arabische landen deelden weliswaar de Syrische afkeer van Camp David, maar zagen daarin geen rede om zich onder aanvoering van Damascus ook radicaal tegen de Amerikanen te keren, wat zou leiden tot een herleving van de Russische invloed. (...)

Resultaat van deze ontwikkeling was dat president Assad van Syrië — vooral na de mislukte poging tot nauwere samenwerking met Irak — in een totaal isolement verzeild raakte. Daarbij kreeg hij ook nog eens te kampen met een groeiend verzet tegen zijn bewind in eigen land. Onlangs slaagde Assad erin dit isolement enigszins te doorbreken door het akkoord met de Libische kolonel Kadhafi over een fusie tussen beide landen. (...)

Om zijn positie te versterken is Assad nu overgegaan tot het vriendschaps- en samenwerkingsverdrag met Moskou. Dit verdrag betekent dat Moskou weer nauw betrokken gaat worden bij een uiteindelijke vredesregeling in het Midden-Oosten..." (NZZ. FAZ. Le Monde)

WEST-EUROPA

BELGIË

RIJKSSTEUN VOOR STAALSECTOK

Het soc.-economische kernkabinet heeft op 18 sept. een reeks voorstellen van minister van economische zaken Claes betreffende de staalnijverheid goedgekeurd. Zij hebben betrekking op investeringen ten bedrage van 20 mrd fr. De tegemoetkoming van het Rijk onder de vorm van rentetoelagen en kapitaalpremies wordt op 4,4 mrd fr. geraamd. De investeringen worden als volgt gespreid: 3 mrd in de z.g. Driehoek van Charleroi, 420 mln in de Fabrique de Fer, 9,1 mrd in Cockerill, 6,4 mrd in Sidmar, 198,8 mln in Phenix Works en 1 mrd in Forges de Clabecq.

De helft van de investeringen wordt gefinancierd door de overheid (= via de Nationale maatschappij voor krediet aan de nijverheid.) De andere helft moet van de privé-sector komen, die daartoe reeds eerder een financieringsmaatschappij heeft opgericht maar moeilijkheden ondervindt om op de kapitaalmarkt de vereiste middelen te vinden. De regering wil evenwel strikte waarborgen van de privé-sector, dat die financiering wel degelijk zal gebeuren.

De regering heeft aan de financiering door het Rijk een aantal voorwaarden gekoppeld inzake de herstructurering van de staalsector, het verlenen van volstrekte voorrang aan kleine investeringen ter verbetering van de produktiviteit en de kwaliteit van de afgewerkte produkten, en een grondig nieuw onderzoek van het financiële beleid, ten einde tegen 1982 de bedrijfsresultaten in evenwicht te brengen. De strengste voorwaarden werden opgelegd aan het Luikse bedrijf Cockerill: de investeringen voor de z.g. vloeibare en warme fases mogen slechts gebeuren, na de uitvoering van een intern herstructureringsplan voor de afdelingen, en nadat een begin is gemaakt met de z.g. kleine investeringen. Minister Claes heeft ook aangeraden het bedrijfsbeheer te decentraliseren en in bepaalde produktiesectoren over te gaan tot de oprichting van kleinere, leefbare vennootschappen, die dan wel afhankelijk zouden blijven van de holding Cockerill.

Ook de Driehoek van Charleroi moet eerst werk maken van de kleine investeringen en een herstructurering van het bedrijfsbeheer. De industriële en commerciële samenwerking met Arbed en Sidmar moet worden versterkt. Voor de rendabele bedrijven Sidmar, Forges de Clabecq en Fabrique de Fer worden geen herstructureringsvoorwaarden opgelegd, maar wel krijgt Sidmar de raad bepaalde technieken spoedig te verbeteren en de staalprodukten zelf te verwerken tot afgewerkte produkten.

COMPROMIS IN DE KWESTIE-KOMEN

De regeringsbeslissing tot oprichting van een kleuter- en lagere school voor Nederlandstaligen in de Waalse taalgrensgemeenten Komen (vor.ber. pag. 624/1) is in de loop van september door de plaatselijke Waalse bevolking verder aangevochten. Dagelijks werd voor de Vlaamse school betoogd. Het was mede aan die intimidatie te wijten dat het wettelijk vereiste minimum aantal leerlingen (16) niet kon bereikt worden: op 30 sept. waren er 9 leerlingen in de lagere school en 7 in het kleuteronderwijs, maar alleen de leerlingen van het LO telden mee. Aan Franstalige zijde was reeds eerder gesteld, dat de school diende te worden opgedoekt, indien niet voldoende leerlingen zouden zijn ingeschreven. Maar op 30 sept. trof de regering een compromis-beslissing.

Na een vergadering van het kernkabinet deed premier Martens voorlezing van volgend communiqué:

,,De regering bevestigt haar beslissing van 27 augustus 1980 en beslist de Nederlandstalige lagere klas, die verbonden is aan het Franstalige koninklijke atheneum van Komen, in stand te houden tot 30 juni 1981. Zij zal alle schikkingen treffen, opdat de heropening van het volgende schooljaar in normale omstandigheden kan gebeuren. Zij zal eventueel aandacht besteden aan de problemen, die zich in gelijkaardige omstandigheden stellen in andere onderwijsinrichtingen.

De regering bevestigt haar beslissing om de verbinding Pecq-Armentières te beëindigen en in 1980 de voorziene programmatie van de tunnel te Moeskroen en de omleiding van Menen te verwezenlijken. De omleiding van Rekkem wordt verwezenlijkt mits eerbiediging van de bevoegdheden van de Vlaamse deelregering."

Premier Martens verstrekte nadere uitleg bij dit communiqué. Hij zei dat een KB voorbereid wordt, om in de toekomst gemeenten met bijzonder taalstatuut te verplichten binnen een bepaalde termijn een beslissing te treffen over de oprichting van een school. Als 16 Vlaamse ouders vóór 1 december 1980 opnieuw een aanvraag indienen, kunnen zij een vrije-, een gemeente- of een rijksschool vragen. Afwijkingen, zoals toegestaan in Komen, zullen ook worden verleend aan enkele Franstalige scholen elders. Wat de koppeling van het dossier-Komen aan dat van de autoweg die Komen met Moeskroen moet verbinden, betreft, zei Martens ,,dat twee delicate dossiers uit dezelfde streek behandeld werden." Zowel van Vlaamse als van Waalse zijde kwam kritiek op de regeringsbeslissing.

NEDERLAND

OVERLEG IN STICHTING VAN DE ARBEID ZONDER RESULTAAT

Op 3 okt. heeft er overleg plaatsgevonden tussen een delegatie van het kabinet en vertegenwoordigers van werkgevers- en werknemersorganisaties in de Stichting van de arbeid.

Inzet van dit gesprek was de oproep van het kabinet, gedaan in de begroting 1981, om de loonsomstijging in de bedrijven vrijwillig terug te brengen van de verwachte 8% op 6%.

In het overleg zijn de deelnemers het niet eens kunnen worden over het sociaal-economische beleid voor 1981.

De minister van sociale zaken, Albeda, liet na afloop van het gesprek weten, dat hij niet snel naar het wapen van de loonmaatregel zal grijpen. Als de lonen toch te snel zouden stijgen, denkt de minister in de eerste plaats aan aftopping van de prijscompensatie en verder aan verlaging van het vakantiegeld, met name voor mensen met hogere inkomens.

De sociale partners zijn het er wel over eens, dat er iets moet gebeuren met de lonen, willen wij het hoofd kunnen bieden aan de slechte economische situatie, maar over het hoe bestaat allerminst een consensus", aldus de minister.

Of er een vervolg komt op het centrale overleg hangt af van het resultaat van de algemene politieke en financiële beschouwingen, die op 7 okt. in de Tweede Kamer zijn begonnen.

Minister Albeda zei dat hij genoodzaakt is met dwingende maatregelen te komen, wanneer tijdens een nieuwe overleg-ronde geen overeenstemming zou kunnen worden bereikt. Hij denkt daarbij niet aan een loonmaatregel zoals het afgelopen jaar, zelfs niet als de loonsomstijging acht procent bedraagt.

De ministers Van Aardenne van economische zaken (l.) en Albeda van sociale zaken tijdens een persconferentie na afloop van het overleg met de Stichting van de arbeid.

,,Je kan nooit 'nooit' zeggen, maar een dergelijke maatregel neem ik volgend jaar niet een, twee, drie", aldus de minister. Eventueel zal het kabinet aftopping van de prijscompensatie voorschrijven en de vakantietoeslag met name voor hogere inkomens verminderen. Lagere inkomens en minima wil Albeda ontzien bij een te nemen maatregel.

Werkgeversvoorzitter Mr. C. van Veen was na afloop zeer duidelijk. Als de regering niet f 2,7 miljard extra in de collectieve sector wil bezuinigen en als het systeem van de prijscompensatie niet op de helling gaat, dan geen verder overleg wat betreft de werkgevers in de Stichting van de arbeid, en geen centraal akkoord. ,,Dan gaan wij per bedrijfstak wel verder", aldus werkgeversvoorzitter van veen.

De werkgevers vinden dat de prijscompensatie geschoond moeten worden: gestegen olie- en grondstofprijzen moeten er worden uitgehaald. ,,Het gaat om lastenverlichting van het bedrijfsleven. Als wij dat niet bereiken, zinken wij nog verder naar beneden", aldus de werkgevers.

Wim Kok, voorzitter van de FNV, — ,,Ik ben zeer somber over *1981* na dit overleg" — zei het zeer jammer te vinden dat het overleg was mislukt. ,,De jacht op de compensatie is hier begonnen en dat kunnen wij niet accepteren. Mensen met een hoog inkomen zullen het meest moeten inleveren. Daar blijven wij van uitgaan".

Voor de vakorganisaties valt er niet te tornen aan de prijscompensatie. ,,Er is met ons over alles overleg mogelijk maar schoning van de prijscompensatie is voor ons niet bespreekbaar", aldus de FNV-voorzitter. ,,Daarover valt met ons geen zaken te doen".

De voorzitter van het Christelijk nationaal vakverbond, Harm van der Meulen, toonde zich erg teleurgesteld over de manier waarop minister Albeda heeft gereageerd op het CNV-plan voor de stichting van een werkgelegenheidsfonds, dank zij inlevering van één procent van het bruto-inkomen door alle inkomenstrekkers.

FNV-voorzitter Wim Kok had er duidelijk wel waardering voor en hij zei dat CNV en FNV samen best nog eens kunnen praten over de grondgedachten en de uitwerking van het plan.

H. van der Schalie, voorzitter van de Raad voor middelbaar en hoger personeel, die ook aan het overleg deelnam, zei dat de mensen met hogere inkomens de grote verliezers van het overleg zijn, omdat zij in elk geval de rekening gepresenteerd krijgen, als er gematigd wordt. (ANP, NRC i H'blad)

ALGEMENE POLITIEKE EN FINANCIËLE BESCHOUWINGEN

Op 7 okt. zijn in de Tweede Kamer de algemene politieke en financiële beschouwingen begonnen — het TK-debat, waarin elk jaar gesproken wordt over het voorgenomen kabinetsbeleid, zoals dat is neergelegd in de begroting voor het volgende jaar.

Het debat wordt geopend door de fractievoorzitters in de Kamer. Een samenvatting van hun standpuntbepalingen volgt hierna.

PvdA

Oppositieleider Den Uyl kondigde een alternatief aan voor het sociaal-economische beleid van het kabinet. De PvdA wil drie miljard gulden mobiliseren voor een gerichte aanval op de werkloosheid. Door een ander belastingplan en door een aanzienlijk verder gaande herverdeling van inkomens willen de socialisten de koopkracht van de minima in *1980* handhaven. Inkomens vanaf *130.000* gulden zullen 5% van hun koopkracht moeten inleveren.

Den Uyl verweet het kabinet dat het geen duidelijke lijnen trekt, maar zich verschuilt achter de overmacht van de problemen, die deels van buitenaf op ons afkomen. ,,De regering biedt geen beleid maar verschaft kanttekeningen bij een ontwikkeling die het niet meer wenst te sturen, laat staan te beheersen."

Het dreigende beeld van de Westerse economische ontwikkeling is volgens Den Uyl een inkrimping die een groot risico inhoudt voor een neerwaartse spiraalbeweging. Naar zijn mening moet van Nederland worden gevraagd dat het initiatieven ontplooit om die fatale ontwikkeling tegen te gaan.

Nederland zal op zijn minst het totaal van zijn bestedingen op peil moeten houden. Den Uyl stelde vast dat de beleidsvoornemens van het kabinet niet aan deze normen voldoen.

Berusten in nulgroei betekent, zei hij, dat het werkgelegenheidsprobleem onoplosbaar wordt. In het kabinetsbeleid ontbreekt de gedachte van een gericht werkgelegenheidsbeleid. Alles wordt op de kaart van inkomensdaling en bezuiniging gezet.

De PvdA stelt daar tegenover, dat het inkomensbeleid een onderdeel behoort te zijn van een werkgelegenheidsprogramma.

De fractie verwerpt besteding van de extra aardgasopbrengsten voor een globale belastingverlichting ten bate van het bedrijfsleven. Den Uyl wil de Kamer om een uitspraak vragen waarmee hij duidelijkheid wil verkrijgen over de vraag of de aardgasgelden ook op een meer gerichte manier kunnen worden besteed. zoals minister Albeda heeft doen weten. Den Uyl betoogde dat het kabinet een eigen verantwoordelijkheid draagt voor een rechtvaardige inkomensverdeling.

Regering en parlement behoren duidelijke uitgangspunten te formuleren. Hij wil hierover de Kamer een uitspraak vragen. De PvdA wil de verhoging van het lage BTW-tarief, die het kabinet voorstelt, laten vervallen en in plaats daarvan de accijnzen op sterke drank verhogen of duurdere auto's sterker progressief belasten.

In de voorstellen van de PvdA zal de loonsomstijging volgend jaar kunnen worden beperkt met een half à één procent (het kabinet wil een beperking met twee procent).

Via een fasering van de verhoging van de aardgasprijs, de huren en overheidstarieven, zal een verlaging van de prijs- en loonontwikkeling kunnen worden bewerkstelligd.

Ook uit de alternatieve voorstellen van de PvdA blijkt, dat de komende jaren inkomensoffers onvermijdelijk zijn. Vergroting van medezeggenschap en maatschappelijke hervormingen vormen, aldus Den Uyl, een onlosmakelijk geheel met een doeltreffend werkgelegenheidsbeleid. In dit verband bepleitte hij wettelijke kaders voor het bedrijfstakoverleg en een wettelijke grondslag voor arbeidsplaatsenovereenkomsten.

De jeugdwerkeloosheid wil de PvdA aanpakken door *1200* extra arbeidsplaatsen in te ruimen voor onderwijs aan 16- tot 18-jarigen. Hieronder wordt het mogelijk, dat ongeveer *13.000* jongeren meer aan tweejarige beroepsopleidingen kunnen deelnemen.

Den Uyl pleitte voor drastische wijzigingen in het woningbouwprogramma: meer woningwetwoningen in plaats van koopwoningen, waarbij het rijk het negatieve saldo op de grondexploitatie voor zijn rekening neemt. De PvdA staat niet afwijzend tegenover het regeringsstreven de woonlasten te verhogen om subsidies uit te sparen. Voorwaarden daarvoor zijn echter: ontzien van de laagst betaalden,

Overleg tussen de fractievoorzitters van PvdA en CDA, Den Uyl (l.) en Lubbers bij het begin van de algemene beschouwingen in de Tweede Kamer.

huurverhogingen in verhouding tot inkomen en kwaliteit van de woningen, verhogingen in gelijke mate voor huurders en eigenaar-bewoners. Dat laatste betekent dat huurwaardeforfait en renteaftrek in de besluitvorming betrokken moeten worden, aldus Den Uyl.
Den Uyl bestreed de stelling dat het land geen kabinetscrisis kan velen omdat Nederland dan niet geregeerd zou worden. Die toestand is allang bereikt, aldus de PvdA-voorman. ,,Het kabinet-Van Agt heeft zijn tijd gehad." Den Uyl had desondanks weinig hoop dat het alternatief dat de PvdA-fractie presenteerde via een kabinetscrisis snel verwezenlijkt zou kunen worden.

,,Het CDA-congres van zaterdag 11 okt. behoeft een kabinet, al is het zonder beleid. Fusie boven visie", aldus Den Uyl.

CDA

De grootste regeringspartij, het CDA, wil, dat het kabinet met nieuwe voorstellen voor loonmatiging en inkomensnivellering teruggaat naar het centraal overleg met werkgevers en werknemers.

Fractieleider Lubbers vindt dat het kabinet het volgende plan op tafel moet leggen:

- de werknemers moeten afzien van een algemene salarisverhoging per 1 januari;

- de extra koopkrachtdaling die daarvan het gevolg is wordt opgevangen door verlaging van de loon- en inkomstenbelasting.

Deze operatie kost de schatkist twee miljard gulden. Lubbers acht het verantwoord hiervan een miljard ongedekt te laten. Dat betekent dat het financieringstekort van de begroting met een miljard wordt vergroot.

De andere helft zal toch door de burger — zij het door die met de breedste schouders — moeten worden opgebracht via de invoering van een luxe tarief in de BTW dat ongeveer tien procent hoger ligt dan het huidige hoge tarief van 18 procent, en via een aanpassing van andere indirecte belastingen en accijnzen.
Gedacht wordt ook aan extra belasting op energieverslindende apparaten.
Als dit matigingsplan niet wordt geaccepteerd moet het kabinet voorstellen dat de werkenden volgend jaar in loon evenveel stijgen als de uitkeringstrekkers. Deze laatsten gaan er per 1 januari met een procent plus 26 gulden op vooruit.
In de huidige voorstellen van het kabinet gaan alle inkomenstrekkers er volgend jaar anderhalf procent in koopkracht op achteruit. De CDA-fractie is het daarmee niet eens en wil dat een doelstelling van het beleid wordt de koopkracht van de laagstbetaalden zoveel mogelijk te ontzien. Daartoe deed Lubbers drie concrete voorstellen:

geen verhoging van het laagste BTW-tarief van vier procent naar 4,5 procent;

verhoging van de premievrije voet in de WAO met 2400 gulden, waardoor de laagste inkomens minder premie hoeven betalen;

of een aftopping van de prijscompensatie of een maximering van de vakantiebijslag tot 5000 gulden.

Lubbers wees er in een kritisch betoog op dat er meer moet worden gedaan dan het kabinet in de Miljoenennota aan beleid heeft voorgesteld. ,,Wij moeten nuchter vaststellen dat de economie aan de grond zit en dat wij de toekomst van onze kinderen aan het opeten zijn", zei hij. Dat veranderen vergt echter volgens hem meer dan een matiging van arbeidskosten alleen. Wel zag hij zonder sterkere arbeidskostenmatiging geen oplossing.
Evenmin zag hij echter ,,dat men arbeidskostenmatiging kan vragen zonder dat die geplaatst wordt in een plan voor de arbeid". Hij verweet het kabinet op dit punt te weinig gedaan te hebben. Hij wil nu dat er binnen zes maanden een nationaal plan voor de arbeid op tafel komt te liggen. Daarin moet ook worden opgenomen een plan voor de ontwikkeling van de overheidssector en de gesubsidieerde sector.
De fractieleider kwam ook ten aanzien van de besteding van de extra aardgasbaten met een voorstel dat indruist tegen de plannen van het kabinet. Lubbers wil dat de besteding van de 1,3 miljard gulden die het kabinet naar het bedrijfsleven wil sluizen in de vorm van lastenverlichtingen toch mede onderwerp zal zijn van het centraal overleg met werkgevers en werknemers.
Bijzonder kritisch liet Lubbers zich uit over de onderwijsbegroting van minister Pais. ,,In zijn huidige vorm wijzen wij die af", zo zei Lubbers. Minister Pais zal nader overleg moeten voeren met de onderwijsorganisaties over zijn voorstel 265 miljoen te bezuinigen via een extra korting op het salaris van de onderwijskrachten. Een salariskorting om de begroting sluitend te krijgen, noemde Lubbers een verwerpelijke methode.
Wel constateerde Lubbers dat een aantal categorieën in de samenleving te veel verdienen en daartoe behoren ook groepen onderwijsgevenden. Zonder een oordeel uit te spreken, noemde Lubbers als voorbeeld de wetenschappelijke hoofdmedewerkers. Het is echter lang niet zeker, aldus Lubbers, dat met één aanpassing van de salarisschalen de 265 miljoen gevonden zal worden. De andere ambtenarensalarissen zullen er eventueel ook bij betrokken moeten worden en het restant zal wellicht door de burgers moeten worden opgebracht.

VVD

Volgens VVD-fractieleider Rietkerk kan Nederland zich volgend jaar geen loonsomstijging van 8 pct. veroorloven. Hij betwijfelt zelfs of een loonmatiging tot 6 a 6,5 pct. wel voldoende is. Want ook die verbetert de werkgelegenheid slechts met 25.000 plaatsen en dan blijft de collectieve druk nog stijgen.

De VVD-fractie zou het liefst zien dat besloten werd tot halvering van de vakantieuitkering. Zo'n maatregel zou wel zicht op economisch herstel geven, de werkgelegenheid (50.000) en de bedrijfsinvesteringen (plus 4,5 pct.) bevorderen en de betalingsbalans weer positief maken.
Rietkerk zei overigens dat deze suggestie voor de VVD geen dogma is. Ook via vermindering van de prijscompensatie is een navenant matigingsresultaat te bereiken.

De VVD-leider bepleitte ,,de gehele collectieve sector te herwaarderen". Hij noemde het onmogelijk de overdrachtsuitgaven daarbij ongemoeid te laten. Gebeurt dat niet krachtiger dan tot nu toe, dan staat het vast ,,dat wij binnenkort gedwongen zullen zijn tot een werkelijke verlaging van de sociale uitkeringen, ook van degenen die deze uitkeringen echt nodig hebben."
Rietkerk herhaalde dat het financieringstekort van de overheid eigenlijk verder teruggedrongen moet worden dan de 5,25 pct. die het kabinet voorstelt. Hij maakte er bezwaar tegen dat het kabinet niet echt bezuinigd heeft waar het voor de verlaging van het financieringstekort BTW- en premieverhogingen wil opleggen en zo de uitgavenbeperking in feite verschuift naar de sociale fondsen.
De VVD is tegen het voorstel om de gehuwde werkende vrouw te veel ge-

Standpunten van de politieke partijen

	Algemeen kabinetsbeleid	Werkgelegenheid	Inkomenspolitiek	Woningbouw	Energiebeleid	Plan-Pais	Buitenlands beleid	Diversen
PvdA, oppositie- partij. 53 **zetels**	**Kabinet** is **niet** bij **machte perspectief** te bieden. **On**macht kenmerkt beleid.	Drie **miljard gulden nodig voor 35 duizend banen.** Extra **aardgasbaten** gericht **gebruiken** voor **zwakke sectoren** in bedrijfsleven.	Proberen te **voorkomen** dat **minima** in **koopkracht** dalen. **Kabinet weigert verantwoordelijkheid** te nemen; **overleg vakbeweging-werkgevers** zo kansloos	Meer **woningwethuurwo**ningen, minder **koopwo**ningen. Hogere **huren bespreekbaar, maar** dan ook renteaftrek hypotheken aanpakken.	Bij beleid gericht op **energiebesparing zijn** geen **kerncentrales** nodig. Subsidiebeleid **daarop af stemmen**	**Geen** enkel **argument** om **onderwijsgevenden** gelijk **leerd** aan **te** pakken. Zij **zijn** op die manier **sluitpost** van de begroting.	Weinig **actieve** en creatieve opstelling in EG. Kabinet moet zich **uitspreken** over **olie-embargo** tegen Zuid-Afrika	**Kabinetsperiode is gepaard gegaan met** toenemend verlies **aan** vertrouwen **gezag en inspiratie**
CDA, **regerings-** partij. 49 **zetels**	**Kabinet** luistert **onvoldoende; zou CDA-voorstellen** meer **moeten honoreren.**	Ten behoeve van Plan **van** de **arbeid financieringstekon miljard** vergroten. **Ssmenhangend** beleid om industrie gerond **re** maken. Loonmatiging **alleen** onvoldoende.	**Prijscompensatie en** vakantie-uitkering voor hoge inkomens **beperken. Naar** alternatieven zoeken om stijging lanen beneden **acht** percent te houden.	**Proberen tien** percent meer te bouwen. Snel **einde maken** aan onduidelijkheid **over** aftrek hypotheekrente; grens van vier ton goede regeling.	**Afhankelijkheid van olie verminderen Energiebesparing** bevorderen, **mogelijk verschuiving naar kolen, kerncentrales open** houden	**Methode** van eenzijdige salariskorting in **onderwijs** niet te waarderen. Overleg **daardoor zeer bemoeilijkt.** Proberen **zuiniger** te **zijn**	Invloed aanwenden **via** internationale samenwerkingsorganen; **eenzijdig** optreden niet **uitsluiten** Effectiviteit **van** beleid relt	**Duidelijk** „nee" laten horen tegen geweldpleging zoals in Amsterdam en elders. Geleidelijk hardere **houding** op **zijn plaats**
WD., **regerings-partij, 28 zetels**	Kabinet heeft na drie jaar ten **dele aan verwachtingen** beantwoord. Koers is **goed, maar** beleid **moet** nog verder **gaan.**	Moeilijke **situatie** door jarenlange loonstijging, meer collectieve **uitgaven** en economische teruggang. Halvering vakantieuitkering. **Extra aardgas**baren voor **bedrijfsleven.**	Ook van **minimum-loners** zonder gezin **mag** offer worden **gevraagd;** hoop op **oevereenstemming** tussen **werkgevers** en vakbeweging.	Kabinet doet wat het kan Maatregelen rijn niettemin nodig Mensen moeten meer **voor** woningen **willen betalen**	**Poging blijven** doen tot **zinvolle discussie** over kernenergie, hoewel angst bij **tegenstanders** dat erg moeilijk maakt	Koppeling van **salarissen** onderwijzend **personeel** en ambtenaren overeind houden **Overleg** voeren en **proberen** in de **begroting** te snoeien	Beleid **getuigt** van **realiteitszin** door **niet** tor **re geven** aan druk Lof **voor** hetere **relatie met** China en Japan	Kabinet moet zich uitspreken over niet te handhaven toestand in kraakpanden **van De** Groote Keiiser
D'66 oppositie-partij, 8 zetels	In **het landsbelang als** het **kabinet nu** aftreedt; het **heeft** geen oplossingen voorhanden. Nieuwe **politieke** impuls **nodig.**	Op **korte** termijn **geen** richt **op** volledige werkgelegenheid voor allen. Op **langere** duur biedt dit **beleid echter** geen uitzicht.	Inkomen **laagstbetaalden** dit **jaar** in ieder **geval veilig** stellen. Beleid bepaalt bereidheid **tor loonmatiging**	Aan forse huurverhoging **voor** de **te** goedkope w o **ningen** valt niet **ie ontkomen. maar** in relatie **tot** inkomen. Meer, **maar** eenvoudiger bouwen.	Onderzoeken richten op **alternatieve** vormen **van energie Geen** nieuwe **kerncentrales** bouwen	Eenzijdige **kortingen** op **salarissen** van **onderwijzend** personeel ongedaan maken **Inkomensstructuur** in hei onderwijs beoordelen	**Niet** beknibbelen op **ontwikkelingssamenwerking**	D'66 wordt ten onrechte **onduidelijkheid verweten;** Van Agt moet zijn **beschuldiging op dat** punt waar **maken**
PPR, ''ppositir. **partij, 3 zetels**	Kabinet speelt nier in op **maatschappelijke ont**wikkelingen. **Vertrouwen** volledig verdwenen.	Werkgelegenheid **meer** in teken van **welzijn** brengen. Alleen meer **ar**beidsplaatsen geen oplossing. **Groei** behalve zinloos ook **gevaarlijk.**	**Inkomensmatiging zien** in relatie tor noden in de **Derde** Wereld. Zicht op sociaal contract afwezig.	—	**Naïef** vertrouwen in kernenergie zeer **verwerpelijk.** Levensgevaarlijk **voor** mens en milieu.	—	Kabinet en grote partijen volgen **willoos en** visieloos **internationale machtsconcentraties** tegen zeer hoge prijs	Politiek **bedrijf** mist de moed om een nieuwe weg **in** te slaan
SGP, **regerings-vriendelijk,** 3 **zetels**	Kabinet komt er **aan** het einde van de rit niet uit. Plannen van kabinet **ontbreken nog.**	Scheppen van blijvende arbeidsplaatsen moet een **van** de eerste doeleinden rijn. Toenemende werkloosheid **benauwend.**	Ophouden met **praten** over verdeling van **inkomsten,** zorgen dat er inkomsten blijven.	—	Energiebesparing zeer aan te bevelen. **Als** kernenergie nodig blijkt. in ieder geval zuinig- en **te**rughoudendheid geboden.	**Inkomensoffer** ook van anderen dan **onderwijz**end personeel vragen; effect daardoor nog groter.	Bedenkelijk dat Nederland onder groei-norm van NAVO blijft **Geen** paniek, **maar** werkelijkheidszin **en waakzaamheid.**	Optreden tegen **oproer en geweld Antisemitisme neemt zorgwekkende vormen aan**
CPN, **oppositie-partij, 2 zetels**	Bestek-beloften verdwenen en — **daarmee — ook** de plechtig **beloofde** dis. **loog met** het parlement. Alle progressieven moeten **handen ineen** slaan.	Kabinet ziet af **van** iedere overtuigende of **overtuigde aanpak** vin **de werkloosheid.**	**Koopkrachtdaling brengt zware** klippen **aan** werkgelegenheid **toe.** Herverdeling van beschikbare middelen nodig, juist ten **behoeve van werkgelegenheid.**	**Extra stimulans** van anderhalf miljard **voor** de bouw.	—	Onaanvaardbare voornemens om **salarissen van** onderwijzend personeel in **bijzonder aan te pakken**	Goede ontwikkelingen **in** Palen kunnen **ontspanning** in Europa **bevorderen** NATO moer zich dan **wel** afzijdig **houden**	Nieuwe en **nieuwsoortige** meerderheid nodig **om het** roer volledig om re gooien
PSP, oppositie-partij, 1 **zetel**	Verwerpelijk beleid **met** onderlinge **tegenstrijdigheden. Ongerichte** steun **aan bedrijfsleven onjuist.**	Kabinet geeft onvoldoende **zelf** impulsen aan de **industrie; kan zelf** ook bedrijven oprichten	**Laagste** inkomens, **met** name ook **uitkeringstrekkers,** worden onevenredig **zwaar** getroffen	Onredelijke stijging van **lage** huren **van slechte** woningen **vergeleken met** hoge huren van goede woningen.	—	Onaanvaardbaar om een groep extra te pakken Protesten **uit** onderwijswereld spreken boekdelen.	Nederland moer uit de NATO en de **EG** stappen en stoppen **met deze** vorm van ontwikkelingshulp. **die zeer paternalistisch is**	**Kabinet doet niets aan pogingen van actiegroepen** om **door geweldloze** acties deze **a-sociale rechtsorde te doorbreken**
GPV, **regerings-**vriendelijk. **1 zetel**	**Beleid** mist elke **bezieling.**	**Kabinet moet opdrachten verstrekken** aan **particuliere bedrijven,** onder **andere** voor bouw **Westerscheldebrug.**	Minima vooralsnog **ontzien, zoals in regeerakkoord** staar. Vakantietoeslag ter discussie met bodem **voor** laagstbetaalden.	**Meer** goedkope huurwoningen bouwen, **ook** om mobiliteit op de arbeidsmarkt re bevorderen	Onderzoek meer richten op verwerking **van** radioactief afval **van kerncentrales.**	Onderwijzend personeel mag **niet uit ambtenaren**groep worden gelicht. De**zelfde** behandeling **als alle** ambtenaren	NATO-norm **voor** groei **van militaire** uitgaven moei worden **nagekomen**	**Media geven te veel aandacht aan actievoerders Zendtijd** voor informatie **van autoriteiten wellicht** goed **tegenwicht**
DS'70, regerings-vriendelijk. **1 zetel**	Miljoenennota en openhartige **schets** van een **falend** beleid.	Kabinet saneert niet. Juiste **maatregelen** blijven uit. Belangengroepen **overheersen,** waardoor **werkloosheid** blijft toenemen. **Aardgasgeld voor** industrie gebruiken	Opstelling **kabinet** tegen**over re** grote loonstijging **zwak.** Ziet **re lijdzaam** toe. ook **op** de onrechtvaardige gevolgen.	Huren moeten **meer** in overeenstemming **met kostprijs** van **woningen Bouwprogramma uitbreiden. Laakbaar** dat grond. politiek nog **steeds** niet is geregeld.	—	Onbehoorlijk dat aparte groep — **onderwijzend personeel** — wordt aangeslagen **voor** gat in de **begroting.**	**Continuïteit in het buitenlands** beleid te waarderen	Kabinet **moet kiezen voor versoberingsstaat Begroting tweejaarlijks vaststellen**
Boerenpartij, regerings-vriendelijk 1 zetel	**Kabinet** is belofte niet **na**gekomen; **het legt** ook niet uit **waarom** er niets **van** terecht **is gekomen.**	**Belastingen en sociale premies** rijn te hoog. Daar**door** komen **bedrijven** in **moeilijkheden.**	**Als** er een **minimumloon** is **moet** er ook een **maximumloon** komen.	**BTW** en **rente** te hoog. **Maximum stellen** aan aftrek van **hypotheekrente,** bijvoorbeeld vier ton.	—	**Onderwijzend personeel watlinkvgoed** en kin **best**	—	**Geen verwachtingen** van **kabinet** in het komende **jaar**

heven sociale premies niet meer terug te betalen.

De VVD-fractie heeft begrip voor de bezwaren van het onderwijs tegen de extra korting op de onderwijssalarissen in ruil voor behoud van werkgelegenheid. Zij zal bij de behandeling van de onderwijsbegroting met andere suggesties komen, waarin in elk geval de koppeling met de ambtenarensalarissen niet wordt verbroken.

D'66

Fractieleider Terlouw van D'66 heeft een pleidooi gehouden voor vervroegde verkiezingen. volgens Terlouw is het kabinet machteloos door zijn krappe draagvlak en het falen van Bestek '81.

Er mag naar zijn mening niet onnodig een jaar verloren gaan waarin niets aan de problemen gebeurt. ,,Uit bezorgdheid voor het land zeg ik: laten wij zo gauw mogelijk iets nieuws beginnen''.

Terlouw betoogde dat ingrijpende maatregelen nodig zijn, waarvoor vertrouwen en inspiratie onontbeerlijk zijn. Daartoe is een nieuwe politieke impuls nodig en verkiezingen kunnen zo'n impuls zijn, zo meende hij.

Als belangrijkste problemen die om een oplossing vragen noemde Terlouw het ,,topzware'' stelsel van sociale verzekeringen, de woningbouw en het trendsysteem van de ambtenaren.

Wat betreft de sociale verzekeringen bepleitte hij een beperking van het aantal uitkeringsgerechtigden. Hiervoor is politieke moed, maar vooral politieke ruimte nodig, een ruimte die het huidige kabinet niet heeft, zo meende hij.

Terlouw vroeg zich af of het trendsysteem van de ambtenaren nog wel langer gehandhaafd kan worden. ,,De combinatie vrije loononderhandelingen en trendvolgers kan de regering nagenoeg schaakmat zetten'', zo zei hij.

Als de overheid wil ingrijpen in de lonen is er maar één uitweg en wel het eenzijdig ingrijpen in de ambtenarensalarissen, aldus Terlouw. ,,Wellicht tijdelijk zouden zij trendsettend moeten worden. omdat ambtenaren als men de secundaire arbeidsvoorwaarden meerekent, een voorsprong hebben op de werknemers in het particuliere bedrijfsleven'', zo zei hij.

D'66 vindt dat de industrie de beste kans biedt voor een uitweg uit de economische problemen. Daartoe is een nullijn of minlijn geboden, maar als het kan met behoud van de koopkracht voor de laagste inkomenstrekkers.

Terlouw zei er vertrouwen in te hebben dat er met de vakbeweging zaken valt te doen over de nul- of minlijn, mits er een flankerend beleid komt, dat hout snijdt.

Terlouw deed een aantal concrete suggesties voor de aanpak van de sociaaleconomische problemen. Ten eerste moet de loonkostenstijging flink beperkt worden; voor D'66 is 6 procent zelfs te hoog. ,,Met onvoorstelbare lauwheid berust de regering erin dat de loonsom met 8 procent gaat stijgen'', aldus Terlouw. Er moeten voorts 10 à 15.000 sociale huur- en koopwoningen meer gebouwd worden en de aftrek van de hypotheekrente dient tot drie ton beperkt te worden.

Het wetenschappelijke onderzoek moet voorts meer op energiebesparing worden gericht en de eenzijdige korting op de onderwijs-salarissen moet ongedaan worden gemaakt. Verder moet de koopkracht van de laagste inkomens althans dit jaar gespaard worden, aldus Terlouw.

Kleine fracties

De kleine oppositiefracties, PPR en CPN, hebben aangedrongen op vertrek van het kabinet-Van Agt en gepleit voor vorming van een regering van ,,progressieve krachten''.

De fractieleider van de PPR. Beckers-de Bruijn, betoogde dat het kabinet bij de burgers geen enkel vertrouwen meer geniet: ,,Op zo'n basis valt niet te regeren. Ook op de winkel passen gaat dan niet meer''.

De fractieleider van de CPN, Bakker, bepleitte een ,,nieuwe en nieuwsoortige meerderheid''.

Namens de PSP verweet Van der Spek het kabinet dat het de Troonrede en Miljoenennota een ,,benepen en paternalistische toonzetting'' heeft gegeven. Hij kritiseerde vooral de economische politiek van het kabinet om werkgelegenheid te scheppen via ,,ongerichte financiële injecties''.

Van de zijde van de SGP, GPV en DS'70, die de regering doorgaans steunen, kwam eveneens kritiek op het kabinetsbeleid.

Nijhof (DS'70) kriti'seerde het kabinet voor het ,,vluchten voor een matigingsbeleid''.

Namens de SGP verweet Abma het kabinet dat het de afgelopen jaren steeds te optimistisch en te toegeeflijk is geweest.

Verbrugh kwam net als de VVD met de suggestie de vakantietoeslag te halveren. Nijhof noemt de beperking van de vakantietoeslag ,,nadere uitwerking waard.''

Financiële specialisten

Na de fractievoorzitters was het woord aan de financiële specialisten in de Tweede Kamer.

Kombrink (PvdA) betoogde dat het verstandiger is het groeitempo van de binnenlandse bestedingen niet nu fors te laten teruglopen en binnen dat hogere bestedingsniveau de investeringen te versterken. Dat kan naar zijn mening alleen bereikt worden door nu niet over te gaan tot een vermindering van het financieringstekort en door het monetaire beleid te verruimen.

Essentieel is daarbij een produktieve besteding van die extra ruimte. Er kan op die manier een beter evenwicht tussen produktie en bestedingen worden gevonden, dat op een hoger niveau zal liggen dan in het kabinetsbeleid het geval is.

C. P. van Dijk (CDA) vroeg zich af of de lastenverzwaring (vooral op het bedrijfsleven) de lastenverlichting niet verre overtreft. Hij wees in het bijzonder op de stijging van de energieprijzen en de sociale premiedruk. Van de inkomstenzijde van de begroting gaan geen positieve, maar alleen negatieve impulsen van economisch herstel uit. Het totale beeld van de begroting noemde hij verward en het stimulerende effect dubieus. Zijn fractie stemt ermee in dat een deel van de extra-aardgasbaten van f 1,3 miljard zal worden besteed aan maatregelen ter verbetering van de financiële structuur van het bedrijfsleven.

In tegenstelling tot Joekes (VVD) bepleitte hij, in plaats van de verhoging van het laagste BTW-tarief van 4 naar 4,5 procent, een nieuw hoog tarief van 25 tot 30 procent op luxe goederen, in het bijzonder goederen met een hoge invoercomponent.

Bepaald ontevreden is het CDA over het feit, dat het kabinet nog steeds geen voorstellen heeft gedaan over maximering van de aftrek van hypotheekrente.

Hij drong er op aan deze kwestie zo snel mogelijk te regelen, ook om de stagnatie in de bouw en verkoop van vrije sectorhuizen te doorbreken.

De VVD bepleitte extra bezuinigingen, vooral in de sociale zekerheid, tot een bedrag van f 1,25 mrd, waarmee deze partij wil voorkomen, dat het kabinet tot datzelfde bedrag rijksbijdragen aan de sociale fondsen onttrekt. Een stijging van de premiedruk zou dan niet nodig zijn.

De VVD-woordvoerder, Joekes, zei, dat de VVD de extra ombuigingen in de eerste plaats wil vinden in de arbeidsongeachiktheidsverzekeringen door de mensen eerder in het arbeidsproces te laten terugkomen. Deze volume-maatregelen zouden een besparing opleveren van 100 miljoen gulden.

Door invoering van één onbetaalde wachtdag in de ziektewet zou 400 miljoen bespaard kunnen worden. Door verscherpte controle op misbruik van de sociale zekerheid denkt de VVD 250 miljoen te besparen. Versnelde invoering van de norm van het aantal ziekenhuisbedden van vier per duizend inwoners (thans 5,3) zou 250 miljoen kunnen opleveren. Ten slotte zou ,,vrij gemakkelijk'' een bedrag van 300 miljoen gulden gevonden kunnen worden door toepassing van het profijtbeginsel.

Joekes stemde in met het pakket fiscale maatregelen dat het kabinet heeft voorgesteld. Hij zei heel weinig te voelen voor een BTW-tarief op luxe goederen, zoals het CDA heeft voorgesteld.

Engwirda (D'66) vindt een beperking van de loonsomstijging tot 6 procent, zoals het kabinet wenst, onvoldoende. Hij meent dat een loonsomstijging van ten hoogste 4 procent geboden is.

Om te bereiken dat de koopkracht hiervan geen schadelijke effecten ondervindt, zal het kabinet hier tegenover een lastenverlichting van 2 miljard gulden moeten stellen. Om te voorkomen dat het financieringstekort met dit bedrag wordt vergroot stelde Engwirda voor dat extra miljard te dekken door verlaging van de basispremie van de WIR met een gelijk bedrag.

D'66 wil de extra aardgasbaten niet geheel bestemmen voor globale lastenverlichting voor het bedrijfsleven. Een deel van het geld zou moeten worden gebruikt voor gericht beleid, in het bijzonder voor extra stimulering van de woningbouw en voor energiebesparing.

Alternatief van PvdA

De financiële woordvoerder van de PvdA, Hans Kombrink, legde de Tweede Kamer een alternatief voor, voor de begroting van het kabinet. Met dit ,,alternatief voor een verloren jaar'' wil de PvdA een selectieve economische groei van ong. 1% bewerkstelligen. In haar tegenplan geeft de PvdA de middelen aan om in het komende jaar ong. 35.000 extra arbeidsplaatsen te scheppen.

In de eerste plaats mikt het PvdA-plan op versterking van de marktsector. Als middelen worden genoemd: steun aan bedrijfstakken en bedrijven voor herstructurering en voor produktvernieuwing, stimulering, van de exportversterking, van het regionale beleid en het in uitvoering nemen van projecten voor energiebesparing en milieuzuivering.

Voor deze maatregelen wil de PvdA f 1200 miljoen uittrekken, waarmee on-

geveer 8.000 industriële arbeidsplaatsen zijn gemoeid. Voorts wil zij f 700 miljoen besteden voor de bouw van 15 à 20.000 extra woningwetwoningen en stadsvernieuwing. In de quartaire sector (dienstverlening en overheid) dienen 11.250 arbeidsplaatsen te worden geschapen (kosten f 700 mln). Voor bestrijding van de jeugdwerkloosheid moet f 200 miljoen worden uitgetrokken.
Het beroep op sociale zekerheid moet worden teruggedrongen door subsidies voor arbeidsplaatsenverbetering ten behoeve van gedeeltelijk arbeidsongeschikten. Er dienen verder tenminste vijfduizend banen in deeltijdarbeid te worden vervuld.
De middelen voor dit plan, dat 3 miljard kost, wil de PvdA vinden in de extra aardgasbaten (1,1 miljard voor 1981 op kasbasis). Vervolgens voorziet het plan in een versnelde aardgasinzet bij de elektrische centrales met ruim 2 miljard kubieke meter.
Het financieringstekort van de overheid zou in 1981 met ten hoogste één miljard gulden moeten worden beperkt. De PvdA wil f 240 miljoen verkrijgen door afschaffing van de vrijstelling voor spaarbanken in de vennootschapsbelasting, waarvoor de Kamer zich in principe al in 1977 heeft uitgesproken (motie-Van Amelsfoort).
De koopkracht van de laagste inkomens zal moeten worden gehandhaafd. Door een andere inkomensverdeling is een rechtvaardiger latenverdeling mogelijk. Met de instrumenten die de PvdA daarvoor voorstelt zou een daling van de loonsom met ongeveer 1 procent kunnen worden bereikt.
De PvdA denkt aan een gedeeltelijke toepassing van de inflatiecorrectie, verlaging van de sociale premies, verhoging of afschaffing van de premiegrens volksverzekering, verhoging van de premievrije voet in de WAO.
Als door deze maatregelen de voorwaarden worden geschapen voor een beter inkomensbeleid, variërend van koopkrachthandhaving van de minima tot 5 pct. koopkrachtverlies voor de hoge inkomens, kunnen in het overleg met de Stichting van de arbeid úanvullende maatregelen worden genomen.
De PvdA denkt daarbij aan aftopping van de prijscompensatie en aan aftopping van de vakantie-uitkering. In plaats van de ombuigingen die het kabinet voorstelt denkt de PvdA aan andere besparingen:

- f 113 miljoen op de bouw van ziekenhuizen, bouwpot voortgezet onderwijs, overschotten wetenschappelijk onderwijs.

- Enkele onzuivere posten weglaten bij ontwikkelingssamenwerking, zoals een deel van de financiering van de Wereldomroep.

- Niet f 160 miljoen maar f 60 miljoen verlaging van de bijdragen aan het Gemeente- en Provinciefonds.

- Fasering van de Oosterschelde-werken waardoor f 75 miljoen beschikbaar komt voor uitbreiding van het openbaar vervoer.

- Extra ombuiging van f 200 miljoen op defensie.

- Verdere verlaging inkomens vrije beroepen (f 100 miljoen).

- Vermindering overheidsbijdrage aan het Algemeen Burgerlijk Pensioenfonds met 2 pct. (f 420 miljoen).

- Verhoging accijns op gedistilleerd en/of progressiever maken van motorrijtuigenbelasting of van de bijzondere verbruiksbelasting voor dure auto's.

- Gefaseerde invoering prijsverhoging voor aardgas.

- Verhoging vermogensbelasting, successierechten, huurwaardeforfait en beperkte renteaftrek, totaalopbrengst f 400 à f 500 miljoen.

Antwoord regering

Minister-president Van Agt en minister Van der Stee van financiën hebben op 9 okt. de opmerkingen vanuit de Tweede Kamer beantwoord.
Het had in de bedoeling gelegen, dat dit antwoord op 8 okt. gegeven zou worden. In de ochtend van de 8-ste okt. had premier Van Agt echter aan TK-voorzitter Dolman laten weten, dat hij door ziekte niet in staat was voor de Kamer te verschijnen. Op voorstel van voorzitter Dolman besloot de TK toen de voortzetting van de algemene beschouwingen 24 uur uit te stellen.
In de middag van 9 okt. verscheen de premier voor de TK en reageerde hij op hetgeen in de Kamer te berde was gebracht.
De minister-president wees het verwijt van de hand, dat de regering te weinig eigen beleid zou hebben ontwikkeld om de bestaande sociaal-economische problemen op te lossen. De kritiek, dat de regering de ,,zwarte piet" zou afschuiven naar de sociale partners noemde Van Agt ongerechtvaardigd.

Van Agt verklaarde dat de regering wel degelijk een reeks pijnlijk ingrijpende maatregelen heeft genomen. zoals de bezuiniging van f 820 miljoen in de sociale sector, van f 400 miljoen in de gezondheidszorg en f 800 miljoen op de ambtenarensalarissen. Ook wees hij erop dat de regering bereid is het financieringstekort met een miljard te vergroten als de loonsomstijging door de sociale partners vrijwillig wordt beperkt.
Van Agt vroeg de Kamer te bedenken dat het kabinet binnen zeer smalle marges moet opereren.
De koppeling van de sociale uitkeringen aan het minimumloon is onlangs in de wet vastgelegd; het trendsysteem bij de overheid wordt niet aangetast en de huidige loonmaatregel is op voorstel van de Kamer beperkt tot 1 januari van het volgende jaar. Er blijft dus weinig ruimte over waarbinnen valt te kiezen, zo zei Van Agt.
De premier erkende dat de doelstellingen van Bestek '81 niet zijn gehaald. Er komen volgend jaar 280.000 werklozen in plaats van de verwachte 150.000. Maar, aldus Van Agt, de economische situatie is de laatste jaren aanmerkelijk verslechterd. De groei van de wereldhandel en het nationaal inkomen is beduidend achtergebleven bij die in de jaren van het kabinet-Den Uyl. De werkloosheid steeg toen echter nog meer dan in de huidige periode van vier jaar.
PvdA-fractieleider Den Uyl bestreed deze vergelijking. Hij vroeg de regering de werkloosheidscijfers van Nederland te leggen naast die uit de overige Westeuropese landen, dat zou naar zijn mening een objectiever beeld geven.
Minister Van der Stee (financiën) deelde

Terwijl premier Van Agt (m.) de TK beantwoordt, staat oppositieleider Den Uyl (l) klaar bij de interruptiemicrofoon.

later in het debat mee dat de cijfers over de lopende kabinetsperiode inderdaad iets ongunstiger zijn vergeleken met de EG-landen dan tijdens de periode 1974-'77.
Van Agt zei het niet eens te zijn met de voorstellen van de PvdA om meer nivellering aan te brengen in de inkomens. Volgens hem wordt het zwartegeldcircuit bevorderd als de belasting en sociale premies verder zouden stijgen. Het kabinet zoekt het meer in de primaire sfeer, zoals aftopping van de prijscompensatie en het vakantiegeld. Bovendien, aldus Van Agt, is er de laatste reeks van jaren al flink genivelleerd. Bij de overheid is de verhouding tussen minimum en maximum inkomen de laatste acht jaar gedaald van 1:6,1 tot 1:3,8.
Den Uyl bestreed dat ondanks deze nivellering er wezenlijk iets is veranderd aan de inkomensstructuur en de zijns inziens grote inkomensverschillen in ons land. Een botsing tussen Van Agt en Den Uyl ontstond eveneens over een ,,persoonlijke hartekreet'' van de premier dat men het hebben van een betaalde baan niet als alleen-zaligmakend voor de maatschappelijke ontplooiing moet beschouwen.
Volgens hem moet het idee meer postvatten dat onbetaald werk niet minderwaardig is aan betaald werk. Den Uyl zei uit deze opvatting te proeven dat de regering zich verzoent met de hoge werkloosheid van rond 300.000 en vervolgens tegen de werklozen zegt: dan ga je maar iets anders doen. ,,Daar protesteer ik tegen'', aldus Den Uyl.
De voorstellen van de Kamer om de f 265 miljoen bezuinigingen in het onderwijs elders te vinden dan via een korting op de salarissen, vond Van Agt ontoereikend. Hij vroeg de Kamer daarom nadere alternatieven uit te werken. Zowel een grotere soberheid en efficiency als een verhoging van bijvoorbeeld de collegegelden levert onvoldoende geld op.
Een herziening van de inkomensstructuur in het onderwijs, zoals bepleit door CDA-fractieleider Lubbers. vormt voor 1981 voorts geen alternatief, zo zei Van Agt. Bovendien heeft het kabinet alle mogelijkheden al onderzocht, anders hadden wij niet tot de salarismaatregel besloten, zo zei hij.
Het voorstel van de oppositie om de aardgasprijs minder snel te laten stijgen wees Van 'Agt af. Ook na de verhoging met acht cent per m3 per 1 januari blijft de prijs nog zo'n tien cent te laag vergeleken met het prijspeil van de huisbrandolie, aldus de premier.
Hij deelde mee dat de verhoging een stijging van de kosten van levensonderhoud meebrengt van bijna één procent.
De premier kondigde aan, dat het kabinet overweegt om, ter bestrijding van misbruik van de sociale voorzieningen, een identificatiekaart in te voeren. Deze zou dan moeten gelden voor verplicht verzekerden op grond van de sociale verzekeringswetten.
De kaart zou door uitvoeringsorganen van de sociale verzekeringswetten moeten worden ingenomen, wanneer een uitkering wordt verleend. Het in dienst nemen van een werknemer die niet in het bezit van zo'n kaart is zou dan verboden moeten zijn.
De regering hoopt door deze maatregel een doelmatig controlemiddel tot stand te kunnen brengen ter bestrijding van misbruik en fraude door werknemers en werkgevers. Wat betreft werkgevers doelde de minister-president op ontduiking van de afdracht van de sociale verzekeringspremies en belastingen.
De premier reageerde ook positief op een suggestie van de VVD-er Joekes om de eerste ziektedag onbetaald te laten, waardoor het ziekteverzuim zou kunnen worden teruggedrongen. De suggestie is voor advies naar de Sociaal Economische Raad gezonden.
De communist M. Bakker verzette zich fel tegen deze herinvoering van de zogenaamde ,,carenz-dag''. Hij herinnerde er aan dat de vakbeweging indertijd lang en fel had gestreden voor afschaffing van die regel. Hij stelde dat door een onbetaalde eerste ziektedag veel mensen ziek naar hun werk gaan, wat slecht is voor de gezondheid en uiteindelijk voor hogere totale ziektekosten zorgt.

Nadat de premier was uitgesproken, was het woord aan minister Van der Stee van financiën. Deze weigerde een oordeel te geven over de voorstellen tot verdergaande loonmatiging, die door de regeringsfracties van CDA en VVD gedaan waren. De minister verklaarde, dat beide voorstellen — hoewel zij elkaar uitsluiten — bouwstenen konden vormen voor het overleg met werkgevers en werknemers
De Kamer kreeg van de minister wel te horen, dat de CDA-voorstellen eigenlijk niet passen binnen de financiële grenzen die het kabinet daarvoor aanwezig acht Maar de minister wenste daaraan geen conclusies te verbinden over de bereidheid van het kabinet om ze uit te voeren. Ook niet na herhaald aandringen van de oppositie. Van der Stee noemde zijn opmerkingen over het te dure CDA-plan slechts ,,kanttekeningen''. Het VVD-plan om extra te matigen noemde hij ,,sympathiek''. Hij wees alle door de oppositie ingediende alternatieven af.
In het CDA-voorstel staat dat volgend jaar de lonen vijf procent kunnen stijgen in plaats van de door de regering in het beleid tot uitgangspunt genomen acht procent. De CDA-fractie wil dat bereiken door de prijscompensatie per 1 januari te vervangen door een verlaging van de loon- en inkomstenbelasting ter grootte van 2 miljard. Die laatste moet ervoor zorgen dat de koopkracht volgend jaar niet verder daalt dan de in de miljoenennota neergelegde voorstellen van het kabinet.
Voor deze belastingverlaging is volgens minister Van der Stee echter minstens 3% miljard gulden nodig.

Om, anders dan in de kabinetsvoorstellen, nog te bereiken dat de hoogste inkomens een grotere bijdrage leveren dan de laagste wil Lubbers de laagste inkomensgroepen minder WAO-premie laten betalen en de vakantietoeslag laten uitbetalen in een voor iedereen gelijk bedrag. Volgens de berekening van minister Van der Stee zou de totale operatie de schatkist dan een kleine 3 miljard gulden gaan kosten. Lubbers zet daar een verhoging van het financieringstekort met één miljard gulden tegenover.
De rest wil hij halen uit de verhoging van enkele accijnzen en indirecte belastingen en de invoering van een hoger BTW-tarief voor luxe goederen. Los van de onzekerheid over de opbrengst hiervan wees minister Van de Stee erop dat zo'n tarief zeker niet per 1 januari zal kunnen ingaan. Een luxe BTW-tarief kan volgens het kabinet aanzienlijke negatieve gevolgen hebben voor sommige bedrijven. Het leidt bovendien tot een prijsverhoging volgend jaar van 0,6 procent.
Minder ,,kanttekeningen'' plaatste Van der Stee bij het voorstel van de VVD-fractie om volgend jaar 1.25 miljard gulden extra te bezuinigen op de sociale zekerheid om met dat bedrag de door een extra loonmatiging optredende verdere koopkrachtteruggang te compenseren. Bij een loonmatiging denkt de VVD vooral aan een halvering van de vakantietoeslag. Van der Stee noemde deze voorstellen ,,sympathiek''. Halvering van de vakantietoeslag heeft volgens hem belangrijke positieve effecten op de economie en werkt ook nivellerend.
Minister Van der Stee kwam ook op een ander punt de VVD-fractie meer tegemoet dan tot nu toe in de kabinetsvoorstellen. Hij deed de toezegging dat de 2 miljard gulden extra aardgasbaten die na 1981 jaarlijks zullen binnenkomen op dezelfde wijze besteed zullen worden als de 1,3 miljard gulden extra aardgasopbrengst van volgend jaar.
Dat wil zeggen dat ze gebruikt zullen gaan worden voor lastenverlichting van de bedrijven. De CDA-fractie heeft nogal wat bezwaar tegen een dergelijke vastlegging. De minister van financiën noemde het verwachten van een direct zichtbare relatie tussen loonmatiging en werkgelegenheid ,,een onderschatting van de uiterst beroerde situatie waarin de Nederlandse economie zich bevindt''.
Het PvdA-alternatief, dat uitgaat van een loonstijging van iets boven de 7 procent volgend jaar, en een sterkere nivellering dan het kabinet als ideaalbeeld ziet, gaat volgens hem te veel uit van de gedachte dat het wenselijk en mogelijk is om de economische groei te bevorderen door de bestedingen te stimuleren.
Optrekking van de binnenlandse bestedingen leidt naar zijn mening tot een verdere verstoring van het evenwicht met het buitenland. Er zou weer meer worden geïmporteerd wat slecht is voor onze betalingsbalans. De inkomensmatiging in het PvdA-plan is volgens hem onvoldoende om de problemen op te lossen. De beperking van de bezuinigingen op de collectieve uitgaven die de PvdA wenst leidt tot een ongewenste uitgavenstijging.

Tweede ronde Kamerleden

De algemene beschouwingen zijn op 10 okt. voortgezet met een tweede ronde voor de Kamerleden.

Tijdens deze tweede ronde bleek, dat Lubbers, fractieleider van het CDA, bereid is een deel van het VVD-initiatief tot extra bezuinigingen in de sociale sector over te nemen. Hij verklaarde, dat het denkbeeld om het volume in de sociale zekerheid terug te dringen ter sprake moet worden gebracht in het overleg met werkgevers en werknemers. Lubbers gaf toe dat zijn voorstel per

1 januari een hoog BTW-tarief in te voeren voor luxe goederen niet uitvoerbaar is. Hij verklaarde het zo ontstane gat te willen opvullen met een verhoging van accijnzen en andere indirecte belastingen, alsmede met de bezuinigingen die de nadere maatregelen in de sociale sector zullen opleveren.
Lubbers wil de opbrengst van de maatregelen, samen met een vergroting van het financieringstekort met een miljard, gebruiken voor een algehele verlaging van de loon- en inkomstenbelasting.
In ruil daarvoor zou de prijscompensatie per 1 januari achterwege dienen te blijven. Dat zou leiden tot een substantiële matiging van de arbeidskosten. Lubbers vroeg tijdens het debat de regering in een motie om met deze voorstellen naar het sociale overleg te gaan. De fractieleider verklaarde dat de VVD gelijk heeft met het steeds aan de orde stellen van de uitgavenbeheersing in de sociale sector. Een schatting van de financiële gevolgen van de liberale voorstellen achtte Lubbers echter zeer moeilijk en hij voegde er aan toe de juistheid van de cijfers uit het plan van de VVD dan ook niet te kunnen bekijken. Ook betwijfelde hij of alle VVD-voorstellen volgend jaar wel uitgevoerd kunnen worden.
Kombrink, de financiële specialist van de PvdA-fractie, constateerde dat Lubbers de financiële bodem onder zijn plan, die door minister Van der Stee was weggeslagen. nu wil aanvullen met even onzekere elementen uit het VVD-plan.
Lubbers gaf toe op een vraag van Den Uyl, dat door de BTW-verhoging de koopkracht in zijn plan gemiddeld 0,6 pct lager uitkomt dan in de regeringsvoorstellen. Hij aanvaardt die uitkomst.
Later diende Lubbers in het debat een motie in om los hiervan tot een andere verdeling van het inkomensbeeld te komen dan de regering voorstelt. De laagste inkomens moeten worden ontzien door het afzien van een verhoging van het lage BTW-tarief van 4 naar 4,5 pct en een verhoging van de premievrije voet in de WAO. De hogere inkomens moeten meer inleveren door de prijscompensatie af te toppen, dan wel de vakantiebijslag aan een voor ieder gelijk maximum te binden.
De VVD is in grote mate tevreden met de toezeggingen van het kabinet. Fractieleider mr. J. G. Rietkerk liet uitkomen dat zijn fractie zich kan vinden in de positieve benadering van het kabinet om het VVD-bezuinigingsplan van 1,3 miljard positief in overweging te nemen. Ook toonde de VVD geen moeite te hebben met het voornemen van het kabinet om de aftrek van hypotheekrente voor eigen huis in excessieve gevallen te beperken.
De oppositie toonde zich zeer ontstemd over het antwoord van de regering. Fractieleider dr. J. Terlouw van D'66 zei zeer ontevreden te zijn dat de regering met geen enkel woord heeft gereageerd op de voorstellen van zijn fractie om de stijging van de loonsom tot 4 procent te beperken.
Volgens Terlouw zijn de voornemens van het kabinet om de stijging van de loonsom terug te brengen daarmee ,,een luchtballon'' gebleken. ,,De regering kiest niet, de regering beslist niet, de regering regeert niet'', aldus Terlouw.
D'66 diende een motie in waarin zij de regering vraagt haar voornemen om de teruggave van AOW-premie van de gehuwde vrouw te stoppen, in heroverweging te nemen.
De financiële specialist van de PvdA, Hans Kombrink, vroeg in een motie aan het kabinet om aan het slot van het debat duidelijke uitgangspunten voor het overleg tussen kabinet en sociale partners op tafel te leggen. In deze motie vroeg hij o.a. een concreet werkgelegenheidsprogramma, een gerichte besteding van de aardgasbaten, een loonmatiging door aftopping van de prijscompensatie en/of vakantiebijslag, nivellering via belasting- en premiemaatregelen en vergroting van de zeggenschap van de werknemers over de besteding van de opbrengst van de loonmatiging.
Kombrink bestreed de kritiek van minister Van der Stee (financiën) dat er in het alternatieve plan van de PvdA een flink financieel gat zou zitten. Hij berekende dat het financieringstekort in het PvdA-plan even groot is als dat in het voorstel van de regering. Volgens hem geeft uitvoering van het PvdA-plan echter meer zekerheid zowel op korte als op lange termijn op de schepping van meer arbeidsplaatsen.
Kombrink heeft de regering in een motie gevraagd haar positieve oordeel over de bezuinigingsvoorstellen van de VVD te herzien, in het bijzonder wat betreft het niet-betalen van de eerste ziektedag.
Het kabinet denkt de schepping van arbeidsplaatsen vooral te bereiken door globale maatregelen voor het bedrijfsleven en investeringsstimulering. Samen met Rietkerk vroeg Lubbers de regering in een motie een voortvarend en verstrekkend industriebeleid te voeren en daarbij aan te sluiten op het rapport hierover van de Wetenschappelijke raad voor het regeringsbeleid (WRR).
De eerder in het debat door Lubbers met grote nadruk gevraagde spoedige instelling van de door de WRR ingestelde onafhankelijke commissie, die plannen moet maken om de industrie te doen opleven, komt in deze motie echter niet voor. De VVD is geen voorstander van zo'n commissie.

PvdA-fractieleider Den Uyl constateerde in zijn bijdrage, dat er zelden zo'n diepe kloof is geweest in de Kamer over de oplossing van de problemen als thans. Hij meende, dat de regering geen gebruik maakt van de ter beschikking staande instrumenten en bijvoorbeeld niet beschikt over een werkgelegenheidsplan waarom ook Lubbers heeft gevraagd. Den Uyl stelde vraagtekens bij het plan van Lubbers om de prijscompensatie volgend jaar achterwege te laten in ruil voor belastingverlaging.
Hij noemde dat een enorme globale overheveling van geld naar het bedrijfsleven ter grootte van twee miljard gulden, terwijl er bedrijven zijn die het geld nauwelijks nodig hebben. Ook waarschuwde hij voor effecten van een hoog BTW-tarief op prijzen en inkomens. Den Uyl hoopte wel, dat er een Kamermeerderheid te vinden zou zijn om elementen uit de plannen van PvdA en CDA samen te voegen.
Ondanks verschillen, zijn er toch enkele handvatten om met het CDA samen te werken, zo constateerde Den Uyl. Maar als het CDA zichzelf ernstig neemt, moet het vierkant protesteren tegen de onduidelijkheid in het kabinetsbeleid, aldus de PvdA-fractieleider.

Lubbers besloot zijn bijdrage met een oproep aan het kabinet om sneller en intensiever aan de slag te gaan ten aanzien van wetgeving en werkgelegenheid. ,,Het is niet dat wij als CDA-fractie geen geduld hebben, maar straks zullen wij worden gevraagd wat wij er de afgelopen vier jaar van hebben gemaakt'', aldus Lubbers. (NRCIH'blad, De Volkskrant, ANP)

Commentaar

Het *NRC/H'blad* van 11 okt. bevatte een commentaar op het verloop van de algemene beschouwingen tot dat mom-nt, waaruit het volgende is aangehaald.

Het kabinet gaat met een wagoniading bouwstenen terug naar het loonoverleg met de sociale partners. Deze mogen dan kiezen uit de collectie plannen die de Tweede Kamer heeft aangedragen om een vrijwillig akkoord mogelijk te maken voor een veel forsere beperking van de loonstijging. dan het kabinet zelf voor ogen stond. Het kabinet zelf maakt die keus niet.
Het commentaar van de minister-president en de minister van financiën op de ideeën die in het Kamerdebat over de begroting 1981 naar voren kwamen, was daarom uiterst terughoudend.
Veel van die plannen zijn tegenstrijdig en zelfs onderling onverenigbaar. Het voorstel van het CDA om de prijscompensatie op 1 januari maar helemaal over te slaan en te vervangen door een belastingverlaging à f 2 mrd. staat tegenover het plan van de VVD om die lastenverlichting te bereiken via f 1,3 mrd aan extra bezuinigingen in de sociale voorzieningen. Tegenover beide ,,bouwstenen'', zoals Van der Stee die voorstellen betitelde, staat het kabinet welwillend.
De minister liet bij wijze van kanttekening wel uitkomen dat het plan-Lubbers nauwelijks te financieren is en een gat in de begroting laat vallen van f 1,5 à 2 mrd. Lubbers' idee voor invoering van een luxe-tarief in de BTW, dat moet dienen om de helft van de belastingverlaging te dekken, riep wel wat bedenkingen op bij de minister van financiën.
Veel positiever stond Van der Stee tegenover de extra bezuinigingen waarmee de VVD de sociale zekerheid verder wil uitkleden. Dat pakket wordt nog even toegevoegd aan de reeks besnoeiingen en bijstellingen die het kabinet al aan de Sociaal-economische raad heeft voorgelegd.
Wie meent dat op basis van dit keuzepakket overeenstemming is te bereiken over een verlaging van de loonsom met 3 a 4 procent is een onverbeterlijke optimist. Met hun voorstellen hebben de Kamerfracties wel brandstof geleverd voor de strijd om de prijscompensatie. De bikkelharde opstelling van de werkgevers en de weigering van de vakbeweging om het systeem van de prijscompensatie ter discussie te stellen leidt tot een patstelling die nikt te doorbreken is met de oplossingen die de Tweede Kamer aanbiedt. Het is immers niet aan te nemen dat de vakbeweging genoegen zal nemen met een belastingverlaging in plaats van de prijscompensatie. Lubbers' voorstel plaatst de werknemers voor een inkomensderving van 2 à 2,5 miljard gulden. De regering kan dan nauwelijks ontkomen aan de afkondiging van een Machtigingswet die haar bevoegdheden geeft om in de prijzen en andere inkomens in te grijpen. De Kamer wil niet alleen verdergaande matiging, maar ook een betere verdeling van de lasten daarvan. Op dit punt zijn ideeën aangereikt die niet zo slecht zullen vallen bij de twee grootste vakcentrales, zoals een keus uit aftopping van de prijscompensatie, beperking van de vakantietoeslag, het niet verhogen van het lage BTW-tarief en verhoging van de premievrije voet in de WAO. Maar alweer, het kabinet wacht het allemaal maar af.

BAHREIN

ONRUST ONDER SJIYETEN.
PREMIER BEZOEKT KOEWEIT

Op 17 aug. 1979, Jeruzalem-dag, tijdens de vastenperiode Ramadan vond in Bahrein een beperkte demonstratie plaats n.a.v. een oproep van de Iraanse Ayatollah Khomeini om solidariteit met de Palestijnse zaak te betuigen. In de Iraanse pers verschenen toen berichten dat de regering van Bahrein dergelijke pro-Palestijnse demonstraties had onderdrukt.

Op 22 aug. werd een sjïitische religieuze leider, Mohammed Ali Akri, bij zijn terugkeer uit Iran op het vliegveld van Bahrein gearresteerd. Akri zou in Iran een bezoek hebben gebracht aan Ayatollah Sadegh Rouhani, die herhaaldelijk had beweerd dat Bahrein een deel van Iran is en die recentelijk over annexatie van Bahrein had gesproken. De volgende dag werden ca. 500 aanhangers van Akri, die zich verzameld hadden voor een mars naar het ministerie van binnenlandse zaken om Akri's vrijlating te eisen alsmede de vestiging van een islamitische staat, door de oproerpolitie uiteengedreven, waarbij deze gebruik maakte van traangas en de wapenstok.

Enkele dagen later vond een nieuwe demonstratie plaats, die kennelijk meer een politiek karakter droeg. Op door betogers meegevoerde spandoeken stond: ,,Iran in, Saoedi-Arabië uit''. De politie greep snel in en arresteerde een aantal personen, die later — naar werd verklaard — weer werden vrijgelaten.

De emir van Bahrein, sjeik Isa bin Sulman al- ha li fa.

Inmiddels had Bahrein op 28 aug. volgens de plaatselijke krant *Akhbar* al-Khaleej Iran gewaarschuwd zijn intriges te staken. Door een functionaris van het ministerie van voorlichting werd tegengesproken dat Bahrein pro-Palestijnse demonstraties had onderdrukt en ook dat de regering van Bahrein vijandig tegenover Irans revolutie zou staan. Op 10 sept. waarschuwde de premier en kroonprins van Koeweit, sjeik Saad al-Abdullah al-Salim al-Sabah, dat zijn regering niet zou ,,tolereren elk onverantwoordelijk gedrag van zekere elementen en elke poging om vrede en stabiliteit in het land te verstoren zal onderdrukken''. Hij gelastte zijn minister van binnenlandse zaken, sjeik Nawaf, streng op te treden tegen ieder die de vrede en stabiliteit van Koeweit in gevaar bracht. De volgende dag werd Ahmed Abbas Muhri, naar verluidt de zoon van Ayatollah Abbas Muhri — de leider van de sjïitische moslems in Bahrein —, in Koeweit (20% sjïieten) gearresteerd wegens het houden van opruiende politieke toespraken in moskeeën.

Nadat op 13 sept. 1979 in Bahrein nog een kleine demonstratie had plaatsgevonden, leek de rust daar teruggekeerd.

Eind sept. 1979 bood de Egyptische vice-president Hosni Mobarak steun aan voor ,,elke Arabische staat in het algemeen en Bahrein in het bijzonder''. Bahreins minister van voorlichting, Tariq al-Moayyed, zei in verband hiermee volgens de *Financial Times* (2-10-'79): ,,Wij hebben geen land voor militaire hulp benaderd en wij denken niet dat de situatie die wettigt. Wij zien geen enkele onmiddellijke indicatie van een directe bedreiging door de islamitische regering van Iran.'' Wat betreft de door Ayatollah Rouhani en andere Iraanse religieuze leiders uitgesproken Iraanse aanspraken op Bahrein zei de minister dat deze verklaringen een directe inmenging vormden in de binnenlandse aangelegenheden van Bahrein en andere Golfstaten. Hij gaf te kennen dat bezoeken aan Bahrein van afgezanten uit Saoedi-Arabië en Koeweit onderdeel waren van een politiek van de Golfstaten om een verenigde actie te ondernemen. Ook Irak had een gemeenschappelijk Golf-standpunt gesteund, aldus minister Al-Moayyed.

Op 9 okt. 1979 bracht de premier van Bahrein, sjeik Khalifa bin Sulman al-Khalifa, een bezoek aan Koeweit. Over zijn gesprekken daar met zijn ambtgenoot, sjeik Saad al-Abdullah al-Salim al-Sabah, verklaarde hij o.a.:

,,. . . Wij hadden een gedachtenwisseling over de essentiële vraagstukken van het Golfgebied alsmede de Arabische en internationale kwesties, in het bijzonder de jongste ontwikkeling alsook de uitdagingen. waarmee de staten van dit gebied zich zien geconfronteerd en waaruit bekende buitenlandse kringen profijt willen trekken, terwijl zij onder de zonen van één en dezelfde natie verwarring en verdeeldheid zaaien. (. . .) **In alle vraagstukken waren onze opvattingen identiek en onze mening over de behandeling van deze kwesties was eensluidend. Wij hebben passende maatregelen getroffen om de methoden van samenwerking en coördinatie tussen onze beide broederlanden te bevorderen. . .''**

DPA (17-10-'79) meldde dat in Taif (Saoedi-Arabië) een conferentie was gehouden van de ministers van buitenlandse zaken van Saoedi-Arabië, Koeweit, Bahrein, Oman, Qatar en de Verenigde Arabische Emiraten over een ,,gemeenschappelijke strategie tegen buitenlandse interventies in de Arabische Golfgebieden''. Het ging daarbij om dreigementen uit Iran Bahrein te annexeren en een ,,revolutie naar Irans voorbeeld'' te ontketenen. Tijdens die conferentie werd bekend dat Irak aan Bahrein militaire hulp tegen Iran had aangeboden, in het geval dat de onafhankelijkheid van het emiraat werd bedreigd.

In mei 1980 gaf de premier van Bahrein toestemming tot particuliere onderhandelingen tussen soennitische en sjïitische leiders in zijn land, dat wordt geregeerd door de soennitische familie Khalifa, terwijl iets meer dan de helft van de bevolking uit sjïieten bestaat. Bij die onderhandelingen zetten de sjïeten hun grieven uiteen. Zij vroegen om de vrijlating van alle politieke gevangenen, van wie een aantal sinds de ontbinding van de Nationale Vergadering in 1975 (pag. 686/2-'75) gevangen zat en zij klaagden over een hardvochtige bejegening door de politie: ,,Wij worden behandeld als buitenlanders''.

In de week vóór 22 juni vonden in Bahrein demonstraties plaats, die kennelijk verband hielden met het einde van de rouwperiode voor een in Irak gedode sjïitische leider (kennelijk Ayatollah Bakr al-Sadr, zie pag. 611/1). Groepen stenen gooiende jongeren werden door de politie uit de straten verdreven, met gebruik van traangas.

Op 22 juni 'smorgens vroeg werden meer dan 50 leden van de sjiitische

organisatie „Al Sanduq Al Husseini" gearresteerd, overwegend jongeren. Deze als niet-politiek aangeduide organisatie was van plan religieuze artikelen te publiceren en bijeenkomsten te beleggen in de moskeeën gedurende de vastenmaand Ramadan (in 1980 medio juli) en tijdens de Muharram, wanneer de sjiieten rouwen over de dood van hun profeet Hoessein. (*Financial* Times)

KOEWEIT

PREMIER BEZOEKT IRAK EN JORDANIË

De premier en kroonprins van Koeweit, sjeik Saad al-Abdullah al-Salim al-Sabah, heeft officiële bezoeken gebracht aan Irak (6 tot 10 mei) en Jordanië (10 tot 12 mei).

Over zijn besprekingen met de Iraakse president Saddam Hoessein werd in een gemeenschappelijk communiqué o.a. verklaard dat beide partijen waren overeengekomen 1) elkaar op de hoogte te stellen van hun projecten m.b.t. de watervoorziening; 2) te streven naar een koppeling van hun elektriciteitsnetten; 3) de overige Arabische Golfstaten te raadplegen over een verlenging van de spoorweg, die nu in Basra eindigt; 4) de mogelijkheden van industriële samenwerking te bestuderen; en 5) de onderhandelingen over plannen i.z. agrarische samenwerking af te ronden.

Voorts werd gesteld dat beide partijen het erover eens waren dat de veiligheid en stabiliteit van het Golfgebied uitsluitend onder de verantwoordelijkheid van de staten daar valt en dat buitenlandse pogingen tot inmenging, met welk argument en in welke vorm ook, ontoelaatbaar zijn.

Over zijn besprekingen met de Jordaanse koning Hoessein werd in Amman een gemeenschappelijke verklaring uitgegeven, waarin werd gesteld dat de opvattingen van beide partijen in alle besproken kwesties identiek waren. Beide verwierpen alle gedeeltelijke oplossingen van de Midden-Oosten-kwestie en verlangden de volledige uitvoering van de resoluties van de Arabische topconferenties alsmede de versterking van de Arabische solidariteit en van alle pogingen gericht op het bereiken van de eenheid en een gemeenschappelijke actie. Alle buitenlandse interventies, die de wereldvrede zouden kunnen schaden, werden verworpen.

(Vor. ber. pag. 400/2-1979)

OMAN

WIJZIGINGEN KABINET. TERUGTREKKING IRAANSE TROEPEN. INCIDENTELE PFLO-ACTIES IN DHOFAR. DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN

Sinds april 1976 (pag. 720/2-'76) werden in het kabinet van Oman drie maai wijzigingen aangebracht.

Medio juni 1978 werd bekendgemaakt dat twee nieuwe ministeries waren gevormd: 1) PTT met als minister Karim Ahmad al-Harami (voorheen openbare werken) en 2) elektriciteit en water met als minister Hamoud Abdallah al-Harthy. Het ministerie van openbare werken werd afgeschaft; het kreeg de status van directoraat-generaal. De minister van verbindingen, Salim Hafez Rajab, werd vervangen door Salirn Nasir al-Bu-Saidi.

Op 22 mei 1973 vond een reorganisatie plaats, waarbij twee vice-premiers werden benoemd en een ministerie van milieuzaken werd ingesteld. De bij de reorganisatie betrokken portefeuilles werden als volgt verdeeld: vice-premier voor veiligheid en defensie — Sayyid Fahar bin Taimur (voorheen minister van jeugdzaken en onderminister van defensie); vice-premier voor rechtszaken — Sayyid Fahd bin Mahmoud (voorheen voorlichting en cultuur); minister van binnenlandse zaken — Badr Bin Su'ud al-Bu-Sa'id (nieuw); voorlichting en jeugd — Abdel Aziz al-Rawwas (nieuw); nationaal erfdeel en cultuur — Sayyid Faisal bin Ali (voorheen zonder cultuur); grondbezit en gemeentezaken — Ahmed al-Ghazali (voorheen onderwijs); milieuzaken — Asim al-Jamali (voorheen grondbezit en gemeentezaken); oliezaken en mijnbouw — Said Ahmed al-Shanfari (voorheen ook landbouw en visserij); landbouw en visserij — Salim Hafez Rajab (verbindingen tot juni 1978); onderwijs — Yahya Mahfuz al-Mundhuri (nieuw).

De overige, hierboven niet genoemde portefeuilles waren als volgt verdeeld: staatshoofd, premier, minister van defensie en buitenlandse zaken — sultan Qaboos bin Said ibn Taimur; persoonlijk vertegenwoordiger en gouverneur van de hoofdstad Muscat — Thuweini bin Shihab; hofzaken — Hamad bin Hamoud al-Said; staatsminister van buitenlandse zaken — Abdul Munim Qais al-Zawawi; justitie — Hilal bin Hamad al-Samar; arbeid en sociale zaken — Chalfan bin Nassir al-Wahaibi; religieuze bezittingen en islamzaken — sjeik Walid bin Nassir al-Hinai; handel en industrie — Mohammed Subeir; gouverneur van Dhofar — sjeik Braik bin Hamud al-Ghafari.

De aftredende minister van binnenlandse zaken, Sayyid Mohammed bin Ahmed, werd benoemd tot adviseur van de sultan voor religieuze en historische zaken.

Op 14 dec. 1979 werd bekendgemaakt dat het ministerie van milieuzaken was afgeschaft, terwijl het ministerie van openbare werken opnieuw werd ingesteld. De nieuwe portefeuille werd toevertrouwd aan Asim al-Jamali, voorheen minister van milieuzaken.

Incidentele PFLO-acties in Dhofar. Terugtrekking Iraanse troepen

Nadat sultan Qaboos op 11 dec. 1975 had verklaard dat de opstand van het Volksfront voor de Bevrijding van Oman (PFLO) definitief was–onderdrukt (pag. 712/2-'76) en nadat op 11 maart 1976 een staakt-het-vuren tot stand was gekomen tussen Oman en Zuid-Jemen (pag. 712/3-'76), vonden in de provincie Dhofar slechts sporadische gevechten plaats tussen „rebellen" en regeringstroepen of Iraanse militairen. Ook werd diverse malen gemeld dat PFLO-groepen zich aan de regeringstroepen hadden overgegeven.

Op 20 sept. 1876 werd bericht dat vier PFLO-leden, o.w. een vroeger lid van het opperbevel, zich hadden overgegeven. Vijf andere PFLO-leden, die dit voorbeeld hadden gevolgd, verklaarden begin oktober 1976 dat zij vanuit Zuid-Jemen waren gestuurd om de rebellie in Dhofar nieuw leven in te blazen.

Op 8 febr. 1977 maakte radio-Oman de overgave van een groep bekend, die vanuit Zuid-Jemen de grens zou zijn overgetrokken onder leiding van een lid van de PFLO-commandoraad, Amr Ahmed Makhsheesh.

Op 17 okt. 1977 werd een PFLO-functionaris aan de pers voorgesteld, die zich kort tevoren aan de regeringstroepen had overgegeven, omdat hij „gedesillusioneerd" was over de doctrinaire aanpak van de PFLO-leiding en meende dat de oorlog in Dhofar verloren was. Het betrof Salim Mussalim al Awar Bait Said, de militaire commandant van de opleidingskamp „de 9de juni" in Ghaidha (Zuid-Jemen), aldus de Financial Times.

Op 26 jan. 1977 werd in Teheran bekendgemaakt dat de Iraanse regering haar troepen uit Oman (naar schatting 3.200 man) terugtrok, omdat de „rust" was teruggekeerd in de provincie Dhofar, waar de Iraniërs de regeringstroepen van sultan Qaboos ruim vier jaar hadden geholpen in de strijd tegen de door Zuid-Jemen gesteunde PFLO. De Iraanse luchtmacht* zou echter in het luchtruim van Oman blijven patrouilleren.

Van 5-8 dec. 1977 bracht de (toenmalige) sjah van Iran een officieel bezoek (zijn eerste) aan Oman. In een gemeenschappelijk slotcommuniqué beloofden de sjah en sultan Qaboos bin Said van Oman nauw samen te werken bij de bescherming van de olieroutes door de Straat van Hormoez en bij de voortzetting van hun strijd tegen binnenlandse subversieve actie.

Op 1 juni 1978 werden vijf Britten gedood op het strand bij Taqa in de provincie Dhofar. De vijf en twee andere Britten, die wisten te ontkomen, werkten voor een Britse firma, Airwork Services Ltd., die gespecialiseerd was in de inrichting van vliegvelden in ontwikkelingslanden en daarvoor o.a. voormalige militaire experts contracteerde. Volgens de twee overlevenden was

*) Op 25 nov. '76 had het Zuidjemenitische ministerie van buitenlandse zaken bekend gemaakt dat Zuidjemenitische troepen de vorige dag een Iraans vliegtuig boven Zuid-Jemen hadden neergeschoten. In Oman werd daarop toegegeven dat een Iraans toestel tijdens een trainingsvlucht was vermist, maar ontkend werd dat Iraanse vliegtuigen een aanval op Zuid-Jemen hadden uitgevoerd. Na bemiddeling van Saoedi-Arabië werd op 21 dec. 1976 te Teheran meegedeeld dat de beide inzittenden van het toestel naar Iran waren teruggekeerd.

hun werk niet van politiek of militair gevoelige aard. Maar het PFLO verklaarde op 11 juni te Aden dat guerrillastrijders in oostelijk Dhofar ,,zes Britse oficieren (hadden) gedood na een aanval op een voertuig van de Omanitische luchtmacht" en daarbij militaire uitrusting, identiteitskaarten en andere documenten hadden buitgemaakt.

Op 12 maart 1979 meldde radio-Teheran dat het opperbevel van het nationale islamitische Iraanse leger de terugtrekking van de Iraanse troepencontingenten uit Oman en Libanon en van de Golanhoogten had gelast. in Ûman zouden toen nog ca. 200 Iraanse militairen zijn overgebleven, nadat het overgrote deel overeenkomstig het Iraanse besluit van januari 1977 was vertrokken.

Eind februari 1979 was in de Westerse pers bericht dat de uit Oman vertrekkende Iraanse troepen zouden worden vervangen door een Egyptische strijdmacht van — volgens AP (22-2-'79) — in totaal 7.000 man. Deze berichten werden echter op 25 febr. 1979 door de regering van Oman tegengesproken.

Na driedaagse besprekingen tussen leiders van de PFLO en Sowjetfunctionarissen van het Afro-Aziatische Solidariteitscomité werd op 30 april 1979 te Moskou een gemeenschappelijk communiqué uitgegeven, waarin volgens de Libanese pers Egypte beschuldigd werd van het treffen van voorbereidingen voor het zenden van troepen naar Oman; er was sprake van ,,Egyptische interventie" in Omans binnenlandse aangelegenheden. In de voorafgaande week zou een akkoord over Egyptisch-Omanitische militaire samenwerking tot stand zijn gekomen en volgens onbevestigde berichten zouden ca. 15.000 Egyptische militairen naar Oman vertrekken, aldus meldde de Financial Times (1-5-'79) vanuit Beiroet.

Medio juni 1979 werd bericht dat PFLO-commando-eenheden begonnen waren zich te hergroeperen en dat zij hun operaties in Dhofar hadden hervat. Op 13 juni 1979 verklaarde de PFLO dat zij op 10 juni een basis van de Omanitische strijdkrachten in Aram had aangevallen en zeven militairen (O.W. een Britse officier) had gedood, terwijl zij zelf drie man had verloren. Op 26 juni maakte de PFLO bekend dat op 9 juni tijdens een operatie in het gebied van Zakhar 12 militairen van het regeringsleger waren gedood.

Sindsdien bleef het echter rustig in Dhofar. De opstand is neergeslagen, maar het verzet kan — als men de in het gebied werkende Britse militairen wil geloven, aldus de ***NZZ*** (20-8-'80) — te allen tijde opnieuw oplaaien. De ***NZZ*** voegde daaraan toe: ,,De Omanitische regering schijnt zich dit gevaar bewust te zijn en geeft nog steeds een naar verhouding groot aandeel van haar inkomsten aan defensiedoeleinden uit. Bovendien trekt zij Dhofar, dat door het aangrenzende Zuid-Jemen niet als deel van Oman wordt erkend, duidelijk voor bij de verdeling van de ontwikkelingsprojecten, wat ondanks velerlei problemen, het toegewezen geld ook uit te geven, tot een relatieve overontwikkeling van de provincie heeft geleid.

En juist het daarmee verbonden ontstaan van politieke aanspraken onder een zich toenemend van haar rechten bewust wordende bevolking kan, omdat sultan Qaboos als absolute monarch heerst (en) zich volgens diverse berichten steeds meer van het volk afsluit, leiden tot (...) een door Zuid-Jemen en daarmee door Moskou, Havanna en Oost-Berlijn gesteund oplaaien van de onlusten in Dhofar."

In de begroting-1980 werden de defensie-uitgaven met 27% verhoogd van RO 238 mln tot RO 304 mln, terwijl de totale uitgaven stegen van RO 760 mln tot RO 993 mln (RO = Rial Omani), aldus de *Financial Times* (28-2-'80).

Diplomatieke betrekkingen

Tot de landen, waarmee Oman sinds begin 1976 diplomatieke betrekkingen aanknoopte, behoorden Irak (jan. '76, aanbieding geloofsbrieven door eerste Iraakse ambassadeur op 21 aug. 1976), Mauritius (m.i.v. 22 maart 1976), Soedan (23 maart 1977, zie pag. 657/3-'77), Syrië (21 juli 1977) en China (25 mei 1978).

MILITAIR EN ECONOMISCH AKKOORD TUSSEN OMAN EN VS

Nadat het nieuwe bewind in Iran had verklaard dat Iran niet langer de rol van ,,politie-agent" in het gebied van de (Perzische) Golf zou spelen, stuurde Oman medio september 1979 vertegenwoordigers naar een aantal Golfstaten om te spreken over een suggestie om een internationale troepenmacht. met Amerikaanse medewerking, te belasten met de taak de vrije scheepvaart door de Straat van Hormoez (tussen Oman en Iran) te waarborgen.

In december 1979 bracht Robert Murray, de Amerikaanse plv. onderminister van defensie voor het Midden-Oosten, Afrika en Zuid-Azië, bezoeken aan Oman, Somalia en Kenia.

Inmiddels hadden de pogingen van Omans sultan om een internationale actie m.b.t. de scheepvaart door de Straat van Hormoez slechts geleid tot beschuldigingen van enkele Arabische buurlanden, dat hij bezig was de weg te banen voor de terugkeer van de ,,imperialisten" in de Golf, aldus The *Times* (10-1).

Oman streefde — volgens The Times (12-1) — niet naar een Westerse militaire aanwezigheid en nog minder naar de komst van de Amerikaanse vloot. De Omanitische staatsminister van buitenlandse zaken, Qais al-Zawawi, zei op 11 jan.: ,,Wat wij van het Westen willen is ons te helpen om onszelf te verdedigen. Maar als de Russen in het gebied interveniëren, dan verwachten wij een reactie van de Amerikanen om het evenwicht te herstellen." Hij meende dat de Russen niet in Afghanistan — waar zij zojuist tussenbeide waren gekomen — zouden blijven, als hun werd toegestaan verder in zuidelijke richting naar warme wateren, de Golf van Oman, te trekken. Dat standpunt werd overgebracht aan de Britse minister van buitenlandse zaken, Lord Carrington, die toen Oman bezocht, waar de regering hem om militaire steun van het Westen vroeg.

Maar Al-Zawawi liet tijdens een bezoek aan Riad weten dat Oman de VS, Engeland of andere staten ,,niet de inrichting van militaire bases of concessies voor welke militaire mogelijkheden ook op het grondgebied van Oman (zou) toestaan" (AFP 22-1).

Op 12 febr. keerde Reginald Bartholomew, directeur politiek-militaire zaken in het State Department, in Washington terug van een reeks bezoeken aan Oman, Kenia, Somalia en Saoedi-Arabië. De NYT meldde toen dat Oman, Somalia en Kenia ermee hadden ingestemd Amerikaanse troepen toegang te verlenen tot bestaande bases in hun landen in ruil waarvoor de VS bereid waren ongespecificeerde hoeveelheden militaire hulp te verschaffen. Functionarissen van de ambassade van Oman te Washington zeiden dat hun regering in beginsel had ingestemd met bevoorradingsfaciliteiten voor Amerikaanse strijdkrachten op het eiland Masirah. Functionarissen van de ambassades van Kenia en Soma-

lia konden het NYT-bericht noch bevestigen noch ontkennen.
Op 12 maart maakte de Amerikaanse minister van defensie, Harold Brown, in een subcommissie van de Senaat bekend dat Oman, Kenia en Somalia de VS rechten voor het gebruik van hun militaire bases hadden toegekend, maar dat er aanzienlijke financiële middelen nodig waren om de bases in Oman, Mombasa (Kenia) en Berbera (Somalia) voor de Amerikaanse lucht- en zeestrijdkrachten geschikt te maken. De Amerikaanse luchtmacht was vooral geïnteresseerd in de door de SU aangelegde, ruim 4,5 km lange start- en landingsbaan bij Berbera en in het vliegveld op het eiland Masirah.
Op 2 april besprak de Amerikaanse onderminister van defensie, Robert Komer, in de commissie voor buitenlandse zaken van het Huis van Afgevaardigden de kwestie van de ,,regionale faciliteiten'' voor Amerikaanse vloot- en luchtmachteenheden in het gebied van de Perzische Golf. Hij zei o.a.:

,,Wij streven niet naar permanente garnizoenen of soevereine basesterreinen zoals die in het voorbije koloniale tijdperk bestonden. In plaats daarvan streven wij naar samenwerking met bevriende staten. Bijv. wij zijn in onderhandelingen getreden met Oman, Kenia en Somalia om onze toegang tot hun faciliteiten uit te breiden... Toegang tot faciliteiten in verscheidene landen... komt voort uit de behoefte om onze politiek-militaire flexibiliteit te vergroten, terwijl voortgebouwd wordt op reeds bestaande regelingen... Het concept-netwerk, dat wij voor het gebied hebben ontwikkeld, draait om Diego Garcia, waar wij in overleg met het Verenigd Koninkrijk onze faciliteiten sterk verwachten uit te breiden. In wezen zijn wij bezig een regionaal netwerk te vestigen, dat in staat is afwisselende niveaus van Amerikaanse militaire aanwezigheid op te vangen, terwijl de capaciteiten van lokale staten om zich te verdedigen verbeteren. (...)
Wij streven naar een akkoord om de volgende faciliteiten te gebruiken: in Oman om zijn luchtmachtfaciliteiten in Seeb. Thumrait en Masirah en de havens in Mutrah en Salalah (resp. Mina Qaboos en Mina Raysut) te gebruiken en te verbeteren; in Kenia om het gebruik door de Amerikaanse luchtmacht en marine van faciliteiten in Mombasa, Embakasi en Nanyuki uit te breiden; in Somalia het gebruik van het vliegveld en de haven van Berbera en van het vliegveld en de haven van Mogadiscio t.b.v. de Amerikaanse luchtmacht en marine.''

Maar op 17 april verklaarde sultan Qaboos van Oman in een gesprek met de FAZ (18-4) dat Oman de inrichting van militaire bases op zijn grondgebied niet wilde toestaan, omdat dergelijke bases bijna steeds tot sociale spanningrn en politieke moeilijkheden hadden geleid. Om in geval van nood echter niet alleen tegenover een vijandelijke overmacht te staan, moest een formule worden gevonden, waardoor steun van bevriende naties zoals de VS — zonder aantasting van de ,,soevereiniteit, identiteit en onafhankelijkheid van Oman — mogelijk werd. De FAZ vernam toen dat de Amerikanen faciliteiten hadden gekregen bij het gebruik van vliegvelden — tot dan toe vooral Seeb — en havens; de regels i.z. vluchtrn over Oman waren vereenvoudigd; de aanwezigheid van Amerikaans personeel voor het transport (per helikopters) van via Oman geleverde onderdelen voor Amerikaanse schepen in het gebied moest zo min mogelijk opvallen.

Op het eiland Masirah bevindt zich, aldus de NZZ (8-5), slechts een betonpiste die gerepareerd moet worden en die in het gunstigste geval door vliegtuigen van het type C-130 kan worden gebruikt, alsmede een graspiste, die bij regen onbruikbaar wordt. Met de Amerikanen werd overeengekomen dat deze de bestaande inrichtingen, vooral echter Masirah, mogen gebruiken. Eventuele uitbreidingen hebben plaats onder Omanitische regie en worden door Washington gefinancierd.

Op 4 juni werden in Muscat, de hoofdstad van Oman, diplomatieke nota's uitgewisseld, die voorzagen in samenwerking tussen Oman en de VS op het gebied van economische ontwikkeling, handel en veiligheid ,,met het oogmerk het vermogen van Oman te versterken zijn economie te ontwikkelen, zijn territoriale integriteit te waarborgen en vrede en veiligheid in het gebied te beschermen''.
De volgende dag verklaarde de woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Hodding Carter, dat het doel van het akkoord was ,,ons vermogen te versterken om bij te dragen tot de stabiliteit en veiligheid van het gebied met het oog op Sowjetrussische militaire expansie'', maar dat het ,,niet gericht tegrn enige staat in het gebied'' was. Krachtens het akkoord zouden de VS land- en zeefaciliteiten krijgen ,,gelijk aan die genoten door andere bevriende landen''. Hodding Carter beklemtoonde echter dat de VS niet van zins waren ,,toestemming te vragen voor het stationerrn van enigerlei militaire eenheden in Oman'', d.w.z. iets ,,zichzelf genoeg zijnd, in staat om op militaire wijze op zichzelf te opereren''. Thans was er geen Amerikaans militair personeel in Oman gestationeerd behalve defensie-attachépersoneel op de Amerikaanse ambassade, maar een ,,klein aantal extra Amerikaanse militaire personeelsleden'' kon nodig zijn i.v.m. de verkoop van wapens of de Amerikaanse toegang tot militaire faciliteiten. De VS zouden Oman bepaalde artikelen ,,geschikt voor zijn defensie'' leveren, aldus Hodding Carter, en aangenomen werd dat de Amerikaanse hulp zou plaatsvindrn in de vorm van bepaalde artikelen voor lucht-, land- en kustverdediging.

Akkoord VS-Kenia

Op 26 juni werd in Nairobi een akkoord tussen de VS en Kenia geparafeerd op grond waarvan Kenia nieuwe lucht- en zeefaciliteiten verleent aan de VS in ruil van een niet nader gespecificeerd bedrag aan economische hulp. Volgens het akkoord, waarvan de details niet werd-n onthuld, zullen de VS toegang hebben tot de haveninstallaties van Mombasa aan de Indische Oceaan en bepaalde luchtmachtbases.

Ook akkoord VS-Somalia

De sinds eind 1979 gevoerde onderhandelingen tussen de VS en Somalia leidden op 21 aug. tot de ondertekening te Washington van een akkoord over het gebruik van de havens en vliegvelden van Mogadiscio en Berbera door eenheden van de Amerikaanse marine en luchtmacht.
De VS richten dus geen bases in, maar maken gebruik van bestaande ,,faciliteit-n'' als opslagplaatsen van militaire uitrusting, brandstof en voedsel, die na de nodige verbouwingen met Amerikaanse financiële en praktische hulp elk zullen worden onderhouden door 10 a 15 man sterke teams van Amerikaanse burgers en militairen. De steunpunten blijven onder Somalische soevereiniteit.
Dat de onderhandelingen zo tijdrovend waren, heeft vooral te maken met het feit dat Somalia aanvankelijk als tegenprestatie ern bedrag van $ 2 mrd over 10 jaar eiste, terwijl Washington aanvankelijk slechts $ 40 mln over twee jaar bood. Later zakten de Somali's tot $ 1 mrd, maar in het slotakkoord is dat bedrag nog aanzienlijk omlaag geschroefd. Zij krijgen nu, aldus *NRC/H'blad* (23-8), $ 75 mln over 1980 en hetzelfde bedrag over 1981. Daarvan mag ca. $ 40 mln over twee jaar voor de aankoop van ,,defensieve'' Amerikaanse wapens worden besteed, terwijl $ 5 mln aan onderhoudskredieten voor de Somalische strijdkrachten werden toegezegd. Somalia moest een mondelinge verzekering geven dat de wapens niet in de strijd tegen Ethiopië om

de Ogaden zouden worden ingezet. Washington wees het verzoek van Mogadiscio om de traditionele Somalische aanspraken op de Ogaden te ondersteunen zeer beslist van de hand.
Intussen zal het Somalische Berbera na Diego Garcia de voornaamste steunpilaar worden van de nieuwe Amerikaanse strategie in dit deel van de wereld. Het op slechts luttele honderden kilometers van het Arabische schiereiland verwijderde Berbera werd destijds opgebouwd door de Russen, maar die moesten na de opzegging door Somalia van hei Somalisch-Russische vriendschapsverdrag in nov. 1977 vertrekken. Berbera bezit een diepzeehaven, een 5 km lange start- en landingsbaan, kazernes, grote opslagplaatsen en een — verregaand ontmanteld — communicatiecentrum. Volgens een Amerikaans deskundigenteam, dat Berbera eerder dit jaar bezocht, is het complex in enkele maanden weer operationeel te maken.

Terwijl in Kenia met bezorgdheid op het akkoord tussen de VS en Somalia werd gereageerd, stelde het Ethiopische ministerie van buitenlandse zaken op 24 aug. dat de VS door de aan Somalia toegezegde wapenleveranties ,,actief bijdragen aan de escalatie van conflicten in de Hoorn van Afrika". De Amerikaanse verzekering, dat het slechts om ,,defensieve" wapens ging, werd afgedaan als ,,een simpele camouflage van de agressieve bedoelingen van zowel Somalia als de VS in dit deel van Afrika". Op 12 sept. noemde de Ethiopische leider, luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam, het akkoord een directe bedreiging van Ethiopië en een voorspel tot hernieuwde strijd in de Hoorn van Afrika. De Amerikaanse steun aan Somalia kwam naar zijn zeggen neer op een Amerikaans-Somalisch besluit om gezamenlijk Ethiopië aan te vallen. (IHT, The Times, FAZ, NZZ, NRC/H'blad, Financial Times)

SAOEDI-ARABIE

BEZETTING GROTE MOSKEE IN MEKKA. REACTIES EN GEVOLGEN

Op 20 nov. 1979 bezette een groep van 200 à 300 gewapende personen tijdens het ochtendgebed alle belangrijke punten in de grote moskee van Mekka. Deze moskee (Masjed al-Haram) is de heiligste plaats van de islam; zij omvat de Kaäba, een kubusvormig gebouw, met de zwarte steen. In het complex waren ten tijde van de actie, op de eerste dag van de nieuwe (15de) moslem-eeuw, naar schatting 50.000 pelgrims aanwezig.
Bericht werd dat de bezetters getracht hadden de gelovigen in de moskee onder bedreiging met wapengeweld ertoe over te halen hun leider, Mohammed ibn Abdullah al-Qatani, als de ,,verwachte Mahdi" te erkennen, wiens komst aan het begin van de 15de eeuw was voorspeld door bepaalde „Mahdistische" sekten. Deze moest de islam voor het eind van de wereld ,,zuiveren". Hoewel de meerderheid van de pelgrims vervolgens zou zijn vrijgelaten, werden verscheidene honderden als gijzelaars vastgehouden.
Voorts werd gemeld dat de bezetters leden van de Qatan- en Otaiba-stammen (bedoeïenen) waren en tot de sjïitische minderheid behoorden. De regering van Saoedi-Arabië verstrekte weinig duidelijke informatie over de exacte identiteit of motieven van de bezetters en gaf herhaaldelijk tegenstrijdige verklaringen uit. De berichtgeving door Westerse journalisten werd bovendien bemoeilijkt door de omstandigheid dat Mekka gesloten is voor niet-moslems.

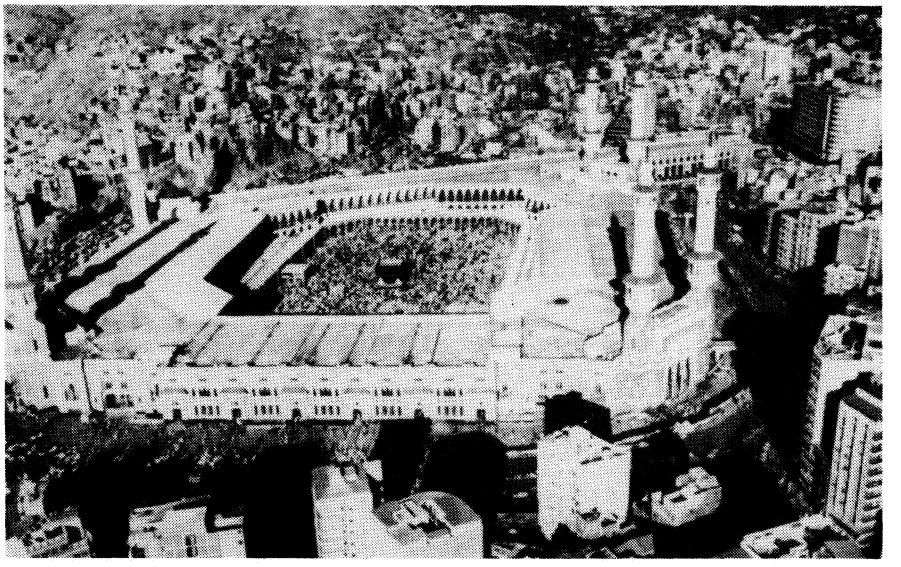
De grote moskee in Mekka.

Op 21 nov. verklaarde de Saoedische minister van binnenlandse zaken, prins Nayef ibn Abdul Aziz, dat de regering afgezien had van een besluit om de bezetters aan te vallen, omdat bloedvergieten in het heiligdom nadrukkelijk door de koran werd verboden. Hij deelde mee dat er geen aanwijzing bestond voor de betrokkenheid van ,,zekere nationaliteiten" bij de bezetting, een uitspraak die in het algemeen beschouwd werd als een verwijzing naar Iraanse sjïitische moslems, wier verantwoordelijkheid voor de bezetting van de moskee door de Saoedische pers was gesuggereerd.
De verwarring duurde de volgende vier dagen voort. De Saoedische minister van voorlichting, Mohammed Abdo Yamani, verzekerde toen herhaaldelijk dat een aanval op de moskee was gedaan door Saoedische troepen, dat de toestand nu onder controle was en dat de moskee was heropend. (Maar op 23 en 30 nov. was de moskee niet beschikbaar voor de geregelde Vrijdagse gebedsdiensten. die toen in plaats daarvan door radio en TV vanuit Medina werden uitgezonden.)

Op 25 nov. zond de TV een uitspraak van de oelama (het hoogste orgaan van de islamitische rechtspraak) uit, waarin het verbod op het gebruik van wapens in de moskee werd opgeheven. Kort daarop trokken ca. 2.200 militairen het complex in gepantserde personeelsvoertuigen binnen. Met gebruik van houwitsers en lichte artillerie kregen zij het grootste deel van de gebouwen weer onder controle. Daarna duurden de gevechten in de 270 catacomben en ruimten onder de moskee voort tot het verzet op 3 dec. werd beëindigd, nadat de troepen met behulp van traangas, water en rook de tunnels hadden gezuiverd. (Volgens een onbevestigd bericht van het Franse weekblad *Le* Point d.d. 28 jan. hadden vijf Franse officieren van de speciale anti-terreurbrigade van de gendarmerie vanaf 23 nov. de tegenaanval op de moskee georganiseerd; op 2 dec. hadden zij uit het depot van de gendarmerie in Evreux zelfs speciaal gas en explosieven laten komen om de bezetters uit de kelders te verdrijven.)

Op 27 nov. werd de verantwoordelijkheid voor de bezetting van de moskee opgeëist door een groep, die zich de „Moslem Revolutionaire Beweging op het Arabische Schiereiland" noemde. Deze verklaarde via kranten in Beiroet dat de actie gericht was tegen de koninklijke familie.

Dezelfde dag werd de verantwoordelijkheid in het Libanese blad Al Nahar

opgeëist door de ,,Unie van de volken van het Arabische Schiereiland". Deze sprak van een ,,nationale progressieve islamitische opstand" tegen de VS en het zionisme. Maar dit werd op 30 nov. tegengesproken door de leider van de Unie, Nasser al-Said, die wel zei te sympathiseren met de actie, welke z.i. een spontane reactie op sociaal onrecht onder het bewind van de monarchie was. Volgens de N Z Z (9-12) verklaarde Nasser al-Said, die ten tijde van de Egyptische president Nasser, president van een Saoedische regering in ballingschap was, dat de Saoedische veiligheidsautoriteiten in de week vóór de moskeebezetting 1.500 leden van zijn organisatie hadden gearresteerd; velen van hen hadden tot de strijdkrachten behoord. L e M o n d e (1-1-'80) vernam dat Nasser al-Said op 22 dec. 1979 in Beiroet was ontvoerd door de Saoedische inlichtingendiensten, die hem per vliegtuig naar Saoedi-Arabië hadden overgebracht, waar hij in 1952 bij verstek ter dood was veroordeeld.

De eerstgenoemde beweging deed op 7 jan. 1980 nog van zich horen in een te Teheran uitgegeven verklaring, waarin tot voortzetting van de strijd voor de stichting van een islamitische republiek in Saoedi-Arabië werd opgeroepen.

Anti-Amerikaanse reacties in andere islamitische landen

Ondanks de ontkenning van buitenlandse betrokkenheid bii de moskeebezetting door prins Nayef op **21** nov. leidde het uitblijven van betrouwbare informatie tot beschuldigingen, geruchten en misverstanden, wat in diverse islamitische landen anti-Amerikaanse acties tot gevolg had.

Op **21** nov. gaf de Iraanse leider Ayatollah Khomeini een verklaring uit, waarin hij het ,,misdadige Amerikaanse imperialisme... en internationale zionisme" beschuldigde van verantwoordelijkheid voor de bezetting.

Door een aanduiding van de bezetters als ,,ongelovigen" in een Pakistaanse radio-uitzending kwam het in dat land op **21** nov. tot anti-Amerikaanse uitbarstingen. De Amerikaanse ambassade in Islamabad werd door Pakistaanse en Iraanse studenten bestormd; het gebouw werd in brand gestoken en twee Amerikanen werden doodgeschoten. Het Amerikaanse culturele centrum in Lahore werd door brand verwoest. Het bureau van American Express en ook de bibliotheek van de British Council in Rawalpindi werden zwaar beschadigd evenals het Amerikaanse consulaat in Karachi.

Eveneens op **21** nov. vonden anti-Amerikaanse acties plaats in Bangladesh (Dacca), India (consulaat in Calcutta met stenen bekogeld) en Turkije (consulaat in Izmir idem).

Berichten over verdere onlusten

Tijdens de bezetting van de moskee handhaafde de Saoedische regering haar standpunt dat deze actie een geïsoleerde zaak was. Persberichten over verdere onrust in het land werden tegengesproken.

Het Britse zondagsblad T h e O b s e r v e r (11-11-79) had reeds gemeld dat Saoedische veiligheidsdiensten plannen hadden ontdekt voor twee pro-Iraanse demonstraties door sjiitische moslems in en rond Mekka tijdens de Hajj-feesten (27-29 okt.). Een miljoen foto's van Khomeini en grote hoeveelheden pamfletten en spandoeken zouden in beslag zijn genomen en een aantal demonstrerende Iraniërs zou naar Teheran zijn gedeporteerd. Een gewapende bezetting van het graf van Mohammed in Medina, die moest samenvallen met de bezetting van de moskee, zou door militairen zijn verijdeld.

Op 25 nov. zond radio-Riad een mededeling van minister Yamani uit, waarin een R e u t e r-bericht werd tegengesproken dat 10.000 mensen in Jeddah tegen de bezetting van de moskee te Mekka hadden betoogd.

Op 3 dec. sprak minister Yamani eveneens een bericht tegen uit het Saoedische weekblad A l H a d a f dat een putsch van hoge luchtmachtofficieren met geweld was verijdeld.

Eveneens op 3 dec. meldde het Libanese blad A l S a f i r dat 20.000 militairen vier oliesteden aan de oostkust hadden afgegrendeld na onlusten en demonstraties onder de overwegend sjiitische bevolking. Dit werd door het ministerie van binnenlandse zaken ontkend. Maar deze onlusten en demonstraties werden door buitenlandse waarnemers bevestigd; als plaatsen gaf de N Z Z (9-12) aan: Qatif (waar zes personen zouden zijn gedood), al-Khobar, Rahima, Ras Tanura, Abqaiq en Safwa; de betogers eisten een olieboycot van de VS en steun aan de Iraanse revolutie, aldus de V o l k s k r a n t (6-12).

Aftreden gouverneur van Mekka. Wijzigingen in leiding strijdkrachten

Op **31** dec. aanvaardde koning Khaled het ontslag ,,om gezondheidsredenen" van de gouverneur van de provincie Mekka, prins Fawaz ibn Abdul Aziz (48).

Toen werd tevens het aftreden bekendgemaakt van luitenant-generaal Asaad Abdul Aziz al-Zuhair en luitenant-generaal Ali Majid Kabbani, resp. opperbevelhebber van de luchtmacht en directeur van de militaire operaties, alsmede van generaal Fayiz Mohammed al-Awfi, de directeur-generaal van de binnenlandse veiligheidstroepen.

Reeds op **21** dec. was de chef van de generale staf, generaal-majoor Osman Hamid, per koninklijk decreet van zijn functie ontheven en benoemd tot onderminister van defensie en luchtvaart. Sjeik Kamel Sendi, de directeur-generaal van de Saoedische luchtvaartmaatschappij SAUDIA, werd tegelijk benoemd tot onderminister van defensie en luchtvaart voor zaken van de burgerluchtvaart, terwijl sjeik Abdallah Omar Mahdi als president-directeur van de burgerluchtvaart werd vervangen door sjeik Nasser el-Assaf el-Hussein.

Op **1** en **2** jan. werden voorts de volgende nieuwe functionarissen benoemd: generaal-majoor Mohammed al-Salah al-Hamad tot chef van de generale staf; generaal-majoor Abdul Majid Ali Amran tot opperbevelhebber van de landstrijdkrachten; generaal-majoor Mohammed Sabri tot opperbevelhebber van de luchtmacht; brigadegeneraal Abdullah ibn Abdurrahman al-Shaikh, voorheen commandant van de grenstroepen, tot directeur-generaal van de binnenlandse veiligheidstroepen; en generaal Mohammed Hilal tot commandant van de grenstroepen.

Terechtstelling moskeebezetters

Op **9** jan. werden **63** van de moskeebezetters op last van religieuze rechtbanken in acht steden van Saoedi-Arabië terechtgesteld; zij werden door leden van de koninklijke garde onthoofd. Van de **63** waren **41** afkomstig uit Saoedi-Arabië, **10** uit Egypte, **6** uit Zuid-Jemen, **3** uit Koeweit en **3** uit diverse landen (resp. Soedan, Irak en Noord-Jemen). Voorts werden **19** doodvonnissen gewijzigd in gevangenisstraffen, werden **23** vrouwen en kinderen naar opvoedingsinstituten gestuurd en werden **38** personen vrijgesproken.

Diezelfde dag werden door prins Nayef gewijzigde cijfers over het aantal slachtoffers van de moskeebezetters bekendgemaakt. Onder de veiligheidstroepen vielen **127** doden en **451** gewonden; van de aanvallers werden **75** tijdens de gevechten gedood, terwijl **27** van de **170** gearresteerden later in het hospitaal overleden; bovendien waren in de tunnels nog **15** lijken aangetroffen. Onder de burgers (pelgrims) waren **26** doden en **109** gewonden. De beweerde Mahdi, Al-Qatani, zou tijdens de gevechten zijn gedood, terwijl Juheiman ibn Seif al-Otaiba, die de tacticus van de groep werd genoemd, tot de op 9 jan. terechtgestelden behoorde.

Uitgevers: Int. Uitg. en Handelmij ,.Systemen Keesing" **B.V.** . Ruysdaelstraat 71-75. Postbus 5093, 1007 A B Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing. Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

DUITS-DUITSE PROBLEMEN

Als gevolg van initiatieven, ondernomen door de regering in Oost-Berlijn, zijn de betrekkingen tussen de twee Duitse staten, de Bondsrepubliek Duitsland en de Duitse Democratische Republiek DDR, recentelijk aanzienlijk verslechterd.
Geheel onverwacht maakte de Oostduitse regering op 9 okt. bekend. dat Westelijke bezoekers m.i.v. 13 okt. twee keer zoveel Oostduitse marken moeten kopen bij hun inreis in de DDR als tot dan gebruikelijk was.
Westerse reizigers moeten nu 25 mark per persoon per dag wisselen bij hun inreis. Dat geldt voor zowel Oost-Berlijn als voor de rest van de DDR. Tot dan waren deze bedragen voor Oost-Berlijn 6,50 mark en voor de rest van het land 13 mark.
Voorts zijn gepensioneerden niet meer van de verplichting vrijgesteld en moeten kinderen van 6 tot en met 15 jaar ook 7,50 mark per dag inwisselen: tot nu toe begon de verplichting pas bij 16 jaar.
De oude regeling voor verplichte wisseling gold sinds 1974.
De Oostduitsers rekenen Westduitse en Oostduitse marken daarbij als van dezelfde waarde. In werkelijkheid wordt op de zwarte markt in de DDR drie tot vier keer zoveel voor Westduitse marken betaald. De regeling had en heeft steeds duidelijk als achtergrond gehad het verkrijgen van harde Westerse valuta om daarmee aankopen in het Westen te kunnen doen.
Het officiële Oostduitse persbureau ADN publiceerde op 10 okt. een toelichting op de nieuwe maatregel van de hand van minister Werner Schmieder van financiën. Op 11 okt. stond deze toelichting in het Oostduitse partijdagblad Neues *Deutschland.*
Volgend Schmieder houdt de maatregel verband met de inflatie in de kapitalistische landen.

„Het is bekend dat de valuta van de niet-socialistische landen niet meer dezelfde waarde hebben. terwijl onze DDR-mark in waarde omhoog is gegaan, omdat de prijs van de voornaamste produkten in ons land stabiel is gebleven," aldus de Oostduitse minister.
Hij spreekt er schande van dat inwoners van de Bondsrepubliek zich in de DDR voor de prijs van één D-mark tegoed kunnen doen aan een maaltijd waarvoor ze thuis minstens 16 D-mark hadden moeten betalen. dank zij het feit dat ze in de DDR op de zwarte markt geld kunnen wisselen.
Hij beschuldigt de Westduite en Westberlijnse autoriteiten ervan te weinig te hebben gedaan aan het tegengaan van de zwarte handel in marken, „terwijl ze toch wisten dat dit de belangen van de DDR zou schaden".
Volgens Schmieder heeft de nieuwe maatregel „geen gevolgen voor de regeling van het verkeer tussen de beide Duitslanden" en vormt zij „geen aanleiding tot een verslechtering van de relaties".

Westduitse reacties

De woordvoerder van bondskanselier Helmut Schmidt, Klaus Bölling, zei op 9 okt. dat de verhoging „grote spanningen" zal oproepen. Naar schatting reizen per jaar 7 tot 8 mln mensen uit de Bondsrepubliek naar vrienden en familieleden in de DDR.

Burgemeester Dietrich Stobbe van West-Berlijn vond de maatregel „in tegenspraak met de geest van de onderlinge Duitse betrekkingen en strijdig met de mensenrechtenakkoorden van Helsinki". Hij had het over „een klap in het gezicht van de internationale ontspanning".

De maatregel treft vooral oudere mensen en zal naar zijn mening het aantal bezoeken aan de DDR doen afnemen. De Westduitse regering heeft op 10 okt. scherp tegen de maatregel geprotesteerd. De permanente Westduitse vertegenwoordiger in Oost-Berlijn, Günther Gaus, heeft het protest verwoord in een gesprek van een halfuur op het Oostduitse ministerie van buitenlandse zaken.

De Bondsregering is van mening dat de maatregel moet worden teruggedraaid. „West-Duitsland is van mening dat deze maatregel de zwaarste slag is die gedurende de laatste zes jaar is toegebracht aan de verhoudingen tussen de beide Duitslanden," verklaarde Gaus na afloop van het gesprek.
Het protest werd ook overgebracht aan de permanente Oostduitse vertegenwoordiger in Bonn. die daartoe naar de Bondskanselarij was ontboden
Volgens Gaus hebben de Oostduitsers de Westduitse bezwaren tegen de maatregel als een „ontoelaatbare inmenging in de binnenlandse aangelegenheden van de DDR" van de hand gewezen
Op 12 okt. noemde de Westduitse bondkanselier Helmut Schmidt de maatregel „een teken van angst" voor „de interne politieke gevolgen van de ontspanningspolitiek".
Op het congres van de vakbond van PTT-ambtenaren zei Schmidt dat de Bondsrepubliek de kwestie zal aankaarten op de CEVS-vervolgconferentie, die thans in Madrid plaatsvindt. „Wat de DDR nu heeft gedaan," zo zei Schmidt, „is volledig in strijd met wat in Helsinki tussen de Europese landen is overeengekomen omtrent goede nabuurschap en vergroting van de reismogelijkheden".
De economische motieven die de minister van financiën van de DDR heeft aangevoerd als zou de waarde van de Oostduitse mark zijn gestegen ten opzichte van de Westduitse mark noemde de bondskanselier „absurd en bijna belachelijk".
Een verband leggend tussen de valutamaatregel en de arbeidsonrust en liberalisatie in Polen, zei Schmidt dat de „orthodoxe en demagogische elementen in de Oostduitse leiding de wind in de zeilen hebben gekregen". „De aanhangers van de harde lijn hebben hun kans gegrepen om de Westerse invloed terug te dringen."

Midden voor Erich Honeckei tijdens zijn rede in Gera

Honeckervraagt Westduitse erkenning *van eigen* DDR-nationaliteit

De Oostduitse president en partijleider Erich Honecker heeft op 13 okt. in Gera voor partijkader een rede gehouden, waarin hij de „imperialistische BRD" van inmenging in de binnenlandse aangelegenheden beschuldigde.

Honecker verklaarde. dat de DDR en de Bondsrepubliek nog ver verwijderd zijn van een normalisatie van hun onderlinge betrekkingen. De Bondsrepubliek minacht de soevereiniteit van de DDR, zei hij. Hij eiste, dat Bonn de DDR-nationaliteit zou erkennen en dat Bonn zou ophouden met het verschaffen van Westduitse paspoorten aan DDR-burgers in het buitenland.

Ten slotte verlangde Honecker, dat de permanente vertegenwoordigingen van de twee Duitse staten over en weer de status van ambassade zouden verkrijgen.

„Niemand kan toch serieus geloven dat men actief opkomt voor het Westelijke bondgenootschap, uit solidariteit met de VS de Olympische Spelen in Moskou boycot, als uitvinder en aanvoerder bij het Brusselse rakettenbesluit optreedt en dat men dan tegelijkertijd kan doen alsof men met de DDR alleen maar over verbeteringen van het reisverkeer hoeft te spreken," zei Honecker over de Westduitse politiek.

Honecker over situatie in Polen

In zijn rede in Gera op 13 okt. heeft Erich Honecker ook gesproken over de situatie in Polen na de arbeidsonrust in dat land.

Hierover zei hij o.m het volgende:

„De socialistische Duitse Democratische Republiek staat als vriend en bondgenoot voor altijd aan de zijde van het Poolse volk, dat onder leiding van de Poolse Verenigde Arbeiderspartij bezig is de volksmacht tot stand te brengen. Ook hier wil ik verklaren dat het lot van Volkspolen de socialistische DDR niet onverschillig laat.

Wij zijn solidair met het Poolse broedervolk. dat – los van de nog bestaande problemen – grote prestaties heeft verricht."

„In het belang van vrede en socialisme en op grond van onze politieke, economische en culturele betrekkingen, alsmede van de vele intermenselijke contacten, hebben wij belang bij een stabiele situatie in Polen. Daarom zullen wij ons verzetten tegen alle pogingen tot inmenging van buitenlandse reactionairen die voor hun duistere doeleinden proberen munt te slaan uit de huidige moeilijkheden in Polen. De contra-revolutie moet weten dat haar macht niet ten oosten van de Elbe en de Werra reikt."

„Het is geen toeval dat juist op het ogenblik waarop onze Poolse zusterpartij voor de taak staat een oplossing te vinden voor gecompliceerde problemen die niet op de lange baan kunnen worden geschoven, en bepaalde wijzigingen in haar politiek aan te brengen, de imperialistische massamedia en hun handlangers, met name in de Bondsrepubliek, een hetze zonder weerga tegen het socialistische Polen ontketenden."

De Westduitse bondskanselier Helmut Schmidt (r.) overlegt met zijn minister van buitenlandse zaken Hans-Dietrich Genscher over de Duits–Duitse problemen.

„Voor Volkspolen is evenals voor de DDR en de andere socialistische broederlanden de vriendschap met de Sowjet-Unie de garantie voor een vredige toekomst in geluk en welvaart.

„Eén ding staat vast: de Volksrepubliek Polen is en blijft een socialistisch land. Zij behoort onafscheidelijk tot de wereld van het socialisine. Niemand kan het rad van de geschiedenis terugdraaien.

En samen met onze vrienden zullen wij dat garanderen."

Westduits kabinet reageert met terughouding

Het Westduitse kabinet wijdde op 15 okt. een vergadering aan de betrekkingen met de DDR. Het besloot geen sancties tegen de DDR te treffen en op de afgrenzingspolitiek van de DDR niet met afgrenzing te reageren.

Wel was het zo, dat Bonn „voorlopig geen aanleiding" zag om bepaalde economische besprekingen met de DDR voort te zetten of op te nemen.

„Wij zouden tegen een belangrijk beginsel van de eenheid van de natie zondigen als wij afgrenzing met afgrenzing zouden beantwoorden," zo zei bondskanselier Helmut Schmidt in het kabinetsberaad.

Schmidt had voor het beraad zijn tiendaags verblijf in het Kurhotel Jakobaberg onderbroken, waar hij met veel warme baden hoopte op te knappen van de verkiezingsinspanningen en zijn zoveelste verwaarloosde verkoudheid dit jaar.

Op de eis van de DDR-leider Erich Honecker dat de Bondsrepubliek de DDR volledig moet erkennen, de permanente vertegenwoordigingen in beide landen tot ambassades verheffen en de DDR-nationaliteit ook in de Bondsrepubliek accepteren, gaat de Westduitse regering niet in.

Bonn ziet „voorlopig" geen aanleiding om met de DDR te onderhandelen over voortzetting van het lopende krediet, de z.g. „swing". Dit renteloze krediet voor de DDR bedraagt dit jaar waarschijnlijk 650 mln D-mark. Begin volgend jaar zou daarover opnieuw moeten worden onderhandeld; anders daalt het krediet automatisch tot 200 mln D-mark.

In DDR-kringen werd erop gewezen dat een beperking van het krediet niet zo problematisch is voor het land. Het Westduitse handelsoverschot in de bilaterale handel is vorig jaar verdwenen. Bonn raakt met een eventuele vermindering van het krediet eerder kleine Westduitse ondernemingen die aan de DDR kunnen leveren dank zij dit krediet, dan de DDR zelf, aldus een Oostduitse zegsman.

Perscommentaren

Een overzicht van perscommentaren op de Oostduitse maatregelen en verlangens geeft het volgende beeld:

The Guardian schreef op 15 okt.:

Door verhoging van het minimumbedrag dat bezoekers uit West-Berlijn en uit de Bondsrepubliek

per dag in Oostduitse valuta moeten wisselen tot DM 25 hebben de Oostduitsers de resultaten van een decennium van moeizame normalisatieonder handelingen met de Bondsrepubliek bijna ongedaan gemaakt. In Bonn ziet men de maatregel van de DDR. vooral omdat Moskou deze openlijk ge steund heeft, als bewijs van Moskous vaste voornemen om de uitbreiding van de onrust in Polen te voorkomen door alle grenzen met het Westen verder te sluiten.

Oost- en U'estduitsers zijn door talloze familiebanden en door culturele en emotionele verwantschap met elkaar verbonden. De Oostduitse regering heeft welbewust aan een scheiding gewerkt; voor Oostduitsers beneden de pensioengerechtigde leef tijd is het in feite onmogelijk een bezoek te brengen aan de BRD. laat staan erheen emigreren. Alleen inwoners boven de pensioengerechtigde leeftijd mogen emigreren. omdat zij tóch niet meer kunnen deelnemen aan het arbeidsproces.

De Bondsrepubliek heeft er zich altijd voor beijverd om te onderhandelen over familiebezoek. en met succes. Vorig jaar waren er 8 iriln bezoeken vanuit de Bondsrepubliek en 3 mln vanuit West-Berlijn.

De Oostduitsers hebben hun valutamaatregel verklaard uit de waardedaling van de Westduilsr mark; bovendien willen zij de zwarte markt in Oostduitse marken de kop indrukken. Niemand gelooft dat dit ware reden is; het gaat erom het bezoek vanuit het Westen te beperken. want vele gepensioneerden die vroeger geen Westduits geld behoefden in te wisselen, kunnen zich. nu zij 25 mark moeten wisselen, de reis moeilijker permitte-

Honecker heeft thans ook de eis gesteld dat de Bondsrepubliek de DDR volledig als een buitenlandse staat erkent. Dit zou voor de DDR wel zeer nadelig zijn doordat er een einde zou komen aan de handelsprivileges op grond van de inter-Duitse handel en aan het officieuze EG-lidmaatschap van de DDR. eveneens vanwege de inter-Duitse handel. Ook de economische betrekkingen zullen eronder lijden: Bonn heeft verklaard bestaande overeenkomsten te zullen nakomen maar voorlopig de onderhandelingen over nieuwe overeenkomsten stop te zetten.

Dit alles zal ook buiten Oost en West-Duitsland politieke repercussies hebben. Zal Honccker de beperking van het bezoek uit het Westen vóór de verkiezingen in de Bondsrepubliek hebben genomen dan zou dit een nederlaag voor Schmidt hebben kunnen betekenen. Nu voelt Schmidt zich vernederd. niet alleen door de Oostduitsers maar vooral door de Sowjet-Unie: hij had geloofd. Brezjnew ervan overtuigd te hebben dat de ontspanning in Europa gehandhaafd moest blijven.

Een hoofdartikel in The Times (15-10) begint met de opmerking dat de Sowjet-Unie het tot nu toe gevoerde beleid, dat detente in Europa niet moet lijden onder spanningen elders, omgebogen heeft. Moskou kan erop rekenen dat de Westduitsers in Madrid de beperkingen op het reisverkeer aan de orde zullen stellen; welbewust wordt door de Sowjet-Unie en de DDR de Bondsrepubliek als symbool van een schijn van goede relaties tussen Oost en West afgedankt. De Times somt verschillende mogelijke oorzaken op: de situatie in Polen en het gebrek aan deviezen van de DDR: er zouden wel minder bezoekers komen, maar tevens meer deviezen.

Het kan ook een tactische manœuvre op korte termijn zijn. Er staat nog steeds een bezoek van Schmidt aan Honecker op de agenda. Door thans een crisis uit te lokken zou Honecker concessies kunnen afdwingen. Wanneer Bonn thans geen vergeldingsmaatregelen neemt dan zouden de Oostduitsers gaan denken goed gegokt te hebben. Momenteel lijkt het er echter op dat de Oostduitsers iets meer in hun schild voeren dan een tactische zet tegen Bonn. (AP, Reuter. DPA. Wereldwijzer, NRC/H'blad, NZZ. FAZ, Le Monde. The Times)

WEST-EUROPA

BELGIË

RIJKSBEGROTING **1981**

De regering heeft op 2 okt. het ontw-erp van rijksbegroting voor 1981 bij de Kamer ingediend. De lopende ontvangsten worden geraamd op 1.104,2 rnrd fr. of 9,35% meer dan in de aangepaste begroting 1980. De uitgaven worden geraamd op 1.194,9 rnrd fr. of 7,6% meer dan in de aangepaste begroting 1980.
De aangroei van de uitgaven is vooral toe te schrijven aan de begroting van de
rijksschuld (+19,6 rnrd fr. of 13,9%), de pensioenen (+12,4 mrd fr. of 10,7%) en de sociale voorzorg (+11,3 rnrd fr. of 12%).
Het geheel van de kapitaalverrichtingen voor 1981 ziet eruit als volgt:

	Vastleggingsprogramma's	Ordonnanceringen
I. Budgettaire sector	96,0	91,3
1) Investeringen (niet inbegrepen het Wegenfonds)		
2) Andere kapitaaluitgaven	57,2	57,2
	153,2	
Kapitaalontvangsten	—	148,5
Saldo	—	134,1
Wegenfonds	15,9	
II. Gedebudgetteerde sector	32,2	
III. Instellingen van openbaar nut	53,4	
	254,7	
waarvan:		
Investeringen	197,5	
andere kapitaaluitgaven	57,2	

Voor de lopende verrichtingen wordt het tekort geraamd op 90,8 rnrd fr. Het verschil tussen de geraamde kapitaalontvangsten en de ordonnanceringskredieten voor kapitaaluitgaven bedraagt 134,1 rnrd fr.

Aanpassing begroting 1980
Het begrotingsdocument bevat ook ge-
gevens betreffende de aanpassing van de begroting 1980.
De waarschijnlijke ontvangsten voor 1980 liggen enigszins onder de vooruitzichten. Naargelang wordt uitgegaan van de oorspronkelijke raming of wordt rekening gehouden met de weerslag van de regeringsverklaring op de ontvangsten, mag men minder-opbrengsten verwachten ten belope van 19,7 mrd of 16,7 mrd wat de fiscale opbrengsten betreft, en aan meer-opbrengsten van 7.3 rnrd wat de niet-fiscale opbrengsten betreft. In het algemeen wordt een netto minderopbrengst van 12,4 of 9,4 mrd verwacht.
Wat de uitgaven aangaat, stond oorspronkelijk in de begroting 1.104,5 rnrd
fr. ingeschreven. Door amendementen voor een netto bedrag van 760,9 mln fr. werd ze op 1.105.3rnrd fr. gebracht. De bijkomende kredieten, voor een netto bedrag van 5.4 rnrd fr., brengen het eindtotaal van de lopende uitgaven voor 1980 op 1.110,7 mrd fr.
Het globaal netto te financieren saldo, àat oorspronkelijk geraamd werd op 231,7 mrd fr.. wordt nu geraamd op 253,7 rnrd fr.

In de inleiding van de Algemene Toelichting bij de rijksbegroting licht de regering haar beleidsopvattingen als volgt toe:

1. Een zwakke conjunctuur
Eens te meer moet bij de opstelling van de Rijksbegroting worden vooruitgekeken op een onzekere en weinig bemoedigende economische toestand.
In alle Westerse industrielanden hebben de olieprijsstijgingen van het afgelopen jaar diepe sporen getrokken in de lopende rekening van de betalingsbalans. Monetaire restricties konden wel het gevaar van een nieuwe inflatiegolf in West-Europa bezweren, maar de politieke en economische onzekerheid remde de ontwikkeling van de produktie en de wereldhandel.
De overheidsfinancien worden zwaar op de proef gesteld. De ontoereikende toename van de inkomsten en de versterkte stijging van de uitgaven nopen haast overal tot een groeiend overheidsberoep op de kapitaalmarkten. waardoor de opwaartse druk op het rentepeil werd vergroot en de financiering van de bedrijfsinvesteringen werd bemoeilijkt.
De vrij behoorlijke conjunctuurontwikkeling van 1979 heeft sinds het tweede trimester van dit jaar plaats gemaakt voor een duidelijk waarneembare vertraging die vooral in de Verenigde Staten scherpe vormen aanneemt. Het herstel van de conjunctuur zou daardoor tot in de helft van 1981 kunnen uitblijven, wat de kansen op een economische groei van enige betekenis in aanzienlijke mate beperkt.
Ons land en zijn open economie kunnen in die omstandigheden niet verhopen tot duidelijk betere prestaties in staat te zijn. ondanks de aanwezigheid van enkele positieve factoren.
Het inflatiepeil ligt lager dan dat van de meeste andere industrielanden. de Belgische munt behoudt in het Europees Monetair Stelsel een vrij gunstige plaats. Een verdere afbrokkeling van de concurrentiepositie van het Belgisch bedrijfsleven kan daardoor worden voorkomen te meer omdat ook onze investeringsvooruitzichten gunstig blijven. Maar zelfs bij een expansie van onze export blijft de toegevoegde waarde van de Belgische economie te gering om een substantieel tegengewicht te vormen voor de negatieve invloed die het hoge binnenlandse bestedingspeil uitoefent op de lopende rekening van de betalingsbalans.
Ten slotte kan niet worden ontkend dat de zopas ingetreden conjunctuurverzwakking en de aanhoudend hoge rentestand ook in ons land de perspectieven op een duidelijke economische groei voor de onmiddellijke toekomst naar de achtergrond verdringen.
Rekening houdend met het geheel van deze omstandigheden heeft de Regering haar verwachtingen ten aanzien van de BNP-groei in 1981 beperkt tot 1,1%, ofschoon gezaghebbende instanties op dit stuk een ietwat hoger cijfer hadden vooropgesteld. Deze BNP-hypothese is de laagste waarop tijdens

de jongste twee decennia een begroting moest worden opgebouwd. Zij vergt dan ook op zichzelf reeds een bijzondere inspanning om de evolutie van de staatsuitgaven binnen redelijke perken te houden. Voorts wordt verwacht dat de BNP-prijzen in 1981 globaal met 6,4% zullen stijgen, wat de nominale aangroei van het BNP in totaal op 7.6% brengt.

2. De begroting 1981: beheers: door niet **in**krimpbare uitgaven

De lopende ontvangsten van de Rijksmiddelenbegroting worden voor 1981 geraamd op 1.104,2 mrd, d.i. ten opzichte van de vermoedelijke ontvangsten 1980 een stijging van 9.3% die opnieuw een belangrijke inspanning in de strijd tegen de fraude impliceert.

Die stijging kan evenwel niet verhinderen dat de lopende inkomsten van de Staat volgend jaar lager zullen liggen dan de lopende uitgaven waaraan reeds in 1980 het hoofd moet worden geboden. De ruimte waarin de begroting 1981 dient tot stand te komen. is dus nauwer dan ooit tevoren.

De lopende uitgaven van de Staatsbegroting 1981 bedragen 1.195 mrd, d.i. 8,2% meer dan de oorspronkelijke begroting 1980. Ten opzichte van de aangepaste begroting van dit jaar bedraagt de stijging 7,6%. Op te merken valt dat, met uitzondering van de Rijksschuld en Nationale Opvoeding, alle aangepaste begrotingen 1980 lager liggen dan de oorspronkelijke ramingen en dat van die aangepaste cijfers is uitgegaan voor het bepalen van de kredieten 1981.

Daarnaast worden bepaalde uitgaven gedekt door nieuwe toewijzingen van ontvangsten. die hun verantwoording vinden in bestaande wetsbepalingen of in het specifiek of uitzonderlijk karakter van de betrokken ontvangsten. Als tevens met deze uitgaven rekening wordt gehouden, dan moet de hierboven genoemde uitgavenstijging met 1.7% verhoogd worden.

Een strikte beperking van het groeiritme van de lopende uitgaven tot 7,6%, d.i. de nominale BNP-groei, zou in 1981 slechts een uitgavenstijging van 84 mrd mogelijk hebben gemaakt. Welnu. dit bedrag volstaat niet eens om het hoofd te bieden aan de stijging van de last van de rijksschuld en de kostprijs van de wettelijk voorgeschreven indexatie van een groot aantal uitgaven.

Zonder de lasten van de rijksschuld maar met de uitgaven gedekt door nieuwe toewijzingen van ontvangsten, stijgen de lopende uitgaven in 1981 slechts met 6,8% ten opzichte van de oorspronkelijke begroting 1980, d.i. 0,8% minder dan de nominale groei van het BNP.

Een verder doorgedreven vermindering van de lopende staatsuitgaven stuit onvermijdelijk op de toegenomen verstarring die de structuur van de overheidsuitgaven kenmerkt. Macro-economisch wordt de crisis grotendeels gedragen door de bedrijven en door de overheid, wier aandeel in het nationaal inkomen verder is afgenomen. Deze verschuiving is haast ongemerkt gepaard gegaan met een steeds grotere beperking van het pakket overheidsuitgaven dat effectief voor inkrimping vatbaar is.

De begroting van de schuld en de financiële lasten van het Wegenfonds leggen in 1981 beslag op nagenoeg 200 mrd, d.i. 16.5% of 1/6 van de totale lopende uitgaven.

De wettelijk te indexeren uitgaven, hoofdzakelijk samengesteld uit wedden, pensioenen, sociale toelagen en dotaties, slorpen in 1981 globaal 740 mrd of 62% van de uitgavenbegroting op. Om dit bedrag te eerbiedigen, wordt de dotatie aan de lokale overheid verder beperkt en moet inzake sociale zekerheid een solidaire inspanning worden gevraagd aan alle geledingen van de bevolking. Op dit uitgavenpakket kan derhalve in de huidige omstandigheden voor 1981 nauwelijks verder worden bezuinigd.

Dit betekent dat de manceuvreerruimte voor besparingen beperkt blijft tot 20% van de totale lopende uitgaven. Het is precies deze groep van uitgaven die de jongste jaren en inzonderheid in 1980 werd aangesproken in het kader van de opeenvolgende bezuinigingsoperaties ter voorkoming van belangrijke bijkredieten. Voor 1981 is de stijging van de werkingskosten van de overheid overigens beperkt tot 5% en werd op de uitgaven voor verwarming het

LOPENDE UITGAVEN

Aangepaste begroting 1980 en ontwerp-begroting 1981
(in miljoenen franks)

		Oorspronkelijke begroting 1980	Aangepaste begroting 1980	Ontwerp-begroting 1981
Rijksschuld	(a)	124.270,6	141.415,2	161.079,8
Pensioenen	(a)	119.705,1	117.170,1	129.658,9
Dotaties	(a)	3.176,5	3.176,5	3.417,9
Eersreminisrer	(a)	1.969,3	2.550,5	1.965,3
Justitie	(a)	16.823,9	16.160,9	17.364,6
Binneniandsezaken	(a)	69.549,4	68.650,5	72.618,6
Buitenlandse zaken en Buitenlandsehandel	ia)	6.887,6	6.835,8	7.753,0
Ontwikkelingssamenwerking	(a)	7.447,3	6.983,5	7.264,1
Landsverdediging	(a)	60.944,0	60.465,7	64.937,6
	(b)	19.492,5	18.107,5	19.512,6
	(c)	14.227,3	14.227,3	22.336,1
Rijkswacht	(a!	12.531,2	12.235,0	12.993,0
	(b)	19,8	19,8	21,2
	(c)	41,7	41,7	43,8
Landbouw	(a)	8.198,6	8.006,4	8.501,8
Economischezaken	(a)	19.990,6	19.212,6	18.079,6
	(b)	129,4	159,4	274,0
	(c)	220,0	220,0	422,5
Middenstand	(a)	5.126,3	4.993,5	5.268,5
Openbarewerken	(a)	47.245,2	46.319,7	48.582,2
	(b)	741,4	725,4	737,0
	(c)	741,9	725,9	744,0
Verkeer	(a!	68.550,3	66.776,9	70.757,6
PTT	(a)	16.805,1	15.483,8	16.206,9
Tewerkstellingen Arbeid	(a)	83.427,8	83.015,0	87.614,2
Sociale Voorzorg	(a)	88.750.6	94.611,2	105.970.3
Nationale Opvoeding				
Nederlandse sector:				
– departement	(a!	110.892,6	111.916,3	119.350,3
– kredieten CNC.	(a)	1.745,9	1.497,1	2.826,5
Franse sector:				
– departement	(a)	85.308,1	88.723,7	93.173,2
– kredieten CCF	(a)	1.206,7	1.067,9	1.297,4
	(b)	23,6	23,6	23,6
	(c)	23,6	23,6	23,6
– kredieten RDK	(a)	16,9	16,9	14,5
Gemeenschappelijkesector	(a)	2.101,5	2.025,2	2.113,7
Gemeenschappelijke culturele zaken	ia)	978,2	955,2	1.020,0
Volksgezondheid en Gezin	(a)	27.084,8	25.902,3	24.926,6
Financien	(a)	26.872,1	26.416,4	28.144,7
Provisies	(a)	2.320,0	3.820,0	2.000,0
Totalendernationale begrotingen	(a)	1.019.926,2	1.036.403,8	1.114.900,8
	(b)	20.406,7	19.035,7	20.568,4
	(c)	15.254,5	15.238,5	23.570,0
Dotaties aan de Gemeenschappen:				
Franse	(a)	11.499.6	11.364,3	
Vlaamse	(a)	14.055,3	13.889,9	42.598,3
Duitse	(a)	197,1	194,8	
Indenationalebegrotingen	(a)	22.596.5	14.140,5	
Totalen voor de Gemeenschappen	(a)	48.348.5	39 589,5	42.598,3
Dotaties aan de Gewesten:				
Vlaanderen	(a+b)	8.292,0	8.195,5	
	(a+c)	8.379,5	8.283,0	(a+b)
Wallonië	(a+b)	6.261,2	6.188,4	16.913,1
	(a+c)	6.290,0	6.217,2	ia–cl
Brussel	(a+b)	1.350,3	1.334,6	17.055,4
	(a–c)	1.366,3	1.350,6	
Totalen voor de Gewesten	(a+b)	15.903,5	15.718,5	16.913,1
	(a+c)	16.035,8	15.850,8	17.055,4
Totale Begroting:				
Totalenderordonnanceringen	(a+b)	1.104.584,9	1.110.747,5	1.194.980,6
Totalendervastleggingen	(a+c)	1.099.565,0	1.107.082,6	1.198.124,5

(a) Niet-gesplitste kredieten. (b) Ordonnanceringskredieten. (c) Vastleggingskredieten

beginsel van de absolute nulgroei toegepast, gelet op de energiebesparing van 20% die aan alle openbare diensten is opgelegd. Niet-geïndexeerde en niet-prioritaire uitgaven worden eveneens gehandhaafd op het nominaal peil van 1980. conform het regeerakkoord.
Verder wordt de begroting in toenemende mate aangesproken voor de uitvoering van de vaste verbintenissen aangegaan in het kader van de her structurering van bepaalde industrietakken. daaronder begrepen de sociale begeleidingsmaatregelen die noodzakelijk werden geacht.
Het hoeft geen betoog dat ook het tewerkstellings beleid aanzienlijke middelen blijft vergen. Tussen 1974 en 1979 is de tewerkstelling in het geheel van de overheidssector toegenomen met nagenoeg 105.000 eenheden. Daarnaast zijn thans meer dari 55.000 arbeidskrachten opgenomen als tewerkgestelde werkloze of in een bijzonder tijdelijk kader. Met deze laatste stelsels verleent de Staat bovendien indirect een aanzienlijke begrotingssteun aan de lokale overheid. Ten slotte bedraagt het aantal bruggepensioneerden reeds 85.000.

3. De sociale zekerheid: een hernieuwde solidariteit
Een essentiële bezorgdheid van de Regering voor 1981 gaat naar de gezondmaking van de sociale zekerheid en naar het herstel van het financieel evenwicht ervan.
De sociale zekerheid is een van de belangrijkste verwezenlijkingen van de naoorlogse periode. Dank zij het hoog welvaartspeil konden wij het stelsel geleidelijk uitbouwen en er de quasi totaliteit van de bevolking bij betrekken. Aldus zijn wij erin geslaagd de door een sociaal risico weggevallen arbeidsinkomens te vervangen en die inkomens aan te vullen als zij ontoereikend zijn of aan bijkomende lasten het hoofd moeten bieden.
De gewijzigde sociale en economische toestand impliceert thans een nieuwe benadering van de sociale zekerheid in haar geheel, zonder afbreuk te doen aan de fundamentele verworvenheden ervan. De solidariteit moet opnieuw worden benadrukt en er moet worden gestreefd naar doeltreffendheid. vereenvoudiging en humanisering.
De economische crisis, de steil gestegen werkloosheid. de demografische ontwikkeling en de kostenexplosie in de gezondheidszorg hebben ertoe geleid het financieel evenwicht van de stelsels van sociale zekerheid grondig te verstoren. De inkomsten blijven dalen en de uitgaven stijgen in een snel tempo. De staatsfinanciën evolueren op dezelfde wijze, zodat zij niet meer bij machte zijn om de tekorten van de sociale zekerheid op te vangen. De financiële onderbouw van de sociale zekerheid is daardoor deerlijk gehavend en noopt voor de toekomst tot ernstige bezorgdheid. De Regering beschouwt het dan ook als haar prioritaire taak in die toestand verandering aan te brengen en de sociale verworvenheden voor de toekomst veilig te stellen.
Wat de werknemers betreft is bij de Senaat een ontwerp van wet ingediend dat betrekking heeft op de algemene beginselen van de sociale zekerheid. Het strekt er onder meer toe de bestaande financieringsbepalingen te vervangen dooi' stabiele criteria die evenwicht brengen tussen de financiering door bijdragen en de financiering vanuit de nationale solidariteit. Voor 1981 heeft de Regering voor de financiering van de rijkstoelage een totale enveloppe van 202,3 mrd uitgetrokken
Dit bedrag is vastgesteld op basis van de toelagen ingeschreven in de oorspronkelijke begroting 1980 (dit is vóór de opeenvolgende besparingsoperaties), verhoogd met 8,24% en met een aanvullende inspanning van 4.3 mrd. Ondanks de aanzienlijke stijging van deze toelage ten opzichte van 1980. zullen niettemin aanvullende maatregelen noodzakelijk zijn om een tekort van meer dan 30 mrd te dekken.
In de overheidssector stijgen de pensioenuitgaven van 37,6 mrd in 1978 tot 55 mrd voor 1981, d.i. in nauwelijks drie jaar een verhoging van bijna 50%
Deze evolutie heeft trouwens lang niet het eindpunt bereikt, vermits het aantal gerechtigden op overheidspensioen tijdens de komende jaren verder zal blijven toenemen Ook hier zijn dus maatregelen vereist om de financiering van de pensioenen voor de toekomst veilig te stellen.
Ten slotte doen zich aanzienlijke moeilijkheden voor in de financiering van het sociaal statuut van de zelfstandigen. Zoals voor de werknemers werd de staatstoelage van 1981 bepaald op basis van het krediet ingeschreven in de oorspronkelijke begroting 1980. verhoogd met 8,24% en met een aanvullende inspanning van 500 mln. Die toelage zal echter evenmin kunnen volstaan om het belangrijk structureel tekort te dekken dat in deze sector is ontstaan door de ongunstige ontwikkeling van de verhouding tussen het aantal gerechtigden en het aantal bijdrageplichtigen,
Kortom. de gezondmaking van deze verschillende stelsels zal naast de verhoogde tussenkomsten van de Staat ook een solidaire inspanning vergen van alle bevolkingsgroepen. De Regering zal de omvang en de modaliteiten van deze inspanning vastleggen na overleg met de sociale gesprekspartners.

4. Het fiscaal beleid: een keerpunt
De Regering heeft bij haar vorming de krachtlijnen van haar fiscaal beleid vastgelegd. Twee doelstellingen stonden daarbij op de voorgrond: de investeringen en het risicodragend kapitaal bevorderen en de personenbelasting aanpassen.
Een belangrijke stap in die richting kwam reeds tot stand voor 1980. De overblijvende BTW van 5% op de investeringsgoederen werd afgeschaft vanaf 1 juli 1980 en het fiscaal statuut van de dividenden. uitgekeerd aan nieuwe aandelen. nerd verbeterd. Deze bepalingen van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen blijven ook in 1981 van toepassing. Bovendien zoekt de Regering naar nieuwe middelen ter aanmoediging van de investeringen in sommige bedrijfstakken, zoals de bouwnijverheid, om op die wijze de tewerkstelling gunstig te beinvloeden.
Ten aanzien van de aanpassing van de personenbelasting voorziet de wet van 8 augustus 1980 in een progressieve afbouw van de samenvoeging van beroepsinkomsten van echtgenoten en in de splitsing van het beroepsinkomen in de gezinnen met één inkomen. Ook werd de vermindering voor gezinslasten aanzienlijk opgevoerd. inzonderheid voor de minst bedeelde gezinnen.
Voor het aanslagjaar 1981 (inkomsten van 1980) vindt de afzonderlijke taxatie van de beroepsinkomsten van echtgenoten toepassing voor de gezinnen waarvan het geheel van die inkomsten niet hoger ligt dan 750.000 fr. (600.000 fr. voor het jaar 1979). De modaliteiten van de splitsing van het beroepsinkomen in de gezinnen met één inkomen zullen tijdig aangepast worden bij in Ministerraad overlegd koninklijk besluit.
Met het geheel van de maatregelen getroffen ten bate van de ondernemingen en van de gezinnen beoogt de Regering de aanmoediging van de inspanning, de creativiteit en de ondernemingszin, zowel vari de werknemers als van de zelfstandigen en de bedrijfsleiders.
Gelet op de huidige begrotingstoestand is het meer dan ooit noodzakelijk een actieve strijd tegen de fiscale fraude tevoeren. Ter zake heeft de wet van 8 augustus 1980 aan de administraties bijkomende middelen verschaft.
Het komt er thans op aan de nieuwe wettelijke bepalingen in de praktijk toe te passen. Daartoe moeten de voornaamste inspanningen in 1981 betrekking hebben op de informatie en op de optimale organisatie van de belastingdiensten. ten einde aldus de doelstellingen van de Regering te realiseren.

5. De Staatshervorming: een overgangsjaar inzake financiering
De gewone wet van 9 augustus 1980 tot hervorming van de instellingen bepaalt dat de Gemeenschappen en de Gewesten voor de financiering van hun begroting over vijf financiële bronnen kunnen beschikken:
1) eigen niet-fiscale middelen;
2) een krediet ten laste van de Rijksbegroting:
3) ristorno's van de opbrengst van sommige bij wet vastgestelde belastingen en heffingen;
4) een eigen fiscaliteit en
5) leningen.

Voor de financiering van de Gemeenschappen en de Gewesten geldt 1981 echter nog als overgangsjaar, vermits slechts drie van deze vijf financieringsbronnen in 1981 volledig operationeel zijn, De gewone wet bepaalt immers dat de ristorno's op belastingen en heffingen slechts ingaan vanaf 1982.
Het is ook vanaf 1 januari 1982 dat de Raden gemachtigd zijn tot het heffen van opcentiemen op de voor ristornering in aanmerking komende belastingen en heffingen. Wel kunnen de Gemeenschappen en de Gewesten, op basis van de algemene fiscale bevoegdheid die hen krachtens de Grondwet werd toegekend, in 1981 reeds belastingen heffen op materies die niet het onderwerp zijn van een nationale belasting.
Aangezien de ristorno's op de opbrengst van sommige bij wet vastgestelde belastingen en heffingen slechts ingaan vanaf 1 januari 1982, liggen de kredieten ten laste van de Rijksbegroting 1981 hoger dan het bij de wet conventioneel vastgelegde bedrag voor 1982: ze werden bepaald op basis van het aangepaste krediet 1980 verhoogd met 7,6%, groeivoet die overeenstemt met die van het totaal van de lopende staatsuitgaven. Voor de lopende verrichtingen bedraagt het globaal krediet aldus 42,6 mrd voor de Gemeenschappen en 16,9 mrd voor de Gewesten. Dit laatste bedrag bevat tevens het krediet voor de begroting van het Brussels Gewest. De kredieten voor de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap. het Vlaamse Gewest en het Waalse Gewest zullen door het Nationale Parlement worden gestemd en daarna ter beschikking gesteld van de betrokken Raden. Deze zullen hun krediet opnemen in hun middelenbegroting en er de bestemming van vastleggen in hun uitgavebegrotingen. Overeenkomstig artikel 1, § 2, van de gewone wet tot hervorming der instellingen zal de Vlaamse Gemeenschapsraad de hem toegewezen kredieten zonder onderscheid kunnen aanwenden voor gemeenschaps- en gewestelijke aangelegenheden.
Verder zullen de Gewesten reeds vanaf 1 oktober 1980, leningen kunnen aangaan onder de voorwaarden vastgelegd in de bijzondere wet tot hervorming van de instellingen. Hiertoe zullen zij een eigen thesaurie uitbouwen.
De kredieten voor de personeels- en werkingsuitgaven van de vier ministeries van Gewesten en Gemeenschappen blijven ingeschreven op de nationale begrotingen, d.w.z. op de begrotingen van de nationale departementen van waaruit de diensten van de vier nieuwe ministeries zullen worden getransfereerd. in afwachting dat de ministeries worden overgedragen aan de Executieven ter uitvoering van artikel 88 van de bijzondere wet tot hervorming van de instellingen.

6. De openbare investeringen: naar een selectieve herorientering
Samen met de bedrijfsinvesteringen spelen de overheidsinvesteringen een belangrijke roi in de ondersteuning van de conjunctuur. Zoals in 1979 en 1980, dient de Regering echter in haar beleid ter zake rekening te houden met de noodzaak haar beroep op de kapitaalmarkt te beperken.
In die omstandigheden is het openbaar investeringsprogramma voor 1981 vastgesteld op 197,5 mrd, d.i. 5% meer dan het voor vastlegging vatbare programma van 1980.
Het ligt in de bedoeling van de Regering dat programma volgend jaar integraal voor uitvoering ter beschikking te stellen.
Conform het regeerakkoord zal de besteding van de enveloppe in 1981 worden georienteerd naar de ontwikkeling van nieuwe technologieen, de bevordering van het openbaar vervoer. de opsporing van nieuwe energievormen en de verbetering van de uitvoerprestaties. Voor de verwezenlijking van deze objectieven is een bedrag van 9,4 mrd uitgetrokken dat over de betrokken departementen verdeeld wordt.
Tot beloop van 188,1 mrd wordt het programma over de verschillende sectoren verdeeld naar de verhouding die in de begroting 1980 in aanmerking werd genomen. Een werkgroep zal onderzoeken hoe de uitvoering van die programma's moet worden opgevat om de grootst mogelijke selectiviteit in de hand te werken. Aldus zal het beleid ter zake

de technologische innovatie bevorderen en de schepping van een duurzame tewerkstelling in de speerpuntsectoren mogelijk maken.

7. Besluit: voortgezette beperkingen binnen een nauwere ruimte
De begroting 1981 weerspiegelt zoals die van de vorige jaren de wankele toestand van de economie en de groeiende invloed ervan op de overheidsfinancien.
Voor 1981 wordt het tekort geraamd op 90.8 mrd voor de lopende verrichtingen en 151.3 voor de kapitaalverrichtingen. De totale impasse bedraagt dus 212 mrd, d.i 6,4% van het BNP
Dit tekort en de eraan verbonden lasten reduceren sterk de mogelijkheden die de staatsbegroting als instrument van het economisch beleid nog te bieden heeft. Iedere verhoging van het tekort zou de overheid verplichten haar beroep op de reeds krappe kapitaalmarkt nog verder op te drijven. ten koste van een nieuwe opwaartse druk op het rentepeil die de ondernemingen en hun activiteid zou vatten in een ondraaglijke wurggreep.
Deze vaststelling geldt niet alleen voor ons land Het klassieke relancebeleid dat steunt op belastingvrijstellingen en begrotingsinjecties heeft. mede door de aanhoudende crisis, in de meeste industrielanden geleid tot een groeiend overheidstekort van structurele aard. waarvan de financiering eisen stelt die minder en minder verenigbaar zijn met de behoeften van een goed werkende economie. Dit brengt de industrielanden ertoe hun begrotingsbeleid ter ondersteuning van de economie veeleer te richten op de beperking van het overheidstekort. om daardoor op de kapitaalmarkt de ruimte vrij te maken die voor een nieuwe economische groei een basis-vereiste is.
Geleid door die gedachtengang heeft de Regering haar inspanningen geconcentreerd op de doelstelling het netto te financieren tekort van de overheid. uitgedrukt in percenten van het BNP. met één punt te verlagen. De integrale verwezenlijking van dit essentieel objectief zal evenwel sterke begrotingstucht en volgehouden inzet vergen op alle beleidsniveaus. in alle bevolkingsgroepen en bij allen die in onze economie verantwoordelijkheid opnemen.
De strikte uitvoering van de Staatsbegroting. daaronder begrepen de begrotingen van de overige sectoren van de overheid (sociale zekerheid. lokale besturen). is daarom een dwingende taak van de Regering en het Parlement. Met het oog daarop zal de Regering de vereiste wettelijke bepalingen voorstellen. de passende reglementaire maatregelen treffen en de controle op de uitvoering van de begrotingen versterken.

NEDERLAND

ALGEMENE POLITIEKE EN FINANCIËLE BESCHOUWINGEN. SLOT. MOTIES.

Op pag. 67612 e.v. is verslag uitgebracht van het begin van de algemene politieke en financiële beschouwingen. Deze debatten zijn op 14 okt. afgesloten.
Het werd toen duidelijk, dat het kabinet op 21 okt. aan werkgevers en werknemers zou gaan voorstellen de loonstijging in 1981 te beperken tot 5%. Hoe het kabinet dit voorstel aan de sociale partners wilde gaan invullen bleef echter onduidelijk. Ondanks herhaald aandringen van de Tweede Kamer wilde het kabinet daarover in de laatste ronde van de algemene beschouwingen geen mededelingen doen.
Het kabinet wist het debat zonder al te veel politieke problemen te doorstaan. De Kamer aanvaardde een motie van CDA-fractieleider Lubbers, waarin per 1 januari een belastingverlaging wordt gevraagd in ruil voor het afzien van de prijscompensatie. Deze motie zal, evenals de andere suggesties uit de Kamer, als ,,bouwsteen" meegenomen worden naar het overleg in de Stichting van de arbeid. Minister Van der Stee (financien) verklaarde echter ook dat ,,het eigen beleid van het kabinet primair staat".
Premier Van Agt constateerde met voldoening dat een meerderheid van de Kamer wat betreft inkomensmatiging verder wil gaan dan het kabinet. Een loonstijging van 5 procent is 3 procent lager dan het niveau waarvan het kabinet in de miljoenennota uitgaat en 1 procent beneden wat het kabinet daarin als wenselijk zegt te zien.

De motie-Lubbers kreeg de steun van de VVD, al maakte fractieleider Rietkerk ten aanzien van enkele onderdelen, zoals het vergroten van het financieringstekort met 1 miljard. een uitdrukkelijk voorbehoud. Alle overige partijen stemden tegen.
Van der Stee zag problemen in de door Lubbers voorgestelde verlaging van de loon- en inkomstenbelasting. Deze kan alleen per 1 januari ingaan, als de beslissing daarover snel valt, maar dat is weer afhankelijk van de uitkomst van het centraal overleg, aldus Van der Stee.
De Kamer aanvaardde met ruime meerderheid – alleen VVD en CPN waren tegen – een tweede motie van Lubbers om het inkomensoffer anders te verdelen dan de regering voorstelt. De koopkracht van de laagstbetaalden moet zoveel mogelijk worden ontzien en de hogere inkomens moeten meer inleveren door aftopping van de prijscompensatie, dan wel maximering van de vakantietoeslag; verhoging van de premievrije voet in de WAO en het afzien van de BTW-verhoging van 4 naar 4,5 procent.
Een motie van de PvdA om de koopkracht van de laagste inkomens te handhaven en daarboven tot –5 procent te laten inleveren bij vier maal modaal, werd verworpen met alleen PvdA en D'66 voor. In zijn bijdrage zei Den Uyl het te betreuren dat de CDA-fractie, ondanks verwantschap met het PvdA-standpunt, toch het ,,tot mislukken gedoemde" kabinetsbeleid voor haar rekening nam.
Tegen de zin van de regering aanvaardde de Kamer voorts een motie-Kombrink (PvdA) om de beperking van de hypotheekrenteaftrek al in 1981 door te voeren, een motie-Terlouw (D'66) om de restitutie van de AOW-premie van de gehuwde vrouw niet te stoppen een motie-Lubbers1 Rietkerk om het plan-Pais tot extra inkomensoffers voor de onderwijskrachten in te trekken.

Oppositieleider Den Uyl betreedt samen met premier Van Agt de Tweede Kamer voor de laatste ronde van de algemene beschouwingen. Achter hen vice-premier Wiegel.

Naar onderwerpen uitgesplitst gaf het slot van de algemene beschouwingen het volgende beeld te zien:

De fractie van het CDA – minus drie leden – steunde deze oppositiemotie ondanks toezeggingen van minister Van der Stee (financiën) dat het kabinet wetsvoorstellen in de maak heeft.
Deze voorstellen zouden volgens de ministers binnen enkele weken worden ingediend. Ondanks herhaald aandringen van de Kamer weigerde Van der Stee mededeling te doen over de inhoud van de voorstellen.
De minister toonde zich ,,verrast", ,,verbaasd" en ,,teleurgesteld" over de houding van de christendemocratische fractie. .,Het verdriet mij dat het CDA deze motie steunt", zei hij. De woordvoerder van het CDA, financieel specialist Van Dijk. noemde de houding van zijn fractie echter ..een ondersteuning van de minister".
Van Dijk kondigde aanvankelijk aan dat zijn fractie de oppositiemotie steunde omdat het CDA had begrepen dat het kabinet nog niet op korte termijn met voorstellen zou komen.

Aftrek hypotheekrente

Een meerderheid van de Tweede Kamer wil dat het kabinet snel met voorstellen komt tot beperking van de hypotheekrenteaftrek. Het CDA steunde bij algemene beschouwingen een motie van de PvdA dat nog voor het jaar 1981 de aftrekmogelijkheid moet worden beperkt.

In een interruptiedebat niet Van Dijk wees Van der Stee erop dat hij wel degelijk een toezegging had gedaan. Hij verscherpte de toezegging daarop met de aankondiging dat wetsvoorstellen binnen enkele weken zijn te verwachten.
Van der Stee hield bet CDA voor dat het kabinet daarmee uitvoering geeft aan de eerder di? jaar aangenomen motie Van Rooijen/Portheine (CDA, WD). In deze motie werd het kabinet gevraagd de beperking van de hypotheekrenteaftrek op te nemen in een breder pakket van belastingmaatregelen. Dit pakket moest, aldus de motie. bij de behandeling van het belastingplan voor 1981 op tafel liggen.
Volgens Van Dijk komt het kabinet door nu op een later tijdstip voorstellen in te dienen niet volledig tegemoet aan deze motie. Hij zei Van der Stee dat de steun van zijn fractie aan de motie van de PvdA. die hij eerst .,een signaal" aan het kabinet noemde, nu ,,een andere duiding" had gekregen.
Van het CDA stemden de leden Aarts (KVP), Van Muiden en Mateman (bei-en CHU) tegen de motie Datzelfde gold voor de volledige fractie van de WD.

Extra korting *onderwijssalarissen*

De extra korting op de onderwijssalarissen om de begroting van onderwijs en wetenschappen sluitend te maken is voorlopig van de baan. Het kabinet heeft zich neergelegd bij de afwijzing van dit plan door een overgrote meerderheid van de Kamer.
De Kamer nam een motie Rietkerk (VVD) aan, waarin het kabinet wordt opgedragen de voorgenomen bezuiniging van 265 miljoen op andere wijze in te vullen. Indiener Rietkerk deed daarbij de suggestie de onderwijsbegroting kritisch door te lichten op andere posten dan salarissen.

Bij de afsluiting van de algemene beschouwingen was nog niet duidelijk hoe het kabinet de bezuiniging van 265 miljoen nu wil bereiken. Minister-president Van Agt liet uitkomen dat men een deel wil zoeken in de – door Rietkerk gesuggereerde – doorlichting van de begroting.
Daarnaast verwacht het kabinet dat de algemene loonmatiging automatisch nadere bezuiniging op de inkomenspost van de onderwijsbegroting geeft.
De Kamer toonde zich ontevreden dat bij de afsluiting van de algemene beschouwingen nog een nadere bezuiniging moet worden uitgewerkt. Vooral de situatie dat nu mogelijk nog op andere begrotingen moet worden ,,gesneden", terwijl de Kamer al is begonnen met de behandeling van de afzonderlijke departementale begrotingen. stuitte op weerstand.
Premier Van Agt zei echter dat hij ..geen ijzer met handen kan breken". ,,Na zoveel bezuinigingsrondes is het kabinet niet in staat nog snel even een nieuwe bezuiniging aan te geven". Op herhaaid aandringen deed hij de toezegging zeer snel met een invulling van de bezuiniging te komen.
De aanvaarde motie van de VVD vraagt de regering de opbouw van de inkomens in het onderwijs te bekijken in relatie tot de inkomens buiten het onderwijs. Een motie van de PvdA die bezuinigingen op de onderwijsbegroting beslist afwijst, kreeg alleen steun van de andere oppositiepartijen.

Belastingmaatregelen

Invoering van een super-BTW kan niet. Dat maakte minister Van der Stee (financiën) bij de algemene politieke en financiële beschouwingen in de Kamer duidelijk toen hem gevraagd werd hoe hij dekking denkt te vinden voor de door het CDA voorgestelde verlaging van de loon- en inkomstenbelasting, die in de plaats zou moeten komen van de prijscompensatie op 1 januari.
Wel wil de minister nagaan of bepaalde posten van het lage tarief van 4 pct. kunnen worden overgebracht naar het hoge tarief van 18 procent en of de accijnzen kunnen worden verhoogd.
Van der Stee is bereid tot herbezinning op de tariefstructuur van de indirecte belastingen. Hij zei dat het niet mogelijk is om op korte termijn maatregelen te nemen.
Bij zijn kritiek op het voorstel van Lubbers (CDA) voor een weeldetarief als middel om de economie te sturen zei Van der Stee dat dit ten koste zou kunnen gaan van de besparingen.
Hij wees ook op grenseffecten met het buitenland, omdat er bij invoering van een tarief van 28 pct. verschillen van 10 a 15 pct. met de buurlanden zouden optreden.

Over de onvang van de belastingverlichting die nodig zou zijn om een extra loonmatiging te compenseren. bleef Van der Stee vaag, Bij een matiging met 4 pct. zou een lastenverlichting van **3** miljard gulden nodig zijn. Daarom vindt het kabinet ook dat een dergelijke matiging. zoals D'66 had voorgesteld, te ver gaat.
Bij matiging van **2** procent is een lastenverlichting nodig van ruim 1 miljard gulden. Bij de vormgeving daarvan kiest Van der Stee voor een verlichting die geen wijziging brengt in de tariefstructuur. Hij denkt aan een verlenging van de belastingvrije sommen over de hele linie. Daarvan zal toch enige nivellering uitgaan.
Het kabinet wil niet zo ver gaan als Lubbers, die vond dat bij de belastingoperatie zoveel mogelijk rekening moet worden gehouden met aftopping Lubbers betoogde dat een verdeling van de koopkrachtontwikkeling waarbij de laagste inkomens ruim 1 procent moeten inleveren en de hoogste inkomens **3,5** procent. te mager is

Minister Van der Stee van financien aan het woord tijdens de algemene beschouwingen

Van Agt zei niet over deze verdeling te willen millimeteren. Hij waarschuwde tegen een te veel in elkaar drukken van minimum en modaal, maar is wel bereid ,,enige marge" te laten voor de koopkracht die de hoogste inkomens moeten offeren.
Filosoferend over de prijscompensatie merkte Van der Stee op dat ook de vakbeweging vindt dat de ruilvoetontwikkeling niet onder alle omstandigheden onbespreekbaar is. Naar zijn mening moeten ruilvoetverliezen en -winsten ten laste van het overheidsbudget buiten beschouwing blijven.
Hij zou wel de prijscompensatie willen zuiveren voor ruilvoetverliezen en voor verhoging van binnenlandse aardgasprijzen, maar de baten uit de export van aardgas erbuiten laten.
Den Uyl vond dat Van der Stee daarmee de bereidheid van de vakbeweging om over de ruilvoetontwikkeling te praten torpedeert.
De ininister zei geen politieke uitspraken te hebben gedaan. Wel is hij van mening dat een forse loonmatiging ook na 1981 onontbeerlijk is. In dit licht moet de discussie over de prijscompensatie worden gevoerd.

Besteding extra aardgasopbrengsten

De extra baten uit de herziene exportcontracten voor het aardgas zullen pas op langere termijn 1,3 miljard gulden opleveren. Dit bedrag is namelijk berekend op transactiebasis. Op kasbasis kan het bedrijfsleven 1981 niet meer dan f 200 miljoen verwachten voor verbetering van de financieringsstructuur.
Aldus minister Van der Stee (financiën) bij de algemene politieke en financiële beschouwingen in de Tweede Kamer.
Hij maakte ook voor het eerst bekend dat van de gehele kasopbrengst van f 850 miljoen een bedrag van f 650 miljoen zal worden gebruikt om het financieringstekort te verkleinen.
Het bedrag van f **1,3** miljard zal geheel aan het berdrijfsleven ten goede moeten komen. Van der Stee bestreed de stelling van Terlouw (D'66) dat het bij een matiging van 4% niet nodig zou zijn dat aardgasgeld te gebruiken voor extra lastenverlichting. Bij 4% matiging, zo betoogde de minister, zal de arbeidsinkomensquote dalen van 97,5 tot 95,5. Zelfs bij matiging van 5% zal het bedrijfsleven nog niet voldoende lucht krijgen.

Tegen de zin van het kabinet aanvaardde de Kamer een motie van Kombrink (PvdA) en Engwirda (D'66) om het staatsaandeel in de gaswinning in de kleine Nederlandse aardgasvelden te vergroten. Het aandeel van de staat in de extra aardgaswinst die ontstaat doordat de aardgasprijzen gekoppeld zijn aan stijgingen van de olieprijzen, is beduidend lager dan de 95% die voor het aardgasveld in Slochteren geldt.
Met de oliemaatschappijen die deelnemen in de Groningse aardgaswinning, is een overeenkomst gesloten dat ze de extra aardgaswinsten zullen investeren in Nederland. Daartegenover komt dan de komende jaren geen verhoging van het staatsaandeel te staan.
Met de maatschappijen die deelnemen in de aardgaswinning in de kleinere velden, zijn dergelijke afspraken niet gemaakt. Minister Van Aardenne moet voor 1 maart 1981 resultaten hebben bereikt.
Tegen de motie stemden VVD, SGP, GPV en Boerenpartij

Restitutie AOW-premie gehuwde werkende vrouw

Een grote meerderheid van de Tweede Kamer aanvaardde een motie van Terlouw (D'66). Daarin wordt de regering gevraagd af te zien van haar plan om vanaf volgend jaar geen restitutie meer te geven van de door de gehuwde werkende vrouw te veel betaalde AOW-premie.
De meerderheid. waaronder beide regeringsfracties, wil deze maatregel slechts uitgevoerd zien als er tegelijk een zelfstandig recht op uitkering voor de gehuwde vrouw tegenover staat. Dat recht ontbreekt op dit ogenblik.
Tegen de motie stemden alleen de SGP en het Kamerlid Schouten (PvdA).
De regeringsfracties trokken zich niets aan van het dringend beroep van Van Agt op de Kamer om de motie niet op dit tijdstip te aanvaarden. Hij verdedigde het kabinetsvoorstel als een vooruitlopen op de verzelfstandiging van de uitkering voor de gehuwde vrouw, maar wilde geen garantie geven – ook niet na lang aandringen van vooral de VVD-fractie – dat beide maatregelen tegelijk in werking zouden kunnen treden.
Van Agt noemde de motie voorbarig. Hij had liever dat de motie in stemming kwam wanneer de regering eventueel een wetsontwerp over de opheffing van de premierestitutie had ingediend.

Verhoging prijs aardgas

Premier Van Agt deed op de laatste dag van de algemene politieke en financiële beschouwingen in de Tweede Kamer de toezegging, dat een eventuele extra verhoging van de aardgasprijs voor kleinverbruikers volgend jaar – een verhoging met ruim 9 cent – ook onderdeel zal worden van het pakket maatregelen waarmee het kabinet opnieuw naar de Stichting van de arbeid gaat.
Het kabinet weigerde in te gaan op verzoeken, vooral van kleine linkse fracties, om de prijsverhogingen niet door te laten gaan. De aardgasprijsverhoging van 9 cent stoelt op een overeenkomst tussen de Gasunie en de Vegin, de Vereniging van gasdistributiebedrijven.
Het kabinet kan slechts minimumprijzen voorschrijven. Het kan daarom niets doen om dergelijke overeenkomsten te doorkruisen.
Van Agt wees er overigens op dat de aardgasprijs voor kleinverbruikers na de prijsverhoging nog altijd achterblijft bij de prijs voor huisbrandolie.
Daarom overweegt het kabinet voortaan de aardgasprijzen elk half jaar aan te passen.

Toezegging kabinet inzake VVD-plan voor extra bezuinigingen ingetrokken

Het kabinet zal de SER toch niet vragen om een aanvullend advies uit te brengen over de bezuinigingsvoorstellen die de VVD-fractie heeft gedaan om f 1,25 miljard extra te besparen op de sociale zekerheid.
Minister Van der Stee had die adviesaanvraag een week eerder toegezegd aan VVD-fractieleider Rietkerk. Binnen het kabinet stuitte die toezegging echter op grote bezwaren bij minister Albeda (sociale zaken), de minister die onder de aanvraag zijn handtekening zou moeten zetten.
Op 14 okt. kwam premier Van Agt bij de algemene politieke en financiële beschouwingen met de mededeling dat wat de VVD wil, reeds aangeduid wordt in de adviesaanvraag die het kabinet zelf naar de SER heeft gestuurd over de eigen bezuinigingsvoorstellen ter grootte van f 820 miljoen in 1981.
Van Agt stond positief ten opzichte van een aantal VVD-bezuinigingen, maar wenste géén positief oordeel te geven over een VVD-voorstel tot invoering van een wachtdag voor de Ziektewet. Hij wil daarvoor het SER-advies eerst afwachten.

Woningbouw

Het kabinet is bereid zich tot het uiterste in te spannen voor de woningbouw. Van het bouwprogramma in 1981 moeten zoveel woningen worden gerealiseerd als maar enigszins mogelijk is. Extra financiële middelen, via het zogenaamde gerichte beleid, kunnen ook ten goede komen aan de woningbouw.
Deze toezeggingen deed minister-president Van Agt aan het slot van de algemene financiële en politieke beschouwingen in de Tweede Kamer.
Een motie van het CDA waarin wordt gevraagd om een „aanjaagbeleid", kon op instemming van het kabinet rekenen. In deze motie wordt een versnelde uitgifte bepleit van vergunningen en beschikkingen, zodat in de eerste zes maanden van volgend jaar 60.000 stuks daarvan kunnen zijn verstrekt.
De oppositie maakte bij monde van Den Uyl (PvdA) bezwaar tegen deze „administratieve" aanpak van het CDA en stelde zelf voor het woningbouwprogramma voor 1981 te verhogen met 10.000 a 15.000 sociale huurwoningen.

Van Agt wees de kritiek van de hand als zou het kabinet te laks zijn. De gesubsidieerde sector is uitgebreid tot 96.000 woningen, een ongekende omvang gemeten naar het totale woningbouwprogramma van 116.000 woningen, inclusief de 16.000 eenheden voor een- en tweepersoonshuishoudens.
Als het programma van 100.000 woningen niet wordt gehaald. moet dat geheel op rekening worden geschreven van de malaise in de vrije sector, aldus Van Agt.
Indien het „aanjaagbeleid" in de woningbouw mocht slagen, wil Lubbers, fractievoorzitter van he?CDA en mede-indiener van de woningbouwmotie. dat de situatie medio volgend jaar opnieuw wordt bezien. Een bijstelling van het programma op dat moment achtte hij niet bij voorbaat uitgesloten.
D'66-woordvoerder Terlouw trok uit een en ander de conclusie dat de Kamer volgend jaar opnieuw zal debatteren over het woningbouwprogramma.
Over de verwachte omvang van het gerichte beleid kon premier Van Agt geen nadere aanduiding geven. Bij een ferme loonmatiging ontstaat de mogelijkheid voor een niet onaanzienlijk bedrag, een bedrag van belang. zo verzekerde Van Agt de Kamer. „Maar ik noem geen bedrag, want daaraan kan ik tot in de eeuwigheid worden opgeknoopt".
Op het punt van het woonlastenbeleid meldde Van Agt dat een studie over het huurwaardeforfait op korte termijn wordt afgerond. Het huurwaardeforfait betreft het bedrag dat eigenaren-bewoners als huurwaarde van hun woningen moeten meetellen voor de belasting.
Inzake de studie naar het huurwaardeforfait stelde Van Agt dat er een duidelijke relatie dient te zijn tussen de hoogte van de huren en de hoogte van het huurwaardeforfait. VVD-woordvoerder De Beer informeerde daarop of in deze studie ook de onderhoudskosten worden betrokken. Van Agt bevestigde dat zulks het geval is.

Brief staatssecretaris Brokx

Over de ontwikkeling van de woningbouw in 1980 heeft staatssecretaris Brokx (volkshuisvesting) op 14 okt. een brief gestuurd naar de Tweede Kamer. Daarin meldt hij dat nadere verschuivingen, zoals voorgesteld door de Kamer, achterwege kunnen blijven omdat de gang van zaken zich buiten verwachting gunstig ontwikkelt. Brokx is ervan overtuigd dat de 24.000 geprogrammeerde premiehuurwoningen kunnen worden gebouwd.
Bij dit aantal behoren 10.000 woningen die gebouwd zouden worden door beleggers, stichtingen en dergelijke. Thans bestaat de zekerheid, aldus Brokx in zijn brief aan de Kamer. dat het aantal ingediende plannen voor premie-huurwoningen. te bouwen door beleggers, stichtingen en dergelijke, boven de 10.000 stuks uitkomt.
Ook het aanbod voor plannen voor premie-koopwoningen ontwikkelt zich in de goede richting. schrijft Brokx. De regering is van plan om het aantal van dit type woningen te verhogen, mocht het programma voor dit jaar worden overschreden. Brokx zegt de Kamer verder toe dat hij zal nagaan of de plannen waarvoor beschikkingen zijn afgegeven, ook zullen leiden tot realisatie van die plannen.

Verdeling koopkrachtverlies. Bedrag ineens voor laagst betaalden

Het kabinet is bereid voor mensen met een mimimumloon of een minimum sociale uitkering het koopkrachtverlies dit jaar iets te beperken. Zij krijgen in december uit de schatkist of van hun werkgever een extra bedrag van rond 24 gulden netto.
Minister-president Van Agt heeft dit meegedeeld bij de algemene politieke en financiële beschouwingen over de rijksbegroting 1981 in de Tweede Kamer.
Het koopkrachtverlies wordt slechts in beperkte mate goedgemaakt. Tegenover de 24 gulden netto staat een

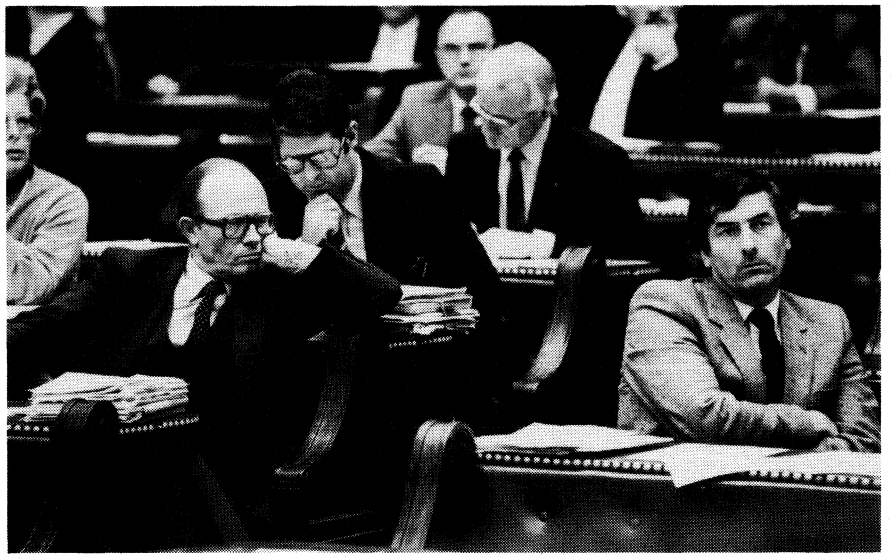

De fractieleiders van de regeringspartijen. Koos Rietkerk (L) (VVD) en Ruud Lubbers (CDA).

koopkrachtverlies van 120 gulden. Het kabinet voert een motie van het CDA uit die twee weken eerder in de Kamer een meerderheid haalde. De motie vraagt de wettelijke verhoging van het minimumloon en de minimum sociale uitkeringen per 1 jan. een maand naar voren te schuiven. Als dat niet mogelijk is moet een uitkering ineens worden gegeven.

Het kabinet heeft steeds grote bedenkingen gehad tegen voorstellen de achteruitgang in koopkracht voor de minima te beperken.

Het belangrijkste argument was dat er in de huidige sociaal-economische situatie geen geld voor is.

Van de oorspronkelijke bedoeling van de meerderheid van de Tweede Kamer; waaronder het CDA, het koopkrachtverlies meer te beperken dan nu zal gebeuren, is weinig overgebleven omdat het kabinet niet op de voorstellen wilde ingaan. Bovendien is nu de tijd te kort om nog verdergaande maatregelen te nemen. Er is veel tijd verloren gegaan met een voorstel van het CDA aan alle gezinnen met een minimum inkomen een uitkering ineens van 50 gulden netto te geven. Dit voorstel bleek na enige weken studie onuitvoerbaar te zijn.

Analyse uitkomsten debat

Het *NRC/H'blad* van 15 okt. bevatte een analyse van de resultaten van de algemene beschouwingen, waaraan het onderstaande is ontleend.

De uitkomst van de algemene politieke en financiele beschouwingen in de Tweede Kamer over de rijksbegroting 1981 heeft het onvoldragen karakter dat deze begroting al kenmerkte nog sterker gemaakt.

Op de eerste plaats is volstrekte onduidelijkheid blijven bestaan over de gevolgen voor de rijksbegroting van een substantiele loonmatiging, waaibij het koopkrachtverlies dat als gevolg hiervan optreedt gecompenseerd zal moeten worden met lastenverlichtingen.

Even grote onduidelijkheid is er over de woningbouwfinanciering. Het kabinet staat achter een motie van het CDA om de woningbouw aan te zwengelen door in het eerste halfjaar van 1981 te streven naar de uitgifte van 60.000 vergunningen. maar als dat leidt tot stijging van de woningproduktie over het gehele jaar is het nog de vraag of daarvoor geld te vinden is en wordt uitgetrokken.

Onzekerheid is er ook nog over de bezuinigingen op onderwijs. Het plan om extra te korten op de salarissen van de oriderwijzers mag niet doorgaan vond een Kamermeerderheid.

De indieners van de door die meerderheid aangenomen motie gaven echter geen alternatieve bezuinigingen aan. Zij vinden dat het kabinet de befaamde stofkam maar weer eens tevoorschijn moet halen.

Term-ijl op 15 okt in de Tweede Kamer de eerste debatten begonnen over afzonderlijke begrotingen is niet bekend of het bezuinigingsbedrag van 265 miljoen, dat uit de salariskorting had moeten komen, op de onderwijsbegroting blijft drukken of dat de pijn verdeeld wordt over andere begrotingen.

Minister-president Van Agt wees erop dat beslissingen nog genomen moeten worden Wel legde hij alvast een link met de gevolgen van een algemene loonmatiging voor de door personeelskosten zeer zwaar belaste onderwijsbegroting. De opbrengst van die matiging voor de begroting van onderwijs zou een belangrijk deel van de bezuinigingen overbodig maken.

Van Agt wees daarbij echter op slechts één kant van de matigingsmedaille. Voor de rijksbegroting als geheel is een algemene loonmatiging neutraal. Wat bespaard wordt op ambtenarensalarissen en onderwijzerssalarissen valt weg tegen de lagere belastingopbrengsten van de matiging door overheidspersoneel en werknemers in de particuliere bedrijven.

Wanneer de gunstige effecten van een algemene loonmatiging op de salarispost van onderwijs uitsluitend aan de onderwijsbegroting ten deel zullen vallen betekent dat dat andere departementen straks hun steentje moeten bijdragen om het gat in de belastinginkomsten te dichten.

Onzekerheid ook bleef bestaan over de aanwending van een miljard gulden waarmee het kabinet bereid is het financieringstekort te vergroten indien er een algemene loonmatiging tot stand komt Minister Van der Stee rekende tijdens het debat voor dat er bij een sterkere loonmatiging dan het kabinet had voorgesteld wel meer dan die een miljard gulden nodig is voor compenserende belastingmaatregelen om de koopkracht van de werknemers, ambtenaren en sociale uitkeringstrekkers niet veel verder onder de nullijn te doen zakken.

Desondanks gaven premier Van Agt en minister Van der Stee die ene miljard nog een keer weg in de vorm van een aanvullend werkgelegenheidsplan voor de bouw en voor een gericht regionaal beleid. Zelfs Van der Stee's eigen staatssecretaris, Van Amelsvoort, kon dat na afloop niet verklaren.

Bij al die onduidelijkheid leverden de Kamerdebatten één duidelijkheid op: de rijksbegroting 1981 zoals die is ingediend levert in veel mindere mate een bijdrage aan de gezondmaking van de overheidsfinanciën dan tot nu toe was aangenomen.

Vanuit de Tweede Kamer was trouwens al grote twijfel uitgesproken over de bijdrage die de begroting zou leveren aan het herstel van de economie. Van Dijk (CDA) sloot zelfs een negatieve bijdrage niet uit. Hij kwam tot die conclusie op grond van onder andere de constatering dat voor de begroting 1981 niet wezenlijk op de overheidsuitgaven is bespaard. De bezuiniging van 3,6 miljard bestaat voor het grootste deel, 2,9 miljard, uit bezuinigingen die nodig zijn omdat in het verleden geen blijvende bezuinigingen zijn aangebracht.

De nieuwe bezuiniging van 0.7 miljard valt weg tegen een uitbreiding van de uitgaven met 0,7 miljard voor aanvullend werkgelegenheidsbeleid. Feitelijk wordt de groei van de overheidsuitgaven dus nauwelijks omgebogen. En dat terwijl in de analyse in de miljoenennota staat dat zo'n ombuiging noodzakelijk is om in 1982 terug te kunnen keren naar een strak begrotingsbeleid. waarbij de uitgavenstijging aan een strakke norm wordt gebonden.

Om die norm te kunnen bereiken moest het financieringstekort dit jaar blijvend worden teruggebracht naar een niveau van 5.25% van het nationaal inkomen.

Vast staat dat er helemaal geen sprake is van blijvende terugbrenging. Zonder dat dit in de miljoenennota ergens te vinden is of bij andere gelegenheden is meegedeeld, blijkt het financieringstekort voor 1981 teruggebracht te zijn met 650 miljoen gulden die volgend jaar extra binnenkomen omdat regeringsonderhandelaar Spierenburg onze export-aardgascoiitracten heeft welen te verbeteren. Deze verbetering levert op kasbasis volgend jaar 850 miljoen gulden op.

De bedoeling is dat de extra aardgasbaten gebruikt gaan worden voor lastenverlichting voor de bedrijven. Omdat de kern daarvan gevormd wordt door een belastingverlichting die pas in 1982 de belangrijkste uitgaven vergt, wordt in 1981 slechts 200 miljoen ten gunste van het bedrijfsleven aangewend. In de miljoenennota staat hierover slechts dat het bedrijfsleven een lastenverlichting krijgt in 1981 ter grootte van 1.3 miljard gulden, maar dat het kaseffect van deze maatregel in 1981 beperkt is. Hoe beperkt was tot op heden echter niet duidelijk. Door de top van Financiën werd gezegd dat het slechts om een gering verschil ging. Het deed op 14 okt. wat merkwaardig aan dat minister Van der Stee de PvdA-fractie op grond van de uit de milioenennota weggelaten informatie verweet een gat in het alternatieve voorstel te hebben. Datzelfde gold ten aanzien van een ander onderdeel van het PvdA-alternatief. Dat zoekt een bezuiniging door vermindering van de pensioenbijdrage van het rijk aan het Algemeen burgerlijk pensioenfonds. Ook dit voorstel zat volgens minister Van der Stee al in de kabinetsplannen, en kon dus niet voor een tweede keer gebruikt worden. Hij moest echter ook op dit punt later toegeven dat het nergens in de begrotingsstukken te vinden is.

De consequentie van de verlaging van het financieringstekort voor 1981 met de 650 miljoen die eigenlijk een andere bestemming hadden moeten hebben, is dat het kabinet zelf al weer de problemen voor 1982 heeft vergroot. Immers in dat jaar zullen wèl de extra aardgasbaten opgaan aan uitgaven voor het bedrijfsleven. Voor de 650

miljoen waarmee het financieringstekort daardoor stijgt moet een nieuwe dekking worden gezocht.
Het doet wat vreemd aan dat het kabinet zich verzet tegen het aannemen van een motie die verzoekt om de teruggaaf van de AOW-premie aan de gehuwde vrouw niet te stoppen met als belangrijkste argument dat er dan in de begroting van 1982 een gat valt van 500 miljoen gulden. terwijl het zelf vis het eigen begrotingsbeleid voor 1981 de makers van de volgende begroting blijkt tc hebben opgezadeld met een gat van 650 miljoen.

BRIEF MINISTER ALBEDA AAN **STICHTING VAN DE ARBEID**

Minister Albeda van sociale zaken heeft op 17 okt. een brief gestuurd aan de werknemers- en werkgeversorganisaties in de Stichting van de arbeid, waarin hij namens het kabinet uitgewerkte suggesties voorlegt voor het overleg over het arbeidsvoorwaardenbeleid.
De belangrijkste punten zijn:

- Korten van de prijscompensatie op 1 januari met twee procent,
- korting op de vakantietoeslag met een half procent,
- voor minimumloners geen korting op vakantietoeslag en geen twee maar anderhalf procent korting op de prijscompensatie,
- belastingverlichting door vergroting van de vrije voeten met vier procent.

Samen met andere punten zou uitvoering van het regeringsvoorstel leiden tot daling van de koopkracht van minimumloners en mensen met een minimum sociale uitkering (,,sociale minima'') met bijna 1% oplopend tot een daling met 3,6% voor inkomens van viermaal modaal (bruto 134.000 gulden per jaar).
Een ander punt uit het pakket voorstellen van de regering is maximering van de vakantietoeslag voor inkomens boven 2% maal modaal (83.750 gulden bruto per jaar). Dat maximum wordt dan 7½% (thans acht) van genoemd bedrag, dus 6281 gulden bruto.
Minimumloners worden niet allemaal gekort op de vakantietoeslag omdat de minimum toeslag thans 7½% is. In 1981 zou dat verhoogd moeten worden naar het algemene percentage van acht. Dat gaat nu dus niet door. In plaats daarvan wil de regering alle hoger betaalde werknemers van 8 naar 7½% brengen. Ook veel minimumloners die onder een CAO vallen, zullen die verlaging ondergaan, omdat in de meeste CAO's al 8% vakantietoeslag is afgesproken, dus uitgaande boven wat de wet minimaal voorschrijft.

De vloeren (minimum bedragen) die in CAO's voor vakantietoeslag zijn afgesproken, zouden niet mogen worden verhoogd.

Voorts wil de regering afzien van de – door de Tweede Kamer sterk gekritiseerde – verhoging van de lage BTW van 4 naar 4½%. In plaats daarvan wordt nu gedacht aan selectieve verhoging in de sfeer van BTW en accijnzen. Een aantal produkten – waaronder koekjes – zou van het lage naar het normale tarief van 18% overgeheveld moeten worden.
Een ander element uit het voorstel is verhoging van kinderbijslag voor eerste en tweede kind. Verder zou de premievrije voet in de WAO met 1300 gulden extra opgetrokken kunnen worden. De opbrengst van de premies zou dan gecompenseerd moeten worden door de premie zelf extra te verhogen.
Lage lonen zouden van deze gecombineerde maatregel naar schatting wat minder dan honderd gulden netto per jaar profiteren. Hogere lonen worden er netto slechter van, doordat zij enerzijds wel profiteren van de grotere vrije voet, maar anderzijds over hun grote loondeel boven die voet veel meer premie moeten betalen.
Om het minimumloon op 1 jan. niet te zeer uit de pas te laten lopen met de andere. in prijscompensatie gekorte lonen, wil de regering de komende halfjaarlijkse verhoging van het minimumloon voor anderhalf procent doorschuiven naar 1 juli 1981. De verhoging is geraamd op 2½%. zodat er 1% van zou overblijven. Ingevolge een aangenomen CDA-motie zou dat procent verhoging dan niet 1 jan. maar al 1 dec. kunnen ingaan.
De regering openbaart in de brief aan ..sociale partners'' ook ,.voornemens'' om bij slagen van de loonmatiging meer te doen aan gerichte stimulering van de economie. Maximaal 200 miljoen gulden is daarbij beschikbaar voor de bouw, de zwakke regio's en zwakke groepen op de arbeidsmarkt. ..Een beperkt deel'' uit de extra opbrengst van gasexport wordt beschikbaar gesteld voor gerichte stimulering van export.
Ook wil het kabinet ,,een gedachtenwisseling'' over het CNV-plan voor een werkgelegenheidsfonds ,,gaarne op gang brengen''. Verder wordt aangeboden de Sociaal Economische Raad advies te vragen ,,in hoeverre'' afspraken tussen vakbonden en werkgevers over werkgelegenheid met wettelijke regels kunnen worden ondersteund.
Het pakket suggesties van de regering leidt tot een stijging van loonkosten in 1981 met 5,5%, in plaats van de eerder als toelaatbaar maximum geraamde 8%.
Volgens de raming zou de automatische prijscompensatie op 1 jan. 3% worden. Het definitieve cijfer wordt begin nov. vastgesteld, maar het ziet er niet naar uit dat dit hoger wordt. Na de korting van 2% blijft er dus een prijscompensatie van 1% over. Het CDA had in het Kamerdebat voorgesteld de prijscompensatie te vervangen door verlaging van loonbelasting.
De verhoging van de belastingvrije voeten met 4% komt voor een gehuwde man (tariefgroep 4, vrije voet ongeveer 11.000 gulden) overeen met een aftrekpost van 440 gulden. Doordat hoge inkomens zwaarder belasting betalen, profiteren zij netto ook meer van die 440 gulden hogere vrije voet. Voor de minimumloner is het netto effect 141 gulden. maar voor inkomens vlak boven viermaal modaal is het 308 gulden. (NRC/H'blad, Trouw)

WERKGELEGENHEIDSSITUATIE SEPTEMBER

Eind september 1980 stonden 168.100 mannen en 100.960 vrouwen als werkloos bij de arbeidsbureaus geregistreerd. In de verslagmaand hebben zich meer mannen en vrouwen laten inschrijven dan uitschrijven, zodat de werkloosheid voor beide groepen is gestegen. De stijging bedroeg bij de mannen 5.900 en bij de vrouwen 1.620. De werkloosheid van mannen en vrouwen te zamen kwam hierdoor op 269.060 personen, hetgeen 7.520 meer is dan eind augustus 1980.
De stijging van de werkloosheid is na correctie voor seizoensinvloeden groter dan de hierboven genoemde 7.520 personen. aangezien op basis van het seizoenspatroon een daling van de werkloosheid verwacht mocht worden. De voor seizoensinvloeden gecorrigeerde werkloosheid is in de verslagmaand bij mannen gestegen met 9.700 personen en bij vrouwen met 1.800, derhalve in totaal met 11.500.
De geregistreerde openstaande vraag naar personeel vertoont dezelfde ongunstige ontwikkeling als de werkloosheid en beweegt zich in de richting van het naoorlogs dieptepunt van 39.500 (voor seizoensinvloeden gecorrigeerd) per ultimo juli 1973. Het voor seizoensinvloeden gecorrigeerde aantal per eind september 1980 bedraagt 43.200. Dit is 1.0% van de afhankelijke beroepsbevolking Ten opzichte van eind augustus 1980 heeft zich een daling van 4.700 voorgedaan. Niet voor seizoensinvloeden gecorrigeerd nam de openstaande vraag in de verslagmaand af met 8.050 tot 43.540.
De uitwerking van de huidige conjuncturele inzinking op de ontwikkeling van de werkloosheid en openstaande vraag per beroepsgroep is te vergelijken met andere recessieperiodes. In eerste instantie neemt de werkloosheid van bouwvakarbeiders toe; na verloop van tijd volgen andere beroepsgroepen. met name de metaalbewerkers.
De werkloosheid van vrouwen wordt minder beinvloed door de conjuncturele ontwikkeling dan die van mannen, dit vanwege het feit dat vrouwen minder werkzaam zijn in conjunctuurgevoelige sectoren (zoals de industrie). De trendmatige stijging van het aantal werkloze vrouwen zet zich evenwel voort.
Uitgedrukt in een percentage van de afhankelijke beroepsbevolking bedroeg eind september 1980 de werkloosheid van mannen 5,2%, van vrouwen 10,2% en van mannen en vrouwen te zamen 6,3%. Voor seizoensinvloeden gecorrigeerd luiden de percentages respectievelijk 5,4, 9.2 en 6.2.
Behalve het bovengenoemde aantal werklozen stonden eind september 1980 bij de arbeidsbureaus 29:580 personen (van wie 80% vrouwen) ingeschreven, die beschikbaar waren voor een gedeeltelijke dagtaak. Ten opzichte van eind augustus 1980 is er sprake van een stijging van 1.210 personen.
In de maand september 1980 is de werkloosheid (mannen en vrouwen te zamen) in alle provincies gestegen. In bijna alle provincies was deze stijging groter dan op grond van het seizoen mocht worden verwacht. Het sterkst steeg het voor seizoen gecorrigeerde aantal werklozen in de provincies Groningen en Drenthe (9%). In Groningen is nu ca. 10% van de afhankelijke beroepsbevolking werkloos: deze provincie wordt daarmee het zwaarst door de werkloosheid getroffen. samen met de provincie Limburg.
Wanneer mannen en vrouwen afzonderlijk worden bezien, kan worden geconstateerd dat in een drietal provincies (Gelderland, Zeeland en Limburg) het aantal werkloze vrouwen licht daalde. Bij de mannen steeg de werkloosheid overal.
Ook wanneer naar beroepsgroepen wordt onderscheiden, wordt bijna overal een stijging van het aantal werkloze mannen en vrouwen gevonden. Vooral bij het mannelijk textiel- en kledingpersoneel steeg de werkloosheid aanzienlijk (13%). Bij het onderwijzend personeel (zowel bij mannen als bij vrouwen) is daarentegen een daling te constateren, evenals bij het vrouwelijk kledingpersoneel.
De werkloosheid van schoolverlaters in de bouw ontwikkelde zich in de verslagmaand ongunstig, en van schoolverlaters in de metaalsector gunstig.
De bij de arbeidsbureaus geregistreerde openstaande vraag naar personeel is in bijna alle provincies fors gedaald. Met uitzondering van de provincie Limburg, waar de vraag met 2% steeg, varieerde de daling in september tussen 12% (Noord-Brabant) en 25% (Overijssel). Rekening houdend met seizoensinvloeden wordt een stijging van het aantal vacatures gevonden in Noord-Brabant (2%) en Limburg (9%) en een daling in de overige provincies. De daling is met name sterk in het Noorden en Oosten van het land.
De zeer sombere ontwikkeling van de openstaande vraag is ook bij alle beroepsgroepen terug te vinden. Een negatieve uitschieter is hierbij het landbouwpersoneel met een daling van 37%. (Ministerie van sociale zaken)

ETHIOPIË

BINNENLANDSE POLITIEKE ONTWIKKELINGEN 1977–1980

Nadat de voorlopige militaire regering, de Derg, in maart 1977 een reorganisatie van de ministerraad had doorgevoerd (pag. 636/2-1977), volgden in het derde kwartaal van 1977 verdere wijzigingen in het militaire en civiele bestuur. die de bevoegdheden van luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam, de voorzitter van de Derg en het staatshoofd, aanzienlijk vergrootten.
Bij een op 24 juli 1977 bekendgemaakte reorganisatie van het militaire opperbevel werd o.m. een ,,revolutionair coördinatiecentrum" onder Mengistu Haile Mariam ingesteld.
Krachtens een decreet van 27 aug. 1977 stelde de Derg een Nationaal Revolutionair Campagne Commando (NRCC) onder voorzitterschap van lt.-kol. Mengistu in, met controle op het opperbevel van alle vijf militaire sectoren, de ministeries en massaorganisaties. De NRCC zou beschikken over coördinatiecommissies op regionaal, provinciaal en districtsniveau; zijn taak was het voorbereiden van defensieplannen op korte en lange termijn en het leiden van de nationale defensiepolitiek.
Op 9 sept. 1977 werd officieel bekendgemaakt dat de Derg de volgende functionarissen had benoemd: drie ministers, drie hoge militaire bevelhebbers, 16 ambassadeurs en verscheidene andere bestuurders.
Minister van defensie werd brigadegeneraal Taye Tilahun als opvolger van Ato Ayalew Mandefro, die nu tot ambassadeur in Washington werd benoemd. een post die omstreeks twee jaar vacant was. Minister van handel werd Ato Tesfaye Dinka, terwijl Haile Wolde Mikhail tot minister van cultuur, sport en jeugdzaken werd benoemd.
Kolonel Haile Giorgis Haile Mariam werd stafchef van de strijdkrachten als opvolger van generaal-majoor Gizaw Belaineh, die tot militair adviseur in het bureau van Mengistu Haile Mariam werd benoemd.
Deze reorganisatiemaatregelen vormden volgens Le Monde (3-9-1977) het hoogtepunt in een langdurige ideologische strijd tussen de militaire leden van de Derg en hun civiele bondgenoten – de intellectuelen in het 13 leden tellende Voorlopige Bureau voor massa-organisatiezaken (POMO) en in de Marxistische Ethiopische Socialistische Beweging (MAESON), de politieke partij, waarvan ca. 50 leden in april 1977 hadden besloten hun ..kritische steun" aan de Derg te wijzigen in ,,revolutionaire oppositie", omdat zij tegen de pro-Sowjet-koers van het regime waren. De MAESON, die een vooraanstaande rol had gespeeld in het elimineren van de (eveneens marxistische) Ethiopische Revolutionaire Volkspartij (EPRP), was zelf door het regime vanaf juli 1977 geleidelijk uitgeschakeld. toen lt.-kol. Mengistu zijn eigen partij, Seded (Vlam), in samenwerking met andere marxistisch-leninistische groeperingen ontwikkelde. Medio juli 1977 deelde de Derg mee dat die de directe controle op POMO overnam. waarop vele vooraanstaande MAESON-leden onderdoken, zoals Ato Haile Fida, de voornaamste POMO-ideoloog (die begin september werd gearresteerd), en drie ministers, o.w. Ato Daniel Tadesse (huisvesting).

Eerste vice-voorzitter Derg terechtgesteld

Op 13 nov. 1977 werd te Addis Abeba officieel bekendgemaakt dat luitenant-kolonel Atenafu Abate, de eerste vice-voorzitter van de Derg sinds febr. 1977 (pag. 636-111977) was terechtgesteld.
In een verklaring van de Derg, die de volgende dag werd uitgezonden, werd gesteld dat op 11 nov. ,,een revolutionaire maatregel" tegen lt.-kol. Atenafu Abate was getroffen ,,krachtens het besluit van het congres van de Derg wegens contra-revolutionaire misdaden begaan tegen de brede massa's van Ethiopië op een tijdstip dat het volk verwikkeld is in een aanhoudende strijd tegen zijn klasse-vijanden. de in diskrediet gebrachte aristocratie en landheren alsmede buitenlandse indringers". Atenafu Abate zou een hele reeks misdaden hebben begaan zoals het voeren van oppositie tegen het program van de Nationale Democratische Revolutie; het beramen van ,,anti-revolutionaire samenzweringen" met de huurlingen van de Ethiopische Democratische Unie (EDU, zie pag. 638/2-1977) en de Ethiopische Revolutionaire Volkspartij (EPRP); en het leggen van voortdurende contacten met de ,,interne en externe vijanden van de revolutie. met inbegrip van CIA-agenten". Voorts werden hem verweten zijn gebrek aan geloof in de ideologie van de arbeidende klasse; zijn voornemen om een militaire dictatuur te vestigen; en ,,talrijke antirevolutionaire daden ten dienste van zijn eigen belangen en die van mensen van zijn soort".
In een volgende verklaring van de Derg op 14 nov. 1977 werden echter alle demonstraties van solidariteit met het besluit om Atenafu Abate terecht te stellen verboden, terwijl er bij ,,alle boeren, arbeiders en progressieve Ethiopiërs" op werd aangedrongen ,,de strijd tegen contra-revolutionairen op het land, in de fabriek en op kantoor te versterken", .,rode terreur in het kamp van de reactionairen te verspreiden" en ,,de witte terreur van reactionairen in rode terreur te veranderen".
Vóór de terechtstelling van Atenafu Abate waren volgens een mededeling op 22 okt. 1977 in Addis Abeba al acht mensen, die ,,rechtstreeks aan contra-revolutionaire activiteiten deelgenomen" hadden, door een krijgsraad schuldig bevonden, ter dood veroordeeld en terechtgesteld na goedkeuring van de doodvonnissen door het staatshoofd. Bovendien duurde het politieke geweld in de hoofdstad onverminderd voort.

Volgens stedelijke ambtenaren waren alleen al in Addis Abeba ca. 200 kebele (buurt)functionarissen vermoord door leden van diverse marxistische facties in de eerste negen maanden van 1977. Vanuit diplomatieke bronnen in Addis Abeba werd op 13 okt. bericht dat mogelijk 350 personen waren gedood bij politiek geweld in de hoofdstad gedurende de voorafgaande twee weken na demonstraties van linkse anti-regeringsgezinde studenten, die tegen beweerde terechtstellingen in gevangenissen protesteerden.
Op 2 nov. 1977 werd gemeld dat luitenant Gizew Temesgen, een lid van de Derg. was vermoord. Op 13 nov. werd luitenant Solomon Legesse, een lid van de Revolutionaire Defensiecommissie, gedood. In beide gevallen werden ,,huurmoordenaars" verantwoordelijk gesteld.

Voortdurende moorden

Van november 1977 tot februari 1978 werd de moord op een aantal functionarissen en aanhangers van de regering gemeld naast vele standrechtelijke executies van tegenstanders van het regime door de politie of door vuurpelotons.
Onder de vermoorde functionarissen waren: Worky Tegegn, de leider van het bureau in Addis Abeba van het Ethiopische Persbureau (op 30 nov.); Kebede Gebre Mikael, penningmeester van de Ethiopische vakbeweging (op 3 dec.); en 13 hoge functionarissen (op 13 febr.), waarvan de moordenaars door de politie werden terechtgesteld.
Vooral de Ethiopische Revolutionaire Volkspartij (EPRP) werd voor deze moorden verantwoordelijk geacht. Alemu Abebe, de burgemeester van Addis Abeba, verklaarde op 8 febr. 1978 dat de ,,witte terreur" (van de EPRP) was bedwongen, maar nog niet geëlimineerd. De enige manier om

die te stoppen zou naar zijn zeggen zijn bereikt, ,,als de vijand is geliquideerd en de revolutie zich heeft geconsolideerd".
Maar ook de ,,rode terreur", die het regime in nov. 1977 tegen de z.g. witte terreur had ontketend, vergde vele slachtoffers. In een op 30 jan. 1978 te Khartoem (Soedan) uitgegeven verklaring stelde de EPRP dat in de voorgaande drie jaar ca. 3.500 personen door de Derg waren ,,vermoord" en dat in Addis Abeba alleen al ca. 8.000 personen waren gearresteerd en naar het platteland gedeporteerd.

De FAZ (15-2-1978) meldde dat in Addis Abeba omstreeks 300 kebeles (wijken niet 3.000 a 5.000 inwoners) hun eigen bestuur hadden met gewapende be akers en kantoren, die identiteitspapieren verstrekten zonder welke niemand zich vrij kon bewegen, en ook met eigen gevangenissen, folteraars en executiepelotons, die gelast konden warden .,contra-revolutionairen" en ,,anarchisten" – in het bijzonder EPRP-volgelingen – te arresteren en te doden.
The Times (22-3-1978) maakte melding van berichten dat gedurende elke nacht in februari en maart 1978 tussen de 100 en 150 mensen waren gedood, voor het merendeel uit de leeftijdsgroep tussen 12 en 20 jaar. Beweerd werd dat .,de methoden en het hele systeem uit Oost-Europa (waren) overgenomen en dat de geheime veiligheidsdienst van Ethiopië onder leiding stond van een generaal uit de DDR. Terwijl de Derg in een door The Times op 25 maart gepubliceerde verklaring deze berichten o.m. kenschetste als .,een ijdele poging om het beeld van de Ethiopische revolutie te bezoedelen". meldde de correspondent van The Times in Nairobi op 24 maart dat radio-Addis Abeba in de voorgaande zes maanden de dood van 477 ,,vijanden" van het regime had meegedeeld en de arrestatie van nog eens 3.053 personen (vooral van buiten de hoofdstad).

Terwijl de moorden die onder de ,,rode terreur" in Addis Abeba werden bedreven zouden zijn verminderd, werd bericht dat de Ethiopische autoriteiten in de tweede week van oktober 1978 een groot aantal z.g. tegenstanders van het regime hadden gearresteerd, in het bijzonder in het zuiden van het land, o.w. Gudina Tumsa. de secretaris-generaal van de (Lutherse) Mekane Jezus-kerk (met ca. 400.000 leden). Deze werd op 14 nov. vrijgelaten. In een rapport van Amnesty International d.d. 15 nov. 1978 werd geraamd dat de ,,rode terreur" van dec. 1977–febr. 1978 alleen in Addis Abeba al omstreeks 5.000 doden had gevergd, vooral onder jongeren van 12 tot 25 jaar. Hoewel het aantal gevangenen van naar schatting 30.000 in maart 1978 was verminderd, zouden nog vele duizenden in donkere, overvolle en ongezonde gevangenissen worden vastgehouden, aldus Amnesty, dat ook melding maakte van gevallen van marteling.

Maatregelen Derg. Ministersbenoemingen

Op **26** mei werd bekengemaakt dat het hele uitvoerende comité van de Ethiopische vakbeweging wegens ,,politieke sabotage. corruptie en machtsmisbruik" was ontslagen en vervangen door een nieuw comité van negen leden. De ontslagen functionarissen zouden voorstanders zijn van een terugkeer aan de macht van MAESON-leden.
Op 5 aug. 1978 benoemde de Derg majoor Girma Yilma tot minister van voorlichting en nationale oriëntatie. Dezelfde dag werden zeven regionale of provinciale hoofdbestuurders vervangen. (De bestuurder van de zuidelijke regio Sidamo zou naar op 24 april was bericht met 12 andere functionarissen naar de Somalische guerrillastrijders zijn overgelopen.)
Op 9 okt. 1978 werd commandant Lemma Gutema benoemd tot minister van binnenlandse zaken als opvolger van kolonel Legesse Wolde Mariam. Ato Kasa Gebre werd toen minister van huisvesting en stadsontwikkeling, terwijl Tekeze Shoa Autenfesu met het ministerie van mijnbouw, energie en waterstaat werd belast.
Op 14 okt. werden o.m. vijf ministers benoemd met de volgende portefeuilles: eerste plv. senior minister – Ato Emanuel Amde-Mikhail (sinds maart 1975 minister van justitie); justitie – Ato Zegeye Asfaw (sinds jan. 1975 minister van landhervorming en bestuur); landbouw, grondbeheer en vestiging – Geremew Debele; onderwijs – luitenant-kolonel Goshu Wolde; cultuur en sport – Ato Tesfaye Shewaye.

Bij een kabinetsreorganisatie op 18 mei 1979 werd Geremew Debele herbenoemd tot minister van landbouw, terwijl hij de portefeuilles van grondbeheer en vestiging moest afstaan. Nieuwe portefeuilles werden ingesteld met de benoeming van Ato Hailu Shawul tot minister van staatsboerderijen en van tweede luitenant Demsew Kasaye tot minister van koffie- en thee-ontwikkeling. Het ministerie van handel en toerisme werd gesplitst; de bewindsman, Ashagre Yigletu, werd nu minister van binnenlandse handel en Ato Wole Chekol werd benoemd tot minister van buitenlandse handel en lid van de Derg.
Op **2** aug. 1979 kreeg kolonel Tesfaye Wolde Selassie, een lid van de Derg, de nieuwe post van minister van openbare en nationale veiligheid, terwijl op **6** okt. Ato Kasa Kebede tot minister van arbeid en sociale zaken werd benoemd.
Op **2** jan. 1980 benoemde de Derg vier van zijn leden op ministersposten: luitenant-kolonel Fisseha Desta tot staatsminister en voorzitter van de ministerraad (hij bleef vice-secretaris-generaal van de Derg); generaal Tesfaye Gabre-Kidan tot minister van defensie; generaal Taye Tilahun (voorheen defensie) tot minister van binnenlandse zaken; en commandant Yehualashet Girma tot minister van koffie- en thee-ontwikkeling. Voorts werden kapitein Gesese Wolde Kidan en kolonel Gabreyesus Wolde-Hanna resp. tot commissaris voor de kinderen en politiek commissaris op het ministerie van binnenlandse zaken benoemd.
Tegelijk werd generaal Mered Megussi, tot dusver commandant van de noordelijke militaire regio Eritrea, aangesteld tot stafchef van de strijdkrachten, terwijl 17 kolonels tot generaal werden bevorderd.

Aankondiging vorming massapartij

Op 12 sept. 1978 kondigde luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam aan dat de bestaande Unie van Ethiopische marxistisch-leninistische Organisaties zou worden omgevormd tot de kern van en nationale arbeiderspartij. Op 24 aug. 1979 werd Mengistu benoemd tot voorzitter van een nieuwe commissie om leiding te geven aan de toekomstige Ethiopische Revolutionaire Arbeiderspartij.
Tijdens een tevoren gehouden seminar voor militaire commissarissen en kaderleden in Addis Abeba was beklemtoond dat de vorming van een partij voor de werkende klasse van cruciaal belang was voor het consolideren van de verworvenheden van de revolutie. Terwijl bevestigd werd dat het leger de voorhoede was die de massarevolutie vertegenwoordigde, werd tevens de rol erkend van de Ethiopische vakbeweging, de Ethiopische Boerenassociatie en andere massaorganisaties. (In jan. 1979 was bericht dat een algemene vergadering van de vakbeweging een nieuw uitvoerend comité had gekozen, nadat de in mei 1978 geïnstalleerde leiding was ontslagen, omdat zij de arbeiders niet achter de nieuwe campagne voor economische ontwikkeling had weten te scharen.)
Tijdens een massabijeenkomst op 13 sept. 1979 (de dag van de revolutie) zei Mengistu dat de commissie spoedig haar werk zou beginnen als ,,de enige legale revolutionaire politieke instantie belast met de taak de partij te organiseren". De oprichting van een partij van de werkende mensen volgens marxistisch-leninistische beginselen, toegewijd aan de suprematie van het proletariaat en gebaseerd op de alliantie van het proletariaat, de boeren en andere werkende maatschappelijke

geledingen. bracht ingewikkelde en moeilijke problemen met zich mee en kon geen spontane schepping zijn. aldus het Ethiopische staatshoofd.
Op 19 sept. verklaarde hij tegenover Westerse journalisten dat de nieuwe partij zou bestaan uit ,,arbeiders, boeren, intellectuelen die de revolutie steunen, en de leden van het revolutionaire leger". Mensen die de massa's in het verleden in de steek hadden gelaten zouden worden uitgesloten.
De verklaring van de oprichtingscommissie, dat zij lidmaatschapsaanvragen zou onderzoeken op individuele basis leek te wijzen op de ontbinding van de enige legale politieke partij, de Seded, en van de Unie van Ethiopische marxistisch-leninistische Organisaties, welke aanvankelijk de kern van een nieuwe partij zou vormen.
Op 18 dec. 1979 werd de oprichting aangekondigd van ,,een commissie ter vestiging van een werkerspartij in Ethiopië", ofwel COPWE. Mengistu werd voorzitter van de COPWE. In die functie benoemt hij het uitvoerende comité van de COPWE uit de leden van het centrale comité. Deze worden op hun beurt gekozen uit de algemene vergadering van de COPWE, waarvan de leden worden geselecteerd op basis van Mengistu's criteria. De COPWE blijft voorlopig verantwoording verschuldigd aan de Derg, aldus *NRC/H'blad* (2-2-1980), maar Mengistu bepaalt als voorzitter van beide organen hun onderlinge relaties.
Op 16 juni 1980 werd in het parlementsgebouw van Addis Abeba het eerste congres van de COPWE geopend. Uit alle 14 provincies waren ca. 1.500 afgevaardigden gestuurd. Volgens het regeringsdagblad *Ethiopian* Herald waren die afgevaardigden leden van de boeren-produktiecoöperaties, avantgardistische proletariërs, verdienstelijke leden van net leger en de volksmilitie, ,,revolutionaire" intellectuelen en in het algemeen ,,overtuigde communisten", aldus de *NZZ* (19-6).

CONTACTEN MET SU, OOST-EUROPA EN CUBA. VRIENDSCHAPSVERDRAG MET SU

De betrekkingen tussen Ethiopië en de SU, waarvan de grondslagen in mei 1977 in een verklaring waren vastgelegd (pag. 655/2-'77), werden in de loop van 1977 en 1978 versterkt door het sluiten van verdere akkoorden en de levering van Russische wapens aan Ethiopië. Ook de banden met Oosteuropese landen en Cuba werden aangehaald door Ethiopië, dat toen in conflict was met Somalia over de Ogaden (pag. 609 e.v.-'77) en een binnenlandse strijd in Eritrea voerde (pag. 636/2 e.v.-'77).

Van 14-17 juni 1977 bracht een Oostduitse delegatie o.l.v. Werner Lamberz, secretaris van het Centrale Comité van de SED, een bezoek aan Ethiopie, waar een aantal akkoorden werd ondertekend.
Op 21 juli werd een directe luchtverbinding tussen Moskou en Addis Abeba geopend en op 22 juli werd in Moskou een handelsakkoord tussen Ethiopië en de SU getekend, op grond waarvan o.m. handeisvertegenwoordigingen in de beide hoofdsteden werden gevestigd.
Op 2 sept. werd vanuit Beiroet bericht dat de SU krachtens een in maart 1977 gesloten akkoord toegezegd had Ethiopie te voorzien van 48 Mig-21'8, bijna 200 moderne tanks (T-54 en T-55) en een aantal Sam-3 en Sam-7 raketten, het geheel ter waarde van ca. $ 380 mln De levering zou over een periode van twee jaar geschieden en de opleiding van Ethiopisch personeel zou in het akkoord zijn begrepen.
Op 21 sept. werd zowel vanuit Parijs als Addis Abeba gemeld dat de SU - deels met transportvliegtuigen - 48 Mig-21's in onderdelen aan Ethiopië had geleverd, waar zij zouden worden geassembleerd; voorts waren in Assab 300 tanks en 28 voertuigen met raketwerpers aangekomen. tegelijk met Cubaanse adviseurs en technische deskundigen.
Op 2 okt. werd bericht dat gedeeltelijk via Libië minstens 58 batterijen Stalinorgels door de SU aan Ethiopie waren geleverd.
Van 30 nov. tot 2 dec. bracht de Bulgaarse premier Stanko Todorow een vriendschapsbezoek aan Ethiopie. waar de Oostduitse CC-secretaris Lamberz op 9 dec. opnieuw verbleef.
Van 3 tot 5 april 1978 bracht de Ethiopische leider Mengistu Haile Mariam een werkbezoek aan de SU. waar hij besprekingen voerde met premier Kosygin. Zij verklaarden zich voorstander van een verdere versterking van de vriendschap en samenwerking ,.in het belang van de volken van de twee landen en de zaak van de vrede in Afrika en de hele wereld".
Nadat de Cubaanse minister van buitenlandse zaken, Isidoro Malmierca Peoli. van 17 tot 23 maart 1978 een bezoek aan Addis Abeba had gebracht, bezocht Mengistu Haile Mariam Cuba tussen 21 en 29 april 1978. In een op 29 april uitgegeven slotcommuniqué werd gesteld dat de Cubaanse steun aan Ethiopie in beginsel zou voortduren zolang beide partijen dat juist achtten en dat prioriteit moest worden toegekend aan he? ,,versterken van Ethiopie's territoriale eenheid en integriteit". daar het ,.imperialisme en zijn reactionaire bondgenoten afscheiding en territoriale eisen op etnische en religieuze basis" bepleitten.
Van 12 tot 18 sept. 1978 bracht de Cubaanse leider Fidel Castro een officieel vriendschapsbezoek aan Ethiopie. In aansluiting op dit bezoek werd een protocol over economische, wetenschappelijke en technische samenwerking tussen beide landen ondertekend.
Van 10 tot 20 sept. 1978 bracht een Sowjet-delegatie o.l.v. Wasily Koeznetsow, de eerste vice-president van bet Presidium van de Opperste Sowjet, eveneens een bezoek aan Ethiopië, aan het slot waarvan in een communiqué gepleit werd voor het omvormen van ,,het gebied van de Rode Zee tot een vredeszone en voor het ontwikkelen en versterken van relaties tussen de kuststaten op basis van goede nabuurschap en niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden". De plannen van ,,imperialistische en andere reactionaire krachten" voor het vormen van een z.g. ,,Rode Zee veiligheidspact" werden veroordeeld. Op 19 sept. werden te Addis Abeba tussen Ethiopië en de SU akkoorden over economische en technische samenwerking getekend alsmede over de instelling van een intergouvernementele commissie voor economische en wetenschappelijke samenwerking en voor handel.
Op 4 okt. werd bericht dat Ethiopie en Cuba een akkoord i.z. economische, wetenschappelijke en technische samenwerking hadden ondertekend.
Van 25-28 okt. bracht de Bulgaarse president en partijleider Todor Zjiwkow een bezoek aan Ethiopie (pag. 9412-'79).

Vriendschaps- en samenwerkingsverdrag met de SU getekend

Van 16-26 nov. 1978 bracht het Ethiopische staatshoofd, luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam, in aansluiting op een reis naar Tanzania en Nigeria

De Ethiopische leider Mengistu Haile Mariam ontvangt tijdens zijn bezoek aan Cuba een onderscheiding van de Cubaanse leider Fidel Castro.

een bezoek gebracht aan de SU. Daar werd op 20 nov. te Moskou door Mengistu en zijn Sowjet-ambtgenoot Leonid Brezjnew en verdrag i.z. vriendschap en samenwerking tussen de SU en Ethiopië, met een looptijd van 20 jaar. ondertekend. Dit verdrag bestond uit een preambule en 15 artikelen, waarvan enkele als volgt luidden:

..Art. I – De Hoge contracterende Partijen zullen de relaties van onverbrekelijke vriendschap en veelomvattende samenwerking ontwikkelen en verdiepen op politiek, economisch. commercieel. wetenschappelijk en technisch, cultureel en ander terrein op basis van gelijkheid. niet-inmenging in binnenlandse aangelegenheden, respect voor soevereiniteit, territoriale integriteit en onschendbaarheid van grenzen.

Art. 4 – De Hoge Contracterende Partijen zullen elke poging blijven ondernemen om internationale vrede en de veiligheid van volken te waarborgen. het proces van internationale ontspanning te verdiepen, het tot alle gebieden van de wereld uit te breiden, het concrete vormen te verlenen van wederzijdse voordelige samenwerking tussen staten, en internationale controversiële kwesties te regelen met vreedzame middelen zonder nadeel voor de legitieme rechten van staten om zich te verdedigen. individueel of collectief, tegen agressie. in overeenstemming met het handvest van de VN. Zij zullen actief bijdragen tot de zaak van algemene en totale ontwapening, incl. nucleaire ontwapening. onder effectieve internationale controle.

Art. 6 – De Hoge Contracterende Partijen zullen elkaar raadplegen over belangrijke internationale kwesties, die rechtstreeks de belangen van de twee landen raken.

Art. 7 – In geval van situaties die een bedreiging voor of schending van de internationale vrede vormen zullen de Hoge Contracterende Partijen streven naar onmiddellijk contact met elkaar teneinde hun standpunten te coordineren in het belang van het elimineren van de bedreiging die is gerezen of het herstellen van de vrede.

Art. 10 – In het belang van het waarborgen van de defensiecapaciteit van de Hoge Contracterende Partijen zullen zij blijven samenwerken op militair terrein...

In een gemeenschappelijk slotcommuniqué werd o.m. gesteld dat de SU en Ethiopië opnieuw de noodzaak bevestigden van een politieke regeling voor de conflicten in de Hoorn van Afrika ,,op basis van afzien van territoriale aanspraken, respect voor soevereiniteit, territoriale integriteit, onschendbaarheid van grenzen en nietinmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden".
Vervolgens bracht Mengistu Haile Mariam bezoeken aan de DDR (26-29 nov. 1978), Tsjechaslowakije (29 nov.-3 dec.), Hongarije (3-5 dec.), Roemenië (5-7 dec.), Joego-Slavië (7-10 dec.) en Polen (10-12 dec.). Verklaringen i.z. vriendschap en samenwerking werden getekend in de DDR, Tsjechoslowakije, Roemenië en Polen. Samenwerkingsakkoorden werden ondertekend in Roemenië, Joego-Slavië en Polen.
Nadat het vrienschaps- en samenwerkingsverdrag tussen Ethiopië en de SU na ratificatie door beide partijen in april 1979 van kracht was geworden werd op 14 april 1979 te Addis Abeba een akkoord tussen beide landen getekend, op grond waarvan de SU Ethiopië een lening van 60 mln roebel verstrekte voor landbouwontwikkeling.
Van 27-31 mei bracht een Oostduitse militaire delegatie o.l.v. de minister van defensie, generaal Heinz Hoffmann, een officieel bezoek aan Ethiopië. Er werd een protocol i.z. militaire samenwerking ondertekend. Op 4 juli verklaarde Hoffmann in het weekblad Horizont dat Oostduitse wapens en uitrusting werden geleverd voor de oprichting van een ,,nieuw revolutionair officierscorps" in Ethiopië.
Van 10 tot 16 sept. 1979 bracht Sowjetpremier Kosygin een officieel bezoek aan Ethiopië. Op 15 sept. werd een protocol getekend bij het samenwerkingsakkoord van 19 sept. 1978, dat voorzag in de verdere ontwikkeling van de samenwerking tussen beide landen op geologisch terrein, bij de olieraffinage en de produktie van landbouwmachines. Zo zou de olieraffinaderij in Assab worden uitgebreid tot een capaciteit van 100.000 ton per jaar.
Tijdens een massabijeenkomst op de Dag van de Revolutie (13 sept.) prees Mengistu Haile Mariam ,,de revolutionairen van de SU, Cuba en de Volksrepubliek (Zuid-) Jemen, die zich opofferden door ons bij te staan" ter verdediging van de Ethiopische revolutie.

Mengistu Haile Mariam (l.) begroet Sowjet-premier Kosygin bij diens aankomst in Addis Abeba

Terwijl de Ethiopische regering nooit had erkend dat Russische militairen in Ethiopie waren gedood, aanvaardde een algemene vergadering van Ethiouische striidkrachten op 14 juni 1979 een resolutie, waarin dank werd betuigd jegens ..onze vrienden de SU, Cuba, de DDR en de Democratische Volksrepubliek Jemen, die leden van hun strijdkrachten aan onze zijde schaarden en lijf en leden opofferden" De Ethiopische minister van defensie, brigade-generaal Taye Tilahun, verwees op 14 sept. naar Cubaanse en Zuidjemenitische militairen die ,,hun leven gaven in de strijd naast Ethiopiers" en naar Russische militairen die ,,hun leven opofferden terwijl zij naast ons als adviseurs werkten".

Van 12 tot 15 nov. 1979 bracht de voorzitter van de Oostduitse staatsraad, Erich Honecker, een officieel vriendschapsbezoek aan Ethiopie. Op de laatste dag van dit bezoek ondertekenden Honecker en Mengistu Haile Mariam een verdrag inzake vriendschap en samenwerking tussen de DDR en Ethiopië met een looptijd van 20 jaar, dat uit een preambule en 13 artikelen bestond.

Van 10 tot 14 juli 1980 bracht Mengistu Haile Mariam een officieel vriendschapsbezoek aan Bulgarije. Daar ondertekende hij met het Bulgaarse staatshoofd Zjiwkow een verdrag i.z. vriendschap en samenwerking tussen Ethiopië en Bulgarije, waarvan art. 5 luidde: ,,De Hoge Contracterende Partijen zullen hun samenwerking in de militaire sfeer ontwikkelen in het belang van de versterking van hun defensiecapaciteit." Volgens *NRC/H'blad* (16-7) wordt in Westerse kringen al lang aangenomen dat Bulgarije militaire hulp geeft aan het Ethiopi-

sche regime. Voorts werden „basisdirectieven over economische en wetenschappelijk-technische samenwerking" getekend alsmede een consulaire conventie.

(Zie ook pag. 667 e.v. en pag. 673)

VERZOENING **ETHIOPIË** – SOEDAN

Binnen het kader van de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid (OAE), die een verzoeningsconiniissie had ingesteld om geschillen tussen Ethiopië en Soedan – vooral voortvloeiend uit het conflict in Eritrea – op te lossen (zie pag. 754/3-'78), werd van 15-17 febr. 1979 een ontmoeting gearrangeerd in Freetown (Sierra Leone) tussen de staatshoofden van beide landen. Mengistu Haile Mariam en Jaafar Mohammed al-Nimeiry. Bij dit overleg leek echter weinig voortgang te zijn geboekt en beide partijen werden het niet eens over een gemeenschappelijk communiqué.

Volgens berichten over de bijeenkomst verwierp de Soedanese regering de claim van Mengistu Haile Mariam dat de politieke toekomst van Eritrea een zuiver interne aangelegenheid voor zijn regering was met het argument dat vluchtelingen uit Eritrea een probleem voor Soedan en andere buurlanden vormden. (Volgens een schatting van de UNHCR van april 1979 waren er ca. 270.000 vluchtelingen uit Ethiopië, voornamelijk Eritreërs, in Soedan.)

Maar na een vierdaags bezoek van een Soedanese delegatie o.l.v. generaal Abdul Magid Hamid Khalil (eerste vice-president, minister van defensie en opperbevelhebber van de strijdkrachten) aan Addis Abeba werd met de secretaris-generaal van de Ethiopische Derg, kapitein Fikre Selassie Wogderess, op 13 maart 1980 een communiqué ondertekend, waarin beide landen toezegden hun soevereiniteit en territoriale integriteit wederkerig te eerbiedigen en zich niet in de aangelegenheden van het buurland te mengen. Tegelijk werden oude gemeenschappelijke instellingen zoals het consultatieve ministerscomité en de commissie voor grensbewaking weer tot leven gebracht.

Op 6 mei arriveerde de Ethiopische minister van buitenlandse zaken, Feleke Gedle-Giorgis, in Khartoem om daar op 8 mei de eerste consultatieve conferentie op ministersniveau tussen Soedan en Ethiopië sinds 7 jaar bij te wonen. Na zijn terugkeer verklaarde hij dat een nieuw handelsakkoord en een actieprogramma voor culturele uitwisseling waren ondertekend. Beide landen waren het erover eens de samenwerking op het gebied van transport, technologie, vluchtelingenzorg. defensie en veiligheid te versterken, de goede nabuurschap te verdiepen, de samenwerking uit te breiden en de betrekkingen te verbeteren.

Op 24 mei begon Mengistu Haile Mariarn een officieel bezoek van vijf dagen aan Soedan.

Aan de vooravond van dit bezoek werd in Khartoem een onbekend aantal Ethiopische vluchtelingen gearresteerd, aldus een bekendmaking van de Soedanese politie.

In het op 28 mei gepubliceerde slotcommuniqué was sprake van „het opruimen van obstakels": wat zou kunnen betekenen dat Soedan zijn hulp aan de Eritrese guerrillabewegingen zal staken. Voorts werd gesteld dat Mengistu en Nimeiry hun vaste voornemen hadden bevestigd de wederzijdse betrekkingen te versterken en te verdiepen en elkaar „steeds op alle terreinen te raadplegen". Ook zouden beide landen samenwerken „op het gebied van defensie en veiligheid". Kennelijk, aldus *NRC/ H'blad* (30-5), heeft Nimeiry zich bereid getoond een poging te doen de grenzen tussen beide landen te controleren, die de Eritrese guerrillastrijders tot dusver zonder hindernissen konden oversteken.

Mengistu liet bij zijn aankomst in Khartoem geen twijfels bestaan over de reden van zijn bezoek. Hij viel de gevluchte Ethiopische opposanten aan: „Zij zijn bedrogen en gemanipuleerd door de Ethiopische klassenvijanden, de adel en de grootgrondbezitters. Zij hebben een schaduw geworpen op de relaties met onze buren." Waarna Mengistu zich keerde naar zijn gastheren: „Moeten we de belangen van onze broedervolken schade laten berokkenen door een minderheid van destructeurs die niemand vertegenwoordigt en waar niemand iets aan heeft?" De 300.000 Eritrese vluchtelingen in Soedan konden zich terecht aangesprcken voelen.

Bij zijn terugkeer in Addis Abeba noemde Mengistu zijn bezoek „nuttig en een algeheel succes".

De toenadering tussen Ethiopië en Soedan van de laatste maandenging al gepaard met verminderde Soedanese steun aan de Eritreërs. Vluchtelingen moesten Khartoem verlaten, Soedanese functionarissen gingen moeilijkheden maken bij aanvoer van materieel in Port Sudan voor de guerrilla en Nimeiry oefent druk uit op Arabische staten hun hulpstroom voor de Eritreërs te beëindigen.

MIDDEN-OOSTEN

IRAK

PRESIDENT SADDAM **HOESSEIN** STELT INTERARABISCH HANDVEST VOOR

Op 8 febr. stelde de Iraakse president Saddam Hoessein een interarabisch handvest voor, dat volgens Le *Matin du Sahara* (12-2) de volgende acht hoofdbeginselen bevatte:

„1. De absolute afwijzing van het stationeren van buitenlandse legers of de inrichting van militaire steunpunten in Arabische landen. Elk Arabisch land, dat tegen deze bepaling handelt. wordt door de hele Arabische natie geïsoleerd.

2. Het verbod voor elk Arabisch land tegen een ander Arabisch land wapengeweld te gebruiken, en de noodzaak het interarabische conflict met vreedzame middelen bij te leggen, in het kader van de gemeenschappelijke Arabische actie en in overeenstemming met de hoogste belangen van de Arabische natie.

3. Dit beginsel (punt 2) is ook op buurlanden van de Arabische natie van toepassing, en gebruik van geweld is, met uitzondering van zelfverdediging. verboden.

4. De solidariteit met alle Arabische landen, om een gevaar van de kant van andere landen het hoofd te bieden dat een Arabisch land bedreigt, alsook de gemeenschappelijke actie van alle Arabische landen bij het afweren van de buitenlandse agressie.

5. Het respect van alle Arabische landen jegens de wetten en gebruiken in lucht-, zee- en wegverkeer en in andere verkeersvormen met alle landen. behalve de landen die zijn beschuldigd van agressie tegen een Arabisch land.

6. Alle Arabische landen moeten een verwikkeling in internationale conflicten en confrontaties vermijden, strikte neutraliteit betrachten en de beginselen van de niet-gebondenheid trouw blijven. Dit geldt tegenover alle blokken, behalve die welke een Arabisch land aanvallen of zijn rechten schenden.

7. De plicht van de Arabische landen onderling constructieve economische betrekkingen aan te gaan en alles te vermijden, wat de belangen van de Arabische natie zou kunnen schaden. Dezelfde landen moeten zich verplichten een werkelijke voltooiing van het economische plan te bevorderen. Het is echter een verplichting voor de rijke Arabische landen arme Arabische landen hulp te bieden om te vermijden, dat laatstgenoemde zich tot andere landen wenden, wat hun binding aan deze landen tot gevolg zou hebben.

8. Terwijl Irak zich voor deze beginselen inzet, verplicht het zich die tegenover de Arabische landen en de buurlanden van de Arabische natie na te leven. Irak is ook tot de dialoog in deze kwestie met alle Arabische landen bereid, om hun adviezen en voorstellen in ontvangst te nemen. Deze verklaring betekent geenszins een vervanging voor het pact van de staten van de Arabische Liga. Zij beoogt veeleer een versterking daarvan. opdat de Arabische natie opgewassen is tegen de eisen van de huidige situatie en opdat zij op de gevaren kan reageren. die de Arabische landen bedreigen."

SYRIË

PLAN VOOR LIBISCH-SYRISCHE FUSIE

In het Libisch-Syrische communiqué van 10 sept. (zie pag 672/3), de ,,proclamatie van Tripoli", werd bepaald dat de besturen van beide landen het volgende hadden besloten.

„1. De schepping van een staat. die uit Libië en Syrië zal bestaan en waarin het gezag aan het volk wordt overgedragen.

2. Deze staat zal de volledige soevereiniteit over de beide Arabische landen Libië en Syrië uitoefenen. Deze staat zal op internationaal vlak één en dezelfde identiteit hebben.

3. De besturen van beide landen zullen een revolutionair commando vormen.

4. De eenheidsstaat zal een Algemeen Nationaal Congres hebben.

5. De eenheidsstaat zal één en dezelfde uitvoerende macht hebben.

6. De revolutionaire leiding in beide landen zal uiterlijk één maand na de publikatie van deze verklaringen samenkomen om besluiten en maatregelen tot de uitvoering ervan uit te werken."

Tegelijk werd een Libisch-Svrische verklaring uitgegeven, waarin 13 beginselen als ..historisch manifest" van de eenheidsstaat werden opgesomd:

„1. Eén enkele staat, die volledige soevereiniteit over de beide staten uitoefent en één en dezelfde identiteit op internationaal vlak bezit. welke de volledige politieke, economische, militaire en culturele eenheid tussen de beide landen moet verwezenlijken. Dit geldt ook voor alle andere terreinen.

2. Deze staat zal democratische volksinstellingen hebben, die de massa's de uitoefening van hun volledige rol bij de opbouw van de maatschappij en hun toekomst mogelijk zullen maken...

3. De allesomvattende Arabische revolutie is een gegeven en onveranderlijke noodzaak, om de doelstellingen van de Arabische natie bij de opbouw van de socialistische en uniform Arabische volksmaatschappij te bereiken. De revolutie in onze Arabische staat vormt een deel van de totale Arabische revolutie en haar politiek op alle terreinen, die uit haar algemene strategie voortvloeien.

4. Gezien de toestand van scheuring zal het verder onmogelijk zijn alle verworvenheden, die door enige Arabische staat zijn bereikt en in de toekomst worden bereikt, volledig te ontwikkelen, en deze verworvenheden zullen voortaan aan verminkingen en tegenslagen zijn blootgesteld, als zij niet door de Arabische eenheid gesteund en beschermd worden. Elk gevaar, dat welk deel van de Arabische natie ook bedreigt, bedreigt gelijktijdig de hele Arabische natie.

5. Afgezien van het feit dat dit een noodzaak is die uit de behoeften van de Arabische maatschappij voortvloeit, is de opbouw van het socialisme ook een fundamenteel middel om de energieen van de massa's te ontwikkelen en in de strijd vóór de eenheid en tegen het zionisme. het imperialisme en alle factoren van de achterlijkheid en de reactie in te zetten. Daarom is de strijd voor de opbouw van het socialisme in de eenheidsstaat een principiële kwestie.

6. Deze staat vormt een basis voor de Arabische revolutionaire beweging.

7. Deze staat is een basis en een werktuig voor de confrontatie met de zionistische aanwezigheid in het Arabische vaderland en voor de bevrijding van Palestina.

8. De Arabische massa's zijn de beschutting en het schild van deze staat. De revolutionaire krachten zijn eveneens zijn werktuigen. om zijn strategie en zijn doelstellingen te bereiken.

9. De eenheidsstaat is in zijn eigenschap van steunpunt, dat vijandig staat tegenover het zionisme, het imperialisme en de reactie, een steunpunt voor de Araoiscn-Palestijnse strijd en vóór de Palestijnse revolutie, want de Palestijnse revolutie is één van de hoofdgroepen onder de Arabische revolutiegroepen.

10. Deze staat zal zich ervoor inzetten het panarabische standvastigheids- en confrontatiefront in zijn eigenschap van belangrijke Arabische schakel in de strijd tegen het driezijdige komplot van Camp David, dat vertegenwoordigd wordt door het Amerikaanse imperialisme. de zionistische vijand en het agentenregime van Sadat, te consolideren.

11. Deze staat zal zich ervoor inzetten de capaciteiten van de Arabieren en hun menselijke. economische en militaire energieen op het toneel van de Arabisch-zionistische strijd in te zetten. Deze inspanning komt voort uit de panarabische dimensies van deze strijd

12. Deze staat vormt een middelpunt voor de alomvattende Arabische eenheid. Dientengevolge staat het elke Arabische staat. die de wens heeft, vrij zich bij de eenheid en strijdmars ervan aan te sluiten en zich aan zijn beginselen te houden.

13. Deze eenheidsstaat vormt een deel van de nationale bevrijdingsbeweging in de wereld, en hij is een bondgenoot van de krachten van het socialisme en de bevrijding, die tegen zionisme, racisme. imperialisme, kolonialisme. reactie, ongerechtigheid en tegen alle vormen van uitbuiting en afhankelijkheid strijden..."

Nadat de Syrische delegatie op 10 sept. in Damascus was teruggekeerd, reisde de Syrische vice-premier en minister van buitenlandse zaken Khaddam die dag door naar Saoedi-Arabië om de fusie toe te lichten. Op zijn programma stonden voorts bezoeken aan Koeweit, Qatar, Bahrein, de Verenigde Arabische Emiraten alsmede Noord- en Zuid-Jemen.

Eerste reacties

De voorgenomen fusie werd door de Egyptische president Sadat direct als ,,kinderachtig" omschreven. De Tunesische premier, Mohammed Mzali. zei op 9 sept. aan het slot van zijn officieel bezoek aan Algiers t.a.v. de Libisch-Syrische fusie: ,,De unie is een doel dat wij allen nastreven, maar er moeten om die te verwezenlijken objectieve voorwaarden bestaan. Het moet in elk geval niet zo zijn dat de Syrisch-Libische toenadering door de Arabische landen wordt gezien als een radicalisering van de breuk tussen de z.g. ,,standvastige" landen en de als ,,gematigd" gekenschetste landen. Tunesië steunde ,,elk op eenheid in de Arabische wereld doelend initiatief, mits dit weldoordacht en in zijn etappen duidelijk is, opdat het niet tot een voor de hele Arabische natie schadelijk fiasco leidt".

In Israël werd met bezorgdheid en scepsis op de voorgenomen fusie gereageerd. Plaatsvervangend minister van defensie Zipori wees er reeds na Kadhafi's aanbod op dat Syrië nu toegang kreeg tot de in Libië opgeslagen grote hoeveelheden moderne Russische wapens en dat het op financiële hulp van Libië zou kunnen rekenen. Zipori concludeerde: ,,Libië kan Syrië in hoge mate hulp bieden en het aanmoedigen Israël aan te vallen." FAZ (11-9)

Commentaren

In diverse commentaren werd gewezen op de vele mislukte ,,fusie"-pogingen van Arabische staten:

a) Op 21 febr. 1958 proclameerden Syrië en Egypte de Verenigde Arabische Republiek, waarbij Jemen zich op 8 maart 1958 aansloot, maar waaraan door een militaire staatsgreep in Syrië in sept. 1961 een einde kwam.

b) Op 14 febr. 1958 sloten Irak en Jordanië zich aaneen tot een Arabische Federatie, die nog datzelfde jaar na de omverwerping van de monarchie in Irak uiteenviel.

c) Op 17 april 1963 proclameerden Egypte, Syrië en Irak een nieuwe Verenigde Arabische Republiek, maar de daarvoor vereiste volksstemming vond nooit plaats.

d) Op 27 dec. 1969 ondertekenden Libië, Soedan en Egypte het handvest van Tripoli voor de vorming van een soepele federatie tussen de drie landen. Syrië sloot zich na de machtsovername door Hafez Assad op 27 nov. 1970 bij hen aan, maar de unie werd nooit verwezenlijkt.

e) Op 17 april 1971 proclameerden Egypte, Libië en Syrië een federatie van Arabische republieken, die op 1 jan. 1972 officieel in werking trad maar zuiver theoretisch bleef.

f) Op 2 aug. 1972 besloten Egypte en Libië tot een totale unie van hun landen, op 29 aug. 1973 werd de unie ,,in etappes" geproclameerd, maar de Arabisch-Israëlische oorlog van okt. 1973 leidde tot een breuk van de betrekkingen tussen beide landen (1 dec. 1973).

g) Op 12 jan. 1974 kondigden Libië en Tunesië de fusie van hun landen aan, die na interne conflicten in Tunesië evenmin werd verwezenlijkt.

Uitgevers: Int. Uitg.- en Handelmij ,,Systemen Keesing" B.V., Ruysdaelstraat 71-75, Postbus 5093, 1007 AB Amsterdam - N.V. Int. Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B 2100 Deurne-Antwerpen.

SOWJET-PREMIER KOSYGIN VERVANGEN

Op 23 okt. is de 76-jarige Alexei Kosygin op eigen verzoek ontheven van het ambt van premier van de Sowjet-Unie. Hij werd opgevolgd door de 75-jarige Nikolai Tichonow.

President en partijleider Brezjnew maakte de wisseling bekend in een korte ioespraak voor de Opperste Sowjet – het parlement van de SU.

Hij deelde mee, dat hij op 22 okt. een brief van Kosygin had ontvangen. waarin de premier om gezondheidsredenen om ontslag vroeg als premier en als lid van het Politburo.

Brezjnew las de brief niet voor, maar gaf een korte samenvatting van de inhoud, daarbij over zichzelf in de derde persoon sprekend. „In zijn brief dankt Alexei Kosygin uit het diepst van zijn hart het Centraal comité van de partij, de secretaris-generaal van het Centraal comité van de CPSU, Leonid Brezjnew, de Opperste sowjet van de USSR en de ministerraad voor het vertrouwen dat hem zoveel jaren lang is geschonken", zei Brezjnew.

„In zijn brief maakt Alexei Kosygin duidelijk dat hij rust nodig heeft en vanwege zijn gezondheid afscheid moet nemen van zijn drukke werkzaamheden".

Brezjnew stelde voor Nikolai Tichonow tot premier te benoemen. Brezjnew keerde naar zijn plaats terug, en een minuut later gingen in de zaal 1500 handen omhoog – de parlementaire goedkeuring voor het ontslag van Kosygin en de benoeming van Tichonow. Het geheel had zeven minuten geduurd.

Na Brezjnew besteeg premier Tichonow het spreekgestoelte en dankte voor het in hem gestelde vertrouwen. Tot nieuwe vice-premier werd op dezelfde dag Walentin Makejew benoemd. die tot dan tweede partijsecretaris voor Moskou was.

Loopbaan Alexei Kosygin

Premier Alexei Kosygin leek – met zijn opvallende onopvallendheid, zijn in-treurige gelaatsuitdrukking en zijn volledig gebrek aan charisma – de belichaming van het type mens dat het allemaal wel voor gezien houdt. Maar als hoofd van het gigantische staatsapparaat én oud-gediende in het Politburo was Kosygin niettemin de voornaamste schakel tussen de uitvoerende en de besluitvormende macht in de USSR.

Op 23 okt. moest de 76-jarige Kosygin om gezondheidsredenen het veld ruimen, nadat hij de afgelopen jaren steeds minder in staat was gebleken zijn functie daadwerkelijk te vervullen, en zijn publieke verschijningen steeds zeldzamer waren geworden.

De Kremlin-leiders van vandaag lijken boven alles geïnteresseerd in continuïteit, wat ook blijkt uit de keuze van Kosygins opvolger: de 75-jarige Nikolai Tichonow is een beschermeling van Brezjnew, en nam – als enige eerste vice-premier – vermoedelijk al twee jaar lang de meeste taken van Kosygin waar.

Jarenlang na 1964, toen Leonid Brezjnew (partijleider), Kosygin (premier) en Podgorny (president) Nikita Chroesjtsjow uit zijn positie deden tuimelen, was het niet duidelijk wie de meeste macht in handen had, Brezjnew of Kosygin. Tot aan het begin van de jaren zeventig heeft Kosygin dat van belangrijke buitenlandse politieke kwesties behandeld. Het leek er zelfs op dat hij van het driemanschap dat Chroesjtsjow was opgevolgd de meest prominente, de intelligentste en de invloedrijkste was.

Maar geleidelijk raakte Kosygin op de achtergrond. De meeste nieuwe leden die de afgelopen jaren werden opgenomen in het Politburo – zoals Sitsjerbitski, Tsjernenko en Tichonow – waren dan ook beschermelingen van partijleider Brezjnew, mensen die Brezjnew had gekend toen hij in de jaren vijftig partijleider van de Oekrainse stad Dnjepropetrowsk was.

Kosygin was bovendien geen liefhebber van het opzichtige en praalzieke Kremlin-ceremonieel. Dat is waarschijnlijk tegelijkertijd zijn tragiek en zijn politieke redding geweest. Hij kon zich door zijn karakterstructuur, die van verbeten en terughoudend werkpaard, niet anders dan tevreden stellen met de positie die hij sinds 1964 had: premier en eeuwige tweede.

Dat behoedde hem voor het lot dat in 1977 Podgorny ten deel viel, toen deze het presidentschap moest overgeven aan Brezjnew en de politieke woestijn werd ingestuurd.

Kosygins tragiek is ook geweest dat hij veel meer heeft gewild dan Brezjnew politiek voor wenselijk hield.

Sinds Brezjnew zich meer en meer de belangrijkste besluitvorming in de Sowjet-Unie, met name op het gebied van de buitenlandse politiek had toegeëigend, concentreerde Kosygin zich vrijwel totaal op het functioneren van de Sowjet-economie.

Zijn plannen tot hervorming van die economie kwamen herhaaldelijk in botsing met Brezjnews streven naar stabiliteit. In 1965 was Kosygin begonnen met schuchtere pogingen de rigide Russische planeconomie wat meer bewegingsvrijheid te geven: meer rechten voor de managers van fabrieken, betere premiesystemen en andere materiele aansporingen die erop gericht waren de produktiviteit van de economie te verhogen.

Sinds 1973, toen Brezjnew waarschuwde voor de te beperkte economische en technocratische ideeën van sommige leiders in de Sowjet-economie, stuitten Kosygins hervormingen echter herhaaldelijk op het partij-apparaat, dat de afgelopen jaren grote delen van de beslissingsbevoegdheid van de ministeries naar zich toe haalde.

Ook de verlangens van de militairen vormden een obstakel, omdat zij verhinderden dat de industrie zich meer op de produktie van consumptiegoederen ging richten, ten koste van de bewapening.

De misantroop Kosygin moest zich erbij neerleggen dat zijn pogingen om de Russische economie efficiënter en soepeler te laten functioneren uiteindelijk bleven steken in de eisen die het streven naar politieke stabiliteit en naar de status van supermacht aan de economie stelde.

De politieke carrière van Alexei Nikolajewitsj Kosygin heeft zich tot 1964 gekenmerkt door snel bereikte hoogtepunten en soms diepe crises. Geboren op 20 febr. 1904 in het toenmalige Petersburg als zoon van een fabrieksarbeider, trad hij op 15-jarige leeftijd vrijwillig toe tot het Rode Leger, dat toen was verwikkeld in een burgeroorlog die na de Oktober-revolutie was uitgebroken.

Na in 1927 tot de communistische partij te zijn toegetreden studeerde hij aan een technische

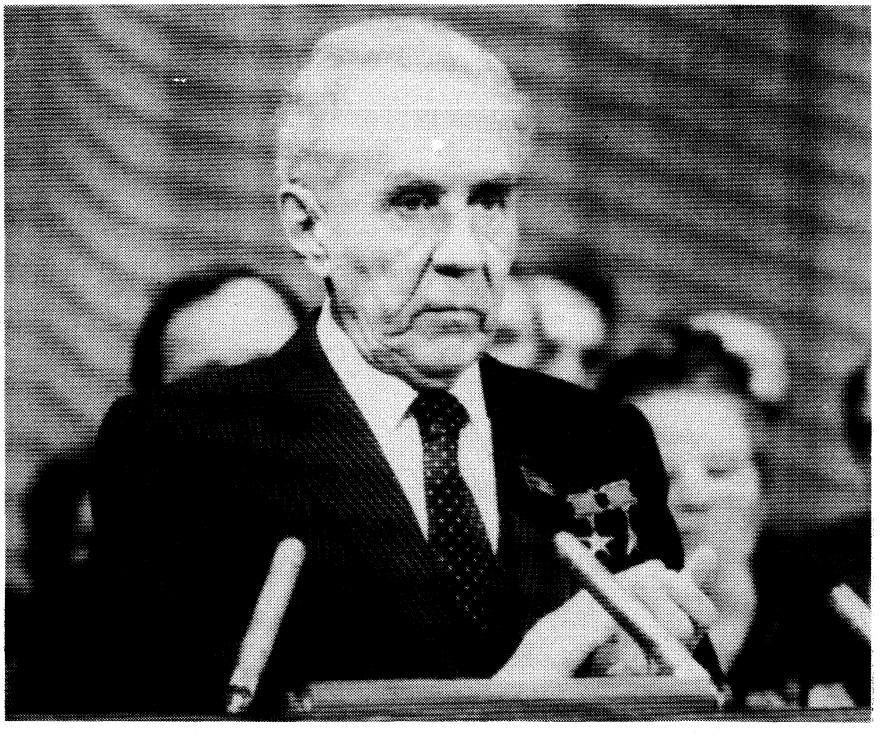

De afgetreden minister-president van de SU, Alexei Kosygin

Weekblad 49ste jaargang No. 2560, pag. 31775-31790

hogeschool in Leningrad, werkte in een textielfabriek, ontwikkelde zich tot een invloedrijke industriële en financiële adviseur en werd in 1939 volkscommissaris (minister) voor de textielindustrie.
Tijdens de oorlog was hij belast met belangrijke defensie- en organisatietaken. Na 1946, toen de kandidaat-lid werd van het Politburo, leidde hij verscheidene economische ministeries, maar in het begin van de jaren vijftig schijnt Kosygins leven aan een zijden draad te hebben gehangen toen Stalin de bloedige zuivering van partijfunctionarissen uitvoerde.
Naast de verschillende ministerschappen die hij gedurende de jaren vijftig vervulde rees en daalde Kosygins politieke ster periodiek via zijn al of niet kandidaat-lidmaatschap van het Politburo. In 1960 kwam hij definitief in het Politburo, dat toentertijd Presidium heette.
Ook tijdens het ,,collectieve leiderschap" waar hij na 1964 deel van uitmaakte heeft Kosygin nog moeilijke momenten doorgemaakt. Zo zou hij aanvankelijk in 1968 in het Politburo tegen de invasie van Warschaupact-troepen in Tsjechoslowakije hebben gestemd, maar toen de meerderheid die inval steunde, zou hij er toch zijn zegen aan hebben gegeven.
Niet uitgesloten is dat hier de werkelijke waterscheiding moet worden gezocht tussen de politieke carrière van Kosygin en die van Brezjnew: de laatste profileerde zich na 1968 met zijn ,,theorie van beperkte soevereiniteit", de zogenaamde ,,Brezjnew-doctrine" als uitgesproken leider van het Sowjet-communisme.
Maar Kosygin speelde eigenlijk alleen in 1969, na de begrafenis van Ho Chi Minh, toen hij met de Chinese premier Zhou Enlai overeenkwam om over het Chinees-Russisch grensgeschil te gaan onderhandelen, nog een vooraanstaande rol op buitenlands politiek terrein.
Wel heeft Kosygin na die tijd nog vaak Brezjnew vervangen bij buitenlandse bezoeken of bij de ontvangst van buitenlandse gasten in Moskou, maar hij leek dat te doen zonder veel enthousiasme en met de droge werktuigelijkheid die zijn optreden altijd kenmerkte.
Van het driemanschap uit 1964 is er nu nog maar één over: de 73-jarige Leonid Brezjnew. Ook hij heeft een zwakke gezondheid, al maakt hij de laatste maanden een opvallend montere indruk. Dit voorjaar kondigde Brezjnew aan dat tijdens het Partijcongres in febr. 1981 hijzelf en Kosygin de belangrijkste rapporten zouden voorlezen. De helft van die belofte kan hij in ieder geval niet meer nakomen.

Nikolai Tichonow, de nieuwe premier

Een verrassing kan men de benoeming van de 75-jarige Nikolai Tichonow tot premier van de Sowjet-Unie moeilijk noemen. Sinds 1976 al was Tichonow naar voren geschoven als de opvolger van Kosygin.
Evenmin kan van Tichonow erg veel politiek vuurwerk worden verwacht. Met zijn 75 levensjaren is Tichonow slechts één jaar jonger dan Kosygin. Bovendien behoort Tichonow tot de ,,Groep van Dnjepropetrowsk", politici die de huidige partijleider Brezjnew in de jaren dertig in de Oekraïne had leren kennen, en die na 1964 hun carrière in het Kremlin aan Brezjnew te danken hebben.
Tichonow werd in 1905 geboren in de Oekraïnse stad Charkow en zijn eerste baan was stoker op een lokomotief. In 1930 studeerde hij af aan het metallurgisch instituut in Dnjepropetrowsk, vijf jaar voor Brezjnew, Tichonow maakte als ingenieur carriere in de metaalindustrie en was inmiddels fabrieksmanager, toen Brezjnew in 1947 partijsecretaris werd voor Dnjepropetrowsk.
In zijn autobiografische novellen vertelt Brezjnew, dat hij Tichonow eens met succes heeft verdedigd, toen deze kritiek te verduren kreeg van Stalins minister voor de metaalindustrie. Tichonow had namelijk als directeur van een fabriek van stalen pijpen, zonder toestemming

Nikolai Tichonow, de nieuwe premier van de Sowjet-Unie

van hogerop teveel geld gestoken in de bouw van een sanatorium. „Wie denkt u wel dat u bent. Rockefeller?". had de minister gezegd.
Brezjnews protectie was kennelijk zo effectief, dat Tichonow in 1950 in Moskou op het ministerie voor de metaalindustrie kwam te werken. In 1963 werd hij een van de vice-voorzitters van het centraal planbureau van de Sowjet-Unie, Gosplan, met de rang van minister.
In 1965 werd hij een van de tien vice-premiers onder premier Kosygin. Kosygins hartaanval in sept. 1976 bracht een nieuwe bevordering: Tichonow werd eerste vice-premier. naast Kirill Mazoerow. Twee jaar later trok Mazoerow zich terug uit de politiek. ,,om gezondheidsredenen" zegt hij, maar algemeen wordt aangenomen dat hij om politieke redenen tot aftreden is gedwongen.
Niets leek de opvolging van Kosygin door Tichonow nog in de weg te staan, ook al omdat Kosygin te kennen heeft gegeven wel voor pensioen te voelen.
Het grote probleem was echter de eenzijdigheid van Tichonows carriere. Hij had het ver geschopt als ,,technicus", in het bedrijfsleven en het regeringsapparaat. Maar zijn beschermers waren er voor 1978 kennelijk nog niet in geslaagd hem ook als ,,apparatsjik" naar voren te schuiven. Wie zich tegen Tichonows intrede in de partijtop verzetten, en hoe Brezjnew en zijn vrienden er tenslotte in geslaagd zijn deze oppositie te overwinnen blijft een Kremlingeheim.
Maar in nov. 1978 is het dan zover. Tichonow wordt kandidaat-lid van het Politburo, een jaar later volledig lid van dit machtigste college in de Sowjet-Unie.
De kritiek van Brezjnew op het economisch beleid, en daarmee impliciet op het hoofd van de uitvoerende macht, premier Kosygin, werd steeds heviger, Kosygin zelf steeds zieker, en zijn vervanger Tichonow nam maanden achtereen het premierschap vast waar. In mei van dit jaar reisde Tichonow naar Bonn, vermoedelijk mede ter voorbereiding van Schmidts reis naar Moskou.
Op 23 okt. gebeurde dan eindelijk het onvermijdelijke: Kosygin trad af, Tichonow werd premier.
Over het persoonlijke leven en het karakter van Tichonow is zo goed als niets bekend. Een recente gebeurtenis wekt echter de indruk, alsof we met een ijskoud mens te maken hebben. Op 6 okt. meldde het partijdagblad Prawda de dood van Tichonows vrouw, Praskowja Dmitriewna. Diezelfde dag stond Tichonow op het vliegveld van Moskou weer paraat om de Indiase president Reddy uitgeleide te doen.

Michael Gorbatsjow volledig lid Politburo

Het Centrale Comité van de CPSU heeft op 21 okt. Michael Gorbatsjow tot volledig lid van het Politburo verkozen. Sinds 27 nov. 1979 was hij kandidaat-lid van dit orgaan. Hij is tevens secretaris van het CC, belast met landbouwvraagstukken.

Bij dezelfde gelegenheid werd Tichon Kiseljew benoemd tot kandidaat-lid van het Politburo. Kiseljew is sinds 16 okt. eerste secretaris van de partij in Wit-Rusland. Voordien was hij vicepremier in de regering van de SU. In Wit-Rusland is Kiseljew opvolger van Pjotr Masjerow, die op 4 okt. bij een auto-ongeluk om het leven was gekomen.

Michael Gorbatsjow is in 1931 in Stavropol geboren. Hij studeerde rechten in Moskou en landbouwkunde in Stavropol. Hij maakte eerst carriere in de jeugdbeweging Komsomol voordat hij in 1952 lid werd van de communistische partij.
In 1970 werd hij partijleider in Stavropol en daarna kreeg hij tevens functies in Moskou: In 1970 werd hij lid van de Opperste Sowjet, waar hij jarenlang lid is geweest van de commissie voor milieubescherming. In 1971 werd hij tevens lid van het Centrale Comité.
In nov. 1978 werd Gorbatsjow secretaris voor landbouwvraagstukken van het CC. (NRC/H'blad, NZZ, Le Monde, FAZ, The Times)

(Vor. ber. pag. 824/2 e.v.-1979)

WEST-EUROPA

BELGIË

VERZOENING IN DE VOLKSUNIE

Op een vergadering van het partijkader van de Volksunie, op 12 oktober te Brussel, heeft oud-voorzitter H. Schiltz verklaard ,,dat het Egmontpact voortaan tot de geschiedenis behoort". De omstandigheden zijn niet meer zoals in 1977, zei hij; de bladzijde is omgedraaid. Senator Fr. van der Elst betoonde de betekenis van de parlementaire democratie en waarschuwde voor „diegenen die in België aanstuuren op een sterk regime". Ook partijvoorzitter V. Anciaux veroordeelde ,,elke vorm van anti-democratie, terrorisme, racisme of onderdrukking van mensen of volksgroepen".
In de perscommentaren werd de bijeenkomst beschreven als ,,de grote verzoendag" waarop het interne conflict betreffende het Egmontpact voorgoed werd bijgelegd en afstand werd genomen van de nationalistische dissidenten van het extreem-rechtse Vlaams Blok.

MINISTER VAN FINANCIËN KEURT RIJKSBEGROTING AF

In een brief d.d. 8 okt. aan de eerste minister heeft de liberale minister van financiën Hatry afstand genomen van de Algemene Toelichting bij de rijksbegroting 1981. Hatry spreekt zijn bezorgdheid uit over de evolutie van de begrotingsperspectieven voor 1980 en 1981. De minder-inkomsten zullen zeer aanzienlijk zijn, terwijl de rijksschuld blijft aangroeien. De jongste evolutie van de conjunctuur, gepaard met de te zwakke bezuinigingsmaatregelen, zullen een erg nadelige invloed hebben op de begroting, meent Hatry, die betoont dat een herziening van de begroting 1981 onafwendbaar is.
In zijn antwoord op de brief heeft premier Martens verklaard ,,onaangenaam verrast" te zijn en heeft hij Hatry verweten ,,een zware deontologische fout" te hebben begaan. ,,Het staat u weliswaar vrij van mening te veranderen en de begrotingsperspectieven voor 1981 anders te appreciëren, maar dat geeft u nog niet het recht de begrotingscijfers te verwerpen." aldus de premier, die voorts eraan herinnert dat de rijksbegroting werd opgesteld door een comité, waarin ook een afgevaardigde van de minister van financiën zetelde.
In zijn repliek heeft Hatry betreurd dat zijn handtekening ,,zonder zijn medeweten" werd aangebracht onder de begrotingsnota.

TAALVERHOUDINGEN IN HET LEGER

Volgens het jaarverslag, ingediend door de minister van landsverdediging, betreffende de toepassing van de wet van 30 juli 1938 inzake het gebruik van de talen bij het leger, ziet de toestand op taalgebied, d.i. de verhouding tussen Nederlandssprekenden (N) en Franssprekenden (F) eruit als volgt:
Op een totaal van 38.302 dienstplichtigen die in 1979 werden ingelijfd, waren er 24.050 (62,79%) Nederlandstalig, 14.081 (36,76%) Franstalig en 171 (0,45%) Duitstalig. In 1978 waren er 62,08% Nederlandstaligen, 37.58% Franstaligen en 0,34% Duitstaligen.
Op een totaal van 31.897 vrijwilligers bij de landmacht, de luchtmacht, de zeemacht en de medische dienst zijn er 17.420 (54,6%) Nederlandstalig en 14.477 (45,4%) Franstalig.
Op een totaal van 14.286 benoemde onderofficieren bij de rijkswacht zijn er 7.664 (53,6%) Nederlandstalig en 6.622 (46,4%) Franstalig.
Op 1 jan. 1980 zag het officierenkader van de krijgsmacht (niet inbegrepen de rijkswacht) eruit als volgt (in percenten):

	N	F
Opperofficieren	51,2	48,8
Hoofdofficieren	54,4	45,6
Lagere officieren	59,75	40,25
Totaal	58,4	41,6

BENOEMING BIJ ZEEMACHT

In opvolging van vice-admiraal J.-P. van Dyck, die met pensioen ging, werd per 1 okt. H. A. Schlim (54) bevorderd tot stafchef van de zeemacht.

NIEUWE PARLEMENTSLEDEN

Roger Declercq, PVV-senator van West-Vlaanderen, die op 1 febr. ontslag nam om gezondheidsredenen, werd op 19 maart opgevolgd door Louis Bril.
Dries Claeys, CVP-kamerlid voor Veurne-Diksmuiden-Oostende, 'nam ontslag en werd op 20 mei opgevolgd door Cyriel Marchand.
Jean-Baptiste Poulain nam op 12 aug. ontslag als PS-senator voor de provincie Luxemburg. Hij werd op 14 okt. senator voor het arrondissement Namen-Dinant-Philippeville om het mandaat te voltooien van Emiie Lacroix die ontslag had genomen om gouverneur van de provincie Namen te worden. Jean Leclercq volgde op 14 okt. Poulain op als senator voor de provincie Luxemburg.
Ontslagnemend CVP-senator Julien Vergeylen, van het arrondissement Dendermonde-St. Niklaas. werd op 14 okt. opgevolgd door Mariette Buyse.

NEDERLAND

TWEEDE GESPREK TUSSEN KABINET EN STICHTING VAN DE ARBEID

Op 21 okt. heeft een tweede gesprek plaatsgevonden tussen een kabinetsdelegatie en de in de Stichting van de arbeid vertegenwoordigde werknemers- en werkgeversorganisaties, waarbij het in 1981 te voeren arbeidsvoorwaardenbeleid aan de orde was (eerste gesprek pag. 675/3 e.v.; brief van minister Albeda aan Stichting van de arbeid pag. 698/1 e.v.).
Evenals het gesprek van 3 okt. eindigde ook dit onderhoud zonder concrete resultaten.
Minister Albeda van sociale zaken karakteriseerde de gevoerde discussies als volgt: ,,Verdeeldheid tussen de organisaties en een op essentiële punten bevroren onderhandelingspositie." Zijn conclusie was, dat geen van de partijen vindt, dat een extra loonmatiging overbodig is, maar dat de meningen over de vraag, op welke wijze dat gebeuren moet, uiteenlopen.
Het kabinet gaat zich beraden over de vraag of nog wijzingen zijn aan te brengen in het pakket maatregelen dat het had voorgesteld. Er zal dan nog een gesprek in de Stichting kunnen volgen. De uiterste datum waarop nog afspraken kunnen worden gemaakt is 15 november.
Het gesprek heeft noch in positieve, noch in negatieve zin veel tastbaars opgeleverd. Duidelijk was wel dat er in de Stichting een meerderheid is voor het voorstel van het kabinet om 2% prijscompensatie op 1 jan. te vervangen door een belastingverlaging. Voor het CNV is die afruil bespreekbaar.
Alleen de FNV wijst die ruil af, omdat ze niet gelooft dat maar voor één keer van prijscompensatie hoeft te worden afgezien. Ze is bang voor een ,,sluipend ontwenningsproces" dat ertoe zou leiden dat verworven rechten worden aangetast. De FNV kan niet over de voorstellen praten voor zij haar leden heeft geraadpleegd. Die leden wensen voldoende zekerheid over de harde werkgelegenheidsafspraken. Volgens Kok is voor die raadpleging zeker vijf weken nodig. De door het kabinet vastgestelde ,,deadline" van 15 nov., nodig om de belastingtabellen nog voor 1981 te wijzigen, is voor de FNV niet haalbaar.
Albeda ontweek, niet alleen in de persconferentie, maar ook in het overleg, de vraag of hij tot een loonmaatregel zal besluiten als blijkt dat er geen overeenstemming te bereiken is.

FNV-voorzitter Wim Kok begroet VNO-voorzitter Chris van Veen voorafgaand aan het gesprek tussen regering, vakbeweging en werkgevers over het sociaal-economisch beleid voor 1981 in het Haagse SER-gebouw

Wel verklaarde hij na afloop van het gesprek dat er in het kabinet een groeiende overtuiging is dat de loonontwikkeling in 1981 niet op haar beloop kan worden gelaten. De ontwikkeling dreigt boven 8% uit te gaan. Bij de conclusies die hij zal trekken, ,,maakt het wel wat uit of ik te maken heb met unaniem of sterk verdeeld verzet", luidde zijn nogal kryptische uitspraak.

Standpunten organisaties

Bij de vakbeweging is de kritiek vooral gericht op de verdeling van de koopkrachtoffers, die het kabinet vraagt om in 1981 de loonstijging te beperken. FNV en CNV vinden een koopkrachtdaling van één procent voor de laagste inkomens en van 3,5% voor de hoogste onaanvaardbaar.
De FNV is niet bereid 2% van de prijscompensatie in te leveren, maar wil het beoogde matigingseffect bereiken door middel van grote koopkrachtoffers door de inkomens boven modaal (f 33.500). Zij denkt daarbij aan aftopping van de prijscompensatietoeslag bij anderhalf of twee keer modaal en niet, zoals voorgesteld, bij tweeënhalf keer modaal.
Ook voor het CNV is behoud van de koopkracht voor de minima een voorwaarde om akkoord te gaan met 2,5% extra matiging.
Van de kant van het kabinet is gesteld dat het de overheid f 1,5 mrd zou kosten om de beperkingen van de koopkracht van de minima op nul te houden. De door de FNV gevraagde nivellering gaat het kabinet veel te ver. De opbrengst zou tegenvallen omdat de groep boven modaal te klein is om dat bedrag op te brengen.
De werkgevers willen de matigingsoperatie beperken tot de prijscompensatie. De door het kabinet voorgestelde beperking van de vakantietoeslag zou juridisch moeilijk liggen, omdat dan aan opgebouwde vakantierechten moet worden getornd, waarvoor in de Stichting van de arbeid geen aanbevelingen kunnen worden gedaan.
Volgens VNO-voorzitter Van Veen is het mogelijk om CAO's op het punt van de prijscompensatie te herzien. Zijn organisatie heeft nagegaan dat voor 400.000 werknemers CAO's zijn afgesloten die clausules bevatten om de prijscompensatie aan te passen aan centrale afspraken.
De aftopping die de FNV voorstelt en die voor inkomens van viermaal modaal een koopkrachtverlies van 6% zou betekenen, is voor de werkgevers moeilijk aanvaardbaar. Van Veen merkte op dat er op het ogenblik CAO's worden afgesloten waarin de f 26 duurtetoeslag voor iedereen, dus denivellerend, in de CAO-schalen wordt verwerkt.
Een tweede hoofdpunt waarop het overleg hapert is het verband dat de vakbeweging wil leggen tussen loonmatiging en het maken van werkgelegenheidsafspraken. Kok wilde hierover onmiddellijk een gesprek in de Stichting.
Van Veen wees die eis af, maar verklaarde zich wel bereid de kwestie opnieuw in de Stichting aan de orde te stellen. Dat gesprek wordt thans voorbereid door de twee voorzitters van de Looncommissie. Het zou moeten gaan over verkorting van de arbeidsduur, invoering van deeltijdarbeid en over een aanpak van de knelpunten op de arbeidsmarkt.
Er ontstond op dit punt een aanvaring tussen de voorzitters van VNO en FNV. Van Veen verweet Kok de zaak nu op z'n kop te zetten. In november 1979 blokkeerde hij een akkoord, nu wil hij in enkele dagen tot harde afspraken komen.
Kok constateerde dat de werkgevers de boot afhouden. Er is nog steeds sprake van een patstelling. Naar zijn mening is het nodig dat de Stichting op zeer korte termijn tot aanbevelingen komt om de blokkade over arbeidsplaatsenovereenkomsten op te heffen. Hij verweet het kabinet zelf niet voldoende actief te zijn.
Van der Meulen, de voorzitter van het CNV, was ook verbaasd over de ,,afstandelijke"wijze waarop de werkgevers hebben gereageerd. Ook hij vond dat het kabinet op dit punt weinig openingen heeft geboden.
Van der Schalie (Vakcentrale middelbaar en hoger personeel) sprak ook over een onduidelijk werkgelegenheidsbeleid. Naar zijn oordeel heeft Albeda al lang tot een loonmaatregel besloten.
Perquin (midden- en kleinbedrijf) verzet zich tegen een selectieve verhoging van de indirecte belastingen die nodig is om de verlaging van de loon- en inkomstenbelasting te financieren. De overheid zou meer moeten ombuigen om die operatie te vermijden.
Van Eijkelenburg (NCW) keerde zich tegen een loonmaatregel omdat die schade berokkent aan de verhoudingen tussen werkgevers en werknemers en werkgelegenheidsafspraken onmogelijk zou maken.

Analyse ontstane situatie

Onder de kop ,,Achterhoedegevechten over matiging, kaarten lijken toch al geschud" bevatte het *NRC/H'blad* van 22 okt. een analyse van de situatie, zoals die na het mislukken van het overleg in de Stichting van de arbeid was ontstaan.
Het volgende is daaraan ontleend.

In de Stichting van de arbeid zijn op 21 okt. tussen kabinet, werkgevers en werknemers achterhoedegevechten geleverd. Na de uitspraken van de Kamer over de noodzaak meer te matigen dan de 2% die het kabinet zelf nodig vond, is het duidelijk dat regering en parlement zich niet meer zullen neerleggen bij een mislukt gesprek met de Stichting.

Ook Albeda, die nog bij de voorbereiding van de begroting bereid was zijn portefeuille ter beschikking te stellen als hij bij voorbaat al met een loonmaatregel had moeten dreigen. zal er niet aan kunnen ontkomen in te grijpen als de onderhandelingssituatie geblokkeerd blijft.
De minister heeft op 21 okt. niet het achterste van zijn tong laten zien en zich verscholen in kryptische uitspraken. De kaarten lijken toch geschud te zijn. Zowel in de Kamer als in de Stichting staat een meerderheid achter een operatie die in elk geval extra matiging moet opleveren.
Albeda deed niet in het overleg, maar na afloop tegenover de pers, de vreemde uitspraak dat het „heel wat uitmaakt of hij te maken heeft met unaniem of sterk verdeeld verzet" als het er straks op aan komt wel harde beleidsconclusies te trekken uit het overleg.
Tegen een inruil van prijscompensatie voor belastingverlichting bestaat geen unaniem verzet meer van ae kant van de vakbeweging. Het CNV is onder voorwaarden bereid daartoe CAO's voor één keer open te breken
De FNV dreigt inmiddels in een geisoleerde positie te geraken. Wat Albeda er nog van kan weerhouden om opnieuw in te grijpen zou zijn vrees kunnen zijn voor een verdere desintegratie van de FNV.
Op 21 okt. verklaarde hij niet met maatregelen te willen ingaan tegen wat de sociale partners noodzakelijk vinden. Zijn probleem met een opgelegde matiging is dat die niet functioneert op de arbeidsmarkt als niet tegelijkertijd toch een minimum van overeenstemming te bereiken valt over de wijze waarop de matiging moet worden omgezet in werk. Behalve over de ingreep in de prijscompensatie en over de verdeling van de matiging stokt het overleg immers op de vraag hoe dat verband moet worden gelegd.
Het kabinet biedt naar de zin van de hele vakbeweging zelf te weinig om de patstelling over arbeidsplaatsenovereenkomsten tussen werkgevers en werknemers op te heffen. Het doet wel aanbiedingen in de vorm van een wettelijke ondersteuning van werkgelegenheidsafspraken, maar die zijn voor de vakbeweging toch onvoldoende. Voor gericht beleid wil het niet meer dan *f* 200 mln inzetten en dat staat in schril contrast met het bedrag van f **3** mrd dat de FNV daarvoor eist.

De achterhoedegevechten gaan om de verdeling en om de omzetting van matiging in werkgelegenheid, niet meer om de matiging zelf.
Ook de FNV wil zich in de onvermijdelijkheid daarvan schikken, maar wenst die te bereiken door een nivellering die voor het kabinet en voor de werkgevers onaanvaardbaar is.
Een zekere nostalgie beheerst het gesprek, omdat de sociale partners willen teruggrijpen op het akkoord dat bijna in november 1979 was bereikt als de FNV dat niet onmogelijk had gemaakt door vast te houden aan haar eis voor een loonsverhoging om de koopkracht tot modaal in stand te houden.
In dat bijna-akkoord waren de werkgevers al zover, dat zij bereid waren afspraken te maken over arbeidstijdverkorting, deeltijdarbeid en het functioneren van de arbeidsmarkt.
Ook nu nog is een van Albeda's meest fundamentele bezwaren tegen een loonmaatregel. dat het daardoor vrijwel onmogelijk wordt een loonontwikkeling toe te laten die is afgestemd op de schaarsteverhoudingen op de arbeidsmarkt. In die leemte zou, wanneer het niet tot centrale aanbevelingen van de Stichting van de arbeid komt. moeten worden voorzien door vergaande bureaucratische voorschriften.
De poging van het CNV om de patstelling te doorbreken door de vorming van een werkgelegenheidsfonds is bij alle partijen goed gevallen. maar toch biedt dit plan niet de oplossing voor de blokkade. De werkgevers willen wel meepraten over zo'n fonds – waarin het CNV graag alvast de f 200 mln gestort wil zien die het kabinet beschikbaar heeft voor gericht beleid – maar ze blijven terughoudend met het maken van harde werkgelegenheidsafspraken.
Het geprek is op 21 okt. geëindigd in een mist van vaagheid. „Het gesprek heeft niet geleid tot duidelijke conclusies en ook niet tot een eindpunt in de voorbereiding van de operatie 1980-'81." zei Albeda.
Het kabinet zal nog eens bekijken of er wijzigingen zijn aan te brengen in het pakket dat het aan de sociale partners had voorgelegd. Het heeft opeens niet zoveel haast meer als het nog uitstel aanvaardbaar vindt tot midden november.
De wijzigingen zullen nooit zo ingrijpend kunnen zijn dat daardoor wel eenstemmigheid in de Stichting bereikt zou kunnen worden. Een andere invulling van het matigingsrecept zal nauwelijks iets kunnen veranderen aan liet voor de vakbeweging zo moeilijk te verteren beeld van de verdeling.
Op het punt van werkgelegenheidsafspraken zal de vakbeweging vooral de ondernemers tot grotere toeschietelijkheid moeten zien te bewegen. Misschien lukt dat in het verdere beraad dat daarover in de Stichting zal worden gevoerd.
Zelfs als er consensus zou worden bereikt, zou wettelijke ondersteuning daarvan nodig zijn, zei Albeda. Het lijkt erop dat hij eerder zijn beleid laat bepalen door de verdeeldheid tussen de organisaties en dat hij zijn verzet tegen een loonmaatregel vroeg of laat openlijk zal opgeven

De ministers Albeda, Van der Stee en Van Agt (v.l.n.r.) tijdens de onderhandelingen in de Stichting van de arbeid

Reacties

Voorzitter mr. C. van Veen van het Verbond van Nederlandse Ondernemingen VNO vindt, dat de regering nu maar het besluit moet nemen over een forse loonmatiging. In een derde gesprek tussen kabinet, werknemers en werkgevers over het sociaal-economische beleid voor 1981 ziet hij geen heil meer.
Hij zei dit op 22 okt. in Haren bij de opening van een kantoor van de werkgeversorganisaties.
Voorzitter Harm van der Meulen van het CNV zei in een reactie op deze uitspraak, dat Van Veen een verder gesprek in de Stichting van de arbeid nu onmogelijk heeft gemaakt. Hij was van mening dat de voorzitter van het VNO beter niet over een looningreep had kunnen spreken.
Van Veen viel vooral uit tegen de voorzitter van de FNV, Kok. „Watons vooral heeft getroffen is de onwaarachtigheid van de FNV tijdens het gesprek," zei hij. Kok heeft er voigens Van Veen geen twijfel over laten bestaan dat de grootste vakcentrale niet bereid is om de meerderheid van de Tweede Kamer en het kabinet te volgen in hun plannen om via een verlaging van de kosten voor de bedrijven een verdere afbraak van de werkgelegenheid te voorkomen.
Een woordvoerder van de FNV kenschetste de kritiek van de VNO-voorzitter op de opstelling van de FNV bij het centraal overleg als ..pure geschiedvervalsing". Er is geen sprake van een keihard neen van de grootste vakcentrale. De FNV heeft zich wel degelijk constructief opgesteld en Serieuze voorstellen gedaan die aardig overeenkomen met de CDA-motie.
„Wij zien wel degelijk dat matiging geboden is. Het gaat ons alleen om de manier waarop het kabinet dat wil en ook zit ons dwars dat tot dit moment onduidelijk is wat die matiging voor de werkgelegenheid kan opleveren," aldus de FNV-woordvoerder.

De suggestie van Van Veen dat de FNV niet uit is op een oplossing van de problemen in het land, maar in feite uit is op een loonmaatregel

om daarmee de problemen in eigen huis comfortabel voor zich uit te kunnen schuiven, bestempelt de FNV-woordvoerder als onzin.
Volgens Van Veen hebben het CNV en de MHP zich veel constructiever opgesteld. Terwijl de FNV keihard neen zegt op het voorstel van het kabinet, vraagt ze wel een blanco cheque op het punt van de garanties voor de werkgelegenheid.
Van Veen zei dat garanties voor het scheppen van arbeidsplaatsen niet op centraal niveau kunnen worden geregeld.
Voor het CNV zijn de plannen van het kabinet om de koopkracht van mensen met minimumlonen en -uitkeringen met één procent te verminderen onaanvaardbaar. De Verbondsraad van het CNV heeft in een op 22 okt. uitgegeven verklaring gesteld dat verder overleg zou kunnen worden vergemakkelijkt als het kabinet erin slaagt de koopkracht van de minima alsnog te handhaven.
De Verbondsraad herinnert er aan dat vorig jaar een centraal akkoord ook al vast liep. omdat de FNV niet akkoord ging met dc bepcrkina van de loonontwikkeling en vast bleef houden aan een looneis van 2%. Gevolg was de loonmaatregel. Bovendien werd 1980 door het niet accepteren van het ,,bijna-akkoord" voor de werkloosheidsbestrijding een verloren jaar.
Het CNV vreest dat die situatie zich nu zal herhalen. Zonder de FNV met name te noemen doet de CNV-Verbondsraad een klemmend beroep op de grootste vakcentrale dat er geen tijd meer is om dogmatische stellingen te betrekken. Alle partijen behoren enige risico's te durven aanvaarden om het geblokkeerde overleg weer op gang te brengen. Lukt dat niet dan wordt ook 1981 een verloren jaar, aldus het CNV.

Perscommentaar

Het *NRC/H'blad* wiidde op 22 okt. een hoofdartikel aan het mislukte overleg, waarin het volgende werd gezegd:

In de Stichting van de arbeid is geen akkoord bereikt over het arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1981. En het zou een wonder zijn als zulk een akkoord alsnog tot stand kwam. Een looningreep – vermoedelijk zal het wel een machtigingswet worden – komt in zicht. Het is geen pretje, maar een andere oplossing ligt niet voor de hand.
Hoe zat het ook weer? Het kabinet kwam met een „overlegbegroting" waaraan op het gebied van de loonmatiging, het werkgelegenheidsbeleid en de lastenverdeling over de inkomensgroepen een paar steken loszaten. De sociale partners in de Stichting van de arbeid zouden de zaak hebben kunnen afmaken door een matiging van 2% in de loonkostenstijging, maar zij schoven de klus door naar het parlement.
Daar bleek een meerderheid (CDA, VVD, D'66) nog verder te willen gaan dan 2%, terwijl verder uit de debatten viel op te maken dat Albeda's aarzeling over een loonmaatregel door een meerderheid van de Kamer niet gevoed zou worden als vrijwillige matiging achterwege bleef. Daarbij werden wel uiteenlopende voorwaarden gesteld naar gelang de bindingen der partijen aan verwante groepen in de maatschappij.
Maar het kabinet veegde de stukken manhaftig bij elkaar en deed de partners een nieuw voorstel: meer matiging in ruil voor belastingverlichting en een gunstiger inkomensplaatje dan aanvankelijk was toegezegd.
De FNV en – zij het in veel mildere mate – het CNV wijzen dat voorstel af. Het kabinet zou de zwakste groepen onvoldoende tegemoet komen en het schept te weinig waarborgen voor werkgelegenheid. Aan het eerste zou het kabinet nog wat kunnen doen al is de lust tot verdergaande nivellering gering. Wat de werkgelegenheid betreft staat het standpunt van het kabinet vast; eerst een globale fastenverlichting voor het bedrijfsleven om een economische ramp te voorkomen en pas op langere termijn en met mate een gericht beleid zoals de FNV dat wil zit er bepaald niet in. Misschien richtte Kok daarom zijn pijlen op de werkgevers van wie hij op korte termijn (,,binnen enkele dagen") concrete afspraken en kwantitatieve waarborgen eiste over de mogelijkheid tot het omzetten van matiging in werkgelegenheid met zeggenschap van de werknemers.
Werkgeversvoorzitter Van Veen wilde zich daardoor niet laten .,opjutten". De beide heren waren niet van plan zich de zwarte piet voor een mislukt overleg in handen te laten spelen. Albeda zat er bij en keek er naar en vermoedelijk ontwaarde hij een lichtpunt. Als de partners het met zoveel eensgezindheid over de noodzaak tot matiging met elkaar oneens zijn hoeft de minister zelf zijn aarzelingen over een loonmaatregel niet meer te overwinnen omdat anderen dat al voor hem doen. Met de stok die Albeda niet achter de deur wilde zetten gingen de partners elkaar te lijf. Wie gist naar de reden van die plotselinge ruzie komt al snel bij Kok terecht. -De verdeeldheid in zijn achterban dwingt hem van lieverlee tot het stellen van geforceerde en ongenuanceerde eisen. Zo brengt hij wel het moment dichterbij dat Albeda, nóg bedroefder en nóg wijzer, moet constateren dat er wel een loonmaatregel moet komen maar dat het toch werkelijk niet aan hem gelegen heeft.
Hoe merkwaardig is het de laatste tijd met het kabinet gelopen. Het komt met een onvoltooide begroting en een zwak beleid, maar wel met een analyse–die aantoont dat de economische moeilijkheden ook door een andere regeringscombinatie nauwelijks te klaren zouden zijn.
Kunnen de sociale partners er iets aan doen? Nee. Wil de Kamer het dan zeggen? Niet nauwkeurig en niet in eerste instantie. Het overleg moet het zeggen en het overleg loopt stuk. Als door een onzichtbare hand wordt een zwak beleid naar een krachtig resultaat gedreven. Zit daar een master mind achter of wordt dit land niet door een kabinet maar door de economische nood geregeerd? Misschien is het een combinatie van beide. Maar het doet er weinig toe of het kabinet nu de gunst van een vooruitziend beleid of het loon van de angst gaat incasseren. Belangrijker is hoe een loonmaatregel opgevangen en gewaardeerd wordt.
Een loonmaatregel is slechter naarmate de hele vakbeweging er tegen is. Dat valt echter niet te verwachten omdat het CNV, te oordelen naar recente uitspraken en opvattingen, de ingreep protesterend zal moeten gedogen. Een loonmaatregel is verder slecht wanneer hij op de eilanden van krapte op de arbeidsmarkt ontdoken wordt door de werkgevers. Daar dreigt groot gevaar. En ten slotte is een loonmaatregel ronduit verderfelijk als hij ertoe leidt dat een gedemotiveerde vakbeweging en onwillige werkgevers niet meer zouden willen praten over problemen als het opheffen van knelpunten op de arbeidsmarkt en een zinnige werkgelegenheidspolitiek.

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

RESULTAAT BONDSDAGVERKIEZINGEN

Op pag. 657 e.v. is verslag uitgebracht van de verkiezingen voor de Bondsdag, die op 5 okt. in de Bondsrepubliek Duitsland gehouden zijn.
Hierna volgt de uitslag van deze verkiezingen in meer detail dan eerder mogelijk was.

Daarbij zij het volgende opgemerkt:

De Westduitse kiezer brengt twee stemmen uit. Met zijn eerste stem verkiest hij een vertegenwoordiger van zijn district. Deze kandidaat is verkozen met een relatieve meerderheid van stemmen, vergelijkbaar met het Engelse systeem van parlementsverkiezingen.

Zijn tweede stem brengt de Westduitse kiezer uit op een lijst van kandidaten van de partij van zijn voorkeur. Voor de zetelverdeling in de Bondsdag is deze tweede stem bepalend.
Aan de hand van het aantal stemmen, dat op de lijsten is uitgebracht, wordt volgens het systeen van evenredige vertegenwoordiging – zoals in Nederland – het aantal zetels vastgesteld, dat aan elke partij wordt toegekend
Staat eenmaal voor elke partij vast, hoeveel zetels zij in de Bondsdag heeft, dan worden deze zetels in eerste instantie toegewezen aan alle kandidaten, die in de districten rechtstreeks verkozen zijn. De zetels, die daarna nog open zijn, worden toegekend aan de kandidaten op de lijsten.

Het blijkt nu mogelijk, dat er meer kandidaten in de districten rechtstreeks gekozen worden, dan het aantal zetels, waarop een partij volgens de resultaten van de tweede stemmen recht zou hebben.

Dat is dit jaar de SPD in de deelstaat Sleeswijk-Holstein overkomen. Rechtstreeks zijn hier voor deze partij 11 kandidaten verkozen. Volgens de verdeling van de tweede stemmen zou de SPD in Sleeswijk-Holstein 10 leden van de Bondsdag verkozen zien.
In dat geval prevaleren de eerste stemmen, in die zin, dat de Bondsdag voor de komende legislatuurperiode met één zetel is uitgebreid tot 497 leden (zonder de vertegenwoordigers van West-Berlijn, waarvoor een andere regeling geldt) om plaats in te ruimen voor het met de eerste stemmen rechtstreeks extra verkozen SPD-lid.

Nu dan in detail de verkiezingsuitslag, die wordt vergeleken met de uitslag van de Bondsdagverkiezingen van 1976.

Resultaten in de deelstaten

Hierna volgt een overzicht van de verkiezingsuitslagen in de deelstaten van de Bondsrepubliek Duitsland, waarbij vergeleken wordt, eerst met de Bondsdagverkiezingen van 1976 en daarna met de laatst gehouden verkiezingen voor de parlementen in deze deelstaten.
De resultaten zijn die van de tweede stemmen.

	1980							1976						
Stemgerechtigd	43.207.080							42.058.015						
Uitgebrachte tweede stemmen	38.303.519	88.7%						38.165.753	90,7%					
Daarvan geldig	37.942.452							37.822.500						
	Geldige tweede stemmen		Zetels					Geldige tweede stemmen		Zetels				
	aantal	%	recht-streeks	lijsten	te zamen	West-Berlijn	totaal	aantal	%	recht-streeks	lijsten	te zamen	West-Berlijn	totaal
SPD	16.262.096	42,9	127	91	218	10	228	16.099.019	42,6	114	100	214	10	224
CDU	12.992.334	34,2	81	93	174	11	185	14.367.302	38,0	94	96	190	11	201
CSU	3.908.036	10,3	40	12	52	—	52	4.027.499	10,6	40	13	53	—	53
FDP	4.030.608	10,6	—	53	53	1	54	2.995.085	7,9	—	39	39	1	40
Bürgerp.	11.623	0,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
C.B.V.	4.019	0,0	—	—	—	—	—	6.720	0,0	—	—	—	—	—
DKP	72.230	0,2	—	—	—	—	—	118.581	0,3	—	—	—	—	—
GRUNE	568.265	1,5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
EAP	7.814	0,0	—	—	—	—	—	6.811	0,0	—	—	—	—	—
KBW	8.285	0,0	—	—	—	—	—	20.018	0,1	—	—	—	—	—
NPD	67.798	0,2	—	—	—	—	—	122.661	0,3	—	—	—	—	—
V	9.344	0,0	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
			248	249	497	22	519			248	248	496	22	518

De afkortingen van de namen der partijen hebben de volgende betekenis:

Bürgerp.	Bürgerpartei
CDU	Christlich Demokratische Union Deutschlands
C.B.V.	Christlich Bayerische Volkspartei (Bayerische Patriotenbewegung)
CSU	Christlich-Soziale Union
DKP	Deutsche Kommunistische Partei
GRÜNE	DIE GRÜNEN
EAP	Europaische Arbeiterpartei
F.D.P.	Freie Demokratischc Partci
KBW	Kommunistischer Bund Westdeutschland
NPD	Nationaldemokratische Partei Deutsclilands
SPD	Sozialdemokratische Partei Deutschlands
V	VOLKSFRONT

Vooraan bondskanselier Schmidt (r) en minister van buitenlandse zaken Genscher Achter hen oud-bondskanselier Brandt (r) met oud-minister van buitenlandse zaken en voormalig bondspresident Scheel

Commentaar

De correspondent van het *NRC/H'blad* in de Bondsrepubliek gaf op 6 okt. een commentaar op de verkiezingsuitslag, waaruit het navolgende is geciteerd.

„Ik ben eigenlijk blij dat Franz-Josef voor ons gezin behouden blijft". Mevrouw Marianne Strauss zei het op 5 okt. 's avonds bijna fluisteren terwijl haar man werd platgedrukt door fotografen en hij bezig was voor de televisiecamera's in het christen-democratische Konrad Adenauerhaus in Bonn de passende woorden bij deze verkiezingsnederlaag te vinden. Marianne Strauss leek welhaast opgelucht en haar man ook. Lachend en lacherig sprak Franz-Josef Strauss zijn zinnen uit. Alsof hij bevestigd was in zijn vroegere uordecl dat christen-democraten op eigen kracht in deze constellatie eenvoudigweg niet kunnen zegevieren. Strauss kwam van de negende verdieping van het Konrad Adenauerhaus, waar hij tevoren met de CDU-leiders de klokken gelijk had gezet voor commentaar op het verlies.

„De problemen blijven. het uur van de waarheid komt en natuurlijk speel ik nog een rol in de politiek als minister-president van Beieren en voorzitter van de CSU". zei Strauss,

Strauss sprak van een „pyrrhus-zege" van Helmut Schmidt maar niet van zijn persoonlijke nederlaag. Deze werd, zo leek het, verdrongen, afgezien dan van wat zijn vrouw zich liet ontvallen.

Toch was niet alleen zijn partij, maar ook Strauss zelf de verliezer. Een man die dertig jaar lang een prominente rol in de Westduitse politiek heeft gespeeld, struikelde over de hoogste hindernis: de nationale verkiezingen. Is daarmee ook een tijdperk afgesloten? Is een van de bekendste naoorlogse politici in Europa nu van het toneel verdwenen?

Vast staat vandaag alleen dat Franz-Josef Strauss wel nooit meer bondskanselier zal kunnen worden. Maar Strauss is voorzitter van de Beierse CSU en minister-president van de „vrijstaat Beieren". Aan hem zitten alle noordelijke christen-democraten geketend die in 1984 ambities hebben. En omgekeerd: de Beierse politici van het tweede plan zullen er wel voor passen hun trekpaard Strauss in berusting te laten wegglijden. Niet voor niets circuleerden de laatste maanden documenten in de CSU-centrale waarin al bij voorbaat de ruggegraat van Strauss werd gesterkt na een eventuele

Sleeswijk-Holstein	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1979	
Kiesgerechtigd	1.924.080		1.864.033		1.893.242	
Geldige stemmen	1.703.830		1.680.086		1.568.833	
Opkomst	89,2%		90,6%		83,3%	
SPD	794.881	(46,7%)	779.599	(46,4%)	653.982	(41,7%)
CDU	662 772	(38,9%)	740.927	(44.1%)	757.664	(48.3%)
FDP	216.512	(12,7%)	147.622	(8,8%)	90.131	(5,7%)
DKP	2.512	(0,1%)	4.104	(0,2%)	3.115	(0,2%)
GRÜ	23.471	(1,4%)	—		38.003	(2,4%)*
NPD	2.281	(0,1%)	4.347	(0,3%)	2.825	(0,2%)

* Grune Liste Schleswig-Holstein

Hamburg	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Burgerschaft 1978	
Kiesgerechtigd	1.252.365		1.287.473		1.264.661	
Geldige stemmen	1.106.169		1.168.087		958.397	
Opkomst	88,9%		91,1%		76,6%	
SPD	572.012	(51,7%)	614.284	(52,6%)	493.340	(51,5%)
CDU	344.980	(31,281	418.994	(35.9%)	360.409	(37,6%)
FDP	155.620	(14,1%)	118.969	(10,2%)	45.903	(4,8%)
DKP	5.520	(0,5%)	9.018	(0,8%)	9.373	(1,0%)
GRÜ	25.203	(2,3%)			43.253	(4,5%)
NPD	1.734	(0,2%)	2.724	(0,2%)	3.231	(0,3%)

Nedersaksen	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1978	
Kiesgerechtigd	5.346.095		5.205.680		5.241.051	
Geldige stemmen	4.743.029		4.658.978		4.088.183	
Opkomst	89,6%		91,4%		78,5%	
SPD	2.231.784	(46,9%)	2.129.502	(45,7%)	1.723.638	(42,2%)
CDU	1.892.441	(39,8%)	2.129.143	(45,7%)	1.989.326	(48.7%)
FDP	535.897	(11,3%)	369.526	(7,9%)	171.514	(4,2%)
DKP	7.037	(0,1%)	11.232	(0,2%)	12.700	(0,3%)
GRÜ	77.334	(1,6%)	—		157.733	(3,9%)*
NPD	7.089	(0,1%)	12.134	(0,3%)	17.613	(0,4%)

* Grune Liste Umweltschutz

Bremen	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Burgerschaft 1979	
Kiesgerechtigd	522.691		528.346		521.416	
Geldige stemmen	455.462		472.988		406.911	
Opkomst	87,9%		90,0%		78,5%	
SPD	238.913	(52,4%)	255.544	(54,0%)	201.129	(49,4%)
CDU	131.010	(28,7%)	153.842	(32,5%)	129.985	(31,9%)
FDP	68.731	(15,0%)	55.903	(11,8%)	4.3730	(10,8%)
DKP	2.301	(0,5%)	3.593	(0,8%)	3.340	(0,8%)
GRÜ	12.279	(2,7%)	—		20.909	(5,14%)*
NPD	871	(0,1%)	1.569	(0,3%)	1.602	(0,4%)

* Bremer Grüne Liste

Noordrijnland-Westfalen	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1980	
Kiesgerechtigd	12.366.860		12.118.533		12.342.282	
Gelijke stemmen	10.918.880		10.989.562		9.818.518	
Opkomst	89,0%		91,3%		80,0%	
SPD	5.107.264	(46,8%)	5.153.959	(46,9%)	4.756.103	(48,4%)
CDU	4.433.053	(40,6%)	4.892.278	(44,5%)	4.240.885	(43,2%)
FDP	1.191.612	(10,9%)	860.331	(7,8%)	489.225	(4,9%)
DKP	23.250	(0,2%)	38.176	(0,3%)	30.441	(0,3%)
GRÜ	135.841	(1,2%)	—		291.379	(3,0%)
NPD	14.369	(0,1%)	23.358	(0,2%)	—	

Hessen	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1978	
Kiesgerechtigd	3.998.775		3.899.454		3.933.990	
Geldige stemmen	3.563.535		3.558.002		3.422.967	
Opkomst	90,0%		91,9%		87.7%	
SPD	1.655.039	(46,4%)	1.626.365	(45,7%)	1.515.953	(44,3%)
CDU	1.446.999	(40,6%)	1.539.695	(44,8%)	1.575.445	(46,0%)
FDP	377,234	(10,6%)	300.864	(8,5%)	225.044	(6,6%)
DKP	8.921	(0,3%)	15.732	(0,4%)	14.531	(0,4%)
GRÜ	64.892	(1,8%)	—		68.545	(2,0%)
NPD	7.321	(0,2%)	11.988	(0,3%)	12.507	(0.4%)

nederlaag. „We trekken ons niet terug in de provincie" heeft Strauss zelf gezegd en het oude spelletje met de „vierde partij" kan altijd weer worden geprolongeerd. Dat wil zeggen: de CSU kan alleen al met de dreiging om de Beierse CSU over het hele land als conservatieve partij te organiseren. naar believen angst en beven teweeg brengen in het Konrad Adenauerhaus van de CDU in Bonn.

In een CSU-document van begin deze zomer stond voor het geval van een nederlaag ook: „Wij zullen ook dan onverkort onze Duitse en Europese verantwoordelijkheid waarnemen". De zendingsdrang vanuit Beieren houdt vandaag niet op en heeft trouwens traditie.

Wie naar fouten van Strauss zoekt heeft het gemakkelijk. Zijn verleden is op allerlei manieren omstreden, zelfs als men de grenzeloze overdrijving van het zelfgenoegzame, anti-Strauss-fetisjisme daarop in mindering brengt. Bedoeld is niet eens het oorlogsverleden van Strauss want dat is ondanks de grote ijver van verbeten Strauss-tegenstanders eigenlijk een betrekkelijk normale episode geweest voor een jongeman in Hitler-Duitsland.

Omstreden is eerder zijn optreden als politicus in de jaren vijftig en zestig geweest en wie een datum wil noemen is misschien geneigd naar het jaar 1962 terug te gaan. Toen moest hij aftreden als minister van defensie omdat hij het parlement tevoren had belogen. Het was in de zogenaamde Spiegel-affaire, Men kan ook voorvallen van geringer betekenis noemen waarin Strauss zich blijkbaar boven de wet verheven voelde; bijvoorbeeld in 1958 toen hij als minister een doodgewone verkeersaanwijzing van een politieagent negeerde en de agent later ook nog met processen bleef achtervolgen.

Bij al zulke incidenten mag men echter niet uit het oog verliezen dat dit „natuurgeweld uit Beieren" ook bijna vanaf het begin van de Bondsrepubliek het parlement met zijn scherp intellect en zijn retorisch instinct heeft verrijkt. Zoals de levendigheid van de nieuwe Bondsdag een man als de sociaal-democraat Herbert Wehner nodig had, zo had de Bondsdag ook deze populist uit Beieren nodig om democratie zichtbaar te maken: d.w.z.om met gevatheid en polemiek conflicten tussen politieke partijen te etaleren.

Wie werkelijk zoekt naar fouten van de politicus Strauss moet dan ook niet blijven steken in weliswaar smeuige, maar toch onbeduidende avonturen van een barokke zuiderling in de federale hoofdstad Bonn.

Beter is het om terug te gaan naar kerstmis 1968. Strauss was toen minister van financiën in een kabinet van sociaal-democraten en christen-democraten: de zg. Grote coalitie.

Toen nam Strauss afscheid van een man die vier jaar lang zijn persoonlijk adviseur was geweest; Klaus Boemer. Het was de levendigste en origineelste adviseur die Strauss ooit heeft gehad, ook een moedig en jegens zijn baas vrijgevochten man.

In de tijd van Boemer kwamen er uit de koker van Strauss markante ideeën. Hij knipoogde naar het gauilisme, dacht na over een grotere zelfstandigheid jegens de Verenigde Staten en over een of andere vorm van Ostpolitik die toen nog op gang moest komen. De man van de Ostpolitik, de sociaal-democraat Egon Bahr, kon zijn oren in 1968 niet geloven toen hij eens een lezing van de Strauss-adviseur hoorde.

Nu gaat het hier niet zozeer om de merites van advieur Boemer (over menig standpunt viel en valt te twisten). Waar het om gaat is dat Strauss zich eind 1968 onder druk van de Springer-pers en conservatieven in de CDU (Carstens, Barzel) van deze vrijbuiter ontdeed.

Een adviseur die zijn chef prikkelde tot nadenken, hem tot wikken en wegen dwong en een choque d'opinion niet schuwde verdween van het Strauss-toneel. Daarna voltrok zich een proces dat voor een politicus van het kaliber en met de volksaard van Strauss dodelijk kan zijn. Niet alleen verdween hij ongewild als minister

– de christen-democraten kwamen in de oppositie – maar ook begon hij zich meer en meer met ja-knikkers en bewonderaars te omringen. Al deze satrapen hoopten in de trein van Strauss carrière te maken en dat is vandaag de dag nog altijd zo.
Dan was er Strauss' vertrek uit Bonn. In München werd hij als Beierse premier een ongekroonde koning. Comfortabel gezeten in zijn beminde Beieren en omringd door aanbidders-met-bijbedoelingen kon zijn kritische geest slecht gedijen. „Strauss is ons programma," zei zijn partijsecretaris Edmund Stoiber vorig jaar. Een ander prominent CSU-lid verwelkomde Strauss eens zo: „Franz-Josef, geef ons hoop. wijs ons de weg".
Voor iemand boven de zestig jaar, die toch al neigt tot een gesloten wereldbeeld van zwart-wit-contrasten moet zo'n heldenverering gevaarlijk zijn. Wie hem de laatste weken beluisterde kreeg inderdaad de indruk dat hij zijn voorspelling van de .,Duitse ondergang met Helmut Schmidt" niet alleen maar als Beierse stijlfiguur poneerde maar er ook in begon te geloven. En wie het niet geloofde of zelfs maar vragen stelde, werd door het legertje Strauss-adviseurs meteen maar in het vijandige kamp ingedeeld.

Strauss heeft de verkiezingen verloren. Volgens alle opiniepeilers van het land had iedere andere christen-democratische lijsttrekker het tegen Helmut Schmidt eveneens verloren.
Voor de christen-democratische CDU/CSU is deze nederlaag ook het beste. Zij krijgt de gelegenheid tot vernieuwing. De partij dient dringend mensen naar voren te schuiven die niet steeds bezig zijn met het niet gekregen gelijk in het verleden, maar met het te verkrijgen gelijk in de toekomst.
Of dat lukt? In Beieren heeft men de afgelopen maanden, zoals gezegd, rondom Strauss de ruggegraat in geval van een nederlaag alvast bij voorbaat gesterkt. Als Strauss verliest, bewijst dat niet dat hij heeft gefaald. Nee. de redenering luidt in Munchen vandaag al anders: als zelfs de bekwaamste en intelligentste van de naoorlogse politici de absolute meerderheid niet behaalt dan is het systeem fout. Dat betekent dan impliciet ook weer dat de Beierse christelijk-socialen opnieuw dreigen met „systeemverandering", dat wil zeggen met uitbreiding van de CSU als conservatieve, vierde partij over het hele land. Het jaagt de christen-democratische gegadigden voor de verkiezingen van 1984 de schrik op het lijf en manoeuvreert de CSU weer in een machtiger positie dan het getal in feite veroorlooft. Wat geenszins wil zeggen dat er een splitsing komt.
De macht van Strauss blijf het, om anderen in de christen-democratie tot machteloosheid te verdoemen. Van het politieke toneel is Franz-Josef Strauss dus niet verdwenen. Hij wordt geen bondskanselier en dat is om allerlei redenen ook maar beter zo.
Het intellect, de belezenheid en wijsheid van Franz-Josef Strauss zijn door zijn partijgenoten veelvuldig bezongen. Ook door Strauss zelf trouwens:
Niet ten onrechte. Als bondskanselier had hij echter niets te bieden dan pathos, dan verbale agressiviteit als dekmantel voor twijfel. Met zijn nederlaag heeft de Westduitse democratie zichzelf een dienst bewezen. Het grootste persoonlijke duel van de naoorlogse politiek in dit land is voorbij – te hopen valt dat het .,verongelijkte Beieren" nu een dringende vernieuwing van de christen-democratie niet verijdelt. Als deze vernieuwing tot stand komt kan de vijfde oktober 1980 straks in terugblik wellicht als historisch keerpunt worden beschouwd.

In een hoofdartikel schreef het *NRC/H'blad* op 6 okt. het volgende:

De Westduitse Bondskanselier Helmut Schmidt heeft bij de Bondsdagverkiezingen van 5 okt. een grote persoonlijke overwinning behaald. De door hem aangevoerde coalitieregering van socialisten en liberalen kwam versterkt uit de lang niet altijd smakelijke verkiezingsworsteling tevoorschijn. Het was overduidelijk: de tegen hem persoonlijk als ook tegen zijn naaste partijvrienden gerichte campagne van de christen-democraten. die ook nog de officiële steun van de Duitse bisschoppen kregen, heeft geen succes opgeleverd. Terecht heeft de Westduitse kiezer in een nadrukkelijke meerderheid steun gegeven aan de regering en de man, die de Bondsrepubliek welvarend, stabiel en internationaal gerespecteerd hebben weten te houden in een periode, waarin de problemen niet van de lucht waren.
Dat de verkiezingsuitslag voor een groot deel een persoonlijke triomf van Schmidt is kan, curieus genoeg, worden afgelezen aan het opmerkelijke succes van de liberale coalitiepartner van de SPD. Met de steun aan deze liberale FDP heeft de Duitse kiezer de regering-Schmidt volle wind in de zeilen geblazen zonder de socialistische SPD, die een linker vleugel bezit die Schmidt nogal eens last bereidt, te versterken. In feite is op deze manier de positie van Schmidt persoonlijk en van zijn beleid belangrijk verstevigd zonder dat Schmidts eigen partij er electoraal veel wijzer van geworden is. Voor Schmidt zal het regeren er misschien makkelijker door worden.
De winst van de liberalen is intussen spectaculair. Eerder dit jaar leek het gevaar nog niet denkbeeldig dat deze kleinste der drie in de Bondsdag vertegenwoordigde partijen beneden de fatale grens van vijf procent zou blijven, onder meer door de aantrekkingskracht van de nieuwe milieupartij op een deel der liberale kiezers. Bij de verkiezingen voor het deelstaatparlement in Noordrijnland-Westfalen in mei van dit jaar kreeg de FDP immers maar 4,9 procent van de stemmen, terwijl de ,,Groenen" er drie procent in de wacht sleepten.

De FDP was dan ook deze verkiezingen ingegaan in het besef dat het om haar leven ging. Wat haar heeft gered, is dat zij zeer veel tweede stemmen heeft gekregen van socialistische en ook van christen-democratische kiezers, die niet wilden dat de extremistische stromingen (en voor veel christen-democraten hoorde Strauss daartoe) in hun eigen partij een te grote invloed zouden krijgen.

Palts	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1979	
Kiesgerechtigd	2.750.804		2.676.890		2.717.051	
Geldige stemmen	2.452.575		2.429.253		2.184.540	
Opkomst	90,2%		91,5%		81,4%	
SPD	1.049.145	(42.8%)	1.013.574	(41,7%)	923.965	(42,3%)
CDU	1.118.783	(45,6%)	1.211.208	(49,9%)	1.094.480	(50,1%)
FDP	239.850	(9,8%)	183.575	(7.6%)	139.248	(6.4%)
DKP	4.187	(0,2%)	6.627	(0,3%)	9.024	(0,4%)
GRÜ	33.439	(1,4%)	—		—	
NPD	5.300	(0,2%)	10.794	(0,4%)	14.915	(0,7%)

Baden-Württemberg	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1980	
Kiesgerechtigd	6.376.137		6.118.464		6.319.950	
Geldige stemmer:	5.453.131		5.405.534		4.513.009	
Opkomst,	86,5%		89,1%		72,0%	
SPD	2.031.035	(37,2%)	1.980.313	(36,6%)	1.468.873	(32,5%)
CDU	2.645.448	(48,5%)	2.882.365	(53,3%)	2.407.798	(53,4%)
FDP	654,576	(12,0%)	489.661	(9,1%)	374.633	(8,3%)
DKP	7.718	(0,1%)	12.524	(0,2%)	11.829	(0,3%)
GRÜ	98.938	(1,8%)			241.303	(5,3%)
NPD	11.410	(0,2%)	23.411	(0.4%)	—	

Beieren	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1978	
Kiesgerechtigd	7.830.061		7.547.820		7.651.716	
Geldige stemmen	6.785.370		6.713.695		5.651.716*	
Opkomst	87,6%		89,6%		76,6%	
SPD	2.220.681	(32,7%)	2.201.692	(32,8%)	1.799.740	(31,4%)
CSU	3.908.036	(57,6%)	4.027.499	(60,0%)	3.391.046	(59,1%)
FDP	532.331	(7,8%)	419.335	(6,2%)	335.674	(6,2%)
DKP	8.282	(0,1%)	13.511	(0,2%)	16.591	(0,3%)
GRU	88.969	(1,3%)	—		105.489	(1,8%)
NPD	16.206	(0,2%)	29.085	(0,4%)	33.463	(0,6%)

Saarland	Bondsdag 1980		Bondsdag 1976		Landdag 1980	
Kiesgerechtigd	839.212		811.322		826.219	
Geldige stemmen	748.626		746.315		694.745	
Opkomst	90,5%		92,9%		85,0%	
SPD	361.342	(48,3%)	344.187	(46,1%)	315.432	(45,4%)
CDU	316.848	(42,3%)	344.850	(46,2%)	305.584	(44,0%)
FDP	58.244	(7,8%)	49.299	(6.6%)	47.977	(6,9%)
DKP	2.501	(0,3%)	4.054	(0,5%)	3.703	(0,5%)
GRU	7.908	(1,1%)	—		19.945	(2,9%)
NPD	1.217	(0,2%)	3.251	(0,4%)	—	

Links Franz-Josef Strauss, minister-president van Beieren, voorzitter van de CSU en kandidaat-kanselier van de CDU/CSU. Naast hem de voorzitter van de CDU, Helmut Kohl

Voor de christen-democratische kandidaat Strauss is de uitslag een grote persoonlijke nederlaag. Zijn speculatie op de conservatieve instincten en op de angst heeft niet het gewenste resultaat gehad. Teveel is zijn campagne op het verleden, te weinig op de toekomst gericht geweest. Gebleken is, dat de CDU/CSU voor de nationale Duitse politiek nog steeds geen overtuigend programma en geen overtuigende politieke persoonlijkheden heeft.

Nog steeds heeft zij voor Adenauer en Erhard geen opvolger kunnen vinden. Ex-premier Kiesinger was een flop, Barzel, de kandidaat van **1972,** haalde het niet en Kohl, de kandidaat van **1976** faalde evenzeer.

Strauss zelf was bij de de val van al deze mannen trouwens actief in de weer als sloper. Ook was hij een van de drijvende krachten die de CDU en CSU er in de loop der jaren steeds weer toe brachten zich te verschansen in negatieve standpunten, vooral op het terrein der buitenlandse politiek. Men kan zeggen dat het vooral aan Strauss te wijten is geweest dat CDU en CSU nu al jaren lang een politiek voeren, die in de Bondsrepubliek een belangrijk deel van de middenklasse dwingt tot politieke steriliteit.

Een werkzaam democratisch alternatief voor de socialistisch-liberale coalitie, die nu al elf jaar in het zadel zit, is er in de Bondsrepubliek op dit moment nog steeds niet. Dat is jammer. Voor de toekomst van de democratie in West-Duitsland moet worden gehoopt dat, na de nu toch onvermijdelijke eliminatie van Franz-Josef Strauss als nationaal politicus, een nieuwe generatie christen-democratische politici de hand aan het roer van de partij weet te slaan. En dat zij daarmee het hierboven genoemde negativisme, dat nu weer tot een nederlaag heeft geleid. zullen weten te overwinnen en om te buigen in een constructievere benadering van de Duitse werkelijkheid.

Juist in een tijdperk, waarin de persoonlijkheid van leidende staatslieden een belangrijke rol speelt is het geruststellend dat– Helmut Schmidt, en ook–de liberaal Genscher, voor continuïteit en stabiliteit in Bonn zorgen. (NRC/H'blad, FAZ, Das Parlament)

(Vor. ber. pag. **657** e.v.)

AFRIKA

ETHIOPIË

ONTWIKKELINGEN IN ERITREA SINDS MEDIO 1977

Al meer dan 19 jaar vechten duizenden guerrillastrijders in de Ethiopische provincie Eritrea aan de Rode Zee voor onafhankelijkheid. Zij beschouwen het Eritrese volk als een aparte natie waarover het gezag op 15 sept. 1952 ten onrechte werd toegewezen aan Ethiopië, na de beëindiging van het Italiaanse koloniale bewind (tot 1941) en het Britse militaire bestuur, krachtens een besluit van de Algemene Vergadering van de VN d.d. 2 dec. 1950. De guerrilla begon in 1961 nog voordat Ethiopië Eritrea op 14 nov. 1962 volledig integreerde.

Het is, aldus *NRC/H'blad* (1-3-'80), ,,de oudste oorlog van Afrika, maar ook een van de onbekendste. De guerrilla, die – getuige zijn grote bewegingsvrijheid in het gebied en zijn continuïteit – kennelijk op de steun van de meerderheid van de Eritrese bevolking kan rekenen, heeft nooit de stevige helpende hand van een grote mogendheid gehad. De Sowjet-Unie steunde tot 1974 het Eritrese verzet tegen het feodale regime van keizer Haile Selassie. De hulp werd echter stopgezet toen Moskou massale bijstand ging verlenen aan het nieuwe – socialistische – Ethiopische bewind en dit regime met nieuwe krachten het Eritrese verzet te lijf ging. De economische en strategische belangen in de Hoorn van Afrika wogen voor Moskou zwaarder dan de strijd van de Eritreërs. (. . .)

Verstoten van grote en effectieve steun hebben de Eritreërs toch opmerkelijke successen kunnen behalen. In 1977 hadden de twee belangrijkste guerrillabewegingen, het Eritrees bevrijdingsfront (ELF) en het EPLF (zie hieronder), grote steden van de provincie in handen en was de hoofdstad Asmara geheel door hen omsingeld. Slechts door een groot offensief in mei 1978 kon Addis Abeba, met logistieke Russische en Cubaanse hulp, het tij keren.

De guerrilleros moesten zich op het platteland terugtrekken. Maar het duurde niet lang eer de guerrilla weer vanuit haar traditionele achterland strategische punten in de provincie ging bezetten. Toen op 2 dec. van het vorige jaar (1979)het Ethiopische leger een laatste offensief tegen de rebellen wilde beginnen nam het EPLF de leiding in de strijd. Het vernietigde iets buiten Nakfa een Ethiopische basis. In jan. van dit jaar (1980)volgde een dergelijke actie in het noordoosten van Eritrea en ook hier zagen de Ethiopiërs zich gedwongen zich terug te trekken.

Het EPLF zegt tijdens het offensief 4000 Ethiopiërs te hebben gedood en talrijke anderen gevangen te hebben genomen. Onafhankelijke waarnemers die het gebied bezochten bevestigen de ontzaglijke verliezen van de Ethiopiërs. Westelijke inlichtingendiensten geven een zelfde beeld. Het Eritrese verzet heeft zich hersteld", aldus *NRC/H'blad.*

Le Monde (16-8)schreef dat het Eritrese conflict nog steeds in een impasse lijkt te verkeren. Op militair terrein schijnt de guerrilla erin te zijn geslaagd in 1980 een evenwicht te herstellen, dat verstoord was door het grote Ethiopische offensief van 1978. Er waren opnieuw belangrijke gevechten. Aan de grens met Soedan moesten Ethiopiërs verscheidene posities ontruimen en hun troepen op de belangrijkste plaatsen terugtrekken. Het EPLF slaagde erin de ring rond Nakfa losser te maken en opnieuw de voorposten van Keren te bedreigen. Ten noorden van deze stad, in het gebied van Afabet, vonden zelfs begin augustus nog gevechten plaats, waarbij het EPLF naar eigen zeggen een Ethiopisch kamp halverwege tussen Keren en Nakfa veroverde. Het Ethiopische verzet heeft aangetoond dat de Russi-

sche steun, hoe belangrijk ook in de laatste twee jaar, Addis Abeba niet in staat heeft gesteld een militaire oplossing van het conflict te bereiken.
In aansluiting op het in vorig bericht vermelde (pag. 63612 e.v.-'77) ontwikkelde de situatie zich als volgt.

Positie bevrijdingsbewegingen

De Eritrese secessionisten of ,,rebellen'' waren georganiseerd in drie aparte bewegingen:

1) het Eritrese Volksbevrijdingsfront (EPLF) met als secretaris-generaal Ramadan Mohammed Nur, dat 25.000 a 30.000 gewapende aanhangers zou hebben en volgens marxistisch-leninistische beginselen zou zijn georganiseerd;

2) het Eritrese Bevrijdingsfront-Revolutionaire Raad (ELF-RC of ELF) met als leider Ahmed Nasser, dat 10.000 a 15.000 guerrillastrijders zou omvatten en dat eveneens als marxistisch werd beschouwd:

3) het Eritrese Bevrijdingsfront – Volksbevrijdingstroepen (ELF-PLF) met als leider Osman Saleh Sabeh, dat steun ontving van ,,conservatieve'' Arabische staten (zoals Saoedi-Arabië) en dat ca. 2.000 guerrillastrijders omvatte.
Het EPLF had op 22 maart 1976 gebroken met het ELF-PLF, omdat het deze beweging als reactionair en antimarxistisch beschouwde.
Op 20 okt. 1977 echter ondertekenden Ahmed Nasser (ELF) en Isaias Afewerki (EPLF) te Khartoem (Soedan) een akkoord op grond waarvan gezamenlijke coördinatiecommissies zouden worden ingesteld op het gebied van militaire zaken, voorlichting, economische en sociale alsmede buitenlandse zaken. Het ELF-PLF werd gevraagd zich bij een of meer van die commissies aan te sluiten, maar ELF-PLF-leider Osman Saleh Sabeh verklaarde op 23 okt. 1977 dat zijn organisatie militair en politiek onafhankelijk zou blijven totdat een ELF-EPLF fusie daadwerkelijk tot stand was gekomen.
Op 25 april 1978 werd vanuit Agordat gemeld dat EPLF en ELF-RC tijdens een bijeenkomst in het dorp Hagaz hadden besloten hun krachten te bundelen door hun diverse comités die grote delen van Eritrea bestuurden, te fuseren teneinde een onafhankelijke staat in het leven te roepen. Een ultimatum van beide organisaties aan het ELF-PLF zich binnen twee maanden bij hen aan te sluiten dan wel met geweld te worden ,,verpletterd'' werd op 7 mei 1978 door Osman Saleh Sabeh verworpen.
Niettemin bleven EPLF en ELF-RC afzonderlijke organisaties, maar in de loop van de strijd in 1978 sloten sommige ELF-RC-eenheden zich bij het EPLF aan, terwijl andere naar ELF-PLF overgingen.

Ontwikkelingen medio 1977 tot juli 1978

In de tweede helft van 1977 werden door de bevrijdingsbewegingen de volgende veroveringen gemeld:
6 juli – Decamere door EPLF;
8 juli – Keren door EPLF, incl. overgave van 8.000 Ethiopische militairen;
4 aug. – Deksa door EPLF;
14 aug. – Adi Quala door ELF;
24 aug. – Mandafara door ELF;
31 aug. – Agordat door ELF/ELF-PLF.
Medio sept. 1977 was het gebied in Eritrea, dat onder controle van de Ethiopische regering stond, beperkt tot de provinciehoofdstad Asmara (waar het garnizoen via een luchtbrug aanzienlijk was versterkt); de havens Assab en Massawa: de stad Barentu (ca. 80 mijl ten westen van Asmara); twee dorpen langs de weg van Asmara naar Massawa; en een dorp ten zuidoosten van Asmara.
Op 14 okt. verklaarde EPLF dat zijn strijders een konvooi van meer dan 100 voertuigen, incl. nieuwe Russische gepantserde personeelsvoertuigen, hadden buitgemaakt. 600 man van de regeringstroepen hadden gedood of gevangen genomen, en de laatste verbindingsroute over land tussen Asmara en Massawa hadden afgesneden. Op 16 nov. werd door radio-Tunis gemeld dat het EPLF de weg Asmara-Massawa opnieuw had afgesneden.
Op 18 dec. beweerde ELF de plaats Adi Kayeh (met een regeringsgarnizoen van ca. 7.000 man) aan de weg van Massawa naar Addis Abeba op 13 dec. te hebben veroverd, met als gevolg dat de regeringstroepen toen nog slechts vier steden in Eritrea in handen zouden hebben, nl. Asmara, Assab, Barentu en Massawa. In de loop van december zouden EPFL-troepen alle toegangen over land naar de haven van Massawa hebben bezet, maar zij waren niet in staat het stadscentrum en de haven te veroveren die met behulp van Russische raketwerpers en Russische T-54 tanks (bestuurd door Zuidjemenieten) werden verdedigd, terwijl vier Ethiopische vaartuigen alsmede twee Russische schepen assisteerden met kanon- en raketvuur.

Bericht werd dat het EPLF 4.000 a 5.000 Ethiopische (krijgs)gevangenen had. maar dat werd door de Ethiopische regering ontkend. Ook werd door deserteurs van het Ethiopische leger meegedeeld dat er onder leiding van politieke officieren massamoorden op officieren en manschappen, die tegen de oorlog in Eritrea waren, hadden plaatsgevonden en ook op talrijke burgers, die ervan verdacht werden met het EPLF te sympathiseren. Die moorden zouden vooral in het door EPLF-troepen belegerde Asmara zijn gepleegd.

In jan. 1978 begon de Ethiopische luchtmacht sporadische luchtaanvallen – naar verluidt met napalm en kettingbommen – uit te voeren op EPLF-posities, met als gevolg dat duizenden vluchtelingen uit de steden een heenkomen zochten op het platteland en ook in het aangrenzende Soedan.
Het werd steeds duidelijker dat de SU een massale steun aan Ethiopië's strijdkrachten bood in hun oorlog tegen de Eritrese afscheidingsbeweging. Het Sowjet-partijblad Prawda (15-3-'78) stelde dat de SU de Ethiopische troepen tegen .,rebellen'' in Eritrea zou steunen, omdat Westerse en Arabische steun aan de secessionisten bedoeld was om Ethiopië te verzwakken en het van zijn uitgangen naar de Rode Zee te beroven en omdat de secessionisten ,,de verwezenlijking van imperialistische plannen'' dienden.
Bovendien berichtten diplomatieke bronnen in Addis Abeba op 16 maart 1978 dat Cubaanse troepen in Asmara waren aangekomen. Het Amerikaanse State Department deelde op 7 april mee dat het in het bezit van inlichtingen was die aantoonden dat Cubaans militair personeel in Ethiopië toenam en ,,in de strijd betrokken'' was.
Dit leek op een wijziging van de Cubaanse houding te duiden, want nog in febr. 1978 had een van Cuba's vicepresidenten, Carlos Rafael Rodriguez Rodriguez, verklaard dat luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam, de Ethiopische leider, niet gemachtigd was Cubaanse ,,specialisten'' tegen de Eritrese rebellen te gebruiken, daar zelfbeschikking een binnenlands probleem was dat een politieke oplossing moest krijgen.

Op 6 april 1978 kondigde de Ethiopische regering aan dat een nieuw offensief in Eritrea was gelanceerd om de ,,voortdurende onveiligheid in de provincie'' te beeindigen. De secretaris-generaal van de Derg, kapitein Fikre Selassie Wodgeress, verklaarde: ,,Wij zullen nooit toestaan dat Eritrea de springplank wordt voor nieuwe, door imperialisten geïnspireerde. invallen.''
Vervolgens riep de Ethiopische regering de Eritrese secessionisten op de wapens neer te leggen.

In antwoord op een oproep tot onderhandelingen over een vreedzame regeling van het Eritrese probleem, afkomstig van de Ethiopische ambassade in Rome op 30 mei 1978, verklaarde

een EPLF-woordvoerder „Wij zijn bereid met de Ethiopische regering te onderhandelen al leen als die Eritrea's recht op zelfbeschikking en onafhankelijkheid erkent" Maar hij voegde daaraan toe dat gezien de (regerings-)acties in Eritrea, de intensivering van de oorlog (en) de uitroeiing van de bevolking „wij nooit onze wapens neer zullen leggen en zullen blijven vechten tot (de) onafhankelijkheid is bereikt

Op 7 juni 1978 verklaarde het Ethiopische staatshoofd. luitenant-kolonel Mengistu Haile Mariam, dat het zijn oprechte bedoeling was het Eritrese probleem vreedzaam op te lossen. Hij bood de Eritese guerrillastrijders een algehele amnestie aan als zij zich bij één van zes nader aangegeven opvangcentra overgaven en hun wapens neerlegden. Hij stelde dat tot dusver 13.000 militairen en 30.000 a 50.000 burgers hun leven hadden verloren in 13 jaar strijd in Eritrea en dat bovendien 200.000 mensen uit Ethiopië waren gevlucht. Nadat Mengistu had aangeduid dat bemiddelingspogingen van socialistische en Arabische landen waren mislukt, deed hij een beroep op steun van alle „vredelievende krachten in de wereld". Hij verklaarde: „Wij geloven dat socialistische, democratische en progressieve krachten, wier voornaamste doel is te strijden voor de gelijkheid van de brede massa's en het recht van onderdrukte mensen, de revolutionaire plicht hebben zich aan onze zijde te scharen in de strijd om de eenheid en revolutie van Ethiopië te waarborgen."
De leiders van de afscheidingsbewegingen echter verwierpen zowel het amnestie-aanbod als elke suggestie i.z. interne autonomie voor Eritrea, met de woorden dat zo'n stadium in de „Eritrese revolutie" al lang was gepasseerd en dat de strijd nu om onafhankelijkheid ging.

Niettemin gaven Ahmed Nasser (ELF-RC) en Ramadan Mohammed Nur (EPLF) op 29 juni 1978 tijdens een persconferentie in Beiroet (Libanon) een verklaring uit, waarin gesteld werd dat de twee organisaties als „de enige legitieme vertegenwoordigers van het Eritrese volk" bereid waren in onderhandelingen te treden met de Ethiopische regering zonder voorwaarden vooraf, omdat de voortzetting van de strijd „niet in het belang van het Ethiopische of het Eritrese volk" was. Elke regeling zou volgens deze verklaring moeten zijn „gebaseerd op het recht op zelfbeschikking in overeenstemming met de beginselen van democratie en gerechtigheid". (Bericht werd dat een akkoord voor het zoeken van een vreedzame oplossing door de twee leiders op 20 juni 1978 te Aden was getekend.)

Nog dezelfde dag (29 juni) veroordeelde Osman Saleh Sabeh (ELF-PLF) de twee andere bewegingen, omdat hun verklaring naar zijn zeggen neerkwam op een uitverkoop van de Eritrese zaak in het belang van de Sowjet-Unie.
Op 17 juli maakte de Oostduitse ambassadeur in Koeweit, Gunther Doberenz, na een gesprek met de waarnemend minister van buitenlandse zaken daar bekend dat vertegenwoordigers van EPLF en ELF-RC onlangs drie maal een ontmoeting met vertegenwoordigers van de Ethiopische regering in Oost-Berlijn hadden gehad.
Op 14 juli 1978 verwierp de Ethiopische regering officieel het aanbod van EPLF en ELF-RC om te onderhandelen. Verklaard werd dat „de secessionisten op de vredesaanbiedingen van de regering nooit zijn ingegaan en integendeel hun oorlog hebben geïntensiveerd om Eritrea van Ethiopië af te scheiden". De regering had zo geen keus dan de Eritrese rebellen af te maken en de bevolking van de provincie „te bevrijden".
Daarop werd het medio mei geleidelijk op gang gekomen regeringsoffensief in Eritrea – na de succesvolle operaties in de Ogaden-woestijn (pag. 193 e.v.-1978)– verhevigd.

Offensief regeringstroepen 1978

Het offensief van de regeringstroepen in Eritrea werd gevoerd met logistieke steun van de SU en Cuba en met behulp van door de SU geleverde vliegtuigen, artillerie en tanks. Tevoren hadden zowel de SU als Cuba in het openbaar gepleit voor een vreedzame oplossing van het Eritrese probleem, maar de Ethiopische regering stelde herhaaldelijk dat zij geen andere keus had dan de rebellie in Eritrea te ..verpletteren".

Het offensief werd voorafgegaan en begeleid door aanvallen van Ethiopische jachtbommenwerpers. die naar verluidt napalm en „cluster"-bommen zouden hebben ingezet tegen door rebellen beheerste steden (in het bijzonder Agordat op 19 en 25 april 1978). Volgens de ELF-RC stonden eind april 1978 115.000 Ethiopische regeringsmilitairen gereed voor het offensief: 30.000 bij Adowa (80 mijl ten zuiden van Asmara) met o.a. 100 gepantserde voertuigen en 35 tanks; 30.000 voor een aanval op het gebied van Barentu; 15.000 bij Humera aan de grens met Soedan; en 40.000 samengetrokken voor een actie tegen Decamere.
Op 13 juli 1978 deelde een EPLF-woordvoerder te Rome mee dat door Ethiopische regeringstroepen gevechten werden geleverd bij Asmara, Massawa en Adi Kayeh, terwijl een ELF-woordvoerder al op 3 juli melding had gemaakt van gevechten bij Umm Hagar in westelijk Eritrea.
Hoewel ook de bevrijdingsbewegingen successen in diverse gebieden bleven melden, slaagden de regeringstroepen er in juli en augustus 1978 toch in omstreeks 30 steden te veroveren, waarvan verscheidene meer dan een jaar in handen van de secessionisten waren geweest.

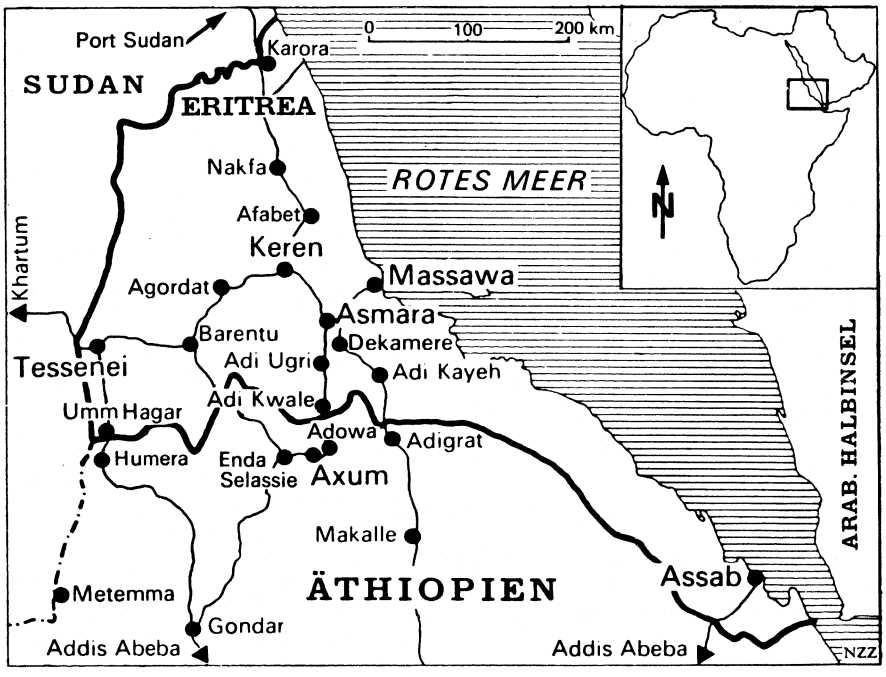

Op 13 juli werden volgens Addis Abeba de stad Mandefera (of Adi Ugri) en het deel van de haven van Massawa, dat tevoren in handen was van het EPLF. heroverd

Op 17 juli volgde de verovering van Umm Hagar bij de grens met Soedan: op 25 juli die van Tessenei en Adi Kwale. Op 27 juli werd de heropening van de hoofdweg van Addis Abeba naar Asmara gemeld en daarmee het einde van het beleg van Asmara, terwijl het ontzet van Barentu – na een beleg van 18 maanden door het ELF – op 31 juli werd bekendgemaakt.

Op 2 aug. deelde het EPLF mee dat het zijn troepen uit de haven van Massawa en uit Decamere vrijwillig om tactische redenen had teruggetrokken, terwijl Ethiopië meldde het EPLF uit deze steden te hebben verdreven en voorts Adi Kayeh op het EPLF te hebben veroverd. Op 9 aug. werd de herovering van Agordat op het ELF door de regeringstroepen gemeld.

Maar talrijke aanvallen op het door het EPLF bezette Keren hadden aanvankelijk geen succes. Volgens berichten uit Nairobi (9 okt.) zouden daarbij ca. 7.000 Ethiopische militairen zijn omgekomen.

Op 26 aug. 1978 werd bericht dat volgens Yusuf Berhane van het Ethiopische Rode Kruis door het offensief 122.000 mensen dakloos waren geworden; sommigen van hen waren naar Soedan uitgeweken, maar het merendeel van deze slachtoffers zou nog in Eritrea verblijven. Op 30 aug. verklaarde een EPLF-woordvoerder, Ande Behane, in de Soedanese hoofdstad Khartoem dat zijn organisatie sinds juli 1978 11.840 Ethiopiërs had gedood, terwijl er 20.000 gewonden waren en verscheidene honderden gevangen waren genomen. Aangenonien werd dat het ELF-RC zwaardere verliezen had geleden dan het EPLF.

Het regeringsoffensief van mei–aug. 1978 had tot gevolg dat de situatie van 1976 min of meer werd hersteld. Toen hadden regeringstroepen garnizoenen in de meeste Eritrese steden, terwijl de bevrijdingsbewegingen een guerrilla voerden vanuit hun bases verspreid over het platteland.

Rol Cuba en Sowjet-Unie

Gedurende het Ethiopische offensief van mei–aug. 1978 was niet aantoonbaar dat Cubaanse of Russische troepen een actieve rol vervulden in de strijd in Eritrea.

Over de aanwezigheid van Cubaanse troepen in Eritrea en de Cubaanse houding t.a.v. de kwestie-Eritrea verschenen tegenstrijdige berichten (zie ook pag. 701 e.v.).

Op 3 april 1978 meldde het EPLF te Rome dat in de voorafgaande weken 3.500 Cubaanse militairen ten dele rechtstreeks uit Angola naar het belegerde Asmara waren overgevlogen.
Op 10 april verklaarde de plv. directeur van de Amerikaanse CIA, Frank Carlucci, in een openbare zitting van de Senaatssubcommissie voor de strijdkrachten dat de SU reeds wapens ter waarde van meer dan $ 1 mrd naar Ethiopië had gestuurd en dat die wapens daar. evenals in Angola, te snel arriveerden om te kunnen worden geabsorbeerd. Volgens Carlucci had Ethiopië van de SU reeds meer dan 400 tanks, meer dan 50 Mig gevechtsvliegtuigen en grote hoeveelheden paiitserwageris en artillerie ontvangen Russische en Cubaanse officieren beraamden en coördineerden ,,operaties waarbij meer dan 16.000 Cubaanse militairen betrokken waren".
Terwijl de Ethiopische leider Mengistu Haile Mariam voor een officieel bezoek op Cuba verbleef (21-28 april, zie pag. 701/2), ontving de Cubaanse leider Fidel Castro op 22 april de secretaris-generaal van het Volksfront voor de Bevrijding van Palestina (PFLP), George Habache. Deze zou Castro hebben gevraagd als bemiddelaar op te treden tussen Ethiopië en de Eritrese bevrijdingsbewegingen. Volgens het Libanese dagblad Al Nahar (25-4) zou hij Castro zelfs een ontwerp-regeling ter hand hebben gesteld, die door ELF en ELF-PLF was opgesteld. Volgens onbevestigde berichten zouden toen ook vertegenwoordigers van deze twee bewegingen in Havanna verblijven.
Op 25 april verscheen in het Franse communistische partijdagblad l'Humanité een artikel waarin een militaire expeditie tegen de Eritrese guerrillastrijders werd verworpen en een .,politieke oplossing, die rekening houdt met het nationale Eritrese gevoel en de belangen van de twee landen" werd aanbevolen.
Op 26 april zei Castro tijdens een massabijeenkomst in Havanna dat het ,,probleem van de nationaliteiteri" iri Ethiopië slechts kon worden opgelost in .,het kader van een revolutionaire staat, die niet zal afzien van het recht op zijn eenheid, zijn absolute integriteit en zijn soevereiniteit". Castro verklaarde zich voorstander van een vreedzame oplossing van het Eritrese vraagstuk. dat als een .,binnenlands probleem" werd voorgesteld, maar de ,,Cubaanse strijders zouden niet met de armen over elkaar blijven zitten" bij ,,elke externe agressie".

Tegelijkertijd verklaarde Mohammed Osman Abu Bakr (ELF-PLF) te Nairobi (Kenia) dat de Cubanen ,,een belangrijke rol speelden in de luchtoperaties tegen de bevrijde zones en zo talrijke burgers doodden".
In een op 29 april te Havanna gepubliceerd Cubaans-Ethiopisch communiqué werd gesteld dat de Cubaanse troepen in Ethiopié zouden blijven zolang ,,de beide regeringen het juist achtten". maar Castro verkiaarde dat zijn troepen slechts in geval van een ,.externe agressie" in Eritrea zouden ingrijpen.
Terwijl Mengistu op 16 mei bij de bekendmaking van het offensief tegen ,,reactionaire separatistische elementen in het noordelijke gebied van Eritrea in een rede te Harar wees op de hulp van de SU, Cuba, Zuid-Jemen en de DDR, deelde ELF-RC niee tot dusver geen aanwijzingen te hebben van Cubaanse betrokkenheid bij de strijd op de grond of bij de luchtaanvallen.
Op 4 juni zei Mohammed Osman Abu Bakr dat het feit dat de Cubaanse troepen alle activiteiten in Eritrea hadden gestaakt het gevolg was van ,,internationale inspanningen op het hoogste niveau om een militaire aanval op de Eritrese bevolking te voorkomen".
Op 13 juni verklaarde ook Mengistu dat de Russische en Cubaanse militairen niet aan de gevechten tegen de ,,secessionisten" in Eritrea deelnamen. maar hij sprak tegelijk de hoop uit dat de troepen van de socialistische landen tussenbeide zouden kunnen komen als buitenlandse mogendheden een directe hulp aan de ,,rebellen" zouden verlenen.
Op 21 juni zei de vertegenwoordiger van het EPLF te Parijs, Nafi Kurdi, dat de Cubanen in Eritrea sinds februari elke deelname aan de gevechten hadden gestaakt.
Op 22 juni werd vanuit Beiroet gemeld dat de leider van ELF-RC, Ahmed Nasser, in de tweede week van juni een geheim bezoek aan Moskou had gebracht om te pleiten voor niet-

De Cubaanse leider Fidel Castro (l.) met zijn Ethiopische collega Mengistu Haile Mariam tijdens zijn bezoek aan Ethiopië in september 1978 (pag. 701/3).

inmenging van de SU in Eritrea. (Kort tevoren was bericht dat de regeringen van Libië, Irak en Syrië als gevolg van Sowjet-druk hun hulp aan de Eritrese bevrijdingsbewegingen hadden gestaakt en dat vertegenwoordigers van deze organisaties de Iraakse hoofdstad Bagdad hadden moeten verlaten.)

Op 23 juni zei een EPLF-woordvoerder, Amdemicael Kahasai, te Londen dat Cubaanse militairen niet bij de recente gevechten aan het front in Eritrea betrokken waren. maar wel een belangrijke ondersteunende rol speelden. Naar zijn zeggen waren er 4.000 Cubaanse militairen in Asmara en werden de operatics in Eritrea geleid door een militaire raad, samengesteld uit Russische. Cubaanse en Ethiopische officieren.

Op 26 juni verklaarde de Cubaanse minister van buitenlandse zaken, Isidoro Malmierca Peoli, te Algiers dat hij voorstander was van ,,een politieke oplossing'' van het Eritrese probleem. die moest worden gevonden ,,in het kader van de erkenning van de rechten van de volken binnen een verenigd Ethiopië''.

Op 6 juli zeiden diplomatieke bronnen in de Soedanese hoofdstad Khartoem dat Cuba zijn troepen in Ethopie met ongeveer een kwart had verminderd tot 12.000 a 13.000 man.

Woordvoerders van de Amerikaanse CIA verklaarden op 18 juli dat er in de voorafgaande drie jaar omstreeks 1.500 Cubaanse militairen in Afrika waren gesneuveld, 1.000 in Angola en 500 in Ethiopië.

Bij de aanval op Keren zou een grotere rol aan de Cubaanse troepen zijn toebedacht, aldus Reuter (13-8) en Le Monde (15-8).

Aan de vooravond van Castro's bezoek aan Ethiopië (12-18 sept., zie pag. 701/3) berichtten Eritrese vluchtelingen op 10 sept. vanuit de Soedanese hoofdstad Khartoem dat Cubaanse troepen medio juli een directe rol hadden gespeeld bij de strijd om Asmara. Niet alleen vlogen Cubaanse piloten in Ethiopische Migs, maar ook bedienden zij de artillerie ter ondersteuning van Ethiopische infanterie-aanvallen en vuurden zij mortieren en raketten af.

Eind oktober deed het EPLF vanuit Parijs een beroep op alle progressieve krachten in de wereld de SU en Cuba te vragen hun positie t.o.v. de Eritrese revolutie te herzien en .,hun directe deelname te staken'' in de strijd aan de zijde van de Ethiopische troepen.

Vredesbesprekingen aangekondigd. Conflict tussen ELF-RC en ELF-PLF

Op 6 okt. 1978 kondigde de secretaris-generaal van het EPLF, Ramadan Mohammed Nur, te Khartoem aan dat een ,,nieuw initiatief' was genomen om onderhandelingen met de Ethiopische autoriteiten aan te knopen ten einde ,,een vreedzame oplossing voor het Eritrese conflict te vinden''.

Op 24 okt. zei Mohammed Osman Abu Bakr (ELF-PLF) in Aboe Dhabi dat Soedan en Libië pogingen in het werk stelden om ,,een vreedzame oplossing voor de Eritrese kwestie'' te vinden en een ronde-tafelconferentie in Tripoli te organiseren van alle rechtstreeks bij het conflict betrokken partijen. Hij voegde daaraan toe dat de drie Eritrese bevrijdingsbewegingen (ELF-PLF, ELF-RC en EPLF) tevoren in Khartoem bijeen zouden komen onder auspiciën van Soedan ,,om hun gelederen te sluiten en één gemeenschappelijke delegatie voor de onderhandelingen te vormen''.

Maar een daarop volgend conflict tussen eenheden van het ELF-PLF en die van het ELF-RC in Soedan, waarbij honderen doden zouden zijn gevallen voordat Soedanese troepen ingezet werden om op 12 nov. een einde aan de gevechten te maken, leidde ertoe dat ELF-PLF het ELF-RC ervan beschuldigde het conflict te hebben uitgelokt met de bedoeling ,,de nationalistische krachten binnen de Eritrese revolutie te liquideren teneinde een dialoog te beginnen met het fascistische regime van Addis-Abeba over het project i.z. autonomie voor Eritrea''. Het ELF-RC bereidde een afzonderlijk .,uitverkoop''-akkoord met de Ethiopische regering voor, aldus de beschuldiging van ELF-PLF.

Regeringsoffensief nov. 1978

In de periode van november 1978 tot augustus 1979 lanceerde de Ethiopische regering een reeks militaire offensieven tegen de bevrijdingsbewegingen in Eritrea, welke ten doel hadden ook de resterende steden in de provincie vooral op het EPLF te veroveren. Bericht werd dat omstreeks 8.000 a 10.000 Ethiopische militairen van de Ogaden-woestijn naar Eritrea waren overgebracht, waardoor het regeringsleger daar in nov. 1978 op een sterkte van ca. 100.000 man kwam.

Een ,,tactische terugtrekking'' naar Keren van EPLF-troepen op 21 nov. 1978 stelde het Ethiopische ,,Tweede Revolutionaire Leger'' in staat het feitelijke beleg van de Rode Zeehaven Massawa te beëindigen door de verbindingsweg met de hoofdstad Asmara te heropenen.

Na hevige strijd heroverden de Ethiopische troepen op 27 nov. de stad Keren – die het EPLF in juli 1977 had veroverd –, nadat de 45.000 inwoners tevoren door de terugtrekkende EPLF-eenheden waren geëvacueerd.

Een EPLF-woordvoerder verklaarde in dec. 1978 te Khartoem dat de regeringstroepen bij hun optreden napalm en ,,cluster''-bommen hadden gebruikt, waardoor 5.000 van de (ca. 100.000) mensen die naar de noordelijke bergen en de Soedanese grens een heenkomen zochten waren gedood of gewond. Op 19 jan. 1979 verklaarde een andere EPLF-woordvoerder, Nafi Kurdi, te Parijs dat 13.000 burgers bij de gevechten in de provincie waren gedood; hij deed een beroep op de VN en de OAE maatregelen te treffen om een eind te maken aan wat hij kenschetste als ,,genocide''.

Ook m.b.t. het november-offensief sprak het EPLF van een uitgebreide Russische en Cubaanse betrokkenheid. EPLF-leiders stelden, aldus The *Observer* (12-11-'B), dat Russisch en Cubaans militair personeel betrokken was bij het Ethiopisch offensief op elk niveau behalve infanterie-operaties aan het front.

Een EPLF-woordvoerder in Khartoem beweerde in december 1978 dat de Ethiopische troepen werden geleid door Russische generaals en verscheidene honderden Russische officieren. en dat zij voorzien werden van uiterst moderne Russische militaire uitrusting, tanks en vliegtuigen. Op 2 dec. deelde het EPLF te Beiroet mee een heilikopter te hebben neergeschoten, waarin een Russische generaal en drie andere Russische officieren zaten die allen waren omgekomen. Ook zouden Russische schepen de kust van Eritrea hebben beschoten tijdens een operatie om manschappen en tanks aan land te zetten. Voorts werd o.a. beweerd dat ca. 3.000 Cubaanse militairen in het bijzonder bij lucht- en artillerie-operaties waren betrokken.

Op 30 nov. verklaarde een woordvoerder van het Amerikaanse State Department, Thomas Reston, dat er geen inlichtingen waren die op een directe Russische of Cubaanse deelname aan de gevechten duidden, maar hij schreef de militaire successen van de Ethiopische regeringstroepen toe aan de overweldigende superioriteit van de door de SU geleverde wapens en aan de rol gespeeld door Russische en Cubaanse adviseurs.

Op 5 dec. verklaarde de assistent secretaris-generaal van het EPLF, Isaias Afewerki, te Khartoem: ,,Het is niet meer de Derg waartegen wij vechten, het is de Sowjet-Unie.'' Hij herhaalde die uitspraak medio december tegenover journalisten in een vluchtelingenkamp ten noorden van Keren.

Maar op 17 dec. verklaarde het Sowjet-persbureau Tass dat de SU geenszins bij het conflict in Eritrea betrokken was. Wel had Afewerki toegegeven dat er geen aanwijzing was dat Cubaanse militairen direct bij de huidige gevechten waren betrokken.

Akkoord EPLF met ELF-RC

Eind december 1978 begonnen leiders van het EPLF en het ELF-RC in de Soedanese hoofdstad Khartoem besprekingen over een politieke en militaire samenwerking. Het door Osman Saleh Sabeh geleide (niet-marxistische) ELF-PLF werd van deze besprekingen uitgesloten, nadat de Arabische staten volgens Le Monde (30-11-'78) hun financiële en militaire hulp aan de Eritreërs hadden opgeschort.

Na besprekingen van meer dan een

maand sloten EPLF en ELF-RC op 27 jan. 1979 een eenheidsakkoord, waarvan de voornaamste punten in een pamflet werden uiteengezet. Met een verwijzing naar de twee vorige akkoorden, van okt. 1977 en maart 1978, die op een mislukking waren uitgelopen, werd nu gesteld dat naar een betere overeenkomst was gestreefd. Er zou een gezamenlijke politieke leiding worden ingesteld en er zou een gemeenschappelijke delegatie worden gevormd met een gezamenlijk politiek standpunt voor onderhandelingen met de Ethiopische regering over een vreedzame oplossing van het Eritrese vraagstuk. Voorts zouden beide organisaties in de door hen beheerste gebieden gemeenschappelijke bureaus oprichten voor propaganda, economische kwesties en sociale zaken. Militair voorzag het akkoord in een gezamenlijk hoofdkwartier en een verenigd gezamenlijk opperbevel, dat een strategie voor de oorlog zou opstellen. Dat gezamenlijk opperbevel kwam in april 1979 tot stand, aldus een op 10 april 1979 te Parijs uitgegeven EPLF-communiqué, terwijl de instelling van een gezamenlijke politieke leiding op 19 mei door een EPLF-woordvoerder in Koeweit werd bekendgemaakt.
De aanhangers van het ELF-PLF werden uitgenodigd zich bij het EPLF of het ELF- RC aan te sluiten. Op 1 april 1979 zei een woordvoerder van het ELF-PLF te Khartoem dat Osman Saleh Sabeh als secretaris-generaal van deze organisatie was afgezet; tegen hem zouden aanklachten worden ingediend wegens misbruik van organisatiegelden en opening van een geheime rekening op eigen naam in Londen.

Begin februari 1979 verklaarde ELF-RC-leider Ahmed Nasser te Khartoem dat zijn beweging geen compromis zou aangaan over haar eis betreffende onafhankelijkheid voor Eritrea, maar dat zij wel bereid was tot onderhandelen ,,om met vreedzame middelen te bereiken wat wij door gewapende strijd trachten te bereiken".

Voortzetting strijd

Nadat de Eritrese bevrijdingsbewegingen in nov. 1978 hun posities op de weg Asmara-Massawa hadden moeten opgeven en zich uit Keren hadden moeten terugtrekken, werd de opmars van de Ethiopische regeringstroepen bij de stad Nakfa tot staan gebracht.
Op 3 febr. 1979 meldde de Ethiopische radio dat de regeringstroepen Nakfa en Karora hadden ingenomen. Dat bleek niet het geval, wél werden na de mislukte aanval van de regeringstroepen de 40.000 inwoners van Nakfa geëvacueerd.
EPLF-troepen wisten ook volgende aanvallen in april en juli 1979 af te slaan, waarbij de regering ca. 50.000 militairen met tanks, vliegtuigen en artillerie zou hebben ingezet. Ook de weg naar Soedan via de grensstad Karora bleef onder controle van het EPLF.
Voorts claimden de bevrijdingsbewegingen een aantal overwinningen bij uiterst effectieve guerrilla-aanvallen op regeringsgarnizoenen, troepenbewegingen en verbindingslijnen in wat zij omschreven ais een „volksoorlog" tegen een door de SU geleid leger, dat ook Cubaanse „vrijwilligers" omvatte.
In een op 7 aug. door het EPLF te Parijs uitgegeven communiqué werd gesteld dat het juli-offensief van de regeringstroepen op een échec was uitgelopen. Het regeringsleger zou 15.000* man aan doden en gewonden hebben verloren en de guerrillastrijders zouden meer dan 700 man gevangen hebben genomen.

Eveneens in juli 1979 werden de aanvoerlijnen via Asmara voor de regeringstroepen in noordelijk Eritrea verbroken door de verovering van de Ambi Alagi pas, die de weg van Addis Abeba via Adigrat (in de provincie Tigre) naar Asmara beheerst, door guerrillastrijders van het Volksbevrijdingsfront van Tigre (TPLF).
Het TPLF, dat voor zelfbeschikking van de provincie Tigre (ten zuiden van Eritrea) strijdt, had in maart 1979 zijn eerste congres in Khartoem gehouden en toen bekendgemaakt dat het in de loop van de vijf laatste maanden zware verliezen aan de Ethiopische regeringstroepen had toegebracht. Op 23 april claimden guerrillastrijders van het TPLF 1.100 Ethiopische en Cubaanse militairen in diverse gevechten te hebben gedood, en op 3 juli verklaarden zij de garnizoensstad Hauzien te hebben veroverd.
Terwijl de Ethiopische regering tevoren had gemeld dat het TPLF tijdens een campagne van 4 maanden in het westen en centrum van de provincie Tigre was vernietigd, sprak het TPLF van een succesvol tegen-offensief in juli en augustus 1979.
Niet alleen zouden verscheidene garnizoensplaatsen zijn veroverd, maar het TPLF zou ook de hoofdweg onder controle hebben gekregen en gehouden. In op 12 en 18 sept. te Khartoem afgelegde verklaringen stelde een woordvoerder dat het TPLF het vliegveld van Axum had veroverd en 500 Ethiopische militairen bij gevechten in september had gedood of verwond.

Op 12 sept. verklaarde een EPLF-woordvoerder te Khartoem dat guerrillastrijders van zijn organisatie op 7 sept. een Ethiopisch garnizoen in het gebied van Idi-Aghe (15 km van Decamere) hadden veroverd en daarbij 200 Ethiopische militairen buiten gevecht hadden gesteld. Op 16 sept. werd gemeld dat het garnizoen Ginga aan de weg Massawa-Asmara door EPLF-eenheden was ingenomen.
Maar de Ethiopische bestuurder onder de staat van beleg in Eritrea, kolonel Fikru Wolde-Tensae, stelde volgens The Economist (6-10-'79) dat de regering de oorlog aan het winnen was en dat ,,de secessionisten zeer spoedig zullen worden geëlimineerd". Volgens het bericht van The Economist gaven de Ethiopische autoriteiten toe dat zij in juli een ernstige tegenslag hadden geleden door het verlies van 2.000 militairen, maar zij stelden dat zij nu vooruitgang boekten bij de omsingeling van Nakfa. Alle wegen van Asmara naar Keren, Massawa en Addis Abeba zouden open zijn en de laatste drie maanden zou weinig of geen last zijn ondervonden van guerrillastrijders. Het beloofde tegenoffenief van de „secessionisten" was kennelijk uitgebleven. Volgens regeringskringen zouden ca. 2.000 guerrillastrijders zich hebben overgegeven; bij de strijd om Keren zouden 4.000 guerriilastrijders zijn gedood, terwijl de regeringstroepen toen ook 4.000 man zouden hebben verloren. Inmiddels waren ca. 20.000 inwoners naar Keren teruggekeerd, terwijl ook de terugkeer van 25.000 Eritrese vluchtelingen uit Soedan werd gemeld.

Maar op 3 dec. meldde een EPLF-woordvoerder in Khartoem dat EPLF-troepen twee brigades van het Ethiopische leger volledig hadden vernietigd en de strategische plaatsen Amba en Demba hadden ingenomen. Op 7 dec. berichtte dezelfde bron dat bij die gevechten rond Nakfa in totaal zeven regeringsbrigades waren vernietigd en dat nu een tegenoffensief zou volgen.
Op 10 jan. 1980 deelde Andemicael Kahsai (EPLF) te Rome mee dat EPLF-eenheden op 6 jan. bij Nakfa de regeringstroepen op de vlucht hadden gedreven na een strijd van 4 weken. Volgens de *Financial* Times (10-1) waren ca. 20.000 militairen van de Ethiopische 3de divisie teruggeslagen na

* Volgens een Westerse expert, aldus The Observer (25-11-'$g),zouden de eerste twee Ethiopische offensieven. tussen januari en mei, de regeringstroepen 8.000 man hebben gekost. Het derde, gelanceerd op 13 juli, zou 3.500 doden en 7.000 gewonden hebben gevergd.

een aanval van 13 dagen op Nakfa. Volgens guerrillastrijders van het EPLF zouden 8.000 Ethiopiërs zijn gedood of gewond. Het EPLF zou op 27 dec. de omsingeling van Nakfa hebben doorbroken en na een gevecht van twee dagen de 3de divisie plus de 508ste tankgroep op de vlucht hebben gejaagd. Een deel van de 3de divisie zou door Russische oorlogsschepen vanuit de haven Marsa Taklai aan de Rode Zee zijn geëvacueerd naar Massawa. Een Japanse verslaggever die bij de strijd aanwezig was verklaarde na de strijd honderden dode Ethiopiërs te hebben gezien, aldus de Financial Times.

Op 28 febr. verklaarden Arabische diplomatieke bronnen te Beiroet dat Sowjet-leiders hadden aangedrongen op een beëindiging van de oorlog en een vreedzame regeling van het conflict in Eritrea tijdens gesprekken eerder die maand met ELF-RC-leider Ahmed Nasser, die naar Moskou was uitgenodigd door het Centrale Comité van de CPSU, nadat Ethiopische troepen in een gevecht van een week ten noorden van Assab aan de Rode Zee minstens 450 man hadden verloren. Volgens de Arabische bronnen hadden de Russen Nasser voorgesteld contact op te nemen met de Ethiopische regering.

Tijdens een persconferentie zeiden twee PLFP-vertegenwoordigers te Parijs op 13 maart dat tijdens het tegenoffensief van dec. 1979 en jan. 1980 „ca. 10.000" Ethiopische militairen buiten gevecht waren gesteld.

Op 4 april verwierp Ahmed Nasser een recent aanbod van zelfbestuur voor Eritrea van de Ethiopische regering. Deze verwerping belemmerde, aldus The Times, pogingen van de Soedanese regering om tussen de Eritrese rebellen en Addis Abeba te bemiddelen.

Op 1 mei meldde radio-Addis Abeba dat Eritrese guerrillastrijders die de Rode-Zeehaven Assab van de omgeving hadden afgesneden door Ethiopische troepen na een hevige strijd in het kustgebied ten noordwesten van Assab waren vernietigd. Volgens de regering was dit gebied nu gezuiverd van „secessionistische verraders".

Terwijl de gevolgen van de Ethiopisch-Soedanese verzoening (pag. 70311) voor de ontwikkelingen in Eritrea onduidelijk bleven, leek het Ethiopische leger eind juni gereed voor een massaal offensief tegen „de laatste verzetshaarden" in deze provincie. NRCI *H'blad* (28-6) berichtte:

„. . . Opnieuw lijkt nu het Ethiopische leger een poging te gaan wagen. Werklui op de luchthaven van Addis Abeba hebben de laatste weken gezien dat er troepenversterkingen naar Asmara werden gestuurd. Bovendien zijn 24 helikopters, volgens bronnen voor het verspreiden van chemische oorlogsgassen, naar Eritrea gevlogen.

Uit de Sowjet-Unie arriveerden 200 chemische experts. Het chemische oorlogsgas, dat overigens nog niet is ingezet. zou de naam tabun dragen, waarvan de speciale soort G A in Eritrea door helikopters mogelijk gebruikt zal worden.

Een andere aanwijzing dat er een Ethiopisch offensief ophanden is zijn troepenverplaatsingen in de Ogaden. (. . .)

Het Ethiopische offensief in Eritrea komt op het moment dat de rebellen in grote moeilijkheden dreigen te raken. Hun eigen offensief. dat enkele weken geleden door bronnen binnen de bewegingen werd aangekondigd, is niet doorgegaan of heeft geen duidelijk effect gesorteerd. . ."

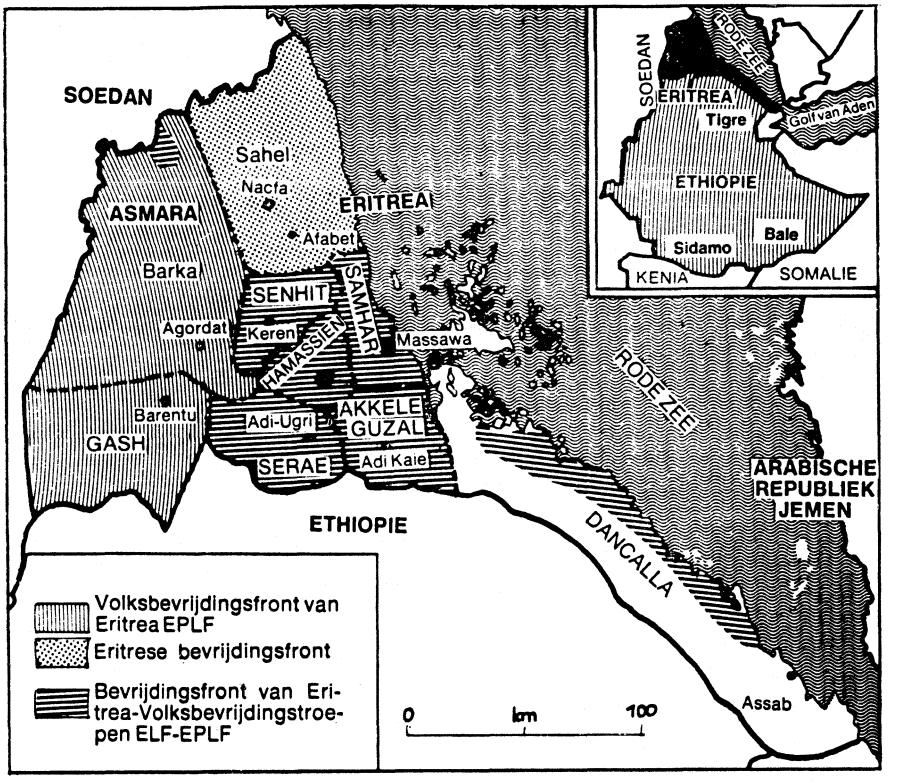

NRC/H'blad 17-9-1980

Maar ook het verwachte Ethiopische offensief bleef uit en de strijd tussen het Ethiopische leger en de Eritrese rebellen raakte in een patstelling. *NRC/H'blad* (17-9) schreef o.m.:

„. . . De laatste maanden zijn er inderdaad veel berichten over gevechten gemeld maar van een algeheel Ethiopisch offensief is vooralsnog geen sprake. Waarom het is uitgebleven is onduidelijk, mogelijk hebben de Ethiopiërs te veel kopzorgen over de oorlog in de Ogadenprovincie. (. . .)

Een andere belangrijke tegenslag voor de onafhankelijkheidsoorlog is dat de twee guerrillabewegingen steeds verder uit elkaar groeien. De als radicaal geldende EPLF en de meer gematigde ELF sloten in 1979 een samenwerkingsakkoord dat in feite nooit van de grond is gekomen. Het EPLF beschuldigt het ELF (dat traditioneel dicht bij Moskou staat) er nu van een overeenkomst met Addis Abeba te willen sluiten waardoor Eritrea een vorm van autonomie krijgt binnen de Ethiopische staat.

Het ELF ontkent dit maar gedeserteerde guerrillastrijders van de beweging melden dat het ELF gevechten met het Ethiopische leger vermijdt. Volgens sommige berichten zijn de twee bewegingen onderling slaags geraakt."

Over het conflict tussen EPLF en ELF verklaarde Sbhat Efrem, een vooraanstaand lid van het politieke bureau van het EPLF, in de Financial Times (19-8): „Het ELF voert al drie maanden een onverklaarde oorlog tegen het EPLF". Het EPLF had vier goed voorbereide aanvallen van het ELF ten zuidoosten van Massawa afgeslagen, waarbij 220 guerrillastrijders van het ELF waren gedood en 250 gewond geraakt. Sinds januari 1980 zouden meer dan 1.400 ELF-leden naar Ethiopië zijn overgelopen en zouden 830 zich bij het EPLF hebben aangesloten, terwijl een onbekend aantal naar Soedan was uitgeweken.

Uitgevers: Keesing B.V., Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam – Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B 2100, Deurne-Antwerpen, Keesinglaan 2-20.

ZHAO ZIYANG NIEUWE CHINESE PREMIER

Van 30 aug. tot 10 sept. is in Peking het vijfde Nationale Volkscongres voor de derde maal bijeen geweest. Een opvallend besluit van het Chinese parlement was de vervanging van premier Hua Guofeng door vice-premier Zhao Ziyang.
Ook is een aantal vice-premiers, onder wie Deng Xiaoping, afgetreden en door anderen vervangen.
De aftredende regeringsleden hebben partijfuncties behouden. Zo bleef Hua Guofeng partijvoorzitter en behield Deng Xiaoping zijn ambt van vicevoorzitter van de partij.
Daarnaast heeft het Volkscongres een aantal wetsvoorstellen goedgekeurd, o.a. op het terrein van de economische politiek.

Economisch hervormingsprogramma

Op de eerste dag van de bijeenkomst, op 30 aug., heeft vice-premier Yao Yilin, die tevens hoofd is van het Chinese planbureau, een programma van economische hervormingen toegelicht.
Dit programma was geïnspireerd door een tekort van $11 mrd in 1979.
Belangrijk kenmerk van het programma is, dat meer zal worden overgelaten aan het vrije-marktmechanisme en dat zowel aan individuele bedrijven als aan de werknemers meer vrijheden zullen worden gegeven.
De tekorten, de grootste in de geschiedenis van de Volksrepubliek China, zijn onder meer te wijten aan de hoge defensielasten. In 1979 werd zeker $15 mrd uitgegeven aan de grensoorlog met Vietnam. Verder mislukte in 1979 de oogst, door slechte weersomstandigheden. Partijfunctionarissen schuiven de slechte gang van zaken op de maoïstische leiders die van 1966 tot 1976 aan het bewind waren.
De economische politiek zal nu in de eerste plaats gericht worden op een verhoging van de produktie in de agrarische en licht-industriële sector en op een verbetering van de winst van de bedrijven. Op defensie-uitgaven zal drastisch worden bezuinigd.
China zal ook het belastingsysteem hervormen. Ondernemingen zullen aan de staatskas moeten gaan bijdragen en ook op de toegevoegde waarde zal belasting worden geheven (BTW in Europa).
Bedrijven krijgen een grotere zelfstandigheid om beslissingen te nemen over produktie en investeringen en ook de werknemers krijgen meer medezeggenschap. Zo mogen bedrijven 10% van de behaalde winst naar eigen goeddunken gaan besteden, bijvoorbeeld om extra premies te betalen aan de werknemers.
Al deze hervormingen druisen regelrecht in tegen de beginselen van de vroegere partijleider Mao, met wiens beleid op dit Volkscongres definitief lijkt te worden afgerekend. Een regelrecht slachtoffer hiervan is premier Hua Guofeng, die in feite op Mao's schouders naar de macht klom.

Verschillende wetsvoorstellen

Voordat het Volkscongres zich met de regeringswijzigingen kon bezig houden, heeft het zich gebogen over een aantal wetsvoorstellen. Deze werden op 2 sept. ingediend.
Daaronder is een nieuwe huwelijkswet, die de wettelijke minimumleeftijd om te trouwen voor mannen verhoogt van **20** tot **22** jaar, en voor vrouwen van 18 tot **20** jaar. Jonggehuwden moeten ook beloven aan gezinsplanning te doen.
De regering hoopt op die manier de bevolkingsgroei nog verder in te dammen. De autoriteiten zijn al een jaar bezig met een grote campagne onder de leus ,,één kind per gezin", die nu een wettelijke basis wordt gegeven. Het hoge bevolkingstal (er zijn naar schatting 1 mrd Chinezen) is een van de grote obstakels voor een snelle economische modernisering.
Ook is een nationaliteitswet ingediend, die Chinezen verbiedt twee nationaliteiten aan te houden. Deze maatregel zal waarschijnlijk worden toegejuicht in de landen van Zuidoost-Azië die grote Chinese minderheden hebben. Met name Indonesië vreest altijd dat de overzeese Chinezen door Peking worden gebruikt voor subversieve doeleinden.
Ook zal de grondwet worden gewijzigd: artikel 45 over de individuele vrijheden zal worden ontdaan van zijn tweede deel dat bepaalt dat de burgers ,,het recht hebben op vrije meningsuiting, op het uiten van ideeën, op het houden van grote debatten en op het opplakken van muurkranten" – de zogeheten ,,vier groten".
Dit lid werd in de grondwet opgenomen tijdens de culturele revolutie, om massale demonstraties en kwaadaardige muurkrantencampagnes tegen de zittende leiders mogelijk te maken.
In de winter van 1978 en later maakten politieke activisten van de ,,vier

Partijvoorzitter en aftredende premier Hua Guofeng (l.) met zijn opvolger, Zhao Ziyang.

Weekblad 49ste jaargang No. 2561, pag. 31791-31806

groten" gebruik om liberalisering te eisen. Na enige tijd besloten de autoriteiten echter dat dergelijke ,,onrust" de modernisering in gevaar bracht, en maakten zij dit soort uitingen onmogelijk.
Voorts heeft Prng Zhen. de voorzitter van de wetgevende commissie van het Volkscongres, op 2 sept. wetsvoorstellen ingediend m.b.t. de belastingheffing.
Volgens deze voorstellen zullen gemeenschappelijke ondernemingen van Chinese en buitenlandse bedrijven in eerste aanleg 30% belasting moeten betalen. Over het bedrag dat dit oplevert, zal nog eens 10% plaatselijke belasting worden geheven. Als winst naar het buitenland wordt overgemaakt moet nog eens 10% worden betaald. Er komen speciale tarieven voor joint-ventures in de oliewinning. Peng merkte op dat het voorgestelde belastingniveau relatief laag is vergeleken met andere landen. Op die manier wil China enerzijds de broodnodige geavanceerde technologie verwerven, en anderzijds China's economische belangen waarborgen, aldus Peng.
Voor het eerst komt er ook een inkomstenbelasting op salarissen boven de 800 yuan (ongeveer f 1.000), die oploopt van 5 tot 45%. Een verrast gefluister klonk op onder de 3.200 parlementariërs toen Peng daaraan toevoegde dat er maar 20 Chinezen voor deze belasting in aanmerking komen. De rest verdient minder dan 800 yuan. China's machtigste man, vicepremier Deng Xiaoping, zou maar 400 yuan verdienen.
Maar ook buitenlanders die in China wonen, moeten deze belasting gaan betalen. Iedere buitenlander die meer dan een jaar in China woont, zal belasting moeten gaan betalen over alles wat hij binnen en buiten China verdient. Diegenen die nog geen jaar in het land verblijven, hoeven alleen belasting te betalen over inkomsten binnen China. Wanneer een en ander ingaat, is nog niet bekendgemaakt.

Premier Hua Guofeng vraagt ontslag en kondigt tienjarenplan aan

Op 7 sept. heeft premier Hua Guofeng onder groot applaus ontslag uit zijn regeringsfunctie gevraagd en voorgesteld vice-premier Zhao Ziyang tot zijn opvolger te verkiezen.
Dit gebeurde in een twee uur durende rede, waarin Hua de balans opmaakte van de regeringspolitiek sinds 1976 en verder o.a. een nieuw tienjarenplan aankondigde.
Tienduizend genodigden hadden zich gevoegd bij de 3.200 parlementariërs om Hua's afscheidsrede aan te horen. Hua moest gaan omdat zijn naam te zeer verbonden was met die van Mao Zedong, de vroegere Grote Roerganger, die nu langzaam maar zeker in diskrediet is geraakt. Als teken des tijds waren niet alleen alle portretten van Mao en Hua van de buitenkant van alle openbare gebouwen verwijderd voor het begin van de zitting van het Volkscongres; zelfs binnen de Grote Hal waren de grote portretten verdwenen die tot dusverre de zaal domineerden.
Hua, die (voorlopig) aanblijft als partijleider, vroeg het parlement ook het ontslag goed te keuren van zeven vicepremiers. Het centrale comité van de Chinese partij heeft ingezien dat partij- en staatsfuncties moeten worden gescheiden om machtsconcentratie te voorkomen, zo motiveerde Hua deze stap.
Samen met Hua treden af de vicepremiers Deng Xiaoping, Li Xiannian en Chen Yun (allen zeventigers die aanblijven als vice-voorzitters van de communistische partij), Wang Zhen (72, die ook een partijfunctie houdt) en de kwakkelende minister van defensie Xu Xiangqian (78).
Vice-premier Wang Renzhong (74) geeft zijn functie op om zich geheel te wijden aan zijn werk als propagandachef.
Tenslotte heeft Chen Yonggui (65), die naar de macht klom tijdens de nu verdoemde culturele revolutie en de laatste tijd fel is gekritiseerd, gevraagd om van zijn functie te worden ontheven. Dit is een beleefde manier om aan te kondigen dat hij is ontslagen.
Deng, de man achter China's huidige pragmatische lijn, houdt zijn invloed via zijn protégé Zhao Ziyang. Zhao (61), die nauwelijks internationale ervaring heeft wordt beschouwd als een oprechte pragmaticus.
Dengs provincie Sichuan heeft hij in korte tijd van rampgebied veranderd in een economisch model voor het hele land. Zhao is een van de pilaren waarop Deng zijn programma heeft gebouwd om oude of onbetrouwbare leiders te vervangen en zo zijn modernisering door te voeren.

De Chinese leiders hebben zich de laatste tijd ingespannen om te onderstrepen dat de regeringswijzigingen geen verandering van de binnen- en buitenlandse politiek inhouden. Hua zelf deed dat op het gebied van de buitenlandse politiek, met een aanval op de Russische politiek in Afghanistan. Daarop liepen de Russische zaakgelastigde en verscheidene Oosteuropese diplomaten boos de zaal uit. De Poolse zaakgelastigde bleef zitten – maar dat was volgens zegslieden geen politiek gebaar. Hij verstond geen Chinees, en tegen de tijd dat hij had begrepen wat Hua had gezegd, was het al te laat om zich bij zijn collega's te voegen.

Overzicht van de derde zitting van het vijfde Nationale Volkscongres in de grote Hal van het Volk op 30 aug.

Hua kondigde een nieuw tienjarenplan voor 1981-1990 aan, en een vijfjarenplan voor 1981-1985. Het oorspronkelijk tienjarenplan (1976-1985) gaat niet op voor het huidige China: dat is beïnvloed door de radicale ,,bende van vier" en de overleden minister van defensie Lin Biao, aldus Hua. Als resultaat waren streefcijfers te hoog en was er teveel aandacht besteed aan investeringen, wat ten koste ging van de consumptie- en levensstandaard.

Verhoging van de levensstandaard wordt nu het uitgangspunt. Economische groei en economische modernisering dienen uiteindelijk ie worden weerspiegeld in betere levensomstandigheden voor de bevolking.
De grootste fouten van het oude tienjarenplan waren volgens Hua te starre planning en de pogingen voortijdig alle eigendom aan de staat over te dragen. Het belang van collectief en individueel eigendom was genegeerd. China heeft daarentegen een economie nodig, die reageert op de behoeften van de markt. Daarmee zei Hua in feite dat China's economische politiek van de laatste 30 jaar, en dus ook die van Mao, is mislukt.
Ten slotte leverde Hua felle kritiek op de bureaucratie, die samen met de economie moet worden hervormd. De taak van de ambtenaren is vaak niet duidelijk omschreven, ,,vandaar de odyssee van officiële papieren en de stortvloed van rapporten en vergaderingen, de ruzies over kleinigheden en de trage werkstijl".
De bureaucratie hindert alle soorten werk en wekt bij het volk ontevredenheid op, zo zei Hua en ontlokte daarmee warm applaus.

Volkscongres aanvaardt voorgestelde regeringswijzigingen en wetsvoorstellen

Op de laatste dag van zijn vergadering, op 10 sept., heeft het Volkscongres zijn goedkeuring gegeven aan de voorgestelde regeringswijzigingen. De 3.200 afgevaardigden aanvaardden applaudisserend de benoeming van Zhao Ziyang als opvolger van premier Hua Guofeng.
Het congres aanvaardde het ontslag van zeven vice-premiers (onder wie Deng Xiaoping), en stemde in met de benoeming van drie nieuwe: minister van buitenlandse zaken Huang Hua, vice-stafchef Zhang Aiping en Yang Jingren, minister voor minderheidszaken. Er zijn nu in totaal 13 vice-premiers.

Huang Hua is een carrièrediplomaat. Hij was de eerste Chinese vertegenwoordiger in de Verenigde Naties, toen Peking er in 1971 Taiwan verving. In 1976 werd hij minister van buitenlandse zaken. Hij was de enige Chinese diplomaat die tijdens de culturele revolutie niet naar Peking werd teruggeroepen, ongetwijfeld dank zij zijn nauwe banden met de toenmalige premier Zhou Enlai.
Zhang Aiping op zijn beurt heeft van jongs af aan in het leger gediend. Hij viel ten offer aan de culturele revolutie, maar kwam eind 1975 terug. Hij heeft nu veel te maken met de onderhandelingen over Amerikaans materieel.
De regeringswijzigingen weerspiegelen de inspanningen van China's leiders en met name Deng Xiaoping om partij- en regeringsfuncties te scheiden, de top te verjongen en machtsconcentraties tegen te gaan om terugkeer van een Mao-achtige persoonsverheerlijking te voorkomen. In die zin is deze zitting een succes voor Deng, wiens protégé Zhao zijn pragmatische politiek gaat voortzetten.

Deng gaat nu de strijd in de partij voortzetten - de met Mao geïdentificeerde Hua Guofeng is immers nog partijvoorzitter – maar heeft daarnaast onheilspellende waarschuwingen moeten aanhoren van de militairen. Vanwege een begrotingstekort van 11 miljard dollar zijn de defensieuitgaven met 1,9 miljard dollar besnoeid. En in een directe waarschuwing aan Deng dat hij niet veel tijd heeft om de economie opnieuw in vorm te krijgen, hebben de strijdkrachten laten weten dat ze niet ,,maar zouden zitten wachten" op extra-geld voor hun modernisering.
Behalve regeringsbenoemingen heeft het parlement nog een reeks wetten aanvaard – zoals de strengste huwelijks- en geboortewetten ter wereld, en de nieuwe belastingwetgeving.
Daarnaast heeft het China's huidige politiek van toenadering tot het Westen opnieuw bevestigd.

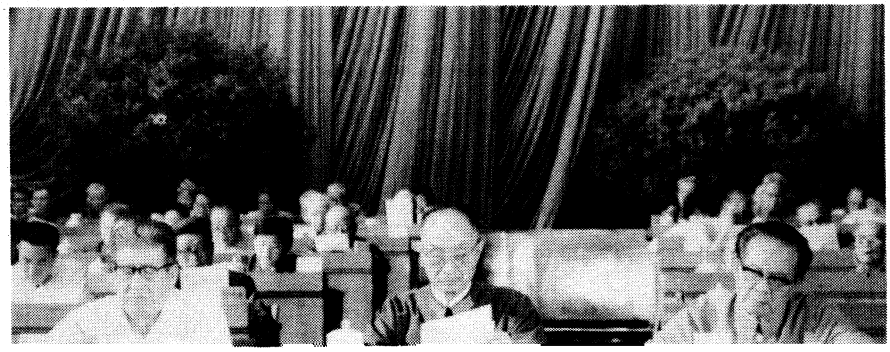
De nieuw benoemde vice-premiers; v l.n r Yang Jingren, Zhang Aiping en Huang Hua.

Volkscongres vraagt versterking parlementaire bevoegdheden

Het Chinese parlement, het Nationaal volkscongres, heeft er genoeg van slechts als ja-knikker te functioneren. Veel afgevaardigden vinden het tijd worden dat zij werkelijke macht krijgen, zo meldt het officiële persbureau Nieuw China.
Een afgevaardigde, Chen Haosu, heeft dan ook een officieel voorstel gedaan aan de recente zitting van het Volkscongres ,,voor de versterking van het Volkscongres, zodat het zijn functies als hoogste orgaan van staatsmacht beter kan uitoefenen en een oog kan houden op regering en kaders op alle niveaus". Chen onderstreept in zijn voorstel dat de regering haar bevoegdheden ontleent aan het Congres en dat ,,de regering het Congres dient te gehoorzamen en zijn toezicht moet aanvaarden".

Chen stelt voor alle Volkscongressen – ze zijn er op alle niveaus – nieuw leven in te blazen, hun bevoegdheden te definiëren en de afgevaardigden een duidelijker rol te geven. ,,Een afgevaardigde van het volk moet zijn kiezers weerspiegelen, eerder dan zomaar zijn hand op te steken".
Nieuw China voegde eraan toe dat ,,heel wat" afgevaardigden Chen – die namens het leger in het parlement zit – steunen. Aangezien het persbureau zelden dit soort nieuws publiceert als het niet serieus wordt genomen, zullen er waarschijnlijk wel stappen worden genomen om de Volkscongressen te versterken. Tot nog toe hebben zij slechts de taak besluiten van de communistische partij zonder verzet goed te keuren.

Perscommentaren

De recente ontwikkelingen in China zijn in de pers uitvoerig becommentarieerd. Een selectie uit deze commentaren geeft het volgende beeld.
Vooruitlopend op de toen reeds te verwachten regeringswijzigingen schreef

The **Times** op 2 aug. onder de kop ,,Een langzaam vaarwel aan Mao" in een hoofdartikel het volgende:

Bijna vier jaar geleden stierf Mao Zedong, maar pas nu worden zijn portretten systematisch, hoewel niet overal. van openbare plaatsen in China verwijderd. Zólang heeft de machtsstrijd geduurd en de herziening van de politiek, die Mao had achtergelaten. De SU had destijds maar drie jaar gewacht om Stalin aan de kaak te stellen, maar China is groter en complexer, en verricht op dit punt wellicht meer drastisch de taak om zich van de dode leider te bevrijden. Zelfs nu is dit proces nog niet compleet. Er moet nog altijd een formeel partijonderzoek komen naar Mao's rol in de Culturele Revolutie, en dat geldt ook de berechting van de Bende van Vier, geleid door Mao's weduwe. Niettemin zal deze maand een reeks mutaties in topfuncties plaats vinden. Men verwacht dat Hua Guofeng als premier zal aftreden, maar dat hij partijvoorzitter met verminderde macht zal blijven. De nieuwe premier zou Zhao Ziyang worden, die dicht bij Deng Xiaoping staat; laatstgenoemde zal aftreden als plaatsvervangend premier maar aanblijven als vicevoorzitter van de partij, waar hij blijkbaar de belangrijkste touwtjes in handen houdt.
Alles bijeen een belangrijke etappe in de langzame bevrijding van het maoïsme. Het zal worden toegejuicht zowel door hen die hun baantje ondanks alles nog net konden houden als door hen die onterecht ontslagen werden en inmiddels zijn gerehabiliteerd. Na uitputtende jaren van verwoestende revolutionaire strijd krijgt men eindelijk de kans zich te concentreren op de modernisering van de Chinese economie.
Niemand heeft die wending méér gesymboliseerd dan Deng Xiaoping, wiens verklaarde empirisme (pragmatisme) het beleid heeft bepaald en voor de benoeming van bepaalde personen verantwoordelijk is. De vraag is natuurlijk, of dit nieuwe fundament het nu zal houden.
Men kan zien hoe de vroege eenheid wel op zijn minst enigszins ondermijnd moest worden. Over het algemeen is de verdrijving van Hua Guofeng uit diens opperste machtspositie (welke hij in okt. 1976 had gegrepen) tot stand gebracht door Dengs overtuigende politiek en zijn zinvolle benoemingen in de sleutelposities van het economisch management. Dit schijnt in het algemeen wel de goedkeuring te hebben gekregen en een conflict goedschiks kwaadschiks te hebben voorkomen. In 1977 en '78 was Hua nog de heerser, maar toen bleek dat diens economische plannen hopeloos overdreven waren, kwam Deng erin en veroverde deze zijn dominerende positie in partij en regering. Sinds dec. 1978 zagen wij Dengs China gestalte krijgen.
In 1979 waren er de eerste tekenen dat de zwenking van politiek naar economie niet eensgezind was. De ,,tegenaanval in zelfverdediging" op Vietnam (febr. 1979) moest die kritiek wel stimuleren, omdat die ,,zelfverdediging" niet geheel met succes werd bekroond. Het omlaag schroeven van de militaire begroting zal Deng enige steun in die hoek gekost hebben. De beloning in de vorm van verbetering van de relaties met Amerika is ook teleurstellend geweest en zal evenzeer sommigen tegen Deng hebben ingenomen. Niettemin is Dengs leiderspositie tot febr. 1980 (toen de laatste maoïsten uit het Politburo werden gezet) niet aan een directe aanval blootgesteld. Het getij is sindsdien wellicht gekeerd: de posthume rehabilitatie van Liu Shaoqi met name zal velen op de zenuwen hebben gewerkt, die niet graag zouden zien dat hun aandeel in de Culturele Revolutie in studie werd genomen.
Maar men moet de tegenstellingen niet te veel onderstrewen. want de switch van politiek naar economiegaat vergezeld van een zwenking van partij naar regering. Onder Deng is China teruggekeerd naar het traditionele zoeken van talentvolle mensen voor de regering en het bestuur. De demagogen en vernietigers van de maoïstische strijd zijn verdwenen en misschien mag de partij een secundaire rol spelen, peinzend over ideologische vraagstukken, geërfd van Mao's tijdperk.
Eén terrein blijft twijfelachtig. dat van het leger. Dit leger is tijdens de Culturele Revolutie voor politieke doeleinden ingezet, en is sindsdien tijdens elke crisis opvallend aanwezig geweest. Kan dat leger nu terugkeren tot zijn professionele taak, of zal het politieke invloed houden? Door de bank genomen moeten de meeste militaire leiders wel staan aan de kant van een vreedzame economische ontwikkeling, wát de kleinere persoonlijke rivaliteiten ook zijn mogen.

Jacques Guillermaz schreef onder de kop ,,De grote wisseling der generaties" in Le ***Figaro*** van 8 sept.:

De derde zitting van de vijfde nationale volksvergadering is, hoewel de besluiten reeds lang tevoren waren aangekondigd, op tenminste twee punten van uitzonderlijke betekenis: ten aanzien van de staatsleiding en ten aanzien van de perspectieven voor de economische ontwikkeling.
Een nieuw spectaculair succes voor Deng Xiaoping is, dat Hua Guofeng in de regering plaatsmaakt voor Zhao Ziyang, een van Dengs beschermelingen. Te zamen met Hu Yaobang, een andere beschermeling. was Zhao Ziyang in febr. jl. opgenomen in de permanente groep van het Politburo. Tegelijkertijd was een secretariaat van twaalf leden gevormd met Hu Yaobang als secretaris-generaal. Zhao wordt nu de tegenhanger van Hu Yaobang en zijn positie is te comfortabeler omdat de meest invloedrijke vice-premiers, ook Deng Xiaoping, zich tegelijk met Hua Guofeng terugtrekken.
De overgeblevenen van de eerste generatie van revolutionairen weten dat hun tijd beperkt is en dat de beste manier om zich te handhaven gelegen is in een steeds verder naar voren schuiven van hun leerlingen. De vertrekkenden zijn gehandicapt door hun gebrek aan kennis van de moderne wereld en door de ideologische beperkingen die Mao Zedong hun sinds 1958 had opgelegd. De nieuwe generatie, waartoe Hu en Zhao behoren, wordt minder gestempeld door de revolutionaire strijd dan door de administratieve praktijk, en staat daardoor dichter bij de economische problemen.
Om effectief te zijn, moet het voorbeeld van de verjonging aan de top op grote schaal nagevolgd worden in de hogere middenkaders van de partij, de staat en het leger, waar zich nog veel oude revolutionairen bevinden, alsmede politiek onzekere figuren die hun posten danken aar. de Culturele Revolutie. Hun plaats moet worden ingenomen door modern denkende, goed opgeleide jongeren. De dagbladpers geeft talrijke bewijzen van deze ,,talentenjacht".
Zullen de regeringsmutaties het machtsprobleem definitief regelen? Dat zou men nog niet kunnen stellen. Al zijn de linkse stromingen, die praktisch uitgeschakeld zijn op centraal en provinciaal niveau, niet gevaarlijk meer, en al zijn de tendenties naar een ,,pluralistische democratie" inconsistent en zwak, de afgelopen twee à drie jaar hebben bewezen dat de ontwikkelingsproblemen een bron van ernstige spanningen zouden kunnen worden.
Het voorzichtige opportunisme van Hua Guofeng, het liberalisme en zelfs de matiging, toegeschreven aan Hu Yaobang, en de vernieuwingsdynamiek van Zhao Ziyang zullen zich in een collegiaal systeem met elkaar moeten verzoenen. Te oordelen naar het verleden en vooral de vastbeslotenheid die hij in Sichuan getoond heeft, is Zhao Ziyang stellig de sterkste persoonlijkheid van de drie. Misschien zit in hem de stof van verschillende Dengs. Wat Hua Guofeng betreft hangt zijn politiek overleven meer dan ooit af van zijn dociliteit.
Op economisch terrein getuigt de derde zitting van de vijfde nationale volksvergadering op welsprekende wijze van de moeilijkheden die de industriële groei vertragen. Die groei zou in het kader van het tienjarenplan 1976-1985 meer dan 10% per jaar moeten bedragen, maar eind 1978 veranderde men dat en medio 1979 werd een lagere doelstelling aanvaard. Thans is, onder bevestiging dat de herziene doelstelling van 8,5% voor 1979 is gehaald, door de voorzitter van de plancommissie verklaard dat de industriële groei in 1981 niet meer dan 6% zal bedragen (voor de lichte industrie 8%).
Ondanks het gebrek aan energie zal de vertraging van de groei vooral de kolen-, aardolie- en staalproduktie treffen. De oorzaken van de vertraging zijn veelvuldig en gecompliceerd; de voornaamste zijn ongetwijfeld het vooruitzicht van een slecht oogstjaar in 1980, de moeilijkheid van overdracht van buitenlandse techno-

In het midden van de eerste rij de voorzitter van het Nationale Volkscongres, Ye Jienying. Op de tweede rij v.l.n.r. premier Hua Guofeng, vice-premier Deng Xiaoping en vice-premier Li Xiannian.

logie bij het ontbreken van geschikt kader. de verwarring veroorzaakt door structurele hervormingen, een inflatie van 5 à 7%, het budgettekort, de werkloosheid (alleen al in de steden 20 miljoen). de maatregelen ter verhoging van het levensniveau van de massa, onvoldoende energieproduktie en onvoldoende havenfaciliteiten en transportmiddelen.
Het doel der ,,vier moderniseringen" lijkt slechts met een vertraging van verschillende jaren bereikbaar.
De problemen die hieruit voortkomen overtreffen thans alle andere. De politieke crisis kan wellicht een duurzame oplossing vinden op het twaalfde partijcongres aan het eind van dit jaar.

Onder het opschrift ,,Compromis te Peking" schreef Le Monde van 13 sept. het volgende:

De zojuist beëindigde zitting van de Nationale Vergadering laat opnieuw de indruk achter dat de politieke stromingen binnen de Chinese leiding tegen de minst mogelijke kosten een compromis gesloten hebben. Afgezien van de vervanging van Hua Guofeng door Zhao Ziyang als regeringsleider hebben de bekendgemaakte benoemingen geringe betekenis. Geen van de drie nieuwe vice-premiers heeft het vermogen het evenwicht binnen het regime te wijzigen. En op de keper beschouwd is het verklaarde doel van de kabinetswijziging niet bereikt, want men kan niet van verjonging spreken als de nieuwe leiders vóór 1920 geboren zijn.
De scheiding van functies tussen partij en staat blijft een zuiver formele zaak. Ieder weet dat de werkelijke macht berust bij enkele mensen met een exclusief gezag in het apparaat dat de wezenlijke beslissingen neemt. Dit apparaat is de partij.
Toch zou het onjuist zijn ironisch te spreken over het ,,parlementaire" spektakel dat zich in Peking heeft afgespeeld. In de eerste plaats doortrekt het spel der concurrerende krachten het gehele regime. Het is niet voldoende te zeggen dat Deng Xiaoping punten heeft gescoord tegen Hua Guofeng; zij zijn vertegenwoordigers van verschillende stromingen aie tamelijk uiteenlopende concepties huldigen voor de economische, sociale, culturele en politieke ontwikkeling van China. Het is geen kleinigheid te beslissen wat het nationale welzijn het beste kan dienen. Tegenover de extreme oriëntatie op het Westen, verdedigd door Deng, staat een traditioneler maar ook voorzichtiger visie, die een langzamer ontwikkeling beoogt welke geen kloven schept tussen de verschillende bevolkingsgroepen.
Ook ditmaal heeft Deng niet alles verkregen wat hij wilde. Van zijn kant zal stellig op het over enige maanden te houden partijcongres een nieuw offensief worden gelanceerd.
Bij het gecompliceerde spel tussen de politieke stromingen komt nog het gewicht van een traditie die elke vernieuwingswil afremt. De Chinese pers keert zich in lange kolommen tegen het nog altijd bestaande ,,feodalisme". De reactie tegen de culturele revolutie heeft de kracht van een duizenden jaren oude traditie versterkt. Is het verwonderlijk dat de ,,gerontocratie", die in China zo diep geworteld is, zich continueert?
De besluiten van de zeventigjarigen raken de ongeveer 600 miljoen Chinezen beneden de leeftijd van dertig jaar heel weinig. Ieder weet, dat ondanks de ,,uitzonderlijke betekenis" van de parlementaire zitting, er nauwelijks iets zal veranderen in een land dat nog altijd gekenmerkt wordt door armoede en onderontwikkeling en dat bovendien bedreigd wordt door een begin van inflatie en een demoraliserende werkloosheid. De materiële voordelen die sommige sociale categorieën onlangs ontvangen hebben kunnen in deze omstandigheden van voorbijgaande aard blijken.

Aan de muurkranten, die vijftien jaar lang de meest betwistbare meningen hebben gepubliceerd, heeft het naar orde strevende regime een einde gemaakt. Om te tonen dat het niet de bedoeling is de bevolking tot zwijgen te veroordelen, hebben verscheidene afgevaardigden in de nationale vergadering kritiek geleverd op regeringsdiensten. In het algemeen ging dit echter niet veel verder dan wat de kranten mochten publiceren in de rubriek lezersbrieven, terwijl de aangesneden thema's meestal door de machthebbers zelf aan de orde waren gesteld. De machthebbers hebben baat bij het streven naar gezondmaking van het administratief apparaat.
Het is evenwel niet uitgesloten dat de lust om zich te mengen in publike aangelegenheden groter zal worden.

Over de militaire aspecten van de in Peking genomen besluiten schreef de Frankfurter Allgemeine Zeitung op 17 sept. het volgende:

China's militairen ziin ontevreden over de politieke leiding welke de middelen voor de defensie besnoeid heeft. Dit werd duidelijk tijdens het beraad over het begrotingsplan in het Volkscongres. Minister van financiën Wang Bingqian had in zijn budgetrede voor het Nationale Volkscongres met het oog op enorme tekorten op de begroting de besnoeiingen meegedeeld. De middelen voor de defensie, zo verklaarde hij, waren voor 1980 achteraf met 2,94 mrd yuan (1 yuan is 1,2 DM) verminderd tot 19,33 mrd yuan.
In 1979 had China na de grensoorlog met Vietnam de militaire uitgaven met ongeveer eenderde verhoogd, en die zouden van 16,8 mrd yuan (1978) tot 20,3 mrd yuan zijn gestegen. Maar thans werd bekend dat zij in 1979 feitelijk liefst 22,7 mrd yuan bedroegen (volgens de CIA zouden zij in feite het dubbele daarvan bedragen hebben, omdat vele militaire posten in feite in andere begrotingsposten verborgen zitten).
De Chinese chef van de GS, Yang, steunde de korting op zijn budget maar terughoudend, omdat hij rekening wilde houden met de economische moeilijkheden des lands. Maar duidelijk is de wenk der legerleiding, die de hoop uitsprak dat met de ontwikkeling der nationale economie het leger meer geld toegestopt zal krijgen. Het leger, zo heet het, ,,kan niet met gekruiste armen afwachten" op de middelen voor zijn modernisering. Ook Yang zei dat de betrekkingen tussen leger en regering, en tussen leger en volk ,,niet meer zo goed zijn als vroeger".
De modernisering werd vooral geëist wegens het Russische gevaar: Mao's leer van de volksoorlog werd door de militairen discreet maar vastbesloten over boord gegooid: men kan de ijzeren tanks van de vijand niet overwinnen met slechts een rood bewustzijn. De generaals waren gaan inzien dat het uit miljoenen bestaande infanterieleger te zamen met het kleine arsenaal atoomraketten Moskou dan wel van een raketaanval of een grote conventionele aanval kunnen afhouden, maar niet van beperkte aanvallen in het grensgebied en aanslagen op geëxponeerde strategisch belangrijke industrie-centra. Die bres in de Chinese bewapening werd gevoelig merkbaar toen Peking begin 1979 de Vietnamezen een ,,lesje" wilde geven: de Chinese militaire leiding toonde grote zwakke punten en onthulde tekorten bij transport en toevoer.
Wederom eisten de militairen snel verbetering van hun bewapening. Maar de politieke leiding, thans duidelijk door de pragmaticus Deng beheerst, corrigeerde medio 1979 het overtrokken moderniseringsprogram en haalde een streep door vele militaire wensen.
Begin 1980 vonden op grote schaal militaire overplaatsingen plaats. Acht van de elf militaire regio's kregen nieuwe commandanten. Drie dezer regionale machthebbers werden naar de Militaire Commissie in Peking overgeplaatst, en Yang werd als opvolger van Deng chef van de GS. Menigeen zag daarin een versterking van Dengs aanhang, anderen achtten het ook mogelijk dat door de mutaties in de regio's de invloed van de lokale machthebbers moest worden verminderd.
Hua Guofeng heeft dit voorjaar blijkbaar gepoogd om in zijn strijd met Deng de militairen aan zijn zijde te krijgen. Op een conferentie over politieke indoctrinatie in het leger viel Hua het beleid van Deng betreffende de ,,materiële impulsen" aan. Maar tijdens de zitting van het Nationale Volkscongres is gebleken dat Deng de overhand heeft behouden. De benoeming van Zhang Aiping tot plv. premier duidt erop dat het zwaartepunt van de modernisering wordt gelegd op een geleidelijke overneming van moderne technologie en niet eenvoudigweg op een massaproduktie van verouderde pantserwagens e.d. verouderd materieel.

Na een bezoek aan China beschreef Serge Maffert zijn impressies van de situatie aan de top van partij en regering in Le Figaro van 28 okt. Het volgende is daaraan ontleend.

1) De strijd om de macht

Volgens Maffert wordt China momenteel geregeerd door het duo Deng Xiaoping en Zhao Ziyang (resp. vice-voorzitter van de partij en minister-president). Deng heeft een meerderheid binnen het partijapparaat achter zich en beheerst met name het ,,uitgebreide Politburo". Partijvoorzitter Hua Guofeng heeft evenwel nog aanzienlijke macht: hij beschikt over een behoorlijke aanhang binnen de strijdkrachten en geniet ook steun van een aanzienlijk deel van de partijkaders.
Daar komt bij dat hij in de ogen van de Chinezen de erfgenaam is van Mao Zedong, en in wezen de bewaarder van diens geestelijke en politieke nalatenschap. Het maoïsme is nog steeds fervent aanwezig en de dominerende groep van technocraten en pragmatici in de top wordt daarmee geconfrcnteerd. De ontmaoïsering is dan ook een groot actueel probleem; zij wordt kennelijk bevorderd, getuige het feit dat de Mao-cultus aan banden is gelegd; de portretten van Mao zijn vrijwel uit de straten verdwenen en de leuzen van de overleden Voorzitter vervangen door landschapsschilderingen waarin in nevelen gehulde bergen overheersen. Maar in de provincies zijn portretten van Mao met daarnaast die van Hua nog wel aanwezig.

2) De rol van de ,,Bende van Vier" in de machtsstrijd

Mao's mythe is niet in zes maanden uitwisbaar en de machthebbers in Peking dienen rekening te houden met de effecten van het proces dat tegen de ,,Bende van Vier" wordt gevoerd. Dat zal na veel oponthoud in november beginnen, in ieder geval voor het einde van het jaar.
In Peking wordt verteld dat het ,,Bende-lid" Jiang Qing, de weduwe van Mao, ontembaar is; zij weigert elke zelfkritiek en heeft aangekondigd de verantwoordelijkheid voor aan de ,,Bende" toegeschreven fouten in de schoenen te zullen schuiven van de ,,Grote Roerganger" zelf, zodat het een proces tegen Mao persoonlijk zal worden. De juistheid hiervan kan niet worden nagegaan. Zeker is dat niet kan worden volgehouden dat de ,,Bende van Vier" alleen verantwoordelijk kan worden gesteld voor alle problemen waarin China is geraakt, vooral sinds de Culturele Revolutie.
Het proces tegen de ,,Bende" is problematisch voor de leiding in Peking en kan onberekenbare gevolgen hebben. Kritiek op Mao kan uitmonden in kritiek op het totale Chinese communistische systeem.

Van belang zal zijn hoe het met partijleider Hua Guofeng afloopt. Hij is reeds van zijn regeringsfuncties ontdaan; zal hij ook het partijleiderschap verliezen? Zo ja, dan zal dat op zijn Chinees, stap voor stap gebeuren. Illustratief is een uiteenzetting in het Volksdagblad, het orgaan van de Chinese partij, waar wordt verhaald van een jonge, ambitieuze man. die lang geleden onder het bewind van een oude keizer fluitist werd in het keizerlijke orkest. Maar hij kon geen enkel instrument bespelen en bleef desondanks een goed salaris verdienen door te doen alsof hij fluit speelde. Toen de keizer overleed kwam zijn opvolger naar de orkestleden en vroeg hem afzonderlijk hun vaardigheden te tonen, waarop de ,,fluitist" door de mand viel. Moraal van het verhaal: de werkelijke schuldige hiervan was de oude keizer die in onwetendheid een incapabel persoon had aanvaard.
In Peking vraagt men zich af of met de ,,fluitist" Hua Guofeng wordt bedoeld, en met de oude keizer Mao.

3) **De huidige positie van de** militairen

Maffert stelt dat weinig inzicht kan worden verkregen in de mogelijke rol die het leger speelt bij de machtsstrijd. De strijdkrachten staan gezien hun sociale en geografische oorsprong en hun politieke tradities het dichtst bij de basis, de Chinese boeren. Het leger heeft in diverse episoden van de Culturele Revolutie een niet weinig hardhandige actie gevoerd tegen voorkomende overmatige agitatie. Ook nu zijn de strijdkrachten in China zeer aanwezig, zowel in de dorpen als in de steden. Zij lijken beter gevoed dan de gemiddelde burger, zelfs met een verwonderlijk welvarend voorkomen.
Maar ernstiger is dat het merendeel van de Chinezen weet, dat hun leger in 1979 een zware klap heeft gekregen bij het pogen de Vietnamezen de les te lezen. Het slecht voorbereide leger zou, zo werd uit goede bron vernomen, van de 200.000 tot 300.000 in de strijd ingezette militairen er 100.000 hebben verloren. Het bleek dat het Chinese leger niet in staat was een moderne oorlog te voeren, verstoken als het was van communicatiemiddelen, artillerie of luchtafweer. Ook de luchtmacht was verouderd of non-existent.
Zonder twijfel heeft het Vietnamese avontuur Deng Xiaoping het voornaamste argument verschaft voor een algemene politieke revisie.

In het *NRC/H'blad* van 16 okt. werd een beschouwing gewijd aan het economische beleid, dat de nieuwe premier, Zhao Ziyang, waarschijnlijk voor ogen staat. Het navolgende is daaruit geciteerd.

Zhao's leidraad is dat in een arm land als China het economisch succes moet komen van hervormingen en niet van investeringen. Met het aantreden van Zhao als premier is de hele centrale economische top overhoop gehaald. De voorzitter van de staatsplancommissie onder Hua, vice-premier Yu Qiuli, is vervangen.
Yu was in de jaren zestig de grondlegger van China's eerste olieveld Daqing in het noordoosten. Hij is de top-leider van de z.g. „oliekliek" en krachtige stimulator van de zware industrie. Hij wordt nu als te avonturistisch en verspillend gezien. Hij was één van de leidende mannen achter het roekeloze tienjarenplan van 1978 waar onder andere tien olievelden & la Daqing in voorkwamen.
Yu is nu hoofd van een nieuwe energiecommissie geworden.
Zijn plaats als voorzitter van de staatsplancommissie is ingenomen door vice-premier Yao Yilin.

(NRC/H'blad, Le Monde, NZZ, FAZ, The Financial Times, AP, AFP, Reuter, Wereldwijzer, Beijing Review)

(Vor. ber. pag. 35911 e.v.)

AFRIKA

ETHIOPIË

VOORTDURENDE GUERRILLA IN OGADEN. ETHIOPISCHE EN SOMALISCHE BESCHULDIGINGEN

Ondanks de terugtrekking van Somalische regeringstroepen uit het Ethiopische Ogadengebied (voltooid op 14 maart 1978, zie pag. 193-'78), zetten guerrillastrijders van het Westsomalische Bevrijdingsfront (WSLF)hun activiteiten in de Ogaden gedurende de volgende maanden voort. Bovendien waren in dit gebied strijders van een Somali Abo Bevrijdingsfront (SALF) actief.
Westerse inlichtingendiensten raamden medio mei 1978 dat deze guerrillastrijders ca. 4.000 Ethiopische en mogelijk 250 Cubaanse militairen buiten gevecht hadden gesteld. Op 29 mei werd gemeld dat WSLF en SALF een akkoord met het Eritrese ELF-PLF hadden gesloten om de kracht te bundelen tegen de interventie van de SU, Cuba en andere socialistische staten in de Hoorn van Afrika. Op 22 juni werd in de Somalische hoofdstad Mogadiscio beweerd dat de guerrillastrijders verscheidene steden hadden heroverd, waaronder Gode (in de zuidelijke Ogaden).
Intussen herhaalde Somalia niet alleen steunbetuigingen aan de guerrillastrijders in de Ogaden, maar ook aan ,,bevrijdingsbewegingen" binnen Ethiopië in het algemeen. Zo verklaarde het Somalische ministerie van buitenlandse zaken op 29 maart 1978: ,,Somalia is moreel gebonden zijn broeders in Westelijk Somalia bij te staan en het zal nooit weifelen t.a.v. zijn vaste besluit (op te komen voor) hun recht op vrijheid en onafhankelijkheid".

Tevens werden de volgende vredesvoorwaarden van Somalia geformuleerd: het vertrek van buitenlandse troepen, de aanwezigheid in de Ogaden van neutrale troepen om ,,voortdurende genocide en represailles" te beëindigen, erkenning van het recht van de Ogadenbevolking op volledige onafhankelijkheid en het voeren van onderhandelingen onder auspiciën van de OAE.
Ethiopië stelde, naar op 3 april werd gemeld, Somalia de volgende vier voorwaarden voor een duurzame vrede. Somalia moest 1) een schadevergoeding voor de oorlog betalen (volgens de Ethiopische bestuurder van het Harargebied, kolonel Lemma Gutema, in een verklaring d.d. 27 maart $500 mln); 2) het beginsel eerbiedigen van afzien van het gebruik van geweld om internationale geschillen te regelen; 3) trouw blijven aan de beginselen van het handvest van de VN en dat van de OAE i.z. de betrekkingen tussen staten; en 4) in het openbaar afstand doen van alle territoriale aanspraken op Somalia's buren (Djibouti, Kenia en Ethiopië).

De Ethiopische autoriteiten gaven herhaaldelijk waarschuwingen aan de Somalische regering haar steun aan de guerrillastrijders te staken.

Op 14 april 1978 verklaarde de Ethiopische ambassadeur in Kenia, Mengiste Desta, dat als deze agressie voortduurde, Ethiopie ,,alle passende maatregelen" zou treffen om Somalia ,,een ernstige slag toe te brengen" en ,,ditmaal" zou de strijd ,,niet worden geleverd binnen Ethiopië's grenzen".
Op 12 mei zei de Ethiopische leider, Mengistu Haille Mariam, in Jijiga dat Somalia zijn politieke en militaire inmenging in Ethiopië's aangelegenheden niet had opgegeven. Naar zijn zeggen leidde Somalia rebellen op, die het in Ethiopië infiltreerde. Somalia ontving meer wapens dan ooit van ,,imperialistische"landen en ,,duizenden Egyptische, Pakistaanse en Iraakse soldaten" verbleven in Somalia ter voorbereiding van een nieuwe inval in Ethiopië, aldus lt.-kol. Mengistu.
Op 19 mei zei het Ethiopische staatshoofd in een toespraak te Dire Dawa dat als Somalia zijn ,,reactionaire ambities" t.a.v. de onafhankelijke staat Djibouti niet opgaf en zijn vijandige activiteiten tegen Djibouti niet staakte, Ethiopië niet afzijdig zou blijven maar tegen Somalia zou optreden.
Op 14 juni zei Mengistu dat, als Somalia Amerikaanse wapens ontving, ,,zogenaamd voor defensieve doeleinden maar in feite voor offensieve doeleinden en om Ethiopië te vernietigen", dit land zijn betrekkingen met de VS zou verbreken. Vanuit de Soedanese hoofdstad Khartoem werd op 21 juni gemeld dat de VS besloten hadden het zenden van een militaire missie naar Somalia uit te stellen en een eerder besluit om defensieve wapens te leveren opnieuw te overwegen.

Eind juni 1978 deed president Siad Barre van Somalia een beroep op de OAE ,,provocerende luchtaanvallen van Ethiopië op steden en dorpen in Somalia te veroordelen. Op 14 juli werd opnieuw melding gemaakt van Ethiopische luchtaanvallen. In december stelde het Somalische ministerie van buitenlandse zaken in protestbrieven aan de VN, de OAE en de Arabische Liga dat de Ethiopische luchtmacht bombardementen op Somalisch gebied uitvoerde en dat Somalia het slachtoffer was van externe agressie door ,,Ethiopische en gealliëerde troepen".

Melding werd gemaakt van 15 luchtaanvallen tussen 22 juni en 15 dec. 1978 op een wegenbouwproject tussen Hargeisa en Borama (bij de grens). Tevens werd gesteld dat Ethiopische en Cubaanse militairen geconcentreerd werden voor een inval in Somalia. Deze beschuldigingen werden op 27 dec. 1978 en 2 jan. 1979 herhaald door de permanente vertegenwoordiger van Somalia bij de VN, Abdirazak Haji Hussen.
Op 8 jan. 1979 zei een woordvoerder van het Somalische ministerie van buitenlandse zaken dat er sinds maart 1978 150 schendingen van het Somalische luchtruim door Ethiopië hadden

plaatsgevonden. Berichten over Ethiopische luchtaanvallen in de Somalische pers zouden volgens Westerse correspondenten in Mogadiscio door de regering worden geweerd uit vrees voor kritiek op de zwakheid van het regime.

De Somalische beschuldigingen werden door de Ethiopische minister van buitenlandse zaken, Feleke Gedle Ghiorgis, ontkend in een brief aan VN-secretaris-generaal Kurt Waldheim van 29 dec. 1978. Daarin verklaarde de minister: ,,De waarheid... is dat de regering van Somalia pogingen onderneemt om voor de buitenwereld te verbergen de gewapende opstand waarmee het regime wordt geconfronteerd binnen... Somalia zelf." (Zie voor de oprichting van het Somalische Reddingsfront – SSF in febr. 1979 te Addis Abeba pag. 782/2-'79.)

Inmiddels meldden leiders van het WSLF en het SALF vanuit Mogadiscio dat de guerrilla-activiteit in de Ogaden vanaf oktober 1978 was geïntensiveerd. Guerrilla-eenheden claimden in oktober 1978 het spoorwegverkeer op de lijn Addis Abeba-Djibouti ten noorden van Dire Dawa opnieuw te hebben onderbroken. Via deze spoorweg werd vroeger 60% van Ethiopië's buitenlandse handel vervoerd.
De secretaris-generaal van het WSLF, Abdullahi Hassan Mahmud, zei in december dat zijn organisatie over duizenden strijders beschikte die in Westelijk Somalia (d.w.z. de Ogaden) vochten. Voorts beweerde de secretaris-generaal van het SALF, Mohammed Ali Rube, dat zijn organisatie de provincies Sidamo, Bale en Arusi (alle ten zuidwesten van de provincie Harar) onder controle had, uitgezonderd de garnizoenssteden, die het Ethiopische leger via de lucht moest bevoorraden, en alle wegen daar beheerste.

Op 1 jan. 1979 gaf het Ethiopische staatshoofd Mengistu tijdens een toespraak in Harar een ,,laatste waarschuwing" dat er ernstige consequenties zouden zijn, als Somalia ,,zijn troepen (bleef) sturen om Ethiopië binnen te vallen en (daar) verwoestingen aan te richten". Naar zijn zeggen had Somalia het herhaalde vredesaanbod en de goede wil van Ethiopië slechts met verwoesting, agressie en invasie beantwoord. (De Somalische regering hield echter vol dat slechts humanitaire voorraden, voedsel, dekens en medicijnen naar de bevrijdingsbewegingen werden gestuurd en dat geen geregeld Somalisch legerpersoneel bij de gevechten betrokken was.) De officiële Ethiopische publikatie *Addis-Zemen* berichtte op 3 jan. 1979 dat „13 Somalische regeringsmilitairen" waren gedood bij een zuiveringsoperatie in de buurt van El-Kere, in het zuiden van de provincie Bale.
Het WSLF meldde begin februari 1979 dat sinds 18 jan meer dan 200 Ethiopische militairen waren gedood. Volgens betrouwbare bronnen in Nairobi (Kenia) hadden de door Somalia bevoorrade guerrillastrijders het platteland van de Ogaden toen nagenoeg weer in handen.
Een bericht in The *Guardian* van 7 maart 1979 bevestigde de claim van het WSLF dat het 90% van de Ogaden controleerde en alle hoofdwegen beheerste, waardoor de Ethiopische troepen zich in de acht grotere steden hadden moeten terugtrekken, die vanuit de lucht moesten worden bevoorraad.

The *Daily* Telegraph (9-4-1979) raamde de sterkte van de regeringstroepen in de Ogaden op 60.000 Ethiopische militairen plus 17.000 Cubanen (die onlangs versterkingen zouden hebben ontvangen uit Eritrea). Voorts zou de Russische generaal Wasily Petrow in Jijiga verblijven om een Ethiopisch offensief te leiden.
Op 15 april maakteeen WSLF-woordvoerder te Mogadiscio bekend dat een ,,grootscheeps offensief' van het Ethiopische leger, gesteund door Cubanen en Russen, in de Ogaden was afgeslagen. Tevoren. op 6 april, had het WSLF geclaimd dat 2.670 Ethiopische militairen waren gedood bij omvangrijke gevechten in de voorafgaande maand. Op 2 juli meldde het WSLF dat bij gevechten in de afgelopen twee jaar in totaal 7.000 Cubaanse militairen waren gedood en dat de guerrilla-activiteit in de Ogaden nu snel toenam. Toen ook berichtte het WSLF-blad Danab dat de guerrillastrijders sinds het begin van de regentijd 80% van het gebied onder hun controle hadden gebracht, terwijl sinds medio april duizenden Ethiopische en Cubaanse militaren waren gedood.
Op 24 juli maakte de Ethiopische regering voor het eerst sinds meer dan een jaar officieel melding van guerrilla-activiteiten in de Ogaden. Meegedeeld werd dat Ethiopische troepen tussen 18 juni en 13 juli bij zuiveringsacties in de provincie Bale ,,verscheidene honderden bandieten" hadden gedood.
Op 31 aug. stelde het WSLF ca. 400 Ethiopische militairen te hebben gedood tijdens een gevecht van 36 uur met door Cubanen geleide regeringstroepen.
In een gesprek met Westerse journalisten op 19 sept. toonde het Ethiopische staatshoofd Mengistu Haile Mariam zich volgens Le Monde (21-9-1979) ongerust over ,,Somalische infiltraties" in de Ogaden, die ,.een moeilijke situatie zouden kunnen opleveren". Hij verzekerde dat Ethiopië zou blijven streven naar een succesvolle OAE-bemiddeling en voegde daaraan toe: „Wij hebben nog geen positief antwoord ontvangen, maar de bal is in het Somalische kamp."
Op 27 nov. verklaarde de Somalische minister van voorlichting dat vier Ethiopische gevechtsvliegtuigen de voorgaande dag aanvallen hadden uitgevoerd op de Somalische steden Abidwagh en Galdothob, waardoor diverse personen waren gedood en talrijke huizen waren verwoest.
Tijdens een persconferentie in Genève beschuldigde Duran Ahmed Hashi (WSLF) Ethiopië op 11 jan. 1980 ervan napalm tegen burgers te gebruiken. Naar zijn zeggen waren bij een eerste napalmaanval begin 1979 meer dan 80 mensen gedood. Later dat jaar hadden nog drie napalmaanvallen plaatsgevonden. Voorts zou Ethiopië een vitale waterbron op 6 mijl van Gabredarre hebben vergiftigd; guerrillastrijders zouden dat op 10 dec. hebben geconstateerd, toen zij het betrokken woestijngebied voor korte tijd in handen hadden.
Op 22 jan. zouden volgens de Somalische radio twee Ethiopische gevechtsvliegtuigen een dorp ten noorden van Mogadiscio hebben gebombardeerd met als gevolg 9 doden en 24 gewonden. Op 15 maart zouden Ethiopische gevechtsvliegtuigen de Somalische dorpen Mataban en Elguri hebben beschoten en gebombardeerd, waardoor 33 boeren om het leven kwamen, en op 16 en 17 maart zouden door de Ethiopische luchtmacht aanvallen zijn uitgevoerd op de Somalische stad Dusa-Mereb (in centraal Somalia) met als gevolg 7 doden en 17 gewonden. Op 19 maart werd gemeld dat bij deze luchtaanvallen in totaal 47 burgers waren omgekomen en minstens 27 gewond waren geraakt.
De' Ethiopische regering ontkende op 20 maart in een door de ambassade te Londen uitgegeven communiqué dat Somalische dorpen waren gebombardeerd.

In diezelfde periode, aldus The **Times** (19-3), claimde het WSLF bij gevechten te Babile en Jijiga 2.200 Ethiopische militairen te hebben gedood.
In april voerden guerrillastrijders een reeks aanvallen uit, waarbij o.a. een trein tussen Dire Dawa en Djibouti werd vernietigd. Op 20 mei werd gemeld dat WSLF-strijders een konvooi van 40 Cubaanse militairen bij Jijiga in een hinderlaag hadden gelokt, waarbij een aantal Cubanen werd ge-

dood en voedsel en wapens werden buitgemaakt.
Op 13 juni claimde Ethiopië bij gevechten op Ethiopisch gebied eind mei 237 Somalische militairen te hebben gedood.

De Financial Times (6-6) berichtte dat Ethiopië zijn troepen in het Ogadengebied opnieuw versterkte door het overbrengen van eenheden uit Eritrea. Volgens functionarissen van Westerse inlichtingendiensten zouden de Ethiopiërs een grote campagne voorbereiden ten einde de Somalische guerrillastrijders in de Ogaden te verslaan en zij zouden ,,abnormaal grote" hoeveelheden Russische wapens ontvangen, die geschikt waren voor een anti-guerrilla-actie vanuit de lucht en te land. Ook de strijders van het WSLF zouden zijn versterkt en wel met geregelde troepen – officieel ,,op verlof' – van het Somalische leger.
UPI (13-6) en de FAZ (16-6) meldden dat de SU volgens Westerse diplomatieke bronnen in Addis Abeba een aantal gevechtshelikopters van het type Hind Mi-24, z.g. ,,vliegende tanks", naar Ethiopië had gestuurd, die in Ethiopië waren geassembleerd en nu op korte vluchten in de buurt van Addis Abeba werden getest. Deze helikopters, uitgerust met o.a. 72 raketten, zijn vrijwel immuun voor beschieting met handvuurwapens en machinegeweren vanaf de grond. Verwacht werd dat deze helikopters in de Ogaden zouden worden ingezet.

Nieuwe Ethiopische luchtaanvallen op Somalia gemeld

Op 24 juni deelde het Somalische ministerie van defensie mee dat bij Ethiopische luchtaanvallen op 18 en 21 juni drie Ethiopische toestellen (Mig-21 en Mig-23) waren neergeschoten in het gebied rond Dolo. Daarbij werd één Ethiopische piloot gevangen genomen; een andere piloot werd door een Ethiopische helikopter opgepikt. Bij een aanval op 24 juni door zes Ethiopische gevechtsvliegtuigen (Mig-21 en Mig-23) op de stad Dolo waren 10 burgers gedood en 60 gewond, terwijl talrijke gebouwen werden verwoest, aldus het Somalische ministerie van defensie. Op 26 juni werd melding gemaakt van een derde aanval van Ethiopische Migs op Dolo. Toen zou één burger zijn gedood en één gewond, terwijl een school werd verwoest. Rond Dolo liggen enkele kampen, waarin meer dan 100.000 vluchtelingen uit de Ogaden zijn ondergebracht.
Op 27 juni viel de Ethiopische luchtmacht volgens radio-Mogadiscio een vluchtelingenkamp bij de Somalische stad Belet-Uen aan, met als gevolg 4 doden en diverse gewonden.
Na die Ethiopische luchtaanvallen, die in totaal minstens 26 doden hadden gevergd (The Times 30-6) ontvluchtten duizenden Somaliërs het bestuurscentrum Dolo en andere grenssteden.

Op 29 juni beweerde het WSLF bij gevechten in april en mei 8.048 Ethiopische militairen te hebben gedood en zelf 72 man te hebben verloren. Volgens het WSLF vond het merendeel van zijn aanvallen plaats rond de belangrijke steden Harrar, Dire Dawa, Jijiga en Uardene. Daarbij waren grote hoeveelheden Russische militaire uitrusting buitgemaakt, w.o. T-55 tanks.

Somalische regeringskringen maakten op 13 juli melding van een Ethiopische luchtaanval op het stadje Yet in het zuidwesten van Somalia, die 6 doden en 16 gewonden had gevergd. Bij een Ethiopische luchtaanval op een Somalisch grensdorp in het district Bokol zouden zes burgers zijn gedood en 12 gewond volgens het Somalische ministerie van defensie, aldus *DDPI* NZZ (15-7).

Ethiopië meldt Somalisch offensief in de Ogaden

Op 6 aug. deelde een woordvoerder van het Ethiopische ministerie van defensie mee dat Ethiopische troepen van het Eerste Revolutionaire Leger een geregelde Somalische invasiemacht van meer dan 14.000 man uit de Ogaden hadden verdreven en dat bij die strijd, die plaatsvond tussen 27 mei en 17 juli, 1.326 Somalische militairen zouden zijn gedood, 2.092 gewond en meer dan 1.000 gevangengenomen. Over eventuele Ethiopische slachtoffers deelde de woordvoerder niets mee, maar later werden de Ethiopische verliezen op 82 man gesteld.
Op 7 aug. verklaarde radio-Addis Abeba dat de strijd was ontbrand na een Somalische opmars – een offensief met vier spitsen – in de richting van Warder of Werder in het hart van de Ogaden. Het Somalische offensief zou zijn geleid door generaal Mohammed Oumer, onderminister van defensie, en zou zijn gecoördineerd door brigade-generaal Mohammed Ali Samater, de minister van defensie.
Op 8 aug. deelde de Ethiopische minister van buitenlandse zaken, kolonel Feleke Gedle Giorgis, mee dat de geregelde Somalische troepen gebruik hadden gemaakt van Amerikaanse artillerie, uit Italie afkomstige gepantserde personeelsvoertuigen en een grote verscheidenheid aan NAVO-wapens, die door Ethiopië waren buitgemaakt. Dit demonstreerde z.i. de ,,samenzwering . . . tussen Mogadiscio en de imperialistische krachten die openlijk . . . de expansionistische ambities van Somalia aanmoedigen om hun eigen strategische belangen in het gebied te dienen". Volgens de minister was een van de doelen van de ,,niet-uitgelokte Somalische agressie" Ethiopië te provoceren tot schending van Somalisch gebied. Hij vervolgde: ,,Ethiopiërs hebben legitieme redenen en de noodzakelijke militaire macht om een vergeldingsactie uit te voeren, omdat zij niet altijd kunnen strijden binnen Ethiopisch gebied. Wij hebben zelfbeheersing betracht, maar er zijn grenzen aan ons geduld."
Op 9 aug. diende Ethiopië een officiële klacht tegen Somalia in bij de VN, de OAE en de organisatie van niet-gebonden staten. Daarin werd Somalia beschuldigd van bedreiging van de wereldvrede door nieuwe agressie in de Ogaden. Hij waarschuwde ook de VS ,,en andere imperialistische machten" dat de aanleg van militaire bases in het gebied de vrede en veiligheid in de Hoorn van Afrika bedreigt.
Op 11 aug. ontkende de Somalische ambassadeur bij de VN te Genève dat het Somalische leger een invasie in de Ogaden had uitgevoerd. Hij stelde dat juist Ethiopië steeds meer troepen samentrekt aan de grens tussen beide landen. De rust en vrede in de Hoorn van Afrika zou pas weer worden hersteld als ,,de zeker 20.000 man sterke Russische eenheden en de strijdkrachten van de andere landen van het Oostblok samen met de Cubaanse troepen onverwijld uit het gebied worden teruggetrokken".
Journalisten die op 19 sept. bij Warder in de Ogaden werden rondgeleid zagen echter blijken van een veldslag, zoals vier uitgebrande Russische T-54 tanks. De plaatselijke Ethiopische legercommandant, kolonel Getaneh Haile, vertelde de journalisten dat de Somalische troepen gebruik hadden gemaakt van een 122 mm kanon, raketwerpers en zware mortieren alsmede tanks en dat Ethiopië jachtbommenwerpers had ingezet tegen de Somalische infanterie en artillerie. De verscheidenheid van de buitgemaakte wapens wees erop dat die op de open markt waren gekocht: er waren mijnen uit Frankrijk, raketten uit China, Amerikaanse jeeps uit Pakistan en gepantserde personeelsvoertuigen uit Italië.

In deze gespannen situatie werd op 21 aug. te Washington een akkoord tussen de VS en Somalia getekend over

het gebruik van de havens en vliegvelden van Mogadiscio en Berbera door eenheden van de Amerikaanse marine en luchtmacht (zie pag. 68613).

Somalia meldt Ethiopische invasie

Op 27 aug. deelde het Somalische ministerie van defensie in een communiqué mee: ,,Om half zes vanmorgen zijn de Abessijnse (Ethiopische) strijdkrachten een invasie over land en in de lucht begonnen in het noordwesten van de Somalische Democratische Republiek".
Het Somalische communiqué stelde dat de invasie plaatsvond over een front van 45 km tussen de steden Kalabayd en Borama. Luchtaanvallen zouden hebben plaatsgevonden op de steden Haribad, Magala, Kalabayd en Gorayaol. Over slachtoffers werd niets bekend gemaakt.
Later werd bekendgemaakt dat de Somalische troepen de ,,invallers" zware verliezen zouden hebben toegebracht en dat de eerste aanval zou zijn afgeslagen, maar dat de gevechten nog voortduurden.
Op 28 aug. 's morgens meldde de Somalische radio dat de Somalische strijdkrachten de Ethiopische invasiemacht hadden teruggedreven. Daarbij waren aan Ethiopische zijde 90 militairen gedood en 70 gewond. Aan Somalische zijde zouden 24 militairen zijn gedood en 30 gewond, terwijl ook 10 burgers zouden zijn omgekomen. De Somalische president Mohammed Siad Barre prees de ,,moed" van zijn soldaten in de confrontatie met de ,,binnendringende Ethiopische strijdkrachten", terwijl hij de bevolking van Somalia tot verhoogde waakzaamheid opriep.
Dezelfde dag ontkende het Ethiopische ministerie van buitenlandse zaken categorisch ,,beweringen van de Somalische propaganda over de zogenaamde inval van Ethiopische troepen op Somalisch grondgebied". De Ethiopische ambassade in Nairobi (Kenia) sprak van ongegronde beweringen, die de jongste aanvallen van Somalia op Ethiopisch gebied moeten verdoezelen.
Eveneens op 28 aug. leidden de Somalische autoriteiten twee Amerikaanse correspondenten in het noordwesten van het land rond waar de Ethiopische inval zou hebben plaatsgevonden. De correspondenten zagen zes dode personen. Zij waren echter volledig ontkleed zodat niet kon worden vastgesteld of het soldaten waren en of ze uit Ethiopië afkomstig waren.
De Amerikanen zagen een pantserwagen van Sowjet-makelij en een Amerikaanse vrachtwagen uit de Tweede Wereldoorlog. Beide waren zwaar beschadigd. In de vrachtwagen lagen documenten in het Russisch en het Amhara, de meest gesproken taal in Ethiopië.

Volgens Somalische mededelingen d.d. 30 aug. was de Ethiopische aanval uitgevoerd door een ca. 5.000 man sterke brigade, die met steun van zware artillerie, gevechtsvliegtuigen en tanks ca. 10 km diep op Somalisch gebied was doorgedrongen, voordat zij zich in haar garnizoenen in de Ogaden terugtrok.
Zowel diplomatieke Kringen in Mogadiscio als regeringsfunctionarissen in Washington reageerden sceptisch op de Somalische berichten. Weliswaar werden gevechten in het noordwesten van Somalia niet uitgesloten, maar het werd waarschijnlijker geacht dat de Ethiopische troepen een doelbewuste actie tegen opleidingskampen of steunpunten van guerrillastrijders van het WSLF hadden ondernomen.
Op 4 sept. meldden diplomatieke bronnen in Mogadiscio dat de aanval vanuit Ethiopië op doelen in Noordwest-Somalia was uitgevoerd door Ethiopische militairen, geleid door Somalische dissidenten d.w.z. leden van het Somalische Reddingsfront.

Dit Somalische Reddingsfront (SSF of Sosaf) meldde op 2 dec. 1979 via de clandestiene zender radio-Kulmis dat het twee Somalische militaire kampen niet ver van de grens met Ethiopië bij Dolo had aangevallen, waarbij 37 Somalische militairen zouden zijn gedood. Ook zou bij die acties een groot wapendepot zijn vernietigd en zouden grote hoeveelheden wapens zijn buitgemaakt, alvorens de Sosafeenheden zich zonder enige verliezen hadden teruggetrokken. Drie dagen later maakte het Front in een door de Ethiopische radio uitgezonden communiqué bekend dat het een grote militaire overwinning had behaald bij Abaduac in Centraal-Somalia. Daar zouden 65 Somalische regeringsmilitairen zijn gedood en 161 gewond, terwijl enkele tientallen Somalische militairen zich zouden hebben overgegeven.
Volgens bovengenoemde diplomatieke bronnen in Mogadiscio zouden Somalische troepen twee maanden eerder (d.w.z. begin juli 1980) de voornaamste basis van het Sosaf in het Ethiopische Warder hebben aangevallen.

Op 20 sept. deelde het Somalische ministerie van defensie mee dat Ethiopische troepen met steun van de luchtmacht op 18 sept. een aanval hadden uitgevoerd op het district Dolo. Op 21 sept. waren er nog berichten over gevechten, maar de Ethiopische troepen zouden wel zijn teruggedreven, nadat hun zware verliezen waren toegebracht, aldus het Somalische persbureau Sonna.
Op 30 sept. meldde het WSLF dat zijn guerrillatroepen aanvallen hadden uitgevoerd rond Harrar en Dire Dawa.

Ethiopië meldt gevechten *met* Somaliërs in de provincie Bale

Op 18 okt. maakte de Ethiopische radio bekend dat Somalische troepen 190 mijl in Ethiopië's zuidoostelijke provincie Bale waren doorgedrongen, alvorens zij door Ethiopische troepen werden teruggedreven. De invallers zouden 500 doden hebben achtergelaten. De gevechten vonden plaats aan het Yut-front in het gebied van El-Kere tussen 18 sept. en 4 okt. en aan het Dunsi-front tussen 18 sept. en 9 okt., aldus de Ethiopische radio. Op 21 okt. werd van vanuit Addis Abeba bericht dat de totale Somalische verliezen 1.100 doden of gewonden bedroegen; over Ethiopische verliezen werd niet gerept.
In de provincie Bale strijdt sinds 1975 het Oromo Bevrijdingsfront (OLF) voor de onafhankelijkheid van het woongebied van de Oromo's: Oromia. De 16 miljoen Oromo's, die ook in de provincie Sidamo wonen, worden naar eigen zeggen gekoloniseerd door de Ethiopiërs.
NRC/H'blad (18-10) schreef hierover o.a.:

Op dit moment heeft de regering aan de oorlog in de provincies de Ogaden, Tigre en Eritrea – waar eveneens afscheidingsbewegingen actief zijn – haar handen vol. Op de lange duur vormt een oorlog met de Oromo's voor het Ethiopische bewind echter de ernstigste bedreiging. De Oromo's zijn de grootste bevolkingsgroep van Ethiopië, en koffie, het belangrijkste exportprodukt van het land, komt voor 98% uit het gebied van de Oromo's. Ook wordt er goud gewonnen.
De schaarse berichten die uit Ethiopië komen wijzen erop dat het OLF zich aan het versterken is. Guerrillastrijders van het Front worden getraind door coliega's van het Eritrese Volksbevrijdingsfront (EPLF), dat vele jaren ervaring heeft in de sluipooorlog. Begin dit jaar ving de Keniase radio een bericht van het OLF op dat het bij gevechten met het Ethiopische leger 136 regeringssoldaten had gedood.
Van de geschiedenis van Oromia is weinig bekend. Volgens de Oromo's zelf kan uit de schaarse informatie worden afgeleid dat er ongeveer 2500 jaar geleden al een staat Oromia bestond. Vanaf de periode van 1000 jaar na Christus is er meer materiaal voorhanden en hieruit komt het beeld naar voren van vele Oromo-clans die met elkaar verbonden waren. Van de buitenwereld kregen de Oromo's de naam Galla's, een naam die ze zelf verafschuwen. Hun vijanden de Ethiopiërs noemen ze nog Abessijnen.
Meer dan 2 miljoen ontheemden trekken volgens een recent rapport van de Verenigde Naties, in het zuiden en oosten van Ethiopië rond. Vele duizenden Oromo's zijn, geplaagd door de ,,Abessijnse kolonisatie", naar Soedan getrokken en vooral de laatste maanden in toenemende mate naar Somalia, waar ze hebben bijgedragen tot het ontstaan van het grootste vluchtelingenprobleem dat de wereld op het ogenblik kent.
Mustafa Ahmed, secretaris-generaal van de Oromo-hulporganisatie, (. . .) zegt: ,,Al jaren worden wij gekoloniseerd door het Abessijnse rijk. De regerende elite van de Amhara-stam zendt tienduizenden leden van die stam naar Oromia om zich daar als boer te vestigen. Ze

vernietigen de oogst van de Oromo's zodat wij moeten vluchten. Doen we dat niet dan worden we in de handen van de autoriteiten gedreven, die ons opsluiten in zogenaamde beschermde dorpen. Zij vernietigen onze cultuur. Op schalen worden we alleen in het Amhaars onderwezen en mogen we niet onze eigen taal spreken. De honger in ons land is kunstmatig. Droogte heerst slechts in een klein gebied."
De beschuldigingen van Mustafa Ahmed zijn moeilijk na te trekken omdat de Ethiopische autoriteiten de grenzen voor journalisten gesloten houden. (. . .).
De enige Afrikaanse regering die de zaak van de Oromo's actief ondersteunt is het bewind van Somalia. Sinds het begin van dit jaar is er een toenadering tussen de Somalische regering en het Oromo Bevrijdingsfront, dat inmiddels een kantoor in Mogadiscio heeft geopend. In 1977, tijdens de Ethiopisch-Somalische oorlog, bestreed het OLF nog het binnengevallen Somalische leger. De Somalische regering wilde namelijk een deel van het land der Oromo's veroveren omdat zij dit rekent tot het „Grootsomalische rijk".
Ook in de Soedanese hoofdstad Khartoem heeft het OLF een kantoor. Vanuit beide bureau's is het Front een diolomatieke actie begonnen. Het probeert de westelijke hulporganisaties ervan te overtuigen dat hun steun voor de Ethiopische regering tegen de Oromo's wordt gebruikt.
De Europese Gemeenschap heeft over een periode van 5 jaar een bedrag van 400 miljoen dollar aan Addis Abeba verstrekt voor hulpprogramma's. Mustafa Ahmed beschuldigt de Lutherse Wereldfederatie ervan 1,7 miljoen dollar te hebben verstrekt voor de vestiging van Amharen in Oromia. Volgens hem betekent dit dat de lutheranen meewerken aan volkerenmoord. . ."

MENGISTU OPNIEUW IN MOSKOU

Van 10 tot 13 sept. bracht de Ethiopische minister van buitenlandse zaken, Feleke Gedle Giorgis, een vriendschapsbezoek aan Moskou, waar hij besprekingen voerde met zijn Sowjet-ambtgenoot Gromyko. Naar het Sowjet-persbureau *Tass* op 11 sept. meldde uitten beide partijen hun bezorgdheid over de „toenemende activiteit van agressieve krachten" in de Hoorn van Afrika, waarmee kennelijk op het Amerikaans-Somalische akkoord van 21 aug. (pag. 68613) werd gedoeld.
Op 12 sept., de verjaardag van de Ethiopische revolutie, stuurden president Brezjnew en premier Kosygin van de SU een boodschap aan het Ethiopische staatshoofd Mengistu Haile Mariam, waarin o.a. werd gesteld: „De Sowjet-Unie was en blijft een betrouwbare vriend van het Socialistische Ethiopië, die bereid is het hulp en steun te verlenen." Overeenkomstig een aankondiging van *Tass* d.d. 22 okt. arriveerde Mengistu Haile Mariam op 27 okt. in Moskou voor een officieel vrienschapsbezoek. Hij werd bij zijn vierde bezoek aan de SU sinds febr. 1977 op het vliegveld van Moskou begroet door president Brezjnew, premier Tichonow, minister van buitenlandse zaken Gromyko en het hele Politburo.

Uit de samenstelling van de delegaties leidde *Le* Monde (29-10) af dat drie thema's de besprekingen zouden beheersen:

1) Op militair gebied, behandeld in afwezigheid van de Sowjet-minister van defensie, maarschalk Oestinow, door de chef van de generale staf maarschalk Ogarkow, hebben de SU en Ethiopië elkaar nodig. Moskou wenst havenfaciliteiten voor zijn vloot aan de Rode Zee. Reeds in juli had de opperbevelhebber van de Sowjet-Unie en onderminister van defensie, admiraal Gorsjkow, bij een bezoek aan Addis Abeba tevergeefs om het gebruik van de haven van Massawa als marinebasis gevraagd, althans zijn missie scheen niet met volledig succes bekroond. Addis Abeba verwacht een uitbreiding van de Russische leveranties om het hoofd te bieden aan de opstanden in Eritrea en de Ogaden.

2) Wat de economische samenwerking betreft verlangt Ethiopië een uitbreiding van de Sowjet-hulp, die nog minder is dan de Westerse hulp, op een ogenblik dat de droogte de moeilijkheden van het land vergroot. In ruil daarvoor zou de Russisch-Ethiopische samenwerking zich kunnen ontwikkelen op het terrein van de olie-exploratie.

3) Tenslotte dringen de Russen bij de Ethiopische leiders aan op de oprichting van een avantgarde partij van het marxistisch-leninistische type (pag. 700/3), terwijl Mengistu niet al te veel haast lijkt te hebben om zo zijn manoeuvreerruimte te beperken, aldus *Le* Monde.

In zijn tafelrede bij het banket in het Kremlin op 27 okt. constateerde Brezjnew dat Moskou en Addis Abeba identieke opvattingen over de belangrijkste elementen van de internationale toestand koesterden. Hij leverde kritiek op „de slechte gewoonte van de VS" die „hun vloot verplaatsen telkens als er in de wereld iets gebeurt" en die de militaire activiteit daar verhogen. waar terughoudendheid beter op haar plaats was. Als men werkelijk bezorgd was over de veiligheid van **de** zeeroute door de Straat van Hormoez, dan was er een realistische oplossing en wel op basis van het voorstel van het consultatieve comité van het Warschaupact uit mei 1980 en wel een algemene beperking van de militaire activiteiten in de buurt van belangrijke zeeroutes. Dit voorstel was volgens Brezjnew thans van bijzonder belang. wat erop duidde dat Moskou vasthoudt aan de gedachte om deel te nemen aan een internationaal systeem voor het garanderen van het vrije verkeer in de Straat van Hormoez.

Op 28 okt., toen Mengistu onderscheiden werd met de Orde van de Oktoberrevolutie, werden de besprekingen tussen Brezjnew en 'Mengistu besloten. Volgens *Tass* was daarbij „een bijzondere aandacht" geschonken aan de economische samenwerking tussen de twee landen.

Op 30 okt. zou Mengistu Moskou verlaten voor bezoeken aan Wolgograd en Alma Ata. Daags tevoren had de Ethiopische minister van defensie, Tesfaye Gabre-Kidan, een gesprek met zijn Sowjet-ambtgenoot Dimitri Oestinow, aldus *NRC/H'blad* (30-10).

Aan het Ethiopische staatshoofd Mengistu Haile Mariam werd op 28 okt. in het Kremlin de Orde **van** de Oktoberrevolutie uitgereikt door Sowjet-president Leonid Brezjnew.

De NZZ (30-10) wees erop dat in de mededelingen over Mengistu's bezoek geen sprake was van nieuwe Russische toezeggingen over wapenleveranties. Brezjnew had slechts gesteld dat artikel 10 van het Russisch-Ethiopische vriendschapsverdrag (i.z. militaire samenwerking) met steeds „rijkere inhoud" werd gevuld. Hij was ook met geen woord op de toestand in de Hoorn van Afrika ingegaan, terwijl Mengistu fel van leer trok tegen de „expansionistische politiek" van Somalia, dat er z.i. kennelijk naar streefde de VS in het Ethiopisch-Somalische grensconflict te betrekken. Volgens Mengistu bedreigde het nieuwe „bolwerk van het imperialisme" in Oost-Afrika de Ethiopische revolutie en de existentie van de Ethiopische staat.

Op 29 okt. meldde de *Voice of America* onder verwijzing naar bronnen in het Pentagon dat de SU momenteel bezig is met de uitbreiding van een marinesteunpunt in de Ethiopische Dahlak-Archipel in de Rode Zee.
Dit steunpunt wordt in Amerikaanse militaire kringen beschouwd als een van de belangrijkste ondersteunende faciliteiten voor de Russische marine in het gebied van de Indische Oceaan. De Dahlak-Archipel ligt op zo'n duizend kilometer ten noordwesten van de Somalische basis Berbera.
De Russische marine gebruikte de Dahlak-Archipel in het verleden al als een ankerplaats voor schepen, die op weg zijn van de Middellandse Zee naar de Indische Oceaan. De Russische marinefaciliteit op deze Ethiopische eilandengroep biedt nu volgens Amerikaanse defensiebronnen plaats aan vijf schepen.
Vermoedelijk wordt er bijgetankt en mogelijk worden er munitiedepots aangelegd. Afgezien van de Zuidjemenitische haven Aden had de Russische marine tot voor kort geen ondersteunende marinefaciliteiten van betekenis in het gebied van de Indische Oceaan. Maar met het gebruik van de faciliteit op de Dahlak-Archipel hebben de Russen nu, volgens de bronnen in het Pentagon, een aanzienlijke marinemacht in de Rode Zee. aldus *NRC/H'blad* (30-10)

(Vor. ber. pag. 70111 **e.v.)**

SOMALIA

UITZONDERINGSTOESTAND AFGEKONDIGD

Op 21 okt. kondigde de Somalische president Siad Barre voor het hele land de uitzonderingstoestand af en wel voor onbepaalde tijd. In zijn toespraak, waaruit door radio-Mogadiscio werd geciteerd, verwees Barre naar „interne problemen" veroorzaakt door „enkele opportunisten die tribalisme en corruptie aanwenden om hun eigen doeleinden te bereiken en dat heeft de stabiliteit van de natie in gevaar gebracht", terwijl Somalia gelijktijdig door de „agressie" van Ethiopië wordt bedreigd. De Somalische president zei nu te overwegen welke urgente stappen nodig zijn om ervoor te zorgen dat „de Somalische revolutie weer op het correcte pad komt".
Tegelijk kondigde Barre de wederinvoering van de Opperste Revolutionaire Raad (SRC) aan, die in juli 1976 was afgeschaft. De uit 17 hoge officieren bestaande SRC en zijn vijf commissies kregen tot taak afwijkingen van de doelstellingen van de socialistische revolutie te corrigeren, sabotage, misbruik van openbare gelden, wanbeheer en sleur bij de ministeries, staatsorganisaties en parastatale ondernemingen te bestrijden, tegen ongerechtigheid, ongelijkheid, „dissidente stammenpolitiek" en verspreiding van geruchten op te treden, de produktie op te voeren en de Somalische staat met het oog op de „Ethiopische bedreiging" te versterken.
Naast dit programma van versterking van de discipline en zuiveringen – er werd met ontslagen gedreigd – beloofde Barre loonsverhogingen van tegen de 30% aan alle ambtenaren, die in moeilijke levensomstandigheden verkeren wegens „dieven en profiteurs".
Op 26 okt. werd door radio-Mogadiscio gemeld dat president Barre „enkele artikelen van de grondwet, die onverenigbaar zijn met de uitzonderingstoestand", buiten werking had gesteld. Volgens een die dag door radio-Mogadiscio uitgezonden decreet van de president werd de oprichting van revolutionaire comités in alle districten van het land gelast om de massa's voor de doelstellingen van de uitzonderingstoestand te mobiliseren. Die comités waren bevoegd de bewegingsvrijheid en de vrijheid van vergadering tijdelijk te beperken en personen, die van medewerking aan misstanden werden verdacht, maximaal 90 dagen te detineren.
Daarmee keerde Somalia volgens de NZZ (213-11) terug naar de militaire heerschappij, zoals die na de staatsgreep van 20 okt. 1969 tien jaar lang onder generaal-president Siad Barre had bestaan.

Volgens sommige westerse diplomaten was de uitzonderingstoestand gericht tegen het vanuit Ethiopië opererende Somalische Reddingsfront (Sosaf, zie pag. 782/2-1979), dat door Mustafa Haaji Nuur als secretaris-generaal wordt geleid. Sosaf meldde de afgelopen tijd via zijn mobiele radiostation „Kulmis" – dat op een voor radio-Addis Abeba gereserveerde golflengte uitzendt – de ene militaire overwinning na de andere op „dehond Barre". Op dezelfde dag dat Barre de uitzonderingstoestand afkondigde, maakte „Kulmis" melding van enkele succesvolle Sosaf-aanvallen op Somalische legerkampen en een week tevoren gaf een eigen Sosaf-verslaggever via radio-Kulmis vanuit het Somalische Yeeds-district een ooggetuigeverslag van de verovering en tijdelijke bezetting van het dorp Bakol.
NRC/H'blad (22-10) tekende hierbij aan:

„. . . Over de krijgsgevangenen van het Sosaf is de wereld de laatste twee jaar uitsluitend geïnformeerd geweest door het Sosaf-station, radio-Kulmis, wat zeker een spectaculaire, maar vermoedelijk niet de meest objectieve bron is. Toch mag men aannemen dat het de anti-Barre-organisatie niet zal ontbreken aan Russische of Ethiopische bijstand. En na de „Ethiopische actie" van eind augustus nabij de Noordsomalische stad Hargeisa meldden Westelijke diplomaten in Mogadiscio dat het in werkelijkheid een operatie was geweest van het Sosaf in samenwerking met Ethiopische militairen.
Daar komt bij dat het anti-Barre-verzet waarschijnlijk aansluiting probeert te zoeken bij dissidenten in het Somalische leger. Deze dissidenten treden nu niet in de openbaarheid, maar ze zijn er zonder twijfel, omdat Barre, ondanks al zijn verbale afkeer van clan-loyaliteiten en z'n pleidooien voor nationale eenheid de Somalische strijdkrachten de laatste tijd steeds meer onder controle brengt van zijn eigen kleine Marihan-clan.
Wat op korte termijn Barres greep op de strijdkrachten verstevigt maar toch in bredere kring tot groeiende ontevredenheid moet leiden. Maar het regime-Barre is dezer dagen vooral kwetsbaar op economisch terrein.

De massale vluchtelingenstroom vanuit de Ethiopische Ogaden legt een zware financiële druk op het straatarme Somalia en volgens Mogadiscio overschrijden dit jaar de kosten voor de in totaal bijna twee miljoen vluchtelingen de tweehonderd miljoen dollar. Een bedrag dat bij lange na niet wordt gedekt door de buitenlandse hulp.
Daarnaast heeft het plotseling wegvallen van de olie-aanvoer vanuit Irak tot de nodige ontwrichtingen geleid, al vertelden vorige week vertegenwoordigers van internationale hulporganisaties in Genève, dat nu afdoende noodmaatregelen zijn genomen om in ieder geval de bevoorrading van de meer dan 700.000 vluchtelingen die in de 32 Somalische kampen zijn ondergebracht veilig te stellen. Deze acute economische tegenslagen passen in het totale beeld van economische neergang,
Zo steeg de inflatie vorig jaar tot 43,7%, de waarde van de belangrijke vee-export kelderde in hetzelfde jaar door de droogte met 20%, terwijl de olieprijzen zo explodeerden, dat de olieimportrekening in 1980 hoger gaat uitvallen dan de totale waarde van de Somalische export. En ook dat kan niet bevorderlijk zijn voor de stabiliteit van het regime van president Siad Barre.

Volgens de NZZ (213-11) was de kans op een samengaan tussen de Sosaf en ontevreden Myartenclans in Centraal-Somalia mogelijk een rechtvaardiging voor de regering van de uitzonderingstoestand, maar was die niet onvoorwaardelijk het oorzakelijke element. Barres centralistische heer-

schappij heeft het bestuur en de beslissingsvreugde op de ministeries in de laatste jaren volledig verlamd en een aanwending van de weinige natuurlijke hulpbronnen van het land verhinderd. Dat heeft samen met de droogte en de last van de 1,5 mln Ogaden-vluchtelingen de levenskosten voor de eigen bevolking buitensporig doen stijgen. Dit en de schaarste aan levensmiddelen en recent het tekort aan benzine hebben tot een toenemende ontevredenheid geleid. De partijoprichting (van de Somalische Revolutionaire Socialistische Partij, pag. 733/2-'76) heeft niet de verwachte activering van de bevolking gebracht, wel echter een onproduktief apparaat van functionarissen en politiespionnen, dat veel kost, maar omgekeerd elke georganiseerde dissidentenbeweging tot een levensgevaarlijke onderneming maakt.
De maatregelencatalogus van de Revolutionaire Raad schijnt aan te duiden dat de passiviteit van het bestuur en de corruptie van openbare functionarissen en particuliere zakenlieden met het oog op de ontevreden stemming een niet meer duldbare omvang hebben aangenomen en de stabiliteit van de regering meer bedreigen dan op macht azende clans of enige guerrillastrijders. . ., aldus de *NZZ*.

(Vor. ber. pag. 782-1979 *en* 544/2-1980*)*

HET VLUCHTELINGENPROBLEEM

Na afloop van de Ogaden-oorlog in 1978 bleven er in Somalia ca. 80.000 geregistreerde vluchtelingen in kampen achter. Eind 1978 bedroeg hun aantal 103.159 en in sept. 1979 332.800. Vervolgens werd via een toevloed van 1.800 A 2.500 personen per maand het vluchtelingenaantal verdubbeld: medio april 1980 werden 658.142 geregistreerde vluchtelingen geteld en medio mei 1980 waren dat 689.858.
Het totale aantal vluchtelingen in Somalia werd op minstens het dubbele geschat, omdat tussen de 700.000 en 800.000 extra Ogaden-vluchtelingen in Somalische dorpen en steden leven, waar zij bij leden van hun clan een onderkomen hebben gevonden. Met een geraamd totaal van 1,2 A 1,3 mln vluchtelingen werd zo de situatie bereikt dat één op de vier inwoners van Somalia een vluchteling is.
Volgens Le Monde (24-6) waren er toen 25 vluchtelingenkampen, geconcentreerd in vier zones die grotendeels aan de Ogaden grenzen. 1) het Noordwesten, waar acht kampen in de buurt van Hargeisa zijn geconcentreerd; 2) Hiran, dat zeven kampen telt; 3) Beneden-Shebelle met kampen van Koryolleh; en 4) Gedo, waar negen kampen zijn geconcentreerd.
De toevloed werd vooral door twee factoren verklaard: de intensivering van de oorlog in de Ogaden en de terugkeer van de droogte in deze streek. De vluchtelingen kwamen ook steeds uit verderweg gelegen gebieden. Er waren groepen die als plaats van herkomst het noordelijke deel van de Ogaden (Dire Dawa) aangaven of de zuidelijke provincies Bale en Sidamo en die overeenkomstig ook van andere volken (Galla's) afstammen, aldus de *NZZ* (21-5). Ook *Le Monde* wees erop dat het aantal niet-Somali's onder de vluchtelingen snel toenam en dat er talrijke Galla's en Oromo's waren. Daarentegen bleef het percentage volwassen mannen dalen; hun aantal bedroeg 55.323 op 689.858 geregistreerde vluchtelingen. Dit aantal kwam overeen met ruim een kwart van het aantal vrouwen (210.575) en met minder dan een kwart van het aantal kinderen tot zes jaar (225.879). Dat komt omdat allen die in staat zijn een wapen te bedienen in de gevechtszones verblijven of daarheen door het Somalische leger worden teruggevoerd.
De aankomende vluchtelingen, vooral de kinderen, zijn uitgeput en ondervoed. Ziekten zijn verbreid, en het sterftecijfer ligt hoog (40 tot 50 kinderen sterven per week). De meest voorkomende ziekten zijn tuberculose, dysenterie, tyfus, longontsteking, kinkhoest en mazelen. Tot tweederde van de vluchtelingen lijdt aan infecties. Onvoldoende voedsel en medicamenten en met colibacteriën besmet water alsook in het algemeen slechte hygiënische toestanden maken in vele gevallen een verbetering onmogelijk. Voor de zwakken en zieken (15%) is een speciaal rantsoen vastgesteld, maar dat is vaak niet verkrijgbaar. De normale rantsoenen werden begin 1980 door de regering van 640 gram (2450 calorieën) tot 553 gram (2127 calorieën) per dag gereduceerd. De voorraden zijn niet eens voldoende voor de eigen bevolking, en de regering wil voorkomen dat de vluchtelingen beter worden verzorgd dan de eigen mensen. Reeds thans, aldus de *NZZ*, betwijfelen enkele particuliere organisaties of het doorgeven van de hulpgoederen naar de kampen wel volledig gewaarborgd is.

Somalia lijdt naast de schaarste aan levensmiddelen bovendien aan een toenemende droogte in een groot deel van zijn staatsgebied (Centraal- en Noord-Somalia).
De Somalische regering heeft zich betrekkelijk laat om hulp tot het buitenland gewend. Het VN – Hoge Commissariaat voor Vluchtelingen (UNHCR) is sinds 1978 in Mogadiscio vertegenwoordigd. Het neemt met Unicef, het Wereldvoedselprogramma, de Wereldgezondheidsorganisatie en verscheidene particuliere of staatsorganisaties zoals US-Aid, Oxfam, Worldvision, een Zweeds en een Zwitsers team en de Franse Médecins sans frontieres deel aan de hulpmaatregelen, die wegens een tekort aan personeel (vooral artsen) en materiaal tot dusver slechts onvoldoende konden worden gecoördineerd. De verantwoording berust bij de Somalische regering, behalve in twee kampen waar Worldvision op grond van onlangs afgesloten verdragen de autonome en volledige leiding heeft. De Somalische regering moet een groot deel van haar ontwikkelingsbudget voor de vluchtelingen besteden en zal dus opnieuw een tegenslag in het driejarenplan (1978-1981), dat toch al niet veel kans op slagen had, moeten aanvaarden.
De UNHCR beschikt dit jaar over een budget van $ 120 mln dat waarschijnlijk even ontoereikend zal zijn als de hele voedselhulp. Voor 1980 wordt de voedselbehoefte op 160.000 ton geraamd; daarvan is 56.000 ton toegezegd en 68.000 in overweging.

Tot de donorlanden behoren de VS, de EG, Zweden, Koeweit en Irak; ook Saoedi-Arabië toont zich weer tot hulp bereid.

De hulporganisaties zijn ook verontrust over het veiligheidsprobleem. De Ethiopiërs hebben begin 1979, in nov. 1979 en tussen medio januari en maart 1980 Somalische nederzettingen vanuit de lucht beschoten en in minstens twee gevallen ook vluchtelingenkampen. Nog in februari en maart vielen daarbij dodelijke slachtoffers en talrijke gewonden. Sinds april zijn weliswaar geen incidenten meer gemeld, maar er vinden nog vluchten boven het gebied op geringe hoogte plaats, aldus de *NZZ* (21-5).

Op 21 sept. meldde *The Times* dat president Siad Barre van Somalia de VN-Hoge Commissaris voor Vluchtelingen, Poul Hartling, om extra hulp had gevraagd voor de toen meer dan 700.000 vluchtelingen, die in 27 kampen in Somalia waren ondergebracht. Volgens VN-functionarissen leefden 1,5 mln andere vluchtelingen op dat moment buiten de kampen. Per dag arriveerden 700 vluchtelingen in Somalia en verwacht werd dat de bevolking van de vluchtelingenkampen in 1981 tot 900.000 zou toenemen.

Intussen verklaarden de Ethiopische autoriteiten dat zij zorg droegen voor vijf miljoen slachtoffers van de droogte in de Ogaden en andere gebieden, waar hongersnood heerst. Een Unesco-functionaris, die zojuist zuidelijk en oostelijk Ethiopië had bezocht, zei dat er thans meer dan 775.000 mensen ondergebracht zijn in 265 nederzettingen voor slachtoffers van de droogte in zuidelijk Ethiopië.

De Iraaks-Iraanse oorlog leidde ertoe dat Somalia, dat voor zijn olievoorziening nagenoeg uitsluitend op Irak was aangewezen, zonder ruwe olie kwam te zitten met als gevolg dat de raffinaderij bij Mogadiscio werd gesloten en dat de leveranties aan de klanten werden gestaakt. Van deze ontwikkeling dreigden de ruim 800.000 vluchtelingen in de 28 Somalische kampen het slachtoffer te worden. Die moesten per dag worden bevoorraad met 480 ton levensmiddelen en dat transport vergde per dag meer dan 12.000 liter brandstof. Maar voor dit transport werd in het kader van de rantsoenering nauwelijks een 15de deel beschikbaar gesteld met als gevolg dat de voedseldistributie sinds 25 sept. werd opgeschort. De regering deed een dringend beroep op ,,bevriende ambassades'' en stelde pogingen in het werk olie rechtstreeks van tankers op zee te kopen.
Op 15 okt. maakte Poul Hartling bekend dat er weer voldoende olie was om de voedseltransporten naar de vluchtelingenkampen uit te voeren, in elk geval tot eind-1980, aldus de FAZ (20-10).

TSJAAD

BURGEROORLOG

Ondanks de vorming van een ,,overgangsregering van nationale eenheid'' op 10 nov. 1979 (pag. 784/2-'79) was eind november 1979 nog weinig voortgang gemaakt met de uitvoering van de overige punten van het akkoord van Lagos van 21 aug. 1979 (pag. 547/2-'79).
De neutrale Afrikaanse vredesmacht, bestaande uit militairen van Benin, Guinee en Kongo, die naar Tsjaad zou worden gestuurd om controle op het bestand uit te oefenen, was daar nog niet aangekomen en ook pogingen om een geïntegreerd nationaal leger te creëren hadden geen succes opgeleverd, al was er op 3 nov. wel een militaire politie gevormd.

Van 25 tot 27 nov. kwamen de presidenten van Benin, Guinee en Kongo, resp. Sekou Touré, Mathieu Kerekou en Denis Sassou-Nguesso, in de Kongolese hoofdstad Brazzaville bijeen om over de neutrale vredesmacht voor Tsjaad te spreken. Op 26 nov. onderbraken zij hun overleg voor een onderhoud van 5 uur met de Tsjadische president Goukouni Oueddei in de Tsjadische hoofdstad N'Djamena. In een op 27 nov. uitgegeven communiqué over de missie van de drie presidenten werd o.m. gesteld, dat zij het eens waren geworden over de volledige toepassing van het akkoord van Lagos, in het bijzonder m.b.t. de neutrale strijdmacht. ,,Tot dit doel werden concrete en urgente maatregelen getroffen om de toepassing van het akkoord van Lagos te bespoedigen, in het bijzonder de instelling van een onder een gemeenschappelijk commando staande militaire eenheid van de drie landen, die de weg voor de aanwezigheid van de neutrale strijdmacht moet effenen..''
Op 19 jan. 1980 vond in N'Djamena een conferentie van de leiders en stafchefs van de diverse politiek-militaire groepen van Tsjaad plaats. Zij besloten o.a. de hoofdstad ,,binnen 15 dagen definitief te demilitariseren''; die operatie moest op 5 febr. zijn voltooid. N'Djamena werd toen bezet door de Strijdkrachten van het noorden (FAN), de Strijdkrachten van het Westen, de Volksstrijdkrachten (FAP) en de Tsjadische strijdkrachten (FAT), terwijl de gemeenschappelijke militaire politie met de handhaving van de veiligheid was belast.

Eveneens op 19 jan. arriveerde een eerste contingent van de neutrale vredesmacht, bestaande uit 400 Kongolese militairen, in N'Djamena. De staatsminister van defensie, Hissène Habre (FAN), werd tot leider van de demilitarisatiecommissie benoemd. De Tsjadische leiders verplichtten zich vijf dagen na de demilitarisatie het vrije personenverkeer in Tsjaad zonder beperking te garanderen.

Op 22 jan. verleende de Tsjadische regering president Goukouni Oueddei een mandaat om met de Franse regering te onderhandelen over het vertrek van de in Tsjaad gestationeerde Franse troepen, waarvan een deel reeds in sept. 1979 was teruggetrokken (pag. 78411-'79). Er waren toen nog ca. 1.200 Franse militairen in Tsjaad.
Over de situatie berichtte ***AP*** (14-2):

Drie maanden na de installering van een regering van nationale eenheid (...) ratelt in de hoofdstad N'Djamena nog dagelijks het geweervuur, en de spanningen tussen de verschillende facties dreigen opnieuw tot een uitbarsting te zullen komen.
Plannen voor een demilitarisering van N'Djamena moeten nog altijd worden uitgevoerd, hoewel 5 febr. de uiterste datum was.
Berichten over de strijd tussen de facties in de provincies blijven in de hoofdstad binnenstromen en het uit 500 man bestaande Kongolese contingent van de voorgestelde neutrale inter-Afrikaanse strijdmacht zijn nog steeds niet met patrouilleren begonnen hoewel de Kongolezen al drie weken in het land zijn. Het is niet bekend wanneer de contingenten die uit Benin en Guinee worden verwacht zullen komen.
Verscheidene delen van de hoofdstad zijn vrijwel verlaten. Het vuilnis wordt niet meer opgehaald. Onderbrekingen in de elektriciteits- en

President Goukouni Oueddei (r.) en staatsminister van defensie Hissène Habre.

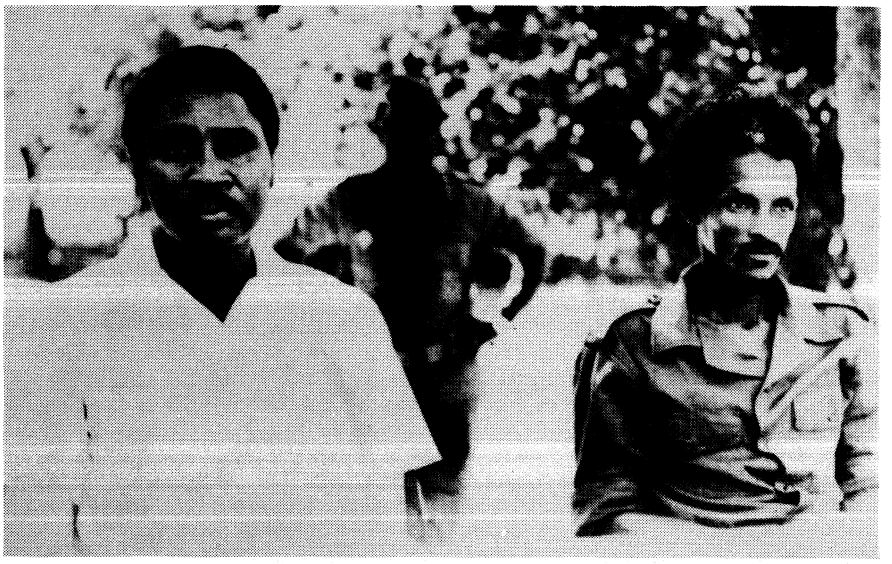

President Goukouni Oueddei (r.) en vice-president Abdelkader Wadel Kamougue.

watervoorziening komen dagelijks voor. Soldaten van vijf verschillende legers en legertjes patrouilleren in de straten.
„De situatie is uiterst gevaarlijk", zei de Franse minister voor ontwikkelingssamenwerking, Robert Galley, onlangs over de groeiende spanningen in de vroegere Franse kolonie. „Er zijn meer dan 30.000 gewapende mannen in Tsjaad – een land waarvan de economie hooguit een paar duizend gendarmes zou kunnen onderhouden", aldus Galley, die daarbij wees op de noodzaak om de economie van dit overal van zee afgesloten Middenafrikaanse land weer op gang te krijgen. (. . .)
Kringen in N'Djamena zeiden dat vorige week troepen die loyaal zijn aan de minister van defensie, Hissène Habre, de hoofdstraten van N'Djamena bezetten, waarbij de burgers in paniek wegvluchtten. Op dezelfde dag was radio-N'Djamena enkele uren uit de lucht terwijl 200 militairen van Habre posities rondom het station bezetten.
Sommige waarnemers in de hoofdstad geloven dat een confrontatie tussen de strijdkrachten van Habre en die van Goukouni Oueddei onvermijdelijk is. (. . .)
„Het dringendste probleem is herstel van het staatsgezag", zei de minister van hoger onderwijs, Abba Siddick, dezer dagen. „Iedereen is het er over eens dat de demilitarisatie van N'Djamena noodzakelijk is, maar de stad is nog steeds vol met ongedisciplineerde soldaten terwijl het nationale leger niet bestaat", aldus Siddick. „Er is een algemeen gebrek aan geld. De ministers, evenals de meeste functionarissen, zijn al vele maanden niet betaald."
Volgens bronnen in de hoofdstad proberen troepen van de verschillende stromingen hun invloedssferen uit te breiden. De spanningen werden vorige maand vergroot door het besluit van Goukouni Oueddei en de minister van binnenlandse zaken, Mahamat Abba Said, om hun militaire eenheden samen te voegen, een stap die volgens sommige waarnemers werd gedaan met het oog op een eventuele aanval van Habres mannen op de hoofdstad. (. . .)
In een recent interview met het Franse dagblad Le Monde (7-2) stelde Habre Libië verantwoordelijk voor de jongste vergroting van de spanningen. Libische agenten duiken overal op in N'Djamena, zei hij. „Zij delen openlijk geld uit in de stad. Godsdienstige leiders maken in de moskeeën propaganda ten gunste van Kadhafi." (. . .)
„We hebben geen belangstelling voor samenwerking met de Libiërs, die een deel van ons land bezet houden", zei Habre. „Zij willen de eenheid van Tsjaad vernietigen en zij koesteren belangrijke ambities ten aanzien van een groot deel van Afrika. Het belangrijkste bolwerk voor de verdediging van onze soevereiniteit blijft Frankrijk."

Hoewel het bureau van de president in een op 20 febr. uitgegeven communiqué stelde dat de situatie in Tsjaad „thans kalm" is, „in tegenstelling tot alarmerende verklaringen en berichten die melding maken van een snelle verslechtering en een mogelijke hervatting van de gevechten", vonden die dag in N'Djamena gevechten plaats, die acht doden aan FAN-zijde vergden. De vice-voorzitter van de FAN-commandoraad, Idriss Miskine, noemde dit incident het werk van door Libië betaalde agenten, „die met geweld en corruptie verwarring trachten te zaaien". FAN-leider Hissène Habre verlangde daarop in een brief aan president Goukouni Oueddei de sluiting van de diplomatieke vertegenwoordiging van Libië in Tsjaad.

Openlijke burgeroorlog

Medio maart braken in Bokoro (300 km ten oosten van N'Djamena) gevechten uit tussen leden van de FAN en het FAC (Front d'action commune), de stroming van de minister van binnenlandse zaken Mahamat Abba Said, die met de FAP van president Goukouni Oueddei samenwerkte. Volgens de FAN werd het FAC in de vier dagen durende strijd uit Bokoro verdreven, maar op 19 maart bestond in N'Djamena nog geen zekerheid over de omvang en het resultaat van deze gevechten. Op 20 maart bezetten FAN-eenheden de stad Mongo.
Op 22 maart braken in N'Djamena zelf gevechten uit tussen aanhangers van de FAP en van de FAN. Na 36 uur strijd kwamen de president en minister van defensie Habre op 23 maart op de Franse militaire basis in aanwezigheid van de Franse ambassadeur Marcel Beaux een bestand overeen; zij zouden hun troepen op door een gemeenschappelijke commissie nog vast te stellen bestandslinies terugtrekken.
Een Franse regeringswoordvoerder verklaarde te Parijs dat de commandant van de Franse troepen in Tsjaad, kolonel Paul Lardry, strikte opdracht had gekregen om zich van de gevechten afzijdig te houden, maar wel mee te werken aan het herstel van de orde na het in werking treden van een bestand. Ook de Kongolese militairen van de neutrale vredesmacht kwamen niet tussenbeide.
President Carter gaf alle 20 Ameri-

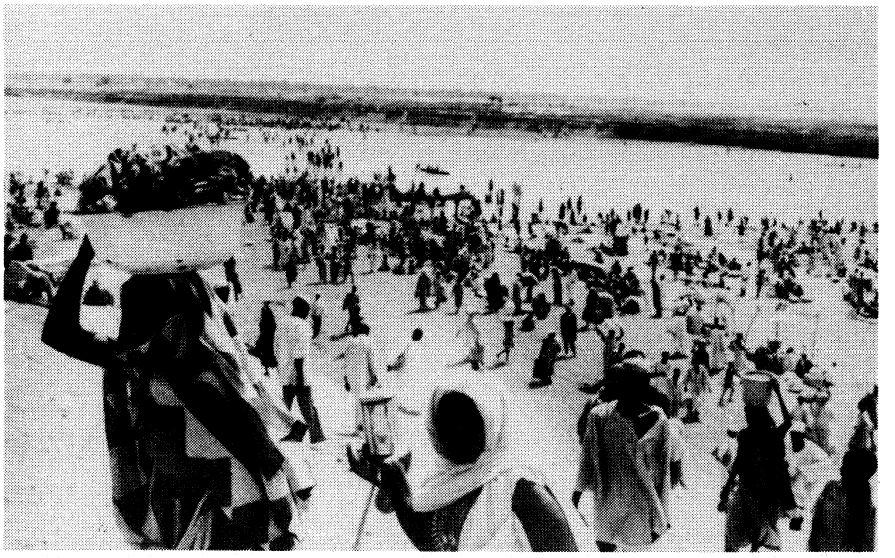

Duizenden vluchtelingen uit de Tsjadische hoofdstad N'Djamena trekken over de Chari naar Kousseri in Kameroen.

kaanse diplomaten in Tsjaad op 23 maart opdracht het land te verlaten.
Maar in de ochtend van de 24ste maart werd het bestand verbroken. Toen zouden eenheden van de Tsjadische strijdkrachten (FAT) van vice-president Abdelkader Wadel Kamougue, die op 80 km ten zuiden van de hoofdstad waren gelegerd, en militairen van het FAC oprukken in de richting van N'Djamena.
Op 24 maart zouden de gevechten, die N'Djamena in tweeën splitsten, volgens onbevestigde berichten reeds verscheidene honderden doden hebben gevergd. Toen werden door het Franse leger ruim 300 Europeanen uit Tsjaad geëvacueerd; de volgende dag werd de evacuatie van het overgrote deel van de 900 Europeanen in Tsjaad voltooid.
Op 25 maart in de avond werden Goukouni Oueddei en Hissene Habre, in aanwezigheid van de Franse ambassadeur Marcel Beaux, het eens over een nieuw staakt-het-vuren, maar dit werd de volgende morgen opnieuw verbroken. Wel duurden onderhandelingen tussen de FAN en de FAP in de kathedraal van N'Djamena o.l.v. Imam Moussa Ibrahim voort, terwijl de troepen van vice-president Kamougue (FAT) de buitenwijken van N'Djamena onder vuur namen, in het bijzonder posities van de FAN.
Op 27 maart zouden beide partijen versterkingen hebben gekregen. Indicaties van het slagveld wezen erop dat de FAN van Hissene Habre verliezen moesten incasseren, maar dat zij de brug van Chagoua aan de zuidkant van de hoofdstad nog steeds beheersten en daardoor een opmars van de FAT blokkeerden.
Op 28 maart, toen de gevechten van een week reeds meer dan 1.000 doden zouden hebben gevergd, verzocht het Internationale Comité van het Rode Kruis te Genève de strijdende partijen om een bestand van minstens 48 uur voor de evacuatie van de burgerbevolking uit de gevechtszone. Toen waren reeds 20.000 a 30.000 burgers uit N'Djamena de rivier de Chari overgestoken om een schuilplaats te vinden in het buurland Kameroen.

Op 30 maart werd een nieuw staakt-het-vuren, na een telefoongesprek tussen Hissène Habre en Goukouni Oueddei, afgekondigd, maar de gevechten duurden voort. Die dag werden ook de eerste Kongolese troepen van de neutrale vredesmacht uit N'Djamena geëvacueerd, terwijl de Franse ambassade werd overgebracht naar de Franse militaire basis. De FAN van Habre verklaarde toen overwinningen te behalen in de noordelijke wijken van N'Djamena, terwijl het FAC van Mahamat Abba Said en Acyl Ahmat beweerde de FAN-eenheden van de Chagouabrug over de Chari te hebben verdreven. Ook uit het midden en oosten van Tsjaad kwamen berichten over hevige strijd, vooral in de plaatsen Abeche, Ati, Mongo en Bokoro.

Maar op 1 april werd gemeld dat de FAN van Habre een wijk in het noorden van N'Djamena had veroverd en de troepen van Goukouni Oueddei ten noorden van het vliegveld had teruggedrongen. Op een persconferentie verklaarde Habre: ,,De strijd gaat niet tussen twee mannen, maar tussen twee politieke machten. De ene is nationalistisch; dat is de onze. De andere zijn de krachten, die door Libië worden gesteund." De vorige dag was uit kringen van de Franse geheime dienst gemeld dat kleine militaire eenheden vanuit Libië over de grens met Tsjaad naar liet zuiden optrokken. Maar het was onduidelijk of het Libische strijdkrachten betrof dan wel FAC-eenheden, die logistieke steun van Libië ontvangen.
Op 2 april deelde de Libische radio mee dat de Libische leider Kadhafi een ,,oproep tot hulp" had ontvangen van president Goukouni Oueddei, die door het FAC werd gesteund.
Op 4 april liet de minister van wederopbouw, Hadjaro Senoussi (fundamenteel Frolinat), officieel weten dat hij zich aan de zijde van Hissene Habre had geeschaard.
Op 6 april werd op initiatief van de Togolese president Gnassingbe Eyadema een bestandsakkoord getekend door president Goukouni Oueddei, op grond waarvan de gevechten op 8 april moesten worden gestaakt. Tevoren had Habre zich principieel tot een wapenstilstand bereid verklaard.

(Voortzetting volgende *aflevering*)

VERRE OOSTEN

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

GRAANOVEREENKOMST CHINA–VS

China en de Verenigde Staten hebben op 22 okt. een omvangrijk graanverdrag gesloten dat volgens Amerikaanse regeringskringen de Amerikaanse boeren in zijn looptijd van vier jaar ruim vier miljard dollar oplevert.
Het verdrag voorziet in de jaarlijkse levering van tussen de zes en negen ton Amerikaans graan aan China vanaf 1 januari volgend jaar.
De ondertekening van het verdrag had plaats in Peking en werd verricht door de Amerikaanse ambassadeur in China, Leonard Woodcock, en de Chinese minister voor de handel met het buitenland, Li Qiang.
Het verdrag staat China ook toe in een jaar graanaankopen van meer dan negen miljoen ton te doen, als maar van tevoren overlegd wordt en overeenstemming wordt bereikt over de aanvullende leveranties.
Volgens de Amerikanen hebben de Chinezen tot dusver dit jaar 5,7 miljoen ton graan en 1,8 miljoen ton mais in Amerika gekocht en daarnaast 885.000 ton sojabonen.

China had de ondertekening van het verdrag aanvankelijk uitgesteld omdat het in de Verenigde Staten met opzet zou zijn uitgelekt met het oog op de presidentsverkiezingen.
China heeft al langlopende graancontracten met Canada, Australië, Argentinië en Frankrijk.

De ondertekening van een omvangrijk graanverdrag tussen China en de Verenigde Staten betekent goed nieuws voor de Amerikaanse boeren.

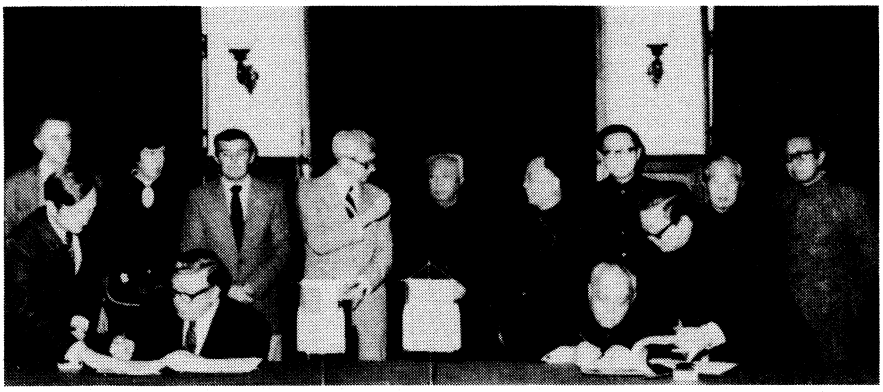

Moment tijdens de ondertekening in Peking van het verdrag tussen de Verenigde Staten en de Volksrepubliek China betreffende de verkoop van Amerikaans graan aan China. Het betreft hier de grootste graanovereenkomst ooit gesloten: het betreft hier een hoeveelheid graan tussen 6 en 9 miljoen ton. Op de foto tekenen links de Amerikaanse ambassadeur Leonard Woodcock en rechts de Chinese minister van buitenlandse handel Li Qiang.

Goed nieuws ook voor president Carter. De overeenkomst zal ongetwijfeld tot gevolg hebben dat de graanboeren in het midden-westen milder over zijn regering zullen gaan denken. En dat kan belangrijke stemmen opleveren bij de komende verkiezingen.

Carter joeg begin dit jaar de graanboeren tegen zich in het harnas toen hij besloot een gedeeltelijk graanembargo tegen de Sowjet-Unie in te stellen uit protest tegen de Russische interventie in Afghanistan. Deze maatregel hield in dat de Sowjet-Unie niet meer Amerikaans graan kon importeren dan de maximale hoeveelheid die is vastgelegd in het vijfjarige Amerikaans-Russische graanakkoord van eind 1975 (acht miljoen ton per jaar). Dat betekende een forse tegenvaller voor de Amerikaanse graanproducenten, die de laatste jaren vele miljoenen tonnen meer naar de Sowjet-Unie hadden uitgevoerd. Ze bleven met grote voorraden zitten wat een drukkend effect op de prijs had.

Is de totstandkoming van de graanovereenkomst ook goed nieuws voor China? Aan de ene kant wel. Het akkoord zal ertoe bijdragen dat de Chinezen voldoende te eten hebben. Anderzijds is de Amerikaans-Chinese transactie er echter een overduidelijke aanwijzing voor dat de Chinese boeren voorlopig niet in staat zullen zijn aan de voedselbehoeften van de bevolking te voldoen.

Natuurlijk, er zijn verzachtende omstandigheden, zoals een tegenvallende tarwe-oogst als gevolg van slecht weer en een stijgend consumptiepeil van een nog steeds groeiende bevolking. Maar overduidelijk is dat de technocratische communisten die het roer van Mao hebben overgenomen nog weinig vat hebben op de landbouw. En dat is een trieste zaak.

Des te opvallender is de ontwikkeling van de Indiase landbouw. Het is nog niet zo lang geleden dat politici en experts van formaat hoog opgaven van het Chinese agrarische model en de situatie op het platteland van India, dat jarenlang miljoenen tonnen graan moest importeren om hongersnoden af te wenden, als hopeloos omschreven. De laatste jaren kan India echter uitstekend in zijn eigen voedselbehoeften voorzien. Er is zelfs een vrij omvangrijke graanvoorraad aangelegd van 17 miljoen ton. En op korte termijn zullen er onderhandelingen met de Sowjet-Unie plaatsvinden over leveranties van Indiaas graan in ruil voor olie. Deze transactie zou een lange-termijnkarakter moeten krijgen.

Overigens is de wereldvoedselsituatie momenteel weinig rooskleurig. Door tegenvallende oogsten in Argentinië, Australië, Canada, China, de Sowjet-Unie en Zuid-Afrika en de grote vraag naar graan uit China en de Sowjet-Unie zuilen de graanvoorraden op de wereld het komende jaar sterk dalen - volgens het Amerikaanse ministerie van landbouw tot het laagste niveau sinds de jaren zestig. Het is daarom de vraag of Derde-wereldlanden die sterk afhankelijk zijn van geïmporteerd voedsel wel zo blij zijn met de Amerikaans-Chinese overeenkomst. Voor deze landen blijft minder over en de zo ontstane schaarste zal ongetwijfeld een prijsopdrijvend effect hebben.

Een internationale graanovereenkomst, waarover een speciale commissie van de Internationale tarweraad in Londen nu weer overleg voert nadat soortgelijke onderhandelingen vorig jaar op een mislukking uitliepen, zou in deze omstandigheden regulerend kunnen optreden.
Op de lange termijn staat de wereld voor een gigantische uitdaging op voedselgebied. Volgens een rapport van de FAO, de Voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties, dat eind okt. op een rijstsymposium in de Chinese stad Nanking werd aangehaald, zal de mondiale agrarische produktie met zestig procent moeten stijgen om de wereldbevolking in het jaar 2000 te voeden. De rijstverbruikende landen zullen hun produktie aan het eind van de eeuw zelfs bijna verdubbeld moeten hebben om hun snel groeiende bevolkingen niet van honger te laten omkomen. (Reuter, UPI, NRC/H'blad)

TWEE OVERLEDEN LEIDERS
POSTUUM UIT PARTIJ GESTOTEN

Kang Shen, tot zijn dood in 1975 vijfde man in de Chinese communistische partij, en Xie Fuzhi, de in 1972 vermoorde minister van openbare veiligheid, zijn posthuum uit de partij gestoten, zo maakte persbureau *Nieuw* China op 1 nov. bekend.

Nieuw China meldt verder dat de herdenkingsredes voor beide personen zijn nietig verklaard. Beide mannnen zouden medeplichtig zijn geweest aan de samenzwerende activiteiten van Lin Biao en de Bende van vier.
Nieuw China zegt dat het onderzoek naar de zaken Kang Sheng en Xie Fuzhi begon na het derde plenum van het elfde centrale partijcomité in dec. 1978. Dit was de topbijeenkomst waar de nieuwe partijlijn van Deng Xiaoping voor het eerst een overtuigende meerderheid kreeg.
Volgens eerdere informatie zou de gerehabiliteerde vice-voorzitter Chen Yun toen een rede gehouden hebben met als thema „Is Kang Sheng een mens of een monster?". In muurkranten en indirect in de officiële media werd Kang aangevallen als ,,dat meesterbrein achter de Bende van vier" en ,,die adviseur van de centrale Culturele-Revolutietroep."
Op dat moment leek het echter geen ernstige wending te zullen nemen. Zijn weduwe Cao Yiou zat toen nog hoog in het presidium van het Nationale Volkscongres en was tijdens het bezoek aan China van de toenmalige kroonprinses Beatrix mei 1977 de officiële gastvrouw.
Kang Sheng is inderdaad de topleider geweest achter China's ergste terreur- en inquisitiecampagnes. Onder zijn supervisie werden talrijke belastende dossiers voor campagnes tegen en zuivering van hoge partijleiders opgesteld en vaak zouden dezen op zijn persoonlijk bevel fysiek mishandeld of doodgemarteld zijn.
Kang was afkomstig uit Zhucheng in de noordelijke provincie Shandong, eveneens het geboortedorp van Jiang Qing, de weduwe van de voorzitter Mao. Tegen het huwelijk van Mao in 1939 met de avontuurlijke filmactrice bestond destijds sterk verzet onder de partijtop, maar Kang Sheng heeft de rol van koppelaar met succes gespeeld.
Tijdens de Culturele Revolutie was Kang de hoofdtheoreticus van de persoonlijkheidscultus van Mao. „Mao Zedong was was het grootste genie uit de wereldgeschiedenis en het denken van Mao Zedong was het absolute en uiteindelijke hoogtepunt van het marxisme-leninisme", aldus Kang.
Iedereen die dat in twijfel trok of verwierp, vooral intellectuelen, stond een onverwacht bezoek van Kangs en Xie Fuzhi's geheime politie te wachten.
Xie Fuzhi overleed in 1972 aan schotwonden, geruime tijd nadat hii die opgelopen had. Nooit is duidelijk geworden wie zijn belagers zijn geweest, maar er zijn destijds hardnekkige geruchten geweest dat Xie een moordaanslag op premier Zhou Enlai wilde beramen en dat de lijfwachten van de toenmalige premier hem in een hinderlaag gelokt hebben.
De lijkrede voor Kang Sheng, die in dec. 1975 overleed, werd toen uitgesproken door de toenmalige vice-premier Zhang Chunqiao, die deze dagen terecht zal staan als een van de Bende van vier. Kang werd destijds pontificaal bijgezet op de heldenbegraafplaats Babaoshan, maar in China is er „leven na de dood".
In de loop van 1979 werden zijn stoffelijke resten van de staatsbegraafplaats verwijderd en nu is dan de uiteindelijke banvloek over hem uitgesproken.
In zijn postume schande heeft hij zijn weduwe nu meegesleept. Mevrouw Cao heeft al haar functies inmiddels verloren en werd onlangs in de pers beschuldigd van het ontvreemden van kunstschatten.
In sommige van die kunstschatten zou zij haar naam hebben laten graveren en er schijnt nu ergens een tentoonstelling van de gestolen voorwerpen te zijn.
De uitstoting van de twee voormalige geheimepolitiebazen komt vlak voor het begin van het proces tegen de Bende van vier. Op 27 sept. werd bekendgemaakt dat er twee speciale gerechtshoven waren ingesteld voor de berechting van de Bende van vier en de kliek van Lin Biao. De kliek van Lin Biao bestaat uit vijf generaals die in 1971 bij Lins beweerde moordkomplot tegen Mao betrokken zouden zijn geweest.
„Tegen de anderen die overleden zijn zal geen vervolging worden ingesteld", kondigde de procureur-generaal van het opperste volksparket. Huang Huoqing, toen aan. Het is nu iets duidelijker wie er - onder andere - met deze overledenen bedoeld worden. (NRC/H'blad)

AFTREDEN MINISTER N.A.V. RAMP
BOOREILAND

Kringen uit de olie-industrie in Peking hebben op 7 juli bevestigd, dat in nov. 1979 in de Golf van Bohai aan de Chinese oostkust een booreiland was ingestort.
N.a.v. dit ongeluk, waarbij 72 mensen om het leven zijn gekomen, is de minister van oliezaken, Son Zhenming, op 25 aug. van zijn functie ontheven.
Het Volksdagblad beschuldigde de olieminister er op 25 aug. van dat hij de ramp heeft willen verdoezelen. Bovendien heeft hij een rapport ondertekend waarin verslag werd gedaan van een onderzoek naar de ramp en dat volgens de Chinese krant ,,duidelijk bedrog" was.
Het nieuwsagentschap Nieuw China bericht dat behalve Song Zhenming ook vice-premier Kang Shien, tevens lid van het Centrale Comité van de communistische partij, beschuldigd is van nalatigheid. Shien werd echter niet ontslagen en kwam er met een ,,reprimande van de eerste klasse" vanaf.
Op 26 aug. werden Song en Kang in de Chinese pers ervan beschuldigd dat zij ideeën en procedures hanteerden die zij tijdens hun revolutionaire carrière leerden maar die niet langer toepasbaar zijn nu China voor de jaren '80 een moderniseringsprogramma heeft aangekondigd. (Reuter, *UPI*, AFP)

Uitgevers: Keesing B.V., Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam - Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B 2100, Deurne-Antwerpen, Keesinglaan 2-20.

RONALD REAGAN NIEUWE PRESIDENT VS

In de 'Verenigde Staten zijn op 4 nov. verkiezingen gehouden voor het presidentschap en een groot deel van de volksvertegenwoordiging, die op een grote overwinning voor de Republikeinse partij zijn uitgelopen.
Hun presidentskandidaat, de 69-jarige Ronald Reagan, versloeg met een door niemand verwachte grote meerderheid de zittende Democratische president Jimmy Carter. Dit was de eerste keer sinds Franklin Roosevelt in 1932 Herbert Hoover versloeg, dat een zittende president door de kiezers een tweede ambtstermijn is ontzegd.
Reagan won met een verschil van 10% van de uitgebrachte stemmen en verwierf 489 kiesmannen tegen 49 kiesmannen voor Carter.
Bovendien veroverde de Republikeinse partij voor het eerst sinds 1952 de meerderheid in de Senaat. De Democraten behielden hun meerderheid in het Huis van Afgevaardigden, maar moesten daar wel terrein prijsgeven aan de Republikeinen.
De onafhankelijke presidentskandidaat John Anderson behaalde 7% van de uitgebrachte stemmen en speelde daarmee geen rol van betekenis. Wel kwam hij hiermee boven de 5% en dat stelde hem in staat enkele miljoenen dollars aan federale fondsen te ontvangen waarmee zijn verkiezingsschulden kunnen worden bestreden.
Van de Senaat stonden 34 van de 100 zetels open voor verkiezing. Hier zagen de Republikeinen hun achterstand van 41 tegen 53 zetels omgezet in een voorsprong van 53 tegen 46 zetels (één senator, Harry Bird uit Virginia, beschouwt zich als onafhankelijk, maar hij stemt i.h.a. met de Democraten mee).
Het Huis van Afgevaardigden werd in zijn geheel opnieuw gekozen. Hier werd de Democratische voorsprong verkleind van 276 tegen 159 zetels naar 242 tegen 191 zetels.
Onder de Democratische senatoren, die hun zetel verloren. bevonden zich George McGovern uit South Dakota, de Democratische presidentiële kandidaat van 1972, Frank Church uit Idaho, voorzitter van de Senaatscommissie voor buitenlandse betrekkingen, Birch Bayh, voorzitter van de commissie voor de inlichtingendiensten. John Culver uit Iowa en Warren Magnuson, voorzitter van de commissie voor de toewijzingen.
Hun plaatsen zullen worden ingenomen door rechtse Republikeinen.
De vooruitstrevende invloed van de Senaat is verder gekortwiekt door de vervanging van de in de voorverkiezingen in New York verslagen progressieve Republikein Javits door de rechtse Republikeinse scherpslijper Alphonse D'Amato.
Javits deed aan de race mee namens de Liberal Party in New York. D'Amato dankt zijn verkiezing aan het feit dat de verlichte stemmen in deze Newyorkse driehoeksverkiezing werden opgesplitst tussen de Democratische kandidaat, Elizabeth Holtzman, en Jacob Javits.
De Republikeinse winst in het Huis van Afgevaardigden is wat groter uitgevallen dan was verwacht. Twee vooraanstaande Democraten werden verslagen: John Brademas, de nummer 3 in de Democratische Huishiërarchie. en Al Ullman, voorzitter van de invloedrijke begrotingscommissie. Maar twee andere Democratische Congresleiders, de speaker Tip O'Neill en Jim Wright, de nummer 2 bij de Huis-Democraten, werden gemakkelijk herkozen.
Een van de weinig vooruitstrevende Huisafgevaardigden die de conservatieve vloedgolf hebben overleefd is Morris Udall, voorzitter van de commissie voor binnenlandse aangelegenheden.
Niet alle verliezende Democratische Huisafgevaardigden waren het slachtoffer van de Republikeinse herrijzenis. Sommige leden moesten het veld ruimen omdat zij bij corruptieschandalen waren betrokken, zoals Frank Thompson en Michael Myers, die onlangs door het Huis werd uitgestoten in verband met zijn betrokkenheid bij het zogenaamde Abscam-schandaal, maar zich herkiesbaar had gesteld.
Op het Democratische hoofdkwartier in Washington gaf president Carter al in het midden van de verkiezingavond toe, dat Reagan hem had verslagen. Met zijn bekende grijns, maar met somber kijkende ogen, zei de president: ,,Ik kan hier niet vannacht staan en zeggen dat mijn nederlaag mij geen pijn doet."
Carter beloofde een zo doeltreffend mogelijke overdracht van de macht in de periode die tussen de verkiezingsdag en de presidentiële inauguratie op 20 januari ligt. Deze toezegging krijgt bijzondere betekenis in het licht van de slepende gijzelaarszaak in Iran.
Ronald Reagan zei in Los Ageles na zijn enorme verkiezingsoverwinning: ,,Er is nooit een nederiger ogenblik in mijn leven geweest."
TV-commentatoren herinnerden er aan dat Amerikaanse presidenten na het behalen van ,,landslide-overwinningen" zich gewoonlijk weinig gelegen lieten liggen aan hun vroegere verkiezingsbeloften.
Tot het laatst toe hadden alle opiniepeilingen aangegeven dat Jimmy Carter wellicht een kleine achterstand in stemmen had, maar dat hij in staat

De nieuw-verkozen president van de Verenigde Staten. Ronald Reagan (r.). met echtgenote Nancy.

President	Stemmen	Procenten	Kiesmannen
Reagan	43.201.220	51	489
Carter	34.913.332	41	49
Anderson	5.581.379	7	geen
Overige kandidaten		1	

Voor de verkiezing waren 270 op een totaal van 538 kiesmannen nodig. Carter won 6 van de 50 staten (Georgia, Minnesota, Rhode Island, Hawaii, West Virginia, Maryland) plus Washington D.C.

Senaat (verkiezingen voor 34 van de 100 zetels)

	oud	**nieuw**
Republikeinen	41	53
Democraten	58	46

Eén onafhankelijke senator, Harry Bird uit Virginia, stemt meestal met de Democraten mee

Huis van afgevaardigden (alle 435 zetels)

	oud	nieuw
Republikeinen	159	191
Democraten	276	242

Twee afgevaardigden zijn niet partijgebonden

Gouverneurs (13 van de 50 zetels)

	oud	nieuw
Republikeinen	3	7
Democraten	10	6

Van de huidige gouverneurs zijn er 31 Democraat en 19 Republikein, verhouding wordt: 27-23.

Opkomst: 52,3 procent (in 1976: 54,4). Laagste sinds 1948: 51,1. 84 miljoen stemmen op een kiesgerechtigde bevolking van 160,5 miljoen.

moest worden geacht om Reagan nog in te halen. Maar de Republikeinse kandidaat deed twee dingen waarvan zelfs zijn vurigste aanhangers niet hadden kunnen dromen: hij vernietigde Carters zuidelijke bastion en hij veroverde met gemak alle negen grote staten.

In het Diepe Zuiden won Carter alleen zijn thuisstaat Georgia. Alle andere zuidelijke staten – de meest begerenswaardige prijzen Texas en Florida – werden door Reagan onder de voet gelopen.

Tegelijk viel de ene grote industriestaat na de andere in Republikeinse handen. Zelfs de staat New York, waar Carter enkele dagen voor de verkiezingen nog een behoorlijke voorsprong op zijn tegenstander had, ging voor de president verloren. Troostprijzen in de vorm van van Maryland, Minnesota en Hawaii konden niet verhinderen dat de vernedering voor Carter totaal was.

De verkiezingsnacht van 1976 was uiterst spannend, omdat Carter zijn overwinning op Ford pas laat in de (Amerikaanse) nacht kon realiseren. Maar na al die weken van een nek-aan-nek-race tussen de twee presidentskandidaten was de verkiezingsnacht van 1980 een anticlimax. De drie networks voorspelden al om 7 uur 's avonds dat Ronald Reagan er van verzekerd was dat hij de drempel van de benodigde 270 kiesstemmen zou overschrijden.

In de vroege ochtenduren van 4 nov. werd Jimmy Carter, die met het presidentiële vliegtuig Air Force One van de staat Washington naar Georgia reisde, door zijn naaste medewerkers ingelicht dat hij in een verloren positie stond. De oververmoeide Carter barstte daarop in snikken uit.

In de ochtend sprak de president in zijn geboorteplaats Plain een groep bekenden toe, en zijn stem stokte toen af en toe van emotie. In zijn ,,consession speech'' 's avonds op 4 nov. in Washington hield de president zich echter goed: zijn korte toespraak tot zijn medewerkers en aanhangers was welsprekend en menselijk. De gezichtsuitdrukking van echtgenote Rosalynn drukte echter verbittering uit.

Sinds de periode-Eisenhower heeft Amerika geen normaal presidentschap met twee ambtsperioden meer gekend. John Kennedy werd in 1963 vermoord, de Vietnamoorlog dwong Johnson om zich niet voor een tweede ambtstermijn beschikbaar te stellen, Nixon moest in het midden van zijn tweede ambtstermijn aftreden, en Gerald Ford was een benoemde president die in 1976 door Carter werd verslagen. Nu is het Jimmy Carter die uit het Witte Huis werd gestemd.

Het presidentschap van Jimmy Carter

Het volgende is ontleend aan het *NRC/H'blad* van 5 nov.

President Carter wist sinds de nacht van 3 op 4 nov. dat hij de presidentsverkiezingen zou verliezen. Zijn opiniedeskundige Pat Cadell vertelde hem in de van de Pacific terugkerende Air Force One dat hij het op 4 nov. niet zou halen.

Maar de omvang van het debacle heeft iedereen verrast, de opiniepeilers, het Witte Huis en ook de Republikeinen. De opiniepeilingen gaven Reagan sinds het eind van de voorafgegane week een kleine voorsprong, maar ook aan het begin van de verkiezingweek wees nog niets op een ,,landslide'' van Reagan.

Volgens ingewijden is Jimmy Carter er tot de nacht van 3 op 4 nov. van overtuigd gebleven dat hij zou worden herkozen. Wat ziin dan de oorzaken van zijn verpletterende nederlaag? Economische overwegingen hebben waarschijnlijk een hoofdrol gespeeld. Tijdens Carters presidentschap is het reële inkomen van de Amerikanen met 7½% achteruitgegaan, en deze factor heeft in de eindfase van de campagne kennelijk veel weifelende kiezers tot de overtuiging gebracht dat ,,het tijd voor een verandering is''.

Ten tweede bleek de gijzelaarszaak in Iran, die Jimmy Carter tijdens het grootste deel van de verkiezingscampagne behendig voor zijn eigen politiek gewin had weten te manipuleren, in de laatste dagen van de verkiezingscampagne tegen hem te zijn gaan werken. Het uitblijven van een snelle vrijlating van de gijzelaars versterkte de frustratie bij talloze kiezers, dat de één jaar oude gijzelaarszaak een wrange illustratie van Amerika's groeiende onmacht is.

Ten derde bleek in de laatste dagen van de campagne dat de outsider Carter te lang de traditionele Democratische coalitie had verwaarloosd. Alleen de zwarten en de Spaans sprekenden bleven de president grotendeels trouw, maar vele andere Democratische ,,stemblokken'' steunden Carter veel minder dan in 1976.

Ten slotte moet ook persoonlijke afkeer van de president een rol hebben gespeeld bij de omstandigheid dat vele miljoenen Amerikanen president Carter de rug toekeerden.

Carters presidentschap is zeker geen succes geworden, maar zijn electorale afgang rechtvaardigt toch niet om van een totale mislukking te spreken. In vele opzichten heeft president Carter gefaald, en derhalve is het niet verwonderlijk dat Carter de eerste gekozen president sinds 1932 is die een tweede ambtstermijn werd ontzegd. Toch zijn er ook verworvenheden in zijn presidentschap aan te wijzen.

Het grootste verwijt dat Carter kan worden gemaakt is, dat hij er nooit in is geslaagd een samenhangend beeld van Amerika's problemen te krijgen. Jimmy Carter had geen enkele visie op Amerika's problemen, en dat ver-

sterkte de indruk dat de Amerikaanse president alleen maar een opportunist was.
De werkelijkheid was echter gecompliceerder. Sommige van Carters initiatieven waren uitstekend, zoals zijn in april 1977 ontvouwde energieprogramma, waarin het Amerikaanse volk tot bezuinigingingen en opofferingen werd aangespoord. Maar de president liet vervolgens na om consequent voor zijn wetsontwerp in het Congres te vechten, terwijl hij tot overmaat van ramp Congresleden vertelde dat de door hem in het vooruitzicht gestelde opofferingen niet veel om het lijf zouden hebben.
Zijn economische beleid veranderde met de noodzaak van het moment. Toen zijn populariteit in juli 1979 tot een dieptepunt was gezakt, ontsloeg Carter zijn beste ministers en gaf hij het Amerikaanse publiek de schuld van de ,,vertrouwenscrisis'' in het land.
Maar Jimmy Carter heeft de afgelopen jaren ook enkele successen op zijn naam kunnen brengen. De Camp David akkoorden, die de toenadering tussen de twee erfvijanden Egypte en Israël bezegelden, waren een persoonlijke triomf voor de president. De aanvaarding door het Congres van de Panamakanaalverdragen vormde een ander succes voor Carter.
Zijn mensenrechtenbeleid heeft vooral in de beginperiode gunstige gevolgen gehad. Bevestiging van diplomatieke betrekkingen met China — weliswaar voorbereid door een politiek van Nixon en Kissinger in het begin van de jaren zeventig — was eveneens een positieve ontwikkeling.
Zijn beleid van nucleaire nonproliferatie werd enthousiast ingezet, maar zoals bij zoveel andere zaken al was gebeurd, verloor de president er naar verloop van tijd zijn belangstelling voor.
Op energiegebied wist Carter er de ontkoppeling van de olie- en aardgasprijzen door te drukken, voorts kon hij het Congres bewegen tot de aanvaarding van een belasting op de extra oliewinsten en tot de opbouw van een industrie van synthetische brandstoffen.
Op binnenlands gebied droeg Carter de vrouwen en minderheden een warm hart toe, wat in zijn benoemingsbeleid duidelijk tot uiting kwam. Zijn benoemingen voor de rechterlijke macht hebben terecht veel waardering geoogst.
Het is waar, dat de Amerikaanse president door de groeiende invloed van het Congres steeds minder politieke speelruimte krijgt, vooral in de buitenlandse politiek en in energiezaken. Jimmy Carter heeft dat tot zijn schade moeten ondervinden.
Maar de nu verslagen president heeft het toch vooral aan zichzelf te danken dat er de afgelopen 3% jaar geen doeltreffende samenwerking tussen het Witte Huis en het Congres tot stand is gekomen. De Amerikanen kwamen al snel tot de conclusie dat het de president aan de nodige leiderscapaciteiten ontbrak.
Voorts bleek Carter niet in staat om het Amerikaanse volk ook maar enigermate te inspireren. Charisma was de president volkomen vreemd. Toch bleven de meeste Amerikanen lange tijd in de persoonlijke integriteit van Jimmy Carter geloven.
De keiharde en volgens velen ongeoorloofd persoonlijke manier waarop hij met Ted Kennedy in de Democratische primairies afrekende bracht de eerste twijfel aan Carters integriteit. Gedurende de presidentscampagne heeft Carter zich daarna in zijn persoonlijke aanvallen op Reagan soms van een opvallend kleinzielige en wraakzuchtige kant getoond. Zijn gespannenheid en de vijandige manier waarop hij tijdens het televisiedebat van een week voor de verkiezingen naar zijn tegenstander Reagan keek, hebben de twijfels aan Carters persoonlijke integriteit nog doen toenemen.
In de laatste dagen wendden zich in het hele land honderdduizenden kiezers van Carter af, een ontwikkeling die de opiniedeskundigen onvoldoende hebben geregistreerd. Het opleven van de gijzelaarszaak in het weekend voor de verkiezingen die nota bene het Reagankamp in verwarring bracht, bleek ten slotte de genadeslag voor Carters kansen op herverkiezing te zijn.

De verslagen president Jimmy Carter (m.), kort nadat hij zijn nederlaag had vernomen. Links van hem is zichtbaar veiligheidsadviseur Zbigniew Brzezinski.

Biografische schets
Ronald Reagan

In Het Parool van 8 nov. stond een aan de New York Times ontleende biografische schets van Ronald Reagan, die m.i.v. 20 jan. 1981 de 40-ste president van de VS zal zijn. Het onderstaande is daaruit aangehaald.

Met behulp van miljoenen woorden in radiostations, film- en televisiestudio's en op podia heeft Reagan voor zichzelf een rol geschapen als geen andere politicus. Nu veel Amerikanen vrezen dat hun land stuurloos is zonder geestelijke waarden en inboet aan macht. won Reagan het presidentschap in de rol van de laatste strijder voor 's lands tradities nu daarover de duisternis dreigt te vallen.

Natuurlijk was de televisie zijn podium in deze campagne. Van meet af aan zeiden zijn adviseurs dat hun strategie er voornamelijk uit bestond Reagan zoveel mogelijk op het scherm te krijgen. De adviseurs hebben veel moeite besteed aan het zoeken naar geschikte decors: het Kapitool, het Vrijheidsbeeld, de ongenaakbare Rocky Mountains.
De technologie was nieuw, maar Reagans boodschap wortelde in het geromantiseerde Amerika van de westerns en in de geïdealiseerde natie die hij schetst als hij met nostalgie spreekt over zijn jeugd in Illinois. In zijn toespraken gaf Reagan hoog op van de aloude kenmerken van het vrije Amerika met zijn onuitputtelijke hulpbronnen en onbeknotte vrijheid van het individu. Dat stak schril af bij Carters boodschap van een toekomst waarin ,,bezuiniging'' op alle gebied het sleutelwoord was.

,,De waarheid is dat ons land energie in overvloed heeft," zei Reagan meer dan eens in antwoord op Carters toekomstbeeld. En hij besloot veel toespraken met een grootvaderlijke knik met het hoofd naar de kinderen die door de campagneleiders vaak naar voren werden gehaald, tot op het podium toe. ,,De verkiezingen gaan om deze jonge mensen." zei Reagan graag met een oproep aan zijn toehoorders de kinderen een Amerka te bieden zoals dat van zijn jeugd.

Die zinnen werden uit den treure herhaald en de verslaggevers tekenden ze aan het eind van de campagne niet eens meer op. Maar het publiek leek er steeds weer diep door bewngen.

Ronald Wilson Reagan werd op 6 februari 1911 geboren in Tampico, Illinois. Zijn moeder was een vrome vrouw, zijn vader een alcoholist met Democratische sympathieën. In 1920 verhuisde het echtpaar Reagan met hun twee zoons naar Dixon in dezelfde staat. ,,Daar werden mijn lichaam en geest gevormd voor alle jaren die nog zouden komen." schreef Reagan in 1965 in zijn autobiografie.

Het was een wereldje van paard en wagens op de boerderij van een oom, geluiden uit een kristalontvanger, zwemmen in nog niet vervuilde rivieren. Een wereld die niet meer bestaat. Maar Reagan heeft zijn eerbied behouden voor die ,,waarden van de kleine stad", evenals zijn vertrouwen in het zakenleven en zijn afkeer van overheidsbemoeienis.

Die filosofie is belichaamd in een spreuk die bij Reagan en de zijnen erg populair is: straf de zelfzuchtigen, help de nooddruftigen. Oftewel: de beste sociale hervorming is een baan. In dat soort wijsheden is de overtuiging verankerd dat de kansen voor het opscheppen liggen voor elke Amerikaan die maar wil werken.
Carter heeft gefaald in zijn pogingen de Amerikanen ervan te doordringen dat die tijd voorbij is.

Reagans overtuiging is gestoeld op een leven zonder echte financiële zorgen. In 1933. tijdens de depressie, verdiende hij honderd dollar per week als sportverslaggever op de radio. Dank zij die verdiensten kon Ronalds oudere broer studeren. In 1946 verdiende Reagan 3500 dollar per week en was hij op weg de leider te worden van de vakbond van filmacteurs. Eenmaal op die post beland, zo zou hij later zeggen, kreeg Reagan inzicht in de uurlonen die in andere bedrijfstakken werden betaald.

Reagans politiek conservatisme groeide naarmate zijn inkomsten stegen. Progressieve inkomstenbelasting beschouwde hij als een marxistische uitwas. In de jaren vijftig, toen hij een jaarsalaris van 130.000 dollar had als woordvuerder van de General Electric Corporation, omschreef hij het gigantische ontwikkelingsproject Tennessee Valley Authority als een ,,nutteloze instelling" en keerde hij zich tegen gesubsidieerde landbouwprijzen en stadsvernieuwing.
Toen voor het eerst werd gesproken over Medicare, een vorm van nationale gezondheidszorg, stond Reagan aan de kant van de American Medical Association, die er fel tegen was.

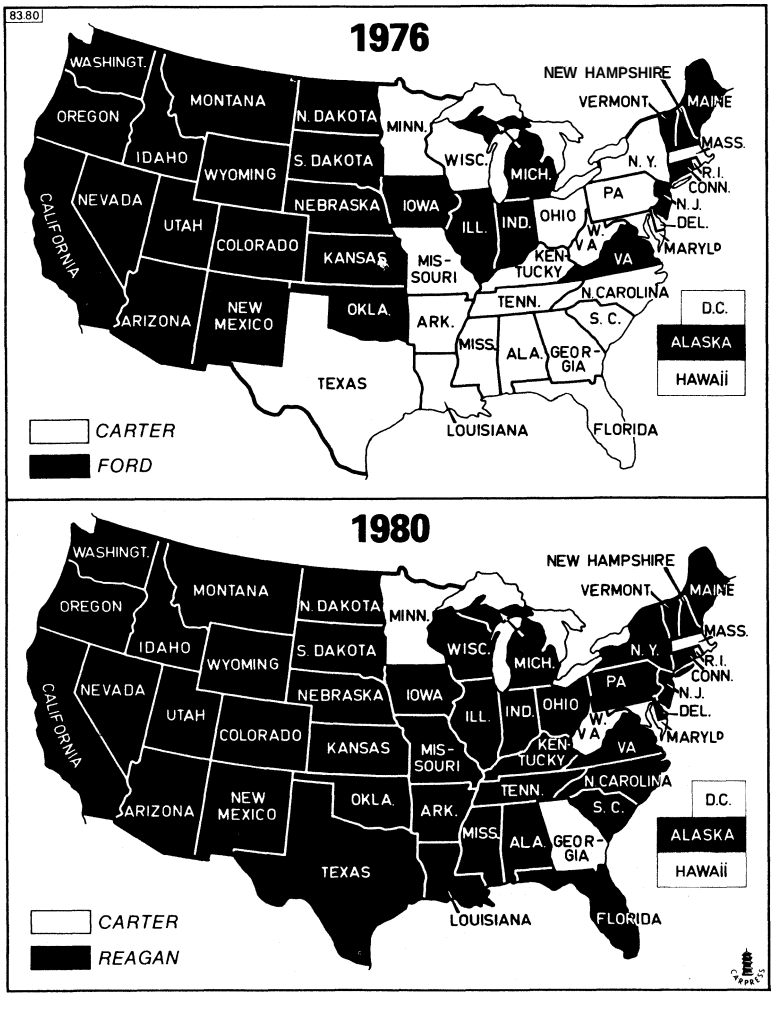

En Reagan, die ooit de segregatiewetten in een kleine stad aan zijn laars had gelapt door zijn vriendschap met een zwarte sportmakker, was in 1964 tegen de wet op de burgerrechten. die hij veroordeelde als een ongeoorloofde inmenging in het particulier ondernemerschap.

In het midden van de jaren zestig begon een groep rijke zakenlieden in Zuid-Californië, bevreesd voor wat zij beschouwden als socialistische invloeden in hun sta??, geld in te zamelen voor Reagans campagne als gouverneur. De zakenmensen waren bijzonder getroffen door Reagans redenaarstalenten. Na zijn aarzeling overwonnen te hebben, wierp Reagan zich in 1966 voor het eerst op als de Republiekcinse kandidaat en hij won. Vier jaar eerder had hij zijn lidmaatschap opgezegd van de Democratische Partij.

Reagan liet als gouverneur al snel de .,harde lijn" varen die de rijke zakenlieden juist zo had aangetrokken. Zijn politieke adviseurs hadden hem in de campagne al duidelijk gemaakt dat hij nooit gouverneur zou worden als hij een conservatisme à la Goldwater zou belijden, Een van die adviseurs, Stuart Spencer, heeft ook in Reagans presidentiele campagne weer een belangrijke rol gespeeld. Weer was hij het die Reagan aanried zijn conservatief imago af te zwakken door ook de vakbonden, de minderheden en Democraten duidelijk te maken dat zij bij de Republikeinen niet ontheemd zouden zijn.
Al in de eerste maanden van zijn gouverneurschap begon Reagan, die zich had opgeworpen als kampioen van de belastingverlaging, te werken aan een plan om door hogere belastingen een miljard dollar bijeen te krijgen. Daarmee moest de schatkist van Californie worden aangevuld. Met die tegenstrijdigheid geconfronteerd, antwoorde Reagan later dat hij toch ook 5,7 miljard dollar dank zij verlaging van eigendomsbelasting had teruggegeven, Hij vertelde daar niet bij dat, dank zij de eerder afgekondigde belastingverhoging, Californië zo'n vijftien miljard extra opstreek in de acht jaar dat hij gouverneur was.

Toch slaagde Reagan erin de groei van het ambtenarenapparaat in Californië af te remmen in een periode dat de bevolking in een recordtempo toenam. En de werkelijke betekenis van zijn gouverneurschap was dat, ondanks zijn conservatieve gepraat en ondanks de hooggespannen verwachtingen van zijn rechtse aanhang die dacht dat hij het vrije spel van de maatschappelijke krachten in ere zou herstellen, de regering van Reagan stabiel was en geen schandalen kende en dezelfde basisvoorzieningen verschafte als de progressieve regeringen voordien hadden gedaan.

Zijn verrichtingen in Californië bewezen Reagan goede diensten bij zijn opmars naar het presidentschap. Hij bleek een redelijke en pragmatische man te zijn, zegt Peter J. Dailey, de reclameman die Reagans commerciele uitzendingen dit jaar heeft verzorgd. Hij verscheen niet met een slagersmes om belangrijke programmapunten weg te snijden.

In de campagne van 1980 kon Reagan zodoende op twee manieren zijn publiek bespelen. Hij kon wijzen op zijn verrichtingen in Californië als men hem voor de voeten wierp dat hij een intellectuele lichtgewicht was, die door zijn loopbaan in de showbusiness met een filosofie van extremistische leuzen zou regeren.

Maar de emotionele motor van zijn campagne bestond uit zijn zorgvuldig gebrachte verkiezingsspeeches, die wat zijn medewerkers noemde de ,,traditionele waarden" belichaamden.

Of hij nu betoogde dat Amerika zo sterk moest zijn dat geen land het zou durven beledigen, of

de schoolbanken zou halen" – vergeleken met de boodschap die hij zijn gehoor bracht, deden de verlokkingen die Carter zijn publiek voorhield maar bleekjes aan.

Reagan was de goed-nieuws-kandidaat wanneer het er om ging rijkdom te verwerven of te behouden. Dat is geen materialisme, zei hij, dat is Amerikanisme.

,,Ik heb het over de essentie van het Amerikaan-zijn. Wij zijn anders. Wij zijn altijd anders geweest." Dit zei Reagan in een speech die typerend voor hem was. ,,Als we allemaal zo zouden denken," voegde hij er aan toe. .,zou de wereld weer naar ons opzien. verbluft door de wonderen van onderwijs en vrijheid, verbaasd door de wedergeboorte van vertrouwen. hoop en vooruitgang. En als ze verbaasd naar ons kijken, zullen we kunnen zeggen: Wat had u dan gedacht? Wij zijn toch Amerikanen!"

Terwijl Reagan aldus een beroep deed op de nationalistische gevoelens, wierp hij zich op als kampioen van de auto en van de laatste grote vrijheid – de vrijheid om te gaan waarheen men wil, wanneer men wil.
Hij beloofde een Amerika zonder een door de regering goedgekeurde abortus op verzoek. zonder successierechten en zonder een verbod van bidden op school – kortom een Amerika zoals zijn generatie kende toen zij opgroeide.

Hoe kwam het nu dat dit beroep op de traditie succes had? Wat bracht de Amerikanen. die gewoonlijk een Congreslid of een militair als president kiezen, er toe nu hun keuze te bepalen op een vroegere show business figuur, die zichzelf de burger-politcus placht te noemen?

,,Zou u lachen," zo zei Reagan onlangs in een interview toen hem deze vraag werd gesteld, ,,als ik u vertelde dat ik denk dat het misschien komt doordat zij in mij zichzelf zien, een van hen? Ik heb mijzelf nooit los van hen kunnen maken, ik heb nooit de gedachte gehad dat ik. op de een of andere manier, anders was."

George Bush, de nieuwe vice-president

Met de verkiezing van Ronald Reagan tot president van de Vereingde Staten is diens ,,running mate" George Bush de nieuwe vice-president geworden. Onderstaande schets van de persoon George Bush komt uit het *NRC/H'blad* van 5 november.

George Bush, de nieuwe vice-president van de Verenigde Staten, was Ronald Reagans tweede keus. Pas toen de onderhandelingen met de voormalige president, Gerald Ford, waren mislukt, koos Reagan als ,,running mate" George Bush, de 56-jarige voormalige directeur van de inlichtingendienst CIA, die eerst zelf een gooi naar de Republikeinse nominatie had gedaan. In Iowa en vijf andere staten had Bush de voorverkiezingen gewonnen, voordat hij op 26 mei de strijd tegen Reagan moest opgeven.
Dat was een moeilijk moment voor George Bush, die door vrienden en bekenden als een zeer ambitieus man wordt beschreven. ,,Om aan een campagne mee te doen moet je wel over persoonlijke gedrevenheid beschikken." verklaarde hij zelf vorig jaar, ,,en ik ben in mijn leven al tot heel wat gedreven: het zakenleven. het uitblinken op school. het zijn van de jongste gevechtspiloot van de VS. Ik denk altijd maar dat ik beter ben dan al die andere jongens, dat ik alleen nog niet de kans heb gehad het te bewijzen."

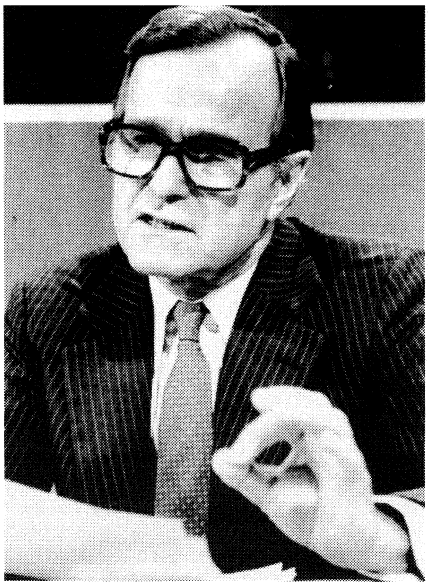

De nieuwe vice-president van de VS. George Bush, hier gefotografeerd tijdens een uitzending van het CBS-Tv-programma ,,Face the nation" op 2 nov.

Al voor de verkiezingen waren er scheurtjes te bespeuren in de politieke samenwerking tussen Reagan en Bush, die bij zijn uitverkiezing als vice-president wel werd omschreven als ,,liberaal tegenwicht" naast de meer conservatieve president Reagan.
Bush, die van 1974 tot 1976 in Peking een diplomatieke post had bekleed, was er door Reagan op uitgestuurd het Republikeinse standpunt aan de Chinese leiders uit te leggen. Terwijl Bush in Peking zat. sprak Reagan thuis schande over de verbreking door president Carter van de diplomatieke betrekkingen tussen de VS en Taiwan. Het resultaat: een aanval op Reagan en Bush in het Chinese Volksdagblad en politici in Peking, die Bush op zure toon de les lazen over de onmogelijkheid van een ,,Twee China's-politiek".
George Bush werd op 12 juni 1924 geboren in de staat Massachusetts. Zijn vader was van 1952 tot 1963 een senator. Hij bezocht elitescholen. ,,Ik heb nu eenmaal een bepaalde achtergrond, en daar schaam ik me niet voor," verklaarde Bush tijdens de campagne.
Als 18-jarige was George Bush de jongste Amerikaanse gevechtspiloot.
In 1964 stelde hij zich kandidaat voor een zetel in de Senaat, maar verloor.
In 1966 en 1968 won Bush verkiezingen voor het Huis van Afgevaardigden, maar een nieuwe poging, in 1970, om in de Senaat te komen mislukte weer.
President Richard Nixon maakte hem in 1973 ambassadeur bij de Verenigde Naties, en in 1974 vertrok Bush naar Peking. Na terugkomst in 1976 was Bush een jaar directeur van de CIA.

Eerste persconferentie van gekozen president Reagan

Op 6 nov. hield de nieuw gekozen president Reagan in een hotel in Los Angeles een eerste persconferentie. Hij verklaarde hier, dat tijdens zijn bewind de economie de hoogste prioriteit zal krijgen. Verder sprak hij over Moskou's ,,politiek van agressie" en zei hij, dat hij in het komende overleg met de SU over bewapeningscontrole ook de Sowjet-acties in verschillende delen van de wereld zal betrekken.

Hij kondigde aan dat de nieuwe Republikeinse regering begin volgend jaar voorstellen tot aanzienlijke belastingverlagingen bij het Congres zal indienen.
In een poging de NAVO-bondgenoten gerust te stellen zei hij dat de VS hun veiligheidsverplichtingen zullen blijven nakomen. Hij maakte duidelijk dat hij een verband zal leggen tussen de bewapeningsbesprekingen met de Sowjet-Unie en het Sowjet-beleid ten aanzien van Polen en andere landen.
Tot de Sowjet-invasie in Afghanistan weigerde de regering-Carter de besprekingen over SALT-2 (ter beperking van de strategische bewapening) te koppelen aan de Sowjet-houding in de Derde Wereld en elders. Reagari had al tijdens de verkiezingscampagne aangekondigd dat hij als president de onderhandelingen met de Russen over SALT-2 zou heropenen.
Een zelfverzekerde Reagan zei voorstander te zijn van zoveel mogelijk samenwerking tussen de twee grote partijen op buitenlands-politiek gebied. Hij sloot de benoeming van Democraten in zijn kabinet niet uit. In Washington wordt de Democratische senator Henry Jackson, een overtuigd tegenstander van SALT-2, als toekomstige minister van defensie genoemd.
Topadviseur William Casey zal het presidentiële overgangsteam leiden, zo maakte Reagan bekend. Casey zal in deze taak worden bijgestaan door Anne Armstrong, ex-ambassadeur in Londen.
Reagan ontweek een antwoord op de vraag of hij overweegt Henry Kissinger tot zijn minister van buitenlandse zaken te benoem. Wel zei hij dat Kissinger deel zal uitmaken van het adviesteam voor het buitenlandse beleid, evenals oud-premier Ford en de voormalige NAVO-opperbevelhebber generaal Alexander Haig.
Desgevraagd wilde Reagan er zich niet op vastleggen dat hij slechts één ambtstermijn in het Witte Huis zal dienen.
Reagan benadrukte dat Jimmy Carter tot de 20ste januari de president van Amerika is en dat hij niet van plan is zich te mengen in de delicate onderhandelingen over de vrijlating van de gijzelaars in Iran.
In het algemeen zei Reagan dat hij tot zijn inauguratie zich niet in de buitenlandse politiek wil inlaten. Zolang Carter president is zal het Reagan-team geen contact met de Russen over de kwestie van de bewapeningscontrole opnemen. De gekozen president: .,Ik wil niets doen dat de Russen de indruk zou kunnen geven dat wij geen verenigd land zijn."

Ronald Reagans persconferentie van 6 nov. heeft een eerste antwoord gegeven op de vraag of de toekomstige Amerikaanse president in staat is zich onafhankelijk op te stellen tegenover de conservatieve groepen in zijn partij.

Deze groepen hebben in Reagans politieke opkomst een belangrijke rol gespeeld, en zijn door het eclatante succes van hun kandidaat op 4 nov. en door de verkiezing van 9 conservatieven in de Senaat in grote staat van opwinding geraakt.
De eerste aanwijzingen over Reagans houding zijn niet ongunstig. Uit zijn stellingname blijkt namelijk dat de eerste conservatieve stormloop om een zo groot mogelijke invloed te verwerven bij het benoemingsproces in

de overgangsfase nog weinig succes heeft gehad. Al zei Reagan wel op zijn persconferentie dat (uiterst rechtse) groepen als Moral Majority een stem zullen hebben bij de vorming van de komende Republiekeinse regering.

Op drie verschillende punten toonde de gekozen president dat hij geen vazal van zijn conservatieve vrienden is. Ten eerste hield Ronald Reagan op zijn persconferentie de toekomstige vice-president George Bush nadrukkelijk de hand boven het hoofd. Woordvoerders van Nieuw Rechts hadden op 5 nov. gezegd dat Reagan ook zonder hulp van Bush het presidentschap had kunnen winnen, en dat de gekozen president straks een strakke conservatieve lijn dient te volgen.

Gevraagd om commentaar beschreef Reagan de toekomstige vice-president, die tijdens de persconferentie naast hem stond, als ,,een zeer waardevolle troef' die beduidende verantwoordelijkheden zal krijgen.
Het tweede punt betrof de positie van Howard Baker, die de kandidaat voor de functie van meerderheidsleider in de senaat is, maar die bij de conservatieven slecht ligt wegens het feit dat hij destijds voor de Panamakanaalverdragen heeft gestemd.
Reagan zei over de gematigde Howard Baker, die nu nog Republikeins minderheidsleider in de Senaat is: ,,Ik heb niet alleen vertrouwen in Baker, maar men heeft mij ook gezegd dat zijn positie solide is en dat hij meerderheidsleider zal worden."

Maar de sterkste aanwijzing dat Ronald Reagan zich – althans in deze beginfase – niet door de rechtse extremisten de les laat lezen kwam in diens opmerkingen over de kwestie-Allen. Richard Allen was tot een week tevoren Reagans voornaamste woordvoeder op buitenlandspolitiek gebied, maar werd vijf dagen voor de presidentsverkiezingen gedwongen zich uit de Republikeinse verkiezingsorganisatie terug te trekken nadat in de pers beschuldigingen waren gepubliceerd dat hij onder de' regering-Nixon zijn overheidsfunctie voor persoonlijk gewin had gebruikt.

Na Reagans verkiezingsoverwinning eisten wnordvoerders van Nieuw Rechts dat Richard Allen – een ,,havik" in de Amerikaans-Russische betrekkingen – tot hoofd van de sectie buitenlandse politiek van het overgangsteam zou worden benoemd. Maar Reagan en zijn naaste adviseurs hebben dit kennelijk geweigerd.

De gekozen president zei weliswaar dat hij en zijn topadviseurs volledig vertrouwen hebben in Allen. Uit het onderzoek van zijn adviseurs was gebleken dat er absoluut geen bewijs van enig strafbaar feit is.

Maar anderzijds volstond Reagan met de mededeling dat Richard Allen deel zal uitmaken van de sectie buitenlandse politiek van de overgangsorganisatie. Geen leidende positie dus voor Allen, die lange tijd was gedoodverfd als nationale veiligheidsadviseur in een regering-Reagan.

Nog geen etmaal na Reagans gemakkelijke verkiezingsoverwinning openbaarden zich in het Republikeinse kamp tegenstellingen tussen de conservatieve extremisten en het partij-establishment, waarvan ex-president Ford de voornaamste exponent is.

De conservatieven betogen aar zij een ieiaenae rol hebben gespeeld in Reagans overwinning en in de Republikeinse vloedgolf die de samenstelling van de Senaat (waar conservatieve politieke actiecomités een opruiming onder de ,,liberals" hebben gehouden) grondig heeft gewijzigd. De Republikeinse rechtervleugel streeft ernaar een zo conservatief mogelijk stempel op de toekomstige Amerikaanse regering te drukken.

ex-president Ford daarentegen wil gematigde Republikeinen als Alan Greenspan en George Schultz – en als het mogelijk is ook Henry Kissinger – deel van een regering-Reagan laten uitmaken. Ook de namen van enkele Democraten - vooral senator Jackson – worden voor regeringsposten genoemd.
Een belangrijke factor is dat Reagan en Ford tijdens de verkiezingscampagne hun uit 1976 daterende vijandschap hebben begraven. De toekomstige Amerikaanse president heeft respect gekregen voor de politieke ervaring van Gerald Ford. Deze omstandigheid kan ertoe bijdragen dat de gekozen president een bekwame regeringsploeg samenstelt waaruit extremistische invloeden zijn geweerd.

Reacties in de Sowjet-Unie

De Sowjet-Unie is eventueel bereid om de onderhandelingen met de Verenigde Staten over het SALT-II-verdrag te heropenen. Moskou gaat er anderzijds vanuit dat Ronald Reagan zijn verkiezingsbelofte om dit Amerikaans-Russische verdrag over de beperking van strategische kernwapens geheel te schrappen, niet zal nakomen. Een van de voornaamste Amerikadeskundigen van het Kremlin heeft dat op 5 nov. in Moskou verklaard.

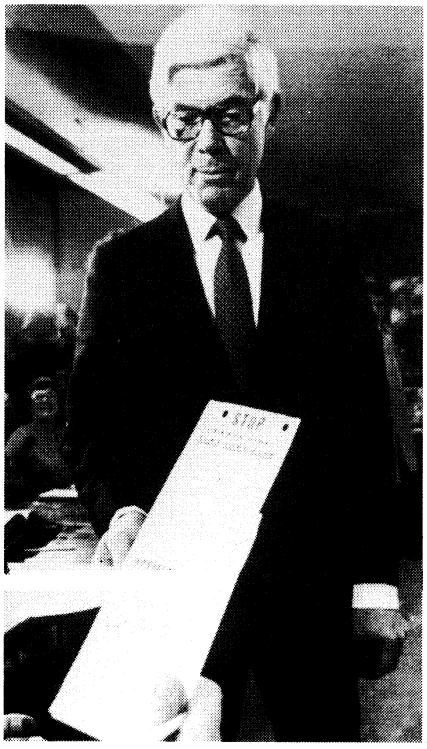

De onafhankelijke presidentskandidaat John Anderson, terwijl hij zijn stembiljet in ontvangst neemt in zijn woonplaats Rockford in de staat Illinois.

,,we zuilen moeren afwachten welk verschil er bestaat tussen Reagan de kandidaat en Reagan de president," verklaarde de Sowjet-functionaris, die niet met name genoemd wilde worden. ,,Ik verwacht dat Reagan zich zakelijker en harder zal opstellen dan president Carter heeft gedaan," zei hij.
De Sowjet-functionaris gaf toe dat Reagan tijdens de verkiezingscampagne heeft aangekondigd dat hij het SALT-11-akkoord – waarvan de Sowjet-Unie graag zou zien dat het door de Amerikaanse Senaat geratificeerd wordt – helemaal wil schrappen, en meteen wil beginnen met SALT-111-onderhandelingen, waarvan Moskou eerder heeft gezegd dat ze pas na een SALT-11-akkoord mogelijk zouden zijn. ,,Maar Reagan heeft ook gezegd dat hij de onderhandelingen over nucleaire ontwapening wil voortzetten," verklaarde de Sowjet-functionaris, ,,en dat is voor ons geen totaal onaanvaardbare opstelling"
De Sowjet-media hebben overigens nog maar weinig gezegd over Reagan. sinds deze op 4 nov. in de VS een spectaculaire verkiezingsoverwinning behaalde. Er is slechts in zakelijke bewoordingen melding gemaakt van Reagans overwinning, die – voor de verkiezingen – in de Sowjet-pers als ,,drager van een reactionaire ideologie", ,,vertegenwoordiger van het grote zakenleven" en „Hollywood-figuur" werd omschreven.
Wel gaven de media op 5 nov. de verliezer, Jimmy Carter, flink wat trappen na. Carter heeft vooral verloren omdat de kiezers bezwaren hadden tegen zijn economische politiek en zijn opstelling tegenover de Sowjet-Unie, meldde op 5 nov. radio-Moskou. ,,Ik denk dat de Amerikaanse kiezers gisteren in hun stemhokje hebben gedacht aan de 300 keren dat Carter hen heeft teleurgesteld, het aantal beloften dat hij niet heeft vervuld. En welke garantie hadden ze dat Carter hen niet opnieuw teleur zou stellen?" zei op 5 nov. een Russische televisiecommentator. Hij meende dat in het begin van de verkiezingscampagne de kandidaten in ,,oorlogszuchtigheid tegen elkaar opboden". maar dat zij dit later deden met ,,verklaringen van vredeswil".
De Amerikaanse kiezers hebben zich op 4 nov. duidelijk uitgesproken tegen de anti-Sowjetlijn van Carter. meende een commentator van het dagblad Sowjetskaja Rossia op 6 nov. De Russische president Brezjnew stuurde Reagan op 6 nov. een felicitatietelegram.
De Russische minister van defensie, Dmitri Ustinow, heeft de net gekozen Amerikaanse president Reagan met nadruk erop gewezen dat de Sowjet-Unie nooit genoegen zal nemen met Amerikaanse militaire superioriteit.
,,Het Amerikaanse imperialisme en het agressieve NAVO-blok streven ernaar om de mensheid opnieuw in een koude oorlog te storten," aldus de minister. Hij sprak op 7 nov. ter gelegenheid van de 63ste verjaardag van de bolsjewistische revolutie, die met groot militair vertoon in Moskou werd gevierd.
De speech van Ustinow weerspiegelt de angst van de leiders in het Kremlin dat Reagan zich aan zijn verkiezingsbeloften zal houden en de bewapeningswedloop zal opvoeren als de Sowjet-Unie en de VS niet snel tot bevredigende ontwapeningsafspraken komen.
Die ongerustheid kwam ook naar voren uit het commentaar van de regeringskrant Izwestia van 7 nov., die waarschuwde voor de „onherstelbare schade die aangericht zal worden aan de zaak van de vrede" als de Amerikaans-Russische overeenkomsten inzake beperking van de strategische wapens niet in acht worden genomen.
Het artikel in de Izwestia, geschreven door commentator Stanislaw Kondrashow, was iets milder van toon dan de minister van defensie. Het stelde: „De Sowiet-Unie heeft niet gestreefd en zal niet streven naar eenzijdige voordelen en evenmin naar militaire superioriteit. Onze politiek ten aanzien van normale betrekkingen met de Verenigde Staten blijft nu gel-

dig." Volgens de schrijver hebben de twee landen volstrekt verschillende ideologieën en economische systemen. wat problemen oplevert voor de betrekkingen. ,,Maar dat mag geenszins de oplossing van de uitstaande kwesties op een constructieve wijze uitsluiten."
De minister van defensie daarentegen zei dat ,,de Sowjet-strijdkrachten, samen met de broederlijke legers uit de socialistische broederschap altijd bereid zijn om hun patriottische en internationale plicht te vervullen".
De slogan ,,internationale plicht" is herhaaldelijk door Moskou gebruikt om zijn invasie in Afghanistan te rechtvaardigen. Maar Reagan heeft even vaak aangekondigd dat hij de ontwapeningsonderhandelingen met de Sowjet-Unie niet als een zaak apart wil beschouwen. omdat ,,Polen" en ,,Afghanistan wel degelijk onderdeel uitmaken van de totale Amerikaans-Russische relatie.

Enkele andere buitenlandse reacties op Reagans verkiezing

Een overzicht van de eerste reacties buiten de VS op de verkiezing van Ronald Reagan tot president van de VS levert het volgende beeld op.

China heeft zeer voorzichtig, maar duidelijk bezorgd gereageerd op de verkiezingsuitslag. Tijdens de verkiezingscampagne heeft Reagan immers tot driemaal toe plannen aangekondigd om op een of andere manier officiële regeringsbetrekkingen met de Chinese nationalisten op Taiwan te hervatten.
Een woordvoerder van het Chinese ministerie van buitenlandse zaken zei desgevraagd: ,,Aan Amerikaanse zijde was de normalisering van de Chinees-Amerikaanse betrekkingen te danken aan de gemeenschappelijke inspanningen van de beide grote politieke partijen. Het was tijdens de presidentschappen van Republikeinen dat top-ontmoetingen tussen de twee landen werden gehouden en het Shanghai-communiqué (1972) werd ondertekend. Dit baande de weg naar normalisering van de Chinees-Amerikaanse betrekkingen en het was gedurende de ambtsperiode van een Democratische president dat overeenstemming werd bereikt met China over de vestiging van diplomatieke betrekkingen, aldus een nieuwe fase in de Chinees-Amerikaanse politiek inluidend."
In de straten van Taipeh, de hoofdstad van Taiwan, werd de overwinning van Reagan met vuurwerk begroet. De regering van Taiwan toonde zich "blij te horen dat Reagan gekozen is".
De minister van buitenlandse zaken van Japan, Masayoshi Ito, vreest dat de verkiezing van Reagan de Amerikaanse druk op de regering van Japan zal vergroten om de defensie-uitgaven te verhogen.
De officiële woordvoerder van het Japanse kabinet, Kiichi Miyazawa, voorspelde op 5 nov.: ,,De politiek van de Verenigde Staten tegenover de Sowjet-Unie zal agressiever worden en Reagan zal waarschijnlijk een duidelijker koers vaststellen voor de samenwerking tussen de Verenigde Staten, Japan en andere landen in de vrije wereld."

Iran heeft met nadruk onverschillig gereageerd op de komst van een Republikeinse president. Premier Rajai's woordvoerder zei: ,,Het maakt voor ons geen enkel verschil of nu Reagan of Carter zou zijn verkozen. Wij beseffen dat zij beiden dezelfden zijn. Alle Amerikaanse presidenten zijn gelijk. De Amerikaanse politiek volgt niet de president maar de grote kapitalisten", zo zei de officiële Iraanse woordvoerder.
In een gelukstelegram aan Ronald Reagan spreekt premier Begin de hoop uit ter wille van de .,vrede en vrijheid" met hem te kunnen samenwerken. Hoogstwaarschijnlijk zal Begin de eerste regeringsleider zijn die een onderhoud met Reagan zal hebben. Begins adviseurs polsten reeds op 5 nov. de bereidheid van Reagan Begin te ontvangen.
Geïnterviewd voor Radio Israël sprak Begin de overtuiging uit met president Reagan verder te kunnen werken aan de uitbouw van de akkoorden van Camp David.
De socialistische oud-eerste-minster Rabin verwacht dat de Verenigde Staten thans een fellere anti-Sowjetpolitiek zullen voeren hetgeen zijns inziens Israël als een strategisch-Amerikaans belang in het Midden-Oosten ten goede zal komen.
In Palestijnse kring is de zege van Reagan als een klap voor de Palestijnse zaak ontvangen. Rashad A'Shada, de burgemeester van Gaza sprak op 5 nov, de vrees uit dat Reagans zege tot bevriezing van de Palestijnse kwestie zal leiden.

De Egyptische president Sadat heeft met duidelijke tegenzin afscheid genomen van zijn vriend Jimmy Carter. In een gloedvol betoog op 5 nov. voor de Egyptische landbouwvereniging noemde de president Jimmy Carter ,,een groot staatsman, een weldoener voor de vrede en iemand die de Egyptenaren aan het hart is gebakken." ,,Ik wens deze dag te beginnen met het uitspreken van mijn diepe bewondering en genegenheid voor president Jimmy Carter wiens persoonlijke inzet de akkoorden van Camp David en de vrede met Israël heeft mogelijk gemaakt," aldus een zichtbaar ontroerde Sadat.
Sadat zei voorts dat hij op dezelfde voet van vriendschap en verbondenheid door wilde gaan met Amerika's nieuwe staatshoofd Ronald Reagan. Maar dat mag niet verhelen dat de Egyptische bestuurders teleurgesteld zijn in de Amerikaanse verkiezingsuitslag en tot het laatst hebben gewacht met het geven van enig commentaar.
Het wachten is nu op de eventuele afwijkende standpunten die de nieuwe Amerikaanse regering en de nieuwe Amerikaanse bemiddelaars voor het Midden-Oosten gaan innemen. De top-conferentie die eind nov. in de VS was gepland tussen president Carter, president Sadat en premier Begin heeft nu geen zin meer. De top-ontmoeting zou een oplossing moeten bieden voor alle moeilijkheden waarin de slepende Palestijnse autonomiebesprekingen zich nu al meer dan een jaar bevinden.

Toch zijn enige Egyptische politieke analysten lang niet ontevreaen met het Amerikaanse verkiezingsresultaat Zij wijzen erop dat Egypte in het verleden beter zaken heeft kunnen doen met Republikeinse regimes dan met Democratische. (Eisenhower-Dulles tijdens de Suez-oorlog van 1956 en Nixon-Kissinger tijdens de Oktober-oorlog van 1973).
Ook zou de invloed van de ,,Zionistische lobby" binnen de Republikeinse partij veel kleiner zijn dan binnen de Democratische, terwijl de grote Amerikaanse oliemaatschappijen. per definitie pro-Arabisch, juist bij de Republikeinen meer gehoor vinden.
De Egyptenaren hebben sinds 1973 trouwens zo hun eigen netwerk van vrienden opgebouwd in Washington en ook daar is de Republikeinse hoek beter vertegenwoordigd dan de Democratische. Leden en getrouwen van de Rockefeller-clan, zijn in Cairo veel en graag geziene gasten.
Daarnaast hebben de Egyptische generaals. de huidige stafchef Abu Gazala (voormalig militair attaché in Washington) aan het hoofd, uitstekende relaties opgebouwd met het Pentagon, belangrijk voor de enorme vloed van wapens die Egypte uit de VS krijgt. Nu door Reagan de Amerikaanse defensie tot een belangrijk punt in de verkiezingscampagne is gemaakt, verwacht men in Cairo dat de invloed van dat Pentagon gaat toenemen ten koste van de diverse pro-Israelische lobbies, zodat al met al de toekomst met enig vertrouwen tegemoet kan worden gezien.

In blank Zuid-Afrika is de verkiezing van Ronald Reagan positiever ontvangen dan op het meer afwachtende en u antrouwende Afrikaanse continent.
Zowel in overheidskringen in Pretoria als in de particuliere sector verwacht men meer begrip voor de problemen waarmee de blanken in dit deel van Afrika kampen.
Premier Pieter Botha probeerde het optimisme waarmee Reagan in Zuid-Afrika wordt begroet wat te temperen met de opmerking: "We zijn ons ervan bewust dat er nog steeds een wapenembargo tegen Zuid-Afrika bestaat".
John Barratt, directeur van het Zuidafrikaanse instituut voor internationale zaken zegt: ,,Onder Reagan zal er meer aandacht worden besteed aan de globale Sowjet-dreiging en zullen regionale conflictsituaties, zoals die in zuidelijk Afrika meer in die strategische context worden bekeken."
Het hoofd van de Zuidafrikaanse organisatie voor de buitenlandse handel Wim Holtes zei een hernieuwde Amerikaanse belangstelling te verwachten voor Zuidafrikaanse exportgoederen. Ook verwacht hij dat Reagan de door Carter getroffen economische sanctiemaatregelen zal verlichten.

In zwart-Afrika wordt in het algemeen met wantrouw-en afgewacht hoe de Amerikaans-Zuidafrikaanse relaties zich zullen ontwikkelen. De Nigeriaanse president Shagari liet weten: ,,Hoewel het zeker te vroeg is om conclusies te trekken, is het toch duidelijk dat de belangen van de regering-Reagan het meest worden gediend door samen met Afrika apartheid en kolonialisme te bestrijden".
De nationale radiostations van Ghana. Kongo en Tanzania zeiden te vrezen voor een Amerikaans-Zuidafrikaanse toenadering. Op het Afrikaanse continent wordt ook rekening gehouden met de mogelijkheid, dat de Amerikaanse hulpkraan onder de conservatieve president Reagan verder zal worden dichtgeschroefd.
Volgens een naaste medewerker van de Tanzaniaanse president Nyerere was diens enige reactie: ,,We zullen de komende vier jaar met hem (Reagan) moeten leren leven". Een geschokte Tanzaniaanse functionaris zei: ,,Hoe konden de Amerikanen zoiets doen. Hoe konden de verkiezingen zo verkeerd aflopen". Maar een woordvoeder van de Zaïrese president Mobutu zei dat de wederzijdse relaties onder Reagan nog beter zuilen worden.
De Mexicaanse president Lopez Portillo heeft op 5 nov. de nieuwe Amerikaanse president gewaarschuwd dat hij zich moet onthouden van interventies in het door politiek geweld geplaagde Midden-Amerika. „Alle naties. hoe klein ze ook zijn hebben recht op respect", zo zei hij.
,,Pleeg geen interventies, maar respecteer het binnenlandse politieke proces in deze landen, omdat ze in staat zijn om hun eigen problemen op te lossen, als de hegemonistische supermachten hen met rust laten," aldus de president van Mexico.

Een woordvoerder van de militaire regering van Uruguay, admiraal Hugo L. Marquez, toonde zich opgelucht ,,dat wij eindelijk bevrijd zijn van het martelaarschap van Carter, die ons steeds op onrechtvaardige gronden heeft gekritiseerd", waarmee hij verwees naar Carters herhaalde kritiek op de situatie van de mensenrechten in zijn land.
Ook de Chileense president Augusto Pinochet toonde zich verheugd: ,,De verkiezing van Reagan vestigt de hoop in alle landen, dat de Verenigde Staten als leider van de wereld hun rol zullen versterken".
De Braziliaanse president Figueiredo wenste zich van commentaar te onthouden. ,,De verkiezingen zijn een zuiver binnenlandse aangelegenheid van de Verenigde Staten". zei hij. (AP, UPI, NRC/H'blad, Het Parool, Le Monde. NZZ, The Times. FAZ, Financial Times)

BELGIË

MARTENS VORMT ROOMS-ROOD KABINET

De koning heeft op 7 okt. het ontslag aanvaard van het kabinet-Martens, dat op 18 mei 1980 gevormd was en de steun had gekregen van christen-democraten. socialisten en liberalen (vor. ber. pag. 337/1).
Onmiddellijk met de formatie-opdracht belast, stelde Martens reeds op 22 okt. een regering samen van christen-democraten en socialisten.

Kabinetscrisis

Het voorspel tot de kabinetscrisis begon eind augustus met de socialistische kritiek op de voorgestelde twee procent-pensioenheffing en het defensiebeleid (zie pag. 62312). De socialistische bezwaren verwekten vooral wrevel bij de liberale coalitiepartners, wat tot uiting kwam in afkeurend commentaar van de partijvoorzitters Gol (PRL) en De Clercq (PVV). De wrijving in de meerderheid oefende een ongunstige invloed uit op het beraad tussen de regering en de sociale partners over de economische toestand, de tewerkstelling, de begroting en de sociale zekerheid. Bij het overheidspersoneel, waar de ongerustheid over de twee-procentheffing niet verdwenen was, bleef de malaise voelbaar en de dreiging met staking gehandhaafd.
Voor een verdere verslechtering van het politieke klimaat zorgden enkele verklaringen van regeringsleden. Een interview van de socialistische minister Calewaert in Vrij Nederland (12 sept.) waarin de afschaffing van het katholieke onderwijs een na te streven doel werd genoemd, zette kwaad bloed bij de CVP. Een ,,rechtzetting" van Calewaert kon de ergernis niet uitvlakken. Toen minister Desmarets (PSC) in De Standaard (15 sept.) vervolgens zure kritiek uitoefende op de defensie-opvattingen van SP-voorzitter Van Miert (zie pag. 66112) reageerden de Vlaamse socialisten op hun beurt erg verontwaardigd. Bepaalde vrijblijvende suggesties van minister De Croo (PVV) over de hervorming van de pensioenstelsels kregen insgelijks socialistische tegenwind.
Op 16 sept. formuleerde PS-voorzitter Cools op een persconferentie een aantal eisen betreffende de verplichting voor de Staat de zieke Waalse staalnijverheid te steunen, en ook betreffende de uitbreiding van de haven van Zeebrugge, de pensioensector, de kwestie-Komen en het statuut van het Brusselse gewest. De harde toon van de verklaring, meer nog dan de inhoud ervan, kwam negatief over bij de CVP en de liberalen.
De regeringsbeslissingen inzake de staalsector (zie pag. 67511) en inzake de kernwapens (zie pag. 661/2) leken voor enige opklaring te zorgen.
Op 23 sept. richtte premier Martens zich over radio en TV tot de bevolking met een sombere ontleding van dc economische situatie, waarbij hij aandrong op het solidair aanvaarden van ,,zware en pijnlijke offers".
Diezelfde dag werd het beraad tussen de regering en de sociale partners hervat. Het verliep zeer moeizaam, niet alleen wegens de meningsverschillen tussen werkgevers- en vakbondsafgevaardigden, maar ook omdat in de schoot van het kabinet zelf onenigheid heerste omtrent de omvang van de bezuinigingen in de sociale zekerheid en het eventuele belasten van de vervangingsinkomens.
Op 24 sept. liet het partijbureau van de Franstalige liberalen weten, dat de PRL verdere deelneming aan de regering afhankelijk maakte van een grondige gezondmaking van de overheidsfinanciën.
De Vlaamse liberalen stonden op hetzelfde standpunt. De twee liberale partijvoorzitters gingen de voorwaarde aan premier Martens mededelen en in de liberale pers werd beklemtoond dat ,,het uur van de waarheid" voor de coalitie sloeg.

Op 30 sept. kwam in het kernkabinet dat de sanering van de sociale zekerheid besprak, het meningsverschil tussen socialisten en liberalen scherp tot uiting. De ministers van PVV en PRL stelden, dat er niet genoeg bezuinigd zou worden en dat anderdeels de nieuwe lasten te zwaar wogen.
Op 3 okt. lichtte Martens voor de kabinetsraad een ,,globaal herstelplan" toe, een nota van drie pagina's, die betrekking had op de begroting, de tewerkstelling en de sociale zekerheid. Toen daarover geen akkoord mogelijk bleek, pleegde de premier overleg met de voorzitters van de regeringspartijen, maar ook dat leverde geen resultaat op.
Op 4 okt. ging Martens het ontslag van het kabinet aanbieden aan de koning, die zijn antwoord in beraad hield en 's anderendaags de premier verzocht ,,een ultieme poging te ondernemen om na te gaan of de moeilijkheden, die in de regering zijn gerezen, kunnen worden opgelost".
Nog op 5 okt. kwamen de Vlaamse socialisten bijeen op een ,,informatiecongres" waarop zowel minister Claes als partijvoorzitter Van Miert bits uitvielen tegen de liberalen.
Op 6 okt. vergaderde het kernkabinet samen met de voorzitters van de regeringspartijen om, op basis van een verruimde beleidsnota (13 pag.) van de premier, een uitweg te zoeken. Na een discussie van acht uren werd tegen middernacht vastgesteld dat het beraad definitief mislukt was. Voor de pers gaven socialisten en liberalen elkaar de schuld voor de mislukking.

Kabinetsformatie

Op 7 okt. aanvaardde de koning het ontslag van de regering. Zonder over te gaan tot de gebruikelijke raadplegingen, vroeg hij onmiddellijk premier Martens het nieuwe kabinet te vormen. Martens ging direct op het verzoek in en begon aanstonds te onderhandelen met de christen-democraten en de socialisten. Zowel PS als SP drongen aan, dat het formatieberaad beperkt zou blijven tot een onderhandeling over de beleidsnota van 6 okt., maar de christen-democraten eisten een nieuw en ruim overleg over het geheel van de problemen, zodat er toch gedurende een tiental dagen gepraat werd over alle grote punten van het toekomstig regeerakkoord. Het beraad verliep daarbij zeer vlot en handelde haast uitsluitend over de budgettaire, economische en sociale moeilijkheden. Tegen het einde leek het enigszins te haperen over de kwestie van de fiscaliteit voor de gemengde intercommunales voor elektriciteit, maar ook die hindernis kon tenslotte worden genomen.
Na een laatste marathonvergadering kon formateur Martens in de vroege ochtenduren van 16 okt. mededelen dat een volledig regeerakkoord bereikt was.
Op 19 okt. werd het akkoord door de congressen van de betrokken partijen besproken en goedgekeurd.

Bij de Franstalige socialisten (PS) verwierp de Luikse vakbondsleider J. Yerna het akkoord dat verdedigd werd door partijvoorzitter Cools, die de onafhankelijkheid van de .partij t.o.v. de vakbeweging betoonde en duidelijk liet uitschijnen dat de PS een impopulair maar noodzakelijk herstelbeleid, ook tegen het verzet van de vakbonden in, zou blijven steunen. Het congres zei ja met 528 tegen 51 stemmen en 22 onthoudingen.
Bij de Vlaamse socialisten werd het akkoord verdedigd door staatssecretaris Willockx. Hij noemde het ,,veel progressiever dan het akkoord van het vorige kabinet" en drong o.m. aan op een spoedige overeenkomst inzake de

Belgisch–Nederlandse waterverdragen (,,dat zou een breekpunt kunnen worden"). Afwijzende kritiek kwam o.m. van M. Deneckere, hoofdredacteur van het weekblad Links. Partijvoorzitter Van Miert uitte de vrees dat de inkomensmatiging, zoals voorgesteld in het regeerakkoord, niet zou volstaan en dat spoedig nog drastischer maatregelen zouden kunnen nodig zijn. Het SP-congres keurde het akkoord goed met 358 tegen 6 stemmen en 21 onthoudingen.

De algemene raad van de Franstalige christen-demcraten keurde het akkoord eenparig goed, op de onthouding na van oudminisier P. Herman. Partijvoorzitter Vanden Boeynants zei dat de regering voor een uitzonderlijk zware opdracht stond en dat het helemaal niet zeker was dat zij zou slagen: ,,Maar er moet nu eenmaal worden geregeerd, en er moet een begin worden gemaakt met een afdoend herstelbeleid."

Terwijl de bijeenkomsten van PS, SP en PSC vooral door een klimaat van gelatenheid en ongerustheid over de toekomst gekenmerkt werden, viel bij de Vlaamse christen-democraten ook een kritische toon op t.o.v. de eigen ministers en gezagdragers. Ettelijke sprekers op het CVP-congres meenden dat de partijleiding diende blijk te geven van een kordate houding en dat de ministers een duidelijker geaffirmeerd christelijk profiel binnen de regering dienden te krijgen. De voorzitter van de CVP-Jongeren, Eric van Rompuy, verwierp het akkoord en hekelde ,,de klaarblijkelijke onwil van de socialisten om fundamentele saneringen door te voeren." Formateur Martens lichtte het akkoord toe. Over het beraad met de sociale partners op de nationale arbeidsconferentie, waarop moet worden onderhandeld over de inkomensmatiging en de hervorming van de sociale zekerheid, zei Martens: ,,Als het overleg mislukt, zal de regering zelf beslissen. Zij dient de moed op te brengen neen te zeggen aan bepaalde pressiegroepen, ook de onze, en ook als er betogingen en stakingen zouden komen." Partijvoorzitter Tindemans verklaarde dat er meer nodig is dan wat in het regeerakkoord wordt voorgesteld, om de crisis op te lossen. Hij vroeg ook om ,,meer bezieling" bij de CVP-ministers, en waarschuwde de nieuwe regering: ,,Als er geen echt herstelbeleid wordt gevoerd, komen er in de lente vervroegde verkiezingen." Het CVP-congres keurde het akkoord goed met 876 tegen 159 stemmen en 55 onthoudingen.
Met de instemming van de partijinstanties op zak, begon Martens aan de samensieiiing van de regering en kwam daarmee gereed op 22 okt. Dezelfde dag nog had de eedaflegging ten paleize plaats.

DE NIEUWE REGERING
Nationale ministers

Eerste minister	Wilfried Martens (CVP)
Vice-premier en Verkeer	Guy Spitaels (PS)
Vice-premier en Economische zaken	Willy Claes (SP)
Vice-premier, Middenstand, Plan en adjunct voor de Franse Gemeenschap	José Desmarets (PSC)
Openbare werken en Hervorming van de instellingen (N)	Jos Chabert (CVP)
Buitenlandse Zaken	Charles-Ferdinand Nothomb (PSC)
Nationale opvoeding (N)	Willy Calewaert (SP)
Landbouw	Albert Lavens(CVP)
Sociale voorzorg en Volksgezondheid	Luc Dhoore (CVP)
Binnenlandse zaken en Begroting	Guy Mathot (PS)
Buitenlandse handel	Robert Urbain (PS)
Financiën	Mark Eyskens (CVP)
Tewerkstelling en Arbeid	Roger de Wulf (SP)
Justitie en Hervorming van de instellingen (F)	Philippe Moureaux (PS)
Ontwikkelingssamenwerking	Daniel Coens (CVP)
Openbaar ambt, Wetenschapsbeleid en coördinatie i.z Leefmilieu	Philippe Maystadt (PSC)
Pensioenen	Pierre Mainil (PSC)
PTT	Freddy Willockx
Landsverdediging	Frank Swaelen (CVP)
Nationale opvoeding (F)	Philippe Busquin (PS)

Deelregeringen

Vlaamse Gemeenschap
Gaston Geens (CVP), voorzitter, minister, adjunct voor Nationale Opvoeding (N)
Mark Galle (SP), minister
Rika de Backer-Van Ocken (CVP), staatssecretaris
Paul Akkermans (CVP), staatssecretaris
Rika Steyaert (CVP), staatssecretaris
Willy Calewaert (SP), als minister van Nationale Opvoeding (N)

Franse Gemeenschap
Michel Hansenne (PSC), voorzitter, minister
José Desmarets (PSC), als minister-adjunct voor de Franse Gemeenschap
Philippe Busquin (PS), als minister van Nationale Opvoeding (F)

Waals Gewest
Jean-Maurice Dehousse. (PS). voorzitter, minister
Elie Deworm (PS), staatssecretaris
Melchior Wathelet (PSC), staatssecretaris

Brusselse Executieve
André Degroeve (PS), voorzitter, minister
Cecile Goor-Eyben (PSC), staatssecretaris
Lydia de Pauw-Deveen (SP). staatssecretaris

(N.B. Desmarets en Steyaert nemen eveneens deel aan de beraadslagingen van dc Brusselse Executieve)

Biografieën van de *ministers*

Wilfried Martens, eerste minister, geboren te Sleidinge op 19 april 1936. studeerde rechten te Leuven waar hij ook actief was als radikaal-Vlaams studentenleider, vestigde zich als advocaat te Gent, voorzitter van de CVP-Jongeren in 1967, partijvoorzitter 1972-79, CVP-kamerlid voor Gent sedert 1974, premier sedert 3 april 1979.

Guy Spitaels, vice-premier en minister van verkeer, geboren te Aat in 1931, doctor in de rechten, hoogleraar (ULB), kabinetschef van premier Leburton in 1973, PS-senator sedert 1974. minister van tewerkstelling en arbeid 1977-79, vice-premier en minister van begroting 1979, vice-premier en minister van verkeer in de vorige regering.

Willy Claes, vice-premier en minister van economische zaken, geboren te Hasselt op 24 nov. 1938, licenciaat politieke en diplomatieke wetenschappen (VUB), SP-kamerlid voor Hasselt sedert 1968, minister van nationale opvoeding 1972 en van economische zaken 1973. partijvoorzitter 1975-77, sedert juni 1977 opnieuw minister van economische zaken.

José Desmarets, vice-premier, minister van de middenstand, het plan, en adjunct voor de Franse Gemeenschap, geboren te Schaarbeek op 16 sept. 1925, studeerde rechten te Leuven, aanvankelijk hoofdredacteur van het dagblad van de christelijke arbeidersbeweging La Cité, stapte dan over naar het bedrijfsleven, waar hij directie-functies ging bekleden in de Vereniging van Electriciteitsbedrijven van België: sedert 1971 PSC-kamerlid voor Brussel: vice-premier en defensie-minister 1979: minister van het plan en het wetenschapsbeleid in de vorige regering.

Jos Chabert, minister van openbare werken en van de hervorming der instellingen, geboren te Etterbeek op 16 maart 1933, advocaat, CVP-kamerlid voor Brussel 1968-1974 en sindsdien senator; minister van Nederlandse cultuur 1973, minister van verkeer 1974-1980, minister van openbare werken in de vorige regering.

Charles-Ferdinand Nothomb, minister van buitenlandse zaken. geboren te Brussel op 3 mei 1936 als dertiende en laatste kind in het gezin van de katholieke en Luxemburgse politicus, baron Pierre Nothomb, studeerde rechten en economie te Leuven, voorzitter van de PSC-Jongeren 1962, sedert 1968 PSC-kamerlid voor Aarlen, partijvoorzitter 1972. Kamervoorzitter 1979. minister van buitenlandse zaken in de vorige regering.

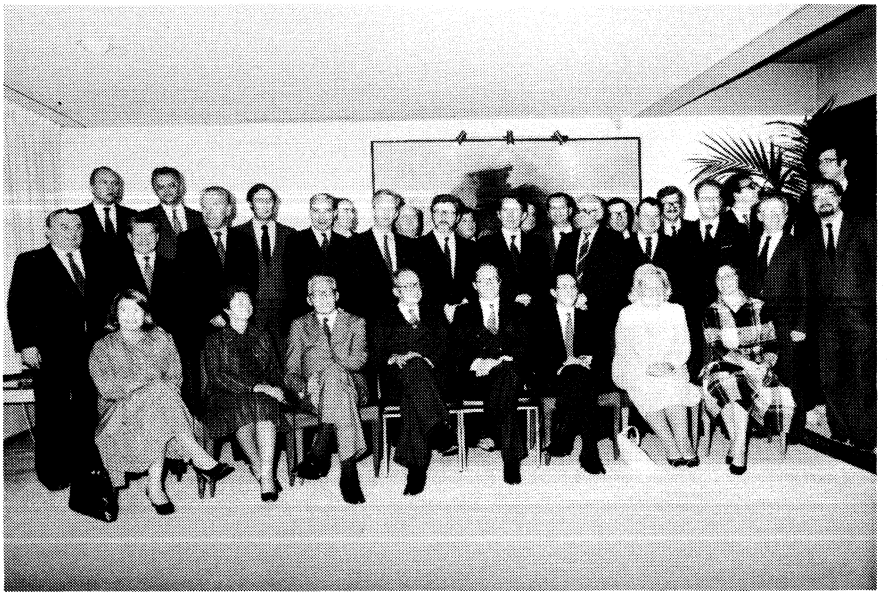

Een familieportret van het nieuwe kabinet-Martens.

Willy Calewaert, minister van nationale opvoeding, geboren te Antwerpen op 26 okt. 1916, doctor in de rechten, hoogleraar (RUG en VUB), substituut van de krijgsauditeur (1944-1946), sedert 1968 SP-senator, minister van nationale opvoeding 1973-1974, minister van het openbaar ambt en de hervorming van de instellingen 1979-1980,minister van nationale opvoeding in de vorige regering.

Albert Lavens, minister van landbouw, geboren te Otegem op 15 nov. 1920, licenciaat in economische wetenschappen, CVP-kamerlid voor Kortrijk 1958-1968, senator sedert 1971; minister van landbouw 1973-1977; minister van landbouw en middenstand in de vorige regeringen-Martens.

Luc Dhoore, minister van sociale voorzorg en volksgezondheid, geboren te Waarschoot op 4 dec. 1928, doctor in de rechten, werkte een tijdlang als personeelsdirecteur bij de Kempense Steenkoolmaatschappij, CVP-kamerlid voor Hasselt sedert 1969, staatssecretaris voor Vlaamse streekeconomie 1972-1976, minister van sociale voorzorg 1976-1977, van volksgezondheid en leefmilieu 1977-1979, van sociale voorzorg in de vorige regering.

Guy Mathot, minister van binnenlandse zaken en begroting, geboren te Nandrin in 1941, licenciaat in biologie, algemeen secretaris van de socialistische partij 1968, burgemeester van Seraing 1970, PS-kamerlid voor Luik sedert 1971, minister van openbare werken 1977-1979, minister van nationale opvoeding in de vorige regering.

Robert Urbain, minister van buitenlandse handel, geboren te Hornu in 1930, eerst leraar, PS-kamerlid voor Mons sedert 1971, staatssecretaris voor ruimtelijke ordening en huisvesting 1973, staatssecretaris voor Waalse streekeconomie 1977-1979, minister van PTT 1979, van buitenlandse handel in de vorige regering.

Mark Eyskens, minister van financiën, geboren te Leuven op 29 april 1933, doctor in de rechten en in de economie, hoogleraar te Leuven, staatssecretaris voor Vlaamse streekeconomie 1976-1979, CVP-kamerlid voor Leuven sedert 1977, minister van ontwikkelingssamenwerking 1979-1980.

Roger de Wulf, minister van tewerkstelling en arbeid, geboren te Vilvoorde op 28 jan. 1929, eerst socialistisch partijfunctionaris. bestendig afgevaardigde van de provincie Brabant tot aan zijn verkiezing tot provinciaal senator in 1971, sedert 1974 SP-kamerlid voor Brussel, staatssecretaris voor economische en sociale zaken 1977-1979, minister van tewerkstelling en arbeid sedert 1979.

Philippe Moureaux, minister van justitie en van de hervorming der instellingen, geboren te Brussel in 1939, hoogleraar in de geschiedenis (ULB), kabinetschef van de socialistische vice-premiers Hurez en Spitaels 1977-1978; minister van binnenlandse zaken en van de hervorming der instellingen in de vorige regering.

Daniel Coens, minister van ontwikkelingssamenwerking, geboren te Beernem op 3 aug. 1938, socioloog, CVP-kamerlid voor Brugge sedert 1971. staatssecretaris voor Vlaamse zaken 1979-1980. Zetelde niet in de vorige regering.

Philippe Maystadt, minister van het openbaar ambt, het wetenschapsbeleid en de coördinatie inzake leefmilieu, geboren te Verviers op 14 maart 1948, licenciaat in de rechten en de economische wetenschappen (UCL), master in public administration (Los Angeles, USA), PSC-kamerlid voor Charleroi sedert 1977, staatssecretaris voor het Waalse gewest 1979. Zetelde niet in de vorige regering.

Pierre Mainil, minister van pensioenen. geboren in Casteau op 24 jan. 1925, PSC-senator voor Mons sedert 1977, staatssecretaris voor het Waalse gewest in de vorige regering.

Freddy Willockx, minister van PTT, geboren te St.-Niklaas in 1948, studeerde economie aan de RUG, werd vakbondssecretaris. sedert 1979 SP-kamerlid voor St.-Niklaas, staatssecretaris voor financiën in de vorige regering.

Frank Swaelen, minister van landsverdediging, geboren te Antwerpen op 23 maart 1930, doctor in de rechten, CVP-kamerlid voor Antwerpen sedert 1968, burgemeester van Hove sedert 1971, werkte lange tijd als nationaal partijsecretaris van de CVP en ook als secretarisgeneraal van de Nationale Confederatie van Oudervereenigingen.

Philippe Busquin, minister van nationale opvoeding, geboren te Feluy op 6 jan. 1941, PS-kamerlid voor Charleroi sedert 1978, licenciaat in de natuurwetenschappen (ULB).

Gaston Geens, minister van de Vlaamse Gemeenschap, geboren te Kersbeek-Miskom op 10 jan. 1931, doctor in de rechten, adjunctdirecteur van het studiecentrum van de CVP (1961-1972) en directeur (1972-1979), CVP-senator sedert 1974, staatssecretaris voor de begroting en het wetenschapsbeleid en daarna minister van hetzeiide departement (1974--1977), minister van financiën 1977-1980.

Mark Galle, minister van de Vlaamse Gemeenschap, geboren te Denderleeuw in 1930, doctor in Germaanse filologie. docent. SP-kamerlid voor Aalst sedert 1977, minister van Vlaamse zaken 1979-1980.

Michel Hansenne, minister van de Franse Gemeenschap, geboren te Rotheux-Rimiere in 1940, PSC-kamerlid voor Luik sedert 1974, doctor in de rechten, minister voor Franse gemeenschapszaken 1979-80.

Jean-Maurice Dehousse, minister van het Waalse gewest, geboren te Luik in 1936, doctor in de rechten, PS-kamerlid voor Luik sedert 1974, minister van Franse cultuur 1977-79, minister van Waalse zaken 1979-80.

André Degroeve, minister van het Brusselse Gewest, geboren in St.-Joost-ten-Node op 1 april 1931, doctor in de rechten, burgemeester van Vorst, PS-kamerlid voor Brussel sedert 1971, staatssecretaris voor de Franse Gemeenschap 1979. Zetelde niet in de vorige regering.

Biografieën van de staatssecretarissen

Rika de Backer–van Ocken, staatssecretaris van de Vlaamse Gemeenschap, geboren te Antwerpen op 1 febr. 1923, licenciaat in de geschiedenis, CVP-senator voor Antwerpen sedert 1971, minister van Nederlandse cultuur en Vlaamse zaken 1974-79, van Nederlandse gemeenschapszaken 1979-80.

Paul Akkermans, staatssecretaris van de Vlaamse Gemeenschap. geboren te Antwerpen op 3 dec. 1923, bedrijfsleider. voorzitter van het Nationaal Christelijk Middenstandsverbond, sedert 1965 CVP-senator, staatssecretaris voor Vlaamse zaken sedert 1979.

Rika Steyaert, staatssecretaris van de Vlaamse Gemeenschap, geboren te Beerzel op 21 april 1925, sociaal assistente, algemeen secretaresse van de Kristelijke Arbeidersvrouwen (KAV), CVP-kamerlid voor Brussel sedert 1976. staatssecretaris voor Nederlandse gemeenschapszaken 1979-80.

Elie Deworme, staatssecretaris van het Waalse Gewest, geboren te Ellezelles op 3 april 1932, leraar, PS-senator voor Namen sedert december 1979. minister van het openbaar ambt in de vorige regering.

Melchior Wathelet, staatssecretaris van het Waalse Gewest, geboren te Petit-Rechain op 6 maart 1949, licenciaat in de rechten en in'de economische wetenschappen (Luik), master of law (Harvard, USA), PSC-kamerlid voor Verviers sedert 1977.

Cecile Goor–Eyben, staatssecretaris van het Brusselse Gewest, geboren te Antwerpen op 11 febr. 1923, licenciate in de Romaanse filologie (Leuven), PSC-senator sedert 1974, minister van het Brusselse Gewest in de vorige regering (sedert 23 jan. 1980).

Lydia de Pauw–Deveen, staatssecretaris van het Brusselse Gewest, geboren te Ukkel op 26 juni 1929, hoogleraar kunstgeschiedenis (VUB), SP-senator voor Brabant sedert 1978, staatssecretaris voor Brusselse zaken 1979. Zetelde niet in de vorige regering.

TSJAAD

VOORTDURENDEBURGEROORLOG

In Tsjaad woedt sinds 22 maart een openlijke burgeroorlog tussen de FAP (Volksstrijdkrachten) van president Goukouni Oueddei en de FAN (Strijdkrachten van het Noorden) van de inmiddels ontslagen minister van defensie Hissene Habre. Daarbij wordt de president gesteund door de FAT (Tsjadische strijdkrachten) van de zuidelijke vice-president Abdelkader Wadel Kamougue en het FAC (Pront d'action commune), dat zes voornamelijk pro-Libische facties van de elf Tsjadische facties omvat met als voornaamste leiders Mahamat Abba Said (Volksfront voor de bevrijding – FPL) en Acyl Ahmat (de democratische revolutionaire raad of het nieuwe Vulkaanleger).
Hieronder volgt een voortzetting van het op pag. 73311 begonnen overzicht.

Zoals gemeld (pag. 73512) was op 6 april een bestandsakkoord getekend door de Tsjadische president Goukouni Oueddei na bemiddeling van de Togolese president Gnassingbe Eyadema. Deze was op 5 april onuitgenodigd in Tsjaad gearriveerd en had daar toen, voornamelijk op de Franse militaire basis, besprekingen gevoerd met president Goukouni Oueddei en de Franse ambassadeur Beaux. Op 6 april was Eyadema samen met Beaux de Chari overgestoken en had hij aan de overkant van de rivier een onderhoud van een uur met Hissene Habre, dat voor het grootste deel ook door Beaux werd bijgewoond. Daarna hadden Eyadema en Beaux nog tweemaal een gesprek met Goukouni Oueddei, alvorens deze 's avonds het bestandsakkoord tekende. Ook Hissene Habre tekende dit akkoord, aldus werd later o.m. door Reuter gemeld.
Reeds bij de ondertekening verklaarde de Tsjadische president: ,,Ik ben zeer pessimistisch. (. . .) Ik denk niet dat het staakt-het-vuren zal worden geëerbiedigd, want ik heb ervaring van de vorige (bestanden). Maar ik teken het om de pogingen van president Eyadema niet te ontmoedigen." Tevoren had de president tijdens een persconferentie op 5 april verklaard: "Het is mijns inziens noodzakelijk dat deze gevechten een overwinnaar opleveren, die het land kan beheersen." Volgens Le Monde (10-4) wilden de twee voornaamste belligerenten het conflict door de wapens laten beslissen en hadden zii het bestandsakkoord alleen getekend om voldoening te verschaffen aan [illegible]
Le Monde (11-4) – niet verantwoordelijk te lijken voor de voortzetting van de oorlog.
Krachtens het akkoord zou op de naleving van het bestand moeten worden toegezien door vertegenwoordigers van Togo. Kameroen, Liberia en Nigeria alsmede Frankrijk.
Op 7 april werd door radio-Tripoli een verklaring van het Libische ministerie van buitenlandse zaken uitgezonden, waarin werd gewaarschuwd dat Libië ,,niet met de armen over elkaar zal blijven zitten t.a.v. het gevaarlijke internationale komplot, dat het Tsjadische volk en het Afrikaanse continent bedreigt. (. . .) Terwijl de voorlopige regering van Tsjaad stappen heeft genomen om de gewapende rebellie van Hissene Habre te beantwoorden. die door buitenlandse krachten wordt gesteund, zijn gevaarlijke initiatieven ondernomen. Elke poging om de staten die aan de conferentie van Lagos deelnamen (Libië, Soedan, Kameroen, Niger en Nigeria) van de regeling van het conflict uit te sluiten, beoogt [illegible] de rebellie."
Op 8 april vertrok de secretaris-generaal van de Organisatie van Afrikaanse Eenheid (OAE), Edem Kodjo, vanuit de Liberiaanse hoofdstad Monrovia naar Tsjaad. Hij had tevoren in Monrovia vijf dagen overleg gepleegd met de Liberiaanse president William Tolbert in diens kwaliteit van voorzitter van de OAE. Daarbij was een uit vijf punten bestaand plan voor de regeling van het Tsjadische conflict uitgewerkt:
1) een bezoek van de Soedanese president Nimeiry aan Tsjaad om de partijen over te halen tot een staakt-het-vuren;
2) een bezoek van de secretaris-generaal van de OAE, Edern Kodjo, aan Tsjaad met hetzelfde doel;
3) een beroep op alle staten om af te zien van elke handeling die een van de partijen in de burgeroorlog direct of indirect aanmoedigt of ondersteunt;
4) een verzoek aan de presidenten van Togo, Soedan, Kameroen, Nigeria en Kongo een bemiddelingscommis-

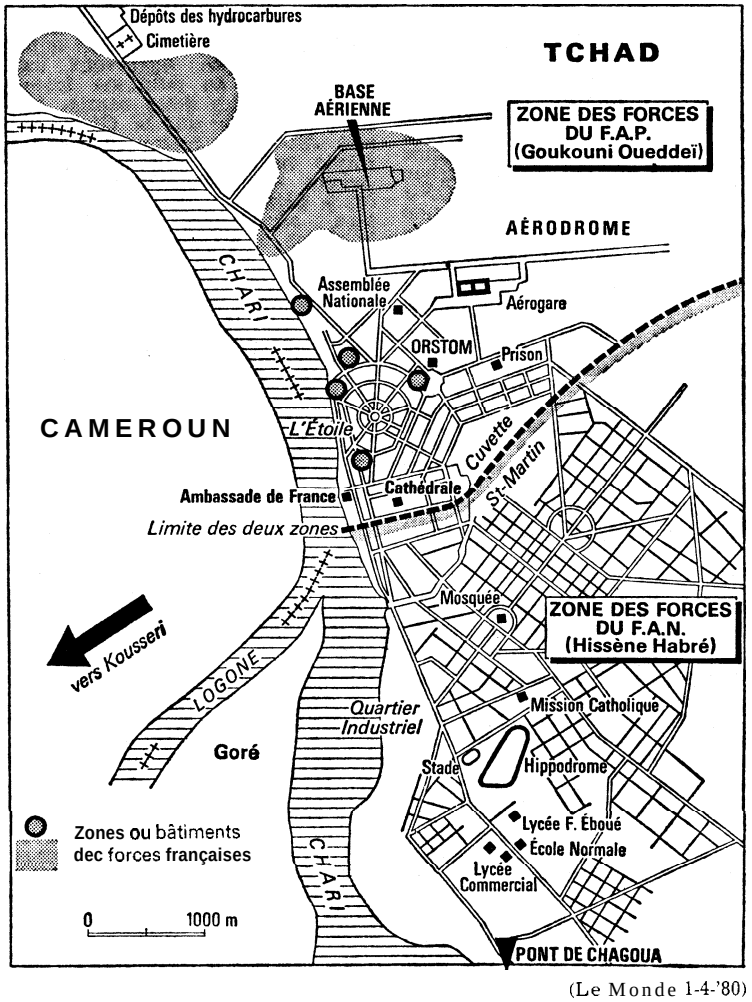

(Le Monde 1-4-'80)

sie voor de behandeling van het Tsjadische conflict te vormen en zich voor de vrede in dat land in te zetten;
5) een beroep op alle staten om de regering van Kameroen te helpen bij de verzorging van de naar schatting 100.000 vluchtelingen uit Tsjaad.

Slechts enkele uren na het ingaan van het door tussenkomst van de Togolese president Eyadema bereikte bestand werden de gevechten in de namiddag van 8 april te N'Djamena hervat. Vooral in het noordoosten van de stad zou zware strijd zijn geleverd tussen de legers van president Goukouni Oueddei (FAP) en die van minister Hissene Habre (FAN), waarbij zware artillerie en fosforbommen zouden zijn ingezet.

In N'Djamena bleef de militaire situatie praktisch onveranderd: De Afrikaanse wijk werd door de FAN gecontroleerd; de regeringswijk en de Europese wijk stonden onder controle van de FAP.
Op 9 april had Edem Kodjo een ontmoeting met president Goukouni Oueddei en – na een tocht per kano over de Chari – met minister Hissene Habre. Hij verklaarde geen redenen tot optimisme te hebben, maar toch te hopen spoedig een ontmoeting te kunnen regelen tussen de twee leiders buiten Tsjaad om een duurzaam bestand te bewerkstelligen.
Op 11 april – d.w.z. drie dagen na het ingaan van het bestand – stelde N'Djamena zich in op een uitputtingsoorlog. De troepen van vice-president Kamougue (FAT), gelegerd op enkele kilometers vanaf de Chagouabrug, die de zuidelijke toegang tot de stad beheerst, bestookten de posities van de FAN met mortieren, maar de troepen van Habre zouden een infiltratiepoging van de FAT hebben afgeslagen en daarbij talrijke gevangenen hebben gemaakt. De door Habre vanuit het centrum en het oosten van het land verwachte versterkingen werden ten noord-oosten van N'Djamena bestookt door de aanhangers van Acyl Ahmat (FAC). In die situatie voelden de tegenstanders van Habre weinig voor een compromis. Djona Golo, vertegenwoordiger van Kamougue en minister van justitie, stelde: ,,De regering is er diep van overtuigd dat elke wapenstilstand gunstig is voor Hissene Habre." Mahamat Abba Said (FAC) zei: ,,Elke wapenstilstand geeft Hissene Habre een nieuwe gelegenheid zich weer voor te bereiden op de strijd. De strijders willen geen staakt-het-vuren meer. Zij willen er een eind aan maken."
Intussen werd in de Europese regeringswijk van N'Djamena, die door de FAP werd bezet, geplunderd in de verlaten gebouwen en huizen.
Op 13 april waren van de bestandscommissie alleen nog twee Togolese vertegenwoordigers in N'Djamena alsmede twee Franse waarnemers. De Liberiaanse generaal Johnson was i.v.m. de staatsgreep in zijn land (pag. 273/1 e.v.) vertrokken en de vertegenwoordigers van Kameroen en Nigeria waren nog steeds niet gearriveerd.
In een door Paris-Match (15-4) gepubliceerd interview verklaarde president Goukouni Oueddei zich bereid de hulp van Libië te aanvaarden als ,,Egypte, Soedan en andere landen Hissene Habre blijven helpen".
Na enkele betrekkelijk rustige dagen werden op 16 april vanuit N'Djamena weer zware gevechten gemeld.
In de loop van de 18de april echter werden de gevechten praktisch gestaakt. Toen arriveerden twee Nigeriaanse afgezanten in de Tsjadische hoofdstad. Ook de volgende dagen wisselden gevechtspauzes en periodes van felle strijd elkaar af.
Op 25 april werd tijdens een buitengewone zitting van de overgangsregering, die o.m. werd bijgewoond door vice-president Kamougue en andere ministers uit het zuiden, besloten drie ministers ,,wegens rebellie" af te zetten, nl. Hissene Habre (defensie), Mahamat Saleh Ahmat (financiën) en Hadjaro Senoussi (wederopbouw). De twee laatstgenoemden vertegenwoordigden resp. de FAN en het fundamentele Frolinat. De drie betreffende portefeuilles werden onder beheer van de president gesteld.
Op 25 april 's avonds werd in N'Djamena een tevoren niet aangekondigd bestand van kracht, dat tot 27 april 's avonds functioneerde.

Vertrek Franse troepen

Op 27 april maakte het bureau van de Franse president bekend dat de Franse regering besloten had haar beslissingen i.z. de terugtrekking van de Franse troepen uit Tsjaad, die hun beschermingsmissie hadden vervuld, ten uitvoer te brengen. Die terugtrekking zou worden uitgevoerd volgens de modaliteiten, die in overeenstemming met de regering van nationale eenheid van Tsjaad waren vastgesteld, en daarbij zou rekening worden gehouden met de zorgen die de Tsjadische regering heeft. Reeds op 20 maart 1979 had Frankrijk een geleidelijke terugtrekking van zijn troepen aangekondigd, maar die waren toen ,,op formeel verzoek van de plaatselijke autoriteiten" in Tsjaad gebleven; op 2 sept. 1979 maakte Frankrijk daadwerkelijk een begin met de terugtrekking van de Franse troepen, die toen van 2.500 man tot 1.150 man werden beperkt, maar op 5 sept. vroeg president Goukouni Oueddei om een opschorting van de evacuatie, waar Frankrijk toen mee instemde.
Sinds het begin van de gevechten in N'Djamena op 22 maart hadden de Franse troepen een strikte neutraliteit in acht genomen, maar – aan de vooravond van een economische topconferentie van de OAE in Lagos (28 en 29 april) – drong president Goukouni Oueddei er bij Frankrijk op aan partij te kiezen in het Tsjadische conflict, iets waartoe Frankrijk niet bereid was. Dit wilde bovendien een rechtstreekse confrontatie met Libië vermijden, waarvan 500 militairen zojuist in N'Djamena waren aangekomen om de facties o.l.v. president Goukouni Oueddei tegen de troepen van Hissene Habre te steunen.

De Franse troepen hadden zich de laatste maanden belast met het doen functioneren van de openbare diensten zoals de water- en elektriciteitsvoorziening. Zij verzorgden en bewaakten oliedepots, hielden de veerpont over de rivier de Chari in bedrijf en regelden het onderhoud van de twee voornaamste hospitalen.
De terugtrekking van de Franse troepen zou niet alleen deze voorzieningen in gevaar brengen, maar ook de veiligheid van de ca. 250 Fransen die in het zuiden van Tsjaad wonen.

Op 28 april verklaarde president Goukouni Oueddei te Lagos dat hijzelf om de terugtrekking van de Franse troepen had gevraagd. Daarover waren de voorgaande week onderhandelingen gevoerd met Martin Kirsch, de adviseur van de Franse president voor Afrikaanse zaken.
Die dag werd een begin gemaakt met de evacuatie van het zware materieel en de voorraden van het Franse leger in Tsjaad.

OAE-vredesmacht

Voorts verklaarde de Tsjadische president op 28 april te Tsjaad: ,,Mijns inziens is het niet gewenst thans een Afrikaanse troepenmacht naar Tsjaad te sturen. De enige oplossing die het Tsjadische volk zou kunnen redden, is dat deze strijd een overwinnaar oplevert. Ik pleit vóór een militaire oplossing."
In de marge van de economische topconferentie hielden elf * staatshoofden of delegatieleiders zich in Lagos bezig met het Tsjadische probleem. Zij werden het in de vroege morgen van 30 april – naar het schijnt met uitzondering van Libië – eens over het vinden van een ,,Afrikaanse" oplossing voor

* De elf staten waren: Libië, Niger, Nigeria, Kameroen, Centraal Afrikaanse Republiek en Soedan (alle grenzend aan Tsjaad) alsmede Senegal, Kongo, Benin. Togo en Guinee.

het conflict alsmede over de noodzaak die snel aan de betrokken partijen op te leggen. Als vertrekpunt voor elke oplossing werden bepaald het akkoord van Lagos van 21 aug. 1979 (pag. 54712-1979) en het door president Eyadema gesloten bestandsakkoord van 6 april 1980. Opnieuw werd gekozen voor het zenden van een Afrikaanse vredesmacht, waarvoor Benin, Guinee en Kongo detachementen zouden leveren, terwijl diverse lidstaten, w.o. Nigeria en Senegal, voor de financiering van de operatie en het transport van de ongeveer 2.000 man en hun materieel zouden zorgen.

De verantwoordelijkheid voor het uitvoeren van deze maatregelen, in het bijzonder het bereiken van een nieuw staakt-het-vuren, werd toevertrouwd aan een commissie van drie staatshoofden – Shehu Shagari van Nigeria, Sekou Touré van Guinee en Gnassingbe Eyadema van Togo – onder voorzitterschap van president Leopold Senghor van Senegal. Afgesproken werd dat als een Afrikaanse oplossing binnen een maand niet uitvoerbaar bleek, er dan zonder verder dralen een beroep zou worden gedaan op de VN. De secretaris-generaal van de OAE, Edem Kodjo, deelde op 30 april mee dat president Goukouni Oueddei het sturen van een Afrikaanse vredesmacht in de ochtendzitting had aanvaard, ,,omdat Afrika hem dat vroeg". Een door Hissene Habre gestuurde delegatie was van de bijeenkomst uitgesloten.

Inmiddels waren op 30 april in N'Djamena hevige gevechten geleverd in de noordelijke en zuidelijke buitenwijken van de stad. Uit het noorden waren verscheidene honderden militairen van het FAC ter ondersteuning van president Goukouni Oueddei aangekomen, terwijl de troepen van vice-president Kamougue een nieuwe aanval zouden hebben uitgevoerd op de zuidflank van Habres troepen. Die dag werd de kathedraal van N'Djamena door brand ten gevolge van een fosforbom geheel verwoest.
Op 2 mei werden meer dan 250 granaatexplosies geregistreerd – een van de hoogste cijfers sinds het begin van de vijandelijkheden.
Nadat de laatste Franse burgers – een veertigtal – N'Djamena op 15 mei hadden verlaten, werd de terugtrekking van de Franse troepen op 16 mei voltooid. Tegelijk werd een Frans consulaat-generaal geopend in Moundou om de contacten te verzorgen met de 160 Franse staatsburgers die in het zuiden van Tsjaad waren achtergebleven. Voorts werd meegedeeld dat het militaire hospitaal van 100 bedden, dat sinds 1 april te Kousseri aan de oever van de Chari in Kameroen door de EMMIR (Elément médical militaire d'intervention rapide) was gevestigd, zou blijven functioneren.

Terreinwinst voor Habre. Libische *interventie*

Op 7 juni meldde Le Monde dat de troepen van Habre (FAN), die reeds grote zones in het oosten en het ceritrum van Tsjaad onder controle hadden, zich dezer dagen meester hadden gemaakt van verscheidene belangrijke plaatsen in het noordelijke deel van het land. Eind mei zouden de aanhangers van Habre zonder slag of stoot de controle hebben verworven over Faya-Largeau, de hoofdstad van de BET (de drie ,,departementen" Bornou, Ennedi en Tibesti), dat sinds bijna drie jaar de voornaamste basis in het achterland van het staatshoofd Goukouni Oueddei was. Tevoren hadden troepen in de oase Fada. die tot dusver tot de FAP behoorden, zich bij de FAN aangesloten.
Reeds omstreeks vier weken geleden, aldus Le Monde (7-6), waren versterkingen uit het noorden – deels uitgerust in Libië – er niet in geslaagd de weg tussen Abeche en N'Djamena af te snijden, welke de FAN in staat stelt regelmatig wapens en munitie uit Egypte via Soedan te ontvangen; in tegendeel die versterkingen hadden zware verliezen geleden ter hoogte van Ati. De troepen van Goukouni Oueddei (FAP), te zeer geconcentreerd in N'Djamena, schenen gevaarlijk van hun achterland te zijn afgesneden, terwijl de piste van het vliegveld van N'Djarnena, die zij controleren, onbruikbaar is. omdat die onder het vuur van de FAN ligt.
Op 6 juni veroverde de FAN het presidentiële paleis in N'Djarnena, gelegen in de regeringswijk, op de FAP en ook het PTT-complex in de loop van een op 2 juni begonnen FAN-offensief.
Op 7 juni sprak een FAP-vertegenwoordiger tegen dat het garnizoen van Faya-Largeau zich bij de FAN had aangesloten; ook zou de FAN een fors echec hebben geleden bij de strijd om het presidentiële paleis in N'Djamena. In eik geval duurde de strijd daar op 8 juni nog voort.
Die dag beweerden Habre's aanhangers dat een door Libië geleide gevechtseenheid van 300 man in N'Djamena was aangekomen. Ook zouden door Libië geleide troepen gevechten leveren in Ati. Maar zij waren daar en in N'Djamena door troepen van Habre teruggedreven. Ooggetuigen in de hoofdstad verklaarden, aldus AFP (15-6), dat een 200 man sterk Libisch contingent, dat op 5 juni was gearriveerd, op 13 juni posities van de FAN bij het vliegveld had aangevallen met mortier- en artillerievuur. Later zouden Habre's troepen zich na een succesvolle tegenaanval niettemin van posities bij het vliegveld hebben teruggetrokken.

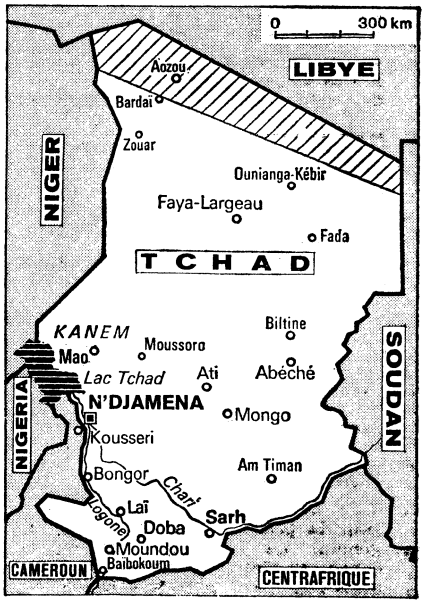

(Le Monde 13-2-'80)

Op 15 juni stelde het Libische staatshoofd, kolonel Kadhafi, in een rede t.g.v. de 10de verjaardag van het vertrek van de Amerikaanse troepen uit zijn land dat de Libische regering ,,niet zal interveniëren in de binnenlandse aangelegenheden van Tsjaad". Hij zei voorts: ,,Onze politiek bestaat uit het steunen van het Tsjadische volk en zijn voorhoede, het Frolinat, tegen het kolonialisme en het fascisme in Tsjaad en in Afrika. (. . .) Het Libische volk moet in de binnenlandse strijd van Tsjaad alleen financieel tussenbeide komen in het kader van een officieel verdrag, getekend door Libië en Tsjaad en gedeponeerd bij de Organisatie voor Afrikaanse Eenheid."
Dezelfde dag maakte radio-Tripoli officieel bekend dat Libië een verdrag met Tsjaad had getekend, dat de ,,materiële en geestelijke aanwezigheid van het Libische volk naast dat van Tsjaad" zal regelen om ,,een eind te maken aan de oorlog in dat land, de stabiliteit te verzekeren en het land weer op te bouwen".

De voorzitter van de ,,democratische revolutionaire raad" (of het nieuwe Vulkaanleger) – een van de elf facties in de voorlopige regering van nationale eenheid. die geleid werd door Acyl

Ahmat –, Chaibo Bichara, leverde op 24 juni voor het Franse tv-station TF 1 scherpe kritiek op de Afrikaanse politiek van kolonel Kadhafi. Hij beweerde: ,,De ambitie van de Libische kolonel is van Tsjaad een mohammedaanse en Arabische staat te maken... Er is een islamitisch leger dat Tsjaad is binnengevallen... en dat op een zeer geschikt moment naar Senegal zal trekken. De militairen van dit leger worden opgeleid in Bengasi, Sirt en Djedel... Zij zijn samengesteld uit Nigerijnen, Tsjadiërs en Malinezen... Hun aantal bedraagt vijf duizend..." Volgens Chaibo Bichara had dit leger tot taak in de eerstkomende vijf jaar controle uit te oefenen op de islamitische republiek van de Sahara, ,,die zou worden geschapen door de overheersing van Niger, Mali en Senegal". (Zie ook pag. 555/1).

De Internationale Commissie van het Rode Kruis (ICRK) had op 4 juni in Geneve bekend gemaakt dat zij haar werkzaamheden in de zone van Habre eind juni zou stopzetten. omdat het er te gevaarlijk was geworden. Nadat kennelijk reeds eerder dan aangekondigd de ICRK-post in de zone van Habre werd opgegeven, moest ook de ICRK-afvaardiging in de zone van Goukouni Oueddei naar Kousseri worden teruggetrokken. Op 4 juli werd te Geneve meegedeeld dat er sinds 14 dagen geen medewerker van de ICRK meer in Tsjaad werkzaam was.

De OAE en *Tsjaad*

Op 29 juni besloot de ministerraad van de OAE zijn 35ste zitting in Freetown, de hoofdstad van Sierra Leone. Deze zitting diende ter voorbereiding van de 17de topconferentie van de OAE, die op 1 juli eveneens in Freetown moest beginnen. De ministers hadden op de laatste dag van hun beraad vier uur extra nodig om het over de tekst van een ontwerp-resolutie 'over het Tsjadische conflict eens te worden.

In dit document bevestigden de ministers hun voornemen om een neutrale Afrikaanse troepenmacht naar Tsjaad te sturen. De ministerraad verzocht ,,de lidstaten van de OAE, die ervoor de middelen hebben, voor eigen kosten bij te dragen" tot de vorming van zo'n vredesmacht. Tot dusver, en in overeenstemming met de akkoorden van Lagos – waarvan de geldigheid opnieuw werd bevestigd – zou die vredesmacht, althans op papier, uit eenheden van Benin, Kongo en Guinee bestaan. Maar door het ontbreken van een reële politieke wil en voldoende financiële middelen, aldus Le Monde (1-7), had die vredesmacht nooit ter plaatse zijn controlemissie m.b.t. de controle op een staakt-het-vuren kunnen verwezenlijken.
De uitnodiging van de ministerraad wees duidelijk op een uitbreiding van de vredesmacht tot ,,rijke landen" die voor eigen rekening troepen moesten leveren, waarbij de logistieke en operationele kosten door vrijwillige bijdragen moesten worden gedekt, aldus OAE-woordvoeder Peter Onu. De experts van de OAE hadden de globale kosten van de operatie berekend op $62 mln, en buiten Nigeria hadden weinig landen de middelen om er zelfs maar een miniem deel van hun beperkte budget aan te wijden.
Voorts besloot de ministerraad dat ,,in geval van mislukking in de twee maanden na de topconferentie van Freetown" – d.w.z. vóór 4 september – ,,de OAE aan de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties door tussenkomst van de groep van Afrikaanse landen zou vragen de financiële middelen, nodig voor het herstel van de vrede in Tsjaad, te verschaffen". Peter Onu weigerde te preciseren of men de VN om geld of troepen of beide zou vragen.
Tegen deze ,,internationalisering" van de Tsjadische crisis verzette zich de delegatie van de Tsjadische regering van nationale eenheid van president Goukouni Oueddei. De minister van buitenlandse zaken, Acyl Ahmat, verklaarde de week tevoren: „Wij wensen het probleem niet te internationaliseren."
Tevens veroordeelde de ministerraad in zijn ontwerp-resolutie ,,de herhaaldelijke daden van inmenging van de kant van Afrikaanse landen en vreemde mogendheden", wat volgens Le Monde een nauwelijks verhulde toespeling op Libië was.

Inmiddels was in Freetown ook een delegatie van Hissene Habre aanwezig, die geen toegang tot de conferentiezaal had. Deze delegatie, bestaande uit Mahamat Saleh Ahmat (de ontslagen minister van financiën) en Michel Froud (oud-directeur politieke zaken op het ministerie van buitenlandse zaken), poogde de gebeurtenissen in de wandelgangen te beïnvloeden. Ahmat verklaarde: ,,Een minderheid – bedoeld Libië en zijn vrienden – doet alles om een vreedzame oplossing van het conflict te verhinderen." Froud stelde: „Wij wensen een politiek compromis. Maar om de vrede te sluiten moeten er twee zijn. Goukouni heeft de akkoorden van Lagos geschonden."

Op de openingsdag van de 17de OAE-topconferentie voerde de interim-voorzitter van de OAE, de Senegalese president Leopold Sedar Senghor, op 1 juli o.m. het woord over Tsjaad. Zijn voorkeur ging daarbij uit naar een interventie van de VN. ,,Dat zal niet zijn een manifestatie van het onvermogen van Afrika zijn eigen moeilijkheden op te lossen, maar veeleer een bewijs van wijsheid. Wijsheid om op te roepen tot hulp, wanneer men in nood verkeert", aldus Senghor. Ook de secretaris-generaal van de OAE, Edem Kodjo, vroeg op 2 juli de aandacht voor de burgeroorlog in Tsjaad, Hij stelde vast dat ,,er een land sterft, terwijl wij toekijken." Hij wees op de beperkingen van de OAE, die bleken uit het feit dat bij de poging om $60 mln bijeen te brengen voor het financieren van een vredesmacht, slechts $300.000 was ingezameld. Hij deelde mee dat de OAE de VN wilde benaderen om te kijken of deze organisatie het conflict kon helpen oplossen. Daarbij werd gedacht aan een overwegend uit Afrikanen bestaande VN-vredesmacht.
Tenslotte bekrachtigden de staatshoofden de ontwerp-resolutie van de ministerraad, d.w.z. er zou door de OAE een Afrikaanse vredesmacht worden gevormd en mocht dat binnen één maand – en niet meer twee maanden – niet lukken, dan zou een beroep om hulp op de VN worden gedaan.
President Goukouni Oueddei, die met voldoening vaststelde dat de OAE zijn regering bleef steunen, zei dat hij ,,geen enkele vorm van buitenlandse inmenging in een zuiver intern probleem zou tolereren". Ook verwierp hij de eventuele komst naar Tsjaad van een VN-contingent, wat z.i. slechts zou beogen ,,Hissène Habre te doen herleven".

Aanzet tot en mislukking van vredesconferentie in Lomé

Op 8 aug. brachten de ministers van buitenlandse zaken van Togo en Guinee, resp. Anani Akakpo Ahianyo en Abdoulaye Touré, in het kader van de OAE-resolutie een bezoek aan N'Djamena. Op 10 aug. deelde Ahianyo te Lomé mee dat rechtstreekse onderhandelingen over de invoering van een staakt-het-vuren in Tsjaad op 20 aug. in de Nigeriaanse hoofdstad Lagos zouden kunnen beginnen tussen de diverse in het conflict betrokken partijen. De partijen van Goukouni Oueddei en Hissène Habre hadden naar zijn zeggen het beginsel van een ronde-tafel-conferentie in Lagos niet verworpen.
De aangekondigde conferentie ging echter niet door, hoewel de twee presidenten Eyadema (Togo) en Sekou Touré (Guinee) de leiders van de Tsjadische facties daartoe hadden uitgenodigd.
Op 21 aug. arriveerde Hissène Habre in de Togolese hoofdstad Lomé en op 22 aug. kondigde de adjunct-secretaris-generaal van de OAE, Peter Onu, aan dat nu een conferentie van de diverse Tsjadische facties in Lomé zou worden gehouden,
Op 24 aug. maakte de subcommissie van de OAE voor Tsjaad bekend dat

ook deze conferentie was uitgesteld, nadat president Goukouni Oueddei per telegram had laten weten niet te kunnen komen ,,vanwege de huidige situatie in Tsjaad en de noodzaak langer uitstel te krijgen voor de voorbereiding". Inmiddels was vice-president Kamougue op 23 aug. in Lomé gearriveerd.
Op 28 aug. ontving de Franse president Giscard d'Estaing het Senegalese staatshoofd Senghor, die na afloop verklaarde dat nu de Afrikaanse staatshoofden in hun pogingen om een neutrale vredesmacht in het kader van de OAE tot stand te brengen had den gefaald, zij zich tot de VN hadden moeten wenden. Hij verwachtte dat in de maand september een VN-vredesmacht zou worden opgericht.

Op 30 aug. ontving de Guinese president Sekou Touré in Conakry Hissene Habre, die vervolgens op 1 sept. in Dakar een ontmoeting had met de Senegalese premier Abdou Diouf. In een op 2 sept. door het Senegalese dagblad *le Soleil* gepubliceerd interview noemde Hissene Habre Libië ,,de voornaamste vijand" van Tsjaad, maar hij stelde tegelijk dat ,,de Franse regering een groot stuk verantwoordelijkheid heeft voor wat in Tsjaad gebeurt". ,,Frankrijk wil een federale staat; welnu wij menen dat het federalisme neerkomt op de vernietiging van Tsjaad", aldus Hissene Habre.

Eerder, op 11 aug., had Habre Frankrijk en Libië ervan beschuldigd ,,het eens te zijn om Tsjaad te verdelen" en elk ,,een stuk van Tsjaad" te nemen. Eind augustus beschuldigde de vice-voorzitter van de commandoraad van Habre's FAN Frankrijk ervan wapens en munitie te leveren aan de troepen van wresident Goukouni Oueddei, wat op 1 sept. categorisch werd tegengesproken door het Franse ministerie van buitenlandse zaken.

Op 9 sept. verklaarde vice-president Kamougue te Parijs een interventie van VN-troepen in Tsjaad ,,nutteloos" te vinden. Hij erkende dat Faya-Largeau zich thans in handen van de FAN van „rebellenchef" Hissene Habre bevond. Het ging volgens Kamougue niet aan ,,een regering en een rebellenchef op voet van gelijkheid te behandelen" en ,,niemand zal ons Hissene Habre als president van de republiek opdringen". Volgens Kamougue (*AP* 11-9) was de tijd voor onderhandelingen met de rebellen definitief voorbij. Er was nog slechts plaats voor een militaire oplossing. „In onze situatie zouden wij zelfs wapens van de duivel persoonlijk aannemen", aldus Kamougue, maar ,,wij zijn noch pro-Libisch noch pro-Russisch". In diezelfde week werd Kamougue te Parijs ontvangen door de Franse minister van samenwerking, Galley.
Op 15 sept. verliet de minister van buitenlandse zaken, Acyl Ahmat, Bagdad voor een bezoek aan Damascus.
Op 17 sept. zette president Goukouni Oueddei zijn opvattingen uiteen in een interview met Le Monde.

Hij verklaarde o.a.: ,,Onderhandelen met Hissene Habre? Maar dat is het voorbereiden van een nieuwe oorlog. Hissene is een rotte appel, wij zullen nooit met hem onderhandelen. (. . .) De Strijdkrachten van het Noorden (FAN) zouden onmiddellijk met ons vrede sluiten. als die man er niet was . . ."
Op de vraag of er dan geen conferenties meer zouden worden gehouden zei Goukouni Oueddei: „Wij zullen naar Lomé gaan om over vrede te spreken, wanneer de Tsjadische regering van nationaie eenheid (GUNT) . . . dat zal hebben besloten en op de dag. waarop. . . de organiserende landen (Togo en Guinee) zullen ophouden deze onderhandelingen voor te stellen als een bijeenkomst van de verschillende Tsjadische stromingen. Als er een ontmoeting plaats vindt, dan is dat een ontmoeting tussen een legale regering en een rebellenfactie."
Volgens de president was vice-president Kamougue „zuiver toevallig" op 23 aug. tegelijk met Hissene Habre in Lomé. Kamougue maakte naar zijn zeggen een diplomatieke tournee langs verscheidene Afrikaanse landen en hij vertrok naar Frankrijk ,,om in Parijs in het bijzonder te verklaren dat men ons nooit de rebel Habre aan het hoofd van dit land kan opdringen. Giscard d'Estaing moet begrijpen, dat hij nooit zijn politiek aan Tsjaad zal kunnen dicteren. Laat hij ophouden over federatie te spreken. Het Tsjadische volk zal zelf over zijn toekomst beslissen."
Wat betreft de Libische hulp die hij op aandringen van Acyl Ahmat, zijn minister van buitenlandse zaken, had aanvaard, zei de president: ,,Om de crisis die wij doormaken te regelen, zijn wij bereid de hand uit te steken naar welke bevriende regering ook". De kwestie van de door Libië sinds 1973 bezette Aouzou-strook ,,zal vreedzaam worden geregeld, door onderhandelingen en niet door de wapenen", aldus Goukouni Oueddei, die opnieuw het voorstel van de Senegalese president Senghor om een beroep te doen op de VN van de hand wees.

Op 17 en 18 sept. kwam het in N'Djamena tot zeer hevige gevechten. Toen hadden de FAN nog steeds de Afrikaanse wijk, d.w.z. tweederde van de hoofdstad, in hun bezit, terwijl de regeringstroepen de regeringswijk en de zuidelijke buitenwijk Farcha bezetten. De regeringstroepen bestonden volgens Le Monde (17-9) uit bijna 3.000 man van de FAP, een paar honderd man van de FAT, 400 a 500 man van het FAC en enkele tientallen leden van andere facties. De Libische vliegtuigen, die de ,,coalitie"-troepen van de regering van wapens voorzien, moesten in Douguia (90 km van N'Djamena) landen, omdat de FAN over Sam-raketten beschikt die de toestellen op het vliegveld van de hoofdstad kunnen vernietigen.
De troepen van Habre, die sinds het begin van de strijd praktisch omsingeld schenen, hadden de mogelijkheid naar Abeche te gaan om zich van wapens voorzien en zij trokken profijt. evenals de andere troepen, van de neutraliteit van de autoriteiten van Kameroen voor de voedselvoorziening en de brandstofleverantie.
De oorlog zou toen reeds 4.000 a 5.000 slachtoffers hebben gevergd, terwijl het aantal vluchtelingen op bijna 100.000 werd geraamd.

Op 8 okt. werd gemeld dat de ICRK besloten had al haar operaties in Tsjaad op te schorten, omdat onvoldoende waarborgen van de strijdende partijen waren ontvangen.
Op 9 okt. was er voor het eerst sinds het begin van de burgeroorlog sprake van een luchtmachtactie. Een niet-geïdentificeerd straalvliegtuig bestookte toen posities van de FAN in N'Djamena. Op 6 okt. had de FAN een ,,algemeen offensief' ontketend tegen de FAP en toen een gendarmeriekamp aan de noordkant van de Europese wijk veroverd. De volgende dag zou de FAN de luchtmachtbasis gedeeltelijk hebben omsingeld.
Op 10 okt. zou de FAP een tegenaanval hebben ingezet, waarbij het gendarmeriekamp zou zijn heroverd. De FAN zou toen de luchtmachtbasis hebben ontruimd, terwijl opnieuw een bombardement door een niet-geidentificeerd vliegtuig op N'Djamena werd gemeld.
Op 13 okt. vond een vierde soortgelijke luchtaanval plaats. In Franse militaire kringen was men van mening dat het betreffende toestel een Libische jachtbommenwerper van het type Toepolew-22 was. De bombardementen en de opleving van de strijd werden in verband gebracht met de aan de gang zijnde voorbereidingen van een nieuwe vredesconferentie.

Op 9 okt. had de Togolese minister van buitenlandse zaken, Anani Akakpo Ahianyo, meegedeeld dat de aanstaande verzoeningsbijeenkomst op een nog niet vastgesteld tijdstip te Lomé zou worden belegd op initiatief van Togo. Aan die bijeenkomst zou worden deelgenomen door de subcommissie van de OAE (Togo, Benin, Kongo en Guinee), de GUNT o.l.v. president Goukouni Oueddei en de FAN-commandoraad o.l.v. Hissene Habre.
Op 15 okt. arriveerde Goukouni Oueddei in Lomé. Nadat ook Hissene Habre daar – met vertraging – was aangekomen, begon op 18 okt. onder auspiciën van de OAE de geplande ,,vredesconferentie" voor het uitwerken van een wapenstilstand in Tsjaad. Maar na één dag werd de conferentie op 19 okt. zonder resultaat beëindigd. Als eerste had Habre het overleg afgebroken. (Volgens *AP*

woonde een vertegenwoordiger van Sierra Leone i.p.v. een afgevaardigde van Benin de conferentie bij).
De secretaris-generaal van de OAE, Kodjo, verklaarde na afloop dat de werkzaamheden van de OAE-subcommissie nu op het niveau van de ministers van buitenlandse zaken zouden worden voortgezet.
Op 21 okt. stelde deze subcommissie te Lomé een ontwerp-regeling op, die o.m. voorzag in een staakt-het-vuren per 15 nov.. demilitarisering van N'Djamena (met terugtrekking van de aanwezige troepen tot op 100 km van de hoofdstad), het sturen van een neutrale vredesmacht (van de OAE) en van een commissie van waarnemers alsmede vrije verkiezingen.

Libische inval gemeld

Op 4 nov. meldde de Israëlische televisie op grond van een bericht van de radio-amateur Michael Gurdus (die dit baseerde op enkele dagen intensief luisteren naar Libische radioberichten), dat twee Libische infanteriebrigades tot 200 km op het grondgebied van Tsjaad waren doorgedrongen en dat Libische Toepolew-22 bommenwerpers doelen verspreid over heel Tsjaad hadden gebombardeerd. De met tanks, artillerie en helikopters uitgeruste Libische troepen zouden een groot deel van de bergachtige streek van Tibesti onder controle hebben.
Volgens Gurdus werd de militaire actie persoonlijk geleid door de Libische leider, kolonel Kadhafi, die hiervoor een commandopost in het zuiden van Libië zou hebben ingericht.

Gurdus had in het verleden een groot aantal militaire acties in en rond het Midden-Oosten bekendgemaakt voordat deze door de betrokken autoriteiten werden toegegeven. Zo had hij als eerste berichten opgevangen over de Westduitse operatie die leidde tot de bevrijding van de gijzelaars in de Somalische hoofdstad Mogadiscio in okt. 1977 (pag. 67513-'77).

Tsjadische regeringskringen ontkenden op 5 nov. echter ,,categorisch" dat het Libische leger Tsjaad was binnengevallen. Wel meldden zij dat de drie noordelijke provincies van Tsjaad ,,volledig" onder controle van de Tsjadische regeringstroepen stonden.
Eveneens op 5 nov. werd vanuit Libië bericht dat een hoge Tsjadische regeringsdelegatie o.l.v. president Goukouni Oueddei in Tripoli was aangekomen om te spreken over ,,derebellie van Habre en de hulp die Habre krijgt van sommige reactionaire regimes".
Een prominent lid van de militaire factie van Habre was de vorige week in de Egytische hoofdstad Caïro waar hij ,,Egypte kwam inlichten over de stand van zaken in Tsjaad". Hoewel Egypte het ontkent wordt algemeen aangenomen dat Caïro de strijdkrachten van Habre van wapens voorziet die via Soedan het land worden ingevoerd.

Op 6 nov. meldde het Libische persbureau *Jana* dat president Goukouni Oueddei zojuist een bezoek van drie dagen aan Libië had beëindigd en dat hij samen met kolonel Kadhafi op 4 nov. een bezoek had gebracht aan Faya-Largeau. de hoofdstad van het noorden van Tsjaad.
Dit bericht bevestigde, aldus *Le* Monde (7-11), geruchten uit Yaounde (Kameroen) dat de FAN van Hissene Habre in het noorden van Tsjaad moeilijkheden ondervond. Zij zou de controle over het merendeel van de plaatsen hebben verloren, die zich eerder achter de FAN hadden geschaard. in het bijzonder Faya-Largeau.
Op 18 okt. hadden drie niet-geïdentificeerde vliegtuigen Faya-Largeau gebombardeerd en de troepen van Hissene Habre waren in gevechten verwikkeld met Libische eenheden, die toen met achterlating van een dertigtal doden zouden zijn verdreven. Volgens welingelichte bronnen waren de vliegtuigen die Faya-Largeau hadden gebombardeerd van het type Toepolew-22 B en waren zij afkomstig uit het noorden van Tsjaad. De FAN stelde dat de vliegtuigen opereerden vanaf de basis Wour, ingericht door Libiërs in het uiterste noorden van Tibesti, op door Libië bezet Tsjadisch gebied.
Libische troepen, waarvan de aanwezigheid in N'Djamena reeds in april was gesignaleerd, zouden ook door de FAN zijn verdreven tegen 20 okt. bij de noordelijke uitgang van de Tsjadische hoofdstad. Een van de vijf toen gevangen genomen Libische militairen zou hebben verklaard, dat hij begin oktober naar Tsjaad gekomen was met 500 andere soldaten om ,,N'Djamena met de grond gelijk te maken".
Hij had bevestigd dat hij eerst had verbleven in Dougia (op 80 km van N'Djamena, aan de oevers van de Chari) en dat hij later over de rivier naar Farcha was overgebracht, waar de commandopost van de coalitietroepen van Goukouni Oueddei was gevestigd, aldus Le Monde.

Ook op 6 nov. gaf Goukouni Oueddei indirect toe dat er Libische troepen in Tsjaad zijn, toen hij in Tripoli sprak van ,,de aanwezigheid van Libische militaire experts die ons land helpen".
Hij zei toen tevens dat ,,de militaire situatie in Tsjaad weldra op een radicale manier geregeld zal worden met militaire middelen en wel ten voordele van de wettige regering". Voorts zei hij over bewijzen te beschikken dat Egypte steun verleent aan Hissene Habre.

De Senegalese president Senghor verklaarde bij aankomst op het Parijse vliegveld Orly op 6 nov. dat kolonel Kadhafi zijn invloedssfeer niet alleen tot Tsjaad wil uitbreiden. ,,Kadhafi mikt op Niger, Mali, Senegal en Gambia." (Hij refereerde daarmee aan een pro-Libische staatsgreep die in de voorgaande week in Gambia zou hebben moeten plaatsvinden, zie een volgende aflevering.) Volgens Senghor wilde Kadhafi deze landen tot een door Libië beheerste Sahara-staat omvormen.

Op 7 nov. verklaarde de Franse minister van samenwerking, Robert Galley, tijdens het debat over de begroting van zijn departement o.a.: ,,Het schijnt zeer duidelijk dat eenheden van het Libische leger een verplaatsing naar het zuiden hebben uitgevoerd. (. . .) Zekere elemenen, die tot het islamitische Libische legioen schijnen te behoren, zijn op het strijdtoneel van N'Djamena verschenen en dat is uiterst zorgwekkend. Ik betwist noch bevestig het cijfer van 2.000 Libische strijders, dat door bepaalde persorganen is vermeld . . ."
Dezelfde dag bevestigde de Tsjadische vice-president Kamougue te Parijs dat de ontwikkeling van de militaire situatie te danken was aan de Libische interventie, maar hij weigerde te zeggen wat het belang van de door Libië verleende hulp was. ,,Het is mogelijk dat Libisch materieel aan ons is geleverd en gegeven de aard van dit zeer hoogontwikkelde materieel is het mogelijk dat Libisch personeel ter beschikking van de Tsjadische regering is gesteld. Dat is een normale situatie. . ."

Inmiddels had de subcommissie van de OAE het slotdocument over haar werkzaamheden voltooid. De delegatie van de subcommissie (Benin. Togo, Guinee en Kongo) vertrok op 2 nov. uit Lomé naar N'Djamena om Goukouni Oueddei en Hissene Habre dit document ter ondertekening voor te leggen, maar zij slaagde er niet in hen te ontmoeten ,,vanwege een gebrek aan coördinatie op het laatste moment", aldus het op 7 nov. te Lomé gepubliceerde officiële communiqué. *(Le* Monde, *NNZ, FAZ, NRC/H'blad,* The Times).

Uitgevers: Keesing B.V., Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam – Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B 2100, Deurne-Antwerpen, Keesinglaan 2-20.

STAATSGREEP IN GUINEE-BISSAU

Op 14 nov. 's avonds nam een hoofdzakelijk uit officieren bestaande Raad van de Revolutie onder voorzitterschap van premier Joao Bernardo Vieira de macht in Guinee-Bissau over. De afgezette president Luis de Almeida Cabral zou zijn gearresteerd. Verscheidene leden van de verdreven regering wisten vooralsnog aan arrestatie te ontkomen, zoals de minister van de strijdkrachten, majoor Umaru Djalo, en de minister van economische planning, Vasco Cabral (geen familie van de afgezette president), die een schuiiplaats vond in de Zweedse ambassade, nadat hij bij een poging tot arrestatie door de troepen van majoor Vieira gewond was geraakt.
Bij de staatsgreep vielen twee doden: Antonio Buscardini, het hoofd van de veiligheidsdienst, en Otto Schatt, een vooraanstaand lid van de regeringspartij, de PAIGC (Partido Africano da Independencia da Guiné e Cabo Verde). De enige schietpartij in de hoofdstad Bissau zou zich hebben voorgedaan, toen troepen het militaire hoofdkwartier aldaar omsingelden.
De nieuwe Raad van de Revolutie bestaat alleen uit zwarte Guinezen; de tot de kleurlingen gerekende Kaapverdianen, die onder president Luis Cabral een overheersende rol speelden, maakten geen deel uit van de Raad. Hoewel de Raad van de Revolutie door Guinese officieren wordt beheerst, omvat deze ook enkele politiek-gematigde burgers, w.o. Victor Freire Monteiro, de gouverneur van de Centrale Bank, aldus de Portugese radio.
In een door radio-Bissau vlak na de staatsgreep uitgezonden communiqué stelde de Raad van de Revolutie dat ,,het doel van deze revolutie is een einde te maken aan alle onrechtvaardigheden die het volk van Guinee-Bissau steeds heeft moeten doormaken".

Volgens waarnemers werd de staatsgreep veroorzaakt door de zeer omstreden aanvaarding, op 10 of 11 nov., van een nieuwe grondwet, die de bevoegdheden van de president drastisch uitbreidde ten koste van die van de premier. Krachtens de nieuwe constitutie zou Luis Cabral behalve staatshoofd ook regeringsleider worden, Ook werd in de nieuwe grondwet de eenwording met de Kaapverdische eilanden expliciet genoemd.

De nieuwe leider. de 41-jarige Joáo Bernardo Vieira, is een van de grote leiders uit de bevrijdingsstrijd tegen Portugal, waarin hij bekend stond onder de guerrillanaam ,,commandant Nino". Hij sloot zich in 1960 bij de PAIGC aan. Hij was sinds 1973 secretaris van de PAIGC en voorzitter van de Nationale Volksvergadering. Van sept. 1973 tot 1978 was hij commissaris (minister) van de strijdkrachten. In 1978 onderbrak hij op verzoek van president Cabral zijn militaire studies op Cuba, om het premierschap van Guinee-Bissau op zich te nemen ais opvoiger van de bij een auto-ongeluk omgekomen Francisco Mendes (pag.760/1-'78). Hoewel Vieira door Portugese autoriteiten wel de ,,Che Guevara van Afrika" werd genoemd, werd hij door aanhangers van Cabral in Lissabon toch als ,,gematigd" bestempeld.

Minister van buitenlandse zaken, Victor Saude Maria, die zijn ambt behield, verklaarde dat Guinee-Bissau zijn politiek van niet-gebondenheid zou voortzetten. ,,De republiek Guinee-Bissau zal zijn vriendschapsbanden met alle bevriende landen, in het bijzonder zijn buurstaten, op basis van het internationale recht, de beginselen van de nationale onafhankelijkheid en gelijkheid tussen de staten, de niet-inmenging in de interne aangelegenheden, de vreedzame coëxistentie en de niet-gebondenheid blijven ontwikkelen en versterken", aldus de door de radio uitgezonden verklaring van minister Saude Maria.

João Bernardo Vieira

Perscommentaren

De Volkskrant (18-11) schreef o.a.: ,,Met de staatsgreep (. . .) is een al jaren onder de oppervlakte wroetend verzet tegen de overheersing van een groep kleurlingen (de assimilados) tot een uitbarsting gekomen. (. . .)
De staatsgreep lijkt geboren uit de wens een einde te maken aan de overheersende rol van de Kaapverdianen, die tot de groep kleurlingen worden gerekend. De nieuwe leider Vieira (. . .) heeft zich altijd fel gekeerd tegen Cabrals streven een eenheid te vormen met de Kaapverdische eilanden. (. . .) Vieira lijkt nu aan te sturen op een complete breuk met de Kaapverdische eilanden en met de PAIGC. de partij die in beide landen aan de macht is. Sinds de coup wordt in berichten van radio-Bissau met geen woord meer over de PAIGC gerept.

De nu geëxplodeerde tweespalt binnen de bevolking is een Portugese erfenis. De Portugezen hebben in vijfhonderd jaar koloniale overheersing niets gedaan aan de opleiding van ambtenaren, onderwijzers, technici en medisch personeel. De zwarte bevolking kreeg een onderwijs voorgeschoteld tot een niveau van de vierde klas lagere school. Alleen de assimilados werd de kans geboden in Lissabon verder te studeren.
Met deze politiek probeerden de Portugezen een elite-ambtenarenkorps te creeren, dat – zo hoopten ze – tijdens de onafhankelijkheidsstrijd aan Portugese zijde zou staan. Veel assimilados echter sloten zich aan bij de PAIGC, die in 1956 door de in Lissabon afgestudeerde agronoom Amilcar Cabral was opgericht. Onder de bezielende leiding van Amilcar, een vriend van de latere president van Angola Agostinho Neto, streden de Kaapverdianen en Guineeers gezamenlijk als een gesloten front tegen de Portugese vijand. Amilcar. die een marxistisch-leninistische politiek voorstond, werd in januari 1973 vermoord. Zijn halfbroer Luis nam de leiding over de PAIGC over, riep in september 1973 de onafhankelijkheid uit over de reeds bevrijde gebieden en leidde het land ten slotte in augustus 1974 naar de totale vrijheid.
Luis stond, toen in oktober 1974 de laatste Portugese troepen het land hadden verlaten en de euforie van de overwinning was weggeëbd, welhaast voor een onmogelijke taak. Een door de vrijheidsstrijd volkomen verwoest land moest vanaf de grond worden opgebouwd vrijwel zonder administratief en technisch kader. Bovendien hadden de Portugezen het land volkomen verwaarloosd achtergelaten met een nauwelijks ontwikkelde landbouw, vrijwel zonder infrastructuur en behalve een grote bierbrouwerij voor het Portugese leger. zonder industrieën. Bij de onafhankelijkheid was vrijwel de hele plattelandsbevolking analfabeet, terwijl medische verzorging op het platteland nagenoeg ontbrak. Luis stippelde een socialistisch beleid uit dat de nadruk legt op de ontwikkeling van de landbouw – Guinee-Bissau exporteert pinda's en palmpitten – de gezondheidszorg en het onderwijs.

Hij haalde vanwege het gebrek aan nationaal kader, een groot aantal buitenlanders (met

Weekblad 49ste jaargang No. 2563, pag. 31823-31838

name Angolezen, Brazilianen. Joegoslaven en Kaapverdianen) binnen. die belangrijke posten in het overheidsapparaat kregen toebedeeld. De Kaapverdianen, nakomelingen van Guinese slaven en Portugese handelaren, hebben vanaf het begin een stevig stempel gedrukt op het beleid. De meeste directeuren, een aantal ministers en ook Luis Cabral zelf, zijn van Kaapverdische afkomst. Zij vormden in de hoofdstad Bissau een bourgeoisie van kleurlingen, die zich – tegen de socialistische principes in – een tamelijk luxe levensstijl permiteerden.
Deze nieuwe bourgeoisie is een doorn in het oog voor de jonge ambitieuze Guineers, die na de onafhankelijkheid in het buitenland gingen studeren en nu langzamerhand naar het vaderland terugkeren. Zij stuitten op de buitenlanders op hoge posten, die ze zelf zo graag zouden bekleden. Het laatste jaar nam het verzet vanuit Lissabon aangewakkerd, door een groep rechtse ballingen, tegen de buitenlandse en vooral Kaapverdische invloed toe. De ballingen. de anti-neo-kolonialistische patriottische unie van Guinee-Bissau (UPANG) zijn ook de eersten die de staatsgreep van vrijdagnacht hebben verwelkonid. In een verklaring maandag in Lissabon noemde de UPANG de staatsgreep een ,,daad van heroïsme en patriottisme". uitgevoerd door een groep gematigden die vindt dat ,,Guinee-Bissau voor de Guineers is". Dat de nieuwe leider Vieira dezelfde gedachte is toegedaan blijkt wel uit zijn eerste verklaring zaterdag vlak na de coup: .,Ons volk", zo zei hij. ,,heeft nu eindelijk het lot in eigen handen genomen."

NRC/H'blad (17-11) meldde over buitenlandse betrekkingen en oppositie o.a. het volgende:

,... .Tijdens de langdurige guerrilla kwam de hulp voor het straatarme Guinee-Bissau voornamelijk van Cuba, Rusland en China. Maar nu komt de economische bijstand voor het overgrote deel uit het Westen en alleen de jaarlijkse Zweedse hulp overtreft al de totale exportopbrengst van het land.
President Cabral heeft deze heroriëntatie fel verdedigd door de geneugten van een ,,nietgebonden beleid" te benadrukken. Tegelijkertijd hield hij de politieke teugels strak in handen: oppositiepartijen werden niet getolereerd. de regering had een monopolie over dc media, en afwijkende politieke opvattingen kwamen niet aan bod. Toch waren die er wel.
Vooral in de linkervleugel van de regerende PAIGC en in de jeugdorganisatie in deze regeringspartij (de JAAC) werd geklaagd over de toenemende ,,verrechtsing" onder president Cabral, verzette men zich tegen de groeiende afhankelijkheid van Westerse hulpverlening. en voelde men meer voor nauwere banden met het Oostblok.
Deze tegenstellingen zijn vermoedelijk toegespitst door het voornemen van de nu afgezette president Cabral om zo snel mogelijk tot een fusie te komen met de Kaapverdische eilanden. die in 1975 onafhankelijk werden. Beide landen zijn nu nog soevereine staten, maar ze worden tegelijkertijd beheerst door dezelfde Afrikaanse partij voor de onafhankelijkheid van Guinee-Bissau en Kaapverdië (PAIGC).
De president van Kaapverdië, Aristides Pereira, is secretaris-generaal van de partij en Luis Cabral was de onder-secretaris-generaal. De fusieplannen worden bemoeilijkt door het feit dat de beide landen elkaar economisch nagenoeg niets hebben te bieden. Zo kwam in 1977 slechts 0,4 % van de import van Guinee-Bissau uit de Kaapverdische eilanden, terwijl slechts 0,6% procent van de export naar dat eilandenrijk ging.
De fusielanden worden verder vertroebeld door het verzet in linkse kringen in Guinee-Bissau tegen de landingsrechten, die de Suidafrikaanse Lugdiens in Kaapverdie heeft. (. . .)
Het is nog onduidelijk in hoeverre (. . .) Vieira (. . .) achter de linkse oppositie staat. Wel meldde de radio-Guinee-Bissau zaterdag (15 nov.) dat de nieuwe machthebber de voorgenomen fusie met de Kaapverdische eilanden zal verijdelen."

Vrijlating Barbosa

Een van de eerste maatregelen die het nieuwe regime nam was de vrijlating uit dc gevangenis van Rafaël Barbosa, een voormalig voorzitter van het centrale comité van de PAIGC. Op 6 aug. was te Bissau vernomen dat tegen Rafaël Barbosa en nog twee anderen – Malan Sanha en Ladislav Justado – door de procureur-generaal van het militaire tribunaal de doodstraf was geëist wegens medeplichtigheid aan een mislukte staatsgreep op 18 nov. 1978. Barbosa's straf werd omgezet in levenslange dwangarbeid.

Op 18 nov. 1978 was een ..commando van opposanten" in Guinee-Bissau gearresteerd. nadat het vanuit Senegal was geïnfiltreerd ,,om sabotagedaden te plegen", aldus een toen uitgegeven officieel communiqué. Daarin werd tevens gemeld dat het ging om .,een bende contra-revolutionairen, geleid door een verrader Malan Sanha geheten, en samengesteld uit elementen van de voormalige Afrikaanse commando's van het koloniale Portugese leger". Het proces tegen de leden van dit commando was op 31 juli 1980 voor het militaire tribunaal van Guinee-Bissau begonnen.

Reactie Kaapverdische eilanden. *Grondwet*

Op de Kaapverdische eilanden kwam de regering op 15 nov. in een buitengewone zitting bijeen. Zij gaf een communiqué uit, waarin o.m. werd verklaard: ,,Uit hoofde van de speciale banden die de staten van Guinee-Bissau en de Kaapverdische eilanden hebben verenigd in het proces van nationale wederopbouw met de eenheid als doel" veroordeelt de regering de staatsgreep ,,als strijdig met de beginselen die steeds de PAIGC hebben geleid bij de oplossing van de problemen in zijn boezem, van welke aard die ook waren". Zij behield zich ,,het recht" voor ,,de tot dusver in de relaties tussen de twee staten ingenomen posities te herzien". Voorts verklaarde zij zich bereid ,,alle maatregelen te treffen om de terugkeer van de Kaapverdische staatsburgers die dat wensen te verzekeren".
De regering van president Aristides Pereira veroordeelde de staatsgreep ook als een ,,onwaardige daad".

Inmiddels had de Nationale Volksvergadering van de Kaapverdische eilanden, die op 5 juli 1975 de onafhankelijkheid had geproclameerd en met de opstelling van een grondwet was belast, de eerste constitutie van het land op 7 sept. 1980 goedgekeurd en daarmee haar mandaat beëindigd. Verkiezingen voor een nieuwe Nationale Vergadering zouden, naar de president volgens Reuter (Le Monde 26-10) aankondigde, op 7 dec. worden gehouden.

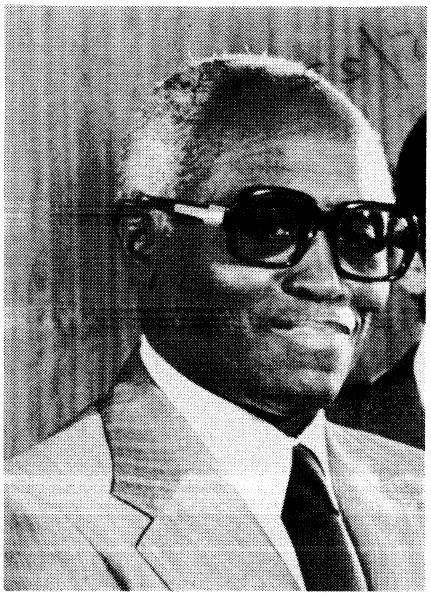
Aristides Pereira

In de preambule van de grondwet wordt de gelijkheid van rechten en plichten van alle burgers geproclameerd ongeacht geslacht. sociaal. intellectueel en cultureel niveau alsmede religieuze en filosofische overtuigingen. Buitenlandse burgers. die in de archipel wonen, wordt dezelfde rechten toegekend als de Kaapverdianen.
De grondwet erkent de vrijheid van mening en meningsuiting, de vrijheid van vereniging, vergadering en demonstratie. de vrijheid van religie, arbeidsrechten en -plichten, de bescherming van gezondheid, het recht op vorming en onderwijs alsook het recht op rechtshulp tegen handelingen, die de door de constitutie en de wet erkende rechten schenden.
De constitutie erkent drie vormen van eigendom: staatseigendom, coöperatief en particulier bezit.
De grondwet kent als staatsorganen een Nationale Volksvergadering als wetgevend orgaan. een president als uitvoerende macht en een premier.

Nieuw regime in Bissau erkend door Guinee. Geschil

Het nieuwe regime in Bissau werd op 15 nov. als eerste erkend door het buurland Guinee. De relaties tussen beide landen waren sinds begin 1980 verslechterd en op 7 sept. had de president van Guinee, Ahmed Sekou Touré, scherpe kritiek geuit op .,bepaalde leiders" van Guinee-Bissau, waarmee hij kennelijk Luis Cabral persoonlijk bedoelde, aldus Le Figaro (17-11).

Het geschil ging om olie-exploratie in een betwist zeegebied op de grens van beide landen ter hoogte van dc Bissagos eilanden. Het gebied was eenzijdig door Guinee geannexeerd zonder dat de toenmalige Portugese koloniale autoriteiten daarop hadden gereageerd.

Op 5 jan. 1980 had de regering van Guinee met de „Union Texas Petroleum" een conventie getekend voor de oprichting van een Guinese maatschapij voor olie-exploratie. Op 11 juli meldde radio-Lissabon dat Guinee-Bissau troepen aan de grens met Guinee had geconcentreerd en zijn luchtmacht in staat van alarm had gebracht.
In augustus veroordeelde de PAIGC de houding van Guinee, terwijl een waarschuwing werd gericht aan het adres van ..de derde partijen die zouden zijn aangelokt om deel te nemen aan deze prospectie-activiteiten", waarmee kennelijk de „Union Texas Petroleum" werd bedoeld.
Op 22 aug. verklaarde Sekou Touré in een rede voor het politburo van de staatspartij PDG over de aanspraken van Guinee-Bissau o.m. dat Guinee zijn territoriale wateren in 1964 had vastgesteld op basis van de koloniale grensdemarcatie uit 1886. Eind 1973 had Guinee voor het eerst voor de kust olieboringen laten uitvoeren en die waren in het voorjaar van 1977 en van 31 juli tot 19 aug. 1980 in een 2.440 km" groot gebied herhaald. De president vervolgde: „Thans. nu de imperialisten weten dat de territoriale wateren van Guinee olievoorraden bevatten. willen zij Guinee-Bissau benutten om voor ons problemen te scheppen." Maar Sekou Touré geloofde niet dat het broederland beoogde Guinee met geweld van enkele eilanden en een deel van zijn zeezone te beroven. zoals van belanghebbende zijde was gemeld. Regering en volk van Guinee waren bereid ..met het broedervolk van Guinee-Bissau een dynamische politiek van economische. sociale en culturele integratie te bespreken, die tenslotte tot herstel van de eenheid zou kunnen voeren, welke – laten wij het niet vergeten – de historische realiteit van onze gemeenschappelijke voorvaderen was".
In een op 8 sept. door radio-Conakry uitgezonden interview stelde Sekou Touré dat Guinee zich in het geschil met Guinee-Bissau zou houden aan de grens van de „breedtegraad 10'40'. vermeld in de Frans-Portugese conventie van 1886. Hij herinnerde eraan dat er vóór de kolonisatie „slechts één Guinee was, later verdeeld door Parijs en Lissabon".

De Guinese president beschuldigde de leiders van Guinee-Bissau ervan zich steeds tegen elke vorm van eenheid tussen de twee landen te hebben verzet. „Zijn al deze elementen authentiek van Guinee-Bissau riep Sekou Touré toen uit. *(Reuter,* AFP, *IHT,* de *Volkskrant, NRC/H'blad,* Le Monde, *Le* Fzgaro, *NZZ)*

WEST-EUROPA

BELGIË

NIEUWE REGERING VOOR HET PARLEMENT

Eerste minister Martens heeft op 24 okt. namens het nieuwe kabinet voor de Kamer en Senaat voorlezing gedaan van de volgende regeringsverklaring:

Ons land heeft af te rekenen met een moeilijke sociaal-economische toestand op een ogenblik dat het internationale leven somber en onzeker is. Indien wij de reeds ondernomen acties niet vlug aanvullen met krachtige herstelmaatregelen, zal de ganse bevolking de gevolgen van de crisis ondergaan en zal haar toekomst op gevaarlijke wijze worden bedreigd.
De Regering stelt zich thans aan U voor met een globaal sociaal-economisch herstelplan, dat het sluitstuk vormt van de Regeringsverklaring en van het Regeerakkoord.
Dit plan vertolkt de duidelijke wil van alle meerderheidspartijen om bij voorrang het herstel van onze economie te bewerken. De institutionele hervormingen hebben een nieuw politiek klimaat geschapen. Daardoor kunnen de Regering en het Parlement hun aandacht en energie hoofdzakelijk wijden aan de oplossing van onze sociaal-economische problemen.
Dit herstel zal de inzet en de medewerking van de ganse bevolking vereisen. Daarom zal het sociaal overleg voortgezet worden. De Regering zal aan de sociale gesprekspartners een aantal kernpunten van haar herstelplan voorleggen. vooral op het stuk van de bevordering van de tewerkstelling. de inkomensmatiging en de financiële sanering van de Sociale Zekerheid.
Omdat de inzet zo belangrijk is, overweegt de Regering het huidige sociaal overleg met een buitengewone Nationale Arbeidsconferentie af te ronden. Zij zal alles in het werk stellen om dit overleg te doen slagen. In geval van mislukking echter zal de Regering niet aarzelen haar volle verantwoordelijkheid op te nemen en de hersteltnaatregelen te treffen, die zich opdringen.
Dit herstel vergt van ons allen een grote inspanning om ons aan te passen aan de bestendige stijging van de energieprijzen en aan de steeds agressiever wordende concurrentie op alle buitenlandse markten. Op het gevaar af de levensstandaard van onze bevolking geleidelijk te zien aftakelen. moeten wij een groots investeringsprogramma realiseren om energie te besparen en ons industriëel apparaat te vernieuwen.
België heeft zich ongetwijfeld tot dusver onvoldoende ingezet om deze omschakeling te verwezenlijken.
Daarom moet de sanering van de overheidsfinanciën resoluut worden voortgezet. de rentabiliteit van de ondernemingen hersteld en de stijging van de inkomens afgeremd. Alleen onder die voorwaarden zal onze economie aan de bevolking de duurzame tewerkstelling en de levensstandaard bieden. waarop zij aanspraak maakt, en zullen wij bekwaam zijn onze betalingsbalans opnieuw in evenwicht te brengen.
De sanering van de openbare financien is de basisvoorwaarde voor het economische herstel. Zij zal nog meerdere jaren een prioritaire doelstelling blijven.
De nulgroei van de lopende uitgaven en de jaarlijkse vermindering van het netto te financieren saldo van de overheid met één procent van het B.N.P. zullen verwezenlijkt worden. De Leden van de Regering die bijkredieten vragen, zullen zich persoonlijk voor het Parlement moeten verantwoorden.
Nieuwe maatregelen. met inbegrip van wettelijke en reglementaire bepalingen, zullen worden getroffen om de strijd tegen de belastingontduiking te versterken en om belastingontwijking te voorkomen. De opbrengst daarvan moet in 1981 15 miljard bedragen.
Het belangrijkste punt van het herstelplan is ongetwijfeld het tewerkstellingsbeleid. Het industrieel-. energie- en landbouwbeleid alsook de bevordering van de uitvoer. zullen bijdragen tot verbetering van de globale tewerkstelling. Drie miljard zullen worden toegekend aan de K.M.O.'s met het oog op de vermindering van de lasten en de stimulering van de tewerkstelling. In de bouu-sector wordt tijdelijk in een selectieve teruggave van de B.T.W. van 10% voorzien. De deeltijdse arbeid zal worden aangemoedigd, onder meer door een herziening van het sociaal statuut.
Bezield met de zorg om nieuwe arbeidsplaatsen te scheppen en de teruggang van de bestaande werkgelegenheid af te remmen, stelt de Regering de invoering voor van een reële matiging van de inkomens in alle sectoren, met inbegrip van de vrije beroepen, de zelfstandigen, de politieke en openbare mandaten. Zij zal concrete voorstellen die met ieders draagkracht rekening houden en die de indexaanpassing van de lonen en wedden bevestigen, aan het sociaal overleg voorleggen.
Deze inkomensmatiging is de hoeksteen van het herstelbeleid. Dit betekent geenszins dat wij ons laten opsluiten in een vicieuze cirkel van deflatie en depressie, waarvan de jaren dertig ons een droevige herinnering hebben nagelaten.
Wij moeten integendeel de toekomst veilig stellen door meer middelen in te zetten voor produktieve investeringen, Zij alleen kunnen de groei in de toekomst op een stevige basis vestigen en duurzame nieuwe arbeidsplaatsen creeren.
Ook het industrieel beleid moet daartoe een aanzienlijke bijdrage leveren. Op termijn zuilen immers de resultaten van de inkomensmatiging en de budgettaire discipline aangewend worden voor de industriële reconversie en vernieuwing, die op hun beurt nieuwe werkgelegenheid zullen scheppen. Het herstelplan voorziet in de herstructurering van de traditionele sectoren maar ook in nieuwe maatregelen, onder meer:
— de mogelijkheid voor de bedrijven om belastingvrije provisies aan te leggen ten belope van 5% van de belastbare winst;
— de fiscale voorkeursbehandeling van de uitgaven die door de ondernemingen worden besteed aan het wetenschappelijk onderzoek;
— de aanmoediging van het risicodragend kapitaal.

Een ander belangrijk element uit het herstelplan is het energiebeleid, want wij moeten onze energierekening drukken en de zware last die weegt op onze betalingsbalans verlichten. Het herstelplan voorziet onder meer in:
— het afschrijven ad libitum van de energiebesparende investeringen van de ondernemingen;
— de aftrek van het totaal netto belastbaar inkomen van de uitgaven van particulieren in bestaande gebouwen met het oog op energiebesparing.

De Regering zal zich ook inzetten om de kosten en het verbruik van energie in de land- en tuinbouw en zeevisserij te verminderen.

Dit globaal economisch beleid moet aangevuld worden niet concrete maatregelen tot democratisering van de economie. Vooral nu is dit noodzakelijk, indien men wil bekomen dat de bevolking, en vooral de werknemers, instemmen met de inspanningen die van hen worden gevraagd.
Essentieel is ook de hervorming van de sociale zekerheid. De Regering bevestigt alle maatregelen ten gunste van de minstbedeelden. Anderhalf miljard zal in 1981 worden besteed aan de verhoging van de kleine werknemerspensioenen. Het bestaansminimum zal geleidelijk worden opgetrokken tot 180.000 F voor een gezin en 140.000 F voor een alleenstaande. De wetgeving die in de welvaartsbinding van dc sociale uitkeringen voorziet, zal worden toegepast. De reeds eerder besliste forfaitaire toelagen aan de gepensioneerden. van 12.000 F voor een gezin en 9.600 F voor een alleenstaande, zullen worden verwezenlijkt door de toekenning van de laatste schijf in 1981. De inspanningen ten gunste van de mindervaliden zullen worden voortgezet. De indexering van de sociale uitkeringen wordt bevestigd. Het herstelplan beoogt ook de financiële sanering van de sociale zekerheid op het stuk van de werkloosheid, de pensioenen. de ziekte- en invaliditeitsverzekering alsook het sociaal statuut van de zelfstandigen. Bovendien dringt de Regering aan op de snelle goedkeuring van het „ontwerp van wet houdende algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers".

Dit herstelplan moet zo spoedig mogelijk in daden worden omgezet. De Regering doet een dringend beroep op het Parlement, op de sociale gesprekspartners en op de ganse bevolking om haar in deze opzet te steunen.
Ondanks de tijdelijke offers die het van de bevolking vraagt, betekent dit plan geenszins het begin van een sociale teruggang. Integendeel, het gaat in eerste instantie uit van de zorg om de sociale vooruitgang opnieuw te vestigen op een stevige economische basis.
Deze basis vormt ook de noodzakelijke grondslag van het welzijnsbeleid.
Wat het onderwijs betreft, zal de Regering binnen de periode van één maand alle ontwerpen ter uitvoering van de in juli jl. in de Nationale Schoolpactcommissie gesloten akkoorden, definitief goedkeuren.
In het nieuw institutioneel kader dat door de staatshervorming tot stand is gebracht – welke hervorming zal worden voortgezet door de prioritaire oprichting van de gewestelijke en de Gemeenschapsadministraties – behoren de meeste aangelegenheden die het welzijn van de burgers rechtstreeks aanbelangen, tot de bevoegdheid van de Gemeenschappen of de Gewesten. Deze instellingen zijn thans opgericht. De Gewest- en Gemeenschapsexecutieven zijn voortaan verantwoordelijk voor hun Raden en staan in voor de uitvoering van het beleid van hun Gemeenschap of hun Gewest.
De beleidsverklaringen van de Executieven zijn het resultaat van politieke akkoorden, waarover onderhandeld werd tussen de meerderheidspartijen, die in iedere Gemeenschap of Gewest vertegenwoordigd zijn. De verklaring van de Executieven staan los van de nationale Regeringsverklaring. Dit betekent dat de Executieven hierover alleen verantwoordelijk zijn tegenover hun Raden, en ook dat de nationale Regering hierover geen verantwoordelijkheid opneemt tegenover het Nationaal Parlement.
Dat geldt evenwel niet voor de Executieve van het Brusselse Gewest, die op dit ogenblik verantwoordelijk is voor het Nationaal Parlement.
In afwachting van een globale oplossing voor de Brusselse problemen blijven de bestaande regelingen voor Brussel op alle niveaus behouden.
Alles zal in het werk worden gesteld om zo vlug mogelijk een globale oplossing voor Brussel uit te werken. Alle in het Parlement vertegenwoordigde politieke partijen zullen worden uitgenodigd mee te werken aan deze oplossing, die in ieder geval vóór de gemeenteraadsverkiezingen van 1982 moet tot stand komen. De Regering zal hierbij een actieve rol spelen.
De Regering wil onverwijld tegemoetkomen aan de betrachtingen van onze Duitstalige medeburgers door de goedkeuring van de grondwettelijke bepalingen, die aan de Duitstalige gemeenschap de decretale macht verleent voor dezelfde aangelegenheden als die welke behoren tot de bevoegheid van de andere gemeenschappen.
In een Europa waarin bedreigingen ontstaan voor de uitoefening van de vrijheden en zelfs voor het vreedzaam bestaan van bepaalde minderheidsgemeenschappen, zoals bijvoorbeeld de Joodse gemeenschap en de gastarbeiders, is de Regering vast besloten sereen maar vastberaden op te treden als verdediger van de democratie.
Zij twijfelt er niet aan dat de parlementsleden, ongeacht hun politieke strekking, haar in die opdracht zullen steunen en voorrang zullen verlenen aan voorstellen die de vrijheden beter vrijwaren in onze wereld in volle mutatie.
In haar buitenlands beleid zal de Regering voorrang verlenen aan de Europese eenmaking, de ontspanning en de veiligheid evenals aan de verbetering van de Noord-Zuidbetrekkingen. De Regering zal een actief beleid voeren op het vlak van de internationale economische betrekkingen.
In alle cruciale domeinen zal België zich steeds inzetten voor de versteviging en vooruitgang van de Europese eenmaking. De Europese landen moeten zonder ophouden streven naar verdere economische en politieke samenwerking.

Buiten de Europese grenzen is de internationale toestand zorgwekkend. De gebeurtenissen van de laatste maanden hebben de ontspanning ernstig in gevaar gebracht en de spanning neemt in de explosieve streken van de wereld zienderogen toe. In deze omstandigheden mag de cohesie van de Atlantische Alliantie op militair vlak niet worden verzwakt en moet het politiek overleg worden versterkt. Zij is en blijft de hoeksteen van onze veiligheid. Daarom ook zal de Regering haar NAVO-verbintenissen naleven. Anderzijds zal de Regering geen inspanningen onverlet laten oni door haai diplomatieke actie de ontspanning te helpen bevorderen en een betere verstandhouding tussen Oost en West na te streven. In het licht van deze dubbele benadering wordt de houding van België inzake het vraagstuk van de kernraketten op Belgisch grondgebied, zoals vastgelegd door de Ministerraad op 19 september 1980, bevestigd.
Ons land zal zich verder actief blijven inzetten om de verhoudingen tussen de geïndustrialiseerde en de ontwikkelingslanden een positieve inhoud te geven, o.m. door het pact voor solidaire groei. Moeilijkheden van tijdelijke aard mogen de dialoog tussen Noord en Zuid niet in het gedrang brengen. Onze actie, in overleg met onze Europese partners, moet aan de Derde Wereld het perspectief bieden van rechtvaardiger en evenwichtiger verhoudingen, in een geest van solidariteit en menselijke waardigheid.

Mijnheer de Voorzitter. Dames en Heren,

Ik heb U de essentie geschetst van het programma dat de Regering wil uitvoeren om de uitdaging van de sociaal-economische crisis in ons land te beantwoorden, evenals om onze positieve en onze geloofwaardigheid in het buitenland te verdedigen en te versterken.
De doelstellingen zijn duidelijk omschreven en de voorgestelde middelen zijn evenwichtig en realistisch opgevat. Nochthans zal onze opdracht moeilijk zijn. Iedereen, niet alleen in dit halfrond, maar ook in het ganse land, zal moedig zijn deel in deze solidaire inspanning moeten dragen. Het is niet langer mogelijk zich uit te putten in uitzichtloos geredetwist, zich te verschuilen achter valse uitvluchten of zijn verantwoordelijkheden uit de weg te gaan.
In deze geest is de Regering vastbesloten, samen met het Parlement vlug en vastbesloten te handelen, conform het programma dat zij U voorlegt en waarop zij het vertrouwen van de Kamers vraagt.

Debat

Vóór de premier in de Kamer met de voorlezing begon, verdedigde B. Risopoulos (FDF) een verdagingsmotie, met het argument dat de samenstelling van de regering strijdig was met de art. 61 en 66 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980, die betrekking hebben op de onverenigbaarheid van een ministerieel ambt in de nationale regering met een in een regionale executieve. De verdagingsmotie werd gesteund door liberalen, VU, FDFIRW en communisten, maar bij zitten en opstaan verworpen door christen-democraten en socialisten.
Het eigenlijke debat over de regeringsverklaring begon op 28 okt. en nam twee dagen in beslag. Bij de aanvang ging premier Martens uitvoerig in op de argumentatie van Risopoulos betreffende de onverenigbaarheid. Hij legde volgende verklaring ter zake af:

1. De samenstelling van de Vlaamse Executieve, van de Franse Gemeenschapsexecutieve en van de Waalse Gewestexecutieve wordt geregeld in de artikelen 59 tot 67 van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 tot hervorming der instellingen. In deze artikelen worden in omgekeerde chronologische volgorde de volgende stadia voorzien:
— in artikel 60 wordt het definitief stadium bepaald. waarin de Executieven, volgens het meerderheidsbeginsel, uit en door de Raden verkozen worden;
— in artikel 65 wordt het tussenstadium bepaald, waarin de Executieven, volgens het evenredigheidsbeginsel, uit en door de Raden verkozen worden.
Deze periode gaat in bij de eerste gehele vernieuwing van de Wetgevende Kamers – of vroeger, wanneer aan bepaalde in artikel 66, 3e lid, vermelde voorwaarden. voldaan is – en eindigt vier jaar na deze eerste gehele vernieuwing van de Wetgevende Kamers:
— in artikel 66 ten slotte wordt het beginstadium bepaald waarin de Executieven in de Regering zitten en waarin we vanaf 1 oktober 1980 verkeren.

2. Sommige hebben gemeend een argument te vinden in artikel 61, 1ste lid, van de bijzondere wet, dat als volgt luidt: ,,Niemand kan tegelijk lid zijn van een Executieve en lid van de Nationale Regering".
Het is echter evident dat deze bepaling enkel van toepassing is op de perioden, waarin de Executieven uit en door de Raden verkozen worden.
Zulks wordt niet alleen bewezen door de hierboven aangehaalde structuur van de wet, maar ook door de bepalingen van de wet zelf. In artikel 66, 1ste lid, wordt immers bepaald dat de Koning ,.bij overgangsmaatregel" ,,in de Regering" de voorzitters en de leden van elke Executieve aanwijst. De woorden ,,bij overgangsmaatregel", waarvan we hoger de betekenis hebben toegelicht, wijzen er reeds op dat dit artikel 66 een afwijking is van de voorgaande artikelen, die de perioden betreffen waarin de Executieven uit en door de Raden verkozen worden.
Daarenboven wordt in artikel 66 uitdrukkelijk bepaald dat de Koning de voorzitters en de leden van de Executieven ,,in de Regering" aanwijst. Hoe zou men de Koning ertoe kunnen verplichten de leden van de Executieven in de schoot van de Regering aan te wijzen, wanneer artikel 61, dat een onverenigbaarheid schept tussen dat lidmaatschap van de Regering en het lidmaatschap van een Executieve, van toepassing zou zijn?

3. Over de mogelijke onverenigbaarheid tussen het lidmaatschap van een andere Executieve, kunnen we zeer kort zijn. In de bijzondere wet tot hervorming der instellingen staat ter zake slechts één regel ingeschreven, nl. in artikel 61, 2e lid: ,,zolang de Franse Gemeenschapsexecutieve niet de bevoegdheden uitoefent van de Waalse Gewestexecutieve, kan niemand tegelijk lid zijn van beide Executieven."
Het is evident dat deze regel in het besproken geval niet ter zake is.

4. Ten slotte staat in de wet tot oprichting van voorlopige Gemeenschaps- en Gewestinstellingen, die op de Brusselse Gewestexecutieve verder van toepassing blijft, nergens een onverenigbaarheid ingeschreven.

Besluit:

5. In geen enkele wet, die onze Staatsinstellingen beheerst, kan een onverenigbaarheid gevonden worden, zoals de interpellatie doet uitschijnen. Ik meen zulks genoegzaam aangetoond te hebben.

Tijdens het debat kwam vooral de oppositie aan het woord. Zij noemde het begrotingsbeleid ongeloofwaardig, verweet het kabinet de beslissingen inzake de bezuinigingen in de sociale sector en de inkomensmatiging af te schuiven naar de sociale partners en waarschuwde voor een verdere verslechtering van de economische en financiële toestand.
De woordvoerders van christendemocraten en socialisten zegden hun steun toe aan het kabinet, dat op 29 okt. het vertrouwen kreeg met 117 tegen 47 stemmen en 9 onthoudingen.
Vóór de stemming had de Kamer met 106 stemmen tegen één en 12 onthoudingen een voorstel van resolutie aangenomen ,,betreffende het feit dat er geen vrouwen in de Ministerraad zitting hebben." Het voorstel luidde als volgt:

.,De Kamer
— gelet op de huidige samenstelling van de regering en de belangrijkheid van de beslissingen die tijdens de eerstkomende maanden op sociaal-economisch gebied zullen worden genomen;
— gelet op de discriminaties waarvan de vrouwen het slachtoffer zijn op de arbeidsmarkt en tevens op de ernst van de werkloosheid bij de vrouwen;
— aangezien deze resolutie de steun geniet van alle vrouwelijke parlementsleden. alsmede van de vrouwenorganisaties van alle partijen. vakbonden en grote bewegingen op het stuk van de permanente vorming:
— rekening houdend met het feit dat er een Ministerieel Comité voor de status van de vrouw bestaat en dat de vier vrouwelijke Staatssecretarissen daar deel van uitmaken:
— betreurt dat geen vrouwen deel uitmaken van de Ministerraad. nu de economische en sociale crisis vooral de werkende vrouwen treft:
— eist dat bijzondere aandacht wordt geschonken aan en grote waakzaamheid aan de dag wordt gelegd ten aanzien van de maatregelen die de regering inzake vrouwenwerkloosheid zal nemen;
— vraagt dat de in de werkloosheidsreglementering aan te brengen wijzigingen geen rechtstreekse of onrechtstreekse discriminatie tussen mannen en vrouwen zullen creëren:
— is van mening dat de echte oplossing van het probleem van de vrouwenwerkloosheid hierin bestaat, dat gezorgd moet worden voor een betere omscholing en voor het scheppen van nieuwe arbeidsplaatsen."

Het voorstel was tijdens het kamerdebat verdedigd door mevr. G. Ryckmans-Corin (PSC) die het ingediend had samen met zes andere vrouwelijke kamerleden: M. Smet (CVP). A. Spaak (FDF), G. Brenez (PS), J. Adriaensens (SP), N. Dinant (CPB) en A. Duclos (PVV).

De Senaat besprak de regeringsverklaring op 30 en 31 okt. Het debat verliep zoals in de Kamer. Ook in de Senaat werd, vóór de voorlezing van de verklaring, door het FDF bij monde van S. Moureaux aangevoerd dat de samenstelling van de regering strijdig was met de wet. De standpunten van de fracties weken niet af van wat door die fracties in de Kamer was verklaard. In zijn repliek beklemtoonde premier Martens, zoals in de Kamer, dat de regering vast besloten was om de nodige maatregelen i.z. het herstelbeleid te treffen, ook als het sociaal overleg mocht mislukken. De vertrouwensmotie werd goedgekeurd met 112 tegen 34 stemmen en 3 onthoudingen.

OPENING PARLEMENTAIRE ZITTING

Bij de aanvang van het parlementaire jaar werden ook de bureaus van de assemblees samengesteld. Op 24 okt. werden E. Leemans (CVP) en J. Michel (PSC) resp. tot voorzitter van de Senaat en van de Kamer verkozen. Op 4 nov. werden H. Boel (SP) en Irene Pétry (PS) resp. tot voorzitter van de Vlaamse Raad en de Franse Gemeenschapsraad verkozen. Daarna deden de ministers, die de Vlaamse executieve resp. de Franse gemeenschapsexecutieve voorzitten, voorlezing van hun beleidsverklaring. Op 6 nov. verkoos de Waalse gewestraad L. Hurez (PS)tot voorzitter. De ministervoorzitter van de Waalse Gewestexecutieve deed vervolgens voorlezing van zijn beleidsverklaring. De voorlezingen werden telkens gevolgd door een debat in de onderscheiden regionale assemblees, maar werden niet afgesloten met een vertrouwensvotum, aangezien de regionale ministers voorlopig enkel door het nationale parlement kunnen worden gesanctioneerd.

Edward Leemans, voorzitter van de Senaat, geboren te Hoboken op 26 april 1926, doctor in politieke en sociale wetenschappen, hoogleraar sociologie te Nijmegen en vervolgens te Leuven, sedert 1973 CVP-senator, volgde op 23 febr. 1980 de overleden Robert Vandekerckhove op als senaatsvoorzitter.

Joseph Michel, voorzitter van de Kamer van Volksvertegenwoordigers, geboren te Saint-Mard op 25 okt. 1925, doctor in de rechten en licenciaat in economische wetenschappen, sedert 1961 PSC-kamerlid voor Neufchâteau-Virton, sedert 1970 burgemeester van Virton; minister van binnenlandse zaken 1974-78; minister van nationale opvoeding 1978.

Hendrik Boel, voorzitter van de Vlaamse Raad, geboren te Tienen op 5 sept. 1931, advocaat, sedert 1965 SP-kamerlid voor Leuven, minister van binnenlandse zaken 1977-78; werd op 24 april 1979 verkozen tot voorzitter van de cultuurraad.

Leon Hurez, voorzitter van de Waalse gewestraad, geboren te Strépy-Bracquegnies op 3 juni 1924, leraar, sedert 1961 PS-kamerlid voor Zinnik, minister van nationale opvoeding 1972, vice-premier 1977-78.

Irène Petry, voorzitter van de Franse *Gemeenschapsraad*, geboren te Borgworm op 20 juni 1922, staatssecretaris voor ontwikkelingssamenwerking 1973-74, PS-kamerlid voor Luik 1974-77, sedert 1977 senator voor Luik.

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN 1980. KANDIDATEN. VOORVERKIEZINGEN

Op pag. 737 e.v. is verslag uitgebracht van de presidentsverkiezingen in de Verenigde Staten op 4 nov. 1980.
Aan de verkiezingen voorafgaand is de procedure van de kandidaatstelling in de twee grote politieke partijen in de VS, de Democraten en de Republikeinen. Een zeer belangrijk onderdeel in dit proces wordt gevormd door de voorverkiezingen, die in het verkiezingsjaar gehouden worden van febr. tot juni en waarop afgevaardigden worden aangewezen voor de conventies van beide partijen.
In 1980 werden voorverkiezingen gehouden in 35 staten en in het District Columbia (de hoofdstad Washington). In vergelijking met 1976, toen voorverkiezingen werden gehouden in 29 staten, vonden deze dit jaar voor de eerste maal plaats in Connecticut, Kansas, Louisiana, Mississippi (alleen voor de Republikeinen), Nieuw Mexico en South Carolina (alleen voor de Republikeinen).
Bovendien hielden beide partijen dit jaar voor de eerste maal voorverkiezingen in Puerto Rico, hoewel de burgers van dit Amerikaanse gemenebest geen stemrecht hebben bij de eigenlijke presidentsverkiezingen.
In de overige 15 staten worden de afgevaardigden naar de partijconventies aangewezen door verkiezingscomités of op conventies op het niveau van de staat.
Aan het eind van de reeks voorverkiezingen was duidelijk geworden, dat de zittende Democratische president Jimmy Carter en de Republikeinse vroegere gouverneur van Californië, Ronald Reagan, vrijwel zeker door hun respectieve partijen tot kandidaat voor het presidentschap zouden worden aangewezen, terwijl het Republikeinse lid van het Huis van Afgevaardigden, John Anderson, toen bekend maakte, zijn campagne als onafhankelijk kandidaat te zullen voortzetten.
Binnen de Democratische partij waren president Carter en de senator voor Massachussets. Edward Kennedy, de voornaamste kandidaten voor de nominatie.
Bij de Republikeinen dongen naast gouverneur Reagan een reeks van anderen naar de nominatie tot presidentskandidaat. De belangrijksten van hen waren George Bush, een vroegere directeur van de CIA,

John B. Connally, vroeger lid van de Democratische Partij, in de tijd van president Kennedy gouverneur van Texas en in de regering van president Nixon een tijd lang minister van financiën, de senator voor Kansas, Robert Dole, die in 1976 Republikeins kandidaat voor het vice-presidentschap was geweest, de senator voor Tennessee, Howard Baker, voorzitter van de Republikeinse fractie in de Senaat en de leden van het Huis van Afgevaardigden John Anderson en Philip Crane.

De vroegere Republikeinse president Gerald Ford, die in 1976 door Jimmy Carter was verslagen, maakte op 15 maart 1980 bekend dat hij besloten had zich niet kandidaat te stellen.

Aan deze bekendmaking waren twee weken van intense speculatie in de media voorafgegaan, veroorzaakt door een persinterview, waarin president Ford verklaard had, dat hij aan de campagne zou deelnemen, als hem dit zou worden gevraagd door een ,,groep met een brede basis in de partij".

Ford verklaarde op 15 maart tot zijn besluit te zijn gekomen in het belang van de eenheid van zijn partij.

Onder de andere kandidaten bevonden zich verder nog gouverneur Edmund G. (Jerry) Brown van Californië, een van de belangrijkste kandidaten in 1976, en Lyndon LaRouche, een vroegere voorzitter van de Labour Party van de VS, beiden bij de Democraten, en voor de Republikeinen Harold Stassen (73), voormalig gouverneur van Minnesota, die in 1944 voor het eerst de kandidatuur voor het presidentschap had nagestreefd.

Uitslagen van de *voor*verkiezingen

Het verloop van de voorverkiezingen en hun resultaten waren als volgt:

New Hampshire (26 febr.)

Democraten:

President Carter 53.648 stemmen (49%); senator Kennedy 41.687 stemmen (38%); gouverneur Brown 10.706 stemmen (10%). Daarnaast was 2% van de uitgebrachte stemmen voor Lyndon LaRouche en 1% voor Richard Kay, een jurist uit Cleveland (Ohio).
Van de 19 Democratische gedelegeerden vielen er 10 aan Carter, en 9 aan Kennedy. Om gedelegeerden toegewezen te krijgen-moet een kandidaat in voorverkiezingen in deze staat minstens 15% van de uitgebrachte stemmen op zich verenigen.

Republikeinen:

Gouverneur Reagan 72.816 stemmen (50%); George Bush 33.527 (23%); senator Baker 18.970 (13%); John Anderson 14 483 (10%); Philip Crane 2.624 (2%); John Connally 2.255 (2%); en senator Dole 607 (minder dan een ½%). Daarnaast werd door 380 kiezers de naam van de niet kandidaat staande Gerald Ford op het stembiljet ingevuld.
Van de 22 gedelegeerden kreeg Reagan er 13, Bush vijf en Baker en Anderson ieder twee.

Massachussetts (4 maart)

Democraten:

Senator Kennedy 586.557 (65%); president Carter 260.089 (29%); gouverneur Brown 31.435 (4%); geen voorkeur 19.571 (2%).
Senator Kennedy kreeg 77 van de 111 gedelegeerden en president Carter 34.

Republikeinen:

George Bush 124.239 (31%); John Anderson 123.055 (31%) Ronald Reagan 115.280 (29%); senator Baker 19.434 (5%); daarnaast was er 1% van de stemmen voor Connally. Crane en Ford elk; geen voorkeur hadden 2.271 kiezers (1%).

Vermont (4 maart)

Democraten:

President Carter 28.708 (74%); senator Kennedy 9.913 (26%).

Republikeinen:

Reagan 19.536 (31%); John Anderson 18.851 (30%); George Bush 14.024 (23%); senator Baker 7.954 (13%); Philip Crane 1.227 (2%); en John Connally 872 (1%).

Er werden geen Democratische gedelegeerden verkozen, die formeel aan een van de kandidaten gebonden waren. Van de Republikeinse kandidaten bereikte geen de minimale 40%, die nodig zijn om alle 19 gedelegeerden naar de Republikeinse conventie toegewezen te krijgen. Het resultaat hiervan was, dat de gedelegeerden gekozen zouden worden op partijconventies op het niveau van de staat.
Senator Baker maakte op 5 maart bekend, dat hij zich uit de strijd voor de Republikeinse nominatie terugtrok.

South Carolina (8 maart)

Republikeinen:

In de Republikeinse voorverkiezing waren geregistreerde Democraten en onafhankelijken eveneens stemgerechtigd. De uitslag: Reagan 78.854 (54%); Connally 43.040 (30%); en George Bush 21.458 (15%). Alle 25 gedelegeerden werden aan Ronald Reagan toegewezen.
Er werden geen Democratische voorverkiezingen gehouden.
John Connally annonceerde op 9 maart, dat hij zijn kandidatuur introk.

Alabama (11 maart)

Democraten:

President Carter 190.088 (82%); senator Kennedy 31.344 (13%); gouverneur Brown 9.312 (4%).

Republikeinen:

Reagan 146.041 (70%); George Bush 53.232 (26%).

Florida (11 maart)

Democraten:

President Carter 629.235 (61%); senator Kennedy 232.946 (23%); gouverneur Brown 50.434 (5%).
97.388 kiezers (5%) waren te kennen aeen voorkeur te hebben.

Republikeinen:

Reagan 319.429 (57%); Bush 165.834 (30%); Anderson 51.725 (9%).

Georgia (11 maart)

Democraten:

President Carter 338.309 (88%); senator Kennedy 32.422 (9%); Rrown 7.318 (2%); geen voorkeur 4.128 (1%).

Republikeinen:

Reagan 146.852 (73%); Bush 25.283 (13%); Anderson 17.856 (9%).

In Alabama, Florida en Georgia verwierf president Carter 181 gedelegeerden en senator Kennedy 26, van wie 23 in Florida.
Bij de Republikeinen kreeg Ronald Reagan 105 gedelegeerden toegewezen en George Bush negen, allen in Alabama.
Senator Dole maakte op 15 maart bekend, dat hij zich uit de race terugtrok.

Illinois (18 maart)

Democraten:

President Carter 758.455 (65%); senator Kennedy 349.395 (30%); gouverneur Brown 39.101 (3%).

Senator Edward Kennedy (geheel rechts) kondigt op 17 nov. 1979 aan. dat hij streeft naar de nominatie tot presidentskandidaat voor de Democratische Partij. Links. v.l.n.r., zijn vrouw Joan. dochter Kara Ann en zonen Patrick en Edward Jr.

Republikeinen:

Reagan 538.204 (48%); Anderson 412.379 (37%); Bush 122.689 (11%).
Carter kreeg 165 gedelegeerden en Kennedy 14.
Reagan' verwierf 39 gedelegeerden, Anderson 26, Crane vier, Bush twee en 21 gedelegeerden bleven ongebonden.

Conneeticut (25 maart)

Democraten:

Senator Kennedy 98.626 (47%); president Carter 887.166 (41%); LaRouche 6.484 (3%); Brown 5.360 (3%); geen voorkeur 13.308 (6%).
Republikeinen:

George Bush 70.222 (39%); Reagan 61.371 (34%); Anderson 40.520 (22%).
Kennedy kreeg 29 gedelegeerden en Carter 25.
Bij de Republikeinen werden de gedelegeerden als volgt verdeeld: 15 voor Bush, 14 voor Reagan en zes voor Anderson.

New York (25 maart)

Democraten:

Senator Kennedy 574.636 (59%); president Carter 399.836 (41%).
De verdeling van de gedelegeerden was 164 voor Kennedy en 118 voor de president.
Er was geen Republikeinse voorverkiezing.
Van de 116 gedelegeerden, die langs andere weg waren aangewezen, waren er 75 voor Reagan, zes voor Bush en 35 ongebonden.

Kansas (1 april)

Democraten:

Carter 108.651 (57%); Kennedy 60.649 (32%); Brown 9.362 (5%).

Republikeinen:

Reagan 178.068 (63%); Anderson 51.504 (18%); Bush 35.412 (13%).
Carter verwierf 23 gedelegeeerden en Kennedy 14.
Reagan kreeg 20 gedelegeerden, Anderson vijf, Bush vier en drie waren voor ,,Geen van de vermelde namen".

Wisconsin (1 april)

Democraten:

Carter 349.299 (56%): Kennedy 187.490 (30%); Brown 77.372 (12%).

Republikeinen:

Reagan 361.643 (40%); Bush 274.985 (31%); Anderson 274.109 (28%).
Carter won 48 gedelegeerden en Kennedy 26.
Reagan kreeg 28 gedelegeerden tegen 6 voor Anderson. Als gevolg van het systeem, waarbij de gedelegeerden worden toegewezen per district op de basis van het principe, dat de winnaar alle gedelegeerden in het betrokken district verwerft, kreeg Bush geen gedelegeerden.
Gouverneur Brown annonceerde op 1 april, dat hij zijn kandidatuur introk.

Louisiana (5 april)

Democraten:

Carter 199.221 (56%); Kennedy 80.594 (22%).

Republikeinen:

Reagan 31.256 (74%); Bush 8.066 (19%).
Van de 51 Democratische gedelegeerden kreeg de president er 39 tegen 12 voor Kennedy.
Reagan kreeg 29 van de 31 Republikeinse gedelegeerden; de overige twee bleven ongebonden. Bush kreeg geen gedelegeerden, omdat hij er niet in slaagde in één van de acht kiesdistricten in deze staat de vereiste minimale 25% te behalen.

Gouverneur Jerry Brown annonceert op 8 nov. 1979 zijn kandidatuur voor het presidentschap van de VS voor de Democraten.

Pennsylvania (22 april)

Democraten:

Kennedy 732.476 (46%); Carter 722.652 (46%); geen voorkeur 92.546 (6%).

Republikeinen:

Bush 617.425 (53%); Reagan 526.017 (46%).
Van de 185 Democratische gedelegeerden gingen er 94 naar Kennedy, 91 naar Carter.
Bij de Republikeinen kreeg Reagan 35 van de 83 gedelegeerden, Bush 17 en bleven er 31 ongebonden.
Philip Crane trok op 17 april zijn kandidatuur in.
Op 24 april kondigde Anderson aan, dat hij zijn campagne als een onafhankelijke kandidaat zou voortzetten, hoewel hij lid zou blijven van de Republikeinse partij.

Texas (3 mei)

Democraten:

Carter 766.704 (56%); Kennedy 310.701 (22%); Brown 35.727 (3%); geen voorkeur 256.240 (19%).

Republikeinen:

Reagan 262.420 (51%); Bush 241.961 (47%); geen voorkeur 7.856 (2%).
Bij de Democraten was met deze voorverkiezing nog geen beslissing gevallen over de verdeling van de gedelegeerden; dat gebeurde in een reeks bijeenkomsten van comités tussen 3 mei en 21 juni.
Bij de Republikeinen was de verdeling van de gedelegeerden met 62 tegen 18 in het voordeel van Reagan.

Indiana (6 mei)

Democraten:

Carter 396.911 (68%): Kennedy 191.822 (32%).

Republikeinen:

Reagan 413.419 (74%): Bush 91.175 (16%); Anderson 55.857 (10%).
Carter kreeg 53 gedelegeerden tegen 27 voor Kennedy.
De 54 Republiekeinse gedelegeerden gingen allen naar Reagan.

North Carolina (6 mei)

Democraten:

Carter 519.062 (70%); Kennedy 131.432 (18%); geen voorkeur 68.189 (9%).

Republikeznen:

Reagan 115.505 (67%); Bush 37.217 (22%); Anderson 8.762 (5%).
Carter verwierf 36 gedelegeerden en Kennedy 13.
Reagan won 30 gedelegeerden tegen Bush 10.

Tennessee (6 mei)

Democraten:

Carter 218.588 (75%); Kennedy 52.915 (18%); niet gebonden 11.026 (4%).

Republikeinen:

Reagan 140.236 (74%): Bush 33.909 (18%): Anderson 8.487 (4%).
Van de 55 Democratische gedelegeerden won Carter er 44 en Kennedy 11.
Bij de Republikeinen verwierf Reagan 24 gedelegeerden tegen acht voor Bush.

Margland (13 mei)

Democraten:

Carter 221.656 (47%); Kennedy 178.517 (38%); niet gebonden 44.714 (10%).

Republikeinen:

Reagan 79.116 (48%); Bush 66.756 (41%); Anderson 15.540 (10%).
Carter kreeg 32 gedelegeerden en Kennedy 26.
Bij de Republikeinen kregen Reagan en Bush ieder 15 gedelegeerden.

Nebraska (13 mei)

Democraten:

Carter 71.634 (47%); Kennedy 57.528 (38%): niet gebonden 15.858 (10%).

Republikeinen:

Reagan 154.955 (78%); Bush 31 200 (16%): Anderson 11.745 (11%).
Carter verkreeg 14 gedelegeerden en Kennedy 10.
Bij de Republikeinen gingen alle 25 gedelegeerden naar Reagan.

Michigan (20 mei)

Republikeinen:

Bush 339.278 (57%); Reagan 188.968 (32%); Anderson 49.127 (8%).
Bush verkreeg 53 gedelegeerden en Reagan 29.
In de Democratische voorverkiezing, waaraan niet werd deelgenomen door president Carter en senator Kennedy, stemde 53% niet gebonden. De rest van de stemmen was verdeeld tussen Brown (34%) en LaRouche (13%).
De gedelegeerden waren al gekozen in een reeks comitévergaderingen in de loop van april. Kennedy had toen 71 gedelegeerden gewonnen en Carter 70.

Oregon (20 mei)

Democraten:

Carter 199.607 (58%); Kennedy 110.178 (32%); Brown 33.106 (10%).

Republikeinen:

Reagan 165.984 (54%): Bush 105.541 (35%); Anderson 30.791 (10%).
Carter kreeg 26 gedelegeerden en Kennedy 13.
Reagan verwierf 18 gedelegeerden en Bush 11.
George Bush maakte op 26 mei bekend, dat hij zijn actieve kandidatuur introk.

Arkansas (27 mei)

Democraten:
Carter 266.964 (60%); Kennedy 78.016 (18%).
Carter won 23 gedelegeerden en Kennedy vijf.
Er werd hier geen Republikeinse voorverkiezing gehouden.

Idaho (27 **mei)**

Democraten'
Carter 31.393 (62%);Kennedy 11.145 (22%);niet gebonden 5.824 (12%).

Republikeinen:
Reagan 111,609 (83%); Anderson 13.093 (10%); Bush 5.437 (4%).

Kentucky (27 **mei)**

Democraten:
Carter 160.288 (67%); Kennedy 54.876 (23%); niet gebonden 19.157 (8%).

Republikeinen:
Reagan 78.450 (83%)Bush 6.848(7%); Anderson 4.843 (5%).

Nevada (27 mei)

Democraten:
Carter 25.195 (38%);Kennedy 19.296 (29%);niet gebonden 22.493 (33%).

Republikeinen:
Reagan 39.352 (83%); Bush 3.077 (7%); niet gebonden 4.965 (10%).

In Kentucky en Nevada behaalde Carter 43 gedelegeerden en Kennedy 15.
Reagan verwierf alle 27 gedelegeerden in Kentucky en 29 van de 38 in Idaho en Nevada.
De Democratische gedelegeerden in Idaho werden gekozen door comités in de districten.

California (3 juni)

Democraten:
Kennedy 1.474.086 (45%); Carter 1.235.925 (38%);niet-gebonden 375.417 (11%).

Republikeinen:
Reagan 1.996.698 (81%); Anderson 341.210 (14%); Bush 121.632 (5%).
Kennedy won 167 gedelegeerden en Carter 137.
Reagan kreeg alle 168 Republikeinse ge delegeerden.

Mississipi (3 juni)

Republikeinen:
Reagan had geen tegenstander bij de Republikeinse voorverkiezing en behaalde alle 22 gedelegeerden.
Er was geen Democratische voorverkiezing.

Montana (3 juni)

Democraten:
Carter 64.510 (52%);Kennedy 46.471 (36%);niet gebonden 14.030 (11%).

Republikeinen:
Reagan 66.960 (87%); Bush 7.448 (10%.
Carter kreeg 10 gedelegeerden en Kennedy negen.
Alle 20 Republikeinse gedelegeerden gingen naar Reagan.

New Jersey (3 juni)

Democraten:
Kennedy 312.410 (56%); Carter 208.836 (37%). niet gebonden 23.861 (4%).

Republikeinen:
Reagan 220.760 (81%);Bush 48.468 (17%).
Kennedy behaalde 68 gedelegeerden en Carter 45.
Reagan kreeg 55 gedelegeerden en Bush twee.

New Mexico (3 **juni)**

Democraten:
Kennedy 72.616 (46%);Carter 66.060 (42%)

Republikeinen:
Reagan 37.614 (64%); Anderson 7.161 (12%); Bush 5.830 (10%).
Kennedy verwierf 11 gedelegeerden en Carter negen,
Reagan behaalde alle 22 Republiekeinse gedelegeerden.

Ohio (3 juni)

Democraten:
Carter 603.138 (51%);Kennedy 521.857 (44%).

Republikeinen.
Reagan 689.926 (81%);Bush 164.471 (19%).
Carter won 84 gedelegeerden en Kennedy 77.
Bij de Republikeinen gingen alle 77 gedelegeerden naar Reagan.

Rhode Island (3 juni)

Democraten:
Kennedy 25.938 (68%);Carter 9.634 (26%)

Republikeinen:
Reagan 3.689 (71%);Bush 942 (18%).
Kennedy won 17 gedelegeerden tegen Carter zes.
Reagan behaalde 11 gedelegeerden en Bush één.

South Dakota (3 **juni)**

Democraten:
Kennedy 32.625 (45%);Carter 31.065 (46%)

Republikeinen:
Reagan 72.510 (82%); Anderson 5.600 (6%); Bush 3.667 (4%). Tien Democratische gedelegeerden vielen aan Kennedy en negen aan Carter.
Reagan veroverde alle 22 Republikeinse gedelegeerden.

West Virginia (3 **juni)**

Democraten:
Carter 195.052 (62%); Kennedy 119.933 (38%).

Republikeinen:
Reagan 114.601 (86%); Bush 19.270 (14%).
Carter won 21 gedelegeerden en Kennedy 13.
Reagan verwierf vijf van de 18 Republikeinse gedelegeerden: de overigen bleven ongebonden.

District van Columbia (6 mei)

Democraten:
Kennedy 38.688 (62%);Carter 23.095 (37%)

Republikeinen:
Bush 4.894 (71%); Anderson 1.952 (29%).
Kennedy behaalde 11 gedelegeerden en Carter acht.
De 14 Republikeinse gedelegeerden gingen allen naar Bush.

Puerto Rico (17 februari)
Republikeinen:

Bush 112.947; senator Baker 69.791; Connally 2.039; Benjamin Fernandez (een zakenman uit Californië) 1.822; Stassen 589; senator Dole 457. De naam van Reagan, die hier niet meedeed, was door 58 kiezers op het stembiljet in gevuld.
Alle 14 Republikeinse gedelegeerden vielen aan Bush.

Puerto Rico (16 **maart)**

Democraten:
Carter 52% en Kennedy 48%.
Carter behaalde 21 gedelegeerden en Kennedy 20.

Vor. ber. **pag. 739** e.v.

Een boze Ronald Reagan (l.) brengt discussieleider Breen (zittend, r.) in herinnering. dat hij de zendtijd gekocht heeft, nadat Breen had gedreigd Reagans microfoon te zullen uitschakelen. Dit gebeurde na een discussie over de vraag, of ook andere Republikeinse kandidaten konden deelnemen aan een voorgenomen debat tussen Reagan en Bush op 23 febr.
Achter Breen staan v.l.n.r.John Anderson, Howard Baker en Robert Dole. Zij verlieten het toneel. nadat Breen had geweigerd hen te laten deelnemen en Bush bleef insisteren op een debat alleen tussen hem en Reagan.

AFRIKA

BOTSWANA

PRESIDENT SERETSE KHAMA OVERLEDEN. QUETT MASIRE OPVOLGER. WIJZIGINGEN KABINET.

Op 13 juli overleed de president van Botswana, Sir Seretse Khama, in Gaberone, twee weken na zijn terugkeer uit Londen, waar op 29 juni was bekendgemaakt dat hij ongeneeslijk ziek was en dat zijn toestand snel achteruit ging. Hij stierf naar verluidt aan kanker, nadat hij al jaren suikerziekte en hartklachten – hij droeg een pacetnaker – had gehad. Quett Masire, de vice-president, trad op als waarnemend president.
Op 17 juli werd Masire door de parlementsfractie van de regerende Botswana Democratic Party (BDP) unaniem kandidaat gesteld voor het presidentschap.
Op 18 juli werd hij, als enige kandidaat, door de Nationale Vergadering met 34 van de 36 stemmen bij 2 onthoudingen formeel tot president gekozen.
Op 24 juli vond in Gaberone een herdenkingsdienst voor Sir Seretse Khama plaats, die werd bijgewoond door naar schatting 20.000 mensen, w.o. zes Afrikaanse staatshoofden: koning Moshoeshoe van Lesotho en de presidenten Banda (Malawi), Machel (Mozambique), Nyerere (Tanzania), Kaoenda (Zambia) en Banana (Zimbabwe).

Seretse Khama werd op 1 juli 1921 geboren. Op 4-jarige leeftijd werd hij chief (hoofd) van de Bamangwato-stam na de dood van zijn vader. Hij studeerde in Zuid-Afrika aan de Fort Hare Universiteit en de Universiteit van Witwatersrand en (vanaf 1944) in Oxford geschiedenis en in Londen rechten. In 1948 trad hij in het huwelijk met een blanke vrouw, Ruth Williams, die hij in Engeland had ontmoet. Dit huwelijk leidde tot een conflict binnen de Bamangwato-stam, met als gevolg dat Seretse Khama in 1950 verbannen werd en in 1956 afstand deed van zijn aanspraak op de titel van „chief", waarna hij in het toen onder Brits bestuur staande protectoraat Beetsjoeanaland terug mocht keren.
Hij stichtte in 1962 de Bechuanaland Democratic Partij (BDP), die in 1965 de verkiezingen won, waarop Seretse Khama premier werd. Hij werd vervolgens de eerste president van Botswana, nadat dit op 30 sept. 1966 onafhankelijk was geworden; hij werd toen ook door koningin Elizabeth tot „knight" verheven, waardoor hij Sir Seretse werd.
Als president was hij voorstander van een politiek stelsel met meer partijen, waaronder de BDP bij geregelde verkiezingen steeds een parlementaire meerderheid behaalde, laatstelijk in oktober 1979, toen Sir Seretse Khama ook herkozen werd door de Nationale Vergadering voor een nieuwe presidentiële ambtstermijn van 5 jaar (pag. 762/3-'79). Hij voerde een pragmatische politiek en poogde de stammentegenstellingen te overwinnen.

Quett Masire

Binnen de beweging van niet-gebonden staten nam Sir Seretse Khama een betrekkelijk conservatieve en pro-westerse positie in. In de OAE en als president van één van de vijf „frontlijnstaten" kantte hij zich tegen het illegale Rhodesische bewind en tegen de Zuidafrikaanse apartheid. Vluchtelingen uit het „blanke" zuiden werd gastvrijheid geboden, mits zij zich van militaire activiteiten onthielden. Hij weigerde de vestiging van guerrillabases in Botswana toe te staan.
Hij steunde initiatieven om Botswana's economische afhankelijkheid van Zuid-Afrika te verminderen, zowel door diversificatie van de binnenlandse economie als door versterking van de samenwerking tussen andere staten in zuidelijk Afrika. Maar Botswana is nog voor 80% van zowel zijn export als zijn import van Zuid-Afrika afhankelijk. De mijnbouw, die is uitgegroeid tot de belangrijkste bron van inkomsten, wordt verregaand beheerst door de Zuidafrikaanse Anglo-American en diens dochter De Beers, terwijl voorts 13% van de Botswaanse arbeiders in de Zuidafrikaanse mijnen werkt.

Quett Ketumile Jonny Masire werd op 23 juli 1925 in Kanye geboren als lid van de minderheidsstam Bangwaketse uit het zuiden. Hij was journalist en onderwijzer. In de mede door hem opgericht BDP was hij secretaris, alvorens hij in maart 1965 (vóór dc onafhankelijkheid) lid van de Wetgevende Vergadering en vice-premier werd. Sinds 1966 was hij vice-president en minister van financien en sinds 1967 tevens minister van ontwikkelingsplanning. Bij de verkiezingen van 1969 verloor Masire zijn zetel in de Nationale Vergadering; hij werd toen benoemd lid. In 1974 werd hij opnieuw gekozen.
Masire was de oudste politieke vriend en medestander van Sir Seretse Khama en hij beloofde op 18 juli het voorbeeld en de politiek van deze voort te zetten.

Kabinetswijzigingen

Na de verkiezingen van oktober 1979 (pag. 76213-'79) was het kabinet in de volgende samenstelling benoemd:
President – Sir Seretse Khama; vice-president, Financiën en ontwikkelingsplanning – Quett K. J. Masire; openbare diensten en voorlichting – David K. Kwelagobe; buitenlandse zaken – Archie M. Mogwe; binnenlandse zaken – K. L. Disele*; landbouw – W. Meswele*; onderwijs – Kebatlamang Pitseyosi Morake; handel en industrie – M. P. K. Nwako; plaatselijk bestuur en grond – Lenyeletse M. Seretse (voorheen assistent-minister); openbare werken en verbindingen – Peter S. Mmusi (voorheen assistent-minister); minerale rijkdommen en waterstaat – mevr. Gaocitwe K. T. Chiepe; gezondheid – Lemme Makgekgenene. (* = nieuw)

Op 18 juli maakte president Masire bekend, dat Lenyeletse M. Seretse, de minister van plaatselijk bestuur en grond een neef van Seretse Khama, tevens tot vice-president was benoemd. C. Blackbeard werd minister van openbare werken en verbindingen als opvolger van Peter S. Mmusi, die de portefeuilles van financiën en ontwikkelingsplanning van de president overnam. (The Times, Le Monde, *NRC/H'blad*)

LIBIË

SLUITING AMBASSADES IN SENEGAL EN GABON. SENEGAL VERBREEKT DIPLOMATIEKE BETREKKINGEN.

Op 25 mei verklaarde de Libische leider, kolonel Kadhafi, dat „de voortdurende afhankelijkheid van zekere Franstalige Afrikaanse landen t.o.v. Frankrijk Libië ertoe zou brengen de verplaatsing van zijn vertegenwoordigingen in deze landen naar Parijs te overwegen, waar hun natuurlijke plaats is".
Op 27 juni maakte het Libische persburau *Jana* bekend dat de Libische regering besloten had haar ambassade in Senegal te sluiten, want „Senegal is een afhankelijk en geheel aan Frankrijk onderworpen Franstalig Afrikaans land".
Op 28 juni maakte Senegal bekend dat het besloten had zijn diplomatieke betrekkingen met Libië m.i.v. 1 juli te verbreken. In een communiqué, toegelicht door de Senegalese minister van buitenlandse zaken Moustapha Niasse, werd Libië ervan beschuldigd zich steeds meer in de binnenlandse aangelegenheden van Senegal te mengen. Volgens Le Monde (1-7) werd daarmee gedoeld op de steun die Libië sinds enkele maanden verleende aan de Senegalese moslemleider Ahmet Niasse (een ver familielid van de minister), die de omverwerping van het bewind van president Senghor en de instelling van een islamitische republiek voorstaat. Ahmet Niasse had in februari – om uitwijzing te voorkomen – Frankrijk verlaten en zich in Tripoli gevestigd,

waar enkele tientallen van zijn aanhangers zich bij hem zouden hebben gevoegd om een guerrilla-opleiding te ontvangen.
Volgens Senegal waren de Libische autoriteiten reeds op 4 juni van de breuk in kennis gesteld, maar wilde Senegal de bekendmaking ervan laten samenvallen met de mededeling inzake de sluiting van 23 ambassades in het buitenland om bezuinigingsredenen. De lijst van de door deze maatregel gesloten vertegenwoordigingen werd in het weekend van 6 juli gepubliceerd; eronder vielen de ambassades in Wenen, Sofia en Lissabon alsmede de vertegenwoordigingen bij de Unesco in Parijs en de VN in Genève.
Tijdens een persconferentie op 14 juli beschuldigde de Senegalese president Senghor Libië ervan een leger van 5.000 huurlingen onder bevel van de Tsjadische minister van buitenlandse zaken, Acyl Ahmat, op de been te brengen om de stabiliteit in Tsjaad, Niger, Mali en Senegal te verstoren. Onder het voorwendsel werk in Libië te vinden waren daarvoor ook Senegalese burgers aangeworven. Enkele weken tevoren waren 17 Senegalezen uit een Libisch opleidingskamp ontsnapt om een schuilplaats te vinden in de toen nog geopende Senegalese ambassade in Tripoli. Op 19 juli kwamen 14 van deze 17 Senegalezen in Dakar aan; zij verklaarden in Benin te zijn gerecruteerd door Ahmat Niasse.
Op 4 aug. deelde het Libische persbureau *Jana* mee dat Libië besloten had zijn ambassade in Gabon te sluiten en de behartiging van zijn belangen in dit land over te dragen aan zijn „volksbureau'' in Parijs. *Jana* voegde daaraan toe: „Gabon is een van de Franstalige staten, die afhankelijk zijn van Frankrijk en geheel onderworpen aan zijn hegemonie." *(Le* Monde, *NZZ)*

Niger

Le Monde (8-11) wees erop dat de Libische leider, kolonel Kadhafi, zich trouwens ook reeds zeer actief interesseert voor de „Toubbous" in Niger. „Hij heeft, nu drie weken geleden, tot hen een waarlijke oproep tot opstand gericht in een door de radio uitgezonden toespraak, waarin hij kritiek leverde op de regering van Niamey wegens de repressieve politiek die zij, volgens hem, bedrijft ten opzichte van de op haar grondgebied gevestigde Toubbous en Toearegs."

(Zie ook pag. 75213)

TEKSTEN

BELGIË

REGEERAKKOORD

Het regeerakkoord van het kabinet-Martens omvat vier grote hoofdstukken, Het eerste handelt over het sociaal-economisch herstelplan. Het tweede herhaalt bondig de beleidsopvattingen inzake de hervorming der instellingen, die (veel uitvoeriger) in het regeerakkoord van het vorige kabinet waren opgenomen. Het derde hoofdstuk gaat in op het welzijnsbeleid. Het vierde hoofdstuk handelt over de buitenlandse politiek en wijkt, zoals het derde hoofdstuk, weinig af van het vorige regeerakkoord.
Hier volgt de integrale tekst van het eerste hoofdstuk:

TITEL I
SOCIAAL-ECONOMISCH
HERSTELPLAN

In een moeilijke internationale context en in weerwil van de reeds getroffen maatregelen verergert de economische en sociale toestand van het land. Er is een punt bereikt waarop, indien geen nieuwe en ingrijpende herstelmaatregelen op korte termijn worden genomen, geheel de bevolking de gevolgen van de crisis zal ondergaan en onze toekomst ernstig zal bedreigd worden.
Daarom legt de Regering een globaal sociaal-economisch herstelplan aan het Parlement voor.
Dit plan omvat tegelijkertijd een budgettair luik, programma's betreffende de bevordering van de werkgelegenheid, het industriële. energie- en landbouwbeleid, de buitenlandse handel, de democratisering van het bedrijfsleven en maatregelen met het oog op het financiële evenwicht van de sociale zekerheid.
De Regering is er zich van bewust dat dit reddingsplan de instemming en de medewerking van allen zal vergen. Daarom heeft zij besloten een aantal bijzondere voorstellen van dit plan aan de sociale gesprekspartners voor te leggen. Gelet op het belang van de inzet overweegt de Regering het huidige sociaal overleg af te ronden met een bijzondere Nationale Arbeidsconferentie.

I. BUDGETTAIRE MAATREGELEN

De sanering van de openbare financien blijft, als basisvoorwaarde voor een duurzaam economisch herstel, een prioritaire doelstelling die door een selectief begrotingsbeleid moet worden verwezenlijkt over meerdere jaren. nl. tot en met het einde van de huidige legislatuur (1983).
Daartoe zal op het vlak van de lopende uitgaven de regel van de absolute nulgroei voor de niet-geïndexeerde en voor de niet-prioritaire uitgaven worden toegepast en zal de totale verhoging van deze uitgaven, in vergelijking met de oorspronkelijke begrotingen, beperkt worden tot minder dan de nominale groei van het B.N.P.
Op het niveau van het netto te financieren saldo wordt als objectief voorgesteld: een jaarlijkse vermindering met 1% B.N.P.-punt van het netto te financieren saldo van de globale overheid (Staat, plaatselijke overheid. sociale zekerheid).
De strikte uitvoering van de begroting 1981 zal van zeer dichtbij worden gevolgd. Alle maatregelen zullen worden genomen om de evolutie van de uitgaven in de hand te houden.
De leden van de Regering die bijkredieten vragen zuilen zich persoonlijk moeten verantwoorden voor het Parlement.
Ten einde de realisatie van deze begrotingsobjectieven in 1981 te waarborgen, zuilen de hiernavolgende maatregelen zo spoedig mogelijk worden doorgevoerd.

1. Fiscale maatregelen

Nieuwe maatregelen. met inbegrip van wettelijke en reglementaire bepalingen, zulien worden getroffen om de strijd tegen de belastingontduiking te versterken en om belastingontwijking te voorkomen. Deze maatregelen zullen in 1981 15 miljard moeten opbrengen.

A. De strijd tegen de belastingontduiking zal worden verscherpt door de volgende maatregelen:
a) strikte toepassing van de bestaande wettelijke en reglementaire maatregelen. De nodige administratieve middelen zullen daartoe verleend worden;
b) onverwijlde uitvaardiging van de besluiten ter uitvoering van de wet van 8 augustus 1980 betreffende de budgettaire voorstellen 1979-1980;
c) uitbreiding van de opdracht vooral inzake fiscaliteit en aanpassing van de samenstelling van de Hoge Raad van Financiën;
d) inwerkingstelling van de voorstellen van de Stevigny-commissie, namelijk inzake de eenvormigheid van de strafrechterlijke procedure in fiskale aangelegenheden, betere bepaling en klassering van de inbreuken, herziening van de straffen;
e) reglementering van het beroep van belastingconsulent en accountant:
f) strijd tegen het sluikwerk in de bouwsector en in de horecasector;
g) specifieke maatregelen voor bepaalde sectoren, in overleg met de betrokken beroepsorganisaties;
- bioskopen en filmverdelers: controlemaatregelen inzake de ontvangsten;
- vleessector: permanente inventaris van het levend rundvee en controle op de verhandeling en het slachten;
- meelsector: controlemaatregelen bij de produktie en de verdeling;
- algemene herziening van het stelsel der fiscale strookjes en bandjes.

B. De volgende maatregelen zullen worden genomen met het oog op het voorkomen van de belastingontwijking:
a) Afschaffing van de verminderingen van de onroerende voorheffing voor huurders die niet onderworpen zijn aan de personenbelasting, in toepassing van artikel 4 van het W.I.B.
b) een forfaitaire belasting van 20% op de wettelijk toegestane geheime commissielonen aan vreemdelingen.
c) Herziening van het fiscaal stelsel van de overdadige algemene onkosten en van de aftrekbaarheid als bedrijfslasten van de uitgaven inzake de wagens van directieleden.
d) Aanpassing van het fiscaal statuut van de groepsverzekeringen en van de verzekeringen „bedrijfsleider".

C. Uitvoering van de beslissing van de vorige Regering inzake accijnzen en B.T.W. op weeldeprodukten.
Herziening van de belasting op de spelen en de weddenschappen.
D. Nieuw onderzoek van een aantal anomalieën die blijken uit de praktische toepassing van de fiscale beschikkingen voorzien in de begrotingswet 1980, onder meer het begrip personen ten laste, andere dan kinderen en het specifiek probleem van gezinnen met 2 inkomens waarvan het inkomen van het gezinshoofd lager is dan 56.000 F.

E. De decumulatie zal beperkt worden tot 1,5 miljoen, de overstapregeling inbegrepen. De opbrengst van deze beperking zal gebruikt worden om de belastingverminderingen wegens gezinslasten te verhogen en om de fiscale

lasten van de bescheiden inkomeris te milderen.
Inzake splitting past de Koning jaarlijks bij een in Ministerraad overlegd besluit enerzijds de inkomensgrens en anderzijds de verhouding van de opsplitsing van het bedrijfsinkomen aan in functie van een budgettaire enveloppe die ten minste gelijk is aan twee derden van die welke toegewezen wordt aan de decumul. Het plafond van de decumul en van de splitting zal parallel evolueren in 1981.
Een fundamentele aanpassing van de personenbelasting zal doorgevoerd worden. Zij zal streven naar een verlaging in verschillende fasen en een billijker verdeling van de belastingdruk, rekening houdend met de specifieke toestand van:
- de gezinnen met 2 inkomens (decumul);
- de gezinnen met 1 inkomen;
- het aantal kinderen van het gezin.

F. De herziening van het fiscaal stelsel van de vervangingsinkomens, teneinde bepaalde discriminaties weg te werken die van aard zijn om de inkomens uit arbeid te bestraffen en met het oog op een groter fiscale rechtvaardigheid, zal aan het sociaal overleg worden voorgelegd.

2. Als werkgever zal de Regering het overleg met de openbare sector voortzetten. Het doel van dit overleg is nauwkeurig de wijze te bepalen, waarop de openbare sector zal bijdragen tot de algemene solidariteitsinspanning die van alle bevolkingslagen naar hun draagkracht wordt gevraagd door bezuinigingen en/of door verhogingen van de bijdragen.

II. TEWERKSTELLINGSBELEID

1. De Regering geeft absolute voorrang aan de tewerkstelling. Zoals overeengekomen, tijdens het sociaal overleg van het najaar 1979, zal de Regering met de sociale gesprekspartners de punten in verband met de werkgelegenheid hernemen, met inbegrip van de problemen betreffende de herverdeling van de beschikbare arbeid.
2. De in uitvoering zijnde herstructureringsprogramma's m.b.t. de staalsector, de textiel- en kledingnijverheid. de scheepsbouw en scbeepsherstelling moeten worden uitgevoerd volgens de voorziene kalender.
Een bijkomende inspanning zal worden geleverd in de sectoren van de bouwnijverheid, van de K.M.O. en van de buitenlandse handel.
3. Specifieke steunmaatregelen voor de bouwsector.
a) Met het oog op het stimuleleren van de woningbouw zal tijdelijk een teruggave van de B.T.W. van 10%-punt toegekend worden voor nieuwe woningen in zover zij bestemd zijn om door de eigenaar zelf te worden bewoond en voor vernieuwbouw.
De teruggave van B.T.W., die zal geschieden in de vorm van een toelage aan de bouwheer. zal:
- betrekking hebben op ⅔ van de B.T.W. gefactureerd door de aannemers;
- maximaal 400.000 F kunnen bedragen.

Deze teruggave zal niet gelden voor nieuwe woningen waarvan de verkoopwaarde meer dan 6 miljoen bedraagt en voor vernieuwbouw waarvan de kostprijs 3 miljoen overschrijdt.
- haar weerslag moeten hebben op de bouwkosten.

Als vernieuwbouw wordt beschouwd verander ingswerken aan een bestaand gebouw waarvoor een bouwvergunning werd verleend of waarvan de totale kostprijs minimum 100.000 F bedraagt.
De maatregel zal van toepassing zijn van 15 oktober 1980 tot 31 december 1981.
b) In samenwerking met de Bedrijfsraad voor het bouwbedrijf zal de maatregel sub a) moeten gepaard gaan met een inspanning van de bouwsector zelf met het oog op het drukken van het geheel aan de bouwkosten en om een einde te stellen aan praktijken die hinderlijk zijn voor een gezonde concurrentie.
c) Invoering, binnen de perken door de wet te omschrijven, van een verkooprecht ten gunste van de sociale woningbouw. en van de stadsvernieuwing.

4. K.M.O.'s.
Drie miljard zal worden besteed om de lasten te verminderen en de tewerkstelling in de K.M.O.'s te stimuleren.
a) 1,5 miljard zal in 1981 worden besteed aan kostenvermindering voor K.M.O.'s door het aanpassen van het koninklijk besluit van 18 juni 1976. De maximale terugbetaalbare bijdrage per kwartaal, de drempel van de compensatoire bijdrage en het terugbetalingspercentage, zullen opgetrokken worden. De middelen daartoe zullen geput worden uit het stelsel, voorzien in het koninklijk besluit van 18 juni 1976. Een voorstel zal worden voorgelegd aan het overleg om vanaf 1982 het systeem van het koninklijk besluit van 18 juni 1976 aan te passen ten einde de aanwending van de middelen te concentreren op de bevordering van de werkgelegenheid in de K.M.O.'s.
b) 1,5 miljard zal in 1981 worden besteed aan de tewerkstelling in de sector van de K.M.O.'s bijvoorbeeld door:
- de jongeren en de werklozen aan te moedigen zich alleen of in groep te vestigen als zelfstandige, bijvoorbeeld door een verhoging van de premie van eerste vestiging; deze maatregel onderstelt dat de zelfstandige gedurende een langere periode het recht behoudt om opnieuw werkloosheidsuitkeringen te genieten;
- de indienstneming van supplementaire werknemers in de K.M.O.'s, alsmede de aanwerving van een eerste werknemer door de zelfstandige, aan te moedigen. bijvoorbeeld door uitbreiding van het stelsel van de aanpassings- en wederaanpassingspremies.

Concrete formules zullen in overleg met de sociale gesprekspartners worden uitgewerkt.
c) In het raam van het globaal sociaal overleg zal de Regering de betrokken partijen uitnodigen in gemeenschappelijk overleg een „ontwikkelingscontract voor de K.M.O.'s", uit te werken. Zullen er inzonderheid worden besproken:
- de toegang tot het krediet.
- de toegang tot de uitvoer,
- de bijstand inzake bedrijfsbeheer,
- de hulp inzake ontwikkeling van prototypen en het steunen van de toelevering.
- een betere bescherming van de ondernemingen die schuldeiser zijn in hoofde van de overheid,
- versoepeling van de toegangsvoorwaarden tot het beroep.

d) Bovendien zullen onder meer de volgende maatregelen genomen worden:
- effectieve oprichting van een Participatiefonds (uitvoering van de wet van 4 augustus 1978);
- reglementering van dienstverlenende intellectuele beroepen;
- toegang verbeteren van de K.M.O.'s tot openbare aanbestedingen;
- indienen van een wetsontwerp inzake de eenmanszaak;
- toegang van de K.M.O. tot het wetenschappelijk onderzoek.

5. Specifieke maatregelen ter bevordering van de werkgelegenheid:
a) De toekenningsvoorwaarden voor de wederaanpassings- en aanpassingspremies zullen worden herzien.
b) Aan de hand van adviezen van de Nationale Arbeidsraad, zullen de verschillende wetgevingen (met name betreffende het arbeidsrecht, de sociale zekerheid, het statuut van het openbaar ambt), spoedig worden aangepast om de deeltijdse arbeid te bevorderen.
c) Voortzetting van een grotere soepelheid inzake arbeidsorganisatie. o.m. door: glijdende werkuren, de tijdelijke onderbreking van de beroepsloopbaan en de soepele overgang naar de pensioengerechtigde leeftijd.
d) Er zal worden gezocht naar een harmonisering en een eventuele integratie op termijn in een eenvormige regeling van de stelsels van het B.T.K. en van de tewerkgestelde werklozen. Er zal naar worden gestreefd om daarin nog meer langdurige werklozen op te nemen.
e) De strijd tegen cumulaties en sluikwerk zal intensiever gevoerd worden en het beroep op overuren zal systematisch beperkt worden.
f) Het industrieel leercontract zal op korte termijn uitgewerkt worden.
g) Met het oog op het bereiken van een grotere rechtszekerheid zal men, in het raam van het sociaal overleg, bepaalde regels en praktijken inzake opzegging onderzoeken, die wegens hun buitensporige kost voor de ondernemingen de tewerkstelling en de aanwervingen afremmen.
De oprichting in de schoot van de ondernemingen van een Reservefonds voor eventuele sociale schulden. zal w-orden overwogen.
6. In het kader van het tewerkstellingsbeleid en gebonden aan de verhoging van de bijdragen zal in alle sectoren een reële matiging van de inkomens worden doorgevoerd, met inbegrip van de inkomens van vrije beroepen, de zelfstandigen en de politieke en openbare mandaten.
De toe te passen procedure moet het voorwerp uitmaken van overleg met de sociale ge. sprekspartners; bij deze gelegenheid zal de Regering de volgende voorstellen voorleggen:
A. Wat de wedden en lonen betreft:
a) De handhaving van het stelsel van aanpassing der bezoldigingen aan het indexcijfer der consumptieprijzen, wordt bevestigd.
b) Specifieke oplossingen zullen worden gezocht voor de meest bescheiden lonen. Het gewaarborgd minimumloon zal worden aangepast. Over de aanpassingsmogelijkheden zal worden onderhandeld in de Nationale Arbeidsraad.
Specifieke oplossingen zullen worden gezocht voor de handarbeiders die zwaar of ongezond werk verrichten. Bepaalde functies, waarvoor moeilijkheden bij de aanwerving rijzen, zullen gerevaloriseerd worden, inzonderheid door de humanisering van de arbeidsvoorwaarden.
c) De matiging van wedden en lonen zal worden gerealiseerd via het systeem van collectieve arbeidsovereenkomsten.

1° Eerste alternatief:
Een interprofessioneel akkoord voor 24 maanden, waarbij vanaf 1 oktober 1980 op alle onderhandelingsniveaus de loonsverhogingen beperkt worden tot de indexaanpassing.

2" Tweede alternatief:
Wanneer nieuwe voordelen in verband met het loon of die een weerslag hebben op het bedrag van de lonen boven de indexaanpassing worden toegekend door nieuwe arbeidsovereenkomsten afgesloten na 1 oktober 1980 of buiten deze conventies, zullen deze voor een periode van 24 maanden, die begint te lopen vanaf het sluiten van de overeenkomst, worden geregeld door de volgende bepalingen:
i) de helft van het bedrag van de nieuwe voordelen wordt aan de werknemers uitbetaald;
ii) de andere helft wordt door de werkgever gestort aan een Solidariteitsfonds:
iii) de werkgevers worden ertoe verplicht een bedrag gelijk aan dat vastgesteld in ii) aan hetzelfde Fonds te storten.

3" Derde alternatief:
In de sectoren of ondernemingen waar de na 1 oktober 1980 gesloten nieuwe collectieve arbeidsovereenkomsten nieuwe voordelen toekennen voor een periode van 24 maanden in verband met het loon, of die een weerslag hebben op het bedrag van de lonen boven de indexaanpassing, zal de Staat al zijn beschikbare middelen aanwenden om de voordelen van de openbare sector. met name inzake de fiscaliteit, de economische expansie, het prijzenbeleid. toegang tot de overheidsopdrachten, of sommige subsidies, te weigeren of in te trekken.

De Regering zal met de sociale gesprekspartners de modaliteiten onderzoeken volgens dewelke de werknemers de positieve gevolgen van de loonmatiging zullen kunnen nagaan, inzonderheid op de tewerkstelling, zowel op het vlak van hun onderneming als op het vlak van de groep waarvan deze onderneming eventueel deel uitmaakt.

B. Openbare sector.
In de openbare sector moet hetzelfde resultaat als in de privésector worden bereikt.

C. In de sector van de hoge pensioenen, zal de aftopping die door de vorige regeringen werd beslist, effectief en volledig voor allen, ook voor de parlementsleden. worden doorgevoerd in een versneld ternpo (3 jaar).

D. Vanaf 1 oktober 1980, voor een periode van 12 maanden, mogen bezoldigingen, onder welke vorm ook, voor de prestaties geleverd door de beoefenaars van vrije beroepen, niet hoger zijn dan deze in voege op 1 oktober 1980 en die voor dezelfde prestatie aangerekend werden overeenkomstig tarief-. honoraria-. barema- of abonnementreglementeringen vastgesteld door de professionele verenigingen. In de daaropvolgende 12 maanden zullen zij niet mogen stijgen boven de indexverhoging van de vorige 12 maanden. Telkens wanneer mogelijk zal een officieel barema worden opgesteld en gepubliceerd. Het barema van de erelonen van de notarissen zal worden herzien. Dezelfde regeling zal ook van toepassing zijn op de erelonen in de sector ziekteverzekering.

E. Alle politieke en openbare mandaten in ruime zin, zullen vanaf 1 januari 1981 met 5% worden verminderd.

F. In het kader van de inflatiebestrijding zal de Regering een streng prijzenbeleid voeren. door een nauwkeurige toepassing van het bestaande reglementair instrumentarium.
Bovendien zal door een doortastend optreden tegen restrictieve handelspraktijken de prijsconcurrentie nog verscherpt worden.
De wet van 9 juli 1975 betreffende de prijs van de geneesmiddelen zal worden verlengd.

G. De statutaire of ermede gelijkgestelde vergoedingen betaalbaar als tantième aan de beheerders en zaakvoerders van Belgische vennootschappen in 1981, voor het dienstjaar 1980, zullen met 5% verminderd worden ten opzichte van de bedragen betaald in 1980 voor het dienstjaar 1979.

H. Bovendien zal een formule toegepast worden, waarbij de inkomens van meer dan 5 miljoen gedurende een periode van 2 jaar verplicht worden, voor een gedeelte ervan, in te schrijven op de nieuwe staatsleningen en/of op de uitgifte van nieuwe aandelen.

III. INDUSTRIEEL BELEID

Het industrieel beleid blijft meer dan ooit centraal staan, te meer daar deze onderschragende sector van onze economie af te rekenen heeft met diepgaande mutaties, waaronder de opmars van de nieuwe industriële landen en de zeer aanzienlijke overheveling van koopkracht naar de olieproducerende landen.
Een volgehouden inspanning zal bijgevolg worden geleverd om het industrieel beleid in overleg met de Executieven om te buigen in de richting van reconversie en industriele vernieuwing van methodes, procédés, materialen en produkten, ten einde via de nodige aanpassing van de industriële structuren een duurzaam economisch herstel te waarborgen.

1. Maatregelen van fiscale aard:
– Ten einde in die geest de investeringsneiging terug op gang te brengen en dynamische bedrijven aan te moedigen om een toekomstgericht investeringsbeleid te voeren, zullen zij belastingvrije provisies kunnen creëren, ten belope van 5% van hun winst, om investeringen te realiseren binnen een periode van 3 jaar.
– Ten einde de vorming van risicodragend kapitaal aan te moedigen bij de kleine aandeelhouders, zal iedere belastingplichtige onderworpen aan de personenbelasting die nieuwe aandelen verwerft, uitgegeven door een Belgische vennootschap, de mogelijkheid hebben om deze aandelen aan drager vrij om te zetten in aandelen op naam. Onder deze voorwaarden zal hij over een belastingkrediet van 100% beschikken, voor de totaliteit aanrekenbaar op zijn belastbare inkomens en dit ten belope van de opbrengst van de bedoelde aandelen, doch geplafonneerd op 75.000 frank.
– Met het oog op de bevordering van de activiteit van het wetenschappelijk onderzoek, dat in hoge mate kwaliteitsbetrekkingen schept en een onmisbaar wapen is om onder de industrielanden aan de spits van de ontwikkeling te blijven, zal een fiscale aanpassing gezocht worden die overeenstemt met een belangrijk percentage van de investerings-en personeelsuitgaven, die door de onderneming aan het wetenschappelijk onderzoek worden besteed. Dit percentage zal worden aangepast naar omhoog of naar omlaag, naarmate de ondernemingen het effectief van hun onderzoekspersoneel vermeerderen of inkrimpen.

2. De nodige financiële middelen zullen ter beschikking worden gesteld van het Fonds voor Industriële Vernieuwing met het oog op het verzekeren van zijn tweevoudige opdracht enerzijds inzake reconversie en anderzijds inzake industriële vernieuwing.

3. Er zal worden overgegaan tot een grondige evaluatie van de doelmatigheid van het thans in het raam van de expansiewetgeving aangewende instrumentarium en met de instemming van de Executieven zullen de nodige aanpassingen worden doorgevoerd met het oog op een meer selectieve toepassing. De Regering zal onmiddellijk aan de Europese Gemeenschap voorstellen notifieren inzake de afbakening van de ontwikkelingszones. Zij zal terzake de voorstellen hernemen van de Waalse en Vlaamse Executieven.
Voor ondernemingen die overheidshulp ontvangen, zullen maatregclcn worden getroffen om tot de daadwerkelijke en tijdige naleving van de bepalingen van artikel 36 van de wet van 30 december 1970 te komen. Zo nodig zal dit artikel worden herzien om het meer doeltreffend te maken.
Er zal ten stelligste over worden gewaakt dat overheidssteun geen aanleiding geeft tot concurrcnticvervalsingen. De mogelijkheid zal worden onderzocht om het huidige stelsel van subsidiëring geleidelijk te vervangen door een stelsel van detaxatie.

4. De hulp aan de ondernemingen in moeilijkheden moet geschicden in het kader van de voorschriften ter zake vervat in het artikel 75 van de wet van 5 augustus 1978 houdende economische en budgettaire hervormingen.
Voor de hulp aan ondernemingen en sectoren die met diepgaande structurele moeilijkheden af te rekenen hebben, zal voortaan het accent worden gelegd op industriele vernieuwing en reconversie eerder dan op het in stand houden van kwijnende activiteiten. Hulp aan ondernemingen en sectoren in moeilijkheden zal voortaan enkel worden verstrekt op grond van een kosten-batenanalyse.

Daarenboven zullen ook hier afdoende controlemaatregelen worden ingebouwd, met inbegrip van de mogelijkheid over te gaan tot een herziening van het financieel statuut en de vergoedingen van de directie en beheerders.
Ten slotte zal met betrekking tot de ondernemingen in moeilijkheden onverwijld worden overgegaan tot de uitwerking van een geëigend systeem van beheer met bijstand.

5. Inzake financiele overheidstussenkomst voor nieuwe investeringen zal een voorkeur worden verleend aan hulp voor energie- en grondstoffenbesparende investeringen, zonder daarbij het tewerkstellingseffect uit het oog te verliezen.

6. Een bijzondere aandacht dient te gaan naar het positief opvangen van de weerslag van de internationale arbeidsverdeling op de Belgische economie, door het stimuleren van complementariteiten en geëigende vormen van samenwerking, onder meer bij wijze van onderaanneming, tussen onze ondernemingen en deze gevestigd in de ontwikkelingslanden.
Het Planbureau zal gevraagd worden om gebeurlijk in samenwerking met andere ter zake deskundige instanties aan deze problematiek een bijzondere analyse te wijden. Het op basis daarvan uit te werken herstructurerings- en reconversiebeleid dat anticipatief en prospectief dient te worden opgevat, dient het voorwerp uit te maken van een grondig overleg met de sociale gesprekspartners, onder meer via de Centrale Raad voor het Bedrijfsleven en de Bedrijfsraden. Op het vlak van de informatie zal een bijzondere inspanning worden geleverd met het oog op de doorstroming van de resultaten van dit onderzoek naar de ondernemingen. om deze toe te laten hun beleid erop af te stemmen.
Teneinde normale concurrentievoorwaarden te waarborgen, zal de Regering zich op het internationale vlak beijveren voor de uitwerking en naleving van een internationale codex voor de arbeidsvoorwaarden.

7. Onverminderd de algemene beginselen van het handels- en vennootschapsrecht, alsmede van het strafrecht. zal onverwijld een wettelijk statuut worden uitgewerkt tot omschrijving van de taak, de procedure en voorwaarden van aanwerving, de juridische toestand en de wettelijke verantwoordelijkheden van de door de overheid aangeduide mandatarissen in ondernemingen waarin de openbare sector participeert.

8. Het welslagen van het vernieuwd industrieel beleid is in grote mate afhankelijk van een degelijk wetenschappelijk onderzoek en de doorstroming ervan naar de nijverheid.
Dit vergt:
– maatregelen van fiscale aard: zie hierboven:
– een aanpassing van de structuren van het onderzoek en een betere coördinatie ervan:
– een selectieve toekenning van de subsidies op basis van objectieve criteria;
– optimalisatie van de invloed van de overheidsopdrachten op de ontwikkeling van nieuwe markten en nieuwe technologieën, onder meer door de werking van de C.O.C.. van het I.W.O.N.L. en de Dienst prototypen; in dezelfde geest dient te worden gestreefd naar een optimalisatie van de relatie Universiteit-bedrijfsleven-overheid.
– bevordering van initiatieven en mechanismen die het industrieel in toepassing brengen van de resultaten van het onderzoek in de hand werken.
Daarenboven zullen de mogelijkheden tot oprichting van een technologische databank aan een nader onderzoek worden onderworpen.

9. Inzake de openbare investeringen zal de bijkomende schijf van 9,4 miljard besteed worden, zoals beslist door het Kernkabinet voor Algemeen Beleid van 22 september 1980, aan investeringsprojecten die de technologische innovatie bevorderen, de bevordering van het gemeenschappelijk vervoer, de technieken inzake energiebesparing en de bevordering van de uitvoer, en dit volgens de hiernavolgende verdeling:

	(in miljarden)
– Verkeerswezen	3,6
– P T T	3,1
– Openbare Werken	2.2
– Reserve	0 5
	9,4

Voor einde november zal bij de Regering verslag worden uitgebracht over de concrete projecten inzake de 9,4 miljard.
Een grotere selectiviteit zal ook worden betracht in het raam van het geheel van het investeringsprogramma voor 1981.
Een inspanning zal worden geleverd om de investeringen in de sector van de R.T.T. aan te moedigen. Nieuwe financieringsformules zullen worden gezocht.

IV. ENERGIEBELEID

A. Vermindering van de energierekening

De maatregelen die nodig zijn voor een vermindering van de energierekening moeten worden toegespitst op drie hoofdgebieden:
– afremming van het verbruik van alle energievormen;
– beroep op alle economisch rendabele energievormen. met inbegrip van substituties:
– ontwikkeling van nieuwe en vernieuwbare energiebronnen.
Om onmiskenbare macro-economische redenen dient de afremming van alle vormen van energie als prioritair te worden beschouwd.
In 1979 daalde de reële groei van het B.N.P. met ongeveer 1% als gevolg van de prijsstijging van de aardolie (34%).In 1980 kan de vermindering van de reële groei van het B.N.P. als gevolg van een tweede golf van prijsstijgingen van de aardolie (60%) op 2% worden geraamd.
Deze gegevens wijzen er voldoende op dat de Belgische economie niet opnieuw tot een normale groei kan komen, tenzij het energiebeleid zich de afremming van het energieverbruik prioritair ten doel stelt.
Zonder een afdoend corrigerend optreden, zou de energierekening dit jaar ca. 233 miljard F belopen.
Hier liggen ruime actiemogelijkheden: inderdaad elke Mtoe die wij weten te besparen. betekent een winst van 7 miljard frank op onze betalingsbalans. Elke Mtoe aardolie die wij vervangen door haar equivalent in ingevoerde steenkool betekent een winst van 3,3 miljard F.
Door een volgehouden inspanning inzake rationeel gebruik en besparing van de energie. moeten wij er op korte termijn in slagen onze energierekening met 10% te verminderen.
a) Inzake de heroriëntatie van het rationeel verbruik van energie, zullen de volgende maatregelen met onmiddellijk effect prioritair worden doorgevoerd.

i. Openbare sector.

Een reeks van bezuinigingsmaatregelen inzake energieverbruik zullen door alle departementen en alle openbare administraties dienen te worden toegepast zowel wat de verwarming van de gebouwen als het autopark betreft, ten einde het peil van het energieverbruik ervan in 1981 met 20% te verminderen in vergelijking met het gemiddelde over de jaren 1978-1979.
– Daartoe zal de maximumtemperatuur in alle openbare gebouwen worden teruggebracht op 19°. met mogelijkheid voor afwijking in inrichtingen zoals ziekenhuizen. bejaardentehuizen enz. De toepassing van deze maatregel zal trouwens ook worden aanbevolen voor de ondernemingen in de privésector.
– Er wordt overgegaan tot de invoering van een budgettaire controle op het energieverbruik, terwijl de concrete tenuitvoerlegging van de energiebesparende maatregelen ook aan een systematische controle zal worden onderworpen. Jaarlijks zal een verslag aan het Parlement worden voorgelegd.
– Sanctie: het werkingsbudgct zal worden verminderd in overeenstemming met het vastgestelde meerverbruik in vergelijking met vorig jaar.
– De mogelijkheid om de verlichting langs de autosnelwegen te verminderen zal worden onderzocht, rekening houdend met de eisen inzake veiligheid.
De overheidssector zal het voorbeeld moeten geven, niet alleen door een strikte discipline bij de toepassing van de hiervoren opgesomde onmiddellijke maatregelen, maar ook door over te gaan tot de isolatie van de openbare gebouwen en de technische modernisering van de installaties met hoog energieverlies.

ii. Privé-sector en vervoersector.

– Sectoriële prgramina's inzake besparing en rationeel gebruik van energie, alsmede inzake recuperatie van residuaire energie, zullen ook worden uitgewerkt voor:
- de industrie;
- het vervoer;
- de land- en tuinbouw en de zeevisserij;
- de tertiaire sector;
- de huisvesting.

– De uitvoering van een doeltreffend programma voor energiebesparing moet een selectieve economische wederopleving mogelijk maken door middel van de investeringen die zulk een programma vereist.
– Het programma voor enegiebesparing. dat over vijf jaren loopt. zal betrekking hebben op investeringen die inzonderheid in de volgende domeinen zullen verwezenlijkt worden:
- de isolatie van de bestaande gebouwen en de regeling van de verwarming: te dien einde zullen de uitgaven gedaan door particulieren in bestaande gebouwen met het oog op energiebesparing, worden beschouwd als lasten die onder door de wet vast te stellen voorwaarden van het totaal netto belastbaar inkomen mogen worden afgetrokken;
- de recuperatie van energie in de industrie en de wederuitrusting van industriële processen uit energetische overwegingen. In dit kader zullen de investeringen van de ondernemingen, die specifiek gericht zijn op de energiebesparing ad libitum kunnen worden afgeschreven onder door de wet vast te stellen voorwaarden;
- de invoering van piloot-programma's voor de verwarmingsnetten op afstand en de geleidelijke uitbreiding ervan in het licht van de verkregen resultaten.

– De overheid zal ervoor waken dat het gunstig impact op werkgelegenheid in de industrie van de energetische uitrustingen zal worden geoptimaliseerd.
– Minimumnormen zullen worden voorgeschreven voor de isolatie van nieuwe gebouwen, zowel woningen als gebouwen voor industriële, commerciële en recreatieve doeleinden.
– De Regering drukt de wens uit dat de beroepsorganisaties en de verbruiksverenigingen zich actief zouden inzetten voor de problemen van de bezuiniging en de rationele aanwending van energie in hun respectieve sectoren. o.m. via werkgroepen, sectoriële studies. organisatie van ervaringsuitwisselingen, enz. . .
– Met het oog op een zuinig energieverbruik in het wegtransport en een rationele aanwending van het wagenpark, zal onverwijld worden overgegaan tot de organisatie van een sensibiliseringscampagne van de weggebruikers.
– De bevordering van het gemeenschappelijk vervoer dient één van de hoofddoeleinden te blijven voor het beleid. Daartoe zal een globaal actieprogramma en een beleidsplan op middellange termijn worden uitgewerkt.
Maatregelen zullen worden doorgevoerd voor een geleidelijke integratie tussen de maatschappijen voor het openbaar vervoer. gelet op de onmiskenbare complementariteiten die tussen hen bestaan.

Het programma voor openbare investeringen zal worden herzien en geherorienteerd naar specifieke energiebesparende investeringen. naar de spoorwegen en het openbaar vervoer.
b) Het prijsbeleid moet worden opgevat als een belangrijk instrument van het globale energiebeleid en in dienst staan van het hoofddoel van dit energiebeleid. met name de politiek van besparing en rationele aanwending van de energie.
Het komt er dus bijgevolg op aan. ervoor de zorgen dat de prijsvorming in haar verschillende zowel nationale als internationale componenten geen belemmering zou vormen voor de besparing en de rationele aanwending van de energie, en dat zij aan de economische subjecten concrete en vaste aanwijzingen zou verstrekken nopens de schaarste aan energie op middellange en lange termijn, zulks met inachtneming van de reële kostenstruktuur en de waarachtigheid van de prijzen. Voor de petroleumprijzen zal het onderscheid tussen zones worden opgeheven.
c) Vastgesteld moet worden dat thans nagenoeg 75% van het wetenschappelijk onderzoek inzake energie van nucleaire en 25% van niet-nucleaire aard is.
Het wetenschappelijk onderzoek inzake energie zal dan ook dermate opnieuw worden georiënteerd, dat een meer evenwichtige verdeling wordt verkregen onder de volgende domeinen:
- klassieke energie.
- kernenergie,
- nieuwe energievormen, vergassing van steenkolen, synthetische brandstoffen en nieuwe energiedragers,
- energiebesparing en aanverwante technologieën.

Het toegepast wetenschappelijk kernonderzoek betreffende de brandstoffencyclus komt in rekening voor het ,,nucleaire" kWh.
De overheidsinspanning zal worden gcconccntreerd op de nieuwe energievormen en op de techniek voor cncrgiebcsparing. Zij zal evenwichtig worden verdeeld onder de Gewesten.
De Gewesten zijn verantwoordelijk voor het toegepast wetenschappelijk onderzoek inzake energie in de aangelegenheden die binnen hun bevoegdheid vallen.
In het kader van het vernieuwde economisch expansiebeleid, van de prototypensteun en van het wetenschapsbeleid, zullen projecten die gericht zijn op de volgende domeinen. bij voorkeur worden in aanmerking genomen:
- energiebesparing,
- rationele aanwending van de energie.
- valorisatie van residuaire energie,
- bevordering van nieuwe en vernieuwbare energievormen.

Het departement van wetenschapsbeleid zal erover waken dat de universiteiten en andere gesubsidieerde centra voor wetenschappelijk onderzoek het aandeel van hun onderzoeksbegroting dat zij voor deze domeinen bestemmen, jaarlijks zouden kenbaar maken.
d) Behalve de energiebesparende maatregelen met een impact op korte termijn vergt de huidige energiesituatie een beleid dat fundamenteel gericht is op de geleidelijke diversificatie van de energiebronnen naar aard, naar herkomst en naar gebruik. een beleid dat uiteraard pas op langere termijn vruchten zal afwerpen, maar dat zonder dralen dient te worden aangepakt, willen zij onze toekomst veilig stellen.
Daarom zal het parlementaire debat over de fundamentele opties van het energiebeleid zo spoedig mogelijk worden voortgezet. Tot besluit van dit debat zal de Regering een globaal en evenwichtig plan uitwerken inzake energiebeleid dat zij aan het Parlement zal voorleggen.
Ondertussen zal het moratorium in de sector van de kernenergie worden gehandhaafd voor nieuwe initiatieven.
e) De structuurhervormingen, in de energiesector voorzien in de begrotingswet zullcn worden uitgevoerd met inbegrip van de maatregelen die beogen de Gewesten nauw bij het energiebeleid te betrekken.
f) Er zal worden gewaakt over de doelmatige werking van de markt zonder concurrentieverstoring en over een betere bescherming van de verbruiker.

B. Elektriciteitssector

1. De artikelen 170. 171 en 172 van de begrotingswet zullcn operationeel worden gemaakt vóór 31 december 1980.
2. Inmiddels zal de Regering een ontwerp voorbereiden tot herziening van de bijzondere

aspecten van het belastingsstelsel dat van toepassing is op de winsten van de intercommunales. Deze herziening mag geen discriminatie in rechte of in feite inhouden tussen de verschillende wijzen van verdeling van elektriciteit en gas, noch tussen de gemeenten naargelang zij aangesloten zijn bij het een of andere van deze systemen. Zij moet de verwarring verhinderen tussen de resultaten van de produktie en van de distributie.

3. De Regering zal dit ontwerp voorleggen aan het hernieuwde controlecomité dat zijn advies binnen de maand zal uitbrengen.

4. Bovendien zal het controlecomité voor de elektriciteit en het gas errnede curden belast.
1° erover te waken dat de controle van de door produktie met de directe cliënteel afgesloten contracten effectief is door de mededeling van deze contracten;
2" ervoor te zorgen dat de prijs van de primaire energie die aan de zuivere of gemengde intercommunales wordt geleverd, gelijk zou zijn;
3" er zich van te vergewissen dat alle bockhoudkundige documenten van de produktie- en distributievennootschappen werkelijk gescheiden zijn.

5. Uiterlijk vóór 30 november 1980 zullen bij middel van een conventie ofwel de openbare elektriciteitsmaatschappijen individueel ofwel de Samenwerkende Vennootschap van de Elektriciteitsproducenten worden toegelaten tot het beheerscomité, tot de CPTE, Gecoli en de Caloriënpool zonder discriminatie t.o.v. de vennootschappen die er reeds in vertegenwoordigd zijn en met inachtneming van het beginsel van de gelijkheid van rechten en plichten.

6. In overleg en in het raam van een overeenkomst met de betrokken privé-sector welke dient te worden gesloten vóór 30 november 1980:
a. zullen de nodige maatregelen worden getroffen om aan elk van sectoren de toegang tot de kapitaalmarkt te waarborgen volgens de overeenkomstig hun statuut geeigende kanalen, dit onder toezicht van het controlecomité voor de elektriciteit en het gas zoals voorzien in artikel 170, § 2, van de begrotingswet.
b. zal het nationaal uitrustingsprogramma van de middelen voor de produktie en het groot vervoer van elektrische enèrgie aan de openbare sector een aandeel voorbehouden in de produktiekapaciteiten ten einde aldus een waarde van 15% te bereiken van het in 1995 door het geheel van de producentenverdelers opgesteld vermogen.
c. zal het aandeel van de openbare distributie kunnen worden gebracht op minstens 25% van het geheel van de distributie op kWh-basis. met eerbiediging van de gemeentelijke autonomie.
Te dien einde zullen de koninklijke besluiten. houdende uitvoering van de bepalingen betreffende de elektriciteits- en gassector. vervat in de wet van 8 augustus 1980, ten spoedigste worden uitgevaardigd.

7. De Regering verbindt er zich toe tijdens de parlementaire zittijd 1980-1981 een wetsontwerp ter goedkeuring aan het Parlement voor te leggen, dat moet toelaten met eerbiediging van de gemeentelijke autonomie de wijze van beheer van de betrokken openbare diensten te uniformiseren op het grondgebied van elk der gemeenten. Deze wet zal aan de nieuwe gemeenten die ingevolge de fusies op hun grondgebied meerdere exploitanten hebben voor dezelfde activiteit en. onafhankelijk van hun akkoord. de toelating geven zich terug te trekken uit een intercommunale. niettegenstaande de hiermede strijdige bepalingen welke zouden voorkomen in de statuten en met eerbiediging van de algemene rechtsbeginselen met betrekking tot de werkelijk geleden schade.

V. LAND- EN TUINBOUW, ZEEVISSERIJ

De Regering zal zich met alle middelen inzetten met het oog op het verwezenlijken van een aangepast prijzenbeleid, dat er moet op gericht zijn aan de landbouwers een billijke inkomensevolutie te waarborgen. Het beleid zal gevoerd worden zowel op E.G.-vlak als nationaal, zonder daarbij de belangen van de consumenten uit het oog te verliezen.

1. Maatregelen zullen worden uitgewerkt, enerzijds om de stabiliteit van de ondernemingen, vooral van de familiebedrijven, en hun rendabiliteit in de hand te werken en. anderzijds om de vestiging van jonge landbouwers aar te moedigen Dit alle?. inzonderheid door de land-en tuinbouw in de materies die hun aanbelangen te doen genieten van de maatregelen met betrekking tot de K.M.O., door een correcte toepassing van de gewestplannen ter bescherming van de landbouwzones, en door de uitvoering van het bijzonder steunstelsel voor de agrarische probleemgebieden.
Ook zal een inspanning worden gedaan om op een meer georganiseerde wijze de exportpromotie van de land- en tuinbouwprodukten te bevorderen en om het probleem van de substitutieprodukten te actualiseren.
Verder zullen specifieke maatregelen worden overwogen in verband met de structurele problemen van de zeevisserij.
3. Gelet op het zeer gevoelige impact van de energiecrisis op de land- en tuinbouw en de zeevisserij, zal onverwijld een omstandig actieprogramma ten uitvoer worden gelegd met als doel de energiekost en het energieverbruik in deze sectoren te verminderen, hun bevoorrading in brandstoffen te waarborgen en specifieke maatregelen te treffen ten voordele van ondernemingen, zoals de serrehouders en de witlofkwekers, die grote energieverbruikers zijn.

VI. INTERNATIONALE ECONOMISCHE ACTIE EN BEVORDERING VAN DE EXPORT

Onder de prioritaire doelstellingen van de internationale actie van België, zowel in het raam van de multilaterale instellingen als van zijn bilaterale betrekkingen. zal de nadruk worden gelegd:
1. Op het herstel van de economische wereldactiviteit in liet raam van een betere economische orde;
2. Op het bekomen van waarborgen inzake bevoorrading van onze economie in grondstoffen. met als tegenprestatie de deelneming aan de industriele en technologische ontwikkeling van onze partners, die grondstoffen leveren;
3. Op de bevordering van onze uitvoer:
– stelselmatige inspanning met het oog op een functionele hergroepering van alle acties tot bevordering, financiering en verzekering van de buitenlandse handel:
– verbetering van de toegang van de K.M.O. tot de mechanismen van de buitenlandse handel. De Belgische Dienst voor Buitenlandse Handel zal handelsprospectors rechtstreeks ten dienste van de K.M.O. stellen:
– aanmoediging van de ondernemingen die hun omzet inzake uitvoer met een zeker percentage verhogen;
– onderzoek van de mogelijkheden van herdiscontering door de Nationale Bank tot een bepaald plafond tegen preferentiele tarieven van de effecten op korte termijn inzake de uitvoer;
– de minister van Buitenlandse Handel zal belast worden met het uitwerken van een relanceplan voor de buitenlandse handel.
4. Op een bijzondere inspanning om de financiering van de armste landen mogelijk te maken:
– het bedrag van de leningen van Staat tot Staat zal voor het jaar 1981 van 2,5 miljard, voorzien in de ontwerpbegroting 1981, op 3,2 miljard worden gebracht, d.i. op het peil van 1980;
– aanpassing van het mechanisme van de leningen van Staat tot Staat. De oprichting van een Fonds voor de leningen van Staat tot Staat, dat inzonderheid de financiering van de export van uitrustingsgoederen beoogt voor landen van de Derde wereld, zal worden overwogen.

VII. DEMOCRATISERING VAN DE ECONOMIE

In overleg en na grondige bespreking met de sociale gesprekspartners, zal met het oog op de democratisering van de economie de actie inzonderheid worden toegespitst op de volgende domeinen:
– een betere toepassing van de bepalingen betreffende de aan de ondernemingsraden te verstrekken informatie, o.m. om de verzekering te geven dat de resultaten van de kostenvermindering aangewend worden voor de ontwikkeling van de onderneming en de bevordering van de tewerkstelling:
– veralgemening van de sociale balans in de grotere ondernemingen:
– aanmoediging in de grotere ondernemingen van de invoering van systemen van gedecentraliseerde en humanere werkorganisatie, met inbegrip van werkoverleg, dit in samenwerking met de syndicale delegatie;
– hervorming van het bedrijfsrevisoraat: de Regering zal een wetsontwerp indienen tijdens de huidige parlementaire zitting:
– ten einde een grotere doorzichtigheid van het beheer van de ondernemingen alsook een democratisering van de werking vooral van de grotere ondernemingen na te streven. zullen wetsontwerpen worden neergelegd met het oog op de hervorming van deze ondernemingen en met het oog op een doeltreffend toezicht en controle vanwege alle categorieen van werknemers;
– de swecifieke rol van de functie van de kaders moet worden erkend. en naar oplossingen moeten worden gezocht om hun bijdrage tot het leven van de ondernemingen te valoriseren;
– met het oog op de bescherming van het industrieel patrimonium van het land zal de bestaande informatieplicht in hoofde van alle grote bedrijven die belangrijke wijzigingen inzake de kapitaalstructuur doorvoeren. versterkt worden.
De Regering zal ter zake een wetsontwerp neerleggen tijdens de huidige legislatuur;
– uitvoering van de maatregelen vervat in de begrotingswet betreffende de financiele sector;
– de plangedachte zal worden geherwaardeerd als uitdrukking van de fundamentele beleidslijnen die op sociaal-economisch gebied in een visie op middellange termijn dienen te worden gevolgd.
Hiertoe zullen de grote beslissingen, welke moeten genomen worden als antwoord op de huidige crisis. in het Plan worden geintegreerd:
• de wet van 15 juli 1970 tot organisatie van de economische planning en decentralisatie zal worden gewijzigd met het oog op een vereenvoudiging van de procedure voor de uitwerking van het Plan. ten einde de doeltreffendheid ervan als instrument van de economische democratisering te verbeteren.
De Regering zal hiertoe binnenkort een ontwerp tot herziening van deze wet indienen: dit ontwerp zal tevens de planning aanpassen aan de nieuwe staatsstruktuur: de voorbereidende werkzaamheden tot uitwerking van het Plan zullen onverwijd worden verder gezet.
Dit Plan zal selectiever en operationeler worden opgevat. De selectiviteit zal blijken uit het zich beperken tot de essentiële problemen en het bepalen van de prioritaire doelstellingen; hierbij zal de nadruk vooral liggen op de coordinatie der voorgestelde beleidsacties in tijd en ruimte.

Het operationele karakter van het Plan moet o.m. besloten liggen in een nauwkeurige en realistische budgettaire programmering, o.m. door integratie van het meerjarenplan tot gezondmaking van de Staatsfinanciën en door een striktere coordinatie tussen Planbureau en overheidsinstellingen.
Het Plan moet ook soepel zijn. De mogelijkheid moet bestaan om in functie van gewijzigde internationale en nationale omstandigheden de beleidskeuzen aan te passen.

VIII. SOCIALE ZEKERHEID

A. De Regering zal aan het Parlement vragen om het ,,ontwerp van wet houdende algemene beginselen van de sociale zekerheid voor werknemers", dat reeds bij de Senaat werd ingediend, bij prioriteit te behandelen. Dit wetsontwerp zal, zoals overeengekomen met de sociale gesprekspartners. worden aangevuld inzonderheid inzake de nieuwe criteria voor de staatsbijdrage aan de sociale zekerheid en de loongrenzen.
De Regering zal het nodige doen opdat de ,.Koninklijke Commissie voor de Hervorming van de Sociale Zekerheid" spoedig haar werkzaamheden zou aanvatten.

B. De handhaving van het stelsel van aanpassing van de sociale uitkeringen aan het indexcijfer der consumptieprijzen wordt bevestigd.

C. De minstbedeeldeii.
1. De aanwending van 1.5 miljard in 1981 voor de verhoging van de kleine werknemerspensioenen.
2. De bestaansminima zullen geleidelijk op 180 000 F voor een gezin en 140 000 F voor een alleenstaande worden gebracht.
3. De wetgeving die de welvaartsbinding van de sociale uitkeringen voorziet. zal worden toegepast.
4. De reeds eerder besliste forfaitaire toelagen aan de gepensioneerden van 12 000 F voor een gezin en 9 600 F voor een alleenstaande zullen worden verwezenlijkt door de toekenning van de laatste schijf in 1981.

D. In nau overleg met de sociale gesprekspartners zal de Regering de uitvoering voortzetten van het financieel herstelplan voor de sociale zekerheid.
Bovendien zullen de nodige oplossingen worden gezocht om geleidelijk het geheel van de schuldenlast van het verleden van bepaalde sectoren op te slorpen.

1. Werkloosheid

De toelage van de Staat voor de werkloosheid ingeschreven in de ontwerp-begroting 1981 bedraagt 69,3 miljard F. Bovendien zullen de bijdragen van de sociale sector besteed aan de werkloosheid 24.1 miljard bedragen. Deze twee bedragen, dit is 93,4 miljard, zullen niettemin onvoldoende zijn ten opzichte van de uitgavevooruitzichten voor 1981.
De Regering stelt derhalve aan het Sociaal overleg met de gesprekspartners de volgende maatregelen voor:

1. Volledige uitbouw van de 10 administratieve en reglementaire maatregelen vervat in de nota van de Rijksdienst voor Arbeidsvoorziening van 17 juli 1980 aan het beheerscomité.
2. Strikte toepassing van de sankties t.o.v. werkgevers medeplichtig aan de misbruiken van de werknemers.
De administratie is ertoe gehouden art. 25 van de wet van 5 augustus 1978 houdende economische budgettaire hervormingen streng toe te passen. Dit betreft in het bijzonder de verstrakking van de administatieve geldboetes ingeval van inbreuk op sommige bepalingen van de werkloosheidsreglementering.
3. Werkloosheid van lange duur of met abnormale frequentie.
Voorgesteld wordt het verplicht advies van de Commissies van Advies af te schaffen.
4. Betaalwijze der uitbetalingsinstellingen.
De betaling der uitkeringen zoals zij op dit ogenblik plaatsgrijpt in speciën, zou progressief opgeheven worden.
5. Bijzondere tewerkstellingscel.
Bij elk gewestelijk bureau van de R.V.A. zou een bijzondere tewerkstellingscel opgericht worden die zich uitsluitend zou bezig houden met de tewerkstellingsproblematiek van langdurig werklozen. voor dewelke werk wordt gezocht of aan dewelke werk wordt aangeboden.
6. Herdefiniëring van de passende dienstbetrekking. en meer speciaal van het criterium dagelijkse afwezigheid.
Voorgesteld wordt het huidige criterium aan te vullen met een afstandsstraal van 20 a 30 km, straal binnen dewelk het aangeboden werk, mits voldaan wordt aan de andere criteria. niet langer mag worden geweigerd.
7. Gewestelijke werkloosheidsinspecteurs onder de rechtstreekse bcvocgdheid van de Minister plaatsen.
Dit voorstel heeft tot doel een rechtstreekse controle op de werkloosheidsuitgaven door de Minister mogelijk te maken cn bovendien dc mogelijkheid te openen rechtstreeks richtlijnen te gcvcn aan de betrokkenen.
8. Wijzigingen in de werkloosheidsreglementering zullen worden doorgevoerd. Zij zullen het voorwerp uitmaken van het sociaal overleg. Deze wijzigingen kunnen onder meer betrekking hebben op de wachttijd. de duur van de schorsing, het behoud van de kinderbijslag tot 18 jaar, en een eventuele beperking van het bedrag van de vergoeding of van de duur van de werkloosheidsuitkering voor niet-gezinshoofden, doch alleen in die gevallen waarin zij niet ten minste gedurende een bepaalde tijd hebben gewerkt. of elke andere wijziging in de reglementering die in 1981 hetzelfde resultaat kan bereiken. In 1981 moeten de uiteindelyk weerhouden wijzigingen ongeveer 2.5 miljard opbrengen.

2. Pensioenen

Op basis van de huidige bijdragenplafonds zullen de bijdragen voor 1981, 149 miljard bedragen; indien geen rekening wordt gehouden met de optrekking van de lage pensioenen ten belope van 1,5 mrd zal de Staatstoelage ingeschreven in de budgettaire voorstellen 34.6 miljard bedragen, en de andere ontvangsten 4.6 miljard.
Het totaal der uitgaven zal ongeveer 211 miljard bedragen, wat een tekort van meer dan 24 miljard oplevert.
Dit tekort zal door verschillende middelen opgevuld worden:
– door een vermindering van de bijdragevoet voor de kinderbijslag met 0,50% en een verhoging van de bijdragevoet in de sector werknemerspensioenen met een overeenstemmend bedrag.
– door overheveling van het grootste deel van de opbrengst van de verhoging der bijdragenplafonds tot 65 000 F in sectoren bediendenpensioenen en werkloosheid.
De bijdragepercentages in deze sectoren zullen worden aangepast en het plafond inzake prestaties voor de bediendenpensioenen zal worden opgetrokken van 53 000 tot 60 000 F (index 132,13).
– door het ter beschikking stellen van de reserves ten belope van 2,8 miljard.
– door bezuinigingsmaatregelen.
De volgende maatregelen zullen aan het sociaal overleg worden voorgelegd:

1) Behoud van het stelsel van de toegevoegde jaren, maar terug onderzoeken in de zin van een beperking van deze laatste, voor de gedeeltelijke loopbanen volgens nader te bepalen modaliteiten.

2) a) Beperking van de mogelijkheid tot r e gularisatie voor de ontbrekende jaren in de loopbaan na de indiening van de pensioenaanvraag of na de pensioengerechtigde leeftijd.
b) Verhoging, eventueel gemoduleerd. van de bedragen voor regularisatie.

3) De toekenning van een pensioen met betrekking tot de jaren na 1954, afhankelijk maken van de uitoefening van een gewoonlijke en hoofdzakelijke tewerkstelling.

4) a) Beperking van het aantal toegevoegde jaren in geval van gemengde loopbaan (pensioen openbare sector en sociaal pensioen);
b) Opheffing van de dubbele gelijkschakeling (in het stelsel loontrekkenden en openbare sector) van de militaire dienst;
c) Opheffing van het onvoorwaardelijk pensioen;
d) Opheffing van het aanvullend pensioen.

5) Vervroegde pensioenen – Verplichting loontrekkende te zijn op het ogenblik van de aanvraag van vervroegd pensioen en terzelfdertijd het bewijs leveren van een loopbaan van minimum 10 jaren op het ogenblik van de aanvraag.

6) Wijziging van de betalingsniodaliteiten van de verplichte rente, opslorping van de N.K.B.P. door de R.W.P. en overdracht van de mathematische reserves. Besparing administratiekosten.

7) Onderzoek van de algemene problematiek van de cumul tussen pensioenen en andere sociale uitkeringen om de verschillen en de discriminaties uit te sluiten.

8) De beperking van de hoge pensioenen moet volledig toegepast zijn vanaf 1 januari 1983, met inbegrip van de pensioenen van de magistraten, parlementairen en emeritaat.

9) Herziening van de regels inzake toegelaten arbeid.
Onafgezien van deze maatregelen zal worden overgegaan tot een onderzoek van het algemeen probleem van de harmonisatie van de verschillende pensioenstelsels (openbare sector. werknemers. zelfstandinen).

3. Sector ziekte- en invaliditeitsverzekering

– De bijdragen in deze sector (gezondheidszorgen en vergoedingen) zullen zowat 116 miljard bedragen. De Staatstoelage zal meer dan 83 miljard bedragen en de andere ontvangsten zowat 5 miljard.
De uitgaven zuilen deze ontvangsten met ongeveer 9 miljard overschrijden,
Dit tekort zal worden gedekt door:
– 1 miljard komende van de verzekeringen tegen arbeidsongevallen,
– en het saldo door besparingsmaatregelen.
De volgende maatregelen zullen worden voorgelegd aan het sociaal overleg. waarbij de St.-Janspartners zullen worden betrokken:
1. Medische profielen en kwantiteitscontrole inzake medische prestaties.
2. Controle op de voorkeurgerechtigde W.I.G.W.
3. Vermindering met 5% van de ziekenhuisbedden.
4. Invoering van een remgeld van 10 frank inzake radiologie, nucleaire geneeskunde en klinische biologie.
5. Verscherping van de controle op de arbeidsongeschiktheid.
6. Opheffing van de verplichting inzake medisch getuigschrift bij schoolverlet.
7. Vermindering uitgaven klinische biologie.
8. Verstrenging van de controle op de door zorgenverstrekkers aangerekende verplaatsingskosten.
9. Remgeld brilglazen.
10. Verhoging remgeld kinesitherapie.
11. In het kader van de algemene matiging van inkomens:
het niet indexeren in 1981 van de erelonen in de sector van de ziekteverzekering.

4. Sociale zekerheid van de zelfstandigen
In het kader van de inspanningen die worden geleverd om het evenwicht in de verschillende sectoren van de sociale zekerheid te herstellen, zal de Regering het voorstel verbeteren dat zij aan de zelfstandigen gedaan heeft om de schuldenlast van het verleden geleidelijk op te vangen. Zij zal het overleg over deze kwestie met de zelfstandigen onmiddellijk aanvatten.
Het overleg zal ook betrekking hebben op de hervorming van liet stelsel.
De bijkomende bijdragen van de zelfstandigen zullen het mogelijk moeten maken de doelstellingen te bereiken die de Regering nastreeft om het structureel evenwicht van het regime in het kader van deze hervorming te verzekeren.

REGERINGEN EN VERKIEZINGEN

COMOREN. Vijf dagen na het aftreden van de regering wees president Ahmed Abdallah op 12 juli een nieuw kabinet aan. Salem Ben Ali bleef premier en er waren slechts twee nieuwe ministers: Abderame Mohammed (justitie en voorlichting) en Ali Mohammed (moslemzaken).
Op 19 juli diende de ambassadeur van de Comoren in Frankrijk, Said Ali Kemal, zijn ontslag in bij president Ahmed Abdallah. Hij had eerder de hem door de president aangeboden portefeuille van justitie geweigerd, omdat hij naar zijn zeggen niet wilde worden belast met de verantwoordelijkheid voor het lastige probleem van de politieke gevangenen in zijn land. Maar de reizende ambassadeur van de Comoren, Omar Tamou, zei dat Said Ali Kemal na twee jaar ervaring niet efficiënt gebleken was in de uitoefening van zijn functie en dat de regering hem dus van zijn post had moeten ontheffen. In een op 14 okt. te Parijs uitgegeven communiqué eiste Said Ali Kemal het aftreden van president Ahmed Abdallah, terwijl hij de oprichting bekendmaakte van een „nationaal comité van openbaar welzijn" als oppositiebeweging. (Le Monde)
(Vor. ber. pag. 816/2-1979)

EQUATORIAAL GUINEE. Op 4 febr. werd kapitein Eulogio Eyo Riqueza, de voorzitter van het tribunaal dat ex-president Francisco Macias Nguema ter dood veroordeelde (pag. 765-1979), benoemd tot vice-premier, speciaal belast met financien en handel. Hij was de opvolger van kapitein Salvador Ela, die tot ambassadeur te Peking was benoemd. (Reuter)
(Vor. bericht pag. 57612-'79)

GHANA. Na zijn ambtsaanvaarding op 24 sept. 1979 (pag. 695/1 e.v.-'79) vormde president Hilla Limann een kabinet, dat bestond uit hemzelf, de vice-president, 16 ministers, 9 regionale ministers en ruim 30 onderministers. De benoeming van de door de president voorgedragen kandidaten voor deze posten moest worden bekrachtigd door de benoemingscommissie van het parlement en deze keurde begin oktober 1979 de beëdiging van 12 kabinetsministers goed. De meerderheid van de overige posten werd in de volgende weken bezet, hoewel pas in juni 1980 de laatste kandidaat, de minister van de regio Ashanti, werd beedigd. De volledige lijst van benoemingen was toen als volgt:

Ministers centrale regering: financiën en economische planning – Amon Nikoi; defensie – S. K. Riley-Poku; binnenlandse zaken – W. C. Ekow-Daniels; buitenlandse zaken – Isaac K. Chinebuah; landbouw – E. K. Andah; plaatselijk bestuur, plattelandsontwikkeling en coöperaties – K. S. P. Jantuah; gezondheid – Michael P. Ansah; transport en verbindingen – Harry Sawyerr; grondbeheer, natuurlijke hulpbronnen, brandstof en energie – George Bennrh (ongewijzigd); openbare werken en huisvesting – kolonel David Zanlerigu; handel en toerisme – Francis K. Buah; industrie, wetenschap en technologie – Vincent Y. Bulla; arbeid, jeugd en sociale zaken – Frank Q. Amega; onderwijs, cultuur en sport – Kwamena Ocran; voorlichting en presidentiële zaken – John S. Nabila; justitie (procureur-generaal) – Joe Reindorf.

Regionale ministers: Groot-Accra – I. T. Torto; oosten – Felix K. B. Amoah; Volta – N. Y. Agbesi; Brong Ahafo; Yaw O. Afriyie; Ashanti – John Owusu-Afram; westen – Sam Cudjoe; centraal – E. A. Haizel; noorden – Alhaji Ibrahim Haruna; opper-regio – George Nandzo.

Onder de centrale ministers waren zes, die in het parlement waren gekozen voor de People's National Party (PNP): Chinebuah, Ansah, Zanlerigu, Buah, Ocran en Nabila, terwijl onder de regionale ministers één PNP-parlementslid was nl. Agbesi. Voorts was onder de centrale ministers één parlementslid van de United National Convention (UNC), n ^Harry Sawyerr. In het nieuwe kabinet zaten twee ministers, Ekow-Daniels en Chinebua, die nog onder president Nkroemah hadden gediend in diens op 12 juni 1965 gevormde kabinet. Overigens was de „oude garde" van de Convention People's Partij bij de samenstelling van het kabinet buitengesloten. (KCA)

KAMEROEN. In een op 19 juli te Yaounde gepubliceerd decreet maakte president Ahmadou Ahidjo een aantal kabinetswijzigingen bekend.
De minister van buitenlandse zaken, Jean Keutcha, werd zonder opgaaf van redenen ontslagen. Tot staatsminister van buitenlandse zaken werd benoemd Paul Dontsop, die als minister van arbeid en sociale zaken werd opgevolgd door Daniel Kamgoue.
Sadou Daoudou, voorheen staatsminister van de strijdkrachten, werd nu staatsminister van openbare diensten, terwijl zijn vroegere post werd overgenomen door Abdoulaye Maikano, voorheen minister van openbare diensten. André Ngongang Wandji werd minister van jeugd en sport i.p.v. René Ze Nguele. die nu minister van onderwijs werd als opvolger van Adamou Ndam Nyoja, die de nieuwe post kreeg van gedelegeeerd minister van het algemene staatsinspecteurschap en minister van bestuurshervorming. De portefeuilles van gezondheid en uitrusting werden overgenomen door resp. Atenase Eteme Ondoa en Thomas Kanga. William Eteki Mboumoua tenslotte werd benoemd tot tweede minister met speciale taken in het bureau van de wresident. (KCA)
(Vor. ber. pag. 334/2)

KENIA. Op 18 april trad Charles Njonjo als minister van justitie (sinds 1963) af om aan de verkiezing van een parlementszetel te kunnen deelnemen. Zijn plaatsvervanger, James Karugu, werd op 21 april tot minister van justitie benoemd.
De betreffende zetel, die van Kikuyu, was vacant geworden doordat het bij de verkiezingen van november 1979 gekozen parlementslid Amos Nganga, tevens assistent-minister van transport en verbindingen, op 17 april afstand van deze zetel deed. Njonjo werd op 26 april tot parlementslid voor Kikuyu gekozen verklaard, omdat zich geen tegen-kandidaten hadden gemeld.

Op 20 juni voerde president Daniel Arap Moi een reorganisatie van het kabinet door, waarbij 11 van de 24 ministers van portefeuille wisselden. Njonjo werd tot minister van binnenlandse en constitutionele zaken, een nieuwe post, benoemd. Daaronder ressorteren de justitiële politie (CID), het verkiezirigsburau en het beheer over het gevangeniswezen (incl. de detenties zonder vorm van proces). Daarmee kwam Njonjo volgens Reuter op de derde plaats in de hiërarchie, na president Arap Moi en vice-president Mwai Kibaki. De vorige minister van binnenlandse zaken, Stanley S. Oloitiptip, kreeg nu de portefeuille van plaatselijk bestuur. (The Times. Financial Times. Reuter:
(Vor. ber. pag. 76/21

LIBERIA. Op 13 mei maakte sergeant Samuel Kanyon Doe, de leider van de Peowle's Redemtion Council (pag. 273/1), bekend dat zijn kabinet als volgt was samengesteld: Buitenlandse zaken – Gabriel Baccus Matthews; justitie – Chea Cheapoo; financiën – majoor Perry Zulu; defensie – majoor Samuel Bennie Pearson; staatsminister voor presidentiële zaken – George Boley: plaatselijk bestuur – Oscar Quaih; planning en economische zaken – Togba-Nah Tipoteh; openbare werken – Gabriel Tucker*; arbeid, jeugd en sport – luitenant-kolonel Fred Blay; actie voor ontwikkeling en vooruitgang – Loseni Dunzo*; voorlichting – Gabriel Nimley; landbouw – 1ste luitenant Alfred Suah; gezondheid – Kate Bryant*; handel – majoor Joseph Douglas; sociale zaken – kolonel Emmanuel Gwegby; grondbeheer en mijnbouw – William Nebo: onderwijs – Henry Boima Fahnbulleh. (* = leden vorige kabinet)

TANZANIA. Op 5 jan. werd Alphonse Rulegura, voorheen minister van handel, belast met de portefeuille van grond. huisvesting en stadsontwikkeling i.p.v. mevr. Thabita Siwale, die nu minister van onderwijs werd.
(Vor. ber. pag. 78/2)

TOGO. Nadat op 20 sept. 1979 een nieuwe minister van handel en transport. Kwasivi Kpetigo, was benoemd, bracht president Eyadema op 3 maart verdere wijzigingen in zijn kabinet aan. Daarbij werden de volgende portefeuilles aan andere. op Kpetigo na nieuwe ministers toegewezen: Industrie en staatsondernemingen – Kwasivi Kpetigo; handel en transport – Koffi Douala: sociale zaken en vrouwenemancipatie – mevr. Abra Amedome; arbeid en openbare diensten – Komla Tsatsu; justitie – Akanyo Awounor Kodjovi (KCA)
(Vor. ber. pag. 256/3-'79 en 94/1-'80)

Uitgevers: Keesing B.V. Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam – Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B2100, Deurne-Antwerpen, Keesinglaan 2-20.

DERDERONDE CEVS MOEIZAAM BEGONNEN

In de Spaanse hoofdstad Madrid is op 11 nov. een kwartier voor middernacht de tweede toetsingsconferentie over Europese veiligheid en samenwerking (CEVS) geopend en direkt daarop weer geschorst, omdat de delegaties van de deelnemende staten op ambtelijk niveau het op dat moment nog niet eens waren geworden over de samenstelling van de agenda.

De CEVS – ook bekend als Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa (CVSE) – is een bijeenkomst van alle Europese staten behalve Albanië – 33 in getai – plus Canada en de Verenigde Staten.

De eerste en eigenlijke CEVS werd in juli-aug. 1975 in Helsinki gehouden (pag. 501 e.v. 1975). In overeenstemming met de daar aanvaarde Slotverklaring werd in de periode okt. 1977 - maart 1978 in Belgrado de eerste vervolgconferentie gehouden – de tweede ronde van de CEVS –, waarop werd nagegaan hoe en in welke mate de deelnemende staten de Slotverklaring van Helsinki naleefden (pag. 340/2 e.v. - 1978).

In Belgrado was besloten, dat er op 11 nov. 1980 in Madrid een tweede vervolgconferentie zou dienen te beginnen, waaraan een voorbereidende bijeenkomst zou voorafgaan, die op 9 sept. 1980 geopend moest worden (zie de tekst van de slotverklaring van Belgrado, pag. 343/1 e.v. - 1978).

Op 6 sept. wijdde het *NRC/H'blad* een voorbeschouwing aan de kort daarop aan te vangen voorbereidende bijeenkomst. Het navolgende is daaraan ontleend.

Heilloze haarkloverij of produktief gepraat? Waarschijnlijk wordt de Europese veiligheidsconferentie in Madrid noch geheel het een noch geheel het ander maar zal zij ergens tussen deze twee polen in zweven.

Indien echter het ,,heilloze" het opnieuw met grote voorsprong wint van het ,,produktieve'', zoals bij de laatste conferentie in Belgrado het geval was dringt de vraag zich op of het zin heeft op deze weg voort te gaan. Bestaat niet het gevaar dat de CEVS tot een leeg ritueel wordt dat alleen nog in stand wordt gehouden omdat niemand durft te zeggen: laten we er toch mee ophouden?

Daartegenover staat het uitgangspunt dat het hoe dan ook nuttig is het gesprek gaande te houden, Bij de toenadering tussen Oost en West. zo luidt de redenering, gaat het om een zeer langdurig proces waarvan men onmogelijk op korte termijn spectaculaire resultaten kan verwachten. Het is altijd beter te blijven praten dan de deur dicht te gooien, aldus deze opvatting.

Niettemin, wie denkt aan alle aandacht, tijd en geld – en ook nog de illusies – die de afgelopen jaren zijn geïnvesteerd in de CEVS kan moeilijk anders dan teleurgesteld zijn.

De relatie tussen spanning en ontspanning heeft zich tot nu toe bitter weinig aangetrokken van het Akkoord van Helsinki. De CEVS is hoogstens een graadmeter geworden voor het politieke klimaat in Europa zonder dat zij zelf als instrument dit klimaat wezenlijk beïnvloedt.

Zeer in het kort samengevat is de geschiedenis van de CEVS eigenlijk deze. De Sowjet-Unie verkreeg via de erkenning van de onschendbaarheid der grenzen de door haar vurig verlangde bevestiging van de status quo in Europa. In ruil hiervoor stemde zij in met een uitdrukkelijke erkenning van de mensenrechten in het akkoord. Het bijzondere daarvan was dat de naleving van deze rechten daarmee over de grenzen van de 35 deelnemende staten heen bespreekbaar was gemaakt.

De latere ontwikkelingen hebben aangetoond dat zodra door het Westen nakoming wordt geëist van deze rechten. de Sowjet-Unie en haar bondgenoten dit pareren met het – eveneens in het akkoord van Helsinki vastgelegde – principe van ,,de nietinmenging in elkaars interne aangelegenheden". Wat met de ene hand werd gegeven door de Oosteuropeanen is daarmee in feite met de andere hand weer teruggenomen.

Na afloop van de conferentie in Belgrado zei de Russische delegatieleider Worontsow tegenover het persbureau *Tass:* ,,Tijdens de conferentie werden pogingen ondernomen om het proces dat in Helsinki werd begonnen, te leiden naar een gevaarlijke impasse via inmenging in de interne aangelegenheden van andere staten". Een dergelijke .,inmenging", aldus Worontsow. zou ,,een onduldbare aanslag betekenen op het feitelijke idee van de Europese samenwerking en het tot elkaar brengen van landen en volken. Dit zien wij als het positieve resultaat van de conferentie van Belgrado".

Wie dan nog van positieve resultaten durft te spreken, zet de dingen natuurlijk wel op zijn kop. De uitspraak geeft echter precies aan waar volgens de Sowjet-Unie de grenzen liggen voor ,,het tot elkaar brengen van landen en volken". In Madrid zal het vermoedelijk niet anders zijn.

Toegegeven. Niet alleen van Oosteuropese kant werd de Amerikaanse

Overzicht van de CEVS in het Congrespaleis in Madrid op het moment. dat de Spaanse minister van buitenlandse zaken, José Perez Llorca de conferentie opent.

delegatie in Belgrado verweten dat zij – voor een deel om binnenlands-politieke redenen – wel erg fel van leer trok op het punt van de mensenrechten.
Als gevolg hiervan zouden de Russen zijn dichtgeklapt en ook op punten waar eventueel nog wel vooruitgang mogelijk was geweest, geen vorderingen zijn geboekt.
Het resultaat van ,,Belgrado" was in ieder geval een bijna nietszeggende verklaring waarin vrijwel geen enkel van de rond honderd voorstellen (die waren ingediend) zijn weg had gevonden. In de woorden van de vertegenwoordiger van het neutrale Zwitserland was de conferentie ,,voor één procent een succes geweest en voor 99% een mislukking".
Het is mogelijk dal hier meer bereikt zou zijn met een meer subtiele aanpak. Aan de andere kant: hoe ,,fijngevoelig" en ,,begripvol" moet men zijn als de andere partij eenvoudigweg weigert zijn verplichtingen na te komen? Het meest paradoxaal – om geen ander woord te gebruiken – is daarbij nog dat degenen. die in Oost-Europa opkomen voor naleving van het akkoord van Helsinki prompt worden vervolgd.

Een soortgelijk probleem zal zich ongetwijfeld in Madrid voordoen met ,,Afghanistan". Is het beter om ,,maar niet moeilijk te doen" over de Russische invasie, die volstrekt in strijd is met de gedragscode van Helsinki? Of moet de Sowjet-Unie juist nadrukkelijk in de beklaagdenbank worden gezet?
Een minimum aan verontwaardiging lijkt toch wel op zijn plaats wil men een minimum aan geloof behouden in de waarden, die men zelf voorstaat.
Toch is er hier een duidelijk verschil met de kwestie van de mensenrechten. Door ,.Afghanistan" aan te snijden, zal men vermoedelijk ook een deel van de Oosteuropese landen gerieven, ook al zullen deze dit zeker niet openlijk toegeven. Een van de lessen van de CEVS tot nu toe is geweest dat het Westen nog weer eens duidelijk heeft ingezien dat het niet goed is de Sowjet-Unie en haar bondgenoten ten allen tijde als één gesloten blok te beschouwen.

Was het gekomen tot een Russische ingreep in Polen. dan was dit natuurlijk nog veel evidenter geweest. Maar het kan best zijn dat de conferentie dan helemaal niet was doorgegaan.
Zijn er dan helemaal geen lichtpunten? Natuurlijk wel. Familieherenigingen tussen Oost en West hebben een wat soepeler verloop gekregen. er worden wat minder Westerse zenders gestoord in Oost-Europa, af en toe hebben waarnemers over en weer militaire manoeuvres kunnen gadeslaan en zo is er nog wel meer te vinden. Maar het blijven voorlopig wel erg kleine muisjes, die de berg hier heeft gebaard.

Betekenis van de Slotakte van Helsinki

Mr H J Meesman, ambtenaar van het Nederlandse ministerie van buitenlandse zaken en lid van de Nederlandse delegatie in Madrid, gaf in twee artikelen in het *NRC/H'blad* van 8 en van 10 nov. op persoonlijke titel een analyse van de betekenis van de Slotakte van Helsinki
Het onderstaande is hieruit geciteerd

Het waardeoordeel over de Slotakte van Helsinki is sinds de ondertekening op 1 augustus 1975 nogal aan schommelingen onderhevig geweest. Aanvankelijk leek in de Westerse landen een zekere scepsis te overheersen. Velen zagen hierin een toegeven aan de Sowjet-Unie dat haar streven naar een bevestiging van de status quo zoals die in 1945 uas ontstaan. bekroond zag met een stuk waarop de handtekeningen van op één na (Albanië) alle staatshoofden of regeringsleiders van de Europese landen, de Verenigde Staten en Canada prijkten. Daartegenover stond weliswaar een aantal toezeggingen zoals op het gebied van de eerbiediging van de rechten van de mens. Boter bij de vis was dat echter niet: de toekomst zou immers moeten leren wat er van die toezeggingen terecht zou komen.
Niettemin kon reeds anderhalf jaar later een auteur in een artikel over de Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa met recht verklaren dat .,de belangstelling voor deze Slotakte en voor de CVSE-exercitie als geheel nog nooit zo groot geweest was als nu". De laatste tijd, vooral na de Sowjetinval in Afghanistan, lijkt de twijfel aan het nut van dit alles weer sterker te worden, vooral in de Verenigde Staten.
Vanwaar deze verschillen in beoordeling in de toch betrekkelijk korte spanne tijds van 5 jaar? Aan de Slotakte zelf kan dat niet gelegen hebben. Die is immers onveranderd gebleven. De reacties die dit stuk in Oost-Europa heeft teweeggebracht lijken in belangrijke mate verantwoordelijk voor de al snel na de ondertekening in het Westen beginnende herwaardering. Eerder dan bij ons heeft men er daar oog voor gehad dat de Slotakte meer inhield dan een westelijke berusting in het fait accompli van 1945. Ook de persoonlijke moed van diegenen die zich met een beroep op de Slotakte wilden inzetten voor een meer humane samenleving in hun land. heeft in het Westen grote indruk gemaakt.

De in de Slotakte neergelegde afspraak om de tekst in de deelnemende landen ..te verspreiden en daaraan de grootst mogelijke bekendheid te geven" heeft ertoe geleid dat de burgers van de Oosteuropese landen een stuk onder ogen kregen waarin hun hoogste leiders jegens **34** andere landen toezeggingen hadden gedaan, die. gelet op de bestaande praktijk in sommige landen. bepaald opzienbarend genoemd mochten worden. Uit heeft onder meer geleid tot oprichting van enkele comité's voor het volgen van de uitvoering van de Slotakte en acties zoals die van Charta '77 in Tsjechoslowakije.
Voor de veronderstelling als zouden reacties als deze beperkt zijn gebleven tot een handjevol mensen, meestal intellectuelcn. lijkt onvoldoende grond te bestaan. Steeds weer ziet men voorbeelden van het tegendeel. Zo dienden kort na de ondertekening meer dan 100.000 inwoners in de DDR met een beroep op de Slotakte een verzoek in om te mogen emigreren. Ook recentelijk weer was het de verspreiding van de Slotakte die voorkwam onder de eisen van de stakende havenarbeiders in Polen.
Een en ander heeft ertoe bijgedragen dat bij ons de aandacht zich voornamelijk is gaan richten op zaken als rechten van de mens. familiehereniging en dergelijke. Dat is eigenlijk jammer, niet omdat die aspecten niet belangrijk zouden zijn. maar omdat de Slotakte zoveel meer omvat dan dat ene aspect. Zij is als het ware een gedragscode voor ontspanning waarin vele elementen die voor zich en in hun onderlinge samenhang voor die ontspanning van betekenis zijn, zijn samengebracht.
De betekenis van de Slotakte, die zelf immers geen nieuwe mensenrechten formuleert, voor de rechten van de mens is vooral daarin gelegen dat de eerbiediging daarvan een plaats heeft gekregen onder de beginselen voor het verkeer tussen staten. Daarmee is erkend dat het optreden van een overheid jegens zijn onderdanen een punt van internationale zorg kan zijn en dat die overheid daar dan ook over behoort te kunnen worden aangesproken.

De Slotakte is het eerste document waarin eerbiediging van de rechten van de mens op gelijke voet wordt gesteld met reeds eerder algemeen aanvaarde beginselen van volkenrecht. Indien een staat nu in gebreke blijft zich het nodige gelegen te laten liggen aan zulke belangrijke jegens de medeondertekenaars van de Slotakte gedane toezeggingen. dan zal hij zijn geloofwaardigheid als deelgenoot in het in de Slotakte belichaamde streven naar een betere en veiliger wereld verspelen.
Dat is de zgn. ondeelbaarhrid van de ontspanning, waarop door de Westerse landen terecht de nadruk wordt gelegd.
Maar er is ook een andere ondeelbaarheid. die in verband met Afghanistan steeds weer ter sprake komt. Hier gaat het om de vraag of een land dat zich in één deel van de wereld schuldig maakt aan ernstige schending van de meest fundamentele regels van het interstatelijk verkeer. er wel op mag rekenen dat hij in een ander deel als een betrouwbare partner wordt beschouwd.
Teleurstelling over wat er van de afspraken van Helsinki in de politiek van alle dag is terug te vinden, heeft de twijfel over de betekenis van CVSE voor de ontspanning weer doen toenemen. De Slotakte is echter geen wondermiddel. Zij geeft aan wat er voor zo'n ontspanning nodig is. Dat neemt niet weg dat er natuurlijk grenzen zijn aan de mogelijkheden tot verwezenlijking daarvan. Op zijn best zal daarmee veel. heel veel tijd gemoeid zijn. Te licht was men er in het Westen aan voorbijgegaan dat de fundamentele tegenstellingeri tussen Oost en West or veranderd waren blijven voortbestaan. Onder ontspanning wordt in Moskou nu eenmaal iets anders verstaan dan bij ons.
Voor de volgelingen van Lenin gaat de confrontatie met het kapitalisme door. zij het dat men zich zekere beperkingen oplegt in de keuze van de middelen. Is het in de relatie met Europa en de VS verstandig te streven naar een vreedzaam naast elkaar bestaan. dat sluit een minder vreedzame confrontatie elders niet uit. Deze zgn. peaceful coexistence laat dc ideologische strijd onverlet. Dat zou ook moeilijk anders kunnen. immers in die ideologische pretentie ligt juist de legitimatie van het systeem.
Dit manifesteert zich zowel in het buitenlandse als het binnenlandse beleid van deze landen. Zo was niet alleen het militaire ingrijpen in Tsjechoslowakije in 1968 sterk ideologisch gemotiveerd. in Sowjet-tijdschriften zijn ook ideologisch getinte rechtvaardigingen voor de

De leider van de Sowjet-delegatie, Leonid Iljitsjew (l.) in gesprek met de Weatduitse minister van buitenlandse zaken, Hans-Dietrich Genscher.

inval in Afghanistan te vinden.
Ook naar binnen toe is het de doctrine van de partij die steeds weer van doorslaggevende betekenis blijkt en die in de weg staat aan tegemoetkoming aan onder brede lagen van de bevolking levende behoeften. Indien dat te lang wordt volgehouden leidt dat tot spanningen, die soms tot uitbarsting leiden. De naoorlogse geschiedenis van Oost-Europa geeft daarvan steeds weer voorbeelden te zien. Tot dusverre is het bij binnenbrandjes gebleven. maar het risico van een uitslaande brand is soms groot geweest.

Voor de vrede in Europa is het dan ook nodig dat dergelijke ontwikkelingen zoveel mogelijk worden vermeden. De strakke dwangbuis waarin velen in Oost-Europa thans nog leven zal plaats moeten maken voor iets waarin dc mens zich wat vrijer zal kunnen bewegen.
Dat zal geleidelijk moeten gaan. immers een snelle liberalisatie zal door de betrokken regeringen als een rechtstreekse aanslag op hun voortbestaan worden ervaren Het is dan ook niet alleen onrealistisch om te veronderstellen dat dat mogelijk zou zijn. maar gelet op de onvermijdelijk spariningverhogende werking die daarvan uit zou gaan is het zeer de vraag of wij zo'n snelle ontwikkeling zouden moeten wensen.

Is dat geen Westers egoïsme, omdat wij de vrede in ons werelddeel niet verstoord \villen zien? Ik meen van niet. Het is moeilijk in te zien dat iemand in Oost-Europa gebaat zou kunnen zijn bij een scherpe afweerreactie van de kant van hen die daar de dienst uitmaken. Met begrip voor de beperkingen waarin een evolutie in de aangegeven zin onderhevig zal zijn. zullen de Westerse landen moeten blijven aandringen op een ombuiging van de lijn in een richting die uitzicht biedt op de totstandkoming van een harmonischer samenleving in die landen. Dal is geen oproep tot revolutie maar een aansporing spanningen in de eigen samenleving te voorkomen en te verminderen.
Op die manier kan een begin gemaakt worden met de uitvoering van de op dit stuk in Helsinki gedane toezeggingen. Het is immers niet zo dat de minste bijstelling van het beleid een gevaar voor het voortbestaan van het heersende bewind inhoudt. Het treffendst wordt dit geillustreerd door de bestaande praktijk in Oost-Europa zelf. In sommige landen is de situatie voor de bevolking immers aanzienlijk beter dan in andere. Er zijn dus marges. aanzienlijke marges. Waar het op aankomt is de politieke wil oni ze te benutten.

Moet het Westen wel blijven streven naar ontspanning? Of is dat juist een teken van zwakte? Dat zal in belangrijke mate afhangen van de inhoud die de Westerse landen aan hun beleid ten opzichte van de Sowjet-Unie zullen willen geven. Mijns inziens zal het Westen de dialoog zo enigszins mogelijk moeten blijven voortzetten. Weigeren om te praten is geen teken van vastberadenheid. Die vastberadenheid moet tot uiting komen in een vasthouden aan wat wezenliik is in de Westerse onderhandelingspositie en niet in een uit de weg gaan van een mogelijke diplomatickc confrontatie.
Waar het om gaat in Madrid en daarna. in het kader van CVSE cn daarbuiten. is of het Westen de kracht en de cohesie zal kunnen opbrengen om de iii Helsinki bezegeide grondregels voor een ware ontspanning overeind te houden. Het is moeilijk in te zien dat een niet naar Madrid gaan en hen derhalve niet confronteren met wat nodig is voor vermindering van de spanning tussen Oost en West. een goede inanicr zou zijn om de Sowjet-leiders te doordringen van de onaanvaardbaarlieid van gebeurtenissen als die in Afghanistan.
Zouden de Westelijke landen voor de verleiding bezwijken om met voorbijgaan aan de ernstige inbreuken op lietgecn in Helsinki plechtig is overeengekomen, verder te bouwen aan ontspanning in Europa. dan zal die ontspanning niet langer de Slotakte. maar de situatie van nu tot uitgangspuiit hebben. Eeri dergelijke aanvaarding van het onaanvaardbare. ook voor deze ciie keer. zal ertoe bijdragen dat !iet bij een volgende gelegenheid alleen maar moeilijker zal zijn een neen te laten horen. indien een neen geboden zou zijn. Aldus zal de ontspanning geleidelijk aan liet signatuur gaan dragen van juist die mogendheid die er blijk van heeft gegeven zich aan de standaarden van de Slotakte onvoldoende gelegen te laten liggen.
In concreto betekent dat voor Madrid twee dingen. te weten in dc discussie ovrr de tenuitvoerlegging van de bepalingen van de Slotakte blijven aandringen op respect voor dachtenwisseling over aanvullende voorstellen proberen tot afspraken te komen die daadwerkelijk kunnen bijdragen tot de verbetering van de ontspanning.
Van Oosteuropese zijde is er wel voor gepleit de discussie te voeren op basis van nieuwe voorstellen. Een stilstaan bij hetgeen in het verleden ter uitvoering van de bepalingen van de Slotakte wel of niet is gebeurd, ieidt slechts tot verwijten. Dat zal de atmosfeer niet ten goede komen en dus de kans op succes in negatieve zin beïnvloeden. Aldus de vertogen uit die kring,
Dit ..gaat voort en zie niet om" vloeit logisch voort uit de stelling van deze landen dat de ontspanning in Europa onomkeerbaar is. Immers. met de ondertekening van de Slotakte en dus met de bevestiging van de status quo (die overigens volgens de Slotakte wel degelijk veranderlijk is. zij het alleen met vrredrame middelen) is de politieke ontspanning in Europa een feit geworden.
Waar het nu om gaat is om deze verder uit te bouwen. met name om aan deze politieke ontspanning een militaire toe te voegen. Ook hier geldt hetgeen hierboven reeds werd betoogd. dat een gevolggeven aan deze invitatie niet anders betekent dan dat de Westerse landrn zich bereid zouden tonen om met voorbijgaan aan zaken als Afghanistan en Sacharow. verder te zoeken naar middelen ter bevordering van de ontspanning in Europa. Zo wordt de situatie van dit moment en niet de Slotakte het vertrekpunt van het oritspaniiingsbeleid. Met andere woorden: ernstige inbreuken op de Slotakte zoals die in het verleden hebben plaatsgevonden. zijn voor de toekomst van de ontspanning niet onoverkomelijk.
Om diezelfde reden zouden de Westerse landen er verkeerd aan doen om hun voorstellen gehee! af te stemmen op hetgeen in Madrid onderhandelbaar geacht inoet worden. Zouden zij dat doen, dan zouden zij zich er immers bij voorbaat bij neerleggen dat die landen wier opvattingen over ontspanning het verst van die van de Westerse af staan. de kans krijgen uit te maken op welke terreinen wel en op welke geen voortgang zal kunnen worden gemaakt.
Waar het in de komende jaren oin zal gaan is of het Westen samen met de andere democratische landen van Europa in staat zal zijn vast te houden aan een ontspanningsbeleid dat gebaseerd is op de afspraken van Helsinki, of dat hei door onderlinge verdeeldheid en met voorbijgaan aan de gevaren op lange termijn, bezwijkend voor de verleiding van kleine verbeteringen nu, zal verzuimen te doen wat voor het behoud van. of liever de terugkeer naar, een goede basis voor een ontspanningsbeleid noodzakelijk is. Dat is de uitdaging waarvoor deze landen staan. Een boycot van Madrid kan daaraan niets veranderen. Integendeel, een weigering om op te komen voor wat nodig is. suggereert reeds dat er een dilemma is. waar geen dilemma zou mogen bestaan.
Tenslotte nog dit. Hoe men het ook draait of keert, voor ontspanning is medewerking van de Sowjet-Unie een vereiste. Hierboven is uiteengezet dat de Westerse landen zich op het hellende vlak zouden begeven indien zij bepaalde grondbeginselen zouden verlaten. teneinde zich van die medewerking te verzekeren. Is de situatie. gelet op de bestaande en aanzienlijke verschillen tussen Oost en West dan niet uitzichtloos? Niet noodzakelijkerwijs.
Het gaat erom de Sowjet-Unie ervan te overtuigen dat de afspraken van Hclsiiiki niet straffeloos kunnen worden genegeerd. Woorden alleen zijn daarvoor niet genoeg. Een omkeer ten goede zal er niet komen dan nadat in Moskou de overtuiging iiceft postgevat dat het weloverwogen eigenbelang niet verder gebaat is bij een voorbijgaan aan deze uitgangspunten. Daartoe is het echter nodig dat dc leiders in het Kremlin in het Westen een partner herkennen waarmee bij de bepaling van het beleid tol in laatste instantie en op beslissende

mannen rekening zal moeten worden gehouden. Op dat Westen rust dan ook de plicht ervoor te zorgen dat het tot in lengte van dagen zo'n partner blijft. Respect voor gevoeligheden van zwakke broeders is tot dusver immers nooit een kenmerk van de buitenlandse politiek van grote mogendheden geweest. ook niet van die van de Sowjet-Unie.

Voorbereidend overleg geblokkeerd door *meningsverschil over* agenda

Het voorbereidende overleg, dat zoals gepland op 9 sept. was begonnen, liep snel vast als gevolg van een meningsverschil tussen Oost en West over het opstellen van de agenda voor de eigenlijke conferentie. Dit werd duidelijk op 17 sept., toen het Westen en het Oostblok met elkaar in botsing kwamen over de vraag. of er een tijdslimiet moest worden gesteld aan het debat over kwesties als ,,Afghanistan" en de mensenrechten.

Dat gebeurde zonder dat deze kwesties met name werden genoemd, maar het was duidelijk dat zij op de achtergrond levensgroot aanwezig waren tijdens de discussie over een door Spanje ingediend voorstel.

De Westerse landen steunden dit Spaanse voorstel, dat uitspreekt dat op de hoofdconferentie in Madrid. die op 11 november begint, de handleiding (het zogenaamde ,,Gele Boek") wordt gevolgd, die ook op de toetsingsconferentie in Belgrado (1977-'78) werd gehanteerd. De essentie daarvan is dat de discussies over de nakoming van de verdragscode van Helsinki (1975) niet aan een tijdslimiet worden gebonden.

De Oosteuropese landen – uitgezonderd Roemenië – die kennelijk zo kort mogelijk willen praten over voor hen netelige kwesties als ,,Afghanistan" en de schending van de mensenrechten (beide in strijd met ,,Helsinki") keerden zich tegen het Spaanse voorstel.

Roemenië, dat ook bij vorige veiligheidsconferenties een eigen rol heeft gespeeld binnen het Oosteuropese kamp, stelde zich daarentegen achter het Spaanse voorstel op. Daarbij mag worden aangenomen dat Roemenië een pittige discussie over de kwestie ,,Afghanistan" niet onwelkom zal zijn. Traditioneel zijn de beleidvoerders in Boekarest allergisch voor alles dat de eigen soevereiniteit in gevaar kan brengen.

Het Spaanse voorstel was bedoeld om de impasse te doorbreken. ontstaan nadat het eerste vuurwerk, dat het begin van de voorbereidende conferentie begeleidde, was verbleekt.

Het hardste standpunt werd ingenomen door Tsjechoslowakije dat als eerste Oosteuropese land reageerde op het Spaanse voorstel. De Spanjaarden werd daarbij verweten dat hun voorstel geen rekening hield met de ideeën die door ,,sommige landen" – lees de Oosteuropese – naar voren waren gebracht. In ieder voorstel dat op tafel komt dienen, aldus de vertegenwoordigers van Praag, de opvattingen van alle staten te zijn verwerkt, gedachtig het ,,consensus-principe", het beginsel dat zegt dat elk deelnemend land moet kunnen instemmen met elk besluit van de conferentie.

Andere Oosteuropese landen namen hierna – volgens een blijkbaar tevoren overeengekomen plan – geleidelijk aan een milder standpunt in dat eindigde met de Hongaarse toezegging dat ook van deze kant een voorstel op tafel zal worden gelegd.

De Sowjet-vertegenwoordiger sprak niet, maar had duidelijk wel de regie van deze benadering in handen. Aan Westerse kant spraken onder meer de vertegenwoordigers van West-Duitsland. Noorwegen, Denemarken en Nederland.

De kritiek die de Nederlandse delegatieleider dr. Van Dongen na afloop tegenover de pers leverde op het Tsjechische standpunt, kan als volgt worden samengevat. Het consensusprincipe kan nooit betekenen dat men ook over voorstellen die voor het eerst ter tafel komen al bij voorbaat overeenstemming heeft bereikt. In feite wordt dan iedere discussie in een vergadering overbodig. Ten tweede is het onjuist dat de Oosteuropeanen een document (het ,,Gele Boek") waarover men het in Belgrado na zeven weken touwtrekken – dit wil zeggen via consensus – is eens geworden, nu proberen voor te stellen als een ,,extreem-westers"-standpunt.

Coïzferentie geopend zonder akkoord over *agenda*

De CEVS is in de nacht van 11 nov. om kwart voor twaalf toch geopend, ondanks het feit. dat over de agenda geen overeenstemming was bereikt. De hele voorafgegane dag was nog intensief overleg gepleegd over een door de Oostenrijkse en Zwitserse delegatieleiders geformuleerd voorstel, dat rekening hield met de verlangens van zowel Oost als West.

Een groot deel van de dag stond de telefoon roodgloeiend van het overleg met de hoofdsteden. In alle hoeken van het Madrileense congresgebouw werd druk informeel overleg gepleegd door afgevaardigden die de nacht te voren meestal al nauwelijks in hun bed waren gekomen.

Voortzetting van het overleg over de vraag hoeveel tijd mag worden besteed aan praten over naleving van de afspraken in Helsinki over mensenrechten was op 11 nov. slechts mogelijk geweest doordat de afgevaardigden de klok in het congresgebouw stil hadden gezet. Bij het ontbreken van ieder vooruitzicht op overeenstemming vroeg de Nederlandse delegatieleider dr. Van Dongen 's avonds namens de Westerse landen de klok weer in werking te zetten.

Tot grote verbazing van de Westerse delegaties verzetten de Hongaren, die op dat moment het roulerend voorzitterschap vervulden, zich hiertegen. Zij voerden aan dat voor het herstel van de ,,normale" tijd de instemming nodig was van alle deelnemende landen. Deze ontbrak omdat sommige Oosteuropese landen de klok stil wilden houden. Dat gold niet voor Polen dat zeer verrassend als enig Oosteuropees land het door Nederland gedane voorstel ondersteunde en ook hierna nog enkele malen blijk gaf het niet eens te zijn met het standpunt van zijn bondgenoten.

Bij deze discussie ontstond een zeer geprikkelde stemming waarbij het Westen volhield dat de 11e november was ingegaan en men dus beter onmiddellijk kon overgaan tot de opening van de hoofdconferentie. Deze houding was duidelijk ingegeven om de Oosteuropese landen in het nauw te drijven en hun onbuigzaamheid aan de kaak te stellen. De meeste Oosteuropeanen bleven daarentegen volhouden dat men nog steeds op de 10de leefde.

De afgevaardigden gingen hierop uiteen in een situatie die algemeen als absurd werd aangevoeld maar goed leek te passen bij de vele bijna gespleten toestanden die het overleg de afgelopen dagen hebben gekenmerkt.

De Spaanse gastheren werden hierop actief en wisten in een gesprek met de Russen dezen ertoe te bewegen hun ,,klokstandpunt'' op te geven en in te stemmen met de kunstgreep die op dat moment door de Spanjaarden werd voorbereid om de conferentie tenminste voorlopig weer van haar sterfbed overeind te krijgen.

De nu gekozen uitweg sluit niet uit dat de conferentie toch nog op een mislukking uitloopt. Iedere garantie ontbreekt dat men het de komende dagen werkelijk eens zal worden over de agenda. Op essentiële knelpunten. als de vraag hoeveel tijd besteed kan worden aan de discussie over de nakoming van het Akkoord van Helsinki (1975) bestaat nog steeds een groot meningsverschil. Mogelijk is

De Amerikaanse delegatie naar de CEVS: v.l.n.r. Griffin Bell. Max Kampelman en Warren Zimmerman.

echter dat het feit dat de hoofdconferentie gedeeltelijk is gaan ,,draaien" de delegaties ,.meesleept" op de weg naar een akkoord.
In Nederlandse – maar ook in andere westerse – delegatiekringen bestond op 11 nov. duidelijk bezorgdheid dat men zal proberen de conferentie ..koste wat het kost" in leven te houden waarbij de discussie over essentiële punten als de mensenrechten in het gedrang zou komen. Daarnaast zou bij enkele westerse landen irritatie hebben bestaan dat zij door de Spanjaarden met een kunstgreep voor een voldongen feit werden gesteld.
Daarnaast is er nog een element dat op het ogenblik bij alle discussies in Madrid een grote rol speelt. Geen enkele delegatie kan zich veroorloven de indruk te wekken dat het aan haar ligt wanneer de conferentie straks wellicht op een mislukking uitloopt.

Conferentie bereikt akkoord over agenda

Op 14 nov. hebben de deelnemende landen aan de CEVS een akkoord bereikt over de samenstelling van de agenda. De 33 Europese staten en de VS en Canada zullen hun veiligheidsberaad tot 5 maart volgend jaar voortzetten.
De doorbraak kwam doordat de NAVO-landen en de staten van het Warschaupact instemden met een compromis dat op tafel was gelegd door de neutrale landen plus het niet-gebonden Joego-Slavië.
Het compromis houdt in dat vijf weken ter beschikking staan om te praten over nakoming en niet-nakoming van het Akkoord van Helsinki. dat de internationale gedragscode vastlegt die in 1975 in de Finse hoofdstad werd overeengekomen. De Westerse landen zullen daarbij bijvoorbeeld kwesties aan de orde stellen als de Russische invasie in Afghanistan en de schending van de mensenrechten in Oost-Europa.
Het Westen had voor de discussie over de al of niet naleving van ,,Helsinki" liever geen tijdslimiet – binnen de totale conferentieduur – willen aanvaarden, zoals in Belgrado het geval was. Oosteuropese voorstellen in Madrid beperkten de discussietijd tot anderhalve week. In de huidige formulering ontbreken echter nog steeds garanties dat de Oosteuropeanen in de praktijk niet zullen proberen de beschikbare tijd ,,uit te hollen" door over voorstellen te praten die op de toekomstige ontwikkeling betrekking hebben, zoals de door hen beoogde conferentie ,,over militaire ontspanning en ontwapening". Voor de bespreking van voor hen netelige kwesties zou dan minder tijd overblijven.

Was geen overeenstemming bereikt, dan had dit betekend dat de CEVS was opgebroken. Ongetwijfeld zou dit het toch al ongunstige politieke klimaat tussen Oost en West nog belangrijk hebben verslechterd.
De CEVS zou zich in dat geval hebben beperkt tot de politieke toespraken die de eerste week namens de 35 staten in Madrid zijn gehouden. In dezelfde tijd gingen de delegaties door met het zoeken naar een oplossing voor het agendaprobleem.
In het compromis wordt uitdrukkelijk uitgesloten dat na het kerstreces (van 20 dec. tot 27 jan.) nog wordt gepraat over naleving van ,,Helsinki". Dit betekent dat in de periode tussen 27 jan. en 12 febr. uitsluitend nog over nieuwe voorstellen kan worden gepraat. De tijd van 12 febr. tot 5 maart is bedoeld voor het opstellen van het slotdocument.
De Westerse landen zullen zich. naar op 14 nov. in welingelichte kringen werd verzekerd, door deze bepalingen echter niet laten weerhouden om ook na het kerstreces nog te reageren op eventuele dramatische ontwikkelingen als bijvoorbeeld een Sowjet-ingrijpen in Polen.
Aan de agenda is een zogenaamde .,verklaring van de voorzitter" toegevoegd, waarin deze zegt dat de conferentie zich dient uit te spreken over tijd en plaats voor een nieuwe ontmoeting. De Westerse landen die een nieuwe vervolgconferentie eisen. hadden dit graag wat harder willen zien en daarom in de agenda opgenomen willen hebben.
De Oosteuropeanen daarentegen hadden een slag om de arm willen houden en het vaststellen van een vervolgconferentie afhankelijk willen maken van een ,,succesvol verloop" van de Madrileense bijeenkomst.
De Middellandse-Zeelanden zullen volgens de agenda gelegenheid krijgen om hun ideeën over de veiligheid in hun gebied aan de vergadering kenbaar te maken.
De reactie op het coniprotnis van de Nederlandse delegatieleider dr. J. van Dongen: ..Hiermee kunnen wij best leven. Als we in vijf weken onze overtuigingen, bezwaren en verlangens niet duidelijk op tafel kunnen leggen, betwijfel ik of we dat in een langere periode wel zouden kunnen. Het gaat nu niet om de kwantiteit maar om de kwaliteit van wat het Westen doet."
Namens de landen van de Europese Gemeenschap werd een verklaring uitgegeven waarin wordt gezegd dat het compromis het toestaat de essentiële belangen die voor de Gemeenschap bij de conferentie op het spel staan, te waarborgen.

Commentaar

In het *NRC/H'blad* van 17 nov. werd commentaar geleverd op het bereiken van een akkoord in Madrid. Het volgende is daaruit afkomstig.

De Conferentie over Veiligheid en Samenwerking in Europa (CVSE) is gered, wat nog niet betekent dat ze ook een succes wordt. Het feit dat in Madrid ruim negen weken nodig waren

om het tenslotte over de agenda eens te worden, heeft bij sommige delegaties een bittere smaak achtergelaten. Achter het ,,technische" probleem van de agenda gingen levensgrote politieke tegenstellingen schuil. Het is waarschijnlijk dat deze opnieuw de kop zullen opsteken bij het debat dat achter gesloten deuren begint over de nakoming van het Akkoord van Helsinki of beter gezegd: over de niet-nakoming ervan.
De belangrijke rol van de nextrale landen bij de CVSE bleek weer eens. want zij waren liet die met hun compromis-voorstel de tegenstribbelende landen van NAVO en Warschaupact tot elkaar brachten. Zij haalden daarbij de stunt uit – normaal juist contra-produktief tijdens onderhandelingen – om hun voorstel publiek te maken op een persconferentie. In dit geval werkte dat drukmiddel – kort voordat de al verlengde termijn voor het agenda-overleg redelijkerwijs dreigde te verstrijken – echter prima.
Was overeenstemming uitgebleven. dan zou dit bij de toch al verslechterde internationale relaties een nieuwe slag zijn geweest voor het ontspanningsprocrs De bij de andere delegaties geleidelijk toegenomen twijfel of dc Sowjet-Unie nog wel geinteresseerd was in de bijeenkomst van Madrid werd zo op het laatste moment weggenomen.
De toespraken die de voorafgegane week door ministers. staatssecretarissen of delegatieleiders zijn afgestoken namens de **33** Europese staten plus de VS en Canada gaven al een indruk van de grote lijnen van het komende overleg. Westerse – maar ook de inetste neutrale – landen zullen de Oosteuropesc landen ter verantwoording roepen over de invasie van Afghanistan en schending van de mensenrechten. beide in strijd met het Akkoord van Helsinki. De Oosteuropeancn zullen, zo bleek uit hun toesprakcn. aanvoeren dat Afghanistan niet thuis hoort op de CVSE.
Aanvallen op het terrein van de mensenrechten zullen zij opnieuw afweren met het eveneens in het Akkoord van Helsinki genoemde principe van de niet-inmenging in elkaars binnenlandse aangelegenheden.
Hier en daar in de publieke opinie wordt gemeend dat het beter is de discussie over dit soort kwesties achter ege te laten omdat er toch geen enkel resultaat van verwacht kan worden. Beter zou het zijn direct over punten te gaan praten waar wel overeenstemming mogelijk is.
Daar kan tegen worden aangevoerd dat hier de geloofwaardigheid van de in 1975 in de Finse hoofdstad overeengekomen internationale gedragscode – een uniek docurnerit in de naoorlogse Europese geschiedenis – in het geding is. Wat voor zin heeft het nieuwe afspraken aan te gaan als de oude niet worden nageleefd'?
Bovendien staat hierbij ook de geloofwaardigheid op het spel van de waarden die liet Westen pretendeert aan te hangen. Zoals de Amerikaanse vertegenwoordiger het een week eerder ongeveer zei: „Men heeft geen mensenrechten omdat men tot een bepaald maatschappelijk systeem behoort, maar omdat men mens is."
Zeker lijkt dat de aanvallen van het Westen thans op dit punt wat zorgvuldiger gedoseerd zullen worden dan op de toetsingsconferentie in Belgrado (1977-'78) het geval was. Een misschien wat te hardnekkig hameren op de kwetsbare flank van de mensenrechten maakte daar dat de Russen min of meer dichtklapten en ook hun medewerking onthielden op punten waar wellicht concrete afspraken mogelijk waren geweest.
Trouwens. ditmaal zal gezien het agenda-compromis dat voor het Westen vergeleken met ,,Belgrado" een duidelijke achteruitgang betekent. ook niet al te veel tijd voor ,,hameren" bestaan.
(NRC/H'blad, Le Monde, NZZ. The Times. FAZ)

(Vor. ber. pag. 340 2 e.v.-1978)

WEST-EUROPA

BELGIË

INTENTIEVERKLARING VAN VLAAMSE ARTSEN

Vlaamse artsen van verschillende syndicale strekkingen hebben op 13 nov. volgende ,,intentieverklaring" ondertekend en gepubliceerd:

„1. Ondergetekenderi, vertegenwoordigers van de verschillende artsenorganisaties uit het Vlaamse gewest, verklaren zich akkoord met de oprichting van een autonoom Vlaams eenheidssyndicaat.
2. Dit Vlaamse eenheidssyndicaat moet democratisch gestructureerd worden, d w.z. op grond van vrije. onafhankelijke verkiezingen. met inspraak van de basis en dit op geregelde tijden. De vertegenwoordigers van de verschillende syndicale artsenorganisaties verklaren zich bereid op het ogenblik van de definitieve oprichting van het eenheidssyndicaat, hun bestaande organisaties op te heffen.
3. Het Vlaamse eenheidssyndicaat moet. wanneer het om unitair nationale problemen gaat. over een overlegstructuur beschikken met de Franstalige collega's. Die overlegstructuur moet van dien aard zijn dat de Vlaamse eigenheid kan behouden worden en dat in welke vorm ook de beslissingsmacht door beide taalgroepen paritair wordt uitgeoefend. (Hiermee wordt een meerderheid in elke taalgroep bedoeld.)
4. Het Vlaamse eenheidssyndicaat zal een doctrine opstellen, waarbij de thans bestaande werkdocumenten als basis kunnen dienen."

Onder de ondertekenaars bevinden zich dr. Marcel de Brabanter. dr. Roger de Keyser, dr. Noel van Strijthem, dr. Louis Beckcrs, dr. Alex de Bruyn, dr. Charles Emmerechts. Voor de uitwerking van de doctrine zal het Overlegcentrum van de Vlaamse artsen instaan. De onderscheiden organisaties moeten nog hun leden raadplegen over de evolutie van het initiatief.

Volgens De Standaard (15-11) moet de ,,intentieverklaring" worden geïnterpreteerd als een reactie van de Vlaamse artsen op het beleid van de (Waalse) arts, dr. André Wynen, die sedert de grote artsenstaking van 1964 met zijn syndicaat een overwegende rol heeft gespeeld in de betrekkingen tussen de overheid en de zorgenverstrekkende organisaties. Tot de belangrijkste initiatiefnemers behoort vooral dr. Van Strijthem. die een tijdlang tot de groep-Wynen behoorde. maar thans in het neutrale Medisch Magazine voor een eigen Vlaams beleid opkomt en. met dr. De Keyser, beschouwd wordt als ,,de Vlaamse wijzen in de artsenwereld".

De tendens tot regionalisering van de medische sector zou in een stroomversnelling zijn geraakt na de artsenstaking van december 1979. die door dr. Wynen was uitgeroepen maar weinig of geen bijval had gevonden bij de Vlaamse artsen. Pogingen van dr. Wynen in de zomer van 1980 om de artsen tot een Belgisch-unitaire geloofsbelijdenis aan te zetten en tot het opzeggen van het verbintenissenakkoord, kregen evenmin veel respons in het Vlaamse artsenmilieu.

DE ZAAK-DELVO

De Europese commissie voor de rechten van de mens te Straatsburg heeft de klacht van de statenloze Edgard Delvo m.b.t. het afwijzen van zijn kandidatuur voor de Europese verkiezingen onontvankelijk verklaard.
Delvo richtte in 1979 een bezwaarschrift tot het Europese hof te Straatsburg, nadat de Belgische instanties zijn kandidatuur hadden afgewezen. Hij stelde dat het verlies van zijn staatsburgerlijke rechten niet automatisch het verlies van zijn Europese politieke rechten en evenmin van zijn Vlaamse „volksnationaliteit" betekende. Hij beschouwde zijn uitsluiting van kiesrecht resp. verkiesbaarheid bij de Europese verkiezingen, waarbij Vlamingen en Franstaligen als twee zelfstandige gemeenschappen met aparte kandidatenlijsten naar de stembus gingen, als discriminerend, nl. strijdig met de mensenrechten en met het zelfbeschikkingsrecht van de volkeren.
De Europese Commissie, die het bezwaarschrift onderzocht, heeft haar beslissing gemotiveerd met een verwijzing naar de Europese kiesregeling, die het aan iedere lid-staat overlaat een eigen procedure vast te leggen. De lid-staten mochten personen of groepen van de verkiezingen uitsluiten wegens incivisme in het verleden. en om te voorkomen dat ze in de toekomst zouden misbruik maken van hun politieke rechten. De Europese Commissie erkent alleen lidstaten, geen volkeren, en t.o.v. de Belgische staat is de Vlaamse natie irrelevant, aldus de motivering.
Delvo had zich ook beroepen op art. 15 van de Universele rechten van de mens (,,iedermens heeft recht op een nationaliteit"). De Commissie verklaart zich ter zake onbevoegd, omdat het een overeenkomst betreft die België niet met een Europese organisatie maar met de Verenigde Naties heeft gesloten.
De beslissing van de Commissie brengt mee dat Delvo niet kan worden gehoord door het Europese Hof te Straatsburg, waar hij zijn klacht wou situeren binnen het raam van het probleem staatsburgerschap–nationaliteit.

(Vor. ber. pag. 373/3-1979)

SCHILTZ VOORZITTER VAN IBEL

De algemene vergadering van de Investerings- en Beleggingsmaatschappij Lacourt (Ibel) heeft op 27 okt. kamerlid Hugo Schiltz. gewezen voorzitter van de Volksunie. verkozen tot beheerder en voorzitter van de raad

van beheer. Ibel behoort voor 74 tot Cobepa, dat gecontroleerd wordt door de Bank van Parijs en de Nederlanden. De benoeming van Schiltz sluit aan bij een reeks recente verhandelingen, waarbij de Nationale Investeringsmaatschappij, de groep-Leyssen (Anbema) en de groep-Boel (Almabo) hun Ibel-aandelen aan Cobepa verkochten. Ibel heeft belangrijke participaties in verscheidene grote ondernemingen. zoals Gevaert, en in de Vlaamse Uitgeversmaatschappij. die de kranten van het Standaard-concern uitgeeft.

Op 28 okt. deelde partijvoorzitter Anciaux namens het partijbureau van de Volksunie mede: ,,Het partijbureau betreurt de beslissing van r,. Schiltz. oud-voorzitter van de partij. het voorzitterschap van de raad van beheer van de holding Ibel te aanvaarden. Hiervan werd binnen de VU niemand in kennis gesteld. De VU zal met deze nieuwe toestand moeten rekening houden. aangezien de beweeglijkheid van Schiltz als mandataris wordt beperkt."

Op 3 nov. betreurden de Volksunie-Jongeren op hun beurt dat Schiltz het Ibel-voorzitterschap aanvaard had. In een motie verklaarden zij dat ,.de gedurfde en vooruitstrevende politieke visie van Schiltz steeds gunstig had afgestoken tegen de grijsheid van de meeste Vlaamse politici". maar voegden eraan toe dat Schiltz zich nu door zijn beslissing politiek buiten spel had gezet: ,,De vereniging van politieke en economische mandaten is vanuit democratisch oogpunt onaanvaardbaar, omdat wie privé-belangen beheert. zich onmogelijk nog onvoorwaardelijk voor het algemeen belang kan inzetten."

RAAD VAN STATE

In opvolging van prof. A. Mast. die met pensioen ging. werd M. Remion (63) op 5 nov. geïnstalleerd in het ambt van eerste voorzitter van de Raad van State. Remion wordt als voorzitter van de Raad van State opgevolgd door H. Adriaens (66) die op zijn beurt als kamervoorzitter wordt opgevolgd door prof. G. Baeteman (52).

KRANTEPRIJS VERHOOGD

De verkoopprijs van de kranten werd m.i.v. 13 okt. van 12 op 13 fr. gebracht. Alleen de ,,Gazet van Antwerpen" handhaafde de oude prijs. De vorige prijsverhoging dateert van 5 febr. 1979.

(Vor. ber. pag. 138/2-1979)

NEDERLAND

DERDE RONDE OVERLEG TUSSEN KABINET EN STICHTING VAN DE ARBEID

12 nov. heeft voor de derde maal dit jaar overleg plaatsgevonden tussen een delegatie van het kabinet en vertegenwoordigers van de werknemers- en werkgeversorganisaties, die lid zijn van de Stichting van de arbeid (tweede ronde pag. 70713 e.v.).

Het gesprek vond plaats op uitnodiging van minister Albeda van sociale zaken, die daartoe op 7 nov. een brief had verzonden naar werknemers en werkgevers.

In deze brief deed de minister een aantal voorstellen m.b.t. het sociaal-economische beleid in 1981. die het onderhoud met de Stichting van de arbeid over het arbeidsvoorwaardenbeleid zouden moeten vergemakkelijken.

De minister suggereerde o.m., dat het koopkrachtverlies voor de minimumloner zou worden beperkt tot 0,75% in plaats van de eerder genoemde 1%. Verder stelde de minister voor de verhoging van het lage BTW-tarief niet te laten doorgaan en in plaats daarvan de accijns op sigaretten, kerftabak. benzine en alcohol te verhogen.

Extra ombuigingen in de ziektekostenverzekering en sociale zekerheid zouden het begrotingstekort moeten goedmaken. dat ontstaat door de verminderde verhoging van de indirecte belastingen.

Albeda kondigde niet. zoals door velen werd verwacht, een loonmaatregel aan als het nog niet zou lukken om tot overeenstemming te komen.

Hij houdt vast aan het uitgangspunt dat er in 1981 2.5% extra gematigd moet worden door 2% beperking in dc pryscompensatie en 0.5% up de vakantietoeslag. Uitdrukkelijk stelt hij nogmaals dat de voorgestelde korting maar één keer zal worden uitgevoerd en niet moet worden gezien als een eerste stap in de richting van een fundamentele herziening van het prijscompensatiesysteem.

Het kabinet wenst niet het koopkrachtverlies van de minimumloner te beperken door het laagste belastingtarief te verlagen. In plaats daarvan wil de minister het voorstel om de voorziene verhoging van het minimumloon met 1.5% op 1 januari door te schuiven naar 1 juli zodanig uitvoeren. dat samen met het effect van het niet verhogen van het lage BTW-tarief de gewenste beperking van het koopkrachtverlies wordt bereikt.

De extra ombuiging in de sfeer van de sociale ziektekostenverzekering moet f 85 miljoen opleveren en in die van de sociale zekerheid f 130 miljoen. Twee retributies. nl. de loodsrechten en het kadastrale recht worden x-erhoogd tot een totaal bedrag van f 15 miljoen.

De regering denkt aan een verfijning van het systeem van de eigen bijdrage in de Algemene wet bijzondere ziektekosten en een verdere vermindering van het aantal ziekenhuisbedden. Verder denkt het kabinet aan het invoeren van een registraticmogelijkheid (identificatiekaart) om misbruik van de sociale verzekeringen te voorkomen.

of premie van de Ziektewet kan wat lager worden gesteld door de overschotten in de ziekengeldkassen en de ombuigingsmaatregelen.

Het kabinet is bereid voorzieningen te treffen om het mogelijk te maken de relatie tussen loonmatiging en werkgelegenheid op CAO-niveau bespreekbaar te maken.

Het niveau van overleg tussen CAO-partijen is volgens hern de meest geschikte basis om aan die relatie nadere inhoud te geven. Ondernemingen in dezelfde bedrijfstak hebben immers te maken met vergelijkbare problemen.

Hij noemt het ,,niet in de eerste plaats de taak van de overheid om nader te omschrijven wat werkgelegenheidsoverleg en eventuele werkgelegenheidsafspraken zouden moeten inhouden". ..Dat hoort tot het domein van de sociale partners'', zo schrijft hij. We! zou het kabinet voorzieningen willen treffen om de relatie loonmatiging/werkgelegenheid ook op CAO-niveau bespreekbaar te maken.

Daarbij gaat het om voorzieningen. in al' wachting van een definitieve regeling. Het opzetten van een kader voor het tot stand brengen van afspraken op bedrijfstakniveau, met daarin opgenomen inspraak- en medezeggenschapsprocedures voor werknemers is immers vooral een zaak van de langere termijn. Daarvoor is niet alleen advies van de SER nodig. maar ook een goede afstemming met bestaande overlegstrueturen, met bestaande medezeggenschapsmogelijkheden en met nieuwe initiatieven omtrent overleg tussen werkgevers en werknemers.

In zijn brief wijst de minister er verder nog eens op, dat matiging van de lonen op zich in veel bedrijven niet direct zal kunnen leiden tot een vergroting van de werkgelegenheid. In elk geval wordt wel voorkomen, dat arbeidsplaatsen verloren gaan. De betekenis van loonmatiging zal zich voor de verschillende sectoren op verschillende wijzen doen gelden. Het bespreekbaar maken van de relatie loonmatiging en werkgelegenheid op CAO-niveau en vervolgens op het niveau van de onderneming zal, aldus de bewindsman. in belangrijke mate kunnen bijdragen aan meer inzicht in de werkgelegenheidsproluiematiek.

Ook overleg over de specifieke problemen van de bedrijfstak en over de afzetperspectieven kunnen daartoe bijdragen. Een dergelijk overleg zou. aldus minister Albeda in zijn brief aan de Stichting van de arbeid. b.v. kunnen resulteren in afspraken over bepaalde aspecten. zoals deeltijdarbeid. de kansarme groepen en de bestrijding van knelpunten op de arbeidsmarkt. Maar ook de kwalitatieve aspecten van de werkgelegenheid lenen zich bij uitstek voor bespreking op CAO-niveau.

Overleg levert geen resultaten op. *Kabinet treft gedeeltelijke* loon*maatregel*.

Het overleg op 12 nov. tussen de kabinetsdelegatie en de in de Stichting van de arbeid vertegenwoordigde organisaties van werknemers en werkgevers heeft geen resultaat opgeleverd. Daarop heeft het kabinet een gedeeltelijke loonmaatregel getroffen. De inhoud van de voorgestelde regeling is globaal de volgende: een korting van 2% op de prijscompensatie; 0,5% korting op de vakantietoeslag en bevriezing van de vloeren op het niveau van 1980. terwijl het maximum wordt gesteld op 7.5% van het loonbedrag van 2.5 maal modaal.

De maatregel is in zoverre beperkt dat

nij anaere arbeidsvoorwaarden die uit CAO's en individuele contracten voortvloeien, onverlet laat. In beginsel blijft de onderhandelingsvrijheid van CAO-partijen intact. Voor het bevorderen van de werkgelegenheid zal een bedrag van f 200 mln. beschikbaar komen, waarbij de gedachten uitgaan naar stimulering van de woningbouw, het regionaal beleid en het arbeidsvoorzieningsbeleid. Verder wordt een deel van de extra aardgasbaten bestemd voor exportstimulering en werkgelegenheid.
De aangekondigde voorstellen vereisen veel legislatieve arbeid. Het kabinet spreekt echter het vertrouwen uit dat beide Kamers zullen meewerken aan een tijdige afhandeling. De loonmaatregel zal tot 1 januari 1982 van kracht zijn en za:, althans voor wat betreft de prijscompensatie, op 29 december a.s. in werking moeten treden.

De minima gaan er hierdoor volgend jaar met 0,75% in koopkracht op achteruit. terwijl de hoogste inkomens een veer van 3.5% moeten laten.
FNV-voorzitter Wim Kok reageerde verontwaardigd en betichtte minister Albeda (sociale zaken) van woordbreuk, omdat de bewindsman tot voor kort had volgehouden voor 1981 niet zijn toevlucht tot een dergelijke maatregel te zullen nemen. Kok kondigde meteen acties aan die ervoor moeten zorgen dat de resultaten van de loonmatiging worden omgezet in arbeidsplaatsen.
Het CNV heeft op 12 nov. tevergeefs geprobeerd het kabinet af te houden van een korting op de vakantietoeslag. Ook stuurde deze vakcentrale een brief aan de Tweede Kamer, waarin wordt gepleit voor het behoud van de koookracht van de mensen met minimale inkomens en eveneens wordt gevraagd de vakantietoeslag intact te laten.
Ondanks het mislukken van het overleg over vrijwillige loonmatiging vond CNV-voorzitter Harm van der Meulen dat de gesprekken tussen de sociale partners over werkgelegenheid, arbeidstijdverkorting enz. moeten doorgaan. Wim Kok liet merken met een dergelijke opstelling nogal wat moeite te hebben.
Ook de werkgevers vonden met hun wensen bij het kabinet geen gehoor. VNO-voorzitter Van Veen vroeg uitsluitend een korting op de prijscompensatie in de looningreep op te nemen. Die mocht dan 2,5 in plaats van 2% procent zijn. Een vermindering van de vakantietoeslag wilden de werkgevers liever niet. Hoewel de werkgeversorganisaties deze oplossing vurig bepleitten. was het tegen dovemansoren gezegd.

Minister Albeda liet op 12 nov. meteen weten dat, als de werkgevers en werknemers de komende maanden CAO's afsluiten die de door het kabinet gewenste loonmatiging doorkruisen. alsnog een volledige loonmaatregel zal worden genomen. Op korte termijn zal hij bij de Kamer een wetsvoorstel indienen om de Wet op de loonvorming zo te wijzigen dat het kabinet de bevoegdheid heeft een partiële loonmaatregel uit te vaardigen. Die bevoegdheid heeft het kabinet op grond van de huidige wet niet. Wel is ingrijpen in de prijscompensatie nu reeds mogelijk.
Het betreffende wetsontwerp heeft het kabinet al voor advies naar de Raad van State gestuurd. Dat ontwerp bevat ook een voorstel om werkgevers en werknemers in de bedrijven wettelijk te verplichten straks met elkaar om de tafel te gaan zitten. De minister wil de sociale partners op deze manier dwingen te praten over de werkgelegenheid in hun bedrijf:
De twee grootste politieke partijen hebben in het algemeen hun teleurstelling uitgesproken over het mislukken van het loonoverleg. Volgens de PvdA heeft het kabinet de bereidheid van de vakbeweging om mee te werken aan het in de hand houden van de lonen genegeerd ..Het is doelbewust op een loonmaatregel afgestevend", aldus de PvdA.
Het CDA verklaarde steeds gehoopt te hebben op een akkoord dat .,een brede steun in de samenleving" zou hebben.

Belastingmaatregelen

Tegelijk met het bekendmaken van het voornemen een gedeeltelijke loonmaatregel uit te vaardigen, heeft het kabinet laten weten dat de verhoging van het lage BTW-tarief van 4 naar 4,5% niet doorgaat. In plaats daarvan zullen de nodige accijnzen worden verhoogd.
Met ingang van 1 januari aanstaande zal de accijns op benzine met 1 gulden per hectoliter worden verhoogd. De benzineprijs zal daardoor met 1 cent per liter, exclusief BTW, stijgen.
Bovendien gaat de alcoholaccijns per hectoliter pure alcohol 145 gulden omhoog. Dat betekent dat een liter jenever zeker 60 cent duurder zal worden.
Parfumerieen. toiletartikelen en kosmetika worden ook duurder. Het bedrag waarvoor geen vrijstelling van accijns wordt genoten. gaat namelijk omhoog van 874 naar 921 gulden per hectoliter.
Per 15 februari wordt dan ook nog eens het rookgerei duurder. Een pakje sigaretten gaat dan gemiddeld een kwartje in prijs omhoog en voor een pakje shag zal 15 cent meer moeten worden betaald.
Op deze manier haalt het kabinet *225* miljoen gulden binnen.
Dat bedrag weegt evenwel niet op tegen de opbrengst van de eerder voorgestelde BTW-verhoging. die f 445 miljoen had zullen opleveren.
Daarom zal er volgend jaar meer dan in de Miljoenennota is aangekondigd moeten worden bezuinigd in de sociale ziektekos tenverzekering en de sociale zekerheid Dat zal vrijwel zeker leiden tot onder meer een hogere eigen bijdrage bij uitkeringen krachtens de Algemene wet bijzondere ziektekosten
De uit de beperkte loonmaatregel voort vloeiende inkomensachteruitgang wil het kabinet enigszins compenseren via belastingverlichting en verhoging van de kinderbijslag Daarbij zal het accent liggen op het zoveel mogelijk handhaven van de koopkracht van de mensen met de laagste inkomens

Reactie FNV-voorzitter Kok

Wim Kok, voorzitter van de Federatie Nederlandse Vakbeweging, sluit niet uit da? de bonden in bedrijfstakken waar nog geen CAO's zijn afgesloten, zullen proberen compensatie te vinden voor de prijscompensatie die door het ingrijpen van de regering op 1 januari komt te vervallen. In de gedeeltelijke loonmaatregel van Albeda zit immers een lek. Het is geen complete loonstop en pakt alleen de prijscompensatie en de vakantietoeslag.
Overigens ziet Kok liever dat de ruimte. die er door de extra loonkostenmatiging bij de ondernemingen ontstaat. gebruikt wordt voor het scheppen van arbeidsplaatsen. Hij denkt niet aan grootscheepse landelijke acties tegen de loonmaatregel. De FNV zal haar acties moeten concentreren op de bedrijfstakken en ondernemingen.
Kok is na het mislukte overleg in de Stichting van de arbeid en de ingreep van het kabinet niet aangeslagen. wel verontwaardigd. Hij heeft Albeda niet zomaar van woordbreuk beschuldigd. Dat woord heeft hij welbewust gekozen. Op 28 augustus. toen de begroting voor 1981 eindelijk in het kabinet was vastgesteld, belde Albeda hem op met de mededeling dat hij de slag had gewonnen. Hij verzekerde Kok dat de loonmaatregel als stok achter de deur van de baan was, mits de lonen niet boven 8 procent zouden uitgaan en er zich geen nieuwe crisis voordeed.
Op dat moment waren al heel wat CAO's afgesloten met een volledige prijscompensatie en ook nadien zijn er vele contracten afgesloten. die welbewust binnen de 8% loonstijging bleven

Minister-president Van Agt (l.) schudt handen met FNV-voorzitter Wim Kok. In het midden de vice-voorzitter van de FNV. Wim Spit.

gewekt dat het niet tot ten looningreep zou komen Daarom heb ik Albeda van woord breuk beschuldigd," zegt Kok

Nu er toch een maatregel genomen wordt, is een verwarde situatie ontstaan. Er zijn CAO's afgesloten voor 1980 eri 1981, CAO's voor 1980 die nog doorlopen tot in begin 1981 en nog niet afgesloten CAO's waaronder enkele heel belangrijke, zoals die voor de bouw.
Het is Kok onduidelijk wat er in al die verschillende gevallen gaat gebeuren met de prijscompensatie. Hij wijst erop dat de ondernemers bij de al afgesloten CAO's de volledige prijscompensatie in hun kostenplanning hebben ingecalculeerd. Voor die ondernemingen ontstaat door de korting van 2% op de prijscompensatie een meevaller. Daarvan moet gebruik worden gemaakt. zegt hij, om eisen te stellen voor behoiid en verbetering van de werkgelegenheid. ,,Nu moet maar eens bewezen worden dat matiging echt leidt tot werk en dat moet dan gebeuren door een stelsel van afspraken met de werkgevers over liet omzetten va11 de besparingen op loonkosten in banen."
Kok tekent daarbij aan dat de vertaling van matiging in werk niet altijd per bedrijf' en op korte termijn zal kunnen.
Een eerste eis. aldus Kok. is dat de ondernemers de informatie verschaffen die nodig is om te onderhandelen. Het gaat niet alleen om aantallen arbeidsplaatsen. maar ook oin de kwaliteit van het werk, de arbeidsomstandigheden en het wegnemen van de fricties op de arbeidsmarkt die oorzaak zijn van het lang onvervuld blijven van vacatures.

Kok hoopt nog dat de Kamer het kabinet zal corrigeren op het punt van de koopkracht van de minima, b.v. door zich uit te spreken tegen de opschuiving van de verhoging van het minimumloon van 1 januari tot 1 juli. Wanneer het niet lukt om de minima in de buurt van nul te brengen. dan blijft er druk op de nog komende CAO-onderhandelingen.
Het verloop van het centraal overleg vindt Kok uitermate onbevredigend. Hij schrijft dat moeizame verloop toe aan het wegvallen van de economische groei. waardoor er gepraat moet worden over iets dat niet meer te verdelen is. aan de altijd aanwezige scherpe verschillen tussen zwakke en sterke bedrijfstakken en aan het feit dat niet alleen lonen en arbeidsvoorwaarden in het geding zijn, maar ook de financiering van de collectieve voorzieningen, de sociale verzekeringen en het werkgelegenheidsbeleid.
De hoofdlijnen van het sociaal-economisch beleid worden uitgezet door kabinet en parlement. De vakbeweging heeft daar vrijwel geen invloed op, zo min als op de keus tussen een globaal of gericht stimulerend beleid.
Wanneer de overheid oproept tot extra matiging, maar de accenten van het beleid anders legt dan de vakbeweging zou wensen, ontbreekt de vertrouwensbasis.
Albeda baseert zijn looningreep nu op het verweer dat er in de Stichting van de arbeid geen overeenstemming was. Kok vindt dat een slecht argument. Bij de afsluiting van de CAO's was er wel overeenstemming tussen werkgevers en werknemers. Hij vraagt zich af wat het woord van de minister waard is als hij zegt de uitkomsten van het vrije overleg te respecteren. maar daar anders over denkt als in de Stichting unanimiteit ontbreekt.
Kok houdt zijn hart vast voor de waarde die kabinet en parlement aan CAO's hechten als zij daar zo gemakkelijk doorheen kunnen fietsen. ..Zeven weken lang hebben wij als FNV ons in de Rotterdamse haven verzet tegen de eis van de stakers om de afgesloten CAO open te breken en dat heeft ons geen goed gedaan. Ik denk dat u-ij een andere positie gaan innemen tegenover CAO's als het strepen trekken door afgesloten CAO's voor de regering norm volledig in diskrediet zal raken als het ontbreken van unanimiteit als argument gaat gelden om in te grijpen.
De opstelling van het CNV tegenover de afruil van de prijscompensatie tegen belastingverlichting begrijpt Kok niet.
Hij geeft toe dat de vakbeweging sterker in het zadel had gezeten als CNV en FNV dezelfde lijn waren blijven volgen. Ook het CNV maakt zich toch zorgen over het behoud van de prijscompensatie. ..Ik heb er niet over gepeinsd daar ook maar voor één keer afstand van te doen, ook niet voor nieuwe contracten."

Kok verwijt kleine organisaties als CNV en NCW dat ze wel proberen zich gematigd op te stellen naast de grote organisaties FNV en VNO, maar niet dezelfde verantwoordelijkheid dragen. Het NCW wijkt naar zijn mening niet werkelijk af van de harde VNO-lijn. ..De grote organisaties wordt gebrek aan stuurmanskunst verweten. Doordat zij geen leiding weten te geven zou de geloofwaardigheid van het centraal overleg zijn aangetast. Het loopt mij toch over de schoenen als de kleinere organisaties ons dat verwijten. terwijl ze zich koesteren in de luwte van de grote".
Is er dan geen crisis binnen de FNV? Kok: ..Ik wil zeker niet van een crisis spreken. Er zijn stevige meningsverschillen. maar geen ideologische conflicten. Er is bij ons wel sprake van een worsteling om een alternatief beleid. een turbulent zoeken naar. een evenwicht tussen verschillende doelstellingen: sociale voorzieningen. collectieve sector, werkgelegenheid en koopkracht".
De moeilijkheden binnen de FNV schrijft hij toe aan het besef bij de aangesloten bonden dat hun politiek-inaatschappelijke invloed onder een rechts kabinet beperkt is. In het circuit van de macht kan de FNV niet de invloed uitoefenen, die uit haar ledental zou voortvloeien. Kok denkt dat het kabinet ook bewust uit is op isolering van de FNV en herinnert aan verschillende uitspraken van premier Van Agt.

Het wordt de FNV bijzonder moeilijk gemaakt om een consistent en verantwoord beleid op te bouwen. Zelfs in een oppositierol, zegt hij, zal de FNV verantwoorde alternatieven voor het kabinetsbeleid moeten ontwikkelen. Hij constateert een toenemende neiging bij veel groepen om zich daar minder van aan te trekken, waarbij hij o.a. doelt op Scheilings Voedingsbond. De eis van de afdeling Amsterdam ABVA/KABO om de koopkracht tot f 50.000 te handhaven, noemt hij ,,onzinnig en onverantwoord".
.,Een hoofdfactor voor de moeilijkheden is de diep invretende economische crisis. De koppeling tussen lonen, uitkeringen en ambtenarensalarissen vergroot de problematiek. Dat de vakbeweging zich met de politiek moet bemoeien vloeit uit die verstrengeling voort. Als we die koppeling zouden loslaten zou dat voor de bonden gemakkelijker zijn. maar je zou de groepen actieven en niet-actieven tegen elkaar op jagen". Kok zou zich niet in een vakbeweging thuis voelen die ..die molensteen heel bewust van zich af zou werpen"

Reactie KNOV

Het KNOV, de organisatie van ondernemers in het midden- en kleinbedrijf, vindt de voorgestelde maatregel zo lek als een mandje.
Nu alleen ingegrepen wordt in de prijscompensatie en de vakantietoeslag. vreest het KNOV dat er allerlei soorten initiele looneisen worden gesteld. Het beoogde effect, loonmatiging, wordt nu niet bereikt. Een eventueel achteraf corrigeren hiervan zal de irritaties alleen maar versterken, met alle sociaal-politieke gevolgen van dien.
(NRC/H'blad. ANP. Nederlandse Staatscourant. SER-Bulletin)

(Vor. ber. pag. 707 3 e.v.)

ZUIDOOST-AZIE EN VERRE OOSTEN

KOREA (N.)

ZESDE CONGRES KOREAANSE ARBEIDERSPARTIJ. MUTATIES PARTIJLEIDING. KIM JONG IL TWEEDE MAN.

Van 10-14 okt. werd te Pjongjang het zesde congres van de (Noord-) Koreaanse Arbeiderspartij gehouden. Het vijfde vond in 1970 plaats (zie pag. 398/3 e.v.-1971).
Het congres werd bijgewoond door 3.062 afgevaardigden en 118 buitenlandse delegaties.
In zijn openingsrede maakte partijleider en president Kim I1 Soeng (68) zelf de agenda van het congres bekend: verslag van de ontwikkelingen in de partij sinds het vorige congres, een wijziging van het partijstatuut en verkiezing van de nieuwe partijleiding. Kim I1 Soeng begon zijn toespraak met een lofzang op hen die zich in Zuid-Korea tegen de regering verzetten, ,,zichteweerstellen tegen de tanden van de militaire fascisten". Hij herhaalde dat de partij streeft naar hereniging van beide Korea's.
In de loop van het congres kwam Kim I1 Soeng met een 10 punten-plan voor die hereniging, welke in de vorm van een ,,democratische federale republiek" zou kunnen geschieden. Als voorwaarden vooraf voor een vreedzame samenvoeging van de twee Korea's noemde Kim I1 Soeng volgens informaties uit Pjongjang, aldus de NZZ (16-10), de uitschakeling van de als ,,fascistisch" aangeduide regering in Seoel en de afsluiting van een vredesverdrag tussen Noord-Korea en de VS, dat het wapenstilstandsakkoord van 1953 zou moeten vervangen. Volgens een Zuidkoreaanse regeringsmededeling van 15 okt., aldus *The Times* (16-10), had ,,de hoogste autoriteit in Pjongjang" tevens de volgende prealabele voorwaarden aangegeven: afschaffing van Zuid-Korea's anti-communistische en nationale veiligheidswetten, vrijlating van gevangen dissidenten in Zuid-Korea en de terugtrekking van de Amerikaanse troepen van het Koreaanse schiereiland.

Reeds op 14 sept. had Kim Il Soeng tegenover een Japanse delegatie van de regerende Liberaal-Democratische partij. die Pjongjang bezocht. verklaard dat Noord-Korea bereid was zijn defensieverdragen (van 1961) met China en de SU op te zeggen als de VS het bestandsakkoord door een bilateraal vredesverdrag zouden vervangen.
Noord-Korea had de TS herhaaldelijk voorgesteld een vredesverdrag te sluiten. maar het

De openingszitting vah het zesde congres van de Noordkoreaanse Arbeiderspartij op 9 oktober 1980.

was de eerste maal dat Kim. I1 Soeng het sluiten van een vredesverdrag koppelde aan opzegging van de defensie-akkoorden met China en de SU. Door de VS was steeds geëist dat Zuid-Korea als een volwaardige partij bij die vredesonderhandelingen zou worden betrokken, wat door Pjongjang niet werd aanvaard. Kim Il Soeng verklaarde nu dat Zuid-Korea als waarnemer maar niet als partner aan eventuele besprekingen tussen zijn land en de VS zou kunnen deelnemen.
Hij onderstreepte ook niet van plan te zijn het schiereiland met geweld te herenigen. Noord-Korea is daar militair gezien niet toe in staat. aldus Kim I1 Soeng. en ..de VS dienen dat ook te weten". Hij voegde eraan toe dat Noord-Korea probeert de levensstandaard van de bevolking te verhogen en dat de militaire uitgaven die inspanning hinderen. ..Daarom zijn wij niet van plan oorlog te voeren". aldus de Noordkoreaanse leider.

Tijdens het congres legde Kim I1 Soeng ook de doelstellingen van het economische plan voor de jaren tachtig vast, waarbij hij het accent legde op de elektriciteitsproduktie. de steenkoolwinning en de staal- en cementproduktie.
Premier Li Jong Ok rapporteerde dat de industriële produktie van Noord-Korea in 1979 3,8 maal zo hoog was als in 1970. Het inkomen per hoofd van de bevolking was in het voorbije jaar tot $ 1.920 gestegen.
In zijn verklaringen betreffende de buitenlandse politiek bekrachtigde Kim I1 Soeng de onafhankelijke positie van Noord-Korea en zijn verantwoordelijkheid binnen de beweging van de niet-gebonden staten. Hij waarschuwde die landen zich niet te laten meeslepen in de politiek van de blokken, wat door Le Monde (15-10) als ,,een nauwelijks verhulde aanval op Cuba" werd gekenschetst. Noord-Korea wilde zowel met China als met de SU gelijkelijk vriendschappelijke betrekkingen onderhouden, aldus Kim I1 Soeng. In dit verband trok de aandacht dat de vertegenwoordiger van China op het congres, Politburolid Li Xian-nian, als derde door Kim I1 Soeng werd begroet, terwijl de afgezant van de SU. Politburolid Grisjin, op de achtste plaats kwam. Maar deze volgorde hoefde niet op voorkeur te wijzen. en kon ook om redenen van het protocol (Li is hoger in rang dan Grisjin) zijn gevolgd.

Kim Chong *Il*

Op 14 okt. werd de samenstelling van de nieuwe partijleiding bekendgemaakt. Kim I1 Soeng bleef secretarisgeneraal. Zijn 39-jarige zoon Kim Chong I1 kreeg de tweede plaats in het partijsecretariaat en de vierde positie in het vijf leden tellende kort tevoren ingestelde ,,presidium of permanente comité van het politieke bureau". Kim Chong I1 kwam daarin na zijn vader, na vice-president Kim I1 en na minister van defensie O Jin Oe. maar vóór premier Li Jong Ok. Voorts kreeg Kim Chong I1 een prominente plaats in de door zijn vader voorgezeten militaire commissie van het Centrale Comité van de partij. Hij werd tevens bevestigd in zijn functie van secretaris van het CC. op de eerste plaats in de hiërarchie van de negen secretarissen.
Het reeds vóór het congres geuite vermoeden dat Kim Chong I1 bij deze gelegenheid in het openbaar tot politiek erfgenaam van zijn vader zou worden aangewezen. leek zo bewaarheid.
Kim Chong Il, wiens partijcarrière in 1973 met zijn benoeming tot secretaris van het CC t.b.v. de voorlichting was begonnen, was in 1977 om officieel nooit verklaarde redenen uit de openbaarheid verdwenen (zie pag. 240/3-'78). Maar op 2 dec. 1979 werd gemeld dat Kim Chong Il, die door de Noordkoreaanse media steeds als het ,,partijcentrum" wordt aangeduid, weer uit de politieke duisternis was opgedoken en zijn rol van rechtmatige erfgenaam van president Kim 11 Soeng had hervat. In een bericht van het Noordkoreaanse persbureau *KCNA* uit aug. 1980 werden de inspanningen van de ,,grote leider Kim I1 Soeng en de ervaren leiding van het partijcentrum" geprezen. Het Noordkoreaanse blad Nodong *Sinmun* maakte onlangs, aldus *Financial Times* (9-10), melding van het ,,werk van het roemrijke partijcentrum om een revolutie in literaire en artistieke activiteiten tot stand te brengen", *(NZZ. The Times,* FAZ, Le *Monde, Financial Times)*

MALEISIË

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN 1979/80

In aansluiting op het overzicht van pag. 31613 e.v.-1979 volgt hier een samenvatting van verdere ontwikkelingen in Maleisie.

Wijzigingen kabinet

Op 27 sept. 1979 werd Datak Neo Yee Pan, tot dusver onderminister van financiën. benoemd tot minister van huisvesting en plaatselijk bestuur als opvolger van Dato Michael Cheng Wing Sum. Deze was uit de regering getreden, nadat hij er eerder in sept. niet in was geslaagd de strijd om het voorzitterschap van de MCA (Malaysian Chinese Association) in zijn voordeel te beslissen. Hij was toen verslagen door de functionerende voorzitter, Datuk Lee San Choon. onder wie hij twee conflictrijke jaren als vice-voorzitter had gediend, die tevens minister van openbare werken en nutsbedrijven was.

Als opvolger van de kort tevoren overleden Tan Sri V. Manickavasagam werd Datuk Lee San Choon op 22 okt. 1979 tot minister van transport benoemd. waarop Datuk Samy Vellu, tot dusver onderminister van huisvesting en plaatselijk bestuur, minister van openbare werken en nutsbedrijven werd. Tan Sri Manickavasagam werd als voorzitter van de MIC (Malaysian Indian Congress) ad interim opgevolgd door Datuk Samy Vellu.
Op 15 sept. 1980 voerde premier Datuk Hussein bin Onn een reorganisatie van zijn kabinet uit. Drie ministers en drie onderministers werden vervangen, o.w. de zwager van de premier Datuk Hamzah bin Haji Abu Samah, die om gezondheidsredenen als minister van justitie was afgetreden.
De premier zelf nam de portefeuille van defensie over (van Datuk Amar Haji Abdul Taib bin Mahmud). T ee

De premier van Maleisië, Datuk Hussein bin Onn.

onderministers werden tot minister bevorderd: Mokhtar Hashim (buitenlandse zaken) tot minister van cultuur. jeugd en sport; en mevr. Rafidah Aziz tot minister van openbare ondernemingen. Voorts werd de leider van de jeugdbeweging van de regeringspartij UMNO (United Malays National Organization), Haji Suhaimi, tot onderminister van landbouw benoemd. De portefeuille van justitie werd afgeschaft.

Datuk Amar Haji Abdul Taib bin Mahmud nam op zijn beurt de portefeuille van federaal gebied over van de premier. Datuk Abdul Manan bin Othman (voorheen openbare ondernemingen) werd minister van landbouw i.p.v. Datuk Shariff Ahmad, die tot minister van grondbezit en regionale ontwikkeling werd benoemd als opvolger van Tan Sri Abdul Kadir bin Yusof, die het kabinet verliet. Alle kabinetsleden die bij de reorganisatie waren betrokken behoorden tot de UMNO.

Nieuwe koning

Op 10 juli werd sultan Ahmad Shah van Pahang ingehuldigd als zevende – gekozen – koning van Maleisië (zie pag. 31911-'79).

Rapport Amnesty. Terechtstellingen

Op 29 aug. 1979 werd het verslag uitgegeven van een delegatie van Amnesty International, die van 18-30 nov. 1978 een bezoek aan Maleisië had gebracht om een onderzoek in te stellen naar de werking van de wet op de binnenlandse veiligheid (Internal Security Act: ISA) en naar de omstandigheden waaronder de krachtens die wet gedetineerde personen moesten leven.
In het verslag werd gesteld dat de ISA sinds de uitvaardiging ervan in 1960 willekeurig is toegepast om echte en vermeende tegenstanders van de regering de mond te snoeren. Er zouden krachtens die wet ruim 1.000 mensen gevangen zitten zonder te zijn berecht. van wie meer dan 50 al langer dan 8 jaar. Vele gevangenen verklaarden te zijn gefolterd en mishandeld.
In het verslag werd een beroep gedaan op de Maleisische regering de wet af te schaffen en een onderzoek in te stellen naar deze klachten over foltering en mishandeling.
De Maleisische regering verbood vervolgens de publikatie van het Amnesty-rapport. Ook de editie van 12 okt. 1979 van het in Hongkong verschijnende tijdschrift Asiaweek, dat een artikel over het Amnesty-rapport bevatte, mocht in Maleisië niet worden verkocht.

In het in dec. 1979 door Amnesty International Nederland uitgegeven jaarboek van de politieke gevangenen 1978/79 werd gesteld dat de ISA de minister van binnenlandse zaken machtigt tot het gevangen houden zonder vorm van proces voor een periode van twee jaar. van een ieder die. naar het oordeel van de minister. handelt ,,op een wijze die de veiligheid van Maleisië in gevaar brengt''. In vele gevallen wordt het detentiebevel met een nieuwe periode van twee jaar verlengd.
De met de bescherming van de veiligheid belaste autoriteiten zijn bevoegd mensen tot maximaal 60 dagen voor verhoor vast te houden, voordat de minister besluit tot het uitvaardigen van een bevel tot inhechtenisneming. In die periode van 60 dagen worden de gevangenen in eenzame opsluiting gehouden en worden zij onderworpen aan ononderbroken verhoren. waarbij zij soms blootgesteld worden aan psychische en fysieke foltering. Verscheidenen van hen werden veel langer dan twee maanden geïsoleerd gevangen gehouden. De auteur Samad Ismail, voormalig hoofdredacteur van het dagblad ..New Straits Times'', die in juni 1976 werd gearresteerd. zit al vier jaar in een geisoleerd ondervragingscentrum in Koeala Loempoer.
Vooral de omstandigheden, waaronder dc ca. 100 gevangenen in het detentiecentrum van Batu Gajah verkeren. werden aan de kaak gesteld: eenzame opsluiting voor 24 uur per dag en onvoldoende medische verzorging: willekeurige bevoegdheden van kampbeheerders voor het bestraffen van gevangenen. Regeringsfunctionarissen deelden de Amnesty-missie mee dat geen van de gevangenen in Batu Gajah terrorist u-as of gewelddaden had gepleegd.

Op 14 maart werden in Koeala Loempoer twee mannen opgehangen, die ter dood waren veroordeeld wegens de moord op de politiechef van Perak, vier jaar geleden.
In de volgende twee weken, d.w.z. in de periode t/m 28 maart werden in de Pudu-gevangenis van Koeala Loempoer vijf mannen opgehangen wegens verboden wapenbezit; krachtens de ISA had het bezit van een vuurwapen of munitie automatisch levenslange gevangenisstraf of de dood door ophanging tot gevolg. Volgens AP (21-3) wachtten toen nog 32 andere, op grond van deze wet veroordeelden op hun terechtstelling.
De Internationale Commissie van Juristen, Amnesty International. de Maleisische Orde van Advocaten en de oppositionele Democratische Actie Partij hadden om clementie verzocht. Het parlement had zojuist een motie van de oppositie verworpen. waarin om de opening van een debat over deze kwestie was gevraagd. aldus Le Monde (1-4). Dit blad wees erop dat alle slachtoffers van Chinese afkomst waren.
Op 4 april werden nog eens twee personen opgehangen wegens illegaal wapenbezit.
Op 7 april werden drie mannen en een vrouw ter dood veroordeeld wegens handel in heroïne (in nov. 1977) krachtens de Drug Trafficking Act. In de voorbije weken was onder deze wet reeds één man terechtgesteld.

Onrust *in* Kedah

Op 23 jan. werd in Alor Setar, de hoofdstad van de staat Kedah, een uitgaansverbod afgekondigd na een demonstratie van ruim 10.000 rijstboeren, welke door de oproerpolitie met behulp van traangas uiteen was gedreven. De volgende dag werden 92 aangehouden demonstranten voorgeleid en beschuldigd van oproer en vernieling van regeringseigendommen. De boeren protesteerden tegen de huns inziens te lage prijzen en subsidies die zij voor hun rijst ontvingen. Maar Datuk Syed Nahar Shahabuddin. de premier van Kedah, beweerde dat de subsidiekwestie was uitgebuit door ,,militante groepen''. Regeringskringen stelden dat de demonstraties waren georganiseerd door de oppositionele Pan Malaysian Islamic Party (PMIP of PAS), die in december 1977 na een politieke crisis in de staat Kelantan uit het Nationale Front gestoten was.
Op 17 april werd in een officieel communiqué bekendgemaakt dat de Maleisische politie na een onderzoek van meerdere jaren een militante islamitische ondergrondse organisatie, Pertubuhan Angakatan Sabilullah (PAS = Organisatie van de Strijder van Allah), had vernietigd. die kennelijk de republiek met geweld in een orthodoxe islamitische staat

wilde veranderen. Diverse leiders van de PAS, die zijn voornaamste zetel in Kedah had, waren gearresteerd.

Controle op vakbonden verscherpt

Medio april keurde het parlement na een debat van 7 uur een wet goed, die de macht de vakbonden drastisch beperkt en de autoriteiten grote bevoegheden verleent om tegen vakbondsleiders op te treden.
Krachtens deze wet kunnen de autoriteiten om veiligheidsredenen elke bond voor zes maanden schorsen; zij kunnen verbieden dat vakbondsgelden worden gebruikt voor politieke activiteiten. Voorts kunnen zij vakbondsleden arresteren wegens overtreding van arbeidswetten en bonden verbieden regeringsbesluiten voor de rechter aan te vechten. De regels betreffende stakingen werden strakker; alleen rechtstreeks bij een geschil betrokken arbeiders kunnen staken. De term ,,openbare nutsbedrijven'' is vervangen door de aanduiding ,,essentiële dienst'', en daar mogen werknemers in het geheel niet staken. Een hele reeks nieuwe beroepen is in deze categorie ondergebracht zoals bankbedienden, civiele stafleden bij de strijdkrachten en de politie alsmede luchtvaartpersoneel.
Als aanleiding tot de wet werd genoemd irritatie van regeringszijde over wat die beschouwde als inmenging van buitenlande vakbonden in een geschil betreffende employés van de luchtvaartmaatschappij Malaysia Airline System (MAS). Medio febr. 1979 waren 23 vakbondsleden, die betrokken waren bij een loonconflict met de MAS, gearresteerd krachtens de bepalingen inzake ,,vitalediensten'' van de ISA, nadat de bond een langzaam-aan actie had gelast. Daarop weigerden transportarbeiders in Australië MAS-toestellen af te handelen met als gevolg dat een MAS-toestel meer dan een maand in Sydney aan de grond werd gehouden. De vakbondsleden werdén later in vrijheid gesteld. (Financial Times, The Times, Wordt vervolgd)

Ontwikkeling

Onder de kop ,,Maleisië of de ontwikkeling bedreigd door het fanatisme'' publiceerde Le Monde op 13 en 14 nov. 1980 twee artikelen. Hieraan ontleende Wereldwijzer (17-11) het volgende:

Reeds tien jaar probeert Maleisië planmatig de raciale tegenstellingen te verzachten. De regering is voornamelijk in handen van islamitische Maleiers, de economie wordt beheerst door de Chinese bevolkingsgroep en door het buitenlandse kapitaal. De huidige leiders willen de raciale tegenstellingen oplossen door economische voorspoed te brengen. Er wordt reeds een aantal jaren een Nieuwe Economische Politiek gevoerd. welke tot doel heeft tegen het jaar 1990 de samenleving te herstructureren ten gunste van de onderontwikkelde Maleise meerderheid. Er bestaat reeds een goede samenwerking tussen de Maleisische Chinese Associatie (MCA) en de regeringspartij, de Verenigde Maleise Nationale Organisatie (UMNO). De UMNO heeft in 1979 zijn greep op de kiezers versterkt ten koste van extremistische moslims, verenigd in de Islamitische Partij (IP).

Maleisië profiteer: van de aardoliecrisis en van de stijging van de grondstoffenprijzen. De regering streeft ernaar om de welvaart over alle 13 mln. inwoners te spreiden. Wat het BNP per hoofd betreft staat Maleisië als vierde op de ranglijst der Aziatische landen. Toch blijven er grote welvaartsverschillen, zowel tussen de etnische groepen als binnen deze groepen. Dit werkt een dubbele polarisatie in de hand: de armste bevolkingsgroepen, de boeren. het stadsproletariaat en de vissers zien hun inkomens minder stijgen dan die van de middenklassen. Een kleine bovenlaag maakt enorme winsten.

Het plan om de boemipoetra's (Maleiers) in 1990 voor 30% in het kapitaal van ondernemingen te doen participeren (40% niet-Maleise bewoners en 30% buitenlanders) verloopt te traag. In 1978 beheersten de Maleiers nog slechts 3,7% van het particuliere kapitaal. Critici van het regeringsbeleid worden aangespoord om geduld te hebben, maar dezen zijn er beducht voor dat het economisch beleid teveel op het Westers model is georienteerd: van andere zijde is men bevreesd dat de activiteit van de meest dynamische bevolkingsgroep wordt afgeremd.

Lim Kit Siang, parlementslid en secretarisgeneraal van de socialistisch georiënteerde Democratische Aktiepartij (DAP), is van oordeel dat de Nieuwe Economische Politiek alleen de Chinese en de Maleise elite bevoordeelt. De DAP wil multiraciaal zijn maar heeft nog overwegend Chinese leden. Volgens Lim begint de discriminatie thans ook op het gebied van onderwijs en cultuur. Uit officiele statistieken blijkt dat tot de vijf Maleisische universiteiten 64% Maleise studenten zijn toegelaten, terwijl de Maleiers slechts 50% van de bevolking uitmaken. De minister van onderwijs verdedigt dit beleid door erop te wijzen dat de Maleiers een achterstand moeten inhalen.

De leider van de Islamitische Partij (IP), Subky Latif, is een militante figuur. Hij heeft veel sympathie voor Khomeini en diens partij; hij wint veel aanhangers onder de studenten. Latif is van oordeel dat de Chinezen ondanks de Nieuwe Economische Politiek altijd een leidende rol in de economie zullen spelen. Hun geboortenoverschot doet vrezen dat zij eens de meerderheid van de bevolking zullen vormen. Voor Latif is de oplossing een Islamitische staat naar het voorbeeld van Iran en Pakistan en hij verwacht dat enige miljoenen Chinezen dan wel moslims zullen worden. De extreme moslims hebben ook panislamitische neigingen; zij beschouwen zich als verbindingsschakel tussen twee separatistische moslimbewegingen, die van het zuiden van Thailand: met deze bewegingen wordt nauw contact onderhouden.

Het is te begrijpen dat de gematigde moslims die in de regering zitten, zich ongerust maken. Het is voor hen moeilijker om op te treden tegen een oppositie, die zich op de Koran beroept dan tegen de Chinezen, die zich beroepen op de grondwet, de rechten van de mens of zelfs het Rode Boekje. Voor de minister van binnenlandse zaken is de dreiging van extreem rechts uiterst gevaarlijk; zouden de moslims in Maleisië 80% van de bevolking gevormd hebben dan zou men zelfs een revolutie a la Iran moeten vrezen.

Maar het percentage is lager. Bovendien is het leger na de communistische opstand van de jaren vijftig getraind in het onderdrukken van subversie en geeft de Interne Veiligheidswet grote bevoegdheden aan de regering.

In het grensgebied met Thailand opereren nog guerrillastrijders van de Communistische Partij van Maleisie. De communisten kunnen door onderlinge verdeeldheid in beperkte mate profiteren van de raciale polarisatie in de Maleisische samenleving, dit is vooral een gevolg van de zwenkingen van de Chinese politiek. Uit vrees voor repercussies in eigen land zijn de Maleisiërs beducht voor elke toename van de Chinese invloed in het land zelf en in de regio. Dit wordt bijv. geïllustreerd door het feit dat op 15 maart jl., toen minister Huang Hua in Koeala Loempoer arriveerde om steun te zoeken m.b.t. de kwestie-Cambodja, ook drie jonge Chinezen werden terechtgesteld van wege de moord op twee politie-agenten en verboden wapenbezit. Dit was een waarschuwing aan alle Chinezen, in en buiten Maleisië, die een Nieuwe Orde in Maleisië zouden willen invoeren.

PREMIER DATUK HUSSEIN BIN ONN IN CHINA EN DE SU

Van 2 tot 6 mei 1979 verbleef premier Datuk Hussein bin Onn in Peking, waar hij besprekingen voerde met de Chinese leiders, premier Hua Guofeng en vice-premier Deng Xiaoping. Daarbij beklemtoonde Hua Guofeng dat het in het gemeenschappelijk belang van China en de ASEAN-landen, incl. Maleisië, was de hegemonistische agressie en expansie in dit deel van de wereld te bestrijden, waarmee hij het gezamenlijke optreden van Vietnam en de SU in Zuidoost-Azië bedoelde. Volgens Beijing Review (11-5-'79)zou het bezoek van Datuk Hussein bin Onn stellig bijdragen tot een uitbreiding van de vriendschappelijke betrekkingen en samenwerking tussen China en Maleisië.

Van 18-25 sept. 1979 bracht Datuk Hussein bin Onn een officieel bezoek aan de SU. Hij voerde daar o.m. besprekingen met premier Kosygin en president Brezjnew, die wezen op het Sowjet-streven naar ontspanning en het verlangen van de SU naar betrekkingen van goede nabuurschap met andere staten, ook in Zuidoost-Azië. Kosygin stelde dat de SU zeer geïnteresseerd was in het versterken van de vrede en de veiligheid op het Aziatische continent. Brezjnew sprak zijn steun uit voor het streven van de volken van Zuidoost-Azië om hun nationale onafhankelijkheid te versterken, maar hij waarschuwde ook voor de gevaren van de intriges van het imperialisme en de daarmee samenwerkende krachten, in het

bijzonder hun pogingen hun verlan gens met wapengeweld op te dringen en tweedracht te zaaien tussen de staten van Indo-China en de lidstaten van ASEAN (Association of South-East Asian Nations). (*Soviet News* 25-9)

SINGAPORE

WIJZIGINGEN KABINET

Na de verkiezingen van 23 dec. 1976 (pag. 7913-'77) maakte premier Lee Kuan Yew op 30 dec. 1976 de samenstelling van zijn nieuwe kabinet bekend, waarin de portefeuilles als volgt waren verdeeld:

vice-premier en defensie – Goh Keng Swee; gezondheid – Toh Chin Chye; buitenlandse zaken – Sinathamby Rajaratnam; arbeid – Ong Pang Boon; nationale ontwikkeling en verbindingen – Lim Kim San; cultuur. wetenschap en technologie – Jek Yeun Thong; sociale zaken – Enche Othman bin Wok: justitie en milieu – Edward W. Barker; binricnlandse zaken en onderwijs – Chua Sian Chin; financien – Hon Sui Sen. Alle leden van het vorige kabinet waren herbenoemd, behalve Lee Chiaw Meng. die minister van wetenschap en technologie was.

In de volgende jaren werden enkele wijzigingen in dit kabinet aangebracht:

In sept. 1977 werd Jek Yeun Thong tot Hoge Commissaris van Singapore in Londen benoemd. De verantwoordelijkheid voor de portefeuilles van wetenschap en technologie werd overgedragen aan E.W. Barker, terwijl Ong Ten Cheong (staatsminister van verbindingen) bovendien tot waarnemend minister van cultuur werd benoemd.
In juli 1978 werd het ministerie van nationale ontwikkelingen en verbindingen gesplitst. Lim Kim San bleef minister van nationale ontwikkeling, terwijl Ong Ten Cheong, de waarnemend minister van cultuur, tevens minister van verbindingen werd.
Na tussentijdse verkiezingen in vijf districten op 10 febr. 1979, waarbij alle zetels door de regerende People's Action Party (PAP) werden behouden, benoemde premier Lee Kuan Yew op 12 febr. 1979 twee van de pas gekozen parlementsleden tot minister:
1) Howe Yoon Chong nam de portefeuille van defensie over van vice-premier Goh Keng Swee. Deze werd nu met de portefeuille van onderwijs belast, welke werd afgestaan door Chua Sian Chin, die de portefeuille van binnenlandse zaken behield.
2) Teh Cheang Wan nam de portefeuille van nationale ontwikkeling over van Lim Kim San, die nu minister van milieu werd i.p.v. E.W. Barker, die de portefeuilles van justitie. wetenschap en technologie behield.
In april 1979 werd Goh Chok Tong benoemd tot minister van handel en industrie, een nieuwe post.
Na de benoeming van Enche Othman bin Wok tot ambassadeur in Indonesië werd Ahrnad Mattar waarnemend minister van sociale zaken.

Bij een op 1 juni 1980 bekendgemaakte reorganisatie van het kabinet werd Suppiah Dhanabalan, tot dusver staatsminister van buitenlandse zaken, benoemd tot minister van buitenlandse zaken als opvolger van Sinnathamby Rajaratnam (65), die nu tweede vice-premier, belast met buitenlandse zaken, werd. Tegelijk werd Goh Keng Swee, tot dusver vice-premier en minister van onderwijs, benoemd tot eerste vice-premier, terwijl de portefeuille van onderwijs werd toevertrouwd aan Tony Tan Keng Yam, die tevoren staatsminister van nationale ontwikkeling was.
Deze mutaties werden gezien als onderdeel van het streven van premier Lee Kuan Yew jonge technocraten te testen om te bepalen wie het Singapore van de toekomst zal leiden en hem t.z.t. zal opvolgen. The Times (2-6) sprak in dit verband van de ,,Bende van Vijf', bestaande uit Tony Tan Keng Yam, Suppiah Dhanabalan, Goh Chok Tong (minister van handel en industrie), Bernard Chen (staatsminister van defensie) en Lim Chee Onn (secretaris-generaal van het nationale vakverbond).
Op 15 sept. werd Lim Chee Onn tot minister zonder portefeuille benoemd.

UITBREIDING AANTAL PARLEMENTSZETELS

Krachtens een medio 1980 goedgekeurde wet werden negen nieuwe kiesdistricten gevormd en drie bestaande afgeschaft. Daardoor werd het totale aantal parlementszetels bij de eerstvolgende verkiezingen uitgebreid van 69 tot 75.

RAPPORT AMNESTY

Op 31 jan. puliceerde Amnesty International een rapport, waarin werd gesteld dat in Singapore stelselmatig willekeurige arrestaties, detentie zonder vorm van proces en foltering van gevangenen worden toegepast om de oppositie de kop in te drukken. Volgens dit rapport zitten in Singapore de langstgestrafte politieke gevangenen van de hele wereld.
Melding werd gemaakt van de detentie van oppositieleiders. vakbondsleden, journalisten. studenten en juristen.
Aangedrongen werd op de vrijlating van o.a. drie mannen die al 17 jaar zonder vorm van proces gevangen zitten en op intrekking van de wet op de binnenlandse veiligheid en van andere wetsbepalingen, op grond waarvan schendingen van de mensenrechten bleven voortduren. Aan Wordt *vervolgd* (maart 1980) werd nog het volgende ontleend:

Het rapport tekent aan dat openbare ..bekentenissen" van mensen die nooit voor de rechtbank gedaagd werden een eerste vereiste voor hun vrijlating zijn. De elementaire wettelijke bepalingen worden geschonden door dergelijke ,,bekentenissen" te trekken uit gevangenen die gevangenschap voor onbepaalde tijd. eenzame opsluiting en fysieke en psysche mishandeling te wachten staan.
In het rapport wordt eveneens gedetailleerd melding gemaakt van het toedienen van slaag. electroshocks en ononderbroken verhoren van 72 uren.
AI vraagt dringend de aandacht voor de gevallen van hen die werden gearresteerd bij het neerslaan van de opstand ,,barisan sosialis" (socialistisch front); deze partij had zich afgescheiden van de PAP, de volksactiepartij van minister-president Lee Kuan Yew; de meeste leden van zijn partij sloten zich bij het socialistisch front aan. Sinds die tijd (1963) zitten Ho Piao en Lee Tse Tong gevangen. Dr. Lim Hock Siew, die tegelijk met hen gevangen gezet werd, werd in 1978 naar een eiland verbannen. Dr. Poh Soo Kai. eveneens in 1963 gearresteerd, werd in 1973 op vrije voeten gesteld, maar in 1976 opnieuw achter de tralies gezet.
In de 70er jaren volgde de ene golf van arrestaties de andere op. Advocaten die trachtten voor de politieke gevangenen te pleiten werden eveneens gearresteerd. vervolgd en hun werd contact met hen verboden.
Eind 1978 bezocht een AI-afvaardiging onder leiding van de Amerikaanse jurist Thomas C. Jones Singapore. De autoriteiten van Singapore weigerden elk contact met de afgevaardigden: ook wilden zij geen toestemming geven voor het interviewen van gevangenen of het bezoeken van gevangenissen.

Op 15 febr. kondigde de regering de beperkte invrijheidstelling aan van Lee Tse Tong; hij werd verbannen naar het eilandje Pulau Ubin. Al eerder, in nov. 1978, werden twee lange termijn gevangenen op deze manier vrijgelaten. nl. Lim Hock Siew, die naar het eilandje Pulau Tekong Besar was verbannen, en Said Zahari, die na ongeveer negen maanden van zijn verbanning naar Pulau Ubin werd ontheven en naar Singapore kon terugkeren.
In een verklaring van 31 maart ontkende de regering de foltering van politieke gevangenen. Wel werd erkend dat de ondervragingen gepaard gingen met .,psychologische stress". Aangekondigd werd dat de regering zou doorgaan met het gevangen zetten van allen die de communisten bij hun subversieve actie hielpen. Krachtens de wet op de binnenlandse veiligheid zaten thans ca. 34 personen in hechtenis, aldus de regeringsverklaring.

LEE KUAN YEW IN PEKING

Van 9-14 nov. bracht premier Lee Kuan Yew een bezoek aan Peking, waar hij besprekingen voerde met o.m. zijn Chinese ambtgenoot Zhao Ziyang.
Vooral ter sprake kwam de toestand in Cambodja. Lee zou de vorming van een voor alle bij het conflict betrokken partijen aanvaardbare regering in Phnom Penh hebben aangekaart en zijn Chinese gesprekspartners hebben uitgenodigd zich in te zetten voor een vervanging van de huidige leiding van

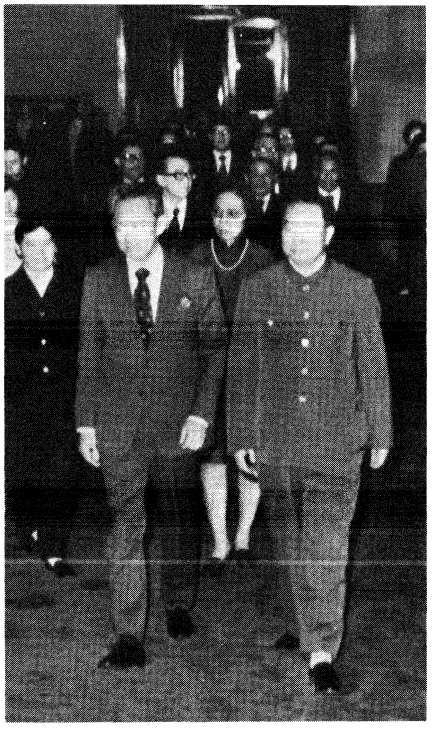

De premier van Singapore, Lee Kuan Yew (l.), tijdens een bezoek aan Peking op 12 mei 1976 met de toenmalige Chinese premier Hua Guofeng.

de Rode Khmer en voor een vereniging van alle tegen de Vietnamese bezetters strijdende Khmer-groeperingen, aldus *Reuter* (10-11). Op 14 nov. verklaarde Lee, voordat hij Peking verliet voor een reis door Chinese provincies, dat de Chinese leiders van mening waren dat een oplossing van de Cambodjaanse crisis nog verscheidene jaren op zich kon laten wachten maar China ,,poogtgeenszins zijn invloed in het land te herstellen via een terugkeer aan de macht van Pol Pot".
Ook had Lee gesproken over de mogelijkheden van een uitbreiding van de vriendschappelijke betrekkingen en de economische samenwerking tussen Singapore en China. die nog steeds geen diplomatieke betrekkingen met elkaar onderhouden. Singapore wil geen volledige diplomatieke betrekkingen aanknopen voordat Indonesië besloten heeft hetzelfde te doen. *(Reuter.* DDP. The *Times)*

(Vor. ber. pag. 80/3-1977)

TAIWAN

ONLUSTEN IN KAOHSIUNG. ARRESTATIES. VONNISSEN

Op 10 dec. 1979 vond in de havenstad Kaohsiung in het zuiden van Taiwan een demonstratie plaats. die door het oppositionele magazine ,,Formosa" wdb georganiseerd ter gelegenheid van de internationale dag van de rechten van de mens Voor deze demonstratie hadden de autoriteiten geen toestemming verleend De demonstratie liep uit op een veldslag tussen een menigte betogers en de politie. waar bij 183 politiemannen vaar geen betogers werden gewond

Volgens de organisatoren verliep de betoging vreedzaam tot de menigte van ongeveer 10 000 mensen door de veiligheidspolitie was omsingeld en had de politie de gewelduitbarsting bewust uitgelokt om de dissidentenbeweging in diskrediet te brengen Volgens de autoriteiten waren de rellen uitgelokt als onderdeel van een komplot om de regering met geweld omver te werpen cn bleek dat o m uit het feit dat geen van de demonstranten letsel opliep De politie zou zijn aangevallen door 400 a 500 personen, toen zij trachtte de denionstratie te verhinderen

Op 13 dec. werden 14 medewerkers van het magazine ..Formosa" gearresteerd, o.w. een parlementslid en twee leden van de provinciale assemblee. Op 8 jan. volgde de arrestatie van Shih Ming-teh, de directeur van „Formosa", die volgens de politie het meesterbrein achter de opstand was en die sinds 10 dec. voortvluchtig was. Tot medio maart werden meer dan 150 personen gearresteerd en door het garnizoenscommando verhoord; meer dan 50 werden toen nog vastgehouden.

Het magazine ,,Formosa" werd verboden en op 21 dec. werden nog twee tijdschriften, .,De Jaren Tachtig" en ..De Lentewind" geschorst

Over de achtergronden van deze ontwikkeling schreef *NRC/H'blad* (2-2) o.a.:

.,...De rel was een nieuwe uitbarsting van de nog altijd latente spanning tussen de in 1949 naar het eiland overgekomen Nationalistische vastelanders en de oorspronkelijke bevolking. de ,,Taiwanezen". Door de succesvolle economische politiek van de Kwomintang en de gemeenschappelijke angst voor het communisme zijn de beide bevolkingsgroepen, 14.5 miljoen Taiwanezen en **2.5** miljoen vastelanders de laatste jaren steeds meer samengegroeid. maar het is nog verre van harmonisch. De politieke en militaire macht blijft grotendeels in handen van de vastelanders en de economische macht berust voornamelijk bij de Taiwanezen.
Onder de autoritaire maar behendige leiding van president Tsjiang Tsjing-kuo. de populaire zoon van wijlen Tsjiang Kai-shek, is de afgelopen jaren een toenemend aantal Taiwanezen in de regering en de topleiding van de Kwomintang opgenomen. maar de .,Taiwanisering" gaat naar de zin van de jongere generatie uiteraard niet snel genoeg. Vele jongeren die in het Westen gestudeerd hebben, hebben zich van de Kwomintang afgewend en aangezien een echte oppositie-par ti^ niet is toegestaan zijn zij door de mazen van de wet de laatste jaren als ,.tang-wai jen-shih" (onafhankelijken buiten de partij) gekozen in de ,.Wetgevende Yuan (Tweede Kamer) van de Republiek China" of de .,provinciale Assemblee van de provincie Taiwan" gekozen. (Tai an huisvest immers twee regeringen: een centrale regering voor heel China in ballingschap e? ee!? provinciale regering voor Taiwan).
Bij de verkiezingen die in december 1978 hadden moeten worden gehouden, had de grote uitdaging van de Kwomintang moeten plaatsvinden. maar door de ..diplomatieke coup van president Carter op 16 december (pag. **833** e.v.-1978) werden deze voor onbepaalde tijd afgelast. Inzet van de verkiezingen van de zijde van de „onafhankelijken" was o.a. versnelde .,Taiwanisering" en de vorming van een officiele oppositie-partij. Na de diplomatieke breuk tussen Washington en Taipeh zijn deze argumenten in 1979 met drs te grotrre kracht gelanceerd omdat. zoals de Taiwanezen zeiden. de „legitimiteit" van de regering nu meer dan ooit tevoren in het geding was. (...)

Toen in Peking de muurkrantenbeweging haar tweede bloeiperiode beleefde, werden in Taipeh twee nieuwe oppositietijdschriften opgericht. in juni (1979) het gematigde ..De Jaren Tachtig" en in augustus het radicale .,Formosa Magazine". De beide officieel geregistreerde en fraai uitziende maandbladen hadden dezelfde doelstellingen. nl. opheffing van de éénpartijstaat, maar het verschil was dat ..De Jaren Tachtig", uitgegeven door de gematigde politicus Kang Ning-hsiang, intellectueel van toon was en zich beperkte tot schrijven. „Formosa Magazine" daarentegen werd een echt actieblad. In de vier maanden van zijn bestaan opende het blad twaalf kantoren in provinciesteden en twee in de VS en Canada met het oog op de vele Taiwanese studenten daar.

De president van Taiwan. Tsjiang Tsjingkoeo.

President van „Formosa" werd Hsu Hsin-liang (39), een gekozen districtsmagistraat (burgemeester) die midden vorig jaar wegens deelname aan een anti-regeringsdemonstratie geschorst werd en nu in de VS verblijft. Algemeen directeur was Shih Ming teh (40), een gewezen cadet van de militaire academie, die 15 jaar van een levenslang vonnis heeft uitgezeten wegens het beramen van een gewapende opstand en in 1977 na een amnestie in vrijheid werd gesteld.
De kantoren van „Formosa" werden de centra van een reeks populaire, steeds roerigere massameetingc. die de oppositie overmoedig maakten en de regering en de overwegende conservatieve publieke opinie steeds meer slapeloze nachten bezorgden. Bijvoorbeeld het vierde en laatste nummer van „Formosa" van 25 november bevatte een artikel: „De achtergrond en les van de coup in Zuid-Korea", een subtiele wenk aan de rrgering dat zoiets ook in Tai an zou kunnen gobeuren. (. . .)
Eind november werden drie kantoren van „Formosa" overhoop gehaald en vernield. Volgens de oppositie was dit het werk van „agents provocateurs" van de rcgerirg. maar generaal-majoor Hsu Mei-Lin van het Garnizoenscommando Taiwan. de hoogste veiligheidsinstantie. vertelde (. . .) dat „Formosa" de incidenten zelf geenscencerd had om de publieke opinie tegen de regering op te zetten. In deze situatie van polarisatie en wederzijdse achterdocht vroeg „Formosa" begin december een vergunning aan voor het houden van een massa-meeting en optocht in Kaohsiung ter gelegenheid van dc internationale „Dag van de Mensenrechten".
De vergunning voor de massabijeenkomst werd onder strikte voorwaarden verleend. maar een optocht met toortsen en spandoeken. zou vanwege veiligheidsrisico's niet worden toegestaan. De tocht werd niettemin toch gehouden. maar liep zoals te verwachten was volkomen uit de hand.
De officiele regeringsversie wijkt zo totaal af van het oppositierelaas. dat het onmogelijk is om precies uit te maken wat cr gebeurd is . . ."

Volgens Le Monde (19-12-'79) had het eerste nummer van „Formosa" een oplaag van 35.000 exemplaren en dat van het vierde en laatste nummer een oplaag van 100.000 exemplaren.

Processen

Op 18 maart begon voor een krijgsraad te Taipeh het proces tegen acht hoofdverdachten (allen stafleden van „Formosa") in de zaak-Kaohsiung. Het proces werd bijgewoond door vertegenwoordigers van Amnesty International en de Internationale Liga voor de Rechten van de Mens. De aanklacht tegen de acht luidde dat zij „het Kaohsiung-incident hebben georganiseerd in een poging om tot onwettige massale gewelddadigheid aan te zetten en zo de regering omver te werpen".
Op 26 maart eiste de procureur-generaal de doodstraf tegen de acht aangeklaagden.
Op 18 april wees de krijgsraad vonnis: Shih Ming-teh, 38. algemeen directeur van „Formosa Magazine", levenslang: Huang Hsin-chieh, 52, lid van de wetgevende vergadering en uitgever van „Formosa Magazine", 14 jaar en zes andere stafleden van het tijdschrift, onder wie twee provinciale afgevaardigden ieder twaalf jaar alsmede beroving van burgerrechten.
Shih Ming-teh heeft in de eerste plaats levenslang gekregen wegens recidive. Hij werd ook in 1962 tot levenslang veroordeeld op beschuldiging van het beramen van een gewapende opstand op de militaire academie, waar hij cadet was. In 1977 kreeg hij gratie en bij schending van het gratie-akkoord zou hij opnieuw levenslang krijgen.
Huang Hsin-chieh heeft twee jaar meer gekregen dan de anderen omdat hij de geestelijke vader van alles was en in een vergevorderd stadium zou zijn geweest met het opzetten van een winstgevende handel met China ter financiering van zijn politieke activiteiten. De contaclen met China zouden zelfs hebben gereikt tot een belofte van de Chinese ambassade in Tokio dat Huang na de vreedzame hereniging van China en Taiwan gouverneur van de autonome provincie Taiwan zou worden. Huang heeft dit overigens allemaal krachtig ontkend.
Tot degenen die zes jaar gevangenisstraf kregen behoorde Lin Yih-siung. Zijn moeder en twee dochtertjes werden vlak voor het begin van het proces onder nog onopgehelderde omstandigheden vermoord.
NRC/H'blad (25-4) tekende bij deze vonnissen aan:

„Hoewel de veroordeelden zich aan een aantal dubieuze praktijken hebben overgegeven. blijft het niettemin zeer de vraag of zij zich ten volle hebben schuldig gemaakt aan het ten laste gelegde. Het vonnis zegt onder andere: „De verdachten hebben een opstand beraamd. het tijdschrift „Formosa" als dekmantel gebruikt, plannen gesmeed om de macht te grijpen. herhaaldelijk opgeroepen tot schending van de staat van beleg, illegale bijeenkomsten. optochten en demonstraties georganiseerd om de regering tot concessies te dwingen. Het Kaohsiung incident was een poging om de regering te ondermijnen door geleidelijk escalerende gewelddaden . . ."
Een van de belangrijkste belastende feiten was de massale aanwezigheid van lange houten knuppels en toortsen op de plaats van de onlusten in Kaohsiung. Een 25-jarige rechtenstudente die destijds ter plaatse was, vertelde mij in januari vlak voor haar arrestatie dat de toortsen bedoeld waren als vrijheidsfakkels en de stokken voor spandoeken. De woordvoerder van de veiligheids-politie. generaal Hsu Mei-lin, verwierp dat in een persoonlijk interview en zei dat de toortsen bedoeld waren om de plastic-helmen van de militaire politie in brand te steken en de knuppels om de mp's af te tuigen. Hoofdverdachte Shih Ming-teh, die de stokken had laten aanrukken, zei tijdens de rechtszitting dat het defensieve wapens waren tegen mogelijk politiegeweld. Wat dan ook de bedoeling is geweest, het resultaat was in elk geval dat de menigte. mtn of meer geprovoceerd door de politie-tactiek 183 politiemannen toetakelde. die zich op bevel slechts met rieten schilden verdedigden.
Een ander belastend punt is dat de theoretici van de „Formosagroep" voortdurend de doctrine van „violence brinkmanship" hebben bepleit. dat wil zeggen „gaan tot de drempel van geweld" om de regering tot hervormingen te dwingen. Zwaar wegen ook de contacten die de Formosa-groep met de „Taiwanese onafhankelijkheidsbeweging (Tim.) in de VS heeft aangeknoopt. Tim. streeft naar een onafhankelijke staat Taiwan, los van communistische en nationalistisch-Chinese overheersing en is de gemeenschappelijke vijand van de regimes in Peking en Taipeh. Het propageren van een onafhankelijk soeverein Taiwan wordt zowel in China als in nationalistische kringen in Taipeh als hoogverraad beschouwd..."

Op 2 april begon in dezelfde zaak voor een rechtbank in Taipeh een proces tegen 33 personen. Op 2 juni werd vonnis gewezen. Twee medewerkers van „Formosa", Tsjen Po-wen en Fan Tsjeng-yu. werden veroordeeld tot resp. 6 jaar en 8 maanden en 6 jaar en 6 maanden gevangenisstraf. Vijf andere verdachten kregen 6 jaar en 24 werden veroordeeld tot gevangenisstraffen van kortere duur. Eén verdachte werd vrijgesproken.

Op 16 mei werden de secretaris-generaal van de presbyteriaanse kerk van Taiwan. ds. Kao Chun-ming en nog negen anderen – o.w. een luthers predikant – door een krijgsraad schuldig bevonden aan „het verbergen van, hulpverlenen aan en het niet aangeven bij de politie van een vluchteling die wilde trachten met illegale middelen de regering omver te werpen". Ds. Kao was op 24 april gearresteerd op verdenking van het verbergen van Shih Ming-teh; de andere negen waren begin januari wegens dezelfde beschuldiging aangehouden. Ds. Kao werd veroordeeld tot 7 jaar; de negen anderen kregen straffen variërend van 7 jaar tot 2 jaar voorwaardelijk, aldus Wordt Vervolgd (okt. '80).

THAILAND

ECONOMISCHE CRISIS. REORGANISATIE KABINET. AFTREDEN REGERING KRIANGSAK. KABINET GEVORMD DOOR GENERAAL PREM TINSULANOND

Begin 1980 bevond Thailand zich in een economische crisis ten gevolge van een hollende inflatie en een steeds verslechterende handelsbalans.
De voornaamste oorzaak van de crisis was, evenals in tal van andere landen, de olieprijs. Vóór de prijsstijgingen van 1973 maakte olie slechts 4% uit van de totale waarde van Thailands invoer, maar dat percentage liep op tot 23 in 1977. De waarde van de olie-invoer in dat jaar bedroeg $ 1.100 mln en in 1979 $1.500 mln, terwijl de waarde voor 1980 op $ 2.500 mln werd geraamd.
Begin 1978 was het jaarlijkse inflatiepeil 8.5%. in 1979 14.9% en in februari 1980 ruim 20%.

Om het groeiend tekort op de handelsbalans en de afnemende buitenlandse valutareserves tegen te gaan had de eerste regering van generaal Kriangsak Chamanand op 8 maart 1978 de Baht losgekoppeld van de Amerikaanse dollar en die gekoppeld aan een ,,mand" van diverse valuta's, incl. de Amerikaanse dollar, de Japanse Yen en de Westduitse Mark. Tegelijk had de regering de invoertarieven voor 141 artikelen verhoogd, incl. luxe goederen (personenauto's, air-conditioners en huishol-Idelijke apparaten) en goederen die ter plaatse konden worden vervaardigd (textiel, schoeisel. auto-onderdelen).

De economische crisis kwam in oktober 1979 tot een uitbarsting, toen de regering de prijs van electriciteit en water verdubbelde (na die jarenlang te hebben gesubsidieerd), waarop vele firma's hun prijzen verhoogden om het effect van de regeringsmaatregel op te vangen. Na een protestcampagne van de vakbonden en studenten deed de regering op 8 nov. 1979 de prijsverhoging te niet, maar de firma's volgden dit voorbeeld niet.
De sterk stijgende prijzen werden niet gecompenseerd door navenante loonsverhogingen en in januari 1980 gingen arbeiders in vier sigarettenfabrieken, die staatseigendom waren, in staking, terwijl andere vakbonden met sympathiestakingen dreigden.
Op 23 jan. zegde premier Kriangsak een uur voor zijn geplande vertrek een bezoek aan West-Duitsland af om reden van de staking van de tabaksarbeiders en het feit dat de ,,situatie in het land niet in orde is".

De algemene ontevredenheid nam verder toe, toen de brandstofprijzen voor de derde maal binnen een jaar op 10 febr. werden verhoogd. Terwijl de prijs van superbenzine met 25% steeg, nam die van petroleum met 57,7% toe. De oppositie beweerde toen dat de regering de limousines van de rijken subsidiëerde ten koste van de armste lagen van de bevolking.

In die situatie vormde generaal Kriangsak op 11 febr. een nieuw kabinet, waarin negen ministers op hun oude posten werden gehandhaafd. De andere posten werden als volgt toegewezen:

Premier en minister van landbouw en coöperaties – generaal Kriangsak Chamanand (voorheen tevens financien); vice-premier – generaal Lek Naeomali (binnenlandse zaken): minister toegevoegd aan het bureau van de premier – Damri Noimanee (onderminister van binnenlandse zaken); financien – Sommai Hoontrakul*: buitenlandse zaken – luchtmaarschalk Siddhi Sawetsila (minister toegevoegd aan bureau premier); binnenlandse zaken – Pratuang Kiratibutr (onderminister binnenlandse zaken); justitie – Rat Srikraivin*; onderwijs – Boonsom Martin (gezondheid); gezondheid – Sem Pringpuangkaew*: industrie – luchtmaarschalk Prasong Kunadilok (onderminister van verbindingen): wetenschap, technologie en energie – Surin Sethmanit*. (* = nieuw)

Van de 20 ministers en 18 onderministers waren 9 resp. 5 hoge militairen. Slechts drie van de 38 regeringsleden waren leden van het Huis van Afgevaardigden.
Tot de leden van de vorige regering die geen plaats kregen in het nieuwe kabinet behoorden Upadit Pachariyangkun (buitenlandse zaken) en Sompob Hotrakit (vice-premier).

De reorganisatie van het kabinet bleek echter onvoldoende om de oppositiepartijen tel-reden te stellen. Zij erlangden de bijeenroeping van het parlement voor de behandeling van een motie van wantrouwen.
Op 19 febr. namen ca. 10.000 studenten deel aan een anti-regeringsdemonstratie in de Thammasat universiteit te Bangkok, de eersie van die aard sinds de staatsgreep van 6 okt. 1976. De politie greep niet in.
Op 23 febr. 's avonds beloofde premier Kriangsak in een radiotoespraak van 50 minuten nieuwe maatrcgclcn om de prijzen te stabiliseren en de koopkracht te vergroten. Hij verklaarde geen conflict te hebben met generaal Prem Tinsulanond, de opperbevelhebber van het leger en de minister van defensie.
Deze had eerder monopolies in het bedrijfsleven en een onjuiste inkomensverdeling de voornaamste oorzaken van Thailands economische problemen genoemd en toen tevens te kennen gegeven dat de regering de olieprijs moest herzien als de bevolking het daarmee oneens was.

Aftreden *Kriangsak*

Op 29 febr. kwam het Huis van Afgevaardigde~ in een buitengewone zitting bijeen om over het economisch beleid van de regering te oordelen. De oppositie had voor 3 maart een motie van wantrouwen aangekondigd. Maar op 29 febr. diende premier Kriangsak uit eigener bewegening zijn ontslag in. Hij verklaarde: ,,Een conflict binnen de natie is geen goede zaak. Daarom bied ik mijn ontslag aan, zodat de democratie kan overleven." In commentaren werd gesteld dat dit de eerste maal was dat een militaire heerser in Thailand was afgetreden als gevolg van parlementaire druk.
Generaal Kriangsak waarschuwde nog voor de gevaren van de politieke situatie in binnen- en buitenland. Hij riep de politici op het nationale belang boven persoonlijke ambities te stellen en de nationale eenheid te bewaren. Het volk had nu de kans langs democratische weg een nieuwe premier te vinden, die het beter kon doen dan hijzelf, ook al verdedigde hij opnieuw zijn eigen politiek van prijsverhogingen. Kriangsaks verklaring werd met applaus begroet; zijn critici prezen hem als staatsman en ,,waarachtig democraat".

Nieuw kabinet onder generaal Prem *Tinsulanond*

Tijdens een besloten parlementszitting op 3 maart werd generaal Prem Tinsulanond met 399 stemmen (200 van de Senaat en 199 van het Huis van Afgevaardigden) tot premier gekozen. Voorts werden 80 stemmen uitgebracht op Kukrit Pramoj (leider van de Sociale Actie Partij en premier in 1975/76), 4 op generaal Kriangsak, 2 op luchtmaarschalk Dawee Chullasapya. luchtmaarschalk Harin Hongsakun en generaal Serm Na Nakhorn elk en één op admiraal Sa-Ngad Chaloryu en Samak Sundaravej ieder.
Later die dag werd generaal Prem door koning Bhoemibol formeel tot premier benoemd.
Op 12 maart stelde Prem zijn kabinet voor, dat 20 ministers en 17 onderministers telde. De ministersportefeuilles waren als volgt verdeeld:

Premier en defensie – gen. Prem Tinsulanond; vice-premiers – generaal-majoor Pramarn Adireksan, generaal Serm Na Nakhorn"; Thanat Khoman. Boonchu Rojanasathien: ministers toegevoegd aan het bureau van de premier – Somsak Xuto, Meechai Ruechuphant en Bunyong Wattanapong: financien – Amnuay Viravan: buitenlandse zaken – luchtmaarschalk Siddhi Sawetsila*; landbouw en coöperaties – Banharn Silapa-Archa: verbindingen – admiraal Amorn Sirikaya: handel – Tamchai Khamphato: binnenlandse zaken – Pratuang Kiratibutr"; justitie – Chuan Leekphai: wetenschap, technologie en energie – Anuwat Wattanapongsiri: onderwijs – Sippanondha Ketudat: gezondheid – Thongyod Chitthavira; industrie – generaal-majoor Chatichai Choonhavan; bureau universiteitszaken – Kasem Suwannakul*. (* = beheerde dezelfde portefeuille in het vorige kabinet.)

Van de 37 regeringsleden waren 17 afkomstig uit het Huis van Afgevaardigden; zes van hen vertegenwoordigden de Sociale Actie Partij. de overigen kwamen uit de Thai Natie Partij en de Democratische Partij. Onder de vice-premiers waren de volgende partijvertegenwoordigers. Pramarn Adireksan, leider van de Thai Natie Partij; Thanat Khoman, leider van de Democratische Partij en oud-minister van buitenlandse zaken; en Boonehu Rojanasathien, plv. leider van de Sociale Actie Partij en president-directeur van de Bangkok Bank.
De vierde vice-premier, generaal Serm Na Nakhorn, was sinds 1978 opperbevelhebber van de strijdkrachten (zie pag. 275/1-1979), terwijl de beide in hun functie gehandhaafde onderministers van defensie, admiraal Kawee Singha en luchtmaarschalk Paniang Kantarat opperbevelhebbers van resp. de marine en de luchtmacht waren.

Uitgevers: Keesing B.V. Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118. 1000 BC Amsterdam – Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B 2100. Deurne-Antwerpen, Keesinglaan 2-20.

STAATSGREEP IN OPPER-VOLTA

Op 25 nov. vond in Opper-Volta een militaire staatsgreep plaats die een eind maakte aan het regime van president Sangoule Lamizana. De operatie werd uitgevoerd door het regiment (RIA) van de hoofdstad Ouagadougou onder bevel van kolonel Saye Zerbo en het para-commando-regiment, dat gewoonlijk in Dedegou (230 km ten noordwesten van Ouagadougou) gelegerd is. De coup verliep kennelijk zonder bloedvergieten.

De macht werd overgenomen door een ,,militair comité tot herstel van de nationale vooruitgang" onder leiding van kolonel Zerbo. Deze maakte later die dag via radio-Ouagadougou bekend dat de regering was ontslagen, de Nationale Vergadering ontbonden en de grondwet opgeschort. Hij deelde tevens mee dat ,,de individuele en collectieve vrijheden behoudens de politieke en de syndicale zijn gewaarborgd". Het militaire comité verklaarde voorts dat ,,de politieke partijen zijn geschorst en de politieke activiteiten zijn verboden". Er werd een nachtelijk uitgaansverbod (van 19.00 uur tot 6.00 uur) ingesteld voor heel Opper-Volta.

In zijn radiotoespraak zei kolonel Zerbo dat het militaire comité aan de macht zou blijven tot een nieuwe regering is gevormd. Hij stelde dat de staatsgreep nodig was voor het herstel van ,,een waarachtige democratie" voor iedereen en wegens de economische situatie van het land.

Op 26 nov. meldde AFP vanuit Ouagadougou dat de afgezette president Lamizana onder huisarrest stond. Verscheidene ministers zouden zijn gearresteerd, evenals de voorzitter van de ontbonden Nationale Vergadering; de leider van Lamizana's politieke partij (Union démocratique voltaïque – UDV) in de hoofdstad, Casimir Tapsoba; de voormalige chef van de generale staf, generaal Baba Sy; en de stafchef van het leger. generaal Jean Bila Zagre.

In de avond van de 26ste nov. werd bekendgemaakt dat het comité tot herstel van nationale vooruitgang 31 leden telde, die allen uit de strijdkrachten afkomstig waren en in rang varieerden van kolonel tot korporaal. Behalve Zerbo zaten er nog vier gewezen ministers in dit comité: kolonel Yoryan Gabriel Some (binnenlandse zaken en veiligheid), luitenant-kolonel Felix Tiemtarboum (jeugd en sport), Mamadou Sanfo (financiën) en luitenant-kolonel Hounsouho Bambara (voorlichting). Elf leden van het militaire comité werden door kolonel Zerbo benoemd in een uitvoerend comité. Voorts werden burgers aangesteld om op de dagelijkse gang van zaken op de departementen toe te zien.

Saye Zerbo werd in aug. 1932 te Tougan geboren. Vanaf zijn 18de jaar volgde hij een militaire loopbaan in het Franse leger en vanaf 1961 in het leger van Opper-Volta. Hij diende o.m. in Indo-China en Algerije.
Van 1971-1973 volgde hij een opleiding aan de Ecole supérieure de guerre, waar hij als eerste officier uit Opper-Volta het brevet verwierf. In 1974 werd kolonel Zerbo opgenomen in de regering als minister van buitenlandse zaken. een functie die hij tot 29 jan. 1976 vervulde (zie pag. 51013-'76). Aan de vooravond van de staatsgreep voerde hij het bevel over het regiment van Ouagadougou en leidde hij het bureau voor studies van de generale staf van de strijdkrachten.

Voorgeschiedenis en percommentaren

Sangoule Lamizana (geboren in 1916), indertijd stafchef van het leger, kwam in januari 1966 aan de macht via een staatsgreep, die een einde maakte aan het bewind van Maurice Yameogo. In 1977 werden politieke partijen toegestaan en op 29 mei 1978 werd de inmiddels tot generaal bevorderde Lamizana tijdens de tweede ronde van de verkiezingen tot president gekozen met 56,21% van de uitgebrachte stemmen tegen 43.08% voor zijn tegenstander Macaire Ouedraogo (pag. 51211-'78). Overeenkomstig de bij een referendum in nov. 1977 goedgekeurde grondwet werden na de parlementsverkiezingen van 30 april 1978 drie politieke partijen gelegaliseerd (zie pag. 51113-'78 en 560/3-'79).

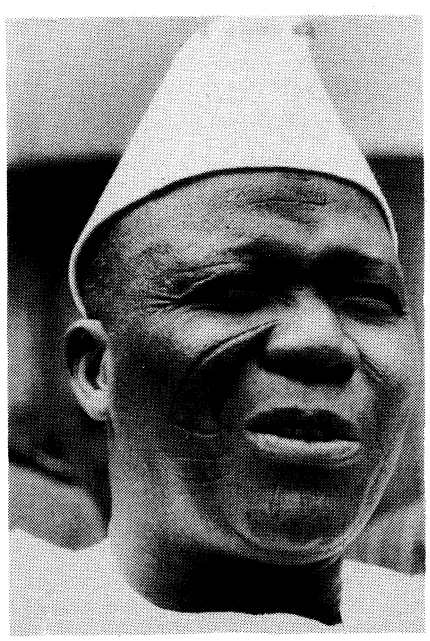

Sangoule Lamizana

Opper-Volta, een- van de armste landen ter wereld. gelegen in het regelmatig door droogte geteisterde Sahelgebied, was reeds geruime tijd het toneel van sociale onrust. Vanaf 1 okt. waren de leerkrachten in staking: op 4 en 5 nov. vond in Ouagadougou een algemene staking plaats. Op 11 nov. slaagde de oppositie er niet in een motie van wantrouwen door het parlement aanvaard te krijgen. In de laatste periode vóór de staatsgreep had de regering van president Lamizana een censuur op binnenkomende buitenlandse persberichten ingesteld.

De NZZ (27-11)schreef o.a: ,,Generaal Sangoule Lamizana dankt zijn afzetting aan dezelfde krachten. die hem in 1966 onverwachts voor vijftien jaar aan de macht hadden gebracht: de vakbonden van Opper-Volta. die als enige een populaire politieke rol in het armste land van West-Afrika spelen. zij het dan ook slechts als aanstichters van politieke crises. Net zo als in het buurland Mali, waar sinds maanden voortdurende scholieren- en studentenonlusten de stabiliteit van de regering Traore bedreigen (zie pag. 335/1), heeft in Opper-Volta bij het begin van het schooljaar in oktober een geschil met de lerarenvakbonden de regering van premier Conombo en president Lamizana zelf in een patsituatie gebracht, waaraan nu een officier en voormalige minister van buitenlandse zaken een eind heeft gemaakt.

De sterkste lerarenvakbond had zich verzet tegen de vervanging van twee van zijn functionarissen door de regering en deze verweten met de keuze voor de begeerde voortgezette opleidingscursus in Parijs een gunstelingenbeleid te voeren. Daarachter school de ontevredenheid van de vakbeweging over ontoereikende loonsverhogingen, een reden waarom de lerarenvakbond door de overige vakbonden en door minderhedenpartijen werd gesteund.

Op 4 en 5 nov. was de hoofdstad Ouagadougou door een algemene staking, waartoe de vier grote vakbondscentrales hadden opgeroepen, lamgelegd. De regering

Weekblad 49ste jaargang No. 2563, pag. 31855-31870

weigerde te onderhandelen, en Lamizana verklaarde dat de stakers door de oppositie misbruikt waren. Een ingrijpen van het leger was verwacht, waarbij alleen open bleef of Lamizana zelf met behulp van de ,,rechtse factie" nog eens de aanzet zou geven dan wel of deze van een andere officier of van de ,,linkse factie" van jongere officieren zou uitgaan, die sympathieën voor de ,,Union Progressiste Voltaïque" van professor (Joseph) Ki-Zerbo (pag. 51113-'78) worden toegeschreven.
Opper-Volta is na herhaalde pogingen t.b.v. de terugkeer tot de civiele partijpolitiek weer op het .,nulpunt" aangekomen. Schuld daaraan hebben de civiele politici, die met hun onbuigzame houding tegenover de vakbonden, die sinds begin vorig jaar weer sterker voor sociale en economische verbeteringen streden, eens te meer bewezen, dat zij noch uit de gebeurtenissen van 1966 en 1974 noch uit de opvallende onverschilligheid van de bevolking bij de verkiezingen van 1978 (. . .) iets hebben geleerd.
,,Schuld" heeft echter ook in het algemeen de armoede van het land wat betreft eigen natuurlijke hulpbronnen, welke de regering tot dusver heeft gedwongen steeds hard aan de rand van het ,,staatsbankroet" te regeren met een ongewoon hoge afhankelijkheid van het buitenland (meer dan de helft van de buitenlandse financiële hulp komt van de voormalige koloniale macht Frankrijk).

Het Sahelland wordt bovendien. zoals tussen 1968 en 1974, opnieuw door de gevolgen van een droogte bedreigd. en is op omvangrijke buitenlandse voedselhulp aangewezen. De verkiezingsvoorbereidingen en de aansluitende politieke twisten in de Nationale Vergadering hebben een normale uitvoering van de geplande economische maatregelen verhinderd. Wegens gebrek aan investeringen en transportwegen kon tot heden niet met de exploitatie van het mangaanerts van Tambao worden begonnen, welke een internationaal consortium met een meerderheidsparticipatie van Opper-Volta sinds 1975 gepland heeft."

Aan een beschouwing van een redactrice in de Volkskrant (28-11) is nog het volgende ontleend:

,,Met de militaire staatsgreep van dinsdag (25 nov.) in het Westafrikaanse land Opper-Volta is een einde gekomen aan een van de weinige democratische experimenten in zwart Afrika. De meeste Afrikaanse leiders laten niet na te wijzen op de noodzaak van een eenheidspartij als enig middel om een nationale eenheid te vormen. In het doorgaans door stammenstrijd beheerste politieke klimaat zou een meerpartijenstelsel de doodslag betekenen voor de meestal broze eenheid binnen de door de koloniale machten willekeurig getrokken grenzen.
Slechts een paar Afrikaanse landen. waaronder Senegal en Nigeria, hebben het aangedurfd in weerwil van de stammenvetes, politieke oppositie toe te staan. Opper-Volta, onder leiding van Sangoule Lamizana, stapte na 12 jaar militair bewind in 1977 over naar een democratisch gekozen burgerregering. (. . .)
Begin 1978 verklaarde Lamizana bewust te hebben gekozen voor een beperking van de oppositionele mogelijkheden. uit angst dat allerlei stamgebonden partijtjes het regeren onmogelijk zouden maken. Aan de verkiezingen hadden wel alle partijen (acht in totaal) mogen deelnemen. De drie met de meeste stemmen kregen zetels in het parlement toegewezen. De overige partijen moesten zich zelf opheffen of fuseren met de drie grootste partijen.
Lamizana (. . .) heeft het in de drie jaar van betrekkeiijke politieke vrijheid niet makkelijk gehad. Niet alleen had hij te kampen met een ongemeen felle oppositie, ook de vakbonden, ontevreden over de verslechterde economie, roerden zich heftig. Een serie stakingen startte eind vorig jaar met een algemene ambtenarenstaking voor hogere lonen.
De situatie aan het arbeidsfront verslechterde vorige maand toen de onderwijzers, gesteund door de vakbonden. massaal het werk neerlegden. Ze eisten subsidies van de uit de hand gelopen huren.
Economische problemen hebben het politieke klimaat in Opper-Volta, dat met een inkomen per hoofd van de bevolking van 200 gulden per jaar bij de 25 allerarmsten ter wereld hoort. altijd sterk beïnvloed. Lamizana had in 1966 slechts de macht kunnen grijpen, nadat de vakbonden met een grote algemene staking de positie van Yameogo stevig hadden ondermijnd.
De arbeidsonrust is de laatste jaren nog aanwakkerd door het schrille contrast in levenswijze tussen het groeiend leger westerse ontwikkelingswerkers dat de hoofdstad Ouagadougou bevolkt en de puur arme autochtone bevolking. Met name Joseph Ki-Zerbo, leider van het Progressieve Front van Volta (FPV) heeft steeds felle kritiek geuit op de gemakzuchtige houding van de regering. die al te snel de hand op houdt voor hulp en ontwikkelingswerkers binnenhaalt zonder voorwaarden te stellen. ,,In Opper-Volta is zo langzamerhand een anarchie ontstaan, waarin de ontwikkelingswerkers vrij spel hebben. Allerlei hulpgevers uit diverse landen voeren hun eigen beleid en proberen elkaar de loef af te steken met klinkende projecten zonder rekening te houden met onze behoeften". zei Ki-Zerbo me vorig jaar tijdens een interview.
Feit is dat het vijfjarenplan '77-'81 voor tweederde door buitenlandse hulp wordt gefinancierd. Nederland heeft Opper-Volta tot concentratieland gemaakt en geeft jaarlijks **4,2** miljoen gulden aan ontwikkelingshulp. Door een groot gebrek aan kader kan de regering van Opper-Volta geen tegenwicht bieden aan de buitenlandse deskundigheid. De overvloed aan hulp heeft bovendien de prikkel. tot zelfontplooiing bij de Voltanen vrijwel gedood. Landbouwprojecten die de voedselproduktie moeten opvoeren (. . .) komen nauwelijks van de grond. Het voedsel en andere levensbehoeften komen er immers, in de vorm van giften, toch wel. . .
Dit klimaat van gemakzucht, arbeidsonrust en politieke vetes leidde tenslotte tot de staatsgreep. ,,Het land had geen eigen toekomst meer", zei de nieuwe machthebber kolonel Zerbo in zijn radiotoespraak vlak na de coup. ,,Er is een herstel nodig van de politieke en economische situatie in het land. dat gekarakteriseerd wordt door het verval van het sociale klimaat in alle sectoren van het nationale leven", aldus Zerbo (. . .)"

WEST-EUROPA

NEDERLAND

KABINETSVOORSTELLEN REORGANISATIE BINNENLANDS BESTUUR

Op 25 nov. heeft de minister van binnenlandse zaken vier documenten gepubliceerd, die alle gericht zijn op de reorganisatie van het binnenlands bestuur.
De voorstellen komen, nadat minister Wiegel van binnenlandse zaken in mei 1978 wijzigingen had ingediend op het wetsontwerp tot bestuurlijke .herindeling van zijn voorganger, De Gaay Fortman, van jan. 1977 (wijzigingsvoorstellen pag. 39512 e.v.-1978; oorspronkelijk wetsontwerp pag. 3812 e.v.-1977).
Eerder dit jaar, op 21 mei, had de minister al te kennen gegeven, in een vertrouwelijk onderhoud met enkele leden van de Tweede Kamer uit de regeringsfracties CDA en VVD, dat hij zou afzien van zijn voorstellen tot de opdeling van Nederland in 17 provincies, die hij in mei 1978 had gedaan.
De documenten, die op 25 nov. het levenslicht zagen, waren de volgende:
a. De memorie van antwoord op het voorlopig verslag van de Tweede Kamer n.a.v. het ontwerp tot reorganisatie binnenlands bestuur en een hiermee samenhangende tweede nota van wijzigingen.
b. Een nota met voorstellen voor decentralisatie van rijkstaken.
c. Een concept-wetsontwerp betreffende de vorming van een nieuwe provincie Rijnmond en een nieuwe provincie Zuid-Holland.
d. De aankondiging, dat de minister verwacht binnenkort een ontwerp van wet gemeenschappelijk regelingen naar de Tweede Kamer te zullen kunnen zenden.

Wetsontwerp
reorganisatie binnenlands bestuur

ad a. In de memorie van antwoord bij het wetsontwerp reorganisatie binnenlands bestuur (r.b.b.) wijst de regering op de samenhang die er bestaat tussen dit wetsontwerp, het ontwerp van een nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen, de voorstellen voor decentralisatie van rijkstaken en de voorstellen voor de herindeling van de provincies, waarvan de splitsing van Zuid-Holland de eerste stap is.

Wat het wetsontwerp r.b.b. betreft: ten opzichte van het in januari 1977 ingediende wetsontwerp is het pakket taken en bevoegdheden. dat zou moeten overgaan van de gemeenten naar de provincies, belangrijk verminderd, met name door het schrappen van de lijst van activiteiten, waarvan het gemeentebestuur zich zou dienen te onthouden (de zogenaamde negatieve lijst).
Minister Wiegel schrijft onder meer in de memorie van antwoord dat, mede door het lange tijdsverloop tussen de eerste presentatie van de negatieve lijst en de huidige fase van het wetsontwerp, de functie van de lijst al in belangrijke mate is vervuld. Deze functie was namelijk te komen tot een diepgaande heroverweging van de gemeentelijke en provinciale betrokkenheid bij een aantal beleidsterreinen waarop de maatschappelijke schaalvergroting zich met name heeft doen gevoelen.
Om verschillende redenen is de concept-negatieve lijst in de loop der tijd al uitgedund. zoals met betrekking tot de bevoegdheid voor de provincie tot het aanleggen, inrichten en beheren van zeehavens en bijbehorende bedrijfsterreinen, Daarnaast is sinds de indiening van het wetsontwerp bijvoorbeeld ook de provinciale bevoegdheid tot het vaststellen van bepaalde bestemmingsplannen geschrapt.
De regering stelt in de tweede nota van wijzigingen met betrekking tot het wetsontwerp r.b.b. voor de gehele lijst te laten vervallen, vooral ook omdat de bijzondere wetgeving in bepaalde nieuwe taken voor de provincie voorziet of zal gaan voorzien (bijvoorbeeld de zorg voor het openbaar vervoer, de openbare gezondheidszorg en de brandweer). Voorts kan hierbij worden gewezen op de verruiming van de provinciale rol door middel van de grotere bevoegdheden, toegekend op het gebied van het water, het milieu, de ruimtelijke ordening, het natuurbehoud en de landschapsbescherming.

In de memorie van antwoord zet de regering nogmaals uiteen op welke wijze de rol van de provincie versterkt wordt door het provinciaal beleidsplan.
Dit beleidsplan vervult een drietal functies. nl.:
- instrument voor de afstemming en afweging van het eigen provinciaal beleid:
- hulpmiddel bij de planning, coordinatie en sturing van het gebruik van bevoegdheden door de gemeentebesturen en
- hulpmiddel bij de afstemming van het beleid van provincie en departementen.

De regering ziet de planning, coordinatie en sturing van bovengemeentelijk beleid, die thans veelal voor een aantal beleidsterreinen in gewestelijk verband geschiedt, als taak voor de behartiging waarvan de provincie bij uitstek geschikt is. Voorgesteld wordt om de provincies onder voorwaarden de bevoegdheid toe te kennen de gemeentebesturen richtlijnen en aanwijzingen te geven. Dit is vooral ook belangrijk in verband met de nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen. De provincie zal deze richtlijnen en aanwijzingen uitsluitend kunnen geven om te voorzien in zaken waarbij twee of meer gemeenten zijn betrokken en voorzover het belang van het gebied van die gemeenten dit vereist.
Door haar rol op het vlak van planning, coördinatie en sturing van het gemeentelijk beleid te versterken stelt het wetsontwerp r.b.b. in combinatie met voorstellen tot provinciale schaalverkleining, de provincie beter in staat zich actief te bewegen op regionaal niveau, een niveau waar tot nog toe veelal pregewesten werkzaam zijn.
Teneinde de provincie ook financieel in staat te stellen zich actief op regionaal niveau te bewegen, blijven de voorstellen in het oorspronkelijke wetsontwerp r.b.b. gehandhaafd: de provincie krijgt de mogelijkheid onroerendgoedbelasting te heffen. Een en ander betekent een verruiming van de financiële mogelijkheden voor de provincie. In dit verband stelt de regering nu ook voor een belangrijk deel van de gelden van de rijksbijdrageregeling pregewesten geleidelijk over te hevelen naar het Provinciefonds, om op deze wijze de provincies in staat te stellen hun plannende. coördinerende en sturende activiteiten beter te ontplooien.
De regering overweegt ook om een deel van de door de afbouw van de rijksbijdrageregeling pregewesten vrijkomende gelden aan te wenden voor het verlenen van een startbijdrage aan heringedeelde gemeenten. voor zover bij de herindeling financiele knelpunten optreden. Op de noodzaak en wenselijkheid daarvan wordt nog gestudeerd.

Decentralisatie rijkstaken

ad b. De minister van binnenlandse zaken heeft aan beide Kamers der Staten-Generaal namens het kabinet een nota over decentralisatie van rijkstaken aangeboden. Het beleid, dat in de nota is uiteengezet, vloeit voort uit de decentralisatiedoelstelling die bij het optreden van dit kabinet in de regeringsverklaring is neergelegd. en hangt samen met de overige plannen voor de reorganisatie van het binnenlands bestuur.
Het kabinet heeft op verschillende terreinen het decentralisatiebeleid van het vorige kabinet nader vorm gegeven, onder meer op het terrein van het welzijn en de stadsvernieuwing.

Aan de Raad voor het binnenlands bestuur is advies gevraagd om voor het gehele beleidsterrein van de rijksoverheid de mogelijkheden te onderzoeken om tot decentralisatie te komen. Op basis daarvan zullen op korte termijn voor het verkeer en vervoer. het natuurbehoud en het regionaal sociaal-economisch beleid concrete beslissingen worden genomen.
Voor wat betreft de al door deze Raad onderzochte terreinen onderwijs en volkshuisvesting, kan bij de komende behandeling van de begroting van de desbetreffende ministeries een regeringsstandpunt worden tegemoet gezien.
Daarnaast verwacht de regering veel van de nadere uitwerking van onderwerpen uit een lijst die in de decentralisatienota is opgenomen. Voorbeelden hieruit zijn de rampenbestrijding, de gezondheidszorg en de monumentenzorg.

Centralisatie is in ons politiek beste1 ingebouwd. Daarom richten aktie-groepen zich veelal op ,,Den Haag". Het gaat er nu om de bevoegdheden van de gemeenteraden en provinciale staten te versterken. Dan zal men zich met klachten en wensen ook eerder wenden tot gemeenten en provincies.
Het Rijk dient naar het oordeel van de regering meer vertrouwen te hebben in de lagere overheden, óók als het gaat om het toedelen van rijksgelden voor provinciale en gemeentelijke taken.
De regering zal nu, onder leiding van de minister van binnenladse zaken, op een breed terrein een decentralisatie-operatie op gang brengen. Voor sommige ministeries zal deze operatie pijnlijk zijn, omdat het gaat om het afstaan van ,,stukjes macht" aan provincies en gemeenten. Wel is deze operatie naar de mening van het kabinet noodzakelijk, omdat het Rijk in de loop van de tijd te veel taken naar zich heeft toegehaald. de zogeheten sluipende centralisatie.
De rijksoverheid zal het eigen beleid onder de loep nemen en met name ook de wijze van verstrekken van gelden aan de lagere overheden gaan stroomlijnen. De regering spreekt een duidelijke voorkeur uit voor de algemene uitkering boven specifieke uitkeringen aan provincies en gemeenten.
Er zullen voorts spoedig voorstellen worden gedaan die onder meer inhouden dat het Rijk bij het inrichten van zijn betrekkingen met provincies en gemeenten aan grenzen is gebonden, zodat die relaties niet bevoogdend zullen zijn.
Ook staat in de decentralisatienota een aanbeveling voor voorlichting en openbare discussie over de zelfstandige positie van provincies en gemeenten.

Naast de in de decentralisatienota genoemde concrete voorstellen om de decentralisatie van rijkstaken te stimuleren worden zowel in deze nota als in de memorie van toelichting bij het ontwerp van Wet r.b.b. wegen aangegeven, waarvan verwacht mag worden dat zij de voortgang van de decentralisatie kunnen bevorderen. De regering hecht er daarbij waarde aan zowel preventief (centralisatie voorkomend) als actief (decentralisatie bevorderend) te kunnen opereren. Van groot belang hierbij is het acatief gebruik maken van de coordinerende bevoegdheid van de minister van binnenlandse zaken, die – zonodig wettelijk – duidelijker geregeld zal worden.
Maatregelen waarvan eveneens een gunstig effect te verwachten valt, en die in de tweede nota van wijzigingen bij het wetsontwerp r.b.b. zijn voorgesteld, zijn:

- een wettelijke instructienorm die de regering verplicht het gevoerde rijksbeleid te beoordelen op de gevolgen voor de lagere overheden.
De minister die maatregelen treft welke de belangen van de provincies en de gemeenten in het bijzonder raken, dient toe te lichten welk beleid aan de desbetreffende maatregel ten grondslag ligt, en hoe hij dat beleid denkt uit te voeren. Hierbij zal hij ook moeten aangeven welke overwegingen hebben geleid tot de gekozen vorm van rijksbemoeienis ten opzichte van de lagere overheden.
Voorts moet die minister in voorkomende gevallen aangeven welke taken en bevoegdheden aan de provincies en gemeenten worden toegekend, en welke de financiele en andere gevolgen voor deze bestuursorganen zijn. Een goede toepassing van dit voorschrift zal het inzicht van het parlement en van de lagere publiekrechtelijke lichamen vergroten.
- een wettelijke verplichting voor de minister van binnenlandse zaken om jaarlijks aan het parlement verslag te doen van de regeringsaktiviteiten ter bespreking van centralisatie en ter bevordering van decentralisatie.
Deze verplichting betekent een waarborg dat de Staten-Generaal periodiek in de gelegenheid zullen zijn de consequenties voor de provincies en de gemeenten van het rijksbeleid, te toetsen.
– wettelijke regelingen die de stroomlijning en beheersing van specifieke uitkeringen aan de provincies en gemeenten beogen.
De regering stelt in de tweede nota van wijzigingen bij het wetsontwerp r.b.b. voor, de ministers van binnenlandse zaken en van financiën te verplichten elk jaar aan het parlement een overzicht te zenden van de uitkeringen die de lagere overheden uit 's Rijks kas toevloeien, en ook de redenen voor die uitkeringen. Het overzicht zal zowel het parlement als de lagere overheden en de burger meer inzicht in de rijksuitkeringen verschaffen.
Dit kan de invloed van het parlement ter zake vergroten. Het eerste overzicht met betrekking tot 1980 is inmiddels aan het parlement aangeboden. Daaruit blijkt onder meer, dat er op dit moment sprake is van meer dan 500 specifieke

uitkeringen aan de gemeenten, tot een totaalbedrag van ongeveer f 24 miljard. De algemene uitkering uit het Gemeentefonds daartegenover bedraagt slechts ongeveer f 14 miljard.

Splitsing Zuid-Holland

ad c. De minister van binnenlandse zaken heeft een ontwerp van Wet tot splitsing van de provincie Zuid-Holland aan de betrokken provincies en een aantal andere adviesinstanties toegezonden.
De regering streeft ten aanzien van de provinciale herindeling naar een gefaseerde aanpak, te beginnen met de vorming van een nieuwe provincie Zuid-Holland en een nieuwe provincie Rijnmond.
Daarna komen herindeling van het gebied van de huidige provincie Overijssel en de provinciale indeling van de Zuidelijke IJsselmeerpolders aan de orde.
Volgens het wetsontwerp tot splitsing van Zuid-Holland zullen de huidige provincie Zuid-Holland en het openbaar lichaam Rijnmond worden opgeheven, en zullen een nieuwe provincie Zuid-Holland en een provincie Rijnmond worden gevormd*.

Het wetsvoorstel betekent een begin maken met de provinciale schaalverkleining, die mede noodzakelijk is om de bestuurlijke organisatie te verbeteren.
De minister van binnenlandse zaken noemt in de memorie van toelichting een aantal argumenten die, ook met betrekking tot de splitsing van Zuid-Holland, pleiten voor provinciale schaalverkleining:
- kleinere provincies kunnen de afstand bestuur-bestuurden zowel in bestuurlijk opzicht als geografisch doen verminderen;
- provinciale schaalverkleining biedt weliswaar op zich niet een geheel afdoende oplossing voor de zogeheten regionale problematiek, maar ondervangt samen met andere maatregelen goeddeels de problemen die met dit vraagstuk samenhangen;
- uit een oogpunt van het bieden van een oplossing voor de regionale problematiek, althans het zoveel mogelijk ondervangen van de daarmee samenhangende problemen, kan hieraan nog worden toegevoegd, dat kleinere provincies in het algemeen behalve voor coördinerende, sturende en plannende taken op (ongeveer) regionale schaal ook meer geschikt zijn voor de uitvoering van grootschalige taken met een verzorgend karakter;
- door provinciale schaalverkleining en grenswijzijging kan beter worden aangesloten bij niet alleen bestuurlijke, maar ook sociale, economische en culturele samenhangen (hetgeen zeker ook taakbehartiging op regionale schaal vergemakkelijkt);
- voor de provincie neemt de noodzaak tot beheersbaarheid van allerlei ontwikkelingen toe, waarbij men kan denken aan de toenemende taak van de provincie op het terrein van de planning.
Hierbij valt te wijzen op de recente ontwikkelingen op het beleidsterrein van de milieuhygiëne.

* Zie bijgevoegd kaartje.

Het toekomstig provinciaal takenpakket past derhalve in het algemeen beter bij provincies van een naar inwonertal en oppervlakte kleinere schaal, dan die welke sommige bestaande provincies bezitten.
De regering stelt voor om niet alle huidige Zuidhollandse gemeenten te doen overgaan naar de nieuwe provincies: de gemeente Hillegom gaat over naar de provincie Noord-Holland, de gemeente Woerden en Driebruggen naar de provincie Utrecht en de gemeenten Dirksland, Goedereede. Middelharnis en Oostflakkee naar de provincie Zeeland.
Volgens het wetsontwerp zullen de Gelderse gemeenten Vuren en Herwijnen overgaan naar de in te stellen provincie Rijnmond.
De bevoegdheden die het openbaar lichaam Rijnmond thans feitelijk uitoefent, zullen gedurende een overgangstijd kunnen worden uitgeoefend, onder goedkeuring van de Kroon. door de provincie Rijnmond. indien deze provincie dat noodzakelijk acht. Uiteindelijk zal Rijnmond een provincie worden met dezelfde (huidige en toekomstige nieuwe stijl) taken en bevoegdheden als de overige provincies.
De splitsingsoperatie tast de werkgelegenheid van de ambtenaren van de provincie Zuid-Holland en van het opembaar lichaam Rijnmond niet aan. Alle betrokken ambtenaren hebben recht op herplaatsing.
De ambtenaren van beide op te heffen bestuurslichamen hebben daarbij ten opzichte van elkaar gelijke kansen.
Over de gevolgen voor het personeel is bij de voorbereiding van het ontwerp gebruik gemaakt van adviezen van terzake deskundigen.
De financiële gevolgen van het wetsontwerp tot splitsing van Zuid-Holland kunnen worden onderverdeeld in voorbereidingskosten, overgangskosten en meerkosten van twee provincies boven de kosten van één provincie. De voorbereidingskosten (geraamd op f 22,5 miljoen, over drie jaren te spreiden) vloeien voort uit de kosten die het functioneren van de preprovincies en de bestuurscommissies met zich meebrengt. Het is immers de taak van de preprovincies en bestuurscommissies ervoor te zorgen dat de nieuwe provincies met ingang van de instellingsdatum als volwaardige provincies kunnen functioneren.

De overgangskosten (geraamd op f 55 miljoen, over 5 à 10 jaren te spreiden) hebben betrekking op de vorming van een provinciaal apparaat in twee provincies. Te denken valt bijvoorbeeld aan de kosten i.v.m. wachtgelden, verhuizingen, personeel en inboedels.
De meerkosten (geraamd op blijvende kosten van ongeveer f 31 miljoen per jaar) hebben voornamelijk betrekking op de grotere kosten die twee provincies in plaats van één provincie met zich mebrengen. Het grootste deel van deze meerkosten (f 27,3 miljoen) is het gevolg van een extra vast deel uit het Provinciefonds wegens de instelling van een twaalfde provincie. Hier staat een blijvende besparing van ongeveer f 15 miljoen tegenover in verband met het vervallen van de rijksbijdrage aan het openbaar lichaam Rijnmond, zodat de netto vaste kosten f 15 à 20 miljoen per jaar zullen bedragen. Voor de hier bedoelde kosten is thans geld in de meerjarenramingen gereserveerd.

Gemeenschappelijke regelingen

ad d. Het ontwerp van een nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen (W.g.r.) zal vier hoofdelementen bevatten. te weten:
- beperking van de toepassingsmogelijkheden van de Wet gemeenschappelijke regelingen op het vlak van de coördinatie. planning en sturing van het gemeentelijk beleid; de regering ziet die coördinatie, planning en sturing, die thans voor een aantal beleidsterreinen veelal in gewestelijk verband geschiedt, als gezegd, als taken voor de behartiging waarvan de provincie bij uitstek geschikt is.
- het strakker aanhalen van de bestuurlijke en financiële banden tussen het samenwerkingsverband en de deelnemers. Anders gezegd: met name het weer meer op de voorgrond stellen van de gedachte van het verlengd lokaal bestuur.
De grondgedachte hiervan is, dat er een nauwe relatie moet bestaan tussen het samenwerkingsverband en de deelnemende gemeenten. Een belangrijk middel om die relatie te waarborgen is de wijze waarop het algemeen bestuur van de gemeenschappelijke regeling wordt samengesteld.
In het wetsontwerp zal daarom worden voorgesteld dat, bij de samenwerking tussen gemeenteraden, de raadsleden van de deelnemende gemeenten uit hun midden en per gemeente de leden van het algemeen bestuur van het openbaar lichaam of gemeenschappelijk orgaan kiezen. Overigens zullen de gemeenteraden daarbij de burgemeester als vertegenwoordiger namens hen in het algemeen bestuur kunnen aanwijzen. Deze mogelijkheid zal naar aanleiding van reacties van adviesinstanties worden opgenomen.
Alle leden van het dagelijks bestuur zullen door en uit het algemeen bestuur worden aangewezen, met een beperkte mogelijkheid om buitenstaanders-deskundigen in het dagelijks bestuur op te nemen.
- meer orde scheppen in met name de samenwerking tussen gemeenten. De veelheid en verscheidenheid van de gemeenschappelijke regelingen op

's-GRAVENHAGE
ROTTERDAM
LEIDEN
UTRECHT
DORDRECHT
MERWEDE
NIEUWE MERWEDE
OUDE MAAS
NOORD
LEK
HOLLANDSCH DIEP
HARINGVLIET
MAAS
WAAL
BREDA
BERGSCHE
Oosterschelde
Goeree
Voorne
Putten
Schouwen
Duiveland
Tholen
St Philipsland
Beveland
Walcheren
Noord-Beveland
Zuid-Beveland
Zierikzee
Middelharnis
Dirksland
Ouddorp
Brouwershaven
Goedereede
Rockanje
Hellevoetsluis
Vlaardingen
Schiedam
Delft
Rijswijk
Voorburg
Leidschendam
Wassenaar
Katwijk
Noordwijk
Leiderdorp
Oegstgeest
Valkenburg
Alphen a/d Rijn
Boskoop
Waddinxveen
Gouda
Reeuwijk
Bodegraven
Woerden
Zegveld
Nieuwkoop
Driebruggen
Oudewater
Willeskop
Benschop
Polsbroek
Vlist
Stolwijk
Schoonhoven
Ammerstol
Lopik
Ijsselstein
Nieuwegein
Houten
Vianen
Hagestein
Culemborg
Geldermalsen
Neerijnen
Zaltbommel
Rossum
Kerkwijk
Hedel
Heusden
Aalburg
Dussen
Werkendam
Woudrichem
Vuren
Brakel
Hervijnen
Asperen
Leerdam
Schoonrewoerd
Arkel
Gorinchem
Sleeuwijk
Hardinxveld
Giessendam
Papendrecht
Sliedrecht
Alblasserdam
Oud-Alblas
Nieuw-Lekkerland
Lekkerkerk
Streefkerk
Ameide
Berkenwoude
Bergambacht
Schoonhoven
Groot-Ammers
Nieuwpoort
Langerak
Meerkerk
Leerbroek
Nieuwland
Boerscop
Everdingen
Hei- en Boeicop
Nieuwegein-Hoog
Lekkerkerk
Ijsselstein
Montfoort
Linschoten
Harmelen
De Meern
Vleuten
Maarssen
Loosdrecht
Loosdrechtse Plassen
Maartensdijk
Hilversum
Baarn
Soest
Bunschoten
Eemnes
Spakenburg
Amersfoort
Leusden
Woudenberg
Zeist
De Bilt
Bunnik
Driebergen
Rijsenburg
Doorn
Maarn
Cothen
Langbroek
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Maurik
Tiel
Druten
Beesd
Heukelum
Vianen
Nieuwegein
Utrecht
Amsterdam
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Nieuwersluis
Loenen
Vreeland
Nederhorst den Berg
's-Graveland
Muiden
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Hilversum
Amstelveen
Ouderkerk a/d Amstel
Amstelveen
Diemen
Weesp
Abcoude
Vinkeveense Plassen
Westbroekse Plassen
Uithoornse Plassen
Nieuwkoopse Plassen
Reeuwijkse Plassen
Reeuwijk
Gouderak
Ter Aar
Koudekerk a/d Rijn
Alphen a/d Rijn
Woubrugge
Zwammerdam
Boskoop
Rijnsaterwoude
Leimuiden
Aalsmeer
Hoofddorp
Haarlemmermeer
Noordwijkerhout
Lisse
Hillegom
Bennebroek
Heemstede
Haarlem
Amsterdam
Oudekerk a/d Amstel
Ouderkerk a/d Amstel
Diemen
Muiden
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Hilversum
Baarn
Soest
Bunschoten
Spakenburg
Amersfoort
Leusden
Woudenberg
Zeist
De Bilt
Bunnik
Driebergen
Rijsenburg
Doorn
Maarn
Cothen
Langbroek
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Maurik
Tiel
Druten
Beesd
Heukelum
Vianen
Nieuwegein
Utrecht
Amsterdam
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Nieuwersluis
Loenen
Vreeland
Nederhorst den Berg
's-Graveland
Muiden
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Hilversum
Amstelveen
Ouderkerk a/d Amstel
Amstelveen
Diemen
Weesp
Abcoude
Vinkeveense Plassen
Westbroekse Plassen
Uithoornse Plassen
Nieuwkoopse Plassen
Reeuwijkse Plassen
Reeuwijk
Gouderak
Ter Aar
Koudekerk a/d Rijn
Alphen a/d Rijn
Woubrugge
Zwammerdam
Boskoop
Rijnsaterwoude
Leimuiden
Aalsmeer
Hoofddorp
Haarlemmermeer
Noordwijkerhout
Lisse
Hillegom
Bennebroek
Heemstede
Haarlem
Amsterdam
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Nieuwersluis
Loenen
Vreeland
Nederhorst den Berg
's-Graveland
Muiden
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Hilversum
Baarn
Soest
Bunschoten
Spakenburg
Amersfoort
Leusden
Woudenberg
Zeist
De Bilt
Bunnik
Driebergen
Rijsenburg
Doorn
Maarn
Cothen
Langbroek
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Maurik
Tiel
Druten
Beesd
Heukelum
Vianen
Nieuwegein
Utrecht
Amsterdam
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Nieuwersluis
Loenen
Vreeland
Nederhorst den Berg
's-Graveland
Muiden
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Hilversum
Amstelveen
Ouderkerk a/d Amstel
Amstelveen
Diemen
Weesp
Abcoude
Vinkeveense Plassen
Westbroekse Plassen
Uithoornse Plassen
Nieuwkoopse Plassen
Reeuwijkse Plassen
Reeuwijk
Gouderak
Ter Aar
Koudekerk a/d Rijn
Alphen a/d Rijn
Woubrugge
Zwammerdam
Boskoop
Rijnsaterwoude
Leimuiden
Aalsmeer
Hoofddorp
Haarlemmermeer
Noordwijkerhout
Lisse
Hillegom
Bennebroek
Heemstede
Haarlem
Amsterdam
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Nieuwersluis
Loenen
Vreeland
Nederhorst den Berg
's-Graveland
Muiden
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Hilversum
Baarn
Soest
Bunschoten
Spakenburg
Amersfoort
Leusden
Woudenberg
Zeist
De Bilt
Bunnik
Driebergen
Rijsenburg
Doorn
Maarn
Cothen
Langbroek
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Maurik
Tiel
Druten
Beesd
Heukelum
Vianen
Nieuwegein
Utrecht
Amsterdam
Aalsmeer
Uithoorn
Mijdrecht
Wilnis
Vinkeveen
Waverveen
Kockengen
Breukelen
Nieuwersluis
Loenen
Vreeland
Nederhorst den Berg
's-Graveland
Muiden
Naarden
Bussum
Huizen
Laren
Blaricum
Eemnes
Hilversum
Baarn
Soest
Bunschoten
Spakenburg
Amersfoort
Leusden
Woudenberg
Zeist
De Bilt
Bunnik
Driebergen
Rijsenburg
Doorn
Maarn
Cothen
Langbroek
Leersum
Amerongen
Wijk bij Duurstede
Maurik
Tiel
Druten
Beesd
Heukelum
Vianen
Nieuwegein
Utrecht

grond van de huidige W.g.r. belemmeren de doorzichtigheid en doelmatigheid van het bestuur. In het wetsontwerp zal daarom worden voorgesteld de territoriale bundeling van deze regelingen en de samensmelting daarvan door integratie van regelingen zoveel mogelijk te bevorderen. Naar het oordeel van de regering kan dit het beste worden verwezenlijkt door een indeling van iedere provincie in samenwerkingsgebieden door provinciale staten.
– het bevorderen van de openbaarheid door de openbaarheid van vergaderingen van het algemeen bestuur dwingend voor te schrijven.

In de derde nota van wijzigingen bij het wetsontwerp r.b.b., die het ontwerp van een nieuwe Wet gemeenschappelijke regelingen zal vergezellen, zal worden voorgesteld wettelijk vast te leggen dat de minister van binnenlandse zaken uiterlijk op het tijdstip waarop provinciale staten hun provincies hebben ingedeeld in samenwerkingsgebieden, aan de beide Kamers der Staten-Generaal verslag doet van het beleid dat de regering voert inzake de provinciale herindeling.
Zo nodig zal de regering voor wat betreft de provinciale herindeling tussentijds nadere voorstellen doen. In het bijzonder zal dit betrekking hebben op het beleid ten aanzien van de huidige grote provincies Gelderland, Noord-Brabant en Noord-Holland.

Reactie in Zuid-Holland

Nog voor de publikatie van het concept-wetsontwerp inzake de splitsing van de provincie Zuid-Holland gaf op 19 nov. de gedeputeerde van deze provincie voor bestuurlijke reorganisatie, drs. J.H. Boone, commentaar op de regeringsplannen. Hij noemde deze ,,volstrekt verwerpelijk en onverteerbaar".
De bewindsman wil zorgen dat het wetsontwerp nog vóór de Tweede-Kamerverkiezingen bij het parlement ligt en verwacht dat de provincie uiterlijk half februari reageert.
Volgens Boone is deze snelheid te hoog ook al wil de Tweede Kamer het wetsontwerp op de kortst mogelijke termijn op tafel hebben. De provincie ziet geen kans voor **23** april een afgerond advies gereed te hebben waarin de mening van de betrokken gemeenten, waterschappen, bedrijfsleven en andere adviesorganen, alsmede van GS en provinciale staten is verwerkt.
Er was op 19 nov. nog geen enkel officieel stuk verschenen. Wel was toen kort tevoren een gesprek gevoerd op het ministerie van binnenlandse zaken - overigens bij afwezigheid van de minister –, maar de daarin door de directeur-generaal binnenlands bestuur, mr. L.C. Brinkman, verstrekte informatie werd als vertrouwelijk bestempeld. Boone vraagt zich af hoe hij aan de gemeenten, waterschappen, enz. advies kan vragen als er geen duidelijk plan is. Een scherp protest bij de Tweede Kamer en de Raad van State, die Wiegels voorstel half februari tegemoet kan zien, vindt hij op zijn plaats.
Boone verwacht dat, niettegenstaande 's ministers toezegging daarover, het commentaar van het provinciaal bestuur op de tweedeling niet meer in het definitieve wetsontwerp verwerkt zal worden als de Raad van State daarover eenmaal een uitspraak heeft gedaan. Hij heeft er begrip voor dat de regering het wetsontwerp nog voor de verkiezingen wil indienen, maar meent anderzijds dat de minister er begrip voor moet hebben, dat een goed voorbereid advies de nodige tijd vergt.
Het schema van de provincie voorziet erin, dat de adviesorganen tot **30** januari a.s. de tijd krijgen te reageren, mits er tijdig meer bekend wordt over de noodzakelijke grenswijzigingen, waarna binnen gedeputeerde staten en provinciale staten gewerkt kan worden aan het definitieve advies, dat provinciale staten op **23** april zullen vaststellen.
Minister Wiegel heeft in de Tweede Kamer gezegd, dat het provinciebestuur het voorstel tot tweedeling van Zuid-Holland ,,niet leuk" zou vinden, o.m. omdat hij Goeree-Overflakkee bij de provincie Zeeland wil voegen. Het is mede met het oog op die uitlating, dat het bestuur van Zuid-Holland grote waarde hecht aan het oordeel van de betrokken lagere besturen.

NOTITIE KABEL-TV

De minister van CRM, mevr. Gardeniers-Berendsen, heeft op **26** nov. de Tweede Kamer een notitie toegezonden, waarin het kabinetsbeleid wordt verwoord m.b.t. het doorgeven van buitenlandse TV-programma's via de Nederlandse kabelnetten.
De Tweede Kamer had in 1979 om deze notitie gevraagd. Hij was per 1 okt. van dit jaar toegezegd.
Het werd direct duidelijk, dat de regeringsfracties, CDA en VVD, over deze notitie sterk verdeeld waren.

De notitie van de minister spreekt van een ,,adempauze". Het beleid dat wordt aangekondigd, moet worden gezien als een maatregel voor de middellange termijn. Daarbij moet aan een jaar of vijf worden gedacht.

In de verderliggende toekomst zal het voor kabelnetexploitanten mogelijk zijn de PTT te passeren, omdat ze dan met eigen apparatuur programma's van de satelliet zullen kunnen ontvangen. Voor het zo ver is, moet volgens de minister de tijd worden gebruikt om in internationaal verband tot afspraken te komen. Ook het Nederlandse omroepbestel zelf moet de tijd gebruiken om zich aan te passen aan de dan ontstane situatie.
Aanleiding tot de notitie die nu is verschenen, is de aanvraag van kabelexploitant Dake vorig jaar om via het kabelnet in Sluis de Luxemburgse RTL op het Nederlandse kabelnet te zetten. Daarbij was hulp nodig van de PTT. Het parlement ontwaarde in deze aanvraag het gevaar dat de Compagnie Télédiffusion onder de naam RTL Nederlandse programma's zou gaan maken, met Nederlandse reclames. Een meerderheid in de kamer, onder meer bestaand uit CDA en de linkse fracties, keerde zich heftig tegen deze ontwikkeling en kon het tij voor dat ogenblik keren.
Een aankondiging van wettelijke maatregelen in een nota zou minister Gardeniers vóór oktober van dit jaar aan de kamer moeten sturen.
In de nota, die is afgezwakt tot een notitie, geeft de minister nu aan dat zij tot ,,blokkade" zal overgaan in overleg met de minister van Verkeer en Waterstaat, die PTT-zaken behartigt. De kijk- en luisterdienst van CRM zal doorlopend moeten bezien of vanuit het buitenland programma's worden uitgezonden, die de normen van de minister overschrijden.
De norm wordt naar het oordeel van Gardeniers overschreden, wanneer deze geheel of gedeeltelijk in het Nederlands worden uitgezonden. Ook ondertiteling – eventueel met behulp van teletekst – of ingesproken vertalingen worden onaanvaardbaar geacht. Belgische programma's zijn daarvan uitgezonderd.
Ook buitenlandse zenders, die reclame gaan maken voor produkten, die alleen in Nederland verkrijgbaar zijn zullen worden tegengehouden. Evenementen – bijvoorbeeld sportwedstrijden – die voor de buitenlandse kijker niet interessant zijn maar niettemin worden uitgezonden met het oog op de Nederlandse kabel zullen ook dat lot ondergaan.
Naar de mening van de minister zullen zenders die zich op Nederland gaan richten met door commercie doorspekte programma's een ernstige aanslag betekenen op het eigen omroepbestel, De veelvormigheid van dat omroepbestel, dat goeddeels wordt bepaald door culturele, politieke en geestelijke opvattingen, zal zwaar worden ondermijnd, zo meent de bewindsvrouw.

Daarbij komt dat ook de STER te lijden zal krijgen van concurrentie uit het buitenland. De STER is een van de belangrijkste financiële pijlers van het omroepbestel.

Reacties

De VVD heeft verontwaardigd gereageerd op het regeringsstuk. De fractie noemt het in een eerste reactie een ,,onvoldragen werkstuk." Ook heeft deze partij aangekondigd ,,zich tegen elke vorm van programmatische betutteling met kracht te zullen verzetten De televisiekijker is volwassen genoeg om zelf te bepalen wat hij wil zien".

Het CDA is daarentegen gematigd verheugd over de inhoud van het stuk. De christen-democraten vinden het een goede zaak, dat de overheid de mogelijkheid krijgt om commerciële programma's die vanuit het buitenland op Nederland worden gericht, van de kabel te houden. De overheid kan dat doen door het staatsbedrijf van de PTT te verbieden voor de nodige straalverbindingen te zorgen.

VERENIGDE STATEN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN 1980. SLOT VOORVERKIEZINGEN

Op pag. 737 e.v. is melding gemaakt van de overwinning van Ronald Reagan bij de verkiezingen voor het presidentschap van de Verenigde Staten.
Aan die verkiezing voorafgegaan is een reeks van voorverkiezingen, waarin de kandidaten voor de Democratische en de Republikeinse partij werden aangewezen. Hiervan is verslag uitgebracht op pag. 75713 e.v.
Aan het slot van deze voorverkiezingen werd geraamd, dat president Carter 1.964 gedelegeerden naar de Democratische partijconventie gewonnen had, inclusief gedelegeerden, die verkozen werden door verkiezingscomités en partijconventies op het niveau van de deelstaten.
Voor de aanwijzing van de kandidaat voor de Democratische partij zijn 1.666 gedelegeerden nodig, waar de president nu 298 boven lag.
Aan de Republikeinse kant waren 998 gedelegeerden nodig voor de aanwijzing van de kandidaat. De vroegere gouverneur van Californië, Reagan. had naar schatting 1.463 afgevaardigden voor zich gewonnen.
In de Democratische partij had senator Kennedy 1.239 gedelegeerden op zijn naam verenigd. De senator had op 5 juni in het Witte Huis een onderhoud met president Carter, na afloop waarvan hij verklaarde vast van plan te zijn zijn kandidatuur voor de Democratische nominatie te handhaven.
John Anderson, Republikeins lid van het Huis van Afgevaardigden, maakte op 1 juni officieel bekend. dat hij als onafhankelijke kandidaat voor het presidentschap zou zijn. (International Herald Tribune, United States International Communication Agency)

(Vor. ber. pag. 75713 e.v.-1980)

REPUBLIKEINSE PARTIJCONVENTIE

De Republikeinse partij heeft van 14-17 juli in Detroit haar 32ste partijconventie gehouden.
Op deze conventie werd het programma vastgesteld voor de presidents- en congresverkiezingen. Tevens werd Ronald Reagan aangewezen als Republikeins kandidaat voor het presidentschap en werd George Bush gekozen als kandidaat-vice-president.

Aan het slot van de Republikeinse conventie nemen (v.l.n r.) Ronald Reagan, Gerald Ford en George Bush de toejuichingen van de gedelegeerden in ontvangst.

Verkiezingsprogramma

De conventie keurde op 15 juni het Republikeinse verkiezingsprogramma goed.
Een samenvatting daarvan volgt hierna.

Energie. Ter bevordering van de binnenlandse produktie van energie zijn de Republikeinen voorstander van de opheffing van dc prijsbeheersing bij de bron van de energieproduktie. De speciale belasting over extra winsten dient te worden opgeheven. Ook de prijsbeheersing van olieprodukten dient te verdwijnen. Er moet een einde gemaakt worden aan de bevoegdheid van de federale regering om olie te distribueren, anders dan in noodgevallen. Beperkingen van de vrije markt voor aardgas moeten opgeheven worden.
De Republikeinen willen een verlichting van de milieuwetgeving, o.a. om meer gebruik te kunnen maken van stecnkool. Het gebruik van kernenergie moet worden bevorderd.
Het ongeluk met de kerncentrale in Harrisburg (pag. 78111 e.v.-1979) toont volgens de Republikeinen aan, dat weliswaar hervormingen nodig zijn, vooral op het terrein van de bediening van kerncentrales. maar ook, dat op juiste wijze ontworpen en gebouwde centrales de publieke veiligheid en gezondheid niet in gevaar brengen.
De ontwikkeling van de snelle-kweekreactor dient te worden aangemoedigd.

Inflatie. De oorzaak van de bestaande inflatie ligt volgens de Republikeinen in het loslaten in de jaren zestig en zeventig van de band tussen de dollar en reële goederen, hetgeen tot doel had het nastreven van andere economische resultaten dan de stabiliteit van de munt.
Middelen tot bestrijding van de inflatie zijn o.m. lagere belastingtarieven. minder overheidsuitgaven en een evenwichtige begroting.
Daarnaast is een strikt monetair beleid noodzakelijk. Loon-, prijs- en kredietbeheersing door de overheid wijzen de Republikeinen als niet effectief van de hand.

Belastingen. De Republikeinen bepleiten een over drie jaar gefaseerde verlaging van de inkomstenbelasting. die zal resulteren van een verloop van de tarieven van 14 tot 70% in een verloop van 10 tot 50%.

Buitenlandse politiek en defensie. Aan de regering-Carter verwijten de Republikeinen. dat deze niet beschikte over een samenhangende strategische conceptie, die moest dienen als richtlijn voor buitenlandse politiek. Daardoor zou de positie van de bondgenoten van de VS zijn ondermijnd en zouden de tegenstanders van de VS er toe gebracht zijn de bereidheid van de Amerikanen om zich tegen agressie te verzetten. verkeerd te calculeren.
De Republikeinen bepleiten een politiek van vrede door kracht; zwakte lokt agressie uit.
Het is volgens de Republikeinen duidelijk, dat de SU in de jaren tachtig een overwicht op het gebied van de nucleaire bewapening zou bereiken. Ondanks dat zou de Democratische regering de omvang en het vermogen van de Amerikaanse nucleaire bewapening hebben verkleind.

Het is volgens de Republikeinen duidelijk. dat de SU gebruik maakt van Cubaanse. Oostduitse en Nicuaraguaanse troepen. naast de eigen militaire macht. om haar invloed in Afrika, Azië en het Westelijk halfrond uit te breiden. De regering-Carter ondermijnde niettemin de positie van uitgerekend de aangevallen regeringen. Als resultaat daarvan bestaat er nu, zo zegt het Republikeinse verkiezingsprogramma. een directe bedreiging voor de levenslijnen van grondstoffen en energie voor de Westerse wereld.

Ondanks de volgens de Republikeinen duidelijk groeiende dreiging van de SU jegens West-Europa, heeft de regering-Carter defensieprogramma's. zoals de neutronenbom of de kruisraketten, die als tegenwicht hadden kunnen dienen, geannuleerd of uitgesteld.
Een nationaal schandaal noemt het Republikeinse verkiezingsmanifest de beweerde verwaarlozing door de regering-Carter van het militaire personeel. De gemiddelde „militaire familie" is er in de afgelopen zeven jaar tussen de 14 en de 25% in koopkracht op achteruitgegaan. Als gevolg daarvan komen de strijdkrachten 70.000 man stafpersoneel te kort.

Betrekkingen VS–SU. De voornaamste uitdaging, waarmee de VS, zijn bondgenoten en de gehele aarde worden geconfronteerd, aldus de Republikeinen, is het inperken van de wereldwijde ambities van de SU.

Volgens de Republikeinen versnellen de Sowjets hun streven naar militair overwicht en intensiveren zij hun militaire druk en ideologische strijd tegen de industriële technocratieën en kwetsbare ontwikkelingslanden. De Republikeinen geloven, dat de VS alleen met de SU kan onderhandelen vanuit een positie van onbetwistbare beginselvastheid en onbetwistbare kracht.
De Republikeinen stellen, dat zij, anders dan president Carter, niet verrast waren door de brutale invasie van de SU in Afghanistan en andere schendingen door de SU van internationale overeenkomsten.
De Republikeinen streven ernaar twistpunten door vreedzame onderhandelingen op te lossen, maar zij gaan ervan uit, dat onderhandelingen op de basis van militaire zwakte alleen kunnen resulteren in verdere schade aan de belangen van de VS.

NAVO en West-Europa. Volgens het Republikeinse verkiezingsmanifest heeft het gebrek aan samenhang in het beleid van de regering-Carter onenigheid veroorzaakt in de NAVO. Er was sprake van verwarring op de gebieden van handel, fiscale politiek en energiebeleid. Het gebrek aan coördinatie m.b.t. Iran, het Midden-Oosten, Afghanistan, de boycot van de Olympische Spelen, nucleaire proliferatie, de handel tussen Oost en West. mensenrechten, zaken in de Noord-Zuidverhouding en nog vele andere onderwerpen heeft de bezorgdheid in de alliantie vergroot. De Republikeinen uiten zich er bezorgd over. dat dit de bondgenoten in de verleiding kan brengen een onafhankelijke diplomatie te gaan volgen en accommodatie te zoeken met het oog op de Sowjet-dreiging.
In verband hiermee wijzen de Republikeinen categorisch een eenzijdig uitstellen af van de opstelling door de VS en de NAVO van de nieuwe, gemoderniseerde kernbewapening in West-Europa. Ook zullen de Republikeinen enigerlei overeenkomst inzake bewapeningsbeperking van de hand wijzen, die beperkingen oplegt aan de overdracht van militaire technologie aan de bondgenoten.

Midden-Oosten en Perzische Golf. De landen van het Midden-Oosten en de Perzische Golf zijn volgens de Republikeinen thans meer dan ooit omsingeld door Sowjet-adviseurs en -troepen, gebaseerd in de Hoorn van Afrika, Zuid-Jemen en Afghanistan. Bovendien hebben de Sowjets nauwe politieke en militaire banden met andere staten in de regio. De Republikeinen geloven, dat herstel van orde en stabiliteit in de regio als voorwaarde heeft begrip voor de onderlinge samenhang tussen de doelstellingen van de SU en die van radicale Palestijnen, de fundamentele vereisten van een stabiele economische ontwikkeling en de verkoop van de hulpbronnen uit het gebied en de groeiende onrust onder Islamitische radicale groeperingen.
De Republikeinen geloven, dat een verstandige en gelo fwaardige politiek van de VS duidelijk moet maken, dat het de eerste zorg is om een vreedzame ontwikkeling op lange termijn van alle staten in het gebied teweeg te brengen en niet alleen maar een egoïstische exploitatie van zijn hulpbronnen. De Republikeinen streven ernaar een rechtvaardige en duurzame vrede te brengen in het Arabisch-Israëlische conflict.
Bij een vredesregeling wijzen de Republikeinen elke roep af om de PLO hierbij te betrekken, omdat dat niet in het belang is van hetzij Israël hetzij de Palestijnse Arabieren. Het toekennen van legitimiteit aan organisaties, die nog niet bereid zijn het bestaansrecht van Israël te erkennen, is verkeerd. Herhaalde

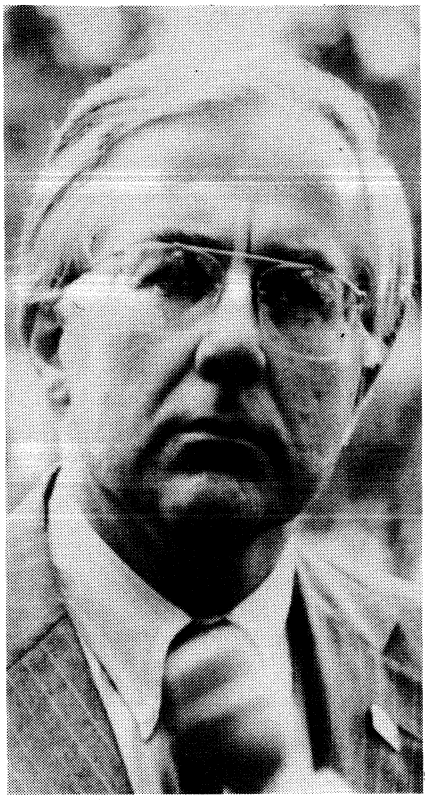

Richard Allen, de voornaamste adviseur van Ronald Reagan in buitenlandse zaken, tot hij kort voor de verkiezingen zijn ontslag nam i.v.m. beschuldigingen aan zijn adres inzake onoirbare praktijken in de tijd, dat hij deel uitmaakte van de staf van president Nixon.

aanwijzingen van de betrokkenheid van de regering-Carter met de PLO – ook al werden die later ontkend – hebben ernstige schade toegebracht aan de geloofwaardigheid van de politiek van de VS in het Midden-Oosten en hebben de positie van ontoegeeflijkheid van de PLO versterkt.
De Republikeinen geloven. dat het vestigen van een Palestijnse staat op de Westoever destabiliserend zou zijn en schadelijk voor het vredesproces.
Het verkiezingsprogramma van de Republikeinen zegt, dat de soevereiniteit. veiligheid en integriteit van de staat Israël een moreel gebod is en de strategische belangen van de VS dient. De Republikeinen bevestigen opnieuw hun fundamentele en duurzame toewijding aan dit beginsel.
Een Republikeinse regering zal het vredesproces, dat nu tussen Egypte en Israël gaande is, aanmoedigen, zal er naar streven het te verbreden en zij zal Arabische staten, die met Israël in vrede willen leven, verwelkomen.
De Republikeinen maken het duidelijk, dat het opnieuw instellen van een olieboycot als een vijandelijke daad beschouwd zal worden. Zij zullen zich verzetten tegen discriminatoire praktijken, met inbegrip van boycots, en zij zullen zich verzetten tegen de verkoop van wapens, die zal bijdragen aan regionale instabiliteit.
De Republikeinen geloven, dat Jeruzalem een onverdeelde stad moet blijven met voortgezette vrije en ongehinderde toegang tot alle Heilige Plaatsen voor mensen van alle religies.

Amerika. De Republikeinen betreuren de marxistische Sandinistische machtsovername in Nicaragua en de marxistische pogingen om El Salvador, Guatemala en Honduras te destabiliseren. Zij weigeren steun te geven aan hulp van de VS voor enigerlei marxistische regering in dit halfrond en zij verzetten zich tegen het hulpprogramma van de regering-Carter voor de regering van Nicaragua. Aan de andere kant ondersteunen zij de inspanningen van het volk van Nicaragua om een vrije en onafhankelijke regering te vestigen.
De Republikeinen zullen zich krachtig opstellen aan de zijde van landen, die trachten hun maatschappijen te ontwikkelen en daarbij de ondermijning en het geweld, die door Cuba en Moskou worden geëxporteeerd, bestrijden.
De Republikeinen erkennen het speciale belang van Puerto Rico en de VS-Maagdeneilanden voor de verdediging van de vrijheid in het Caribische gebied. Zij geloven, dat de toelating van Puerto Rico als lid van de Verenigde Staten de gemeenschappelijke doelstellingen m.b.t. de groeiende Sowjet- en Cubaanse pressie in het gebied zou demonstreren.
De Republikeinen nemen de verplichting op zich te verzekeren, dat het Panamakanaal open, veilig en vrij van vijandelijke controle blijft. Zij benadrukken die elementen in het verdrag m.b.t. het kanaal, die de eerste verantwoordelijkheid voor het beschermen en verdedigen van het kanaal bij de VS leggen.

Azië en de Stille Oceaan. Naar het oordeel van de Republikeinen is het van vitaal belang een door de VS gegarandeerde stabiliteit in het gebied te handhaven. Zij menen, dat zich onder de regering-Carter gevaarlijke machtsverschuivingen hebben voorgedaan. Het evenwicht op het Koreaanse schiereiland is gevaarlijk naar het noorden verschoven. Sowjetvlooteenheden in Azië en de Stille Oceaan zijn voortdurend gegroeid en zijn op het moment minstens gelijk aan de vlooteenheden van de VS daar.
De eenzijdige opzegging van het defensieverdrag met Taiwan en de abrupte afkondiging van het terugtrekken van VS-troepen uit Zuid-Korea hebben de landen in het gebied ertoe gebracht te gaan twijfelen aan de waarde van de alliantie met de VS.
Een nieuwe Republikeinse regering zal een krachtige rol van de VS in Azië en de Stille Oceaan herstellen.
De Republikeinen zullen pogingen tot uitbreiding van politieke participatie en individuele vrijheden in Zuid-Korea aanmoedigen, maar zij erkennen de speciale problemen, die door ondermijning en potentiële agressie door het Noorden worden veroorzaakt.
De Republikeinen willen de vreedzame ontwikkeling van de betrekkingen met China bevorderen, maar zij betreuren de behandeling door de regering-Carter van Taiwan. Zij beloven, dat hun zorg voor de veiligheid van inwoners van Taiwan constant zal zijn. Zij beschouwen enigerlei poging om de status van Taiwan met geweld te veranderen als een bedreiging voor de vrede in het gebied.

Afrika. De Republikeinen willen de Afrikaanse landen helpen met Amerikaanse aanwezigheid, de Amerikaanse markt, kennis en investeringen.
Zij zullen het zakenleven helpen en aanmoedigen om een belangrijke rol te spelen in de industriële ontwikkeling. Een Republikeinse regering zal duidelijk weten te maken, wat de Amerikaanse belangen zijn en zal deze belangen op betekenisvolle wijze ondersteunen. Zij zal hulp verlenen op een bilaterale basis en als deze direct bijdraagt aan de Amerikaanse belangen op het continent.
M.b.t. Zuidelijk Afrika zal de politiek geleid moeten worden door gezond verstand en humanitaire beginselen. Een Republikeinse regering zal geen steun verlenen aan racisme. Zij zal geen wonderen verwachten, maar aandrang uitoefenen in de richting van reële vooruitgang bij het bereiken van doeleinden, die in overeenstemming zijn met de Amerikaanse idealen.

Buitenlandse hulp. De Republikeinen erkennen, dat het verlenen van buitenlandse hulp de Amerikaanse belangen kan dienen, doordat op die manier bondgenoten stabieler en krachtiger gemaakt worden. Hulp mag niet gebruikt worden om Amerikaanse normen m.b.t. democratie op te leggen. De belangrijkste overweging moet zijn, of het verlenen van hulp de Amerikaanse belangen dient.

Vrouwenreohten. De Republikeinen ondersteunen de zaak van gelijke rechten en gelijke mogelijkheden voor vrou en zonder traditionele rechten van vrouwen, zoals de vrijstelling van militaire dienstplicht, weg te nemen. De Republikeinen verzetten zich echter tegen druk van de federale regering op de wetgevende organen in de deelstaten om over te gaan tot ratificering van het amendement op de grondwet, waarin gelijke rechten voor ieder zijn vastgelegd, ongeacht het oordeel, dat men over dit amendement heeft.

Abortus. De Republikeinen erkennen, dat over dit onderwerp in de VS en binnen de partij verschillend wordt gedacht. Zij steunen echter een amendement op de grondwet, waarin het recht op leven van ongeboren kinderen wordt hersteld. Zij willen ook de pogingen in net Congres ondersteunen om het gebruik van belastinggelden voor abortus te beperken. Zij zullen zich ervoor inspannen, dat op alle niveaus rechters worden benoemd. die traditionele familiewaarden en de onschendbaarheid van onschuldig menselijk leven erkennen.

In het programma werd er tenslotte toe opgeroepen een eind te maken aan het graanembargo tegen de SU, dat door de regering-Carter was ingesteld na de Sowjet-invasie in Afghanistan, omdat deze maatregel eenzijdig ten laste kwam van de Amerikaanse boeren.

Reagan tot Republikeins kandidaat verkozen

Ronald Reagan is op 16 juli door de Republikeinse conventie tot presidentskandidaat verkozen. Zijn kandidatuur werd voorgesteld door zijn nationale campagneleider, senator Paul Laxalt van Nevada. Reagan werd bij de eerste stemming verkozen met 1.939 stemmen tegen 37 voor John Anderson. 13 voor George Bush, één voor Anne Armstrong, een vroegere ambassadrice van de VS in Engeland, en vier onthoudingen.

George Bush kandidaat-vice-president

Op 17 juli wees de conventie George Bush aan als kandidaat voor het vicepresidentschap. Eerder die dag had Reagan zijn keus voor Bush bekendgemaakt, nadat onderhandelingen waren mislukt over de voorwaarden, waaronder ex-president Gerald Ford de nominatie zou aanvaarden.

In deze onderhandelingen, waarbij o.m. betrokken waren Henry Kissinger, de vroegere minister van buitenlandse zaken, en Alan Greenspan, een voormalige voorzitter van de Raad van economische adviseurs, zou Ford een taakverdeling tussen hem en de president hebben voorgesteld, waarin Reagan een rol zou spelen, vergelijkbaar met een voorzitter van een Raad van commissarissen en waarin Ford de voornaamste uitvoerende functionaris zou zijn.

Ford zou de controle hebben verlangd over de Nationale Veiligheidsraad en over het Bureau van beheer en begroting.

Ook zou Ford een vetorecht hebben verlangd m. b. t. de benoemingen in de staf van het Witte Huis.

Tot aan het begin van de Republikeinse conventie had Ford geweigerd voor de nominatie van vice-president in aanmerking te komen. Op 16 juli gaf hij echter voor de TV een interview, waarin hij o. m. zei, dat hij niet naar Washington zou gaan om daar alleen een symbolische rol te spelen. Hij wilde ,,verantwoordelijke verzekeringen", dat hij een rol van betekenis zou hebben en reëel betrokken zou zijn bij de cruciale en belangrijke beslissingen. die in een periode van vier jaar genomen moeten worden.

In een tweede TV-interview. op 18 juli. zei Ford, dat hij en Reagan hadden gesproken over het veranderen van de rol van de vice-president. Daarbij was niet gesproken over het verminderen van de macht en de verantwoordelijkheid van de president. Wel was geprobeerd aan het vice-presidentschap meer inhoud te geven, waardoor de president zich beter zou kunnen concentreren op de belangrijke zaken.

Bij zijn aankondiging, dat Bush de kandidaat van zijn keuze was. zei Reagan o. m.. dat hij wist, dat velen in de partij van mening waren, dat Ford op de ,,ticket" had moeten staan. Hij had er met Ford over gesproken en was tot de conclusie gekomen, dat Ford van meer waarde zou zijn als de voormalige president, die van ganser harte campagne voerde, dan als kandidaat-vice-president. (*IHT*, International Communication *Agency*, *Le* Monde, NZZ, The Times)

DEMOCRATISCHE CONVENTIE

De Democratische partij hield van 11 - 14 aug. in New York haar 38-ste conventie, waarop de zittende president en vice-president. Jimmy Carter en Walter Mondale ais kandidaten voor de verkiezingen van nov. 1980 werden aangewezen.

Ook stelde de conventie het Democratische verkiezingsprogramma vast.

Verkiezingsprogramma

Een samenvatting van het Democratische verkiezingsprogramma volgt hierna.

Economie. De Democraten beloofden geen maatregelen te treffen. waarvan een groei van de werkloosheid het gevolg zou zijn. Het belangrijkste uitgangspunt in de economische politiek was eerlijkheid: een eerlijke verdeling van lasten en een eerlijke verdeling van de lusten.

De meest urgente taak was het nu de heersende recessie te bestrijden, zonder daarbij de strijd tegen de inflatie uit het oog te verliezen.

Strijd tegen de recessie. Op korte termijn diende er een programma tot bestrijding van de recessie te komen, niet in de laatste plaats omdat het vooral de zwarten, Spaanstaligen. andere minderheden, vrouwen en oudere werknemers zijn. die de last van de recessie ondergaan. Voorgesteld werd een werkgelegenheids-

V.l.n.r. Jimmy Carter, Jerry Brown en Edward Kennedy op het podium aan het slot van de Democratische conventie.

programma van $ 12 mrd, waarmee 800.000 nieuwe arbeidsplaatsen in het leven zouden worden geroepen.

Belastingverlaging. Voorgesteld werden doelgerichte belastingverlagingen, voor zover die geen inflatoir effect zouden hebben. Een algemene belastingverlaging werd afgewezen.

Rente. De Democraten zeiden toe geen politiek van hoge rentestanden en werkloosheid als middel van inflatiebestrijding te zullen volgen.

Herstructurering Amerikaanse industrie. Toegezegd werd een beleid van modernisering van de Amerikaanse industrie, waardoor die op de wereldmarkt weer zou kunnen concurreren. Gestreefd moet worden naar wederzijdse verlaging van tariefbarrières.

Begroting. Internationale gebeurtenissen – de Sowjet-dreiging i.h.b. – hebben een toename van militaire uitgaven noodzakelijk gemaakt. De trend, onder Republikeinse regeringen, van vermindering van militaire uitgaven is omgekeerd.
Discipline bij de uitgaven is nodig, maar er mag niet drastisch worden gekort in sociale programma's, omdat dat de lasten eenzijdig oplegt aan de armen, bejaarden, vrouwen, kinderen en minderheden.

Gelijke rechten. De Democratische partij verplicht zichzelf tot een constitutie, maatschappij en economie, die voor vrouwen op gelijke basis als voor mannen open is. De beste methode daartoe is ratificatie van het amendement over gelijke rechten.

Abortus. De Democratische partij verzet zich tegen onvrijwillige of ongeïnformeerde sterilisatie, alsmede tegen kortingen op de gezondheidszorg voor armen, die het arme vrouwen onmogelijk zouden maken hun constitutioneel gegarandeerde recht op privacy uit te oefenen.

Energie. Het sparen van energie dient de hoogste prioriteit te hebben. Daartoe dient er een federaal programma van subsidies te komen.
In het bijzonder dient aangemoedigd te worden het gebruik van hernieuwbare energiebronnen, zoals systemen van zonne-energie.
Veel aandacht moet ook gegeven worden aan het ontwikkelen van synthetische en alternatieve vernieuwbare energiebronnen.
Het gebruik van steenkool moet worden vergroot en dat van olie verminderd. Daarbij moet rekening gehouden worden met eisen van gezondheid en milieu.
In de mate, waarin energie bespaard wordt en waarin alternatieve energiebronnen in gebruik komen, zal het gebruik van nucleaire energie verminderd worden.

Defensie. Onder de regeringen-Nixon en -Ford zijn de militaire uitgaven in de jaren 1968-1976 in totaal 33% reëel gedaald. Sinds 1976 zijn de militaire bestedingen reëel elk jaar gestegen. Deze stijging was nodig, om de voorafgegane daling te compenseren en om een effectieve strijdmacht op de been te hebben.
De strijdkrachten dienen versterkt te worden door invoering van de MX-raket, de kruisraketten en de Trident-raketten.
De VS hebben geholpen de defensie in Europa te verbeteren, doordat in de NAVO het programma op lange termijn is aangenomen en doordat besloten is nieuwe wapensystemen in West-Europa te stationeren als tegenwicht tegen de Sowjet-opbouw van dergelijke systemen.
De conventionele militaire mogelijkheden dienen verbeterd te worden, zodat ingegrepen kan worden in enig deel van de wereld, waar vitale Amerikaanse belangen worden bedreigd.

Betrekkingen **VS-SU.** De VS dienen jegens de SU een krachtige, samenhangende en principiële politiek te voeren. De Democratische regering zal alle middelen aanwenden – inclusief zowel krachtige diplomatie als militaire kracht – om avonturisme tegen te gaan.
De VS zijn bereid tot onderhandelingen op de basis van goed vertrouwen met de SU over een reeks van onderwerpen, inclusief strategische wapens; troepen in Europa en andere zaken,die kunnen bijdragen aan vrede en ontspanning.
De Amerikaanse politiek moet worden geleid door een juist beeld van de SU, die zomin goedaardig als almachtig is.
Een krachtig antwoord op de invasie in Afghanistan is in het belang van de VS en moet worden gehandhaafd, zolang zich daar Sowjettroepen bevinden.

De onafhankeljke presidentskandidaat John Anderson (l.) presenteerde op 23 aug. zijn ,,running mate'', Patrick J. Lucey, de vroegere gouverneur van Wisconsin.

Wapenbeheersing. SALT II is in het belang van de veiligheid van de VS. Het proces. dat tot dit verdrag heeft geleid, moet worden voortgezet, ondanks de Sowjet-inval in Afghanistan. Zonder dit verdrag had de SU enkele honderden raketten en enkele duizenden kernkoppen meer kunnen hebben.
In Europa dient een even icht te bestaan. zowel conventioneel als nucleair. Daarom is het besluit genomen tot modernisering van kernwapens in West-Europa. Tegelijkertijd dient elke mogelijkheid te worden onderzocht om te kunnen komen tot effectieve beperkingen van de nucleaire bewapening in Europa.

Mensenrechten. Onder de Democratische regering wordt bewust gestreefd naar algemene toepassing van de VN-Verklaring over de rechten van de mens. De Democraten willen waakzaam blijven m.b.t. de schending van mensenrechten, waar die zich ook voordoen, met inbegrip van Zuid-Afrika.
De Democraten stellen vast, dat zich vooral schendingen voordoen van de meest fundamentele menselijke vrijheden in door communisten geregeerde landen.

Midden-Oosten. Volgens de Democraten moet het beleid m.b.t. het Midden-Oosten gebaseerd blijven op Veiligheidsraadresolutie-242 van nov. 1967 en de akkoorden van Camp David. Er zal worden voortgegaan met het ruimhartig geven van militaire en economische hulp aan Israël. Aan potentiële vijanden van Israël zullen geen wapens geleverd worden, die de veiligheid van Israël in gevaar zouden kunnen brengen.
Jeruzalem moet voor altijd ongedeeld blijven met vrije toegang tot alle Heilige Plaatsen voor mensen van alle religies.

Met de PLO zal niet worden onderhandeld. noch zal deze organisatie worden erkend, zolang zij niet Israëls recht op bestaan en Resolutie 242 erkent.

De Democratische regering zal de noodzakelijke maatregelen nemen om de Amerikaanse belangen in het gebied van de Perzische Golf te beschermen. De Democraten veroordelen de regering van Iran wegens het in gijzeling nemen van Amerikaans diplomatiek personeel.
De Amerikaanse afhankelijkheid van olie uit dit gebied moet worden beeindigd.

Bondgenoten. De Democraten zeggen steun toe aan een krachtige NAVO. Zij willen voortgaan met de modernisering van zowel conventionele als nucleaire wapens in dit gebied. Tevens willen zij in overleg met het Warschaupact komen tot evenwichtige beperkingen.
Op het terrein van buitenlandse politiek en veiligheid zijn de betrekkingen met Japan uitstekend. Voor zover er problemen bestaan op economisch gebied zullen deze behandeld worden met begrip en geduld.

Handel. De Democraten spreken zich uit voor vrije internationale handel, maar daarin mogen zich geen oneerlijke praktijken voordoen.

Ontwikkelingshulp. De Democraten willen voortgaan met programma's voor ontwikkelingshulp. waarbij criterium is, of de hulp terecht komt bij hen. die hem het meest nodig hebben.

Latijns-Amerika, De Democraten willen voor Latijns-Amerika een beleid gebaseerd op eerbiediging van de mensenrechten en democratisering. Zij zoeken niet de confrontatie met Cuba omwille van de confrontatie. maar zij gaan de reële meningsverschillen met dit land niet uit de weg.

Azië. De Democraten willen voortzetting van het beleid van goede betrekkingen met China en zoeken naar nieuwe terreinen. waar kan worden samengewerkt. Zij zullen echter niet in het internationale strategische evenwicht de ,,Chinese kaart spelen''. Jegens Zuid-Korea zal een Democratische regering de veiligheid blijven garanderen, maar tevens zal zij aandringen op een meer democratische regering.

Afrika. Onder de Republikeinse regeringen

had de VS in Afrika alle geloofwaardigheid verloren en kon het daar geen rol spelen. De Democratische regering zag de problemen meer vanuit Afrikaans perspectief en kon zo bijdragen aan een vreedzame regeling in Rhodesië – nu Zimbabwe.

M.b.t. Zuid-Afrika zal een Democratische regering streven naar een meerderheidsbewind en de beëindiging van het racistische systeem van apartheid.

Op de formulering van de paragrafen over de economie en de bestrijding van de recessie was grote invloed uitgeoefend door senator Kennedy. president Carters voornaamste rivaal in de voorverkiezingen. Carter verklaarde op 13 aug., dat hij de bedoeling steunde, die stak achter het $ 12 mrd werkgelegenheidsprogramma en dat hij een politiek van plan was te voeren, die de geest en de bedoelingen ervan zou verwezenlijken, maar de geldbedragen, die uitgetrokken zouden worden voor de verwezenlijking. waren noodzakelijkerwijs afhankelijk van de economische situatie.

Herverkiezing van Carter *en Mondale*

De Democratische conventie keurde op 11 aug. een nieuwe regel goed m.b.t. de procedure op de bijeenkomst. Met 1.936 tegen 1.390 stemmen werd besloten, dat de gedelegeerden verplicht waren bij de eerste stemming hun stem uit te brengen op de kandidaat voor wie zij waren gekozen in de voorverkiezingen of in de politieke comité's.
Senator Kennedy en zijn aanhangers hadden bepleit de oude regel te handhaven, volgens welke de gedelegeerden bij de eerste stemming vrij waren.
Nadat op 11 aug. deze beslissing gevallen was, maakte senator Kennedy bekend, dat hij zijn kandidatuur introk.

Op 14. aug. wees de conventie president Carter aan als presidentskandidaat voor de Democratische partij. Zijn kandidatuur was aan de vergadering voorgelegd door gouverneur Robert Graham van Florida.
De president werd bij de eerste stemming gekozen met 2.129 stemmen tegen 1.146 voor senator Kennedy, hoewel deze zijn aanhangers had vrijgelaten om te stemmen naar hun geweten.

Later op de dag werd vice-president Walter Mondale opnieuw aangewezen als kandidaat voor het vice-presidentschap. *(IHT,* US International *Com*munications Agency, Le Monde, The Times, *NZZ)*

ZUIDOOST-AZIË EN VERRE OOSTEN

PAPOEA NIEUW-GUINEA

PREMIER SOMARE DOOR MOTIE VAN WANTROUWEN TEN VAL GEBRACHT. JULIUS CHAN OPVOLGER. VOORAFGAANDE ONTWIKKELINGEN

Michael Somare (43), premier van Papoea Nieuw-Guinea sinds de onafhankelijkheid in 1975, werd op 11 maart door een motie van wantrouwen ten val gebracht. *Se* motie werd duur het parlement aanvaard met 57 tegen 49 stemmen.
Somare werd onmiddellijk als premier opgevolgd door Sir Julius Chan, de leider van de oppositionele People's Progress Party (PPP).

Voorgeschiedenis

Na de parlementsverkiezingen van 1977 (pag. 41113-'78) had Somare een coalitiekabinet gevormd van zijn eigen partij, Pangu Pati, en de PPP van Chan als voornaamste componenten. Nadat tussen de Pangu Pati en de PPP een ernstig geschil was gerezen over de pogingen van premier Somare een nieuwe „leiderschapscode" in te voeren, maakte deze op 31 okt. 1978 een uitgebreide reorganisatie van zijn regering bekend. Deze wijzigingen, waaronder de benoeming van zes nieuwe ministers en een uitbreiding van het aantal kabinetsleden tot 27, werden aangebracht zonder enig voorafgaand overleg met PPP-leider Chan die zelf als vice-premier en minister van primaire industrie werd herbenoemd. Slechts één van de zes nieuwe ministers - defensieminister John Noel - was lid van de PPP, die nu in totaal 8 van de 27 ministers leverde tegen voorheen 8 van de 21.
Nadat Chan aanvankelijk ontkend had dat de omstandigheden van de kabinetsreorganisatie tot het uittreden van de PPP uit de coalitie zouden leiden, werd op hem grote druk vanuit de PPP uitgeoefend met als gevolg dat hij op 6 nov. 1978 bekendmaakte dat de PPP in de oppositie ging.
Zonder de steun van de PPP-leden en -aanhangers (naar schatting 19 parlementsleden) beschikte Somare niet langer over een bruikbare parlementaire meerderheid. Daarom begonnen onderhandelingen tussen de Pangu Pati en de twee voornaamste oppositiepartijen: People's United Front (PUF) o. l. v. Iambakey Okuk, die in mei 1978 was gevormd na een scheuring in de United Party (UP) en zich tot de belangrijkste oppositiepartij ontwikkelde; en het restant van de UP o. l. v. Raphael Doa.
Deze onderhandelingen leidden tot de vorming van een nieuwe coalitieregering, gebaseerd op de Pangu Pati en de romp-UP, die met zes leden was vertegenwoordigd. Op 8 nov. werd de volgende portefeuilleverdeling bekendgemaakt:

Premier - Michael T. Somare; vice-premier en minister van buitenlandse zaken en handel - Ebia Olewale (Pangu Pati); handel - Pita Lus; financiën - Barry Holloway: gezondheid - Raphael Doa*; onderwijs, wetenschap en cultuur - Oscar Tammur; defensie - Gai Duwabane*: politie - Lukas Waka; decentralisatie - Fr John Momis; transport en burgerluchtvaart - Pius Wingti: openbare werken en bevoorrading - Thomas Koraea; nationale planning en ontwikkeling - John Kaputin; mineralen en energie - Karl Kitchens; grondbeheer - Boyamo Sali; arbeid en industrie - Tony Ila; justitie - mevr. Nahau Rooney: huisvesting en stadsontwikkeling - Thomas Kavali; binnenlandse zaken - Stephen Tago; media - Wesley Embahe*; hoger onderwijs - Kare Maor; milieubeheer en natuurbescherming - Pato Kakarya; strafinrichtingen - Delba Biri; primaire industrie - Roy Evara*; openbare nutsbedrijven - Sir Tei Abal*; bosbouw - Pundia Kange*. (* = nieuwe minister van de UP).

Tot de UP-vertegenwoordigers behoorden partijleider Doa. plv. partijleider Evara en Sir Tei Abal, de leider van de UP vóór de scheuring. Reeds tot het kabinet op 31 okt. toegetreden waren: Kaputin (voorzitter van de New Guinea Development Corporation), Ila (voorzitter van de vakbeweging), Maor, Waka en Wingti.

Na de benoeming van het nieuwe kabinet poogde de leider van het People's United Front, Okuk, stemmen te winnen voor een motie van wantrouwen. De minister van huisvesting en stadsontwikkeling, Thomas Kavali, deelde toen mee dat hij met de oppositie zou stemmen.
De door PPP-vertegenwoordiger John Noel ingediende motie van wantrouwen, met Okuk als kandidaat voor het premierschap, werd op 16 nov. verworpen met 63 tegen 45 stemmen.
In januari 1979 werd John Noel, die zich na het debat over de motie van wantrouwen onder de regeringsaanhang geschaard had, benoemd tot minister van huisvesting en stadsontwikkeling i.p.v. Kavali.
In september 1979 werd de regering geconfronteerd met een affaire rond de minister van justitie, mevr. Nahau Rooney.

De affaire begon met de uitwijzing door de regering van de Amerikaanse hoogleraar Ralph Premdas, omdat deze zich zou hebben gemengd in de gang van zaken op het departement van justitie, toen hij daar als adviseur werkzaam was. Premdas ging tegen zijn uitwijzing in beroep, waarna de rechtbank de deportatie opschortte. Daarop klaagde mevr. Rooney in een brief aan opperrechter Sir William Prentice dat het besluit van de rechtbank de onafhankelijkheid en neutraliteit van de recht-

banken in gevaar had gebracht; alleen de legaal gekozen regering kon over deportatiegevallen beslissen. De opperrechter zag hierin een poging van de minister de onafhankelijke rechtbank aanwijzingen te geven en dus te beïnvloeden. De openbare aanklager beschuldigde haar vervolgens van minachting voor het gerechtshof.
Op 11 sept. veroordeelde het opperste gerechtshof te Port Moresby mevr. Rooney met 4 stemmen vóór en één stem tegen tot acht maanden gevangenisstraf wegens poging tot beïnvloeding van de rechtbanken. Premier Somare. in zijn functie van waarnemend minister van justitie, gelastte op 12 sept. de vrijlating van mevr. Rooney.
Daarop traden vijf van de acht rechters van het opperste gerechtshof af. aldus de NZZ (12-10-'79).

Enkele dagen later raakte de minister van nationale planning en ontwikkeling, John Kaputin, achter slot en grendel, omdat hij het jaarverslag van de door hem voorgezeten corporatie niet had ingediend. Bij het verlaten van de gevangenis beschuldigde Kaputin vice-premier Ebia Olewale achter deze affaire te zitten.
In februari 1980 werden Kaputin en John Momis, de minister van decentralisatie, door Olewale ontslagen, toen hij als waarnemend premier optrad.
Inmiddels werd de regering ook geconfronteerd met stammengevechten in de hooglanden, die haar noodzaakten voor een periode de noodtoestand af te kondigen.
Deze situatie werd door PPP-leider Chan benut om samen met PUF-leider Okuk na drie vergeefse pogingen de regering-Somare ten val te brengen.

De nieuwe premier

Julius Chan werd op 29 aug. 1939 als zoon van een Chinese vader en een Melanesische moeder in Tanga. New Ireland geboren, Hij kreeg zijn opleiding o.m. aan de Universiteit van Queensland in Australië. Na verscheidene succesvolle zakelijke ondernemingen werd hij in 1968 in de territoriale assemblee gekozen. Vanaf 1970 is hij leider van PPP. Van 1972-1977 was hij minister van financiën, en van 1977-1978 vice-premier en minister van primaire industrie. Als premier steunt hij nu op de stemmen van de pas gevormde Melanesian Alliance.
(Le Monde, *NZZ, FAZ,* Reuter, *KCA)*

THAILAND

TAAKVERDELING REGERING – PREM TINSULANOND

Krachtens een op 25 maart getekend decreet nam premier Prem Tinsulanond persoonlijk de verantwoordelijkheid over voor de controle op de ministeries van financiën en buitenlandse zaken. Tegelijk kreeg vice-premier Pramarn Adireksarn de controle op het ministerie van verbindingen; vice-premier Serm Na Nakhorn die op het ministerie van onderwijs en het bureau voor universiteitszaken, terwijl hij bovendien de volledige bevoegdheid kreeg om namens de premier op te treden bij het electriciteitsbedrijf van Thailand: vice-premier Thanat Khoman kreeg de controle op de ministeries van justitie, van wetenschap, technologie en energie en van gezondheid; vice-premier Boonchu Rojanasathien werd met de supervisie op de ministeries van handel en industrie belast. terwijl hij in de Nationale Economische en Sociale Ontwikkelingsraad volledig gezag kreeg.

Onder een apart decreet werden ook de voornaamste bevoegdheden van de ministers toegevoegd aan het bureau van de premier geregeld.

Regeringsverklaring

Op 28 maart legde premier Prem Tinsulanond in het parlement zijn regeringsverklaring af. Daarin kende hij de hoogste prioriteit toe aan de uitroeiing van de corruptie, de strijd tegen de criminaliteit en het drugsmisbruik, de verbetering van de produktiviteit van het bestuur en de verheffing van de levensstandaard van de laagste inkomensklassen.

Prem Tinsulanond werd op 26 aug. 1920 in Zuid-Thailand geboren. Na zijn opleiding aan de koninklijke militaire academie begon hij in 1941 zijn carrière als beroepsofficier. Van 1974-77 onderscheidde hij zich als commandant van het 2de leger bij de bestrijding van de communistische guerrilastrijders in de noordoostelijke provincies van Thailand; met zijn strategie van de „omsingeling van de jungle" en van het winnen van de steun van de boeren wist hij de opstand in te dammen.
Hij werd vervolgens onderminister van binnenlandse zaken in de eerste regering van generaal Kriangsak (nov. 1977), opperbevelhebber van het leger (sept. 1978) en minister van defensie (mei 1979).

Voorts kondigde Prem aan dat hij de defensiecapaciteit van de strijdkrachten zou versterken, een eigen nationale wapenproduktie zou opbouwen, en ernaar zou streven de sociale omstandigheden van de soldaten alsmede hun moreel en discipline te verbeteren.

Wat de buitenlandse politiek betreft wilde hij in wezen de koers van zijn voorganger voortzetten. Hij verklaarde zich tot samenwerking met de ASEAN bereid, maar hij wilde ook de betrekkingen met de buurlanden die niet tot de ASEAN behoren verbeteren (d.w.z. Vietnam, Cambodja en Laos), terwijl hij zich in het algemeen voor vriendschappelijke betrekkingen met alle landen uitsprak. In de regeringsverklaring werd, aldus de *FAZ* (1-4) niets over de toekomstige vluchtelingenpolitiek gezegd.

PREMIER PREM TINSULANOND BLIJFT OPPERBEVELHEBBER

Overeenkomstig de traditie moest premier Prem Tinsulanond, die in augustus 60 jaar werd, op 30 sept. zijn functie van opperbevelhebber van het leger neerleggen en de militaire dienst verlaten. Hij had zelf de plaatsvervangend opperbevelhebber van het leger. generaal Sant Chitpatima, als zijn opvolger voorgedragen. Maar in militaire kringen bestond aanzienlijke oppositie tegen generaal Sant, die als zakenman een niet geheel zuiver blazoen zou hebben.
Het initiatief Prem voor nog twee ,jaar als opperbevelhebber van het leger te handhaven ging uit van generaalmajoor Arthit Kamlengik. die het opperbevel over de in Bangkok gelegerde lste divisie voert en die wilde verhinderen. aldus de *NZZ* (1-10), dat de verdeeldheid in het leger nog groter werd en aanhangers van de vroegere militaire dictatoren Kittikachorn en Charusathien weer aan invloed wonnen.
Achthonderd hogere officieren zonden een petitie aan de koning. die daarop generaal Prem voor een onderhoud in het paleis ontbood. Na een audiëntie bij de koning gaven ook de voorzitters van de belangrijkste partijen in de coalitieregering. zoals de Democratische Partij, de Sociale Actie Partij, de Chart-Thai Partij en de Sociaal-democratische Partij hun toestemming tot verlenging van Prems militaire diensttijd. hoewel de vicepremier en voorzitter van de Democratische Partij, Thanat Khoman, zich

daartegen tevoren verzet had. Ook het grootste deel van de ,,jonge Turken" in het leger was het ermee eens dat generaal Prem nog twee jaar opperbevelhebber blijft. Om deze verlenging te legaliseren moest de pensioengerechtigde leeftijd voor burgerambtenaren en militairen van 60 tot 65 jaar worden ve hoogd, een maatregel die op 19 sept. door het parlement werd goedgekeurd.
De breuk met de traditie leidde in Bangkok niet tot demonstraties. De leiders van 18 studentenorganisaties zagen van een voorgenomen betoging af. Ook de oppositiepartijen, zoals de rechtse Prachakorn-Thai Partij van Samak Sundaravej, hebben de breuk met de traditie tot dusver stilzwijgend aanvaard. (*NZZ*, Le Monde)

GUERRILLA-ACTIVITEITEN

Na de militairerstaatsgreep van 6 okt. 1976 (pag. 657 e.v.-'76) voerden communistische guerrillastrijders hun activiteiten in Thailand op, speciaal in de noordoostelijke en zuidelijke provincies. Een politiewoordvoerder verklaarde op 21 dec. 1976 dat er zich in de voorgaande twee maanden 170 gevechten tussen opstandelingen en de politie hadden voorgedaan: 82 in het noordoosten, 62 in het uiterste zuiden. 21 in het hoge en centrale noorden en 5 in de buurt van de hoofdstad Bangkok. Daarbij waren 25 politiemannen gedood en 51 gewond, terwijl op zijn minst 38 guerrillastrijders zouden zijn gedood.
Het aantal guerrillastrijders werd toen geraamd op 8.000. Van hen zouden 2.000 in het noorden opereren, 3.500 in het noordoosten, 2.000 in het zuiden en omstreeks 400 in de centrale provincies.
Op 16 okt. 1977 claimde de ,.Stem van het Volk van Thailand" dat de guerrillastrijders in het jaar na de staatsgreep 717 aanvallen hadden uitgevoerd – tegen 450 in het jaar daarvoor –, 1.475 militairen van de regeringstroepen hadden gedood en 5 vliegtuigen (W.O. 3 helikopters) hadden neergeschoten. Thailands toenmalige minister van defensie, generaal Lek Naeomali, beweerde echter op 14 jan. 1978 dat de invloed van de 8.000 a 9.000 guerillastrijders aan het afnemen was en dat zij nog slechts sporadische aanvallen uitvoerden op geïsoleerde regeringsposten in afgelegen gebieden.

Op 21 dec. 1976 hadden regeringstroepen. met steun van luchtmacht en artillerie. een offensief gelanceerd in de zuidelijke provincie Surat Thani. Op 12 jan. 1977 werd gemeld dat bij dit offensief minstens 70 guerrillastrijders waren gedood en dat 60 zich hadden overgegeven dan wel gevangen waren genomen. Maar de guerrillastrijders bleven actief in Surat Thani en op 27 febr. werd zowel voor deze provincie als voor de provincie Nakhon Si Thammarat een nachtelijk uitgaansverbod afgekondigd, nadat negen militairen door landmijnen of in hinderlagen gewond waren geraakt. Bij een operatie in Nakhon Si Thammarat in de tweede week van maart 1977 zouden ca. 50 guerrillastrijders zijn gedood.

In het noorden werden 22 militairen gedood, toen zij op 25 dec. 1976 in de provincie Nan in een hinderlaag vielen. In de provincie Chiang Rai werden 29 dorpsbewoners gedood, toen zij bij hun terugkeer van een para-militaire opleiding met hun konvooi op 3 maart in een hinderlaag raakten.
Op 5 mei 1977 kreeg de bevolking van ca. 50 dorpen in zes van de noordoostelijke provincies opdracht hun huizen voor minstens een half jaar te verlaten t.b.v. de instelling van ,,vrije vuurzones".

Vorming *coördinatiecomité* linkse partijen

Na de staatsgreep van okt. 1976 gingen de gematigde linkse partijen een alliantie aan met de communisten. Vele studenten zochten een toevlucht bij de guerrillastrijders om aan arrestatie te ontkomen en in mei 1977 raamde een lid van het Centrale Comité van de Socialistische Partij, Naporn Suwanbhanich, dat minstens 4.500 studenten waren verdwenen om een politieke en militaire opleiding van de communisten te ontvangen.
De Socialistische Partij en het Verenigde Socialistische Front hadden resp. op 14 okt. 1976 en 10 febr. 1977 aangekondigd een gewapende strijd te zullen voeren. Tijdens een conferentie van 26-28 sept. kwamen beide partijen overeen een ,,comité voor de coördinatie van patriottische en democratie-lievende krachten" (CCPDF) te vormen met de Communistische Partij voor een revolutionaire strijd tegen de regering. Van dit comité maakten o.a. deel uit Udom Sisuwan (eerste secretaris van de CP) als voorzitter; Bunyen Wothong (voormalig socialistisch parlementslid) als vice-voorzitter; Chamni Sakdiset (voormalig socialistisch parlementslid), Thirayut Bunmi (oud-leider van het Nationale Studenten Centrum), Si Inthapanti (woordvoerder van de regeringen van Kukri en Seni Pramoj), Thoetphum Chaidi (vakbondsleider) en Sithon Yotkantha (boerenleider).

Gezamenlijke operaties tegen Maleisische guerrillastrijders

Tijdens een bijeenkomst van de algemene grenscommissie van Thailand en Maleisië op 10 nov. 1976 te Pulau (Penang) werd besloten om gezamenlijke operaties te organiseren tegen de ca. 3.000 Maleisische communistische guerrillastrijders, die in het uiterste zuiden van Thailand opereerden.
Op 29 nov. 1976 kwamen de premiers van beide landen te Penang in beginsel overeen een nieuw grenspact te tekenen t.b.v. een gezamenlijke actie tegen de ,,terroristen".
Op 14 jan. 1977 trokken ca. 2.000 Maleisische militairen Thailand binnen voor gezamenlijke operaties met het Thailandse leger in het district Sadao in de provincie Songkhla, waar 350 a 400 guerrillastrijders actief waren. Dit was de eerste gelegenheid waarbij Maleisische troepen het grondgebied van Thailand mochten betreden. Wel was 400 man Maleisische paramilitaire grenspolitie van 1964 tot juni 1976 gelegerd in het Thailandse district Betong, maar die eenheid was na een geschil tussen Maleisië en Thailand op 6 juni 1976 teruggetrokken (pag. 6591213-1976).

Tijdens de gezamenlijke militaire operatie, die op 6 febr. 1977 werd besloten met de terugtrekking van de Maleisische troepen, vond nagenoeg geen contact met de guerrillastrijders plaats. Door artilleriebeschietingen zouden 25 guerrillastrijders zijn gedood en 17 gewond, terwijl de verwoesting van negen guerrillakampen werd gemeld.

Op 4 maart werd in Bangkok een herzien grensakkoord tussen Thailand en Maleisië getekend in aanwezigheid van de beide premiers.

Dit akkoord voorzag in drie soorten operaties tegen de guerrillastrijders: 1) gecombineerde operaties van de veiligheidstroepen van beide landen; 2) gecoordineerde operaties van troepen van beide landen tegen doelen op elkaars grondgebied. waarbij de grens voor een beperkte periode mocht worden overschreden; en 3) eenzijdige operaties van de troepen van een van beide landen op hun eigen grondgebied.
Bij achtervolging van de vijand mochten troepen de grens alleen overschrijden na een overeenkomst over de duur en het bereik van de grensoverschrijdende operatie. Aan weerszijden van de grens zou een hoofdkwartier voor de gecombineerde ,,task force" worden gevestigd. De instelling werd overeengekomen van een algemene grenscommissie, elk met twee gezamenlijke voorzitters. Afgezien van de staf van de regionale grenscommissie zouden geen veiligheidstroepen van het ene land worden gelegerd in het andere. Troepen die aan een gezamenlijke operatie deelnamen moesten naar hun bases terugkeren.

Een tweede gecombineerde operatie in het district Sadao werd uitgevoerd van 14 maart tot 20 april 1977. Volgens de officiële resultaten werden acht permanente guerrillakampen en 10 tijdelijke kampen verwoest, waarbij minstens 20 guerrillastrijders werden gedood en 30 gewond. De verliezen van de Thailandse troepen werden gesteld op 2 doden en 29 gewonden; die van de Maleisische troepen op 2 doden en 11 gewonden. De guerrillaactiviteiten in het district Sadao duurden echter voort en op 21 juni werd

een deel daarvan tot open vuurzone verklaard.
Op 4 juli trokken Maleisische troepen Thailand binnen voor een gezamenlijk offensief in het Thailandse district Betong – een enclave in de Maleisische deelstaat Perak –, dat sinds 1961 effectief onder communistische controle had gestaan. Hoewel die operatie op 10 aug. werd beëindigd, werd de volgende dag meegedeeld dat een kleine eenheid van de gecombineerde strijdmacht in dit district gelegerd zou blijven.
Op 25 nov. werden guerrilla-activiteiten in het Betong-district gemeld en op 12 dec. werden twee kampen door de luchtmacht gebombardeerd.

Van 7-28 juli vond eveneens een gezamenlijke militaire operatie plaats in het district Waeng. Op 13 juli werd de verwoesting van een kamp gemeld, dat het hoofdkwartier zou zijn van de marxistisch-leninistische vleugel van de Maleisische Communistische Partij. Van de naar schatting 450 guerrillastrijders in het Waeng-district werden 8 gedood en 19 ernstig verwond.

Guerrilla-activiteiten 1978-'79. Scheuring in Communistische Partij

In 1978 voerden de guerrillastrijders o.l.v. de Communistische Partij van Thailand hun activiteiten op. Hun aantal werd toen geraamd op 9.000 a 14.000 echte guerrillastrijders plus 10.000 a 15.000 leden van de dorpsmilitiegroepen. The Guardian (10-8-1978) berichtte dat, volgens militaire bronnen, guerrillastrijders opereerden in 46 van de 72 provincies vergeleken met 35 in begin 1977, en dat ook een ondergrondse organisatie was opgericht in Bangkok, hoewel er tot dan toe niet sprake was van een stadsguerrilla.
Wel was op 24 juni 1977 op het vliegveld van Bangkok een tijdbom ontploft, waardoor 4 mensen gewond raakten. In een koffer was nog een tijdbom aangetroffen, maar die was op tijd onschadelijk gemaakt; in deze koffer werd ook literatuur gevonden van de Sabillillah-beweging (moslem-secessionisten), waarin onafhankelijkheid voor de vijf zuidelijke provincies van Thailand werd geëist, die overwegend door moslems worden bewoond. In de zuidelijke provincies zelf was de onrust onder de moslemgemeenschap na de incidenten in de provincie Pattani (nov.-dec. 1975) toegenomen. Op 7 aug. 1977 waren de ,,Thai Moslem Volksbevrijdingsstrijdkrachten" gevormd onder communistische leiding. Deze organisatie stond los van de separatistische Pattani Verenigde Bevrijdingsorganisatie (PULO), die verantwoordelijk werd geacht voor een aanslag op het koninklijk paar op 22 sept. 1977 en een bomexplosie in een trein op het Centraal Station van Bangkok op 31 maart 1978.
Maar in 1978 was de belangrijkste ontwikkeling de toename van de guerrilla-activiteiten langs de grens met Cambodja. waar ca, 1.500 guerrillastrijders zouden opereren vanuit minstens 15 bases op Cambodjaans grondgebied, met actieve steun van het Cambodjaanse leger. In deze sector voerden guerrillastrijders en Cambodjaanse troepen gezamenlijke aanvallen uit op dorpen, waarvan de bewoners naar kampen in Cambodja werden ontvoerd. In de periode van juni tot oktober 1978 vond 42% van alle guerrilla-incidentec in dit gebied plaats en die vergden meer dan de helft van de slachtoffers onder de burgerbevolking in heel Thailand.

Maar vanaf oktober 1978 trad een fundamentele wijziging in de toestand in door de toenemende spanning tussen Vietnam enerzijds en China en Cambodja anderzijds. Met het oog daarop probeerden zowel Vietnam als China hun betrekkingen met Thailand (en de andere ASEAN-landen) te verbeteren, wat gepaard ging met een sterke vermindering van hun hulp aan de guerrillastrijders in Thailand. Deze ondervonden tevens nadelige gevolgen van het groeiend conflict tussen Vietnam en het Khmer Rouge regime in Cambodja, dat uitliep op de Vietnamese inval in dit land in december 1978. Vanaf oktober 1978 namen de aanvallen vanover de Cambodjaanse grens in aantal en omvang af, omdat, naar werd aangenomen, Cambodjaanse troepen uit dit gebied werden verplaatst naar het grensgebied met Vietnam.

Na de omverwerping van het Khmer Rouge bewind van Pol Pot in januari 1979 onttrok China het grootste deel van zijn hulp aan de Thailandse opstandelingen ten behoeve van de guerrillastrijders van de Khmer Rouge. Toen Vietnamese troepen in westelijk en noordelijk Cambodja oprukten, moesten de opstandelingen zich op het grondgebied van Thailand terugtrekken.

Terwijl de Communistische Partij van Thailand aanvankelijk trachtte een neutrale positie tussen China en Vietnam in te nemen, veroorzaakten bovengenoemde ontwikkelingen een scheuring in het coördinatiecomité van socialisten en communisten (CCPDF). Een Thailandse regeringswoordvoerder verklaarde op 20 april 1979 dat er gevechten waren geleverd tussen de pro-Chinese en pro-Vietnamese facties binnen het CCPDF.
Terwijl de leiders van de CP – voor het mcrcndccl etnische Chinezen - over het algemeen pro-Chinees waren, namen vele van de socialisten, die zich in 1976 bij de guerrillastrijders hadden gevoegd, een pro-Vietnamese houding in.
Op 21 juni 1979 werd gemeld dat ca. 1.000 pro-Chinese communisten sinds maart uit Laos waren uitgewezen, terwijl verscheidene honderden leden van de pro-Vietnamese CCPDF-factie juist een veilig heenkomen naar Laos zochten, zoals Bunyen Wothong, Thongpak Phiangket en Thoetphum Chaidi.
De ,,Stem van het Volk van Thailand", de clandestiene zender van de CP die vanaf dec. 1963 - naar werd aangenomen - vanuit de Zuidchinese provincie Yunnan opereerde had aanvankelijk elk commentaar op de conflicten van Vietnam met Cambodja en China vermeden. Maar op 7 juni nam deze zender voor het eerst openlijk een pro-Chinese houding in, toen een artikel werd uitgezonden van de journalist Si Inthapanti, lid van het CCPDF, waarin Vietnam beschuldigd werd van het voorbereiden van een invasie in Thailand.

Si Inthapanti verlangde dat het hele Thailandse volk, met inbegrip van de opstandelingen, zich zou verenigen tegen Vietnamese ,,agressie". Soortgelijke radio-uitzendingen, waarin werd opgeroepen tot de vorming van ,,een breed nationaal verenigd front" tegen ,,de Vietnamese regionale hegemonisten en hun meesters, de Sowjet(russische) sociale imperialisten", duurden tot 10 juli, toen de ,,Stem van het Volk van Thailand" bekendmaakte dat het zijn uitzendingen m.i.v. de volgende dag tijdelijk zou opschorten. Voor dit besluit werd geen reden opgegeven; een Thailandse militaire woordvoerder stelde op 11 juli dat het om ,,een daad van de Chinese regering om Thailand ter wille te zijn" zou kunnen gaan.

Eveneens op 11 juli verwierp een woordvoerder van de Thailandse regering het aanbod tot samenwerking van de Communistische Partij, die z.i. slechts trachtte een conflict tussen Thailand en Vietnam teweeg te brengen uit louter eigenbelang. Buitenlandse waarnemers merkten op dat de propaganda van de pro-Chinese communisten veel leek op die van uiterst rechtse groeperingen, die eveneens oorlog met Vietnam verlangden.

De verdeeldheid in het linkse kamp en de vermindering van de buitenlandse hulp hadden tot gevolg dat velen onder de opstandelingen de strijd staakten; op 10 juli werd gemeld dat meer dan 500 guerrillastrijders zich in de voorgaande drie maanden zouden hebben overgegeven in de provincies Ubon en Si Sa Ket (bij de grens met Cambodja), waardoor slechts ca. 100 opstandelingen in dat gebied actief bleven.
Niettemin duurden de aanvallen op regeringstroepen voort, Op 30 mei 1979 werden 27 militairen in een hinderlaag gedood, terwijl bij 14 incidenten in de eerste week van juni 34 mensen omkwamen. Op 10 juli werden 7 politiemannen gedood toen een gepantserde spoorwegwagon, waarin voor ca. f 1 mln aan uit te betalen salarissen werd vervoerd, in een klein station op 600 km van Bangkok, werd overvallen.

Op 4 juli 1979 startten ruim 1.000 man regeringstroepen, met steun van artillerie en luchtmacht, een offensief in Chiang Rai, de noordelijkste provincie van Thailand. Op 3 aug. werd gemeld dat bij dit offensief minstens 100 guerrillastrijders waren gedood of gewond, terwijl de verliezen van de regeringstroepen 20 doden en 103 gewonden bedroegen. Op 25 aug. echter werden 35 militairen gedood bij een aanval op een door guerrillastrijders bezette heuvel.

In die fase was zowel de politieke gezindheid van de diverse guerrillagroeperingen als de houding van de Laotiaanse regering onduidelijk. Terwijl radio-Vientiane (Laos) de guerrillastrijders in de provincie Chang Rai kenschetste als ..de Thaise volksstrijdkrachten", verklaarde de gouverneur van de provincie Nong Khai (bij de grens met Laos) op 17 sept. dat een groot aantal guerrillastrijders na uitwijzing uit Laos gevangen was genomen ,,dankzij de vriendschappelijke betrekkingen tussen Thailand en Laos en hun samenwerking bij de uitwisseling van informatie".
De radio van Thailand bevestigde op 7 nov. eerdere berichten dat - volgens studenten die zich onlangs na terugkeer uit Laos aan de autoriteiten hadden overgegeven - in Laos een nieuwe Communistische Partij van Thailand was opgericht onder leiding van Thoetphum Caid en Bunyen Wothong, maar dat die partij inmiddels reeds was gesplitst in pro-Russische, pro-Chinese en niet-gebonden facties.
Degenen die trouw bleven aan de (oude) CPT hadden eerder, volgens Le *Monde* (28-7-'79) bericht dat de Vietnamezen alle mogelijke moeite hadden gedaan cellen te vormen onder de militanten van het CCPDF in Laos en om kaderleden en strijders van het goede pad af te brengen. Zij zouden daarin gedeeltelijk zijn geslaagd: verscheidene honderden guerrillastrijders zouden zich in Laos hebben teruggetrokken rond populaire leiders binnen de PCT om een nieuwe partij van de grond te krijgen. De meest geciteerde namen in dit verband waren die van Therdpoon Jaidee (oud-vakbondsleider). Thongpak Phiangket en Bunyen Wothong (voormalige parlementsleden uit Noordoost-Thailand), aldus Le Monde (28-7-'79). Maar nog op 8 okt. 1979 werd de vorming van een nieuwe CPT in Laos door de Laotiaanse ambassadeur in Thailand tegengesproken.

Op 30 nov. ontploften twee granaten op de binnenplaats van de Amerikaanse ambassade in Bangkok zonder veel schade aan te richten. Hoewel niemand de verantwoordelijkheid voor deze aanslag opeiste. werd aangenomen dat deze het werk was van leden van de moslem-minderheid en verband hield met de Amerikaans-Iraanse crisis.
Een lid van een parlementaire onderzoekscommissie, die kort te voren een bezoek had gebracht aan de zuidelijke provincies Yala, Pattani en Narathiwat (grenzend aan Maleisië), verklaarde op 4 dec. dat enkele islamitische regeringen de moslem-guerrillastrijders in deze provincies financierden. (Bij een handgranaataanslag in de provincie Yala waren in de nacht van 4 op 5 nov. 7 mensen gedood en 60 gewond.)

Guerrilla-activiteiten 1980. Relatie met Maleisië

In 1980 verslechterden de betrekkingen tussen Thailand en zijn communistische buurlanden. In juli kwam het tot grensgevechten met in Cambodja gelegerde Vietnamese militairen, waarbij in één week 22 Thailandse militairen werden gedood. In Cambodja zijn 23 van de 53 Vietnamese divisies gelegerd en van die 200.000 militairen zouden 100.000 man op een marsafstand van één uur van de grens met Thailand verwijderd zijn.
In mei 1980 werden in het grensgebied van Cambodja en Thailand 910.000 Cambodjanen verzorgd, die daar woonden of uit Cambodja kwamen, terwijl bovendien 150.000 Cambodjanen in zes vluchtelingenkampen van de VN in Thailand waren ondergebracht. (Zie een volgende aflevering.)

Inmiddels werden verdere guerrillaacties gemeld. Op 2 maart berichtte het voorlichtingsbureau van het Thailandse opperbevel dat drie incidenten met guerrillastrijders hadden plaatsgevonden in de periode van 21-24 febr.; verklaard werd dat het. ,,terrorisme onlangs schijnt te zijn toegenomen om diverse redenen, waarvan één is de coördinatie in de 'timing' van activiteiten tussen terroristen in plattelands- en stadsgebieden om die te doen samenvallen met economische en politieke moeilijkheden in de stadsgebieden".

Le Monde (9-2) schreef dat Thailand onlangs de terugtrekking buiten zijn grondgebied had geëist – en verkregen – van de eenheden van de Maleisische strijdkrachten, die sinds verscheidene jaren met het leger van Bangkok samenwerkten. Thailand zou volgens een welingelichte bron in Koeala Loempoer zijn toevlucht tot deze maatregel hebben genomen om zijn ongenoegen te uiten en om de Maleisische regering aan te sporen tot een grotere diplomatieke en militaire solidariteit binnen de ASEAN.
De regering van Hussein bin Onn had zich de laatste tijd onderscheiden door eigen initiatieven en voorstellen, die welwillend t.o.v. Vietnam waren. De recente reis naar Hanoi van Ahmad Rithauddeen (9-11 jan.), ontvangen in zijn hoedanigheid van Maleisische minister van buitenlandse zaken (na de weigering van de Vietnamezen hem te ontvangen als vertegenwoordiger van de ASEAN). leek voor velen een actie geschikt om de strategie van Hanoi te begunstigen. Des te meer droeg deze reis bij tot een slecht humeur in Bangkok, omdat Rithauddeen teruggekeerd was als overbrenger van een ernstige mondelinge waarschuwing van Vietnam aan het adres van Thailand, dat werd gesommeerd niet langer het Chinese spel te spelen en een eind te maken aan zijn steun aan het verzet van de Khmer Rouge.
Ook de gezamenlijke operaties van de Thailandse en Maleisische troepen hadden geenszins een eind gemaakt aan hun tegenstanders. In Thailand wende de openbare mening moeilijk aan de aanwezigheid op eigen bodem van het Maleisische leger, dat veeleer de neiging zou hebben het op een akkoordje te gooien, ja zelfs samen te werken met de separatisten uit het zuiden, dan hun afscheidingsactiviteiten te onderdrukken. Bangkok beschuldigde bij diverse gelegenheden bepaalde extremistische groeperingen en partijen van de Maleisische islam ervan het spel van de secessio-

nisten te spelen en hun hulp te verschaffen. Daarentegen lieten de Maleisiërs weten dat de Thailandse militairen en politiemannen zich dikwijls meer bezig hielden met de winsten die uit smokkel en grenshandel voortvloeiden dan met de anti-guerrillaoperaties. Op 31 jan. werd in de *New Straits Times* van Koeala Loempoer de beslissing van de Maleisische autoriteiten gepubliceerd door te gaan met het leggen van mijnen langs de grens om de smokkel en de wapenhandel vanuit Thailand te voorkomen.

Terwijl een groot deel van de gezamenlijke militaire operaties langs de Maleisisch-Thailandse grens gericht was tegen de communisten, verlangde Thailand volgens *The Times* (7-8) dat Maleisië ook moest helpen bij het onderdrukken van de moslem-irredentisten, die een autonome staat uit de drie zuidelijke provincies van Thailand wilden vormen en die een veilig toevluchtsoord op Maleisisch grondgebied hebben. Volgens Thailand bleef die Maleisische hulp uit, met als gevolg dat er een nogal formele relatie tussen Koeala Loempoer en Bangkok ontstond.

Over de ontevredenheid onder de moslems in de zuidelijke provincies van Thailand berichtte een *Reuter*-correspondent in *NRC/H'blad* (20-9) o.m.:

„. . . Onlangs hebben minister van binnenlandse zaken Pratuang Kiratibutr en een aantal vooraanstaande functionarissen twee dagen lang in de stad Hat Yai besprekingen gevoerd naar aanleiding van de ontwikkelingen in de zuidelijke provincies. Daarbij werd een belangrijke concessie aan de moslems gedaan. Er werd overeengekomen dat de islam op meer dan 700 scholen die door moslems worden bezocht mag worden onderwezen.

Het onderwijs was altijd een belangrijk punt van onenigheid met de moslems, die menen dat de regering heeft geprobeerd hen via het onderwijs in de voornamelijk boeddhistische samenleving te doen opgaan. Onlangs bereikte hun woede een hoogtepunt en staken moslem-rebellen zeven regeringsscholen in de provincie Narathiwat in brand.

Onder de 1,1 mln inwoners van de zuidelijke provincies Pattani, Yala en Narathiwat aan de grens met Maleisië vormen de moslems een overgrote meerderheid (80%). Ze vormen eveneens een meerderheid in de Satun, maar in tegenstelling tot de andere drie grensprovincies, die brandhaarden van guerrilla-activiteit zijn, is het in Satun betrekkelijk rustig. Uit een onlangs gepubliceerd onderzoek blijkt dat de moslems in de zuidelijke grensprovincies zich veelal identificeren met de Maleiers – de oorspronkelijke bevolking van Maleisië – met wie zij de islam. de taal en bovendien familiebanden gemeen hebben.

De gewapende moslem-groeperingen hebben niet alleen scholen in brand gestoken, maar ook functionarissen en burgers ontvoerd en beschermingsgeld geëist van winkeliers en eigenaars van plantages. Hoewel de lokale autoriteiten zich zorgen maken over de toenemende wetteloosheid in het zuiden van Thailand, omschrijven zij de gewapende moslems als bandieten zonder politiek doel. Een aantal moslem-groeperingen zegt daarentegen wel degelijk een politiek doel te hebben en volledige onafhankelijkheid van het Thaise bewind na te streven.

De functionarissen die in Hat Yai bijeen waren, toonden zich duidelijk verontrust over de situatie. Zij deden de aanbeveling om in Hat Yai Thailands eerste faculteit voor islamitische studies op te zetten. uni de moslems te stimuleren in eigen land te gaan studeren. Tot nog toe doen ze dat in het buitenland. waar ze volgens de autoriteiten met radicale ideeën in aanraking kunnen komen. Bovendien zullen er op grote schaal landbouwprojecten worden opgezet en water- en elektriciteitsvoorzieningen worden aangelegd om de ontwikkeling van de zuidelijke provincies op gelijke hoogte te brengen met die in de rest van het land. '

Volgens welingelichte bronnen werd tijdens de bijeenkomst ook besloten tot belangrijke bestuurlijke reorganisaties, waarbij functionarissen uit de zuidelijke provincies zullen worden overgeplaatst.

De moslems hebben lang en veel geklaagd over wanbeheer door corrupte functionarissen die zich niets aan de lokale problemen gelegen laten liggen. Daardoor is de bevolking vervreemd geraakt van de regering en wordt zij ertoe gedreven om de guerrillastrijders te steunen.

De moslemkwestie is inmiddels een gevoelig onderwerp geworden binnen de Thaise politiek en dreigt bovendien de betrekkingen met het buurland Maleisië aan te tasten. Zo werd Maleisië er onlangs van beschuldigd de moslem-separatisten in Thailand te steunen. Maleisië wees deze beschuldiging met kracht van de hand. Volgens Maleisische functionarissen probeert hun regering actief om de extremistische groeperingen in eigen land ervan te weerhouden zich met de Thaise separatisten in te laten.

Tot de separatistische groeperingen behoren de Verenigde Bevrijdings Organisatie van Pattani (PULO), de Barisan Nasional Prembasan Pattani en Barisan Revolusi Nasional. De PULO is de bekendste. De leider van deze organisatie, Che Long Ahmed, zei in een interview met het Thaise dagblad Rath in zijn schuilplaats in de bergen dat zijn groep een regering in ballingschap had gevormd en steun kreeg van .,een naburig moslem-land" en van Libië en andere Arabische landen.

Maar de hoofdcommissaris van politie van zuidelijk Thailand. generaal Amphorn Chitpatima, zei niet over aanwijzingen te beschikken dat deze beweringen op waarheid berusten. Hij voegde hieraan toe dat de gewapende moslems gemakkelijk naar Maleisië kunnen vluchten zodra de Thaise politie te dicht in de buurt kwam. Hij vergeleek de situatie met die in het noorden van Thailand, waar rebellen van etnische minderheidsgroeperingen naar Birma vluchten wanneer ze door Thaise troepen worden achtervolgd."

Op 30 okt. staken communisten een politiepost in zuidelijk Thailand in brand na die te hebben geplunderd; zij doodden vijf politiemannen en een jongen van 9 jaar, naar op 2 nov. te Koeala Loempoer werd gemeld.

Op 1 nov. spoorden militairen een groep van 16 communisten op en vijf van hen werden gedood bij een vuurgevecht in het district Kuandoon in de provincie Pathalung.

Hoewel premier Prem Tinsulanond onlangs stelde dat slechts 300 dorpen onder communistische invloed waren gebleven, meenden analisten van Thailandse en Westerse inlichtingen dat de opstandelingen nu in meer dan 50 van de 71 provincies van Thailand opereren, aldus *The Times* (23-9). Vanwege hun armoede worden de noordoostelijke provincies, die aan Cambodja en Laos grenzen, als de meest kwetsbare voor communistische invloed beschouwd. Het aantal gewapende opstandelingen zou waarschijnlijk niet meer dan 15.000 bedragen. maar zij zouden tienduizenden aanhangers onder de burgerbevolking hebben, vooral in het noordoosten, het noorden en het zuiden.

Volgens het opperbevel van de binnenlandse veiligheidsoperaties zouden regeringstroepen in de maand eindigend op 11 sept. 95 maal in gevechten met opstandelingen betrokken zijn geweest. De regeringstroepen zouden 30 opstandelingen hebben gedood en 15 van hun bolwerken hebben veroverd, incl. wapens en munitie, terwijl 181 andere opstandelingen zich zouden hebben overgegeven. Over eigen verliezen werd niet gesproken, maar eerder was bekendgemaakt dat in het eerste halfjaar van 1980 250 militairen, defensievrijwilligers en burgers door opstandelingen waren gedood. Per week zouden volgens *The Times* (23-9) 10 a 12 mensen in de voortdurende strijd tegen de communistische opstand omkomen.

Een granaataanslag op 25 okt. in de provincie Udon Thani in noordoostelijk Thailand vergde 10 doden en een vijftigtal gewonden.

THAILANDSE BEZOEKEN AAN CHINA

Op 28 juli arriveerde de Thailandse minister van buitenlandse zaken, Siddhi Sawetsila, in Peking, waar hij besprekingen voerde met zijn Chinese ambtgenoot Huang Hua over de situatie in Azië, bilaterale betrekkingen en andere kwesties van gemeenschappelijke zorg. Hun standpunten waren in vele kwesties identiek, aldus *Beijing Review* (11-8).

Huang Hua verklaarde dat de terugtrekking van alle buitenlandse troepen uit Cambodja en de oplossing door het Cambodjaanse volk van al zijn problemen zonder inmenging van buitenaf samen de enige correcte manier waren om de Cambodjaanse kwestie te regelen en de eerste voorwaarde vormden voor vermindering van de spanning in Zuidoost-Azië.

Van 27-30 okt. bracht premier Prem Tinsulanond een bezoek aan Peking.

Uitgevers: Keesing B.V. Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118. 1000 BC Amsterdam – Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B 2100, Deurne-Antwerpen, Keesinglaan 2-20.

OPTREDEN ISRAËL IN BEZET GEBIED

Het Israëlische hooggerechtshof heeft op 4 dec. de uitwijzing van twee Palestijnse burgemeesters rechtmatig verklaard, maar de Israëlische regering tegelijk aangeraden de maatregel in heroverweging te nemen.
De twee burgemeester, Fahd Kawasmeh van Hebron en Mohammed Milhem van Halhoel, waren al op 3 mei naar Libanon uitgewezen, nadat Palestijnse guerrillastrijders in Hebron op 2 mei zes joodse kolonisten hadden gedood. De Israëlische autoriteiten beschuldigden de burgemeesters ervan de Palestijnse bevolking door opruiende redevoeringen tegen Israël te hebben opgezet en zo de aanslag te hebben uitgelokt.
Op 19 aug. verwierp het hooggerechtshof het beroep van de burgemeesters tegen hun uitwijzing, maar het bepaalde tevens dat zij het recht hadden schriftelijk bij de militaire raad van beroep hun bezwaren tegen de uitwijzing kenbaar te maken. Als de burgemeesters schriftelijk toezegden de wetten van het militaire bestuur te eerbiedigen, zouden zij in een latere fase persoonlijk voor deze raad kunnen verschijnen.
Op 14 okt. keerden beide burgemeesters in Israël terug om persoonlijk aanwezig te kunnen zijn bij de behandeling van hun zaak voor de militaire raad van beroep. Zij werden gedetineerd in een gebouw bij de Allenbybrug. De militaire raad adviseerde echter de twee burgemeesters opnieuw uit te wijzen en de militaire gouverneur van de westelijke Jordaanoever nam dit advies op 20 okt. over.
De kwestie werd toen opnieuw voorgelegd aan het hooggerechtshof. Hoewel dit hof op 4 dec. tot de slotsom kwam dat de uitwijzing rechtmatig was. adviseerde het de regering de burgemeesters op de westelijke Jordaanoever te laten blijven ,.om hun een kans te geven".
Maar de regering bleek daartoe niet bereid en wees de twee burgemeesters op 5 dec. voor de tweede maal naar Libanon uit.

Hieronder volgt het begin van een overzicht van het optreden van de Israëlische regering in de bezette gebieden en daarmee samenhangende ontwikkelingen sinds begin 1979.

Nieuwe nederzettinaen:
Elon-Moreh

Op 11 april 1979 meldde radio-Israël dat de vorige dag tijdens het ministerberaad besloten was onmiddellijk te beginnen met de bouw van twee nieuwe nederzettingen in Samaria (westelijke Jordaanoever) en wel bij Nabloes en Shilo De nederzetting bij Nabloes zou een stedelijk karakter krijgen
Het was de eerste maal sinds de ondertekening van het vredesverdiag met Egypte (pag 193 '79) dat Israël de stichting van nieuwe nederzettingen in bezet gebied aankondigde De voortzetting van de nederzettingspolitiek was volgens premier Begin . in het belang van onze veiligheid"

Op 19 april maakte de Israëlische minister van landbouw, Sharon. die optreedt als voorzitter van de ministeriële nederzettingscommissie, tijdens een bezoek aan de stad Katzir op de Golanhoogvlakte bekend dat Israël had besloten twee nieuwe nederzettingen op die hoogvlakte te stichten.
Op 18 mei deelde M. Drobles, mededirecteur van het vestigingsdepartement van „Jewish Agency", te Jeruzalem mee dat bij premier Begin een plan was ingediend voor de bouw van 50 nieuwe joodse nederzettingen op de bezette westelijke Jordaanoever in de komende vijf jaar; de joodse kolonistenbevolking zou in die periode van 15.000 tot 145.000 personen moeten toenemen. Voor 1979 voorzag het plan in de bouw van 10 nieuwe nederzettingen op de westelijke Jordaanoever, 5 op de Golanhoogvlakte en 5 in de Gazastrook. Volgens Drobles had Israël sinds 1967 in de bezette gebieden 104 nederzettingen gebouwd, waarvan 37 in de voorgaande twee jaar onder het bewind van de regering-Begin. Hij deed een beroep op de regering ruim £ 100 mln per jaar voor deze projecten uit te trekken.
Op 3 juni besloot het Israëlische kabinet met 8 tegen 5 stemmen oni bij de stad Nabloes de nederzetting Elon-Moreh te stichten: tot de tegenstemmers behoorden vice-premier Yadin en de ministers Dayan en Weizman.

De nederzetting zou volgens de NZZ (6-6-'79) Elon-Moreh worden genoemd. zoals het tijdens het bewind van de Arbeiderspartij aanvankelijk illegaal gestichte en door de regering-Begin tenslotte gelegaliseerde woonwagendorp, dat in het begin als „Kaddoem" veel publiciteit had gekregen. (Zie pag. 352-1977)

Op 7 juni 's morgens kregen enkele Palestijnse dorpshoofden bij Nabloes te horen dat om veiligheidsredenen bijna 80 ha privégrond in beslag werd genomen. Direct daarna werd de als een geheime militaire operatie geplande stichting van Elon-Moreh onder supervisie van minister Ariel Sharon door kolonisten van Goesh-Emoniem (het Blok der Getrouwen) en militairen uitgevoerd. De spoedoperatie had kennelijk ten doel te voorkomen dat de Palestijnse landeigenaren via een gerechtelijke procedure de stichting van de nederzetting zouden weten op te houden.

Na hun uitwijzing door Israël hielden burgemeester Fahd Kawasmeh van Hebron, burgemeester Mohammed Milhem van Halhoel en kadi Rajab Tamini uit Hebron (v.r.n.l.) op 3 mei een persconferentie in Beiroet.

Weekblad 49ste jaargang No. 2566. pag. 31871-31886

Het in beslag nemen van privéland is in strijd met de regeringspolitiek dat nederzettingen uitsluitend op Jordaanse staatsgronden in bezet gebied worden gesticht. Op 15 maart besliste het hooggerechtshof echter in een analoog geïa!, de stichting van de nederzetting Beit-el bij Ramallah, dat de staat Israël is gerechtigd om veiligheidsredenen joodse nederzettingen in bezet gebied op in beslag te nemen privégronden op te zetten. De landeigenaren behouden hun rechten op het land, maar kunnen er geen gebruik van maken.
Op 10 juni brak in Nabloes een winkel- en schoolstaking uit tegen de stichting van Elon-Moreh. Het leger verklaarde de stad tot gesloten gebied, verbood de toegang aan journalisten en brak de staking.
Diezelfde dag besloot de verantwoordelijke Israëlische instantie de bouw van Elon-Moreh te versnellen. In eerste instantie werd I£ 50 mln uitgetrokken. Niet alleen zouden tijdelijke woningen worden gebouwd, maar er zou ook een begin worden gemaakt met de bouw van 300 permanente woon-eenheden.
Op de vestigingsplaats hadden al op 9 juni ca. 4.000 Israëliërs aan een door de Vrede Nu-beweging georganiseerde protestdemonstratie deelgenomen. Meer dan 100 van de demonstranten bleven achter om te voorkomen dat bulldozers naar de bouwplaats op een heuveltop werden gebracht. Op 10 juni waarschuwde minister Weizman deze demonstranten dat de regeringsbeslissing onherroepelijk was.

Op 13 juni vond in de Knesset een roerig debat over Elon-Moreh plaats, waarbij vooral minister Sharon in conflict kwam met de tegenstanders van de vestiging.
Verzet werd ook aangetekend door Amerikaanse joodse leiders, de Amerikaanse regering, de EG en Egypte, die de vestiging ,,schadelijk voor het vredesproces'' achtten.

Op 16 juni 's avonds bracht de Vrede Nu-beweging in Tel Aviv 30.000 a 40.000 mensen op de been tegen de nederzettingspolitiek van de regering-Begin. Diverse sprekers verlangden het aftreden van Begin en hekelden de ,,onderdrukking van het Palestijnse volk''.
Op 17 juni brak het verzet in Nabloes zich baan. De in 1976 gekozen burgemeester Bassam Shaka negeerde de order van het militaire bestuur zich van het organiseren van protestdemonstraties te onthouden. De winkels gingen in dit bolwerk van Palestijns nationalisme dicht. Zo'n 2000 Palestijnen trokken, ,,Allah is groot'' en pro-PLO-leuzen roepend, naar het gebouw van het militaire bestuur. De demonstranten werden door het leger met traangas en schoten in de lucht tegengehouden en verspreid. Tijdens de schermutselingen tussen demonstranten en anti-oproereenheden van het leger vielen aan beide zijden twee lichtgewonden. Met het openbreken van de sloten van winkels werd de winkelsluiting door het leger gebroken.
Inmiddels waren 17 Arabieren uit het dorp Rujeib bij Nabloes in beroep gegaan bij het hooggerechtshof tegen de inbeslagname van hun land t.b.v. de bouw van Elon-Moreh.

Op 18 juni begonnen de voorbereidende werkzaamheden voor de bouw van de joodse nederzetting Karnei Shomron 2 (17 km ten westen van Nabloes), welke werd voorgesteld als een uitbreiding van de op 2 km verwijderde vestiging Karnei Shomron 1, welke enkele maanden eerder door Goesh Emoniem was gebouwd. Een woordvoerder van het Israelische ministerie van landbouw zei dat het betrokken gebied staatsgrond was.

Hooggerechtshof gelast opschorting bouw Elon-Moreh

Op 20 juni gelastte het Israëlische hooggerechtshof de regering de bouw van de nederzetting Elon-Moreh tot nader order te staken. Bovendien zou de regering binnen een maand voor het hooggerechtshof moeten uitleggen waarom zij aan deze nederzetting vasthield.
Rechter Moshe Landau merkte op dat het door de staat gehanteerde veiligheidsargument ter rechtvaardiging van de nederzetting niet eerlijk was. Zeer scherpe kritiek had deze rechter op de stafchef, generaal Eytan, omdat deze had volstaan de veiligheidsargumenten in een gewone brief aan het hooggerechtshof voor te leggen. Landau zei ontsteld te zijn dat het hooggerechtshof geen beëdigde verklaring van generaal Eytan was voorgelegd.
Hij zei begrip te hebben voor de woede van de Arabische aanklagers over de manier waarop hun land in beslag was genomen. Volgens rechter Landau dient de landeigenaar voor en niet na van de inbeslagneming van zijn land op de hoogte te worden gesteld. Hij merkte op dat dit aspect van de zaak grondig moet worden uitgezocht.
Minister van defensie Weizman had geweigerd voor de rechtbank te getuigen dat Elon-Moreh om veiligheidsredenen was gesticht. Eytan had zich echter hiertoe bereid verklaard na overleg met premier Begin, maar volgens zeer sterke geruchten had Weizman Eytan belet Elon-Moreh in een beëdigde verklaring als militaire noodzaak te verdedigen.
De voormalige stafchef, Haim Bar Lev, inmiddels secretaris-generaal van de Arbeiderspartij, stelde in een schriftelijke verklaring aan het hooggerechtshof dat Elon-Moreh geen veiligheidsfuncties vervult en in tijd van oorlog zelfs een lastpost is. Het uitgangspunt van zijn partij was dat joodse nederzettingen in dichtbevolkte Palestijnse gebieden in Judea en Samaria om politieke en militaire redenen niet wenselijk zijn.

De Israëlische minister van defensie, Weizman, gaf het militaire bestuur op 1 juli opdracht de voorbereidingen voor processen tegen notabelen uit Nabloes te staken. Plannen om de burgemeester en andere vooraanstaande figuren voor de militaire rechtbank te brengen wegens de protestdemonstratie tegen Elon-Moreh waren toen reeds in een vergevorderd stadium.
Wel werden tegen de stad Nabloes enkele strafmaatregelen getroffen. Zo mocht slechts een beperkt aantal bezoekers uit Arabische landen in de zomer familieleden in Nabloes bezoeken; de in- en uitvoer via de bruggen over de Jordaan werd beperkt; en burgemeester Shaka en andere notabelen kregen een uitreisverbod opgelegd.
Op 24 juli vaardigde het Israëlische hooggerechtshof een voorlopige beschikking uit tegen de voorbereidende werkzaamheden t.b.v. de bouw van de joodse nederzetting Efrat tussen Bethlehem en Hebron. Arabische boeren hadden een klacht ingediend, dat Israëlische militairen 8 ha bouwland voor de geplande nederzetting hadden opgemeten.
De volgende dag hief het hooggerechtshof een voorlopige beschikking uit mei tegen de bouw van een joodse nederzetting bij Modiin in de buurt van Ramallah weer op en daarmee werd de vestiging van de nederzetting Matityahu toegestaan. Het hof sloot zich aan bij het argument van het militaire bestuur dat de nederzetting voor de verdediging van het gebied rond het nabijgelegen vliegveld Ben Goerion noodzakelijk was.
Op 26 juli werden de werkzaamheden t.b.v. Matityahu hervat, aldus Matityahu Drobles, de medevoorzitter van het vestigingsdepartement van ,,Jewish Agency''. Hij stelde toen eveneens voor een ring van 16 joodse nederzettingen rondom Nabloes aan te leggen.

Drie van die nederzettingen bestonden reeds en Elon-Moreh zou de vierde moeten zijn.

Joodse bezettingsactie en intimidatie in *Hebron*

Tegenstanders van de stichting van Elon-Moreh meenden dat de les van de stichting (in 1968) van de joodse wijk Kiryat Arba, aan de rand van de Palestijnse stad Hebron, moest worden getrokken. Daar wonen inmiddels ca, 4.000 joden, van wie de meerderheid lid is van Goesh Emoniem. De laatste jaren waren er talrijke incidenten tussen de bewoners van Kiryat Arba en die van Hebron, vooral rond de heilige plaatsen. Steeds meer eisten de joodse kolonisten het recht op zich in het centrum van de Arabische stad te vestigen, waar tot de pogrom van 1929 een belangrijke joodse gemeenschap woonde.

In NRC/H'blad (21-6-'79) zei de in 1976 gekozen burgemeester van Hebron, Fahd Kawasmeh, over de gebeurtenissen van de voorgaande paar maanden: ,,Nadat het Israëlische hooggerechtshof op 28 maart had verboden dat een stuk Arabisch land bij Kiryat Arba door het leger werd omheind en voor joods gebruik in beslag werd genomen. werden de wijnstokken op dat stuk land in de daaropvolgende nachten gekapt door de mensen van Kiryat Arba".
Het hooggerechtshof had geen geldige reden gezien om de Palestijnse eigenaars het gebruik van dit land te ontzeggen, toen minister van defensie Weizman weigerde een verklaring te ondertekenen dat de betrokken heuvel nodig was voor Israëls veiligheid.

Een inwoonster van Kiryat Arba gaf tegenover een redacteur van *NRC/H'blad* (21-6-79) de volgende visie op de ontwikkelingen: ,,De regering van Golda Meir beloofde al in 1972 om van Kiryat Arba en omgeving een Joodse stad te maken van 60.000 inwoners. Daarom werden de omringende heuvels afgeheind voor de toekomstige uitbreiding van Kiryat Arba. Alles wat de Arabieren er sinds die tijd hebben neergezet, is dus illegaal. Op die heuvel daar zie je dertien Arabische huizen; in 1972 stonden er nog maar twee. Ze hebben ook wijngaarden aangelegd om de bouw van Joodse huizen tegen te gaan. En vlak tegen ons fabriekseterrein aan hebben ze een moskee gebouwd met geld uit Koeweit. De burgemeester van Hebron vertelde twee jaar geleden heel openlijk dat die moskee verdere uitbreiding van Kiryat Arba moest tegenhouden".

Op *26* april 1979 bezetten enkele tientallen joodse vrouwen uit Kityat Arba het oude joodse Hadassah-ziekenhuis in Hebron om de joodse aanwezigheid in deze stad nieuw leven in te blazen. Aanvankelijk veroordeelde premier Begin de bezettingsactie, maar op **22** juni werd gemeld dat het militaire bestuur het ,,beleg" om het ziekenhuis had opgeheven en dat er van ontruiming van het gebouw geen sprake meer was.
Inmiddels hadden ,,onbekenden" in de nacht van 26 op 27 mei een reeks agressiedaden gepleegd tegen Arabieren in het centrum van Hebron. Zij waren door Arabieren bewoonde huizen in de oude joodse wijk binnengedrongen; zij vernielden meubilair en molesteerden de bewoners. Op 3 juni arresteerde de politie zes verdachten, aanhangers van rabbijn Meir Kahane.
Op 19 juni werd op het gemeentehuis van Hebron een vergadering belegd om de toestand te bespreken, maar het militaire bestuur liet weten dat het deze bijeenkomst zou verhinderen. De toegang tot de stad werd verboden voor journalisten en genodigden; Mohammed Milhem, de burgemeester van het nabijgelegen Halhoel. werd door de gewapende adjudant van de gouverneur uit de raadszaal verwijderd.

De *universiteit* van *Bir Zeit*

Na het verbranden van de Israëlische vlag en het hijsen van de Palestijnse vlag door demonstrerende studenten sloot het Israëlische militaire bestuur op 3 mei 1979 de universiteit bij Bethlehem voor de duur van vier dagen. Het gebouw werd door militairen omsingeld, nadat militaire en civiele voertuigen met stenen waren bekogeld. Tientallen studenten werden voor ondervraging aangehouden.
Ook de universiteit van Bir Zeit bij Ramallah werd na felle anti-Israëlische demonstraties tot nader order door het militaire bestuur gesloten.

De Bir Zeit-universiteit telt 1300 studenten en heeft een academische staf die voor een belangrijk deel in de Verenigde Staten is opgeleid. Voor de Israëlische verovering van de Westelijke Jordaanoever in 1967 was Bir Zeit een afdeling van de Amerikaanse universiteit in Beiroet. Sindsdien heeft de universiteit een snelle groei doorgemaakt. In 1978 werden duizenden aanvragen wegens plaatsgebrek afgewezen.
De militaire autoriteiten beschouwen de universiteit van Bir Zeit als de hogeschool van het Palestijns nationalisme in bezet gebied. Studenten van deze universiteit werden er regelmatig door het militaire bestuur van beschuldigd aan te zetten tot anti-Israelische activiteiten en ophitserij tegen de bezetting.
Gearresteerde studenten hebben zich onder andere beklaagd in Israelische gevangenissen te zijn gemarteld.

Op 3 mei erkende het Hooggerechtshof de bevoegdheid van het militaire bestuur om een student van Bir Zeit, die vier maanden geleden wegens anti-Israëlische activiteiten werd gearresteerd, over de grens met Libanon te zetten. Het beroep van de student Riad Aboe Awad tegen de beslissing werd door het Hooggerechtshof afgewezen.
Op 1 juli gelastte minister minister van defensie Weizman de universiteit van Bir Zeit te heropenen.

Verdere *ontwikkelingen* m.b.t. nederzettingen

Op 19 aug. 1979 bezetten ca. 140 leden van de joodse nederzetting Kedumin een heuveltop in de buurt om hun te beperkt geworden agglomeratie uit te breiden. Zij werden de volgende dag door Israëlische militairen verjaagd.
Op 29 aug. meldde de *Financial* Times dat Israël van plan was op korte termijn nog twee nederzettingen in de Gazastrook te bouwen. De bedoeling was een bufferzone in de zuidelijke punt van de Gazastrook te creëren om de traditionele invalsroute vanuit de Sinaï te blokkeren. Op 7 sept. werd bekendgemaakt dat in de voorgaande twee weken 70 Palestijnen in de Gazastrook waren gedetineerd en dat nog meer arrestaties konden worden verwacht.
Hoogspanning tussen vice-premier Yadin en minister van landbouw Sharon over de nederzettingspolitiek brachten het Israëlische kabinet op 9 sept. aan de rand van een crisis.

Yadin en twee ministers van zijn Democratische Beweging weigerden aan de wekelijkse kabinetszitting deel te nemen, indien de beslissing van het interministeriële ad hoc comité, genomen in zijn afwezigheid op 22 aug., om vier nieuwe nederzettingen op de westelijke Jordaanoever te stichten niet zou worden herzien. Onder druk van dit dreigement stemde premier Begin erin toe deze kwestie op 9 sept. in de regering te brengen. Besloten werd het geschil aan de parlementscommissie voor buitenlandse zaken en defensie voor te leggen.
Yadin beschuldigde Sharon ervan de regering te hebben voorgehouden dat het er slechts om ging bestaande nederzettingen uit te breiden, terwijl het in werkelijkheid de stichting van nieuwe nederzettingen betrof.

In een toelichting schreef NRC/H'blad (10-9-'79)o.a.:
„ . . . Yadin is voorts van mening dat de voortdurende berichten uit Jeruzalem over de stichting van nieuwe nederzettingen in bezet gebied tijdens het overleg over de Palestijnse bestuursautonomie de geloofwaardigheid van de regering Begin in de Westelijke wereld ten gunste van de PLO-positie aantast. Minister van buitenlandse zaken Dayan, die dagelijks de bezorgde rapporten van Israëls ambassadeurs voor zich krijgt, deelt deze opvatting volledig. Dayan zou graag zien dat de regering in een klap haar nederzettingsprogramma ontvouwt, zodat de golf van internationale kritiek slechts eenmaal hoeft te worden geïncasseerd en daarna in alle rust de stichting van nederzettingen kan worden voortgezet. Om organisatorische en budgettaire redenen heeft de regering deze totale nederzettingsconceptie nog niet op de regeringstafel gelegd. (. . .)
De verbale excessen over de nederzettingspolitiek kunnen niet meer verbloemen dat het met de bestaande nederzettingen in bezet gebied in het algemeen niet goed gaat. De 25 nederzettingen in de Jordaan-vallei kampen met financiële, sociale en structurele moeilijkheden. Er is sprake van grote financiële tekorten, verloop en het mislukken van landbouwprojecten als gevolg van gebrek aan water en mankracht. Vrijwel alle door de regering-Begin gestichte nederzettingen in Judea en Samaria staan ook niet op eigen benen.

Tegen deze stand van zaken heeft professor Weitz, een van de nederzettingskopstukken in het Joodse Agentschap, gewaarschuwd. Volgens hem moet om politieke en veiligheidsoverwegingen alles op alles worden gezet om de bedreigde nederzettingen in de Jordaanvallei door de huidige crisis te trekken. Gebeurt dat niet dan voorziet hij een situatie waarin Israël op aen duur geen enkele nederzetting op de Westelijke Jordaanoever overhoudt, omdat zijns inziens de vestigingen in dicht bevolkte Palestijnse gebieden niet levensvatbaar zijn.
Levensvatbaarheid is echter voor minister Sharon geen criterium. Want nog steeds investeert hij miljoenen guldens in nederzettingen in de Sinaï-woestijn die krachtens het vredesverdrag binnen drie jaar onder Egyptische soevereiniteit komen. In Pithat Rafiah verrijzen in nederzettingen nog steeds kostbare broeikassen en woningen. Minister Sharon rechtvaardigt deze politiek met het argument dat de kolonisten tot het moment van ontruiming een normaal leven moeten kunnen leiden en daarom recht hebben op overheidssteun."

Op 13 sept. 's avonds verbrak een groep kolonisten uit Kiryat Arba de hekken om de wijk. Zij zetten twee tenten op een nieuwe vestigingsplaats op particuliere grond als eerste aanzet tot uitbreiding van hun wijk. Toen zij aan de oproep van het militaire bestuur om het terrein te verlaten geen gehoor gaven, werden zij door Israëlische militairen verdreven. Daarbij raakte een soldaat ernstig gewond, terwijl drie kolonisten lichtere verwondingen opliepen.

Regeringsbesluzt tot toestemming landaankoop

Op 16 sept besloot de Israëlische regering unaniem het sinds juni 1967 geldende verbod voor Israëliërs om land in de bezette gebieden (Westelijke Jordaanoever en Gazastrook) te kopen op te heffen. Dat betekende dat ook Israëlische particulieren in staat werden gesteld daar grond te kopen.

De secretaris van de regering Naor. lichtte het regeringsbesluit in de volgende bewoordingen toe: ,,Tot nu toe werden joden en Israeliers gediscrimineerd. Zij konden overal ter wereld land kopen, maar niet in Judea, Samaria en Gaza. Daar werd hun dit verboden. uitsluitend en alleen omdat zij joden en Israëliers waren. Inwoners in bezet gebied die de Jordaanse nationaliteit hebben, kunnen echter geen land in Israël kopen, omdat Jordanie. zoals Naor uitlegde, in staat van oorlog met Israël verkeert.
Maar Egyptenaren zijn thans wel gerechtigd land in bezet gebied te kopen. Het militaire bestuur houdt echter vast aan de stelregel dat Israëliërs zich maximaal 48 uur in bezet gebied mogen ophouden (deze regel geldt niet voor de kolonisten).
Daardoor kon volgens Naors uitleg eventueel door Israëliërs te kopen land niet worden gebruikt voor het stichten van nederzettingen.

Volgens de burgemeester van Bethlehem. Elias Freij. betekende dit besluit een doodsteek voor de Palestijnse bestuursautonomie. Het Amerikaanse State Department veroordeelde het besluit als ,,strijdig met de geest van het vredesproces". Voorts werd o.a. kritiek geleverd door secretarisgeneraal Waldheim van de VN en premier Khalil van Egypte alsmede door burgemeester Bassam Shaka van Nabloes en andere Palestijnse burgemeesters.
Een door de PLO opgeëiste bomaanslag in het centrum van West-Jeruzalem vergde op 19 sept. één dode en bijna 50 gewonden. Het was de ernstigste aanslag in die stad sinds begin 1979; diverse aanslagen hadden zich reeds voorgedaan in Tel Aviv en Jaffa.
Op 21 sept. ging rabbijn Meir Kahane voor **3%** maand de gevangenis in, omdat hij opnieuw een verbod van de militaire gouverneur had genegeerd om Hebron te betreden. Hij was enkele weken eerder door een militaire rechtbank wegens ordeverstoring veroordeeld.

In de loop van 4 okt. doorbraken kolonisten uit Ofra bij Ramallah de omheining van de nederzetting om een naburig stuk Arabische privégrond te bezetten. Het leger greep daarop in. waarna de kolonisten zonder incidenten het terrein ontruimden. Een soortgelijke ontwikkeling werd uit Tekoa gemeld.
De kolonisten, voornamelijk van Goesh Emoniem, hadden het heft in eigen handen genomen. nadat het kabinet op 3 okt. een besluit over het door minister Sharon ingediende voorstel om onmiddellijk onbewerkte Arabische privégrond voor zeven nederzettingen op de westelijke Jordaanoever aan te kopen had uitgesteld.

In de nacht van 10 op 11 okt. maakte het Israëlische leger een einde aan de illigale uitbreiding van de Goesh-Emoniem-nederzetting Kedumim tussen Ramallah en Nabloes. waarmee op 9 okt. was begonnen.

Op 14 okt werd in het Israelische kabinet een compromis bereikt Unaniem werd besloten voor de uitbreiding van zes nederzettingen op de westelijke Jordaanoever 450 ha grond te onteigenen. maar alleen staatsgrond, d w z Jordaanse kroondomeinen en-land waarvan het eigendomsrecht volgens het kadaster niet vaststaat Tevens werd besloten bij Bethlehem een nieuwe joodse stad Efrat te bouwen Het kabinet zag er dus (voorlopig) van af Arabische privégrond voor nederzettingsdoeleinden te gebruiken Daarom zou een nederzetting, Beit Horon, zelfs wegens gebrek aan staatsgrond moeten worden verplaatst

Goesh Emoniem, dat voor de vestiging van minstens 100.000 joden op de westelijke Jordaanoever de onteigening van enkele tienduizenden ha verlangde (,.voordat de Palestijnse bestuursautonomie een dergelijke nationale oplossing onmogelijk maakt, aldus rabbijn Levinger), voerde in de nacht van 14 op 15 okt. een perfect geplande actie uit. Honderden kolonisten vestigden 30 a 40 voorposten op Arabisch gebied. Nadat het grootste deel daarvan door het Israëlische leger was opgeruimd. staakte Goesh Emoniem de actie aan het eind van 16 okt.; bericht werd dat 21 kolonisten voor een militaire rechtbank zouden moeten verschijnen.

Israëlische militairen slopen ,.wilde nederzettingen" van de Goesh Emoniem op de Westelijke Jordaanoever bij Kedumin (15 okt. 1979).

Hooggerechtshof gelast ontmanteling Elon-Moreh

Op 22 okt gelastte het hooggerechtshof te Jeruzalem unaniem de regering de nederzetting Elon-Moreh bij Nabloes binnen een maand te ontmantelen Het hof concludeerde dat er geen enkel verband bestond tussen de onteigening van Arabische privégrond voor Elon-Moreh en Israëls defensiebehoefte Dezelfde dag liet Goesh Emoniem weten de nederzetting onder geen enkele voorwaarde te zullen ontruimen Regeringswoordvoerder Arie Naor verklaarde dat het kabinet ter wille van de rechtsorde en de democratie de uitspraak van het hooggerechtshof zou respecteren
Na een stormachtig debat besloot het kabinet de ontruiming van Elon-Moreh te gelasten. terwijl de defensiecommissie opdracht kreeg uit te kijken naar een andere vestigingsplaats voor de ongeveer 100 bewoneis van de nederzetting

Arrestatie burgemeester Nabloes. Uitwijzingsbevel ingetrokken

Op 8 nov. besloot premier Begin de burgemeester van Nabloes. Bassam Shaka. te ontslaan en uit te wijzen. Maar het hooggerechtshof verbood de uitwijzing op verzoek van Shaka's echtgenote, totdat minister van defensie Weizinan dit besluit voor het hof nader zou hebben toegelicht.
Shaka werd ervan beschuldigd op 6 nov. tijdens een gesprek in besloten kring met generaal Danny Matt. de coördinator voor de bezette gebieden. de Palestijnse aanslag van maart 1978 op een bus op de kustweg van Tel Aviv te hebben gerechtvaardigd. Deze aanslag vergde 34 doden en 72 gewonden (pag. 806/2-'79).
Volgens de versie van een getuige. kolonel Tsadok Karim, zou het gesprek als volgt zijn verlopen:

Shaka. ..Deze mensen hebben hun actie uitgevoerd wegens de bezetting Zij willen hun onafhankelijkheid. Zelfs het internationale recht rechtvaardigt dat en erkent hen als krijgsgevangenen".
Matt: ..Een van hen gooide een kind in de vlammenzee (van de brandende autobus!. Rechtvaardigt u dat?"
Shaka: ,,Nee. ik rechtvaardig niet het werpen van een kind in het vuur, Dat is overdreven. maar ik was er niet bij. Ik weet niet of dat gebeurd is".
Matt: ,,Maar zij (de daders) hebben zich erop beroemd tegenover de rechtbank".
Shaka. ..Ik heb horen zeggen dat zij uit plichtsgevoel hebben gehandeld. dat zij broeders uit de gevangenis wilden bevrijden. Dergelijke operaties gebeuren als reactie op andere acties. met betrekking tot Israël als staat als reactie op barbaarse daden. bijvoorbeeld de bombardementen op Zuid-Libanon. Zolang de bezetting en het moorden voortduren. kunt u veel van dergelijke operaties verwachten"
Matt: ,.Rechtvaardigt u persoonlijk dit soort operaties?"
Shaka. ,,Ik ben van oordeel dat dit soort operaties kans hebben op resultaten. gezien de situatie waarin wij ons bevinden. Er zijn situaties waarin de staat Israël inbreuk maakt op de rechten van het Palestijnse volk Zijn politiek is er een van kracht en het is onvermijdelijk dat dit tot dergelijke reacties leid? Deze koers van Israël kan leiden tot ren nieuwe oorlog met de Arabische Staten. Intussen kunnen personen individueel reageren, Dat is de realiteit waarin wij leven".

Op 11 nov. 's morgens werd Bassam Shaka gearresteerd en in de Ramlegevangenis opgesloten in afwachting van zijn uitwijzing. 's Avonds besloten alle 21 burgemeesters op de westelijke Jordaanoever op 13 nov. te zullen aftreden. als Shaka voor die tijd niet was vrijgelaten en aan de uitwijzingsprocedure tegen hem geen einde was gemaakt.
Op de westelijke Jordaanoever kwamen demonstraties op gang. en in de steden Nabloes. Jenin en Ramallah gingen op 12 nov. de winkels dicht en sloten de scholen.
Die dag verwierp het hooggerechtshof een verzoek om vrijlating van Shaka. terwijl defensieminister Weizman een Palestijnse burgemeestersdelegatie ontving o.l.v. de burgemeester van Gaza, Rashad A'Shawa. die o.m. op onmiddellijke vrijlating van Shaka aandrong.
Op 14 nov. dienden alle Palestijnse burgemeesters hun ontslag in. terwijl het ministerscomité van buitenlandse zaken en defensie besliste tot uitwijzing van Shaka en de stakingsgolf zich uitbreidde tot Oost-Jeruzalem en andere grote steden in bezet gebied.
Op 15 nov. vond in Nabloes een bijeenkomst van Palestijnse burgemeesters plaats. die o.m. besloten de volgende dag in Gaza een symbolische hongerstaking te houden. wat toen door het Israëlische leger werd verhinderd.
Op 16 nov. begon Shaka in zijn cel een hongerstaking om zijn protesten tegen de voorgenomen uitwijzing te onderstrepen. Diezelfde dag aanvaardde de Algemene Vergadering van de VN met 132 stemmen vóór. één tegen (Israël) en één onthouding (Papoea Nieuw-Guinea) een resolutie waarin Israël werd verzocht het besluit tot deportatie van Shaka te herroepen.
Op 22 nov. bepaalde het hooggerechtshof een besluit over de uitwijzing uit te stellen. omdat alle procedureмogelijkheden nog niet waren uitgeput. Shaka moest zich eerst tot de militaire raad van beroep wenden. Een verzoek om Shaka's vrijlating werd verworpen.
De hoorzitting van de militaire raad van beroep werd op 26 nov. verdaagd.
Op 5 dec. maakte de militaire gouverneur van de westelijke Jordaanoever. generaal Benjamin Ben Eliezer. bekend dat de deportatieorder tegen Shaka was opgeheven en dat hij zijn ambt weer kon vervullen. Volgens de gouverneur had de militaire raad van beroep gemeend dat er voldoende veiligheidsredenen waren om Shaka uit te wijzen. maar dat de intrekking van de deportatieorder in het belang van het vredesproces en het welzijn van de stad Nabloes was.
Ook was in aanmerking genomen dat Shaka had verklaard tegenstander te zijn van ..moorden op onschuldige burgers".
Generaal Ben Eliezer zei voorts dat hij Shaka had geadviseerd zich te beperken tot de behandeling van gemeentezaken en zich buiten de politiek te houden. maar Shaka had niet toegezegd zich van politieke activiteiten te zullen onthouden. De afgetreden burgemeesters keerden op hun post terug.

De burgemeester van Nabloes, Bassam Shaka, verloor ten gevolge van een aanslag op 2 juni beide benen.

Nieuw *nederzettingsprogramma*

Inmiddels had de Israëlische regering op 11 nov. een nieuw nederzettingsprogramma aanvaard, dat voorzag in de uitbreiding van de bestaande nederzettingen en het stichten van nieuwe op domeingronden.
De door premier Begin voorgezeten ministeriële nederzettingscommissie keurde op 15 nov. een ambitieus nederzettingsprogramma goed, dat ongeveer £I 150 mrd zal kosten.
In vijf over de gehele westelijke Jordaanoever gelegen zogenaamde nederzettingsblokken, zullen jaarlijks tussen de 10.000 tot 15.000 woningen

voor joodse kolonisten worden gebouwd. In het kader van deze nieuwe nederzettingsinspanning, zullen 19 nederzettingen worden gesticht en 12 paramilitaire nederzettingen een civiele status krijgen. De nederzettingen zullen volgens regeringswoordvoerders uitsluitend op staatsgronden, dat wil zeggen op Jordaans kroondomein verrijzen.
Dit nieuwe programma was volgens de NZZ (18-11-'79) een compromis tussen de opvatting van minister Weizman (meer stedelijke centra) en minister Sharon (een maximum aantal nederzettingen op het platteland). Het compromis was uitgewerkt door de minister van justitie Hammer (NRP), die daarmee kennelijk ook hoopte de Goesh Emoniem over te halen tot een vreedzame ontruiming van Elon-Moreh vóór 22 november.

Ontruiming *Elon-Moreh*

Op 11 nov. was ook door de regering ten oosten van Nabloes een nieuw stuk grond aangewezen voor de hervestiging van Elon-Moreh. Maar een woordvoerder van Goesh Emoniem verklaarde dat er van een ontmanteling van de oorspronkelijke nederzetting natuurlijk geen sprake kon zijn.
Op 18 nov. besloot de regering-Begin Elon-Moreh in twee fasen te ontruimen. Vóór 22 nov. zou 125 dunam (12,5 ha) van de ca. 700 dunam. waarop de nederzetting was verrezen, aan de Palestijnse landeigenaren worden teruggegeven. Op die 125 dunam waren geen caravans van kolonisten geplaatst. Goesh Emoniem kreeg vier tot zes weken de tijd om de nederzetting in haar geheel over te hevelen naar een eveneens bij Nabloes gelegen heuveltop (Jebel Kabir) op staatsgrond. De werkzaamheden daar zouden pas beginnen na aanvaarding van het regeringsbesluit door Goesh Emoniem. Gebeurde dat niet dan zou premier Begin, aldus radio-Israël, opdracht geven Elon-Moreh eerder te ontruimen dan op 18 nov. was besloten.
Goesh Emoniem liet weten uitvoering van het regeringsbesluit afhankelijk te stellen van een wetswijziging volgens welke nederzettingen niet alleen wegens veiligheidsredenen. maar ook om ideologische motieven in Judea en Samaria kunnen worden opgezet.

Nadat Goesh Emoniem zich op 5 dec. onder bepaalde voorwaarden bereid had verklaard Elon-Moreh te ontruimen en de nederzetting naar Jebel Kabir te verplaatsen. gaf het Israëlische kabinet op 9 dec. het groene licht voor het begin van de werkzaamheden aldaar.
Voordat de door de regering gestelde termijn van 3 jan. 1980 voor de ontruiming was verstreken. besliste het kabinet op 30 dec. deze termijn met nog eens vijf weken te verlengen. De drie ministers van de Democratische Beweging stemden tegen. De secretaris van het kabinet zei dat het uitstel noodzakelijk was. omdat de nieuwe vestigingsplaats mede als gevolg van de zware regenval niet op tijd gereed kon zijn.
Moties van wantrouwen tegen de regering-Begin i.v.m. het uitstel werden op 2 jan. in de Knesset met 43 tegen 60 stemmen verworpen.
Op 17 jan. stemden de bewoners van Elon-Moreh niet 45 tegen 15 stemmen in met de ontruiming van hun nederzetting en de verhuizing naar de nieuwe vestigingsplaats. De minderheid verklaarde echter zich tegen de verplaatsing te zullen verzetten.
Op 29 jan. werd met de evacuatie van Elon-Moreh een begin gemaakt. In de nacht van 3 op 4 febr. werden de laatste bewoners — deels met geweld — door het Israëlische leger geëvacueerd en werd de nederzetting ontmanteld.

Spanning in Hebron

Op 2 jan. 1980 nam de spanning rond Hebron weer toe. Burgemeester Fahd Kawasmeh verklaarde dat de plaats voor een geplande nieuwe joodse wijk bij Kiryat Arba toebehoorde aan de bewoners van zijn stad. Hij legde deze protestverklaring af. nadat een bulldozer was begonnen met het banen van een toegang tot het bouwterrein. De burgemeester kondigde aan dat de zaak aan het hooggerechtshof zou worden voorgelegd door boeren uit Beni Naim, die 150 acres land voor de nieuwe joodse wijk zouden moeten hebben afstaan. Op 3 jan. kwam het tot een treffen tussen Palestijnse vrouwen. die tegen de Israëlische plannen demonstreerden, en Israëlische militairen.
Op 31 jan. werd een joodse student uit Kiryat Arba in de kasbah van Hebron doodgeschoten. Onmiddellijk daarop werd voor Hebron een uitgaansverbod afgekondigd en werden de toegangen tot Kiryat Arba gesloten. Het was voor het eerst sinds 1967 dat een inwoner van Kiryat Arba in Hebron werd vermoord. (In Kiryat Arba wonen ruim 3.000 joden, in Hebron bijna 40.000 Arabieren.)
Tijdens de begrafenis van de vermoorde student op 3 febr. in Jeruzalem deed rabbijn Moshe Levinger, een van de stichters van Kiryat Arba, een beroep op de Israëlische regering al het tijdens de pogrom van 1929 (waarbij 67 joden werden vermoord) gestolen joodse goed en de toen verlaten huizen (56 gebouwen) weer over te nemen.

De burgemeester van Gaza, Rashad A'Shawa (r.),en de burgerneester van Bethlehem. Elias Freij, op weg naar een bijeenkomst met de Israelische premier Begin ter bespreking van de deportatie van de burgemeesters van Hebron en Halhoel.

Op 10 febï. maakte het Israëlische kabinet in beginsel de weg vrij voor de terugkeer van joden naar Hebron. maar de uitvoering van dit besluit werd tot een nader te bepalen moment opgeschort. Die dag werd ook het uitgaansverbod voor Hebron opgeheven.
Het Israëlische beginselbesluit werd door de Amerikaanse en Egyptische regering veroordeeld.

Op 23 maart besloot het Israelische kabinet in aansluiting op het principebesluit van 10 febr. met 8 tegen 6 stemmen bij 2 onthoudingen in de voormalige joodse wijk van de Arabische stad Hebron twee joodse scholen te vestigen. In een op het Hadassah-ziekenhuis te bouwen etage zou een school voor natuuronderzoek worden ondergebracht, terwijl in de Abraham-Awonoe synagoge een joods theologisch instituut voor dienstplichtige militairen zou worden gesticht.

Tot de tegenstemmers behoorden de beide vice-premiers, Yadin en Ehrlich, en defensieminister Weizman.
Rabbijn Levinger, de in Kiryat Arba, de joodse wijk bij Hebron, wonende leider van Goesh Emoniem (het Blok der Getrouwen) zei over het regeringsbesluit: „Wij hebben daar twaalf jaar lang voor gestreden. Het is een goede beslissing van een goede regering. Het is goed voor het joodse volk en het land van Israël."

(Voortzetting volgende aflevering)

WEST-EUROPA

BELGIË

VREEMDELINGENWET

De Senaat heeft op 20 nov. eenparig een wetsontwerp goedgekeurd betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen.
Het ontwerp bepaalt de rechtspositie van de buitenlanders in België en beoogt ook de eenmaking van de reeds bestaande wetgeving en reglementering terzake. Het strekt ertoe de vereisten m.b.t. het behoud van de orde in de maatschappij te verzoenen met de rechten en de vrijheid van het individu. met het oog op een betere rechtsbescherming van de vreemdeling.
Het wetsontwerp heeft een lange voorgeschiedenis. Op basis van de werkzaamheden van de commissie-Rolin die van 27 mei 1971 tot 27 februari 1972 vergaderde, keurde de ministerraad op voorstel van de toenmalige justitie-minister Vranckx op 2 juni 1972 een wetsontwerp goed. In 1973 legde minister Vanderpoorten het ontwerp voor aan de Raad van State. Inmiddels waren door allerlei verenigingen adviezen uitgebracht en waren in Kamer resp. Senaat over hetzelfde onderwerp een viertal wetsvoorstellen ingediend. Van oktober 1976 tot februari 1977 bestudeerde een subcommissie van de Kamer de kwestie en in juni 1978 keurde de Kamer een wetsontwerp goed. Het is deze tekst die thans. na een uitvoerig onderzoek In de senaatscommissie, ongewijzigd door de Senaat werd aangenomen.

KAPING VAN SCHOOLBUS

Op 14 nov. was het omroepgebouw van BRTIRTBF aan de Reyerslaan te Brussel het toneel van een ophefmakende gijzelingsactie.
Drie werkloze jongelui, onder wie twee minderjarigen, uit Vielsalm hadden zich 's ochtends meester gemaakt van een autobus. waarin zij iets verder in de gemeente een 15-tal schoolkinderen deden plaatsnemen. Zij dwongen de chauffeur naar het omroepgebouw te rijden, waar zij tegen de middag aankwamen. Terwijl de kinderen in de bus onder schot werden gehouden, eiste de woordvoerder van de gijzelnemers zendtijd voor een omroep ,,tegen sociaal onrecht.'' Aan de talrijke journalisten – de actie kon van zeer dichtbij door de pers worden gevolgd en door de tv worden gefilmd – verduidelijkte hij dat de stunt de aandacht wilde vestigen op het lot van de jonge werklozen en het ontoereikende pensioenstelsel voor de bejaarden.
Na urenlange beswrekingeen met de overheid – ook de ministers van binnenlandse zaken en van justitie waren ter plaatse – begaven de gijzelnemers zich, samen met de schoolkinderen, in de vooravond naar een studio in het omroepgebouw. Daar werden zij bij verrassing en zonder bloedvergieten overmeesterd door als BRT-technici verklede leden van de anti-terreurgroep Diane van de rijkswacht.

INTOP FAILLIET

De grootste Belgische touroperator, Intop, die de vennootschappen Airtour, Centrair, Suncomfort en Inter Tour Operator Group Service overkoepelt, werd op 18 nov. door de rechtbank van koophandel te Brussel failliet verklaard. Over het dienstjaar 1979-80 zou het verlies ongeveer 108 mln. fr. hebben bedragen.
Op 28 nov. werd een nieuwe touroperator. ,,Airtour 2000''. opgericht die het handelsfonds van de failliete maatschappij overnam. Het kapitaal werd bijeengebracht door Sobelair (Sabena) en een groep reisagentschappen.

IN DE BANKWERELD

Vice-gouverneur René Lamy (57) werd benoemd tot gouverneur van de Generale Maatschappij van België, in opvolging van Paul-Emile Corbiau die in 1976 Max Nokin opvolgde en nu met pensioen ging. Vice-gouverneur wordt de liberale oud-minister van economische zaken, Jacques van der Schueren.

DE R.-K. KERK IN 1980

De rooms-katholieke kerk in België telt in 1980 acht bisdommen: Mechelen-Brussel (aartsbisdom). Antwerpen. Brugge, Gent, Hasselt, Luik, Namen en Doornik. Qua oppervlakte komt Namen op de eerste plaats met 8.078 km^2 en Hasselt op de laatte met 2.422 km^2. Er zijn 305 dekanaten, 3.903 parochies. 8.338 priesters, 188 permanente diakens, 616 mannelijke en 3.115 vrouwelijke kloosterlingen.

Het aantal priesters is als volgt verdeeld:

Bisdom	Inwoners	Priesters
Mechelen		
Brussel	2.409.227	1.559
Antwerpen	1.307.142	935
Brugge	1.076.236	1.285
Gent	1.345.048	1.138
Hasselt	705.034	738
Luik	1.007.499	861
Namen	623.937	906
Doornik	1.313.294	916

(Bron: Katholiek Jaarboek voor België.)

STAATSPRIJS VOOR SOCIAAL-CULTUREEL WERK

De nieuwe Driejaarlijkse Staatsprijs voor sociaal-cultureel werk toegekend aan Jan Hardeman voor ziin ,,opbouwwerk'' op het platteland.

NEDERLAND

BEPERKING RENTE-AFTREK

In een brief aan de Tweede Kamer d.d. 1 dec. delen minister Van der Stee en staatssecretaris Van Amelsvoort mee dat de tijd tekort is gebleken om de intentie van de regering te verwerkelijken eind november een wetsontwerp bij de Tweede Kamer in te dienen over de fiscale behandeling van betaalde rente in het algemeen en hypotheekrente eigen woning in het bijzonder. Wel zijn inmiddels in het kabinet de beraadslagingen over het in te dienen wetsontwerp voltooid. Hoewel nog moet worden overgegaan tot inwinning van advies van de Raad van State heeft het Kabinet besloten de Kamer op de hoogte te stellen van de hoofdlijnen van het wetsontwerp en de onderbouwing daarvan.

Samenvattzng van de *inhoud* van het voorstel
tot beperking *van* de rente-aftrek

In het wetsontwerp zal worden voorgesteld:
met ingang van 1 januari 1981 (met een overgangstermijn voor 1981 en 1982):
- de aftrekbaarheid van in de privésfeer betaalde rente te beperken tot – globaal aangeduid – het bedrag van de inkomsten uit vermogen (ontvangen rente, dividend e.d.), plus f 5.000. Van het meerdere aan betaalde rente zal de helft (voor 1981: 85%; voor 1982: 70%) aftrekbaar zijn.
– de aftrek van rente van schulden aacgegaan voor de verwerving (en onder bepaalde voorwaarden voor de verbetering en het onderhoud) van een woning welke de belastingplichtige tot hoofdverblijf dient, tot een schuld van f 540.000 volledig te handhaven.
– de rente verschuldigd over het gedeelte van een schuld voor de verwerving, etc. van zo'n eigen woning dat uitgaat boven f 540.000 te laten vallen onder de hiervoor genoemde algemene maatregel voor in de privésfeer betaalde rente.
– de hypotheekschulden op zo'n eigen woning, aangegaan vóór 15 september 1979 te beschouwen als te zijn aangegaan voor de verwerving van de eigen woning voor zover deze schul-

den niet uitgaan boven de waarde van de woning in onbewoonde staat op 15 september 1979 (voor zover de toen bestaande schulden wel daarboven uitgaan alsmede voor alle overige voor de verwerving etc. van de woning aangegane schulden moet worden aangetoond dat zij zijn aangegaan voor de verwerving etc. van die woning).
– renten van schulden verzekerd door een op de tot hoofdverblijf dienende woning gevestigde hypotheek, die niet zijn aangegaan bij de verwerving van de woning, volledig in aftrek toe te laten indien en voor zover de voor de verwerving van de woning aangegane schulden minder belopen dan 60 percent van de waarde van de woning in onbewoonde staat, met dien verstande dat daarbij eveneens het vorenvermelde aan de schulden te stellen maximum van f 540.000 geldt.

Voorts wordt voorgesteld – in zoverre vooruitlopend op de binnenkort in te dienen nota inzake het huurwaardeforfait in de inkomstenbelasting – de waardeklassen van het huurwaardeforfait met ingang van 1 januari 1982 aan te passen aan de bouwkostenontwikkeling. Met deze indexering wordt bereikt dat het plafond voor de aftrek van de rente van schulden ter zake van de eigen woning jaarlijks wordt aangepast.
De voorgestelde beperking van de rente-aftrek betekent een structurele meeropbrengst van ongeveer *f* 75 miljoen in 1983. In verband met de in het voorstel opgenomen overgangsregeling bedraagt de meeropbrengst in 1981 *f* 20 miljoen en in 1982 f 45 miljoen. De budgettaire gevolgen van de indexering van het huurwaardeforfait zijn pro memorie geraamd.

Brief van minister en staatssecretaris

De brief van minister Van der Stee en staatssecretaris Van Amelsvoort aan de Tweede Kamer had de volgende inhoud:

In de brief van 18 september *1979* van de voormalige bewindslieden van financiën werd aangekondigd dat zij het wenselijk achtten te komen tot een beperking van de aftrekbaarheid van in de privésfeer betaalde renten. Deze brief heeft zowel binnen het parlement als daarbuiten aanleiding gegeven tot discussies. In het parlement is de brief in het bijzonder aan de orde geweest tijdens het debat op **23** en 26 juni *1980* over het door prof. mr. Hofstra uitgebrachte rapport „Inflatieneutrale belastingheffing" en het in de plaats van de daarin opgenomen voorstellen aangekondigde beleidsvoornemen om maatregelen te treffen in verband met bepaalde knelpunten in de belastingwetgeving.
In de loop van dat debat werd een aantal moties ingediend, waarvan er een. de motie van Van Rooijen-Portheine werd aanvaard. In deze motie werd onder meer uitgesproken dat het pakket van aangekondigde wetsvoorstellen in de winst- en privésfeer ter zake van het oplossen van knelpunten in de belastingheffing in verband met inflatie, wat betreft de eigen woning onvolledig werd geacht en wat betreft de beperking van de overige rente tot in beginsel f *5000* onbevredigend was. Naar aanleiding daarvan hebben wij toen medegedceld, dat het streven erop is gericht bij di voorbereiding van het wetsontwerp inzake beperking van de aftrek van in de privésfeer betaalde renten zoveel mogelijk rekening te houden met hetgeen in die motie als wenselijk tot uitdrukking is gebracht.
Aangezien de voorbereiding van dc wetsvoorstel nog niet was voltooid ten tijde van de aanbieding van de Miljoenennota *1981.* kon het ontwerp van wet niet gelijktijdig daarmee worden ingediend. In de Miljoenennota *1981* is daarom toegezegd, dat het parlement in een afzonderlijke brief zal worden geinformeerd over de opvattingen van het kabinet omtrent de fiscale behandeling van betaalde rente in het algemeen en hypotheekrente eigen woning in het bijzonder. Bij de algemeiie politieke en financiële beschouwingen is. naar aanleiding van vragen over deze toezegging. verklaard dat de regering de intentie had eind november *1980* een wetsvoorstel ter zake bij de Tweede Kamer in te dienen. De tijd is echter te kort gebleken om deze intentie te verwerkelijken. Wel zijn inmiddels in het kabinet de beraadslagingen over het in te dienen wetsontwerp voltooid.
Hoewel ter zake nog moet worden overgegaan tot inwinning van advies van de Raad van State heeft het kabinet besloten U reeds thans op de hoogte te stellen van de hoofdlijnen van het wetsontwerp en de onderbouwing daarvan. Zoals hierna wordt aangegeven wijkt ons voorstel op enkele punten af van de in september 1979 aangekondigde maatregel.

ALGEMENE BEPERKING

Indertijd is het voornemen kenbaar gemaakt de aftrekbaarheid van renten van in de privésfeer aangegane schulden – buiten die welke zijn aangegaan voor de verwerving van de tot hoofdverblijf dienende woning – te beperken tot, globaal aangeduid het bedrag van de vermogensinhomsten, verhoogd met *f* 5000.
Naar onze mening dient deze beperking minder ver te gaan. Wij stellen voor de renten van zulke schulden. voor zover het gezamenlijke bedrag van die renten uitgaat boven bedoelde limiet, in aftrek toe te laten voor de helft.

RENTE EIGEN WONING

Verder stellen wij voor de rente-aftrek voor schulden welke zijn aangegaan voor de financiering van de tot hoofdverblijf dienende woning enigszins te limiteren. Daarbij hebben wij een relatie gelegd met de voor het huurwaardeforfait gehanteerde waarde van woningen en wel, voor zover het gaat om de financiering van de verwerving van de woning, met het bedrag van de waarde van een woning waarboven geen hoger huurwaardeforfait wordt toegepast. Volgens de geldende wettelijke bepalingen beloopt dat bedrag *1540.000.* hetgeen ertoe leidt dat voor renten van schulden aangegaan voor de verwerving van de tot hoofdverblijf dienende woning de volledige aftrekbaarheid gehandhaafd blijft voor renten over een schuld van maximaal f *540.000.* Voor het gedeelte van de renten dat is verschuldigd over een hogere schuld dan f *540.000* geldt de hiervoren aangeduide algemene regel. Dit betekent dat dit gedeelte van de renten wordt gevoegd bij de eventueel overige renten van schulden welke aftrekbaar zijn tot een bedrag gelijk aan – globaal aangeduid – de vermogensinkomsten vermeerderd met f *5000* plus de helft van het daarboven uitgaande bedrag aan renten.
Ingeval de schulden aangegaan voor de verwerving van de woning gezamenlijk minder belopen dan een bedrag dat overeenkomt met *60* percent van de waarde-leeg van de woning dan wel indien voor de verwerving van de woning geen schulden zijn aangegaan, stellen wij voorts de volgende regeling voor.

Renten van schulden welke zijn aangegaan voor de financiering van de tot hoofdverblijf dienende woning, hetgeen wordt afgeleid uit een daarop gevestigde hypotheek, zijn, ook wanneer deze schulden niet zijn aangegaan bij de verwerving van de woning. aftrekbaar indien en voor zover de voor de verwerving van de woning aangegane schulden minder belopen dan *60%* van de waarde van de woning in onbewoonde staat. met dien verstande dat daarbij eveneens het vorenvermelde maximum (voor *1981: f 540.000)* geldt. Voor het gedeelte van de renten van deze hypothecaire schulden dat buiten de volledige aftrekbaarheid valt. geld! eveneens dat dit gedeelte wordt gevoegd bij de renten waarop de voren vermelde algemene regel van toepassing is.
Het bedrag van f *540.000* zal worden geindexeerd. In zoverre vooruitlopend op de binnenkort bij de Tweede Kamer in te dienen nota „Het huurwaardeforfait in de inkomstenbelasting" is voor deze indexering als parameter gekozen het globale indexcijfer van de bouwkosten van woningen zoals dat wordt berekend door het C.B.S. en wordt gepubliceerd in de Maandstatistiek Bouwnijverheid.
m

Toelichting

ALGEMENE BEPERKING

In de bestaande regeling in de inkomstenbelasting zijn renten van schulden volledig aftrekbaar. Indien men uitgaat van het vermogen als eenheid is deze aftrekbaarheid juist. De schulden waarop de renten betrekking hebben worden dan geacht te staan tegenover bezittingen welke opbrengsten opleveren.
In de inko stenbelasting wordt het vermogen echter niet over de gehele linie als eenheid in de heffing betrokken. Er wordt onderscheid gemaakt tussen ondernemingsvermogen en privé-vermogen. Het ondernemingsvermogen wcrdt als eenheid behandeld. Alle voordelen behaald met dat vermogen zijn belast en daartegenover worden alle bedrijfslasten. waaronder renten van schulden welke tot dat vermogen behoren. in aftrek toegelaten.
Het privé-vermogen wordt anders in de inkomstenbelasting betrokken. Alleen vermogensbestanddelen welke als bron van inkomen zijn te beschouwen worden in aanmerking genomen. Uit zulke vermogensbestanddelen getrokken voordelen worden belast. andere voordelen niet. Daarentegen zijn alle renten van schulden aangegaan voor de verwerving van vermogensbestanddelen hetzij als aftrekbare kosten, hetzij als persoonlijke verplichtingen. ten volle aftrekbaar. In de privésfeer doet zich aldus een onevenwichtigheid voor: slechts bepaalde voordelen zijn belast, doch alle renten van schulden zijn aftrekbaar. Dit laatste geldt ook voor renten van schulden aangegaan voor consumptieve uitgaven.
Deze onevenwichtigheid kon in het verleden worden aanvaard. Het aangaan van schulden voor de verwerving van vermogensbestanddelen welke geen belastbare opbrengsten opleveren, dan wel voor de financiering van grote consumptieve uitgaven. was toen immers uitzondering. Voor vermogensbestanddelen werden – afgezien van de eigen woning – veelal alleen dan schulden aangegaan, indien de rentelasten konden worden betaald uit de jaarlijkse opbrengsten, terwijl voor consumptieve uitgaven als regel alleen geld werd geleend indien de uitgaven geen uitstel konden lijden.
De laatste jaren heeft zich in dezen echter een ontwikkeling voorgedaan. welke de in de inkomstenbelasting beoogde verdeling van las-

ten in gevaar brengt. In toenemende mate wordt op de onevenwichtigheid ingespeeld. Het ontwerpen van een wettelijke maatregel welke de gesignaleerde onevenwichtigheid geheel wegneemt is ons niet mogelijk gebleken Zo'n maatregel zou nopen tot een materieel juiste splitsing in wel en niet aftrekbare rente. Deze splitsing kan voornamelijk om uitvoeringstechnische redenen niet worden aangebracht. Daarom hebben wij gezocht naar een maatregel waarin uitvoeringsprobleinen – zowel voor de belastingplichtigen als voor dc fiscus – tot een minimum beperkt blijven en welke de aantrekkelijkheid van het inspelen op de onevenwichtigheid door belastingplichtigen zoveel mogelijk wegneemt.
Wij hebben gekozen voor een maatregel welke in zijn uitwerking erop neerkomt, dat de aftrekbaarheid van het totaal van de op de inkomsten uit vermogen drukkende renten – zogenaamde aftrekbare-kostenrenten – en de persoonlijke-verplichtingenrenten, voor zover dit totaal meer beloopt dan de inkomsten uit vermogen. kwantitatief wordt beprrkt tot f 5.000, vermeerderd met de helft van het overblijvende deel van de betaalde renten.
De mate waarin de beperking van de aftrekbaarheid van als persoonlijke verplichtingen aan te merken renten wordt aangebracht heeft uiteraard een arbitrair karakter. Bij onze keuze om de aanvankelijk voorgestelde grens van f 5.000 te verhogen in voren aangegeven zin hebben wij overwogen, dat de mate waarin een beperking wordt aangebracht – zonder afbreuk te doen aan de doelstelling van de regeling – zo veel mogelijk moet tegemoet komen aan mogelijke knelpunten. Wij hebben hierbij met name het oog op de gevallen waarvoor. als reactie op de in de brief van 18 september 1979 aangekondigde maatregel, aandacht is gevraagd van de zijde van het parlement bij de behandeling van het wetsontwerp reparatiewetgeving. het belastingplan 1980 en de Hofstra-voorstellen.
Daar het niet mogelijk is voor deze gevallen afzonderlijke wettelijke voorzieningen te treffen. stellen wij voor om boven het bedrag van f 5.000 nog de helft van de betaalde rente in aftrek toe te laten. Ook dan verliezen transacties die louter met het oog op de rente-aftrek worden aangegaan geheel of nagenoeg geheel hun aantrekkelijkheid, maar kan toch redelijkerwijs worden verwacht dat voldoende ruimte wordt gelaten voor:

a. het opvangen van fluctuaties in de aftrekbaarheid van renten van schulden als aftrekbare kosten als gevolg van schommelingen in de omvang van de vermogensinkomsten:

b. de financiering van maatschappelijk wenselijke investeringen welke niet direct in voldoende mate inkomsten opleveren. zoals bijvoorbeeld het geval kan zijn bij aankoop van aanmerkelijk-belang-aandelen in een werkmaatschappij;

c. de financiering van uitga\-en welke geen uitstel kunnen lijden (onheilsuitgaven).
Wij realiseren ons dat het stellen van de grens voor de aftrekbaarheid van persoonlijke-verplichtingenrenten op f 5.000 vermeerderd met de helft van hetgeen de renten van schulden meer belopen dan dat bedrag. meebrengt dat aftrek van renten van schulden voor consumptieve uitgaven e.d. mogelijk blijft tot bedoelde grens. Wij menen dat dit gevolg van de opzet van de gekozen maatregel. bezien tegen zijn doelstelling, nog aanvaardbaar is. Bovendien houdt het stellen van deze grens in. dat de maatregel in het algemeen geen gevolgen heeft voor situaties welke maatschappelijk bezien niet tot de voorgestelde wetswijziging aanleiding zouden hebben gegeven.
Om mogelijk misverstand te voorkomen wijzen wij nog erop. dat bij de keuze van de grens voor de beperking van de aftrekbaarheid overwegingen van inflatieneutraliteit geen rol hebben gespeeld.

RENTE EIGEN WONING

De tot hoofdverblijf dienende woning neemt binnen tiet vermogen van een belastirigplichtige een bijzondere positie in. Geldt voor de overige vermogensbestanddelen dat zij onderling verwisselbaar zijn zonder dat er voos de bezitter van het vermogen iets verandert, voor de woning welke tot hoofdverblijf dient ligt dit in de praktijk anders Het bezit van zo'n woning heeft dikwijls een - uit de woningschaarste voortspruitend – gedwongen karakter. voorziening in de woonbehoefte kan dan niet op een andere wijze plaatsvinden.
Maatschappelijk wordt daardoor aan de tot hoofdverhlijf dienende woning zowel een beleggings- ais een (gedwongen) bestedingskarakter toegekend.
Een en ander vindt zijn weerslag in de discussie over de beperking van de aftrekbaarheid van renten van schulden aangegaan voor dc financiering van de tot hoofdverblijf dienende woning. Uit die discussie komt naar voren dat het in stand laten van de ongelimiteerde aftrekbaarheid van renten van voor de financiering van de tot hoofdverblijf dienende woning aangegane schulden. door velen on juist wordt geacht.
Naast fiscale argu enten spelen in de discussie over de afrekbaarheid van deze renten van schulden ook niet-fiscale overwegingen een rol. Als belangrijkste daarvan kunnen worden genoemd:

a. een beperking van de aftrekbaarheid van die renten van schulden mag de toch al onder druk staande werkgelegenheid in de bouwsector niet in gevaar brengen:

b. een beperking van de aftrekbaarheid van die renten van schulden niag liet in een breed kader gevoerde overheidsbeleid dat erop is gericht liet eigen-woningbezit te bevorderen, niet doorkruisen.
De uitzonderirigspositie die de lot hoofdverblijf dienende woning binnen het vermogen inneemt voor wat betreft de onderlinge verwisselbaarheid van vermogensbestanddelen leidt ertoe dat ook bij verhypothekering van zo'n woning. los van het moment van verwerving daarvan. schulden ter financiering van die woning worden aangegaan waarvan de rentelast binnen zekere grenzen redelijkerwijze ten laste van het inkomen dient te worden gebracht.
Door die bijzondere positie van de tot hoofdverblijf dienende woning kan bij een behoefte aan liquide middelen. anders dan het geval is bij aanwezigheid van bijvoorbeeld een bezit aan effecten. de omzetting van zo'n woning in geld in het algemeen niet plaatsvinden.
Als voorbeeld van een situatie waarin zich een behoefte aan liquide middelen voordoet zonder dat verkoop van de woning voor de hand liggend is. kan worden genoemd de situatie waarin een echtpaar na pensionering zijn woning verhypothekeert ter verkrijging van geldmiddelen als aanvulling op het pensioen. Door geld te lenen met hypotheek op de eigen woning wordt in zoverre de financiering van die woning met eigen vermogen vervangen door herfinanciering met geleend geld.
Gesteld voor de taak om aan de hiervoor \veergegeven – ook naar onze mening van belang zijnde – overwegingen recht te doen. stellen wij de volgende bijzondere regeling voor:

1. volledig aftrekbaar blijven renten van schulden welke worden aangegaan voor de verwerving (onder bepaalde voorwaarden verbetering en onderhoud daaronder begrepen) van de woning welke de belastingplichtige tot hoofdverblijf dient. voor zover de voor die verwerving aangegane schulden een bepaald maximum niet te boven gaan.

2. de rente-aftrek blijft eveneens onverkort gehandhaafd voor hypothecaire schulden op de tot hoofdverblijf dienende woning tot een bepaald maximum. afhankelijk van de waarde van de woning en van de op die woning rustende schulden welke zijn aangegaan voor de verwerving daarvan.

Ad 1. De hoogte van de maximaal in aanmerking komende schuld die is aangegaan voor de verwerving van de tot hoofdverblijf dienende woning en waarvoor geen beperking van de aftrek van renten wordt voorgesteld, dient naar ons oordeel te worden gesteld op een bedrag dat gelijk is aan de waarde in het economische verkeer van een woning waarboven het hoogste huurwaardeforfait wordt toegepast. Ingevolge de tabel van artikel 42a. eerste lid. letter a. van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. beloopt deze waarde momenteel *f* 540,000.

Wij zijn van mening dat voor renten van schulden voor zover deze een bedrag gelijk aan die waarde te boven gaan de bijzondere rrgeiing niet behoeft te gelden Immers boven die waarde wordt geen hoger bedrag aan inkomsten belast. Rovendien spelen de bijzondere aspecten welke aanleiding zijn om een speciale regeling voor te stellcii voor renten van schulden welke worden aangegaan voor de verwerving van de tot hoofdverblijf dienende woning (gedwongen besteding. werkgelegenlieid en bevordering eigen-wotiingbezitj. een aanzienlijk minder belangrijke rol. Voor deze renten van schulden – dus voor renten ter zake van het gedeelte van een schuld boven *f* 540.000 - geldt de algemene beperking: indien zij te zamen met de eventueel overige renten van schulden – globaal aanduid – de vermogensirikomsten vermeerderd met f 5.000 te boven gaan, zijn zij voor dat gedeelte voor de helft aftrekbaar.

Ad 2. Voor de onbeperkte aftrek van renten van hypothecaire schulden die niet zijn aangegaan bij de verwerving van de tot hoofdverblijf dienende woning kan naar onze mening worden aangesloten bij de waarde in het economische verkeer van de woning waarvan wordt uitgegaan voor de berekening van het huurwaardeforfait van artikel 42a van de Wet op de inkomstenbelasting 1964. Zoals bekend is, bedraagt deze – bij verheffing tot wet van het thans in de Eerste Kamer aanhangige ontwerp van Wet tot wijziging van de vermogensbelasting ingevolge een daarin opgenomen wijziging van bedoeld artikel 42a – met ingang van 1 januari 1981 60 percent van dc verkoopprijs welke zou kunnen worden verkregen indien die woning niet zou worden gebruikt.

Uiteraard dient ook voor deze rente-aftrek als maximum van de in aanmerking komende schuld te worden aangehouden de voor de verwerving van een woning voorgestelde grens van f 540.000. Voorts zullen renten van deze schulden alleen dan voor volledige aftrekbaarheid in aanmerking komen indien en voor zover de voor de verwerving van de woning aangegane schulden minder bedragen dan de vorenverinelde waarde in het economische verkeer van de woning.

Samenloop van het regime voor renten van schulden aangegaan voor de verwerving van de woning en het regime voor renten van schulden verzekerd door een hypotheek op die woning dient immers te worden vermeden. Het vereiste dat de hierbedoelde rente-aftrek alleen geldt voor hypothecaire schulden die rusten op de tot hoofdverblijf van een belastingplichtige dienende woning hangt nauw samen met het uitgangspunt. namelijk dat er een duidelijk verband moet zijn tussen de schuld en de bijzondere positie van de woning binnen het vermogen van de belastingplichtige. Voor het gedeelte van de renten van dczc hypothecaire schulden dat niet voor volledige aftrek in aanmerking komt geldt eveneens dat dit gedeelte wordt gevoegd bij de renten waarop de vorenvermelde algemene regel van toepassing is.

TIJDSTIP VAN INWERKINGTREDING E OVERGANGSREGELING

Zoals is meegedeeld in de eerder vermelde brief van 18 september 1979 en mede gelet op de uitspraak van de Tweede Kamer in de door haar aanvaarde motie-Kombrink ligt het in het voornemen de ingangsdatum van de voorgestelde regeling op 1 januari 1981 te stellen.
Het ligt voorts in het voornemen de maatregel in te voeren met een overgangsregeling welke zo is opgezet, dat gedurende een periode van twee jaren – welke aanvangt met het kalenderjaar 1981 – wordt toegewerkt naar een beperking var de aftrekbaarheid van renten van schulden in de mate waarin die is opgenomen in de uiteengezette regeling.
Wij stellen voor in de jaren 1981 en 1982 het bedrag van renten van schulden dat uitgaat boven f 5.000 niet voor de helft doch voor onderscheidelijk 85 en 70 percent in aftrek toe te laten. In 1983 zal aldus de nieuwe regeling volledig ir. werking treden.
Met brtrekking tot de indexering van het huurwaardeforfait zai worden voorgesteia deze voor het eerst aan het begin van liet kalenderjaar 1982 te doen plaatsvinden.

BEWIJSFICTIE

Volledigheidshalve merken wij nog op, dat wij de fictiebepaling welke werd aangekondigd in de eerder genoemde brief van 18 september 1979 willen handhaven. Deze houdt in dat op 15 september 1979 bestaande schulden, waarvoor vóór die datum zekerheid is verschaft in de vorm van hypotheek op de tot hoofdverblijf dienende woning. worden geacht te zijn aangegaan voor de verwerving van die woning, voor zover zij de waarde van de woning in onbewoonde staat op 15 september 1979 niet te boven gaan.
Voor zover deze schulden wel die waarde te boven gaan. alsmede voor alle overige op die datum bestaanae of ria die datum aangegane schulden zal de belastingplichtige. oin gebruik te kunnen maken van de voor de renteaftrek met betrekking tot de verwerving van zulke woningen geldende regeling. het verband tussen het aangaan van de schulden en de verwerving van de tot hoofdverblijf dienende woning moeten aantonen.

BUDGETTAIRE GEVOLGEN

De structurele meeropbrengst van de inkomsten- en de loonbelasting als gevolg van de voorgestelde maatregel tot beperking van de rente-aftrek kan worden gesteld op ï j 75 mln. Rekening houdend met de overgangsmaatregel beloopt de meeropbrengst t 20 mln. in 1981 en f 45 mln. in 1982.

Praktische uitwerking van de regeringsvoorstellen

In het dagblad Trouw van 2 dec, werd aan de hand van een concreet voorbeeld aangegeven, hoe de voorgestelde regeling in de praktijk uitwerkt. Dit voorbeeld is hierna overgenomen.

Wat betekent nu de komende maatregel voor bezitters van zeer dure woningen? De eigenaar-bewoner van een woning van 8.5 ton met een hoge hypotheek zal per jaar rond 378 gulden schoon moeten inleveren.
De maatregel werkt als volgt:

- waarde woning 850.000 gulden,
- hypotheek (zeventig procent) 595.000 gulden.
- rente (elf procent) 65.450 gulden.

Thans is dit bedrag volledig aftrekbaar voor de belastingen. Straks vanaf 1983, blijft aftrekbaar de rente over de eerste 540.000 gulden van de hypotheek, ofwel 59.400 gulden. De rente over de top van 55.000 gulden van de hypotheek - rentebedrag 6050 gulden – valt straks onder het nieuwe regime voor rente-aftrek.
Dit regime houdt in dat de eerste vijfduizend gulden rente volledig aftrekbaar blijft, en van de meerdere rente nog de helft aftrekbaar. Aannemende dat de huisbezitter in dit voorbeeld geen andere leningen heeft dan de hypotheek op zijn huis, blijft dus van de 6050 gulden rente over de hypotheektop vijfduizend gulden volledig aftrekbaar. Blijft over 1050 gulden. Hiervan is nog de helft aftrekbaar.
De huisbezitter in dit voorbeeld kan dus 525 gulden betaalde hypotheekrente niet meer aftrekken. Bij het maximale belastingtarief van 72 procent voor belastbare inkomens van 191.000 of meer scheelt het wegvallen van deze strekpost netto 378 gulden per jaar. ofwel 31,50 gulden schoon per maand. Bij lagere inkomens is het gederfde belastingvoordeeltje nog minder.
Bezitters van zeer dure woningen maar met minder hoge hypotheken dan dit voorbeeld merken waarschijnlijk helemaal niets van de komende ni tregel.
Het nieuwe regime zal pas vanaf 1983 volledig werken. De eerstkomende twee jaren werkt een zachtere overgangsregeling. Het grensbedrag van 540,000 gulden wordt jaarlijks verhoogd met de stijging van de bouwkosten. Als die de komende twee jaar evenveel stijgen als de afgelopen drie jaren, is dit grensbedrag 651.000 gulden in 1983. Het in dit voorbeeld berekende nadeel van 378 gulden schoon per jaar gaat dan op voor woningen van 930.000 gulden. (Ministerie van financiën. Trouw)

SOCIALE VERZEKERINGEN PER 1-12-1980

Op 27 nov. is de Tweede Kamer akkoord gegaan met een wetsontwerp voor een eenmalige voorziening voor de minimuminkomens met het oog op de koopkrachtontwikkeling in 1980.

Als gevolg daarvan zijn de bedragen van de hieronder vermelde uitkeringen en daglonen voor de sociale verzekeringen als volgt gewijzigd. Deze verhoging geldt alleen voor december 1980. Ingaande 1 jan. 1981 zullen andere bedragen gelden.

A.O.W. en A.W.W.

Met ingang van 1 december 1980 gaan de uitkeringen krachtens de Algemene Ouderdomswet en de Algemene Weduwen- en Wezenwet als volgt omhoog:

A.O.W.	**bruto maanduitkering**	**bruto vakantie-uitkering per maand**
Gehuwde bejaarden	van f 1.449,75 tot f 1.478.77	van J 103.74 tot f 106,27
Ongehuwde bejaarden	van f 1.009,65 tot f 1.029,80	van f 72.62 tot i 74.39
A.W.W.		
Weduwen met kinderen	van f 1.449,75 tot f 1.478,77	van f 103.74 tot *f* 106,27
Weduwen zonder kinderen	van f 1.009,65 tot f 1.029,80	van f 72.62 tot f 74.39

De uitbetaling
De nieuwe uitkeringsbedragen ingevolge de A.O.W. en de A.W.W. zullen al in de maand december 1980 kunnen worden uitgekeerd. De vakantie-uitkering wordt in de regel in de maand mei betaalbaar gesteld. De uitkeringen ingevolge de A.O.W. en de A.W.W. worden door de Sociale Verzekeringsbank uitbetaald.
De uitbetaling van de verhoogde arbeidsongeschiktheidsuitkeringen door het Gemeenschappelijk Administratiekantoor of de bedrijfsvereniging zal eveneens, zo mogelijk in de maand december 1980 plaatsvinden.

De wezenpensioenen ingevolge de A.W.W blijven over de maand december ongewijzigd.
Uitgangspunt voor deze verhoging is de zgn. netto-netto koppeling.
Hierbij is het netto A.O.W.-pensioen per maand voor een echtpaar – dat is het bruto A.O.W.-pensioen verminderd met de daarop in te houden loonbelasting en de premie voor de laagste klasse van de ziekenfondsverzekering voor bejaarden – gelijk aan het netto minimumloon. Deze netto-netto koppeling geldt ook voor de vakantie-uitkering.
Voorts bedraagt het netto A.O.W.-pensioen voor een alleenstaande 70% van dat van een ectitpaar. Opgemerkt wordt, dat in verband met. de koopkracht in de maanduitkeringen nog een tijdelijke toeslag is verwerkt.
Als gevolg van de verhoging enerzijds en de belastingverlaging anderzijds zullen ook de inhoudingen (loonbelasting en eventueel ziekenfondspremie en A.W.B.Z.-bijdrage) wijzigen. De berekening van het netto-bedrag wordt vermeld op het betalingsstuk.

Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (A.A.W.)
Voor de vaststelling van de A.A.W.-grondslagen is evenals voor de andere sociale uitkeringen de zgn. netto-netto koppeling tot uitgangspunt genomen. In verband met de koopkracht zijn de A.W.W.-grondslagen verhoogd met een tijdelijke toeslag.
Deze grondslagen, inclusief toeslag bedragen per l december 1980:
Individuele grondslag voor
21-jarigen en ouder . . j 70,15
Grondslag voor gehuwden met inkomsten van henzelf of van echtgenoot:
tot 15% van de grondslag f 100,01
tot 39°C van de grondslag *f* 82.62
De individuele grondslagen voor 20-, 19- en 18-jarigen blijven over de maand december 1980 ongewijzigd.

Minimum-daglonen werknemersvoorzieningen
De minimumdaglonen in de WAO, de WW en de WWV komen per 1 december 1980 als volgt te luiden

WAO	f 114,27
WW	*f* 118,34
WWV	*f* 126,25

Bij de vaststelling van de minimumdaglonen is uitgegaan van de koppeling aan het nettominimumloon
In het bedrag van het minimumdagloon voor de WAO en de WWV is een tijdelijke toeslag verwerkt in verband met de koowkracht
De overige daglonen alsmede het minimumdagloon W.A.O. voor uitkeringsgerechtigden beneden de leeftijd van 21 jaar blijven over de maand december 1980 ongewijzigd.

Eigen bijdrage in het kader van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten
Met ingang van 1 december 1980 gelden de volgende bedragen:

Ongehuwden
Het minimaal ter vrije besteding overblijvende bedrag wordt verhoogd tot f 270.25 per maand: de maximale eigen bijdrage tot f 730.15 per maand.

Gehuwden
Het minimaal ter vrije besteding overblijvende

bedrag wordt verhoogd tot f 540,50 per maand; de maximale eigen bijdrage wordt f 876.47 per maand,
Voor de bepaling van het inkomen waarop de bijdrage van toepassing is, blijft voor de ongrhuwde een bedrag van *f* 61,75 per maand buiten beschouwing en voor een gehuwde een bedrag van f 88.21 per maand.

Ongehuwden

Inkomensklasse (inkomen in 1980)	**Maandpremie**
tot f 18 185,24	*f* 28,40
f 18 185,24 tot f 18 625 24	*f* 56,65
f 18 625,24 tot f 19 067 24	*f* 84,85
f 19 067 24 tot *f* 22 782,24	*f* 113,05

Gehuwden

Inkomensklasse	**Maandpremie**
tot ɜ 18 185,24	*f* 28.41,
f 18 185.24 tot f 18 625,24	f 56 65
f 18 625,24 tot f 19 067,24	t 84 85
ɟ 19 067,24 tut *f* 20 925,24	*ɟ* 113,05
j 20 925,24 tot f 22 782,24	f 169 50

w

Reductieregeling vrijwillige ziekenfondsverzekering

a. **Studerende en invalide kinderen**
(ongewijzigd)
Voor studerende. invalide dan wel de moeder vervangende kinderen tussen 16 en 27 jaar is vanaf 1 januari 1980 een premie verschuldigd van f 65,30 per maand.

Inkomensklasse (inkomen in 1979)	**Maandpremie**
tot f 21 400,—	f 130 60 (*f* 65,30 p p)
f 21 400,— tot f 24 050,—	f 210 10 (*f* 105,05 p p)
f 24 050,— tot f 26 700 —	f 2 4 4 (*f* 122,— p p)

c. **Premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering**

Hier te lande wonende gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering met een inkomen dat niet hoger is dan f 28.949,48 zullen de volgende premies verschuldigd zijn. (tenzij de premie van het fonds lager is):

Inkomensklasse (inkomen in 1980)	**Maandpremie**
f 22 782,24 tot f 25 865,86	S 210 10 (*f* 105 05 p p)
f 25 865,86 tot f 28 949,48	*f* 244,— (f 1 2 2 p p)

d. **Premiereductieregeling in de vrijwillige ziekenfondsverzekering voor ongehuwden met een A.A.W.-uitkering**
Voor verzekerden die niet gehuwd zijn en recht hebben op een uitkering krachtens de Algemene Arbeidsongeschiktheidswet, berekend naar een arbeidsongeschiktheid van 80% of meer en die niet ten laste van de Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten worden verpleegd in een (voorlopig) erkende inrichting of een tehuis, geldt een premiereductie indien het inkomen in 1980 niet meer bedraagt dan f 15.900,—.
De premies zijn aldus:
voor ongehuwden beneden 35 jaar: . f 65,30
voor ongehuwden boven 35 jaar: .. j 105,05

Rejaardenziekenfondsverzekering

Met ingang van 1 december 1980 zal de toela tingsgrens voor de bejaardenziekenfondsver zekering worden vastgesteld op f 22 782,24
De verzekerden in de bejaardenverzekering zullen vanaf die datum de volgende premies verschuldigd zijn

Maandpremie
f 28,40
f 56,65
f 84,85
f 113,05

b **Gehu den jonger dan** 65 **jaar**

(ongewijzigd)
Hier te lande wonende gehuwde verzekerden met een inkomen dat in 1979 niet hoger was dan f 26 700,— zijn de volgende premies verschuldigd (tenzij de premie ban het fonds lager is)

Maandpremie
f 130 60 (*f* 65,30 p p)
f 210 10 (*f* 105,05 p p)
f 2 4 4 (*f* 122,— p p)

Minimumloon
Het wettelijk minimumloon voor werknemers van 23 jaar en ouder wordt over de **maand december** 1980 met **f** 45,50 verhoogd. Deze tijdelijke verhoging werkt op de gebruikelijke manier door in de minimumjeugdlonen van 22-en 21-jarigen.
De bedragen zijn over de maand december (bij een volledig dienstverband) als volgt:
23-jarigen f 1.908.40 per maand
22-jarigen f 1.765,30 per maand
21-jarigen f 1.622.10per maand

(Ministerie van sociale zaken)
(Vor. ber. pag. 460/1 e.v.)

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

NIEUW KABINET-SCHMIDT GEFORMEERD

De twee partijen, die in West-Duitsland de afgelopen jaren de regerende coalitie vormden en die bij de verkiezingen op **5** okt. een overwinning behaalden (pag. **657** e.v.) – de sociaal-democratische SPD en de liberale FDP – hebben op 4 nov. opnieuw een regeerakkoord afgesloten na onderhandelingen, die op 27 okt. begonnen waren.

De coalitiebesprekingen zijn uitgelopen op het opstellen van een bezuinigingsprogramma, dat in grote lijnen beantwoordt aan de wensen van de kleine coalitiepartner, FDP.

De groei van de overheidsuitgaven wordt volgend jaar beperkt tot 4,1%, een ombuigingsopratie van meer dan **2** miljard D-mark komend jaar en **4,6** miljard D-mark voor de komende vier jaar, (Het overheidsbudget voor 1981 is op **233** miljard D-mark gepland).
Bij deze ombuigingen wordt onder meer gesnoeid in de spaarpremies, bij de ambtenaren, bij de subsidies voor studentenwoningen, bij de benzinetoeslagen en bij de boeren. Bij deze laatste groep wil de federale overheid niet meer meebetalen aan de ongevallenverzekering.
Alle betroffenen hebben hun lobbies al in stelling gebracht.
Tegelijkertijd houdt de overheid vast aan aangekondigde verlaging van de inkomensbelasting en enkele belastingvoordelen voor het gezin.

Belastingverhoging beperkt zich tot accijnzen op benzine (**3** pfennig) diesel (**3** pfennig) en brandewijn. Althans volgens de plannen van de bewindsman van financiën. Gesteund wordt hij daarbij door het rapport van de economische instituten, dat er overigens voor waarschuwt niet al te abrupt het mes te hanteren omdat anders de conjunctuur nog extra u-ordt belaagd.
De overheid wil echter de tendens van een groeiende staatsschuld per se ombuigen om de greep erover niet te verliezen. De totale staatsschuld in de Bondsrepubliek bedraagt **30** procent van het bruto nationale produkt (in Japan **33,** VS **52,** Engeland **61.** Italië **65** procent).

Bij alle berekeningen en plannen gaat de overheid ervan uit dat het dal volgend jaar inderdaad bij nul zal liggen en dat aan het eind van het jaar de opleving merkbaar wordt. Deze opleving in de internationale handel zal de Duitse industrie stellig direct ten goede komen en het bewijs leveren dat ,,made in Germany" nog zeer in trek is in de wereld.
Van deze laatste zekerheid is ook het „herfstadvies" van de economische instituten doortrokken. Niet loonmatiging en ,,inleveren" bepalen het verloop van de economische grafieken maar internationale conjunctuurverwachtingen en de uitwerking ervan op de D-mark en op de geldpolitiek van de federale bank.
Onzekere factor is temidden van de relatieve consensus in het binnenland bovenal het buitenland, Aantrekkende wereldconjunctuur gaat met politieke rust gepaard en tegen oude en nieuwe ayatollahs in de wereld blijven natuurlijk ook Westduitse economische instituten een recept schuldig.

Constztuerende *vergadering nieuwe* Bondsdag
Schmidt herkozen als *bondskanselier*
Samenstelling nieuwe kabinet

De op 5 okt. nieuw gekozen Bondsdag kwam op 4 nov. voor de eerste maal bijeen. Het oudste lid van de vergadering, Herbert Wehner, opende de vergadering. Ook leidde hij de bijeenkomst, terwijl het parlement zijn voorzitter verkoos.
De voorzitter van de vorige Bondsdag, Richard Stucklen (CSU), werd met 463 tegen 38 stemmen bij 13 onthoudingen herkozen. Eén stem was ongeldig.
Nadat de gekozen voorzitter zijn ambt. had aanvaard werden de vicevoorzitters bij handopsteken gekozen. Dit zijn Annemarie Renger (SPD), Georg Leber (SPD), Richard von Weizsacker (CDU) en Richard Wurbs (FDP).
Op 5 nov. herkoos de Bondsdag Helmut Schmidt als bondskanselier. Er werden **266** stemmen op hem uitgebracht. Van de 491 uitgebrachte stemmen waren er 490 geldig. **222** afgevaardigen stemden met nee; twee afgevaardigden onthielden zich van stemming. Daarmee had de boridskanselier ruimschoots de absolute meerderheid behaald. die ligt bij 249 stemmen.
Op dezelfde dag legde de kanselier in het parlement zijn ambtseed af.
Op 6 nov. maakte Bondsdagvoorzitter Stucklen in het parlement de samenstelling van het kabinet bekend, waarna de ministers hun eed aflegden.
De samenstelling van het kabinet is als volgt:

Bondskanselier – Helmut Schmidt (SPD); buitenlandse zaken en vice-kansclicr - Hans-Dietrich Genscher (FDP); binnenlandse zaken – Gerhart Rudolf Baum (FDP); justitie – Hans-Jochen Vogel (SPD); financiën – Hans Matthöfer (SPD); economische zaken – Otto graaf Lambsdorff (FDP); land- en bosbouw – Josef Ertl (FDP); arbeid en sociale zaken – Herbert Ehrenberg (SPD); defensie – Hans Apel (SPD); jeugd. gezinszaken en gezondheidszorg – Antje Huber (SPD); verkeer – Volker Hauff (SPD); post en telecommunicatie – Kurt Gscheidle (SPD): ruimtelijke ordening, bouwnijverheid en stedenbouw – Dieter Haack (SPD): intern-Duitse betrekkingen – Egon Franke (SPD); onderzoek en technologie – Andreas von Bulow (SPD); onderwijs en wetenschappen – Jurgen Schmude (SPD); ontwikkelingssamenwerking - Rainer Offergeld (SPD).

In vergelijking met het vorige kabinet-Schmidt heeft zich slechts één wijziging voorgedaan: de minister van technologie, Volker Hauff, is verhuisd naar verkeer, dat in het vorige kabinet in de portefeuille van minister Gscheidle zat. Op technologie is nu benoemd A~~~~~ von Brülow die in het vorige kabinet staatssecretaris van defensie was.

Regeringsverklaring.
Kwestie van de medezeggenschap

Bondskanselier Schmidt heeft op 24 nov. in de Bondsdag zijn regeringsverklaring afgelegd, die hij de titel „Moed voor de toekomst" had meegegeven
Hij zei hierin o.m., dat de regering van plan is de defensieuitgaven te verhogen. „Wij zullen aan onze verplichtingen voldoen" aldus de kanselier

Schmidt prees de kwaliteit en de inzetbaarheid van het eigen Duitse leger en herinnerde aan de belofte binnen de NAVO om naar een jaarlijkse verhoging van de defensie-uitgaven met drie procent te streven. Met verwijzing naar deze belofte zei Schmidt dat zijn regering haar plicht wil vervullen. Hij trad echter niet nader in details bij deze uitspraak.
De regeringsverklaring geldt als basis-document voor de regeringsplannen van de komende vier jaren voor de nieuwe regering-Schmidt. De kanselier benadrukte in de ongeveer twee uren durende verklaring de vriendschap met Frankrijk en de ondubbelzinnige inbedding van de Bondsrepubliek in de NAVO. „De kern van de alliantie is de partnerschap met de Verenigde Staten", zei Schmidt die er zeer op lette geen aanleiding tot Atlantische irritaties te geven.

Schmidt maakte duidelijk dat de Bondsrepubliek haar contacten met het Oostblok blijft voortzetten. De Bundeswehr werd door Schmidt geprezen als een slagvaardig verdedigingsinstrument dat is gekenmerkt door een democratische traditie.
Het leeuwedeel van de verklaring stond in het teken van de binnenlandse politiek.
Motto voor de komende jaren luidt: „Moed voor de toekomst". Er is volgens Schmidt moed voor correctie. voor verandering en voor modernisering nodig om de economische problemen van de komende jaren nog aan te kunnen.
Hij maakte duidelijk dat het verlies van 30 miljard D-mark op de betalingsbalans dit jaar niet kan worden gecompenseerd door de kracht van de eigen binnenlandse markt.
Tegelijk maakte Schrnidt het compromis bekend dat op 23 nov. op de talreep nog is gesloten tussen de coalitiepartners FDP en SPD over de medezeggenschap in de kolen- en staalindustrie.
Het compromis schuift in feite het probleem van de medezeggenschap in kolen en staal enkele jaren vooruit.
In een persoonlijke notitie liet de bondskanselier doorschemeren dat er dan nog „tijd is om na te denken".

Het compromis gaat ervan uit dat bedrijven die minder dan de helft van hun activiteiten richten op kolen- of staalproduktie nog zes jaar vasthouden aan de oude regeling. Dat wil zeggen. nog zes jaar blijft de raad van commissarissen gelijkelijk verdeeld tussen werkgevers en werknemers: daarna komt er een minder vergaande medezeggenschapsregeling zoals deze voor de rest van het Duitse bedrijfsleven geldt. Verandering in de overgangstijd is. dat de vakbonden hun vertegenwoordigers namens de werknemers niet meer rechtstreeks in de raad van commissarissen kunnen kiezen.
Zij houden slechts het recht om voorstellen te

V.l.n.r. Egon Franke. intern-Duitse betrekkingen, Dieter Haack, woningbouw, Hans Apel, defensie, Rainer Offergeld, ontwikkelingssamenwerking, Otto graaf Lambsdorff. economische zaken. Antje Huber, gezinszaken. Volker Hauff, verkeer, bondspresident Karl Carstens, Jurgen Schmude, onderwijs en wetenschappen, bondskanselier Helmut Schmidt, Josef Ertl. landbouw, Andreas von Bulow, onderzoek en technologie. Hans-Dietrich Genscher, buitenlandse zaken, Kurt Gscheidle. PTT. Herbert Ehrenberg, arbeid en sociale zaken. Gerhart Baum. binnenlandse zaken en Hans Matthofer, financien

doen De ondernemingsraad van het bedrijf wijst hen ten slotte aan. De vermindering van directe vakbondsinvloed heeft als tegenwicht dat de FDP heeft afgezien van een speciale invloed voor de hogere functionarissen binnen de bedrijfsdemocratie.
De kwestie van de medezeggenschap in de kolen- en staalsector is medio dit jaar acuut geworden. toen het Marinesniann-concern aankondigde zich van deze verregaande medezeggenschapsvorm te ..Villen ontdoen. Argument daarvoor was dat bij Mannesmann het accent van staalproduktie naar staalverwerking was verschoven, zodat het bedrijf niet langer onder de speciale medezeggenschapsregeling uit deze branche behoefde te vallen. Voor de vakbonden was deze aankondiging het signaal dat een verworven medezeggenschapsrecht in gevaar is.
In zijn regeringsverklaring had Schmidt in een persoonlijke opnierking gezegd dat er nu zes jaar .,tijd is om na te denken". Daarmee hield hij en passant de mogelijkheid open dal na volgende verkiezingen het compromis opnieuw kan worden veranderd.
Zijn liberale coalitiepartner. Genscher. was hierover zo gebelgd. dat hij weigerde ria de regeringsverklaring Helmut Schinidt de hand te drukken. In plaats daarvan staarde Genscher slechts recht voor zich uit.
Intussen heeft de grootste vakbond. IG Metall. het compromis als „volledig ontoereikend" veroordeeld. In een verklaring van het bestuur heet het: ..Deze regeling is voor de IG Metall niet te aanvaarden. omdat de medezeggenschap in kolen en staal niet duurzaam en geheel wordt veilig gesteld".
Deze vorm van medezeggenschap ..is en blijft voor de vakbonden de enige basis voor de verdere uitbouw van de democratie in de economie en de maatschappij", aldus de verklaring.
De werkgevers kritiseren de lange overgangsperiode van zes jaar voor staalbedrijven die uit de paritaire medezeggenschap kunnen stappen. Het huidige compromis draait op manipulatie uit. aldus de Bundesvereinigung der Deutschen Arbeitgeberverbaride (BDA).

Positie coalitie nu *kabinetsformatie en regeringsverklaring*

De correspondent van het *NRC/H'blad* in Bonn maakte in de krant van 27 nov. balans op van de positie van coalitie van SPD en FDP na de formatie van het nieuwe kabinet-Schmidt en het afleggen van de regeringsverklaring.
Het navolgende is daaruit aangehaald:

Wie de verkiezingsuitslag van 5 oktober voor ogen houdt, kan zijn ogen nauwelijks geloven. De links-liberale overwinnaars van vijftig dagen geleden hebben een miserabel humeur. In iedere uithoek van politiek Bonn heerst geweeklaag. In deze week van algemene beschouwingen staat bondskanselier Helmut Schmidt in de Bondsdag eerder de ellende van de afgelopen weken van zich af te praten dan plannen te ontwikkelen voor de komende vier regeringsjaren.
Zelfs de beste journalistieke vrienden van de bondskanselier bij het weekblad Die Zeit zagen zich gedwongen over een hele voorpagina Helmut Schmidt ervan langs te geven en dat zegt iets over de stemming van dit moment. Nog niet eens zozeer telt dan in eigen land de onhandige manoeuvre jegens de Verenigde Staten bij de verhoging van de defensieuitgaven. Veel meer heerst er teleurstelling, woede en neerslachtigheid over de formatiebesprekingen tussen de liberalen en de sociaal democraten. die ten slotte in de regeringsverklaring „Moed voor de toekomst" waren samengeval.
De winnaar van de verkiezingen, de FDP. heeft praktisch alle wensen tegenover de grote broer, de SPD. weten door te drukken. De besparingen in de overheidsuitgaven verlopen volgens het recept van de conservatief-liberale minister van economische zaken. graaf' Lambsdorff. en de lasten rusten voornamelijk op de schouders van de lagere verdieners. De beknotting van spaarsubsidies. de verhoging van benzine- eri alcoholaccijns, de verhoging van huren — het zijn allernaal maatregelen die (aldus een vakbondsman) onder het motto staan: Beter van duizend mensen één mark nemen dan van één rnan duizend mark

De FDP heeft haar bijzondere clienten – de ambtenaren en de boeren – met succes buiten de bezuinigingen weten te houden. Een poging om de lonen van ambtenaren drie maan. den later te laten stijgen strandde en dat terwijl ambtenaren in de Bondsrepubliek niet alleen de beste pensioenen en de beste salarissen hebben, maar ook voor een komende groei van de werkloosheid niet hoeven te vrezen. Bij de recente staking van de posterijen haalden de ambtenaren vervolgens indirect nog een extra beloning binnen die de staat een half miljard extra gaat kosten per jaar.
Helmut Schmidt zelf heeft tegen de liberale verlangens nauwelijks weerstand geboden eri heeft de eigen partij praktisch genegeerd. Dat leidde tot zoveel irritatie dat SPD-voorzitter Willy Brandt bij diverse coalitiebesprekingen niet eens meer kwam opdagen.
Voor het eerst sinds zijn aftreden in 1974 liet Brandt zijn partijgenoot Schmidt openlijk in de steek: .,De regering heeft mijn advies niet nodig als ik dat goed heb begrepen" zei Willy Brandt recentelijk. Hij doelde daarbij op de Duits-Duitse politiek van Helmut Schmidt. maar het karakteriseert de stemming.
Schniidt is na de vijfde oktober – de verkiezingsdag – praktisch zijn eigen weg gegaan. Het kabinet heeft hij ondanks onmiskenbare zwakheden nauwelijks veranderd en op het niveau van staatssecretarissen heeft hij slechts specialisten uit zijn eigen omgeving benoemd. Ook inhoudelijke suggesties uit de eigen partij heeft hij in zijn regeringsverklaring praktisch tot vrijblijvendheden gereduceerd. Het applaus was dan ook zo mager dat het bijna genant werd. Het is niet alleen de wat sterker geworden linkervleugel in de SPD, die teleurgesteld is over het nieuwe regeringsprogramma. Ook de behoudende garde der „Kanalarbeiter" knarst de tanden in harmonie met de vakbeweging. Het liberale FDP-stempel op deze coalitie dreigt hun identiteit te verstikken
Temeer omdat een aantiil uitgesproken conservatieve liberalen in de Bondsdag is opgerukt dankzij de verkiezingswinst.
In feite heeft Helmut Schmidt het motto ,,Sparen" als toekomstideaal uitgegeven, en de algemene klacht luidt dat ,,sparen" alleen als perspectief voor de komende jaren wel wat mager is. Allerlei cruciale vragen heeft Schmidt in zijn regeringsverklaring daarentegen ontweken. Hij prees zelfs de situatie in de energiesector, hoewel iedereen weet dat de Duitse afhankelijkheid van internationale energie beangstigende vormen heeft aangenomen.

Kortom, de binnenlands-politieke geloofwaardigheid van Helmut Schmidt begint in duizeling ekkend tempo te dalen. Op de regeringsbank leken uitgebluste heren zonder fantasie en inspiratie te zitten.
Nu had het vorige kabinet-Schmidt kort na de verkiezingen van 1976 ook al eens een dieptepunt met alle daarbij passende melancholische stemmingen. Door dat dai is Schmidt toen heengekomen.
Vooral dankzij de buitenlandse politiek waar hij in de afgelopen jaren bet niveau van een erkend staatsman bereikte,
Desalniettemin begint de kloof tussen zijn internationale en zijn binnenlandse postuur te groeien, ook al kan de liberale FDP zich de komende (twee?) jaren nog geen overstapje naar de christen-democratische oppositie permitteren,
In vergelijking met de buitenlandse problemen probeerde Helmut Schmidt de binnenlandse te bagatelliseren: „Buiten gaat het orn leven en dood, hier om inkomen en rond komen". Het kiesgedrag wordt echter, zoals bekend, voornamelijk op grond van deze laatste bagatellen bepaald. De gevaren van betweterij. eenzaamheid en isolement bedreigen Helmut Schmidt - drie gevaren die voor een staatsman in een democratie *liet* begin van het einde zijn (NRC/H'blad, Das Parlament, NZZ, FAZ, Le Monde. The Times)

(Vor. ber pag. 657 e v)

ECONOMISCHE PROGNOSES

Elk iaar worden in de herfst prognoses gepubliceerd m.b.t. de ontwikkeling van de Westduitse economie. Het betreft het jaarlijkse bericht van het ministerie van economische zaken, een rapport van een vijftal instellingen, die zich met economische kwesties bezig houden, en een voorspelling van vijf vooraanstaande economen.

Jaarlijks *bericht ministerie* van *economische* zaken

Het bericht van het ministerie van economische zaken is op 20 okt, verschenen.
Het ministerie heeft hierin zijn verwachtingen, die het tot dan had van de economische ontwikkeling in 1981, in negatieve zin gewijzigd. Uit het rapport bleek, dat er in vergelijking met 1980 een veel geringere economische groei en een groter aantal werklozen zullen zijn.

Zelfs wanneer de econonrische groei 1.0 procent bedraagt en de produktivitert, zoals wordt veruacht, weinig zal toenemen, zullen er volgend jaar toch gemiddeld 1,0 tot 1,1 miljoen werklozen zijn. De verwachting van een economische groei van 1,0 procent is volgens het ministerie echter optimistisch, Voorwaarde voor het bereiken daarvan is dat zich aan het begin van het jaar een kentering ten goede voordoet. Wanneer zo'n ommekeer uitblijft zal de economische groei nog kleiner dan 1,0 procent, maar wel groter dan nul zijn.
Het ministerie wees erop dat de meeste economische instituten in de Bondsrepubliek, voor zover bekend, nog somberder zijn. Deze instellingen betwijfelen in meerderheid of er volgend jaar wel sprake zal zijn van economische groei. Voor dit jaar verwacht het ministerie een groei van 2,0 procent. Oorspronkelijk bedroeg de raming 2,5 procent. Het aantal werklozen zal dit jaar gemiddeld onder de 900.000 blijven.
De consumentenprijzen iri West-Duitsland zullen dit jaar 5,5 procent stijgen, en niet met 4,5 procent, zoals het ministerie eerder raamde. De stijging zal het volgend jaar afnemen tot 3,5 à 4,0 procent.

Rapport economische instellingen

Het rapport van de vijf economische instituten is op 27 okt. verschenen. Er wordt de verwachting in uitgesproken, dat er volgend jaar meer werkloosheid en een stilstand van de economie zai zijn. In het laatste deel van 1981 zal echter het dal van de laagconjunctuur gepasseerd zijn.

De verwachtingen van de economen zijn somberder dan de gecorrigeerde regeringsvoorspelling. De regering rekent nog op een reële groei volgend jaar van een half procent. De economen komen op nul uit: ..Een ongeveer onveranderd reëel bruto nationaal produkt".
De instituten verwachten een werkloosheid van vijf procent. Dat is één procent meer dan dit jaar gemiddeld wordt aangenomen en éénkwart procent meer dan de regering voor volgend jaar heeft voorspeld.
De inflatie loopt volgens het rapport van de instituten met anderhalf procent naar vier procent terug.

Bij de kapitaalsinvesteringen verwachten de economen slechts een korte aarzeling. Gemiddeld rekenen zij op een stijging van deze investeringen in het bedrijfsleven met vier procent. In de automobielindustrie, in de mijnbouw en in de verdere energiesector worden grotere investeringen verwacht.
De bouw, de landbouw en de chemische sector blijven komend jaar achter. De bouw waarin dit jaar nog meer dan drie procent groei van de investeringen kan worden geregistreerd, valt tot een groei van slechts 0,5 procent terug en verliest aan betekenis als motor voor de economie.
De optimistische kijk op de investeringen volgend jaar fundeert het rapport op een verbeterde exportverwachting medio volgend jaar. Dan zal de rente volgens deze prognose ook dalen en verder speelt een rol dat bepaalde industriebranches iedere investeringskans willen aangrijpen om op lange termijn de concurrentie op de buitenlandse markt te kunnen bolwerken.

De opwaartse lijn medio volgend jaar neemt het advies waar in de Verenigde Staten en ander westelijke landen.
Als het zover is zullen de exporterende OPEC-landen extra impulsen aan de economie bieden door een verhoogde vraag naar westelijke industriegoederen. ,,Alles bij elkaar echter zal de reële uitvoer van (Duitse) goederen pas aan het eind van volgend jaar het niveau van begin 1980 bereiken", zo voegen de instituten er relativerend aan toe.
De rapporteurs gaan ervan uit dat de lonen volgend jaar maar matig zullen stijgen om de investeringen inderdaad de ruimte te geven. Tevens verwachten zij dat de Bondsrepubliek het tekort op de betalingsbalans aan het eind van 1981 zal weten te reduceren. Dit jaar wordt met een tekort van 25 tot 30 miljard gerekend. Volgend jaar zou dat tot 20 miljard beperkt kunnen blijven.

Opmerkelijk is dat het advies ervoor pleit de stringente wisselkoersen binnen het Europese monetaire stelsel te laten varen. ,,In elk geval zouden de regeringen bereid moeten zijn de richtkoersen flexibeler aan de ontwikkeling van de economische referenties aan te passen". Dit zou voor de D-mark op korte termijn een devaluatie, in de loop van volgend jaar echter een revaluatie tot gevolg hebben.
Achtergrond van dit advies tot verruiming van het Europese monetaire stelsel is de krappe geldpolitiek, die de Duitse federale bank voert om de D-mark binnen het stelsel te houden nu de D-mark zwak is. Deze krappe geldpolitiek heeft omgekeerd tot gevolg dat binnenlandseconomische ontwikkelingen worden geremd. De federale bank dient zich, aldus de economische instituten, meer door de binnenlandse situatie te laten leiden.

Prognose ,,*vijf* wijzen"

De prognose van de vijf vooraanstaande economen, die gewoonlijk als de ,,vijf wijzen" worden aangeduid. zag op 20 nov. het licht.
Zij gaan ervan uit, dat de economische groei in 1981 een half procent zal bedragen.

De vijf zijn daarmee wat optimistischer dan de vijf economische onderzoeksinstituten die in hun rapport een volledige stilstand van de economie voorspelden.
De ,,vijf wijzen" funderen hun wat positievere prognose op de ..aanhoudend grote bereidheid tot investeren" in de Bondsrepubliek.
De inflatie schatten zij op 4% en het aantal werklozen op 1,1 miljoen, verder verwacht men volgend jaar een geringer tekort op de betalingsbalans dan dit jaar; 24 miljard D-mark in plaats van dit jaar naar schatting 29 miljard.
Belangrijk voor de prognose is volgens het rapport nog wel de komende CAO-ronde in de Bondsrepubliek.
De vijf deskundigen gaan uit van ,,duidelijk lagere CAO's dan vorig jaar" en daarmee gunstige uitwerkingen voor de ontwikkeling van arbeidsplaatsen en prijzen.
In een minderheidsadvies van Werner Glastetter wordt er echter voor gewaarschuwd om niet alle lasten op de loonpolitiek af te wentelen en oog te houden voor het belang van de sociale vrede tussen werkgevers en werknemers.
Glastetter, leider van het wetenschappelijk instituut van de vakbeweging, adviseert werktijdverkortingen en een bijdrage aan de economische groei van de kant van de geld- en financieringspolitiek. Glastetter wil een tijdelijke devaluatie van de D-mark aanvaarden evenals extra overheidsuitgaven gericht op stimulering van de werkgelegenheid.
De vier andere experts zijn daar tegen. Zij geven de federale Bundesbank het advies om voordat de loonrondes beginnen duidelijk bekend te maken welke uitbreiding van de geldhoeveelheid wordt gepland. Volgens hen moet dat dan niet meer zijn dan een uitbreiding van 5,5 procent. (DPA, NRC/H'blad, NZZ, FAZ)

ONDERHOUD SCHMIDT-GISCARD N.A.V. VERKIEZING REAGAN TOT PRESIDENT VS

Bondskanselier Schmidt was op 10 nov. in Parijs, waar hij een informeel gesprek had met de Franse president Valéry Giscard d'Estaing. Aanleiding voor dit onderhoud was de verkiezing van Ronald Reagan tot president van de Verenigde Staten.
Na afloop van het gesprek maakten de twee politici duidelijk, dat zij voorstander zijn van een sterke Amerikaanse regering. Uit hun voorzichtig geformuleerde uitspraken viel op te maken, dat zij tevreden zijn met de verkiezing van Reagan.
Letterlijk zei Giscard d'Estaing: „Tussen een sterk Amerika en een Europa dat zeker is van zijn macht en zijn rol, kan de vriendschappelijke dialoog worden ontwikkeld en georganiseerd die voor hen natuurlijk is, alsmede een samenwerking die helpt de vrede te handhaven en de verdediging van de vrijheid in de wereld".
Het was een soort boodschap die de bondskanselier en de president richting Californië en Reagan stuurden. Giscard, die deze boodschap voor radio en televisie formuleerde, nadat hij gedurende vier uren onder vier ogen met Schmidt op het Elysée had geconfereerd. sprak kennelijk ook namens een instemmend knikkende bondskanselier toen hij zijn oordeel gaf over het Amerikaanse verkiezingsresultaat: ,,Frankrijk kan zich alleen verheugen over een sterk Amerika dat besloten is om volledig zijn internationale verantwoordelijkheden op zich te nemen".

Met andere woorden: beiden tonen zich tevreden dat zij af zijn van een onvoorspelbare Carter met wie beiden – bij gebrek aan vertrouwen – uiterst koele relaties onderhielden.
Herinnerend aan de boodschap die hij tijdens zijn reis door de Bondsrepubliek in juli al had gebracht, voegde Giscard eraan toe:
,,Tegelijkertijd maakt deze vaststelling het alleen nodiger om een eind te maken aan de anomalie die sinds het eind van de oorlog wordt gevormd door de onbetekenende rol van Europa in de wereldpolitiek. Daarom zal Frankrijk voortgaan bij te dragen tot de organisatie van Europa en voortgaan de politieke samenwerking tussen de lidstaten van de gemeenschap nauwer te maken. Frankrijk zal dat doen met al zijn partners, met name Engeland en Italië en uiteraard met Duitsland, dat om redenen die in het verleden en het heden liggen onze eerste partner is en blijft".

Aan de vooravond van de elfde november, de plechtige viering in heel Frankrijk van de wapenstilstand in 1918 en van de dood van de Gaulle tien jaar geleden, waren vooral de laatste woorden een duidelijke belofte – ook in Reagans richting – dat de Duits-Franse samenwerking de as blijft waarom Europa moet draaien.
Schmidt beaamde daarna dat ,,alles wat de president heeft onderstreept overeenkomt met mijn interpretatie. We zijn ook voor een sterke Amerikaanse regering. We spraken ook over de crises in Zuid-Oost Azië en de Perzische golf en onderstreepten onze neutrale rol. We hebben ook de Oost-West betrekkingen besproken en met belangstelling geluisterd naar de laatste berichten uit Warschau. In 1981 zal de wereld belaagd worden door een serie dreigingen die een nauwe samenwerking tussen Europa en de VS nodig maken".

Giscard had aan dit eerste informele gesprek sinds Schmidts herverkiezing een wat feestelijk karakter gegeven. Hij kwam de bondskanselier onder de poort voor het Elysée bijna op straat begroeten en hij liet de Republikeinse Garde een erewacht vormen. Allereerst natuurlijk om Schmidt te feliciteren. Maar waarschijnlijk ook om de aanstaande bewoner van het Witte Huis duidelijk te maken dat de hechte Duits-Franse samenwerking voorwaarde is voor de transatlantische verstandhouding.
De samenkomst en de boodschap die beide staatslieden bij die gelegenheid tot Amerikaanse oren richtten was van belang omdat Schmidt een week later een informeel bezoek aan de VS brengt en daarbij hoopt als eerste Europese leider de aanstaande president van de VS te ontmoeten.
Aan zijn verslag van hun intieme gesprek voegde Giscard toe dat zij ook de economische en monetaire situatie in de EG hadden besproken ,,in het licht van de laatste ontwikkelingen", nl. de zwakte van de Duitse mark en de steun die een „overgevalueerde" franc aan het Duitse betaalmiddel moest geven. Kennelijk met het oog op een verwachte agressievere economische politiek van de VS onder een nieuwe president, verklaarde Giscard dat hij tegenover Schmidt de Franse wens had bevestigd ,,te blijven samenwerken om de stabiliteit en het goede functioneren van het Europese monetaire systeem te handhaven".

Westelijke topconferentie voorgesteld

President Giscard d'Estaing en bondskanselier Schmidt hebben tijdens hun informele bijeenkomst in Parijs op 10 nov. besloten om gezamenlijk aan de toekomstige Amerikaanse president Reagan een Europees-Amerikaanse topconferentie voor te stellen die in februari of maart op de Franse eilanden Martinique of Guadeloupe in het Caraibisch gebied kan worden gehouden.
Via diplomatieke kanalen heeft de Franse president al een week voordien aan adviseurs van Reagan laten weten dat een dergelijke westelijke topconferentie wenselijk zou zijn om meteen aan het begin van Reagans ambtstermijn de Europees-Amerikaanse dialoog op gang te brengen. Na zijn gesprek met Schmidt sprak Giscard over de wenselijkheid van ,,een sterk Amerika" en de ,,vriendschappelijke dialoog" met Europa die ,,georganiseerd" diende te worden.
Men neemt aan dat de Franse president bij een eventuele topconferentie met de Amerikaanse president in Guadeloupe of op Martinique dit voorjaar weer – net als hij de samenkomst daar met Carter in '79 – Schmidt en de Britse premier wil betrekken alsmede Italië.
Enigszins analoog aan de Gaulles plan voor een directoraat in de NAVO dat 20 jaar geleden door Eisenhower werd verworpen, hoopt Giscard al sinds enige jaren op een regelmatige organisatie van samenkomsten tussen de vijf grote landen in de NAVO,
Deze zouden een pendant moeten vormen van de economische topconferenties van de laatste jaren waarbij de regeringsieiders en staatshoofden van de VS. Frankrijk. Engeland, West-Duitsland, Japan, Italië en Canada vergaderen over de economie. Tijdens dat economische topberaad kwamen echter ook regelmatig politieke vraagstukken aan de orde, zoals afgelopen zomer in Venetië de Russische bezetting van Afghanistan,
Bondskanselier Helmut Schmidt heeft van harte ingestemd met het initiatief van president Giscard. Hij heeft toegezegd het plan in Washington bij de Amerikanen te zullen bepleiten.
In diplomatieke kringen in Bonn ziet men de Westerse top als een mogelijkheid voor Europa op realistische wijze met de nieuwe Amerikaanse president in gesprek te komen. *(NRC/* H'blad, Le Monde, FAZ)

SCHMIDT IN WASHINGTON.
MENINGSVERSCHIL
OVER DEFENSIE-UITGAVEN

Bondskanselier Schmidt heeft van 16-20 nov. een bezoek aan de Verenigde Staten gebracht. In de gesprekken, die hij daar heeft gevoerd, was een centraal punt het niet nakomen door de Westduitse regering van de binnen de NAVO gemaakte afspraak jaarlijks de defensie-uitgaven met **3%** te verhogen.
Het *NRC/H'blad* schreef op 18 nov. over deze kwestie het volgende:

Een kleine maand vóór de verkiezingen in West-Duitsland maakte Schmidt zijn reisplan voor de VS bekend. Het werd in grote letters als nieuwtje gepubliceerd in het verkiezingsblad van zijn sociaal-democratische SPD. Het leek vooral een reactie op een aankondiging van Franz-Josef Strauss om na zijn verkiezing tot bondskanselier eerst naar de Verenigde Staten te reizen om het bondgenootschap ,,in orde te brengen". Waarbij Strauss overigens nog handig genoeg was om geen datum te noemen, hetgeen Schmidt wel deed. Wat niemand in de bondskanselarij op dat ogenblik nog vermoedde, gebeurde echter op 4 november: Ronald Reagan werd winnaar in de Amerikaanse verkiezingen.
Door deze gebeurtenis komt Schmidt in de Verenigde Staten op een ogenblik dat er geen zaken meer met de ,,lamme eend" Carter en nog geen zaken vallen te doen met de ,,gekozen president" Reagan. Dat is des te storender omdat Bonn en Washington dringend een compromis-formule nodig hebben voor een dreigend conflict over de defensie-uitgaven. Zo'n compromis valt nu nauwelijks te sluiten Carter kan zijn opvolger moeilijk binden en zelfs als er verzoenende verklaringen verschijnen, blijft de toestand onveranderd omdat er de handtekening van Jimmy Carter onder staat.
De verhoging van de defensie-uitgaven met drie procent leek de Duitse coalitie-onderhandelaars vanaf het begin een onmogelijkheid: als er overal wordt beknot op de uitgaven dan ook bij de defensie, zo luidde de redenering. ,,Als er een voortdurend lagere groei van het bruto nationaal produkt is dan kun je niet verlangen dat er een buiten-proportionele groei in bepaalde sectoren bestaat". zei Helmut Schmidt. Een andere betrokkene zegt. „In feite gaat het om de keuze tussen sociale consensus in eigen land of politiekc consensus met de Amerikanen".
Volgens Schmidt zelf levert de Bondsrepubliek ook een bijdrage rot de veiligheid van het westen als het land met bezuinigingen het eigen economische stelsel stabiliseert. Men kwam op een reële stijging van het defensiebudget met 1,8 procent.
Voor de Verenigde Staten werkte deze openlijke verwijdering van de drie procentafspraak als de rode lap bij een stier. Terwijl de VS bezig zijn hun militaire uitgaven met ten minste vijf procent op te vijzelen (Reagan noemt zelfs het getal zeven) excuseert de welvarender Bondsrepubliek zich in verband met economische moeilijkheden. En dat terwijl de VS per hoofd van de bevolking al veel meer uitgeven voor defensie dan de Bondsrepubliek.
De Amerikanen deden er naast hun kritiek nog een schepje bovenop: in Bonn overhandigde de Amerikaanse ambassadeur een verlanglijst voor de Amerikaanse troepen in Duitsland. De lijst bevatte onder meer verbetering van de kazernes, inrichting en uitrusting van depots voor mobiele Amerikaanse eenheden, 55.000 nieuwe woningen en gratis treinkaartjes voor Amerikaanse soldaten. Extra kosten bij dit verlanglijstje: vier miljard D-mark.
Deze laatste verlangens wijst Bonn tot nu toe van de hand. Niet alleen is men bang dat dan alle andere landen ook met de collectebus in Bonn zullen langs komen, maar tevens vindt men het Amerikaanse document in Bonn een schaamteloosheid. De Amerikaanse troepen zijn geen bezettingsleger maar een deel van de westelijke alliantie. Als symbool van gelijkwaaidigheid had men in het midden van de jaren zeventig dan ook gemeend het hoofdstuk van deze stationeringskosten te kunnen afsluiten.
De drie-procents-irritatie heeft de regering in Bonn echter wat dit thema betreft tot andere gedachten gebracht. Het 3-procents conflict wil men niet meer openlijk op tafel leggen maar als volgt behandelen: de preciese groei van de defensie-uitgaven wordt vervaagd met rekentrucs en verder wordt de kwaliteit van de Duitse strijdkrachten in vergelijking met andere legers geprezen.
Schmidt gaf van deze houding al een voorproefje in enkele interviews, waarin hij de vele Duitse reservisten prijst en kritische kanttekeningen bij de kwaliteit van het Amerikaanse beroepsleger plaatst. Verder wordt erop gewezen dat het Duitse budget naar verhouding meer voor kwaliteitsinvesteringen (lees: nieuwe wapens) uitgeeft dan andere bondgenoten,

Schmidt zegt *defensieverplichtingen* te zullen nakomen

In een interview met de Amerikaanse televisie heeft bondskanselier Schmidt op 16 nov. gezegd, dat West-Duitsland aan zijn militaire verplichtingen zal voldoen.

In het programma ,,Face the Nation" poogde Schmidt het Amerikaanse publiek gerust te stellen met de mededeling dat West-Duitsland in 1980 en 1981 zijn militaire verplichtingen zal nakomen. De kanselier zei de groei van de Westduitse defensiebestedingen in die jaren tussen de 2,7 en 2,8% te schatten.
Schmidt zag ,,een verschillende benadering voor het opmaken van de begrotingen" als de oorzaak van de omstandigheid dat de Westduitsers dit en volgend jaar niet het magische getal van 3% zullen bereiken.
In dit vraaggesprek met de New York Times had Schrnidt een week eerder gezegd dat de in 1978 gedane belofte van de NAVO-landen om hun reële defensie-uitgaven met 3% per jaar te verhogen niet langer realistisch is als gevolg van de verslechterende economische situatie in West-Europa.
De Westduitse regeringsleider wees er op 16 nov. verder op dat – in tegenstelling tot de VS – de Europese bondgenoten van het instituut van de dienstplicht gebruik blijven maken. „Wij vragen grotere offers van onze jonge mannen dan in Amerika het geval is". aldus Schmidt.
De kanselier herinnerde de Amerikaanse kijkers er voorts aan dat West-Duitsland aanzienlijke financiële steun verleent aan landen als Polen, Portugal, Turkije en Pakistan. Ook zei Schmidt in zo veel woorden dat het weer gezond maken van de in versukkeling geraakte Westduitse economie eveneens een belangrijke bijdrage aan de veiligheid van het Westen kan betekenen.
In het programma Face the Nation liet Schmidt overigens duidelijk uitkomen dat hij van Reagan meer „leadership" verwacht dan van de regering-Carter is uitgegaan.

Gesprekken met Reagan en Carter

Bondskanselier Helmut Schmidt heeft op 20 nov. in Washington besprekingen gevoerd met de aanstaande Amerikaanse president Ronald Reagan. Hij is daarmee de eerste buitenlandse leider die Reagan heeft ontmoet.
Na afloop van het overleg beschreef Schmidt de besprekingen, die niet op het programma stonden. als ,,zeer vriendschappelijk". Hij zei dat onder meer gesproken was over de NAVO. Oost-Westbetrekkingen, wapenbeheersing en andere defensie-zaken.
De bondkanselier zei ook dat de aanstaande president zijn belofte had herhaald dat hij Amerika's NAVO-bondgenoten voortdurend zal consulteren. Ten slotte zei Schmidt de indruk te hebben dat Reagan als president net zo veel nadruk zal leggen op wapenbeheersing als op de versterking van de defensie – het thema waarop Reagan tijdens de verkiezingscampagne voortdurend hamerde.
Reagan en Schmidt ontmoetten elkaar nadat beiden eerder op de dag afzonderlijk op het Witte Huis waren ontvangen door president Carter. Schmidt wandelde van Blair House, het gastenverblijf waar hij tijdens zijn bezoek aan Washington logeert, naar het nabijgelegen Jackson Place, het huis dat dient als tijdelijke residentie voor Reagan.
Westduitse diplomaten zeiden dat assistenten van Schmidt de aanstaande president hadden opgebeld met het verzoek Schmidt te ontvangen en dat Reagan meteen daarin had toegestemd. De ontmoeting Reagan-Schmidt was onverwacht aangezien Reagan, wijzend op de regels van het protocol. te kennen heeft gegeven geen enkele buitenlandse leider te willen spreken alvorens hij zelf op 20 januari het presidentschap heeft aanvaard.
Een week eerder nog wees hij een verzoek van premier Begin van Israël om een onderhoud af. Begins bezoek was echter beperkt tot New York en Washington op een tijdstip dat Reagan in Californië was. Schmidt en Reagan daarentegen logeerden in gebouwen op dertig meter afstand van elkaar.

Veel mooie woorden en gemeenplaatsen konden op 20 nov. bij het afscheidsbezoek van kanselier Helmut Schmidt aan Jimmy Carter de omstandigheid verdoezelen dat de Amerikaans-Westduitse betrekkingen onder de regering-Carter in de versukkeling zijn geraakt.
De uitwisseling van vriendelijkheden was mogelijk geworden door Schmidts aankondiging van 16 nov. dat West-Duitsland zich toch zal houden aan zijn belofte tot een reële verhoging met 3% van de militaire uitgaven. Geen besluit werd op 20 nov. genomen over de vraag hoeveel Bonn voor de verbetering van de Amerikaanse bases in de Bondsrepubliek moet betalen.
President Carter verwees indirect naar de spanningen tussen Washington en Bonn in de afgelopen jaren: ,,Hoewel er heel vaak grote aandacht wordt besteed aan de meningsverschillen die er tussen democratische landen en regeringen bestaan is het goed bij deze gelegenheid nieuwe nadruk te leggen op de banden die onze landen en volkeren onverbrekelijk met elkaar verbinden."
Schmidt sprak in zijn antwoord over ..de onwrikbare vriendschap" tussen beide landen. en over de bijdrage die Carter tot de versterking van de Amerikaans-Duitsc banden had geleverd.
Later op de dag had Schmidt – op zijn dringende verzoek – een onverwacht gesprek met Ronald Reagan. Hoewel de Westduitsers op deze mogelijkheid hadden gezinspeeld was het toch een verrassende ontwikkeling.
De Westduitsers spraken na afloop van Schmidts ontmoeting mert Reagan overigens van een kennismakingsbezoek.
De sfeer tussen de regering-Carter en West-Duitsland was deze maand door verscheidene oorzaken nog verder verslechterd. Allereerst had Bonn bekendgemaakt dat het door de economische recessie niet in staat zou zijn om de militaire uitgaven met 3% ,.schoon" te verhogen.
Daarnaast was het Witte Huis begrijpelijkerwijs weinig ingenomen met Schmidts bijna juichende commentaar na zijn ontmoeting met de Franse regeringsleider dat hij zich verheugt op een versteviging van Amerika's leiderschap onder Ronald Reagan (lees: onder Carter was de Amerikaanse politiek stuurloos).
Ook was men slecht te spreken over de denigrerende opmerkingen van de Westduitse minister van financien, Matthofer, over het drugverbruik en het lage ontwikkelingsniveau van de Amerikaanse militairen in de Bondsrepubliek.
Maar in navolging van eerder gedane toezeggingen kon Schmidt zijn Amerikaanse gastheren verzekeren dat West-Duitsland zich dit jaar en in de nabije toekomst nagenoeg zal houden aan de in 1978 aangegane verplichtingen in NAVO-verband over de verhoging van de defensiebestedingen.
Dit wordt van belang geacht, omdat de Bondsrepubliek het beste leger van de Europese NAVO-partners heeft en omdat de nieuwe Duitse garanties de huidige en toekomstige Amerikaanse regering de mogelijkheid bieden om druk uit te oefenen op andere NAVO-leden (zoals Nederland, België en vooral Denemarken) die hebben aangekondigd zich niet aan de 3%-drempel te kunnen houden.
Toch heeft het bezoek van Schmidt geen verlichting kunnen brengen in de problemen op lange termijn die er tussen de Bondsrepubliek – als sterkste NAVO-partner – en de VS bestaan. Al eerder is betoogd dat er bij de regering-Carter groeiend ongenoegen bestaat over wat zij als passiviteit van de Westeuropeanen zie?. Gezien het feit dat dc gekozen president de Amerikaanse defensiebestedingen nog veel meer wil verhogen dan Carter van plan was ligt het voor de hand dat die irritatie door de komende regering van de VS zal worden overgenomen.

De Europeanen wordt allereerst verweten dat zij de integrale handhaving van de verzorgingsstaat blijkbaar belangrijker vinden dan het nakomen van hun afspraken op defensiegebied. Verder heeft het Washington gestoken dat West-Europa onvoldoende bereidheid heeft getoond om de Russen op economisch terrein voor hun invasie in Afghanistan te laten boeten.
Hoewel dat in beleefde bewoordingen wordt gezegd bestaat er toch het gevoelen dat de Westeuropeanen onder alle omstandigheden de ontspanning met de Sowjet-Unie willen verdedigen, terwijl zij de VS voor het leeuwe-aandeel van de defensie-inspanningen laten opdraaien.
Nu lijkt er in Washington onvoldoende rekening mee te worden gehouden dat de Bondsrepubliek voor 65% van haar bruto nationale produkt van buitenlandse handel afhankelijk is (tegen de VS 5%), en dat een groeiend deel van die handel op Oost-Europa is geconcentreerd. Bekendheid met de specifieke politieke en economische problemen van de Westeuropese bondgenoten is nu eenmaal geen opvallend kenmerk van de regering-Carter geweest.
Maar of de Amerikanen nu goed of slecht over Europese bondgenoten zijn geinformeerd, feit is dat er zowel bij de uitvoerende macht als bij het Congres al lang kritische geluiden zijn te vernemen over de weinig cooperatieve houding van de Westduitsers en andere Europeanen. Dat gebeurt in een periode dat het reele inkomen van de Amerikanen achteruit is gegaan.
Verder zullen de Amerikanen onder de regering-Reagan waarschijnlijk worden geconfronteerd met een besnoeiing van bepaalde programma's.
Onder deze omstandigheden valt een reactie van het Amerikaanse publiek tegen wat als een negatieve Europcsc houding wordt ervaren niet langer uit te sluiten. Zo'n ontwikkeling kan ertoe leiden dat er in het nieuwe (sterk conservatieve) Congres steun zal ontstaan voor terugtrekking van de Amerikaanse troepen uit West-Duitsland of andere isolationistische initiatieven. (AP, AFP, UPI, Reuter, NRC/H'blad, The Times. Le Monde, NZZ. FAZ)

Uitgevers: Keesing B.V. Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam – Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B2100, Deurne-Antwerpen, Keesinglaan 2-20

PORTUGAL IN VERKIEZINGSJAAR

De na de verkiezingszege van 2 dec. 1979 gevormde regering van de Democratische Alliantie (AD) o.l.v. premier Francisco Sa Carneiro (pag. 30) zag haar beleid reeds binnen een jaar, nl. bij de parlementsverkiezingen van 5 okt. 1980, ter beoordeling aan de Portugese kiezers voorgelegd.
Deze verkiezingen leverden opnieuw een overwinning op voor de centrumrechtse regeringscoalitie en bevestigden de sinds 1975 optredende verschuiving naar rechts bij de parlementsverkiezingen. De Democratische Alliantie zag haar zeteltal van 115 in 1976 via 128 in 1979 tot 134 toenemen, De socialisten, die in 1979 de grote verliezers waren, wisten zich nu te handhaven, terwijl de communisten hun winst van 1979 thans nagenoeg verspeelden.
Tijdens de campagne voor de presidentsverkiezingen van 7 dec., waarbij de zittende president Eanes het moest opnemen tegen de kandidaat van de Democratische Alliantie. generaal Soares Carneiro, overleed premier Francisco op 4 dec. bij een vliegtuigongeluk.
Drie dagen na dit tragische gebeuren werd generaal Eanes, die in 1976 het eerste constitutionele staatshoofd na de ,,anjerrevolutie'' werd, ondanks de felle campagne die de regeringscoalitie tegen hem had gevoerd, met 56,43% van de uitgebrachte stemmen als president van Portugal herkozen.
Op 13 dec. besloot de regeringscoalitie de 43-jarige Francisco Pinto Balsemao, als opvolger van premier Sa Carneiro voor te dragen. Verwacht werd dat deze als een liberaal gekenschetste journalist tot een betere verstandhouding met president Eanes in staat zal zijn dan zijn voorganger.
Deze en andere ontwikkelingen in het Portugese verkiezingsjaar worden hieronder meer in detail behandeld.

Regeringsprogramma januari 1980

Op 17 januari heeft het Portugese parlement zijn fiat gegeven aan het regeringsprogramma van de nieuwe centrum-rechtse regering van premier Francisco Sa Carneiro, die op 2 december 1979 was gekozen.
Twee moties van de communisten en de socialisten, waarin het programma werd afgewezen, behaalden geen meerderheid. De stemming over de moties volgde op een dikwijls emotioneel debat van drie dagen, waarin de socialistische oppositieleider Mario Soares verklaarde ten opzichte van de nieuwe regering een houding van strikte waakzaamheid te zullen aannemen. De regering kreeg het vertrouwen met 128 tegen 113 zetels. Soares keerde zich fel tegen de plannen van de nieuwe regering de mogelijkheid van een referendum in Portugal weer in te voeren, terwijl daarin in de grondwet niet is voorzien. De oppositie vreesde dat de regering via de invoering van het referendum een wijziging van de huidige ,,linkse'' grondwet wilde bereiken, die zij inet 128 van de 250 zetels in het parlement (geen tweederde meerderheid) niet kon realiseren.
Bij de presentatie van zijn regeringsprogramma op 11 januari, had de nieuwe premier Sa Carneiro verklaard dat integratie van Portugal in de Europese Economische Gemeenschap eerste prioriteit heeft op het gebied van de buitenlandse politiek. Trouw van Portugal aan het Noordatlantisch Bondgenootschap (NAVO), zelfbeschikking voor Oost-Timor, verdieping van de relaties met Portugals voormalige koloniën, zonder inmenging in de binnenlandse aangelegenheden en versterking van de banden met Portugese werknemers in het buitenland, beschouwde de nieuwe regering als belangrijke beleidspunten. Op economisch terrein wilde de regering de strijd aanbinden met de inflatie en de koopkracht vergroten. De prijsstijging (23 tot 24% in 1979) zou in 1980 beperkt moeten blijven tot 20%. Om aanpassing aan de EEG te vergemakkelijken werd gestreefd naar een groei van de economie die groter is dan de 2,5% van 1979.
Het door het parlement aanvaarde regeringsprogramma voorzag in een grotere rol van het particulier initiatief in bankwereld en verzekeringswezen, die na de Anjerrevolutie van 1974 werden genationaliseerd. De wet die de grenzen tussen de particuliere en de publieke sector vastlegt, moest verdwijnen. Het Portugese kabinet streefde naar een ,,rationalisatie'' van de publieke sector, die tijdens de regeringen van Mario Soares gold als de ,,motor'' van het economisch leven. Minister van landbouw, Antonio Cardoso e Cunha, verklaarde dat de regering niet van plan was destijds onteigende landbouwgronden terug te geven aan afwezige grootgrondbezitters, maar dat zij wel wilde bereiken dat de bestaande coöperaties rendabel werden gemaakt en concurrentie konden bieden volgens Europese maatstaven. De regering wilde het beleid voortzetten waarbij gronden, die in strijd met de Anjerrevolutie waren onteigend, werden teruggegeven aan de vroegere eigenaars.

Verzet tegen regeringsbeleid

In het eerste halfjaar van 1980 was Portugal het toneel van felle linkse oppositie tegen de eerste rechtse regering sedert de revolutie van april 1974.

President Antonio Ramalho Eanes (r.),vergezeld van zijn echtgenote (m.),brengt zijn stem uit bij de presidentsverkiezingen op 7 december.

Het land beleefde een periode van grote sociale onrust. De aanleiding hiertoe vormde een serie impopulaire maatregelen van het kabinet Sa Carneiro, dat in januari was beëdigd. Het terugdraaien van een aantal verworvenheden van de Anjerrevolutie zette kwaad bloed. Vooral de communisten waren fel gebeten op de nieuwe machthebbers van de Democratische Alliantie.

De verhoging van de brandstofprijzen, de politiek van inflatiebestrijding, pogingen om in te grijpen in collectieve arbeidsovereenkomsten. revaluatie van de Portugese munt, de escudo (6% in februari), aanmoediging van het particulier initiatief en sanering van bedrijven in de publieke sector, leidden tot gespannen relaties met de vakbonden en de linkse oppositie.
Vooral het teruggeven van landbouwgronden in Zuid-Portugal, die volgens de wetgeving niet bezet hadden mogen worden na de Anjerrevolutie. leidde in het hele land tot felle protestacties. In de provincie Alentejo, waar de hervorming geconcentreerd is, kwam het tot diverse gewelddadige confrontaties van landarbeiders met politie, waarbij doden en gewonden vielen

De grond in de provincie Alentejo was sedert de Anjerrevolutie voor een groot deel in handen van collectieve produktie-eenheden (UCP's) van boeren en landarbeiders. Deze UCP's stonden onder communistische invloed en deze omstandigheid heeft ertoe bijgedragen dat het probleem van de landhervorming van meet af aan sterk gepolitiseerd is geweest. Een woordvoerder van de regerende Democratische Alliantie. Angelo Correia. verklaarde dat de regering Sa Carneiro er op uit was de UCP's te vernietigen, maar niet de landhervorming.
De regering hanteerde het argument dat de coöperaties niet rendabel waren. Over het algemeen was de opbrengst van de collectieve boerderijen gedaald tot een niveau dat lager lag dan het peil van voor de Anjerrevolutie 1974. De UCP's voerden aan dat de kredietverlening al in 1977 was gestaakt, dat er geen technische bijstand meer werd gegeven en dat de structurele werkloosheid in de provincie Alentejo aanzienlijk was teruggelopen. Critici van de UCP's zijn van mening dat de coöperaties teveel mensen in dienst hebben en dat er in feite sprake is van verkapte werkloosheid.
De regering van Sa Carneiro streed in Alentejo op twee fronten. Zij werkte aan een versnelde teruggave van de gronden die volgens de wet-Barreto (1977), 683/1) niet voor bezetting in aanmerking kwamen, maar stimuleerde tevens een programma op grond waarvan landbouwers van de regering grond pachtten en voor zichzelf konden beginnen.
Bij overdracht van volgens de regering ten onrechte bezette grond was politie aanwezig.
Volgens een woordvoerder van de overkoepelende vakbond van UCP's in Alentejo trad de politie daarbij provocerend op en werden voormalige eigenaren vergezeld van ,,huurlingen'' om de oude grond weer in bezit te nemen. De UCP's stelden dat veel ex-eigenaars de teruggegeven werktuigen en het vee verkopen en de grond braak laten liggen.

Op 14 februari en 21 juni vonden in de vijf grootste steden van Portugal grote demonstraties plaats tegen het beleid van de regering. Volgens waarnemers was het aantal demonstranten geringer dan in de zomer van 1979 toen werd geprotesteerd tegen de gestegen kosten van het levensonderhoud. Eveneens in februari staakten 1500 vissers voor hoger loon. Op 27 februari lag het spoorwegverkeer stil wegens een actie voor betere arbeidsvoorwaarden. Op 14 maart demonstreerden employés van bank-en verzekeringswezen tegen de herinvoering van het particulier initiatief in hun sector. In mei en juni staakten havenarbeiders, op 3 juni legden 300.000 textielarbeiders het werk voor 24 uur neer. Op 1 juli stagneerde het spoorwegverkeer, de eerste drie weken van juli staakten de Portugese piloten en op 29 juli de belastingambtenaren. Het land werd diverse keren opgeschrikt door bomaanslagen.
In de gespannen relatie tussen regering en oppositie gooiden twee conservatieve kranten (,,O Dia'' en ,,A Tarde'') op 5 maart olie op het vuur door melding te maken van de bespreking van een plan tot een staatsgreep binnen de Revolutionaire Raad. Linkse officieren onder leiding van luitenant-kolonel Melo Antunes zouden hebben gesproken over een coup tegen de regering Sa Carneiro. Volgens O Dia zouden daarbij generaal Franco Charais, de luitenant-kolonel Vitor Alves en de commandanten Vasco Lourenco en Sousa e Castro betrokken zijn geweest. Van de kant van de militairen werd dit nieuws evenwel onmiddellijk tegengesproken. Ook de voorzitter van de Revolutionaire Raad, president Eanes, deed dat op 5 maart.
In een verklaring sprak de regering haar verbazing uit over het feit dat sommige leden van de Revolutionaire Raad de ,,destabiliserende houding'' die de oppositie inneemt, delen.

NRC/H'blad (6-3) merkte hierover op:

,,Bij die destabiliserende houding doelt de regering vermoedelijk onder meer op de serie stakingen die de afgelopen dagen tegen het beleid van de regering zijn uitgeroepen, voornamelijk door de door communisten gedomineerde vakbond Intersyndicale. Later heeft president Eanes opnieuw een verklaring uitgegeven waarin hij zich keerde tegen een ,,politieke manipulatie van de publieke opinie.'' Ook heeft hij premier Sa Carneiro ontvangen voor een onderhoud, maar hierover is niets bekendgemaakt.
De achtergrond van de crisis is waarschijnlijk deze: het is algemeen bekend dat de genoemde leden van de Revolutionaire Raad zeer kritisch staan tegenover het kabinet Sa Carneiro. Enkelen van hen hebben die kritiek zelfs publiek geuit op een manier die ongetwijfeld in strijd is met de rol die deze raad volgens de grondwet heeft. Volgens hen keert het beleid van Sa Carneiro zich duidelijk tegen de verworvenheden van de Anjerrevolutie. Van zijn kant is Sa Carneiro al jarenlang gebeten op de Revolutionaire Raad die hij als een onding beschouwt in een parlementaire democratie
De rechtse pers heeft vermoedelijk enkele. bij intern beraad gemaakte. kritische opmerkingen van de leden van de Revolutionaire Raad gebruikt om een crisis aan te wakkeren waarvoor de elementen in feite reeds lang voorhanden waren.'.

Op 11 en 29 april sprak de Revolutionaire Raad zijn veto uit over een wetsvoorstel van de regering Sa Carneiro dat beoogde sectoren van de Portugese economie weer open te stellen voor particulier initiatief. In een poging bepaalde uitvloeisels van de Anjerrevolutie van 1974 terug te draaien wilde de regering het bank- en verzekeringswezen, het transportwezen, alsmede kunstmest- en cementindustrie losmaken van het staatsmonopolie en weer openstellen voor particuliere ondernemingen. De staatsbedrijven functioneren veelal met grote verliezen.
Volgens de *Financial* Times (30-4) was de kwestie van het ongedaan maken van bepaalde nationaliseringsmaatregelen een toetssteen voor de politieke verhouding tussen de ,,linkse'' militairen in de Revolutionaire Raad en de ,,rechtse'' regering Sa Carneiro. Een minister gaf ,,off the record'' te kennen dat beide partijen uit het conflict politieke munt hoopten te slaan met het oog op de algemene verkiezingen van oktober 1980. De opvatting van de regering Sa Carneiro ging ervan uit dat volledige democratie in Portugal niet kan worden gerealiseerd zolang de ,,socialistische'' grondwet niet is herzien en de Revolutioaire Raad nog functioneert. De Revolutionaire Raad is in staat om zijn veto uit te spreken over voorstellen die door een meerderheid van het parlement zijn aanvaard. Voor wijzigingen in de grondwet is tweederde meerderheid nodig en die bezat de regerende Democratische Alliantie niet.

Soares wint strijd met linkervleugel in Socialistische Partij

De leiding van de Socialistische Partij van Portugal (PS), onder leiding van Mario Soares, heeft uit de verkiezingsnederlaag van december 1979 (pag. 3011) haar conclusies getrokken en drie prominente vertegenwoordigers van de linkervleugel uit de partijleiding gebannen. Dat gebeurde tijdens een bijeenkomst van de nationa-

le commissie in het weekeinde van 20 januari te Oporto.
NRC/H'blad meldde:

„Het gaat daarbij om Manuel Alegre, Tito de Morais en Jaime Gama. De twee eersten behoren tot de zogenaamde „historicos", mensen die tijdens de dictatuur vanuit hun ballingschap in Algiers voor de PS actief waren. Gama, die minister van binnenlandse zaken is geweest, behoort van huis uit niet tot de linkervleugel, maar voegde zich bij het tweetal tijdens de recente, interne discussie binnen de partij

Deze kwani in feite neer op de volgende tegenstelling: moet de PS een gematigde koers volgen waarbij ze zich niet al te ver verwijdert van de macht? Of moet zij zich erop toeleggen het contact met de bases te herstellen om haar eigen identiteit te hervinden? In die laatste optiek past een harde oppositie tegen de huidige regering van de rechtse Democratische Alliantie en een zekere toenadering tot de communisten (die tijdens de laatste verkiezingen wonnen ten koste van de PS).

De eerste aanpak werd voorgestaan door Mario Soares en een aantal prominente technocraten binnen de partij. Alegre en zijn medestanders stonden de tweede optie voor.
Alles wijst er echter op dat de tegenstellingen binnen de partij meer aan de oppervlakte zijn opgelost dan in de diepte. Niet uitgesloten is dat het verzet bij de bases van de PS, waar de partijleiding vaak is verweten dat zij te veel water doet in de rode wijn, opnieuw de kop zal opsteken.

Het leiderschap van Mario Soares is niet in gevaar gekomen. Dit is opmerkelijk, gezien het feit dat ook binnen de PS wordt erkend dat acht procent verlies die de partij bij de parlementsverkiezingen leed ten dele is veroorzaakt door de sterk op Soares geconcentreerde verkiezingscampagne van de socialisten.
Wel heeft de bijeenkomst in Oporto de indruk bevestigd dat de bekwame technocraat Vitor Constancio – vice-gouverneur van de Portugese Bank en oud-minister van financien – steeds meer wordt „opgebouwd" als tweede man binnen de partij."

Streven naar spoedige aansluiting bij EEG

In het kader van het Portugese streven naar aansluiting bij de Europese Economische Gemeenschap in 1983, die de regering Sa Carneiro bij de machtsaanvaarding in januari 1980 typeerde als de „prioriteit onder de prioriteiten", heeft premier Sa Carneiro in juni en juli bezoeken gebracht aan hoofdsteden van de lidstaten van de EEG. Met dit doel waren op 17 oktober 1978 in Luxemburg al officiële onderhandelingen begonnen. (pag. 4112 e.v.-'79).

Op 14 april bracht premier Sa Carneiro in gezelschap van de minister van buitenlandse zaken, Diogo Freitas do Amaral een officieel bezoek aan West-Duitsland en voerde besprekingen met bondspresident Carstens en bondskanselier Helmut Schmidt. In een gesprek van de Duitse minister van buitenlandse zaken, Genscher met zijn Portugese ambtsgenoot, verzekerde Genscher Portugal van de volledige steun van de Bondsregering voor een snelle afronding van de besprekingen over de aansluiting.
Op 19 mei was premier Sa Carneiro in Londen, waar de Britse regering haar steun gaf aan het Portugese streven. De premier raakte echter gewond bij een auto-ongeluk en keerde terug naar Lissabon. Minister Diogo Freitas do Amaral zette de besprekingen voort.
Op 18 juni was Sa Carneiro hersteld en vervolgde hij zijn rondreis langs Europese hoofdsteden in gezelschap van zijn minister van buitenlandse zaken Diogo Freitas do Amaral en de staatssecretaris voor de Europese Integratie, Rui Almeida Mendes.
Uitspraken van de Franse president Giscard d'Estaing van 5 juni over de noodzaak de onderlinge problemen van EEG-lidstaten op te lossen alvorens over te gaan tot uitbreiding van de Ecoriomische Gemeenschap, wekten verbazing en bezorgdheid in Lissabon. Het Franse staatshoofd had gewag gemaakt van een „pauze" in het proces van uitbreiding van de EEG, hetgeen in Lissabon twijfel deed ontstaan over de mogelijkheid van reaiisering van toetreding van Portugal tot de EEG, die volgens schema op 1 januari 1983 moest beginnen.
Op 18 juni was premier Sa Carneiro in Den Haag en Brussel. In Brussel verzekerde de Europese Commissie de Portugese premier dat de behandeling van het verzoek om aansluiting niet zou worden vertraagd.
Op 1 juli begon het „delicate" bezoek van Sa Carneiro en diens delegatie aan Parijs, waar besprekingen werden gevoerd met premier Barre, president Giscard d'Estaing en minister van buitenlandse zaken Francois-Poncet. President Giscard d'Estaing verschafte de Portugese premier opheldering over zijn uitlatingen van 5 juni.
NRC/H'blad (2-7) schreef:

„Parijs is van mening dat toetreding van nieuwe leden zoals Spanje en Portugal geen zin heeft zolang het financieringsmechanisme en de landbouwpolitiek in de club van negen op losse schroeven staan, zoals tijdens de crisis van de EG met Engeland was gebleken.
Giscard moet de Portugese premier hebben uitgelegd dat het hem niet ging om een pauze in de toetreding van de nieuwe leden, maar dat de regels van de club eerst vast moesten staan omdat anders voor hen een teleurstelling dreigde, na hun toetreding, aangezien ze juist het meeste belang hebben bij de landbouwpolitiek.
Na het bezoek van Carneiro aan Giscard verklaarde de woordvoerder van de president dat de onderhandeling met de leden in spe gewoon doorgaan op alle gebieden „die niet door een der partners (Engeland) ter discussie zijn gesteld." Er kan dus voorlopig niet gesproken worden met de nieuwe leden over de financiering en de landbouw, omdat tot 1983 binnen de negen op dat punt hervormingen moeten worden uitgedokterd.
Wel zou de Portugese premier zijn beloofd dat Portugal deze besprekingen over hervormingen mag bijwonen en dat deze tot 1983 hun beslag kunnen krijgen zodat Portugal dan toch lid kan worden."

Mario Soares (l.), de secretaris-generaal van de Socialistische partij, tijdens het derde congres van zijn partij in maart 1979 met (v.l.n.r.) Manuel Alegre, Jorge Campinos en Pedro Coelho.

Campagne voor de parlementsverkiezingen van 5 oktober

De parlementsverkiezingen van 5 oktober en de presidentsverkiezingen van 7 december hebben gedurende een groot deel van het jaar invloed

gehad op het politieke krachtenveld in Portugal.
Beide verkiezingen stonden met elkaar in verband, want het streven van de regerende Democratische Alliantie (AD) van Premier Sa Carneiro was erop gericht de grondwettelijke voorwaarden te scheppen om een aantal verworvenheden van de Anjerrevolutie terug te draaien.

NRC/H'blad (27-9)schreef:

.,Voor de AD, die zegt Portugal naar een maatschappijmodel te willen leiden, vergelijkbaar met dat in de meeste landen van West-Europa, is wijziging van de grondwet een dringende zaak. De afgelopen maanden is een soort patstelling ontstaan doordat de Revolutionaire Raad. belast met de toetsing van wetsontwerpen aan de grondwet. telkens voorstellen van de regering-Sa Carneiro afwees. Bijvoorbeeld het ontwerp dat de scheiding regelt tussen de particuliere en de publieke sector in de economie. (Deze laatste sector maakt hiervan op het ogenblik 60 procent uit.) President Eanes stond in dat conflict gewoonlijk aan de kant van de Revolutionaire Raad die voor een deel uit linkse militairen bestaat. Of deze hierbij steeds de juridische en ideologische overwegingen gescheiden wisten te houden is de vraag. In ieder geval betekent de huidige situatie in de ogen van de AD een ernstige belemmering voor doorvoering van de ,,broodnodige sanering" van de economie.
Juist voor wijziging van de meest controversiële kwestie in de grondwet, eist de constitutie zelf een tweederde meerderheid in het parlement. Die zal de AD alleen nooit behalen. Voor de hand ligt een pact met de socialisten, de belangrijkste oppositiepartij. Die voelen wel voor een aantal wijzigingen, zoals het verdwijnen van de Revolutionaire Raad. Maar zij zijn bang dat hiermee een eerste stap wordt gezet naar afschaffing van allerlei socialistische verworvenheden. De communisten willen de grondwet liefst ongewijzigd laten.
Welnu, de uitweg uit die situatie die de AD voor ogen staat, is een referendum te houden. Daarbij zou bepaald kunnen worden dat een eenvoudige meerderheid in het parlement voldoende is voor een grondwetswijziging. Al zeker een jaar lang wordt in Portugal gedebatteerd over de toelaatbaarheid van zo'n procedure. De tegenstanders, die over de beste juridische argumenten lijken te beschikken, spreken van een ,,constitutionele staatsgreep" („golpe constitucional").
Zij voeren aan dat de grondwet zelf aangeeft hoe zij gewijzigd kan worden en op geen enkele plaats de mogelijkheid voor een referendum opent. De voorstanders hiervan redeneren: wat niet uitdrukkelijk wordt verboden, mag.
Eanes zit op de eerste lijn en heeft al lang geleden laten weten dat hij zal weigeren zo'n referendum uit te schrijven. Soares Carneiro heeft gezegd dat hij hiertoe wel bereid is indien andere oplossingen falen. De kwestie van de grondwetsherziening speelt natuurlijk ook al bij de parlementsverkiezingen."

De verkiezingen van 5 oktober moesten worden gehouden volgens het schema dat de grondwet voorschreef. De parlementsverkiezingen van 2 december 1979 waren ingelast door president Eanes, omdat het kabinet-Mota-Pinto op 7 juni 1979 struikelde in de begrotingsbehandeling en de politieke partijen in het parlement geen alternatief konden realiseren (pag. 821/3-1979). Tot de verkiezing van de regering-Sa Carneiro in december 1979, werd Portugal geregeerd door een interim-regering onder leiding van mevrouw dr. Maria de Lurdes Pintassilgo.
De partijen in de parlementsverkiezingen waren op papier dezelfde als in december 1979. De regerende Democratische Alliantie wilde de verworvenheden van de Anjerrevolutie van 1974 grotendeels terugdraaien. De particuliere sector moest groeien ten koste van de staatssector, de invloed van de linkse militairen diende uit de politiek te verdwijnen, Portugal wenste aansluiting bij de EEG en bleef trouw aan de NAVO.
Daartegenover stond de Verenigde Volksalliantie van communisten die de verworvenheden van de revolutie wilde consolideren, tegen het NAVO-lidmaatschap van Portugal was en een marxistisch-leninistische lijn volgde.

De socialistische partij van Mario Soares leidde een verkiezingscoalitie, Republikeins en Socialistisch Front (FRS), die de verkiezingen van 5 oktober beschouwde als een laatste kans om de opmars van rechts tegen te houden. De socialisten wilden de kiezers overtuigen van het feit dat een gevecht tussen AD en communisten slechts kon leiden tot een nieuwe periode van dictatuur voor Portugal.

FRS: De socialisten van Mario Soares hadden zich verenigd met twee kleine politieke groeperingen: de UGDS, een linkse afsplitsing van de PS van Soares en de ASDI, een linkse afsplitsing van de Sociaaldemocratische Partij van premier Sa Carneiro.
AD: De centrumpartij CDS van minister van buitenlandse zaken Diogo Freitas do Amaral en de Sociaaldemocratische Partij van Sa Carneiro (PDS) vormden tezamen met de kleine monarchistische partij (PPM) de Democratische Alliantie.
APU: De communisten gingen de verkiezingen in samen met hun kleine zusterparij, de Democratische Beweging van Portugal (MDP) en met enkele onafhankelijke leden in het parlement onder de naam Alliantie van het Verenigde Volk.
UDP: Zelfstandig deelnemer aan de verkiezingen was de extreem-linkse Democratische Volksunie.

Premier Francisco sa Carneiro had meermalen verklaard dat president Eanes diende te verdwijnen wanneer de AD na een stembusoverwinning zou beginnen met de uitvoering van het hervormingsprogramma. Zijn campagne hing nauw samen met de presidentverkiezingen van 7 december, omdat de premier had aangekondigd ontslag te nemen wanneer Eanes voor vijf jaar zou worden herkozen.

Premier Sa Carneiro in opspraak

Op 26 augustus werd een verzoek van de linkse oppositie om een onderzoek naar financiële manipulaties van premier Sa Carneiro door een parlementaire commissie met 16 tegen 15 stemmen verworpen. De premier zou volgens het linkse dagblad O *Diario* een grote schuld van hem en zijn broer bij de inmiddels genationaliseerde bank Espiritu Santo nooit hebben afbetaald. Op 15 augustus had de premier dit in een televisietoespraak ontkend en de oppositie beschuldigd van pogingen om de regering met onwettige middelen ten val te brengen. Tegen de hoofdredacteur van O *Diario* diende de premier een aanklacht wegens laster in.

Uitslag verkiezingen parlement. Overwinning AD

Op 5 oktober koos het Portugese volk tijdens rustig verlopen verkiezingen voor een voortzetting van de regerende coalitie van premier Sa Carneiro. De Democratische Alliantie breidde zijn absolute meerderheid in het parlement iets uit met 2,3%. Socialisten en vooral communisten gingen iets achteruit. Van de stemgerechtigde Portugezen bracht 87,5% zijn stem uit. In onderstaande uitslagen zijn die van de stemming door in het buitenland vertoevende Portugezen geraamd. Aangenomen werd dat dit stemmenaandeel (vier zetels) voor driekwart zou toevallen aan de Democratische Alliantie.
De voorlopige uitslag luidde (tussen haakjes resultaten 1979):

Partijen	Zetels	Stemmen %
AD	134 (128)	47,1 (45)
FRS	74 (74)	28,0 (28,1)
APU	41 (44)	16,9 (19,0)
UDP	1 (1)	1,4 (2,2)

De 134 zetels van de AD werden onder de coalitiepartners als volgt verdeeld: PSD 82, CDS 46, PPM 6.
De 74 zetels van de FRS: PS 66, ASDI 4, UGDS 4.
De 41 zetels van de APU: Communisten 39, MDP 2.

Tegelijk met de nationale verkiezingen werden op de Azoren en op Madeira, die een autonome status hebben, regionale verkiezingen gehouden. In beide gevallen haalde de PDS van premier Sa Carneiro de absolute

meerderheid. De PDS werkt op de eilanden niet samen met de CDS, zoals elders in Portugal el het geval is in de Democratische Alliantie (met de PPM).

Le Monde van 7 oktober-noemde de overwinning van Sa Carneiro vooral een persoonlijke triomf. ,,Met zijn verschijning als charismatisch leider wist hij verschillende gematigde lagen van de bevolking te verenigingen. Zijn regering verdeelde grond onder kleine boeren in Alentejo. Hij verhoogde het minimumloon en de ouderdomsuitkeringen en hij maake een einde aan de achteruitgang van hei reëei besteedbaar inkomen, die sedert 1976 aan de gang was. Hij kondigde de aanleg van wegen aan en stimuleerde het bevaarbaar maken van de rivier de Douro. Sa Carneiro toonde aan dat de Democratische Alliantie de enige coalitie was die een meerderheidskabinet kon realiseren. Voor de Portugezen die twaalf regeringen in zes-en-eenhalf jaar hebben zien komen en gaan, moet dat een belangrijke factor geweest zijn", aldus Le Monde.
De linkse oppositie heeft de aandacht gevestigd op de manipulatie door de regering van de media in Portugal. Socialisten en communisten beschuldigden de regering van het controleren van de radio, de tv en de kranten die afhankelijk zijn van de staat. Van 5 tot 9 november zijn een aantal kranten niet verschenen, onder meer uit protest tegen zuiveringsmaatregelen die de regering bij de media had uitgevoerd. Hiertegen werd ook protest aangetekend door een aantal bladen en politieke groepen die de regeringscoalitie van Sa Carneiro gewoonlijk steunden. Vooral bij radio en tv had de regering een aantal medewerkers die door haar als ,,te links" werden beschouwd of die haar om een of andere reden niet welgevallig waren, op een zijspoor gezet en vervangen door regeringsgezinde medewerkers, die het beleid vrijwel kritiekloos ondersteunden. Ook linkse regeringen hebben dat in het verleden met succes geprobeerd, maar de algemene indruk is dat de regering onder Francisco Sa Carneiro hierin verder is gegaan dan haar voorgangers.
NRC/H'blad (6-10) meldde:

De overtuigende zege van ,,rechts" bij de parlementsverkiezingen in Portugal – zes jaar na de Anjerrevolutie – betekent dat het maatschappijmodel waarvoor na deze omwenteling werd gekozen, niet is aangeslagen bij de bevolking. Te gering waren vooral in het economische vlak de successen van dit model om te kunnen overtuigen. De schaarse inspiratie die verder uitging van een aantal – of door links aangevoerd – of door tussenkomst van president Eanes tot stand gekomen regeringen heeft vermoedelijk de rest gedaan.

Alles wijst er thans op dat de Portugezen de voorkeur geven aan een maatschappijmodel zoals dat in de meeste landen van West-Europa bestaat. De zege die de door premier Sa Carneiro geleide Democratische Alliantie (AD) – toen nog oppositie – in december jongstleden behaalde, was reeds een aanwijzing in die richting. Het succes van gisteren bevestigt die lijn op ondubbelzinnige wijze."

Op 7 oktober maakte de regering Sa Carneiro bekend niet te willen aftreden. Wel zou zij het parlement een motie van wantrouwen voorleggen. Zij weigerde een nieuw regeringsprogramma aan de volksvertegenwoordiging aan te bieden en voerde onder meer als argument aan dat zij na de presidentsverkiezingen van 7 december toch een nieuw regeringsprogramma zou moeten formuleren.

Voorbereiding presidentsverkiezingen van 7 december

Op 12 april had de regerende Democratische Alliantie verklaard de kandidatuur te steunen van de conservatieve generaal Soares Carneiro voor het presidentschap. Op 5 september maakte president Eanes officieel bekend kandidaat te zullen staan voor een tweede ambtstermijn als president.
Bij het begin van de actieve campagne voor de presidentsverkiezingen, in de tweede week van november, hadden zich zeven kandidaten voor de verkiezingen aangemeld. Slechts de generaals Eanes en Soares Carneiro werden als serieuze kandidaten gezien. De anderen waren: De conservatieve generaal Pires Veloso, de kandidaat van de communistische partij Carlos Brito, de weinig populaire generaal Galvao de Melo, de linkse majoor Otelo Saraiva de Carvalho, die in 1976 nog 17% van de stemmen wist te verwerven en de trotskist Aires-Rodrigues.
Na de rechtse overwinning bij de parlementsverkiezingen van 5 oktober waren politieke waarnemers van mening dat de kansen van generaal Soares Carneiro om president van Portugal te worden, aanzienlijk waren gestegen.

Mario Soares schort werkzaamheden op

Op 19 oktober maakte de socialistische partijleider Mario Soares bekend dat hij zijn werkzaamheden als secretaris-generaal van de PS zou opschorten tot na de presidentsverkiezingen van 7 december. Soares was het niet eens met het besluit van zijn partij om de kandidatuur van president Eanes te steunen. Als secretaris-generaal werd Mario Soares vervangen door de partijvoorzitter Antonio Macedo. In de Nationale Commissie van de PS pleitte Soares voor intrekking van de steun aan Eanes. Deze had op een persconferentie namelijk partij gekozen voor de sociaal-democratie van premier Sa Carneiro.
Letterlijk zei Eanes: ,,Ik meen niet dat er tussen de president van de Republiek en de meerderheid (bedoeld wordt de Democratische Alliantie – RHA) onoverkomelijke tegenstellingen bestaan op het terrein van de principes en ik geloof ook dat wij hetzelfde maatschappijmodel verdedigen".
NRC/H'blad (25-10) schreef:

,,De socialisten begingen echter de onhandigheid de persoon van het staatshoofd – waarschijnlijk in grote mate tegen diens zin – te betrekken bij hun campagne voor de parlementsverkiezingen. ,,Op ons stemmen, is op Eanes stemmen", zeiden ze, daarbij hopend in te haken op de populariteit van deze generaal. Natuurlijk waren de AD en Soares Carneiro er als de kippen bij de nederlaag van de de socialisten uit te leggen als een nederlaag van Eanes. Het was niet onbegrijpelijk dat Eanes daarom op zijn persconferentie probeerde zijn positie van ,,onafhankelijke kandidaat" te herstellen. De socialisten hebben trouwens altijd geweten dat Eanes niet echt een ,,rooie jongen" is. Bovendien: als hij in 1976 de steun kon aanvaarden van de PSD en de CDS. mag hij dan nu geen sympathie tonen voor het Westeuropese maatschappijmodel dat deze partijen voorstaan, – ook al zijn deze sindsdien wat verder naar rechts opgeschoven. In feite is Eanes meer dan wie ook zichzelf gebleven in Portugal.
De heilige verontwaardiging van Soarcs na de persconferentie van het staatshoofd heeft dan ook iets potsierlijks.
Als hij echt de socialistische beginselen puur had willen houden, had de PS van meet af aan de kandidatuur van de generaal niet moeten steunen. Halverwege de rit afhaken vanwege een paar ,,opportunistische" uitspraken, betekent een reactie van een verwend kind dat zich niets aantrekt van de gevolgen van zijn handelingen.

Het is ineens of alle verbittering weer boven is gekomen die bij Soares ruim twee jaar geleden ontstond. toen Eanes hem als premier aan de dijk zette. Stond de meerdereid van de partijleiding toen echter wel achter Soares. ditmaal heeft zij hem niet gevolgd. Nu is een bres geslagen in het linkse kamp dat de kans dat Soares Carneiro straks wordt gekozen vergroot.
Geen wonder dat de AD-leiders de houding van Mario Soares op duivelse wijze luid hebben geprezen.
Zal Mario Soares nog terugkeren als partijleider? Dat zal afhangen van het bijzondere congres dat de PS na de presidentsverkiezingen gaat houden. De nederlaag van de partij bij de parlementsverkiezingen heeft de positie van Soares .,op zijn Duits sowieso" omstreden gemaakt. In zijn voordeel echter werkt dat er geen duideliike kroonprins voor handen is . .''

Op 7 november maakte Mario Soares bekend dat hij niet zou deelnemen aan de presidentsverkiezingen van 7 december, Geestverwanten van de socialistische partijleider hadden na de interne crisis over de steunverlening aan president Eanes binnen de partij aangedrongen op de kandidatuur van Soares.

Francisco Sa Carneiro (l.), de op 4 dec. omgekomen Portugese premier, met zijn kandidaat voor het presidentschap, generaal Antonio Soares Carneiro, tijdens een persconferentie op 7 okt. te Lissabon.

Dood *premier* Sa *Carneiro* bij *vliegtuigongeluk*

Op 4 december. drie dagen voor de presidentsverkiezingen kwam premier Francisco Sa Carneiro bij een vliegtuigongeluk om het leven. De tweemotorige Cessna van de premier stortte kort na het opstijgen neer in een buitenwijk van Lissabon na tegen een hoogspanningskabel te zijn gevlogen. Het toestel stortte neer op een huis en vloog in brand.
Behalve de premier kwamen om: zijn vriendin, de Deense „Snu" Abucassis, de minister van defensie. Adelino Amaro da Costa en diens echtgenote. de regeringsambtenaar Patricio Gouveia en de twee piloten van het privévliegtuig.
De premier en zijn gezelschap waren op weg naar een verkiezingsbijeenkomst in Oporto en er was plaats voor hen gereserveerd in een lijntoestel. Francisco Sa Carneiro verkoos echter het privétoestel om nog dezelfde avond naar Lissabon te kunnen terug keren.
Het premierschap werd automatisch overgenomen door vice-premier en minister van buitenlandse zaken Diogo Freitas do Amaral. Hij was voorzitter van het Sociaal-Democratisch Centrum (CDS). de tweede partij in de regeringscoalitie Democratische Alliantie.
De nationale verkiezingscommissie besloot op 5 december dat het overlijden van de premier geen aanleiding was om de verkiezingen van 7 december niet te laten doorgaan

Francisco Sa Carneiro werd op 19 juli 1934 in Oporto geboren in een welgesteld fabrikantengezin. Hij studeerde rechten en begon op 22-jarige leeftijd een advocatenpraktijk in zijn geboortestad. Op 35-jarige leeftijd stapte hij in de politiek. Hij werd in 1969 gekozen tot kamerlid na een periode van politieke activiteiten in de kring van de liberale bisschop Gomes Ferreira. Sa Carneiro was mede-oprichter van de „coöperatie", die probeerde een oppositiekern te vormen tegen de dictatoriale regering van Salazar. Naast de staatspartij was politieke organisatie indertijd verboden. Als kamerlid in het parlement onder Caetano kon Sa Carneiro weinig uitrichten. Uit ongeduld over het uitblijven van nationale hervormingen. stapte hij in 1973 demonstratief uit het parlement. waar hij zich inmiddels had ontpopt als bezielend leider van de liberale vleugel.

Kort voor de revolutie van 25 april 1974 richtte hij de Democratische Volkspartij (PPD) op. waarvan hij secretaris-generaal werd. Later werd dat de Sociaal-Democratische Partij (PSD). In het eerste kabinet na de revolutie van generaal de Spinola bekleedde hij gedurende korte tijd (mei-juli 1974) de positie van vice-premier. In de revolutionaire periode werkte zijn partij samen met de socialisten.
Toen de verkiezingen van 25 november 1975 een overwinning opleverden voor de socialisten. ging Sa Carneiro samen met Freitas do Amaral van de CDS in de oppositie. Bij de verkiezingen van 1976 keerde hij terug in het parlement.

De laatste vier jaren van zijn politieke carrière stonden in het teken van het felle tegenspel dat hij bood aan de Socialistische Partij van Mario Soares en sinds 1978 aan president Eanes. omdat deze laatste de ..linkse" grondwet verdedigde.
Om zich ten opzichte van Mario Soarcs tc profileren, schoof de naar politieke macht strevende Sa Carneiro steeds meer op naar rechts. Door zijn starre opstelling liepen veel partijleden weg. Een aantal centrum-linkse intellectuelen verliet de partij omdat zii zich niet konden verenigen met de autoritair optredende Sa Carneiro. die halve maatregelen schuwde en recht op zijn doel wenste af te stevencn. Hij onderscheidde zich dan ook van de meeste Portugese politici door zijn geringe bereidheid tot compromissen.
Hij behaalde bij de ingelaste verkiezingen van december 1979 een grote overwinning en werd op 3 januari 1980 geinstalleerd als achtste minister-president sedert de Anjerrevolutie.

Tijdens de campagne voor de presidentsverkiezingen van 7 december 1980 zette Sa Carneiro zijn hele politieke gewicht achter de rechtse kandidaat, de voormalig adviseur van de Portugese commando's in Angola. Soares Carneiro.

President Eanes herkozen

Op 7 december heeft het Portugese volk generaal Ramalho Eanes herkozen tot president. Eanes verwierf 56.43% van de stemmen en daarmee de noodzakelijke absolute meerderheid in de eerste ronde van de verkiezingen, zodat een tweede verkiezingsronde overbodig werd. Het opkomstpercentage was 84,23; 1,06% van de stemmen was ongeldig.
De kandidaat van de regeringspartijen, generaal Soares Carnciro kreeg 40,25% van de stemmen. Derde werd majoor Otelo de Carvalho met 1,48%. De overige kandidaten bleven onder 1%. Generaal Galvao de Melo verwierf 0,84%, generaal Pires Veloso 0,78%. Aires-Rodrigues haalde 0.22% van de stemmen. De communistische kandidaat Carlos Brito had zich teruggetrokken ten gunste van generaal Eanes.
Op 8 december bood de regering haar ontslag aan. Onder normale omstandigheden zou dit aftreden waarschijnlijk hebben plaatsgevonden nadat president Eanes op 14 januari 1981 officieel in zijn functie was herbevestigd. maar de dood van premier Sa Carneiro heeft dit ontslag vervroegd.
NRC/H'blad (8-12) had het volgende commentaar op de herverkiezing van generaal Eanes:

Zijn overtuigende overwinning geeft Eanes nieuw gezag en hij hoeft niet langer te vrezen dat persoonlijke nukken van „charismatische" leidersfiguren de pogingen om het centrum te versterken bij voorbaat tot mislukken doemen.
En zonder zo'n versterking zal het in Portugal moeilijk zijn democratische politiek te blijven bedrijven.

Soares hervat *werkzaamheden*

Op 8 december, de dag na de herverkiezing van president Eanes. maakte de socialistenleider Mario Soares bekend dat hij zijn taak als secretaris-generaal van de PS weer zou opnemen. Na een interne ruzie over steunverlening aan de kandidatuur van generaal Eanes binnen de Socialistische Partij. schortte Soares zijn werkzaamheden op tot na de presidentsverkiezingen van 7 december.

Democratische Alliantie draagt Pinto *Balsemao* voor als *nieuwe* premzer

Op 13 december heeft de regerende Democratische Alliantie de gematig-

de oud-advocaat en journalist Francisco Pinto Balsemao voorgedragen als nieuwe voorzitter van de Sociaal-Democratische Partij en daarmee als premier van Portugal
De Volkskrant (15-12) schreef daarover:

,,Het besluit van de Portugese regeringscoalitie om de 43-jarige Francisco Pinto Balsemao voor te dragen als opvolger van premier Sa Carneiro, die anderhalve week geleden bij een vliegtuigongeluk om het leven is gekomen. lijkt vooral een poging om vrede te sluiten met president Eanes. De onverwacht grote overwinning van Eanes bij de presidentsverkiezingen heeft de regeringscoalitie in zoverre tot andere inzichten gebracht. dat zij geen vertegenwoordiger van de ,.harde lijn". zoals minister van binnenlandse zaken Eurico de Melo of vice-premier Freitas do Amaral, heeft willen promoveren.
De journalist Pinto Balsemao. eigenaar van L'Expresso, het invloedrijkste weekblad van Portugal. werkte al sinds de jaren zestig samen met Sa Carneiro en was in 1974 mede-oprichter van diens sociaal-democratische centrumpartij. Pinto Balsemao, een liberaal in hart en nieren. ging echter lang niet zo ver als Sa Carneiro in diens aanvallen op president Eanes.
Als premier met een praktisch geheel vernieuwd kabinet (maar weinig bewindslieden die onder Sa Carneiro op scherpe botsingen met de Portugese president hebben aangestuurd, zullen nog kunnen of willen aanblijven) lijkt Pinto Balsemao wel in staat tot een normale samenwerking met Eanes. Door juist hem te kiezen. heeft het PSD-bestuur een zekere afstand genomen van zijn conservatieve coalitiegenoten, de christen-democraten van Freitas do Amaral, die na de overwinning van president Eanes aanvankelijk toch een harde lijn wilden handhaven. Dit betekent overigens (nog) niet dat de regeringscoalitie uiteenvalt.
In elk geval hadden de overhaaste pogingen van Mario Soares, die zijn functie als leider van de socialistische partij weer heeft opgenomen. om de sociaal-democraten uit die coalitie weg te breken. een averechtse uitwerking. Vooraanstaande leden van de PSD verzekerden dat de regeringscoalitie nog lang zou duren. en dat niemand Soares had gevraagd een duit in het zakje te doen. Aan de andere kant werd Soares er door zijn eigen politieke bondgenoten aan herinnerd, dat hij voor de parlementsverkiezen van oktober een pact had gesloten dat nadrukkelijk overeenkomsten met de regeringscoalitie verbood.
Dit neemt niet weg dat Pinto Balsemao voor de komende grondwetsherziening ongetwijfeld ook akkoorden zal moeten bereiken met Soares, en dat hun persoonlijke relatie dit heel wat gemakkelijker zal maken dan voor de andere topmannen van de regeringscoalitie. Pinto Balsemao is één van de zeldzame Portugese politici die eerder vrienden dan vijanden maken."

Balsemao, wiens kandidatuur voor het premierschap vooral werd gesteund door de vakbonden, de plaatselijke afdelingen en de jeugdorganisatie van de partij. heeft gezegd dat hij een sterke regering wenst die vier jaar in het zadel blijft. Hij verklaarde een pact te willen sluiten met de oppositionele socialisten om grondwetshervormingen door te voeren. (*Le* Monde. NZZ, The Financial Times. The Times, FAZ, *NRC/H'blad*, De Volkskrant. Trouw, *International* Herald *Tribune*)

WEST-EUROPA

BELGIË

NATIONALE ARBEIDSCONFERENTIE

Van 17 tot 24 november hebben de voornaamste afgevaardigden van het bedrijfsleven, de vakverenigingen, de middenstand en de landbouw op een nationale arbeidsconferentie in het Egmontpaleis te Brussel de economische crisistoestand, de problemen van de sociale zekerheid en het tekort van de overheidsfinanciën besproken, inzonderheid met het oog op het matigingsplan van de regering.
Op de openingsvergadering betoogde premier Martens dat er maar één weg was naar het herstel: de vernieuwing en de verbetering van het industrieel apparaat, wat veronderstelt en de sanering van de openbare financiën. en het herstel van de rendabiliteit van de ondernemingen. Alleen op die wijze zijn ook nieuwe investeringen mogelijk en de vrijwaring van de tewerkstelling. De overheidsfinanciën en de sociale zekerheid kunnen niet worden aangezuiverd door nieuwe lasten te leggen op het bedrijfsleven. De bevolking moet verzwaarde financiële inspanningen leveren ofwel besnoeiingen in de overheidssector aanvaarden.
De Staat zelf beschikt over onvoldoen de financiële middelen om de rendabiliteit van de ondernemingen te herstellen. Het zijn de gezinnen die deze rendabiliteit moeten ondersteunen via een matiging van de groei van de inkomens. De werknemers moeten over concrete informatie beschikken m.b.t. de aanwending van het resultaat van de matiging, wat de democratisering van de economie kan ten goede komen.
Martens schetste vervolgens de belangrijkste voorstellen uit het herstelplan van het kabinet.
De volgende dagen werden die voorstellen door een viertal werkgroepen van de arbeidsconferentie nader onderzocht.
Op 21 nov. beschikte de regering over de resultaten van het overleg in de werkgroepen en op 24 nov. diende zij bij de conferentie een ontwerp van interprofessioneel akkoord in ,,betreffende de bevordering van de werkgelegenheid, het financieel herstel van de sociale zekerheid, de democratisering van de economie en de fiscaliteit". Het was een document van 40 pag. dat een groot aantal concrete voorstellen bevatte en uitging van de noodzaak van een veralgemeende inkomensmatiging (voor werknemers vanaf 35.000 fr. per maand en voor ambtenaren vanaf 40.000 fr)
Na de eerste reacties van de sociale gesprekspartners werd het document op 26 nov door de regering nog enigszins ,,verzacht".
Het ontwerp-akkoord werd niettemin op 2 dec door werkgevers, vakbonden en zelfstandigen verworpen Het congres van het Algemeen Belgisch Vakverbond erkende dat het ontwerp positieve punten bevatte zoals de handhaving van de indexering van de lonen, maar verweet de regering de zeer hoge inkomens ongemoeid te laten en geen vermogenskadaster in te voeren, ook werd aangevoerd dat het geld, dat ter beschikking zou komen ten gevolge van de loonmatiging, geen aangroei van de tewerkstelling waarborgt
Het Algemeen Christelijk Vakverbond had het eveneens op zijn congres over het ontbreken van waarborgen voor de bevordering van de arbeidsgelegenheid en het onduidelijke karakter van de inkomensmatiging voor de niet-werknemers Na het congres zei ACV-voorzitter Houthuys dat er geen voldoende meerderheid kon worden gevonden om het ontwerp te aanvaarden, en evenmin een voldoende meerderheid om het echt te verwerpen De instanties van de middenstandsorganisaties spraken zich uit. na reeds het negatief antwoord van het ABVV te hebben gehoord, en voerden insgelijks bezwaren aan tegen de voorstellen van de regering De Boerenbond had het over ,.sociaal lapwerk" en het Verbond van Belgische Ondernemingen liet via zijn raad van beheer weten. dat de maatregelen om de economische activiteit te stimuleren ruimschoots ontoereikend waren De liberale vakbond (ACLVB) verklaarde dat het de regeringsvoorstellen enkel zou aanvaarden, indien werd ingegaan op een aantal bemerkingen In de reacties van de grote vakbonden werd een onderscheid opgemerkt m b t eventuele syndicale tegenzetten waar op het ABVV-congres sprake was van mogelijke verzetsacties, verduidelijk te ACV-voorzitter Houthuys dat zijn congres geen actie in het vooruitzicht stelde.

De mislukking van de arbeidsconferentie werd op 4 december besproken op een extra-regeringsraad en nog dezelfde dag kwam premier Martens in het kamerdebat over de rijksbegroting voor 1981 het standpunt van het kabinet toelichten Hij zei ter inlei ding ,,Ingaande op het feit dat het sociaal overleg niet tot een interprofessioneel akkoord heeft geleid, heb ben diverse kranten de jongste dagen

geschreven dat de regering nu met de rug tegen de muur staat. Zoals de situatie nu evolueert, vrees ik dat binnen zeer korte tijd niet alleen de regering, maar het hele land met de rug tegen de muur zal staan."
De premier stond vervolgens stil bij de snelle aangroei van de werkloosheid, de vermindering van de belastingontvangsten en het gevaar ,,dat de aanhoudende tekorten van de Staat en van de Sociale Zekerheid weldra onze systemen van sociale bescherming in het gedrang kunnen brengen". Ook waarschuwde hij ervoor dat België niet onbeperkt in het buitenland kan blijven lenen.
Na andermaal aangedrongen te hebben op een ernstige inkomensmatiging en onderstreept te hebben, dat de regeringsvoorstellen. ingediend bij de nationale arbeidsconferentie, evenwichtig waren. zei Martens dat de regering voor 1981 rekent op 28.6 rnrd fr. bezuinigingen of nieuwe bijdragen, waarvan 8 rnrd fr. besparingen in de ziekte- en invaliditeitsverzekering. die door het geheel van de actieve bevolking moeten worden opgebracht. De overige 20,6 rnrd worden als volgt verdeeld: 12,2 rnrd voor de werknemers uit de privé-sector, 4,8 rnrd voor de openbare sector en 3,6 rnrd voor de zelfstandigen en de vrije beroepen.
Ook van de hogere inkomens wordt een bijkomende inspanning gevraagd. zei Martens. Zij heeft betrekking op: 1) de optrekking van de loongrenzen voor de bijdragen van de sociale zekerheid, 2) de aftopping van de hoge pensioenen, 3) de vermindering met 5% van de inkomens uit alle publieke en politieke mandaten, 4) wie meer dan 5 mln fr. inkomen heeft, moet een deel van dat inkomen aanwenden om in te tekenen op staatsleningen of op nieuwe industriële aandelen. In de openbare sector wordt vanaf een maandwedde van 40.000 fr. een solidariteitsbijdrage geheven en stijgt de bijdragevoet trapsgewijs met het salaris.
De eerste minister ging dan nader in op de arbeidsconferentie en zei:

De Regering betreurt vanzelfsprekend dat het sociaal overleg, dat een gevestigde traditie is geworden in ons land en in het verleden herhaaldelijk doeltreffend heeft gewerkt, deze keer tot geen akkoord heeft geleid.

Een dergelijk akkoord zou in de ogen van de bevolking en van het buitenland een aanduiding zijn geweest dat de verschillende sociale en professionele groepen bereid waren hun inspanningen te bundelen en het algemeen belang te stellen boven hun specifieke belangen, wat een belangrijke draagwijdte zou hebben betekend voor ons economisch herstel.
Maar spijt zet geen zoden aan de dijk en het heeft geen zin langer te blijven stilstaan bij wat had kunnen mogelijk zijn.
De bevolking verwacht nu van de Regering en van het Parlement, dat zij snel de beslissingen treffen die zich opdringen.
De Regeringsraad is deze ochtend bijeen geweest en heeft volgende beslissingen genomen:

1) De Regeringsraad heeft akte genomen van de reacties van de sociale partners op de voorstellen die werden vastgelegd up 26 november. Hij heeft vastgesteld dat de sociale gesprekspartners niet tot een interprofessioneel akkoord gekomen zijn.

2) De Regeringsverklaring stelt dat de Regering, ingeval van mislukking van het sociaal overleg, niet zal aarzelen haar volle verantwoordelijkheid op te nemen en de herstelmaatregelen te treffen die zich opdringen.

3) Daarom heeft de Regeringsraad beslist vóór einde december 1980 bij het Parlement wetsontwerpen in te dienen, overeenkomstig de voorstellen die aan de sociale gesprekspartners werden gedaan. met inbegrip van degene die het voorwerp hadden kunnen uitmaken van een interprofessioneel akkoord en die slaan op de matiging van alle inkomens alsmede die met betrekking tot de sociale zekerheid.
Voor de punten die binnen de bevoegdheid van Gewesten en Gemeenschappen vallen, zullen de Executieven de nodige ontwerpen van decreet bij de Raden indienen.
De koninklijke besluiten en reglementaire maatregelen ter uitvoering van de regeringsvoorstellen, met inbegrip van degene die betrekking hebben op het financieel herstelplan van de sociale zekerheid en van de uitvoeringsmaatregelen op fiscaal gebied, zullen getroffen worden vóór eind december 1980, met het oog op hun inwerkingtreding op 1 januari 1981.
De bijdragevoeten inzake sociale zekerheid zullen eventueel aangepast worden. opdat in 1981 een rendement zou bekomen worden dat gelijkwaardig is aan dit van een volledig dienstjaar.
Tezelfdertijd zullen de uitvoeringsmaatregelen van de wet van 8 augustus 1980 inzake fiscale aangelegenheden, energiebeleid en openbare bank worden toegepast.

4) Om het nagestreefde doel met betrekking tot de inkomensmatiging te vrijwaren. dienen de bepalingen van de wet. die slaan op deze inkomensmatiging, op 1 januari 1981 in werking te treden. Om te vermijden dat met terugwerkende kracht zou moeten worden teruggekomen op verhogingen die zouden ingetreden zijn op 1 januari 1981. zal de Regering aan de belanghebbende sectoren vragen ..gentlemen-agreements" af te sluiten, opdat geen verhogingen zouden worden doorgevoerd die in strijd zijn met de voorgestelde matiging.

5) Wegens het dringend karakter van de te nemen maatregelen hebben de fractieleiders van de meerderheid in het Parlement hun akkoord ermede betuigd dat de ontwerpen van de Regering vóór einde januari 1981 tot een goed einde zouden worden gebracht.
We moeten nu handelen en vooral snel handelen. 1981 wordt een moeilijk jaar en,wij moeten het kunnen ingaan met een reeds bestaande basis voor het economisch herstel.

De mededeling van de premier werd niet gevolgd door een stemming over een vertrouwensmotie, aangezien zij werd gedaan in antwoord op vragen, gesteld in het kamerdebat over de rijksbegroting voor 1981. Deze laatste werd, na het debat en het antwoord van de eerste minister, goedgekeurd met 106 stemmen tegen één bij 7 onthoudingen. (De oppositie had vóór de stemming de vergaderzaal verlaten.)
De rijksbegroting beantwoordt niet helemaal aan het ontwerp dat op 2 okt. bij de Kamer werd ingediend door het vorige kabinet (zie pag. 69112). Er werd thans rekening gehouden met minder belastingopbrengst en meer uitgaven. Zo worden in de nieuwe versie de lopende ontvangsten geraamd op 1.054 rnrd fr. Het tekort op die lopende uitgaven wordt geraamd op 140 rnrd fr. Wat de kapitaalsverrichtingen betreft, zijn er 165,7 rnrd fr. uitgaven en 14,4 rnrd fr. inkomsten. Het netto te financieren begrotingstekort zal in totaal 242 rnrd fr. bedragen. De totale rentelast van de openbare schuld bedraagt voor 1981 161,1 rnrd fr. of 13,5% van de lopende uitgaven.

NEDERLAND

OPHEFFINGSVERGADERINGEN CHU, ARP EN KVP

N.a.v. het tot stand komen van het Christen-Democratisch Appel (CDA), dat op 11 okt. zijn constituerende congres hield, hebben de samenstellende partijen, KVP, ARP en CHU, zich opgeheven.
Een verslag van de opheffingsvergadering volgt hierna.

CHU

In de Gelderse gemeente Ede hield op 13 sept. de CHU haar opheffingsvergadering.
De leden was gevraagd het afscheid op een ,,waardige en feestelijke wijze" te vieren. Pas aan het slot van de laatste algemene ledenvergadering werd dat verzoek ten volle gehonoreerd. De voorzitter, dr. L. M. van Leeuwen, gewaagde, de Schrift citerend, van een nieuwe hemel en een nieuwe aarde, waarna de honderden aanwezigen het volkslied aanhieven. ,,Leve de koningin!" riep iemand, als ware het prinsjesdag. Met het daardoor uitgelokte hoerageroep hief de CHU zich op.
Het was het vijfde punt van de agenda, dat voorzag in de vaststelling van het besluit ,,tot ontbinding van de CHU". In de ochtenduren, toen dit punt aan de orde kwam, werd het begroet met een uitbundig gezwaai van oranjekleurige vlaggetjes, hetgeen erop duidde, dat iedereen het ermee eens was.
In de wandelgangen werd later gezegd, dat slechts een van de aanwezigen een wit vlaggetje, ten teken van protest, had geheven, maar daarmee net te laat was geweest.

In de verschillende redevoeringen, waarmee sprekers afscheid namen van de CHU en het tot stand komen van het CDA begroetten, werden een paar politieke zaken ter sprake gebracht.
Het TK-lid drs. G. van Leijenhorst sprak over het wetsontwerp inzake abortus van de ministers Ginjaar en De Ruiter. Dat kan, zo zei hij, niet als een CDA-ontwerp worden aangemerkt, zodat voor het CDA natuurlijk de opdracht blijft bestaan het voorliggende ontwerp zoveel mogelijk in de gewenste zin gewijzigd te krijgen.
Voorzitter Van Leeuwen vond dat het geen pas geeft de KVP-er Van Zeil vice-voorzitter van het CDA te maken. Het lidmaatschap van de Tweede Kamer noemde hij onverenigbaar met een functie in de partijtop.
Ook veroordeelde hij de in de ARP ondernomen poging om via voorkeursstemmen mevrouw van Leeuwen en Aantjes weer in de Tweede Kamer te brengen. ,,Ik vraag," aldus Van Leeuwen onder luide bijval. ,,onze broeders en zusters van de ARP ons niet in verlegenheid te brengen."
De vergadering verzond een telegram met daarin een aanhankelijkheidsbetuiging aan de koningin. Deze verzending, zo werd in het telegram gezegd, was ,,het laatste zelfstandige besluit" van de CHU.

ARP

De ARP kwam voor haar opheffingsvergadering op 27 sept. bijeen in de Amsterdamse RAI.
De laatste AR-partijraad voltrok zich op sobere wijze. De stemming was het grootste deel van de dag mat. Een overgrote meerderheid van de kiesverenigingen (95%) heeft zich weliswaar uitgesproken voor fusie met KVP en CHU, maar bij veel Anti-revolutionairen leven twijfels over het slagen van het CDA-avontuur.
Veel van de stembiljetten die op het partijbureau binnenkwamen, waren voorzien van opmerkingen in de trant van ,,het is niet anders". Nochtans zei Hans de Boer in zijn slotwoord: „We gaan niet jankend ten onder. De ARP is opgeheven, maar de anti's gaan blijmoedig het CDA binnen. de uitdaging aanvaardend, de nieuwe opdracht accepterend."
Een opvallend aantal AR-kopstukken bepleitte op de partijraad, dat het CDA voor de verkiezingen een voorkeursuitspraak doet ten gunste van PvdA en D'66. Onder hen De Boer en Bukman, de nieuwe CDA-voorzitter. De Boer zei, dat het CDA het uitspreken van een voorkeur voor een bepaalde coalitie niet dient te ontlopen om spanningen in eigen huis. die dit zou kunnen oproepen, te vermijden.
Volgens de ARP-voorzitter lijkt de PvdA terug te komen van de weg van de polarisatie. ,,Dat deze partij. weliswaar in tweede instantie, bereid is tot open overleg met het CDA over regeringssamenwerking getuigt inderdaad van 'een nieuw realisme'."
De Boer wierp in zijn openingsrede de suggestie op, een deel van de aardgasopbrengsten aan te wenden voor versterking van de economie van de Derde-Wereldlanden. ,,Moeten we ons niet afvragen of we niet al te egoïstisch de aardgasbaten voor onszelf aanwenden? Wij ontvangen meer voor ons aardgas omdat de olie duurder wordt. Juist ook de Derde-wereldlanden ondervinden hiervan de gevolgen."

Minister De Koning van ontwikkelingssamenwerking, de eerste ARP-kandidaat op de CDA-lijst bij de Kamerverkiezingen, leverde in zijn rede kritiek op de IKV-slagzin ,,De kernwapens de wereld uit, te beginnen in Nederland". Hij zei. dat het ,,te beginnen in Nederland" alleen zin heeft als redelijkerwijs kan worden aangenomen dat er elders ook wat op volgt dat tot het beoogde doel leidt. ,,Zo niet dan moet men elders beginnen," aldus de bewindsman.

De partijraad keurde het voorstel van het partijbestuur goed om oud-CDA-fractieleider Aantjes bij de verkiezingen op twee regionale CDA-lijsten in vier provincies te laten uitkomen. Van sommige kanten kwam op dit voorstel kritiek. Men vond, dat Aantjes op alle zes de CDA-lijsten zou moeten staan.
De Boer zei dat het voorstel een compromis is. ,,Er wordt in de partij niet gelijk over gedacht en wat is dan wijsheid," zei hij. Aantjes heeft laten weten dat hij een terugkeer in de Kamer niet uit de weg zal gaan indien hij wordt gekozen.

De partijraad ging ook akkoord met het voorstel om het oud-Kamerlid Hannie van Leeuwen op twee CDA-lijsten te zetten.
Voorzitter De Boer heeft op de vergadering ,,een laatste en krachtig beroep" gedaan op zijn partijgenoten. die niet naar het CDA willen overstappen. om op hun besuit terug te komen. ,,Wij hebben elkaar in het CDA nodig als brood." zei hij.

Volgens de scheidende ARP-voorzitter werpt het afhaken van een aantal Anti-revolutionairen voor hem persoonlijk een schaduw op het fusieproces. ,,Immers, ik heb zelf destijds het voorzitterschap aanvaard vanuit de opdracht: met z'n allen naar een zo herkenbaar mogelijk CDA."
De Boer zei, dat anderzijds ook het CDA alles op alles zou moeten zetten om de achterblijvers en aarzelaars van hun ,,ongelijk" te overtuigen. Hij richtte zich hierbij met name tot grote groepen AR-jongeren, die de stap naar CDA en CDJA (de CDA-jongerenorganisaties), niet wagen: ,.Krachten, waaraan onze beweging grote behoefte heeft."

KVP

Op 3 en 4 okt. vergaderde de KVP-partijraad in 's-Hertogenbosch, waar partijvoorzitter Van Zeil drie beslissingen ter discussie stelde: te weten eerst het fusiebesluit. daarna een delegatiebesluit op grond waarvan het partijbestuur de bevoegdheid zou krijgen de zaken over te dragen en tenslotte het opheffingsbesluit.
Het onderstaande verslag van het verloop van de bijeenkomst is geciteerd uit Trouw van 6 okt.

Er kon meteen gestemd worden en in de daaropvolgende minuten ontstond er toch een wat lacherig gespannen sfeer. die hooguit gevoed kon worden vanuit het idee dat er wellicht bij wijze van grap tegengestemd kon worden. Het viel mee. De besluiten werden unaniem genomen en het enthousiasme daarover was zo groot, dat er ook onbekommerd geapplaudisseerd werd over het delegatiebesluit. Een buitenstaander zal wel nooit begrijpen. waarom zo een technische formaliteit zoveel enthousiasme weet op te roepen.
Diezelfde onbekommerdheid zou het KVP-gebeuren geen moment meer verlaten. Anders dan bij de ARP (waar een select groepje tot aan het morgengloren feest vierde op het Muiderslot) bleven alle KVP-ers en genodigden tot diep in de nacht feestelijk bijeen om elkaar de andere morgen vroeg weer in de kathedraal te treffen voor de eucharistieviering. En het moet gezegd, ook deze mis had een onbekommerd karakter, in die zin dat niemand zich ergerde aan de vele laatkomers.
Overigens kwamen zij, de laatkomers, bij mgr. Bluyssen, de bisschop van Den Bosch. wel van een koude kermis thuis. In niet mis te verstane bewoordingen hield hij de KVP-ers voor dat politiek in verband met de verwerkelijking van het Koninkrijk Gods nooit een vrijblijvende zaak mag zijn.
Het levensproject van Jezus is een program voor ons, en we zijn er niet om gediend te worden. maar om te dienen. Het christendom levert geen blauwdruk voor een politiek programma of een politieke partij op. In die zin, zo meende Bluyssen, is het christendom ook niet gebonden aan een bepaalde politieke partij. Wel is de grondhouding van het christendom er een van wereldwijde solidariteit en respect voor de medemens.
Iets van die ernst klonk ook door in de toespraak van de oud-KVP-leider Veringa. Wij kunnen. zo zei hij. als CDA de partij zijn die oproept geen vuisten te ballen. maar weer handen naar elkaar uit te steken. Geïnspireerd door onze christelijke beginselen moet het CDA. dunkt me. zeker weer breeduit de partij van het solidarisme zijn."

De partijraad was Veringa dankbaar voor het etaleren van deze visie. Zo goed als de partijraadsleden ook enthousiast waren voor hun Piet Steenkamp, die zich als geen ander heeft

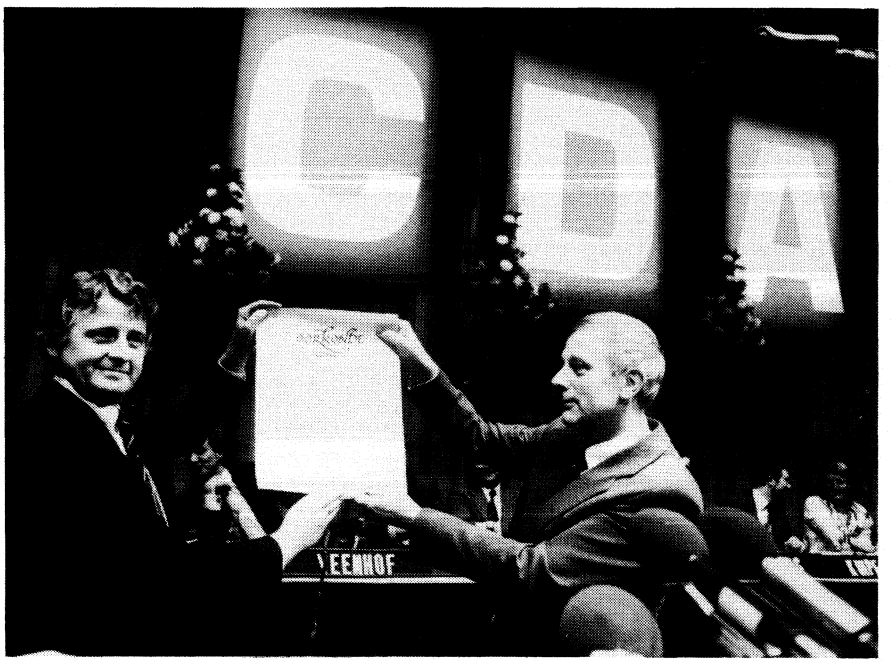

De heer Bukman (1), de nieuwe voorzitter van het CDA, houdt samen met zijn voorganger Steenkamp de oorkonde op. waarin vermeld staat dat Steenkamp ere-voorzitter is

beijverd voor de totstandkoming van het CDA. En voor het overige heeft de partijraad zich kostelijk kunnen amuseren met een onvervalste KVP-show onder leiding van de redacteur van het KVP-partijblad *Politiek Nieuws*, Frans Jozef van der Heiden. Flitsen uit het rijke roomse leven met een op zichzelf verfrissende ondertoon van zelfspot.
Een aardig moment was dat oud-premier De Jong zich liet ontvallen ,.zich werkelijk niet meer terug te kunnen herkennen" in het huidige parlement.
Kortom, het werd een onbekommerde begrafenis in Den Bosch. een reünie van oud-KVP-ers zoals Frans Jozef al fijntjes in zijn show had vastgesteld. En zo a a s het ook. En voor zover de partijraad iets voor de toekomst duidelijk maakte, dan wel dit: de KVP heeft zich uitstekend kunnen vinden in het reilen en zeilen van het CDA van de afgelopen jaren. Maar een goede gang van zaken brengt wel met zich mee dat het loyalisme als verschijnsel niet meer getolereerd mag worden. En daar mogen de ARP-ers het voorlopig weer mee doen.

Oprichtingscongres CDA

Het nu volgende verslag van het oprichtingscongres van het CDA is aangehaald uit het dagblad *Trouw* van 13 okt.

Zonder een spoor van uitbundigheid. laat staan triomfalisme. is op 11 okt in Den Haag het CDA opgericht. De sfeer was opvallend sober. Men maakte staatkundige geschiedenis. maar op ingetogen wijze Gemeten aan de stijl zou je kunnen zeggen, dat het CDA in zijn geboorte-uur meer weg had van een vergrote ARP dan van een vergrote KVP. Hier is iets van waar. De Anti-revolutionairen staken. gesteund door de CHU. een stokje voor de suggestie uit KVP-hoek om het congres met een combootje muzikaal te omlijsten.
Maar met zijn soberheid leek dit zesde CDA-congres ook welbewust te pogen de herinnering aan het pijnlijke vijfde congres. vorig jaar december in Dronten, uit te wissen. De wonden die toen zijn geslagen. schrijnen nog.
Dit bleek uit de rede van oiid-ARP-voorzitter Hans de Boer. ,.Ruud Luhbers heeft ons al eens voorgehouden," zei hij. ,,dat applaus versuft en hij had gelijk." Veelbetekenend voegde De Boer daaraan toe: ,.Onthou dat maar voor de rest van de dag."
Het bleek ook uit het ontbreken van beelden van ,,Dronten" in het historisch filmoverzicht van de totstandkoming van het CDA. De congresgangers hielden zich nu in. zelfs bij een ingelaste pauze in de toespraak van premier Van Agt. Waar hij applaus had verwacht. bleef het stil.
Het langste applaus duurde op de kop af zestig seconden en gold niet Van Agt maar Steenkamp. Hij werd in vele toonaarden geprezen voor zijn onvermoeibare pogingen het CDA van de grond te helpen. Het was Steenkamp die nu met zijn handtekening onder het fusieprotocol de totstandkoming van het CDA een feit maakte.
CDA-bestuurder Janssen van Raaij vergeleek hem met Willem van Oranje, wiens devies was: ,,Ik hoef niet te hopen om te ondernemen en niet te slagen om door te zetten." Hij schroomde niet Steenkamp bij te zetten in het rijtje groten: Kuyper. Schaepman en De Savornin Lohman.
In zijn slotrede als voorzitter toonde Steenkamp het CDA als geen ander te kennen. Hij citeerde afwisselend Willem van Oranje. voor de CHU, Calvijn, voor de ARP, en Paulus. voor de KVP. Over de plaats van het CDA in het politieke krachtenveld zei hij: .,Het CDA kent geen structurele bondgenoten. PvdA. VVD noch D'66 komen daarvoor in aanmerking. Ik weet wel wie onze natuurlijke bondgenoten zijn, namelijk de zwakken en rechtelozen, dichtbij en veraf."
Hij zei: ..Als ergens mensen in de klem zitten, ontrecht zijn, weerloos blijken. dan moeten wij de barmhartige Samaritaan zijn. Als ergens mensen gemarteld worden of in nood verkeren, dan moeten wij in het CDA zelf de pijn in ons lijf voelen."
De soberheid van het congres werd ook ingegeven door de somberheid der tijden. Steenkamp, benoemd tot ere-voorzitter van het CDA, zei daarover dit: ,,Als ik kijk naar onze economie en onze rechtsstaat dan ken ik geen periode in onze vaderlandse geschiedenis waarin wij zulk een poging tot collectieve zelfverwonding hebben ondernomen als nu het geval is Wie denkt hier niet aan de vier ruiters van de apocalyps?"
De economische malaise hing als een donkere wolk boven het congres en belette zelfs premier Van Agt uitbundige klaroenstoten te doen ,,Deze dag mag er een van voldoening zijn, maar niet van zelfgenoegzaamheid Een feestdag is het maar ook een dag van bezinning."
Het waren met name de Anti-revolutionairen, Hans de Boer en de nieuwe CDA-voorzitter Bukman, die waarschuwden voor een zelfvoldaan achterover leunen. ..Zo'n reactie. hoc begrijpelijk ook, zou levensgevaarlijk voor het CDA zijn." aldus Bukman, ,,wantnu begint het pas echt."
De Boer constateerde: „We hebben de zaak op papier voor elkaar. Nu is de tijd gekomen dat alle rapporten die we de afgelopen jaren hebben opgesteld over grondslag. de betekenis daarvan voor de politiek. en de eenheid van het politieke beleid. vlees en bloed gaan worden. De CDA-afdelingen moeten politieke werkplaatsen worden."
Het congres bleef tenslotte sober omdat een historische dag geen politieke haarkloverijen verdraagt. De grote politiek, het gevecht op het Binnenhof. werd angstvallig buiten de deur gehouden.
Er werden wel enige voorschotjes genomen, zoals door Van Agt met een aanval op het te hoge minimumieuadloon. door Lubbers met zijn aanval op de VVD (, rechts Nederland") en door Hans de Boer met zijn uitspraak dat het CDA een krachtig ,,neen" moet laten horen tegen de plaatsing van de nieuwe atoomraketten.
Deze uitspraak was vooral bedoeld om alsnog het vertrouwen van de achterblijvers te winnen. maar leverde tegelijkertijd een aanwijzing voor de hevige gevechten die het CDA te wachten staan. De koers moet nog worden bepaald en die krijgt vooral gestalte in het verkiezingsprogram en. niet in het laatst, in de figuur van de lijstaanvoerder.
Dit vooruitzicht betekende voor de vele CDA-kopstukken een behoedzaam en subtiel manœuvreren. Janssen van Raaij mocht, in aan de bokssport ontleend jargon, spreken van ,,de belangrijkste partijpolitieke gebeurtenis van de eeuw", de bokshandschoenen bleven vooralsnog in de kast. Maar ze lagen wel klaar.

Reactie Den Uyl

Oppositieleider Den Uyl voorziet dat de conservatieve vleugel in het CDA sterker wordt. Volgens hem zaten op de oprichtingsvergadering van het CDA oud-KVP'ers zoals Duynstee en Schmelzer weer op de voorste rij. Indertijd vonden deze KVP-leden hun partij te links.

Den Uyl omschreef de fuserende partijen voor de radio als volgt: ..De ARP vertegenwoordigde een traditie met toch heel aantrekkelijke, soms radicale elementen. De CHU droeg de geur van het verleden met zich mee. die heette niet voor niets ,,historisch". Dan de KVP. ik wil zeggen: breek me de bek niet open."
Den Uyl voorspelt. dat het standpunt van Hans de Boer over het niet plaatsen van nieuwe kernwapens in Nederland zal leiden tot een ,,levensgroot politiek conflict" in het CDA.
„Het is uitgesloten dat De Boer dat alleen voor zichzelf zou zeggen. Daar moeten op zijn minst die mensen achter staan, die in december vorig jaar op het standpunt stonden dat Nederland in feite „nee" zouden moeten zeggen tegen kernwapens."

(Trouw)

NOORD-AMERIKA

VERENIGDE STATEN

PRESIDENTSVERKIEZINGEN 1980. DE VERKIEZINGSCAMPAGNE

Zoals op pag. 737 e.v. is bericht, is op 4 nov. Ronald Reagan verkozen tot president van de Verenigde Staten.
Van de voorverkiezingen. die de kandidaten voor het presidentschap van de Democratische en de Republikeinse partij hebben opgeleverd. is verslag uitgebracht op pag. 757/3 e.v.
Het verloop van de conventies van beide partijen is beschreven op pag. 791/1 e.v.
Hierna volgt een verslag van de campagne, die aan de verkiezingen is voorafgegaan.

In de eerste fase van de verkiezingscampagne probeerde president Carter zijn Republikeinse rivaal af te schilderen als een op buitenlands-politiek gebied onervaren en oorlogszuchtig politicus zonder verantwoordelijkheidsbesef en zichzelf voor te stellen als garant voor het behoud van de wereldvrede.
Reagan wees deze kritiek van de hand en verweet juist aan de president een zwakke en inconsequente buitenlandse politiek, die het risico in zich droeg de VS in een oorlog te verwikkelen.
Op 9 okt. kondigde daarop president Carter aan. dat hij zich in het vervolg van de campagne meer zou concentreren op zakelijke uitspraken over problemen als de economie. het defensiebeleid, de bewapeningsbeheersing en de toekomst van de VS dan op uitlatingen over zijn tegenstander.
Reagan antwoordde hierop met scherpe aanvallen op het economische en sociale beleid van de regering, dat had geleid tot een inflatie van 12,7% en een werkloosheid van 7,5%. Hij deed het voorstel in de periode 1981-1983 de inkomstenbelastingen jaarlijks met 10% te verminderen om de sluipende progressie als gevolg van de inflatie ongedaan te maken en deze daarna te koppelen aan de index voor de kosten van levensonderhoud.
Verder stelde Reagan voor het afschrijvingssysteem voor ondernemingen te vereenvoudigen. waarbij dé afschrijvingsperiodes met gemiddeld 40% zouden worden verkort en de af te schrijven bedragen practisch verdubbeld zouden worden.
Voorts zouden de federale uitgaven. die volgens berekeningen van het Congres van 1981-1985 zouden stijgen van $633 mrd naar $900 mrd, jaarlijks moeten worden gekort met percentages, die oplopen van 3 tot 10%. Voorts zou de controle op de uitgaven moeten worden verscherpt, de verspilling worden verminderd en de bureaucratie worden verkleind
Een gezonde. stabiele en berekenbare monetaire politiek zou het economische beleid moeten ondersteunen De prijsbeheersing op het gebied van de energie zou versneld moeten worden afgebroken, de voorschriften op het terrein van de milieubescherming zouden minder stringent moeten worden en land in staatsbezit zou voor de exploratie van grondstoffen vrijgegeven moeten worden
Carter benadrukte. dat hij door een politiek van matiging – d w z een geringere economische groei – de inflatie geleidelijk wilde bestrijden Hij beloofde voor 1981 belastingverlagingen. zowel voor particulieren als voor ondernemingen, tot een bedrag van $27.6 mrd
De vrijwillige loon- en prijsrichtlijnen zouden worden vervangen door een systeem. waarbij ondernemingen die gematigde CAO's afsluiten op belastingverlichtingen kunnen rekenen terwijl excessieve CAO's via de belastingen bestraft zouden worden
Met behulp van regeringsmaatregelen zouden de energieproducenten ertoe gebracht moeten worden spaarzaamheid te betrachten. alternatieve energiebronnen te ontwikkelen en om te schakelen van olie op steenkool De prijsbeheersing voor aardolie en aardgas kunnen slechts geleidelijk worden afgebroken
Noodlijdende industrieen, zoals de automobiel- en de staalindustrie zouden met geld van de overheid geholpen moeten worden en andere industrieen zouden moeten worden gesteund door een verlichting van de voorschriften m b t milieubescherming en veiligheid

De onafhankelijke kandidaat John B Anderson en zijn kandidaat-vicepresident Patrick J Lucey maakten eind augustus hun verkiezingsprogramma bekend
Hierin deden zij o m het voorstel tot een loon en prijsprogramma, volgens welk de sociale partners in onderling overleg eerlijke richtlijnen voor lonen en prijzen moesten uitwerken
Belastingverlaging zou aan uitgavenvermindering van de overheid gekoppeld moeten zijn Er zou een belasting op het benzineverbruik van 50 cent per gallon moeten worden ingevoerd
Het sparen zou moeten worden bevorderd
Het systeem van ziekteverzekering zou moeten worden uitgebreid op de basis van de bestaande structuur van particuliere verzekeringen
Het gebruik van kernenergie zou verminderd moeten worden
Op het terrein van de buitenlandse politiek zouden de betrekkingen met de Sowjet-Unie door een actieve uitwisseling van meningen gestabiliseerd moeten worden Ook zouden nieuwe internationale akkoorden over wapenbeheersing moeten worden afgesloten en zou terughouding betracht moeten worden bij het invoeren van nieuwe wapensystemen.
Op 21 sept voerde Anderson voor de TV een debat met de Republikeinse kandidaat Ronald Reagan President Carter had geweigerd deel te nemen aan een debat. waarin hij ook met Anderson geconfronteerd zou worden

Naast de genoemden had ook de voorzitter van de Amerikaanse communistische partij, Gus Hall. zich voor het presidentschap kandidaat gesteld. Hij presenteerde de zwarte strijdster voor burgerrechten. Angela Davis, als kandidaat-vice-president.
Hij beklaagde zich erover. dat in een aantal staten zijn kandidatuur niet werd toegelaten. In Connecticutt gebeurde dit met de bewering, dat de helft van de 27.000 voorgelegde handtekeningen ter ondersteuning van zijn kandidatuur – een minimum van 14.089 was voorgeschreven - ongeldig was.
In een rede voor 5.000 toeschouwers op 19 okt. in New York keerde Hall zich tegen de door ,,kringen van het monopoliekapitaal verbreide bewering", dat er een Sowjet-bedreiging van de VS zou bestaan. Een dergelijke bedreiging had nooit bestaan en zou nooit ontstaan ..De grootste bedreiging van het Amerikaanse volk, het militair-industriele complex. bevindt zich in het eigen land," aldus Hall.
Verder riep hij de Amerikaanse regering ertoe op om in te gaan op de Sowjet-voorstellen tot ontspanning en ontwapening. verlangde hij een zo snel mogelijke ratificatie van het SALT-11-verdrag en eiste hij de politiek van inmenging jegens Polen en het gebied rond de Perzische Golf op te geven

Ook kandidaat voor het presidentschap was Barry Commoner, een 62-jarige hoogleraar in de milieuwetenschap in St. Louis. die LaDonna Harris. een indiaanse uit de stam der Comanches, als zijn ,.running mate" voorstelde.
Zij kandideerden voor de Citizen's Party en pleitten o.m. voor de nationalisering van de grote ondernemingen.
Een van de redenen, die zij hiervoor gaven, was. dat de multinationale oliemaatschappijen de olieproduktie in de Verenigde Staten hadden verwaarloosd ten gunste van de exploitatie van de meer opleverende olievelden in het Midden-Oosten. waarmee zij het oorlogsgevaar hadden vergroot.
Voor de Libertarian Party kandideerde nog Ed Clark Daarnaast waren er nop enkele kandidaten van uiterst links.

Als mogelijk beslissend voor de verkiezingsuitslag werd het debat gezien. dat president Carter en Ronald Reagan op 29 okt. in Cleveland voerden en dat door de TV werd uitgezonden. Gedurende 90 minuten beantwoordden de twee kandidaten staande en

Een beeld van het televisiedebat tussen de onafhankelijke presidentskandidaat John Anderson (l.) en Ronald Reagan.

zonder documentatiemateriaal vragen van vier prominente journalisten. Op de opmerking van een van hen, dat in de laatste fase van de verkiezingsstrijd het vraagstuk van oorlog en vrede het centrale thema geworden was, reageerde Reagan met te zeggen. dat hij het behoud van de wereldvrede als belangrijkste opdracht zag en dat het gebruik van militaire macht het allerlaatste middel was. Aan de andere kant mochten de Verenigde Staten niet ontrouw worden aan hun verantwoordelijkheid als leider van de vrije wereld: ,,De last om de vrede te bewaren rust op ons, omdat alleen wij daartoe in staat zijn. want dit vereist macht. Amerika is nooit in een oorlog verwikkeld geraakt omdat het te sterk is (. . .) Ik heb in mijn leven tot dusver vier oorlogen meegemaakt en ik wens niet, dat een nieuwe generatie jonge Amerikanen hun leven moeten verliezen aan de zandkusten van de Stille Oceaan, in de rijstvelden en oerwouden van Azië of in de moerassen van Europa". Carter zei als reactie op dezelfde opmerking: ,.Ik heb sinds ik als president het Oval Office betrok duizenden beslissingen moeten nemen en met elk van deze beslissingen heb ik er iets bij geleerd (. . .) Ik heb geleerd, dat er op ingewikkelde vraagstukken geen eenvoudige antwoorden zijn". Een feit was, zo zei Carter, dat in zeven van de acht jaren van Republikeinse regeringen voor hem de militaire uitgaven waren teruggelopen, in totaal met 37%. ,,Sedert ik in het ambt ben hebben wij een voortdurende, zorgvuldig geplande en methodische, maar tegelijkertijd zeer effectieve toename van onze uitgaven voor defensie. (. . .) Wij hebben de vrede niet alleen bewaard voor ons eigen land, maar hem ook naar andere gebieden uitgebreid."

Dit laatste gold boven alles voor het Midden-Oosten en het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag.
Gevraagd naar het mogelijke gebruik van militaire macht zei Carter, dat de VS in het gebied van de Perzische Golf de beschikking hadden over twee eskaders vliegdekschepen alsmede over landingsmogelijkheden in vijf landen, maar de prioriteit bij de oplossing van de problemen aldaar en bij de verzekering van het vrije scheepvaartverkeer hoorde te liggen bij vreedzame middelen en niet bij het inzetten van strijdkrachten van de VS.
Reagan zei, dat de laatste Republikeinse president, Gerald Ford. een vijfjarenplan had nagelaten voor het herstel van het militaire vermogen van de VS, dat president Carter met 38% had gekort. In het bijzonder had de regering-Carter de bouw van 60 schepen onder het vlootprogramma geschrapt, de bouw van de B-1 bommenwerper gestaakt, de ontwikkeling van de kruisraketten vertraagd en hetzelfde gedaan met de bouw van de Trident-onderzeeër.
Later had de regering-Carter het stuur omgegooid en nu was zij van plan mobiele interventieëenheden op te stellen. die in verschillende delen van de wereld konden ingrijpen. Derhalve begreep hij niet, waarom men hem ervan beschuldigde aan het inzetten van militaire middelen de voorrang te geven.
Gevraagd naar de inflatie herinnerde Carter aan de olieprijsverhogingen in 1973 en 1979, alsmede aan het feit, dat zij sinds het begin van het jaar was gedaald van 12 naar 7%. Verder waren er in zijn regeringstijd 9 mln nieuwe arbeidsplaatsen gecreëerd. De VS importeerde in 1980 33% minder olie dan in 1979 en 25% minder dan in 1976. Er werd meer steenkool geproduceerd en meer aardolie en aardgas in de VS waren rijp voor exploitatie gemaakt in 1980 dan ooit tevoren in de geschiedenis van de VS.

Door zijn economisch beleid en belastingprogramma was de industrie nu in staat gesteld in de komende twee jaar 1 mln nieuwe arbeidsplaatsen in het leven te roepen. Het jeugdwerkgelegenheidsprogramma zou 600.000 nieuwe arbeidsplaatsen scheppen.
Reagan betoogde, dat president Ford aan Carter een inflatiepercentage van 4,8 had nagelaten. Nu bedroeg dat bijna 13. Weliswaar was het aantal arbeidsplaatsen gegroeid als gevolg van de bevolkingstoename en de industriële expansie, maar niettemin waren er op dat moment acht miljoen arbeiders zonder werk, van wie een kwart sinds het begin van dit jaar.
Om de inflatie te bestrijden deed president Carter de aanbeveling aan de Amerikanen om minder goed te leven en zich te beperken alsmede de arbeidsproduktiviteit te verhogen. De oorzaak van de inflatie lag echter, aldus Reagan, niet bij een te goed leven van de Amerikanen maar bij de te hoge regeringsuitgaven. Volgens de regering zelf werd $ 7 mrd verspild door bedrog en dergelijke in de sociale diensten en de daarmee verbonden ziekteverzekering.
Reagan kondigde aan de staatsuitgaven geleidelijk te verminderen en daarmee de inflatie terug te brengen, zoals hij in Californië als gouverneur had gedaan.

Op de vraag naar de rassenverhoudingen zei Reagan optimistisch te zijn, omdat er sinds zijn jeugd ,,toen het land niet eens wist, dat het een rassenprobleem had" zeer veel veranderd was. Hij zou alles doen om volledige gelijkheid van kansen voor allen, ongeacht afkomst of ras, te bewerkstelligen.
Carter legde er de nadruk op, dat onder zijn presidentschap 1,3 mln zwarte en 1 mln Spaans sprekende Ameri-

kanen nieuwe banen hadden gekregen. Hun vertegenwoordiging in de hoogste rgeringsposities was versterkt. Hij had meer dan twee maal zoveel zwarte federale rechters benoemd als al zijn voorgangers te zamen. De uitgaven voor onderwijs waren met 73% verhoogd en uit de bijzondere belasting op winsten van oliemaatschappijen zouden in de komende tien jaar $43 mrd voor de verbetering van het openbare vervoer worden uitgegeven.
De kenmerken van de Democratische partij, d.w.z. zich voorstander tonen van zaken als werkloosheidsuitkeringen, minimumloon, sociale verzekeringen en een nationale gezondheidszorg, waar tegen Reagan zich meerdere malen uitgesproken had, stonden bij deze verkiezingen mede op de voorgrond.
Op vragen naar de gijzelingskwestie in Iran zei Carter, dat het terrorisme een moeilijk probleem van de internationale politiek was. Het ergste zou zijn, als één van de radicale staten in het bezit van atoombommen zou geraken. ,,In landen als Libië en Irak hebben wij zelfs enkele van onze nauwste handelspartners voor het hoofd gestoten, omdat wij bleven staan op de controle over het verschaffen van atoomwapens aan deze potentieel terroristische landen". In de oorlog tussen Iran en Irak zouden de VS neutraal blijven. Plannen voor het leveren van nieuw oorlogsmateriaal aan Iran bestonden niet. Zouden de Amerikaanse gijzelaars worden vrijgelaten, dan zou Iran het oorlogsmateriaal kunnen krijgen, dat het eerder gekocht en betaald had. Ook zouden de bevroren Iraanse tegoeden dan worden vrijgegeven. ,,Dit is een consistente politiek, waaraan ik van plan ben vast te houden". Reagan was van mening, dat na de vrijlating van de gijzelaars het Congres een onderzoek diende te voeren naar de vraag, waarom de oplossing van deze vernederende zaak zo lang onmogelijk geweest was. „Wij werden er uitvoerig voor gewaarschuwd, dat onze ambassade bedreigd werd en wij hadden. zoals anderen gedaan hadden, hetzij de veiligheid ervan moeten versterken dan wel het personeel moeten terugtrekken voordat de overval plaats vond."

Meer in het algemeen moest gelden, dat de VS niet eenvoudigweg bondgenoten mochten laten vallen, omdat zij niet volledig de VS-standaard van mensenrechten bereikten. ,,In plaats van hen geduldig ervan te overtuigen, dat zij hun manier van doen moesten veranderen, hebben wij in een reeks van gevallen een revolutionaire om wenteling bevorderd, die in een volledig totalitarisme voor de betrokken bevolking eindigde."
M.b.t het vraagstuk van de wapenbeheersing zei Reagan, dat hij het SALT-II-verdrag als tevoren afwees ,,omdat ik geloof, dat wij een consistente buitenlandse politiek moeten voeren. die is gebaseerd op een krachtig Amerika en een efficiënte economie."

SALT-II was door Carter ondertekend in een fase van militaire zwakte van de VS en werd zelfs door een door een Democratische meerderheid beheerste Senaat afgewezen, omdat het niet in het nationale belang was. o.a. omdat erin de B52-bommenwerpers als strategische wapens werden erkend, maar niet de Sowjet Backfires. Bovendien was het de SU gelukt om ondanks de onderhandelingen de meest omvangrijke bewapeningstoeneming in de geschiedenis van de mensheid uit te voeren. ,,Ik spreek niet over het verscheuren van het verdrag, maar over het terugnemen ervan en het opnieuw erover onderhandelen. Ik zou tegen de Sowjets zeggen: Wij zullen met jullie zolang onderhandelen als nodig is om niet alleen een legitieme bewapeningsbeheersing te bereiken, maar ook een vermindering van de kernwapens."
Carter antwoordde hierop. dat Reagan voor zijn voorstel om een door drie VS-presidenten in zeven jaar onderhandelen tot stand gebracht verdrag te verscheuren en vanuit een positie van kracht en met het dreigen met een nieuwe bewapeningswedloop over een nieuw verdrag te onderhandelen, in Moskou geen gesprekspartner zou vinden, maar alleen zou bijdragen aan een gevaarlijke verslechtering van de wederzijdse betrekkingen en van het klimaat in de wereld.
Over de energiepolitiek zei Carter, dat de energieverspilling in de VS tot een einde gebracht moest worden, omdat de kosten van ingevoerde olie steeds hoger werden. Om dezelfde reden moest de binnenlandse produktie van energie worden verhoogd. Op beide terreinen was zijn regering zeer succesrijk geweest. Bovendien stelde de bijzondere belasting op oliewinsten in staat tot het ontsluiten van alternatieve energiebronnen. Dank zij een verbeterd transportsysteem en verbeterde havens kon bovendien de steenkool uit de VS in toenemende mate op de wereldmarkt OPEC-olie als fundamentele energiedrager vervangen.
Deze politiek zou niet alleen leiden tot grotere energiezekerheid, maar ook tot een beter leven van de Amerikanen en tot miljoenen nieuwe arbeidsplaatsen.
Reagan stelde daar tegenover, dat de VS, in tegenstelling tot wat de regering steeds betoogde, een aan energie zeer rijk land waren. Alleen werden veel vindplaatsen, o.a. op grond van overwegingen m.b.t. de milieubescherming. niet benut, ja, zelfs niet geexploreerd. Van 36 eerst geplande kernenergiecentrales waren er 32 weer geschrapt en de bouw van de andere duurde wegens de bestaande voorschriften dubbel zo lang als in Japan. Naar de mening van Reagan moest meer speelruimte gegeven worden aan de vrije ondernemers. ,,Het ministerie van energie heeft een begroting van $10 mrd, maar het heeft geen liter aardolie en geen zak kolen geproduceerd (. . .). Er ligt nog meer olie in de grond dan in de 121 jaren, waarin het geproduceerd is, uit de grond gehaald is."
Tot dusver waren nog maar 2% van de off-shore-gebieden en geen van de in staatsbezit zijnde gronden voor exploratie vrijgegeven. hoewel wordt aangenomen, dat zich in de laatste 70% van de potentiële vindplaatsen van aardolie bevindt.

Over het beleid m.b.t. de sociale verzekeringen zei Reagan, dat het bestaande systeem berust op foute veronderstellingen m.b.t. het aantal premie betalende werknemers en de pensioengerechtigde ouderen. Dit was al 16 jaar bekend. Maar in plaats van het systeem te veranderen had men eenvoudig de premies verhoogd, en daarmee de ineenstorting enkele jaren uitgesteld.
„Wat wij nodig hebben is een onderzoeking van het hele systeem door een commissie van experts, die moet nagaan, hoe het systeem hervormd en op een gezonde grondslag geplaatst kan worden, zonder dat de van sociale verzekeringen profiterenden de grond onder de voeten wordt weggenomen en zij hun cheque niet meer ontvangen."
Carter stelde, dat de politiek van de Democraten er altijd van was uitgegaan een sterk en levensvatbaar systeem van sociale verzekeringen te hebben. Dit was in zijn regeringsperiode met de hulp van het Congres bereikt. De voorstellen tot verandering van Reagan, die uitliepen op een systeem van vrijwillige verzekering, vervulden de ouderen met angst, evenals Reagans afwijzing van het systeem van nationale gezondheidszorg.
Reagan bestreed de laatste beschuldiging met te zeggen, dat hij een daarop betrokken wetsvoorstel wel van de

hand wees: maar niet het principe. Hij vond het onjuist, dat op grond van het systeem van sociale verzekeringen uitkeringen betaald werden aan mensen, die in gevangenissen of psychiatrische inrichtingen zitten. Evenzeer moest do discriminatie van de werkende vrouw in het systeem van sociale verzekeringen beëindigd worden. Nu moet zij bij de dood van haar man kiezen tussen zijn en haar pensioen.
Gevraagd naar de betekenis van deze verkiezingen zei Carter: ,,De discussie vindt plaats tussen een Democraat van het centrum, als hoedanig ik mij in de afgelopen vier jaar door mijn beslissingen getoond heb te zijn. en gouverneur Reagan. die weliswaar in zeer veel zaken namens zijn partij spreekt, maar die in enkele gevallen echter radicaal van de erfenis van Eisenhower en anderen afwijkt. Het voornaamste verschil in deze verkiezingsstrijd ligt naar mijn mening in de afwijkende benadering van de kwestie van de bewapeningsbeheersing en de niet-verspreiding van kernwapens. Reagans neiging, die bewezen is in enkele crises, om strijdkrachten van de VS naar Noord-Korea te zenden, Cuba te blokkeren of bij een visserijgeschil met Ecuador troepen in te zetten, is typisch voor zijn voorliefde geschillen niet met diplomatieke en vreedzame middelen. maar met militair geweld op te lossen.
Reagan van zijn kant wees erop, dat de in 1976 door Carter bedachte ,,misery index" – de optelsom van de inflatie- en werkloosheidspercentages, die toen op 12,5% stond – nu meer dan 20% bedroeg.
Carter zou de oplossing van de problemen zoeken in het verhogen van de bestedingen van de federale regering. Reagan geloofde echter, dat deze regering zich steeds meer macht had aangematigd, die teruggegeven zou moeten worden aan de deelstaten en de gemeenten. ,,Zij heeft de persoonlijke vrijheden van het volk beperkt, hoewel vele dingen door het volk zelf of door de hem naderstaande gekozen organen opgelost zouden kunnen worden, als men daar maar de kans voor biedt."
Op Carters opmerking, dat Reagan een tegenstander was van het grondwetsamendement over de gelijkberechtiging van de vrouw (ERA) reageerde de gouverneur met te zeggen. dat hij niet wenste. dat het probleem uit de handen van de verkozen afgevaardigden genomen werd en in die van benoemde rechters gelegd werd. ,,Ik ben voor gelijk recht en ik heb als gouverneur 14 wetten laten aannemen en ondertekend, waardoor discriminatie van de vrouw in de constitutie van Californië werd opgeruimd." (. . .)
Carter daarentegen was in zijn ambtsperiode niet in staat geweest één deelstaat tot ratificering van ERA te brengen. hoewel de meeste door Democraten geregeerd werden. ,,Zou ik president zijn, dan zou ik mij bezig houden inet de honderden richtlijnen, die vrouwen discrimineren; zonder dat iemand erop let, omdat iedereen naar ERA kijkt. Ik zou iemand opdragen deze richtlijnen na te lopen en wij zouden ermee beginnen deze te elimineren."
In zijn slotwoord zei Carter o.m., dat er in zijn ambtsperiode zes of acht militaire conflicten in de wereld waren uitgebroken. Bij elk daarvan had hij de belangen van de VS moeten schatten en verdedigen. ,,Ik heb dit met matiging, zorgvuldigheid en bezonnenheid gedaan; soms heb ik deskundigen geraadpleegd, maar ik heb in de drie en een half jaar geleerd, dat de raad van .deskundigen. wanneer het er werkelijk op aankomt, meestal in de verhouding 50 tegen 50 verdeeld is en dat de laatste beslissing over de toekomst van de natie, over oorlog en vrede, door de man in het Oval Office geveld moet worden.
Het is een eenzame baan, maar dank zij de deelname van het Amerikaanse volk. dankzij een open regering. is hei ook een taak. die bevredigt."
Reagan verklaarde, dat bij de verkiezingen de kiezers zich moesten afvragen, of het hun nu beter ging dan vier jaar geleden. Voor hem was het antwoord duidelijk: ,,Dit land hoeft niet in de toestand te verkeren, waarin het zich bevindt; wij hoeven geen tekorten te beheren. Ik zou willen oproepen tot een kruistocht om de last van de regering van de schouders van de massa van het volk te nemen en de Amerikanen de vrijheid terug te geven datgene te doen, dat zij willen (. . .) en wat dit land zo groot gemaakt heeft."

Aan het slot van de verkiezingscampagne publiceerden bureaus voor opinieonderzoeken de volgende prognoses voor de verkiezingsuitslag:

	Reagan	Carter	Anderson
Gallup	46%	43%	7%
Harris	45%	40%	10%
NYT CBS	44%	43%	8%

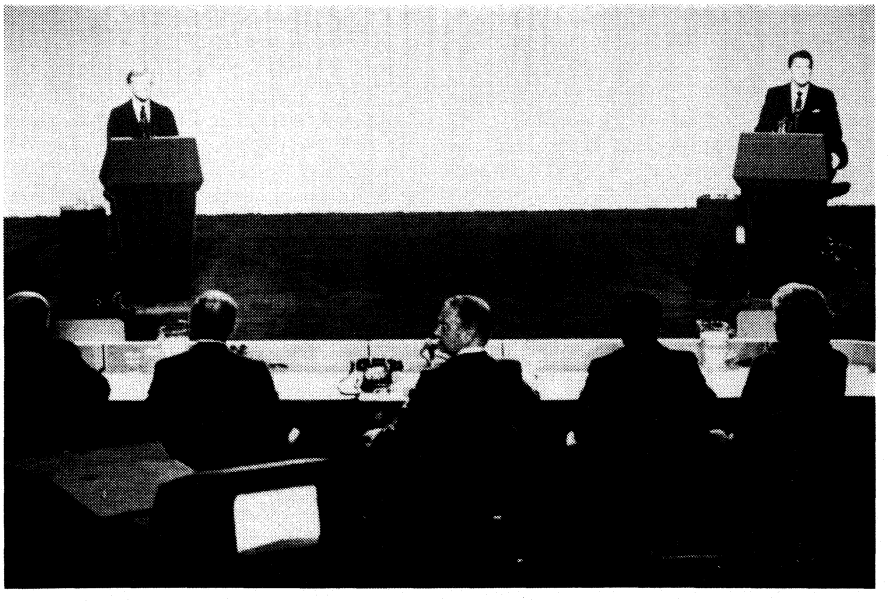

President Carter (l.) in debat met Ronald Reagan

Perscommentaren n.a.v. de overwinning van Reagan

Een overzicht van perscommentaren n.a.v. de verkiezingsoverwinning van Ronald Reagan en de Republikeinse partij geeft het volgende beeld:

The Times van 6 november stelt dat de meerderheid, die de Republikeinen in de Senaat hebben gekregen en de sterkere positie van deze partij in het Huis van Afgevaardigden opmerkelijker is dan de overwinning van Reagan zelf. Het betekent een verschuiving naar rechts, welke reeds in andere landen te bespeuren was, zoals Australië, Engeland en toch ook de Bondsrepubliek, waar de coalitie-partners van Schmidt, de liberalen, de grootste stemmenwinst behaalden.
Reagan zal minder moeilijkheden hebben met het Congres dan Carter, niet zozeer echter vanwege de Republikeinse meerderheid in de Senaat, als wel omdat hij de publieke opinie achter zich heeft, wat altijd indruk maakt op de Congresleden.
Bovendien staat Reagan meer op een lijn met de politieke denkbeelden van de Congresleden, bij wie partijdiscipline, wanneer het om concrete problemen gaat. minder sterk is Af-

gezien van de partijverhoudingen zal het Congres in zijn nieuwe samenstelliiig een conservatieve meerderheid hebben, wat wei bij Reagan in de smaak zal vallen
In het buitenland zal vooral mevrouw Thatcher op dezelfde golflengte spreken als Reagan. Zijn sterk pro-Israëlische standpunt past niet bij dat van de EG, welke de PLO wil betrekken bij de onderhandelingen De Bondsrepubliek zal beducht zijn voor een hardere houding van de nieuwe president in de Oost-West-verhouding. Vooral Reagans voornemen om SALT II op te zeggen. en de nucleaire bewapening van zijn land te versterken om de Sowjets tot een SALT-111-verdrag te dwingen lijkt een gevaarlijke manœuvre.
Veel hangt af van de bekwaamheid van de medewerkers die Reagan kiest en van de mate waarin de president durft te delegeren.

Een hoofdartikel van de International Heiald Tribune van 6 november wijst erop dat Reagan moet laten zien, wie hij werkelijk is. de aartsconservatief of de meer gematigde leider. zoals hij zich in zijn verkiezingscampagne voordeed. Wanneer hij zijn liberale houding als verkiezingstaktiek weer laat varen. dan gaat het land harde tijden tegemoet.
Het is daarom van belang dat hij zo spoedig mogelijk zijn kabinet en zijn belangrijkste adviseurs bekend maakt.
In beide huizen van het Congres is een verschuiving in conservatieve richting tc bespeureri. Ook de Democraten. die riog gekozen zijn hebben een conservatieve instelling. Het is Reagans taak om te bepalen wat de plaats van de Verenigde Staten in de wereld zal zijn na deze verschuiving naar rechts. Hoe moeilijk het ook zal zijn, een buitenlands beleid. gebaseerd op steun van beide partijen zal de tot nu toe ontbrekende continuiteit en staridvastigheid bevorderen.

De Financial Times van 6 november wijst er nog op dat Reagans toezegging om de defensie-uitgaven met *5%* per jaar te verhogen de kiemen bevat voor een ernstig meningsverschil met de Europese bondgenoteri. van wie de meesten met moeite hun uitgaven voor defensie op hetzelfde niveau kunnen handhaven
In de binnenlandse politiek krijgt Reagari een kans – die Carter nooit kreeg – om nieuwe rechters in het Hooggerechtshof te benoemen. zodat dit College binnen vier jaar geheel uit door Nixon en Reagan benoemde rechters zou kunnen bestaan: dit betekent een striktere uitleg van de Grondwet.
Reagan heeft tijdens zijn campagne verklaard dat niet de OPEC. maar de Amerikaanse regering de inflatie veroorzaakt heeft en dat dus alleen de regering er een eind aan kan maken. Een logisch gevolg zou sterke besnoeiing van de overheidsuitgaven zijn.
Reagan heeft verklaard zijn kabinet te zullen leiden als de voorzitter van de directie. Dit doet denken aan de periode van Eisenhower die het land op vriendelijke wijze bestuurde en de mensen zelf hun problemen liet oplossen. Maar Reagan staat voor veel ernstiger problemen dan Eisenhower: inflatie, gebrek aan investeringslust, energieschaarste, de positie van de dollar en de schulden van de Derde Wereld.
Reagan heeft een duidelijk mandaat gekregen van de kiezers; de oppositie is verpletterd. Hij heeft enkele verplichtingen aan de rechtse pressiegroepen, maar nog méér aari de mensen die in zijn kielzog een functie veroverden. Hij verklaarde na zijn verkiezing „nederig gemaakt" te zijn en dat zou wel eens waar kunnen zijn.

In de Frankfurter Allgemeine van 6 november schrijft Jan Reifenberg dat de uitslag van de Amerikaanse verkiezingen een motie van afkeuring aan het adres van Cartei is Zij weerspiegelen diepgewortelde gevoelens van onvrede alsmede de twijfels over de binnen- en buitenlandse situatie waarmee de Amerikanen momenteel worden geconfronteerd.
De „landslide" overwinning van Reayari was mogelijk omdat het politieke landschap in de Verenigde Staren ingrijpend is gewijzigd: de Democratische coalitie van stedelijke minderheden, zwarten. joden, arbeiders en intelligentsia, is uiteengevalleii. Juist bij de vakbonderi, joden en andere mindertieder. heeft Reagan een opvallend succes geboekt. waardoor hij triomfeerde in dc traditionele bastions van de links-liberalen. Hiermee weerlegde deze Republikein de oude mythe dat de Democraten het monopolie bezitten in sociale hervormingen en in het verwerven van de stemmen van de kleine man.

Sinds tien jaar bepaalt een brede middengroep het poiitieke beeld van Amerika Deze groep wil rust. orde eri verzekeririg van wat zij nog altijd ziet als iraditioneel Amerikaanse waarden: zij heeft genoeg van de econoinische recessie en van Amerika's geknakte aaiizien in de wereld.
Reagan wordt door de meerderheid der kiezers blijkbaar niet, zoals Carter wilde, als een oorlogszuchtige avonturier gezien. Zelf vergelijkt hij zich het liefst met Eisenhower, de laatste president tijdens wiens regering Amerika een periode van rust en weldadigheid doorniaakte.

Zoals Carter. wiens dromeri in de loop der jaren door de harde realiteit werden ontnuchterd. zal het Reagan echter ook vergaan. Hij kan de klok van de sociale verworvenheden niet meer terugdraaien. tenzij hij gevaarlijke explosies onder de minderheden in de grote steden wil riskeren.
Zeker zal Reagan van de bondgenoten eisen dat zij zich meer inspanningen voor de verdediging van het Westen zullen getroosten.
In de komende jaren zal Reagan moeten bewijzen dat hij het beter kan dan zijn voorganger. anders blijft slechts het resultaat van *3* november: een botte afwijzing van Jimmy Carter.

Ook Le Monde stelt in een redactioneel commentaar dat de verkiezingen slechts een blijk van afkeuring zijn en het persoonlijk échec aantonen van een man die niet veel meer had te bieden dan goedwillendheid en goede trouw. Carter is op zijn leiderschap beoordeeld. maar zijn nederlaag was niet zo schrijaend geweest als door zijn economisch beleid niet een belangrijke groep traditioneel Democratisch stemmende kiezers deze president de rug had toegekeerd.

Gedurende zijn presidentschap heeft Carter het in hem in 1976 gestelde vertrouwen gebruikt. zonder er echter in te slagen de groeperingen die destijds de basis van zijn succes waren. blijvend aan zich te binden. Dit gevoelsmatig en politieke faillissement heeft de ontwrichting tot gevolg van de Democratische coalitie die. sinds Roosevelt, arbeiders. minderheden en het Zuiden aaneensmeedde. Dat dit blok zo resoluut door Reagan is verpulvera wijst er volgens Le Monde op dat Amerika een tijd van electorale instabiliteit tegemoet gaat waarin het niet meer bij voorbaat duidelijk is op wie bepaalde grote groeperingen hun stem zullen uitbrengen.

Het electoraat van Reagän bestaat. aldus Le Monde, uit de harde kern reactionairen die in 1964 al achter Goldwater stonden. Het merendeel bestaat nu echter uit de ontevreden middenklasse die simpelweg veranderingen wil.
Het zal Reagan moeite genoeg kosten in zijn beleid de visies te verwerken die hij tijdens zijn campagne ten beste gaf. Zijn voorganger heeft aangetoond dat het vertrouwen van het Amerikaanse volk, laat staan van het Congres. in zijn president bijzonder vluchtig is.(IHT. International Communication Agency. Wereldwijzer)

(Vor. ber. pag. 791 1 e.v.)

MIDDEN-OOSTEN

EGYPTE

BINNENLANDSE ONTWIKKELINGEN

In aansluiting op eerder geschetste ontwikkelingen (zie o a pag 3012 e v '78,186 3 e v -'79 en 202 1 e v '79) volgt hier een overzicht van ontu ikkelingen in Egypte sinds de ondertekening van het Egyptisch Israëlische vredesverdrag op 26 maart 1979 (pag 193 e v '79) Ook worden nog enkele aspecten van de binnenlandse onrust uit de daaraan vooiafgaande periode behandeld

Botsingen tussen moslems en christenen

Tijdens de Goede Vrijdag in 1978 werden twee Koptische kapellen in Menoufieh in de Nijldelta door mohammedaanse dorpsbewoners aangevallen. De volgende dag (25 maart 19783 werd te Minieh (Opper-Egypte) de plundering van een nieuw kerkgebouw de aanleiding tot gevechten tussen christenen en mohammedaanse aanvallers. De onrust verplaatste zich daarop naar Assiut. eveneens in Opper-Egypte, waar mohammedaanse studenten de vrouwencampus binnendrongen onder het roepen van ..Weg met Shenouda" (de orthodoxe Koptische patriarch). De verantwoordelijkheid voor deze incidenten werd toegeschreven aan een „fundamentalistische" moslem-organisatie Al-Gamaa Al-Islamiya, die naam gemaakt had aan de universiteit van Cairo. Deze organisatie zou nauw verwant zijn aan de Mohamrnedaanse Broederschap en financiële steun ontvangen uit Saoedi-Arabië en. op beperktere schaal, uit geheime Libische regeringsfondsen.
De Egyptische regering reageerde onmiddellijk met verzoenende gebaren Zo bood een minister patriarch Shenouda III namens de regering terreinen aan voor de bouw van kerken in twee nieuwe steden, die zullen worden gevestigd in de woestijn bij Cairo. (*Le Monde* 7-6-'78)
Op 28 sept. 1978 meldde Le *Monde* dat een Koptische priester uit Samalout in de provincie Minieh (210 km ten zuiden van Cairo) enkele dagen eerder door een groep extremistische moslems was vermoord. De betrokken priester had een christen uit die plaats die zich tot de Islam wilde bekeren of zojuist had bekeerd. voor het christendom willen behouden. De moord zou tot gevechten tussen nioslems en christenen hebben geleid. waarbij di-

verse slachtoffers vielen, en heftige emoties hebben opgeroepen in de Koptische gemeenschap. Volgens een andere lezing was de plaatselijke pastoor met zijn vrouw en één van zijn dochters door een woedende islamitische menigte doodgeslagen nadat een zojuist tot de islam bekeerde Kopt door een voormalige geloofsgenoot was doodgeschoten. Inmiddels was de universiteit van Minieh een van de bolwerken van de Mohammedaanse Broederschap of soortgelijke organisaties geworden.
De correspondent van *NRC/H'blad* in Cairo berichtte in dit blad d. d. 25 jan. 1979 o. m. :

Het Koptisckie patriarchaat in Cairo heeft afgelopen week bij de Egyptische regering opnieuw geklaagd over wat het beschouwt als een toenemende verslechtering van de positie van de 7 miljoen Koptische christenen in het land. Aanleiding tot het protest was een aanval van Islamitische studenten op Koptische collega's op de universiteitscampus van Assiut, in Opper-Egypte. Een Koptische student kwam daarbij door messteken om het leven, terwijl vier anderen in het ziekenhuis werden opgenomen.
De rel ontstond toen fundamentalistische moslems een woning op de campus binnendrongen om Kopten te verhinderen een nieuwjaarsfeest te houden waarbij gedanst zou worden en drank zou worden gebruikt. volgens Islamitische normen een uiting van zedeloos gedrag. De rel in Assiut vormt de laatste in een hele rij van Koptisch-islamitische incidenten die. zo meent het patriarchaat, de verhoudingen tussen christenen en moslems in Egypte ernstig dreigen te verstoren (. . .)
Na de rel in Assiut vorige week heeft de regering de in Egypte oin zijn anti-Koptische gevoelens zeer bekend staande sjeik Khisq uitdrukkelijk verboden in Assiut te gaan preken, iets waartoe de schriftgeleerde door de plaatselijke moslem-broederschap was uitgenodigd. Volgens de Kopten wordt het tegengaan van rellen zoals in Assiut bemoeilijkt door de grote bedragen die het zeer orthodox-islamitische Saoedi-Arabie steekt in de universiteit van Assiut.
Het blad van de Egyptische moslembroeders. Al-Dawa,noemde in een van zijn laatste nurnmers, memorerend aan deze Saoedische gift, de universiteit van Assiut .,een bolwerk voor de verspreiding van de Islam". Dit is bij de grote Koptische bevolking van Assiut (bijna 50 pct. van de bevolking bestaat daar uit Kopten) zeer slecht gevallen.

Om te laten zien dat, als het er op aankomt. Egypte's Kopten wel degelijk invloed op de regering kunnen uitoefenen. heeft het patriarchaat nu laten uitlekken dat, na een omvangrijke briefwisseling, de Kopten op het hoogste niveau is beloofd dat een voor hen irritante wet in de ijskast is gezet. Volgens die wet zouden moslems, die de Islam vaarwel zeggen en zich tot Kopt laten dopen, de doodstraf kunnen krijgen hoewel overgang van het Christendom naar de Islam door de wet niet met sancties werd bestraft.
Het patriarchaat heeft ook al scherp stelling genomen tegen plannen de islamitische wet op de persoonlijke levensstaat op Kopten van kracht te verklaren. . .''

Op 31 jan. 1979 richtte president Sadat in een toespraak tot de jeugd van zijn Nationale Democratische Partij een waarschuwing aan het adres van de verschillende fundamentalistische islamitische groepen: ,,Ik ben gekant tegen elke religieuze inmenging in de politieke zaken. (. . .) Ik waarschuw ieder die de religie zou benutten om te pretenderen Gods luitenant op aarde te zijn. . .''
Op 6 maart demonstreerden leden van de islamitische studentenvereniging aan de universiteit van Cairo op het universiteitsterrein voor de islam als staatsgodsdienst in Egypte. In een communiqué verwierpen zij de scheiding van religie en wereldlijke macht als een ,,geïmporteerde. . . ideologie van tirannen, die roven en hun volk in een zee van bloed dompelen''.
Op 13 maart vonden in Assiut gewelddadige demonstraties en onlusten plaats. Oproerpolitie maakte herhaaldelijk gebruik van traangas om militante moslem-jongeren te verspreiden, die een bijeenkomst trachtten te houden op het voornaamste plein in de stad, hoewel de gouverneur, Mohammed Osman Ismail, de toestemming daarvoor had geweigerd. Hoewel veiligheidstroepen een aantal leiders van een op de universiteit gevestigde militante mohammedaanse jeugdbeweging arresteerden, wist het hoofd van de beweging, de 25-jarige medische student Sjeik Najih Ibrahim Aballah. per auto te ontkomen naar Cairo, waar hij onderdook. Volgens *The Observer* (18-3-'79) waren Egypte's universiteiten, in het bijzonder die van Alexandrië, Cairo en Assiut, de bases van waaruit ,,deze jonge fanatici hun droom hopen te realiseren nl. het zuiveren van Egypte van de verderfelijke invloed van de ongelovige en het vestigen van een islamitische republiek. Melding werd gemaakt van recente onlusten aan de universiteit van Alexandrië. De voornaamste leuzen aan de universiteiten waren: Geen vrede met Israël. geen privileges voor de rijken, stopzetting van de morele decadentie (vertegenwoordigd door alcohol en nachtclubs); en geen scheiding van islam en regering.
Vervolgens werden twee Koptische kerken in Assiut door brand verwoest, terwijl de Koptische kerk van de Gezegende Maagd Maria, in het oude stadsdeel van Cairo, in de nacht van 19 op 20 maart afbrandde, waarschijnlijk ten gevolge van brandstichting.

Op 14 april hield president Sadat een toespraak voor universitaire kringen in Assiut, waarin hij religieuze extremisten waarschuwde tegen ,,exploiteren van de jeugd'' en verzekerde dat de regering niet zou toestaan, dat ,,een paar verdwaalde studenten een staat binnen een staat'' vormen.
Voorts gaf Sadat te Assiut de politie de instructie rechtstreeks te schieten op ieder die ,,zich vergreep aan de eigendommen van de staat of particulieren in Egypte''. De president beschuldigde de Mohammedaanse Broederschap ervan te willen ,,verwezenlijken wat de communisten niet gelukt''. Ook kondigde hij strenge disciplinaire maatregelen voor de universiteiten aan: ,,Voortaan heeft de politiek geen plaats op de universiteiten. Die zal er verboden zijn en degenen die politiek willen bedrijven mogen dat slechts doen via een partij. Dat geldt zowel voor de studenten als voor de hoogleraren en de functionarissen'', aldus Sadat.

Referendum 19 april 1979

Inmiddels had president Sadat op 11 april de Egyptenaren de eerste ,,bevrijdende'' resultaten van de vrede voorgehouden. Hij kondigde een referendum aan voor 19 april ter goedkeuring van presidentiële plannen, die voorzagen in een formele meer-partijen democratie. waarbij de grondwettelijke bepalingen het bestuur en de politiek regeren met ,,godvruchtige wetenschappelijke vooruitgang'' als morele basis.
Tegelijk werd het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag (pag. 193-1979). dat op 10 april door de Volksvergadering was geratificeerd met 328 tegen 15 stemmen bij één onthouding en in afwezigheid van 16 leden, ter goedkeuring aan de bevolking in het aangekondigde referendum voorgelegd.
Bij het referendum op 19 april bracht omstreeks 90% (9.920.260 personen) van de 10.998.675 geregistreerde kiezers zijn stem uit, aldus de op 20 april door het ministerie van binnenlandse zaken gepubliceerde uitslag.
Vóór het vredesverdrag waren 9.905.380 stemmen (99,95% van de geldigde stemmen), ertegen 5.246 stemmen; 9.634 stemmen werden als ongeldig beschouwd.
Sadats hervormingsprogramma werd met 99,9% van de geldige stemmen goedgekeurd; ertegen stemden 20.217 Egyptenaren, aldus de NZZ (24-4-'79). Dit programma bevatte 1) een voorstel tot ontbinding van de Volksvergadering om het houden van nieuwe algemene verkiezingen in juni mogelijk te maken; en 2) voorstellen voor het treffen van bepaalde constitutionele maatregelen om de democratie in Egypte te consolideren.
In overeenstemming met de door president Sadat in juli 1978 gedane toezegging (pag. 20211-'79) behelsden laatstgenoemde maatregelen de afschaffing van de constitutionele bepaling dat alle partijpolitieke activiteiten

via de Arabische Socialistische Unie (ASU) moesten worden bedreven. De bedoeling van deze wijziging was de volledige vrijheid tot het vormen van politieke partijen in te voeren. Bovendien was het niet langer vereist dat een politieke partij over minstens 20 leden in de Volksvergadering beschikte.
Maar het verbod t.a.v. bepaalde categorieën van personen, opgesomd in punt 2 van het referendum van 21 mei 1978 (pag. 188/2-'79), werd gehandhaafd. Dit betekende in de praktijk dat communisten, religieuze extremisten en personen die vóór de revolutie van 1952 openbare ambten hadden bekleed van partij-activiteiten bleven uitgesloten.

De verdere voorstellen die bij het referendum werden goedgekeurd waren: a) Aan de constitutie zal een verklaring i.z. fundamentele mensenrechten worden toegevoegd; b) een constitutionele verplichting zal worden aangegaan voor het waarborgen van de nationale eenheid. sociale vrede en democratisch socialisme: c) het motto van de staat zal zijn ,.kennis en geloof'; d) de constitutionele legaliteit van de staat zal worden gebaseerd op de ..beginselen en verworvenheden" van de revoluties van juli 1952 en mei 1971, met inbegrip van niet-gebondenheid. afwijzing van corruptie in het openbare leven, naleving van het beginsel van een 50% vertegenwoordiging voor arbeiders en boeren in alle organisaties, naleving van overgeleverde ethische standaarden en erkenning van de suprematie van de wet: en e) de constitutie zal worden aanvaard als ..het enige basisdocument waarop het staatssysteem is gefundeerd" en amendering ervan ,.om de eisen van de stadia van de volksontwikkeling te weerspiegelen" kan slechts plaatsvinden via constitutionele procedures.

Op 21 april 1979 werden twee presidentiële decreten uitgevaardigd. Het ene ontbond de Volksvergadering en bepaalde dat algemene verkiezingen zouden worden gehouden op 7 en op 14 juni (resp. voor de eerste en de tweede ronde). Het andere regelde de uitbreiding van het aantal zetels in de assemblee van 360 tot 392, deels ten behoeve van de vertegenwoordiging van de Sinaï na diens terugkeer onder Egyptische controle krachtens het vredesverdrag. In het tweede decreet werden 30 zetels gereserveerd voor vrouwelijke kandidaten. terwijl de bezetting van 10 zetels zou plaatsvinden door presidentiële benoemingen.

Algemene verkiezingen juni 1979

Voor de bezetting van de 382 verkiesbare zetels hadden zich ca. 1.600 personen kandidaat gesteld. Ruim tweederde daarvan namen als onafhankelijken aan de verkiezingen deel. De overigen behoorden tot vier partijen:
1) de Nationale Democratische Partij (NDP),waarvan de oprichting op lokt. 1978 formeel was goedgekeurd (pag. 20213-'79); 2) de Socialistische Arbeiderspartij, die in dec. 1978 was erkend (pag. 20413-'79): 3) de Liberale Socialistische Partij, die uit de rechtervleugel van de voormalige Arabische Socialistische Unie (ASU) na de verkiezingen van 1976 was ontstaan (zie pag. 50911-'77); en 4) de Nationale Progressieve Unionistische Partij (NPUP),die uit de linkervleugel van de voormalige ASU was voortgekomen.
De eerste drie partijen steunden de Midden-Oosten-politiek van president Sadat, terwijl de NPUP krachtig verzet aantekende tegen het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag en kritiek leverde op de regering vanwege het door haar veroorzaakte isolement van Egypte in de Arabische wereld. Ook enkele onafhankelijken leverden kritiek op de regering tijdens een verkiezingscampagne die gekenmerkt werd door verscheidene gewelddadige incidenten, welke hun hoogtepunt op 7 juni bereikten, toen bij botsingen in verschillende delen van Egypte 2 mensen werden gedood en omstreeks 30 gewond raakten.
Geen officiële vergunning om aan de verkiezingen deel te nemen kregen twee andere partijen. waarvan de vorming begin 1979 was bekendgemaakt: 1) het Nationale Front o.l.v. Mahmoud al-Qadi en Mumtaz Nassir (beiden lid van de zittende Volksvergadering); en 2) de Internationale Progressieve Partij o.l.v. Ahmed Kamal Kotb (eveneens lid van de Volksvergadering). Nadat de autoriteiten herhaaldelijk een besluit over de verzoeken om erkenning van deze partijen hadden uitgesteld, werd kort voor de verkiezingen een presidentieel decreet uitgevaardigd, op grond waarvan elke erkenning van nieuwe partijen voor drie maanden werd uitgesteld.

De uitslag van de verkiezingen betekende een forse overwinning voor de NDP. Terwijl de verkiezingen voor 10 zetels' tot een later tijdstip werden uitgesteld en Sadat nog 10 afgevaardigden moest benoemen, was de eindUitslag van de op 7 en 14 juni gehouden verkiezingen voor 372 zetels als volgt (vergeleken met de zetelverdeling in het vorige parlement): NDP 330 (316), Socialistische Arbeiderspartij 29 (26), LSP 4 (2). NPUP 0 (2), onafhankelijken 9 (14).
De geldigheid van de NDP-overwinning werd betwist door de verslagen NPUP-leider Khaled Mohieddin, die het regime ervan beschuldigde voor, tijdens en na de stemmingen schandelijk met de kiezers te zijn omgesprongen en hun niet de vrijheid te hebben gelaten naar eigen goeddunken hun stem uit te brengen. Vooral in ,.industriële districten" zou fors zijn geïntimideerd. aldus Mohieddin. Hij stelde tevens dat de autoriteiten in de periode voor de verkiezingen een systematische campagne van ophitsing tegen prominente NPUP-leden, incl. hemzelf, hadden gevoerd. Ook van liberaal-onafhankelijke zijde werd kritiek geuit: ,,De stemmingen waren wellicht vrij, maar veel keuze was er niet en dat maakt de uitslag aanvechtbaar."
Daarentegen verklaarde de liberale partijleider Kamel Mustafa Murad, die zelf bij de eerste ronde was uitgeschakeld. dat de gang van zaken bij de verkiezingen vrij en zuiver was geweest.
Direct na de eerste stemronde begon onder de onafhankelijken een beweging om zich bij de NDP aan te sluiten, Dit leidde tot het paradoxale verschijnsel dat de onafhankelijken, die bij de eerste ronde 21 zetels behaalden en bij de tweede ronde nog meer zetels kregen, toch in de officiële ,,einduitslag" met slechts 9 afgevaardigden verschenen.
In een toelichting schreef *NRC/H'blad* (20-6-'79) o.m.:

,.... Gezegd moet worden dat in de Egyptische politieke constellatie niet zozeer het aantal parlementszetels als wel de kwaliteit van dc gekozenen de doorslag geeft. Oppositioneel kaliber is in het nieuwe parlement zeker aanwezig. De twee machtigste civiele lobbies in Egypte, die van de advocaten cn die van doktoren. beide wars van de grote militaire inbreng in het regime. zijn met zwaar geschut in 's lands vergaderzaal vertegenwoordigd.
Voor de advocatuur is dat het ex-lid van de Egyptische hoge raad. de militante dr. Mumtaz Nasr, door het regime gevreesd als briljant polemicus. Mumtaz Nasr figureerde prominent als belangrijk aanklager in het piramidenschandaal, een van de belangrijkste politieke tegenslagen van het regime van het afgelopen jaar.
Zowel de balie als de medici vinden dat er veel te veel gepensioneerde officieren (de pensioengerechtigde leeftijd ligt bij de strijdkrachten op veertig jaar) toegang hebben tot hoge en lucratieve staats- en privébetrekkingen en dat Egypte nog steeds weinig meer is dan een verkapte militaire autocratie. De artsen en advocaten vinden voorts dat zij door hun veelvuldig en intensief contact met alle lagen der bevolking een veel beter inzicht hebben in de noden van het publiek. Beide groepen (. . .) beschikken over een uitzonderlijk sociaal prestige. En dat maakt de balie en de geneeskunde tot geduchte en zeer serieus te nemen oppositiegroepen."

Nieuw kabinet.-Khalil

Op 18 juni 1979 diende premier Mustapha Khalil het ontslag van zijn kabinet in bij president Sadat. die dit aanvaardde en Khalil vervolgens verzocht een nieuw kabinet te vormen. Dit op

* De kiesdistricten van de Sinai zouden om organisatorische redenen pas over enige tijd hun stem uitbrengen. In een kiesdistrict van de Nijldelta werd de stemming ongeldig verklaard wegens onoirbaar handelen met de stembussen en in twee kiesdistricten van Noord-Cairo moest de sternming worden herhaald.

19 juni gevormde kabinet verschilde niet veel van het vorige. De portefeuilleverdeling was:

Premier en minister van buitenlandse zaken – Mustapha Khalil; vice-premier voor zaken van de Volksvergadering – Fikri Makram Ebeid: defensie er: oorlogsproduktie generaal Kamei Hassan Ali, oliezaken – Ahmed Ezzedin Hassan Hilal: onderwijs en wetenschappelijk onderzoek – Mustapha Kamal Hilmi (nieuw): economie, buitenlandse handel en economische samenwerking - Hamid Abdellatif al Saveh binnenlandse zaken – generaal Mohammed Nabawi Ismail; toerisme en burgerluchtvaart – Mahmoud Amin Abdel Hafez; sociale zaken en verzekeringen – mevr. Amal Osman; planning – Abderrazak Abdel Meguid, wederopbouw en nieuwe vestigingen – Hasaballah Mohammed al-Kafrawi: staatsminister buitenlandse zaken – Boutros Boutros-Ghali; mankracht en beroepsopleiding – Saad Mohammed Ahmad: landbouw – Mahmoud Mohammed Daoud; bevoorrading en binnenlandse handel – Nassef Abdel-Maqsud Tahoun: landwinning – Tewfik Hainid Kararah; justitie – Anwar Abdel Fattah Abu Sihli (nieuw); kabinetszaken en staatsminister plaatselijk bestuur – Soleiman Metwali Soleiman: irrigatie en staatsminister van Soedanese zaken – Mohammed Abdel Hadi Samahah; staatsminister voor zaken van de Volksvergadering – Mohammed Omar Abdel Akher: transport. verbindingen en zeetransport – Ali Fahmi al-Daghcstani, huisvesting – Mustapha Metwali Hefnawi: industrie en minerale rijkdommen – Ibrahim Abdel Rahman Atallah: elektriciteit en energie – Mustapha Kamel Sabri: staatsminister van economische samenwerking en buitenlandse financiering – Ali Gamal al-Nazer; religieuze bezittingen – Abdel Munim Ahmed al-Niinr: staatsminister van oorlogsproduktie – Kamal Tewfik Ahmed Nassar; gezondheid – Mamdouh Kamel Jabr: financien – Ali Lutfi Mahmoud Lutfi; staatsminister van jeugd en sport – Abdel Hamid Hassan Mohammed; staatsminister van het presidentiele bureau – Marisur Mohammed Mahmoud Hassan (nieuw).

Al-Nimr (religieuze bezittingen) was reeds op 29 jan. 1979 in deze functie benoemd als opvolger van Mohammed Abdel Rahman Bissar. die toen tot ,.grote sjeik" van de Al Azharuniversiteit werd aangewezen ter vervanging van de op 17 okt. 1978 overleden Abdel Halim Mahmoud.
Mohammed (staatsminister van jeugd en sport) was op 17 febr. 1979 als zodanig benoemd.
Twee ministers uit het oude kabinet keerden niet terug: Hassan Mohammed Ismail (onderwijs en wetenschappelijk onderzoek) en Ahmed Ali Moussa (justitie); laatstgenoemde werd door president Sadat tot socialistische openbare aanklager benoemd (met de rang van vice-premier) als opvolger van Hassan Anwar Taha Habib. Ook twee staatsministers keerden niet terug: Ali Mohammed al-Silmi (controle en toezicht bestuur) en Mohammed Ahmed al-Oteibi (zonder portefeuille); hun posten werden afgeschaft.

Acties tegen oppositie

In de loop van 1978 was een aantal terechtstellingen gemeld van personen die bij aanslagen betrokken waren geweest. Ook werd enkele malen bekendgemaakt dat arrestaties waren verricht na de ontdekking van verschillende ondergrondse organisaties.

Op 24 jan. 1978 vond de terechtstelling door ophanging plaats van Nagui Soliman Mansouri, een Egyptenaar die in mei 1977 ter dood veroordeeld was i.v.m. een bomaanslag op een hotel in Alexandrie (waarbij 2 doden vielen) als een door Libië betaalde ,.terrorist"
Op 19 maart werden vijf leden van de extremistische sekte „Takfir wal Hijira". die op 30 nov. ter dood veroordeeld waren wegens de moord op oud-minister Mohammed el-Dahabi (pag. 30/2-'78), in Cairo opgehangen: onder hen was de sekteleider Shukri Ahmed Mustapha.
Op 22 april meldde 41 Abram dat 20 leden van een extremistische organisatie – met leden uit Arabische en Europese landen – waren gearresteerd en inmiddels .,gedetailleerde bekentenissen" hadden afgelegd over het streven van de organisatie, nl. het uitvoeren van .,operaties, moorden en sabotagedaden tegen het Egyptische thuisfront". In latere berichten werd aangeduid dat de groep in verband stond met de moord op oud-minister Yussuf al-Sibai (op 18 febr. 1978 te Nicosia op Cyprus, zie KHA 1981) en de ontvoering en moord op de Italiaanse oud-preniier Aldo Moro (pag. 305 e.v.-'78). De Egyptische procureur-generaal Ibrahim al-Qalyubi verklaarde op 26 april dat de groep ook van plan was leden van de gezamenlijke Egyptisch-Israelische commissies te vermoorden. Onder de leiders van de groep waren een aantal Palestijnen en Jordaniërs, een Westduitser en drie Zwitsers (van wie twee eind mei werden vrijgelaten).
Op 27 mei werd de ontdekking gemeld van een organisatie. het ,.Front voor de Bevrijding van Egypte" geheten. die door Libië zou zijn gefinancierd voor het voeren van een pers- en radiocampagne tegen de Egyptische leiding.
Op 26 juli werd bericht dat een aantal arrestaties was verricht na de ontdekking van een ondergrondse cel van een ..verboden Egyptische communistische organisatie" in het gebied van Gharbia in de Nijldelta. De groep, die in het bezit bleek van Russische munitie. moest tweedracht en verdeeldheid zaaien en een marxistisch regime instellen. ..vergelijkbaar met dat in Zuid-Jemen".
Eerder. op 15 juli. waren zes verdachten in een proces tegen de verboden Communistische Arbeiderspartij van Egypte. door het opperste militaire gerechtshof te Cairo veroordeeld tot gevangenisstraffen varierend van één tot vijf jaar. Zij werden schuldig geacht aan het lidmaatschap van een verboden organisatie. die streefde naar ,,de omverwerping van het sociale. politieke en economische regime van het land".
Op 26 okt. meldde Al Ahram dat veiligheidstroepen een communistisch complot om de macht in Egypte over te nemen hadden verijdeld en dat 16 personen waren gearresteerd. die lid waren van een geheime groep, ,,de Organisatie van de Egyptische Communistische Partij – 8 januari" geheten. Nog 26 leden kan deze groep zouden zijn geidentificeerd. Dit bericht kwam minder dan drie weken nadat het ministerie van binnenlandse zaken had meegedeeld dat het leden van de 8 januari-organisatie had opgepakt. (Op 8 jan. 1975 sloten de meeste communistische groeperingen in Egypte zich aaneen.)

Ook in de loop van 1979 bleven de Egyptische autoriteiten optreden tegen opposanten, in het bijzonder tegen hen die oppositie voerden tegen Sadats schikking met Israël.

Enerzijds werden zo nu en dan arrestaties gemeld van groepen ,,communisten"; anderzijds werd ook opgetreden tegen extremistische moslem-elementen, die niet alleen tegen het vredesverdrag met Israël gekant waren maar nok tegen stromingen tot ..verwestersen" binnen de Egyptische maatschappij.
Uit persberichten in augustus en september 1979 kon voorts worden afgeleid dat de regering actieve stappen zette om de ontwikkeling van een alliantie tussen haar marxistische en islamitische fundamentalistische tegenstanders – naar het voorbeeld van Iran – te verhinderen.
Zo werden in de periode van 16 aug. 's nachts tot 18 aug. 's morgens volgens het ministerie van binnenlandse zaken 56 personen gearresteerd in Cairo, Alexandrië en Zagazig (in de Nijldelta) op verdenking van ,,subversieve activiteiten binnen de (illegale) Egyptische Communistische Partij". Volgens andere bronnen, aldus The *Guardian* (20-8-'79), werden 64 personen gearresteerd, onder wie 33 leden van de NPUP.
Volgens de procureur-generaal Salah al-Rashidi waren de 56 van plan het huidige bewind omver te werpen en door een communistisch regime te vervangen. Ze zouden in contact hebben gestaan ,,met een vreemde mogendheid" en via de ambassade van die mogendheid fondsen en hulp hebben gekregen. Voorts hadden zij contacten met dissidente Egyptische groepen in Parijs, Londen en West-Berlijn en schreven ze tegen Egypte gerichte stukken in buitenlandse bladen. De groep in Parijs heette volgens het openbaar ministerie in Cairo .,Unie van Democratische Egyptenaren", die in West-Berlijn de ,,Egyptische club", terwijl de Londense dissidenten zich ,,Nationaal-Democratische en Progressieve Egyptische Beweging" genoemd hebben.
Nadat de gearresteerden enkele malen in hongerstaking waren gegaan uit protest tegen de slechte behandeling in de El Qalaa-gevangenis te Cairo en 16 van hen door het parket wegens gebrek aan bewijs in vrijheid waren gesteld, bepaalde het Opperste Staatsveiligheidshof op 16 sept. dat ook de overige gevangenen per 30 sept. in vrijheid moesten worden gesteld.
NRC/H'blad (20-9-'79) tekende hierbij aan:

Het is de derde keer dit jaar dat het hoogge-rechtshof politieke beklaagden zo de hand boven het hoofd houdt. Eerder dit jaar werden een aantal beschuldigden vrijgesproken, nadat de rechter het parket had gegispt wegens onzorgvuldige en slechte bewijsvoering. Het proces duurde toen niet meer dan een uur. Een

andere groep, die betrekkingen met Bulgarije zou hebben, werd eveneens na een zeer korte rechtszaak vrijgesproken. Ditmaal werd de minister van binnenlandse zaken Nabawi Ismail op de vingers getikt wegens, zoals de rechter boos opmerkte, .,lasterlijke verdachtmakingen".
Algemeen gelooft men in Cairo dat de arrestatie van de groep van 56 minder van doen had met hun al dan niet vermeende marxistische ijver, maar meer vanwege de contacten die sommige beklaagden onderhielden met fanatieke moslemgroeperingen.
Twee het regime weinig goed gezinde arbeiders waren voorts actief in de Egyptische vakbonden. Door hun hechtenis verspeelden zij de kans in fabrieksraden te worden gekozen.
De nog steeds legale linkse oppositiepartij. de NPUP van Khaled Mohieddin, meent voorts dat de arrestatie tevens tot doel had een ledenwerf-actie van de partij onder studenten en arbeiders onmogelijk te maken. Volgens Mohieddin probeert het regime de NPUP ,,ondergronds te drijven en zichzelf te laten opheffen, voordat de staat van beleg eind dit jaar wordt opgeheven". aldus NRC/H'blad

De NPUP had eind aug. 1979 gemeld dat de officier van justitie 200 NPUP-namen van de lijst van 4.000 kandidaten voor de vakbondsverkiezingen van 8 sept. had geschrapt, omdat zij bekende communisten of marxisten zouden zijn en dus als .,ongelovigen" niet verkiesbaar waren. Maar na een rechterlijke uitspraak tegen deze maatregel hadden de NPUP-kandidaten aan de verkiezingen deelgenomen, van wie ca. 70 met succes.
Op 11 juli 1979 was voorts bericht dat een Egyptische staatsburger veroordeeld was tot 15 jaar dwangarbeid wegens het doorgeven van militaire geheimen aan Libië. Op 22 juli werden 20 Egyptenaren veroordeeld tot gevangenisstaffen varierend van 6 maanden tot 10 jaar wegens spionage ten behoeve van de Libische geheime dienst en pogingen tot sabotage.

In een interview met het tijdschrift Mussawar, dat op 4 okt. te Cairo verscheen. kondigde de minister van defensie, genaal Kamel Hassan Ali. aan dat generaal Saad Eddin Shazli wegens het verraden van ..strategische geheimen" i.v.m. de Arabisch-Israëlische oorlog van okt. 1973, toen hij stafchef van het Egyptische leger was, binnenkort voor een krijgsraad zou moeten verschijnen. Op 1 aug. had Reuter vanuit Algiers bericht dat Shazli in een brief aan de Egyptische procureur-generaal had geschreven dat president Sadat wegens ,.misdaden" begaan tijdens de oktober-oorlog van 1973 terecht zou moeten staan. (Vor. ber. pag. 30413-'79)
Volgens onbevestigde berichten, aldus AP (4-10-'79), zou Shazli zijn diensten aan de PLO hebben aangeboden.

Verdere botsingen tussen *Kopten* en moslems. Arrestaties van moslem-activisten en linkse opposanten

Op 16 nov. 1979 werd vanuit Cairo bericht dat in de dodenstad bij de in het oosten gelegen Mokattam-heuvels diverse islamitische clans hadden getracht Kopten van hun kerkhoven te verdrijven, terwijl in de Mokattam ook een in aanbouw zijnde kerk door islamitische buurtbewoners met de grond gelijk was gemaakt. Voorts waren er fikse rellen uitgebroken in Assiut en waren in het weekeind van 11 nov. in de oase Fayoem (100 km ten zuidwesten van Cairo) twee christelijke kerken in vlammen opgegaan.
Nadat minister Nabawi Ismail van binnenlandse zaken uiterst terughoudend was opgetreden in de Koptisch-islamitische rellen in de dodenstad en Mokattam. bracht hij persoonlijk een bezoek aan de oase Fayoem. waarna de provinciegouverneur werd geschorst, enkele islamieten in hechtenis werden genomen en de regering toezegde de verwoeste kerken op staatskosten te herstellen.

In de nacht van 6 op 7 jan. 1980 werden in Alexandrië bomaanslagen gepleegd op twee Koptische kerken, terwijl daar diensten werden gehouden voor het Koptische kerstfeest. Zeker acht kerkgangers raakten gewond.
Op 15 jan. werd officieel meegedeeld dat een ,,terroristische organisatie" van moslem-integristen in Alexandrië was ontmanteld en dat 70 leden van deze organisatie, Al-Jihad (heilige oorlog) geheten, waren gearresteerd. Zij zouden met buitenlandse mogendheden hebben samengezworen, en hebben getracht door bomaanslagen en verspreiding van opruiende pamfletten het openbare leven in Egypte te ontwrichten. Bij de arrestaties werd een politieman door een van de militante islamieten doodgeschoten. Een van de arrestanten zou hebben bekend van zijn leiders opdracht te hebben gekregen contacten aan te knopen met Palestijnse organisaties om een militaire opleiding van leden van Al-Jihad te organiseren.

Tegelijk berichtte de oppositiepartij NPUP dat op 15 jan. in Cairo en andere steden 49 partij- en vakbondsleden waren gearresteerd.
Op 19 jan. meldde *NRC/H'blad* dat de afgelopen dagen in Egypte zeker 200 mensen waren gearresteerd op verdenking van staatsvijandelijke activiteiten; die arrestanten behoorden zowel tot fundamentalistische islamitische groeperingen als tot linkse organisaties. Bij een ,,waakzaamheidsactie" zouden nog eens 500 personen zijn aangehouden voor verhoor, en vervolgens weer zijn vrijgelaten. De arrestaties van figuren uit linkse kring volgde op de verspreiding van een pamflet van NPUP-leider Khaled Mohieddin, waarin het Russische optreden in Afghanistan werd vergoelijkt. Inmiddels hadden de autoriteiten de bewaking op de universiteiten verscherpt, nadat daar begin januari door studenten van de Gamayyat Islamiyya (islamitisch verbond) voor de uitroeping van een islamitische republiek in Egypte was gedemonstreerd en zich op de universiteit van Cairo felle botsingen tussen islamitische extremisten en liberale studenten hadden voorgedaan.
Volgens de *Financial* Times (23-1) zouden in de voorgaande weken minstens 400 personen zijn gedetineerd en nog eens honderden voor ondervraging korte tijd zijn vastgehouden.
Om zijn ongenoegen met de regeringspolitiek t.a.v. ae fundamentalistische islamitische groepen kenbaar te maken besloot het Koptische patriarchaat te Cairo, aldus een op 30 maart gepubliceerd communiqué. dit jaar af te zien van de officiële viering van het paasfeest op 6 april. Directe aanleiding tot dit besluit van patriarch Shenouda III was een rel op de campus van de universiteit van Alexandrië. waar bij gevechten tussen studenten drie Kopten en een moslem werden gewond.
Op 31 maart leverde de minister van binnenlandse zaken. Nabawi Ismail. in de Volksvergadering kritiek op het ,,de nationale eenheid ondermijnende besluit" van het Koptische patriarchaat. De Volksvergadering zelf stelde in een openbaar gemaakte verklaring ervan overtuigd te zijn dat de nationale eenheid van alle Egyptenaren, zowel moslems als christenen, behouden moest blijven. Volgens Le Monde (8-4) waren bij recente incidenten resp. in Ouled-Ali en bij Esna (beide in Opper-Egypte) twee Kopten gedood.
Hevige botsingen tussen orthodoxe moslems en Kopten op 8 april te Minieh zouden volgens een communiqué van de mohammedaanse Broederschap. dat op 14 april werd verspreid, 2 doden en 35 gewonden hebben gevergd. Bij de onlusten zouden verscheidene huizen in brand zijn gestoken. De ordetroepen hadden op betogers geschoten en zouden 10 personen hebben gearresteerd. Voor de stad werd een uitgaansverbod afgekondigd en de universiteit werd voor de rest van het semester gesloten.

Oprichting Nationaal Front

Nadat generaal Shazli, de voormalige Egyptische stafchef. eind maart in de Syrische hoofdstad Damascus de oprichting van een Egyptisch Nationaal Front had bekendgemaakt. verklaarde hij op 2 april tijdens een persconferentie in de Libanese hoofdstad Beiroet naar de omverwerping van Sadat te streven ,,via democratische methodes en zonodig door revolutionair ge-

weld". Het Nationale Front, waarvan Shazli secretaris-generaal is, zou o.m. bestaan uit een nasseristische groepering in Libië, ,,progressieve" moslems, de clandestiene Egyptische Communistische Partij en een coalitie van linkse intellectuelen in Beiroet. Volgens Shazli was het Front erkend door Syrië, Libië, Algerije, Zuid-Jemen en de PLO, die hulp hadden beloofd. Ook de SU zou steun hebben toegezegd, aldus bronnen in Beiroet (*DPA* 16-4). Volgens de FAZ (5-4) had Shazli zich verbonden met de milities van de „Muribitun" (linkse nasseristen in Libanon).

Nieuwe opperbevelhebber luchtmacht

Als opvolger van de op 6 april overleden luchtmaarschalk Mahmud Shaker Abdelmoneim werd op 8 april tot opperbevelhebber van de luchtmacht benoemd generaal Mohammed Lotfi Shabana, tot dusver stafchef van de luchtmacht' Als nieuwe stafchef werd generaal Mohammed Abdelhamid Helmi aangewezen.

Aftreden regering-Khalil. Sadat premier

Begin mei werd van officiële zijde in Cairo een grootscheeps hervormingsprogramma aangekondigd als een nieuwe fase in de wederopbouw van Egypte. President Sadat zou een volledige verandering in het staatsapparaat willen doorvoeren om de binnenlandse en vooral economische problemen van het land te overwinnen. De prijzen waren in het eerste kwartaal van 1980 op jaarbasis met ca. 40% gestegen vergeleken met ca. 30% in 1979. Andere problemen waren de voortdurende woningnood en het groeiende verschil tussen lonen in de particuliere en openbare sector.

Op 10 mei werden in opdracht van president Sadat de invoerrechten op een reeks artikelen sterk verlaagd of afgeschaft om de stijgende kosten van levensonderhoud te beperken. De heffing op suiker (tot dusver 50%) werd geschrapt, die op meel, mais en bonen gehalveerd (van 40 tot 20%) en die op boter werd van 50 tot 30% gereduceerd. De heffing op landbouwmachines (12%) en op produkten t.b.v. de veeteelt (35%) werd afgeschaft. Ook de invoerrechten op enkele duurzame consumptie-artikelen werden fors verlaagd: koelkasten en wasmachines van 260 naar 1600.

Op 12 mei bood premier Mustapha Khalil het ontslag van zijn kabinet aan om ,,president Sadat in staat te stellen wijzigingen aan te brengen".

Op 15 mei beëdigde Sadat het nieuwe kabinet, waarin hijzelf het ambt van premier vervulde bijgestaan door zes vice-premiers. Dit kabinet was als volgt samengesteld:

Premier - Anwar Sadat*: vice-premiers - generaal Kamel Hassan Ali (belast met buitenlandse zaken. defensie en voorlichting). generaal Mohammed Nabawi Ismail (binnenlandse zaken en diensten). Ahmed Ezzedin Hassan Hilal (oliezaken en produktie). Abderrazak Abdel Meguid (economische zaken. financien en planning), Fikri Makram Ebeid (zaken Volksvergadering) en Ahmed Fuad Mohieddin" (voorzitter van de ministerraad bij afwezigheid van Sadat. belast met de presentatie van het regeringsprogram in de Volksvergadering).
Staatsministers: onderwijs en wetenschappelijk onderzoek - Mustapha Kamal Hilmi: sociale zaken en verzekeringen - mevr. Amal Osman; wederopbouw. huisvesting en grondbeheer - Hassaballah Mohammed al-Kafrawi; buitenlandse zaken - Boutros Boutros-Ghali: mankracht en beroepsopleiding - Saad Mohammed Ahmed: landbouw. en voedselvoorziening - Mahmoud Mohammed Daoud; irrigatie en Soedanese zaken - Mohammed Abdel Hadi Samahah; zaken Volksvergadering - Mohammed Omar Abdel Akher; gezondheid - Manouh Kamel Gabr; cultuur en voorlichting - Mansour Mohammed Mahmoud Hassan; oorlogsproduktie - generaal Gamal al-Sayed Ibrahim*.
Ministers: defensie en oorlogsproduktie - generaal Ahmed Badawi*: transport, verbindingen en zeetransport - Soleiman Metwali Soleiman (voorheen kabinetszaken en staatsminister plaatselijk bestuur): toerisme en burgerluchtvaart - Ali Gamal al-Nazer (staatsminister economische samenwerking en buitenlandse financiering); justitie - Anwar Abdel Fattah Abu Sihli: industrie en minerale rijkdommen - Mohammed Taha Zaki*; elektriciteit - Mohammed Maher Osman*; bevoorrading en binnenlandse handel - Ahmed Nouh*; religieuze bezittingen - Zakareya el-Berri*. (* = nieuw)
Het nieuwe kabinet telde 26 leden tegen het oude 31. Acht leden maakten geen deel uit van de vorige regering, waarvan 13 leden geen plaats kregen in het nieuwe kabinet. Onder hen waren behalve Khalil vooral ministers uit de economische sector zoals Hamid Abdellatif al-Sayeh (economie en buitenlandse handel), Nassef Abdel-Maqsud Tahoun (bevoorrading en binnenlandse handel), Ibrahim Abdel Rahman Atallah (industrie en minerale rijkdommen) en Ali Lutfi (financiën).

De nieuwe Egyptische minister van defensie, generaal Ahmed Badawi. was sinds oktober 1978 stafchef van de strijdkrachten.

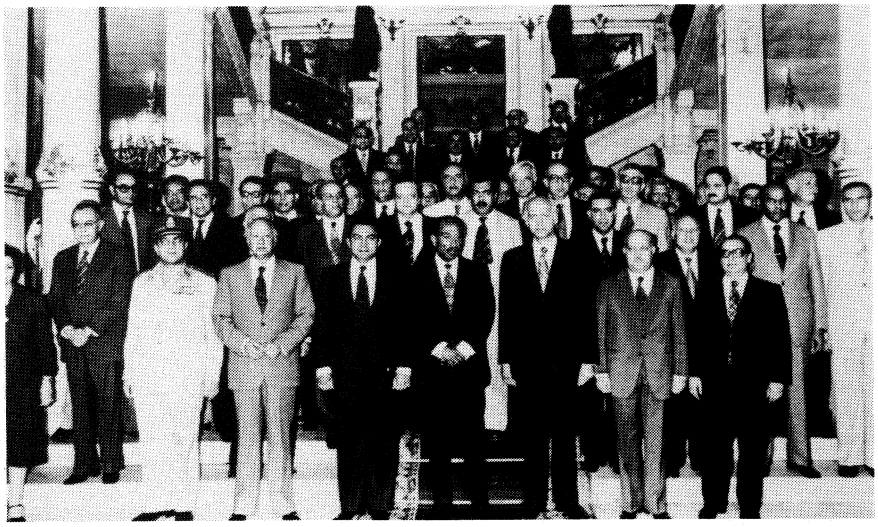

President Anwar Sadat (m.) poseert met leden van zijn nieuwe kabinet en zojuist benoemde gouverneurs op 19 mei in het Abdin-paleis te Cairo.

Programma Sadat

In een toespraak tot de Volksvergadering op 14 mei kondigde president Sadat een hervorming van het prijs- en belastingsysteem aan. De defensiebelasting zou worden afgeschaft en de prijzen van 77 consumptieprodukten zouden met 15% worden verlaagd. Voorts zou het minimumloon worden opgetrokken tot £E 20 per maand.
Ook kondigde president Sadat een opheffing van de staat van beleg aan. Ruim een derde van zijn rede was gewijd aan religieuze problemen tussen mohammedanen en Kopten. Hij sprak openlijk over een Koptisch complot, dat al in 1972 was uitgebroed en waarvan hoge kerkelijke en civiele

functionarissen deel uitmaakten. Vooral de Koptische kritiek op de herinvoering van het islamitische rechtsstelsel (Sharia) als fundament voor Egypte's wetgeving viel bij Sadat in slechte aarde.
Tijdens de eerste bijeenkomst van het nieuwe kabinet op 19 mei, die door radio en TV rechtstreeks werd uitgezonden, kondigde president Sadat een verbod af voor alle activiteiten van de ,,islamitische groepering" op de universiteiten alsmede die van de christelijke organisaties. Ook verklaarde hij zich tegen het gebruik van moskeeën of kerken voor politieke doeleinden,

Grondwetswijziging bij *referendum* goedgekeurd. Aantal ambtstermijnen voor Sadat onbeperkt

Op 14 mei werd bekendgemaakt dat op 22 mei een referendum zou worden gehouden over vijf door de regering voorgestelde wijzigingen in de grondwet, die op 30 april door de Volksvergadering waren aanvaard.
De voornaamste wijziging betrof artikel 77 van de grondwet, waarin de ambtsperiode van de president tot twee ambtstermijnen was beperkt. Die limiet werd nu opgeheven, waardoor Sadat tot president voor het leven kan worden gekozen. Het initiatief tot die wijziging was in juli 1979 uitgegaan van mevr. Fayda Kamal, echtgenote van minister van binnenlandse zaken Nabawi Ismail.
Een andere wijziging betrof artikel 2, nl. de invoering van de Sharia als enige bron van het Egyptische recht. *NRC/H'blad* (23-5) tekende hierbij aan:

„. . .Tot dusverre gold de Sharia als ..een van de bronnen". naast onder andere de Code Napoléon en het gecodificeerde Ottomaanse recht, de Mejelle. (. . .)
De autoriteiten hebben laten weten dat invoering van de Sharia onder andere invoering betekent van de zogenaamde Hadd-straffen. expliciet in de Koran genoemde straffen. De bekendste Godsstraffen zijn het afhakken van de hand bij diefstal, geseling bij alcoholgebruik. steniging van overspelige vrouwen en kruisiging bij struikroverij gepaard met sluipmoord.
De voorzitter van het Egyptische parlement. prof. Sobhi Abu Talib, heeft echter laten weten dat het zo'n vaart niet gaat lopen en dat. mocht de strafwet al worden veranderd. er een langdurige en uitputtende wetgevende arbeid aan vooraf zal gaan. Het bewind onwelgevallige islamitische aanpassingsmoties zijn steeds met groot succes weggestouwd in de bureauladen van de vele parlementaire subcommissies. Egypte heeft dan ook de afgelopen 80 jaar een traditie van gematigdheid opgebouwd. Een belangrijke stroming binnnen de islamitische universiteit van al Azhar vindt trouwens dat de Hadd-straffen gezien de zeer moeilijke bewijslast helemaal niet ten uitvoer kunnen worden gelegd en dat de wetgever zich niet over dat probleem moet buigen.
De Egyptische Kopten, die zich fel tegen het Sharia-artikel verzetten, zijn inmiddels enigszins tevreden gesteld door een bindend besluit van de parlementscoinmissir voor justitie, op grond waarvan de Koptische personenwetgeving integraal onderdeel gaat uitmaken van het Egyptische personenrecht."

Voorts was er een nieuw grondwetsartikel over de pers. Deze wordt tot de ,,vierde macht" onder controle van een eigen staatsraad verklaard. Een nieuwe wet zal ervoor zorgen dat ook de laatste kleine kranten, tijdschriften en persdiensten die nog in particuliere handen zijn, na de dood van de huidige eigenaren onder controle van de staatsraad komen.
Tenslotte werd het meer-partijensysteem in de grondwet verankerd en werd de invoering van een consultatieve raad vastgesteld.
Aan het referendum op 22 mei werd deelgenomen door 86.95% van de ca. 12,8 mln kiesgerechtigden, aldus een mededeling van de minister van binnenlandse zaken op 23 mei. Voor de grondwetswijzigingen spraken zich 10.339.055 kiezers (98,96%) uit. ertegen waren 108.657 kiezers (1,04%).

Verkiezing *Shura*

Op 25 sept. won de Nationale Democratische Partij (NDP) van president Sadat alle 140 zetels tijdens de eerste ronde van de verkiezingen voor een nieuwe consultatieve raad, de ,,Shura". Door deze uitslag werd een tweede ronde overbodig. De president benoemt de overige 70 leden van de Shura. De raad adviseert de regering, kan wetten voorstellen en gemeenschappelijke zittingen met de Volksvergadering (parlement) beleggen. De besluiten van de Shura zijn echter niet bindend.
Van de oppositiepartijen nam alleen de (rechtse) Liberale Socialistische partij aan de verkiezingen deel. (*Le* Monde. *NRC/H'blad.* ***NZZ.*** The Times)

ISRAËL

NIEUWE STAFCHEF

Op basis van een aanbeveling van de (toenmalige) minister van defensie. Ezer Weizman. keurde het kabinet op 29 jan. 1978 de benoeming goed van generaal-majoor Raphael Eytan tot stafchef van de strijdkrachten. Eytan. tot dusver chef van de militaire operaties: aanvaardde zijn nieuwe functie op 16 april 1978 als opvolger van luitenant-generaal Mordechai Gur. die nu de actieve legerdienst verliet na sinds april 1974 het ambt van stafchef te hebben vervuld.
Plaatsvervangend stafchef werd nu generaal-majoor Yekutiel Adama,

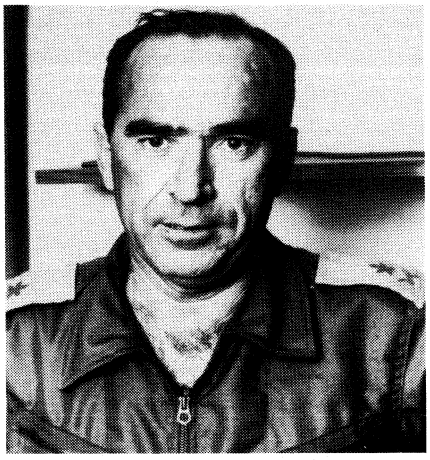

Generaal-majoor Raphael Eytan

NAVON TOT PRESIDENT GEKOZEN

Op 19 april 1978 koos de Knesset Yitzhak Navon. een afgevaardigde van de oppositionele Arbeiderspartij. tot president als opvolger van professor Ephraim Katzir. wiens ambtstermijn van 5 jaar eind mei afliep en die op 29 dec. 1977 had meegedeeld dat hij zich niet herkiesbaar stelde. Navon was de enige kandidaat: hij werd gekozen met de stemmen van 86 afgevaardigden bij 23 onthoudingen, terwijl 11 afgevaardigden niet aan de stemming deelnamen.

Premier Menahem Begin had op 9 maart de kernfysicus prof. Itzhak Chavet, die vrijwel onbekend was bij het publiek. tot kandidaat voor het presidentschap voorgesteld. maar deze verwierf zelfs binnen Begins eigen Likoed front onvoldoende steun en trok op 28 maart zijn kandidatuur in. Inmiddels had de Liberale Partij, onderdeel van het Likoed front, zijn eigen kandidaat voorgesteld, nl. de 70-jarige oud-partijvoorzitter Elimelech Rimalt; maar ook deze trok zijn kandidatuur in (op 29 maart). nadat de Nationale Religieuze Partij, partner in Begins coalitiekabinet, had besloten Navon te steunen.
Op 29 mei 1978 werd Navon beëdigd als vijfde president van Israël. In zijn inauguratietoespraak riep hij zowel Israël als de Arabische staten op meer verzoeningsgezind te zijn in hun streven naar vrede in het Midden-Oosten, die volgens Navon te verwezenlijken zou zijn ,.als allen beseffen dat geen partij alles wat hij wenst kan krijgen". De nieuwe Israëlische president riep zijn Egyptische ambtgenoot Sadat op de dialoog met Israël te hervatten.
Over de als een ..duif' gekenschetste Navon werd in Le *Monde/NRC-H'blad* (22-4-'78) o.m. geschreven:

„. . . Afkomstig uit een familie die al sinds 250 jaar in Jeruzalem woont is Yitzhak Navon de eerste ,,sabra" (in Israël geboren) president en tevens de eerste president van sefardische (niet-westerse) origine.
Hij w-erd in 1921 in Jeruzalem geboren en heeft zijn studie aan de Universiteit van de Heilige Stad voltooid. Hij specialiseerde zich in Arabische taal islamitische beschaving en Hebreeuwse literatuur. Na zijn studie wordt hij leraar aan een lyceum en neemt dienst in de Haganah (het clandestiene joodse leger). Al spoedig bemachtigt hij een leidinggevende positie binnen de Arabische sectie van deze organisatie
Na de oprichting van de staat Israël (1948) wordt hij benoemd op diplomatieke posten in Argentinie en Uruguay waar hij door zijn contacten met de joodse gemeenschap van Ashkenazische (westerse) oorsprong ook Jiddisch leert, de zesde taal die hij perfect beheerst.
Na zijn terugkeer in Israël in 1951 wordt hij benüeind tot secretaris van de minister van Buitenlandse Zaken, Moshe Sharett. Maar dan laat Beri Goerion zijn oog op hem vallen en benoemt hem tot zijn politieke secretaris. Elf jaar lang blijft hij vertrouwensman en secretaris van Ben Goerion, tot diens aftreden in 1963. De toewijding van Navon ten opzichte van zijn ,.baas" is werkelijk voorbeeldig, maar in tegenstelling tot vele anderen aarzelt Navon niet om op sommige punten stelling te nemen tegen de ,,leeuw van Juda".
Vlak nadat Ben Goerion zich uit de politiek heeft teruggetrokken keert Navon terug naar het onderwijs en twee jaar lang beheert hij het departement van cultuur van het ministerie van onderwijs. Onder zijn leiding wordt een begin gemaakt met de bestrijding van het analfabetisme onder de nieuwe immigranten.
In 1963 komt hij weer in de politiek terecht. dit keer als afgevaardigde in de Knesset (herkozen in 1969. 1973 en 1977) van de Rafi. de nieuwe partij van Ben Goerion. Als vice-voorzitter van de Knesset en lid van de commissie voor buitenlandse zaken en defensie wordt hij vervolgens voorzitter van deze commissie. de belangrijkste Kamer-commissie in Israël.

Een maand na de ..aardbeving" die door de oktoberoorlog van 1973 werd teweeg gebracht. verklaart Navon tijdens een achter gesloten deuren gehouden debat van het secretariaat van de Arbeiderspartij dat. wanneer de regering, en met name Golda Meir en Moshe Dayan. ..werkelijke moed" zou bezitten. zij haar eigen aandeel in deze catastrofe moeten erkennen.
Kandidaat bij de presidentsverkiezingen van 1973. werd hij door Golda Meir terzijde geschoven om plaats te maken voor professor Katzir. Het was opnieuw Golda Meir die er voor zorgde dat hij geen voorzitter van de Knesset (parlement) werd omdat zij de voorkeur gaf aan een lid van het bestuur van de Arbeiderspartij.
In november 1975 doet hij. samen met de ex-minister van voorlichting. generaal Yariv. aanbevelingen voor onderhandelingen met elke Palestijnse groepering die bereid is het bestaansrecht van Israël te erkennen. die zich van terroristische activiteiten zal onthouden en resolutie 242 van de Veiligheidsraad zal accepteren.
Tijdens het congres van de Arbeiderspartij in februari 1977 dient hij een amendement in - dat door de meerderheid van de afgevaardigden wordt verworpen - waarbij hij eist dat de partij een intentieverklaring aan haar programma toevoegt waarin staat dat ,,Israël zal onderhandelen met iedere Palestijnse groepering die bereid is Israël te erkennen en die de resoluties 242 en 338 van de VN Veiligheidsraad wil aanvaarden". waarop hem onmiddellijk verweten wordt dat hij rekening houdt met de mogelijkheid van een dialoog met de PLO. als deze bereid zou zijn Israël te erkennen.(..)
Navon is ook een zeer humoristisch schrijver die zijn inspiratie voornamelijk uit de volkstraditie put. Zijn hechte band met de Sefardische gemeenschap komt vooral tot uitdrukking in een muzikale komedie die hij enige jaren geleden schreef onder de titel ,.De Sefardische Tuin". waarmee hij een enorm succes oogstte. Ook redigeerde hij een studie over de joden in de tijd van de Spaanse inquisitie . . ."

NIEUWE SECRETARIS-GENERAAL ARBEIDERSPARTIJ

Op 28 mei 1978 stemde het uitvoerende bureau van de Arbeiderspartij in met de benoeming (met onmiddellijke ingang) van Haim Bar-Lev, de vroegere stafchef (1968-'71) en voormalige minister (1972-'77), tot secretaris-generaal van de partij als opvolger van de in 1974 benoemde Meir Zarmi.

MUTATIES REGERISG-BEGIN. POLITIEKE EN ECONOMISCHE ONTWIKKELINGEN

Het op 19 juni 1977 gevormde kabinet-Begin. dat op 24 okt. 1977 was uitgebreid door de toetreding van vier Dash-ministers (pag. 4512 e.v.-'78) en op 10 jan. 1978 door de benoeming van twee Likoed-ministers (pag. 663/1-'78), onderging sindsdien diverse wijzigingen als gevolg van het aftreden van verschillende ministers.

Aftreden *Amit* en *Horowitz*. Scheurzng *in* Dash

Op 13 sept. 1978 trad een van de vier Dash-ministers, Meir Amit (verbindingen en transport). af uit protest tegen de z.i. te geringe soepelheid van de regering bij de vredesonderhandelingen en tegen bepaalde aspecten van het sociale en economische beleid.
Daarentegen trad Yigal Horowitz, de leider van de Laam-groep binnen de Likoed. op 28 sept. 1978 af als minister van industrie, handel en toerisme uit protest tegen de z.i. gevaarlijke concessies van Israëlische zijde in het kader van de op 17 sept. 1978 ondertekende akkoorden van Camp David (pag. 609-'78 en 62213 e.v.-'78).
Op 15 jan. 1979 keurde de Knesset met 49 tegen 40 stemmen een door premier Begin voorgestelde kabinetsreorganisatie goed om de vakante posten te bezetten. Bij deze reorganisatie kreeg Gideon Patt, tot dusver minister van bouwnijverheid. de portefeuille van industrie. handel en toerisme. David Levi kreeg de portefeuille van bouwnijverheid toegevoegd aan zijn verantwoordelijkheid voor de opvang van immigranten. Yitzhak Modai, de minister van energie en infrastructuur, werd tevens belast met de portefeuille van verbindingen. Haim Landau, sinds 10 jan. 1978 minister zonder portefeuille, werd nu minister van transport. Alle vier bij de reorganisatie betrokken ministers behoorden tot de Likoed: Levi en Landau waren lid van de Heroet, Patt en Modai van de Liberale partij.

Een dag na zijn aftreden als minister (14 sept. 1978) sloot Meir Amit zich met zes andere voormalige Dash-afgevaardigden aaneen om een nieuwe oppositiepartij te vormen, de Beweging voor Verandering en Initiatief (Shai). Daarvan maakte ook deel uit de z.g. Shinoei (verandering)-factie o.l.v. prof. Amnon Rubinstein, die zich in oktober 1977 tegen het Dash-besluit om tot de regering-Begin toe te treden had verzet (pag. 4513-'78) en die op 23 aug. 1978 met de Dash had gebroken. De romp-Dash o.l.v. prof. Yigael Yadin, die de naam Democratische Beweging aannam, werd zo gereduceerd tot 7 afgevaardigden in de Knesset – één Dash-afgevaardigde sloot zich bij geen van beide facties aan – met als gevolg dat premier Begin voortaan slechts op 70 van de 120 afgevaardigden in de Knesset kon rekenen.

De omstandigheid dat de groep van Yadin met zeven afgevaardigden over drie zetels in het kabinet beschikte (waaronder de post van vice-premier) stuitte op verzet bij de Nationale Religieuze Partij (NRP), die met twaalf afgevaardigden eveneens drie zetels in het kabinet had. Daarom stemden de drie NRP-ministers tegen het reorganisatie-voorstel toen dat op 14 jan. 1979 aan het kabinet werd voorgelegd, terwijl de Likoed-minister van landbouw, Ariel Sharon, zich op dezelfde gronden van stemming onthield. Bij de stemming in de Knesset op 15 jan. waren er negen onthoudingen van NRP-afgevaardigden.

Aftreden *Dayan*. Terugkeer Horowitz

Op 21 okt. 1979 trad Moshe Dayan als minister van buitenlandse zaken af, omdat hij zich niet langer kon verenigen met de z.i. te starre aanpak door de regering-Begin van een eventuele autonomie voor de Palestijnse inwoners van de door Israël bezette Westelijke Jordaanoever en Gazastrook. Dayan, die in 1977 als kandidaat van de Arbeiderspartij in de Knesset herkozen was maar vervolgens een benoeming tot minister van buitenlandse zaken in het centrum-rechtse coalitiekabinet van Begin had aanvaard, had een belangrijke rol gespeeld bij de Egyptisch-Israëlische onderhandelingen, die tot de ondertekening van het vredesverdrag tussen beide landen op 26 maart 1979 (pag. 193-'79) leidden. Daarna echter was hij in een scherp conflict geraakt met de meerderheid van het kabinet over het in te nemen standpunt bij de besprekingen over de Palestijnse autonomie. Hij had toen geweigerd hoofd van de Israëlische onderhandelinsdelegatie te worden

met als gevolg dat bij de vorming daarvan op 21 mei 1979 minister van binnenlandse zaken Josef Burg (NRP) delegatieleider werd.

,.Geachte heer Begin.
In ons korte gesprek van afgelopen week heb ik mijn reserves geuit over de manier waarop de autonomiebesprekingen worden gevoerd. en ik heb u zelfs gezegd dat ik er onder de huidige omstandigheden helemaal het nut niet meer van inzie dat ik als minister van buitenlandse zaken deel blijf uitmaken van de regering. Het lijkt me gepast om in korte en indringende bewoordingen terug te komen op dit onderwerp. De kwestie van onze betrekkingen met de Arabieren in de (bezette. red.) gebieden. niet met de PLO, lijkt volgens mijn inzicht de vraag waar voor vele jaren ons bestaan van afhangt. en ook de oplossing van afhangt. In ieder geval is er thans geen dringender kwestie: niet in ons binnenlands bestaan en vooral niet in onze buitenlandse zaken. Al onze discussies met leiders uit Europa. het Verre Oosten. en vooral de Verenigde Staten. zijn op dit onderwerp gericht. en daarom kan volgens mij de minister van buitenlandse zaken niet behoorlijk zijn functie vervullen.
Het is voor u geer. geheim dat ik het niet eens ben met zowel de manier en de techniek als met de inhoud waarmee de autonomiebesprekingen worden gevoerd Dit is eveneens het geval ten aanzien van een aantal operaties die wij hebben uitgevoerd. Het is hier niet nodig om daarover in detail te treden. Ik heb me verzet tegen het comité van zes dat de onderhandelingen voert. en zag het nut er niet van in eraan deel te nemen.
Het is betreurenswaardig dat ik tegen sommige van de principebeslissingen heb gestemd. tegen de onteigening van land. tegen de oprichting van Elon Moreh, en tegen de verduidelijkingen van sommige van de Israelische standpunten die zijn vastgelegd in de voorgesteide uitgangspunten voor de autonomieregelingen
Wat de algehele onderhandelingen over autonomie betreft, heb ik mij afgevraagd of ik me zou kunnen vergissen in de veronderstelling dat de onderhandelingen in hun huidige vorm geen resultaat zullen opleveren
Hoewel slechts vier maanden zijn verstreken sinds het begin van de onderhandelingen. zijn tot mijn spijt de tot nu toe gevoerde besprekingen naar mijn mening grotendeels onvruchtbaar, In ieder geval, of ik het nu wel of niet bij het goede eind heb. dit inzicht weerhoudt mij ervan aan deze zaak mee te doen, en ik twijfel er niet aan dat in zo'n situatie de minister van buitenlandse zaken zijn functie niet kan uitoefenen. dat hij zich, met andere woorden, met secondaire zaken moet bezighouden en niet met het onderwerp dat in het middelpunt van onze politiek staat ..'

In een interview inet het Israelische blad Yedioth *Achronoth* zei Dayan op 22 okt. dat hij niet de gelegenheid had gekregen nieuwe ideeën te lanceren om tot een oplossing met de Palestijnen in het kader van de Palestijnse bestuursautonomie te komen.
De correspondent van *NRC/H'blad* in Tel Aviv, Salomon Bouman, stelde op 22 okt. o.a.:

„... Dayan was... dubbel en dwars gefrustreerd dat hij voor de wereldopinie als minister van buitenlandse zaken wel de verantwoordelijkheid voor Israëls diplomatie droeg. maar van Begin geen vinger in de pap kreeg in het overleg met de Verenigde Staten en Egypte over de Palestijnse bestuursautonomie.
Toen Begin hem aan het hoofd van de delegatie naar de autonomiebesprekingen wenste te plaatsen weigerde Dayan beleefd doch kordaat omdat hij zich toen al niet met de ideologische interpretatie van het Palestijnse deel van de akkoorden van Camp David door de regering kon identificeren. Misschien had Dayan beter toen zijn biezen kunnen pakken in plaats van gefrustreerd te wachten totdat Begin hem nederig zou verzoeken de minister van binnenlandse zaken dr. Burg als delegatieleider te vervangen.
Dayan heeft er namelijk een handje van zich voor de heldenrol te laten terugroepen. Dat gebeurde in juni 1967 toen hij voor de Zesdaagse Oorlog op aandrang van het verontruste volk de portefeuille van defensie uit handen van premier Eshkol nam en in mei 1977 de Arbeiderspartij voor een glansrol in de vredesdiplomatie van Begin verliet
Hoogstwaarschijnlijk heeft Dayan niet door zien dat Begin hem tot en niet na de tekening van de akkoorden van Camp David nodig had. Dayan werd niet door Begin teruggeroepen omdat dr Burg wèl en hij niet de voor Likoed juiste ideologische instelling heeft Judea en Samaria voor eeuwig voor het joodse volk veilig te stellen en zo mogelijk voor annexatie rijp te maken.
Met het vertrek van Dayan hebben de ideologisch gemotiveerde krachten in de regering (Sharon, Hammer en anderen) vrijer spel gekregen. Een verharding van Israëls posities in he? overleg over de autonomie en versnelling van de uitvoering van het nederzettingenprogramma is te verwachten.
Dat dit op een confrontatie met Washington uitloopt en Israël akelig isoleert neemt de harde kern in de regering op de koop toe. Menaehim Begin durft het risicn te nemen omdat hij er van uit gaat dat president Sadat de vrede boven andere overwegingen plaatst.
Of dit een juiste berekening is zal de tijd leren Dayan gelooft van niet en heeft het in zijn voegen krakende schip van kapitein Begin voor de grote opzettende binnen- en buitenlandse stormen verlaten om wellicht in een andere politieke gedaante als super-pragmaticus weer op het politieke toneel te verschijnen."

Moshe Dayan (l.) luistert naar een toespraak van de directeur-generaal van het ministerie van buitenlandse zaken, Yosef Ciechanover. tijdens het afscheid van zijn medewerkers op dit departement.

Premier Begin die de portefeuille x-an buitenlandse zaken tijdelijk in eigen beheer nam begon onmiddelijk beraadslagingen met de coalitiepartijen over een geschikte opvolger van Dayan
Op 23 okt overleefde de regering-Begin met een meerderheid van twaalf stemmen (59 tegen 47) vijf moties van wantrouwen, die door linkse en rechtse oppositiepartijen waren ingediend Daarbij stemde Dayan voor de regering

Op 29 okt bereikte premier Begin een akkoord met de coalitiepartijen over een herverdeling van de portefeuilles in het kabinet Dit akkoord hield in 1) premier Begin blijft voorlopig de post van buitenlandse zaken beheren 2) Simha Ehrlich. tot dusver minister van financien, wordt (tweede) vice premier, belast met het coordineren van de binnenlandse politiek, en 3) Yigal Horowitz, die in sept 1978 uit het kabinet was getreden (pag 838 2). keert daarin terug als minister van financien, en tevens voorzitter van de zojuist ingestelde kabinetscommissie voor economische politiek Officieel werd bekendgemaakt dat vice-premier Yigael Yadin het kabinet zou

voorzitten bij afwezigheid van premier Begin.
Op 6 nov. keurde de Knesset de reorganisatie van het kabinet met 58 tegen 34 stemmen goed, nadat een wetswijziging voor de benoeming van een tweede vice-premier met 54 tegen 46 stemmen was aanvaard.

Bezuinigingsprogramma

Na zijn beëdiging op 7 nov. 1979 als minister van financiën maakte Yigal Horowitz op 19 nov. bijzonderheden bekend van een drastisch bezuinigingsprogramma, dat ten doel had de betalingsbalanspositie van Israël te verbeteren en de escalerende inflatie van 150% per jaar stop te zetten.
Een slechter wordende positie t.o.v. het buitenland en een galopperende binnenlandse inflatie waren de voornaamste kenmerken geweest van de Israëlische economie sinds de regering-Begin eind 1977 haar beleid van economische liberalisering had ingeluid.
De economische moeilijkheden hadden geleid tot toenemende kritiek. vooral van de oppositionele Arbeiderspartij en de vakcentrale Histadroet. Voorstanders van ,,liberale" economische beginselen stelden dat het tot dusver falend beleid van de regering-Begin niet uit de zwakte van die beginselen zelf voortvloeide, maar uit de terughoudendheid van de regering ze rigoureus toe te passen door bijv. reële uitgavenbeperkingen in de openbare dienstensector en de tewerkstelling daar door te voeren.
Op 28 sept. bevestigde minister Ehrlich zijn voornemen op 7 okt. af te treden. Zijn eigen Liberale partij had hem daartoe op 25 sept. opgeroepen.

Over de economische situatie berichtte M. Gerstenfeld, een uit Nederland afkomstige directeur van een in Tel Aviv gevestigd economisch adviesbureau, medio oktober 1979. Hij schreef Israëls economische problematiek o.a. toe aan het feit dat Likoed in mei 1977 onvoldoende voorbereid was om de macht uit handen van de toen genadeloos verslagen socialisten over te nemen. ,,Likoed is zonder economische visie maar met slogans regeringspartij geworden".
,,Het volk was toen dat gebeurde rijp voor strenge economische maatregelen. Door onbekwaamheid heeft de partij van Begin een heel belangrijk psychologisch moment verspeeld om de economie echt te saneren. Ook de socialistische regeringen hebben na de Grote Verzoendagoorlog in 1973 dergelijke momenten gemist", aldus Gerstenfeld.
Volgens hem hebben de socialistische regeringen sedert 1948 de economische gegevens dusdanig door subsidiering, verlenen van voorrechten en wetgeving. vervalst dat er een irrationeel economisch evenwicht is ontstaan. Als voorbeeld van een typisch vervalsingspatroon wees Gerstenfeld op de volgende paradox: ,,Israël heeft stakingsrecht zoals de Westelijke wereld dat kent en het recht op een arbeidsplaats zoals bijna in het Oost-blok gewoon is".
Gerstenfeld meende dat Likoed bv. dit in economisch opzicht verlammend werkende sociale gegeven had moeten aanpakken om de broodnodige mobiliteit in de arbeidsmarkt te brengen. Likoed pakt echter niet de menselijke factor aan maar zoekt de oplossing in niet goed doordachte monetaire maatregelen ,,die een kaart haalden uit het door de socialisten opgezette labiele economische kaartenhuis".
In deze bewoordingen typeerde Gerstenfeld de verdieping van de economische crisis onder de regering Begin. Om politieke redenen verwachtte hij van deze regering geen effectieve saneringspolitiek om de inflatie (100 procent per jaar) te bezweren en het tekort op de betalingsbalans terug te dringen. Likoed heeft 30 jaar in de oppositie naar de macht gehunkerd. Nu zij die heeft veroverd zal de partij geen economische politiek uitzetten waarvan de vruchten niet voor de verkiezingen van 1981 kunnen worden geplukt.
Gerstenfeld wees het gemis aan ..integrale planning" van de economie als een fundamentele zwakte aan. .,Er wordt meestal ad-hoc beslist. Dat heeft ook iets te maken met de grote politieke en militaire wisselingen die Israël in 31 jaar heeft ondergaan en planning op de lange termijn in de Israelische verhoudingen tot iets onrealistisch maakt".
Officiële statistieken over de Israelische economie wezen o.m. uit dat a) het inflatietempo voor het hele jaar 1979 omstreeks 120% zou bedragen (het niveau per okt.-nov. was ca. 150% per jaar) tegen 50% in 1978 en 42% in 1977: b) verwacht werd dat het tekort op de betalingsbalans zou oplopen tot S 4.300 mln tegen $3.000 mln in 1978 en 5 2.500 mln in 1977: c) in nov. 1979 bedroeg Israëls totale buitenlandse schuld ca. 5 13.000 mln.
Eind nov. 1979 was de waarde van het Israelische Pond vergeleken met de Amerikaanse dollar gedaald tot £I 32,41 = $ 1 (verkoop). wat neerkwam op een waardevermindering met ruim 50% sinds het Pond op 31 okt. 1977 was gaan zweven. toen een verkoopkoers was bereikt van EI 15.50 = $1 (zie pag. 46/1-1978).

Reeds op 2 nov. had Horowitz strenge maatregelen aangekondigd om de enorme buitenlandse schuld en de hoge inflatie te verkleinen. Hij verklaarde toen ook: .,We zullen op alles moeten bezuinigen, ook op mankracht". waarmee hij vooral op de dienstensector doelde.

Het bezuinigingsplan van 19 nov. en de daaraan gekoppelde maatregelen beoogden een beperking met 4% van de regeringsuitgaven (een equivalent van $ 285 mln) tijdens het financiële jaar 1980-81. De voornaamste bepalingen waren: a) afschaffng of drastische vermindering van de subsidie op eerste levensbehoeften per 20 nov. met als gevolg forse prijsstijgingen: brood + 43%, boter + 100%, slaolie + 60% en melk + 112%; b) verhoging van de post- en telegraaftarieven met 52%, van de bus- en treintarieven met 50%, van de elektriciteitstarieven met 37% en van het watertarief met 22%; c) invoering van een heffing van 10% op de meeste ingevoerde goederen en diensten (berekend over netto-waarde); d) bevriezing van het personeelsbestand in de openbare dienstensector op het bestaande peil (Horowitz hoopte dat tegen de 20.000 werknemers uit de overheidsdienst naar de industrie zouden worden overgeheveld) en bevriezing van nieuwe openbare bouwprojecten; en e) geen reële stijging van lonen en salarissen in de openbare sector tot 1 jan. 1981.
Horowitz verklaarde op 19 nov. dat de onderste sociale laag in de samenleving niet door de duurte getroffen zou worden, maar via de nationale verzekering door een aanpassing van de duurte-index zou worden gecompenseerd.
In de nacht van 20 op 21 nov. vonden in de sloppenwijken van Jeruzalem gewelddadige demonstraties, georganiseerd door de Zwarte Panter-beweging van Oosterse joden, plaats tegen de afschaffing van de voedselsubsidies. Verscheidene politiemannen raakten gewond en een politie-auto werd in brand gestoken. Op 21 nov. sprak Zwarte Panter-leider Charley Biton (communist) met zijn gezicht naar de muur van de Knessetzaal een protestrede tegen de nieuwe economische politiek uit, maar de Knesset verleende minister Horowitz dezelfde dag het door hem gevraagde vertrouwen in dit beleid.
Ook op 21 nov. kondigde de vakcentrale Histadroet een algemene proteststaking voor 29 nov. aan, maar die werd op het laatste moment afgelast na tussenkomst van het Nationale Arbeidshof.

Twee nieuwe politieke *partijen*

Op 8 okt. 1979 werd te Jeruzalem de oprichtingsconventie gehouden van de Tehiya (afkorting van Tenuat Hathiya of ,,Wedergeboorte Beweging") partij, een ultra-nationalistische groepering die haar leden putte uit bestaande organisaties zoals de Goesh Emoenim en de Ein Vered kring. Prof. Yuval Ne'eman, een bekende kernfysicus, werd bevestigd als leider van de nieuwe partij, die o.m. pleitte voor de proclamatie van Israëls soevereiniteit over de bezette Westelijke Jordaanoever, Gazastrook en Golan-hoogte (zonder dat de plaatselijke Arabische bewoners Israëlische staatsburgers zouden worden) en de intensivering van joodse nederzettingen in deze gebieden.
Tot de leiding van de Tehiya behoorden mevr. Geula Cohen en Moshe Shamir, beiden lid van de Heroet (onderdeel van de Likoed). Door deze ontwikkeling werd de Likoed-fractie in de Knesset van 45 tot 43 leden gereduceerd.

Eind november 1979 maakte een lid van de Democratische Beweging in de Knesset, Mordechai Elgrabli, bekend dat zijn Oded-factie had besloten zich

tot een zelfstandige partij te proclameren, waardoor de vertegenwoordiging van de Democratische Beweging van zeven tot zes afgevaardigden werd beperkt. Volgens The *Jerusalem* Post was de Oded-factie ,,een groep samengesteld uit aan de universiteit gepromoveerden, hoofdzakelijk van Noordafrikaanse afkomst, wier doelstelling was het overbruggen van de sociaal-economische kloof tussen joden van Europese en Oosterse origine". Het uittreden van deze groep uit de Democratische Beweging van prof. Yadin zou hoofdzakelijk te wijten zijn .,aan het gebrek aan vorderingen in de voorbije 2½ jaar bij de genezing van Israëls sociale kwalen". met als onmiddellijke aanleiding de aankondiging van het bezuinigingsplan van minister Horowitz.
De leiding van de nieuwe partij. waartoe de burgemeester van Ashkelon. Eli Dayan, behoorde. verklaarde dat Oded zich niet automatisch zou aansluiten bij de regering noch de oppositie.

Conflict over amenderzng *abortuswet*

Premier Begin maakte op 6 nov. 1979 bekend dat de regering een verzoek van de religieuze Agudat Israël partij had aanvaard om een amendement op de abortuswet bij de Knesset in te dienen. op grond waarvan de bestaande sociale paragraaf in deze wet. welke abortus provocatus ook op maatschappelijke en economische gronden mogelijk maakte, af te schaffen. zodat abortus voortaan slechts toegestaan zou zijn in gevallen waarin gevaar bestond voor de fysieke of psychische gezondheid van de moeder.
Agudat Israël had in 1977 tijdens de kabinetsformatie van Begin zwart op wit de belofte gekregen dat de door de vorige socialistische regering aanvaarde sociale paragraaf zou worden geschrapt in ruil voor steun aan de regeringscoalitie. De hoogste rabbinale instantie in Agudat Israël, de Raad van Bijbelwijzen, stond er eind oktober 1979 op dat deze belofte van Begin na 2% jaar wachten werd ingelost.
Maar toen het betreffende amendement op 12 nov. in de Knesset in stemming werd gebracht. staakten de stemmen bij 54 voor en 54 tegen, waarop de parlementsvoorzitter bepaalde dat het amendement niet was aanvaard. Het bleek dat parlementariërs van de regeringscoalitie, voornamelijk uit de Liberale partij binnen de Likoed, om principiële redenen het amendement niet hadden willen steunen.
Op 13 nov. verklaarde de leiding van Agudat Israël dat de partij zijn steun aan de regering in de Knesset zou staken tenzij het amendement binnen een bepaalde tijdslimiet alsnog zou worden aanvaard (Het verlies van de vier stemmen van de Agudat Israël plus dat van de ene stem van de geassocieerde Poalei Agudat Israël zou de vaste steun van Begin in de Knesset tot 61 van de 120 afgevaardigden hebben beperkt nl 43 van de Likoed, 12 van de NRP en 6 van de Democratische Beweging)
Onder deze druk maakte premier Begin op 5 dec bekend dat het amendement opnieuw bij de Knesset zou worden ingediend en dat de regering daaraan nu de vertrouwenskwestie verbond Bij de daarop volgende stemming werd het amendement tot afschaffing van de sociale paragraaf in de abortuswet op 17 dec met 58 tegen 53 stemmen aanvaard Uit een diezelfde dag gepubliceerde opiniepeiling bleek volgens The Tzmes (18-12-'79)dat 70% van de ondervraagden tegen het amendement was en slechts 20% er voor

Pond vervangen door shekel

Op 22 febr. maakten de minister van financiën. Yigal Horowitz. en de gouverneur van de Bank van Israël, Arnon Gafny, bekend dat het Pond als Israëlische munt m.i.v. 24 febr. zou worden vervangen door de „shekel". De naam van de nieuwe munt was ontleend aan een oud Bijbels betaalmiddel en betekent ,,gewicht in zilver". De waarde van de nieuwe munt werd bepaald op 10 Pond en de shekel werd onderverdeeld in 10 agora.
Volgens beide bewindslieden was de maatregel onderdeel van de regeringsstrategie om de inflatie te bestrijden. Minister Horowitz voegde daaraan toe dat de maatregel ook bedoeld was om af te rekenen met het omvangrijke zwarte geldcircuit. Iedereen die meer dan 150.000 Pond in shekels (shkalim) wilde omwisselen, zou de belastinginspectie de herkomst ervan moeten verklaren. Israëliërs die meer dan 600.000 Pond per jaar verdienen. zouden een gedetailleerde opgave van hun vermogen moeten doen. Onthuld werd dat het besluit om de nieuwe munteenheid in te voeren reeds twee jaar eerder was genomen en dat de nieuwe bankbiljetten in Nederland waren gedrukt, terwijl de nieuwe munten in Canada en Zweden waren geslagen.
Het oude geld zou nog gedurende een overgangsperiode van drie maanden geldig blijven.
De bekendmaking geschiedde een week na de publikatie van de laatste officiële index van de kosten van levensonderhoud, die aantoonde dat de inflatie in de voorgaande maand nog eens met 7,3% was gestegen. Volgens officiële cijfers bedroeg het inflatietempo voor het hele jaar 1979 116%, terwijl het volgens officieuze schattingen begin 1980 een equivalent van 150% op jaarbasis had bereikt. Volgens regeringscijfers van eind januari was de waarde van het Pond toen minder dan 1% van de waarde die het in sept. 1951 had. Tussen eind nov. 1979 en eind sept. 1980 daalde de waarde van het Pond t.o.v. de Amerikaanse dollar met ca. 18% van £I 32.41 ioi £i 39,50 = $ i. in 1979 overschreed het tekort op de betalingsbalans de grens van $ 4 mrd. terwijl de buitenlandse schuld opliep tot $ 15 mrd, aldus *Le Monde* (24-2).
Met ingang van 30 sept. werd het Pond definitief door de shekel vervangen.

Shamir minister van *buitenlandse* zaken

Op 9 maart werd Yitzhak Shamir (65), lid van de Heroet-component in de Likoed en voorzitter van de Knesset. door het kabinet voorgedragen tot opvolger van Dayan als minister van buitenlandse zaken. Zijn benoeming werd op 10 maart goedgekeurd door de Knesset met 55 tegen 39 stemmen bij 3 onthoudingen (o.a. Dayan).
Op 12 maart verkoos de Knesset Yitzhak Berman, afgevaardigde van de Liberale Partij binnen het Likoedfront. met 64 stemmen voor bij 35 onthoudingen (o.a. Dayan) tot voorzitter van de Knesset als opvolger van Shamir.

Yitzhak Shamir werd in 1915 in Polen geboren. Hij sloot zich aan bij de nationalistische jeugdbeweging „Beitar" en studeerde rechten aan de

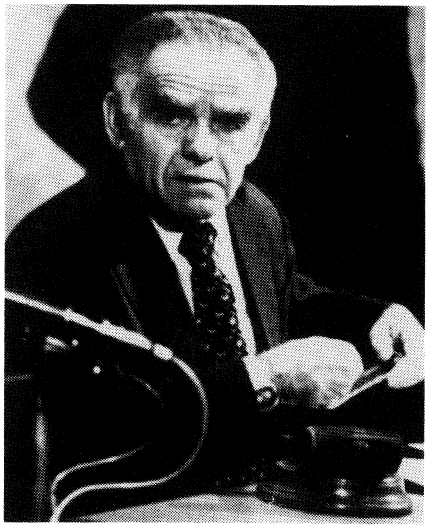

De nieuwe Israëlische minister van buitenlandse zaken. Yitzhak Shamir.

universiteit van Warschau. In 1935 emigreerde hij naar Palestina, waar hij geschiedenis aan de Hebreeuwse Universiteit in Jeruzalem studeerde en als bouwvakker werkzaam was.
In 1936 sloot Shamir zich aan bij de Irgoen Zwai Leoemi. die tegen het Britse mandaatbestuur streed. In 1939 volgde hij Abraham Stern. die de Irgoen had verlaten en een eigen groep stichtte. de ..Lohamei Heroet Israël" of ..Lehi" (Strijders voor de vrijheid van Israël), die door de Britten de .,Stern-bende" werd genoemd. Stern had zich van de Irgoen afgescheiden, omdat hij onderhandelingen met de Britten van de hand wees en ook aanilagen op personen juist achtte Na de moord op Stern in 1942 werd Shamir leider van de Stern-groep In 1943 nam Begin de leiding van de Irgoeii over: volgens Shamir deelde Begin de opvattingen van Stern.
Shamir leidde volgens de NZZ (12-3) twee „Lehi"-leden op voor de moord in 1944 op de Britse Hoge Commissaris in Cairo. Lord Moyne. Hij werd daarop door de Britten gevangen genomen en naar Eritrea gedeporteerd. Maar hij wist te ontsnappen en kreeg politiek asiel in Frankrijk, tot hij in mei 1948 na de proclamatie van de staat Israël naar Palestina terugkeerde (FAZ 11-3).
Na de onafhankelijkheidsoorlog werd de Sterngroep tijdelijk door de Israelisrhe regering verboden en enkele leden werden in de gevangenis geworpen. omdat zij ervan verdacht werden in 1948 de moord op VN-bemiddelaar. graaf Folke Bernadotte. te hebben gepleegd.
Shamir keerde toen terug in de clandestiniteit (Le Monde 11-3) tot in 1955. Vanaf dat jaar tot 1965 was hij een van de voornaamste functionarissen van de Israelische geheime dienst. de Mossad. waarvoor hij belangrijke opdrachten – vooral in West-Europa – uitvoerde. Vervolgens werd hij zakenman. terwijl hij ook actief was als lid van een raad. die zich voor de uitreis van Russische joden naar Israël inzette.
In 1970 trad Shamir op verzoek van Begin in dienst van diens politieke partij. de Heroet. eerst als leider van de organisatie en later (1977) als fungerend voorzitter. In december 1973 werd Shamir voor het eerst tot afgevaardigde in de Knesset gekozen en op 13 juni 1977 volgde zijn verkiezing tot voorzitter van de Knesset.
Bij de stemming over de akkoorden van Camp David in sept. 1978 onthield Shamir zich van stemming. Thans verklaart hij niet tegen de vrede te zijn geweest, maar wel tegen enkele bepalingen van de akkoorden. vooral m.b.t. de ontruiming van de Israelische nederzettingen in de Sinai
Bericht werd dat premier Begin het kabinet persoonlijk had verzekerd dat de nieuwe minister van buitenlandse zaken die in de pers als een ..havik" werd eekenschetst. de buitenlandse politiek van de regering ten volle uit zou voeren

Daarentegen wordt de nieuwe parlementsvoorzitter, Yitzhak Berman. als een ..duif' binnen de Likoed beschouwd.
Hij werd in 1914 in Rusland geboren. emigreerde in 1921 naar Palestina en studeerde in Jeruzalem en later in Londen rechten. Terug in Palestina werd hij een actief lid van de Irgoen Zwai Leoemi. Tijdens de Tweede Wereldoorlog vocht hij in het Britse leger en van 1948 tot 1951 diende hij in het Israëlische leger. Als bekend advocaat en jurist sloot Berman zich in 1968 bij de Liberale Partij aan. In 1977 werd hij voor het eerst tot afgevaardigde in de Knesset gekozen en kort daarop werd hij voorzitter van het bureau van de Knesset.

Aftreden defensieminister Weizman

Met de nieuwe minister van buitenlandse zaken naast zich versterkte premier Begin volgens waarnemers zijn positie in de regering tegenover de meer pragmatisch ingestelde minister van defensie Weizman.
Op 16 april verwekte Weizman een politieke storm, toen hij – terwijl premier Begin in Washington verbleef – zich in een televisie-interview uitsprak voor vervroegde verkiezingen. Hij zei te menen dat het kabinet niet zijn volledige zittingsduur, tot nov. 1981, zou halen. ..We hebben teveel twijfels, teveel woordenwisselingen. Het volk van Israël moet nu besluiten welke weg zijn regering dient te volgen."
Hij liet doorschemeren bereid te zijn zitting te nemen in een toekomstige regering van de nu oppositionele Arbeiderspartij of van een nieuw opgerichte centrumpartij.
NRC/H'blad (24-4) schreef hierover o.a.:

.,. . . In grote trekken denkt Ezer Weizman aan de vorming van een invloedrijke centrumpartij die met de Arbeiderspartij na verkiezingen zonder de Nationale religieuze partij de nieuwe regering zal vormen.
Een dergelijke centrumpartij zal volgens Weizman en anderen onderdak kunnen bieden aan de thans volledig gefrustreerde liberalen in Likoed en de met erger wordende kiespijn in de regering zittende Democraten van vicepremier Yadin
Ook Shai (de partij die zich van Yadin afscheid de toen deze na de verkiezingstriomf van Dash in 1977 onder de naam Democraten tot de regering-Begin toetrad) en kleinere politieke groeperingen komen in aanmerking voor toetreding tot een brede centrumpartij).
Met het oog op wellicht beslissend partijberaad van de Democraten zondag aanstaande (27 april) en de partijconventie van de liberalen eind mei heeft minister Weizman zich in het harnas van de rebellie gestoken.
Aan Weizmans optreden zitten sterke persoonlijke en politieke facetten. Begins beslissing zich niet uit de politiek terug te trekken maar ook in 1981 aan het hoofd van Likoed de algemene verkiezingen in te gaan heeft Weizman dol gemaakt. Terecht heeft hij dat uitgelegd als een motie van wantrouwen van Begin in zijn leiderschapskwaliteiten en trouw aan de Heroet-ideologie.
Bovendien weet Weizman als architect van de Likoed-zege in 1977 aan de hand van een reeks opiniepeilingen dat Likoed met Begin aan het hoofd in 1981 tegen de Arbeiderspartij geen schijn van kans maakt. Met hem als partijleider ziet de toekomst van Likoed er in zo'n stembusstrijd met de socialisten rooskleuriger uit, maar daar heeft de dogmatische Menachim Begin geen boodschap aan.
Als populairste minister in de regerine-Begin kan Weizman er wel van uit gaan dat hij aan het hoofd van een nieuwe centrumpartij en als favoriet van de .,Vrede-nu"-beweging een electoraal succes in de wacht kan slepen, en in een regering onder de socialist Peres over meer invloed kan beschikken dan onder zijn partijgenoot Begin nu het geval is.
Ezer Weizman voelt zich in de regering-Begin een vreemde eend in de bijt. Met lede ogen constateert hij dat Begins ideologisch geïnspireerde nederzettingspolitiek de vrede met Egypte in gevaar brengt en Israël op het internationale toneel in de hoek drukt. (. . .)"

Ezer Weizman

Een lid van het uitvoerend comité van de Heroet verklaarde op 21 april. nadat vele partijleden op het aftreden van Weizman hadden aangedrongen. dat de parlementaire commissie van die partij nog dezelfde week zou bijeenkomen om een motie van wantrouwen in Weizman aan te nemen.
Maar premier Begin liet de zaak tijdens de kabinetszitting op **22** april rusten en stelde geen van de ministers in staat Weizmans oproep tot vervroegde verkiezingen aan te roeren, waarna de minister van defensie zich opmaakte voor een tiendaags bezoek aan de VS met steun van de regering. De Heroet stelde het debat over Weizmans optreden toen uit tot na diens terugkeer uit Washington.
Na een debat van vier uur op 27 april sprak de raad van de Democratische Beweging zich 's nachts met **32** tegen S stemmen uit tegen het gebruik van zijn voor het machtsevenwicht beslissende positie om de Likoed-regering ten val te brengen. (De Likoed beschikte toen over 65 van de 120 zetels in de Knesset en de Democratische Beweging had 6 zetels.) De raad gaf echter duidelijk te kennen dat hij streefde naar een scheuring van de Likoed, waarna de Democratische Beweging zich met de gematigde Likoed-factie aaneen wilde sluiten in een nieuw liberaal centrum. Onder Weizmans leiding zou dat centrum de Liberale Partij en mogelijk rechtse elementen uit de Arbeiderspartij moeten omvatten. Terwijl officieuze besprekingen met Liberale leiders reeds aan de gang waren, wilde de raad ook met de premier en andere regeringsleiders overleggen om te zien of de Democratische grieven weggenomen konden worden.

Op 19 mei besloot de kabinetscommissie voor economische zaken onder leiding van minister van financiën

Horowitz met het oog op de met 10.2% gestegen aprilindex het kabinet tijdens zijn zitting op 25 mei te adviseren alle regeringsprojecten en contracten te bevriezen.
Op 21 mei liet minister Weizman via de Israëlische radio meedelen dat hij zijn plichten als minister van defensie niet langer kon vervullen, als ook zijn plannen voor af te sluiten contracten door budgettaire besnoeiingen (van £I 15 mrd) zouden worden getroffen.
Het uitvoerend Heroetcomité maakte tijdens een door Weizman niet bijgewoonde zitting op 22 mei duidelijk dat Weizman tegenover Horowitz slechts kon kiezen tussen toegeven of aftreden. Intussen had het ministerie van defensie tegen de instructie van het ministerie van financiën in nog contracten ter waarde van 37 mln shekel ondertekend.
Op 25 mei trad minister Weizman af. Tegelijk verliet afgevaardigde Hillel Zeidel de Likoed, waardoor de regeringsmeerderheid in de Knesset tot 64 van de 120 afgevaardigden werd gereduceerd. Voor de ministerraad te verlaten deed Weizman een heftige aanval op het ,.slechte functioneren" van de regering, de ..excessen" van de nederzettingspolitiek, de ,,improvisatie" op economisch terrein en de ,,vergissingen" begaan bij het voeren van de autonomie-onderhandelingen met Egypte.

Als kandidaten voor de opvolging van Weizman werden genoemd minister van landbouw en ex-generaal Ariel Sharon en Moshe Arens, de voorzitter van de parlementscommissie voor buitenlandse zaken en defensie die indertijd tegen de akkoorden van Camp David stemde.
Op 27 mei kwam premier Begin met een ander plan voor de dag: Yitzhak Shamir (Heroet) zou van buitenlandse zaken naar defensie verhuizen en de Liberale minister van energie, Yitzhak Modai, zou de portefeuille van buitenlandse zaken krijgen.
Maar de Democratische Beweging o.l.v. vice-premier Yadin verzette zich krachtig tegen de benoeming van de door haar als ,,havik" gekenschetste Modai op buitenlandse zaken, terwijl minister Sharon met aftreden zou hebben gedreigd als hem de portefeuille van defensie niet persoonlijk werd aangeboden.
Kort na het van kracht worden van zijn aftreden verklaarde Weizman op 28 mei voor de Israëlische TV, dat hij bij de volgende verkiezingen niet op de Likoed zou stemmen als Begin lijsttrekker zou zijn. Voorlopig wilde hij wel lid van de Heroet en afgevaardigde van de Likoed blijven.
Weizman zei op 30 mei dat hij van plan was in de politiek te blijven en dat hij zijn ambitie om premier te worden handhaafde. Hij onthulde dat hij zijn voormalige zwager, ex-minister van buitenlandse zaken Moshe Dayan. had geraadpleegd en dat hij diens politieke advies in de toekomst zou vragen.
Tijdens de kabinetszitting op 1 juni volgde een woordenwisseling tussen premier Begin en minister Sharon, die aan zijn kandidatuur voor defensie vasthield. hoewel de Democratische Beweging en de Liberale Partij eerder hadden laten weten bij een benoeming van Sharon op die post de regering ten val ie zullen brengen. Premier Begin kondigde aan dat hij voorlopig de functie van minister van defensie zelf zou vervullen.
Op 8 juni werd een brief van vice-premier Ehrlich gepubliceerd. waarin deze minister Sharon een .,gevaar voor de staat" noemde. ..Mocht Sharon aan de macht komen, dan is hij in staat de Knesset te ontbinden. een militair bewind te proclameren en zijn politieke tegenstanders in kampen op te sluiten", aldus Ehrlich. die nog meende zelf een van de eerste kandidaten voor die kampen te zijn. Tijdens de kabinetszitting die dag weigerde de vice-premier deze opmerking in te trekken en Sharon zijn verontschuldigingen aan te bieden.

Verlaging defensiebegroting

Na een marathonzitting van 9 uur besloot het kabinet op 19 juni £I li mrd op de defensie-uitgaven te bezuinigen i.p.v. de door minister Horowitz van financiën verlangde £115 mrd. wat neerkwam op 7,5% van de totale defensie-uitgaven voor 1980-81.
Het al weken durende debat over de defensiebesnoeiing, dat de aanleiding tot Weizmans aftreden had gevormd. had eveneens tot een conflict binnen het kabinet geleid over de rol van generaal Ariel Sharon. de minister van landbouw. Deze was door premier Begin aan het hoofd van een commissie geplaatst die de defensiebegroting nog eens met het rode potlood moest doornemen en toen uitgaven ten bedrage van £I 15 mrd schrapte (o.a. zou de produktie van het nieuwe Israëlische ,,Lavie"-gevechtsvliegtuig voorlopig moeten worden uitgesteld en zou 10% moeten worden bezuinigd op de defensiewerken in de Negev-woestijn, waar het uit de Sinai terugtrekkende leger moest worden ondergebracht). De stafchef van het leger, generaal Eytan, liet weten te zullen aftreden als de regering de aanbevelingen van de commissie-Sharon overnam; hij beschuldigde minister Horowitz van een falend economisch beleid.
Nadat het kabinet de voorgestelde besnoeiing met 11 tegen 2 stemmen bij 3 onthoudingen had aanvaard, wilde minister Horowitz uit protest tegen de z.i. ..onverantwoordelijke" beslissing aftreden. maar onder druk van premier Begin en minister Sharon trok hij zijn dreigement onder voorbehoud in. Hij verlangde toen dat de andere ministeries de £I 8 mrd zouden inleveren, die niet op de defensie-uitgaven konden worden beknot.
Op 22 juni besloot het kabinet £I 6.3 mrd te besnoeien op de uitgaven van diverse ministeries, waaronder vooral bouwnijverheid, energie en PTT. Daarop verzekerde premier Begin dat er geen kabinetscrisis te verwachten was.

Twee Democraten verlaten coalitie

Uit protest tegen de economische politiek en het nederzettingsbeleid zegden twee afgevaardigden van de Democratische Beweging van Yadin. Shlomo Eliahu en Shafik Assad, op 23 juni hun steun aan de regering op. Zij verlieten hun partij en kondigden aan een eigen fractie te willen vormen. Daardoor werd de meerderheid waarover de regering-Begin in de Knesset beschikte tot 63 van de 120 stemmen beperkt, waarvan 5 stemmen (o.a. die van Dayan en Weizman) als ,,onzeker" moesten worden beschouwd. Van de 15 afgevaardigden van de Democratische Beweging die zich in 1977 bij de regeringscoalitie aansloten waren er nu 4 over, terwijl de partij met drie ministersposten in de regering bleef vertegenwoordigd.
Op 24 juni besloot de economische commissie van het kabinet eenstemmig nog eens £I 5,9 mrd te besnoeien op de staatsuitgaven, waarvan £11 mrd op het defensie-budget.

Motie over ontbinding Knesset verworpen

Op 25 juni diende een afgevaardigde van de oppositionele Shai-partij een door de Arbeiderspartij gesteund wetsvoorstel in om de Knesset te ontbinden en vervroegde verkiezingen te houden. Volgens een op 27 juni door het dagblad *Haaretz* gepubliceerde opiniepeiling zou bij verkiezingen op dat moment de Abeiderspartij een absolute meerderheid bepalen.
Het Shai-wetsvoorstel werd op 30 juni door de Knesset met 60 tegen 54 stemmen bij één onthouding verworpen. Oud-minister Dayan stemde vóór het voorstel, oud-minister Weizman was bij de stemming niet aanwezig.

Aftreden minister van justitie

Op 31 juli trad de minister van justitie, Shmuel Tamir, af omdat hij de situatie dat zijn partij, de Democratische Beweging, nog steeds met drie ministers in het kabinet vertegenwoordigd was ,,anti-democratisch" achtte nu die nog slechts over drie afgevaardigden beschikte. Eliahu en Assad hadden inmiddels de Ahva-fractie gevormd en Akiva Nof had zich in de voorgaande week bij hen aangesloten, aldus NZZ (3-8).

Op 10 aug. keurde het kabinet de benoeming van Moshe Nissim (Liberale Partij) als de nieuwe minister van justitie goed; tevoren was deze minister zonder portefeuille. Minister Sharon stemde tegen de benoeming, nadat premier Begin geweigerd had hem tot minister van defensie te benoemen. De benoeming van Nissim werd op 13 aug. door de Knesset met 58 tegen 39 stemmen goedgekeurd.

Arens weigert portefeuille van defensie

Op 1 sept. deelde prof. Moshe Arens. de voorzitter van de parlementscommissie voor buitenlandse zaken en defensie, premier Begin mee dat hij de post van minister van defensie. die hem door de premier was aangeboden, niet kon aanvaarden. Arens had in de Knesset tegen de ratificatie van het vredesverdrag met Egypte en de aanvaarding van de akkoorden van Camp David gestemd en kon het nu niet met zijn geweten in overeenstemming brengen deel uit te maken van de regering-Begin, aldus een officieel communiqué.

De Israëlische minister van religieuze zaken. Aharon Abu-Hatzeira.

Proces tegen minister van religie aangekondigd

Op 1 dec. deelde de procureur-generaal, Yitzhak Zamir, mee dat hij de minister van religieuze zaken, Aharon Abu-Hatzeira (van de Nationale Religieuze Partij), en drie van diens naaste medewerkers in staat van beschuldiging zou stellen wegens het aannemen van steekpenningen. Hij verzocht de Knesset de parlementaire onschendbaarheid van de bewindsman op te heffen om hem voor het gerecht te kunnen dagen.
De minister, telg uit een vooraanstaand Sefardisch geslacht. werd er sinds eind augustus van beschuldigd in de jaren 1978 en 1979 steekpenningen te hebben aangenomen van religieuze instellingen die belangrijke financiële steun uit de kas van het ministerie van religieuze zaken kregen.
Volgens de aanklacht van Zamir zou de minister o.a. een overeenkomst met de waarnemend burgemeester van Bnai Brak, Yisrael Gottlieb, hebben gesloten om subsidie te verlenen voor religieuze onderwijsinstellingen in die stad, waarvan vervolgens een deel via Gottlieb en Moshe Gabai, een assistent van de minister, naar Abu-Hatzeira terug zou vloeien. Op die wijze zou de minister in het vorige jaar 52.500 shekel hebben ontvangen.
Via zijn naaste medewerkers en advocaten sprak minister Abu-Hatzeira de tegen hem ingebrachte beschuldigingen krachtig tegen. Hij liet verklaren het ,,slachtoffer te zijn van de grootste heksenjacht uit Israëls geschiedenis".

Deze zaak belastte de toch al gespannen verhouding tussen joden van Sefardische en van Ashkenasische afkomst. De ,,Sefardiem", joden uit het Middellandse-Zeegebied, vatten de beschuldigingen tegen de uit een Marokkaans rabbijnengeslacht stammende minister op als een Ashkenasische samenzwering.
Vele Sefardiem voelen zich door de Ashkenaziem onderdrukt en gediscrimineerd. Ashkenaziem hebben maar al te vaak het woord ,,zwarten" op het puntje van de tong liggen als het om Sefardiem gaat, vooral ter aanduiding van Marokkaanse joden die doorgaan voor onbetrouwbare messentrekkers, aldus NRC/H'blad (23-9).

Motie van wantrouwen tegen regering-Begin verworpen. Voorstemmer Weizman uit *Heroet* gestoten

Op 19 nov. overleefde de regering-Begin in de Knesset drie moties van wantrouwen. ingediend door de Arbeiderspartij, de communisten en de Tehiya partij van mevr. Geula Cohen, tegen het economisch beleid van de regering.
Kort tevoren was bekend geworden dat de kosten van levensonderhoud alleen al in oktober met 11% waren gestegen, waardoor dit jaar een inflatiepeil van bijna 200% zou worden bereikt. Tijdens de kabinetszitting op 16 nov. was op minister I-Iorowitz van financiën scherpe kritiek geleverd door medeministers; zeker twee van hen zouden op zijn aftreden hebben aangedrongen.
Bij de stemming op 19 nov. werden de drie moties verworpen met 57 tegen 54 stemmen bij 2 onthoudingen. Onder de voorstemmers waren de vroegere ministers Weizman en Dayan. Weizman beschuldigde de regering ervan het land in een economische noodtoestand te hebben gemanœuvreerd en de slechte economische toestand op de vrede met Egypte af te wentelen. Dayan eiste het aftreden van de regering en stelde: ,,Ik kan niet voor 200% inflatie stemmen".
Op 21 nov. droeg Weizman Dayan voor als de lijsttrekker van een door hem op te richten nieuwe politieke partij, ,,een alternatief' moest bieden voor het Likoed-blok. Dayan liet echter weten ,,nu geen plannen te hebben zich kandidaat te stellen voor het parlement".
Op 23 nov. werd Weizman uit de Heroet gestoten. Deze beslissing werd door het secretariaat van de partij genomen met 12 stemmen tegen 1 stem bij 2 onthoudingen.
Na zijn uitstoting weigerde Weizman zijn parlementszetel ten gunste van de Heroet op te geven. Hij wenste in de Knesset naast Dayan te zitten.
Met Weizman officieel in de oppositie vertegenwoordigt de regeringscoalitie van Likoed, religieuze partijen en Democratische Beweging 60 van de 120 zetels in het parlement, aldus The Times (24-11). Daartoe behoort Araham Melamed van de Nationale Religieuze Partij, die in de voorafgaande week verklaarde dat hij zich bij elk vertrouwensvotum zou onthouden of afwezig zou zijn, omdat hij van mening was dat de regering zou moeten worden vervangen.

Wijziging autopsiewet

Op 2 dec. aanvaarde de Knesset met 57 tegen 53 stemmen bij 3 onthoudingen een wijziging in de autopsie- en pathologiewet. De ultra-orthodoxe Agoedat Israël partij had, naar op 13 nov. was bericht, gedreigd de regeringscoalitie te verlaten, tenzij deze in het coalitie-akkoord toegezegde wijziging vooralsnog in de wet werd aangebracht.
De wijziging hield in dat autopsie (lijkschouwing) in overeenstemming

met de eisen van de ,,Torah-wijzen" (het opperste rabbinale gezagsorgaan van Agoedat Israël) slechts kan worden verricht, indien de overledene daartoe zelf uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven of de naaste familie schriftelijk instemt. Volgens de bestaande wetgeving was de toestemming van drie artsen nodig om tot lijkschouwing in de volgende drie gevallen te kunnen overgaan: vaststellen van de doodsoorzaak, transplantatie en het nagaan of er misdaad in het spel is. De Agoedat Israël beweerde dat deze regeling de artsen vrij spel gaf ,,de voor herrijzenis voorbestemde lichamen naar willekeur te schenden".

Volgens de gewijzigde wet is de toestemming van de naaste familie voor autopsie vereist, behalve in gevallen waarin een transplantatie een leven kan redden. wanneer een rechter van oordeel is dat er een redelijke verdenking van medische fouten bestaat of wanneer er een duidelijk en onmiddellijk gevaar voor de openbare gezondheid, zoals een epidemie. is. Maar ook in deze gevallen kan een naaste familielid schriftelijk bezwaar aantekenen en zo'n bezwaar heeft dan de kracht van veto.

Tegen de wetswijziging was op 24 nov. door ca. 2.000 artsen geprotesteerd, die stelden dat daardoor ,,de medische wetenschap tot middeleeuws peil wordt teruggebracht". Het inperken van de vrijheid t.a.v. het uitvoeren van autopsie zou volgens die artsen het leven van duizenden Israëliërs in gevaar brengen. De regering werd verweten ter wille van haar positie (de vier stemmen van de Agoedat Israël zijn nodig voor het voortbestaan van de regering-Begin) aan de samenzwering van de Agoedat Israël tegen de medische wetenschap mee te werken. *(NRC/H'blad,* NZZ, FAZ, Le Monde, The Times. *Financial Times)*

(Vor. ber. pag. 663/1-1978)

OPTREDEN ISRAËL IN BEZETTE GEBIEDEN

In aansluiting op de in vorig bericht (pag. 801 e.v.) vermelde gebeurtenissen volgt hier een overzicht van overzicht van verdere ontwikkelingen m.b.t. Israëls optreden in de bezette gebieden en de reacties daarop vooral in het betrokken gebied.

Veiligheidsraad veroordeelt Israëls nederzettingenbeleid

Op 1 maart aanvaardde de Veiligheidsraad van de VN eenstemmig een resolutie waarin Israëls nederzettingenbeleid werd veroordeeld, omdat het ,,een ernstige hinderpaal vormt voor het bereiken van een algehele. rechtvaardige en duurzame vrede in het Midden-Oosten". Deze resolutie was een vervolg op het rapport van een speciale VN-commissie die de situatie in de bezette gebieden moest onderzoeken. De VS, Engeland, Frankrijk en Noorwegen hadden zich in 1979 tegen de instelling van deze commissie verklaard, die door Israël niet werd toegelaten. Maar toen de VN in juli 1979 de commissie om een tweede rapport vroegen stemden alleen de VS nog maar tegen. De aanbevelingen van deze commissie werden nu door de voltallige Veiligheidsraad. met inbegrip van de VS, aanvaard.

Daarmee werd ook de aanbeveling goedgekeurd dat er ,.effectieve maatregelen moeten worden genomen, die ertoe kunnen leiden dat de reeds gestichte nederzettingen ontmanteld worden", wat naar de letter genomen zou betekenen dat Israël ook alle sinds 1967 in Oost-Jeruzalen gebouwde woonwijken weer zou moeten afbreken. Wel verklaarde de Amerikaanse VN-ambassadeur Donald McHenry mondeling dat de ontmanteling van reeds bestaande nederzettingen ,,praktisch onuitvoerbaar" is, hoe zeer deze nederzettingen ook ,,volgens het internationale recht onwettig zijn".

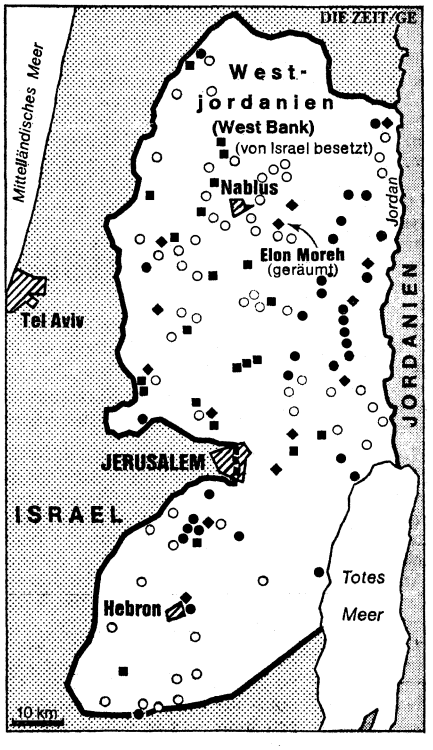

Israëlische nederzettingen in West-Jordanië. (Die Zeit 14-3-'80).
● **32** nederzettingen, gesticht (vóór de ambtsaanvaarding van Begin.)
■ 22 nederzettingen, gesticht of gelegaliseerd tijdens de regeringsperiode van Begin (vóór Camp David).
◆ 14 nederzettingen, gesticht of gelegaliseerd tijdens de regeringsperiode van Begin (na Camp David).
O 59 nederzettingen gepland.

Bericht werd dat de stemming over de resolutie met 15 uur was vertraagd omdat McHenry contact met het Witte Huis moest opnemen en dat het groene licht van president Carter om vóór de resolutie te stemmen pas op het laatst was gegeven.

In Israël werd met ontstemming op de Veiligheidsraadresolutie en vooral op het Amerikaanse stemgedrag – vergeleken met de Brits-Franse houding in 1938 te München tegenover Hitler – gereageerd, omdat de VS zich tot dusver bij veel mildere anti-Israël resoluties van stemming hadden onthouden.

Het Israëlische kabinet aanvaardde op 4 maart tijdens een zitting te Jeruzalem een communiqué waarin ,,het onvervreemdbare recht" van joden zich in het Bijbelse land Israël te vestigen ,,een integrale factor van onze nationale veiligheid" werd genoemd.

Tijdens de kabinetszitting las premier Begin een persoonlijke brief van president Carter voor, waarin uiteengezet werd dat de Amerikaanse steun aan de resolutie van de Veiligheidsraad op een ,,misverstand" berustte.

De schuld daarvoor lag niet bij McHenry, maar bij het State Department, dat de ambassadeur opdracht had gegeven vóór de resolutie te stemmen (door minister Vance persoonlijk). McHenry verklaarde op 4 maart dat het State Department de indruk had dat als een paragraaf over garanties i.z. religieuze vrijheden in Jeruzalem uit de ontwerp-resolutie geschrapt werd – wat inderdaad gebeurde – president Carter met de resolutie zou instemmen. Nadat Amerikaanse diplomaten tevergeefs hadden gepoogd ook de oproep tot Israël zijn nederzettingen in bezet gebied te ontmantelen uit de resolutie te schrappen, had minister Vance ambassadeur McHenry gezegd na de stemming ten gunste van de resolutie een verklaring af te leggen. waarin hij zou stellen dat de ontmanteling van de bestaande nederzettingen onpraktisch was. Deze verklaring werd inderdaad afgelegd.

Op 6 maart keurde de Knesset met 52 tegen **37** stemmen bij **2** onthoudingen de verklaring van premier Begin i.z. verwerping van de Veiligheidsraadresolutie goed. De koppeling van deze resolutie aan het nederzettingsbeleid van de regering had tot gevolg dat de afgevaardigden van de Arbeiderspartij tegenstemden.

Onteigening grond in Oost-Jeruzalem

Op 11 maart onteigende de regering-Begin 440 ha rotsachtige grond in het noorden van Oost-Jeruzalem, die

voor 68% in niet-joods (overwegend Arabisch) bezit was. Volgens de minister van huisvesting, David Levi, had deze onteigening ten doel te voorkomen dat Arabieren zich in dit onbebouwde gebied nestelden tussen de joodse wijken Neve Yacov en de ,,Franse Heuvel". Er bestond een door minister Levi ingediend maar nog niet door het kabinet goedgekeurd plan om 2.200 ha grond te onteigenen voor de bouw van 10.000 woningen t.b.v. joodse gezinnen om zo een ononderbroken keten van joodse wijken rondom Oost-Jeruzalem te vormen.

Jeruzalems burgemeester Teddy Kollek protesteerde tegen het onteigeningsbesluit. Volgens hem was er geen geld voor de bewerking van de onteigende grond. Hij vreesde van het besluit slechts politieke schade en nog grotere spanningen tussen joden en Arabieren in Jeruzalem. De te betalen schadevergoeding en de ontwikkelingskosten voor de nieuwe joodse wijk op de onteigende grond werden door burgemeester Kollek (op 16 maart) op meer dan £1300 mln geraamd.

Reacties op Hebron-besluit

Het besluit van de regering-Begin d.d. 23 maart om in Hebron twee joodse scholen te vestigen (pag. 806/3) leidde nog dezelfde dag tot afkeurende Palestijnse reacties. De burgemeester van Hebron, Fahd Kawasmeh. sprak van een ,,droeve dag" en de gemeenteraad besloot af te treden, indien het besluit zou worden uitgevoerd. Voor 25 maart werd een algemene staking uitgeroepen door de gemeenteraad, terwijl tijdens een bijeenkomst van Palestijnse burgemeesters en geestelijke leiders in het stadhuis van Hebron door burgemeester Kawasmeh werd opgeroepen tot een totale boycot van de joodse inwoners van Kiryat Arba: ,,Zij zijn vreemdelingen voor ons, met wie wij niet zullen spreken, geen handel zullen drijven en evenmin voor zullen werken."

Aan de stakingsoproep werd op 25 maart in de belangrijkste steden op de westelijke Jordaanoever ruim gevolg gegeven. In Hebron, Nabloes, Ramallah, Bethlehem en Halhoel waren alle zaken en scholen gesloten, terwijl het openbaar vervoer werd stilgelegd. Aan de Bir Zeit universiteit bij Ramallah kwam het tot een botsing tussen demonstrerende studenten en Israëlische militairen.

Op het Israëlische Hebron-besluit werd ook kritiek geleverd door Egypte en door de speciale afgezant van de Amerikaanse president Carter, Sol Linowitz.

Vrijspraak voor burgemeesters van Ramallah en El *Bireh*.

Wraakactie joodse kolonisten

Een Israëlisch gerechtshof te Jeruzalem sprak op 9 april de Palestijnse burgemeesters van Ramallah en El Bireh, Rarim Khalaf en Ibrahim Tawil, vrij van de aanklacht op 23 nov. 1978 te Jeruzalem een Israëlische politieman te hebben gemolesteerd. Toen hadden beide burgemeesters een hoorzitting van het hooggerechtshof over de onteigening van de particuliere Arabische grond te Beit-el willen bijwonen en waren zij, te midden van een opdringende menigte, in conflict geraakt met de politieman die hen wilde arresteren, Bij een veroordeling zouden de twee burgemeesters, die tot de radicaalste politici op de westelijke Jordaanoever werden gerekend, automatisch van hun ambt vervallen zijn verklaard.

In de nacht van 23 op 24 april werden in Ramallah en El Bireh tientallen ruiten ingegooid en ca. 150 auto's met stenen en hamers beschadigd. Voor dit vandalisme werden joodse kolonisten verantwoordelijk geacht. Vier kolonisten uit Bet-el werden door Israëlische militairen gearresteerd; in hun auto werd een kist met stenen en hamers aangetroffen. Het optreden van de kolonisten werd door het Israëlische militaire bestuur uitgelegd als een reactie op provocaties van Palestijnse zijde: Op 23 april was naar een bus op weg naar de joodse nederzetting Ofra bij Ramallah een handgranaat gegooid (die niet ontplofte), terwijl de volgende dag in dezelfde buurt een Israëlische auto met stenen werd bekogeld.

Op 24 april kwamen in het raadhuis van Ramallah Palestijnse burgemeesters en notabelen van de westelijke Jordaanoever bijeen, ondanks een verbod van de Israëlische militaire gouverneur. In resoluties riepen zij op tot een 24-uurstaking onder de in Israël werkende Arabische arbeiders, een driedaagse staking bij het openbaar vervoer en een optocht van de beschadigde auto's door West-Jeruzalem. De militaire gouverneur waarschuwde Ramallahs burgemeester Karim Khalaf – op straffe van detentie en deportatie – alle resoluties te annuleren, iets waartoe deze zich niet in staat achtte.

Toen de rust in Ramallah na drie dagen algemene staking op 28 april leek terug te keren – en ook op de meeste andere plaatsen op de westelijke Jordaanoever een einde aan de staking was gekomen, werden in het centrum van Ramallah door aanhangers van rabbijn Meir Kahane ernstige rellen uitgelokt, waarbij vijf Palestijnse jongeren gewond werden.

Ondanks een uitdrukkelijk verbod van de militaire gouverneur was de rabbijn voor een tevoren aangekondigd bezoek naar Ramallah gekomen, waar hij met enkele van zijn aanhangers bij het stadhuis pamfletten uitdeelde, waarin de Palestijnen werden opgeroepen ,,naar hun land terug te keren" en het joodse Judea en Samaria te verlaten. Tegen de 400 Palestijnen organiseerden een tegendemonstratie. Toen deze Palestijnen, gewapend met stokken en stenen, op de aanhangers van de rabbijn afstormden, kwamen Israëlische militairen tussenbeide; zij knuppelden de demonstratie uit elkaar en schoten in de lucht. In het tumult wist Meir Kahane te ontsnappen, maar hij werd de volgende morgen gearresteerd.

Tijdens een vechtpartij tussen twee Israëlische officieren en drie Palestijnse middelbare scholieren op 1 mei in Anabta werd een 17-jarige scholier door een kogel uit het wapen van een van de officieren dodelijk getroffen.

De Israëlische militaire gouverneur, generaal Ben Eliezer, zei die avond in een TV-interview dat er nog geen sprake was van een burgeropstand. Maar hij constateerde wel ,,een andere atmosfeer" en ,,een grotere bereidheid tot provocatie en confrontatie" op de westelijke Jordaanoever.

Amerikaans veto in Veiligheidsraad

Op 30 april spraken de VS in de Veiligheidsraad een veto uit over een resolutie, waarin ,,de vestiging van een onafhankelijke staat Palestina" werd verlangd. Tien leden hadden zich vóór de ontwerp-resolutie uitgesproken en vier onthielden zich van stemming (Engeland, Frankrijk, Noorwegen en Portugal). De Raad had zeven zittingen aan de kwestie gewijd (31 maart; 3, 4, 8, 9, 29 en 30 april). De Westeuropese leden hadden steeds getracht de stemming over het Tunesische ontwerp uitgesteld te krijgen, maar in het bijzonder de PLO hield aan een onmiddellijke stemming vast.

Palestijnse aanslag in *Hebron*

Op 2 mei 's avonds voerde een PLO-commando een aanslag met machinegeweren en handgranaten uit bij het Hadassah-ziekenhuis in het centrum van Hebron, toen een groep jongeren uit Kiryat Arba na het vrijdagavondgebed in de nabijgelegen Grot der Aartsvaders de bewoners van het ziekenhuis wilde bezoeken. De aanslag

Een Israëlische MP voor de resten van twee door het Israëlische leger opgeblazen huizen in Hebron. In deze huizen zou de aanslag van 2 mei, die 6 doden vergde. zijn voorbereid.

vergde onder de joden 5 doden en 17 gewonden, van wie later één in het ziekenhuis overleed. De aanvallers wisten te ontkomen.

Het Israëlische militaire bestuur kondigde voor Hebron een streng uitgaansverbod af, tientallen bewoners werden voor ondervraging aangehouden en twee huizen tegenover het Hadassah-ziekenhuis werden opgeblazen.

In overleg met premier Begin werden in de vroege morgen van 3 mei twee burgemeesters – Fahd Kawasmeh van Hebron en Mohammed Milhem van Halhoel – en de kadi (religieuze rechter) van Hebron, sjeik Rajab Tamini. uitgewezen en per helikopter naar Libanon overgebracht (zie pag. 801/1).

In de nacht van 3 op 4 mei infiltreerden bewoners van Kiryat Arba in Hebron; zij gooiden ruiten van Arabische huizen in en vernielden auto's van Palestijnen, waarna Kiryat Arba door Israëlische militairen werd afgegrendeld. In Jeruzalem werd een Arabische taxichauffeur beschoten en levensgevaarlijk gewond; als verdachten werden vier leden van de „Kach", de ultra-nationalistische beweging van Meir Kahane. gearresteerd, o.w. secretaris Yossi Dayan.

In Nabloes, Kalkilia. Tulkarm en Oost-Jeruzalem bleven de winkels op 4 mei wegens een staking gesloten. terwijl aanhoudende demonstraties van vooral Palestijnse scholieren in de grote steden werden gemeld, waarbij Israëlische voertuigen werden bekogeld. Het Palestijnse protest richtte zich tegen de Israëlische veiligheidsmaatregelen in het algemeen en de uitwijzing van de twee burgemeesters in het bijzonder.

Er waren ook nieuwe joodse wraakacties. Zo trokken in de nacht van 5 op 6 mei kolonisten uit Kiryat Arba, waarschijnlijk aanhangers van de op 5 mei vrijgelaten Meir Kahane, naar Hebron, waar zij het huis van oud-burgemeester sjeik Mohammed Ali Jaabari binnendrongen en het meubilair kort en klein sloegen en verder ramen ingooiden en geparkeerde auto's vernielden. Bij de begrafenis op 5 mei van een van de slachtoffers van de aanslag te Hebron zei Kahane: „Voor de Arabieren is geen plaats in Hebron. Wij of zij zijn er. Samenleven is niet mogelijk."

Inmiddels had de Israëlische minister van defensie, Weizman, in een regeringsverklaring over de aanslag in Hebron in de Knesset op 5 mei beklemtoond dat Israël zich niet moest laten verleiden van het vredespad af te wijken. Tijdens het daarop volgende debat verwekte Haim Bar-Lev (Arbeiderspartij) grote opschudding toen hij stelde dat de illegale aanwezigheid van joodse vrouwen in het Hadassah-ziekenhius de directe aanleiding tot de aanslag was: ..Als die vrouwen daar niet hadden gezeten. zou de aanslag niet hebben plaatsgevonden."

Nadat het Amerikaanse State Department op 6 mei de uitwijzing van drie vooraanstaande Palestijnen door Israël een schending van het internationale recht had genoemd, deed de Veiligheidsraad op 8 mei een dringend beroep op Israël deze uitwijzing ongedaan te maken. De betreffende resolutie werd aanvaard met 14 stemmen vóór en één onthouding (VS). De Amerikaanse onthouding werd ingegeven door het feit dat de resolutie geen melding maakte van de door de PLO opgeëiste aanslag in Hebron. In de resolutie werd Israël tevens verzocht „de onmiddellijke terugkeer van de Palestijnse leiders mogelijk te maken, zodat zij de functies waarvoor zij werden gekozen en geïnstalleerd weer kunnen uitoefenen".

Op 20 mei aanvaardde de Veiligheidsraad met dezelfde stemverhouding een resolutie, welke die van 8 mei bekrachtigde.

Dezelfde dag gelastte het hooggerechtshof te Jeruzalem de staat Israël binnen 45 dagen uiteen te zetten. waarom de drie gedeporteerde Palestijnen niet de terugkeer naar de westelijke Jordaanoever kon worden toegestaan, nadat verzuimd was hun de mogelijkheid tot beroep tegen het uitwijzingsbevel te bieden, zoals de wet dat verlangde.

Inmiddels hadden de Israëlische autoriteiten op 19 mei de twee uitgewezen burgemeesters officieel van hun ambt ontheven.

Veroordeling Meir Kahane

Op 20 mei legde de districtsrechtbank van Jeruzalem rabbijn Meir Kahane en zijn medestander Baruch Green een administratieve hechtenis van drie maanden op. Daarmee werd voor het eerst in de geschiedenis van Israël de hechtenis van joden zonder gerechtelijke procedure krachtens de nog geldende Britse noodwetgeving tegen het terrorisme legaal verklaard. Volgens de daarbij gebruikelijke procedure laat de rechtbank de verdachte in het ongewisse over de reden van zijn detentie.

Rabbijn Meir Kahane, de oprichter (in de VS) van de Joodse Defensieliga en de leider van de „Kach", was op 13 mei in Jeruzalem gearresteerd, nadat op 11 mei op het dak van een joods theologisch instituut, de Jeshiwa, tegenover de Klaagmuur in Jeruzalem een geheime opslagplaats van uit het leger gestolen wapens was gevonden en in verband daarmee twee Israëlische militairen waren gearresteerd.

Hoewel deze twee militairen tot dan toe ontkend hadden contacten met Meir Kahane of de Goesh Emoniem te onderhouden, onderzocht de politie volgens de NZZ (24-5) of er verband bestond tussen de wapenopslagplaats en het voornemen van Goesh Emoniem tot oprichting van een eigen „veiligheidsdienst".

Aanslagen op burgemeesters

Op 29 mei overleed de oud-burgemeester van Hebron, sjeik Mohammed Ali Jaabari, op 80-jarige leeftijd. Die dag werd ook het op 2 mei uitgevaardigde uitgaansverbod voor Hebron opgeheven. Op 2 juni 's morgens raakten de Palestijnse burgemeesters van Nabloes en Ramallah, Bassam Shaka en Karim Khalef, bij ontploffingen in hun auto's ernstig gewond. Bij de ontmanteling van een tijdig ontdekte bom in de garage van de burgemeester van El Bireh, Ibrahim Tawil, werd een Israëlische militair gewond. Ongeveer gelijktijdig met de bomaanslagen deed zich in het centrum van Hebron. bij Beit Romano een granaatontploffing voor, welke 7 Palestijnen verwondde.

Shaka verloor beide benen, en van Khalef moest de linkervoet worden geamputeerd.

Uit protest tegen de aanslagen, die aan joodse extremisten werden toegeschreven, traden de burgemeester en gemeenteraad van Gaza af, terwijl op de westelijke Jordaanoever een algemene staking voor drie dagen werd

uitgeroepen. Op 3 juni traden ook de burgemeester en gemeenteraad van Bethlehem af, terwijl het Israëlische leger met geweld een einde aan de winkelstakingen maakte.
Op 5 juni werd burgemeester Shaka voor een verdere medische behandeling naar de Jordaanse hoofdstad Amman gebracht. Die dag kwamen de burgemeesters van Bethlehem en Gaza. Elias Freij en Rashad A'Shawa. terug op hun besluit om af te treden, na druk van het Israëlische militaire bestuur en dringende verzoeken van andere Palestijnse gemeenten.
Met 14 stemmen vóór en één onthouding (VS) veroordeelde de Veiligheidsraad op 5 juni de aanslagen op de Palestijnse burgemeesters. Betreurd werd dat Israël als bezettende macht niet ,,een adequate bescherming aan de burgerbevolking in de bezette gebieden" had verzekerd. Herhaald werd dat aan de Israëlische bezetting van Arabisch gebied. ,,met inbegrip van Jeruzalem", een eind moest komen.

Plannen *i.z.* nieuwe *nederzettingen*

Terwijl de onrust op de westelijke Jordaanoever en in Oost-Jeruzalem voortduurde zei premier Begin in een tv-interview te New York op 10 juni dat door Israël geplande tien nieuwe nederzettingen op de westelijke Jordaanoever de laatste zouden zijn. ,.Dit is het einde van onze nederzettingspolitiek. Wij zullen de bevolking van de bestaande nederzettingen slechts uitbreiden." Dit gold echter alleen voor de westelijke Jordaanoever.
Minister van landbouw Sharon noemde volgens de FAZ (13-6) de laatste twee jaren de beste in de geschiedenis van het zionisme naar de nederzettingspolitiek gemeten. Er waren 13 nieuwe nederzettingen in de bezette gebieden en 50 in Galilea (Noord-Israël) gebouwd. Volgens het bestaande regeringsprogramma moesten 85 nederzettingen op de westelijke Jordaanoever. in het gebied ten zuiden van de Dode Zee en in Galilea worden gevestigd; 75 daarvan waren nu gesticht en 10 stonden nog op het programma.
Maar op 22 mei had een interministeriële commissie o.l.v. Sharon besloten tot de uitbreiding van zes joodse nederzettingen op de westelijke Jordaanoever door het verwerven van domeingronden, terwijl op 23 mei werd onthuld dat de Israëlische regering van plan was bijna 3.000 acres in de Gaza-strook te onteigenen t.b.v. de bouw van zes nieuwe nederzettingen aldaar.

(Voortzetting volgende aflevering)

SPORT

OLYMPISCHE SPELEN 1980

In de Amerikaanse wintersportplaats Lake Placid werden van 13-24 febr. de 13e Oiympische Winterspelen gehouden. Hier hsdden ook de derde Winterspelen in 1932 plaatsgevonden.
Nu werd eraan deelgenomen door rond 1200 atleten uit 37 landen.
Onder de deelnemende landen bevond zich voor het eerst sinds de communistische machtsovername in 1949 ook de Volksrepubliek China. In 1958 was de Volksrepubliek wegens haar aanspraak de uitsluitende vertegenwoordiging van China te zijn uit het Internationale Olympische Comité (IOC) getreden.

Op 26 nov. 1979 had het IOC na een stemming per brief zijn goedkeuring gehecht aan het voorstel van het IOC-bestuur om de Volksrepubliek weer als lid te aanvaarden. Van de 89 leden van het IOC stemden 69 voor de wederopname van de Volksrepubliek; 17 leden stemden tegen en drie onthielden zich.
De Volksrepubliek is nu lid van het IOC onder de aanduiding Chinees Olympisch Comité. De vertegenwoordiging van Taiwan (Nationalistisch China). die tot dan namens China lid van het IOC was geweest, kon lid blijven onder de naam Chinees Olympisch Comité Taipeh. Verder zou Taiwan bij deelname aan de Olympische Spelen niet langer gebruik mogen maken van de vlag en het volkslied, die het tot dan had gebruikt. Ook zou het niet langer onder de naam Republic of China mogen deelnemen.
Het Nationale Olympische Comité van Taiwan verklaarde hierop, dat het het besluit van het IOC niet zou erkennen en langs gerechtelijke weg naar de opheffing ervan zou streven.
In hoogste beroepsinstantie besloot het Opperste Gerechtshof van New York op 11 febr. 1980, dat Taiwan niet onder de naam Republic of China aan de Spelen in Lake Placid mocht deelnemen.
De delegatie van Taiwan besloot daarop van deelname aan de 13e Winterspelen af te zien.
De 22-ste Olympische Zomerspelen zijn van 19 juli – 3 aug. in de hoofdstad van de SU, Moskou, gehouden. Deze stonden geheel in het teken van de, gedeeltelijke geslaagde boycot, waartoe de Amerikaanse president Carter had opgeroepen i.v.m. de Sowjet-inval in Afganistan op kerstmis 1979 (pag. 513 e.v.).

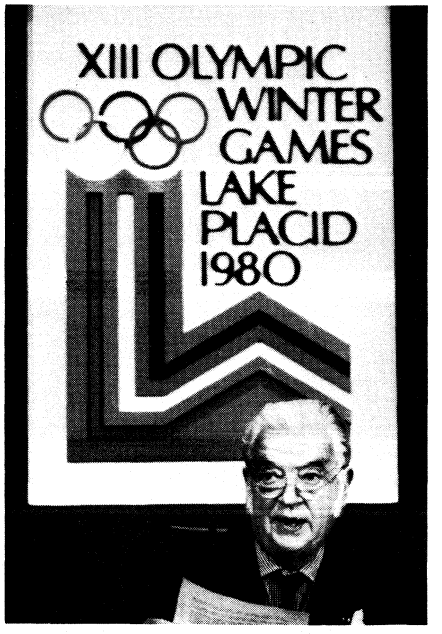

De voorzitter van het Internationale Olympische Comité, Lord Killanin bij de opening van de IOC-vergadering in Lake Placid.

Sowjet-autoriteiten blokkeren berichtgeving

Sowjet-autoriteiten hebben op 13 juli geweigerd een programma van de Westduitse tv-verslaggever Klaus Bednarz naar West-Duitsland over te seinen. Het programma ging naar hun mening niet over sport, maar over politiek. De autoriteiten beschuldigden de verslaggever ervan dat hij een dissident had geïnterviewd.
De weigering het programma door te geven was voorafgegaan door een discussie tussen Bednarz en functionarissen van het Olympische radio- en tv-centrum over bezwaren die zij hadden tegen een serie programma's van de verslaggever. Een van deze programma's bevatte naar hun zeggen een interview met Yelena Bonner, de vrouw van de verbannen Andrei Sacharov.
Bednarz zei dat hij een dergelijk interview niet had gehouden en dat hij alleen haar naam had genoemd in een bericht voor de redactie. Aanvankelijk werden hem excuses aangeboden en mocht het programma toch worden overgeseind. Een half uur later werd hem echter telefonisch meegedeeld dat één van zijn vier programma's daarvoor toch niet in aanmerking kwam.

In dit programma vergelijkt Bednarz kort voordien gedane uitspraken van Sowjet-functionarissen dat sport en politiek niet vermengd moeten worden met een andere bewering, uit een

handboek van de communistische partij, dat het houden van de Olympische Spelen in Moskou een triomf was voor de buitenlandse politiek van het land.
Westerse TV-verslaggevers zijn verplicht gebruik te maken van Sowjettechnici in het Olympisch centrum. In de praktijk kunnen deze technici niet alleen de programma's op een monitor bekijken, maar uitzending ervan ook blokkeren. Bednarz vindt dat Eurovision, de organisatie die voor de ledenlanden de tv-faciliteiten in Moskou heeft gehuurd, werk moet maken van deze zaak.

Rapport over arrestaties voor Spelen

Tussen oktober 1979 en juni 1980 – de slotfase van de Russische voorbereidingen voor de Olympische Spelen – zijn in de Sowiet-Unie 144 dissidenten opgepakt, veroordeeld of opgesloten in een psychiatrische kliniek.
Dit staat in een op 22 juni uitgegeven rapport van de Oostenrijkse afdeling van Amnesty International.
Volgens het rapport worden de straffen zwaarder. met name tegen Alexander en Kyril Podrabinek, die zich verzetten tegen het gebruik van de psychiatrie voor politieke doeleinden, de Oekraïense filosoof Lisow en de gewezen journalist Tsjornowil.
Voorts behoorden talrijke aangehoudenen tot godsdienstige groeperingen, zoals Baptisten, Jehova's getuigen en orthodoxe Russen en Oekraïeners.

Consequenties *Amerikaanse boycot* voor berichtgeving in VS

De rechten op de berichtgeving per TV in de VS van de Olympische evenementen waren door het radio-station NBC gekocht van de autoriteiten in de SU en van het IOC.
Nadat echter het Amerikaanse Olympische Comité besloten had geen delegatie naar Moskou te zenden, had grootscheepse uitzending van de Olympische gebeurtenissen in de VS weinig zin meer. Weliswaar stond de mogelijkheid van het niet zenden van het Amerikaanse team in de verzekeringsovereenkomst vermeld. Contractueel is de Lloyds verzekeringsgroep in dat geval tot uitbetaling van 90% van de koopsom verplicht.

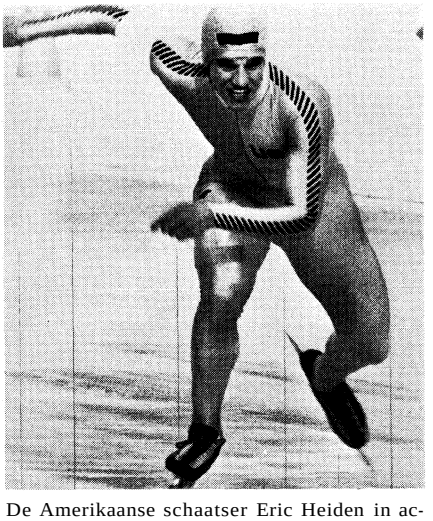

De Amerikaanse schaatser Eric Heiden in actie op de 1000 m.

De Engelsman Sebastian Coe eindigt als eerste op de 1500 m. De Oostduitser Jurgen Straub (338) veroverde het zilver en voor Steve Ovett (297) was het brons

Zo vooruitziend waren de NBC-directeuren wel die in 1978 al boycotgeluiden uit de rechtse vleugel van het Amerikaanse Congres konden opvangen.
Maar het verzekeringsbedrag is een fractie van de werkelijke schade die Amerika's derde TV-gigant krijgt te lijden. Het financiële fiasco geeft aan hoeveel meerwaarde er met het Moskouse amateurevenement gemoeid is.
Voor $50 mln zou NBC een studio met vaste uitrusting in de Russische hoofdstad bouwen. Aan het einde van de Spelen zou dit westerse wonder door de Sowjet-staatsomroep worden overgenomen. NBC-televisie zou nog zo'n 35 miljoen dollar daaraan toevoegen. Twee derde van het totaalbedrag was al aan de Russen uitbetaald. De studio staat er,
De totale investeringen zouden op zo'n $ 100 mln komen. 660 verslaggevers waren ingezet voor deze onderneming, een jaar tevoren werd de Moskouse afdeling van NBC al door zo'n 40 sportredacteuren bemand om het grote evenement voor te bereiden. Directeur Fred Silverman wilde niets aan het toeval overlaten en had bijna alles op deze ene kaart gezet.
Maar nu gaat Bennett, de man die het technisch gedeelte van de operatie zou verzorgen. op vakantie als de Spelen beginnen. De meest verfijnde spullen mochten uiteindelijk niet naar Moskou verscheept worden, vanwege de economische boycot op hoog technologische artikelen.
NBC had al voor zo'n $ 150 mln reclamezendtijd aan bedrijven verkocht. Het minimumpakket werd voor $ 1 mln aangeboden en NBC zou dan bepalen op welk uur het biertje zou worden aangeprezen of de shampoo en tandpasta zouden schuimen. De rneeste reclamespots waren al beklonken in 1978, toen NBC het contract met de So- jet-Unie en het Olympisch Comité had gesloten. De totale narekenbare verliezen lopen dan ook in de tientallen miljoenen dollars.
NBC heeft nog geprobeerd de reclames naar andere programma's te dirigeren, maar veel bedrijven zijn naar de grote rivalen CBS en ABC uitgeweken. Ook de fabelachtige prijzen die NBC vroeg. moesten omlaag. Met name heeft NBC firma's die jeudige produkten aan de man willen brengen verloren.
Het verlies kan echter niet in geld'worden uitgedrukt. Het programmagenie Fred Silverman, die nog maar een jaar eerder door NBC te hulp werd geroepen om de omroep te redden. wilde van de Olympische Spelen de climax maken die de comeback ,.van deze steeds verder achterop rakende omroep zou symboliseren". Tijdens de Olympische Spelen zou ook een vooruitblik op het herfstrepertolre worden gegeven.
..Met Kerstmis 1980 zijn we weer aan de leiding", had hij optimistisch uitgeroepen. De kijkcijfers van NBC zijn dit jaar zodanig gezakt dat de eeuwige tweede omroep op een derde plaats was beland. CBS en ABC ontlopen elkaar niet veel op de eerste en tweede plaats. maar daarna komt er een hele tijd niets. En de kijkcijfers zijn heilig in de Verenigde Staten. Die bepalen hoeveel geld men kan vragen voor reclamezendtijd en hoeveel bedrijven belangstelling hebben. Vergeleken met de andere giganten was de winstmarge van NBC beperkt gebleven en bovendien werd de maarschappij geplaagd door financiele schandalen.
Tot overmaat van ramp is ABC al met de Olympische Spelen van 1984 aan de haal gegaan. De tv-rechten voor Los Angeles in de zomer en Serajewo in de winter zijn al beklonken door die omroep. ABC heeft bijna onafgebroken de Olympische Spelen met de camera gevolgd de laatste tientallen jaren. De voornaamste sportredacteur van ABC Roone Arledge kon het al niet uitstaan dat NBC naar Moskou ging en hij riep openlijk. toen NBC-news ook enkele protesterende Amerikaanse

atleten op het scherm liet verschijnen, dat dat was uit eigenbelang.
Om ABC de loef af te steken had NBC alles vergeleken met 1976 verdubbeld: het aantal camera's, journalisten en de hoeveelheid zendtijd.
Nu hoeven de Olympische Spelen te zijn voor het lot van een omroep.

Dat bewijst CBS, dat als meest bekeken omroep de Olympische Spelen altijd opzij heeft geschoven. De drukte rond dit sportgebeuren zou de bestaande programma's te veel in de war gooien. „Bijna niemand kent de nieuwe tv-gids van buiten", luidt daar het motto. Vele sporten van de spelen zijn niet populair in de Verenigde Staten. „Maar de Olympische Spelen zijn goed voor een tv-maarschappij die achter ligt."

Dat zegt de Newyorkse tv-adviseur Anthony Hoffman over NBC. ABC. aanvankelijk jarenlang in de derde positie. is er zo weer bovenop gekomen. Alleen CBS durft op de constante kwaliteit van het bestaande pakket te vertrouwen. De Amerikaanse kijkers zullen op NBC dus herhalingen van oude films zien en hier en daar een haastig in elkaar gedraaid nieuw programma.

Vertoond is al de speelfilm die het dramatische verhaal van de opwindende atletische competitie in de Olympische Spelen en de hevige romance die zich ontwikkelt tussen een Amerikaanse atletiekkampioen en een mooie Russische gymnaste te zien geeft. Gelukkig stond er geen Moskou in de titel „The golden Moment".

Dat was wel het geval met „De weg naar Moskou", een 22-urige vervolgserie over de nationale atleten. De titel is inmiddels snel veranderd in „America's athletes 1980" en het Kremlinsymbooltje is verwijderd. Zo wordt het produkt misschien toch verkocht. De film, die een terugblik op de hoogtepunten van voorbije spelen geeft, is voor vier jaar in de ijskast gezet. Veel belangstelling voor alternatieve spelen was er niet onder de Amerikaanse zenders.

Bij de Winterspelen was de verdeling van de medailles over de deelnemende landen als volgt:

	goud	zilver	brons
Sowjet Unie	10	6	6
DDR	9	7	7
VS	6	4	2
Oostenriik	3	2	2
Zweden"	3	—	1
Liechtenstein	2	2	—
Finland	1	5	3
Noorwegen	1	3	6
Nederland	1	2	1
Zwitserland	1	1	3
Engeland	1	—	—
Bondsrep Duitsland		2	3
Italie	—	2	—
Canada	—	1	1
Japan		1	—
Hongarije	—	1	
Tsjechoslowakije	—	—	1
Bulgarije	—	—	1
Frankrijk		—	1

De verdeling van de te winnen medailles bij de Zomerspelen was aldus:

	goud	zilver	brons
Sowjet-Unie	80	69	46
DDR	47	37	41
Bulgarije	8	16	16
Cuba	8	7	5
Italie	8	3	4
Hongerije	7	10	15
Roemenië	6	6	13
Frankrijk	6	5	3
Gr.-Brittannië	5	7	9
Polen	3	14	11
Zweden	3	3	6
Finland	3	1	4
Tsjechoslowakije	2	3	9
Joego-Slavië	2	3	4
Australië	2	2	5
Denemarken	2	1	2
Brazilië	2	—	2
Ethiopië	2		2
Zwitserland	2	—	—
Spanje	1	3	2
Oostenrijk	1	2	1
Griekenland	1	—	2
België	1	—	—
India	1		—
Zimbabwe	1	—	—
Noord-Korea	—	3	2
Mongolië	—	2	2
Tanzania	—	2	—
Mexico	—	1	3
Nederland	—	1	2
Ierland	—	1	1
Oeganda	—	1	
Venezuela	—	1	—
Jamaica	—	—	3
Guyana	—	—	1
Libanon	—	—	1
	204	204	221

MEDAILLEVERDELING WINTERSPELEN

	Goud	Zilver	Brons
SCHAATSENRIJDEN			
Hardrijden heren			
500 meter	Eric Heiden (VS) 38.03 sec. (OR)	Evgenig Koelikov (SU) 38.07	Lieuwe de Boer (Ned.) 38.48
1000 meter	Eric Heiden (VS) 1.15.18 (OR)	Gaetan Boucher (Can.) 1.16.68	Frode Roenning (Noorw.) en Vladimir Lobanov (SU) 1.16.91
1500 m	Eric Heiden (VS) 1.55.44 (OR)	Kai Arne Stenshjemmet (Noorw.) 1.56.81	Terje Andersen (Noorw.) 1.56.92
5000 meter	Eric Heiden (VS) 7.02.29 (OR)	Kai Arne Stenshjemmet (Noorw.) 7.03.28	Tom Erik Oxholm (Noorw.) 7.05.59
10.000 meter	Eric Heiden (VS) 14.28.13 (OR)	Piet Kleine (Ned.) 14.36.03	Tom Erik Exholm (Noorw.) 14.36.60
Hardrijden dames			
500 meter	Karin Enke (DDR) 41.78 (OR)	Leah Müller (VS) 42.26	Natalia Petroeseva (SU) 42.42
1000 meter	Natalia Petroeseva (SU) 1.24.10 (OR)	Leah Müller (VS) 1.25.41	Sylvia Albrecht (DDR) 1.26.46
1500 meter	Annie Borckink (Ned.) 2.10.95 (OR)	Ria Visser (Ned.) 2.12.35	Sabine Becker (DDR) 2.12.38
3000 meter	Bjorg Eva Jensen (Noorw.) 4.32.13 (OR)	Sabine Becker (DDR) 4.32.79	Beth Heiden (VS) 4.33.77
KUNSTRIJDEN			
Heren	Robin Cousins (GB) 13 pc. 189.48 p.	Jan Hoffmann (DDR) 15 pc. - 189.72 p.	Charles Tickner (VS) 28 pc. - 187.06 p.
Dames	Anett Pötsch (DDR) 11 pc 189.00 p.	Linda Fratianne (VS) 16 pc. - 188.30 p.	Dagmar Lurz (BRD) 28 pc. - 183.04 p.
Paren	Irina Rodnina - Aleksander Zaitsev (SU) 9 pc. - 147.26 p.	Marina Tsjerkosova - Sergei Tsjakrai (SU) 19 pc. - 143.80 p.	Manuela Mager - Uwe Bewersdorff (DDR) 33 pc. - 140.52 p.
IJSDANSEN	Natalia Linitsjoek - Gennadi Karponosov (SU) 13 pc. - 205.48 p.	Krisztina Regoczy - Andras Sallay (Hong.) 14 pc. - 204.52 p.	Irina Moisejeva - Andrej Minenkov (SU) 27 pc. - 201.86 p.
IJSHOCKEY	Verenigde Staten	Sowjet-Unie	Zweden

	Goud	Zilver	Brons
SKIEN			
ALPINENUMMERS			
Heren			
Afdaling	Leonhard Stock (Oost.)1.45.50	Peter Wirnsberger (Oost.) 1.46.12	Steve Podborski (Can.) 1.46.62
Slalom	Ingemar Stenmark (Zweden) 1.44.26	Phil Mahre (VS) 1.44.76	Jacques Luthy (Zwits.) 1.45.06
Reuzenslalom	Ingemar Stenmark (Zweden) 2.40.74	Andreas Wenzel (Liechtenstein) 2.41.49	Hans Enn (Oost.) 2.42.51
Dames			
Afdaling	Annemarie Moser-Proell (Oost.)1.37.52	Hanni Wenzel (Liechtenstein) 1.38.22	Marie-Therex Nadig (Zwits.) 1.38.36
Slalom	Hanni Wenzel (Liechtenstein) 1.25.09	Christa Kinshof'er (BRD) 1 26 50	Erika Hess (BRD) 1.27.89
Reuzenslalom	Hanni Wenzel (Liechtenstein) 2.41.66	Irene Epple (BRD) 2 42 I2	Perrine Pelen (Fr) 2 42 41
NOORDSE NUMMERS			
Heren			
15 km	Thomas Wassberg (Zweden) 41.57.63	Juha Mieto (Fin.) 41.57.64	Ove Aunli (Noorw.) 42.28.62
30 km	Nikolai Zimjatov (SU) 1.27.02.80	Vasili Rochev (SU) 1.27.34.22	Ivan Lebanov (Bulg.) 1.28.03.57
50 km	Nikolai Zimjatov (SU) 2.27.24.60	Juha Mieto (Fin.) 2.30.20.52	Alexandre Zavjalov (SU) 2.30.51.52
4 x 10 km estafette	Sowjet-Unie 1.57.03.46	Noorwegen 1.58.45.77	Finland 2.00.00.18
Noordse combinatie	Ulrich Wehling (DDR) 432.200 p.	Jouko Karjalainen (Fin.) 429.500 p.	Konrad Winkler (DDR) 425.320 p.
Dames			
5 km	Raisa Smetanina (SU) 15.06.92	Hilkka Riihivuori (Fin.) 15.11.96	Kveta Jeriova (Tsjech.) 15.23.44
10 km	Barbara Petzold (DDR) 30.31.54	Hilkka Riihivuori (Fin.) 30.35.05	Helena Takalo (Fin.) 30.45.25
4 x 5 km estafette	DDR 1.02.11.10	Sowjet-Unie 1.03.18.30	Noorwegen 1.04.13.50
SCHANSSPRINGEN			
70 meter	Tonni Innauer (Oost.) 266.3 p.	(ex aequo) Manfred Deekert (DDR) en Hirokazu Yagi (Japan) 249.2 p.	
90 meter	Jouko Tormanen (Fin.) 271.0 p.	Hubert Neuper (Oost.) 262.4 p.	Jari Puikkonen (Fin.) 248.5 p.
BIATHLON			
10 km	Frank Ullrich (DDR) 32.10.69	Viadimir Alikin (SU) 32.53.10	Anatoli Aljabiev (SU) 33.09.16
20 km	Anatoii Aljabiev (SU) 1.08.16.31	Frank Ullrich (DDR) 1.08.27.79	Eberhard Rosch (DDR) 1.11.11.73
4 x 7,5 km estafette	Sowjet-Unie 1.34.03.27	DDR 1.34.56.99	BRD 1.37.30.26
BOBSLEEËN			
Tweemans	Zwitserland (Schärer - Benz) 4.09.36	DDR II (Germeshausen - Gerhardt) 4.10.93	DDR I (Nehmer - Musiol) 4.11.08
Viermans	DDR 13.59.92	Zwitserland 4.00.87	DDR II 4.00.97
RODELN			
Heren			
Een-persoons	Bernhard Glass (DDR) 2.54.79	Paul Hildgartner (Ita.) 2.55.37	Anton Winkler (BRD) 2.56.54
Twee-persoons	Hans Rinn - Norbert Hahn (DDR) 1.19.33	Peter Gschnitzer - Karl Brunner (Ita.) 1.19.60	Georg Fluckinger - Karl Schrott (Oost.) 1.19.79
Dames			
Een-persoons	Vera Zozoelia (SU) 2.36.53	Melitta Sollmann (DDR) 2.37.65	Ingrida Amantova (SU) 2.37.81

MEDAILLEVERDELING ZOMERSPELEN

	Goud	Zilver	Brons
ATLETIEK			
Heren			
100 meter	Allan Wells (GB) 10.25 sec.	Silvio Leonard (Cub.) 10.25	Peter Petrov (Bul.) 10.39
200 meter	Pietro Mennea (Ita.) 20.19 sec.	Allan Wells (GB) 20.21	Don Quarrie (Jam.) 20.29
400 meter	Viktor Markin (SU) 44.60 sec. (ER)	Rick Mitchell (Aus.) 44.84	Frank Schaffer (DDR) 44.87
800 meter	Steve Ovett (GB) 1.45.5	Sebastian Coe (GB) 1.45.9	Nikolai Korov (SU) 1.46.0
1500 meter	Sebastian Coe (GB) 3.38.4	Jurgen Straub (DDR) 3.38.8	Steve Ovett (GB) 3.39.0

	Goud	Zilver	Brons
5000 meter	Miruts Yifter (Eth.) 13.21.0	Sleyman Nyambui (Tan.) 13.21.6	Kaarlo Maaninka (Fin.) 13.22.0
10.000 meter	Miruts Yifter (Eth.) 27.42.7	Kaarlo Maaninka (Fin.) 27.44.3	Mohammed Kedir (Eth.) 27.44.7
Marathon	Waldemar Cierpinski (DDR) 2h11'03"	Gcrard Nijboer (Ned.) 2.11.20	Sejmkoel Dsjoemanazarov (SU) 2.11.35
110 meter horden	Thomas Munkelt (DDR) 13.39 sec	Alejandro Casanas (Cub.) 13.40	Aleksander Poetsjkov (SU) 13.44
400 meter horden	Volker Beck (DDR) 48.70 sec.	Viktor Artsjipenko (SU) 48.86	Gary Oakes (GB) 49.11
3000 meter hindernisloop	Bronislav Malinovski (Pol.) 8.09.69	Filbert Bayi (Tan.) 8.12.5	Eshetu Tura (Eth.) 8.13.6
Tienkamp	Daley Thompson (GB) 8495 p.	Joeri Koetsenko (SU) 8331 p.	Sergei Zhelanov (SU) 8135 p.
Verspringen	Lutz Dombrowski (Pol.) 8.54 m (ER)	Frank Paschek (DDR) 8 21 m	Valerie Podloesjni (SU) 8.18 m
Hoogspringen	Gerd Wessig (DDR) 2.36 m (WR)	Jaček Wszola (Pol.) 2.31 m	Jorg Freimuth (DDR) 2.31 m
Polsstokhoogspringen	Wladyslav Kozakiewicz (Pol.) 5.78 m (WR en OR)	Konstantin Volkov (SU) en Tadeusz Slusarski (Pol.) 5.65 m	
Hink-stap-sprong	Jaak Uudmae (SU) 17.35 m	Viktor Sanejev (SU) 17.24 m	Joao Carlos de Oliveira (Bra.) 17 22 m
Kogelstoten	Vladimir Kiseliev (SU) 21.35 m	Aleksander Barisjnikov (SU) 11.08 m	Udo Beyer (DDR) 21.06 m
Discuswerpen	Viktor Rasjtsjoepkin (SU) 66.64 m	Imrich Bugar (Tsj.) 66.38 m	Luis Delis (Cub.) 66.32 m
Kogelslingeren	Joeri Seditsj (SU) 81.80 m (WR en OR)	Sergei Litvinov (SU) 80.64 m	Joeri Tamm (SU) 78.96 m
Speerwerpen	Danis Koela (SU) 91.20 m	Aleksander Makarov (SU) 89.64 in	Wolfgang Hanisch (DDR) 86.72 m
4 x 100 m. estafette	Sowjet-Unie (Moerajov, Sidoriv. Aksinin, Prokofev) 38.26 sec (Europ. record)	Polen 38.33 sec.	Frankrijk 38.53 sec.
4 x 400 m estafette	Sowjet-Unie (Linge, Tsjernetski. Markin, Valioelis) 3.01.1	DDR 3.01.3	Italië 3.04.3
20 km snelwandelen	Maurizio Damilano (Ita) 1 uur 23 min 35 sec (Olymp. record)	Pjotr Potsjentsjoek (SU) 1.24.45	Roland Wieser (DDR) 1.25.58
50 km snelwandelen	Hartwig Gauder (DDR) 3 uur 49 min 23.4 sec	Jorge Llopart (Spa) 3.51.24.7	Jevgeni Ivtsjenko (SU) 3.56.31.4
Dames			
100 meter	Loedmilla Kondratsjva (SU) 11.06 sec	Marlies Göhr (DDR) 11.07	Ingrid Auerswald (DDR) 11.14
200 meter	Bärbel Wöckel (DDR) 22.03 sec.	Natalia Bosjina (SU) 22.19	Merlen Ottey (Jam) 22.20
400 meter	Marita Koch (DDR) 48.88 sec.	Jarmil Kratochvilova (Tsj) 49.46	Christina Lathan (DDR) 49.66
800 meter	Nadesjda Olitsarenko (SU) 1 min 53.5 sec. (WR en OR)	Olga Minejeva (SU) 1.54.9	Tatjana Providokina (SU) 1.55.5
1500 meter	Tatjana Kasankina (SU) 3 min 56.5 sec.	Christiane Wartenberg (DDR) 3.57.8	Nadesjda Olitsarenko (SU) 3.59 6
100 m horden	Vera Komisova (SU) 12.56 sec (OR)	Johanna Klier (DDR) 12.63	Lucyna Langer (Pol) 12.65
Verspringen	Tatjana Kolpakova (SU) 7.06 m	Brigitte Wujak (DDR) 7.04 m	Tatjana Skatsjko (SU) 7.01 m
Hoogspringen	Sara Simeoni (Ita) 1.97 m	Urszula Kielen (Pol) 1.94 m	Jutta Kirst (DDR) 1.94 m
Kogelstoten	Ilona Sloepianek (SU) 22.41 m (OR)	Kratsjavskaja (SU) 21.42 m	Margitta Pufe (DDR) 21.20 m
Discuswerpen	Evelin Jahl (DDR) 69.96 m	Maria Petkova (Bul) 67.90 m	Tatjana Lesovaja (SU) 67.40 m
Speerwerpen	Maria Colon (Cuba) 68.40 m	Saida Goenba (SU) 67.76 m	Ute Hommola (DDR) 66.56 m
Vijfkamp	Nadesjda Tkatsjenko (SU) 5083 p. (WR en OR)	Olga Roekavitsjnikova (SU) 4937 p.	Olga Koeragina (SU) 4875 p.
4 x 100 m estafette	DDR (Auerswald, Gohr. Muller. Wockel) 41.80 sec. (WR en OR)	SC 42.10	Gr.-Brittannie 42.43
4 x 400 m estafette	SU (Prorosjenko. Goistsjik. Sjoeskova, Nazarova) 3 min. 20.2 sec.	DDR 3.20.4	Gr.-Britannie 3.27.5
BASKETBAL			
Heren	Joego-Slavië	Italie	Sowjet-Unie
Dames	Sowjet-Unie	Bulgarije	Joego-Slavië
BOKSEN			
Papiergewicht	Shamil Sabyrov (SU)	Hippolito Ramos (Cub)	Ismail Moustafov (Bul)
Vlieggewicht	Petar Lessov (Bull	Viktor Mirotsjnitsjenko (SU)	Janus Varadi (Hon)
Bantamgewicht	Juan Bernardo Hernandez (Cuba)	Bernardo Jose Pinango (Ven)	Michael Anthoni (Guy) en Dumitru Cipere (Roe)
Vedergewicht	Rudi Funk (DDR)	Adolfo Horta (Cuba)	Krzysztof Kosedowski (Pol) en Viktor Rybakov (SU)
Lichtgewicht	Angel Herrera (Cuba)	Viktor Demianenko (SU)	Richard Nowakowski (DDR) en Kazimierz Adach (Pol)
Lichtweltergewicht	Patrizio Oliva (Ita)	Serik Konakbajev (SU)	Anthony Willis (GB) en José Aguilar (Cuba)
Weltergewicht	Andres Aldama (Cuba)	John Mugabi (Oeg)	Karl-Heinz Kruger (DDR) en Kazimierz Szcerba (Pol)

Zwaarweltergewicht	Armando Martinez (Cuba)	Alexander Kosjkin (SU)	Detlef Kestner (DDR) en Jan Franek (Tsj)
Middengewicht	Jose Gomez (Cuba)	Viktor Savsjenko (SU)	Valentin Silghi (Roe) en Jerzy Rybicki (Pol)
Halfzwaargewicht	Slobodan Kacar (Joel	Pawel Skrzecz (Pol)	Heibert Bauch (DDR) en Ricardo Rojas (Cuba)
Zwaargewicht	Teofilo Stevenson (Cuba)	Pjotr Zajev (SU)	Istvan Levai (Hon) en Jurgen Fanghanel (DDR)

GEWICHTHEFFEN

Categorie tot 52 kg (vlieggewicht)	Kanvbek Osmolaliev (SU) 245 kg	Ho Bong Chon (NKo) 245 kg	Han Gyong Si (NKo) 245 kg
Categorie tot 56 kg (bantamgewicht)	Daniel Nunez (Cuba) 275 kg	Jurik Sarkisjan (SU) 270 kg	Tadeusz Dembonczyk (Pol) 265 kg
Categorie tot 60 kg (vedergewicht)	Viktor Mazin (SU) 290 kg	Stefan Dimitrov (Bul) 287.5 kg	Marek Seweryn (Pol) 282.5 kg
Categorie tot 67.5 kg (lichtgewicht)	Yanko Rousev (Bul) 342 5 kg	Joachiin Kunz (DDR) 335 kg	Miiitcho Pachov (Bul) 325 kg
Categorie tot 75 kg (middengewicht)	Assen Zlatev (Bul) 360 kg	Aleksander Pervi (SU) 357.5 kg	Nedeltscho Kolev (Bul) 347.5 kg
Categorie tot 82.5 kg (halfzwaargewicht)	Joeri Vardanjan (SU) 400 kg	Blagoi Blagojev (Bull 372 5 kg	Dusan Poliacik (Tsj) 367.5 kg
Categorie tot 90 kg (middenzwaargewicht)	Peter Baczako (Hon) 377 5 kg	Rumen Alexandrov (Bul) 375 kg	Frank Mantek (DDR) 370 kg
Categorie tot 100 kg (zwaargewicht)	Ota Zaremba (Tsj) 395 kg	Igor Nikitin (SU) 392.5 kg	Alberto Blanco (Cuba) 385 kg
Categorie tot 110 kg (zwaargewicht)	Lenid Tdranenko (SU) 422 5 kg	Valentin Christov Bul) 405 kg	Gyorgy Szalai (Hon) 390 kg
Categorie boven 110 kg (superzwaargewicht)	Sultan Rakhmanov (SU) 440 kg	Jurgen Heuser (DDR) 410 kg	Tadeusz Rutkowski (Pol) 407.5 kg

GYMNASTIEK

Landenwedstrijd			
Dames	Sowjet-Unie 394.90 p.	Roemenië 393.50 p.	Oost-Duitsland 392.55 p
Heren	Sowjet-Unie 589.60 p.	Oost-Duitsland 581.15 p	Hongarije 577.00 p.
Individueel			
Achtkamp dames	Elena Davidova (SU) 79.15 p.	Nadia Comaneci (Roe) en Maxi Gnauck (DDR) beiden 79.075 p.	
Twaalfkamp heren	Alexander Ditjatin (SU) 118.650 p.	Nikolai Andrianov (SU) 118.225 p.	Stojan Deltsev (Bul.) 118.00p
Finales per onderderdeel			
Dames			
Vrije oefening	Nadia Comaneci en Nelli Kim (SU) beiden 19.975 p.		Maxi Gnauck en Natalja Sjaposjnikova beiden 19.825 p.
Evenwichtsbalk	Nadia Comaneci 19.800 p.	Elena Davidova 19.750 p.	Natalja Sjaposjnikova 19.725 p.
Paardsprong	Natalja Sjaposjnikova 19.725 p.	Steffi Kraker (DDR) 19.675 p.	Melita Ruhn (Roe) 19.650 p.
Brug met ongelijke legger	Maxi Gnauck 19.875 p.	Emilia Eberle 19.850 p.	Maria Filatova (SU). Melia Ruhn en Steffi Kraker. allen 19.775 p.
Heren			
Vrije oefening	Ronald Bruckner 19.750 p	Nikolai Andrianov 19.725 p.	Alexander Ditijatin (SU) 19.700 p.
Paardvoltige	Zoltan Magyar (Hon) 19.925 p.	Aleksander Ditijatin 19.800 p	Michael Nikolay 19.775 p.
Ringen	Alexander Ditjatin 19.870 p.	Alexander Tkatsjev 19.725	Jiri Tabak (Tsj) 19.600 p.
Paardsprong	Nikolai Andrianov 19.825 p.	Alexander Ditjatin 19.800 p.	Roland Bruckner 19.775 p.
Brug	Alexander Tkatsjev 19.775 p.	Alexander Ditjatin 19.750 p.	Roland Bruckner 19.650 p.
Rekstok	Stojan Deltsjev 19.825 p.	Alexander Ditjatin 19.750 p.	Nikolai Andrianov 19.675 p.

HANDBAL

Heren	Oost-Duitsland	Sowjet-Unie	Roemenië
Dames	Sowjet-Unie	Oost-Duitsland	Joego-Slavië

HANDBOOGSCHIETEN

Heren	Tomi Poikolainen (Fin) 2455 p.	Boris Isasjenko (SU) 2452 p	Giancarlo Ferrari (Ita) 2449 p.
Dames	Keto Losaberidze (SU) 2491 p.	Natalia Boetoezova (SU) 2477 p.	Paiva Meriluoto (FIN) 2449 p.

HIPPISCHE SPORT

Samengesteld individueel	Federico Euroa Roman (Ita) met Rossinan, 108.6 strafp	Alexander Blinov (SU) met Galzoen. 120.8 strafp.	Joeri Salnikov (SU) met Pinset. 151.6 strafp.
Samengesteld landenwedstrijd	Sowjet-Unie (Blinov. Salnikov. Volkov) 457 strafp.	Italie 656 strafp.	Mexico 1172.85 strafp
Landenwedstrijd springen	Sowjet-Unie (Tsjoekanov met Gepatit, Poganovski met Topsky, Asnaev met Reis) 20.25 strafp.	Polen (Kozicki, Kowalczyk, Hartman) 56 strafp	Mexico (Perez Heras. Portugal. Tazzer) 59.75 strafp
Individueel springen	Jan Kowalczyk (Pol) met Artemor	Nikolai Korolkov (SU) met Espadron	Joaquin Perez Heras (Mex.)

	Goud	Zilver	Brons
Dressuur individueel	Elisabeth Theurer (Oos) met Cherie, 1300 p.	Joeri Kovsjov (SU) met Igrok, 1300 p.	Viktor Oegrimov (SU) met Sjkval, 1234 p.
Dressuur equipes	Sowjet-Unie 4383 p.	Bulgarije 3580 p.	Roemenië 3346 p.
HOCKEY			
Heren	India	Spanje	Sowjet-Unie
Dames	Zimbabwe	Tsjechoslowakije	Sowjet-Unie
JUDO			
Bantamgewicht	Thierry Rey (Fra.)	Jose Rodriguez (Cub.)	Tibor Kinces (Hon.) en Arambi Emisj (SU)
Half-lichtgewicht	Nikolai Solodoetsjin (SU)	Tsendying Damdin (Mon.)	Ilian Nedkov (Bul.) en Janusz Pwalowski (Pol.)
Lichtgewicht	Enzio Gamba (Ita.)	Neil Adams (GB)	Karl-Heinz Lehmann (DDR) en Raydan Davaadalai (Mon.)
Half-middengewicht	Sjota Kabareli (SU)	Juan Ferrer (Cub.)	Bernard Tchoullouyan (Fra.) en Harald Heinke (DDR)
Middengewicht	Jörg Roethlisberger (Zwe.)	Isaac Azcuy (Cub.)	Detlev Ultsch (DDR) en Alexander Tatkevitsj (SU)
Halfzwaargewicht	Robert van de Walle (Bel.;	Tengiz Khoeboeloeri (SU)	Henk Numan (Ned.) en Dietmar Lorenz (DDR)
Zwaargewicht	Angelo Parisi (Fra.)	Dimitar Zaprianov (Bul.)	Wladimir Kocman (Tsj.) en Radomir Kovacevic (Joe.) .
Alle categorieen	Dietmar Lorenz (DDR)	Angelo Parisi (Fra.)	Andreas Ozsvar (Hon.) en Arthur Mapp (GB)
KANOVAREN			
Heren			
K-1. 500 meter	Vladimir Parfenovitsj (SU) 1'43.43"	John Sumegi (Aus.) 1.44.12	Vasile Diba (Roe.) 1.44,90
K-2,500 meter	Sowjet-Unie (Parfenovitsj - Tsjoekrai) 1.32.38	Spanje (Menendez - DelRiego) 1.33.65	DDR (Helm - Olbricht) 1.34.00
K-1, 1000 meter	Rudiger Helm (DDR) 3.48.77	Alain Lebas (Fra.) 3.50.20	Ion Birladeanu (Roe.) 3.50.49
K-2,1000 meter	Sowjet-Unie (Parfenovitsj - Tsjoekrai) 3.26.72	Hongarije (Szabo - Joos) 3.28.49	Spanje (Ramos-Missione - Menendez) 3.28.66
K-4,1000 meter	DDR 3.13.76	Roemenië 3.15.35	Bulgarije 3.15.46
C-1,500 meter	Sergej Postrekhin (SU) 1.53.37	Lubomir Lubenov (Bul.) 1.53.49	Olaf Heukrodt (DDR) 1.54.38
C-2,500 meter	Hongarije (Foltan - Vaskuti) 1.43.39	Roemenië 1.44.12	Bulgarije 1.44.83
C-1. 1000 meter	Lubomir Lubanov (Bul.) 4.12.38	Sergej Postrekhin (SU) 4.13.53	Eckhard Leue (DDR) 4.15.02
C-2.1000 meter	Roemenië (Potzaisjin - Siminov) 3.47.65	DDR 3.49.93	Sowjet-Unie 3.51.28
Dames			
K-1,500 meter	Birgit Fischer (DDR) 1.57.96	Vania Ghecheva (Bul.) 1.59.48	Antonina Melnikova (SU) 1.59.66
K-2,500 meter	DDR (Carsta Genaeuss - Martina Bischof) 1.43.88	Sowjet-Unie (Galina Alexejeva - Nina Trofinova) 1.46.91	Hongarije (Eva Rakusz - Maria Zakarias) 1.47.95
MODERNE VIJFKAMP			
Individueel	Anatoli Starostin (SU) 5568 p.	Tamas Szombathelyi (Hon.) 5502 p.	Panel Lednev (SU) 5382 p.
Landenklassement	Sowjet-Unie 16126 p.	Hongarije 15912 p.	Zweden 15845 p.
ROEIEN			
Heren			
Skif	Pertti Karpinen (Fin.) 8.09.61	Vassili Jakoesja (SU) 7.11.66	Peter Kersten (DDR) 7.14.88
Dubbel twee	DDR (Joachim Dreifke - Klaus Kröppelen) 6.24.33	Joego-Slavië (Pancic - Stanulov) 6.26.36	Tsjechoslowakije (Pecka - Vochoska) 6.29.07
Twee zonder stuurman	DDR (Bernd Landvoigt - Jorg Landvoigt) 6.48.01	Sowjet-Unie (Joeri Pimenov - Nikolai Pimenov) 6.50.50	Groot-Brittannië (Wiggin - Carmichael) 6.51.47
Twee met stuurman	DDR (Jährling - Wilhelm, st. Spohr) 7.02.54	Sowjet-Unie (Pereverzev - Krijoesjkin, Loekianov) 7.03.35	Joego-Slavië (Mrduljas - Celent, Reic) 7.04.92
Vier zonder stuurman	DDR (Thiele, Decker, Sammler, Brietzke) 6.08.17	Sowjet-Unie 6.11.81	Groot-Brittannië 6.16.58
Vier met stuurman	DDR (Wendisch, U. Diessner, W. Diessner, Döhn, st. Gregor) 6.14.51	Sowjet-Unie 6.19.05	Polen 6.22.52
Dubbel vier	DDR (Dundr, Bunk, Heppner, Winter) 5.49.81	Sowjet-Unie 5.51.47	Bulgarije 5.52.38
Acht	DDR 5.49.05	Groot-Brittannië 5.51.92	Sowjet-Unie 5.52.66
Dames			
Skif	Sanda Toma (Roe.) 3.40.69	Antonia Mackina (SU) 3.41.65	Martina Schröter (DDR) 3.43.54
Dubbel twee	Sowjet-Unie (Jelena Kloptseva - Larisa Popova) 3.16.27	DDR 3.17.63	Roemenië 3.18.91
Twee zonder stuurvrouw	DDR (Ute Steindorf - Cornelia Klier) 3.30.95	Tsjechoslowakije 3.30.95	Bulgarije 3.32.39

	Goud	Zilver	Brons
Vier met stuurvrouw	DDR 3.19.27	Bulgarije 3.20.75	Sowjet-Unie 3.20.92
Dubbel vier	DDR 3.15.32	Sowjet-Unie 3.15.73	Bulgarije 3.16.10
Acht	DDR 3.03.32	Sowjet Unie 3.04.29	Roemenië 3 05 63
SCHERMEN			
Individueel			
Floret dames	Pascale Trinquet (Fra.)	Magda Maros (Hon.)	Barbara Wyczozanska (Pol.)
Floret heren	Wladimir Smirnov (SU)	Pascal Jolyot (Fra)	Alexander Romankov (SU)
Degen	Johan Harmenberg (Zwe.)	Ernoe Kolczonay (Hon)	Philippa Riboud (Fra.)
Sabel	Viktor Krovopoeskov (SU)	Mikhael Boertsev (SU)	Imre Gedövar (Hon.)
Equipes			
Floret dames	Frankrijk	Sowjet-Unie	Hongarije
Floret heren	Frankrijk	Sowjet-Unie	Polen
Degen	Frankrijk	Polrn	Sowjet Unie
Sabel	Sowjet-Unie	Italiè	Hongarije
SCHIETEN			
Vrij pistool 50 m	Alexandcr Meltntev (SU)581 p (WR en OR)	Harald Vollmar (DDR) 568 p	Loebtsjo Diakov (Bul.)565 p.
Snelvuurpistool 25 m	Cornelius Io (Roe) 596 p (na barrage)	Jürgen Wiefel (DDR) 596 p. (na barrage)	Gerhard Pctritsch (Oos.) 596 p. (na barrage)
Klein kaliber geweer liggend 50 m	Karoly Varga (Hon.) 599 p. (WR)	Hellfried Heilfort (DDR) 599 p.	Peter Zaprianov (Bul.) 598 p.
Klein kaliber geweer drie houdingen 50 m	Viktor Vlassov (SU) 1173 p. (WR)	Bernd Hartstein (DDR)1166 p.	Sven Johansson (Zwe.) 1165 p
Lopena hert	Igor Sokolov (SU)589 p. (298-291)	Thomas Pfeffer (DDR)589 p (297 292)	Alexander Gazov (SU) 587 p
Kleiduivenschieten Trap	Luciano Giovanetti (Ita.) 198 p.	Rustam Jamboelatov (SU) 196 p (na barrage1	Jorg Damme (DDR)196 p. (na barrage)
Skeet	Hans-Kjeld Rasmussen (Den.) 196 treffers + 50 in de barrage	Lars-Goran Carlsson (Zwe) 196 + 49	Roberto Castrillo (Cub) 196 + 48
VOETBAL	Tsjechoslowakije	DDR	Sowjet-Unie
VOLLEYBAL			
Heren	Sowjet-Unie	Bulgarije	Roemenië
Dames	Sowjet-Unie	DDR	Polen
WATERPOLO	Sowjet-Unie	Joego-Slavië	Hongarije
WIELRENNEN			
100 km ploegentijdrit	Sowjet-Unie (Kasjirin. Logvin, Sjelpakov, Jarkin) 2h01'21,74"	DDR (Boden. Drogan. Ludwig, Hartnick) 2 02 53 19	Tsjechoslowakije (Klasa. Konecny. Kostadinov. Skoda) 2.02.53.90
Wegwedstrijd	Sergej Soekhoroetsenkov (SU) 189 km in 4h48'28	Czeslaw Lang (Pol) op 2 57	Joeri Barinov (SU) z.t.
Baanwedstrijden			
1 km tijdrit	Lothar Thoms (DDR) 1'2.95" (WR)	Alexander Panfilov (SU) 1.04.85	David Weller (Jam) 1.05.24
Sprint	Lutz Hesslich (DDR)	Yavé Cahard (Fra.)	Sergei Kopilov (SU)
Individuele achtervolging	Robert Dill-Bundi (Zwi.)	Alain Bondue (Fra.)	Hans-Erik Œersted (Den.)
Ploegachtervolging	Sowjet-Unie (Krasnov, Manakov, Movtsjan. Petrakov)	DDR (Mortag, Unterwalder. Wiegand, Winkler)	Tsjechoslowakije (Cerny, Penc, Pokorny. Slama)
WORSTELEN			
Grieks-Romeins			
Categorie tot 48 kg	Sjaksjlik Oesjkemplirov (SU)	Constantin Alexandru (Roe.)	Ferenc Seres (Hon.)
Tot 52 kg	Vakhtang Blagidze (SU)	Lajos Racz (Hon.)	Mladen Mladenov (Bul.i
Tot 57 kg	Sjamil Serikov (SU)	Jozef Lipien (Pol.)	Benni Ljungbeck (Zwe.)
Tot 62 kg	Stilialos Nijiakis (Gri.)	Istvan Toth (Hon.)	Boris Kramorenko (SU)
Tot 68 kg	Stefan Rusu (Roe.)	Andrzej Supron (Pol.)	Lars-Erik Skiold (Zwe.)
Tot 74 kg	Ferenc Kocsis (Hon.)	Anatoly Bikov (SU)	Nikko Huhtala (Fin.)
Tot 82 kg	Gennady Kolban (SC)	Jan Dolgowicz (Pol.)	Pavel Pavlov (Bul.)
Tot 90 kg	Norbert Nottny (Hon.)	Igor Kanygin (SU)	Petre Dicu (Roe.)
Tot 100 kg	Gheorgi Raikov (Bul.)	Roman Bierla (Pol.)	Vasile Andrei (Roe.)
Boven 100 kg	Alexander Koltsjinski (SU)	Alexander Tomov (Bul.)	Hassan Bchara (Lib.)
Vrije stijl			
Categorie tot 48 kg	Claudio Pollio (Ita.)	Jan Se Hong (N.-Ko.)	Sergei Kornilajev (SU)
Tot 52 kg	Anatoli Beloglasov (SU)	Wlasislaw Steczyk (Pol.)	Nermedin Selimov (Rul.)
Tot 57 kg	Sergei Beloglasov (SU)	Li Hyong Pyong (N.-Ko.)	Dugarsuren Quinbold (Mon.)
Tot 62 kg	Magomedgasan Aboesov (SU)	Mikho Dukov (Bul.)	Georges Hazionidis (Gri.)
Tot 68 kg	Saidullah Absaidov (SU)	Iwan Jankov (Bul.)	Saban Seidj (Joe.)
Tot 74 kg	Valentin Raitsjev (Bul.)	Jamisjing Davaajav (Mon.)	Dan Karabin (Tsj.)
Tot 82 kg	Ismail Abilov (Bul.)	Magomed Arakilov (SU)	Istvan Kovacs (Hon.)
Tot 90 kg	Sanagar Oganesian (SU)	Uwe Neupert (DDR)	Alexander Cichon (Pol.)
Tot 100 kg	Ilja Mate (SU)	Slavtsjo Tsjerwenkov (Bul.)	Julius Strnisko (Tsj.)
Boven 100 kg	Solan Andiev (SU)	Joszef Balla (Hon.)	Adam Sandurski (Pol.)

ZEILEN

Finnjollen	Esko Rechardt (Fin.)36.7 p	Wolfgang Mayrhofer (Oos.) 46.7 p.	Andrei Balasjov (SU)47,4 p
Flying Dutchman	Spanje (Abascal - Noguer) 19.0 P.	Ierland (Wilkins - Wilkinson) 30.0 p.	Hongarije (Detre - Detre) 45.7 p.
Soling	Denemarken (Jensen - Bandolowski - Hansen) 23.0 p.	Sowjet-Unie (Boednikov - Boednikov - Poljakov) 30.4 u.	Griekenland (Boudouris - Gavrilis - Rapanakis) 31 1 p
470-klasse	Brazilië (Soares - Penido) 36.4 P.	DDR (Borowski - Swensson) 38.7 p.	Finland - (Lindgren - Tallberg) 39.7 p.
Tornado	Brazilië (Welter - Bjorkstrom) 21.4 p.	Denemarken (Due - Kjergard) 30.4 p	Zweden (Marstrom - Ragnarsson) 33.7 p.
Star	Sowjet-Unie (Mankin Moezisjenko) 24.7 p.	Oostenrijk (Raudaschl - Ferst) 31.7 p.	Italië (Gorla - Peraboni) 36.1

ZWEMMEN

Dames

100 m vrije slag	Baibara Krause (DDR) 54 79 (WR en OR)	Karen Metschuck (DDR) 55.16	Ines Diers (DDR) 55.56
200 m vrije slag	Barbara Krausc (DDR)1 58 33 (ER)	Ines Diers (DDR)1.59.64	Carmela Schmidt (DDR) 2.01.44
400 m vrije slag	Ines Diers (DDR)4 08 78 (WR en OR)	Petra Schneider (DDR)4.09.16	Carmela Schmidt (DDR) 4.10.68
800 meter vrije slag	Michele Ford (Aus.) 8.28.90	Ines Diers (DDR) 8.32.55	Heike Dahne (DDR)8.33.48
4 x 100 m vrije slag estafette	DDR (Krause, Metschuck. Diers. Hulsenbeck) 3.24.71 (WR en OR)	Zweden 3.48.93	Nederland (Van Bentum. De Jong. Maas, Van Velsen) 3.49.51
100 meter rugslag	Rica Reinisch (DDR) 1.00.86 (WR en OR)	Ina Kleber (DDR) 1.02.07	Petra Riedel (DDR)1 02 64
200 meter rugslag	Rica Reinisch (DDR)2.11.77 (WR en OR)	Cornclia Polit (DDR) 2.13.75	Birgit Treiber (DDR)2.14.14
100 meter schoolslag	Ute Gewcniger (DDR) 1.10.22	Elwira Wassilkova (SU) 1.10.41	Susanne Schultz-Nielsson (Den.) 1.11.16
200 meter schoolslag	Lina Katsjocsjite (SU) 2.29.54	Svetlana Varganova (SU) 2.29 61	Joelia Bogdanova (SU) 2.23.39
100 meter vlinderslag	Karen Metschuck (DDR) 1.00.42	Andrca Pollack (DDR)1.00 90	Christiane Kiiacke (DDR) 1.01.44
200 meter vlinderslag	Ines Geissler (DDR) 2.10.44 (OR)	Sybille Schonrock (DDR) 2 10 45	Michelle Ford (Aus.) 2.11.66
400 meter wisselslag	Petra Schneider (DDR)4.36.39 (WR en OR)	Sharon Davies (GB) 4 46 83	Agnieszka Czopek (Pol.) 4.48.17
4 x 100 meter wisselslag estafette	DDR (Reinisch. Geweniger. Pollack. Metschuck) 4.06.67 (WR en OR)	Groot-Brittannie 4.12.24	Sowjet-Unie 4.13.61

Heren

100 meter vrije slag	Jorg Woithe (DDR)50.40	Per Holmertz (Zwe.) 50.91	Per Johansson (Zwe.) 51.29
200 meter vrije slag	Sergej Kopliakov (SU) 1.49.81 (WR en ER)	Andrei Krilov (SC)1.50.76	Graeme Brewer (Aus.) 1.51 60
400 meter vrije slag	Vladimir Salnikov (SU) 3.51.31	Andrei Krilov (SU) 3.53.24	Ivar Stoelkolkin (SU) 3.53.95
1500 meter vrije slag	Vladimir Salnikov (SC) 14.59.27 (WR en OR)	Aleksander Tsjatsjev (SU) 15.14.30	Max Metzker (Aus.) 15.14.49
4 x 200 meter vrije slag estafette	Sowjet-Unie (Stoelkolkin. Kopliakov, Salnikov, Krilov) 7.23.50(ER)	DDR 7.28.60	Brazilie 7.29.30
100 meter rugslag	Bengt Baron (Zwe.) 55.63	Viktor Koezrietsov (SU)56.99	Vladimir Dolgov (SU)57.63
200 meter rugslag	Sandor Vladar (Hon.) 2.01.93	Zoltan Verraszto (Hon.) 2.02.40	Mark Kerry (Aus.) 2.03.14
100 meter schoolslag	Duncan Goodhew (GB) 1.03.34	Arsen Miskarov (SU) 1.03.82	Peter Evans (Aus.) 1.03.96
200 meter vlinderslag	Sergei Fesenko (SU)1.5976	Philip Hubble (GB) 2.01.20	Roger Pyttel (DDR)2.01.39
400 meter wisselslag	Aleksander Sidorenko (SU) 4.22.89	Sergej Fesenko (SU) 4.23.43	Zoltan Verraszto (Hon.) 4.24.24
4 x 100 meter wisselslag estafette	Australie (Kerry, Evans, Tonelli, Brooks) 3.45.70	Sowjet-Unie 3.45.92	Groot-Brittannie 3.47.71

Schoonspringen

Dames	Irina Kalinina (SU)725.910 p.	Marthina Probcr (DDR)698.895 p.	Karin Guthke (DDR)685.245 p.
Heren	Alexander Portnov (SU) 905 025 p.	Carlos Giron (Mex.) 892.140 p.	Franco Cagnotto (Ita.) 871.500 P.

Torenspringen

Dames	Martina Jaschke (DDR) 595.250 p	Serward Emirtsian (SU) 576.465 p.	Liane Tsotatdse (SU)575.925 p.
Heren	Falk Hoffmann (DDR) 835.650 P.	Vladimir Aleinik (SU) 819.705 p.	David Amabartsoemijan (SU) 817.440

NECROLOGIEËN

ALLON, YIGAL (10-10-1918 Kfar Tabor - 29-2-1980 Afula) Israëlisch militair ei: politicus.

Zijn vader was een van de stichters van Kfar Tabor. Yigal Allon bezocht een landbouwschool en de universiteit van Jeruzalem en stichtte in 1937 met anderen de kibboets Genossar. Daarna sloot hij zich aan bij dr joodse zelfverdedigingsorganisatie Haganah. Hij werd in 1941 commandant van de Palmach compagnie, die in Syrië en Libanon aan de zijde van de geallieerden streed. Van 1945-48 was hij opperbevelhebber van de Palmach (de voorloper van het Israëlische leger! en organiseerde hij de clandestiene immigratie van joden iri Palestina.
Tijdens de onafhankelijkheidsoorlog leidde hij als generaal van de geregelde Haganah-troepen operaties in Gaiiiea. de Negev-woestijn (verovering van Eilat) cn de Sinai. waar de Egyptische troepen werden omsingeld.
In 1950 verliet Allon de actieve militaire dienst. Hij studeerde 4 jaar in Oxford, alvorens hij in de politiek ging. Hij sloot zich aan bij de Ahdoet Haavodah (die in 1968 opging in de Arbeiderspartij). werd in 1954 in de Knesset gekozen en werd in 1961 minister van arbeid in het kabinet van David Ben Goerion. Aansluitend was hij vice-premier (1967-77), minister voor de opvang van immigranten (1967-69), minister van onderwijs en cultuur (1969-74) en minister van buitenlandse zaken (1974-77).
In 1968 kreeg hij grote bekendheid door het z.g. plan-Allon, dat voorzag in de stichting van Israëlische nederzettingen in de Jordaanvallei en de plaatsing van het dichtbevolkte gebied op de westelijke Jordaanoever onder Jordaanse soevereiniteit.
Als minister van buitenlandse zaken gold hij als een duif: hij speelde een belangrijke rol in de tot standkoming van de deelakkoorden met Egypte over de Sinai. Sedert het optreden in 1977 van de Likoed-regering onder premier Begin ontwikkelde Allon zich tot een havik binnen de Arbeiderspartij: bij het debat over de goedkeuring van de Camp David-akkoorden onthield hij zich van stemming en hij leverde scherpe kritiek op het Egyptisch-Israëlische vredesverdrag. In zijn laatste maanden voerde Allon een campagne tegen Shimon Peres om het leiderschap van de Arbeiderspartij.

AMALRIK, ANDREJ (1938 Moskou - 12-11-1980 bij Giradalajara!. Russisch historicus en schrijver.

Wegens zijn dissidente opvattingen werd Amalrik in de jaren zestig tweemaal verwijderd van de Universiteit van Moskou, a-aar hij geschiedenis studeerde. Daarna hield hij zich in leven als schrijver en journalist. In 1963 werd hij voor 2½ jaar naar Siberië verbannen wegens pornografie en anti-Sovjet propaganda (hij had avantgardistische schilderijen verzameld); over zijn verblijf op een kolchoze in het dorp Gurjewka schreef' hij Niet begeerde reis naar Siberie.
Teruggekeerd in Moskou - na 16 maanden ballingschap - nam hij deel aan politieke demonstraties en schreef zijn tweede werk Haalt de Sowjet-Unie 1984? (in 1969 in het Westen gepubliceerd). Na zijn arrestatie in mei 1970 werd Amalrik in november 1970 tot drie jaar werkkamp veroordeeld. een straf di? in 1973 met drie jaar werd verlengd Na een internationale protcstcampagnc werd hij nog hetzelfde a a r op vrije voeten gesteld. De hem opgelegde beperkingen leidden tot verdere protesten van Westerse intellectuelen (o.w. Hcinrich Böll).

Op 28 febr.. een dag voor zijn dood, ontving Allon (l.) in Genossar de Egyptische minister van defensie Kamal Hassan Ali.

Met toestemming van de Sowjet-autoriteiten verliet hij de Sowjet-Unie. Op 15 juli 1976 arriveerde hij in Nederland. waar hij korte tijd doceerde aan de Universiteit van Utrecht. Later doceerde hij in de VS en in 1980 vestigde hij zich in Frankrijk. Hij zette zich in voor de naleving van de mensenrechten in de SU en de toepassing van de akkoorden van Helsinki. Op weg naar Madrid voor de tweede toetsingsconferentie van deze akkoorden kwam hij bij een verkeersongeluk bij Guadalajara om het leven.

AMENDOLA. GIORGIO (21-11-1907 Rome - 5-6-1980 Rome) Italiaans politicus.

Als zoon van de Liberale leider Giovanni Ainendola, die in 1926 door fascisten was doodgeslagen, verkeerde Giorgio Amendola sinds zijn rechtenstudie aan de universiteit van Napels in de voorhoede van het verzet tegen het fascisme in Italie. In 1929 sloot hij zich bij de coinmunistischc partij aan.
Na twee jaar detentie ging hij eind 1937 in opdracht van de partij in ballingschap, eerst naar Frankrijk en vervolgens (1939) naar Tunesie, waar hij bij het uitbreken van de oorlog werd uitgewezen. Hij verbleef daarna drie jaar in Frankrijk, alvorens in 1943 naar Rome terug te keren. In mei 1944 werd hij korte tijd door de Duitsers gevangengehouden.
In 1945 werd Amendola onderstaalssecretaris in het bureau van de premier onder Parri en De Gasperi (tot juni 1946). In 1948 werd hij tot afgevaardigde van Napels in het parlement gekozen. een functie die hij tot zijn dood vervulde In de CPI werd hij spoedig (onder Togliatti) lid van het centrale comité. het politieke bureau en het bestuur. Zonder ooit een sleutelpost in te nemen werd hij als een van de meest gerespecteerde en populairste leiders van de CPI beschouwd.

ANDERSCH, ALFRED (4-2-1914 München - 21-2-1980 Berzona) Duits schrijver.

Op 18-jarige leeftijd werd hij lid van de communistische jeugdorganisatie van Zuid-Beieren. In 1933 verbleef hij zes maanden in het concentratiekamp Dachau, waarna hij definitief met het communisme brak. Hij werkte vervolgens als fabrieksarbeider in Hamburg. diende als militair in Italie en belandde in Amerikaanse krijgsgevangenschap, na te zijn gedeserteerd.
Ëen jaar na het einde van de Tweede Wereldoorlog richtte hij met Hans Werner Richter het politieke tijdschrift Der Ruf op. Nadat dit door de Amerikaanse militaire autoriteiten was verboden. stichtte Andersch met enkele anderen in 1947 de literaire Gruppe 47. In 1948 gaf hij de aanzet tot de Abendstudio van de Hessische Rundfunk in Frankfurt. die hij twee jaar leidde. Vervolgens was hij leider van de featureredactie van de zenders Hamburg en Frankfurt. uitgever van de boekenreeks Studio-Frankfurt en leider van de Radio-Essay van de Suddeutsche Rundfunk. In die functies publiceerde en propageerde hij werk van jonge. nog onbekende Duitse auteurs en buitenlandse literatoren. In diezelfde zin fungeerde het sinds 1955 door Andersch uitgegeven literaire tijdschrift Texte und Zeichen. dat in nov. 1957 werd opgeheven.
Inmiddels had Andersch een autobiografisch bericht, Die Kirschen der Freiheit. geschreven over zijn desertie, dat in 1952 verscheen. Na zijn eerste roman. Sansibar oder der letzte Grund (1957), volgden Die Rote (1960), Efraim (1967) en Winterspelt (1974). Voorts schreef hij korte verhalen (o.a. Mein Verschwinden in Providence (1971).essays en gedichten. In 1976 publiceerde hij een gedicht tegen de Radikalenerlass in de Bondsrepubliek. die hij als heksenjacht op communisten. socialisten. humanisten. dissidenten (en) linkse figuren kenschetste.

BARTHES. ROLAND GERARD (12-11-1915 Cherbourg - 23-3-1980 Parijs) Frans filosoof.

Hij ontving zijn opleiding aan het Lycée Louis-Ie-Grand en de Universiteit van Parijs. waar hij letteren studeerde. Ernstige tuberculose leidde tot uitstel van het begin van zijn carriere, maar in 1939-1940 gaf hij onderwijs in de letteren aan een lyceum in Bayonrie. Gedurende de Tweede Wereldoorlog maakte hij deel uit van het Centre National des Recherches Scientifiques. waar hij sociologisch en lexicologisch onderzoek verrichtte.
Vervolgens gaf hij onderwijs aan de universiteit van Boekarest (1948-'49) en aan de universiteit van Alexandrie (1950). Hij fungeerde enkele jaren als Frans cultureel attaché voor hij in 1960 werd benoemd tot eerst Chef de Travaux en later Directeur d'Études aan de École pratique des Hautes Etudes. In 1976 werd hij benoemd tot professor in de literaire semiologie aan het College de France in Parijs.
Barthes gold als een van de belangrijkste hedendaagse Franse schrijvers en filosofen. Juist en vooral zijn ideeën over de literaire semiotiek (algemene tekenleer) zijn van grote invloed geweest in Frankrijk.
Zijn eerste literaire kronieken publiceerde Barthes in 1947. Met zijn essay Le degré zéro de l'écriture vestigde hij in 1953 zijn naam als vernieuwer van de literaire kritiek.
Aanvankelijk hield hij zich vnl. bezig met de onderliggende psychologische structuur van een tekst, later-richtte hij zijn belangstelling meer op het specifiek literaire. b.v verhaalstructuren.
Enkele andere publicaties: Mythologies (1957). Sur Racine (1963), Critique et vérité (Essay. 1966), Systeme de la Mode (Essay. 1967) en Empire des signes (1970).

BEATON. CECIL (14-1-1904 Londen - 18-1-1980 Salisbury) Engels fotograaf en ontwerper.

In de twintiger jaren ontwikkelde hij zich tot een society-fotograaf, Zijn grootste bekendheid verwierf hij met portretten van leden van het Britse koningshuis en figuren uit de film- en theaterwereld. In 1934 ontwierp hij als zijn eerste opdracht voor het theater de kostuums voor de revue Streamline. Zijn ontwerp voor de film Gigi werd in 1959 bekroond met een Oscar. Een nog groter succes waren zijn ontwerpen voor de musicalfilm My Fair Lady. waarvoor hij in 1965 een Oscar kreeg. Hij publiceerde een reeks dagboeken uit de periode 1922-1974. een fragment van een autobiografie (My Bolivian Aunt. 1971) en andere boeken zoals The Book of Beauty (1930). Photobiography (1951) en The Glass of Fashion (1954). In 1972 werd hij Sir Cecil.

BORG OLIVIER. GEORGE (5-7-1911 Valletta - 30-10-1980 Sliema) Maltees politicus.

In 1947. toen Malta een ruime mate van zelfbestuur kreeg. werd hij lid van de Wetgevende Vergadering. In 1950 werd hij minister van openbare werken en onderwijs en in 1951 voorzitter van de Nationalist Party (tot 1977). Van 1950-'55 was hij premier en minister van openbare werken. van 1955-'58 leider van de oppositie. In i962 werd hij opnieuw premier en nu tevens minister van economische planning en financiën. Ook na de onafhankelijkheid van Malta in 1964 vervulde hij deze ambten (tot 1971). terwijl hij van 1965-T2 tevens minister van Gemenebest- en buitenlandse zaken was.

BOUN OUM NA CHAMPASSAK. Prins (11-12-1911 Charnpassak - 21-3-1980 bii Parijs) Laotiaans politicus.

Hij was leider van de verzetsbeweging tegen de Japanse bezetting (1941-'45). In 1946 speelde hij een belangrijke rol in de Frans-Laotiaanse samenwerking. In 1949 leidde hij als voorzitter van de Nationale Vergadering de onderhandelingen met Frankrijk over de onafhankeliikheid van Laos.
Hij werd de eerste premier van het koninkrijk binnen de Union française (1949-'50). In 1950 werd hij vervangen door prins Souvanna Phouma. Na een-staatsgreep o.l.v. generaal Phoumi Nosavan in 1960 werd prins Boun Oum opnieuw premier en voorzitter van de Nationale Vergadering (1961-'62). In juni 1962 sloten Boun Oum. Souvanna Phouma en diens halfbroer Souvanouvong. de leider van de Pathet Lao, een akkoord over de neutralisering van Laos. waarna Souvanna Phouma opnieu premier werd. Boun Oum was nog minister van religie (1966-'72). alvorens hij Laos in 1974 verliet. In sept. 1975 werd hij daar bij verstek ter dood veroordeeld.

BROEKSZ. JOHANNES BARTHOLOMEUS (12-2-1906 Amsterdam - 19-11-1980) oud-voorzitter VARA.

Hij trad op 22-jarige leeftijd in dienst van de VARA. klom op tot secretaris-penningmeester, verliet de omroep in juli 1940 en keerde in 1945 als omroepsecretaris terug. In 1966 koos de VARA hem tot voorzitter, in 1971 nam hij afscheid. Hij was voorts bestuurslid van dc NRU en de NTS.
Van 1935-1962 had Broeksz zitting in de gemeenteraad van Hilversum. Van 1956 tot 15 sept. 1980 was hij lid van de Eerste Kamer voor de PvdA.

BROSIO. MANLIO (10-7-1897 Turijn 14-3-1980 Turijn) Italiaans politicus.

Na een rechtenstudie in Turijn ging hij in 1920 in de politiek als lid van de Rivoluzione Liberale van Piero Gobetti. Als tegenstander van het fascisme sloot hij zich in de oorlogsjaren aan bij Luigi Einaudi en Bcncdctto Croce. In juni 1944 werd hij secretaris-generaal van de Liberale partij. Hij was vervolgens minister zonder portefeuille in de beide kabinetten van Bonomi. vice-premier in de regering-Parri en minister van defensie in het eerste kabinet-De Gasperi.
In 1947 begon zijn diplomatieke loopbaan met zijn benoeming tot ambassadeur in Moskou (jan. '47 - dec. '51). Vervolgens was hij ambassadeur in Londen (tot dec. '54). Washington (tot juni '61) en Parijs. In 1964 volgde hij D. Stikker op als secretaris-generaal van de NAVO. een ambt dat hij tot 1 okt. 1971 vervulde. In juni 1972 werd hij als liberaal in de Italiaanse Senaat gekozen.

BUSCH. ERNST (22-1-1900 Kiel - 8-6-1980 Oost-Berlijn) Duits toneelspeler en zanger.

Busch, die oorspronkelijk bankwerker was, nam in 1918 deel aan de matrozenopstand in Kiel. In 1920 kreeg hij zijn eerste rol bij het stadstheater aldaar. In 1925 ging hij naar Berlijn om zich te specialiseren in het uitbeelden van karakters uit de arbeidersklasse overeenkomstig zijn communistische overtuiging. Hij werkte voor Reinhardt en Erwin Piscator en nam deel aan de eerste opvoering van de Dreigroschenoper van Bertold Breclit en Kurt Weill. Hij ver ierf grote populariteit als vertolker van revolutionaire liederen.
In 1933 verliet hij Duitsland. Hij verbleef in Nederland. Londen. Brussel. Parijs en Moskou. alvorens zich in 1937 aan te sluiten bij dc Internationale Brigade in de Spaanse burgeroorlog. In 1939 werd hij in Vichy (Frankrijk) geïnterneerd en in 1942 aan Duitsland uitgeleverd. waar hij wegens verbreiding van liet communisme ter dood veroordeeld werd. Dank zij de tussenkomst van Gustav Grundgens bleef hij leven. In 1945 werd hij door het Rode Leger uit de gevangenis van Brandenburg bevrijd.
Van 1946 - 1961 werkte hij bij het theater in Oost Berlijn cn verwierf hij faam door zijn op treden bij het Berliner Emsemble. Daarna beperkte hij zich tot het vertolken van volks- en revolutieliederen. Hij werd door de DDR onderscheiden met o.a. de Nationalpreis en de Karl-Marx-orde.

BUSKES. JACOBUS JOHANNES (16-9-1899 Utrecht - 9-3-1980 Amsterdam) Nederlands predikant

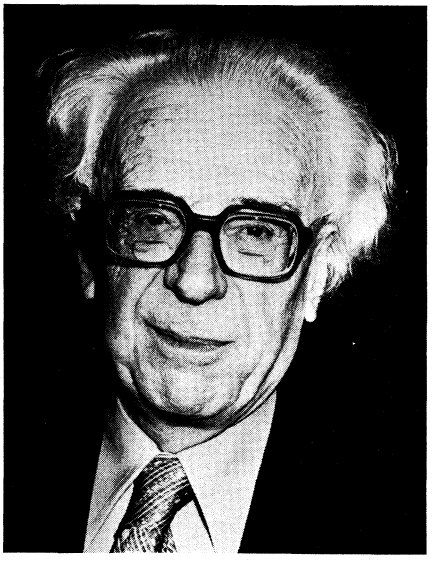

Hij studeerde theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam en werd in 1924 gereformeerd predikant op Texel. In 1926 raakte hij betrokken bij een bijbels interpretatieconflict (Geelkerken), waardoor hij als predikant werd geschorst en er een afsplitsing ontstond. Buskes werd toen predikant van de gereformeerde kerk in Hersteld Verband te Amsterdam, later op Texel en in Rotterdam (-1943).
Reeds voor 1940 was hij als socialist en antimilitarist een van de leiders van Kerk en Vrede en van de Christen-Democratische Cnie. In 1943 trad hij toe tot de Ned. Hervormde Kerk en in 1945 werd hij met een aantal collega's lid van de SDAP. Zo werd hij een van de figuren uit de doorbraak op politiek terrein. Hij was (met Den Uyl) verbonden aan de redactie van Socialisme en Democratie. terwijl hij ook mederedacteur was van Tijd en Taak, In de Waagschaal en Militia Christi. Hu veroordeelde de politionele acties in Indonesië en de apartheidspolitiek in Zuid-Afrika. Theologisch stond hij onder invloed van Karl Barth.
In 1961 ging hij met vervroegd emeritaat. na-

dat hij in 1957 ,eredoctor van de Universiteit van Amsterdam was geworden.
Naast vele brochures over het socialisme rn het oorlogsvraagstuk publiceerde Buskes o.a In het land van Gandhi en Nehru (1950), Zuid-Afrika's apartheidsbeleid onaanvaarbaar (1955), Martin Luther King (1965)en Karl Barth (1966).

CAETANO, MARCELLO JOSÉ DAS NEVES ALVES (17-8-1906 Lissabon - 26-10-1980 Rio de Janeiro) Portugees jurist en politicus.

Caetano heeft op 26 sept. 1968 de Portugese premier en dictator Antonio de Oliveira Salazar opgevolgd, toen de laatste na een hersenoperatie te hebben ondergaan en door een beroerte te zijn getroffen zijn functies niet langer kon uitoefenen. Caetano bleef in zijn laatstc ambt tot de anjerrevolutie van 25 april 1974.
De militaire leiders. die de macht toen overnamen, gaven hem de gelegenheid uit te wijken naar Brazilië, waar hij tot zijn dood gewerkt heeft als leider van een instituut voor juridisch onderzoek aan de universiteit Gama Filho in Rio de Janeiro.
Hij ontving zijn opleiding aan de universiteit van Lissabon en u-as hoogleraar in het recht aan dezelfde universiteit van 1933-1968.
In 1936 werd hij lid van de Raad van het koloniale rijk. In hetzelfde jaar stelde hij het administratieve wetboek op, dat de basis zou vormen van Salazars corporatieve staat.
In 1940 werd hij benoemd tot commissaris van jeugdzaken. In 1941 was hij speciale gezant in Brazilië. Van 1944-1947 bekleedde hij het ambt van minister van koloniën. Vervolgens was hij van 1949-1955 voorzitter van de corporatieve kamer. Van 1955-1958 was hij assistent van de premier. Van 1959-1962 was hij rector van de universiteit van Lissabon.

CARPENTIER Y VALMONT. ALEJO (26-12-1904 Havana - 24-4-1980 Parijs) Cubaans schrijver.

Carpentier studeerde aan de universiteit van Havana. Hij heeft gewerkt als jounalist. als directeur van een radiostation en als musicoloog. Hij heeft veel gereisd. o.m. in Mexico. Frankrijk. Spanje, België. Nederland. Haiti. de VS en Venezuela.
Carpentier heeft college gegeïen aan vele universiteiten in Oost- en West-Europa. China. Vietnam en de SU. Hij heeft gewerkt als columnist voor het in Caracas vcrschijncndc dagblad El Nacional.
Sinds 1970 was hij cultureel attaché in Parijs.
In 1956 won hij de Prix du meilleur Livre Etranger, in 1975 werd hij bekroond met de Cino del Ducaprijs en in 1979 kreeg hij de Prix Médicis étranger.
Romans van zijn hand zijn o.m. Ecue-Yamba-O (1933). El Reino del Este Mundo (1949). Los Pasos Peridos (1953). El Acoso (1956).Guerra de Tiempo (1958). El Siglo de las Luces (1963)en La Harpe et l'Ombre (1979).

CLEVERINGA, RUDOLPH PABUS (2-4-1894 Appingedam - 15-12-1980 Leiden) Nederlands rechtsgeleerde.

Hij studeerde in Leiden waar hij in 1919 cum laude bij prof. mr. E. M. Meijers promoveerde op het proefschrift De zakelijke werking der ontbindende voorwaarde.
Van 1919 tot 1926 was hij werkzaam bij de Koninklijke Nederlandse Stoombootmaatschappij in Amsterdam als chef van de afdeling voor de behandeling der reclames en averijen.
In 1926 volgde zijn benoeming tot rechter in Alkmaar, in 1927 tot gewoon hoogleraar in het handelsrecht en burgelijk procesrecht te Leiden.
Op 26 november 1940 hield prof. Cleveringa in de Leidse universiteit een rede uit protest tegen het ontslag van prof. E. M. Meijers door de bezetter. Daarop volgenden de sluiting van dc universiteit en gevangenschap van Cleveringa.

Van 1958 tot 1963 was de heer Cleveringa lid van de Raad van State.
Wegens zijn verdiensten als lid van deze raad. waarvan hij ook langdurig als buitengewoon staatsraad deel heeft uitgemaakt. en als voorzitter van de staatscommissie inzake herziening van de Nederlandse burgerlijke wetgeving was de heer Cleveringa in 1963 benoemd tot grootofficier in de orde van Oranje-Nassau.

DAGOVER, LIL (30-9-1897 Madison. Java - 23-1-1980 Munchen-Geisel-Gasteigì Duitse filmster en actrice.

Als Martha Maria Lilitts kwam zij in 1903 naar Duitsland. Na haar scheiding van Fritz Daghover werd zij in 1919 voor de film ontdekt. Zij speelde in bijna 100 stomme films, w.o. Harakiri (1919), Das Kabinett des Dr. Caligari (1919), Der mude Tod (1921) en Tartuff (1925). Maar ook na de tijd van de stomme film boekte zij successen met o.a. Die letzte Illusion (1932), Abenteuer einer schonen Frau (1933) en Schlussakkoord (1935). Afgezien van drie korte periodes in het buitenland (Zweden. Frankrijk en Hollywood) bleef zij in Duitsland werken. ook onder het Hitler-regime toen zij o.m een rol speelde in Bismarck (1940).
Ook in de naoorlogse periode werkte zij aan talrijke films mee zoals Kònigliche Hoheit (1953). Die Barrings (1955). Die Buddenbrooks (1959) en Die seltsame Gräfin (1961).
Max Reinhardt bracht haar in 1931 ook bij het toneel met een rol in Grossem Welttheater. Een van haar laatste toneelrollen vertolkte zij in La folle de Chaillot.

DESCAMPS. mgr. ALBERT-LOUIS (27-6-1916 Escanaffles - 15-10-1980 Ottigniesì Belgisch theoloog.

Priester gewijd in 1941. doctor en magister in de theologische wetenschappen. sedert 1953 hoogleraar aan de katholieke universiteit te Leuven. 1960 hulpbisschop van Doornik. 1962 rector magnificus van de Leuvense universiteit die onder zijn leiding gesplitst werd in twee autonome afdelingen. In 1970 werd hij ere-rector van Leuven en ging hij exegese doceren aan de Université Catholique in Louvain-la-Neuve. Genoot grote faam als bijbelkenner en werd in 1973 secretaris van de Vaticaanse Bijbelcommissie te Rome. In 1979 trad hij op als rechter in het proces-Schillebeeckx. Hij kwam om bij een auto-ongeluk.

DETIÈGE, FRANS (22-12-1909 Antwerpen - 1-11-1980 Antwerpen! Belgisch politicus.

Licenciaat handelswetenschappen. journalist van Volksgazet. socialistisch kamerlid 1946-74. schepen 1946-76 rn burgemeester 1976 van Antwerpen

EDGAR. Dr. G F. (BOY) (1915 Amsterdam 8-4-1980 Amsterdam) Nederlands arts en musicus.

Boy Edgar leerde zichzelf trompet spelen op 17-jarige leeftijd, daarbij geïnspireerd door Duke Ellington. In zijn studententijd was bij een bekend musicus. Na zijn studie medicijnen promoveerde hij in 1955 op een proefschrift over onderzoek naar processen in het zenuwgestel bij Multiple Sclerose. Hij doceerde daarna in Utrecht en verbleef in de Verenigde staten u-aar hij wetenschappelijk werk deed. Teruggekeerd in Nederland werkte hij onder andere samen met F. Wong. die een van de eerste abortusklinieken in Amsterdam oprichtte. Daarna was Edgar huisarts in de Bijimermcer tot 1979.
Hij werd bekend als musicus en bandleider. Op jonge leeftijd componeerde hij al stukken: After the concert is over en Let your feet go down. In 1936 kreeg hij in Erussel de prijs voor de beste solist op de trompet en in de daaropvolgende jaren maakte hij deel uit van de orkesten She Moochers en Kid Dynamite. Van 1939 tot 1955 schreef hij arrangementen voor de orkesten van onder andere Dick Willebrandts en Piet van Dijk en voor dc Skymasters en het Metropole-orkest. In 1966 stelde hij zich op aandringen van trompettist Ado Broodboom aan het hoofd van een big-band. nadat hij twee jaar daarvoor was bekroond met de Wessel Ilckenprijs. de grote prijs voor de Nederlanse jazz. In 1967 werd zijn plaat Finch Eye bekroond met een Edison. Hij trad veel op onder de titel Boy Edgars sound met een big-band die opviel door het geluid van zes saxofoons. later gaf Boy Edgar concerten waarbij gastsolisten optraden. Vaak was dat jazz-zangeres Gerrie van der Klei. van wie Edgar de laatste jaren van zijn leven onafscheidelijk was. Met haar maakte hij zijn laatste platen: Multifaced Gerry en Music was his mistress". Saxofonist Theo Loevendie. die vijf jaar onder Edgars leiding speelde en de leiding van het orkest overnam toen de arts Edgar naar de Verenigde Staten ging. noemde hem een geniale amateur.

EVANS. BILL (16-8-1929 New Jersey 15-9-1980 New York) Amerikaans jazzpianist

Legendarische figuur uit de jazz. die in talloze orkesten speelde, maar vooral bekendheid verwierf door zijn rol in het sextet van trompettist Miles Davis in 1958, na een lange periode als pianist in jazzclubs in Chicago gewerkt te hebben. Hij richtte in 1959 zijn eigen trio op met drummer Joe Labarbiera en de bassist Marc Johnson. Als leider van dat trio werd Evans populair. In 1963, 1970 en 1942 kreeg hij Grammy's. de Amerikaanse Oscar voor grammofoonplaten.Tot zijn bekendste albums behoren: Conversations with myself. Further convcrsations with myself. New conversations en Affinity. Zijn laatste graminofoonplaat. We will meet again. kwam in maart 1980 in de Verenigde Staten uit. Bill Evans speelde in Nederland onder meer in 1978 op het North Sea Jazz Festival in Den Haag.

EYK. HENRIETTE CATHARINA MARIA VAN (15-2-1897 Amsterdam - 21-11-1980 Amsterdam) Nederlands schrijfster

Deed kandidaatsexamen biologie, maar ontdekte tijdens een lange ziekte haar talent als humoristisch auteur. In 1932 debuteerde zij met De Kleine Parade. een satire op de betere standen, oorspronkelijk een bijdrage aan de schoolkrant van de christelijke HBS te Amsterdam. Zij schreef het boek naar haar zeggen gedreven door een enorme haat tegen een bevolkingsgroep waar mijn familie vroeger ook bij had gehoord. In de jaren zestig vormde het boek de basis van een musical van Wim Sonneveld, De Kleine Parade. Haar werk bevatte

veelal elementen van sociale satire. Dat geldt ook voor verschillende speelse novellen rondom symbolen als Sinterklaas, Vader Tijd enzovoorts. Zij was gevoelig voor de zorgen. vreugden en eigenaardigheden van kleine mensen. Dat kwam naar voren in Truus de Nachtmerrie (1939) en in Van Huis tot Huis, dat gedeeltelijk als feuilleton in het Algemeen Handelsblad werd gepubliceerd Tot haar andere boeken behoren Intieme Revue (1936), Gabriël (1935), De Jacht op de Spiegel (1945), De Spookdiligence (1953) en Huis aan de Gracht (1956).De relatie van Henriette van Eyk met Simon Vestdijk vond zijn weerslag in de gezamenlijk geschreven roman Avontuur met Titia.
In 1937 kreeg zij de Van der Hoogtprijs. in 1955 de prijs van het Kunstenaarsverzet en in 1980 de Jacobsonprijs. Deze laatste prijs werd haar toegekend als blijk van waardering voor het geheel eigen en verrassend satirische element dat zij aan de Nederlandse letteren ton-orgde. In 1974 publiceerde zij haar autobiografie Dierbare Wereld. Zij wordt beschouwd als de schrijfster die aan het begin stond van de moderrie liumurcultus. die na 1945 tot bloei ia gekomen. Als schrijfster van kinderboeken werd zij bekend met Michiel de Mug (1940) en Sinterklaas blijft een zomer over (1940).

ESCHER, RUDOLF GEORGE (8-1-1912 Amsterdam - 17-3-1980 Amsterdam) nederlands componist.

Kreeg in zijn jeugd op Java muziekles van zijn vader. studeerde onder andere bij Willem Pijper (1934-1937) compositie in Rotterdam. Werkte als muziekredacteur bij de Groene Amsterdammer (1945-1946) en later als docent aan het Amsterdams conservatorium, Zijn muzikaal oeuvre is niet groot Een deel ervan ging verloren bij het bombardement van Rotterdam in 1940. Hij werkte in studio's voor electronische muziek te Delft en Utrecht en werd in 1964 benoemd tot wetenschappelijk hoofdmedewerker van het Instituut voor Muziekwetenschappen te Utrecht. Hij schreef gedichten en essays over muziek. Onder meer Toscanini en Debussy-Magie der Werkelijkheid (1938) en Ravel in de twintigste eeuw (1966).
Tot zijn belangrijkste muziekwerken worden gerekend. Musique pour l'esprit en deuil (1941-43), Hymne du Grand Meaulnes (1950-51), Le Toinbrau de Ravel (1952), Le vrai Visage de la Paix (1953). Ciel. Air et Vent (1957). Univers de Rimbaud (1970). Hij was een groot kenner van de Franse literatuur en werd dikwijls een literair componist genoemd. In het Holland Festival van 1980 is speciale aandacht aan zijn werk besteed.
Zijn werk is vele malen bekroond Onder meer met de Muziekprijs van Amsterdam (1946), Prof. van der Leeuwprijs (1960), Willem Pijperprijs (1966). In 1977 kreeg hij de Johan Wagenaarprijs voor zijn gehele oeuvre.
Hij voelde zich thuis op het terrein van de exacte wetenschappen en zocht in de laatste twintig jaar van zijn leven naar voor zijn muziektheorie bruikbare methodes in andcrc wetenschappen: linguistiek, informatietheorie en semiotiek, alsmede de psycho-fysica van het gehoor. Hij maakte enkele gedetaileerde aanlyses van de muzikale structuur bij Debussy volgens een benadering die hij ontleende aan de moderne taalwetenschap. Zo gaf hij in 1960 een cursus over de betekenis van structuur en vorm bij Debussy in verband met destijds actuele seriele compositietechnieken.

FORST, WILLY (7-4-1903 Wenen - 11-8-1980 Wenen). Oostenrijks acteur.

Zijn werkelijke naam was Wilhelm Fross. Hij volgde eerst een carrière als toneelspeler. die hem tot het Berlijnse theater van Max Reinhardt bracht. waarna hij zich uitsluitend met het maken van films bezig hield. zowel als acteur als als regisseur en producent.
Zijn bekendheid begon met de Schubert-film Leise fliehen meine Lieder (1932). Zijn meest vermaarde films waren Zwei Herzen im Dreivierteltakt (1930), Maskerade (1934), Mazurka (1935), Bel Ami (1939) en Wiener Blut (1943).

FOUCHÉ, JACOBUS JOHANNES (6-6-1898 Wepener - 23-9-1980 Kaapstad), Zuidafrikaans politicus.

Hij was president van Zuid-Airilia van 1968-1975. Hij heeft gestudeerd aan het Victoria College in Stellenbosch. In 1941 werd hij lid van het parlement voor Smithfield en hij bleef dit tot 1950. Van 1951-1959 was hij gouverneur van Oranje Vrijstaat Van 1960-1968 was hij wederom parlementslid. nu voor Bloemfontein West.
Hij bekleedde het ambt van Minister van defensie van 1959-1966 en van minister van landbouw en waterstaat van 1966-1968 voordat hij werd gekozen als staatshoofd

FRANK, OTTO (1889 Frankfurt a M. - 20-8-1980 Bazel) vader van Anne Frank.

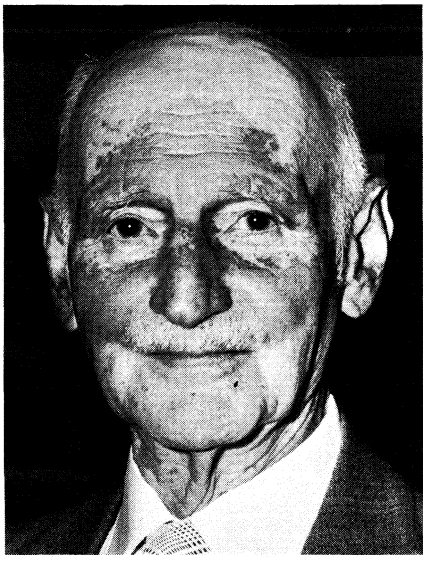

Otto Frank leefde tot 1933 als bankier in Frankfurt am Main en vluchtte in dat jaar onder druk van het nationaal-socialisme met zijn vrouw en twee dochtertjes naar Amsterdam.
Gedurende de Duitse bezetting dook het joodse gezin samen met vier vrienden onder in een achterhuis aan de Prinsengracht. Op 1 aug. 1944 werden de onderduikers ontdekt en op transport gesteld. Alleen Otto Frank heeft het verblijf in de concentratiekampen overleefd.
Zijn dochter Anne heeft in de periode van 14 juni 1942 tot 1 aug. 1944 een dagboek bijgehouden. dat na afloop van de oorlog is gepubliceerd (1946). Het is in meer dan veertig talen vertaald en heeft een oplage van circa 14 miljoen exemplaren bereikt.
Otto Frank was de stuwende kracht achter dc oprichting van de Anne Frankstichting. die het achterhuis aan de Prinsengracht beheert en die zich inzet voor de bestrijding van discriminatie. anti-fascisme en onderdrukking.
Op zijn negentigste verjaardag heeft koningin Juliana Otto Frank onderscheiden met de benoeming tot ridder in de orde van Oranje Nassau.

FROMM. ERICH (23-3-1900 Frankfurt a.M. - 18-3-1980 Muralto) Amerikaans – oorspronkelijk Duits – psycho-analyticus.

Fromm heeft gestudeerd aan de universiteiten van Frankfurt. Heidelberg en München en aan het Berlijnse Instituut voor psychoanalyse.
In 1933, na het aan de macht komen van Hitler, emigreerde hij naar de VS. waar hij doceerde

aan de universiteiten van New-York. Columbia, Vermont en Yale en nadien aan de universiteiten van Mexico City.
In 1969 trok hij zich terug in het Zuid-Zwitserse plaatsje Murano.
Publikaties van zijn hand zijn: Man for Himself (1947), Fear of freedom (1941), Psychanalysis and Religion (1950).The Forgotten Language (1951).The Sane Society (1955), The Art of Loving (1956). Sigmund Freud's mission (1959), Zen Buddhism and Psychoanalysis (met D. T. Suzuki en R. de Martino) (1960). Marx's Concept of Man (1961). May Man Prevail? (1961), Beyond the Chains of Illusion (1962).The Dogma af Christ and other Essays (1963).The Heart of Man (1964), You shall be as Gods (1966). The Revolution of Hope (1968), The Nature of Man (samen met R. Xirau) (1969), The Crisis of Psychoanalysis (1970). Social Character in a Mexican Village (met M. Maccobyi (19701, The Anatomy of Human Destructiveness (1973) en The Well Being of Man and Society (19781.

GANSHOF, FRANS L. A. M. (14-3-1895 Brugge - 26-7-1980 Brusssel) Belgisch hoogleraar en historicus.

Studeerde rechten en geschiedenis aan de rijksuniversiteit te Gent en aan de Sorbonne. Werkte eerst als advocaat. Was van 1932 tot 1961 gewoon hoogleraar te Gent voor middeleeuwse geschiedenis, middeleeuwse instellingen en rechtsgeschiedenis.
Hij publiceerde talrijke wetenschappelijke studies in het Nederlands. Frans en Engels, waaronder Over stadsontwikkeling tussen Loire en Rijn gedurende de Middeleeuwen, Qu'est-ce-que la féodalité (1944), Histoire des relations internationales I (1953), Wat waren de Capitularia? (1955) en La Belgique Carolingienne (1958).
In 1946 ontving hij de Francquiprijs en in 1938 de Vijfjaarlijkse Staatsprijs voor Geschiedkundige Wetenschappen.

GARY. ROMAIN (8-5-1914 Wilna, Rusland - 2-12-1980 Parijs). Frans schrijver en diplomaat.

De werkelijke naam van Gary was Romain Kavec. Met zijn moeder, een Française, emigreerde hij als kind naar Frankrijk. Tijdens de Tweede wereldoorlog diende hij bij de luchtmacht. Daarna werd hij diplomaat; hij was o.a. consul-generaal in Los Angeles.

Zijn eerste boek, het in 1945 gepubliceerde L'éducation européenne, had als thema de Duitse bezetting van Polen. Daarna volgden o.a. Tulipe. Le grand vestiaire, Les couleurs du jour, La promesse de l'aube, Lady L en Johnnie Cœur (een toneelstuk).
Zijn bekendste boek is Les Raciries du Ciel, dat in 1956 met de Prix Goncourt werd bekroond.
Romain Gary schreef zowel in het Frans als in het Engels in een zeer verzorgde taal over eigentijdse onderwerpen. Zijn werk werd gekenmerkt door een pessimistische instelling en een vaak bittere humor. In zijn laatste roman Les cerf-volants, die in het voorjaar van 1980 werd uitgegeven. hield hij zich bezig met dood en zelfmoord.
Diverse van zijn twintig boeken werden verfilmd. Zelf regisseerde hij de op zijn eigen boek gebaseerde film Les oiseaux vont mourir au Perou, waarin Jean Seberg de hoofdrol vervulde.
Gary was commandeur in het Legioen van eer en compagnon de la libération.

GELDER, JAN GERRIT VAN (27-2 1903 Alkmaar - 9-12-1980 Utrecht) Nederlands kunsthistoricus.

Na zijn studie in Utrecht begon hij in 1924 zijn carrière in de museumwereld ais wetenschappelijk assistent in het Rotterdamse museum Boymans.
In 1933 promoveerde hij in Urecht op een monografie over de schilder-tekenaar Jan van de Velde en drie jaar later kreeg hij in Boymans als conservator de leiding van het prentenkabinet. Zijn universitaire loopbaan begon Van Gelder als privaatdocent in 1936 in Leiden.
In het begin van de oorlog nam Van Gelder ontslag uit deze functies: hij werd waarnemend directeur van het Rijksbureau voor Kunsthistorische documentatie in Den Haag. Na de bevrijding volgde zijn benoeming tot directeur van het Mauritshuis en in 1946 tot die van hoogleraar in de kunstgeschiedenis aan de Rijksuniversiteit in Utrecht.
Behalve voor tekenkunst en grafiek had prof. Van Gelder een speciale voorkeur voor de 16de en 17de eeuwse kunst en voor die van de 19de en 20ste eeuw.
Hij was een van de eerste kunsthistorici die een intense belangstelling had voor de moderne kunst. Onder zijn leiding vonden de eerste promoties in Nederland plaats op onderwerpen op dit terrein.
Tot de circa 360 publikaties van Van Gelder behoren enkele boeken. waaronder de dissertatie Jan van de Velde 1593-1641. teekenaarschilder (1933)en het deel Prenten en tekeningen (1958) uit de reeks De schoonheid van ons land. Verder schreef hij enkele lange hoofdstukken in het meerdelige werk Kunstgeschiedenis der Nederlanden en vele artikelen.
Als criticus leverde hij bijdragen aan het vooroorlogse Elsevier's Geïllustreerde Maandschrift en het Maandblad voor Beeldende Kunsten. Ook was hij redacteur van het vaktijdschrift Oud-Holland en mede-oprichter van het Nederlandse Kunsthistorisch Jaarboek en de reeks Utrechtse Kunsthistorische Studiën.
Prof. Van Gelder is lange tijd voorzitter geweest van de Stichting Openbaar Kunstbezit,. Ook maakte hij deel uit van de commissie van toezicht voor het Rijksmuseum Kröller-Muller.

GERO, ERNO (8-7-1898 Terbegec - 12-3-1980 Boedapest) Hongaars politicus.

Gerö was sinds 1918 lid van de Hongaarse communistische partij. Hij was actief in de radenrepubliek van Bela Kun. Na de val van deze werd hij tot 14 jaar gevangenisstraf veroordeeld, maar hij werd spoedig weer vrijgelaten. Hij woonde daarna achtereenvolgens in Tsjechoslowakije, Duitsland en de Sowjet-Unie; in dat laatste land bleef hij tot 1944.
Van 1936-1939 nam hij deel aan de Spaanse Burgeroorlog.
In 1945 werd hij als vertrouwensman van Moskou lid van het Politburo van de Hongaarse communistische partij. Hij was meerdere ma. len minister; van 1955-1956 was hij vicepremier.
In juli 1956 werd hij eerste secretaris van het CC van de partij als opvolger van de ten val gebrachte Matyas Rakosi en als zodanig presideerde hij de partij ten tijde van de Hongaarse opstand en de Sowjet-interventie in okt.-nov. 1956. Na de Sowjet-interventie werd hij vervangen door Janos Kadar. Gero week toen uit naar de SU, maar keerde in 1961 naar Hongarije terug.
In 1962 werd hij van het lidmaatsrhap van de partij beroofd. Sindsdien leefde hij teruggetrokken.

GIRI, VARAHAGIRI VENKATA (10-8-1894 Berhampur - 24-6-1980 Madras; Indiaas politicus

Hij begon zijn loopbaan in de vakbeweging. in de bond van spoorïvegarbeiders. Twee maal was hij voorzitter van de vakcentrale.
Zijn politieke carrière begon in Madras. u-aar hij van 1937-1939 en van 1946-1947 minister was.
Van 1947-1951 was hij hoge commissaris in Ceylon. Van 1952-1954 was hij minister van arbeid in de Indiase regering. Van 1957-1960 was hij gouverneur van Uttar Pradesh. van 1960-1965 van Kerala en van 1965-1967 van Mysore.
Van 1967- 1969 was hij vice-president van India: in de periode mei-aug. 1969 was hij fungerend president en van 1969-1974 was hij president.

GREVISSE, MAURICE EMILE (7-10-1895 Rulles - 3-7-1980 Jolimont) Belgisch taalkundige.

Doctor in de wijsbegeerte en letteren van de rijksuniversiteit te Luik. leraar aan de Kadettenschool. werd vermaard dooi. de publikatie van Le Bon Usage, een nieuw handboek voor de Franse spraakkunst. in 1936 dat sindsdieri herhaaldelijk in herziene versies herdrukt werd en bekend geraakte als Le petit Grevisse. Publiceerde voor goed taalgebruik.

HATTA, MOHAMMED (12-8-1902 Bukittingi - 14-3-1980 Djakarta), Indonesisch politicus.

Hatta was al voor het begin van zijn economische studie aan de toenmalige handelshogeschool van Rotterdam actief in het politieke leven.
Politiek actief zijn betekende in die jaren het organiseren van het nationale bewustzijn van het Indonesische volk gericht tegen het Nederlandse koloniale bestuur.
Hiermee is hij doorgegaan toen hij in Nederland studeerde waar hij in 1926 tot voorzitter van de „Perhimpoenan Indonesia" (een politieke organisatie van in Nederland studerende jonge Indonesiërs) gekozen werd. In deze functie is hij in 1927 door de Nederlandse regering gearresteerd. maar werd na vijf en een halve maand arrest in Den Haag door de rechtbank vrijgesproken.
Bij zijn terugkomst in Indonesie heeft hij zich onmiddellijk in het politieke leven gestort. door tezamen met wijlen Soetan Sjahrir (Indonesiès eerste premier, die in 1966 iii Zurich overleed) een politieke organisatie op te richten, de Pendidikan Nasional Indonesia (PNI). Deze organisatie. die men niet moet verwarren met de Partai Nasional Indonesia van wijlen president Soekarrio die niet lang daarvoor door de Nederlanders was ontbonden. richtte zich meer op individuele acties dan op agitatie.
Ondanks de veel rustiger tactieken van de nieuwe PNI werd deze organisatie toch met wantrouwen door de Nederlands-Indische regering benaderd en in 1934 werd ook deze PNI ontbonden Hatta en Sjahrir werden gearresteerd.
Na een kort verblijf in het beruchte interneringskamp Roven Digoel, zijn ze daarna naar het eiland Bandaneira in de Molukken verhuisd waar ze tot het uitbreken van de tweede wereldoorlog geinterneerd bleven. Soekarno was in die tussentijd in Bengkoelen (Zuid-Sumatra) geinterneerd.
Vlak voor de Japanse inval werden Hatta en Sjahrir naar Java vervoerd en bleven geinterneerd in het kleine Westjavaanse stadje Soekaboenii. De Japanse militaire bezetting bracht de twee tegenstrijdige figuren Soekarno en Hatta bij elkaar.
Zu kwamen naar voren als leiders van het Indonesische volk. Rij de proclamatie van de onafhankelijkheid werd Soekarno tot president en Hatta tot vice-president benoemd. Bij de souvereiniteitsoverdracht in Den Haag in december 1949 vertegenwoordigde Mohammed Hatta de Indonesische regering.
Nadat Hatta in het begin van de jaren vijftig steeds meer ging beseffen dat hij geen werkelijke invloed kon uitoefenen op het beleid van Soekarno trok hij zich in 1956 uit zijn publieke functie terug. Hij heeft sindsdien geen openbaar ambt meer bekleed.

HEYTING, AREND (9-5-1898 Amsterdam 9-7-1980 Lugano) Nederlands wiskundige.

Studeerde onder Prof. L. E. J. Brouwer wiskunde te Amsterdam tot 1922 en promoveerde op een meetkundig-intuitionistisch onderwerp. Was leraar wiskunde te Enschede tot 1937, toen hij een lectoraat aanvaardde aan de Universiteit van Amsterdam. In 1948 werd hij hoogleraar en zijn leeropdracht vermeldde ook de wijsbegeerte van de wiskunde. De verwezenlijking van Brouwers programma voor de wederopbouw van de wiskunde is voor een belangrijk deel te danken aan Heyting en aan de door hem gevormde school. Zijn intuitionistische wiskunde trok veel belangstelling in vakkringen. Hij was bestuurslid en voorzitter van de Nederlandse Vereniging voor Logica en Wijsbegeerte der exacte wetenschappen en leidde een aantal internationale conferenties en congressen.
Op 18 mei 1968 nam hij afscheid als hoogleraar. maar hij bleef actief. Zo verzorgde hij in 1975 een uitgave van deel 1 van Brouwers Collected Work: filosofie en grondslagen van de wiskunde. Hij is vooral bekend wegens zijn vertolking van Brouwers ideeën over de grondslagen van de wiskunde. Onder identificatie van equivalente formules (uitspraken) kan men de intuitionistische logica als abstracte algebra behandelen. De verkregen algebra noemt men wel de Algebra van Heyting.
Tot zijn werken behoren onder meer: Les Fondements des mathématiques. intuitionisme, théorie de la démonstration (1955); Intuitionism. An Introduction (1956, 1965).

W

HILLO. JAN VAN (30-10-1922 Maassluis 21-7-1980) Leiden) Nederlands televisieprogrammamaker.

Begon zijn loopbaan als medewerker bij een reclamebureau in Den Haag. In september 1961 trad hij in dienst bij de NCRV in een leidinggevende positie bij de afdeling documentaire programma's. In die hoedanigheid was hij verant oordelijk voor de samenstelling van een groot aantal documentaires. Tot de bekendste behoren programma's over Godfried Bomans. de documentaire Julianakoningin der Nederlanden, ter gelegenheid van het 25-jarig regeringsjubileum in 1973. Hij maakte een van de eerste programma's over milieuvenuiling op de Nederlandse televisie. Wij Stinken Erin. alsmede Suriname stroomopwaarts en 25 jaar Herdenking Tweede Wereldoorlog. Hij niaakte voorts Tussen toen en toekomst en De Tijd stond even stil.

HITCHCOCK, ALFRED JOSEPH (13-8-1899 Londen - 29-4-1980 Los Angeles), Brits filmregisseur.

Hitchcock heeft gestudeerd aan de universiteit van Londen, waar hij aan een technische studie begon. Hij schakelde echter snel over naar de schone kunsten. waar hij zich specialiseerde in grafisch tekenen.
Zijn specialisme bracht hem via enkele reclamebureaus op de titelafdeling van een filmonderneming. In 1920 werd hij schrijver en artistiek ontwerper van titelkaarten. die in de tijd van de stomme film het gesproken woord moesten vervangen.
Na assistent-scenarioschrijver en assistent-regisseur te zijn geweest voerde hij in 1925 zijn eerste eigen regie, nl. van de film The Pleasure Garden.
Hoewel hij niet alleen thrillers verfilmd heeft, is dit wel het terrein, waarop hij meest is bezig geweest en waarin hij zijn vermaardheid verworven heeft.
Tot 1939 werkte hij in Engeland, daarna in Hollywood.
Enkele van zijn bekendste films zijn: The man who knew too much (1934), The 39 steps (1935), The lady vanishes (1938), Notorious (1946), The rope (1948), Strangers on a train (1951). Dial M for murder en The rear window (beide uit 1954), To catch a thief en The trouble with Harry (1955), Vertigo (1956), North by Northwest (1959). Psycho (1961), The Birds (1962) en Marnie (1964).

HUIZINGA, LEONHARD (3-8-1906 Groningen - 9-6-1980 Wassenaar) Nederlands schrijver-journalist.

Deze zoon van de historicus Johan Huizinga studeerde rechten en werd daarna planter in Nederlands-Indië. Daarna ging hij in de journalistiek. Zijn debuut als schrijver maaktc hij in 1936 met De Gestroomlijnde Wereld. Kort daarop volgden Het Vierde Geslacht en O,.. Zei Ik. Beroemd werd Huizinga met het in 1939 verschenen Adriaan en Olivier, een koldergeschiedenis over een straatarme maar strikt eerlijke tweeling van redelijk patricischen huize. Het oogstte groot succes, werd voor toneel bewerkt en vele malen herdrukt. Later schreef Huizinga enige vervolgdelen. In 1979 verscheen zo het laatste deel uit de serie: Adriaan. Olivier en Tarzan. Hij is vooral bekend als humoristisch schrijver. maar heeft ook enkele serieuze werken op zijn naam staan: Vlucht uit Morotai (1962), De Mantel der Liefde (1963) en een biografie van zijn vader.
Tot zijn belangrijkste werken behoren, naast de reeds genoemde: Het Wilhelmus (1940). De Zevende Dag (1941), Tien Glazen Wijn (1942), Zes Kaarsen voor Indië (1946). De Laatste Karavaan (1947), Olivier en Adriaan (1949), En Zo Voort (1950), Zo Schreed de Beschaving Voort (1952) Smalleganse (1953) Adriaan contra Olivier (1954). Schoon Schip (1956). In 1968 verscheen zijn autobiografie onder de titel: Mijn Hartje. wat wil je nog meer? Memoires van een gelukkig mens.

JORDAAN, LEENDERT JURRIAAN (30-12-1885 Amsterdam - 21-4-1980 Zelhem) Nederlands tekenaar en filmcriticus.

De nestor van de Nederlandse politieke tekenaars tekende zijn eerste politieke prent in 1902, nadat hij de Rijksacademie had gevolgd. Hij werkte voor verschillende periodieken zoals De Ware Jacob. Het Volk. De Notenkraker, Het Leven en De Groene Amsterdammer en na de Tweede wereldoorlog voor het Parool en Vrij Nederland.
Hij schreef in 1923 zijn eerste filmrecensie in Het Leven, had van 1926-1936 een eigen filmrubriek in De Groene en was vervolgeris filmmedewerker van de Haagse Post (1935-'41), Film en Toneel (1945-'51) en Vrij Nederland (1947-'60).
In Het Parool schreef hij met onregelmatige tussenpozen in de jaren 1962-'65 autobiografische afleveringen onder de titel Omzien zonder Wrok.

KAPS, FRED (1926 Rotterdam - 22-07-1980 Utrecht) Nederlands goochelaar.

Zijn eerste optredens als goochelaar deed hij tijdens de vervulling van zijn militaire dienstplicht in Indonesie na de Tweede Wereldoorlog. Na zijn terugkeer in Nederland werd hij beroeps. In 1950, 1955 en 1960 werd Kaps wereldkampioen goochelen. Zijn geperfectioneerd optreden maakte hem tot een populaire theaterattractie. Voor de Amerikaanse televisie stond hij in de beroemde Ed Sullivanshow, ook maakte hij deel uit van het ABC-cabaret van Wim Kan in de jaren vijftig.
In mei 1980 kreeg Kaps de hoogste onderscheiding van de Academy of Magic in Hollywood, de Masters Fellowship.

KAUTNER, HELMUT (25-3-1908 Dusseldort - 20-4-1980 Castellina) Duits regisseur en acteur.

Werkte van 1933 tot 1935 als tekstschrijver en regisseur bij het studentencabaret Die vier Nachrichter in Munchen. vanaf 1936 als toneelspeler en regisseur bij theaters in Leipzig, Munchen en Berlijn.
In 1939 begon zijn carrière als filmregisseur met Kitty und die Weltkonferenz. Er volgden films van uiteenlopend karakter zoals Kleider machen Leute (19401, Romanze in Moll (1943), Grosse Freiheit Nr 7 (1944), de in de laatste oorlogsdagen in Berlijn opgenomen Unter den Brucken, In jenen Tagen (1947), Der Apfel ist ab (1948), Die letzte Brücke (1953), Des Teufels Genera1 (1955), Himmel ohne Sterne (1955). Der Hauptmann von Kopenick (1956), Monpti (19571, Schinderhannes (1958). Der Rest ist Schweigen (1959). Das Glas Wasser (1960) en Die Feuerzangenbowle (1970).
Ook als toneelregisseur bleef Kautner tot in de jaren '70 actief. Hij bracht onder meer stukken van Anouilh. Cocteau, Ustinov, Brecht en Tennessee Williams op het toneel.
De afgelopen jaren werkte Kautner voornamelijk voor de televisie. Hij legde een voorkeur aan de dag voor detective- en misdaadseries.
Als schrijver werd Helmut Kautner bekend door zijn roman Himmel ohne Sterne en enkele toneelstukken, waaronder Die Nervensage.

KEMP, BERNARD (22-8-1926 Hamont - 2-11-1980 Leuven) Belgisch romanschrijver en literair historicus.

Kemp (pseudoniem van prof. dr. B. F. van Vlierden) studeerde Germaanse filologie te Leuven. Sedert 1969 gewoon hoogleraar Universitaire Faculteiten Sint-Aloysius te Brussel. Publiceerde romans (o.m. De Paardensprong, het Weekdier en De glimlachende God), literaire kronieken in De Standaard. essays (vooral over Guido Gezelle) en een geschiedenis van de Vlaamse roman (Van In 't Wonderjaer tot De Verwondering). Hij was voorzitter van de Vereniging van Vlaamse Letterkundigen

KOKOSCHKA, OSKAR (1-3-1886 Pochlarn Oostenrijk - 22-2-1980 Montreux) Brits - oorspronkelijk Oostenrijks - schilder.

Nadat hij in Wenen de kunstnijverheidschool had bezocht werd hij in 1910 door Herwarth Walden. overgehaald om naar Berlijn te komen en mee te gaan werken aan zijn culturele tijdschrift Der Sturm.
Al vroeg was Kokoschka's latere stijl in grote trekken vastgelegd: het uitgangspunt van al zijn werk is steeds de werking van licht en kleur geweest.
In Berlijn heeft hij zijn eerste belangrijke exposities. Hij maakt er kennis met een groot aantal leidende schilders en schrijvers. Bekend uit deze tijd zijn de litho's bij een Bachcantate en het schilderij Die Windsbraut.
Tijdens de eerste wereldoorlog raakt hij ernstig gewond aan het Russische front. Daarna verhuist hij naar Dresden, waar hij leraar wordt aan de Academie. Hij werkt aan Der Mandril. nu in Boymans-Van Beuningen. en aan Die Augustus Brücke, te zien in het Van Abbemuseum.
Na jaren, waarin hij door Europa en Noord-Afrika reist. vestigt hij zich in 1934 in Praag.
Als al zijn werken in Duitse openbare verzamelingen in beslag worden genomen als ,,entartete Kunst". wijkt hij uit naar Londen. Daar schildert hij in 1938 zijn eerste politieke allegorieen. Zijn stijl is veranderd in een soort impressionisme.
Zelfs voor de aankoop van doek en verf was amper geld, zodat het meeste werk uit de oorlogsjaren bestaat uit aquarellen en tekeningen.
Na de tweede wereldoorlog krijgt hij het Britse staatsburgerschap. maar hij blijft door Europa zwerven. In de steden waar hij verblijft maakt hij grote aantallen stadsgezichten.
Kokoschka ontwerpt decors voor Die Zauberflöte voor het Festival te Salzburg.
In 1956 verschijnen ziin Schriften 1907-1955 en Spur in Treibsand

KREVELEN. GERARD VAN (1909 Amsterdam - 12-9-1980 Hilversum), Nederlands musicus.

Gerard van Krevelen studeerde piano aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en werd daarna dirigent bij Fritz Hirsch Operette.
In 1939 trad hij in dienst bij de AVRO, waar hij dirigent werd van het orkest The Romancers. Later richtte Van Krevelen The Swinging Nightingales op en dirigeerde hij het orkest De Zaaiers.
Jarenlang heeft hij meegewerkt aan het radiospelletje Hersengymnastiek.
Hij heeft in bestuurlijke functies voor de Nederlandse lichte muziek geijverd, o.a. in het kader van de BUMA en als voorzitter van de stichting Conamus.

KOSTELANETZ, ANDRÉ (23-1-1901 Petersburg - 14-1-1980 Haiti). Amerikaans - oorspronkelijk Russisch - musicus.

Hij studeerde aan het conservatorium van zijn geboortestad en dirigeerde daar enkele jaren aan de Keizerlijke Opera.
In 1922 emigreerde hij naar de Verenigde Staten, waar hij in 1930 dirigent van het radio-orkest van de CBS werd.

Met zijn echtgenote, de Franse sorpraan Lily Pons, maakte hij tournees door Europa, Afrika en Azië. Hij maakte naam met arrangementen op het gebied van de amusementsmuziek, maar was tevens een belangrijk promotor van Amerikaanse serieuze muziek.

LANDSMAN, FREDERIK HENDRIK (20-12-1907 Utrecht - 24-2-1980 Den Haag) Nederlands-Hervormd predikant.

Ds. Landman heeft in zijn geboorteplaats theologie gestudeerd. Hij was actief in de Nederlandse christen-studenten beweging. die voor de oorlog een belangrijke rol heeft gespeeld in de politiek-kerkelijke vernieuwing in Nederland.
Na zijn studie werd hij eerst hulppredikant in Almelo. Van 1932-1942 was hij predikant in het Drentse Roderwolde en in 1942 werd hij studentenpredikant in Den Haag.
Direct na de oorlog, waarin hij actief aan het verzet had deelgenomen, was hij een van de oprichters van het progressiel'christelqke maandblad Wending. Daarnaast was hij van 1945-1968 hoofdredacteur van De Hervorrnde Kerk.
In 1957 werd ds. Landsman secretaris algemene zaken van de Hervormde synode. In 1967 werd hij secretaris-generaal van de Nederlands-Hervormde Kerk en scriba van de generale synode, furicties, die hij in 1973 wegens het bereiken van de pensioen-gerechtigde leeftijd neerlegde.

LANGUI, EMILE (31-10-1903 Brussel - 24-7-1980 Anderlecht) Belgisch kunsthistoricus.

Studeerde kunstgeschiedenis aan de rijksuniversiteit te Gent; kunstcriticus; ambtenaar; administrateur-generaal bij het ministerie van Nederlandse Cultuur; publiceerde talrijke studies over de expressionistische schilderkunst: speelde een centrale rol in het artistieke overheidsbeleid.

LENNON, JOHN (9-10-1940 Liverpool - 8-12-1980 New York) Brits popmusicus.

Beatle John Lennon. samen met Paul McCartney de drijvende kracht achter de wereldberoemde Beatles in de jaren zestig, heeft een revolutionaire ontwikkeling in de popmuziek op gang gebracht.
De moord op Lennon, die in de hal van zijn appartement werd neergeschoten door een geestelijk verwarde bewonderaar uit Hawai, heeft een golf van emoties in de wereld losgemaakt en in de Verenigde Staten geleid tot een discussie over de vrije wapenhandel en het geweld
De Beatles waren up tiet hoogtepunt van hun roem volgens Lennon populairder dan Jezus. Hun productiviteit was enorm. hun populariteit ongekend en hun verkoopcijfers gigantisch. Vele van hun liedjes werden tophits in praktisch alle delen van de wereld. Van hun platen werden in tien jaar tijd meer dan 250 miljoen exemplaren verkocht.
De muziek en de levensstijl van de Beatles werden voor honderden miljoenen mensen het symbool van de revolutionaire en indertijd als geestverruimend beschouwde bewegingen van de jaren zestig. Veel Beatleliedjes speelden een rol in protestbewegingen. bijvoorbeeld tegen dc oorlog in Vietnam.
Kritiek op de gevestigde orde. het aan de kaak stellen van vermolmd formalisme en het niet-aanvaarden van het establishment als maatstaf uitte zich bij de Beatlcs onder meer iri kleding en haardracht. Voor miljoenen jongeren vormden zij hierin een voorbeeld. Aanvankelijk had dit een negatieve reactie tot gevolg van het overgrote deel van liet oudere publiek. maar na verloop van tijd kwam daar radicaal verandering in. Zelfs werden de Beatles in 1965 benoemd tot members of the order of the British empire en traden zij op voor het Engelse Koninklijk Huis Lennon stuurde echter zijn lintje terug uit protest tegen de Engelse buitenlandse politiek.
Lennons vader liet zijn gezin in de steek toen John drie jaar oud was; tien jaar later kwam zijn moeder om het leven bij een auto-ongeluk. Al voor de dood van zijn moeder. die hem al vroeg belangstelling bijbracht voor muziek. trok hij in bij een tante. die een grote invloed op hem had.
In 1961 ontmoette Lenrion Paul McCartney. met wie hij als duo optrad in hun woonplaats en later ook in West-Duitsland. Later vormden zij met George Harrison, drummer Pete Best en gitarist Sutcliffe een kwintet, dat optrad onder de naam The Silver Beatles. Sutcliffe stierf na korte tijd en Best werd al gauw vervangen door Ringo Starr, waarna de groep werd voortgezet als een kwartet.
Mede door toedoen van manager Brian Epstein groeiden de Beatles in korte tijd uit tot een succesvolle groep. die met nummers als Twist and shout, All my lovin' en Love me do aan beide zijden van de Atlantische Oceaan een ongekend enthousiasme losmaakte. Vooral de song I want to hold your hand zorgde in de Verenigde Staten voor een doorbraak die de weg baande voor een intocht van Britse popmuzikanten die als de Engelse invasie werd bestempeld.
Na de dood van Epstein in 1967 leken de Beatles wat uit de koers te raken. Lennon nam de Amerikaanse zakenman Alleri Klein in de arm voor het beheer over Apple, de eigen onderneming van de groep. Dit bracht Lennon in conflict met McCartney, hetgeen na enige tijd leidde tot een definitieve breuk tussen de vier Beatles.
Lennon. die met Yoko Ono trouwde nadat zijn huwelijk met Cynthia Powell was ontbonden, werd daarna een wat eenzelvige figuur die met zijn vrouw en zoon Sean in afzondering woonde in New York.
Ik werd achtervolgd door de schaduw van de Beatles. zei hij kort geleden in een interview. Pas na jaren kon ik daaraan ontsnappen, pas na jaren had ik weer voldoende zelfvertrouwen om muziek te schrijven zoals ik dat wilde.
Kort geleden kwam zijn laatste plaat. Double Fantasy uit. Een van de 14 songs op deze lp heeft als titel Starting Over.
Tot de populairste langspeelplaten die het kwartet maakte behoren Help. Rubber Soul. Sgt. Pepper's Lonely Hearts Club Band cn Yellow Submarine.
De Beatles traden op in de films A Hard Day's Night en Help: zij schreven de muziek voor de tekenfilm Yellow Submarine.
John Lennon was. zonder zijn collega's. onder andere nog te zien in How I Won the War.

John Lennon (r.)met echtgenote Yoko Ono

LONGO. LUIGI (15-3-1900 Fubine. Monferrato - 16-10-1980 Rome) Italiaans politicus.

Sloot zich in 1919 aan bij de socialistische partij en behoorde in 1921 tot de oprichters van de Italiaanse communistische partij (PCI). In 1926 werd hij lid van het Centrale Comité. Van 1933-35 was hij vertegenwoordiger van de PCI in de Komintern. Tijdens de Spaanse Burgeroorlog (1936-39) was hij politiek commissaris van de 2de Internationale Brigade en vervolgens inspecteur-generaal van alle Brigades. Van 1939-43 bevond hij zich in gevangenschap: eerst in Frankrijk, daarna in Italie. Van 1943-45 was hij commandant van de communistische partisanengroepen in Noord-Italie.
Van 1945-64 diende hij onder Togliatti als adjunct secretaris-generaal. In 1964. na de dood van Togliatti, werd hij secretaris-generaal, een ambt dat hij tot 1972 vervulde. In dat jaar volgde Berlinguer hem op en werd Longo tot president van de PCI gekozen.

LOUW. WILLIAM EWART GLADSTONE (31-5-1913 Sutherland - 24-4-1980 Stellenbosch) Zuidafrikaans dichter.

Samen met zijn in 1970 overleden broer N. P. van Wyk Louw behoorde hij tot de Dertigers. een generatie dichters die een ommekeer in de Zuidafrikaanse letterkunde teweegbracht. Als hoogleraar Afrikaanse en Nederlandse letterkunde te Grahamstown (1944-57) en Stellenbosch (sinds 1967) was hij vooral actief op het gebied van de culturele betrekkingen tussen Zuid-Afrika en Nederland. In de tussenliggende periode was hij assistent-redacteur van Die Burger (Kaapstad). Tot voor kort was hij een van de stuwende krachten achter het Afrikaanstalige literaire tijdschrift Standpunte.
Tot zijn werken behoren: (poëzie) Die ryke dwaas (1934), Terugtog (1940) en Bybels en babbels (1956); (studies en essays) Die invloed van Gorter op Leopold (1942). Vaandels en voetangels (1958). Onvoltooide kalender (1962) en Kolom (1964).

LUCKER, JOSEPHUS MARIA (9-8-1914 Nijmegen - 17-5-1980 Los Angeles) Nederlands journalist.

Van 1934-38 correspondent in Londen. van 1938-42 kunstcriticus bij De Telegraaf, van 1945-64 hoofdredacteur bij de Volkskrant en vanaf 1964 hoofdredacteur van De Tijd tot aan de opheffing van dit dagblad in 1974. Via het

persagentschap Vandaag bleef Lucker tot zijn dood bij de journalistiek betrokken. Onder zijn leiding werd De Volkskrant tot een van de invloedrijkste nationale dagbladen in Nederland.

MALANDO, pseudoniem voor MAASLAND, ARIE (1908 Rotterdam - 22-11-1980 Bussum) Nederlands orkestleider en componist

Begon zijn carrière in de jaren '30 bij het dansorkest de Jumping Jacks. In 1939 debuteerde hij als Malando met zijn tango- en rumba-orkest, waarin hij zelf de accordeon bespeelde. In de loop van de jaren schreef hij vele rumba's, pasodobles, walsen en tango's. Grote bekendheid verwierf hij in 1937 door zijn tango Ole Guapa. die over de hele wereld een succes werd. Malando, van wie 120 langspeelplaten verschenen, maakte diverse tournees naar Latijns-Amerika en Japan.
Tot de onderscheidingen die Malando kreeg behoren de Gouden Harp. de Edison, de Oscar Mondiale de l'Accordéon en de Gouden Boogschutter.

MANTOVANI. ANNUNZIO PAOLO (1905 Venetië - 29-3-1980 Tunbridge Wells) Engels orkestleider.

Als kind emigreerde hij met zijn ouders naar Engeland. Toen hij zestien jaar was begon hij zijn carrière als violist in een restaurant in Birminghani. Later werd hij dirigent van het orkest in het Metropole-hotel in Londen. waarna hij in 1932 het succesvolle Tipica Orkest formeerde. Grote populariteit kreeg hij in de jaren '50 met een veertig man sterk orkest. waarmee hij in 1951 een langspeelplaat met walsen maakte. Eén van de nummers op deze eerste plaat. Charmaine, werd in korte tijd een wereldhit.
Met behulp van diverse tournees en een constante produktie van nieuwe platen wist hij de populariteit van zijn orkest tot in de jaren zeventig te continueren.
Met nummers als Song from Moulin Rouge en Wyoming verwierf hij tussen 1951 en 1966 achttien gouden platen.

MARINI, MARINO (27-2-1901 Pistoia - 6-8-1980 Viareggio) Italiaans beeldhouwer. schilder en graficus.

Hij kreeg zijn opleiding aan de Accademia di Belle Arti in Florence en werd spoedig docent, eerst aan de Scuola d'Arte de Villa Reale te Monza (1929-40) en vervolgens als professor in de beeldhouwkunde aan de Accademia Brera te Milaan (1940 70).
Hij begon als schilder in een neo-academische stijl. In de jaren dertig raakte hij steeds meer geïnteresseerd in sculptuur: eerst vrouwenfiguren. maar later onder invloed van Rodin en Lehmbruck figuren van boksers en atleten Hij maakte werk dat regelrecht geïnspireerd was op archeologische vondsen uit de Etruskische, Griekse en Romeinse tijd. Naar uitdrukking doen de portretten, naakten, goochelaars. acrobaten. danseressen en Pomona's Venussen, die hij veelvuldig als onderwerp koos. aan deze perioden denken. Sinds 1936 maakte hij steeds nieuwe varianten op het thema paard en ruiter. In de loop van zijn ontwikkeling verdween de eenheid ruiter-paard steeds meer: de ruiter werd een hulpeloze. gedoemde figuur.
Marini was o.m. lid van de academies van schone kunsten van Florence, Bologna. Brussel. Munchen en Stockholm. In 1952 verwierf hij de Grote Prijs van de sculptuur op de biennale te Venetië.

MARTENOT. MAURICE (14-10-1898 Parijs - 8-10-1980 Parijs) Frans componist en uitvinder.

Hij was de uitvinder van een electronisch muziekinstrument. het naar hem genoemde Ondes Martenot. Het heeft een klavier met een bereik van zeven octaven. In 1922 verkreeg hij er een octrooi op en zes jaar later bespeelde hij het voor het eerst. Darius Milhaud liet het instrument voor de eerste keer gebruiken in zijn uit 1932 daterende compositie Le château des Papes. Ook Florent Schmitt, Jacques Ibert. Olivier Messiaen. André Jolivet en Arthur Honegger schreven werken voor Ondes Martenot.

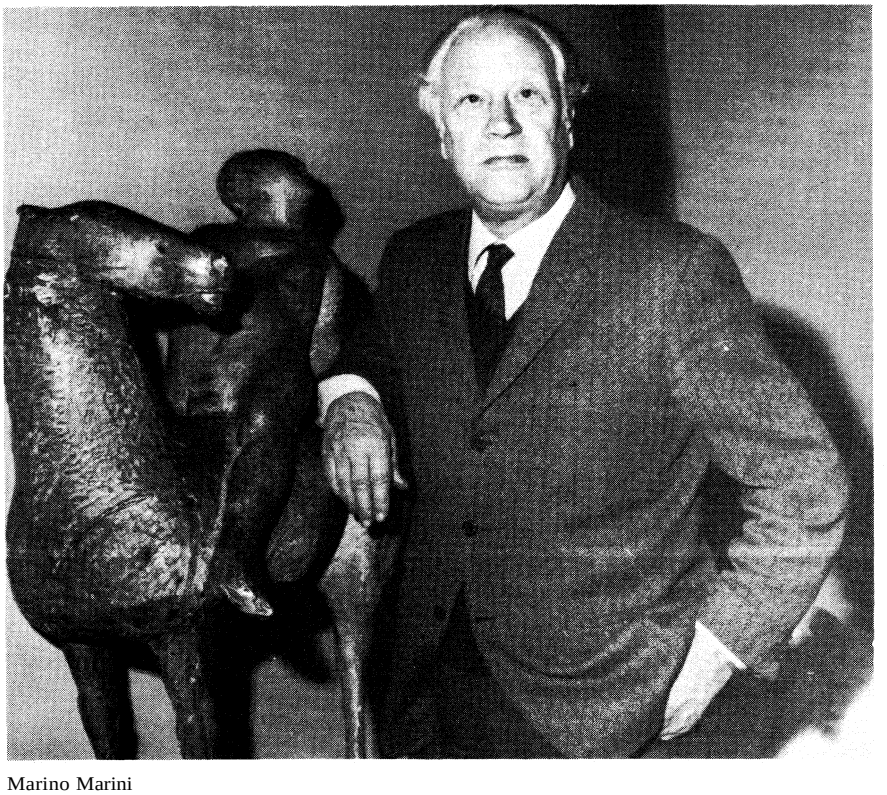

Marino Marini

MEYNEN, JOHANNES (13-4-1901 Winsum - febr. 1980 Velp) Nederlands oud-minister en zakenman.

Van 1927-40 salesmanager voor het Europese kantoor van Hercules Powder Co. te Den Haag en van 1940-45 general manager van de Philips Gloeilampenfabriek te Eindhoven.
Ir: 1944 werd hij als reserve-majoor in de staf van prins Benhard opgenomen. in april 1943 volgde zijn benoeming tot secretaris-generaal van het departement van Oorlog en van juni 1945 - oktober 1946 was hij minister van oorlog in het kabinet Schermerhorn-Drees.
In 1946 trad Meynen in dienst bij de Algemene Kunstzijde Unie (AKU) als adjunct directeur (tot 1962). Van 1962-1977 was hij president-directeur van de AKU en van 1967-1971 plv. voorzitter van de raad van commissarissen van Akzo.

MOSLEY. SIR OSWALD ERNALD (16-11-1896 Londen - 3-11-1980 bij Parijs) Brits politicus.

Na een opleiding in Winchester en Sandhurst deed Mosley dienst aan het front in Frankrijk. In 1918 werd hij tot Lagerhuislid gekozen voor de Conservatieve Partij. In 1920 huwde hij de dochter van de toenmalige minister van buitenlandse zaken, Lady Cynthia Curzon. In 1922 werd hij een onafhankelijke Conservatief en in 1924 trad hij toe tot Labour. Hij werd dat jaar bij de Lagerhuisverkiezingen verslagen, maar keerde in 1926 bij een tussentijdse verkiezing in het Lagerhuis terug.
In 1929 werd hij Chancellor of Duchy of Lancaster in de tweede Labour-regering onder Ramsay Mac Donald, maar omdat zijn plan voor de bestrijding van de recessie en de werkloosheid werd verworpen trad hij in 1930 uit het kabinet en in 1931 uit Labour.
Hij vormde in 1931 een eigen partij, Ne Party, werd bij de algemene verkiezingen verslagen en stichtte vervolgens de British Union of Fascist~.Zijn zwart geüniformeerde knokploeg trad gewelddadig op in de joodse wijk East End in Londen. Nadat zijn partij was verboden werd Mosley in 1940 geïnterneerd, In nov. 1943 werd hij op vrije voeten gesteld.
In 1948 vormde hij de Union Movement, die zich tegen gekleurde immigranten uit het Gemenebest richtte. Aan het eind van de vijftiger jaren poogde hij tevergeefs weer een zetel in het Lagerhuis te krijgen. Na 1962 trok hij zich geheel uit het openbare leven terug. Hij schreef toen zijn autobiografie My life (1968), pamfletten en artikelen.
Eerdere publikaties van zijn hand waren: The Greater Britain (1932), My Answcr (1946), The Alternative (1947). Europe: Faith and Plan (1958)en Right or Wrong (1961).

NEDEE, FERNAND (7-2-1930 Antwerpen - 3-8-1980 Wilrijk) Belgisch bankier.

Studeerde rechten en economie te Leuven en ook in Chicago; bekleedde topfuncties in de Bank van Parijs en de Nederlanden (België) en diverse grote financiële maatschappijen; doceerde aan hogere onderwijsinstellingen, o.m. aan de UFSIA; speelde een hoofdrol in de oprichting van de Universiteit Antwerpen; genoot een groot prestige als briljant exponent van het Vlaamse bedrijfsleven.

PIAGET. JEAN (9-8-1896 Neuenburg - 16-9-1980 Genève) Zwitsers kinderpsycholoog.
Voor een levensbeschrijving zie pag. 821-1-1972.

Uitgevers: Keesing B.V. Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam – Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, B 2100, Deurne-Antwerpen. Keesinglaan 2-20.

KEESINGS HISTORISCH ARCHIEF

definitieve index op deel XXXIV

januari/december 1980

Redactie: J. Goedvolk (hoofdredacteur), J. Spaans, P. van Eck en (voor België) M. Ruys.

Adres Redactie: Joan Muyskenweg 22, 1096 CJ Amsterdam, telefoon (020) 68 11 11.

Uitgevers: Keesing **B.V.** Uitgeversmaatschappij.

Administratie Nederland: Keesing B.V. Uitgeversmaatschappij, Joan Muyskenweg 22, Postbus 1118, 1000 BC Amsterdam, telefoon (020) 68 11 11, postrekening 57672.

Administratie België: N.V. Internationale Drukkerij en Uitgeverij Keesing, Keesinglaan 2-20, B2100 Deurne-Antwerpen, telefoon 031/243890 (10 lijnen), postrekening 000.0012775-68, bankrekening 408-0004545-51.

Vriendelijk verzoeken wij u adreswijziging 4 weken te voren op te geven. met vermelding van uw abonnee-nummer.

belangrijk

Deze index vervangt alle in 1980 verschenen indexen, welke derhalve vernietigd kunnen worden.
Men zij erop bedacht, dat een aantal gebeurtenissen, die in 1980 plaatshadden, niet meer konden worden verwerkt. Men zie daarvoor deel XXXV.

het gebruik van de index

Keesings Historisch Archief (KHA) legt wekelijks het belangrijkste vast van hetgeen er in de wereld geschiedt. De onmisbare sleutel tot het verzamelde berichtenmateriaal is de index. Deze bestaat uit een periodiek verschijnend, cumulatief - **alfabetisch-systematisch** gedeelte (I), een jaarkalender (II), een naamregister (III) en een lijst met veel voorkomende afkortingen (IV).
Aan het begin van ieder kalenderjaar worden de indexen van het voorafgaande jaar samengevat in een permanente index.
Enkele aanwijzingen betreffende deze alfabetisch-systematische index zijn vermeld aan ommezijde.

de alfabetisch-systematische index

Met ingang van de index over 1963 zijn ook de op resp. Europa en Amerika betrekking hebbende regionale kwesties en organisaties ondergebracht in de speciale afdelingen: Europa (Oost), Europa (West) en Amerika (Noord- en Latijns-). In de oudere jaargangen zoeke men hiervoor onder de afdeling Internationaal.

AFDELINGEN — De gepubliceerde berichten zijn in dit gedeelte van de index in een groot aantal AFDELINGEN gerangschikt. Deze afdelingen omvatten — in alfabetische volgorde — de LANDEN en verder de volgende begrippen: **AFBEELDINGEN** (Foto's en Tekeningen, Grafieken, Landkaarten), AFRIKA, AMERIKA, **AZIË,** BIOGRAFIEEN, EUROPA (Oost- en **West-),** GEESTELIJK LEVEN, INTERNATIONAAL, KUNST, MIDDEN-OOSTEN, **NECROLOGIEEN, SCANDINAVIË,** SPORT, TEKSTEN, WETENSCHAP EN TECHNIEK.

RUBRIEKEN — De in bovengenoemde afdelingen geïndiceerde berichten zijn voorts dikwijls gerangschikt in enige RUBRIEKEN, t.w. ALGEMEEN — ECONOMIE, **FINANCIËN EN** SOCIALE **ZAKEN** — OVERZEESE GEBIEDEN — POLITIEK (Binnenlandse) — POLITIEK (Buitenlandse). In de afdeling INTERNATIONAAL zijn verder ondergebracht de berichten over internationale vraagstukken, conferenties, organisaties e.d. Deze afdeling omvat de volgende rubrieken:

ALGEMEEN, CONFERENTIES, ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN, ONTWAPENING EN WAPENBEHEERSING, ORGANISATIES EN VERDRAGEN.

WIJZE VAN INDICEREN — De in KHA opgecomen berichten zijn — zeer kort omschreven — ondergebracht in de desbetreffende, bovengenoemde afdeling(en) en rubriek(en). Bij ieder geïndiceerd bericht is vermeld: a) paginacijfer en b) kolom (b.v. 160/1 = pagina 160, 1e kolom).

BIJZONDERHEDEN — Duitsland is gesplitst in twee afdelingen, t.w. DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK) en DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK. Berichten inzake de kwestie-Berlijn zullen i.h.a. worden aangetroffen onder berichten over de betrekkingen tussen de twee Duitse staten.

BELANGRIJKE TEKSTEN — Van de vele sinds 1945 in KHA opgenomen teksten van belangrijke documenten, verdragen enz. zijn hieronder enige van de meest geraadpleegde vermeld (met aanduiding van paginacijfer en jaar).

Handvest der Verenigde Naties 6335 (1945)

Verdrag van Brussel 7524 (1948)

Universele Verklaring der Rechten van de Mens 7931 (1948)

Noordatlantisch Verdrag (NAVO) 8027, 8038A (1949)

Statuut van de Raad van Europa 8207 (1949)

RTC-overeenkomsten Indonesië 8403 (1949)

Plan-Schuman 8826 (1950)

Verdrag van de Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal 9291/2, 9373 (1951)

Beginselverklaring der Socialistische Internationale 9515 (1951)

Vredesverdrag met Japan 9631 (1951)

Vredesverdrag met W. Duitsland 10029 (1952)

Akkoorden van Genève inz. Indo-China 11381 (1954).

Europees verdrag i.z. de Rechten van de Mens 11425 (1954)

Verdedigingsverdrag voor Z.O. Azië 11487, 11511/1 (1954)

Parijse Akkoorden 11559 (1954)

Statuut Koninkrijk der Nederlanden 11662 (1954)

Verdrag van Warschau 11906 (1955)

Oostenrijks Staatsverdrag 11931 (1955)

Belgisch schoolpact 14451 (1958).

Verklaring van Moskou (81 commun. partijen) 16193 (1960).

Europees Sociaal Handvest 677 (1961)

Statuut Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling 30(1961).

Kernstopverdrag tussen de Verenigde Staten, Engeland en de Sowjet-Unie 480 (1963).

Verdrag tegen de verspreiding van kernwapens 402 (1968)

Communautair Akkoord België 130 e.v. (1970)

Viermogendhedenakkoord inzake Berlijn 582/3 e.v. (1971)

Basisverdrag D.D.R.-Bondsrep. Duitsland 740/2 e.v. (1972)

Verklaring i.z. vestiging nieuwe internationale economische orde 292/2 e.v. (1974)

VN-Handvest van de economische rechten en plichten van staten 404/3 e.v. (1975).

Gemeenschapspact België 374/3 e.v. (1977).

OUDE JAARGANGEN — Om het opzoeken in oude jaargangen te vergemakkelijken is hieronder aangegeven welke pagina's in de eerste veertien delen (1931 t/m 1960) voorkomen. Verder is vermeld welke jaargangen nog leverbaar zijn.

Deel	I	(1931-'34)	pag.	1- 1412	uitverkocht
Deel	II	(1934-'37)	pag.	1413- 2842	idem
Deel	III	(1937-'40)	pag.	2843- 4278	idem
Deel	IV	(1940-'43)	pag.	4279- 5582	idem
Deel	V	(1943-'46)	pag.	5583- 6788	idem
Deel	VI	(1946-'48)	pag.	6789- 7886	idem
Deel	VII	(1949-'50)	pag.	7887- 9156	idem
Deel	VIII	(1951-'52)	pag.	9157-10406	idem
Deel	IX	(1953-'54)	pag.	10407-11670	idem
Deel	X	(1955-'56)	pag.	11671-12918	idem
Deel	XI	(1957)	pag.	12919-13750	idem
Deel	XII	(1958)	pag.	13751-14566	idem
Deel	XIII	(1959)	pag.	14567-15398	idem
Deel	XIV	(1960)	pag.	15399-16230	idem

De delen XV t/m XXXIII (196, t/m 1979) zijn alle afzonderlijk gepagineerd (steeds vanaf pag. 1). Zij zijn vanaf 1969 leverbaar.

I alfabetisch-systematische index

AFBEELDINGEN

Aardenne. drs. G. M. V., min. v. econ. zaken, tijdens debat loonoverleg 185; persconf. na overl. met de Stichting v. d. arbeid **676**

Abrahams, serg. R., lid Nat. Milit. Raad Suriname, met overige leden **546**

Abu-Katzeira. A.. min. v. religieuze zaken Israël **844** (portr.)

Acker, F. van, voorz. congres SP, met voorz. Van Miert en fractievoorz. Tobback **207**

Afghanistan: een Russ. gepantserd voertuig op de luchthaven v. Kaboel **17**; Russ. troepen in Kaboel **387**; twee Russ. tanks nemen posities buiten Kaboel in **388**; bestorming Pol-i-Chakri gevangenis in Kaboel **389**; Afgh. guerrillastrijders in de bergen v. Westel. Afghanistan **389**; Russ. gevechtshelikopters boven Kaboel **401**; Afgh. pantserwagen in het Maiwand-district v. Kaboel **402**; door Tass verspreide foto toont „de houding van alle eerlijke Afghanen" **403**

Afrika: Marokkaanse milit. die door het Polisario gevangen werden genomen 372

Agt, mr. A. A. M. van, min.-pres. Nederl., met min. v. d. Klaauw en afgevaard. Lauxtermann na afloop v. h. debat o. de olieboycot v. Z.-Afrika **538**; beantwoordt de Tk, terwijl Den Uyl klaar staat bij de interruptiemicrofoon 680; betreedt met Den Uyl en Wiegel Tk **694**; met Albeda en Van der Stee **709**; met Kok en Spit **776**

Aguilar, A.. lid VN-Cie v. onderz. inz. Iran 653

Albeda, prof. dr. W,, min. v. sociale zaken, tijdens debat loonoverleg **185**; persconf. na overl. met Stichting v. d. arbeid **676**; met Van Agt en Van der Stee **709**

Alegre, M., lid Social. Partij Portugal, tijdens derde partijcongres **819**

Ali, K. H., min. v. defensie Egypte, met Allon 857

Allen, R., adv. buitenl. zaken VS **792**

Allon, Y., Israel, politicus, met min. Ali 857

Alverado, A., Costaricaanse ambass. in El Salvador, na gijzeling **135**

Amalrik, A,. Russ. schriiver 857 (portr.)

Amin, H., oud-pres. Afghanistan **'19** (portret)

Anderson, J.. pres. kand. VS. ontvangt stembiljet **742**: met running mate Lucey 794: tv-debat met Reagan **828**

Andriessen, mr. F. H. J. J., oud-min. v. finan., met ex-staatssecr. Nooteboom **168**; tijdens laatste optreden in TK als min. **158**

Argentinië: vooraanstaande Fransen demon. tegen het verdwijnen v. personen in Argent. **249**

Arron, H., oud-prem. Suriname. met oud-VN-ambass. Young **147**

Assad, H. al-pres. Syrië, tijdens ondertek. m. pres. Bakr ,,handvest v. e. gemeensch. nation. actie" **222**; met Brezjnew 238; tijdens ondertek. vriendschap- en samenwerk. verdrag met pres. Brezjnew 673

Atkins, H., min. v. Noordierse zaken Engel. **449** (portr.)

Barthes, R. G., Frans filosoof **858** (portr.)

Baudson, A., min. v. PTT België, met min. Goor en staatssecr. Degroeve **92**

Bazarghan, M., prem. Iran, met Shariat-Madari en Ahmed Khomeini **100**

Beatrix, koningin, met prinses Juliana en prins Bernhard op het balkon v. h. paleis op de Dam **289**; eedsaflegging 291; troonrede **613**

Bedjaoui, M,, lid VN-Cie v. onderz. inz. Iran **653**

Beheshti, M. H. ayatollah. secr. revol. raad Iran, met ayatollah Rafsanjani **644**

Belaunde Terry, I., pres. Peru **345**

België: prem. Martens kond. regeerakk. aan **91**; install. vergad. V. d. parl. werkgroep v. d. staatshervorm. **132**; nw. kab.-Martens **340**; nw. kab.-Martens **746**

Bell, G., lid Am. delegatie CEVS 773

Eerlioux, M., directrice IOC, met voorz. Samaranch **517**

Bernhard, prins, met koningin Beatrix en prinses Juliana op het balkon v. h. paleis op de Dam **289**

Binaisa, G. L., pres. Oeganda, met pres. Nyerere **78**

Birendra. koning Nepal. met oud-grem. Desai **445**

Boeynants, P. vanden partijvoorz. PSC, met Cools tijdens persconf. **242**

Bongo, O.. pres. Gabon, in gesprek m. pres. Traore **335**

Borge, Th., min. v. binnenl. zaken Nicaragua, begroet pres. Torrijos **122**

Bouterse. D.. lid Nat. Milit. Raad Suriname,. met pres. Chin A Sen **545**; met overige leden Nat. Milit. Raad **546**

Boynton, Sir J., verkiezingscomm. Rhodesië, tijdens persconf. **190**

Braaf, korp. lid Nat. Milit. Raad Suriname, met overige leden **546**

Brady, R., voorz. Sinn Fein. tijdens persconf. **454**

Braks, ir. G. J. M., min. v. landbouw, met voorganger Van der Stee **183**

Brandt, W., voorz. Noord-Zuid-cie, met Heath en Graham 5; met Scheel, Genscher en Schmidt 711

Brezinski Z., nation. veiligh. adviseur VS, in' Saoedi-Arabië met kroonprins Fahd en Christopher 399

Brezjnew, L. I., pres. SU, begroet pres. Assad **238**; tijdens begrafenis pres. Tito 311; met Bondskanselier Schmidt **433**; met Kadhafi **634**; tijdens ondertek. vriendschap- en samenwerk. verdrag met pres. Assad **673**; met Mengistu Haile Mariam **730**

Broadbent, E., leider New Democratic Party, brengt stem uit **131**

Brown J., gouvern. Californië, kond. kandidatuur pres.schap aan **759**; met Carter en Kennedy a. h. slot v. d. Dem. conventie **793**

Budisavljevic, J.. echtgenote pres. Tito, tijdens diens begrafenis **310**

Buffum, W. M., ondersecr.-gen. voor zaken betr. de AV. met voorz. Salim en secr.-gen. Waldheim **275**

Bukman, P., voorz. CDA, met voorganger Steenkamp 826

Bush, G., nwe, vice-pres. VS **741** (portr.); met Reagan en oud-pres. Ford aan het eind v. d. Rep. conventie **791**

Buskes, ds J. J., Ned. predikant **858** (portr.)

Bachelet, V., vice-pres. Hoge Raad Italië **491** (portr.)

Badawi, gen. A., min. v. defensie Egypte **836** (portr.)

Baffi, P., directeur v. d. Bank van Italië **491** (portr.)

Bakr, A. H. al-, pres. Irak, tijdens ondertek. v. h. ,,handvest v. e. gemeensch. nation. actie" **222**

Bani-Sadr, A., pres. Iran, tijdens beëdig. d. ayatollah Khomeini **97**; **645** (portr.)

Barrioa de Chamorro, V., lid junta Nicaragua **130**

Caglayangil, I. S., wnd. pres. Turkije **597** (portr.)

Calderon-Berti, H., min. v. energie en mijnbouw Venezuela **627**

Cambodja: Cambodjaanse vluchtelingen in Thailand 605

Campinos, J., lid Social. Partij Portugal, tijdens derde partijcongres **819**

Cane, R., voorz. Am. Olymp. Comité **68** (portr.)

Carrington, lord, min. buitenl. zaken Engel. tijdens persconf. **190**; ondertek. Rhodesië-akk. **191**; ondertek. akk. ASEAN-EG **231**; in Brussel **370**; met Eur. collega's in Napels **426**

Carter, J., pres. VS. tijdens State of the Union 65; met Bondskanselier Schmidt **411**; met vertegenw. uit de 7 grote industrieataten **417**; met bondskanselier Schmidt, pres. Giscard d'Estaing en min. Muskie **421**: met min. Genscher **437**; met paus Johannes Paulus II in het Vaticaan **448**; tijdens rondrit door de straten v. Belgrado **463**; met koning Juan Carlos **464**; inspecteert met pres. Eanes de erewacht bij aank. in Portugal **464**; voert met Hua Guofeng besprekingen in Tokio **495**; met vice-pres. Mondale, min. Muskie en oud-min. Vance **524**; kort na verk.-nederlaag **739**: met Brown en Kennedy a. h. slot v. d. Dem. conventie **793**; tv-debat met Reagan 830

Castro Ruiz, F., pres. Cuba, spreekt AV van de VN toe 49; omringd door leden van het Sandin. Bevrijd.front bij een bez. aan Nicaragua **121**; tijdens uitreiken onderscheiding a. Mengistu Haile Mariam **701**; tijdens bez. aan Ethiopië **717**

Chalatbari, A. A., oud-min. v. buitenl.-zaken Iran **127**

Chea Sim, lid Revol. Volksraad Cambodja belast met binnenlandse zaken **559** (portr.)

Chin A Sen, H., pres. Suriname, met maj. Bouterse en mevr. Chin A Sen **545**; met eerste kabinet **547**; met de reger. en de leden v. d. NMR **550**

China (Volksrep.): overz. tweede zitt. vijfde Nation. Volkscongres **48**; een beeld v. d. „muur v. d. democratie" **63**; politieoptreden bij de „muur v. d. democratie" 79; China's eerste continentale raket **377**; overz. derde zitting v.h. vijfde Nation. Volkscongres **722**; de nw. ben. vice-prem, **723**; Nation. Volkscongres **724**

Choi Kyu Hah, wnd. pres. Z.-Korea. m. Kim Jong Pil **286**

Chon Doo Hwan, voorz. perman. comité Z.-Korea **353**

Choo Young Hok, gen., min. v. defensie Z.-Korea **287** (portr.)

Christopher, W., staatssecr. buitenl. zaken VS, bez. Saoedi-Arabië, met kroonprins Fahd en Brezinski **399**

Chung Seung Hwa, gen., Z.-Korea **288** (portr.)

Ciechanover. Y., dir.-een. ministerie buitenl. zaken Israël, houdt toespraak **839**

Claes, A., vice-prem. België, aank. regeerakk. d. premier Martens 91

Claes, W., informat. België, met prem. Martens **337**

Clark, J., oud-prem. Canada, tijdens verk. bijeenk. **130**

Claus, prins, eedsaflegg. koningin Beatrix **291**; troonrede koningin Beatrix **613**

Cleveringa, R. P., Nederl. rechtsgeleerde 889

Coe, S., Engels hardloper, in actie **849**

Coelho, P., lid Social. Partij Portugal, tijdens derde partijcongres **819**

Colombo, E., min. v. buitenl. zaken Italië, met Eur. collega's in Napels 426

Cools, A. partijvoorz. PSB, tijdens persconf. met Vanden Boeynants **242**

Cossiga, F., prem. Italië, met vertegenw. v. d. 7 grote industriestaten **417**; met EG-leiders in Venetië **427**; eerste bijeenk. van zijn kab. in aug. **1979** 487

Craxi, B., partijleider social. Italië, met Nenni **31**

Czyrek, J., min. buitenl. zaken Polen **567** (portr.)

Danneels, mgr. G., aartsbisschop v. Mechelen-Brussel 41

Daoudy, A., lid VN-cie v. onderz. inz. Iran **653**

Daume, W., oud-vice-voorz. IOC, met opvolger Mzali en Lord Killanin **557**

Dayan, M., oud-min. Israël, met Ciechanover 839

Defraigne, J., Kamervoorz. België, tijdens voorlezing reger. verkl. d. prem. Martens 356
Degroeve, A., staatssecr. v. d. Franse gemeensch., met min. Baudson en Goor 92
Demetrios I., patriarch Grieks-orthodoxe kerk, met paus Johannes Paulus II 141
Demirel, S., prem. Turkije, met voorganger Ecevit 573; met gen. Evren, gen. Ersin en gen. Sahinkaya 597
Desai, M., oud-prem. India, met koning Birendra 445
Desmarets, J., vice-prem. België, tijdens aankond. regeerakk. 91
Doe, S. K., staatshoofd Liberia 273 (portr.)
Dost, S. M., min. v. buitenl. zaken Afgh., in de V-raad 394
Drum, J., tijdens persconf. Sinn Fein 454
Duff, Sir. A., plv. staatssecr. buitenl. zaken en Gemenebestzaken, tijdens persconf. 190
Duitsland (Bondsrep.): de vier lijstaanvoerders v. d. in de Bondsdag vertegenw. partijen 657; enkele toplieden v. CDU/CSU 658; ruimingswerkzaamheden na de aanslag 660; vier topkand. in Baden-worttemberg 663; nw. kab.-Schmidt 812
Dutschke, R., oud-studentenleider Dld (Bondsrep.) 31 (portr.)

Eanes, S. R. dos zie: Santos Ramalho Eanes, A. dos
Ecevit, B., oud-prem. Turkije, met opvolger Demirel 573; in gesprek m. Bondskanselier Schmidt 587
Egypte: nw. kab.-Sadat 836
El Salvador: ontreddering na de aanslag op aartsbissch. Romero 284; leden v. h. coördin. revol. comité geven comment. op de officiële versie v. d. dood v. Romero 285; jongeren brengen vrouw in veiligh. na beschieting rouwende menigte bij begrafenis aartsbiss. Romero 312
Elstak, kol. Y. F. D., commandant Surinaamse Defensie Krijgsmacht 148 (portr.)
Engeland: koningin Elizabeth poseert met reg.- en staatsleiders die in 1977 hebben deelgen. aan 21ste conf. v. h. Gemenebest 198; begrafenisplechtigheden v. Lord Mountbatten 450; constitutionele conf. in Stormont Castle in Belfast 453
Erbakan, leider PNR, tijdens toespraak 592
Ersin, gen. N., opperbevelhebber leger Turkije, met prem. Demirel 597
Europa (O.): overz. jubileumvergadering v. h. Warschaupact 477
Europa (W.): overz. Eur. Raad te Luxemburg 371
Evren, gen. K., chef generale staf Turkije, met prem. Demirel 597
Eytan, gen.-maj. R., stafchef strijdkrachten Israël 837 (portr.)

Fahd, kroonprins Saoedi-Arabië, met Brezinski en Christopher 399
Fälldin, T., prem. Zweden, scheert zich nog even voordat hij op de TV zou verschijnen 209
Fang Yi, lid secretariaat-generaal China (Volksrep.) 361 (portr.)
Figueiredo, gen. J. B. da Oliveira, Pres. Brazilië, ondertek. m. pres. Videla een econ. samenw. akk. 416
Finnbogadottir, V., pres. IJsland 511 (portr.)
Ford, G., oud-pres. VS, met Reagan en Bush aan het eind v. d. Rep. conventie 791
Forlani, A., partijvoorz. chr.-democraten Italië, met secr.-gen. Piccoli 488
François-Poncet, J., min. v. buitenl. zaken Frankr., met Eur. collega's in Napels 426
Frank, O., vader Anne Frank 860 (portr.)
Fromm, E., Am. psycho-analyticus 860 (portr.)

Gaiger, M., proc.-gen., tijdens beëdig. prem. Lini 497
Gailani, A., rebellenleider Afgh., verlaat vergad. min. v. buitenl. zaken islam. landen 391
Galido-Pohl, R., spec. vertegenw. v. d. VN in Cyprus 325 (portr.)
Gandhi, mevr. I., prem. India, met haar zoon en schoondochter 33; met min. Gromyko 444
Gandhi, S., met prem. Gandhi 33
Garaicoechea, C., leider Bask. Nation. Partij 178
Geestelijk leven: de Nederl. bisschoppen 142
Genscher, H.-D., min. v. buitenl. zaken Bondsrep. Dld., met Eur. collega's in Napels 426; met pres. Carter 437; met Bondskanselier Schmidt 690; met Brandt, Scheel en Schmidt 711; in gesprek met Iljitsjew op CVSE in Madrid 771
Geus, drs. P. B. R. de, min. v. defensie, met voorz. Tk-Cie v. defensie K. de Vries 603
Ghassemlou, A. R., KDP-leider, met sjeik Hosseini 156
Ghotbzadeh, S., min. buitenl. zaken Iran 648 (portr.); in gesprek m. VN-secr.-gen. Waldheim 651
Gierek, E., partijleider Polen, openingstoespraak partijcongres 113
Giscard d'Estaing, V., pres. Frankrijk, met Bondskanselier Schmidt 410; met vertegenw. v. d. 7 grote industriële staten 417; met bondskanselier Schmidt, Pres. Carter en min. Muskie 421
Goor-Eyben, C., min. v. h. Brusselse gewest, met min. Baudson en Degroeve 92
Gorbatsjow, M., lid Politburo 706 (portr.)
Graham, K., lid Noord-Zuid-cie, tijdens persconf. 5
Gromyko, A., min. v. buitenl. zaken SU. met koning Juan Carlos 217; tekent met min. Orejo een samenw. akk. 217; tijdens begrafenis pres. Tito 311; met min. Muskie tijdens diner in Wenen 414; met prem. Gandhi 444
Guatemala: demon. dragen doodkisten v. d. slachtoffers v. d. politie-aanv. op de Spaanse ambass. 171
Gueiler, L., oud-president Bolivia, brengt stem uit bij de verk. v. 29 juni 465
Guevara Arze, W., ex-pres. Brazilië, met Machicado 466

Habre, H., staatsmin. v. defensie Tsjaad, met pres. Oueddei 733
Haddad, maj. S., leider christel. militie Zuid-Libanon, tijdens persconf. 257
Hansen, G., Rep. lid v. h. Huis v. Afgevaard., verlaat Am. ambass. in Teheran na bez. a. gijzelaars 646
Haqqoo, J., vice-min. buitenl. zaken Iran, tijdens OPEC-conf. 625
Hassan II, koning Marokko, stamhoofden betuigen trouw aan de koning 349
Haughey, Ch., prem. Ierland 44 (portr.); met EG-leiders in Venetië 427
Heath, E., lid Noord-Zuid-cie, tijdens persconf. 5
Heiden, E., Am. schaatser, in actie op de 1000 m. 849
Heng Samrin, voorz. Revol. Volksraad Cambodja 559 (portr.)
Hikmatyar, G., rebellenleider Afgh., verlaat de vergad. v. min. v. buitenl. zaken v. islam-landen 391
Hitchcock, A. J., Brits filmregisseur 862 (portr.)
Honecker, E., pres. DDR, tijdens rede in Gera 689
Hooks, B., dir. NAACP, tijdens persconf. 13
Horb, serg. D., lid Nat. Milit. Raad Suriname, met overige leden 546

Hosseini, sjeik E., Koerdische religieuze leider, met KDP-leider Ghassemlou
Hoveida, A. A., oud-prem. Iran, tijdens een verhoor v. een revol. tribunaal 126
Hua Guofeng, prem. China (Volksrep.) 01 (portr.); voert besprekingen met pres. Carter in Tokio 495; met opvolger Zhao Ziyang 721; met prem. Lee Kuan Yew 782
Huang Hua, vice-prem. China (volksrep.) 723
Hussein bin Onn. datuk, prem. Maleisië 779
Hyon Jun Kuk. leider Noordkoreaanse delegatie, met Kim Young Choo 302

Iljitsjew, L., leider Sowjet-delegatie CVSE, in gesprek met min. Genscher 771
Internationaal: koningin Elizabeth poseert met reger.- en staatsleiders die in 1977 hebben deelgen. aan de 21ste vergad. v. h. Gemenebest 198; open. zitt. van de 22ste vergad. te Loesaka 200; ondertek. overeenk. t. de EG en ASEAN 231; OPEC-vergad. in dec. '79 te Caracas 246; bijeenk. v. d. Euro groep 483; aantal deelnemers a. d. OPEC-conf. tijdens een barbecue 534; rede Muskie voor de AV 601; delegatie Iran tijdens OPEC-conf. 625; V-raad tijdens aanvaard. resolutie waarin Iran tot vrijlating 648; dr. Arm. gijzelaars of te Den Haag tijdens openb. hoorzitting o.h. Am. verz. m.b.t. de gijzeling in Iran 650; overz. v. d. CVSE in het Congrespaleis in Madrid 769
Iran: een vuurpeloton executeert 11 mensen in Sanandaj 157; groepje Koerd. opstandelingen in een dorpje buiten Sanandaj 136; protestdemonstr. v. vrouwen in Teheran 124; journalisten en Iraniërs vragen de ambass. d. bezette Am. ambass. in Teheran 641
Ismail, A. F., staatshoofd Aden, begroet Kosygih 667
Ito, M., wnd. prem. Japan 494 (portr.)

Jagielski, M., vice-prem. Polen, onderhand. met stakingsleider Walesa op de Leninwerf 562; 568 (portr.), ondertek. v. h. akk. v. Gdansk 578
Japan: Lagerhuis tijdens stemming o. de motie v. wantrouwen op 16 mei 492
Jankowski, R., voorz. officiële Poolse vakbond 580 (portr.)
Jayewardene, H. W., lid VN-Cie v. onderz. inz. Iran 653
Jenkins, R., voorz. Eur. Cie, met vertegenw. 7 grote industriële staten 417; met Eur. min. buitenl. zaken 426; met EG-leiders in Venetië 427
Jigme Singye Wangchuk, koning Bhoetan 432
Jimenez, C., op weg naar vrachtwagen voor bespreking met guerrilla's 314
Joeman, S., lid Nat. Milit. Raad Suriname, met overige leden 546
Johannes Paulus II, paus, met patriarch Demetrios I 141; met pres. Carter in het Vaticaan 448
Jordan, V. E., pres. v. d. Nation. Urban League, tijdens persconf. 13
Juan Carlos, koning Spanje, met min. Gromyko 217; met de Nederl. kon. familie 218; met pres. Carter 464
Juliana, koningin, tijdens voorlezen verkl. waarin zij haar aftreden bekendmaakt 81; terugkeer in de prinselijke familie 82; het vliegveld Teuge op 4 aug. 1945 82; legt de eed op de grondwet af op 6 sept. 1948 83; ondertek. soevereiniteitsoverdracht Indonesië op 27 dec. 1949 84; ondertek. Statuut v. h. Koninkrijk der Nederl. op 15 dec. Heinemann in 1969 86; zilveren huwelijksfeest in 1962 86; tijdens officieel bez. aan Indonesië in 1971 87; ondertek. overnamekontr. Surinaamse schuld in 1975 87; op het balkon v. h. paleis op de Dam 289; troonsafstand in het paleis op de Dam 290; voordat zij haar afscheidstoespraak v. radio en tv zou uitspreken 293

Kadhafi, kol. M., leider Libië, met Brezjnew 634
Kamougue, A. W., vice-pres. Tsjaad, met pres. Oueddei 734

Kamoelman. M,. lid Am. delegatie CVSE 773
Kania, S.. partijleider Polen 577 (portr.)
Karamanlis, K., pres. Griekenland, tijdens eedsaflegging 508
Karmal. B.. pres. Afghanistan 18 (portr.)
Kawasmeh, F., burgemeester Hebron, tijdens persconf. 801
Kennedy, E., pres.kand. VS, kond, in nov. 1979 nominatie pres.kand. aan 758; met Carter en Brown a. h. slot v. d. Dem. conventie 793
Khalifa, sjeik I. bin S. al-, emir Bahrein 683 (portr.)
Khalkhali, S., ayatollah, tijdens persconf. 128
Khomeini, ayatollah, beëdigt Bani-Sadr t. pres. 97
Khomeini, S. A., tijdens overleg met Shariat-Madari en Bazarghan 100
Killanin, Lord, oud-voorz. IOC, met vicevoorz. Mzali en diens voorganger Daume 557; tijdens opening IOC-vergad. in Lake Placid 848
Kim Chong Hwan, min. v. binnenl. zaken Korea (Z) 287 (portr.)
Kim Dae Jung, oud-pres. kand. Korea (Z.), met Kim Jong Pil 320
Kim Jong Pil, leider Democrat.-Rep. partij, met wnd. pres. Choi Kyu Hah 286; met oud-pres. kand. Kim Dae Jung 320
Kim Young Choo, leider Zuidkor. delegatie, met Hyon Jun Kuk 302
King, C., weduwe dr. M. L. King, tijdens persconf. 13
Klaauw, C. A. van der, min. v. buitenl. zaken Ned., met Eur. collega's in Napels 426; wordt gefeliciteerd door Lauxtermann na afloop v. h. debat o. de olieboycot v. Z.-Afrika 538
Klumpp, W. (FDP-lijstaanvoerder in Saarland, met Zeyer en Lafontaine 664
Kohl. H., voorz. CDU, met Strauss 714
Köhler, G., vermoedel, dader aanslag Munchen 659
Kok, W., voorz. FNV, met VNO voorz. Van Veen 74; begroet VNO-voorz. Van Veen 708: met v. Agt en Spit 776
Korea (N.): openingszitt. v. h. zesde congres v. d. Noordkor. Arbeiderspartij 778
Korea (Z.): beeld studentenonlusten in Chonju 320; onlusten in Kwangju 335: gewapende milit. bewaken bijeengedreven gevangenen 368
Kostelanetz, A., Am. musicus 863
Kosygin, A., prem. SU, wordt bij aank. in Aden begroet, d. Ismail 667; wordt begroet d. Mengistu Haile Mariam 702; 705 (portr.)
Kung, H., Zwitsers theoloog 174
Kuron, J., woordvoerder v. d. dissidentenorgan. KOR 565

Lafontaine, O., SPD-lijsttrekker in Saarland, met Zeyer en Klumpp 664
Lamizana, S.. oud-ures. Opper-Volta 785 (portr.)
Lauxtermann, lid VVD, feliciteert min. v. d. Klaauw na afloop v. h. debat o. d. olieboycot v. Z.-Afrika 538
Lazar, G., prem. Hongarije, spreekt partijcongres toe 225
Lee Hee Sung, stafchef v. h. leger Korea (Z.) 287 (portr.)
Lee Kuan Yew, prem. Singapore, tijdens bez. a. Peking 782
Leemans, E., senaatsvoorz. België 182
Lenihan, B., min. v. buitenl. zaken Ierl., met Eur. collega's in Napels 426
Lennon, J., Brits popmusicus, met Yoko Ono 863
Levesque, R., prem. Quebec, na toespraak 520
Limaye, M., secr.-gen. Lok Dal, met partijleider Ch. Singh 36
Lini, W., prem. Nwe Hebriden, tijdens beëdiging d. proc.-gen. Gaiger 497
Li Qiang, min. buitenl. handel China (Volksrep.), ondertek. verdrag tussen de VS en China betr. de verkoow Am. graan 735
Lubbers, drs. R. F. M. fractievoorz. CDA, tijdens discussie met Den Uyl over modernisering kernwapens 42; onderonsje met Den Uyl 677; tijdens alg. beschouwingen 697
Lucey, P. J. kand vice-pres VS. met Anderson 794
Lucman, J., leider MNLF, met pres. Marcos 656

Machicado, F., kand. vice-prec.schap Brazilië, met pres.kand. Guevara Arze 466
Majano, kol., A,, tijdens persconf. v. d. gebeurtenissen tijdens begrafenis v. aartsbissch. Romero 285
Maktoum, sjeik R. bin S. al-, prem. VAE 15 (portr.)
Manley, M. N., prem. Jamaica 331 (portr.)
Marcos, F., pres. Filippijnen, tijdens ontmoeting met MNLF-leider Lucman 656
Marini, M., Ital. beeldhouwer 864
Martens, W., prem. België, met BSP-voorz. Tobback 24; kond. regeerakk. aan 91; licht zijn aftreden op persconf. toe 241; met informateur Claes 337; met Tindemans tijdens CVP-congres 338; met nwe reger. 340; voorlezing reger.verklaring 356; met EG-leiders in Venetië 427; nw. kab.-Martens 746
Masire, Q., pres. Botswana 761 (portr.)
Matos, H., pol. gevangene Cuba, na vrijlating 51
McHenry, D., VS-ambass. bij de VN, met secr.-gen. Waldheim 13
Meyer, prof. J. de, voorz. senaat België 207 (portr.)
Midden-Oosten: Israël. milit. slopen „wilde nederzettingen" v. d. Goesh Emonïem op de Westel. Jordaanoever 804; Israël. MP voor de resten v. twee huizen in Hebron 847
Miert, K. van, partijvoorz. SP, met fractieleider Tobback en congresvoorz. Van Acker 207
Milhem, M., burgemeester v. Haloel, tijdens persconf. 801
Miranda, mr. M. de, proc.-gen. Suriname 150 (portr.)
Mivanaga, Y., lid defensietop Japan 319 (portr.)
M'-Bouy-Boutzit, E. A., min. v. mijnbouw. energie en watervoorziening Gabon 627
Mei, D. F. van der, staatssecr. v. buitenl. zaken. met min. Nothomb 603
Mengistu Haile Mariam, leider Ethiopië, ontvangt onderscheiding van Fidel Castro 701; begroet Kosygin 702; tijdens bez. Castro a. Ethiopië 717; met Brezjnew 730
Moezorewa, A., oud-prem. Rhodesië, tijdens ondertek. Rhodesië-akk. 191; id. 192
Mohammed Reza Pahlevi, ex-sjah Iran, in het hospitaal te New York tijdens interview met B. Walters 643
Moinfar. A. A., min. v. oliezaken Iran, tijdens OPEC-conf. 625
Moiaddedi. S.. rebellenleider Afgh., verjaat vergad. min. v. buitenl. zaken islam. landen 391; tijdens persconf. v. prof. Rabbani 402
Mondale, W., vice-pres. VS, tijdens rede Carter 65; tijdens begrafenis Tito 311; met pres. Carter, min. Muskie en oud-min. Vance 524
Montazeri. K. A.. ayatollah 645 (portr.)
Mugabe, R., prem. Rhodesië, met Soames 161; tijdens ondertek. Rhodesië-akk. 191: id. 192
Mundawara. S., oud-vice-prem. Rhodesië 188; na ondertek. Rhodesië-akk. 192
Muskie, E., min. buitenl. zaken VS, met min. Gromyko tiidens diner in Wenen 414; met böndskañselier Schmidt, pres. Carter en pres. Giscard d'Estaing 421; met pres. Carter, vice-pres. Mondale en oûd-min. Vance 524
Mijatovic, C., voorz. pres. raad Joegoslavië, met pres. Carter tijdens rondrit d. Belgrado 403
Mijnals, sera. Ch.. lid Nat. Milit. Raad Suriname, met overige leden 546
Mzali, M., vice-voorz. IOC, met Daume en Lord Killanin 557

Nabi, M., rebellenleider Afgh., verlaat vergad. min. v. buitenl. zaken islam. landen 391; tijdens persconf. van prof. Rabbani 402
Nassery, Z. K., leider Islam en Nation. Revol. Raad Afghanistan, bij zijn guerrillatroepen 21
Nederland: overleg arbeidsvoorw. beleid-1980 73; overz. v. d. Dam tijdens betoging stakers 184; barricade wordt opgeruimd in Vondelstraat 213; gekraakte pand Vondelstraat 214; kon. familie met koning Juan Carlos en koningin Sophia 218; troonsafstand kon. Juliana 290; eedsaflegging koningin Beatrix 291; rellen op het Rokin in A'dam 297
Neede, serg. L , lid Nat. Milit. Raad Suriname, met overige leden 546
Nenni, P., Ital. politicus, met partijleider Craxi 31
Nkomo, J., leider Patriott. Front Rhodesië. tiidens ondertek. Rhodesië-akk. 191; id. 192
Nooteboom, mr. A., oud-staatssecr. finan., met oud-mm. Andriescen 168
Nothomb, Ch.-F., min. buitenl. zaken België, met EG-leiders in Venetië 427; met staatssecr Van de Mei 603
Nuon Chea, leider Dem. Kampuchea, met Pol Pot op werkbez. ergens in Cambodja 631
Nyerere, dr. J., pres. Tanzania, met pres. Binaisa 78; brengt toast uit met prem. Thatcher 201

Obasanjo, gen. O., oud-pres. Nigeria, feliciteert opvolger Shagari 60
O'Connell, D., lid Sinn Feïn, tijdens persconf. 454
Oestinow, D., min. v. defensie SU, met Bondskanselier Schmidt 436
Ojok, D.O ., lid milit. cie UNLF 321 (portr.)
Okita, S.. min. buitenl. zaken Japan 317 (portr.); met vertegenw. uit de-7 grote industriestaten 417
Oleson, K., min. v. buitenl. zaken Denemarken, met Eur. collega's in Napels 426
Oreja, M., min. v. buitenl. zaken Spanje, tekent samenw. akk. met min. Gromyko 217
Ortega Saavedra, D., lid junta Nicaragua, in gesprek met Pastora 118; met overige junta-leden 120
Ortiz, R., secr.-gen. OPEC 244 (portr.); met min. Calderon-Berti en min. M'-Bouy-Boutzit 627
Ortoli, F. X., Eur. Commissaris, met EG-leiders in Venetië 427
Oueddei, G., pres. Tsjaad, met min. Habre 733; met vice-pres. Kamougue 734
Ovett, S., Engels hardloper, in actie 849

Pakistan: Am.-Pak. besprekingen begin febr. in Islamabad 348
Palme, O., oppositieleider Zweden, brengt stem uit 209
Park Choong Hoon, wnd. prem. Korea (Z.) 354 (portr.)
Pastora, E., in gesprek met Ortega Saavedra 118
Peirera. A., pres. Kaapverdische eilanden 754 (portr.)
Peng Zhen, voorz. cie voor legislatieve zaken China 47
Perin, F., oud-senator voor Luik 233
Peru: kiezers demon. tegen het feit dat zij niet in de hoofdstad mogen stemmen 347
Pettiti, L.-E,. lid VN-Cie v. onderz. inz. Iran 653
Piccoli, F., secr.-gen. chr.-democraten Italië, met voorz. Forlani 488
Pinkowski, J , prem Polen 567 (portr.)
Pol Pot, leider Dem. Kampuchea, met Nuon Chea op werkbez. ergens in Cambodja 631
Polen: stakende arbeiders v. d. Leninwerf in Gdansk 561; onderhand. op de Leninwerf 562; ondertek. v. h. akk. v. Gdansk 578; leden Politburo en de secretarissen v. h. CC 581; voorpag. v. Polens eerste vrije krant, uitgegeven door de arbeiders v. Gdansk 584

Prem Tinsulanond. prem. Thailand 796 (portr.)

Rabbani, B., rebellenleider Afgh., verlaat de vergad. v. min. v. buitenl. zaken islam. landen 391; tijdens persconf. 402
Rafsanjani, H., ayatollah, met ayatollah Behesthi 644
Rau. J.. min.-pres. Noordrijnland-Westfalen' 664
Ramirez Mercado, S., lid junta Nicaragua 120
Ramphal, S., secr.-gen. Gemenebest 199 (portr.)
Reagan, R., pres.kand. VS, na verk.uitslag met echtgenote 737; discussie of ook andere Rep. kand. konden deeln. aan een voorgenomen debat tussen Reagan en Bush op 23 febr. 760; met Bush en oud-ares. Ford aan het slot v. Rep. conventie 791; tv-debat met Anderson 828; tv-debat met Carter 830
Rey, lt. M. E. van, lid Nation. Milit. Raad Suriname, staat Nederl. pers te woord 150
Rhodesië: overz. openingszitt. constitut. conf. te Londen 163
Rietkerk, mr. J. G., fractievoorz. VVD, tijdens debat o. loonwet 185: tijdens alg. beschouwingen 697
Robelo Callejas, A., lid junta Nicaragua, met overige leden 120
Rodgers. R., Am. componist 32 (portr.)
Ryan, C., leider liberalen Canada, zwaait met Canad. vlag na het bekend worden v. h. result. v. h. referendum 521

Sa Carneiro, F., oud-prem. Portugal met gen. Soares Carneiro 822
Sadat, A. al-, pres. Egypte, met nw. kab. 836
Sahinkaya, gen. T., opperbevelhebber luchtmacht Turkije, met prem. Demirel 597
Sakurauchi, Y., secr.-gen. LDP, bij het bekendmaken v. d. winnende kand. tijdens parl. verk. 494
Salim, S. A., voorz. 34ste AV, met secr.-gen. Waldheim en Buffum v. d. VS 275
Samaranch. J. A.. voorz. IOC. met Berlioux 517
Sambrano, R., op weg naar vrachtwagen v. besprekingen met guerrilla's 314
Sanjabi, K., oud-min. v. buitenl. zaken Iran 125 (portr.)
Santos Ramalho Eanes, A. dos. ores. Portugal, met pres. Carter 464; brengt stem uit 817
Saoedi-Arabië: de grote moskee in Mekka 687
Sarraf, F., vice-min. v. econ. en finan. Iran. tiidens OPEC-corif. 625
scheel, W., oud-Bondskanselier, met Brandt, Genscher en Schrnidt 711
Schmidt, H., Bondskanselier Dld.. met pres. Giscard d'Estaing 410; met pres. Carter 411; met vertegenw. uit de 7 grote industriestaten 417: schudt pres. Carter de hand 421; met partijleider Brezjnew 433; met min. Oestinow 436; in gesprek met oud-prem. Ecevit 586; met min. Genscher 690; met Brandt; Genscher en Scheel 711; nw. kab.-Schmidt 812
Schultze, Ch., voorz. v. d. raad v. econ. adviseurs VS, tijdens hoorzitting 522
Shagari, A. S.. pres. Nigeria, met voorganger Obasanio 60
Shaka, B., burgemeester Nabloes, na aanslag 805
Shamir, Y., min. v. buitenl. zaken Israël 841 (portr.)
Sharaf. S. A. H.. oud-prem. Jordanië 671 (portr.)
Shariat-Madari S. K., ayatollah, in overleg met zoon v. Khomeini en Bazarghan 100
A'Shawa, R., burgemeester Gaza 836
Shin Hyon Hwack, prem. Korea (Z.) 287 (portr.)
Singh, Ch., partijleider India, met Limaye 36
Sital, serg.-maj. B., lid Nation. Milit. Raad Suriname, met overige leden 546
Soames, Ch., gouvern. Rhodesië. met prem. Mugabe 161; tijdens persconf. 190
Soares, M., secr.-gen. Portugese PS, tijdens derde partijcongres 819
Soares Carneiro, gen. A., pres.kand. Portugal, met prem. Sa Carneiro 822
Soesiow, M., lid Politburo CPSU, spreekt Pools partijcongres toe 115
Somoza, gen. L., oud-pres. Nicaragua 119 (portr.)
Spanje: stemlokaal in San Sebastian 177
Spit., W., vice-voorz. FNV. met v. Agt en Kok 776
Spitaels, G., vice-prem. België, aankond. regeerakk. 91
Sport: openingsceremonie OS Moskou 1980 513; overz. bijeenk. IOC in Lake Placid 514
Stee, mr. A. P. J. J. M. van der, min. v. finan., draagt landbouwportefeuille over aan min. Braks 183; doet met kamerbewaarder Faase poging tot openen koffertje met begrotingsstukken 614; aan het woord tijdens alg. beschouwingen 695; met Albeda en Van Agt tijdens onderh. in de Sticht. v. d. arbeid 709
Steenkamp, prof. P. A. J. M., oud-voorz. CDA, met cpvolger P. Bukman 826
Stevens, J., leider afscheidingsbeweging op Espiritu Santo 500
Stikker, mr. D. U., Nederl. politicus 32 (portr.)
Straub, J., Oostduits hardloper, in actie 849
Strauss. F. J., min.-pres. Beieren, met Kohl 714
Suriname: Nat. Milit. Raad 145; demon. onderoff. in jan. 1979; beeld v. h. brandende hoofdbureau v. politie in Paramaribo 149
Suy, mr. E.. jur. advis. VN 327
Suzuki, Z.. brem. Japan 496 (portr.)
Szydlak, J., oud-voorz. v. d. officiële Poolse vakbond 579 (portr.)

Tamini, R., kadi uit Hebron, tijdens persconf. 801
Tarradellas, J., voorz. voorl. dagel. bestuur v. Catalonië, brengt stem uit 208
Thapa, S. B., prem. Nepal 446
Thatcher, M., prem. Eng., brengt m. pres. Nyerere toast uit 220; en touwtrekkende Europ. leiders (karik.) 369; met vertegenw. v. d. 7 grote industriestaten 417; met EG-leiders in Venetië 427
Thiounn Prasith, vertegenw. bij de VN v. Democrat. Kampuchea 325 (portr.)
Thorn, G., min. v. buitenl. zaken Luxemburg, met Eur. collega's in Napels 426; met EG-leiders in Venetië 427; 470 (portr.)
Tichonow, N. prem. SU 706 (portr.)
Tindemans, L., voorz. CVP. met prem. Martens tijdens CVP-congres 338
Tito, J. P., pres. Joego-Slavië 305 (portr.); na zijn operatie met zijn twee zonen aan het bed 307; inspecteert op 7 nov. 1942 de Eerste Proletarische Brigade in Bosanski Petrovac 308; zoons en weduwe tijdens begrafenisplechtigheid 310
Tobback, L., fractievoorz. BSP, met prem. Martens 24; tijdens congres met partijvoorz. Van Miert en congresvoorz. Van Acker 207
Tolbert, W. R,, oud-pres. Liberia 274 (portr.)
Torrijos, gen. O., pres. Panama, met min. Borge 122
Traore, M., pres. Mali, in gesprek met pres. Bongo 335
Triki, A. A. al-, min. buitenl. zaken Libië 635 (portr.)
Trudeau. P. E., oud-prem. Canada, tijdens verk. campagne in Toronto 129; met vertegenw. v. d. 7 grote industriestaten 417; brengt stem uit bij referendum in Quebec 519
Tsjaad: vluchtelingen op weg naar Kameroen 734
Tsjiang Tsjing-koeo, prem. Taiwan 782 (portr.)
Tunesië: twee ter dood veroordeelde leden v. h. Gafsa-commando 556
Turkesj, A., leider NAP 512 (portr.)
Turkije: politie en leger in actie in een v. d. sloppenwijken v. Izmir 576; Ankara kort na de bekendmaking v. d. staatsgreep 593: staatsbegrafenis v. oud-prem. Erim 595; massaproces in de sporthal v. Adana 596

Unckel, P . leider conservat. Zweden 211
Urcuyo, dr. F., waarn. pres. Nicaragua 119 (portr.)
Uyl, drs. J. M. den, fractievoorz. PvdA, tijdens discussie met Lubbers o. modernisering kernwapens 42; overleg met Lubbers 677; staat klaar bij interruptiemicrofoon terwijl Van Agt de TK antwoordt 680; betreedt met Van Agt en Wiegel TK 694

Vance, C., oud-min. buitenl. zaken VS, met pres. Carter. vice-pres. Mondale en opvolger Muskie 524
Veen, Van, voorz. VNO, met FNV-voorz. Kok 74; wordt begroet door Kok 708
Verenigde Staten: Am. mariniers tijdens oefeningen op de Am. basis Guantanamo 52; Am.-Pak. besprekingen begin febr. in Islamabad 398; lid Nationale Garde v. Florida houdt de wacht bij een in brand gestoken gebouw 541
Videla, gen. J. R., pres. Argent., ondertek. met pres. Figueiredo een econ. samenw.akk. 416
Vieira, J. B., leider Guinee-Bissau 753 (portr.)
Vries, K. de, voorz. vaste TK-Cie voor defensie, met min. v. deiensie De Geus 603

Waldheim, dr. K., secr.-gen.., VN, met VS-ambass. McHenry 13; tijdens 34ste AV. met voorz. Salim en Buffum uit de VS 275; in gesprek m. min. Ghotbzadeh 651
Walesa, L., stakingsleider Polen, onderh. met vice-prem. Jaglelski op de Leninwerf 562; ondertek. v. h. akk. v. Gdansk 578; spreekt menigte toe 579
Wechmar, R. von. VN-afgev. voor de Bondsrep. Dld., ondertek. als eerste de Int. conventie t. h. nemen v. gijzelaars 327
Wei Jingshen, dissident China (Volksrep.), tijdens zijn proces 62
Weizman, E., oud-min. v. defensie Israël 847
Wiegel, H., min. v. binnenl. zaken, verlaat per koets het Binnenhof 612; betreedt met Den Uyl en Van Agt de TK 694
Werner, prem. Luxemburg, met EG-leiders in Venetië 427
Woodcock, L., Am. ambass. in China (Volksrep.), ondertek. verdrag tussen VS en China betr. verkoop Am. graan 735
Wynen, dr. A., voorz. syndicale artsenkamers 101 (portr.)
Wyszinski, S., kard., tijdens de mis in Jasna Gora bij Czestochowa 582

Yang Dezhi, chef generale staf China (Volksrep.) 361 (portr.)
Yang Jingren, vice-prem. China (Volksrep.) 723
Ye Jianying, voorz. Nation. Volkscongres 47
Young, A., oud-ambass. VS bij de VN, met oud-prem. Arron 147

Zeyer, W., min.-pres. Saarland, met Klumpp en Lafontaine 664
Zhang Aiping, vice-prem. China (Volksrep.) 723

Zhao Ziyang, vice-prem. China (Volksrep.) 360 (portr.); prem. Zhao Ziyang met voorganger Hua Guofeng 721
Zimmerman, W., lid Am. delegatie CVSE 771
Zuid-Afrika: onlusten bij Kaapstad 529; demon. kleurlingen-scholieren 581; brandende olietanks in Sasolburg 533

LANDKAARTEN

Afrika:
— Algerije: 527
— Tunesië: 553
Amerika (Noord en Latijns):
— Verenigde Staten: Rep. en Democr. stemverdeling bij presidentsverkiezingen per staat 1976 en 1980 740
Azië:
— Afghanistan: Russ. troepen 385
— Cambodja: 558
— Iran: etnische minderheden 154
— Israël: Israël. nederzettingen 845
— Libanon: Syr. en Palestijnen in Libanon 255: UNIFIL-troepen 258
— Syrië: 193
— Vanuatu: 498
— Verenigde Arabische Emiraten 14
Europa:
— België: Ned. taalunie 604
— Nederland: Ned. taalunie 604; voorgestelde splitsing Z.-Holland 789
— Polen: 481
— Spanje: Baskenland 170; regionale indeling 179

AFGHANISTAN

Algemeen: persberichten o. situatie in juni 1980 385/2 e.v.
Duitsland (Bondsrep.): Contacten Bonn en Moskou na Sowjet-interventie Afghanistan 40712; Schmidt uitgenodigd v. bez. a. Moskou 40811; Schmidt stelt NAVO-besluit modernisering kernwapens in W.-Euroaa ter discussie 408/1; aanval persbureau Novosti op Bondsrep. 409'1; datum bez. Schmidt a. Moskou vastgesteld, bez. Sowjet-vice-prem. Tichonow a. Bonn 40912; Schmidt o. bez. a. Moskou 40912
EG: verkl. v. d. Eur. Raad inz. Afghanistan 42912
Frankrijk: overl. tussen Schmidt en Giscard d'Estaing n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan 41011
Grondwet: nwe voorl. grondwet 40211
India: reacties op de Afghaanse crisis, contacten m. Pakistan en de SU 442/2
Islamitische conferentie: bijeenk. conf. islam. staten n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan 39111; conf. veroord. Sowjet-ingrijpen 39112; uitspraken o. andere onderwerpen 39113; Afghaans verzet kond. alliantie aan 39211; reguliere conf. islam. landen bereid tot dialoog m. Moskou 39212; afwijzende reactie Moskou, Kaboel iets positiever 39213
NAVO: reacties in NAVO op Sowjet-interventie in Afghanistan 39311; bijeenk. comité voor verdedigingsplannen 39313
Oppositie: regeringsoffensief tegen ~ o s - lemrebellen in Paktia (okt.-nov. 791, strijd in andere provincies 2013 e.v.; Russ. troepenbewegingen, verzet t. het regime-Karmal, de milit. situatie 38812; toenemend verzet in febr. 390/3; bazarstaking in Kaboel 401/1; verdeeldh. moslem-verzet 402/2; milit. operaties 40311; scholieren- en studentendemon. 40313; opp. vormt nat. raad 40413; terechtstell. bekendgemaakt 40512
Pakistan: pres. Zia stelt vorming internat. vredesmacht voor 443/3
Pers: Am. journal. uitgewezen 390/1; kritiek in Kabul New Times op Karmel, hoofdred. vervangen 390/2
Politie: ontbinding KAM aangek. 39011
Politieke gevangenen: vrijlat. ca. 8000 gevangenen gemeld, amnestie afgekond. 38913
Regering: radio-Kaboel meldt afzetting en terechtstelling pres. Amin en benoeming Babrak 1713; verklar. reger.-Karmal 386/3; nadere bijzonderh. o. dood Amin 38713; ben. presidium Revol. Raad en kab. 38713; nadere bijzonderh. dood Taraki 390/1; zelfmoordpoging Karmal? 40513
Sowjet-Unie: Am. berichten o. Russ. troepenversterkingen (4-21 dec. 1979), door Prawda tegengesproken, State Department meldt Russ. luchtbrug (25-26 dec.) en Russ. troepenversterkingen langs Afgh. grens 17 e.v.; radio-Kaboel meldt Afgh. verzoek om Russ. milit. hulp, komst Russ. troepen bevestigd 17/3; perscomment. op Russ. interventie 18/2; persberichten o. relatie Amin-SU 19/2; de Afghaanse crisis vanuit Sowjet-gezichtspunt, comment. v. d. Prawda van 31-12-'79 107/1; interview pres. Brezjnew met de Prawda 108/3; Russ. troepenbewegingen in Afghanistan 38812 e.v.; vervanging Russ. troepen in Afghan. 39012; milit. operaties in Afghan., Russ.-Afgh. troepenverdrag 40311; voorst. Afghan. reger. o. voorwaarden terugtrekk. Russ. troepen 40413; SU kond. gedeeltel. terugtrekk. troepen uit Afghan. aan vooravond Westerse topconf. 41812
Veiligheidsraad: bijeenk. V-raad n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan 394/2; enkele verkl. in het debat afgelegd 39511; spec. spoedzitt. AV, SU veroordeeld 39512
Verenigde Staten: reacties op SU-actie 396/1; reacties op SU-actie 396/1

AFRIKA

OAE: bemidd. poging en besluiten inz. burgeroorlog Tsjaad 741 e.v.
Oost-Afrika: overleg Kenia-Tanzania-Oeganda 93/3

ALBANIË

Griekenland: bez. min. Panayotopoulos, ondertek. twee verdragen 103/2

ALGERIJE

Amnestie: gratiemaatregelen 525/2; vrijlating Ben Bella 52513
Cultuur: Berberprotest, onlusten in Tizi-Ouzou 526/3
FLN: buitengewoon congres, nw. politiek bureau 52712
Grondwet: amendering m.b.t. het ambt v. staatshoofd 525/3
Jemen (Z.): bez. pres. Ismail 666/1
Mauretanië: herst. dipl. betr. 34813
Militaire zaken: wijziging legerleiding 52512
Regering: vorming Hoge Veiligheidsraad 52513; ontslag min. Ghozali 52611; reorgan. kab., vertrek Bouteflika 52611; nw. kab. 52811
Sahara: Marokko meldt actie v. Aosario in Algerije (4 sept. '79) 372/2; nwe actie v. Aosario gemeld 37411
Taal: Arabisering onderwijs en openb. diensten 526/1

AMERIKA [NOORD- EN LATIJNS-)

Algemeen: initiatief tot opricht. LA-IMF 333/3
Andespact: samenwerk. Andespact-EG 334/1
IDB: snelle econ. groei LA volgens jaarverslag 333/2

ANGOLA

Regering: wijzig. kab., min. benoemingen 54313

ARGENTINIE

Algemeen: milit. maker. pol. plan bekend 270/1
Arbeid: ontwikk. binnen de vakbonden, nwe wet op vakbonden 270/2; fusie dissidente vakbonden 270/3
Brazilië: akk. m. Brazilië en Paraguay o. bouw dam 27111; bez. pres. Figueiredo, samenw. overeenk. 416/1
Geweld: nwe wet voor doodverklaring vermiste personen 248/3; publ. min. v. binnenl. zaken o. verdwenen pers., rapp. mensenrechtencie OAS. beschuld. VN-24911
Junta: milit. maken „pol. plan" bekend 27011; Viola a. junta-lid opgevolgd d. gematigde milit. 27012
Leger: ontslag gen. Menendez 24812
Mensenrechten: bez. cie OAS, inval politie bij mensenrechten organ., protest State Department 24813; overz. Amnesty Internat. 24912
Paraguay: akk. m. Brazilië en Paraguay o. bouw dam 27111
Verenigde Staten: weigering graanboycot tegen SU 397/3

AUSTRALIE:

China (Volksrep.): overl. Hua-Fraser in Tokio 49512

BAHREIN

Koeweit: bez. pïem. Bahrein 68312
Oppositie: onrust o. sjiieten 68311

BANGLADESH

Amnestie: vrijlating 793 pol. gevangenen 43113
Oppositie: arrest. commun. 43113; bomaanslag 43113
Regering: reorgan. kab. 43112

BELGIË

ALGEMEEN

Algemeen: moordenaar baron Bracht ter dood veroord. 183/1

Bevolking: lichte stijging geboortencijfer 183/1
Gezondheid: artsenstaking tegen versoberingsbeleid van kabinet 101/1; statistiek artsen 132/2; artsen breken met orde v Geneesheren 234/1; akk artsen ziekenfondsen 280/1; intentieverkl. Vlaamse artsen 77412
Gijzelingsactie: kaping schoolbus 80711
Koninklijk huis:
— Algemeen: anti-royal. betogingen in Antwerpen 43013
— Boudewijn: nieuwjaarstoespraak 26/3; geopereerd 13113; koning o. 150 jaar België 40611; koning in ziekenhuis 53413
Milieu: studie over biologische kwaliteit v. h. water 151/3
Militaire zaken:
— Algemeen: betwisting rondom de kernwapens 24/2; reger. mededeling 25/1; milit. kritiek op defensiebeleid, gen.-maj. Close ontslagen a. voorz. defensie-cie 20612; Close met vervroegd pensioen 40711; reger. standpunt inz. kernraketten 66112; taalverhoud. in leger 707/2
— Leger: aankoop pantservoertuigen 329/1
— Zeemacht: nwe stafchef 70712
Onafhankelijkheid: viering 150-bestaan België, toespraak koning 40611; oppositie blijft afwezig 40613; kon. bez. a. Antwerpen i.v.m. viering 150 jaar België d. incidenten verstoord 43013; bisschoppelijke oproep t. verzoening 48711
Onderwijs:
— Lager: Nederl. onderwijs te Komen 62411; compromis in de kwestie-Komen 67512
Pers: ontwerp KB inz. overheidshulp a. d. pers 16911; publ. La Relève gestaakt 407/1; fusie finan. kranten 48711; krantetarieven verhoogd 775/1
Radio en TV: nw. BRT-statuut 40/1; nwe raad v. beheer BRT 234/2
Staatsprijs: nwn Driejaarl. Staatsprijs v. soc.-cult werk 80713
Taalkwestie: parl. voorz. over de Voerkwestie 280/3; Nederl. onderwijs te Komen 624/1; compromis in de kwestie-Komen 675/2

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Arbeid: nwe voorz. nation. arbeidsraad 71/2; evolutie overheidspersoneel 71/2; artsenstaking tegen versoberingsbeleid van kabinet 101/1; nation. arbeidsconf mislukt 82312
Bankwezen: nwe voorz. Generale Bankmaatsch. 7112; Eyskens bij kredietbank opgevolgd d Vlerick 23412; benoem in finan instell. 28012: nwe gouverneur Generale Maatsch. v. België 807/2
Begroting: rijksbegroting 1980 door Senaat ggkr. 40/2; progr. wet geblokkeerd in de Kamer 242/1; advies Hoge Raad p. finan. 48612; budgettaire voorst. 1979-80 d. Kamer ggk. 568/3 e.v.; basiscijfers begrot. 1980-'81 570/1; rijksbegrot. 1981 inged. 69112; aanpassing begrot. 1980 691/2 e.v.; min. v. finan. keurt begrot. af 70711
Disconto: verhoging tot 10,5% 40/2; verh. tot 12% 18213; verh. t. 14% 23412; verlag. t. 12% 53511
Economisch beleid: nation. arbeidsconf. mislukt 82312
Faillissementen: conservenbedrijf Marie Thumas 18213; touroperator Intop 807/2
Foto-industrie: Gevaert onder Duitse controle 151/2
Land- en tuinbouw: evolutie 1978-'79 280/2
Munt: nw. muntstuk van 20 fr. 40/2
Prijzen: kranteprijs verhoogd 77511
Staal: rijkssteun v. staalsector 67511
Staatslening: opbrengst 15113; samenw. ACV-ABVV hersteld 40711
Textiel: vijfjarenplan 53413
Vakbeweging: ACV-congres 32812; Waals vakverbond voor federalisme m. drie gewesten 32813; opbrengst 11 juni 43111
Verkeer:
— Luchtvaart: luchthaven Deurne blijft 132/1
— Scheepvaart: uitbreid. haven Zeebrugge 58512
Vlaanderen: opricht. Gewestelijke Investeringsmaatsch. 71/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Grondwet: herziening enkele artikelen d. Kamer ggk. 47212; tweede fase grondwetsherziening 55111
Ministeries: nwe ambt.-gen. 28012
Parlement: senaatsvoorz. Vandekerckhove overl., opgevolgd d. Leemans 182/2; B. Gijs CVP-fractievoorz. Senaat 182/3; nwe leden 20712; Perin neemt ontslag als senator 23313; oproep prominenten 329/1; nwe kamervoorz. 35812: nwe parl. leden 70712; opening parl. zitting, verk. voorz. 757/2
Politieke partijen:
— BSP: contact tussen christ. en social. 111/3
— CVP: congres 26/1
— FDF: congres 43012
— SP: congres 207/1
— Vlaams Blok: eerste partijcongres 234/1
— Volksunie: congres 4013; intern. conflict betr. Egmondpact bijgelegd 707/1; Schiltz voorz. Ibel 774/3
Provincies:
— Namen: gouverneur overleden 48612; nwe gouverneur 58513
Raad van State: nwe eerste voorz. 775/1
Regering: FDF uit reger. coalitie, vooraf-gaande ontwikkelingen 91/1 e.v.; nwe samenstell. kabinet 93/1; reger. mededeling 93/2; vertrouwensmotie ggk. 93/2; aftreden kab.-Martens na nederlaag in de Senaat, voorgeschiedenis, reacties 24111 e.v.; informatie Claes 337/2; format.-Martens met chr.-democrat., social. en liberalen 338/1; regeerakk. d. partijcongressen ggk. 338/2; structuur en samcnstell. nwe kab.-Martens, biogr. nwe bewindsleden 339/1 e.v.: reger. verkl., Martens krijgt vertrouwen 356/1 e.v.; tekst Titel I regeerakk. 363/1; gedeeltel. tekst Titel II en IV 36413 e.v.: gedeeltel. tekst bijlage regeerakk. 377/3 e.v.; prem. vermaant min. 43012; nwe min. v. fin. 472/1; kritiek in coalitie op reger. beleid 623.2; kab. crisis 744/1; formatie-Martens 744/3; nwe reger. 745/2; biogr. min. 745/3; biogr. staatssecr. 746/3; reger.verkl. (24 okt.) 755/1 e.v., parl. debat o. reger.verklar. Martens. vertrouwensmotiés ggk. 75612 e.v.; 'tekst regeerakk. 762 2
Staatshervorming: install. pari. werkgroep 13211; geen tweederde meerderh. in Senaat voor art. 5 v. h. ontwerp v. bijzondere gewest- en gemeenschapswet (samenstell. gewestraden) 24113; Vlaamse radicalen betogen te Gent 29811: Waals vakverbond v. federalisme met drie gewesten 32813; herz. enkele grondwetsartikelen 47212; twee wetsontw. inz. region. autonomie v. Vlaanderen en Wallonië d. parl. ggk. 551/2
Verkiezingen: de zaak-Delvo 774/3
Vreemdelingenwet: d. parl. ggk. 807/1

POLITIEK (Buitenlandse)

China (Volksrep.): lening v. 300 mln fr. 329/1
Nederland: cult. samenw. met Nederl. 132/2; incidenten m. Nederl. vissersboten 29811; ondertek. taalunieverdrag tussen Ned. en België 603/1
Palestijnen: aanslag op joodse kinderen te Antwerpen 53512
Verenigde Staten: bez. koninkl. paar 298/2
Zaïre: aantal Belgen in Zaïre (eind '78) 18311; milit. hulp a. Zaïre 62411

BELIZE

Verkiezingen: parl. verk. gewonnen d. reger. partij 329/2

BENIN

Verkiezingen: „Revol. Vergad." (parlement) 64/2

BHOETAN

India: off. bez. koning 43212

BIOGRAFIEEN

Akkermans, P., staatssecr. Vlaamse gemeenschap 746/3
Backer-van Ocken, R. de, staatssecr. Vlaamse gemeenschap 746 3
Baudson, A., min. v. PTT België 93/1
Beatrix, koningin Nederland 296/1
Belaunde Terry, F., pres. Peru 34513
Berman, Y., parl. voorz. Israël 842 1
Boel, H., voorz. v. d. Vlaamse Raad 75712
Busquin. Ph., min. v. nation. opvoed. België 746/2
Calewaert, W., min. v. nation. opvoed. België 746/1
Chabert, J., min. v. openb. werken België 745'3
Claes, W., vice-prem. België 745/3
Coens, D., min. v. ontw.samenw. België 746/2
Danneels, mgr. G., aartsbissch. v. Mechelen-Brussel 41/1
Degroeve, A., min. v. h. Brusselse gewest België 9312; 74613
Desmarets, J., min. v. d. middenstand Belgie 745'3
Dehousse, J.-M., min. v. h. Waalse gewest 746/3
Deworme, E., staatssecr. v. h. Waalse gewest 746 3
Dhoore, L., min. v. sociale voorzorg Belgie 74611
Eyskens. M., min. v. finan. België 746/1
Galle, M., min. v. d. Vlaamse gemeenschaa 746/3
Geens, G., min. v. d. Vlaamse gemeenschap 746/3
Goor-Eyben, mevr C, min. v het Brusselse gewest 93/1, staatssecr. 746/3
Hansenne, M., min. v. d. Franse gemeenschap 746 3
Hurez, L, voorz. v. d. Waalse gewestraad 757 2
Lavens, A., min. v. landbouw België 746'1
Leemans, prof. dr. E., senaatsvoorz. België 182/2; 757/2
Mainil, P., min. v. pensioenen België 74612
Martens, W., prem. België 745/3
Masire, Q. K. J., pres. Botswana 761'2
Mathot, G., min. v. binnenl. zaken België 746/1
Maystadt, Ph., min. v. openb. ambt. België 746/2
Michel, J., voorz. Kamer v. Volksvertegenw. 75712
Moureaux, Ph., min. v. justitie België 746/2
Navon, Y., pres. Israël 83811
Nothomb, Ch.-F., min. v. buitenl. zaken België 745/3
Okita, S., min. buitenl. zaken Japan 31713
Pauw-Deveen, L. de, staatssecr. v. h. Brusselse gewest 746/3
Perin, F., oud-senator v. Luik 23313
Petry, I., voorz. v. d. Franse gemeenschapsraad 75712
Salim, S. A., voorz. 34ste AV v. d. VN 27513

Shamir, Y., min. v. buitenl. zaken Israël 841/3
Spitaels, G., min. v. verkeer België 745/3
Steyart, R., staatssecr. v. d. Vlaamse gemeensch. 746/3
Swaelen, F., min. v. landsverdediging België 746/2
Thorn, G., voorz. Eur. Cie 470/3
Tichonow, N., prem. SU 706/1
Urbain, R., min. v. buitenl. handel België 746/1
Wathelet, M., staatssecr. v. h. Waalse gewest 746/3
Willockx, F., min. v. PTT België 746/2
Wulf, R. de, min. v. tewerkstelling en arbeid België 746/1
Zerbo, S., leider Opper-Volta 785/2

BOLIVIA

Regering: strijdkrachten nemen macht over. Pres. Gueiler gearresteerd macht overgedragen a. Raad v. Nat. Opbouw. arrest. vakbondsleider en politici, verzet boeren en mijnwerkers, gen. L. Garcia Meza t. pres. ben. 465 e.v.; eerdere dreiging staatsgreep, verklar. strijdkrachten, conflict legerleiding - pres., conflict legerleiding - parl., leger eist uitstel verk. en uitwijz. Am. ambass., parl. weigert 466/1; aanhoudend verzet na staatsgreep, gevechten mijnwerkers en leger 467/1
Verkiezingen: ongeregeldh. tijdens de verk.campagne, dood drie linkse politici 466/3; definitieve uitslag pres. verk. en parl. verk. 467/1

BOTSWANA

President: S. Khama overleden, Q. Masire opvolger 761/1
Regering: kab.wijzig. 761/2

BRAZILIË

Amnestie: parl. neemt amnestiewet aan, terugkeer pol. ballingen 235/1
Arbeid: beëindig. staking metaalarbeiders, staking door onderwijzers, gemeente- en prov. ambtenaren, journal., bouwvakarbeiders, bankbedienden en taxichauffeurs 235/1
Argentinië: akk. m. Brazilië en Paraguay o. bouw dam 271/1; bez. pres. Figueiredo, samenw.-overeenk. 416/1
Economie: maatr. sanering econ. 250/2
Energie: reger. geeft voorrang a. energie voor zuivering 235/1; vertraging bouw kerncentrales 252/3; rapp. o. levering verrijkt uranium d. Urenco 253/1
Kerk en staat: r.-k. kerk bepleit landhervorming 251/2
Landbouw: landhervormingsmaatr. afgek., conflicten o. landbouwgronden 252/1
Politieke partijen:
— ARENA: wetsontw. t. opheffing ingediend 235/3
— Commun. Partij: terugk. secr.-gen. Prestes, situatie partij 235/3
— MDB: wetsontwerp t. opheff. inged. 235/3
Regering: wijzig. 234/3; aftreden min. v. financ. Rischbieter 250/3
Verenigde Staten: geen beperking uitvoer naar SU 397/3

BULGARIJE

Bulgarije: bez. prem. Todorow 701/3; bez. Mengistu Haile Mariam 702/3
Griekenland: bez. pres. Zjiwkow 103/1
Irak: terugroeping ambass. uit Bulgarije 224/2

CAMBODJA

Regering: ontw. na machtsovername d. pro-Vietnamees bewind, milit. ontw. dec. 1978 en jan. 1979 558/2; vorming v. „Revolutionaire Volksraad", nwe reger. erkend d. Vietnam, Laos en Sowjet-blok 559/2; reacties in ASEAN-landen 560/1
Verenigde Naties: kwestie v. vertegenw. in AV 276/2
Vietnam: ontw. na machtsovername d. pro-Vietnamees bewind, milit. ontw. dec. 1978 en jan. 1979 558/2; eerste reacties en ontw. na machtsovername d. pro-Vietn. bewind, reacties in commun. staten 604/3; hulp a. Vietnam d. enkele Westerse landen stopgezet 605/1; regime Pol Pot vraagt bijeenk. V-raad, laat zich door prins Sihanoek vertegenw., persconf. prins Sihanoek in Peking 605/2; V-raaddebat o. Cambodja 629/3 e.v., milit. ontw. na val v. Pnom Penh, verzet Khmers Rouges 631/2; Thailand ontkent hulp a. Khmers Rouges te geven 633/1

CANADA

Economie: begroting prem. Clark verworpen, bijzondere begrot., econ. situatie 130/2; sombere toestand econ. 519/1
Politieke partijen:
— **Liberalen: Trudeau treedt af als partijleider 129/3**
Quebec: referendum in Quebec nederlaag voor aanhangers zelfstandigh. 519/3; prem. Trudeau roept constitutionele conf. bijeen 520/3
Regering: begrot. reger.-Clark verworpen, aftreden reger. Clark 129/1 e.v.
Sowjet-Unie: beëindiging graanboycot SU 540/2
Verenigde Staten: aardgasleveranties aan VS 522/1
Verkiezingen: vervroegde alg. verk. gewonnen door liberalen van Pierre Trudeau 129/1 e.v.; verk. campagne 130/3; zetelverdeling over de provincies 131/2

CHILI

Arbeid: nwe arbeidswet 281/2
Engeland: hervatt. dipl. betr. 282/3
Filippijnen: staatsbez. Pinochet geannuleerd, ambass. teruggeroepen 283/1
Mensenrechten: rapp. Amnesty Internat. 281/3
Oppositie: massagraf vermisten ontdekt in Santiago en Lonquén 281/2; uitlevering officieren i.v.m. moordaanslag Letelier geweigerd, verkoeling betrekk. met VS, sancties 283/3
Pers: journ. eisen vrijheid v. meningsuiting 282/3
Regering: wijzig. samenstell. reger. 281/1; ontslag min. v. buitenl. zaken 283/2
Rooms-katholieke kerk: inzet v. terugk. ballingen 281/3
Verenigde Staten: uitlevering officieren i.v.m. moordaanslag Letelier geweigerd, verkoeling betr. m. VS, sancties 283/3

CHINA (VOLKSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Dissidenten: verbod op anti-communistische publ. in Peking 62/2; arrest van en proces tegen dissident Wei Jinghshen 62/3; prot. tegen vonnis in Peking 63/2; vonnis in hoger beroep bevestigd 63/3; vice-prem. Deng Xiaoping over het proces 63/3; proces tegen dissident Fu Yueha 64/1; politie grijpt in bij „muur van de democratie" 79/2; pleidooi van Wei Jingshen 80/1; bestuur Peking legt muurkranten beperk. op 80/3
Ideologie: eerbetoon a. Genghis Khan 376/2; eerherstel laatste Chin. keizer 376/3
Justitie: nw. strafrecht, nwe strafwetgeving 47/3
Militaire zaken: defensie-uitgaven 61/2
China lanceert intercontinent. raket 376/3

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Begroting: tweede zitt. vijfde Volkscongres, plan en begroting 61/1
Economische ontwikkeling: wet buitenlandse investeringen 48/2
Plan: tweede zitt. vijfde Volkscongres, plan en begroting; econ. result. 1979 375/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Militaire zaken: mutaties in top v. partij, staat en leger 359/1; Deng Xiaoping draagt positie v. chef-staf over 359/3
Parlement: tweede zitting vijfde Volkscongres 47/1; tweede zitting vijfde Volkscongres, plan en begroting 61/1; derde zitt. vijfde Volkscongres, econ. hervormingsprogr. 721/1; verschillende wetsvoorst. 721/2; prem. Hua Guofeng vraagt ontslag en kond. tienjarenplan aan 722/2; Volkscongres aanv. voorgestelde reger. wijziging en wetsvoorst. 723/1; perscomment. 723/3
Partij: mutaties in top v. partij, staat en leger 359/1; bijeenk. CC, verdere mutaties, eerherstel Liu Shaoqi 360/1; Zhao Ziyang en Wan Li vice-prem. 361/2; officiële uitvaartdienst voor Liu Shaoqi 361/2; rehabilitatie Li Lisan; 362/3; twee overleden leiders postuum uit partij gestoten 736/2
Regering: vice-premiers benoemd 48/2; Zhao Ziyang nwe Chin. prem., opvolg. v. Hua Guofeng 721/1; aftreden min. n.a.v. ramp booreiland 736/3
Staat: mutaties in top v. partij, staat en leger 359/1; Deng Xiaoping draagt positie v. chef-staf over 359/3; bijeenk. CC, verdere mutaties, eerherstel Liu Shaoqi 360/1; Zhao Ziyang en Wan Li vice-prem. 361/2; officiële uitvaartdienst v. Liu Shaoqi 361/2; rehabilitatie Li Lisan 362/3
Verkiezingen: nwe kieswetten 48/1

POLITIEK (Buitenlandse)

Australië: overl. Hua-Fraser in Tokio 495/2
Griekenland: bez. prem. Karamanlis 105/1
IMF: China wordt lid v. IMF 375/2
India: hervatt. dialoog? 444/2
Maleisië: prem. Datuk Hussein bin Onn 780/3; Thail. bez. a. Peking 800/3
Nepal: bez. Huang Hua, Chinees-Nepal. grensprotocol 447/1
Singapore: bez. prem. Lee Kuan Yew 781/3
Thailand: overl. Hua-Tinsulanond in Tokio 495/2
Verenigde Staten: bez. min. v. defensie Brown 398/1; eerste ontmoeting v. Hua met Carter te Tokio 495/2; graanovereenk. China-VS 735/3
Wereldbank: China wordt lid. v. Wereldbank 375/2

COLUMBIA

Geweld: gijzeling dipl. in Costaricaanse ambass., reger. stelt bemidd. OAS en Amnesty voor, gijzelaars vrijgelaten

314/2; reger. geeft garanties voor berechting pol. gevangenen, OAS-cie bemidd., vrijgeleide naar Cuba voor bezetters 316/1
Mensenrechten: bez. OAS-cie leidt tot gijzeling, overz. situatie in jaarboek Amnesty 315/2

COMOREN

Oppositie: opricht. nation. comité bekendgemaakt 768/1
Regering: nw. kab. 76811

COSTA RICA

El Salvador: ontvoering ambass. **135/1**

CUBA

Economie: **Castro** hekelt bureaucratie en absenteïsme; Raul **Castro** mept op tot verhog. produktiviteit **50/1; parl.** neemt nw. econ. plan aan; daling groei aangekondigd **50/3**
Ethiopië: Merigistu Haile Mariam, Castro in Ethiopië, samenw. akk. 701/3
Jemen (Z.): samenw. akk. 668.2
Landbouw: gevaar voor de suikeroogst; verlaging groeicijfer **50/2**
Nicaragua: vertrek onderwijzers naar Nicaragua **52/3; dipl.** betr. aangeknoopt. bez. Cubaanse delegatie, verdrag-~zenden Cub. **onderwijzers ondertek. 123/1**
Oppositie: vrijlating pol. gevangenen, Huber **Matos** in Dom. Republiek aangekomen, kritiek ballingenorgan. op contact met reger.-Castro. aanslagen op bureaus VS **51/2**
Regering: pres. **Castro wijzigt samenstell.** kabinet, lijst nwe min. achtergronden **reger.** wijzig. 49 e.v.; eerdere reger. mutaties, vervanging min v transport en volksgezondheid **51/1**
Verenigde Staten: oefeningen **Am.** leger op Guantanamo, Carter eist vrijlating pol. gevangenen **vóór** officiële erkenning, State Dep. spreekt bezorgdheid uit over invloed Cuba in El **Salvador 52/1; Castro** in New York voor bez. a. VN, ontvangt vertegenw. Am. pers en **reger. organ. 52/3**
Verkiezingen: gemeenteraadsverk. **51/1**

DENEMARKEN

Economie: **parl.** neemt loonstopwet aan. econ. saneringsplan **bij parl.** inged. **11/1**
Kroon: **deval.** met 5% **11/3**
Regering: reg. verkl. reg.-Jörgensen 11/2

DOM. REPUBLIEK

Haïti: ontmoeting pres. Duvalier en pres. Guzman **173/3**

DUITSE DEMOCRATISCHE REPUBLIEK

Duitsland (Bondsrep.): verhog. verplicht in te wisselen bedrag bij bez. a. DDR verhoogd 689/1; Westduitse reacties 689/2; Honecker vraagt Westduitse erkenn. v. eigen DDR-nation. 690/1; Honecker o. situatie in Polen 69011: Westduits kab. reageert m. terughoud. 690/2: perscomment. 690/3
Ethiopië: bez. Lamberz 701/3; bez. Mengistu Haile Mariam 70211: bez. gen. Hoffmann 702 2, bez. Honecker 702/3
Polei. Honecker o. situatie in Polen 690 1

DUITSLAND (BONDSREPUBLIEK)

ALGEMEEN

Terrorisme: bomaanslag in München 659/1; rechts radicaiisme in de Bondsrep. 659/3

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Economische ontwikkeling: jaarlijks bericht min. v. econ. zaken 81313; rapp. econ. instell. 814/1; prognose ,,vijf wijzen'' 814/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Deelstaten:
— Baden-Wurttemberg: verk. v. Landdag 662/2.
— Bremen: verk. v. Burgerschaft 66211
— Noordrijnland-Westfalen: verk. v. Landdag 664/1
— Saarland: verk. v. Landdag 66312

Parlement:
— Bondsdag: winst v. Westduitse coalitie bij verk. voor Bondsdag 657 e.v.; de verk. campagne 658/2; bomaanslag in München 659/1; rechts radicalisme in de Bondsrep. 65913; per'scomment. op verk. uitslag 660/2; result. Bondsdagverk. in detail per deelstaat 71012 e.v.; comment. 711 3: constituerende vergad. nwe Bondsdag 812/1

Regering: nw. kab.-Schmidt geformeerd 811/1: Schmidt herk. a. Bondskanselier, samenstell. nw. kab. 812/1; reger.verkl., kwestie v. d. medezeggenschap 812/2: positie coalitie ria kab.formatie en reger.verkl. 813/1
Verkiezingen: verk. Bondsdag 657/1 e.v.; verk. v. deelstaatparl. in Eremen, Baden-Württemberg, Saarland en Noordrijnland-Westfalen 66211; result. Bondsdagverk. in detail per deelstaat 71012 e.v.

POLITIEK (Buitenlandse)

Afghanistan: contacten t. Bonn en Moskou na Sowjet-interventie in Afghanistan 40712; Schmidt uitgenodigd v. bez. a. Moskou 40811; Schmidt stelt NAVO-besluit modernisering kernwapens in W.-Eur. ter discussie 408/1; aanval persbureau Novosti op Bondsrep. 409/1; datum bez. Sehmidt a. Moskou vastgesteld, bez. vice-prem. Tichonow a. Bonn 40912; Schmidt o. zijn bez. a. Moskou 40912
DDR: verhog. verplicht in te wisselen bedrag bij bez. a. DDR 68911; Westduitse reacties 689/2; Honecker vraagt Westduitse erkenning v. eigen DDR-nation 690/1; Honecker o. situatie in Polen 690/1; Westduits kab. reageert met terughoud. 690'2; perscomment. 63013
Frankrijk: overl. Schmidt-Giscard d'-Estaing n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan 410/1; onderh. Schmidt-Giscard n.a.v. verk. Reagan t. pres. VS 814.2
Sowjet-Unie: contacten t. Bonn en Moskou na Sowjet-interventie in Afghanistan 40712; Schmidt uitgenodigd v. bez. a. Moskou 40811; Schmidt stelt NAVO-besluit modernisering kernwapens in W.-Eur. ter discussie 408/1; aanval persbureau Novosti op Bondsrep. 40911; datum bez. Schmidt a. Moskou vastgesteld, bez. Sowjet-vice-prem. Tichonow a. Bonn 40912, Sehmidt o. zijn bez. a. **Moskou 409/2;** bez. Schmidt *a.* Moskou, voorbeschouwing 43311 e.v.; hoge Sowjet-delegatie ontvangt Schmidt **434/1;** eerste dag v. h. bez., Schmidt **scherp o. ,,Afghanistan''** 43413; **reactie persbureau Tass** op rede v. Schmidt 43511; reacties Westen 43512; afsluiting bez. **435/2;** min. Genscher brengt verslag uit **in** Parijs en Washington 43613; verklar. Schmidt in de Bondsdag 43711; NAVO-raad ingelicht **438/1;** min. Genscher informeert EG-**min.** v, biiitenl. zaken **438/2;** reacties in de SU 43812; perscomment. 43813
Turkije: bez. **prem.** Ecevit (mei 1978) **587/3;** missie-Matthöfer 58913 e.v.
Verenigde Staten: bez. W. Christ**opher,** bez. C. Vance **399/2;** brief pres. **Carter** n.a.v. Schmidt bez. a. Moskou 409/3; **onderh.** Schmidt-Giscard n.a.v. verk. Reagan t. pres. VS 81412; **Westel. top-**conf. voorgesteld 815/1; Schmidt in Washington, **meningsverschil** o. **defensie-uitgaven** 81512; Schmidt zegt **defensieverplicht.** te zullen nakomen 815/3; gesprekken met Reagan en Carter 816/1

ECUADOR

Economie: prijsverh. leiden tot onlusten, 5 jarenplan afgekond. 330/1
Regering: wijzig. samenstell. reger., conflict reger-parl. 329/2; samenstell. nwe reger. 329/3; ontslag min. v. binnenl. zaken 329/3; pres. dreigt m. referend. na conflict m. Congres 23012

EGYPTE

Aigemeen: binnenl. ontw. sinds 1978 831/3
Grondwet: voorst. inz. constitut. **maatr.** bij referendum (apr. '79) ggk. 83213; grondwetswijzig. bij referend. ggk., aantal ambtstermijnen v. Sadat onbeperkt 83711
Israël: Eg.-Isr. vredesverdrag in Egypte bij referendum (apr. '79) ggk. 832/3
Marokko: pres. Sadat biedt Marokko Egypt. troepen aan 350/1
Militaire zaken: nwe **opperbevelh.** luchtmacht 836/1
Oppositie: acties t. oppositie 83411; arrest. v. moslem-activisten en linkse opposanten 83511; opricht. Nation. Front 83513
Parlement: voorst. ontbind. Volksvergad. bij referendum (apr. '79) ggk. 83213
Regering: nw. kab.-Khalil (juni '79) 833/3; aftreden reger.-Khalil. Sadat prem. 836/1; progr. Sadat 836/3
Religie: botsingen tussen moslems en christenen 831/3; verdere botsingen tussen kopten en moslems, arrest. v. moslem-activisten 835/1
Verkiezingen: alg, verk. juni '79 83311; verk. Shura 837/2

EL SALVADOR

Costa Rica: **ontvoering** ambass. **135/1**
Engeland: sluiting ambass. **135/2**
Landhervorming: leger voert landhervorm. uit, botsingen m. boeren 27213; moord op boeren bij doorvoering landhervorm., Amnesty beschuld. ORDEN v. moorden, aartsbissch. Romero roept soldaten op t. weigering dienstbevelen 284 1
Nationalisaties: handels- en spaarbanken genation 27212
Oppositie: a houdende gevechten tussen linkse en rechtse **guerrillagroeperingen, bezett.** min. **v.** arbeid d. **BRP, vuurgevechten,** beëindig. BRP, ontvoering ambass. Z.-Afrika, **Costa** Rica

en Panama 134/2; aanhoud. geweld, beschieting demon., vuurgevechten, acties leger tegen guerrilla en demon.; bezett. hoofdkwartier chr. democr. 13512; bezett. Spaanse ambass., bezett. min. v. onderwijs, bezett. partijbureau chr.dem. 27112; moord op proc.-gen. v. d. repuhiiek 271/3; doden na treffen leger en guerrilla 272/2; bezett. campus universiteit d. veiligh.troepen 284/2; vorming breed oppositiefront 312/3: milit. guerrilla-acties in Chalatenango 313/2

Panama. ontvoering ambass 135/1

Regering: nwe reg. geïnstall., samenstell nwe reger. 134/1; steun v. nwe reger v. politici en r.k. geestelijken 134/1; staat v. beleg. afgekond.; eerste maatr. nwe reger. 134/2; wijzig. samenstell. junta en reger. 13511, junta dreigt m maatr t rechtse groep 272/1; staat v beleg afgekond 272/2; reger progr gepubl 27212 aftrrden min v econ zaken, onderwijs, landbouw 312/3

Rooms-katholieke kerk aartsbiss Romero waarschuwt voor rechtse staatsgreep 272/1; aartsbissch. Romero vermoord 284/3; reacties 285/1; begrafenis aartsbissch. Romero, schietpartij kost levens, verkl. junta o. oorzaak schietpartij, gemeensch. verkl. 23 aartsbiss. 312/1; bissch. Rivera y Damas t. aartsbissch. benoemd 31312

Spanje: bezett. ambass. 271/2

Verenigde Staten: State Depart. waarschuwt voor staatsgreep 272/1

Zuid-Afrika: ontvoering ambass., dipl. betr. verbroken 135/1

ENGELAND

OVERZEESE GEBIEDSDELEN

— Belize: Zie BELIZE

— Gilbert-eilanden: op 12 juli 1979 onafhankelijk onder de naam Kiribati 16/2

— Nieuwe Hebriden: Brits-Frans condominium per 30-7 onafh. als rep. Vanuatu. ontw. t. onafhankelijkh.. zelfbest. 'o. reger.-Kalsakau 497/1; benoeming VP-min. in het kab. O. Leymang 49911; constitutionele conf. 499/3; region. verk., onlusten, proclamatie „onafh. staat Vemarana" 50012; rebellie op Tanna en Espiritu Santo 50113

POLITIEK (Binnenlandse)

Noord-Ierland: proces tegen plegen aanslag op Lord Mountbatten, veroord. t. levenslang 4612; herstel zelfbestuur voorgesteld consultaties tussen reger. in Londen en Noordierse pol. partijen 44911 e.v.; overl. Thatcher en Lynch na aanslag op Mountbatten, ontmoet. tussen Atkins en O'Kennedy, maatr. voor bestrijding terrorisme 45111: mutaties in leiding–terreurbestrijding 45112; Lagerhuis verlengt direct bestuur met één jaar Atkins geeft overz. situatie 451/3; verbod op Irish Nation. Liberation Army 45211; reger. nodigt. partijen uit voor overl., werkdocument gepubl. 45211; Fitt treedt af als voorz. SDLP n.a.v. meningsverschil o. deelname aan overleg met reger. 45213; SDLP kiest J. Hume t. nwe leider 45311; constitut. conf. 453/2; meer geld naar de Provisional IRA 45413

POLITIEK (Buitenlandse)

Chili: hervatt. dipl. betr. 28213

EG: raadsoverleg over herziening Britse bijdrage 89/3; akk. o. bijdrage aan begrot. 369/1 e.v.

Ierland: Brits-Ierse contacten, initiatief Ierse prem. m.b.t. hereniging 45313: over?. min. Atkins en prem. Haughey, bez. prem. Haughey a. Londen besprekingen m. Thatcher 45411

Rhodesië: uitnodiging Salisbury en Patriott. Front voor constitut. conf.; opening en eerste fase conf. 162/1 e.v.: slotfase constitut. conf. te Londen 188/1 e.v.; benoem. gouvern. Soames 189 [P; Southern Rhodesia Act 1979 189/2; Zimbabwe Act 1979 190/1; terugkeer t. legaliteit 190/3

Verenigde Staten: bez. W. Christopher, bez. C. Vance 399/2

EQUATORIAAL GUINEE

Regering, nwe vice-prem. 768/1

ETHIOPIË

Algemeen: biniienl. pol. ontwikk 1977-i980 699 1

Bulgarije: bez. prem. Todorow 701/3; bez. Mengistu Haile Mariam 702/3

Cuba: bez. Mengistu Haile Mariam, Castro in Ethiopie, samenw. akk. 70113

CDR. bez. Lamberz 701/3; bez. Mengistu Haile Mariam 70211; bez. gen. Hoffmann 702/2; bez. Honecker 702/3

Eritrea: ontwikk. sinds medio 1977 71412; positie bevrijd. bewegingen 71511; ontwikk. medio 1977 tot juli 1978 71512; offensief reger. troepen 1978 71612; rol Cuba en SU 71711; vredesbesprk. aangek., conflict tussen ELF-RC en ELF-PLF 718/1; reger. offensief nov. 1978 71812; akk. EPLP met ELF-RC 718/3; voortzett. strijd. succesvol tegenoffensief EPLF (dec. '79-jan. '80) 71911; conflict t. EPLF en ELF 720/3

Hongarije: bez. Mengistu Haile Mariam 702/1

Jemen (Z.): off. bez. pres. Ismail 667/2; Mengistu Haile Mariam in Z.-Jemen, ondertek. vriendschap- en samenw. verdrag, ondertek. milit. samenw. protocol 668'3

Joego-Slavië: bez. Mengistu Haile Mariam 702/1

Nigeria: bez. Mengistu Haile Mariam 70113

Ogaden: voortdurende guerrilla (vanaf juni 1978), Ethiop. en Somalische beschuld. 7262 e.v.; nvfe Ethiop. luchtaanvallen op Somalia gemeld (juni 1979) 728/1; Ethiopië meldt Somal. offensief in de Ogaden 728/2; Somalia meldt Ethiop. invasie 729/1; Ethiopië meldt gevechten m. Somaliërs in de provincie Bale 729/3

Polen: bez. Mengistu Haile Mariam 70211

Politieke partijen: aankond. vorming massapartij 700/3

Regering: eerste vice-voorz. Derg terechtgesteld 699/2; maatr. Derg, min. ben. 700/1

Roemenië: bez. Mengistu Haile Mariam 702/1

Soedan: off bez. Mengistu Haile Mariam 703/2

Somalia: Ethiop. veroord. akk. Somalia-VS 686/3; nwe Ethiop. luchtaanv. op Somalia gemeld (juni '79) 72811: Ethiopië meidt Somal. offensief in de Ogaden 728/2; Somalia meldt Ethioa. invasie 729/1; Ethiopië meld:. gevechten m. Somaliërs in de prov. Eale 72913

Sowjet-Unie: contacten, Russ. wapenleveranties 701/2; bez. Mengistu Haile Mariam, ondertek. verdrag inz. vriendschar? en samenw. 70211: off. bez. Kosygin 70212: Mengistu opnieuw in Moskou 730/1

Tanzania: bez. Mengistu Haile Mariam 701/3

Terrorisme: „witte" en „rode" terreur (nov. '77-febr.'78), rapp. Amnesty 699/3

Tsjechoslowakije: bez. Mengistu Haile Mariam 702/1

EUROPA (OOST)

Algemeen: Westerse kredietverlening a. Oostblok verminderd 475/2

COMECON: 34ste vergadering 47313; slotcommuniqué 474/2; perscomment. 474/3

Warschaupact: topconf. t.g.v. 25ste verjaardag 475/3; slotdocumenten, voorstel t. wereldwijde topconf. o. ontwapening, pol. verklaring 47613 e.v.; Westerse schatting milit. kracht Warschaupact 46012

EUROPA (WEST)

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

BENELUX

Energie: gemeenschappelijk plan voor energie 468/1

EUBOPESE GEMEENSCHAPPEN (E.G.)

Afghanistan: verkl. v. d. Eur. Raad inz. Afghanistan 429/2

Algemeen: rapp. cie „wijze mannen" over functioneren Eur. instell. 6/2 e.v.

Andespact: samenw. Andespact-EG 33411

ASEAN: samenw. overeenk. getekend 230 13: gemeensch. verkl. o. Sowjet-optreden in Afghanistan e.a. pol. kwesties 23112

Begroting: parl. verwerpt begroting voor 1980 37/3; begrot. cie stelt wijzigingen voor 37/3; raad van min. wijst amendementen af 38/2; begrotingscie beveelt afkeuring begroting aan 38/3; compromis gezocht tussen voorstellen Raad en begrotingscie 3911; EG-begroting 1980 eek. 43913; voorontw. begrot. 1981 inged. 471/2

Economie: bijeenk. Ecofin-raad, terugval groei econ. verwacht, rapp. Eur. Cie 89/2; Britse bijdrage 89/3

EMF: overleg tussen–ministers over realisering (Ecofin) 90/1

Energie: cie-voorst. voor energie 230/1; Jenkins bepleit andere energiepol. 301/3

Engeland: raadsoverleg (Ecofin) over herziening Britse bijdrage 89/3; akk. o. bijdrage a. begroting 369/1 e.v.; geen overeenst. bij Eur. foP in Luxemburg 370/3

Europese Commissie: cie-voorz. Jenkins houdt progr. rede 20312; reactie Jenkins op Westerse top Venetië 43912; Luxemb. Thorn voorz. 47013; kritiek Ned. TK op reger.beleid t.a.v. kand.stelling 47111

Europese Raad: Eur. Raad in Luxemburg, conclusies v. d. voorz. 42413 e.v.; min. v. buitenl. zaken in Napels bijeen, sancties t. Iran 42613; Britten ontkrachten sanctiebesluit 42712; Eur. Raad in Venetië, conclusies voorz. 42713; verkl. v. d. Eur. Raad inz. het M.O. 42813; verkl. inz. Afghanistan 42912

Griekenland: pari. keurt toetreding tot EG-verdrag goed 105/2

Grondstoffen: rapp. o. afhankelijkh. grondstoffen 44113

Handelsbalans: tekort handelsbalans 442/1

Iran: EG solidair m. VS inz. Iran 42611; sancties t. Iran 426/3

Italië: Italië voorz. Gemeenschap voor eerste halfjaar 1980 90/1

Joego-Slavië: samenw. overeenk. EG-Joego-Slavië 20212: Jenkins in Belgrado 203/1

Landbouw: sanering wijnmarkt door Raad aanv., aanpassing groene lire en pond 88/3; cievoorstell. landb.prijzen '801 '81, 'situatie landbouw 20412 e.v.; reacties Eur. boeren 20611: akk. landbouwprijzen 370/3

Midden-Oosten: verkl. v. d. Eur. Raad inz. M.O. 42813

Ontwikkelingslanden: verleng. tariefpreferenties voorgesteld 300/1; rapp. energiehulp a. ontw.landen 301/1

Parlement: Dankert vice-voorz. Eur. Parlement 37/1; rede Ital. min. Ruffin over plannen eerste halfjaar 1980/3; Straatsburg voorlopig enige vergaderplaats Parlement 91/1; eie-voorz. Jenkins houdt arouram-rede 20312; alg. debat in Parlement 46911

Politieke partijen:
— Socialistische partijen: J. den Uyl voorz. 23213
Portugal: streven naar spoedige aansluit. bij EEG, bez. prem. Sa Carneiro a. EG-hoofdsteden 81912
Rijbewijs: akk. o. Eur. rijbewijs 468/1
Spanje: cie mededelingen o. toetreding Spanje 29812
Verenigde Staten: min. v. buitenl. zaken bespreken voorst.-Carrington 39913; EG solidair m. VS inz. Iran en Afghanistan 426/1; min. v. buitenl. zaken in Napels bijeen, sancties t. Iran 426/3; Britten ontkrachten sanctiebesluit 427/2
Zomertijd: akk. o. Eur. zomertijd 46811

FILIPPIJNEN

Chili: staatsbez. Pinochet geannuleerd, ambass. teruggeroepen 28311
Moslem-opstand: voortzett. strijd MNLF 606/3; verdere acties MNLF 60811; overgave MNLF-leiders 65613
NPA: uitbreiding actieterrein 60812
Oppositie: prot. t. staat v. beleg en schending mensenrechten 65413; bundeling oppositie, optreden Aquino 65513
Regering: reorgan. kab. 60811; ontslag min. Tatad 65512
Verkiezingen: regionale raden op Mindanao d. MNLF geboycot 60713; voor provin., gemeentel. en lokale function., winst KBL 65511

FRANKRIJK

OVERZEESE GEBIEDEN

— Nieuwe Hebriden: Brits-Frans condominium per 30-7 onafh. a. republiek Vanuatu, ontwikk. t. onafhankelijkh., zelfbest. o. reger.-Kalsakau 49711; ben. VP-min. in kab. o. Leymang 49911; constitutionele conf. 49913; region. verk., onlusten, proclamatie ,,onafhankelijke staat Vemarana" 50012; rebellie op Tanna en Espiritu Santo 50113

POLITIEK (Buitenlandse)

Duitsland (Bondsrep.): onderh. Schmidt-Giscard n.a.v. verk. Reagan t. pres. VS 81412; Westel. topconf. voorgesteld 815/1
Libië: bestorm. Franse vestigingen in Libië, opschort. dipl. betr., Libische beschuld. o. Franse milit. ,,interventie" in Tunesië 55413
Mauretanië: legering Franse troepen in Mauretanië 34813
Tsjaad: vertrek Franse troepen 748/2
Tunesië: Franse oorlogsschepen naar de Golf van Gabès, logistieke steun 554/2
Verenigde Staten: bez. W. Christopher, bez. C. Vance 39911

GABON

Libië: sluit. ambass. in Gabon 762 1
President: Bongo herkozen voor een tweede ambtstermijn 64/2
Regering: reorgan. kab. 528/3
Verkiezingen: parl. verk. 528/3

GEESTELIJK LEVEN

België: mgr. G. Danneels aartsbisschop v. Mechelen-Brussel 4013; nwe bissch. v. Antwerpen 53512
Nederland: paus roept bijz. synode Nederl. bisschoppen bijeen 141/3; brief v. Casaroli 142/1; reactie kard. Willebrands op aankond. synode 142 2; enkele perscomment. 14213; voorgeschiedenis 14311; brief van paus a. Ned. katholieken 143/3; conclusies v. d. synode 1442
Rooms-katholieke kerk: kard. bijeen voor overleg over curie, cultuur en wetenschap en finan. 140/1; paus roept v. d. synode 144/2; Hans Kung mag niet meer doceren en wordt ,,niet meer beschouwd als een katholiek theoloog", publ. Küng, zijn interpretaties onfeilbaarheid paus en goddelijkheid Christus aanleid. t. procedure v. Congregatie v. d. Geloofsleer 174/1; priesters in België (1980) 807/2

GHANA

Regering: samenstell. kab.-Limann 768/1

GRIEKENLAND

Albanië: bez. min. Panayotopoulos, ondertek. twee verdragen 103/2
Algemeen: burgerlijk huwelijk-ingesteld, echtscheiding mogelijk 55/3
Bulgarije: bez. pres. Zjiwkow 103/3
China (Volksrep.): bez. prem. Karamanlis 105/1
Economie: bezuinigingsmaatr. afgekond. 5413; protest tegen vervroegde sluiting restaurants en café's, waarschuwing OESO, importbeperkingen afgekond. 55/1
EG: parl. keurt toetreding tot EG-verdrag goed 105/2
Hongarije: bez. Karamanlis 105/1
Joego-Slavië: bez. prem. Karamanlis 102/2
NAVO: nwe initiatieven t. reïntegratie Griekenl. in de NAVO 50912; plan Rogers verworpen 50913
Oppositie: aanslag op voorm. politiefunction. 55/3; arrest. leden rechtse organ., bomaanslagen, proces tegen fascistische terreurgroep 56/1
President: Karamanlis t. pres. gekozen 507/2
Regering: Rallis nwe prem. 507/3; samenstell. nwe reger. 50811: vertrouwensvotum reger.verkl. 50911
Roemenië: bez. prem. Karamanlis 103/1
Sowjet-Unie: Grieks-Russ. betrekkingen, havenfaciliteiten voor Russ. vloot in de Egeïsche Zee, bez. Karamanlis 103/3; perscomment. en achtergronden Grieks-Russ. betrekkingen 104/1
Terrorisme. veroord. linkse terroristen 51012
Tsjechoslowakije: bez. Karamanlis 105/1
Turkije: ontmoeting Griekse en Turkse delegaties in Parijs (dec. '78) 105/3; Griekse houthakkers besluit ondertek. protocol over regeling Evros, ontmoeting min. v. buitenl. zaken op NAVO-conf. in Brussel (dec. 78) 106/1; Internat. Hof in Den Haag verkl. zich onbevoegd inzake kwestie afbakening continentaal plat 10612; luchtcorridor tussen Turkije en Griekenland heropend 51011
Vaticaan: aangaan dipl. betr. m. Vaticaan ongrondwettig verklaard 105/2
Verenigde Staten: Grieks-Am. econ. en cult. pact 510/2

GUATEMALA

Economie: overz. econ. situatie 170/1
Landbouw: situatie boeren en landbouwcoöperaties 171/2
Oppositie: aanhoudend geweld tussen linkse en rechtse groeperingen, overz. guerrillabewegingen en activiteiten 169/2/3: bezett. Saaanse ambass. door protesterende boeren, doden -en gewonden, vakbondsleden doodgeschoten, ontvoering overlevenden van brand Spaanse ambass. 171/1; orde der Jezuïeten met de ,,dood" bedreigd door rechtse organ. 171/3
Politieke partijen: nwe pol. partijen toegelaten 169/3
Regering: aftreden vice-pres. aangek. 170/2
Spanje: bestorming Spaanse ambass. na bezett. door boeren, doden en gewonden na brand, verbreking dipl. betr. 170/3

GUINEE

Guinee-Bissau: nw. regime in Bissau erkend d. Guinee, voorafgaand conflict 75511
Verkiezingen: Nation. Volksvergad. 54313

GUINEE-BISSAU

Grondwet: d. Nat. Volksvergad. ggk. 754/2
Guinee: nw. regime in Bissau erkend d. Guinee, voorafgaand conflict 75511
Kaapverdische eilanden: reactie op staatsgreep in Guinee-Bissau 75411
Oppositie: vrijlating Barbosa 75412
Regering: staatsgreep d. Raad v. d. Revolutie o.l.v. Vieira, perscomment. 753/1

HAÏTI

Dominicaanse Republiek: ontmoet. pres. Duvalier en pres. Guzman 173/3
Oppositie: verschillende arrest., voorvechters mensenrechten, rapp. Amnesty Internat. 172/2; chr. dem. partijen opgericht:. openluchtbijeenk., kantoor pol. partijen vernield 173/1; bijeenk. mensenrechtencie verstoord 173/3
Pers: censuur weer ingesteld voor theater en film, nwe perswet afgekond. 173/2
Regering: wijzig. samenstell. reger. (nov. '78) 172/1; wijzig. samenstell. reger. (apr. '79) 173/1; wijzig. samenstell. reger. (nov. '79) 173/3; pres. Duvalier verzet zich tegen democrat. 173/3
Verkiezingen: alg. verk. voor Nation. Assemblee, protestdemon. tegen verk. fraude 172/2

HONDURAS

Verkiezingen: verk. grondwetgevende vergad. d. liberalen gewonnen 313/2

HONGARIJE

Ethiopië: bez. Mengistu Haile Mariam 702/1
Griekenland: bez. prem. Karamanlis 105/2
Partij: 12de congres 225/1; openingstoespraak J. Kadar 226/1; afsluiting congres 226/2

IERLAND

Engeland: Brits-Ierse contacten, initiatief Ierse prem. m.b.t. hereniging 45313; overl. min. Atkins en prem. Haughey. bez. prem. Haughey a. Londen besprek. met prem. Thatcher 454/1

Regering: positie prem. Lynch verzwakt, aftreden Lynch, Fianna **Fail** kiest Ch. **Haughey,** nwe **reger. gevormd 44/2; samenstell.** nwe **reger. 45/2**
Terrorisme: wapenvondst in Dublin, arrestatie **O'Rourke** in VS **45/2**
Vereniade Staten: bez. **prem. Lynch,** verzoek stopzetting **wapenleveranties** en giften aan IRA **45/3;** Iers-Am. betrekkingen **i.v.m.** hulp aan IRA **46/1**

INDIA

Afghanistan: reacties op de Afgh. crisis, contacten m. Pakistan en de SU 44212
Bhoetan: **off.** bez. koning 43212
China (Volksrep.): **hervatt.** dialoog? 44412
Pakistan: briefwisseling **prem.** Gandhi en pres. Zia ul Haq 44311; **overl.** staatssecr. buitenl. zaken in Islamabad 44313
Parlement: ontbinding (22-9-'79) **35/2**
Politieke partijen:
— **Congrespartij: Devaraj** Urs **partij**voorz. i.p.v. **Swaran** Singh **36/1**
— Janata: uittreden BLD-groep en anderen **33/3; Jagjivan** Ram **volgt Desai** op als partijleider **34/3**
— Janata-S: gevormd op 10 **juli** 1979 **33/3;** Charan **Singh** t. partijleider gekozen **34/1**
— Lok Dal: vorming door Janata-S, so**cial.** groep en **onafh., Charan** Singh voorz. **36/1**
Regering: nw. **kab.** onder **Indira Gandhi 33/2; afbrokkeling** reger.-Desal (juli **1979) 33/3;** aftreden **prem. Desai** (15-7-**'79) 34/1;** nwe **reger. gevormd** door Charan Singh **34/3;** aftreden **Bahuguna** en andere ministers (okt.-dec. '79) **36/2**
Sowjet-Unie: bez. Gromyko 44313
Verenigde Staten: bez. C. Clifford 39813
Verkiezingen: **Congrespartij (I)** wint tweederde meerderheid **bij parl.** verkiezingen **33/1**

INTERNATIONAAL

ALGEMEEN

Ontwikkelingsproblemen: eindrapp. Noord-Zuid-cie **(cie** Brandt). noodprog. **5/1; kritiek** op bestaande situatie **5/2; progr.** voor de lange **termijn** 5/3

CONFERENTIES

Conferentie over veiligheid en samenwerking in Europa (CVSE): derde ronde CVSE in Madrid moeizaam begonnen 769/1 e.v.: voorbeschouwing 76911; betekenis v. d. slotakte **v.** Helsinki 770 2 e.v.: voorbereidend overleg derde ronde geblokkeerd d. meningsverschil o. agenda 772/1; conf. geopend z. akk. o. agenda 77212; conf. bereikt akk. o. agenda 773/1; comment. 77313
Gemenebest: **resol.** Gemenebestconf. te Loesaka (1-7 aug.) o. Rhodesië met voorst. **t.** bijeenroeping constitut. conf. 16112; 21ste conf. (1977) 198/1; slotcommuniqué 19812; verkl. o. apartheid in sport 199/3; Britse opvatt. v. Gemenebest 199/3; 22ste conf. (1979) 19913; slotcommuniqué 20011; verklaring over racisme en rassenvooroordeel -20113; prem. Thatcher o. betekenis Gemenebest 202/1
Islamitische landen: bijz. **bijeenk.** conf. Islam. staten n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan 39111; conf. **veroord.** Sowjet-ingrijpen 39112; uitspraken o. andere onderwerpen 39113; Afghaans verzet kond. alliantie aan 39211; reactie SU 39211; reguliere conf. islam. landen bereid t. dialoog m. Moskou 39212; afwijzende reactie Moskou, Kaboel iets positiever **392/3**
Kernenergie slotconclusies INFCEP-beraad 265/1; inhoud v. h eindrapp. v. INFCEP 26512: perscomment., pol. implicaties 266/3
Wereldeconomie: Westerse top dn Venetië, voorbeschouwing 41711 e.v.; onderhoud Carter-Schmfdt 41811; afzonderl. overleg VS, W.-Dld, Engeland en Frankrijk 41812; gedeeltel. terugtrekking Sowjet-troepen uit Afghan. aangek. 41812; persconf. deelnemers aan top 41911; slotdocumenten: I. **verkl.** v. staatshoofden en **reger.leiders** o. pol. thema's (Afghanistan) **420/1; II. verkl.** o. d. gijzeling v. **dipl.** personeel 42012; **III.** verklaring o. h vluchtelingen**probl.** 42012; PV. verk!. o. **veiligh.** in de lucht 42013; **verkl.** o. econ. vraagstukken 42013 e.v.; perscomment. 42312

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Energie:
— kernencraie: slotconclusies INFCEP-beraad 265/1; inhoud **v.** h. eindrapp. v. INFCEP **265/2;** perscomment., pol. implicaties 266/3
— olie: wereldolieprod. in 1979 211/3; OPEC-bijeenk. in 1978 en 1979, prijsbeleid **227/2; bijeenk.** o. strategie op lange termijn 22712: 51ste OPEC-conf. 22713; 52ste OPEC-conf. 22811; opwaartse druk op prijzen, ingelaste OPEC-conf. 22911; conf. in 1979. verdere prijsverhog. 243/1; prijsontw. in de eerste helft v. 1979 24012: 54ste OPEC-conf. 244/1; reactie Westerse landen tijdens econ. **topconf.** in Tokio 244/2; perscomment. 244/3; ontwikk. na juni 1979 24511; 55ste OPEC-conf. 246 12; reacties **247/2;** perscomment. 24713; 56-ste conf. **OPEC,** prijsverh. ruwe olie vooraf, verloop v. d. conf. 53313: OPEC verdeeld o. strategie prijsbeleid, vergad. in Wenen 625 e.v.; voorbeschouwing conf. 62612; verloop conf. 62613 e.v.; perscomment. 62811; berichten o. prod. vermind. 62911
Wereldeconomie: Ec. top Westerse landen in Venetië, voorbeschouwing 417/1 e.v.: onderhoud Carter-Schmidt 418/1; afz. overleg VS, W.-Dld, Engeland en Frankrijk 41812; gedeeltel. terugtrekking Sowjet-troepen uit Afghan. aangek. 418 2; persconf. deelnemers aan top 41911: slotdocumenten: I verkl. van staatshoofden en reger.leiders o. politieke thema's (Afghanistan) 42011; II verkl. o. d. gijzeling v. dipl. personeel 420/2; III verkl. o. h. vluchtelingenprobl. 420/2; IV verkl. o. veiligh. in de iucht 420/3: verkl. o. econ. vraagstukken 42013 e.v.; perscomment. 423/2.

ONTWAPENING

Bewapeningsvraagstukken: jaarboek 1980 SIPRI 46511

ORGANISATIES EN VERDRAGEN

ASSOCIATION OF SOUTHEAST ASIAN NATIONS (ASEAN)

EG: samenwerk. overeenk. getekend 230 13; gemeensch. verklar. o. Sowjet optreden in Afghanistan e.a. pol. kwesties 23112

ALG. OVEREENK. V. TARIEVEN EN HANDEL (GATT)

Wereldhandel: **result. v.** d. multilaterale **handelsonderhandelingen** te **Genève** (Tokio-ronde): tarieven **22/1;** overeenk. inz. non-tarifaire belemmeringen **22/2;** de landbouwsector **23/3**

INTERN. ARBEIDSORGANISATIE (ILO)

Verenigde **Staten:** VS weer **lid** v. d. **ILO 181/3**

INTERN. HOF V. JUST.

Grieks-Turks conflict over continentaal plat: Hof **verkl.** zich onbevoegd **106/2**

INTERNATIONAAL MONETAIR FONDS (IMF)

China (Volksrep.): China wordt lid **375/2**
IMF: dr. **J. J.** Polak Ned. bewindvoerder IMF 46213
Wereldbank: China wordt lid 37512

NOORDATLANTXSCWE VERDRAGSORGANISATIE (NAVO)

Afghanistan: reacties in NAVO op **Sowjet-interventie** in Afghan. 39311; bijeenk. comité v. verdedigingsplannen **393/3**
België: **overl.** Luns-Martens 43111
Comité voor verdedigingsplannen: bijeenk. 13 en 14 mei **483/3**
Eurogroep: **bijeenk.** op 12 mei **483/2**
Griekenland: nwe initiatieven **t.** reïntegratie Griekenl. in NAVO 50912: plan-Rogers verworgen 50913
Ministerraad: **bijeenk.** op 25 en **26 juni** in Ankara **484/3**
Nucleaire planninggroep op **3** en 4 **juni** 48412

ORGANISATIE VOOR ECONOMISCHE SAMENWERKING EN ONTWIKKELING (OESO)

Energie: **bijeenk.** op ministerieel niveau v. IEA 45611
Ministerraad: vergadering op 3 en 4 juni 45613
Wereldeconomie: **rapp.** o. wereldecon. **457/3** e.v.

ORGANIZATION OF PETROLEUM EXPORTING COUNTRIES (OPEC)

Olie: wereldprod. in 1979 21113; OPEC-bijeenk. in 1978 en 1979, prijsbeleid 227/2; bijeenk. o. strategie op lange **ter**mijn 227/2; 51ste OPEC-conf. 227/3; 52ste **OPEC-conf.** 228/1; opwaartse druk op prijzen, ingelaste OPEC-conf. 22911; conf. in 1979, verdere prijsverhog. 243 11; prijsontw. in de eerste helft v. 1979 24312; 54ste OPEC-conf. 24411; reactie Westerse landen tijdens econ. **topconf.** in Tokio 24412: perscomment. 24413; ontw. na juni 1979 24511; 55ste OPEC-conf. 24612: reacties 24712: perscomment. 24713; prijsontwikk. **ruwe olie** eerste halfjaar 1980 50213; vergadering o. strategie **op lange termiin** 50312
Prijzen: **prijsontwikk.** ruwe 'olie eerste halfjaar 1980 50213; vergadering o. strategie op lange termijn **503/2;** 56-ste conf. OPEC, prijsverh. ruwe olie vooraf, verloop conf. 53313; OPEC verdeeld o. strategie prijsbeleid, vergad. in Wenen 625 e.v.; voorbeschouwing **conf.** 626/2; verloop conf. 62613; perscomment. 628/1; berichten o. prod. vermind. 629/1

VER. NATIES

Algemene Vergadering: rede **Castro 52/3;** opening **34ste** zitt., verk. Salim A. **Salim** t. voorz. 27511; biogr. gegevens voorz. 27513; **jaarverslag** secr.-gen. Waldheim **275/3;** kwestie v. d. vertegenw. v. Cambodja 27612; alg. debatten **277/2;** rede min. Vance 27713; rede min. Gromyko **278/2;** rede vice-min. Han Nianlong **279/2; resol.** v. d. **34ste** AV, samenstell. V-raad **323/2;** samenstell. ECOSOC **323/3;** ontwapening 324/1; hegemonisme **324/3;** Arab.-Israel. conflict **324/3;** Kampuchea 32511; Cyprus 32512; **Zuidel.** Afrika 32512; Zuid-Rhodesië 32512; **buitenl.** econ. e.a. belangen 32513; Namibië 32611; Z.-Afrika 32611; dekolonisatie Nwe Hebriden, Westel. Sahara, Belize, O.-Timor, Indische Oceaan, Mayotte, andere gebieden en **spec. cie 326/2;** econ. **kwesties** multilaterale handelsondernemin-

gen, UNCTAD. minst ontw. landen, hulp bij rampen en ontw. hulp, spec. AV o. ontwikk., derde VN-ontw. decennium 32711; rechten van de mens, discriminatie vrouwen en intern. jaar v. d. jeugd **327/3**; internat. conventie i. het maken v. gijzelaars 328/1; begroting 32811; bijz. AV o. ontwikkelingsvraagstukken z. result. ten einde 598 e.v.; voorgeschiedenis 59911; achtergronden, opening spec. AV 60011; rede Am. min. buitenl zaken Muskie 60015: Zimbabwe a. lid **v. VN** toegelaten, rede prem. Mugabe 601/1; AV verlengd, balans v. d. stand v. onderhand. 60112
Cuba: rede **Castro** voor AV **52/3**
Grondstoffen: overeenstemming o. grond**stoffenfonds** 48512
Secretaris-generaal: Waldheim in Teheran 65111
UNCTAD: overeenstemming o. grondstoffenfonds 48512
UNIDO: derde conf. **180/2**
Veiligheidsraad;. oproep t. **opheff.** sancties Rhodesie 191/3; samenstell. per 1-1-1980 323/2; **bijeenk.** V-racl n.a.v Sowjet-interventie in Afghanistan 39412: **enkele verkl.** in het **debat** afgelegd **395/1**; spec. **zitt.** AV. SU veroordeeld 39512; **zitt.** o. Iraans-Am. **gijzelingsaffaire, resol.** 457 v. 4 dec. 1979 64713; verder overl. V-raad o. Am.-Iraans conflict, resol., Waldheim in Teheran, veto SU 651/1; 'instell. VN-Cie v. onderz. m.b.t. Iran 654/2; **veroord.** Isr. **nederzettingenbeleid** 845/1; Am. veto t. resol. < vestiging Palest. staat 846/2
Verenigde Staten: aftreden VS-ambass. Young **12/3**

IRAK

Amnestie: afgekond. 224/1
Bulgarije: terugroeping ambass. uit Bulgarije 22412
Iran: grensincidenten (juni '79) 154/2; Irak zegt akk. v. Algiers van 1975 over Shatt-al-Arab op, uitbreid. grensgevechten t. totale oorlog op 22 sept. 60911; Iran beschuld. Irak v. h. zenden v. wapens en troepen naar Khuzestan 60913; ambass. over en weer uitgewezen **610/1**; grensincidenten, aanslag op Iraakse vice-prem. a. Iran toegeschreven, deportatie Iraniërs en sjiitische Irakezen d. Irak, Iraakse voorw. v. herziening relaties in Irari 610/1; nwe fase in grensgevechten 61112
Jemen (N.): samenw. akk. 66711
Jemen (Z.): geschil n.a.v. moord op Rouchdi 66613; Irak bundelt Zuidjem. oppositie 67012
Koeweit: off. bez. prem. Koeweit 68411
Oppositie: komplot gemeld 22012; achtergronden 22013: proces tegen samenzweerders, terechtstellingen 22113: rapp. Amnesty Internat. o. arrest en terechtstell. 224/2
Parlement: twee constitut. wetten uit-Revaard. 223/3
Regering: aftreden pres. Bakr, S. Hoessein opvolger, nw. kab. 219/3; wijzig. kab. 222/1
Saoedi-Arabië: bez. S. Hoessein 611/2
Syrië: S. Hoessein in Damascus (jan. 79), pres. Assad in Bagdad (juni '79), unie Irak-Syrië uitgesteld, verslechtering bilaterale betr. 222/1 e.v.; Irak en Syrië wijzen elkaars dipl. uit 64011
Turkije: akk. o. onderdrukking Koerd. separatisme 57013
Verkiezingen: aangekond. 223/3

IRAN

Aanslagen: gen. Qarani doodgeschoten door **„Forghan" (23-4-'79) 125/3**; **ayatollah Motaheri** neergeschoten door Forghanbeweging **(1-5-'79) 126/1**; beschieting hoofdkwartier islam. **revolut.** raad in Teheran **127/3**
Algemeen: **overz.** staatkundige ontwikkelingen (febr. 1979-febr. 1980) 97 e.v.; **binnenl. ontwikk.** onder de **reger.-Bazarghan** (febr.-mei **1979) 123/3**; **binnenl.** Ontwikk. onder de **reger.-Bazargh**an (vervolg) **136/1**
Amnestie: **afkond.** op 9 **mei** van beperkte amnestie **128/1**; ayatollah **Shariat-Ma**dari verlangt alg. amnestie **128/3**
EG: EG solidair m. VS inz. Iran 426/1: sancties t. Iran 426/3
Etnische minderheden:
— Arabieren: onlusten in **Khorramshar** in de olieprovincie Khuzestan **139/2**; verdere ontw. in Khuzestan, oliepijpleiding bij Abadan opgeblazen, aanslag in Khorramshar (juli 1979) 15411; ontw. in Khuzestan 609/2
— Koerden: onrust, gevechten in **Sanandaj** (maart 1979) **136/3**; verdere **ontwikk.** in Koerdistan **138/3**; onlusten in de stad **Naghadeh** (apr. 1979) **138/3**; dreigement Koerd. vluchtelingen uit Naghadeh, beschuld. sjeik Hosseini 154/3; 14 juli begin onlusten in Marivan **155/1**; gevechten. in Iraans-Turkse grensgebied te Serow **155/3**; Koerd. demon. trekken **Marwan** binnen **(1-8-79)**, rebellen bezetten Paveh (16-8-'79) **156/1**; Khomeini start offensief tegen de Koerden (17-8-79) **156/1**; ter dood **veroord.** door **revol.** tribunalen onder Khalkhali Saqqez op Koerden heroverd (26-8) gevolgd d. **Mahabad** (3-9) en Sardasht (17-9) **157/1**
— Turkmenen: onlusten in **Gonbad-e-**Qabus (eind maart, begin apr. 1979) **137/2**

Grondwet: nwe grondwet v. islam. republiek Iran bij referendum (2-3 dec. 1979) . ggk. **97/1**; ontwerp grondwet voor islam. republiek **(16-8-1979) 98/2**; verzet tegen ontwerp-grondwet **100/1**: **besprek. ontwerp door raad** v. des**kundigen, instell. ambt.. van opperpresident 100/2/3**
Irak: grensincidenten (juni '79) 15412; Irak zegt akk. v. Algiers v. 1575 o. Shatt-al-Arab op 609 1; uitbreid. grensgevechten t. totale overleg op 22 sept. 609/1; Iran beschuld. Irak v. het zenden v. wapens en troepen naar Khuzestan 60913; ambass. over en weer uitgewezen 610/1; grensincidenten, aanslag op Iraakse vice-prem. a. Iran toegeschreven deportatie Iraniërs en sjiitische Irakezen d. Irak, Iraakse voorwaa den v. herziening relaties m. Iran 610/1: nwe fase in grensgevechten 6112
Islamitische revolutie: boodschap ayatollah Khomeini (28-2-'79) **97/2**
Justitie: nwe rechtsorde voor pol. processen (5-4-'79) **126/2**
Militaire zaken: staf-chef Qarani ontslagen, vervangen door gen.-maj. **Farbord 124/3**; vorming „revol. korps" (5-5-'79) **127/3**
Nederland: handelsverkeer m. Iran a. regels gebonden 35812
Oman: terugtrekk. Iraanse troepen 684/2
Oppositie: verzet tegen ontwerp-grondwet **100/1**
Regering: Riyahi tot min. v. defensie ben. i.p.v. **Madani 124/3**; aftreden Sanjabi als min. v. **buitenl.** zaken **(16-4-'79) 125/1**; vice-prem. I. Yazdi tevens min. v. buitenl. zaken 125/3; aftreden reger.-Bazargan, Revol. Raad neemt reger. over, nwe min. benoem. 644/1 e.v.; Bani-Sadr vervangen d. Ghotbzadeh a. min. v. buitenl. zaken 64713
Sjah: bij verstek ter dood **veroord.** (mededeling 13-5-'?g), premie van 10 mln rial op hoofd sjah 128/2; lotgevall. sjah (16 jan.-4 nov. 1979), sjah op 22 okt. '79 in New York v. med. behand. 643'2: sjah v. VS naar Panama 649 3
Staatsvorm: referendum **vóór** islam. republiek (30 en 31 mrt. 1979) **98/1**
Terechtstellingen: ruim 65 executies **(15** febr.-14 maart 1979) wegens „pol. misdrijven" en „seksuele misstappen" **123** /3; kritiek Bazarghan op executies **124/1**; ayatollah Khomeini gelast opschorting geheime processen en terechtstellingen (16 maart 1979) **124/2**; protest ayatollah Taleghani tegen terechtstellingen (apr. '79) **125/1**; **hervatt. (6-4-'79)**, executies van **o.a.** ex**prem.** Hoveida **(7-4-'79)** en ex-min. Chalatbari (11-4-'79) 126/2 e.v.; toelicht. door opperste rechter **Khalkhali (13-5-'79) 128/2**
Verenigde staten: Am.-Iraanse crisis i.v.m. gijzelingsaffaire, repercussies, Am.-Iraanse betr. t. nov. 1979 641/1 e.v.; bezett. Am. ambass., gijzeling personeel 643/1; eerste reactie VS op gijzelingsaffaire **645/2**; bemidd pogingen, vrijlat. 13 Am. gijzelaars 645 3; Am. maatr. t. Iran 64711; **milit. interventie** VS 64712; pres. Carter verwerpt milit. actie, maar streeft naar econ. sancties t. Iran, Iraans voorst. inz. int. Cie. sjah v. VS naar Panama 64911; beroep op Iran d. Int. Gerechtshof 650/1; Carter verlangt econ. sancties 650 2. kerstbez. voor gijzelaars 650/3; VS schorten toepassing sancties op, uitstell. VN-Cie 65411
Verkiezingen: Bani-Sadr winnaar pres. verk. **97/1**; verkiezingen raad van 73 **constitution. deskundigen** (3 aug. **'79) 100/1**

ISRAËL

Abortus: confl. o, amendering abortuswet 841/1
Algemeen: pol. en econ. ontw. sinds eind 1978 838/2
Begroting: verlag. defensiebegrot. 84312
Bezette gebieden: Isr. kab.besluit t. stichting riwe nederzettingen op Westel. Jordaanoever, w.o. Elon-Moreh bij Nabloes (13-6-'79) 80111; hooggerechtshof gelast opschorting bouw Elon Moreh 802/2; joodse bezettingsactie en intimidatie in Hebron 80312; maatr. t. universiteit v. Bir Zeit 803/2; verdere ontw. m.b.t. nederzettingen 803/3; Isr. reger.besluit t. toestemming landaankoop 804/1; hooggerechtshof gelast ontmanteling Elon-Moreh 805/1; arrest. burgem. Nabloes, uitwijz.bevel ingetrokken 805'1; nwe nederzettingsprogr. Isr. **reger. 805/3**; **ontruiming Elon-Moreh 806/1**; **spanning in Hebron 806/2**; **V-raad veroord. Isr. nederzettingenbeleid 8451**1; onteigening grond in O.-Jeruzalem 845/3; reacties op Hebronbesluit 846'1; vrijspraak v. burgem. v. Ramallah en El Bireh, wraakactie joodse kolonisten 846/2; Palest. aanslag in Hebron 846/3; veroord. M. Kahane: 847/3: aanslagen op burgem. 847/3; verdere plannen inz. nwe nederzettingen 848.1
Economie: bezuinigingsprogr. 840 1
Egypte: Eg.-Isr. vredesverdrag in Egypte bij referendum (apr. '79) ggk. 832/3
Libanon: Isr. inval in Z.-Liban. (9-13 apr. '80) 257/1; PLO-actie t. Nahariya, Isr. aanvallen op Palest. bases, bestand via VN 259/2; nwe Isr. strategie, Isr. luchtaanvallen, Isr. stelt vredesonderhand. m. Liban. voor 260/1; Isr. lucht-, grond- en zee-aanvallen t. posities in Zuidel. Liban., artillerieduels (tweede helft mei '79), staking vijandelijkh. (31 mei '79) bijeenk. V-raad (31-5-'79) 260/3; nwe artilleriebeschietingen, verleng. UNIFIL-mandaat; berchuld. inz. UNIFIL-samenwerk. m. PLO 261/2; Isr.-Syr. luchtgevecht boven Liban. (27-6-'79) 261/3; Isr. luchtaanvalien en beschietingen op doelen in zuidel. Liban. (juli '79) 26211; verdere Isr. aanvallen op Palest. (aug. '79). positie UNIFIL, bijeenk. V-raad (29 en 30 aug. '79) 262/3; hervatt. strijd, nw. gevecht tussen Syr. en Isr. luchtmacht 264/1; Am. vredesinitiatief, PLO kond. stopzett. guerrilla-operatie vanuit Z.-Liban. aan 264/2; verlenging UNIFIL-mandaat t. 19 juni 1980 264/3
Militaire zaken: nwe stafchef (apr. '78) 83712
Munt: Pond vervangen d. Shekel 841/2
Parlement: Berrnan voorz. Knesset 841/3; motie o. ontbind. Knesset verworpen 843/3
Politieke partijen:
— Algemeen: twee nwe pol. partijen 840/3

— Arbeiderspartij: nwe secr.-gen. 838/2
— Dash: scheuring 838/2; twee democraten verlaten coalitie 843/3
— Heroet: Weizman uit partij gestoten 844/2
President: Navon t. pres. gekozen (apr. '78) 837/3
Regering: aftreden min. Amit en Horowitz 838/2; aftreden Dayan, terugk. Horowitz 838/3; Shamir min. v. buitenl. zaken 841/3; aftreden min. v, defensie Weizman, Begin neemt portefeuille over 842/1; aftreden rnin, v. justitie 844/1; Arens weigert portefeuille v. defensie 84411: proces t. min. v. religie aangek. 844 2: motie v. wantrouwen t reger.-Begin verworpen, voorstemmer Weizman uit Heroet gestoten 844 2
Syrië: luchtgevecht boven Liban 261 2; nw. luchtgevecht boven Liban. (24-9-'79' 264/1
Verenigde Staten: protest na ontmoeting VN-ambass Young en PLO-waarnemer Terzi 13 1; conflict o Am steun in V-raad 845 1

ITALIË

ECONOMIE, FINANCIËN EN SOCIALE ZAKEN

Automobielindustrie: plan redding Alfa Romeo ggk. 51013
Economie: econ. saneringsprogr. 490/2

POLITIEK (Binnenlandse)

Politieke partijen:
— Chr. Democraten: Piccoli tot secr.-gen. gekozen 48813
— PRI: Spadolini nwe partijsecr. 48911
— PSI: onenigh. o. deelname a. reger.-Cossiga 48911
— Radicalen: partijcongres in Genua, J. Fabre nwe voorz. 48911
Regering: aftreden reger.-Cossiga, vorming driepartijenkab., consultaties pres. Pertini met pol. partijen 48712; samenstell. nwe reger., reger. verkl. 48811; geen vervolging Cossiga o. zaak Donat-Cattin 51013
Terrorisme: aanhoudend terrorisme, maatr. ter bestrijding 491/2; ontwikk. m.b.t. zaak-Moro, aanvallen op leden rechterliike macht. zaak Donat-Cattin 49112
Verkiezingen: region. verk., winst v. chr.-democ. en socialisten 48912; overz. uitslagen verk. 490/2

POLITIEK (Buitenlandse)

EG: Italië voorz. Gemeenschap voor eerste halfjaar 1980 90/2
Verenigde Staten: Fez. W. Christopher. bez. C. Vance 399/1; bez. pres. Carter, gemeensch. communiqué 44811

JAMAICA

Economie: econ. moeilijkh., contacten m. IMF verbroken 330/3
Regering: aantal min. verminderd 330/3
Sowjet-Unie: bez. delegatie Nar. Volkspartij econ. samenwerk. 331/2
Verkiezingen: geweld tijdens verk. campagne 33113

JAPAN

parlement: ontbinding d. prem. Ohira 49213
Politieke partijen:
— JSP: staakt samenw. met JCP en sluit akk. m. Komeito 318/2
— LDP: twee kand. voor prem.schap, Ohira en Fukada 316/3; nwe function. 317 i3; overlijden Ohira 49311; voorbereiding opvolging Ohira 49413; Suzuki nwe leider 49513; leiding gehandhaafd 49613
— NLC: aftreden voorz. 318/1
Regering: herverk, Ohira a. prem. (6 nov. '79), nw. kab. 317/2; aftreden dir.-gen. defensiebureau t.v.m. spionage-affaire 31912; kab. Ohira d. motie van wantrouwen ten val gebracht 49212; overlijden Ohira 493/1; Ito wnd. prem. 493/3; Z. Suzuki prem., nw. kab. 49612
Spionage-affaire: aftreden defensietop 11491
Verenigde Stalen. bez. min. v. defensie Brown 398/1
Verkiezingen: vervroegde verk. voor Lagerhuis en helft Hogerhuis, uitslagen overwinning voor LDP 494/2

IEMEN (N.)

Irak: samenw. akk. 667/1
Jemen (Z.): bez. Zuidjem. prem. Mohamrned 666/1; Noordjem. prem. Ghani in Z.-Jemen 670/3; bez. prem. Mohammed 671/1
Libië bez, prem. Ghani 666/2
Parlement: wijzig. inz. Constitut. Volksvergad., vorming consultatieve raad 665/1
Regering: nwe min. v. buitenl. zaken 224 i3; mutaties kab. 66511
Saoedi-Arabië; grensincidenten gemeld. nw. akk. 669/2
Sowjet-Unie: Russ. wapenleverant. gemeld 669/1
Verenigde Staten: vertraging Am.wapenleveranties a. N,-Jemen 669/1

JEMEN (Z.)

Algerije: bez. nres. Ismail 666/1
Cuba samenw. akk. 66812
Ethiopië: bez. pres. Ismail 66611; Mengistu Haile Mariam in Z.-Jemen. ondertek. vriendschapsverdrag en samenw. verdrag, ondertek. milit. samenw. protocol 668/3
Irak: geschil n.a.v. moord op Rouchdi 666/3; Irak bundelt Zuidjem. oppositie 670/2
Jemen (N.): Zuidjem. prem. Mohammed off. bez. in Sana 666/1; bez. Noordiem. prem. Ghani 670/3
Libië: bez, pres. Ismail 66611
Politieke partijen: wijzig. in JSP 66512: Ismail a. secr.-gen. JSP vervangen d. A. N. Mohammed 670/3
Regering: wijzig. kab. 665/2; Ismail a. pres. vervangen d. A. N. Mohammed 670/3
Saoedi-Arabië: Saoed, uitnodiging v. Zuidjem. wres. 67011: bez. Zuidiem. leider 671/2
Sowjet-Unie: bez. Kosygin, Ismail in de SU, verdrag inz. vriendschaw en samenw. tussen SU en Z.-Jemen 66711; pres. Mohammed in Moskou 67111

JOEGO-SLAVIË

EG: samenwerk. overeenk. EG — Joegoslavië 20212; Jenkins in Belgrado 20311
Griekenland: bez. prem. Karamanlis 102/2
President: pres. Tito overleden 30511 e.v.; Tito's laatste maanden 30711; levensloop v. pres. Tito 307/3; Tito's pol. leven en betekenis 309/1: Tito's opvolgers 310/2; Tito begraven 311/1
Verenigde Staten: bez. pres. Carter 46311: Sowjet-comment op bez. Carter 463 3

IORDANIE

Ethiopië: bez. Mengistu Haile Mariam 702 1
Koeweit: off. bez. prem. Koeweit 684/1
Parlement: ben. Nation Consult. Raad (1978 en 1980) 672/1
Regering: nwe prem. en nw. kab. 22413; prem. Sharaf overl.; opvolger Rimawi vervangen d. Badran 67113

KAAPVERDISCHE EILANDEN

Guinee-Bissau reactie op staatsgreep in Guinee-Bissau 754 1

KAMEROEN

Oppositie: Amnesty Internat. o. pol, gevangenen 334/2; opstand in noorden neergeslagen 334/3
President: Ahidjo herkozen 33412
Regering: wijzig. kab 334/2; wijzig. 768/2

KENIA

Regering: nw. kabinet 7612; akk. inz. milit. faciliteiten 68613: aftreden min. Njonjo, reorgan. kab. 768/2
Verkiezingen: bij parl. verk. 7 v. d. 21 ministers en bijna de helft v. d. zittende parl. leden verslagen 75/3

KIRIBATI

Onafhankelijkheid: op 12 juli 1979 verkregen 16/2

KOEWEIT

Bahrein: bez. prem. Bahrein 68312
Irak: off. bez. prem. Koeweit 684/1
Jordanië: off. bez. prem. Koeweit 58411
Oppositie: prem. waarschuwt t. verstoring vrede 68312

KONGO

Amnestie: afgekond. 52812
Grondwet: nwe grondwet bij referend. ggk. 52812
President: degradatie ex-pres. Yhombi-Opango 528/2
Verkiezingen. Nation. Vergad., region. en lokale raden 52812

KOREA (N.)

Korea (Z.): nwe aanloop t. Koreaanse dialoog 30211: incidenten bedreigen dialoog 303: 1; voorafgaande ontwikk. 30312 e.v.
Partij: zesde congres Kor. Arbeiderspartij, mutaties partijleiding, Kim Chong le tweede man 777/3

KOREA (Z.)

Justitie: doodstraf v. Kim Jae Kyu en zes medebeklaagden 288/2; kol. Park Heung Joo terechtgesteld 288/3; gevangenisstraf v. gen. Chung 319/3, gevang. straf v. ex-pres. Yun Po Sun 319/3; Kim Jae Kyu terechtgesteld 354 /3
KCIA: gen. Chon ben. t. chef 320/1
Korea (N,): nwe aanloop t. Koreaanse dialoog 302/1; incidenten bedreigen

dialoog 303/1; voorafgaande ontw. m. b.t. dialoog 30312 e.v.
Militaire zaken:
— Leger; arrest. gen. Ching Seung Hwa, mutaties in milit. leiding, achtergronden 28711 e.v.
Noodtoestand: decreet nr. 9 opgeheven 287/1
Oppositie: arrest. 96 dissidenten 28613; dissidenten in burgerrechten hersteld 31913; studentendemon. 320/2; verdere studenten-demon. 35312; opstand in Kwangju onderdrukt 354/3 e.v.
Politieke partijen:
— Democratisch-Republikeinse partij (DRP): Kim Jong Pil aartsleider 286/1
President: Choi Kyu Hah t. pres. gekozen 28711
Regering: Shin Hyon Hwack prem., nw. kab. 28711; vorm. v. Spec. Comité voor Nation. Veiligh. maatr. met permanent comité onder-voorz.schap v. gen. Chon Doo Hwan 353/2; aftred. reger., Park Choong Hoon wnd. prem. 354/3
Staat van beleg: arrest. uitgebreid 35411

KUNST

LETTERKUNDE

Prijzen:
— Belgische staatsprijs v. kritiek en essay 32911

LIBANON

Algemeen: ontw. in Beiroet en het noorden sinds okt. 1978 236/2 e.v.; ontwikk. in Beiroet en het noorden sinds okt. 1979 253/2
Arab. vredesmacht: verleng. ADF-mandaat, terugtrekk. diverse contingenten 23612; verleng. ADF-mandaat 23713; hergroepering Syr. troepen, vertrek uit O.-Beiroet 254/2
Christenen: botsingen t. christel. onderling 237/1
Economie: econ. situatie (eind '79) 25313
Gewelddaden: aanslag op min. Boutros e.a. aanslagen 23613
Israël: Isr. inval in Z.-Liban. (9-13 apr. '80) 257/1; PLO-actie t. Nahariya, Isr. aanvallen op Palest. bases, bestand via VN 25912; nwe Isr. strategie, Isr. luchtaanvallen, Isr. stelt vredesonderh. m. Liban. voor 26011; Isr. lucht-, grond- en zee-aanvallen t. posities in zuidel. Liban., artillerieduels (tweede helft mei '79), staking vijandelijkh. (31 mei '79) bijeenk. V-raad (31-5-'79) 260 13; nwe artilleriebeschietingen, verleng. UNIFIL-mandaat, beschuld. inz. UNIFIL-samenwerking m. PLO 26112; Isr.-Syr. luchtgevecht boven Liban. (27-6-'79) 261/3; Isr. luchtaanvallen en beschietingen op doelen in zuidel. Liban. (juli '79) 26211; verdere Isr. aanvallen op Palest. (aug. '79), positie UNIFIL, bijeenk. V-raad (29 en 30 aug. '79) 262/3; hervatt. strijd, nw. gevecht tussen Syr. en Isr. luchtmacht 264/1; Am. vredesinitiatief. PLO kond. stopzett. guerrilla operatie vanuit Z.-Liban. aan 264/2; verlenging UNIFIL-mandaat t. 14 juni 1980 26413
President: plan-Sarkis voor nation. verzoening 255/3
Regering: aftreden kab.-Hoss 23713; nw. kab.-Hoss 238/1
Syrië: akk. Sarkis-Assad 23713; hergroepering Syr. troepen, vertrek uit O.-Beiroet 254/2
Verenigde Staten: Am. vredesinitiatief 264/2
Zuid-Libanon: grensincidenten 1979 256/1; betr. rust (26-8-'79 tot 7-4-30), Palest. commando-actie in Isr. kibboets Misgav Am, bij de Liban. grens 25711; conflict Ierse-UNIFIL-bataljon met christel. militie van Haddad 25712: Isr. inval in Z.-Libanon (9-13 apr. '80), overz. gebeurtenissen maart-dec. 1979 257/2; proclamatie vrije Liban. staat d. Haddad (18-4-'79) 257/3 e.v.; PLO-actie tegen Nahariya, Isr. aanvallen op Palest. bases, bestand via VN 25912; Isr. lucht-, grond- en zee-aanvallen tegen posities in zuidel. Liban. 260/3; artillerieduels (tweede helft mei '79), staking vijandelijkh. (31 mei '79), bijeenk. V-raad (31-5-'79) 260/3; nwe artilleriebeschietingen, verlenging UNIFIL-mandaat, beschuld. inz. UNIFIL-samenw. met PLO 26112; Isr.-Syr. luchtgevecht boven Liban. (27-6-'79) 261/3; Isr. luchtaanvallen en beschietingen op doelen in zuidel. Liban. (juli '79) 26211; verdere Isr. aanvallen op Palestijnen (aug. '79) positie UNIFIL. bijeenk. V-raad (29 en 30 aug. 79) 26213; hervatt. strijd, nw. gevecht tussen Isr. en Syr. luchtmacht 264/1; Am. vredesinitiatief PLO kond. stopzett. guerrilla operatie vanuit Z.-Liban. aan 264/2; verlenging UNIFIL-mandaat t. 19 juni 1980 264/3

LIBERIA

Justitie: terechtstell. oud-min. 274/1
Oppositie: stakingsoproep PPP, arrest, PPP-leden, beschuld. inz. opruiing, verbod PPP 273/2/3
Regering: staatsgreep d. groep onderofficieren o.l.v. serg. Doe, pres. Tolbert vermoord. voorgeschiedenis 27311 e.v.; optreden Doe 27313; samenstell. kab. 768/3
Staat van beleg: afgekond. 274/3

LIBIË

Algemeen: machtsoverdracht a.h. volk. Kadhafi legt bestuursfuncties neer 63411
Algemeen Volkscongres: zitt. maart 1979, aftreden alg. secretariaat, Kadhafi legt bestuursfuncties neer, nw. alg. secr. gekozen met Obeidi a. secr.-gen. 63511
Corruptie: arrest. 636/3
Diplomatieke dienst: Lib. ambass. door Volkscomite's v. Lib. studenten en arbeiders bezet en in volksbureaus veranderd 63611; verdere bezettingen ambass. 638/2
Frankrijk: bestorming Franse vestigingen in Libië, opschort. dipl. betr. Lib. beschuld. o. Franse milit. ..interventie'' in Tunesië 55413
Gabon: sluit. ambass. in Gabon 762/1
Jemen (N.): off. bez. prem. Ghani 666/2
Jemen (Z.): bez. pres. Ismail 66611
Niger: kritiek Kadhafi 76211
Oppositie: berichten o. conflicten binnen de strijdkrachten en terechtstellingen officieren 63512; moordaanslagen op oppositon. Lib. ballingen 63613; verdere moorden op ballingen 638/2; opricht. dissidentenorgan. 63912; berichten o. milit. rebellie in Tobroek 63912
ege er in-g: vorming v. nw. Alg. Volkscomité (kabinet) 63512; reorgan. Alg. Volkscomité 63612
Senegal: sluit. ambass. in Senegal, Senegal verbreekt dipl. betr. 761/3
Syrië: Kadhafi stelt Lib.-Syr. fusie voor, Assad in Tripoli, proclamatie instell. één staat 67213; plan voor Lib.-Syr. fusie 70411; Lib.-Syr. verklaring met 13 beginselen ,,historisch manifest'' v. d. eenheidsstaat 70111; eerste reacties 704/2; comment. 70413
Tsjaad: Lib. interventie in burgeroorlog gemeld 749/2; Lib inval gemeld 752/1
Tunesië: d. Tunesië beschuld. v. medeplichtigh. aan aanval op Gafsa, Tunesische ambass. uit Tripoli teruggeroepen 55312; ontspanning in relatie Libië-Tunesië? 55811
Verenigde Staten: bestorming Am. ambass. in Tripoli (dec. '79); inkrimping ambass. personeel 63611; uitwijz. Lib. uit VS 63713; Libië wijst 25 Am. uit 63812

MALAWI

Regering: wijziging kabinet 6412; benoemingen 54411

MALEISIË

Algemeen: ontwikkeling raciale verhoudingen 780 1
Binnenlandse veiligheid: rapp. Amnesty, terechtstellingen 779/1
China (Volksrep.): bez. prem. Datuk Hussein Bin Onn 78013
Kedah: onrust 77913
Koning: sultan Ahmad Shah van Pahang ingehuldigd 77911
Regering: wijzig. kab. 778/3
Sowjet-Unie: bez. prem. Datuk Hussein bin Onn 780/3
Thailand: gezamenlijke operaties t. Maleisische guerrillastrijders 797/2; verkoeling relatie Maleisië-Thailand 79912 e.v.
Vakbonden: macht vakbonden drastisch beperkt 780 1

MALI

Justitie: vonnissen en gratie 35211
Oppositie: stuaentenonrust 33511; pol. oppositie passief 33513
Regering: vijf nwe min., nw. kab. 544/1

MAROKKO

Egypte: pres. Sadat biedt Marokko Egypt. troepen aan 350/1
Mauretanië: opzegg. d. Mauretanië v. defensieakk. 34813; terugtrekk. Marokk. troepen uit Mauretanië 348/3
Polisario: gevechten in de Westel. Sahara en Z.-Marokko (aug.-sept. 1979), Marokk. verli en bij Bir Anzaran (11 aug.) en Lebouirate (24-8) 372/1; strijd om Smara (okt., '79) 373/2; Marokk. offensief (nov. 79), verdere gevechten 37411; zware Marokk. verliezen gemeld bij 11-daagse strijd in Z.-Marokko (1-11 maart '80) 37413
Sahara: analyse Sahara-conflict d. koning Hassan, aanbod a. Algerije, voorst. inz. Sahara-conf. 351/3
Tunesië: logistieke steun 55412
Verenigde Staten: Am. reger. besluit t. wapenleverant. a. Marokko 350/1

MAURETANIE

Algerije: herst. dipl. betr. 34813
Frankrijk: legering Franse troepen in Mauretanië 34813
Justitie: vrijlating ex-pres. M. Ould Daddah 33612
Marokko: opzegg. d. Mauretanië defensie-akk. 348/3; terugtrekk. Marokk. troepen uit Mauretanië 348/3
Militaire zaken: mutaties in legerleiding 336/1
Regering: Haidalla staatshoofd, mutaties in kab. 336/1

MEXICO

Economie: econ. en social. ontwikk. 332/3
Mensenrechten: overz. volgens Amnesty Internat. 332/1
Oppositie: vrijlat. pol. gevangenen 332/1

MIDDEN-OOSTEN

Arabische Liga: instell. bemiddelingscie voor conflict Tunesië-Libië **555/3**
Irak: pres. S. Hoessein stelt interarab. handvest voor 703/3
Israëlisch-Arabisch conflict: verkl v. d. Europese Raad 42813: optreden Israëli in bezettingsgebieden 80111 e.v.; optreden Israël in bezette gebieden 845 e.v.
Palestijnen: aftreden ***Am.*** **VN-ambass.** Young na onlmoeting met PLO-waarnemer Terzi, Israël. protest **13/1**; aanslag op joodse kinderen te Antwerpen 5562

NECROLOGIEËN

Ahlers, C., Duits journ. en politicus 30/3-'81
Allen, Y., Isr. milit. en politicus 857/1
Amalrik, A., Russ. historieus en schrijver 857/2
Amendoia, G., Ital. politicus 85713
Andersch, A., Duits schrijver 857 3
Barthes, R. G., Frans filosoof 858/1
Beaton, C., Eng. fotograaf en ontwerper 858 1
Borg Olivier, G., Maltees politicus **858/2**
Boun Oum Na Champassak, Laotiaans politicus 85812
Broeksz, J. B., oud-voorz. VARA 858/2
Brosio, M., Ital. politicus 85812
Busch, E., Duits toneelspeler en zanger 858/2
Buskes, J. J., Ned. predikant 8583
Bijvoet, Ir. B., Nederlands architect **31/1**
Caetano, M. J., Das Neves Alves, Port. jurist en politicus 85931
Campora, H., Argent. politicus 30/3-'81
Carpentier y Valmont, A., Cub. schrijver 859/1
Cleveringa, R. P., Ned. rechtsgeleerde 8591I
Dagover, L., Duits filmster en actrice 859/2
Descamps, mgr A.-L., Belg. theoloog 859/2
Detiège, F., Belg. politicus 859/2
Dönitz, K., Duits milit., door Hitler a. opvolg. aangewezen 3013-81
Dutschke, R., Westduits oud-studentenleider **31/1**
Edgar, dr G. F. (Boy), Ned. arts en musicus 85913
Escher, R. G., Ned. componist 86011
Evans, B., Am. jazzpianist 85913
Eyk, H. C. M. van, Ned. schrijfster 859/3
Falize, P., gouvern. Namen 48612
Forst, W., Oostenrijks acteur 860/1
Fouché, J. J., Zuidafr. politicus 860/2
Frank, O., vader Anne Frank 860/2
Fromm, E., Am. psycho-analyticus 86012
Ganshof, F. L. A. M., Belg. hoogleraar en historicus 86013
Gary, R., Frans schrijver en dipl. 860/3
Gelder, J. G. van. Ned. kunsthist. 861/1
Gerö, E., Hongaars politicus 861'1
Giri, V. V., Indiaans politicus 861/2
Grevisse, M. E., Belg. taalkundige 861/2
Guggenheim, P., Am. kunstverzamelaarster **31/3**
Hatta, M., Indon. politicus 86112
Heyting, A., Ned. wiskundige 861/3
Hillo, J. van, Ned. tv-progr. maker 86113
Hitchcock, A., Brits filmreg. 86211
Huizinga, L., Ned. schrijver-journalist 86211
Jordaan, L. J., Ned. tekenaar en filmcriticus 862/2
Kaps, F., Ned. goochelaar 86212
Kautner, H., Duits rep. en acteur 862/2
Kemp, B., Belg. romanschrijver 862/3
Kokoschka, O., Oostenr. schilder 862/3
Kostelanetz, A., Am. musicus 862/3
Krevelen, G., Ned. musicus 86213
Landsman, F. H., Ned.-Herv. pred. 86311
Langui, E., Belg. kunsthist. 863 1
Lennon, J., Brits popmusicus 86311
Longo, I., Ital. politicus 86313
Louw, W, E. G. Zuidafr. dichter 863/3
Lücker, J. M., Ned. journalist 86313
Maasland, A., Ned. orkestleider 864/1
Malarido: zie Maasland, A.
Mandelstam-Khazina, N. J., Russ. auteur 31/1-'81
Mantovani, A. P., Eng. orkestleider 864/1
Marini, M., Ital, beeldhouwer 864/2
Martenot, M., Frans comp. en uitvinder 864/2
McLuhan, M. H.. Canad. socioloog 31/2-'81
Meynen, J., Ned. oud-min. 86413
Miller, H. V., Am. schrijver 12/1-81
Mosley. Sir O. E., Brits politicus 864/3
Nedee, F., Belg, bankier 86413
Nenni, P., Ital. journalist en politicus **31/3**
Owens, J. C., Am. atleet 1212-'81
Ozinga, J., oud-voorz. NCRV 12'2-'81
Paasio, K. R., Fins politicus 12/2-81
Pagliero, M., Ital. filmreg. 12/3-'81
Pahlevi, M. R., ex-sjah Iran 3112-81
Fiaget, J., Zwitsers kinderpsycholoog 86413
Porter, K. A., Am. schrijfster 1213-81
Riel, mr H. van, Ned. politicus 12/3-'81
Robles y Quinones, J. M. G. (Gil Robles), Spaans politicus 12/3-'81
Rodgers, R., Am. componist **32/1**
Romme, dr C. P. M.. Ned. politicus 13/1-'81
Rutten, dr F. J. Th., Ned. psycholoog 13.2-'81
Salomons, A. M. F., Ned. schrijfster 13/2-'81
Sanguinetti, A., Frans politicus 1313-81
Sartre, J.-P., Frans filosoof en schrijver 13/3-'81
Sellers, P. R. H., Brits acteur 15/1-'81
Shoekairy, A. A., Palest. politicus 15/1-'81
Snow, Ch., Brits romanschrijver 1512-'81
Someren-Downer, G. v. (Haya), Ned. politica 16/1-'81
Spot, ridder J. M., Belg. bankier 1611-'81
Spychalski, M., Pools politicus 16'1-'81
Stikker, mr. D. U., Nederl. oud-politicus **32/2**
Sutherland, G. V,, Brits beeldend kunstenaar 16'1-'81
Tito, J. B., pres. Joego-Slavië 309/1
Troclet, L.-E., Belg. politicus 16/2-'81
Tsjerwenkow, W., Bulg. politicus 1612-81
Valentin, Th., Duits schrijver 32/2-'81
Vandekerckhove, R., senaatsvoorz. België **182/2**
Voormolen, A. N., Ned. componist 16/2-'81
Wagner, W., leidster Wagnerfestspiele 32/2-'81
Walsh, R., Am. filmreg. 3213-81
Walsum, G. E. van. Ned. politicus 1613-81
West, M., Am. filmactrice 16/3-'81
Wit, J., Ned, theoloog en dichter 32'3-'81
Zanuck, D. F., Am. filmproducent **32/3**

NEDERLAND

ALGEMEEN

Geestelijk leven: paus mept bijz. synode Ned. bisschoppen bijeen **141/3**; brief v. kard. Casaroli **142/1**; reactie kard. Willebrands op aankond. synode **142/2**; enkele perscomment. **142/3**; voorgeschiedenis **143/1**; brief v. paus a. Ned. katholieken **143/3**; conclusies v. d. synode **144/2**
Justitie
— Politie massaal politie-optreden tegen krakers in A'dam 212 3 e.v.; het verschijnsel „kraken" 214/1; uitspraken Hoge Raad o. kraken 214/2; voorgestelde „anti-kraakwet" 214/3; Raad v. Kerken vraagt intrekking anti-kraakwet 21513: PvdA-initiatiefontw. inz. leegstand 215/3; ontwerp leegstandwet v. kab. 21611
Koninklijk huis:
— **Juliana:** koningin Juliana kondigt aftreden aan; redevoeringen koningin en prem. **82/1**; reacties TK-voorz. Dolman en vice-prem. Wiegel **82/2**; reacties pol. partijen **82/3**; levensloop koningin Juliana **83/2** e.v.; perscomment. **87/1**
— Staatshoofd: Beatrix koningin, de troonswisseling 289/1; rede prem. v. Agt 290/1; afscheidstoespraak koningin Juliana 29211; de inhuldi ng 293/1 e.v.; levensloop koningin Beatrix 296/1; onrust in A'dam 297/1
Militaire zaken:
— **Algemeen:** TK-debat o. Nederl. positie bij NAVO-besluit modernisering kernwapens in W.-Europa (19 dec. 1979) **41/1**; meerderheid steunt kabinet **42/3**; stemming, motie-Stemerdink **43/2**; commentaar **43/3**
Radio en tv: notitie kabel-tv 790/2; reacties 790/3
Sport: kab. na aanvankelijke terughoudendheid voorstander boycot OS te Moskou n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan, meerderh. TK w.o. PvdA en VVD in eerste instantie tegen, verbanning Sacharow doet mening omzwaaien **117/3**

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: rapp. SER-cie v. econ. deskund. „het Ned. concurrentievermogen" 50513; reacties maatsch. organ. 506/2
Arbeid: arbeidsmarkt juli 1980, werkloosh. op naoorlors record 55211: werkgelegenh. situatie september 698/2
Begroting: tijdel. rem op het aangaan van nwe verplichtingen 13312: ombuigingen in begrot.-1980 34311; voorjaarsnota 1980, kasplafonds voor alle departementen 462/2; begrot. en milioenennota 1981 ingediend–61411 e.v.; negatief advies Raad v. State 61911; reactie kab. op kritiek uit Raad v. State 619/2; reacties uit pcl. partijen 620/1; reacties maatsch. organ 620/3; perscomment. 62112 e.v.
Belastingen: wijzig. belastingheffing per 1-1-1980 27/1; rapp.-Bijsterveld o. belast.fraude 34411; belastingmaatr. in het kader v. loonbeleid 776'2; aankond. komend wetsontw. beperk. rente-aftrek 807/3: samenvatt. v. d. inhoud v. h. voorstel 807/3 e.v.; practische uitwerk. v. d. reger.voorstellen 81011
Betalingsbalans: result. in 1979 46113
Disconto: verhog. 341/3
Economische ontwikkeling: ontwerp van wet tot wijziging investeringsrekening bij TK ingediend 29/3; macro-econ. beleid voor 1980 53 e v.; reger. vraagt bevoegdh. in te grijpen in lonen en arbeidsvoorwaarden 132/3; inhoud wetswijzig. 133/1; kab. besluit t. bijstelling soc.-econ. beleid, min. Albeda en Andriessen tegen, mm. Andriessen v. finan. treedt af 152/1; ontslagbrief min. Andriessen; bijstelling sociaal-econ. beleid onvoldoende geacht, brief min. Albeda a. Stichting v. d. Arbeid o. bijstelling econ. beleid n.a.v. verslechtering beeld voor 1980 158 e.v.; TK accepteert loonpauze 167/1; brief min. Albeda a. Sticht. v. d. Arbeid o. bijstell. econ. beleid n.a.v. verslechtering beeld voor 1980, voortzett. en slot 17413 e.v.; centr. econ. plan 1980 34211; macro-econ. verkenning 1981 gepubl. 622/1
Industrie: rapp. wetenschappel. raad v. h. reger. beleid „plaats en toekomst v. d. Ned. industrie" 50411 e.v.; reacties uit politieke en maatsch. organ. 505/2
Investeringen: ontwerp van wet tot wijziging investeringsrekening bij TK ingediend 29/3; acties t. loonbeleid re-

ger., vakbonden tegen loonbeleid kab. 184/1; TK bespreekt wijzig. loonwet 185/1; ontw. reger., nwe cijfers o. econ. ontw. 186/1; wetsontw. na amendering aanv. 186/3; EK ook akk., wet v. kracht loonmaatr. uitgevaard. 186/3

Lonen: minimum (jeugd)lonen per 1-1-1980 811; min. (jeugd) lonen per 1-7-1980 460/1; verh. min.loon mnd. dec. 1980 811/2

Loon- en prijsbeleid: overleg arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980 71/3 e.v.; FNV en CNV stellen verlangens voor 1980 vast 71/3; brief min. Albeda, tweede gesprek 72/3; overleg in Stichting v. d. Arbeid over centraal akk. mislukt 73/3; nwe bijeenk. kab. met Sticht. v. d. Arbeid, loonpauze afgekond. 74/3; reacties 75/1; FNV bereidt acties voor 75/21 reger. vraagt bevoegdh. in te grijpen in lonen en arbeidsvoorw. 132/3; inhoud wetswijzig. 133/1; vakbonden t. loonbeleid reger. 184/1; TK bespreekt wijzig. loonwet waardoor de reger. bevoegdh. zou krijgen bindende arbeidsvoorwaarden voor te schrijven 185/1; ontw. reger., nwe cijfers o. econ. ontw. 186/1; wetsontw. na amendering aanv. 186/3; EK ook akk., wet v. kracht loonmaatr. uitgevaard. 186/3; kab. kond. loonmaatregel af 268/1; reacties maatsch. organ. 269/1; eerste overl. in Sticht. v. d. arbeid z. result. 675/3; tweede gesprek tussen kab. en Sticht. v. d. arbeid z. result. 707/3; standpunten organ. 708/1; analyse ontstane situatie 70813; reacties 709/3; perscomment. 710 1: derde ronde overl. tussen kab. en Stichting v. d. Arbeid 775/2: overl. levert geen rcsult. op, kab. treft gedeeltel. loonmaatr. 775/3; belastingmaatr. 7762; reactie FNV-voorz. Kok 776/3; reactie KNOV 777/2

Nederlandsche Bank: jaarverslag o. 1979 34013

Prijzen: prijsindexcijfers v. d. gezinsconsumptie voor werkn. gezinnen, dec. en jaar 1979 133/3; verloop consumptieprijzen v. werkn. gezinnen eerste half jaar 1980 570/2: prijsbeleid tweede helft 1980 585 3

Sociale verzekeringen:

— Algemene Arbeidsongeschiktheidswet (AAW): premiepercentages per 1-1-1980 812; grondslagen per 1-1-1980 913; grondslagen per 1-7-1980 460 2; tijdel toeslag 810 3
Algemene Kinderbijslagwet (AKW): premiepercentages per 1-1-1980 8/2
Algemene Ouderdomswet (AOW): premiepercentages per 1-1-1980 8/2; uitkeringen per 1-1-1980, uitkeringen per 1-7-1980 460 2, uitkering 1-12-1980 810/2
— Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW): premiepercentages per 1-1-1980 812; uitkeringen per 1-1-1980 911; uitkeringen per 1-7-1980 46012
— Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten (AWBZ): premiepercentages per 1-1-1980 8/2; eigen bijdrage m.i.v. 1-1-1980 10/3; eigen bijdrage m.i.v. 1-7-30 461'2; uitkering 1-12-1980 810/3; eiger! bijdrage m.i.v. 1-12-1880 811/1
— Kinderbijslagwet loontrekkenden (KWL): uitkeringen per 1-1-1980 9/1; uitkeringen per 1-7-'80 46012
— Werkloosheidsvoorz. (WWV): regeling uitkeringen per 1-1-1980 10/1; min. en max. daglonen 1011; daglonen aer 1-7-'80 460/3; minimumdaglonen per 1-7-'80 46111; max. daglonen per 1-7-80 46111
— Werkloosheidswet (WW): premiepercentages per 1-1-1980, 8/2; min. en max. daglonen 1011; minimumdaglonen per 1-7-'80 461/1; max. daglonen per 1-7-'80 461/1
— Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO): premiepercentages per 1-1-1980 8/2; premies en inkomensklassen bejaardenziekenfondsverz. per 1-1-1980 (voorl.), premiereductieregel. voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering per 1-1-1980 (voorl.), idem voor personen jonger dan 65 jaar (voorl.) 8/2; regeling uitkeringen per 1-1-1980 9/3; min. en max. daglonen 10/1; regel. inhoud. vereveningsbijdrage 1011; uitkeringen per 1-7-'80 460/3; minimumdaglonen per 1-7-'80 46111; max. daglonen per 1-7-'80 46111
— Ziekenfondsverzekering werkn. (ZFW): premiepercentages per 1-1-1980 8/2; premies en inkomensklassen bejaardenziekenfondsverzekering per 1-1-1980 (voorl.), premiereductieregeling voor gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering per 1-1-1980 (voorl.), idem voor personen jonger dan 65 jaar (voorl.) 8/2; bejaardenziekenf. verz. inkomensklassen en premies voor 1980 (definitief) 10/2; reductieregel. vrijwill. ziekenfondsverz. voor studerende en invalide kinderen en gehuwden jonger dan 65 jaar, inkomensklassen en premies voor 1980. premiereductieregel. v. gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering inkomensklassen en premies voor 1980 10/3; premiereductieregel. in de vrijwillige ziekenfondsverz. voor ongehuwden met een AAW-uitkering premies voor 1980 10/3; toelatingsgrenzen en premies bejaardenziekenfondsverzekering m.i.v. 1-7-'80 46111; belastinggrenzen en premies reductieregel. vrijwillige ziekenfondsverzekering Der 1-7-'80 461/2; reductieregel. v. studerende en invalide kinderen, gehuwde bejaarden in de vrijwillige verzekering, reductieregel. in de vrijwillige ziekenfondsverz. v. ongehuwden met een AAW-uitkering, gehuwden jonger dan 65 jaar in dec. 1980 811/1; toelatingsgrenzen en premies bejaardenziekenfondsverzekering in dec. 1980 811/2
— Ziektewet (ZW): premiepercentages per 1-1-1980 8/2; max. daglonen per 1-7-'80 46111

Vakbeweging:

— CNV: vaststelling arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980 71/3; CNV tegen loonbeleid. maar wil geen werkonderbreking 184/3
— FNV: vaststelling arbeidsvoorwaardenbeleid voor 1980 71/3; voorbereid. acties tegen loonbeleid regering 75/2; acties t. loonbeleid reger. 184/1

POLITIEK (Binnenlandse)

Politieke partijen:

— ARP: opheffingsvergad. 825/1; opricht. congres CDA 826'1; reactie Den Uyl 825 3
— CDA opheff vergad CHU, ARP en KVP 824 3, opricht congres CDA 826 1; reactie Den Uyl 826 3
— CHV opheff vergad 824 3, opricht congres CDA 826/1 reactie Den Uyl 826/3
— KVP opheff vergad 825 3, opricht congres CDA 826 1; resctie Den Uyl 826/3

Provincies:

— Algemeen: kab. voorst. reorgan. binnenl. bestuur 786/3; wetsontw. reorgan. binnenl. bestuur (1) 786 3, decentralisatie rijkstaken (2) 787 2, splitsing Z-Holl (3) 788 1, gemeensch regelingen (4) 788 3; reactie in Z-Holl 7901

Raad van State: min. Scholten v. defensie ben. t. vice-voorz. 602/1

Regering: kab. besluit tot bijstelling soc.-econ. beleid, min. Albeda en Andriessen tegen, min. Andriessen v. finan. treedt af 152/1; staatssecr. Nooteboom treedt eveneens af 153/1; min. Van Aardenne wnd. min. v. finan., persconf. ex-min. Andriessen 153/2; reactie prem. Van Agt 153/3; ontslagbrief min. Andriessen, bijstelling sociaal-econ. beleid onvoldoende geacht 158/1; TK-debat o. aftreden min. Andriessen v. finan. 167/3 e.v.; min. Van der Stee v. landbouw verhuist naar finan., ir. Braks opvolger op landbouw 183/2; v. Amelsvoort staatssecr. v. finan. 280/3; taakomschrijving v. d. staatssecr. v. finan. 358/3: min. Scholten v. defensie ben. t. vice-voorz. Raad van State 602/1; interpellatie-Den Uyl 602/2; Raad v. State spreekt weergave min. Wiegel tegen 602/3; TK verwerpt motie-Den Uyl 602/3; drs. De Geus min. v. defensie 6023

Staten-Generaal:

— Algemeen: zitt. 1979-'80 Staten-Generaal gesloten 612/1; opening zitt. 1980-'81, troonrede 61212
— Eerste Kamer: verkiezingen voor 38 van de 75 zetels, uitslagen, overz v d herkozen, nw gekozen en aftredende leden en van leden die niet aan de beurt v. aftreden waren 51811
— Tweede Kamer: alg. pol. en finan. beschouwingen fractievoorz. 676/2 e v.; finan specialisten 679 2 alternatief PvdA 679 3 antwoord reger 680 2; tweede ronde Kamerleden 681/3; comment. 682/3, slot alg. pol en finan. beschouwingen, moties 69411 e.v.

Verkiezingen: voor EK uitslagen, overz. v. d. herkozen, nw. gekozen en aftredende leden, en van leden die niet aan de beurt v. aftreden waren 51811

POLITIEK (Buitenlandse)

België: cult. samenw. 13212; incident m. Nederl. vissersboten 298/1; ondertek. taalunieverdrag tussen Nederl. en België 603/1

EG: kritiek, TK op reger.beleid t.a.v kand.stelling nwe voorz. Eur. Cie 471/1

IMF: dr. J. J. Polak Ned. bewindvoerder 46213

Iran: handelsverkeer m. Iran a. regels gebonden 358/2

Sowjet-Unie: kab. na aanvankelijke terughoudendheid voorstander boycot OS in Moskou n.a.v. Sowjet-interventie, meerderh. TK waaronder o.m. PvdA en VVD in eerste instantie tegen, verbanning Sacharow doet mening omzwaaien 117/9

Spanje: bez. koning Carlos en koningin Sophia 218/1

Zuid-Afrika: conflict tussen meerderh. TK en kab. o. olieboycot v. Z.-Afrika, minister v. d. Klaauw wijst boycot af 53513; TK aanv. motie-Scholten (CDA) voor boycot 53611; min. v. d. Klaauw blijft olieboycot afwijzen 536/1; TK achter olieboycot 53612; brief min. v. d. Klaauw 53711 e.v.; debat TK; kab. overleeft motie v. wantrouwen op het ninnertje 53812; teksten moties 53912; discussiebijdrage CDA-fractie voorz. Lubbers 54011

NEPAL

China (Volksrep.): bez. Huang Hua, Chin.-Nepalees grensprotocol 44711

Economie: nw. vijfjarenplan 446/3

Grondwet: koning belooft opnieuw hervormingen, instell. commissie v. grondwetsherziening 44612

Regering: reorgan. kab. 44611

Regeringsvorm: meer-partijen-systeem bij referend. verwerpen 44413

NICARAGUA

Algemeen: nwe pol. partij PSD opgericht 123/2

Cuba: vertrek onderwijzers naar Nicaragua 52/2; dipl. betr. aangeknoopt, bez. Cub. delegatie, verdrag o. zenden Cub. onderwijzers ondertek. 123/1

Economie: nation. Nicarag. banken en finan. instellingen, mijn-, visserij- en bosbouwsectoren, nat. hulpbronnen tot nation. eigendom verkl. 122/1; verzekeringsmijen genation. 122/1; bezittingen fam. Somoza genation. 122/1; maatr. om kapitaalvlucht tegen te gaan 122/1; nwe koers cordoba 122/2; onderhand. met IMF 122/3; FDB zegt lening toe 123/1

Leger: regeling m.b.t. Sandinistisch Bevrijd. leger 121/3 en 122/1

Oppositie: bombardement reger. troepen op Managua (23-6-'79) 118/3; Sandinisten ontruimen hoofdstad 118/3;

Sandin. verdrijven Nation. Garde uit Rivas 119/1: Jinotepe en San Marcos door Sandin. ingenomen 119/1; Santa Catarina ingenomen 119/1; nwe aanval op Managua 119/1; Sandin. trekken Managua binnen 120/1; Somoza via Miami en Bahama's naar Paraguay, pogingen zoon Somoza voor tegenoffensief, waarschuwingen VS 123/2
egering; Somoza verkl. zich bereid af te treden 119/2; Somoza treedt af en verlaat het land, dr. F. Urcuyo interim-pres. 119/2/3; Ramirez kond. vorming voorl reger aan, interim-pres Urcuyo weigert macht over te dragen 119/3; VS roept ambass terug uit protest 120/1; Urcuyo treedt af en verlaat het land 120/1; Nat. Garde ontbonden na vlucht legerleiding 120/1; aank. leden voorl. reger 120/1; installl. leden junta en voorl. reger. 120 /1; samenstell. voorl. reger. en junta 120/2; eerste maatr nwe reger., afkond. Statuut en verkl. van rechts 120/3; 121/1/2; opheffing perscensuur 121/2
Sowjet-Unie: ondertek. gemeensch. verkl. in Mexico over aanknopen dipl. betr. 123/1/2
Verenigde Staten: contacten tussen vertegenw. Am. reger. en voorl. ji ta in in 119/1; akk. met FSLN o beeindiging oorlog, puntenakk. 119/2; ambass. teruggeroepen na weigering Urcuyo macht over te dragen 120/1; Am. arnbass. terug in Managua 123/1; bez. juntaleden a, Washington 123/1

NIGER

Justitie: vrijlat. ex-pres. H. Diori 33613
Libië: kritiek Kadhafi 762 1

NIGERIA

Algemeen: uitvoering tijdschema terugkeer naar burgerreg. 56/2 e.v.
Ethiopië: bez. Mengistu Haile Mariam 701'3
Grondwet: voorbereiding 56/2; arbeid Constituerende Vergad. 57/3; wijzig. in ontw.-grondwet 58/1
Noodtoestand: opheffing 58/3
Politieke partijen: opheffing verbod (21-9-'a&), partijvorming 58/3
President: A. S. Shagari a. president geïnstalleerd (1-10-'79) 59/3
Regering: wijzigingen kab. 57/1; geleidelijke terugtrekking militairen 58/2; vorming burgerreger. 60/3
Verkiezingen: verk. plaatselijke bestuursraden (nov.-dec. 1976) 57/1; verk. Constitution. Verg. (31 aug. 1977) 57/2; parl. verk. (juli 1979), meerderh. voor NPN 59/2; pres. verk. (11-8-1979). Shagari tot winnaar verklaard, bekrachtigd d. hooggerechtshof 59/2

OEGANDA

Regering: samenstell. reger.-Luie 77/1; kabinetswijzig., conflict Lule met Nation. Consultatieve Raad 77/1; samenstell. kab.-Binaisa 78/3; macht overgenomen d. milit. cie van UNLF o.l.v. Muwanga, pres. Binaisa afgezet 321/1 e.v.: nw. kab., eerdere reorgan. kab. 322/3
Tanzania: bezetting overige steden door Tanzan. en UNLF-troepen 76/3; overleg milit. cie met pres. Nyerere 322/2; begin terugtrekk. Tanzan. troepen 352/1
Verkiezingen: vervroegd, campagnes individuele pol. partijen verboden 323/1

OMAN

Buiteriland: dipl. betr. 685/2
Dhofar: incidentele PFLO-acties 684/2
Regering: wijzig, kab. 68411
Verenigde Staten: milit. en econ. akk. 685 2

OPPER-VOLTA

Regering: milit. staatsgreep o.l.v kol. S. Zerbo, voorgesch. en perscomment. 722 1 e.v.

PAKISTAN

Afghanistan: pres. Zia stelt vorming internat. vredesmacht voor 44313
India: briefwisseling prem. Gandhi en pres. Zia ul Haq 44311; overl. staatssecr. buitenl. zaken in Islamabad 44313
Verenigde Staten: Brzezinski kondigt wapenhulp aan 396/1; bez. Pak. delegatie in Washington, geen overeenstemming o. Am. hulp, bez. Brzezinski a. Pakistan, geen overeenstemming 398/2; pres. Zia bepleit Am.-Pak. defensieverdrag 44312 bestorming Am. ambass. in Islamabad 688/1

PANAMA

El Salvador: ontvoering ambass. 135/1

PAPOEA NIEUW-GUINEA w

Regering: prem. Somare d. motie v. antrouwen ten val gebracht, J. Chan opvolger, voorafgaande ontw. 795 2

PARAGUAY

Argentinië: akk. met Brazilië en Paraguay o. bouw dam 27111
Landbou : boerenprot. t. bloedig ingrijpen politie 34413
Mensenrechten: situatie volgens Amnesty Internat. 345/1

PERU

Algemeen: evalutie milit. bewind 34611
Mensenrechten: rapp. Amnesty 347/3
Regering: wijzig, samenstell. reger. 347/2
Verkiezingen: Belaunde Terry t. pres. gekozen 345/2; verk. campagne 346/3; ontwikk. voorafgaande aan de verk. 347/1

POLEN

Arbeid: stakingen en werkonderbrekingen n.a.v. verhog. vleesprijzen 481/1; Gierek belooft verbetering laagste inkomens, maar houdt vast aan prijsverhoging 481/3; opnieuw arbeidsonrust 482/1; beroep Politburo op stakers in Lublin 40212; stakingen uiken beëindigd 482/2; comment. 482/3; Voortgezette arbeidsonrust leidt t. wijzig. in reger. en partijtop o.a. vervang, prem. Babiuch d. J. Pinkowski 561 e.v.; akk. aigesloten t. stakingsleiders in Gdansk en reger. del. o.l.v. vice-prem. Jagielski 56113; punten v. overeenstemming, onafh. zelfbesturende vakbond opger. 562/3; comment. SU 563/1; verslag slot onderhand. t. stakingsleiders en reger. del. 563/1; comment. 56313; stakingsbeweging eind juli-aug. 564/1; betekenis v. d. staking in Gdansk 56513: autoriteiten verbreken verbindingen met Gdansk, redevoering prem. Babiuch en partijleider Gierek 566/2: stakingen gaan door: wijzig. in Poolse toy 567/1 e.v.: ais gevolg v. d. stakingen partijleider Gierek vervangen d. S. Kania, redevoering Kania 577/2; tekst v. d. overeenkomst tussen reger. en stakers in Gdansk 577/3 e.v.; eisen Poolse stakers 579/2; vergelijking tussen akk. en eisen v. d. stakers 580/1; chronologie v d. gebeurtenissen sinds medio aug. 581/1; J. Szydlak hoofd officiële vakbeweging vervangen d. W. Jankowski 582/3; comment. Prawda 583/1; stakingen in Silezië duren langer ook hier akk. gesloten 58412; bijeenk. parl. n.a.v. arbeidsonrust 58511
DDR: Honecker o. situatie in Polen 69011
Economie: tegenvallende resultaten in 1979 113/1
Ethiopië: bez. Mengistu Haile Mariam 702'1
Parlement: bijeenk. parl. n a.v. arbeidsonrust 585/1
Partij: 8-ste congres commun. partij 113 e.v.; voorbeschouwing 113/3; openingsrede Gierek 114/2; rede Soeslow 115/3; prem. Jaroszewicz niet in Politburo herkozen, verlaat actieve politiek 116 /1 comment. 11612;voortgezette arbeidsonrust leidt tot wijziging in reger. en partijtop, o.a. vervanging prem. Babiuch door J. Pinkowski 561 e.v.; als gevolg v. d. stakingen aartijleider Gierek vervangen d.-S. Kania 577 e.v.; redevoering Kania 57712; tekst v. d. overeenk. tussen reger. en stakers in Gdansk 577/3 e.v.; eisen Poolse stakers 57912; vergelijking tussen akk. en eisen stakers 580/1; chronologie v. d. gebeurtenissen sinds medio aug. 58111 e.v.; J. Szydlak hoofd officiële vakbeweging vervang. d. R. Jankowski 58213; comment. Prawda 583/1; stakingen in Silezie duren langer; ook hier akk. gesloten 584/2; bijeenk. parl. n.a.v. arbeidsonrust 585/1
Regering: min. v. buitenl. handel afgetreden, ex-partijleider Gomoelka door Gierek met verjaardag gefeliciteerd 113/2; prem. Jaroszewicz door congres niet in Politburo herkozen, legt functie neer 116/1: E. Babiuch nwe prem. 117/1; voortgezette arbeidsonrust leidt t. wijzig. in reger. en partijtop, o.a. vervanging prem. Babiuch d. J. Pinkowski 561 e.v.; akk. afgesloten t. stakingsleiders in Gdansk en reger. d. o.l.v. vice-prem. Jagielski 561/3; punten v. overeenstemming, onafh. zelfbesturende vakbond opger. 562/3; comment. SU 563/1; verslag slot onderhand. t. stakingsleiding en reger. del. 56311; comment. 563/3; stakingsbeweging eind juli-aug. 564/1; betekenis v. d. staking in Gdansk 565/3; autoriteiten verbreken verbind. met Gdansk. redevoering prem. Babiuch en partijleider Gierek 566/2; stakingen gaan door, wijzig. in Poolse top 567/1

PORTUGAL

EG: streven naar spoedige aansluit. bij EEG, bez. prem. Carneiro a. EG-hoofdsleden 819/2
Oppositie: verzet t. reger.beleid 81713
Parlement: campagne v. d. parl. verk. v. 5 okt. 819/3; prem. Sa Carneiro in opspraak 820/3; uitslag verk. pari., overw. AD 820'3
Politieke partijen:
— Socialistische partij: Soares wint strijd m. linkervleugel in PS 818/3; Soares schort werkzaamh. op 82112; Soares hervat werkzaamh. 822'3

President: voorbereid. pres.verk. v. 7 dec. 821/2; pres. Eanes herk. 822/3
Regering: ontslag kabinet-Pintassilgo, formatieopdracht aan Sa Carneiro, samenstelling reger.-Sa Carneiro 30/1; reger.progr. jan. 1980 817/1; dood prem. Sa Carneiro bij vliegtuigongeluk 822/1; Democ Alliantie draaet Pinto Balsemao v. als nwe prem.82213
Verenigde Staten: bez. pres. Carter 46413
Verkiezingen: definitieve uitslag verkiezingen, overwinning rechts bij gemeenteraadsverk. 30/1: campagne v. d parl. verk. v. 5 okt. 819/3; prem. Sa Carneiro in opspraak 82013; uitslag verk. parl., overwinning AD 820/3; voorbereid. pres. verk. v. 7 dec. 821/2; pres Eanes herk. 822/3

RHODESIË

Algemeen: overz. pol. ontw. juli 1979-febr. 1980 161/1/3
Bestand: komst Gemenebesttroepen, komst officieren ZIPRA en ZANLA, incident bij Zupane, melding ruim 18.000 gewapende nation. bij verzamelpunten, officieuze verlenging aanmeldingstermijn, bestandsschendingen 192/1
Constitutionele conferentie: resol. Gemenebestconf. te Loesaka (1-7 aug. '79) over Rhod. met voorst. tot bijeenroeping constitut. conf. 161/2; Britse uitnodiging, Britse constitut. voorst. 162/1; antw. op Britse uitnodig. 162/3; opening constitut. conf. in Lancaster House te Londen 163/1; Britse voorst. inz. de onafh.heidsgrondwet, houd. Rhod. delegaties 163/3; regel. v. d. periode voorafgaand aan de onafh.-heid 165/2; besprekingen over een staakt-het-vuren 166/3; verdere besprekingen staakt-het-vuren 188/1 e.v.; bestandsakk. 189/1; definitief akk. getekend 190/3; comment. Volkskrant over rol Lord Carrington 191/2
Engeland: uitnodig. Salisbury en Patriott. Front voor constitut. conf. opening en eerste fase conf. 162/1 .v.
Meerderheidsbewind: op effing Zimb b-Rhodesië" ia m t op grondwet 190/3
Naam: diverse versies 161/1
Politieke partijen: opheff. verbod ZANU en Z A P 191/3
Sancties: opheff. d. Engeland (12-12-79) 190/2; opheffing d. VS (m.i.v. 17-12-'79), oproep V-raad t. opheffing (21-12-'79) 191/3
Verenigde Staten: opheff. sancties 191/3
Verkiezingen: Huis v. Afgevaardigden 161/3
Zambia: bemidd. pres. Kaoenda m.b.t. Rhod. constitut. conf. 166/1

ROEMENIË

Ethiopië: bez. Mengistu Haile Mariam 701/1
Griekenland: bez. prem. Karamanlis 103/1

SAHARA

Algemeen: ontw. m.b.t. de Westel. Sahara (aug.-nov. '79) 348/3; milit. ontw. aug. '79-maart '80 372/1 e.v.
Algerije: Marokko meldt ,actie v. Aosario in Algerije (4 sept. 79) 372/2; nwe actie Aosario gemeld 374/1
Marokko: analyse Sahara-conflict d. koning Hassan, aanbod a. Algerije, voorst. inz. Sahara-conf. 351/2
Tunesië: voorst. Bourguiba v. bijeenk. v. pres. Chadli en koning Hassan d. Algerije verworpen 351/3

SAO TOME EN PRINCIPE

Regering: prem. Trovoada afgezet, mislukte coup d. ex-prem. gemeld 94/1

SAOEDI-ARABIË

Irak: bez, S. Hoessein 611/2
Jemen (N.): grensincidenten gemeld, nw. akk. 66912: Saoed. uitnodiging v. Zuidjem. pres'. 67011
Jemen (Z.): off. bez. Zuidjem. leider 67112
Mekka: bezetting grote moskee in Mekka 68711; anti-Am. reacties in andere islam. landen 68811; berichten o. verdere onlusten 68812: aftreden gouverneur v. Mekka 68812; terechtstell. moskeebezetters 688/3
Militaire zaken: wijzig. in leiding strijdkrachten 688/2

SENEGAL

Diplomatieke dienst: sluit. 23 ambass. 762/1
Libië: sluit. ambass. in Senegal, Senegal verbreekt dipl. betr. 761/3
Regering: kab. reorgan. 54411

SEYCHELLEN

Regering: komplot gemeld, arrest. 112/1

SIERRA LEONE

Regering: kab. wijzig. 54411

SINGAPORE

China (Volksrep.): bez. prem. Lee Kuan Yew 78113
Oppositie: rapp. Amnesty 781/2
Parlement: uitbreid. aantal zetels 78112
Regering: wijzig. kab. 78111

SOEDAN

Ethiopië: off. bez. Mengistu Haile Mariam 70811

SOMALIA

Ethiopië: Ethiopië veroord. akk. Somalia-VS 68613; nwe Ethioa. luchtaanvallen op Somalia gemeld (juni '79) 72811; Ethiopië meldt Somal, offensief in de Ogaden 72812; Somalia meldt Ethioa. invasie 72911; Ethiopië meldt gevechten m. Somaliërs in de prov, Bale 72913
Regering: nw. kab. 54412
Uitzonderingstoestand: afgekond. 73111
Verenigde Staten: akk. o. gebruik Mogadiscio en Berbera d. Am. troepen, reactie Ethiopië 68613
Verkiezingen: Volksvergad., gen. Barre t. pres. gekozen 54412
Vluchtelingenprobleem: escalatie en hulp 732/1

COWJET-UNIE

POLITIEK (Binnenlandse)

Dissidenten: binnenlandse verbanning Sacharow 111/2
Partij: Gorbatsjow volledig lid Politburo, Kiseljew kand.-lid 70613
Regering: aftreden vice-premier Kirillin 111/2; prem. Kosygin vervangen d. N. Tichonow, loopbaan Kosygin 70512: Tichonow prem. 706 1

POLITIEK (Buitenlandse)

Afghanistan: Am. berichten o. Russ. troepenversterkingen (4-12 dec. 1979), door Prawda tegengesproken, State Department meldt Russ. luchtbrug (25-26 dec.) en Russ. troepenversterkingen langs Afghaanse grens 17 e.v.; radio-Kaboel meldt Afgh. verzoek om Russ. milit. hulp, komst Russ. troepen bevestigd 17/3; perscomment. op Russ. interventie 18/2; persberichten over relatie Amin-SU 19/2; de Afghaanse crisis vanuit Sowjet-gezichtspunt, comment. v. d. Prawda van 31-12-1979 107 e.v.; interview pres. Brezjnew met de Prawda 10813 e.v.: commentaar 11111; Russ. troepenbeweg. in Afghan. 388/2 e.v.; vervang. Russ. troepen 39012; milit. operaties in Afehan., Russ.-Afghan. troepenverdrag 403/1; orst. Afghaanse reger. o. voorw n erugtrekk. Russ. troepen 404/3; SU r . gedeeltel. terugtrekk. troepen uit Afghan. aan aan vooravond Westerse topconf. 41812
Canada: beëindig. graanboycot 54012
Duitsland (Bondsrep.): contacten tussen Bonn en Moskou na Sowjet-interventie in Afghanistan 40712; Schmidt uitgenodigd v. bez. a. Moskou 408/1; Schmidt stelt NAVO-besluit modernisering kernwapens in W.-Eur. ter discussie 40811; aanval aersbureau Novosti op Bondsrep. 409/1; datum bez. Schmidt a. Moskou vastgesteld, bez. Sowjet-vice-prem. Tichonow a. Bonn 40912; Schmidt o. zijn bez. a. Moskou 40912; bez. Schmidt a. Moskou, voorbeschouwing 433/1 e.v.; hoge Sowjet-delegatie ontvangt Schmidt 43411; eerste dag v. h. bez., Schmidt scherp o. ,,Afghanistan" 43413; reactie persbureau Tass op rede Schmidt 43511; reacties in het Westen 43512; afsluiting bez. 435/2; min. Genscher brengt verslag uit in Parijs en Washington 43613; verklaring Schmidt in de Bondsdag 43711; NAVO-raad ingelicht 43811; min. Genscher informeert EG-min. v. buitenl. zaken 43812; reacties in de SU 43812; perseomment. 43813
Ethiopië: contacten. Russ. waaenleverant. 701/2; bez. Mengistu Haile Mariam, ondertek. verdrag inz. vriendschap en samenw. 70211: off. bez. Kosygin 70212: Mengistu opnieuw in Moskou 730/1
Griekenland: Grieks-Russ. betrekk., havenfaciliteiten voor Russ. vloot in de Egeïsche Zee, bez. Karamanlis a. SU 103/3; perscomment. en achtergronden Grieks-Russ. betrekkingen 104/1
India: bez. Gromyko 443/3
Jamaica: bez. delegatie Nat. Volkspartij, econ. samenwerk. 33112
Jemen (N.): Russ. wapenleverant. gemeld 669/1
Jemen (Z.): bez. Kosygin, Ismail in de SU, verdrag inz. vriendschap en samenw. tussen SU en Z.-Jemen 66711; pres. Mohammed in SU 67111
Maleisië: bez. prem. Datuk Hussein bin Onn 780/3
Nederland: kab. na aanvankelijke terughoudendheid voorstander boycot OS in Moskou n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan, meerderh. TK waaronder o.m. de PvdA en VVD in eerste instantie tegen, verbanning Sacharow doet mening omzwaaien 117/2
Nicaragua: ondertek. gemeensch. verkl. in Mexico over aanhopen dipl. betr. 123/1/2
Spanje: betrekk. m. de SU, bez. min Oreio a. Moskou. bez. min. Gromyko a. Madrid 21613

Syrië: bilaterale betrekk., diverse contacten 1978-'80, leverantie moderne wapens sinds okt. 1979 23811 e.v.; Assad in Moskou, ondertek. verdrag inz. vriendschap en samenwerk. 673 e.v.; verk. Brezjnew en Assad, commun. 67313: reacties Israël en Egypte, perscomment. 674/2
Verenigde Staten: pres. Carter waarschuwt in State of the Union SU en kondigt tegenmaatregelen aan n.a.v. interventie SU in Afghanistan 6511; off. protest t. actie in Afghanistan TV-rede Carter, tel.-gesprek m. Brezjnew, Carter verz. Congres om opschorting SALT II behandeling, sancties afgekond. o.a. graanembargo, schepen naar Bering Zee, stopzetting levering technologie, reacties SU oproep a. graanproducerende landen 396/1 e.v.; bez. SU-handelsmissie 397/3; Carter v. neutralisatie Afghanistan 41213; boycot OS definitief 41213; uitbreid. handelsembargo en afbouw uitvoerbeperkingen 41312; Vance v. Senaat o. politiek t.a.v. SU 41313; Carter berispt bondgenoten 414/1; Muskie ontmoet Gromyko in Wenen t.g.v. herdenking staatsverdrag 41413; Muskie kritiseert Frankrijk 41512; Vance veroordeelt stopzetting SALT-II debat 41513.

SPANJE

Andalusië: referend. o. autonomiestatuut, meerderh. v. langzame verwezenlijking, centrale reger. wil langzame weg 179/1; achtergronden streven naar autonomie 180/1
Arbeid: statuut v. werkn. aangenomen, prot. demon. centraal akk. 187/1
Baskenland: parl. verk., PNV grootste partij, perscomment. 177/1 e.v.; verk. campagne 178/2
Catalonië: parl.verk. 20811
EG: cie mededeling t. toetreding Spanje 29812
El Salvador: bezett. ambass. 271/2
Guatemala: bestorming Spaanse ambass. na bezett. door boeren, doden en gewonden na brand, verbreking dipl. betr. 170/3
Nederland: bez. koning Juan Carlos en koningin Sophia 218/1
Sowjet-Unie: betrekk. m. de SU, bez. min. Orejo a. Moskou, bez. Gromyko a. Madrid 21613
Terrorisme: uitspraak in Atochaproces 219/1
Verenigde Staten: bez. prem. Suarez 219/1; bez. pres. Carter 46411

SPORT

IOC: Samaranch nwe voorz. 51713
Nederland: kab. na aanvankelijke terughoudendh. voorstander boycot OS te Moskou 117/2
Olympische Spelen: pres. Carter verzoekt boycot 7012; pol. verwikkelingen rond spelen in Moskou i.v.m. Sowjet-inval in Afghan. 513 e.v.; vergad. NOC tegen boycot 514/1; IOC blijft bij Moskou 51413; Eur. parl. vraagt boycot, Carter verscherpt boycot 51511; Am. OC volgt reger. 51512; IOC neemt geen maatr. t. boycottende landen 51513; Bondsrep. Dld. volgt a. enig EG-land Am. boycot 51611; stand v. zaken bij sluiting inschrijving 51613; comment. 517/1; Samaranch nwe voorz. IOC 517/3; 13de Olymp. Winterspelen 84812 e.v.; kwestie China-Taiwan 84812; 22ste Olymp. Zomerspelen in Moskou 84812; Sowjet-autoriteiten blokkeren berichtgeving 84813; rapp. o. arrest. voor Spelen 84911; consequenties Am. boycot v. berichtgeving in VS 84911 e.v., verdeling medailles o. d. deelnemende landen bij de Winterspelen 85012; verdeling medailles bij de Zomerspelen o. deeln. landen 85013; individuele medailleverdeling Winterspelen 85011 e.v., individuele medailleverdel. Zomerspelen 851/1 e.v.
Sowjet-Unie: pol. verwikkelingen rond spelen in Moskou i.v.m. Sowjet-inval in Afghanistan 513 e.v.
Verenigde Staten: pres. Carter verzoekt boycot OS 70/2

SURINAME

Algemeen: achtergronden milit. coup. econ. en situatie in Suriname 145 e.v.: persberichten over verk. fraude en corruptie binnen reger. 148/1; verklar. Comité Christelijke Kei o. situatie in Suriname 149/1
Leger: pmtestdemon. onderofficieren in jan. 1979, tuchtmaatr. t. onderofficieren 146/3; amt. vakbonden 147/1: Bond milit. kader geeft verklar. uit over rol leger bij conflict in parl. (aug. '79) 149/1; arrest. onderofficieren leidt t. demon. en tot gewapend ingrijpen milit., arrest. politici. overdracht macht 150/2
Nat. Milit. Raad: overz. rol NMR 54611; interview 54711
Nederland: kritiek op aanwending Nederlandse ontw.hulp 150/1
Parlement: conflict o. bezetting parl. zetel. boycot parl. d. oppositie, bemidd. pres. Ferrier rol strijdkrachten in conflict 148/2; ontbonden per decreet, conflict pres.-reger. o. rol parl., noodtoestand afgekond., avondklok ingesteld, grondwet buiten werking, parl. ontbonden, arrest. leden NMR 5411 e.v.; rol parl. uitgespeeld, machtigingswet aangen. 54811
Regering: reger.-Arron verdreven d. milit., Arron en min. gearrest. 145/1; ontwikk. binnen reger.-Arron, arrest. vooraanstaand lid NPS. KTPI uit reger. 147/3; pres. Ferrier ben. nwe min. 148/2; arrest. onderofficieren leidt t. demon. en tot gewapend ingrijpen milit., arrest politici, overname macht 150/2; Nation. Milit. Raad t r cht over, samenstell. NMR, eerste verkl. NMR 15111; pres. Ferrier afgetreden, Chin A Sen nwe pres., conflict pres.-reger. o. rol parl., noodtoestand afgekondigd, avondklok ingesteld, grondwet buiten werking, parl. ontbonden, arrest. leden NMR 545/1 e.v.; reger. Chin A Sen beëdigd, samenstell. reger. 547/2: reger. verkl. Chin A Sen, verkl. o. rol NMR 548/3; urgentieprogr. 54913; staatsgreep voorkomen, ex-milit. Ormkerk gedood 550/2

SWAZILAND

Regering: nwe prem. 22413

SYRIË

Irak: S. Hoessein in Damascus, (jan. '79), pres. Assad in Bagdad (juni 1979), unie Irak-Syrië uitgesteld, verslecht. bilaterale betr. 23211 e.v.; Irak en Syrië wijzen elkaars dipl. uit 64011
Israël: luchtgevecht boven Liban. (27-6-'79) 26112; nw. luchtgevecht boven Liban. (24-9-'79) 26411
Libanon: akk. Sarkis-Assad 237/3; heroegroepering Syr. troepen, vertrek uit O.-Beiroet 254/2
Libië: Kadhafi stelt Lib.-Syr. fusie voor, Assad in Tripoli, proclamatie instelling één staat 67212; plan v. Lib.-Syr. fusie 704/1; Lib.-Syr. verklar. met 13 beginselen als historisch manifest v. de eenheidsstaat 704/1: eerste reacties 704/2; comment. 7043
Oppositie: aanslagen op sjiitische minderh. sekte v. d. Alawieten 193/1; bloedbad in Aleppo (16-6-'79) 19313; botsingen tussen Alawieten en Soennieten in Latakia 194/3; arrest. o. funetion., verdere arrest. 195/1; diverse aanslagen en protesten 196/2; onlusten in Aleppo en Hama 19711; oudprem. Bitar in Parijs vermoord, moord d. Syr. ballingen a. Syr. agenten toegeschreven 64013
Politieke partijen: Nat. Progr. Front kondigt politieke en econ. hervormingen aan 19511; zevende region. Baath-congres 196/1
Regering: nw. kab., R. al- Kasm prem. 196/2
Sowjet-Unie: bilaterale betr., diverse contacten 1978-'80, leverantie moderne wapens sinds okt. 1979 23811 e.v.; Assad in Moskou, ondertek. verdrag inz. vriendschap en samenwerk. 673 e.v.; verklar. Brezjnew en Assad, commun. 673/3; reacties Israël en Egypte, perscomment. 674/2

TAIWAN

Oppositie: onlusten in Kaohsiung, arrestaties, vonnissen 78211 e.v.

TANZANIA

Ethiopië: bez. Mengistu Haile Mariam 701/3
eganda: l tting (\ ge stece ıı Tanza n UNLF-troepen 76/3; overl. milit. cie met pre:. Nyerere 322/1; e- gin terugtrekk. Tanzan. troewen 352/1
Regering: aftreden min. v. finan., wijzie. kabinet 7812: mutaties 768/3
Verkiezingen: verk. Huis v. Afgevaard. op Zanzibar 79/1
Zanzibar: nwe grondwet voor Zanzibar. verk. Huis v. Afgevasrd. 79/1

TEKSTEN

België: reger. mededeling (24 jan.) 94/3 e.v.; regeerakk., Titel I geheel, Titels II en IV, gedeeltel. 36311 e.v.; bijlage regeerakk. schema v. d. wettel. uitwerking v. h. regeerakk. i.v.m. de staatshervorming, en regeerakk. v. d. executieve v. h. Brusselse gewest 377/3 e.v.; tekst reger.verkl. (24-10) 755/1 e.v.; gedeeltel, tekst regeerakk. 76212 e.v.
Nederland: redevoeringen koningin Juliana, prem. v. ~ g % TK-voorz. Dolman en vice-prem. Wiegel in samenhang met aankond. koningin te zullen f ed n 81 e.v ; acte van a ie koi gin Juliana 289/2; t espı in samenhang t troonswisseling 289/3 e.v.; ontslagbrief min. Andriessen 158/1; brief min. Albeda a. Stichting v. d. Arbeid o. nw. sociaal-econ. beleid 159/2 e.v.; brief min. Albeda a. Stichting v. d. Arbeid voortzett. en slot 17413 e.v.
Wereldeconomie: Slotdocumenten Westerse top in Venetië 42011 e.v.

THAILAND

China (Volksrep.): overleg Hua-Tinsulanond in Tokio 495/2; Thail. bez. a. China 800/3
Economie: econ. crisis 783/3
Guerrilla-activiteiten: ontw. sinds 1976 79711
Maleisië: gezamenl. operaties t. Maleisische guerrillastrijders 797/2; verkoeling relatie Maleisië-Thailand 7992
Militaire zaken: prem. Prem Tinsulanond blijft opperbevelh. 79613

Oppositie: vorming coördinatiecomité linkse partijen 797/2; scheuring in Commun. Partij 798/1
Regering: reorgan. kab., aftreden reger. Kriangsak, kab. gevormd d. gen. Prem Tinsulanond 783/3 e.v: taakverdeling reger. Prem Tinsulanond 796/1; reger.-verkl. 796/2

TOGO

Grondwet: referendum o. nwe grondwet **94/1**
Regering: wijzig. kab. 768/3
Verkiezingen: Nat. **Vergad. 94/2**

TSJAAD

Burgeroorlog: weinig voortgang bij uitvoering akk. c. Lagos. besluit t. demilitarisatie N'Djamena (19 jan.); komst Kongolese troewen neutrale Afr. vredesmacht 733/1 e.v.; demilitarisatie niet uitgevoerd, incident met troepen v. Habre in N'Djamena, gevechten Bokoro, strijd in Djamena hervat (22 maart) tussen aanhangers pres. en die v. Habre. evacuatie Eur. en Kongolese troepen, bestand drie maal mislukt 73412; Afrikaanse bemidd.pogingen 747/1 e.v., plan inzake OAE-vredesmacht 748/3; ierreinwinst v. Habre, Libische interventie 749/2; OAE-besluiten 730 1; aanzet tot en mislukking v. vredesconf. in Lomé 750/3; Lib. inval gemeld 752/1
Frankrijk: vertrek Franse troepen 748/2
Libië: Lib. interventie in burgeroorlog gemeld 74913; Lib. inval gemeld 752/1
Regering: drie min. (o.w. Habre) ontslagen 748/2

TSJECHOSLOWAKIJE

Ethiopië: bez. Mengistu Haile Mariam 70211
Griekenland: bez. **prem. Karamanlis 105/1**

TUNESIE

Amnestie: gratie voor H. Achour 55312; vrijlat. vroegere vakbondsleiders 55713
Arbeid: nasleep staking jan. 1978, reorgan. UGTT-leiding 552/3
Frankrijk: Franse oorlogsschepen naar Golf v. Gabès, logistieke steun 55412
Justitie: processen in Sousse, Sfax en Tunis, veroord. vakbondsleden 55311: Gafsa-proces, 13 doodvonnissen voltrokken 55613
Libië: d. Tunesië beschuld. v. medeplichtigh. aan aanval op Gafsa, Tun. ambass. uit Tripoli teruggeroepen 55312; ontspanning in relatie Libië-Tunesië? 558/1
Marokko: logistieke steun 55412
Noodtoestand: opgeheven 55213
Oppositie: aanval op Gafsa d. Tunesische rebellen, Tunesië beschuldigt Libië v. medeplichtigh. 55312; arrest. leiders aanval Gafsa 55511; Tun. opwositie veroord. aanval, dialoog reger.-opp. 55512; Gafsa-proces, 13 doodvonnissen voltrokken 55613
Politieke partijen:
— PSD: herroept uitstoting partijleden 55612
Regering: reorgan. kab. 64/3; ziekte prem. Nouira, Mzali wnd. prem., nwe min. v. binnenl. zaken 555/3; reorgan. kab. 557/2
Sahara: voorst. Bourguiba v. bijeenk. v. pres. Chadli en koning Hassan d. Algerije verworpen 35113
Verenigde Staten: wapenleveranties versneld 55412
Verkiezingen: parl. verk. **64/9**

TURKIJE

Arbeid: onrust in industrie in Izmir 57611
Duitsland (Bondsrep.): bez. prem. Ecevit (mei 1978) 587'3; missie-Matthöfer 58913 c v
Economie: econ. ontw. 1977-'80, deval. lira, hulp IMF en OESO, herstruct. schulden 586/1
Griekenland: ontmoet. Griekse en Turkse delegaties in Parijs (dec. '78) **105/3;** uitlevering gearrest. Griekse houthakkers, besluit ondertek. protocol over regeling Evros, ontmoeting min. v. buitenl. zaken op NAVO-conf. in Brussel (dec. '78). Intern. Hof in Den Haag verklaart zich onbevoegd inz. kwestie afbakening continentaal plat 10611; luchtcorridor tussen Turkije en Griekenland heropend 51011
Irak: akk. o. onderdrukking Koerd. separatisme
Justitie: vonnissen Kahramanmarasj 59613
Militaire zaken: memorandum leiders strijdkrachten 57512
Munt: deval. lira 586/2
Parlement: afgeschaft op 12 sept. 59311
Politieke partijen:
— RVP: uittreden en overlijden afgevaard. 571/1; fractie boycot parl. zitting 57112
President: aftreden wres. Koruturk, Caglayangil wnd. pres., pres. verk. zonder resultaat 59211; gen. Evren vanaf 14 sept. d. officiële media a. staatshoofd betiteld 59313
Regering: pol. moeilijkh. v. reger.-Ecevit 570/3; aftreden staatsmin. Akova, Isguzar min. v. sociale zaken en staatsmin. Septioglu 57111: aftreden min. v. huisvesting Karaslan en min. v. binnenl. zaken Gunes 57112; aftreden Ecevit, vorming minderh. kab.-Demirel 573/1; reger. verkl. Demirel, vertrouwensvotum 57411; milit. staatsgreep (12 sept.) aftreden nat. veiligh.raad 593 e.v.; kab.-Demirel overleeft motie v. wantrouwen (2 juli) 59511; aftreden min. v. binnenl. zaken 59513; ontslag min. buitenl. zaken 597/1
Staat van beleg: verlenging 572/3; verlenging 57511; verlenging 591/3; verlenging in 19 provincies uitgevoerd v. de prov. Agri 59412; verlengd 59511; opnieuw verlenging 59711
Terrorisme: voortdurende terreur eind april-medio okt. 1979 57112; pol. geweid onder reger.-Demirel, verlenging staat v. beleg e.a. maatr. 57412; veiligheidswet d. Nat. Vergad. verworpen 57611; verklar. Demirel 59113; overzicht pol. geweld febr.-sept. 1980 59411; oud-prem. Erim vermoord 59512; terreur bereikt begin sept. hoogtepunt 59713
Vaticaan: bez. paus Johannes Paulus II **140/3**
Verkiezingen: verlies RVP bij tussentijdse parl. verk. 572/3; pres. verk. zonder resultaat 592/1; Demirel streeft naar vervroegde verk. 59613

VANUATU

Onafhankelijkheid: per 30 juli verkregen **497/1**
President: G. Kalkoa t. eerste pres. gekozen 502/2

VATICAAN

Turkije: bez. paus Johannes Paulus II **140/3**
Verenigde Staten: bez. pres. Carter 448/1

VERENIGDE ARABISCHE EMIRATEN

Algemeen: tegenstell. tussen Aboe Dhabi en Dubai o. eenheid emiraten **14/1**
Koeweit: bemiddeling tussen Aboe Dhabi en Dubai **15/3**
President: herverkiezing sjeik Zayed **14/1**
Ras al Khaimah: onrust **15/2**
Regering: sjeik Rashid (Dubai) premier, nw kabinet **16/1**

VERENIGDE STATEN

ALGEMEEN

Militaire zaken:
— Algemeen: begroting voorziet in verhoging uitgaven defensie 69/3; Senaat wil bommenweroer en bouw MX-stelsel 542/3
— Dienstplicht: Congres keurt registratie dienstplichtigen goed 525/1; registr. dienstplichtigen ongrondwettig genoemd 542/2; VS streven naar faciliteiten in Oman, Kenia en Somalia 68512
Rassenintegratie: rassenonlusten in Miami eisen doden en gewonden 54013
Sport: pres. Carter verzoekt boycot OS, reacties bestuur Am. Olymp. Comité **70/1**

ECONOMIE, FINANCIEN EN SOCIALE ZAKEN

Algemeen: ernstige econ. situatie 52212
Arbeid: dood vakbondsleider Meany, Kirkland opvolger 54311
Automobielindustrie: verlies Chrysler-concern 1.23 mrd dollar 52313
Begroting: begrot. 1981 ingediend 6913; begroting 1981 ggk. 54311
Belastingen: centrale bank tegen belast.-verlaging 52312
Energie: Congresrapp. energie- en grondstoffenvoorziening 54211

POLITIEK (Binnenlandse)

Congres: Rep. veroveren meerderh. in Senaat, achterstand op Dem. in Huis v. Afgev. verkleind 737 e.v.; verk. Congres 73811
Politieke partijen:
— Democraten: Dem. conventie 793/3; verk.progr. 79313; herverk. v. Carter en Mondale 795/1
— Rewublikeinen: Rew. conventie 79111. verk.progr. 79112; Reagan t. Rep. kand. verkozen 793/1; G. Bush kand. vice-wres. 79311
President: pres. Carter geeft verslag State of the Union 65 e.v.: hoofdpunten buitenlands beleid **65/3;** Perzië **66/3:** de Am.-Russ. betrekkingen **66/3;** defensie-budget strategische strijdkrachten **67/1;** NAVO **67/2;** snelle beschikbaarheid v. strijdkrachten **67/2;** het Atlantisch bondgenootschap **67/3;** Azië. China. Zuidoost-Azië **68/1;** Midden-Oosten, Perzische Golf, Zuid-Azië **68/2;** Latijns-Am. **69/1;** de mensenrechten **69/1;** beheersing nucleaire wapens **69/2;** non-proliferatie **69/2;** beperking v. strategische wapens 69/2; Reagan nwe pres. 737 e.v.; uitslag pres.verk. 738/1; terugblik op pres.schap Carter 738/2; biogr. schets Reagan 73913; G. Bush nwe vice-wres. 74111: eerste persconf. v. Reagan 741/2; reacties in SU 742/2; enkele andere buitenl. reacties op Reagans verk. 743/1; pres.-verk. 1980, kañd., voorverk. 757/3 e.v.; Uitslagen v. d. voorverk. 758/2; slot voorverlc. 791/1; Rep. partijconventie 79111; verk.progr. 791/2; Reagan t. Rep. kand. verkozen 79311; G. Bush kand. vice-wres. 79311: Dem. conventie 793/3; verk.progr. 793/3; herverk. v. Carter en Mondale 795/1; verloop v. d. verk.-campagne 827 1; tv-debat tussen Carter en Reagan 827/3 e.v.; prognose

v. d. verk.uitslag aan slot campagne 830/3: perscomment. n.a.v. de overwin.. ning v. Reagan 830 3
Regering: aftreden Young als ambass. bij de VN, protest organ. zwarte bevolking, McHenry t. opvolger benoemd 12/3; nw. departement van onderwijs „gecreëerd", S. Hufstedler t. min. benoemd 13/3; aftreden Vance, Muskie nwe min. v. buitenl. zaken 52411
Staten: verk. v. gouverneurs 738/1
Verkiezingen: Rep. veroveren rneerderh. in Senaat, achterstand op Dem. in Huis v. Afgev. verkleind 737 e.v.: Reagan nwe pres. VS 73711: pres.verk. 738/1; uitslag verk. Congres 738/1; verk, gouverneurs 738/1; pres.verk. 1980, kand. voorverk. 757/3; uitslagen v. d. voorverk. 758/2; slot voorverk. 791/1: Rep. partijconventie 791/1; verk.progr. 791 2: Reagan t. Rep. kand. verkozen 793/1; G. Bush kand. vice-pres. 793/1; Dem. conventie 793/3; verk.progr. 793/3 e.v.: herverk. Carter en Mondale 795/1; verloop v. d. verk.campagne 827/1; tv-debat tussen Carter en Reagan 827/3 e.v.; aroenoses v. d. verk.uitslag aan het slot v. d. campagne 830/3; perscomment. n a.v de overwinning v Reagan 830/3 e.v.

POLITIEK (Buitenlandse)

Afghanistan: reacties op SU-actie 39611; bez. Schmidt, meningsverschilien m.b.t. reactie op Sowjet-interventie in Afghan. 41013: reacties in SU en O.-Europa 41113
Algemeen: rede ambass. Hartman in Parijs o. houding bondgenoten n.a.v. actie SU in Afghanistan 40011
Argentinië: weigering graanboycot t. SU 397/3
België: bez. kon. paar 298/2
Brazilië: geen beperking uitvoer naar SU 397/3
Canada: aardgasleveranties a. VS 522/1
Chili: uitlevering officieren i.v.m. moordaanslag Letelier geweigerd, verkoeling betr. m. VS, sancties 283/3
China: bez. min. Rrown 39811; eerste ontmoeting van Hua met Carter te Tokio 495/2; graanovereenk. China-VS 73513
Cuba: oefeningen Am. leger in Guantanamo, Carter eist vrijlating pol. gevangenen vóór officiële erkenning, State Dep. spreekt bezorgdheid uit over invloed Cuba in El Salvador 52/1; Castro in New York voor bezoek a. VN, ontvangt vertegenw. Am. pers en reger. organ. 52/3
Duitsland (Bondsrep.): bez. W. Christopher, bez. C. Vance 39911; brief Carter n.a.v. Schmidts bez. a. Moskou 40913; bez. Schmidt a. d. VS, meningsverschillen m.b.t. reactie op Sowjet-interventie in Afghan. 41013; reacties in SU en O.-Eur. 411/3; commentaar 411/3; onderh. Schinidt-Giscard n.a.v. verk. Reagan t. president Ver. Staten 814/2; West. topconferentie voorgesteld 815/1; Schmidt in Washington, meningsverschil o. defensie-uitgaven 815/2; Schmidt zegt defensieverplicht. : zullen nakomen 81513; gesprekken m Reagan en Carter 816/1.
EG: min. v. buitenl. zaken bespreken voorst.-Carrington m.b.t. Afghanistan 399/3; EG solidair met VS inz. Iran en Afghanistan 426/1; min. v. buitenl. zaken in Napels bijeen, sancties t. Iran 426/3; Britten ontkrachten sanctiebesluit 427/2
El Salvador: Stste Depart. waarschuwt voor staatsgreep 272/1
Engeland: bez. W. Christopher, bez. C. Vance 39911
Frankrijk: bez. W. Christopher, bez. C. Vance 39911; overl. tussen Schmidt en Franse pres. n.a.v. Sowjet-interventie in Afghanistan 410/1; onderh. Schmidt-Giscard n.a.v. verk. Reagan t. pres. VS 814/2; Westel. topconf. voorgesteld 815/1
Griekenland: Grieks-Am. econ. en cult. pact 51012
Ierland: bez. prem. Lynch verzoek stopzetting wapenleveranties en giften aan IRA 45/3; Iers-Am. betrekkingen i.v.m. hulp a. IRA 46/1
ILO: VS weer lid v. d. ILO 181/3
India: bez. C. Clifford 398/3
Iran: Am.-Iraanse crisis i.v.m. gijzelingsaffaire, repercussies, Am.-Iraanse betr. t. nov. 1979 64111: bezett. Am. ambass.. gijzeling personeel 64311: eerste reactie VS op gijzelingsaffaire 64512; bemidd. pogingen, vrijlat. 13 gijzelaars 64513; Am. maatr. t, Iran 647/1; milit. interventie VS 64712; pres. Carter verwerpt milit. actie, maar streeft naar econ. sancties t. Iran, Iraans voorst, inz. int. Cie, sjah v. VS naar Panama 64911; beroep op Iran d. Int. Gerechtshof 650/1; Carter verlangt econ, sancties 650/2: kerstbez. v. gijzelaars 650/3; VS schorten toepassing sancties op, instell. VN-Cie 65411
Israël: protest na ontmoet. VN-ambass. Young en PLO-waarn. Terzi 1311; conflict o. Am steur: in V-raad 845/1
Italie: bez. W. Christopher, bez. C. Vance 39911; bez. pres Carter, gemeensch. communiqué 448/1
Japan: bez. min. v. defensie Brown 39811
Jemen (N.): vertrag. Am. wapenleverant. a. N.-Jemen 66911
Joego-Slavië: bez. pres. Carter 463/1; Sowjet-comment. op bezoek Carter 463/3
Kenia: akk. inz. milit. faciliteiten 68613
Libanon: Am. vredesinitiatief 264/2
Libië: bestorming Am. ambass. in Tripoli (dec. '79), inkrimping ambass. personeel 63611: uitwijz. Libiërs uit VS 63713: Libië wijst 25 Am, uit 63812
Marokko: Am. reger. besluit t. wapenleverant. a. Marokl 350/1
Midden-Oosten: aftre VN-ambass. na ontmoeting met PLO-waarnemer Terzi, Israël. protest 13/1
Nicaragua: contacten tussen verteegenw. Am. reger. en voorl. junta in Panama 119/1; akk. met FSLN o. beëindiging oorlog, auntenakk. 119/2: ambass. teruggeroepen na weigering Urcuyo macht over te dragen 120/1; Am. ambass. terug in Managua 123/1; bez. juntaleden a. Washington 123/1
Oman: milit. en econ. akk. 68512
Pakistan: Brzezinski kond. wapenhulp aan 39611; bez. Pakist. delegatie in Washington, geen overeenstemming o. Am. hulp, bez. Brzezinski a. Pak., geen overeenstemming 39812; pres. Zia bepleit Am.-Pak. defensieverdrag 44312: bestorming Am. ambassade in Islamabad 688/1
Somalia: akk. o. gebruik Mogadiscio en Berbera d. Am. troepen, reactie Ethiopië 686/3
Palestijnen: aftreden Am. VN-ambass. na ontmoeting met PLO-waarnemer Terzi, Israël. protest 13/1
Portugal: bez. pres. Carter 46413
Rhodesië: opheff. sancties 191/3
Sowjet-Unie: pres. Carter waarschuwt in State of the Union SU en kondigt tegenmaatr. aan n.a.v. interventie SU in Afghanistan 65/1; off. protest t. actie in Afghanistan TV-rede Carter, tel.gesprek m. Brezjnew, Carter verz. Congres om opschorting SALT II behandeling, sancties afgekond. o.a. graanembargo, schepen naar Bering Zee, stopzett. levering technologie, reacties SU oproep a. graanproducerende landen 39611 e.v.; bez. SU-handelsmissie 39713; Carter v. neutralisatie Afghanistan 412/3; boycot OS definitief 412/3; uitbreiding hanäelsembargo en uitvoerbeperkingen 41312; Vance voor Senaat o. Dolitiek t.a.v. SU 413/3; Carter berispt bondgenoten 41411; Muskie ontmoet Gromyko in Wenen t.g.v. herdenking staatsverdrag 41413; Muskie kritiseert Frankrijk 41512; Vance veroordeelt stopzett. SALT-I1 debat 41513
Spanje: bez. prem. Suarez 219/1; bez. pres. Carter 46411
Tunesië: wapenleveranties versneld 554/3
Vaticaan: bez. pres. Carter 44811

VIETNAM

Cambodja: ontwikk. na machtsovername d. pro-Vietn. bewind, milit. ontw. dec. 1978 en jan. 1979 55812; eerste reacties en ontw. na machtsovername d. pro-Vietn. bewind, reacties in commun. staten 60413; hulp a. Vietnam d. enkele Westerse landen stop gezet 60511; regime-Pol Pot vraagt bijeenk. V.-raad, laat zich door prem. Sihanoek vertegenw., persconf. prins Sihanoek in Peking 60512; V-raaddebat o. Cambodja 629/3; milit. ontw. na val Pnom Penh, verzet Khmers Rouges 63112; Thailand ontkent hulp Khmers Rouges te geven 633/1

IJSLAND

President: nwe pres. gekozen 51112
Regering: Hermansson t. format. ben.. opdracht teruggegeven, Hallgrimsson format. 1212; vorming coalitiereger. o.l.v. G. Thoroddsen 511/2; samenstell. reger. 51211
Verkiezingen: vervroegde parl. verk., winst voor rechts 12/1

ZAÏRE

België: aantal Belgen in Zaïre 183/1

ZAMBIA

Regering: reorgan. kab. 54413
Rhodesië: bemidd. pres. Kaoenda m.b.t. Rhod. constitut. conf. 166/1

ZUID-AFRIKA

ANC: aanslag op raffinaderijen 53311
Apartheid: onrust bij Ford te Port Elizabeth 53011; staking kleurlingenscholieren 55013; acties zwarte scholieren 532/1; arrest. geestelijken 532/3; stakingen in industrie 53311
Arbeid: onrust bij Ford te Port Elizabeth 530/1; stakingen in industrie 53311
El Salvador: ontvoering ambass. 135/1
Nederland: conflict tussen meerderh. TK en kab. o olieboycot v. Z.-Afrika, min. v. d Klaauw wijst boycot af 535/3 e.v.
Onderwijs: staking kleurlingenscholieren 53013: acties zwarte scholieren 53211; arrest. geestelijken 53213
Regering: reorgan. kab. 544/3
Soweto: rapp. o. gebeurtenissen 1976 gepubl., herdenkingsbijeenk. in 1980 d. reger. verboden, botsingen en onlusten (16-19 juni) vooral in kleurlingenwijken v. Kaapstad 52911 e.v.

ZWEDEN

Arbeid: grote staking legt openbare leven lam 51212
Defensie beperk. defensie 512/1
Energie: referend. o kernenergie 209/1; voorgeschiedenis r erend 209/3; overz. Zweedse kerncentrales 210/2; overeenstemming pol. partijen o. r o. kernenergie, (nj a ne 2 0 achtste kernreactor i gebr ik 512/1
Regering: wijzig. same ist ll. kab. 51212

ZWITSERLAND

Regering: samenstell. nwe reger., Chevallez pres. voor 1980 11/1

II kalender 1980

	JANUARI	FEBRUARI	MAART	APRIL
ZONDAG	6 13 20 n	3 10 17 24	2 9 16 23 30	6 13 20 27
MAANDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	3 10 17 24 31	7 14 21 28
DINSDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	4 11 18 25	1 8 15 22 29
WOENSDAG	2 9 16 23 34	6 13 20 27	5 12 19 26	2 9 16 23 30
DONDERDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	6 13 20 27	3 10 17 24
VRIJDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	7 14 21 28	4 11 18 25
ZATERDAG	5 12 19 26	2 9 16 23	1 8 15 22 29	5 12 19 26

	MEI	JUNI	JULI	AUGUSTUS
ZONDAG	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24 31
MAANDAG	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25
DINSDAG	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26
WOENSDAG	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27
DONDERDAG	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28
VRIJDAG	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29
ZATERDAG	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30

	SEPTEMBER	OKTOBER	NOVEMBER	DECEMBER
ZONDAG	7 14 21 28	5 12 19 26	2 9 16 23 30	7 14 21 28
MAANDAG	1 8 15 22 29	6 13 20 27	3 10 17 24	1 8 15 22 29
DINSDAG	2 9 16 23 30	7 14 21 28	4 11 18 25	2 9 16 23 30
WOENSDAG	3 10 17 24	1 8 15 22 29	5 12 19 26	3 10 17 24 31
DONDERDAG	4 11 18 25	2 9 16 23 30	6 13 20 27	4 11 18 25
VRIJDAG	5 12 19 26	3 10 17 24 31	7 14 21 28	5 12 19 26
ZATERDAG	6 13 20 27	4 11 18 25	1 8 15 22 29	6 13 20 27

III naamregister

behorend bij de index op Keesings Historisch Archief, deel XXXIV, januari-december 1980

De persoonsnamen die in dit deel van Keesings Historisch Archief voorkomen, zijn opgenomen in het hiernavolgende naamregister.

Bij de namen zijn vermeld paginacijfer en kolom (b.v. 60011 = pag. 600, 1e kolom).
Wanneer achter het paginacijfer /foto staat aangegeven, betekent dit dat de desbetreffende naam in het bij deze afbeelding behorende onderschrift voorkomt.

Bij eventuele verschillen in schrijfwijze tussen tekst en naamregister dient de in het register opgenomen schrijfwijze als de meest juiste en volledige beschouwd te worden. Verder zijn bij de indicering de volgende richtlijnen in acht genomen.

1. Bij Slavische (b.v. Russische), Arabische en Aziatische namen is, indien mogelijk, de Nederlandse transcriptie gevolgd.
2. De voorvoegsels „Mac" („Mc") en „O" worden tot de naam gerekend. Zo is b.v. McElroy opgenomen onder de letter M en O'Neill onder de O. Voorvoegsels als „de", „van", „el" en „ben" worden echter niet tot de naam gerekend. Derhalve staat De Vleeschauer onder de letter V, Van Acker onder de A, el-Kassem onder de K en Ben Goerion onder de G.
3. Personen van regerende vorstenhuizen zijn onder hun voornaam opgenomen.

☆

Ondanks ons streven naar de grootst mogelijke nauwkeurigheid kunnen in het naamregister onjuistheden zijn geslopen. De redactie houdt zich daarom aanbevolen voor eventuele opmerkingen ten einde bij volgende naamregisters onjuistheden te vermijden.

A

Aalst, P. van der 141/1.
Aantjes, W. 44/2, 168/2, 825/1/2.
Aarch, Y.H. al- zie: Arashi, Y.H. al-.
Aardenne, drs. G.M.V. van 53/1, 73/foto, 153/2, 185/foto, 186/1/2, 268/1, 456/2, 457/2, 505/2, 585/3, 676/foto, 695/3.
Aarts, A. 695/1.
Abadi, gen. A.S. 123/3.
Abal, Sir T. 795/3.
Abaspour, H. 645/2.
Abbas, F. 525/2.
Abbou, A. el- R. 350/2.
Abd al-Rahman al-Midfa, H. 16/2.
Abdalla, lt.-kol. A.D. 336/2.
Abdallah, A. 768/1.
Abdallah, sjeik N.I. 832/2.
Abdallah, R. 555/2.
Abdallah, T.I. al- 220/1.
Abdallah Omar Mahdi, sjeik 688/3
Abdelghani, M. Ben A. 525/3, 526/1, 527/1, 528/1.
Abdelmoneim, M.S. 836/1.
Abdesselam, B. 527/3.
Abdoel-Karim, T. 533/3, 524/1/foto.
Abdoulaye, maj. Y. 336/2.
Abdul Kadir bin Yusof. Tan Sri 779/1.
Abdul Manan bin Othman, datuk 779/1
Abdulla, brig.-gen. A.S. 544/2.
Abdullah, prins 611/2.
Abdullah, A.W.M. 220/1.
Abdullah, F.M. 665/2.
Abdullah, M.S. 665/2/3, 670/3.
Abdullah, R. 16/2.
Abdullah, S. 405/2.
Abdullah, T. bin 15/1.
Abe. S. 317/3, 493/1, 496/3.
Abed, begum T. 431/2.
Abendanon, 150/2.
Abid, T. 552/3.
Abma, ds. H.G. 83/1, 679/2.
Abou, H.M. 194/2.
Abourczk, J. 646/3.
Abrahams, drs. H. 547/foto, 548/1.
Abrahams, serg. R. 145/foto, 146/1/3, 147/1, 150/2, 151/1, 546/2/foto, 547/1.
Abu-Hatzeira, A. 844/2/foto.
Abubakar, I. 58/1.
Abucassis, S. 822/1.
d'Abuisson, R. 272/1.
Achille, Th. 173/3.
Achour, H. 552/3, 553/1/2, 558/1.
Achterstraat, J. 518/2.
Acker. F. van 207/foto.
Acland, gen -maj J 189/3
Acland, Sir A 638/2.
Acosta Aranda, S. 345/1.
Adama, gen.-maj. Y. 837/2.
Adefope, gen.-maj. H. 58/3.
Adenauer, K. 714/1.
Adewoye, O. 57/2.
Adi. A.K. 196/2.
Adimola, A. 77/1.
Adolphe, R. 172/2.
Adhikari. M.M. 445/2.
Adhin, H.B. 547/foto, 548/1.
Adow, A.A. 544/2.
Adriaens. H. 775/1.
Adriaensens, J. 757/1.
Aerts, prof. dr. J. 329/1.
Afanasiev, V. 217/3.
Aflak. M. 223/1.
Afrah, gen.-maj. H.K. 544/2.
Afriyie, Y.O. 768/2.
Afsharn, P.A. 123/3.
Aga. A. 656/3.
Agah, A.A. 649/3.
Agbesi, N.Y. 768/2.
Agca, M.A. 572/1, 575/1, 594/2.
Agedengbe. A. 60/3.
Agsteribbe, E. 213/3.
Agt, mr. A.A.M. van 24/2, 41/2, 42/3, 43/1/2, 73/foto, 74/3. 75/1, 81/1/2/3, 82/1, 117/2/3, 152/1/2/3, 153/3, 158/1, 167/2/3, 168/1/3, 169/1, 176/3, 184/3, 214/3, 215/1, 269/1, 430/1, 471/2, 538/2/3/foto, 539/1/2/3, 602/3, 620/2, 621/2, 679/2, 680/2/3/foto, 681/1, 694/2/foto, 695/1/3, 696/2/3, 709/foto, 776/foto, 777/2.
Aguillar, A. 653/foto, 654/2.
Aguirre, C. 120/2/3.
Ahern jr. L. 646/2.
Ahianyo, A.A. 750/3, 751/3.
Ahidjo. A. 334/2, 768/2.
Ahmad Shah, sultan 779/1.
Ahmar, sjeik A. Bin H. al- 665/2.
Ahmar, A. 196/1, 197/3.
Ahmat, A. 735/2, 747/1, 748/1, 750/1/2, 751/2, 762/1.
Ahmat, M.S. 748/2, 750/2.
Ahmed, A.I. 196/1/2, 672/3.
Ahmed. A.I. 220/1.
Ahmed, H.A. 527/2.
Ahmed, K.M. 431/2/3.
Ahmed, M. 431/2, 432/1.
Ahmed, M.I. 544/2.
Ahmed, S.M. bin 684/2, 834/1, 836/2.
Ahmed bin Hamid, sjeik 14/1, 15/2.
Ahmed Sultan al-Qassimi, sultan 14/2, 16/2.
Aida, kapt. A.O. 336/2.
Ajose-Adeogun, M. 57/2.
Aires-Rodrigues, 821/2, 822/3.
Akher, M.O.A. 834/1, 836/3.
Akinci, F. 572/1.
Akinfosile, O. 5713.
Akinjide, chief R. 60/3.
Akkermans, P. 71/2, 182/3, 339/2/3, 340/2, 745/1, 746/3.

Akobo, M.T.O. 57/2.
Akosh, M.S. 665/3.
Akova. E. 571/1.
Akrawi. A.R. 220/1, 640/2.
Akrenei, sjeik L. al- 555/1.
Akri. M.A. 683/1.
Akuzum, H. 574/2.
Alamijar, M.A. 405/2.
Alauddin, M. 262/1.
Alavi, M. 155/1.
Albeda, W. 71/3, 72/2/3, 73/1/foto, 132/3, 152/2, 153/1, 159/2, 168/2/3, 174/3, 176/2, 184/2, 185/foto, 186/2/3, 268/1, 269/1, 460/1, 602/2, 621/1, 675/3, 676/1/3/foto, 696/2, 698/1, 707/3, 708/3, 709/1/2/3/foto, 710/1/2, 775/3, 776/1/3, 777/1.
Albert, prins 534/3.
Alberto, V.M. 655/3.
Albrecht. E. 658/foto.
Alegre, M. 819/1/foto.
Alemghar, S. 405/3.
Alemu Abebe 699/3.
Alexeyeva, L. 111/3.
Alexis, E. 172/2.
Alfonsin, P. 270/2.
Alfrink, B. kard. 140/2, 143/2, 144/1
Algard, O. 259/3, 630/3.
Ali. kol. A. 58/3.
Ali. A.M. 544/2.
Ali, H. bin 14/2, 16/2.
Ali. I.A. 220/1, 222/1.
Ali, K. 548/2.
Ali, gen. K.H. 834/1, 835/1, 836/2, 857/foto.
Ali, M. 658/2.
Ali, O. 544/2.
Ali, S.B. 768/1.
Ali, S.F. bin 684/2.
Ali, S.N. 610/1.
Alimadi. O. 77/1, 322/3, 323/1.
Allahoum. A. 528/1.
Allen, R. 742/1, 792/foto.
Allende Goosens, dr. S. 283/3
Allon. Y. 857/1/foto.
Almeida, R A V F 543/3
Almeida Cabral, L de 753/1/2/3, 754/1/3.
Almeida Mendes, R. 819/3.
Almirante, G. 490/1.
Alvarez. E. 312/3.
Alvarez Cordova. E. 134/1.
Alvarez Plata, J. 466/3.
Alverado, A. 135/foto.
Alverque. P. 135/2.
Alverque. R. 135/2.
Alves, lt.-kol. V. 818/2.
Alvez Dos Passos, M. 543/3.
Alwan, H. 220/1.
Alwan, T.K. 610/1.
Amador Kheel, dr. C. 120/2.
Amalrik, A. 857/2/3/foto.
Amadou. kol. D. 336/2, 349/3.
Amar, M.O. 336/2.
Amar Haji Abdul Taib bin Mahmud. datuk 778/3, 779/1.
Amaro da Costa, A. 822/1.
Amat. kapt. A. 148/2.
d'Amato, A. 737/2.
Ambala, A.O. 76/2.
Amdemicael Kahasai 718/1.
Amedome, mevr. A 76813.
Amega, F.Q. 768/2.
Ameli-Tehrani, M.R. 128/1.
Amelsvoort. drs. M.J.J. van 153/1. 167/1/2, 280/3, 344/1, 358/3, 680/1, 697/3, 807/3, 808/1.
Amendola. G. 857/3.
Amerongen, W. van 411/3.
Amin, A. 19/2, 20/3, 107/3, 108/1, 109/2, 405/2.
Amin, A. 405/2.
Amin. gen. A.F. 128/1
Amin, A.F.M. 220/1.
Amin, H. 17/3, 18/1/2/3, 19/2/3/foto, 20/1/2/3, 21/1/2/3, 385/1, 386/1/2, 387/3, 390/1, 396/2, 405/2/3.
Amin, I. 76/3, 77/2, 198/1, 321/1/2, 322/3, 352/2.
Amini-Afshar gen G R I 126/2.
Amit, M 838 2/3.
Ammar, H B 555/3, 556/3
Ammar, M.B. 556/3.
Amnuay Viravan 784/3.
Amoah, F.K.B. 768/2.
Amont. M. 249/foto.
Amorn Airikaya. adm. 784/3.
Amor, M.B. 557/2/3.
Amphorn Chitpatima, gen. 800/2.
Amran. gen.-maj. A.A.M.A. 688/3.
Amri. H.A. al- 224/3. 665/1.
Amura, J. 496/3.
Anani. J. al- 671/3. 672/1.
Anchouey, M. 528/3
Anciaux, V 25/1, 93/2, 132/1 430/3, 431/1, 707/1, 775/1
d'Ancona, mevr H 518/2
Andah. E K 768/2
Ande Behane 717/1
Andersch. A 857/3
Anderson, J B 737/1, 742/foto, 757/3, 758/1/2/3, 759/1/2/3, 760/1/2/foto, 791/1, 793/1, 794/foto, 827/2, 828/foto.
Andino. M. 135/2
Andov, S. 202/2.
Andrade Fajardo, dr. A. 329/3.
André, D. 132/1.
Andreatta, B. 488/1.
Andreotti, G. 488/3.
Andrews, J. 329/2.
Andrianopoulos. A. 508/1/2.
Andriessen, F.H.J.J. 73/1/foto, 89/2/3, 90/1, 152/1/2/3, 153/2/3, 158/1, 159/2, 167/3, 168/1/2/foto, 169/1, 174/3, 176/3, 183/2, 280/3, 518/2, 602/2.
Angaine. J. 76/1.
Ani, M O 56/3, 59/2
Aniasi, A 488/1
Anisi, A.M. al- zie: Unsi, A.M. al-
Ansah. M.P. 768/2.
Ansi. M. al- 670/1.
Ansquer. V. 441/2.
Antar. A.A.N. 665/3, 668/3, 670/1/3.
Anuwat Wattanapongsiri 784/3.
Anyi. M.N. 79/1.
Anyona. G. 75/3, 76/3.
Apel, H. 483/2, 659/1, 812/1/foto.
Apro, A. 225/1.
Apusta. 315/2.
Aqa, It.-kol. G. 387/3.
Aquino, B.S. 655/3, 656/1/2/3.
Arabiah, O. 57/2.
Arafat, Y. 223/3, 256/3, 261/1, 264/2/3, 535/2. 645/3.
Arana, S. 123/1.
Arana Osorio. M. 169/2.
Arar, S. 671/3, 672/1.
Arashi. A.K. al- 665/1.
Arashi. Y.H. al- 665/2, 671/1.
Arbash, J.S. al- 635/2.
Arbizu Mata, dr. E. 134/1.
Arce, B. 122/1.
Ardabili, ayatollah, M. 645/2
Ardo, B. 57/3.
Aref, A.R. 219/3.
Arens, M. 843/1. 844/1
d'Arezzo, B. 488/1.
Argar, M. 645/2.
Argue. H. 540/2.
Argueta, C. 272/1.
Arian, A. 388/1.
Aribaud, J. 502/2.
Arizapana, J. 348/2.
Arledge, R. 849/3.
Armstrong, A. 741/3, 793/1.
Arnalds, R. 512/1.
Arnason. Th. 512/1.
Arndt, R. 39/2.
Arraes de Alencar, M. 235/2.
Arrata de Sorroza. I. 329/3.
Arron. H. 145/1, 146/1, 147/1/3/foto, 148/2, 149/1, 150/2/3, 151/1, 546/2, 548/1.
Arthit Kamlengik. gen.-maj. 796/3.
Asal. T. 573/3.
Asbahi. M.A. al- 665/2.
Ashagre Yigletu 700/2.
Ashqar. kapt, S. al- 236/3.
Ashraf Pahlevi. prinses 128/2, 641/3.
Asnag, A. al- 665/1, 669/1.
Aspiazu Seminario, dr. F. 329/3.
Aspiras. J.D. 608/1.
Assaad, K. 255/2.
Assad, H. 193/1/2/3, 194/1, 195/1, 196/1/2, 197/2, 221/2, 222/1/2/3/foto, 223/1/2/3, 236/2, 237/3, 238/1/2/3/foto, 239/1/2/3, 240/1/2/3, 254/3, 255/1/2/3, 256/1, 262/1, 311/2, 640/3, 672/2/3, 673/1/foto, 674/1/2/3, 704/3.
Assad, R. 193/2/3, 194/3, 196/1, 640/3.
Assad, S. 843/3, 844/1.
Assèle, J.B. 528/3.
Asukata. I. 317/2. 318/3. 319/1. 496/2.
Atallah. I.A.R. 834/1. 836/3
Ataoellah. ir. M.N. 547/foto. 548/1
Atenafu Abate, lt -kol 699/2/3
Atkins, H 449/2/3/foto, 450/1/2/3, 451/1/3, 452/1/2, 453/2/3/foto, 454/1
Atrash, M. al- 196/2.
Atallah, M. 254/1.
Attar. I. al- 193/1, 195/3
Attar. mevr. N. 196/2.
Aubert P. 11/1.
Audeh, A.A. 672/1
Audu, I. 60/3.
Auge, L. 528/3.
Austin, H. 35/1
Avalos Navaretti, J.R. 135/2.
Averoff-Tossizza, E. 508/1/3, 509/1.
Avirama, E. 315/2.
Avirama. M. 315/2.
Awad. R.A. 803/2.
Awfi. gen. F.M. al- 688/2.
Awolowo. chief O. 58/2/3. 59/1/2/3
Ayalew Mandefro 699/1.
Ayesh, A.M. 220/3, 221/2.
Ayissi Myodo. V. 334/3.
Ayoub. A. 558/1.
Ayoub, I. 672/1.
Ayoubi, M. 196/1.
Azadullah. zie: Amin, A.
Azelmat. kol. 372/3, 373/1.
Azhari. gen. G. 126/3, 128/2, 641/3
Azikiwe, N. 59/1/3.
Azim. M.I. 388/1.
Aziz, mevr. R. 779/1.
Aziz. T. 219/3, 220/1, 223/3, 224/1, 609/2, 610/1.
Aziz-al-Turk, A. 628/1.
Azmun, M. 127/1.

B

Ba, O. 336/2.
Baas, ir. J. 518/3.
Babalis, P. 55/3, 56/1.
Babamine, kapt. Ch.S.A.O. 336/2.
Babiuch, E. 117/1, 481/1/2, 482/3, 561/2, 566/2/3, 567/1/2/3/foto, 581/1/2/foto.

Baccouche, T. 558/1.
Bachelet, V. 491/foto, 492/1.
Bachir, A. el- 224/3, 671/3.
Bachir, sjeik M.A.O.S. el 373/3.
Backer-Van Ocken, mevr. R. de 40/2, 132/2, 339/2/3, 340/2, 603/1, 604/1, 745/1, 746/3.
Badawi, gen. A. 836/3/foto.
Badela, M. 530/2.
Badia Serra, dr. R. 134/1.
Badran, M. 224/3, 671/3, 672/1
Baert, Fr. 358/2.
Baeteman, G. 775/1
Baffi, P 491/foto
Bahadir, I 594/2
Bahadori, A 128/1
Bahoriar, ayatollah M J 644/3, 645/2
Bahr E 408/2
Bahuguna, H N 33/3, 35/1, 36/1/2
Baibakow, N 474/2/3
Bakaric, V 310/3
Baker H 742/1, 758/1/2/3, 760/3/foto
Bakhtiar S 128/2 138/2, 642/1/2/3 645/3.
Baki, B. 528/1
Bakker, M. 43/2, 83/1, 118/1, 167/3, 168/1, 169/1, 539/3, 679/2, 681/2.
Bakr, A.H. 219/3, 220/2/3, 221/2, 222/2/foto, 223/1
Balarezo Vallebuono, gen. R. 347/2
Balbin, R. 270/2.
Balewa, Sir A.T. 60/3.
Balma, gen. B. 554/2.
Balthazar. H. 234/2.
Baly, S. 64/3, 557/2.
Balzamo, V. 488/1
Bambara, It.-kol. H. 785/2.
Banados, A. 282/1/2.
Banana, C. 761/1.
Banda, D. 544/3.
Banda, H.K. 544/1, 762/1.
Bangeman. M. 39/2/3.
Bangura, Th. 544/2.
Banharn Silapa-Archa 784/3.
Bani-Akhadi, H. zie: Bani Assadi.
Bani-Assadi. H. 125/3, 644/3, 645/2.
Bani-Sadr, A. 97/1/2/foto, 610/3, 611/1/3, 644/2/3, 645/1/2/foto, 646/3, 647/2/3, 648/2/3, 650/3, 654/1/2.
Banzer, H. 466/1/2, 467/1/3.
Bar-Lev, gen. H. 802/3, 838/2, 847/2.
Bara, E. 466/3.
Barakat, A. S. 665/2.
Barati, It.-kol. A.A. al- 665/2.
Barbero, C. 608/1/3.
Barbosa, R. 754/2.
Barcikowski, K. 577/2, 581/foto.
Barecki, J. 567/2.
Barker, E.W. 781/1.
Barko, A.K. 57/2.
Barlow. D. 77/1.
Barnaby. F. 445/3, 456/1.
Barnala, S.S. 34/3.
Barratt, J. 743/3.
Barre. R. 309/2, 456/3.
Barre. gen. M.S. 544/2, 726/3, 729/1, 731/1/2/3, 732/3.
Barreh, A.J. 544/1.
Barreiro. V. 345/1.
Barreto. A. 30/3.
Barrioa de Chamorro, V. 120/2/foto.
Barthes. R.G. 858/1/foto.
Bartholernew, R. 685/3.
Barua, B. 3511.
Barzani. M. 136/1, 157/2, 611/1.
Barzel, R. 714/1.
Basindawa, M.S. 665/1.
Basol, H. 573/3.
Basturk, A. 571/3.
Batista. F. 49/3.
Battah, H. 197/2.
Batur, gen. b.d. M. 592/2/3.
Baiidson, A. 92/foto, 93/1.
Bauduy, G. 172/1.
Baum. G. 658/1, 659/1/3, 660/1/2, 812/1/foto.
Baum. W.W. kard. 140/3.
Bavin, T, 532/3.
Bayar, N. 573/3.
Bayard, H.P. 172/2, 173/1.
Bayh, B. 737/1.
Bazarghan, M 100/foto, 124/1/2/3, 125/3, 126/1, 138/1, 139/1, 154/3, 155/3, 641/2/3, 642/1/3, 643/3, 644/1/2/3, 645 1
Bean, 548/2
Beaton C 858/1 2
Beatrix, koningin 81/1/2, 82/1/2, 83/1/2, 85/2 87/1/3 88/2 218/foto 289/1/3/foto, 290/1/2/3/foto, 291/foto, 292/1/1/2/3, 293/1, 294/1/2, 296/1, 297/3, 450/foto, 602/1. 613/foto. 736/2.
Beausire. CV. 283/1.
Beaux. M. 734/3, 735/1. 747/1.
Beckers. dr. L. 774/2.
Beckers-De Bruyn, mevr. R. 83/1, 118/1, 167/3, 168/1, 186/1, 679/2.
Bedjaoui, M. 653/foto, 654/2.
Bednarz, K. 848/3, 849/1.
Bedoya. L. 345/3, 347/1.
Beek, R. ter 535/3, 536/1/3, 537/1, 538/2, 539/1/2/3.
Beer, P. de 215/1, 696/3.
Begin, Y. 254/3, 258/3, 260/1/2, 262/1, 263/2, 430/1, 674/2/3, 743/1/2, 801/2/3, 802/1, 803/3, 805/2/3, 806/1/2, 816/2, 837/3, 838/2/3, 839/1/2/3, 840/1/2, 841/1/2, 842/1/2/3, 843/1/2/3, 844/1, 845/1/3, 847/1.
Beheshti, ayatollah M.H. 644/foto, 645/1/2, 647/2, 652/1, 654/2.
Beinema. M. 539/1.
Bekaert. J. 407/1
Bekka. A. 528/1/2
Belaid, A. 558/1.
Belaude Terry, F 345/2/3/foto, 346/1/3, 347/1.
Belhadji, M.S. 556/3.
Belhouchet, kol. A. 525/2/3, 527/3, 528/2.
Belkhodja. H. 64/3, 557/2.
Bell. E. 331/1/3.
Bell. G. 773/foto.
Bella, A. Ben 525/3, 526/1.
Bellocif, kol. M. 528/2.
Bencherif, kol. A. 527/3.
Bendhia, A. 64/3.
Benet, J. 208/3.
Benfreha, A. 528/1.
Benhamouda, B. 526/1, 527/3, 528/1
Benjamin, E. 172/3.
Benneh, G. 768/2.
Bennett, H. 451/3.
Bennett, 849/2.
Bentsen, L. 542/1/2
Benvenuto. G. 491/1
Benyahia, M.S. 528/1.
Berenjian, gen. H. 127/2.
Bergh, E. van den 518/2.
Berghe, prof. P. van den 53512.
Bergland, B. 397/2.
Berhane, Y. 717/1.
Berliriguer, E. 470/1, 490/1, 491/1.
Berlioux, M. 515/3, 517/foto.
Berman, Y. 841/3.
Bernaerts, mevr. A. 241/1.
Bernhard. prins 83/1, 85/1/3, 87/1, 88/2, 218/foto, 289/foto. 290/foto, 450/foto.
Berret, R. 172/2.
Berri. Z. el- 836/3.
Berrouet, E. 172/1.
Berti, G.L. 53313.
Bertouille, A. 339/2/3, 340/2.
Bertrand. E.D. 510/2.
Besbes. S. 553/2. 558/1.
Bessaieh, B. 528/1.
Beyda, lt.-kol. Ch. O. 336/1.
Beye, A.B. 544/1.
Beyens, A. 234/2.
Beyer, L. 207/3.
Bhoemibol. koning 784/3.
Bhoetto, Z.A. 18/3.
Biayenda. E. kard. 528/3.
Bida. A.A.M. 59/1
Bidamazire. mevr. E.N. 78/2.
Biedenkopf, K. 659/1, 664/2/3.
Bieseri, dom P. van den 143/3.
Biesheuvel, B. 6/2. 88/2. 90/2. 214/3.
Biest, A van der 24/3.
Bilak. V. 115/3.
Bilge, F. 106/1.
Bilgic S. 592/2.
Binaisa, G.L. 77/1, 78/1/2, 93/3, 321/1/2/3. 322/1/2. 323/1. 352/1/2/3.
Bird. H. 73711.
Birendra. koning 444/3, 445/1/3, 446/1/2, 447/1/3.
Birendra Singh, R. 33/2.
Biri. D. 795/3.
Birincioglu. A.I. 573/3
Bisaglia, A. 488/1.
Bisasi, A. 78/2.
Biasini. O. 488/1.
Bishari, A.Y. 12/3, 630/2.
Bishdar. al- zie: Rasoul, B.M.
Bishop, M. 52/2.
Bissar. M.A.R. 834/1.
Biswas, A.R. 431/2.
Biszku, B. 225/1.
Bitar, S.E. 640/3.
Bitat. R. 527/3.
Bitlet, D 270/2
Biton, Ch 840/3
Bityeki, E. 334/3.
Biwott, N. 76/2.
Blaauw, J.D. 118/1.
Blackbeard, C. 761/3.
Blaker. P. 500/1. 501/1/2/3, 502/1.
Blanchard. F. 181/3.
Blanckaert. K. 93/2, 132/1/foto, 358/2.
Blanco, H. 347/1.
Blanco. R. 316/2.
Blankson. A.D.J. 630/2.
Blay, lt.-kol. F. 768/3.
Blourian. G. 136/3.
Blum, Y. 12/3.
Blugssen. mgr. J.W.M. 142/3/foto, 143/2. 825/3.
Bo-Boliko Lokonga 534/3.
Bo Yibo 48/3.
Boei. H. 132/1, 757/2.
Boel, R. 280/3.
Boemer, K. 712/3.
Boer. H. de 538/2. 825/1/2/3. 826/2/3
Boer, J. de 41/3, 539/1.
Boeynants, P. Vanden 24/3, 26/3, 93/2, 132/1, 242/foto, 337/1, 338/1/2, 745/1.
Boisset Mujic, gen. V. 281/1.
Bokassa, ex-keizer 513/3.
Boley, G. 768/3.
Bolkestein, F. 471/2, 537/1.
Bölling, K. 409/3, 410/2, 418/2, 427/2, 435/1, 436/2, 689/2.
Bondt, F. de 241/3, 242/1.
Bongo, M. 528/3.
Bongo, O. 64/2, 335/foto, 528/3.
Bonner, R. 111/3.
Bonner, Y. 848/3.
Boonchu Rojanasathieri 784/3, 796/2.
Boone, J.H. 790/1/2.
Boonsom Martin 784/1.
Boran, mevr. B. 571/3.
Borge Martinez. T. 120/2, 121/3, 122/1/foto.

Borgman, F. 539/1.
Botan, A.A. 544/2.
Botha, P.W. 529/2, 531/3, 532/1, 537/2, 544/3, 743/3.
Botha, R.F. 544/3.
Botha, S.P. 544/3.
Botha. T. 530/1/2/3
Bouabid, M 348/3, 351/3
Boucetta, M. 608/1.
Boudewijn, koning 131/3, 430/3, 534/3.
Bouhara, A. 528/1.
Boukreiss, maj. M.O. 336/2.
Boularès, H. 556/3.
Bouman, S. 839/2.
Boumedienne, kol. H. 525/2/3.
Boun Oum Na Champassak 858/2.
Boungouere, D. 528/3.
Bourbon-Parma, C.H. de 85/3.
Bourguiba, H. 64/3, 351/3, 553/2, 555/1/2/3, 556/1/2, 557/1/3, 558/1.
Bourguiba jr.. H. 64/3, 557/2.
Boussemaere, 206/3.
Bouteflika, A. 526/1, 527/3, 528/1/2.
Bouterse, serg.-maj. D. 145/foto, 151/1, 545/2/foto, 546/1/2/foto, 547/1, 550/foto.
Boutros, I. 508/1.
Boutros, F. 236/3, 238/1, 256/1.
Boutros-Ghali, B. 834/1, 836/2.
Boven. drs. A. van 518/3.
Bowdler, W. 119/1. 120/1.
Boyer, H 173/3
Boynton, Sir J. 189/3, 190/foto.
Braaf, korp. 145/foto, 546/foto.
Brabanter, dr. M. de 101/2/3, 102/1/2, 774/2.
Brabourne, Lady 46/3.
Bracht. baron Ch. V. 183/1
Brademas, J. 737/2.
Bradlee, B. 52/3.
Brady, R. 454/foto.
Brady, S. 454/foto.
Brahimi, A. 528/1.
Brahmia, B. 526/1, 528/1.
Braik bin Hamud al-Ghafari. sjeik 684/2.
Braks, ir. G.J.M. 183/2/foto.
Branco, A. 252/2/3.
Brandao. C. 234/3.
Brandt, W. 5/1/3/foto, 233/2, 419/2, 422/3, 613/2, 661/1, 663/1, 711/foto, 813/2.
Braz da Silva, H. 543/3.
Breen, J. 760/foto.
Brenez, G. 757/1.
Brerhi, A. 528/1.
Brezjnew, L.I. 18/2/3, 20/1/2, 108/3, 111/1/2, 114/2, 115/3, 116/1, 216/3, 217/3, 238/2/3/foto, 239/1/3, 247/2, 305/3, 311/2/foto, 396/1/2, 404/1, 407/3, 408/1, 415/2, 419/1, 433/1/foto, 434/2/3, 435/1/2/3, 436/1/3, 437/1/2/3, 438/3, 439/1, 577/3, 584/2, 634/foto, 667/3, 671/1, 673/1/3/foto, 674/1/2, 702/1, 705/1/2, 730/1/3/foto, 731/1, 780/3.
Bright, C. 274/2.
Bril, L. 707/2.
Brinkhorst, L. 42/1/2, 43/2/3, 471/1, 537/1, 539/3.
Brito. C. 821/2, 822/3.
Broadbent, E. 131/foto.
Broeck, G. de 71/2.
Broeksz. J.B. 518/2, 858/2.
Bros. E. 172/1.
Brosio, M. 858/2.
Brouhon, H. 93/2, 132/1/foto. 358/1.
Brour, S. 558/1.
Brouwer, adm. L. 602/3.
Brown, E.G. 758/1/2/3, 759/1/3/foto, 793/foto.
Brown, H. 70/1/2, 302/2, 398/1/2, 554/2, 686/1.
Brox, mr. G. 696/3.
Broz. M. 307/foto.
Broz, Z. 307/foto, 310/foto.
Bruart, A. 207/2, 358/2.
Bruma, E. 545/3, 546/1, 547/3/foto, 548/1.
Brunner. G. 230/3. 246/3
Bruyn, A de 774/2
Bruyne, D. de 625/2/3.
Bryant. K. 768/3.
Brzezinsky, Z. 350/3, 396/2, 398/2/3/foto, 399/foto, 412/1, 419/1, 524/3, 642/2/3, 643/3, 739/foto.
Bu-Sa'id, B.B.S.al- 684/2
Bu-Saidi, S.N. al- 684/2.
Buah. F.K. 768/2.
Bucaram. A. 329/3, 330/1.
Buffum, W.M. 275/foto.
Bugnini, mgr. A. 646/1.
Buhar, kol. M. 58/3.
Buikema, J. 538/2.
Bukman, P. 825/1, 826/3/foto.
Bulla, V.Y. 768/2.
Bülow, A. von 812/1/foto.
Bunyen Wothong 797/2, 798/3, 799/1/2.
Bunyong Wattanapong 784/3.
Buohdjar, M.F. 638/3.
Burg. J. 839/1/3.
Burke, R. 90/3.
Buscardini. A. 753/1.
Buscayno, B. 608/2.
Busch, E. 858/2/3.
Busch, kol. N. 466/1, 467/2.
Bush, G. 741/1/2/foto, 742/1, 757/3, 758/2/3, 759/1/2/3, 760/1/2/3, 791/2/foto, 793/1/2.
Bushnell. J. 285/3.
Buskes. ds. J. J. 858/3/foto, 859/1
Busquin, Ph. 745/1/2, 746/2.
Buyse, M. 707/2.
Bwinali, E. 544/1.
Bwele, G. 334/2.
Byararuha, A. 77/1/3.
Buaya, A. 656/3.
Bygte, M. 639/1.
Byrd, R. 396/3.
Bijsterveld, W.J. 344/1/2.
Bijvoet, ir. B. 31/1.

C

Cabral, A. 753/3.
Cabral, L. de zie: Almeida Cabral, L. de
Cabral, V. 753/1.
Cabrisas, R. 49/2.
Caceres. E. 171/1.
Caceres, R. 346/3.
Cadell, P. 738/2.
Cadieux. M. 521/3.
Caetano, M.J. das Nevas 30/2, 859/1.
Caglayangil, I.S. 575/3, 592/1, 593/1, 596/2, 597/foto.
Cajal y Lopez, M. 171/1.
Cakmak, A. 573/3.
Calaska, V. 514/1.
Calderon Berti, H. 247/2, 503/2/3, 627/foto.
Calewaert, W. 132/foto, 339/2/3, 340/2, 624/3, 744/1, 745/1/2, 746/1.
Califice. A. 101/3, 280/2, 338/1, 339/2/3, 340/2.
Calik, D.A. 571/2.
Callaghan, J. 46/1, 198/2, 199/3.
Callebaut, P. 280/2.
Cals, C. 252/3.
Calvo Ortega, R. 187/1.
Camacho, M. 187/2.
Camamcho Leyva, gen. L. 315/3.
Camara, A.K. 335/2.
Camillion, O. 416/3.
Campora, H. 248/3.
Campos, R. 251/1.
Cane, K. 68/foto.
Canneyt, J. van 207/3.
Canoy, R. 608/3.
Cao Yiou 736/2/3.
Capria, N. 488/1.
Caprio, H. kard. 140/1.
Cardenal Martinez, E. 120/2/3.
Cardosa e Cunha. A. 30/3, 817/3
Carey, H. 46/2.
Carl Gustav, koning 450/foto
Carlot, M. 499/1/2.
Carlucci. F. 717/2.
Carniti, 491/1.
Carpentier y Valmont, A. 859/1.
Carrillo, S. 179/1/3, 187/1, 208/3, 217/1, 218/1, 464/1.
Carrington, Lord 163/1/2/3, 164/2, 165/2, 166/3, 218/3, 231/foto, 370/foto, 398/2, 399/2/3, 426/foto, 443/2, 451/1, 685/3.
Carrion Cruz, L. 121/3, 122/1/foto.
Carstens, K. 819/2.
Carter, H. 17/1/2/3, 283/3, 427/2, 435/2, 554/3, 636/2, 643/3, 645/2, 646/2, 686/2/3
Carter, J. 13/1/2/3, 18/3, 19/2, 46/1/2, 52/1, 65/1/2/3/foto, 66/1/2/3, 67/2/3, 69/3, 70/1/2/3, 109/1, 110/1, 111/2/3, 114/3, 118/1, 123/1, 181/3, 191/3, 219/1, 226/3, 265/1, 267/1/2/3, 284/3, 298/2, 304/3, 311/3, 314/1, 350/2/3, 351/1, 396/1/2/3, 397/1/2/3, 398/2/3, 400/2/3, 408/1, 409/3, 410/3, 411/1/2/3/foto, 412/1/3, 413/1/2/3, 414/1/2/3, 415/3, 416/2, 417/2/3/foto, 418/1/3, 419/1/3, 421/foto, 424/2, 426/3, 427/2/3, 433/3, 436/3, 437/3/foto, 439/3, 442/3, 448/1/2/3/foto, 455/2, 459/1, 463/1/2/3/foto, 464/1/foto's, 495/2/3/foto, 513/2/3, 514/1/2, 515/1/2/3, 516/1/3, 522/2, 523/1, 524/2/3/foto, 525/1, 540/2, 541/1/3, 543/2, 590/2, 630/3, 638/1, 641/1, 643/2/3, 645/3, 647/1/2/3, 648/1/2, 650/2/3, 651/3, 652/1/2, 654/1/2, 734/3, 736/1, 737/1/3, 738/1/2/3, 739/1/2/3/foto, 740/1, 741/1/2/3, 742/2, 743/2/3, 757/3, 758/1/2/3, 759/1/2/3, 760/1/2/3, 782/3, 791/1/3, 792/1/2/3, 793/1/3/foto, 795/1, 814/3, 815/2/3, 816/1/2/3, 827/1/2/3, 828/1/2/3, 829/1/2/3, 830/1/2/3/foto, 831/1/2, 845/3. 846/1. 848/2.
Carter. mevr. R. 738/2
Casariego, rngr M 171/3
Casaroli, A kard 140/1, 142/1/2, 143/2
Casey. W 741/3
Casimiro, C. 329/2.
Cassidy, dr. S. 283/1
Cassiem, A. 531/2.
Castaneda, J. 649/3.
Castillo. J. A. 134/3.
Castillo Martinez, dr. E. 120/2/3
Castrillón, D. 315/3.
Castro, L. 282/1
Castro, F. de 106/2.
Castro Garay, dr. E.E. 134/1.
Castro de Lima, M.A.J. de 234/3.
Castro Ruiz, F. 49/1/2/3/foto, 50/1, 51/2/3, 52/1/2/3, 121/foto, 123/1, 285/3, 331/3, 545/3, 701/3/foto. 717/2/3/foto.
Castro Ruiz, R. 49/1, 50/1, 51/1.
Castro van Dunem, P. de 543/3.
Cavaco Silva, A. 30/3
Ceausescu. N. 103/1, 311/3, 476/2/3.
Celasun, gen. S. 593/1.
Celebi, H. 571/2.

Cendana, G. 655/2.
Ceyhuii, E. 573/3, 597/1.
Chabert, J. 132/1/2, 338/1, 339/2/3, 340/2, 745/2/3.
Chacon, J. 272/1, 285/foto.
Chadli. B. 351/3, 525/2. 526/2. 527/2/3, 528/1, 534/foto.
Chadshehnuri, gen. A.M. 127/1.
Chafiq, M.N. 224/3, 671/3.
Chaker, M. 64/3, 557/2.
Chalatbari, A.A. 127/1/foto.
Chamni Sakdiset 797/2.
Chamorro, P. 121/3, 313/1.
Chamorro, X. 121/2.
Chamoun, C. 237/1, 258/3.
Chamoun, D. 237/1/3.
Chamran, M. 156/1, 644/3, 645/2.
Chan, Sir, J. 795/2, 796/1.
Chan Ven, prof. 559/2.
Chang-Him. F. bisschop 112/2.
Chang Ki Yung 303/2/3.
Charais. gen. F. 818/2.
Charirn, A.D. 222/1.
Charkroun, M. 558/1.
Charusathien, P. 796/3.
Chatichai Choonhavan, gen.-maj. 784/3.
Chatti, H. 391/1, 392/2.
Chavan, Y.B. 33/3, 35/1/3.
Chaves de Mendoca, A.A. 235/1.
Chavet, I. 837/3.
Chavez, C. 346/3.
Che Long Ahmed 800/2.
Chea Sim 559/2/3/foto.
Chea Sot 560/3.
Cheapoo, Ch. 274/3, 768/3.
Chedli, M.F. 557/2.
Chehabi, gen. H. 196/1, 222/2.
Cheikh, Y.O. 336/2.
Chekib, kol. 557/1.
Chen, B. 781/2.
Chen Chu 395/1, 630/1/2, 653/2.
Chen Haosu 723/3.
Chen Xilian, gen. 359/2/3, 360/2/3, 361/2.
Chen Yonggui 359/3, 722/3.
Chen Yun 48/3, 61/3, 62/1, 722/2, 736/2.
Cheng Wing Sum, dato M. 779/2.
Cherif, E. 555/2, 557/1.
Cherif, H.S. 528/1.
Chesson. J. 274/1/2.
Chevalereau. J. 112/2/3.
Chevallez, G.G.-A. 11/1
Chi Hak Soon 320/1.
Chibane, 528/1.
Chidiac, S. 258/3.
Chiepe, mevr. G.K.T. 761/3.
Chiesa, gen. C.A. dalla 491/2.
Chimango. L. 544/1.
Chin A Sen, H, 545/1/2/3/foto, 546/1/3, 547/3/foto, 548/2/3, 549/1/3, 550/foto.
Chin A Sen, mevr. 545/foto.
Chinebuah. I.K. 768/2.
Chiphwanya, D. 544/1
Chisaki, U. 317/2.
Choi Kyu Hah 286/2/foto, 287/1/3, 288/1/2, 302/2, 320/1/3, 353/2/3, 354/1/2.
Chon Doo Hwan 287/2/3, 288/1/2, 320/1/3, 353/1/2/foto, 355/3.
Chong Myong Su 606/3.
Choo Young Bok. gen. 287/3/foto, 354/1
Choudhury, R.H. 35/1.
Choufi, H. el- 195/3, 196/1.
Chowdhury. S.H. 431/2.
Chrétien, J. 520/3.
Christiaanse, J.H. 518/2.
Christina, prinses 86/3.
Christopher, W. 351/2, 393/1/2, 396/1, 398/3/foto, 399/foto, 418/2, 457/2.
Chroesjtsjow, N.S. 476/2.
Chua Sian Chin 781/1.
Chuan Leekphai 784/3
Chung Seung Hwa. gen. 287/2, 288/1/foto, 319/3.
Chung Yee Chong 287/3.
Church. F. 737/1.
Ciechanover, Y. 839/foto.
Cienfuegos, C. 51/3, 52/1.
Cienfuegos. O. 49/2.
Cifti, I. 572/1.
Cillie, P. 529/1
Cinèas, A. 173/3.
Cisse, kol. L. 607/1.
Cissoko, M. 336/2.
Civiletti, B. 540/3, 541/3.
Claes. W. 91/foto, 151/2/3, 328/2, 337/2/3/foto, 338/1, 339/2/3, 340/2, 459/1. 534/3. 535/1, 675/1, 744/3, 745/2/3.
Claeys, D. 707/2
Clark. A. 53613.
Clark, E 827/3
Clark, J 129/1/2/3, 130/1/foto, 131/1, 540/2. 645/3, 646/1.
Claude, S 172/3, 173/1
Claus, prins 86/1, 218/foto, 289/1, 290/foto, 291/foto, 294/1, 295/3, 613/foto.
Claver, mgr. F 608/3.
Clercq, W. de 93/2, 132/1, 242/3, 338/1, 339/1, 744/1.
Clerfayt. G. 241/2, 430/2.
Cleveringa, R.P. 859/1/2/foto.
Clifford, C. 398/3.
Cliff. J. 63711.
Cloe, C.H. de 518/2.
Close, gen.-maj. R. 206/2/3. 407/1.
Cluskey, F. 45/2.
Coe. S. 849/foto.
Coens, D. 745/2, 746/2.
Coetsee, H.J. 544/3.
Coffin. ds. W.S. 650/3.
Cohen, B. 440/3.
Cohen, mevr. G. 840/3, 844/2.
Colas, G. 172/2.
Colindres, E. 271/3, 312/3.
Colinet, prof. E. 131/3.
Colley, G. 44/3, 45/1/2, 451/1.
Collin, Fr. 407/1.
Collins. G. 45/2, 454/1.
Collins, K. 91/1.
Collu. C. 572/1.
Colom Argueta, M. 169/3.
Colombo, E. 369/3, 426/2/foto, 427/1, 488/1.
Commoner. B. 827/3
Compagna, F. 488/1
Comte, A. 553/1.
Connally. J.B. 758/1/2/3, 760/3.
O'Connell, D. 454/foto.
Conombo. J.I. 785/3.
Constancio, V. 819/1.
Constantijn, prins 289/1.
Contreras, gen. M. 283/3.
Cools, A. 26/3, 91/2, 132/1, 242/foto, 337/1/2. 338/1/2. 339/1. 744/1/3.
Coppieters. M 207/2
Corbiau, P -E 807/2
Corea, G 327/1
Coronel C 345/2
Coronel Krautz R 120/3
Corpus, O.D. 608/1
Correa, H. 235/3.
Correia, A. 818/1
Cortez, 313/1.
Cosino Gardenas, ing. J. 329/3.
Cossiga, F. 417/foto, 424/2, 427/foto, 430/2, 448/1, 459/1, 487/2/3/foto, 488/1/2/3, 489/1/2, 491/2, 492/1, 510/3, 511/1.
Costa, A. da 30/3, 464/3.
Costa Lopes da Camara. A. da 543/3.
Costa e Silva. gen. A. da 234/3.
Couprie, H.C. 538/2.
Couto e Silva, gen. G. 416/3.
Crahay, E. 206/3.
Crane, Ph. 758/1/3. 759/1/2.
Craxi. B. 31/foto, 487/3, 489/1/2/3.
Creasey. gen. T. 451/3.
Croo, H. de 24/3, 339/2/3, 340/1, 623/2, 744/1.
Crosbie, J. 130/2.
Cruywagen, W.A. 544/3.
Cruz, A. 120/3.
Cuadra Chamorro. dr. J. 120/2.
Cuadros. V. 34811.
Cuba Fernandez, J.S. 4911.
Cubelas, R. 51/2.
Cubillos, H. 283/2/3.
Cudell, G. 339/2/3, 340/2.
Cudjoe, S. 768/2.
Culver. J. 737/1.
Cumont, C de 20613
Curcio. R 492/1
Cutler, W 643/1
Czyrek, J 567/2/foto

D

Dabbagh. brig.-gen. A. 193/3, 196/2
Dad, G. 388/1.
Dada Hirezi. H.M.A. 134/1. 135/2.
Daddah. M.O. 336/2/3.
Dafei, lt.-kol. H. al- 665/2, 670/1.
Daghestani. A.F. al- 834/1.
Dagover, L. 859/2.
Dahabi, M. el- 834/2.
Dahak, A.J. al- 196/2.
Dakr, N. al- 196/2.
Dalai Lama 432/3.
Dalen, L.C. van 518/2.
Damme, J. van 407/1.
Damri Noimanee, 784/1.
Daneshi, G.H. 124/1.
Daneshwar. M.I. 388/1.
Daniel Tadesse 69912.
Dankert, P. 37/1/2/3, 38/1/3, 39/1/2/3, 40/1, 440/1/2, 441/2/3, 471/3, 472/1, 539/1
Danneels, mgr. G. 40/3, 41/foto, 131/1, 143/3. 535/2.
Dans jr.. J.P. 608/1.
Daoed, gen. S.M. 388/2, 403/1.
Daoud, M.M. 834/1, 836/2.
Daoudou. S. 768/2.
Daoudy, A. 427/1. 653/foto. 654/2
Darendelioglu, I.E. 574/2.
Darida, C. 488/1.
Darkawi, A. 196/2.
Darnoud. Th. 149/2.
Darwish, A.S. 196/2.
Daugherty, W. 646/2
Daulne, A. 35812.
Daume. W. 515/3. 517/3. 557/foto.
Davakis. D. 508/1/2
Davignon, E. 471/1, 534/3
Davos, gen. I. 509/3.
Dawdin, M 672/1
Dawee Chullasapya 784/3
Dawid, M 194/2
Dayan, E 841/1.
Dayan, M 263/2, 801/3, 803,3, 838/3, 839/2/3/foto, 841/3, 843/2/3, 844/3
Dayan, Y. 847/1.
Debunne. G. 102/1. 407/2
Declercq, R. 207/3.
Declercq. T. 24/3.
Defosset, L. 92/3, 93/1, 95/1
Defraigne, J. 93/2, 356/foto, 35812

Degroeve, A. 92/foto, 93/1/2, 745/1, 746/3.
Dehaene, J.L. 91/2.
Dehousse J.-M. 339/2/3, 340/2, 745/1, 746/3.
Deifallah, lt.-kol. A.L. 665/1.
Dekici. M. 574/2.
Deleeck, H. 26/1, 358/2.
Delfim Neto, A. 234/3, 250/3, 251/1.
Dell, E. 6/2.
Delmotte, F. 242/1.
Dellums. R. 52/3.
Delvo, E. 774/3.
Demeester, W. 24/3, 64/1.
Demetrios I, patriarch 140/3, 141/1/foto
Demir, B. 595/1.
Demirbaş, gen.-maj. S. 594/3.
Demirel, S. 571/2, 573/1/2/3/foto, 574/1/2/3, 575/1/3, 576/1, 586/1/2/3, 589/1/2, 590/1, 591/3, 592/1/2, 593/1/3, 594/1, 595/1/2, 596/1/3, 597/1/foto.
Demuyter, A. 132/1, 339/2/3, 340/2.
Den, H. 317/2.
Deneckere, M. 745/1.
Deng Xiaoping 63/3, 105/1, 302/2, 359/1/2/3, 360/1/2/3, 361/2/3, 633/1/2, 721/1, 722/1/2, 723/1/2, 724/1/2/3/foto, 725/1/2/3, 736/2, 780/3.
Deng Yingchao 376/3.
Denktash. R. 199/2, 202/1.
Dennis. C. 274/2.
Deo, K. Ch. 35/1.
Derieuw, G. 234/2.
Derks. F.J. 518/2.
Desai, H. 35/1.
Desai, M. 34/1/2/3, 442/2, 445/foto
Descamps, mgr. A.-L. 859/2.
Descamps, P. 207/3, 329/1.
Deselmours, L. 172/3.
Désir, G. 430/2.
Desire, U. 172/2.
Desjardins, ~ h 385/2/3, 386/1.
Desmarets, J. 24/3, 25/1, 91/foto, 206/3, 207/1, 329/1, 339/2/3, 340/2, 661/2, 744/1, 745/1/2/3.
Detiège, F. 859/2.
Devletoglou, E. 508/1.
Dewandre, R. 206/3.
Deworme, E. 339/2/3, 340/1, 745/1, 746/3.
Dyaies. A.T. 637/1/2
Dhia, A.B. 557/2.
Dhoore. L. 151/3, 152/1, 339/2/3, 340/2, 745/2, 746/1.
Diagana, Y. 336/2.
Diagne B. 544/1.
Diallo, B. 544/1.
Diallo, J. 544/1.
Diallo, M. 352/1.
Diallo, M. 544/1.
Diarra. It.-kol. A.B. 544/1.
Diarra, T. 544/1.
Didi; H.O. 336/2.
Diepenhorst, I.A. 518/2
Dierckx, K. 280/2.
Dikko, U. 60/3.
Dillen, K. 234/1, 407/1.
Dinant. N. 757/1.
Dini, L. 499/2.
Dinjaert, R.J.J. 206/3.
Diop, mevr. C. 544/1.
Diop, S.L. 544/1.
Diori, H. 336/3.
Diouf, A. 751/1.
Disele. K.L. 761/3
Djaf, S. 156/1.
Djalo, maj. U. 753/1.
Djilas, M. 306/1/3, 310/1.
Djuranovic, V. 463/2.
Dlimi, kol. A. 352/1, 374/1
Doa, R. 795/3.
Doberenz. G. 716/2.
Dobru, zie: Ravales, R.
Dobrynin. A. 17/1.
Doe. S.K. 273/1/3/foto 274/2, 768/3
Doef, J.C.Th. van der 167/2, 185/2/3, 460/2/3.
Dogan, L. 592/2.
Doganay, U.Y. 574/2.
Dole. R. 758/1/2/3. 760/3/foto.
Dollinger, W 658/foto
Dolman, D. 81/1, 82/2, 152/3, 290/foto. 680/2.
Domenech, J. 49/2.
Donald, A. 502/2.
Donat-Cattin, C. 489/2, 511/1.
Donat-Cattin, M. 492/1, 511/1.
Dongen, J. van 772/2/3. 773/3.
Donnet. M. 207/1
Dontsop. P. 768/2.
Dorcellg. G. 172/1.
Dorda, A.Z.O. 6351%636/3.
Doronjski, S. 310/3, 311/3.
Dorticos, O. 49/2.
Dost, S.M. 388/1, 393/1, 394/3/foto. 395/2/3, 403/3.
Douala. K. 768/3.
Douani. M. 666/3. 667/1
Douglas. maj. J. 768/3.
Douik. M.H. 636/3.
Doumba, J.-Ch. 334/2.
Doxiades, S. 508/1.
Drabbe. F. 72/2, 74/foto.
Dragosavac. D. 310/3.
Draia, A. 527/3.
Drame. T. 335/2.
Drees. U. 84/foto.
Dreiza, M. 608/2.
Driehuis, W. 505/3, 506/2.
Drobles. M. 801/2/3, 802/3.
Drum. J. 454/foto.
Duarte. N. 312/2, 313/1.
Dubcek, A. 583/3.
Duclos, A. 757/1.
Duff, Sir A. 189/3, 190/foto.
Dumel, A. 173/3.
Duncan, Ch. 247/2.
Duncan, D.K. 331/2.
Dungu, J. 77/1.
Dunn, M. 541/1/2.
Dunn Barreiro. dr. R. 329/3, 330/1
Dunzo, L. 768/3.
Duplat. C. 315/2.
Dupré. j. 26/2.
Dursunoglu. S. 572/3.
Dutman, J. 184/2.
Dutschke, R. 31/1/2/foto.
Duval, L.E. kard. 650/3.
Duvalier, J.-C. 172/1, 173/1/2/3.
Duvalier, S. 173/1/2.
Duwaba, G. 795/3.
Duynstee. A.E.M. 826/3.
Dijk, A.H. van 547/foto, 548/1
Dijk, C.P. van 679/2, 694/3, 695/1, 697/3.
Dyck, vice-adm. J.-P. van 707/2.
Dijkman, mr. S.J.M. 538/2.
Dijoud, P. 498/2/3, 500/1, 502/1.

E

Eagleton, W. 636/2.
Eanes, S.R. dos zie: Santos Ramhalho Eanes, A. dos
Ebeid, F.M. 350/2, 834/1, 836/2.
Ecevit, B. 105/3, 106/1, 510/1, 570/3, 571/1/2, 572/2/3, 573/1/2/foto, 574/3, 575/3, 576/2, 586/1/3, 587/3/foto, 588/1/2, 591/1/3, 593/1/3, 594/3, 595/1/2, 596/1/2/3
Edgar, G.F. (Boy) 859/3.
Egidi, E. 488/3.
Ehrenberg, H. 812/1/foto.
Ehrlich, S. 806/3, 839/3, 840/1, 843/2.
Eiserinoxver, gen D D 543/2, 738/2, 815/2, 831/1/2.
Ejalu, A. 77/1/2/3. 323/1
Ekinci, H 573/3
Ekong E 57/2
Ekow-Daniels W C 768/2
Ekukinam, A E 57/2
Ela, kapt, S 768/1
Elazar, A 575/1
Eldjarn, K 12/2 511/3
Elewijck J van 358/1
Elghanian, H. 128/1
Elgrabli. M. 840/3.
Eliahu, S. 843/3, 844/1.
Elias, T.O. 650/foto.
Elias Vargas, gen. J. 34712.
Eliasson, I. 512/2.
Eliezer, gen. B. Ben 805/3, 846/3.
Eliot. Th. 642/1/2.
Elizabeth II, koningin 198/1/foto, 200/1, 497/1.
Elst, Fr. van der 132/1, 707/1.
Elstak, kol. Y.F.D. 148/foto.
Emanuel Amde-Mikhail 700/2.
Embahe, W. 795/3.
Emmerechts, dr. Ch. 774/2.
Enche Othman bin Wok 782/1.
Engwirda. M.B. 167/3, 185/3, 505/2, 679/3, 695/3.
Ennaceur. M. 64/3, 557/2.
Entezam, A.E. 126/2, 136/1, 138/1/3, 644/2.
Eppler, E. 662/2/3, 663/1/2/foto
Eqbal. It.-kol. M. 390/1.
Erbakan. N. 573/3, 586/2/3, 592/3, 593/1/3, 595/2, 596/3.
Erdemir, C. 573/3.
Eren. O. 573/3, 595/3.
Erhard. L. 714/1.
Erim, N. 595/3, 596/1.
Erkmen, H. 573/3, 597/1.
Ermacora. F. 281/3.
Ermen, mevr. M.J.C.A. 518/2.
Ernst, mgr. H.C.A.E. 142/3/foto, 143/2
Ersin, gen. N. 593/1, 597/foto.
Ertl. J. 812/1/foto.
Escher, R. G 860/1.
d'Escoto Brockmann. M. 120/2.
Esmali, J. 155/3.
Espahbodi, A. 644/3.
Espaldon, adm. R. 607/1.
Espinoza. P. 283/3.
Esquivel, A. 49/2.
Essang, M. 60/3.
Essebsi. B.C. 556/3.
Essed, lt.-kol. R. 146/3.
Esteban. E. 249/3.
Estrella. C.F. 608/1.
Etchegaray. R. kard. 140/3.
Eugene. E. 173/1/2.
Evangelisti. F. 488/1.
Evans. B. 859/3.
Evara, R. 795/3.
Evert, M. 508/1/2.
Evren. gen. K. 575/2, 593/1/2/3, 594/1, 595/3, 597/2/3/foto.
Ewalenko. R. 280/2.
Ewart-Biggs. Ch. 45/3.
Eijadema. gen. G. 94/2, 735/2, 748/1, 749/1, 750/3, 768/3.
Eijk, H.C.M. van 859/3, 860/1.
Eijkelenburg, S.J. van 71/3, 269/2/3, 708/3.
Eijsink, R. 518/2.
Eijskens, G. 234/2.
Eijskens, M. 71/2, 339/2/3, 340/2, 745/2, 746/1.

Eytan, gen. R. 257/1, 258/2, 802/2/3, 837/2/foto.
Ezzedine, M.B. 558/1.

F

Faase, D. 614/foto.
Faber, S. 539/1, 602/3.
Fabiola, koningin 430/3.
Fahre. J. 489/1.
Fadel, M. 220/1, 221/3.
Fadil, gen.-maj. A.M. 544/2.
Fagard, Th. 553/1.
Fahd Ibn Abdul Aziz, kroonprins 399/foto, 611/2.
Fahnbullen, H B 768/3
Falize, P 486/2, 585/3
Fälldin, Th 209/2/3/foto, 210/1/2, 211/2, 512/2/3.
Fals Borda, O. 315/2.
Fan Tsjeng-yu 783/3.
Fang Yi 48/3, 361/2/foto.
Farah Diba, ex-keizerin 128/2, 643/2.
Farbord, gen.-maj. N. 124/3.
Fardin, D. 173/2.
Farei, A.W. 667/1
Farer, T. 316/2.
Farhad, M. 431/3.
Farhat, A. 64/3.
Faulkner, B. 449/1
Faulkner, P. 45/2.
Fawaz ibn Abdul Aziz, prins 688/2
Fawwaz, M. al- 671/3.
Federici, J.L. 281/1.
Feleke Gedle-Giorgis 703/1, 727/1, 728/2, 730/1.
Fereira Raposo, M. 30/3.
Feraud Blum, dr. C. 329/3, 330/1.
Fernandes, G. 34/1/2, 36/1.
Fernandez, B. 760/3.
Fernandez, J.R. 49/2, 123/1.
Fernandez, S. 281/1.
Fernandez Atienza, gen. J. 281/2.
Fernandez Brito, G. 332/2.
Ferreira do Nascimento, L.F. 543/3.
Ferrero, R. 346/3.
Ferrier, J.H.E. 145/1, 148/2/3, 151/1, 545/1/2, 547/2/foto.
Fersoy, O.C. 573/3.
Feij, F.M. 518/3.
Figueiredo, J. 234/3, 235/1, 236/1, 250/2/3, 251/1, 252/1/2, 416/1/2/foto, 743/3.
Fikioris, I. 508/1/2.
Fikre Selassie Wogderess, kapt. 703/1, 715/3.
Fikru Wolde-Tensae, kol. 719/3.
Fingesi, O.P. 57/2.
Finnbogadottir, V. 511/2/foto.
Fischer, E.A.M. 518/3
Fischer, O. 601/3.
Fisk, R. 611/2.
Fisseha Desta, lt.-kol. 700/2.
Fitouri, M. 64/3, 557/2/3.
Fitt, G. 453/1.
Fitzgerald, G. 45/2.
Fleerackers, J. 234/2
Flores, J. 285/foto
Flores Sánchez, O. 332/2/3
Fock, J. 225/1.
Fofana, J.M. 544/2.
Ford, G. 738/1/2, 741/1/3, 742/1/2, 758/1/2, 791/foto, 793/1/2/3, 794/1, 828/2/3.
Forlani, A 488/3/foto.
Formica, S. 488/1.
Forst, W. 860/1.
Forster, I. 650/foto.
Fortunato Galtieri, gen. L. 270/2.
Foruhar, D. 97/1, 13612, 644/3, 645/2.
Foschi, F. 488/1.
Fouché, J.J. 860/2
Fraeys, W. 280/2.
Fraga Iribarne, M. 218/1.
Francia Mesti-e. R. 50/3.
Franco Bahamonde, gen. F. 177/2, 180/1, 187/2/3, 208/2/3, 219/2.
François-Poncet, J. 399/2, 415/1/2, 426/foto, 819/3.
Frangié, S. 237/1/2, 238/1, 253/2, 255/1, 258/3.
Frangié, T. 237/1/3.
Frank, O. 860/2/foto.
Franke, E. 812/1/foto.
Franssen, J.H. 518/2.
Fraser, M. 495/2.
Freire Monteiro, V. 753/1.
Freitas do Amaral, D. 30/3, 819/2/3, 820/2, 822/1, 823/1.
Frencken, E. 280/2.
Freij, E. 804/1, 806/foto, 848/1.
Frinking, A.B.M. 41/3.
Fromm, E. 860/2/foto.
Froud, M. 750/2.
Frueh, I. 440/2, 441/1.
Frum, J. 501/3, 502/1.
Fue Yueha 64/1/2.
Fuéntes Mohr, A. 168/3.
Fujinami, T. 317/2.
Fuke, S. 317/1.
Fukuda, T. 316/3, 317/1/2/3, 492/2/3, 493/1/2/3, 494/1/2, 495/1, 496/2/3.
Funcke, L. 664/2.
Furaywah, M.A. 635/2.
Furgler, K. 11/1.
Futscher Pereira, V. 261/1, 630/3.

G

Gaaliye, M.S.S. 544/2.
Gaay Fortman, mr. B. de 518/3.
Gaay Fortman, mr. W.F. de 518/2, 786/3.
Gabai, M. 844/2.
Gabbash, M. 196/2.
Gabreysus Wolde-Hanna, kol. 700/3
Gaddour, H. 558/1.
Gafny, A. 841/2.
Gagnon, C. 520/2.
Gaiger, M. 497/foto.
Gailani, S.A. 391/foto, 402/3, 404/3.
Gairey, Sir E. 52/2.
Gakou, mevr. B. 544/1.
Galal, gen. M.N. 544/2.
Galan, prof. dr. C. de 505/3.
Galido-Pohl, R. 325/foto.
Galle, M. 339/2/3, 340/2, 745/1, 746/3
Gallegos, W. 647/1.
Gallegos Valdes, G. 134/1.
Galley, R. 734/1, 751/2, 752/3
Gallinari, P. 491/3.
Galtagirone, C. 488/1.
Galtagirone, F. 488/1.
Galtagirone, G. 488/1.
Galvao de Melo, gen. 821/2, 822/3
Galveas, E. 234/3, 250/3.
Gama, J. 819/1.
Gandhi, mevr. I. 33/1/2/3/foto, 34/2, 35/1/2/3, 36/2/3, 286/3, 311/2, 398/3, 400/3, 432/2, 442/3, 443/1/2/3, 444/1/2/foto.
Gandhi, M. 33/foto.
Gandhi, S. 33/2/foto.
Ganshof, F.C.A.M. 860/3.
Garaicoechea, C. 177/2, 178/1/foto
Garba, J.N. 58/3.
Garbi, M. 558/1.
Garcia, E. 608/1.
Garcia, kol. J.G. 134/1, 135/2.
Garcia, kol. L. 169/2, 170/2/3.
Garcia Feraud, dr. G. 329/3.
Garcia Frias, G 51/1
Garcia Meza, gen L 465/1/3, 466/2, 467/3.
Gardeniers-Berendsen, mevr M.H.M.F. 116/2, 132/3, 603/1, 790/2/3.
Gardner, R.N. 448/2.
Gardner Dunn, A 135/1.
Garrone, G.M. kard. 140/1.
Gary, R. 860/3, 861/1.
Gaspar, R. 488/1.
Gaulle, gen. Ch.A.J.M. de 815/2.
Gaus, C, 689/2/3.
Gautaina, K. 76/1.
Gawronski, H. 567/2
Gawrysiak, J. 567/2
Gazala, A. 743/2.
Gborie, A.S.H.O. 544/2.
Gebrane, Y. 238/1.
Geens, G. 280/2, 339/2/3, 745/1, 746/3.
Geldenhuys, gen. M. 529/3.
Gelder, J.G. van 861/1.
Gemayel, A. 237/1.
Gemayel, B. 237/3, 253/2.
Gemayel, P. 237/1/2/3, 258/2.
Gendebien, P.H. 93/2.
Genderen, O.W. van 151/1, 548/1/2.
Geng Biao 398/1.
Genscher, H.-D. 399/1/3, 408/3, 409/2, 414/3, 426/2/foto, 433/1, 434/1/2, 435/436/1/3, 437/foto, 438/2, 587/3, 657/1/2/foto, 658/1/2/3, 660/2/3, 690/foto, 711/foto, 714/1, 771/foto, 812/1/foto, 813/1, 819/2.
Gerceksiz, I. 594/2.
Geremew Debele 700/2.
Gero, E. 861/1/2.
Gerretsen, ds. J.H. 83/2.
Gerstenfeld, M. 840/1/2.
Gesese Wolde Kidan 700/3.
Gestsson, S. 512/1.
Getaneh Haile, kol. 728/3.
Geurtsen, A. 539/1.
Geus, P.B.R. de 602/2, 603/1/foto.
Geijt, L. van 24/3, 25/1, 93/2, 132/1 431/1.
Ghaffarian, gen. A. 124/1
Ghai, Y. 501/1.
Ghaidan, S. 219/3, 221/3.
Ghaith, S. al- 14/2, 16/2.
Ghaleyr, A.K. 544/2.
Ghali, B. 430/1.
Ghalib, gen.-maj. J.M. 544/2
Ghalil, A.A. 637/2.
Ghalli, I. 373/1.
Ghanem, Ch. 195/2.
Ghanem, F. Ben 665/2.
Ghanem, sen. M. 195/2
Ghani, maj. A.A.A. 665/1/2, 666/2, 669/1/3, 670/3.
Ghanim, F Bin 667/1
Ghassemlou, A 100/2, 136/2, 138/3, 139/2, 156/2/3/foto, 157/2/3
Ghazali, A. al- 684/2.
Ghazali, A.A. 528/1.
Ghenima, M. 557/3.
Ghobash, S. 14/2, 16/2.
Ghobash, S. bin 14/2.
Ghodjami, kol. M. 373/3
Gholam Reza, prins 128/2
Ghorbal, A 553/2, 558/1
Ghotbzadeh, S 392/3, 610/2/3 644/1, 645/2, 648/3/foto, 649/1/3, 651/1/2/foto, 652/1, 653/3 654/2
Ghozali, A. 526/1.
Ghulabgul, F.M. 19/3.
Ghulabzoi, maj. S.M. 388/1

Giannini, M.S. 488/1.
Gichuru, J. 76/2.
Gierek, E. 113/3/foto, 114/1/2/3, 115/1/2, 116/2/3, 117/1, 311/2, 481/3, 482/1, 483/1, 561/1/2/3, 565/1/3, 566/1/2/3, 567/1/3, 568/1/2, 577/1/2, 581/1/2/foto, 583/1/3, 584/3, 585/1.
Gierts, A. 206/3.
Gillot, R. 172/2, 173/1
Gilmour, Sir I. 16311. 190/2, 502/2, 639/1.
Gilson, A. 407/1.
Ginjaar, L. 825/1.
Giorgi, A.A. 249/3.
Giri, V.V. 861/2.
Girma Yilma. mai. 700/2.
Giron, R. 135/2.
Giscard d'Estaing, V. 60/3, 70/3, 311/2, 349/1/2, 369/karik., 370/1/2, 410/1/2, 415/2, 417/1/foto, 418/3, 419/1/2/3, 421/foto, 471/1, 513/3, 751/1/2, 814/2/3, 815/1/2, 819/3.
Gislason, I. 512/1.
Gizaw Belaineh, gen.-maj. 699/1.
Gizew Temesgen, It. 699/3.
Glastetter, W. 814/2.
Glastra van Loon, J.F. 518/3.
Glesmann, M. 564/2.
Glinne, E. 90/3, 207/3, 441/1, 470/1.
Gnägi, R. 11/1.
Godoy Reyes, V. 120/2.
Goedhart, C. 505/3.
Goerion, D. Ben 802/3.
Goh Chok Tong 781/1/2.
Goh Keng Swee 781/1/2.
Gol, J. 93/2, 132/1, 206/3, 242/2, 338/1, 339/1, 623/3, 661/2, 744/1.
Goldwater, B. 831/2.
Golo, D. 748/1.
Gologo, M. 352/1.
Gom, A. 261/3.
Gomez Fyhs, F. 316/1.
Gomoelka, W. 113/3, 114/2, 117/1, 481/1, 564/1, 565/1/3, 566/1, 568/2, 584/3.
Gonzalez, F. 179/1/3, 180/1, 187/1, 208/1/2/3, 217/3, 233/2.
Gonzalez, J.A.A. 525/2.
Gonzalez Charry, G. 315/3.
Gonzalves. 442/2.
Gooden, J.G. 518/2.
Goodpaster, gen. A.J. 397/3.
Goor-Eyben. mevr. C. 92/foto, 93/1, 339/2/3, 340/2, 745/1, 746/3.
Gopal, K. 35/1.
Gorbatsjow, M. 706/3.
Gorsjkow, adm. S. 730/2.
Gosfiago, O. 314/3.
Goshu Wolde, It.-kol. 700/2.
Gotoda, M. 317/2.
Gottlieb, Y. 844/2.
Goudgil, S. 528/1.
Goudzwaard, B. 44/2.
Gourgue, G. 173/3.
Gouveia, P. 822/1.
Gowon, gen. Y. 60/3.
Graaff, mej. F.M. de 290/foto.
Graaf, L. de 8/2, 460/1.
Grabski, T. 567/1.
Graham, K. 5/foto, 52/3.
Graham, R. 795/1.
Gramme, G. 93/1, 132/1/foto.
Grandel, D. 345/1.
Grange, L. le 529/2/3, 533/1, 544/3.
Gratsios, gen. A. 509/3.
Greef, gen. de 206/3.
Green, B. 847/3.
Greenspan, A. 742/2, 793/1.
Grembergen, P. van 24/3, 93/2.
Grevisse, M.E. 861/2.
Grisjin, V. 778/2.
Grlickov, A. 311/1.
Grochal, E. 567/2.
Groensmit-Van der Kallen, mevr. A.M.V.C. 518/2.
Gromyko, A. 216/3, 217/1/3/foto, 218/1, 238/2, 239/1/2/3, 240/2/3, 254/3, 278/2/3, 279/1, 311/foto, 403/3, 404/3, 414/3/foto, 415/1/2/3, 433/1, 434/2, 438/3, 439/1, 443/3, 444/1/2/foto, 476/2, 667/3, 671/1, 673/1/foto, 674/2/3, 730/1.
Grootjans, Fr. 338/1.
Gros, A 650/foto
Grudzien, Z. 581/foto.
Gscheidle, K. 812/1/foto.
Gu Mu 361/2.
Gudina Tumsa 700/1.
Gudmundsson, A. 511/2.
Gueiler, mevr. L. 465/1/foto, 466/2/3, 467/2.
Guerra de Carvaho, E.J. 543/3.
Guerram, S. 557/1.
Guevara. E. 'Che' 51/3, 314/2.
Guevara Arze, W. 466/foto.
Guevara Quintana, A. de 49/2.
Guggenheim, P. 30/3.
Guido do Lopez, dra. L. 120/2/3.
Guiga, D. 555/3, 557/2.
Guillaume. F. 358/2.
Guillen Murillo, dr. H. 329/3.
Guillermaz, J. 724/2.
Guillermo, J. 87/1.
Gulbazoi, kol. S.M. 19/3, 20/1/2.
Gulgicil, M. 573/3, 574/1, 594/1, 595/3.
Gumbleton, mgr. Th. 650/3.
Gumede, J. 161/1, 190/3.
Gundelach, F. 38/1, 89/1.
Gundersen, gen. Z. 48/3.
Gunes, H.F. 571/3.
Guo Moro 48/3.
Gur, It.-gen. M. 837/2.
Gurdus, 752/1.

H

Ha Van Lau 630/2.
Haack, D. 812/1/foto.
Haakmat, A.R. 545/3, 546/1.
Habache, G. 245/2, 430/2, 717/2
Habib, H.A.T. 834/1.
Habib, Ph. 264/3.
Habibi, H. 97/1, 644/3, 645/2.
Habre, H. 733/3/foto, 734/1/2/3, 735/1/2, 747/1/2, 748/1/2/3, 749/1/2/3, 750/1/2/3, 751/1/2/3, 752/1/2/3.
Haddad, N 219/3, 220/1, 221/3, 256/1, 611/1.
Haddad, S. 257/1/2/3/foto, 258/1/2/3, 259/1/2/3, 260/2.
Hadi, A.S. 665/2.
Hadi, M. 611/1.
Hadid, M. 196/1.
Hadj, maj. T. el- 336/1
Hadla, R. 196/2.
Hadrani, O. 374/2
Haferkamp, W. 202/2.
Hafez, A. 640/3.
Hafez, M.A.A. 834/1.
Haidalla, It.-kol. M.K.O. 336/1/3, 348/3, 349/1/2.
Haidar, maj. A. 194/2.
Haidar, M. 196/1.
Haig, gen. A. 509/3, 642/2, 741/3.
Haile Giorgis Haile Mariam. kol. 699/1.
Haile Fida 699/2.
Haile Selassie. ex-keizer 714/2.
Haile Wolde Mikhail 699/1.
Hailu Shawul 700/2.
Haizel. E.A. 768/2.
Haji Suhaimi 799/1.
Hakim, I. 352/1.
Halabi, M.A. 196/1/2.
Halberstadt, V. 505/3.
Hall, G. 827/3.
Hall, G. van 85/3.
Hallgrimsson, G. 12/2.
Ham Suk Hun 286/3, 319/1, 320/1.
Hamad, M.A. 221/2.
Hamad, gen.-maj. M. al- S. al- 688/3.
Hamada, K. 49213.
Hamadanian, H. 123/3.
Hamadeh, A. 196/2.
Hamani, A.M.A. 544/1.
Hamdan bin Mohammed al-Nahayan, sjeik, 14/1, 16/1.
Hamdan bin Rashid al-Maktoum, sjeik 14/1, 16/1.
Hamdani, A.H. al- 219/3, 220/3
Hamdun, W. 196/2.
Hamid, A.R.S. 666/3.
Hamid, A.W.M. 665/1
Hamid, K.A. 431/2.
Hamid, gen.-maj. O. 688/2.
Hamid al-Qassimi, A. bin 16/2.
Hammadi, S. 220/1, 610/3.
Hammer, Z. 806/1, 839/3.
Hamoudia, H. 553/2, 558/1.
Hamzah bin Haji Abu Samah, datuk 778/3.
Han Nianlong 279/2.
Hannablia. D. 64/3.
Hansen, G. 646/3/foto.
Hansenne. M. 339/2/3, 340/2, 745/1, 746/3.
Happart, J. 407/1
Haq, K.A. 431/2.
Haqgoo, J. 625/foto.
Harami, K.A. al- 684/2
Haran, D. 259/2.
Harb, B. 238/1.
Hardeman. J. 807/3.
Harin Hongsakun 784/3.
Harmegnies, M. 207/3.
Harmel, P. 329/1.
Harquindeguy, gen. A.E. 249/1
Harris. La Donna 827/3.
Hart. J. 605/2.
Hart Deneke, A. 134/1
Hartéon. 207/1.
Harthy, H.A. al- 684/2.
Harti, kol. D. 373/3.
Hartling. P. 732/3, 733/1.
Hartman, A. 400/1.
Hartzenberg, F. 544/3.
Haruna, I. 57/2.
Haruna, A.I. 768/2.
Hasan, H. 220/1.
Hasenclever. W.D. 663/foto.
Hashi. D.A. 727/3.
Hashim, M. 779/1
Hasry, N. 194/3.
Hassan II, koning 349/foto, 350/1/2/3, 351/1/2/3, 352/1, 372/3, 373/1, 374/1, 608/1.
Hassan, A. 256/3.
Hassan. B.A. 637/1.
Hassan, I. al-F. 635/2.
Hassan, M.M.M. 350/2, 834/1, 836/3.
Hatry, P. 472/1/2, 707/1.
Hatta. M. 84/foto. 861/2/3.
Hauff, V. 812/1/foto.
Haughey, Ch. 44/1/foto, 45/1/2, 427/foto, 450/3, 453/3, 454/1/2/3.
Haughton, Sir J. 189/3.
Havasi, F. 225/1.
Havers, Sir M. 163/1.
Haya de la Torre, V.R. 347/1
Hayward, S.A.S. 544/3.
Hayward, adm. Th. 525/1.
Hddad. mevr. R. 556/3.
Heath, E. 5/1/foto, 449/1/3.
Hefnavi, M.M. 834/1.

Hehes, L. 225/2.
Heiden, E. 849/foto.
Heiden. F.J. van der 826/1
Heinemann. G. 86/foto.
Helmi, gen. M.A. 836/1.
Hélou, Ch. 238/1.
Hemeidi, maj. Al- K.al- 635/1.
Hemert tot Dingshof. G.A.W.C. baron van 518/3.
Hendrick. R. 93/2
Hendrickse. ds. A. 531/1
Henena, A O S 336/2
Heng Samrin 276/3, 279/2, 559/2/3/foto, 560/1/3, 633/2/3
Henries, R 274/2
Henrion, R 132/1, 338/1, 339/2/3, 472/1
Heravi. M A 645/2
Herman. E. 407/1
Hermari. F. 207/2, 745/1.
Herman-Michielsens, L. 339/2/3, 340/2.
Hermannsson, S. 12/2, 511/3, 512/1.
Hermong, J. 451/3.
Hernandez. O. 135/2
Hernandez Acosta, V. 226/1.
Hernández Castillo, E. 332/2.
Herremans, M.P. 407/1.
Herrera Camoins. L. 554/3.
Hervo-Akendengue, A. 528/3.
Heunis, J.C. 544/3.
Heuschen, mgr. 487/1.
Heijne, J. 213/3.
Heyne Makkreel, H. 518/3.
Heijting, A. 861/3.
Hikmat, T. 671/3.
Hikmatyar, G. 391/foto, 402/3.
Hilal, gen. M. 688/3.
Hilal, A.E.H. 834/1, 836/2.
Hillo, J. van 861/3.
Hilmi, M.K. 834/1, 836/2.
Hinds. M.E. 134/1.
Hitchcock, A.J. 862/1/foto.
Ho Piao 781/3.
Hoarau, G. 112/1/2.
Hoeang Hoea 444/3.
Hoea Guofeng 105/1, 495/2/foto.
Hoessein, koning 223/3, 224/3, 311/2, 672/1/2, 684/1.
Hoessein, S. 219/3, 220/1/2/3, 221/1, 222/1/2/3/foto, 223/1/2/3, 224/1, 239/1, 609/1/3, 610/2/3, 611/1/2/3, 640/2/3, 684/1, 703/3.
Hoeven, mr. J. van der 602/2.
Hoffman, A. 850/1.
Hoffmann, K.-H. 659/3, 660/1/2, 702/2.
Höffner, J. kard. 174/1/2.
Hofstra, H.J. 809/1.
Holder. B. 274/3.
Holder. M. 517/3
Holloway, B. 795/3.
Holmes, L. 658/2.
Holtes, W. 743/3.
Holtzman, E. 737/2.
Hon Sui Sen 781/1.
D'Hondt. R. 328/2.
D'Hondt-Van Opdenbosch, P. 241/3, 242/1.
Honecker. E. 311/3. 689/foto. 690/1. 691/1, 702/3
Honegger, F. 11/1.
Hooks, B. 13/foto.
Hoover, H. 737/1.
Hopkins, J.S. 470/1.
Horb, serg. D. 147/foto, 151/1, 546/2/foto, 550/foto.
Horbach, L.J.G. 518/2.
Horowitz, Y. 838/2, 839/3. 840/1/2/3. 841/1/2, 843/1/2/3.
Horta, B. 30/3.
Horvath, I. 225/2.
Horwood, O.P.F. 544/3
Hosoda, K. 319/2.
Hoss, S. 237/3, 238/1, 255/1/2, 256/3, 260/2. 262/2.
Hosseini, sjeik E. 136/2/3, 138/3, 139/1, 154/3, 155/2, 156/3/foto.
Houdah, B.S. 636/3.
Houderi, A. al- 638/1.
Houhou, D. 528/1.
Hourani. A. al- 640/3.
Houssein. kol. A.M.O. 336/2
Houthuys, J 102/1, 823/3
Houwelingen J van 538/2
Hoveida A A 124/1, 126/3/foto, 644/2
Howard jr , ds W 650/3
Howe Yoon Chong 781/1
Hoxha, E 103/3, 305/2
Hsu Hsin-liang 783/1.
Hsu Mei-lin 783/1/2.
Hu Yaobang 360/1/2, 361/1/2, 724/2/3.
Hua Guofeng 47/2/3, 61/2/foto, 62/1, 311/2, 359/1, 360/3, 361/1, 362/3, 606/3, 731/1/2/foto, 722/2, 723/1, 724/1/2/3/foto, 725/1/3, 726/1, 780/3, 782/foto.
Huang Hsin-chien 783/1/2
Huang Hua 398/1, 723/1/foto, 780/3, 800/3.
Huang Huoqing 736/3.
Hubayshi, H.A. al- 665/2.
Huber, A. 812/1/foto.
Huda, M.N. 431/2.
Hufstedler. mevr. S. 13/3.
Huguet, P. 670/1.
Huizinga, L. 862/1
Hujio, M. 496/3.
Hulinsky. I. 631/1.
Hulst, dr J W 518/2
Humaid al-Qassimi, A bin 14/2
Hume, J. 453/1.
Hume, G.B. kard. 140/3.
Hun Sen 559/2/3, 631/2, 623/3, 633/3
Huq, M.A. 431/2.
Hurd, D. 638/2.
Hurez, L. 280/3, 757/2.
Hürlimann, H. 11/1.
Hurtado, O. 330/2
Husak, G. 114/2.
Hussein, I.H. 640/1.
Hussein, M. ad-Din A. al- zie: Mashhadi, M.A.H..
Hussein, R.I. 220/1.
Hussein bin Onn, datuk 231/3, 232/2, 778/3, 779/foto, 780/3.
Hussen, A.H. 726/3.
Huszar, I. 225/1
Huyghebaert, J. 585/3.
Huyser, gen. R.E. 215/2, 641/1/2, 642/2.
Hwang Yong Si, gen. 288/1.
Hijazi, M.M. 636/3.
Hyon Jun Kuk 302/3/foto.

I

Ibingira, G. 77/2.
Ibrahim, A.W. 59/1/3.
Ibrahim. H. 221/3, 372/1, 672/1
Ibrahim. I.M 735/1
Ibrahim, M. 637/1
Ibrahim, S.B. 666/3
Ibrahimi, A.T. 526/1, 528/1.
Idenburg, J.D.J. 117/3, 118/1.
Idolina Gaona. A. 345/1.
Ieng Sary 276/3, 277/1, 558/2, 559/1/3, 560/1, 605/1/2/3, 629/3, 631/1/3, 632/1.
Iersel, J. van 471/2.
Ikeazor, Ch. 60/3.
Ila. T. 795/3.
Iljitsjew, L. 771/foto.
Illes, H.L. 547/foto, 548/1
Illia, A.U. 270/2.
Ilyes, G. 226/3.
Imkamp, M.J.J.A. 215/1.
Inkaya, C. 571/1
Ipecki, A. 572/1, 594/2.
Ipecki, M. 575/1.
Iqbal, M. 405/2.
Irene. prinses, 85/3, 88/2.
Iriani, A.K. al- 665/1.
Irshayat, N. 671/3.
Isaias Afewerki, 715/1, 718/3.
Isaq, kol. A.W. 544/2.
Isguzar, H. 571/1.
Ishiba, J. 496/3.
Islamoglu, M. 573/3.
Ismail, A.F. 665/3, 666/1/2, 667/1/2/foto, 668/3, 670/1/3.
Ismail, H.M. 834/1.
Ismail, M.B. 544/2.
Ismail, gen. M.N. 834/1, 836/2.
Ismail, M.O. 832/2.
Ismail, N. 835/2/3. 837/1.
Isokrari, D. 57/2.
Ito. M. 317/2, 493/3, 494/foto, 495/2, 496/3, 743/1.

J

Jaabari, sjeik M.A. 847/2/3.
Jaaf, S. 123/3.
Jaber, lt.-kol. A.B.Y. 635/1.
Jabir, sjeik Nawaf al- Ahmad al- 683/2.
Jablonski, H. 113/foto, 581/foto.
Jabr, M.K. 834/1, 836/3.
Jackson, H. 742/2.
Jackson, J. 264/2.
Jadav. N. 33/3, 35/1.
Jaffarian. M. 124/1.
Jagielski, M. 562/1/2/3/foto, 563/2/3, 568/foto, 577/2/3, 578/foto, 579/1, 581/2/foto, 583/3.
Jagt, J. van der 518/3.
Jaidah, A.M. 228/3.
Jakobsen S. 11/3.
Jalalar, M.K. 388/1, 404/2.
Jalil, G.A. 220/3.
Jalil, M.A. 431/2.
Jalloud, maj. A.S. 635/1, 638/2/3, 639/3.
Jama, kol. M.A. 544/2.
Jamal, A. 78/3.
Jamali, A. al- 684/2.
Jamali, S. al- 665/2.
Jamani. M.A. 503/1.
Jamani, sjeik A.Z. 228/1/3, 229/1/3, 244/2/3, 245/1/3, 247/1/2/3, 248/1, 503/3, 525/1/2/foto, 625/2, 626/3, 627/1/2, 628/1/3.
Jamil, gen. N. 197/3.
Jan. groothertog, 450/foto
Jandrain. A. 207/3.
Jankowski. R. 580/foto, 582/3.
Janssens, F. 234/2.
Jansen, 259/1.
Janson. T.N.H. 544/3.
Janssen van Raaij, J.L. 826/2/3.
Jantuab. K S P. 768/2.
Jaramillo, M.-L. 314/1.
Jarbu. N. 196/2.
Jaroszewicz, P. 113/foto, 116/1/2/3, 117/1, 567/2/3, 568/2.
Jaruzelski. W. 581/foto
Jarwan, S. al- 16/2.
Jasim, L.N. 220/1.
Javadi, A.S.H. 644/2.
Javits, J. 737/2.
Jayewardene, H.W. 653/foto, 654/2.
Jechanbani, gen. N. 124/1.
Jeeidani, Y. 196/2.

Jek Yeun Thong 781/1.
Jenkins. R. 203/1/2, 244/3, 301/3, 417/1/foto, 426/foto, 427/foto, 439/3
Jes. kol. M.U. 544/2.
Ji Denkui 359/3, 361/2.
Jia Tuofu 362/3.
Jiang Qing 361/1/2/3, 725/3, 736/2.
Jigme Singye Wangchuk. koning 432/2/foto.
Jimenez, C. 314/foto.
Jing Min 359/1.
Joekes, Th. H. 43/1, 679/2/3, 681/2.
Joeman, serg. S. 145/foto, 151/1, 546/foto, 550/3.
Johan Friso, prins 289/1.
Johannes Paulus II, paus, 140/1/2/3, 141/1/3/foto, 142/1, 171/3, 174/1/3, 237/3, 277/2, 285/2, 313/1, 448/3/foto, 510/1, 646/1.
Johannesson. O 12/2, 511/3, 512/1.
Johnson. L.B. 645/3, 738/2.
Johnson-Sirleaf, gen. E. 748/2.
Jomaa, M. 64/3, 556/3, 557/2/3.
Jones Singapore. Th. C. 781/3.
Jong, F.C. de 518/2.
Jong, G. de 518/3.
Jong. L. de 88/1.
Jong, P.S.J. de 826/1.
Jonsson. P. 512/1.
Jordaan. L.J. 862/2.
Jordan. H. 649/3.
Jordan. V.E. 13/foto
Jörgensen. A. 11/2/3.
Jorissen. W. 132/1, 431/1.
Joumas. J.L. 528/3.
Jouneid. M.A. al 665/2.
Juan Garlos, koning 216/2, 217/1/foto, 218/1/2/foto, 219/1, 464/1/foto.
Jubaili. M.A.W. 665/1
Judah, B. 635/2.
Juliana, koningin 81/1/foto, 82/2/3/foto, 83/1/2/3/foto, 84/1/2/3/foto, 85/3/foto, 86/3/foto, 87/1/2/3/foto's, 88/1/2, 218/1/2/3/foto, 289/1/2/3/foto, 290/1/2/3, 292/1, 293/foto, 294/2, 295/3.
Julliard. 514/1.
Jumbe. A. 79/1.
Justado. L. 754/2.
Juwar, A.A.S. al- 220/1, 222/1.
Juya Shoma, G. 171/2.

K

Kabbani, It.-gen. A.M. 688/2.
Kaboha. P. 77/3, 78/2.
Kabwegyere, T. 77/1/2.
Kacker. S.N. 35/1.
Kacmaz, A. 571/3.
Kadaf-Aden. S. 555/2
Kadar, J. 225/2, 226/1/2/3, 227/1
Kaddoumi, F. 430/2.
Kaddura, A.K. 196/2, 762/3.
Kadhafi, kol. O.M. 221/3, 351/3, 554/1/3, 555/2, 557/1, 634/1/2/foto, 635/1/2/3, 636/1/2/3, 637/1/2/3, 638/1/3, 639/1/2/3, 672/2/3, 674/3, 704/3, 734/1, 735/2, 749/3, 750/1, 752/1/2/3, 761/3, 762/1.
Kadi, H. al- 196/2, 197/2/3.
Kadri, N. 238/1.
Kaduma, I. 79/1.
Kafrawi, H.M. al- 834/1, 836/2.
Kaftancioglu, U. 594/2.
Kahane. M. 803/2, 804/2, 846/2, 847/1/2/3.
Kaiser, K.M. 395/1, 630/3, 648/foto.
Kakarya, P. 795/3.
Kakome, B. 544/3.
Kakooza. 321/3.
Kalakani, A. 405/2.
Kaland, A.J. 518/2.
Kalkoa, G. 499/2, 500/2, 502/2
Kalotiti. J. 499/3.
Kalpokas. D 499/2, 500/2
Kalsakau, G. 497/1/2/3, 498/2, 499/1, 500/2.
Kaluang, A. 607/2.
Kamal, mevr. F. 837/1.
Kamara, F. 544/2.
Kamel Sendi, sjeik 688/2.
Kameoka. T. 496/3.
Kamgoue, D. 768/2
Kamkwatila, W. 64/2.
Kamougue. A.W. 734/foto, 735/1, 747/1, 748/1/2, 749/1, 751/1/2, 752/3.
Kampelman, M. 773/foto.
Kamperveen, A. 547/1/foto.
Kane, C.S.B. 515/2.
Kane, R.J. 413/1.
Kanellopoulos, A. 508/1/2.
Kang Sheng 362/1. 736/2.
Kang Shien 736/3.
Kanga, Th. 768/2.
Kange, P. 795/3.
Kania, S. 577/1/2/3/foto, 581/foto.
Kano, A.A. 59/1.
Kao Chun-ming, ds. 783/3.
Kaoenda, dr. K. 166/1, 200/foto, 352/2, 544/3, 761/1.
Kanyeihamba. G. 77/1/2.
Kanyomozi, Y. 78/2.
Kappeijne van de Coppello, A. 83/1.
Kaps, F. 862/2.
Kaputin. J. 795/3. 796/1.
Karahan, A. 571/1, 573/3.
Karakas, C. 570/3, 575/3.
Karamanlis. A. 508/3, 590/1/3.
Karamanlis, K. 102/2/3, 103/2/3, 104/1/2/3, 105/1/2/3, 106/1, 507/2/3, 508/1/2/3, 509/2, 510/1.
Karaslan. A. 571/2.
Karayigit, A. 573/3.
Kardelj, E. 309/3.
Karim. kol. T. 805/1.
Karim, T.A. 220/1. 221/3.
Kariuli, G.G. 76/1/2/3.
Karkoszka. A. 116/2, 581/foto.
Karmal, B. 17/3, 18/2/foto, 19/1, 20/2, 108/2/3, 109/2, 385/1/3, 386/1/3, 387/1/3, 388/1/2, 390/1/2/3, 392/3, 393/1, 399/3, 401/3, 403/1, 405/3.
Karski, R. 113/3.
Karugu, J. 768/2.
Kasa Gebre 700/2.
Kasa Kebede 700/2.
Kasantaroeno. J.T. 148/2.
Kasdi, kol. M. 525/3.
Kasem Suwannakul 784/3.
Kashii, It. E. 319/1/2.
Kashoggi, A. 112/3.
Kasm, A.R. al- 196/2, 197/2, 255/2, 672/3, 673/1.
Kassar, A. 253/3.
Kassem, M. al- 671/3, 672/1.
Katin, V. 409/1/2.
Katzir, prof. E. 837/3
Kaunda. D.B. 64/2.
Kaushik, P. 34/1/2, 35/1
Käutner, H. 862/2.
Kavali, Th. 795/3.
Kawasmeh, F. 801/1/foto, 80311, 806/2, 846/1, 847/1.
Kawee Singha, adm. 784/3.
Kaya, E. 594/3.
Kayiira, L.A. 77/2.
Kazaure, A.S. 57/3.
Kazmi, A.M. al- 638/2.
Kazzar, kol. N. 221/2, 222/1.
Kebatlamang Pitseyasi Morake, 761/3.
Kebbie, P.B. 544/2.
Kebede Gebre Mikael 699/3.
Kechrid, O. 64/3, 555/3.
Keita, L. 544/1.
Keita, M. 335/3.
Keita. M. 335/3
Keita M 335 3
Kelleci, M 574/3
Kellet-Bowman, E 440/3
Kemal, S.A. 768/1.
Kemp. B. 862/3.
Kempinaire, A. 339/2/3, 340/1.
Kennedy. E. 46/2, 118/1. 285/2. 739/3 757/3, 758/2/3/foto, 759/1/2/3, 760/1/2/3, 791/1, 793/foto, 795/1.
Kennedy. J F 456/1, 599/2, 738/2, 758/
Kenyatta .J 75/3 76/1/2/3
Keo Chanda, 559/2
Kepa, J 116/1
Kerekou. lt-kol M 64/2 733/2
Kerkhofs, mgr L J 487/1
Kermani, H 157/3
Kerpel P de 241/3, 242/1
Kesthmand S A 387/2, 388/1/2
Kessely. E B 274/3
Keyser. R de 774/2
Khaddam, A.H. 193/2, 196/1/2/3, 222/2, 238/2, 240/1/2, 556/2, 672/3, 673/1/foto, 704/2.
Khaddud, A. 390/1.
Khaghani, sjeik I. 155/1.
Khaghani, sjeik M.T.S. 139/1/3, 155/1, 157/1, 609/2.
Khail, A. al- 590/1.
Khail, sjeik M.A.A. al- 246/1
Khairalla, gen. A.T. al- 219/3, 220/1, 221/1, 239/1
Khajehnouri, gen. A. 123/3.
Khalaf, J.M. 222/1.
Khalaf, K. 846/2, 847/3.
Khaled. koning 351/2, 611/2, 670/1, 671/2.
Khalid, sjeik 15/3.
Khalifa al-Sabah, sjeik A. 227/3, 228/1, 229/2.
Khalifa al-Kindy, M. 14/1, 16/2.
Khalifa bin Sulman al-Khalifa. sjeik 683/2/foto.
Khalifa al-Sulveidi, S.A. 14/1, 16/1.
Khalifa bin Zayed al-Nahayan, sjeik 14/3.
Khalil, A. 238/1.
Khalil. kol. A.M.H. 194/1, 703/1.
Khalil. M. 804/2, 833/3, 834/1, 836/2/3
Khalis, Y. 402/3.
Khalkhali, ayatollah. S. 126/2, 128/2/3/foto, 156/3, 157/1/2, 643/2.
Khama, Sir S. 761/1/2/3.
Khamanei, ayatollah, S.A. 644/2, 645/2.
Khamiri, A.A. al- 665/3.
Khamis, It.-kol. M.H. 665/2.
Khan, H. 431/2.
Khan Chaudhury, A.G. 33/2.
Khani, ayatollah. M.A.M. 644/2, 645/2.
Khanna. H.R. 35/1.
Kharrazi, K. 610/1.
Kharrubi. It.-kol. M. 635/1.
Kharroubi, M.Ch. 528/1.
Khatib, It. A. 253/2.
Khatib, M.M. 196/2.
Khayir, A.A. al- 635/1.
Khayir, Y. al- 196/2.
Khedda. B. 525/2.
Khellef, A. 528/1.
Khieu Sampan 606/2, 631/3
Khisa, sjeik 832/1.
Khleifawi, A.R. 196/1
Khomeini, H.A. 97/2

Khomeini, ayatollah, R. 97/1/2/foto, 98/1, 99/3, 100/2/3/foto, 111/1, 124/1/2/3, 125/2/3, 126/1/2, 127/3, 136/2, 137/1/2, 138/2/3, 139/1/2, 156/1/2/3, 157/1/3, 221/1, 610/1/2/3, 611/1/2, 640/2, 641/2/3, 642/1/3, 643/3, 644/1/2/3, 645/3, 646/1/2/3, 647/3, 648/2, 649/1/3, 650/2/3, 651/1/3, 654/2, 683/1, 688/1, 780/2.
Khouaja, B. 64/3, 557/2.
Khoury. gen. V. 238/1.
Ki-Zerbo. prof. J. 786/1/2.
Kiampur, G R 128/1
Kiano, J. 76/1.
Kibaki. M. 76/1/2, 768/3.
Kidan. brig.-gen. T.G. 668/3.
Kiesl, E. 659/2.
Kiesinger. K.-G. 714/1.
Kilabi, lt.-kol. L. al- 665/2.
Kilic. S. 573/3.
Killanin, Lord 70/3, 513/2/3, 514/1, 515/1/3, 517/3, 557/foto, 848/foto.
Kim Chong Hwan, gen. 287/3/foto.
Kim Chong Il 778/2.
Kim Dae Jung 286/3, 302/1, 319/3, 320/1/foto, 353/1, 354/1/2/3, 355/1, 368/3.
Kim Dong Gil 354/2.
Kim Il Soeng 302/1, 303/2/3, 304/1/2, 777/3, 778/1/2/3.
Kim Jae Kyu 288/2/3, 319/3, 354/3.
Kim Jong Pil 286/1/foto, 302/1, 320/1/foto, 354/1/2.
Kim Kae Won 288/3.
Kim Ok Gil 287/3, 320/3, 353/3, 354/2/3.
Kim Sang Man 320/foto.
Kim Won Gie 287/3.
Kim Yong Chu 304/1.
Kim Young Choo 302/3/foto.
Kim Young Sam 286/1/3, 302/1, 354/1/2/3.
King, Ch. 274/3.
King, mevr. C. 13/foto.
Kinkar, R. 30/3, 35/1.
Kiratlioglu, E. 573/3.
Kirillin, W. 111/2/3.
Kirkland, L. 543/2.
Kirsch, M. 748/3.
Kiseljew, T. 706/3.
Kishi, N. 494/1/2, 496/2.
Kisiel, H. 567/1/2.
Kissinger, H. 181/3, 303/2/3, 412/3, 414/2/3, 448/2, 643/2, 739/2, 741/3, 742/2, 743/2, 793/1.
Kitchens. K 795/3.
Kittikachorn, T. 796/3.
Klaauw. dr. C.A. van der 43/2, 118/1, 218/3, 399/3, 426/1/2/foto, 427/1, 456/3, 457/1, 535/3, 536/1/2/3, 537/1, 538/foto.
Kleef, Th. A.M. van 518/3.
Klepsch. E. 39/2, 90/3, 441/1/2.
Klerk, F.W. de 544/3.
Klibi, Ch. 64/3, 264/3.
Kloos, A.H. 518/2.
Klurnpp. W. 664/foto.
Klutznick, Ph. 413/2, 515/2.
Knatchbull, N. 46/3.
Kodjo, E. 748/1. 749/1. 750/2
Kodjovi, A A 768/3
Koekoek, H 539/1
Koelikow. W G 480/2
Koeznetsow, W 701/3
Kohl. H 657/foto, 658/1/2/foto, 664/3, 714/1/foto.
Köhler. G. 659/3/foto
Koinange, M. 76/1
Koirala, B.P. 445/2/3.
Kok, W. 71/3, 72/1/3, 73/1/3, 74/1/foto, 75/1/2, 184/1, 269/1/2, 676/2, 707/3, 708/2/3/foto, 709/3, 776/1/3/foto, 777/1/2.
Kokoschka. O. 862/3.
Koksaloglu, A 595/3.
Kolisevski, L. 310/2/3, 311/3, 463/2.
Kollek, T. 846/1.
Kolthoff. G.W. 51812,
Kombrink, H. 167/1, 679/2/3, 682/1/2, 694/2, 695/3, 810/1.
Komer, R. 394/1, 686/1.
Komoto. T. 492/3, 496/1/3.
Konaré. A.O. 544/1.
Konaté, M. 335/3.
Konaté, T. 335/3.
Koné. F. 54411.
Konie, G.C. 630/2.
Koning. J. de 546/1/3, 825/2.
Kono, Y. 317/2.
Kontogeorgis. G, 508/1.
Kooli. M. 557/2/3.
Koorndijk. M.M. 148/2/3.
Koornhof. P.G.J. 544/3.
Kopec, A. 567/2, 584/2.
Köppler, H. 66411/2/3.
Koraea. Th. 795/3.
Koraltan. T. 573/3.
Korisa, W. 500/2.
Korkut. H. 571/1.
Korom, M. 225/2.
Korte. R.W. de 167/1/2, 185/2, 186/1/3.
Kortebi, M. 528/1.
Korutürk, F. 573/2/3, 575/2/3, 576/1, 592/1.
Koschnick, H. 662/1.
Koslowski, M. 578/3, 579/3.
Kostelanetz. A. 862/3, 863/foto.
Kosygin, A. 20/2, 104/2, 238/2, 239/1/3, 433/1, 434/2, 435/3, 473/3, 474/1/2, 476/1, 667/3/foto, 671/1, 701/2, 702/2/foto, 705/1/2/3/foto, 706/1, 730/1. 780/3.
Kotb, A.K. 833/2.
Kotzé, S.F. 544/3.
Kountche, S. 336/3.
Kouyate. mej. R. 335/2.
Kouyate, S.B. 335/3.
Kowalczyk, S. 581/foto.
Koyata, R. 335/2.
Kozlow, kol. Y. 319/2.
Kozlowski. J. 578/3, 579/3
Kpetigo, K. 768/3.
Kraaijeveld-Wouters. mevr. G.J. 460/1
Kramer. F 285/3.
Kremer, W 518/3
Kreutzkamp-Schotel. mevr. A. 518/2
Krevelen, G van 862/3
Kriangsak Chamanan, gen 560/2, 784/1/2/3.
Krieps. R. 233/1.
Krimpen. mr. Chr. van 518/3
Krishnappa, M.V. 35/1.
Krol. 550/3.
Kruczek, W. 581/foto.
Kruger, J.T. 544/3.
Kruisinga, R.H.J. 168/2. 602/2.
Kubota, E. 317/2, 319/2, 398/2.
Kuhan, D. 53512.
Kuik, H.M. van 518/2.
Kukrit Pramoj 784/3, 797/2.
Külahli, C. 573/3.
Kung, H. 174/1/2/3/foto
Kuntay, B. 573/3.
Kununka. B. 78/2. 322/1/3. 323/1
Kuraishi, T 317/2
Kurdi, R al- 196/2
Kuron. J 482/1, 565/3/foto, 581/1
Kurowski. Z. 581/foto.
Kurshomi, A. al- 665/2.
Kusa, M. 639/1.
Kusurnaatmadja. M. 231/foto. 560/1/2
Kuzinski. S. 567/2
Kwaadsteniet. W de 53911
Kwanou, Th 528/3
Kwelagobe, D.K. 761/3.
Kwenda. Ch. 64/2.
Kwon Min Jun 304/3
Kyesimira, Y 77/3, 78/3
Kyprianou, S 104/2, 201/1

L

Labadi, M. 264/2.
Lachmon, J. 146/1, 148/2, 548/3.
Lacroix, E. 58513,707;'.
Lafontaine, O. 663/3, 664/foto.
Lagasse, A. 26/3, 132/1, 430/3.
Lage. M. 50/3.
Lagorio, L. 48811.
Lahderi. M.A. 639/1.
Laine, E. 131/3.
Laingen. B. 643/2, 644/1, 646/2.
Laino, D. 345/2.
Laksar, N. 33/2.
Lallemand, R. 13211.
Lama, L. 491/1.
Lamberts, dr. J.H. 518/3.
Lamberz, W. 635/3, 701/2.
Lambrecht, D. 234/2.
Lambsdorff, O. Graf 409/2, 456/1, 587/3, 658/1, 812/1/foto, 813/2.
Lamine, M. 351/2.
Lamizana, S. 785/2/3/foto, 786/1/2.
Lamy, R. 807/2.
Landau, H. 838/2/3.
Landau, M. 802/2.
Landsheer, J.-M. de 131/3.
Landsman, F.H. 863/1.
Lange. E. 39/2/3, 440/3, 441/1.
Langui, E. 863/1.
Laning-Boersma, mevr. F.J. 44/2.
Lansink, dr. A.G.W. 539/1.
Lara Sanchez, A. 315/2.
Larbi, M.T. 527/3.
Lardry, kol. P. 734/3.
Larga Espada, lt.-kol. F. 120/1.
Larios, It.-kol. B. 120/2.
LaRouche, L. 758/1/2, 759/1/3.
Laskaris, K. 508/1.
Lasram, A. 557/2.
Latif, S. 780/2.
Latouche, D. 520/2.
Laugerud Garcia, K. 169/2, 170/1.
Laurel, J. 656/3.
Lauxtermann. H.Th.M. 538/foto.
Lavenne, prof. F. 534/3.
Lavens, A. 339/2/3, 340/2, 745/2, 746/1.
Lawzi, A. al- 672/1/2.
Lawson, gen.-maj. R. 451/3.
Laxalt, P. 793/1.
Laya, J.C. 608/1.
Lazar, G. 225/foto.
Leakey. L. 76/1.
Leakeg, Ph. 76/1/2.
Leakey, R. 76/1.
Leber, G. 812/1.
Leboutte. L. 206/3.
Lecanuet, J. 470/1.
Lechin Oquendo, J. 465/2/3, 466/1, 467/3.
Leclercq, J. 707/2.
Ledesma, G. 347/1.
Lee, R. 401/3.
Lee Chiaw Meng 781/1
Lee Han Bin 288/1.
Lee Hee Sung, gen. 287/3/foto, 288/3, 355/3.
Lee Hu Rak 354/2.
Lee Kuan Yew 781/1/2/3, 782/1/foto.
Lee Min Wu 286/2
Lee San Choon. datuk 778/3.
Lee Tse Tong 78113

Leeflang, F. 547/foto, 548/1.
Leemans, E. 132/1, 182/2/3/foto, 280/3, 757/2.
Leemans, W. 26/2.
Leeuwen, J. van 252/2, 825/2.
Leeuwen, L.M. van 824/3, 825/1.
Legesse Wolde Mariam, kol. 700/2
Leido ir.. J.L. 608/1.
Lek, B van der 215/2
Lek Naeomali pen 784 1 797 1
Leland, M. 52/3
Lemass, S. 45/1.
Lemboumba, J.-P. 528/3.
Lemguiref, M.Y. 639/3.
Lemma Gutema. 700/2, 726/2
Lenihan, B. 39/2, 45/2, 426/foto, 454/1
Lennep, E. van 588/2, 590/1/3, 591/1.
Lennon, J. 863/1/2/3/foto.
Lepettre, J. 395/2, 630/3.
Lerouge, A. 172/2.
Lescano, J. 49/2.
Lescrauwaet, J. 143/3.
Letelier, O. 283/3.
Leton, G.B. 57/2.
Letschert, H.B.P.A. 518/2.
Leutwiller, F. 459/3.
Levesque, R. 129/2/3, 519/3, 520/1/2/foto, 521/3, 522/1.
Levi, D. 838/2/3, 846/1.
Levinger, M. 806/3.
Lew Byong Hion, gen. 288/1.
Leijenhorst, G. van 153/1, 825/1.
Leyle, J.-M. 499/3.
Leymang, G. 497/3, 499/1/2, 500/2/3.
Leys, P. 207/3.
Leysen, A. 151/2/3.
Li Hoe Rak 303/2.
Li Jong Ok 302/1, 778/1/2.
Li Lisang 362/3.
Li Qiang 735/3/foto.
Li Xiannian 62/1, 722/2, 724/foto, 778/1/2.
Liévano, I. 275/1, 276/3.
Lim Chee Onn 781/2.
Lim Hock Siew, 781/3.
Lim Kim San 781/1.
Lim Kit Siang 78/2.
Limann, H. 768/1.
Limaye, M. 34/2, 36/1.
Lin Biao 63/2. 361/2/3, 362/1/2. 723/1. 736/2/3.
Lin Yin-siung 783/2
Lindemans, L. 241/2/3, 242/1.
Lindo, D. 329/2.
Ling, mr. R.A.P. 148/2.
Lingad, J. 655/2.
Lini, W. 497/foto, 498/2, 499/1/2, 500/2/3, 501/1/2, 502/1/2.
Linowitz, S. 846/1.
Lisow, 849/1.
Liu Shaoqi 61/3, 62/1/2, 63/2, 360/1/2, 361/1/2/3, 362/1/2/3.
Ljubicic. N. 311/1.
Lombardi, R. 489/1.
Lon Nol 606/1/2, 633/1/2/3.
Longo, L. 863/3.
Lopez Moreno, J.A. 51/1.
Lopez Portillo, J. 247/2, 332/1/3, 649/3, 743/3.
Lopez Porto, J. 30/3.
Lougheed, P. 522/1.
Louly, lt.-kol. M.M.O. 336/1.
Lourdes Pintassilgo, mevr. M. de 30/2, 820/2.
Lourenco, V. 818/2.
Louw, W.E.G. 863/3.
Lozano Menéndez, F. 348/2.
Luard, E. 497/2.
Lubbers, R.F. 24/2, 41/3, 42/2/3/foto, 82/3, 83/1, 152/2, 153/1, 168/1/2/3, 169/1, 185/1/2/3, 186/2, 505/3, 538/3, 539/2, 540/1, 602/1/2, 620/1/2, 677/1/2/3/foto, 681/1/2/3, 682/1/2/3, 694/2/3, 695/2, 696/3, 697/foto, 826/2/3.
Lucey, P J 794/foto, 827/2
Lucker. J M 863/3, 864/1
Lucman. J. 656/3/foto
Lukaszewicz, J. 116/2, 564/3, 565/1, 567/2. 568/2. 581/foto.
Lule, Y 7613 77/1/2/3 78/1/2, 323/1, 352/2
Lumina, J. 544/3.
Lus, P. 795/3.
Luns, J.M.A.H. 393/1, 431/1, 438/1, 484/3.
Lusaka. P. 648/foto.
Lusson Battle. A.E. 51/1.
Lutfi, A.L.M. 834/1, 836/3.
Luyn, A. van 143/3.
Luyten- de Wijkerslooth de Weerdesteyn, mevr. J.J.M.S. 518/2
Ly, maj. A.B. 336/2.
Ly, lt.-kol. S. 544/1.
Lyassine, M. 528/1.
Lynch, J. 44/2/3, 45/1, 46/1/2, 451/1, 453/3.

M

Maaskant, A.A.C. 518/2.
Maasland, A. 864/1.
Mabandla Ndawombili Fred Dlamini, prins 224/3.
Mabrouk, E. al- 246/3, 271/1, 635/2, 636/2, 637/1.
Mabrouk. M.A. al- 635/2.
Mabutas, mgr. A. 608/3.
Macapagal, D. 655/2, 656/3.
MacBride. S. 646/3.
MacDonald, mevr. F. 646/1.
Macedo, A. 821/3.
MacHenry, D. 395/1.
Machel, S. 761/1.
Machicado, F. 466/foto.
Macias Nguema. F. 768/1.
Mackawee, A.Q. 670/2.
Madani, A. 97/1, 124/3, 137/1, 139/3, 154/1. 609/2.
Madani. N. al-F. 635/2. 636/3.
Madar. M.H. 544/2.
Maes, B. 183/1
Maffert, S. 725/3.
Magar, B.G. 446/1.
Magara, T. 77/3.
Magno, M.S. 608/1.
Magnuson, W. 737/1.
Magoro, kol. M. 58/3.
Magsi, O. A.al- 635/2.
Mahat, H. Ch. 446/1.
Mahdi, A. 220/1.
Mahdi. M.S. 665/2.
Mahendra, koning 445/1.
Mahjoub, M. 220/1/3.
Mahler, H. 659/1.
Mahmoud, A.H. 834/1.
Mahmoud, A.K. 220/1.
Mahmoud, A.S. 544/2.
Mahmoud. S.F. bin 684/2.
Mahmud, A.H. 727/1.
Mahni, A. al- zie: Mihanni, A. al-
Maikano, A. 768/2.
Mainil, P. 339/2/3, 340/2, 745/2, 746/2.
Majano, kol. A. 285/foto.
Majid. A.A. 388/1.
Majid. A.J.A. 222/1.
Majogo, M. 79/1.
Majzoub. sjeik A.R. 253/3.
Makarios, aartsbisschop 199/2.
Makejew, W. 705/2.
Makgekgenene, L. 761/3.
Makhsheesh, A.A. 684/3.
Makieda, M. 318/3.
Makki. H. 224/3, 665/1/2, 669/1.
Maktoum bin Rashid al-Maktoum, sjeik 14/1/3, 15/foto, 16/1.
Makwanga, Y. 33/2.
Malando, zie: Maasland, A.
Malaquick, A. 656/3.
Malek. M. 123/3.
Malere, A. 499/2.
Malfa, G. La 488/1.
Malhas, Z. 224/3, 671/3, 672/1.
Malina, K. 79/1.
Malki, K. al- 196/2.
Malla, D.B. 446/1.
Malla, H.B. 446/1.
O'Malley, D. 45/2.
Mallios, E. 55/3, 56/1.
Malmierca Peoli. I. 701/2. 718/1.
Malo, Ch. 554/3.
Mamiaka, gen. R. 528/3.
Mammeri. M. 526/3.
Manca, E. 488/1.
Mancham, J. 112/3.
Mandal, D.L. 33/3, 35/1.
Mangousch, M.A. al- 635/2.
Mangue. G. 543/3.
Manickavasagam. Tan Sri V. 778/3.
Manley, M.N. 330/3, 331/1/2/3/foto, 334/1.
Mannam, A. 431/2.
Manos, S. 508/1/2.
Manrique. mgr. J. 467/3.
Mansouri, N.S. 834/2.
Mantovani, A.P. 864/1.
Mao Yuanxing 359/3.
Mao Zedong 48/3, 62/3, 359/3, 360/1/2/3, 361/1/2/3, 362/1/2/3, 606/3, 731/2, 722/2, 723/1/2, 724/1/2, 725/2/3, 726/1, 736/2/3.
Maor. K. 795/3.
Maphevu Dlamini. prins 224/3.
Marchand, C. 707/2.
Marchau, 206/3.
Marck, P. 234/2.
Marcora, G. 488/1.
Marcos, F. 283/1/2, 607/1/3, 608/1/2/3, 654/3, 655/1/2/3, 656/1/2/3/foto.
Marcos jr., F. 655/2.
Marcos. mevr. I.R. 655/2, 656/foto, 608/1.
Marcos Rocka, mevr. E. 655/2.
Marenco Cardenal, D. 120/2.
Margriet, prinses 86/2, 218/foto, 293/1.
Marini, M. 864/2/foto.
Maris, B.W. 518/3.
Marjolin, R. 6/2.
Marquez, adm. H.L. 743/3.
Marques de Carvalho, E. 30/3.
Martenot, M. 864/2.
Martens. W. 24/foto, 25/2, 26/1/2/3, 27/1, 91/2/3/foto, 92/1/2/3, 93/2, 94/3, 132/1/foto, 241/1/3/foto, 242/1/foto, 243/1/2/3. 280/2, 337/1/foto, 338/1/2/foto, 339/2/3, 340/2/foto, 356/1/foto, 358/2, 427/foto, 430/2, 431/1, 534/3, 623/2/3, 624/2/3, 675/2, 707/1, 744/1/2/3, 745/2/3, 755/1, 756/2, 757/2, 762/2, 823/2, 824/1.
Martignoni, W. 11/1.
Martina, D. 290/foto.
Martines de Peron, M.E. 248/3, 270/3, 271/1.
Martis. N. 508/1/2.
Martodihardjo, F K 148/2.
Maruru, kol. A. 322/1/2.
Marijnen, V.G.M. 88/2.
Masa'Deh, S. zie: Mesadeh, S. al-
Mashhadi, M.A.H. 219/3, 220/2, 221/2.
Masire, Q.K.J. 761/1/2/3/foto.

Masjerow, P. 706/3.
Masmoudi, M. 555/2, 556/3, 558/1.
Masri, A. al- 672/1.
Massaquoi, B.S. 544/2.
Mast. A. 775/1.
Masuku, L. 192/1.
Mataraci, S. 571/1.
Mateman, W.A. 695/1
Mathari. A. 64/3. 557/3
Mathot, G. 242/3, 339/2/3, 340/2, 624/2, 745/2, 746/1.
Matos, H. 51/3/foto, 52/1.
Matt, gen. D. 805/1.
Mattar, A. 781/1.
Matthews, G.B. 273/1/2/3, 768/3.
Matthieu-Mohin, mevr. L. 241/2.
Matthöfer, H. 423/3, 587/3, 589/3, 590/1/2/3, 659/1, 812/1/foto, 816/2.
Mavi, J. 533/2.
Mawar, M.A. zie: Nuwwar, M.A.
Maxi. J. 172/2.
Maxwell, P. 46/3.
Mayila, G.L. 528/3.
Mayor Oreja, J. 179/1.
Mayorga Cortes, R. 120/2, 135/1.
Maystadt, Ph. 745/2, 746/2.
Mazdooryar, maj. S. 19/3, 20/1/2, 388/2
Mazouzi, M.S. 527/3.
Mazrui, A. 14/2.
Mazzyanti, G. 488/3.
Mbadiwe, K. 57/3, 59/2.
M'Barek, S. Ben 64/3.
Mbog, F.T. 334/2.
Mboumoua, W.E. 768/2.
Mbouy-Boutzit, E.-A. 528/3, 627/foto.
Mbu, T. 57/3.
McCarthy, J. 377/1.
McCloy, J. 412/1.
McCloskey, P. 510/2.
McDuffie, A. 541/3, 542/1
McGirl, F. 46/3.
McGovern. G. 543/2, 737/1.
McHenry, D. 12/2/3/foto, 648/1/foto, 654/1, 845/3.
McMahon, Th. 46/3.
McNamara, R.S. 5/1, 375/3.
McSharry, R. 45/2.
McTeer, M. 130/foto.
Meany, G. 182/1, 543/1.
Mébiame, L. 528/3.
Mebazaa, F. 64/3, 557/2.
Medina Lois, gen. A. 281/1.
Meechai Ruechuphant 784/3
Meer, J.H.B. van 518/3.
Mees, J. de 131/3.
Meesman, H.J. 770/2.
Meguid, A.A. 834/1, 836/2.
Mehdawi, O. al- 638/2.
Meheishi, O. 639/2.
Mei, D.F. van der 38/2, 603/1/foto, 604/1.
Meir, mevr. G. 803/1.
Mejia. kol. F. 119/3, 120/1.
Melamed, A. 844/3.
Melchior, 206/3.
Mellah. maj. A. 525/2.
Melo, E. de 30/3. 823/1
Melo Antunes, lt.-kol. E.A. 818/2
Mendes, F. 753/2.
Mendes Arcoverde, W. 234/3.
Méndez Sandoval, O. 315/3.
Mendes de Carvalho, A.A. 543/3.
Mendoza, E.P. 608/1, 655/2.
Menendez. gen. L.B. 248/2.
Menendez Cruz, A. 50/3.
Mengistu Desta 726/3.
Mengistu Haile Mariam, lt.-kol. 666/1. 668/3. 687/1. 699/1/2. 700/3. 701/1/2/3/foto, 702/1/2/3/foto, 703/1/2, 715/3, 716/1, 717/2/3/foto, 726/3, 727/1/2, 730/1/2/foto, 731/1.
Menjivar, O 135/2, 312/3
Menkouss, Y.O. 336/2.
Meraabi, T. 238/1.
Merbah, kol. K. 528/2.
Mered Megussi, 700/1.
Mergheni, A. 555/1.
Merode, A. de 515/3.
Merwe, S.W. van der 544/3.
Merwe, T. van der 533/1.
Mesadeh, S. al- 224/3. 671/3. 672/1
Messaadia, M.C. 528/1.
Messaoudène, S.A. 528/1.
Mesaoudi. F. 639/2.
Mestiri. A. 64/3, 555/3, 556/2/3.
Meswele, W. 761/3.
Meulemari, K. 518/3.
Meulen, H. van der 71/3, 72/2/3, 73/1, 74/1/2, 75/2, 184/3, 185/1, 269/2/3, 676/1, 708/3, 709/3, 776/1.
Meyenfeldt, F.H. vcin 518/2.
Meyer, J. de 207/3, 241/3, 242/1, 551/3.
Meyncn. J. 864/3.
Mhalangu, S. 531/2.
Michel. J. 757/2.
Michelis, G. di 488/1.
Miert, K. van 24/2, 25/1, 26/3, 132/1, 206/2, 207/1/foto, 243/1, 337/1, 338/1, 623/2/3, 661/2, 744/1/3, 745/1.
Mihanni, A. al- 665/2.
Miki, T. 316/3, 317/2, 492/2/3, 493/1, 494/2, 495/1, 496/1.
Milhem, M. 801/foto, 803/2.
Milhes, Z. zie: Malhas, Z.
Milian. A. 49/2.
Miller, D. 70/3.
Miller, W. 459/3, 523/2/3, 524/1, 645/3.
Millet, Ch. 373/1.
O'Mills, D. 395/1, 629/3, 630/2.
Min Kwan Sik 304/1/3.
Minachi, N. 645/2.
Mini, A. 194/1.
Minic, M. 311/1, 605/1.
Minko, H. 528/3.
Miranda, M. de 150/3/foto.
Miranda Ramírez, A. 332/2.
Mirdha. N. 35/1.
Mirshekai, M. 123/3.
Mishra. B.Ch. 443/1.
Mishra, J. 33/3, 35/1.
Mishra, S.M. 35/1.
Miskine, I. 734/2.
Misuari, N. 607/1/2, 608/2, 656/3.
Mitsotakis, K. 54/3, 55/2, 508/1, 509/2, 510/2.
Mitterrand. F. 233/1.
Miyamoto, K. 317/2.
Miyanaga. gen.-maj. b.d. Y. 319/1/2/foto.
Miyazawa, K. 496/1/2/3, 743/1.
Mkapa, B. 93/3
Mmusi, P.S. 761/3.
Moalla, M 557/2.
Moayyed. T. al- 683/2.
Mobarak, H. 350/2, 683/2
Mobasheri, A. 644/2.
Moboetoe Seko Seko 472/2, 623/2, 743/3
Modai, Y. 838/2, 843/1.
Modares. gen. F. 123/3.
Moezorewa, ds. A. 161/1/3, 162/3, 163/1, 164/1, 165/3, 166/2, 190/3. 191/1/2/3/foto, 192/foto.
Moffit. R. 283/3.
Moghaddam, gen. N. 127/1.
Mogollon, P. 315/2/3.
Mogwe, A.M. 761/3.
Mohammed, A. 768/1.
Mohammed. A. 768/1.
Mohammed, A.H.H. 834/1.
Mohammed, A.N. 665/3, 666/1, 667/1, 670/3.
Mohammed, F. 388/1.
Mohammed. J. 405/2.
Mohammed, gen. M 56/2.
Mohammed, N. 388/1
Mohammed, S N. 431/2.
Mohammed. S.S. 665/2, 670/2/3, 671/1/2.
Mohammed, W. 405/2.
Mohammed Osman Abu Bakr 717/3, 718/1.
Mohammed bin Rashid al-Maktoum. sjeik 14/1, 16/2.
Mohammed Reza Pahlevi, ex-sjah 641/3, 642/1/2/3, 643/2/3/foto, 644/1. 645/2, 646/1/2/3, 648/2, 649/3, 650/1, 651/2/3, 652/1/3, 654/2.
Mohammedi, M.N. 402/3/foto.
Mohieddin, A.F. 836/2.
Mohieddin, K. 833/2/3, 835/1/2.
Mohmand, F.R. 388/1.
Moi. D.A. 75/3, 76/1/2/3, 93/3, 768/3.
Moicheine. A.O. 336/2.
Moinfar, A.A. 247/3, 503/3, 533/3, 625/foto. 627/1/3, 644/1/3, 645/2, 647/1/2.
Moira Brizola. L, da 235/2, 263/1.
Mojaddedi, S, 391/foto, 402/3/foto, 404/3
Mojallali, kol. N. 126/1.
Mok Sakun 559/2/3.
Mol. J. 518/2.
Molina, A.A. 135/1.
Molina Orantes, A. 171/1.
Molisa, S. 502/2.
Möller, mgr. J.B.W.M. 142/foto, 143/2.
Molyneux, J. 450/2, 453/2.
Momis, J. 795/3, 796/1.
Mondale, W. 65/foto, 311/3/foto, 476/3, 515/2/3. 524/foto, 793/3, 795/1.
Monguno, A.S.A. 57/3.
Montalvan. W. 123/2.
Montand, I. 249/foto.
Montazeri, ayatollah, H.A. 645/1/foto.
Montes, mevr. S.P. 608/1.
Mooney, B. 634/2.
Morais Leitao, J. 30/3, 543/3.
Morais, T. de 819/1.
Morales, dr. M.H. 120/2.
Morales Bermudez, gen. F. 346/2, 347/1/2.
Morales Erlich, J.A. 134/1, 135/2, 272/2
Mordant, H. 93/2, 132/1.
Moreira. B. 397/3.
Moretti, M. 492/1.
Morlino, T. 488/1.
Morlok, J. 663/foto.
Moro, A. 491/3, 492/1, 834/2.
Morozow, P. 650/foto.
Morrison, G. de V. 544/3.
Moser, mgr. G. 174/1.
Moshoeshoe. koning 761/1.
Mosley, Sir O.E. 864/3.
Mota-Pinto, C.A. 820/1.
Motaheri, ayatollah M. 126/1.
Motamedi, N. 123/3.
Motei. M.S. 665/2, 666/3.
Mouada, M. 556/3.
Mouknass, H.O. 336/3.
Mountbatten, Lord 46/3, 278/1, 451/1
Moureaux, Ph. 339/2/3, 340/1, 745/2, 746/2.
Moureaux, S. 757/1
Moussa, A.A. 834/1.
Moussirou, E. 528/3.
Moustapha, H. 334/2.
Moutsinga, H. 528/3.
Moynihan. D. 46/2.
Mpouho-Epigat, J. 528/3.
Msokar. H. 196/2.
Msuguri, gen.-maj. D. 322/2.
Mtei, E.I. 78/2/3.
Mubarek bin Mohammed al-Nahavan. sjeik 14/1. 16/1.
Muezzinoglu, Z. 586/3, 587/2.

Mufti, mevr I 224/3, 671/3, 672/1
Muftiyadeh, sjeik A 155/2
Mug, P 213/1/3
Mugabe, R 161/1/3/foto 162/3, 163/1, 191/1/3/foto 192/1/foto, 601/1/2
Muhri ayatollah A 683/2
Muhri, A A 683/2
Muhsin, M S A zie Abdullah, M S
Muiden G van 695/1
Muller S L 544 3
Muller-Hermann, E 230/3
Mundawarara, S. 188/2/foto, 192/foto.
Mundebo. O. 512/2.
Mundhuri. Y.M.al- 684/2.
Munizvalera, C. 61/3.
Munnik. L.A.P.A. 544/3.
Munoko, N. 76/1.
Muntassir, A. al- 637/3.
Muntassir. O.M. al- 635/2.
Murad. K.M. 833/3.
Murr. M. 238/1.
Murray. R. 685/3.
Murtopo. A. 560/3.
Musa, kol. A.H. 544/2.
Musaoglu. M. 573/3.
Museveni, Y. 78/2, 321/2, 322/1/2/3, 323/1.
Muskie, E. 404/3, 414/3/foto, 415/1/2/3, 419/1/3. 421/foto, 436/3. 439/1, 448/1, 485/2, 524/1/3/foto, 600/3, 601/1/foto.
Musokotwane, K. 544/3.
Mussa, S. 329/2.
Mustafa, G.G. 431/2.
Mustafa, O. 220/1.
Mustafa Ahmed 729/3, 730/1.
Mustapha, B. 372/3.
Mustapha. S.A. 834/2.
Mutanna. A.A. 665/3.
Muthu, mevr. S. 35/3. 36/3.
Muto. Y. 317/2.
Muwanga, P. 77/1/2/3, 78/2, 321/1/3, 322/1/2/3, 323/1.
Mwamunga, E.P. 76/2.
Mwanga. P. zie: Muwanga, P.
Mwingira, A. 78/3.
Mijatovic, C. 310/3, 463/2/foto, 464/1.
My boto, Z. 528/3.
Myers. M. 737/3.
Mijnals, serg. Ch. 145/foto, 151/1, 545/2, 546/1/2/foto. 547/1.
Mzali. M. 64/3, 555/3, 557/2/3/foto, 558/1, 704/2.

N

Naarendorp. E. 545/3.
Naarendorp, F. 545/3.
Nabi, B. 502/3, 528/1.
Nabi, M. 528/1, 534/foto.
Nabila, J. S. 768/2.
Naboulsi, O. 224/3, 671/3
Nabudere, D.W. 77/1/2/3, 78/2, 322/1/3.
Nadao, H. 316/3.
Naderi, M.H. 123/3.
Nadu, T. 36/2.
Nafa, M. 637/3.
Nafi Kurdi, 717/3, 718/2.
Nagano, lt.-gen. S. 319/2.
Nagel, J.G. 518/2.
Nahi, M. 391/foto.
Naik, N. 395/3, 599/3.
Nakagawa. I. 316/3. 493/1. 494/2. 496/3.
Nakasone, Y. 316/3, 493/1, 494/2, 496/1/3.
Nandzo, G. 768/2.
Naor, A. 804/1, 805/1.
Napier, O. 453/3.
Napolitano, G. 490/1.
Narain, R. 33/2. 36/1.
Narayan, J.P. 34/2.
Narcisse, J. 173/3.
Narvais, P. 271/1.
Nasir al-Uways, H. bin 16/2
Nasr. dr. M. 833/3.
Nassar, H A 220/1, 221/3 253/3, 309/3 688/1
Nassar K T A 834/1
Nasser \ 715 1 716 1 717 3 719 1 720/1
Nasser, M.S. 665/3.
Nasser, T.E. 196/1/2, 197/3.
Nasser el-Assaf el-Hussein. sieik 688/3.
Nassery, Z.K. 21/foto.
Nat. M.J. 249/foto.
Natali, L. 37/1.
Naupa, J. 499/2, 500/2.
Navon. Y. 837/3, 838/1.
Nawab. 20/3.
Nawaz, S. 443/3.
Nayef ibn Abdul Aziz. prins 687/2, 688/1/2.
Nazemi. gen. F. 127/3.
Nazer. A.G. al- 834/1, 836/3.
Nazih, H. 155/1.
Ndaw, R. 544/1.
Ndiweni. chief, K. 162/3.
Neal, F. 274/2.
Nebo, W. 768/3.
Nedee, F. 864/3.
Nederhorst, G.M. 88/2.
Neede, serg. L. 145/foto, 146/1, 150/2, 151/1. 546/foto, 547/foto.
Ne'eman. Y. 840/3.
Negri, A. 491/3, 492/1.
Nehru. P. 309/3.
Nemiche. B. 528/1.
Nenni, P. 31/3/foto, 32/1, 489/1.
Neo Yee Pan. datak 778/3.
Nerée. ds. L. 173/2.
Nestor. R. 172/3.
Netjes, W. 518/2.
Neto, A. 753/3.
Nevers Constant, V. 172/2.
Newman, Sir K. 451/3.
Neijhorst, J. 546/1, 547/foto, 548/1.
Nganga, J.A. 528/3, 768/3.
Ngobi. M. 78/2, 322/1.
Ngome Kome, A. 334/2.
Ngouabi, M. 528/2.
Nguele, R.Z. 768/2.
Nguema, R. 528/3.
Nguema-Mba, M. R 630/2.
Ngugu wa Thiongo 76/3.
Nhongo. gen. R. 192/2.
Niasse. A. 761/3, 762/1.
Niasse, M. 761/3.
Nicola, M. 196/2.
Nieuwborg, maj. van 259/1.
Nikaido, S. 496/3.
Nikkhwah, P. 124/1.
Nikoi, A. 768/2.
Nikpoay, G.R. 127/2.
Nimeiry, J.M. al- 236/2, 352/2, 703/1/2, 747/3.
Nimr, A.M.A. al- 834/1.
Nimley, G. 768/3.
Nishimura, E. 316/3. 317/1. 493/3. 494/3. 495/1. 496/1/3
Nishioka. 318/1.
Nissim, M. 844/1.
Nixon, R.M. 738/2, 739/2 743/2, 794/1, 831/1.
Njonjo. Ch. 76/2, 94/1, 768/2/3.
Nkomo, J. 161/2/3. 162/3, 163/2, 191/1/3/foto, 192/foto.
Nkondo, C. 531/2.
Nkroemah, K. 768/2.
Nkwasibwe, E.R. 77/2.
Noel, E. 172/2.
Noel, J. 795/2/3.
Nof, A. 844/1.
Nogués. dr. A. 345/2.
Nooitmeer, R.B.R. 548/2.
Nooteboom. A. 153/1/2, 168/foto, 176/3, 280/3.
Nörgaard, I 11/3
Normanton, T 44/2
Noro K 317/2
Norodom Sihanoek prins 606 1 2 3 630/1/3, 631/1 633/1/2/3
Norte, K. 543/3.
Nothomb. Ch.F. 280/3, 339/2/3, 358/2, 427/foto. 603/1/foto. 604/1. 623/3, 745/2/3.
Nouh, A. 836/3.
Nouira, H. 64/3, 552/3, 553/2, 554/1, 555/3, 557/2.
Novelli, D. 489/3.
Nsour. A. 224/3, 671/3, 672/1.
Nsubuga. H.T. 77/2.
Ntang, G. 334/2.
Ntoutoume, J.-F. 528/3.
Nu Beng 559/2.
Nunez. C. 122/1.
Nur, M.A. 544/2.
Nur. N.A. 387/2, 388/2.
Nuur. M.H. 731/2.
Nuwwar, M.A. 224/3. 671/3.
Nwako, M.P.K. 761/3.
Nyamweya, J. 76/1.
Nyerere, J.K. 77/3, 79/1, 93/3, 201/foto, 322/2, 352/2/3, 743/3, 761/1.
Nijhof, R. 679/2.
Nyoja, A.N. 768/2.
Nypels, E. 185/2/3, 186/1, 215/2.
Nze. P. 528/3.

O

O Jin Oe 778/2.
Obada, gen.-maj. O.E. 57/2.
Obando y Bravo, mgr. M. 119/3.
Obasanjo, gen. O. 56/2/3. 57/3. 58/1/2/3, 59/3, 60/foto.
Obeid. A.S. 665/3.
Obeidi, A. 635/1.
Obote. M. 77/1/2, 78/1/2, 321/2/3, 322/3, 323/1.
O'Bouzar, A. 528/1.
O'Brien, mgr. J. 312/1.
Obuchi, K. 317/2.
Ochaya, A. 78/2.
Ocran K. 768/2.
Ode. R. 647/1.
Odinga, O. 75/3, 76/2/3.
Oestinow, D. 238/2, 239/1/3, 433/1, 435/3, 436/foto, 667/3. 730/2/3. 742/3.
Offergeld. R. 812/1/foto.
Ogarkow. maarsch. N. 671/1, 730/2.
Ogbang. P. 57/2.
Ogouliguende, J.B. 528/3.
Ogunlade, G.A. 57/2.
Ohira, M. 247/2, 316/3, 317/1/2/3, 417/1, 492/2/3, 493/1/2/3, 494/1/2/3, 495/1/3, 496/1.
Ojok. brig.-gen. D.O. zie: Oyite-Ojok, D.
Okada. H. 316/3.
Okae, M. 77/3.
Okcun, G. 106/1.
Okello, T. 77/1, 322/1.
O'Kennedy, M. 44/3, 45/2, 89/2, 451/1.
Okero, I.O. 76/1/2.
Okita, S. 317/2/3/foto, 398/2, 417/foto, 649/2.
Okoth. Ch. 322/1.
Okuk, I. 795/2/3, 796/1
Okuno, S. 496/2.

Okwenje, W. 78/2.
Olaf, koning 450/foto.
Oldfield, Sir M. 451/2.
Oleson, K. 426/foto.
Olewale, E. 795/3, 796/1.
Olivares Santana, dr. E. 332/1.
Oliveira, mevr. A. 528/3.
Oliver, M. 505/1.
Oloitiptip. S.S. 768/3.
Olszewski, J. 113/2.
Olszowski, S. 116/1, 561/2, 567/2, 568/1, 577/1.
Oluleye, J. 57/2, 58/3.
Olutoye, gen.-maj. O. 57/2.
Omar, M. 405/2.
Omar, M. al-U. 635/2.
Omaria, kol. W. 322/1.
Omer, S.A. 669/2.
Omoding Ariko, S. 78/2.
Ondoa, A.E. 768/2.
O'Neill, T. 46/1/2, 65/foto, 737/2.
Ong Pang Boon 781/1.
Ong Ten Cheong 781/1.
Ongpin, R. 608/1.
Onishi, M. 317/2.
Ono. Y. 863/foto.
Onu, P. 750/2/3
Ople, B.F. 608/1.
Oral, S. 573/3.
Oraon, K. 33/2.
Oreja, M. 216/3, 217/foto, 218/3, 351/3
Ormskerk, F. 550/2/3.
Ortega Saavedra, D. 118/foto, 120/2, 121/3, 122/1
Ortega Saavedra, H. 121/3, 122/1, 123/1.
Ortiz, R.G. 228/2/3, 229/1, 244/foto, 627/foto, 628/1.
Ortoli, F.-X. 233/1, 427/foto.
Ortuzar, mgr. I. 281/2.
Osada, Y. 317/2.
Oshima, T. 319/1/2.
Oskamp, H.P.A. 518/2.
Osman, mevr. A. 834/1, 836/2.
Osman, K.A. 220/1, 222/1.
Osman, L. Ben 64/3, 557/2.
Osman, M.M. 836/3.
Osman Saleh Sabeh, 715/1, 716/2, 718/3, 719/1.
Ostry, S. 458/1.
Osuban, A. 77/3.
Oteiba, S.M.S.ai- 14/1, 16/2, 534/1, 629/1.
Oteibi, M.A. al- 834/1.
Otuwa, O. 78/2.
Oudenhove, R.P.H. 518/2.
Oueddei, G. 733/2/3/foto, 734/1/3/foto, 735/1/2, 747/1, 748/1/2/3, 749/1/2, 750/1/2/3, 751/1/2/3, 752/1/2/3.
Ouedraogo. M. 785/2.
Oukhow, M. 131/3.
Ouko, R. 76/2.
Oumar, B. zie: Ba, O.
Oumar, S. 336/2.
Oumer, gen. M. 728/2.
Oumeziane, M. 528/1.
Outers, L. 92/3, 95/1.
Outryve d'Ydewalle, R. van 71/2.
Overstraeten, A. van 234/2.
Ovett, S. 849/foto.
, D. 106/1, 198/1.
Owens, J. 514/1
Owiny, A.P. 78/2.
Owono-Nguema, F. 528/3.
Owusu-Afram, J. 768/2.
Oyite-Ojok, brig.-gen. D. 77/1, 321/1/3/foto, 322/1/2.
Ozal, K. 595/2
Özaltan, T. 589/3, 590/1/2, 591/1/2, 595/2
Ozalp, H. 573/3.
Ozer, H. 571/2.
Ozturkmen, B. 594/2.

P

Peak Suk Ju, It.-gen. 288/1.
Pahadia, J. 3312.
Pai, T.A. 35/1/2/3.
Paihama, K. 543/3.
Paik Sang Gi 287/3.
Paiman. A.S. 405/2.
Pais. A. 132/3, 603/1, 604/2, 677/3, 694/3.
Paisley, ds. I. 449/2, 450/2.
Pajanor, A.B. 35/3, 36/3.
Pakravan, gen. H. 127/1
Paktin, R.M. 388/1.
Palacios de Vizzio, S. 647/3
Paleokrassas. I. 508/1/2
Palme, O 209/2/foto, 210/1, 211/2
Panayotopoulos, G 103/2/3 508/1/2
Pandolfi, F M 488/1
Panella, M. 490/2.
Paniang Kantarat, 784/3.
Panjshiri, G.D. 388/2.
Panneel-.-Van Baelen, mevr. M. 241/3, 242/1.
Pant, K.Ch. 35/1
Pant, Y.P. 446/1.
Papagos, A. 508/3.
Papakonstantinou, K. 508/1.
Papandreou, A. 104/1/3, 105/2, 507/3, 508/1, 509/1.
Papaspyrou, D. 508/foto.
Paputin, It.-gen. V. 387/3.
Pareja Diezcanseco, dr. A. 329/3, 334/1.
Park Choong Hoon 354/3/foto.
Park Heung Joo 288/3.
Park Soeng Choel 303/2.
Park Tong Jin 287/3.
Park Tsjoeng Hie 286/1/2/3, 287/1/2, 288/1/2/3, 302/2, 303/2/3, 304/1/2/3, 319/3, 320/2, 353/1/2, 354/3.
Parker, C. 274/2.
Parsons, Sir A. 648/foto.
Pastora Gomey, E. 118/foto, 120/3.
Paterno, V.T. 608/2.
Patnaik, B. 33/3, 34/2, 35/1, 36/1.
Patnaik, J.B. 33/2.
Patt, G. 838/2.
Patijn, S. 471/1/2.
Paul, mgr. F. 112/2.
Paulus VI, paus 140/1, 141/2/3, 142/1.
Pauw-Deveen. L. de 745/1, 746/3.
Paz Estensorro. V. 465/3, 466/1, 467/1/2
Paz Garcia, gen. P. 314/1.
Paz Zamora, J 466/3.
Pearson, L. 129/3, 520/1.
Pearson, mal. S.B. 768/3.
Pedini, M. 440/3.
Pehlivanoglu. M. 597/1
Pelaez. E. 608/1.
Pen Sovan 559/2/3.
Pen Chong 361/2.
Peng Dehuai 61/3, 63/2, 362/3.
Peng Zhen 47/3/foto, 48/3, 61/3, 62/1, 722/1.
Penn Nouth 606/1.
Pereira, A. 754/2/foto.
Pereira Crespo. V. 30/3.
Pereira Guzman, Z. 348/2.
Perez. H. 50/3, 51/1.
Perez Egana, gen. C.G. 347/2.
Perez Guerrero, M. 327/1.
Perez Llorca, J.P. 179/3.
Pérez Pasapera, T. 348/2.
Perez Ramos, D. 135/foto.
Peri Farstrong, gen. R. 281/1.
Perin, F. 233/3/foto, 241/3, 407/1
Perkins. Sir A. 395/2
Peron, J. 270/3.
Perquin, W. 708/3.
Persoons, Fr. 92/3, 93/1, 95/1, 407/1, 430/2.
Pertini. A. 448/1/2. 487/3
Pesca, J. 315/2.
Pesca, M. 315/2.
Petrou. P. 510/2.
Petrow. A. 107/1, 108/2, 393/1
Petrow, gen. W. 727/2.
Pétry, i. 757/2.
Pettit. L.-E. 653/foto, 654/2.
Pezzullo, L. 119/1, 123/1.
Philip, prins 497/1.
Phillips, J. 274/2.
Phiri. Ch. 544/1
Phlix A 234/2
Piaget, J 864/3
Piccoli F 488/3/foto
Pich Cheang 633/3
Pichinte, L 285/foto
Picho Owiny A 77/3
Pierre, J 274/2
Pier re-Louis. F 173/1
Pier re-Louis R 172/2
Pierre-Louis. U. 173/1.
Pilonieta. S. 315/3.
Pinera, J. 281/2.
Pinkowski, J. 561/2, 567/1/2/3, 581/foto, 585/1.
Pinna, F 491/3
Pinchet Ugarte, A 281/3, 282/3, 283/1/2, 743/3.
Pinón Ponce, A. 332/2.
Pinto Balsemao, F. 817/1, 823/1
Pinto da Costa, M. 94/1.
Piperna, F. 492/1.
Pirés Veloso, A. 821/2.
Pizarro, E. 315/2.
Plessis. P.T.C. du 544/3
Ploeg. A. 41/3, 42/1.
Plytas, G. 508/1/2.
Podrabinek. A. 849/1.
Podrabinek. K. 849/1.
Pojok, A. 77/1, 78/2.
Pol Pot 276/2/3, 277/1, 279/1, 432/2, 447/2, 558/2/3, 559/1/2/3, 560/1/3, 604/3, 605/1/2/3, 606/1/2/3, 629/3, 630/1/2/3, 631/1/3, 632/1/3, 633/2/3, 782/1, 798/2.
Polak, J.J. 462/3.
Polak, W. 212/3, 213/1/3, 214/1, 218/2, 297/1.
Ponce Enrile. J. 608/2, 654/3.
Ponomarew. B.N. 239/3, 671/1.
Pontillon, R. 232/3.
Popow, W. 515/3.
Portheine, F. 695/1.
Post, A. 518/2.
Poswick, Ch. 24/3, 339/2/3, 623/2, 624/1.
Pottier, B. 498/3.
Poulain, J.-B. 707/2.
Poullet, E. 132/1, 358/2, 407/1.
Powell, J. 426/3, 495/3, 515/2, 645/2.
Power. P. 45/2.
Power-Staphorst. mevr. S. 547/foto, 548/1.
Prakash, B. 35/1.
Pramarri Adireksan, gen.-maj. 784/3, 796/2.
Prasong Kunadilok 784/1.
Pratt, S.A.J. 544/2.
Pratuang Kiratibutr 784/1/3, 800/1.
Prem Tinsulanond, gen. 495/2, 784/2/3, 796/1/2/3/foto, 797/2, 800/2/3.
Premdas, R. 795/3.
Prentice, Sir W. 795/3.
Prestes, L.C. 235/2/3.
Prevot, G. 499/2, 501/1.
Price, Ch. 501/1.
Price, G. 329/2.
Prieto, A. 281/1.
Pujol, J. 208/1/2/3.
Puno, R. 608/1.
Pusanow, A. 20/1/3, 21/3.

Put, Ch. van de 207/2.
Puyi, H. 376/3.
Pyka, T. 561/2, 567/1, 568/2, 581/2/foto.

Q

Qaboos bin Said ibn Taimur, sultan 684/2/3, 686/1.
Qadi, M. al- 833/2.
Qadir, brig.-gen. A. 387/3.
Qafri, J. al- 238/3.
Qaiba, M.M. 635/2.
Qaoud. A.M. al- 635/2.
Qarani, gen.-maj. M.W. 124/3, 125/3, 642/3.
Qabar, M. zie: Qurbu. M.
Qassim, S.M. 665/2.
Qatani, M. ibn A. al- 687/2.
Qazvini, Y.T. 645/2.
Qian Xuesen 377/1.
Qin Qiwei, gen. 359/1/2/3.
Quaih, O. 768/3.
Quasim, H.A. 544/2.
Quereshi, M.S. 35/1.
Quinlan, lt.-kol. T. 262/2.
Quinn, M.G. 45/2.
Quiroga Santa Cruz, M. 465/2, 467/1/2.
Quiwoka, Th. 274/3.
Qurbu, M. 635/1.

R

Raalte, F. van 88/2.
Rabbani, B. 391/foto, 402/3/foto, 403/1
Rabi'i, gen. A.H. 641/2.
Rabin, Y. 743/2.
Rachaiah, B. 35/1.
Rademb ino-Coniquer, R. 528/3.
Radwan, G. 196/2.
Rafat, R. 390/2.
Rafi. lt.-kol. M. 388/1.
Rafsanjani, ayatollah H. 644/2/foto, 645/2.
Rahimi, gen. A.A. 155/1.
Rahman, mevr. A. 431/2
Rahman, A.B.A. 638/3.
Rahman, F. 30/3, 35/1.
Rahman. H. 645/3.
Rahman, M. 432/1.
Rahman. M.S. 431/2
Rahman, Z 431/2/3, 432/1
Rahman al-Bakar, M A 14/2, 16/2
Ra'ini, A.S. al- 665/2
Rajab, S.H. 684/2.
Rajai, M.A. 644/3, 645/2, 743/1
Rajaratnam, S. 231/foto, 560/3, 781/1/2.
Rajbahak. R.P. 446/1.
Rakowski, M. 115/2.
Rakt, C.J. van de 518/2.
Rallis, G. 105/2, 106/1, 507/2, 508/1/3/foto, 509/1/2, 590/1.
Ram, J. 34/1/2/3, 35/2/3, 36/1.
Ramada, M.M. 637/2, 639/2.
Ramadan Mohammed Nur 715/1, 716/1, 718/1.
Ramadhan. T.Y. 219/3, 667/1.
Ramaekers, J. 132/2.
Rameaux, ds. R. 173/1/2.
Ramirez, A. 120/3.
Ramirez Mercado. S. 119/2/3, 120/1/foto, 123/1.
Ramirez Sanchez, C. 345/1.
Ramphal, S. 5/1, 199/foto.
Rankovic, A. 310/1.
Rao, A.P. 35/1, 36/3, 444/1.
Rao, P.V.N. 33/2, 600/3.
Raqabani, S. al- 14/2, 16/2.
Rashid bin Said al- Maktoum, sjeik 14/1/3, 15/1
Rashidi, S al- 834/3
Rasoul, B.M. 220/1
Rasuli, A. 138/1.
Rat Srikraivin 784/1.
Ratebzad. A. 20/2, 388/1.
Ratzinger, J. kard. 140/3, 174/1.
Rau, J. 664/foto.
Raubenheimer, A.J. 544/3.
Ravales, R. 546/1, 547/foto, 548/1
Rawiri. G. 528/3.
Rawwas, A.A al- 684/2
Ray, K. 33/3. 35/1.
Ray, S 35/1
Raymond, gen C 173/3
Razzouqi, T 220/1
Reagan, mevr N 737/foto
Reagan. R 523/1/2, 737/1/3/foto, 738/1/3, 739/3, 740/1/2/3, 741/1/2, 742/1/2/3, 743/1/2/3, 757/3, 758/2/3, 759/1/2/3, 760/1/2/3/foto, 791/1/foto, 793/1/2, 814/2/3, 815/1/2/3, 816/1/2/3, 827/1/3, 828/1/3/foto, 829/1/2/3, 830/1/2/3/foto, 831/1/2
Rebmann, K. 659/3.
Recinos, B. 285/foto.
Reddy, K.B. 35/1/2, 36/3.
Reddy. S. 33/2, 34/1/2/3, 35/2/3, 36/1.
Reeder, R.M. 546/1, 547/foto, 548/1.
Regenvanu, S. 500/2.
Reifenberg. J. 831/1.
Reindorf. J. 768/2.
Remion, M. 775/1.
Renard, C. 132/1.
René. A. 112/1/3.
Renger, A. 812/1.
Rens, J. 71/2
Rentería, M. 332/2.
Reston, R. 246/2/3, 718/3.
Reuben. Th. 499/2, 500/2.
Reuss, H. 522/3, 523/1.
Reventos, J. 208/2.
Reviglio, M. 488/1, 490/3.
Rey, J. 470/1/2/3.
Rey, lt. M.E. van 150/foto, 151/1, 546/2, 547/foto.
Reyes, S. 465/2, 467/2
Reres Mata. J.M. 314/2
Reyes Villa, gen. A. 466/3.
Reynolds. A. 45/2.
Rhee Kyu Ho 354/3.
Riahi, gen. T. 644/3.
Riazi, A. 127/2.
Ribeiro, B. 543/3.
Richard. I. 630/3.
Ridder. C. de 298/1
Ridder. W.J. de 459/3.
Riemer, H.L. 664/3.
Rietkerk, J.G. 43/1, 152/2, 153/1, 168/1/3, 185/foto, 186/1, 539/2, 602/1, 677/3, 682/1/2, 695/1, 696/2, 697/foto.
Rifai, G. al- 196/2.
Rigo, E. 489/3.
Riley-Poku, S.K. 768/2.
Rimawi. K. 224/3, 671/3, 672/1.
Ringelheim, F. 407/1.
Riqueza, kapt. E.E. 768/1.
Rischbieter. K. 250/3, 251/1.
Risopoulos, B. 93/2, 756/2/3.
Ritchard, W. 11/1.
Rithauddeen. tengku A. 232/2/3, 799/3.
Rivas Gasteasoro, N. 120/2.
Rivatto, mgr. A. 252/2.
Rivera y Damas, mgr. A. 313/2
Riveros, gen. S.O 270/2.
Riyahi, R. 124/3.
Ro Yae Hyun 287/2/3
Roa Kouri, R 398/3, 630/2
Robaya Ali, S 670/3.
Robelo Callejas, A 120/1/foto, 122/2, 123/1.
Robert. J.-J. 489/3. 500/2. 502/1
Robin. G. 264/3.
Rocha Vieira, gen. V. 30/3.
Rockefeller. D. 643/2.
Rodenstock, R. 411/3.
Rodgers, 548/2.
Rodgers, R. 32/1/2/foto.
Rodrigues, lt.-kol. M.A. 543/3.
Rodriguez, gen. L. 347/1.
Rodriguez Rodriguez, C.R. 715/3
Roeder. lt.-kol. D. 646/2.
Roelants, F. 280/2.
Rogers, gen. B.W. 509/3.
Rognoni, V. 488/1.
Rohani, M. 127/1.
Rohani, S. 125/2.
Rojas, M. 180/1.
Rojas Galdamez, R. 283/2.
Rojas Pinilla, G. 314/2.
Roldos, J. 329/2/3, 330/1/3.
Rolon Anaya, M. 630/3.
Romero, C.H. 134/1, 135/1.
Romero, mgr. O.A. 134/1/2, 271/2, 272/1, 284/1/3, 285/1/2/3, 312/1/2/3, 313/1/2.
Rommel. M. 659/1.
Rommel-Souvagie, mevr. 207/3.
Rompuy, E. van 745/2.
Romulo, gen. C.P. 608/1.
Ronceray, H. de 172/2.
Rono, J.A. 608/1.
Rony, commandant zie: Malaquiok, A.
Rooney. N. 795/3, 796/1.
Rooseveit, F.D. 737/1, 831/2.
Rooijen, J.M. van 685/1, 808/1.
Ros Samay 560/2, 605/1.
Rosenbaum, A.P.J.J. 207/1.
Rossum, H. van 539/1.
Rossum, P. van 131/3, 534/3.
Rostenne. A. 71/2.
Rouhani, ayatollah, S. 683/1/2.
Rouchdi. prof. T. 666/3.
Rouighi, M. 526/1. 528/1.
Rourou, A. 64/3.
Roussos, S. 105/3.
Rouzier, G.R. 173/1.
Roxas, G. 283/2, 656/3.
Roy. J. van 234/2.
Royo, A. 649/3.
Rtemi, M.S. 637/2.
Rube, M.A. 727/1.
Rubiano, P. 315/3.
Rubin, mgr. W. 143/2.
Rubinstein, A. 838/3.
Ruda, J.M. 650/foto.
Ruding. H.O.C.R. 462/3.
Ruffini, A. 90/2, 231/foto, 232/2, 399/2.
Rufino. J. 348/2.
Rugumayo. E. 77/1. 322/2.
Ruiz, H. 122/1
Ruiter, J. de 825/1.
Ruiz del Arbol, J. 171/1.
Rulegura, A. 79/1, 768/3.
Rumy. K. al- 14/2, 16/1.
Runcy, R. 285/2.
Ruppert, M. 602/1/2/3.
Rushdi, T. 221/3.
Rusland, H. 548/1
Russo. V. 488/1.
Rwamwaro, V. 78/2.
Ryan, C. 520/1/3, 521/foto, 522/1.
Rijckmans-Corin, mevr. G. 757/1.
Rijk, L.M. de 518/3.
Ryu Jang Sik 303/2.

Sa Carneiro, F 30/2/3, 464/1/2/3, 817/1/2, 818/1/2/3, 819/2/3, 820/1/2/3, 821/1/2/3, 822/1/2/3/foto, 823/1.
Sa-Ngad Chaloryu 784/3.
Saa Chacon, F. 329/3.
Saad al-Abdullah al-Salim al Sabah, sjeik 683/2/3, 684/1.
Saadatmand, A.H. 128/1
Sa'adi, M.A. al- 665/3.
Saadi. S. 528/1.
Sabaghian. M.H. 644/2.
Sabah, A. al- 238/1.
Sabah al Ahmad al Jabir al Sabah, sjeik 15/3. 16/1.
Sabri, gen -maj M K 688/3, 834/1
Sacharow, A 112/2/3, 117/3, 515/1, 771/3, 848/3
Sacharow, mevr J 1111213
Sadat, A al- 239/2, 260/2, 264/2, 350/1/2 351/1, 609/3, 639/1, 640/2, 643/2, 672/3 674/3, 704/2, 743/2, 832/1/2/3, 833/2/3, 834/1/2, 836/1/2/3, 837/1/2/3
Sadowski, W 567/2
Sadr, ayatollah, M B al- 221/1 224/2 609/3. 610/3. 611/1/2. 683/3
Sadr. R'. 645/2, 652/3
Sadr Haj Seyed Javadi, A. 137/1.
Sadri, gen. J.G. 124/1.
Sadrozynskiego, E. 579/3.
Saeed al-Mualla, M. 14/1, 16/2.
Saeid, N. al 535/2.
Safieh, A. 430/2.
Safrontchouk, W. 21/3, 386/1.
Sagna, R. 544/1.
Sahabi, Y. 644/3, 645/2.
Sahincaya, gen. T. 593/1, 597/foto.
Sahrai, S.J. 405/3.
Said, D. 128/1.
Said, H. bin H. al- 684/2.
Said, M.A. 734/1/3, 735/2, 747/1, 748/1.
Said, N. al- 688/1.
Said, S.M. al-A.B. 684/3.
Saier, mgr. O. 174/1.
Saint-Clair, P. 173/3.
Saint-Comé, P. 172/2.
Saito, K. 496/3.
Saito, S. 496/3.
Saket, H. al- 672/1.
Sakka, H. al- 196/2
Sakurauchi, Y. 317/3, 494/foto, 495/3, 496/3.
Salabani, M. 670/1.
Salah, A. Ben 64/3, 555/2
Salamah, zie: Hassan, A.
Salamat, H. 607/1.
Saleh. A.A. 665/1/3. 666/1. 669/1/2. 670/1, 671/1/2.
Salek, It.-kol. M.M. 336/1
Salem, A. 555/2.
Salgado, G. 329/3, 330/1.
Salhi, K. 553/2, 558/1.
Sali, B. 78/2, 795/3.
Salih, T.A. 665/3.
Salim, S.A. 275/1/2/3/foto, 277/2, 598/3, 600/3.
Salles, J. 235/3.
Salman. S. 16/2.
Salmatian, A. 125/2, 648/1.
Salomon, G. 173/3.
Salomons, mevr. E.H.C. 215/1/2.
Saltik, gen. H. 593/1.
Salvant. A. 172/1.
Salvi, P. 511/1.
Samahah, M.A.H. 834/1, 836/2.
Samak Sundaravej 784/3, 797/1.
Samar, H. bin H. al- 684/2.
Samarach, J.A. 517/3.
Samarrai, A.K. 222/1.
Sarriater, brig.-gen. M.A. 544/2/3, 728/2.
Samayoa, S. 134/1.
Sambrano, R. 314/foto.
Sami, K. 644/3.
Samman, A. al- 665/2.
Samraa. A.H. al- 610/1.
Samy Vellu, datuk 778/3.
Sandalo, R. 492/1, 511/1.
Sanfo, M. 785/1.
Sangala, J.T. 544/1.
Sangalo, B.J. 64/2.
Sangare, lt.-kol. B. 336/1.
Sanha, M. 754/2
Sanjabi, K. 125/1/2/foto.
Sant Chitpatima, gen. 796/3.
Santinez. H. 171/1.
Santos, J.E. dos 543/3.
Santos, J.M. 281/3.
Santos Ramhalho Eanes. A. dos 30/2. 464/1/foto. 817/1/foto, 818/2, 820/1/2/3, 821/2/3, 822/3, 823/1.
Saoed al-Feisal, prins 351/2, 611/2, 627/3.
Saqr hin Mohammed al- Qasimi, sjeik 15/2/3.
Saraiva de Carvalho, maj. O. 821/2, 822/3.
Saraiva Guerreio, R. 416/2/3.
Sarim, sjeik, Y. 194/3.
Sarkis, E. 236/2, 237/3, 254/2, 255/2/3, 258/2/3, 260/1, 264/2/3.
Sarraf, F. 625/foto.
Sarti, A. 488/1.
Sasaki, R. 317/2.
Sasaki, Y. 317/2.
Sassou-Nguesso, D. 528/2, 733/2.
Sathe, R.D. 443/3.
Sathe, V.P. 33/2.
Sattori, J. 466/3.
Saude, N. 543/3.
Saude Maria. V. 753/2.
Sawar, A. 387/2, 388/1/2, 403/3, 405/3.
Sawyerr, H. 768/2.
Sayah, M. 64/3, 557/2/3.
Sayed, B.M. 349/3.
Sayed, K.A.A.al- 637/3.
Sayed Ibrahim, gen. G. al- 836/3.
Sayeed, P.M. 35/1.
Sayef, A.R. 403/1.
Sayeh, H.A. al- 834/1, 836/3.
Sayid Ahmed, M.N. al- 196/2.
Sayyid, M. el- 635/3.
Sazak, G. 594/3.
Sbhat Efrem 720/3.
Schaik, Th.E.E. 214/3.
Schalie. H. van der 74/2, 75/2, 676/2, 708/3.
Schatt, O. 753/1.
Scheel, W. 711/foto.
Schellings, C. 777/2
Scheyen, R. 407/1.
Schiltz, H. 707/1, 774/3, 775/1.
Schinck. G.J.J. 518/2.
Schlebusch. A.L. 544/3.
Schlim. H.A. 707/2.
Schlingeman, J.F.G. 518/3.
Schlumpf, L. 11/1.
Schmidt, H. 219/1, 247/2, 311/2. 369/karik., 370/2, 399/1, 407/2/3, 408/1/2/3, 409/1/2/3, 410/1/2/3/foto, 411/1/2/3/foto, 412/1, 417/2/foto, 418/1/2, 419/3, 421/foto, 423/3, 424/2, 429/3, 430/1, 433/1/2/3/foto, 434/1/2/3, 435/1/2/3, 436/1/2/3/foto, 437/1/2/3, 438/1/2/3, 439/1, 515/3, 516/1/2, 517/2, 581/2, 587/3/foto, 589/3, 657/1/2/foto, 658/1/2/3, 659/1/2/3, 660/3, 661/1/2/3, 662/3, 663/2, 689/2/3, 690/2/foto, 691/1, 711/3/foto, 713/1/2/3, 714/1, 812/1/2/3/foto, 813/1/2/3, 814/2/3, 815/1/2/3, 816/1/2/3, 819/2, 830/3.
Schmieder, W. 689/1.
Schmit, L. 232/3.
Schmude, J. 812/1/foto.
Schoeman, H. 544/3.
Scholten, J.N. 118/1, 214/3, 536/1/2/3, 537/2, 538/2, 539/1/2.
Scholten, W. 41/3, 43/2, 132/3, 602/1/2/3.
Schouten, D.B.J. 505/3.
Schouten, J. 206/1/2.
Schouten. J.J. 518/2. 696/1.
Schreurs, M.G.G.J. 518/2.
Schrijver. A.E. de 329/1.
Schuerrn, J. van der 807/2.
Schultz. G. 742/2.
Schultze Ch 522/foto, 523/1
Scokaert, A 207/3
Scott-Hopkins. J 39/2, 90/3
Scotti, V 488/1
Scrivener, Ch. 441/2.
Seal. Lord P. 163/1. 190/2
Sebagereka. S. 77/1/3
Sebuwufu. P. 78/2.
Sedgwick, M. 531/2.
Seedorf, A. 147/3, 148/1.
Segovia, L.N. 134/1.
Selliers de Moranville, A.L.A.G. de 207/1.
Selzer, E. 315/1.
Sem Pringpuangkaew 784/1.
Semjonow, W. 409/1.
Semogerere, P. 78/2, 321/3.
Sener, A. 571/2.
Senga, E. 331/3.
Senghor, L.S. 749/1, 750/2. 751/1, 761/3
Seni Pramoj 797/2.
Senkpeni, It.-kol. F.P. 274/1.
Senoussi, H. 735/2, 748/2.
Sentongo, J. 78/2. 322/3.
Septioglu, A R 571/1
Sequeira, F J H. 94/1
Serafim. aartsbisschop 508/foto
Seranno. J. 241/3.
Seretse, L.M. 761/3.
Serm Na Nakhorn 784/3
Seroney, J.M. 76/3
Serumaga, R. 77/2.
Seth, P.C. 33/2.
Sevilla, N. 120/3.
Sezgin, I. 573/3.
Sfar, R. 64/3, 557/2.
Shabana. gen. M.L. 836/1.
Shadmehr, gen. H. 610/3.
Shaer, gen. A. 236/3, 237/1.
Shagari, S. 56/2, 57/3, 59/1/2/3, 60/1/2/3/foto, 743/3, 749/1.
Shaher, N.F. 222/1.
Shahi. A. 392/3, 398/2, 651/1.
Shahi. K.B. 446/1, 447/1.
Shaibah, lt.-kol. A.S. al- 665/2.
Shaikh, brig.-gen. A. ibn A. al- 688/3.
Sha'ir, J. al- 671/3.
Shaka. B. 802/1, 804/2, 805/1/2/3/foto, 847/3, 848/1.
Shaker. S. 220/1, 221/3.
Shami, sjeik, M. al- 196/3.
Shamir, M. 840/3.
Shamir, Y. 430/1, 841/3/foto, 842/1, 843/1.
Shanfari. S.A. al- 684/2.
Shankaranand B 33/2
Shar, F. al- 196/2
Sharaf. A H 224/3, 671/3/foto, 672/2
Shariat-Madari, ayatollah, A 99/3, 100/1/2/3/foto, 12813. 157/3
Shariaty, A. 126/1.
Sharif. A.B. al- 636/3
Sharif, K. al- 224/3, 671/3, 672/1.
Sharif, M.A. al- 635/2, 636/3.
Sharif, kapt. M.I. 635/3.
Sharif-Emami, J. 128/2.
Sharma, A.P. 33/2

Sharma, B. 446/3.
Sharon, A. 260/1, 801/2/3, 803/3, 804/1/2, 806/1, 838/3, 839/3, 843/1/2/3, 844/1, 848/1.
Shaw, G. 454/3.
A'Shawa, R. 743/2, 806/foto, 848/1.
Shawi, M.I. al- 220/1.
Shayya, J. 239/2.
Shazli, gen. S.E. 835/1/3, 836/1.
Shehabi, gen.-maj. H. 238/3, 239/1.
Shehade, M. 194/2.
Sheikh, M.A. 544/2.
Shekhar, Ch. 34/2.
Shemirani, J. 648/2.
Shenouda III, patriarch 835/3.
Sherif, J. 33/2.
Sherman, J. 274/2.
Sheybani, A. 645/2.
Shibab, T. bin 684/2.
Shih Ming-teh 782/2, 783/1/2/3.
Shikuku, M. 76/2/3.
Shin Hyon Hwack 287/1/foto, 302/1/2, 320/3, 353/2, 354/1/2.
Shiokawa, M. 496/3.
Shirazi, ayatollah, S.A. al- 610/1.
Shiyshankar, P. 33/2.
Shohaji, M.H. 665/2.
Shoji, K. 317/2.
Shokouhri, G.H. 644/3.
Shoman, A. 329/2.
Shrestha, J.M. 446/1.
Shuheibi, maj. I. al- 639/3.
Shuwa, gen.-maj. M. 58/3.
Shuwaydi, M.A. al- 635/2, 636/3.
Shwareb, lt.-kol. M.A. zie: Shwarib, lt.-kol. M.A.
Shwarib, lt.-kol. M.A. 665/2.
Si Inthapanti 797/2, 798/3.
Sibai, O. al- 196/2.
Sibai, Y. al- 834/2.
Sicat, G.P. 608/1.
Siddhi Sawetsila 784/1/3, 800/3.
Siddick, A. 734/1.
Siddiky, Ch.T.A. 431/2.
Sidi, lt.-kol. A.S.O. 336/1.
Sidibe, B. 544/1.
Sidqi, F.A.B. 666/3, 667/1.
Signorella, N. 488/1.
Signoret, S. 249/foto.
Signorile, G. 489/1.
Sihli, A.A.F.A. 834/1, 836/3.
Siles Zuazo, H. 465/1/3, 467/1/2/3.
Silmi, A.M. al- 834/1.
Silva, J. 333/3, 334/1.
Silva Matias, J. da 543/3.
Silverman, F. 849/2/3.
Simonet, H. 24/3, 25/1, 338/2, 624/1.
Simonis, mgr. A.J. 142/foto.
Simons, J.H. 518/3.
Simons, P. 280/2.
Simonsen, M.H. 234/3, 251/1.
Sin, J. kard. 654/3, 655/1/3, 656/1.
Singh, B.N. 33/2.
Singh, B.P. 34/1, 35/1.
Singh, Ch. 33/1/2/3, 34/1/2/3, 35/1/2/3, 36/1/2/3/foto, 442/2.
Singh, J. 33/3, 35/1.
Singh, K. 35/1/2.
Singh, M.M. 446/1.
Singh, S. 36/1.
Singh, Z. 33/2.
Sinh, M.P. 446/1.
Sinnige, W. 213/3.
Sippanondha, Ketudat 784/3.
Sirt, W.M. 222/1.
Sison, J.M. 608/2.
Sital, serg.-maj. B. 145/foto, 146/1, 150/2, 151/1, 545/2/3, 546/1/2/foto, 547/1.
Sithole, ds. N. 162/3.
Sithon Yotkantha 797/2.
Siwale, mevr. T. 768/3.
Sjah, D. 107/2.
Skaff, J. 238/1.
Skatsjkow, S.A. 667/1.
Small, H. 331/3, 334/1.
Smet, lt.-gen. de 206/2.
Smet, M. 757/1.
Smit, H.M. 544/3.
Smith, I. 161/3, 162/3, 164/1, 191/2/3, 198/3.
Snoy et d'Oppuers, baron, J.-C. 329/1.
Soames, Lord 161/3/foto, 189/2/3, 190/2/3/foto, 191/1, 192/2/3.
Soares, M. 30/2, 817/2/3, 818/3, 819/1/foto, 820/1/2, 821/2/3, 822/3, 823/1.
Soares Carneiro, gen. A. 30/3, 822/3/foto.
Sobhoezaa II, koning 224/3.
Soebroto, 534/1.
Soemita, W. 148/2.
Soeslow, M. 115/3/foto, 116/1.
Soest-Jansbeken, mevr. M.H.G. 518/2.
Solano, M. 135/2.
Soleiman, S.M. 834/1, 836/3.
Solomon Legesse, lt. 699/3.
Somare, M.T. 795/2/3, 796/1.
Some,. kol. Y.G. 785/1.
Someren-Downer, mevr. H.V. van 518/3.
Sommai Hoontrakul 784/1.
Somoza Debeyle, A. 118/2/3, 119/1/2/3/foto, 120/1/2, 121/1/2, 122/1/2/3, 123/1/2, 170/3, 313/1, 350/3.
Somoza Portocarrero, A. 123/2.
Sompob Hotrakit 784/2.
Somsak Xuto 784/3.
Son Sen 631/3.
Son Zhenming 736/3.
Song Qingling 361/3.
Song Renqiong 361/2.
Sonmez, F. 595/2.
Sonoda, K. 317/2.
Sope, B. 498/2, 499/1.
Sophia, koningin 218/1/foto.
Soriano Morgan, gen. J. 347/2.
Souissi, M.A. 64/3.
Soumounou, S.D. 335/3.
Sousa, S. de 543/3.
Sousa e Castro, 818/2.
Soya, A. 532/1.
Spaak-Danis, 26/3, 92/3, 93/2, 132/1, 242/3, 430/2, 757/1.
Spadolini, G. 489/1.
Späth, L. 663/2/foto.
Spek, A. van der 83/2, 118/1, 215/2, 679/2.
Spero, J. 598/2.
Spierenburg, D.P. 204/1, 697/3.
Spinelli, A. 442/2.
Spit, W. 776/foto.
Spitaels, G. 91/foto, 338/1, 339/2/3, 340/2, 745/2/3.
Stabile, A.A. 234/3.
Stadwijk-Kappel, mevr. N. 547/foto, 548/1.
Staels, mevr. N. 241/3.
Stamatis, G. 508/1.
Stassen, H. 758/1, 760/3.
Stassinopoulos, M. 106/2.
Stee, A.P.J.J.M. van der 183/2/3/foto, 268/1, 343/1/2/3, 344/1, 358/3, 462/2/3, 614/1/foto, 680/2/3, 681/2/3, 682/1/2/3, 694/2/3, 695/1/2/3/foto, 696/2, 697/2/3, 709/foto, 807/3, 808/1.
Steenkamp, P.A.J.M. 518/2, 825/3, 826/2/foto.
Stefanopoulos, K. 508/1.
Steigenga-Kouwe, mevr. S.E. 518/2.
Stemerdink, A. 41/2/3, 42/1/2/3, 43/2/3.
Stevens, J. 499/3, 500/3/foto, 501/2, 502/1/2.
Stevens, S. 544/1.
Stewart, F. 274/2.
Stexhe, P. de 243/1.
Steyart, R. 339/2/3, 340/2, 745/1, 746/3.
Steyn, S.J.M. 531/2, 544/3.
Stikker, D.U. 32/2/foto.
Stobbe, D. 689/2.
Stoel, M. van der 118/1, 267/3, 471/2.
Stoiber, E. 713/1.
Stolarz, S. 351/1.
Stoltenberg, G. 658/foto.
Storme, M. 241/3, 242/1.
Stratos, Ch. 508/1.
Straub, J. 849/foto.
Strauss, F.-J. 408/3, 657/1/2/3/foto, 658/1/2/3/foto, 659/1/2/3, 660/3, 661/1, 664/3, 711/3, 712/3, 713/1, 714/1/foto, 815/2.
Strauss, mevr. M. 711/3.
Strippoli, F. 321/2.
Stroessner, A. 344/3, 345/1.
Strougal, L. 474/1.
Strijthem, N. van 774/2.
Stuart, A. 500/1.
Stücklen, R. 812/1.
Suah, A. 768/3.
Suarez Gonzalez, A. 177/1/3, 178/1/3, 179/1, 187/3, 208/3, 216/3, 217/3, 218/1, 219/1/2, 464/1.
Suarez Mason, C. 248/2, 270/2.
Subedi, N.R. 466/1.
Subeir, M. 684/2.
Subia Martinez, gen. M. 329/3.
Subramaniam, C. 35/1.
Suenens, L.J. kard. 41/1.
Suhaimat, A. al- 671/3, 672/1.
Sukan, F. 571/2.
Sulaiman, S.B. 556/3.
Sullivan, W. 641/2/3, 643/1.
Sultan ibn Abdul Aziz, prins 611/2.
Sultan bin Ahmed al-Mualla, sjeik 14/1, 16/2.
Sultan bin Zayed al-Nahayan, sjeik 14/2/3.
Sun Yat-sen 361/3.
Suppiah Dhanabalan 781/1/2.
Surin Sethmanit 784/2.
Suzuki, Z. 317/3, 495/3, 496/1/2/foto.
Suy, E. 276/2, 323/3, 327/foto.
Swaelen, Fr. 431/1, 745/2, 746/2.
Swaminathan, R.V. 33/2.
Swarn, N.B. 446/1.
Sy, A.A. 544/1.
Sy, gen. B. 785/1.
Sy, V. 335/2.
Syed Nahar Shahabuddin, datuk 779/3.
Sijevo, W. 76/3.
Sylla, kol. I. 544/1.
Sylvia, koningin 450/foto.
Syngman Rhee 287/3.
Szczepanski, M. 567/2.
Szydlak, J. 561/2, 566/2, 567/2, 568/2, 579/foto, 581/foto, 582/3.

T

Ta Kung Pao 359/3.
Ta'ani, N. al- 196/2.
Tabai, I. 16/2.
Tabatabai, S. 644/2, 643/1.
Tabejew, F. 20/3.
Tadeo Martell, kol. S. 134/3.
Tagaya, S. 318/1, 494/3.
Tago, S. 795/3.
Taheri, M. 123/3.
Tahoun, N.A.M. 834/1, 836/3.
Taimur, F.F. bin 684/2.

Takeiri, Y. 317/2.
Takeshita, N. 317/2.
Takieddine, B .238/1.
Takriti. S.H. al- zie: Hoessein, S.
Takriti. B. 220/1, 221/1.
Tal. S. al- 224/3.
Talabani, J. 156/1, 157/2.
Taleghani, gen.-maj. M.J.M. 126/2.
Taleghani, ayatollah M. 124/3, 125/1/2, 137/1/3, 138/2
Talfah. kol. A al-K. 221/1
Talhi, A al-558/1
Talhi, J.A. al- 635/2, 666/2.
Talib, S.A. 350/2, 837/1.
Taliodouros, A. 508/1/2.
Tall, S. al- 671/3, 672/1.
Tamchai Khamphato 78413
Tamini. R. 801/foto, 847/1
Tamir. S 844/1
Tammur, O 795/3
Tamou, O 768/1
Tan Keng Yam. T 781/2
Tanaka. K. 317/1, 493/1/2/3, 494/2, 495/3, 496/1/2, 497/3.
Tanaka, R. 49613.
Tanco jr., A.R. 608/1.
Tandler, G. 660/2.
Tanigaki, S. 317/3.
Tarabay. gen. M. 238/1.
Taraki, N.M. 18/2. 19/2/3, 20/1/2/3, 21/1/2/3, 109/2, 386/1, 388/2. 390/1.
Taraki, mevr. N. 390/1.
Tarawinah, A.M. al- 672/2
Tarhuna. M. 637/1.
Tarhuni, M. 637/3
Tarka, J. 59/1.
Taroq, J. 123/3.
Tarradellas. J. 208/3/foto
Tarun, S.D. 20/3.
Taryam, A.O. 14/1, 16/1.
Taryman, T.O 15/1, 16/1.
Tatad, F.S. 608/1, 655/2.
Tawfik. T. 220/1.
Tawil, I. 846/2. 847/3.
Taya, lt.-kol. M.O.S.A. 336/2.
Tayarah. M. 196/2.
Taye Tilahun, gen. 699/1, 700/3, 702/3.
Tayeb, E. 334/2.
Tayebi, M. 528/1.
Taylor, J. 441/2.
Tefel, R.A. 120/2/3.
Teh Cheang Wan 781/1.
Teixeira De Matos, A. 543/3.
Tejchma, J. 116/1.
Tekeze Shoa Autenfesu 700/2.
Tekinel, Z. 595/1
Teles Carreira, H.I. 543/3.
Tellegen, mej. M.A. 84/foto.
Terlouw, J. 43/2, 168/1/2, 215/2, 602/ /2, 679/1, 692/1, 694/3, 695/3, 696/1/3.
Terpstra. G. 621/1.
Terwindt, F.H. 518/2.
Terzi, Z.L. 12/3, 13/1.
Tesfaye Dinka 699/1.
Tesfaye Gabre-Kidan, gen. 700/3, 730/3.
Tesfaye Shewaye 700/2.
Tesfaye Wolde Selassie kol 700/2
Tets, jhr G O J van 518/3
Tewungwa, S. 322/3.
Teyssen, J.L.P.M. 518/2.
Thanat Khoman 784/3, 796/2/3.
Thani bin Eissa bin Hareb, sjeik 16/1.
Thapa, S.B. 446/1/2/foto, 447/1/3.
Thatcher, M. 89/3, 161/1, 191/2, 201/foto, 202/1, 305/2, 311/2/3, 369/1/karik., 370/1/2, 371/1/3, 399/2, 417/foto, 418/3, 419/2/3, 427/foto, 450/3, 451/1, 454/1/2/3, 517/2, 831/1.
Thebe, B.P. 446/1.
Thelusma, R.M. 172/2.
Therdpoon Jaidee 799/2.
Thionn Prasith 325/foto 630/2
Thirayui Bunmi 797/2
Thoetphum Chaidi 797/2 798/3, 799/1
Thompson C 329/2
Thompson F 737/3
Thomson Th 523/1
Thongpak Phiangnet. 798/3 799/2
Thongyod Chitthavira 784/3
'fhor A L al- 665/2
Thordarsen F 512/1
Shoine, ds J 523/3
Thoroddsen G 511/2/3 512/1
Thorn G 426 foto 427/foto 438/2 469/1 2/3 470/2/3/foto
Thorsson, I 211/2
Thorsteinsson. P. 511/2
Thorvaldsson, G. 511/2.
Thurlings. T.L.M. 290/foto, 294/2. 518/2.
Thijn, E. van 152/2/3.
Tiberondwa. A. 322/3.
Tichonow, N. 409/2, 434/2, 673/1, 674/2, 705/1/2, 706/1/2/foto, 730/1.
Tiemtarboum, It.-kol. F 785/1
Tindemans L 24/2, 26/2 3 92/2, 132/1 337/1 33811/3/foto, 624/3
Tinubu K 57/2
Tipoteh, T -N 273/2/3 768/3
Tirado, V 12211
Tito. mevr J 310/foto
Tito, J B 102/2/3, 103/1 305/1/2/3/foto, 306/1/3, 307/1 '2/3/foto 308/1 '2/3 309/1 '2/3, 310/1/2/3 311/1/3 338/2, 463/1/3, 606/2
Tjeerdsma. P. 518/2.
Tjong Tjin Toe. J. 546/1, 547/foto, 548/1.
Tlass. M. 193/2, 194/1, 196/1/2, 239/1, 240/1, 255/2, 673/1, 674/2.
Tobback, L. 24/3/foto, 26/1, 93/2, 206/2, 207/foto, 431/1, 472/2.
Todorow, S. 701/2.
Tognoli. C. 489/3.
Ton Chin Chye 781/1.
Toker, T. 573/3.
Tolbert, F. 274/2, 351/3.
Tolbert, W. 273/1/2/3, 274/1/2/foto, 747/3.
Tomko. mgr. J. 143/2.
Tongelen. M. van 183/1.
Tongogara. J. 192/2.
Tonha, kol. P.M. 543/3.
Toptan, K. 573/3.
Torralba. D. 49/2.
Torres, H 120/3
Torres, J. J. 466/1.
Torres, M.J. 120/2/3.
Torrijos Herrera, O. 122/foto, 649/3
Torto, L.T. 768/2.
Toruno, uater 171/3
Touré. S. 543/3, 733/2. 750/3, 751/1, 754/3. 755/1.
Toweett, T. 76/1/2.
Townley, M. 28313.
Townsend, R. 274/1/2.
Traore, gen. M. 335/2/3/foto, 544/1
Traore, M.L. 335/2.
Traore. N. 544/1.
Traore, lt.-kol. Y. 54411, 78313.
Trattner. J. 435/2.
Treurnicht, A.P. 544/3.
Triki. A.A. al- 635/2/foto
Trip, F.H.P. 518/3.
Tripathi, K. 33/2.
Trojanovsky, O. 395/1/3, 630/1, 648/foto, 651/1, 653/2.
Trovoada, M. 94/1.
Trudeau. P.E. 129/1/2/3/foto, 130/1/3, 131/1, 417/foto, 519/foto, 520/1/2, 521/1/2/3, 522/1, 540/2.
Tsatsos. C. 507/3.
Tsatsu, K 768/3
Tshume. P 530/2.
Tsjen Po-wen 783/3.
Tsjerwonenko, K.O.. 418/3.
Tjsiang Kai-sjek 362/1, 782/2.
Tsjiang Tsjing-kuo 782/2/foto
Tsjornowil, V. 849/1.
Tsoungui, G.A. 334/2
Tszchiya, Y. 317/2.
Tucker. G. 768/3.
Tueni, G 261/1, 263/3
Tugendhat, Ch 440/2 47211
Tummers, N H M 518/2
Tumer adm N 593'1
Tun Thin 375/3
Tunders, M.J. 518/2.
Tunnerman Bernheim, C. 120/2/3
Tupaz, B. 283/2.
Turbay Ayala. J.C. 315/1/3, 316/2.
Tiirkesj, A. 572/2/3/foto. 573/2/3. 593/1/3. 594/3.
Turkler, K. 575/2. 595/3.
Turner. T. 54012.
Türün, F. 574/1, 592/3.
Tutengil. prof, C.O. 574/2.
Tutu, D. 532/3.
Tzanetakis. T. 508/1/2.
Tzounis. I. 106/1.

U

Ucuzal, O. 573/3.
Udall, M. 737/2.
Udom Sisuwan. 797/2.
Udoma. U. 57/3.
Ukil, A.M. 432/1.
Ullah, Z, 33/3. 3511, 36/3.
Ullman, A. 73712.
Ullsten, O. 210/1/2, 512/2.
Umbricht, V. 93/3.
Umeadi. Ph. 59/2.
Unckel. P. 211/foto
Ungo. G. 135/1.
Uno, S. 317/2.
Unongo. P. 60/3.
Unsi. A.M. al- 665/2.
Upadit Pachariyangkun 560/2, 784/2
Urbain. R. 93/1, 339/2/3, 340/2, 745/2, 746/1.
Urcuyo, F. 119/2/3/foto, 120/1
Uriosto, R. 313/1.
Urricariet, D. 270/2.
Urs, D. 36/1.
Uijen, F.J.F. 51813.
Uyl, J M den 42/1/foto, 43/1/2, 82/3, 88/2, 152/2, 153/1, 167/3, 168/1/2/3, 185/3, 186/2/3, 214/3, 233/1/2, 267/3, 539/1/3, 602/1/2/3, 676/2/3, 677/1/foto, 680/3/foto, 681/1, 682/2, 694/2/foto, 695/3, 696/2, 826/3.

V

Vagnozi, E. kard. 140/1.
Valdez Menendez, R. 51/1.
Valdivia. J. 12013.
Valiete Argueta, R. 134/1.
Valkeniers. J. 431/1.
Valle Jimenez, S. del 51/1.
Vamenzi, 490/1.
Vanaudenhove, O. 329/1.
Vance, C. 17/2, 181/3, 262/3, 264/2, 277/3, 278/2, 285/3, 350/2, 389/1/2, 413/3, 414/1/3, 415/3, 524/1/2/foto, 642/1, 643/2, 648/1, 649/2, 651/1, 652/3, 654/1, 845/3.
Vandekerckhove, R. 182/2, 207/3.

Vanderpoorten, H. 132/1, 338/1, 339/1/2/3, 807/1.
Vasquez Carrizosa. A. 314/3
Vazquez Rana, 514/3.
Veder-Smit, mevr. E. 8/2.
Veen, C. van 71/3, 73/foto, 74/1/foto, 75/2, 269/3, 676/1, 708/2/3/foto, 709/3, 710/1/2, 776/1.
Veen, T.R.A. 518/3
Veerman, A. 539/1.
Veil, S. 37/1, 469/2.
Velasco, G.Z. 608/1.
Velasco Alvarado, gen. J. 346/1/2/3.
Veldhuizen, A. van 518/2.
Venkaansubbiah. P. 33/2.
Venkataraman, R. 33/2.
Verbrugh, A.J. 83/1. 679/2.
Verdet, I. 474/3.
Vergeylen, J. 707/2
Verhulst. A. 234/2.
Veringa, G.H. 602/2/3, 825/3.
Verlaque, B. 112/1.
Vermaat, A.J. 50513.
Vermeer, A.R. 518/2.
Verner, P. 115/3.
Vernon, A. 329/2.
Verreir. W. 172/2.
Verroken, J. 338/3.
Versloot. H. 518/3.
Vetter, H.-O. 411/3.
Viana Baptista, J.C. 30/3.
Videla, J.R. 248/2, 270/2, 397/3, 416/1/foto.
Viehoff, Ph. 37/1
Vieira, J.B. 753/1/2/3/foto, 754/2.
Vigil, M.E. 120/2.
Villacora, J. 312/3.
Villafuerte, L. 608/1.
Villagran Kramer. F. 170/2/3
Villalta. S. 285/foto.
Villaluna, R. 655/3.
Villanueva, A. 345/3.
Villegas de Clercamp, graaf E. de 71/2.
Vinvart, J. 234/2.
Viola. gen. R.E. 248/2, 270/2.
Virata, C.E.A. 608/1.
Vis, J.J. 518/3.
Visentini, B. 489/1.
Vivario, lt.-gen. G. 206/3.
Vixamar, C. 172/2.
Vlerick. A. 71/2, 234/2.
Vlez Pareja, R. 314/3.
Vlies, P. de 24/3. 93/2.
Vogel, J. 659/1, 812/1/foto.
Vogt, J.E. 518/3.
Volcker, P. 522/3, 523/2.
Volk, H. kard. 174/1.
Vollenhove. P. van 86/2, 218/foto.
Vondeling, A. 37/1.
Vonhoff-Luyendijk, mevr. L. 518/3.
Vonk-Van Kalker, mevr. M.C.A. 518/2
Voûte, J.R. 518/3.
Vranckx, A. 807/1.
Vrhovec. J. 415/1. 463/2.
Vries, K. de 518/2, 603/foto.
Vrouwenfelder, H.J.A.M. 518/2

W

Wada, A.I. 57/1.
Wadood, A.G. 405/2.
Wagner, R. 448/3.
Wahaibi, Ch. bin N. al- 684/2
Waiyaki, M. 76/2.
Wajih, M. al- K. al 665/2.
Waka, L. 795/3.
Wakil, A. 388/1
Waldheim, K. 13/foto, 52/3. 200/3, 259/1/3, 261/1. 263/3, 275/3/foto, 276/1, 427/2, 598/3, 599/3, 610/2, 631/2, 632/1, 647/3, 648/1/2/3, 650/2, 651/1/2/3/foto, 652/1/3, 653/3, 654/2, 727/1, 804/2.
Waldock, Sir H. 650/foto.
Walentynowicz, A. 565/1, 566/2, 568/2.
Walesa, L. 561/3, 562/1/2/3/foto, 563/3, 578/foto. 579/2/foto, 580/2.
Wali. A.A.A. 665/2
Wali, S. 20/1.
Walid bin Nassir al-Hinai. sjeik 684/2
Waligo, A.P.S. 78/2.
Walraven, R. 213/1/3.
Walters. B. 52/3, 643/foto.
Waltmans. H.J.S. 536/1
Waltz, mevr. H. 230/3
Wambuzi, S. 77/1
Wan Li 361/2.
Wandira, A. 77/1.
Wandji, A.N. 768/2.
Wang Bingqian 725/2.
Wang Dongxing 48/3, 61/3, 359/3, 360/2/3, 361/2.
Wang Duangyin 361/2.
Wang Guangmei 62/1, 361/1/3.
Wang Renzhong 361/2. 722/3.
Wang Zhen 362/3, 722/3.
Wanid, S.A. zie: Saeid, N. al-
Waszczuk, J. 567/2, 581/foto.
Watanabe, E. 317/2, 496/3.
Watanyar, kol. M.A. 19/3, 20/1/2/3, 387/3, 388/1.
Waterschoot, C.Th.A. van 518/3.
Wathelet, J. 233/3, 745/1, 746/3.
Wazir, I.A. al- 665/2.
Wechmar, R. von 327/foto, 598/3.
Weckx, H. 93/2, 132/1.
Wehner. H. 408/2, 427/foto, 661/1, 663/1, 712/3, 812/1.
Wei Jingshen 62/3/foto, 63/1/2/3.
Weissman, M. 466/2/3.
Weitz, R. 804/1
Weizman, E. 258/1, 260/1, 263/2, 264/2, 801/3, 802/1/2/3, 803/1/2, 805/1/2, 806/1/3, 837/2, 842/2/3/foto, 843/1/2/3, 844/3, 847/2.
Weizsäcker, R. von 812/1
Well, G. von 438/1.
Wells, R. 55/3.
Wentzel, J.J.G. 544/3.
Wentzel, T. 53112
Werblan, A. 116/2, 581/foto.
Werf-Terpstra. mevr. A.M. van der 518/2.
Werff, Y.P.W. van der 518/3.
Werner, L. 209/2.
Westerlick, A. zie Aerts, dr. J.
Weijers, S.C. 167/1/2, 185/3, 186/1/3
Wheelock Roman, J. 120/2, 122/1.
White, R. 312/1.
Wickham, gen. J. 288/1.
Wiebenga, J.G.C. 518/3
Wiegel, H. 81/1/2, 82/1/2, 132/3, 152/2, 168/3, 602/2/3, 612/1/foto, 786/3, 787/1, 790/2.
Wilhelmina, prinses 82/2, 83/2, 88/1, 290/2/3.
Willebrands, J. kard. 140/2/3, 141/1/2/3, 142/1/2/3/foto, 143/1/2/3.
William-Osisiogu, I.U. 57/2.
Williams. chief F.R.A. 56/3, 57/3.
Willem Alexander, kroonprins 289/1.
Willockx, F. 339/2/3, 340/2, 744/3, 745/2, 746/2.
Wilson, J. 45/2.
Wing, J. 532/3.
Wingti, P. 795/3.
Winkel, M.W.M. van 215/1.
Winter, A. de 132/1, 339/2/3, 340/1.
Wirten, R. 512/2.
Wit, R.J. de 290/foto.
Wojna, R. 582/3.
Wojtaszek, E. 561/2, 567/2, 581/foto.
Wole Chekol 700/2.
wolf, M. 12/1.
Wolffensperger, G.J. 213/3.
Wongsodikromo, R.T. 547/foto, 548/1.
Woodcock, L. 735/3/foto.
Woods, M. 45/2
Worek, G. 500/2.
Worky Tegegn 699/3.
Worrall, J. 517/3.
Wright, J. 737/2.
Wrsaszczyk, T. 116/2, 567/1/2, 568/2, 581/foto.
Wu De 359/2/3, 360/2/3.
Wulf. R. 339/2/3, 340/2, 745/2, 746/1.
Wurbs, R. 812/1.
Wijnen, A. 101/2/3/foto, 102/1/2, 486/2, 774/2.
Wijninckx, J. 132/1.
Wijntuin, E. 548/2.
Wyszynski, S. kard. 582/2/3/foto.

X

Xie Fuzhi 736/2.
Xu Xianqian 398/1, 722/3

Y

Yaalaoui, M. 64/3.
Yadav, R.P. 446/1.
Yadi, M.A. el- 635/2.
Yadin, prof. Y. 13/1, 801/3, 803/3, 806/3, 838/3, 839/3, 841/1, 842/2, 843/1/3.
Yahia, A.H. 665/2.
Yahia. B. 525/3.
Yahia, R.A. 572/2.
Yahiaoui. kol. M. 525/3. 527/3. 528/2.
Yahya'i, maj. B. 127/2
Yahyavi. M. 645/2.
Yakub, A.I. el- 57/2.
Yala, M.H. 528/1.
Yalin, G. 573/2.
Yamaguchi. 318/1.
Yamani, M.A. 669/2, 678/2, 688/2
Yamanouchi, I. 496/3.
Yameogo, M. 785/2, 786/2.
Yane, Ph. 334/2.
Yang Dezhi, gen. 359/3, 360/3, 361/1/2/foto, 725/2.
Yang Hyong Sop 303/3.
Yang Jingren 723/1/foto.
Yango, A. 395/1.
Yano, J. 319/1.
Yao Yilin 48/3, 361/2, 721/1, 726/1.
Yar'Adua, brig.-gen. S. 56/2/3, 58/3.
Yassin, S. 196/2.
Yazdi, I. 125/2, 643/2/3, 644/2, 646/1.
Yazdjerdi, gen. A. 123/3.
Ye Jiangying 47/1/foto, 61/3.
Yeganeh, M. 228/1.
Yehualashet, Girma, 700/3.
Yerna, J. 744/3.
Yevanow, gen.-maj. M. 388/3.
Yhombi-Opango, gen. J. 528/2.
Yilmaz, N. 592/1/2.
Ylieff, Y. 132/1.
Ymker, C.A. 518/3.
Yolou, A. 502/1.
Yondo, M. 334/2.
Yoshida. S. 492/3.
Young, A. 12/3, 13/1/3, 147/foto, 263/3, 264/1, 541/2, 630/3.

Younis, kol. A.B. 639/3.
Youssef, kapt. I. 193/3, 194/1.
Youssefi, F. al- 196/1.
Youssouf, D. zie: Diagana, Y.
Yu Daishung, gen. 359/1.
Yu Huk Song, lt.-gen. 288/1.
Yu Qiuli 61/1/2, 361/2, 726/1
Yun Po Sun 319/3.
Yun Son Min, lt.-gen. 288/1.
Yun Yat, mevr. 631/3.
Yunesi, I. 137/2.
Yurdakul, C. 572/3.
Yusuf, A.O. 196/2.
Yusuf, K.A. 544/2.
Yusuf, brig.-gen. M.G. 544/2.

Z

Zaafrane, M. 64/3.
Zaanouni, M. 64/3.
Zabibullah, M. 40212.
Zabinski, A. 567/2, 577/2, 581/foto.
Zabn, M. al- 224/3, 671/3, 672/1.
Zaccagnini, B. 488/3, 489/1.
Zadrozynski, E. 578/3.
Zagaar, A. 503/3, 636/3.
Zagre, gen. J.B. 785/1.
Zahari, S. 781/3.
Zahedi, A. 128/2.
Zahmul, A. 635/1.
Zaim, A. 194/2, 195/1.
Zaki, M.T. 836/3.
Zaklouteh, Z. 194/2.
Zalmijn, W. 148/2.
Zamani, kol. M. 123/3
Zamel, M.M.O. 336/2.
Zamir, gen Y 844/2
Zamora Rivas, M. 271/3, 272/1.
Zamora Rivas, R.I. 134/1.
Zanahria, D.R 348/2.
Zandarowski, Z. 567/2, 581/foto.
Zandschulp, W. van de 518/2.
Zangheri, prof. R. 489/3.
Zanlerigu, kol. D. 768/2.
Zanuck, D.F. 32/3.
Zarif, M. 40513.
Zarmi, M. 838/2.
Zaryab, R. 390/2.
Zavriam, M. 553/1.
Zawawi, A.M.Q. al- 684/2, 685/3.
Zayed bin Sultan al- Nahayan, sjeik 14/1/2/3, 15/1/3, 16/1.
Zbiri, kol. T. 525/2, 528/2.
Ze Nguele, R. 334/2.
Zegeye Asfaw 700/2.
Zeghar, A. 534/foto.
Zeidan, M. 259/2.
Zeil, P.H. van 825/3.
Zeine, A.O. 336/2.
Zeine, kapt. M.L.O. 336/2.
Zerbo, kol. S. 785/1/2.
Zeyer, W. 663/3, 664/1/foto.
Zghal, H. 64/3, 557/2/3.
Zhang Aiping 723/1/2/foto, 725/3.
Zhang Chunqiao 736/2
Zhang Jingfu 61/2.
Zhang Zhixin 359/3.
Zhao Ziyang 359/1, 360/1/2/3/foto, 361/2, 721/1/foto, 722/2/3, 723/1/2 724/1/2/3 725/1/3, 726/1, 781/3
Zhou Enlai 62/3 361/3 362/2, 376/3 723/2, 736/2
Zhu De 361/3
Zia ul-Haq, gen M 18/3 311/2, 391/1, 392/1/2 398/2/foto 443/1/2/3
Ziauddin maj 431/3
Zichem mgr A 149/2
Zielinski Z 581/foto
Zimmerman, J. 248/2/3
Zimmerman, W. 773/foto
Zipori, M. 704/3.
Ziray, S.M. 388/2.
Zirinis, K. 51012.
Zjiwkow, T. 701/3.
Zjoekow, J. 397/2.
Zliti, A. 636/3.
Zoon, J.H. 518/2.
Zorrequieta, J. 397/3.
Zorza, V. 583/3.
Zoutendijk, G. 518/3.
Zubair, gen. A.A.A. al- 688/2
Zulu, maj. P. 768/3.
Zunder, A.J. 547/foto, 548/1.
Zuwai, M.B. al- 635/1.
Zwan, A. van der 504/1.
Zwartkruis, mgr. Th.H.J. 142/foto, 143/2.
Zijlstra, J. 340/3, 341/1/3

IV afkortingen

AAPSO - Afro-Asian People's Solidarity Organisation
ABP - Algemene Belgische Persbond
ABVV - Algemeen Belgisch Vakverbond
ACLVB - Algemene Centrale der Liberale Vakbonden van België
ACOD - Algemene Centrale van Openbare Diensten (België)
ACV - Algemeen Christelijk Vakverbond
ACW - Algemeen Christelijk Werkers-verbond
ADELA - Atlantic Community Development Group for Latin America
AFP - Agence France Presse
AID - Agency for International Development (VS)
ALALC - Latijns-Amerikaanse Vrijhandels Associatie (= LAFTA)
ANP - Algemeen Nederlands Persbureau
ANZUS - Australia-New Zealand-USA Security Treaty
AP - Associated Press
ARP - Aiiti-Revolutionaire Partij
ASEAN - Association of Southeast Asian Natrons
ASPAC - Asian and Pacific Cooperation
AWV - Algemene Werkgevers Vereniging
BB - Belgische Boerenbond
BENELUX - Belgisch-Nederlands-Luxburgse Economische Unie
BIB - Bank voor Internationale Betalingen
BIS - Bank for International Settlements
BLEU - Belgisch-Luxemburgse Economische Unie
BP - Boerenpartij
BRT - Belgische Radio en Televisie
BSP - Belgische Socialistische Partij
CBS - Centraal Bureau voor de Statistiek
CDA - Christen Democratisch Appel
CENVO - Centrale Verdragsorganisatie
CERN - Conseil européen pour la recherche nucléaire (men spreekt nog van CERN hoewel het thans de 'Organisation européenne etc.' geldt)
CEVS - Conferentie over Europese Veiligheid en Samenwerking
CEW - Conseil Economique Wallon
CHU - Christelijk Historische Unie
CNV - Christelijk Nationaal Vakverbond
COMECON - Concil for Mutual Economic Assistance
CPB - Centraal Planbureau
CPC - Centrale Plancommissie
CPN - Communistische Partij van Nederland
CVP - Christelijke Volkspartij
D'66 - Democraten '66
DAC - Development Assistance Commission (OESO)
DPA - Deutsche Presse Agentur
DS'70 - Democratisch Socialisten '70
EACSO - East African Common Services Organization
EBU - Europese Betalinas Unie
ECA* - Economische Commissie voor Afrika
ECAFE* - Economische Commissie voor Azië en het Verre Oosten
ECE* - Economische Commissie voor Europa
ECLA* - Economische Commissie voor Latijns-Amerika
ECOSOC* - Economische en Sociale Raad
EFTA - European Free Trade Association (zie ook EVA)
EG - Europese Gemeenschappen
ELDO - European Launchers Development Organization
EMU - Europese Monetaire Unie
ENEA - European Nuclear Energy Agency (OESO)
EPTA* - Expanded Programme of Technical Assistance
ERV - Economische Raad voor Vlaanderen
ESRO - Eurowean Swace Research Organization
EVA - Europese Vrijhandelsassociatie
EXIMBANK - Export-Import Bank of Washingtori
FAO" - Food anc?Agriculture Organization
FAZ - Frankfurter Allgemeine Zeitung
FDF - Front Démocratique des Bruxellois Fi-ancophones
FIJ - Fédération internationale des journalistes
GAST* - General Agreement on Tariffs and Trade (Algemene Overeenkomst voor Tarieven en Handel)
GPV - Gereformeerd Politiek Verbond
IADB - Inter-American Development Bank
IAEA* - international Atomic Energy Agency
IAF - Internationales Afrika Forum
IATA - International Air Transport Association
IBRD*International Bank for Reconstruction and Development
ICAO* - International Civil Aviation Organization (Internationale Organisatie voor Burgerluchtvaart)
ICAP - Inter-American Committee for the Alliance for Progress
ICC - International Chamber of Commerce
ICEM - Inter-Government Ccmmittee for European Migration
ICFTU - International Confederation of Free Trade Unions (zie IVVV)
ICJ - International Court of Justice
ICJ - International Commissie van Juristen
ICPO (Interpol) - International Criminal Police Organization
ICRC (Rode Kruis) - International Committee of the Red Cross
ICSU - International Council of Scientific Unions
ICV - Internationaal Christelijk Vakverbond
IDA* - International Development Association (IBRD)
IFC* - International Finance Corporation (IBRD)
IFCTU - International Federation of Christian Trade Unions
IHT - International Herald Tribune
ILO* - International Labour Organization (Iriternationale Arbeidsorganisatie)
IMCO* - Inter-Governmental Maritime Consultative Organization
IMF* - Internationaal Monetair Fonds
INTERPOL - Zie ICPO
IOC - Internationaal Olympisch Comité
IPI - Internationaal Pers Instituut
IPU - Inter-Parlementaire Unie
ITO - International Trade Organization
ITU* - International Telecommunication Union
IUS - International Union of Students
IVVV - Internationaal Verbond van Vrije Vakverenigingen
KVP - Katholieke Volkspartij
LAFTA - Latin American Free Trade Association
LVV - Liberaal Vlaams Verbond
MBFR - Mutual and Balanced Force Reductions
MPW - Mouvement Populaire Wallon
NAVO - Noordatlantische Verdrags-organisatie
NCW - Nederland Christeliik Werkgevers-verbond
NEI - Nourelles Equipes Internationales (Internationale Unie van Christen-Democraten)
NKV - Nederlands Katholiek Vakverbond
NOS - Nederlandse Omroep Stichting
NOVIB - Nederlandse Organisatir voor Internationale Bijstand
NVV - Nederlands Verbond van Vakverenigingen
NZZ - Neue Zürcher Zeitung
OAE - Organisatie van Afrikaanse Eenheid
OAS - Organisatie van Amerikaanse Staten
OCAM - Organisatioii Commune Africaine et Malgache
OBECA - Organización de Estados Centro-americanos
OECD - Organization for Economic Co-operation and Development (zie OESO)
OESO - Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling
OPEC - Organization of Petroleum Exporting Countries
PBO - Publiekrechtelijke Bedrijfsorganisatie
PEN - International Pen
PPR - Politieke Partij Radicalen
PSC - Parti Social Chretien
PSP - Pacifistisch-Socialistische Partii
PvdA - Partij van de Arbeid
PVV - Partij voor Vrijheid en Vooruitgang
RCN - Reactor Centrum Nederland
RKPN - Rooms Katholieke Partij Nederland
RMZ - Rijksdienst voor Maatschappeliike Zekerheid (België)
RND - Rijksnijverheidsdienst
RVD - Rijksvoorlichtingsdienst
RVZIV - Rijksinstituut voor ziekte- en invaliditeitsverzekering (België)
RW - Rassemblement Wallon
SACEUR - Suprenie Allied Commander Europe
SACLANT - Supreme Allied Commander Atlantic
SEATO - South-East Asia Treatc Organization (zie ZOAVO)
SER - Sociaal-Economische Raad
SGP - Staatkundig Gereformeerde Partij
SHAPE - Supreme Headquartrrs of Allied Powers, Europe
STICUSA - Nederlandse Stichting voor culturele samenwerking met Suriname en de Nederlandse Antillen
TAB* - Technical Assistance Board
TNO - Nijverheidsonderzoek voor Toegepast Natuurwetenschappelijk Onderzoek
UN - United Nations (zie VN)
UNCTAD* - UN Conference on Trade and Development
IJNCURK* - UN Commission for the Unification and Rehabilitation of Korea
UNDOF* - UN Disengagement Observer Force
UNEF* - UN Emergency Force
UNESCO* - UN Educational. Scientific and Cultural Organization
UNFICYP* - UN Peace-Keeping Force in Cyprus
UNHCR - UN High Commissioncr for Refugees
UNICEF" - UN Children's Fund
UNIDO* - UN Industrial Development Organization
UNRU'A* - UN Relief arid Works Agency (for Palestine Refugees in the Near East)
UNTSO* - UN Trucr Supervision Organization
UPI - United Press International
UPU* - Universa1 Postal Union
VBN - Verbond Belgische Nijverheid
VET - Vlaams Economisch Verbond
VIRO - Vereniging voor Internationale Rechtsorde
VN - Verenigde Naties
TNG - Verbond van de Nederlandse Groothandel
VNO - Verbond van Nederlandse Ondernemingen
VU - Volksunie
VVD - Volkspartij voor Vrijheid en Democratie
VVO - Verbond van Vlaams Overheidspersoneel
WCC - World Council of Churches
WERELDBANK* - zie IBRD
UEU - Westeuropese Unie
WFTU - World Federation of Trade Unions
WHO* - World Health Organization
ZOAVO - Zuidoost-Aziatische Verdrags-organisatie

* Gespecialiseerde organen (organisaties) van tie Verenigde Naties